Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir Ghurim ko Igiam

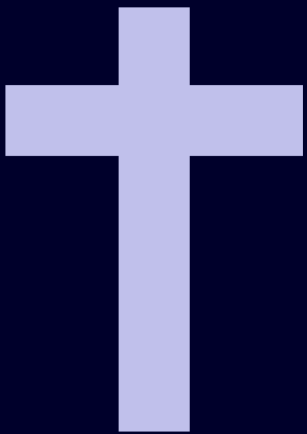

The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2020 Edition

Godɨn Eghaghanim: Akar Gavgavir Dɨkɨrɨzir Ghurim ko Igiam

The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2020 Edition

Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2020

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 15 May 2025 from source files dated 15 May 2025
8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea

Contents

Jenesis 1
Ua Me Ini 92
Ofa Gami 175
Dɨboboniba 237
Godɨn Araziba 312
Josua 382
Gumazir Dapaniba 427
Rut 474
1 Samuel 481
2 Samuel 542
1 Atriviba 596
2 Atriviba 659
1 Eghaghaniba 722
2 Eghaghaniba 782
Esra 854
Nehemia 874
Esta 905
Jop 919
Onger Akaba 993
Aghuzir Akaba 1184
Fofozir Gumazim 1238
Solomon 1256
Aisaia 1270
Jeremaia 1422
Azir Akam 1557
Esekiel 1574
Daniel 1677
Hosea 1707
Joel 1730
Amos 1739
Obadia 1759
Jona 1762
Maika 1766
Nahum 1780
Habakuk 1786
Sefanaia 1794
Hagai 1802
Sekaraia 1806
Malakai 1826
Matyu 1833
Mak 1915
Luk 1963
Jon 2041

Aposel 2104
Rom 2178
1 Korin 2218
2 Korin 2254
Galesia 2278
Efesus 2291
Filipai 2305
Kolosi 2314
1 Tesalonika 2324
2 Tesalonika 2332
1 Timoti 2337
2 Timoti 2348
Taitus 2356
Filemon 2361
Hibru 2364
Jems 2396
1 Pita 2407
2 Pita 2419
1 Jon 2426
2 Jon 2436
3 Jon 2438
Jut 2440
Akar Mogomem 2443

Bar Faraghavɨram Otivizir Bizibar Eghaghanim
O
Jenesis

Akar faragha zuim

Akɨnafarir kam bar faraghavɨram otivizir bizibar mɨngaribagh eghari. An overiam ko nguazimɨn mɨngarim geghara, egha uaghan gumazamizibar mɨngarim geghara, egha arazir kuraba ko osɨmtɨziba ko mɨzazir nguazir kamɨn itibagh eghari. A God uabɨ nguazir kamɨn gumazamiziba ko ingarasa tuavim amɨsevegha a geghari.

E akɨnafarir kam tuiragha an akuar pumuning gami.

1. Sapta 1--11. Akɨnafarir akuar kam, God overiam ko nguazimɨn ingari, egha a uaghan bar faraghavɨram otivizir bizibagh eghari, dughiar gumazamiziba otivizim. Adam ko Iv, ko Kein ko Abelɨn eghaghanim uaghan iti. Egha akɨnafarir akuar kam uaghan Noa ko aperiar nguazir kamɨn otozim ko Babelɨn taua geghari.

2. Sapta 12--50. Akɨnafarir akuar kam, a Israelian ovavibagh eghari.

Faragha itir ovavim, Abraham. Abraham bar Godɨn ifongiamɨn apengan iti, egha a gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim Godɨn itibar nedazimɨn abababanim gami. Akɨnafarir akuar kam uaghan Aisak ko an borim Jekop, ko an 12plan otaribagh eghari. Ezɨ gumazir kam Jekop, an ziar mam Israel, egha an 12plan otarir kaba me Israelɨn 12plan anababagh amizɨ da otifi. Ezɨ akɨnafarir akuar kamɨn saptan avɨriba, da Josep geghari, a Jekopɨn otarir mam. Bizir otivizir kaba Israelia gamizɨ, me ghua Isipɨn kantrin iti. Akɨnafarir kam deravɨra dar gun mɨgei.

Ezɨ gumazamizibar eghaghanir avɨrim akɨnafarir kamɨn aven iti. Ezɨ bizir ekiar bar faragha itim, akɨnafarir kam a mɨgei, kar God uabɨ amizir biziba. God uabɨ faragha biziba bar dar ingari, egha gɨn gumazamiziba arazir kurabagh amima God fofozim me ganɨga bar me gasɨghasɨki. Egha Noan adarazi ataghizɨ me iti. Egha ua gɨn, God Abraham amɨsevegha, Abraham ko an ovavir boriba deragh me damuasa akar dɨkɨrɨzim gami.

Akɨnafarir kam a God gegharavɨra iti. A gumazamizibar afeziamra, a men araziba tuisɨgha, gumazamizir arazir kurabagh amibagh asɨghasɨsi. Egha a deraghavɨra gumazamizir bar an apengan itiba, me gativagha men gari. Akɨnafarir kam a gumazamizir fomɨra itibar nɨghnɨzir gavgavim geghari, eghtɨ gɨn izi darasi, me uaghan an osiziribar ponɨva nɨghnɨzir gavgavim ikiam.

God bizibagh amizɨ da bar otifi

(Sapta 1--2)

God bizibagh amizɨ da bar otivizir eghaghanim

1 Bar faraghavɨra God overiam ko nguazimɨn ingarigha aningɨn itir biziba
bar dagh amizɨma, da otifi.
2 Faragha zuir dughiar kam, nguazim e datɨrɨghɨn iti moghɨn garir pu.
Puvatɨ. A bar pura ikia egha an ganganim ighara. Mɨtater dafam ongarir
ekiaba avarazɨma, Godɨn Duam pura dɨpam gisɨn arui.

1:1: Aisaia 44:24; Jon 1:1; 1:3; Hibru 1:10

3 Ezɨ God kamaghɨn mɨgei, “Angazangarim otogh.” Ezɨ angazangarim oto.
4 Ezɨ God angazangarimɨn gari, a derazɨma, a bar akonge. Egha mɨtatem
ko angazangarim tuɨra.
5 Egha angazangarim ziar kam, “Aruem,” a gatɨ. Egha mɨtatem ziar kam,
“Dɨmagarim,” a gatɨ. Ezɨ amɨnim pɨrigha ua tirazɨma, kar dughiar bar
faraghavɨra zuim.
6-7 Egha gɨn God kamaghɨn mɨgei, “Avavetam otogh dɨpam avɨnightɨ, dɨpam
akuar pumuningɨn ikɨ.” Ezɨ avaver kam oto. God avaver kam gamizɨma, a
dɨpar pɨn itim ko apengan itim abɨki.
8 Egha God avaver kamɨn ziam, “Overiam,” a gatɨ. Ezɨ amɨnim pɨrigha ua
tirazɨma, kar dughiar namba 2.
9 Egha gɨn God kamaghɨn mɨgei, “Dɨpar overiamɨn apengan itim sɨvagh
mangɨ danganir vamɨran uabɨ akuvaghtɨ, nguazir mɨsɨngizim otogh.” Ezɨ
nguazir mɨsɨngizim oto.
10 Ezɨ God nguazir mɨsɨngizir kam ziam, “Nguazim,” a gatɨ. Egha dɨpar
danganir igharazimɨn uari akuvaziba, a ziam, “Ongariba,” dagh atɨ. Egha
God bizir kabar gari da bar derazɨma, a bar akonge.
11 Egha gɨn God kamaghɨn mɨgei, “Nguazim, temer guar avɨriba ko
nguazimɨn aver beniba ko dagheba a gisɨn aghung.” Ezɨ bizir kaba otifi.
12 Ezɨ temer ber guar avɨriba ko benir nguazimɨn aveba ko dagher apiba
bar nguazimɨn vaghvagha aghui moghɨn aghua, egha da be moghɨn be. Ezɨ
God bizir kabar garima da derazɨma, a bar akonge.
13 Ezɨ amɨnim pɨrigha ua tirazɨma, kar dughiar namba 3.
14 Egha gɨn God kamaghɨn mɨgei, “Angazangariba overiamɨn otifigh,
aruem ko dɨmagarim abɨkigh. Eghtɨ dughiaba ko azeniba ikɨtɨ, me angazan-
garir kabar ganɨva dughiabagh fogham.
15 Eghtɨ angazangarir kaba otivigh angazangarim nguazim danɨngam.”
Ezɨ angazangariba otifi.
16 Egha God angazangarir ekiar pumuning gamizɨma aning oto. Angazan-
garir ekiam, an aruem, egha isiragha gara aruemɨn angazangarim anɨdi. Ezɨ
dozim, a iakɨnim, a isiragha dɨmagarimɨn angazangarim anɨdi. Egha God
mɨkovezibagh amizɨ da otifi.
17 Egha God nguazim angazangarim a danɨngasa, angazangarir kaba
overiamɨn da arɨki.
18 Egha aruem isiragh ganamin dughiam atɨgha, uaghan dɨmagarim oti-
vamin dughiam atɨ, eghtɨ aruem ko dɨmagarim deravɨra uaning abɨgham. Ezɨ
God bizir kabar gari da derazɨma, a bar akonge.
19 Ezɨ amɨnim pɨrigha ua tirazɨma, kar dughiar namba 4.
20 Egha gɨn God kamaghɨn mɨgei, “Ongarimɨn aven, bizir angamɨra itir
avɨriba an ikɨva a gizɨvagham. Eghtɨ kuaraziba otivigh overiamɨn pɨn
tintinibar mɨghɨ.”
21 Ezɨ God ongarimɨn osirir dafaba ko kuruzir dafabar ingarizɨ da otifi, on-
garimɨn itir bizir guar avɨriba, ko kuarazir guar avɨriba uaghan, vaghvagha
gari moghɨra gari. Ezɨ God bizir kabar gari da derazɨma, a bar akonge.
22 Egha bizir kaba deraghasa, God mɨgɨrɨgɨar aghuir kam dagh ami, “Ia
ongarimɨn itir bizir guar avɨriba, ia avɨrasemegh, ongarim bar a gizɨfagh.
Eghtɨ ia kuaraziba, ia nguazimɨn bar avɨrasemegh.”
23 Ezɨ amɨnim pɨrigha ua tirazɨma kar dughiar namba 5.
24 Egha gɨn God kamaghɨn mɨgei, “Nguazim bizir angamɨra itir guar
avɨribar amutɨ da vaghvagha gari moghɨram an otiv. Egh nguibamɨn itir

1:3: 2 Korin 4:6 **1:6-7:** 2 Pita 3:5

asiziba ko, ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba sara damuti da otiv.” Ezi asiziba otifi.
25 God nguibamin asizir guar aviriba ko ruarimin asizir ekiaba ko dozibar ingarizi, da vaghvagha gari moghira otifi. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge.

26 Egha God kamaghin migia ghaze, “Datirighin e gumaziba ko amizibar ingarighti me en mirara ganam. Egh e me atighti, me en min iki, ongarimin itir osiriba ko, overiamin itir kuaraziba ko, asizir guar aviriba ko nguazimin itir biziba bar, me dar gan dagh ativagham.”
27 Egha God gumazamizibar ingarizi, me Godin mirara gari. God me gamizima, me an nedazimin min oto. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi.

28 Ezi God me deraghasa, migirigiar aghuim me gamua kamaghin migei, “Ia avirasemegh mangi nguazir oteviba bar dar apiagh egh bizir nguazimin itiba bar dar gan. Ki osiriba ko, kuaraziba ko, nguazimin itir asizir guar aviriba ian dafarim darigham.”
29 Egha God migia ghaze, “Ki nguazir kamin itir dagheba batamin temeba, ko nguazimin aven otivir dagher aviriba, ki bar da ia ganidi. Eghti ia bizir kabar dagheba iniam.
30 Egha ter afarir gariba ki daghebar min, da isa angamira itir asiziba bar, dagh anidi, eghti da dar amam. Kar, nguibamin itir asiziba ko ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba ko, overiamin itir kuaraziba bar.” Ezi bizir kaba God mikemezi moghirama otifi.
31 Ezi God bizir kaba bar dar gari da bar derazima, a bar akonge. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 6.

2

1 Ezi arazir kamra, God overiam ko nguazim ko aningin itir bizir aviribar ingari.
2 Ezi aruer namba 7in, God garima an ingangariba bar givazi, a dughiar kamin avughse.
3 Ezi God dughiar namba 7 ginighnigha deragh a damuasa ghaze, kar an dughiamra. Egha akar gavgavim arigha dughiar namba 7in anogorogha ghaze, a biziba bar dar ingari, egha dughiar kamin avughse, ezi kamaghin wighin vamiran vaghvagha dar namba 7in dughiaba, kar an dughiar ekiaba.
4 Ezi arazir God overiam ko nguazim ko biziba bar dagh amizi da otivizir eghaghanir kam, a kamaghira ghu.

Ikiavira Itir God
Idenin Azenimin ingari

Dughiar kam, Ikiavira Itir Godin Gavgavim overiam ko nguazim gamizima aning otozima,
5 an amozim amadazima a izir puvati. Ezi nguazimin azenimin ingaramin gumazamiziba puvati. Kamaghin, graziba ko temeba tighar nguazimin otivam.
6 Ezi guizbangira amozim izir puvatizi, dipam nguazimin averiamin ikiava otiva iza nguazim bar a gizifa.

1:26: Jenesis 5:1; 9:6; Onger Akaba 100:3; 1 Korin 11:7; Efesus 4:24 **1:27:** Matyu 19:4; Mak 10:6
1:27: Jenesis 5:1-2 **2:2:** Hibru 4:4; 4:10 **2:2:** Ua Me Ini 20:11

7 Egha gɨn Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim nguazim inigha gumazir mamɨn
ingari. Egha uan ikɨrɨmɨrir angamɨra itim anɨdir amɨnim isa, gumazimɨn
atinimɨn a giverezɨma, an an aven ghu, ezɨ gumazim angamɨra iti.
8 Egha Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim azenir mam aruem anadi naghɨn an
ingarizɨ a Idenɨn nguazimɨn iti. Egha azenir kamɨn gumazir kam atɨzɨma, a
iti.
9 Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim temer guar avɨribagha amizɨ da
nguazimɨn otivigha, dar ovɨziba daghemɨn bar dera. Temer kabar ganganim
bar moghɨra dera. Azenir kamɨn torimra temer mam iti, a ikɨrɨmɨrir zurara
itim anɨdir temem. Ezɨ temer igharazir mam uaghan iti, kar temer nɨghnɨzir
aghuim anɨngtɨ gumazamiziba arazir aghuim ko arazir kuram gɨfoghamim.
10 Ezɨ faner mam dɨpam Idenɨn Azenim danɨngasava oto. Dɨpar kam 4plan
aguabar bɨaghire.
11-12 Ezɨ faner faragha zuimɨn ziam Pison, a kantri Havilan aven
dɨpɨragharui. Kantri Havila golɨn bar aghuim iti. Egha temer borer
mughuriar aghuim zuir mam iti. Egha a dagɨar aghuir mam itima, an ivezim
bar pɨn iti. Me kamagh a dɨbori, kanilian.
13 Ezɨ faner namba 2ɨn ziam Gihon, a kantri Kusɨn ghua an aven
dɨpɨragharui.
14 Ezɨ namba 3ɨn fanemɨn ziam Taigris, an aruem anadi naghɨn kantri
Asirian aven iti. Ezɨ namba 4ɨn fanemɨn ziam a Yufretis.
15 Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim kamaghɨn ifonge, gumazir a ingarizir
kam Idenɨn Azenimɨn ikɨ an ingar an ganam. Kamaghɨn, ana isa azenir
kamɨn anetɨ.
16 Egha Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim kamaghɨn gumazim mɨgɨa ghaze, “Nɨ
azenir kamɨn itir temeba bar dar ovɨzibar amɨ.
17 Egh nɨ, temer fofozir arazir aghuim ko arazir kuram anɨdim, an ovɨzim
aman bar markɨ. Nɨ anemegh, zuamɨram ovegham.”
18 Egha Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim mɨgɨa ghaze, “Gumazir kam uabɨra
iti, kamaghɨn derazir puvatɨ. Kɨ a bagh roroatamɨn ingarightɨ an an mɨn ikɨ
an akurvagham.”
19-20 Egha Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim nguazim inigha, ruarimɨn itir
asɨziba ko overiamɨn itir kuaraziba bar dar ingari. Egha kamaghɨn foghasa,
gumazir kam ziar manaba asɨziba ko kuaraziba vaghvagh dar arɨgham.
Kamaghɨn, an asɨziba ko kuaraziba gumazim bagha da inigha zui. Ezɨ
gumazim ziaba isa asɨziba ko kuaraziba vaghvagha me garɨghizɨ, dar ziaba
kamaghɨra iti. Gumazim asɨzir nguibamɨn itiba ko, ruarimɨn itiba ko,
kuarazir overiamɨn itiba, ziaba vaghvagha dagh arɨsi. Ezɨ guizbangɨra asɨzir
kabar tongɨn, tam Adamɨn akuraghamin roroatam bar itir puvatɨ.*
21 Kamaghɨn Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim gumazim gamizɨ, an akuava
ongani. Egha gumazim akuavɨra itima, a gumazimɨn ivir agharir mam
inigha an danganimɨn uam an inim a dukua.
22 Egha Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim agharir a gumazimɨn inizimɨn amizir
mamɨn ingari, egha gɨn amizim inigha gumazim bagha zui.
23 Ezɨ gumazim amizimɨn ganigha mɨgɨa ghaze:

“Ame! Datɨrɨghɨn, kar guizbangɨra nan roroam.
An agharim, kar nan agharim,
ezɨ an tuzim, kar nan tuzim.

2:7: Jenesis 3:19; Jop 33:4; Onger Akaba 103:14; Fofozir Gumazim 12:7; Aisaia 64:8; 1 Korin 15:45

2:9: Akar Mogomem 2:7; 22:2; 22:14 * **2:19-20:** Hibrun akamɨn, ziar kam “Adam,” an mɨngarimra kara, “Gumazim.”

Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim nan agharimɨn an ingarizɨ,
kɨ datɨrɨghɨn kamagh a dɨponam,
‘Amizim.’ ”†

24 Kamaghɨn, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangɨ, uan amuim ko
aning uaningɨn porogham. Egh aning inivafɨzir vamɨram otogham.
25 Ezɨ gumazim uan amuim ko, aning bibiamra ikia, egha aghumsɨzir
puvatɨ.

Adam ko Iv ko aningɨn adarazir eghaghanim

3

(Sapta 3--5)

Gumazim ko amizim Godɨn akam batoke

1 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim asɨziba bar adar ingari, ezɨ kuruzimra, an
akar asuiba ko akar ifavaribagh amuava, arazir kamɨn asɨzir igharaziba bar
dagh afira. Egha kuruzim kamaghɨn amizimɨn azara, “God ti azenir kamɨn
itir iter ovɨziba bar dar aman guan anogoroke?”
2 Ezɨ amizim kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Ga azenir kamɨn itir ter
ovɨzibar amam.
3 Ezɨ iter bar vamɨran azenimɨn torimɨn tughav itimra, Ikiavɨra Itir Godɨn
Gavgavim, an ovɨzitam aman bar gan anogoroke. A kamaghɨn ga mɨgɨa
ghaze, ‘Gua bar iter kamɨn ovɨzitam aman markɨ, egh uaghan an suighan
markɨ. Gua kamagh damigh ovegham.’ ”
4 Ezɨ kuruzim kamaghɨn amizim mɨgei, “Puvatɨ. Gua oveghan kogham.
5 Gua iter kamɨn ovɨzim amegh, guan damaziba kuighirɨghtɨma gua arazir
aghuiba ko arazir kurabagh foghfogh, egh Godɨn mɨraram otogham. God
bizir kam gɨfogha iter kamɨn ovɨzim aman guan anogoroke.”
6 Ezɨ amizim iter kamɨn ovɨzimɨn gari, an ganganim bar deragha damamin
dagher aghuiba an iti. Ezɨ amizim kamaghɨn nɨghnɨsi, “Kamaghɨn deragham,
kɨ iter kamɨn ovɨzim amegh egh fofozir aghuir kaba iniam.” Kamaghɨn,
amizim iter kamɨn ovɨzir mam inigha aneme. Dughiar kam an pam a ko iti,
ezɨ amizim temer ovɨzir maba isa uan pam ganɨngizɨ, an pam uaghan da ame.
7 Ezɨ aningɨn damazimning kuaghirezɨma aning uaningɨn gari, aning
bibiamra iti. Kamaghɨn aning fighɨn iter afariba isa inibar mɨn da isamigha,
uan mɨkarzimning avara.
8 Ezɨ guaratɨzir orangtɨzimɨn, aning orazima Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim,
an azenir kamɨn arua izi, ezɨ aning temebar tongɨn modo.
9 Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim gumazimɨn dɨa ghaze, “Nɨ managh iti?”
10 Ezɨ gumazim an akam ikaragha kamaghɨn mɨgei, “Kɨ bibiamra iti. Kɨ nɨ
barazi, nɨ azenir kamɨn arua izi, kamaghɨn kɨ atiatigha modo.”
11 Ezɨ God an azara, “Nɨ manmaghɨra fo, nɨ bibiamra iti? Tina nɨ mɨkeme?
Nɨ, iter ovɨzir kɨ gua daman anogoroghezir kam, nɨ ti an ovɨzitam ane-
meghama?”
12 Ezɨ gumazim a ikaragha kamaghɨn mɨgei, “Amizir nan roroamɨn mɨn
ikiamin nɨ na ganɨngizim, anarɨra iter kamɨn ovɨzir mam na ganɨngizɨ, kɨ
aneme.”
13 Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim kamagh amizimɨn azara, “Nɨ manmagh-

† **2:23:** Adam garima, Iv an mɨrara gari, ezɨ a ziam, “amizim,” a gatɨ. Hibrun akam akar kam, “amizim,” “gumazim,” ko aning magh ghu. **2:24:** Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16; Efesus 5:31 **3:1:** Akar Mogomem 12:9; 20:2 **3:13:** 2 Korin 11:3; 1 Timoti 2:14

suavira bizir kam gami?”

Ezi amizim an akam ikaragha ghaze, “Kuruzim na gifarazi, ki iter kamin ovizir kam ame.”

God akar gavgavim gumazim ko amizim ko kuruzim ganingi

14 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin kuruzim migei, “Ni arazir kurar kam a gamizi, ki datirighin ni abinamin akar gavgavim iti. Ni osimtizir bar ekiam ikiam. Osimtizir ni iniamim, an osimtizir asizir igharaziba iniamim gafiragham. Egh ni zurara uan navimin nguazimin davarva, nguazimin minezibar ami ikiam.

15 Egh ki ni damighti ni amizimin apanimin ikiti, amizim ni apanimin ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar amighti, me amizimin ovavir boribar apanimin ikiam. Egh an ovavir borir mam nin dapanim dikaragham, eghti ni an dagarir ginkevim giviam.”*

16 Ezi God kamaghin amizim migei, “Ni navim asangamin dughiamin, ki osimtizim ni daningam. Egh ni borim batamin dughiam, ni mizazir dafamra iniam. Egh ni uan pam gifueghivira ikiti, a ni gativagh nin ganvira ikiam.”

17 Egha God kamaghin Adam migei, “Ni uan amuimin akam baregha, temer ovizir ni daman ki nin anogoroghezim ame. Kamaghin ni amizir arazir kam bangin, ki datirighin nguazim gasighasighti, dagheba deragh an otivan kogham. Egh ni zurara nguazir kamin ikiamin dughiamin, ni dagheba deragh otivsi, ingangarir dafabara nguazimin dar amuam.

18-19 Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba otiv, nin azenimin aghung anevaragham. Egh ni dagheba inisi, ingangarir ekiabar amuti, doriba nin agham. Egh ni zurara kamaghira puvira ingar mangi, ovegh uamategh nguazimin mangam. Guizbangira, ki nguazimin nin ingari, ezi ni uamategh nguazimin mangam.”

20 Ezi gumazim kamaghin nighnisi, an amuim, gumazamiziba bar men ovavir amizimin otogham. Kamaghin, a ziam, “Iv,” a gati.†

21 Ezi gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim asizimin inim inigha korotiamningin ingari, egha Adam uan amuim ko aning ganingizi, aning da aghui.

God Adam ko Iv Idenin Azenimin aning batoke

22 Egha gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim ghaze, “Gumazim arazir aghuim ko arazir kuramin fofozim ikia, en miraram oto. Egh e aneteghti a temer ikirimirir zurara itim anidim boroghin mangan kogham. E fo, a temer kamin ovizitam ramegh ikirimirir zurara itir kam ikiam.”

23 Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazim Idenin Azenimin a batoke. Egha God nguazir an ingarizimra anemadazima, an azenimin ingarasa zui.

24 Egha God gumazim ko amizim batuegha, enselin bar gavgaviba amisefe, eghti me Idenin Azenimin aruem anadi naghin tuivigh an ganam. Egha uaghan midorozir sabam ati. Sabar kam, angazangarim ikia avir mizariar gavgavimin min pamtem isia, danganibar bar uabi gighavkira gari. Dughiabar zurara enselin kaba ko midorozir sabar kam azenir kamin gara iti, eghti gumazitam temer ikirimirir angamira itim anidir kamin boroghin mangan kogham.

---

* **3:15:** Fofozir gumazir maba ghaze, Krais a Satanin gavgavim abinam, eghti Satan an adarazi ko apanim damuam. Kar an akar isin zuim. Ni Akar Mogomem 12:17in gan. **3:17:** Hibru 6:8 † **3:20:** Hibrun akamin ziar kam, “Iv,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Gumazamiziba ko bizir angamira itibar amebam.” **3:22:** Akar Mogomem 22:14

4

Kein ko Abel Ikiavɨra Itir God bagha ofa gami

1 Ezɨ Adam uan amuim Iv ko akuizɨma, amizim navim asangi. Egha amizim otarir mam bategha ghaze, “Ikiavɨra Itir God nan akurazɨma, kɨ otarir kam ini.” Kamaghɨn an otarir kam ziam, “Kein,” a gatɨ.*
2 Egha gɨn a Keinɨn dozim Abel bate. Ezɨ aning ekevegha Abel sipsipbar garir gumazim, ezɨ Kein azenibar ingarir gumazim.
3 Egha gɨn Kein uan azenimɨn dagheba asigha, maba inigha Ikiavɨra Itir Godɨn ofa damuasa zui.
4 Ezɨ Abel sipsipɨn nguzir mɨkarzim sara itir aghuir mam ini. Sipsipɨn nguzir kam, kar amebam faraghavɨrama otezir sipsipɨn nguzim. Ezɨ Abel a mɨsuegha Ikiavɨra Itir Godɨn ofa gami. Ezɨ Ikiavɨra Itir God Abel ko an ofa bagha bar ifonge,
5 egha Kein ko an ofa gifongezir puvatɨ. Ezɨ Kein puv atarava an guam ikuvigha igharagha gari.
6 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamagh Kein mɨgei, “Nɨ tizim bagha atari? Egha manmaghsua nɨ puv atarava guam ikuvigha igharagha gari?
7 Nɨ arazir aghuim damightɨ, kɨ nɨn ofa gifongeghtɨ, nɨ bar akuegham. Egh nɨ arazir kuram damightɨ, arazir kuram nɨ gasɨghasɨghasa, nɨ mɨzuai. Egha arazir kuram nɨ abɨnasa bar ifonge. Kamaghɨra nɨ uaghan gavgavigh anebɨn.”
8 Egha gɨn Kein uan dozim Abel mɨkemezɨma, an a ko aning tuzim itir danganimɨn zui. Egha aning ghua tuzim itir danganimɨn ikiava, Kein uan dozim mɨsoghezɨma, an areme.
9 Ezɨ gɨn Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Keinɨn azara, “Nɨn dozim Abel mana?”
Ezɨ Kein ghaze, “Kɨ fozir puvatɨ. Kɨ uan dozim geghuva an garir gumazim puvatɨ.”
10 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Kein mɨgei, “Manmaghɨn amizɨ nɨ arazir kurar kam gami? Nɨn dozimɨn ghuzim nguazim giregha gɨfa, ezɨ kɨ ghuzir kamɨn ararem barazi, a uan osɨmtɨzim ikarvaghasava nan arai.
11 Ezɨ kɨ datɨrɨghɨn nɨ abɨnamin akar gavgavir mam kamaghɨn nɨn iti. Nɨ uan dozim mɨsoghezɨ, an areme. Ezɨ arazir kamɨn nɨ nguazim gamizɨma, an an ghuzim ame. Kamaghɨn kɨ datɨrɨghɨn nguazim nɨn anogoroke eghtɨ nɨ uam azenibar ingaran koghtɨ, dagheba nɨ bagh an otivan kogham.
12 Egh nɨ otuegh azenibar ingarvɨra ikɨtɨ, nguazim uan ovimɨn suiraghtɨ nɨn dagheba deragh aghungan kogham. Egh nɨ uabɨ, nguibaba nɨn puvatɨghtɨma, nɨ gumazir guraghav itimɨn mɨn pura iturami nguazir kamɨn danganiba bar dar aruam.”
13 Ezɨ Kein mɨgɨrɨgɨar kam baregha kamagh Ikiavɨra Itir God mɨgei, “Osɨmtɨzir nɨ na ganɨdir kam a bar ekefe, kɨ manmaghɨn aneteram?
14 Nɨ na mɨgɨa ghaze, kɨ bar azenitamɨn ingaran kogh, egh nɨn guamɨn bar saghon ikiam. Egh gumazir guraghav itimɨn mɨn nguazir kamɨn danganiba bar dar aruam. Kamaghɨn kɨ atiati, tarazi ua na batogh na mɨsueghtɨ, kɨ aremegham.”
15 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Kein mɨgei, “Bizitam kamaghɨn otoghan kogham. Gumazitam nɨ mɨsueghtɨ na aremeghtɨ, kɨ 7plan gumazibar nɨn ovevem ikaragham.” Egha Ikiavɨra Itir God ababanir mam Kein gatɨ,

---

* **4:1:** Hibrun akamɨn ziar kam, “Kein,” an mɨngarim mong kamaghɨn ghu, “inigh.” **4:4:** Hibru 11:4 **4:8:** Matyu 23:35; Luk 11:51; 1 Jon 3:12 **4:10:** Hibru 12:24

eghtɨ gumazitam a batogh ababanir kamɨn apigh, a mɨsueghtɨ an oveghan kogham.
16 Ezɨ Kein Ikiavɨra Itir God ategha, ghua nguazir otevir me kamagh dɨborim, “Aruavɨra Iti,” an an iti. Nguazir kam Idenɨn Azenimɨn aruem anadi naghɨn iti.

Keinɨn ovavir boribar ziaba

17 Ezɨ Kein uan amuim ko akuizɨ, amizim navim asegha borir mam bate, an ziam Enok. Egha gɨn Kein nguibar ekiar mamɨn ingarigha, uan borimɨn ziam Enok isa nguibar ekiar kam gatɨ.
18 Egha gɨn Enok otarir mam iti, an ziam Irat. Ezɨ Irat otarir mam iti, an ziam Mehujael. Ezɨ Mehujael otarir mam iti, an ziam Metusael. Ezɨ Metusael otarir mam iti, an ziam Lamek.
19 Ezɨ Lamek amuir pumuningɨn iti. Mavɨn ziam Ada, ezɨ mavɨn ziam Sila.
20 Ezɨ Ada Jabal bate, ezɨ Jabal a gumazir purirpenibar ikia bulmakaubar garir gumazibar ovavim.
21 Ezɨ Jabal dozir mam iti, an ziam Jubal. Jubal, a gitabav sogha marvibagh ivir gumazibar ovavim.
22 Ezɨ gɨn Sila Tubalkein bate. Ezɨ Tubalkein bras ko ainɨn bizir guar avɨribar ingarir gumazim. Ezɨ Tubalkein buaramizir mam iti, an ziam Nama.
23 Egha dughiar mam Lamek kamaghɨn uan amuimning mɨgei:

“Ada ko Sila,
gua nan akam baragh.
Kɨ Lamek, gua nan amuimning,
gua deravɨra nan akam baragh.
Gumazir mam na mɨsozima,
kɨ a mɨsoghezɨma an areme.
Ezɨ gumazir igiar mam na guam apezezɨ,
kɨ a mɨsoghezɨma an areme.
24 Gumazitam Kein mɨsueghtɨ an aremegham,
God 7plan gumaziba an ovevem ikarvagh me mɨsueghtɨ me arɨmɨghiregham.
Eghtɨ gumazitam na mɨsueghtɨ kɨ aremeghtɨ,
77plan gumaziba ovegh na ikaragham.”

Iv otarir igharazim bate

25 Egha Adam uan amuim uam a koma akuizɨ, an otarim bate. Ezɨ amizim ghaze, “Kein Abel mɨsoghezɨ an areme. Kamaghɨn God Abelɨn danganim iniasa borir igharazim na ganɨngi.” Kamaghɨn a borir kam ziam, “Set,” a gatɨ.†
26 Ezɨ gɨn Set otarir mam ikia, ziam, “Enos,” a gatɨ. Dughiar kamra gumazamiziba Ikiavɨra Itir Godɨn ziam dɨbora, egha an ziam fa ghuavɨra iti.

5

Adamɨn ovavir boribar ziaba,
kar men eghaghanim
(1 Eghaghaniba 1:1-4)

1-2 Adamɨn eghaghanim kamaghɨra ghu.

---

† **4:25:** Hibrun akamɨn ziar kam, “Set,” an mɨngarim mong kamaghɨn ghu, “Danɨng.” **5:1-2:** Jenesis 1:27-28; Matyu 19:4; Mak 10:6

God gumazamizibar ingarizima me an mirara gari. A me gamizima, men
marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi. A men ingarigha
givagha, deravira me damuamin akar aghuim me ganingi. Egha ziam me
gatigha ghaze, “Gumazamiziba.”
Ezi Adamin ovavir boribar ziaba kamaghin zui.
3 Adam 130plan azeniba iti, ezi an otarim otogha, bar uan afeziam mirara
gari. Ezi a ziam, “Set,” a gati.
4 Set otogha givazima, Adam uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba
ko guivir igharaziba ini.
5 Ezi 930plan azeniba givazima, Adam areme.
6 Ezi Set 105plan azeniba itima, an otarim Enos oto.
7 Enos otogha givazima, Set uam 807plan azenibar ikia, dar aven otariba
ko guivir igharaziba ini.
8 Ezi 912plan azeniba givazima, Set areme.
9 Ezi Enos 90plan azeniba itima, an otarim Kenan oto.
10 Kenan otozima, Enos uam 815plan azenibar ikia, dar aven otariba ko
guivir igharaziba ini.
11 Ezi 905plan azeniba givazima, Enos areme.
12 Egha Kenan azenir 70pla itima, an otarim Mahalalel oto.
13 Mahalalel otogha givazima, Kenan uam 840plan azenibar ikia, dar aven
otariba ko guivir igharaziba ini.
14 Ezi 910plan azeniba givazima, Kenan areme.
15 Ezi Mahalalel 65plan azeniba itima, an otarim Jaret oto.
16 Jaret otozima, Mahalalel uam 830plan azenibar ikia, dar aven otariba
ko guivir igharaziba ini.
17 Ezi 895plan azeniba givazima, Mahalalel areme.
18 Ezi Jaret 162plan azeniba itima, an otarim Enok oto.
19 Enok otozima, Jaret uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko
guivir igharaziba ini.
20 Ezi 962plan azeniba givazima, Jaret areme.
21 Ezi Enok 65plan azeniba itima, an otarim Metusela oto.
22 Metusela otogha givazima, Enok uam 300plan azenibar ikia, dar aven
dughiaba bar Godin boroghira ikia a ko roroam gamigha, otariba ko guivir
igharaziba ini.
23 Enok 365plan azeniba bar adar ike.
24 Enok Godin boroghin ikia, egha a ko roroam gami. Ezi God a inigha uan
Nguibam ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumazamiziba a buriava,
an apizir puvati.
25 Ezi Metusela 187plan azeniba itima, an otarim Lamek oto.
26 Lamek otogha givazima, Metusela ua 782plan azenibar ikia, egha
otariba ko guivir igharaziba ini.
27 Ezi 969plan azeniba givazima, Metusela areme.
28 Ezi Lamek 182plan azeniba itima, an otarim oto.
29 Ezi Lamek ghaze, “Fomira Ikiavira Itir God nguazir kam gasighasigha
ghaze, dagheba deragh an otivan kogham. Eghti kamaghin e ingangarir
dafabar amuti, dagheba deragh otivam. Eghti otarir kam nguazim damuti
dagheba deragh otivti e tong avughsi, egh puvira ingaran kogham.” Kam-
aghin, Lamek ziam Noa, uan otarim gati.*

5:24: Hibru 11:5; Jut 1:14 * **5:29:** Hibrun akamin ziar kam, “Noa,” migirigiar kamin min ghu, “avughsi.” Ni Jenesis 9:20in gan.

30 Noa otogha gɨvazɨma, Lamek ua 595plan azenibar ikia, dar aven otariba
ko guivir maba ini.
31 Ezɨ 777plan azeniba gɨvazɨma, Lamek areme.
32 Ezɨ Noa 500plan azeniba itima, an otarir 3pla oto, men ziaba, Siem, Ham,
ko Jafet.

Noa ko an adarazir eghaghanim

6

(Sapta 6--11)

Gumazamizibar arazir kuraba

1 Ezɨ datɨrɨghɨn gumazamizir avɨriba otiva nguazim gizɨvagha, guiviba
bate.
2 Ezɨ Godɨn otariba* gari, gumazamizibar guivir igiaba, men mɨkarzibar
ganganiba bar men dera. Ezɨ me uan ifongiamɨn gɨn ghua, me isa men iti.
3 Ezɨ God ghaze, "Gumazamiziba angamɨra ikiasa kɨ uan Duam me gatɨ. Ezɨ
men mɨkarziba nguazir kamɨn biziba, kamaghɨn kɨ uan Duamɨn amaman-
gatɨghtɨ, a me ko dughiar ruarimɨn ikian kogham.† Datɨrɨghɨn me 120plan
azenibara ikegh egh ovengam."
4 Ezɨ dughiar kamɨn ikegha gɨn zuir dughiamɨn, gumazir bar dafar maba
nguazimɨn ike. Gumazir kaba, kar gumazamizibar guivir igiaba Godɨn
otariba ko akuizɨ otivizir boriba. Me ingangarir igharagha garibar amuamin
gavgavim ikia egha dughiar kamɨn ziar ekiaba iti.
5 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, nguazim bar an itir gumazamizibar gari, men arazir
kuraba bar ikufi. Gumazamiziba dughiaba bar, uan navir averiamɨn aven
arazir kuraba baghavɨra nɨghnɨgha dagh ifongeghavɨra iti.
6 Ezɨ Ikiavɨra Itir God men arazir kurabagh nɨghnɨgha bar osemegha ikia
navim bighiaghirɨgha, ghaze, mevzika, kɨ ti nguazimɨn itir gumazamizibar
ingarizir puvatɨzɨ deraghai.
7 Egha Ikiavɨra Itir God ghaze, "Kɨ ingarizir bizir kaba bagha osemegha
nan navim bɨki. Kamaghɨn, kɨ guizbangɨra gumazamizir kɨ ingarizibagh
asɨghasɨghtɨ, men tav ua nguazimɨn ikian kogham. Eghtɨ kɨ asɨzir nguibamɨn
itiba ko ruarimɨn itiba, ko kuaraziba bar, kɨ uaghan dagh asɨghasigham."
8 Ezɨ Noa uabɨra, Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn deravɨrama oto, ezɨ a bar a
gifonge.
9-10 Eghaghanir kam, a Noan eghaghanim. An otarir 3pla iti, men ziabar
kara: Siem, Ham ko Jafet. Noa Godɨn damazimɨn bar gumazir aghuim,
egha gumazamizibar damazibar dera. Egha a dughiaba bar Godɨn boroghɨn
ikiava a ko roroam gami.
11 Ezɨ God gumazamizir igharazibar gari, men araziba bar ikufi. Nguazir
oteviba bar, mɨdorozir arazim ko orazir puvatɨzir arazim ghuavɨra iti.
12 God garima arazir kuram bar nguazim avara. Ezɨ a gari gumazamizir
aghuaritam itir pu. Puvatɨ. Gumazamiziba bar arazir kurabaram amua iti.

God kurimɨn ingarasa Noa mɨgei

13 Kamaghɨn, God kamaghɨn Noa mɨgɨa ghaze, "Gumazamiziba bar uariv
soghava orazir puvatɨzir arazim gami, ezɨ nguazir kam arazir kuram bar a

---

* **6:2:** Marazi kamaghɨn mɨgei, mɨgɨrɨgiar otevir kam "Godɨn otariba," kar me enselbav gei. † **6:3:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgiar kamɨn mingarim abɨghizir puvatɨ. **6:4:** Dɨboboniba 13:33 **6:5:** Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:18; Matyu 15:19 **6:5:** Matyu 24:37; Luk 17:26; 1 Pita 3:20 **6:9-10:** Jenesis 7:1; Esekiel 14:14; 2 Pita 2:5 **6:11:** Esekiel 8:17

gizifa. Kamaghin, ki nguazir kam sara, me gasighasighasa. Ki gumazamiziba bar me agivaghti, me ua ikian kogham.
14 Kamaghin, ni temer aghuiba abighiva ua bagh kurir tamin ingarigh. Egh an averimin danganitabar ingarighva koltan an averiam ko azenim aghefegh.
15 Ni kurir kam kamaghin an ingar: An ruarim 130 mitan tughti, an baravim 22 mitan tugh, eghti an siriam 13 mitan tugh.
16 Egh ni an siriamin ingarti, an siriam bar izighiri an miriam avan marki. Ni kurir siriam ko miriamin tongira toritam ateghti, aruer angazangarim kurimin aven mangi.‡ Egh ni ghuriar 3pla kurimin aven dar ingarigh, tam vazimin, tam arighara, egh tam pin. Egh tiar akam an miriamin an ingarigh.
17 "Ni oragh! Ki aperiar ekiam damighti a nguazimin otogh, nguazimin itir bizir angamira itiba bar dar amighti da bar moghirama ovengam.
18 Eghti ki ni ko, uan Akar Dikirizir Gavgavim akirighti, ni deragh ikiam. Ni uan amuim ko, uan otariba ko men amuiba, ia kurir kamin aven mangi.
19 Egh ni asiziba vaghvagh pumuning pumuningin me ini, amebar mam ko apurir mam. Egh me ovengan koghsi da inigh kurimin aven mangi.
20 Ni kuarazir igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning, ko asizir muziariba ko ekiar igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning inigh. Egh da ovengan koghsi, ni da inigh kurimin aven mangi.
21 Egh ni uan amuiroghboriba ko asizibagh nighnigh, dagher guar aviriba bar da isi kurim dariki gh."
22 Ezi Noa God a mikemezi moghira bizir kaba bar dagh ami.

7

Aperiar ekiam oto

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Noa migei, "Ki nin gari, nirara nguazimin gumazamizibar tongin nan damazimin dera. Kamaghin, ni uan amuim ko, nin otariba uan amuiba ko, ia bar kurimin aven mangi.
2 Egh ni asizir nan damazimin zuezir igharagha gariba vaghvagh, 7plan amebaba ko 7plan apuriba inigh. Egh asizir nan damazimin zuezir puvatizir igharagha gariba, ni vaghvagh amebam ko apurimra inigh, kurimin aven mangi.
3 Kamaghira ni kuarazir igharagha garibar 7plan amebaba ko apuriba ini. Ni kamaghin damighti da arimighireghan koghti, dar nguziba gin nguazimin otivigh bar avirasemegham.
4 Eghti dughiar 7pla givaghti, ki amozim nguazimin anemadaghti, a 40plan arueba ko dimagaribar arigh mamaghira ikiam. Eghti bizir ki ingarizi angamira itiba, ki dagh asighasighti, da bar arimighiregham."
5 Ezi Noa God a mikemezi moghira, biziba bar dagh ami.
6 Noa 600plan azeniba itima, aperiar kam oto.
7 Dughiar kam, Noa uan amuim ko, an otariba uan amuiba ko, aperiam otogh me gasighasighan koghasa, me kurimin aven ghue.
8-9 Ezi God Noa mikemezi moghira, asizir Godin damazimin zueziba ko, asizir mizirizib a ko, kuarazib a ko, asizir muziariba, asizir igharagha gariba bar, da vaghvagha apurir mam ko amebar mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, ghua kurimin ghuavanangi.
10 Dughiar 7pla givazima, aperiar ekiam otogha nguazim gizefi.

---

‡ **6:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **6:22:** Hibru 11:7 **7:1:** Jenesis 6:8; Esekiel 14:14; 2 Pita 2:5 **7:7:** Matyu 24:38-39; Luk 17:27

11 Dughiar kam Noa 600plan azeniba iti, ezi azenir kamin iakinir namba
2in, dughiar namba 17in, nguazim akam akarizima, dipar nguazimin ave-
riamin itir ekiam akariaghirigha zuamiram anabo. Ezi amozim izaghira
mati me dipam fusfusi.
12 Ezi amozir ekiam 40plan arueba ko dimagaribar izaghira mamaghira
iti.
13 Ezi Amozim arighizir dughiamra, Noa, uan amuim ko, an otarir 3pla,
Siem, Ham, Jafet, uan amuiba ko, me kurimin aven ghue.
14 Ezi nguibamin asizir guar aviriba bar, ko ruarimin asizir ekiaba ko dozir
guar aviriba, ko kuaraziba bar vaghvagha Noan adarazi ko kurimin aven
ghue.
15-16 Ezi God mikemezi moghin, bizir angamira itiba, da vaghvagha apurir
mam ko amebar mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, a ko kurimin
aven zui. Noa aven ghugha givazima, Ikiavira Itir God tiam asara.
17 Ezi 40plan aruebar dipam izivavira ikia, kurim asirafa. Ezi kurim
nguazim ategha pin iti.
18 Ezi dipam nguazim gisin sivaghsivagha ghuavanadima kurim a gisin
deravira iti.
19 Ezi nguazim gisin dipam sivaghsivagha ghuavanagavira ikia mighsiar
overiamin apengan itiba bar ada ave.
20 Egha abuan dipam nguazim bar anevaragha, sivagha pin ghua ove-
riamin apengan itir mighsiar ekiaba bar dagh afiragha 7 mitan tu.
21 Ezi nguazimin angamira itir bizir kaba, kuaraziba ko, nguibamin
asiziba, ruarimin asizir ekiaba ko doziba ko gumazamiziba, me bar
ariaghire.
22 Ezi nguazimin itir bizir angamira itiba bar ariaghire.
23 Ezi nguazimin itir bizir kaba bar, gumazamiziba, nguibamin itir asiziba,
ruarimin itir asiziba, ko kuaraziba, Ikiavira Itir God bar me kuavareme. Ezi
Noa ko bizir kurimin aven itiba merara angamira iti.
24 Ezi dipam bar ekevegha nguazim bar anevaragha ghua 150plan dughi-
abar ike.

8

Aperiam gifa

1 Ezi dughiar kamin God Noa ko asizir a ko kurimin itiba gin amadazir
puvati, a me ginighnighavira ikiava aminim amadazi a dipam gisin ivaima
dipam sivagha uaghiri.
2 Ezi dipar nguazimin averiamin izim uam anadir puvati. Ezi overiamin
amozim izir tuaviba pirizi, amozim ua izaghirir puvati.
3 Ezi dipam ghuaghira ghua, 150plan dughiaba givazima dipam daka
uaghiravira iti.
4 Ezi iakinir namba 7in dughiar namba 17in kurim Ararati n Mighsiabar itir
danganimin mighsiar mamin apera.
5 Ezi dipam, daka uaghiravira ikia ghua iakinir namba 10in dughiar namba
1in tuzi, dughiar kamra mighsiabar ghuaba otifi.
6-7 Ezi 40plan dughiaba givazima, Noa kurimin windua kuigha, kuarazir
ziam kotkot amadazima, a ghugha ua izezir puvati. A migha aruavira ikiav
itima dipam dakezi nguazim misingi.
8 Ezi Noa foghasa, nguazim misingis, o puvati. Egha kamaghin, kuarazir
ziam bunbam amadazima, a zui.

7:11: 2 Pita 3:6 **7:23:** 1 Pita 3:20; 2 Pita 2:5; 3:6

9 Ezi dipam nguazim avaragha ikiavira itima, kuarazir bunbam dapian
danganibagh asa, kamakin dipam mong pin ikiavira iti. Ezi a uamategha
kurimin ghuzi, Noa dafarim amadagha uam a inigha aven ghu.
10 Ezi 7plan dughiaba givazima, Noa ua kuarazir bunbam amada.
11 Ezi dughiar kamin bar guaratizimin kuarazir bunbam uamategha a
bagha izi. Egha uan akamin olivin temer dafarir igiar mam iviragha izi. Ezi
Noa kamaghin fo, dipam dakegha gifa.
12 Egha a 7plan dughiabar uam orarkegha kuarazir bunbam uam ane-
mada. Ezi kuarazir bunbam ua izezir puvati.
13 Ezi Noa dughiar kamin 601plan azeniba iti, ezi iakinir namba 1, an
dughiar namba 1 otozi dipam midii. Ezi a kurimin siriam mikinizir avavem
asigha azenan danganiba bar deravira dar gari, nguazim misingi.
14 Egha ghua iakinir namba 2in, namba 27in dughiam otozi, nguazim bar
misingi.
15 Ezi God Noa migia ghaze,
16 "Ni, uan amuim ko, nin otariba uan amuiba ko, ia kurim ategh magiri.
17 Egh angamira itir asiziba bar, kuaraziba ko asizir ruarim ko nguibamin
itiba, ni bar moghira da inigh magiri. Eghti da bar otiv arogh avirasemeghiva
nguazir kam bar an angi."
18 Ezi Noa uan amuim ko an otariba, uan amuiba ko uaghiri.
19 Ezi kuaraziba ko asizir avirir guar magh gariba vaghvagha uari uari
abigha uari akuva egha azenan izi.

Noa ofa isa Ikiavira Itir God ganidi

20 Egha Noa Ikiavira Itir Godin ziam fasa ofa damuamin danganir mamin
ingari. Egha Godin damazimin zuezir asizir guar aviriba, dar vamira vamira
inigha, kuarazir Godin damazimin zueziba dar vamira vamira inigha dav
suegha God bagha ofa gami. Egha da tuezi da bar isigha mighiri.
21 Ezi Ikiavira Itir God Noa amizir mughuriar aghuim zuir ofa bagha
bar ifuegha ghaze, "Ki ua gumazamizibar arazir kuraba bagh nguazim
gasighasighan kogham. Guizbangira, gumazamiziba boribar min ikia ghua
asangizir dughiamin, me bar arazir kuram damuamin nighniziba iti. Ezi
bizir kam bagha, ki biziba bar dagh asighasiki. Egh ki dughiar kamin amizir
arazir kamin mirara, uamategh angamira itir biziba bar dagh asighasighan
kogham.
22 Eghti nguazim ikivira ikiti dughiar kaba uaghan otivira ikiam, dughiar
dagheba opariba ko dagheba iniamba, dughiar orangtiziba ko fefeba,
dughiar amoziba iziba ko arueba gariba ko dimagariba ko arueba. Dughiar
kaba givaghan kogh mangi nguazim givamin dughiam otogham."

9

God Noa ko
Akar Dikirizir Gavgavim gami

1 Dughiar kamin, God arazir aghuim Noa uan otariba ko, me damuasa
kamaghin me migia ghaze, "Ia borir aviriba batiti, ian adarazi nguazir kam
bar a gizivaka.
2 Eghti ruarimin itir asizir muziariba ko ekiaba, ko kuaraziba, ko osiriba
bar moghira ian atiatighti, ia me gativagh men ganam.

8:21: Jenesis 6:5; Jeremaia 17:9; 2 Korin 2:15; Efesus 5:2 **9:1:** Jenesis 1:28

3 Ki faragha ia damasa zuravaribara daghebar min ia ganingi. Egha datirighin nguibamin asiziba, ko ruarimin itir asiziba, ko zuravariba sara bar da isa ia ganingi eghti, ia bar dar amam.
4 Guizbangira, ghuzim ivemara ikirimirir angamira itim anidi. Kamaghin, ia ghuziba ikiavira itir asizitam aman marki. Ia asizim misueghti, an ghuzim faragh bar iregh givaghtima, ia gin anemi.
5 Eghti tina gumazimin ghuzim damuti, a ireghti an aremegham, eghti ki gumazir kamin arazir kuram ikarvagham. Guizbangira, asizitam o gumazitam gumazir mam misueghti an aremegham, ki uaghan osimtizir kuram a danighti an aremegham.
6 Ki God, ki uabi gumazimin ingarizima a nan mirara gari. Kamaghin gumazir manam igharazitav misoghezi an areme, egh a uabi gumazibar dafaribar ovengam."
7 Egha God ua kamaghin migei, "Eghti iarara, ia borir aviriba batiti, ian boriba bar avirasemegh nguazimin otivarogham."
8 Egha God Noa ko an otaribav gia ghaze,
9 "Ia oragh! Ki datirighin ia ko, ian borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami.
10 Egha uaghan bizir angamira ia ko kurimin ikezir kaba, kuaraziba, nguibamin asiziba ko, ruarimin asizir ia ko itiba, da bar, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.
11 Ki datirighin ia koma Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migia ghaze, Guizbangira, ki datirighin uam aperiar ekiatam damighti a izi bizir angamira itibagh asighasighan kogham. Eghti aperiar ekiatam nguazir kam ua bar gasighasighan kogham."
12 Egha God ghaze, "Ki arazir kam akaghti, ia ganigh fogh suam, ki Akar Dikirizir Gavgavim ia ko, bizir angamira ia ko itiba, ko ian gin otivamin boriba, ki ia bagha bar a gamigha gifa.
13 Ezi arazir kam kamakin, ki ababanim ian akagha, overiamin pin ekianim ati. Kar nan ababanim, a ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir ki nguazimin itir biziba bagha amizim, a ikivira ikiam.
14 Eghti ki amozim amadaghti a izeghti an gin ghuariar ekiaba ikivira ikiti, dughiar kamin ekianim overiamin otogham.
15 Eghti ki an ganigh uan Akar Dikirizir Gavgavir, bizir angamira itiba ko ia bagha amizim a ginighnighvira ikiam. Eghti bizitam ua kamaghin otivan kogham, aperiatam uam nguazimin angamira itir bizibagh asighasighan kogham.
16 Egh ki pin ekianimin ganiva, nguazimin angamira itir biziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnighvira ikiti, a iki mamaghira ikiam."
17 Egha God Noa migei, "Ekianir kam, kar nan ababanim, ki nguazimin angamira itir biziba bagha Akar Dikirizir Gavgavim gamigha aneka."

Noa uan otarim Hamin atari

18 Kar Noan otarir 3plan a ko kurimin ikegha azenan izezibar ziaba: Siem, Ham ko, Jafet. Ezi Hamin otarimin ziam, Kenan.
19 Ezi Noan otarir 3plan kabanang, me datirighin nguazim gizivazir gumazamiziba bar men ovaviba.
20 Ezi aperiar ekiamin gin Noa azenim oparir gumazimin min otogha faraghavira wainin azenir mam opari.

9:4: Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:15-23 **9:6:** Jenesis 1:26; Ua Me Ini 20:13
9:7: Jenesis 1:28 **9:11:** Jenesis 8:21; 9:15; Aisaia 54:9

21 Egha dughiar mamɨn a wainɨn dɨpar onganir maba amegha ongani. Ezɨ
an iniba paghirezɨma a bibiamra uan purirpenim girɨghav iti.
22 Ezɨ Kenanɨn afeziam Ham, ghua uan bibiamra itir afeziamɨn ganigha
uam azenan ghua uan aveghbuamning mɨkeme.
23 Ezɨ Siem ko Jafet inir mam inigha an onegha uan dɨpɨzimning gatɨ.
Egha aning purirpenim akɨrim ragha a gasaragha nɨmɨra itimra ghua uan
afeziamɨn mɨkarzim avara. Aning uan guamning igharagha mɨsuegha uan
afeziamɨn mɨkarzim avara. Egha uan afeziamɨn mɨkarzir mogomemɨn
ganizir puvatɨ.
24 Ezɨ Noan nɨghnɨzim derazɨ a ua dɨkavigha an otarir abuananam Ham, an
mɨkarzir mogomemɨn ganizir bizim baraki.
25 Egha a ghaze, “Osɨmtɨzir ekiam Kenan ko ikɨtɨ, a uan aveghbuabar
ingangarir gumazimɨn bar men apengan ikiam.”
26 Egha Noa ua kamaghɨn mɨgei, “E Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam, a Siemɨn
God. Egha kɨ kamaghɨn Godɨn azai, Kenan pura Siemɨn ingangarir gu-
mazimɨn ikiam.
27 Eghtɨ God Jafetɨn adarazir amightɨ me avɨrasemegh, Siemɨn adarazi ko
deragh dapiam. Eghtɨ Kenan pura Jafetɨn ingangarir gumazimɨn ikiam.”
28 Aperiar ekiam gɨvazɨma, Noa uam 350plan azenibar ike.
29 Egha 950pla azeniba ikiava areme.

10

Kar Noan ovavir boribar ziabar eghaghanim

1 Kar Noan otaribar eghaghanim. Men ziabar kara: Siem, Ham, ko Jafet.
Ezɨ aperiar ekiamɨn gɨn men ovavir borir avɨribar otifi. Ezɨ Noan ovavir
boribar ziaba kamaghɨn zui.
2 Kar Jafetɨn otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal,
Mesek, ko Tiras.
3 Ezɨ Gomerɨn otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma.
4 Ezɨ Javanɨn otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprusɨn gumaziba, ko
Dodania.
5 Ezɨ gumazir kaba, gɨn ongarir mɨriam ko arighatɨzibagh apiazir darazir
ovaviba. Kar Jafetɨn ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan
nguazibarama apiagha, uari uan ikɨzibara akabav gei.
6 Ezɨ Hamɨn otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.*
7 Ezɨ Kusɨn otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezɨ
Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan.
8 Ezɨ Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamɨn bar
faraghavɨra otozir gumazir bar gavgavim.
9 Ezɨ Ikiavɨra Itir God gavgavim isa Nimrot ganɨngizɨma an asɨziba burir
fofozir ekiam iti. Kamaghɨn gumazamiziba ziar ekiam munav danɨngasa,
kamaghɨn mɨgei, “Gumazir kam a Nimrotɨn mɨraram ami. Ikiavɨra Itir God
gavgavim Nimrot ganɨngizɨma, ana asɨziba buriamin fofozir ekiar aghuim
iti.”
10 Ezɨ Nimrot nguibar ekiar 3plan gari, Babel, Erek, ko Akat. Nguibar ekiar
3plan kaba Babilonian nguazimɨn iti.†

---

* **10:6:** Hibrun akam, ziar kam “Kus,” kar kantri Sudan, o kantri Itiopian ziam. † **10:10:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgɨar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. Gumazir maba ghaze, nguibar ekiar igharazir mamɨn ziam iti, an ziam Kalne.

11 Egha Nimrot Babilon ategha Asirian amadaghan ghua nguibar ekiar
kabar ingari, Ninive, Rehobotir, Kala,
12 ko Resen. Resen, a Ninive ko Kalan nguibamningin tizimin iti. Ezi Kalan
nguibam a nguibar bar ekiam.
13 Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu,
14 ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimin adarasi, me Kritin
Arighatizimin itir darazir aven otifi.
15 Ezi Saidon a Kenanin otarir ivariam. Ezi igharaz darazi uaghan Kenanin
ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia,
16 Jebusia, Amoria, Girgasia ko,
17 Hivia, Arkaia, Sinia,
18 Arvatia, Semaria ko Hamatia. Gin Kenanin adarazir danganiba bar a
dar ghuava tintinibar apia.
19 Egha Kenania inigha apiazir nguazir kam Saidonin nguibamin ikegha
ghua Gerarin nguibamin tu, kar Gasan nguibamin amadakan. Ezi men
mitaghniam ghua aruem anadi naghin nguibar kabar tu, Sodom ko Gomora
ko Atma ko Seboim, kar Lasan nguibamin amadakan.
20 Gumazamizir kaba bar, me Hamin ovavir boriba. Egha me uan dakoz-
ibar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan nguibabara akabav
gei.
21 Ezi Siem a Jafetin avebam. Egha uaghan boriba iti, egha Siem a Eberin
boribar ovavir afeziam.
22 Siemin otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lidia ko Aram.
23 Ezi Aramin otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mas.
24 Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela, a Eberin afeziamin oto.
25 Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamin ziam Pelek. Pelek itir dughiamin
nguazimin itir gumazamiziba tintinimin biaghire. Kamaghin me ziar kam,
“Pelek,” a gati. Ziar kamin mingarim kamakin, “Bar biaghire.” Ezi Pelekin
dozimin ziam Joktan.
26 Ezi Joktanin otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko,
27 Hadoram, Usal, Dikla ko,
28 Obal, Abimael, Seba ko,
29 Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar, me Joktanin otariba.
30 Ezi Joktanin boriba Mesan nguibamin ikegha ghua aruem anadi naghin
Sefarin nguibar mighsiabar tu.
31 Kar Siemin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan
nguazibarama apiagha, uari uan ikizibar akabav gei.
32 Gumazir ziaba itir kaba, kar Noan otariba ko an otaribar otariba ko men
ovavir boriba. Aperiar ekiamin gin, gumazamizir kabar ikiziba nguazim
gizivagha aneroke.

11

Ikiavira Itir God gumazamizibar akar me migeiba abiaghariki

1 Fomira nguazimin gumazamiziba bar akar vamira ikia, egha migirigiar
otevir vabaram ami.
2 Egha me aruem anadi naghin ikegha, puram arua ghua iza Babilonin
nguazir zarimin apia.
3 Egha me uarira uariv gei, “Aria, ia izi, e bar moghira nguazitaba inigh da
tueghti da brighbar min otivika.” Egha me dipenibar ingaramin brighbagh
ami. Egha me brighin kabagh amizi da uarir isavsuighamin koltaba uaghan
iti.

4 Egha me ghaze, “E datɨrɨghɨn uari uari bagh nguibar ekiatamɨn ingaram,
egh an aven tauan bar ruaritam asaraghtɨ, an ruarim mangɨ overiamɨn
suiragham. Egh kamagh, e uari abɨgh mangɨ tintinibar nguazimɨn nguibar
igharazibar ikian kogham. E kamaghɨn damutɨ, gumazamiziba bar ziar bar
ekiam e danɨngam.”
5 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, nguibar ekiar kam ko tauan gumazamiziba an aven
ingarizimɨn ganasa izaghiri.
6 Egha uan Nguibamɨn ikia ghaze, “Gumazamizir kaba me akar vamɨram
mɨgɨa egha uari inigha nɨghnɨzir vamɨra iti. Egha nguibar dafar kamɨn ingari.
Me kamaghɨn uan nɨghnɨzimɨn gɨn mangɨ, bizir avɨribar amuam.
7 Kamagh, e ua magɨrɨ akar me mɨgeim abɨghɨrarightɨ, me uan akar
mɨngaribagh foghan koghɨva uariv kɨman kogham.”
8 Egha Ikiavɨra Itir God me gamizɨ, me tintinibar nguaziba bar adar ghue.
Egha nguibar ekiar kam uam a ingari puvatɨ.
9 Dughiar kam, Ikiavɨra Itir God gumazamizir kabar akar me mɨgeiba
abɨagharɨghizɨ, me tintinibar nguazimɨn danganiba bar adar ghue. Kam-
aghɨn me nguibar ekiar kam dɨbora ghaze, “Babel.”*

Siemɨn ovavir boribar ziaba

10 Kar Siemɨn ovavir boribar ziaba. Aperiar ekiam otozɨ azenir
pumuningɨn gɨn, me Siemɨn azeniba medi da 100ɨn oto. Ezɨ an Arpaksatɨn
afeziamɨn oto.
11 Egha gɨn Siem 500plan azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaz-
iba inigha areme.
12 Ezɨ Arpaksat 35pla azeniba ikiava Selan afeziamɨn oto.
13 Egha gɨn Arpaksat 403plan azeniba ikia dar aven, otariba ko guivir
igharaziba inigha areme.
14 Ezɨ Sela 30pla azeniba ikiava Eberɨn afeziamɨn oto.
15 Egha gɨn Sela 403pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba
inighava areme.
16 Ezɨ Eber 34pla azeniba ikiava Pelekɨn afeziamɨn oto.
17 Egha gɨn Eber 430pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaz-
iba inighava areme.
18 Ezɨ Pelek 30pla azeniba ikiava Reun afeziamɨn oto.
19 Egha gɨn Pelek 209pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaz-
iba inighava areme.
20 Ezɨ Reu 32pla azeniba ikiava Serukɨn afeziamɨn oto.
21 Egha gɨn Reu 207pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba
inighava areme.
22 Ezɨ Seruk 30pla azeniba ikia Nahorɨn afeziamɨn oto.
23 Egha gɨn Seruk 200pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaz-
iba inighava areme.
24 Ezɨ Nahor 29pla azeniba ikia Teran afeziamɨn oto.
25 Egha gɨn Nahor 119pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaz-
iba inighava areme.

Teran ovavir boribar ziaba

26 Ezɨ Tera 70pla azeniba ikiava Abram, Nahor ko Haranɨn afeziamɨn oto.
27 Ezɨ kar Teran ovavir boribar ziaba. Tera a Abram, Nahor ko Haranɨn
afeziam. Ezɨ Haran a Lotɨn afeziam.

11:5: Jenesis 18:21 **11:8:** Luk 1:51 * **11:9:** Hibrun akamɨn ziar kam, “Babel,” a mong kamaghɨn ghu, “abɨaghariki.”

28 Ezɨ Haran uan nguibam Urɨn ikiava areme. Ur a Kaldiabar nguazir
asɨzimɨn iti. Ezɨ dughiar kam, an afeziam Tera angamɨra ikiavɨra iti.
29 Ezɨ Abram Sarain iti, ezɨ Nahor Haranɨn guivim Milkan iti. Egha uaghan
Haran Iskan afeziam.
30 Ezɨ Sarai boriba batir puvatɨgha, boritam itir puvatɨ.
31 Ezɨ Tera uan adarazi inigha, Kaldiabar nguazimɨn itir nguibam Ur, an
ategha Kenanɨn nguazimɨn zui. Teran gɨn zuir adarazir ziabar kara: an
otarim Abram, ko an asamim Sarai, ko an igiam Lot, ezɨ Haran a Lotɨn
afeziam. Me ghua Haranɨn nguibamɨn otivigha egha nguibar kamɨn apera.
32 Egha Tera 205pla azeniba ikiava nguibar kamɨn areme.

Abramɨn eghaghanim

12

(Sapta 12:1--25:18)

Ikiavɨra Itir God Abramɨn dia

1 Dughiar mam, Ikiavɨra Itir God Abram mɨgɨa ghaze, "Nɨ uan nguazim,
ko uan adarasi, ko uan afeziamɨn ikɨzim ategh nguazir kɨ nɨn akaghamimɨn
mangɨ.

2 "Eghtɨ kɨ nɨn ovavir boribar amightɨ, me bar avɨrasemegh,
mangɨva gɨn ikɨzir gavgavir mam otogham.
Egh kɨ deravɨra nɨ damu nɨ damightɨ nɨn ziam bar ekevegham.
Eghtɨ nɨ bangɨn kɨ gumazamiziba deravɨra me damuamin tuavim ikiam.
3 Eghtɨ gumazamizir deravɨra nɨ gamiba, kɨ deravɨra me damuam.
Eghtɨ nɨ gasɨghasɨzir gumazamiziba kɨ uabɨ me gasɨghasigham.
Nɨ bangɨn kɨ nguazir kamɨn itir ikɨziba bar dar gumazamiziba
bar deragh me damuam."

4 Ezɨ Abram Haranɨn nguibam ategha Ikiavɨra Itir God a mɨkemezɨ moghɨn,
a zui. Ezɨ Lot a ko uaghan zui. Dughiar kamɨn Abram 75plan azeniba iti.
5 Abram uan amuim Sarai, ko uan dozimɨn otarim Lot inigha, me uaghara
zui. Abram faragha Haranɨn nguibamɨn ikia egha bizir avɨriba ko ingangarir
gumaziba ko amizir avɨriba ini. Egha a Kenanɨn zuir dughiamɨn a bizir kaba
bar da inigha zui. Egha me Kenanɨn otivigha gɨvagha,
6 Abram uan adarazi ko nguazir kamɨn ghua Sekemɨn nguibamɨn oto.
Nguibar kamɨn temer ekiar mam ikia Moren danganimɨn amadaghan iti. Ezɨ
dughiar kamɨn Kenania Kenanɨn nguazimɨn ikiavɨra iti.
7 Ezɨ Ikiavɨra Itir God Abram batogha a mɨgei, "Kɨ nguazir kam nɨn ovavir
boribar anɨngam." Kamaghɨn Abram Ikiavɨra Itir God a batozɨ naghɨra, an
ziam fasa ofa gamir dakozimɨn ingari.
8 Egha gɨn Abram dɨkavigha ghua, aruem anadi naghɨn itir mɨghsɨar Be-
telɨn boroghɨn itimɨn ghu. Mɨghsɨar kam Betelɨn nguibam ko Ain nguibamɨn
tizimɨn iti. Ezɨ Betel an aruem uaghiri naghɨn itima, Ai an aruem anadi
naghɨn iti. Ezɨ danganir kamɨn Abram uan purirpenibar ingarigha, Ikiavɨra
Itir Godɨn ziam fasa, ofa gamir dakozimɨn ingarigha, an ziam dɨbora a fe.
9 Egha gɨn Abram uan adarazi ko danganir kam ategha sautɨn amadaghan
zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Negevɨn danganimɨn oto, a gumaza-
miziba puvatɨzir danganim.

Abram ghua Isipɨn kantrin iti

12:1: Aposel 7:2-3; Hibru 11:8 **12:3:** Galesia 3:8 **12:7:** Aposel 7:5; Galesia 3:16

10 Dughiar mam mɨtiriar ekiam otozɨ, danganir kam dagheba bar puvatɨ.
Kamaghɨn, Abram uan adarazi ko me ghua nguibar igharazibar gumazamiz-
ibar mɨn pura ikia, kantri Isipɨn iti.
11 Egha me kantri Isipɨn boroghɨra iza, Abram uan amuim Sarai mɨgɨa
ghaze, “Nɨ orakigh. Kɨ fo, nɨ amizir dirir bar deragha ganganir aghuim
gamim.
12 Isipɨn gumaziba nɨn ganigh, ti nɨ gakuegham. Egh me kamaghɨn fogham,
nɨ nan amuim, egh me na mɨsueghtɨ kɨ aremeghtɨ, nɨ ikiam.
13 Nɨ kamaghɨn mɨkɨmtɨ deragham, nɨ nan amizim. Egh nɨ kamaghɨn
damightɨ, me arazir aghuimɨn na damu, na mɨsueghtɨ kɨ aremeghan
kogham.”
14 Ezɨ Abram kantri Isipɨn otozɨ, Isipɨn gumaziba a mɨkemezɨ moghɨra, an
amuimɨn garima an ganganim bar dera.
15 Ezɨ atrivimɨn ingangarir gumaziba Sarain gari, a bar derazɨ, me ghua
atrivim kamaghɨn a mɨgei, “Amizir bar dirir mam izegha iti.” Egha me ghua
Sarai inigha atrivimɨn dɨpenimɨn ize.
16 Ezɨ atrivim Sarain ganigha mɨghɨgha a gakongegha, kamaghɨn bar
deravɨram Abram gami. Egha sipsipba, memeba, bulmakauba, donkin
apuriba, donkin amebaba, kamelba, ingangarir gumaziba ko ingangarir
amizir bar avɨriba, isa Abram ganɨngi.
17 Egha atrivim Abramɨn amuim Sarai inigha ua bagha an amuim gami,
kamaghɨn Ikiavɨra Itir God Isipɨn atrivim ko an dɨpenimɨn itir darazi bagha
arɨmariar guar avɨriba amangi.
18 Ezɨ atrivim Abramɨn diazɨma a izima a kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, “Nɨ
manmaghsua arazir kam na gami? Egha kamaghɨn na mɨkemezɨ puvatɨ,
Sarai nɨn amuim.
19 Nɨ na mɨgɨa ghaze nɨn amizim, ezɨ kamaghɨn kɨ uan amuimɨn mɨn a ini.
Nɨ manmaghsuavɨra arazir kam gami? Kamaghɨn nɨ uan amuim inigh, gua
mangɨ!”
20 Ezɨ atrivim uan ingangarir gumazibav mɨkemezɨ, me Abram uan amuim
ko, an biziba sara Isipɨn bar me batoke.

13

Lot Abram ataki

1-2 Dughiar kamɨn Abram bizir bar avɨriba iti. A sipsipba, memeba,
bulmakauba, gol ko silva bar avɨraseme. Egha a kantri Isip ategha Negevɨn
danganimɨn amadaghan zui. A uan amuim ko uan biziba bar da inizɨ, Lot
uaghan a ko zui.
3-4 Egha gɨn Abram uan adarazi ko Negev ategha Notɨn amadaghan zui.
Egha me purirpenibar ingara ghua Betelɨn nguibamɨn oto. Danganir kamra
Abraham fomɨram purirpenibar ingara ofa gamir dakozimɨn ingari. A Betel
ko Ain nguibamningɨn tizimɨn iti. A danganir kamɨn otogha Ikiavɨra Itir
Godɨn ziam dɨbora a fe.
5 Ezɨ Lot uaghan Abram koma arua, sipsipba, memeba, bulmakauba ikia,
uaghan ingangarir gumazamizir avɨriba a ko ikia purirpenibar iti.
6 Abram ko Lot uaghara bizir avɨriba iti, ezɨ kamaghɨn nguazim aningɨn
sufi. Ezɨ aning uaning ko ikiava avenge.
7 Ezɨ adarim Abram ko Lotɨn sipsipba ko memebar garir ingangarir gumaz-
ibar tongɨn oto. Dughiar kam Kenanɨn adarazi ko Peresɨn adarazi danganir
kamɨn iti.

12:13: Jenesis 20:2; 26:7

8 Ezi Abram Lot migei, “Ga ikizir vamira. Ga uaningin atari derazir puvati,
ezi gan ingangarir gumaziba uaghan uarir atari derazir puvati.
9 Guizbangira, nguazir ekiam rughara iti. Ga uaning abigham. Egh ni uabi
ua bagh danganitam ginabagh, na ategh an angi. Ni agharir guvimin mangiti,
ki kiriamin mangam. Maghsuegh ni agharir kiriamin mangiti, ki guvimin
mangam.”
10 Ezi Lot tugha gari. Egha Jordanin Faner zarimin itir danganiba bar
dar gara ghua Soarin nguibamin tu. Nguazir otevir kam dipar aviriba ikia
bar dera. Egha mati Ikiavira Itir Godin azenir bar aghuimin min garava,
uaghan kantri Isipin min gari. Dughiar kam, Ikiavira Itir God tighar Sodomin
nguibam ko Gomoran nguibam gasighasigham.
11 Ezi Lot nguazir otevir Jordanin Faner zarimin itiba bar ada iniasa migei.
Egha Abram ataghizima an aruem anadi naghin ghu. Egha aning uam
uaning ko itir puvati.
12 Egha Abram Kenanin nguazimin apera. Ezi Lot ghua nguibar ekiar
Jordanin Faner zarimin itibar tongin apera. Egha Sodomin nguibar ekiam
boroghin purirpenibar ingari.
13 Ezi nguibar ekiar kam Sodom, an gumazamiziba, men araziba bar ikufi.
Ezi me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir bar kurabagh ami.

Abram Hebronin nguibamin ghu

14 Ezi Lot ghuzima, Ikiavira Itir God Abram migia ghaze, “Ni kagh tugh egh
danganir kaba bar dar gan. Ni aruem anadi naghin ganiva aruem uaghiri
naghin ganiva, not ko saut viraram aningin gan.
15 Nguazir ni datirighin garir kaba bar, ki da isi ni ko nin ovavir boribar
aningam. Eghti nguazir kaba ia dar afeziaba ikegh mamaghira ikiam.
16 Eghti ki nin boribar amighti me nguazir minemniamin min bar
avirasemegham. Eghti gumazitam nguazir minemniaba mengeghiva nin
ovavir boriba mengam.
17 Ki nguazir kaba bar da isa ni ganidi. Kamaghin, ni datirighin dikavigh
mangi nguazir kaba bar dar ganigh.”
18 Kamaghin, Abram danganir kam ategha ghua Hebronin nguibam
boroghin oto. Egha a Mamren temer ekiabar boroghin, purirpenibar in-
garigha, me kagh apia. Egha Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozim,
danganir kamin an ingari.

14

Midorozir ekiam atrivibar tongin oto

1-9 Dughiar kamin, Kedorlaomer Elamin nguibamin atrivimin ikia egha
uaghan nguibar kaba ko dar atrivibar gari. Bera a Sodomin nguibar ekiamin
atrivimin iti, Birsa a Gomoran nguibar ekiamin atrivimin iti, Sinap an
Atman nguibar ekiamin atrivimin iti, Semeber an Seboimin nguibar ekiamin
atrivimin iti, ezi Belan nguibam uaghan an apengan iti. Ezi Belan ziar mam
Soar.
A 12plan azenibar me gativagha men gari, ezi namba 13in azenimin me
Kedorlaomerin akam batoke. Ezi namba 14in azenimin Kedorlaomer uan
namakar 3plan dia: Amrafel a Babilonin kantrin atrivim, Ariok a Elasarin
kantrin atrivim, Tidal a Goimin adarazir atrivim. Egha me 4plan atrivir
kaba, uan midorozir gumaziba ko ghua Asterot Karnaimin nguibamin
otogha, Refaimin adarazi ko uariv sogha me abira. Egha me Hamin nguibar
ekiamin otogha Susia ko misogha me abira. Egha me Kiriataimin boroghin

13:10: Jenesis 2:10 **13:15:** Aposel 7:5

danganir zarimin otogha Emia ko misogha me abira. Egha me ghua Seirin Mighsiabar otogha, Horia ko misogha men agintigha ghua El Paranin nguibar miriamin gumazamiziba puvatizir danganimin me ataki. Egha gin uamategha iza Kadesin nguibar ekiamin otifi. Kadesin ziar ghurim, En Mispat. Me Amalekian nguazim gisin me ko misogha me abini. Egha me Hasason Tamarin nguibar ekiamin otivigha Amoria, ko misogha me abini.

Egha me midorozir kam gamigha me abinigha givagha, Kedorlaomer uan namakar 3pla ko ghua 5plan nguibar kabar atriviba ko misosi, Sodom, Gomora, Atma, Seboim ko Bela. Ezi 5plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko me Sidimin danganir zarimin uari akuvagha iti. Egha me Kedorlaomer ko an namakar 3pla ko misoghasa uari akiri. Ezi 5plan atrivir kabanangin midorozir gumaziba 4plan atrivibar midorozir gumaziba ko uariv sosi.

10 Ezi Sidimin danganir zarim koltaba iniamin torir aviriba iti. Ezi Sodomin atrivim ko Gomoran atrivim midorozimin arasava amua puvati, aning koltan torimning giraghu. Ezi atrivir 3plan igharaziba ara ghua mighsiabar ghue.

11 Ezi Kedorlaomer midorozim gamua me abira. Egha me Sodom ko Gomoran itir biziba bar ada inigha egha men dagheba sara inigha ghue.

12 Ezi Lot, Abramin dozimin otarim, a Sodomin itima, me uaghan a inigha an biziba sara inigha ghue.

13 Ezi gumazir mam midorozimin ara ghua Hibrun gumazim Abram batogha midorozimin otivizir biziba bar a geghani. Dughiar kam, Abram Mamren temer ekiabar boroghin ikiavira iti. Mamre, a Amorian adarazir gumazir mam, a dozir pumuning iti, Eskol ko Aner. Gumazir 3plan kaba, kar Abramin namakaba.

14 Ezi Abram orazi, apaniba an dozimin otarim Lot inigha ghu. Ezi kamaghin a ko iti darasi, a men midorozir gumazir bar gavgavibar dia, ezi men dibobonim 318in tu. Ezi me 4plan atrivir kabar gin ghua Danin nguibar ekiamin tu.

15 Egha danganir kamin Abram uan midorozir gumaziba tuira. Egha 4plan atrivir kaba ko dimagarimin misogha me abini. Egha notin amadaghan Damaskusin nguibar ekiamin men agiragha ghua, Hoban nguibar ekiamin tu.

16 Egha atrivir kaba inigha ghuezir biziba ua bar ada ini. Egha Abram uan dozimin otarim Lot uam a inigha, bar an biziba ko amiziba ko gumazamizir igharaziba inigha uamategha ize.

Melkisedek deragha Abram gami

17 Ezi Abram, Kedorlaomer uan namakaba ko, me misogha me abini. Egha a uamategha izima, Sodomin atrivim ghua danganir zarir me kamagh diborim, “Save,” an a bato. Ezi an ziar mam kamakin: Atrivibar Danganir Zarimra.

18 Ezi Melkisedek, a Salemin nguibamin atrivim, a Godin Bar Pin Itimin Ofa Gamir Gumazim, a bret ko wain inigha Abram bagha izi.

19 Egha bizir bar aghuimin Abram gamua kamaghin migia ghaze, “Godin Bar Pin Itim overiam ko nguazimin ingari, a bar deragh ni damu.

20 Guizbangira, ni apaniba ko uariv sozi, Godin Bar Pin Itim nin akurazi, ni me abini, kamaghin, e an ziam fam.” Ezi bizir Abram iniziba bar, a 10plan akuabar da abigha 10in vamira isa Melkisedek ganingi.

21 Ezi gin Sodomin atrivim kamagh Abram migei, “Ni midorozimin inizir biziba ni bar adar suikigh. Egh nan gumazamizibara ua me ateghti, me na bagh izi.”

14:18: Hibru 7:1-10

22 Ezɨ Abram ghaze, “Ikiavɨra Itir God, Godɨn Bar Pɨn Itim, overiam ko
nguazimɨn ingarizim, kɨ an ziamɨn pamten kamagh mɨkɨmasa,
23 kɨ tong bar nɨn bizir muziaritam inighan kogham, iniba isair tretba
o dagarir asuabar beniba. Eghtɨ nɨ kamaghɨn mɨkɨman kogham, ‘Kɨ uabɨ
Abram gamizɨ a bizir bar avɨrim iti.’
24 Kɨ uabɨ kɨ bizitam inian kogham. Bizir nan mɨdorozir gumaziba ameziba
kɨ darara iniam. Eghtɨ nan namakar 3pla, Aner, Eskol ko Mamre, me uari
bagh naba iniam.”

15

God Abram koma
Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim gami

1 Ezɨ bizir kabar gɨn, Ikiavɨra Itir God irebamɨn mɨn bizimɨn aven akam isa
Abram ganɨga egha ghaze:

“Abram nɨ atiatingan markɨ.
Kɨ nɨn oramɨn mɨn ikiam,
eghtɨ nɨ nan apazangɨn deravɨra ikiam.
Eghtɨ kɨ nɨ damightɨ
nɨn ziam bar pɨn ikiam.”

2 Ezɨ Abram an akam ikaragha ghaze, “O Ikiavɨra Itir God, nan Ekiam,
kɨ uabɨ boriba puvatɨ, nɨ manmaghɨn na damightɨ kɨ ziar ekiam iniam?
Kɨ oveghtɨ nan biziba iniamin gumazim an ziam Elieser, a Damaskusian
gumazim.
3 Nɨ boritam na ganɨngizir puvatɨ, ezɨ nan dɨpenimɨn otozir ingangarir
gumazir kam, a nan danganim inigh nan biziba iniam.”
4 Ezɨ Ikiavɨra Itir God Abram kamagh a mɨgɨa ghaze, “Ingangarir gumazir
kam nɨn biziba inian kogham. Nɨn borir nɨn otoghamɨra nɨn danganim inigh,
egh nɨn biziba iniam.”
5 Egha Ikiavɨra Itir God Abram inigha azenan ghua a mɨgɨa ghaze, “Nɨ kogh
overiamɨn mɨkovezibar gan. Nɨ bar da mengam? Ti puvatɨ. Guizbangɨra, nɨn
ovavir boriba bar avɨrasemegh mɨkovezibar dɨbobonimɨn mɨn mangam.”
6 Ezɨ Abram nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn itima an a dɨbora ghaze,
a nan damazimɨn dera.
7 Egha ana mɨgɨa ghaze, “Kɨrara kɨ Ikiavɨra Itir God. Nɨ Kaldian danganimɨn
itir nguibam Urɨn itima, kɨ nɨn diagha nɨ inigha iza nguazir kam nɨ ganɨngi,
eghtɨ nɨ an afeziamɨn ikegham.”
8 Ezɨ Abram ghaze, “O Ikiavɨra Itir God, nan Ekiam, kɨ manmagh fogh suam,
kɨ nguazir kam guizbangɨra a iniam?”
9 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ghaze, “Nɨ bizir kaba inigh izɨ na danɨngigh: bul-
makaun amebar azenir 3pla itim ko, memen amebar azenir 3pla itim ko,
sipsipɨn apurir vamɨran azenir 3pla itim ko, kuarazir muziarir me bunbam
arɨzir pumuning, nɨ bar da inigh na bagh izɨ.”
10 Ezɨ Abram bizir kaba bar ada inigha Ikiavɨra Itir God bagha izi. Egha
asɨzir kaba vaghvagha da abɨagharɨgha akuar pumuningɨn dagh ami, egha
dar akuabar bɨzir pumuningɨn dar bora da arɨki. Egha kuarazimning
rughɨrama aning atɨ.
11 Ezɨ kuarazir isar maba izaghira asɨzir kabar amasava amima, Abram
men agɨra.

15:5: Rom 4:18; Hibru 11:12 **15:6:** Rom 4:3; Galesia 3:6; Jems 2:23

12 Ezi aruem bar uaghirima Abram bar akuava ongani. Egha garima
mitater ekiam anevarazima a bar atiatingi.
13 Ezi Ikiavira Itir God kamagh Abram migia ghaze, “Ni bizir kam gifogh,
nin ovavir boriba mangi kantrin igharazimin aven nguibar igharazimin
gumazamizibar min ikiam. Egh pura men ingangarir gumazibar min ikiam.
Eghti kantrin kamin gumazamiziba 400plan azenibar pazi me damuam.
14 Eghti ki osimtizir ekiam isi kamagh pazi me damuamin gumazibar
aningam. Eghti nin ovavir boriba bizir bar avirim inigh egh kantrin kam
ategh azenan izam.
15 Eghti ni uabi bar navir amirizimin iki mangi aseghiva aremegham, eghti
me ni afagham.
16 Eghti nin ovavir boriba ua zuamira nguazir kamin izeghan kogham.
Nin adarazi mangi namba 4in ovavir boriba otivigh egh uamategh nguazir
kamin izam. Ezi Amorin iti darazi datirighin arazir kurar aviritabagh amir
puvati. Me gin arazir kuratabar amuti, ki mizazim me gasegh egh nguazir
kamin me batuegham. Eghti nin ovavir boriba uamategh izam.”
17 Ezi aruem uaghirima mitatem otogha gifa, ezi bizir pumuning oto:
nguazir miner avim isim ko adenir avim. Ezi avivgharim miner kamin ana-
gava otifi. Ezi bizir kamning, asizir Abram akuar pumuningin biaghariga
bizimin arighizir kabar tongin zui.
18 Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Akar Dikirizir Gavgavim Abram
koma a gamua ghaze, “Ki nguazir kaba isi nin ovavir boribar aningam. Eghti
men nguazimin mitaghniam Isipin kantrin dipar miriamin ikegh mangi
Yufretisin Faner ekiamin tugham.
19 Eghti me Kinian nguazim, Kenasian nguazim, Katmonian nguazim ko,
20 Hitian nguazim, Peresian nguazim Refaimian nguazim ko,
21 Amorian nguazim, Kenanian nguazim, Girgasian nguazim ko, Jebusian
nguazim, me bar men nguazir kaba iniam.”

16

Hagar Abramin amuimin min oto

1 Ezi dughiar kamin Abramin amuim Sarai, a boriba puvati. Ezi Isipin
kantrin amizir mam a ko iti. A Sarain ingangarir amizim, an ziam Hagar.
2 Ezi Sarai Abram migia ghaze, “Ni orakigh, Ikiavira Itir God boritam batan
nan anogoroke, ezi ki boritam batan kogham. Ezi ki nin azangsisi ni mangi
nan ingangarir amizim ko dakuighti, a ti na bagh boritam batam.” Ezi Abram
Sarain nighnizim mirara ghu.
3 Ezi Sarai uan ingangarir amizim Hagar isa Abramin amuimin min a gan-
ingi. Dughiar kamin Abram Kenanin nguazimin itima 10plan azeniba
gifa.
4 Ezi Abram Hagar koma akuizi, Hagar navim asangi. Dughiar kamin
Hagar uabira uabi gifo a navim asangi, egha uabi pirafa Sarain akaba barazir
puvati.
5 Ezi Sarai kamagh Abram migei, “Hagar nan akaba barazir puvati, kar
nin osimtizimra. Guizbangira ki uabi a isa nin amuimin min ni ganingi.
Ezi datirighin a uabi gifo a navim asangi, egha uabi pirafa, egha nan akaba
barazir puvati. Ezi Ikiavira Itir God uabi ni Abram, ko nan migirigiaba
tuisighasa ki ifonge.”

15:13: Ua Me Ini 1:1-14; Aposel 7:6 **15:14:** Ua Me Ini 12:40-41; Aposel 7:7 **15:18:** Aposel 7:5

6 Ezi Abram kamaghin Sarain akam ikaragha ghaze, “Ni oragh Hagar pura
nin ingangarir amizir kinim. Ni a gativazi, a pura nin apengan iti. Nighnizir
manam ni a damusi, puram a damu.” Ezi Sarai Hagarin apanimin ikia arazir
kurabar a gami, ezi Hagar arav ghu.
7 Egha a gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, egha Surin nguibamin
zuir tuavimin itir dipar atuimin otogha avughsi, ezi Ikiavira Itir Godin
enselin mam a bato.
8 Egha ensel kamaghin a migei, “Hagar, Sarain ingangarir amizim. Ni
managh ikegha izi, egha managhira zui?”
Ezi Hagar a ikaragha ghaze, “Ki Sarai ategha an ari.”
9 Ezi ensel a migia ghaze, “Ni uamategh Sarai bagh mangi egh an akaba
baragh.”
10 Egha ensel ua kamagh a migia ghaze, “Ki nin ovavir boribar amighti me
bar avirasemegham, eghti gumazitam men dibobonim mengiva avegham.”
11 Egha Ikiavira Itir Godin ensel ua migei:

“Ni orakigh. Ni borim batamin dughiam, a roghira izi.
Guizbangira, ni osimtizim iti, ezi Ikiavira Itir God nin osimtizim baraki.
Kamaghin, ni otarim bategh ziam Ismael a datigh.*
12 Eghti nin otarim, donkin atiamin min ikiam.
A gumazamiziba bar, me ko misoghti me an apanim damuam.
Egh a uan adarazi ko deragh daperaghan kogham.”

13 Ezi gin Hagar kamaghin nighnisi, “Ame! Guizbangira, kar Ikiavira Itir
God, a uan akam na ganingi. Ezi Godin nan garim, ki uabi an ganigha egha
angamira ikiavira iti!” Kamaghin a ziar kam Ikiavira Itir God ganingi, “Biziba
Bar Dar Garir God.”†
14 Ezi bizir kam bagha gumazamiziba mozir dipar kam dibora ghaze,
“Godin Zurara Ikia Nan Garim.” Mozir dipar kam Kadesin nguibam ko
Beretin nguibamin tizimin ikiavira iti.
15 Ezi Hagar Abramin otarim batezi, Abram ziam, “Ismael,” a gati.
16 Ezi Hagar Ismael batamin dughiam, Abram 86plan azeniba iti.

17

Abram ziar igiam ini

1 Ezi Abram gin azenir 99pla anetuzima, Ikiavira Itir God a batogha a migia
ghaze, “Ki Gavgaviba Bar Itir God. Ni zurara nan akam baragh, nan apengan
ikiva nan damazimin deragh arazir aghuibar amu.
2 Ki uan Akar Dikirizir Gavgavim ni koma a damu, egh ovavir borir bar
avirim ni daningam, eghti me bar avirasemegham.”
3 Ezi Abram ua tevimning apirigha guam nguazim girizi, God a migia
ghaze,
4 “Ni oragh. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gamigha kamaghin migei.
Ni kantrin bar avirimin gumazamizibar ovavimin otogham.
5 Eghti nin ziam datirighin uam Abram puvatigham. Guizbangira, ki
ni damighti, ni kantrin aviribar gumazamizibar ovavimin otogham. Ezi
kamaghin, datirighin nin ziam, Abraham.*

---

* **16:11:** Hibrun akamin ziar kam, “Ismael,” an mingarim mong kamaghin ghu, “God orasi.”
† **16:13:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **16:15:** Galesia 4:22
17:5: Rom 4:17 * **17:5:** Hibrun akamin ziar kam, “Abraham,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Kantrin aviribar gumazamizibar afeziam.”

6 Eghti ki nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegh mangi kantrin
gavgavitabar otivam. Egh men tarazi atrivibar otivam.
7 Egh ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim
akiram. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavigh mamaghira ikiam.
Akar Dikirizir Gavgavir kam kamakin, ki nin God, egha nin ovavir boriba
uaghan, ki men God.
8 Ezi Kenanin nguazir ni datirighin puram aperaghav itir kam, kar igharaz
darazir nguazim. Eghti ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba, ki Kenanin
nguaziba bar da isi, ia daningam. Eghti nguazir kam, a ian nguazimin iki
mamaghira ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar Godin ikiam."

God me migia ghaze, me gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghoregh

9 Ezi God Abraham migia ghaze, "Ni ko nin ovavir borir gin izamiba, ia bar
nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi.
10 Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangisi arazir kam damu.
Ia uan adarazir tongin uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar dar
ghoregh.
11-12 Ian otarir iririviba 8plan dughiaba otoghti ia dughiar kamra me
mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Egh ia uan ingangarir gumazibar
mikarzir mogomeba uaghan dar ghoregh, egh ian ingangarir amiziba otezir
otariba, ko ia igharaz darazi da ivezezir ingarir gumaziba ia uaghan dar
aghoregh. Ian gumaziba ko otariba bar kamaghin damuvira ikiam. Eghti
arazir kam, a nan ababanimin min ikiam, egh a ian akagh suam, ki ia ko Akar
Dikirizir Gavgavir kam gami.
13 Ia uan gumazibar mikarzir mogomeba bar dar ghoregh. Eghti
dighorezir arazir kamin duar kurim ian mikarzibar ikiti, gumazamiziba bar
fogh suam, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam a zurara ikivira ikiam.
14 Egh me tavin mikarzir mogomemin inim atughan koghti, gumazir kam
ki ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki. Eghti me a batueghti, a
uan adarazir aven ikian kogham."
15 Egha God Abraham migia ghaze, "Datirighin ikegh mangi ni uam uan
amuim ziam Sarai, a darighan marki. Datirikin, an ziam Sara.
16 Ki deragh Sara damuti, a ni bagh otarim batam. Ki Sara deragh a damuti,
a kantrin aviribar gumazamizibar inaghamimin otivam, eghti men tarazi
atrivibar ikiam."
17 Ezi Abraham tevimning apirigha guam nguazim giri. Egha averara
uan nighnizimin kamagh aka ghaze, "Gumazir azenir 100pla itim ti boritam
afangam? Ezi Sara azenir 90pla iti, a ti boritam batam?"
18 Egha Abraham God migia ghaze, "Kamaghin deragham, ni Ismaelrama
eghuva deragh an gan."
19 Ezi God ghaze, "Ni mamagh mikiman marki. Nin amuim Sara navim
asegh egh otaritam bateghti, ni ziam Aisak a datigh. Eghti ki Akar Dikirizir
Gavgavim a ko an ovavir borir gin otivamiba koma a damuam. Eghti Akar
Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.
20 Ezi ki Ismael deragh an ganasa ni nan azangsisi. Ki deragh a damu, egh
borir aviriba a daningam, egh an boribar amighti me bar avirasemegham.
Egh a 12plan gumazir dapanir kabar afeziamin otogham. Eghti ki an
adarazir amighti me ikizir gavgavimin otogham.
21 Eghti ki uan Akar Dikirizir Gavgavim Aisak ko a damuam, borir Sara
dughiar kamran azenir munamin otamim."
22 Egha God akar kam gamigha givagha Abraham ategha ghu.

17:7: Luk 1:55 **17:8:** Aposel 7:5 **17:10:** Aposel 7:8; Rom 4:11

23 Ezɨ dughiar kamra, Abraham Godɨn akamɨn gɨn ghua, uan adarazir
gumazibar mɨkarzir mogomebar iniba bar ada aghore. Egha uan otarim
Ismaelɨn mɨkarzir mogomemɨn inim aghora, egha ingangarir gumazir kɨnir
men amebaba Abrahamɨn dɨpenimɨn otezibar mɨkarzir mogomebar inibar
aghora, egha ingangarir gumazir a igharaz darazi dam ivesezibar mɨkarzir
mogomebar inibar aghore.
24-25 Dughiar kam Abraham uabɨ 99pla azeniba gɨfa, ezɨ an otarim Ismael
13pla azeniba itima, me aningɨn mɨkarzir mogomemning inimning atu.
26 Dughiar God akam Abraham ganɨngizimra, Abraham uan otarim Ismael
ko, me aningɨn mɨkarzir mogomemningɨn inimning atu.
27 Egha uaghan Abrahamɨn dɨpenimɨn aven itir gumaziba bar, ingangarir
gumaziba ko, gumazir me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba da ivezeziba
sara, me bar men mɨkarzir mogomebar iniba aghore.

18

Ikiavɨra Itir God ghaze, Sara otaritam batam

1 Egha gɨn Ikiavɨra Itir God Mamren nguibamɨn temer ekiabar apengan
Abraham bato. Aruer mamɨn aruem bar puvɨra isima, Abraham uan
purirpenimɨn tiar akamɨn aperaghav iti.
2 Egha a kogha gumazir 3plan gari me tuivighav iti. A men ganigha uan
purirpenim ategha zuamɨra ivegha me bagha ghu. Egha tevimning apɨrigha
aviragha guam nguazim girɨ.
3 Egha kamaghɨn mɨgei, “O nan gumazir ekiam, kɨ ian ingangarir gumazim.
Ia nan dɨpenimɨn izasa kɨ bar ifonge. Ia nan dɨpenim gitagh pura mangan
markɨ.
4 Kɨ tav mɨkemeghtɨ a dɨpatam inigh izɨtɨ, ia uan dagariba ruegham. Eghtɨ
ia temer ekiar kamɨn povimɨn avughsam.
5 Eghtɨ kɨ dagheba ia danighti ia gavgavim uari danigh egh ua mangɨ.
Kɨrara, ian ingangarir gumazim, ia nan dɨpenimɨn izezɨ, kɨ ian akurvaghasa.”
Ezɨ me kamaghɨn mɨgei, “A dera, nɨ mɨgei moghɨn damu.”
6 Ezɨ Abraham zuamɨra purirpenimɨn aven ghua kamagh Sara mɨgei, “Nɨ
plauan beghɨn ekiar aghuitam inigh egh zuamɨram a giragh bretba tuegh.”
7 Egha Abraham uan bulmakauba bagha ivegha ghua mɨkarzim sara itir
mam inigha ize. Egha a isa uan ingangarir gumazim ganɨngizɨ a zuamɨrama
a mɨsuegha aneghoregha a isami.
8 Ezɨ asɨzim isigha gɨvazɨma, Abraham asɨzir kam ko, bulmakaun otere-
borɨm ko, bulmakaun otereborɨmɨn ingarizir sis sara inigha ghua gumazir
3plan kabar afa. A me ganɨngizɨ me da apima, a men boroghɨn tememɨn
apengan tughav iti.
9 Egha me amegha gɨvagha, Abrahamɨn azara, “Nɨn amuim Sara, a managh
iti?”
Ezɨ Abraham ghaze, “A purirpenimɨn aven iti.”
10 Ezɨ men mav, a uabɨ Ikiavɨra Itir God, a kamaghɨn mɨgei, “Azenir
gɨrakɨrangɨn itimɨn iakɨnir kamran kɨ uamategham, eghtɨ nɨn amuim Sara
otaritam ikiam.”
Ezɨ Sara purirpenimɨn tiar akamra ikia gumazir kamɨn akɨrangɨn, ikia akar
kam baraki.
11 Dughiar kam Abraham ko Sara vɨrara ghurigha gɨfa. Ezɨ Saran dughiar
a boritam batamim, a gɨfa.

18:2: Hibru 13:2 **18:10:** Rom 9:9

12 Egha a uabira uabin ingarava ati. Egha uabira uabi migia ghaze, “Ki
ghurigha gifa, ezi nan mikarzim apunapuni. Ezi nan gumazir ekiam uaghan
ghuri. Ki manmaghin boritam iniamin agoroger kam ikiam?”
13 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Abrahamin azara, “Sara manmaghsua
aka ghaze, ki ghurigha gifa, egh ua boritam batamin tuaviba puvati?
14 Abraham, ni orakigh, Ikiavira Itir God bizitam damusi iburaghan
kogham. Azenir munamin iakinir kamran, dughiar ki diborozimin ki ua-
mategham. Eghti dughiar kamra Sara otarim ikiam.”
15 Ezi Sara atiatigha ifara ghaze, “Ki akezir puvati.”
Ezi a ghaze, “Ni guizbangiram ake.”
16 Ezi gumazir kaba dikavigha zui. Ezi Abraham dikavigha mangamin
tuavimin men akaghasa. Egha me ghua danganir mamin tuivigha, gara
uaghira Sodomin nguibamin gari.
17 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nighnisi, “Bizir ki damuamin kam, ki
Abrahamin ghuangsighan aghua.
18 Guizbangira, an ovavir boriba bar avirasemegh kantrin gavgavimin
otogham. Eghti Abraham bangin ki nguazir kamin itir ikiziba bar dar
gumazamiziba bar deragh me damuam.
19 Ki kamaghin ifonge, Abraham uan boriba ko uan ovavir boribar sure
damighti me Ikiavira Itir Godin akamin gin mangam. Egh me arazir aghuiba
ko arazir nan damazimin derazibara darara gin mangam. Kamaghin, ki ua
bagha Abraham ginaba. Egh gin ki uan akar dikirizimin gin mangi, Abraham
deraviram a damuam.”
20 Egha Ikiavira Itir God Abraham migia ghaze, “Arazir bar kurar Sodom
ko Gomoran otivibar eghaghanir bar aviriba otifi.
21 Kamaghin ki magiri gumazir arazir kabagh amibar ganigham. Egh
ki fogham, eghaghanir ki oregha fogha givazir kaba, da ti guizbangira, o
puvati.”
22 Egha gin gumazir pumuning dikavigha Sodomin ghu. Ezi Ikiavira Itir
God Abraham ko tughav iti.
23 Ezi Abraham sivagha an boroghin ghua an azara, “Ni ti gumazir aghuiba
ko kuraba sarama asighasigham?
24 Ti 50pla gumazir aghuiba nguibar kamin ikiti, ni igharaziba sara me
gasighasigham? Ni ti 50plan gumazir aghuir kabagh nighnigh nguibar kam
ateghti a ikiti, ni a gasighasighan kogham?
25 Ni gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham, kar arazir aghuim
puvati. Ni gumazir aghuiba ko kuraba, arazir vamiran me damuan marki. Ni
nguaziba bar dar garir Jas, egh ni arazir aghuibara damuam.”
26 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki Sodomin
nguibamin itir gumazir aghuir 50plan ganti me ikiti, ki gumazamiziba bar
me ateghti me ikiam. Eghti gumazir aghuir kaba, me ovengan kogham.”
27 Ezi Abraham ua kamaghin migei, “Ekiam, ki bizir aviribav kimti, ni nan
ataran marki. Ki pura gumazir kinim, egh bizitam mikiman kogham.
28 Eghti gumazir aghuir 50pla puvatighti, 45plara ikiti, ni nguibam bar a
gasighasigham, o puvatigham?”
Ezi Ekiam ghaze, “Ki 45plan gumazir aghuibar ganigh egh nguibam
gasighasighan kogham.”
29 Ezi Abraham ua migei, “Eghti gumazir aghuir 40pla ikiti manmaghin
damuam?”
Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 40plan ganigh egh nguibam
gasighasighan kogham, eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham.”

18:12: 1 Pita 3:6 **18:14:** Luk 1:37

30 Ezɨ Abraham kamaghɨn mɨgei, “Ekiam, kɨ ua bizitam mɨkɨmasa. Nɨ
ataran markɨ. Eghtɨ 30pla ikɨtɨ manmakɨn?”
Ezɨ Ekiam kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Kɨ 30plan gumazir aghuibar ganigh egh
nguibam gasɨghasighan kogham.”
31 Ezɨ Abraham ua ghaze, “Ekiam, nɨ nan mɨgɨrɨgɨar avɨrir kaba bagh nan
ataran markɨ. Eghtɨ gumazir aghuir 20pla ikɨtɨ manmakɨn?”
Ezɨ Ekiam ghaze, “Kɨ gumazir aghuir 20plan ganigh, egh kɨ nguibam
gasɨghasighan kogham.”
32 Ezɨ Abraham ua ghaze, “Ekiam, kɨ akatam ua nɨ mɨkɨmasa. Nɨ nan ataran
markɨ. Eghtɨ gumazir aghuir 10pla ikɨtɨ, manmakɨn?”
Ezɨ Ekiam ghaze, “Kɨ gumazir aghuir 10plan ganigh egh nguibam
gasɨghasighan kogham. Eghtɨ gumazir aghuir kaba ovengan kogham.”
33 Ezɨ Ikiavɨra Itir God Abraham ko uaning mɨkemegha gɨvagha ghu. Ezɨ
Abraham uamategha uan dɨpenimɨn ghu.

19

Sodomia arazir kuram gami

1 Ezɨ Lot guaratɨghɨn Sodomɨn nguibamɨn uari akuvir tiar akamɨn aper-
aghav iti. Ezɨ enselɨn Ikiavɨra Itir God ko ghua Abrahamɨn ganizimning,
datɨrɨghɨn iza Sodomɨn nguibam oto. Ezɨ Lot aningɨn garima aning izima
a dɨkavigha aning bagha zui. Egha tevimning apɨrigha aviragha guam
nguazim girɨ.
2 Egha ghaze, “Gumazir Ekiamning, kɨ guan ingangarir gumazim, ezɨ gua
nan dɨpenimɨn izi. Gua uan dagariba faragh da ruegh, egh dɨmangan nan
dɨpenim daku. Egh amɨnim tiraghtɨ gua dɨkavigh mangɨ.”
Ezɨ aning an akam ikaragha ghaze, “Puvatɨ. Ga me uari akuvir danganir
kam dakuam.”
3 Ezɨ Lot mɨghɨghavɨra aning mɨgeima, aning gɨn a ko dɨpenimɨn ghu. Ezɨ
Lot uan ingangarir gumazibav kemezɨma me bretɨn yis puvatɨziba tuegha
aning bagha dagher aghuibagh ami. Ezɨ aning api.
4 Ezɨ aning tɨghar mɨsiabar mangasava amima, Sodomɨn gumaziba iza
dɨpenim avɨni. Nguibamɨn itir gumazir igɨaba ko ghuriba bar moghɨra izi.
5 Egha me Lotɨn dɨa ghaze, “Gumazir iza nɨn dɨpenim gakuimning mana?
Aning amadaghtɨ aning azenan izɨtɨ, e poroghamiba uari ko akuava amir
arazir kurabar aning damuasa.”
6 Ezɨ Lot azenan ghua tiam deragha anesara.
7 Egha me mɨgɨa ghaze, “Nan aveghbuaba, ia oragh. Ia arazir kurar kam
damuan markɨ!
8 Kɨ guivir pumuning iti, aning gumazitam koma akuizir puvatɨ. Kɨ aning
inigh egh ia bagh azenan izam, eghtɨ ia uan ifongiam aningɨn anegɨfagh.
Eghtɨ gumazir nan dɨpenim gakuimning kɨ deragh aningɨn ganam. Kam-
aghɨn ia arazir kuratam bar aning damuan markɨ.”
9 Ezɨ Sodomia mɨgɨrɨgɨar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, a nguibar
igharazimɨn gumazim, egha a en araziba tuisɨghasava ami. Nɨ e gitagh. Nɨ e
gitaghan koghtɨ, e arazir kurabar aning damuam. Egh e uaghan mɨzazitam
nɨ gaseghtɨ nɨ fogham, nɨn mɨzazim, aningɨn mɨzazim gafiragham.” Egha me
ua Lotɨn suiragha a munasaragha egha tiam akarasa.
10 Ezɨ gumazir dɨpenimɨn aven itimning dafarim azenan anemadagha
Lotɨn suiragha, uam a inigha aven izegha tiam asara.

19:5: Gumazir Dapaniba 19:22-24

11 Egha aning azenan itir gumazibagh amizi, men damaziba pirizima, me
ua dipenimin tiar akamin garir puvati.

Lot Sodom ataki

12 Ezi gumazir kamning kamagh Lotin azara, “Nin tarazi uam nguibar
kamin aven iti? Ni uan boriba ko uan amereba ko nin adarazi kagh iti, ni
bar me inigh egh nguibar kam atakigh.
13 Ga nguibar kam gasighasigham. Nguibar kamin aven, bar eghaghanir
bar kurar igharagha gariba otivizi, Ikiavira Itir God da baregha gifa. Kam-
aghin, a ga amadazima ga nguibar kam gasighasighasa izi.”
14 Ezi Lot gumazir an guivimningin ikiasa me inabazimning bagha ghu.
Egha aning migia ghaze, “Ikiavira Itir God nguibar kam kuvarimasa, kam-
aghin gua dikavigh nguibar kam bemiram anetakigh.” Ezi aning ghaze, a ti
pura ikarara migei.
15 Ezi aminim tiragha givazi enselning Lotin avigha ghaze, “Atamra. Ni
uan amuim ko guivimning inigh, egh nguibar kam atakigh. Ni suighsuigh
gumazamizir kaba sara ovegham.”
16 Ezi Lot nighnizir aviribagh ami. Ezi guizbangira, Ikiavira Itir God Lotin
apangkufi. Kamaghin amizi, enselning a ko, an amuim ko guivimning
dafaribar suigha egha nguibar kam ategha azenan ghu.
17 Egha aning me inigha azenan ghugha givagha, kamaghin me migei, “Ia
zuamiram arimangegh, puvatighti ia uaghan ovegham. Ia uamategh ragh
gin ganan marki. Egh ia danganir zarir munamin dapiagh avughsan marki.
Ia ovengan aghuaghsi, egh ari mighsiabar ghuavanang.”
18 Ezi Lot ghaze, “Ekiam, ki ni na migei moghin damuva avegham.
19 Ni na barakigh. Ni bar nan apangkuvigha ingangarir aghuim nan
akurvaghasava a gami. Ezi mighsiaba bar saghon mar iti, ezi ki zuamira
da bagh mangiva avegham. Ki mangivira ikiti, nguibam ikuvighti ki uaghan
mizazim inigh ovegham.
20 Ni nguibar muziarir munamin gari a munagh iti. A roghira iti, ezi ki
zuamira an angigham. A nguibar dozim. Ni na ateghti ki nguibar kamin
manigh egh osimtizir kam gitagham.”
21 Ezi ensel ghaze, “A dera. Ki nguibar ni mangasa migeir mam
gasighasighan kogham.
22 Aria, ni atamra mangi. Ki bizitam damuan kogh mangi, dughiar ia mangi
nguibar kamin otoghamim.” Ezi Lot ghaze, nguibar kam bar sufi, ezi me gin
nguibar kam, Soar a garisi.*

Ikiavira Itir God Sodom ko Gomora gasighasiki

23 Ezi aruem tighar maghin anagavira itima, Lot Soarin nguibamin otogha
gifa.
24 Ezi bar zuamira Ikiavira Itir God dagiar isiba ko avim amadazi, da
amozimin min overiamin ikia Sodom ko Gomora giri.
25 Egha a nguibamning viraram aning gasighasigha danganir zarir aning
itim sarama asighasiki. Egha gumazamizir nguibar kamningin itibagh
asighasigha egha nguazir kamin itir aghuir biziba sara bar dagh asighasiki.
26 Ezi Lotin amuim an gin iza, egha ua ragha gin gara, egha maghira solin
min otogha dipenir akinimin min asaraghav iti.

19:11: 2 Atriviba 6:18 **19:16:** 2 Pita 2:7 * **19:22:** Hibrun akamin, ziar kam, “Soar,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Sufi.” **19:24:** Matyu 10:15; 11:23-24; Luk 10:12; 17:29; 2 Pita 2:6; Jut 1:7 **19:26:** Luk 17:32

27 Ezi amimzaraghan bar mizaraghara Abraham ghua danganir a faragha
Ikiavira Itir God ko tughav ikia mikemezimin ghu.
28 Egha a Sodom ko Gomora, ko danganir zarir aning itir kam bagha gari,
egha gari avir ekiamin migharim nguazimin ikegha overiamin ghuavanadi.
29 God nguibar nguazir zarir kamin itiba bar adagh asighasiki. Egha an
Abraham ginighnigha, nguibar Lot itim gasighasigha, Lot gamizi an osimtizir
kam gita.

Moapia ko Amonian adarasi

30 Ezi Lot Soarin nguibamin ikian atiatigha uan guivimning inigha
mighsiabar ghuavanabo. Egha me dagiar torir mamin aven iti.
31 Egha an guivir ekiam kamagh uan afumim migei, "Gan afeziam
ghurigha gifa. Ezi nguazir kamin danganiba bar gumaziba puvati. Ezi
gumazamiziba faragha uarir iti moghin tina gan ikiam.
32 Aria, ga uan afeziam wain taba a danighti an onganighti, ga a ko
dakuighti, a boriba ga daningam. Eghti gan afeziamin adarazi ikivira ikiam."
33 Egha dimangan aning wain isa uan afeziam ganingizi an ongani. Ezi
guivir ekiam a koma akui. Aningin afeziam wain amegha bar onganigha
fozir puvatizi guivim a koma akui.
34 Egha amimzaraghan guivir ekiam uan afumim migia ghaze, "Ki bogiran
dimangan afeziam koma akuigha gifa. Ga datirighin dimangan afeziam
wainin taba uam a daningam. Eghti ni ki amizi moghin ni a ko daku, eghti
a boritaba ga danighti gan afeziamin adarazi iki mangivira ikiam."
35 Egha dimagarir kamin aning uan afeziam wain a ganingizi a uam
ongani, ezi guivir dozim a koma akui. Afeziam faragha wain amegha
onganigha fozir puvatizi moghira guivir dozim a koma akui.
36 Egha tuavir kamin Lotin guivimning afeziam dam boriba ini.
37 Ezi guivir ekiam otarir mam bategha ziam, "Moap," a gati, ezi gin a
Moapian ovavimin oto.†
38 Ezi guivir dozim uaghan otarim bategha ziam, "Benami," a gati, ezi gin
an Amonian ovavimin oto.‡

20

Abraham ko Abimelek

1-2 Dughiar kamin Abraham Mamren nguibam ategha ghua Negevin dan-
ganimin amadaghan, Kades ko Surin nguibar tizimningin apera. Egha
gin a uan amuim Sara ko ghua Gerarin nguibar ekiamin apera. Egha
Gerarin gumazamizibav gia ghaze, "Sara nan amizim." Ezi Gerarin atrivim
Abimelek, uan ingangarir gumaziba amangizi me ghua Sara inigha a bagha
izi.
3 Ezi dimangan God Abimelek irebamin a migia ghaze, "Ni tizim bagha pam
itir amizim ini. Kamagh amizi ni ovengam."
4 Dughiar kam Abimelek tighar maghin Sara ko dakuam, egha kamaghin
migia ghaze, "Ekiam, gumazitam osimtizitam damighan koghti, ni an ikizim
ko me gasighasigham?
5 Abraham uabi na migia ghaze, Sara nan amizim. Ezi Sara ghaze,
Abraham nan tuebam. Ezi ki amizir kam inigha ghaze, ki arazir aghuimin
a ini. Egha ki osimtiziba puvati."

---

† **19:37:** Hibrun akamin, ziar kam, "Moap," a mong akar kam ko magh ghu, "A nan afeziam bagha ize." ‡ **19:38:** Hibrun akamin, ziar kam, "Benami," a mong akar kam ko magh ghu, "Nan anabamin borim." **20:1-2:** Jenesis 12:13; 26:7

6 Ezi God irebamin a ikaragha ghaze, “Are, ki fo, ni nighnizir aghuarim
ikia kamagh ami. Ezi ki uabi nin amamangatizir puvatizi, ni a koma akuizir
puvatigha nan damazimin arazir kuram gamizir puvati.
7 Gumazir kam, nan akam inigha izir gumazim, ezi ni datirighin amizim
amadaghti, a ua uan pam bagh mangi. Eghti a ni bagh na ko mikimti, ni
oveghan kogham. Egh ni amizim amadaghti a ua mangighan koghti, ni uan
gumazamiziba ko bar arimighiregham.”
8 Ezi amimzaraghan Abimelek uan ingangaribar garir gumazibar diagha,
bizir Ekiam a mikemeziba bar me mikeme. Ezi me bar atiatingi.
9 Ezi Abimelek Abrahamin diagha an azara, “Ni bar arazir manmaghiram
amizimin e gami? Ki arazir kurar manamra ni gamizi, ni na ko ki ativagha
garir darasi, e gamizi osimtizir arazir kam e bato? Arazir ni e gamizir kam,
a bar derazir puvati.”
10 Egha Abimelek ua kamaghin migia ghaze, “Ni nighnizir manamra ikia
egha kamagh ami?”
11 Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan nighnizimra kara, ki ghaze nguibar
kamin gumaziba Godin atiatir puvati. Me ti nan amuim inisi na misueghti ki
aremegham.
12 Egha ki ghaze, guizbangira Sara nan amizim. Ga afeziar vamira ikia,
egha amebamning ighara. Egha gin a nan amuimin oto.
13 Ki uan afeziamin dipenimin ikiavira iti, God nguazir igharazibar man-
gasa nan deir dughiamin, ki Sara migia ghaze, ‘Ni arazir aghuimin na damusi,
egh ga danganir manabar mangi, ni gumazamiziba kamagh me mikim suam,
Abraham nan tuebam.’ ”
14 Ezi Abimelek ua Sara isa Abraham ganingi. Egha puram sipsipba,
bulmakauba, ingangarir gumaziba ko amiziba Abraham ganingi.
15 Egha Abraham migia ghaze, “Ni gan, nguazir kabanang da bar nana. Ni
tam dapisi ifuegh egh tam daperagh.”
16 Egha kamagh Sara migei, “Ki 1,000 silvan dagiar kaba isa osimtizir ni
batozim akirasa, nin tuebam ganidi. Eghti ni ko iti darazi kamaghin fogh
suam, ni osimtizitam gamizir puvati.”
17-18 Ezi Abimelek Abrahamin amuim Sara gamizir arazir kam bangin, God
an adarazir amizibar naviba apuizi, me boriba batir puvati. Ezi Abraham
God ko migeima, God Abimelek gamizi, a ua dera. Ezi Abimelekin amuim ko
puram an ingangarir amiziba ua boriba bati.

21

Sara Aisak bate

1 Ezi Ikiavira Itir God Sara mikemezi moghin deragha a gami.
2 Ezi Abraham bar ghurizir dughiamin, Sara otarim bate. A God inabazir
dughiamrama, otarim bate.
3 Ezi Abraham kamaghin uan otarim ziam, “Aisak,” a gati.
4 Sara Aisak batezi, 8plan dughiam otozi, Abraham Godin migirigiamin gin
ghua borimin mikarzir mogomemin inim atu.
5 Ezi Abraham 100plan azenibar otozima, Sara Aisak bate.
6 Egha Sara kamaghin migei, “God arazir aghuim na gamizi ki bar akuegha
ati. Eghti gumazamiziba gin bizir kam baregh, na ko bar akuegh akam.”
7 Ezi Sara ua ghaze, “Gumazitam ti faragha Abraham kamaghin a
mikemeghai, ‘Nin amuim Sara navim asegh boritam bategh, egh oteba a
daningam?’ Ezi a ghurigha givazi ki an otarim bate.”

21:2: Hibru 11:11 **21:4:** Jenesis 17:12; Aposel 7:8

8 Ezi borim ekevegha givagha otem ataghizi dughiar kamin, Abraham
maburan isam gami.

Abraham Hagar ko Ismael batoke

9 Hagar, Isipian amizim, a faragha Abrahamin ikia otarir mam bate. Ezi
dughiar mamin Sarai otarir igharazir kamin gari, a Aisak ko ikararagha arui.
10 Ezi an Abraham migia ghaze, "Ni ingangarir amizir kinim uan otarim
ko aning batokegh. Ingangarir amizimin borim nin bizitaba inian kogham.
Bizir kaba da bar nan borim Aisakin biziba."
11 Ezi Ismael uaghan Abrahamin borim, ezi migirigiar otevir kam Abraham
gamizi a bar oseme.
12 Ezi God Abraham migia ghaze, "Ni ingangarir amizim Hagar uan
borim ko aning bagh osiman marki. Ni Saran akam baragh, an gin mangi.
Aisakrama nin ovavir boriba otivam.
13 Eghti ingangarir amizimin borim, a uaghan nin borim. Kamaghin,
ki uaghan an ovavir boribar amighti me avirasemegh kantrin gavgavimin
otogham."
14 Ezi amimzaraghan bar mizaraghara, Abraham dagheba inigha egha
memen inir me dipam tuasa isamizim ini. Egha an dipam tuigha, da isa
Hagarin dipizim gati. Egha a borim isa a ganigha aning amadazi aning
zui. Ezi Hagar Berseban nguibamin amadaghan gumazamiziba puvatizir
danganim bar a garui.*
15 Ezi dipam givazima Hagar uan borim isa tevsevimin apengan aneti.
16 Egha a borimin ganti an ovengan aghuagha ghua mong saghon aper-
aghav iti. Egha azia iti.
17 Ezi God borimin ararem baraki, ezi an ensel Godin nguibamin ikia
Hagarin diagha a migia ghaze, "Hagar, manmaghin ami? Ni atiatingan
marki. God nin borimin ararem baregha gifa.
18 Ni dikavigh mangi borimin agharimin suiragh a fegh, egh a inigh. Ki an
ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh ikizir gavgavimin otogham."
19 Ezi God Hagarin damaziba kuizi, a mozir par mamin api. Ezi a ghua
memen inimin dipam tui. Egha dipam isa borim ganingizi an anepi.
20 Ezi God borim ko itima an ekefe. A gumazamiziba puvatizir danganimin
ikiava ekevegha, barir pimin asir fofozir bar ekiam iti.
21 Egha gin a Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin itima, an
amebam a bagha Isipian amizir mam ini.

Abraham Abimelek ko akam akiri

22 Dughiar kamin Abimelek ko an midorozir gumazibar faragha zuir
gumazim Fikol, Abraham bagha ghua Abimelek kamaghin a migei, "Ki gari,
bizir ni amiba, God ni ko ikia deraghavira ni gami.
23 Egh ni Godin damazimin na ko akam akirigh, egh ni ifavarir arazim na
ko, nan boriba, ko nan ovavir boribar amuan marki, ki arazir aghuimra ni
gami. Kamaghira ni arazir aghuimin na damu egh kantrin ni datirighin itir
kam saram uaghan a damu."
24 Ezi Abraham ghaze, "Ki ni mikemezir moghin ki akam akiri."
25 Ezi Abraham uan mozir dipar Abimelekin ingangarir gumaziba inizim
bagha, Abimelek ko migirigiam iti.
26 Ezi Abimelek ghaze, "Ki mamaghin fozir puvati. Ni fomira na mikemezir
puvati. Ki datirighira mamagh orasi."

21:10: Galesia 4:29-30 **21:12:** Rom 9:7; Hibru 11:18 * **21:14:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **21:22:** Jenesis 26:26

27 Ezi Abraham sipsipba, memeba, ko bulmakauba Abimelek ganigha
aning akar dikirizir gavgavim gami.
28 Egha Abraham uan sipsipbar tongin sipsipin nguzir amebar igiar 7pla
inigha munagh ada ariki.
29 Ezi Abimelek an azara, “Ni tizim bagha mamagh ami?”
30 Ezi Abraham ghaze, “Ni na dam, sipsipin nguzir amebar 7pla inigh. Egh
arazir kamin kamagh akagham, kar ki uabi kuizir mozir pam.”
31 Egha aning danganir kamin akam akiri. Ezi danganir kam, me ziam,
“Berseba,” a gati.†
32 Egha aning Berseban akar gavgavim akirigha givagha, Abimelek ko
an midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Fikol uamategha Filistian
danganimin ghu.
33 Ezi Abraham Berseban temer mam akara, egha Ikiavira Itir Godin ziam
fe, a Godin zurazurara ikiavira itim.
34 Egha Abraham dughiar bar ruarimin, kantrin igharazimin gumazimin
min Filistiabar nguazimin ike.

22

God Abraham migia ghaze,
an Aisak isi an ofa damuam

1 Egha gin dughiar mam God Abrahamin nighnizir gavgavim gifoghasa a
guizbangira gavgaviz, ti puvati? Kamaghin an an dia ghaze, “Abraham!”
Ezi Abraham ghaze, “Ki kati.”
2 Ezi God a migia ghaze, “Ni otarir vamira iti Aisak, ezi ni bar a gifonge.
Ni borir kam inigh egh Morian nguazimin aningti ki mighsiatam nin ak-
agham. Egh mighsiar kamin ni Aisak isi ofan bar isi mighiramimin min na
daningigh.”
3 Egha bar mizaraghara Abraham donki inigha Aisak ko uan ingangarir
gumazir pumuning ini. Egha ofan bar isia mighirizim damuasa dazibar
kuegha danganir God a mikemezimin zui.
4 Egha namba 3in aruemin Abraham danganir kamin gari a saghon
ikiavira iti.
5 Ezi a kamagh ingangarir gumazimning migei, “Gua donki ko kagh iki.
Ki borim ko mangi ga munagh Godin ziam fam. Egh ga gin gua bagh
uamategham.”
6 Egha Abraham dazir ofan bar isi mighiramim damuamiba Aisak
ganingizi, ana dagh isaghpu. Ezi Abraham sabam ko avim suiragha, aning
zui.
7 Aning tighar maghin ghua Aisak kamaghin an azara, “Afeziam.”
Ezi Abraham ghaze, “Nan borim, manmaghin ami?”
Ezi Aisak an azara, “Afeziam, ki gari daziba ko avir ofan bar isi
mighiramim damuamim iti, ezi sipsipin ofa damuamim mana?”
8 Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan borim, God uabi ofan bar isi
mighiramim damuamin sipsipin nguzim, ga daningam.” Egha aning zui.
9 Egha aning danganir God mikemezimin otogha givagha, Abraham ofa
gamir dakozimin ingarigha daziba a gisin da ariki. Egha uan otarim Aisak
benimin a ike. Egha a isa ofa gamir dakozimin dazibagh isin aneti.
10 Egha Abraham afuam inigha borim biraghti an aremeghasava ami.

---

† **21:31:** Hibrun akamin, ziar kam, “Berseba,” mong akar otevir kamin mirara ghu, “Akar dikirizir gavgavimin mozir pam.” **22:1:** Hibru 11:17-19 **22:2:** 2 Eghaghaniba 3:1 **22:9:** Jems 2:21

11 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, a Godin Nguibamin ikia dia ghaze, “Abraham! Abraham!”
Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Ki kati.”
12 Ezi ensel a migia ghaze, “Ni uan borim misueghti an aremeghan marki. Egh arazitamin a damuan marki. Ni bar borir vamira ikia egha an anogoroghezir puvati. Ni a isi God daningasaviram ami. Kamaghin ki fo, ni gumazir Godin atiatiava an apengan itim.”
13 Ezi Abraham kogha sipsipin apurir mamin gari, an kom tevsevir mamin suirazima a iti. Ezi a ghua sipsipin kam inigha, a misuegha a isa ofan bar isi mighiramim damuasa a gaboro. Sipsipin apurir kam Aisakin danganim inizi Aisak iti.
14 Ezi Abraham danganir kam ziar kam a gati, “Ikiavira Itir God Aningi.” Ezi iza datirighin gumaziba ghaze, “Ikiavira Itir Godin uan mighsiam gisin biziba e daningam.”
15 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Abraham uam an dia ghaze,
16 “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira uabi uan ziam dibora ghaze, ni bar borir kamra ikia, egha an anogoroghezir puvati.
17 Kamaghin ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva, nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham. Eghti men dibobonim, mikoveziba ko gigimin dibobonimin min otivigham. Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh, egh men nguibaba iniam.
18 Guizbangira, ni nan akam baregha an gin ghu, kamaghin amizi, nin ovavir boriba bangin ki nguazir kamin itir ikizibar gumazamiziba, bar deravira me damuam.”
19 Ezi Abraham Aisak inigha uamategha uan ingangarir gumazimning bagha ghu. Egha me ua Berseban ghugha Abraham bar moghira Berseban apera.

Nahorin adarazir ziaba

20 Egha gin Abraham kamagh oraki, Milka otarir maba bate. Ezi Abramin dozim Nahor an amuim Milka.
21 Otarir kabar ziabar kara: Us, an otarir ivariam, ko Bus, ko Kemuel (Kemuel gin Aramin afeziamin oto) ko,
22 Keset, Haso, Pildas, Jitlap ko Betuel.
23 Ezi Betuel a Rebekan afeziam. Milka Nahorin dughiamin otarir 8pla bate, ezi Nahor, an Abrahamin dozim.
24 Ezi Nahorin amuir dozim, an ziam Reuma, a Teba, Gaham, Tahas ko Maka bate.

23

Sara aremezi, Abraham a mozim darighasa nguazir mam givese

1 Ezi dughiar kamin Sara 127plan azeniba iti.
2 Egha nguibar ziam Kiriat Arban ikiava areme, nguibar kam an ziar mam Hebron, a Kenanin nguazimin iti. Ezi Abraham bar an apangkuvigha a baghava azi.
3 Egha a Saran kuam ataghizi a itima, a ghua Hitian adaraziv gia ghaze,
4 “Ki kantrin igharazimin gumazim, egha iza ian tongin apera. Nan amuim aremegha givazima ki ia dam nguazir asizitam givezegh egh a mozim darighasa.”
5 Ezi Hitian gumaziba kamaghin migei,

22:16: Hibru 6:13-14 **22:17:** Hibru 11:12 **22:18:** Aposel 3:25 **23:3:** Aposel 7:16 **23:4:** Hibru 11:9; 11:13

6 “Gumazir ekiam, nɨ orakigh. Nɨ gumazir dapanir bar aghuim. Nɨ uan
amuim en dagɨar mozir aghuitamɨn anefɨ. En gumazitam nɨn anogoroghan
kogham. Nɨ uabɨ danganir aghuitam ginabaghtɨ, nguazimɨn afeziam pura nɨ
danɨngam.”
7 Ezɨ Abraham dɨkavigha tugha uan guam Hitian gumazamizibav suegha
dapanim aviragha,
8 egha kamaghɨn mɨgei, “Kɨ uan amuimɨn kuam isɨ nguibar kamɨn a mozim
darɨghsɨ ia nan amamangatɨgh, egh ia na bagh Soharɨn otarim Efronɨn
azaragh,
9 eghtɨ a dagɨar torir me kamagh dɨborim, Makpela na danɨngam. An
Efronɨn nguazir mɨriamɨn ti. Ia a mɨkemeghtɨ a dagɨar torir kam na
danɨngightɨ, ian damazibar kɨ ivezim bar a danɨngam, eghtɨ dagɨar torir kam,
kɨ an ghuavim ikegham, eghtɨ a kɨ uan adarazir kuabar afamin danganimɨn
mɨn ikiam.”
10 Ezɨ Efron uabɨ nguibar ekiamɨn danganir uari akuvimɨn, Hitian tongɨn
aperaghav iti. Ezɨ Hitian gumaziba ikia orazi, Efron kamaghɨn Abrahamɨn
akam ikaragha ghaze,
11 “Puvatɨ, gumazir ekiam. Nɨ nan akam barakigh. Nɨ torir kam givezan
kogham. Kɨ nguazir dagɨar torim itir kam, a isɨ pura nɨ danɨngam. Nan
adarazir damazimɨn kɨ datɨrɨghɨn nguazim nɨ danightɨ, nɨ uan amuim afam.”
12 Ezɨ Abraham ua gumazibar damazimɨn guam avira.
13 Egha men damazimɨn a Efron mɨgɨa ghaze, “Efron, kɨ kamaghsua nɨ
deravɨra kuarim atɨgh nan mɨgɨrɨgɨam baragh. Kɨ datɨrɨghɨn nɨn nguazir
otevir kam givezam. Nɨ nan dagɨaba initɨ, kɨ uan amuim nguazir kamɨn a
mozim darɨgham.”
14 Ezɨ Efron Abrahamɨn akam ikaragha ghaze,
15 “Gumazir ekiam, nɨ oragh. Nguazir kamɨn ivezim a 400 silvan dagɨabara.
Ezɨ markɨ, kar gan bizim, a pura bizim. Nɨ pura nguazim inigh uan amuimɨn
kuam afɨ.”
16 Ezɨ Abraham akar kam gifongegha, gumazir biziba amaga dagh ivezibar
mɨrara, deragha 400plan silvan dagɨaba mengegha, nguazimɨn ivezir kamra
isa, Hitian gumazibar damazimɨn nguazim giveza Efron ganɨngi.
17 Egha arazir kamɨn Abraham Efronɨn nguazir Makpelan itim ini, a
Mamren nguibamɨn boroghɨn iti. A nguazim ko, dagɨar torim ko, temer
nguazir kamɨn itiba a bar moghɨra da ini.
18 Ezɨ Hitian gumazir mɨgɨrɨgɨar kam baragha itiba, me bar kamagh fo,
nguazir kam Abraham a ini.
19 Egha a nguazim inigha gɨvagha, uan amuim Sara, an kuam isa dagɨar
mozir Makpelan nguazimɨn itimɨn a mozim gatɨ. Makpela a Mamren
nguibamɨn boroghɨn iti. Egha Kenanɨn nguazimɨn iti. Mamren ziar
igharazim, a Hebron.
20 Ezɨ Hitian nguazir otevir kamɨn itir dagɨar mozim, an Abrahamɨn
adarazir kuabar afamin danganimɨn mɨn oto.

24

Abraham Aisak bagha amuim buri

1 Abraham datɨrɨghɨn ghurigha gɨfa. Ezɨ Abraham amir biziba, Ikiavɨra Itir
God a uabɨ dagh ami, da bar deraghavɨram otifi.
2 Dughiar mam, Abraham uan ingangarir gumazimɨn diazɨ a izi. Ingan-
garir gumazir kam fomɨram a ko ikia an biziba datɨrɨghɨn bar dar gari.

Ezi Abraham a migia ghaze, “Ni uan dafarim nan buarakirimin apengan amadagh egh akar gavgavim na koma anekirigh.
3 Ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira mikim, a Godin Uan Nguibam ko nguazim gativazim. Egh ni Kenanin aven nguazir ki itir kamin, nan otarim bagh guivitam ginaman marki.
4 Puvati, ni nan bighara mangi egh nan adarazir tongin a bagh amizitam batogh, eghti amizim izi nan otarim, Aisakin ikiam.”
5 Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, “Eghti amizir kam uan nguibam ataghiraghan aghuaghti, ki manmaghira damuam? Egh ki ti nin otarim inigh ua nin adarazir bighan mangigham?”
6 Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Bar puvati! Ni nan otarim inigh uamategh nan bighan mangan kogham.
7 Ki fomira uan adarazir nguazimin ikia uan afeziamin dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir God, a Godin Uan Nguibam gativazim, a na inigha kagh ize. Egha an akar dikirizir gavgavim na koma a gamua ghaze, a nguazir kam nan ovavir boribar aningam. Ezi ki fo, a uan ensel amadaghti a nin faragh nan adarazi bagh mangi, nin akurvaghti, ni nan otarim bagh amizitam iniam.
8 Eghti amizim ni ko izan aghuagham, eghti akar ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Eghti ni nan otarim inigh nan nguibamin mangan bar markiam.”
9 Ezi ingangarir gumazim uan gumazir ekiam Abraham a mikemezir biziba bar dar amuasa, uan dafarim isa an buarakirimin apengan anemadagha, akar dikirizir gavgavim a koma a gami.
10 Ezi ingangarir gumazim Abrahamin 10plan kamelba ko bizir aghuir aviriba ini. Egha biziba bar da inigha egha Aramin nguazimin ghua Nahorin nguibamin zui.
11 An otogha givagha kamelbagh amizi me mozir dipamin nguibamin azenan teviba apirigha apiaghav iti. Kar guaratizim, kar amiziba iza dipaba tuir dughiam.
12 Ezi a kamagh God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan gumazir ekiam Abrahamin God. Ni nan gumazir ekiamin apangkuvigh, egh datirighin nan ingangarim damighti, a guizbangiram otogh.
13 Ki mozir par kamin boroghin tughav iti, ezi amizir igiaba dipaba tusi izam.
14 Ezi ki kamaghin nin azai, ki amizir igiatam mikim suam, ‘Ai, ki dipatam amasa, ni ti nan akuragh uan dipizimin miner dipam asigh a inigh izighiri.’ Eghti a suam, ‘Are, ni dami, eghti ki dipam uaghan nin kamelbar aningam.’ Eghti, tuavir kamra, ki fogham, amizir kamra ni uan ingangarir gumazim Aisak bagha a ginaba. Eghti bizir kaba otivighti ki fogham, ni nan gumazir ekiam Abraham bar an apangkufi.”
15 Ezi ingangarir gumazim God ko migiavira itima, Rebeka izava oto. A miner dipam uan dipizim dafa. Rebeka a Betuelin guivim. Ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim. Ezi Nahor ana Abrahamin dozim.
16 Amizir igiam Rebeka, an ganganiba bar deragha tighar gumazitam ko dakuam. Egha mozir pam giraghugha uan miner pam tuigha uamategha anadi.
17 Ezi ingangarir gumazim a bagha ivegha ghua kamaghin a migei, “Ai, ni nan akuragh uan minemin dipar muziaritam na daningam?”
18 Ezi Rebeka ghaze, “Gumazir ekiam, ni dipam rami.” Egha a zuamira miner dipam uan agharimin an suiragha izaghira an taghizi a dipam api.
19 Egha an amegha bar izivazima Rebeka a migia ghaze, “Ki nin kamelba dipam uaghan me danighti me dami izivagham.”

20 Egha a zuamira miner pam, asiziba dipam apir dagiar danganimin a
inge. Egha a ivegha uamategha dipam tuasa ghu. A kamaghiram amua
ghuavti kamelba bar dipam ame.
21 Ezi ingangarir gumazim migeir puvati. A pura damazibar an gari. Egha
foghasa, Ikiavira Itir God uan ingangarim damighti a guizbangiram otivasa,
o ti puvatigham.
22 Ezi kamelba dipam amegha givazi, ingangarir gumazim ghua ring golin
atinibagh azuim isa Rebekan atinim garu. Egha daveriar golin pumuning
Rebekan agharimning garu. Ringin kamin osimtizim a 5 gremin tu, ezi
daveriar kamningin osimtizim 100 gremin tu.
23 Egha ingangarir gumazim ghaze, “Ni na mikim, ni tinan guivim? Egha
ni manmagh nighnisi, nin adarazir dipenim danganitam ikiti, ki uan adarazi
ko datirighin dimangan an dakuam?”
24 Ezi Rebeka a ikaragha kamaghin migei, “Ki Betuelin guivim, ezi Betuel a
Nahor ko Milkan otarim.
25 Are, e kamelba damamin dagher aviriba iti. Egha dipenimin danganir
mam iti. Ia izi mangi a daku.”
26 Ezi Abrahamin ingangarir gumazim teviba apirigha guam aviragha
Ikiavira Itir Godin ziam fe.
27 Egha kamaghin migei, “Ki uan gumazir ekiam Abraham, an Godin ziam
fasa, a Ikiavira Itir God. A nan gumazir ekiamin apangkuvigha egha a
mikemezi moghira deraghavirama a gami. Guizbangira, Ikiavira Itir God na
inigha iza nan gumazir ekiamran adarazir dipenim gati.”
28 Ezi amizir igiam ivegha ghua uan amebamin dipenimin itir darazi bizir
otivir kabar gun bar me mikeme.
29-30 Ezi Rebekan tuebam Laban, ring golin an atinimin itim ko, daveriar
an agharimningin itimning dar gari. Egha an orazi, Rebeka gumazir kam
mikemezir biziba bar dagh eghari. Kamaghin a ivegha azenan ghua Abra-
hamin ingangarir gumazim bagha ivegha zui. Egha gumazir kamin gari a
mozir dipamin boroghin uan kamelba ko tughav iti.
31 Ezi Laban kamaghin migei, “Gumazir ekiam, Ikiavira Itir God bar
deragha ni gamigha gifa. Ni izi e dipenimin mangam. Ni kagh ikian marki. Ki
nin misiam akirigha gifa, egha uaghan nin kamelba bagha danganim akiri.”
32 Ezi Abrahamin ingangarir gumazim dipenimin aven ghu. Ezi Laban uan
ingangarir gumazibav kemezi, me kamelba atera izezir bizibagh eghuvigha
egha dadaba ko dagheba kamelbagh anidi. Egha a me mikemezi me dipam
tuigha iza Abrahamin ingangarir gumazim uan adarazi ko me ganingizi me
uan dagariba rue.
33 Ezi me gin dagheba inigha izi, ezi Abrahamin ingangarir gumazim
kamaghin migei, “Ki zuamira dameghan kogham. Ki faragh uan migirigiabar
amigham.”
Ezi Laban ghaze, “A dera. Ni mikim.”
34 Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Ki Abrahamin ingangarir gumazim.
35 Ikiavira Itir God nan gumazir ekiam bar deragha a gamizi, a biziba bar
aviraseme. A bizir bar avirir kaba Abraham ganingi, sipsipba, memeba,
bulmakauba, silva ko gol, ko ingangarir amiziba ko gumaziba, kamelba ko
donkiba.
36 Ezi an amuim Sara bar ghurigha egha otarim bate. Ezi nan gumazir
ekiam biziba bar ada isa otarir kam ganingi.
37-38 Egha pamten na migia ghaze, ‘Ni nan otarim bagh Kenanin, nguazir
ki itir kamin nan otarim bagh guivitam ginaman marki. Markiam, ni nan
afeziamin adarazir bighan mangi egh nan otarim bagh amizitam ginabagh.’

Nan gumazir ekiam mɨgɨrɨgɨar kam gamua, egha na gamizɨ kɨ an mɨgɨrɨgɨar kamɨn gɨn mangasa a ko akam akɨrigha gɨfa.
39 “Ezɨ kɨ uan gumazir ekiam mɨgei, ‘Eghtɨ amizir kam na ko izan aghuaghtɨ, kɨ manmaghɨn damuam?’
40 “Ezɨ a ghaze, ‘Kɨ gumazir Ikiavɨra Itir Godɨn akabar gɨn zuim, eghtɨ a uan ensel nɨn faragh anemadaghtɨ a mangɨ ingangariba bar dar amightɨ da bar nɨn deragham. Eghtɨ nɨ nan otarimɨn amuim nan afeziamɨn adarazir bighan a inigh izam.
41 Eghtɨ tuavir vamɨra otoghtɨ, kamaghɨn akar ga dɨkɨrɨzir kam ua nɨn suighan kogham. Nɨ men bighan mangɨtɨ, nan afeziamɨn adarazi kamagh mɨkɨm suam, amizim nɨ ko izan kogham, egh me an anogoregham, me kamaghɨn damutɨ, akar nɨ na ko dɨkɨrɨzir kam, osɨmtɨzim nɨ danɨngan kogham.’
42 “Ezɨ datɨrɨghɨn guaratɨghɨn, kɨ iza mozir pamɨn otogha kamagh God ko mɨgei, ‘O Ikiavɨra Itir God, nan gumazir ekiamɨn God, nɨ datɨrɨghɨn na bagh ingangarir kam damightɨ a guizɨn otogh.
43 Ezɨ kɨ datɨrɨghɨn mozir pamɨn boroghɨn iti. Eghtɨ amizir igiatam dɨpam tuigh izɨtɨ, kɨ a mɨkɨm suam, “Ai, nɨ uan mɨnemɨn dɨpar muziaritam na danightɨ, kɨ anemeka.”
44 Eghtɨ a kamagh mɨkɨmam, “Nɨ dameghtɨ, kɨ dɨpam isɨ uaghan nɨn kamelbar anɨngam,” eghtɨ nan ifongiam kar ti amizir kamra nɨ nan gumazir ekiamɨn otarim bagha a ginaba.’
45 “Kɨ God ko mɨgɨavɨra itima Rebeka izava oto. A mɨnem uan dɨpɨzim dafagha dɨpam tuasa mozir pamɨn uaghiri. A izima, kɨ a mɨgɨa ghaze, ‘Ai, nɨ dɨpar muziaritam na danɨngigh.’
46 “Ezɨ a zuamɨra mɨner pam dafarimɨn an suiragha izaghirɨgha ghaze, ‘Gumazir ekiam, nɨ dɨpam amɨ. Eghtɨ kɨ dɨpam uaghan a isɨ nɨn kamelbar anɨngam.’ Ezɨ kɨ dɨpam amegha gɨvazɨma, a dɨpam isa nan kamelbagh anɨdi.
47 “Ezɨ kɨ an azara, ‘Nɨ tinan guivim?’
“Ezɨ a ghaze, ‘Kɨ Betuelɨn guivim, Betuel a Nahor ko Milkan otarim.’ Ezɨ kɨ ring an atinim gatɨgha egha daveriaba an agharimning garu.
48 “Egha kɨ tevimning apɨrigha guam aviragha Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fe, a nan gumazir ekiam Abrahamɨn God. A na inigha iza nan gumazir ekiam Abrahamɨn aveghbuamɨn dɨpenimrama oto. Eghtɨ kɨ guizbangɨra an igiar guivim inightɨ a mangɨ nan gumazir ekiamɨn otarimɨn ikiam.
49 Egha kɨ ian azai, ia bizir aghuitam ko arazir aghuimɨn nan gumazir ekiam damusɨ, egh guizbangɨra deragh na mɨkɨm? Egh ia aghuagh, egh uaghan na mɨkɨmtɨ, kɨ bizitam damusɨ ua nɨghnɨgham.”
50 Ezɨ Laban ko Betuel kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Ikiavɨra Itir God uabɨ bizir kam gamizɨ, ezɨ e mɨgɨrɨgɨaba puvatɨ.
51 Rebeka iti. Nɨ a inigh egh gua mangɨ. Ikiavɨra Itir God nɨ mɨkemezɨ moghɨn, Rebeka nɨn gumazir ekiamɨn otarimɨn ikɨ.”
52 Ezɨ Abrahamɨn ingangarir gumazim men akam baregha gɨfa, egha Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn tevimning apɨrigha, aviragha guam nguazim girɨgha an ziam fe.
53 Egha bizir gol ko silvan ingarizir dɨgɨrir igharagha gariba inigha da isa Rebeka ganɨdi. Egha bizir aghuir iveziba bar pɨn kozir avɨriba isa, an tuebam ko amebam ganɨdi.
54 Ezɨ mɨgɨrɨgɨaba gɨvazɨma, Abrahamɨn ingangarir gumazim uan adarazi ko dagheba ko dɨpaba amegha, me akui. Egha mɨzaraghara me dɨkavigha Abrahamɨn ingangarir gumazim kamaghɨn mɨgei, “Ia na amadaghtɨ, kɨ uamategh uan gumazir ekiam bagh mangasa.”

55 Ezi Rebekan amebam ko an tuebam kamaghin migei, “Ni amizir igiam
amamangatighti a tong e ko aruer 10plan ikegh, gin mangi.”
56 Ezi Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ia nan
anogoroghan marki. Ikiavira Itir God na bagha ingangarim gamizi, a
deragha otogha gifa. Kamaghin, ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir
ekiam bagh mangam.”
57 Ezi me ghaze, “E amizir igiamin diagh egh an azaragh, an ifongiam
gifoka.”
58 Egha me Rebekan diazi a izima, me an azara, “Ni gumazir kam ko
mangasa ifonge?”
Ezi a ghaze, “Are, ki mangam.”
59 Ezi me Rebeka ko amizir a ko ikia an garim amadazi aning Abrahamin
ingangarir gumazim, ko izezir darasi, me ko zui.
60 Ezi me Rebeka akar bar aghuimin a migia ghaze:

“En buaramizim,
ni gumazamizir bar aviravirimin amebamin otivam.
Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh,
men nguibaba iniam.”

61 Ezi Rebeka uan ingangarir amiziba ko dikavigha kamelbagh apiagha
Abrahamin ingangarir gumazimin gin zui. Egha me maghira zui.
62 Aisak faragha mozir pamin boroghin iti, mozir par me kamagh diborim,
“Godin Zurara Ikia Nan Garim.” Egha dughiar kam a mozir pam ategha iza
Negevin danganimin iti.
63 Egha guaratizir kamin a bizibagh nighnighasa, tuzimin arua ghua,
kogha kamelbar gari da saghon izi.
64 Ezi Rebeka Aisakin apigha kamel ategha izaghiri.
65 Egha kamagh Abrahamin ingangarir gumazimin azara, “Munar gu-
mazitam e bagha izi, a tina?”
Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Mar nan gumazir ekiam.” Ezi Rebeka uan
dapanimin inim inigha izaghira uan guam avara.
66 Ezi ingangarir gumazim bizir an amizibar gun bar Aisak geghari.
67 Ezi Aisak Rebeka inigha uan amebam Saran purirpenimin ghu, egha
Rebekan ti. Egha Aisak Rebeka bar a gifonge. A faragha uan amebamin
ovevem bagha bar osemegha iti. Ezi datirighin an navir averiam uamategha
dera.

25

Abrahamin ovavir borir igharaziba

1 Ezi Abraham amuir dozimin iti, an ziam Ketura.
2 Ezi amizir kam, Simran, Joksan, Midian, Isbak ko Sua bate.
3 Ezi Joksan, a Seba ko Dedanin afeziamin oto. Ezi Dedan, a Asuria, Letusia
ko, Leumian ovavir inazimin oto.
4 Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka
bar Keturan igiavotariba.
5 Ezi Abraham uabi bar uan biziba isa Aisak ganingi.
6 Egha an angamira ikiavira itir dughiamin, a bizir aghuiba isa uan amuir
dozimningin boribagh aningi. Egha me amadazi, me an otarim Aisak ategha
saghon ghua aruem anadi naghin ghue.

Abraham aremezi me a mozim gati

7 Dughiar kamin Abraham 175plan azeniba iti.
8 A bar ghurigha, uan nguazimin ikirimirim bar a gakuegha ovengezi, an
duam ghua an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti.
9 Ezi an otarimning, Aisak ko Ismael iza Mamren nguibamin boroghin
dagiar mozir me Makpela arizimin anefa. Nguazir kam, a Hitian gumazim
Soharin otarim Efronin nguazim.
10 Abraham faragha Hitian adarazir gumazim dam nguazir otevir kam
givese. Nguazir kamin Abraham faragha uan amuim Sara mozim gati. Ezi
datirighin Aisak ko Ismael, Abraham isa nguazir kamran a mozim gati.
11 Ezi Abrahamin ovevemin gin, God bar deraghvira an otarim Aisak gami.
Dughiar kam, Aisak mozirpar mamin boroghin iti, mozirpar me kamagh
diborim, "Godin Zurara Ikia Nan Garim."
12 Ezi kar Ismaelin ovavir boribar ziaba. Ismael a Abrahamin otarim,
Hagar a bate. Ezi Hagar Isipian amizim, a Saran ingangarir amizim.
13 Ismaelin otariba, men faragha otozimin ghua abuananamin ziaba:
Ismaelin otarir ivariamin ziam Nebaiot, ezi an girara iriba, Kedar, Atbel, ko
Mipsam,
14 ko Misma, Duma, ko Masa,
15 ko Hadat, Tema, Jetur, Nafis, ko Kedema.
16 Kar Ismaelin otaribar ziaba. Ezi me ziar kabara inigha me itir nguibaba
ko nguazir otevir me itibar ziaba dagh ariki. Eghti gin 12plan gumazir kaba,
12plan anababar otivam.
17 Ezi Ismael 137plan azeniba ikia egha aremezi, an duam ghua an
adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti.
18 Ezi Ismaelin ovavir boriba Havilan nguazim ko Surin nguibamin tizimin
itir nguazir otevimin apia. Sur a Asirian zuir tuavimin iti, Isipin boroghin.
Ezi me deragha Abrahamin ovavir igharaziba ko deragha apiazir puvatigha,
me ko apanim gami.*

Aisakin eghaghanim

(Sapta 25:19--26:35)

Rebeka Iso ko Jekop bate

19 Kar Abrahamin otarim Aisakin eghaghanim.
20 Ezi Aisak 40plan azeniba ikia egha Rebekan iti. Ezi Rebeka a Betuelin
guivim, Betuel a Mesopotemian amadaghan Aramian adarazir gumazir
mam. Rebeka ana Aramian adarazir gumazim Labanin buaramizim.
21 Ezi Aisakin amuim boriba puvati, ezi Aisak Ikiavira Itir God ko migia
ghaze, ni na baregh nan amuimin akuraghti a boritam iniam. Ezi Ikiavira
Itir God, Aisakin migirigiam baraghizi, Rebeka navim adai.
22 Ezi otarir fufuzimning Rebekan navir averiamin ikia uaning adosi. Ezi
Rebeka ghaze, "Tizim baghavira bizir kam na bato?" A bizir kamin mingarim
gifoghasa, egha Ikiavira Itir God ko migei.
23 Ezi Ikiavira Itir God Rebeka migia ghaze, "Kantrin pumuningin gumaza-
miziba nin navimin aven ti. Ezi otarir ni otamin kamning, aning uaning
batogh mangi tavin gavgavim tav gafiragham. Eghti otarir faragha irizim,
otarir gin irizimin ingangarir gumazimin min ikiam."
24 Ezi dughiar Rebeka otamim otozi, ana otarir fufuzimning bate.

25:10: Jenesis 23:3-16 * **25:18:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.
25:23: Rom 9:12

25 Ezi faragha irizimin mikarzim aghevegha arizivatari. Ezi me ziam, “Iso,”
a gati.†
26 Ezi Ison amebam a batir dughiamin an dozim an dagarir ginkevimin
suiragha azenan ize. Kamaghin amizi me ziam, “Jekop,” a gati.‡ Dughiar kam
Aisak 60plan azeniba itima aningin amebam aning bate.

Iso otarir ivariamin min itir danganim ataki

27 Egha otarir kamning ekevegha Iso asiziba burir fofozir ekiam iti. Egha
ruaribar aruasa bar ifonge. Ezi Jekop gumazir nimira itim, egha nguibamra
ti.
28 Ezi Iso asizibav sogha da inigha iza Aisak ganidima an ada apava, bar
Iso gifonge. Ezi Rebeka Jekop gifonge.
29 Ezi dughiar mamin Jekop nguezibar diparsizim isai. Ezi Iso ruarimin
ikegha ngun izi.
30 Egha mitiriam puv ana aghezima a kamagh Jekop migei, “Mitiriam puv
nan azi. Ni diparsizir aghevir ni isamizir matam na daningigh.” Kamaghin
me gin “Iso,” ziar igharazim, “Idom,” a gati.§
31 Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh ni otarir ivariamin min itir
danganir kam, na daningighti, ki gin diparsizir kam ni daningam.”
32 Ezi Iso ghaze, “A dera. Ki ovengamin dughiam roghira ize, ezi ki otarir
ivariamin itir danganim a manmaghin nan akurvagham?”
33 Ezi Jekop ghaze, “Ni faragh Godin akakagh guizbangira na mikim suam,
ni uan danganim na daningam.” Ezi Iso guizbangira migia, egha uan
danganir an otarir ivariamin itim isa Jekop ganingi.
34 Ezi Jekop bret ko nguezibar diparsizir a isamizim isa a ganingi. Ezi Iso
anemegha givagha pura dikavigha ghu.
Ezi arazir kam kamagh an aka, an otarir ivariamin itir danganim pura
bizimin min oto.

26

Aisak Gerarin nguibamin iti

1 Ezi dughiar kamin Kenanin nguazimin mitiriar ekiam otozi dagheba bar
otefe, ezi mitiriar kam mitiriar faragha Abrahamin dughiamin otozim ko
magh ghu. Ezi Aisak dikavigha Gerarin atrivim Abimelek bagha ghu, a
Gerarin nguibar ekiamin ikia Filistiabar atrivimin iti.
2 Ezi Ikiavira Itir God Aisak batogha a migia ghaze, “Ni Isipin mangan
marki. Ni kaghira ikiti, ki danganir ni ikiamimin gun ni mikimam.
3 Ni nguazir kam pura guraghav itir gumazimin min a daperaghti, ki ni
ko iki egh deragh ni damuam. Egh ki nguazir kaba bar ni ko nin ovavir
boribar aningam, eghti akar dikirizir gavgavir ki nin afeziam Abraham koma
amizim, a guizbangin otivam.
4 Egh ki nin ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh men avirim
mikovezibar min ganam. Eghti ki nguazir kaba bar me daningam. Kamaghin
amizi, nin ovavir boriba bangin ki nguazir kamin itir nguibabar gumazamiz-
iba bar deravira me damuam.
5 Guizbangira, Abraham nan akam baregha, uaghan nan Akar Gavgaviba
ko arazir ki ifongeziba ko nan Arazir a ganingizir maba sara gin ghuzir bizir
kam bagh, ki deravira me damuam.”

---

† **25:25:** Hibrun akamin ziar kam “Iso,” an mingarim kamaghin ghu, “arizivatari.” ‡ **25:26:** Hibrun akamin ziar kam, “Jekop,” an mingarim kamaghin ghu, “dagarir ginkevim.” § **25:30:** Hibrun akamin ziar kam “Idom,” an mingarim kamaghin ghu, “aghevim.” **25:33:** Hibru 12:16 **26:3:** Jenesis 22:16-18

6 Ezɨ Aisak Gerarɨn nguibamɨn ti.
7 Ezɨ nguibar kamɨn gumaziba an amuim bagha an azai, ezɨ a ghaze, “Kar
nan amizim.” An atiatigha, kamaghɨn mɨgeir puvatɨ, “Kar nan amuim.” An
nɨghnɨzim kamaghɨn iti, “Rebekan ganganiba bar derazɨ, gumazir kaba a
inisɨ nɨghnɨgh, egh a bagh na mɨsueghtɨ kɨ aremegham.”
8 Egha Aisak mong dughiar ruarimɨn ike, ezɨ dughiar mamɨn Abimelek,
Filistiabar atrivim uan dɨpenimɨn winduan gari, Aisak uan amuim Rebeka
gifongegha a muigha a ko ikararai.
9 Ezɨ Abimelek Aisakɨn diagha a mɨgɨa ghaze, “Kar ti nɨn amuim! Ezɨ nɨ
manmaghsuavɨra ghaze, ‘Kar nan amizim?’ ”
Ezɨ Aisak a ikaragha ghaze, “Kɨ nɨghnɨzir kam iti, kɨ suam, a nan amuim,
eghtɨ gumaziba a bagh na mɨsueghtɨ kɨ aremegham.”
10 Ezɨ Abimelek ua ghaze, “Nɨ arazir manamrama e gami? En gumazitam
nɨn amuim ko akuizɨ, e osɨmtɨzir ekiamɨn ikeghai! Guizbangɨra an a ko
dakuightɨ, osɨmtɨzir kamɨn mɨngarim a nɨn ikiam.”
11 Egha gɨn Abimelek akar gavgavim gumazamizibav gɨa ghaze, “Gumazi-
tam gumazir kam o an amuim arazir kuratamɨn a damigh, egh ovengam.”
12 Ezɨ Aisak azenir ekiamɨn ingarigha dagheba opari. Ezɨ Ikiavɨra Itir
God an akuragha deragha a gami. Kamaghɨn an azenimɨn dagheba bar
avɨraseme.
13 A bizir avɨrim ikia egha gumazir ekiam gava.
14 A sipsipba, bulmakauba ko ingangarir gumazir avɨriba iti, ezɨ Filistiaba
naviba an ikufi.
15 Egha me nguaziba inigha Abrahamɨn ingangarir gumaziba fomɨra
kuizir mozir paba apeme.
16 Ezɨ gɨn Abimelek Aisak mɨgɨa ghaze, “Nɨ en kantri ategh mangɨ. Nɨ
datɨrɨghɨn gavgavir ekiam iti, ezɨ e nɨn apengan iti.”
17 Kamaghɨn amizɨ, Aisak nguibar kam ategha ghua Gerarɨn danganir
zarimɨn apera.
18 Abraham faragha mozir paba danganir kamɨn dagh kui. Ezɨ an aremezɨ
dughiamɨn gɨn Filistian gumaziba mozir par kaba apeme. Ezɨ datɨrɨghɨn
Aisak mozir par kaba uam adagh kuigha, ziar an afeziam faragha dagh
anɨngiziba ua dagh arɨki.
19 Ezɨ dughiar mamɨn Aisakɨn ingangarir gumaziba, danganir zarir kamɨn
mozir par mam gɨkuizɨ dɨpar aghuim oto.
20 Ezɨ Gerarɨn bulmakaubar garir gumaziba, Aisakɨn bulmakaubar garir
gumaziba adogha ghaze, “Kar en mozir pam.”
Ezɨ Aisak nɨghnɨgha ghaze, gumazir kaba a ko uari adoghodoke, kamaghɨn
a mozir par kam dɨbora ghaze, “Uari Adoghodosi.”
21 Ezɨ Aisakɨn ingangarir gumaziba mozir par igharazim gɨkui, ezɨ me
mozir par kam bagha uaghan uari adosi. Ezɨ Aisak mozir par kam ziam,
“Apanim gamir arazim,” a gatɨ.
22 Egha gɨn Aisak danganir kam ategha egha mozir par igharazim gɨkui. Ezɨ
dughiar kamɨn gumaziba uam a bagha uari adozir puvatɨ. Ezɨ Aisak ghaze,
“Ikiavɨra Itir God deragha e gami, eghtɨ e datɨrɨghɨn nguazir kamɨn deragh
daperagh egh bizir avɨriba kagh ikiam.” Egha a mozir pam ziar kam a gatɨ,
“Dabirabim derazir danganim.”
23 Egha gɨn Aisak nguibar kam ategha ghua Berseban nguibamɨn oto.
24 Ezɨ dɨmagarir kamɨn Ikiavɨra Itir God a batogha ghaze, “Kɨ nɨn afeziam
Abrahamɨn God. Kɨ nɨ ko iti, kamaghɨn nɨ atiatingan markɨ. Kɨ uan ingangarir

26:7: Jenesis 12:13; 20:2

gumazim Abraham, bar a gifonge, kamaghin ki deragh ni damu, egh nin
ovavir boribar amuti me bar avirasemegham.”
25 Ezi Aisak ofa gamir dakozim, danganir kamin an ingarigha Ikiavira
Itir Godin ziam fe. Egha gin a danganir kamin uan purirpenibar nguibam
aghuizi an ingangarir gumaziba mozir par mam gikui.

Aisak ko Abimelek
uaning ko akam akiri

26 Ezi dughiar kam Abimelek Gerarin nguibam ategha Aisak bagha ize.
Ezi Ahusat, a gumazir nighniziba Abimelek ganidim, ko Fikol Abimelekin
midorozir gumazibar faragha zuir gumazim, aning a ko ize.
27 Ezi Aisak men azara, “Ia manmaghsua na bagha izi? Ia fomira nan
atarigha uan nguazimin na batoke?”
28 Ezi me a ikaragha ghaze, “E datirighin kamagh fogha gifa, Ikiavira Itir
God ni ko ti. Egha en ifongiam, e bar moghira pin akagh guizbangira mikim
egh akam akiram. Eghti akar dikirizir gavgavir kamin aven migirigiar kam
ikiam,
29 ni pazi e damuan marki. Ni fo, e fomira arazir kuratam ni gamizir
puvati. E arazir aghuibara ni gami. Ni en nguazim ataghirazir dughiam, e
nin amamangatizi, ni navir amirizim sara ghu. E datirighin gari, Ikiavira Itir
God bar deravira ni gami.”
30 Ezi Aisak me bagha isar ekiam gamizi, me dagheba apa egha dipaba api.
31 Egha amimzaraghan me dikavigha akar gavgavim akira ghaze, men
dabirabim Aisak ko deragham. Ezi Aisak ghaze, “Ia navir amirizim sara
mangi.” Ezi me anetegha zui.
32 Ezi dughiar kamra Aisakin ingangarir gumaziba iza kamaghin a migei,
“E mozir par mam gikuizi dipam a gizivagha gifa.”
33 Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Siba,” a gati. Egha iza datirighin me
nguibar kam Berseba a garisi.

Ison amuibar ziaba

34 Ezi Iso 40plan azeniba ikia Juditin iti. An afeziam, Beri, a Hitian gumazir
mam. Egha Iso uaghan Basematin iti. An afeziam Elon, a Hitian gumazir
mam.
35 Ezi amizir kamning amir araziba, Rebeka ko Aisak gamizi, aningin
navimning ikuvigha bar oseme.

Jekopin eghaghanim

27

(Sapta 27--35)

Jekop uan afeziam gifaragha Ison bizir aghuiba ini

1 Ezi dughiar kamin Aisak ghurigha an damaziba ikufi. Ezi a uan otarir
ekiam Ison diazi a izima an a migia ghaze, “Nan otarim.”
Ezi Iso a ikaragha ghaze, “Ki kati.”
2 Ezi Aisak ghaze, “Ni nan gan, ki bar ghurigha ovengamin dughiam bar
roghira ize.
3 Kamaghin ni uan asiziba burir barir pim ko bariba inigh ruarimin mangi,
egh na bagh asizitam batogh a misokegh.
4 Egh na bagh asizim isamigh dagher aghuir ki ifongezim inigh na bagh izi.
Eghti ki anemegh deravira ni damigh egh gin ovengam.”

26:26: Jenesis 21:22

5 Ezɨ dughiar kamɨn Aisak Iso mɨgeima Rebeka oraki. Ezɨ Iso asɨzibar
amuasa ghuzɨ,
6 Rebeka kamagh Jekop mɨgei, “Kɨ datɨrɨghɨrama orazi, nɨn afeziam kam-
agh Iso mɨgei,
7 nɨ na bagh asɨzitam inigh izɨ na bagh a isamigh. Eghtɨ kɨ aneremeghɨva,
Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn deragh nɨ damighvɨrama, egh gɨn ovengam.”
8 Egha Rebeka maghɨra kamaghɨn mɨgei, “Nan otarim, nɨ na baregh egh
bizir kɨ nɨ mɨkɨmamim na damu.
9 Nɨ mangɨ memen igiar pumuning inigh izɨ, eghtɨ kɨ aning isamighɨva nɨn
afeziam bar ifongezɨ moghɨn a bagh dagher aghuiba isamam.
10 Eghtɨ nɨ a inigh uan afeziam bagh mangɨtɨ an anemam, egh deragh nɨ
damighvɨrama, gɨn ovengam.”
11 Ezɨ Jekop kamagh uan amebam mɨgei, “Nɨ kamagh fo Iso a gumazir
arɨzɨvatarim, ezɨ nan mɨkarzim arɨzɨvatarizir pu.
12 Nan afeziam nan suighsuigh egh fogham, kɨ a gifari, egh a deravɨra na
damuan fɨrɨn, a ua na gasɨghasigham.”
13 Ezɨ an amebam ghaze, “Nan otarim, nɨ, kɨ nɨ mɨgei moghɨn damu. Egh
mangɨ na bagh memening inigh. Bizir nɨ gasɨghasɨghamba, da nɨ giran
kogham, da na giram, nɨ puvatɨ.”
14 Ezɨ a ghua aning inigha egha iza uan amebam ganɨngi, ezɨ Rebeka an
afeziam damasa bar ifongezɨ moghɨrama a dagheba isai.
15 Rebekan otarir ekiam Iso, a faragha uan korotiar aghuiba isa amebamɨn
purirpenim gatɨzɨ da iti. Ezɨ datɨrɨghɨn Rebeka da inigha uan otarir dozim
Jekop gaghui.
16 Egha a memen igiabar arɨziba an agharibagh arigha, an tuemɨn dan-
ganir arɨziba puvatɨzibagh aghui.
17 Egha Rebeka dagher isɨngtɨzir kaba ko bretɨn tueziba isa Jekop ganɨngi.
18 Ezɨ Jekop uan afeziam bagha ghuava an dɨa ghaze, “Afeziam!”
Ezɨ an a ikaragha ghaze, “Nɨ otarim manam, Iso o Jekop?”
19 Jekop a ikaragha ghaze, “Kɨ nɨn otarir ivariam Iso. Kɨ nɨ mɨkemezɨ
moghɨrama amigha gɨfa. Ezɨ nɨ dɨkavigh kɨ nɨ bagha inigha izezir asɨzim
amegh egh deragh na damu.”
20 Ezɨ Aisak ghaze, “Nan otarim, nɨ manmaghɨra zuamɨra asɨzir kam bato?”
Ezɨ Jekop ghaze, “Ikiavɨra Itir God, nɨn God nan akurazɨ kɨ a bato.”
21 Ezɨ Aisak a mɨgɨa ghaze, “Nɨ nan boroghɨn izɨtɨ, kɨ nɨn suighsuigh foka, nɨ
guizbangɨra Iso, o puvatɨ?”
22 Ezɨ Jekop sɨvagha uan afeziamɨn boroghɨn ghu, ezɨ an an suigha ghaze,
“Nɨn tiarim a Jekopɨn tiarimɨn mɨrara mɨgei, ezɨ nɨn aghariba kɨ dar suigha
dar barazi, da matɨ Ison aghariba.”
23 Ezɨ an aghariba Ison agharibar mɨn arɨzɨvatari, ezɨ Aisak kamaghɨn fozir
pu, kar Jekop. Kamaghɨn amizɨ a deragha a damuasa,
24 egha uam an azara, “Nɨ guizbangɨra Iso, o puvatɨ?”
Ezɨ Jekop a ikaragha ghaze, “Are, kɨrara.”
25 Ezɨ Aisak ghaze, “Nɨ na bagh asɨzitaba inigh izɨ. Kɨ damegh gɨvagh egh
arazir aghuimɨn nɨ damuam.”
Ezɨ Jekop asɨziba a ganigha egha wainɨn dɨpar maba sarama a ganɨngizɨ an
api.
26 Ezɨ an afeziam a mɨgɨa ghaze, “Nan otarim, nɨ nan boroghɨn izɨ nan
toregh.”

27 Ezɨ an an torima Aisak an korotiabar mughuriam baregha deravɨrama
a gami. Egha ghaze:

“Aia, nan otarimɨn mughuriam
mati dagher azenimɨn mughuriam!
Azenir kam deraghasa
Ikiavɨra Itir God deraghavɨram a gami.
28 Kɨ Godɨn azai, a dɨmagaribar ghuariabar dɨpabar amutɨ
da izighirɨ nɨn azenibagh izɨtɨ da aghung dagher avɨriba ikɨ.
Kɨ an azai, a wit ko wainɨn avɨriba nɨ danɨng.
29 Kɨ kamaghɨn Godɨn azai, nguazimɨn itir gumazamiziba
nɨn ingangarir gumazibar mɨn ikiam,
eghtɨ kantrin mabar gumazamiziba nɨn apengan ikiam.
Eghtɨ nɨ uan aveghbuaba me gativagh men ganam.
Eghtɨ nɨn amebamɨn ovavir boriba nɨn apengan ikiam.
Eghtɨ gumazir paza nɨ damuasa Godɨn azangsɨziba,
kɨ kamaghɨn Godɨn azai, eghtɨ a me gasɨghasigham.
Eghtɨ gumazir deragh nɨ damusɨ nɨ bagha Godɨn azangsɨziba,
kɨ kamaghɨn Godɨn azai, a uaghan deraghvɨram me damuam.”

30 Ezɨ Aisak deragha Jekop gamizɨ, a zuima, dughiar kamra an avebam Iso
asɨzibagh amigha uamategha izi.
31 Egha a uaghan dagher isɨngtɨzir mabagh amigha uan afeziam bagha da
inigha izi. Egha ghaze, “Afeziam, nɨ dɨkavigh daperagh asɨzir kɨ nɨ bagha
inigha izir katabar ameghɨva, deraghvɨra na damu.”
32 Ezɨ Aisak an azara, “Nɨ tina?” Ezɨ a ghaze, “Kɨ nɨn otarir ivariam Iso.”
33 Ezɨ Aisak dɨgavir kuram gamigha an mɨkarzim nɨgha, an azara, “Ezɨ kar ti
tinara faragha asɨzir mam mɨsuegha na bagha a inigha ize? Ezɨ kɨ anemegha
gɨvazɨ nɨ oto. Ezɨ kɨ deragha a gamigha gɨfa, eghtɨ da a ko ikɨ mamaghɨra
ikiam!”
34 Ezɨ Iso kamaghɨn oregha, a bar puvɨram azia ghaze, “Afeziam, uaghan
deragh na damigh!”
35 Ezɨ Aisak a ikaragha ghaze, “Nɨn dozim iza na gifarazɨ kɨ deraghavɨram
a gami.”
36 Ezɨ Iso ghaze, “A faragha na gifaragha, datɨrɨghɨn ua na gifara. Ezɨ
an ziam Jekop.* Ziar kam Jekop an amir arazibar mɨrara ghu. A faragha
kɨ otarir ivariamɨn mɨn itir danganim na dama a ini, egha datɨrɨghɨn nɨ
gifarazɨ nɨ deragha a gami. Ezɨ Afeziam, manmaghɨn ami, nɨ deraghvɨra na
damuamin bizitam ua ikɨtɨ, nɨ a inigh na danɨngigh?”
37 Ezɨ Aisak a ikaragha ghaze, “A nɨ gativaghamin gavgavim kɨ a ganigha
gɨfa, egha kɨ ghaze, nɨn adarazi bar an ingangarir gumazibar ikiam. Egha kɨ
witɨn avɨriba ko wainɨn avɨriba a ganigha gɨfa. Ezɨ nan otarim, kɨ datɨrɨghɨn
nɨ bagh damuamin biziba bar puvatɨ.”
38 Ezɨ Iso uan afeziam mɨgɨavɨra ikia ghaze, “Nɨ ti bizir aghuir vamɨra iti?
Nɨ God ko mɨkɨmtɨ, a uaghan deragh na damigh.” A kamagh mɨgɨa egha bar
puvɨrama azi.
39 Ezɨ Aisak a mɨgɨa ghaze:

“Nɨn nguibam,

27:27: Hibru 11:20 **27:29:** Jenesis 12:3 **27:36:** Jenesis 25:29-34 * **27:36:** Hibrun akamɨn, ziar kam Jekop, mong akar kamɨn mɨrara ghu, “An danganim ini.” **27:38:** Hibru 12:17 **27:39:** Hibru 11:20

nguazir dagher aghuiba itibar saghon ikiam.
Eghti dimagaribar ghuariar dipaba
nin azenibagh iran kogham.†
40 Egh ni uan midorozir sabamin amodoghin misogh daghebar ami,
egh dabirabir aghuim buriam.
Egh ni uan dozimin apebamin ikiam.
Egh gin ni uabi abigh egh an apengan ikian kogham."

41 Iso fo, Jekop ifarazi, Aisak deragha a gami. Ezi bizir kamin Iso osemegha Jekopin apanimin iti. Egha nimira ghaze, "Nan afeziam ovengamin dughiam roghira izi. An oveghti e anefaghiva, an ikegh givaghiva, ki Jekop misueghti an aremegham."
42 Ezi Rebeka Ison migirigiar kam baregha, Jekop bagha akam amadagha ghaze, "Ni orakigh, nin avebam Iso bar nin osemegha ikarvagham tuavim buria, ni misueghti ni aremeghasa nighnisi.
43 Kamagh amizi, nan otarim, ni ki ni migei moghira ni bizibar amu. Ni zuamira dikavigh nan tuebam Labanin bighan Haranin nguibamin mangi,
44 egh a ko iki mangiti nin avebamin navim mar amiragh.
45 Eghti a ni a gamizir bizir kam gin amadaka. Eghti gin ki gumazitam amadaghti a ni bagh izi ua ni inigh izam. Guizbangira, nan otarimning dughiar vamiran ovengan ki aghua."

Aisak Laban bagh mangasa Jekop amada

46 Ezi Rebeka Aisak migia ghaze, "Ki Hitian amizir Ison itir kamningin aghua. Egh ki ti oveghti Jekop uaghan Hitian amizir roghira itir katamin ikiti deragham."

28

1 Ezi Aisak Jekopin diagha ghaze, "God ni ko mangi deragh ni damu."
Egha Aisak akar gavgavim a ganiga ghaze, "Ni Kenanian amizitamin ikian kogham.
2 Ni datirighira dikavigh Mesopotemian nguazimin mangi, kar nin amebamin afeziam Betuelin nguibam. Egh uan amebamin tuebam Labanin guivitamin iki.
3 Eghti Gavgaviba Bar Itir God deraghvira ni damu, egh borir aviriba ni daningti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamin otogham.
4 Eghti God deravira ni ko nin ovavir boribar amu, mati a faragha Abraham gamizi mokin. Ni fo, nguazir ni aperaghav itir kam, ni mati nguibar igharazimin gumazimin min an ikia an apera. Nguazir kam God fomira Abraham ganingi. Egh God uabi gin a isi ni danighti, ni a iniam."
5 Egha Aisak kamagh migia, Jekop amadazima a Laban bagha Mesopotemian ghu. Laban an Aramian gumazim, a Betuelin otarim. Ezi Laban Rebekan tuebam, Rebeka a Iso ko Jekopin amebam.

Iso uam amuir igharazir mam iti

6 Ezi Iso kamaghin fo, Aisak Jekop deravirama a gamigha egha anemadazima a Mesopotemian amizitamin ikiasa zui. A uaghan kamagh oraki, Aisak deravirama a gamua a migia ghaze, a Kenanian amizitamin ikian kogham.
7 Egha a uaghan kamaghin fo, Jekop uan afeziam ko amebamin akaba baregha dar gin ghua Mesopotemian ghu.

---

† **27:39:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **27:40:** Jenesis 36:8; 2 Atriviba 8:20 **28:4:** Jenesis 17:4-8

8 Egha Iso uaghan kamaghɨn fo, an afeziam Kenanian amizibar gari, me
bar an damazimɨn derazir puvatɨ.
9 Ezɨ Iso, Abrahamɨn otarim Ismael bagha ghua an guivim Mahalat inigha
an iti. Ezɨ Mahalat ana Nebaiotɨn buaramizim, egha a Ison amuir mɨkezimɨn
oto.

Jekop irebamɨn gari

10 Ezɨ dughiar kamɨn Jekop Berseban nguibam ategha egha Haranɨn
nguibamɨn zui.
11 A zuima amɨnim pɨrizɨma a danganir mam gakui. Egha dagɨar mam
inigha uan dapanimɨn aghoroghava akui.
12 Egha an akua irebamɨn adidiar mamɨn gari. An otevir mam nguazimɨn
itima an otevir mam overiamɨn iti. Ezɨ Godɨn enselba an ghuavanaga
izaghiri.
13 Ezɨ Ikiavɨra Itir God an boroghɨn tughav iti. Egha a kamaghɨn mɨgei, "Kɨ
Ikiavɨra Itir God, nɨn inazir afeziam Abraham ko Aisakɨn God. Kɨ nguazir nɨ
irɨghav itir kam nɨ ko nɨn ovavir boribar anɨngam.
14 Eghtɨ nɨn ovavir boriba nguazir mɨnemniabar mɨn bar avɨrasemegham.
Egh men nguazir, aruem anadi naghɨn ko, aruem uaghiri naghɨn ko, not ko,
sautɨn itiba, me bar adagh isɨvagham. Eghtɨ nɨ ko nɨn ovavir boriba bangɨn,
kɨ nguazimɨn itir kantribar gumazamiziba, bar deraghvɨra me damuam.
15 Nɨ oragh, kɨ nɨ ko ikiam, eghtɨ nɨ managh mangam, kɨ nɨ geghuv, egh ua
nɨ inigh nguazir kamɨn izam. Kɨ nɨ ateghan kogham, egh mangɨ bizir kɨ nɨ
mɨkemeziba kɨ bar dar amigham."
16 Ezɨ Jekop osegha dɨkavigha ghaze, "Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God
danganir kamɨn iti, ezɨ kɨ bizir kam gɨfozir puvatɨ!"
17 Egha an atiatigha ghaze, "Kɨ danganir kam bar an atiatingi. Kar Godɨn
Dɨpenim. Kar Godɨn Nguibamɨn tiar akam!"
18 Egha a bar mɨzaraghara dɨkavigha dagɨar a dapanimɨn aghorogha
akuizim inigha anesara. Eghtɨ an ababanimɨn mɨn ikɨtɨ, gɨn a zurara an gan
egh inɨrɨgham. Egha olivɨn borem a gingegha a isa God ganɨngi.
19 Egha danganir kam ziam, "Betel," a gatɨ.* (Me faragha danganir kamɨn
itir nguibam dɨborogha ghaze, Lus.)
20 Ezɨ Jekop bar guizbangɨra mɨgɨa, God ko akar gavgavim akɨra ghaze, "Nɨ
na ko ikɨ egh tuavir ruarir kɨ mangamin kamɨn na geghuv, egh dagheba ko
korotiaba na danɨng,
21 egh nɨ deragh na geghuvtɨ kɨ uamategh uan afeziamɨn nguibamɨn mangɨ
deragh otogham, eghtɨ nɨ Ikiavɨra Itir God, nɨ guizbangɨra nan God.
22 Eghtɨ danganir kɨ dagɨam asarazir kam, a danganir e Godɨn ziam famin
dɨpenimɨn mɨn ikiam, eghtɨ bizir kɨ itiba bar, kɨ 10plan akuabar da abigh egh
10ɨn vamɨra isɨ nɨ danɨngam."

29

Jekop Labanɨn nguibamɨn oto

1 Ezɨ Jekop ghuavɨra ikia ghua aruem anadi naghɨn itir gumazamizibar
nguazimɨn oto.
2 Egha a tugha pura tintinibar gara ghua gari, sipsipɨn okoruar 3pla mozir
par mamɨn mɨriamɨn ireghav iti. Ezɨ mozir par kam, sipsipɨn kaba anepi. Ezɨ
dagɨar baravir mam mozir par kamɨn akam dukuaghav iti.

28:12: Jon 1:51 **28:13:** Jenesis 13:14-15 **28:14:** Jenesis 12:3; 22:18 * **28:19:** Fomɨra Hibrun akam me danganir kam, "Lus," a garɨsi, datɨrɨghɨn me ghaze, "Betel." Ziar kamɨn mɨngarimra kara: "Godɨn Dɨpenim."

3 Eghtɨ sipsipba bar mozir par kamɨn izeghtɨ, dar garir gumaziba dagɨar
kam poegh dɨpam me danigh gɨvagh, dagɨam uam a puegh izɨ uam a
dukuagham.
4 Ezɨ Jekop sipsipbar garir gumazibar azara, “Namakaba, ia nguibar
manamɨn gumaziba?”
Ezɨ me kamaghɨn a ikaragha ghaze, “E Haranɨn nguibamɨn gumaziba.”
5 Ezɨ a men azara, “Nahorɨn igiar borim, an ziam Laban, ia a gɨfo?”
Ezɨ me ghaze, “Are, e a gɨfo.”
6 Ezɨ a men azara, “A deragha iti?”
Ezɨ me ghaze, “A deragha iti. Nɨ gan, an guivim Resel uan sipsipba ko izi.”
7 Ezɨ Jekop ghaze, “Aruer ekiam ikiavɨra iti, ezɨ sipsipba inigh aven
mangamin dughiam tɨghari. Kamaghɨn ti deragham? Ia sipsipba dɨpam dar
anigh egh da amadaghtɨ da mangɨ ua grazibar amɨ.”
8 Ezɨ me ghaze, “E kamaghɨn damuan kogham, e ikɨ sipsipɨn okoruaba bagh
mɨzuamtɨ da bar izeghtɨ, e dagɨam poeghtɨ, mozir pamɨn akam kuighirɨghtɨ,
e dɨpam sipsipbar anɨngam.”
9 Ezɨ Jekop me ko mɨgɨavɨra itima, Resel uan afeziamɨn sipsipba ko izava
oto. Resel, a sipsipbagh eghuvir amizim.
10 Ezɨ Jekop Reselɨn gari. An an amebamɨn tuebamɨn guivim, egha a
Labanɨn sipsipbar ganigha, mozir pamɨn ghugha dagɨam poegha mozir
pamɨn akam kui. Egha dɨpam uan amebamɨn tuebamɨn sipsipbagh anɨdi.
11 Egha Jekop Reselɨn toregha, maghɨram azi.
12 Egha a mɨgɨa ghaze, “Kɨ nɨn afeziamɨn buaramizim Rebekan otarim.” Ezɨ
Resel uan afeziam bagha ivegha ghua bizir kabar gun a mɨkeme.
13 Ezɨ Laban orazi an buaramizimɨn otarim Jekop izima, a ivegha ghua a
muigha, an toregha a inigha dɨpenimɨn ghu. Ezɨ Jekop bizir otiviziba bar dar
gun Laban mɨkeme.
14 Ezɨ Laban ghaze, “Bar guizbangɨra, ga anabar vamɨra.” Ezɨ Jekop a ko
iakɨnir vamɨran bar an ike.

Jekop Labanɨn ingangarir gumazimɨn iti

15 Ezɨ Laban Jekop mɨgɨa ghaze, “Nɨ guizbangɨra nan adarazir mav, ezɨ nɨ
pura nan ingaran kɨ aghua. Nɨ manmaghɨn dagɨabagh ifonge?”
16 Laban guivir pumuning iti, guivir ekiamɨn ziam Lea, ezɨ dozimɨn ziam
Resel.
17 Lea damazir aghuiba iti,* ezɨ Resel Lea gafiragha an ganganiba bar dera.
18 Ezɨ Jekop Resel bar a gifuegha ghaze, “Kɨ 7plan azenibar nɨn ingarighti,
nɨ Resel na danighti kɨ an ikiam.”
19 Ezɨ Laban ghaze, “Kamaghɨn deragham, kɨ a isɨ nɨ danɨngam eghtɨ
gumazir igharazitam a inian kogham. Eghtɨ nɨ na ko ikiam.”
20 Ezɨ Jekop Resel iniasa 7plan azenibar ingari. A Resel bar a gifonge,
kamaghɨn amizɨ, a 7plan azenir kabagh nɨghnɨzi da pura bizim.
21 Ezɨ 7plan azenir kaba gɨvazɨma Jekop kamagh Laban mɨgei, “Dughiam
oto, nɨ uan guivim na danighti kɨ an ikiam.”
22 Ezɨ Laban amuir ikɨzimɨn isar ekiam gamigha, gumazamizir avɨribar
diazɨ me ize.
23 Ezɨ dɨmagarir kamɨn, Laban Lea inigha Reselɨn danganim isa, Jekop
bagha ghuzɨ, a dɨmangan poroghamiba uari koma akua amir arazimɨn a
gami.

---

* **29:17:** Hibrun akam kagh deragha bigha mɨkemezir puvatɨ. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Lean damazimning derazir puvatɨ.”

24 Ezi Laban ingangarir amizir mam an ziam, Silpa isa Lea ganingi.
25 Ezi aminim dutuzi, Jekop a koma akuir amizir kamin gari, a Resel puvati,
kar Lea. Ezi a ghua Laban migia ghaze, “Ni manmaghsua kamagh na gami?
Ki Resel iniasa nin ingari. Ezi ni manmaghsua na gifara?”
26 Ezi Laban ghaze, “En arazim kamaghin iti, guivir ekiam faragh pamin
ikiti, gin guivir dozim pamin ikiam.
27 Ni orarkiti amuir ikizimin isamin wigh mangi givaghti, ki Resel uaghan
ni daningam. Eghti ni 7plan azenir igharazibar ua ingarigham.”
28 Ezi Jekop an akam gifuegha, amuimin ikizir isamin dughiam ghua givazi,
Laban uan guivim Resel isa a ganingizi an an amuimin oto.
29 Egha Laban uan ingangarir amizir igharazir mam Bilha, isa uan guivim
Resel ganingi.
30 Ezi Jekop Resel koma akua, egha bar moghirama a gifonge, egha mong
deragha Lea gifongezir puvati. Egha Jekop, Laban ko 7plan azenir igharaz-
ibar ua ingari.

Jekopin boribar ziaba

31 Ezi Ikiavira Itir God gari, Jekop deragha Lea gifongezir puvati. Ezi a Lean
akurazima a navim adai, ezi Resel navim adair puvati.
32 Ezi Lea navim asegha otarir mam bate. Egha a ghaze, “Ikiavira Itir God
nan osimtizim gifogha gifa, ezi datirighin nan pam na gifuegham.” Egha
otarim ziam “Ruben,” a gati.†
33 Egha gin a ua navim asegha otarir igharazim bate. Egha ghaze,
“Ikiavira Itir God orasi, Jekop deragha na gifongezir pu, kamaghin, an otarir
igharazim na ganingi.” Egha otarim ziam “Simeon,” a gati.‡
34 Egha Lea ua navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, “Ki uan pam
bagha otarir 3pla bategha gifa, kamaghin amizi, a datirighin bar moghira
na gifuegh, na ko porogh egh zurara na ko ikiam.” Egha otarir kam ziam,
“Livai,” a gati.§
35 Egha Lea ua navim asegha otarir igharazir mam uam a bate. Egha
ghaze, “Ki dughiar kamin Ikiavira Itir Godin ziam fam.” Egha Lea otarim
ziam, “Juda,” a gati.** Egha Lea dughiar kamin ua boritam batir puvati.

30

1 Ezi Resel uabin gari, a boriba batir puvati, egha uan avenamebamin gari a
boriba batima, an navim ikufi. Ezi a Jekop migia ghaze, “Ni boriba na daning.
Puvatighti, ki aremegham.”
2 Ezi Jekop Reselin atara ghaze, “God uabi ni navim asangan nin
anogoroghezi, ni boriba isir puvati. Ki Godin danganim inigh boriba ni
daningan kogham.”
3 Ezi Resel ghaze, “Nan ingangarir amizim Bilha kara. Ni a ko dakuighti
a boritam na bagh a inika. Eghti tuavir kamin ki an apengan boribar
amebamin ikiam.”
4 Egha Resel ingangarir amizim Bilha, inigha uan pam Jekop, an amuimin
min a ganingizi, an a koma akui,
5 ezi Bilha navim asegha Jekop bagha otarir mam bate.

---

† **29:32:** Hibrun akamin ziar kam “Ruben,” an mingarim kamakin, “Gari.” ‡ **29:33:** Hibrun akamin ziar kam “Simeon,” an mingarim kamakin, “Orasi.” § **29:34:** Hibrun akamin ziar kam “Livai,” an mingarim kamakin, “Zurara na ko iti.” ** **29:35:** Hibrun akamin ziar kam, “Juda,” an mingarim kamakin, “Godin ziam fe.”

6 Ezɨ Resel kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “God nan nɨghnɨziba tuisigha gɨvagha
egha nan arazim gifonge. Egha nan azangsɨzim baregha otarir mam na
ganɨngi.” Egha Resel otarim ziam, “Dan,” a gatɨ.*
7 Ezɨ Bilha ua navim asegha Jekop bagha otarir mam uam a bate.
8 Ezɨ Resel ghaze, “Kɨ uan avenamebam ko mɨgɨrɨgɨaba uaning adogha ghua
kɨ datɨrɨghɨn a gafiragha gɨfa.” Egha borim ziam, “Naptali,” a gatɨ.†
9 Ezɨ Lea uabɨn gari, a ua boritaba inian kogham, egha uan ingangarir
amizim Silpa inigha, a isa uan pam Jekop an amuimɨn mɨn a ganɨngi.
10 Ezɨ Silpa Jekop bagha otarir mam bate.
11 Ezɨ Lea ghaze, “Kɨ bar angavsɨghɨn kamaghɨn amigha egha dera.” Egha
ziam, “Gat,” a gatɨ.‡
12 Ezɨ Silpa Jekop bagha borir igharazir mam uam a bate.
13 Ezɨ Lea ghaze, “Kɨ bar akonge, eghtɨ amiziba bar na mɨkɨm suam, kɨ bar
akongezir amizim.” Egha otarir kam ziam, “Aser,” a gatɨ.§
14 Ezɨ wit aghoramin dughiam otozɨ, Ruben witɨn azenimɨn ghua gari,
tevsevir mam iti. Ezɨ amiziba an ovɨziba isa akavsiar arazim gamua da api,
ezɨ an gavgavim men akurvazi, me boriba bati. Ezɨ Ruben dar ovɨziba inigha
ghua uan amebam Lea ganɨngi. Ezɨ Resel Lea mɨgɨa ghaze, “Kɨ gari nɨn otarim
tevsevir ovɨzir kaba inigha ize. Nɨ taba na danɨngigh?”
15 Ezɨ Lea a ikaragha ghaze, “Nɨ nan pam inigha gɨvagha, datɨrɨghɨn nan
otarim inigha izezir tevsevir ovɨziba iniasa.”
Ezɨ Resel ghaze, “Nɨ tevsevir ovɨzitaba na danigh, datɨrɨghɨn dɨmangan
Jekop ko dakuam.”
16 Ezɨ guaratɨzimɨn, Jekop azenibar ikegha izima, Lea ghua tuavimɨn a
batogha egha ghaze, “Kɨ tevsevir ovɨzir nan otarim inigha izeziba isa nɨ
givezegha gɨfa. Kamaghɨn, nɨ dɨmangan na ko dakuam.” Ezɨ Jekop dɨmangan
Lea koma akui.
17 Ezɨ God Lean azangsɨzim baraki, ezɨ a navim asegha otarir namba 5
Jekop bagha a bate.
18 Ezɨ Lea ghaze, “Kɨ uan ingangarir amizim uan pam ganɨngizɨ, God ivezir
aghuimɨn na gami.” Egha borir kam ziam, “Isakar,” a gatɨ.**
19 Ezɨ Lea ua navim asegha Jekop bagha otarir namba 6 bate.
20 Egha a ghaze, “God bizir bar aghuim na ganɨngi. Kɨ uan pam bagha borir
6pla bategha gɨfa, eghtɨ datɨrɨghɨn a ziar ekiam na danɨngam.” Egha borim
ziam, “Sebulun,” a gatɨ.††
21 Egha gɨn Lea guivir mam bategha ziam, “Daina,” a gatɨ.
22 Ezɨ God Resel gɨnɨghnɨsi. Egha Reselɨn azangsɨzim baregha an navir
averiam akɨri, eghtɨ a boritam batam.
23 Ezɨ Resel navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, “God nan
osɨmtɨzim akɨrizɨma kɨ uam aghumsɨghan kogham.
24 Ezɨ nan ifongiam Ikiavɨra Itir God ua otaritam na danɨngam.” Egha borir
kam ziam, “Josep,” a gatɨ.‡‡

Jekop dagɨar ingangaribar amuasa Laban ko akam akɨri

---

* **30:6:** Hibrun akamɨn ziar kam, “Dan,” an mɨngarim kamakɨn, “God na tuisɨghizɨ kɨ dera.” † **30:8:** Hibrun akamɨn ziar kam, “Naptali,” an mɨngarim kamakɨn, “Ga uaning adogha ghua kɨ a gafira.” ‡ **30:11:** Hibrun akamɨn ziar kam, “Gat,” an mɨngarim kamakɨn, “Kɨ bar angavsɨkɨn.” § **30:13:** Hibrun akamɨn ziam, “Aser,” an mɨngarim kamakɨn, “Bar akonge.” ** **30:18:** Hibrun akamɨn ziar kam, “Isakar,” an mɨngarim kamakɨn, “Ivezir aghuim.” †† **30:20:** Hibrun akamɨn ziar kam, “Sebulun,” an mɨngarim kamakɨn, “Ziar ekiam.” ‡‡ **30:24:** Hibrun akamɨn ziar kam, “Josep,” an mɨngarim kamakɨn, “Ua tam iniam.”

25-26 Resel Josep bategha gɨvazɨ Jekop kamagh Laban mɨgei, “Kɨ amizir kaba
ko boribagh ivezasa ingangarir ekiabagh amigha gɨfa. Nɨ na ateghtɨ, kɨ ua
uan nguibamɨn mangam. Nɨ fo, nɨn ingangariba kɨ bar deraghavɨram a dagh
amigha gɨfa.”
27 Ezɨ Laban a mɨgɨa ghaze, “Ga uaning inigha iti. Egh nɨ teghtɨ kɨ nɨ
mɨkemeka, kɨ kamaghɨn uan aseba ko ingara egha men azaragha fo, nɨ na
ko itir bizimɨn, Ikiavɨra Itir God bar deravɨra na gami.”
28 Egha Laban ua kamaghɨn mɨgei, “Nɨ manmaghɨn ivezim inisɨ deragh na
mɨkɨmtɨ kɨ nɨ givezam.”
29 Ezɨ Jekop ghaze, “Nɨ uabɨ kɨ amizir ingangaribagh fo. Nɨ uabɨ fo, kɨ nɨn
sipsipba ko asɨzir igharaziba sara eghuvi da bar avɨraseme.
30 Nɨ fomɨra sipsipɨn avɨriba itir puvatɨ. Da bar avɨrasemezir puvatɨ. Ezɨ
kɨ datɨrɨghɨn nɨ ko iti, nɨn sipsipba bar avɨraseme. Ezɨ Ikiavɨra Itir God na ko
ikia, nan ingangaribar nan akurvagha nɨn ingangariba deragha dagh ami.
Ezɨ datɨrɨghɨn kɨ kamaghsua, nan biziba igharagham.”
31 Ezɨ Laban kamaghɨn Jekopɨn azara, “Kɨ bizir tizim nɨn ingangarimɨn
ivezimɨn mɨn nɨ danɨngam?”
Ezɨ Jekop ghaze, “Kɨ dagɨaba inian aghua. Nɨ nan nɨghnɨzim gifueghtɨ kɨ nɨn
sipsipbagh eghuvɨra ikiam.
32 Egh kɨ datɨrɨghɨn mangɨ deragh nɨn sipsipba ko memebar ganigham.
Egh kɨ sipsipɨn nguzir pɨziba ko, sipsipɨn ekiar mɨkarzir dighdiriba itiba ko,
memen mɨkarzir dighdiriba, kɨ uan ivezim bagh ada iniam.
33 Egh nɨ gɨn uabɨ ifongegh dughiatamɨn izɨ, nan memeba ko sipsipbar gan,
dar taba pighan kogham o dighdiriba dar ikian koghtɨ, nɨ fogh suam, kɨ uan
akamɨn gɨn ghuzir puvatɨgha ada okeme.”
34 Ezɨ Laban ghaze, “A ti deragham, e nɨ mɨgei moghɨra damuam.”
35 Egha dughiar kamra, Laban memen dighdiriba ko, sipsipɨn nguzir
pɨziba bar da ini. Egha uan otaribav kemezɨ, me da inigha ghua danganir
igharazimɨn da arɨki.
36 Ezɨ Laban uaghan me ko zui. Me aruer 3plan memen kaba ko, sipsipba
ko, saghon ghua danganir mamɨn iti. Ezɨ Jekop Labanɨn sipsipba ko memen
mabagh eghufi.
37 Egha gɨn Jekop temebar aguaba inigha, vaghvagha dar inir maba
afoghafogha da afɨrizɨ, da ghurghuri. Ezɨ maba iniba sara iti.
38 Egha a temer aguar kaba isa asɨziba dɨpaba apir itarir ekiamɨn boroghɨn
ada arɨsi. Eghtɨ memeba ko sipsipɨn amebaba dɨpamɨn izɨ dɨpam amɨva dar
ganam. A fo, memeba ko sipsipba zurara iza dɨpam apa egha dar apuriba
amebabagh azɨghazɨsi.
39 Egha dar apuriba dar amebaba temer aguar kabar boroghɨn me
gazɨghazɨsi, ezɨ gɨn amebaba nguzir mɨkarzir dighdiriba itiba bati.
40 Ezɨ gɨn Jekop uan sipsipɨn nguziba isa danganir igharazim garɨki. Egha
Labanɨn sipsipba ko memebagh amizɨ, da an sipsipba ko memen dighdiribar
itir danganimɨn gari. Egha tuavir kamɨn, a ua bagha sipsip ko memen nguzir
dighdirir avɨriba isi. Egha dagh amizɨ da Labanɨn sipsipba ko memeba ko itir
puvatɨ.
41 Ezɨ sipsipba ko memen aghuir gavgaviba uari gazɨghazɨghasava ami, a
temer aguar kaba isa me dɨpaba apir itarir ekiamɨn boroghɨn da arɨsi. Ezɨ me
ter aguar kabar gara egha uari gazɨghazɨsi.
42 Ezɨ sipsip ko memen gavgaviba puvatɨziba uari gazɨghazɨzima a temer
aguaba arɨzir puvatɨ. A kamagh ami sipsipba ko memen amɨraghmɨraziba,
da Labanɨn naba. Ezɨ sipsipba ko memen gavgaviba, da Jekopɨn naba.

43 Jekop kamagh amigha bizir bar avɨrim iti. A sipsipɨn avɨriba, memeba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, donkiba ko kamelɨn avɨriba iti.

31

Jekop Labanɨn ari

1 Egha Jekop orazi, Labanɨn otariba kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Jekop en afeziamɨn biziba bar ada inigha, gumazir bizir avɨriba itimɨn mɨn iti.”
2 Ezɨ Jekop gari, Laban fomɨra a gifongezɨ moghɨn datɨrɨghɨn amir puvatɨ, egha uan arazibagh ira.
3 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Jekop mɨgei, “Nɨ uamategh uan afeziam ko nɨn adarazir nguibamɨn mangɨ. Eghtɨ kɨ nɨ ko ikiam.”
4 Ezɨ Jekop Resel ko Lea bagha akam amada, eghtɨ aning izɨ danganir an sipsipba itimɨn an ganam.
5 Ezɨ aning izezɨ Jekop kamagh aning mɨgei, “Kɨ gari guan afeziam fomɨra na gifongezir moghɨn ua na gami puvatɨ. Ezɨ nan afeziamɨn God a na ko iti.
6 Gua vɨrara fo, kɨ guan afeziam bagha uan gavgaviba sara ingari,
7 ezɨ a dughiar avɨribar na gifara nan ivezim giraghɨrasi. Ezɨ God na gasɨghasɨghasa an amamangatɨzir puvatɨ.
8 Laban faragha na mɨgɨa ghaze, kɨ sipsipba ko memen dighdiriba, bar uan ivezimɨn mɨn da iniam. Ezɨ memeba ko sipsipɨn kaba bar, nguzir dighdiribarama ote. Ezɨ a gɨn ghaze, kɨ meme ko sipsipɨn dighdirir ruariba itibara uan ivezimɨn mɨn da iniam. Ezɨ memeba ko sipsipba bar nguzir dighdirir ruaribarama ote.
9 Kamaghɨn, guan afeziamɨn memeba ko sipsipba, God ada isa na ganɨngi.
10 “Ezɨ memeba uari gazɨghazir dughiamɨn, kɨ irebamɨn gari, memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azɨghazɨsi.
11 Ezɨ Godɨn ensel irebamɨn nan dɨa ghaze, ‘Jekop.’ Ezɨ kɨ ghaze, ‘Kɨ kati.’
12 Ezɨ a ghaze, ‘Nɨ gan. Memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azɨghazɨsi. Kɨ Laban nɨ gamizir bizibar ganigha gɨvagha, egha bizir kam kamagh a gami.
13 Kɨrara, kɨ Godɨn kamnang Betelɨn nguibamɨn nɨ bato, danganir kamɨn, nɨ nan ziam fasa dagɨam asaragha borem a ginge. Egha guizbangɨra mɨgɨa na ko akar gavgavim akɨri. Ezɨ nɨ datɨrɨghɨra dɨkavigh uan biziba akɨrigh, egh nguibar kam ategh uamategh uan nguibamɨn mangɨ.’ ”
14 Ezɨ Resel ko Lea akar kam baregha kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Gan afeziam ga danɨngamin bizitam ua itir puvatɨ.
15 Gan afeziam kantrin igharazibar amizibar mɨn ga gami. A ga amadagha gan ivezim inigha, dagɨar kaba bar ada makuni.
16 Ezɨ bizir avɨrir God gan afeziam da inigha nɨ ganɨngiziba, mar ga ko gan boribar biziba. Egh God nɨ mɨkemezɨ moghɨra nɨ damu.”
17 Ezɨ Jekop dɨkavigha uan amuiroghboriba inigha kamelbagh afe.
18 Egha uan sipsipba ko, memeba ko bizir igharazir a Mesopotemian iniziba sara me amangizɨma da men faragha ghue. Egha me bar Haranɨn nguibam ategha uamategha an afeziam, Aisak bagha Kenanɨn nguazimɨn zui.
19 Me mangasava amir dughiamɨn, Laban uan sipsipɨn arɨzibagh isasa ghu. Ezɨ Resel modogha uan afeziamɨn dɨpenimɨn garir asebar marvir guaba okeme.
20 Jekop arɨ mangasa, ifara deragha Aramian gumazim Laban mɨkemezir pu. Puvatɨ.

31:13: Jenesis 28:18-22

21 A modogha uan biziba bar da inigha zui. A Labanɨn nguibam ategha
Yufretisɨn Fanem atugha, Gileatɨn mɨghsɨaba itir danganimɨn zui.

Laban Jekopɨn gɨn zui

22 Ezɨ dughiar pumuning gɨvazɨ dughiar mɨkezimɨn, gumaziba Laban mɨgɨa
ghaze, Jekop arav ghugha gɨfa.
23 Ezɨ Laban uan adarazi inigha men gɨn zui. Egha 7plan aruebar ghuavɨra
ikia Gileatɨn mɨghsɨabar itir danganimɨn Jekop bato.
24 Ezɨ dɨmangan God irebamɨn otogha Aramian gumazim Laban mɨgɨa
ghaze, "Nɨ Jekop, mɨgɨrɨgɨar kuratam o aghuitamɨn bar a damuan markɨ."
25 Dughiar kam Jekop Gileatɨn mɨghsɨamɨn danganim uan purirpenibar
ingarigha dar iti, ezɨ Laban uan adarazi ko kagh otogha uaghan Gileatɨn
mɨghsɨamɨn danganim uan purirpenibar ingarigha dar iti.
26 Egha Laban Jekop bagha ghua a mɨgɨa ghaze, "Nɨ manmaghsua nan
guivimning, kalabuziar amizimningɨn mɨn aning inigha zui?
27 Nɨ manmaghsuavɨra na mɨkɨman aghuagha modogha nɨmɨram arav
ghu? Nɨ izasa na mɨkemezɨ, kɨ uan adaraziv kemezɨ me ia bagha buaba ko
gitabav soghezɨ ia bar akueghavɨra izeghai.
28 Egha nɨ na ataghizɨ kɨ uan guivimning ko uan igiabar toregha dafarim
me mɨkɨnizir puvatɨ. Kar nɨ bar arazir kuram na gami.
29 Kɨ arazir kuratam nɨ damuamin gavgavim iti, ezɨ nɨn afeziamɨn God
dɨmangan nan anogorogha ghaze, 'Nɨ Jekop mɨgɨrɨgɨar kuratam o aghuitamɨn
a damuan bar markɨ.'
30 Kɨ fo, nɨ uan nguibamɨn mangasa bar ifuegha na ataki. Egha nɨ tizim
bagha nan dɨpenimɨn garir asebar marvir guaba okeme?"
31 Ezɨ Jekop a ikaragha ghaze, "Nɨ ua na dam uan guivimning inian kɨ
atiatigha, kamaghɨn kɨ modogha arav ghu.
32 Nɨ uabɨ e getiva en gan, en tina nɨn marvir guaba inigha ara ize, nɨ a
mɨsueghtɨ an aremegh. Kagh en adarazir damazibar nɨ biziba bar da buriva
dar gan, egh bizir tizim a nɨn nanam, nɨ uamategh a inigh." Jekop kamaghɨn
fozir puvatɨ, Resel uan afeziamɨn asebar marvir guaba okeme.
33 Ezɨ Laban Jekopɨn purirpenimɨn aven ghugha biziba ghavkɨra dar gari.
Egha gɨn Lean purirpenimɨn ghugha da buri. Egha a ingangarir amizimn-
ingɨn purirpenimningɨn aven ghugha marvir guaba bagha garava avenge.
Egha men purirpeniba ategha Reselɨn purirpenimɨn aven ghu.
34 Resel faraghavɨra uan afeziamɨn marvir guaba inigha, pilon a kamel
gisɨn arɨgha apiaghirimɨn aven amadagha, pilon kam gisɨn apera. Ezɨ
Laban purirpenimɨn aven ruiavɨra ikia ghua, egha uan marvir guabar apizir
puvatɨ.
35 Ezɨ Resel uan afeziam mɨgɨa ghaze, "Nan ekiam, kɨ, amiziba e uan
arɨmariam gami, egha dɨkavan ibura, ezɨ nɨ nan apangkuvigh nan ataran
markɨ." Ezɨ a ruia ghua marvir guabar apizir puvatɨ.
36 Ezɨ Jekopɨn muriam bar ikuvizɨ a Labanɨn atara ghaze, "Ai, kɨ nɨn bizir
tizimra pazava a gamizɨ nɨ osemegha nan agɨragha izi? Kɨ arazir kurar
manatam nɨ gami?
37 Nan biziba, nɨ bar da ghavkɨnigha dar ganigha gɨfa, egha nɨ uan bizir
manamra gari a iti? Nɨ uan bizitamɨn gantɨ a ikɨtɨ, nɨ uan adarazi ko nan
adarazir damazibar azenim datɨghtɨ, me vɨrara gan mɨgɨrɨgɨaba tuisɨgham.
Egh fogh suam, tina guizɨn mɨgei, ezɨ tina ifari.
38 "Kɨ 20plan azenibar nɨ ko iti. Ezɨ nɨn sipsipɨn amebaba ko memen
amebaba deravɨram oti. Ezɨ kɨ nɨn sipsipɨn apurir tam amezir puvatɨ.

39 Ezɨ asɨzir atiaba nɨn sipsipba ko memebav sozi da ariaghiri, ezɨ kɨ tam
inigha ghua nɨn akazir puvatɨ. Kɨ uabɨ sipsipba ko memen ariaghɨriba
ikarvasɨ. Egha nɨ zurara uan bizir ovengeziba ikarvaghasa mɨgei. Egha
uaghan arueba ko dɨmagaribar gumaziba okɨava atera zuir sipsipba ko
memeba, nɨ uaghan da ikarvaghasa na mɨgei.
40 Dughiar avɨriba aruem na mɨkarzim gaboi. Ezɨ dɨmagaribar ghuariaba
na giri, ezɨ kɨ arugharugha egha deravɨram akuir puvatɨ.
41 Kɨ 14plan azenibar nɨn guivimning inigh aningɨn ikiasa ingari, egha
kɨ 6plan azenibar nɨn sipsipba ko memen taba iniasa ingari. Kɨ 20plan
azeniba bar, nɨ ko ikia egha nɨn ingari. Ezɨ nɨ nan ivezim dughiar avɨribar
a giraghɨragha na ganɨdɨ.
42 Eghtɨ nan inazim Abrahamɨn God, a Godɨn nan afeziam Aisak an ziam
fem. A na ko ikian koghtɨ, nɨ ti pura na amadazɨ kɨ uamategha ghughai. Ezɨ
puvatɨ, God nan itir osɨmtɨzim ko kɨ amir ingangaribar gani, egha kamaghɨn
a dɨmangan akar gavgavim nɨ ganɨngi.”

Jekop ko Laban akam akɨri

43 Ezɨ Laban a ikaragha ghaze, “Amizir kamning, kar nan guivimning, ezɨ
aningɨn boriba uaghan nana. Ezɨ sipsipba ko memeba, da uaghan nana.
Ezɨ bizir kagh itiba bar nananabara. Ezɨ kɨ bizir tizim damighvɨra uan
guivimning ko, aningɨn boriba ko men anogorogham?
44 Kamaghɨn ga datɨrɨghɨn akar dɨkɨrɨzir gavgavim damuam. Egh bizitam
atɨgh an gan akar ga dɨkɨrɨzir kam gɨnɨghnɨghvɨra ikiam.”*
45 Egha Jekop dagɨar ruarir mam inigha ababanimɨn mɨn anesara.
46 Egha uan adaraziv kemezɨ me dagɨar maba inigha an boroghɨn deravɨra
dar pozim mɨkɨni. Egha Laban ko Jekop aning uan adarazi ko, me dagɨar
pozir kamɨn boroghɨn dagheba api.
47 Egha Laban dagɨar pozir kam, ziam “Jegar Sahaduta,” a gatɨ, ezɨ Jekop
ziam, “Galet,” a gatɨ.†
48 Egha Laban Jekop mɨgɨa ghaze, “Dagɨar pozir kam, gan akar dɨkɨrɨzir
gavgavir kamɨn ababanimɨn mɨn ikiam.” Ezɨ kamaghɨn danganir dagɨar
pozim itir kam, an ziam Galet.
49 Egha Laban uaghan ghaze, “Dughiar ga ua uaning inigh ikian
koghamim, Ikiavɨra Itir God gan araziba deraghvɨra dar ganam.” Kamaghɨn
danganir kam, me ziar igharazir mam uaghan a dɨbora ghaze Mispa.‡
50 Egha Laban ua ghaze, “Nɨ nan guivimning pazɨ aning damu, o amizir
igharazibar ikiam, egh nɨ deraghvɨra nɨghnigh, gumazitam gan gari, o gan
gari puvatɨ, God bar uabɨra ga amir arazibagh fo.”
51 Egha Laban ua Jekop mɨgɨa ghaze, “Nɨ dagɨar pozir kam ko dagɨar ruarir
ababanimɨn mɨn kɨ asarazir kamɨn gan, aning gan tɨzimɨn iti.
52 Dagɨar pozir kam ko dagɨar ruarir kam, aning gan akar dɨkɨrɨzimɨn
ababanimɨn mɨn ikɨ nɨghnɨzim ga danɨngam. Eghtɨ nɨ a gitagh nan bighan
izɨ na mɨsoghan kogham, eghtɨ kɨ a gitagh nɨn bighan mangɨ nɨ mɨsoghan
kogham.”
53 Egha Laban me uan inazibar Godɨn ziam dɨborogha kamaghɨn mɨgei,
“Abraham ko Nahorɨn God uabɨ, ga tuisɨgham.”§

---

* **31:44:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgɨar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. † **31:47:** Ziar kamning mɨngarim kamakɨn, “Dagɨar pozir kam an akar dɨkɨrɨzir gavgavimɨn ababanimɨn mɨn iti.” Jegar Sahaduta an Aramian akar otevir mam, ezɨ Galet ana Hibrun akar otevir mam. ‡ **31:49:** Ziar kam, “Mɨspa,” mong akar otevir kamɨn mɨn ghu, “Danganir ikɨ ganamim.” § **31:53:** Labanɨn inazim Nahor, an Abrahamɨn avebam.

Ezi Jekop, uan afeziam Aisak fer Godin ziam dibora, guizbangira migia ghaze, an akar dikirizir gavgavir kamin gin mangam.
54 Egha Jekop mighsiar kamin asizir mam misuegha an ofa gamigha givagha uan adarazir diazima me iza an ofa gamizir asizir kamin tuziba ko dagheba saram api. Me amegha givagha, dimangan mighsiamram akui.
55 Egha bar mizaraghara Laban uan guivimning ko uan igiar boribar toregha me ataghiraghamin akar aghuiba me migei. Egha me ategha uamategha uan nguibamin ghu.

32

Jekop Ison ganasa biziba akiri

1 Ezi Jekop uan adarazi ko dikavigha zuima, Godin enselin maba me bato.
2 A men ganigha ghaze, “Ame. Danganir kam kar Godin danganim!” Egha danganir kam ziam, “Mahanaim,” a gati.*
3 Egha Jekop gumazir maba amadazi, me Iso mikimasa zui. Iso faragha Seirin nguazimin ghua apera, an ziar mam Idom.
4 Egha migirigiar otevir kam damuasa me mikeme, “Gumazir ekiam Iso, ki nin ingangarir gumazim Jekop, ni bagha kamagh akam amadagha ghaze, ki bar dughiar ruarimin Laban ko ikegha givagha egha datirighin uamateghasa.
5 Ki bulmakauba, donkiba, sipsipba, memeba, pura ingangarir gumaziba ko amiziba iti. Ezi nan gumazir ekiam, ki nin azai, ni navim na daningigh.”
6 Ezi gumazir akam inigha ghuezir kaba uamategha izegha, Jekop migia ghaze, “E nin migirigiaba inigha nin avebam Iso, bagha ghu, ezi a tuavimin ni bativasa izi. Ezi 400plan gumaziba a ko izi.”
7 Ezi Jekop migirigiar kam baregha puviram atiatigha nighnizir aviribagh ami. Egha uan gumazamiziba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko kamelba isa okoruar pumuningin me abiki, egha danganir pumuningin me ariki.
8 A kamaghin nighnisi, “Iso izi faragha itir darazigh asighasighti, igharaz darazi aregham.”
9 Egha Jekop kamaghin God migei, “Ni nan inazim Abrahamin God, ni nan afeziam Aisakin God, O Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim baragh. Ni faragha na migia ghaze, ki uamategh uan nguibamin mangighti ni deravira na damuam.
10 Guizbangira, ki nin ingangarir gumazim, ki gumazir aghuim puvati, ezi ni nan apangkuvigha egha ni mikemezi moghira deragha na gami. Ki Laban ko ikisi mangasa Jordanin Fanem atugha bizitam suiragha ghuzir puvati, ki pura fidizir kinim suiragha ghu. Egha datirighin ki gumazamizir okoruar pumuning ko izi.
11 Ki kamaghsua nin azangsisi, ni deragh nan akuragh nan ganti, nan avebam Iso izi na ko misoghan kogham. Ki kamaghin atiatigha ghaze, Iso ti izi e ko en amuiroghboriba sara misogh bar e kuavaremegham.
12 Ni faragha na migia ghaze, ki bar deravira ni damu ovavir borir aviriba ni daningam. Eghti men dibobonim ongarimin gigimin min bar avirasemeghti gumazitam da mengiva avegham.”
13 Egha Jekop dimangan akuima aminim tirazima, an asizir maba isa bizir aghuibar min uan avebam Iso daningasa da amisefe.
14 A 200plan memen amebaba ko 20plan apuriba, sipsipin amebar 200pla ko 20plan apuriba,

---

* **32:2:** Hibrun akamin, ziar kam, “Mahanaim,” a an ararem, “Danganim,” an mirara ghu. **32:12:** Jenesis 22:17; 28:13-15

15 30plan kamelɨn amebar nguziba itiba, 40plan bulmakaun amebaba ko
apurir 10pla, 20plan donkin amebaba ko apurir 10pla amɨsefe.
16 Egha a vaghvagha asɨzir okoruar kabar ganasa ingangarir gumaziba
amɨsevegha me mɨgɨa ghaze, “Ia nan faraghɨvɨra mangɨ. Egh ia asɨzir okoruar
kabar gantɨ da mangɨva uarir boroghɨra mangan markɨ, danganir tizitaba,
dar okoruabar tizibar arɨgh mangɨ.”
17 Egha a faragha zuir ingangarir gumazim mɨgɨa ghaze, “Nɨ mangɨtɨ, nan
avebam Iso, tuavimɨn nɨn apigh kamagh nɨn azaragham, ‘Nɨ tinan ingangarir
gumazim? Egha nɨ managh zui? Ezɨ asɨzir kaba, kar tinan naba?’
18 Eghtɨ nɨ kamaghɨn an akam ikaragh, ‘Asɨzir kaba, kar nɨn ingangarir
gumazim, Jekopɨn naba. Nɨ Jekopɨn gumazir ekiamɨn mɨn itima, a bizir kaba
bizir aghuibar mɨn nɨ bagha da amadazɨ da izi. Ezɨ Jekop uabɨ gɨn izi.’ ”
19 Egha Jekop mɨgɨrɨgɨar otevir kamra isa ingangarir gumazir namba 2, ko
namba 3, ko ingangarir gumazir asɨziba bar adar gariba, vɨrara me mɨkeme.
A ghaze, “Ia mangɨ Iso batogh, egh akar kamram a mɨkɨm.
20 Egh ua kamagh deragh a mɨkɨm suam, ‘Nɨn ingangarir gumazim Jekop,
en gɨrara izi.’ ”
Jekop kamagh nɨghnɨsi, “Kɨ ti arazir kamɨn uan avebamɨn nɨghnɨzim
giraghtɨ a na koma ataran kogham. Eghtɨ kɨ mangɨ a bativamin dughiamɨn
a na ko navir aghuim ikiam.”
21 Egha a bizir aghuiba amangizɨ da faragha ghue, ezɨ a uabɨ dɨmagarimɨn
danganir me itimɨn iti.

Jekop God ko uaning mɨsosi

22 Ezɨ dɨmagarir arɨzir kamra Jekop dɨkavigha, egh uan amuir pumuning
ko, uan amuir dozir pumuning ko, 11plan boriba inigha Jabokɨn dɨpam
atugha zui.
23 A me inigha dɨpamɨn vongɨn ghua, egha uamategha ghugha uan ingan-
garir gumazibav kemezɨ, me an biziba inigha zui.
24 Ezɨ a uabɨra iti. Ezɨ gumazir mam dɨmangan otogha a ko, aning uaning
mɨsoghav ikia ghuav itima amɨnim tira.
25 Aning uaning mɨsogha ghua gumazir kam gari, Jekop anebɨra. Ezɨ
gumazim Jekopɨn ruriar agharim mɨsoghezɨ, an ruriar agharim asiaghirɨzɨ,
an suem an amɨra.
26 Aning uaning mɨsogha ikia gumazir kam Jekop mɨgɨa ghaze, “Amɨnim
tiasa bar gefi. Eghtɨ nɨ na ateghtɨ kɨ mangam.”
Ezɨ Jekop an akam ikaragha ghaze, “Nɨ faragh God mɨkɨmtɨ a deragh na
damutɨ, kɨ gɨn nɨ ateghtɨ nɨ mangam.”
27 Ezɨ gumazir kam kamagh Jekopɨn azara, “Nɨn ziam tina?”
Ezɨ Jekop a ikaragha ghaze, “Nan ziam Jekop.”
28 Ezɨ gumazir kam ghaze, “Datɨrɨghɨn nɨn ziam ua Jekop puvatɨ. Nɨ God ko
gumaziba, me mɨsogha me abɨni. Kamaghɨn nɨn ziar igiam Israel.”†
29 Ezɨ Jekop a mɨgɨa ghaze, “Nɨ datɨrɨghɨn uan ziamɨn gun na mɨkɨm.”
Ezɨ an akam ikaragha ghaze, “Nɨ tizimsua, nan ziam bagha nan azangsɨsi?”
Egha a God mɨkeme, eghtɨ a deragh Jekop damuam.
30 Ezɨ gɨn Jekop kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Kɨ Godɨn guamɨn ganigha gɨfa, egha
aremezir puvatɨ.” Egha danganir kam ziam, “Peniel,” a gatɨ.‡

32:24: Hosea 12:3-4 **32:28:** Jenesis 35:10 † **32:28:** Hibrun akamɨn, ziar kam Israel, an ararem akar kam, “A God ko mɨsosi,” an mɨrara ghu. **32:29:** Gumazir Dapaniba 13:17-18 ‡ **32:30:** Hibrun akamɨn, ziar kam, “Peniel,” an ararem akar kam, “Godɨn guam,” an mɨrara ghu.

31 Ezɨ aruem anabogha gɨvazɨma Jekop Peniel ataki. Egha an ruriar agharir
asiaghirɨzir kam bangɨn an daroriba an ikufi.
32 Israelia bar fo, fomɨra gumazir kam Jekopɨn ruriar agharim mɨsoke.
Kamaghɨn me bar fomɨra iza datɨrɨghɨn, me asɨzibar ruriar agharibar itir
asɨzir tuziba apir puvatɨ.

33

Jekop Iso bato

1 Dughiar kamɨn Jekop kogha Ison gari, a uan gumazir 400pla ko izi. Ezɨ a
uan boriba bar me mɨgɨa ghaze, ia mangɨ uan amebaba ko tuifigh.
2 Egha a faragh mangasa amuir dozimning uan boriba ko me mɨkeme.
Eghtɨ Lea uan boriba ko men gɨrara mangam. Ezɨ a Resel ko Josep mɨkemezɨ
aning men gɨn ti.
3 Ezɨ Jekop uabɨ men faraghavɨra ikia zui. Egha Ison boroghɨn mangasava
amua 7plan dughiabar tevimning apɨra guam nguazim girava egha dɨkava
an boroghɨn ghu.
4 Ezɨ Iso dɨkavigha ivegha iza uan dozimɨn suiragha a muiaghɨrɨgha an tori.
Egha aning uagharama azi.
5 Egha Iso amiziba ko boribar gara egha Jekopɨn azara, “Kar te nɨ ko iti?”
Ezɨ Jekop an akam ikaragha ghaze, “Kɨ nɨn ingangarir gumazim. Kar God
deragha na gamigha egha borir kaba na ganɨngɨ.”
6 Ezɨ an amuir dozimning uan boriba ko iza Ison damazimɨn uan teviba
apɨrigha avigha iraghu.
7 Ezɨ Lea uan boriba ko uaghan iza teviba apɨrigha avigha iraghu. Ezɨ Josep
Resel ko abuan iza teviba apɨrigha avigha iraghu.
8 Ezɨ Iso ghaze, “Gumazir sipsipba ko asɨzir maba sara inigha faragha zuiba
kɨ me bato. Ezɨ kar, nɨ bizir mɨngarir tizim gata da amada?”
Ezɨ Jekop a ikaragha ghaze, “O gumazir ekiam, mar nɨ bizir mabar gan na
gifueghasa, kɨ da amada.”
9 Ezɨ Iso ghaze, “Nan dozim, kɨ biziba bar avɨraseme. Nɨ uan biziba ua da
inigh.”
10 Ezɨ Jekop ghaze, “Puvatɨ, nɨ uan navir averiamɨn na gifuegh egh nan
bizibar suiragh. Nɨ na gifonge, ezɨ kamaghɨn, kɨ nɨn guamɨn gara mati kɨ
Godɨn guamɨn gari.
11 Kɨ kamaghɨn ifonge, bizir aghuir kɨ nɨ ganɨdir kaba, nɨ na dama da ini.
Guizbangɨra God nan apangkuva arazir bar aghuimɨn na gamigha egha bizir
bar avɨrim na gamizɨ, kɨ biziba bar avɨraseme.” Egha a bizir kaba iniasa bar
a gakaghonezɨma, Iso a dama da ini.
12 Egha Iso ghaze, “Ia dɨkav e mangam. Kɨ ia ko, e uaghara mangam.”
13 Ezɨ Jekop a mɨgɨa ghaze, “Nan ekiam, nɨ gan boriba gavgavizir puvatɨ.
Ezɨ kɨ sipsipba ko bulmakauba ko asɨzir igharaziba uan nguziba ko otem
apavɨra itibagh nɨghnɨsi. E aruer vamɨran bar me inigh mangɨvɨra ikɨtɨ me
bar arɨmɨghiregham.
14 Nan ekiam, nɨ mar en faragh mangɨtɨ, kɨ aghumra asɨziba ko uan boriba
inigh nɨn gɨn izam. Egh gɨn Idomɨn nguazimɨn nɨ bativam.”
15 Ezɨ Iso ghaze, “Kamaghɨn kɨ uan ingangarir gumazitaba nɨ bagh me
ategham.”
Ezɨ Jekop ghaze, “Nan ekiam, nɨ bar na gifonge. Ezɨ markɨ, nan ingangarir
gumaziba itɨ, me e ko e mangam.”
16 Ezɨ dughiar kamran Iso uamategha Idomɨn ghu.

17 Ezi Jekop ghua Sukotin nguibamin ghu. Egha ua bagha dipenimin
ingarigha egha asiziba bagha purirpenibar ingari. Kamaghin a nguibar kam
ziam, "Sukot,"* a gati.
18 Egha Jekop Mesopotemian nguazim ategha, uamategh Kenanin
nguazimin ize, egha Sekemin nguibam deragha an ghughava, Sekemin
nguibar ekiamin boroghin purirpenibar ingari.
19 Hamor a Sekemin afeziam, Jekop an adarazi dama nguazim givese,
nguazir kamin a uan purirpenibar ingari. Nguazir otevir kamin ivezim a
100 silvan dagiaba.
20 Egha Jekop ofa gamir dakozir mam danganir kamin an ingarigha, ofa
gamir dakozir kam dibora ghaze, "El, a Israelin God."†

34

Sekem arazir kuramin Daina gami

1 Dughiar mam Daina, Jekop ko Lean guivim Sekemin nguibamin itir
amizibar ganasa zui.
2 Ezi Hamor, a Hivian adarazir gumazim, a Kenanin nguazimin itir gu-
mazir dapanim. Ezi an otarim Sekem, Dainan ganigha an suiragha arazir
kurabar a gami.
3 Sekem, a Jekopin guivim Dainan gari, an ganganiba bar an derazima, a
bar a gifuegha anepezepera migirigiar otevir bar isingtizibar a gamuavira iti.
4 Egha gin uan afeziam migia ghaze, "Afeziam, ni na bagh amizir kam
inighti, ki an ikiasa."
5 Ezi Jekop kamaghin oraki, Sekem arazir kuramin an guivim Daina a gami.
Dughiar kamin an otariba bar saghon ghuegha dadaba itir danganimin ikia
sipsipba ko asizibar gara iti. Kamaghin a bizitam damuan iburagha pura me
mizua iti.
6 Ezi Sekemin afeziam Hamor Jekop ko mikimasa ize.
7 Egha aning uaning migiavira itima, Jekopin otariba uamategha ize. Me
kamaghin oregha gifa, Sekem men buaramizim arazir kurabar a gami,
ezi men naviba ikuvizi me puviram atari. Arazir Sekem Jekopin guivim
gamizir kam, Israelian damazimin bar arazir kuram. Guizbangira, Israelian
nighnizimin ni arazir katam damuan bar markiam.
8 Ezi Hamor kamaghin Jekop migei, "Nan otarim bar moghiram nin guivim
gifonge, ezi ki nin azai, an an ikiami, o?
9 Ki ghaze, e uari ko deragh dapiagh egh e ian guivibar ikiti, ia en guivibar
ikiam.
10 Egh ia e ko kantrin kamin ikiam. Egh nguazir asizir manam gifuegh ian
iki, egh dagiar ingangaribar amu nguazim givezeghti a iana."
11 Ezi Sekem uan afeziam ko izegha, kamaghin Dainan afeziam ko an tue-
babav gei, "Ia nan azangsizimin amamangatigham, eghti bizir ia ifongeziba
ki da ia daningam.
12 Egh ia amizir kamin ivezim diborogh na mikim, egh bizir aghuir man-
magh gariba uari daningisi na mikemegh. Egh ia ivezim manmaghirama
anetigham, ki a isi ia daningam. Nan nighnizir ekiam, ia amizim na danighti
ki an ikiam."
13 Ezi Jekopin otariba arazir kurar Sekem men buaramizim Daina gamizim
giniri. Egha me Sekem uan afeziam Hamor ko, aning gifarasa,

---

* **33:17:** Hibrun akamin, ziar kam, "Sukot," an ararem, "Dipenir muziarim," an mirara ghu. **33:19:** Josua 24:32; Jon 4:5 † **33:20:** "El," kar Godin ziar mam.

14 egha me a mɨgɨa ghaze, “E uan buaramizimɨn amamangatɨghtɨ a gumazir
me an mɨkarzir mogomemɨn inim atuzir puvatɨzitamɨn ɨkian kogham. E
kamaghɨn damigh, aghumsɨzir ekiam inigham.
15 Kamaghɨn amizɨ ia faragh bizir kam damigh. Ia uan gumazibar mɨkarzir
mogomebar iniba vaghvagh bar adar ghoregh, egh ia en mɨn ikiam. Egh gɨn,
nɨ en buaramizimɨn ɨkiam.
16 Egh ia kamagh damightɨ, e uan guiviba ian taghɨraghtɨ ia men ɨkɨtɨ e
uaghan ian guivibar ikiam. Eghtɨ e ia ko ikɨ egh gumazamizir vabara ikiam.
17 Egh ia e bareghan kogh uan mɨkarzir mogomebar iniba aghoreghan
koghtɨ, e uan buaramizim inigh egh nguibar kam ataghɨragham.”

18 Ezɨ Hamor uan otarim Sekem ko men mɨgɨrɨgɨar kam gifonge.

19 Ezɨ Sekem Jekopɨn guivim bar a gifonge, kamaghɨn a bar zuamɨra bizir
me mɨkemezir kabagh ami. Sekemɨn afeziamɨn adarasi, fomɨra iza datɨrɨghɨn
ziar bar ekiam Sekem ganɨga bar a gifonge.
20 Ezɨ Hamor uan otarim Sekem ko ghua, nguibar ekiamɨn dɨvazimɨn tiar
akamɨn uari akuvir danganimɨn ghugha, nguibamɨn itir gumazir igharaz-
ibav gei. Egha ghaze,
21 “Gumazamizir kaba me gumazamizir bar aghuiba e ko dapiasa. E
nguazir bar ekiam iti. E me ateghtɨ me en nguazimɨn ikɨ, uan ifongiamɨn
dagɨar ingangaribar amuam. Egh e men guivibar ikɨtɨ me en guivibar ikiam.
22 Egha me arazir kam bagha gavgafi. E uan gumazibar mɨkarzir mogome-
bar iniba aghoregh egh e men mɨn ikiam. E kamagh damightɨ, me e ko vɨrara
ikɨsɨ ifuegham.
23 Eghtɨ men sipsip ko bulmakau ko asɨzir igharaziba, uaghan enanaba. Ezɨ
bizir ekiar bar vamɨran me mɨgeir kam e damightɨ, me e ko vɨrara ikiam.”

24 Ezɨ nguibar ekiamɨn itir gumaziba bar, Hamor ko Sekemɨn akamɨn
amamangatɨgha, me uan mɨkarzir mogomebar iniba aghore.

25 Ezɨ dughiar 3pla gɨvazɨ, gumaziba uari aghorezir duaba isiavɨra iti. Ezɨ
Simeon ko Livai, Dainan tuebamningra mɨdorozir sababa inigha nguibar
ekiamɨn aven zui. Ezɨ gumazitam aningɨn anogoroghezir puvatɨ. Ezɨ aning
nguibar ekiamɨn itir gumaziba bar me mɨsoghezɨ me ariaghire.
26 Egha aning uaghan Hamor uan otarim Sekem ko aning mɨsoghezɨ aning
areme. Ezɨ aning Sekemɨn dɨpenimɨn aven ghua Daina inigha ghu.
27 Dughiar kamɨn Simeon ko Livai me mɨsuegha gɨvazɨma, Jekopɨn otarir
igharaziba nguibar ekiamɨn aven ghua bizir aghuir avɨriba, me Daina
gamizir arazim ikarvagha da okeme.
28 Egha me uaghan sipsipba, bulmakauba ko donkiba ini. Egha me bizir
nguibamɨn aven itiba ko azenan itiba sara bar ada ini.
29 Egha me bizir iveziba bar pɨn koziba inigha egha kalabuziabar mɨn
amiziba ko boriba bar me inigha, dɨpenibar aven itir biziba bar ada aku-
makumigha da inigha ghue.

30 Ezɨ gɨn Jekop, Simeon ko Livai mɨgɨa ghaze, “Gua osɨmtɨzir ekiam na
gatɨ. Ikɨzir kamning, Kenania ko Peresia, aningɨn adarazi nguazir kamɨn
iti, me nan gan suam kɨ gumazir bar kuram. Kɨ gumazamizir avɨriba
puvatɨ. Eghtɨ ikɨzir kamningɨn gumaziba uari akuvagh na mɨsoghtɨ kɨ uan
amuiroghboriba ko bar gɨvagham.”

31 Ezɨ aning kamaghɨn mɨgei, “Kamaghɨn e manmaghɨn damuam? E ti
uan buaramizim pura men teghtɨ, me arazir kurabar a damightɨ, a tuavimɨn
amizimɨn mɨn ikiasa, a?”

35

Jekop Betelɨn itima God
bizir bar aghuibar a gami

1 Ezɨ God Jekop mɨgɨa ghaze, “Nɨ dɨkavigh Betelɨn mangɨ egh magh ikɨ. Egh
na bagh ofa damuamin danganitamɨn ingarigh. Kɨ God, nɨ uan avebam Ison
arir dughiamɨn kɨ nɨ bato.”
2 Ezɨ Jekop uan amuiroghboriba ko gumazamizir a ko itibav gɨa ghaze, “Ia
uan asebar marvir guaba bar da batokegh. Egh arazir Godɨn damazimɨn
zuezibar amu, egh korotiar zuruzibara aghu.
3 Egh e nguibar kam ategh Betelɨn mangam. Eghtɨ kɨ God bagh ofa
damuamin danganitamɨn ingaram. Godɨn kam, kɨ osɨmtɨzibar aven itir
dughiamɨn, a nan akura. Ezɨ kɨ managh zui, a na ko zurara iti.”
4 Ezɨ me bar moghɨra uan asebar marvir guaba isa Jekop ganɨngi. Egha
uaghan uan ringɨn uan kuaribagh arɨziba sarama a ganɨngi. Ezɨ Jekop
Sekemɨn nguibamɨn boroghɨra temer okɨn apengan, mozim gɨkuigha egha
bar ada isa mozim gaghui.
5 Egha Jekop uan adarazi ko dɨkavigha zui. Me zuima God Sekemɨn
boroghɨn itir nguibabar gumazamizibagh amizɨ, me bar atiatingi. Egha
Jekopɨn adarazir agɨntɨghɨzir puvatɨ.
6 Ezɨ Jekop uan adarazi ko ghua Kenanɨn nguazimɨn, Lusɨn nguibamɨn otifi.
Lus, a Betelɨn nguibamɨn ziar ghurim.
7 Egha Jekop ofa gamir dakozir mamɨn ingarigha, danganir kam ziam a
gatɨgha ghaze, “Betelɨn God.” Jekop nɨghnɨsi, danganir kamɨn a fomɨra uan
avebam Ison arima God a bato.
8 Ezɨ dughiar kam Rebekan ingangarir amizim Debora areme, amizir kam
fomɨra Rebeka aghɨrimra itima, an an gari. Ezɨ me dughiar kamɨn ikiava,
sautɨn amadaghan Betelɨn nguibamɨn boroghɨn temer ekiamɨn apengan
anefa. Egha me temer kam ziam a gatɨgha ghaze, “Azirakam Gamir Temem.”
9 Egha dughiar kamɨn Jekop Mesopotemia ategha ua Kenanɨn nguazimɨn
izezɨ, God uam a batogha arazir bar aghuibar a gami.
10 Egha God a mɨgɨa ghaze, “Datɨrɨghɨn nɨn ziam Jekop. Ezɨ me ua Jekop
nɨ darɨghan kogham. Puvatɨ. Me ziam Israel nɨ darɨgham.” Kamaghɨn God
ziam, “Israel,” a gatɨ.
11 Egha God a mɨgɨa ghaze, “Kɨ Gavgaviba Bar Itir God. Nɨ bar borir avɨriba
batam. Eghtɨ gɨn ikɨzir mam ko, ikɨzir igharazir avɨrir maba nɨn otivam. Eghtɨ
nɨ uaghan atrivir mabar, inazir afeziamɨn otivam.
12 Eghtɨ kɨ nguazir faragha Abraham ko Aisak ganɨngizim, kɨ nɨ danɨngam.
Egh uaghan nɨn ovavir boribar anɨngam.”
13 God mɨkemegha gɨvagha danganir a Jekop ko mɨgeir kam ategha ghua-
vanabo.
14 Ezɨ Jekop dagɨar bar ruarir mam isa danganir God a ko mɨkemezir kamɨn
ababanim gamuava anesara. Egha wain ko, olivɨn borem ofan mɨn aning isa
dagɨar kam ginge.
15 Egha God a ko mɨkemezir danganir kam a ziam, “Betel,” a gatɨ.
16 Egha Jekop uan adarazi ko Betel ategha Efratan nguibamɨn zui. Egha me
ghuavɨra itima Resel otamin dughiam oto. Ezɨ a bar mɨzazir bar ekiam isi.
17 A bar mɨzazir ekiam isima, amizir a ko itim, kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ
atiatingan markɨ. Kar otarir igharazir mam.”

35:1: Jenesis 28:11-17 **35:7:** Jenesis 28:10-19 **35:10:** Jenesis 32:28 **35:11:** Jenesis 17:4-8
35:14: Jenesis 28:18-19

18 Ezɨ Resel ovengasa abuan dɨghorim ingara egha, otarim ziam, “Benoni,”
a gatɨ. Ezɨ an afeziam gɨn ziam, “Benjamin,” a gatɨ.*
19 Ezɨ Resel aremezɨ me Efratan nguibamɨn zuir tuavir mɨriamɨn a mozim
gatɨ. Kar Betlehemɨn nguibamɨn ziar ghurim.
20 Ezɨ Jekop danganir kamɨn dagɨam isa Reselɨn mozimɨn ababanim gamua
anefa. Ezɨ dagɨar kam datɨrɨghɨn ikiavɨra iti.†
21 Ezɨ Israel ghuavɨra ikia Ederɨn taua ategha mong sɨvagha ghua purir-
penibar ingari.
22a Israel kagh ikiavɨra itima, Ruben ghua uan afeziamɨn amuir dozim
Bilha koma akui. Ezɨ Israel Ruben amizir bizir kam baraki.

Jekopɨn otaribar ziaba
(1 Eghaghaniba 2:1-2)

22b Jekop a 12plan otariba iti.
23 Kar Lean otariba, Ruben a Jekopɨn otarir ivariam, ko Simeon, Livai,
Juda, Isakar ko Sebulun.
24 Ezɨ Resel otarir pumuning iti, Josep ko Benjamin.
25 Ezɨ Bilha, Reselɨn ingangarir amizim otarir pumuning iti, Dan ko Nap-
tali.
26 Ezɨ Silpa, Lean ingangarir amizim otarir pumuning iti, Gat ko Aser.
Jekop Mesopotemian ikia otarir kaba ini.

Aisak areme

27 Egha Jekop uan afeziam Aisak bagha Mamren nguibamɨn ghu, Hebronɨn
nguibamɨn boroghɨn an ziar mam Kiriat Arba. Kar Abraham ko Aisak
faragha ikezir nguibam.
28 Ezɨ Aisak 180plan azeniba ikia,
29 bar ghurigha ovengezɨ, an duam ghua, an adarazir duaba ghua itir
nguibamɨn me ko iti. Ezɨ an otarimning Iso ko Jekop an suiragha anefa.

Ison ikɨzimɨn adarasi

36

(Sapta 36)

Ison ovavir boribar ziaba
(1 Eghaghaniba 1:34-37)

1 Kar Ison ovavir boribar ziaba, an ziar igharazim Idom:

2 Iso a Kenanian amizibar iti. Ezɨ Hitian gumazim Elon, an guivim Ada,
Ison iti. Ezɨ Anan guivim Oholibama, uaghan an iti. Anan afeziam Sibeon,
a Hivian gumazir mam.
3 Egha a uaghan Ismaelɨn guivim Basematɨn iti. Ezɨ Basemat a Nebaiotɨn
buaramizim.
4 Ezɨ Ada Elifas bate, ezɨ Basemat Ruel bate.
5 Ezɨ Oholibama Jeus, Jalam, ko Kora bate. Dughiar kamɨn Iso Kenanɨn
nguazimɨn ikiavɨra ikiava borir kaba ini.

---

* **35:18:** Hibrun akamɨn, ziar kam, “Benoni,” an mɨngarim kamakɨn, “Borir kɨ mɨzazir bar ekiamɨn tongɨn ikiava otezim.” Hibrun akamɨn, ziar kam, “Benjamin,” an mɨngarim kamakɨn, “Borim ziar ekiam iniam.” † **35:20:** Akar otevir kam, “datɨrɨghɨn ikiavɨra iti,” a e datɨrɨghɨn itir dughiam mɨgeir puvatɨ. A gumazim akɨnafarir kam osirizir dughiam mɨgei. **35:22a:** Jenesis 49:4 **35:27:** Jenesis 13:18 **36:2:** Jenesis 26:34 **36:3:** Jenesis 28:9

6 Egha gɨn Iso uan amuiba, ko otariba, ko guiviba ko, gumazamizir an
adarazi ko itiba ko, asɨziba ko, an bizir Kenanɨn nguazimɨn itiba bar ada
inigha, uan dozim Jekopɨn saghon ghua nguazir igharazimɨn zui.
7 Iso uan dozim ataghɨrazir bizim kamakɨn, nguazir aning itir kam
aningɨn tughatɨghan kogham. Aningɨn asɨziba bar avɨrasemezɨ aning uaning
ko ikian iburaghburaki.
8 Kamaghɨn, Iso ghua Seirɨn Mɨghsɨabar nguibamɨn apera. Idom, kar
Ison ziar igharazim.

9 Ezɨ Ison boribar ziabar kara:

Iso uabɨ, a Idomian afeziam,
me Seirɨn Mɨghsɨabar iti.
10 Iso uabɨ an otariba,
Elifas a Adan otarim, ezɨ Ruel a Basematɨn otarim.
11 Ezɨ Elifasɨn otariba,
Teman, Omar, Sefo, Gatam, ko Kenas.
12 Ezɨ Ison otarim Elifas, an amuir dozim Timna, an Amalek bate.
Kar Ison amuim Adan ovavir boriba.
13 Ezɨ Ruelɨn otariba,
Nahat, Sera, Sama ko Misa. Kar Ison amuir mam Basematɨn otariba.
14 Ezɨ Ison amuir igharazim Oholibama,
a Jeus, Jalam ko Kora bate.
Oholibaman amebam Ana, ezɨ Sibeon Anan afeziam.

15-16 Ezɨ Ison otarir uan adarazir gumazir dapanibar itibar ziabar kara:

Elifas a Ison otarir ivariam, an otaribar kara,
Teman, Omar, Sefo, Kenas, Kora, Gatam, ko Amalek, me gumazir
dapanibar otivigha uan adarazi Idomɨn nguazimɨn men gari. Kar Ison
amuim Ada, an ovavir boribar otariba.
17 Ezɨ Ruelɨn adarasi,
Nahat, Sera, Sama ko Misa, me uan adarazir gumazir dapanibar
otivigha Idomɨn nguazimɨn men gari.
Kar Ison amuim Basemat, an ovavir boriba.
18 Ezɨ Ison amuim Oholibaman adarasi,
Jeus, Jalam ko Kora, me gumazir dapanibar iti.
Ezɨ Anan guivim Oholibama gumazir dapanir kaba bate.

19 Ezɨ gumazir kaba me Ison ovavir boriba, Ison ziar mam Idom. Me uan
dakozibar gumazir dapanibar iti.

Seirɨn adarazir ziaba
(1 Eghaghaniba 1:38-42)

20 Seir, a Horian gumazir mam, a Idomɨn nguazimɨn iti. Kar Seirɨn otaribar
ziaba:

Ezɨ an otariba, Lotan, Sobal, Sibeon, Ana,
21 Dison, Eser ko Disan. Ezɨ kar Seirɨn otariba,
me uan adarazir dakozibar dapanibar ikia Idomɨn nguazimɨn iti.
22 Ezɨ Lotanɨn otarimning,
Hori ko Heman. Ezɨ Lotanɨn buaramizim, a Timna.
23 Ezɨ Sobalɨn otariba,
Alvan, Manahat, Ebal, Sefo, ko Onam.

24 Ezi Sibeonin otarimning,
Aia ko Ana.
Anan kamra, a faragha uan afeziam Sibeonin donkiba gumazamiziba puvatizir danganimin dar gara, egha dipar atuir bar puvira feibar gani.
25 Ezi Anan borimning,
Dison ko Oholibama. Ezi Oholibama Anan guivim.
26 Ezi Disonin* otariba,
Hemdan, Esban, Itran, ko Keran.
27 Ezi Eserin otariba,
Bilhan, Savan, ko Akan.
28 Ezi Disanin otarimning,
Us ko Aran.
29-30 Ezi Idomin nguazimin aven, Horin adarazir dakozibar gumazir dapanibar ziaba,
Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan.

Idomin atrivibar ziaba
(1 Eghaghaniba 1:43-45)

31 Dughiar kamin Israelia atriviba puvatizi, gumazir kaba Idomin kantrin atrivibar ike:

32 Ezi Beorin otarim Bela, Idomin kantrin faraghaviram atrivimin iti.
A Dinhaban nguibar ekiamin atrivimin iti.
33 Egha Bela aremezi, Seran otarim Jobap an danganim inigha atrivimin iti.
Sera, a Bosran nguibamin gumazim.
34 Egha Jobap aremezi, Temanian nguazimin gumazim Husam,
an danganim inigha atrivimin iti.
35 Egha Husam aremezi, Bedatin otarim Hadat an danganim inigha atrivimin iti.
Egha Hadat Moapin nguazimin ghua Midianin gumaziba ko misogha midorozimin me abira.
Egha Hadat Avitin nguibar ekiamin atrivimin iti.
36 Egha Hadat aremezi, Masrekan nguibamin gumazim,
an ziam Samla, an danganim inigha atrivimin oto.
37 Egha Samla aremezi, Saul an danganim inigha atrivimin oto.
Saul, a Rehobotian gumazir mam.
Rehobot, a Yufretisin Fanemin miriamin itir nguibam.
38 Ezi Saul aremezi,
Akborin otarim Balhanan an danganim inigha atrivimin oto.
39 Egha Balhanan aremezi, Hadar an danganim inigha atrivimin oto.
Egha Paun nguibamin atrivimin iti.
Ezi an amuim Mehetabel, a Matretin guivim.
Ezi Mehetabelin inazim Mesahap.

40-43 Ezi Idomian anababar gumazir dapanibar ziabar kara:

Timna, Alva, Jetet, Oholibama, Ela, Pinon, Kenas, Teman, Mipsar, Makdiel, ko Iram.
Gumazir kaba me Idomian gumazir dapaniba.

---

* **36:26:** Hibrun akamin ziar kam, "Disan," vezin kamin iti, ezi me ti paza an osiri. Guizbangira, ziam, "Dison," kagh iki. Ni sapta 36:21 ko 28in gan.

Ezɨ Idom kar Ison ziar igharazim, ezɨ Iso Idomian inazir afeziam. Ezɨ gumazir dapanir kaba vaghvagha uan nguibabar ikia, egha uan adarazir gativa men gari.

Josepɨn Eghaghanim

37

(Sapta 37--45)

Josepɨn aveghbuaba a baseme

1 Jekop Kenanɨn nguazimɨn iti, kar nguazir an afeziam Aisak fomɨra ikezim.
2 Ezɨ Jekop ko an ovavir boribar eghaghanimra kara. Josep a gumazir bar igiam, egha 17pla azeniba iti. Egha a sipsipba ko memeba uan aveghbuaba ko dar gari. Kar Bilha ko Silpan otariba, aning an afeziamɨn amuimning. Ezɨ Josepɨn aveghbuaba amir arazir kuraba a zurara dar gun uan afeziam mɨgei.
3 Ezɨ Jekop, an ziar mam Israel. Israel bar ghurizir dughiam an amuim Josep bate. Ezɨ bizir kam bagha, a uan otarir igharazibar tongɨn Josep bar a gifonge. Egha dughiar mam Jekop, Josep bagha korotiar agharir ruarir dirir mamɨn ingarigha a ganɨngi.
4 Ezɨ aveghbuaba gari afeziam bar Josep gifuegha, deragha me gifongezir puvatɨ. Kamaghɨn, aveghbuaba Josep bar a baseme, egha bar an aghuagha, mɨgirɨgiar aghuibar a gamir puvatɨ.
5 Egha dughiar mamɨn Josep irebamɨn ganigha, aveghbuabagh eghari. Ezɨ me a baregha men naviba bar moghɨra an ikufi.
6 Ezɨ Josep kamaghɨn mɨgei, “Ia nan irebam baragh.
7 E bar moghɨra dagher azenimɨn aven ikia, egha witɨn ikɨziba ikia da arɨsi. Ezɨ nan witɨn ikɨzim voroghɨra tughav iti. Ezɨ ian witɨn ikɨziba nan witɨn ikɨzim gighuigha tuivighav ikia, dar dapaniba avigha ghuaghira nan witɨn ikɨzim mɨtifi.”
8 Ezɨ an aveghbuaba oregha kamaghɨn Josep mɨgei, “Nɨ ghaze, nɨ en atrivimɨn otogh egh e gativagham?” Egha kamaghɨn, Josep zurara uan irebabagh egharima, an aveghbuabar naviba an derazir puvatɨ.
9 Egha gɨn Josep ua irebar mamɨn ganigha uan aveghbuabagh eghari. Egha kamaghɨn mɨgei, “Kɨ ua irebar mamɨn gani. Egha nan irebamɨn aven, kɨ aruem ko iakɨnim ko mɨkovezir 11plan garima, da nan guamɨn uan dapaniba avingi.”
10 A irebar kamɨn uan afeziam ko uan aveghbuabagh eghanigha gɨvazɨ, an afeziam an atara kamaghɨn a mɨgei, “Kar irebar manmagh amizim? Nɨ ti ghaze, kɨ ko nɨn amebam ko nɨn aveghbuaba, e bar izɨ nɨn guamɨn tevibar pɨrigh dapaniba avigham?”
11 Ezɨ Josepɨn aveghbuaba naviba bar a baseme, ezɨ afeziam Josepɨn irebamning puvɨram aning gɨnɨghnɨsi.

Ismaelian gumaziba Josep inigha Isipɨn kantrin ghu

12 Ezɨ dughiar mamɨn Josepɨn aveghbuaba uan afeziamɨn sipsipbar ganasa Sekemɨn nguibamɨn ghue.
13 Ezɨ Israel kamaghɨn Josep mɨgei, “Nɨn aveghbuaba sipsipbar gara Sekemɨn nguibamɨn iti. Ezɨ nɨ mangɨ men ganasa kɨ ifonge.”
Ezɨ Josep kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Are, Afeziam. Kɨ mangam.”
14 Ezɨ afeziam kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ mangɨ uan aveghbuabar ganigh fogh suam, me deraghavɨra ti, o puvatɨ? Egh uaghan sipsipbar ganigh fogh, da

37:8: Jenesis 42:6; 50:18 **37:11:** Aposel 7:9

dera, o puvati? Ni men ganigh, egh uamategh izi na mikemegh.” Ezi dughiar kamin Israelin adarasi, Hebronin danganir zarimin iti. Ezi Josep Sekemin nguibamin otogha gifa.

15 Egha danganir kam garua uan aveghbuaba bagha rui. Ezi gumazir mam an ganigha kamaghin an azara, “Ni bizir tizim buri?”

16 Ezi Josep kamaghin migei, “Ki uan aveghbuaba bagha rui. Ni danganir me ikia uan sipsipbar garim, an gun na mikimam o?”

17 Ezi gumazir kam a migia ghaze, “Me danganir kam ataki. Egha ki orazi, me Dotan nguibamin mangasa mikeme.” Ezi Josep uan aveghbuabar gin ghua Dotan nguibamin me bato.

18 Egha a saghon ghuavira itima, an aveghbuaba an apigha, a misueghti an aremeghasa akam misosi.

19 Egha me uarir tongin uarira kamaghin uariv gia ghaze, “Ia munagh gan, gumazir irebabar garim izi.

20 Aria, e a misueghti an aremeghti, e an kuam inigh mozir kabar tam mikinika. Egh e gin suam, ‘Asizir atiar mam a misoghezi an areme.’ Egh e ganam, an irebamning manmaghin otivam!”

21 Ezi Ruben me barasi, me migirigiar kam gamizi, a Josepin akurvaghasa. Egha ghaze, “E a misueghti an aremeghan markiam.

22 E uari an ikirimirim agivaghan kogham. A inigh gumazamiziba puvatizir danganimin itir mozir kam mikinigh.” Guizbangira Ruben kamaghin nighnisi, a Josep uam a inigh an aku uam afeziam bagh mangasa, akar kam mikeme.

23 Ezi Josep uan aveghbuaba batozima, me pamten an suiragha, a gekuava an korotiar agharir ruarir dirir an afeziam a ganingizim sue.

24 Egha me a inigha ghua mozir dipar misingizir mam mikini.

25 Egha gin me apiaghava api. Me apa ikia garima, Ismaelian gumaziba uan kamelba ko izi. Gumazir kaba, Gileatin nguazimin ikegha iza, Isipin kantrin zui. Egh me mangi bizir bar pin koziba dagiaba bagh da mangasa, bizir kabanang, temebar eboriba, ko mikarzibagh azuir bizir guar aviriba, ko mughuriar aghuim zuir boreba.

26 Ezi Juda kamaghin uan aveghbuabav gia ghaze, “E uan aveghbuam misueghti an aremeghti, bizir e amizir kam modoghti, arazir kam manmaghin en akuragham?

27 Kamaghin e ti Ismaelin adarazi bagh anemadaghti, me pura ingangarir gumazir kinimin min a givezegham. Guizbangira, an en aveghbuamra egha ghuzir vamira, kamaghin e uari a gasighasighan kogham.” Ezi an aveghbuaba akar kam gifonge.

28 Egha an aveghbuaba migiavira itima, Midian gumazir dagiaba bagha ingarir maba iza Josepin garima, a mozimin iti. Ezi aveghbuaba a gekuizi an anabozi, me pura ingangarir gumazir kinimin min Ismaelian gumazibar anemada. Ezi Ismaelian gumaziba 20 silvan dagiaba Midianian gumazibagh anigha, Josep inigha Isipin kantrin zui.

29 Ezi gin Ruben ua ghua mozimin garima, Josep mozimin itir puvati. Ezi a digavir kuram gamigha nighnigha avegha uan korotiam abiki,

30 egha uamategha uan aveghbuaba bagha ghua kamaghin me migei, “Josep mozimin itir puvati. Ezi ki manmaghin damuam?”

31 Ezi an aveghbuaba memen mam misuegha, me Josepin korotiar agharir ruarir dirim isa an ghuzim garugha uam a ini.

37:28: Aposel 7:9

32 Egha me an korotiar dirim inigha afeziam bagha ghugha, an akaghava
a mɨgei, “Nɨ kagh ganigh, korotiar dirir kam a danganir mamɨn iti e an api.
Ka ti nɨn borir tamɨn korotiam, o puvatɨ?”
33 Ezɨ afeziam korotiar dirir kamɨn ganigha fogha kamaghɨn mɨgei, “Are,
kar Josepɨn korotiam. Laionɨn tam ti nan otarim mɨsoghezɨ an aremezɨ, a ti
bar anemeghama.”
34 Ezɨ Jekop uan borim bar an apangkuvigha, uan korotiam abigha, azir
korotiar mam aru. Egha dughiar ruarimɨn uan borim bagha azia iti.
35 Ezɨ an otariba ko guiviba, iza an navim damutɨ a ua deraghasa
mɨgɨrɨgɨabar a mɨgei. Ezɨ a bar aghuagha kamaghɨn mɨgei, “Kɨ a bagh arang
mamaghɨra ikɨ mangɨ, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn magɨrɨgh a
batogham.” Egha Jekop aziavɨra iti.
36 Ezɨ Midianian gumazir kaba* Josep inigha ghua Isipɨn kantrin otogha,
pura ingangarir gumazir kɨnimɨn mɨn a isa dagɨaba bagha Potifan anemada.
A Isipɨn atrivimɨn ingangarir gumazir mam. Potifar, a Isipɨn atrivimɨn
dɨpenir ekiamɨn garava, mɨdorozir gumazibar faragha zuir gumazim.

38

Tamar Juda gifari

1 Ezɨ dughiar kamɨn Juda uan aveghbuaba ategha ghua Adulamɨn
nguibamɨn gumazim, an ziam Hira, a ko iti.
2 Egha Kenanɨn nguazimɨn gumazim, an ziam Sua, an an guivimɨn gani.
Egha an amizir kamɨn ikia egha aning iti.
3 Ezɨ amizim navim asegha otarir mam batezɨ, Juda ziam, “Er,” a gatɨ.
4 Egha gɨn amizim navim asegha uam otarir mam bategha uabɨ ziam,
“Onan,” a gatɨ.
5 Ezɨ amizim ua navim asegha uam otarir mam bategha ziam, “Sela,” a gatɨ.
Dughiar kam Juda Kesipɨn nguibamɨn itima an amuim Sela bate.
6 Ezɨ boriba aghua ghua bar ekevezɨma, Juda uan otarir ivariam Er bagha
amizir mam ini. Ezɨ amizir kamɨn ziam Tamar.
7 Ezɨ Erɨn araziba Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn bar derazir puvatɨ, kam-
aghɨn God a mɨsoghezɨ an areme.
8 Ezɨ Juda kamagh Onan mɨgei, “Nɨ uan avebamɨn amuim ko daku. Nɨn
avebam ovegha boriba puvatɨ. En arazim kamakɨn, nɨ uan avebamɨn amuim
inighɨva an ikɨ, egh a bagh boriba iniam.”
9 Ezɨ Onan pura borir igharaziba batɨtɨ, me an avebamɨn ziamɨn ikɨ bizibar
amuan an aghua. Egha amizir kam koma akua, uan dɨpam pura nguazim
ginge. A kamaghɨn nɨghnɨsi, a kamaghɨn damu uan avebam bagh boritam
inighan kogham.
10 Ezɨ Onan amir arazir kam, a Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn bar ikufi.
Kamaghɨn, God uaghan a mɨsoghezɨ an areme.
11 Ezɨ gɨn Juda uan ivozir amizim Tamar mɨgɨa ghaze, “Nɨn pam areme.
Kamaghɨn, nɨ uamategh uan afeziamɨn dɨpenimɨn mangɨ, egh magh ikɨtɨ nan
otarim Sela an ekeveka.” Juda kamagh nɨghnɨgha atiatigha mɨgɨrɨgɨar kam
gami, Sela uan avebamningɨn mɨn ovegham. Ezɨ Tamar ua uan afeziamɨn
dɨpenimɨn ghugha iti.
12 Ezɨ dughiar ruarim ghua gɨvazɨma, Judan amuim a Suan guivim, a
uaghan ovenge. Juda uan amuimɨn buabem agɨvagha, gumazir an sipsipbar

* **37:36:** E garima, ves 37:28 ko 39:1 kamaghɨn mɨgei, Ismaelɨn adarazi Josep inigha Isipɨn ghu. Ezɨ ves 36 kamaghɨn mɨgei, Midianian gumaziba a inigha ghu. E fozir puvatɨ, akar manam guizbangɨra.

arɨziba ghoribar ganasa Timnan nguibamɨn ghu. Ezɨ an namakam, Adulamɨn nguibamɨn gumazim Hira, a ko ghu.

13 Ezɨ gumazir mam kamagh Tamar mɨgei, “Nɨn ivozir afeziam sipsipbar arɨziba aghorasa Timnan nguibamɨn ghu.”

14 Ezɨ Tamar kamaghɨn fo, Sela ekevegha gɨfa, ezɨ aning uaningɨn ikiamin mɨgirɨgɨaba me dar kirɨzir puvatɨ. Kamaghɨn a korotiar uan pam guba ikia aruzim sue. Egha inir avɨzir mam inigha uan guam avaragha, ghua Enaimɨn nguibamɨn zuir tuavir akamɨn aperaghav iti, nguibar kam Timnan nguibamɨn zuir tuavimɨn iti.

15 Ezɨ amizir kam inir avɨzim uan guam dukuagha aperaghav itima, Juda iza an gara kamaghɨn nɨghnɨsi, kar ti gumaziba isa me koma akuir amizim.

16 Egha a tuavir mɨriamɨn an boroghɨn ghua a mɨgɨa ghaze, “Aria, kɨ nɨ ko dakuasa.” Dughiar kam, Juda kamaghɨn fozir puvatɨ, kar an ivozir amizim.

Ezɨ amizim ghaze, “Bizir tizim nɨ na danɨngam?”

17 Ezɨ Juda ghaze, “Nan memeba iti. Kɨ memen igiatam nɨ bagh anemadaghtɨ a izam.”

Ezɨ amizim ghaze, “A dera, nɨ faragh na ko dɨkɨrɨzir akam bagh, ababanimɨn mɨn bizitam na danɨngigh, egh gɨn meme na danighti kɨ nɨn bizim isɨ uam nɨ danɨngam.”

18 Ezɨ Juda kamaghɨn mɨgei, “Kɨ bizir tizim, akar dɨkɨrɨzimɨn ababanim damu, nɨ danɨngam?”

Ezɨ amizim ghaze, “Bizir kamning na danɨngigh, ringɨn nɨn ziamɨn ababanim itim, ko an benir nɨ uan fɨrim gikezir kam sara. Egh uan darorir fidizir nɨ suirazɨ kam saram na danɨngigh.” Ezɨ Juda bizir kaba bar da isa amizim ganigha, a koma akui. Egha navim a ganɨngi.

19 Egha aning akuigha gɨvagha Tamar dɨkavigha ghu. Egha uan guam avarazir inir kam adegha, ua buaber korotiam arugha ua uan pam gubai.

20 Egha gɨn Juda memen igiar mam isa Hira ganigha anemadagha ghaze, a mangɨ meme a danɨngigh, a da biziba ua da iniam. Ezɨ a ghua amizir kam buria egha an apizir puvatɨ.

21 Kamaghɨn a danganir kamɨn itir gumazibar azangsɨsi, “Enaimɨn tuavimɨn apiaghirir amizir gumaziba isa me koma akuim, a managh iti?”

Ezɨ me ghaze, “Amizir gumaziba koma akuitam kagh itir puvatɨ.”

22 Ezɨ Hira uamategha Juda bagha ghugha ghaze, “Kɨ an apizir puvatɨ. Ezɨ nguibamɨn gumaziba ghaze, Amizir gumaziba isa akuitam munagh itir puvatɨ.”

23 Ezɨ Juda kamaghɨn mɨgei, “Markɨ, aneteghtɨ a bizir kabar suiragh. Nɨ uam amizir kam burian markɨ, kamaghɨn, gumazamiziba gan ingarvakegham. Guizbangɨra, kɨ uan akar dɨkɨrɨzimɨn gɨn ghua a bagha memen igiar kam amada, ezɨ nɨ an apizir puvatɨ.”

24 Ezɨ iakɨnir 3pla ghua gɨvazɨma me iza kamaghɨn Juda mɨgei, “Nɨn ivozir amizim Tamar gumaziba isa me koma akuir arazim gamigha, datɨrɨghɨn navim asangi.”

Ezɨ Juda kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Ia a inigh mangɨ avimɨn a tuaghtɨ a isiva aremegh!”

25 Egha me a inigha zuir dughiam, Tamar bizir Juda a ganɨngiziba isa da amaga, egh akar kam sarama a bagha anemada, “Bizir kabar afeziam, a na koma akuizɨ, kɨ navim asangi. Nɨ kagh bizir kaba deragh adar ganigh. Benim ko, ziar an ababanim itir ring ko, darorir fidizim. Kar tinan biziba?”

26 Ezɨ Juda ganigha fogha kamaghɨn mɨgei, “Guizbangɨra, amizir kam nan otarim Selan ikiam. Ezɨ puvatɨ, kɨ aning uaningɨn ikiamin bizim akɨrizir

puvati. Kamaghin, kirara, ki arazir kuram gami, ezi amizir kam puvati.”
Egha Juda uam a koma akuir puvati.
27 Ezi Tamar borim batamin dughiam me kamagh an gari, borir fufuzimning an navimin iti.
28 Ezi Tamar otamin dughiam, borir mamin agharim faragha oto. Ezi
amizir Tamarin akuraghti an otamin kam, a borimin agharimin suiragha
benir aghevir mam an agharim ike. Egha ghaze, “Borir kam faragha ize.”
29 Ezi borim ua uan agharim gekuigha aven ghu, ezi an dozim faragha oto.
Ezi amizir kam ghaze, “Manmaghin ami? Ni avebam gitagha faragha ize?”
Ezi me ziam, “Peres,” a gati.*
30 Ezi gin an avebar benir aghevim itim oto. Ezi me ziam, “Sera,” a gati.

39

Josep Potifarin dipenimin iti

1 Ezi Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin kantrin ghuzi, Potifar ingangarir
gumazir kinimin min a givese. Potifar a Isipin gumazir mam. Atrivimin
ingangaribar faragha zuir ingangarir gumaziba, a men mav. A uaghan
atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, a men faragha zuir gumazim.
2 Ezi Josep, gumazir ekiam Potifarin dipenimin aven iti. Ezi Ikiavira Itir
God Josep ko iti, ezi an amir biziba bar, deravíram otifi.
3 Ezi Potifar gari, Ikiavira Itir God Josep ko itima an amir biziba, da deragha
otifi.
4 Ezi a Josep bagha bar ifuegha a gamizima an an ingangarir gumazimin
oto. Ezi a uan dipenim ko biziba bar dar ganamin ingangarim a ganingi.
5 Ezi Josep Potifarin dipenimin gara itir dughiar kamin, Ikiavira Itir God
bar deragha Potifarin adarazigh ami. Egha Josep bangin, Ikiavira Itir God
Potifarin dipenimin aven itir biziba ko dagher azeniba bar deragha dagh
ami.
6 Kamaghin Potifar Josep atizi, an an biziba bar dar gari. Egha a uabi
bizir avíribagh nighnizir puvati, a uabi dagher manabara a dar amasa
dagh nighnisi. Dughiar kamin Josep mikarzim sarama aghuigha gavgavigha
ganganiba bar dera.
7 Ezi dughiar ruarim puvatizi, Potifarin amuim an ganigha a gifuegha a
migia ghaze, “Ni izi, na ko daku.”
8 Ezi Josep aghuagha kamaghin a migei, “Nan gumazir aruam, dipenir
kamin biziba bar dar ganasa na misevegha, bizitam bagha ua nighnizir
puvati.
9 Ezi dipenir kamin aven a na ko gan gavgaviba magh ghue, ingangarir
gumazir igharazitam na gafirazir puvati. A dipenir kamin aven bizitam
damuasa nan anogoroghezir puvati. Ni an amuim, a ni ko dakuasa na
mikemezir puvati. Ki bar manamaghsu arazir bar kurar kam damuam? Egh
ki kamagh damigh, Godin damazimin bar ikuvigham.”
10 Egha dughiabar zurara amizim Josep ko dakuasa an azangsighavira iti.
Ezi Josep an akam barazi puvatigha, a koma akuizir puvatigha an boroghin
ghuzir puvati.
11 Egha dughiar mamin Josep dipenimin aven ghugha, ingangarim
damuasava ami. Ezi ingangarir gumazitam itir puvati.

---

* **38:29:** Hibrun akamin, ziar kam, “Peres,” an ararem “Uari abisi,” ko magh ghu. **39:2:** Jenesis 39:3; 39:21-23; Aposel 7:9

12 Ezɨ Potifarɨn amuim Josepɨn saketɨn suira, egha kamaghɨn mɨgei, “Nɨ izɨ
na ko daku.” Ezɨ Josep uan saket ategha arava azenan ghu.
13 Ezɨ amizim Josepɨn gari, a saket ategha arav ghu,
14 ezɨ a ingangarir gumazibar diagha ghaze, “Ia gan. Nan pam Hibruian
gumazir kam inigha en dɨpenimɨn izezɨ, a datɨrɨghɨn aghumsɨzir dafam
e danɨngasa. A kɨ akuir danganimɨn aven izegha na ko dakuasa nan
azangsɨgha pamtem na gakaghori. Ezɨ kamaghɨn kɨ pamten dei.
15 Ezɨ an orazi kɨ deima, a uan saket nan mɨriamɨn anetegha zuamɨrama
arava azenan ghu.”
16 Egha Potifarɨn amuim Josepɨn saketɨn suira. A ikɨtɨ an pam izɨ dɨpenimɨn
otoghtɨ, an an akagham.
17 Ezɨ an pam otozɨ, an eghaghanir kamrama a geghara ghaze, “Hibruian
ingangarir gumazir kɨnir kam, nɨ a inigha gan dɨpenimɨn izezɨ, a iza kɨ akui
naghɨn iza, na ko daku arazir kuramɨn na damigh aghumsɨzir dafam na
danɨngasa, na gaghori.
18 Ezɨ kɨ bar pamten diazɨ, a uan saket nan tegha arava azenan ghu.”
19 Ezɨ Potifar uan amuimɨn eghaghanir kaba baregha bar puvɨrama atari.
20 Egha mɨdorozir gumazibav kemezɨ me Josepɨn suiragha a isa kalabus
gatɨ. Kar atrivimɨn kalabuziaba itir dɨpenim.
21 Ezɨ Ikiavɨra Itir God Josep ko ikiavɨra ikia, bar an apangkuvighavɨra iti.
Egha a gumazir kalabusɨn dɨpenimɨn garim gamizɨ, a uaghan Josep gifonge.
22 Egha gumazir kam kalabuziar gumazibar ganasa Josep amɨsefe. Ezɨ
Josep kalabusɨn dɨpenimɨn itir ingangariba bar dar gari.
23 Egha Ikiavɨra Itir God Josep ko ikia an akurvasi, ezɨ bizir an amiba, da
bar deravɨra zui. Ezɨ gumazir kalabuziar dɨpenimɨn garim, ingangarir a
damuasa Josep mɨkemeziba, a da bagha ua nɨghnɨzir puvatɨ.

40

Josep irebamningɨn mɨngarim abɨki

1 Egha mong dughiar ruarimɨn ikegha, gumazir atrivimɨn dɨpenimɨn
wainɨn garim, ko atrivimɨn bretɨn ingarir gumazir dapanim, aning Isipɨn
atrivim bar ifongezir puvatɨzir arazir kuram gami.
2 Ezɨ Isipɨn atrivim uan ingangarir gumazir kamning adarim aningɨn iti,
3 egha aning isa kalabus gatɨ. Kalabusɨn dɨpenir kam, kar atrivimɨn
mɨdorozir gumazibar garir gumazir dapanimɨn dɨpenim. Ezɨ kalabusɨn
dɨpenir kamra me faragha Josep isava a gatɨ.
4 Ezɨ mɨdorozir gumazibar dapanim aningɨn akurvaghasa Josep ginaba.
Ezɨ aning bar dughiar ruarimɨn kalabusɨn iti.
5 Egha dɨmagarir mam, gumazir atrivimɨn wain ko bretɨn garimning,
aning irebamningɨn gani. Ezɨ irebamning uaghara ghuzir puvatɨgha, magh
garir puvatɨ.
6 Ezɨ mɨzarazimɨn Josep ghua aningɨn garima, aning bar oseme.
7 Ezɨ a kamagh aningɨn azara, “Bizir tizim gua gamima, guan navimning
bar oseme?”
8 Ezɨ aning kamaghɨn Josepɨn akam ikaragha ghaze, “Ga irebamningɨn
gani. Ezɨ gumazir gan irebamningɨn mɨngarim abɨghamba puvatɨ.”
Ezɨ Josep kamaghɨn aning mɨgei, “God uabɨra a irebabar mɨngaribar en
akakasi. Ezɨ gua uan irebamningɨn gun na mɨkɨm.”
9 Ezɨ atrivimɨn wainɨn garir gumazim uan irebamɨn gun Josep mɨgɨa ghaze,
“Nan irebamɨn, kɨ wainɨn ikarɨzimɨn gani.

39:21: Aposel 7:9

10 Ezi ikarizir kam agharir 3pla iti. Ezi an dafariba zuamira murima, an
akimariba zuamirama otifi, ezi wainin ovíziba otivigha bar moghirama ani.
11 Ki Isipin atrivimin kavin suiraghav ikia, wainin ovizir kaba inigha uan
dafarir mamin da munubi, ezi dar dipam kap giraghuezi, ki a isa atrivim
ganingi.”
12 Ezi Josep ghaze, “Nin irebamin mingarim kamakin. Ikarizir agharir 3pla,
da dughiar 3plan ababanim.
13 Dughiar 3pla givaghti atrivim ua ni inigh mangam. Egh ua ni isi nin
ingangarim darigham. Eghti ni fomira wainin kap a ganiga ingarizi moghin,
ni uam a daningam.
14 Egh ni mangi nin dabirabim deraghti, ni na ginirigh. Ki nin azai, ni nan
apangkuvigh nan akuragh nan ziamin gun atrivim mikimti, ki kalabus ateka.
15 Guizbangira, bar faraghivira gumazir maba Hibruian nguazimin na
okemegha na inigha kagh ize. Ezi ki Isipin kagh ikia, bizitam pazava a
gamizir puvati. Ezi me pura na isa kalabus gati.”
16 Ezi gumazir bretin ingarim, a wainin garir gumazimin irebamin
mingarim barasi. Ezi a derazima, a kamaghin Josep migei, “Ki uaghan irebar
mamin gani. Nan irebam kamakin. Ki akirar 3pla uan dapanim dafagha zui.
Ezi bretba akirar kabagh izifa.
17 Ezi akirar pin itim atrivim ifongezir bretba ko bisketba ko bizir
igharagha gariba a gizifa. Ezi kuaraziba iza bizir kaba api.”
18 Ezi Josep kamaghin migei, “Irebar kamin mingarim kamaghin ghu,
akirar 3plan da dughiar 3plan ababanim.
19 Eghti dughiar 3pla tighar givti, atrivim kalabusin ni inigh azenan mangi,
egh midorozir gumazibav kemeghti, me nin firim atugham. Egh me ni isi ter
akinitamin nin kuam aguraghti, kuaraziba izi nin namnamra amam.”
20 Ezi namba 3in dughiam Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba
bagha isar ekiam gami, me isar kamin iki amebam a batezir dughiam
ginighnigham. Ezi a gumazir wainin ingarim ko bretin ingarim inigha uan
ingangarir gumazibar guamin aning asara.
21 Egha wainin garir gumazim mikemezi a ua uan ingangarim bagha zui.
22 Egh atrivim midorozir gumazibav kemezi, me gumazir bretin ingarim
isa temer akinimin anegura. Ezi guizbangira Josep aningin irebabar gun
mikemezi moghira bizir kaba otifi.
23 Ezi gumazir atrivimin wainin garir kam ua Josep ginighnizir puvati.

41

Josep Isipin atrivimin irebamin mingarim abiki

1 Ezi azenir pumuning ghua givazima, Isipin atrivim irebamin gani. A
irebamin uabin gari, a Nailin Fanem boroghin tughav iti.
2 A garima, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir ekiaba dipamin anagava
otifi. Egha graziba dipar miriamin da api.
3 Ezi gin 7plan igharaziba dipamin ikegha anagava otifi. Egha me bar
aghariba gunigha mikarziba eromotuegha men ganganiba bar ikufi. Ezi bul-
makaun aghariba guizir kaba mikarziba sara itir kabar boroghin tuivighav
iti.
4 Ezi aghariba guizir bulmakaun kaba, mikarziba sara itiba apava da tuizi
da iraghue. Egha atrivim irebar kamin ganigha givagha ose.
5 Egha a uam akua irebar mamin gani. Ezi irebar a ua ganizir kam, a gari
7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba

ekevegha raizɨn ovɨzir bar avɨriba dar ikia, anizɨ dar aghoramin dughiam roghɨra ize.
6 Ezɨ gɨn 7plan raizɨn dapanir igharaziba otifi. Amɨnir mam danganir
mɨsɨngizimɨn otogha iza dagh apongezɨ da isigha bar sufi.
7 Egha raizɨn dapanir suvizir kuraba, da raizɨn dapanir ekiar aghuiba apa
da tuavaremezɨ da bar iraghue. Ezɨ atrivim uam osegha dɨkavigha fo, kar
pura irebamra.
8 Egha mɨzaraghara a nɨghnɨzir avɨribagh amua, egha Isipɨn fofozir gumaz-
iba ko kukunir gumaziba, men diazɨ me izima, a uan irebar pumuningɨn me
mɨgeima, irebar kamningɨn mɨngarimning abɨghamin gumaziba puvatɨ.
9 Ezɨ gɨn gumazir atrivimɨn dɨpenimɨn wainɨn garim kamaghɨn a mɨgei,
“Datɨrɨghɨn kɨ uan arazir kurar amizir mamɨn gun mɨkɨmam.
10 Nɨ fomɨra uan ingangarir gumazimning ko adarim ikia, egha kɨ ko nɨn
bretɨn ingarir gumazibar dapanim, ga amadazɨ, ga ghua kalabusɨn ikia, nɨn
mɨdorozir gumazibar dapanimɨn dɨpenimɨn ike.
11 Egha dɨmagarir mamɨn ga uaghara irebamningɨn gani. Ezɨ gan irebamn-
ingɨn mɨngarimning, uaning oghara.
12 Ezɨ Hibruian gumazir igiar mam uaghan ga ko iti. A mɨdorozir gumazir
kabar dapanimɨn ingangarir gumazir kɨnim. Ezɨ ga uan irebamningɨn gun a
mɨkeme. Ezɨ a gan irebamningɨn mɨngariba abigha ga mɨkeme.
13 Ezɨ biziba da guizɨn a mɨkemezɨ moghɨrama otifi. Ezɨ kɨ uamategha uan
ingangarim ini. Ezɨ gumazir bretɨn ingarim, me tememɨn anegura.”
14 Ezɨ Isipɨn atrivim akar kam baregha uan ingangarir gumazibav keme,
eghtɨ me mangɨ Josep inigh izam. Ezɨ me zuamɨra kalabusɨn dɨpenimɨn
ghugha a inigha ize. Ezɨ Josep uan ghuamasɨzim gisegha korotiar aghuiba
aghuizɨ, me a inigha atrivim bagha ghu.
15 Ezɨ atrivim kamagh Josep mɨgei, “Kɨ irebamɨn gani, ezɨ gumazir an
mɨngarim abɨghamba puvatɨ. Ezɨ gumazamiziba ghaze, nɨ a baregh an
mɨngarim abɨghamin fofozim iti.”
16 Ezɨ Josep kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Kɨ uabɨ fofoziba puvatɨ, ezɨ
Godra nɨn irebamɨn mɨngarim deragh anebightɨ, nɨ a baragh bar akuegham.”
17 Egha atrivim ghaze, “Kɨ kamaghɨn irebamɨn gani. Kɨ Nailɨn faner
mɨriamɨn tughav iti,
18 egha gari bulmakaun 7plan mɨkarziba sara itiba dɨpamɨn ikegha anagav
otifi. Egha dɨpar mɨriamɨn graziba api.
19 Ezɨ gɨn bulmakaun 7plan igharaziba anagav otifi. Egha me aghariba
gunigha, mɨkarziba eromotuegha ganganiba bar ikufi. Kɨ Isipɨn aven bar
bulmakaun kamaghɨn garitamɨn ganizir puvatɨ.
20 Ezɨ bulmakaun agharir kaba, bulmakaun mɨkarziba sara itir kaba apa
da tuavaremezɨ da bar iraghue.
21 Me amegha gɨvagha egha men ganganim mati me amezir puvatɨ. Ezɨ kɨ
maghɨra osegha dɨkafi.
22 Egha gɨn kɨ uam akua ua irebar mamɨn gari. Kɨ gari, 7plan raizɨn
dapaniba raizɨn agharir vamɨra gata mɨsefe. Ezɨ dapanir kaba ekevegha
raizɨn ovɨzir bar avɨriba ikia egha anizɨ, dughiar dar aghoramim roghɨra ize.
23 Ezɨ gɨn 7plan raizɨn dapanir igharaziba otifi. Amɨnir mam danganir
mɨsɨngizimɨn otogha iza dagh apongezɨ da isigha, bar sufi.
24 Egha raizɨn dapanir suvizir kuraba, raizɨn dapanir ekiar aghuiba apa
da tuavaremezɨ da bar iraghue. Ezɨ kɨ osegha dɨkavigha, kukunir gumazir

41:8: Daniel 2:2 **41:16:** Daniel 2:30

bizibar gariba kɨ uan irebamɨn gun me mɨgei, ezɨ nan irebar kɨ ganizir
kamningɨn mɨngarim abɨghamin gumaziba puvatɨ.”
25 Ezɨ Josep kamaghɨn mɨgei, “Nɨn irebamningɨn mɨngarimning uaghara
ghu. God damuamin bizim, a nɨn akakasi.
26 Guizbangɨra, 7plan bulmakaun mɨkarziba sara itir kaba, da 7plan
azenibar ababanim gami. Ezɨ 7plan raizɨn dapanir aghuiba, da uaghan
7plan azeniba. Egha da bizir vamɨram akakasi.
27 Ezɨ gɨn otivizir 7plan bulmakaun aghariba guniziba, ko raizɨn dapanir
7plan kaba, amɨnir puvɨra feim iza dagh apongezɨ, dar dagheba gɨn otivizir
puvatɨ, da 7plan azenibar dagheba puvatɨghamin ababanim aka.
28 Kɨ faragha nɨ mɨkemegha gɨfa, God damuasava amir bizim, a nɨ mɨkeme.
29 Guizbangɨra, 7plan azeniba Isipɨn kantrin aven dagheba bar izɨvagham.
30 Eghtɨ gɨn 7plan azenibar dagheba puvatɨzir dughiam otoghtɨ, Isipia
ua dagheba avɨrasamezir dughiabagh nɨghnɨghan kogham. Eghtɨ mɨtiriam
aghamin dughiar bar ekiam, kantrin kamɨn otogham.
31 Eghtɨ mɨtiriam aghamin dughiar gɨn izamin kam bar ikuvigham, ka-
maghɨn gumazamiziba dughiar me dagheba avɨrasemezir kam bar a gɨn
amadagham.
32 Ezɨ God bizir kam damuasa nɨghnɨzim akɨrigha gɨfa. Kamaghɨn a
mɨngarir vamɨra itir irebar kamning nɨn aka. A uaghan kamaghɨn nɨn
akagha ghaze, bizir a damuamin kam, a zuamɨram otogham.
33 “Eghtɨ nɨ datɨrɨghɨn Isipɨn kantrin ganamin fofozim ko nɨghnɨzir aghuim
itir gumazitam atɨghtɨ, a Isipɨn kantrin aven ingangariba bar dagh ativagh
dar ganam.
34 Egh nɨ gumazir dapanir taba uaghan, me amɨsefegh. Eghtɨ gumazir
dapanir kaba, 7plan azenibar vaghvagh dagheba izɨvazir dughiam, me
gumazamizibav kɨmtɨ, me uan azenibar dagheba isɨ 5plan pozibar arigh, dar
pozitam takisɨn mɨn a inigh gavman bagh anenɨngigh.
35 Eghtɨ gumazir dapaniba azenir aghuir kabar, dagher kaba inigh da
akufagh. Egh me nɨn ziam ko gavgavimɨn apengan ingarɨva raizɨbagh
eghuvagh, da isɨ dagher dɨpenir ekiar nguibar ekiabar itibar amangigh
deraghvɨra dar gan.
36 Eghtɨ gɨn dagheba puvatɨzir 7plan azeniba Isipɨn kantrin otoghtɨ, gu-
mazamiziba dagher gumazir dapaniba pozibav kɨnizir kaba iniam. Tu-
avir kamɨn gumazamiziba dagheba oteveghamin dughiamɨn, me ovengan
kogham.”

Atrivim Isipɨn gavmanɨn faragh mangasa Josep amɨsefe

37 Ezɨ Isipɨn atrivim uan ingangarir gumaziba ko Josepɨn akam baregha
bar an gakonge.
38 Egha atrivim uan gumazir dapaniba kamaghɨn me mɨgei, “Godɨn Duam
gumazir kamɨn aven itɨ. Ezɨ ingangarir kam damuamin gumazitam an mɨn
itir puvatɨ.”
39 Egha atrivim kamaghɨn Josep mɨgei, “God uabɨ bizir kaba aka, ezɨ ua
gumazitam nɨn mɨn nɨghnɨzir aghuitam ko fofozir aghuitam itir puvatɨ.
40 Ezɨ kɨ uan kantri bagh nɨ amɨseveghtɨ, nɨ nan kantrin gumazir dapanimɨn
ikiam. Eghtɨ nan gumazamiziba nɨn akam baragham. Kɨ uabɨ atrivimra, egh
nan ziam uabɨra nɨn ziam gafiragham.”
41 Egha atrivim kamaghɨn Josep mɨgei, “Nɨ oragh, kɨ datɨrɨghɨn Isip bar an
ganamin gumazir dapanimɨn ikiasa nɨ amɨsefe.”

41:40: Onger Akaba 105:21-22; Aposel 7:10

42 Egha atrivim uan dafarimin ring suegha Josep garu. Ezi ringin kam
atrivimin ababanim an iti. Egha atrivim uaghan korotiar aghuir mam a
garugha gol sen an firimin da.
43 Egha Josep ataghizi an atrivimin karisin namba 2in arui. Ezi ingangarir
gumaziba an faragha ghua kamaghin dia ghaze, "Gumazir ekiam izi! Tu-
avim gitagh!" Egha kamaghin atrivim Josep gamizi a Isipin kantrin nguibaba
bar dar gumazir dapanimin oto.
44 Ezi atrivim kamaghin Josep migei, "Ki atrivim. Egha ki migei, Isipin
gumazitam uan ifongiamin gin mangi bizitam puram a damighan kogham.
Bar puvatigham. A faragh nin azaragham."
45 Egha atrivim ziam Safenat Panea Josep gati. Egha amuir mam a ganingi.
Ezi amizir kamin ziam Asenat, a Potiferan guivim, Potifera a Heliopolisin
nguibamin itir Isipin aseba bagha ofa gamir gumazir mam. Egha Josep Isipin
kantrin aven itir nguibaba bar dagh aruigha dar gani.
46 Josep 30plan azeniba ikia Isipin atrivimin ingangarim gami. Egha Josep
atrivim ategha Isipin kantrin itir nguibaba bar dagh arui.
47 Ezi 7plan azenir aghuibar, Isipin aven dagher bar aviriba otifi.
48 Ezi 7plan azenir kabar, Josep dagher aviribagh kuva da arisi. Nguibar
ekiaba vaghvagha, a men azenibar dagheba isa, dagher dipenibar da akuva
da arisi.
49 Egha raiziaba, a da isa dagher dipenir bar ekiar aviribar da arizi, da
ongarimin gigimin min ghuzi, Josep datirighin ua mengan iburagha uaghan
da osirizir puvati.
50 Ezi dagheba tighar oteveghamin dughiamin, Josepin amuim Asenat, an
otarir pumuning bate. Asenat a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin
nguibamin itir ofa gamir gumazim.
51 Ezi Josep kamaghin migei, "God nan akurazi ki uan afeziamin adarazi gin
amadagha, uaghan uan osimtiziba gin amada." Egha kamaghin a uan otarir
ivariam, ziam "Manase," a gati.*
52 Egha a uaghan ghaze, "God borim danganir ki osimtiziba itimin na
ganingi." Egha uan otarir dozim, ziam "Efraim," a gati.†
53 Ezi Isipin kantrin aven 7plan azenir aghuir kaba givazi,
54 Josep mikemezi moghin, azenir dagheba puvatizir kaba otifi. Dughiar
kamin mitiriar ekiar kam kantrin igharaziba uaghan me batifi. Ezi Isipin
kantrin aven dagheba bar nguibabar iti.
55 Ezi gin, dagheba otevezir arazir kam bar Isipin nguibabar otivima, gu-
mazamiziba atrivim migiava arai, eghti a dagheba me daningam. Ezi atrivim
Isipin gumazamizibav gia ghaze, "Ia mangi Josep batoghti, a mikemezi
moghin damu."
56 Ezi Isipin aven mitiriam bar ekevezi, Josep dagher dipenir ekiaba kuizi,
Isipin gumazamiziba iza daghebagh ivesi.
57 Ezi mitiriar bar ekiam kantriba bar paza me gami. Ezi kamaghin
kantriba bar dar gumazamiziba Josep bagha iza a da daghebagh ivesi.

42

Josepin aveghbuaba iza Isipin witbagh ivesi

41:42: Daniel 5:29 * **41:51:** Hibrun akamin, ziar kam, "Manase," an mingarim kamakin, "Okinighniki." † **41:52:** Hibrun akam, ziar kam, "Efraim," an mingarim kamakin, "Borim aningi."
41:54: Aposel 7:11 **41:55:** Jon 2:5

1 Ezɨ Jekop kamaghɨn orazi, Isipɨn witba iti, ezɨ a uan otaribav gɨa ghaze,
“Manmaghɨn amizɨ ia pura onganir ganganibagh amua purama apiaghav
iti?
2 Kɨ akar mam kamaghɨn a baraki, Isipɨn kantrin aven me witba
iti. Ia mangɨ e uari bagh tabagh ivesegh, puvatɨghtɨ e daghem bagh
arɨmɨghiregham.”
3 Ezɨ Josepɨn aveghbuar 10pla Kenanɨn nguazim ategha witbagh ivezasa
Isipɨn zui.
4 Ezɨ Jekop Josepɨn dozimra Benjamin amadazɨ a men gɨn ghuzir puvatɨ.
Jekop kamaghɨn atiatingi, a mangɨ tuavimɨn osɨmtɨzitam batogham.
5 Mɨtiriar ekiar kam uaghan Kenanɨn nguazimɨn oto, kamaghɨn Kenanɨn
gumaziba witbagh ivezasa Isipɨn zui, ezɨ Jekopɨn otariba uaghan me ko
tuavimɨn zui.
6 Dughiar kamɨn Josep a Isipɨn gavmanɨn gumazir dapanimɨn iti, ezɨ dan-
ganiba bar dar gumaziba ghua ada witbagh ivesi. Ezɨ Josepɨn aveghbuaba
ghua a batogha, an suebar boroghɨn teviba apɨrigha guaba nguazim gire.
7 Ezɨ Josep uan aveghbuabar ganigha me gɨfogha, mati me gɨfozir puvatɨzɨ
moghɨn me mɨgei. Egha a pamten me mɨgɨa ghaze, “Ia managh ikegha ize?”
Ezɨ me kamaghɨn a ikaragha ghaze, “E Kenanɨn nguazimɨn ikegha izegha,
daghebagh ivezasa.”
8 Ezɨ Josep uan aveghbuabar gara me gɨfozɨ me a gɨfozir puvatɨ.
9 Egha a fomɨra irebamɨn gari an aveghbuaba a bagha teviba apɨrizir bizir
kam uam a gɨnɨghnɨgha kamaghɨn mɨgei, “Ia moga garir gumazibar mɨn en
ganasa ize. Ia izɨ kamaghɨn gan foghasa, en kantrin danganir manabara
gavgavizir puvatɨ.”
10 Ezɨ me an akam kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Puvatɨ, gumazir ekiam. E
nɨn ingangarir gumaziba, e nɨ da daghebagh ivezasa ize.
11 E bar moghɨra gumazir mamɨn boriba. E moga garir gumaziba puvatɨ.
E gumazir guizbangɨra mɨgeiba.”
12 Ezɨ Josep kamaghɨn mɨgei, “Puvatɨ. Ia izɨ ganigh foghfoghasa, nan
kantrin danganir manaba gavgavizir puvatɨ.”
13 Ezɨ me ghaze, “Gumazir ekiam, e 12plan aveghdiariba. E Kenanɨn
nguazimɨn gumazir vamɨran boriba. Ezɨ en dozir bar abuananam, datɨrɨghɨn
uan afeziam ko iti. Ezɨ en aveghbuar mam, an ovenge.”
14 Ezɨ Josep ua kamaghɨn me mɨgei, “Kɨ ia mɨkemegha gɨfa, ia moga garir
gumaziba.
15 Kɨ ifavarir arazim gɨfoghasa, egha Isipɨn atrivimɨn ziamɨn gavgavimɨn
guizbangɨra kamaghɨn ia mɨgei, ian dozir bar abuananam izɨ nan guamɨn
tughan koghtɨ, ia ua uan nguibamɨn mangan kogham.
16 Egh ia uan tav amadaghtɨ a mangɨ ian dozim inigh izɨ. Eghtɨ ian tarazi
kalabusra ikɨ mangɨtɨ e deragh fogham, ian akam a guizbangɨra o puvatɨ.
Puvatɨghtɨma kɨ Isipɨn atrivimɨn ziamɨn guizbangɨra kamagh mɨkɨmasa, ia
moga garir gumaziba.”
17 Egha Josep mɨkemegha gɨvagha 3plan dughiabar me isa kalabus gatɨ.
18 Egha dughiar namba 3ɨn Josep kamaghɨn me mɨgei, “Kɨ Godɨn apengan
itir gumazim, ia nan akam baregh an gɨn mangɨ egh ia deragham.
19 Egh ia guizbangɨra mɨgeir gumaziba ikɨva, tav uabɨra kalabusɨn dɨpenir
ia ikezimɨn ikɨ. Eghtɨ ia igharaz darazi witɨn ivezeziba inigh uan bighan
mangɨ uan adarazir anɨng, mɨtiriam men azi.

42:2: Aposel 7:12 **42:6:** Jenesis 37:8-10; 41:41-43; 41:55; 50:18 **42:9:** Jenesis 37:5-10

20 Egh ia uan dozir abuananam inigh na bagh izɨtɨ kɨ fogham, ia
guizbangɨra mɨgei. Ia kamaghɨn damigh egh ovengan kogham.” Ezɨ me
Josepɨn mɨgɨrɨgɨam gakuegha ghaze, Are.
21 Egha Josepɨn aveghbuaba a ko ikiavɨra ikia, uarira uariv gɨa ghaze,
“Bar guizbangɨra, e uan aveghbuam pazava a gamigha egha osɨmtɨzir kam
iti. E an gari an en diava arava uabɨn akurvaghasa en gari, ezɨ e an akam
baraghizir puvatɨ. Kamaghɨn osɨmtɨzir datɨrɨghɨn e batozir kam, en arazir
kurar kam ikara.”
22 Ezɨ Ruben kamaghɨn mɨgei, “Kɨ ia mɨkemegha gɨfa, ia arazir kuratamɨn
otarir kam pazɨva a damuan markɨ, ezɨ ia nan akam baraghizir puvatɨ. Ezɨ
osɨmtɨzir datɨrɨghɨn e batozir kam, kar an ovevemɨn ikarvazim.”
23 Ezɨ Josepɨn aveghbuaba Hibrun akam mɨgɨa mɨgɨrɨgɨar kabagh amua
ghaze Josep men mɨgɨrɨgɨar kaba baraghizir puvatɨ. Guizbangɨra, a faragha
zurara me ko mɨgɨa Isipian akamɨn me mɨgeima, gumazir igharazim an akam
gɨgha Hibrun akam an aveghbuabav gei.
24 Egha Josep datɨrɨghɨn men akaba baregha me ategha ghuava azi. Ana
azigha gɨvagha uamategha iza me ko mɨgei. Egha a Simeonɨn suighasa
ingangarir gumazibav kemezɨ, me an suira. Egha benir gavgavim inigha an
aveghbuabar damazimɨn a ike.

Josepɨn aveghbuaba uamategha Kenanɨn ghue

25 Egha gɨn Josep ingangarir gumazibav kemezɨ, me witba isa vaghvagha
men mɨtaribagh aghuigha, uaghan men dagɨaba vaghvagha men mɨtaribagh
aghui. Egha uaghan, ingangarir gumaziba me tuavimɨn damamin dagheba
uaghan me ganɨngi. Egha Josep mɨkemezɨ moghɨra ingangarir gumaziba
ami.
26 Ezɨ an aveghbuaba witɨn mɨtariba isa donkibar afegha me zui.
27 Egha danganir mamɨn otivigha dɨmangan dakuasava anekɨra, men mav
uan donki dagheba a danɨngasa uan mɨtarim fɨri. Egha uan dagɨabar gari, da
mɨtarir akamra iti.
28 Egha kamaghɨn a uan aveghbuabar dia, “Ia gan! Dagɨar kɨ me
ganɨngiziba, me uam nan dagɨaba na ganɨngi. Me da na mɨtarim garu.”
Ezɨ men dɨghoriba me ginivima me agoa bar atiatigha, uarira uarir
azangsɨgha ghaze, “God man arazimrama e gami?”
29 Egha aveghbuaba Kenanɨn nguazimɨn otogha, uan afeziam Jekop, bizir
me bativizibar gun bar a mɨkeme.
30 Me kamaghɨn mɨgei, “Isipɨn ingangaribar garir gumazir ekiam, pamten
e mɨgɨa akam e gasa ghaze, e gumazir moga gariba.
31 Ezɨ e an akam ikaragha ghaze, ‘E guizbangɨra mɨgeir gumaziba. E
gumazir moga gariba puvatɨ.
32 E 12plan aveghbuaba. E gumazir vamɨran otariba. Ezɨ aveghbuar mam
ovengezɨ, bar en dozim afeziam ko Kenanɨn nguazimɨn iti.’
33 Egha gavmanɨn ingangaribar garir gumazir ekiam ua kamaghɨn e mɨgɨa
ghaze, ‘Kɨ deragh fogh suam ia guizbangɨra mɨgei. Eghtɨ kɨ kamaghɨn
damuam, ian tav na ko ikɨtɨ, igharaz darazi witba inigh uan adarazi bagh
mangɨ, uan adarazir akuragh, me mɨtiriamra iti.
34 Egh ia uan dozir bar igiamɨn aku na bagh izɨ. Eghtɨ kɨ fogh suam ia
moga garir gumaziba puvatɨ, ia gumazir guizbangɨra mɨgeiba. Eghtɨ kɨ ian
aveghbuam ia danightɨ, ia uan ifongiamɨn kantrin kamɨn mangɨ izegh damu
dagɨar ingangaribar amu.’ ”

42:22: Jenesis 37:21-22

35 Egha gin aveghbuaba uan witin mitariba ingegha gari, men dagiar
mitariba vaghvagha men mitaribar iti. Ezi afeziam uaghan ganigha, me
digavir kuram gamigha atiatigha bar oseme.
36 Ezi Jekop kamaghin me migei, “Iarara kam gamima, nan otarir
pumuning ovenge. Faragha Josep ovengezi datirighin Simeon ovenge. Egha
datirighin ia uaghan Benjamin inigh nan saghon mangasa?”
37 Ezi Ruben afeziam migia ghaze, “Ki Benjamin inigh izeghan koghti, ni
nan otarir pumuning misueghti aning aremegh. Ni nan amamangatighti, a
nan dafarimin ikeghti, ki uam an aku izam.”
38 Ezi Jekop kamaghin migei, “Nan otarir kam ia ko mangan kogham.
An avebam ovengezi, a uabira iti. Ki ghurigha gifa. A mangi tuavimin
osimtizitam batoghti, ia na damighti nan nighniziba ikuvigham, eghti ki
aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.”

43

Josepin aveghbuaba Benjamin inigha Isipin zui

1 Dughiar kamin Kenanin nguazimin aven mitiriar aghazir kam ghua bar
ekefe.
2 Ezi Jekopin adarasi, an ziar mam Israel, me dagher faragha Isipin iniziba
da gifa, ezi Israel kamaghin uan boribav gei, “Ia uamategh Isipin mangi e uari
bagh daghebagh ives.”
3 Ezi Juda kamaghin afeziam migei, “Afeziam, e ni mikemegha gifa.
Isipin gavmanin garir gumazim, akar gavgavim e ganingi. A kamaghin e
mikemegha gifa, en dozim e ko mangan koghti, a uam en ganan aghuagham.
4 Egh ni en dozimin amamangatighti, an e ko mangiti, e mangi ni bagh
daghebagh ivezam.
5 Isipin gavmanin garir gumazir ekiam mikemegha gifa, en dozim uaghan
e ko mangighan koghti, a uam en ganan aghuagham. Eghti ni en gin
anemangan aghuaghti e mangan kogham.”
6 Ezi afeziam Israel kamaghin migei, “Ia manmaghsuavira Isipin gavmanin
garir gumazim migia ghaze, ia dozir mam iti? Ia bar osimtizir ekiam na
ganidi.”
7 Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazim uaghan azangsizir aviribar e gami.
An en adarazi bagha en azangsisi. Egha ghaze, ‘Ian afeziam ikiavira iti, o
an areme? Ia aveghbuatam ua iti, o puvati?’ A kamaghin azangsizima e a
mikeme. Egha e kamaghin fozir pu, an en dozim e a inigh mangasa an en
azangsisi.”
8 Ezi Juda uan afeziam Israel kamaghin a migei, “Ni Benjamin ateghti, a na
ko izi, e mangam. Eghti ni ko en boriba uaghara, e bar moghira daghem bagh
ovengan kogham.
9 Ki uabi, ki a geghuva an ganam. Egh ki uamategh ni bagh a inigh
izeghan koghti, osimtizir ekiar kam nan ikiti, nan arazir kurar kam na ko
iki mamaghira ikiam.
10 Guizbangira, ni en anogoroghezir puvatizi, e ti dughiar pumuningin
ghuegha izeghai.”
11 Ezi Israel kamaghin me migei, “Tuaviba ua puvatighti, ia kamaghin
damu. Ia nguazir kamin bizir aghuiba inigh uan akirabar aghuighiva, da
inigh mangi Isipin gavmanin garir gumazir dapanim bizir aghuibar min a
daningigh. Bizir aghuir kaba ia da ini, hani, mikarzibagh azuir bizir guar
aviriba, mughuriar aghuim zuir boreba, temebar eboriba, ko temer iamorir
ovizibar min gari, me pistasio ko amonin dar bori.

12 Ia ua dagiar me isa ian mitaribagh aghuiziba inigh mangi. Egh ia dagiar
ia faragha inigha ghueziba, ia dagh isin dagiataba ua dar arikigh. Me ti
okinighnigha da aghui.
13 Egh ia uan dozim inigh dikavigh egh zuamira gumazir kam bagh mangi.
14 Ki God ko mikimamin migirigiam kara, Gavgaviba Bar Itir God, gumazir
kamin nighnizimin akuraghti a ian apangkufigh. Egh a ian aveghbuar
igharazim ko Benjamin amadaghti aning na bagh izi. God ifongeghti nan
boriba bar ovengeghti, a dera ki pura ikiam."
15 Ezi aveghbuaba bizir aghuiba inigha, dagiar igharaziba inigha, me
faragha inigha ghueziba isafuragha bar moghira da inigha zui. Egha me
uaghan Benjamin inigha zui. Me ghua Isipin otogha ghua Josepin gari.
16 Ezi Josep gari, Benjamin uaghan me ko izima, a uan dipenimin garir
gumazim migia ghaze, "Ni gumazir kaba inigh nan dipenimin mangi. Egh
bulmakaun tam misuegh a isam. Gumazir kaba aruer arizimin na ko
damam."
17 Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghin amigha, me inigha
Josepin dipenimin ghu.
18 Ezi aveghbuaba dipenimin ghuava, atiatigha ghaze, "Me dagiar faragha
en mitaribagh aghuizi e inigha izeziba, me ti dagh nighnighama. Egha bizir
mingarir kam bagha e inigha dipenimin zui. Me ti en suigh e damighti e
pura men ingangarir gumazibar otivigham. Egh me uaghan en donkiba
inigham."
19 Egha me Josepin dipenimin ingarir gumazimin gari, a dipenimin tiar
akamin tughav itima, me ghua kamaghin a migei,
20 "Gumazir ekiam, ni orakigh. Dughiar faragha ghuzim, e kagh izegha
daghebagh ivese.
21 Egha e ia ategha ghua tuavimin danganir mam akirigha dimagarimin
dakuasava an iti. Egha bar moghira uan mitariba kuigha dar gari, daghe-
bagh ivezezi dagiaba, uam en mitarir akabar iti. Ezi e datirighin ua dagiar
kabar akua izi.
22 Egha e dagiar igharazir maba daghebagh ivezasa uaghan da inigha izi.
E fozir pu, tinara dagiar kaba en mitaribagh aghui."
23 Ezi ingangarir gumazim men akam baregha kamaghin me migei, "Ia
atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ian God, a uaghan ian afeziamin
God, a uabi ian dagiaba isa ian mitaribagh aghui. Ezi ki uabi, dagiar ia
daghebagh ivezeziba, ki da inigha gifa." Egha a ghua Simeon inigha iza me
ganingi.
24 Egha gin ingangarir gumazim me inigha Josepin dipenimin aven ghu.
Egha dipar me uan dagariba ruamim, me ganigha, dagheba isa men
donkibagh anidi.
25 Egha aveghbuaba orazi, Josep izi me ko dughiar arizimin damam, ezi me
uan bizir aghuir a daningamba akirmisi.
26 Ezi Josep dipenimin izezi, me bizir aghuir kaba inigha ghuava a ganidi.
Egha teviba apirigha Josepin guamin avigha guaba isa nguazimin biri.
27 Ezi Josep dughiam me ganiga ghaze, "Dughiar aghuim, ia deravira iti?"
Egha gin kamagh men azara, "Ian afeziar ghurir ia faragha na mikemezim,
a manmaghiram amua iti? A deraghavira iti o?"
28 Ezi me a ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir
gumazim, a deraghvira iti." Egha me uam an ziam fasa an guamin dapaniba
avingi.

29 Ezɨ Josep garima, an dozimra, Benjamin itima, a kamaghɨn mɨgei, “Ia
faragha uan dozir bar abuananamɨn gun na mɨkeme, ezɨ gumazir kam kar
ian dozimra, o?”
Egha a kamagh Benjamin mɨgei, “Nan gumazir igiam, God deravɨra nɨ
damu nɨn apangkufigh.”
30 Egha Josep uan dozim bar an apangkuvigha, bar aziasava ami. Egha
zuamɨra dɨkavigha akuir danganimɨn aven ghughava, azi.
31 Egha gɨn a uan guam rue. Egha a gavgavim inigha uamategha me
bagha iza ingangarir gumazim mɨgɨa ghaze, nɨ mangɨ dagheba tuigh dagher
dakozim dafegh.
32 Egha me Josep baghavɨra dagheba dagher dakozir igharazim dafegha,
an aveghbuaba bagha igharazim dafe. Isipia Hibrun adarazi koma apir
puvatɨ. Arazir kam men damazibar bar derazir puvatɨ, kamaghɨn, Isipian
Josep ko itiba, me dagher dakozir igharazim gapera.
33 Ezɨ Josep uan ingangarir gumazibav gɨa ghaze, aveghbuaba vaghvagh,
dabirabibar dapighirɨ. An ifongiam, aveghbuaba uan otɨrmɨrimɨn azenibar
gɨn mangɨ dapighiram, otarir ivariamɨn ikegh mangɨ bar dozimɨn tugh. Ezɨ
aveghbuaba iza uan dabirabir kabar apiagha gara, dɨgavir kuram gamigha
pura uarir gari.
34 Ezɨ ingangarir gumaziba aveghbuaba bagha Josepɨn dagher dakozimɨn
dagheba tuigha me ganɨngi. Egha Benjamin bagha bar dagher ekiam tui,
mati 5plan gumaziba damamɨn dagheba isa a ganɨngi. Ezɨ me Josep ko
amegha wainɨn dɨpar onganiba apa egha bar akuegha egha ongani.

44

Josepɨn kap ovenge

1 Egha me amegha gɨvazɨma Josep uan dɨpenimɨn garir gumazim mɨgɨa
ghaze, “Nɨ gumazir kabar mɨtariba dagheba dar aghutɨ da mangɨ bar izefegh.
Egh men dagɨaba men mɨtariba vaghvagh dar akabar aven dar aghuigh.
2 Egh nan silvan kap isɨ, gumazir bar igiar munamɨn mɨtarim darugh,
egh dagɨar a witbagh ivezasa inigha izeziba sara an mɨtarim darugh.” Ezɨ
ingangarir gumazim Josep mɨkemezɨ moghɨrama ami.
3 Ezɨ bar mɨzaraghara Josepɨn ingangarir gumazim, aveghbuaba uan
donkiba ko me amadazɨ, me zui.
4 Ezɨ aveghbuaba nguibar ekiam ategha, tɨghar saghon mangam, ezɨ Josep
uan ingangarir gumazir an dɨpenimɨn garim mɨgɨa ghaze, “Nɨ dɨkavigh
gumazir kabar gɨn mangɨ, me batogh, kamaghɨn men azaragh, ‘E arazir
aghuimɨn ia gami. Ezɨ manmaghɨn amizɨ ia arazir kuramɨn e gami?
5 Kavɨn ia inizir kam, kar nan gumazir ekiam dɨpaba apir kap. Egha
uaghan, a bizir mogomeba bagha asebar azangsɨgha, kavɨn kamra a kukunir
gumazibar mɨn, bizir mogomebagh fofosi. Ia bar arazir kuram gami.’ ”
6 Ezɨ Josepɨn ingangarir gumazim aveghbuabar gɨn ghua, me batogha
Josepɨn akabar gun me mɨgei.
7 Ezɨ me an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, nɨ manmaghsuavɨra
akar kamaghɨn amizimɨn e mɨgei? E nɨ mɨgeir arazir matam bar a damighan
kogham.
8 Nɨ fo, e faragha Kenanɨn nguazim ategha izegha datɨrɨghɨn uamategha iza
ian gari. E dagɨar en mɨtarir akabar itiba ua da inigha ize. Ezɨ manmaghsua
nɨ ghaze, e nɨn gumazir ekiamɨn dɨpenimɨn an silva ko golba okɨmam?
9 Gumazir ekiam, nɨ gan en tav kavɨn kamɨn suiraghtɨ, nɨ a mɨsueghtɨ an
aremegh. Eghtɨ e pura nɨn ingangarir gumazir kɨnibar ikiam.”

10 Ezi ingangarir gumazim me ikaragha ghaze, “Ian akam, a guizbangira.
Eghti ki gumazir kavin suirazir kamin apighti, anarira nan ingangarir gu-
mazir kinimin ikiam. Eghti ia tarazi mangam.”
11 Ezi me vaghvagha zuamira uan mitariba isa nguazim dafegha da kui.
12 Ezi Josepin ingangarir gumazim men mitaribar averiabar gari, egha
men avebamin mitarim faragha an gara, ghua bar men dozimin tu. Egha
Benjaminin mitarimin kavin kamin api.
13 Ezi aveghbuaba gari, kavin kam Benjaminin mitarimin itima, me ati-
atighava uan osimtizim akakagha uan korotiaba abisi. Egha uan mitariba
donkibagh afegha uamategha nguibar ekiamin zui.
14 Ezi Juda uan aveghbuaba ko ua Josepin dipenimin otogha an gari, a
ikiavira iti. Ezi me bar atiatigha pura Josepin damazimin nguazim gire.
15 Ezi Josep kamaghin me migei, “Ia arazir manmaghirama amizim gami?
Ia ti kamaghin fozir puvati, ki aseba ko ingara bizir mogomebagh fofozir
fofozim iti?”
16 Ezi Juda kamaghin migei, “Gumazir ekiam, e ni mikimamin migirigiaba
puvati. E kamaghin mikiman kogham, e bizitam pazava a gamizir puvati.
God en arazir kuram akagha gifa. Ezi gumazir ekiam, gumazir nin kap inizir
kam, a uabira nin ingangarir gumazir kinimin ikian kogham. Bar puvati. E
bar moghira.”
17 Ezi Josep kamaghin migei, “Bar puvati. Ki ia ateghti ia mamaghin
damuan kogham. Gumazir nan kap okemezir kamra, a uabira nan in-
gangarir gumazir kinimin ikiam. Ia igharaziba navir amirizim inigh egh
uamategh afeziam bagh mangi. Ki migirigiaba ian puvati.”

Juda Benjaminin danganim iniasa

18 Ezi Juda Josepin boroghin ghua kamaghin migei, “Gumazir ekiam, ni uan
ingangarir gumazimin akam barakigh. Ki gumazir kinim, ezi ni gumazir bar
ekiam, egha Isipin atrivimin min iti. Egh ni nan apangkuvigh nan ataran
marki.
19 Gumazir ekiam, ni faragha kamaghin en azara, ‘Ia afeziam ko dozitam
iti, o puvati?’
20 Ezi e ghaze, ‘Are, gumazir ekiam, e afeziam iti, a bar ghuri. Ezi en dozir
bar vamira uaghan iti. En afeziam ghurigha givazima, an amebam a bate.
Amebar kam otarir pumuningrama ote, ezi guizin otarir kamin avebam
areme. Ezi a bar uabira iti, kamaghin en afeziam bar a gifonge.’
21 Ezi gumazir ekiam, ni kamaghin e mikeme, ‘Ian dozim Benjamin izити, ki
an ganika.’
22 Ezi gumazir ekiam, e kamaghin nin akam ikaragha ghaze, ‘Borir kam
afeziam ateghan kogham. An afeziam ateghti, afeziam aremegham.’
23 Egha ni gin uaghan kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ian
aveghbuar dozim ian gin izeghan koghtima, ia ua nan damazim izan marki.’
24 “Ezi gumazir ekiam, e uamategha afeziam bagha ghugha, nin akar
kamin gun a mikeme.
25 Ezi gin afeziam ghaze, ‘Ia uamategh mangi, e uari bagh daghebagh
ivesegh.’
26 Ezi e ghaze, ‘E mangighan kogham. Aveghbuar dozim e ko mangighan
koghtima, gumazir ekiar kam guizbangira bar uam en ganan aghuagham.
Eghti en dozim e ko izити, e mangam.’
27 Ezi en afeziam kamaghin e mikeme, ‘Ia fo, nan amuir kam otarir
pumuning bate.

28 Ezɨ mam ovengezɨ kɨ uam an garir puvatɨ. Kɨ ghaze, asɨzir laionɨn tam ti
a mɨsuegha aneghoraghsuezɨ, an areme.
29 Kɨ ghurigha gɨfa, ezɨ ia datɨrɨghɨn uaghan otarir kam inigh nan saghon
mangasa. Kamaghɨn osɨmtɨzitam tuavimɨn a batoghtɨ, ia osɨmtɨzir dafam na
danightɨ, kɨ aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn magɨram.'
30-31 "Gumazir ekiam, en afeziam nɨn ingangarir gumazim, kamaghɨn e ua
uan afeziam bagh mangɨtɨ, afeziam gantɨ otarir kam e ko mangan koghtɨ, an
nɨghnɨziba ikuvightɨ an aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn
magɨram. Guizbangɨra, otarir kam bar afeziamɨn dɨghorim. Ezɨ en afeziam
a bar ghuri. Ezɨ otarir kam e ko uamategh mangɨghan koghtɨ, kamaghɨn e
osɨmtɨzir ekiam afeziam danightɨ, an aremegham.
32 Egha uaghan, kɨ akar dɨkɨrɨzir gavgavim afeziam kamaghɨn a ganɨga
ghaze, kɨ otarir kamɨn aku uam a bagh mangan koghɨva, kamaghɨn kɨ arazir
kuram damigham, eghtɨ osɨmtɨzir kam an damazimɨn nan ikɨ kamaghɨra ikɨ
mangɨ, kɨ aremeghamin dughiam otogham.
33 Kamaghɨn, gumazir ekiam, ga uaning, nɨ nan amamangatɨghtɨ, kɨ otarir
kamɨn danganim inigh kagh ikɨ, egh pura nɨn ingangarir gumazir kɨnimɨn
ikiam. Ga uaning, nɨ aneteghtɨ, a uan aveghbuaba ko mangɨ.
34 Guizbangɨra, otarir kam na ko mangɨghan koghtɨ, kɨ uamategh afeziam
bagh mangɨghan kogham. Eghtɨ osɨmtɨzir nan afeziam bativamin kam, kɨ an
ganan bar aghua."

45

Josep uan aveghbuabav gɨa
ghaze, a tinara

1 Ezɨ Josep oregha bar apangkuvir ekiam ikia, egha kamaghɨn an aziasava
ami. Kamaghɨn, a uan ingangarir gumazibar diagha ghaze, "Ia bar moghɨra
azenimɨn mangɨ."
Eghtɨ a uabɨra uan aveghbuaba ko ikiam. Egha a kamaghɨn me mɨgɨa
ghaze, "Kɨ Josep. Kɨ ian aveghbuam."
2 Egha Josep pamtemɨn azi, ezɨ Isipia a baraki. Egha ghua atrivimɨn
dɨpenimɨn itir darazi bizir kamɨn gun me mɨkeme.
3 Ezɨ Josep kamaghɨn uan aveghbuabav gei, "Kɨ Josep. Nan afeziam
deraghavɨra iti, o?" Ezɨ an aveghbuaba bar dɨgavir kuram gamua bar
atiatigha egha mɨgɨrɨgɨatam damuan asa.
4 Egha Josep ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze, "Kɨ kamaghɨn ian azai, ia bar nan
boroghɨra izɨ."
Ezɨ me an boroghɨra ghuezɨ, a kamaghɨn me mɨgei, "Kɨ Josep. Kɨ ian
aveghbuam. Ia fomɨra na ataghizɨma dagɨar gumaziba na isa ingangarir
gumazir kɨnimɨn mɨn na givezegha, na inigha Isipɨn ize.
5 Ezɨ ia datɨrɨghɨn uari basɨman markɨ, egh ia na gamizir arazir kurar
kam bagh naviba uarir ikuvan bar markɨ. Guizbangɨra, God uabɨ ian
akurvaghasa, faragha na amadazɨ kɨ ian faragha ize, eghtɨ ia aremeghan
kogham.
6 Ezɨ datɨrɨghɨn nguazir kamɨn dagheba otevir azenir pumuning otogha
gɨfa. Eghtɨ 5plan azeniba ikɨvɨra ikɨtɨ gumaziba azenibar ingaran koghɨva
dagheba inian kogham.
7 God arazir aghuir bar igharazir kamɨn ua ia iniasava amigha ian akur-
vaghasa ifonge, eghtɨ ia ikɨvɨra ikɨtɨ, ian ovavir boriba otivigh nguazir kamɨn
ikiam. Ezɨ kamaghsua, a ian faragha na amada.

45:1: Aposel 7:13 **45:5:** Jenesis 45:7-8; 50:20

8 Bar guizbangɨra, ia na amadazɨ kɨ nguibar kamɨn izezir puvatɨ. Bar
puvatɨ. God uabɨ na amadazɨ, kɨ ize. Egha a na gamizɨ, kɨ mati Isipɨn kantrin
atrivimɨn afeziamɨn oto. Kɨ an dɨpenimɨn gumazamiziba bar a dagh ativagha
dar gara, egha Isipɨn kantrin nguaziba bar dagh ativazir gumazir dapanim.
9 "Datɨrɨghɨn ia zuamɨra uamategh nan afeziam bagh mangɨgh kamaghɨn
a mɨkɨm, 'Kɨ Josep, nɨn borim, kɨ akar kam nɨ ganɨdi. God na gamizɨma,
kɨ Isipɨn kantrin nguaziba bar, dar gumazir dapanimɨn oto. Kamaghɨn, nɨ
suighsuighan markɨ, nɨ zuamɨra na bagh izɨ.
10 Egh nɨ nan boroghɨra Gosenɨn Distrighɨn nguibam daperagham. Nɨ ko
nɨn boriba, ko nɨn ovavir boriba bar, ian sipsipba, memeba, bulmakauba, ko
ian biziba bar, ia bar Gosenɨn Distrighɨn daperagh.
11 Mɨtiriar ekiar kam, a tong uam 5plan azenibar ua ikegham, eghtɨ nɨ uan
amuiroghboriba ko, asɨziba, mɨtiriaba sara ikian kɨ aghua. Kamaghɨn nɨ izɨ
Gosenɨn Distrighɨn daperaghtɨ, kɨ nɨ gativagh nɨn ganam.' "
12 Ezɨ Josep kamaghɨn aveghbuabav gei, "Ia bar moghɨra na gɨfogh. Kɨ
gumazir igharazim ia mɨgeir pu. Bar puvatɨ. Kar kɨ Josepra. Benjamin, nɨ
bar nan dozimra, nɨ uaghan na gɨfogh.
13 Egh ia uamategh mangɨva nan afeziam kamaghɨram a mɨkɨm, kɨ
datɨrɨghɨn Isipɨn kantrin aven ziar ekiam iti. Egh uaghan bizir ia bar ganiziba
sara a mɨkɨm. Egh ia zuamɨra mangɨgh an aku izɨ."
14 Ezɨ Josep kamaghɨn mɨkemegha gɨvagha, uan dozim Benjamin muigha
an suiragha azi. Ezɨ Benjamin uaghan a muigha an suiraghava azi.
15 Egha Josep bar vaghvagha uan aveghbuaba suigha azia egha men tori.
Ezɨ datɨrɨghɨn aveghbuaba Josep ko mɨkɨmamin nɨghnɨzim inigha a ko mɨgei.
16 Ezɨ Isipɨn atrivim kamaghɨn akam baregha fo, Josepɨn aveghbuaba iza
an gara iti. Ezɨ atrivim uan gumazir ekiaba ko me bar akonge.
17 Egha atrivim kamaghɨn Josep mɨgei, "Nɨ uan aveghbuabav kemegh, me
uan biziba isɨ donkibagh isɨn dafegh, egh uamategh Kenanɨn nguazimɨn
mangɨ.
18 Egh me uan afeziam ko uan amuiroghboriba inigh uamategh na bagh
izɨ. Eghtɨ kɨ me bagh Isipɨn nguazir bar aghuitam ginabagh me danɨngam.
Eghtɨ nguazir kam dagher avɨriba an otivtɨ, me dar amam.
19 Egh nɨ uaghan me mɨkɨmtɨ, me Isipɨn kantrin karisbara inigh mangɨgh
uan amuiroghboriba inigh izam. Egh nɨ me mɨkemeghtɨ, me uan afeziam
inightɨ a uaghan me ko izɨ.
20 Egh me Kenanɨn nguazimɨn taghizir bizibagh nɨghnɨghan markɨ.
Guizbangɨra, kɨ Isipɨn kantrin bizir bar aghuir avɨriba me danɨngam."
21 Ezɨ Jekopɨn otariba atrivim mɨkemezɨ moghɨn ami. Ezɨ Josep atrivimɨn
akamɨn gɨn ghua karisɨn maba isa me ganɨngi. Egha uaghan dagher me
tuavimɨn damamiba isa me ganɨngi.
22 Egha a korotiaba isa vaghvagha bar aveghbuabagh anɨngi. Egha Ben-
jaminra, a 5plan korotiaba ko 300 silvan dagɨaba isa a ganɨngi.
23 Ezɨ Josep Isipɨn kantrin bizir aghuir avɨriba inigha, donkin apurir 10pla
garɨgha me amadazɨ, me an afeziam bagha zui. Egha a witba ko bretba ko
dagher maba sara inigha 10plan donkin amebabagh arɨgha me amadazɨ, me
uan afeziam tuavimɨn an akuraghasa a bagha zui.
24 Egha Josep uan aveghbuaba amaga kamaghɨn me mɨgei, "Ia mangɨ
tuavir arɨzimɨn uarira uarir ataran markɨ."
25 Ezɨ aveghbuaba Isipɨn kantri ategha ghua Kenanɨn nguazimɨn uan
afeziam Jekop bato.

45:9: Aposel 7:14

26 Egha me kamaghɨn uan afeziam mɨgei, “Josep aremezir pu. Puvatɨ. A
ikiavɨra ikia datɨrɨghɨn bar Isipɨn kantrin nguazibagh ativagha dar gari.” Ezɨ
Jekop akar kam baregha dɨgavir kuram gamigha, nɨghnɨzir gavgavim an itir
puvatɨ.
27 Ezɨ me bizir Josep mɨkemeziba bar dar gun a mɨkeme. Ezɨ Jekop karisɨn
Josep amadazibar gari, da Jekop inigh Isipɨn kantrin mangam. Ezɨ an
nɨghnɨziba ua dera.
28 Ezɨ Jekop kamaghɨn mɨgei, “Bar guizbangɨra, kɨ datɨrɨghɨn fo, nan otarim
Josep angamɨra ikiavɨra iti. Ezɨ kɨ zuamɨra dɨkavigh Isipɨn mangɨgh an ganigh
egh gɨn ovengam.”

Israelia Isipɨn kantrin zui

46

(Sapta 46--50)

Jekop uan adarazi ko Isipɨn kantrin zui

1 Ezɨ Jekop uan biziba bar da akuvagha dɨkavigha uan adarazi ko, me
tuavimɨn ghua Isipɨn kantrin zui. Egha me iza Berseban nguibamɨn otivigha,
Jekop uan afeziam Aisakɨn God bagha ofabagh ami.
2 Ezɨ dɨmagarimɨn God irebamɨn mɨn bizimɨn aven Jekop batogha, kam-
aghɨn an diagha ghaze, “Jekop! Jekop!”
Ezɨ Jekop kamaghɨn mɨgei, “Are, kɨ kati.”
3 Ezɨ God kamaghɨn mɨgei, “Kɨ God. Kɨ nɨn afeziamɨn God. Nɨ Isipɨn
kantrin mangɨsɨva atiatingan markɨ. Eghtɨ kɨ nɨn ovavir boribar amutɨ da
bar avɨrasemegh, ikɨzir gavgavimɨn otogham.
4 Egh kɨ nɨ ko Isipɨn mangɨva, gɨn ua nɨn ovavir boribar aku izam. Eghtɨ
dughiar nɨ ovengamim, Josep uabɨ nɨ isɨ mozim darɨgham.”
5 Ezɨ Jekop Berseba ataki. An otariba uan afeziam, ko men amuirogh-
boriba isa, Isipɨn atrivim me inigh mangasava amadazir karisbagh atɨ.
6 Egha me uaghan bulmakauba ko bizir me Kenanɨn nguazimɨn inizir
maba sara inigha zui, egha Jekop uan adarazi ko, me bar Isipɨn kantrin zui.
7 Ezɨ Jekopɨn otariba ko guiviba ko an igiaba, me bar Jekop ko zui.
8 Ezɨ Jekopɨn adarazi a ko Isipɨn kantrin ghueziba, men ziabar kara: Ruben,
kar Jekopɨn otarir ivariam.
9 Ezɨ Rubenɨn otaribar kara, Hanok, Palu, Hesron ko Karmi.
10 Ezɨ Simeonɨn otariba kara, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar ko Saul. Ezɨ
Saulɨn amebam, a Kenanian amizim.
11 Ezɨ Livain otaribar kara: Gerson, Kohat, ko Merari.
12 Ezɨ Judan otaribar kara: Er, Onan, Sela, Peres, ko Sera. Egha Er ko
Onan, aning Kenanɨn nguazimɨn ikiavɨra itir dughiamɨn ovenge. Ezɨ Peresɨn
otaribar kara: Hesron ko Hamul.
13 Ezɨ Isakarɨn otaribar kara: Tola, Puva, Iop, Simron.
14 Ezɨ Sebulunɨn otaribar kara: Seret, Elon, ko Jalel.
15 Ezɨ Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun, kar Jekopɨn amuim
Lean otariba. Lea, me Mesopotemian nguazimɨn ikiavɨra ikia, borir kaba
bate. Egha Lea uaghan guivir mam bate, an ziam Daina. Ezɨ Lean boriba ko
an ovavir boribar dɨbobonim, a 33ɨn tu.
16 Ezɨ Gatɨn otaribar kara: Sifion, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arodi, ko Areli.
17 Ezɨ Aserɨn otaribar kara: Imna, Isva, Isvi, Beria. Ezɨ men amizim, Sera.
Ezɨ Berian otarimning kara: Heber ko Malkiel.

46:6: Aposel 7:15

18 Ezɨ gumazamizir kaba, me Jekop ko Silpan boriba ko ovaviba. Labanɨn ingangarir amizim Silpa, ana isa uan guivim Lea ganɨngi. Ezɨ men dɨbobonim 16ɨn tu.
19 Ezɨ Jekopɨn amuim Resel, an otarimningɨn ziamning kara: Josep ko Benjamin.
20 Ezɨ Josep Isipɨn kantrin ikiava Asenat inigha an iti, a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisɨn nguibamɨn ikia, egha asebar ofa gamir gumazir mam. Ezɨ Asenat, Josep bagha otarir pumuning bate, ezɨ aningɨn ziamning kara: Manase ko Efraim.
21 Ezɨ Benjaminɨn otaribar kara: Bela, Beker, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ko Art.
22 Ezɨ gumazir kaba, me Jekop ko Reselɨn boriba ko ovavir boriba. Egha men dɨbobonim, me 14plara.
23 Ezɨ Danɨn borimra kara, an ziam Husim.
24 Ezɨ Naptalin otariba kara: Jasel, Guni, Jeser, ko Silem.
25 Ezɨ gumazamizir kaba, kar Jekop ko Bilhan boriba ko ovavir boriba. Ezɨ Bilha, a ingangarir amizim. Laban a isa uan guivim Resel ganɨngi. Ezɨ men dɨbobonim, me 7plara.
26 Ezɨ Jekopɨn boriba ko an igiar boribar me Isipɨn ghue, men dɨbobonim, me 66pla. Egha dɨbobonir kam Jekopɨn otaribar amuiba sara inizir puvatɨ.
27 Ezɨ Josepɨn amuim Isipɨn kantrin otarir pumuning bate. Kamaghɨn, dughiar Jekopɨn adarazi ghua Isipɨn itim, men dɨbobonim bar moghɨra ghua, 70plan tu.*

Jekop uan adarazi ko me Isipɨn iti

28 Ezɨ Jekop Josep bagha Juda amada, a faragh mangɨva Josep inigh izam, egh Gosenɨn Distrighɨn afeziam bativam. Ezɨ Jekopɨn adarazi Gosenɨn Distrighɨn otivizɨma,
29 Josep uan ingangarir gumazibav geima, me an karis akɨrizɨ, a uan afeziam bativasa Gosenɨn Distrighɨn ghu. Egha an afeziamɨn apigha ghua a muigha an suiragha bar dughiar ruarimɨn azi.
30 Egha Jekop kamaghɨn Josep mɨgei, "Kɨ nɨn ganigha gɨvagha fo, nɨ ikiavɨra iti. Kamaghɨn, kɨ datɨrighɨn aremeghasa ifonge."
31 Egha Josep uan aveghbuaba ko an afeziamɨn adarazi kamaghɨn me mɨgei, "Kɨ datɨrighɨn mangɨ kamaghɨn atrivim mɨkɨmam, 'Nan aveghbuaba ko nan afeziamɨn adarasi, me Kenanɨn nguazim ategha izava otivigha gɨfa.
32 Egha gumazir kaba, me sipsipbar garir gumaziba. Egha me uan sipsipba, bulmakauba ko uan biziba sara inigha ize.'
33 Kɨ kamaghɨn atrivim mɨkemeghtɨma, gɨn atrivim ian diagh ia amir ingangarim bagh ian azangam.
34 Eghtɨ ia kamaghɨn an akam ikaragh, 'Gumazir ekiam, e gumazir sipsipba ko bulmakaubar gariba. Egha e fomɨra aghɨribar mɨn ikia ingangarir kam gamua iza datɨrɨkɨn, en afeziaba fomɨra uaghan kamaghɨram ami.' Egh ia kamaghɨn atrivim mɨkemeghtɨ, a ia ateghtɨ ia Gosenɨn Distrighɨn dapiagham. Guizbangɨra, Isipia me sipsipbar garir gumaziba bar me gifongezir puvatɨ."†

46:20: Jenesis 41:50-52 **46:27:** Aposel 7:14 * **46:27:** Namba 70ɨn kam, a uaghan Jekop ko Josep vɨrara aning mega egha uaghan Josepɨn otarimning sara menge. † **46:34:** Dughiar kam gumazitam ti Gosenɨn Distrighɨn itir puvatɨ, ezɨ Josep ghaze, an atrivim azaraghtɨ, a Jekopɨn adarazir amamangatɨghtɨ, me nguazir kam dapiagham. Isipɨn gumazamiziba, sipsipbagh eghuvir gumazamizibar boroghɨn ikian me aghua. Kamaghɨn amizɨ, Josep fo, atrivim kamaghɨn oragham, an adarasi, me sipsipbagh eghuvir gumaziba, eghtɨ a men amamangatɨghtɨ me Gosenɨn Distrighɨn ikiam.

47

1 Ezɨ Josep ghua atrivim kamaghɨn a mɨgei, “Nan afeziam ko nan aveg-
hbuaba Kenanɨn nguazim ategha izava otivigha gɨfa. Me uan sipsipba,
bulmakauba, ko men biziba, me bar da inigha ize. Egha me datɨrɨghɨn
Gosenɨn Distrighɨn iti.”
2 Ezɨ Josep uan aveghbuar 5plan diazɨ me iza atrivimɨn guamɨn tuifi.
3 Ezɨ atrivim kamaghɨn men azai, “Ia ingangarir manabagh ami?”
Ezɨ me kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, e sipsipbar
gari, en afeziaba fomɨra amizɨ mokɨn.
4 Ezɨ mɨtiriar ekiam azir dughiam Kenanɨn nguazimɨn otozɨ, en sipsipba
apir graziba puvatɨ. Kamaghɨn, e dughiar otevimɨn kantrin kamɨn ikiam.
Egha e nɨn ingangarir gumaziba, e kamaghɨn nɨn azai, nɨ en amamangatɨghtɨ,
e Gosenɨn Distrighɨn dapiagh ikiam.”
5 Ezɨ atrivim kamaghɨn Josep mɨgei, “Nɨn afeziam ko aveghbuaba nɨ ko
ikiasava otivigha gɨfa.
6 Kamaghɨn, nɨ Isipɨn kantrin aven, nguazir oteviba bar dar tongɨn, nguazir
otevir bar aghuitam gɨnɨghnɨghɨva me mɨkemeghtɨ, me a dapiagh. Nɨ
ifueghtɨ, me Gosenɨn Distrighɨn ikiam. Egh uaghan, nɨ men tongɨn, gumazir
bulmakaubar ganamin fofozim iti tabagh fogh, egh ingangarim me danighti
me nan bulmakaubar ganam.”
7 Ezɨ Josep uan afeziam inigha atrivim bagha zui. Ezɨ Jekop deraghavɨra
dughiar aghuim atrivim ganɨngi.
8 Ezɨ atrivim kamaghɨn an azara, “Nɨn azeniba datɨrɨghɨn manmaghɨra?”
9 Ezɨ Jekop an azangsɨzim ikaragha ghaze, “Kɨ nguazir kamɨn aruava
130plan azenibar an ikia iza datɨrɨkɨn. A dughiar bar ruarim puvatɨ, egha
kɨ uaghan osɨmtɨzir avɨriba batifi. Nan inaziba dughiar ruarimɨn nguazir
kamɨn ike, ezɨ men azeniba nan azenibagh afira.”
10 Ezɨ Jekop deraghavɨra dughiar aghuim atrivim ganigha, egha ghu.
11 Ezɨ gɨn Josep atrivim mɨkemezɨ moghɨram amigha, uan afeziam ko uan
aveghbuabar akurazɨma, me Isipɨn kantrin apia. A Ramesesɨn nguibar
ekiamɨn* boroghɨn nguazim isa me ganɨngi. Nguazir otevir kam, a Isipɨn
kantrin nguazir igharaziba bar dagh afira.
12 Egha Josep dagheba isa uan afeziam ko, an aveghbuabar amuirogh-
boribagh anɨdi. Egha vaghvagha men boribar dɨbobonimɨn mɨrara ghua
dagheba me ganɨdi.

Mɨtiriar ekiam Isipia gasɨghasɨsi

13 Dughiar kamɨn mɨtiriar bar ekiam otozɨ, dagheba bar nguazir otevibar
puvatɨ. Ezɨ dughiar mɨtiriam azir kam Isipɨn kantri ko Kenanɨn nguazim bar
aning gasɨghasɨzima, gumazamiziba bar osɨmtɨzim isi.
14 Ezɨ Isipian gumazamiziba ko Kenanian gumazamiziba, Josep faragha
atɨzir witbagh iveza, ghuavti men dagɨaba bar gɨfa. Ezɨ Josep dagɨar kaba
inigha da isa atrivimɨn dagɨar dɨpenim gatɨ.
15 Ezɨ Isipɨn kantrin dagɨaba ko Kenanɨn adarazir dagɨaba gɨvazɨma,
Isipia bar Josep bagha ghuegha, kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ dagheba e
danɨng! Puvatɨghtɨ, mɨtiriam bar e akuatɨghtɨ, en nɨn damazimɨn ireghɨva
arɨmɨghiregham. En dagɨaba bar gɨfa, kamaghɨn nɨ en akuragh.”
16 Ezɨ Josep kamaghɨn mɨgei, “Ian dagɨaba bar gɨvaghtɨma, ia uan asɨziba
inigh izɨ na danɨngtɨ, kɨ ivezimɨn mɨn da inigh, dagheba ia danɨngam.”

---

* **47:11:** Rameses, a distrighɨn igharazim, an ziam Gosen. Ziar kam Josepɨn gɨn azenir 100plan avɨribar otivavɨra iti. Rameses, a nguibar ekiar Isipia Israelia gamizɨ me ingarizim.

17 Ezi me hoziaba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko donkiba, da inigha
Josep bagha zui. Ezi a dagher me ganingiziba, dar ivezimin min bizir kaba
isi. Me kamaghiram amua ghuavira iti azenir kam gifa.
18 Egha azenir gin izimin, me ua Josep bagha ghua egha kamaghin migei,
“Gumazir ekiam, e uan osimtiziba nin mongan kogham. Ni en dagiaba ko
asiziba sara bar da inigha gifa. Ezi e ua ni daningamin biziba puvati. E ko en
nguaziba, darara ikiavira iti.
19 Ni e ateghti, e nin damazimin mitiriamin aremeghan kogham. Eghti en
nguazim pura iki ikuvighan kogham. Kamaghin, atrivim dagheba e daningti,
e an ingangarir gumazamizir kinibar min ikiam. Eghti atrivim uaghan en
nguazim iniam. Kamaghin, e uari, ni oparir dagher oviziba e daning, eghti e
deragh ikiva ovengan koghti, en nguazim ikuvighan kogham.”
20 Mitiriar ekiam azir dughiar kam, bar ikuvigha ghuavira itima, Isipia bar
uan nguaziba isa Josep ganingizi, an atrivim bagha dagh ivese. Ezi Isipin
kantrin nguaziba, atrivim bar da ini.
21 Ezi Josep gumazamizibagh amima, me Isipin kantrin aven vong ko vong
sara ingangarir gumazamizir kinibar min iti.†
22 Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguazibara, Josep dagh ivezezir puvati.
Atrivim zurara dagiabar me givesi. Kamaghin, me uan nguaziba amangizir
puvati.
23 Ezi Josep kamaghin gumazamizibav gei, “Ia oragh. Ki datirighin ia ko
ian nguaziba sara ia givezegha gifa, ezi ia atrivimin ingangarir gumazamizir
kinibar min iti. Ezi ian nguaziba, da bar atrivimin nguaziba. Ezi kar ia
oparamin dagher oviziba. Ezi ia da inigh mangi dagher azenibar da oparigh.
24 Eghti gin azenibar dagheba asiamin dughiam otoghti, ia da isi, 5plan
pozibav kinigh. Egh ia pozitam atrivim daningigh, eghti 4plan poziba iana.
Egh ia taba oparisi dar arigh, taba ia uan amuiroghboriba ko, dar ami.”
25 Ezi gumazamiziba kamaghin migei, “Gumazir ekiam, ni bar en akurazi,
kamaghin e deraghvira ikiam. E bar ni minaba, ni e ataghizi, e atrivimin
ingangarir gumazir kinibar min iti.”
26 Ezi Josep Isipin kantrin migirigiar gavgavim kamaghin anetigha ghaze,
“Dagher azenibar itiba, ia da iniamin dughiamin, da bigh 5plan pozibav
kinigh, egh pozir tam atrivim daningigh.” Arazir kam a kamaghira ikia iza
datirighin iti.‡ Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguaziba, darara atrivimin
nguazibar min itir puvati.

Josep Kenanin nguazimin Jekop afasa akar dikirizim gami

27 Ezi Israelia Isipin kantrin aven, Gosenin Distrighin apiagha, danganir
kamin nguazim ini. Egha me borir avirim batava bar aviraseme.
28 Ezi Jekop uabi 17plan azenibar Isipin kantrin apera, egha a 147plan
azeniba ikiava areme.
29 A fo, a gurumram ovengam, egha a uan otarim Josepin diazi, a ize. Ezi
a kamaghin a migei, “Ni guizbangira bar na gifuegh, uan dafarim isi nan
buarakirimin apengan amadagh, akar dikirizir gavgavim damigh suam, ni
bar arazir aghuimin na damuam. Ni Isipin kantrin narafan kogham.
30 Eghti ki aremeghti ni nan kuam inigh Isipin kantri ategh mangi, nan
inazir afeziabar kuabar afezir danganimin narafagh.”

---

† **47:21:** Gumaziba fomira akar kam, Grikin akamin a gigha ghaze, gumazir kaba ti kamaghin migei, “Josep Isipin danganiba bar dar gumazamizibagh amizi, me atrivimin ingangarir gumazamizir kinibar ike.” ‡ **47:26:** Akar kam, “ikia iza datirighin iti,” an en dughiamin migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin migei. **47:29:** Jenesis 49:29-32; 50:6

Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ni mikemezi moghin
damuam.”
31 Ezi Jekop ua kamaghin migei, “Ni Godin akagh bar guizbangira mikim
suam, ni guizbangira bizir kam damuam.” Ezi Josep Godin akagha ghaze,
ki guizbangira bizir kam damuam. Ezi Jekop, Josep bagha bar akongegha,
aviragha ghuaghira uan dapanim isa dakozim gati.

48

Jekop deragha Efraim ko Manase damuasa, akar aghuim aning ganingi

1 Ezi gin me kamaghin Josep migia ghaze, “Nin afeziam arei.” Ezi
Josep dikavigha uan otarir pumuning Manase ko Efraim, aning inigha uan
afeziam Jekopin ganasa zui.
2 Ezi gumaziba kamaghin Jekop migei, “Nin otarim Josep nin ganasa izegha
gifa.” Ezi Jekop mong gavgavigha dakozimin dikavigha apera.
3 Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Gavgaviba Bar Itir God, Lusin
nguibamin, na bato, a Kenanin nguazimin itir nguibam. Egha a deraghvira
na damuasa akar aghuim na mikeme.
4 Egha a kamaghin mikeme, ‘Ki borir aviriba ni daningam, eghti nin
ovavir boriba bar avirasemeghti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir
afeziamin otogham. Eghti ki nguazir kam isi, nin ovavir boribar aningti, a
men nguazimin iki mamaghira ikiam.’ ”
5 Egha Jekop ua kamaghin migei, “Ki tighar Isipin kantrin ni bativamin
dughiam, nin amuim otarir pumuning bate. Ezi borir kamning, bar nan
borimningra ikiam. Efraim ko Manase bar nan borimningin min ikiam, mati
Ruben ko Simeonin min.
6 Eghti nin borir, Efraim ko Manasen gin otivighamba, me bar nina. Eghti
gin me nguazim tuiragh vaghvagh me daningamin dughiamin, borir kaba
me Efraim ko Manasen adarazir aven ikiam, kar men aveghbuar ekiamning.
7 Ki fomira Mesopotemian nguazim ategha uamategha Kenanin
nguazimin izima, nin amebam Resel areme. An aremezir dughiamin, e
mong Efratan nguibamin saghon iti. Egha ki Efratan zuir tuavimin miriamin
anefa. Efrata, kar Betlehemin ziar ghurim. Ezi ki Resel bar an apangkuvigha
bar oseme. Kamaghin, ki nin otarimning bagha akar aghuir kam migei.”
8 Ezi Jekop Josepin borimning ganigha kamaghin aning bagha azara, “Kar
tinan borimning?”
9 Ezi Josep ghaze, “Kar nan otarimning, ki Isipin kantrin itir dughiamin,
God aning na ganingi.”
Ezi Jekop ghaze, “Ni aning inigh nan boroghin iziti, ki bizir aghuiba aning
daningam, egh God ko mikimti a deraghviram aning damuam.”
10 Dughiar kamin Jekop bar ghuri, ezi an damaziba deragha bizibar garir
puvati. Kamaghin, Josep borimningin akua iza Jekopin boroghira tuzi, Jekop
aningin toregha aning muki.
11 Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Ki fomira ghaze, ki nin guamin
ganighan kogham. Ezi datirighin God na ataghizi ki ni ko nin borimning sara,
bar moghira ian gari.”
12 Ezi Josep borimning Jekopin apozimin aning ini. Egha gin Josep
ziar ekiam Jekop daningasa, aviragha ghuaghira guam Jekopin boroghira
nguazim giri.
13 Egha Josep kamaghin ifonge, Manase Jekopin agharir guvimin tughiv
ikiam, eghti Efraim Jekopin agharir ikiriam tughiv ikiam. Kamaghin a

48:3: Jenesis 28:13-14 **48:7:** Jenesis 35:16-19

Manase agharir ikiriamin an suiragha, Efraim agharir guvimin an suira,
egha aning inigha Jekopin boroghin ghu.
14 Jekop fo, Manase, an otarir ivariam. Ezi puvati, a uan agharimning
ighuvagha, agharir guvim isa otarir dozim Efraimin dapanim gati. Egha
agharir ikiriam isa otarir ivariam Manasen dapanim gati.
15 Ezi Jekop deraghvira Josep damuasa kamaghin Godin azaragha ghaze,
"God, nan inazim Abraham ko nan afeziam Aisak, aning bar nin apengan
ike. Ezi ni bar deravira nan gari, dughiar amebam na batezimin iza datirikin.
16 Egha ni enselin mamin min na bato, egha ki ikuvasava amima, ni nan
akura. Ezi ki datirighin nin azai, ni deravira borir kamning damu. Egh ni
aningin ovavir boribar amuti, me nguazir kamin bar avirasemegham. Eghti
aning bangin, gumazamiziba nan ziam ko, Abraham ko Aisakin ziamning
sara okinighnighan kogham."
17 Josep uan afeziamin garima, an agharir guvim isa Efraimin dapanim
gisin arizima, a kamaghin nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati.
Kamaghin, a uan afeziamin agharir guvimin suiragha, Manasen dapanim
gisin darighasava ami.
18 Egha a kamaghin afeziam migei, "Afeziam, ni kamaghin damuan marki.
Otarir kam, an otarir ivariam. Ezi ni uan agharir guvim an dapanim gisin
datigh."
19 Ezi afeziam aghuagha, kamaghin Josep migei, "Nan otarim, ki fo.
Manasen adarazi uaghan bar avirasemegham. Eghti an dozimin adarazi
bar moghira bar avirasemegh, egh Manasen adarazigh afiragham. Egh me
kantrin aviribar gumazamizibar min bar avirasemegham."
20 Ezi dughiar kamin Jekop deraghavira aning damuasa bizir aghuiba isa
aning ganiga, kamaghin Josep migei, "Gin izamin dughiamin, Israelia, God
deraghvira igharaz darazi damusi an azangsigh, nin borimningin ziamning
diponiva mikim suam, God deravira Efraim ko Manase gamizi moghin, a
deravira ia damuam." Ezi arazir kamin Jekop Efraim faragha anetigha,
Manase gin aneti.
21 Egha Jekop kamaghin Josep migei, "Ni oragh, ki ovengasava ami. Eghti
God ia ko ikiam, egh ua ia inigh uamategh ian inazibar nguazimin mangam.
22 Guizbangira, Sekemin nguazimin itir mighsiar apirazim, a bar nguazir
otevir aghuim. Ezi ki fomira uan midorozir sabam ko pimin suiragha, Amo-
ria ko misuegha nguazir kam ini. Ki nguazir otevir kam, nirara daningam.
Ki nin aveghbuabar aningan kogham."*

49

Jekop, God an boriba deragh me damuasa ifuegha,
an akar aghuiba me ganidi

1 Egha Jekop uan boribar diazi, me izima, a kamaghin me migei, "Ia nan
boroghira iziti, ki bizir gin ia bativamibar gun ia mikimam.
2 Ki Jekop ian afeziam, nan ziar mam Israel, ia nan boriba, ia bar izi nan
boroghin uari akuvagh, deraghvira uan kuariba arigh na baragh.

48:20: Hibru 11:21 * **48:22:** Israelia ghua Kenanin nguazimin itir dughiamin, Josepin adarazi Sekemin nguibam ini. Ni Josua 24:32in gan. Ezi Hibrun akamin, ziar kam, "Sekem," an ararem akar kam mirara ghu, "asizir suer akuam tuzir aghuiba an iti." Ni 1 Samuel 9:24in gan. Kamaghin, dughiar kam Jekop ghaze, a Sekemin nguazim isi Josep daningam. Guizbangira, an akar isin zuim gamua ghaze, a nguazir otevir Josep daningamim, an aveghbuaba iniamin nguazim gafiragham.

3 “Ruben, nan borir ivariam, kɨ gumazir igiamra ikia nɨ bate. Ezɨ nɨ bar
ekevegha bar gavgavigha nan borir igharazibagh afira.
4 Egha nɨn araziba mati aperiam ivemari moghɨn bar gavgavigha ongani,
ezɨ gumazitam nɨ gativaghan kogham. Nɨ uan afeziamɨn amuir dozim
koma akuigha, bar arazir kuram gamigha aghumsɨzir ekiam na ganɨngi.
Kamaghɨn, nɨ ua faragh ikian kogham.*
5 “Ezɨ Simeon ko Livai, aning aveghbuamning. Aning uaning inigha
mɨdorozir biziba isa igharaz darazi paza me gami.
6 Egha aning atarava gumazibav sozima, me ariaghiri. Egha aning pura
ikia uan ifongiar kuramɨn gɨn ghua bulmakaubar suer duiar agɨribar aghori.
Kamaghɨn, kɨ aning ko navir vamɨra ikian kogham. Ezɨ bizir kɨ aning
damuasa nɨghnɨgha akam akɨriziba, kɨ dar gɨn mangan aghua.
7 Aningɨn adariba bar gavgafi, ezɨ aningɨn anɨngagharim bar kufi, ka-
maghɨn aningɨn anɨngagharir kam aning gasɨghasɨgham. Eghtɨ kɨ aning
damightɨ, aningɨn ovavir boriba tintinibar Israelian gumazamizir igharaz-
ibar tongɨn ikiam.
8 “Juda, nɨn aveghbuaba nɨn ziam fam. Egh nɨ uan apanibar fɨribar suigh
me abɨntɨ, nɨn aveghbuaba nɨn guamɨn uan dapaniba avigh, ziar ekiam nɨ
danɨngam.
9 Ezɨ Juda, nan otarim, nɨ mati laionɨn igiar mam. An asɨzibav sogha da
apa, ghua bar gavgafi. Egha nɨmɨra apiav ikia uabɨ akunasavɨra gara iti, ezɨ
gumazamiziba a dɨpovan atiatingi.
10 Egha an atrivimɨn aghorimɨn suiraghtɨ, an an gavgavir ekiam akaghtɨ,
a ikɨ mamaghɨra ikiam. Egh an ovavir boribar atrivimɨn mɨn ikɨ mangɨtɨ,
gumazamiziba bar a bagh bizir aghuiba inigh a bagh izamin dughiam
otogham.† Egh a kantriba bar dagh ativagham.
11 Egha a wainɨn ikarɨzir bar aghuir avɨriba iti. Egha a uan donkin
amebamɨn nguzim ikiasa, pura wainɨn ikarɨzir kabar a iti. Egha a wainɨn
ovɨziba mɨrmɨra, wainɨn dɨpar avɨribagh ami, eghtɨ gumazamiziba dar amɨ
da gɨvaghan kogham. Ezɨ a wainɨn dɨpar maba isa uan korotiaba rue.
12 Egha a wainɨn dɨpar avɨriba apava, kamaghɨn an damazimning aghefe.
Ezɨ a bulmakaun oter eborir avɨriba apava, kamaghɨn an atariba bar
ghurghuri.
13 “Ezɨ Sebulun ongarimɨn boroghɨra ikiam, ezɨ an ongarir dadarim, kuriba
ikiamin danganir aghuim ikiam. Eghtɨ an nguazimɨn ababanim bar mangɨ
Saidonɨn nguibamɨn nguazim bɨragham.
14 “Isakar a donkin bar gavgavim. Egha a pura mɨtarir biziba ateribar
tongɨn irav iti.‡
15 A uan nguazimɨn garima a ikiamin danganir bar aghuim, egha a bar
pura ingari. Egha gɨn a pura ingangarir gumazir kɨnimɨn mɨn ingangarir bar
ekiam gami.
16 “Ezɨ Dan,§ a gumazir dapanir ekiamɨn mɨn ikɨva, uan gumazamizibagh
ativagh ikɨtɨ, me Israelian anabar igharazibar mɨn otivam.

---

* **49:4:** Nɨ Jenesis 35:22ɨn gan. **49:9:** Dɨboboniba 24:9; Akar Mogomem 5:5 **49:10:** Onger Akaba 60:7; 108:8 † **49:10:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgɨar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. Gumazir maba Hibrun akam mong a gɨghagharɨra egha kamaghɨn akar kam osiri, “A gavgavir kamɨn suiragh ikɨ mangɨ gumazir ingangarir kam ɨniamɨn gumazim otogham.” ‡ **49:14:** Akar kam, “mɨtarir biziba ateriba,” Hibrun akamɨn deragha mɨgeir puvatɨ. Gumazir maba kamaghɨn a gɨra, “sipsipbar dɨvazim.”
§ **49:16:** Hibrun akam, ziar kam, “Dan,” akar kam mong an mɨrara ghu, “Ativagh.”

17 Egh Dan kuruzir kurar mamɨn mɨn tuavir mɨriabar ikɨ mɨzuamam.
Eghtɨ hoziaba ivemarɨ tuavimɨn izɨtɨ, a uabɨ fegh kunigh men suebagh inivtɨ,
gumazir hoziabagh apiaziba me daighiregham.
18 "O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan akurvaghasa kɨ nɨ mɨzuai iti.
19 "Gat, okɨmakɨar gumaziba izɨ nɨ mɨsogham. Eghtɨ nɨ men mɨdoroziba
ikarvagh me batueghtɨ me mangam.
20 "Aser, nɨn nguazim dagher avɨriba ikiam. Nɨ dagher isɨngtɨzir atrivim
bar ifongeziba tuam.
21 "Naptali nɨ mati, memen atiam uan ifongiamɨn gɨn zui. Egha nguzir
diriba bati.
22 "Josep nɨ mati wainɨn ikarɨzir aghuim, a dɨpar atuir mamɨn boroghɨn
otogha aghua ovɨziba bati. Egha an aghariba ruarigha dɨvazim avara.
23 Ezɨ gumazir pibar asa mɨsoziba, me pamten a gasavɨra iti. Me a gaseghtɨ
an aremeghasa me pazava a gami.
24 Ezɨ Josep uan pimɨn benim fɨrizir puvatɨ. Godɨn Bar Gavgavim Itim,
a Jekopɨn God, a gavgavim isa Josep ganɨngi, ezɨ Josepɨn agharim amɨrazir
puvatɨ. Ezɨ Godɨn kam, a Israelian Garir gumazim, egha a mati Israelia Modir
Dagɨar Gavgavim.
25 Kar nɨn afeziamɨn God, kar Godɨn Gavgaviba Bar Itim. Egha a uabɨra
deravɨra nɨ gamua, bizir aghuir avɨriba nɨ ganɨdi. Egh overiam damutɨ,
amozir avɨrim nɨ gizam. Egh a dɨpar avɨrim damutɨ, da nguazimɨn otivam.
Eghtɨ a nɨn adarazir amizibar amutɨ, me borir avɨriba batam.
26 Ezɨ kɨ nɨn afeziam, kɨ bizir aghuir avɨriba nɨ ganɨdi. Eghtɨ bizir aghuir kɨ
nɨ danɨngamin kaba, nɨ da iniam, da otiv avɨrasemegh, mɨghsɨar dafaba aveg-
ham. Egh da bar nan inaziba fomɨra inizir bizir aghuibagh afiragham.**
Eghtɨ Josep, bizir kaba da bar nɨ bativam, nɨ gumazir kam, uan aveghbuabar
tongɨn gumazir ekiamɨn otogham.
27 "Ezɨ Benjamin mati afiar atiar ekiar mam, an asɨzibav sozima da
ariaghiri. Egha asɨzir mɨsogheziba a mɨzarazibar ada api. Egha guaratɨzibar
a inizir biziba tuisɨsi."
28 Ezɨ aveghbuar kaba, kar Israelian 12plan anababa. Ezɨ men afeziam
aremeghasa amuava, vaghvagh akar aghuim me ganɨdima, akar kam men
arazibar mɨrara ghu.

Jekop aremezɨ me anefa

29 Ezɨ Jekop akar aghuiba anigha gɨvaghava, kamaghɨn uan boribav gei,
"Kɨran oveghangɨn, kɨ oveaghuezibar nguibamɨn mangɨ uan inazir afeziaba
ko ikiam, kar gumazir ovengezibar nguibam. Eghtɨ ia na isɨ nan inaziba ko
dagɨar mozimɨn narafagh. Dagɨar mozir kam, a Efronɨn nguazimɨn iti. Efron,
a Hitian gumazir mam.
30 Mozir kam Makpelan nguazimɨn iti, a Kenanɨn nguazimɨn ikia, Mamren
nguibamɨn boroghɨra iti. Abraham Efron dam nguazir otevir kam givese,
eghtɨ a uan adarazir kuabar afamin danganimɨn mɨn ikiam.
31 Ezɨ mozir kamɨn, me Abraham uan amuim Sara ko aning afagha, uaghan
Aisak uan amuim Rebeka ko, aning afa. Ezɨ kɨ Lea uaghan mozir kamɨn
anefa.
32 Dagɨar mozir kam itir nguazim, Abraham Hitian adarazi dam a givese."

49:18: Onger Akaba 119:166; Aisaia 25:9; Maika 7:7 ** **49:26:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgɨar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. **49:30:** Jenesis 23:3-20 **49:31:** Jenesis 25:9-10; 35:29

33 Egha Jekop akar kabav mɨkemegha gɨvagha, uan suemning amɨkɨrɨgha
dakozim gisɨn atɨ. Egha an areme, ezɨ an duam ghua uan adarazi ko me
oveaghuezibar nguibamɨn iti.

50

1 Ezɨ Josep kamaghɨn uan afeziamɨn garima, an aremezɨ, a uan afeziam
gisɨn irɨgha a muigha bar an apangkuvigha azia uan afeziamɨn tori.
2 Egha gɨn Josep doktabav geima, me marasinba ko borer igharagha
gariba, an afeziamɨn mɨkarzim gaghui. Eghtɨ, an mɨkarzim ɨkuvighan
kogham. Ezɨ doktaba Josep mɨkemezɨ moghɨram ami.
3 Isipian kuabagh amir arazimra kara, me marasin kuamɨn mɨkarzim
daghu mangɨ 40plan dughiabar tugham. Kamaghɨn me ingangarir kam
40plan dughiabar Jekopɨn kuam gami. Ezɨ Isipia Jekop bagha azia ghua
70plan dughiabar tu.
4 Ezɨ aghuimazim ko azirakam gɨvazɨma, Josep atrivimɨn gumazir dapani-
bav gɨa ghaze, “E uari, ia na gifueghɨva, ia nan akam inigh atrivim bagh
mangɨ. Akar kam kamakɨn,
5 ‘Atrivim, nan afeziam aremeghasava amua, a na gamizɨ, kɨ akar dɨkɨrɨzim
gamua ghaze, kɨ an kuam inigh mangɨva dagɨar mozir a uabɨ okorezim, a
Kenanɨn nguazimɨn iti, kɨ an anefam. Kamaghɨn, nɨ nan amamangatɨghtɨ, kɨ
uan afeziamɨn kuam inigh mangɨ anefagh egh gɨn kɨ ua izam.’ ”
6 Ezɨ atrivim Josepɨn akam baregha kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Nɨ uan
afeziam ko akar dɨkɨrɨzir amizir kamɨn gɨn mangɨ, egh an kuam inigh
mangɨva anefagh.”
7 Ezɨ Josep uan afeziam mozimɨn anefasa zui. Ezɨ atrivimɨn gumazir
dapaniba, ko an dɨpenimɨn gumazir ekiaba, ko Isipian gumazir aruaba, me
bar Josepɨn gɨn zui.
8 Ezɨ Josepɨn adarazi, ko an aveghbuaba, ko an afeziamɨn adarasi, me
bar ghue. Ezɨ borir doziba ko, sipsipba, memeba ko bulmakauba, darara
Gosenɨn Distrighɨn iti.
9 Ezɨ karisba ko gumazir hoziabagh apiaziba, me uaghan Josep ko zui.
Guizbangɨra, gumazir bar avɨrim ghue.
10 Egha me ghua Atatɨn nguibamɨn otifi, Jordanɨn Fanemɨn aruem anadi
nakɨn. Kar me witɨn iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezɨ Josep
aghuimazir arazim gamua azia ghua 7plan dughiaba gɨfa. Dughiar kam, me
bar, azirakar dafam gamua pamtemɨn azi.
11 Ezɨ Kenania, me Atatɨn itir gumazamizir kabar gari, me aghuimazimɨn
ikiava azima, me kamaghɨn mɨgei, “Isipia aghuimazimɨn ikia azirakar ekiam
gami.” Kamaghɨn me danganir kam dɨbora ghaze, “Abel Misraim.” Ezɨ
danganir kam, a Jordanɨn Fanemɨn, aruem anadi naghɨn iti.*
12 Ezɨ Jekopɨn boriba an akamɨn gɨn ghua a mɨkemezɨ moghɨram ami.
13 Ezɨ me an kuam inigha Kenanɨn nguazimɨn ghugha, Makpelan
nguazimɨn itir dagɨar mozimɨn anefa, a Mamren nguibamɨn boroghɨn iti.
Abraham fomɨra Efron da nguazir kam givese, a Hitian mav, eghtɨ nguazir
kam, an adarazir kuabar afamin danganimɨn mɨn ikiam.
14 Ezɨ Josep uan afeziam afagha gɨvagha, uan aveghbuaba ko, a ko ghuezir
darasi, me uamategha Isipɨn ghue.

Josep uan aveghbuabar arazir kuraba gɨn amada

49:33: Aposel 7:15 **50:5:** Jenesis 47:29-31 * **50:11:** Hibrun akamɨn, ziar kam, “Abel Misraim,” an mɨngarim kamakɨn, “Isipia aziava arai.” **50:13:** Aposel 7:16

15 Ezɨ men afeziam aremezɨ, Josepɨn aveghbuaba gɨn kamaghɨn mɨgei,
“Manmaghɨn ami? Josep ti en ataravɨra ikiama, egha arazir kurar e a
gamiziba ikarvaghasa?”
16 Kamaghɨn, me Josep bagha akam amada. Akar kam kamakɨn, “En
afeziam tɨghar ovengamin dughiamɨn, an akar mamɨn e mɨkeme.
17 An akar kam nɨ danɨngasa e mɨkeme, ‘Josep, nɨn aveghbuaba arazir
bar kuraba nɨ gamua, bar pazavɨra nɨ gami. Ezɨ kɨ nɨn azai, ga uaning, nɨ
men arazir kurar kaba, gɨn amadagh.’ Ezɨ e datɨrɨghɨn, en afeziamɨn Godɨn
ingangarir gumaziba, e nɨn azai, e uari, nɨ en arazir kurar ekiar kam, a gɨn
amadagh.” Ezɨ Josep akar kam baregha azia iti.
18 Egha gɨn Josepɨn aveghbuaba ghuava an gara egha uan guaba avigha
ghuaghira Josepɨn suemningɨn boroghɨn nguazim giregha, kamaghɨn a
mɨgei, “E pura nɨn ingangarir gumazir kɨnibar otifi.”
19 Ezɨ Josep kamaghɨn me mɨgei, “Ia atiatingan markɨ. Kɨ Godɨn danganim
inighɨva, ia kotiam darɨghan kogham.
20 Bar guizbangɨra, ia na gasɨghasɨghasa akam mɨsoke. Ezɨ kɨ fo, God
ian amamangatɨzɨ, ia arazir kam gami. Guizbangɨra, God gumazamizir
avɨribar akurvaghasa ifonge, eghtɨ me ikuvighan kogham. Ezɨ ia God amizir
ingangarir kam gɨfogha gɨfa.
21 Kamaghɨn, ia atiatingan markɨ. Kɨ ia ko ian boribar ganam.” Josep akar
bar aghuir kamɨn uan aveghbuaba mɨkemegha men navibagh amima, me
navir amɨrizim ini.

Josep areme

22 Egha Josep Isipɨn kantrin uan afeziamɨn adarazi ko iti. Egha a 110plan
azenibar bar moghɨra nguazir kamɨn ike.
23 Egha Efraimɨn boriba ko an igiabar boribar gani. Ezɨ Makirɨn boriba
otivizɨ, me uaghan men akua Josep bagha ghuzɨma, a men suiragha me isa
uan apozim dafa. Makir, a Manasen borim.
24 Egha gɨn Josep kamaghɨn uan aveghbuabav gɨa ghaze, “Kɨran oveg-
hangɨn, kɨ aremegham. Eghtɨ God ian ganam, egh gɨn ian aku kantrin kam
ategh mangam. Ia fo, a fomɨra Abraham, Aisak ko Jekop nguazir mam me
danɨngasa akar dɨkɨrɨzir gavgavim gami. Egh a gɨn ia inigh nguazir kamra,
an mangam.”
25 Ezɨ gɨn Josep kamaghɨn Israelɨn otaribav gɨa ghaze, “Ia kamaghɨn na ko
akam akɨrigh, dughiar God ia bagh izamim, ia danganir kamɨn nan aghariba
inigh mangɨ.” Egha Josep uan aveghbuabagh amima, me guizbangɨra pɨn
akagha mɨkeme, me an akar kamɨn gɨn mangam.
26 Ezɨ Josep 110plan azenibar ikegha an areme. Ezɨ Isipian doktaba
marasin ko borer avɨribar an mɨkarzim gaghui, eghtɨ an mɨkarzim ikuvighan
kogham. Ezɨ me an kuam isa boksiar mam gatɨ, egha Isipɨn kantrin itir
danganir mam gatɨ.

50:20: Jenesis 37:26-27; 45:5-7 **50:25:** Ua Me Ini 13:19; Josua 24:32; Hibru 11:22

God Ua Uan Gumazamiziba Inigha, Isipin Azenan Zui
O
Ua Me Ini

Akar faragha zuim

Akinafarir kam bar faraghavira Israelia batozir bizir ekiamin gun migei. Bizir kam, a kamakin. Me Isipin kantri ataki, kar nguazir me pura ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir kinibar ikia kalabusin ingangarim gamizim.

Akinafarir kam migirigiar akuar ekiar 3pla iti.

1. Sapta 1 ghua 18, akinafarir akuar faragha zuim, an Israelia Isipin kantri ategha firiaghiregha gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Sainain Mighsiamin otozir darorim geghari.

2. Sapta 19 ghua 24, akinafarir akuar kam, God Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha, an akar gavgaviba me ganiga men sure gami, eghti me uan daroriba ko araziba deravira dar ganam.

3. Sapta 25 ghua 40, akinafarir akuar kamin aven, Israelia Godin Purirpenimin ingari. Egha Godin ziam fer araziba ko akar igharaziba iti. Egha uaghan ofa gamir gumazibar ingangarim damuamin migirigiaba an iti.

Faraghavira zuir gumazir ekiam Moses, an migirigiaba akinafarir kamin aven iti. God uabi gumazir dapanimin iki Isipia da ua Israelia iniasa a ginaba.

Nguazir kamin itir gumazamizir avirim, God Israelia ganingizir 10plan Akar Gavgavibagh fos. Akar Gavgavir kaba, sapta 20in iti.

God uabi amizir biziba dar migirigiaba akinafarir kamin faraghavira iti. God uabi Israelian apaniba da, ua me ini. God uabi me gamizi me ikizir vamira ikia ziar ekiam iti, egha me an gumazamizibara ikiasa a me ginaba. God uabi me geghuva gavgavim me ganidi. Eghti me ingangarir ekiar God ifongezibar amuam.

God ingangarim isa Moses ganingi

(Sapta 1--4)

Isipia pazavira Israelia gami

1 Jekopin otariba an gin Isipin kantrin ghu, me uan adarazi sara, men ziabar kara:

2-4 Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun, Benjamin, Dan, Naptali, Gat ko Aser.

5 Josep men faraghavira ghugha Isipin iti. Gumazamizir kaba me Jekopin otivizir ovavir boriba. Me bar men dibobonim 70in ghu.

6 Dughiar maba givazima, Josep, ko an aveghbuaba bar, ko gumazamizir dughiar mitaghniar kamin ikeziba, me bar ariaghire.

7 Ezi Israelin gumazamiziba borir avirim batima, men avirim bar ekevegha bar avirasemegha gavgavigha Isipin kantri bar a gizifa.

8 Azenir aviribar gin, atrivir igiar mam Isipin kantrin atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati.

9 Egha a uan gumazamizibav gia ghaze, “Israelian gumazamiziba bar avirasemе, ezi men avirim ko gavgavim bar en avirim ko gavgavim gafira.

1:1: Jenesis 46:8-27 **1:7:** Aposel 7:17 **1:8:** Aposel 7:18

10 Eghtɨ mɨdorozim otoghtɨ, me ti en apaniba ko uari akuvagh e ko
mɨsoghɨva, en kantri ategh aregham. Kamaghɨn amizɨ, e tuavitam batogh
me damightɨ, me otɨv arogh avɨrasemeghan kogham."
11 Kamaghɨn Isipian atrivim uan apengan ingarir gumaziba ko, me in-
gangarimɨn ganamin gumazir maba mɨsevegha, ingangarim me ganɨngi.
Men ingangarir kam, a kamakɨn, me puvɨra Israelia abɨn me damutɨ, me
bar osɨmtɨzir dafaba sara ingangarir ekiabar amuam. Me Israelia gamima
me nguibar ekiar pumuningɨn ingari, Pitomɨn nguibam ko Ramesesɨn
nguibamning, kar nguibar ekiar atrivimɨn daghebar arɨghamimning.*
12 Isipia bar pazavɨra Israelia gamima, me uaghan bar avɨrasemegha Isip
gizefi. Me kamaghɨn me gamua ghuavɨra iti me puvɨra ingarava, boriba bata
ghuavɨra iti. Kamaghɨn amizɨ, Isipia men atiatia bar men aghua.
13 Isipia me gamima, me puvɨra ingarava, osɨmtɨzir ekiaba ateri, Isipia tong
men apangkuvir pu. Bar puvatɨ.
14 Egha Isipia puvɨra me abɨra me gamima, me brighbar ingara dɨpenibar
ingarava uaghan azenibar obarir ingangaribagh ami. Ezɨ ɨkɨrɨmɨrim bar
men asɨghasɨki.
15 Ezɨ Isipɨn atrivim, Sifra ko Puan dia, aning Hibrun amizir otasava
amibar, akurvazir amizimning. Egha an akar gavgavim aning ganɨga, ghaze,
16 "Gua Hibrun amizir otasava amibar akurvaghɨva gan, amizim otarim
bateghtɨ, gua a mɨsueghtɨ an aremegh. A borir guivim bateghtɨ, gua aneteghtɨ
a ikɨ."
17 Ezɨ amizir kamning Godɨn atiatiava Isipɨn atrivim aning mɨkemezɨ
moghɨn amir puvatɨ, egha otariba ataghɨrazima me iti.
18 Ezɨ Isipɨn atrivim aningɨn diagha aningɨn azara, "Gua tizim bagha
otariba ataghizɨma me iti?"
19 Ezɨ amizimning kamaghɨn atrivim mɨgei, "Hibrun amiziba Isipian amiz-
ibar mɨn amir puvatɨ, me amizir gavgaviba. Me otɨsɨ, me bar zuamɨra
otegham, kamaghɨn amizɨ, ga tɨghar maghɨn mangɨtɨ me otegh gɨvagham."
20-21 Amizir kamning Godɨn atiati, kamaghɨn amizɨ God deragha aning
gamima aning uaghan uaning bagha boriba bati. Kamaghɨn Israelɨn gu-
mazamiziba bar otava arogha ghuavɨra ikia gavgafi.
22 Ezɨ gɨn atrivim kamaghɨn Isipɨn gumazamiziba bar me mɨgei, "Ia Hibrun
otarir ririviba isɨ, Nailɨn Fanemɨn me akunigh. Egh guivir ririviba ateghtɨ,
me ikɨ."

2

Moses iririvimra itima, me a mɨsoghezɨ an aremezir puvatɨ

1 Dughiar kamɨn Livain ovavir borir gumazir mam, a Livain ovavir borir
amizir mamɨn iti.
2 Gɨn amizir kam navim asegha otarir mam bate. Egha an an garima, an
ganganim bar dera, kamaghɨn amizɨ a 3plan iakɨnibar a modi.
3 An amebam uam a mongan asaghava, akɨrar me ighurunibar mɨn
garir grazir aghuibar ingarizir mam inigha, koltan an toriba apɨri. Eghtɨ
dɨpam aven mangan kogham. Egha borim aven anetɨgha ghua Nailɨn Faner
mɨriamɨn grazibar tongɨn dɨpam gisɨn anetɨ.
4 Ezɨ borimɨn amezemebam mong saghuiamɨn tugha modogha an gari,
bizir tizitam a bativam.

1:10: Aposel 7:19 * **1:11:** Pitom ko Ramesesɨn nguibar ekiamning, me aning ingarigha, atrivimɨn dagher dɨpenir dafaba aningɨn aven ingari. Ezɨ Isipia dagheba otevir dughiamɨn araravim gamua dagher avɨrim aning garɨsɨ. **1:17:** Ua Me Ini 1:21 **1:22:** Aposel 7:19 **2:2:** Aposel 7:20; Hibru 11:23

5 Ezɨ atrivimɨn guivim ruasa fanemɨn uaghirima, an ingangarir amiziba an gɨn ghua dɨpar mɨriamɨn arui. Ezɨ atrivimɨn guivim amuaviava akɨrar kam grazibar tongɨn an apigha, a iniasa ingangarir amizir mam amada.
6 Egha atrivimɨn guivim akɨrar kamɨn asuam kuigha otarimɨn garima, an araima, an an apangkufi. Egha kamaghɨn mɨgei, "Kar Hibrubar borir mam."
7 Ezɨ an amezemebam izava an azai, "Kɨ mangɨva Hibrun amizitam mɨkemeghtɨ, a nɨ bagh oteba a danɨngam?"
8 Ezɨ atrivimɨn guivim kamaghɨn mɨgei, "Aria, nɨ mɨgei moghɨn damu." Ezɨ guivim ghua borimɨn amebamra inigha ize.
9 Ezɨ atrivimɨn guivim amizir kam kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, "Nɨ borir kam inigh na bagh a damu oteba a danɨngtɨ, kɨ nɨ givezam." Ezɨ amizir kam borim inigha a bagha a gamua oteba a ganɨdi.
10 Gɨn borir kam ekevezɨma, an amebam a inigha atrivimɨn guivim bagha ghu. Ezɨ atrivimɨn guivim, otarir kam, mati an otozir borimɨn mɨrara ua bagha a gami. Egha a kamaghɨn uabɨ mɨgei, "Kɨ dɨpamɨn a isava azenim gatɨ. Kamaghɨn, kɨ ziam, Moses, a darɨgham."*

Moses ara Midian kantrin ghu

11 Ezɨ gɨn Moses aghuigha gumazim aragha gɨvagha, atrivimɨn dɨpenimɨn azenan ghua Hibrubar ganasa zui, kar an akar gumazamiziba. A ghua men garima, Isipia ingangarir osɨmtɨzibar amuasa puv me abɨri. A uaghan garima, Isipian mav Hibrun mav mɨsosi, kar an akar gumazir mam.
12 Ezɨ Moses tintinibar garima, tav itir puvatɨzɨ, a Isipɨn gumazir kam mɨsuegha an kuam gigimɨn aven a modo.
13 Egha an amɨmzaraghan uamategha ghua garima, Hibrun gumazimning uaning mɨsosi. Ezɨ a mɨdorozim forezir gumazim mɨgei, "Nɨ tizim bagha uan akar gumazim mɨsosi?"
14 Ezɨ gumazir kam a ikaragha ghaze, "Tina nɨ amɨsevezɨ nɨ en gumazir dapanim ko jasɨn ikiava en gari? Nɨ Isipian gumazim mɨsoghezɨ an aremezɨ moghɨn, nɨ na mɨsueghtɨ kɨ aremeghasa, a?"
Ezɨ Moses kamaghɨn oregha atiatigha, kamaghɨn nɨghnɨsi, "Kɨ amizir bizir kam, gumazamiziba a gɨfo."
15 Ezɨ Isipɨn atrivim gɨn Moses amizir bizir kam baregha, Moses mɨsueghtɨ an aremeghasava ami. Ezɨ kamaghɨn Moses atrivimɨn ara ghua, Midianɨn nguazimɨn oto. Egha mozir dɨpar mamɨn mɨriamɨn aperaghav iti.
16 Midianɨn nguazimɨn, ofa gamir gumazir mam, an ziam Jetro. A 7pla guiviba iti. Ezɨ dughiar kam, an guiviba iza mozir pam tuigha uan afeziamɨn sipsipba ko memebar anɨngasa, itarir bar ekiam gingasava ami.
17 Ezɨ sipsipbar garir gumazir maba iza Jetron guiviba, me batosi. Ezɨ Moses guivibar akuragha gumazir kaba munamadagha, dɨpam tuigha Jetron sipsipba ko memebagh anɨngi.
18 Ezɨ me uamategha zuima men afeziam men azara, "Manmagh amizɨ ia zuamɨra uamatenge?"
19 Ezɨ me kamaghɨn a mɨgei, "Isipɨn gumazir mam en akuragha sipsipbar garir gumaziba munamada. Egha dɨpam tuigha en sipsipba ko memebagh anɨngɨ."
20 Ezɨ afeziam men azara, "Gumazir kam managh iti? Ia tizim bagha anetegha ize? Ia mangɨva a mɨkemeghtɨ a izɨva, e ko damɨ." Ezɨ me ghua Moses inigha izi.

2:10: Apostel 7:21 * **2:10:** Hibrun akamɨn, ziar kam, "Moses," akar kamɨn mɨrara ghu, "A inigh pɨn anang." **2:11:** Hibru 11:24 **2:11:** Apostel 7:23-28 **2:15:** Apostel 7:29; Hibru 11:27

21 Ezi Moses Jetro ko ikiasa ifonge. Ezi Jetro uan guivim Sipora, Mosesin
ikiasava a ganingi.
22 Ezi Sipora otarim batezi, Moses kamaghin migei, "Ki nguibar
igharazimin gumazimin min iza ia ko iti, kamaghin ki ziam Gersom a
gati."†
23 Dughiar ruarim givazima, Isipin atrivim areme. Ezi Isipia Israelia
me gativagha men gari, me puvira ingara osimtizir kaba isavira ikiava,
akurvazim bagha pamtemin arai, "O God, en akuragh." Ezi men ararem God
bagha ghuavanabo.
24 Ezi God men ararem baregha Abraham ko, Aisak ko, Jekop ko, amizir
Akar Dikirizir Gavgavim ginirі.
25 Kamaghin God, Israelin gumazamizibar garima men ikirimirim bar
ikufi, ezi a men apangkuvigha, men akurvaghasa nighnisi.

3

God Mosesin dia

1 Dughiar mamin Moses uan amerem Jetron sipsipba ko memebagh
eghuva, da inigha gumazamiziba puvatizir danganir mamin ghua, a ifagha
vongin ghua Horepin oto, kar God baghavira itir mighsiam. Horepin
Mighsiamin ziar igharazim, Sainai.
2 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel temer otevir mamin aguabar tongin avir
mizariabar aven, puram a bato. Ezi Moses temer otevir kamin gari, avim
isia daforofozima, temem isir puvati.
3 Ezi Moses aguaghfagha ghaze, "Kar bizir igharazim! Tizim bagha temer
kam isir puvati? Ki roghira mangi an ganigham."
4 Ikiavira Itir God, Mosesin gari a roghira izima, God tememin aguabar
tongin ikia an dia, "Moses! Moses!"
Ezi Moses a ikara, "Ki kati."
5 Ezi God ghaze, "Ni roghira izan marki! Nguazir ni isin tughav tir kam, kar
anogoroghezir nguazim, a nan nguazimra. Kamaghin ni uan dagarir asuaba
suegh."
6 Egha God ua kamaghin migei, "Ki nin afeziamin God. Egha uaghan nin
inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jekopin God." Ezi Moses Godin akam
baregha, an ganan atiatigha uan guam avara.
7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ki guizbangira gari, nan gumaza-
miziba Isipin kantrin ikia, men ikirimirim bar ikufi. Egha ki me barazi, me
ingangarimin garir gumazir kurabar atiatia, nan akurvazim bagha arai. Ezi
ki bar men osimtizibagh fogha men apangkufi.
8 Egh ki Isipian dafarim da ua me inigh men akuraghasa izaghiri. Egh
Isipian nguazimin men aku, nguazir ekiar aghuimin mangam, nguazir kam
a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Nguazir kam,
Kenania, Hitia, Amoria, Peresia, Hivia ko Jebusia, datirighin a gapiaghav iti.
9 Ezi nan gumazamiziba, ki men ararem baregha, Isipia pazavira me gamir
arazibar ganigha gifa.
10 Kamaghin amizi, ki ni amadi. Eghti ni Isipian atrivim bagh mangiti a nin
amamangatighti, ni nan gumazamiziba inigh Isipin kantri ateghiva azenan
izam."

---

† **2:22:** Hibrun akamin, ziar kam, "Gersom," akar kamin mirara ghu, "nguibar igharazimin gumazim." **2:24:** Jenesis 15:13-14 **3:2:** Aposel 7:30-34

11 Ezɨ Moses kamaghɨn God mɨgei, “Kɨ gavgaviba ko ziaba puvatɨzir gumazim. Guizbangɨra, kɨ atrivim bagh mangɨva Israelia inigh Isip ategh azenan izan iburaghburaki.”

12 Ezɨ God a ikara, “Kɨ nɨ ko ikiam. Nɨ gumazamiziba inigh Isipɨn azenan izɨva mɨghsɨar kamɨn nan ziam fam. Bizir kam nɨ damighti nɨ fogham, kɨ nɨ amada.”

13 Ezɨ Moses kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Kɨ Israelia bagh mangɨ me mɨkɨm suam, ‘Ian ovavibar God ia bagha na amada,’ eghti me nan azaragham, ‘An ziam tina?’ Eghti kɨ manmaghɨn me mɨkɨmam?”

14 Ezɨ God Moses mɨgɨa ghaze, “Kɨrara, Kɨ Uabɨ Kɨ Kamaghɨra Iti. Nɨ kamaghɨn me mɨkɨm, ‘Kɨrara Kɨ Uabɨ, kar Godɨn ziam, egha a ia bagha na amada.’ ”

15 Egha God ua kamaghɨn Moses mɨgei, “Nɨ kamaghɨn Israelian gumazamizibav kɨm, ‘Ikiavɨra Itir God, a ian inazir afeziabar God, an Abraham ko Aisak ko Jekopɨn God, a na amadazɨ, kɨ ia bagha izi.’ Ziar kam, Ikiavɨra Itir God, a zurazurara nan ziam, ezɨ gɨn otivamin boriba ziar kamra na dɨpon.*

16 Nɨ mangɨva Israelɨn gumazir dapaniba akuvagh me mɨkɨm suam, ‘Ikiavɨra Itir God, a ian ovaviba, Abraham, Aisak ko Jekopɨn God, a na batogha, kamaghɨn mɨgei: Kɨ ian garima, Isipia pazavɨra ia gami.

17 Kɨ ia inigh Isipɨn kantrin azenan mangasa mɨkemegha gɨfa, kantrin kam me pazavɨra ia gami. Egh kɨ ia inigh nguazir aghuimɨn mangam. Nguazir kam a bar derazɨ, biziba an ikiava bar deraghavɨram aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Peresia, Hivia ko Jebusia datɨrɨghɨn a gapiagha iti.’

18 “Eghti Israelɨn gumazir dapaniba nɨ baraghti, nɨ me inigh Isipɨn atrivim bagh mangɨva kamaghɨn a mɨkɨm, ‘Ikiavɨra Itir God, a Hibruian God, a iza e bato. Nɨ datɨrɨghɨn en amamangatɨghti, e 3plan aruebar mangɨ gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn mangɨghɨva, Ikiavɨra Itir God, en God, e an ofa damuam.’

19 “Kɨ kamaghɨn fo, Isipɨn atrivim ian amamangatɨghan kogh mangɨ, a ganti nan gavgavim an gavgavim gafiragham. Eghti a dughiar kamɨn ian amamangatɨghti, ia mangam.

20 Kɨ uan gavgavimɨn Isipia gasɨghasɨgh, mirakelɨn igharagha garir avɨribar amuam. Bizir kabar gɨn, a ia ateghti, ia mangam.

21 “Kɨ Isipia damuti me ia gifuegham, eghti ia mangamin dughiamɨn, ia dafarir kɨnibar mangan kogham.

22 Israelian amiziba bar vaghvagh mangɨ, uarir boroghɨra itir Isipian amizibar dɨpenibar mangɨ, egh uaghan pura amizir uan adarazir dɨpenibar aven akuiba, korotiaba ko gol ko silvan kurkaziba bagh men azangsɨgh. Eghti gɨn Israelia bizir kabar uan otariba ko guivibar kurkiam. Tuavir kamɨn ia Isipian bizir aghuiba pura da inigh mangam.”

3:13: Ua Me Ini 6:2-3 **3:14:** Akar Mogomem 1:4; 1:8 * **3:15:** Hibrun akamɨn, me, Godɨn ziar a Moses mɨkemezim, kamaghɨn an osiri, “Yhwh.” Fofozir gumaziba deragha ziar kam dɨborir arazim gɨfozir puvati, egha gumazir avɨrir maba ghaze, e kamaghɨn a dɨponam, “Yave.” Hibrun akamɨn aven, akar kam mong an mɨrara ghu, “Kɨ uabɨ kɨ kamaghɨra ikiavɨra iti,” o “Kɨ zurara kamaghɨra ikiam.” (Nɨ ves 14ɨn gan.) Hibruia Godɨn ziar kam, gumazamiziba a dɨponan me bar anogoroke. Me akɨnafarimɨn an osiri, egha dughiar me a dɨponamim, me ghaze, “Ekiam.” Ezɨ Tok Pisin Buk Baibelɨn aven, e ghaze, “Ekiam,” o Bikpela. Ezɨ Aruamɨn Akamɨn aven, e ziar kam “Yave,” an mɨngarimɨn gɨn ghua, egha “Ikiavɨra Itir God,” dɨbori. Egha vezɨn manam ziar kam “Yhwh,” an iti, e kamaghɨn an osiri, “Ikiavɨra Itir God.” Kamakɨn, Ikiavɨra Itir God, a Godɨn ziam. **3:21:** Ua Me Ini 12:35-36

4

God mirakelbar amuamin gavgavim Moses ganingi

1 Ezi Moses God ikaragha ghaze, “Israelian gumazir dapaniba nighnizir
gavgavim nan ikian kogh, bizir ki me migeiba baraghan kogh, egh suam, ‘Ni
na batozir puvati,’ eghti ki manmaghin damuam?”
2 Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ni tizim uan dafarimin an suiraghav
iti?”
Ezi Moses ghaze, “Aghorir asadivim.”
3 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni nguazimin anekunigh.” Ezi Moses
anekunizima, a kuruzimin min otozi, Moses an degiaghiri.
4 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni uan dafarim amadagh an ipemin suiragh.”
Ezi Moses uan dafarim amadagha an ipemin suirazima, a uam aghorir
asadivimin oto.
5 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni kamaghin damighti Israelia nighnizir
gavgavim iki kamaghin fogham, Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, an
Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a ni bato.”
6 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, “Ni uan dafarim uan evarim
gisin korotiamin aven amadagh.” Ezi Moses uan dafarim uan evarim gisin
korotiamin aven amadaghava uam anesi, ezi arimariam lepa an dafarim
bato, egha a ghuariamin min ghurghuri.
7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni uan dafarim ua uan evarim
gisin korotiamin aven anemadagh.” Ezi Moses God mikemezi moghin ami,
egha a ua uan dafarim asizi, an dafarim ua deragha an mikarzimin mirara
gari.
8 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Me nighnizir gavgavim nin
ikian kogh, egh mirakelin ni faraghava amizimin ganigh nighnizir gavgavim
an ikian koghti, mirakelin kamnang me damighti, me nighnizir gavgavim
ikiam.
9 Egh me mirakelin arazir kamningin ganigh, egh nighnizir gavgavim ikian
kogh, egh nin akam baraghan koghti, ni Nailin Fanemin mangi dipatam tuigh
nguazim gingegh. Eghti dipar ni nguazim gingezim, ghuzimin otogham.”
10 Ezi Moses Ikiavira Itir God migia ghaze, “Marki, Ekiam. Ni na amangan
marki. Ki fomira iza datirighin deragha bizibav geir puvati. Ezi ni datirighin
na migeima, ki bizibav geir gumazimin min otozir puvati. Ki asoghosogha
bizibav gia, egha uaghan nimira bizibav gei. Egha ki mikimamin nighnizitam
zuamira a ginirighan kogham.”
11 Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Tina gumazimin akamin ingari? Tina
a gamima, an kuariba a bangani, o a migeir puvati? Tina a gamima, a gari,
o an damaziba an okafi? Kar kirara, ki Ikiavira Itir God, ki bizir kabagh ami
da otifi.
12 Ezi ni mangi. Ki nin akuraghti, ni mikimam. Ki ni mikimti, ni mikimam.”
13 Ezi Moses ghaze, “Ekiam, ga uaning, marki. Ni ti gumazir igharazitam
amadagh.”
14 Ezi Ikiavira Itir God atara Moses bagha navim an isi, egha kamaghin
migia ghaze, “Ni manmaghin uan avebam Aron ginighnisi? A Livain adarazir
gumazim. Ki fo, a deraghvira bizibav gei. Ezi a datirighin ni bagha izi. A nin
ganigh, an navim deragham.
15 Eghti gin ni a geghaniva a mikimamin bizibar a mikim. Ki guan
akuraghti, gua mikimam. Egh bizir manaba, ki gua mikimti, gua fofozim
inigh dar amuam.

16 A nin bizibav kimamin gumazim, egh a ni bagh gumazamizibav kimam.
Egh an nighnizimin a nin akatorimin min ikiam. Egha an damazimin, ni mati
an godin min ikiam.
17 Egh ni uan dafarimin aghorir asadivir kamin suiragh mangi. Egh ni gin
aghorir asadivir kamin mirakelbar amuam."

Moses uamategha Isipin ghu

18 Ezi Moses uamategha uan amerem Jetro bagha ghugha a migia ghaze,
"Ga uaning, ni na teghti ki uamategh Isipin mangigh uan adarazir ganika,
me ti ikiavira ikiama?"
Ezi, Jetro an amamangatigha a migia ghaze, "Aria, ni navir averiar
amirizim sara mangi."
19 Ezi Moses Midianra ikiavira itima, Ikiavira Itir God a migia ghaze, "Isip-
ian gumazir ni misoghasava amiba, me ariaghire. Kamaghin, ni uamategh
Isipin mangi."
20 Ezi Moses uan amuim ko otarir pumuning donki dafagha, asadivir
aghorir God iniasa a mikemezir kam, uan dafarimin an suiragha, dikavigha
Isipin zui.
21 Egha Ikiavira Itir God ua Moses kamaghin a migei, "Ni uamategh
Isipin mangighiva, atrivimin damazimin mirakelbar amu. Ki mirakelbar
amuamin gavgavim ni ganingi. Egh ki atrivimin navim damighti a gavgav-
igham, eghti a Israelian amamangatighti, me mangighan kogham.
22 Eghti ni kamaghin atrivim mikim suam, 'Ikiavira Itir God kamaghin ni
migei, "Israel nan otarir ivariam.
23 Ezi ki ni migei, Ni nan otarim ateghti a mangiva nan ofa damuam. Egh
ni an anogoreghti, a mangighan koghti, kamaghin, ki nin otarir ivariam
misueghti an aremegham."'"
24 Ezi Moses uan amuiroghboriba ko Isipin zuima, aminim pirima me
tuavir arizimin avughsazir danganir mamin iti. Ezi Ikiavira Itir God Moses
batogha a misueghti an aremeghasava ami.*
25 Ezi Mosesin amuim Sipora dagiar ghumtizir mam inigha uan otarimin
mikarzir mogomemin inim atugha, Mosesin dagarimning gatigha, kam-
aghin a migei, "Ghuzir kam bangin, ni datirighin na ko ga poroghamimning."
26 Dughiar kam Sipora mikarzir mogomemin inim aghorir arazim
ginighnigha egha ghaze, "Ghuzir kam bangin, ga poroghamimningin oto."
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin ganigha Moses ataghizi a ikia egha, aremezir
puvati.†
27 Ezi Ikiavira Itir God Aron migia ghaze, "Ni gumazamiziba puvatizir
danganimin mangiva Moses batogh." Ezi Aron dikavigha ghua Godin
mighsiamin otogha, Moses batogha an tore.
28 Ezi Moses bar Aron kamaghin a geghara ghaze, God akaba na ganingigha
egha Isipin mangiva dar gun mikimasa na amada. Egha God mirakelba nan
akagha ghaze, ki mangi Isipin dar amuam.
29 Egha gin Moses ko Aron Isipin otogha Israelian gumazir dapaniba bar
me akufa.
30 Ezi Aron Ikiavira Itir God Moses mikemezir biziba bar dar gun me migia,
egha uaghan mirakelba gumazamizibar damazimin dagh ami.
31 Ezi me nighnizir gavgavim iti. Me kamaghin oraki, Ikiavira Itir God me
bagha iza men garima, Isipia pazavira me gamima, a me bagha nighnigha

---

4:23: Ua Me Ini 12:29 * **4:24:** Moses uan otarimin mikarzir mogomemin inim atuzir puvati. Bizir kam bangin God a misueghti an aremeghasa. † **4:26:** Mosesin amuim Sipora, an danganim inigha otarimin nir mogomem atu. Kamaghin God anetaghizi a iti.

men apangkufi. Kamaghin, me teviba apirigha, dapaniba avigha nguazimin gara an ziam fe.

God ua Isipia da Israelia ini

5

(Sapta 5:1--15:21)

Moses ko Aron Isipin atrivimin ganasa zui

1 Egha Moses ko Aron Isipin atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God, a Israelian God ghaze, 'Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh isatam gumazamiziba puvatizir danganimin a damuva nan ziam fam.' "

2 Ezi atrivim ghaze, "Ikiavira Itir God, a tina? Ki tizim bagh a baregh Israelia ateghti me mangam? Ki Ikiavira Itir God gifozir puvati, kamaghin ki Israelia ateghti me mangighan kogham."

3 Ezi Moses ko Aron ghaze, "Hibruian God, a izava e bato. Kamaghin, e uari ni en amamangatighti, e aruer 3plan gumazamiziba puvatizir danganimin mangi, Ikiavira Itir God, e uan Godin ofa damuam. E kamaghin damighan koghti, an arimariar kuram o midorozir ekiamin e damigh e misueghti e arighiregham."

4 Ezi atrivim Moses ko Aron migia ghaze, "Gua manmagh nighnigha gumazamiziba men ingangarimin men anogorosi? Gua uan ingangarim bagh uamategh mangi.

5 Gua gan, Isipin aven Israelia bar aviraseme, ezi gua ingangarim damuan men anogorosi."

6-7 Egha dughiar kamra, Isipian gumazir kurar ingangaribar gariba ko, Israelian gumazir men apengan ingariba, atrivim me migei, "Ia ami moghin grazir midiarir brighbar ingariba isi Israelian daningan marki. Me uari mangi graziba iniam.*

8 Ia me mikimti, me brighbar ingarti, dar dibobonim faragha iti moghira kamaghira iki. Dibobonir kam isivagh magiran marki. Bar marki. Me amiragha egha ghaze, e ateghti e gumazamiziba puvatizir danganimin mangigh uan Godin ofa damuam.

9 Ia ingangarir aviriba me daning, egh me damuti, me bar puviram ingar, egh ifavarir migirigiar kaba baraghamin dughiaba puvatigham."

10 Ezi Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba ko men apengan itir ingangarimin garir gumaziba azenan ghua kamaghin Israelia migei, "Atrivim ghaze, 'E ua graziba ia daningan kogham.

11 Ia uan gavgavibar tintinibar mangi graziba iniva, brighin aviribar ingarti dar dibobonim faragha ikezi moghira iki.' "

12 Kamaghin Israelian gumazamiziba graziba buriasa tintinibar ghua, Isipin nguibamin danganibar grazir otevir muziariba buri.

13 Ezi ingangarimin garir gumazir kuraba men avigha ghaze, "E faragha graziba ia ganingizi ia brighbar ingarizi moghira, datirighin dughiaba bar kamaghira ingar."

14 Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba faragha Israelian gumazir maba, men apengan ingangarimin garir gumaziba me amisefe. Egha

---

* **5:6-7:** Israelia kantri Isipin ikia brighbar ingarir arazim kamaghin ghu. Me grazir midiarir otevir muziariba inigh, dipam itir beghneazim sara da veregh, brighbar min da aghoregh, da isi aruem o avim datighti da misigh gavgavigham.

datirighin me me bagha ghua, puv me misogha me migia ghaze, “Manmaghsuavira ia datirighin ingarizir brighin dibobonim, ia faragha ingarizi dibobonimin min otozir puvati?”

15 Ezi Israelian ingangaribar garir gumaziba ghua uari bagha atrivim migia ghaze, “Ni manmaghsua kamaghin e nin ingangarir gumaziba e gami?

16 Me graziba e ganingizir puvatigha, brighbar ingarasa puram e migei. Egha datirighin e misosi. Kar en osimtizim puvati. Ia Isipia, kar ian osimtizimra.”

17 Ezi atrivim kamaghin me migei, “Ia puram amiragha ingangarimin aghua! Egha ghaze, ‘Ni en amamangatighti, e mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam.’

18 Ia datirighira uamategh uan ingangarim damusi mangi! Me grazitaba ia danighan kogham. Eghti ia brighin dibobonir me ia mikemezir kam, ia dar ingarighti da otifigh.”

19 Ezi Israelian ingangarimin garir gumazir me misevezíba orazi, atrivim brighin dibobonim otevegh izighiran an anogoroke. Ezi me fo, datirighin osimtizir dafam me bato.

20 Egha me atrivimin danganim ategha ghua Moses ko Aron bato. Aning me mizua iti.

21 Egha ingangarimin garir gumaziba kamaghin aning migei, “Gua e gamizi datirighin e mati atrivim ko an gumazir dapanibar atinimin mughuriam ati. Egha me e misoghti e ovengamin tuavim akirigha gifa. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God guan arazir kamin ganigha gifa, egh guan arazir kamin ivezir kuram gua daningam.”

Mosesin navim bar osemezi a God ko migei

22 Ezi Moses uam Ikiavira Itir God bagha ghua kamaghin a migei, “Ekiam, ni manmaghsua uan gumazamiziba arazir kurar kamin me gami? Egha ni tizim baghavira na amadazima, ki kagh ize?

23 Ki nin akaba inigha ghua atrivim mikemezir dughiamin ikegha iza datirighin, atrivim arazir kurabar me gami. Ezi ni men akurvaghasa bizitam gamizir puvati.”

6

1 Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni datirighin mangi bizir ki atrivim damuamimin ganam. Ki uan gavgavimin a damighti, a nan gumazamiziba ateghti me mangam. Guizbangira, ki uan gavgavimin pamten ingar, pamten a mikimti a uan kantrin me batueghti, me mangam.”

God ua Moses migei

2 Egha God kamaghin Moses migia ghaze, “Ki uabi ki Ikiavira Itir God.

3 Azenir bar faragha ghua givazibar, ki Abraham ko Aisak ko Jekop, me batifi. Ezi me fo, ki Gavgaviba Bar Itir God. Egha ki uan ziam Ikiavira Itir God, an gun me mikemezir puvati. Me ziar kam gifozir puvati.

4 Egha ki uaghan uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko anekirigha ghaze, ki Kenanian nguazim me daningam. Nguazir me itir kam, kar men nguazim puvati.

5 Isipia datirighin Israelia gamizi, me ingangarir gumazir kinibar ikia, tuava ararer dafam gami. Ezi ki men ararem baregha, uan Akar Dikirizir Gavgavim giniri.

6:2: Jenesis 17:1; 28:3; 35:11; Ua Me Ini 3:13-15

6 "Ni nan akam isi Israelia me daning, 'Ki uabi, ki Ikiavira Itir God. Ki Isipian
dafarim da ia iniva osimtizir me ia gariziba da ia inigh, egh ia damighti
ia firighiregham. Egh ki uan gavgavimin ivezir kuram me daning, egh ian
akuragh ua ia iniam.
7 Egh ki ia damighti ia nan gumazamizibar ikiti, ki ian Godin min ikiam.
Egh ki gin ia damighti ia Isipian ingangarir arazimin firighiregh, dughiar
kamin ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ian God.
8 Ki ia inigh mangi nguazir kamin otogham, nguazir kam, ki faragha
Abraham, Aisak ko Jekop, me ko akam akirizir nguazim. Ki ia danighti, a
ian nguazimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.' "
9 Ezi Moses akar kamin Israelia mikeme. Ezi men ingangarir mizazim men
nighniziba abini. Kamaghin amiziima, me Mosesin akam barazir puvati.
10-11 Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni mangi Isipin
atrivim mikemeghti, a Israelia ateghti me an kantri ategh mangi."
12 Ezi Moses kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Israelia nan akam
barazir puvati. Ezi atrivim manmaghin na baragham? Na mizem na
basemezi, ki deragha bizibav geir puvati. Egh ki manmaghin deragh atrivim
mikimam?"
13 Ezi Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Israelia inigh Isipin azenan man-
gasa, akar gavgavim aning ganigha aning amadazi, aning Israelia mikim egh
Isipin atrivim mikimasa zui.

Moses ko Aronin ikizimin ziaba

14 Ezi Ruben a Jekopin otarir ivariam, an otarir 4pla bate, Hanok, Palu,
Hesron, ko Karmi. 4plan otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir
afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini.
15 Ezi Simeon otarir 6pla iti, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar, ko Saul, kar
Kenanian amizimin otariba. Otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir
afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini.
16 Ezi Livai otarir 3pla iti, Gerson, Kohat, ko Merari. Otarir kaba, me
vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha
men ziaba ini. Ezi Livai azenir 137plan ikegha areme.
17 Ezi Gerson otarir pumuning iti, Lipni, ko Simei. Ezi gin aning vaghvagha
uan ikizimningin dapanimningin oto.
18 Ezi Kohat otarir 4pla iti, Amram, Ishar, Hebron, ko Usiel. Egha Kohat
azenir 133plan ikegha areme.
19 Ezi Merari otarir pumuning iti, Mali ko Musi. Gumazir kaba bar, men
ovavir boriba sara, me Livain anabamin aven itir adarasi.
20 Ezi Amram uan afeziamin buaramizim Jokebetin itima, an a bagha Aron
ko Moses bate. Ezi Amram azenir 137plan ikegha areme.
21 Ezi Ishar otarir 3pla iti, Kora, Nefek, ko Sikri.
22 Ezi Usiel otarir 3pla iti, Misael, Elsafan, ko Sitri.
23 Ezi Aron Eliseban iti, an Aminadapin guivim, egha Nasonin buaramizim.
Egha an a bagha Nadap, Abihu, Eleasar, ko Itamar bate.
24 Ezi Kora otarir 3pla iti, Asir, Elkana, ko Abiasap. Me Koran ikizimin
inaziba.
25 Ezi Eleasar, Aronin otarim, a Putielin guivimin itima, an a bagha
Finias bate. Gumazir kaba bar, me Livain anabamin ikizibar dapaniba, me
vaghvagha uan ikizibar amodoghin, me men ziaba osiri.

6:16: Diboboniba 3:17-20; 26:57-58; 1 Eghaghaniba 6:16-19

26 Ezɨ Aron ko Moses aningra, Ikiavɨra Itir God kamaghɨn aning mɨgei, “Gua
Israelian anababa bar, dar ikɨziba vaghvagh me inigh, egh Isipɨn azenan
mangɨ.”
27 Ezɨ gumazir kamningra, Moses ko Aron, aning Israelian amaman-
gatɨghtɨ me fɨrighɨreghasa Isipɨn atrivim mɨkeme.

Ikiavɨra Itir God, akam isa Moses ko Aron ganɨdi

28 Ezɨ Moses Isipɨn kantrin itima, Ikiavɨra Itir God kamaghɨn a mɨgei,
29 “Kɨ Ikiavɨra Itir God. Ezɨ, akar kɨ nɨ mɨgeiba, nɨ bar dar gun Isipɨn atrivim
mɨkɨm.”
30 Ezɨ Moses a ikara, “Nɨ fo, nan mɨzem na basemezɨ, kɨ deragha bizibav
geir puvatɨ. Kamaghɨn atrivim manmaghɨn na baragham?”

7

1 Ezɨ Ikiavɨra Itir God Moses mɨgei, “Kɨ nɨ damightɨ, nɨ atrivimɨn damazimɨn
Godɨn mɨn otogham. Eghtɨ nɨn avebam Aron Godɨn akam inigha izir gu-
mazimɨn mɨn otoghɨva, nɨn akaba isɨ dar gun atrivim mɨkɨmam.
2 Eghtɨ akar gavgavir kɨ nɨ mɨgeiba, nɨ bar dar gun Aron mɨkemegh. Eghtɨ
a kamaghɨn atrivim mɨkɨm suam, a Israelia ateghtɨ, me an kantri ategham.
3 Eghtɨ kɨ atrivimɨn navim damightɨ, a gavgavigham. Guizbangɨra, kɨ Isipɨn
kantrin mirakelba ko dɨgavir kuram gamir arazarazir avɨribar amutɨ da
otivam,
4 eghtɨ atrivim dar gan, egh nɨn akam baraghan kogham. Egh kɨ uan
gavgavimɨn Isipia ivezir bar kuram me danɨngam. Egh nan gumazamiziba
Israelia, men anababa bar, kɨ me inigh Isipɨn kantrin azenan mangam.
5 Kɨ uan gavgavimɨn Isipia ivezir kuram me danigh, egh Israelia inigh
Isipɨn kantrin azenan mangam, eghtɨ dughiar kamɨn Isipia fogh suam, kɨ
Ikiavɨra Itir God.”
6 Egha Moses ko Aron, Ikiavɨra Itir God akar gavgavim aning mɨkemezɨ
moghɨram ami.
7 Dughiar aning atrivim ko mɨkemezir kam, Moses 80plan azeniba iti, ezɨ
Aron 83plan azeniba iti.

Aronɨn asadivir aghorim

8-9 Ikiavɨra Itir God kamagh Moses ko Aron mɨgei, “Atrivim kamaghɨn guan
azaragham, gua dɨgavir kuram gamir arazitabar amu, eghtɨ nɨ Aron kamagh
a mɨkɨm suam, ‘Nɨ uan asadivir aghorim isɨ atrivimɨn damazimɨn anekunigh.’
Egh a kamaghɨn damightɨ, asadivir aghorim kuruzimɨn otogham.”
10 Egha Moses ko Aron atrivimɨn bighan ghua, Ikiavɨra Itir Godɨn akar
gavgavim mɨkemezɨ moghɨram ami. Egha Aron uan asadivir aghorim
atrivim ko an ingangarir gumazibar damazimɨn anekunizɨ, a kuruzimɨn oto.
11 Ezɨ atrivim uan fofozir gumaziba ko imezibagh amir gumazibar diazɨ
me ize. Isipian imezibagh amir gumazir kaba, uan mogomer akavsiaba
inigha uaghan kamaghɨra dagh ami.
12 Egha me vaghvagha uan asadivir aghoriba akurima, da kuruzibar otifi.
Ezɨ Aronɨn asadivir aghorim iza menaba tuvareme.
13 Ezɨ atrivim bizir kamɨn ganigha an navim gavgafi. Ikiavɨra Itir God
mɨkemezɨ moghɨn, atrivim Moses ko Aron baraghizir puvatɨ.

Arazir kuraba Isipia batifi

Faragha zuir arazir kuram, dɨpaba ghuzimɨn otifi

7:3: Aposel 7:36

14 Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, “Atrivimin navim bar gavgavizi, a
gumazamiziba ateghti me mangan aghua.
15 A gurum mizaraghara Nailin Fanemin mangiti, ni mangi a batogh. Ni uan
asadivir aghorir kuruzimin otozim, uan dafarimin an suiragh mangi dipar
miriamin a mizuam.
16 Egh ni kamaghin atrivim mikim, ‘Ikiavira Itir God, Hibruian God, ni
mikimasa na amadagha ghaze, “Ni nan gumazamizibar amamangatighti, me
nan ziam fisi, gumazamiziba puvatizir danganimin mangi.” Ezi ni an akam
baraghizir puvatigha iza datirikin.
17 Ezi Ikiavira Itir God datirighin kamaghin migei, “Ni bizir ki damuamibar
ganigh fogh suam, kirara Ikiavira Itir God.” Ni gan, ki uan dafarimin
suirazir asadivir aghorir kamin dipam misueghti, dipaba bar ragh ghuzimin
otogham.
18 Eghti osiriba bar arimighireghti, Nailin Fanem kurigh mighuaghti, Isipia
an dipamra aman iburagham.’ ”
19 Egha Ikiavira Itir God Moses uam a migei, “Ni Aron mikemeghti, a
uan asadivir aghorim isi, uan agharim amadagh Isipin dipabar akaghkagh,
faneba, daghuriba, ko dipar akareba, mozir dipaba dagh isin akakaghti,
dipaba bar ghuzimram otogham. Egh Isipin nguazim bar ghuzimra ikiva,
uaghan iter itariba ko dagiar mineba sara izevegham.”
20 Ezi Moses ko Aron Ikiavira Itir God, akar gavgavim mikemezi moghiram
ami. Egha aning ghua atrivim ko an ingangarir gumazibar damazimin, Aron
uan asadivir aghorim fegha, Nailin Fanem misoke. Ezi dipaba bar ragha
ghuzimin otifi.
21 Ezi osirir dipamin itiba bar ariaghirezi, dipam puvira mughuasi. Ezi
Isipian gumazamiziba an dipatam raman ibura. Ezi ghuzim bar Isipin
danganibar iti.
22 Ezi atrivimin imezibagh amir gumaziba, uan mogomer akavsiaba
inigha uaghan kamaghira dagh ami. Ezi atrivimin navim bar gavgafi. Ezi
Ikiavira Itir God mikemezi moghira, atrivim Moses ko Aron baraghan aghua.
23 Egha atrivim bizir kam mighigha a ginighnizir puvatigha, ragha ua-
mategha uan dipenir ekiamin aven ghu.
24 Ezi Isipia Nailin Fanemin dipam raman ibura, kamaghin amizi, me
Nailin Faner miriamin dipabara amasa mozibagh tui.
25 Ikiavira Itir God dipam misoghezima, dipam ikuvigha ikia ghua 7plan
arueba gifa.

8

Mitiviba otifi

1 Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni mangi atrivim mikim suam,
‘Ikiavira Itir God ghaze, “Nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh nan ziam
fam.”
2 Egh ni aghuaghti, ki pazi ni damuti mitiviba nin kantrin nguazim bar
anevaragham.
3 Eghti Nailin Fanem mitiviba a gizivagh, egh anetegh mangi, nin dipenir
ekiamin mangam. Egh ni akuir misiam ko, nin dakozim ko, nin ingangarir
gumazibar dipeniba ko, nin gumazamizibar dipeniba ko, nin bretba tuer
danganiba ko, bretbar ingarir mineba, mitiviba bar dar mangam.
4 Egh da uari akuniva, ni ko nin gumazamiziba, ko nin ingangarir gumaz-
iba, da bar ian ghuavanangam.’ ”

7:17: Akar Mogomem 16:4

5 Egha Ikiavɨra Itir God Moses mɨgei, “Nɨ Aron mɨkemeghtɨ, a uan agharir
asadivir aghorimɨn suirazim amadagh. Egh Isipɨn Faneba ko daghuriba ko
dɨpar akarebagh isɨn a ghufegh, mɨtivibar amightɨ, da dɨpam ategh anang
Isipɨn nguazim bar anevaragh.”
6 Ezɨ Aron uan agharim isa anemadagha dɨpabagh isɨn a ghufezɨ, mɨtiviba
azenan iza nguazim gizɨfa.
7 Ezɨ imezibagh amir gumaziba uan mogomer akavsiaba inigha uaghan
kamaghɨra dagh amizɨ, mɨtiviba nguazimɨn otifi.
8 Egha atrivim Moses ko Aronɨn dɨagha aning mɨgei, “Gua Ikiavɨra Itir God
mɨkemeghtɨ, a mɨtiviba e dama da batokegh. Eghtɨ kɨ nɨn gumazamiziba
ateghtɨ, me mangɨ Ikiavɨra Itir God bagh ofa damuam.”
9 Ezɨ Moses a ikara, “Kɨ nɨ bagha God ko mɨkɨmasa bar akonge. Nɨ dughi-
atam ginabaghtɨ, kɨ nɨ ko nɨn ingangarir gumaziba, ko nɨn gumazamiziba, ia
bagh God ko mɨkɨmam. Eghtɨ mɨtiviba ia ategh, tam ua ikian kogham. Da
Nailɨn Fanemra ikiam.”
10 Ezɨ atrivim ghaze, “Nɨ gurumɨn na bagh God ko mɨkɨmam.” Ezɨ Moses a
mɨgei, “Nɨ nan azarazɨ moghɨn, kɨ damuam. Eghtɨ nɨ fogh suam, godɨn tam
Ikiavɨra Itir God, en Godɨn mɨn itir puvatɨ.
11 Eghtɨ nɨ uabɨ, ko nɨn dɨpeniba, nɨn ingangarir gumaziba, ko nɨn gumaza-
miziba, mɨtiviba bar ia ategh mangɨ Nailɨn Fanemra ikiam.”
12 Egha Moses ko Aron atrivim ategha ghugha, Moses pamten Ikiavɨra
Itir God ko mɨgɨa ghaze, a mɨtivir a faragha atrivim bagha amadaziba, a da
batuegham.
13 Ezɨ Ikiavɨra Itir God Moses an azarazɨ moghɨn ami, ezɨ mɨtivir dɨpenibar
itiba, ko mɨtivir dɨpenir dɨvazibar aven itiba, ko mɨtivir azenibar itiba, da bar
tintinibar ariaghire.
14 Ezɨ Isipɨn gumazamiziba dar kuaba akuvagha pozir avɨribav kɨni. Ezɨ da
kurima, dar mughuriam Isipɨn nguazim bar anevara.
15 Ezɨ atrivim gari, mɨtiviba ariaghirezɨ, Ikiavɨra Itir God mɨkemezɨ moghɨn,
an navim ua gavgavizɨ, a Moses ko Aron baraghan aghua.

Itiba otifi

16 Egha Ikiavɨra Itir God Moses mɨgei, “Nɨ Aron mɨkemeghtɨ, a uan asadivir
aghorim isɨ nguazim mɨsueghtɨ, Isipɨn nguazimɨn itir mɨneziba bar ragh
itibar otifigh.”
17 Egha aning kamaghɨn amigha, Aron uan asadivir aghorimɨn nguazim
mɨsoghezɨ, Isipɨn itir nguazir mɨneziba bar, ragha itibar otivigha, gumaza-
miziba ko asɨziba avara.
18 Ezɨ imezibagh amir gumaziba uaghan uan mogomer akavsiaba inigha,
itibar amightɨ da otivasa, ezɨ men imeziba ingarir puvatɨ. Ezɨ itiba bar
danganibar ikia, gumazamiziba ko asɨziba avara.
19 Ezɨ imezibagh amir gumaziba, atrivim kamaghɨn a mɨgei, “God uabɨ
bizir kam gami!” Ezɨ atrivimɨn navim gavgavizɨ, Ikiavɨra Itir God mɨkemezɨ
moghɨn, a Moses ko Aron baraghan aghua.

Bereziba otifi

20 Egha Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Moses mɨgei, “Gurum mɨzaraghara
atrivim dɨpamɨn mangɨtɨ, nɨ mangɨ a batogh a mɨkɨm suam, ‘Ikiavɨra Itir God
kamaghɨn mɨgei, Nɨ nan gumazamiziba ateghtɨ me mangɨ, egh nan ziam fam.
21 Nɨ oragh, nɨ aghuaghtɨ, kɨ berezir avɨriba amadaghtɨ da izɨ, nɨ uabɨ ko, nɨn
ingangarir gumaziba, nɨn gumazamiziba ko, ian dɨpeniba bar ia bagh izam.

8:19: Luk 11:20

Egh Isipɨn dɨpeniba bar bereziba izɨvaghva, nguazir ia apiaghav itiba bar da avaragham.
22 Eghtɨ dughiar kamɨn, kɨ Gosenɨn Distrighɨn ganam, egh aneteghtɨ, berezitam an ikian kogham. Distrighɨn kam, nan gumazamiziba an iti. Kɨ kamaghɨn damightɨ nɨ fogh suam, kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ nguazir kamɨn ingara iti.
23 Egh kɨ uan gumazamiziba ko nɨn gumazamiziba tuiragh, egh uan gumazamizibar akurvagh, nɨn gumazamizibar akurvaghan kogham. Nɨ gan, gurumzaraghan arazir kam otivam.’”
24 Ezɨ Ikiavɨra Itir God arazir kam gami. Egha berezir avɨrim amadazɨ, da atrivimɨn dɨpenir ekiam ko, an ingangarir gumazibar dɨpenibagh izɨfa. Egha Isipɨn nguazim, bereziba bar anevarazɨ, a bar ikufi.
25 Egha atrivim Moses ko Aronɨn dɨagha aning mɨgei, “Ia mangɨ, kantrin kamɨn averiamra, ofa isɨ uan God danɨng.”
26 Ezɨ Moses kamaghɨn a ikaragha ghaze, “E kantrin kamɨn aven, uan Godɨn ofa damightɨ, a deraghan kogham. Guizbangɨra, e asɨzir Isipia ofa gamir puvatɨziba, e da isɨ Ikiavɨra Itir God en Godɨn ofa damightɨ, me asɨzir kabar ganigh naviba en ikuvigh, en atarɨva, egh dagɨaba e ginivightɨ, e arɨmɨghiregham. Kamaghɨn, e kagh ofa damuan kogham.
27 Egh Ikiavɨra Itir God, en God, akar gavgavim e mɨkemezɨ moghɨn, e aruer 3plan mangɨ gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn mangɨ ofa damuam.”
28 Ezɨ atrivim ghaze, “Kɨ ia ateghtɨ, ia mangɨ gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn mangɨ, Ikiavɨra Itir God ian Godɨn ofa damu, egh bar saghon mangan kogham. Aria, gua na bagh God ko mɨkɨm.”
29 Ezɨ Moses kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Kɨ nɨ ategh mangɨ, dughiar kamra kɨ nɨ bagh Ikiavɨra Itir God ko mɨkemeghtɨ, gurumɨn bereziba mangɨ, nɨ ko nɨn ingangarir gumaziba ko nɨn gumazamiziba ategham. Nɨ orakigh, nɨ ua e gifaran markɨ, egh kamaghɨn mɨkɨman kogh suam, en gumazamiziba mangɨ uan Ikiavɨra Itir Godɨn ofa damuan kogham. Bar markɨ.”
30 Egha Moses atrivim ategha ghugha Ikiavɨra Itir God ko mɨgei,
31 ezɨ Moses an azarazɨ moghɨra, Ikiavɨra Itir God ami. Ezɨ bereziba atrivimɨn ingangarir gumaziba ko an gumazamiziba, bar me ategha ghuezɨ, tam ua bar itir puvatɨ.
32 Ezɨ dughiar kam atrivimɨn navim ua gavgavizɨ, a gumazamiziba ateghtɨ me mangan an aghua.

9

Asɨziba ariaghire

1 Egha Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Moses mɨgei, “Nɨ mangɨva atrivim kamaghɨn a mɨkɨm suam, ‘Ikiavɨra Itir God, a Hibruian God, a ghaze: Nɨ nan gumazamiziba ateghtɨ me mangɨ nan ziam fam.
2-3 Egh nɨ men anogoregh ua me amangan aghuaghtɨ, kɨ pazɨ nɨ damuva, arɨmariar kuram nɨn asɨzibar amadagham. Eghtɨ nɨn hoziaba, donkiba, kamelba, bulmakauba, sipsipba, ko memeba a inigham.
4 Kɨrara Ikiavɨra Itir God, kɨ Israelian asɨziba ko Isipian asɨziba tuiraghtɨ Israelian asɨzitam aremeghan kogham.’”
5 Ezɨ Ikiavɨra Itir God dughiam dɨbora ghaze, “Kɨ gurumɨn arazir kam damuam.”
6 Ezɨ amɨnim tirazɨma, Ikiavɨra Itir God mɨkemezɨ moghɨn ami, ezɨ Isipian asɨziba ariaghirezɨ, Israelian asɨzitam aremezir puvatɨ.

7 Ezɨ atrivim uan gumazir maba amadagha men azara, “Israelian asɨziba
deragha iti, o puvatɨ?”
Ezɨ gumazir kaba uamategha kamaghɨn a mɨgei, “Are, da bar deraghvɨra
iti. Tam aremezir puvatɨ.” Ezɨ an navim ua gavgavizɨ, a gumazamiziba
ateghtɨ me mangan an aghua.

Okaba Isipian mɨkarzibar otifi

8 Egha Ikiavɨra Itir God Moses ko Aron mɨgɨa ghaze, “Gua brighba tuer
dɨpenimɨn mangɨ, egh uan dafarimningɨn averenir taba inighɨva, atrivimɨn
bighan mangɨva, Moses atrivimɨn damazimɨn averenir kaba akunightɨ, da
pɨn mavanang.
9 Egh averenir kaba iregh mɨnezir muziaribar otivigh mɨghɨ Isipɨn
nguazim bar anevaragham. Egh da gumazamiziba ko asɨzibagh ireghtɨ,
okaba men mɨkarzibar otivigh bɨghiregh duar ekiabar otivigham.”
10 Egha aning avereniba inigha ghua atrivimɨn damazimɨn tugha, Moses
pɨn avereniba kuni. Ezɨ avereniba okabagh amizɨ, da otivigha, bɨaghirezɨ
duar ekiaba gumazamiziba ko asɨzibar otifi.
11 Ezɨ Isipian gumazamiziba bar moghɨra, okaba me batifi, ezɨ imezibagh
amir gumaziba uakan. Kamaghɨn amizɨma, me Mosesɨn damazimɨn izan
ibura.
12 Ezɨ Ikiavɨra Itir God mɨkemezɨ moghɨn, an atrivim gamizɨ, an navim
gavgafi, ezɨ a Moses ko Aron baraghan aghua.

Amozir ofɨzir ekiar dagɨabar mɨn gariba iram

13 Egha Ikiavɨra Itir God gɨn ua Moses kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ gurum
mɨzaraghara dɨkavigh mangɨ, atrivim batogh kamaghɨn a mɨkɨm, ‘Hibruian
God, a Ikiavɨra Itir God, a ghaze, “Nɨ nan gumazamiziba ateghtɨ me mangɨva,
nan ziam fam.
14 Puvatɨghtɨ nɨrara, kɨ datɨrɨghɨn ivezir kuram nɨ danɨng, egh nɨn ingan-
garir gumaziba ko nɨn gumazamiziba uaghan me damuam. Eghtɨ nɨ fogh
suam, nguaziba bar nan mɨn godɨn tam o gumazitam ua itir puvatɨ.
15 Kɨ faragha uan gavgavimɨn paza nɨ gamua, nɨ gasɨghasighai, egh
arɨmariar kuram nɨ ko nɨn gumazamiziba gasɨghasɨghizɨ, ia tɨ bar geveghai.
16 Kɨ kamaghsua ifonge, kɨ uan gavgavim isɨ ian akagham, eghtɨ nguazir
kamɨn danganiba bar, dar gumazamiziba nan ziar ekiam geghanam. Kam-
aghɨn amizɨ, kɨ ia ataghizɨ ia ikiavɨra iti.
17 Egha nɨ uabɨ uan ziam favɨra ikia nan gumazamiziba dɨkabɨragha,
mangasa men amamangarɨzir puvatɨ.
18 Nɨ oragh. Gurumɨn dughiar kamra, kɨ maburan amozir ofɨzir dagɨabar
mɨn garibar amightɨ da izighiram. Fomɨra fomɨra Isipɨn kantri nguibar
igiamɨn ikegha iza datɨrɨkɨn, me amozir ofɨzir ekiar dagɨar kabar mɨn gari
tamɨn ganizir puvatɨ. Amozir ofɨzir kaba bar ikuvigh, faragha izezir amozir
ofɨziba, bar dagh afiragham.
19 Ezɨ datɨrɨghɨn nɨ gumazamiziba mɨgɨrɨgɨar gavgavim me mɨkɨm suam, me
uan bulmakauba ko bizir azenan itiba inigh dɨpenibar aven dar arɨgh. Eghtɨ
kɨ amozir ofɨzir ekiar dagɨabar mɨn gariba amightɨ, da irɨva, gumazamiziba
ko asɨzir azenan ikiavɨra itibagh irɨtɨ, da arɨmɨghiram.” ’ ”
20 Ezɨ atrivimɨn ingangarir gumazir maba, Ikiavɨra Itir Godɨn mɨgɨrɨgɨam
baregha atiatigha, me uan ingangarir gumazir kɨniba ko asɨziba inigha
dɨpenibar aven ada arɨki.

9:10: Akar Mogomem 16:2 **9:16:** Rom 9:17

21 Ezi marazi Ikiavira Itir Godin migirigiar gavgavim baraghan aghuagha,
uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba ataghizi da azenan iti.
22 Ezi Ikiavira Itir God datirikin kamaghin Moses migei, “Ni uan dafarim
ghufegh overiamin amadaghti, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba izi,
bar Isipin nguazim ko, gumazamiziba, asiziba, ko azenibar aghuir dagheba
sara, dagh izam.”
23 Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha overiamin amadazi,
Ikiavira Itir God overiam gamizi, ararim dagarvaghavira iti, ezi onimarim
taghtagha ghua nguazimin izaghira nguazim gasavira itima, amozir ofizir
ekiar dagiabar min gariba ira Isipin nguazimin bar a girava a misosi. Ikiavira
Itir God bizir kurar kaba amadi.
24 Ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba bar osemegha izavira itima,
onimarim avimin min isia, amozir dagiabar min garibar tongin taghtagha
tintinibar danganibar zui. Ezi fomira fomira Isip kantrin otozir dughiamra
ikegha iza datirikin, an amozir kurar katamin ganizir puvati. Bar puvati.
Amozir ofizir kaba bar ikuvigha, faragha izezir amozir ofiziba bar dagh
afira.
25 Ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, Isipin nguaziba ko gumaza-
miziba, asiziba, ko dipenibar azenan itir biziba bar dagh ira dagh asighasiki.
Egha men obariba, ko temer gumazamiziba oviziba iniasa oparizíba, a
vaghvagha da apiragharíki.
26 Gosenin Distrighin itir danganir Israelia itir kamra, amozir ofizir ekiar
dagiabar min gariba, a gizezir puvati.
27 Egha atrivim Moses ko Aron bagha akam amadazi aning izezi, a ghaze,
“Dughiar kam ki arazir kuram gami. Ikiavira Itir God arazir aghuibaram
ami, ezi ki uan gumazamiziba ko e arazir kuram gami.
28 Ararir kurar dagarvazir kaba, ko amozir ofizir ekiar dagiabar min garir
kaba e bar dar amira. Kamaghin amizi, ni Ikiavira Itir God mikim! Eghti ki
ian amamangatighti, ia mangam. Ia ua kagh ikian kogham.”
29 Ezi Moses kamaghin a migei, “Ki nguibar ekiar kam ategh, egh dughiar
kamra ki uan dafarimning fegh, Ikiavira Itir God ko mikimam. Eghti arariba
ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba givagham. Eghti ni fogh suam,
nguazir kam, a Ikiavira Itir Godin bizim.
30 Ezi ki fo, ni ko nin ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an
atiatir puvati.”
31-32 Ezi temer otevir me dar inibar tretbar ingariba, ko baliba bar
ikufi. Dughiar kam baliba aghoramin dughiam, ezi temer kabar akimariba
misevegha moneghavira iti. Ezi witba biabara ikia kamaghin, da der-
aghavira iti.
33 Moses atrivim ategha, nguibar ekiamin azenan ghugha, dafarimning
fegha, Ikiavira Itir God ko migei. Ezi arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar
min gariba givazi, amozim ua izir puvati.
34 Ezi atrivim garima arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba
gifa. Ezi a uan ingangarir gumaziba ko, men naviba gavgavizi, me uam
arazir kuram gami.
35 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God faragha Moses mikemezi moghin,
atrivimin navim gavgavizi, a Israelia ateghti me mangan kogham.

10

Odeziba otifi

9:22: Onger Akaba 78:47-48; 105:32 **9:24:** Akar Mogomem 8:7; 16:21

1 Egha Ikiavɨra Itir God ua Moses mɨgei, “Nɨ mangɨ atrivimɨn gan. Kɨ
kamaghsua ifonge, kɨ ua dɨgavir kuram gamir arazaraziba Isipian tongɨn
dar amuam. Kamaghɨn kɨ atrivim ko an ingangarir gumaziba, me gamizɨma,
men naviba gavgafi.
2 Kɨ kamaghɨn ifonge, ia gɨn uan boriba ko igiar boriba, me mɨkɨm suam,
kɨ dɨgavir kuram gamir arazarazir kabagh amigha, tuavir kamɨn kɨ Isipia
gamizɨma, me bar onganigha aghumsɨki. Kɨ kamaghɨn damightɨ, ia bar fogh
suam, kɨ uabɨ kɨ Ikiavɨra Itir God.”
3 Egha Moses ko Aron atrivimɨn bighan ghugha, a mɨgɨa ghaze, “Ikiavɨra
Itir God, a Hibruian God, a ghaze, ‘Dughiar ruarimɨn iza datɨrɨkɨn, nɨ nan
akam batoke. Nɨ uabɨ abɨragh nan apengan izan aghua, a? Nɨ nan gumaza-
mizibar amamangatɨghtɨ me mangɨ, nan ziam fam.
4 Nɨ men amamangarɨghan aghuaghtɨ, gurumzaraghan kɨ odeziba
amadaghtɨ, da nɨn kantri gizɨvagham.
5 Egh da bar avɨrasemegh, bar nguazim avaraghtɨ, nɨ nguazimɨn ganan
kogham. Da bizir, amozir ofɨzir ekiar dagɨabar mɨn gariba, asɨghasɨghizir
puvatɨziba bar da amegham. Me dagheba ko temer ian azenibar itiba sara,
bar dar amɨ da gɨvagham.
6 Egh da nɨn dɨpenir ekiaba ko nɨn ingangarir gumazibar dɨpeniba ko
nɨn gumazamizibar dɨpeniba bar dagh izɨvagham. Nɨn afeziaba ko inaziba,
bizir kurar katam, fomɨra iza datɨrɨghɨn, an ganizir puvatɨ, bizir kam bar
ikuvigham.’ ” Egha Moses atrivim mɨkemegha ua ragha azenan ghu.
7 Ezɨ atrivimɨn ingangarir gumaziba kamaghɨn a mɨgei, “Dughiar ruarimɨn
ikegha iza datɨrɨghɨn otogha, nɨ ua manmaghɨn dughiaba gumazir kam
ateghtɨ an e gifarɨva osɨmtɨziba e danɨngam a? Nɨ Israelian gumazamiziba
ateghtɨ me mangɨ, egh uan Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam. Nɨ ti gara fos ti? Isip
bar ikufi.”
8 Ezɨ gumazir maba ghua ua Moses ko Aron inigha atrivim bagha ize. Ezɨ
an aning mɨgei, “Ia mangɨ, Ikiavɨra Itir God ian God, an ziam fɨ. Kɨ foghasa,
terara mangam?”
9 Ezɨ Moses a ikaragha ghaze, “E bar mangam, en boriba ko en gumaza-
mizir ghuriba, en otariba ko guiviba, en sipsipba bar, memeba bar, ko
bulmakauba bar. Guizbangɨra, e isar ekiam damuva, Ikiavɨra Itir Godɨn
ziam fam.”
10 Ezɨ atrivim, Ikiavɨra Itir Godɨn ziam dɨbora akar gavgavim pamtemɨn
mɨgɨa ghaze, “Kɨ ia ateghtɨ ia uan amiziba ko boriba inigh mangan kogham!
Bar puvatɨgham! Kɨ kamaghɨn fo, ia arazir kuramɨn e damuasa.
11 Bar puvatɨgham! Gumazibara mangɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam. Ia
guizbangɨra kamaghsua ifonge.” Atrivim kamaghɨn mɨkemezɨ, an ingan-
garir gumaziba aning batoke.
12 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Moses mɨgei, “Nɨ uan dafarim ghufegh
Isipɨn nguazim gisɨn anemadaghtɨ, odeziba izɨ. Egh da izɨva, bizir amozir
ofɨzir ekiar dagɨabar mɨn gariba mɨsoghezir puvatɨziba, odeziba izɨ bar dar
amegham.”
13 Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha Isipɨn kantri gisɨn anemada.
Ezɨ Ikiavɨra Itir God amɨnim gamizɨma, an aruem anadi naghɨn ikegha iza,
nguazim gisɨn vavɨra ikia ghua aruem ko dɨmagarim, ghua gɨfa. Ezɨ amɨnim
tirazɨma, me garima, odeziba otivigha gɨfa.
14 Egha odeziba bar avɨrasemegha iza Isipɨn danganiba bar da avara. Ezɨ
fomɨra Isipia kamaghɨn odezir avɨrir okoruar kamaghɨn garir tabar ganizir
puvatɨ, egh me gɨn ua dar ganighan kogham.

15 Odeziba nguazim bar anevarazɨ, nguazim bar pɨghizɨ, da amozir dagɨaba faragha irava asɨghasɨghizir puvatɨzir biziba ko, azenibar otivir biziba ko iter ovɨziba, odeziba bar da ame. Ezɨ temer dafarir gariba ko graziba ua Isipɨn kantri itir puvatɨ. Da bar gɨfa.
16 Ezɨ atrivim zuamɨra Moses ko Aron bagha akam amadazɨ, aning izezɨ, an aning mɨgei, "Kɨ arazir kuram Ikiavɨra Itir God, ian God a gami, egha uaghan gua gami.
17 Kɨ kamaghɨn ifonge, gua dughiar kamra ua nan arazir kuram gɨn amadagh. Ezɨ Ikiavɨra Itir God, guan God, gua a ko mɨkemeghtɨ, a bizir kurar na gasɨghasɨghasava amir kam na dama a inigh."
18 Ezɨ aning atrivim ategha ghua, Moses Ikiavɨra Itir God ko mɨgei.
19 Ezɨ Ikiavɨra Itir God amɨnim giragha a gamizɨ, aruem ghuaghiri naghɨn amɨnir gavgavim otogha, odezibagh ivaragha Ongarir Aghevimɨn amadaghan ghu. Ezɨ odezitam ua Isipɨn itir puvatɨ.
20 Ezɨ Ikiavɨra Itir God uam atrivim gamizɨ, an navim gavgavizɨ, a Israelia ateghtɨ me mangan kogham.

Mɨtarmer ekiam oto

21 Ezɨ gɨn Ikiavɨra Itir God ua Moses mɨgɨa ghaze, "Nɨ uan dafarim ghufegh overiamɨn amadaghtɨ, mɨtarmer ekiam izɨ Isipɨn nguazim avaragh. Guizbangɨra, mɨtarmer kam an ganganim bar ighara. Nɨ an suighsɨ an suiragham, a bizir mamɨn mɨn mɨtemegha osemegha gavgafi."
22 Ezɨ Moses uan dafarim ghufegha overiamɨn amadazɨ, mɨtarmer bar ekiam Isip avaragha ghua dughiar 3plan tu.
23 Ezɨ Isipian gumazamiziba uarir ganan ibura, egha dughiar kamɨn tav uan dɨpenim ataghizir puvatɨ. Ezɨ Israelia iti naghɨn mɨtarmeba puvatɨ.
24 Ezɨ atrivim ua Mosesɨn diazɨ, a izezɨ, an a mɨgei, "Ia mangɨ, Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ. Ian amiziba ko boriba ia ko mangam. Eghtɨ ian bulmakauba, ko sipsipba Isipɨn ikiam."
25 Ezɨ Moses kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, "Puvatɨ. E kamaghsua, nɨ e ateghtɨ e asɨzitaba inigh, dav suegh, da tueghtɨ da bar isi mɨghɨrigham. Egh arazir kamɨn Ikiavɨra Itir God, en God, e an ofa damuam. Kamaghɨn, nɨ en amamangatɨghtɨ, e asɨziba inigh mangam.
26 E bar uan asɨziba inigh da sara mangam. E mangɨ ofa damuamin dakozimɨn otivigh, Ikiavɨra Itir God, a en God, e a bagh ofa damusɨ tabav sogham. Kamaghɨn, e uan asɨzitam ateghtɨ a ikian kogham."
27 Ezɨ Ikiavɨra Itir God atrivimɨn navim gamizɨ, a bar gavgavigha, men amamangatɨghtɨ me mangan kogham.
28 Ezɨ atrivim Moses mɨgɨa ghaze, "Nɨ na gitagh! Kɨ ua nɨn ganan aghua. Nɨ kamaghɨn fogh, nɨ ua izɨ na batoghtɨ, dughiar kamra kɨ nɨ mɨsueghtɨ nɨ aremegham."
29 Ezɨ Moses oregha ghaze, "A dera, kɨ nɨ mɨgei moghɨra damuam. Kɨ ua izɨ nɨn ganan kogham."

11

Isipian otarir ivariaba arɨmɨghiram

1 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn Moses mɨgei, "Kɨ ua ivezir kurar abuananam Isipian atrivim ko an gumazamizibar anɨngam. Eghtɨ ivezir kurar kam otoghtɨ, a ia amadaghtɨ ia mangam. Egh a navir amɨrizim sara ian

10:22: Onger Akaba 105:28; Akar Mogomem 16:10

amamatighan kogham. Puvatigham. A zuamira navir kuram sara nguibar kamin ia batueghti ia bar mangam.
2 Ni datirighin Israelian gumazamizibav kemeghti, men gumaziba ko amiziba vaghvagh mangi, Isipin men boroghin tibar bighan mangi, men azangsighti, me kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, bizir golin ingarizir igharaziba sara me daning.”
3 Me kamaghin amima, Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam me ganidima, me golba ko silvaba Israelia ganingi. Guizbangira, Isipin atrivimin ingangarir gumaziba ko an gumazamiziba, Mosesin gara ghaze, a gumazir ziar ekiam itim. Kamaghin amizima, me arazir kam gami.
4 Ezi Moses kamaghin atrivim migei, “Ni Ikiavira Itir Godin akam barakigh, ‘Ki dimagarir arizimin Isipin danganiba bar dar aruam.
5 Eghti Isipian otarir ivariaba vaghvagh arimighiram. Atrivim, nin otarir ivariar nin danganim inigh atrivim ikiamim, faragha aremegham. Eghti otarir ivariaba bar arighiri mangi, ingangarir amizir kinir wit mirmiriba, men otarir ivariaba uaghan arighiram. Eghti bulmakaun apurir faragha otoziba, uaghan bar arighiram. Isipian otarir ivariaba bar aremegham.
6 Eghti Isipian gumazamiziba bar naviba osemegh, pamten azi ararer ekiam damuam. Fomira ararer ekiar kamagh garitam Isipin otozir puvati, egh tam gin uam kamagh otivan kogham.
7 Eghti ki arazir kuratamin Israelian gumazamiziba ko men asizibar amighan koghti, me bar nimira ikiti, men tongin afiatam gumazitam ko asizitam dapuran koghti ni fogh suam, Ikiavira Itir God, a Isipia ko Israelia tuisigha, arazir kurar a Isipia gamizimin min, a Israelia damighan kogham.’ ”
8 Egha Moses kamaghin a migei, “Atrivim, nin ingangarir gumaziba bar na bagh izi nan guamin tevibar piriva, pamten kamaghin mikimam, ni mangi uan gumazamiziba sara inigh mangi. Eghti ki mangam. Arazir kaba otivighti, ki gin Isip ategham.” Egha Moses navim isia aningagha atrivim ategha azenan ghu.
9 Ikiavira Itir God faragha kamaghin Moses migei, “Atrivim nin akam bareghan kogham. Kamaghin, ki ua Isipin digavir kuram gamir arazir aviritabar amuam.”
10 Ezi Moses ko Aron atrivimin damazimin digavir kuram gamir arazir aviribagh ami. Ezi God atrivimin navim gamizi a gavgavigh Israelia ateghti, me an kantri ategh mangan kogham.

12

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam

1 Ezi Moses ko Aron Isipin kantrin ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamaghin aning migei,
2 “Iakinir kam, a ian azenibar faragha zuir iakinimin ikiam.
3 Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim, iakinir kamin aruer namba 10, gumazamiziba bar vaghvagh uan adarazi bagh sipsipin igiatam ko memen igiatam, amisefegh.
4 Egh dipenir vamiran itir adarasi avirasemeghan koghiva, me uarir boroghin itir daraziv mikemeghti, me izi asizir kam tuiragh uari daning aneremi. Me deraghvira nighnigh, asizir kam deragh gumaziba ko, amiziba ko, boribar tuiraghti, me asizir tuzir kam agivagham.
5 Egh ni ua bagh vaghvagh sipsipin apuritam o memen apuritam amiseveghti, an azenir vamira ikiti, duatam an mikarzimin ikian marki.

11:5: Onger Akaba 78:51; 105:36; 136:10 **12:1:** Ofa Gami 23:5; Diboboniba 9:1-5; 28:16; Godin Araziba 16:1-2

6 Egh me asizir kaba uari bagh deraghvira dar gan mangi iakinir kamin
aruer 14in otogh. Eghti dughiar kamra, an guaratizimin, Israelian gumaza-
miziba bar uan asizir kabav sueghti, da arighiregh.
7 Egh me asizimin ghuzitaba inigh, uan dipenimin tiar akabar miriabagh
asezir tememning daghuigh, dipenir kamin aven me iki asizibar amam. Egh
uaghan tiar akam gisin itir ter ighuvim aghefegh.
8 Egh dimagarir kamin me sipsip o memen tuzim avimin a tuagh, egh ia
asizir tuzir kam yis puvatizir bret ko zuravarir misozim sara aneremi.
9 Egh ia asizir tuzir angamtizim, ko tuzir minemin avighizitam aman
marki. Ia avimin dar dapaniba, ko sueba ko dafariba, ko navir averimin itir
biziba sara, ia bar da tuegh, dar ami.
10 Egh ia asizir otevitaba ateghti da iki amimzaraghan ikian marki. Da ikiti
aminim tiraghti, ia dar naba tueghti da bar isi mighirigh.
11 Egh ia asizir kabar amisi kamaghin damu. Ia iniba ikegh dagarir asuabar
aghuigh, asadivir aghoribar suigh zuamira dar ami. Isar ekiar kam, a
Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam.
12 “Eghti dimagarir kamra, ki Isipin danganiba bar dar mangi, gumaza-
mizibar otarir ivariaba ko asizibar apurir ivariaba, ki dav soghti me bar
arimighiregham. Eghti Isipin aseba bar, ki ivezir kuraba me daningam.
Guizbangira, ki uabi Ikiavira Itir God.
13 Ghuzir ia uan dipeniba aghevezir kaba, da ababanimin min ikiam. Eghti
ki Isipian gumazamiziba pazi me damuva ivezir kuram me daningam. Ki
ghuzimin ganigh, ian dipenibagh itagham. Egh ki ia ateghti, ivezir kurar kam
ia batoghan kogham. Eghti ia deraghvira ikiam.
14 “Eghti ia dughiar kam ginighnighavira ikiti, a ian dughiar ekiamin min
ikiam. Ki dughiar kam ginabaghti, a nan ziam feir isar ekiamin min ikiam.
Eghti ia Ikiavira Itir God amir arazir kam ginighnigham. Eghti ian gin
otivamin adarasi, bizir a damuasa ia mikemezimin gin mangi Ikiavira Itir
God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.”

Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam

15 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia faraghivira uan dipenibar
yisba batokegh. Egh ia 7plan dughiabar, yis puvatizir bret ami. Gumazitam
7plan dughiar kabar aven, dar dughiatam yis itir bret ameghti, ia Israelian
gumazamizibar tongin a batokegh.
16 Egh faragha zuir dughiam ko namba 7in dughiam, ia uari akuvagh
Godin ziam fer arazim damu. Egh ia ingangarir igharazibar amuan marki.
Ia uari bagh daghebara tu.
17 Ezi 7plan dughiabar faragha zuir dughiamra, ki ian anababa Isipin
kantrin me inigha azenan ghu. Ezi azeniba bar dughiar ekiar kamin, kar
Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar kam, a bizir kam
ginighnighamin dughiamin min ikiam. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir
a damuasa ia mikemezimin gin mangi, Ikiavira Itir God bagh isar kam
damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.
18 “Egh ia iakinir faragha zuiba bar, dar dughiar 14in guaratizibar, yis
puvatizir bret ami mangi, egh dughiar 21in otogh.
19 Egh 7plan dughiar kabar aven, yis ian dipenibar ikian marki. Eghti
ian gumazitam, o kantrin igharazimin gumazir ia ko ititam, a yis itir bret
ameghti, ia Israelian gumazamizibar tongin a batokegh.
20 Ia oragh. Ia tintinimin managh iti, ia yis itir bret raman marki. Ia yis
puvatizir bret ami.”

12:14: Ua Me Ini 23:15; 34:18; Ofa Gami 23:6-8; Diboboniba 28:17-25; Godin Araziba 16:3-8

Me asizibav sogha isam gamua God Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi

21 Egha Moses Israelian gumazir dapanibar diazi me izezi, a kamaghin me migei, “Ia vaghvagh mangi sipsipin igiatam o memen igiatam amisefegh, uan adarazi bagh dav suegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam.
22 Egh ia ghuzim itarir ekiam gingegh, hisopin ter aguar muziaritam inigh, a isi ghuzim itir itarir ekiam darugh. Egh ghuzir muziarim inigh uan dipenibar tiar akabar miriamin tughav itir tememning daghuigh, egh tiar akam gisin itir ter ighuvim aghefegh. Egh ia bar dipenimin aven iki, tav azenan mangan marki mangi, mizarazimin otogh.
23 Gin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav sueghti me arimighirisi Isipin danganiba bar dar mangam. A ian tiar akabar ghuzimin ganigh, ia ateghti gumazibagh asighasighamin ensel aven mangi ian otarir ivariabav sueghti, me arimighireghan kogham.
24 “Eghti ia uan boriba ko, bizir a damuasa e mikemeziba zurara azenibar dar amuvira ikiam.
25 Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God ia daningasa mikemegha, akar dikirizim gamizimin dapiaghiva, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighiva isar kam damu.
26 Eghti gin ian boriba kamaghin ian azangsigham, ‘Kar manmaghin amizir isar kam?’
27 Eghti ia kamaghin me mikimam, ‘Isar kam, e Ikiavira Itir Godin ofa gamua, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi. A fomira Isipian otarir ivariabav soghezi me ariaghire. Egha a Israelia en dipeniba gitaviragha, en otarir ivariaba ataghizi me deravira iti. Ezi e datirighin dughiar kam ginighnisi.’” Ezi gumazamiziba akar kam baregha dapaniba avigha Godin ziam fe.
28 Egha me gin dikavigha ghua Ikiavira Itir God damuasa Moses ko Aron mikemezir biziba, me dagh ami.

Otarir ivariaba ariaghire

29 Ezi dimagarir arizimin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav suagharisi. A faragha atrivimin otarir ivariam misuegha, ghua otarir ivariar igharazibav sogha ghuavira ikia ghua kalabuziar gumazibar, otarir ivariaba sara misoke. Egha uaghan bulmakaubar apurir ivariabav soke.
30 Ezi dimagarir kamra, atrivim ko, an ingangarir gumaziba, ko Isipia bar dikavigha garima, men otarir ivariaba ariaghiregha gifa. Men dipeniba bar moghira vaghvagha, men otarir ivariaba ariaghire. Kamaghin amizi, Isipin danganiba bar, gumazamiziba azirakar ekiam gami.
31 Ezi dimagarir kamra atrivim Moses ko Aronin diagha kamaghin migei, “Ia bar dikavigh mangi. Gua ko Israelian gumazamiziba bar, ia zuamira mangi, nan gumazamizibagh itagh. Ia mangi, ia nan azarazi moghin, mangi Ikiavira Itir Godin ziam fi.
32 Egh ia uan sipsipba, memeba, bulmakauba inigh, ia nan azarazi moghin, da inigh bar Isip ategh mangi. Egh na bagh God ko mikimti, a deragh na damu.”
33 Ezi Isipia Israelian gumazamizibar avigha ghaze, “Ia zuamiram Isip ategh mangi. Ia zuamira e gitaghan koghti, e bar arimighiregham.”
34 Ezi Israelia plauan me tighar yis sara vereghamiba, da inigha, itarir ekiabagh ariki. Egha me itarir ekiaba inibar da noegha, dipizibar da atera zui.
35 Israelia Moses mikemezi moghin, me Isipia bagha ghua kuritir bizir

12:23: Hibru 11:28 **12:29:** Ua Me Ini 4:22-23 **12:35:** Ua Me Ini 3:21-22

aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, korotiaba bagha uaghan men azai.
36 Ezi Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam Israelia ganidi. Ezi
Isipia bizir Israelia ifongeziba me ganidi. Ezi tuavir kamin Israelia, Isipian
bizir aghuiba, puram ada inigha ghue.

Israelia dikavigha ghua
Isipin kantrin azenan ghue

37 Israelian gumazamiziba dikavigha Ramesesin nguibam ategha ghua
nguibar ekiam Sukotin danganimin zui. Gumazir 600,000plan, uan suebar
arua zuir kaba, me gumazibara. Me amiziba ko boriba mengezir puvati.
38 Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, ko bulmakauba, sipsipba ko
memen avirir maba uaghan me ko zui.
39 Me tuavimin ghua Isipin inizir plaua yis puvatizimin bret tue. Isipian
gumaziba men avighavira iti, me dagheba akiramin dughiaba puvati. Kam-
aghin, me yis isa plaua gatizir puvati.
40 Israelia 430plan azenibar Isipin kantrin ike.
41 Ezi aruer kamra, men 430plan azenimin aruer abuananam, Ikiavira Itir
Godin gumazamiziba Isip ategha azenan zui.
42 Ezi dimagarir kamra Ikiavira Itir God Israelia deraghvira men gara, egha
Isipin kantrin me inigha azenan ize. Egh zurara azenir gin izamibar, men gin
otivighamin adarasi, me dimagarir kamra angamira iki ganiva, Ikiavira Itir
God ginighnighiva, an ziam fam.

God Israelia Gitazir Dughiamin isamin gin mangamin arazibar,
akar gavgaviba Israelia ganingi

43 Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, "Ia God Israelia
Gitazir Dughiamin isamin arazibagh nighnigh kamaghin damu. Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, isar kamin daghetamra aman marki.
44-45 Eghti gumazir dughiar otevimin ia ko itiba, ko gumazir dagiaba bagha
ingara itiba, me isar kamin daghetam aman kogham. Ezi gumazir ia ivezezi
me ingangarir gumazir kinibar min itima, ia men mikarzir mogomebar
inibar aghore, merara uaghan ia ko isar kamin daghetam amam.
46 "Egh gumazamiziba, dipenir me aven ikia asiziba tuezim, me dipenir
kamin averara iki, egh asizir tuzibar ami. Me daghetaba inigh azenan
mangan marki. Egh uaghan me asizir agharibar ami dar piran marki.
47 Israelian gumazamiziba bar isar kamin aven iki dami.
48 "Eghti gumazir uan mikarzir mogomemin inim atuzir puvatizim, daman
kogham. Kantri igharazimin gumazim iza ian kantrin aven iti, a God
Israelia Gitazir Dughiamin isam ia ko a damusi, ia an mikarzir mogomemin
inim atugh. Egh uaghan gumazir an ikizimin itiba sara, men mikarzir
mogomebar iniba aghoregh. Eghti a ian gumazimin min iki, ian adarazi ko
dami.
49 Ezi arazir kabara Israelian gumazamiziba, ko gumazir kantrin igharaz-
ibar ikegha iza ia ko itiba, uaghara arazir kabar gin mangi."
50 Ezi Israelia, me Ikiavira Itir God Moses ko Aron mikemezi moghirama
ami.
51 Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God, Israelian anababar aven vaghvagha
bar me inigha Isipin kantrin azenan ghu.

13

Israelia otarir ivariaba isa Ikiavira Itir God ganidi

12:40: Jenesis 15:13; Galesia 3:17 **12:46:** Diboboniba 9:12; Jon 19:36

1-2 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Moses mɨgei, “Ia bar uan otarir ivariaba
na danighti, me na baghvɨra ikiam. Israelia, ian otarir ivariaba, ko asɨzir
apurir ivariaba, bar nana.”

Yis Puvatɨzir Bretɨn Isam Damuamin Dughiam

3 Ezɨ Moses kamaghɨn gumazamizibav gei, “Ia faragha Isipɨn kantrin ikia,
ingangarir gumazir kɨnibar mɨn itima, Ikiavɨra Itir God uan gavgavimɨn ia
inigha azenan ize. Kamaghɨn amizɨ, ia zurara dughiabar, dughiar kam ko an
amizir arazir kam gɨnɨghnigh, yis itir bret tam aman markɨ.

4 Ia Isip ataghizir dughiar kamɨn faragha zuir iakɨnim, an ziam, Abip.*

5 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ian inazir afeziaba ko akam akɨrigha ghaze, a
nguazim isɨ ia danɨngam. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Hivia ko
Jebusia datɨrɨghɨn a gapiaghav iti. Nguazir kam a bar derazɨ, biziba an ikiava
bar deraghavɨram aghui. Ikiavɨra Itir God ia inigh nguazir kamɨn mangɨghti,
gɨn izamin azenibar iakɨnir kamra, ia Yis Puvatɨzir Bretɨn Isam damuam.

6 “Egh ia yis puvatɨzir bret 7plan arueba anemɨ, mangɨva namba 7ɨn
aruemɨn tugh. Eghti namba 7ɨn aruem otoghti, ia Ikiavɨra Itir Godɨn ziam
fɨ.

7 Egh 7plan aruer kaba, gumazamiziba yis puvatɨzir bretra damɨ. Egh
ia bretɨn yis itim ko yis tam ateghti, a ian nguibatamɨn aven ikian markɨ.
Guizbangɨra, yis ian kantrin aven ikian kogham.

8 Eghti dughiar ekiar kam otoghti, ia uan otariba kamaghɨn me mɨkɨm,
‘Ikiavɨra Itir God Isipɨn kantrin aven e bagha bizir ekiabagh amigha, en
adarazi inigha azenan ize. Ezɨ e datɨrɨghɨn isar ekiam gamua, bizir kaba bar
dagh nɨghnɨsi.’

9 Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God uan gavgavimɨn pamtem ingara, e inigha
Isipɨn kantrin azenan ize. Eghti isamɨn arazir kam ian dafariba ko guabar,
osizirimɨn mɨn ikɨ. Eghti a ia bagh arazir an amizimɨn ababanimɨn mɨn ikɨ.
Egh a ia damighti ia kamaghɨn nɨghnigh suam, e Ikiavɨra Itir Godɨn akar
gavgavibar gun mɨkɨmam.

10 Egh azeniba bar, ia isar a damuasa mɨkemezir kam, an dughiamra a
damuam.”

Otarir ivariaba

11 Egha Moses kamaghɨn mɨgei, “Ikiavɨra Itir God ia inigh Kenanian
nguazimɨn mangam. A nguazir kam bagha, faragha ia ko ian ovaviba ko
akam akɨri. Egh nguazir kam ia danɨngam.

12 A ia danigh gɨvaghti, ia uan otarir ivariaba Ikiavɨra Itir God danɨngam.
Eghti ian asɨzir apurir ivariaba uaghan, da Godɨn anaba.

13 Ia sipsipɨn nguzir tam isɨ ofa damu, egh tuavir kamɨn ia donkin apurir
ivariam givezegh ua a iniam. Ia donkin apurir ivariam givezan aghuagh, ia
an gurim apɨrigh. Egh ia uan otarir ivariaba vaghvagha ua me givezegh me
iniam.

14 Egh gɨn izamin dughiaba ian otariba kamaghɨn ian azangsɨgh suam,
‘Kar manmaghɨn amizir arazim?’ Eghti ia kamaghɨn me mɨkɨm suam, ‘E
ingangarir gumazir kɨnibar mɨn Isipɨn kantrin ingara itima, Ikiavɨra Itir God
uan gavgavimɨn pamten ingara, e inigha azenan ize.

15 Ezɨ faragha Isipɨn atrivimɨn navim gavgavizɨ, an e ateghti e mangan an
aghua. Ezɨ Ikiavɨra Itir God Isipian otarir ivariaba, ko men asɨzir apurir
ivariabav soghezɨ da ariaghire. Ezɨ e datɨrɨkɨn asɨzir apurir ivariaba bar da

---

13:1-2: Diboboniba 3:13; Luk 2:23 * **13:4:** Israelian iakɨnir kam, “Abip,” an en iakɨnir kamningɨn otifi, Mas ko Epril. **13:12:** Ua Me Ini 34:19-20; Luk 2:23

inigha, Ikiavira Itir God bagha dar ofa gami. Egha e uan otarir ivariabagh ivezegha ua me ini.'

16 Ia arazir kam damuva, Ikiavira Itir God ginighnigh suam, a uan gavgavimin Isipin kantrin e inigha azenan ize. Eghti arazir kam, ian dafariba ko guabar osizirimin min iki. Egh arazir kam ia bagh, ababanimin min ikiva ian nighnizibar amuti da dikavam."

God ghuariar ruarir ekiar mam ko, avir mizariar ruarir ekiar mamin aven ikia men faragha zui

17 Atrivim Israelian gumazamiziba ataghizi me zuir dughiamin, God kamaghin nighnigha ghaze, "Israelia tuavir otevimin mangi igharaz darazir ganti, me me misoghsi damuti, me uan nighnizibagh iragh, uamategh Isipin mangisi nighnigham. Ezi Israelia kamaghin damuan ki ifongezir puvati." Kamaghin, God tuavir otevimin me inigha Filistian kantrin ongarir dadarimin zuir puvati.

18 Ezi kamaghin, God Israelia inigha ghuanaga gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Ongarir Aghevimin oto. Egha me midorozim gamir biziba inigha da sara zui.

19 Bar fomira, Josep kamaghin Israelia mikeme, "Bar gin God Isipin ua ia inigh ian akurvagham. Eghti dughiar kamin ia nan aghariba inigh da sara mangi." Ezi Israelia akar dikirizim gamizi moghin, Moses Josepin aghariba inigha zui.

20 Egha Israelia dikavigha Sukotin danganim ategha ghua Etamin nguibamin oto, me gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin otoghava apia.

21 Egha aruebar, Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven ikia, men faragha ghua tuavim men akakasi. Egha dimagaribar ana avir mizariar ruarir ekiamin aven ikia, me gisirara ikia men faragha ghua angazangarim me ganidi. Ezi bizir kam bangin, me arueba ko dimagariba sara arua zui.

22 Ezi aruebar zurara ghuariar ruarir ekiar kam men faragha zui, egha dimagaribar avir mizariar ruarir ekiar kam men faragha zui. Aning uan danganimning ataghirazir puvatigha kamaghira iti.

14

Me Ongarir Aghevim abiki

1-2 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, "Ni Israelia mikemeghti, me uamategh mangi ongarir miriamin Pihahirotin nguibamin dapiagh. Nguibar kam, a Mikdolin nguibam ko Ongarir Aghevimin tizimin ikia, Balsefonin nguibamin boroghin iti.

3 Eghti Isipin atrivim men darorim ginighnigh, kamaghin mikim suam, 'Israelia ti onganigha gumazamiziba puvatizir danganim puram a garuama. Me danganir kam ategh mangamin tuaviba puvatigham.'

4 Ki atrivim damighti an navim gavgavighti, a ian agiragham. Eghti ki a ko an midorozir gumaziba, me dikabiragh me abiragham. Egh bizir kam bangin ki ziar ekiam iniam. Eghti Isipia fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God." Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregha, uamategha ghua Pihahirotin nguibamin boroghin apia.

5 Ezi gumazir maba Isipin atrivim migia ghaze, "Israelia ara ghue."

13:19: Jenesis 50:25; Josua 24:32 **13:21:** Ua Me Ini 14:19; 14:24; 33:9; Onger Akaba 78:14; 105:39

Ezi a ko an ingangarir gumazibar nighnizibagh iragha ghaze, “Manmagh amizi, e Israelia ataghizi me ghue? Me datirighin uam en ingangaribar amuan kogham. Guizbangira, e pazava amigha gifa!”
6 Egha me mikemegha givagha, atrivim uan midorozir karisba ko, midorozir gumaziba ini.
7 Egha uaghan a 600plan karisin midorozim gamir aghuariba, ko Isipin midorozir karisin igharaziba sara inigha, karisbar garir gumazir dapaniba inigha, me dikavigha Israelian gin zui.
8 Israelia fo, me Isipia dikabinigha me abinigha, bar akongegha zui. Ikiavira Itir God, Isipin atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a zuamira dikavigha men gintighasa zui.
9 Isipian midorozir gumaziba, uan karisba ko bar zui, marazi hoziabagh apiagha zui, ezi marazi uan suebar ghua, bar Israelian agintigha zui. Egha me bar ghua Israelia apiagha itir danganimin otifi. Danganir kam, an Ongarir Aghevimin miriamin ikia, Pihahirotin boroghin iti, ezi Balsefon an akirangin iti.
10 Ezi Isipin atrivim uan midorozir gumaziba ko, Israelian boroghin zuima, Israelia men api. Egha me bar puvira atiatigha, uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei.
11 Me kamaghin Moses migei, “Ni tizim bagha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamin ize? Ni ghaze, Isipin kantrin moziba okoramin danganiba puvati. Kamaghin e ti arimighirasa, ni e inigha kagh ize? Ni manmaghin e gamua, e inigha Isip ategha azenan ize?
12 E Isip ataghiraghasava amir dughiam, e kamaghin ni mikeme, ‘Arazir kurar kaba e bativam.’ E ni migia ghaze, ni e ateghti e Isipin ikiva, ingangarir gumazir kinibar min ikiti deragham. Puvatighti, e gumazamiziba puvatizir danganimin arimighiram.”
13 Moses kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia atiatingan marki, ia tuivigh gavgafigh. Ia datirighin, Ikiavira Itir Godin gavgavimin ganighti, a ian akuragh ua ia inian. Ia datirikin Isipian gari, ia ua men ganan kogham.
14 Ia orakigh, Ikiavira Itir God ian akurvaghsi me ko misogham. Ia uari bizitam damuan marki. Ia nimira iki.”
15 Ikiavira Itir God, kamagh Moses migei, “Ni tizim bagha nan ingarava aravira iti? Ni Israelia mikemeghti, me mangi.
16 Eghti ni uan asadivir aghorim ghufegh, ongarim gisin amadagh. Eghti ongarim bigh akuar pumuning irighti, Israelia nguazir dakirtizimin mangi vongin otifigh.
17 Eghti ki Isipia damighti men naviba gavgavighti, me ian gin ongarim biaghirizir tuavimin mangam. Eghti ki atrivim ko, an karisba ko, midorozir gumazir hoziabagh apiaziba, ko midorozir gumaziba bar me dikabiragham. Egh ki me gamizir arazir kam bagh, ziar ekiam iniam.
18 Ki Isipia dikabiragh me abiraghti me fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God.”
19 Ezi Godin enselin zurara Israelian midorozir gumazibar faragha zuim, a sivagha ghua men akirangin tu. Ezi ghuariar ruarir ekiar zurara men faragha zuim, a uaghan isivagha ghua men akirangin tu.
20 Dimagarir kamin, ghuariar ruarir ekiar kam Israelia ko, Isipian tizimin tughav iti. Ghuariar ruarir kam Isipia itir danganim gamizi, a bar mitatangi. Egha Israelia itir danganim angazangarim a ganingi.* Kamaghin, dimagarir kamin Isipia ko Israelia uarir boroghin mangan ibura.

14:14: Ua Me Ini 15:3; Godin Araziba 1:30; 3:22; Aisaia 30:15

* **14:20:** Hibru akam vezin kam deragha a migeir puvati.

21 Moses uan agharim ghufegha, ongarim gisin anemada. Ezi dimagarimin
Ikiavira Itir God, aminir gavgavim gamizi, an aruem anadi naghin oto. Egha
dimagarir kamin aminim ongarim giva ghuavti aminim tira. Ezi ongarim
tongira biaghirigha, akuar pumuningin irigha nguazir dakirtizimin oto.
22 Egha divazimningin min vong ko vongin akuvagha itima, Israelia an-
ingin tongin nguazir dakirtizimin ghua vongin otifi.
23 Ezi Isipin midorozir gumaziba Israelian agiragha, men gin ghua on-
garimin tongira ghu. Men hoziaba ko, karisba ko, gumazir hoziabagh
apiziba, da bar zui.
24 Ezi Ikiavira Itir God, aviv zariamin min ghuariar ruarir kamin aven iti.
Ezi aminim tiasa amima, a Isipian midorozir gumaziba, men nighnizibagh
irazima, me tintinibar nighnigha atiatia arasava ami.
25 Ikiavira Itir God, karisbagh amizi, nguazim dar wilbar suighizi, da
pamten ivemarir puvati. Ezi Isipia uarira uariv gei, “Ia oragh, E zuamirama
ari mangeka! Ikiavira Itir God, Israelian akuragha e misosi.”
26 Ezi Ikiavira Itir God, kamagh Moses migei, “Ni uan agharim ghufegh,
ongarim gisin anemadaghti, dipam ua izi Isipian midorozir gumaziba, ko
men karisba ko gumazir hoziabagh apiaziba, bar me avaragh.”
27 Ezi Moses agharim ghufegha ongarim gisin anemada. Aminim tirazima,
ongarim ua iza faragha ikezi moghin uan danganimin iti. Dughiar kamra,
Isipia ari mangasa amuavira itima, Ikiavira Itir God, bar me avigha ongarim
mikini.
28 Ezi ongarim uamategha ize. Egha gumazir atrivimin hoziabagh apiaz-
iba ko, midorozir gumazir Israelian gin ongarir torimin ghueziba, bar me
avara. Ezi men tav miseveaghirizir puvati.
29 Ongarim divazim min, vong ko vongin akuvagha itima, Israelia nguazir
dakirtizimin zui.
30 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Isipian dafarimin Israelia, ua men
akura. Ezi Israelia, Isipian kuabar garima, da ongarir dadarimin ireghav iti.
31 Israelian gumazamiziba garima, Ikiavira Itir God, uan gavgavir ekiamin
pamtem ingara, Isipia dikabiragha me abira. Ezi me bar atiatigha, Ikiavira
Itir God, nighnizir gavgavim an iti. Egha an ingangarir gumazim Moses, me
uaghan nighnizir gavgavim an iti.

15

Mosesin Onger Akam

1 Dughiar kam Moses Israelian gumazamiziba ko, Ikiavira Itir God bagha
ighiar kam kamaghin a bange:

“Ikiavira Itir God, a midorozir ekiam abira, ezi ki datirighin a bagh onger
akam bangam.
Guizbangira, a hoziaba ko gumazir hoziabagh isin apiaziba me avigha
ongarim mikini.
An apaniba abira, ezi an ziam bar pin iti!
2 Ikiavira Itir God uabi na gamizima, ki gavgavigha, onger akam bangava an
ziam fe.
A zurara ua na isi, ezi ki an ziam fasa.
A nan God, egha nan akurvazim. Kamaghin amizi, ki an ziar ekiam fasa.
Nan afeziamin God, ki an ziar ekiam fi, a isi bar pin anerigh ighiam
damuam.

14:22: 1 Korin 10:1-2; Hibru 11:29 **15:1:** Akar Mogomem 15:3 **15:2:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Aisaia 12:2

3 Ikiavira Itir God, a bar midorozir gumazir gavgavim.
Ziar kam, Ikiavira Itir God, kar an ziam.
4 A Isipian midorozir gumaziba ko men karisin midorozim gamiba, a me avigha me isa ongarim mikini.
Ezi men midorozir gumazir dapaniba, ongarim amegha Ongarir Aghevimin aven ariaghire.
5 Ongarim bar me avarazima,
me dagiabar min ongarir dikinim giraghue.
6 Ikiavira Itir God, nin agharir guvim bar gavgavir ekiam iti,
ni uan apaniba dikaragha bar me mirmiri.
7 Ni uan gavgavir ekiamin uan apaniba abira,
egha ni uan navir aningazim avimin min otogha men isia, mati avim grazir midiaribar isi.
8 Ni aminir ekiam gamizi a dikavigha, ongarim gamizima, a buigha pin anabo.
Egha voroghira divazimin min tughav iti. Ezi ongarir apebamin itim, bar pamtemin ingara gavgafi.

9 "Apaniba ghaze, 'E men agintigh men suigham.
Egh men bizir aghuariba inigh da tuisigh uan adarazir aningam.
Egh e bizir manam inisi e puram a iniam.
E sabar misozim asigh, uan gavgavimin me gasighasigham.'
10 Ikiavira Itir God, ni uan aminim dughiar vamiran a giverazima, ongarim Isipia avara.
Ezi me dagiamin min ongarir bar puvira ingarim giraghue.
11 O Ikiavira Itir God, ua godin manam ikia nin min gavgafi? Tav ua itir puvati.
Ni atrivir ekiam, egha arazir aghuibaram ami.
Ni bar pin kozi, e nin atiati. Tina nin min iti? Tav ua itir puvati.
Nirara digavir kuram gamir arazibagh ami, egha ingangarir ekiabagh ami.
12 Ni uan agharir guvim a ghufegha anemadazi,
nguazim akam akarigha apaniba tuavareme.
13 Ni bar uan gumazamiziba men apangkuvigha men akuragha me inigha, men faragha ghua me inigha zui.
Ni uan gavgavimin men darorimin faragha ghua, danganir aghuarir ni uabi itimra, ni men akua a bagha zui.
14 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba arazir ni amizim baregha, pamten nighava atiati.
Ezi Filistiaba uaghan aguava bar puvirama atiati.
15 Idomin kantrin faragha zuir gumazibar nighniziba, tintinibar nighnigha onganizi moghin ami.
Moapin gumazir dapaniba puvira nighava agoi.
Kenanian gumazamiziba atiatia, uan gavgavim ategha puram amiragha uaghiri.
16 Me nin gavgavir ekiamin gara, atiatir ekiam ko nirizir bar ekiam me avarazi, me pura ikia bizitam damuan ibura.
Me pura dagiabar min dapiagh ikiti, e nin gumazamiziba me gitaviragh mangam.
O Ikiavira Itir God, nin gumazamizir ni me givezegha ua me iniziba,
me guizbangira kantrin kabagh itagh bar mangam.
17 O Ikiavira Itir God, ni en aku mangiti, e nin mighsiamin deraghvira dapiagham.

O Ekiam, danganir kamin, ni uabi uan dipenimin ingaram.
Dipenir ni itir kamin, gumazamiziba izi nin ziam fam.
18 Ikiavira Itir God, an atrivimin min iki mamaghira ikiam.”

Miriamin Onger Akam

19 Israelia nguazir dakirtizimin Ongarir Aghevimin tongin ghua otogha gifa. Ezi Isipin atrivimin midorozir gumaziba ko, hoziaba ko gumazir karisbagh isin apiaziba, me Israelian gin zui. Ezi Ikiavira Itir God ongarim gamizi, a uamategha iza me avara.
20 Gin Godin akam inigha izir amizim Miriam, an Aronin amezemebam, a buar mam uan dafarimin an suira. Amiziba bar moghira uan buaba inigha, Miriamin gin zui. Egha me buabav sogha onger akabagh amua ighiam gizi.
21 Miriam me bagha kamaghin ighiam bange:

“Ikiavira Itir God gumazir hoziabagh apiaziba, ko hoziaba sara bar me avigha
ongarim mikinigha, apaniba abinigha ziar ekiam ini.
Kamaghin, ia a bagh onger akam bangi.”

Israelia gumazamiziba puvatizir danganibar arua zui

(Sapta 15:22--18:27)

Dipar misozim

22 Ezi gin Moses Israelian akua Ongarir Aghevim ategha, Surin gumazamiziba puvatizir danganimin zui. Me gumazamiziba puvatizir danganim, aruer 3plan an arua ghua, dipatamin apizir puvati.
23 Egha me gin ghua Maran danganimin otivigha dipar mam bato. Dipar kam akatorimin aven misosi, ezi me anereman ibura. Dipar kamin ziam, Mara, an mingarim, bizim akamin aven aninganigha misosi.
24 Ezi gumazamiziba atara migirigiar aviribar Moses gamua, kamaghin an azangsisi, “E managh dipatam amegham?”
25 Moses Ikiavira Itir Godin dia mighigha a ko migeima, Ikiavira Itir God ter otevir mam an aka. Ezi Moses a inigha dipamin anekuni, ezi dipam ua derazi, me aneremam.
Ezi God danganir kamin arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa mikemeziba me ganidi, egh a men gan me gifoghasa, me dar gin mangam, o ti puvatigham.
26 Ezi God me migei, “Ia deragh nan akam baragh. Kirara Ikiavira Itir God, ian God, ia arazir nan damazimin deraziba, ia dar amu. Egh ia nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuti, ki pazi ia damuan koghiva, arimariar kurar ki Isipin gumazamizibagh aningiziba ia daningan kogham. Guizbangira, ki ian Ikiavira Itir God. Ki ian arimariaba akirizi ia ghuamazi.”
27 Egha gin Israelia ghua Elimin nguibamin otifi. Elim, a dipar nguazimin aven anagava otiva uaghirir 12pla ikia, 70plan temer detba iti.* Ezi Israelia purirpeniba, nguazimin aven ivemarir dipabar boroghin dar ingarigha kagh apia.

16

Israelia daghem mana, ko kuarazibar amasa da ini

* **15:27:** Temer detba mati en iruebar min gara egh temer dapanibar min gara detin oviziba iti.

1 Israelian gumazamiziba Elimin danganim ategha, ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Danganir kam ana Elim ko Sainain Mighsiamin tongira iti. Me otivizir dughiar kamran gin me Isipin kantri ategha ghue. Egha namba 2in iakinim, an namba 15in dughiamin, me gumazamiziba puvatizir danganir kamin otifi.

2 Egha me danganir kamin ikia Moses ko Aronin atara, migirigiar aviribar aning gami.

3 Me kamaghin aning migei, "Kamaghin deraghai, Ikiavira Itir God, Isipra e misueghti e arimighiregh. E Isipin kantrin ikia dagher guar igharagha gariba uan ifongiabar da api. E mitiriaba sara iki aremeghasa gua ifonge. Egha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamin ize."

4 Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, "Ki ia bagh bret overiamin anemadaghti, an amozimin min magiriti ia a iniam. Gumazamiziba dughiaba vaghvagh mangi dughiar vamira baghivira dagheba ini. Ki arazir kamin me damu gan fogh suam, me ti nan akamin gin mangam, o puvatigham.

5 Ezi dughiar namba 6in, me dughiar pumuning bagh dagheba inigh dar arikigh."

6 Ezi Moses ko Aron kamaghin Israelian gumazamizibav gei, "Guaratizimin ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir God uabi Isipin kantrin ia inigha azenan ize.

7 Ia an atara migirigiar aviribar a gami, ezi an oregha gifa. Ia mizarazimin Ikiavira Itir Godin gavgavim ko angazangarimin ganam. Ga pura gumazir kinimning. Ia manmaghsua gan atara migei?"

8 Egha Moses ua migei, "Ikiavira Itir God uabi guaratizimin asizir tuziba ia danighti ia dar amam. Egh a mizarazibar bret ia danighti, ia uan ifongiabar a iniam. An orazi ia puram a migei. Kamaghin amizi, a dagheba ia daningam. Ezi ga pura bizimning. Ia gan atara ga migeir puvati. Ia Ikiavira Itir Godra an atara a migei."

9 Egha Moses Aron migia ghaze, "Ikiavira Itir God, bar gumazamizibar adarir migirigiaba baraki. Kamaghin amizi ni me mikemeghti, me izi Ikiavira Itir Godin damazimin tuifigh."

10 Ezi Aron me migiavira itima, me kogha gumazamiziba puvatizir danganir gigim gisin garima, Godin angazangarim zuamira ghuariar mamin aven oto.

11 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

12 "Ki Israelian adarir migirigiam baraki. Kamaghin amizi, ni me mikemeghti, me guaratizibar asizir tuzibar amam. Egh me mizarazibar uan ifongiamin bretbar amam. Me dagher kam inigh givagh, me fogh suam, Ki Ikiavira Itir God, ki uabi men God."

13 Guaratizir kamin kuarazir muziarir bizim, migha iza me itir danganim bar a gizifa. Ezi mizarazimin, ghuariar dipam ira, danganir men itim bar a gire.

14 Ezi ghuariar dipam iregha misingigha givazi, me bizir muziarir aviribar gari da nguazimin iti, egha da mati terafariba misigha tintinibar misaraghire.

15 Ezi Israelia bizir kabar ganigha, dagh gifozir puvati. Egha me kamaghin uarira uarir azai, "Kar bizir tizim?"

Ezi Moses me migei, "Kar bret, Ikiavira Itir God, ia damasa a ia ganingi.

16:4: Jon 6:31 **16:15:** 1 Korin 10:3

16 Egha Ikiavɨra Itir God, akar gavgavim ia ganigha ghaze, ‘Ia vaghvagh
uari bagh iniva uan adarazi sara me bagh inigh. Ia vaghvagh da iniva uan
gumazamiziba ko boriba bagh vaghvagh mɨner muziaribar aghuigh.’ ”
17 Egha Israelia God mɨkemezɨ moghɨn me ami. Ezɨ marazi bar uari bagha
avɨriba inizɨ, marazi uari bagha muziaribara ini.
18 Egha gɨn me dagher kabar garima, gumazamizir dagher avɨriba iniz-
iba, men mɨneba izevezir puvatɨ. Ezɨ gumazamizir dagher avɨriba inizir
puvatɨziba, men dagheba otevezir puvatɨ. Me da apa izevegha mɨtiriam men
azir puvatɨ.
19 Ezɨ Moses me mɨgɨa ghaze, “Ia gurum bagh dagher na taba ataghɨraghan
markɨ.”
20 Ezɨ gumazamizir maba Mosesɨn akam baraghizir puvatɨgha, dagher
nar maba amɨmzaraghan bagha da arɨki. Ezɨ amɨmzaraghan dagher kaba
apiziba dagh izɨvazɨma, da puvɨra mughasi. Ezɨ Moses men atari.
21 Ezɨ zurara mɨzarazibar gumazamiziba, me ifongezɨ moghɨn, uari bagha
dagheba isi. Ezɨ aruem anadir dughiamɨn, dagher me isir puvatɨziba
nguazimɨn ikia, dɨpamɨn mɨn otiva puram amera gefi.
22 Ezɨ aruer namba 6ɨn, me dughiar pumuning bagha dagheba ini. Gu-
mazir vamɨra mɨner dozir pumuning pumuning gaghuizɨ, aning izɨvafa. Ezɨ
Israelian gumazir dapaniba iza bizir kamɨn gun Moses mɨkeme.
23 Ezɨ Moses kamaghɨn me mɨgei, “Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei, gurum
mɨzaraghan avughsamin dughiam. Kar Ikiavɨra Itir Godɨn ziam famin
dughiam. Egha uaghan kar Ikiavɨra Itir Godɨn dughiamra. Ia datɨrighɨn
dagher nar manaba avimɨn da tuasa, ia da tu, egh dagher nar manaba ia
mɨnemɨn da isamasa, ia da isam. Eghtɨ nar itir kaba ia gurum mɨzaraghan
bagh bar ada atɨgh.”
24 Ezɨ me Mosesɨn akam baregha dagher maba tue. Egha dagher nar maba
tuezir puvatɨ. Me amɨmzaraghan bagha da atɨzɨ da iti. Ezɨ dagher kaba
kurizir puvatɨzɨ apiziba dagh amizir puvatɨ.
25 Ezɨ amɨmzaraghan Moses kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Kar Ikiavɨra Itir Godɨn
dughiam, dughiar e avughsɨva, Ikiavɨra Itir Godɨn ziam famim. Ia dughiar
kamɨn nguibamɨn azenan mangɨ dagheba burian kogham. Kamagh amizɨ,
dagher nar itir kaba, ia dar amɨ.
26 Ia wighɨn vamɨran 6plan aruebar, dagher kaba ini. Egh namba 7ɨn
aruem, kar avughsamin dughiam. Kamaghɨn amizɨ, dughiar kamɨn dagher
tam nguazimɨn ikian kogham.”
27 Ezɨ dughiar namba 7ɨn, gumazamizir maba ghua dagheba iniasa zui.
Egha me dagher tabar garir puvatɨ.
28 Ezɨ Ikiavɨra Itir God Moses mɨgɨa ghaze, “Ia manadɨzoghɨn nan akaba
barazir puvatɨzir arazim ategh, nan Akar Gavgavibar gɨntɨgham?
29 Ia deraghvɨram oragh! Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ avughsamin dughiar kam
ia danɨngam. Kamaghɨn amizɨ, kɨ aruer namba 6ɨn, dughiar pumuningɨn
damamin dagheba ia danɨngam. Egh aruer namba 7ɨn gumazamiziba bar
danganir me itiba ataghɨraghan markɨ.”
30 Kamaghɨn amizɨ, me dughiar namba 7ɨn ingangarir tam gamir puvatɨ.
Me avughsi.
31 Ezɨ Israelian gumazamiziba dagher kam kamaghɨn a dɨbora ghaze,
“Mana.”* Hibrun akamɨn Manan kamɨn ganganim, temer ovɨzir muziarimɨn

---

16:18: 2 Korin 8:15 **16:23:** Ua Me Ini 20:8-11 **16:31:** Dɨboboniba 11:7-8 * **16:31:** Hibrun akamɨn, ziar kam “mana,” a mɨgɨrɨgiar otevir kam ko mong magh ghu, “Kar bizir tizim?” Nɨ sapta 16:15ɨn gan.

min gara egha ghurghuri. Egha an isingtizim, mati bisketin me hani sara ingarizim.
32 Ezi Moses kamaghin me migia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin migei,
‘E miner tam inigh, an manabar aghuam. Eghti an en gin otivamin ovavir
boriba bagh ikiam. Me gin an gan suam, kar Ikiavira Itir God e ganingizir
daghem. A Isipin kantrin e inigha azenan iza gumazamiziba puvatizir
danganimin e atizir dughiam.’”
33 Egha Moses Aron migia ghaze, “Ni nguazir miner tam inigh, manan
tabar aghuigh. Egh minem isi Ikiavira Itir Godin damazimin anetigh. Eghti
borir gin otivighamiba, a gifogham.”
34 Ezi Aron manan dagher miner kam isa, gin izamin dughiam bagha, Akar
Dikirizir Gavgavir Boksiam boroghin aneti, ezi Aron Ikiavira Itir God Moses
mikemezi moghiram ami.
35 Ezi Israelia manan dagher kam apa ghua 40plan azenibar tu. Ezi
40plan azeniba givazima me ghua Kenanian kantrin otivigha, kantrin kam
gapiagha uari bagha azenibar ingari.
36 (Dughiar kamin Israelia bizibar osimtizibagh fofoghamin skelin
pumuning iti. Omer ko Epah, mam miner dozir vamiran min iti. Mam
10plan miner dozibar min iti.)

17

Me dagiamin dipam ini
(Diboboniba 20:1-13)

1 Ezi Israelian gumazamiziba bar Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua,
dikavigha Senin gumazamiziba puvatizir danganim ategha zui. Egh dughiar
manamin Ikiavira Itir God mikemeghti, me dikavighiva danganir me itir
kam ategh sivaghsivagh mangi danganir igharazir mam dapiagham. Me
kamaghira apiaghira ghua, gin me ghua Refidimin danganimin otogha,
purirpenibar ingarigha apia. Ezi danganir kam dipar damamiba puvati.
2 Ezi gumazamiziba Mosesin atara ghaze, “Ni e damamin dipatam e
daningigh.”
Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Ia tizim bagha nan atari? Ia masa
Ikiavira Itir Godin Araziba tuisigha, an gavgavim bagha azai? Ia ti nighnizir
gavgavim an itir puvati?”
3 Ezi gumazamiziba dipam bagha kuariba bar me misingizi, me migirigiar
aviribar Moses gimoba ghuavira iti. Egha me kamaghin a migei, “Ni tizim
bagha Isipin kantrin aven e inigha azenan ize? Ni ti kamaghin ifonge, e uan
boriba ko asiziba, e damamin dipaba puvatigh, kagh arighiregham, a?”
4 Ezi Moses pamten kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “Gumazamizir
kaba dagiabar na ginivigh, na misueghti ki aremeghasa. Ezi ki manmagh me
damuam?”
5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazir da-
panitaba inigh, ia daru gumazamizibar faragh mangi. Ia darusiva, asadivir
aghorir ni faragha Nailin Fanem misoghezim sara inigh mangi.
6 Ki Horepin Mighsiamin dagiatam gisin tugh ikiam, kar Sainain Mighsiam.
Ni roghira iziva, asadivir aghorir kamin dagiam misokegh. Eghti dipam an
otogh azenan fasfagh iriti, gumazamiziba anemam.” Ezi Israelian gumazir
dapaniba gari, Moses kamaghin amizi, dipam otogha izaghiri.
7 Ezi me danganir kam kamaghin a dibori, “Masa,” an mingarim kamakin,
“Tuighsizir Arazim,” ko “Meriba,” an mingarim, “Adarim.” Me kamaghin

16:33: Hibru 9:4 **16:35:** Josua 5:12; Nehemia 9:20-21; Jon 6:31

nighnisi, Israelia atara ghaze, “Ikiavira Itir God, e ko iti, o puvati.” Arazir kamin, me Ikiavira Itir Godin Araziba tuisigha an gavgavim bagha azangsisi.

Israelia Amalekia ko misosi

8 Egha gin Amalekia iza Refidimin danganimin Israelia ko misosi.
9 Ezi Moses kamaghin Josua migei, “Ni e bagh gumazitaba amiseveghti, me gurumin mangi Amalekia ko misogh. Eghti ki mangi mighsiar dozir munamin tugh, Godin gavgavim itir asadivir aghorimin suiragham.”
10 Ezi Josua, Moses a mikemezi moghira, gumazir maba inigha ghua Amalekia ko misosi. Ezi Moses, Aron ko Hur sara, me mighsiar dozimin uanabo.
11 Egha Moses uan agharimning feghavira itima, Israelian midorozir gumaziba, Amalekia gafigha ghuavira iti. Ezi Moses uan agharimning ataghizi aning uaghirima, Amalekia Israelia gafiragha ghuavira iti.
12 Ezi gin Mosesin agharimning a girima, a uam aning ghufan ibura. Ezi Aron ko Hur dagiar mam inigha anefazi, Moses a gapera. Ezi aning Mosesin boroghin vong ko vongin tugha, an agharimning suiragha aning gifueghavira ikia, kamaghira ikiavira itima, aruem ghuaghiri.
13 Ezi Josua uan adarazi ko Amalekian midorozir gumaziba abinigha, bar me gasighasiki.
14 Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni akar kam akinafaritamin an osirighti, gumazamiziba a ginighnigh. Akar kam kamakin, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki Amalekia bar me agivagham. Eghti gumazamiziba ua me ginighnighan kogham.’ Ni akar kam Josua bagh a diponti, an a barakigh.”
15 Ikiavira Itir God mikemegha givazima, Moses ofa gamir dakozir mamin ingari. Ezi ofa gamir dakozir kamin ziam mati nir avizir ekiam me an osirigha a ghufezi a ghaze, “Ikiavira Itir God, nan akurazi ki uan apaniba abira.”
16 Ezi Moses ghaze, “Ia Ikiavira Itir Godin inir avizim ghufegh bar pin an suiragh.* Guizbangira, Ikiavira Itir God, zurara Amalekia ko misogh kamaghira ikiam.”

18

Jetro iza Mosesin gari

1 Jetro, a Midianian ofa gamir gumazim, a Mosesin amerem. A bizir God Israelia ko Moses bagha amizibar eghaghanim baregha, uaghan dughiar Ikiavira Itir God uan gumazamiziba, Israelia, me inigha Isip ategha izezir eghaghanim baraki.
2 Kamaghin amizi, Jetro Mosesin ganasa ize. Moses faragha uan amuim Sipora amadazi, a uan afeziam Jetro bagha ghu.
3 Ezi datirighin, Sipora ko Mosesin otarir pumuningin ko Jetro, me izava otifi. An otarimningin ziamning, Gersom ko Elieser. Moses faragha ghaze, “Ki kantrin igharazimin gumazim, egha kantrin igharazimin iti.” Egha a uan otarir ivariam ziam, “Gersom,” a gati.*

17:14: Godin Araziba 25:17-19; 1 Samuel 15:2-9 * **17:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **18:2:** Ua Me Ini 2:21-22 **18:3:** Aposel 7:29 * **18:3:** Hibrun akamin, ziar kam, “Gersom,” a mong kamaghin ghu, “Kantrin igharazimin gumazim.”

4 Egha a gɨn kamaghɨn mɨgei, “Nan afeziamɨn God nan akurazɨ, Isipɨn atrivim na mɨsoghezɨ kɨ aremezir puvatɨ.” Egha uan otarir dozim, a “Elieser,” a gatɨ.†

5 Ezɨ Jetro, Mosesɨn amuim ko an otarir pumuningɨn akua me iza gumazamiziba puvatɨzir danganim iza, Godɨn mɨghsɨamɨn boroghɨra izava otifi. Kar Moses purirpenibar ingarigha dar ikezir danganim.

6 Egha Jetro kamaghɨn Moses bagha akam amada, “Kɨ nɨn amerem Jetro, kɨ nɨn amuim ko nɨn otarimning, e nɨ bagha ize.”

7 Ezɨ Moses akar kam baregha, ghua tuavimɨn Jetro bato. Egha Moses aviragha gɨn ghua an tori. Egha aning uan ikɨrɨmɨrim bagha uaningɨn azangsɨgha, me gɨn Mosesɨn purirpenimɨn aven ghue.

8 Egha Moses uan amerem bizir avɨribar a geghara ghaze, Ikiavɨra Itir God Israelian akurvaghasa, Isipɨn atrivim ko Isipɨn gumazamizibagh amizɨ, arazarazir avɨriba otifi. Egha a ghaze, me tuavimɨn zuima, bizir kuraba ko osɨmtɨziba me bativima, Ikiavɨra Itir God men akura.

9 Ezɨ Jetro akar kam baregha fo, Ikiavɨra Itir God bizir aghuaribar Israelia gamigha, Isipian dafarimɨn ua me ini. Ezɨ Jetro akar kam baregha bar akonge.

10 Egha kamaghɨn mɨgei, “Ga Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fe. A Isipɨn atrivim ko an gumazamizibar dafarimɨn ia inigha ian akurazɨ, ia kalabusɨn ingangarir kurar kam ataki.

11 Ezɨ kɨ datɨrɨghɨn fo, Ekiam bar godɨn igharazibagh afiragha kamaghɨn ami. Isipia akaba batoghava paza ia gamima, Ikiavɨra Itir God ian akura. Ezɨ kɨ datɨrɨghɨn fo, Ikiavɨra Itir God bar gavgavizɨ, an gavgavim godɨn igharazibar gavgavibagh afira.”

12 Egha Jetro ofan bar isia mɨghɨrizir mam, inigha God ganɨdi. Egha uaghan ofan igharaziba God ganɨngi. Ezɨ Aron ko Israelian gumazir dapaniba iza, Godɨn damazimɨn Mosesɨn amerem koma api.

Me osɨmtɨziba tuisɨghamin gumazamizir maba amɨsefe (Godɨn Araziba 1:9-18)

13 Ezɨ Dughiar igharazimɨn, Moses amɨmzaraghan jasɨn mɨn aperagha Israelian gumazamizibar osɨmtɨziba tuisɨsi. Ezɨ gumazamizir avɨriba Moses bagha mɨzarazimɨn izavɨra ikia, ghua guaratɨzimɨn tu.

14 Ezɨ Jetro, Moses gumazamizibar akurvazir araziba, bar dar gara, egha kamaghɨn Moses mɨgei, “Maning, gua uaningra ingangarir avɨribar gumazamizibar akurvaghasa dagh ami. Nɨ uabɨra ingangarir kam damuan markɨ. Nɨ gan, nɨ osɨmtɨziba akɨra aperaghavɨra iti gumazamiziba mɨzaraghara iza nɨ ko mɨkɨmasa, nɨ mɨzua tuivighav ikia, ghua aruem gɨfa.”

15 Ezɨ Moses a mɨgei, “Gumazamiziba bizir God damuasa ifongezibagh fofoghasa, na bagha izi.

16 Gumazitamning bizir mam bagh uaningɨn atarigh, aning na bagh izeghtɨ, kɨ aningɨn mɨgɨrɨgɨam baregh aningɨn osɨmtɨzim akɨram. Egh kɨ arazir God ifongeziba ko Godɨn akabar men sure damuam.”

17 Ezɨ Jetro kamaghɨn a mɨgei, “Nan amerem, nɨ ingangarir kam damuamin tuavir aghuimɨn zuir puvatɨ.

18 Ingangarir kam bar nɨn ekefe. Nɨ uabɨra a damu mangɨtɨ nɨn mɨkarzim nɨn amɨragham. Eghtɨ gumazamiziba uaghan men mɨkarziba men amɨragham.

---

† **18:4:** Hibrun akamɨn, ziar kam, “Elieser,” a mong kamaghɨn ghu, “God nan akura.”

19 Ni datirighin nan akam baraghti, ki tuavir aghuarir mam ni mikimam.
Eghti God ni ko ikiam. Arazir kam deragham, ni gumazamiziba bagh Godin
damazimin abuir gumazimin min iki. Egh men migirigiar me uari adoziba,
ni da inigh a bagh mangi.
20 Egh ni arazir God ifongeziba ko Godin akabar men sure damuva, tuavir
me gin mangamimin me mikimiva, arazir me zurara damuamimin men sure
damu.
21 Egh ni uaghan fofozir gumazir aghuitaba miseveghti, me gumazamiz-
ibar dapanibar ikiam. Eghti tarazi 1,000plan gumazamizibar gantima,
tarazi 100plan gumazamizibar gantima, tarazi 50plan gantima, tarazi
10plan ganam. Gumazir kaba uari abinigh guizbangira Godin atiatingiva
an apengan iki, egh gumazir e nighnizir gavgavim men itibar, min iki.
Gumazamiziba dagiaba me daning, me gekuti, me arazir kurabar amuan
kogham.
22 Eghti gumazir kaba jasbar min iki, gumazamizibar osimtiziba
tuisigham. Egh me uari osimtizir muziariba tuisigham. Egh osimtizir
ekiaba, me da inigh ni bagh iziti, ni da tuisigham. Egh me nin akuragh
ingangarir kamin osimtizim inighti, ingangarim nin osemeghan kogham.
23 Ki bizir God ni damuasa a ifongeziba ki dar gun ni mikeme, ni dar
amu. Ni nan akamin gin mangi, eghti ingangarir kam ni damighti, nin
mikarzim nin amiraghan kogham. Eghti ia gumazamizibar osimtiziba ko
akabar kirighti, me navir amiriziba iki, egh uamategh uan purirpenibar
mangam."
24 Ezi Moses, Jetron akar aghuir kam baregha kamaghin ami.
25 Egha a Israelian tongin fofozir gumazir aghuariba misevegha me atizi,
me gumazamizibar gumazir dapanibar min iti. Ezi men marazi 1,000plan
gumazamizibar garima, marazi 100plan gumazamizibar garima, marazi
50plan garima, marazi 10plan gari.
26 Egha me zurara jasbar min osimtizibar tuisighamin ingangarim gami.
Me uari araziba ko osimtizir muziariba tuisisi, egha osimtizir ekiaba, Moses
bagha da amadi. Ezi a uabi da tuisigha dar kiri.
27 Ezi bizir kabar gin, Moses uan amerem Jetron dafarimin suirazi, Jetro
uamategha uan nguibamin zui.

God Akar Dikirizir Gavgavim Israelia ko a gami

19

(Sapta 19--31)

Israelia iza Sainain Mighsiamin iti

1-2 Ezi Israelia Refidimin danganim ategha zui. Me ghua Sainain gumaza-
miziba puvatizir danganimin otifi. Me otivizir dughiar kamra, a iakinir me
Isipin kantri ataghizimin gin ghua, iakinir pumuning givazi, iakinir namba
3 otozi, me an aruer namba 1in Sainain otifi. Egha me Sainain Mighsiamin
boroghin purirpenibar ingarigha apia.
3 Ezi Moses God ko mikimasa mighsiamin ghuanadi. Ezi Ikiavira Itir
God mighsiamin ikia Mosesin diagha ghaze, "Ni Israelia migirigiar kaba me
daningam, me Jekopin ovavir boriba.
4 Ki Isipin amizir biziba, ia uari dar ganigha gifa. Egha ia nan gari ki ia ini,
mati kuarazir bagam uan nguzim uan avizimin a isi moghin, ki ua bagha ia
inigha iza danganir kamin izezi, ia datirighin na ko iti.

5 Egh ia datirighin nan Akar Dikirizir Gavgavimin suiragh gavgavigh, nan
akabar gin mangi, nan gumazamizibar otogham. Nguazir kamin danganiba
bar, ko gumazamiziba bar, me nan adarazira, eghti ki men tongin iarara ua
bagh ia misevegham, eghti ia nan gumazamizibara ikiam.
6 Egh ia na baghavira itir gumazamizibara iki, egh ofa gamir gumaz-
ibar min iki, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh abuir gumazimin
ingangarim damuam. Egh ia bar guizbangira nan gumazamizibara ikiva
na baghvira ikiam." Egha Ikiavira Itir God migirigiar kaba gumazamizibar
aningasa Moses migei.

7 Ezi Moses mighsiam ategha ghua Israelian gumazir dapaniba akuvagha,
akar Ikiavira Itir God a mikemeziba, bar dar gun me migei.
8 Ezi gumazamiziba bar moghira kamaghin migei, "Bizir Ikiavira Itir God
e mikemeziba, e bar dar amuam." Ezi Moses ghua gumazamizibar akabar
gun Ikiavira Itir God migei.

9 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni oragh. Ki ghuariar mitiar
pizimin aven ki ia bagh iziva, ni ko mikimam. Dughiar kamin gumazamiziba
oraghti, ki ni ko mikimam. Eghti me datirighin ikegh mangi, me zurara
nin migirigiaba nighnizir gavgavim dar ikiam." Ezi Moses gumazamizibar
akabar gun, Ikiavira Itir God migei.

10 Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni mangi gumazamizibav kim suam,
me datirighin ikegh mangi gurumin, me uari na daningisi uan nighniziba ko
araziba akirigh, bar zuegh. Egh me uan korotiaba ruegh, nan ziam fisi uari
akirigh.
11 Me uari akirigh tugh gavgavigh iki mangi aruer namba 3in otogh.
Dughiar kam, ki Sainain Mighsiamin izighiri gumazamiziba bar, men
damazimin otogham.
12 Egh ni mighsiam bagh mitaghniam atigh. Eghti gumazamiziba
mitaghniar kamin vongin mangan marki. Ni deraghvira me mikim,
me deraghvira ganigh, me mitaghniar kamin ikiavkinigh vongin mangi,
mighsiamin mavanangan kogham. Guizbangira me mighsiamin boroghira
mangan ki anogoroke. Gumazitam mitaghniamin ikiavkinighti, me a
misueghti an aremegham.
13 Egh me dafaribar an suiragh a misueghti an aremeghan marki.
Me dagiabar a ginifigh, o afuzitamin a biragh. Gumazitam, o asizitam
mitaghniamin ikiavkinighti, ia arazir kam bagh a misueghti an aremegh. Ia
dughiar vamiran, ia mighsiamin anang. Ia sigham baraghamin dughiam, ia
mangi."

14 Ezi Moses mighsiam ategha uaghirigha gumazamizibav mikeme. Ezi
me an akam baregha, me uari God daningasa uan nighniziba ko araziba
akirigha, egha zue. Me uan korotiaba ruegha Godin ziam fer arazim
damuasa uari akiraghasi.
15 Ezi Moses me migei, "Ia zuerim bagh uari akir tugh gavgavigh iki. Egh
datirighin ikegh mangi zuerimin, ia amiziba ko dakuan marki."

16 Ezi dughiar namba 3in mizarazimin arariba dagarvazi onimariba tagh-
tazima, ghuariar mitiar pizir mam izaghira mighsiam avara. Ezi me sighar
ararer gavgavir mam baraki. Egha gumazamizir danganir kamin itiba, bar
atiatigha nisi.

19:5: Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; 26:18; Taitus 2:14 **19:5:** 1 Pita 2:9 **19:6:** Akar Mogomem 1:6; 5:10 **19:12:** Hibru 12:18-20 **19:16:** Akar Mogomem 4:5 **19:16:** Godin Araziba 4:11-12

17 Ezɨ Moses gumazamiziba inigha, me itir danganimɨn azenan ghua men
faragha ghua God bativasa zui. Me mɨghsɨamɨn boroghɨn ghua, an apengan
zarimɨn tuifi.
18 Ezɨ Ikiavɨra Itir God avimɨn aven ikia, egha izaghira Sainain Mɨghsɨamɨn
iti, ezɨ mɨgharir ekiam mɨghsɨam bar anevara. Mɨgharir kam ghuavanaga,
mati avir ekiamɨn mɨgharim ghuavanadi. Ezɨ mɨkɨmkɨzir ekiam mɨghsɨamɨn
oto.
19 Ezɨ sɨghamɨn ararem bar ekevegha pamtem ara ghuavɨra iti. Ezɨ Moses
God mɨgei. Ezɨ God a ikarvazi, an tiarim mati ararim dagarvasi.
20 Ikiavɨra Itir God izaghira Sainain Mɨghsɨamɨn orazimɨn ikia, egha
Mosesɨn dei. Ezɨ Moses ghuavanadi.
21 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ magɨrɨ, mɨgɨrɨgɨar gavgavim
gumazamizibar anɨngighti me mɨtaghniar kamɨn ikiavkɨnigh izɨ nan ganan
markɨ. Me kamaghɨn damigh, men avɨriba arɨghiregham.
22 Nan boroghɨn izir ofa gamir gumaziba, me uaghan uari na danɨngɨsɨ,
uari akɨrigh nan damazimɨn zuegham. Puvatɨghtɨ, kɨ ivezir kuram me
danɨngam.”
23 Egha Moses Ikiavɨra Itir God kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ akar gavgavim
e ganɨngi, kamaghɨn gumazamiziba mɨghsɨamɨn mangan kogham. E
mɨtaghniam arɨgha mɨghsɨamɨn apɨnim ighuigha, e kamaghɨn fo, mɨghsɨar
kam, a nɨn mɨghsɨamra, egha ana anogoroke.”
24 Ezɨ Ikiavɨra Itir God a ikaragha ghaze, “Nɨ magɨrɨ, Aron inighti a nɨ
ko uamategh anang. Eghtɨ ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba bar
mɨtaghniar kamɨn ikiavkɨnigh na bagh mɨghsɨamɨn anangan markɨ. Me
kamaghɨn damighti, kɨ ivezir kuram me danɨngam.”
25 Ezɨ Moses akar kam baregha gumazamizibar bighan iraghugha, Ikiavɨra
Itir God mɨkemezir mɨgɨrɨgɨaba bar me mɨgei.

20

Godɨn 10plan Akar Gavgaviba
(Godɨn Araziba 5:1-21)

1 Ezɨ God kamaghɨn mɨgei:

2 Kɨ uabɨ, kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God. Kɨrara Isipɨn kantrin ia inigha
ian akua azenan ize. Kar danganir ia ingangarir gumazamizir kɨnibar
ikezim.

3 Ia bar narara gɨn mangɨ nan ziamra fam. Egh ia asetamɨn gɨn mangan bar
markɨ.

4 Ia uari bagh marvir guatam an ingaran markɨ. Ia overiamɨn itir bizitam,
ko nguazimɨn itir bizitam ko dɨpamɨn aven itir biziba, ia bizir kabar gan,
dar mɨn marvir guatamɨn ingaran markɨ.
5 Ia asetam ko marvir guatamɨn itevibar pɨrɨva an ziam fan markɨ.
Guizbangɨra, kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ian God. Egh godɨn ifavaritamɨn ama-
mangatɨghtɨ, a nan danganim inian kogham. Bar puvatɨ. Gumazamizir nan
aghuaziba, me osɨmtɨzim iti, ezɨ kɨ ivezir kuram me ko men ikɨzim danɨng
mangɨvɨra ikɨtɨ, men ikɨzimɨn igiar boriba ko azɨziba otogham.

20:4: Ua Me Ini 34:17; Ofa Gami 19:4; 26:1; Godɨn Araziba 4:15-18; 27:15 **20:5:** Ua Me Ini 34:6-7; Dɨboboniba 14:18; Godɨn Araziba 7:9-10

6 Ezi gumazamizir bar na gifongeziba, me nan Akar Gavgavibar gin zui. Ki
bar ian ovavir boriba men apangkuvigh kamaghira iki mangi, men 1,000in
ovavir borir gin izamibar otogham.

7 Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia puram a diponan marki.
Guizbangira, gumazamizir pura nan ziam diboriba, Ikiavira Itir God
kamaghin me mikiman kogham, pura bizim, me osimtiziba pu. Bar
puvati, a ivezir kuram me daningam.

8 Ia Sabatin dughiam deragh a ginighnigh mikim suam, a dughiar ki ua
bagha inabazimra ikiam.
9 Ia wighin vamira, 6plan aruebar aven ingangariba bar dar amuam.
10 Ezi namba 7in dughiam, kar Ikiavira Itir God, ian Godin dughiamra. Kar
dughiar ia avughsamim. Egh Sabatin dughiam, ia bar ingangaribar amuan
marki. Ia uan otariba, guiviba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba,
asiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir iza ian nguibamin itiba, ia bar
ingangaribar amuan kogham.
11 Guizbangira, Ikiavira Itir God 6plan aruebar nguazim ko overiam,
ongarimin ko dar itir biziba bar adar ingari. Egha namba 7in aruem an
avughse. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, Sabatin dughiam deraghavira
a ginighnigha an anogorogha a gamizima, an a baghvira ikiamin dughiamin
oto. Kar Godin dughiamra.

12 Egh ia vaghvagh uan afeziam ko amebamin apengan iki, men akabar
gin mangi. Ia kamaghin damighiva, ia dughiar ruarimin nguazir kamin
ikiam, kar nguazir Ikiavira Itir God, ian God a isa ia ganidim.

13 Egh ia gumazamizir igharazibav soghti me arimighiran marki.

14 Egh ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki.

15 Egh ia biziba okiman marki.

16 Egh ia ifavarir akabav kimiva gumazamizir igharazitamin ziam
gasighasighan marki.

17 Egh ia gumazir igharazitamin dipenim bagh navim dikavan marki. Egh
an amuim bagh navim dikavan marki. Egh an ingangarir gumazim,
ingangarir amizim, bulmakau, donki, ko an bizir igharaziba bar, da
bagh navim dikavan marki.

Gumazamiziba Godin atiatingi (Godin Araziba 5:22-23)

18 Ezi gumazamiziba gara orazima, ararim pamtem dagarvazima, sigham
araima, onimarim taghtazima, migharir ekiam mighsiam avara. Ezi me bar
atiatigha puvira nisi. Kamaghin amizi, me sivagha ghua mighsiamin saghon
tuifi.

20:7: Ofa Gami 19:12 **20:8:** Ua Me Ini 16:23-30; 31:12-14 **20:9:** Ua Me Ini 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3 **20:11:** Jenesis 2:1-3; Ua Me Ini 31:17 **20:12:** Godin Araziba 27:16; Matyu 15:4; 19:19; Mak 7:10; 10:19; Luk 18:20; Efesus 6:2-3 **20:13:** Jenesis 9:6; Ofa Gami 24:17; Matyu 5:21; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **20:14:** Ofa Gami 20:10; Matyu 5:27; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **20:15:** Ofa Gami 19:11; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9 **20:16:** Ua Me Ini 23:1; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20 **20:17:** Rom 7:7; 13:9 **20:18:** Hibru 12:18-19

19 Egha me kamaghin Moses migei, “Ni uabi e mikimti e ni baragham. God
e mikimti, e arimighiregham.”
20 Ezi Moses me migei, “Ia atiatingan marki. God kamaghsua ifonge, ia bar
an atiatigh an apengan iki, egh arazir kurabar amuan kogham. Kamaghin a
iza ian navir averiabagh foghasa, da guizbangira a baghavira iti, o puvati.”
21 Egha gumazamiziba saghon tuivighavira itima, Moses uabira ghua God
aven itir ghuariar pizimin boroghin zui.

Ofa gamir dakozimin araziba

22 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni kamaghin Israelia akar
kabar me mikim suam, ‘Ia uari ganigha kamaghin fo, ki Uan Nguibamin ikia,
ia ko mikeme.
23 Ia orakigh. Ia gol ko silvan asebar marvir guabar ingar, dar ziaba fan
marki. Ki uabira, ia bar nan ziamra fam.
24 Ia nguazitaba inigh na bagh ofa gamir dakozimin ingar. Egh ofa gamir
dakozir kamnang gisin, ia sipsipba ko bulmakauba ofan min da isi na
daningigh, ofan taba, kar ia da tueghti da bar isi mighirighamin ofaba. Eghti
taba, kar ia gumazamiziba na ko navir vamiran ikiasava amir ofaba. Egh ia
danganir ki inabazibar kamaghin nan ziam fiti, ki izi deragh ia damuam.
25 Ia ofa gamir dagiar dakozimin ingar, egh dagiar gumaziba dighoreziba
inian marki. Guizbangira, ia ofa gamir dakozimin ingarsi, dagiar tu-
izimin dagiar ekiatam aminehgti, arazir kamin dagiar kam nan damazimin
zueghan koghti, nan ingangarim bar deraghan kogham.
26 Ia ofa gamir dakozimin ingarighti a pin ikiti, ia adiriziamin ingarigh
mavanang, egh arazir kamin ofa damuan marki. Bar marki. Ia kamaghin
damigh, adiriziamin mavanangti, me ti ian mikarzir mogomebar ganigham.
Arazir kam derazir puvati.’ ”

21

Hibrun ingangarir gumazir kinibar garir araziba
(Godin Araziba 15:12-18)

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ni Israelia damuamin arazibar
gun me mikim:
2 Ia Hibruian gumazitam ingangarir gumazir kinitamin min a givezeghti, a
ian ingangaribar amu mangi, 6plan azenibar tugh. Egh namba 7in azenimin
ia aneteghti a mangi. Egh a dagiar taba ia daningan marki. Bar marki.
3 A faragha odiarimin ikia nin ingangarir gumazimin oto, egh a gin
mangisi, a uabira mangi. A faraghavira amuimin ikia nin ingangarir
gumazimin oto, egh dughiar a ni ateghamim, a uan amuim inigh a sara
mangam.
4 Egh an gumazir dapanim amizim a danighti, a boriba bateghti, amizir
kam uan boriba ko, me uan gumazir dapanim ko ikiam. Eghti gumazimra
firighirigh mangam.
5 “Egh ingangarir gumazim suam, ‘Ki uan gumazir dapanim gifongegha,
uan amuim ko boribagh ifongegha, me ataghiraghan aghua,’
6 eghti an gumazir dapanim a inigh Godin Dipenimin mangi. Egh ingan-
garir gumazim tiar akam o temer tiar akamin miriamin asaraghav itimin
boroghin tughiv iki. Eghti an gumazir dapanim dikonir tam inigh, egh an
kuarim okoregham. Arazir kamin a gumazir dapanir kamin ingangarir
gumazir kinimra iki mangiti, an ovevemin dughiam otogham.

20:25: Godin Araziba 27:5-7; Josua 8:31 **21:2:** Ofa Gami 25:39-46

7 “Egh gumazitam uan guivim ingangarir amizir kinimin min anemadaghti, gumazir dapanim a givezeghti, gin namba 6in azenim givaghti, an aneteghti a ingangarim ateghan kogham. Ia ingangarir gumazibagh ami moghin, ingangarir amizibar amuan kogham.

8 Gumazim ingangarir amizitam givezegh, uan amuir dozimin min an ikisi, ua gin uan amuir dozir kamin aghuaghiva, uam an afeziamin teghti a uam a givezegham. Gumazir kam arazir aghuimin amizir kam gamizir puvati. Kamaghin a kantrin igharazitamin gumaziba bagh anemangiti me a givezan marki.

9 Egh gumazir kam uan otarim ginighnigh ingangarir amizir kinir kam a daningisi, a deraghvira uan guivimin min a damu.

10 Egh gumazir dapanim amizir igharazimin ikisi, a ingangarir amizir a faragha ikezir kam, deragh a damu. A faraghavira a gami moghin, dagheba ko korotiaba a daning, egh a ko dakuvira iki.

11 An arazir 3plan kabar amuan kogh, egh pura amizir kam ateghti a mangi. Gumazim uabi gives a mikiman marki.”

Midoroziba akiramin araziba

12 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam pamten gumazitam misueghti, an aremeghti, ia gumazir kam misueghti an aremegh.

13 Eghti a gumazir kam misueghti an aremeghan nighnizim ikian koghti, Godra gumazir kam ateghti an an agharimin pazi a damutima an aremegham, eghti gumazir a misoghezim an ari mangi nguibar ki ia bagha misevezimin mangigh, egh a deraghvira ikiam.

14 Eghti gumazitam gumazir igharazim bagh navim ikuvigh, a misueghti ana aremeghsi nighnigham, ia a misueghti an aremegh. An ari mangi nan ofa gamir dakozimin ikiti, ia a inigh danganir igharazitamin mangigh, a misueghti an aremegh.

15 “Egh gumazitam uan afeziam ko amebam misuegham, ia a misueghti an aremegh.

16 Eghti tav gumazitam okemegh, a damighti an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir igharazim ateghti an a givezegham, ia gumazir arazir kam gamizim misueghti an aremegh.

17 Eghti gumazitam uan afeziam ko amebam paziva aningin atariva aningin ziamning gasighasighti, ia gumazir kam misueghti an aremegh.

18-19 Ezi gumazitamning uaningin atariva, egh tav dafarim medagh, tav misuegham, o dagiatamin tav biragh, a misueghti an aremeghan koghti, ia gumazir kamin arazir kuram ikarvaghan marki. Eghti gumazir osimtizir ekiam inizir kam, a dakozimin iki, egh gin a dikavigh asadivir aghorimin suiragh daruam. Eghti gumazir a misoghezir kam dagiar taba a givezam. Eghti dagiar kaba gumazir kamin ingangarim ataghizir dughiabagh ivezam. Gumazir a misoghezir kam a geghuv mangi dughiar a ua deraghamim otogham.

20 Ezi gumazitam aghorim inigh uan ingangarir gumazim o ingangarir amizir kinim misueghti, ingangarir gumazim o amizim dughiar kamra bizir kam bagh aremeghti, ia ivezir kuram gumazir dapanir kam a daningam.

21 Eghti gumazim o amizir kam dughiar vamira o pumuningin ikegh gin aremeghti, ia an gumazir dapanim ivezir kuram a daningan marki. Guizbangira, ingangarir gumazim, kar an gumazir dapanimin bizimra, eghti ovengezir gumazim datirighin an ingangarim damuan kogham.

21:12: Ofa Gami 24:17 **21:13:** Diboboniba 35:10-34; Godin Araziba 19:1-13; Josua 20:1-9 **21:16:** Godin Araziba 24:7 **21:17:** Ofa Gami 20:9; Matyu 15:4; Mak 7:10

22 Eghti gumazitaba uariv soghiva amizir navim asangizim misueghti, a
borir kuam bateghti, amebam deraghti, gumazir amizim misoghezir kam,
an pam ifongezi moghin gumazir kam dagiabar uan osimtizim akiram. Eghti
araziba tuisizir gumazim dagiar kabar amamangatighti, gin amizir kamin
pam da iniam.
23 Eghti amizim osimtizim inighti, ia bizir kam ikaragh osimtizim gumazir
a misoghezim datigh. Amizim aremeghti, ia gumazir kam misueghti an
aremegh.
24 Egh an damazim, atarim, agharim, o suem ikuvighti, ia kamaghira da
ikarvagh.
25 Eghti gumazim amizir kam avimin an mikarzim daboroghti, ia an
mikarzim daborogh. Eghti an an mikarzim gasighasighti duam otoghti, ia
kamaghira a ikaragh. Egh a benimin a misueghti, kamaghira ia benimin a
ikaragh.
26 Egh gumazitam uan ingangarir gumazim o ingangarir amizim damazim
misueghti a ikuvighti, a ua an ingangarir gumazim o amizimin min ikian
kogham. Gumazir kam aneteghti a mangi. Kar damazir asighasizir ivezim.
27 Egh a ingangarir gumazim o amizim misoghiva an atarim asigh, egh
aneteghti a mangi. Kar atarimin ivezim.”

Bulmakaun arazir kuram, akiramin araziba

28 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Bulmakaun tam uan komin gumazi-
tam o amizitam biraghti an aremeghti, ia bulmakaun kam misueghti an
aremegh. Eghti ia an tuzim aman marki. Eghti bulmakaun ghuavim, an
osimtizim inian kogham.
29 Bulmakaun kam gumazamizibagh inivira ikiti, gumazamiziba
pamtemin an ghuavim mikimti, an ghuavim a isiva divazimin anetighan
koghti, bulmakau tav misueghti an aremegham, eghti ia kamaghin damu. Ia
bulmakaun kam ko an ghuavim, aning misueghti, aning aremegh.
30 Eghti gumazir araziba tuisizim amamangatigh dagiabar ivezir
dibobonim diboroghti, gumazir kam gumazir aremezim bagh an adarazi
me givezam. Arazir kamin bulmakaun kam arazir kuram givezegh, uaghan
a uabi angamira ikisi a uabi givezam. A kamaghin damigh an ovengeghan
kogham.
31 Bulmakaun tam, otaritam o guivitam misueghti an aremeghti, ia arazir
kamra gin mangi.
32 Egh bulmakaun tam ingangarir gumazim o ingangarir amizir kinitam
misueghti an aremeghti, bulmakaun kamin ghuavim, 30plan silvan dagiaba
isi ingangarir gumazimin gumazir dapanim daningam. Egh ia dagiabar
bulmakaun kam ginivighti, an aremegh.
33 “Egh gumazitam nguazimin itir mozim avarazir biziba angarigh, o
mozim gikuigh, egh anevaraghan koghti, bulmakaun tam o donkin tam izi
mozir kamin magirigh aremegham,
34 eghti gumazir mozim gukuizim asizimin ghuavim givezam. Egh a uabi
asizir kamin kuam iniam.
35 Eghti gumazitamin bulmakau gumazir igharazimin bulmakau
misueghti an aremeghti, aning gumazir igharazitamin amamangatighti,
a bulmakaun angamira itir kam givesegh. Egh aning dagiar kaba ko
bulmakaun aremezimin asiziba uaning tuiragh, uaning daningam.
36 Eghti gumazamiziba fogh suam, bulmakaun kam an asizibav sozir
bulmakau. An ghuavim deragh divazimin aven a geghuvan koghiva, a

21:24: Ofa Gami 24:19-20; Godin Araziba 19:21; Matyu 5:38

bulmakaun angamira itim isi gumazir igharazim daningam. Egh a uabi bulmakaun aremezimin asizim iniam.”

22

Arazir kuraba akiramin araziba

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam bulmakaun tam o sipsip tam okemegh a misueghti an aremegham, o anemadaghti me a givezegham, eghti ia a damighti, a 5plan bulmakaubar bulmakaun kam ikaragham, o a 4plan sipsipbar sipsipin kam ikaragham.

2-4 Kamaghin a deraghvira da ikarvagham. A ikarvaghamin bulmakauba o sipsipba puvatighti, ia aneteghti, gumazir igharazitam ingangarir gumazir kinimin min a givezeghti, ia dagiar kaba inigh asizir an okemezir kam ikarvagham. Egh an okemezir bulmakau o donki o sipsip an dafarimin ikivira ikiti, a pumuningin ivezim uam a gisin aning inigh uan okimakiam ikarvagham.

“Okimakiar gumazim dimagarimin dipenimin tiar akamin aven mangisi damuti, dipenimin ghuavim an suiragh, a misueghti an aremegham, eghti gumazir kam osimtiziba puvatigham. An aruemin a misueghiva egh osimtizim ikiam.

5 “Gumazitam uan bulmakauba ateghti da mangi an nguazim ko an wainin azenimin tintinibar daru damiva, mitaghniamin ikiavkinigh gumazir igharazimin azenimin daghebar ameghti, bulmakaubar ghuavim uan azenimin dagher aghuariba da ikarvagham. Egh uaghan wainin oviziba gumazir kam ikarvagh a daningam.*

6 “Gumazitam uan dadam daboroghti avim isi bar ekevegh mangi, mitaghniamin ikiavkinigh gumazir igharazimin witin azenim, o witin me dighora pozim mikinizibar isighti, gumazir avim atizir kam, bizir isizir kaba bar da ikarvagham.

7 Gumazitam dagiataba o bizir igharazitaba isi uan namakam danighti a dar gan ikiti, okimakiar gumazitam bizir kaba okemegham, gin me okimakiar gumazimin suiraghti, okimakiar gumazir kam bizir pumuning pumuningin dagiaba ko bizir an okemeziba ikarvagham.

8 “Egh me okimakiar gumazim inighan koghti, ia gumazir bizibar garim inigh na bagh izi anetighti, a nan damazimin mitigh. Egh a kamaghin mikim suam, ‘Ki guizbangira, bizir kaba okemezir puvati.’

9 “Egh dughiaba zurara gumazitam uan namakam ko bizir kabagh nighnigh uaning adogham. Aning bulmakauba, donkiba, sipsipba, korotiaba o bizir igharazibagh nighnigh, uaning mikimiva tav suam, ‘Kar nan bizimra,’ eghti ia aning inigh iziti aning nan damazimin tughti ki aning baragh suam, kav ifari. Eghti gumazir ifarir kam bizir pumuning pumuning ikarvagh namakam daningam.

10 “Eghti gumazitam donki, bulmakau, sipsip, ko asizir igharazitam, a isi uan namakatam daningighti ana bagh a damuam. Eghti asizir kam osimtizitam a batogham, o an ovegham, o apaniba uariv sogh midorozimin tongin asizir kam modogh a inigh mangighti, gumazitam an ganighan kogham.

11 Egh aning na bagh izi nan damazimin mitigh, egh namakar asizimin garim Ikiavira Itir Godin ziam a dipon suam, ‘Bar guizbangira, ki nin asizitam gasighasighizir puvatigha, tam okemezir puvati.’ Eghti asizimin ghuavim an migirigiam baregh ifuegham. Eghti an namakar kam asizir ovengezir kam ikarvaghan kogham.

---

* **22:5:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

12 Eghtɨ okɨmakɨar gumazitam asɨzir kam okemeghtɨ, namakar kam, an
asɨzim ikarvagh ivezim asɨzir ghuavim danɨngam.
13 Asɨzir atiatam asɨzir kam mɨsueghtɨ, namakam asɨzir tuzir dughor-
aghirezir tam o agharir tam inigh namakamɨn akagham. Eghtɨ ana asɨzir
kam ikarvaghsɨ dagɨatabar anɨngan kogham.
14 "Gumazitam uan bulmakau ateghtɨ an namakam ingangarim bagh
a inighti, egh dughiar bulmakaun ghuavim itir puvatɨzimɨn, bulmakaun
kam osɨmtɨzim batogham o ana aremeghtɨ, gumazir kam asɨzimɨn ghuavim
givezam.
15 Eghtɨ bulmakaun ghuavim uan namakam ko ikɨtɨ, bulmakau osɨmtɨzim
batoghtɨ namakam a givezan kogham. Egh namakam faragh dagɨar aku-
atam ingangarim bagh bulmakau inighti, bulmakau osɨmtɨzim batoghtɨ an
a givezan kogham. Guizbangɨra, dagɨar a faragha anɨngizim ana givezegha
gɨfa."

God me mɨgeir arazir maba

16 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei, "Gumazitam guivir igiamɨn
garima, a gumaziba ko akuizir puvatɨzɨ, me gumazitam bagha a ginabazir
puvatɨ, gumazir kam a inigh a gakaghonegh a ko dakuighɨva, gumazir kam
an ikɨsɨ ivezim isɨ guivimɨn afeziam givezeghɨva, amizir kamɨn ikiam.
17 Eghtɨ guivir kamɨn afeziam gumazir kamɨn aghuaghtɨ, gumazir kam
uabɨ dagɨaba isɨ amizimɨn afeziam givezam. Ivezir kamɨn dɨbobonim, a
ivezir amizim gumazitam ko akuizir puvatɨzimɨn mɨn ikiam.
18 "Ia imezibagh amir amizibav sueghtɨ me arɨmɨghiregh.
19 "Gumazitam, amizim ko akuir arazim, asɨzir amebatam ko a damighti, ia
a mɨsueghtɨ an aremegh. Amizitam, gumazim ko akuir arazim, asɨzir apurim
ko a damighti, ia a mɨsueghtɨ an aremegh.
20 "Eghtɨ tav asem bagh ofa damigh egh an ziam feghtɨ, ia a mɨsueghtɨ an
aremegh. Ia Ikiavɨra Itir God baghvɨra ofa damu, egh an ziamra fɨ.
21 "Ia kantrin igharazimɨn gumazir ia ko ititam pazɨva a damuan markɨ,
egh osɨmtɨzim a darɨghan kogham. Ia fo, ia faragha an mɨn kamaghɨra Isipɨn
kantrin ike.
22 Ia pazɨva amizir pam aremezim damuan markɨ, egh uaghan borir
afeziam aremezim pazɨva a damuan markɨ.
23 Ia pazɨ me damutɨ, me akurvazim bagh na bagh arangtɨ, kɨ men dɨmdiam
baragham.
24 Egh kɨ navim ikuvigh, gumazir kurabar amighti, me izɨ ia mɨsoghtɨ, ia
arɨmɨghiregham. Kamaghɨn, ia uaghan amuiba paba puvatɨgham, eghtɨ ian
boriba afeziaba puvatɨgham.
25 "Nan gumazamizir dagɨaba ko biziba bar puvatɨziba, men tav ia da
dagɨataba inighti ia me danɨng nɨghnɨgh suam, a gɨn ua ia ikarvagham. Ia
gumazir dagɨar ingangaribagh amibar mɨn, gumazir kaba da, dagɨar kaba
ua da iniva, dagɨataba uam a gisɨn darɨghan markɨ, Bar markɨ.
26 Gumazir tam ian dagɨaba inigh uan korotiar azenimɨn azuim isɨ ia
danɨng mɨkɨm suam, korotiar kam kamaghɨn ian aka, a gɨn dagɨar kaba ua da
ikaragham. Eghtɨ ia uam an korotiar azenan azuim, dughiar kamra aruem
tɨghar magɨram, ia uam a danɨngigh.

22:16: Godɨn Araziba 22:28-29 **22:18:** Godɨn Araziba 18:10-11 **22:19:** Ofa Gami 18:23; 20:15-16; Godɨn Araziba 27:21 **22:20:** Godɨn Araziba 17:2-7 **22:21:** Ua Me Ini 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godɨn Araziba 24:17-18; 27:19 **22:25:** Ofa Gami 25:35-38; Godɨn Araziba 15:7-11; 23:19-20 **22:26:** Godɨn Araziba 24:10-13

27 Guizbangira, a bar korotiar azenimin azuir kamra iti. Egh dimagarimin
a fefem a daningti, an arugharughan kogham. Eghti ni korotiar azenimin
azuir ruarimin suiraghti, a bizir tizimin uan mikarzim avaragh dakuam?
Ki gumazamiziba bar men apangkufi. Kamaghin, gumazir kam uabin
akurvaghsi na mikimti, ki an migirigiam baragham.
28 "Ia God, akar kuraba a mikiman kogham. Egh ia akar kuratam uan
gumazir dapanitam mikiman kogh, an ziam gasighasighan kogham.
29 "Ia uan witin faragha zuiba, ko wainin dipar faragha zuiba, ko olivin
borer faragha zuiba, ia nan anogoroghan marki. Egh ia da inigh ofan min
nan ziam fisi na daning. Egh ia uan otarir ivariaba na daning.
30 Ia uaghan uan bulmakaun faragha otiviziba ko sipsipin faragha otiviz-
iba na bagh ofa damu. Bulmakaun nguzim ko sipsipin nguzim 7plan aruebar
uan amebam ko ikeghti, namba 8in dughiam, ia a misueghiva na bagh ofa
damuam.
31 Guizbangira, ia nan gumazamizibara. Kamaghin amizi, asizir atiatam
misogha dughoraghsuezir asizim, ia an tuzitam aman marki. Ia an tuziba isi
afiabar aning."

23

Israelia arazir aghuaribara damu

1 Moses Ikiavira Itir Godin akam kamaghin anekuri, "Ni bizir otozitam
baraghizi, a guizin akam puvati, ni bizir kam tintinibar a mikiman marki.
Gumazitam arazir kuratam damighti, osimtizim an ikiti, ni kotin aven akar
ifavaribav kimiva an akurvaghan marki.
2 Gumazir aviriba arazir kurabar amuti, ni men arazibar gin man-
gan marki. Eghti gumazir aviriba kotiamin mangiva, kotiam gifaramin
migirigiabav kimti, ni men arazir kabar gin mangan marki.
3 Gumazitaba gumazir biziba puvatizim kotiam datighti, a uabin akur-
vaghsi ni inighti, ni gumazir biziba puvatizimin akurvaghsi ifavarir
migirigiabav kiman marki.
4 "Eghti nin apanimin donki o bulmakau divazim ategh pura daruti, ni an
ganigh, uam a inigh gumazir kam bagh mangi.
5 Ni gumazir ian aghuazimin donkin ganti, a bizir osimtiziba ater irighiv
ikiti, ni gumazir kamin akuragh uam an donki ghufegh. Ni aneteghti a
nguazimin irighiv ikian marki.
6 Gumazir biziba puvatizitam kotiamin mangiti, ia kotiamin aven a gi-
fariva a dikabinan marki.
7 Ni migirigiar ifavaribar gumazim gasiva a isi kotiam darighan marki. Egh
gumazir aghuarim arazir kuratam damighan koghti, ia isi kotiam datighiva,
ni puram a misueghti an aremeghan marki. Guizbangira, gumazir arazir
kurar kam gamim, an osimtizim ikivira ikiti ki a isi kotiam datighti, an
ovengam.
8 Gumazitam ia apezeper kotiam gifarisiva dagiaba ia daningti, ia dagiar
kaba inian marki. Guizbangira, arazir kam gumazir dapanibar damaziba
apirizi me deravira nighnizir puvati. Egha arazir kam uaghan gumazir
aghuarir osimtiziba puvatizibar kotiam gasighasisi.

22:28: Aposel 23:5 **22:31:** Ofa Gami 17:15 **23:1:** Ua Me Ini 20:16; Ofa Gami 19:11-12; Godin Araziba 5:20 **23:3:** Ofa Gami 19:15 **23:4:** Godin Araziba 22:1-4 **23:6:** Ofa Gami 19:15; Godin Araziba 16:19

9 Kantrin igharazibar gumazamizir ia ko itiba ia pazɨ me damuan markɨ.
Guizbangɨra, ia uari faragha uan kantri ategha Isipɨn kantrin ikegha,
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar navir averiabagh fogha gɨfa.”

Namba 7ɨn azenim ko Sabatɨn dughiamɨn araziba

10 Ezɨ Moses Ikiavɨra Itir Godɨn akam isa Israelia mɨgei, “Ia azenibar
dagheba oparɨva, dagheba iniamin dughiamɨn da asi pozibav kɨn, mangɨ
6plan azenibar otifigh.
11 Eghtɨ namba 7ɨn azenimɨn ia nguazim ateghtɨ an avughsɨ pura ikɨ. Egh
ia an otivir dagheba inian markɨ. Nɨ uaghan arazir kamra wainɨn azenim ko
olivɨn azenim damu. Eghtɨ biziba puvatɨzir gumazamizibara, azenir kabar
dagheba iniam. Egh gumazir biziba puvatɨziba, me dagher naba ateghtɨma,
asɨzir atiaba dagher kabar amɨ da gɨvagham.
12 “Eghtɨ wikba bar nɨ 6plan dughiabar uan ingangaribar amu, egh namba
7ɨn dughiam nɨ ingaran markɨ. Nɨ avughsɨ. Eghtɨ arazir kamɨn nɨn donki,
bulmakau, ko ingangarir gumazir an amebam nɨn dɨpenimɨn a batezim,
ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir nɨ ko itiba, me bar avughsɨ, egh
deraghvɨra ua gavgavir igiam iniam.
13 “Nɨ deraghvɨra oreghɨva nan akar kɨ nɨ ganɨngizibar gɨn mangɨ. Egh ia
asebar ziaba dɨponan markɨ. Egh me ko mɨkɨman markɨ. Bar markɨ.”

Isar ekiar 3pla
(Ua Me Ini 34:18-26; Godɨn Araziba 16:1-17)

14 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei, “Ia azeniba vaghvagh dar
dughiar 3plan na bagh isam damu nan ziam fam.
15 Kɨ Akar Gavgavimɨn ia mɨkemezɨ moghɨn, ia Yis Puvatɨzir Bretɨn Isam
Damuamin Dughiam a damuva, uari akuvagh nan ziam fɨ. Egh dughiar kɨ
Abipɨn iakɨnimɨn inabazimɨn, ia 7plan dughiabar, yis puvatɨzir bretra amɨ.
Ia fo, iakɨnir kamra ia Isipɨn kantri ataki. Egh ia na bagh izɨsɨ dafarir kɨnibar
izan markɨ. Ia izɨ nan ziam fɨsɨ, na bagh ofan taba inigh izɨ.
16 “Egh uaghan ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamɨn ia na
bagh isam damu. Dughiar ia witɨn faragha aniba iniamim, isar ekiar kam
otogham.
“Egh ia Averpenibar Ikɨ Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam, ia na bagh
isam damu. Ia iakɨnir iter ovɨziba anir dughiamɨn, ia dagher abuananaba
asigh dar pozibav kɨnigh, egh isar kam damu.
17 Egh azeniba vaghvagh, dughiar 3plan kaba, ian gumazamiziba bar izɨ,
egh ia nan ziam fɨsɨ, nan damazimɨn otogh, kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ian Ekiam.
18 Egh ia asɨzim isɨ na bagh ofa damuva, egh an ghuzim isɨ na danɨngɨsɨ, ia
Bret Yis itim sara ofa damuan markɨ. Ia asɨzir ofa damuamimɨn oviba bar da
tuegh. Egh ia oviba ateghtɨ da ikɨ mangɨ amɨmzaraghan otivan markɨ.
19 “Ia dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuibara, ia da inigh nan
Dɨpenimɨn mangɨ ofan mɨn, kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, da na danɨng.
“Egh ia memen nguzitam isɨ mɨnem darugh, an amebamɨn oter eborim
sara anevighan markɨ.”

God akar dɨkɨrɨzir maba Israelia ganɨdi

23:9: Ua Me Ini 22:21; Ofa Gami 19:33-34; Godɨn Araziba 24:17-18; 27:19 **23:10:** Ofa Gami 25:1-7 **23:12:** Ua Me Ini 20:9-11; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3; Godɨn Araziba 5:13-14 **23:15:** Ua Me Ini 12:14-20; Ofa Gami 23:6-8; Dɨboboniba 28:17-25 **23:16:** Ofa Gami 23:15-21; 23:39-43; Dɨboboniba 28:26-31 **23:19:** Ua Me Ini 34:26; Godɨn Araziba 14:21; 26:2

20 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia oragh. Ki enselin mam
amadaghti a tuavimin ia ko mangi ia geghuv, ian aku mangi kantrin ki ia
bagha dikirizimin otogham.
21 Ia deragh an akam baragh, egh an gin mangi. Egh ia an akam batoghan
kogham. Guizbangira, nan gavgavim a ko iti, eghti a gumazamizir an akaba
batozibar arazir kuraba gin amangan kogham.
22 Ia an akamin gin mangigh, egh bizir ki mikemezibar amighti, ki ian
apanibar apanimin min otogh me misogham. Eghti gumazir ia adogha ia
batoziba, ki me adogh me batuegham.
23 Eghti nan ensel ian faragh mangiva, ia inigh Amorian nguazimin aven
mangi, egh Hitia, Peresia, Kenania, Hivia, ko Jebusia, men nguaziba bar dar
aven mangam. Egh ki bar me kuavaremegham.
24 Ia teviba pirigh men asebar ziaba fan marki. Egh ia men asebar ziaba
fer araziba inian kogham. Egh ia men asebar marvir guaba da kunti da iriti,
ia dagh asighasigh. Egh guarir akinir men ofa gamir dakozibar tuivav itiba,
da a bighiva da misarirarikigh.
25 Egh ia nan ziamra fi, kirara Ikiavira Itir God, ian God. Ia kamaghin
damuti, ki bar deraghvira ia damuva, dagheba ko dipaba ia daningiva, ia
dam arimariaba batuegham.
26 Egh ki amiziba ateghti me deraghvira boriba batam. Egh ki amizir
paba itibar, naviba apiran kogham. Eghti me bar boriba batam. Ia zuamira
ovengan kogham. Puvati. Ki ia ateghti, ia dughiar ruarimin nguazir kamin
ikiam.
27 Egh ki ian faragh mangi, egh atiatir ekiam ian apanibar atigh, me damuti
me akong tintinibar nighnigh onganigham. Eghti ki me damighti me ian
aregham.
28 Egh ki gumazibagh ivir apariba amadaghti da ian faragh mangi Hivia,
Kenania ko Hitia givi me batuegham.
29 Ki azenir vamiran me batueghan kogham. Ki kamaghin damighti,
nguazim pura ikiti asizir atiaba avirasemegh an iki, ia gasighasigham.
30 Ki ian apaniba nimira nimira me batogh mangi, dughiar ia
avirasemeghamim, ia nguazir kam bar a inigham.
31 Eghti ki ian mitaghniaba arighti ian nguazimin mitaghniam, Akaban
Dipamin boroghin itir Ongarir Aghevimin ikegh mangi, Mediterenianin
Ongarir Ekiamin tugham. Egh gumazamiziba puvatizir danganimin ikegh
mangi, Yufretisin Fanemin tugham. Egh ki gavgavim ia daningti nguazir
kamin itir gumazamiziba, ia me gafiragham. Eghti ia kantrin kamin aven
mangi, me batueghti me mangam.
32 Ia me ko akar dikirizir gavgavitam damuan marki, egh uaghan men
aseba ko akar dikirizir gavgavitam damuan kogham.
33 Egh ia me ateghti, me ian kantrin ikian marki. Puvatighti me ia damighti
ia arazir kuram na damigham. Egh ia men asebar ziaba feghti, arazir kam
azuazimin min ia misueghti ia iri bar gevegham.”

24

Ikiavira Itir God,
Akar Dikirizir Gavgavim
Israelia ko a gami

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ki kamaghsua, Ni,
Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir 70plan gumazir dapaniba, ia

mighsiamin anang na bagh izi. Egh ia tong saghon ikiva, tevimning apirigh guam nguazimin anebiragh nan ziam fi.
2 Eghti Moses uabira, Ikiavira Itir God bagh izi. Gumazir dapanir igharaz-
iba nan boroghin izan marki. Eghti gumazamiziba Moses ko anangan kogham."
3 Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin migirigiaba ko arazir e gin mangi damuamiba, bar gumazamizibav mikeme. Ezi me oregha bar kamaghin migei, "Bizir Ikiavira Itir God damuasa e mikemeziba bar, e dar amuam."
4 Egha Moses Ikiavira Itir Godin akaba akinafarir mamin bar a da osiri. Egha amimzaraghan a dikavigha ofa gamir dakozim mighsiamin apinimin a gami. Egha ofa gamir dakozir kamin boroghin, a 12plan dagiar ruariba ase, da Israelian 12plan anababar ababanim gami.
5 Egha a Israelian gumazir igiar maba amadazi, me ghua ofaba Ikiavira Itir God ganidi. Ezi ofan maba, da asizir me avimin tuazi bar isigha mighiriziba, ezi maba da bulmakaun apurir igiaba, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiasava amir ofaba.
6 Ezi me a gamigha givazima, Moses bulmakaubar ghuziba inigha, ghuziba tuiragha maba isa itarir ekiabagh arisi. Egha ghuzir nar ikiavira itiba an ada isa ofa gamir dakozimin da kavamadi.
7 Egha an akinafarir Akar Dikirizir Gavgavim aven itim, inigha gumaza-
miziba bagha a dibori. Ezi me a baregha, me bar kamaghin migei, "Bizir Ikiavira Itir God e mikemeziba, e bar dar amuam."
8 Egha Moses ghuzim inigha, gumazamizibagh isin a kavamadi. Egha ka-
maghin me migei, "Ghuzir kamra, Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavir kam, ia koma a gami, ezi ghuzir kam gavgavim a ganidi. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ia ganingiziba, a dagh isin tu."
9 Egha gin Moses, Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir dapanir 70pla, me mighsiamin ghuavanadi.
10 Egha me Israelian Godin gari. Ezi an dagarimningin apengan bluplan bizir ekiam ikia dagiar azuarimin min gara, egha overiam taghtazi moghin angazangari.
11 Guizbangira, me Godin gari, ezi a me gasighasighizir puvati. Ezi dughiar kam me danganir kamin ikia uari inigha apiagha dagheba ko dipaba api.

Moses Sainain Mighsiamin ghuavanabo

12 Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni na bagh mighsiamin anangiva, nan boroghin tugh. Ki Osirizir Arazir maba ko, Akar Gavgaviba isa dagiar akuamningin da osiri. Ki kamaghsua, ni Osirizir Arazir kaba gumazamizibagh eghan men sure damu, kamaghin ki dagiar akuar kamning ni daningam."
13 Ezi Moses uan ingangarir gumazim Josua ko uaning akirigha, Moses Godin mighsiamin ghuavanadi.
14 Moses faragha Israelian gumazir dapaniba kamaghin me migei, "Ia kaghira dapiagh iki, egh ga mizuam ikiti, ga uamategh izam. Aron ko Hur ia ko ikiam. Gumazitaba osimtiziba gumazir igharazibar ikiva, aning bagh mangiti, aning da akiram."
15 Ezi Moses mikemegha givagha, Sainain Mighsiamin ghuavanadi. Ezi ghuariar ekiam mighsiam avara.
16-17 Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarim mighsiamin izaghiri. Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin angazangarir kamin garima, men damazimin avir ekiam

---

24:8: Matyu 26:28; Mak 14:24; Luk 22:20; 1 Korin 11:25; Hibru 9:19-20; 10:29

mighsiam gisin isia iti. Ezi ghuariam 6plan dughiabar mighsiam avara. Ezi namba 7in dughiam, Ikiavira Itir God ghuariamin tongin ikia Mosesin dia.
18 Ezi Moses ghuariamin aven ghugha, mighsiamin bar pin ghuavanadi. Egha mighsiamin ikia ghua 40plan dughiaba ko dimagaribar tu.

25

Gumazamiziba God bagh Purirpenimin ingarsi bizibar aningam
(Ua Me Ini 35:4-9)

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 "Ni Israelia mikemeghti, me biziba inigh ofan min na daning. Gumazamizir uan biziba na daningasa naviba dikaviba, me da ni daning.
3 Eghti ni bizir kaba me dama da inigh. Gol, silva, bras ko,
4 sipsipin arizibar ingarizir tretin bluplaba, pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizibar ingariziba ko,
5 sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuiziba ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba ko, akasin temeba ko,
6 lambagh arigha dagh aboir olivin borem ko, pauran mughuriar aghuim zuir me olivin borem sara verezir God ua bagha inabazir bizibagh ingem, ko pauran mughuriar aghuim gamiba.
7 Egh dagiar pizir aghuariba ko, dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigh, da ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan itimin kurkegh, egh an forivtarir inir an evarimin poroghav itim gituigh.
8 Egh ni gumazamizibav kemeghti, me na bagh Purirpenitamin ingarighti, ki men tongin ikiam.
9 Egh ia Purirpenir kamin ingarighti, bizir an azenan itiba ko aven ikiamiba bar nedazir ki ni daningamimin mirara ganam."

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingaram
(Ua Me Ini 37:1-9)

10 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ni gumazamizibav kemeghti me akasin temer araribar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingarighti, an ruarim 110 sentimitan tughti, an arozim 66 sentimitan tughti, an tuirivim 66 sentimitan tugh.
11 Eghti ia golin aghuarim isi an averiam ko azenimin poghiva a nokegh. Egh golin ruari tamin Boksiamin apinimin miriam bar an poghiva a ikiraruigh.
12 Egh ia Boksiam darugh anetersi gol ringin 4plan ingarigh, egh a tuivamin suer 4plan boroghin gol ringin 4pla arigh, egh 4plan suebagh ikegh. Egh pumuning isi Boksiamin vongin aning ikegh, pumuning vongin aning ikegh.
13 Egh ia Boksiam atersi akasin iter otevir pumuning inigh, egh deragh aning akirigh. Egh ia golrama aning poghiva aning nokegh.
14 Egh ia Boksiam atersi iter otevir kamning isi, tam vongin an ringning darugh, egh tam vongin an ringning darugh.
15 Eghti iter otevir kamning zurara ringbar iki kamaghira iki. Ia aning asian marki.
16 Eghti ki gin Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning isi ni danighti ni aning isi Boksiamin aven aning atigh.
17 "Egh ia Boksiamin asuam golin aghuarimin an ingarighti, an ruarim 110 sentimitan tughti, an arozim 66 sentimitan tugh. Danganir kam, kar gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin danganim.

24:18: Godin Araziba 9:9 **25:17:** Hibru 9:5

18 Egh ia golɨn taba inigh, haman dav suegh, egh enselɨn bar gavgavir pumuningɨn nedazimningɨn ingarigh. Eghtɨ enselning Boksiamɨn asuam gisɨn tughɨv ikɨ, tav vongɨn ikɨtɨ, tav vongɨn ikiam.
19 Eghtɨ tam Boksiamɨn asuamɨn agharir guvimɨn tughtɨ, tam agharir kɨriamɨn tugh. Ia golɨn tam inigh, egh enselɨn bar gavgavir kamningɨn nedazim ko Boksiamɨn asuam danganir kamran dar ingarigh. Eghtɨ da bizir vamɨran mɨn otogham.
20 Eghtɨ enselɨn bar gavgavir pumuningɨn nedazim arazir kuraba gɨn amadir danganimɨn tughɨv ikiam, eghtɨ aningɨn guamning uaningɨn akuigh aviragh Boksiamɨn gan. Eghtɨ aningɨn avɨzimning kuighirɨgh ikɨ, Boksiamɨn asuam avaragham.
21 Eghtɨ kɨ Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim itir dagɨar akuar kamning nɨ danighti, nɨ aning isɨ Boksiamɨn aven aning atɨgh, egh Boksiamɨn asuam dukuagh.
22 Eghtɨ kɨ danganir arazir kuraba gɨn amadir kamɨn, enselɨn bar gavgavimningɨn nedazimningɨn tongɨn Boksiamɨn asuam gisɨn nɨ bativam. Egh kɨ uan Akar Gavgaviba nɨ danɨngam. Eghtɨ nɨ nan Akar Gavgaviba Israelia danɨngam."

Me God danɨngamin bret arɨghamin dakozimɨn ingaram
(Ua Me Ini 37:10-16)

23 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei, "Ia akasɨn tememɨn dakozir tamɨn ingarigh, eghtɨ an ruarim 88 sentimitan tughtɨ, an arozim 44 sentimitan tugh, eghtɨ an tuirivim 66 sentimitan tugh.
24-25 Egh ia dakozir kam golɨn aghuarimɨn an poghɨva a nokegh, egh golɨn ruaritamɨn an mɨriamɨn poghɨva bar a ikɨraruigh. Ia golɨn ruarir kam damightɨ a tong fɨgh anabogh, egh dakozimɨn apɨniba bar da inigh, eghtɨ an tuirivim 8 sentimitan tugh. Eghtɨ ia golɨn ruarir kamɨn, an mɨriamɨn golɨn igharazitamɨn an adiarim damigh golɨn ruarir kam bar an poghɨva a ikɨraruigh.
26-27 Egh ia gol ringɨn 4plan ingarigh dakozimɨn mɨkebabar suebar boroghɨn da ikegh. Eghtɨ 4plan gol ringɨn kaba dakozimɨn apɨnimɨn boroghɨra ikiam. Da akasɨn temer dakozim ateramningɨn suigham.
28 Egh ia akasɨn iter otevir pumuning isɨ dakozim atersɨ deragh aning akɨrigh, egh golrama aningɨn poghɨva aning nokegh.
29 Egh ia, ofa damuamin wain fusfughamin itarir ekiaba ko doziba, kapba, ko botolba, ia golɨn aghuimra bizir kabar ingarigh.
30 Egh ia zurara bretɨn na danɨngamim, a isɨ dakozir kam datɨghtɨ, a nan damazimɨn ikɨvɨra ikiam."

Me lamba afamin aghorimɨn ingaram
(Ua Me Ini 37:17-24)

31 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei, "Ia golɨn aghuarim inigh lamɨn aghorimɨn ingarigh. Egh haman golɨn kam mɨsuegh egh lamɨn aghorim asamin mɨngarimɨn ingarigh, egh lambar agharibar ingarighɨva, dar afamin danganibar boroghɨn, akɨmarir tɨghar onamiba ko onezibar ingarigh. Egh biziba bar dar arightɨ da bizir vamɨran mɨn ikiam.
32 Eghtɨ lamba afamin aghorir kam 6plan aghariba ikɨ, eghtɨ 3pla vongɨn ikɨtɨ, 3pla vongɨn ikɨ.
33 Eghtɨ lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagh akɨmarir 3pla ikɨ, eghtɨ da lamɨn kabar apengan ikiam. Eghtɨ lamɨn aghariba bar kamaghɨra ganam. Eghtɨ akɨmaribar ganganiba amonɨn tememɨn akɨmaribar mɨn ganam.

25:30: Ofa Gami 24:5-8

34 Eghtɨ lamɨn aghorim uabɨ kamaghɨn ganam, ia akɨmarir 4pla ingarightɨ
da amonɨn tememɨn akɨmaribar mɨn, taba tɨghar onamibar mɨn gantɨ, taba
onezibar mɨn gan.
35 Egh agharir pumuning uaningɨn akuizɨ naghɨn ia akɨmarir dafarir
muziarir kabar ingarigh. Egh agharir igharaziba uaghan kamaghɨra dar
amu.
36 Egh ia hama inigh golɨn aghuir kam mɨsuegh, egh bizir kabar amightɨ da
bizir vamɨran mɨn ikiam.
37 Egh ia 7plan lambar ingarigh, da isɨ dar agharibar arɨkigh. Egh deravɨra
da aseghtɨ, dar angazangarim siragh deragh nan Purirpenimɨn averiam
gisiragh.
38 Egh golɨn aghuariba inigh, egh akamimɨn mɨn avimɨn suizir bizitabar
ingarigh egh uaghan itaribar ingarigh.
39 Ia 35 kilogremɨn golɨn aghuariba inigh, egh lamba afamin aghorim ko,
lamba ko, an ingangarir bizir kaba, bar dar ingarigh.
40 Egh nɨ deraghvɨra dar ganigh, egh nedazir kɨ mɨghsɨar kamɨn nɨn
akazimɨn gɨn mangɨva, ia bizir kabar ingarigh.”

26

Me Godɨn Purirpenimɨn ingaram
(Ua Me Ini 36:8-38)

1 Egha Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei, “Ia na bagh Purirpenir tam
10plan inir ghurghurir aghuibar an ingarigh. Nir kaba ia tretɨn bluplaba ko,
pɨghagheviba ko, agheviba inigh enselɨn bar gavgavibar nedaziba isamigh.
2 Egh 10plan inir kabar ingarightɨ dar oteviba bar voroghɨra mangɨ. Eghtɨ
dar ruariba 12 mitan tughtɨ, dar aroziba 2 mitan tugh.
3 Egh da arueghsɨ, ia 5plan iniba dar akuigh ua da isamigh. Egh 5plan
mabar akuigh ua kamaghɨra da isamigh.
4 Egh bluplan tretɨn rɨghizir kuzir taba, inimning uaningɨn sasuighsɨ
aningɨn mɨriamningɨn da isamigh.
5 Egh 50plan tretɨn irɨghizir kuziba, inir faragha itimɨn mɨriam gituigh, egh
50plan tretɨn irɨghizir kuziba namba 2ɨn inim kamaghɨra da a gituightɨ, dar
kuziba voroghɨra ikɨ.
6 Egh ia 50plan golɨn akezibar ingarightɨ, da inir ruarir kamningɨn kuziba
isafuragh da ikeghtɨ, aning Purirpenir vamɨran otogham.
7 “Egh gɨn ia memen arɨzibar inir 11plan ingarightɨ, da Purirpenim avamin
inir ekiar vamɨran otogh.
8 Eghtɨ inir kaba vaghvagh dar ruariba 13 mitan tughtɨ, dar aroziba 2 mitan
tugh. Eghtɨ dar ababanim voroghɨra mangɨ.
9 Egh da arueghsɨ me 5plan iniba uari isafuragh da isamightɨ, da inir
ekiar vamɨran otogham. Egh 6pla iniba isafuragh da isamightɨ da inir ekiar
vamɨran otogham. Egh namba 2ɨn inir isamizir kam, an namba 6ɨn inir
otevir kam an otevim remegh Purirpenimɨn tiam avaragh.
10 Egh 50plan tretɨn irɨghizir kuziba, inir faragha itimɨn mɨriam gituigh,
egh 50pla tretɨn irɨghizir kuziba inir namba 2ɨn mɨriamɨn dagh ituigh.
11 Egh 50plan brasɨn akezibar ingarigh, egh akeziba isɨ tretɨn irɨghizir kuzir
kabar aghuigh, egh inir kamning uaning isafuraghtɨ inir ekiar vamɨra ikiam.
12 Eghtɨ inir ruarir kamɨn 1 mitan pura itimɨn, ia Purirpenimɨn
gɨrakɨrangɨn aneguraghtɨ a magɨrɨ nguazim girɨgh.

25:40: Aposel 7:44; Hibru 8:5

13 Eghti inir Purirpenim avamim, an ruarim, aven itir inimin ruarim
gafiragh 50 sentimita vong ko vongin ikiam. Eghti inir nar pura ikiamim
Purirpenir kam bar anevaragh magiri nguazim girigh.
14 “Egh ia Purirpenim avisi sipsipin apuribar inir me penin aghevimin
aghuiziminimin ingarigh. Egh a gisin darighsi ongarimin asizir ekiamin
inim inimin ingarigh.
15 “Egh ia akasin temebar Purirpenimin birir agharibar ingarigh.
16 Eghti birir agharibar ruarim 4 mitan tugh, eghti iter otevir agharibagh
iniva ghueziba, 66 sentimitan tugh.
17 Egh ia iter akinir pumuning mingarimning akirigh, egh silvan bok-
siamning gisin aning asaragh. Egh ia Purirpenimin birir aghariba bar
kamaghira dar ingarigh.
18 Egh ia sautin amadaghan Purirpenimin 20plan birir agharibar ingarigh.
19 Egh ia silva inigh 40pla boksiar torir muziariba itibar ingarigh, egh
birir aghariba dagh asam. Eghti boksiar pumuning birir agharir vamiran
apebamin ikiam, egh birir agharimin povim gavgavim a daningam.
20-21 Egh ia kamaghira uaghan notin amadaghan birir agharibar ingarigh.
Egh 20pla birir agharibar ingarigh, egh birir agharibar poviba gavgavim dar
aningsi, ia 40plan silvan boksiabar ingarigh. Egh silvan boksiar pumuning
gisin birir aghariba vaghvagh da asi.
22 Egh 6plan birir aghariba Purirpenimin girakirangin aruem ghuaghiri
naghin dar ingarigh,
23 egh birir agharir pumuning Purirpenimin girakirangin itir
mikebamningin ingarigh.
24 Eghti mikebamningin itir birir agharimning vin uaningin akuigh ma-
vanang bar pin otogh. Egh birir agharir kamning uaning inigh ghuanang
ringin vamiran aven mangi voroghira iki. Egh mikebar igharazim kam-
aghira a damu.
25 Eghti girakirangin 8plan birir aghariba ikiam, eghti 16plan silvan bok-
siaba da birir agharibar povibar suigham, eghti boksiar pumuning, birir
aghariba vaghvagh dar tuivam.
26 “Egh ia akasin temer ruariba inigh, egh dar ighuvir ruaribar ingarigh.
Egh notin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh.
27 Egh sautin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh, egh aruem
uaghiri naghin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh.
28-29 Egh ia ringbar ingarigh vaghvagh birir agharibar tongira dar arikigh,
egh gin ighuvir ruarir kaba isi ringbar aghu mangi, Purirpenimin mikebar
mamin ikegh mangi mamin tugh. Egh ia birir aghariba ko ringba ko ighuvir
ruariba, golra bar da nokegh.
30 Egh ia gin Purirpenir kam asaraghti, a nedazir ki mighsiamin nin
akazimin mirara ganam.
31 “Egh ia inir aghuarir ekiatamin ingarigh, egh Purirpenimin aven ane-
guragh. Ia inir kam, tretin blupla ko, pighaghevim ko aghevir me sipsipin
arizimin ingarizimin a isamigh. Egh ia deraghvira enselin bar gavgavibar
nedazibar arigh da isamigh.
32 Egh ia akasin temeba inigh, inir ekiar kam gusi 4plan dipenir akinibar
ingarigh. Egh dipenir akinir kaba golin dar poghiva da nokegh. Egh golin
akeziba ingarigh nir kamin suighsi dipenir akinibar dar arikigh. Egh 4plan
silvan boksiabar ingarigh, egh dipenir akinir kaba boksiabagh asegh.
33 Egh inir kam inigh dipenir akinibar itir akezibar guighti, nir kam, a
Purirpenim avarazir nir ekiar uaning sasuirazi naghin apengan iki. Egh

26:33: Hibru 6:19; 9:3-5

dagiar akuar Akar Dikirizir Gavgavim itimningin Boksiam, inir kamin girakirangin aven anetigh. Eghti inir kam Purirpenimin aven, divazimin min Anogoroghezir Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganim abigh ikiam.

34 Egh golin asuam inigh mangi danganir Bar Anogoroghezir Danganimin Boksiam dukuagh. Eghti Boksiamin asuar kam, kar arazir kuraba gin amangamin danganim.

35 Egh ia bretba arighamin dakozim isi notin amadaghan Purirpenimin aven inimin boroghin anetigh. Egh lamba afamin aghorim isi sautin amadaghan inimin boroghin anesaragh.

36 "Egh ia Purirpenimin tiar akamin gusi, inir ghurghurir aghuitamin ingarigh, tiar akamin a guraghti a tiar akamin min iki. Ia tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimin an kurkegh da isamigh.

37 Egh akasin temeba inigh tiar akam bagh 5plan dipenir akinibar ingarigh, egh golin dar poghiva da nokegh. Egh 5plan brasin boksiar toriba itibar ingarigh egh dipenir akiniba dagh asam. Egh inir kam agusi golin akeziba isi dipenir akinibagh ikegh, egh inir kam guragh."

27

Me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingaram
(Ua Me Ini 38:1-7)

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia akasin temeba inigh, egh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingarigh. Eghti an arozim ko an ruarimin ababanim, aning virara 2 mita, 20 sentimitan tugh. Eghti an tuirivimin ababanim 1 mita 30 sentimitan tugh.

2 Temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, ia bulmakaun kombar min garir bizibar ingarighti, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagh dar iki, egh ofa gamir dakozim brasin an poghiva a nokegh.

3 Ofan dakozimin ofan ingangarim damusi ia bizir kabar ingar, savolin muziariba, itarir ekiaba, pokba, ko avim ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingarigh. Bizir kaba bar ia brasin dar ingarigh.

4-5 Egh ia bras uaia inigh abizimin min garir bizimin ingarigh. Egh ofa gamir dakozimin aven anetigh. Egh ia brasin ringin 4plan ingarigh. Egh da isi ofa gamir dakozimin abizimin mikebabar arikigh. Egh brasin ruaritam inigh ofa gamir dakozimin averiamin tongiram anetigh a ikiraruigh. Egh uaia brasin abizimin miriaba isi, brasin ruarir kamin apengan aneguragh. Eghti abizimin min ganamin bizir kam, ofa gamir dakozimin averiamin tongira daperagham.

6 Egh ia akasin iter otevir pumuning inigh, egh aning akirigh brasin aning poghiva aning nokegh.

7 Egh ia ofa gamir dakozim atersi akasin temer kamning isi ringin an miriamningin itibar aghuigh.

8 Ia temer arariba inigh ofa gamir dakozim boksiamin min an ingarigh, egh boksiamin dikinimin ingaran marki. Ia aneteghti an dikinim pura torim iki. Ia nedazir ki mighsiamin nin akazimin mirarama an ingarigh."

Me Godin Purirpenimin
divazim avinam
(Ua Me Ini 38:9-20)

9 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia inir ghurghurir aghuimin ingarigh, Purirpenim avinsi divazir azenan itimin ingarigh. Ia inir ruarir kam sautin amadaghan itir divazim bagh an ingarighti, a 44 mitan tugh.

10 Egh ia inir kam gusi, 20plan dipenir akiniba brasin dar ingarigh, egh
dipenir akinir kaba isi 20plan brasin boksiabagh asegh. Egh inir kam guamin
akeziba ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingarigh.
11 Egh kamaghira notin amadaghan itir divazimin ingarigh.
12 Egh divazir aruem ghuaghiri naghin itim, ia inir ruarir tamin ingarighti,
a 22 mitan tugh. Egh 10plan dipenir akiniba ko, 10plan brasin boksiar
dipenir akiniba asamibar ingarigh.
13 Eghti divazir aruem anadi naghin itim, an ababanim 22 mitan tugh.
Eghti divazir kam tiar akam an ikiam.
14-15 Tiar akamin miriamningin ia dipenir akiniba asisi brasin boksiabar
ingarigh. 3pla vongin ikiti 3pla vongin iki. Brasin boksiabagh asisi, ia
dipenir akinibar ingarigh. 3pla vongin da asegh, egh 3pla vongin da asegh.
Egh tiar akamningin miriamningin gusi nir pumuningin ingarigh. Aningin
arozimning virara 6 mita 60 sentimitan tugh.
16 Egh divazimin tiar akam bagh ia inir ghurghurir aghuaritam, tretin
blupla ko, pighaghevim, ko aghevir me sipsipin arizimin ingariziba isamiva
an kurkeghti, a divazimin tiar akam avam. Eghti an arozim 9 mitan tugh.
Egh ia 4plan dipenir akiniba isi 4plan brasin boksiabagh asegh, egh inir kam
isi dipenir akinir kabar da guigh.
17 Ingangarim kamaghin mangam: ia silvan agharir ighuvir kabar in-
garigh, divazir kamin dipenir akinibar pueghti da bar uarir suikigh. Egh
silvan akezibar ingarigh egh dipenir akinibar arighti da silvan agharir ighu-
vibar suigham. Egh bras inigh dipenir akiniba asamin boksiabar ingarigh.
18 Eghti divazir kam, an ruarim 44 mitan tughti an arozim 22 mitan tugh,
eghti an tuirivim 2 mita 20 sentimitan tugh. Ia inir ghurghurir aghuarir
tam inigh divazir kamin ingarigh. Egh ia bras taba inigh divazimin dipenir
akinibagh asamin boksiabar ingarigh.
19 Ia brasra inigh Purirpenimin ingangaribar amuamin bizibar ingarigh.
Egh Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko an divazim
gavgavim a daningamin afughafughamiba, uaghan brasin dar ingarigh.”

Lamba deragh dar ganamin arazim
(Ofa Gami 24:1-4)

20 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumaza-
mizibav kemeghti me olivin borer aghuariba inigh iziti, lamin kabagh isi iki
mamaghira ikiam.
21 Eghti Aron uan otariba ko lamin kaba inigh, na bativamin Purirpenimin
aven mangi. Egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozir inimin
azenan dar arikigh. Egh dughiabar zurara me borem lambar arigh, eghti da
danganir ki Ikiavira Itir God itimin, guaratizibar isi mangi mizarazibar otiv.
Egh ia Israelia, uan borir gin otivamiba ko, arazir ki damuasa ia mikemezir
kamin suiragh gavgavigh iki mamaghira iki.”

28

Me ofa gamir gumaziba
kurkamin adiaribar ingaram
(Ua Me Ini 39:1-7)

1 Egha Ikiavira Itir God migiavira ikia kamaghin migei, “Moses ni uamategh
mangigh egh dughiar kamin uan avebam Aron ko an otarir kaba, Nadap,
Abihu, Eleasar, ko Itamar, men diaghti me izi. Egh ni Israelian tongin
me amisevegh me damighti me nan ofa gamir gumazibar min iki nan
ingangaribar amu.

2 Egh Aron bagh, ofa gamir gumazimin korotiar aghuarimin ingarigh, egh
an kurkeghti, an ganganim igharagh otogh, egh Israelian damazimin ziar
ekiam ikiam.
3 Ki kamaghin ifonge, Aron, nan ofa gamir gumazimin otogh, nan ingan-
garim damuam. Kamaghin, ni gumazir ki korotiaba ko bizir igharazibar
ingaramin fofozim me ganingizibar diagh me mikemeghti, me Aron darugh
nan ofa damuamin korotiamin ingarigh.
4 Egh me mikemeghti me forivtarir nir an evarimin poroghav itimin
ingarigh, korotiar otevir azenan itimin ingarigh, korotiar ruarir azenan
itimin ingarigh, korotiar ruarir aven itir me tretbar kurkezimin ingarigh,
inir dapanir asuar ruarimin ingarigh, egh inir ruarir ivariamin ikezimin
ingarigh. Me Aron uan otariba ko me bagh, ofa gamir gumazibar korotiar
aghuariba isamigh, eghti me ofa gamir gumazibar min nan ingangarim
damuam.
5 Egh ingangarir gumaziba tretin blupla, ko pighaghevim, ko tretin aghevir
me sipsipin arizimin ingarizim, ko gol tret, ko inir ghurghurir aghuariba
inigh korotiar kabar ingar.
6 Egh me korotiar otevir azenan itimin ingarsi, tretin blupla, pighaghevim
ko, tretin aghevir me sipsipin arizimin ingarizim ko, gol tret ko inir
ghurghurir aghuir kam kurkazir aghuibar a isamigh.
7 Egh inir sazir pumuning korotiamin suighsi a gisin aning isamighti, aning
dipizimning gisin anang mangi akirimin inir otevir vongin itimin suiragh.
8 Egh me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, tretin aghevir me sipsipin
arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir ivariam
gikamim adiarir aghuariba a darigh an ingarigh. Egh inir ivariam gikamim
isi korotiar otevir azenan itir kamin miriamin porogh a isamigh, eghti bizir
pumuning datirighin bizir vamiran min ikiam.
9 Egh dagiar pizir aghuarir pumuning inigh, egh Jekopin otarir 12plan
ziaba aningin dar ghoriva da osirigh.
10 Ia kamaghin damu, otarir ivariamin ziam faragh anetigh mangi namba
12in otarimin tugh. Egh 6plan ziaba isi dagiar tam darigh, egh 6pla isi dagiar
igharazim datigh.
11 Ni ingangarir kam isi gumazir dagiaba aghoramin fofozim itim
daningigh, eghti a Jekopin otaribar ziaba isi dagiar kamningin dar ghoregh.
Egh ia dagiamningin suighsi golin kurkazir pumuningin ingarigh.
12 Egh dagiar kamning isi korotiar otevir azenan itimin dipizimningin itir
inir sazimning gisin aning isamigh, eghti aning Israelin 12plan anababar
ababanimin min ikiam. Eghti Aron uan dipizimningin men ziaba aterti, ki
Ikiavira Itir God dar gan uan gumazamiziba zurara me ginighnighvira ikiam.
13-14 Ia dagiamningin suighamin golin kurkazir kamningin ingarigh. Egh
golin aghuarim inigh tretin min ikarizibagh irighiva, egh da isi da nuavigh
golin benir pumuningin ingarigh. Egh benir kamning inigh dagiamning
suighamin golin kurkazir kamningin porogh.”

*Ofa gamir gumazibar dapanimin evarimin poghsi forivtarir inimin in-
garigh*
(Ua Me Ini 29:8-21)

15 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia ofa gamir gumazibar
dapanimin evarim gikisi forivtarir initamin ingarigh. Kar Godin ifongiam
gifofoghamin bizim. Egh ia kamaghira korotiar otevir azenimin itimin
ingarizimin mirara, gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, ko tretin aghevir
me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigh, egh

forivtarir inir muziarir kam bar deragh an ingarigh, egh kamaghirama an kurkegh.

16 Ia forivtarir inir muziarir kamin ingarighti, an inimin ruarim 44 sentimitan tughti an arozim 22 sentimitan tugh. Egh deraghvira tongira a remeghti, a forivtarimin min otoghti, an otevibar ababaniba voroghira mangi.

17-21 Egh ia 12plan dagiar ivezim bar pin koziba isi, dagiar kaba bar da vaghvagh Jekopin otaribar ziaba osirigh, eghti dagiaba vaghvagh an anababar ababanimin min ikiam. Ia golin taba inigh dagiabar suizir golin kurkazibar ingarigh, egha dagiaba vaghvagh da afegh egh forivtarir inimin azenan da ikegh. Egh ia dagiar kaba isi, 4plan abiar ruaribar forivtarir inir kamin azenan da ikegh. Egh faragha itir abiamin dagiar me kamaghin diboriba, rubi, topas, ko ganet, da ikegh. Egh abiar an girara itimin dagiar emeral, sapaia, ko daimon ikegh. Egh abiar mikezimin, dagiar terkois, aget, ko ametisin dagiaba ikegh. Egh namba 4in abiamin, berilin dagiam ko, dagiar pizir aghuarim ko jaspan dagiam ikegh.

22 "Egh ia golin aghuarim inigh egh tretin min ikarizibagh irigh da nuavigh egh benir pumuningin ingarigh, eghti aning forivtarir inir evarimin guraghav itimin suigham.

23-24 Egh gol ringin pumuningin ingarigh, egh aning isi evarimin ikiamin forivtarir inimin mikebar pin itimningin aning ikegh. Egh golin benimning isi, aningin otevimning, forivtarir inimin itir gol ringin kamning gikegh.

25 Ia golin benir otevir igharazimning isi, dipizimningin itir dagiamningin suizir golin kurkazimning gikegh. Egh tuavir kamin forivtarir nir kam isi, korotiar otevir azenan itim gikegh.

26 Egh ia ua gol ringin pumuningin ingarigh, egh aning isi evarimin itir forivtarir inir otevimin mikebamningin vin aning ikegh. Ringin kamning datirighin korotiar otevir azenan itimin boroghin ikiam.

27 Egh ia gol ringin pumuning uam aningin ingarigh, egh aning isi korotiar otevir ivariamin amadaghan itimin, azenan aning porogh aning isamigh. Egh aning ikeghti, aningin otevimning dipizimningin ikegha izighiri inir ruarir ivariam gikezimin tugh. Egh ivariam gikezir inir me deraghavira kurkezir kam an boroghin, gol ringning isamigh.

28 Egh benir sazir blupla inigh, evarimin ikiamin forivtarir inimin ringning isi, korotiar otevir azenan itimin ringning gikegh, eghti evarimin itir forivtarir inim, korotiar otevir azenan itimin suiragh gavgavighti, evarimin ikiamin forivtarir inim ighuamangan kogham.

29 "Egh Aron Anogoroghezir Danganir kamin aven mangamin dughiar kamin, a forivtarir inir Israelian ovavibar ziaba aven itim inigh uan evarimin boroghin uan evarim gikegh. Kar Godin ifongiam gifoghamin bizim. Eghti ki Ikiavira Itir God kamaghin ganigh, egh ki uan gumazamiziba zurara me ginighnigham.

30 Egh dagiar Godin ifongiam gifofoghamin kamning isi, forivtarir inir an evarimin itim darugh, eghti aning an evarim gisirara ikiam. Eghti Aron Anogoroghezir Danganimin mangi, ki Ikiavira Itir Godin damazimin tuivsi, a dagiar kamning inigh aning sara mangi. Egh Israelia Godin ifongiam gifoghsi, Aron dagiar kamning uan forivtarir inim darugh, uan evarim gisirara aning ater Ikiavira Itir Godin damazimin tuivam."

28:30: Diboboniba 27:21; Godin Araziba 33:8; Esra 2:63; Nehemia 7:65

Me ofa gamir gumaziba bagh korotiar igharazitabar ingaram
(Ua Me Ini 39:22-31)

31 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia korotiar ruarir azenan itimin ingarighti a korotiar otevir azenan itimin apengan ikiam. Ia inir bluplan kinir, me sipsipin arizimin ingarizimin an ingarigh.
32 Egh ia korotiar kam torim a datigh, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Egh inir avizir muziarir tam isi torir kam midorozir korotiam isamizi moghin a ighuigh a isamigh, eghti an torimin apiniba gavgavighti torim bigh ekevegh mangan kogham.
33-34 Egh ia tretin blupla ko pighaghevim ko tretin aghevir me sipsipin arizimin irighizim inigh, egh iter pomigranetin ovizibar min bizitaba isamigh. Egh ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar ruarir azenan itimin vin bizir kaba isamigh egh golin ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin ovizibar tizibar da isamighti, da ituighiv ikiam.
35 Eghti Aron korotiar kam arugh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Egh a, ki Ikiavira Itir God, nan damazimin boroghin Anogoroghezir Danganimin aven izegh egh uam azenan mangamin dughiam, gumazamiziba belobar ararem baragham. A kamaghin damighan kogh, egh aremegham.
36 “Egh ia golin akuar aghuaritam inigh, medelin tamin ingarigh, egh akam kamaghin a gisin an osirigh, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.’
37 Egh ia bluplan benim inigh gol medelin kam nir dapanir asuar ruarimin guam gitusi an ingarigh, eghti an ofa gamir gumazibar dapanir asuamin guam gitoroghiv iki.
38 Aron zurara inir dapanir asuar medel itir kam uan dapanim darigh. Eghti kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ofan Israelia na ganidiba ki da inisi ifuegham. Egh me ofa gamir arazitaba pueghti, Aron men arazir kurabar osimtizim ateram.
39 “Egh ia tretin ghurghurir aghuariba inigh, egh korotiar ruarir aven itimin ingarigh, egh tretbar kurkazimin an ingarigh. Egh Aronin dapanim darighsi inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir dapanir asuar ruarimin ingarigh. Egh inir ghurghurir aghuarim inigh inir ruarir ivariam gitim an ingarigh, egh kurkazir aghuibar an ingarigh.
40 “Egh ia Aronin otariba bagh korotiar ruarir aven itiba ko inir ruarir ivariamin ikeziba ko inir dapanir asuar otevibar ingarigh. Eghti me deraghvira kurkeghti men ganganim igharagh otogh gumazamizibar damazibar ziar ekiaba ikiam.
41 Eghti Moses, ni korotiar kaba isi uan avebam Aron uan otariba ko me daghuam. Egh olivin borem me gingegh, egh me amiseveghti me ofa gamir gumazibar otogh, egh nan ingangarim damuam.
42 Egh me bagh inir aghuarim inigh, egh me bagh trausiziar oteviba isamighti me korotiar ruarimin apengan dar aghuighti, men mikarzir mogomebar iniba azenan otivan kogham.
43 Eghti Aron uan otariba ko, me Anogoroghezir Danganimin aven ofa gamir gumazimin ingangarim damusi, ofa gamir dakozimin boroghin mangiva, me trausiziar kabar aghuigh, egh dughiar igharazibar me na bativamin Purirpenimin aven mangisi me kamaghira damuam. Egh me kamaghin damighan kogh me osimtizim ikiti, ki me misueghti me arimighiregham. Eghti Aron uan igiar borir gin otivamiba ko, me zurazurara Akar Gavgavir ki damuasa me mikemezibar gin mangam.”

29

Ofa gamir gumaziba misevir arazim
(Ofa Gami 8:1-36)

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ki datirikin Aron uan
otariba ko bizir ni me damuamim ni mikimasa, ni me amiseveghti me nan
ofa gamir gumazibar otivsi, bizitam gasighasighizir puvatizir bulmakaun
apurir igiatam ko sipsipin apurir tamning inigh.
2 Egh witin plauan bar derazitaba inigh, egh yis isi plaua darighan marki.
Egh plauan kaba inigh bretin ingarigh. Egh plauan taba ua da inigh olivin
borem sara da veregh bretin ingarigh. Egh plauan taba inigh bisketbar
ingarigh olivin borem dar aghuigh.
3 Egh bretin kam ko bisketba isi akiram daghuigh, egh ni ofa damuamin
dughiamin ni bulmakaun apurim ko sipsipin apurir pumuning sara na
daning.
4 “Egh ni Aron uan otariba ko me inigh na bativamin Purirpenimin tiar
akamin izi, egh dipamin me ruegh.
5 Ni me ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar kaba isi Aron
daghuigh: korotiar ruarir aven itim, korotiar ruarir azenan itim, korotiar
otevir azenimin itim, ko evarimin itir forivtarir inim, ko inir ruarir ivariam
gitim, a gikegh.
6 Egh inir dapanir asuar ruarim an dapanim gighuigh. Egh gol medel isi
an inir dapanir asuar ruarim a gitorogh. Medelin kam, akar kam an ikiam,
‘Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.’
7 Ni gumaziba amisevi me ofa gamir gumazibar otivir olivin borem, an
dapanim gingiva anemisefegh.
8-9 “Egh ni Aron amisevegh givagh, egh an otariba inigh izi korotiar ruarir
aven azuiba me daghuigh, egh inir ruariba men ivariabagh ikegh, egh inir
dapanir asuar oteviba men dapanibagh ikegh. Egh ni kamaghin damigh
Aron uan otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir gumazibar otivigham.
Eghti, gumazir kaba uan ovavir boriba ko zurara ofa gamir gumazibar
ingangarim damu, bizir ki damuasa mikemezibar amu mamaghira ikiam.
10 “Egh ni bulmakaun ofa damuamim inigh na bativamin Purirpenimin
tiar akamin iziti, Aron uan otariba ko dafariba isi an dapanim datigh.
11 Eghti ni nan damazimin, na bativamin Purirpenimin tiar akamin
boroghin bulmakaun kam misueghti an aremegh.
12 Egh ni uan dafarir puzimin bulmakaun ghuzitaba inigh, egh ofa gamir
dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar
arikigh. Egh ghuzir nar itiba bar da inigh ofa gamir dakozimin mingarimin
da ingegh.
13 Egh gin muriam avarazir oviba bar da inigh, egh beramin akuar
aghuarim inigh ovizir pumuning ko ovir aningin itiba inigh, egh na bagh ofa
gami moghin ofa gamir dakozimin bar da tuegh.
14 Egh bulmakaun tuzim ko inim ko an muriamin aven itir buariba inigh
mangi gumazamiziba puvatizi naghin azenan da tuegh. Eghti bulmakaun
kam a ofa gamir gumazibar arazir kuraba gin amangamin ofa.
15 “Egh ni sipsipin apurir kamningin tam ofa bagh a inigh. Eghti Aron uan
otariba ko dafariba isi sipsipin kamin dapanim datigh.
16 Eghti ni sipsipin kam misueghti an aremeghti, ni an ghuzim inigh ofa
gamir dakozimin 4plan miriaba bar a kavamangigh.

17 Egh nɨ sipsipɨn kam aghoraghsuegh, an soroghafariba ko muriam ruegh,
asɨzir otevir kaba ko sipsipɨn dapanim sara bar ada isɨ ofa gamir dakozim
gisɨn dar arɨkigh.
18 Egh ofan bar isia mɨghɨrimɨn ofa gamir dakozimɨn bar da tueghtɨ da
mɨghɨrigh. Eghtɨ kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ avim bar isir ofan kamɨn mughuriar
aghuarim bar a gakuegham.
19 "Egh nɨ sipsipɨn namba 2 inighti, Aron uan otariba ko uan dafariba isɨ an
dapanim gisɨn datɨgh.
20 Egh nɨ sipsipɨn kam mɨsuegh, an ghuzir muziarim inigh, Aron uan
otariba ko, men kuarir guvimɨn itir kuarir amɨraziba, ko men dafarir
puzir amebar agharir guvimɨn itiba, ko dagarir puzir amebar suer agharir
guvimɨn itiba, ghuzim dar aghuigh. Egh sipsipɨn ghuzir ikiavɨra itim inigh
mangɨ ofa gamir dakozimɨn, an 4plan mɨriabar ghuzim kavamangigh.
21 Egh gɨn nɨ ghuzir ofa gamir dakozimɨn mɨriamɨn itim ko, olivɨn borer
ofa gamir gumazim amɨsevim aning veregh, Aron ko an otariba ko men
korotiaba sara kavamangigh. Egh nɨ kamaghɨn damighti, Aron uan otariba
ko men korotiaba, da bar kɨ ua baghavɨra dagh inaba.
22 "Egh nɨ namba 2ɨn sipsipɨn kam aghoregh, an oviba ko an puer ekiar
ovim itim ko, ovir muriam avarazim, ko beramɨn akuar aghuarim, ko
ovɨzimning ko aningɨn itir oviba, ko agharir guvimɨn itir buaragharim inigh,
bar dar ofa damu. Kar ofa gamir gumaziba amɨsevir ofa.
23 Nɨ uaghan mangɨ nan damazimɨn itir bretɨn yis puvatɨzibar itir akɨramɨn
itiba, nɨ bretba vaghvagh kamaghɨn bretba ini: bretɨn me olivɨn boremɨn
tuezir tam ko, olivɨn boremɨn tuezir puvatɨzir tam, ko bisketɨn vamɨra.
24 Egh dagher kaba isɨ Aron uan otariba ko men dafaribar arighti, me ofan
kam suiragh a fɨ a damuti, a Godɨn damazimɨn ighuavamangam.
25 Eghtɨ nɨ gɨn dagher men dafarimɨn itiba inigh, egh ofan bar isia
mɨghɨribagh amir dakozimɨn ofaba tue naghɨn da tueghtɨ avim bar dar
isigh. Eghtɨ kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ofan mughuriar aghuarir kam bagh bar
akuegham.
26 "Egh nɨ sipsipɨn namba 2ɨn kamɨn evarir tuzim uan dafarimɨn an suiragh
a fɨ a damuti, a Godɨn damazimɨn ighuavamangɨ. Egh nɨ asɨzir kam anemɨ.
27 "Aron ofa gamir gumazimɨn otivsɨ, nɨ sipsipɨn evarir tuzim uan da-
farimɨn an suiragh a fegh a damutɨ a nan damazimɨn ighuavamangɨ. Egh
Aronɨn otariba bagh sipsipɨn buarakɨrir agharir guvimɨn itim inigh uan
dafarimɨn an suiragh a fegh a damutɨ a nan damazimɨn ighuavamangɨ.
Arazir kamɨn, nɨ ofa gamir gumazibar ikɨsɨ me amɨsefegh. Egh gɨn ia asɨzir
tuzir kam isɨ ofa gamir gumazibar anɨngighti, me aneremɨ.
28 Egh dughiaba Israelia zurara na ko navir vamɨra ikɨsɨ, asɨzir evarimɨn
itim ko buaragharim inigh, kɨ Ikiavɨra Itir God na danɨng. Eghtɨ kɨ ofa gamir
gumazibar anɨngighti, me aneremam. Bɨzir kɨ damuasa mɨkemezir kam
ikɨvɨra ikiam.
29 "Eghtɨ gɨn Aron aremeghti, me an ofa gamir gumazimɨn korotiar
aghuarim isɨ an otaribar anɨngigh. Eghtɨ Aronɨn ikɨzimɨn adarazi ofa gamir
gumazibar otivsɨ, me korotiar kam arughti, me me amɨsɨva borem me
gingam.
30 Eghtɨ Aronɨn ikɨzimɨn gumazitam an danganim inigh ofa gamir gumaz-
ibar dapanimɨn otivsɨ, egh a faragh korotiar kabar aghuigh na bativamin
Purirpenimɨn aven mangɨva Anogoroghezir Danganimɨn aven nan ingan-
garim damu mangɨ 7plan dughiabar tugham.

29:18: Efesus 5:2; Filipai 4:18

31 “Dughiar ni Aron ko an otariba misivamim, ni sipsipin tuzir ni ofa gamizim inigh, na baghavira itir Purirpenim avinizir divazimin aven a isi minem darugh anevikigh.
32 Eghti Aron ko an otariba, sipsipin tuzir kam ko bretin akiramin ikiavira itim inigh, egh na bativamin Purirpenimin tiar akamin aneremi.
33 Me ofa gamir gumaziba amisivamin dughiamin, me uan arazir kuraba gin amangasa ofa gamua tuezir dagher kaba me dar ami. Dagher kaba na baghavira ikiava bar anogoroke. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazibara dagher kabar amam, eghti gumazamizir kiniba bar puvatigham.
34 Egh asizir tuzitaba ko bretin iki mangiti aminim tiraghamba, ia dar aman marki. Asizir tuzir kamagh amizim na baghavira ikia bar anogoroke, kamagh me avimin a tuaghti a bar isi mighirigh puvatigh.

35 “Egh ki ni mikemezi moghin, ni Aron uan otariba ko me amisivisi, ingangarir kam damu mangiti, namba 7in dughiam otogh.
36 Dughiabar zurara ni arazir kuraba gin amangisi, bulmakaun vamiran ofan min ofa damu. Eghti ofan kam ofa gamir dakozim damighti a nan damazim bar zuegham. Egh olivin borem isi ofa gamir dakozimin a fugh, anemiseveghti a nan ofa gamir dakozimra ikiam.
37 Egh ni kamaghin ofa gamir dakozim damu mangi namba 7in dughiamin tugh. Eghti ofa gamir dakozim, a bar nan bizim, egh bar anogoregham. Egh gumazitam o bizitam ofa gamir dakozir kam seregham, a uaghan na baghvira ikiam.”

Dughiaba vaghvagha ofa gamir arazim (Diboboniba 28:1-8)

38 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia dughiaba vaghvagh sipsipin nguzir azenir vamira itir pumuning inigh, egh ofa gamir dakozimin dar ofa damu.
39 Ia mizarazimin sipsipin kamningin tam isi an ofa damu. Egh bar guaratizimin, ia tamin ofa damu.
40 Egh ia witin ingarizir 1 kilogrem plauan aghuitam inigh, 1 lita olivin borem sara aning veregh, egh sipsipin faragha ofa gamir kam ko ofa damu. Egh uaghan 1 lita wainin dipam inigh, ofan min afugh.
41 Egh ia guaratizimin sipsipin igharazim inigh, an ofa damu. Egh ia mizarazimin amizir ofan mirara ofa damu, egh ia wit tuamin ofa ko, wainin dipamin ofa inigh, ofa damu. Eghti dagher ia ofan min avimin tuezi mighirizir kam, ki Ikiavira Itir God, ki ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.
42 Eghti ofan bar isia mighirir kam, ian gin otivamin ovavir boriba zurara dughiabar na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu, eghti ki an ganam. Eghti ki uan gumazamiziba danganir kamin ia bativam. Ki danganir kamra ni ko mikimam.
43 Eghti nan angazangarir ekiam ko gavgavim Purirpenimin otiv, egh danganir kam damighti, a nan danganimin min otogham. Eghti ki danganir kamin Israelian gumazamiziba bativam.
44 Egh ki, na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim amiseveghti, aning nan bizimningin min ikiam. Eghti ki Aron uan otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir gumazibar min nan ingangarim damuam.
45 Eghti ki Israelia ian tongin iki, egh ian Godin ikiam.

46 Eghtɨ ia deraghvɨra fogham, kɨrara kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ian God, egha
kɨrara Isipɨn kantrin ia inigha ian akua ize. Ezɨ kamaghɨn kɨ ian tongɨn ikiam.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, egha kɨ uabɨ kɨ ian God."

30

Me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimɨn ingaram
(Ua Me Ini 37:25-28)

1 Egha Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei, "Ia akasɨn temem inigh ofa
gamir dakozir tamɨn ingarigh. Dakozir kam, ia pauran aghuarim tuaghtɨ a
mɨgharir mughuriar aghuim otivam.
2 Eghtɨ ofa gamir dakozimɨn ruarim 45 sentimitan tugh, eghtɨ an arozim an
ruarimɨn mɨrara mangɨ 45 sentimitan tugh, eghtɨ an tuirivim 90 sentimitan
tugh. Egh temer akasɨn ofa gamir dakozimɨn ingarizimra, ia bulmakaun
kombar mɨn garir bizibar ingarightɨ, da ofa gamir dakozimɨn mɨkebaba
vaghvagh dar ikɨ.
3 Egh an 4plan mɨriaba, ko an siriam, ko an komba, ia golɨn aghuarimɨn
dar puegh da nokegh. Egh golɨn ruarim isɨ ofa gamir dakozimɨn mɨriabar
arɨghɨva dagh ighuigh.
4 Egh gol ringɨn pumuningɨn ingarigh, tam isɨ vongɨn a ikegh, egh vongɨn
tam ikegh. Ia ringɨn kamning isɨ golɨn ruarir an mɨriabar ikeghamimɨn
apengan aning ikegh. Ringɨn kamning ofa gamir dakozim atersɨ tememning
aning daghuam.
5 Ia akasɨn iter pumuning inigh ofa gamir dakozim atersɨ aning akɨrigh,
egh golɨn aning nokegh.
6 Egh ofa gamir dakozir kam isɨ, inir ekiar Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn
Boksiam modozimɨn azenan anetɨgh. Boksiar kam gisɨn arazir kuraba gɨn
amadir danganim iti. Eghtɨ danganir arazir kuraba gɨn amadir kamɨn, kɨ ia
bativam.
7 "Egh zurara mɨzarazibar Aron izɨva lamba akɨrmɨgh, egh dughiar kamra
pauran mughuriar aghuim zuim ofa gamir dakozir kamɨn da tu, egh
mɨgharir mughuriar aghuim zuim damutɨ an otivam.
8 Egh a guaratɨzibar lamba akɨrmɨgh, egh pauran mughuriar aghuim
zuimɨn ofa damu. Egh ofan kam, kɨ Ikiavɨra Itir God, na bagh a damu, egh
zurara gɨn izamin dughiabar kamaghɨra damu.
9 Ia pauran mughuriar aghuir igharazitabar ofan bar isia mɨghɨrim
dakozir kamɨn da tuan markɨ, asɨziba tuan markɨ, witba tuan markɨ, wain
inian markɨ, bizir kaba kɨ ian anogoroke.
10 Egh azeniba bar dughiar vamɨra,* Aron ofa gamir dakozir kam nan
damazimɨn zueghsɨ, ingangarim damuam. Ingangarir kam kamakɨn: Asɨzir
ian arazir kuraba gɨn amangasa ofa gamim, Aron an ghuzitam inigh, ofa
gamir dakozir kamɨn kombar arɨkigh. Ia arazir kam zurara azenibar a
damu. Ofa gamir dakozir bar zuezir kam, kɨ Ikiavɨra Itir God, kar nan
bizimra."

Purirpenim bagh dagɨaba iniamin arazim

11-12 Egha gɨn Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Moses mɨgei, "Nɨ Israelian gumaz-
ibar ziaba akɨnafarimɨn da osiramin dughiam, gumaziba bar vaghvagh uan
ikɨrɨmɨrim uam a inisɨ dagɨar taba na danɨng. Puvatɨghtɨ, arɨmariar ekiar
kuram otogh, dughiar kamɨn me gasɨghasigham.

---

* **30:10:** Azeniba bar dughiar vamɨra, kar Dughiar Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gɨn Amadim. Nɨ Ofa Gami, sapta 16ɨn gan.

13 Eghti gumazir me ziaba iniziba, me bar 5 kinan silvan dagiaba isi ofan min na daningam.
14 Egh me 20plan azenibar ikegha ghuavanadir gumazibar ziaba iniam, eghti me bar dagiar kaba na daningam.
15 Eghti dagiaba itir gumaziba aviribar aningan marki, eghti dagiaba puvatizir gumaziba dagiar muziaribar aningan marki. Me bar 5 kina na daning, egh me uan arazir kuraba gin amangamin ivezimin min a givesegh, egh me aremeghan kogham.
16 Eghti ni dagiar kam isi na bativamin Purirpenimin ganamin ingarim damu. Eghti ki Ikiavira Itir God, dagiar kabar gan fogh suam, 'Kar me uan arazir kuraba gin amangamin ivezim, kamaghin ki Israelian gumazamiziba bakinighnighan kogham.' "

Ofa gamir gumaziba uan soroghafariba ruer itarir ekiam

17-18 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, "Ia brasin taba inigh soroghafariba ruer itarir ekiatam ko anefamin dakozimin ingarigh. Egh dakozim isi ofa gamir dakozim ko na bativamin Purirpenimin tizimin anetigh. Egh itarir ekiam dakozimin pin anefagh, egh dipam itarir ekiam gingegh.
19 Eghti Aron uan otariba ko, me uan soroghafariba ruam.
20 Egh me na bativamin Purirpenimin aven mangisi, o ofaba isia mighiri naghin dakozimin ofa damusi, me uan soroghafariba rueghti ki me misueghti me aremeghan kogham.
21 Bar guizbangira, me uan soroghafariba ruegh, egh me aremeghan kogham. Me ko, men otarir gin otivamiba, me zurara bizir ki damuasa mikemezibar gin mangivira iki."

Ofa gamir gumaziba misevir boremin ingarir arazim

22-23 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, "Ia bizir aghuarir mughuriar aghuim itiba, da inigh: Mean sanda, an osimtizim 6 kilogrem, ko sinamonin pauran mughuriar aghuim zuim, an osimtizim 3 kilogrem, ko abuar mughuriar aghuim zuim, an osimtizim 3 kilogrem.
24-25 Egh pauran me iter kasian inimin ingarizim, an osimtizim 6 kilogrem, a inigh. Egh 4 lita olivin borem inigh, bizir kaba bar dagh ingegh. Egha mati gumazir fofozir bar aghuim ikia deravira sandaba verezi moghin, ni deraghvira da vereghti sandan aghuim otogham. Borer kam, an ingangarim kamakin: me bizim o gumazim na bagh anemisivisi, borer kam isi a gingegh.
26 "Egh ni borer aghuarir kam isi na bativamin Purirpenim gingegh, egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gingegh,
27 egh bretba arighamin dakozim ko an ingarir bizibagh ingegh, egh lamba afamin aghorim, ko an ingarir biziba sara, dagh ingegh, egh pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim gingegh,
28 egh asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, an ingangarir bizibagh ingegh, egh soroghafariba ruamin itarir ekiam ko anefamin dakozim gingegh.
29 Egh ni bizir kaba miseveghti da bar nan biziba, egh bar anogoregham. Eghti gumazitam o bizitam a seregham, egh a uaghan na baghvira ikiam.
30 "Eghti gin Aron ko an otariba, me amisivisi, ia borer kam inigh muziaritam me gingegh. Eghti me nan ofa gamir gumazibar otogh nan ingangarim damuam.

30:13: Ua Me Ini 38:25-26; Matyu 17:24 **30:17-18:** Ua Me Ini 38:8 **30:22-23:** Ua Me Ini 37:29

31 Eghti ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim, ‘Ia ko ian adarazir gin
izamiba, ia olivin borer kam inigh na baghvira ikiamin biziba amisivam.
32 Egh ia gumazir kinibar ingan marki. Egh ia uaghan borer kamaghira
garir tam uari bagh an ingaran marki. Kar Godin bizimra, ki ian anogoroke.
33 Eghti gumazir borer kam isi pura gumazir kinitam gingeghamim, ko
gumazir borer kamaghira garibar ingariba, gumazir kamaghin amir kaba,
nan gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham.’ ”

Migharir mughuriar aghuim zuimin pauran ingaramin arazim

34 Egha Ikiavira Itir God ua Moses kamaghin a migei, “Ia migharir
mughuriar aghuim zuimin pauran ingarsi, pauran mughuriar aghuim zuir
igharagha garitaba inigh, eghti pauran kabar osimtiziba voroghira mangi.
Pauran kabanang: mean paura, ko pauran me zoghuabar min garir bizimin
ingarizim, ko galbanumin akimarimin eborir gavgavimin, ko pauran me iter
balsamin eborimin ingarizim, bar da inigh,
35 egh deraghvira da vereghti, mati gumazir fofozir aghuim itim, pauran
mughuriar aghuimin ingari. Egh amangsizir muziaritam atighti, paura
deravíram otogham. Egh a bar nan bizimra, ki ian anogoroke.
36 Egh deraghvira pauran kamin taba mirmirighti, an averenimin min
guizin pauran otogh. Eghti a inigh na bativamin Purirpenimin aven nan
damazimin mangi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin anetigh.
Eghti pauran mughuriar aghuim zuir kam, a nan bizimra, ki ian anogoroke.
37 Eghti ia pauran kamaghin gari tam uari bagh an ingaran marki. Kar ki
Ikiavira Itir God, nan bizimra, ki ian anogoroke.
38 Eghti gumazitam sandan mughuriar aghuim baraghsi ifueghiva, a ka-
maghira garir bizitamin ingarigh, egh a nan gumazamizibar ikizimin aven
ikian kogham.”

31

Ikiavira Itir God uan Purirpenimin bizibar ingarasa gumaziba amisefe (Ua Me Ini 35:30-31)

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei,
2 “Ikiavira Itir God Judan anabamin gumazim Besalel amisevegha gifa, a
Urin otarim, egha a Hurin igiar borim.
3-4 Ki uan Duamin gavgavim a ganingi. Egha ki gol, silva, ko brasin
bizir aghuir igharazibar ingaramin fofozir aghuim ko ingangarir aghuibar
amuamin nighnizim a ganingi.
5 Egha ki dagiar ivezim bar pin koziba aghoriva, temebar dirir guar
aviribar aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fofozir
aghuiba a ganingi.
6 Egha ki uaghan Ahisamakin otarim Oholiap amisevegha gifa, me Danin
anabamin adarasi, eghti a uaghan Besalel ko ingaram. Egha ki uaghan
fofozir ekiam gumazir igharazibagh aningi, eghti ki ni mikemezir biziba, me
bar dar ingaram.
7 Egh me na bativamin Purirpenimin ingar, egh Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiamin ingar, egh Boksiamin asuam, kar arazir kuraba gin amadir
danganim, an ingar, egh Purirpenimin biziba bar dar ingaram.
8 Egh me bretba arighamin dakozim ko an ingarir biziba bar dar ingar,
egh lamba afamin aghorim ko lam ko an ingaramin biziba bar dar ingar.
Me golin aghuarimra lamba afamin aghorir kamin ingarigh. Egh me uaghan
pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingarigh.

9 Egh me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, ofan ingangarim
gamir biziba bar dar ingar. Egh me soroghafariba ruer itarir ekiam ko
anefamin dakozimin ingar.
10 Egh me Aron uan otariba ko, me bagh ofa gamir gumazibar korotiar
aghuaribara isamighti me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingan-
garim damuam.
11 Egh olivin borer ki ua bagha misevezir bizibagh ingemin ingar, egh pau-
ran mughuriar aghuim zuim Anogoroghezir Danganim bagh an ingarigh.
Eghti me ingarir bizir kaba, ki ni mikemez moghira me dar amu."

Sabatin dughiam,
kar avughsamin dughiam

12-13 Egha Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei,
"Sabatin dughiam, kar dughiar avughsamim. Kamaghin ia zurara Sabatin
dughiamin avughsi. Sabatin dughiam, an ababanimin min ki ia ganidi, a
datirighin ko ian adarazir dughiar gin izamibar ababanimin min ikiam.
Ababanir kam ian akaghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki ia gamizi ia
nan gumazamizibar mirara iti.
14 Ezi dughiar avughsamin kam, kar ki Ikiavira Itir God, nan dughiamra,
kamaghin ia an avughsi. Gumazitam dughiar kamin ingangaritam damighti,
ia a misueghti an aremegh. Gumazir kamaghin ami, nan gumazamizibar
ikizimin aven ikian kogham.
15 Ia wighin vamiran an 6plan dughiabar ingangaribar amu, namba 7in
dughiam, kar nan dughiamra, kar nan avughsazir dughiar ekiam. Egh
gumazir dughiar kamin ingangaribagh amiba, me bar me misueghti, me
arimighiregh.
16 Kar Akar Dikirizir Gavgavir ia gin mangasa akam akirizim, kamaghin,
ia Israelia dughiar kamin avughsi ikivira iki mangiti ian gin izamin adarazi
kamaghira damuam.
17 Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim 6plan dughiabar aningin
ingari, egha dughiar namba 7in, ki ingangariba bar da ategha avughsi. Ezi
dughiar kam, a na ko ia Israelian tizimin Akar Dikirizir Gavgavim gamima,
an ababanimin min oto."
18 Egha Ikiavira Itir God, Moses ko Sainain Mighsiamin mikemegha
givagha, egha God uabi dagiar akuar pumuning isa Moses ganingi. God uabi
uan dafarir puzimin Akar Gavgaviba aningin da osiri.

Israelia akirim ragha God gasara, egha gin uamategha a bagha ize

32

(Sapta 32--34)

Gumazamiziba golin bulmakaun nguzimin ingari
(Godin Araziba 9:6-29)

1 Egha Moses dughiar ruarimin mighsiamin ikia zuamira izezir puvati.
Ezi gumazamiziba uari akuvagha iza kamaghin Aron migei, "E fozir puvati,
bizir tizimra Moses bato, gumazir kam Isipin kantrin e inigha en akua ize.
Kamaghin amizi ni dikavigh, e bagh godin tabar ingarighti, da en faragh
mangiva e inigh tuavimin mangam."

31:12-13: Esekiel 20:12; 20:20 **31:15:** Ua Me Ini 20:8-11; 23:12; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:12-14 **31:17:** Ua Me Ini 20:11 **32:1:** Aposel 7:40

2 Ezi Aron me migei, “Ia uan amuiba ko, otariba ko guivibar kuaribar guizir golin ringba, da suegh da inigh na bagh izi.”
3 Egha Aron kamaghin mikemezi, gumazamiziba bar uan kuaribar golin
ringba asigha da inigha a bagha izi.
4 Ezi a kuaribar guizir gol ringin kaba inigha, da tuezi da isigha ameregha
dipam ara. Ezi an a isa mozir me bulmakaun nguzimin nedazimin min
nguazimin kuizimin, a fugha bulmakaun nguzimin ingari. Egha afuam
inigha deraghavira anerkiri. Ezi gin gumazamiziba kamaghin migei, “Is-
raelia, ia oragh. Kar en godba. Da Isipin kantrin e inigha, en akua azenan
ize.”
5 Ezi Aron kamaghin ganigha ofa gamir dakozim bulmakaun boroghin
an ingarigha ghaze, “E gurumzaraghan isar ekiam ko ighiam damu, egh
Ikiavira Itir God ziar ekiam a daningam.”
6 Egha amimzaraghan bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha iza ofan
asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. Egha me uaghan God ko navir
vamiran ikiamin ofaba inigha iza ofa gami. Egha gin apiagha dagheba ko
dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami.
7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni zuamira magiri. Gumaza-
mizir ni Isipin inigha izeziba, me arazir kurar aviribagh ami.
8 Me tuavir me gin mangamin ki me mikemezim, me zuamira anetegha,
golin bulmakaun nguzimin ingarigha, an ziam fa an ofa gami. Egha me
ghaze, ‘Israelia, ia oragh, kar en godba. Da Isipin kantrin e inigha, en akua
ize.’ ”
9 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Gumazamizir kaba, ki
men ganigha me gifo. Me gumazamizir akaba batoziba.
10 Ki me bagh navim isi bar men aningaghegham. Egh ki bar me
gasighasigham. Eghti ni nan anogoroghan kogham, bar marki. Egh gin ki
ni ko nin boribar adarazir amighti, me ikizir gavgavir mamin otogham.”
11 Ezi Moses, a uan Godin Ikiavira Itim, pamtem kamaghin a gakaghori,
“O Ikiavira Itir God, ni manmaghin amua, navim isia nin aningagharim
nin gumazamiziba bagha pamtem dikafi? Ni uabi gumazamizir kaba Isipin
kantrin uan gavgavir ekiamin me inigha azenan ize.
12 Egh ni kamaghin me damighti, Isipia ua suam, ‘God uan gumazamiziba
paza me ginighnisi. Egha a Isipin me inigha, danganir mighsiabar me
gasighasighasa me inigha iza bar me misoghezi me ariaghire.’ O Ikiavira Itir
God, ni kamaghin damuan marki. Ni uan aningagharir nighnizim abiragh,
egh uan gumazamizibagh asighasighan marki.
13 Ni uan ingangarir gumazir kabagh inirigh, Abraham, Aisak, ko Jekop.
Egh me koma amizir akar dikirizir kam ginighnigh. Ni kamaghin akar
dikirizim me ko a gamua ghaze, ‘Ki bar guizbangira migei, ki overiamin
mikovezibar min borir aviriba ia daningam. Egh nguazir ki ia daningasa
akam akirigha givazim, ki a isi ian ovavir boribar aningam. Eghti me zurara
nguazir kamin iki mamaghira ikiam.’ ”
14 Ezi Ikiavira Itir God, Mosesin azangsizim baregha uan nighnizim gi-
ragha, uan aningagharir ekiam ategha, uan gumazamiziba gasighasighizir
puvati.
15 Egha Moses dagiar akuar God Akar Gavgaviba osirizir kamning inigha,
mighsiam ategha izaghiri. God aningin vong ko vongin akaba osiri.
16 God uabi dagiar kamningin ingarigha, uan Akar Gavgaviba aningin dar
aghora da osiri.

32:4: 1 Atriviba 12:28; Aposel 7:41 **32:6:** 1 Korin 10:7 **32:11:** Diboboniba 14:13-19 **32:13:** Jenesis 17:8; 22:16-17

17 Ezɨ Josua Moses ko ikia orazi, gumazamiziba tintinibar dei. Ezɨ a
kamaghɨn Moses mɨgei, “Ai Moses! Gumazamiziba itir danganimɨn aven, kɨ
inogovir nɨgɨnim barasi!”

18 Ezɨ Moses ghaze, “Mamaghɨn puvatɨ. Kar gumaziba inogovimɨn apaniba
abɨnizir dɨmdiam puvatɨ. Ezɨ apaniba me abɨrazir ararem puvatɨ. Kɨ onger
akar tiaribaram orasi.”

19 Ezɨ Moses me itir danganimɨn boroghɨra izegha, golɨn bulmakaun
nguzim ko gumazamizibar garima, me ighiam gizi. Ezɨ a bar anɨngaghe.
Egha dagɨar an aterir kamning, isa mɨghsɨamɨn apemɨn aning akunizɨ, aning
bar mɨsaraghire.

20 Egha Moses bulmakaun nguzir me ingarizir kam inigha avimɨn a tuazɨ
a isi. Egha anebigha, a mɨrmɨrizɨ a pauran kɨnimɨn oto. Egha golɨn pauran
kam dɨpam mɨkɨni. A tintinibar dɨpamɨn anekunigha gɨvagha, Israelia
abɨraghbɨrazɨma me dɨpar kam api.

21 Egha an Aron mɨgei, “Gumazamizir kaba arazir manamra nɨ gamizɨ, nɨ
me gamizɨma, me arazir bar kurar kam gami?”

22 Ezɨ Aron a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, nɨ nan anɨngaghan markɨ.
Gumazamizir kaba nɨ fomɨra me gɨfo. Me arazir kuram damuasa bar kufi.

23 Me kamaghɨn na mɨgɨa ghaze, ‘Gumazir kam Moses, gumazir Isipɨn e
inigha en akua azenan izezim, e fozir puvatɨ, bizir tizim a bato. Kamaghɨn nɨ
e bagh godɨn tabar ingarightɨ da en faragh mangɨ en aku tuavimɨn mangam.’

24 Ezɨ kɨ men akam baregha, gumazamizibav gɨa ghaze, ‘Ia te golɨn ringba
iti, ia da asigh.’ Ezɨ me golɨn uari garɨghiziba inigh da na ganɨngi. Me da na
ganɨngizɨ, kɨ da isa avim mɨkɨni. Ezɨ bulmakaun nguzir kam a purama oto!”

25 Egha Moses fo, Aron gumazamizibar amamangatɨzɨ, me tintinibar
arazir kurar igharagha garir avɨribagh ami. Moses nɨghnɨsi, me kamaghɨn
damutɨ men apaniba men ganigh, men ziam gasɨghasɨgh men ingarɨva akɨtɨ,
me bar aghumsigham.

26 Egha a ghua me itir danganimɨn dɨvazimɨn tiar akamɨn tugha kamaghɨn
dɨa mɨgei, “Tina Ikiavɨra Itir Godɨn gɨn mangɨsɨ na bagh izɨ.” Ezɨ Livain
anabamɨn adarazi iza an boroghɨn tuifi.

27 Ezɨ a kamaghɨn me mɨgei, “Ikiavɨra Itir God, Israelian God, a kamaghɨn
mɨgei, ‘Ia bar uan mɨdorozir sababa inigh danganir e itir kam bar an otevɨbar
mangɨ, gumazamizir ian boroghɨn ikiava marvir guamɨn gɨn zuiba, kar ian
aveghbuaba, namakaba, ko ian boroghɨn itir darasi, ia bar me mɨsueghtɨ me
arɨmɨghiregh.’ ”

28 Ezɨ Livaiba Moses mɨkemezɨ moghɨrama ami. Egha dughiar kamra me
3,000 gumazamizibav soghezɨ me ariaghire.

29 Egha Moses kamaghɨn Livaibav gei, “Ia datɨrɨghɨn uari uan boriba, ko
aveghbuabav soghezɨ me ariaghire. Ezɨ arazir kamɨn, Ikiavɨra Itir God uan
ingangarim damuasa ia mɨsefe. Egha datɨrɨghɨn deragha ia gami.”

30 Egha amɨmzaraghan Moses gumazamizibav gɨa ghaze, “Arazir kurar ia
amizir kam, a bar ikufi. Ezɨ kɨ datɨrɨghɨn uamategh mɨghsɨamɨn mavanang
Ikiavɨra Itir God bativam, egh a ian arazir kuraba gɨn amangɨsɨ kɨ an
azangsɨgh ganigham.”

31 Egha Moses mɨghsɨamɨn ghuavanabogha kamaghɨn Ikiavɨra Itir God
mɨgei, “Nɨ nan apangkufigh nan azangsɨzim baragh. Gumazamizir kaba
bar arazir kurar ekiam gami! Me marvir guar maba golɨn uari bagha dar
ingarigha, dar ziaba fe.

32 Ezɨ kɨ datɨrɨghɨn nɨn azai, nɨ ifongegh men arazir kuraba gɨn amadagh.
Egh nɨ aghuaghɨva nan ziamra, akɨnafarir nɨ uan gumazamizibar ziaba
osirizimɨn anengarigh."
33 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Moses mɨgei, "Puvatɨgham. Kɨ gumaza-
mizir arazir kuram gamizibara, men ziaba angaram.
34 Aria, nɨ mangɨ, gumazamiziba inigh danganir kɨ nɨ mɨkemezir kamɨn
mangɨ. Nɨ oragh. Nan ensel ia inigh ian faragh tuavimɨn mangam. Eghtɨ gɨn
kɨ ɨzɨ ivezir kuram gumazamizir arazir kuram gamiziba, kɨ me ikaragham."
35 Guizbangɨra, gumazamiziba uari bagh bulmakaun nguzimɨn ingarasa
bar Aron gakaghone. Kamagh amizɨ, Ikiavɨra Itir God gɨn men arazir kuram
ikaragha arɨmariar kurar mam amadazɨ a me bagha ize.

33

Ikiavɨra Itir God Sainain Mɨghsɨam ataghɨraghasa Israelia mɨgei

1 Egha Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Moses mɨgei, "Nɨ ko nɨ Isipɨn inigha
izezir gumazamiziba, ia danganir kam ategh, nguazir kɨ ia danɨngasa akam
akɨrizimɨn mangɨ. Kɨ fomɨra kamaghɨn Abraham, Aisak, ko Jekop mɨgɨa
ghaze, 'Kɨ nguazir kam, ian ovavir borir gɨn otivamibar anɨngasa mɨkeme.'
2 Kɨ enselɨn tam amadaghtɨ, a nɨn faragh mangɨ, Kenania, Amoria, Hitia,
Peresia, Hivia, ko Jebusia, me batuegham.
3 Eghtɨ ia mavanang nguazir aghuir kamɨn ikiam, biziba an ikiava bar
deraghavɨram aghui. Ia gumazamizir akaba batoziba, kamaghɨn kɨ ia ko
mangan kogham. Kɨ ia ko mangɨvigh tuavimɨn ia gasɨghasigham."
4 Ezɨ gumazamiziba Akar Gavgavir kam baregha, men naviba bɨghizɨ me
uan adiarir aghuibar kuritir puvatɨ.
5 Ezɨ Ikiavɨra Itir God Israelia mɨkɨmasa kamaghɨn Moses mɨgei, "Ia gu-
mazamizir akaba batoziba. Kɨ ia ko dughiar otevimɨn mangɨvigh, bar ia
gasɨghasigham. Ia orakigh, ia uan namnabagh arɨghizir adiarir aghuiba bar
da surarɨkigh, eghtɨ kɨ deraghvɨra nɨghnigh arazitam ia damusɨ nɨghnɨgham."
6 Israelia Sainain Mɨghsɨam itir dughiamɨn, me uarir kuritir adiarir
aghuiba bar da suagharigha, Sainain Mɨghsɨam ategha zuir dughiamɨn, me
ua dar kuritir puvatɨ.

God Moses ko bizibav gei

7 Egha dughiabar zurara Israelia ghua danganir manamɨn ikia uan purir-
peniba asima, Moses purirpenir mam isa mong men saghon ghua anesara.
Egha kamaghɨn dɨpenir kam dɨbori, "God bativamin Purirpenim." Eghtɨ tina
Ikiavɨra Itir Godɨn nɨghnɨzim gɨfoghfoghsɨ, a Purirpenir kamɨn mangam.
8 Moses God bativamin Purirpenimɨn aven mangamin dughiamɨn, gu-
mazamiziba bar dɨkavigh uan purirpenibar tiar akabar tuivighav ikia
garima, Moses an aven zui.
9 Moses aven ghugha gɨvazɨ, ghuariar ruarir ekiam iza Purirpenimɨn tiar
akamɨn tughav iti. Ezɨ Ikiavɨra Itir God ghuariar kamɨn aven ikia Moses ko
mɨgei.
10 Gumazamiziba uan purirpenibar tiar akabar tuivigh ikɨ gantɨma, ghuar-
iar ruarir ekiar kam God bativamin Purirpenimɨn boroghɨn tughɨv ikiam,
eghtɨ me dapaniba avigh, Godɨn ziam fam.
11 Ikiavɨra Itir God Moses ko mɨgɨa, mati gumazim uan roroam ko mɨgei.
Moses uamategha danganir gumazamiziba itimɨn izɨtɨ, Josua Purirpenimɨn

32:32: Onger Akaba 69:28; Akar Mogomem 3:5 **33:1:** Jenesis 12:7; 26:3; 28:13

averara ikiam. Josua, a Mosesɨn ingangarir gumazir igiam, a Nunɨn otarim.
A God bativamin Purirpenim ataghɨrazir puvatɨ.

Moses Ikiavɨra Itir Godɨn guamɨn ganasa

12 Moses kamaghɨn Ikiavɨra Itir God mɨgei, “Guizbangɨra, nɨ gumazamizir
kaba inigh nguazir kamɨn mangasa na mɨkeme. Egha nɨ gumazir nan gɨn
mangɨ nan akurvaghamin tamɨn gun na mɨkemezir puvatɨ. Nɨ ghaze, ‘Kɨ bar
deragha nɨ gɨfogha, bar nɨ gifonge.’
13 Kamaghɨn, nɨ guizɨn na gifongegh, uan nɨghnɨziba na mɨkemeghtɨ, kɨ
deravɨra nɨ gɨfoghɨva arazir nɨ ifongezibar amuvɨra ikiam. Egh nɨ uaghan
gumazamizir nɨ ua bagha inabazir kaba gɨn amangan markɨ.”
14 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ghaze, “Kɨ nɨ ko mangɨ navir amɨrizim nɨ danɨngtɨ, nɨ
avughsam.”
15 Ezɨ Moses ua Ikiavɨra Itir God mɨgɨa ghaze, “Nɨ uabɨ e ko mangan
aghuaghɨva, danganir kam ataghɨraghsɨ e mɨkɨman markɨ.
16 Nɨ e ko mangan koghtɨ, gumazir igharaziba manmaghɨn fogh suam,
nɨ na ko uan gumazamizibagh ifonge? Nɨ uabɨ e ko mangɨtɨ, gumazamizir
igharaziba kamaghɨn fogh suam, e gumazamizir igharazibar tongɨn e bar
ighara. Bar guizbangɨra, e bar nɨn gumazamizibara.”
17 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Moses mɨgei, “Kɨ deragha nɨ gɨfogha bar
nɨ gifonge. Kamaghɨn, kɨ nɨ mɨkemezɨ moghɨra damuam.”
18 Ezɨ Moses kamaghɨn Ikiavɨra Itir God mɨgei, “Kɨ nɨn azangsɨsi, nɨ uan
guamɨn angazangarir ekiam nan akaghasa kɨ ifonge.”
19 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Mosesɨn akam ikaragha ghaze, “Kɨ nɨn
guamɨn uan arazir aghuim akagham. Egh kɨ uan ziamɨn gun nɨ mɨkɨmtɨ, nɨ
fogham, nan ziam, Ikiavɨra Itir God. Kɨ gumazamizitabar kuarkuvighsɨ, kɨ
men kuarkuvam. Kɨ gumazamizitabar apangkuvsɨ, kɨ men apangkuvam.
20 Guizbangɨra, gumazitam nan guamɨn ganighɨva, an aremegham. Kam-
aghɨn, nɨ nan guamɨn ganighan kogham.
21 Nɨ gan! Dagɨar ekiar mam nan boroghɨn iti. Nɨ dagɨar ekiar kam gisɨn
tugh.
22 Eghtɨ nan guamɨn angazangarir ekiam nɨn boroghɨn izɨtɨ, kɨ nɨ isɨ dagɨar
torimɨn aven nɨ atɨgh, uan dafarimɨn nɨ avaragh, egh mangɨ nɨ gitagham.
23 Egh kɨ gɨn ua uan dafarim inightɨ nɨ nan akɨrir kɨnimɨn ganam. Egh nan
guamɨn ganighan kogham.”

34

Moses namba 2ɨn dughiamɨn
Akar Gavgaviba ini
(Godɨn Araziba 10:1-5)

1 Egha gɨn Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Moses mɨgei, “Nɨ dagɨar akuar
pumuning uam aning atughɨva aning akɨrigh. Aning, dagɨar nɨ faragha
kunizɨ bɨaghirezimningɨn mɨn gan. Eghtɨ kɨ akar faragha osiriziba uam
aningɨn da osiram.
2 Nɨ dagɨar akuar kamning akɨrigh, gurumɨn bar mɨzaraghara Sainain
Mɨghsɨamɨn anang bar an orazimɨn na batogh.
3 Eghtɨ gumazitam nɨ ko izan markɨ. Kɨ gumazitam mɨghsɨar kamɨn
danganir katamɨn an ganan aghua. Eghtɨ sipsipba ko bulmakauba uaghan
izɨ mɨghsɨam boroghɨn grazibar aman markɨ.”

33:14: Godɨn Araziba 12:10; Aisaia 63:9 **33:19:** Rom 9:15 **33:22:** Aisaia 49:2; 51:16 **34:1:** Ua Me Ini 31:18

4 Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amua, a faragha inigha
izezir dagiar akuamningin mirara garir dagiar akuamning atu. Egha bar
mizaraghara uan dafarimin dagiar akuamning atera Sainain Mighsiamin
ghuavanadi.
5 Ezi Ikiavira Itir God ghuariamin ikia izaghira Moses ko tughav ikia, egha
uabi uan ziam dibora ghaze, ki Ikiavira Itir God.
6 Egha a Mosesin boroghin ghua an guam gitaviragha kamaghin diagha
ghaze, "Ki Ikiavira Itir God, ki Ikiavira Itir God. Kirara, kuarkuvir arazim
ko apangkuvir arazimin mingarim. Egha zuamira aningazir puvati. Egha
zurara gumazamizibar apangkuva, zurara uan migirigiabar gin ghua guizin
arazibagh ami.
7 Ki zurara uan gumazamizir aviriba bar men apangkuvigh mangivira ikiti,
men igiav otariba otivigh iki kamaghira ikiam. Egha ki men arazir kuraba
ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir bizir kurar aviriba gin amadi.
Egha ki garima, arazir kurabagh amir gumazamiziba, me osimtizim itima,
ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba ki ivezir
kuram me daning, mangiti men igiav otaribar boriba otivigham."
8 God mikemegha givazi, Moses zuamira tevimning apirigha dapanim
aviragha guam nguazim gatigha Godin ziam fe.
9 Egha kamaghin migei, "O Ekiam, ki nin azai, ni bar guizbangira na
gifuegh, egh ni e ko mangi. Guizbangira, gumazamizir kaba akaba barazir
puvati. Ezi nan ifongiam kamakin, ni en arazir kuraba ko igharagha garir
bizir kuraba gin amadagh. Egh e damighti e nin gumazamizibara ikiam."

God uan gumazamiziba ko Akar Dikirizir Gavgavim uam anekiri (Ua Me Ini 23:14-19; Godin Araziba 7:1-5; 16:1-17)

10 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Datirighin ki Akar Dikirizir
Gavgavim ia Israelia ko uam anekirasa. Ki nin gumazamizibar damazibar
digavir kuram gamir arazibar amuam. Arazir kaba, ki Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizibar damazibar faragha dagh amizir puvati. Kantrin
igharazibar gumazamizir ia men tongin itiba, me arazir ki Ikiavira Itir God
damuamin kabar gan, egh digavir kuram damuva akongiva atiatingam.
11 Eghti ia nan Akar Gavgavir ki datirighin ia daningamiba bar, ia dar gin
mangi. Eghti ki ian faragh mangi, egh Amoria, Kenania, Hitia, Peresia, Hivia
ko, Jebusia batuegham.
12 Egh ia deraghvira ganigh, kantrin ia mangamin kamin gumazamiziba,
ia me ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran bar marki. Me
azuazimin min me ia damigh, egh ia gekuighti, ia iregh, bar ikuvigham.
13 "Ia men asebar ziaba fer bizir kabagh asighasikigh. Ia ofa gamir dakoz-
iba ko, dagiar guarir dighoriba itiba akunighti, da bar bighiri akuabagh
iregh. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba bar da okeghti
da iregh.
14 "Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ia nan ziamra fi. Egh aser ifavariba nan
danganim inian ki bar aghua. Egh ia asebar ziaba fan marki.
15 "Egh ia kantrin kamin gumazamiziba ko bizitam bagh akar dikirizir
gavgavitam akiran marki. Me tuavimin amizimin arazimin min amua,
asebar ziaba fe. Egh ia me ko akam akirighti, me uari ko ikisi ia mikimam,
eghti ia men asizir me asebar ofa gamizitabar amegham.
16 Eghti ameboghfeziaba uan otarir igiaba Israelin azenan itir amizir
igiabar ikisi me ginamti, amizir kaba me inigh mangiti, me na ategh asebar

34:6: Ua Me Ini 20:5-6; Diboboniba 14:18; Godin Araziba 5:9-10; 7:9-10 **34:12:** Ua Me Ini 23:32-33
34:13: Godin Araziba 16:21

ziaba fam. Nan damazimɨn arazir kam mati gumazamiziba, uari isa tintinibar akuir arazim.

17 “Ia ainɨn mɨn garir bizitaba inigh asebar marvir guabar ingar, egh dar ziaba fan bar markɨ.

18 “Egh ia Yis Puvatɨzir Bretɨn Isam Damuamin Dughiam bakɨnɨghnɨghan markɨ. Abipɨn iakɨnim otozɨ ia Isipɨn kantri ataki. Ezɨ kɨ ia mɨkemezɨ moghɨn, ia zurara azeniba bar iakɨnir kamɨn, wighɨn vamɨran yis puvatɨzir bret amam.

19 “Eghtɨ ian otarir ivariaba, ko bulmakau ko sipsipba, dar nguzir apurir faragha otiviziba bar, kar kɨ ua bagha inabazir biziba.

20 Egh ia donkin nguzir apurir faragha otozitam ua a inisɨ, ia sipsipɨn nguzim isɨ ofa damu, eghtɨ tuavir kamɨn ia donkin kam givezegh ua a inigham. Ia donkin kam givezan aghuagh, egh ia an gurim apɨrigh. Egh ia uan otarir ivariaba vaghvagh me givezegh ua me iniam.

“Ia nan ziam fɨsɨ izɨ, dafarir kɨnibar izan markɨ, ia bizitam suiragh izɨ.

21 “Egh wikba bar ia 6plan dughiabara ingangaribar amu, egh ia namba 7ɨn dughiamɨn ingangaritam damuan bar markɨ. Azenimɨn ingarir dughiam ko dagheba asir dughiam, ia Sabatɨn dughiamɨn vɨrara aningɨn ingaran markɨ.

22 “Egh ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamɨn Isar Ekiam gɨnɨghnɨgh. Ia witɨn faragha aniba iniamin dughiam, isar ekiar kam damuam. Egh gɨn ia Ruarpenibar Ikɨ Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam, ia ua a bagh isam damu. Iakɨnir ia temer ovɨziba iniamim, isar ekiar kam otogham.

23 “Egh ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumazamiziba bar izɨ, egh nan ziam fɨsɨ nan damazimɨn otogh, kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim, Israelian God.

24 Eghtɨ gɨn kɨ gumazamizir datɨrɨghɨn ian nguazimɨn itiba batuegh, ian nguazimɨn mɨtaghniam damightɨ a mangɨ ekevegham. Egh azeniba bar dar 3plan dughiabar, ia nan ziam fɨsɨ izɨva nan damazimɨn otogh, eghtɨ apaniba ian nguazim inisɨ ifueghan kogham.

25 “Egh ia asɨzim isɨ na bagh an ofa damuva, an ghuzim isɨ na danɨngɨsɨ, yis itir bret sara ofa damuan markɨ. Egh ia God Israelia Gitazir Dughiam gɨnɨghnɨghsɨ asɨziba isɨ ofa damutɨ, dar naba ikɨ mangɨ amɨmzaraghan otivan markɨ.

26 “Ia dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuibara, ia da inigh nan Dɨpenimɨn mangɨ ofan mɨn, kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, da na danɨng.

“Egh ia memen nguzitam isɨ mɨnem darugh, an amebamɨn oter eborim sara anevighan markɨ.”

27 Egha Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Moses mɨgei, “Guizbangɨra, kɨ nɨ ko Israelia ia bagha Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim gami, ezɨ akar kɨ mɨgeiba ghua akar kamra inifi. Kamaghɨn amizɨ, nɨ akar kaba akɨnafarir tamɨn da osirigh.”

28 Ezɨ Moses 40plan dughiabar Ikiavɨra Itir God ko mɨghsɨamɨn ikia, egha daghetam ko dɨpatam bar anemezir puvatɨ. Ezɨ Ikiavɨra Itir God Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn akaba, dagɨar akuar Moses inigha ghuzɨmningɨn ada osiri. Akar kaba, da 10plan Akar Gavgaviba.

Moses mɨghsɨam ategha ghuaghiri

34:17: Ua Me Ini 20:4; Ofa Gami 19:4; Godɨn Araziba 5:8; 27:15 **34:18:** Ua Me Ini 12:14-20; Ofa Gami 23:6-8; Dɨboboniba 28:16-25 **34:19:** Ua Me Ini 13:2 **34:20:** Ua Me Ini 13:13 **34:21:** Ua Me Ini 20:9-10; 23:12; 31:15; 35:2; Ofa Gami 23:3; Godɨn Araziba 5:13-14 **34:22:** Ofa Gami 23:15-21; 23:39-43; Dɨboboniba 28:26-31 **34:25:** Ua Me Ini 12:10 **34:26:** Godɨn Araziba 14:21; 26:2

29 Ezi Moses mighsiam ategha ua izir dughiamin, a dagiar akuar 10plan
Akar Gavgaviba itimning inigha izi. A Ikiavira Itir God ko mikemezi, an
guam bar angazangarir ekiam iti. Ezi a kamaghin fozir puvati, an guam
kamaghin gari.
30 Ezi Aron gumazamiziba ko Mosesin guamin angazangarimin ganigha,
atiatigha, an boroghin mangan aghua.
31 Ezi Moses men diazi, Aron ko Israelian gumazir dapaniba a bagha zuima
a me migei.
32 Ezi gin Israelian gumazamiziba bar a bagha zuima, an Akar Gavgavir
Ikiavira Itir God Sainai mighsiamin a ganingiziba, bar dar gun me migei.
33 Egha a me mikemegha givagha, inim inigha bar uan guam avara.
34 Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa Purirpenimin aven zuir dughiam,
a inim adegh iki mangi uam azenan izam. An azenan izava Ikiavira Itir God
a mikemezi biziba bar dar gun gumazamizibav gei.
35 Ezi gumazamiziba an guamin garima an angazangarim iti. Moses me
mikemegh givagh, ua uan guam avaragham. Egh a ua mangi Ikiavira Itir God
ko mikimamin dughiam a ua inim adegham.

Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingari

35

(Sapta 35--40)

Avughsamin Dughiamin Akar Gavgaviba

1 Egha Moses Israelian gumazamiziba bar men diazi me izezi a kamaghin
me migei, "Ikiavira Itir God kamagh migia ghaze, ia nan Akar Gavgavir kabar
gin mangi.
2 Ia ingangariba bar adar amu mangi 6plan dughiamran tugh. Egh namba
7in dughiam ia avughsi. Ki Ikiavira Itir God, kar nan dughiar ki avughsim.
Gumazim o amizitam dughiar kamin ingangaritam damighti, ia a misueghti
an aremegh.
3 Ia uan dipenibar aven avim arighsi, o ia uaghan ingangarir muziarir
kamagh garibar amusi, Sabatin dughiamin dar amuan marki."

Gumazamiziba biziba God daningasa Moses me migei
(Ua Me Ini 25:1-9)

4 Egha gin Moses kamaghin Israelia bar me migei, "Ikiavira Itir God Akar
Gavgavim ia ganiga ghaze:
5 ia datirighin bizitaba isi ofan min Ikiavira Itir God daningam. Gumaza-
mizir uan navimin aven biziba bar a daningasa nighniziba, me bizir kaba a
daning: gol, silva, bras ko,
6 sipsipin arizibar ingarizir tretin bluplaba, pighagheviba, agheviba ko,
inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizibar ingariziba ko,
7 sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuiziba ko, ongarimin itir
asizir ekiabar iniba ko, akasin temeba ko,
8 lambagh arigha dagh aboir olivin borem ko, pauran mughuriar aghuim
zuir me olivin borem sara verezir God ua bagha inabazir bizibagh ingem, ko
pauran mughuriar aghuim gamiba.
9 Egh dagiar pizir aghuariba ko dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaz-
iba inigh, da ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan itimin

34:29: 2 Korin 3:7-16 **35:2:** Ua Me Ini 20:8-11; 23:12; 31:15; 34:21; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:12-14

kurkegh, egh an forivtarir inir an evarimin poroghav itim gituigh. Bizir kaba, me bar da inigh izi.”

Moses Godin Purirpenimin ingaramin biziba bagha me migei (Ua Me Ini 29:32-43)

10 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ian tongin gumaziba bar bizir kabar ingaramin fofoziba iti, me bar izi bizir Ikiavira Itir God ia mikemezibar ingar.
11 Me Purirpenimin ingarighiva, egh anevamin biziba, ko akeziba, ko birir aghariba, ko agharir ighuvir gavgavim Purirpenim daningamiba ko, dipenir akiniba ko, boksiar me birir aghariba asamiba, me bar dar ingar.
12 Egh me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingarigh, egh temer aneteramimningin ingarigh, egh gol inigh an asuamin ingarigh, kar arazir kuraba gin amangamin danganim, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir nir ekiamin ingarigh.
13 Egh ia bretba arizir dakozim ko an ingangarim gamir bizibar ingarigh, egh dakozim ateramin tememning akirigh, egh Godin damazimin darighamin bretba tuagh.
14 Egh me lambar afamin aghorim, ko lamba, ko an ingangarim gamir biziba sara ingar. Egh me lamba ko angazangarim aningamin olivin borem sara ingarigh.
15 Egh me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim ko anetersi itemningin ingarigh. Egh biziba misiv ingiamin olivin borem ko pauran mughuriar aghuimin ingarigh. Egh me Purirpenimin tiar akamin guamin inir ekiamin ingarigh.
16 Egh me asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingarigh, egh a bagh brasin ingarizir abizimin min garir bizimin ko an ingarir bizibar ingarigh. Egh me ofa gamir dakozim ateramin itemningin ingarigh. Egh me soroghafariba ruamin itarir ekiatam ko anefamin dakozimin ingarigh.
17 Egh me Purirpenimin divazim avinsi inibar ingariva, egh divazimin dipenir akiniba, ko boksiar akiniba asamiba, bar dar ingarigh. Egh me divazimin tiar akamin guamin ini tamin ingarigh.
18 Egh me Purirpenim ko an divazim gavgavim aning daningamin beniba ko afughafughamiba, dar ingarigh.
19 Aron a ofa gamir gumazim, a uan otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamighti me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Kar, me daghuigh Anogoroghezir Danganimin aven mangamin korotiaba.”

Gumazamiziba biziba inigha Ikiavira Itir God bagha zui

20 Ezi Israelian gumazamiziba Moses ategha zui.
21 Ezi an akaba men aviribar navibagh ami da dikavima, me a mikemezi moghin damuasa ifonge. Ezi gumazamiziba bizir guar aviriba inigha izi: me God bativamin Purirpenimin ingaramin biziba ko, an ziam famin biziba ko, ofa gamir gumazibar korotiar aghuaribar ingaramin biziba, me bar da isa ofabar min Ikiavira Itir God ganidi.
22 Ezi gumazamizir kamaghin damuasa ifongeziba, uarir kuritir bizir igharagha garir kaba inigha izi. Bizir aghuir kabanang: kuarimin ringba, dafarimin ringba, firimin ikezir ringba, ko golin aghuir dirir igharagha gariba itiba. Gumazamiziba bizir kaba isa, dar suiragha da fegha dagh amizi, da Godin damazimin ighuavamadir ofabar min da isa Ikiavira Itir God ganidi.

23 Ezɨ gumazamizir maba, me bizir kaba ikiava, me vaghvagha da
inigha izi, tretɨn bluplaba, ko pɨghagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir
aghuariba, ko inir me memen arɨzimɨn ingarizim ko, sipsipɨn apurimɨn inir
me penɨn aghevimɨn aghuizim ko, ongarimɨn itir asɨzir ekiabar iniba.
24 Ezɨ gumazamizir silva ko bras itiba, me ofan mɨn da isa Ikiavɨra Itir
God bagha izi. Ezɨ gumazir akasɨn temeba itiba me Purirpenim ko bizir
igharazibar ingarasa da inigha izi.
25 Ezɨ amizir tretbagh irɨgha foziba, me sipsipɨn arɨziba isa tretɨn bluplaba,
ko tretɨn pɨghagheviba, ko tretɨn aghevibagh irɨsi. Egha me inir ghurghurir
aghuibar ingarasa tretɨn ghurghuribagh irigha, dar ingari. Egha me tretɨn
kaba inigha izi.
26 Egha me uaghan memen arɨzimɨn tretɨn ingaran fofozim ko ifongiam
ikia, egha dar ingari.
27 Ezɨ gumazir dapaniba dagɨar pɨzir aghuiba ko dagɨar aghuir ivezim bar
pɨn kozir igharaziba inigha izi. Me da isɨ ofa gamir gumazibar dapanimɨn
korotiar otevir azenimɨn itim ko, forivtarir nir an evarimɨn itim darɨgham.
28 Egha me, olivɨn borer me lambagh inge da isir borem, ko biziba mɨsɨv
dagh ingamin borem, ko pauran mughuriar aghuim, dar ingarasa, egha
pauran igharagha gariba ko olivɨn boreba da inigha izi.
29 Ezɨ Israelian gumazamiziba bar biziba Ikiavɨra Itir God danɨngasa
uan ifongiamɨn gɨn ghua me da inigha an ingangarim damuasa, a Moses
mɨkemezɨ moghɨn da inigha izi.

Ikiavɨra Itir God gumazir ingangarim damuamiba mɨsefi (Ua Me Ini 31:1-11)

30 Ezɨ Moses Israelia mɨgei, “Ikiavɨra Itir God Judan anabamɨn gumazim
Besalel amɨsevegha gɨfa, a Urin otarim, egha a Hurɨn igiar borim.
31 Egha Ikiavɨra Itir God uabɨ uan Duamɨn gavgavim a ganɨngizɨ, a fofozir
aghuim ko ingangarir aghuibar amuamin nɨghnɨzim iti.
32 Egha a gol, silva, ko brasɨn bizir aghuir igharazibar ingaramin fofozir
aghuim ko nɨghnɨzir aghuim a ganɨngi.
33 Egha a dagɨar ivezir bar pɨn koziba aghorɨva temebar dirir guar avɨriba
aghor, egh Purirpenim asɨngamin ingangarir avɨribar fofozir aghuiba a
ganɨngi.
34 Egha Ikiavɨra Itir God fofozir aghuarim isa Besalel ko Oholiap ganɨngi.
Oholiap, a Ahisamakɨn otarim, a Danɨn anabamɨn gumazir mam. Aning
ingangarim damuamin gumazir igharaziba sure damuamin fofozim iti.
35 Ikiavɨra Itir God gumazir kamning ingangarir guar avɨribar amuamin
fofozir aghuim aning ganɨngi, ezɨ aning dagɨabar nedaziba aghora egha dirir
avɨriba aghora, egha inir ghurghurir aghuiba isava tretɨn blupla ko, tretɨn
pɨghaghevim ko, tretɨn aghevir me sipsipɨn arɨzimɨn ingarizim nuavigha, dar
kurke. Egha aning bizir me damuasa nɨghnɨzir kabar fofozim ikia egha bizir
kaba bar dar ingari.”

36

1 Egha Moses ghua kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Ikiavɨra Itir God Besalel ko
Oholiap ko fofozim itir gumazir igharazibar dei. Gumazir kaba, Ikiavɨra Itir
God ingangaribar amuamin fofozim me ganɨngi. Ikiavɨra Itir God mɨkemezɨ
moghɨn, me Godɨn Purirpenim ko an bizibar ingaram.”

Gumazamiziba bizir avɨriba inigha izi

2 Ezi gin Moses Besalel ko, Oholiap, ko gumazir Ikiavira Itir God fofozir
aghuim aningiziba bar men dia. Ezi gumazir ingangarim damuasa bar
ifongeziba, me izima Moses ingangarim damuasa me migei.
3 Egha Israelia Godin Purirpenimin ingarasa akuvazir biziba, Moses
bar da isa gumazir kabagh aningi. Egha Israelian gumazamiziba zurara
mizarazibar uan ifongiabar gin ghua ofan min biziba God daningasa da isa
izavira iti.
4 Ezi Purirpenimin ingarir gumaziba bizir kabar gari, da avirasemezi, me
uan ingangariba ategha izi.
5 Egha me kamaghin Moses migei, "Gumazamiziba bizir bar aviriba inigha
izi. Ikiavira Itir God e mikemezi bizir e ingangarim damu anegivamiba, da
bar iti. Eghti bizir avirim pura ikiam."
6 Ezi Moses akam amadazi a bar gumazamiziba bagha me itir danganibar
ghua ghaze, "Ia gumazamiziba, Godin Purirpenimin ingarsi ua bizitaba
inigh izan marki." Ezi me akar kam baregha, ua bizitaba inigha izir puvati.
7 Ezi bizir gumazamiziba inigha Purirpenimin ingarasa izegha givaziba,
da bar ingangarir kaba agivaghti, dar naba pura ikiam.

Me Godin Purirpenimin ingari
(Ua Me Ini 26:1-37)

8 Egha ingangarir gumazir fofozim itiba Godin Purirpenimin ingari. Egha
me 10plan inir ghurghurir aghuaribar an ingari. Nir kaba me tretin blu-
plaba ko, pighagheviba ko, agheviba inigha enselin bar gavgavibar nedaziba
inir kabar da isami.
9 Egha me 10plan inir kabar ingarizi, dar oteviba bar voroghira ghue. Ezi
dar ruariba 12 mitan tuzi, dar aroziba 2 mitan tu.
10 Egha da arueghasa me 5plan iniba da uarir akuigha uam ada isami, egha
5plan mabar akuigha ua kamaghira da isami.
11 Egha aning isafuraghasa, me bluplan tretin irighizir kuzir kabar inimn-
ingin miriamningin da isami.
12 Egha me 50plan tretin irighizir kuziba inir faragha itimin miriam gitui,
egha 50plan tretin irighizir kuziba namba 2in inim kamaghira a gituizi da
voroghira ghue.
13 Egha me 50plan golin akezibar ingarigha, inir ruarir kamningin kuziba
isafuragha aning ikezi, aning Purirpenir vamiram oto.
14 Me memen arizibar 11pla inibar ingarizi, da Purirpenim avamin nir
ekiar vamiram oto.
15 Ezi inir kaba vaghvagha dar ruariba 13 mitan tu. Ezi dar aroziba 2 mitan
tu. Ezi dar ababanim voroghira ghu.
16 Egha da arueghasa me 5plan iniba uari isafuragha da isamizi, da inir
ekiar vamiran oto. Egha 6plan iniba uarir isafuragha da isamizi, da inir
ekiar vamiran oto.
17 Egha me 50plan tretin irighizir kuziba inigha inir faragha itimin miriam
gituigha, 50pla tretin irighizir kuziba inigha inir namba 2in miriam gitui.
18 Egha 50plan brasin akezir ingariziba, da tretin irighizir kuzibar
aghuam. Eghti inir kamning uaning isafuraghti inir ekiar vamira ikiam.
19 Egha me Purirpenim avasa, sipsipin apuribar inir me penin aghevimin
aghuizimin inimin ingari. Egha a gisin darighasa ongarimin itir asizir
ekiamin inim inimin ingari.
20 Egha me akasin temebar Purirpenimin birir agharibar ingari.
21 Ezi birir agharibar ruarim 4 mitan tuzi, iter otevir agharibagh iniva
ghueziba, 66 sentimitan tu.

22-24 Egha me iter akinir pumuningin mingarimning akirigha, silvan boksiamning gisin aning asara. Egha me Purirpenimin birir aghariba bar kamaghira dar ingari. Egha me sautin amadaghan Purirpenimin 20plan birir agharibar ingari. Egha me silva inigha 40plan boksiar torir muziariba itibar ingarigha, egha birir aghariba dagh ase. Ezi boksiar pumuning birir agharir vamiran apebamin ti, egha birir agharimin povim gavgavim a ganidi.

25-26 Egha me kamaghira uaghan notin amadaghan birir agharibar ingarigha, 20pla birir agharibar ingari, egha me birir agharibar poviba gavgavim dar aningasa, 40plan silvan boksiabar ingari. Egh silvan boksiar pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da ase.

27 Egha me 6plan birir aghariba Purirpenimin girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar ingari.

28 Egha me birir agharir pumuning Purirpenimin girakirangin itir mikebamningin aningin ingari.

29 Me mikebamningin itir birir agharimning vin uaningin akuigha ghuavanaga bar pin oto. Egha birir agharir kamning uaning inigha uanaga ringin vamiran aven ghua voroghira iti. Egha mikebar ighirazim me kamaghiram a gami.

30 Ezi girakirangin 8plan birir aghariba itima, 16plan silvan boksiaba da birir agharibar povibar suisi, ezi boksiar pumuning, birir aghariba vaghvagha dar tuifi.

31-32 Egha me akasin temer ruariba inigha, dar ighuvir ruaribar ingari. Egha notin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari. Egha sautin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingarigha, aruem uaghiri naghin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari.

33-34 Egha me ringbar ingarigha vaghvagha birir agharibar tongira da arigha, egha gin ighuvir ruarir kaba isa ringbagh aghua ghua, Purirpenimin mikebar mamin ikegha ghua mamin tu. Egha me birir aghariba ko ringba ko ighuvir ruariba, golra bar da noke.

35 Egha me inir ghurghurir ruarir ekiar mamin ingarigha, Purirpenimin aven anegura. Me inir kam, tretin blupla ko, pighaghevim ko, aghevir me sipsipin arizimin ingarizimin a isami. Egha me deravira enselin bar gavgavibar nedaziba an kurka da isami.

36 Egha me akasin temeba inigha, inir ekiar kam guasa 4plan dipenir akinibar ingari. Egha me dipenir akinir kaba golin da noke. Egha golin akezibar ingarigha nir kamin suighasa dipenir akinibar da ariki. Egha me 4plan silvan bokisiabar ingarigha, egha dipenir akinir kaba asasa dar ingari.

37 Egha me Purirpenimin tiar akamin min ikiasa, inir ghurghurir aghuarimin ingari. Me tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimin an kurkegha da isami.

38 Egha me 5plan dipenir akinibar ingarigha, inim guasa akeziba dagh itui. Egha me gol inigha dar dapanibagh aghui, egha dipenir akinibagh inivamin ighuviba saram aghui. Egha me 5plan brasin boksiar toriba itibar ingarigha dipenir akiniba asasa dar ingari.

37

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingari
(Ua Me Ini 25:10-22)

1 Ezi Besalel ingangarir gumaziba ko me akasin temer arariba isa, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingari, ezi an ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozim 66 sentimitan tu, ezi an tuirivim 66 sentimitan tu.

2 Egha me golɨn aghuarim isa Boksiamɨn averiam ko azenimɨn poghava
a noke. Egha golɨn ruarir mamɨn an apɨnimɨn azenan bar an pogha a
ikiagharui.
3 Egha me Boksiam darugh aneterasa gol ringɨn 4plan ingarigha, a tu-
ivamin suer 4plan boroghɨn gol ringɨn 4pla arɨki, egha 4plan suebagh ike,
pumuning isa Boksiamɨn vongɨn aning ikegha pumuning vongɨn aning ike.
4 Egha me Boksiam aterasa akasɨn iter otevir pumuning inigha, deragha
aning akɨrigha, golrama aning pogha aning noke.
5 Egha me Boksiam aterasa iter otevir kamning isava, mam vongɨn an
ringning garugha, mam vongɨn an ringning garu.
6 Egha me Boksiamɨn asuam golɨn aghuarimɨn an ingari. An ruarim
110 sentimitan tu, ezɨ an arozim 66 sentimitan tu. Danganir kam, kar
gumazamizibar arazir kuraba gɨn amadir danganim.
7 Egha me golɨn maba inigha haman dav mɨsuegha enselɨn bar gavgavir
pumuningɨn nedazimningɨn ingari. Ezɨ enselning Boksiamɨn asuam gisɨn
tughav ikia, mav vongɨn iti, mav vongɨn iti.
8 Ezɨ mam agharir guvimɨn tughav itima mam agharir kɨriamɨn tughav
iti. Me golɨn mam inigha, enselɨn bar gavgavir kamningɨn nedazimning ko
Boksiamɨn asuamɨn danganir kamran dar ingarizɨ, da bizir vamɨran mɨn iti.
9 Ezɨ enselɨn bar gavgavir pumuningɨn nedazim arazir kuraba gɨn amadir
danganimɨn tughav iti, ezɨ aningɨn guamning uaningɨn akuigha aviragha
Boksiamɨn gari, ezɨ aningɨn avɨzimning kuiaghirɨgha ikia, Boksiamɨn asuam
avara.

Me bret bagha dakozimɨn ingari
(Ua Me Ini 25:23-30)

10 Egha me akasɨn tememɨn dakozir mamɨn ingari, ezɨ an ruarim 88
sentimitan tu, ezɨ an arozim 44 sentimitan tuzɨ, an tuirivim 66 sentimitan
tu.
11-12 Egha me dakozir kam golɨn aghuarimɨn an puegha a noke, egha golɨn
ruarir mamɨn an mɨriamɨn pogha bar a ikiagharui. Egha me golɨn ruarir kam
gamizɨ a mong fɨgha anabogha, dakozimɨn apɨniba bar da inigha, an tuirivim
8 sentimitan tu. Ezɨ me golɨn ruarir kamɨn, an mɨriamɨn golɨn igharazir
mamɨn adiarim gamigha an puegha golɨn ruarir kam bar a ikiagharɨki.
13-14 Egha me gol ringɨn 4plan ingarigha dakozimɨn mɨkebabar suebar
boroghɨn da ike. Ezɨ 4plan gol ringɨn kaba dakozimɨn apɨnimɨn boroghɨra
iti. Da akasɨn temer dakozim ateramningɨn suigham.
15 Egha me akasɨn iter otevir pumuning isa dakozim aterasa deragha aning
akɨrigha, golrama aningɨn pogha aning noke.
16 Egha me dakozim gisɨn dafasa itarir ekiaba golɨn aghuimra dar ingari.
Kar ofa damu wain fusfughamin itarir ekiaba ko, doziba, kapba ko, botolba.

Me lamba afamin aghorimɨn ingari
(Ua Me Ini 25:31-40)

17 Egha me golɨn aghuarim inigha lamɨn aghorimɨn ingari. Egha haman
golɨn kam mɨsuegha lamɨn aghorim asamin danganimɨn ingarigha, lambar
aghariba ingarigha dar afamin danganibar boroghɨn, akɨmarir tɨghar on-
amiba ko onezibar ingari. Egha biziba bar dar ingarizɨ da bizir vamɨran mɨn
iti.
18 Ezɨ lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba iti, egha 3pla vongɨn
itima, 3pla vongɨn iti.
19 Ezɨ lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagha akɨmarir 3pla
iti, egha da lamɨn kabar apengan iti. Ezɨ lamɨn aghariba bar kamaghɨra gari.
Ezɨ akɨmaribar ganganiba amonɨn tememɨn akɨmaribar mɨn gari.

20 Ezɨ lamɨn aghorim uabɨ kamaghɨn gari, me akɨmarir 4plan ingarizɨ, da amonɨn tememɨn akɨmaribar mɨn, dar maba tɨghar onezibar mɨn gari, ezɨ maba onezibar mɨn gari.
21 Egh agharir pumuning uaningɨn akuizɨ naghɨn, me akɨmarir dafarir muziarir kabar ingari. Egha agharir igharaziba uaghan kamaghɨra dagh ami.
22 Me hama inigha golɨn aghuir kam mɨsuegha, bizir kabagh amizɨ da bizir vamɨran mɨn iti.
23 Me golɨn aghuariba inigha, 7plan lambar ingarigha, akamimɨn mɨn garir avimɨn suizir bizir mabar ingarigha, egha uaghan itaribar ingari.
24 Me 35 kilogremɨn golɨn aghuariba inigha, lamba afamin aghorim ko lamba ko an ingangarir biziba bar dar ingari.

Me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimɨn ingari
(Ua Me Ini 30:1-5)

25 Egha me akasɨn temem inigha pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimɨn ingari. Ezɨ ofa gamir dakozir kamɨn ruarim 45 sentimitan tuzɨ, an arozim an ruarim mɨrara ghua 45 sentimitan tu, ezɨ an tuirivim 90 sentimitan tu. Temer akasɨn ofa gamir dakozimɨn ingarizimra, me bulmakaun kombar mɨn garir bizibar ingarizɨ, da ofa gamir dakozimɨn mɨkebabar vaghvagha dar iti.
26 Egha me an 4plan mɨriaba ko an siriam ko an komba golɨn aghuarimɨn dar puegha da noke, egha golɨn ruarim isa ofa gamir dakozimɨn mɨriabagh atɨgha a ikiagharui.
27 Egha me gol ringɨn pumuningɨn ingarigha, mam isa vongɨn a ikegha, vongɨn mam ike. Me ringɨn kamning golɨn ruarir me an mɨriabar ikezimɨn apengan aning ike. Ringɨn kamning me ofa gamir dakozim atersɨ tememning aning daghuam.
28 Me akasɨn iter pumuning inigha ofa gamir dakozim aterasa aning akɨrigha, golɨn aning noke.

Me borem ko pauran mughuriar aghuim zuimɨn ingari
(Ua Me Ini 30:22-38)

29 Egha me pauran mughuriar aghuim ko olivɨn borem deravɨra da verezɨ, borer mughuriar aghuim oto, mati sanda. Olivɨn borer kam, an ingangarim kamakɨn: me bizim o gumazim Ikiavɨra Itir God bagh anemɨsɨvɨsɨ, borer kam a gingam. Me uaghan pauran mughuriar aghuim zuir mabar ingari, mati gumazir fofozir aghuim itim deravɨra da verezɨ, sandan aghuim oto.

38

Me asɨziba bar isia mɨghɨrir ofa gamir dakozimɨn ingari
(Ua Me Ini 27:1-8)

1 Egha Besalel ko ingangarir gumazir igharaziba, akasɨn temeba inigha, asɨziba bar isia mɨghɨrir ofa gamir dakozimɨn ingari. Ezɨ an arozim ko an ruarimɨn ababanim vɨrara 2 mita 20 sentimitan tu. Ezɨ an tuirivimɨn ababanim 1 mita 30 sentimitan tu.
2 Egha temer akasɨn ofa gamir dakozimɨn ingarizimra, me bulmakaun kombar mɨn garir bizibar ingarizɨ, da ofa gamir dakozimɨn mɨkebabar vaghvagha dar iti, egha ofa gamir dakozim me brasɨn an pogha a noke.

37:29: Ua Me Ini 30:22-38

3 Ofan dakozimɨn ofan ingangarim damuasa me bizir kabar ingari, savolɨn muziariba, itarir ekiaba, pokba ko, itarir avim ateramin ko averenim iniamin itarim ko avim ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingari. Bizir kaba bar me brasɨn dar ingari.

4-5 Egha me bras uaia inigha abizimɨn mɨn garir bizimɨn ingari. Egha ofa gamir dakozimɨn aven anetɨ. Egha me brasɨn ringɨn 4plan ingari. Egha da isa ofa gamir dakozimɨn, abizimɨn mɨkebabar da arɨki. Kar ringɨn tememning arugh boksiam ateramiba. Egha brasɨn ruarim inigha ofa gamir dakozimɨn averiamɨn tongɨram anetɨgha a ikiagharui. Egh uaia brasɨn abizimɨn mɨriaba isa brasɨn ruarir kamɨn apengan anegura. Ezɨ abizimɨn mɨn garir bizir kam, ofa gamir dakozimɨn averiamɨn tongɨram apera.

6 Egha me akasɨn iter otevir pumuning inigha, aning akɨrigha brasɨn aning puegha aning noke.

7 Me ofa gamir dakozim aterasa akasɨn temer kamning isa ringɨn an mɨriamningɨn itibagh aghui. Me temer arariba inigha ofa gamir dakozim boksiamɨn mɨn an ingari, egha boksiamɨn dɨkɨnimɨn ingarizir puvatɨ. Me anetaghizɨma an dɨkɨnim pura torim iti.

Me soroghafariba ruer itarir ekiamɨn ingari
(Ua Me Ini 30:18)

8 Ezɨ amiziba zurara God bativamin Purirpenimɨn tiar akamɨn boroghɨn Godɨn ingangarim gami, egha merara uan brasba isa Besalel ganɨngi. Brasɨn kaba, da ganganir me uan guabar garibar mɨn gari. Ezɨ ingangarir gumaziba brasɨn kaba inigha, egha soroghafariba ruer itarir ekiamɨn ingari, egha itarir kam afasa dakozimɨn ingari.

Me Godɨn Purirpenimɨn dɨvazim azui
(Ua Me Ini 27:9-19)

9 Egha me inir ghurghurir aghuimɨn ingarigha, Purirpenim avɨnasa dɨvazir azenan itimɨn ingari. Me inir ruarir kam sautɨn amadaghan itir dɨvazim bagha an ingarizɨ a 44 mitan tu.

10 Egha me inir kam guasa 20plan dɨpenir akɨniba brasɨn dar ingarigha, egha dɨpenir akɨnir kaba 20plan brasɨn boksiabagh asasa dar ingari. Egha inir kam guamin akeziba ko dɨvazimɨn agharir ighuviba silvan dar ingari.

11 Egha kamaghɨra notɨn amadaghan itir dɨvazimɨn ingari.

12 Ezɨ dɨvazir aruem ghuaghiri naghɨn itim, me inir ruarir mamɨn ingarizɨ, a 22 mitan tu. Egha 10plan dɨpenir akɨniba ko, 10plan brasɨn boksiar dɨpenir akɨniba asamibar ingari. Egha inir kam guamin akeziba ko dɨvazimɨn agharir ighuviba silvan dar ingari.

13 Ezɨ dɨvazir aruem anadi naghɨn itim, an ababanim 22 mitan tu. Ezɨ dɨvazir kam tiar akam an iti.

14-15 Tiar akamɨn mɨriamningɨn me dɨpenir akɨniba asasa brasɨn boksiabar ingarizɨ, 3pla vongɨn itima, 3pla vongɨn ti. Egha tiar akamningɨn mɨriamningɨn guasa nir pumuningɨn ingari. Aningɨn arozimning vɨrara 6 mita 60 sentimitan tu.

16 Me dɨvaziba bar dar guasa inir ghurghurir bar aghuaribar ingari.

17 Me bras inigha, dɨpenir akɨniba asamin boksiabar ingari. Egha me silva inigha dɨpenir akɨnibar dapanibar puegha da noke. Egha me silvan ighuvibar ingari. Egha me silvan akezibar dɨpenir akɨniba ko silvan agharir ighuvibar suighasa dar ingari.

38:8: Ua Me Ini 30:18

18 Egha dɨvazimɨn tiar akam bagha, me inir ghurghurir aghuarim ko tretɨn
blupla ko, pɨghaghevim, ko aghevir me sipsipɨn arɨzimɨn ingariziba isamigha
inir kamɨn kurke. Ezɨ inir kamɨn arozim 9 mitan tu. Ezɨ an tuirivim 2 mita 20
sentimitan tu, egha a dɨvazimɨn iniba ko voroghɨra ghu.
19 Me inir kaba guasa dɨpenir akɨnir 4pla ko, da asamin brasɨn boksiar
4plan ingari. Ezɨ akeziba ko, dɨpenir akɨnibar dapaniba, ko agharir ighuvir
dɨpenir akɨnir uarir akuighamba, me bar silvara dar ingari.
20 Egha me Purirpenim gavgavim a danɨngamin afughafughamiba ko an
dɨvazim gavgavim a danɨngamin afughafughamiba, me brasɨn dar ingari.

Me Purirpenimɨn ingarasa gol ko biziba isi

21 Egha me Ikiavɨra Itir Godɨn Purirpenimɨn ingarasa inigha izezir gol,
silva, ko bras menge. Purirpenir kam, me Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim itir dagɨar
akuamning a darɨgham. Moses uabɨ Livain adaraziv kemezɨ me biziba bar
da mega da osirigha fo, bizir manabara iti. Ezɨ ofa gamir gumazim Aron, an
otarim Itamar ingangarir kamɨn faragha zui.
22 Besalel a Urin otarim, ezɨ Uri a Hurɨn otarim, me Judan anabamɨn
gumaziba. Ezɨ Besalel, Ikiavɨra Itir God Moses mɨkemezɨ moghɨn biziba bar
dar ingari.
23 Ezɨ Oholiap, an Ahisamakɨn otarim, egha Danɨn anabamɨn mav. An
akaba dagɨabar da osira da aghori fofozim fomɨra iti, egha a bizir igharaziba
uaghan dar ingara fo. Egha a tretɨn blupla, pɨghaghevim ko, aghevir me
sipsipɨn arɨzimɨn ingarizim, ko inir ghurghurir aghuariba, an a da isa dar
kurka fo.
24 Ezɨ me, golɨn gumazamiziba Godɨn damazimɨn fegha ighuavamadir ofan
mɨn Godɨn Purirpenimɨn ingarasa inigha izeziba medi, ezɨ dar osɨmtɨzim
ghua 998 kilogremɨn tu.
25-26 Ezɨ me silva medima, an osɨmtɨzim ghua 3,430 kilogremɨn tu. Gumazir
ziaba akɨnafarimɨn itiba silvan kaba amadazɨma da ize. Ezɨ gumazir 20plan
azenibar tugha ghuavanadiba, me vaghvagha 5 kina silvan dagɨaba arɨki, ezɨ
gumazir kaba bar men dɨbobonim 603,550.
27 Ezɨ me 3,400 kilogrem silva inigha, Godɨn Purirpenimɨn bɨrir aghariba
gavgavim dar anɨngasa boksiabar ingari. Egha me Bar Anogoroghezir
Danganim avamin inim guasa, dɨpenir akɨnibagh asamin boksiabar ingari.
Ezɨ boksiar kaba da bar moghɨra 100pla. Ezɨ boksiaba vaghvagha dar
osɨmtɨzim 34 kilogremɨn tu.
28 Ezɨ silvan nar ikiavɨra itibar osɨmtɨzim 30 kilogremɨn tu. Ezɨ me da
isa akeziba ko agharir ighuvibar ingarava, egha da isa bɨrir aghariba uarir
akuighasa dar ingari. Egha me uaghan dɨpenir akɨnibar dapaniba, silvan da
ave.
29 Ezɨ brasɨn me ofan mɨn Ikiavɨra Itir God ganɨngizimɨn osɨmtɨzim a 2,425
kilogremɨn tu.
30 Ezɨ me brasɨn kam inigha God bativamin Purirpenimɨn tiar akamɨn
akɨnibagh asamin boksiabar ingari. Egha brasɨn ofa gamir dakozim ko, an
abizimɨn mɨn garir bizim ko, bizir ofan ingangarim damuamiba, me bar
brasɨn dar ingari.
31 Me uaghan boksiar igharazibar ingari, kar dɨvazimɨn tiar akamɨn
dɨpenir akɨniba asamin boksiaba ko, dɨvazir bar Purirpenim gighuizimɨn
dɨpenir akɨnibagh asamin boksiaba. Egha me uaghan, Purirpenim gav-
gavim a danɨngamin afughafughamiba ko dɨvazir a gighuizim gavgavim a
danɨngamin afughafughamiba, bar dar ingari.

38:25-26: Ua Me Ini 30:11-16; Matyu 17:24

39

Me ofa gamir gumazibar korotiabar ingari
(Ua Me Ini 18:1-14)

1 Egha me tretin blupla ko, pighaghevim ko aghevir me sipsipin arizibar ingariziba inigha, ofa gamir gumazibar korotiar aghuibar ingarigha dar kurke, eghti me Anogoroghezir Danganimin mangi ingangaribar amusi dar aghuam. Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me Aron darugh ofa damuamin korotiamin ingari.

2-3 Egha me korotiar otevimin ingarasa, haman gol misoghezi, an akinafarimin min evari, ezi me a inigha aneghorezi a gol tretin min oto. Ezi me inir ghurghurir aghuarim inigha, gol tret ko, tretin blupla, pighaghevim ko, tretin aghevir me sipsipin arizimin ingarizim, me inir kam kurkazir aghuibar a isami.

4 Egha me inir sazir pumuning korotiamin suighasa a gisin aning isami, eghti aning dipizimning gisin anang mangi akirimin inir otevir vongin itimin suigham.

5 Ezi me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, ko tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigha, egha inir ivariam gikamim adiarir aghuariba a garigha an ingari. Egh inir ivariam gikamim isa korotiar otevir azenan itir kamin miriamin porogha a isami, ezi bizir pumuning datirighin bizir vamiran min iti. Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, tretin kaba inigha inir kam isami.

6 Egha me dagiar pizir aghuarir pumuning inigh, Jekopin otarir 12plan ziaba aningin dar ghora da osiri. Egha me gol inigha dagiamningin suighasa, golin kurkazir pumuningin ingari.

7 Egha me dagiar kamning isa, korotiar otevir azenan itim, an dipizimningin itir inir sazimning dukuagha aning isami, ezi aning Israelin 12plan anababar ababanimin min iti. Me God Moses mikemezi moghira dagh ami.

Me ofa gamir gumazibar dapanim bagha, forivtarir nir an evarimin poroghav itim, an ingari
(Ua Me Ini 28:15-30)

8 Egha me ofa gamir gumazibar dapanimin evarim gikiasa forivtarir inimin ingari. Egha me kamaghira korotiar otevir azenimin itimin ingarizimin mirara, gol tret, ko tretin blupla, ko pighaghevim, ko tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigha, forivtarir inir muziarir kam bar deragha an ingarigha kamaghirama an kurke.

9 Me forivtarir inir muziarir kamin ingarizi, an ruarim 44 sentimitan tuzi an arozim 22 sentimitan tu. Egha deravira tongira a remezi, a forivtarimin min oto, ezi an otevibar ababaniba voroghira ghu, da bar 22 sentimitan tu.

10-14 Egha me dagiar ivezim bar pin koziba isa, 12plan dagiar kaba bar da vaghvagha Jekopin otaribar ziaba aghora da osiri, ezi dagiaba vaghvagha 12plan anababar ababanimin min iti. Me golin maba inigha dagiabar suizir golin kurkazibar ingari, egha dagiaba vaghvagha da afegha egha forivtarir inimin azenan da ike. Me 4plan abiar ruaribagh atigha forivtarir inir kam gike. Egha faragha itir abiamin, dagiar me kamaghin diboriba, rubi, topas, ko ganet, da ike. Egha abiar an girara itimin, dagiar emeral, sapaia, ko daimon ike. Egha abiar mikezimin, dagiar terkois, aget, ko ametis ike. Egha namba 4in abiamin, dagiar beril ko, dagiar pizir aghuarim ko jaspan dagiam ike.

15 Egha me golin aghuarim inigha tretin min ikarizibagh irigha da nu-
avigha benir pumuningin ingarizi, aning forivtarir inir evarimin guraghav
itimin suigham.
16-17 Egha me dagiamningin suighasa golin kurukazir pumuning, ko gol
ringin pumuningin ingarigha, ringin kamning isa evarimin itir forivtarir
inimin mikebar pin itimningin aning gike. Egha me golin benimning isa,
aningin otevimning, forivtarir inimin itir gol ringin kamning gike.
18 Egha me golin benir otevir igharazimning isa dipizimningin itir
dagiamningin suizir golin kurkazimning gike. Egha tuavir kamin forivtarir
inir kam, korotiar otevir azenan itim a gike.
19 Egha me ua gol ringin pumuningin ingarigha, aning isa evarimin
itir forivtarir inimin mikebar vin itimningin aning gike. Ringin kamning
datirighin korotiar otevir azenan itimin boroghin iti.
20 Egha me gol ringin pumuning uam aningin ingarigha, aning isa koro-
tiar otevir azenan itimin dipizimningin vin korotiar otevimin aning isami.
Aning datirighin, inir ruarir me deravira kurkezimin pin, inimning uaningin
akuizir danganimin boroghin iti.
21 Egha me benir sazir blupla inigha, evarimin itir forivtarir inimin
ringning isa korotiar otevir azenan itimin ringning gike, ezi evarimin itir
forivtarir inim, korotiar otevir azenimin itimin suiragha gavgafi, ezi foriv-
tarir inim suaghirir puvati. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghirama
ami.

Me ofa gamir gumazibar
korotiar igharazibar ingari
(Ua Me Ini 28:31-43)

22 Egha me korotiar ruarir azenan itimin ingarizi, a korotiar otevir azenan
itimin apengan iti. Me inir bluplan kinim, sipsipin arizimin ingarizimin an
ingari.
23 Egha me korotiar kam torim a gati, eghti ofa gamir gumazim uan
dapanim aghuam. Me inir avizir muziarir mam isa torir kam midorozir
korotiam isamizi moghin a ighuigha a isami, eghti an torimin apiniba
gavgavighti torim bigh ekevegh mangan kogham.
24-26 Me tretin blupla ko pighaghevim ko tretin aghevir me sipsipin
arizimin irighizim inigha, iter pomigranetin ovizibar min biziba isami. Egha
ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar ruarir azenan itimin vin bizir
kaba isami. Egha golin aghuimin ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin
ovizibar tizibar da isamizi, da ituighav iti. Eghti ofa gamir gumazibar
dapanimin korotiar kam arugh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam.
Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami.
27-29 Egha me Aron ko an otariba bagha inir ghurghurir aghuariba inigha
korotiar ruarir aven azuiba isami. Egha Aronin dapanim darighasa inir
ghurghurir aghuarim inigha, dapanir asuar ruarimin ingari. Egha Aronin
otariba bagha inir ghurghurir aghuariba dapanir asuar otevibar ingari.
Egha me inir ghurghurir aghuarim inigha, me bagha trausiziar oteviba
isami. Egha inir ghurghurir aghuarim inigha, inir ghurghurir aghuarir ru-
arir ivariam gitimin ingarigha, egha tretin sipsipin arizibar irighizir blupla
ko, pighaghevim ko, aghevim isa kurkazir aghuibar an da isami. Me Ikiavira
Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari.
30 Egha me Ikiavira Itir God ua bagha misevir ofa gamir gumazibar da-
panim bagha, golin akuar aghuarir mam inigha medelin mamin ingari. Egha
me akam kamaghin a gisin an osiri, “Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.”

31 Egha me bluplan benim inigha, gol medelɨn kam inir dapanir asuar ru-
arimɨn an guam gituasa an ingari. Eghtɨ an ofa gamir gumazibar dapanimɨn
dapanir asuamɨn guam gitoroghɨv ikɨ. Me Ikiavɨra Itir God Moses mɨkemezɨ
moghɨrama ami.

Ingangariba bar gɨfa
(Ua Me Ini 35:10-19)

32 Egha me dughiar kamɨn God bativamin Purirpenimɨn ingangariba, bar
da gɨfa. Egha Israelia Ikiavɨra Itir God Moses mɨkemezɨ moghɨra, me biziba
bar dar ingari.
33 Egha me bizir kaba bar da inigha Moses bagha zui: Purirpenir kam
ko, an biziba bar, an akeziba, dɨvazir aghariba, agharir ighuviba, dɨpenir
akɨniba ko, boksiar dɨvazir aghariba ko akɨnibagh asamiba,
34 ko Purirpenim avamin avaver ekiar me sipsipɨn apuribar nir me aghe-
vimɨn aghuizim, ko avaver ekiar me ongarimɨn itir asɨzir ekiabar inibar
ingarizim, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir inir ekiam,
35 ko Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn Boksiam, ko an asuam, kar arazir kuraba
gɨn amadir danganim, ko boksiar kam aterasa iter pumuning,
36 ko bretba arɨzir dakozim, ko an ingangarim gamir biziba, ko Godɨn
damazimɨn arɨzir bretba,
37 ko golɨn aghuarimɨn ingarizir lambar afamin aghorim, ko an lamɨn
me danganibar afeziba, ko an ingangarim gamir biziba, ko angazangarim
anɨngamin olivɨn borem,
38 ko golɨn ingarizir ofa gamir dakozim, ko biziba mɨsɨv ingiamin olivɨn
borem, ko pauran mughuriar aghuim, ko Purirpenimɨn tiar akamɨn guamin
inir ekiam,
39 ko brasɨn ingarizir ofa gamir dakozim, ko dakozir kam bagh brasɨn in-
garizir abizimɨn mɨn garir bizim, ko ofa gamir dakozim ateramin itemning,
ko ofa gamir dakozimɨn ingarir biziba, ko soroghafaribar ruer itarir ekiam,
ko anefamin dakozim, me bar da inigha izi.
40 Egha uaghan, me Purirpenimɨn dɨvazim avɨnasa iniba, ko dɨvazimɨn
dɨpenir akɨniba, ko boksiar akɨniba asamiba, ko dɨvazimɨn tiar
akamɨn guamin inim, ko gavgavim dɨvazim danɨngamin beniba ko
afughafughamiba, me God bativamin Purirpenimɨn aven ingangarim
damuasa bizir kaba bar da inigha izi.
41 Aron, a ofa gamir gumazim, a uan otariba ko, me bagh korotiar
aghuaribara isamigha da inigha izi. Eghtɨ me gɨn dar aghuigh, egh ofa
gamir gumazimɨn ingangarim damuam. Kar, me daghuigh Anogoroghezir
Danganimɨn aven mangamin korotiaba.
42 Ezɨ Israelia Ikiavɨra Itir God ingarasa Moses mɨkemezir biziba, me bar
dar ingari.
43 Ezɨ Moses deraghavɨra bizir me ingarizibar gari, egha a fo, Ikiavɨra
Itir God, mɨkemezɨ moghɨra me biziba bar dar ingari. Egha a dar ganigha
gɨvagha, deraghvɨra me damuasa, kamaghɨn mɨgei, “Ikiavɨra Itir God, bar
deraghvɨra ia damu.”

40

Me Purirpenim asaragha,
egha God baghavɨra a ginaba

1 Egha Ikiavɨra Itir God Moses mɨgɨa ghaze,
2 “Nɨ orakigh. Ia iakɨnir namba 1 an dughiar namba 1, ia na bativamin
Purirpenim asaragh.

3 Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar dagiar akuar pumuning aven itir kam inigh, Purirpenimin aven anetigh, egh boksiam mongsi inir ekiam aguragh.
4 Egh bretba arizir dakozim inigh aven mangi anetigh, an biziba a gisin dar arikigh. Egh lambar afamin aghorim inigh izi anesaragh, egh lamba isi an agharibar arikigh.
5 Egh golin ofa gamir dakozir me pauran mughuriar aghuim tuamim, a isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar dagiar akuar pumuning aven itir kamin, boroghin anetigh. Eghti inir ekiar Boksiam modim aning abighti an azenan iki. Egh Purirpenimin tiar akamin itir inir ekiam aguragh.
6 Egh ia asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim isi, na bativamin Purirpenimin tiar akar azenan itimin anetigh.
7 Egh na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozir kamin tongira, soroghafariba ruer itarir ekiam atigh, egh dipam a datigh.
8 Egh ia divazimin min inir ekiam aguraghti a Purirpenim bar a gighuigham. Egh divazimin tiar akamin inir ekiam aguragh.
9 “Egh gin ia biziba misiv ingiamin olivin borem inigh, egh Purirpenim ko an aven itir biziba bar dagh ingegh. Egh ia dagh ingeghti, da bar nan bizibar min iki, bar na baghvira ikiam.
10 Egh ia borem isi, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko an ingarir biziba bar dagh ingeghti, ofa gamir dakozim na baghvira iki, bar anogoregham.
11 Egh kamaghira soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim damigh, eghti bizir kaba uaghan na baghvira ikiam.
12 “Egh gin ni Aron uan otariba ko me inigh izi, na bativamin Purirpenimin tiar akamin me ruegh.
13 “Egh ofa gamir gumazibar korotiar aghuariba Aron daghuigh, egh biziba misiv dagh ingiamin borem isi a gingegh anemiseveghti, a ofa gamir gumazimin min nan ingangarim damuam.
14 Egh ni an otariba inigh roghira izi, ofa gamir gumazibar korotiar ruarir aven itiba inigh, me daghuigh.
15 Egh ni men afeziam amisevezi moghin, ni borem me gingi egh me amiseveghti me na bagh ofa gamir ingangarim damu. Ni borem me gingegh me amiseveghti, gin me uari uan adarazi ko ofa gamir ingangarim damu mamaghira ikiam.”
16 Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghira a biziba bar dagh ami.
17 Dughiar me Isip ataghizimin gin, azenir an gin zuimin, iakinir faragha zuim, an dughiar namba 1in, dughiar kamra me Godin Purirpenim asara.
18 Dughiar kamin Moses Purirpenimin asara. A boksiaba isa, nguazimin da arigha, divazir aghariba isa boksiabagh ase, egha divazimin agharir ighuviba da ikia, egha inir ekiam guasa dipenir akiniba asi.
19 Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me nir ekiam Purirpenimin agharim gisin anetigha, Purirpenim aver sipsipin apuriba ko ongarimin asizir ekiabar inir igharazir pumuning uam anevara.
20 Egha me dagiar akuar God uan Akar Gavgaviba osirizimning inigha, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aning ati. Egha me aneteramin temer pumuning inigha Boksiamin ringbagh arugha, Boksiamin asuam isa Boksiam dukua. Ezi Boksiar asuar kam, kar arazir kuraba gin amadir danganim.
21 Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, Boksiam Purirpenim gatigha, inim aguraz a Boksiam modo.

22 Egha me bretba arizir dakozim isa, God bativamin Purirpenimin, notin
amadaghan Anogoroghezir Danganimin aven anefa.
23 Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me bret inigha Ikiavira
Itir Godin damazimin dakozim gisin deraghaviram aneti.
24 Egha lambar afamin aghorim inigha, God bativamin Purirpenimin,
sautin amadaghan, bretba arizir dakozimin vongin anesara.
25 Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me lamba isa dar
agharibagh ariki. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin dagh aboi.
26 Egha me golin ingarizir ofa gamir dakozim isa God bativamin Purir-
penimin aven, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin nir ekiamin
azenan anefa. Ezi inir ekiam aning abigha guraghav ikia Boksiam modo.
27 Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me ofa gamir dakozir
kamin pauran mughuriar aghuim tuezima, migharir mughuriar aghuim
zuim otifi.
28 Egha me inir ekiam Purirpenimin tiar akamin anegura.
29 Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me gin asiziba bar isia
mighirir ofa gamir dakozim isa, God bativamin Purirpenimin tiar akamin
boroghin azenan aneti. Egha ofa gamir dakozir kamin, Moses dughiar
kamra ofan min asiziba tue da bar isia mighiri. Egha uaghan witin plaua
inigha ofan min da tue.
30 Egha me soroghafariba ruer itarir ekiam isa, ofa gamir dakozir asiziba
tue da bar isia mighirim ko, God bativamin Purirpenimin tiar akamin tizimin
anefagha, dipam a ginge.
31 Ezi Moses, Aron ko an otariba, me uan soroghafariba dipar kamin da
rue.
32 Guizbangira, me God bativamin Purirpenimin aven mangasa, o me ofa
gamir dakozimin mangisi, me zurara faragha uan soroghafariba rue. Me
amir araziba, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me dagh ami.
33 Egha me inir ekiaba isa, Purirpenim ko asiziba bar isia mighirir ofa
gamir dakozim avinigha a gighuigha, divazimin tiar akamin inim agura.
Egha Moses gumaziba ko, me bizir kaba bar dagh ami, ezi Purirpenimin
ingangariba bar gifa.

Ghuariam Godin Purirpenim gisin iti

34 Egha ingangariba bar givazi, ghuariam maghira iza God bativamin
Purirpenim avarazi, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam Purirpenim bar
a gizifa.
35 Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin ghuariam bar Purirpenim
avarazima an angazangarim a gizivazima, kamaghin Moses God bativamin
Purirpenimin aven mangan ibura.
36 Israelian tuavir daroriba, me kamaghin ami: ghuariar ekiar kam Godin
Purirpenim ategh pin sivaghsivagh mangiti, me an ganigh, egh dikavigh
biziba inigh an gin mangam.
37 Egh me ganam, ghuariam Godin Purirpenim gisin ikivira ikiti, me
danganir kam ateghan kogham. Puvatigham, me ikivira iki mangi ghuariam
sivaghsivagh mangiti, me mangam.
38 Guizbangira, Israelian tuavimin daroribar, ghuariar Ikiavira Itir God
aven itim, an aruebar Purirpenim gisin iti. Ezi me aruebar ghuariamin
gari, egha dimagaribar me garima, an avimin min isia ghuariamin aven iti.

40:34: 1 Atriviba 8:10-11; Aisaia 6:4; Esekiel 43:4-5; Akar Mogomem 15:8

Ghuariar kam kamaghɨra ikia me ko ghua Ikiavɨra Itir God me danɨngamin kantrin oto.

Ofa Gamir Gumazibar Ingangaribar Akinafarim
O
Levitikas

Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Livaibar ingangaribav gei, kar ikizir God ofa gamir ingangarim damuasa misevezíba, me Israelian arazir Godin ziam fer arazimin ganamin adarasi. Akinafarir kam, an Akar Gavgaviba ko Arazir ofa gamir gumaziba damuamibav gei. Egha uaghan an aven, akar gumazamiziba men ikirimirim akiramiba, ko Godin ziam fer arazibar akaba, ko isar ekiabar dughiabar araziba iti, eghti gumazamiziba deraghvira dagh fogh dar gin mangam.

Arazir kabar mingarim kamakin: God a bar zue. A bar arazir aghuiba ko voroghira itir arazibagh ami. Kamaghin amizi, a tuavim Israelian akazi, me uan ikirimirim deraviram an gan, egh Godin boroghin ikiam. God uabi bar arazir aghuiba ko arazir voroghira itibagh ami, e uaghan a ko uari akuva, arazir a ifongezibar amuam. Bizir kam, a bizir bar faragha zuim, akinafarir kam a migei.

Israelian gumazamizir igiaba Godin akabagh fofoghasa, me Ofa Gamir Gumazibar Ingangaribar Akinafarimin sapta 16 ko 7in gari. Saptan kabar akar aghuir aviriba, gumazamiziba isi arazir aghuibara amusi men sure damuam. Akar kabar mam, Iesus gin uaghan an gun migei. Gumazamizir aviriba sapta 19:18in itir Arazibagh fo, "Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh."

Ofabar Araziba

(Sapta 1--7)

1-2 Ikiavira Itir God, uabi bativamin Purirpenimin ikia, Israelia mikimasa Mosesin diazi a izi, ezi a kamaghin a migei, "Ian gumazitam Ikiavira Itir God bagh, ofan tam inigh mangisi, a uan bulmakaun tam, o sipsipin tam, o memen tam inigh mangi."

Ofan bar isia mighiriba

3 Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazitam izi ofan bar isia mighirim damusi, a uan bulmakaun okoruamin tongin bulmakaun apurir tam iniam, kar bulmakaun bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam, a inigh mangi, Ikiavira Itir Godin navim an deraghsi, a bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi.

4 Egh ofan bar isia mighirim damusi uan dafarim isi, bulmakaun kamin dapanim gisin anetigh, eghti Godin navim gumazir kamin deraghti, an ofan kam inighiva an arazir kuraba gin amadagham.

5 Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin, bulmakaun kam misueghti, Aronin otariba, me ofa gamir gumaziba, me bulmakaun ghuziba isi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin itir ofa gamir dakozimin miriar 4plan da kavamang. Egh kamaghira me ghuzir kamin Ikiavira Itir God bagh ofa damu.

6 Eghti gin gumazir kam, ofan bar isia mighirimin bulmakaun kamin inim adegh, an tuziba aghorarigh.

7-9 Egh asizimin muriam ko suemning, a deraghvira da ruegh. Eghti ofa
gamir gumazim Aron, an ovavir boriba izi, daziba ofan bar isia mighirimin
dakozim darigh, egh dar aborogh. Egh me dapanim ko ovim ko asizir oteviba
bar da isi deraghvira avim darighti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti,
averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamin mughuriam
baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam.
10 "Eghti gumazitam ofan bar isia mighirim damusi, a uan asizibar oko-
ruamin tongin sipsip o memen tam inigh, a sipsipin apurim o memen apurir
bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam inigh izi.
11 Egh Ikiavira Itir Godin damazimin an ofa gamir dakozimin boroghin
danganir notin amadaghan iti naghin, asizim misueghti an aremegh. Eghti
Aronin otariba, me ofa gamir gumaziba, me izi asizir ghuziba inigh, ofa
gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang.
12-13 Eghti gumazir kam, asizim aghorarigh, egh an muriam ko suemning
deragh aning ruegh. Eghti ofa gamir gumazitam daziba ofa gamir dakozim
darigh, dar aborogh, egh asizimin dapanim ko ovim, ko asizir naba ofa gamir
dakozimin avimin deraghvira dar arikigh. Egh ofa gamir gumazim, ofan bar
isia mighirir kam isi Ikiavira Itir God daningam, eghti avim dar isi mangiti
da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir
kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.
14 "Eghti gumazitam Ikiavira Itir God bagh kuarazimin ofan bar isia
mighirizim damusi, a kuarazir me kamaghin diborim, bunbam a inigh ofa
gamir gumazim bagh mangi.
15 Eghti ofa gamir gumazim kuarazir bunbam inigh ofa gamir dakozimin
mangi, egh an firim ruivighti an aremegh. Egh a bunbamin dapanim asigh,
egh ofa gamir dakozimin a tuaghti avim an isi mangiti a bar mighirighti, av-
erenir kinim otogh. Egh a bunbam ruivighti an ghuzim ofa gamir dakozimin
miriam giri.
16 Egh a bunbamin ariziba asigh, an forivtarir dagheba itim isi, aruem
anadi naghin, danganir me ofa gamir dakozimin avereniba arizi naghin
anetigh.
17 Egh gin ofa gamir gumazim bunbamin avizimningin suiragh, an nam-
nam abikigh, egh an avizimning bar aning asian marki. Egh aneteghti,
avim bar an isi mangiti a bar mighirigh, averenir kinimin otogh. A kam-
aghin damuti, Ikiavira Itir God ofan bar isi mighiramimin kuarazir kamin
mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam."

2

Wit tuamin ofaba

1 Egha God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Gumazitam witin
ovizibar Ikiavira Itir Godin ofa damusi, a witin iniba amisevegh dar dagheba
inigh faragh plauan aghuimin ingarigh, egh a inigh izi. Egh a olivin borem
ko migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin
ingarizim isi plauan kam gisin aning ingegh,
2 egh a inigh Aronin adarazir ofa gamir gumaziba bagh mangi. Eghti ofa
gamir gumazitam uan dafarim plauan kam darugh, egh a plauan muziari-
tam, ko migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamin
eborimin ingarizim, aningin dafarir izivirizim inigh ofa gamir dakozimin
a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighti, averenir kinim otogham.
Plauan muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar plauan

namin danganim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.
3 Eghti plauan nam, an ofa gamir gumazibar daghem. Plauan kaba, gumaziba da inigha iza Ikiavira Itir God bagha ofa gami. Kamaghin amizi, da bar zuegha Godin bizibara, eghti gumazir kiniba da inian kogham. Ofa gamir gumazibara, da iniam.
4 "Eghti ia bret, bretba tuer danganimin aven a tuagh an nam inigh, Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia yis sara veregh an damuan marki. Ia plaua inigh olivin borem sara a veregh, egh ia bretin damigh an ofa damu. Kamaghin, ia bretin damuan aghuaghiva, ia bretin baravim damigh, egh olivin borem a daghuigh.
5 Egh ia ofa bagh ainin baravim gisin plaua tusi, ia plauan aghuir yis bar puvatizim inigh. Egh ia faragh olivin borem sara a veregh, egh a tu.
6 Ia plauan kam bar a nguemsirigh, borem a gingegh Ikiavira Itir God bagh ofa damu.
7 Egh ia ofa damuamin bretin ingar miner ekiamin a tuagh, plauan bar aghuir yis puvatizim inigh, faragh olivin borem sara a veregh a tuagh.
8 A isigh givaghti, ia bretin kam inigh ofa gamir gumazitam danighti, a Ikiavira Itir Godin ofa damusi a inigh ofa gamir dakozimin mangi.
9 Egh gin ofa gamir gumazim bretin akuar muziaritam inighti, bretin Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar bretin namin danganim inigham. Eghti a ofa gamir dakozimin a tuaghti avim a isi mangiti a bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.
10 Ezi bretin akuar naba, da ofa gamir gumazibar dagheba. Bretin kaba, gumaziba da inigha iza Ikiavira Itir God bagha ofa gami. Kamaghin amizi, da bar zuegha Godin bizibara, eghti gumazir kiniba da inian kogham. Ofa gamir gumazibara, da iniam.
11 "Ia yis isi, bret ko plaua datigh a veregh a inigh Ikiavira Itir God bagh mangan marki. Guizbangira, ia yis o hani isi ofa datigh a tuaghti, a bar mighirighti, ia Ikiavira Itir God daningan bar marki.
12 "Ia witin akuar faragh azenimin misevezíba inigh, yis ko hani dar atigh Ikiavira Itir God bagh mangiti, deragham. Ezi ofan yis o hani itim, ia ofa gamir dakozimin a tuan marki, eghti an mughuriar aghuim Ikiavira Itir Godin mangan marki.
13 Amangsizim, an Akar Dikirizir Gavgavir ia God ko amizimin ababanim gami, kamaghin amizi, ia amangsizim isi wit tuer ofaba bar dar arikigh. Egh ia amangsizim ofan tam darighsi okinighnighan marki. Bar marki.
14 "Ia azenimin faragha witin ovizir misevezir akuaba inigh, egh Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia faragh bretba tuer danganimin aven da tusi, da nguemsirigh, egh da inigh Ikiavira Itir God bagh mangi.
15 Ezi wit tuer ofan kam, ia olivin borem ko, migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran, me iter balsamin eborimin ingarizim isi witin nguemsirizir kam gisin aning ingegh.
16 Eghti ofa gamir gumazim, witin kamin muziaritam ko, olivin borem ko migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, bar ada inigh, ofa gamir dakozimin avimin da tueghti dar mughuriam otivam. Witin nguemsirizir muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar witin namin danganim iniam. Eghti Ikiavira Itir

God, wit tuer ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.”

3

God ko navir vamira ikiamin ofaba

1 Egha God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Gumazitam, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a bulmakaun ofa damusi ifongegh, kamaghin a bulmakaun apurim o bulmakaun amebar bar aghuir, duatam an mikarzim gasighasighizir puvatizir tam inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin izi.
2 Gumazir kam uan bulmakau inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi, egh uan dafarim isi faragh bulmakaun dapanim datigh, egh a misueghti an aremegh. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, me bulmakaun kamin ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang.
3 Eghti gumazir kam God ko navir vamira ikiamin ofa bagh, bulmakaun akuar taba inigh Ikiavira Itir God danighti, ofa gamir gumaziba ofan min avimin da tuegh. Bulmakaun akuar kaba dar kara. An navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigh.
4 Egh an ogiagharimin itir ovizimning, ko aningin ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh.
5 “Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, bizir kaba ko ofan bar isia mighiriba inigh, ofa gamir dakozimin da tueghti, avim bar dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.
6 “Eghti gumazitam Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a uan sipsip ko memebar okoruabar tongin asizir apurim o asizir amebam inigh, kar sipsip o memen bar aghuir duaba an mikarzimin puvatizim.
7 Egh gumazir kam sipsipin tamin ofa damusi, kamaghin ana inigh Ikiavira Itir Godin damazimin izi.
8 Egh a uan dafarim isi sipsipin kamin dapanim gisin datigh, egh a God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghira sipsip misueghti an aremegh. Eghti ofa gamir gumaziba asizir kamin ghuziba isi, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang.
9 Eghti gumazir kam, God ko navir vamira ikiamin ofa bagh, sipsipin asizir akuar taba inigh Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir gumaziba ofan min da tuam. Sipsipin ovir kaba bar, kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer mingarir akiragharimin boroghira itir ovir bar ekiam itiba inigh. Egh an oviba itir puer mingarir akiragharimin boroghira itim atugh, an ovir kaba bar da inigh.
10 Egh an ogiagharimin itir ovizimning, ko aningin ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh.
11 Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemin ofan min, ofa gamir dakozim gisin avimin da tu mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham.
12 “Eghti gumazitam memen ofa damusi, an a inigh Ikiavira Itir Godin damazimin mangi.
13 Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisin datigh, egh God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin a misueghti an aremegh. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba an ghuziba isi ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang.

14 Eghti gumazir kam memen ovir misaziaba inigh Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir gumaziba ofan min da tuam. An an navim ko muriam
avarazir oviba bar da inigh.
15 Egh an ovizir pumuning, ko aningin ovim sara inigh, memen beramin
akuar aghuim inigh.
16 Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemin
ofan min, ofa gamir dakozimin da tueghti, avim dar isi mangiti da bar
mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti oviba bar, da Ikiavira Itir Godin
bizibara.
17 Ia Israelia, ian tav asizir ovim, o ghuzir tabar aman marki. Bar markiam.
Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba arazir kamin gintigh mamaghira iki. Egh
ia mangi managh iki, ia arazir kamin gin mangivira iki."

4

Arazir kuraba gin amadir ofaba

1-2 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, "Gumazi-
tam o amizitam deragha fozir puvatigha, arazir kuram gamua Ikiavira Itir
Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abighiva, kamaghin, a ofan kabar
amu."

Ofa gamir gumazibar dapanimin arazir kuraba gin amadir ofa

3 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ofa gamir gumazibar dapanim arazir
kuram damighti, an arazir kurar kam gumazamizibar amuti, me bar
osimtizim ikiam. Kamaghin, a bulmakaun apurir bar aghuir duaba an
mikarzimin puvatizir tam inigh. Egh uan arazir kuraba gin amangisi,
Ikiavira Itir God bagh arazir kuraba gin amadir ofa damigh.
4 A bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimin itiar akamin
mangigh, dafarim an dapanim gisin datigh, egh Ikiavira Itir Godin
damazimin a misueghti an aremegh.
5 Egh ofa gamir gumazibar dapanim bulmakaun ghuzitam inigh, God
bativamin Purirpenimin aven mangi.
6 Egh nir ekiar Bar Anogoroghezir Danganim modozimin boroghin mangi,
uan dafar puzir tam isi ghuzim darugh, egh ghuzir muziarim isi, Ikiavira Itir
Godin damazimin, inir ekiamin a gasivamang. A 7plan dughiabar kamaghin
damu.
7 Egh a pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim iti naghin
mangi, God bativamin Purirpenimin aven Ikiavira Itir Godin damazimin
tughiv iki. Egh a ghuzitaba isi ofa gamir dakozimin mikebabar itir bul-
makaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh a bulmakaun ghuzir
nar ikiavira itir kaba, inigh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozir
azenan itimin mangi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin
tughiv iki. Egh da isi ofa gamir dakozir kamin mingarim gingegh.
8 "Egh arazir kuraba gin amadir ofan kam bagh, a bulmakaun kamin
navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigh,
9 egh an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara inigh, egh an beramin
akuar aghuim inigh.
10 Egh ofa gamir gumazibar dapanim, ovir misaziar kaba bar isia mighirir
ofa gamir dakozimin da tueghti da bar isigh mighirigham, eghti averenir
kinimra ikiam. An ofan arazir kam mati, me God ko navir vamiran ikiamin
ofa, me bulmakaun oviba inigha ofa gami.
11-12 Egh a bulmakaun apurir kamin asizir naba inigh, an inim ko tuziba
ko dapanim, suemning ko dafarimning, muriam ko buariba, bar ada inigh,

nguibar me itimin azenan mangiva, me avimin avereniba inger danganimin, Godin damazimin zuezir danganimin mangi. Egh averenir pozim gisin daziba arigh avim daborogh asizir nar kaba tueghti da bar isighti averenir kinim otogham.”

Gumazamizibar arazir kuraba gin amadir ofaba

13 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Israelian gumazamiziba deraghvira foghan koghiva, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir me mikemezir mam abigh, kamaghin me arazir kuram gami. Me fozir puvati, me arazir kuram gami, egha guizbangira me uan arazir kamin me osimtizim iti.
14 Me gin uan arazir kuram gifogh, egh a gin amangisi, me uan asizibar tongin bulmakaun igiar apurir tam inigh an ofa damu. Me arazir kuraba gin amadir ofan kam inigh God bativamin Purirpenimin izi.
15 Eghti Ikiavira Itir Godin damazimin Israelian gumazir dapaniba uan dafariba isi, bulmakaun apurir kamin dapanim datigh, egh me a misueghti an aremegh.
16 Eghti ofa gamir gumazibar dapanim bulmakaun apurir kamin ghuzitaba inigh, God bativamin Purirpenimin aven mangi.
17 Egh nir ekiar Bar Anogoroghezir Danganim modozimin boroghin mangi, uan dafar puzir tam isi ghuzim darugh, egh ghuzir muziarim isi Ikiavira Itir Godin damazimin, inir ekiam gasivamang. A 7plan dughiabar kamaghin damu.
18 Egh a pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozir Purirpenimin aven iti naghin mangi, egh God bativamin Purirpenimin aven Ikiavira Itir Godin damazimin tughiv iki. Egh a ofa gamir dakozir kamin ghuzitaba isi, bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh bulmakaun ghuzir nar ikiavira itir kaba, a da inigh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin tughiv iki. Egh da isi ofa gamir dakozir kamin mingarim gingegh.
19 Egh gin a bulmakaun oviba bar da inigh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin da tueghti da bar isigh mighirighti, averenir kinimra ikiam.
20 Ofa gamir gumazibar dapanim, uabi uan arazir kuraba gin amadir ofa gami moghin, a kamaghira bulmakaun kam damigh. Ezi kamaghira ofa gamir gumazibar dapanim, gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, God men arazir kuraba gin amangam.
21 Eghti a gin bulmakaun asizir naba bar ada inigh, nguibar me itimin azenan mangigh avimin bar ada tuegh, mati a uabi uan arazir kuraba gin amangasa bulmakaun ofa gami. Bulmakaun kam, gumazamiziba bar men arazir kuraba gin amadir ofa.”

Gumazir dapanibar arazir kuraba gin amadir ofaba

22 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazir dapanitam deraghvira foghan koghiva, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin an arazir kuram gami. A fozir puvati, an arazir kuram gami, egha guizbangira a uan arazir kamin an osimtizim iti.
23 A gin uan arazir kurar kam gifogh, egh a gin amangisi, memen apurir aghuitam inigh, duatam an mikarzimin ikian marki, egh ana inigh ofa bagh izi.
24 Egh Ikiavira Itir Godin damazimin a dafarim isi memen dapanim gisin datigh, egh danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozimra tugh,

memen kam misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gin amadir ofa.
25 Eghti ofa gamir gumazim, arazir kuraba gin amadir ofan kam bagh, uan dafarir puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziaritam isi asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozimin, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh ghuzir naba isi asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mingarim gingegh.
26 Egh a memen oviba ofa gamir dakozimin, da tueghti da bar isigh mighirighti, averenir kinim otogh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamiran ikiamin ofabar min me meme misogha an oviba isa ofa gami. Ezi kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir dapanir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amangam."

Gumazir kinibar arazir kuraba gin amadir ofaba

27 Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, "Gumazir kinitam o amizir kinitam deraghvira foghan koghiva, egh Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin an arazir kuram gamizi, arazir kurar kamin osimtizim an iti.
28 Egh a gin bizir kam gifogh, egh uan arazir kuram gin amangisi ofa damuam. A memen amebar aghuir duaba an mikarzimin puvatizimra inigh, egh uan arazir kurar an amizim bagh ofa damusi a inigh izi.
29 Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisin datigh, danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozi naghira tugh, a misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gin amadir ofa.
30 Eghti ofa gamir gumazim uan dafarir puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira itim inigh, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mingarim gingegh.
31 Egh a memen oviba bar da inigh, ofa gamir dakozimin da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamiran ikiamin ofabar min me meme misogha an oviba isa ofa gami. Egh oviba ofa gamir dakozimin da tu mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, God an arazir kuraba gin amangam.
32 "Eghti gumazitam uan arazir kuraba gin amangisi sipsipin ofa damusi, a sipsipin amebar aghuir duaba an mikarzimin puvatizimra inigh izi.
33 Egh a uan dafarim isi sipsipin dapanim gisin datigh, danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozi naghin tugh, a misueghti an aremegh. Sipsipin kam, an arazir kuraba gin amadir ofa.
34 Eghti ofa gamir gumazim, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi, uan dafarir puzir tam isi sipsipin ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira itim inigh, egh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mingarim gingegh.
35 Egh a sipsipin oviba bar da inigh ofa gamir dakozimin da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra, mati arazir me God ko navir vamiran ikiamin

4:27: Diboboniba 15:27-28

ofabagh amibar min, a sipsipin kamin oviba inigh ofa damu. An an oviba tueghti da bar isigh mighirighti, averenir kinim otogham. Kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amangam.”

5

Arazir kurar igharagha garir maba gin amadir ofaba

1 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazitam gumazir igharazimin garima, a bizim gami, o a gumazir igharazim barazima, a bizim mikeme, ezi gin jas, kotin aven bizir kamin gun mikimasa an diagha an azangsisi. Ezi gumazir kam kotin aven bizir a fozir kamin gun mikemezir puvati. Kamaghin an arazir kuram Godin damazimin a gamigha osimtizim iti.

2 “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, God mikemezir bizir mizezir tamin porogham, gumazir kam a Godin damazimin mize. A mati asizir atiar aremezir kuam, o nguibamin asizir kuar Godin damazimin mizezim, o asizir davaragha aruir Godin damazimin mizezim. Asizir kam ti aremezi, an kuam pura nguazim girighav iti. Ezi gumazir kam deragha ganizir puvatigha iza, asizimin porogha Godin damazimin mize. Egh gin a uan arazir kurar an amizibagh foghti, arazir kurabar osimtizim an ikiam.

3 “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, egh Godin damazimin bizir mizezir gumazim o amizimin mikarzimin itimin porogh, gumazir kam Godin damazimin mizegham. Egh gin a uan arazir kurar an amizibagh fogham, eghti arazir kurabar osimtizim an ikiam.

4 “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, bizitam damusi guizbangira pura pin akakagh mikimam, a kamaghin Godin damazimin arazir kuram gami. Egh gin a uan arazir kurar an amizim gifoghti, an arazir kuramin osimtizim an ikiam.

5 “Gumazitam arazir kurar kamaghin garitam gami, an osimtizim inigha gifa, egh a uan osimtizimin gun mikemegh.

6 Egh a uan arazir kuramin osimtizim agivsi sipsipin amebatam o memen amebatam isi ofan min Ikiavira Itir God bagh a inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuram gin amangisi, asizir kamin ofa damuti, God an arazir kuram gin amadagham.

7 “Arazir kuramin osimtizim itir gumazim, onganarazim damu sipsip ko meme givezamin dagiaba otevegh, a kuarazir bunbar pumuning inigh uan osimtizim agivsi Ikiavira Itir God bagh izi. Eghti bunbar tam, arazir kuraba gin amadir ofan otogham, eghti bunbar igharazim, ofan bar isia mighirimin otogham.

8 Gumazir kam aning inigh ofa gamir gumazim bagh mangiti, a kuarazir bunbar tam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofa gamir gumazim bunbamin firim ruivighti an aremeghti, an an dapanim asian marki.

9 Egh a ghuzir muziarim inigh ofa gamir dakozimin miriamin a kavamang, bunbamin firim ruivighti an ghuzir naba bar ofa gamir dakozimin mingarim giram. Kuarazir bunbar kam, an arazir kuraba gin amadir ofa.

10 Egh gin a bunbar igharazimin, bar isia mighirir ofa damu. A ofan kamin arazimin gin mangi. Egh kamaghira ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuraba gin amangisi a bagh ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amadagham.

5:4: Mak 6:23; Aposel 23:12

11 “Gumazir osɨmtɨzim itim, bar dagɨabagh asaghɨva kuarazimning
givezan iburagh, a 1 kilogrem plauan aghuitam inigh izɨ. Egh, a witɨn
ovɨzim tuer ofan mɨn amizɨ moghɨn, an olivɨn borem ko, mɨgharir mughuriar
aghuim zuim itir pauran me iter balsamɨn eborimɨn ingarizim isɨ a gingan
markɨ. Puvatɨ, plauan kam, kar arazir kuraba gɨn amadir ofa.
12 Egh a ofa inigh ofa gamir gumazim bagh mangɨ, eghtɨ ofa gamir gu-
mazim, uan dafarim isɨ plauan kam darugh, plauan dafarir izɨvɨrɨzim inigh
ofan igharaziba sara ofa gamir dakozimɨn a tuaghtɨ, avim an isi mangɨtɨ a
bar mɨghɨrightɨ, averenir kɨnim otogham. Plauan muziarir kam, gumazir
Ikiavɨra Itir Godɨn ofa gamizir kam, plauan nam bar an danganim ini. Kar
arazir kuraba gɨn amadir ofa.
13 Tuavir kamra ofa gamir gumazim, gumazir kamɨn arazir kuram bagh
ofa damightɨ, God an arazir kuraba gɨn amadagham. Eghtɨ ikiavɨra itir
plauan naba, ofa gamir gumaziba da inigh dar amam, mati witɨn ovɨzir nar
me ofa bagha tueba.”

Osɨmtɨziba agevir ofaba

14 Ikiavɨra Itir God Israelia mɨkɨmasa kamaghɨn Moses mɨkeme,
15 “Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatɨgha, Ikiavɨra Itir God
danɨngamin biziba bakɨnɨghnigh, egha an arazir kuram gami. Egh gu-
mazir kam Ikiavɨra Itir Godɨn ofa damu, bizir kam ikarvagh uan osɨmtɨzim
agɨvagham. Ofa gamir gumazim a mɨkemeghtɨ, a uan asɨzibar okoruabar
tongɨn sipsipɨn apurir bar aghuir duaba an mɨkarzimɨn puvatɨzitam inigh
izɨ. Ofa gamir gumazim, sipsipɨn gumazim inigha izezir kamɨn ivezimɨn
dɨbobonim atɨgham. Kar osɨmtɨzim agevir ofa.
16 Eghtɨ dagɨar a isa Ikiavɨra Itir God ganɨngizir puvatɨzir kaba, a datɨrɨghɨn
a danɨng, egh ua dagɨataba isɨ dagh isɨn datɨgh. A pura 5plan biziba ini, kam-
aghɨn a 6plan biziba, bizir kaba ikaragham. Egh da isɨ ofa gamir gumazim
danɨngigh. Eghtɨ ofa gamir gumazim, sipsipɨn kam inigh, gumazir kamɨn
osɨmtɨzim agɨvamin ofa damu, eghtɨ God an arazir kuraba gɨn amadagham.
17 “Gumazitam o amizitam deragh nɨghnighan kogh, Ikiavɨra Itir Godɨn
Akar Gavgavitam abigham, kamaghɨn an arazir kuram gamigha Godɨn
damazimɨn osɨmtɨzim iti, egh ivezir kuram iniam.
18 Kamaghɨn amizɨ, a uan asɨzibar okoruabar tongɨn sipsipɨn apurir bar
aghuir duaba an mɨkarzimɨn puvatɨzitam inigh, ofan mɨn ofa gamir gu-
mazim bagh mangɨ, egh uan arazir kurabar osɨmtɨziba akɨr da agɨfagh. Eghtɨ
ofa gamir gumazim sipsipɨn gumazim inigha izezir kamɨn ivezim dɨborogh
a datɨgh. Eghtɨ gumazim sipsipɨn kamagh garitam, ofa gamir gumazim bagh
a inigh izɨtɨ, a gumazir kamɨn osɨmtɨzim agevir ofa damightɨ, God an arazir
kuraba gɨn amadagham.
19 Sipsipɨn kam, Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn, an osɨmtɨzim agevir ofa.”

6

1 Ikiavɨra Itir God Israelia mɨkɨmasa kamaghɨn Moses mɨkeme,
2 “Gumazitam o amizitam uan namakamɨn bizim puram a inigha, uam a
ikarvaghasa akar dɨkɨrɨzim gamigha, gɨn bizir kam uam a danɨngan aghua,
kamaghɨn a deraghavɨra Ikiavɨra Itir Godɨn gɨn zuir puvatɨ, egha an arazir
kuram gami. A namakamɨn bizim okeme, o namakam gifaragha an bizibagh
etui,

6:1: Dɨboboniba 5:5-8

3 o a bizitamin garima, gumazir igharazim an ovenge, ezi a ifara ghaze, bar
guizbangira, ki an ganizir puvati, kamaghin, an arazir kuram gami.
4-5 Gumazir arazir kabagh amim, a Godin damazimin osimtizim inigha
gifa. Egh gin a uan osimtizim gifogh, egh an oker arazim ko ifavarir arazimin
inizir bizir kaba, a ua da ikaragh. A uan osimtiziba agivsi ofa damuamin
dughiamin, a bizir kaba ikarvagh da isi dar ghuavim daningigh. A faragha
5plan biziba ini, egh a 6plan biziba uam a da ikaragh.
6 A sipsipin apuritam inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, uan arazir
kurabar osimtizim agevir ofan min Ikiavira Itir Godin ofa damu. Ofa gamir
gumazim a mikemeghti, a uan asizibar tongin sipsipin apurir bar aghuir
duaba an mikarzimin puvatizitam, inigh izi. Ofa gamir gumazim sipsipin
gumazim inigha izezir kamin ivezimin dibobonim atigham.
7 Egh ofa gamir gumazim, a gumazir arazir kuram gamizibagh amizimin
osimtiziba agivsi Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuti, God an arazir
kuraba gin amadagham.”

Ofan bar isia mighiribar araziba

8 Ikiavira Itir God kamaghin Moses mikeme:
9 “Ni ofan bar isia mighiribar arazibar gun Aron ko an otaribav mikemegh.
Me ofan kam ofa gamir dakozimin a tuagh, egh aneteghti, avim an isi
dimangan iki mangiti aminim tiragh. Dimangan avim isi mamaghira iki, egh
mungeghan marki.
10 Eghti gin, ofa gamir gumazim, korotiar ruarir me inir aghuimin in-
garizim arugh, egh gin trausiziar otevir me nir aghuimin ingarizim isi aven
anerugh, egh gin an ofa gamir dakozimin mangi, ofan bar isi mighiramimin
averenim inigh, averenir kam ofan ovim an iti. Egh ofa gamir dakozimin
boroghin nguazimin a ingegh.
11 Egh a gin uan korotiam suegh korotiar igharazibar aghuigh, averenir
kam inigh men dipeniba itir danganimin azenan mangi, nan damazimin
danganir zuezimin anetigh.
12 Eghti ofa gamir dakozimin avim isi mamaghira iki, egh mungan marki.
Egh mizarazibar zurara, ofa gamir gumazim dazibar avim darigh mam-
aghira iki. Egh an asizir bar isia mighiriba inigh, da isi avimin deragh dar
arigh da tueghti, da bar isigh mighirighti averenir kinim otogham. Egh a God
ko navir vamiran ikiamin ofan oviba inigh, avir kamin da tueghti da bar isigh
mighirighti averenir kinim otogham.
13 Avim zurara ofa gamir dakozimin isi mamaghira iki. Ia avim ateghti a
mungeghan marki.”

Wit tuamin ofabar arazim

14 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Wit
tuamin ofabar arazim kamakin. Aronin adarazir ofa gamir gumazitam ofan
wit tuamin kam isi nan damazimin ofa gamir dakozimin boroghin mangi,
nan akagh na daningam. Ki Ikiavira Itir God.
15 Egh ofan kam bagh, ofa gamir gumazim uan dafarim isi plauan kam
darugh, egh dafarir zivirizimin an plaua inigh, an itir borer muziaritam,
ko migharir mughuriar aghuim zuir pauran me iter balsamin eborimin
ingarizim bar a inigh. Egh a bizir kaba bar, da isi ofa gamir dakozimin da
tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham.
Plauan muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar plauan
namin danganim inigham. Eghti Ikiavira Itir God, witin ofa tuamin kamin
mughuriam bareghiva, a gifuegh navir aghuim an ikiam.

16 Eghti ofa gamir gumaziba plauan nar ikiavira itibar ami. Me plaua
inigh yis puvatizir bretin ingarigh, egh God bativamin Purirpenim avinizir
divazimin aven anemi.
17 Kar ofan dagher nar me iniamba. Plauan kam, ki ofa gamir gumaziba
bagha anemisefe. Plauan kam, a bar nan bizimra, mati arazir kuraba gin
amadir ofaba ko gumazamizibar osimtiziba agevir ofaba, da nan biziba.
Kamaghin amizi, me yis sara bretin kam veregh a tuan marki. Me puram
a tuam.
18 Aronin ovavir boribar tongin gumazibara, me vaghvagh bretin kam
amam. Israelia Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirir dagher kaba,
merara, da iniam. Egh gin izamin dughiabar zurara, Aronin ovavir boriba,
ofan nar kaba ini mamaghira ikiam. Eghti gumazitam, o bizitam ofan nar
kabar poroghiva, a nan bizimram otogh egh bar anogoregham."
19 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
20 "Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, me igiamra ofa gamir ingan-
garim isir dughiamin ofan tam damigh. Egh me ofa gamir dughiamin
gumazitam amiseveghti, a na bagh ofabar amu. A plauan tam inighti, an
osimtizim 1 kilogremin tugh, a mati me dughiabar zurara wit tuer ofan
ababanimra inigh. A plauan kamin akuatam isi mizarazimin ofa damigh,
egh aruem magiriti, an akuar namin ofa damu.
21 An olivin borem sara bar deragh plauan kam ko a veregh, egh ofa bagh
amir ainin baravim gisin plaua tuagh. Egh gin anebighirarigh na daning, ki
Ikiavira Itir God. Eghti ki ofan kamin mughuriam baregh, a gifuegh navir
aghuim an ikiam.
22 Eghti gin izamin dughiamin, me Aronin ovavir boribar gumazibar
tongin, ofa gamir gumazim amiseveghti, an Aronin danganim inigh ofa
gamir gumazibar dapanimin otogh, egh a Ikiavira Itir God bagh ofan kam-
aghira garim damuam. Ofan kam, a nan bizimra, kamaghin, a ofa ateghti a
bar isi mighirighti, averenir kinim otogh.
23 Ofa gamir gumaziba witin ofan kamin muziarir tabar aman marki.
Puvati. Me aneteghti a bar isi mighirigh."

Arazir kuraba gin amadir ofaba

24 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:
25 "Ni ofan arazir kuraba gin amadir arazibar gun Aron ko an otaribav
kemegh. Arazir kam a kamakin. Me arazir kuraba gin amangisi, nan
damazimin asizim misuegh ofa damu. Me ofan bar isia mighiribar, asiziba
misozir danganimin asizim misueghti an aremegh. Ka bar nan ofa.
26 Ofa gamir gumazim, asizir kam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu,
egh a uabi God bativamin Purirpenim avinizir divazimin aven asizir tuzir
kam amam, kar danganir na baghavira itim.
27 Eghti gumazitam, ofan kamin asizir tuzimin porogh, egh a nan bizimram
otoghiva, bar anogoregham. Eghti asizimin ghuzim inim o bizitam gireghti,
ia nan Purirpenim avinizir divazimin aven a ruegh.
28 Ofa gamir gumazim, ofan kam nguazir minemin anevigh, a gin miner
kam abikigh. A brasin minemin anevighiva, dipamin deragh a ruva a isegh.
29 Ofan kamaghin garim, a nan bizimra. Kamaghin amizi, ofa gamir
gumazibar adarazir gumazitam ifongegh, a ofan kamin asizir tuzim ami.
30 Eghti ofa gamir gumazibar dapanim, ofan kamin ghuzitaba inigh,
na bativamin Purirpenimin aven mangigh, arazir kuraba gin amangamin
ingangarim damuti ofa gamir gumaziba ofan asizir tuzir kam aman marki.

Me asizir tuziba avimin bar da tu mangiti da mighirighti, averenir kinim otogham.”

7

Osimtiziba agevir ofaba

1 Ezi Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme:
“Osimtiziba agevir ofan kaba, da bar Godin bizibara. Ofan kabar Araziba
kamakin.
2 Me ofan bar isia mighiriba bagha asizibav sozir danganimin, me
osimtizim agevir ofa bagh sipsip misueghti, an aremegh. Eghti me sipsipin
kamin ghuziba isi ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang.
3 Gumazir ofan kam damuamim, a sipsipin oviba, ko an puer mingarimin
boroghira itir ovir bar ekiam itiba, ko a navim ko muriam avarazir oviba
inigh.
4 Egh an ovizimning ko oviba sara inigh, egh uaghan sipsipin beramin
akuar aghuim inigh.
5 Egh ofa gamir gumazim, ofa gamir dakozimin da tueghti, avim dar isi
mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham, mati me ofa isa Ikiavira
Itir God ganidi moghin damu. Kar ofan osimtizim agevir ofa.
6 Ofa gamir gumazibar adarazir gumazitam, asizir tuzir kam amisi ifuegh
anemi. Kar Godin ofa, an ofa gamir gumaziba bagha a ginaba. Kamaghin
amizi, me Godin Purirpenim avinizir divazimin aven anemi, kar Godin
danganimra.
7 “Arazir kuraba gin amadir ofa, ko osimtizim agevir ofa, aning ofan
arazir vamira iti. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim, ofan kamagh garir
kamning damuva, a uabi, ua bagh ofan kamin asizir tuzim iniam.
8 Ofa gamir gumazim bar isia mighirir ofa damuva, a ua bagh asizimin
inim iniam.
9 Egha kamaghira, ofa gamir gumazim, witin ofan me bretba tuer dan-
ganimin tueziba, ko witin ofan me nguazir minemin tueziba, ko witin ofan
me ainin baravimin tueziba bar, a ua bagh da inigh dar ami.
10 Witin ofan igharazir me tuezir puvatiziba, maba me olivin boremin
sara da vere, maba me plauan ofan kinibagh ami, da bar Aronin adarazir
ofa gamir gumazibar biziba. Me da tuiragh dibobonir vamiran gin mangi
vaghvagh Aronin adarazir ofa gamir gumazibar aning.”

God ko navir vamiran ikiamin ofaba

11 Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme,
“Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofan arazim kamakin.
12 Gumazitam God minabi a ko navir vamira ikiamin ofan kam damusi
ifongegh, an asizir ofan God minabim inigh, egh uaghan yis puvatizir bretin
taba sara ofa damu. Bretin kabar kara: plauan me olivin borem sara veregha
ingarizir bretba, ko me olivin boremin aghuizir bisketba, ko olivin borer
ekiam avarazir bretba, da inigh ofa damu.
13 Egh a uaghan bretin rubuzir yis itir taba inigh, egh God ko navir vamiran
ikiamin ofan kam sara damuva a minabi.
14 A bretin kaba vaghvagh dar akuatam inigh, Ikiavira Itir God daningigh.
Bretin kaba, ofa gamir gumazimin dagheba. Ofa gamir gumazir kam, a God
ko navir vamiran ikiamin ofan asizimin ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin
miriabar da kavamang.

15 Eghti gumazir God minabiva a ko navir vamiran ikiamin ofa gamim, ofa
gamir dughiar kamra, an asizir tuzir naba bar dar amegh. An asizir tuziba
ateghti, da iki mangi dughiar igharazimin otivan marki.
16 "Eghti gumazitam, uan akar dikirizir God koma amizim akiramin ofa
damusi, o a uan ifongiamin gin mangi ofa damu, o God ko navir vamiran
ikiamin ofa damu, egh gumazir kam ofa gamir dughiamin, an asizir kamin
tuzir tabar ami, egh amimzaraghan uaghan tuzir nabar ameghti, kamaghin
deragham.
17 Egh me dughiar namba 2in, da givaghan koghti, asizir tuzir naba ikivira
ikiti, me dughiar namba 3in avimin bar da tueghti, da bar moghira isi
mighirigh.
18 Me dughiar namba 3in asizir tuzir katam ameghti, God gumazir kamin
ofan kam inighan kogham. Ofan kam, a Godin damazimin deraghan kogh,
egh pura mangigh gumazir kamin akurvaghan kogham. Eghti God suam, nin
ofan kam bar mizegha kurizi ki bar an aghua. Eghti gumazir manam asizir
tuzir kam amiva, an osimtizim ikiam.
19 "Eghti God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim, bizir
mizirizitamin porogham, a Godin damazimin zueghan kogham. Eghti
me asizir tuzir kam aman marki. Me asizir tuzir kam avimin a tuaghti a bar
isi mighirigh.
"Gumazamizir Godin damazimin zueziba, merara God ko navir vamiran
ikiamin ofan asizir tuzim ami.
20 Eghti ian tav Godin damazimin zueghan kogh, egh Ikiavira Itir God ko
navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim ameghti, me a batueghti, a Ikiavira
Itir Godin gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham.
21 Eghti ian tav uaghan, bizir Godin damazimin mizezir tamin suiragham,
ka ti asizir zuezir puvatizitam, o bizir mizegha gumazamizibar mikarzibar
itiba, o asizir mizirizir ki aghuaziba, dar suiragh, egh gumazir kam gin ofan
asizir tuzir kam ameghti, me a batueghti a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar
ikizimin ikian kogham."

Israelia asizir oviba ko ghuzibar aman kogham

22-23 Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, "Ia
bulmakaun oviba ko sipsipin oviba, ko memen oviba, dar aman marki.
24 Ia bulmakaun uabi aremezim o asizir atiam misoghezi aremezim, ia an
ovim aman marki. Egh ia ingangarir igharazitam damusi an ovim inighti
deragham.
25 Eghti gumazitam, me Ikiavira Itir Godin ofa gamizir asizimin ovitam
ameghti, me a batueghti, a ua Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ikizimin
aven ikian kogham.
26 Ia Israelia, ia managh iti, ia ghuziba sara asiziba ko, ghuziba sara
kuarazibar aman marki. Bar marki.
27 Gumazitam o amizitam, Akar Gavgavir ghuzibar aman koghamin kam
abighti, me a batueghti, a ua Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ikizimin
aven ikian kogham."

Ofan asizir tuzir naba, me ofa gamir gumazibar aningam

28-29 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Ian tongin
itir gumazitam, God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi asizim inigh izi, an
asizir otevitam Ikiavira Itir God baghvira anemisefegh.

7:26: Jenesis 9:4; Ofa Gami 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23

30 Gumazir kam uabi asizir otevir kam inigh izi, avimin Ikiavira Itir Godin
ofa damu. Ikiavira Itir Godin asizir otevir kaba kamakin, asizir ovim ko
an amagapamin itir tuzim. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin Ikiavira
Itir Godin ofa damu. A uan dafarimningin amagapamin itir asizir tuzimin
suiragh a fegh a damuti a Godin damazimin ighuavamang.
31 Ofa gamir gumazim ofa gamir dakozimin ovim tuaghti, avim an isi
mangiti a bar mighirigh, averenir kinim otogham. Eghti Aronin adarazir ofa
gamir gumaziba uari damisi, an amagapamin itir tuzim inigh.
32 Eghti asizir kamin agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, gu-
mazim a isi ofa gamir gumazim daningigh. Asizir kam, a God ko navir
vamiran ikiamin ofa.
33 Kamaghin Aronin adarazir tongin ofa gamir gumazim, a ghuzim ko
ovimin ofa gami, ezi asizir buaragharim, kar an bizim.
34 Ikiavira Itir Godin damazimin fegha ighuavamadir amagapar tuzim,
ko asizir kamin agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, Ikiavira Itir
God, Israelian gumazamizibar ofabar tongin aning inigha, ofa gamir gumaz-
ibagh aningi, kar Aron ko an ovavir boriba. Egh gin otivamin dughiabar
zurara, ofa gamir gumaziba ofan otevir kaba iniam.
35 Gumazamiziba Ikiavira Itir God bagh avimin ofan amibar tongin,
Ikiavira Itir God, asizir tuzir otevir kamning, ginabagha ghaze, Aron ko an
ovavir boriba, dughiar a me gamizi, me an ofa gamir gumazibar otozimin
ikegh, zurara mangi, me asizir tuzir otevir kamning iniam.
36 Dughiar kamra, Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, me ofan asizir
tuzir otevir kamning isi ofa gamir gumazibar aning. Egh me arazir kam
zurara an gin mangivira iki."
37 Akar Gavgavir kaba bar, kar ofan bar isia mighiriba ko, wit tuer ofaba
ko, arazir kuraba gin amadir ofaba ko, osimtiziba agevir ofaba ko, gumaziba
misevima me ofa gamir gumazibar otivir ofaba ko, God ko navir vamiran
ikiamin ofaba.
38 Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, Ikiavira
Itir God, Akar Gavgavir kaba Sainain Mighsiamin da isa Moses ganingi.
Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgaviba Israelia ganiga ghaze, me
uan ofaba inigh a bagh izam.

Aron uan otariba ko, ofa gamir ingangariba

8

(Sapta 8--10)

God gumaziba misivti me ofa gamir gumazibar otivamin ofa
(Ua Me Ini 29:1-37)

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2-3 "Ni Aron ko an otariba sara inigh na bativamin Purirpenimin tiar
akamin mangi. Egh ofa gamir gumazimin korotiaba ko ingangarir kam
bagh me amisivamin olivin borem inigh. Egh arazir kuraba gin amangisi
bulmakaun apurir tam ko sipsipin apurimning ko yis puvatizir bretin akirar
izivazir tam, bizir kaba sara inigh God bativamin Purirpenimin mangi. Egh
gumazamiziba bar men diaghti, me Purirpenimin tiar akamin izi."
4 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha an gin zui. Ezi
gumazamiziba bar iza God bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufa.

5 Ezi a kamaghin me migia ghaze, “Bizir ki datirighin damuamin kam,
Ikiavira Itir God a damuasa na mikeme.”
6 Egha Moses Aron ko an otariba inigha iza gumazamizibar damazimin
tugha, me gamizi me dipamin uari rue.
7 A faraghavira ofa gamir gumazimin korotiar ruarir aven azuim isa Aron
garugha, inir ruarir ivariam gitim isa an ivariam gike. Egha Moses korotiar
ruarir azenan itim a garu. Egha a korotiar otevir azenan azuim a garugha
anemighinasa inir sazir kurkazir aghuiba itim isa an ivariam gike.
8 Egha forivtarir inim isa Aronin evarim gike, egha Godin ifongiam
gifofoghamin dagiamning isa forivtarir inir an evarimin itim garu.
9 Egha inir dapanir asuar ruarim Aronin dapanim gighui. Egha gol medel
isa an inir dapanir asuar ruarim gitoro. Medalin kam, kamaghin men
aka, kar Ikiavira Itir Godin gumazimra. Ikiavira Itir God Moses mikemezi
moghin, Moses arazir kaba bar dagh ami.
10 Egha Moses, olivin borer God baghvira ikiamin bizibagh inger kam,
inigha ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ginga, bizir an aven itiba sara
bar dagh inge. Egha arazir kamin a bizir kaba amisevezi, da bar Ikiavira Itir
Godin bizibara.
11 Egha a olivin borer nam inigha ghua, 7plan dughiabar ofa gamir
dakozim ko ofa gamir dakozimin biziba, ko soroghafariba ruer itarir ekiam
ko anefamin dakozim, a bar boremin da kavamangi. Egha arazir kamin
Moses bizir kaba amisevezi, da Ikiavira Itir Godin bizibar otifi.
12 Egha Moses borer muziarim isa Aronin dapanim ginge, ezi arazir kamin
an Aron amisevezi, a Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimin oto.
13 Egha Moses, Aronin otariba inigha iza ofa gamir gumazibar korotiar ru-
arir aven azuiba isa me gaghua, inir ruarir ivariam gitim isa men ivariabagh
ikegha, men dapanir asuabar inir ruariba isa men dapanibagh ighuigha da
ifefe. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar dagh
ami.
14 Ezi bizir kam givazi, Moses arazir kuraba gin amadir ofa damuamin
bulmakaun apurimin akua izezi, Aron uan otariba ko uan dafariba isa
bulmakaun dapanim gisin da ariki.
15 Moses bulmakaun kam misuegha, an ghuzir maba ini. Egha uan dafarir
puzim isa ghuzim garugha, ghuzir muziariba isa ofa gamir dakozimin
mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dagh ariki. Egha
arazir kamin a ofa gamir dakozim gamima, a Godin damazimin zue. Ezi
Moses ghuzir ikiavira itiba inigha, ofa gamir dakozimin mingarim ginge,
kar arazir kuraba gin amangamin arazim. Egha arazir kamin, an ofa gamir
dakozim God bagha anemisevezi, a Godin bizimram oto.
16 Egha Moses bulmakaun navim ko muriaba avarazir oviba bar ada
inigha, an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara inigha, an beramin akuar
aghuim inigha bar ofa gamir dakozimin da tuezi, avim bar dar isia ghua
mighirizi, averenir kinimin oto.
17 Egha a bulmakaun kamin ikiavira itir asizir naba, kar an iniba, tuziba,
ko buariba, a bar da inigha, nguibar me itimin azenan ghua avim gaborogha
bar da tue, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses ami.
18 Egha Moses sipsipin apurir kamningin mam inigha izi. Kar ofan bar isia
mighirim damuamin sipsip. Ezi Aron uan otariba ko me uan dafariba isa
sipsipin dapanim gisin da ariki.
19 Ezi Moses sipsipin kam misuegha, an ghuziba inigha ofa gamir
dakozimin 4plan miriabar da kavamangi.

20-21 Egha a sipsip aghoragharigha, an muriaba ko an suemning der-
aghavira da rue. A gin sipsipin dapanim ko ovim ko an asizir otevir maba
sara inigha, bar da isa ofa gamir dakozim gatigha bar ada tuezi, avim bar
dar isia ghua mighirizi, averenir kinim oto. Ikiavira Itir God a mikemezi
moghira, Moses ami. Sipsipin kam, kar bar isia mighirir ofa. Ikiavira Itir
God an mughuriam baregh, a gifuegh, egh navir aghuim an ikiam.
22 Ezi Moses sipsipin apurir igharazim inigha izi, sipsipin kam, ofan me
gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamim. Ezi Aron uan otariba
ko uan dafariba isa sipsipin kamin dapanim gariki.
23 Ezi Moses sipsip misuegha an ghuzir muziarim inigha, Aronin kuarir
guvimin itir kuarir amirazim, ko an dafarir puzir amebar agharir guvimin
itim, ko dagarir puzir amebar suer agharir guvimin itim, dagh aghui.
24 Egha Moses Aronin otariba inigha iza, ghuzir muziariba isa, men kuarir
guvibar amadaghan itir kuarir apebar amiraziba, ko men dafarir puzir
amebar dafarir guvimin itiba ko dagarir puzir amebar suer guvimin itibagh
aghui. Egha sipsipin ghuzir ikiavira itiba bar ada inigha ghua, ofa gamir
dakozimin 4plan miriabar da kavamangi.
25 Egha sipsipin oviba ini. Kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an
puer mingarimin itir ovir bar ekiam ini. Egha an an ovizir pumuning ko,
aningin ovim sara inigha, sipsipin beramin akuar aghuim inigha, sipsipin
buaragharir agharir guvimin itim ini.
26 Egha Moses ghua, Godin damazimin itir yis puvatizir bret bar izivazir
akirar kam bagha ghua, bretin ruzir me yis sara tuazir puvatizir mam, ko
plauan me olivin borem sara veregha ingarizir bretin ruzir mam, ko olivin
borer ekiam avarazir bisketin mam ini. Egha a bretin kaba isa sipsipin oviba
ko buaghagharir agharir guvimin itim gisin ati.
27 Egha gin dagher kaba isa Aron uan otariba ko men dafaribagh atizi,
me ofan kamin suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin
ighuavamadi.
28 Ezi Moses ua dagher kaba me da da inigha, da isa ofa gamir dakozimin
asizir ofan bar isia mighirizim gisin atizi, avim bizir kaba bar dar isizi, da
bar mighirizi averenir kinim oto. Ofan kam, a gumazibar amuti me ofa
gamir gumazibar otivamin ofa. Ezi Ikiavira Itir God an mughuriam gifuegha
navim an dera.
29 Ezi datirighin Moses sipsipin kamin uan dafarimningin an amagapamin
itir asizir tuzimin suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin
ighuavamadi. Ezi me gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin
ofan sipsipin apurimin akuar kam, kar Moses uabi damamin asizir tuzim.
Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghira bizibagh ami.
30 Egha Moses biziba misevir olivin borer muziarir maba inigha, ghuzir
an ofa gamir dakozimin miriam gingezir maba sara ini. Egha ghuzim, ko
borem isa, Aron ko an korotiaba sara, da kavamangi. Egha an otariba ko
men korotiaba sara, da kavamangi. Egha arazir kamin Moses, Aron ko an
otaribagh amizi, me ko men korotiaba Ikiavira Itir Godin bizibara.
31 Ezi Moses ghua kamaghin Aron ko an otaribav gia ghaze, “Ia asizir tuzir
kam inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi, egh anevigh
bretin akiramin itim sara dami. God ia mikemezi moghira, Iarara dar ami.
Akirar bret itir kam, me an aven bret isa gumazibagh ami me ofa gamir
gumazibar otivasa ofa gami.
32 Egh ia damegh izivagh, asizir tuzir naba ko bretin naba ikivira ikiti, ia
avimin da tueghti da bar isi mighirigh.

33 Egh ia 7plan aruebar God bativamin Purirpenimin tiar akamin azenan
mangan markɨ. Ia kamaghɨra ikɨ mangɨ, ian dughiar ofa gamir gumaziba
mɨsevir kam gɨvagham. Guizbangɨra, arazir gumazim gamima an ofa gamir
gumazibar otivamin dughiam, a 7plan arueba.
34 Ikiavɨra Itir God uabɨ, Akar Gavgavim e mɨkemegha ghaze, Ia uan arazir
kuraba gin amangɨsɨ, arazir kaba bar dar amu. Ezɨ datɨrɨghin ia dagh amigha
gɨfa.
35 Ia arueba ko dɨmagaribar God bativamin Purirpenimin tiar akamin
ikɨ mangɨ 7plan dughiabar tugh, egh ia Ikiavɨra Itir God mɨkemezɨ moghin
bizibar amu. Egh ia dar amuan kogh, ia arɨmɨghiregham. Ikiavɨra Itir God
kamaghin na mɨkeme.”
36 Mosesin mɨgɨrɨgɨabar aven, Ikiavɨra Itir God bizir kabar Aron ko an
otaribav keme. Ezɨ me kamaghɨra dagh ami.

9

Aron ofan mabagh ami

1 Moses Aron uan otariba ko, me isa ofa gamir ingangarim bagha me atɨgha
gɨfa. Ezɨ dughiar namba 8 otozɨma, Moses dɨkavigha Aron ko an otariba ko
Israelian gumazir dapanibar diazɨ, me iza uari akufa.
2 Me uari akuvagha itima, a kamaghin Aron mɨgei, “Bulmakaun nguzir
igiar apuritam, arazir kuraba gin amadir ofa damusɨ a inigh. Egh sipsipin
apurir aghuir duaba an mɨkarzimin puvatɨzitam, ofan bar isia mɨghɨrim
damusɨ a inigh izɨ. Egh nɨ Ikiavɨra Itir Godin damazimin aningin ofa damu.
3 Egh nɨ kamaghin Israelian gumazamizibav kemegh, ‘Ia arazir kuraba gin
amadir ofa damusɨ memen apuritam inigh. Egh ofan bar isi mɨghɨramibar
amusɨ, bulmakaun azenir vamɨra ititam ko sipsipin apurir azenir vamɨra
ititam inigh, na bagh ofa damu. Ia asɨzir aghuibara inigh, duatam men
mɨkarzibar ikian markɨ.
4 Egh uaghan ia ofan God ko navir vamɨra ikiamim damusɨ, bulmakaun
tam ko sipsipin apuritam inigh. Ia, asɨzir kamning ko wit tuer ofan ia olivin
borem sara verezim, ia aning inigh Ikiavɨra Itir Godin ofa damu. Dughiar
kamra, Ikiavɨra Itir God ian damazimin otogham, kamaghin amizɨ, ia ofan
kabar amu.’ ”
5 Ezɨ Aron ko gumazir kaba, me ghua bizir Moses me mɨkemeziba inigha,
God bativamin Purirpenimin boroghin ize. Ezɨ Israelian gumazamiziba bar,
Ikiavɨra Itir Godin ziam fasa iza an damazimin uari akuvagha tuivighav iti.
6 Ezɨ Moses kamaghin me mɨgei, “Ikiavɨra Itir God ghaze, ia ofan kabar
amutɨ, Ikiavɨra Itir Godin angazangarir bar gavgavim ia bativam.”
7 Egha Moses kamaghin Aron mɨgɨa ghaze, “Nɨ ofa gamir dakozimin
boroghin mangɨ, egh ofan arazir kuraba gin amangamim ko nin ofan bar
isi mɨghɨrighamim sara damu. Nɨ ua bagh kamaghin damutɨ God nin arazir
kuraba gin amangɨva, gumazamizibar arazir kuraba sara gin amangam. Egh
gin, Ikiavɨra Itir God mɨkemezɨ moghin, gumazamiziba isa izir ofaba, nɨ me
bagh ofa damutɨ God men arazir kuraba gin amangam.”
8 Ezɨ Aron ofa gamir dakozimin boroghin ghugha, bulmakaun apurir igiar
kam mɨsuegha, uabɨ uan arazir kuraba gin amangasa ofa gami.
9 Ezɨ Aronin otariba a bagha asɨzir ghuziba inigha iza a ganingizɨ, a uan
dafarir puzim isa ghuzim garugha, ofa gamir dakozimin mɨkebabar itir

9:7: Hibru 5:1-3; 7:27

bulmakaun kombar min garir bizibagh arigha, ghuzir naba an ofa gamir
dakozimin mingarim ginge.
10 Egha gin Aron, arazir kuraba gin amadir ofan kamin asizir oviba bar ada
inigha, ovizimning ko beramin akuar aghuim ini. Egha a bar da ofa gamir
dakozimin da tuezi avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim
oto. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Aron ami.
11 Egha an asizir tuziba ko iniba inigha, nguibar me itimin azenan ghua da
tuezi, avim bar dar isizi da gifa.
12 Egha gin Aron ghua, ofan bar isia mighirizim damuasa sipsipin apurir
kam misoke. Ezi an otariba asizir ghuzir kaba inigha iza a ganingizi, an ofa
gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi.
13 Ezi otariba asizir dapanim ko asizir otevir maba sara vaghvagha da
inigha iza a ganingi. Ezi a bar ofa gamir dakozimin da tuezi avim bar dar
isia mighirizi, averenir kinim oto.
14 Ezi an asizir kamin muriaba ko an suemning sara ruegha, bar ada isa
ofan bar isia mighirizir kamin mabagh isin da ariki, ezi avim bar dar isi da
mighirizi, averenir kinim oto.
15 Egha Aron gin gumazamizibar ofaba inigha, Ikiavira Itir God bagha ofa
gami. A gumazamizibar ofabar amu men arazir kuraba gin amangamimin
meme inigha, a misuegha an ofa gami. Mati a faragha ua bagha uan arazir
kuraba gin amangamin asizimin ofa gamizi mokin.
16-17 Egha an asizir gumazamiziba ofan bar isia mighirizim bagha inigha
izezir kamningin mamin ofa gami. An amir ofan kam, arazir me zurara
mizarazibar ofa damuamibar gin zui. Egha a plaua inigha witin ofa damuasa
a tue. A uan dafarir zivirizimin plauan mabar suigha, ofa gamir dakozimin
da tuezi avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto.
18 Egha gin, Aron bulmakau ko sipsipin apurir gumazamiziba God ko
navir vamiran ikiamin ofa bagha inigha izezimning misoke. Ezi an otariba
asizir kamningin ghuziba inigha a ganingizi, an ofa gamir dakozimin 4plan
miriabar da kavamangi.
19 Egha Aron bulmakau ko sipsipin apurimin oviba bar ada ini, kar an
puer mingarim boroghira itir ovir bar ekiam, ko navim ko muriaba avarazir
oviba, ko ovizir pumuning, aningin ovim ko beramin akuar aghuim, a bar da
ini.
20 Egha me ovir kaba isa asizimningin amagapamning gatigha, bar da
inigha ofa gamir dakozimin ghu. Asizir oviba bar, Aron ofa gamir dakozimin
da tuezi avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto.
21 Egha a uan dafarimin bulmakau ko sipsipin amagapamning ko agharir
guvimin amadaghan itir buaragharimningin suiragha da fegha dagh amizi,
da Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. A Moses mikemezi moghin
ami.
22 Aron ofan kaba bar dagh amigha givagha, uan agharimning ghufegha,
gumazamizibav gia ghaze, God deraghvira ia damu. Egha ofa gamir
dakozim ategha izaghiri.
23 Egha Moses ko Aron, God bativamin Purirpenimin aven ghu. Egha aning
azenan izir dughiamin, aning ghaze, God deraghvira bar gumazamizibar
amuam. Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir bar ekiam, azenim girizi
gumazamiziba bar an gani.

9:18: Ofa Gami 3:1-11 **9:22:** Diboboniba 6:22-26

24 Ezi zuamira Ikiavira Itir God avim amadazi, an ofa gamir dakozimin
izaghiri. Egha avim ofan bar isia mighirim ko asizir oviba sara bar adar
isi. Ezi gumazamiziba bar bizir kamin ganigha nguazim giregha, guaba
nguazim misuegha, pamtemin dia Ikiavira Itir Godin ziam fe.

10

Nadap ko Abihu arazir kurabagh ami

1 Ezi dughiar kamin Aronin otaribar mamning Nadap ko Abihu, aning
pauran mughuriar aghuim zuim tuasa uan itariba ini. Egha aning avir
mikiam ko pauran mughuriar aghuim zuim isa itarim gatigha, avir kam
inigha ofan min Ikiavira Itir God bagha ghu. Me fo, Ikiavira Itir God
kamaghin garir avim inigh izasa mikemezir puvati. Kamaghin amizi, bizir
kam a Ikiavira Itir Godin bizim puvati, ezi an an aghua.
2 Egha Ikiavira Itir God, zuamiram avim amadazi, a iza Ikiavira Itir Godin
damazimin bar aningin isizi, aning areme.
3 Ezi Moses kamaghin Aron migei, "Ikiavira Itir God, fomira kamaghin
ikiangsigha ia mikeme, 'Gumazir nan boroghin iza nan ingangarim gamiba,
me bar nan apengan iki deragh na damuva kamaghin fogh suam, ki
guizbangira Ikiavira Itir Godin bar zuezim. Eghti ki uan gavgavim ko
angazangarim gumazamizibar akagham. Eghti me nan ziam fam.' " Ezi Aron
akar kam baregha mikiman ibura.
4 Ezi Moses dikavigha, Aronin ghurir afeziar dozim Usiel, an otarimning,
Misael ko Elsafan, aningin diazi, aning ize. Ezi Moses kamaghin aning migei,
"Gua roghira kagh iziva, uan avebamningin kuamning inigh, egh Ikiavira Itir
Godin Purirpenim ategh, saghon mangi danganir e itimin azenan mangi."
5 Ezi aning Moses mikemezi moghin ghua, gumazir kuamning inigha
danganir me itimin azenan ghu. Aning gumazir ovengezir kuamningin
korotiaba suezir pu. Puvati, Misael ko Elsafan, aningin korotiabar suigha
aning amikirigha azenan zui.
6 Ezi Moses datirighin, Aron ko an otarir igharazir pumuning, Eleasar ko
Itamar, akaba me ganidi. A kamaghin me migei, "Ia apangkuvir arazimin
gin mangi gumazir aremezir kamning damuan marki. Ia dughiaba zurara
uan dapanir ariziba batoghvira iki. Ia da ateghti da pura ikian marki. Ia uan
apangkuvimin ababanim bagh, korotiaba abighan marki. Ia apangkuvir
arazimin gin mangiti, Ikiavira Itir God ia misueghti, ia arimighiregham.
Eghti e Israelian gumazamiziba, Ikiavira Itir God bar puviram en ataram.
Eghti Israelian igharaz darasi, kar ian marazira, merara Ikiavira Itir God
amadazir avimin aremezir gumazimning bagh aziam.
7 Eghti ia God bativamin Purirpenimin tiar akam ataghiraghan marki,
ia tong ikegh. Ia fo, ki Ikiavira Itir Godin bizimra ikiasa olivin borem ia
gaghuizi, ia Ikiavira Itir Godin adarazira. Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir
Godin Purirpenimin azenan mangegh, ia arighiregham." Ezi me Mosesin
akam baregha, a mikemezi moghin ami.

Arazir ofa gamir gumaziba damuamiba

8 Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei,
9 "Ni uan otariba ko, ia wainin dipar onganiba amegh, nan damazimin,
na bativamin Purirpenimin aven mangan marki. Bar markiam. Ia aven
mangiva, ia arimighiregham. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba, arazir
kamin gintigh mamaghira iki.

10:3: Aisaia 52:11; Esekiel 28:22; Jon 13:31-32

10 Ia deraghvira biziba tuisigh, bizir manam a nan bizim, ezi bizir manam,
a gumazamizir kinibar bizim. Ezi dar tongin bizir manaba nan damazimin
zuezi, manaba mize.
11 Egh ia, arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, a Moses mikemezi a da isa
Israelia ganingizir kaba, ia bar dar Israelian gumazamizibar sure damu."

12 Ezi Moses kamaghin Aron uan otarir ikiavira itir pumuning Eleasar
ko Itamar migei, "Ia Ikiavira Itir God bagh wit tuamin ofan nar ikiavira
itiba inigh. Plauan kam, ia a isi yis puvatizir bretin ingarigh. Ofan kam, a
bar Godin bizimra, a ia ganingi. Kamaghin amizi, ia ofa gamir dakozimin
boroghin bretin kam ami.
13 Ikiavira Itir God bizir kamin na mikemegha gifa. Kamaghin amizi, wit
tuer ofan nar kaba bar, da ia ko ian otaribar biziba. Ia gumazamizir Ikiavira
Itir God bagha wit tuer ofa gamiba, dar tongin plauan kaba ini. Egh ia
Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizir divazimin aven bretin kam ami.
14-15 Eghti Israelian gumazamiziba, God ko navir vamira ikiamin ofa
damusi, asizimin amagapamin itir tuzim ko buaragharim ko oviba sara inigh
izi. Eghti ia ofa gamir gumaziba, ia amagapamin itir tuzimin suiragh da
fegh dar amuti da Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamang. Egh ia gin
ofa gamir dakozimin oviba tuegh. Egh ofan kamin asizir tuzibar tongin,
ia amagapam ko buaragharim inigh. Eghti ia ko ian adarazir, guiviba ko
otariba uaghara, asizir tuzir kamning isi danganir Godin damazimin zuezir
tamin mangi, aning ami. Ikiavira Itir God ofan kabar asizir otevir kamning
isa, ia ko ian boribagh aningi. Egh zurazurara asizir otevir kamning, aning
ia ko ian ovavir boribar asizir akuamning. Ikiavira Itir God kamaghin
mikemegha gifa."

16 Egha gin Moses ghua arazir kuraba gin amadir ofa damuamin meme
bagha azaragha ghaze, "Ofa gamir gumaziba manmaghin memen ofa damu
arazir kuraba gin amangamim gami?" Ezi me a migei, "E avimin a tuazi a
isigha gifa." Ezi Moses akar kam baregha, Aronin otarir pumuning Eleasar
ko Itamarin atari.

Egha a ghaze,
17 "Manmagh amizi ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizir divazimin
aven, arazir kuraba gin amadir ofan kamin asizir tuzim aman aghua? Kar
ofan Ikiavira Itir God ua baghavira misevezim, egha a ia ganingi, ia gumaza-
mizibar osimtiziba akiriva, men arazir kuraba gin amangisi anemam.
18 Ia ofan kamin ghuzim inigha purirpenimin Anogoroghezir Danganimin
aven ghuzir puvati. Egha manmagh amizi, ki ia mikemezi moghin ia
Purirpenimin aven asizir tuzir kam amezir puvati?"

19 Ezi Aron kamaghin Moses migei, "Ni oragh. Datirighira, gumazamiziba
uan arazir kuraba gin amadir ofa ko ofan bar isia mighirim isa Ikiavira Itir
God ganidi. Ezi kirara, datirighin bizir kurar kaba na bativigha gifa. Nan
gumazir pumuning areme. Kamaghin amizi, ki datirighira arazir kuraba
gin amadir ofan asizir tuzim amam, eghti Ikiavira Itir God ti bizir kam
gakuegham, o? Ki ghaze, ti puvatigham."
20 Ezi Moses kamaghin oregha ghaze, Aronin akam a dera. Ezi an navim
an amira.

Bizir Godin damazimin zueziba ko mizeziba

10:12: Ofa Gami 6:14-18 **10:14-15:** Ofa Gami 7:30-34 **10:17:** Ofa Gami 6:24-26

11

(Sapta 11--15)

Asizir Israelia damamiba ko asizir anogorogheziba
(Godin Araziba 14:3-21)

1-2 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses ko Aron mikeme, "Ia, nguazir kamin itir asizibar tongin, asizir kabara, ia dar ami.

3 Asizir kabanang: Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min graziba api, ia dar ami.

4-6 Egh ia kamelba ko ivarareba ko ighiaba, ia dar aman marki. Da bulmakaubar min graziba apir asiziba, egha dar soroghafariba puzir pumuning ikia, uaning tuiragha itir puvati. Kamaghin amizi, ia kamaghin fogh suam, da nan damazimin zuezir puvati. Ki dar aman ian anogoroke.

7 Egh ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning iti, egha uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin amizi ia fogh, daba da nan damazimin mize.

8 Kamaghin amizi, ia asizir kabar aman marki. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati.

9 "Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osiriba naziaba ko sighiaba uaghara ikiti ia dar ami.

10 Ezi osiriba ko bizir muziarir ongarim ko tintinibar dipabar itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighti, ia fogh, da bizir bar kuraba.

11 Kamaghin amizi, ia dar aman kogh, egh dar kuabar suighan marki. Ki bar anogoroke. Da bizir bar kuraba.

12 Ia uam oragh, angamira itir bizir dipabar ititam, a naziaba ko sighiaba puvatighti, ia anereman marki. Ia bizir kabar aghuagh da atakigh.

13-19 "Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Ia kamaghin mikim suam, da bizir bar kurar ki aghuaziba. Kuarazir kaba, taragiaba, mighiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraziba, beniba, dipamin mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa. Ia kuarazir kabar aman marki.

20 "Ezi apizir suemning ko dafarimning ko aviziba itiba, da bizir kuraba, ki dar anogoroke.

21 Eghti apizibar tongin apizir soroghafariba ikia arua uari akuriba, ia dar ami.

22 Kamaghin amizi, odezir ekiaba ko doziba, ia bar dar ami.

23 Ezi apizir sueba ko dafariba ko aviziba itiba, ia kamaghin fogh suam, da bizir bar kuraba. Ki dar anogoroke.

24-25 "Asizir maba uaghan, ia damuti, ia nan damazimin mizegham. Eghti gumazitam asizir kabar kuabar suiragh, o aneter danganitamin mangam, gumazir kam nan damazimin mizegham. Gumazir asizir kamin suiraghamim, a uan korotiaba ruegh, egh a nan damazimin mizegh iki mangi guaratizimin tugham.

26 "Asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikiava, uaning tuirazir puvatigha, bulmakaun min graziba apir puvati, ia kamaghin fogh suam, asizir kaba, da bizir aghuiba puvati.

27 Ezi asizir soroghafarir puziba puvatiziba, da bar, asizir aghuiba puvati. Egh ia asizir katamin kuamin suiraghiva, ia nan damazimin mizegham. Egh ia kamaghira iki mangi guaratizimin tugham.

28 Eghtɨ gumazitam asɨzir kuar kam inigh danganir igharazimɨn
mangɨgham, a uan korotiaba ruegh, nan damazimɨn mɨzeghvɨra ikɨ mangɨtɨ
aruem magɨrɨgham. Asɨzir kaba ia gamima ia mɨze.

29-30 "Asɨzir kaba uaghan markiam, kɨ da ian anogoroke. Kar iriaba, ko
kuarziba ko iper guar avɨriba.

31 Kɨ asɨzir kaba ian anogoroke. Eghtɨ ia dar kuabar suighɨva, nan
damazimɨn mɨzeghvɨra ikɨ mangɨtɨ aruem magɨrɨgham.

32 Eghtɨ asɨzir katam aremegh, bizitam gisɨn irɨgham, bizir kam uaghan
nan damazimɨn mɨzegham. An kuam irɨ, bizir me temebar ingarizir tam
o initam o bulmakaun inimɨn ingarizir initam o mɨtaritam, o ingangarir
manam itir bizitam, a bizir katam gisɨn irɨgham, a nan damazimɨn bar
mɨzegham. Eghtɨ ia a isɨ dɨpamɨn a rueghtɨ, bizir kam nan damazimɨn
mɨzeghvɨra ikɨ mangɨtɨ aruem magɨrɨgham.

33 Eghtɨ asɨzir mɨzezir kamɨn mɨkarzim nguazir mɨnem girɨghtɨ, bizir mɨner
kamɨn itiba bar mɨzegham. Kamaghɨn, ia mɨner kam abɨkigh.

34 Eghtɨ daghetaba roghɨra ikɨtɨ, mɨner kamɨn dɨpam dagher kabagh ireghtɨ,
dagher kaba nan damazimɨn uaghan mɨzegham. Ezɨ dɨpar mɨner kamɨn itim,
a ikuvigha mɨzegha gɨfa.

35 Eghtɨ asɨzir kam bizitam girɨgham, bizir kam nan damazimɨn a
mɨzegham. Eghtɨ mɨner kam, o bretba tuer danganir me nguazimɨn ingarizir
kam, ia uaghan anebɨkigh.

36 Egh asɨzir kam mozir dɨpar pura nguazimɨn otivim girɨgham, o tengɨn
dɨpam girɨgham, eghtɨ dɨpam nan damazimɨn mɨzeghan kogham. Puvatɨ. Ezɨ
bizir manam asɨzir kamɨn mɨkarzimɨn poro, a mɨzegha ikufi.

37 Eghtɨ asɨzir katam aremegh an kuam dagher anabar oparibagh isɨn irɨ,
a deragham. Dagher anabar kam, a mɨzezir puvatɨ, a zueghavɨra itɨ.

38 Ezɨ dagher anabar kam dɨpamɨn aven itima, asɨzir kamɨn kuam a girɨ,
dagher anabar kaba nan damazimɨn mɨze.

39 "Ia asɨzir kɨ damasa ia mɨkemezibagh nɨghnɨgh. Egh asɨzir kabar tam
puram aremeghtɨ, gumazitam o amizitam an suiragham, gumazir kam o
amizir kam, nan damazimɨn mɨzegham. Egh a kamaghɨra ikɨ mangɨtɨ aruem
magɨrɨgham.

40 Eghtɨ gumazitam asɨzir kamɨn tuzitam ame, o asɨzir kamɨn kuam ateri,
a uan korotiaba ruegh. Egh a mɨzeghvɨra ikɨ mangɨtɨ aruem magɨrɨgham.

41 "Eghtɨ ia asɨzir muziariba ko apizir nguazimɨn aruibar aman markɨ. Ia
kamaghɨn nɨghnɨgh, da bizir bar kuraba.

42 Egh asɨzir uan navibar nguazim davariba, ko soroghafaribar aruir
asɨziba, ko asɨzir suer avɨravɨriba itiba, da bizir aghuiba puvatɨ. Eghtɨ ia dar
aman markɨ. Kɨ dar ian anogoroke.

43 Ia asɨzir kabar tam aman markɨ. Kɨ bar dar aghua. Egh ia tam amegh,
ia nan damazimɨn mɨzegham. Eghtɨ kɨ dar aghuazɨ moghɨn, kɨ bar ian
aghuagham.

44 Kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, egha kɨ bar zue. Eghtɨ ia uari isɨ na danigh,
nan gumazamizibar ikɨvɨra ikɨ, egh arazir kuraba ategh, arazir aghuibar gɨn
mangɨ nan mɨn zueghvɨra ikɨ. Ia kɨ aghuazir asɨzir mɨzirɨzibar amɨva, nan
damazimɨn mɨzeghan markɨ.

45 Kɨ Ikiavɨra Itir God. Kɨ ian Godɨn ikiasa Isipɨn kantrin aven ia inigha
azenan ize. Kɨ uabɨ bar zuezɨ nan araziba bar dera. Kamaghɨn amizɨ, ia zuegh
ikɨ nan arazir aghuibar gɨn mangɨ.

46 "Ezɨ Akar Gavgavir ia datɨrɨghɨn inizir kam, an asɨziba ko, kuaraziba ko,
bizir ongarimɨn aven itiba ko, apizir nguazimɨn davaribav gei.

47 Kamaghɨn amizɨ, ia deraghvɨra biziba tuisɨgh, bizir manam a zue, ezɨ
bizir manam a nan damazimɨn zuezir puvatɨ. Egh ia angamɨra itir bizir ia
damamiba ko ia daman koghamiba, ia deraghvɨra dagh fogh.”

12

Amizim borim bategha gɨn uabɨ zuer arazim

1 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Moses mɨgei,
2 “Nɨ kamaghɨn Israelian gumazamizibav mɨkemegh: Amizitam navim
asegh, otarim bategham, a nan damazimɨn mɨzeghvɨra ikɨ mangɨ 7plan
aruebar tugham, mati a uan iakɨnibav sozir dughiam.
3 Eghtɨ 7plan arueba gɨvaghtɨ, namba 8ɨn aruem otoghtɨ, me otarir kamɨn
mɨkarzir mogomemɨn inim atugham.
4 Amizim borim bategha ghuzir avɨrim makuri. Kamaghɨn amizɨ, a nan
damazimɨn mɨzegh, 33plan aruebar ikeghɨva gɨn ua zuegham. Dughiar
a mɨzeghvɨra ikiamimɨn, a bizir kɨ ua baghavɨra mɨsevezir tamɨn suighan
kogham. Egh a nan Purirpenim avɨnizir dɨvazimɨn aven mangan kogh,
mangɨ a ua zueghamin dughiamɨn tugham.
5 “Amizim borir guivim bategh, a 14plan aruebar mɨzeghvɨra ikiam, mati a
uan iakɨnibav sozir dughiam. A uan ghuzir avɨrim makuni, kamaghɨn amizɨ
a nan damazimɨn mɨzegh, ua 66plan aruebar ikeghɨva, gɨn ua zuegham.
6 “Egh amebam ua zueghɨva, a uan otarir iririvim o guivir iririvim
gɨnɨghnɨgh, ofan bar isia mɨghɨrim bagh, sipsipɨn igiar azenir vamɨra itim
inigh, egh uaghan ofan arazir kuraba gɨn amangamim bagh, kuarazir
bunbam inigh. An ofan kamning isɨ ofa gamir gumazim bagh God bativamin
Purirpenimɨn tiar akamɨn mangɨ.
7 Eghtɨ ofa gamir gumazim amizir kamɨn kuarazim ko sipsip inigh na bagh
ofa damutɨ, amizim ua zuegham. Eghtɨ ghuzir kam amizim damutɨ a ua
mɨzeghan kogham. A datɨrɨghɨn nan damazimɨn zuegha gɨfa. Amizim otarim
o guivim bategh, an arazir kamra damu.
8 “Amizitam sipsip givezamin dagɨaba otevegh, a kuarazir bunbar igiar
pumuning o osɨrvar igiar pumuning inigh izɨ. Eghtɨ ofa gamir gumazim
kuarazir tamɨn, ofan bar isia mɨghɨrim damu, egh kuarazir igharazimɨn,
an arazir kuraba gɨn amadir ofa damu. Eghtɨ ofa gamir gumazim kuarazir
kamningɨn ofa damightɨ, amizim ua nan damazimɨn zuegham.”

13

Gumazamiziba duaba isiva arazir kabar amu

1 Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn Moses ko Aron mɨgei,
2 “Gumazitam o amizitam, duatam o okatam o mɨkarzir ghuarir ghurghu-
ritam, an mɨkarzimɨn otogham, egh bizir kamɨn ganganim mati lepan
arɨmariam o arɨmariar ekiar igharaziba otivasava ami, eghtɨ me a inigh ofa
gamir gumazim Aron bagh mangɨ, o an otarir uaghan ofa gamiba, men tav
bagh mangɨ.
3 Eghtɨ ofa gamir gumazim deraghvɨra duar kamɨn ganigh fogh suam,
an duar kurimɨn aven itir arɨziba ghurghurigha gɨfa, ezɨ duam bar an
mɨkarzimɨn aven ghu, kar lepan arɨmariamra o arɨmariar ekiar igharazim.
Eghtɨ ofa gamir gumazim an ganigh gɨvagh, kamaghɨn mɨkɨmam, ‘Gumazir
kam, a Godɨn damazimɨn zuezir puvatɨ.’

12:3: Jenesis 17:12; Luk 2:21 **12:8:** Luk 2:24

4 Eghti duam ghurghurighti, ofa gamir gumazim duamin ganti, a
mikarzimin inimin aven mangighan kogh, egh arizir ghurghuriba
puvatighti, ofa gamir gumazim, gumazir kam mikim suam, a uabira
dipenitamin iki mangi 7plan aruebar tugh.
5 Eghti namba 7in aruemin, ofa gamir gumazim, ua gumazir kamin
duamin gan a tuisigh, eghti duamin ganganim kamaghira iki ekeveghan
koghti, a ua gumazim ateghti a 7plan aruebar uabira ua ikegh.
6 Eghti 7plan aruer kaba givaghti, ofa gamir gumazim uam an ganti, duar
kam misigh, egh ekeveghan koghti, a fogh suam, gumazir kam pura duar
kinim iti. Egh ofa gamir gumazim a mikim suam, 'Ni Godin damazimin zue.
Ni uan korotiaba ruegh, zueghiva mangi.'
7 Eghti bizir kamin gin, duam ua isiti, gumazim ua mangi ofa gamir
gumazim batogh uabi an akagh.
8 Eghti ofa gamir gumazim deraghviра gumazir kamin duamin ganti, duar
kam ekeveghti, a fogh suam, gumazir kam lepan arimariar kurar ekiam iti.
Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, 'Ni Godin damazimin
zuezir puvati.'
9 "Eghti gumazitam duar gavgavim ikiti, me an aku ofa gamir gumazim
bagh mangi.
10 Eghti ofa gamir gumazim deragh gumazimin duamin ganigh. Eghti duar
kam ghurghurigh, arizibar amuti da ghurghurigh aven emigh mizazim a
gasam,
11 gumazir kam lepan arimariam an iti.* Eghti ofa gamir gumazim
kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Ofa
gamir gumazim fogha gifa, gumazir kam a mizezir puvati, kamaghin amizi,
a pura gumazim ateghti, a uabira uan dipenimin ikian kogham.
12-13 Eghti arimariar kam bar ekevegh mangi gumazir kamin mikarzim bar
anevaraghti, ofa gamir gumazim ua gumazimin mikarzim bar deraghviram
an ganiva a tuisigham. Egh a gumazimin ganti, arimariar kam bar an
mikarzim inighti, an mikarzim bar ghurghurighti a fogham, arimariar kam
givasava ami, eghti a kamaghin gumazim mikimam, 'Ni Godin damazimin
zue.' Ezi kamaghin, gumazir kam a zuegha gifa.
14 Eghti gin, duaba bigh tuzir aven itiba azenan otivighti, gumazir kam
zueghan kogham.
15 Eghti ofa gamir gumazim uam an duabar ganti, da bighti, a gumazir kam
mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Gumazim duaba ikia egha
da bighizi dar tuziba duar toribar otivti, kamaghin a nan damazimin zuezir
puvati. Kamagh garir duam, a bar arimariar kuram.
16 Egh gin duam misighti, nir ghurghurim otoghti, gumazir kam ua ofa
gamir gumazim bagh mangi.
17 Eghti ofa gamir gumazim deragh gumazir kamin duamin ganti, an
duam misingighti an inim ghurghurigham, kamaghin gumazir kam nan
damazimin zuegham. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim, 'Ni
Godin damazimin zuegha gifa.'
18 "Eghti gumazitam okam an mikarzimin iki, egh misighti,
19 egh gin okam ikezir danganimin, an mikarzim figh ghurghurigham, o
an mikarzim aghevegh ghurghurighti, kamaghin gumazir kam ofa gamir
gumazim bagh mangi uabi isi an akagh.

---

* **13:11:** Hibruia arimariar kam ziar aviribar a dibori, "lepan arimariam." Arimariar kam lepan arimariar e datirighin garimin mirara garir puvati.

20 Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kamin okar duamin danganim deragh an ganigh. Duam tong an inivafizimin aven mangighti, an inimin ariziba ghurghurigham, eghti ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Lepan arimariar kam okar misingizir kamin danganimin otozim, a bizir bar kuram.

21 Egh ofa gamir gumazim an ganti, ariziba ghurghurighan koghti, duam tong an inivafizimin aven mangighan kogh, egh a tong deragh deraghti, ofa gamir gumazim anetighti a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh.

22 Eghti 7plan aruer kabar gin duar kam ikivira iki ekeveghti, ofa gamir gumazim fogh suam, an arimariar bar kuram, egh kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.'

23 Eghti duar mikarzimin itimin ganganim kamaghira ikia, egha ekevir puvati, kar okar kamin duar kurim. Kamaghin, ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zue.'

24 "Eghti avim gumazitamin inivafizimin isighti, an duam ghurghurigham, o a ghurghurigh aghevegham,

25 eghti ofa gamir gumazim duar kam deragh an ganigh. A ganti, duar kurir kamin ariziba ghurghurighti, duam guizbangira mikarzimin aven mangiti, ofa gamir gumazim fogham, duar kam, a lepan arimariar bar kuram. Egh a gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.'

26 Ofa gamir gumazim an ganti, arizir duamin danganimin otiviba ghurghurighan koghti, duam an inivafizimin aven mangan kogh, egh mising damuti, kamaghin ofa gamir gumazim aneteghti a uabira iki mangi 7plan dughiabar tugh.

27 Ofa gamir gumazim namba 7in dughiamin deraghvira uam an duamin ganti, duar kam ikivira iki ekeveghti, a fogh suam, kar arimariar bar kuram. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, 'Ni Godin damazimin mize.'

28 Eghti duar kam pura danganir kamin kamaghira iki, ekivan koghti, kar pura avim isizir duar kurimin danganim. Kamaghin, ofa gamir gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zue.'

29 "Eghti gumazitam o amizitam, duar muziariba an dapanim o an aghozim batoghti,

30 ofa gamir gumazim duar muziarir kaba deragh dar ganti, duar muziariba inivafizim okor bar aven mangiti, arizir aviriba duar muziarir kabar danganibar puvatigh, egh ariziba aghevegh iangurighti, ofa gamir gumazim fogham, duar kaba da arimariar bar kuram. Egh an a mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Kar dapaniba ko aghozibar otivir zighzizir arimariam.

31 Ofa gamir gumazim deravira an duar muziaribar ganti, duar muziariba inivafizim okor bar aven mangan koghti, arizir pizir aghuiba duam itir danganimin deragha otivighan koghti, a gumazim o amizim ateghti a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh.

32 Egh namba 7in aruemin, ofa gamir gumazim ua deraghvira gumazim o amizir kamin mikarzir inimin ganighti, zighzizir arimariar kam kamaghira ikiva ekivan koghti, zighzizir arimariar kam an mikarzir inim okoregha aven ghuzir puvati, eghti danganir kamin ariziba aghevegh iangurighan koghti,

33 kamaghin gumazim o amizim uan dapanir ariziba o kuar arizibagh isegh, egh a duar muziariba itir danganim gisan marki. Eghti ofa gamir gumazim, anetighti a uabira iki mangi 7plan dughiabar tugh.

34 Dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim, deraghvira gumazim o amizir kamin duar muziaribar ganigh, da kamaghira iti, o da ekefe. Egh ofa gamir gumazim kamaghin fogh suam, duar muziariba mikarzir inim okoregha aven ghuezir puvati, a kamaghin gumazim o amizimin mikim suam, 'Ni Godin damazimin zue.' Eghti gumazim o amizir kam uan korotiaba ruegh, egh a zuegham.
35 Gumazim o amizim zueghamin dughiamin gin duar muziariba otivigh ekivti,
36 ofa gamir gumazim ua deraghvira gumazim o amizir kamin inivafizimin gan. An duaba ekeveghti, ofa gamir gumazim fogh suam, gumazim o amizir kam a zuezir puvati. A ua arizir aghevir ianguriba bagh ruian kogham.
37 Eghti ofa gamir gumazimin damazimin, duar muziarir kaba kamaghira iki, egh ekivan koghti, arizir pizir aghuiba duar muziariba itir danganibar otivighti, ofa gamir gumazim fogh suam, zighzizir arimariar kam misingasava ami. Egh a gumazim o amizim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuegha gifa.'
38 "Egh gumazitam o amizitam, ghuarir ghurghurir dafoziba an mikarzir inimin otoghti,
39 ofa gamir gumazim deragh mikarzir nir ghurghurir kabar gan, da ghurghurigh taghtaghan koghti a fogh suam, da ghuarir kiniba mikarzimin otifi. Kamaghin, gumazir kam nan damazimin zue.
40 "Eghti gumazimin dapanir ariziba asighiregh, onarim misegh, a Godin damazimin mizezir puvati. A zue.
41 Egh an minedevimin itir ariziba asighiregh, onarim misegh, a Godin damazimin zuegham.
42 Eghti ghuarim an dapanir ginkevimin itir onarim o minedevimin itir onarimin otoghti, duabar ganganim aghevegh ghurghurighti, ofa gamir gumazim fogh suam, ghuarir kam a lepan arimariar bar kuram.
43 Egh ofa gamir gumazir kam deragh ghuarir kamin ganighti, ghuarir kamin duamin ganganim aghevegh ghurghurigh, mati gumazim lepan duar arimariam an mikarzimin inimin iti,
44 a kamaghin fogh suam, gumazir ghuarir an dapanimin itir kam, a lepan arimariar bar kuram. Kamaghin, ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.'
45 "Eghti gumazitam duar kurar kamagh garitam iki, a korotiar bibizibar aghuigh, uan dapanir arizim batoghan kogh, egh dafarimin uan akam avaragh, egh pamten kamaghin dim mikim, 'Ki zuezir puvati. Ki zuezir puvati.'
46 Gumazir arimariar kamagh garim ikivira ikiva, nan damazimin zueghan kogham. A uan namakaba ategh danganir me itimin azenan uabira ikiam."

Moses Osirizir Araziba, bizir korotiabagh amima da mizezibav gei

47-48 Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, "Dughiar mabar, bizir inibagh amima da ikuviba, kar lepan arimariamin min inir kabar aven itiba. Da, korotiaba ko, nir avizir me sipsipin arizibar ingariziba ko, nir tretin aghuibar ingariziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me asizibar inimin ingariziba, da dar otifi.
49 Egh nir kam, arimariar kurar kam an aven ikiti, garim o aghevim an otoghti, me nir kam inigh mangi ofa gamir gumazimin akagh.

50 Eghti ofa gamir gumazim a inigh deragh an ganigh, egh arimariar kurar
kam itir bizir kam isi danganir igharazitam datighti, a uabira iki mangi 7plan
aruebar tugh.
51 A namba 7in aruemin deraghvira uam an ganti, arimariar kurar kam,
a korotiam o inimin bar ekeveghti, a fogh suam, kar lepan arimariam. Ezi
korotiar kam o nir kam, a nan damazimin zuezir puvati.
52 Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim korotiar kam avimin a tuaghti, a
bar isigh. Bizir kam lepan arimariamin min a bato, eghti a bar isi mighirigh.
53 "Eghti ofa gamir gumazim deraghvira korotiar kamin ganti, a kamaghira
ikiti, arimariar kuram korotiar kam bar a inighan kogham,
54 eghti a me mikemeghti me korotiar kam ruegh egh anetighti, a iki mangi
7plan aruebar tugh.
55 Eghti ofa gamir gumazim gin deraghvira uam arimariar bar kurar
kamin ganti, a korotiamin avizir manamin aven, o azenan otoghti, arimariar
kurar kamin ganganim kamaghira ganti, an ganganim garim o aghevim
ikivira ikiti, a fogh suam, a nan damazimin zuezir puvati. Arimariar kurar
kam ti ekeves, o puvati, kar pura bizim, ofa gamir gumazim an ekivamin
arazim ginighnighan kogham. A fogha gifa, a nan damazimin zuezir pu-
vati. Kamaghin, ofa gamir gumazim, korotiam avimin a tuaghti a bar isi
mighirigh.
56 "Me a rueghti, gin ofa gamir gumazim deraghvira uam an ganigh, bizir
lepan arimariamin min garim givaghti, a korotiar avizir kam abikigh o
asizimin mikarzir nir kam, a ikuvizi naghira anetugh a makunigh.
57 Eghti gin, arimariar kurar kam, ua korotiar kamin otivti, kamaghin
korotiar kamin ghuavim avimin a tuaghti, a isi bar mighirigh.
58 Egh a korotiam o asizimin mikarzimin inim ruer dughiamin, lepan
arimariamin min itir puvati, an ghuavim ua namba 2in dughiamin a rueghti,
korotiar kam nan damazimin zuegham.
59 "Arimariar bar kuramin min itir bizir inibagh amima da ikuvim, Akar
Gavgavir kam an gun migei. Mati korotiaba ko, nir avizir me sipsipin ariziba
ko, nir tretin aghuibar ingariziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me
asizibar inibar ingariziba. Akar Gavgavir kam ghaze, korotiar kaba, da zue,
o da nan damazimin zuezir puvati."

14

Lepan arimariam givaghti zueghamin arazim

1 Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei,
2 "Gumazir manam lepan min garir arimariar kuram an iti, kar Arazir
Moses Osirizim. An arimariam givaghamin dughiamin, a nan damazimin
zueghsi, me a inigh ofa gamir gumazim bagh mangi.
3 Eghti ofa gamir gumazim a inigh danganir me itimin azenan mangi, egh
deragh an mikarzimin ganigh. Eghti lepan min garir arimariam guizbangira
bar givaghti,
4 ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nan damazimin kuarazir
angamira ikia zuezir pumuning, ko sidan temer otevitam, ko benir aghevir
tam, ko temer hisopin aguatam, da inigh izi.
5 Eghti ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nguazir minetam inigh
daghurir aghuitamin mangi dipar igiar dikiriatam tuigh, a inigh izi. Egh me
gin kuarazir kamningin tam inigh, minem gisin an suiragh a misueghti, an
ghuzim minemin magiri.

14:2: Matyu 8:4; Mak 1:44; Luk 5:14; 17:14

6 Eghtɨ ofa gamir gumazim kuarazir igharazim ko temer sidan otevir kam,
ko benir aghevir kam, ko hisopɨn aguam isɨ ghuzim itir dɨpam darugh,
zuamɨram anesigh.
7 Egh gumazir kam nan damazimɨn zueghsɨ, me 7plan dughiabar dɨpar
ghuzim itim a gisɨn a kavamang. Egh ofa gamir gumazim kamaghɨn a
mɨkɨm, ‘Nɨ datɨrɨghɨn Godɨn damazimɨn zuegha gɨfa.’ Egh ofa gamir gumazim
kuarazir angamɨra itim inigh, nguibamɨn azenan mangɨ, egh dadaba itir
danganimɨn aneteghtɨ a mɨghegh mangɨ.
8 Gumazim zueghsɨ a uan korotiam ruva, dapanir arɨziba ko uan
mɨkarzimɨn arɨziba bar dagh isegh uabɨ ruegh. A kamaghɨn damigh, nan
damazimɨn zuegh, egh nguibamɨn aven mangɨ, egh 7plan aruebar a uan
purirpenimɨn azenan ikɨ.
9 Egh aruer namba 7ɨn, gumazir kam ua, uan dapanir arɨziba bar dagh
isɨva, ghuamasɨziba ko sevanir arɨziba, ko namnamɨn arɨzir maba sara isegh,
egh a uabɨ ruva uan korotiam sara ruegh, egh nan damazimɨn zuegham.
10 “Egh namba 8ɨn dughiamɨn, a sipsipɨn apurir pumuning ko sipsipɨn
amebar azenir vamɨra itim inigh. Da bar deragh egh duatam dar mɨkarzibar
ikian kogham. Egh a wit tuamin ofan mɨn, a 3 kilogremɨn plauan aghuiba
ko olivɨn borem sara da veregh da inigh. Egh olivɨn borer itarir pumuning
gingegh.
11 Egh a sipsipba ko plaua ko olivɨn borem inigh na bativamin Purir-
penimɨn izɨ. Eghtɨ ofa gamir gumazitam an akuraghtɨ a zuegham. Ofa
gamir gumazim, gumazir kam ko ofan kaba sara a inigh, na bativamin
Purirpenimɨn tiar akamɨn izɨ, nan damazimɨn tugham.
12 Egh datɨrɨghɨn ofa gamir gumazim sipsipɨn apurir kamningɨn tam inigh
olivɨn borem sara ofa damu, mati an osɨmtɨzim agevir ofa. A faragh bizir
kaba dafarimɨn dar suiragh da fegh dar amutɨ da nan damazimɨn ighuava-
mangɨ.
13 Ofa gamir gumazim sipsipɨn kam isɨ, ofan bar isia mɨghɨriba ko, arazir
kuraba gɨn amadir ofaba bagha me bulmakaubav sozir danganimɨn mangɨ
a mɨsueghtɨ an aremegh. Guizbangɨra, osɨmtɨzim agevir ofaba, da arazir
kuraba gɨn amadir ofabar mɨrara ghu. Kar nan bizimra, ezɨ kɨ God, kɨ a isa ofa
gamir gumazibagh anɨngi. Kamaghɨn amizɨ, ofa gamir gumazim kamaghɨn
damuam.
14 Egh gɨn ofa gamir gumazim sipsipɨn ghuzir taba inigh, gumazimɨn
kuarir guvimɨn itir kuarir apebamɨn amɨrazim datɨgh, egh an agharir gu-
vimɨn amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamɨn dagarir
amebar agharir guvimɨn amadaghan itim datɨgh.
15 Egh ofa gamir gumazim olivɨn boremɨn taba inigh uan dafarir kɨriam
gingegh, egh borer kam dafarimɨn an suiragh.
16 Egh a uan agharir guvimɨn amadaghan itir dafarir puzir bizibar
akakazim isɨ, uan dafarir kɨriamɨn itir borer kam darugh, egh 7plan dughi-
abar Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn a kavamang.
17 Egh gɨn ofa gamir gumazim borer an dafarimɨn ikiavɨra itir taba
inigh, gumazir zueghamimɨn kuarir guvimɨn itir kuarir apebamɨn amɨrazim
datɨgh, egh uaghan olivɨn borem isɨ gumazir kamɨn agharir guvimɨn
amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamɨn dagarir amebar
agharir guvimɨn amadaghan itim datɨgh, danganir kaba, a faragha ghuziba
dagh arɨki.
18 Egh borer nar ofa gamir gumazimɨn dafarimɨn ikiavɨra itiba, gu-
mazir kamɨn dapanim gingegh. Arazir kamɨn a gumazim damightɨ, a nan

damazimin zuegham.

19 “Egh ofa gamir gumazim ofan arazir kuraba gin amangamin asizimin
ofa damuti, gumazim nan damazimin zuegham. Egh a gin, ofan bar isia
mighirim damusi, asizim misogham.
20 Egh an asizir kam, wit tuer ofa sara, ofa gamir dakozimin ofa damu. Egh
arazir kamin ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuraba gin amangisi
ofa damuti, gumazim nan damazimin bar zuegham.
21 “Eghti gumazim uabi zueghsi bizir ofa damuamibagh ivezamin dagiaba
puvatigh, a sipsipin nguzir apurir vamirara inigh. Sipsipin kam a gumazimin
osimtizim agevir ofa. Eghti gin ofa gamir gumazim an suiragh a fegh a
damuti a nan damazimin ighuavamangi. Gumazir kam, 1 kilogrem plauan
aghuim uaghan a inigh, olivin borem sara a veregh wit tuer ofa damu. Egh
a olivin borer aghuir itarir pumuning viraram aningin suiragh izi.
22 A dagiaba otevegh sipsipbagh ivezan iburagh, a kuarazir bunbar
pumuning inigh ofa damusi izi. Egh kuarazir tam arazir kuraba gin amadir
ofa damuva, egh kuarazir igharazim, bar isia mighirir ofa damu.
23 Namba 8in aruemin, gumazir kam uabi zueghsi, bizir kaba bar ada inigh
nan damazimin ofa gamir gumazim bagh na bativamin Purirpenimin tiar
akamin mangi.
24 Eghti ofa gamir gumazim osimtizim agevir ofa bagh sipsipin nguzir
kam ko olivin borem inigh, dafarimin an suiragh a fegh a damuti a nan
damazimin ighuavamangi.
25 Egh ofa gamir gumazim osimtizim agevir ofa bagh sipsipin nguzir kam
misuegh, egh ofan ghuzir taba inigh, gumazir uabi zusi damuamin gumazir
kamin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh an agharir
guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir
amebar agharir guvimin amadaghan itim datigh.
26 Egh ofa gamir gumazim olivin borer taba inigh uan dafarir kiriam
gingegh, egh borer kam dafarimin an suiragh.
27 Egh a uan agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir akakazim isi,
uan dafarir kiriamin itir borer kam darugh, egh 7plan dughiabar Ikiavira
Itir Godin damazimin a kavamang.
28 Egh gin ofa gamir gumazim borer an dafarimin ikiavira itir taba
inigh, gumazir zueghamimin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim
datigh, egh uaghan olivin borem isi gumazir kamin agharir guvimin
amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebar
agharir guvimin amadaghan itim datigh, danganir kaba, a faragha ghuziba
dagh ariki.
29 Egh borer nar ofa gamir gumazimin dafarimin ikiavira itiba, gumazir
kamin dapanim gingegh. Egh arazir kamin a gumazim damighti, a nan
damazimin zuegham.
30 Egh ofa gamir gumazim, gumazir kam kuarazir bunbar ofa damuasa
inigha izezimning, an aning inigh.
31 A kuarazir tam, arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh igharazim an
ofan bar isia mighirim damu. Egh a uaghan wit tuer ofa ko kuarazir bunbar
kamning sara ofa damu. Arazir kamin ofa gamir gumazim, gumazir nan
damazimin zueghamin kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damu.
32 Arazir kam, gumazir uan lepan min garir arimariam agivsi, egh dagiaba
otevegh, ofan asizibagh ivezan iburagham, an arazir kamin gin mangiva,
nan damazimin zuegham.”

Arimariar kuram dipenim damighti dipenim ikuvighamim

33 Ikiavira Itir God, kamaghin Moses ko Aron migei,
34 “Ia gin Kenanin nguazimin mangegh an ikiam, nguazir ki ia daningamin
kam, a ian nguazimra ikiam. Egh dughiar ia Kenanin ikiamim, ki ti lepan min
garir arimariar kuram damighti, a dipenir tabar amuti da ikuvigham.
35 Eghti dipenir ghuavim mangi ofa gamir gumazim kamaghin a mikimam,
‘Ki asighasizir mam arimariar kuramin min an gari an nan dipenimin otogha
nan dipenim gasighasisi.’
36 Eghti ofa gamir gumazim kamaghin oreghiva, gumazim mikimti, a
dipenimin aven itir biziba bar da ater azenan mangam. Eghti gumazim
kamaghin damighan koghti, ofa gamir gumazim izi kamaghin a mikimam,
‘Bizir dipenimin aven ikiavira itir kaba bar Godin damazimin ikuvigha mize,
ezi a dar anogoroke.’ Eghti gumazim biziba bar da inigh azenan mangiti, ofa
gamir gumazim aven mangi dipenimin ganam.
37 A bar deraghvira bizir dipenimin biribagh ami da ikuvimin ganam. Egh
a gantima, bizir gariba ko agheviba torir muziariba biribar arighti a suam,
bizir kam bar biribar aven ghu,
38 egh ofa gamir gumazim azenan mangigh kamaghin mikim suam,
‘Dipenir kam, a 7plan dughiabar pura ikiam.’
39 Egh dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim ua izi dipenim getiv an
ganam. Eghti asighasizir kam birimin otogh bar ekeveghti,
40 ofa gamir gumazim me mikemeghti, me bizir kurar kam itir dagiaba
asigh, egh nguibamin azenan mangi danganir me ghua bizir mizirizir nan
damazimin zuezir puvatiziba makuri naghin, da makunigh.
41 Me dar amigh givagh, nguazir misingizir dagiar dipenimin aven biriba
bar da avarazim angarigh. Egh da inigh nguibamin azenan mangi, danganir
bizir kuraba akurir naghira da kunigh.
42 Egh me dagiar igiaba inigh dagiar kabar danganibar arigh, ua birir
kabar ingarigh. Egh nguazir kumkuar igiam inigh dipenimin biriba ua dar
aghu da avegh.
43 “Eghti me ingangarir kam damighti, an gin asighasizir kam ua birimin
otoghti,
44 ofa gamir gumazim ua dipenimin mangi, egh deraghvira a getiv an
ganigh. Asighasizir kam otogh bar ekevegh dipenim damighti a ikuvigh, egh
dipenir kam a nan damazimin mizegha gifa.
45 Kamaghin amizi, me dipenir kam apirigh dagiaba ko temeba bar ada
angarigh. Egh me da inigh nguibamin azenan mangi, danganir me nan
damazimin zuezir puvatizir biziba makuri naghin da makunigh.
46 “Egh dipenir mizezir kam, gumazitam an aven mangi, a nan damazimin
mizeghiva kamaghira iki mangiti aruem magirigham.
47 Eghti gumazitam dipenir kamin aven dami, o an aven dakuam, kam-
aghin a uan korotiaba ruegh.
48 “Eghti ofa gamir gumazim ua izi dipenimin ganti, an biriba deragham,
eghti asighasizir kam uam a batoghan koghti, a kamaghin me mikimam,
‘Dipenir kam a Godin damazimin zue.’ A fo, bizir lepan arimariar kuramin
min garir dipenibagh asighasizir kam, a ua itir puvati. Asighasizir kam, a
gifa.
49 Arazir dipenim gamima a ua nan damazimin zuezim, a kamakin. Ofa
gamir gumazim me mikemeghti, me nan damazimin kuarazir angamira ikia
zuezir pumuning, ko sidan temer otevir tam, ko benir aghevir tam, ko temer
hisopin aguatam, inigh izi.

50 Eghti ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nguazir minetam inigh
daghurir aghuitamin mangi dipar igiar dikiriam tuigh, a inigh izi. Egh gin
ofa gamir gumazim kuarazir kamningin tam inigh, minem gisin an suiragh
a misueghti an ghuzim minemin magiri.
51 Eghti ofa gamir gumazim kuarazir angamira itir igharazim ko temer
sidan otevir kam, ko benir aghevir kam, ko hisopin aguam da isi ghuzim itir
dipam darugh, egh zuamira da asigh. Egh gin 7plan dughiabar dipar ghuzim
itim dipenimin a kavamang.
52 Ofa gamir gumazim kamaghin damuti dipenim nan damazimin
zuegham.
53 Egh ofa gamir gumazim kuarazir angamira itim inigh, nguibamin
azenan mangi, egh dadaba itir danganimin aneteghti a mighegh mangi.
Kar dipenimin mizirizibа agevir arazim, eghti dipenim nan damazimin ua
zuegham.
54-56 “Arazir kaba, da gumazamizir arimariar kuraba itiba ko gumaza-
mizir duar muziariba itiba ko, okaba ko duar mikarzimin otiviba, ko
asighasizir korotiaba ko dipenibagh amima da nan damazimin mizeziba, da
bizir mizirizir kabanangin ia migei.
57 Akar Gavgavir kaba, da ian akaghti ia fogh suam, bizir manaba nan
damazimin zue, ezi bizir manaba zuezir puvati.”

15

Mikarzimin otivir mizirizir mabar Akar Gavgaviba

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei,
2 “Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim suam:
“Gumazitam, an mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an
azenan otivti, egh ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham.
3 Egh duamin ghuzir mitizir kam, an mikarzir mogomemin akamin oti-
vam, o bizir kam gavgavigh dipam ivemarir tuavim apirighti, gumazir kam
nan damazimin mizegham.
4 Eghti danganir an apiaghiriba o akuiba, da bar mizegham.
5-6 Tina gumazir kamin misiamin suiragham, o an apiaghiri bizitam
daperagh, kamaghin a uan korotiaba ru, egh dipamin uabi ruegh, egh nan
damazimin mizegh iki mangiti aruem magirigham.
7 Eghti gumazir manam o amizim uan dafarim isi gumazir duar kam itimin
mikarzimin suiragh, a uan korotiaba ru egh uabi ruegh, egh mizegh iki
mangiti aruem magirigham.
8 Eghti gumazir duar kam itim, a gumazir nan damazimin zuezim gi-
parighti, gumazir kam uaghan mizegh, uan korotiam ru, egh uabi ruegh
mizegh iki mangiti aruem magirigham.
9 Eghti gumazir duar kam itim, an hoziam gisin itir dabirabim daper-
agham, eghti bizir kam uaghan mizegham.
10 Eghti gumazitam uan dafarimin gumazir kam aperazir dabirabimin
suiragham, a uaghan mizegh, iki mangiti aruem magirigham. Eghti gu-
mazitam gumazir bizir an gaperaghav ikezim inigh aneter mangam, a
uaghan uan korotiam ru egh uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem
magirigham.
11 Eghti gumazir duar kam itim faragh uan dafariba rueghan kogh, egh
gumazir igharazimin suiraghti, gumazir igharazir kam uan korotiam ruegh
egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizeghiva ikivira iki mangiti aruem
magirigham.

12 Eghtɨ gumazir duar kam itim, nguazir mɨner tamɨn suiraghtɨ, kamaghɨn,
me mɨner kam abɨkigh. Egh a uan dafarimɨn temer itarimɨn suiraghtɨ,
kamaghɨn, me itarir kam deragh dɨpamɨn a ruegh.
13 “Eghtɨ gumazir kamɨn duar mɨtɨzir dɨpaba itim gɨvaghtɨ, a 7plan dughi-
abar ikegh zuegham. Egh a mangɨ uan korotiam ruegh, egh dɨpar aghuim
guruegh, egh nan damazimɨn zuegham.
14 Eghtɨ namba 8ɨn dughiam otoghtɨ, a kuarazir bunbar pumuning
inigh mangɨ God bativamin Purirpenimɨn tiar akamɨn Ikiavɨra Itir Godɨn
damazimɨn tughɨva, kuarazir bunbar pumuning isɨ ofa gamir gumazim
danɨngigh.
15 Eghtɨ ofa gamir gumazim, kuarazir kamningɨn tam isɨ arazir kuraba gɨn
amadir ofa damu, egh kuarazir igharazim isɨ ofan bar isia mɨghɨrim damu.
Arazir kamɨn, a gumazir kamɨn akuraghtɨ, an mɨzɨrɨzim gɨvaghtɨ, gumazim
ua Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn zuegham.
16 “Eghtɨ gumazitam, dɨpam puram an mɨkarzir mogomemɨn otivtɨ, a
mɨzegham, a uan mɨkarzim bar dɨpamɨn a ruegh, egh ikɨ mangɨtɨ aruem
magɨrɨgham.
17 Eghtɨ dɨpar kam an korotiam o inim o asɨzibar inibar ingarizir bizitam
gireghtɨ, a dɨpamɨn a ruegh, eghtɨ bizir kam mɨzegh ikɨvɨra ikɨ mangɨtɨ aruem
magɨrɨgham.
18 “Gumazim amizim ko dakuigh, egh aning mɨzegham. Aning uaning
ko akuigha gɨvazir dughiamɨn, aning mangɨ dɨpamɨn ruegh, egh aning
mɨzɨrɨzim sara mɨzeghvɨra ikɨ mangɨtɨ aruem magɨrɨgham.
19 “Amizim uan iakɨnibav sozir dughiamɨn, a mɨzɨrɨzim sara ikɨ mangɨtɨ
7plan arueba gevegham. Eghtɨ gumazitam o amizitam an suiragh, a
mɨzɨrɨzim sara kamaghɨra ikɨ mangɨtɨ aruem magɨrɨgham.
20 Eghtɨ dakozir an akuim ko an apiaghirir biziba, da bar mɨzegham.
21-23 Gumazitam o amizitam dafarim isɨ an dakozim o bizir an apiav
ikezibar suiragh, a mɨzegham. Egh a uan korotiam ruegh egh dɨpamɨn bar
uabɨ ruegh, egh a mɨzegh ikɨ mangɨtɨ aruem magɨrɨgham.
24 Eghtɨ gumazitam, amizir uan iakɨnibav sozir dughiamɨn a ko dakutɨ,
amizir kamɨn mɨzɨrɨziba an ikɨ mangɨ 7plan dughiabar tugham. Eghtɨ
dakozir manam gumazim a dakuam, a uaghan mɨzegham.
25 “Amizitam uan iakɨnibav sozir dughiam batozir puvatɨgha pura dughiar
igharazir mabar ghuzim bati, o an iakɨnibav sozir dughiam ikiavɨra itima a
ghuzim bata dughiar ruarimɨn ghuavɨra iti, kamaghɨn a mɨzɨrɨzim sara ikɨ
mangɨtɨ, ghuzim bar gɨvagham.
26 Egh a dughiar kamɨn dakozir manam gakui, o dabirabir manam gaper-
aghav ike, bizir kaba uaghan mɨzegham.
27 Eghtɨ gumazitam o amizitam bizir an apiav kezitamɨn suiragham, a
uaghan mɨzegham. A uan korotiaba ruegh, egh dɨpamɨn bar uabɨ ruegh. Egh
a mɨzɨrɨzim sara ikɨ mangɨtɨ, aruem magɨrɨgham.
28 Amizimɨn ghuzim gɨvaghtɨ, a 7plan dughiabar ikegh nan damazimɨn
zuegham.
29 Eghtɨ namba 8ɨn dughiam otoghtɨ, a kuarazir bunbar pumuning inigh
izɨ, egh mangɨ na bativamin Purirpenimɨn tiar akamɨn ofa gamir gumazim
danɨngigh.
30 Eghtɨ ofa gamir gumazim, kuarazir kamningɨn tam isɨ arazir kuraba gɨn
amadir ofa damu, egh kuarazir igharazim isɨ ofan bar isia mɨghɨrim damu.
Eghtɨ arazir kamɨn, an amizir kamɨn akuraghtɨ, an mɨzɨrɨzim gɨvaghtɨ, a ua
Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn zuegham.

31 “Gua kamaghira, Akar Gavgavir kamra Israelia daningigh. Me nan
damazimin mizegha itir dughiamin, me uari bagh deraghvira gan. Me
uan miziriziba bar dar saghon iki. Nan Purirpenim men tongin iti, eghti
me miziriziba sara ikiva, an aven mangan marki. Puvatighti me nan
Purirpenim damuti a mizegham. Me kamaghin damuti, ki me misueghti me
arighiregham.”
32 Akar Gavgavir kaba, gumazim o amizimin mikarzim duaba a batifi, ezi
gumazim amizim ko akuima an dipam an mikarzim gire, bizir kam aning
gamima aning nan damazimin mize, kar an Akar Gavgaviba.
33 Egha Akar Gavgavir kaba, amizibar iakinir arimariam migei. Egha a
gumazitam ko amizitam ghuzir mitizim men mikarzir mogomem bato, Akar
Gavgavir kam me migei. Egha uaghan gumazir amizir mizirizim sara itim
koma akuim migei.

Dughiar Ekiar God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadim

16

(Sapta 16)

Ofa gamir gumazibar dapanim ofa gamua gumazamizibar arazir kuraba gin amadi

1 Aronin otarir pumuning faragha, Ikiavira Itir Godin akam batuegha, a
bagh ofa damuasa an boroghin zui. Ezi an aning misoghezi aning aremegha
gifa, ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:
2 “Ni uan avebam Aron mikemegh. A zurara nan purirpenimin aven
nir ekiamin akirangin Danganir Bar Anogoroghezimin pura mangiva, Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiar asuamin guamin tuivan marki. Ki ghuariar
mamin tongin iki, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam gisin ikiam,
kar arazir kuraba gin amadir danganim. Kamaghin amizi, ki uabi dughiam
atighti, an an aven mangi. A pura danganir kamin aven mangighti, ki a
misueghti an aremegham.
3 Aron Danganir Bar Anogoroghezimin aven mangisi, a faragh arazir
kuraba gin amadir ofa bagh bulmakaun apurir igiatam inigh, egh ofan bar
isia mighirim bagh sipsipin apuritam inigh.
4 “Aron faragh deraghvira dipamin uabi ruegh, egh gin korotiar kabar
aghu, kar korotiar ki uabi ofa gamir gumaziba bagha miseveziba, ezi da
bar zue. Korotiar kaba bar, me deraghavira nir ghurghurir aghuimin dar
ingari. Aron ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar ruarir azenan
itim arugh, egh an aven azuir trausiziar otevim arugh. Egh inir ruarim isi
uan ivariam gikegh, egh inir dapanir asuar ruarim uan dapanim gighuigh a
ikegh.
5 “Eghti Israelian gumazamiziba ofan arazir kuraba gin amadir ofa bagh,
memen apurir pumuning inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipin
apurir vamira inigh izi Aron danighti, a da iniam.
6 “Egh Aron uabi inizir bulmakaun apurir kamin ofa damu, egh uan arazir
kuraba ko an adarazir arazir kuraba gin amang.
7 “Egh a gin memen apurir kamning inigh mangi Ikiavira Itir God bati-
vamin Purirpenimin tiar akamin izi nan damazimin tugh.
8 Egh a dagiar pumuning inigh, mamin osizirim kamaghin migei, ‘Kar
Ikiavira Itir Godin ofa’ ezi igharazimin osizirim kamaghin migei, ‘Kar

16:2: Hibru 6:19 **16:3:** Hibru 9:7 **16:5:** Ofa Gami 9:7; Hibru 5:1-3; 7:27-28; 9:7

Asaselin ofa.’ Egh a dagiar pumuning modogh, egh vaghvagh aningin
akakagham, Ikiavira Itir God bagh memen tam amisevegh, egh tam asem
Asasel bagh anemisefegh.*
9 Egh Aron memen Ikiavira Itir God bagha misevezir kam inigh, egh ofan
min gumazamizibar arazir kuraba gin amadir ofa damu.
10 Egh an asem Asasel bagha inabazir memen kam misoghan marki.
Aron a inigh nan damazimin izi. Egh a memen kam, asem Asasel bagh
gumazamiziba puvatizir danganimin anemadagh. Eghti memen kam gu-
mazamizibar arazir kuraba ater mangam.
11 “Aron ofan kabagh amua arazir kuraba gin amadir dughiamin, an arazir
kamin gin mangi. A faragh bulmakaun kam inigh egh an aku izi, a misuegh
uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gin amadir ofa damu.
12-13 Egh a gin minetam inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin itir ofa
gamir dakozimin mangi, egh avir mikiar isia itiba minem daghuigh, da
inigh inir ekiamin girakirangin itir Danganir Bar Anogoroghezimin mangi.
Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin dafarir pumuning pauran mughuriar
aghuim zuim a daghuigh, a isi avir kam datighti, pauran kamin migharim,
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam avaragham, kar arazir kuraba
gin amadir danganim. Migharir gavgavir kam ikiti, kamaghin Aron uabi,
arazir kuraba gin amadir danganimin ganan kogham. An an ganighti, ki a
misueghti an aremegham.
14 Egh a bulmakaun apurimin ghuzitaba inigh, uan dafarir puzim a
darugh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin pin arazir kuraba gin amadir
danganimin guamin a kavamang. Egh 7plan dughiabar kamaghira ua
ghuzir taba uan dafarir puzimin da inigh, Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siamin guamin da kavamang.
15 “Egh gin a gumazamizibar arazir kuraba gin amadir ofa bagh memen
kam misuegham. Egh a memen ghuziba inigh, purirpenimin aven inir
ekiamin girakirangin Bar Anogoroghezir Danganimin mangi, egh ghuzir
muziarir taba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuamin pin itir arazir
kuraba gin amangamin danganim, a gisin da kavamangam. Egh taba isi
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da kavamang, mati a faragha
bulmakaun ghuzibagh amizi mokin.
16 Egh arazir kamin a Bar Anogoroghezir Danganim damighti, a nan
damazimin zuegham. Guizbangira, Israelian gumazamiziba arazir
mizirizibagh amua nan akaba batuegha, arazir kurar aviribagh ami, ezi
arazir kam Bar Anogoroghezir Danganim gamima, a mize. Na bativamin
Purirpenim men tongin iti, ezi men arazir kurar kaba da Purirpenimin
bizibagh amima, da bar nan damazimin mize. Kamaghin amizi, Aron
ghuzitaba inigh, na bativamin Purirpenimin danganir igharazibar
kamaghira dar amigh. Mati a faragha Bar Anogoroghezir Danganim gamizi
mokin. Arazir kamra, a Purirpenim damuti a ua zuegham.
17 Aron ofan kam damuva, uan arazir kuraba ko an adarazi ko Israelian
gumazamiziba sara bar da gin amadagham. A Bar Anogoroghezir Dan-
ganimin aven mangiti, gumazir igharazitam na bativamin Purirpenimin
aven mangan kogham, egh kamaghira iki mangiti Aron uam azenan
izegham. Ki bar men anogoroke.

---

* **16:8:** Hibrun akam, akar kam deragha migeir puvati. Gumazir maba ghaze, Asasel, a Satanin ziam, o duar kurar mam. Ezi marazi ghaze, kar danganir misingizimin danganir kurar mam. Ezi marazi kamaghin akar kamin mingarim ginighnigha ghaze, “Ni danganitamin anemadagh.” **16:15:** Hibru 9:12

18-19 Egh gin Aron Bar Anogoroghezir Danganim ategh azenan mangi, egh
ofan bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi. Israelian arazir kuraba
ofa gamir dakozir kam gamima, a nan damazimin mize. Kamaghin amizi,
Aron ofa gamir dakozir kam damighti a zueghsi, a bulmakaun kam ko
meme virara, aningin ghuzir muziarir taba inigh, egh ofa gamir dakozimin
mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar arikigh. Egh
dafarir puzim ghuzim darugh 7plan dughiabar ofa gamir dakozimin a
kavamang. Arazir kamin a ofa gamir dakozim damighti a zuegham. Egh a
ofa gamir dakozim ateghti, a nan ingangarim baghvira ikiam."

Memen Israelian arazir kuraba aterim, a ghugha gifa

20 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Aron Bar Anogoroghezir Dan-
ganim ko na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim damuti, da
zueghamin ingangarir kam agivagh, egh a memen asem Asasel bagha
misevezir kam inigh, Ikiavira Itir God bagh izi.
21 Eghti memen angamira itim, a uan dafarimning isi an dapanim gisin
datigh, egh Israelian gumazamizibar arazir mizirizíba, ko akam batozir
araziba ko men arazir kurar aviriba bar dar gun mikemegh. Egh arazir
kamin an arazir kuraba isa memen dapanim gati. Egh gin a meme isi
gumazir a misevezimin dafarim datighti, gumazir kam meme inigh gumaza-
miziba puvatizir danganimin mangi.
22 Egh danganir kamin aneteghti, memen kam Israelian arazir
kurabar osimtizim inigh da aterıva gumazamiziba puvatizir danganimin
mangigham.
23 "Eghti ingangarir kam givaghti, Aron na bativamin Purirpenimin aven
mangigh, ofa gamir gumazimin korotiar an arugha Bar Anogoroghezir
Danganimin aven ghuzim suegh. Egh a korotiar kam ateghti, a Purirpenimin
aven iki.
24 Egh a mangi Purirpenimin divazimin aven dipamin bar uabi ruegh, egh
ua uan ofa gamir gumazimin korotiar igharazibar aghuigh. A gin azenan
izegh, ofan bar isia mighirir pumuning damigh, a ua bagh ofan tam damigh,
egh ofan igharazim gumazamiziba bagh a damigh. Ofan kamningin, a uan
arazir kuraba ko gumazamizibar arazir kuaba gin amadagham.
25 Egh a men arazir kuraba gin amangisi ofa gamizir asizimin ovim isi
ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim bar an isi mangiti, a bar mighirighti,
averenir kinim otogham.
26 Eghti gumazir faragha meme inigha gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ghugha anetaghizi a ghuzim, a faragh uan korotiaba ruva, dipamin
uan mikarzim sara ruegh, egh gin, a ua danganir me itimin aven izam.
27 Me bulmakaun apurim, ko memen ofan arazir kuraba gin amadim,
ofa gamir gumazim faragha aningin ghuziba inigha, uan arazir kuraba ko
gumazamizibar arazir kuraba sara gin amangasa, Bar Anogoroghezir Dan-
ganimin aven ghu. Egh gin me asizir kamningin kuamning inigh nguibamin
azenan mangam. Egh me aningin iniba ko tuziba ko buariba tueghti, avim
aning bar isi mighirigh mangiti, averenir kinim otogham.
28 Egh gin gumazir aning tuazir kam, uan korotiaba ruegh, egh dipamin
uan mikarzim bar a rueghiva, a gin, ua danganir me itimin aven izam."

God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam damuamin arazim

29 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia Akar Gavgavir kam zurara

16:23: Esekiel 44:19 **16:27:** Hibru 13:11 **16:29:** Ofa Gami 23:26-32; Diboboniba 29:7-11

an gɨn mangɨ. Iakɨnir namba 7, an dughiar namba 10ɨn, ia Israelia ko ikɨzir igharazibar gumazamizir ian tongɨn itiba bar, ia dagheba ko agoroger araziba atakigh, egh ia ingangariba ategh avughsɨ.
30 Arazir kamɨn mɨngarim kamakɨn: Dughiar kamra, ofa gamir gumazim ofa damuva ian arazir kuraba gɨn amangam, eghtɨ ia Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn zuegham.
31 Dughiar kam, kar nan dughiar ekiamra. Eghtɨ ia agoroger araziba dughiar kamɨn da ategh avughsɨ. Ia ingaran markɨ. Bar markɨ. Egh ia zurara arazir kamɨn gɨn mangɨ.
32 Ofa gamir gumazir manam ia anemɨsefe, eghtɨ an afeziamɨn danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimɨn otogh, egh a uabɨra gumazamizibar arazir kuraba gɨn amangamin ingangarir kam damuam. A faragh ofa gamir gumazimɨn korotiar ghurghurir aghuim arugh.
33 Egh gɨn arazir kuraba gɨn amangɨsɨ ofa damu, eghtɨ Bar Anogoroghezir Danganim ko, God bativamin Purirpenim ko, ofa gamir dakozim ko, ofa gamir gumaziba ko, Israelian gumazamiziba bar, me nan damazimɨn zuegham.
34 Me arazir kaba zurara dar gɨn mangɨvɨra ikɨ. Ofa gamir gumazibar dapanim, ofan kaba azeniba vaghvagh dar amu, Israelian gumazamizibar arazir kuraba gɨn amang, egh me damutɨ me nan damazimɨn zuegham."
Ikiavɨra Itir God akar kaba Moses ganɨngi, ezɨ Moses bar adar gɨn zui.

Arazir aghuir God damuasa Israelia mɨkemeziba

17

(Sapta 17--27)

Ofabar amuamin danganir vamɨra

1-2 Ikiavɨra Itir God, akam Aron ko an otariba ko Israelian gumazamizibav kɨmasa akam Moses mɨkeme. Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei:
"Kɨ Akar Gavgavir kaba ia ganɨdi.
3 Ia Israelian gumazamiziba ofa damusɨ ifuegh, bulmakaun tam, o sipsip, o memen tam danganir ia ɨtimɨn aven o azenan a mɨsuegh,
4 egh a inigh Ikiavɨra Itir God bativamin Purirpenimɨn tiar akamɨn izɨ ofan mɨn na danɨngan aghuagh, ia mati gumazim gumazir igharazim mɨsoghezɨ an areme, egh ia nan damazimɨn osɨmtɨzim ikiam. Kamaghɨn amizɨ, kɨ uan gumazamizibar tongɨn ia batuegham.
5 Akar kamɨn mɨngarim kamakɨn: Ia Israelia fomɨra asɨzibav sogha danganir ia ɨtimɨn azenan ofa gami, ezɨ datɨrɨghɨn ia asɨziba inigh ofa gamir gumaziba bagh mangɨ, na bativamin Purirpenimɨn tiar akamɨn ofa damu, egh na ko navir vamɨran ikiam.
6 Eghtɨ ofa gamir gumazim asɨzimɨn ghuziba inigh, ofa gamir dakozir God bativamin Purirpenimɨn tiar akamɨn boroghɨn ɨtim, an mɨriabar da kavamang. Egh an ofa bagh asɨzir ovim ofa gamir dakozimɨn a tuaghtɨ a bar mɨghɨrightɨ, averenir kɨnim otogh. Eghtɨ Ikiavɨra Itir God, ofan tuer kamɨn mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.
7 Ia Israelia uam aseba bagh asɨzibar ofabar amuan markɨ. Ia faragha kamaghɨn amua, na tegha asebar gɨn ghue.* Eghtɨ ian gɨn otivamin adarazi zurara asɨziba inigh ofa bagh nan Purirpenimɨn izɨ.

17:7: Godɨn Araziba 31:16; 32:17; 2 Eghaghaniba 11:15; Onger Akaba 106:37; 1 Korin 10:20 * **17:7:** Gumazir maba ghaze, aser kam, a memen asemɨn mɨngari.

8-9 “Egh ni kamaghin me mikim, Israelian gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, a ofan bar isia mighiribar amusi, o a ofan igharazim na bagh a damusi, kamaghin an asizim inigh izi na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu. Puvatightima, ki Ikiavira Itir God, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.”

Ghuzimra arazir kuraba gin amadi, kamaghin amizi ia ghuzibar aman marki

10 “Ia asizim misoghezi an aremezir dughiamin, ia an firim atugh, egh aneguraghti an ghuzim bar iregh. Eghti ia Israelian gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian tongin iti tam, ghuzim itir asizitam ameghti, ki Ikiavira Itir God, ki an apanim damigh, egh uan gumazamizibar tongin a batuegham.

11 Ghuzim an angamira itir ikirimirim gumaziba ko asiziba bar me ganidi. Ezi ki kamaghin ia migei, ofa gamir gumazim ghuzim isi ofa gamir dakozimin ofan min a gingegh, gumazamizibar arazir kuraba gin amangam. Ghuzim an angamira itir ikirimirimin mingarim. Ghuzimra gumazamizibar arazir kuraba gin amadi.

12 Ezi ki Israelia ia migei, ian tav o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, asizir ghuzim itim aman marki. Bar marki.

13 “Eghti Israelian tav o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, an asiziba buriva, ki damasa ian anogoroghezir puvatizir memen atiatam, o kuarazir tam misuegh, egh an ghuzim nguazim gingegh anevaragh.

14 Kamaghin ami, gumazamiziba ko asizibar angamira itir ikirimirim, a ghuzimin aven iti. Ezi bizir kam bagha ki Israelia ia migia ghaze, ia asizir ghuziba itibar aman marki. Eghti gumazim ghuzim itir asizim ameghti, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.

15 “Kamaghin amizi, asizitam puram areme, o asizir atiam asizir tam misoghezi an areme, eghti gin Israelian gumazitam o ian amizitam o ikizir igharazimin gumazir ian tongin ititam, asizir kamin tuzim amegham, a nan damazimin mizegham. Kamaghin amizi, a uan korotiaba ruva, egh uaghan dipamin uabi ruegh. Egh a mizirriziba sara iki mangiti aruem magirighti, a ua zuegham.

16 Egh a uan korotiaba ruva mikarzim rueghan kogh, mar an osimtizim, a mar uan arazir kuramin osimtizim ater.”

18

Ikizir vamiran gumazim ko amizim uaningin ikian marki

1-2 Ikiavira Itir God, uan akam isi Israelia daningasa kamaghin Moses migei, “Ki Ikiavira Itir God, ian God.

3 Guizbangira, ia kantri Isipin ike, egh ia Isipian arazibar gin mangan marki. Ki datirighin ia inigh Kenanin nguazimin mangam, eghti ia Kenanian araziba, ia dar amuan marki. Ia men arazibar gin mangan marki.

4 Ia oragh. Ia arazir ki ifongezibar gin mangi, egh bizir ki damuasa ia mikemezibar amu. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki akar kamin ia migei.

5 Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongezibar gin mangi. Gumazamiziba Moses Osirizir Araziba migei moghin damu egh dughiaba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

17:10: Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23 **17:11:** Hibru 9:22
18:5: Nehemia 9:29; Esekiel 18:9; 20:11-13; Luk 10:28; Rom 10:5; Galesia 3:12

6 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ni uan ikizimin amizitam bagh
navim dikav a ko ikararangan marki, egh a ko dakuan marki. Arazir kam
bar marki.
7 Ni bar uan amebam ko dakuan marki. Ni kamaghin damu, ni aghumsizim
bar uan afeziam danigham. Ni uan amebam ko dakuan bar marki.
8 Ni uan afeziamin amuir dozim ko dakuan markiam. Ni kamaghin
damigham, ni uan afeziam damuti, a bar aghumsigham.
9 Ni uan buaramizim ko dakuan marki, a nin afeziam ko amuir igharazim
otezir guivim, o a nin amebam ko par igharazim otezir guivim, ni a ko
dakuan marki. Kar nin amebam nin afeziamin dipenimin ikia otezir
guivim, o nin amebam dipenir igharazimin ikia otezir guivim, a uaghan nin
buaramizim, kamaghin amizi ni a ko dakuan marki.
10 Ni uan otarimin guivim, o nin guivimin guivim ko dakuan marki. Arazir
kam ni damuti ni bar aghumsigham.
11 Ni uan afeziamin amuir igharazimin guivim ko dakuan marki, kar nin
afeziamin borim, a uaghan nin buaramizim. Ni an ikian bar marki.
12 Nin afeziam ko an buaramizim, aning ghuzir vamira. Kamaghin amizi,
ni a ko dakuan marki.
13 Nin amebamin afumim o an avenemebam, kar nin amebamin ghuz-
imra. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki.
14 Nin afeziamin aveghbuamin amuim, a nin amebar dozim. Kamaghin
amizi, ni a ko dakuan marki. Ni a ko dakuigh afeziamin dozim damuti, a bar
aghumsigham.
15 Ni uan otarimin amuim ko dakuan marki. A nin amuim puvati, kam-
aghin ni a ko dakuan bar marki.
16 Ni uan aveghbuamin amuim ko dakuan bar marki. Ni a ko dakuighti,
nin aveghbuam bar aghumsigham.
17 Amizitam fomira gumazir igharazimin ikia guivim bate, ezi gin ni amizir
kamin iti, egh ni an guivim sara aning ko dakuan marki. Egh ni uan amuimin
guivimin guivitam ko dakuan marki. Ni uaghan uan amuimin otarimin
guivitam ko dakuan marki. Amizir kaba, me nin amuimin anababa, egha
nin adarasi. Kamaghin amizi, ni arazir kuramin me damigham, ni arazir
aghumsizir bar ekiam damigham.
18 “Nin amuim ikiavira itir dughiamin, ni an afumimin ikian marki. Ni
kamaghin damuva, aning damuti, aning uaningin ataram.
19 “Amizir uan iakinibav sozim, a zuezir puvati. Kamaghin, ni a bagh
navim dikav a ko ikararang a ko dakuan marki.
20 Ni uan namakamin amuim ko dakuan marki. Ni a ko kamaghin damuva,
nan damazimin mizegham.
21 “Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki Akar Gavgavir kam ia ganidi,
ia uan boriba isi asem Molekin ofa damusi uan boribav sogh avimin da tuan
marki. Ki bar ian anogoroke. Ia kamaghin damuva, nan ziam dikabiragham.
22 “Ia gumaziba, gumazir igharazitam ko dakuan marki, mati gumazim
amizim ko akui mokin. Arazir kam, a bar kufi, ezi ki bar an aghua.
23 Ia gumaziba, asizir amebaba ko dakuan marki. Eghti amiziba, asizir
apuritam ateghti, an a ko dakuan marki. Arazir kam ia damuti ia

---

18:8: Ofa Gami 20:11; Godin Araziba 22:30; 27:20 **18:9:** Ofa Gami 20:17; Godin Araziba 27:22 **18:12:** Ofa Gami 20:19-20 **18:15:** Ofa Gami 20:12 **18:16:** Ofa Gami 20:21 **18:17:** Ofa Gami 20:14; Godin Araziba 27:23 **18:19:** Ofa Gami 20:18 **18:20:** Ofa Gami 20:10 **18:21:** Ofa Gami 20:1-5 **18:22:** Ofa Gami 20:13 **18:23:** Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 20:15-16; Godin Araziba 27:21

nan damazimɨn bar mɨzegham. Arazir kam, en arazir aghuim otavkɨra
aghumsɨzir bar ekiam itim gami.
24 "Ia arazir kurar kabar amuan markɨ. Ia dar amu, egh ia nan damazimɨn
mɨzegham. Ikɨzir igharazibar gumazamizir Kenanɨn nguazimɨn itiba, me
arazir kabagh amua nan damazimɨn mɨze. Kamaghɨn amizɨ, kɨ datɨrɨghɨn me
batosi, eghtɨ ia men nguazim iniam.
25 Men arazir kurar kabara nguazir kam gamima a nan damazimɨn mɨze.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ ivezir kuram isa men nguazim ganɨdi. Egh ikɨzir
igharazibar gumazamiziba, kɨ me batuegham, mati nguazim men misi, eghtɨ
me ua Kenanɨn nguazimɨn ikian kogham.
26 Eghtɨ ia Israelian gumazamiziba ko ikɨzir igharazibar gumazamizir ian
tongɨn itiba, ia arazir kɨ ifongeziba ko bizir kɨ damuasa ia mɨkemeziba bar
dar gɨn mangɨ. Ia God gɨfozir puvatɨzir ikɨzir igharazibar arazibar amuan
markɨ. Men arazir kuraba bar kuri, ezɨ kɨ bar dar aghua.
27 Ia fo, gumazamizir faragha nguazir kamɨn itiba, me arazir kurar kabagh
ami. Kar arazir kurar bar kuriziba, ezɨ kɨ bar dar aghua. Bizir kam bangɨn,
nguazim nan damazimɨn mɨzegha iti.
28 Ezɨ ia uaghan kamaghɨn damigham, ia nguazir kam damutɨ, a
mɨzegham. Ia kamaghɨn damutɨ, nguazir kam ian migh ia batuegham, mati
nguazim faragha ikɨzir igharazibar gumazamiziba batoghezɨ mokɨn.
29 Eghtɨ Israelian amizim o gumazir manam, kɨ bar aghuazir arazir bar
kurir kabar amutɨ, kɨ uan gumazamizibar tongɨn a batuegham.
30 "Ia Akar Gavgavir kɨ ia ganɨdir kamɨn gɨn mangɨ. Gumazamizir ian
faragha ghua nguazir kamɨn ikia amizir arazir bar kurir kɨ bar aghuaziba,
ia dar amuan markɨ. Ia kamaghɨn damigham, ia nan damazimɨn mɨzegham.
Ia oragh. Kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, kɨ mɨkemegha gɨfa."

19

God ifongezir Arazir kaba, Israelia dar gɨn mangɨ

1-2 Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn Israelia mɨkɨmasa Moses mɨkeme:
"Kɨ, Ikiavɨra Itir God, ian God, kɨ arazir kurabar saghon ikiava, bar zue.
Kamaghɨn, ia uaghan nan mɨn arazir kurabar saghon ikɨ, bar zuegh, egh nan
gumazamizibara ikɨ.
3 Ia vaghvagh uan amebaba ko afeziabar apengan ikɨva, egh men akabar
gɨn mangɨ. Ia Sabatɨn dughiamɨn ingaran markɨ. Ia avughsɨ ikɨ. Kɨ Ikiavɨra
Itir God, kɨ ian God, kɨ kamaghɨn mɨkemegha gɨfa.
4 Ia na ategh marvir guar kɨnibar ziaba fan markɨ. Egh ia uari bagh ain isɨ
nedazibar ingar, egh dar ziaba fan markɨ. Kɨ bar anogoroke. Kɨ Ikiavɨra Itir
God, ian God. Kɨ mɨkemegha gɨfa.
5 "Ia na ko navir vamɨra ikiamin ofa damusɨ, ia arazir kɨ ia ganɨdir kamɨn
gɨn mangɨ, ofan kam damu. Egh ia kamaghɨn damutɨ, kɨ ian ofa gifuegham.
6 Ia asɨzim mɨsoghezir dughiamra ofan asɨzir tuzibar amɨ, o amɨmzaraghan
dar amɨ. Eghtɨ asɨzir tuzir naba dughiar mɨkezimɨn ikɨvɨra ikɨtɨ, ia da tueghtɨ
da bar isi mangɨ averenir kɨnimɨn otogh.
7 Eghtɨ gumazitam dughiar mɨkezimɨn asɨzir kam amɨtɨ, arazir kam nan
damazimɨn bar deraghan koghtɨ, kɨ uaghan bar an ofan kamɨn aghuagham.
8 Gumazitam dughiar mɨkezimɨn asɨzir tuzir kam ame, a bizir bar zuezir
me na ganɨngizim gamima, a ikufi. Ezɨ a uabɨ uan arazir kuramɨn osɨmtɨzim

19:1-2: Ofa Gami 11:44-45; 1 Pita 1:16 **19:3:** Ua Me Ini 20:8; 20:12; Godɨn Araziba 5:12; 5:16 **19:4:** Ua Me Ini 20:23; 34:17; Ofa Gami 26:1; Godɨn Araziba 27:15

iki ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, ki uan gumazamizibar tongin a
batuegham.
9 “Dughiar ia uan azeniba aghorimin, ia dagher azenimin dazighiamin
tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tongin dagheba asi, egh taba ategh,
egh ua mangi da asian marki. Ia da ateghti da mamaghira iki.
10 Dughiar ia wainin ovizir anidiziba inigha givazimin, ia uamategh mangi
wainin azenimin wainin ovizir ia faragha ganizir puvatiziba inian marki.
Egh ia wainin ovizir nguazim gireghav itiba inian marki. Ia dagher kaba,
onganaraziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba bagh da
ateghti, me da iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikeme.
11 “Ia gumazir igharazimin biziba okiman marki. Egh ia gumazir
igharazim gifar, an biziba inian marki. Egh ia bar gumazir igharazim
mikimiva a gifaran marki.
12 Egha ia gumazir igharazim ko akam akira, nan ziam dibora gavgavim
uan akar dikirizim ganidi, kamaghin ia pura gumazir kam ko akam akir, egh
a gifaran marki. Egh ia uan akar dikirizimin gin mangan koghiva, ia nan
ziam dikabiri. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.
13 “Ia pazi gumazir igharazim damuva, egh an biziba okiman marki.
Ia dagiaba bagh ingangarim gumazitam danigh, egh ia an ingangarimin
ivezimin dughiar a ingarizir kamin ivezim a daningigh. Ia ivezimin suiragh
iki gurumzaraghan a daningan kogham.
14 Ia gumazamizir kuarir onganiba, akar kurabar kamaghin me mikiman
marki suam, God ia gasighasigham. Ia damazir okavirziba men tuaviba apir
ighuvibar arigh, me damuti me iran marki. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ia
nan atiating.
15 “Ia kotiam barazir dughiamin, ia deraghvira kotiam tuisigh. Egh ia
deraghvira kotiam akirigh. Ia onganarazir gumazamizibar akurvaghan
marki, me kotiam puram a gafiragham. Egh ia gumazamizir ziaba ko
gavgaviba itibar atiating men akurvaghti, me pura kotiam gafiraghan marki.
16 Ia namakaba ko daruva egh girakirangin gumazir igharazim mikiman
marki. Me gumazitam osimtizir ekiam bagh a isi kotiam datighti, ia kotin
an akurvaghamin gavgavim iki, ia an akuragh. Ia uan akabar kuaghti, kot
suam, a misueghti an aremegh, kar bizir bar kuram. Ia an akuraghasa, ki
ifonge. Ki Ikiavira Itir God.
17 “Ni uan navir averiamin aven uan namakam dughiar ruarimin navim
an ikuvigh ikian marki. Ni a ko akam akirigh, egh osimtizir kam agifagh.
Puvatightima, ni an arazim ginighnighvira ikiva, ni ti uaghan, an amizir
arazir kam damigham.
18 Nin namakatam arazir kuratam ni damighti, ni an arazim ikarvaghan
marki, egh ni an ataran marki. Ni uabira uabi gifongezi moghin, ni gumaza-
mizir igharazibagh ifongegh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha
gifa.
19 “Ia nan arazir ki ifongezir kabar gin mangi. Egh ia asizir igharagha
garimning ateghti, aning uaning ko dakuva nguziba batan marki. Egh ia
dagher anabar igharagha garir pumuning azenir vamiran da oparan marki.
Egh ia pura nir me tretin kinimin isamizim ko tretin me sipsipin arizimin

---

19:9: Ofa Gami 23:22; Godin Araziba 24:19-22 **19:11:** Ua Me Ini 20:15-16; Godin Araziba 5:19-20 **19:12:** Ua Me Ini 20:7; Godin Araziba 5:11; Matyu 5:33 **19:13:** Godin Araziba 24:14-15 **19:14:** Godin Araziba 27:18 **19:15:** Ua Me Ini 23:6-8; Godin Araziba 16:19 **19:17:** Matyu 18:15 **19:18:** Matyu 5:43; 19:19; 22:39; Mak 12:31; Luk 10:27; Rom 13:9; Galesia 5:14; Jems 2:8 **19:19:** Godin Araziba 22:9-11

isamizim, aning isafuragha korotiar ingarizim aghuan markɨ. Kar arazir anogorogheziba.

20 "Ezɨ gumazitam ingangarir amizir kɨnitam ikɨ, egh a gumazir igharazim bagh amizir kam amangasa akam akɨri, ezɨ gumazim a givezezir puvatɨ. Eghtɨ gumazir amizir kamɨn garim, amizir kam ko dakutɨ, ia aning inigh kotiamɨn mangɨ. Egh ia aning mɨsueghtɨ, aning aremeghan markɨ. Guizbangɨra, amizir kam a gumazir an garimɨn ingangarir amizir kɨnim.

21 Eghtɨ gumazir kam sipsipɨn apuritam inigh na bativamin Purirpenimɨn tiar akamɨn mangɨ. A sipsipɨn kam isɨ uan osɨmtɨzim agevir ofan mɨn Ikiavɨra Itir God bagh ofa damu.

22 Eghtɨ ofa gamir gumazim, Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn osɨmtɨzim agevir ofa damuva gumazir kamɨn arazir kuraba gɨn amangam. Eghtɨ kɨ an ganigh an arazir kuraba gɨn amadagham.

23 "Ia Kenanɨn nguazimɨn mangamin dughiamɨn, ia temer bava ovɨziba itiba opar, egh ia temer kabar ovɨzibar aman kogh mangɨtɨ 3plan azeniba gɨvagham, da nan damazimɨn zuezir puvatɨ.

24 Egh namba 4ɨn azenimɨn ia temer katabar dagheba bar na danɨngigh, kɨ Ikiavɨra Itir God. Kar ababanir ia na mɨnabɨ, egh bar akuegh nan ziam famim.

25 Egh namba 5ɨn azenimɨn ia dar ovɨzibar amɨ. Egh ia nan akar kamɨn gɨn mangɨtɨ, ian temeba bɨva ovɨzir avɨriba ikiam. Ia oragh, kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, kɨ kamaghɨn mɨkeme.

26 "Ia asɨzir tuzir ghuzim itibar aman markɨ. Egh ia imezibagh amir araziba ko kukunir araziba, ia dar amuan markɨ. Da nan gavgavimɨn izezir puvatɨ.

27-28 Ia gumazim o amizir aremezim gɨnɨghnɨgh dapanir arɨzir ian kuaribar boroghɨn itiba apɨran markɨ, egh uan ghuamasɨzibagh isɨ da otɨvan markɨ. Egh ia uaghan uarir akurvaghsɨ, gumazim o amizir aremezim gɨnɨghnɨgh, uan mɨkarzibar ghor, dɨghoribar amuan markɨ. Kɨ Ikiavɨra Itir God, ia arazir kabar amuan, kɨ anogoroke.

29 "Ia asebar ziaba fer arazibar amusɨ, uan guivibar amutɨ, me tuavimɨn amizibar mɨn aghumsɨzir arazim damuva poroghamiba uari isava akuir arazim damuan markɨ. Ia kamaghɨn damuva na ategh asebar apengan ikiam, mati tuavimɨn amizir tintinimɨn gumaziba koma akuim. Eghtɨ arazir kuram ian nguazim bar a gizɨvagham.

30 Ia Sabatɨn dughiamɨn ingaran markɨ. Egh ia Purirpenir gumazamiziba iza nan ziam fer kam, bar a gifongegh. Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ia mɨkemegha gɨfa.

31 "Egh ia nɨghnɨzir aghuim inisɨ, mangɨ ariaghirezir gumazamizibar duaba ko mɨgeir gumazimɨn azaraghtɨ, me duar kurabar nɨghnɨzim ia danɨngan markɨ. Ia kamaghɨn damu, ia nan damazimɨn bar mɨzegham. Kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, kɨ mɨkemegha gɨfa.

32 "Ia gumazamizir ghuribar apengan ikɨ, egh deraghvɨra me damu. Egh ia nan atiating nan apengan ikɨ. Kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, kɨ kamaghɨn mɨkeme.

33 "Ia ikɨzir igharazibar gumazamizir ian nguazimɨn itiba pazɨ me damuan markɨ.

19:26: Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; Godɨn Araziba 12:16; 12:23; 15:23; 18:10 **19:27-28:** Ofa Gami 21:5; Godɨn Araziba 14:1 **19:29:** Godɨn Araziba 23:17 **19:30:** Ofa Gami 26:2 **19:31:** Godɨn Araziba 18:11; 1 Samuel 28:3; 2 Atriviba 23:4; Aisaia 8:19 **19:33:** Ua Me Ini 22:21; Godɨn Araziba 24:17-18; 27:19

34 Ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba arazir aghuibar me
damu, mati ia uan adarazi Israelia gami mokin. Egh ia uari gifongezi moghin
ia bar me gifongegh. Ia fomira Isipin kantrin ike, kamaghin ia gumazamizir
uan nguibaba ataghiragha ghua kantrin igharazibar itir arazim, ia a gifo. Ia
deraghvira gumazir ia ko itir kabar amu. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki
mikemegha gifa.
35 "Ia bizibar ababanibagh amuva, dar osimtizim ko ruaribagh fofogh da
tuisigh, egh da mengti gumazir igharaziba dagh ivezam, ia arazir kamin, me
gifaran marki.
36 Puvati. Ia deraghvira dar abaniva da tuisigh, egh deraghvira biziba
meng. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua
azenan ize.
37 Kamaghin amizi, arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezir
kaba bar, ia dar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God, ki ia mikemegha gifa."

20

God gumazamizir akaba batozibagh asighasigham

1-2 Ikiavira Itir God, Israelian gumazamizibav kimasa kamaghin Moses
migei:
"Israelian tav o ikizir igharazibar gumazamizir Israelin kantrin aven
itibar tav, uan borim isi asem Molek bagh ofan min a daningti, ia gumazir
kam misueghti an aremegh. Nguazir kamin gumazamiziba bar dikavigh
dagiaba isi gumazir kam ginivighti an aremegh.
3 Gumazim borim isa Molek ganidir arazir kam, nan Purirpenim gamima
a mizegha bar nan ziar ekiam dikabira. Kamaghin amizi, ki gumazir kamin
apanim damuva uan gumazamizibar tongin a batuegham.
4 Nguazir kamin gumazamiziba gumazir kamin arazir kurar kamin ganiva
mikim suam, kar pura bizim, egh a misueghti an aremeghan koghti,
5 kamaghin ki uabi an apanim damuva an adarazi sara, ko gumazamizir
akirim na gasaragha asem Molekin ziam feba bar, ki men apanim damuam.
Ki uan gumazamizibar tongin me batuegham.
6 "Eghti gumazitam na tegh, kukunir gumaziba ko, ariaghirezir gumazibar
duaba ko migeiba bagh mangi, a mati tuavimin amizim tintinibar arua
gumazir igharaziba koma akui. Kamaghin, ki gumazir kamin apanim
damuva uan gumazamizibar tongin a batuegham.
7 Ia bar zuegh iki, egh arazir aghuir voroghira itir ki ifongezibar aven daru.
Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikemegha gifa.
8 Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia misevezi ia bar nan gumazamizir
aghuibar otifi. Kamaghin amizi, arazir ki ifongeziba, ia bar dar gin mangi.
9 "Egh gumazim o amizim uan afeziam o amebam akar kuramin a migia
ghaze, God ni gasighasigham, eghti ia gumazir kam o amizir kam misueghti
an aremegh. Gumazim o amizir akar kam mikemezim, a uan osimtizim
bangin aremegham.
10 "Eghti gumazitam uan namakamin amuim ko dakuighti, kamaghin ia
gumazir kam ko amizir kam misueghti aning aremegh.
11 Eghti gumazim uan afeziamin amuim ko dakuigh, egh an arazir ku-
ramin uan afeziam damuva aghumsizim a daningam. Kamaghin, ia gumazir

---

19:35: Godin Araziba 25:13-16; Aghuzir Akaba 20:10; Esekiel 45:10 **20:9:** Ua Me Ini 21:17; Matyu 15:4; Mak 7:10 **20:10:** Ua Me Ini 20:14; Ofa Gami 18:20; Godin Araziba 5:18 **20:11:** Ofa Gami 18:8; Godin Araziba 22:30; 27:20

kam ko amizir kam misueghti, aning aremegh. Aning uaning arazir kuram damigh osimtizim ikiam, egh bizir kam bagh aning aremegham.
12 Eghti gumazitam uan otarimin amuim ko dakuighti, ia aning misueghti aning aremegh. Aning en arazir aghuim oteghavkinigha arazir kuram gami, egh aning uan osimtizim bangin aning aremegham.
13 Eghti gumazitam gumazir igharazim ko dakuigh, mati gumazim amizim ko akui moghin, egh aning amizir arazir bar kurar ki aghuazim damigh, bar osimtizir ekiam ikiam. Kamaghin ia aning misueghti aning aremegh. Aning uan osimtizim bangin aning aremegham.
14 Eghti gumazitam uan amuimin iki, egh uaghan an amuimin amebam isafuragh uaghara aningin ikiti, ia bar me isi avimin me daboroghti me isigh. Me osimtizir bar ekiam gami. Guizbangira, kamaghin amir gumazamiziba ateghti, me ian tongin ikian marki.
15 Eghti gumazitam asizitam ko arazir kuram damigham, mati gumazim amizim koma akui moghin, eghti ia uaghara aning misueghti aning aremegh.
16 Eghti amizitam asizitam bagh mangi, a ko arazir kuram damigham, mati amizim gumazim koma akui moghin, eghti ia aning misueghti aning aremegh. Aning uan osimtizim bangin aning aremegham.
17 “Eghti gumazitam uan buaramizim ko dakuam, kar an afeziamin guivim, o an amebamin guivim, egh aning bibiamra iki uaningin ganiva, kamaghin aning arazir bar kuram damigham. Kamaghin amizi, ia gumazamizibar damazimin bar aningin atariva, aning batueghti, aning ua ia ko ikian kogham. Gumazir kam uabi uan buaramizim koma akui, kar aghumsizir arazim, kamaghin, a uan arazir kuramin osimtizim ateram.
18 Eghti gumazim, amizir uan iakinibav sozir dughiamin itim inigh, a ko dakuam, aning bar arazir mizirizim nan damazimin a damuam. Eghti ia nan gumazamizibar tongin aning batokegh.
19 “Gumazitam uan amebar dozim o afeziamin buaramizim ko dakuva, an arazir kuramin uan anabam damigh aghumsizim a daningam. Aning amizir arazir kurar kam bangin osimtizim ateram.
20 Eghti gumazitam uan afeziar dozimin amuim ko dakuigham, gumazir kam aghumsizim afeziar dozim daningam. Egh aning amizir arazir kurar kamin osimtizim ateram. Gumazir kam amizitamin iki boriba batan kogham, eghti an afeziar dozimin amuim uaghan boriba batan kogham.
21 Eghti gumazitam uan aveghbuamin amuim a dam a inigh an iki, a nan damazimin arazir bar mizirizim damuva aghumsizim uan aveghbuam daningam. Kamaghin amizi, gumazir kam ko amizir kam boriba batan kogham.
22 “Ia nan arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuti, nguazir ki datirighin ian akua zuir kam, a ian aghuagh ia batueghan kogham, mati gumazim dagher kuramin mizi mokin. Ia deraghviram an ikiam.
23 Ia Kenanin nguazimin itir ikizibar arazibar gin mangan marki. Me bizir kurar kabagh ami, ezi ki bar men aghua. Ki datirighin ikizir kaba batueghti, ia men nguazim iniam.
24 Ki ia mikemegha gifa, nguazir kam a bar dera, ezi dagher avirim an ikia, deraghviram aghui. Ki a isi ia daningighti, a ian nguazimram otogham. Ki Ikiavira Itir God, ki ikizir igharazibar tongin ia ini, eghti ia bar igharaghvira iki, nan gumazamizibaram otogham.

20:12: Ofa Gami 18:15 **20:13:** Ofa Gami 18:22 **20:14:** Ofa Gami 18:17; Godin Araziba 27:23 **20:15:** Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 18:23; Godin Araziba 27:21 **20:17:** Ofa Gami 18:9; Godin Araziba 27:22 **20:18:** Ofa Gami 18:19 **20:19:** Ofa Gami 18:12-14 **20:21:** Ofa Gami 18:16

25 Kamaghin amizi, ia deraghvira asiziba ko kuaraziba tuisigh, asiziba ko
kuarazir manaba zue, ia dar ami. Ezi asiziba ko kuarazir manaba mizeghti,
ia dar aman marki. Ki asiziba ko kuaraziba ko apizir zuezir puvatizir kabar
gun ia mikeme. Ia dar amiva, ia arazir bar kurir ki aghuazibar amuam. Ia
asizir kabar amiva nan damazimin bar mizegham.
26 Ia arazir kuraba ategh zuegh iki, nan arazir bar aghuibar gin mangi.
Ki Ikiavira Itir God, ki uabi bar zue, egha ki ikizir igharazibar tongin ua
baghavira ia ini.
27 "Eghti kukunir gumaziba, ko ariaghirezir gumazamizibar duaba ko
migeiba, ia bar dagiaba isi me ginivighti me arimighiregh. Me uan osimtizim
bangin arighiregham."

21

Ofa gamir gumaziba God ifongezir arazir aghuibar gin mangi

1 Ikiavira Itir God, Aronin adarazir ofa gamir gumazibav kimasa kamaghin
Moses migei:
"Ian adarazir tav aremeghti, ia gumazir aremezim bagh aghuimazir
arazim damuan marki. Arazir kam ia gamima, ia nan damazimin mize.
2 Eghti bar gumazimin adarazir aven iti tav aremegham, kar an amebam,
o afeziam, o otarim, o guivim, o aveghbuam,
3 o guizin an buaramizir pam puvatigha afeziamin dipenimin ikia are-
mezim, a me bagh aghuimazir arazim damuam. A kamaghin fogh, an
aghuimazir arazir kam damuti, a nan damazimin mizegham.
4 Eghti ofa gamir gumazimin ivozim aremegham, eghti ofa gamir gu-
mazim an aghuimazir arazim damuan marki. Kamaghin a nan damazimin
mizegham.
5 "Eghti ia ofa gamir gumaziba, aghuimazir arazimin gin mangiva, uan
dapanir arizir akuatabagh isan marki. Egh ghuamasizibar miriabagh isan
marki. Egh aghuimazir arazim bagh tintinibar uan mikarzibar ghoran
marki.
6 Ia ofa gamir gumaziba ki ua bagha ia misefe. Ki ian God, kamaghin ia
nan ziam dikabinan marki. Ia nan ofa damuamin ingangarim iti, ezi avim
isir ofan kaba, ia daghebar min na ganidi. Kamaghin amizi, ia arazir kurar
kaba akirim ragh dagh asaragh, egh na ko daru.
7 Ia nan ofa gamir gumazibara. Kamaghin amizi, ia tuavimin amizir
gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim ko akuim, o amizir an
pam anetaghizim, ia an poghan marki.
8 Gumazamiziba fogh suam, ia ofabar dagheba na ganidi, kamaghin, ia bar
nan ofa gamir gumazibara. Ki uabi Ikiavira Itir God. Ki Godin bar zuegha
arazir aghuibaram amim. Egha ki uan gumazamizibagh amima, me zuegha
arazir aghuibaram ami.
9 "Eghti ia ofa gamir gumazitamin guivitam, tuavimin amizimin ikiva,
arazir mizirizibar gin mangiva, aghumsizir ekiam uan afeziam daningam.
Kamaghin, gumazamiziba avimin a daboroghti a isigh aremegh.
10 "Ofa gamir gumazibar dapanim, uan ingangarimin ziar ekiam ini. Me
borem an dapanim gingezir dughiamin, me ofa gamir gumazibar koroti-
amra, a daghuasa anemisefe. Eghti an adarazir tav aremeghti, a uan dapanir
arizim ateghti a pura ikian marki, a deraghviram a batogh. Egh a uan
korotiam abighan marki.

21:5: Ofa Gami 19:27-28; Godin Araziba 14:1

11 Ofa gamir gumazibar dapanim, gumazimin kuam itir danganimin
boroghin mangan markɨ. A kamaghin damuva, nan damazimin mɨzegham.
An afeziam o amebam aremeghtɨ, an aghuimazir dughiamin uabɨ damu
mɨzeghan markɨ.
12 Kamaghin, an Anogoroghezir Danganim ategh gumazir kuaba itir
danganimin boroghin mangan markɨ. A kamaghin damu nan Purirpenim
damutɨ a nan damazimin mɨzegham. Ia borer kɨ ia ganingizir kam a gingegha
gɨvagha, anemɨsevezɨ a ofa gamir gumazibar dapanimin oto. Kamaghin, a
gumazimin kuam itir danganimin boroghin mangan markɨ. Kɨ Ikiavɨra Itir
God, kɨ kamaghin ia mɨkemegha gɨfa.
13 "Ofa gamir gumazibar dapanim, amizir gumazir igharazitam ko akuizir
puvatɨzir tamin ikɨ.
14 An amizir pam aremezim, o amizir pam taghizimin ikian markɨ. A
tuavimin amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim arazir
kuramin a gamua a ko akuizimin ikian markɨ. Kar amizir anogoroghezíba.
An ofa gamir gumazibar anabamin amizir gumazitam ko akuizir puvatɨzir
tamra ikɨ.
15 Egh a nan akar kamin gin mangan koghtɨ, an boriba nan damazimin
mɨzegham. Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ua baghvɨra anemɨsevegha, a isa ofa gamir
gumazibar dapanimin ingangarir kam damuasa anetɨ."
16 Egha Ikiavɨra Itir God ua kamaghin Moses mɨgei:
17 "Nɨ kamaghin Aron mɨkemegh: Nin adarazir gumazitam datɨrɨghin o gin
izamin dughiamin otoghtɨ, an mɨkarzim duatam ikɨ ikuvightɨ, gumazir kam
na bagh daghebar ofabar amuan markɨ.
18 Gumazir mɨkarziba ikuviziba, me nan boroghin izɨ na bagh ofabar
amuan markɨ. Kɨ gumazir kamagh garibav gei: damazir okaviziba, o suer
kuraba, o guar kuraba, o amebamin navimin averara sueba ko aghariba
otevegha ikɨzɨrɨghiziba,
19 o gumazir suer kuraba, o gumazir agharir kuraba,
20 o gumazir akɨrir fɨghtɨziba, o gumazir bar oteviba, o gumazir damazir
kuraba, o gumazir mɨkarzir kuraba, o gumazir turiaba ikuviziba.
21 Guizbangɨra, nin anabamin tavin mɨkarzim duatam ikia ikufi, gumazir
kam, na bagh izɨ daghebar ofabar amuan markɨ. Kɨ bar anogoroke.
22 Egh an asɨziba ko bizir ia ofan min na ganingizibar amam. Kɨ ofa gamir
gumaziba damasa ia ganingizir ofaba, a bar da iniam.
23 Egh a Bar Anogoroghezir Danganim modir nir ekiam iti naghin ko ofa
gamir dakozimin boroghin mangan markɨ. Kɨ uabɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ uan
ingangarimra damuasa me amɨsefe. Kamaghin amizɨ, an adar boroghin izɨ,
egh a bizir bar zuezir kabar amutɨ da nan damazimin mɨzegham."
24 Ezɨ Moses akar kamin gun Aron uan otariba, ko Israelian gumazamiziba
bar me mɨkeme.

22

Ofaba, da Godin bizibara

1 Ikiavɨra Itir God kamaghin Moses mɨgei:
2 "Nɨ kamaghin Aron uan otariba ko me mɨkɨm. Ia deraghvɨra nɨghnɨgh,
Israelian gumazamizibar ofaba, da nan bizibara. Kamagh amizɨ, ia der-
aghvɨra ofan kabar gan. Puvatɨghtɨ, ia nan ziar ekiam dɨkabɨragham. Kɨrara,
kɨ Ikiavɨra Itir God.
3 Nɨ kamaghin me mɨkɨm. Ia ofa gamir gumaziba, ian adarazir tav nan
damazimin mɨzegh, a Israelia na ganɨdir ofabar boroghin izan markɨ. Egh

a roghira mangiti, ki uan damazimin a batueghti an ofa gamir gumazimin ingangarim damuan kogham. Ia zurara arazir kamin gin mangivira iki. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

4-5 "Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumazitam, lepan arimariam iki, o mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham. Egh a nan ofabar aman kogh mangi, a ua deraghamin dughiamin tugham. Egh a uaghan gumazir aremezimin kuamin poroghav itir bizitamin suiragham, o dipam an mikarzir mogomemin otivam, o a dafarir tamin asizir mizezir tamin suiragham, a gumazir nan damazimin zuezir puvatizim, ezi arazir kam bangin, an ofabar aman kogham.

6 Ofa gamir gumazir nan damazimin mizezir manam, a kamaghira iki mangiti aruem magirigham. Egh a faragh dipamin deragh uabi ruegh, egh a ofan asizir me na ganidibar amam. Egh a rueghan kogh, a daman kogham.

7 Aruem magiri givaghti, a ua zuegh nan ofabar amam. Ki uabi, uan ofabar dagheba isa ia bagha da ati, kar ofa gamir gumazibar dagheba.

8 A puram aremezir asizim ko asizir atiam misoghezi aremezimin tuzitam aman marki. Ana anemegham, a nan damazimin mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

9 Ia ofa gamir gumaziba, Akar Gavgavir ki ia ganingiziba bar adar gin mangi. Ia nan akam batuegh, ia arazir kuram damigh, osimtizim ikiti, ki ia misueghti ia arighiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia ofa gamir gumaziba amisefe, egha ki mikemegha gifa.

10 "Ofa gamir gumazibar adarazir gumazim o amizim, merara gumazamiziba na ganidir ofabar amam. Igharazitav daman kogham. Gumazir dughiar otevimin ofa gamir gumazim ko itim, o an ingangarir gumazim, me uaghan daman kogham. Bar markiam.

11 Eghti ofa gamir gumazimin ingangarir gumazamizir kinir a ivezeziba, ko borir amebam ofa gamir gumazir kamin dipenimin ikia oteziba, me ofa gamir gumaziba apir daghebar ami.

12 Eghti ofa gamir gumazitamin guivim, ofa gamir gumazibar ikizimin azenan itir gumazir kinitam ko poroghiv iki, kamaghin a nan ofabar aman marki.

13 Eghti guivir kamin pam aremeghti a pura ikiam, o an pam aneteghti, a pura ikiva, boriba puvatigh, uamategh uan afeziamin dipenimin mangi, kamaghin, an ofa gamir gumazibar daghebar ami, kar dagher an afeziam inigh izamiba. Eghti gumazim o amizim ofa gamir gumazibar adarazir aven itir puvati, a daman marki. Bar marki.

14 "Egh gumazitam ofa gamir gumazibar adarazir mav puvati, egh deragh nighnighan kogh nan ofan nataba amegh, kamaghin a dagher kaba ikarvagh ofa gamir gumazim daningigh. A 5plan dagher naba inigh, kamaghin a 6plan dagheba isi da ikarvagham.

15 Ia ofa gamir gumaziba deraghvira gan, gumazamizir kiniba nan ofan kabar aman bar marki.

16 Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ofan kaba misefe, egha dar anogoroke. Kamagh amizi, ia ofa gamir gumaziba, gumazir kinitamin amamangatighti a ofan kabar aman bar marki. Gumazir kaba dar amiva, osimtizim ikiam, egh ua dagheba ikarvagh da isi ofa gamir gumazim daningam."

17 Ikiavira Itir God kamaghin Moses mikeme,

18 “Ni akar kam isi Aron uan otariba ko Israelian gumazamizibav mikemegh. Ia Israelian gumazitam, o ikizir igharazibar gumazamizir Israelin kantrin ititam, an asizir tam isi ofan bar isia mighirim bagh an aku izam, kar ofan a uan akar dikirizim na ko amizim akirasa, o a uan ifongiamin gin ghua ofa damuasa,
19 a bulmakaun apurim o sipsipin apuritam o memen apurir tam inigh izi. Ia duaba mikarzimin itir asizitamin ofa damuan marki. Ia kamaghin damighti, ki a gifueghan kogham.
20 Ia deraghviram oragh. Ia asizir mikarzim ikuvizi tamin ofa damuti, ki a gifueghan kogham.
21 “Gumazim, Ikiavira Itir God ko navir vamira ikiamin ofa damuam, kar ofan a uan akar dikirizir na ko amizim akirasa, o a uan ifongiamin gin mangi ofa damuasa, a bulmakau o sipsipin duaba an mikarzimin puvatizitam inigh izi. A kamaghin damighti, ki an ofa gifuegham.
22 Ia asizir damazir okavirizba, o asizir suer kuraba itiba, o asizir mikarzim ikuviziba, o asizir duar ekiaba itiba, o asizir tuar kiniba, o asizir duar kuriba itiba isi, nan ofa damuan marki. Ia asizir katam nan ofa gamir dakozimin avimin an ofa damuan marki.
23 Egh ia uari ofan tam uan ifongiamin a damusi, bulmakau o sipsipin soroghafariba otevezitam o ikizirizir tam iniam, a dera. Egh ia akar na ko dikirizir tam akirsi, asizir katam isi nan ofa damuan marki. Bar marki.
24 Eghti asizir katamin turiam ikufi, o me an oke, o anebiki, o me an turiar ovizim amisefe, asizir kam ia na bagh ofa damuan marki. Ia asizir kamaghin gariba, uan nguazimin aven Ikiavira Itir Godin ofa damuan marki. Bar marki.
25 Egh ia ikizir igharazimin gumazimin dafarimin asizir katam inigh ofa damuan marki. Asizir kamagh gariba, dar mikarziba ikuvigha, nan damazimin derazir puvati. Ezi ki ofan kamaghin garibar aghua. Ki bar dar aghua.”
26 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:
27 “Bulmakau ko sipsip ko memeba otamin dughiamin, dar nguziba 7plan aruebar amebam ko ikegham. Eghti namba 8in aruemin ikegh mangi, ia da inigh avimin ofa damusi ofa gamir dakozimin mangi, eghti ki ian ofa gifuegham.
28 Eghti ia bulmakaun amebam, o sipsipin amebam, o memen amebam, uan nguzim ko, ia aruer vamira uaghara aning misuegh aningin ofa damuan marki. Bar marki.
29 Ki Ikiavira Itir God, ia na minabir ofan tam damusi, ia ofan arazibar gin mangiti, ki ian ofa gifuegham.
30 Ia aruer manamin ofa gami, ia aruer kamra ofan asizir tuzibar amegh. Ia da ateghti da iki mangi amimzaraghan otoghan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikemegha gifa.
31 “Ia oragh. Ia deraghvira nan Akar Gavgavibar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God.
32 Ia nan ziar bar zuezim dikabinan marki. Ia Israelian gumazamiziba kamaghin fogh suam, ki Godin bar zuezimra. Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia misevezi, ia bar nan gumazamizir aghuibaram otifi.
33 Ki ian Godin ikiasa, kamaghin, ki fomira Isipin kantrin aven, ia isa ian akua azenan ize. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ami.”

22:20: Godin Araziba 17:1 **22:32:** Ofa Gami 11:45

23

Godɨn ziam fer dughiar ekiaba

1 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Moses mɨgei,
2 "Nɨ kamaghɨn Israelian gumazamizibav mɨkemegh: Kar dughiar ekiar ia
nan ziam fasa kɨ inabaziba. Ia uari akuvagh dughiar kabar nan ziam fam.
3 "Ia 6plan aruebar ingangaribar amu. Egh aruer namba 7, kar Sabatɨn
dughiam, avughsazir dughiar kamɨn ia ingaran markɨ. Ia uari akuvagh nan
ziam fɨ. Egh ia danganir manamɨn iti, ia na bagh Sabatɨn dughiam amɨsefegh,
kɨ Ikiavɨra Itir God.
4 Kɨ datɨrɨghɨn ia bagha mɨsevezir dughiabar gun ia mɨkɨmasa. Egh
azenibar zurara ia dughiar kabar uari akuv nan ziam fɨ."

God Israelia Gitazir Dughiam Gɨnɨghnɨghamin Isam, ko Yis Puvatɨzir Bretɨn Isam Damuamin Dughiam

(Dɨboboniba 28:16-25)

5 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨkeme, "Ia, God Israelia Gitazir Dughiam
Gɨnɨghnɨghamin Isam damuam. Dughiar kam, azeniba vaghvagha, dar
iakɨnir faragha zuim, an namba 14ɨn aruemɨn guaratɨzimɨn, ia uari akuvagh
nan ziam fɨ.
6 Ezɨ iakɨnir kamɨn namba 15ɨn aruemɨn, kar Yis Puvatɨzir Bretɨn Isam
Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatɨzir bretɨn kam amɨ mangɨ 7plan
aruebar tugh.
7 Eghtɨ aruer kabar faragha zuir aruemɨn, ia uari akuvagh nan ziam fɨva,
uan ingangaribar amuan markɨ.
8 Ia asɨziba ko dagheba isɨ avimɨn Ikiavɨra Itir God bagh ofa damu mangɨ
7plan aruebar tugh. Egh namba 7 aruemɨn ia ua uari akuvagh nan ziam fɨ.
Dughiar kamɨn, ia uan ingangaribar amuan markɨ."

Dagher faragha anigha gɨvazibar ofaba

9 Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn Moses mɨgei,
10 "Nɨ Israelian gumazamiziba kamaghɨn me mɨkemegh: Dughiar ia mangɨ
nguazir kɨ ia danɨngamimɨn ikiamimɨn, ia witɨn ian azenibar itir aniziba
inigh, egh zurara azeniba bar, witɨn ikɨzir ia faragha ikeziba, ia da ater ofa
gamir gumaziba bagh mangɨ.
11 Eghtɨ ofa gamir gumazim witɨn ikɨzir kamɨn suiragh a fegh a damutɨ, a
nan damazimɨn ighuavamang, eghtɨ kɨ ia gifuegham. Ofa gamir gumazim,
Sabatɨn gɨn otivamin aruemɨn, an ofan kam damu.
12 Eghtɨ ia witɨn ofabar amuamin dughiamɨn, ia sipsipɨn nguzir azenir
vamɨra itimɨn ofa damu, a bar deragh duaba an mɨkarzimɨn puvatɨgham.
Eghtɨ sipsipɨn kam, an ofan bar isia mɨghɨrim.
13 Egh ia plauan nar aghuim inigh, an osɨmtɨzim 2 kilogrem, egh olivɨn
borem ko a veregh witɨn ofa tu. Ia ofan isia bar mɨghɨrim sara an ofa damu,
eghtɨ kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ofan tuamin kamɨn mughuriar aghuim baregh,
egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Egh uaghan, ia 1 lita wainɨn dɨpam
inigh ofan kamning sara ofa damu.
14 Ia witɨn ikɨzir faragha ikezir kam, ia uan God bagh a inigh izeghan
koghɨva, ia witɨn igiar faragha azenimɨn inizir kam aman markɨ. Puvatɨ. Ia
faragh witɨn ikɨzir faragha ikezir kam inigh izegh, egh gɨn ia witɨn igiam amɨ.

23:3: Ua Me Ini 20:8-10; 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Godɨn Araziba 5:12-14 **23:5:** Ua Me Ini 12:1-13; Godɨn Araziba 16:1-2 **23:6:** Ua Me Ini 12:14-20; 23:15; 34:18; Godɨn Araziba 16:3-8

Ia witin ovizir isizir puvatiziba, ko witin ovizir ia avimin tuamiba, ko bretin ia ingarigh tuamiba, ia dar ami. Ia ofan arazir ki ifongezir kamin gin mangiti, ian ovavir gin otivamiba, me uaghan dar gin mangam."

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam
(Diboboniba 28:26-31)

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, "Ia na bagha witin ikiziba atera izir aruemin gin, 7plan wighba mengegh.
16 Egh namba 7 wigh givaghti, aruer namba 50 otoghti, ia ua witin igiamin ofan igharazim na daning.*
17 Ian avitoriba vaghvagh bretin rubuzir pumuning inigh izi na daningigh, kar witin faragha anibar ofa. Ia bretin rubuzimningin ingarsi bretin rubuzir tam bagh, plauan aghuir 2 kilogremin itim inighiva, yis koma a veregh, egh bretin rubuzir igharazim uaghan kamaghira an ingarigh, aning tuagh. Egh bretin rubuzir kamning inigh izi, Ikiavira Itir God bagh ofa damu. Ia aningin suiragh aning fi aning damuti, aning Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamang.
18 Ia bizir kaba sara bretin kamin ofa damu. Ia 7plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, ko bulmakaun apurir igiar tam, ko sipsipin apurir pumuning inigh izi. Ia asizir duaba mikarzibar itiba inian marki. Asizir aghuibara inigh. Egh ia ofan bar isia mighirim na bagh a damu. Egh ia zuraram ami moghin, witin taba ko wain sara, ofan kam datigh. Ofan kam avim an isi mangi a bar mighirighti, averenir kinimin otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriar aghuim baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam.
19 Ia memen apuritam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh sipsipin apurir igiar azenir vamira itir pumuning inigh, God ko navir vamiran ikiamin ofa damu.
20 Eghti ofa gamir gumazim witin faragha anibar ofan min, bretin kam ko sipsipin nguzimningin suiragh da fi da dar amuti, da nan damazimin ighuavamangi. Bizir kaba nan bizibara. Eghti ki da inigh ofa gamir gumazibar aningam.
21 Ia ofan kam gamir dughiamin ia uari akuvagh, nan ziar ekiam fi, egh ia uan ingangaribar amuan marki. Ian ovaviba gin otivigh managh iki, me bar zurara arazir kamin gin mangam.
22 "Dughiar ia uan azeniba aghorimin, ia dagher azenimin dazighiamin tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tongin dagheba asi, egh taba ateghiva, ua mangi da asian marki. Ia da ateghti da mamaghira ikiti, onganarazir gumazamiziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, me da iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikeme."

Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiam
(Diboboniba 29:1-6)

23 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:
24 "Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kemegh. Namba 7in iakinim, an aruer faragha zuimin ia avughsi. Kar ian dughiar ekiar mam, egh ia sighabagh ivi uari akuv, egh Ikiavira Itir God minabiva an ziam fi.
25 Dughiar kamin ia uan ingangaribar amuan marki. Ia ofa gamir dakozimin mangi, egh avimin nan ofa damu."

23:15: Ua Me Ini 23:16; 34:22; Godin Araziba 16:9-12 * **23:16:** Israelian dughiar ekiar kam, me Grighin akamin me, "Pentekos," a garisi. Ezi Grighin akamin aven ziar kam, a "50plan arueba," an mirara ghu. Ni uaghan Aposel 2:1in gan. **23:22:** Ofa Gami 19:9-10; Godin Araziba 24:19-22

God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gɨn Amadir Dughiar Ekiam (Dɨboboniba 29:7-11)

26 Egha Ikiavɨra Itir God Moses mɨgei:
27 "Namba 7ɨn iakɨnim, an namba 10ɨn aruem, kar Gumazamizibar Arazir
Kuraba Gɨn Amadir Dughiar Ekiam. Egh dughiar kamɨn ia dagheba ko
agoroger araziba atakigh. Ia uari akuvagh nan ziam fɨ na mɨnabɨva na bagh
avimɨn tuamin ofan tam inigh izɨ.
28 Aruer kamɨn, God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gɨn Amadir Dughiar
Ekiam. Ofa gamir gumazim, ia bagh arazir kuraba gɨn amadir ofa damutɨ,
kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, kɨ ian arazir kuraba bar da gɨn amadagham.
Kamaghɨn amizɨ, ia aruer kamɨn ingaran markɨ.
29 Eghtɨ gumazitam aruer kamɨn daghebar amɨva uan agorogeba
abɨraghan koghtɨ, kɨ uan gumazamizibar tongɨn a batuegham.
30 Eghtɨ gumazitam ingangaritam aruer kamɨn a damutɨ, kɨ uabɨ uan
gumazamizibar tongɨn a mɨsueghtɨ, an aremegham.
31 Ia oragh. Kɨ ua mɨgei, ia ingangaritam aruer kamɨn a damuan markɨ.
Ia arazir kɨ ifongezir kam zurara an gɨn mangɨ. Eghtɨ ian ovavir gɨn otivigh
managh ikiamiba, me uaghan an gɨn mangɨ.
32 Ia dughiar ekiar kamɨn deraghvɨra avughsɨ. Iakɨnir kam, an aruer
namba 9ɨn, aruem uaghirir dughiamɨn ikegh mangɨtɨ, aruer namba 10ɨn
aruem ghuaghiri dughiam otoghtɨ, dughiar kam bar moghɨra, ia an dagheba
ko agoroger biziba bar da atakigh."

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiaba (Dɨboboniba 29:12-40)

33-34 Ikiavɨra Itir God akar kam Israelia danɨngasa kamaghɨn Moses
mɨkeme: "Iakɨnir namba 7, an aruer namba 15ɨn, kar Averpenibar Ikiamin
Dughiar Ekiam. Dughiar kamɨn, gumazamiziba temer aguabar averpenibar
ingaram, egh 7plan aruebar dar ikɨ Ikiavɨra Itir God gɨnɨghnɨgh.
35 Egh wighɨn kamɨn faragha zuir aruemɨn, ia nan ziam fɨsɨ uari akuv, egh
ia uan ingangaribar amuan markɨ.
36 Egh ia wighɨn kamɨn arueba bar ia Ikiavɨra Itir God bagh ofa damuam.
Egh namba 8ɨn aruemɨn, ia ua Ikiavɨra Itir God gɨnɨghnɨgh an ziam fɨsɨ uari
akuv, egh an ofan avimɨn tuamiba inigh izɨ dar ofa damu. Aruer namba
8, kar Ikiavɨra Itir Godɨn ziam famin dughiam, kamaghɨn amizɨ ia uan
ingangaribar amuan markɨ.
37 "Aruer kaba, kar nan dughiar ekiabara, kɨ Ikiavɨra Itir God. Ia nan ziam
fɨsɨ uari akuv, avimɨn na bagh ofabar amu. Ia ofan bar isia mɨghɨriba, ko
wit tuer ofa, ko wain ingamin ofa, ko ofan igharazir maba, ia ofan kaba
vaghvagh dar aruebara dar amu.
38 Ia dughiar ekiar kabar gɨn mangɨ, egh uaghan nan Sabatɨn dughiabar gɨn
mangɨ. Egh uaghan bizir ia zurara na ganɨdiba, ko akar dɨkɨrɨziba akɨramin
ofaba, ko ofan ia uari uan ifongiabar gɨn mangɨ na danɨngamiba, ia bar da isɨ
na danɨngam.
39 "Ezɨ namba 7ɨn iakɨnimɨn, an dughiar namba 15ɨn, ia faragh dagher
faragha aniziba inigh gɨvagh, egh ia Ikiavɨra Itir Godɨn dughiar ekiar kam
damuam, an aruer namba 15ɨn ikegh, 7plan aruebar mangam. Dughiar
kabar, ia averpenibar ikɨva na gɨnɨghnɨgham. Dughiar ekiar kamɨn aruer
faragha zuim ko namba 8 aruemɨn, ia bar avughsɨ.

23:26: Ofa Gami 16:29-34 **23:33-34:** Godɨn Araziba 16:13-15 **23:39:** Ua Me Ini 23:16; 34:22

40 Aruer faragha zuimin ia temer ovizir ia apibar dagher bar aghuitaba
inigh. Ia temer detin aguaba ko temer dafarir aviriba itibar aguaba inigh.
Egh ia nan damazimin 7plan aruebar bar akongegh. Ki Ikiavira Itir God, ian
God.
41 Egh azeniba bar dar namba 7in iakinimin, ia 7plan dughiar kaba na
bagh da misevegh, dughiar ekiar kam damuam. Ian ovaviba gin otivigh
zurara arazir kabar gin mangam.
42 Ia Israelian gumazamiziba bar, 7plan aruebar averpenir muziaribar iki.
43 Ia kamaghin damuti, ian ovavir borir gin otivamiba ganigh fogham,
ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize, egha dughiar kamin ki
ia gamima, ia averpenir muziaribar iti. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki
mikemegha gifa."
44 Moses akar kam baregha, Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiar ekiar
a inabazibar gun Israelian gumazamizibav gei.

24

Godin Purirpenimin lambar
garir arazim
(Ua Me Ini 27:20-21)

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:
2 "Ni kamaghin Israelia mikemegh. Me lamin nan Purirpenimin itiba bagh
olivin borer bar aghuim inigh izi. Eghti ofa gamir gumaziba dimagaribar
zurara lamin kabar apongti da isi mamaghira iki.
3 Lamin kaba, Aron guaratizibar dar apong, eghti dimagariba bar lamba
isi mamaghira ikiti aminim tiragham. Lamin kaba, God bativamin Purir-
penimin aven iki inir ekiar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozimin
azenan tuivigh iki nan damazimin isiam.
4 Lamin kaba, da aghorir me golin aghuarimin ingarizim gisin ikiti, Aron
deragh dar ganti, dar angazangariba mungeghan kogham, egh da Ikiavira
Itir Godin damazimin isivira ikiti, ki dar ganam."

Bretin me isa God ganidim

5 Ikiavira Itir God kamagh Moses migei, "Ia 12 kilogrem plauan aghuiba
iniva, 12plan bretin rubuzibar ingarigh. Ia vaghvagh bretin rubuzimin
ingarsi, plauan osimtizir 1 kilogremin itim inigh.
6 Egh gin ia bretin kaba isi, dakozir bar zuezir me golin aghuarimin an
pogha a noghezir kamin, pozir pumuningin dar arikigh, eghti 6pla vongin
ikiti 6pla vongin iki, egh Ikiavira Itir Godin damazimin ikiam.
7 Egh ia pauran mughuriar aghuim zuim isi bretin pozir kamningin
boroghin dar arikigh, egh gin Ikiavira Itir God bagh avimin pauran kamin
nan ofa damu, a bretin kabar danganim iniam.
8 Egh Sabatin dughiabar zurara ofa gamir gumazim bretin kam dakozim
datighti, a Ikiavira Itir Godin damazimin ikiam. Israelia arazir kamra gin
mangi. Kar Akar Dikirizir Gavgavir mam, ki me koma a gami, eghti a zurara
ikivira ikiam.
9 Kar dagher gumazamiziba Ikiavira Itir God bagha avimin ofa gamiziba,
da bar nan bizibara. Eghti ki da isi Aronin ovavir boribar aningam. Kam-
aghin, bretin kam datirighin ko gin izamin dughiabar, an Aronin adarazir
bret, ezi me bretin kam nan Purirpenim avinizir divazimin aven aneremi."

God gumazir mam amizir arazir kuraba ikarvazir arazim migei

24:5: Ua Me Ini 25:30 **24:9:** Matyu 12:4; Mak 2:26; Luk 6:4

10-11 Dughiar mam, gumazir mam iti, an afeziam Isipian gumazim, an
amebam Israelian amizim. Amebamin ziam Selomit, Selomit a Dibrin
guivim, a Danin anabamin adarazir mav. Egha Selomitin otarir kam, a me
itir danganimin ikia, egha Israelian gumazir mam ko misosi. Aning uaning
misogha ghua, Selomitin otarim Ikiavira Itir Godin ziam dibora akar kuram
migia an ziam gasighasizima, me a baraki. Kamaghin amizi, me a inigha
Moses bagha ghu.
12 Ezi Moses a isa gumazir mabagh aningizi, me kalabuzin min a ikegha
a geghuva ikia, egha Ikiavira Itir God mizuai, a manmaghin gumazir kam
mikimti, me arazir manatamin a damuam.
13 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
14 "Ni gumazir kam inigh danganir ia itimin azenan mangi. Eghti gumazir
a na mikemezir akar kuraba baraghiziba, me bar uan dafariba an dapanim
dariki gh. Me kamaghin damighti, gumazamiziba fogham, gumazir kam
arazir kuram gamigha osimtizim iti. Eghti gumazamiziba bar dagiaba fiva
a mikinti an aremegham.
15 Eghti gin ni Israelia mikim suam: Gumazitam akar kuramin na
mikemegham, an arazir kuram gamigha gifa, egh a uan arazir kuramin
osimtizim ateram.
16 Gumazitam akar kuratam mikimiva Ikiavira Itir Godin ziam diponam,
kamaghin an aremegham. A Israelian gumazimra, o ikizir igharazimin gu-
mazamizir ian tongin ititam, gumazir nan ziam gasighasighamin manatam,
gumazamiziba bar uari akuvagh dagiaba fiva gumazir kam mikinighti an
aremegh.
17 "Eghti gumazitam gumazim o amizim misueghti an aremegham, eghti
ia uaghan a misueghti an aremegh.
18 Eghti gumazitam gumazir igharazimin bulmakaun misueghti an are-
megham, a bulmakaun igharazitamin a ikaragh. Osimtizir kabanang
akiramin arazim a kamakin, gumazitam gumazir igharazimin asizim
misoghezi an areme, an asizir kamaghin garimra an asizim ikaragh.
19 "Eghti gumazitam gumazir igharazimin mikarzim gasighasigham, eghti
ia arazir kamram a ikaragh.
20 A gumazir igharazimin agharim apirighti, ia uaghan an agharim
apirigh. A gumazir igharazimin damazim gasighasighti, ia uaghan an
damazim gasighasikigh. A gumazir igharazimin atariba apirighti, ia uaghan
an atariba apirigh. Gumazir manam bizim gamua, gumazir igharazim
gasighasiki, eghti ia arazir kamra uam a ikaragh.
21 Gumazim gumazir igharazimin asizim misueghti an aremegham, eghti
an asizir kamagh garimra a ikaragh. Eghti gumazitam gumazir igharazim
misoghti an aremegham, eghti ia gumazir kam misueghti an aremegh.
22 Ki Israelia ia ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba sara ia
bagha Arazir kam ati. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki ia mikemegha gifa."
23 Moses akar kabar gun Israelia mikemegha gifa. Ezi gin me gumazir
akar kuramin Ikiavira Itir Godin mikemezir kam inigha danganir me itimin
azenan ghu. Egha me dagiabar a ginivizi an areme. Ezi arazir kamin, Israelia
Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizimin gin zui.

25

Azenir namba 7in Araziba
(Godin Araziba 15:1-11)

24:17: Ua Me Ini 21:12 **24:20:** Ua Me Ini 21:23-25; Godin Araziba 19:21; Matyu 5:38 **24:22:** Diboboniba 15:16

1-2 Moses Sainain Mighsiamin ikiavira itima, Ikiavira Itir God akar kam
Israelia mikimasa a ganingi: "Ia gin nguazir ki ia daningasa mikemezir
kamin mangi an otivigh, egh zurara namba 7in azenimin, ia nguazir kamin
dagheba oparan marki. Ia nguazim ateghti, a pura iki. Ia Sabatin dughiabar
avughsi moghin, nguazim uaghan avughsam. Ia kamaghin damuva mikim
suam, namba 7in azenim, a Ikiavira Itir Godin azenimra, kamaghin nguazim
avughsi.
3 Ia 6plan azenibar, dagheba uan nguazimin da opar, egh wainin ikarizibar
agharibar ghoriva azenibar dagheba iniam.
4 Egh ia namba 7in azenimin, ia nguazim ateghti, an avughsi. Egh ia azenir
kam na bagh a anemiseveghti a Ikiavira Itir Godin Sabatin azenimin ikiam.
Kamagh amizi, ia azenir kamin dagheba oparan marki, egh ia uan wainin
ikarizibar aghariba aghoran marki.
5 Eghti witin taba puram otivigham, ia dar oviziba inighiva dagher
dipenimin dar arighan marki. Egh wainin oviziba pura dar agharibar
otivighti, ia da inigh wainin ingaran marki. Bar markiam. Azenir kamin
nguazim deraghviram avughsam, kamaghin, ia aneteghti a pura iki.
6 Eghti azenir kamin dagheba pura ian nguazimin otivti, ia dar ami. Ia
da isi dagher dipenimin dar arighan marki, egh wainbar amuan marki. Ia
ko, ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir kiniba, ko ingangarir
gumazir igharaziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia
bar dar ami.
7 Egh bulmakauba, sipsipba, memeba, ko asizir atiaba sara ia dar ami."

Azenir ua biziba ikarvaghamim

8 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia 7plan dughiabar, 7plan azeniba
meng mangi, kamaghira damu mangi 49plan azenibar otogh.
9 Egh ia azenir 49in, an namba 7in iakinim, an dughiar namba 10in, ia
gumazitaba ameghti me ian nguibaba bar dar mangi sighabagh ivi. Kar
Dughiar Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadim.
10 Namba 50in azenimin ia datirighin sighabagh iviamin dughiamin ikegh
mangi azenir vamiran tugham, ia a damuti, a nan azenimra iki. Eghti ia
gumazamizibav mikim suam, me azenir kamin firighireghti men osimtiziba
givaghti me deraghvira ikiam. Azenir kamin, gumazir gumazir igharaz-
ibar nguazibagh ivezeziba, me vaghvagh ua nguazir kaba isi dar guizin
ghuavibar aningigh, o men adarazir aningigh. Eghti ingangarir gumaza-
mizir kiniba, me vaghvagh ingangarir kam ategh, ua uan adarazi baghvira
mangi.
11 Guizbangira, namba 50in azenimin, gumazamiziba deraghvira dapiagh
avughsi bar akuegham. Egh azenir kamin ia uan nguazibar dagheba oparan
marki, egh ia witin puram otivibar ghor da akuvan marki. Egh ia wainin
dipabar ingarsi, wainin oviziba inian marki.
12 Azenir kam, ia deraghvira dapiagh avughsi bar akongegh bar a
ginighnigh, kar bar nan azenimra. Egh ia pura nguazimin otivir daghebara
dami. Ia dagher igharazibar aman marki.
13 "Eghti azenir kamin gumazir nguaziba isa igharaz darazir da amangiz-
iba, ia ua me dama uan nguaziba iniam.
14-15 Kamaghin, ia nguazim isa gumazir igharazimin amadazi, o a da
nguazim givese, egh ia uarigh ifaran kogham. Ia nighnigh, azeniba man-
maghin ikiavira iti, eghti bar akongamin azenim otoghti ia ua bizir kaba
ikarvagham, egh manmaghin dughiabar an opariva dagheba iniam. Ia bar

25:1-2: Ua Me Ini 23:10-11

deraghvira nguazir kamin dagheba iniamin azenir ikiavira itibar ivezim givesegh.
16 Eghti azenir aviriba ikivira ikiti, dar nguazimin ivezim mavanang. Eghti azenibar dibobonim oteveghti, nguazimin ivezim magiri. Guizbangira, a guizin nguazim givezezir pu. Puvati, a nguazir kamin otivir daghebagh ivese. A nguazir an agharimin ikiavira itir kamin azeniba mengiva, an azenir kabar nguazir kamin otivir daghebagh ivezam.
17 Ia uari uan namakatam gifaran bar marki. Ia uan Godin atiating, egh arazir aghuibara damu. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme."

God gumazamizir an akamin gin zuiba deraghvira me damuam

18 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezibar suiragh dar gin mangi, egh ia deraghvira nguazir ki ia daningamin kamin ikiam.
19 Eghti dagher avirim nguazimin otivti, ia zurara dagher aviribar ami mamaghira ikiam. Egh ia bar deraghvira nguazir kamin ikiam.
20 Egh ia ua kamaghin mikim suam, 'Namba 7in azenimin e dagheba oparan kogham, egh dagher aniziba inigh da akuvan kogham. Egh e kamaghin damuan kogh, e azenir kamin tizim amam?'
21 Marki, ia mighin nighnighan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki namba 6in azenimin bar deragh nguazim damighti, dagher aviriba otivtima ia dami mangi 3plan azenibar tugham.
22 Egh ia namba 8in azenimin dagheba opar, egh ia namba 6in azenibar inizir daghebar amivira ikiam. Egh ia dagheba ikivira iki mangi, ia dagher igiaba iniamin dughiam otogham."

Nguazir me iniziba, me ua da ikarvagham

23 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Gumazir igharazitam ia da nguazim givezegh, dughiar ruarimin an suighan marki. Kar guizbangira ian nguazim puvati. Kar Ikiavira Itir Godin nguazim, ezi ki Israelia ian taghizi ia an iti, mati gumazamiziba nguibar igharaziba ataghizi me men nguazibar iti.
24 "Eghti ian gumazitam, ian namakar igharazitam da nguazim givesi, a deraghvira fogh, eghti gin nguazir kamin guizin ghuavim ua nguazim givesi, a givezam.
25 "Eghti ian gumazitam bar biziba puvatigh, dagiaba bagh gumazir igharazim ateghti, an an nguazim givezeghti, an anabar gumazim an akuragh a givesi pura iki, egh nguazir kam uam a givezegh uam a daningigh.*
26 Eghti gumazir kamin akuragh uam a givezamin anabamin gumazamiziba puvatighti, a uabi gin dagiar aviriba itir dughiam, a ua nguazir kam givezam.
27 A biziba ua da ikarvaghamin azenim gifoghsi, an azeniba meng, da manmaghin ikiavira iti. Egh an azenir kamin dagher nguazir kamin otivamiba bar dar ivezimin dibobonim manmaghin otogham. Egh a dagiaba inigh dagher kaba bagh, gumazir fomiram an nguazim givezezim a danigh, ua nguazir kam iniam.

---

* **25:25:** Hibrun arazim, gumazitam osimtizim batogham, eghti an anabatam an ganiva egh akurvaghamin ingangarim iti. Bizir bar ekiar namakar kam damuamim, an osimtizim itir gumazimin nguazim givezam, eghti nguazir kam an adarazir nguazimra. Ni Rut 3:9-13 ko 4:1-6, ko Jeremaia 32:6-12in gan. Asaian Akinafarimin akar isin zuir mam ghaze, God a gumazir gumazamizibar ganiva egh men akurvaghamin ingangarim itim. Ni uaghan, Aisaia 41:14 ko 43:14 ko 44:6 ko 44:24 ko 54:5 ko 60:16in gan.

28 Egh an dagiaba oteveghti, a nguazir kam uam a givezeghan kogham,
kamaghin gumazir fomiram an nguazim givezezim, nguazim an dafarimin
iki mangiti azenir ua biziba ikarvaghamim otogham. Eghti azenir kam
otoghamin dughiamin, gumazir nguazir kam givezezim, a ua nguazir kam
isi an ghuavimra daningigh.
29 "Eghti gumazitam nguibar ekiam avinizir divazimin aven uan dipenim
anemadazi, gumazir igharazim a givese, ezi dipenimin ghuavim ua uan
dipenim givezamin azenir vamira iti.
30 Eghti azenir vamira mangigh givaghti, a ua dipenir kam givezeghan
kogham, a datirighin uam ivezamin tuaviba puvati. Bar puvati. Eghti
datirighin dipenir kam, a gumazir a givezamin dipenim, ko an ovavir
borir gin otivamiba, a gin men dipenimin ikiam. Egh azenir biziba ua da
ikarvaghamin dughiamin, a uam a daningan kogham.
31 Eghti nguibar dozir divaziba puvatiziba, dar aven itir dipeniba, ia
kamaghin nighnigh suam, da mati nguazir dagheba oparim. Kamaghin,
dipenibar ghuaviba ua dipenir kabagh ivezam. Eghti azenir ua biziba
ikarvaghamimin, gumazir dagh ivezeziba, ua da isi guizin dipenir ghuavibar
aningam.
32 Eghti Livain anabamin adarazi arazir kamin gin mangan marki. Me,
divazim avinizir nguibar ekiamin itir dipenim uam a givesi, me a givesegh.
33 Egh Livain anabamin tav uan dipenim amadagh, egh uam a givezan
aghuaghti, gumazir dipenir kam givezezim, azenir biziba ua da ikar-
vaghamimin, a ua dipenim isi Livain gumazir kam daningigh. Guizbangira,
ki Israelian anabar igharaziba bagha nguazibagh inamigha me ganingi. Ezi
Livain anabam puvati. Ki Israelian anabar igharazibar nguazibar tongin,
nguibar ekiar maba isa Livaibagh aningi. Kamaghin amizi, dipenir Livain
nguibar ekiamin itiba, da dughiabar zurara Livain dipenibara.
34 Egha uaghan, nguazir Livain anabamin nguibar ekiabar miriamin
boroghin itiba, gumazir igharaziba dagh ivezan marki. Kar Livaibar nguaz-
ibara."

Onganarazibagh amir gumazamizibar akurvazir araziba

35 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ian namakabar tav, onganaraz-
ibagh amir gumazimin min ikiva, bizibagh ivezamin dagiaba puvatighti, ia
uari an akurvagh, mati ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibagh
ami moghin, an akurvagh. Kamaghin, ian namakar kam ia ko ikiam.
36-37 Egh a pura ia da dagiaba inigh, egh ua dagiar iniziba ikarvaghsi,
ia ua dagiatam dagh isin darighan marki. Eghti a daghebagh ivezti, ia ua
dagiataba daghebar ivezim gisin darighan marki. Ia Godram atiating, egh
uan namakaba ateghti me ian tongin iki.
38 Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin ia mikemegha gifa. Ki ian
Godin ikiasa, egha kamaghin, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan iza,
Kenanin nguazim ia daningasava ami."

Ingangarir gumazamizir kiniba damuamin araziba

39 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Gumazitam onganarazibar
amuva, ia ateghti ia ingangarir gumazir kinimin min a givezegh, egh pazi
a damuti a ingangarir gumazir kinimin min ian apengan iki ingaran marki,
mati ikizir igharazibar ingangarir gumazir kinibar min ia bagha ingari.
40 A mati gumazir dagiaba bagha ingarimin min ia ko iki, egh ian ingan-
garibar amu mangiti azenir ua biziba ikarvaghamim otogham.

25:35: Godin Araziba 15:7-8 **25:36-37:** Ua Me Ini 22:25; Godin Araziba 23:19-20 **25:39:** Ua Me Ini 21:2-6; Godin Araziba 15:12-18

41 Egh azenir kamin a uan amuim ko boriba sara, me firighiregh ia ategh
ua uan adarazi bagh mangi, uan inazir afeziabar nguazimin ikiam.
42 Bizir kamin mingarim kamakin. Fomira ia Israelia, kantri Isipin ingan-
garir gumazamizir kinibar itima, ki ia inigha azenan izezi ia bar Isip ataki.
Kamaghin amizi, ia nan ingangarir gumazamizibar min otifi. Kamaghin, ia
uan namakabagh ivezeghti, me dughiabar zurara ingangarir gumazamizir
kinibar min ikian kogham. Bar marki.
43 Kamaghin amizi, ia uan namakar ia ivezeziba, puvira me abin me
damuti, me bar osimtizir dafaba sara ingangarir ekiabar amuan marki. Ia
nan atiating, ki ian God, egh ia deraghviram me damu.
44 “Egh ia ingangarir gumazamizir kiniba inisi, ikizir igharazir ian
boroghin itiba da me inigh.
45 Egh ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin ikia boriba
bateziba, ia ingangarir gumazamizir kiniba, me da dagh ivezam. Ia deragh
me givezeghti, me guizbangira ian ingangarir gumazamizir kinibar min
otifigh.
46 Eghti ia gin arimighireghti, ian ovavir boriba ingangarir gumaza-
mizir kinir kaba inighti, me zurara ian ovavir boribar ingangaribar amu
mangivira ikiam. Me iananaba. Eghti ian namakabara, ian ingangarir
gumazamizir kinibar otivighti, ia paza me damu me gativan marki. Ia
deraghvira me damu.
47 “Eghti ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar tav, dagiaba bar
izivagham, eghti ia Israelia, ian tav onganarazibagh amir gumazimin min
otoghiva, a ikizir igharazimin gumazir kam ateghti an a givezeghti, an an
ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir kamin tavin ingangarir
gumazimin min otogham.
48 Israelian gumazir kam kamaghin damigham, eghti ia uam a givezeghti,
kamaghin deragham. An aveghbuatam,
49 o an afeziar dozim, o namakatam o anabatam, uam a givezeghti de-
ragham. Eghti a uabi dagiataba inigh, uabi uabi givezegh, egh ingangarir
kurar kam atakigh.
50 Gumazir kam, ikizir igharazimin gumazir a givezezim ko deraghvira
nighnigh uaning kimiva fogh suam, azenir ikiavira itiba me da meng mangi
azenir ua biziba ikarvaghamimin tugham. Eghti gumazir, ingangarir gu-
mazir kam givezezim suam, gumazir azenir kabar ingarir dagiabar ivezimin
dibobonim manmakin. Eghti gumazir kam uabi, o an anabatam ivezir
kamaghin garimra uam a givesegh.
51 Eghti azenir aviriba ikivira ikiti, gumazir kam dagiar bar ekiamin ua
gumazir a givezezir kam daningigh.
52 Eghti azenir aviriba ikian koghti, azenir biziba ua da ikarvaghamim
otoghti, a dagiar muziarim isi ua gumazir kam daningigh.
53 Eghti ikizir igharazimin gumazir kam kamaghin ingangarir gumazim
ginighnigh suam, a mati azenibar vaghvagha a ko ikia dagiaba bagha ingarir
gumazim, egh a puv a mikimiva, anebin pazi a damuan marki. An an
asughasugh nimiram a damu.
54 Eghti me arazir kabar gin mangi, ua gumazir kam givezan kogham. Eghti
azenir biziba ua da ikarvaghamim otoghti, gumazir a givezezim aneteghti, a
firighirigh mangiva uan amuim ko boriba sara deraghvira ikiam.
55 “Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin kantrin ia inigha azenan ize.
Kamaghin, ia Israelia, ia nan ingangarir gumazamizibar min iti. Kamaghin
amizi, ia uan tav ateghti, a dughiabar zurara ingangarir gumazir kinimin
ikian marki.”

26

God deraghvira uan gumazamizir an akamin gin zuibar amuam
(Godin Araziba 7:12-24; 28:1-14)

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia temer oteviba inigh dar asebar
nedazibar ghoran marki, ia guarir akinitam inigh uan nguazimin ane-
saragham, o dagiatam inigh dighoriba a darighti da ian asebar marvir
guabar min ganti, ia marvir guar kabar ziaba fan marki, da gavgaviba pu.
Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ia nan ziamra fi.
2 Ki ia bagha misevezir Sabatin dughiabar, ia ingaran marki. Ia puram
avughsi. Egh ia bar nan Purirpenim gifongegh a baghvira iki. Ki Ikiavira Itir
God, ki kamaghin ia mikemegha gifa.
3 “Egh ia nan arazir ki ifongezibar gin mangi, nan Akar Gavgaviba baragh,
egh dar amu,
4 eghti ki amozim damuti, a uan izir dughiamra izam. Eghti ki ian daghebar
amuti, da deraghvira ian nguazimin otivti, temeba biva ovizir aviriba ikiam.
5 Ia dagher bar aviriba ikiva, egh witin andiziba ini mangi, ia wainin ovizir
anidiziba iniamimin dughiamin tugham. Egh ia wainin oviziba ini mangi,
dughiar ia dagheba oparamimin tugham. Ia damiva naviba bar izevegham.
Egh ia deraghvira uan nguazim dapiagham.
6 “Eghti ki navir amirizim ia danighti ia deraghvira dapiagh, egh dakuamin
dughiamin, ia bizitamin atiatingan kogham. Ki asizir atiar misoziba ian
nguazimin da batueghti apaniba nguazir kamin ia misoghan kogham.
7 Eghti ia apanibav sogh me abinti, men avirim ian damazimin arighiram.
8 Ian 5plan midorozir gumaziba 100plan apaniba abinigham. Eghti ian
100plan midorozir gumaziba 10,000plan apaniba abinigham. Guizbangira,
ian apaniba bar ian damazimin arighiregham.
9 Eghti ki deraghvira ia damuva borir aviriba ia daning, egh ia damuti, ia
bar avirasemegham. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir ki fomira ia ko amizir
kam, ki gavgavim a daningam.
10 Eghti azenir givazimin dagheba, da ikivira iki mangi azenir igharazim
batogham. Eghti dagher naba ikivira ikiti, ia dagher igiar andiziba iniva,
ghuriba makunigh, egh dagher igiaba dar danganim darigham.
11 Eghti ki ian tongin ikivira iki, akirim ragh ia gasaraghan kogham.
12 Ki ian tongin daruva ian Godin ikiam. Eghti ia nan gumazamizibar
ikiam.
13 Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ian God. Ia fomira Isipin kantrin aven
ingangarir gumazamizir kinibar ikezi, ki ian osimtizim agivagha ian akua
azenan ize. Ki ia isa kalabus gatizir gumazibar gavgaviba abighizi, ia kalabus
ategha bar akongegha ize.”

God gumazamizir an akam batoziba ivezir kuram me daningam
(Godin Araziba 28:15-68)

14 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia nan akaba baraghan aghuagh,
egh nan Akar Gavgavir kabar gin mangan koghti, ki ivezir kuram ia
daningam.
15 Ia akirim ragh nan arazir ki ifongezibagh asaragh, nan bizir ki damuasa
ia mikemezibar aghuaghiva, nan Akar Gavgaviba baraghan koghiva, egh
nan Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam abighti,
16 kamaghin ki bizitamin ia damuam. Ki zuamira ia damighti, ia bar
ikuvigh bar atiatigham. Ki ia damuti, ia arimariar bar ekiaba iniva, ian

26:1: Ua Me Ini 20:4; Ofa Gami 19:4; Godin Araziba 5:8; 16:21-22 **26:3:** Godin Araziba 11:13-15; 28:1-14 **26:12:** 2 Korin 6:16

mikarziba puv fengti, ian damaziba okavighti, ian mikarziba nimira su magiri mangi bar ikuvigham. Ia azenibar dagheba opar, egh ia dar daghebar aman kogham. Apanibara, da ini dar amam.
17 Egh ki uabi ian apanim damuam. Ki gumazir igharaziba amadaghti, me izi ia misogh ia dikabinam. Eghti gumazir kaba ia gativagham. Apaniba tighar ia bagh izi ia gintighamin dughiamin, ia puram atiating aregham.
18 "Bizir kurar kabar gin, ia nan akam baraghan aghuavira ikiti, ki ian arazir kuraba bagh osimtizir avirim ia darighvira ikiam.
19 Egh ki ian ifaghatir arazimin gavgavim bar anebiragham. Ki amozimin tivaghti a ian nguazim gizan kogham, eghti nguazim bar misigh ainin min gavgavigham.
20 Eghti dagheba ian nguazimin otivan koghti, ian temeba ban kogham. Kamaghin, ia kamaghin fogh suam, ian ingangarir ekiam pura mangi givagham.
21 "Osimtizir kaba ia bativti, ia oraghan koghti, ki ian arazir kurar kabagh nighnigh, egh ki osimtiziba ia darighvira ikiam.
22 "Egh ki asizir atiaba ian tongin da amangti, da ian boriba ko bulmakaubav soghti da arimighiram. Eghti gumazir aviriba ikian kogh nguibamin tuavibar aruan koghti, gumazamizir vabara ikiam.
23 "Osimtizir kaba ia bativighti, ia uan nighnizibagh iraghan aghuagh, nan akaba baraghan koghti,
24 ki ian arazir kurabagh nighnigh, ua dughiar bar aviribar ua ia ikaragh, ivezir bar kuram ia daning, egh bar puvira ia damuam.
25 Ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abighti, ki apaniba amadaghti me ia misogham. Eghti ia ti mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar aven mangiti, ki arimariar kurar ekiaba ia bagh da amangiti, gumazamizir avirim arimighiregham. Eghti ia ikuvamin dughiamin, ki ia isi apanibar dafarim darigham.
26 Egh ki ian daghebar tivaghti, ia daghebar oteveghti ian amiziba dagher aviriba avimin da tuan kogham. Eghti bretba tuer danganimin avir vamira, 10plan amiziba uan dagheba tuam. Eghti ia bar bretin muziariba ini dar amiti mitiriam ian aghivira ikiam.
27 "Eghti ki bizir kabar amuti, ia akirim na gasaraghvira ikiva, egh ua nan akaba batoghti,
28 ki bar aningaghegh, ian arazir kuraba bangin, dughiar bar aviribar osimtizir bar ekiaba ua ia darigham.
29 Mitiriam puvira ian aghiti, ia uari uan otariba ko guivibav sogh dar amam.
30 Eghti ki uan navir averiamin aven ian aningaghegh, ia mighsiamin pin ingarizir danganir asebar ziaba febagh asighasigh, ian ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh amir ofa gamir dakoziba apirigham. Egh ki ia misuegh ian kuaba isi marvir guar ki asighasighizir kabagh isin da kunigham.
31 Ki ian nguibar ekiaba ko dipenir ia asebar ziaba febagh asighasigh, ian ofabagh ifueghan kogham.
32 Egh ki ian nguazim bar a gasighasighti, ian apaniba nguazir kam inigh a dapiagh an ganti, a ikuvighti, me digavir kuram damigham.
33 Ki apaniba amadaghti, me ia misogh ia batueghti ia tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti ian nguazim uaghan gumazamiziba puvatigh pura ikiam, eghti nguibar ekiaba ikuvigh ikiam.
34-35 "Eghti ia apanibar kantrin ikiamin dughiamin, ian nguazir kam pura avughsi ikiam. Ia fomira nguazir kamin ikia egha nguazim ataghizi, a

zurara namba 7in azenibar avughsir puvati, mati ki ia mikemezi mokin. Egh nguazim pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsam, egh nguazim dughiar kam bagh bar akongegham.

36-37 Eghti ian varazira midorozimin arimighireghan kogh, egh mangi apanibar kantrin ikiam. Eghti ki ia damuti ia bar puviram atiating, egh ia oraghti, aminim temer dafaribagh ivangti, da tingaghiti, ia da baregh puram atiating aregham, mati apaniba gumazibar agintizima me ari. Eghti apaniba ian gintighan kogham, ia puram ari mangi tintinibar uarir ghuanang daghiram. Eghti apaniba ti ia ko misoghti, ia me ko misoghamin gavgaviba puvatigham.

38 Kamaghin, ia ikizir igharazibar tongin ikiva apanibar nguazimin arighiregham, kar mati men nguazim ia tui.

39 Ia ko ian inazir afeziaba amizir arazir kuraba bangin, ia osimtizim ikiam, kamaghin amizi, ian ikivira ikiamin varazira, apanibar nguazimin ikivira iki, egha bar kuvaremeghsi damuam.

40 "Eghti gin ian ikivira ikiamin varazira, me uan arazir kurabagh nighnigh dar gun na mikimam. Egh me kamaghin mikim suam, 'E uan inazir afeziaba ko arazir kuram gami. E ni barazir puvatigha nin akaba batoke.'

41 Guizbangira, ia akirim ragha na gasarazi, ki osimtizim ia ganigha, ian apanibar nguazimin ia amada. Eghti ian adarazi uan arazir akaba batozim ateghiva, uari abinigh, egh uan arazir kurabar ivezir kuram inigh givaghti,

42 ki ua uan Akar Dikirizir Gavgavim ko nguazir kam ginirigham. Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki Abraham, Aisak, Jekop ko a gamua ghaze, ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam.

43 Ia faragh nguazir kam ateghti, a pura dughiar ruarimin avughsi. Ia faragha nguazir kamin ikia egha nguazim ataghizi, a zurara namba 7in azenibar avughsir puvati. Eghti nguazim pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsi bar akuegham. Ia faragha akirim ragha bizir ki damuasa ia mikemezibagh asaragha, nan arazir ki ifongeziba bar dar aghua. Bizir kam bangin, ia osimtizim ater egh ivezir kuram iniam.

44 Egh ia apanibar nguazimin ikiti, ki bar ia ateghan kogh, bar ia gasighasighan kogham. Bar puvati. Ki fo, ki kamaghin damighti, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam, a givagham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir katam damighan kogham.

45 Egh ki ia ginighnigh egh Akar Dikirizir Gavgavir ki ian inazir afeziaba ko amizim uam a ginirigham. Kar gumazir ki fomira Isipin kantrin inigha men akua azenan izeziba. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba nan gavgavir ekiamin gani. Ki ian Godin ikiasa, kamaghin amizi, ki ua bagha ia inigha ize. Ki Ikiavira Itir God."

46 Ikiavira Itir God, bizir a damuasa Israelia mikemezir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko an Arazir kaba, a Sainain Mighsiamin bar da isa Moses ganingi. Egha ghaze, Israelia bar dar gin mangi.

27

Gumazamiziba God ganidir bizibar Arazir maba

1-2 Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Gumazitam uabi isi na daningisi, o gumazamizir igharazitam isi na daningasa akar dikirizim na koma a gami, a uan akar dikirizimin gin mangisi, a dagiataba isi ofa gamir gumazim daningigh.

26:42: Jenesis 17:7-8; 26:3-4; 28:13-14

3 Gumazamiziba uarigh ivezamin dagiar dibobonim kamakin. Gumazir
20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar tughamim, me 500 kinan a
givezam.
4 Egh amizir 20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar tughamim, me
300 kinan a givezam.
5 Egh otarir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan azenibar tughamim, me
200 kinan a givezam. Eghti amizir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan
azenibar tughamim, me 100 kinan a givezam.
6 Egh otarir iakinir vamiran ikegh mangi 5plan azenibar tughamim, me
50 kinan, a givezam. Eghti borir guivir iakinir vamiran ikegh mangi 5plan
azenibar tughamim, me 30 kinan a givezam.
7 Eghti gumazir 60plan azenibagh afirazim, me 150 kinan a givezam. Eghti
amizir 60plan azenibagh afirazim, me 100 kinan a givezam.
8 "Eghti gumazir akar dikirizim gamizim, a uabi uabi givezamin dagiaba,
o uan namakam givezamin dagiaba puvatigh, gumazir kam ofa gamir
gumazim bagh mangi. Eghti ofa gamir gumazim ivezir kam gisivagh magiri
gumazir kam damuamin ababanimin tughti, gumazir kam ivezam.
9 "Eghti gumazim asizitam isi, ki Ikiavira Itir Godin ofa damusi akar
dikirizim damigh, an asizir ki ia mikemezir katamin ofa damu. Guizbangira,
ia ofa damuamin asiziba, da bar nan bizibara.
10 Gumazir kam asizir aghuir kam ategh kuratamin ofa damuan marki.
An asizir kuram inigh, aghuimin danganimin ofa damuan marki. A tam isi
tamin danganim datighti, asizir kamning virara nana.
11 Egh a nan damazimin mizezir asizitam na daningisi akar dikirizim
damigh, egh asizir kamin nan ofa damuan kogham, kamaghin an asizim
inigh ofa gamir gumazim bagh mangi.
12 Eghti ofa gamir gumazim an ganam, a deraz o a ikufi, egh an ivezimin
ababanim diponam. Eghti ivezir kam kamaghira iki.
13 Eghti gumazir kam uam asizir kam givesi, a ua dagiataba inigh egh ofa
gamir gumazim diborozir dagiaba sara inigh izi. Ofa gamir gumazim 5 kina
diboroghti, a 6 kinan ivezam. O, ofa gamir gumazim 10 kina diboroghti, a 12
kinan ivezam.
14 "Eghti gumazitam uan dipenim isi Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir
gumazim dipenir kamin ganam, a deraz, o a ikufi, egh ofa gamir gumazim
ivezimin ababanim diboroghti, ivezir kam kamaghira iki.
15 Eghti gumazir uan dipenim isa Ikiavira Itir God ganingizim, a gin uam a
givezeghti, kamaghin a dipenimin ivezim ko ua dagiataba sara a daningigh.
Ofa gamir gumazim dipenir ivezim 100 kinan anetighti, gumazir kam 120
kinan ivezam. A dagiar kaba isi ofa gamir gumazim danigh, egh a ua uan
dipenim iniam.
16 "Eghti gumazitam, uan inazir afeziabar dafarim da nguazir otevitam
inigh, egh gin a uan nguazir otevir kam isi na daningti, ofa gamir gu-
mazim nguazir kam tuisigh, me manmaghin balin oviziba nguazir kamin
da oparam. Egh me ti 20 kilogrem balin oviziba oparam, eghti nguazimin
ivezim, a 100 kinan tugham.
17 Gumazir kam, azenir ua biziba ikarvaghamimin gin nguazir kam na
danighti ivezim kamaghira iki, egh a gighan marki.
18 Egh an azenir ua biziba ikarvaghamimin gin, azenir tabar gin, a na
daningam, eghti ofa gamir gumazim gin izamin azenir ua biziba ikar-
vaghamim bativsi, azenir ikiavira itiba mengegh, egh a nguazir kamin
ivezim gisivagh magirigh.

19 Eghtɨ gumazir uan nguazim na ganɨngizir kam, a ua nguazim givesɨ, a dagɨabar uam a givezam. Eghtɨ ofa gamir gumazim 100 kinan ivesɨ a mɨkɨmtɨ, a 120 kinan ua ivezam. A dagɨar kaba isɨ ofa gamir gumazim danigh, egh ua uan nguazim iniam.
20 A faragh na da ua nguazir kam givezeghan kogh, egh nguazir kam isɨ gumazir igharazimɨn amadagh, egh a gɨn uabɨ uam a givezan kogham.
21 Eghtɨ azenir ua biziba ikarvaghamim otoghtɨ, gumazir nguazir kam givezezim, a isɨ na danɨngigh. Eghtɨ nguazir kam, a nan nguazimra ikɨ mamaghɨra ikiam. A na baghvɨra ikiam. Eghtɨ kɨ nguazir kam isɨ ofa gamir gumazibara, me danɨngam.
22 "Eghtɨ gumazitam nguazir otevitam ikiam, kar nguazir an inazir afeziaba a ganɨngizir puvatɨzim, a faragha gumazir igharazim dama a givese, egh a nguazir kam inigh Ikiavɨra Itir God danɨngasa.
23 Eghtɨ ofa gamir gumazim, azenir ua biziba ikarvaghamim bativsɨ, an azenir ikiavɨra itiba meng. Egh an azenir kaba bagh nguazir kamɨn ivezimɨn ababanim atɨghtɨ, aruer kamra gumazim nguazir kamɨn dagɨaba isɨ ofan gumazim danɨngam. Eghtɨ dagɨar kaba, da Ikiavɨra Itir Godɨn dagɨabara.
24 Eghtɨ azenir ua biziba ikarvaghamimɨn, gumazir kam nguazir kam uam a isɨ an guizɨn ghuavim danɨngigh.
25 "Eghtɨ ia bizir kabar osɨmtɨzim ko ivezim bar deraghvɨra dar pon.
26 "Asɨzir nguzir ivariaba da bar nana, kamagh amizɨ, ia ofan tam na danɨngɨsɨ, asɨzir nguzir ivariaba inian markɨ. Bulmakaun nguzir ivariam, o sipsipɨn nguzir ivariam, da bar nana.
27 Eghtɨ asɨzir nguzir ivariar kam nan damazimɨn zueghan koghtɨ, ia uam a givesegh. Eghtɨ ofa gamir gumazim an ivezim 10 kinan anetɨghtɨ, ia 12 kina a danɨngigh. Eghtɨ gumazir kam uam asɨzir kam givezeghan koghtɨ, ofa gamir gumazim, gumazir igharazitamɨn anemadaghtɨ, an ofa gamir gumazim dɨborozir ivezimɨn a givesegh.
28 "Eghtɨ gumazitam Ikiavɨra Itir God baghavɨra ikiamin bizitam amɨsevegh, egh ingangarir igharazim damuan an anogorogham, egh a gumazir igharazir tamɨn anemadaghtɨ an a givezan markɨ, egh a uaghan uabɨ ofa gamir gumaziba da, dagh ivezan markɨ. A gumazitam o, amizitam o, asɨzitam o, a uan inazir afeziaba da inizir nguazir otevitam, bizir kaba da bar Ikiavɨra Itir Godɨn bizibara. A bar da amangan markɨ.
29 Ia oragh. A na bagha gumazim o amizim amɨsefe, a uam a givezan markɨ. Bar markɨ. Ia gumazim o amizir kam mɨsueghtɨ an aremegh.
30 "Ezɨ nguazimɨn otivir dagher kaba, witɨn ovɨziba, o temer ovɨziba, ia da tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam na danɨngigh, kɨ Ikiavɨra Itir God. Egh a pozir kam aman markɨ. Kar nan bizimra.
31 Eghtɨ gumazitam nan dagher pozim uam a givesɨ a givesegh. Eghtɨ dagher kabar ivezim 5 kina, eghtɨ a 6 kinan dagh ivezegh ofa gamir gumazim danɨngigh.
32 Ian 10plan bulmakauba o 10plan sipsipbar tongɨn, dar vamɨra vamɨra, a nana. Ia asɨziba bar bɨzimɨn dar atɨgh, egh bar da mengegh, eghtɨ 10plan asɨzibar tongɨn, dar namba 10ɨn asɨziba, da nana, kɨ Ikiavɨra Itir God.
33 Ezɨ asɨzir namba 10 a dera, o a ikufi, ia igharazitam an danganim darɨghan markɨ. Eghtɨ ia asɨzir igharazitam an danganim datɨghtɨ, namba 10ɨn asɨzim ko an danganim inizim, aning nana, ezɨ ia uam aning givezan kogham."

27:28: Dɨboboniba 18:14 **27:30:** Dɨboboniba 18:21; Godɨn Araziba 14:22-29

34 Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God Sainain Mighsiamin Moses ganingi. Egha ghaze, Israelia bar adar gin mangam.

Israelian Dibobonibа
O
Namba
Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Israelian darorir me Sainain Mighsiam ategha ghua Moapin kantrin otozim, kar Kenanin nguazimin mitaghniam, nguazir God me daningasa akam akirizim a geghari. Me Sainain Mighsiam ataghiraghasava amima, Moses Israelian gumazamiziba bar me menge. Ezi gin me Moapin kantrin itima, a ua me menge. Kamaghin amizi, me ziam, "Diboboniba," akinafarir kam gati.

Israelia, me gumazamiziba puvatizir danganimin aven azenir aviribar arui. Me faragha Kades Barnean nguibamin otifi, a Kenanin nguazimin sautin amadaghan iti. Me azenir aviribar danganir kamin ike, egha me Kenanin nguazimin ghuezir puvati. Egha gin me danganir kam ategha ghua Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin otifi. Marazi bar nguazir otevir kam gapia, ezi marazi pura avughsegh Jordanin Fanem abigh nguazir God me bagha inabazir kam iniasa.

Akinafarir kam, Godin adarazir darorim geghari. Me dughiar aviribar osei, egha osimtizibar dughiabar me atiati. Me dughiar aviribar akiriba igha Moses ko God gasi. Egha akinafarir kam uaghan God geghari. God Israelia ataghizir puvati. Egha me atiatia arasava amima, God me ataghirazir puvati. A me ko Akar Dikirizir Gavgavir amizir kam ginighnigha, uaghan fomira men ovaviba ko Akar Dikirizir Gavgavir amizir kam ginighnisi. God deraghavira men gara ghua an akar dikirizimin daghem guizin oto.

Israelia Sainain Mighsiamin ikia mangasa bizibar kiri

(Sapta 1:1--10:10)

Gumazir dapaniba Israelia medi

1 Israelia, kantri Isip ataghizi, azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in,
an aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God, Sainain gumazamiziba puvatizir
danganimin uabi bativamin Purirpenimin aven Moses ko migei.
2 A kamaghin migei, "Ni Aron ko gua mangi, Israelia bar men ziaba inigh.
Gua gumazibar ziaba vaghvagh dagh fogh da osirigh me mengegh. Egh
Israelian anababar ikiziba vaghvagh bar dar ziaba osirigh.
3 Kar gumazir 20plan azenibar itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me
midorozim damuamin gavgaviba iti. Gua, bar men ziaba ko men ikiziba
osirigh da mengegh.
4 Egh gua uaningin akurvaghsi vaghvagh anababar aven, gua gumazir
dapanir vamira vamira misefegh.
5 "Gumazir guan akuragh ingangarir kam damuamin mabar ziabar kara:
Rubenin anabamin adarazir gumazim, Sedeurin otarim Elisur, gua a inigh.
6 Egh Simeonin anabamin adarazir gumazim Surisadai, an otarim Selu-
miel, gua a inigh.
7 Egh Judan anabamin adarazir gumazim Aminadap, an otarim Nason,
gua a inigh.

1:1: Diboboniba 26:1-51

8 Egh Isakarin anabamin adarazir gumazim Suar, an otarim Netanel, gua
a inigh.
9 Egh Sebulunin anabamin adarazir gumazim Helon, an otarim Eliap, gua
a inigh.
10 Egh Josepin otarir pumuningin ovavir boribar tongin, Efraimin an-
abamin adarazir gumazim Amihut, an otarim Elisama, gua a inigh. Egh
Manasen anabamin adarazir gumazim Pedasur, an otarim Gamaliel, gua a
inigh.
11 Egh Benjaminin anabamin adarazir gumazim Gideoni, an otarim
Abidan, gua a inigh.
12 Egh Danin anabamin adarazir gumazim Amisadai, an otarim Ahieser,
gua a inigh.
13 Egh Aserin anabamin adarazir gumazim Okran, an otarim Pagiel, gua a
inigh.
14 Egh Gatin anabamin adarazir gumazim Duel, an otarim Eliasap, gua a
inigh.
15 Egh Naptalin anabamin adarazir gumazim Enan, an otarim Ahira, gua
a inigh.”
16 Ezi Moses ko Aron, Israelian tongin men anababa vaghvagha men
gumazir dapanir kaba ini.
17 God men ziabar borogha me amisevezi, aning deraghavira me ini.
18 Egha aning 12plan gumazir dapanir kaba ko, Israelia bar me akuvasa
men dei. Ezi iakinir namba 2in, an aruer faragha zuimin, Israelia bar uari
akuvazi, me gumazamizibar ziaba ko men anababa ko men ikizibar ziaba
ko diboboniba osiri. Gumazir 20plan azeniba itiba ko 20plan azenibagh
afiraziba, me bar men ziaba vaghvagha da osira me medi.
19 Ikiavira Itir God me mikemezi moghin, me ami. Israelia Sainain gumaza-
miziba puvatizir danganimin itima, Moses gumazamizibar ziaba ko men
diboboniba osiri.
20-46 Gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me
midorozim damuan tughati. Moses ko Aron gumazir kaba vaghvagha men
ziaba ko anababa ko men ikizibar ziaba ko men apengan itibar ziaba osiri.
Me Jekopin otarir ivariam Rubenin ikegha izaghiri. Ezi men diboboniba da,
bar kamakin:

Rubenin anabamin gumazibar dibobonim, 46,500in tu.
Ezi Simeonin anabamin gumazibar dibobonim, 59,300in tu.
Ezi Gatin anabamin gumazibar dibobonim, 45,650in tu.
Ezi Judan anabamin gumazibar dibobonim, 74,600in tu.
Ezi Isakarin anabamin gumazibar dibobonim, 54,400in tu.
Ezi Sebulunin anabamin gumazibar dibobonim, 57,400in tu.
Ezi Josepin otarir mam Efraim, an anabamin gumazibar dibobonim,
40,500in tu.
Ezi Josepin otarir igharazim Manase, an anabamin gumazibar dibobonim,
32,200in tu.
Ezi Benjaminin anabamin gumazibar dibobonim, 35,400in tu.
Ezi Danin anabamin gumazibar dibobonim, 62,700in tu.
Ezi Aserin anabamin gumazibar dibobonim, 41,500in tu.
Ezi Naptalin anabamin gumazibar dibobonim, 53,400in tu.

Ezi men gumazibar diboboniba bar moghira, 603,550in tu.
47 Egha Livain anabamin gumaziba, me me mengezir puvati.
48 Ikiavira Itir God faragha Moses migia ghaze,

49 “Ni Israelian gumazir midorozim damuamiba mengiva, Livain anabamin gumaziba mengan marki.
50 Ni Livaiba amiseveghti, me nan Purirpenim ko an aven itir bizibagh eghuv dar ganiva, an ingangaribar faragh mangi dar amu. Purirpenir kam, me Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a darigham. Egh dughiar ia tuavimin zuimin me Purirpenim ko an itir biziba ateram. Egh nan Purirpenimin miriabar uan purirpenibar ingariva anekiarugh.
51 Dughiar manamin ia danganir igiamin mangisi, Livaiba nan Purirpenim angarigh mangi danganir igharazimin uam anesaragh. Eghti gumazir kinitam Purirpenimin boroghin iziva, an aremegham.
52 Israelian gumazamizir igharaziba, ia uan anababa ko iki, uan purirpeniba asi uan danganibara iki uan ababanim itir fleghba aseghti da ghuanang.
53 Eghti Livain anabamin adarazi uan purirpeniba nan Purirpenimin miriaba bar da asegh, egh deraghvira a geghuv an gan. Puvatighti, gumazir kinitam nan Purirpenim boroghin izi na damighti ki bar aningaghegh, Israelia bar ia gasighasigham. Purirpenir kam, Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning an aven ikiam.”
54 Ezi Moses bizir kabar gun Israelia mikemezi, me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, biziba bar dagh ami.

2

Ikiavira Itir God, dapiamin danganiba akiramin arazibar Israelia migei

1 Ikiavira Itir God Moses ko Aron akar kaba aning ganingi:
2 “Israelia uan purirpenibar ikiamin danganiba aghuva, gumaziba vaghvagh uan anababar ziaba itir fleghin boroghin uan adarazi ko dapiam, eghti God bativamin Purirpenim, danganir kamin tongira ikiam. Men purirpeniba tong Godin Purirpenimin saghon iki, eghti dar tiar akaba an amadaghan mituagh iki.
3-9 “Aruem anadi naghin amadaghan, anabar 3pla, Judan anabamin ababanim itir fleghin boroghin, uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Aminadapin otarim Nason, a Judan anabamin gumazir dapanim, ezi Judan anabam 74,600plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Judan anabamin adarazir miriamin, Isakarin anabamin adarazi iki. Ezi Suarin otarim Netanel, a Isakarin anabamin gumazir dapanim, ezi Isakarin anabam 54,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Isakarin anabamin adarazir miriamin, Sebulunin anabamin adarazi iki. Ezi Helonin otarim Eliap, a Sebulunin anabamin gumazir dapanim. Ezi Sebulunin anabam 57,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim 186,400plan gumaziba iti. Dughiar Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarazi faragh mangam.
10-16 “Eghti sautin amadaghan, anabar 3pla, Rubenin anabamin ababanim itir fleghin boroghin iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Sedeurin otarim Elisur, a Rubenin anabamin gumazir dapanim, ezi Rubenin anabam, 46,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Rubenin anabamin adarazir miriamin, Simeonin anabamin adarazi iki. Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonin anabamin gumazir dapanim, ezi Simeonin anabam, 59,300plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Simeonin anabamin adarazir miriamin, Gatin anabamin adarazi iki. Ezi Ruelin otarim Eliasap, a Gatin anabamin gumazir dapanim, ezi Gatin anabam 45,650plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim 151,450plan gumaziba. Dughiar

Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarasi, faragha zuir anabar 3plan adarazir gin mangam.

17 “Me tuavimin mangamin dughiamin, Judan anabamin adarazi faragh mangam, eghti anabar igharaziba, me danganir me ikezibar mirara, vaghvagh uan ababaniba itir fleghbar suigh men girara mangam. Me dapiamin danganiba, me uarir gin zui moghira dar ingar. Eghti Livain anabamin adarazi na bativamin Purirpenim ater bar men tongira iki mangam. Eghti 6plan anababar adarazi Livaibar faragh mangam, eghti 6plan anababar adarazi Livaibar gin mangam.

18-24 “Eghti aruem uaghiri naghin, anabar 3pla, Efraimin anabamin ababanim itir fleghin boroghin, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amihutin otarim Elisama, a Efraimin anabamin gumazir dapanim, ezi Efraimin anabam, 40,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Efraimin anabamin adarazir miriamin, Manasen anabamin adarazi iki. Ezi Pedasurin otarim Gamaliel, a Manasen anabamin gumazir dapanim, ezi Manasen anabam 32,200plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Manasen anabamin adarazir miriamin, Benjaminin anabamin adarazi iki. Ezi Gideonin otarim Abidan, a Benjaminin anabamin gumazir dapanim, ezi Benjaminin anabam, 35,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 108,100plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamimin, 3plan anabar kabar adarasi, me Livaibar gin mangam.

25-31 “Eghti notin amadaghan, anabar 3pla, Danin anabamin ababanim itir fleghin boroghin iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amisadain otarim Ahieser, a Danin anabamin gumazir dapanim, ezi Danin anabam, 62,700plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Danin anabamin adarazir miriamin, Aserin anabamin adarazi iki. Ezi Okranin otarim Pagiel, an Aserin anabamin gumazir dapanim, ezi Aserin anabam 41,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Aserin anabamin adarazir miriamin, Naptalin anabamin adarazi iki. Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin anabamin gumazir dapanimin iti, ezi Naptalin anabam, 53,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 157,600plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarasi, me bar abuan mangam. Anabar kaba vaghvagh uan fleghbar suigh bar gin mangam.”

32 Me Israelian anababa ko men ikiziba ko men purirpeniba itir danganibar gin ghua men ziaba osira me medima, men dibobonim bar moghira 603,550plan gumaziba.

33 Moses, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha, Livain anabamin adarasi, a Israelin anabar igharaziba ko me mengezir puvati.

34 Kamaghin, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Israelia biziba bar dagh ami. Anababa vaghvagha uan fleghbar boroghin uan purirpenibar danganiba azui. Egha dughiar Israelia tuavimin mangamim, me bar vaghvagha uan anababa ko uan ikiziba ko zui.

3

Aronin otaribar ziaba

1 Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin Moses ko migeir dughiamin, Aron ko Mosesin ikizim kamakin.

2 Aron otarir 4pla iti, Nadap, an otarir ivariam, ezi an gin, Abihu, Eleasar ko Itamar.

3:2: Diboboniba 26:60

3 Aronin otarir kaba, me ofa gamir gumazibar ikiasa, Moses olivin borem
isa men dapanibagh inga me amisevegha Ikiavira Itir Godin ofa damuamin
ingangarim me ganingi.
4 Israelia, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Nadap ko
Abihu ofa gamir gumazibar ingangarim gamua Ikiavira Itir God ifongezir
puvatizir avimin, an damazimin ofa gami. Kamaghin amizi, aning areme.
Nadap ko Abihu, boriba puvatigha areme. Ezi kamaghin, Eleasar ko Itamar
aningin danganim inigha ofa gamir gumazimningin otogha, Ikiavira Itir
Godin ofa gami. Aningin afeziam Aron ikiavira itima, aning ingangarir kam
gamua izi.

Me ofa gamir gumazibar akurvaghasa Livaibav sefe

5 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
6 "Ni Livain anabamin adarazi inigh men aku izi ofa gamir gumazim
Aronin damazimin izegh, me amiseveghti, me an ingangarir gumazibar
otivigham.
7 Me Aron ko Israelian gumazamiziba bar men akurvagh nan Purir-
penimin ingangarim damuam. Me na bativamin Purirpenimin guamin, na
bagh ingangaribar amuam.
8 Me Israelian danganim inigh, na bativamin Purirpenimin aven itir biziba
bar deraghvira dar ganiva dagh ativagham. Me arazir kamin, Purirpenimin
ingangaribar amuam.
9 Ni Livaiba isi Aron ko an ovavir boribar aningigh. Ki Israelian tongin
Aron ko an otaribar akurvaghasa Livaibav sefe.
10 Ni Aron ko an ovavir boriba, ofa gamir ingangarim bagh me
amiseveghti, merara ingangarir kam damuva ofa gamir gumazibar min iki.
Eghti gumazir kinitam, nan bizir bar zuruzibar boroghin izisi damuti, ia a
misueghti an aremegh."
11 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei,
12-13 "Ia oragh! Ki datirighin ua bagh Israelian gumazamizibar tongin
Livaiba amiseveghti, me na baghvira ikiam. Ia fo, ki faragha Isipian otarir
ivariaba bar me misoghezir dughiamra, ki Israelian otarir ivariaba bar ua
bagha dagh inaba, kar gumazamizibar otarir ivariaba ko asizibar nguzir
ivariaba sara. Kamaghin amizi, ian otarir ivariaba bar nana. Egha ki
datirighin otarir ivariabar danganim iniasa Livaibagh inaba. Me datirighin
nan ingangarir gumazibar min iki na baghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki
kamaghin mikeme."

Me Livaibar ziaba akinafarimin da osiri

14 Egha Ikiavira Itir God, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin ua
kamaghin Moses migei,
15 "Ni Livain anabamin adarazi ko men ikiziba bar me mengegh. Ni gu-
maziba bar vaghvagh, kar otarir iakinir vamira itibar ikegh mangi gumazir
ghuribar tugh, ni bar me mengegh men ziaba osirigh."
16 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha, an gin ghua bar
me menge.
17 Fomira, Livai otarir 3pla iti, men ziabar kara: Gerson, Kohat, ko Merari.
18 Ezi Gersonin otarimningin ziamning kara, Lipni ko Simei, aning gin uan
ikizimin afeziamningin oto.
19 Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel, me gin
uan ikizibar afeziabar otifi.

3:4: Ofa Gami 10:1-2; Diboboniba 26:61 **3:12-13:** Ua Me Ini 13:2

20 Ezi Merarin otarimningin ziamning kara, Mali ko Musi, aning gin uan
ikizimningin afeziamningin oto. Livain anabamin adarasi, men ikizibar
ziaba, uan inazir afeziabar ziar kabar gin zui.
21 Ezi Gersonin adarasi, ikizir pumuning iti, kar Lipnin ikizim ko Simein
ikizim.
22 Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamira itibar ikegha ghua
gumazir ghuribar tuziba, men dibobonim, 7,500in tu.
23 Gersonin ikizimin adarasi, aruem uaghiri naghin Purirpenimin
akirangin uan purirpeniba asam.
24 Ezi Gersonin ikizimin gumazir dapanim, a Laelin otarim Eliasap.
25-26 Gersonin ikizimin gumaziba, me ingangarir kaba iti. Me God bati-
vamin Purirpenimin iniba bar dar ganam, dar kara: an aven itir biribar
inir duiba bar, ko azenan anevamin inir ekiaba, ko an tiar akamin inim ko,
Purirpenim ko ofa gamir dakozim avinizir divazimin iniba, ko divazimin
azenan zuir tiar akamin iniba, ko inir kaba duir beniba. Me bizir kaba bar
dar ganamin ingangarim iti.
27 Ezi Kohatin ikizimin adarasi, ikizir 4pla iti. Kar Amramin ikizim, ko
Isharin ikizim, ko Hebronin ikizim, ko Usielin ikizim.
28 Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamira itibar ikegha ghua
gumazir ghuribar tuziba, men dibobonim, 8,300in tu.* Me Purirpenimin
ganamin ingangarir maba iti.
29 Kohatin ikizimin adarasi, Purirpenimin sautin amadaghan uan purir-
peniba asam.
30 Ezi men gumazir dapanim, Usielin otarim Elisafan.
31 Ingangarir me damuamimra kara, me Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam, ko dakozim, ko lamin agharim, ko ofa gamir dakozir pumuning,
ko Anogoroghezir Danganimin itariba ko bizir igharaziba, ko Bar
Anogoroghezir Danganim modir inim, me bizir kaba bar dar ganamin
ingangarim iti.
32 Ezi Livaiba bar, men gumazir dapanim Eleasar, a ofa gamir gumazim
Aronin otarim. A Godin Purirpenimin aven ingangarim gamir gumazibagh,
ativagha men gari.
33 Ezi Merarin ikizimin adarasi, me ikizir pumuning iti, Malin ikizim, ko
Musin ikizim.
34 Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua
gumazir ghuribar tuziba, men dibobonim, 6,200in tu.
35 Merarin ikizimin adarazir gumazir dapanim, Abihailin otarim Suriel.
Egh me Purirpenimin notin amadaghan uan purirpeniba asam.
36-37 Merarin ikizimin adarasi, me ingangarir kaba iti. Me, Purirpenimin
birir aghariba, ko an biribar ighuvir ruariba, ko an dipenir akiniba, ko bok-
siar birir agharibar poviba gavgavim dagh anidiba, ko dar bizir muziariba
sara, ko Purirpenim avinizir divazir ekiamin dipenir akiniba, ko dipenir
akinir kabar poviba gavgavim dagh anidir boksiaba, ko divazimin suizir
afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.
38 Egh Moses ko Aron uan otariba ko, God bativamin Purirpenimin
guamin, aruem anadi naghin uan purirpeniba asam. Me Anogoroghezir
Danganimin aven ingangaribar ganamin ingangarim iti. Me Israelia bar

* **3:28:** Hibrun akam ghaze, 8,600plan gumaziba. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a gira, egha me 8,300plan gumaziba osiri. Ezi ves 39 kamaghin migei, gumazibar dibobonim 22,000in tu. Kamaghin ami, dibobonir kam, 8,300, a dera. E 8,600 kagh anetigham, eghti men dibobonim bar moghira 22,300in otogham.

men akurvaghasa kamaghin ami. Eghti gumazir kinitam danganir kamin
boroghin iziti, me a misueghti, an aremegham.
39 Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Akar Gavgavim aning ganingizi moghin,
aning an gin ghua Livain anabamin gumaziba ko me itir ikiziba bar men
ziaba osiri. Aning men otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua gumazir
ghuribar tuziba, bar me menge, ezi men dibobonim 22,000in tu.

Livaiba, Israelian otarir ivariabar danganim ini

40 Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, "Ni Israelian otarir ivariabar
ziaba bar da osirigh. Ni otarir iakinir vamiran itibar ikegh men ziaba meng
mangi gumazir ghuribar tugh.
41 Ki Ikiavira Itir God, ki Israelian otarir ivariaba iniamin danganim, ki
Livaiba iniam. Egh ki uaghan Israelian asizir ivariaba iniamin danganim,
kar bulmakauba, ko sipsipba, ko memen ivariaba, ki uaghan Livaibar asizir
ivariaba iniam."
42 Kamaghin amizi, Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. A
Israelian otarir ivariaba bar me mengegha men ziaba osiri.
43 Ezi men otarir ivariaba bar, kar otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua
men gumazir ghuribar tu, men dibobonim 22,273in tu.
44 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei,
45 "Ni datirighin Israelian borir ivariabar danganim inisi, Livaiba na
daningigh. Eghti Livaiba nan gumazamizibara ikiam. Egh men asiziba,
Israelian asizir ivariabar danganim inisi me na daningigh. Ki Ikiavira Itir
God, ki kamaghin mikeme.
46 Israelian otarir ivariabar dibobonim, mong pin iti, ezi Livaibar gumaz-
ibar dibobonim, a 273plan gumazibagh afira, Kamagh, 273plan gumazir
kaba, ia nan dafarim dama ua me givezeghiva ua me iniam.
47 Ezi ua gumazir vamira, iniamin ivezim, a 50 kina. Kamaghin amizi, ia
ua 273plan gumazir kaba vaghvagh me givesi, me bagh vaghvagh 50 kina 50
kina inigh na bagh izi.
48 Egh dagiar kaba, ni Aron ko an otaribar aningigh, egh ua gumazir kaba
iniam."
49-51 Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir kam baregha an gin ghu.
A 13,650 kina, otarir ivariar kabar dafarim dama da inigha ghua, ua me
iniamin ivezimin min Aron ko an otaribagh aningi.

4

Kohatin ikizimin ingangariba

1 Ezi Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze,
2 "Gua Kohatin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba,
men ziaba osirigh me mengegh. Kohatin ikizim, a Livain anabamin ikizibar
ikizir mam.
3 Gumazir 30plan azeniba itibar ikegh mangi 50plan azeniba itibar tugh,
gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me mengegh. Gumazir kaba, God
bativamin Purirpenimin ingangarim damuam.
4 Men ingangarim kamakin, me God bativamin Purirpenimin bizir bar
zuruzibar ganam.
5 "Israelia danganir mam ategh mangisi, Aron uan otariba ko Purir-
penimin aven mangi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modir inir
aghuarir ekiam adegh a inigh an onegh Boksiam avaragh.
6 Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra inigh anevaragh,
bluplan initam uam anevaragh. Egh Boksiam atersi an iter otevir pumuning

isi, tam vongin itir Boksiamin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh.

7 “Egh me inir bluplan tam isi dakozir nan damazimin ikiavira itim gisin a ghuaragh. Egh itariba, ko mineba, ko ababa, wainin dipam ingiamin ofa bagh itarir koniba isi, dakozir kam dafagh. Me zurara bretin na ganidim, me dakozir kam dari gh, eghti a nan damazimin ikivira iki.

8 Egh bizir kaba bar moghira, inir aghevitamin da avegh. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra isi bizir kaba bar da avegh. Egh dakozir kam atersi, me an iter otevimning isi, tam vongin itir dakozimin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh.

9 “Egh me inir bluplan tam inigh, lamin aghorim ko an lamba, ko akamimin min avimin suizir biziba, ko an itariba, ko olivin boreba itir mineba, ko an itir bizir igharaziba, bar moghira da avegh.

10 Egh a ko an itir bizir kaba bar, ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamin da rikigh. Egh anetersi, nogorim a datigh a ikegh.

11 “Egh inir bluplan tam isi, golin ingarizir ofa gamir dakozim avaragh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam a gisin uam anevaragh, egh anetersi, aneteramin iter otevimning an gol ringbar aghuigh.

12 Egh Anogoroghezir Danganimin aven Godin ingangarim damuamin biziba bar da akuvagh inir bluplan tamin aven da rikigh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam bar da nomkegh, egh da atersi nogorim a datigh a ikegh.

13 “Egh ofa gamir dakozir ekiamin averenim rueghiva, inir pighaghevitamin anevaragh.

14 Egh ofa gamir dakozimin Godin ingangarim damuamin biziba bar da isi, ofa gamir dakozimin pin dar arikigh. Bizir kaba, itarir ekiaba, ko fokba, ko savolin muziariba, ko itarir avim ateramiba, ko averenim iniamin itariba. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam isi ofa gamir dakozim avaragh. Egh anetersi, an iter otevimning isi, an gol ringbar aghuigh.

15 “Israelia dikavigh danganir igharazimin mangisi damuti, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven itir biziba bar da noeghti, Kohatin adarazi izi bizir kaba ateram. Arazir kamin, me bizir bar zuruzibar suighan kogham. Puvatighti, me arighiregham. Kohatin adarasi, God bativamin Purirpenimin biziba ateramin ingangarir kam iti.

16 “Ofa gamir gumazim Aronin otarim Eleasar, Purirpenim ko an aven itir bizibar ganam. Egh lambar boreba, ko migharir mughuriar aghuim zuir paura, ko wit tuamin ofan me zuraram amiba, ko olivin borer me ofa gamir gumazibagh inga me amisivamiba, a bizir kabar ganam.”

17 Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze,

18-19 “Gua oragh. Livain anabamin adarazir tongin itir Kohatin ikizimin gumaziba, me nan bizir zuruzir kabar boroghin iziti, gua bar deraghvira men gan. Bar guizbangira, Kohatin ikizimin adarazi arazir kuratam damighti, ki me misueghti me arimighiregham. Kamaghin, Aron uan otariba ko, men ikizim faragh Purirpenimin aven mangi, bizir me damuamiba deraghvira vaghvagh men akakagh, me ateramin bizibar me mikim.

20 Egh ofa gamir gumaziba Purirpenimin aven nan bizir zuruziba nogha da aver dughiamin, Kohatin ikizimin adarazi Purirpenimin aven mangi bizir kabar ganan kogham. Me dar ganamin dughiamra, me maghiram arighiregham.”

Gersonin ikizim damuamin ingangariba

21 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

22 “Nі Gersonіn ikіzimіn adarasi, men gumaziba ko ikіzir me aven itiba,
men ziaba osirigh me mengegh. Gersonіn ikіzim, a Livain anabamіn ikіzibar
ikіzir mam.
23 Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuzіba,
gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me mengegh. Gumazir kaba, God
bativamin Purirpenimіn ingangarim damuam.
24 Men ingangarim kamakіn, me God bativamin Purirpenimіn bizir kaba
ateram.
25 Me Purirpenimіn bіrimіn mіn duir inir aghuir ekiaba, ko God bativamin
Purirpenim aver inir me ongarimіn itir asіzir ekiabar inibar ingariziba, ko
God bativamin Purirpenimіn aven zuir tiar akamіn inir ekiaba, me bar da
ateram.
26 Egh Purirpenim ko ofa gamir dakozim avіnizir dіvazimіn inir ekiaba,
ko dіvazimіn azenan zuir tiar akamіn iniba, ko inir kaba duir beniba ko dar
bizir igharaziba, me bar dar ganam. Gersonіn ikіzim, me bizir kabar ganіva
dar kіr da ateramin ingangarim iti.
27 Aron uan otariba ko, Gersonіn adarazir ganіva me vaghvagh damuamin
biziba ko ateramin biziba ko damuamin ingangarir igharazibar me
mіkіmam.
28 Gersonіn adarasi, God bativamin Purirpenimіn ingangarir kaba iti.
Eghtі ofa gamir gumazim Aronіn otarim Itamar, men ingangarir kabar
ganamin gumazir dapanim.”

Merarin ikіzim damuamin ingangariba

29 Egha Ikiavіra Itir God kamaghіn Moses mіgei, “Nі Merarin ikіzimіn
adarasi, men gumaziba ko ikіzir me aven itiba, men ziaba osirigh me
mengegh. Merarin ikіzim, a Livain anabamіn ikіzibar ikіzir mam.
30 Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuzіba,
gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me mengegh. Gumazir kaba, God
bativamin Purirpenimіn ingangarim damuam.
31-32 Ia danganir igharazimіn mangamin dughiamіn, Merarin ikіzimіn
adarasi, me na bativamin Purirpenimіn ingangarir kaba iti. Me, Purir-
penimіn bіrir aghariba, ko an bіribar ighuvir ruariba, ko an dіpenir akіniba,
ko boksiar bіrir agharibar poviba gavgavim dagh anіdiba, ko dar bizir
muziariba sara, ko Purirpenim avіnizir dіvazir ekiamіn dіpenir akіniba, ko
dіpenir akіnir kabar poviba gavgavim dagh anіdir boksiaba, ko dіvazimіn
suirazir afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar da ateramim ingangarim
iti. Nі Merarin ikіzimіn adarazi vaghvagh ateramin bizibar me mіkіm.
33 Merarin ikіzimіn adarasi, God bativamin Purirpenimіn ingangarir
kabar amuam. Eghtі ofa gamir gumazim Aronіn otarim Itamar, men
ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim.”

Livain anabamіn adarazir dіboboniba

34-48 Kamaghіn, Moses ko Aron ko Israelian gumazir dapaniba Ikiavіra Itir
Godіn akamіn gіn ghua, Livain anabamіn adarazir ziaba osirigha me menge.
Kar, Kohatіn ikіzimіn adarazi ko Gersonіn ikіzimіn adarazi ko Merarin
ikіzimіn adarasi. Men gumaziba ko ikіzir me aven itiba, me men ziaba
osirigha me menge. Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan
azeniba itibar tuzіba, me God bativamin Purirpenimіn ingangarim bagha
men ziaba osirigha me menge.

Men dіbonibar kara, Kohatіn ikіzimіn gumazibar dіbobonim 2,750plan
gumaziba, ezі Gersonіn ikіzimіn gumazibar dіbobonim 2,630plan gumaziba,
ezі Merarin ikіzimіn gumazibar dіbobonim 3,200plan gumaziba. Ikіzir
3plan kaba bar moghіra, men dіbobonim, 8,580plan gumaziba.

49 Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghira, me gumaziba menge. Egha
ingangarir me vaghvagh damuamiba ko ateramin biziba, Ikiavira Itir God
Moses mikemezi moghin, me me ganingi.

5

Me Godin damazimin mizezir gumazamizibar amuamin araziba

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 "Ni Israelian gumazamizibav kemeghti, me danganir itimin gumazir
kaba batueghti, me mangi azenan iki. Kar, gumazamizir lepan min garir
arimariar kuram itiba, ko gumazamizir mikarzir mogomeba duaba da
bativima, ghuzir mitiziba dar azenan otifi, ko amizir uan iakinibav soziba,
ko gumazamizir ariaghirezibar kuabar suigha Godin damazimin mizeziba.
3 Ia gumazamizir kaba uaghara me amangighti, me danganir ia itimin
azenan mangi. Ia kamaghin damuti, danganir ki uan gumazamizibar tongin
itim, a nan damazimin mizeghan kogham."
4 Kamaghin amizi, Israelia, gumazamizir Godin damazimin mizeziba
azenan me amadima, me azenan zui. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi
moghiram ami.

Arazir kuram ikarvaghamin Akar Gavgavim

5 Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,
6 "Ni akar kaba Israelian gumazamizibar aningigh: Gumazitam o
amizitam akirim ragh Ikiavira Itir God gasaragh, arazir kuratam gumazir
igharazitam damighti, osimtizim an ikiam.
7 Kamaghin, a uan arazir kuramin gun mikemegh, egh ivezim bar anetigh
gumazir an arazir kuramin a gamizim daningigh. Ivezir a ikarvaghamim,
500plan dagiabar ikiti, ni uam a gisin dagiatabar atigh 600plan dagiaba a
daningigh.
8 Gumazir ivezir kam iniamim aremeghti, an tav ikian kogh ivezir kam
inighan koghti, gumazir arazir kuram gamizim, ivezir kam inigh Ikiavira
Itir God bagh mangiti, ofa gamir gumaziba a iniam. Egh ivezir kam gisin,
a sipsipin apuritam isi ofa gamir gumazim danighti, ofa gamir gumazim an
arazir kuraba gin amangamin ofa damuam.
9 Israelia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, bizir aghuitaba inigh izi ofa gamir
gumazim danighti, bizir kaba an bizibara.
10 Gumazamiziba God bagha inigha izir ofan manaba, kar bizir me ofa
gamir gumazim ganidiba, a ua bagh da iniam."

Gumazim ghaze, an amuim ti arazir kuram gami, a manmaghin damuam

11 Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,
12-14 "Ni akar kaba Israelian gumazamizibar aningigh: Gumazitam kam-
agh nighnigh suam, an amuim ti akirim a gasaragha gumazir igharazim ko
akui, egha Godin damazimin mize. Gumazir kam a fozir puvati, guizbangira,
o puvati. Amuim ti modogha arazir kam gami. Guizbangira, tav an ganizir
puvatigha, a gasir akamin tuaviba puvati. Kamaghin pam navir kuram uan
amuimin iti.
15 Egh arazir kamin, gumazim uan amuim inigh ofa gamir gumazim bagh
mangi. A uaghan ofa damusi 1 kilogrem plauan balin ingarizim inigh
mangam. Ofan kamin mingarimra kara, pam ti uan amuim bagha nighnizir
aviriba ikia navir kuram an iti, eghti me fogham amuim guizbangira arazir
kuram gamiz, o puvati. Kamaghin, gumazir kam olivin borem isi plauan

5:5: Ofa Gami 6:1-7

kam gingan markɨ. Egh uaghan, a mɨgharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamɨn eborimɨn ingarizim a darɨghan markɨ.

16 “Eghtɨ ofa gamir gumazim, amizim inigh izɨtɨ, a ofa gamir dakozimɨn boroghɨn izɨ Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn tugham.

17 Eghtɨ ofa gamir gumazim, dɨpar me na ganɨngizitam isɨ, nguazir mɨner tam gingegh, egh Ikiavɨra Itir Godɨn Purirpenimɨn apengan itir nguazir mɨnezitaba inigh dɨpar kam mɨkɨnigh, eghtɨ arazir kamɨn dɨpar kam puv mɨsogham.

18 Amizir kam nan damazimɨn tughɨv ikiamin dughiamɨn, ofa gamir gumazim amizimɨn dapanir arɨzim fɨrighɨtɨ a ruaragh pura ikiam. Eghtɨ ofa gamir gumazim, ofa damuamin plaua isɨva amizimɨn dafarim datɨgh. Egh ofa gamir gumazim uan dafarimɨn dɨpar mɨsozi kamɨn itir nguazir mɨnemɨn suiragh. E fo, dɨpar mɨsozir kam, amizir guizbangɨra arazir kurabagh amibagh asɨghasɨsɨ.

19 Ofa gamir gumazim amizim mɨkɨmtɨ, amizim amamangatɨghtɨ, ofa gamir gumazim suam, ‘Nɨ fo, dughiar nɨ uan pamɨn itimɨn, nɨ gumazitam koma arazir kuratam gamizir puvatɨ, eghtɨ dɨpar mɨsozir kam guizbangɨra nɨ gasɨghasighan kogham.

20 Ezɨ nɨ uan pamɨn itir dughiamɨn, nɨ uan pam ategha guizbangɨra gumazir igharazim ko arazir kuram gamigha Godɨn damazimɨn mɨze, eghtɨ dɨpar mɨsozir kam nɨn ingarɨva nɨ gasɨghasigham.’

21 Eghtɨ ofa gamir gumazim uam akar kurar kam amizim mɨkɨmam, ‘Nɨ guizbangɨra arazir kuram gami, eghtɨ Ikiavɨra Itir God nɨn gumazamizibar tongɨn nɨn ziam gasɨghasigham, egh nɨn borivtarim damighti, an ekonamighti, nɨn navim buigham.

22 Dɨpar mɨsozir kam nɨn navimɨn aven mangɨ an ingartɨ, a buva nɨn mɨkarzir mogomem damighti a ikuvigham.’ Eghtɨ amizim suam, ‘Aria, guizbangɨra. Ikiavɨra Itir God mɨkemezɨ moghɨn damu.’

23 “Eghtɨ ofa gamir gumazim asɨghasɨghamin akar kam osirigh, egh dɨpatam inigh akar osirizir kam rutɨ a mɨner dɨpar mɨsozim magɨram.

24 Egh gɨn an amizim mɨkemeghtɨ, an anemeghtɨ, dɨpar mɨsozir kam an navir averiamɨn aven magɨram.

25 Ofa gamir gumazim, amizim suirazir ofan plauan kam a dama a inigh, an suiragh Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn a fegh a damutɨ, a ighuamangɨ. Egh a inigh ofa gamir dakozimɨn mangam.

26 Egh uan dafarim isɨ plauan kam darugh, egh a plauan muziaritam inigh ofa gamir dakozimɨn a tuaghtɨ, avim an isi mangɨtɨ a bar mɨghɨrighti, averenir kɨnim otogham. Plauan muziarir kam, a bar plauan namɨn danganim inigham. A kamaghɨn damigh gɨn amizim mɨkemeghtɨ, a dɨpar mɨsozir kam amam.

27 Amizim guizbangɨra poroghamiba uari bakeir arazim damighɨva Godɨn damazimɨn mɨzeghtɨ, dɨpar mɨsozir kam an aven mangɨva, mɨzazim a danɨngɨva, an borivtaribar amighti, da ekonamigh, navim buva an mɨkarzir mogomem ikuvigham. Eghtɨ Ikiavɨra Itir God an gumazamizibar tongɨn an ziam gasɨghasigham.

28 Eghtɨ amizir kam, guizbangɨra arazir kuram damighan koghɨva, a Godɨn damazim deraghvɨra ikɨvɨra ikɨtɨ, dɨpar mɨsozir kam a gasɨghasɨghan koghtɨ, bizir kurar kam a batoghan kogham. Eghtɨ a boriba batamin gavgavim ikɨvɨra ikiam.

29 “Akar Gavgavir kamɨn mɨngarim kamakɨn. Gumazitam uan amuim mɨkɨm suam, a ti arazir kuram gami. Egh a nɨghnɨzir avɨriba ikɨ egh navir kuram an ikiam.

30 O, gumazim pura akar kinim uan amuir aghuim gasi, navir kuram pura
an ikiti, me amizim mikemeghti, an ofa gamir dakozimin boroghin tughti, ofa
gamir gumazim guizin akam gifoghsi arazir kam damuam.
31 Eghti amizim guizbangira arazir kurar kam gami, an an ivezir kuram
iniva osimtiziba ateram. Amizim guizbangira osimtizim damighti, an pam
akam a gasir arazir kamin osimtizim an ikian kogham."

6

Gumazamiziba uari God daningamin Akar Gavgavim

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 "Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim: Gumazitam o
amizitam uabi isi Ikiavira Itir God daningiva a baghvira ikisi, a ko akam
akirigh,
3 egh a wainin dipam ko dipar gavgavibar aman marki. Egh wainin
ovizibar dipaba ko wainin oviziba ko wainin ovizir midiaribar aman marki.
4 A uabi isa na ganiga Akar Gavgavim gamizir dughiamin ikegh mangi
dughiar a na baghvira ikiamim givaghamim otogham, a wainin dipatam, o
wainin oviziba, o wainin ovizibar inibar aman marki.
5 "Egh dughiar a uan akar dikirizimin gin ghua uabi isa na ganidimin, a
uan dapanir arizibagh isi da otivan marki. A nan gumazimra. Egh an akar
dikirizir gavgavir kamin apengan iki, dughiabar zurara uan dapanir arizim
ko ghuamasiziba ateghti da aghung.
6-7 A dapanir arizir ruarim sara itir arazir kam, gumazamizibar ak-
agha ghaze, a God baghavira itir gumazimra. Kamaghin amizi, a uabi
nan damazimin mizeghan koghsi gumazitamin kuamin boroghin mangan
kogham. Guizbangira an afeziam, o amebam, o aveghbuaba o buaramiziba
arimighireghti, a men kuabar boroghin mangan kogham. A kamaghin
damigh, nan damazimin mizegham.
8 Dughiar a uan akar dikirizimin gin ghua na baghavira itimin, a Ikiavira
Itir Godin gumazimra.
9 "Gumazitam an boroghin puram aremeghti, bizir kam an dapanir arizir
na ganingizim damuti, a nan damazimin mizegham. Kamaghin amizi,
gumazir kam 7plan arueba orarkegh gin uan dapanim gisegh, egh ua nan
damazimin zuegham.
10 Egh namba 8in aruemin, a kuarazir bunbar pumuning o osirvar
pumuning inigh ofa gamir gumazim bagh God bativamin Purirpenimin tiar
akamin mangi.
11 Eghti ofa gamir gumazim aning inigh, tam arazir kuraba gin amadir
ofa damu. Egh tam ofan bar isia mighirim damu. Gumazir kam, gumazir
kuamin boroghin ikegha osimtizim ikia a nan damazimin mize. Kamaghin,
ofan kamning a damighti a nan damazimin ua zuegham. Aruer kamra,
gumazir kam ua uan dapanir arizim na daningti, a nan bizimram otogham.
12 Aruer a Ikiavira Itir God baghavira ikiasa akam akirizibar dibobonim,
a bar ua dar amuam. Dar dibobonim, aruer kamin ikegh mangiva, aruer
kabar dibobonim givagham. A uan akar dikirizimin gin zuir aruer faragha
ghueziba, da pura ghue. Guizbangira, an dapanarizim nan damazimin mize.
Kamaghin, an azenir vamira itir sipsipin apurir igiatam inigh osimtiziba
agivamin ofan min na bagh izi.

6:3: Luk 1:15

13 “Na baghvira ikiasa akar dikirizim gamizir gumazim, bizir a damuasa
mikemezibar amigh givagh, egh na bativamin Purirpenimin mangi an tiar
akamin boroghin tugham.
14 Egh a 3plan ofaba Ikiavira Itir God bagh dar amuam. An ofan bar isia
mighirim bagh azenir vamira itir sipsipin nguzir apuritam, ko arazir kuraba
gin amadir ofa bagh azenir vamira itir sipsipin amebatam, ko God ko navir
vamira ikiamin ofa bagh sipsipin apuritam, a bar da inigh na bagh izam. Kar,
asizir duaba dar mikarzibar itir puvatiziba.
15 Egh uaghan yis puvatizir bretba itir akiram, kar plauan aghuim ko olivin
borem sara veregha ingarizir bretba, ko yis puvatizir bisketin olivin boremin
aghuiziba, egh uaghan wit tuamin ofa ko wainin dipabar ofa damuamiba
sara inigh izi.
16 “Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba bar da isi, Ikiavira Itir God
daningiva, arazir kuraba gin amadir ofa ko ofan bar isia mighirim damu.
17 Egh sipsipin apurim misuegh akiramin itir bretin yis puvatiziba sara,
Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damuam. Egh wit tuamin ofa
ko wainin dipabar ofa uaghan dar ofa damu.
18 Eghti God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin, gumazir God
bagha akar dikirizim gamizim, a uan dapanir arizibagh isegh, da inigh mangi
God ko navir vamiran ikiamin ofan apengan itir avim datighti, da isigh.
19 “Gumazir kamin dapanir arizibа isigh givaghti, gin ofa gamir gumazim,
sipsipin apurimin aniavir agharimin tuzir me minemin avigha givazim, ko
akiramin itir yis puvatizir bret tam, ko yis puvatizir bisketin tam inigh,
gumazir kamin dafarim datigh.
20 Egh ofa gamir gumazim dar suiragh da fi dar amuti, da Ikiavira Itir
Godin damazimin ighuavamangi. Kar ofa gamir gumazimin ofan zuruziba.
Eghti uaghan na ganingizir sipsipin evarim ko buaragharim, da ofa gamir
gumazimin biziba. Eghti gin God bagha akar dikirizim gamizir gumazim,
wainin dipam amisi anemi.
21 “Arazir kabar mingarim kamakin. Gumazitam o amizitam uabi isi na
daningisi, akam akirigh, egh me ofa damuamin arazir kabar gin mangi.
Eghti gumazitam bizir igharazitaba uaghan da na daningisi, akar dikirizim
damigh, a guizbangira akar dikirizir kamin gin mangi a damu.”

Ofa gamir gumaziba ghaze, God deraghivira gumazamizibar amuam

22 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
23 “Ni, Aron uan otariba ko, nan arazir ki deragh Israelia damuamim, an
gun me mikemegh. Eghti me kamaghin Israelia mikim:

24 “ ‘Ikiavira Itir God, deraghvira ia damuva,
egh deraghvira ian ganam.
25 Ikiavira Itir God, ian apangkuv egh,
mati an guamin angazangarim ia gisirazi moghin,
deraghvira ian ganam.
26 Egh Ikiavira Itir God, navir aghuim ian iki,
egh navir amirizim ko dabirabir aghuim ia daningam.’

27 “Eghti arazir kamin me nan ziam diponiva nan azangsigh suam, Ikiavira
Itir God, ni deraghvira Israelia damu. Eghti ki bar deraghvira me damuam.”

6:13: Aposel 21:23-24

7

Gumazir dapaniba, ofan mabagh ami

1 Moses Ikiavira Itir Godin Purirpenim asaragha gifa. Egha aruer kamra, a olivin borem isa Purirpenim ko an aven itir biziba, ko ofa gamir dakozim ko
an biziba bar, dagh ingegha, da isa God ganingizi, da God baghavira iti.
2-3 Ezi Israelian anababar gumazir dapaniba, kar gumazir dapanir faragha
gumazamizibar ziaba osirigha me mengeziba, me uan ofaba inigha Ikiavira
Itir God bagha izi. Me 6plan karisba ko 12plan bulmakauba inigha Ikiavira
Itir Godin Purirpenimin boroghin izi. Gumazir dapaniba vaghvagha bul-
makaun vamira inigha ize. Egha gumazir dapanir pumuning uaning inigha
karisin vamira inigha ize. Me bar da inigha iza ofa damuasa da ariki.
4-5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni ofan kaba, me dama
da inigh na bativamin Purirpenimin ingangarim bagh, da isi Livain ikiziba
vaghvagh uan ingangariba bagh biziba atersi, da tuiragh me daning."
6 Ezi Moses bulmakauba ko karisba isa Livaibagh aningi.
7 A karisin pumuning ko bulmakaun 4pla isa Gersonin ikizim ganingi, eghti
me dar ingangaribar amuam.
8 Egha 4plan karisba ko 8plan bulmakauba Merarin ikizim ganingi, eghti
me dar ingangaribar amuam. Aronin otarim Itamar, me damuamin ingan-
garibar faragh mangi men ganam.
9 Moses fo, Kohatin ikizim, me damuamin ingangarim, me Godin bizir
zuruziba uan dipizibar da ateram. Kamaghin amizi, a karis ko bulmakaun
tam me ganingizir puvati.
10 Me olivin borem isa ofa gamir dakozim gingegha God ganidima, an an
bizimra otozir dughiamin, gumazir dapaniba uaghan uan ofaba inigha ofa
gamir dakozimin boroghin izegha ofabar amuasava ami.
11 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni kamaghin 12plan
gumazir dapanibav kim suam: Gumazir dapaniba vaghvagh aruebar vagh-
vagh uan ofaba isi God daning mangiti 12plan arueba givagham. Me bar
kamaghira ofa gamir dakozimin God daningisi, ofaba inigh izi."
12-83 Ezi gumazir dapaniba vaghvagha, uan ofaba aruebar vaghvagha God
bagha da isa izi.

Ezi aruer namba 1in, Judan anabamin gumazir dapanim Nason, an Ami-
nadapin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 2in Isakarin anabamin gumazir dapanim Netanel, a
Suarin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 3in, Sebulunin anabamin gumazir dapanim Eliap, a
Helonin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 4in, Rubenin anabamin gumazir dapanim Elisur, a
Sedeurin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 5in, Simeonin anabamin gumazir dapanim Selumiel, a
Surisadain otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 6in, Gatin anabamin gumazir dapanim Eliasap, a Duelin
otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 7in, Efraimin anabamin gumazir dapanim Elisama, a
Amihutin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 8in, Manasen anabamin gumazir dapanim Gamaliel, a
Pedasurin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 9in, Benjaminin anabamin gumazir dapanim Abidan, a
Gideonin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 10in, Danin anabamin gumazir dapanim Ahieser, a Amisadain otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 11in, Aserin anabamin gumazir dapanim Pagiel, a Okranin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 12in, Naptalin anabamin gumazir dapanim Ahira, a Enanin otarim, a uan ofa inigha izi.

Me bar moghira vaghvagha ofan magh ghuezir kaba inigha ize. Dar kara: silvan itarir ekiar vamira, an osimtizim 1 kilogrem ko akuam, ko silvan itarir dozir mam, an osimtizim 800 grem, aning inigha ize. Me itarir kamning uaghara plauan aghuim ko olivin borem sara veregh wit tuamin ofabar amuamim aning gati. Egha me vaghvagha golin itariba inigha ize, dar osimtizim 110 grem. Itarir kaba, pauran mughuriar aghuim zuim bar dagh izifa. Egha me vaghvagha bulmakaun apurir igiar mam, ko sipsipin apurir mam, ko sipsipin nguzir azenir vamira itim inigha, ofan bar isia mighirim damuasa da inigha ize. Egha me vaghvagha arazir kuraba gin amadir ofan min memen apurir mam inigha ize. Egha God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuasa bulmakaun apurir pumuning, ko sipsipin apurir 5pla, ko memen apurir 5pla, ko azenir vamira itir sipsipin nguzir 5pla, me bar ada inigha ize.

84-85 Gumazir dapanir 12plan kaba, ofa gamir dakozim God baghvira a daningasa, inigha izezir ofa damuamin biziba, ofa gamir gumaziba bar moghira da mengezi, dar dibobonim kamaghin ghu: 12plan silvan itarir ekiaba ko 12plan silvan itarir doziba. Dar osimtizim bar moghira, 28 kilogrem.

86 Egha me 12plan golin itariba inigha ize. Dar osimtizim, bar moghira 1,320 grem. Ezi pauran mughuriar aghuim zuim dagh izifa.

87 Egha me 12plan bulmakaun apuriba, ko 12plan sipsipin apuriba, ko 12plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, ofan bar isia mighiribar amuasa da inigha ize. Egha uaghan da sara wit tuamin ofaba isa asizir kaba koma ofa gami. Egha uaghan arazir kuraba gin amadir ofabar min, me 12plan memen apuriba inigha ize.

88 Egha God ko navir vamiran ikiamin ofa damuasa, 24plan bulmakaun apuriba, ko 60plan sipsipin apuriba, ko 60plan memen apuriba, ko 60plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, me bar moghira da inigha ize. Me faraghavira ofa gamir dakozim gamizi, a Ikiavira Itir God baghavira itir bizimin oto, egha gin me ofan avirir kaba bar dagh ami.

89 Ezi Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa, a bativamin Purirpenimin aven ghu. Egha Ikiavira Itir Godin tiarim barazima, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam gisin itir enselin bar gavgavimningin tongira otogha Moses migei. Boksiar kamin asuam, kar arazir kuraba gin amangamin danganim.

8

Me lamba isa dar danganibar da arisi

1 Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,

2 “Ni Aron mikim suam: Ni 7plan lamba isi, lamin aghorim itir agharibar dar danganibar deraghvira da aseghti, dar angazangarim lamin aghorimin guamin itir danganimin isiva angazangar.”

8:1: Ua Me Ini 25:31-40; 37:17-24

3 Ezi Aron, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, lamba isa lamin
aghorimin itir agharibar dar danganibar da afe, eghti dar angazangarim
lamin aghorimin guamin itir danganir kamin isiva angazangar.
4 Ikiavira Itir God faragha Moses mikemezi moghin, me lamin aghorim ka-
maghin an ingari. Me hama isa golin aghuarim misuegha lamin aghorimin
ingara, an mingarimin ikegha an ingara uanaga, an pin itir agharibar itir
akimaribar tu.

Livaiba, me Ikiavira Itir God baghavira me amisefe

5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
6 "Ni Israelian gumazamizibar tongin Livaibar diaghti me izити, ni me
damighti, me nan damazimin zuegh.
7 Me nan damazimin zueghsi, ni kamaghin damu. Ni dipar nan damazimin
zueghamin taba isi, arazir kuraba gin amadir ofan min, me gisin da kava-
mang. Egh me damuti, me uan mikarzimin itir ariziba bar dagh isegh, uan
korotiaba rueghiva uari zuegh.
8 Egh me bulmakaun apurir igiatam, ko wit tuamin ofa bagh, plauan
aghuim ko olivin borem sara vereghiva a inigh izi. Egh bulmakaun apurir
igiar igharazitam, arazir kuraba gin amadir ofa damusi a inigh izi.
9 Egh ni Israelian gumazamiziba bar me akuvagh, Livaibav kemeghti, me
izi na bativamin Purirpenimin guamin tuifigh.
10 Livaiba nan damazimin ikivira ikiti, Israelian gumazamiziba uan da-
fariba isi, Livaibar dapanibagh isin dar arikigh.
11 Eghti Aron Israelian tongin Livaiba isi na daningigh, mati ia uan da-
farimin ofan suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin
ighuavamadi. Arazir kamin, me Livaibar amighti, me nan ingangarim
damuam.
12 Eghti Livaiba uan dafariba isi bulmakaun apurir kamningin dapanimn-
ing gisin dar arighiva, aningin tam arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh
igharazim ofan bar isia mighirizim damu. Ofan kamning, Livaibar arazir
kuraba gin amadaghti me Godin damazimin zuegham.
13 "Mati ia uan dafarimningin ofan suiragha a fegha a gami a Ikiavira Itir
Godin damazimin ighuavamadi moghin, ia Livaiba isi na daningigh, eghti me
Aron ko an otaribar akuragh men ingangaribar amuam.
14 Arazir kamin, ni Livaibar amighti, me Israelian gumazamizibar min
ikian kogham, me bar nan adarazira.
15 Mati ni uan dafarimningin ofan suiragh a fegh a damuti a Ikiavira
Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, ni Livaibar amighti, me zuegh
givaghti, ni me isi na daningigh. Kamaghin me na bativamin Purirpenimin
aven ingaram.
16 Israelia bar men tongin, ki ua bagha Livaiba amisefe. Ki me gamizi,
me Israelian otarir ivariaba bar, men danganim ini, ezi Livaiba bar nan
adarazira.
17 Bar guizbangira, ki Isipian otarir ivariabav misoghezir dughiamin, ki
Israelian otarir ivariaba ko sipsipba ko bulmakaun nguzir ivariaba, ki ua
bagha me amisefe. Kamaghin amizi, me bar nan bizibara.
18 Datirighin, ki Livaiba inigha me gamizi, me Israelian otarir ivariaba bar,
men danganim ini.
19 Ezi ki Livaiba isa Aron uan otariba ko men agharim garisi. Eghti me men
akurvagh Israelia bagh na bativamin Purirpenimin ingar, an ganiva ofabar
amuva men arazir kuraba gin amangiti, me Godin damazimin zuegham. Me

8:17: Ua Me Ini 13:2

ian danganim inigha gifa. Kamaghin amizi, ian tav Anogoroghezir Danganimin boroghin mangan marki. Guizbangira, gumazir kinitaba danganir kamin boroghin mangiti, arazir bar kuraba me bativ, me gasighasigham.”

20 Kamaghin amizi, Moses, ko Aron, Israelian gumazamiziba ko, me bar Livaiba isa God ganidi, mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi mokin.

21 Livaiba uari akirmigha uan arazir kuraba ategha uan korotiaba ruegha Ikiavira Itir Godin damazimin zue. Ezi Aron, mati a uan dafarimningin ofan suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, a men arazir kuraba gin amangasa ofa gamigha, me isa God ganingi.

22 Ikiavira Itir God Livaiba bagha Moses mikemezi moghira, gumazamiziba biziba bar dagh ami. Kamaghin, Livaiba, Aron uan otariba ko men apengan ikia, God bativamin Purirpenimin ingangarim gami.

23 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

24 “Livaibar gumazir 25plan azenibar ikegha ghuavanadiba, me God bativamin Purirpenimin aven ingaram.

25 Egh me 50plan azenibar otoghiva, me Purirpenimin ingangariba ategh, avughsam.

26 Egh gin, me pura uan aveghbuar na bativamin Purirpenimin aven uan ingangaribagh amibar akurvagham. Egh, me uari ua ingaran marki. Ni akar kam Livaibav kemeghti, me kamaghin damu.”

9

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam

1 Israelia Isipin kantri ategha Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, azenir namba 2 otozi an iakinir namba 1in aven, Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

2-3 “Ia iakinir kam, an aruer namba 14in guaratizimin, Israelian gumazamiziba, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kamin, bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongeziba bar deravira dar gin mangi.”

4 Kamagh amizi, Moses gumazamizibav kemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damusi, an arazarazibar gin mangiva isam damuam.

5 Me Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin ikia iakinir faragha zuimin, an aruer 14in, guaratizimin, me isar ekiar kam gami. Me Ikiavira Itir God damuasa Moses mikemezi moghin ami.

6 Isar kamin dughiamin, gumazir maba, gumazir aremezimin kuar mamin suiragha Godin damazimin mize. Me fo, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuan kogham. Egha me Moses ko Aron bagha ghua kamaghin aning migei,

7 “E gumazir aremezimin kuamin suigha, Godin damazimin mize. E manmaghsu Israelian tongin, inabazir dughiar ekiar kamin Ikiavira Itir God bagh ofa damuan kogham?”

8 Ezi Moses kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia tong orarkegh, ki ia bagh Ikiavira Itir Godin azaragh fogham, a manmaghin e mikimam.”

9 Ezi Ikiavira Itir God, Israelian gumazamizibav mikimasa, kamaghin Moses migei,

10 “Ian tav, o ian ovavir boriba aremezir gumazir kuatamin suiragha nan damazimin mize, o ian tav tuavir ruaritamin ghua bar saghon iti, egh a gin isar kam damusi, iakinir akirangin itimin a damu.

11-12 Egh me namba 2in iakinimin, an namba 14in aruemin, an

9:1: Ua Me Ini 12:1-13 **9:11-12:** Ua Me Ini 12:46; Jon 19:36

guaratizimin isam damuam. Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kamin araziba bar dar gin mangi. Me isam damusi, sipsipin asizir tuzim, ko yis puvatizir bret, ko zuravarir misoziba sara dami. Egh me asizir tuzitam ateghti a iki mangi amimzaraghan otivan marki. Egh asizir kamin agharitam apiran marki.

13 Eghti gumazamizir nan damazimin zueziba, ko gumazamizir tuavir ruarimin ghua saghon itir danganimin itir puvatiziba, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnizir Isar kam damuan aghuaghiva, me nan gumazamizibar ikian kogham. Me Israelian tongin ikian kogham. Bar guizbangira, ofan dughiamin, me ofa inigha Ikiavira Itir God ganingizir puvati. Kamaghin amizi, me uari uan arazir kurabar ivezir kuram iniam.

14 Kantrin igharazitamin gumazamiziba ian tongin ikiva, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam damusi, me arazir God ifongeziba bar deraghvira dar gin mangi. Arazir kamra, ia Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ian tongin itiba uaghara, arazir kam damu.”

Ghuariam Godin Purirpenim avara
(Ua Me Ini 40:34-38)

15 Moses Purirpenim asaragha bar ingangariba agivazi, ghuariar mam maghira iza God bativamin Purirpenim avara. Kar, Purirpenir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam itim. Ezi zurara guaratizibar ikegh mangi aminim tir dughiam, ghuariar kam, avimin min gari.

16 Dughiabar zurara ghuariam Purirpenim ave. Gumazamiziba aruebar garima, ghuariam iti. Ezi dimagaribar me garima, an avimin min isia ghuariamin aven iti.

17 Israelian tuavir daroriba, me kamaghin ami: ghuariar ekiar kam Godin Purirpenim ategh pin sivaghsivagh mangiti, me an ganigh, egh dikavigh biziba inigh an gin mangam. Egh ghuariam izaghira itir danganimra ikiti, me ikiam.

18 Ikiavira Itir God mikemeghti, Israelian gumazamiziba danganir me itim ategham. An Akar Gavgavim me mikemeghti, me ua danganir igiam aghuam. Eghti ghuariar kam Purirpenimin pin ikivira ikiti, me danganir kamin ikivira ikiam.

19 Ghuariar kam dughiar ruarimin Purirpenimin pin ikivira ikiti, Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregh igharagh mangan kogham.

20 Dughiar mabar, ghuariam Purirpenim gisin dughiar otevimra ikiva dikavigh pin mangiti, me mangam. Ghuariam dughiar ruarim, o dughiar otevimin ikiti, me fo, Ikiavira Itir God Akar Gavgavim me daningasava ami. Ghuariam manmaghin ami, me puram an gin mangi, danganir me itim ategh mangam, o me ikiam.

21 Dughiar mabar ghuariam ikiti aminim pirighti, me iki mangi amimzaraghan ghuariam dikavti, me uaghan dikavigh danganir kam ategham.

22 Dughiar mabar aruer pumuning, o iakinir vamira, o azenir vamira, o dughiaba manmaghin ruaragham, ghuariam Purirpenim gisin ikivira ikiam, eghti me uaghan danganir kamin ikivira ikiam. Dughiar manamin ghuariam dikafi, me uaghan dikavigh mangam.

23 Ikiavira Itir God me migeir dughiabar, me a baragha, ikiamin danganiba aghua iti. Ikiavira Itir God me migeir dughiamin, me biziba isa danganiba ataghiragha igharagha zui. Arazir kamin, Ikiavira Itir God Akar Gavgaviba isa Moses ganidima, a me migeima, me an akamin gin zui.

10

Me sighar pumuning silvan aningin ingari

1 Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,

2 “Ia silvan taba inigh, haman dav sueghiva, sighar pumuningin ingarigh. Egh gin dughiar gumazamiziba uari akuvamim, o dughiar ia danganim ategh igharagh mangamimin, ia aning giviam.

3 Ia dughiar ruarimin sighamning uaghara aning giviti, gumazamiziba bar izi na bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufagh.

4 Ia sighar vamira giviti, Israelian anababar gumazir dapanibara izi ni ko uari akufagh.

5 Ia sighar vamira pamtemin dughiar otevimin a giviti, aruem anadi naghin itir anababa, dikavigh danganir me itim ategh mangam.

6 Ia namba 2in dughiamin, sighar vamira pamtem dughiar otevimin a giviti, sautin amadaghan itir anababa dikavigh mangam. Sighar ararem otoghti, me fogh suam, kar mangamin dughiam, egh dikavigh mangam.

7 Eghti Israelia bar izi uari akuvamin dughiam bagh, ia dughiar bar ruarimin sighar pumuning giviam.

8 Aronin otaribara, me ofa gamir gumaziba, me sighamning giviamin ingangarim damuam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba, ia sighamning giviamin arazir kamin gin mangi.

9 “Apaniba izi ian nguazimin ia misoghsi damuti, ia faragh sigham giviti, gumaziba zuamira dikavigh mangi apaniba ko misogham. Ia kamaghin damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia ginighnigh ian akuragh ian apaniba abiraghti ia deraghvira ikiam.

10 Egh uaghan, ia bar akueghamin dughiar ekiaba, kar ia Godin ziam famin dughiaba, ko iakinir igiaba otivir isaba, ko ian dughiar ekiar igharazibar, ia sigham givighiva, uan ofan bar isia mighiriba, ko God ko navir vamira ikiamin ofabar amuam. Eghti ki ia ginighnigh ian akurvagham. Ki Ikiavira Itir God, ian God.”

Israelia Sainain Mighsiam ataki

(Sapta 10:11--12:16)

Israelia Sainai ataki

11 Israelian gumazamiziba Isip ategha azenan ize, ezi gin azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in aven, an aruer namba 20in, ghuariam uan danganir Godin Purirpenim gisin itim ategha dikavigha zui. Purirpenir kam, me faragha Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a gati.

12 Ezi Israelia kamaghin ganigha, dikavigha Sainain gumazamiziba puvatizir danganim ategha, ghuariamin gin ghuavira ikia ghua garima, Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin ghuariam an tu.

13 Dughiar kam, a faragha zuir dughiar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, Moses dikavigh mangasa Israelia mikemezi me dikavigha zui.

14 Egha me zuir dughiamin, me uan ikizibar uarigh arigha uan fleghbar suigha zui. Judan anabamin ikizir 3pla faragha zui. Ezi Aminadapin otarim Nason, a Judan anabamin gumazir dapanim, egha uaghan 3plan ikizir kabar gumazir dapanim.

15 Ezi Suarin otarim Netanel, a Isakarin anabamin gumazir dapanim.

16 Ezi Helonin otarim Eliap, a Sebulunin anabamin gumazir dapanim.

17 Ezi ofa gamir gumaziba Purirpenim ko an biziba adegha deraghavira da ike. Ezi Gersonin ikizimin adarasi, ko Merarin ikizimin adarasi, me

Purirpenimin biziba atera faragha zuir Judan anabamin ikizir 3plan kabar gin zui.
18 Ezi men gin Rubenin anabamin ikizir 3plan adarazi me uan fleghin
suiragha men gin zui. Sedeurin otarim Elisur, a 3plan ikizir kabar gumazir
dapanim.
19 Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonin anabamin gumazir da-
panim.
20 Ezi Duelin otarim Eliasap, a Gatin anabamin gumazir dapanim.
21 Ezi Livain anabamin Kohatin ikizimin adarasi, Anogoroghezir Dan-
ganimin biziba ko Bar Anogoroghezir Danganimin biziba atera men gin zui.
Livaibar ikizir igharazimning faragha ghua danganir igiar me ikiamimin
otivigha Purirpenim asaragha gifa. Ezi Kohatin ikizimin adarazi men gin
ghua danganir igiar me ikiamimin otifi. Egha me bizir me ateriba isa ofa
gamir gumazibagh aningizi, me da isa Godin Purirpenim garisi.
22 Ezi Efraimin anabamin ikizir 3pla, uan fleghin suiragha Kohatin ikizimin
gin zui. Ezi Amihutin otarim Elisama, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim.
23 Ezi Pedasurin otarim Gamaliel, a Manasen anabamin gumazir dapanim.
24 Ezi Gideonin otarim Abidan, a Benjaminin anabamin gumazir dapanim.
25 Ezi bar gin, Danin anabamin ikizir 3pla, me uan fleghin suiragha zui. Ezi
Amisadain otarim Ahieser, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim.
26 Ezi Okranin otarim Pagiel, an Aserin anabamin gumazir dapanim.
27 Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin anabamin gumazir dapanim.
28 Dughiabar zurara, Israelia mangasa, me kamaghira uari afi.
29 Me mangasava amima, Moses uan amerem Hobap, a kantri Midianin
gumazim Ruelin otarim, kamaghin a migei, “E datirighin danganir aghuir
mamin mangam. Kar, danganir Ikiavira Itir God fomira e daningasa akar
dikirizim gamizim. Ga uaning, ni e ko mangam. Eghti e deraghvira nin
ganam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God e ko akam akira ghaze, a bar
deraghvira e damuam.”
30 Ezi Hobap a ikaragha ghaze, “Puvati. Ki mangan aghua. Ki uamategh
uan nguibam ko uan adarazi bagh mangam.”
31 Ezi Moses kamaghin a migei, “O nan amerem, ni e ataghiraghan marki.
Danganir Gumazamiziba puvatizir e ikiamin kaba, ni bar dagh fo. Kamaghin
amizi, ni e ko mangi tuavim en akakagham.
32 Ni e ko iziti, Ikiavira Itir God e daningamin bizir aghuir manaba, e
uaghan taba ni daningam.”

Gumazamiziba dikavigha zui

33 Gumazamiziba dikavigha, Ikiavira Itir Godin mighsiam ategha zuima,
3plan arueba gifa. Livaiba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam atera faragha ghua, egha danganir me avughsamim bagha gari.
34 Me zuir aruebar, Ikiavira Itir Godin ghuariam zurara me gisin ikia zui.
35 Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha mangasava amir dughi-
abar, Moses zurara kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni dikavigh mangi
uan apaniba ko misogh me batokegh. Egh gumazir ni gifongezir puvatiziba,
ni me damighti, me tintinibar aregh.”
36 Me avughsasa Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arizir dughiabar,
Moses zurara kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni Israelian tausenin
avirir pozim bagh uamategh izi.”

10:35: Onger Akaba 68:1

11

Israelia puvira imobima, God pazaviram me gami

1 Gumazamiziba osimtizir me bativiba bangin puvira Ikiavira Itir God gimobava an dei. Ezi Ikiavira Itir God me baregha, men atara an navim me bagha puv an isima, an avim me mikini. Ezi me iti naghin mitaghniabar boroghin, avim bar dar isi.

2 Ezi gumazamiziba uarir akurvaghasa Mosesin deima, Moses Ikiavira Itir God ko migeima, avim munge.

3 Danganir kam, me kamaghin a dibori, Tabera. Ziar kamin mingarim kamakin, "Avim Isir Danganim." Ziar kamin nighnizim kamaghin zui, danganir kamin, Ikiavira Itir Godin avim men tongin isi.

Moses 70plan gumazir dapaniba amisefe

4 Ikizir igharazibar gumazamizir maba uaghan Israelia ko zui. Me asizitabar amasa men aguiaba puv men ingari. Ezi Israelia uaghan imoba atara bizir kam bagha ara ghaze, "Oio! E asizir tabar ameka!

5 E fomira Isipin kantrin ikiava osirir aviriba puviram ada api, egha dagh ivezir puvati. Egha e zurara, kukambaba ko melonba, ko anianba, ko galikba apavira iti.

6 Ezi datirighin en gavgaviba bar gifa. E damamin bizitam ua itir puvati. Dughiabar zurara, e manan dagher kamram apa ghua bar an amira. E bar uarir apangkufi!"

7 Manan dagher kamin ganganim, mati temer ovizir muziarim, egha ghurghurigha iangurungi.

8-9 Me itir danganimin manan dagheba, dimagaribar ghuariam sara iri. Amimzaraghan gumazamiziba dikavigh daru da akumakum dagiabar da mirmiram, o itarir ekiamin aven temer otevimin dav soghtima, da plaua gavagham. Ezi dar maba me minebar da avigha, dar maba inigha bisketbar ingari. Me da apima, dar isingtizim, mati bisketin me olivin borem sara ingariziba.

10 Gumazamiziba uan ikiziba ko, uan purirpenibar tiar akabar boroghin tuivighav ikia imobava araima, Moses men dimdiaba barasi. Ezi Ikiavira Itir God atara me bagha an navim puvira an isi. Kamaghin amizi, Mosesin navim bar a basemezi, a kamaghin Ikiavira Itir God migei,

11 "Ni manmaghsua paza na gami? Ni manmaghsua na gakongezir puvati? Ni manmaghsua gumazamizir kabar ganamin ingangarim na ganingi?

12 Ki men ingarizir puvatigha me batezir puvati. Ki men amebam puvati. Tizim bagha, ni me isa nan dafarimning gatigha ghaze, ki men amebamin min me ater otem me daningiva, me inigh bar mangi nguazir ni men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizi naghin otogham?

13 Gumazamizir kaba arava asiziba bagha nan azai. Ki managh me bagh asizir aviriba iniam? Ki bar iburaghburaki.

14 Ki uabira manmaghin gumazamizir avirir kabar amuam? Ki osimtizir ekiar kam ateran bar iburaghburaki.

15 Ni kamaghin na damusi, ni nan apangkuvigh na misueghti, ki aremegh, uam osimtizir kam ateran kogham."

16 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, "Ni 70plan Israelian gumazir aruaba inigh na bagh izi. Gumazir kaba, ni uabi me gifogha givagha ghaze, me guizbangira gumazir dapaniba, egha gumazamizibar damazimin

---

11:7: Ua Me Ini 16:13-15; 16:31 **11:8-9:** Ua Me Ini 16:13-15

me ziar ekiaba iti, gumazir kaba, ni me inigh izi. Ni me inigh na bagh na bativamin Purirpenimin iziti, me ni ko uari akuvagh tuifigh.

17 Eghti ki izighiri ni ko mikim, egh Duar ki ni ganingizir kam da gavgavitaba inigh, me darigham. Eghti me uaghan nin akuragh gumazamizir kabar osimtizitaba ateram, eghti ni uabira da ateran kogham.

18 Ni gumazamizibav kim suam: Ia gurum mizaragh bagh uari akirigh Godin damazimin zuegh, egh damamin asiziba iniam. Ia asiziba bagha arair ararem, Ikiavira Itir God a baregha gifa. Ia ghaze, 'E asizitabar ameka! E faragha deragha Isipin iti.' Ia oragh, Ikiavira tir God datirighin damamin asiziba ia daningti, ia dar ami.

19 Ia aruer vamira, o pumuning, o 5pla, o 10pla, o 20plan aruebar asizibar aman kogham. Bar puvatigham.

20 Ia iakinir vamiran arueba bar, ia asizibar ami mangi egh dar aghuagh mighsi damuam. Ikiavira Itir God ia ko itima ia akirim ragha a gasara, egha ara ghaze, 'E bar tizim bagha Isip ategha ize?' Ia kamaghin mikemezi, bizir kam bangin, arazir kam ia bativam."

21 Ezi Moses Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, "Ame! Ki 600,000in gumazibara gari. Ezi ni ghaze, ni iakinir vamiran asiziba me daningti me dar amam? Asizir kaba, da managh iti?

22 E bulmakauba ko sipsipba bar dav sueghti, asizir kaba ti men tughatighan kogham. Eghti ongarimin itir osiriba bar, ti men tughatighan kogham."

23 Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, "Ki ti gavgaviba puvatighama? Ni kiran oveghangin ganigh fogham, nan migirigiam ti daghem otogham, o puvatigham."

24 Ezi Moses dikavigha azenan ghua, Ikiavira Itir God mikemezir bizibar gun gumazamizibav keme. Egha 70plan gumazir dapanibav sevegha me gamizi, me uari akuvagha Purirpenim ekiarugha itima, Moses aven ghu.

25 Ezi Ikiavira Itir God, ghuariamin tongin izaghira Moses ko migia, a ganingizir Godin Duar an itir kamin gavgavir maba abigha da isa 70plan gumazir dapanir kabagh ariki. Ezi Godin Duam me ko itima, me maghira dughiar otevimin akam inigha izir gumazibar min akam akuri.

26 Ezi gumazir dapanir 70plan kabar aven itir gumazir pumuning, Eldat ko Medat, aning me itir danganir kamin ikiavira iti. Aning gumazir dapanir igharaziba ko Purirpenimin ghuzir puvati. Aning danganir me itimra itima, Ikiavira Itir God, uan Duam aning gatizi, aning maghira akam inigh izir gumazimin min akam akuri.

27 Ezi gumazir igiar mam ivegha ghua kamaghin Moses migia ghaze, Eldat ko Medat danganir ia itimra an aven ikia, akam inigha izir gumazibar min akam akuri.

28 Ezi Nunin otarim Josua, a igiamra ikia, Mosesin akurvagha izi. A kamaghin Moses migei, "Nan gumazir ekiam, ni mangi aningin anogoreghti aning bizitam mikiman marki."

29 Ezi Moses a ikaragha ghaze, "Gumazitam ti nan danganim inian ni aghua? Nan ifongiam kamakin, Ikiavira Itir God, uan Duam isi bar uan gumazamizibar anighti, me akam inigha izir gumazibar min akam akunam!"

30 Egha Moses 70plan gumazir dapaniba ko uamategha, danganir me itimin ghue.

Ikiavira Itir God kuarazir aviriba amangi

11:23: Aisaia 50:2; Esekiel 12:25

31 Ezi Ikiavira Itir God aminim gamizi, an ongarimin dikavigha ivava,
kuarazir aviriba inigha izima da migha iza, Israelia itir danganimin
boroghin ira bar a gizivagha tintinimin danganiba bar dagh izifa. Da bar
vazimra 1 mitan nguazim gisirara mighagha arua, tintinibar danganir me
itim gira, azenan danganir me ekiaruzim sara ira ghua, aruer vamiran
darorimin mitaghniamin min ghu.
32 Ezi gumazamiziba aruer vamira ko dimagarim sara puvira ingarava
kuarazir bar aviriba isa zuima, aruer pumuning gifa. Gumazamiziba
kuarazir bar aviriba ini, ezi dar osimtizim 1,000 kilogremin tu. Ezi gumaza-
mizir avirim kuarazir bar aviriba inizi dar osimtizim 1,000 kilogrem gafira.
Egha me da apuzasa dar ghora pura nguazim garisi, eghti aruem dar ganti
da misingam.
33 Me kuarazir tuziba apavira itima, Ikiavira Itir God men aningaghegha,
me bagha navim puv isia arimariar kurar mam amadazi, gumazamizir
avirim ariaghire.
34 Danganir kamin, me gumazamizibar kuaba afegha, a dibora ghaze,
Kibrot Hatava. Ziar kamin mingarim kamakin, “Asiziba bagha puvira arair
gumazamizibar kuaba afezir danganim.”
35 Egha gin Israelia danganir kam ategha ghua, Haserotin danganim
aghuigha an iti.

12

Miriam ko Aron pazavira Moses mikeme

1 Moses a kantri Itiopian amizir mamin iti. Ezi Israelia Haserotin dan-
ganimin itir dughiamin, Aron ko Miriam, aning an amuim bangin pazava
a mikeme.
2 Aning kamaghin a migei, “Moses ti ghaze, Ikiavira Itir God anarira migei.
Puvati, a uaghan ga migei.” Ezi Ikiavira Itir God aningin imobir kam baraki.
3 (Guizbangira, Moses, a uabi abirir gumazim, nguazimin itir gumazitam
an min uabi abirir puvati.)
4 Egha zuamira Ikiavira Itir God kamaghin Moses, ko Aron ko Miriam
migei, “Ia na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi.” Ezi me ghue.
5 Ezi Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven ikia izaghira Purir-
penimin tiar akamin tugha dei, “Aron ko Miriam, gua kagh izi.” Ezi aning
oregha sivagha roghira ghu.
6 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, “Gua oraghti ki datirighin
gua mikimam. Ki Ikiavira Itir God. Ian tongin akam inigha izir gumazitam
ikiti, ki irebamin min garir bizibar aven, uabi isi an akaghiva bizibar gun an
mikimam. Egh ki irebabar aven a ko mikimam.
7 Ezi nan ingangarir gumazim Moses, a bar ighara. Ki garima, a nan
gumazamizibar tongin nighnizir gavgavim nan ikia deravira nan gin izi. Ki
uan gumazamizibar ganamin ingangarim a ganingizi, a bar deraghavira
men gari.
8 Ga roroamningin min guizbangira uan guamningin gara, uaning ko
migei. Ki akar mogomeba ko akar isin zuibar a ko migeir puvati. Ki bighavira
bizibar a migei. Ezi a uaghan nan nedazimin gari. Kamaghin amizi, gua
manmaghsua nan ingangarir gumazim akam a gasi?”
9 Egha Ikiavira Itir God aning bagha navim bar ikuvigha aningin atara,
aning ategha ghu.

12:7: Hibru 3:2

10 Ezi Godin ghuariam Purirpenim ategha ghuzi, lepan arimariam
maghira, Miriamin mikarzimin otogha bar ghurghuri. Ezi Aron raghirigha
an garima, lepan arimariam an mikarzim bar anevarazi,
11 a Moses migei, “Aruam, ga uaning, ni gan apangkuvigh, egh gan arazir
kurar onganir kam bangin ivezir kuram ga daningan marki.
12 Ni aneteghti, a mati borim aremezi, amebam an kuam batezi moghin
ganan marki. Ni an amamangatighti, arimariar kurar kam bar an mikarzim
damuti an mikarzir vuem ikuvigh puvatighan marki.”
13 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin dia ghaze, “O God, ki kamaghsua, ni
Miriamin mikarzim damighti, a ua deragh.”
14 Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze, “An afeziam ti an guam giparighti,
an aghumsizim aterіva danganir e itimin azenan iki mangiti, 7plan arueba
givagham. Kamaghin, ni aneteghti an azenan iki mangiti, wighin vamira
givaghti, gin ni a inigh ua danganir ia itimin aven izi.”
15 Kamaghin amizi, me Miriam batoghezi, a Israelian gumazamizibar
danganir me itimin azenan itima, Israelian gumazamiziba ua tamoghin
ghuezir puvati. Me ikiavira itima 7plan arueba givazi, me ua Miriam inigha
uamategha me itir danganimin aven ize.
16 Egha gin, me dikavigha Haserot ategha ghua, Paranin gumazamiziba
puvatizir danganimin otogha, danganim aghuigha an iti.

Israelia Kadesin nguibar ekiamin ikia Godin akaba batosi

13

(Sapta 13:1--20:13)

Moga garir gumaziba, Kenanin nguazimin ganasa ghue
(Godin Araziba 1:19-33)

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 “Ni 12plan anababa bar dar vaghvagh, dar gumazir dapanir vamira
vamira misefegh. Egh ni 12plan gumazibar amangighti, me moga garir
gumazibar min mangi Kenanin nguazir ki ia daningamim getigh.”
3 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam baregha, Israelian 12plan gu-
mazir dapaniba amangizi, me Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin
dikavigha moga garir gumazibar min Kenanin nguazim getiasa zui.
4 Men ziabar kara: Sakurin otarim Samua, a Rubenin anabamin mav.
5 Horin otarim Safat, a Simeonin anabamin mav.
6 Jefunen otarim Kalep, a Judan anabamin mav.
7 Josepin otarim Igal, a Isakarin anabamin mav.
8 Nunin otarim Josua, a Efraimin anabamin mav.
9 Rafun otarim Palti, a Benjaminin anabamin mav.
10 Sodin otarim Gadiel, a Sebulunin anabamin mav.
11 Susin otarim Gadi, a Manasen anabamin mav. (Manase, a Josepin
otarimningin mav.)
12 Gemalin otarim Amiel, a Danin anabamin mav.
13 Maikelin otarim Setur, a Aserin anabamin mav.
14 Vopsin otarim Nabi, a Naptalin anabamin mav.
15 Makin otarim Guel, a Gatin anabamin mav.
16 Gumazir dapanir kaba, Moses moga garir gumazibar min, Kenanin
nguazimin getiasa me amangi. Egha Nunin otarim Hosia, Moses an ziam
giragha, “Josua,” a gati.

12:14: Diboboniba 5:2,3

17 Moses moga garir gumazibar min me amangasa kamaghin me migei, “Ia
mangi Negevin Distrighin aven mangiva, anetegh mighsiaba itir danganimin
otogh.
18 Egh ia deraghvira mongegh ganigh fogham, nguazim manmaghin gari,
ezi an gumazamiziba avirasemez, o puvati? Egha me gavgaviba iti, o puvati?
19 Ia nguazim asavsuigh, a gifogham, a deraz, o a ikufi. Ia uaghan an
nguibabar gan da asavsuigh, da divazir bar gavgaviba iti, o da pura iti?
20 Egh deraghvira nguazim getigh a gifogh, me dagheba oparan a deraz,
o puvati? Ezi temer manmaghin gariba aghui, egha uaghan ruaritaba iti, o
puvati? Kar wainin oviziba faragha anir dughiam, kamaghin, ia ter ovizitaba
sara inigh izi. Ia pura izan marki. Ia atiatingan marki.”
21 Kamaghin amizi, 12plan gumazir kaba moga garir gumazibar min
Kenanin nguazim getiasa ghue. Me Sautin amadaghan Senin gumazamiziba
puvatizir danganimin otogha ghua nguibar ekiam Rehopin oto, a notin
amadaghan ikia Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin iti.
22 Me sautin itir gumazamiziba puvatizir danganimin aven ghua Negevin
Distrighin otogha ghua, Hebronin nguibar ekiamin oto. Dughiar kam,
gumazir bar dafar ruarim Anak, an ovavir boriba iti, men ziabar kara:
Ahiman, Sesai, ko Talmai, me Hebronin nguibar ekiamin iti. (Hebronin
nguibar ekiam, gumazir maba fomira an ingari, ezi 7plan azeniba givazi,
Isipia nguibar ekiam Soanin ingari.)
23 Ezi gumazir dapanir kaba ghua, Eskolin danganir zarimin otogha ghua
wainin ikarizimin aguar mam atu. Wainin aguar kam, wainin oviziba
bar izivagha bar osemezi, gumazir vamira aneteran ibura. Me nogorimin
a ikegha gumazir pumuning aneteri. Egha me uaghan fighin oviziba ko
pomigranetin ovizir maba sara ini.
24 Kamaghin amizi, me danganir zarir kam, ziam “Eskol,”* a gati. An
mingarim kamakin, wainin aguar oviziba bar izivazim.
25-26 Me Kenanin nguazim 40plan aruebar moga a getia gara anesavsuigha,
uamategha Kadesin nguibar ekiamin ghu. Kades, a Paranin gumazamiziba
puvatizir danganimin iti. Egha me Moses, ko Aron ko Israelian gumazamiz-
iba, bizir me ganizibar me geghari. Egha temer ovizir kaba men akakagha
ghaze, ia kagh temer ovizir kabar gan.
27 Egha me kamaghin Moses migei, “Nguazir, ni etiasa e amadazir kam, e
an ganigha gifa. Nguazir kam a bar dera, ezi biziba an ikiava bar deragha
aghui. Ni ge, e an dagher maba inigha ize.
28 Egha nguazir kamin itir gumazamiziba, bar gavgafi. Ezi men nguibaba
bar ekevegha da avinizir divaziba bar gavgafi. E uaghan Anakin ovavir
boribar gani, me gumazir bar dafar ruariba.
29 Ezi Amalekia sautin amadaghan itir Negevin Distrighin iti. Ezi, Hitia, ko
Jebusia, ko Amoria mighsiabar itir danganibar iti. Ezi Kenanian Mediterenianin Ongarir Ekiamin dadarimin iti. Ezi men marazi Jordanin Fanemin
miriamin iti.”
30 Ezi Israelia, gumazir dapanir kabar akam baregha me atiati. Egha
Mosesin damazimin migiavira iti. Ezi Kalep dikavigha me gamizi, me nimira
itima, a kamaghin me migei, “E zuamira dikavigh mangi me misogh men
nguazim inika. E gavgaviba iti, e me abinigham.”
31 Ezi gumazir igharazir Kalep ko ghueziba kamaghin me migei, “Bar
puvati. Gumazir kaba, men gavgaviba bar en gavgavibagh afira. Kamaghin
amizi, e mangi me ko misoghan iburaghburegham.”

---

* **13:24:** Ziar kam, “Eskol,” an mingarim kamakin, “Wainin aguar ovizir bar aviriba itim.” **13:30:** Diboboniba 14:24; Josua 14:7

32 Egha me ganizir bizibar ghuangsigha ifara ghaze, “Nguazir kam derazir puvati. A biziba puvati. An dagheba deragh aghungan kogham. Ezi gumazamiziba bar dagheba puvatizi, mitiriaba men a izi. Ezi gumazir e ganiziba bar, me maburan gumazir ruariba.
33 Bar guizbangira, Anakin ovavir boriba bar ruarigha ekefe. E uarir gari, e bar suvigha pura gumazir kiniba, egha odezibar min gari. E fo, me ti en ganti, e bar suvigh odezibar min ganam.”

14

Gumazamiziba imoba migirigiar aviribar God gami

1 Israelian gumazamiziba, 12plan gumazir dapanibar eghaghaniba baregha, dimagarir kamin pamten tiariba akara aziava ara ghuav itima, aminim tira.
2 Egha dikavigha ghua imoba migirigiar aviribar Moses ko Aron gamua ghaze, “E Isipin kantrin ikiava aremezi, deraghai o, e gumazamiziba puvatizir danganir kamin ikia ariaghirezi, deraghai!
3 Tizim bagha, Ikiavira Itir God e inigha Kenanin zui? Me en taraziv sueghti, e arimighiregham. Me ti en amuiba ko boriba inighti, me men ingangarir gumazamizir kinibar min otivigham. E ti uamategh Isipin mangiti deragham.”
4 Egha me uariv gia ghaze, “E uari bagh gumazir dapanitam amiseveghti, an e inigh uamategh Isipin mangam.”
5 Ezi Moses ko Aron, gumazamiziba bar men damazimin nguazim girigha, guamning nguazim mitua.
6 Ezi Nunin otarim Josua, ko Jefunen otarim Kalep, aning moga garir gumazibar tongin gumazir mamning, aning bar osemegha uan korotiaba abiaghariki.
7 Egha aning kamaghin gumazamizibav gei, “Ga uaning nguazir kam bar a garua an gani, a bar dera.
8 Ikiavira Itir God, e bagha bar akongegha, guizbangira e inigh nguazir kamin aven mangi a isi e daningam. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikiava bar deraghaviram aghui.
9 Ia deraviram oragh! Ia Ikiavira Itir Godin akaba batoghan marki! Egh ia gumazamizir nguazir kamin itibar atiatingan marki. Me pura bizibar min, e me misoghirarigham, mati gumazim asizir tuzim apa a tuavaremezi a bar iraghu. Men garir aseba, men akuraghan kogham. Ikiavira Itir God, e ko iki me abiragham. Kamaghin amizi, ia men atiatingan marki.”
10 Ezi Israelian gumazamiziba bar, Josua ko Kalepin akam nighnizir gavgavim an itir puvatigha, dagiabar aning ginivighti, aning aremeghasa. Egha gumazamiziba maghira garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim zuamira izaghira a bativamin Purirpenim gisin iti.

Moses gumazamiziba bagha God ko migei

11 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ki mirakelin ekiar aviribar gumazamizir kaba bagha dagh ami. Ezi me nan akam barazir puvatigha, nighnizir gavgavim nan itir puvati. Me dughiar bar ruarimin, bar nan aghua. Ki bar men amiragha men atari.
12 Kamaghin, ki arimariar ekiar kuratam amadaghti, a me gasighasigham. Ki ni damighti nin ovavir boriba, ikizir ekiamin otogh bar gavgavigham. Eghti men gavgavim bar Israelian gavgavim gafiragham.”

13:33: Jenesis 6:4 **14:9:** Hibru 3:16

13 Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni uabi, uan gavgavir ekiamin gumazamizir kaba Isipin kantrin me inigha azenan ize. Ni me gasighasighti, Isipia bizir kamin akam baregham.

14 Egh me Kenania mikemegham. Ni fo, Kenania kamaghin oraki, ni Ikiavira Itir God, ni e ko ikia uabi isa en akakazima, e nin boroghin ikia nin gari. Me kamaghin oraki, nin ghuariam e gisin itima, ni en faragha zui. Ni aruebar ghuariar ruarir ekiamin tongin e gisin ikia dimagaribar, ni ghuariamin aven avimin min isia iti.

15 Ni uan gumazamizibav soghirarighti, ikizir igharazir nin ziar ekiam baraghiziba, me suam,

16 ‘Ikiavira Itir God fomira akar dikirizim gamua ghaze, a uan gumazamiziba inigh Kenanin nguazimin mangam. Egha a gavgaviba puvatigha, kamaghin a iburagha gumazamiziba puvatizir danganimin me misuaghariki.’

17 “O Ekiam, ni uan gavgavir ekiam en akagh, bizir ni damuasa akar dikirizim gamizim, ni a damu. Ni uabi kamaghin mikeme,

18 ‘Ki Ikiavira Itir God, ki zuamira aningazir puvati. Ki zurara gumazamizibar apangkuva, egha zurara uan migirigiabar gin ghua guizin arazibagh ami. Ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir bizir kurar aviriba gin amadi. Egha ki garima, arazir kurabagh amir gumaziba, me osimtiziba itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba, ki ivezir kuram me daning mangiti men igiav otaribar boriba otivigham.’

19 O Ikiavira Itir God, ni zurara apangkuva deravira gumazamizibagh ami. Egh ni uan apangkuvir arazim giraghan kogham. Kamaghin amizi, ki nin azangsisi, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh, mati me Isipin ikegha izima, ni men arazir kuraba gin amaga iza datirighin tu.”

20 Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, “Ni azarazi moghin, ki men arazir kuraba ginamangam.

21 Bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki zurara angamira iti, ezi nan gavgavim ko angazangarim ko ziar ekiam nguazir kam bar a gizifa. Ezi ki datirighin uan ziamin akar dikirizim gamua ghaze,

22 Gumazamizir nan akaba barazir puvatizir kaba, nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizim, me an aven mangan kogham. Gumazamizir kaba, ki uan gavgavim ko angazangarir ekiam ko ziar ekiam isa men akazi, me dar gani. Egha me mirakelin ki Isip ko gumazamiziba puvatizir danganir kamin amizibar gani. Egha dughiar bar aviriba, me nan akaba batogha, nan akamin gin mangan aghua.

23 Men tav nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizimin ganighan kogham. Bar puvati. Me nan aghua, kamaghin amizi me nguazir kamin aven mangan kogham.

24 Ezi nan ingangarir gumazim Kalep, an nighniziba bar ighara. A uan navir averiamin aven nan gin iza na bagha tugha gavgafi. Kamaghin amizi, ki a inigh nguazir a ghua ganizimin mangiti, an an ikiam. Eghti an ovavir boriba uaghan nguazir kamin ikiva uari bagh a iniam.

25 Datirighin, Amalekia ko Kenania nguazir kamin danganir zaribar iti. Eghti ia gurumin bar moghira dikavigh, danganir kam ategh uamategh mangi Ongarir Aghevimin boroghin zuir tuavimin mangi, egh gumazamiziba puvatizir danganimin otogh an iki.”

Ikiavira Itir God ivezir kuram Israelia ganidi

14:13: Ua Me Ini 32:11-14 **14:18:** Ua Me Ini 20:5-6; 34:6-7; Godin Araziba 5:9-10; 7:9-10 **14:21:** Hibru 3:18 **14:24:** Josua 14:9-12

26 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei,
27 “Dughiar aviribar, gumazamizir kurar kaba imobir aviribar na gami. Ki me baragha bar men amira. Me dazoghin imobir kurar kam ategham? Ti puvatigham.
28 Kamagh amizi, ni nan akar kamin gun kamagh me mikim, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia mamaghira ikia, egha guizbangira migei. Ki orazi ia kamaghin migei, ia kaghira iki ovengasa, kamaghin amizi, ia ifongezi moghin ki ia damuam.
29 Ia arighireghti, ian kuaba tintinimin gumazamiziba puvatizir danganir kam gireghiv ikiam. Ia puvira na gimobi, kamagh amizi, gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20 plan azenibagh afiraziba, kar gumazir me faragha men ziaba osirigha givaziba, me bar nguazir aghuir kamin aven mangan kogham.
30 Ki fomira kantrin kamin ikiasa akar dikirizimin ia gami. Ezi puvati, ia bar mangan kogham. Josua ko Kalep, aningra mangam.
31 Ia ghaze, me ti ian boriba inighti me men ingangarir gumazamizir kinibar min otivam. Eghti puvatigham. Ki ian boriba inigh mangi nguazir ia aghuazimin me atigham. Eghti a men nguibamin min ikiti, me deraghviram a dapiagh ikiam.
32 Eghti ia puvatigham. Ia gumazamiziba puvatizir danganir kamin arighireghti, ian kuaba kagh ireghiv ikiam.
33 Eghti ian boriba gumazamiziba puvatizir danganir kamin mangigh izegh damuti, 40plan azeniba givagham. Ia na ataghizir arazir kam, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimin min oto. Kamaghin amizi, ian arazir kam bangin, ian boriba mizaziba baragh mangiti, ian abuananaba arighiregh givagham.
34 Ian gumazir dapaniba 40plan aruebar nguazir aghuim getigha, moga an gani. Eghti ia uan arazir kuraba bangin, ivezir kuram inivira iki mangiti, 40plan azeniba givagham. Ki 40plan aruer kabagh nighnigha da mengegha 40plan azenibar ivezir kuram ia daningam. Eghti ia kamaghin ganigh na gifogham, arazir ia amir kaba, ki bar dagh ifongezir puvati.
35 Ki guizbangira migei, gumazamizir kurar akaba barazi puvatigha, akirim ragha na gasaraziba, ki pazi me damuam. Me bar moghira, gumazamiziba puvatizir danganir kamin arighiregham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.’ ”
36-37 Moga garir gumazir Moses nguazim getiasa amangiziba, men marazi eghaghanir ifavarim gamua ghaze, “Nguazir kam, a nguazir kuram.” Ezi men akar kam gumazamizibagh amizi, me imobir avirim Ikiavira Itir God gami. Ezi Ikiavira Itir God arimariar kuram moga garir gumazir kabar amadazi, me zuamira ariaghire.
38 Moga garir gumazir 10plan kaba bar ariaghirezi, Josua ko Kalep uaningra aremezir puvatigha iti.

Israelia ghua Kenanin nguazim iniasa misosi
(Godin Araziba 1:41-46)

39 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akar kabar gun Israelian gumazamizibav kemezi, me puviram azi.
40 Bar mizaraghara, me dikavigha ghua mighsiabar itir danganimin pin ghua ghaze, Ia oragh. E fo, e arazir kurabagh ami. Egha e datirighin mangi

14:29: Hibru 3:17 **14:33:** Aposel 7:36

Ikiavira Itir God e daningasa mikemezir nguazimin mangam. Egha me Kenania misoghasava ami.

41 Ezi Moses kamaghin me migei, “Manmaghsua ia Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batosi? Ia me misogh me abiraghan kogham.

42 Ia mangan marki. Ikiavira Itir God ia ko mangi ian akuraghan kogham. Kamaghin, ian apaniba bar ia abiragham.

43 Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasara, egha an gin zuir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ia ko midorozim bagh mangighan kogham. Bar guizbangira, ia mangi Amalekia ko Kenania ko misoghti, me ia misoghirarigham.”

44 Moses kamaghin me mikemezi, me an akam baraghizir puvati. Me an akam batuegha, uari fa ifaghata, dikavigha apanibav soghasa mighsiabar itir danganimin zui. Ezi Moses me ko ghuzir puvati. Me uaghan Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha ghuzir puvati. A me itir danganimin ikiavira iti.

45 Me zuima, Amalekia ko Kenanian danganir mighsiabar itiba, dikavigha iza, me misogha me abira. Egha men marazir agintigha bar ghua Horman nguibar ekiamin oto.

15

Ofan igharagha garibar Akar Gavgaviba

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

2 “Ni kamaghin Israelia mikim: Ia mangi nguazir ki ia daningasa mikemezimin otogh a dapiam.

3 Egh ia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia uari uan bulmakau, o sipsip o meme inigh izi. Kar, ofan bar isia mighirim, o akar dikirizir God koma amizim akiramin ofa, o ia uan ifongiamin gin mangamin ofa, o dughiar ekiar ia Godin ziam fasa a inabazibar ofa, o ofan igharaziba. Ia avimin aven ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

4 Ezi gumazitam ofan katam Ikiavira Itir God daningisi, a uaghan wit tuamin ofa damusi plauan kilogremin vamira ko, olivin borer litan vamira sara verezim inigh izi.

5 Egh uaghan, a wainin dipar litan vamira inigh asizim sara ofa damu.

6 Ni sipsipin apurimin ofa damusi, plauan kilogremin pumuning itim inigh olivin borer litan vamira ko natam sara a veregh wit tuamin ofa damu.

7 Egh uaghan wainin dipar litan vamira ko natam sara, sipsipin apurir kam ko ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam bareghiva, a gifuegh navir aghuim an ikiam.

8 Ni bulmakaun apurim inigh ofan bar isia mighirim, o akar dikirizir God ko amizim akiramin ofa, o Ikiavira Itir God ko navir vamira ikiamin ofa, o ofan igharazim damusi,

9 ni uaghan wit tuamin ofa damuam. Kar, ni 3 kilogrem plaua ko olivin borer litan vamira sara verezim inigh.

10 Egh uaghan 2 lita wainin dipam inigh iziva, bizir kaba ko bulmakaun apurir kam, avimin aven dar ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

11 “Ia bulmakaun apurim o sipsipin apurim o sipsipin nguzir apurim o memen nguzim inigh ofa damusi, da bagh vaghvagh bizir kaba uaghan da

inigh, kar plaua, ko olivin borem, ko wainin dipam, egh asiziba romegh dar ofa damu.
12 Ia asizibar dibobonimin gin mangi. Da avirasemeghti, plauaba, ko olivin boreba, ko wainin dipabar dibobonim uaghan avirasemegh.
13 Ia Israelia, avimin aven ofa damusi, ia bar kamaghira damuti, Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.
14 Eghti ikizir igharazibar gumazamizir dughiar ruarim o dughiar otevimin ia ko itiba, me avimin aven ofa damusi me uaghan Akar Gavgavir kabar gin mangam. Eghti Ikiavira Itir God men ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.
15 Ia Israelian gumazamiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba sara, Akar Gavgavir kaba da bar ian akaba. Dughiar gin izamiba bar, ia bar me ko Ikiavira Itir Godin damazimin magh ghue.
16 Ia Israelia ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba, ia bar ofa damuamin Akar Gavgavir kabara, gin mangam."
17 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei,
18 "Ni kamaghin Israelia mikim: Ki ia inigha nguazir aghuir kam bagha zui. Eghti gin ia an ikiva, deraghvira a dapiagh ikiam.
19 Egh ia dagheba opar gin da asigh, egh dar taba inigh, ofan min Ikiavira Itir God daningam.
20 Ia witin igiabar ingarizir bretin faraghavira tueziba, ia ofan min dar tongin bretin rubuzitam inigh Ikiavira Itir God daningigh. Kamaghira, ia witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin witin igiataba inigh Ikiavira Itir God daningigh.
21 Dughiar kam ko dughiar gin izamibar, ia uan witin igiabar tongin ofan tam isi Ikiavira Itir God daningigh.
22-23 "Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizir kaba, ia da inigha dagh fogha gifa. Eghti ian ovavir borir gin otivamiba, uaghan da inigh dagh fogham. Eghti ia bar dar gin mangi. Eghti gumazitaba ti deragh foghan kogh dar gin mangan kogham.
24 Eghti gumazamiziba bar, gumazir kamin arazir kurar kam gifoghan kogh, kamaghin, me God ifongezir arazimin gin mangi bulmakaun apurir igiatam inigh, ofan bar isia mighirim damuam. Egh uaghan wit tuamin ofa ko wainin dipamin ofa isi asizir kam ko ofa damuam. Egh arazir kuraba gin amangamin ofa damusi memen apuritam sara ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God an ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Eghti me uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min memen apurim isi ofa damu.
25 Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba gin amadir ofa me bagh a damighti, Israelian gumazamizibar arazir kuraba bar givagham. Ofan kamin mingarim kamakin, marazi deragha nighnizir puvatigha arazir kurabagh ami. Egha bizir kam bangin, me uan arazir kuraba gin amadir ofa, Ikiavira Itir God bagha a gami.
26 Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba, me bar deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gami. Kamaghin, ki men arazir kuraba gin amangam.
27 "Gumazitam, uabira deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gami, a memen amebar azenir vamira itim inigh, arazir kuraba gin amadir ofa damu.

15:16: Ofa Gami 24:22 **15:27:** Ofa Gami 4:27-31

28 Eghti ofa gamir gumazim, Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuva,
deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gamizir gumazimin arazir ku-
ram gin amadagham.
29 Ia Israelia ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba, Akar Gavgavir
kabara bar ian akaba. Kar, deravira nighnizir puvatigha arazir kuram
gamizir gumazimin arazir a damuamim.
30 "Eghti gumazamizir na baraghan aghuagha arazir kuram gamim, a
mati akaba Ikiavira Itir God gasir gumazim, kar Israelian gumazim o ikizir
igharazibar gumazim, a Israelian tongin ikian kogham.
31 Gumazir kam o amizir kam uan ifongiamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin
Akar Gavgavimin aghuagha anebiki. Kamaghin amizi, a Israelian tongin
ikian kogham. An arazir kuramin ivezim, a uabi uan osimtizim ateram."

Gumazir mam Sabatin arazim abiki

32 Dughiar mam, Israelia, gumazamiziba puvatizir danganimin ikia
garima, Sabatin dughiamin gumazir mam daziba isi.
33 Ezi men marazi a inigha, Moses ko Aron ko Israelian gumazamiziba bar,
me bagha ghue.
34 Egha a isa kalabus gati. Me fozir puvati, me manmaghin a damuam.
35 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ia gumazir kam inigh, ia
itir danganim ategh azenan mangi, bar dagiabar a ginivti an aremegh."
36 Ezi gumazamiziba bar, me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin
amua, gumazir kam inigha, danganir me itim ategha azenan ghugha,
dagiabar a ginivizi, an areme.

Korotiar apinir vin itibar dueviar ruaribar Akar Gavgavim

37 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
38 "Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim: Ia strinba inigh dar due-
viabar amigh uan korotiabar apinibar mikebabar, da ikegh. Dar dueviar
kaba, ia vaghvagh bluplan strinba dagh ikeghti, da ian korotiabar apinibar
mikebabar ikiam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba kamaghira damu.
39 Dughiabar zurara ia dueviar ikizir kabar ganiva, Akar Gavgavir ki ia
ganingizibagh nighnigh dar amu. Egh uan ifongiabar gin mangiva, uan
damazibar bizibar ganiva, navir averiabar da bagh dikav arazir kurabar
amuan marki.
40 Ia kamaghin damuva, nan Akar Gavgavibar gin mangisi nighnigh, bar
na baghavira itir gumazamizibar min ikiam.
41 Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki ian Godin ikiasa ifonge, kamaghin,
ki Isipin kantrin ia inigha azenan ize. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki
mikemegha gifa."

16

Kora ko Datan ko Abiram Moses barazir puvati

1-2 Isharin otarim Kora, a Kohatin ikizimin gumazim, egha Livain an-
abamin mav, a ko Rubenin anabamin gumazir 3pla, me Mosesin akaba
baraghan aghua. 3plan gumazir kabar ziabar kara: Eliapin otarir pumuning
Datan ko Abiram, ko Peletin otarim On. Gumazir 4plan kaba dikavigha
Israelian gumazir dapanir 250plan igharaziba akuvagha Moses mikimasa
zui. Gumazir dapanir kaba, Israelian gumazamiziba faragha me amisevezi,
me men damazimin ziar ekiaba iti.

15:38: Godin Araziba 22:12 **16:1-2:** Jut 1:11

3 Ezi gumazir dapanir kaba uari akuvagha Moses ko Aron bagha ghua
ghaze, “Gua oragh! E Israelian gumazamiziba bar, e vaghvagha Ikiavira Itir
God baghavira itir gumazamiziba, ezi a bar en tongin iti. Ezi gua uaning fa
ifaghata ghaze, gua ti Ikiavira Itir Godin gumazir igharaziba bar me gafira.
Manmaghsua gua ghaze, guarara bar e gativagham? Guan arazir kam, bar
derazir puvati.”

4 Ezi Moses kamaghin oregha nguazim girigha, uan guam nguazim
mituagha God ko migei.

5 Egha a dikavigha Kora ko an gin zuir adaraziv gia ghaze, “Gurum
mizaraghara, Ikiavira Itir God, en akagham, Gumazir manaba, an gumaz-
ibara, egha guizbangira a baghavira iti. Egh gumazir kabar amamangatighti,
me a bagh izi an ingangarim damuam.

6 Kora, ni ko nin gin zui darasi, ia kamaghin damu: Gurum mizaraghan, ia
pauran mughuriar aghuim zuim dapongamin itariba inigh.

7 Egh avir mikiataba, ko pauran mughuriar aghuim zuiba isi itaribar aven
dar arikigh. Egh da inigh ofa gamir dakozimin mangi Ikiavira Itir Godin
damazimin tugh. Eghti Ikiavira Itir God en akagham, en tongin itir gumazir
manaba, an ingangariba ko ofabar amuasa a me amisefe. Bar guizbangira,
ia Livaiba arazir onganir kam gamizi, a derazir puvati!”

8 Egha Moses ua Kora migia ghaze, “Ia Livaiba, ia oragh!

9-10 Ikiavira Itir God, Israelian God, a Israelian gumazamizibar tongin ia
misevegh, ian amamangatighti, ia an boroghin mangi an Purirpenimin aven
ingangaribar amuva, gumazamizibar damazimin tuiv men akurvaghti, me
deravira Godin ziam fer arazibar gin mangam. God ia ko Livain igharaziba
ataghizi, ia ingangarir ziar ekiam itim gami. Ia manmaghin ami? Ia ti ghaze,
ian ingangarir kam pura bizim. Egha ia ti uaghan ofa gamir gumazibar
ikiasava ami, a?

11 Ezi Aron manmaghin garir gumazim, ezi ia an atari? A gumazir kinim.
Kamaghin, ia Aron gimoba an atarir puvati. Ia ko ian adarasi, ia uari inigha,
Ikiavira Itir God gimoba an atari.”

12 Kamaghin, Moses uabida izasa, Eliapin otarir pumuning Datan ko
Abiram bagha akam amada. Ezi aning kamagh migei, “Ga bar izeghan
kogham.

13 Ni e misueghti e aremeghasa, ni Isipin nguazir aghuir biziba bar deragha
aghuimin aven, e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamin ize. Egha
ni datirighin ifaghata uabi amisevegha e gativaghasava ami.

14 Ni zurara e migia ghaze, ni e inigh nguazir bar aghuir biziba an ikiava
deragha aghuimra mangam, egh nguazir dagher azeniba ko wainin azeniba
itiba isi e daningam. Ezi puvati, da managh iti? Ni ti ghaze, e ongani, eghti ni
e gifaram, a? Bar puvatigham. Ga izeghan kogham.”

15 Ezi Moses kamaghin oregha, a puvira atara an navim bar ikuvizi a
kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Ni gumazir kabar ofaba inian marki. Bar
guizbangira, ki paza bizitam me gamizir puvati. Ki men donkin tam inizir
puvati. Bar puvati.”

16 Egha Moses kamaghin Kora migei, “Ni ko nin 250plan gumazir nin gin
zuiba, ia gurumzaraghan izi Godin Purirpenimin otogh, Ikiavira Itir Godin
damazimin Aron ko tugham.

17 Ia vaghvagh uan ofan migharir mughuriar aghuim zuim dapongamin
itariba inigh, pauraba dar arigh da isiva Ikiavira Itir Godin damazimin ofa
damuam. Ni ko Aron, ko 250plan gumazir dapaniba uan itaribar suigh izi.”

18 Kamaghin amizi, amimzaraghan gumazir kaba vaghvagha, avir mikiaba ko pauraba isa, itaribagh arigha iza Moses ko Aron ko, God bativamin Purirpenimin tiar akamin tuivighav iti.
19 Dughiar kamra, Kora Moses ko Aronin akaba batueghasa Israelian gumazamiziba akuva God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin men navibagh inifi. A kamaghin amuavira itima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam bar dafogha azenim girizi, me bar an gari.
20 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei,
21 "Gua gumazamizir kabagh itagh munagh tugh. Ki datirighira gumazamizir kabav soghirarigham."
22 Ezi Moses ko Aron nguazim girigha, guamning isa nguazim mituagha kamaghin Ikiavira Itir God migei, "O God, ni uabi gumazamiziba bar men ingarizi me angamira itima, ni bar men nighnizibagh fo. Eghti gumazir vamira arazir kuram damighti, manmaghsu ni bar me gasighasigham?"
23 Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze,
24 "Ni gumazamizibav kemeghti, me sivagh munagh tugh, egh Kora ko Datan ko Abiramin purirpenibar boroghin ikian marki."
25 Kamaghin amizi, Moses dikavigha Datan ko Abiram bagha zuima, Israelian gumazir dapanir igharaziba an gin zui.
26 Ezi Moses ikiangsizim Israelian gumazamizibagh aniga ghaze, "Ia arazir kurabagh amir gumazir kabar purirpenibar boroghin ikian marki. Ia men bizitamin suighan marki. Puvatightima, ia men arazir kuram bangin, me sara givagham."
27 Kamaghin, gumazamiziba men purirpenibagh itagha saghuiam mitivizi, Kora, Datan ko Abiram me uan amuiroghboriba ko, me uan purirpenibar tiar akabar boroghin tuivighav iti.
28 Ezi Moses kamaghin gumazamizibav gei, "Ia datirighin bizir kurar kamin ganigh fogh suam, bar guizbangira, Ikiavira Itir God na misevegha, ingangaribar amuasa na mikemegha na amada. Kar nan nighnizim puvati. Bar puvati. Kar Godin nighnizim.
29 Gumazir kaba, datirighin aremegham. Ia bar ganti, God mizazir kuram me daningan koghti, me datirighin gumaziba zurara puram ariaghiri moghin arighireghti, ia fogh suam, Ikiavira Itir God na misevezir puvati.
30 Egh ia ganti, Ikiavira Itir God arazir fomira otozir puvatizir tam damighti, nguazim akam akarighti, gumazir kaba uan amuiroghboriba ko uan biziba sara angamira Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin aven magireghti, ia kamaghin fogh suam, gumazir kaba akiriba ragha Ikiavira Itir God gasara."
31 Moses mikemegha givazima, gumazir kaba tuivighav iti naghin, nguazim zuamira, akam akarizima, maburan torim oto.
32 Ezi aning uan amuiroghboriba, ko Koran adarazi bar, uan biziba sara, nguazir torir kam giraghuezi, nguazim ua iza uabi dukuazi me itir puvati.
33 Me angamira ikia, uan biziba sara Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin iraghue, ezi nguazim uabi dukuazi, me ua men garir puvati.
34 Me nguazir torimin aven ghuaghira puvira diava araima, Israelian gumazamiziba men tuater ararem baregha atiatia kamaghin migei, "Ame! E zuamiram ari mangeka! Puvatightima, arazir kam ti uaghan e batogham. Nguazim akam akarighti, e uaghan nguazimin aven magiregham." Egha me zuamiram are.
35 Egha zuamira, Ikiavira Itir God avim amadazi, avim 250plan gumazir avir migharir mughuriar aghuim zuimin ofa gamibagh irizi, me bar isiava ariaghire.

Me bras inigha ofa gamir dakozim dukua

36 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
37 “Ni ofa gamir gumazim Aronin otarim Eleasar, a mikemeghti, a mangi
avimin averenimin tongin avim isizir gumazibar brasin itariba asigh da
inighiva, saghon mangi dar avir mikiaba tintinimin da kavamang. Bar
guizbangira, itarir kaba, na baghavira itir biziba.
38 Kamaghin, an haman dav suegh, ofa gamir dakozim avarazir brasin
evarimin ingarigh anevaragh. Gumazir kaba uan arazir kurabar bangin
ariaghire. Eghti men avim isizir gumazibar brasin itariba, brasin evarimin
otoghti, gumazamiziba brasin evarir kamin ganigh fogh suam, me gumazir
kabar min arazir kurar kam damuan kogham.”
39 Kamaghin, Eleasar itarir kaba akumakumigha haman dav suegha ofa
gamir dakozim avasa brasin evarimin ingari.
40 Mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, brasin evarir kam
fofozim Israelia daningasa ababanimin min iti, eghti me fogham, Aronin
ovavir boribara, Ikiavira Itir Godin boroghin mangi an damazimin migharir
mughuriar aghuim zuir ofa dapongam. Gumazir kinitam ofa damusi, a Kora
ko an gin zui darazi ivezir kuram inizi moghin, a uaghan ivezir kuram iniam.

Aron gumazamizibar akurvasi

41 Ezi amimzaraghan Israelia Moses ko Aron gimoba ghaze, “Gua Ikiavira
Itir Godin gumazamizibav soghezi, me ariaghire.”
42 Egha Israelia bar uari akuvagha Moses ko Aron bagh mangasa,
ragha God bativamin Purirpenimin garima, ghuariar ekiam Purirpenim
avarazima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam dafogha taghtagha
azenim giri.
43 Ezi Moses ko Aron ghua God bativamin Purirpenimin guamin tu.
44 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
45 “Gua kamatigh, egh gumazamizir kabar saghuiamin tugh. Eghti ki
zuamira bar me kuavaremegham.” Ezi aning nguazim girigha uan guamn-
ing nguazim mitua.
46 Egha Moses kamaghin Aron migei, “Ni uan ofan migharir mughuriar
aghuim zuimin itarim inigh, ofan dakozimin avir mikiar isia itiba ko
pauran taba dar arikigh. Egh zuamira gumazamiziba bagh mangi, men
arazir kuraba gin amangisi, ofa damu. Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin
aningagharim izaghirizi, arimariar bar kuram otogha me gasighasizima,
marazi ariaghiri.”
47 Ezi Aron oregha uan itarim inigha ivegha gumazamizir uari akuvagha
itibar tongin ghu. A garima, arimariar bar kuram men tongin otogha gifa. Ezi
Aron pauran mughuriar aghuim zuim inigha itarim gatigha gumazamizibar
arazir kuraba gin amangasa ofan min kamaghin ami.
48 Dughiar kamin, Aron ovengezir gumazamizibar kuaba ko angamira
itibar tongira tughav ikia arazir kam gami. Ezi arimariar kurar kam gifa.
49 Gumazamizir arimariar kurar kamin ariaghirezibar dibobonim,
14,700in tu. Dibobonir kam, a Koran arazir kuram bangin ariaghirezibar
diboboniminin aven itir puvati.
50 Arimariar kurar kam givazima, Aron uamategha, Moses bagha iza God
bativamin Purirpenimin tiar akamin ghu.

17

Aronin asadivir aghorim

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 “Ni Israelian gumazamizibav kemeghti, me 12plan asadivir aghoriba ni
daningighti, ni 12plan anababar gumazir dapaniba vaghvagh men asadivir
aghoriba inigh. Egh 12plan gumazir dapanir kabar ziaba asadivir aghorir
kabar da osirigh.
3 Egh Livain anabamin asadivir aghorim, Aronin ziam osirigh. Anababar
gumazir dapanibar ziaba vaghvagh men asadivir aghoribar ikiam.
4 Eghti ni da inigh, na bativamin Purirpenimin mangiva, ki ni bativi naghin
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da atigh.
5 Eghti gumazir ki misevezimin asadivim ghuzghugham. Arazir kamin, ki
Israelian imobir me ni gasiba, bar da givagham.”
6 Ezi Moses Israelia migeima, men anababar gumazir dapaniba vaghvagha
uan asadiviba isa a ganingi. Kar, anabar 12plan asadivir aghoriba. Ezi
Aronin asadivir aghorim uaghan men asadivir aghoribar tongin iti.
7 Ezi Moses asadivir aghorir kaba bar moghira da inigha, Ikiavira Itir Godin
Purirpenimin aven ghua, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin
boroghin da ariki.
8 Egha amimzaraghan Moses Purirpenimin aven ghua garima, asadivir
aghorir Aronin ziam itim, kar Livain anabamin asadivir aghorim, a ghuzir
igiaba otivigha akimariba onezi, amonin temer oviziba anigha an guighav
iti.
9 Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin damazimin asadivir aghoriba bar da
inigha azenan ghua Israelian akazi, me asadivir aghorir kabar gari. Ezi men
gumazir dapaniba iza vaghvagha uan asadivir aghoriba isi.
10 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Aronin asadivir aghorim
uam a isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin boroghin anetigh.
Eghti a fofozim me daningamin ikiangsizimin min ikiti, Israelian puvira na
gimoba nan atarir arazim givagham. Eghti me arighiran kogham.”
11 Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghiram ami.
12 Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin Moses migei, “Ame! E are-
meghasava ami. E bar moghira kamaghira givagham.
13 Gumazir manam, Ikiavira Itir Godin Purirpenim boroghin mangiva, an
aremegham. Kamaghin amizi, e bar moghira ovengamin adarasi.”

18

Ofa gamir gumaziba ko Livaibar ingangarim

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ni uan otariba ko Livaiba
bar, ia deragh nan Purirpenimin ingangarim damuan kogh, egh kamaghin
ia uari, uan arazir kuramin osimtizim bangin ivezir kuram iniam. Ni
uan otariba ko, deragh ofa gamir gumazimin ingangarim damuan koghiva,
iarara uan arazir kurar kamin osimtizim ateram.
2 “Ni uan anabam Livain adarazir aku Purirpenimin boroghin izeghti, me
nin akurvagham, eghti ni uan otariba ko, ia Purirpenimin aven ingaram.
3 Livaiba, Purirpenimin damuamin ingangariba ko, ni me daningamin
ingangariba, me ian akurvagh dar amu. Egh me Anogoroghezir Danganimin
itir biziba ko ofa gamir dakozimin biziba, me dar suighan marki. Me dar
suighti, ni uaghan me ko ovegham.
4 Me ni ko ingar, me ingangarir na bativamin Purirpenimin ganamiba bar,
me dar amu. Eghti gumazir kinitam nin boroghin izi ni ko ingaran kogham.

17:8: Hibru 9:4

5 Ni uan otariba ko, iarara Anogoroghezir Danganim ko ofa gamir dakozimin ingangaribar amuam. Ia kamaghin damuti, nan aningagharim ua Israelian gumazamizibagh asighasighan kogham.
6 Ni oragh. Ki uabi, nin adarasi, kar Livaiba, Israelian tongin ni bagha me amisevegha, bizir aghuimin min ni ganidi. Gumazir kaba, na baghavira itir bizibar min iti. Kamaghin me na bativamin Purirpenimin ingangaribar amuam.
7 Ezi ni uan otariba ko, iarara ofa gamir gumazibar min ofa gamir dakozimin ingangariba ko Bar Anogoroghezir Danganimin aven damuamin ingangariba, ia dar amuam. Ki ofa gamir gumazibar ingangariba isa bizir aghuimin min ia ganidi. Kamaghin amizi, ingangarir kaba, kar ian ingangaribara. Eghti gumazir kinitam ingangarir kabar amusi ian boroghin izíti, ia a misueghti an aremegh."

Me ofa gamir gumaziba bagh dagheba tuiragh

8 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, "Ni kamaghin fogh, gumazamiziba ofan min na ganidir biziba, ki bar da isa ni ganidi, eghti ni dar ganam. Ki da isi, ni ko nin ovavir boribar aningti, da mati ian bizibar mirara iki mamaghira ikiam.
9 Ofan na baghavira na ganingiziba, bizir me avimin aven tuezir puvatizibar tongin, ia da iniam. Dar kara, wit tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin amadir ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba, gumazamiziba ofan kaba bagha na ganingizir bizir manabar tongin, da bar nan bizibara, ki da isa ni ko nin otaribagh aningi.
10 Ia asiziba ko bizir tizir me ofa gamiba, ia dar gan suam, kar bar nan bizibara. Kamaghin amizi, ia Purirpenim avinizir divazimin averara dar ami. Eghti ian gumaziba, merara dar ami.
11 "Egh ofan igharazir Israelia na ganidiba, kar ofan uan dafarimningin suiragh a fegh a damuti, a nan damazimin ighuavamangam. Ki ni ko nin otariba ko guivibagh aningi, egh ia zurara dughiar gin izamibar da iniam. Nin adarasi, tina nan damazimin zuegha gifa, me dagher kabar amam.
12 "Israelia na ganidir daghebar tongin dagher bar aghuiba, ko olivin borer bar aghuiba, ko wainin dipar bar aghuiba, ko witin bar aghuiba, da men dagher igharaziba bar dagh afira. Ki bar da isi ni daningam.
13 Israelia azenibar zurara, uan azenibar faraghavira isir dagheba, me da isa na bagha izi. Eghti da ian bizibara. Eghti nin adarasi, tina nan damazimin zuegha gifa, a dagher kabar amam.
14 Israelian gumazamiziba na ganidir biziba, kar bizir me ua dagh ivezan men anogoroghezíba, kar ian bizibara.
15 "Israelian borir ivariaba ko asizir ivariar me nan ofa gamiba, kar ian bizibara. Egh ia Israelia ateghti men borir ivariaba ko asizir nan damazimin zuezir puvatiziba, ua dagh ivezegh da inigh.
16 Israelia, uan borir iakinir vamira givaziba, ua me inisi 5plan silvan dagiabar me givezegh me iniam.
17 Egh bulmakaubar nguzir ivariaba, ko sipsipin nguzir ivariaba, ko memen nguzir ivariaba, me ua dagh ivezan kogham. Da na baghavira itir biziba. Ia dav suegh dar ghuziba, ofa gamir dakozimin da kavamang, egh dar oviba avimin aven ofa damuti dar mughuriam otogham. Eghti Ikiavira Itir God dar mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam.
18 Asizibar tuziba, da ian bizibara, mati amagapaba ko buaragharir agharir guivimin itiba, ia uan dafarimningin dar suiragh ofan min da fi dar

18:14: Ofa Gami 27:28

amuti, da Godin damazimin ighuavamang, eghti asizir tuziba ia uari bagh da inigh.
19 “Israelia na ganidir ofaba, ki zurara gin izamin dughiabar da isi ni ko nin guiviba ko otaribar aning mamaghira ikiam. Ki ni ko nin ovavir boriba ko amir Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan koghti, a ikivira iki mamaghira ikiam.”
20 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ia Israelian nguazimin aven nguazir otevitam, inian kogham, egh ia aremeghti ian ovavir boriba nguazir kamin otevitam inian kogham. Bar guizbangira, bizir aghuir ki ia ganingizim, a kamakin, ia ofa gamir ingangaribar amuti, bizir aghuir ia oteveghamiba, ki ia daningam.”

Ikiavira Itir God biziba isa Livaibagh anidi

21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam na daningisi a inigh izam. Eghti ki bizir kaba isi Livaibar aningam. Me na bativamin Purirpenimin gara an aven ingangarim gami. Eghti bizir kaba, da mati men ivezir me iniamim.
22 Datirighin ikegh mangi, Israelian gumazir kiniba, na bativamin Purirpenim boroghin mangan kogham. Me an boroghira mangiva, arazir kamin osimtizim ater arighiregham.
23 Eghti Livaiba na bativamin Purirpenimin gan an aven ingangaribar amuam. Egh me deragh ingangarir kam damuan koghiva, an osimtizim ateram. Akar gavgavir kam kamaghira ikiva, uaghan ian ovavir boribar mangi. Me Israelian tongin nguazir otevitam, inian kogham.
24 Bar guizbangira, Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam inigh na daningisi da inigh izam. Ki datirighin ghaze, bizir kaba ki da inigha, Livaibagh anigha gifa. Bizir kam bangin, ki me migia ghaze, me Israelian aven uari bagh nguazitamin ghuavim ikeghan kogham.”

Livaiba 10plan bizibar, dar vamira iniam

25 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
26 “Ni kamaghin Livaibav kim: Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egha pozitam na daningisi a inigh iziti, ia me da a inigh izi ofan min Ikiavira Itir God danighti, God da isi ia daningti, da mati ian bizibara. Eghti ia da tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam Ikiavira Itir God daningisi a inigh izi.
27 Eghti Ikiavira Itir God ofan kamin ganti, a mati azenibar ingarir gumazim uan witin igiaba o wainin igiabar ofa gami moghin ganam.
28 Ia kamaghin damuva, uaghan ofa damusi bizir ia isibar 10plan pozibar da tuiragh, pozir vamira isi Ikiavira Itir God daningam. Ikiavira Itir Godin ofan ia a daningamin kam, ia a isi ofa gamir gumazim Aron daningigh.
29 Bizir ia iniziba, ia deraghvira da tuisigh da mengiva, bizir bar aghuibara, ia da isi Ikiavira Itir God daningigh.
30 Ia bizir bar aghuiba isi Ikiavira Itir God bagh dar atigh givaghiva, ia Livaiba, dar nar igharaziba ia uari bagh da ini. Mati azeniba oparir gumazim ofa gamigha givagha, ua bagha dagher naba isi.
31 Dagher nar itiba, ia uan amiroghboriba ko da inigh danganir manatamin mangigh ia dar ami. Dagher kaba, mati ia God bativamin Purirpenimin ingarir ingangarimin ivezim.
32 Ia faraghivira dagher bar aghuibara isi Ikiavira Itir Godin ofa damigh givagh, dagher nar igharaziba, ia dar ami, eghti osimtizim ian ikian kogham.

18:21: Ofa Gami 27:30-33; Godin Araziba 14:22-29

Egh ia faragh na bagh ofa damighan kogh, egh mati ia ofan Israelia God ganingizir kabagh amizi, da Godin damazimin mize. Ia kamaghin damighti, Ikiavira Itir God ia misoghirarigham.”

19

Bulmakaun amebar aghevimin Akar Gavgaviba

1 Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei,

2 “Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, a Israelia ia daningasa. Dar kara: Israelia bulmakaun amebar aghevitam inigh Moses ko Aron bagh izi. Bulmakaun kam duatam an mikarzimin ikian kogham. A uaghan ingangarir tam damighan kogham.

3 Me a inigh izити ni a isi ofa gamir gumazim Eleasar daningigh. Eghti gumazitaba a inigh danganir me itim ategh azenan mangiti, Eleasar an gantima, me a misueghti an aremegh.

4 Eghti Eleasar uan dafarir puzimin an ghuzitaba inigh na bativamin Purirpenim iti naghin 7plan dughiabar da kavamang.

5 Egh Eleasar ganti, me asizir kamin inim ko an tuziba ko an ghuziba ko an muriam daboroghti da isi bar mighirigh.

6 Eghti ofa gamir gumazim, temer sidan daziba, ko ter hisopin aguatam, ko stringin aghevitam, inigh da isi avim mikinigh.

7 Egh gin, a uan korotiaba ruegh dipamin bar uabi ruegh uamategh, me itir danganimin mangi. A kamaghin damigh, na damazimin mizegh ikivira iki mangi guaratizimin tugham.

8 Eghti gumazir bulmakau dapongamim, a uaghan uan korotiaba rueghiva dipam bar uabi ruegh. Gumazir kam uaghan nan damazimin mizegh, ikivira iki mangi guaratizimin tugham.

9 “Eghti gin gumazir nan damazimin zuezitam, bulmakaun kamin averenibа inigh, danganir me itimin azenan mangi nan damazimin zuezir danganitamin dar arikigh. Eghti Israelia nan damazimin uan mizirizibа agivsi bulmakaun kamin averenitaba isi dipam darigh uari ruegh nan damazimin mizirizibа agivagham. Kar arazir me uan arazir kuraba agivasav amim.

10 Eghti gumazir bulmakaun averenibа inizir kam, a uaghan uan korotiaba ruegh, egh a uaghan nan damazimin mizeghvira iki mangi guaratizimin tugham. Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, zurara iki mamaghira ikiam. Eghti Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba an gin mangam.”

Gumazamizibar amighti me zueghamin Akar Gavgavim

11 Egha Ikiavira Itir God kamagh migei, “Gumazitam gumazir kuatamin suiragham, a 7plan aruebar nan damazimin mizegham.

12 Egh an aruer namba 3 ko aruer namba 7in, dipar uabi zueghamim guruegh, egh nan damazimin zuegham. An aruer namba 3 ko namba 7in kamaghin damighan kogh, nan damazimin zueghan kogham.

13 Gumazitam o amizitam, gumazir kuamin suiragh uabi zueghan kogh, kamaghin a nan damazimin mizegh ikivira ikiam. Egh arazir kamin a Ikiavira Itir Godin Purirpenim damuti, a mizegham. Kamaghin, a Israelian tongin ikian kogham.

14 “Arazir igharazir mam kamakin: Gumazim purirpenir manamin aven ikia aremezi, gumazamizir dughiar kamin purirpenir kamin aven itiba, ko gumazamizir gin purirpenir kamin aven zuiba, me nan damazimin mizegh ikivira iki mangi 7plan aruebar tugham.

19:9: Hibru 9:13

15 Eghti uaghan itarir asuaba puvatiziba ko miner asuaba puvatiziba, da
bar moghira nan damazimin mizegham.
16 “Eghti gumazitam ruarimin ghua, azenimin mar arua, me misuegha
atizir gumazimin kuamin suira, o gumazir puram aremezir tamin kuamin
suira, o gumazir kurizir tamin agharitamin suira, o gumazir aremezimin
mozim gisin arui, a nan damazimin mizegh kamaghira iki mangi 7plan
aruebar tugham.
17 “Mizirizir kaba adeghsi, me arazir kuraba gin amadir ofan min bul-
makaun aghevimin averenitaba inigh minetam daghuigh, dipar aghuitaba
dagh ingegh.
18 Eghti gumazir nan damazimin zuezitam, ter hisopin aguatam inigh
dipar kam darugh, uam anesigh gumazir aremezir kamin purirpenimin
dipar kam kavamang, egh an aven itir biziba ko gumazamizir an aven itiba
sara, dipam me gisin a kavamadagh. Egh uaghan gumazitam gumazir are-
mezimin agharimin suira, o gumazir kuamin suira, o gumazir aremezimin
mozim gisin aruizim, gumazir nan damazimin zuezir kam uaghan dipar
kam me gisin a kavamang, eghti me nan damazimin zuegham.
19 Gumazir nan damazimin zuezir kam, aruer namba 3, ko aruer namba
7in, dipar kam inigh gumazir mizezim gisin a kavamang. Eghti gumazir
kam zueghsi, a uan korotiaba rueghiva dipamin uabi ruegh, egh namba 7in
aruemin, aruem magiriti, a nan damazimin bar zuegham.
20 “Gumazitam nan damazimin mizegh ikiva, zueghamin arazimin man-
gan kogh, nan damazimin mizeghvira ikiam. Me dipar a damighti a
zueghamim, a gisin a kavamadaghan koghti, a zueghan kogham. Eghti
kamaghin a nan Purirpenim damuti, a mizegham. Gumazir kam, ua nan
gumazamizibar tongin ikian kogham.
21 Ia zurara gin izamin dughiabar, arazir Ikiavira Itir God ifongezir kabar
gin mangi. Eghti gumazir dipam kavamangamim, a uaghan uan korotiaba
ruegh. Eghti gumazir dipar kamin suirazim, a nan damazimin mizegh iki
mangi bar guaratizimin tugham.
22 Gumazir nan damazimin mizezim bizir manatamin suiraghti, bizir kam
uaghan mizegham. Eghti gumazir igharazitam bizir kamin suiragham, a
uaghan nan damazimin mizegh ikivira iki mangi bar guaratizimin tugham.”

20

Gumazamiziba imoba migirigiar aviribar Ikiavira Itir God gami
(Ua Me Ini 17:1-7)

1 Iakinir farazimin, Israelian gumazamiziba ghua Senin gumazamiz-
iba puvatizir danganimin otogha Kadesin nguibar ekiamin itima, Miriam
areme.
2 Danganir me itimin dipaba puvatizi, gumazamiziba uari akuvagha
Moses ko Aron bagha ize.
3 Egha me puvira Moses gimoba a migia ghaze, “Israelian gumazamizir
igharaziba faragha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin ariaghire.
Ezi e ti me ko ariaghirezi deraghai.
4 Ni tizim bagha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamin ize? Ni
ti kamaghin ifonge, e uan asiziba ko kagh arighiregham?
5 Ni tizim bagha Isipin kantrin aven e inigha azenan izegha danganir kurar
bizitam aghungan koghamin kamin ize? Danganir kam, witba ko temer
oviziba itiba, ko wainin oviziba bar puvati. Bar guizbangira, danganir kurar
kam dipar e damamiba uaghan puvati.”

6 Ezi Moses ko Aron gumazamizibagh itagha, sivagha ghua God bativamin
Purirpenimin tiar akamin tughav iti. Egha aning nguazim girigha uan
guamning nguazim mituazi, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim
aning gisiragha taghtasi.
7 Ezi Ikiavira Itir God kamagh Moses migei,
8 "Ni asadivir aghorir Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin itim
inigh. Egh ni Aron ko mangi gumazamiziba bar moghira me akufagh. Egh
ni men damazimin, dagiar munam mikimti, arazir kamin dipam an otogh
azenan fasfagh iriti, gumazamiziba uan asiziba ko anemam."
9 Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses ghua asadivim ini.
10 Moses ko Aron, gumazamiziba bar moghira me akuvagha, Moses kam-
aghin me migei, "Ia akaba batozir gumazamiziba, ia oragh. Ga dagiar kamin
ia bagh dipam inigham, o?"
11 Egha Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amizir puvati. Moses
dagiam mikemezir pu. Puvati. Moses asadivim fegha, dughiar pumuningin
dagiam misoke. Ezi maburan dipam an aven otogha azenan fasfagha iri. Ezi
gumazamiziba uan asiziba ko maghiram anepi.
12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, "Gua nighnizir
gavgavim nan itir puvatigha nan akamin gin zuir pu. Egha nan gavgavir
ekiamin gun Israelian gumazamizibav kiman aghua. Ki dagiam mikimasa
gua mikeme, ezi gua ua asadivimin a misoke. Kamaghin amizi, gua me inigh
nguazir ki me daningamin kamin aven mangighan kogham."
13 Bizir kam dipaba otivir danganim, Meriban oto.* Danganir kamin,
Israelian gumazamiziba, Ikiavira Itir God gimobima, a uabi isa men akagha
ghaze, a Godin bar zuruzim.

Israelia Kadesin nguibar ekiam ategha Jordanin Fanem bagha zui

(Sapta 20:14--21:35)

Idomian atrivim, uan kantri abigh mangan Israelian anogoroke

14 Israelia Kadesin nguibar ekiamra itima, Moses Idomian atrivim bagha
gumazir maba amangi. Ezi me ghua kamaghin a migei, "Kar nin namakabar
migirigiam, me Israelian anababa. Ni fo, e osimtiziba atera en dabirabim
deragha itir puvati.
15 En inazir afeziaba fomira Isipin kantrin ghuegha itima, azenir aviriba
gifa. Ezi Isipia paza e ko en inazir afeziabagh ami.
16 Ezi e akurvazim bagha Ikiavira Itir Godin diava araima, an en ararem
baregha, enselin mam amadazi, an e inigha Isip ategha azenan ize. E
datirighin Kadesin nguibar ekiamin iti. Kades a nin kantrin nguazir
mitaghniamin iti.
17 E uari, ni en amamangatighti, e nin nguazimin otogh mangam. E uan
bulmakauba ko tuavim ategh ian dagher azeniba, ko wainin azenibar aven
mangi, egh ian mozir pabar aman kogham. E tuavir ekiar ia atriviba bagha
ingarizimra mangi, egh agharir guvim o kiriamin mangan kogh, bighiratigh
mangivira iki nin nguazir mitaghniam gitagham."
18 Ezi Idomia kamaghin Israelia migei, "Ia en kantri abigh mangan e aghua.
Ia mangisi damuti, e izi ia korogh ia misogham."
19 Ezi Israelian gumaziba kamaghin migei, "E tuavir ekiamra mangam. E,
o en bulmakauba ian dipabar amiti, e dagh ivezam. E ian kantrin otogh
mangasavira nighnisi."

* **20:13:** Hibrun akamin, ziam Meriba kamaghin ghu, "Puvira Imobi."

20 Ezi Idomia ua ghaze, “E bar aghua!” Egha men midorozir gumazir bar avirim dikavigha ghua, Israelia misoghasa.
21 Israelia Idomin nguazimin otogh mangan Idomia bar aghua. Kamaghin amizi, Israelia ragha tuavir igharazimin zui.

Aron areme

22 Israelian gumazamiziba bar Kadesin nguibar ekiam ategha ghua Horin Mighsiamin oto.
23 Horin Mighsiam, a Idomin nguazir mitaghniamin boroghin iti. Ezi Ikiavira Itir God kagh kamaghin Moses ko Aron migei,
24 “Aron aremegham. Ki dipaba otivir danganim Meriban Akar Gavgavimin gua mikemezi, gua na baraghizir puvati. Bizir kam bangin, nguazir ki Israelia daningasa akar dikirizim gamizim, an an aven mangighan kogham.
25 Ni Aron uan otarim Eleasar ko, aning inigh Horin Mighsiamin ghuavanang.
26 Egh ofa gamir gumazimin korotiaba a dama da sueghiva Eleasar darugh. Eghti Aron mighsiar munamin aremegham.”
27 Ezi Ikiavira Itir God mikemez moghin, Moses bizibagh ami. Israelia bar garima, me Horin Mighsiamin ghuavanadi.
28 Egha Moses ofa gamir gumazimin korotiaba Aron dama da suegha da isa Eleasar gaghui. Aron mighsiamin orazimin aremezi, Moses ko Eleasar uamategha izaghiri.
29 Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha fo, Aron areme. Egha me bar moghira a bagha azia ikia ghuavira itima, 30plan arueba gifa.

21

Israelia Kenania ko misogha me abira

1 Kenanian gumazir mam, an Aratin nguibar ekiamin atrivim, a Kenanin nguazimin aven sautin amadaghan ikia orazima, Israelia Atarim bagha zuir tuavim moghin izi. Egha a dikavigha ghua me korogha men marazir suigha me inigha ghue.
2 Ezi Israelia akar dikirizir mam Ikiavira Itir God gamua ghaze, “Ni e ateghti, e midorozimin gumazir kaba abiragham, kamaghin, e ofan ni daningamimin min, men gumazamiziba ko nguibar ekiaba bar dagh asighasigham.”
3 Ezi Ikiavira Itir God me baregha men akurazi, me bar me kuavaremegha bar men nguibar ekiabagh asighasiki. Kamaghin amizi, me nguibar kam, ziam “Horma,” a gati.*

Kuruzir brasin ingarizim

4 Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha Idomin nguazim gitaviraghasa, Ongarir Aghevimin tuavimin zui. Me ghua ghua, bar amira.
5 Egha me Godin atara, uaghan Moses saram atara ghaze, “Gua ghaze, e gumazamiziba puvatizir danganir kamin arimighirasa, gua Isipin nguazimin e inigha kagh ize? Dagheba danganir kamin puvati, ezi dipaba uaghan puvati. E dagher kurar kam bar an aghua.”
6 Ezi Ikiavira Itir God, kuruzir imezir kuram itiba amangizi, da Israelian gumazamizibar tongin otivigha me givima men avirim ariaghire.

20:28: Ua Me Ini 29:29; Diboboniba 33:38; Godin Araziba 10:6 **21:1:** Diboboniba 33:40 * **21:3:** Hibrun akamin, ziam Horma, kamaghin ghu, “Bar asighasiki.” **21:4:** Godin Araziba 2:1 **21:5:** 1 Korin 10:9

7 Ezi gumazamiziba Moses bagha iza ghaze, “E arazir kuram gamua egha
Ikiavira Itir God, ko nin atari. Kamaghin, ni e bagh Ikiavira Itir God ko
mikimti, an e da kuruzir kaba batokegh.” Ezi Moses me bagha God ko migei.
8 Ezi Ikiavira Itir God oregha kamaghin Moses migei, “Ni kuruzimin
nedazimin ingarigh a isi aghorir ruaritam datigh anesaragh. Eghti kuruziba
ivir gumazamiziba, me kozorogh an gan ua ghuamagham.”
9 Ezi Moses kuruzimin nedazim brasin an ingarigha, a isa aghorir ruarim
gatigha anesara. Eghti gumazamizir kuruziba iviziba, me kozorogh an gan
ghuamagham.

Israelia Horin Mighsiam ategha ghua kantri Moapin oto

10 Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha ghua, Obotin danganim aghuigha
an iti.
11 Egha gin, me dikavigha Obot ategha, ghua Moapin nguazimin aruem
anadi naghin itir danganim Abarimin otogha danganim aghuigha apia.
Abarim, a danganir kuram, egha gumazamiziba puvatizir danganimin iti.
12 Egha gin, me dikavigha Abarim ategha ghua, Seretin danganir zarimin
otogha danganim aghuigha a gapia.
13 Egha gin, me dikavigha Seret ategha ghua, Arnonin Fanemin vongin
ghua, notin amadaghan itir gumazamiziba puvatizir danganir mamin
otogha danganim aghuigha a gapia. Gumazamiziba puvatizir danganir
kam, a mong Amorian nguazimin aven iti. Arnonin Fanem, a Moapian
nguazim ko Amorian nguazim abighizir mitaghniam.
14 Bizir kam bangin, Akinafarir Ikiavira Itir Godin Midorozibar
Eghaghaniba Itim, kamaghin migei:

Wahepin nguibar ekiar Sufan danganimin itim,
ko danganir zariba ko, Arnonin Fanem,
15 koma danganir zaribar kagh ikegha bar ghua Arin nguibar ekiamin
otogha,
bar ghua kantri Moapin nguazir mitaghniamin tu.

16 Ezi gin, Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua, nguibar mam
gapia, an ziam, Mozir Dipam. Danganir kam, mozir dipar ekiam itima,
Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni gumazamiziba bar me aku-
vaghti, ki dipam isi me daningam.”
17 Dughiar kamin, Israelian gumazamiziba onger akar kam bange:

O mozir dipam, ni dipam damuti, an otiv emir.
E an gan a bagh bar akuegh ighiam bangam.
18 Mozir kam, gumazamizibar gumazir dapaniba uan ziaba itir aghoriba,
ko asadivibar a gikui.

Egha gin, me dikavigha gumazamiziba puvatizir danganir kam ategha
ghua Matanan danganimin otifi.
19 Egha gin dikavigha Matana ategha ghua Nahalielin danganimin otifi.
Egha gin Nahaliel ategha ghua Bamotin danganimin oto.
20 Egha Bamot ategha ghua, danganir zarir Moapian kantrin itir mamin
otifi. Danganir zarir kam, a mong pin ikia Pisgan Mighsiamin orazimin apen-
gan iti. Gumazamiziba danganir kamin tuivigha, munagh gumazamiziba
puvatizir danganimin gari.

21:9: 2 Atriviba 18:4; Jon 3:14

Israelia, Atrivim Sihon ko
Atrivim Ok abira
(Godin Araziba 2:26--3:11)

21 Egha Israelia Amorian atrivim mikimasa gumaziba amangizi, me ghua
kamaghin a migei,
22 "Ni en amamangatighti e nin nguazimin otogh munagh mangasa. E
tuavim ategh ian dagher azeniba ko ian wainin azenibar aven mangan
kogham. Egh ian mozir dipabar aman kogham. E tuavir ekiar ia atriviba
bagha ingarizimra mangi, egh agharir guvim o kiriamin mangan kogh,
bighiratigh mangivira iki nin nguazir mitaghniam gitagham."
23 Ezi Atrivim Sihon, Israelian gumazamizibar amamangatighti, me an
nguazimin mangan an aghua. Egha uan midorozir gumaziba akuvagha,
gumazamiziba puvatizir danganimin itir nguibam Jahasin ghua Israelia
koro.
24 Ezi Israelia midorozimin men aviribav suagharigha men nguazim ini.
Nguazir kam Arnonin Fanemin ikegha ghua Jabokin Fanemin tu. Jabok,
Amonian nguazimin mitaghniamin iti. Ezi Amonian midorozir gumazir
gavgavir aviirim uan mitaghniar kam bagha gari.
25 Kamaghin amizi, Israelian gumazamiziba Amorian nguibar ekiaba bar
da isa, uaghan Hesbon ko an boroghin itir nguibar dozir maba sara inigha
dagh apia.
26 Amorian Atrivim Sihon, an nguibar ekiam Hesbon. Sihon faragha
Moapian atrivir faragha ikezim ko misogha an nguaziba bar da isa ghua
Arnonin Fanemin tu.
27 Bizir kam bagha, gumazir ighiaba osirim ighiar kam osira ghaze:

Ia nguibam Hesbonin izi, an Atrivim Sihonin nguibar ekiam.
E kamaghin ganasa ifonge, me an ingarighti a gavgavigh ikiam.
28 Fomira, Atrivim Sihonin midorozir gumaziba Hesbonin ikia dikavigha,
mati avimin min misoghasa ghue.
Egha Moapian nguibar ekiam Ar gasighasiki.
Me Arnonin Fanemin boroghin mighsiaba itir gumazir aruaba
kuavareme.
29 Iavzika! Ia Moapian gumazamiziba, ia osimtizir ekiam iniam.
Ia gumazamizir asem Kemosin ziam feba, ia ikuvigham.
Ian aser kam, a gumazibagh amima,
me an gin ghua nguibam ategha gumazir kinibar min guighav iti.
Ian aser kam Amorian Atrivim Sihon gamizi,
a ian amizibar suighizi, me Amorian atrivimin ingangarir amizir
kinibar iti.
30 Ezi datirighin me ko men ovavir boriba ikufi.
E me gasighasigha Hesbonin ikegha bar ghua nguibar ekiam Dibonin
oto.
Egha bar ghua Nofan nguibamin tu,
nguibar kam, Medeban nguibamin boroghin iti.

31 Ezi Israelian gumazamiziba Amorian nguibar ekiabagh apia.
32 Ezi Moses Jaserin nguibar ekiam konasa gumazir maba amangizi,
me moga garir gumazibar min ghua nguibar kam gasighasighamin tuavir
aghuitam gifoghasa ghue. Ezi Israelia dikavigha ghua a korogha an boroghin
itir nguibar doziba sara, da inigha Amorian gumazamizir dar itibar agirazi,
me are.

21:28: Jeremaia 48:45-46

33 Ezi me datirighin ua ragha kantri Basanin zuir tuavimin zuima, Basanin
Atrivim Ok uan midorozir gumaziba ko, me bar otivigha me misoghasa izi.
Me Edrein nguibamin boroghin kamaghin ami.
34 Ezi Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, "Ni an atiatingan marki. A uan
gumazamiziba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghin amizi,
ia dikavigh arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a damu.
Sihon, a faragha Hesbon gativagha an gari."
35 Ezi Israelia, Atrivim Ok uan otariba ko an gumazamiziba bar me
misuagharíki. Egha tav ataghizi, a ua itir puvati. Egha an nguaziba ini.

Atrivim Balak ko Balamin eghaghanim

22

(Sapta 22--24)

Moapian atrivim, Balam bagha akam amada

1 Egha Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua Moapin danganir
zaribar otivigha, danganim aghuigha apia. Kar, Jordanin Fanemin aruem
anadi naghin itir danganim, ezi nguibar ekiam Jeriko, Jordanin Fanemin
vongin amadaghan iti.
2 Dughiar kamin, Moapian Atrivim Balak, a Siporin otarim, a Israelia
Amoria gamizir araziba baraki.
3 A uan gumazamiziba ko Israelian garima, me bar aviraseme, kamaghin
amizi, me bar Israelian gumazamizibar atiatingi.
4-5 Egha Moapia, kamaghin Midianian gumazir dapanibav gei, "Kiran
oveghangin, gumazamizir bar avirir kaba bizir tintinibar en boroghin itiba,
bar da givagham, mati bulmakau graziba api." Kamaghin amizi, Atrivim
Balak, Beorin otarim Balam mikimasa gumazir maba amangi. Dughiar
kamin, Balam Yufretisin Fanemin boroghin itir nguibam Petorin iti. Kar an
adarazir nguazim.
Atrivim Balak uabin akurvaghasa Balam bagha akam amaga ghaze, "Ni
foghasa ki ifonge, ikizir mamin gumazamiziba Isipin dikavigha azenan iza
tintinibar ghua nguaziba bar dar ikia, egha en boroghin iza en nguazim
iniasava ami.
6 Men avirim bar e gafira. Kamaghin amizi, ga uaning. Ni izi pazi me
damusi akavsiatam me datighti, e ti me abiniva men agiraghti me en nguazim
gitagham. Ki kamaghin fo, ni deravira gumazibar amusi mikimti, nin aseba
me damuti, me deraghvira ikiam. Egh ni pazi me damusi mikimti, nin aseba
me damuti, me ikuvigham."
7 Ezi Moapia ko Midianian gumazir dapanir kaba dikavigha, Balam Is-
raelia gasighasighamin akavsiabagh ivezasa ivezim sara inigha ghua Balam
migei.
8 Ezi Balam kamaghin me migei, "Ia dimagarir kamin kagh daku, eghti
gurum mizaraghan ki Ikiavira Itir God na daningamin akar manam, ki an
gun ia mikimam." Ezi Moapian gumazir dapaniba a koma akui.
9 Ezi dimangan God iza kamaghin Balamin azara, "Kar gumazir manaba
iza ni ko iti?"
10 Ezi Balam God ikaragha ghaze, "Moapian Atrivim Balak na mikimasa me
amangi, egha ghaze,

22:4-5: 2 Pita 2:15-16; Jut 1:11

11 ‘Gumazamizir Isipin ikegha izeziba tintinimin nguazir kam garui. Ezi atrivim kamaghsua, ki me ikuvighsi akatam me datighti, a me misogh men agiraghti me an nguazim gitagham.’ ”
12 Ezi God kamaghin Balam migei, “Israelian gumazamiziba, ki deraviira me gami. Kamaghin, ni gumazir izezir kaba ko mangan marki. Egh ikuvighsi akavsiatam Israelian gumazamizibar arighan marki.”
13 Ezi bar mizaraghara, Balam ghua Balak amadazir gumazibav gia ghaze, “Ia uamategh mangi. Ikiaviira Itir God, ia ko mangan nan anogoroke.”
14 Kamaghin amizi, me uamategha ghua Balak migia ghaze, “Balam e ko izan aghua.”
15 Ezi Balak ua gumazir dapanir ziar ekiaba itir aviriba amangi, ezi men ziar ekiaba ko dibobonim faragha zuir gumazir dapanibar ziaba ko dibobonim gafira.
16 Ezi me Balam bagha ghua Balakin akabar gun kamaghin a migei, “Ga uaning, ni na bagh izisi, bizitam nin tuavim apiran marki!
17 Ki bizir aviriba ni daningiva, uaghan ni ifongezir bizir manam, ki a damuam. Ga uaning, ni izi na bagh gumazamizir kaba akavsiatam me datigh.”
18 Ezi Balam me ikaragha ghaze, “Balak ti uan atrivimin dipenimin itir silvaba ko golba bar na daningti, kar pura bizim, bizir muziaritam o bizir ekiatam, Ikiaviira Itir God, nan Godin Akar Gavgavim batueghan kogham.
19 Ia kagh daku, mati faragha na bagha izezir gumazir dapaniba amizi mokin. Ia dimagarir kamin ikeghti, ki Ikiaviira Itir God gifoka, a tighar akar igharazitamin na mikimam, o puvatigham.”
20 Ezi dimagarir kamin, God Balam bagha iza kamaghin a migei, “Gumazir kaba uarir gin mangasa ni bagha ize, eghti ni dikavigh men gin mangiva bizir ki damusi nin mikimamimra, ni a damu.”
21 Kamaghin, amimzaraghan, Balam dikavigha uan donki gaperagha Moapian gumazir dapaniba ko zui.

Balam, uan donkin atari

22 Balam zuima, Godin navim a bagha bar puv an isi. Dughiar kamin, Balam uan donki gaperagha zuima, an ingangarir gumazir pumuning a ko zui. Ezi Ikiaviira Itir Godin ensel, an apanimin min an tuavim apirigha tughav iti.
23 Ezi donki enselin garima, a uan midorozir sabamin suirazi, a tuavim ategha pura ruarir kinimin zui. Ezi Balam uan donki misuegha uam a isa tuavimin amada.
24 Ezi ensel ua tuavimin ghua wainin azenimningin tizimin tughav iti. Danganir kamin, dagiar divazim an vong ko vongin iti, ezi tuavim bar asufa.
25 Ezi donki kamaghin enselin ganigha uabi fegha dagiar divazimin vongin uabi ekura, Balamin dagarim isa divazim gike. Ezi Balam ua donki misoke.
26 Ezi Ikiaviira Itir Godin ensel ua ghua, tuavim bar asuvazi naghin tughav iti. Ezi donki agharir guvim o agharir kiriamin mangan iburaghburaki.
27 Dughiar kamin, donki enselin ganigha, Balam sara pura tuavim girigha mito. Ezi Balamin navim bar ikuvizi, a uan asadivim inigha atara maghira donki misosi.
28 Ezi Ikiaviira Itir God mikimamin gavgavim isa donki ganingizi, donki maghira kamaghin Balam migei, “Ki manmaghin ni gamizi, ni 3plan dughiar kabar na misoke?”

22:18: Diboboniba 24:13; 1 Atriviba 22:14; 2 Eghaghaniba 18:13 **22:23:** 2 Pita 2:16

29 Ezi Balam kamaghin donki migei, “Ni na gamizi, ki gumazir onganimin
min oto. Ki ti midorozir sabatam ikia ni misoghezi ni aremeghai.”
30 Ezi donki kamaghin Balam migei, “Ki ti nin donkin kamra, ni fomira uan
igiamra ikegha iza datirighin na gisin apiav ikiagha rui. Ki fomira kamaghin
ni gamiz, o?”
Ezi Balam ghaze, “Puvati.”
31 Ezi Ikiavira Itir God Balam gamizi, a enselin garima, a uan midorozir
sabam suiragha tuavimin tughav iti. Ezi Balam uabi fegha nguazim
mikinigha maghira guam nguazim mitua.
32 Ezi ensel kamaghin a migei, “Ni tizim bagha uan donki, 3plan dughiar
kabar a misoke? Ni oragh. Darorir ni amir kam, a nan damazimin derazir
puvati. Kamaghin amizi, ki nin apanimin min nin tuavim apirasa ize.
33 Ezi nin donki nan ganigha 3plan dughiar kabar tuavir miriamin man-
gasa. A ti kamaghin amizir puvatighai, ki ni misoghezi ni aremezi donki
angamira ikiai.”
34 Ezi Balam kamaghin Ikiavira Itir Godin ensel migei, “Ki arazir kuram
gami. Ki kamaghin fozir puvati, ni mangan nan anogorogha tuavim apiri.
Ki zuir darorir kam, ni a gifueghan koghti, ki uamategh uan nguibamin
mangam.”
35 Ezi ensel ghaze, “Marki. Ni gumazir kaba ko mangi, egh bizir ki ni
mikimamibara, ni dav kim.” Ezi Balam me ko zui.

Balam izima, Atrivim Balak a bagha bar akonge

36 Ezi Atrivim Balak orazi, Balam izima, a dikavigha ghua nguibar ekiam
Arin a bato. Ar, a Arnonin Fanemin boroghin iti, kar Moapin nguazir
mitaghniar bar saghon itim.
37 Egha Balak kamaghin Balam migei, “Ni oragh. Ki faragha ni bagha akam
amadazi ni manmagh amigha, na bagha izezir puvati? Ni ti ghaze, ki bizir
aviriba puvatigha ivezim ni daningam kogham?”
38 Ezi Balam a ikaragha kamaghin migei, “Ni bizir kam ginighnighan marki.
Ki izegha gifa. God na mikimamin akabara, ki dav kimam. Bar guizbangira,
ki ua akar igharazitam mikimamin gavgaviba puvati.”
39 Egha Balam, Balakin gin Husotin nguibar ekiamin ghu.
40 Ezi Balak bulmakaun maba ko sipsipin mabav suegha, uan asem bagha
ofabagh amigha, dar tuzir maba isava Balam ko gumazir dapanir a ko
itibagh aningi.

Balamin akar faragha zuim

41 Egha mizaraghara, Balak dikavigha Balam inigha asem Bal bagha ofa
gamir danganimin ghuavanabo. Ezi Balam mighsiar kamin pin tughav ikia,
Israelian marazi vin men gari.

23

1 Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni na bagh 7plan ofa gamir dakoz-
ibar ingarighiva 7plan bulmakaun apuriba ko 7plan sipsipin apuriba inigh
izi.”
2 Ezi Balam mikemezi moghin Balak ami. Egha aning bulmakaun vamira
ko sipsipin vamira uaghara da isa, vaghvagha 7plan ofa gamir dakozibar dar
ofa gami.
3 Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni kagh ofan bar isia mighiribar
danganimin boroghin tughiv iki. Eghti ki munagh mangi orarki ganika,

22:31: Jenesis 21:19; 2 Atriviba 6:17; Luk 24:16; 24:31

Ikiavira Itir God izi na batogham, o ti puvatigham. Ki fozir puvati. A izi bizitam na mikemeghti, ki an akamin gun ni mikimam." Egha uabira ghua mighsiar mamin orazimin itima,
4 God a bato.
Ezi Balam kamaghin God migei, "Ki 7plan ofa gamir dakozibar ingarigha bulmakaun vamira ko sipsipin vamira, vaghvagha ofan dakozir kabar dar ofa gami."
5 Ezi Ikiavira Itir God, akar maba, Balak mikimasa Balam amada.
6 Ezi a uamategha ghua garima, Balak ko Moapian gumazir dapaniba, uan ofan bar isia mighiribar danganibar boroghin tuivighav iti.
7 Ezi Balam maghira God a mikemezir akabar gun me migei:

"Moapian Atrivim Balak, Aramin kantrin aven aruem anadi naghin
mighsiabar na inigha kagh ize.
Egha ghaze, 'Ni izi na bagh mikim.
Me ikuvighsi ni akavsiatam Israelian gumazamizibar atighti,
nin aseba me damuti, me ikuvigham.'
8 Ezi ki fo, God me ikuvighasa na mikemezir puvati.
Kamaghin, ki uaghan me ikuvighsi mikiman kogham.
Ikiavira Itir God paza me damuasa akavsiatam me gatizir puvati.
Eghti ki manmaghin pazi me damusi akam me darigham? Bar puvatigham.
9 Bar guizbangira, ki mighsiabar orazibar itir dagiar bar pin itibar ikia men gara fo,
me gumazamizir igharaghavira itiba.
Me fo, God deraghavira me gamizi,
me ikizir igharazibar min itir puvati.
10 Israelin ovavir boriba bar aviraseme,
me nguazir minezibar min bar aviraseme.
Eghti gumazitam me mengan iburagham.
Ia na teghti, ki uan arueba givaka.
Ki Godin gumazamizibar min navir amirizim sara aremeka.
Ki gumazamizir aghuibar min aremeghasa."

11 Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam migei, "Ni manmaghin na gami? Ki kamaghin ifonge, ni nan apaniba ikuvighsi akavsiam me darighasa, egha ki ni inigha kagh ize. Ezi ni nan ifongiamin gin ghuzir puvati. Ni deraghvira ikiamin akam me migei."
12 Ezi Balam ghaze, "Ikiavira Itir God mikimasa na mikemezi moghira ki mikimam."

Balamin akar namba 2

13 Ezi gin Atrivim Balak, kamaghin Balam migei, "Ga uaning, ni nan gin iziva ga mangi danganir igharazimin otogh, egh Israelian marazira ganam. Egh ni bar men ganan kogham. Egh ni munagh tugh, na bagh me ikuvighsi akavsiam me datigh."
14 Egha Balak, Balam inigha ghua Pisgan Mighsiamin orazimin otogha, Sopimin danganir me deravira vin garimin tu. Danganir kamin, a 7plan ofa gamir dakozibar ingarigha, bulmakaun vamira ko sipsipin vamira, 7plan ofa gamir dakozibar vaghvagha dar ofa gami.
15 Ezi Balam kamagh Balak migei, "Ni kagh uan ofan bar isia mighiribar boroghin tughiv iki. Eghti ki munagh mangi God bagh orarki a batoka."

16 Ezi Ikiavira Itir God Balam batogha, Balak mikimamin akabar a
mikemegha ua anemadazi, a Balak bagha ghu.
17 A uamategha ghua garima, Balak Moapian gumazir dapaniba ko uan
ofan bar isia mighiribar boroghin tughav iti. Ezi Balak Balamin azara,
“Ikiavira Itir God manmaghin ni mikeme?”
18 Ezi Balam kamaghin a migei:

“O Siporin otarim Balak, ni dikavigh izi va
akar ki mikimamiba baragh.
19 God a gumazamizibar min ikia ifarir puvati.
Egha gumazamizibar min ikia uan nighnizim gighavkirir puvati.
A bizir manam damuasa akar dikirizim gami, an a damuam.
A migeir biziba otivaghiri.
20 God deravira Israelia damuasa akam na ganingi.
God uabi deravira me gami,
eghti ki an arazir kam agiraghan kogham.
21 Ki garima,
Israelia bativamin araziba,
dar tam me damuti me bar ikuvighan kogham.
Bar puvatigham.
Ikiavira Itir God, men God, a me ko iti.
Me kamaghin an gun migei,
a men Atrivim.
22 God Isipin kantrin me inigha azenan ize,
egha bulmakaun atiamin min me bagha misosi.
23 Bar guizbangira, imeziba ko akuzir araziba, Israelian gumazamizibagh
amuva avegham.
Eghti gin gumazamiziba Israelian ganiva mikim suam,
Ia God amizir bizir ekiabar gan!
24 Ia gan! Israelin ikizim, mati laionin bar gavgavim.
An avughsan kogh mangi dughiar an asizim suegh bar anebighirarigh
an tuzibar amiva
an ghuzim sara dozegham.”

25 Ezi Balak kamaghin Balam migei, “Ni me ikuvighsi akavsiam me
darighan aghuaghiva, egh ni deraghvira me damusi akam me darighan
marki.”
26 Ezi Balam a ikaragha ghaze, “Ki ni mikemegha gifa. Ikiavira Itir God
damuasa na mikemezir bizibara, ki dav kimam.”

Balamin akar namba 3

27 Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam migei, “Ga uaning, ni na ko izi ga
danganir igharazitamin mangam. God ti tighar ni ateghti, ni munagh iki na
bagh me ikuvighsi akavsiam me darigham.”
28 Kamaghin amizi, aning Peorin Mighsiamin orazimin bar ghuanabogha,
munagh gumazamiziba puvatizir danganimin gari.
29 Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni na bagh 7plan ofa gamir
dakozibar ingarighiva, uaghan 7plan bulmakaun apuriba ko 7plan sipsipin
apuriba na bagh da inigh izi.”
30 Ezi Balak, Balam mikemezi moghin, an amua bulmakaun apurir vamira
ko sipsipin apurir vamira vaghvagha 7plan ofa gamir dakozibagh isin dar
ofa gami.

23:19: 1 Samuel 15:29; Malakai 3:6; Rom 11:29; Taitus 1:2

24

1 Ezi Balam datirighin fo, Ikiavira Itir God a deravira Israelia damuamin
akam migei. Kamaghin amizi, a faragha amizi moghin uamategha akuzir
araziba bagha ghuzir puvati. A raghirigha munagh gumazamiziba puvatizir
danganimin gari.
2 A garima, Israelian gumazamizibar anababa vaghvagha uan purirpeni-
bar ikiavira iti. Ezi Godin Duam iza anevarazima,
3 a kamaghin migei:

"Ki Beorin otarim Balam, ia nan migirigiaba baragh.
Ki deraghavira bizibar gara dav geir gumazim.*
4 Ki Godin akar a migeiba barasi.
Egha ki pamtemin gara, irebamin min garir bizimin aven,
ki nguazim gira uan guam nguazim mituagha, uan damazimningin der-
aghavira garima,
Godin Gavgaviba Bar Itim nan akakasi.
5 O Jekopin ovavir boriba, ki ian purirpenibar garima,
dar ganganiba bar dera.
Bar guizbangira, Israelia, ian danganir ia itiba,
bar dera.
6 Ian purirpenir kaba, mati detin temer bizir bar ruariba mitivighav iti.
Egha mati azeniba faner miriamin iti.
Egha mati temer aghuir Ikiavira Itir God opariziba.
Egha mati sidan temer dipar miriamin itiba.
7 Amozir aviriba Israelian nguazim gizam.
Eghti Israelian gumazamiziba uan dagheba nguazir aghuimin da
oparam.
Israelian atrivim, an gavgavim ko ziar ekiam, Atrivim Agakin gavgavim ko
ziar ekiam gafiragham.
Eghti Israelian atrivim gumazamizir aviribagh ativagh men ganam.
8 God Isipin kantrin Israelia inigha men akua azenan ize.
Egha me bagha bulmakaun atiamin min misosi.
Kamaghin amizi, Israelia uan apanibav sogh bar me gasighasigh,
uan afuzibar me giniv men agharapanibagh asegham.
9 Israelia, mati laionin bar gavgavim.
A dakuti, tav a gaghunan atiatigham.
Gumazitam deragh Israelia damusi mikimti, God deragh a damuam.
Eghti gumazitam Israelia ikuvsi akavsiam me darighti, God paziviira a
damigham."

10 Ezi Atrivim Balak akar kam baregha atara an navim bar ikuvizi, a
uan dafarimning misuegha kamaghin Balam migei, "Ki uan apaniba iku-
vighamin akavsiam me darighasa ni bagha mikemezi, ni ize. Ezi ni 3plan
dughiar kabar me deraghvira ikiasa me migei.
11 Kamaghin amizi, ki aghua. Ni datirighira na gitagh uamategh uan
nguibamin mangi! Ki faragha ivezim ni daningasa akar dikirizim gami. Ezi
Ikiavira Itir God nin ivezim iniamin tuavim apiri, eghti ni ivezim inighan
kogham."
12 Ezi Balam a ikaragha ghaze, "Ni oragh. Gumazir ni amadaziba, ki
kamaghin me mikemegha gifa.

---

* **24:3:** Hibrun akam, kagh deragha migeir puvati. (Ves 15 uaghan kamaghira ghu.) **24:9:** Jenesis 12:3; 49:9

13 Ni fo, ni ti uan atrivimin dipenimin itir silvaba ko golba bar, na daningti,
ki Ikiavira Itir Godin akam batuegh bizitam uan ifongiamin a damuan
kogham. Akar Ikiavira Itir God mikemezimra, ki anarira mikimam.”

Balamin akar abuananam

14 Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ki uamategh uan adarazi bagh
mangasava ami. Egh ki faragh ikiangsizim ni daningti, ni fogham, Israelia
gin manmaghin ganamin araziba nin adarazir amuam.”
15 Egha akar kam kamaghin a migei:

“Ki Beorin otarim Balam, ia nan migirigiaba baragh.
Ki deraghavira bizibar gara dav geir gumazim.
16 Ki Godin akar a migeiba barasi.
Ki Godin Bar Pin Itimin fofoziba dagh fo.
Egha ki pamtemin gara, irebamin min garir bizimin aven,
ki nguazim gira uan guam nguazim mituagha uan damazimningin deravira
garima,
Godin Gavgaviba Bar Itim nan akakasi.
17 Ki gin otivamin bizibar gara,
egha uaghan Israelian gari.
Atrivir mam men tongin otogh, ziar ekiam ko gavgavim ikiam,
egh mikovezir angazangarim itimin min iki gumazamizibagh siragham.
Egh Moapin gumazir dapanibav sogh bar me agivagham.
Egh Setin ikizimin gumazamiziba bar me abiragham.
18 Egh an apanir Idomin itiba, a bar me agivagham.
Egh men nguaziba ua bagh bar da inigham.
Eghti Israelia uan apaniba abin mamaghira ikiam.
19 Israelian tongin atrivitam otogh, uan apaniba dikabiragham,
egh men nguibar ekiamin aven gumazir ikiavira itir varazira bar me
agivagham.”

20 Egha Balam irebamin min garir bizimin aven Amalekian gari. Egha
kamaghin migei:

“Amalekia bar gavgavizi, men gavgavim ikizir igharazibar gavgavibagh
afira.
Egh me gin iregh bar ikuvigham.”

21 Egha Balam irebamin min garir bizimin aven a Kinian gari. Egha
kamaghin migei:

“Danganir ia itim, a nguibar gavgavir aghuim, ia deravira an ikia,
mati kuarazir isamin mikonim, dagiabagh isin bar pin mar mighsiamin
iti.
22 Eghti Asuria, gin izi ia misogh ia gasighasigh,
egh ian adarazi inigh kalabuziar gumazamizibar min mangigham.”

23 Egha Balam akar mam ua kamaghin a mikeme:

“Iavzika! God arazir kabar amuamin dughiamin, tinara ikivira ikiam?
Bar puvatigham.†
24 Saiprusin midorozir gumaziba uan kurir ekiaba inigh izi, Asuria ko Eberia
misogh me abiragham.

† **24:23:** Hibrun akam, kagh deragha migeir puvati.

Egh Saiprusba uaghan bar givagham.”

25 Egha Balam dikavigha uamategha uan nguibamin zuima, Atrivim Balak uaghan uamategha uan nguibamin ghu.

Israelia Sitimin danganir zarimin ikia Kenanin nguazim iniasava ami

25

(Sapta 25--36)

Israelia asem Balin ziam fe

1 Israelia Sitimin danganir zarimin ikia, men gumazir maba ghuava, Moapian amiziba ko arazir kurabagh ami.

2 Amizir kaba, Israelian gumaziba bagha akaba amaga ghaze, me izi me koma Moapian asebar ziaba famin ofabar amuam. Ezi Israelia ghua me ko asebar ziaba fava, ofabagh amua dar tuziba api.

3 Arazir kamin, Israelia uari isa Peorin Mighsiamin asem Bal ganiga an poro. Ezi Ikiavira Itir God puvira men atara navim isi.

4 Egha kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazir dapanir arazir kurar kam gamiziba inighiva, aruer ekiamin me aguighti, me arimighireghti, gumazamiziba bar men ganam. Eghti ni damuamin arazir kam bangin, ki ua gumazamizibar aningaghan kogham.”

5 Kamaghin amizi, Moses Israelian gumazir dapanibav gei, “Ia vaghvagh uan anababar gumazir ghua Peorin Mighsiamin asem Balin ziam feziba, ia me misoghirarikigh.”

6 Ezi Moses ko gumazamiziba bar God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin ikia arai, egha garima, Ame! Israelian gumazir mam, men damazimin Midianian amizir mam inigha uan purirpenimin aven ghu.

7 Ezi Eleasarin otarim Finias, kar ofa gamir gumazim Aronin igiavotarim, a kamagh ganigha zuamira dikavigha gumazamiziba ategha, ghua uan afuzim ini.

8-9 Egha aningin gin ghua purirpenimin aven bar ghua gumazim ko amizir kam uaghara aning birazi, afuzim uaghara aningin namnamning amikiragha vongin oto. Dughiar kamin, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram Israelia bagha anemadazi, 24,000plan gumazamiziba ariaghire. Ezi Finias arazir kam gamizi, arimariar kurar kam gifa.

10 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

11 “Eleasarin otarim Finias, an Aronin ovavir borim, a guizbangira Israelia asebar ziaba fan a bar aghua. A bar gavgavigha ghaze, me nan ziamra fam. Ezi Finias amizir arazir kam bangin, ki ua Israelian gumazamiziba bagha navim isir puvati. Egha ki uan aningagharimin me gasighasighan aghua.

12 Kamaghin, ni a mikim suam, ‘Ki Akar Dikirizir Gavgavir zurara ikiamim a koma a gami. Egha an roroamin min ikiam.

13 Kamaghin, a uan ovavir boriba ko me zurara ofa gamir gumazibar min ikiam. Bar guizbangira, Israelia aseba inigh nan danganimin da atigh dar ziaba fan ki bar aghua, egha arazir kam gami. Ezi kamaghin, ki gumazir kabar arazir kuraba gin amada.’ ”

14 Israelian gumazir Midianian amizim ko aremezim, an ziam Simri, a Salun otarim. Salu Simeonin anabamin tongin, ikizir mamin gumazir dapanim.

15 Midianian amizim, an ziam Kosbi, an afeziam Sur. Sur, a Midianian
ikizir mamin gumazir dapanim.
16 Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
17 “Ia apanibar min Midiania korogh me gasighasikigh.
18 Bar guizbangira, me apanibar min arazir kuramin ia gamua, Peorin
Mighsiamin otozir arazir kuram ko Kosbi amizir arazir kuramin ia gifara.
Kosbi, a Midianian gumazir dapanimin guivim. Peorin Mighsiamin otozir
arimariamin dughiamin, Finias amizir kam birazima an areme.”

26

Me dughiar namba 2in Israelian ziaba osira me medi

1 Arimariar ekiar kam givazi, Ikiavira Itir God, Moses ko Aronin otarim
Eleasar kamaghin aning migei,
2 “Gua datirighin mangi Israelia bar men ziaba inigh. Gua gumaziba
vaghvagh men ziabagh fogh da osirigh da mengegh. Eghti Israelian gumaz-
ibar ziaba vaghvagh uan ananaba ko ikizibar ziabar apengan ikiam. Kar
gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim
damuamin gavgaviba iti.”
3-4 Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ghua, Ikiavira Itir God
mikemezi moghin ami. Aning gumazir 20plan azeniba itiba ko 20plan
azenibagh afiraziba bar men diazi, me Moapin danganir zarimin uari akufa.
Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima,
Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.
Ezi me gumazibav kemezi, me Israelian gumazir Isip ategha azenan
izezibar ziaba osirigha me medima, men dibobonim kamaghin ghu.
5 Israelin otarir ivariam Ruben, an anabamin ovavir boribar ikizibar
ziabar kara, Hanok ko Palu,
6 ko Hesron, ko Karmi.
7 Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim, 43,730plan gumaziba bar
moghira.
8 Ezi Palun otarim, Eliap.
9 Ezi Eliapin otariba, Nemuel, ko Datan, ko Abiram. Gumazamiziba
faragha Datan ko Abiram gumazir dapanimningin ikiasa aning amisefe. Ezi
aning Moses ko Aronin akaba batuegha Koran adarazi ko me uari akuvagha
Ikiavira Itir Godin akam barazi puvatigha akirim a gasara.
10 Kamaghin amizi, nguazim kuiaghirizi mati maburan torim oto, ezi me
bar irava an aven iraghuezi, nguazim ua uabi dukuazi me bar ariaghire.
Dughiar kamin, avim izaghira 250plan gumazir Koran gin zuibar isia, me
gasighasiki. Arazir kamin, God fofozim ko ikiangsizim Israelia ganingigha
ghaze, me uaghan arazir kurar me amizim uam a damuan kogham.
11 Ezi dughiar kamin Koran otariba ariaghirezir puvati.
12 Ezi Simeonin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Nemuel,
Jamin, ko Jakin,
13 ko Sera ko Saul.
14 Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 22,200plan gumaziba bar
moghira.
15 Ezi Gatin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sefon, Hagi,
Suni,
16 Osni, ko Eri,
17 Arot ko Areli.

26:1: Diboboniba 1:1-46 **26:9:** Diboboniba 16:1-35

18 Gumazir kabar adarazir dibobonim, 40,500plan gumaziba bar moghira.
19-21 Ezi Judan anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sela, Peres,
Sera, Hesron, ko Hamul. Peres, a Hesron ko Hamulin afeziam. Judan otarir
igharazir pumuning, Er koma Onan, aning kantri Kenanin areme.
22 Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 76,500plan gumaziba bar
moghira.
23-24 Ezi Isakarin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Tola,
Puva, Jasup ko Simron. Puvan adarasi, me ziar kam, “Pun,” uari garisi.
25 Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim, 64,300plan gumaziba bar
moghira.
26 Ezi Sebulunin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Seret, ko
Elon, ko Jalel.
27 Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 60,500plan gumaziba bar
moghira.
28 Ezi Josepin anabamin adarazi uari tuiragha anabar pumuning iti. Kar,
Manase ko Efraim.
29-30 Makir a Manasen otarim, ezi Gileat a Makirin otarim. Ezi Gileatin
adarasi, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Ieser ko Helek,
31 koma Asriel ko Sekem,
32 ko Semida ko Hefer.
33 Heferin otarim Selofehat a otariba puvati. A guivibara itima, men ziabar
kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsa.
34 Gumazir kabar adarazir dibobonim, 52,700plan gumaziba bar moghira.
35 Ezi Efraimin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sutela,
Beker ko Tahan.
36 Ezi Sutela, an Eranin adarazir inazir afeziam.
37 Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 32,500plan gumaziba bar
moghira. Manasen adarazi ko Efraimin adarasi, me inazir afeziar vamira
iti, a Josep.
38 Ezi Benjaminin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Bela,
Asbel, Ahiram,
39 ko Sefufam ko, Hufam.
40 Ezi Bela, Art ko Namanin adarazir inazir afeziam.
41 Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 45,600plan gumaziba bar
moghira.
42 Ezi Danin anabam, an ovavir boribar ikizir vamira iti, an ziam, Suham.
43 Ezi an adarazir dibobonim, 64,400plan gumaziba bar moghira.
44 Ezi Aserin anabamin ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Imna, Isvi ko
Beria.
45 Ezi Beria a Heber ko Malkielin adarazir inazir afeziam.
46 Aser a guivir vamira iti, an ziam Sera.
47 Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 53,400plan gumaziba bar
moghira.
48 Ezi Naptalin anabamin, ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Jasiel ko
Guni,
49 ko Jeser ko Silem.
50 Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim 45,400plan gumaziba bar
moghira.
51 Israelian gumazibar dibobonim bar moghira, 601,730in tu.
52 Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin Moses migei,

26:52: Dibobonіba 34:13; Josua 14:1-2

53 “Ni datirighin men anababar ganiva men ziabar dibobonimin gin mangi nguazim abigh me daning.
54-56 “Ni nguazim me daningisi, satu gikararangiva, nguazir ekiaba isiva gumazamizir aviriba itir anababar aning, egh nguazir muziariba isi avirasemezir puvatizir anababar aning.”
57 Livain anabamin ikizibar kara, Gerson, Kohat, ko Merari.
58 Gumazir 3plan kaba, men tongin ikizir mabar kara, Lipni, Hebron, Mali, Musi ko Kohat. Kohat, Amramin afeziam.
59 Ezi Amram, Livain anabamin guivim Jokebetin iti. Jokebetin amebam Isipin a bate. Ezi an otarir pumuning bate. Kar, Aron ko Moses. Egha guivir vamira bate, an ziam, Miriam.
60 Ezi Aron gin amuimin ikiava otarir 4pla bate. Kar, Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar.
61 Ezi gin Nadap ko Abihu, avir anogoroghezim inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gamigha, aning areme.
62 Livain anabamin ikizibar gumazibara, kar borir iakinir vamiran ikegha ghua, gumazir bar ghuribar tuziba, men dibobonim, 23,000plan gumaziba. Moses nguazitam abigha Livain anabamin adarazigh aningizir puvati, mati a Israelian anabar igharazibagh amizi mokin. Kamaghin amizi, a Livain anabamin gumaziba, Israelian anabar igharazibar gumaziba sara me mengezir puvati.
63 Dughiar kamin, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Israelia ko Moapin danganir zarimin uari akufa. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Egha aning Israelian anababar gumazibar ziaba osira me menge.
64 Moses ko Aron faragha Sainain Mighsiamin boroghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin, Israelian gumaziba menge. Aning faragha mengezir gumazitam ua itir puvati, ezi datirighin, aning ua men ziaba osira me mengezir puvati.
65 Ikiavira Itir God fomira kamaghin migia ghaze, “Gumazir datirighin itir kaba bar moghira gumazamiziba puvatizir danganimin arighiregham.” Kamaghin amizi, men tav itir puvati, me bar ariaghire. Ezi gumazir pumuningra, Jefunen otarim Kalep ko, Nunin otarim Josua, aning uaningra ikia angamira ikiavira iti.

27

Selofehatin guiviba nguazim ini

1-2 Selofehat a Heferin otarim, ezi Hefer, a Gileatin otarim, ezi Gileat, a Makirin otarim, ezi Makir, a Manasen otarim, ezi Manase, a Josepin otarim. Dughiar kamin, Selofehat an amuimin ikiava, guivir 5pla iti. Men ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsa. Egha amizir kaba ghua, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin otogha, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar koma Israelian gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, men damazimin tuivigha kamaghin migei,
3 “En afeziam, gumazamiziba puvatizir danganimin areme. A Koran gin ghuzir gumazibar tongin itir puvati, egha Ikiavira Itir Godin akam batoghezir puvati. A uabi arazir kuram gamigha an areme. An aremezir dughiamin, an otariba puvati.

26:60: Diboboniba 3:2 **26:61:** Ofa Gami 10:1-2; Diboboniba 3:4 **26:65:** Diboboniba 14:26-35

4 An otaritam ikiai, an an ziamin danganim inighai. Ezi puvati. Kamaghin,
manmaghsuva afeziamin ziam Israelian tongin ikian kogham? E kamaghin
bar aghua. Kamaghin amizi, e nin azai, e uari, ni en afeziamin aveghbuabar
tongin nguazitam e daningigh."
5 Ezi Moses men azangsizim inigha Ikiavira Itir God bagha ghu.
6 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei,
7 "Selofehatin guiviba guizbangira migei. Kamaghin amizi, ni men
afeziamin adarazir tongin nguazitam isi me daningighti, me uari bagh a
inigh.
8 Eghti ni kamaghin Israelia mikim, gumazitam otariba puvatigh are-
meghti, an guiviba an nguazim iniam.
9 Egh a uaghan guiviba puvatighti, an aveghbuaba an nguazim iniam.
10 A uaghan aveghbuaba puvatighti, an afeziamin aveghbuaba an
nguazim iniam.
11 An afeziam aveghbuaba puvatighti, an afeziamin ikizir an boroghin
itiba, an nguazim iniam. Israelia bar moghira, arazir ki ifongezir kamin
gin mangiva, bizir ki damuasa mikemezibar amu. Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa."

God Mosesin danganim
iniasa Josua amisefe
(Godin Araziba 31:1-8)

12 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni Abarimin Mighsiamin
ghuavanabogh, munagh nguazir ki Israelia daningasa mikemezimin gan.
13 Ni nguazimin ganighiva gin aremegham, nin avebam Aron aremez
moghin.
14 Ni fo, Israelian gumazamiziba Senin gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ikiava, imoba dipam bagha akaba na gasima, gua nan Akar Gav-
gavim batoke, egha men damazimin nan ziar ekiar zuruzim men akaghan
aghua. Kamaghin amizi, ni munagh aremegham." Mozir dipar kam, an ziam
Meriba, a Senin gumazamiziba puvatizir danganimin itir nguibar ekiam
Kadesin boroghin iti.
15 Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei,
16 "Ikiavira Itir God, nirara ni Godin gumazamizibar ikirimirimin
mingarim. Kamaghin, ki nin azangsisi, ni gumazitam amiseveghti a
gumazamizir kabar ganam.
17 Egh men faragh mangi men dabirabimin akurvagh, midorozibar aven
akar gavgavim me daningti, me deravira ikiam. Puvatighti, me ghuaviba
puvatizir sipsipbar min ikiam."
18-19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni Nunin otarim Josua
inigh. A gavgavim ikia nan ingangarim damuan tughati. Ni a inigh mangiti,
a ofa gamir gumazim Eleasar ko gumazamizibar damazimin tughti, ni
uan dafarim an dapanim gisin datighiva, gumazamizibav kemeghti, a nin
danganim iniam.
20 Egh ni uan gavgavibar, gavgavitaba a danighti, Israelian gumazamiziba
bar an akaba baragham.
21 Eghti Josua ofa gamir gumazim Eleasarin akam baraghiva an gin mangi,
Israelian gumazamiziba ko mangigh izegh damuam. Eleasar Ikiavira Itir
Godin ifongiam gifofoghsi, ofa gamir gumazibar dapanimin evarimin itir

---

27:7: Diboboniba 36:2 **27:12:** Godin Araziba 3:23-27; 32:48-52 **27:17:** 1 Atriviba 22:17; Esekiel 34:5; Matyu 9:36; Mak 6:34 **27:18-19:** Ua Me Ini 24:13 **27:21:** Ua Me Ini 28:30; 1 Samuel 14:41; 28:6

forivtarir inimin aven itir dagiamning damuva, arazir kamin a bizir Israelia damuamibagh fogh, Josua ko Israelian gumazamizibav kimam.”

22 Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin ami. A Josua mikemezi, a iza ofa gamir gumazim Eleasar ko gumazamizibar damazimin tu.

23 Ezi Moses uan dafarim isa Josuan dapanim gisin atigha, gumazamizibav kemegha a gamizi, an an danganim ini. Arazir kamin, Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizibagh ami.

28

Arueba bar me zurara ofabar amu
(Ua Me Ini 29:38-46)

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

2 “Ni Akar Gavgavir kaba Israelia daningigh: Ia na bagh dagheba inigh avimin aven ofabar amusi, dughiar ki misevibar dar amuti, ki ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam.

3 “Ni kamaghin me mikim: Kar dagher ia dughiabar zurara avimin aven ofan Ikiavira Itir God daningamiba. Dar kara, sipsipin nguzir apurir pumuning inigh izi. Aning azenir vamira iki egh duatam aningin ikian marki. Aning ofan bar isia mighirim bagh ikiam.

4 Ia mizarazimin sipsipin kamningin tam isi an ofa damu. Egh bar guaratizimin, ia tamin ofa damu.

5 Egh ia mizarazibar ofaba bagh, witin ingarizir 1 kilogrem plauan aghuitam inigh, 1 litan olivin borem sara aning veregh, wit tuamin ofa bagh ofa damu.

6 Ia aruebar, vaghvagh ofan kaba avimin aven, ofan bar isia mighirir kabar amu. Israelia fomira Sainain Mighsiamin boroghin itima, God ofan kamin arazim me ganingi. Ia avimin aven ofan kabar amuti, Ikiavira Itir God ofan kabar mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

7 Ia uaghan sipsipin kamning vaghvagh aningin ofa damusi, 1 lita wainin dipam inigh, wainin dipamin ofan min, Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozir bar zuezim gingegh.

8 Egh ia guaratizimin sipsipin igharazim inigh, an ofa damu. Egh ia mizarazimin amizir ofan mirara ofa damu, ia wit tuamin ofa ko, wainin dipamin ofa inigh, ofa damu. Eghti dagher ia ofan min na ganidir kaba, ki Ikiavira Itir God, ki ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.”

Sabatin dughiabar damuamin ofaba

9 Egha Ikiavira Itir God gumazamizibav kimasa kamaghin Moses migei, “Ia Sabatin dughiabar, sipsipin apurir igiar pumuning inigh izi, aning azenir vamira ikiti, duatam aningin mikarzimningin ikian marki. Egh 2 kilogrem plauan aghuim inighiva, olivin borem sara a vereghti a wit tuamin ofan min iki. Eghti ia sipsipin kamning ko wit tuamin ofa ko wainin dipamin ofa, ia bar da inigh ofa damu.

10 Ofan kam, ia ofan bar isia mighirimin min Sabatin dughiaba bar, a damu. Ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan kam gisin bar isia mighirir ofaba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofa damu.”

Iakinibar aruer faragha zuimin ofaba

27:23: Godin Araziba 31:23

11 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Iakiniba bar vagh-
vagh, dar aruer faraghavira zuibar, ia Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia
mighirimin ofa damusi, ia asizir kaba inigh izi. Dar kara, bulmakaun apurir
igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguzir
azenir vamira ikia duaba puvatiziba. Ia bar da isi na bagh ofa damu.
12 Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia
3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun
kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin
borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu.
13 Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem
sara aning veregh, 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia
mighirir kam damu. Ia avimin aven dar ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan
kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.
14 Ia wainin dipabar ofaba bagh, wainin dipar litan pumuning inigh,
vaghvagh bulmakaun apurir kam ko ofa damu. Ia wainin dipar litan vamira
ko natam inigh sipsipin apurim ko ofa damu. Ia wainin dipar litan vamira
inigh sipsipin nguzir vamira sara ofa damu. Ia kamaghira 7plan sipsipin
nguzir kaba vaghvagh dar ofa damu. Ia zurara ofan bar isia mighiriba,
azenibar iakinibar aruer faraghivira zuibar, ia kamaghira, ofabar amu.
15 Egh ofan kabagh isin, ia uaghan Ikiavira Itir God bagh memen apuritam
inigh, arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofan kabagh isin, ia zurara
mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin
dipabar ofaba sara ofabar amu.”

Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiar Ekiamin ofaba (Ofa Gami 23:5-8)

16 Egha Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, “Ia, God Israelia Gitazir
Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Dughiar kam, azeniba vagh-
vagha, dar iakinir faragha zuim, an namba 14in aruemin, guaratizimin ia
uari akuvagh Ikiavira Itir Godin ziam fi.
17 Ezi iakinir kamin namba 15in aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam
Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatizir bretin kamra ami mangi 7plan
aruebar tugh.
18 Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fiva,
uan ingangaribar amuan marki.
19 Egh ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir
vamira, ko sipsipin nguzir apurir 7pla inigh izi. Sipsipin kaba azenir vamira
iki duaba dar mikarzibar puvatigham. Egh ia da inigh izi avimin ofan bar
isia mighiribar amu.
20 Egh ia dar witba tuamin ofaba bagh, 3 kilogrem plauan aghuim ko
olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia
2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh, sipsipin
apurim sara ofa damu.
21 Ia 1 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh
7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighiribar amu.
22 Egh ofan kabagh isin ia uaghan arazir kuraba gin amadir ofa bagh,
memen apuritam uaghan an ofa damu. Eghti arazir kamin God gumazamiz-
ibar amuti, me an damazimin zuegham.

28:16: Ua Me Ini 12:1-13; Godin Araziba 16:1-2 **28:17:** Ua Me Ini 12:14-20; 23:15; 34:18; Godin Araziba 16:3-8

23 Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar
isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu.
24 Ia kamaghira, ofan arazir kaba, 7plan aruebar dar amu. Eghti dagher
kaba, ko wainin dipaba, ko ofan bar isia mighirim sara Ikiavira Itir God
damuti, a ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar
ikiam. Ofan kaba, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia
mighiriba ko dar wainin dipabar ofabagh isin dar amu.
25 Egh namba 7in aruemin, ia ingangaribar amuan marki. Ia nan ziam fisi
uari akuvam."

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiamin ofaba
(Ofa Gami 23:15-22)

26 "Ia, Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, an aruer
faragha zuimin, dagher ia faraghavira iniziba, Ikiavira Itir God daningiva
nan ziam fisi uari akuvam. Ia ingangaribar amuan marki.
27 Egh ofan bar isia mighirim damuti, Ikiavira Itir God, ofan kamin
mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar
asizibar kara: bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira,
ko 7plan sipsipin nguzir apuriba inigh, eghti sipsipin kaba azenir vamira iki
duaba dar mikarzibar ikian kogham.
28 Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia
3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun
kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin
borem sara da veregh sipsipin apurim sara ofa damu.
29 Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem
sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia
mighirir kam damu.
30 Egh ia uaghan ofan kabagh isin, arazir kuraba gin amadir ofa bagh,
memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamin God gumazamiz-
ibar amuti, me an damazimin zuegham.
31 Ia bizir kabar ofa damuva, dagh isin, ofan ia zurara mizaraziba ko
guaratizibar amiba, da ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko dar
wainin dipabar ofaba sara dar amu. Asizir kaba, duaba dar mikarzibar ikian
kogham."

29

Me Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiamin amir ofaba
(Ofa Gami 23:23-25)

1 Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Iakinir
namba 7in, an aruer faragha zuimin, ia nan ziam fisi uari akuv egh ingan-
garibar amuan marki. Kar Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiam.
2 Egh ia ofan bar isia mighirim isi Ikiavira Itir God daning. Eghti Ikiavira Itir
God, ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.
Ia ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar vamira ko sipsipin apurir vamira
ko, 7plan sipsipin apurir nguziba inigh izi. Sipsipin kaba azenir vamira iki,
egh dar mikarziba duaba puvatigham.
3 Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia
3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun

28:26: Ua Me Ini 23:16; 34:22; Godin Araziba 16:9-12

kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu.

4 Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogrem plauan aghuir vamira inigh, olivin borem sara veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu.

5 Egh uaghan ia arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamin Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham.

6 Ofan kabagh isin, ia bizir a damuasa mikemezibar gin mangi, iakinir igiabar ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko ia dughiabar zurara amir ofan bar isia mighiriba ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba sara avimin aven ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam."

Dughiar Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amangamin ofaba (Ofa Gami 23:26-32)

7 Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Namba 7in iakinimin, an namba 10in aruemin, ia nan ziam fisi uari akuvam. Egh ia dagheba ategh, ingangaritam damuan marki.

8 Egh ofan bar isia mighirim isi Ikiavira Itir God daning, eghti Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kaba bagh, ia bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguziba inigh izi. Sipsipin kaba, azenir vamira iki, egh dar mikarziba duaba puvatigham.

9 Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu.

10 Ia wit tuamin ofan min, plauan aghuir kilogremin vamira inigh, olivin borem sara veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu.

11 Egh uaghan ia arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamin Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. Memen kam gisin, ofan igharazir ia zurara amiba uaghan da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan kabar amu."

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiabar ofaba (Ofa Gami 23:33-44)

12 Egha Ikiavira Itir God Israelia mikimasa, kamaghin Moses migei, "Ia namba 7in iakinimin, an aruer namba 15in, ia nan ziam fisi uari akufagh. Egh ingangaritam damuan marki. Egh 7plan aruebar isar ekiam damu.

13 Egh aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God bagh avimin aven, ofan bar isia mighirim damuti, an ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar kara, bulmakaun apurir igiar 13pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba. Da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham.

29:7: Ofa Gami 16:29-34 **29:12:** Ua Me Ini 23:16; 34:22; Godin Araziba 16:13-15

14 Egh dar wit tuamin ofan min, ia 3 kilogrem plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh, egh 13plan bulmakaun apurir igiaba vaghvagh, da ko ofa damu. Egh 2 kilogrem plauan aghuim ko veregh, egh sipsipin apurir pumuning vaghvagh, aning ko ofa damu.
15 Ia 1 kilogrem plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh 14plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh, da ko ofa damu.
16 Egh uaghan dagh isin, arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam gisin, ofan igharazir ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amiba, ia da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan kabar amu.
17 "Egh namba 2in aruem, ia 12plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh. Da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
18 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar diboboniba gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu.
19 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
20 "Egh aruer namba 3in, ia bulmakaun apurir igiar 11pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
21 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar diboboniba gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba isi ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu.
22 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
23 "Egh aruer namba 4in, ia bulmakaun apurir igiar 10pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
24 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar diboboniba gin mangi, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu.
25 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
26 "Egh namba 5in aruemin, ia 9plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
27 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar diboboniba gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu.
28 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

29 “Egh namba 6in aruem, ia 8plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin
apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da
bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
30 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God
ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar
wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu.
31 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira
inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa
damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin
dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
32 “Egh namba 7in aruem, ia 7plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin
apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da
bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi.
33 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God
ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar
wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu.
34 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira
inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa
damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin
dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
35 “Egh namba 8in aruem, ia Godin ziam fisi uari akuv, ingangaribar
amuan marki.
36 Egh ia avimin aven ofan bar isia mighirir kabar amuti, Ikiavira Itir God
ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam.
Dar kara, bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin apurir vamira, ko
7plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar
mikarzibar puvatigham.
37 Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God
ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar
wainin dipabar ofaba inigh, ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu.
38 Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira
inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa
damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin
dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.
39 “Ia ofan arazir kabar gin mangi, dughiar ekiar ia Godin ziam fasa a
inabazibar ofan kabar amuam. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin
ofaba, ko wainin dipabar ofaba, ko God ko navir vamira ikiamin ofaba. Ia
da ko, ofan igharazir ia zurara amiba, ia bar da inigh ofa damu. Egh akar
dikiriziba akiramin ofaba, ko uan ifongiamin gin mangamin ofaba, ia ofan
kabagh isin da sara ofa damu.”
40 Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir kaba bar dar gun
Israelian gumazamizibav keme.

30

Gumazamiziba damuamin akar dikirizibar Akar Gavgaviba

1 Egha Moses Akar Gavgavir kaba, Israelin anababar gumazir dapanibagh
aniga ghaze,

2 “Gumazitam bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o
a Godin ziam dipon, bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami, egh
a uan akar dikirizir kam abighan kogham. Puvati, a mikemezir bizim, a
guizbangira a damigh.
3 “Eghti amizir igiar uan afeziamin dipenimin ikiavira itim, bizitam
Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o a Godin ziam dipon
bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami,
4 eghti an afeziam an akar dikirizir kam baregh bizitamin a mikiman
koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh.
5 Eghti an afeziam a damuasava mikemezir akar dikirizim baregh, egh
aruer kamra an anogoreghti, amizir kam akar dikirizir an amizir kam
damuan marki. An afeziam an anogoroke, kamaghin, Ikiavira Itir God an
akar dikirizir kamin gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham.
6-7 “Eghti amizir odiarir patamin ikezir puvatizitam, deravira nighnigha
akar dikirizitam gami, o akar dikirizir kinitam puram a gami, a dera. Eghti
gin amizir kam pamin ikiam, eghti an pam an amizir akar dikirizim baregh
aruer kamra an anogoroghan koghti, amizim damuasa mikemezir akar
dikirizir kam guizbangira a damigh.
8 Eghti an pam a damuasa mikemezir akar dikirizir kam baregh, egh
an anogoreghti, an a damuan marki. An pam an anogoroke, kamaghin,
Ikiavira Itir God an akar dikirizimin gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam
gin amadagham.
9 “Ezi amizir pam aremezim, o amizir pam an aghuagha a batoghezim,
bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami o, a Godin ziam
dipon bizitam damuan koghamin akar gavgavim gami, a dera. A mikemezir
bizim, a guizbangira a damigh.
10 “Eghti amizir pamin ititam, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar
dikirizim gami o, a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar
gavgavim gami, a dera.
11 Eghti an pam an akar dikirizim baregh bizitam a mikiman koghti, a
damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh.
12 Eghti an pam a damuasa mikemezir akar gavgavim baregh aruer kamra
an anogoreghti, amizir kam akar dikirizir an amizir kam damuan marki.
An pam an anogoroke, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizimin gin
ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham.
13 Amizimin pam, an akar dikirizir an amizimin amamangatigham o, a an
anogoregham, eghti amizim uan pamin nighnizimin gin mangi.
14 Eghti an pam an akar dikirizim baregh, aruer kamra o an gin otivamin
aruer igharazibar bizitamin a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim,
a guizbangira a damigh. An pam an akar dikirizim baregh dughiar kamra
bizitamin a mikiman koghti, mati pam gavgavim amizimin akar dikirizim
ganidi. Eghti an amuim guizbangira akar dikirizir kam damigh.
15 Eghti aruetabar gin, pam amuimin akar dikirizimin gin mangan an
anogoregham, pam uabi, amuimin akar dikirizimin gin mangan koghamin
arazir kurar kamin osimtizim aterıva an ivezir kuram iniam.”
16 Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kaba, a Moses ganingi. Arazir kaba,
gumaziba uan amuiba ko, afeziaba ko men guivir igiar men dipenibar
ikiavira itiba, a me bagha, Moses ganingi.

31

Israelia Midiania ko misosi

30:2: Godin Araziba 23:21-23; Matyu 5:33

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 “Ni fo, Midiania faragha pazavira Israelia gami. Kamaghin amizi, ia
men arazir kam ikaragh pazavira me damigh. Ni kamaghin damighiva, gin
aremegham.”
3 Ezi Moses gumazamizibav gia ghaze, “Ia midorozim bagh uan midorozir
bizibar kir, eghti ian midorozir gumazitaba dikavigh mangi Midiania korogh,
bizir me Ikiavira Itir God gamizimin, ivezir kuramin me ikaragh pazavira me
damigh.
4 Ia Israelin anababa vaghvagh 1,000plan gumaziba amisevegh
midorozim bagh me amadagh.”
5 Kamaghin amizi, Israelin anababa vaghvagha, 1,000plan gumaziba
amisefi. Ezi men dibobonim bar moghira 12,000plan gumazibar tu. Ezi me
midorozim bagha, uan midorozimin bizibar kiri.
6 Ezi Moses midorozim bagha me amadazima, ofa gamir gumazim
Eleasarin otarim Finias, men dapanimin ikiasa me ko zui. A uaghan Godin
Purirpenimin itir bizir bar zuruziba ko sighaba inigha zui. Sighar kaba, a
midorozir gumazibar dimti me midorozim bagh mangam, o midorozimin gin
a ua dagh iviti, me uamategh izam.
7 Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, me Midiania korogha bar
men gumazibav suagharíki.
8 Egha uaghan Midianian atrivir 5pla misuagharíki. Men ziabar kara,
Evi, Rekem, Sur, Hur koma Reba. Egha me uaghan Beorin otarim Balam
misoghezi an areme.
9 Egha Israelia Midianian amiziba ko boribar suigha, men bulmakauba ko
sipsipba ko men biziba bar, uari bagha da ini.
10 Egha men nguibar ekiaba ko men danganir me itiba sara bar dagh
apongezi, da isi.
11 Egha amiziba ko boriba ko bulmakauba ko sipsipba ko biziba bar, me da
inigha ghue.
12 Egha me amiziba ko boriba, kalabuziabar min me inigha asizir kaba
sara uamategha Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumaza-
miziba bagha ghue. Dughiar kamin, me Moapin danganir zarimin ikiavira
iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima,
Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.

Midorozir gumaziba uamategha ize

13 Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba
dikavigha, danganir me itim ategha midorozir gumaziba bativasa zui.
14 Me ghua me batogha, Moses 1,000plan midorozir gumazibar garir gu-
mazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba,
bar men atara kamaghin men azai,
15 “Manmaghsua ia amizir kabav misoghirarighan aghua?
16 Ia fo, men amizibara Balamin akabar gin ghua Israelian gumazamiz-
ibagh amizi, me Peorin itir dughiamin, Ikiavira Itir Godin akaba akirim
ragha dagh asara. Ezi arimariar kuram Ikiavira Itir Godin gumazamizibagh
asighasiki.
17 Kamaghin amizi, ia datirighin men boribar tongin, otariba bar me
misoghirarikigh. Egh amizir gumaziba koma akuigha givaziba uaghan bar
me misoghirarikigh.
18 Egh amizir gumazitam koma akuizir puvatiziba ateghti me ikiti, ia uari
bagh me ini.

31:16: Diboboniba 25:1-9

19 Ia bar moghira, ian tarazi, tavin misoghezi an aremez, o gumazir
aremezi tamin kuatamin suira, ia 7plan aruebar, ia itir danganimin azenan
ikiam. Egh namba 3in aruem ko namba 7in aruemin ia Godin damazimin
uari zuegh, egh amizir ia midorozim gamua iniziba sara uari zuegh.
20 Egh ia uan korotiaba, ko bulmakaun inibar ingarizir biziba, ko memen
arizibar ingarizir biziba, ko ter otevibar ingarizir biziba sara, ia bar da isi,
God ia ganingizir arazimin gin mangi dar amuti, da an damazimin zuegh.”
21 Ezi ofa gamir gumazim Eleasar, kamaghin midorozim gamigha ua-
mategha izir gumazibav gei, “Kar Ikiavira Itir God Moses ganingizir Akar
Gavgaviba, da kamakin:
22-23 Bizir avimin isi ikuvighan koghamiba, kar gol, silva, ain, kapa ko
brasin ingarizir biziba, ia da isi avim datighti, da isightima, ia da inigh da
rueghti da zuegham. Egh bizir igharazir avimin sighamiba, ia da inigh
dipamin da rueghti da zuegham.
24 Egh dughiar namba 7in, ia uan korotiaba rueghti, da zueghti, ia ua-
mategh danganir ia itimin aven izam.”

Israelia midorozimin inizir biziba uari tuira

25 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
26 “Ni koma ofa gamir gumazim Eleasar, ko Israelian ikizibar gumazir
dapaniba, ia midorozimin aven inizir amiziba ko boriba ko asiziba ko bizir
igharaziba, bar da mengegh.
27 Egh da tuiragh pozir pumuning damigh, tam midorozir gumaziba bagh
anetigh, egh igharazim isi gumazamizir igharaziba bagh anetigh.
28 Ni Ikiavira Itir God bagh, bizir ni midorozir gumaziba bagh
tuiraghamibar tongin itir bizir maba isi takisin min da iniam. Ia kalabuziar
amizir 500plan tongin, amizibar tongin dar vamira inighiva, 500plan
bulmakaubar tongin dar vamira inigh, egh 500plan donkibar tongin dar
vamira inigh, egh 500plan sipsipbar tongin dar vamira inigh, egh 500plan
memebar tongin, dar vamira inigh.
29 Egh takisin kaba isi ofa gamir gumazim Eleasar daningigh. Bizir kaba,
da mati, ia Ikiavira Itir God ganidir ofaba.
30 Egh ia gumazamizir igharaziba bagha tuirazir bizibar tongin itir biz-
itaba isi takisin min da iniam. Ia kalabuziar amizir 50plan tongin, men
amizir vamira inighiva, 50plan bulmakaubar tongin dar bulmakaun vamira
inigh, egh 50plan donkibar tongin dar donkin vamira inigh, egh 50plan
sipsipbar tongin dar sipsipin vamira inigh, egh 50plan memebar tongin dar
memen vamira inigh. Egh ada isi Livaibar aningigh. Me Ikiavira Itir Godin
Purirpenimin garir darasi.”
31 Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Ikiavira Itir God mikemezi
moghin ami.
32-35 Midorozir gumaziba midorozimin aven inizir bizibar diboboniba
kamakin: 675,000plan sipsipba, ko 72,000plan bulmakauba, ko 61,000plan
donkiba, ko 32,000plan amizir gumazitam koma akuizir puvatiziba.
36-40 Bizir midorozir gumaziba inizibar dibobonim, a kamakin: Sipsipbar
dibobonim 337,500, ezi dar tongin me takisin min 675pla isa Ikiavira Itir
God ganingi. Bulmakaubar dibobonim 36,000, ezi dar tongin me takisin min
72pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Donkibar dibobonim, 30,500, ezi dar
tongin me takisin min 61pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Amizir gumazitam
koma akuizir puvatizibar dibobonim, 16,000, ezi men tongin me takisin min
32pla isa Ikiavira Itir God ganingi.
41 Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses Ikiavira Itir God
ganingizir bizir kaba isa, ofa gamir gumazim Eleasar ganingi.

42-46 Egha Moses gumazamizir igharaziba bagha tuirazir bizibar dibobonim kamakin. Da guizbangira, midorozir gumaziba bagha tuirazir biziba ko magh ghu. Dar kara: 337,500plan sipsipba, ko 36,000plan bulmakauba, ko 30,500plan donkiba, ko 16,000plan amizir gumazitam kom akuizir puvatiziba.

47 Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir tuirazir kabar aven, 50plan kalabuziar amizibar tongin amizir vamira ini, egha 50plan asizibar tongin asizir vamira ini, egha Livaibagh aningi. Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin garir adarasi.

48 Ezi 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, dikavigha Moses bagha ghua kamaghin a migei,

49 "Gumazir aruam, e nin ingangarir gumaziba, e midorozir gumazir en apengan itiba medima, men tav ovengezir puvati.

50 Kamaghin amizi, e golin adiariba, ko adiarir soroghafaribagh azuiba ko firagharibar duiba, ko kuaribar duir gol ringin e vaghvagha iniziba, e da inigha izi. E uan ikirimiribar ivezimin min da inigh izi arazir kamin Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham. E fo, a en akurazi, en apaniba e gasighasighizir puvati."

51 Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, me dama golin adiarir kaba ini.

52 Golin adiarir kabar osimtizim, 200 kilogremin boroghin tu.

53 Ezi midorozir gumazir kiniba, bizir me iniziba, me uari bagha dar suiki.

54 Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, golin bizir midorozir gumazibar dapaniba inigha izeziba inigha, God bativamin Purirpenimin ghua Ikiavira Itir Godin damazimin da ati. Aningin nighnizim kamakin, Ikiavira Itir God Israelian gumazamizibagh nighnigh deraghvira men ganam.

32

Israelin anabar Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiamiba (Godin Araziba 3:12-22)

1 Dughiar kamin, Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, bulmakauba ko sipsipin okoruar bar aviriba iti. Egha me Jaser ko Gileatin Distrighningin nguazimin garima, bulmakauba ko sipsipba damamin grazir aghuiba iti.

2 Kamaghin amizi, me Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba bagha iza kamaghin me migei,

3-4 "Nguazir Ikiavira Itir God Israelia en akurazi, e inizir kam, nguibar ekiar kaba an iti, Atarot, ko Dibon, ko Jaser, ko Nimra, ko Hesbon, ko Eleale, ko Sipma, ko Nebo, ko Beon. Kar bulmakauba ikiamin nguazir bar aghuim. Ia fo, e bulmakaun bar aviriba iti.

5 Kamaghin, e uari, ia nguazir kam isi e danighti, an en nguazimin min ikiam. Ia e damuti, e Jordanin Fanem giregh mangi vongin dapian e aghua."

6 Ezi Moses akar gavgavimin pamtemin kamaghin Gat ko Rubenin adaraziv gei, "Ia tizim bagh kagh ikiti, ian namakaba uarira midorozim bagh mangam? Arazir kam derazir puvati.

7 Ia ti Israelian gumazamizir igharazibar nighnizim gasighasighti, me nguazir Ikiavira Itir God me daningasava amim bagh Jordanin Fanem giregh vongin mangan kogham o? Ia tizim bagha kamaghin ami?

8 Fomira, ian afeziaba kamaghin ami. Ia fo, e Kades Barnean ikia, ki nguazim getiasa me amadazima,

---

32:8: Diboboniba 13:17-33

9 me ghua arua Eskolin danganir zarimin tugha, kantrin kamin ganigha
uamategha iza atiatim gumazamizibagh aningizi, me Ikiavira Itir God me
ganingizir kantrin ghuezir puvati.
10 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God aningaghegha akar dikirizim gamua
ghaze,
11 'Me uan navir averiabar aven nighnizir gavgavim nan ikia nan gin zuir
puvati. Kamaghin amizi, gumazir Isip ategha azenan izeziba, kar gumazir
20plan azenibar itiba, ko gumazir 20plan azenibagh afiraziba, men tav
nguazir ki Abraham ko Aisak ko Jekop daningasa akar dikirizim gamizir
kamin ganighan kogham.
12 Gumazir kamning uaningra aven mangam. Kar, Jefunen otarim Kalep,
a Kenasin adarazir gumazim, ko Nunin otarim Josua. Bar guizbangira, aning
uaningra uan navir averiamin aven, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
ikia, an gin zui.'
13 "Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God gumazamizibar arazir kuraba bagha
men aningaghegha me gamima, me 40plan azenibar gumazamiziba pu-
vatizir danganir kam garua ghua, gumazamizir dughiar kamin Isip ategha
azenan izeziba bar ariaghire.
14 Ia oragh! Ia datirighin uan afeziabar danganiba inigha, arazir kurabagh
amir gumazamizibar otifi. Egh ia ti Ikiavira Itir God damuti, an aningagharir
bar kuram uam Israelia damuam.
15 Ia Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, an gin mangan aghuaghti, e ua
gumazamiziba puvatizir danganir kam daru mangi kuraba inigham. Arazir
kam ua kamaghin otoghti, ia men osimtizim ateram."
16 Ezi me Moses boroghin ghua kamaghin a migei, "Ni oragh. Ni en ama-
mangatighti, e faragh sipsipba bagh divaziba ko nguibar ekiaba avinamin
dagiar divazibar ingarighti, en amuiba ko boriba deragh ikiam.
17 Eghti e Israelian igharaz darazi ko midorozim bagh men faragh
mangi apanibar agintigh mangivira ikiti, en namakaba uari bagh nguaz-
iba ini dar apiagham. En amiroghboriba kagh divazir gavgavir nguibar
ekiaba avinizibar aven deravira ikiti, nguazir kamin gumazamiziba me
gasighasighan kogham.
18 Guizbangira, Israelian anabar igharazibar ikiziba vaghvagh uari bagh
nguaziba inigh dar apiaghti, gin e uamategh izi uan nguibabar ikiam.
19 E fo, e kagh Jordanin Fanemin aruem anadi naghin nguazim inigha gifa.
Kamaghin amizi, e Jordanin Fanemin vongin men tongin nguazitam inian
kogham."
20 Ezi Moses me ikaragha ghaze, "Ia guizbangira mikimiva, midorozim
bagh mangisi Ikiavira Itir Godin damazimin uan midorozir biziba akir.
21-22 Ian midorozir gumaziba bar uan midorozir biziba inigh, Ikiavira
Itir Godin damazimin Jordanin Fanem giregh mangi apaniba ko misoghti,
Ikiavira Itir God bar apaniba abiragh, men nguazim inigham. Ia uan na-
makabar akuraghamin ingangarir, Ikiavira Itir God ia ganingizim agivaghti,
Ikiavira Itir God ian amamangatighti, ia uamategh kagh izi Jordanin
Fanemin aruem anadi naghin itir nguazir kam iniam.
23 Ki akar gavgavimin kamaghin ia migei, ia uan akar dikirizimin gin
mangan koghiva, ia guizbangira Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram
gami. Ia kamaghin deravira fogh, Ikiavira Itir God ian arazir kurar kam bagh
pazavira ia damigham.
24 Ia faragh uan nguibar ekiaba ko sipsipbar divazibar ingarigh, egh gin
uan akar dikirizimin gin mangi apaniba ko misogh."

32:10: Diboboniba 14:26-35 **32:23:** Jenesis 4:7; 44:16; Aisaia 59:12

25 Ezi Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba kamaghin Moses migei,
“Aruam, e nin ingangarir gumaziba, e ni mikemezi moghin damuam.
26 En amuiba ko boriba ko bulmakauba ko sipsipba Gileatin nguibar
ekiabar kaghira ikiam.
27 Eghti e gumaziba bar, e nin ingangarir gumaziba, e uan midorozir
bizibar kirva, Ikiavira Itir Godin damazimin midorozim bagh mangam.
E Jordanin Fanem giregh vongin mangi apaniba ko misogham, mati en
gumazir ekiam mikemezi mokin.”
28 Ezi Moses akar gavgaviba isa, ofa gamir gumazim Eleasar ko Nunin
otarim Josua, ko Israelian anababar gumazir dapanibagh aniga ghaze,
29 “Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba, me midorozir bizibar kirva,
Ikiavira Itir Godin damazimin midorozim bagh mangasa. Egh me Ikiavira
Itir Godin akamin gin mangi Jordanin Fanem giregh vongin apaniba ko
misogham, kamaghin a deragham. Me ian akuraghti ia midorozimin
apaniba abiragh, ia nguazim inigh, egh gin ia Gileatin nguazim isi me
daningigh.
30 Eghti me Jordanin Fanem giregh vongin mangan aghuagh, ia ko
midorozim bagh mangighan kogh, kamaghin me ia ko Kenanin nguazimin
nguazir asizitaba iniam.”
31 Ezi Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba kamaghin migei, “Aruam, e
nin ingangarir gumaziba, e ghaze, a dera, Ikiavira Itir God mikemezi moghin
e damuam.
32 E uan midorozir biziba inigh Ikiavira Itir Godin damazimin mangi,
Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven Kenania ko
misogham. Egh gin e Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguazim
uari bagh a iniam.”
33 Kamaghin amizi, Moses, Amorian Atrivim Sihonin nguaziba ko Basanin
Atrivim Okin nguaziba, ko dar nguibar ekiaba, ko dar nguibar doziba, ko
nguazir dar boroghin itiba bar, a da isa Gatin anabam ko Rubenin anabam ko
Manasen anabar akuar me tuirazimningin mam ganingi. Manase, a Josepin
otarim.
34 Ezi Gatin anabamin gumazamiziba, ua nguibar ekiam Dibon ko Atarot,
ko Aroer,
35 ko Atrot Sofan, ko Jaser, ko Jokbeha,
36 ko Betnimra, ko Betharan, me ua deraghavira dar ingarigha da avinizir
divazir gavgaviba uaghan dar ingari. Egha me uan sipsipba bagha divazir
aghuibar ingari.
37 Ezi Rubenin anabamin gumazamiziba ua, nguibar ekiam Hesbon, ko
Eleale, ko Kiriataim,
38 ko Nebo, ko Balmeon, me dar ingari. Egha me nguibar ekiam Balmeon,
ziar igharazim a gati. Me uaghan nguibar ekiam Sipman ingari. Egha
nguibar ekiar me ua ingariziba, me ziar igiaba dagh ariki.
39 Ezi Manasen otarim Makir, an ovavir boriba, Gileatin ghua Amoria
misogha men gintigha me abiragha, men nguazim uari bagha a ini.
40 Kamaghin amizi, Moses Gileatin nguazim isa Makirin ikizim ganingizi,
me an iti.
41 Ezi Manasen anabamin gumazir mam Jair, a uan adarazi ko ghua
nguibar maba ko misogha men agintigha men nguibaba ini. Egha me ziar
igiam, “Jairin Nguibaba,” dagh ati.
42 Ezi gumazir mam, an ziam Noba, a uan adarazi ko ghua Kenatin
nguibam ko nguibar dozir an boroghin itiba ko misogha, men agintigha men
nguibaba ini. Egha a uan ziam, “Noba,” Kenat gati.

32:28: Josua 1:12-15

33

Israelia Isip ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganibar aruir darorimin eghaghanim

1 Israelia Isipin kantri ategha azenan iza, danganir aviribagh arua dagh apiaghira zui. Kar danganir kabar ziaba. Dughiar kamin, Moses ko Aron men faragha ghua men garima, me uan anababa ko ikizibar aven ikia zui.

2 Ikiavira Itir God uabi Akar Gavgavim Moses migeima, Moses men daroriba ko danganir me izava apiaghiribar ziaba osiri.

3 Israelian gumazamiziba, nguibar ekiam Ramesesin itima, iakinir faragha zuimin an namba 15in aruem otozi, me dikavigha Isip ataki. Dughiar kamin, me God Israelia Gitazir Dughiar bar faraghavira zuimin amimzaraghan, me Isip ataki. Isipia bar men garima, me bar gavgavigha Ramesesin nguibar ekiam ategha zui.

4 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan gavgavir ekiam isa, Isipian asebar akaghasa mirakelin aviribagh amigha aser kaba abini. Ezi Isipia uan otarir ivariar Ikiavira Itir God misogheziba mozibagh arizima, Israelia Isip ataki.

5 Israelian gumazamiziba Rameses ategha iza Sukotin danganim aghuigha an iti.

6 Egha gin ua dikavigha Sukot ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin iza Etamin danganim aghuigha an iti.

7 Egha gin Etam ategha ragha uamategha ghua aruem anadi naghin Pihahirotin nguibam bagha ghue, a Balsefonin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha me Mikdolin boroghin itir danganim aghui.

8 Egha gin Pihahirot ategha Ongarir Aghevim abigha ghua Etamin gumazamiziba puvatizir danganimin ghua 3plan aruebar arua ghua Maran nguibamin otogha an danganim aghui.

9 Egha gin me Mara ategha ghua Elimin danganim aghuigha iti. Elim, a 12plan dipar emimiriba ko 70plan temer detba an iti.

10 Egha gin Elimin danganim ategha ghua Ongarir Aghevimin boroghin danganim aghuigha an iti.

11 Egha gin Ongarir Aghevim ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganim Senin otogha danganim aghuigha a gapia.

12 Egha gin Senin gumazamiziba puvatizir danganim ategha ghua Dopkan otivigha danganim aghui.

13 Egha gin Dopkan dikavigha ghua Alusin danganim aghui.

14 Egha gin Alus ategha ghua Refidimin danganim aghuigha iti. Danganir kamin, damamin dipaba puvati.

15 Egha gin Refidim ategha ghua Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin danganiba aghuigha iti.

16 Egha gin Sainain gumazamiziba puvatizir danganim ategha ghua Kibrot Hatavan danganimin danganiba aghuigha iti.

17 Egha gin Kibrot Hatava ategha ghua Haserotin danganimin danganiba aghuigha iti.

18 Egha gin Haserot ategha ghua Ritman danganimin danganiba aghuigha iti.

19 Egha gin Ritma ategha ghua Rimonperesin danganimin danganiba aghuigha iti.

20 Egha gin Rimonperes ategha ghua Lipnan danganimin danganiba aghuigha iti.

21 Egha gin Lipna ategha ghua Risan danganimin danganiba aghuigha iti.
22 Egha gin Risa ategha ghua Kehelatan danganimin danganiba aghuigha iti.
23 Egha gin Kehelata ategha ghua Seferin Mighsiamin danganiba aghuigha iti.
24 Egha gin Seferin Mighsiam ategha ghua Haradan danganimin danganiba aghuigha iti.
25 Egha gin Harada ategha ghua Makhelotin danganimin danganiba aghuigha iti.
26 Egha gin Makhelot ategha ghua Tahatin danganimin danganiba aghuigha iti.
27 Egha gin Tahat ategha ghua Teran danganimin danganiba aghuigha iti.
28 Egha gin Tera ategha ghua Mitkan danganimin danganiba aghuigha iti.
29 Egha gin Mitka ategha ghua Hasmonan danganimin danganiba aghuigha iti.
30 Egha gin Hasmona ategha ghua Moserotin danganimin danganiba aghuigha iti.
31 Egha gin Moserot ategha ghua Benejakanin danganimin danganiba aghuigha iti.
32 Egha gin Benejakan ategha ghua Hor Hagitgatin danganimin danganiba aghuigha iti.
33 Egha gin Hor Hagitgat ategha ghua Jotbatan danganimin danganiba aghuigha iti.
34 Egha gin Jotbata ategha ghua Abronan danganimin danganiba aghuigha iti.
35 Egha gin Abrona ategha ghua Esiongeberin nguibar ekiamin danganiba aghuigha iti.
36 Egha gin Esiongeber ategha ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin itir nguibam Kadesin danganiba aghuigha iti.
37 Egha gin Senin danganim ategha ghua kantri Idomin mitaghniamin itir Horin Mighsiamin boroghin danganim aghuigha apia.
38-39 Me Isip ategha azenan izezir dughiamin gin azenir namba 40 otogha givazi an iakinir namba 5in, faragha zuir aruem oto. Aruer kamra, Israelia Horin Mighsiamin boroghin ikiavira itima, ofa gamir gumazim Aron Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghua dikavigha, Horin Mighsiamin ghuavanabogha areme. An azenir 123pla ikiava areme.
40 Ezi Kenanin sautin amadaghan itir kantri Arat, an atrivim, kamaghin orasi, Israelia izi.
41 Dughiar kamin, Israelia Horin Mighsiam ategha arua ghua Salmonan danganimin danganiba aghuigha iti.
42 Egha gin Salmona ategha ghua Punonin danganimin danganiba aghuigha iti.
43 Egha gin Punon ategha ghua Obotin danganimin danganiba aghuigha iti.
44 Egha gin Obot ategha ghua Abarimin nguibamin danganiba aghuigha iti, a kantri Moapin mitaghniamin boroghin ikia ikuvizir nguibam.

33:38-39: Diboboniba 20:22-28; Godin Araziba 10:6; 32:50 **33:40:** Diboboniba 21:1

45 Egha gin Abarim ategha ghua nguibar ekiam Dibon Gatin danganiba aghuigha iti.
46 Egha gin Dibon Gat ategha ghua Almon Diplataimin danganiba aghuigha iti.
47 Egha gin Almon Diplataim ategha ghua Abarimin Mighsiabar danganim aghuigha iti, mighsiar kaba Nebon Mighsiamin boroghin iti.
48 Egha gin me Abarimin Mighsiaba ategha ghua Moapin danganir zarimin danganim aghuigha apia. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.
49 Moapin danganir zarir kam, nguibar ekiam Bet Jesimotin ikegha ghua Sitimin danganir zarimin oto. Me danganir ekiar kamin danganim aghuigha apia.

Ikiavira Itir God nguaziba abigh uari daningamin arazim migei

50 Me Moapin danganir zarimin ikiavira iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
51 "Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven,
52 gumazamizir an itiba bar men agiraghti me aregh. Egh men asebar marvir guaba bar dagh asighasikigh. Kar, me dagiaba ko ainbar ingarizir nedaziba. Egh uaghan ia men mighsiabar pin itir danganir me asebar ziaba febagh asighasikigh.
53 Ki nguazir kam ia ganingi. Kamaghin amizi, ia gumazamizir an itiba batuegh uari bagh a inigh a dapiagh.
54 Egh ia satu gikararangiva nguaziba abigh, vaghvagh uan anababa ko ikizibar aning. Egh nguazir ekiaba isi anabar gumazamizir aviriba itibar aningiva, nguazir doziba isi anabar gumazamizir avirasemezir puvatizibar aning.
55 Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar me batueghan koghti, me osimtiziba ko mizaziba ia daningiva, mati benir ataribar min ian damazibar mitiv, egh mati dikoniba ian ivibar mitivam. Egh me nguazir ia itimin aven ia ko midorozibar amuam.
56 Ia bar moghira me batueghan koghti, ki me gasighasighasa nighnighizi moghin, ki ia gasighasigham."

34

Israelian nguazir mitaghniaba

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
2 "Ni Akar Gavgavir kaba Israelia daningigh: Ia Kenanin nguazimin aven mangi, a nguazir ki ia daningasava amim, ia an nguaziba bar da inigh. Ian nguazir mitaghniaba kamakin:
3 Ian nguazir mitaghniar sautin amadaghan itim, a gumazamiziba puvatizir danganimin Senin ikegh, mangi Idomin nguazir mitaghniamin mangi, egh aruem anadi naghin Amangsizim Itir Dipar Akaremin sautin amadagh ikegh mangi,
4 egh nguazir mitaghniamin raghirigh sautin amadaghan mangi, pin tuavir Akrabimin ghuavanadim gitagh mangiva, mighsiabar tizimin danganir zarimin mangi, gumazamiziba puvatizir danganim, Sen abigh

33:54: Diboboniba 26:54-56 **33:55:** Josua 23:13; Gumazir Dapaniba 2:3; Onger Akaba 106:34-36; Esekiel 28:24

bar mangi, Kades Barnean otogham. Egh mitaghniam raghirigh notin amadaghan mangi, Hasaradarin danganimin otogh mangi Asmonin danganimin otogham.
5 Egh nguazir mitaghniam Asmon gitagh raghirigh mangi vongin, Isipin nguazir mitaghniamin Fanemin magiri, Meditereniania Ongarir Ekiamin otogham.
6 Aruem uaghiri naghin amadaghan itir nguazir mitaghniam, a Meditereniania Ongarir Ekiamin iti.
7 "Notin amadaghan itir nguazir mitaghniam Meditereniania Ongarir Ekiamin ikegh mangi Horin Mighsiamin otoghiva,
8 mangi Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin otogh mangi Sedatin nguibamin otogh mangi,
9 Sifronin danganimin otogh bar mangi Hasarenanin nguibamin tugham.
10 "Aruem anadi naghin itir nguazir mitaghniam, Hasarenanin ikegh mangi Sefamin nguibamin otoghiva,
11 Sefam ategh mangi sautin amadaghan nguibam Riplan otogham, Ripla a nguibam Ain boroghin aruem anadi naghin iti. Egh mitaghniam mangi Galilin Dipar Akaremin aruem anadi naghin itir mighsiar doziba abigh mangi,
12 egh nguazir mitaghniam sautin amadaghan mangi Jordanin Fanemin magiri bar mangi Amangsizim Itir Dipar Akaremin otogham. Kar ian nguazir mitaghniaba."
13 Ezi Moses kamaghin Israelia migei, "Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kam ia ganidi. Ia, 9plan Israelian anababa ko Manasen anabamin akuar me tuirazimningin mam bagh, satu gikararangiva uari bagh nguazir kaba tuiragh ada inigh.
14 Ia fo, Rubenin anabam ko Gatin anabam, ko Manasen anabamin akuar me tuirazimningin faragha zuim, me uari bagha nguazim inigha gifa.
15 Me Jerikon boroghin Jordanin Fanem vongin aruem anadi naghin uari bagha nguazim inis."

Gumazir dapaniba, nguazim tuiraghamin ingangarim iti

16 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
17 "Ofa gamir gumazim Eleasar, ko Nunin otarim Josua, aning nguazir kam abigh gumazamizibar aning.
18 Egh ni vaghvagh anababar gumazir dapanitaba miseveghti, me Eleasar ko Josuan akurvagham.
19 Ezi Ikiavira Itir God misevezir gumazibar ziabar kara: Judan anabamin tongin, a Jefunen otarim Kalep amisefe.
20 Egha Simeonin anabamin tongin, a Amihutin otarim Selumiel amisefe.
21 Egha Benjaminin anabamin tongin, a Kislonin otarim Elidat amisefe.
22 Egha Danin anabamin tongin, a Joklin otarim Buki amisefe.
23 Egha Josepin otarim Manasen anabamin tongin, a Efotin otarim Haniel amisefe.
24 Egha Josepin otarir igharazim Efraimin anabamin tongin, a Siptanin otarim Kemuel amisefe.
25 Egha Sebulunin anabamin tongin, a Parnakin otarim Elisafan amisefe.
26 Egha Isakarin anabamin tongin, a Asanin otarim Paltiel amisefe.
27 Egha Aserin anabamin tongin, a Selomin otarim Ahihut amisefe.
28 Egha Naptalin anabamin tongin, a Amihutin otarim Pedahel amisefe."

34:13: Diboboniba 26:52-56 **34:13:** Josua 14:1-5

29 Kar, Ikiavira Itir God Kenanin nguazim abigh vongin Israelian gumazamizibar aningasa misevezir gumaziba.

35

Ikiavira Itir God Livain anabamin adarazi bagha inabazir nguibar ekiaba

1 Dughiar kamin, Israelia Moapin danganir zarimin iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

2 "Ni Akar Gavgavir kam isi Israelia daningighti, nguazir me inizibar tongin me nguibar ekiataba isi Livaibar anighti me dar ikiam. Egh uaghan me nguibar ekiar kabar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba isi me danighti, Livaibar bulmakauba dar amam.

3 Livaiba uari bagh nguibar ekiar kaba inighiva dar ikiam. Eghti grazir dadar aghuiba itir nguaziba, men bulmakauba ko asizir igharaziba dar grazibar amam.

4 Dadaba itir nguazir otevir kaba, nguibar ekiaba avinizir divazibar ikegh azenan mangi nguazir kam bar a ighuigh mangi 450 mitan tugham.

5 Nguibar ekiam, dadaba bar an okarigh, otevir mamin ikegh mangi otevir igharazimin otogham, eghti an ababanim 900 mitan tugham.

6 "Nguibar ia Livain anabamin adarazir aningamibar tongin, ia 6plan nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamiba me daningigh. Eghti gin ian tav atamakuigh tav misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar kam uabi modogham. Eghti gumazir uan akar gumazimin ovevem ikarvaghsi, an a ikarvaghan iburagham. Egh ia uaghan 42plan nguibar ekiar igharaziba Livain anabam daningigh.

7 Dadaba itir nguaziba, nguibar kabar boroghin iki. Livain anabam 48plan nguibar ekiaba iti.

8 Ia nguibar ekiaba isi Livaibar aningsi, Israelin anababar nguazibar ganti, anabar manam ekevegha nguibar ekiar aviriba iti, eghti ia nguibar ekiar aviriba isi me daning. Eghti anabar manaba suvigha nguibar ekiar aviriba puvatighti, ia nguibar ekiar vaghvaziba isi me daning."

Nguibar ekiar gumazamiziba
ari mangi mongamiba
(Godin Araziba 19:1-13; Josua 20:1-9)

9 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,

10 "Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven mangi,

11 uari mongamin nguibar ekiataba amisefegh. Eghti gumazitam atamakuigh, gumazir igharazim misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamin tamin aven modogh, deraghvira ikiam.

12 Nguibar ekiar kaba, ia uari mongamin nguibabar min ikiam. Eghti gumazir aremezimin namakatam an ovevem ikaraghan iburagham. Gumazitam tav misueghti an aremegham, a deravira iki egh mangi kotiamin tugham. Eghti me an kotiam baregh deraghvira fogh suam, a guizbangira gumazir igharazim misoghezi an areme, eghti kamaghin, me a misueghti an aremegham.

13 "Ia 6plan nguibar ekiar miseveghamin kaba, gumazamiziba ari mangi dar aven mongam.

35:1: Josua 21:1-42

14 Nguibar kabar 3pla, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiti, 3pla
Kenanin nguazimin aven iki. Kar, nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi
dar aven mongamiba.
15 Nguibar ekiar uari mongamin 6plan kaba, da Israelian gumazamiziba,
ko ikizir igharazibar gumazamizir, iza dughiar otevimin me ko itiba, ko
ikizir igharazibar gumazamizir me ko zurara ikiamiba, kar men akurvagh
me mongamin nguibar ekiaba. Eghti tina atamakuigh gumazitam misueghti
an aremegham, an ari mangi kagh uabi modogham.
16-18 "Eghti gumazitam, gumazir igharazimin apanim damuva ain, o
dagiam o aghoritam isi a misueghti an aremeghti, osimtizir ekiam an ikiam,
eghti a ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, ia an arazir kam bangin a
misueghti an aremegh.
19 Gumazir aremezir kamin anabatamra, gumazir kam misueghti an
aremegham. An an garir dughiamra, an a misueghti an aremegh.
20-21 "Gumazitam tav gifueghan koghiva, an apanim damuva an
aningaghiva anekunighti a irigham, o bizitamin a biraghti an aremegham, o
uan agharimin a misoghti an aremegham, an amizir arazir kam bangin, me
a misueghti an aremegh. Gumazir aremezir kamin anabatamra an apigh, a
misueghti an aremegh.
22 "Eghti gumazitam tavin apanim damuan kogh, egh an aningaghan kogh
atamakuigh anekunigham, o pura bizitam fegh a mikinighti an aremegham.
23 O an an ganighan kogh, dagiatam fegh a mikinigham, o foghan kogh a
biraghti an aremegham.
24 Eghti kamaghin, Israelian gumazamiziba bar, bizir a damuasa ia
mikemezibar gin mangi deravira ganiva, gumazir atamakuigha gumazim
misoghezi an aremezim bagh nighnigh deraghvira kotiam damu. Eghti
gumazir aremezimin anabamra a ikarvaghsi damuan kogham.
25 Ia gumazir kam inigh deraghvira an akurvaghti, gumazir aremezir
kamin anababa, an arazim ikarvaghan marki. Ia an akuragh ua nguibar
ekiar gumazamiziba ari mangi mongamimin anetigh. Eghti a kagh iki
mangiti ofa gamir gumazir me faragha Godin ingangarim bagha misevegha
borem a gingezim aremeghti, a gin mongamin nguibar ekiar kam ategh uan
nguibamin mangam.
26-27 Gumazir arazir kurar kam gamizim, mongamin nguibar ekiamin
mitaghniam ategh, azenan mangiti, gumazir aremezimin anabatam,
mongamin nguibar ekiamin azenan an apigh, egh a misueghti, an
aremegham. Arazir kamin, anabar kam osimtiziba puvatigh kotiaba
puvatigham.
28 Bar guizbangira, gumazim gumazitam misueghti an aremegham, a
mongamin nguibar ekiam ataghiraghan marki. A mongamin nguibar
ekiamin iki mangiti, ofa gamir gumazibar dapanim aremeghti, a gin ua-
mategh uan nguibamin mangi.
29 Ia uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia managh ikiam, ia bizir a
damuasa mikemezir kaba ko arazir kabar gin mangi.
30 "Gumazitam gumazir igharazim misueghti an aremegham, ia a isi ko-
tiam datighiva akam a gasi, gumazir pumuning o gumazir 3plan an ganiziba,
me bar kotin aven akar otevir vamira damuam, kamaghin ia deraghvira fogh
suam, gumazir kam guizbangira arazir kam gami, eghti bizir kam bangin
gumazir kam aremegham. Gumazir vamira a uabira, an migirigiam kotin
aven gavgaviba puvatigham. Eghti ia gumazir kam misueghti an aremeghan
kogham.

35:30: Godin Araziba 17:6; 19:15

31 “Gumazir gumazir igharazimin apanim gamua a misoghezi an aremezim, ia a misueghti an aremegh. Gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsi dagiabar ivezan kogham. Bar puvati. An aremegham.
32 Eghti gumazitam mongamin nguibar ekiatamin mangigh, gin anetegh uamategh uan nguibamin mangisi damuti, ofa gamir gumazibar dapanim tighar aremegham, kamaghin gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsi dagiabar ivezan kogham.
33 Ia an amamangatighti a mongamin nguibar ekiam ategh mangigham, ian arazir kamin, ia nguazir kam damighti a nan damazimin mizegham. Gumazibav sozi me ariaghirir arazir kam, nguazim gamima, a nan damazimin mize. Nguazim damighti a zueghamin arazim, tuavir vamira iti, a kamakin, ia gumazir a misoghezi an aremezimin arazir kuram ikaragh a misueghti an aremegh. Tuavir igharazitam, ua itir puvati.
34 Ki Ikiavira Itir God, ki Israelia, ian tongin iti. Kamaghin, nguazir ia itir kam, ia a damuti, a nan damazimin mizeghan marki.”

36

Amizir pabar itiba, uan afeziar aremezibar nguaziba iniam

1 Josep a Manasen afeziam, ezi Manase a Makirin afeziam, ezi Makir a Gileatin afeziam. Dughiar mamin, Gileatin ikizimin gumazir dapaniba dikavigha Moses ko Israelian gumazir dapanir igharaziba bagha zui.
2 Egha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, Akar Gavgavim isa ni ganiga ghaze, ni satu gikararangiva nguaziba abigh da Israelia e daningti, e dar ikiam. Egha uaghan en anabar gumazim Selofehatin nguaziba isi an guivibar aningasa, ni mikeme.
3 Ni kamaghin fogh, me anabar igharazitabar gumazibar ikiti, men nguaziba ko biziba, men pabar nguazibagh isafuragham. Me kamaghin damuti, en nguazir ni bigha e ganingizim suvigham.
4 Eghti azenir biziba ua da ikarvaghamim otoghti, me nguazir gumazir igharaziba da ivezeziba, me ua da inigham. Eghti Selofehatin guivibar nguaziba, me ti da isi men pabar nguazibar aven amadagham. Eghti nguazir kam, uam en nguazimin min ikian kogham.”
5 Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Josepin anabamin gumazibav gia ghaze, “Josepin anabamin adarazi migeir akaba, da guizbangira.
6 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, Selofehatin guiviba, gumazir manabar ikisi, uan anabamin aven uarira uarir ikiam.
7 Eghti ia Israelia bar, ian nguaziba vaghvagh ian anababar aven ikivira ikiam. Eghti anabar igharazitam da inian kogham.
8 Amizir Israelin anababar aven, ikia nguaziba iniziba, me uan anabamin gumazitamra iki. Eghti arazir kamin, Israelia bar uan inazir afeziabar gin mangi nguaziba ko biziba iniam.
9 Kamaghin, ia anabar igharazimin amamangatighti, me ian nguaziba inian kogham. Bar marki. Anababa bar, vaghvagh uan nguazibar ghuaviba ikegh mangivira ikiam.”
10-11 Kamaghin amizi, Selofehatin guiviba me uan anabamin gumazibara iti, mati Ikiavira Itir God mikemezi mokin. Men ziabar kara: Mala, Tirsa, Hokla, Milka ko Noa.
12 Me Josepin otarim Manasen anabamin gumazibar iti. Kamaghin amizi, men nguaziba ko biziba men inazir afeziamin anabamin aven ikiavira iti.

36:2: Diboboniba 27:7

13 Dughiar Israelia Moapin danganir zarimin itimin, Ikiavira Itir God, Akar
Gavgavir kaba, ko bizir a damuasa mikemeziba isa, Israelia bagha Moses
ganingi. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin
itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.

Moses Ua Godɨn Araziba Osiri O Diuteronomi

Akar faragha zuim

Akɨnafarir kamɨn aven, Israelia namba 2ɨn dughiamɨn Godɨn Araziba ini, eghtɨ da men nɨghnɨziba fɨva gavgavim men navir averiabar anɨngam. Dughiar kamɨn, Israelia Moapian nguazim gapiaghav ikia, egh Jordanɨn Fanem abigh Kenanɨn nguazim iniasava ami. Moses me ko mangɨghan kogham, kamaghɨn, a uan akar abuananam isa me ganɨngi. Moses mɨgɨrɨgɨar otevir 3pla isa Israelia ganɨngi, ezɨ akɨnafarimɨn abuan mɨgɨrɨgɨaba Mosesɨn ovevemɨn eghaghanim an iti.

Moses kamaghɨn akar ekiabar gun mɨgei. A God Israelian darorir kamɨn men gara me bagha amizir ingangarir ekiar avɨriba, uam a dagh nɨghnɨsi. God uabɨ uan gavgavimɨn men akura, kamaghɨn amizɨ, me an apengan ikiam. Moses ua Godɨn 10plan Akar Gavgaviba dar gun mɨgei, egha Godɨn Akar Gavgavir kabar mɨngarir maba, a Israelian ikɨrɨmɨrɨm bagha me geghari. A Godɨn Akar Gavgavir faragha itiba, gavgavim dagh anɨdi, egha Israelian nɨghnɨziba fe, eghtɨ God me danɨngasa mɨkemezir nguazim dapiamin dughiamɨn, me deraghvɨra Arazir kabar gɨn mangam.

Bizir ekiar akɨnafarir kam damuasa mɨgeim, a Israelian akuraghtɨ, me Godɨn Akar Gavgaviba deraghvɨram dar gɨn mangam. Godɨn Arazir kam, a sapta 6:4-6ɨn ikia kamaghɨn mɨgei, “Ia uan navir averiam ko uan nɨghnɨzim ko uan gavgavim sara bar Ikiavɨra Itir God, ian God, a gifongegh.” Moses Akar Gavgavir kam gavgavim a danɨngasa, tintinibar mɨghsɨabar mavanang egha asebar ziaba fan men anogoroke. Me God gɨfozir puvatɨzir arazibar amuan markɨ. Egh me danganir vamɨrara amɨsefegh, egh gumazamiziba bar an mangɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ.

Akɨnafarir kam God Israelia ko amizir Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kamɨn men nɨghnɨziba fe. God uabɨ Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kamɨn gɨn ghua iza datɨrɨghɨn, eghtɨ me uaghan deraghvɨra nɨghnɨgh me Kenanɨn nguazim ikiamimɨn dughiamɨn, me Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kamɨn gɨn mangɨsɨ bar gavgafigh.

Israelia Sainain Mɨghsɨam ategha izezir eghaghanim, Moses a geghari

(Sapta 1--3)

1 Akɨnafarir kamɨn aven itir akaba, Moses da Israelian gumazamizibav keme. Dughiar kamɨn, me gumazamiziba puvatɨzir danganim aghuigha an iti. Kar Jordanɨn Fanemɨn boroghɨn aruem anadi naghɨn itir danganim. Danganir zarir me itir kam, Supɨn nguibamɨn boroghɨn ikia, egha bar mɨsɨngi. Ezɨ Paranɨn nguibam, vongɨn amadaghan iti, ezɨ Tofelɨn nguibam, ko Labanɨn nguibam, ko Haserotɨn nguibam, ko Disahapɨn nguibam, da vongɨn amadaghan itima, Israelia dar tongɨn iti.

2 Gumazitam ti Sainain Mɨghsɨamɨn ikegh Kades Barnea mangɨsɨ 11plan aruebar Idomɨn kantrin mɨghsɨaba atugh mangam.

3 Ezɨ Israelia fomɨra Isipɨn kantri ategha iza 40plan azeniba danganir kamɨn arui. Dughiar kam, namba 40ɨn azenim, an namba 11ɨn iakɨnimɨn, an dughiar faragha zuim otozɨ, Moses Ikiavɨra Itir God a mɨkemezir bizibar gun me mɨgei.

4 Ikiavira Itir God, Amorian Atrivim, Sihon, abirazir dughiamin gin, bizir
kaba otifi. Atrivim Sihon Hesbonin nguibar ekiam gativagha an gari. Ezi
uaghan Ikiavira Itir God, Basanin danganimin Atrivim Ok anebira. Ok, a
Astarotin nguibam ko Edrein nguibam gativagha aningin gari.
5 Dughiar kamin Israelia Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin, Moapian
nguazimin itima, Moses Akar Gavgavir kabar gumazamizibav gia men sure
gamua ghaze:
6 "E Sainain Mighsiamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, en God, kam-
aghin e migia ghaze:
"'Ia dughiar bar ruarimin mighsiar kamin borogh in iti. Ian dughiar kagh
itim, a iza kamaghira tu.
7 Ia dikavigh danganir kam ategh, egh Amorian mighsiaba itir danganim,
ko an borogh in itir danganibar mangi. Kar Jordanin danganir zarim ko
mighsiaba itir danganiba, ko sautin amadaghan itir nguazir misingiziba, ko
Meditereniania Ongarir Ekiamin dadarimin itir nguaziba. Egh ia Kenanian
nguazim ko nguazir Lebanonin Mighsiabar vongin itiba sara inigh mangi
Yufretisin Faner Ekiamin tugh.
8 Ia oragh! Nguazir kaba bar, ki ia ganidi. Ki Ikiavira Itir God, ki ian inazir
afeziaba, Abraham, Aisak, ko Jekop, ko men ovavir borir gin otivamiba,
nguazir kaba isi me daningasa me koma akam akirigha gifa. Eghti ia
datirighin dikavigh mangi da inigh dar apiagh iki.'"

Moses gumazir dapaniba amisevezi me Israelian jasbar min iti
(Ua Me Ini 18:13-27)

9 Egha Moses gumazamizibav gia ghaze, "Ki faragha kamaghin ia mikeme,
'Ki ia gativagh ian ganamin ingangarim, a bar ekefe. Ki uabiram a damuva
avegham.
10 Ikiavira Itir God, ian God, ia gamizi, ia borir aviriba bategha, bar
avirasemegha iti. Ian dibobonim, overiamin itir mikovezibar dibobonimin
min ghu.
11 Nan ifongiam kamakin. Ikiavira Itir God, a en inazir afeziabar
God, a uan akar dikirizimin gin mangi, ia damighti ia guizbangira bar
avirasemeghiva ian gin otivamin dibobonim, ian dibobonir datirighin itim
bar a gafiragham. Eghti a uaghan ian bizibar amuti, da bar deragh otivam.
12 Eghti ki manmaghira uabira ian osimtiziba ko ian akamadariba akiram?
Ki uabira dar amuan iburagham.
13 Kamaghin amizi, ia fofozir gumazir aghuitaba ko, gumazir deravira
nighnigha biziba tuisizitaba, me ian gumazir dapanibar ikisi me amisefegh.
Ia uan anababar tongin vaghvagh me amiseveghti, ki me ginabaghti me ia
gativagh ian ganam.'
14 Ki kamaghin ia mikemezi, ia na ikaragha ghaze, ia kamaghin damuasa
ifonge.
15 Kamaghin, ia uari uan anababar tongin vaghvagha misevezir fofozir
gumaziba ko, gumazir dapanir aghuir gumazamiziba deravira me gifoziba,
ki me ini. Ki me amisevezi, men marazi 1,000plan gumazamizibar garima,
marazi 100plan garima, marazi 50plan garima, marazi 10plan gari. Ezi
ki uaghan gumazir ekiar maba bar ian anababar tongin vaghvagha me
amisefe.
16 "Egha dughiar kamin ki ian jasin kaba akar gavgavim me ganiga ghaze,
'Ia gumazamizibar akamadarir men tongin otiviba baraghamin dughiamin,

1:4: Diboboniba 21:21-35 **1:8:** Jenesis 26:3; Ua Me Ini 33:1; Diboboniba 14:23; 32:11

ia deraghavira kuariba arigh da baragh. Egh akamadariba bar deraghvira da tuisigh. Kar ti, ian namakar pumuningin tongin itir akamadariba, o akamadarir ian namakaba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia uaghara deravira da baragh guizin arazimin gin mangi da tuisigh.

17 Ki kamaghin me mikeme: Gumazim a ziam iti o ziam puvati, ia arazir vamiran gin mangi bar men araziba tuisigh. God uabi kotin dughiamin nighniziba ia daningam, eghti ia gumazitamin atiatingan marki. Eghti osimtizim bar ekeveghti, ia anekiran iburaghiva, a inigh na bagh iziti, ki a baragham.'

18 Egha dughiar kamin bizir igharazir ia uaghan damuamiba sara ki ian sure gami."

Israelia moga gari gumaziba amangi (Diboboniba 13:1-13)

19 Moses ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, en God, e damuasa mikemezi moghin, e ami. E dughiar kamin dikavigha Sainain Mighsiam ategha ghua danganir bar kuramin zui, kar gumazamiziba puvatizir danganim. E ghuavira ikia Amorian mighsiaba itir danganimin otivigha Kades Barnean otifi.

20 Ezi ki kamaghin ia migia ghaze, 'E datirighin Amorian mighsiaba itir danganimin otifi. Ikiavira Itir God, en God, nguazir kam datirighin ia daningasava ami.

21 Ia gan! Ikiavira Itir God, ian God nguazir kam isa ia ganigha gifa. Ia dikavigh mangi a inigh, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia mikemezi moghira, ia a dapiagh. Egh atiatingiva okam nighnighan marki.'

22 "Ezi ia bar moghiram iza na migia ghaze, 'E gumazitaba amangighti me en faragh mangi, mongegh nguazir kamin ganigham. Egh me tuavir bar aghuitam en akaghti e an mangam. Me e mikim suam nguibar ekiar kaba, da manmaghira gari.'

23 "Ezi ki oregha ghaze, e akar kamin gin mangiti a ti deragham. Egha uan 12plan anababar aven, ki vaghvagha dar aven gumazir maba amisefe, eghti 12plan gumaziba mangam.

24 Egha me dikavigha mighsiaba itir danganimin pin ghua, Eskolin Danganir Zarimin otivigha moga garagha rui.

25 Egha me dagher nguazir kamin otivir maba inigha ua iza e ganigha ghaze, 'Nguazir Ikiavira Itir God, en God, datirighin e ganidir kam, a bar dera.'

26 "Me kamaghin mikemezi, ia ua Ikiavira Itir God, ian Godin akaba batuegha kantrin kamin ghuavanangan aghua.

27 Ia uan purirpenibar ikia uarir tongin migirigiar aviribagh amua uarigh imoba ghaze, 'Ikiavira Itir God e gifongezir puvati. Egha kamaghin an e isi Amorian dafarim datighti me e gasighasighasa, a Isipin kantrin e inigha azenan ize.

28 E tizim bagh danganir kamin mangam? Gumazir e nguazir kamin mongiva an ganasa amangiziba, ua izegha kamaghin e migia ghaze, Gumazamizir nguazir kamin itiba bar gavgavigha agharapaniba bar ruari, ezi men dibobonim, en dibobonim bar a gafira. Ezi me itir nguibar ekiaba, da avinizir divaziba bar overiamin ghuavanabogha bar isin mar iti. E uaghan men garima, gumazir dafabara men tongin iti. Me ti gumazir bar ruarir fomira itim Anak, an ovavir boribara!'

29 "Ezi ki kamaghin ia migei, 'Ia gumazamizir kabar atiatingan marki.

1:26: Godin Araziba 9:23; Hibru 3:16

30 Ikiavɨra Itir God, ian God, a fomɨra Isipɨn kantrin aven ian akurazɨ ia
ganizɨ moghɨn, a datɨrɨghɨn ian faragh mangɨ ia bagh apanibav sogham.
31 Ia faragha gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn itima, Ikiavɨra Itir God,
ian God, a ian akuragha ia inigha ia atera izavɨra ikia nguazir ia datɨrɨghɨn
itir kamɨn oto. Ezɨ an arazir kam, ia an ganigha gɨfa. A mati afeziam uan
borim ghurafazɨ moghɨn, ia gami.'
32 Kɨ kamaghɨn ia mɨgeima, ia akar kam barazir puvatɨgha, nɨghnɨzir
gavgavim Ikiavɨra Itir God, ian Godɨn itir puvatɨ.
33 A ian faragha ghua tuavim ian akagha danganir ia purirpeniba asamim
ian aka. Egha a dɨmagaribar, avivzariar ekiamɨn aven ian faragha ghua,
aruebar mati, ghuariar ruarir ekiamɨn mɨn ia gisɨn faragha zui."

God ivezir kuram Israelia ganɨngi (Dɨboboniba 14:20-45)

34 Egha Moses me mɨgɨa ghaze, "Ia mɨgɨrɨgɨar avɨribagh amima, Ikiavɨra Itir
God ia baragha ghua ian anɨngaghegha bar pamtemɨn mɨgɨa ghaze,
35 'Ia gumazamizir bar kuraba, ian tav nguazir aghuir kɨ ian inazir afezi-
abar anɨngasa me koma akam akɨrizimɨn mangan kogham. Bar puvatɨgham.
36 Kɨ garima, Jefunen otarim, Kalep, a bar na baghavɨra ikia nan gɨn zui.
Kamaghɨn amizɨ, a uabɨra mangɨ nguazir kamɨn ikiam. Eghtɨ nguazir a ghua
ganizir kam, kɨ a isɨ a ko, an ovavir boribar anɨngam.'
37 "Ian arazir kam, Ikiavɨra Itir God gamima, a uaghan bar na basemegha
kamaghɨn mɨgei, 'Moses, nɨ uakan, nɨ nguazir kamɨn aven mangan kogham.
38 Eghtɨ nɨn akurvazir gumazim Josua, a Nunɨn otarim, a uabɨra mangam.
Nɨ gavgavim isɨ Josuan nɨghnɨzim danighti, a Israelia inigh men faragh mangɨ
nguazir kam inigh a dapiam.'
39 "Egha gɨn Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn bar e mɨgei, 'Ian borir aghɨrir
datɨrɨghɨn itiba kamaghɨn fozir puvatɨ, bizir tizim a ikufi, ezɨ bizir tizim a
dera, merara nguazir kamɨn aven mangam. Borir kabara, ia me mɨgɨa ghaze,
Apaniba me mɨsueghtɨ me arɨghiregham. Eghtɨ kɨ nguazir kam me danighti,
me a inigh a dapiagh an ikiam.
40 Ezɨ ia gumazamizir aruaba, ia datɨrɨghɨn uamategh gumazamiziba
puvatɨzir danganimɨn mangɨ. Egh Ongarir Aghevim bagha zuir tuavimɨn
mangɨ.'
41 "Egha ia na mɨgɨa ghaze, 'Moses, e Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn arazir
kuram gami. Egh e datɨrɨghɨn Ikiavɨra Itir God e mɨkemezɨ moghɨn mangɨ
mɨsogham.' Egha ia ghaze, Mɨghsɨaba itir danganimɨn itir gumaziba, da pura
biziba. E me dɨkabɨnamin gavgavim iti. Egha ia vaghvagh mɨdorozimɨn
biziba suigha me dɨkabɨnasava ami.
42 "Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn na mɨgɨa ghaze, 'Nɨ ikiangsɨzir kam me
danɨng: Me mɨdorozim bagh mangan markɨ. Kɨ me ko mangɨ men akuraghan
koghtɨ, apaniba bar me abɨnigham.'
43 Ezɨ kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn akar kamɨn gun ia mɨgei. Ezɨ ia an akam barazir
puvatɨ. Ia an akam batuegha, uari fa ifaghata dɨkavigha apanibav soghasa
mɨghsɨaba itir danganimɨn ghue.
44 "Ezɨ Amorian mɨghsɨaba itir danganir kamɨn itiba, aparir ivibar mɨn oko-
ruabar mɨn mɨgha iza ian agɨntɨgha ghua Idomian mɨghsɨaba itir danganimɨn
ghua, Hormanɨn nguibar ekiamɨn otogha bar ia dɨkabɨra.
45 Kamaghɨn amizɨ, ia uarir akurvaghasa Ikiavɨra Itir Godɨn diava arai. Ezɨ
a tong ia baraghizir pu. Bar puvatɨ.

1:31: Aposel 13:18 **1:32:** Hibru 3:19 **1:34:** Hibru 3:18 **1:42:** Dɨboboniba 14:41-43

46 Ezi bizir kam bangin ia dughiar bar ruarimin Kadesin ike.”

2

Israelia ghua Idomin kantri ko
Moapin kantrin oto
(Diboboniba 21:10-20)

1 Egha Moses kamaghin migia ghaze, “E gin uamategha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Ongarir Aghevim bagha zuir tuavimin zui. Egha e, Ikiavira Itir God e mikemezi moghirama ami. Egha e Idomian mighsiabar itir danganimin, dughiar bar ruarimin ighuagh arui.

2 “Egha Ikiavira Itir God, ua na migia ghaze,

3 ‘Dughiar bar ruarimin ia pura mighsiaba itir danganir kam tintinibar a garuavti, dughiam gifa. Ia datirighin notin amadaghan mangi.’

4 Egha Ikiavira Itir God, migirigiar otevir kam ia daningasa na mikeme, ‘Ia datirighin Idomian mighsiaba itir danganimin torim abigh mangam. Kar Ison ovavir boribar nguazim, me ian namakaba. Me ian atiatingti, ia deraghvira ganigh.

5 Ia me ko misoghan marki. Ki men nguazir otevitam isi ia danighan kogham. Bar puvati. Ki fomira Seirin Mighsiam isa Ison ovavir boribagh anigha gifa.

6 Eghti ia men kantrin aven, dagheba ko dipabara, ia dagh ives.’

7 “Ia bizir kam bakinighnighan marki. Ikiavira Itir God, ian God, ia bagha biziba bar dagh amizi, da deraghviram otifi. Ia gumazamiziba puvatizir danganim purama a garuir dughiamin, a bar deraghavira ia geghuva ian gari. Egha faragha zuir 40plan azenibar ikegha iza datirikin, a ia ko ikiavira iti, ezi ia bizitamin otevezir puvati.

8 “Ezi e ua dikavigha ghua en namakar Seirin Mighsiabar boroghin itiba, Idomia, me gitaghasa, Elat ko Esiongeberin nguibamning bagha zuir tuavir gumazamiziba puvatizir danganimin itim ategha, ragha ghua Moapin kantrin itir gumazamiziba puvatizir danganimin zuir tuavimin zui.

9 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ‘Moapia me Lotin ovavir boriba, ezi ia pazi me damuan marki. Ki nguibar ekiam Ar isa me ganigha gifa, ezi ia me ko misoghan marki. Ki men nguazitam isi ia danighan kogham.’”

10-11 (Ikiavira Itir God tighar nguazir kam isi Moapia daningamin dughiamin, gumazamiziba gumazamizir bar gavgavir kaba dibora ghaze, “Emia.” Me fomira nguibar ekiar kam Ar, me an iti. Me Anakian min agharir suiar ruaribar aghungi. Gumazamizir aviriba, gumazir agharir ruaribar aghungizir kaba, Anakia ko Emia, me ziar kam Refaim me gati. Ezi Refaimian marazi, Moapin kantrin itima, Moapia ziar kam Emia, me gati.

12 Horia fomira Idomin kantrin itima, Ison ovavir boriba me gasighasigha, men kantri inigha a gapia. Kamaghira, Israelia gin Ikiavira Itir God me ganingizir nguazir kam, inigha a gapia.)

13 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ikiavira Itir God e mikemezi moghira e gin Seretin Danganir Zarim abigha zui.

14 Dughiar e Kades Barnean ikegha iza Seretin Danganir Zarim abigha izezim, datirighin 38plan azeniba. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, midorozir gumazir e ko Kades Barnean ikegha izeziba, me bar moghiram ariaghire.

2:1: Diboboniba 21:4 **2:4:** Jenesis 36:8 **2:9:** Jenesis 19:37 **2:14:** Diboboniba 14:28-35

15 Guizbangira, Ikiavira Itir God, men apanim gamua ghua bar me agifa.
16 “Midorozir gumaziba bar ariaghirezi men gin,
17 Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze,
18 ‘Ia datirighin nguibar ekiam Ar, an boroghin zuir tuavimin otogh
Moapian nguazimin mitaghniam abigh an aven mangi.
19 Egh Amonia me Lotin ovavir boriba, ia men nguazimin boroghira
mangam. Nguazir kam ki a isa me ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki men
nguazir katam isi ia danighan kogham. Eghti ia bizitam damighti me atarti
ia me misoghan marki.’”
20 (Nguazir asizir kam, me uaghan kamaghin a dibori, “Refaimian
nguazim.” Gumazamizir maba fomiram an ike, ezi Amonia kamaghin
uaghan me dibora ghaze, me “Samsumia.”
21 Egha me uaghan Anakian min aghuigha ruari. Egha me bar
avirasemegha gavgaviba men iti. Ezi Ikiavira Itir God, bar moghira me
agivazi, Amonia nguazir kam inigha a gapia.
22 Kamaghira, Ikiavira Itir God, Ison adarazigh amizi, me datirighin Idomin
Mighsiabagh apiagha iti. Ikiavira Itir God, bar Horia agivazi, Idomia men
nguazim inigha a gapia.
23 Ezi Avia, men nguazim ongarir ekiamin ikegha ghua Gasan amadaghan
sautin tu. Ezi Kritia kamaghirama amigha Avian nguazim inigha a gapia.)
24 Ezi Moses ua kamaghin migia ghaze, “E Moap gitagha izima Ikiavira
Itir God, kamaghin migia ghaze, ‘Ia datirighin mangi Arnonin Fanem giregh
mangi. Eghti datirighin Amorian gumazim Sihon, a Hesbonin atrivim, ki a ko
an nguazim isi ian dafarim darigham.
25 Ki datirighin ikegh mangi ki nguibabar gumazamizibar amighti me bar
ian atiatigham. Egh me ian ziam baraghiva, egh akong bar atiatigham.’”

Israelia Atrivim Sihon dikabira (Diboboniba 21:21-30)

26 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “E Kedemotin gumazamiziba
puvatizir danganimin itir dughiamin, ki Hesbonin Atrivim Sihon, bagha
navir vamiran ikiasa akar aghuiba isa abuir gumazir mabagh anigha me
amangi.
27 Me ghua otivigha kamaghin a migei, ‘Ni en amamangatighti, e nin
nguazim abigh tuavimra mangam. En gumazamiziba raghiregh agharir
guvim o agharir kiriamin mangan kogham. E bighiratigh mangam.
28 Guizbangira, e pura dagheba ko dipaba inian kogham. Bar puvati. E
dagh ivezam. E pura uan suebar, nin nguazimin tizimra daru,
29 mangi Jordanin Fanem girigh anebigh nguazir Ikiavira Itir God, en God,
e daningasa mikemezimin otogham. Ni ti oraki, Ison ovavir borir Seirin
Mighsiabar itiba, ko Moapian gumazir Arin itiba, me kamaghira bar en
amamangatizi, e men nguazim abigha ize.’
30 “Ezi Atrivim Sihon uan kantri abigh mangan en amamangatizir puvati.
Ikiavira Itir God, en God, e datirighin apiaghav itir nguazir kam e a iniasa an
Atrivim Sihon gamizi, an navim gavgavizi, a en akam baraghan aghua.
31 “Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, ‘Ni oragh! Ki datirighin Atrivim
Sihon ko an nguaziba bar da isi ian dafarim darigham. Ia pura mangi da
inigh, egh dar apiagh.’
32 Ezi Sihon uan midorozir gumaziba ko, e misoghasa Jahasin nguibamin
boroghin otifi.

2:19: Jenesis 19:38

33 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, en God a isa e ganɨngizɨ e a dɨkabɨragha, a ko an otariba ko an adarazi sara bar me mɨsoghezɨ me bar ariaghire.
34 Ezɨ dughiar kamra, e an nguibaba bar da inigha, bar adagh asɨghasɨki. Egha men gumaziba ko, amiziba ko boriba sara mɨsoghezɨ me ariaghirezɨ, tav ua itir puvatɨ.
35 Ezɨ e uari bagha men bulmakauba ko men bizir nguibabar aven itiba bar da ini.
36 Ikiavɨra Itir God, en God, en amamangatɨzɨ, e Arnonɨn Danganir Zarimɨn mɨriamɨn aven itir nguibam Aroerɨn ikegha ghua Gileatɨn nguazimɨn otivigha men nguibar kaba bar dagh asɨghasɨki. E zuima, nguibar kaba avɨnizir dɨvazir tam e gamizɨ, e aven mangasa iburazir puvatɨ.
37 Dughiar kamɨn, e Amonian nguazim, ko Jabokɨn Fanemɨn boroghɨn itir danganiba, ko mɨghsɨaba itir danganibar aven itir nguibaba, ko danganir Ikiavɨra Itir God, en God, e mangasa en anogoroghezіba, e dar boroghɨn ghuzir puvatɨ.”

3

Israelia Atrivim Ok abɨra
(Dɨboboniba 21:31-35)

1 Egha Moses ua Israelia mɨgɨa ghaze, “Kantri Basan a notɨn amadaghan iti, ezɨ e datɨrɨghɨn an zuir tuavimɨn zuima, Basanɨn Atrivim Ok uan adarazi ko otivigha e mɨsoghasa izi. Me Edrein nguibamɨn boroghɨn kamaghɨn ami.
2 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, na mɨgɨa ghaze, ‘Nɨ an atiatingan markɨ. A ko an gumazamiziba ko, an nguazim, kɨ bar da isa ia ganigha gɨfa. Kamaghɨn amizɨ, ia dɨkavigh, arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gativagha an gari.’
3 “Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God, en God, Atrivim Ok ko an gumazamiziba en dafarim gatɨzɨ, e me mɨsoagharɨghizɨ me bar ariaghire. Men tav ua itir puvatɨ.
4 E dughiar kamɨn an nguibaba bar ada inigha, tam ataghizɨ a itir puvatɨ. Bar puvatɨ. Atrivim Ok, Basanɨn nguibar ekiamɨn ikia, egha Argopɨn danganim gatifa. Dughiar kam, e Argopɨn danganimɨn itir nguibar ekiar 60pla, e bar moghɨra ada ini.
5 Nguibar ekiar kaba, da avɨnizir dɨvaziba, da bar ekevegha mɨtemegha gavgafi. Ezɨ dɨvazibar tiar akaba bar gavgavizɨ, me ainɨn igugunibar da apɨri. Ezɨ nguibar dozir dɨvaziba puvatɨzir bar avɨriba, da Atrivim Okɨn nguazir asɨzibar iti.
6 E nguibaba bar dagh asɨghasigha, gumazamiziba ko boriba, bar me mɨsoghezɨ me ariaghire. Arazir e Hesbonɨn Atrivim Sihon, gamizimra, e me gami.
7 Egha men bulmakauba ko, nguibabar biziba bar, e uari bagha da ini.
8 “E dughiar kamɨn, arazir kamra, e Amorian Atrivir kamning, Sihon ko Ok, e aningɨn nguaziba bar da ini. Nguazir kaba, da Jordanɨn Fanemɨn aruem anadi naghɨn iti. Da sautɨn amadaghan Arnonɨn Fanemɨn ikegha ghua notɨn amadaghan Hermonɨn Mɨghsɨamɨn tu.
9 Ezɨ Saidonia, Hermonɨn Mɨghsɨam ziar kam a garɨsi, ‘Sirion.’ Ezɨ Amoria, ziar kam a garɨgha ghaze, ‘Senir.’
10 E mɨghsɨabar orazibar itir danganir zaribar itir nguibaba bar ada isava, Gileatɨn nguaziba ko Basanɨn nguaziba isa ghua Saleka ko Edrein nguibamningɨn tu. Nguibar kaba, da bar Atrivim Okɨn nguazimɨn itima e bar moghɨram ada ini.”

3:1: Dɨboboniba 21:33-35

11 (Atrivim Ok, a Refaimbar atrivir abuananam. An aremeghti an
eghuamin boksiam, me dagiamin an ingari. Boksiar kamin ruarim, a 4 mitan
tuzi, an arozim, 2 mitan tu. Dagiar boksiar kam, an Amon kantrin Raban
nguibamin ikiavira iti.)*

Ruben Ko Gatin anabamningin adarasi, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin apia
(Diboboniba 32:1-14)

12 Moses kamaghin Israelia migia ghaze, "E nguibar kaba inigha givagha, ki
nguazir kabar maba Ruben ko Gatin anabamningin adarazigh aningi. Men
nguazim, Arnonin Fanemin boroghin itir nguibam Aroer, a nguazir notin
amadaghan itim. Egha uaghan ki Gileatin itir mighsiaba itir danganimin
nguazir akuar mam ko an nguibaba me ganingi.
13 Egha ki Gileatin nguazir akuar igharazim ko Basanin nguazim bar a
isa Manasen anabar me tuirazimningin mam ganingi. Atrivim Ok faragha
Basanin nguazim gativagha an gari. Danganir kam, me ziam Argop a garisi.
An aven itir nguibaba, ki bar da isa Manasen adarazigh aningi. Me fomira
Basan migia ghaze, a Refaimian nguazim.
14 "Ezi Jair, a Manasen adarazir gumazir mam. A gin Argopin danganim
bar moghiram a ini, nguazir kam me ziam Basan a garisi. Nguazir kam
ghua Gesur ko Makan nguazimin mitaghniamin tu. A uabi uan ziam nguibar
kabagh ariki. Kamaghin amizi, gumazamiziba nguibar kabav giavira ikia iza
datirighin ghaze, kar Jairin nguibaba.
15 "Makiria, me Manasen anabamin marasi, ezi Gileatin nguazim, ki a isa
me ganingi.
16 Ezi Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, ki Gileatin ikegha ghua
Arnonin Fanemin tuzir nguazim isa me ganingi. Men mitaghniam sautin
ikegha ghua Arnonin Faner torimra tu. Ezi men nguazir aruem anadi naghin
itimin mitaghniam ghua Jabokin Fanemin tu. Ezi Jabokin Fanem, an Amonin
kantrin mitaghniam.
17 Ezi men mitaghniar aruem uaghiri naghin itim, a Jordanin Fanemin
tu. Men mitaghniam notin amadaghan Galilin Dipar Akaremin ikegha ghua,
Amangsizim Itir Dipamin sautin amadaghan tu. Kar Amangsizim Itir Dipar
Akarer aruem anadi naghin, Pisgan Mighsiamin boroghin itir nguazim.
18 "Egha ki dughiar kamra, kamaghin me migia ghaze, 'Ikiavira Itir God, en
God, Jordanin Fanemin itir nguazir aruem anadi naghin itim isa ia ganingi,
eghti ia a dapiam. Datirighin ian midorozir gumaziba uan midorozir biziba
inigh. Eghti ia me amadaghti, me uan Israelian namakabar faragh Jordanin
Fanem giregh anebigh mangi, men akuraghti me nguaziba iniam.
19 Eghti ian amuiba ko boriba nguibar ekiar ki ia ganingizimin ia mizuam
iki. Ki fo ian bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme, da uaghan ian nguibar
ekiamin ia mizuam iki.
20 Ia mangi uan namakabar akurvagh mangiti, dughiar me nguazir
Ikiavira Itir God, en God me daningasa mikemezim iniamim otogham.
Kar, aruem uaghiri naghin amadaghan Jordanin Fanemin itir nguazim.
Ia me ataghiraghan marki, egh me ko iki mangi dughiar Ikiavira Itir God
me damuti, me deravirama uan nguazim dapiagh an avughsam, mati ia

---

* **3:11:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati. Gumazir maba kamaghin akam giragha an osiri, "An dakozim, me ainin an ingari. Dakozir kamin ruarim, a 4 mitan ghu." Ezi vezin kamin akar abuananam, akar kam, "boksiar kam ikiavira ikia iti," a dughiar e datirighin itim migeir puvati. A dughiar Moses akinafarim kam osirizim migei. **3:18:** Josua 1:12-15

uan nguazimɨn apiazɨ mokɨn. Egh ia gɨn, uamategh uan nguazir kɨ ia ganɨngizimɨn mangɨ.'

21 "Egha kɨ gɨn kamaghɨn Josua mɨgɨa ghaze, 'Ikiavɨra Itir God en God, Atrivim Ok ko Atrivim Sihon gamizir biziba nɨ dar ganigha gɨfa. God kamaghɨra atrivir igharazir ia mɨsogh men nguaziba inamibar amuam.

22 Ikiavɨra Itir God, en God, a uabɨ ia bagh me ko mɨsoghɨva ian akurvagham. Kamaghɨn, ia men atiatingan markɨ.'"

God, kantri Kenanɨn mangasa Mosesɨn amamangatɨzir puvatɨ

23 Egha Moses kamaghɨn mɨgɨa ghaze, "Dughiar kamɨn kɨ Ikiavɨra Itir God, pamten a ko mɨgɨa ghaze,

24 'O Ikiavɨra Itir God, nan Ekiam, kɨ fo, nɨ bizir ekiar nɨ damuamiba, nɨ dar otevir muziariba nan akakasi, kɨ nɨn ingangarir gumazim. Ua godɨn igharazitam overiam ko nguazimɨn itir puvatɨ, egh a bizir ekiar nɨ amigha gɨvazir kabar amuan kogham.

25 Kɨ nɨn azai, nɨ nan amamangatɨghtɨ, kɨ mangɨ Jordanɨn Fanem gɨrɨgh vongɨn mangɨ, egh nguazir aghuir kamɨn ganɨva mɨghsɨaba itir danganir aghuibar ganɨva, uaghan Lebanonɨn itir mɨghsɨamɨn ganam.'

26 "Ezɨ puvatɨ. Ian osɨmtɨzim bangɨn, Ikiavɨra Itir God, nan atara egha uan kuarim dukuagha ikia ghaze, 'Nɨ uan akam dukuagh, egh bizir kam bagh nan azangan markɨ.

27 Nɨ mangɨ Pisgan Mɨghsɨam bar an ghuamɨn ghuavanabogh, vongɨn notɨn amadaghan ganɨva, saut amadaghan ganɨva, aruem anadi naghɨn ganɨva, aruem ghuaghiri naghɨn gan. Nɨ Jordanɨn Fanem abigh vongɨn mangɨgh nguazir kamɨn mangɨghan kogham. Bar puvatɨgham. Kamaghɨn amizɨ, nɨ deraghvɨra danganir kabar gan.

28 Josua uabɨ gumazamiziba inigh fanem abigh vongɨn mangam, eghtɨ me nguazir nɨ datɨrɨghɨn garir kam inigh a dapiam. Kamaghɨn amizɨ, nɨ bar deraghvɨra Josuan sure damu, egh gavgavim an nɨghnɨzim danɨngigh.'

29 "Ezɨ dughiar kamɨn e Betpeorɨn nguibamɨn boroghɨn danganir zarimɨn iti."

Moses, Israelia mɨgɨa ghaze, me Godɨn Arazibar gɨn mangɨ

4

(Sapta 4--11)

Moses, Godɨn Akar Gavgavibar gɨn mangasa Israelia mɨkeme

1 Ezɨ Moses kamaghɨn Israelia mɨgei, "O Israelia, kɨ datɨrɨghɨn ia ganɨdir arazir God ifongezir kaba ko bizir a damuasa ia mɨkemezir kaba, ia bar deravɨra dar gɨn mangɨ. Ikiavɨra Itir God, a ian inazir afeziabar God, a nguazir kam isa ia ganɨdi. Ia nguazir kamɨn mangɨ a dapiagh deraghvɨra ikiasa a ifonge, kamaghɨn amizɨ, ia an arazibar suigh gavgavigh dar gɨn mangɨ.

2 Kɨ ia ganɨdir Akar Gavgavir kaba, da guizbangɨra Ikiavɨra Itir God, en Godɨn Akar Gavgaviba, ezɨ ia uam akar igharazitam dagh isɨn darɨghan markɨ. Egh ia an anɨngizir akar otevitam anengaran markɨ. Ia Akar Gavgavir kaba bar dar gɨn mangɨ.

3:23: Dɨboboniba 27:12-14; Godɨn Araziba 32:48-52 **4:2:** Akar Mogomem 22:18-19

3 Ia uari Ikiavira Itir God Peorin Mighsiamin amizir bizir kamin ganigha gifa. Gumazamizir avirim danganir kamin ikia asem Balin ziam fema, bizir
kam bangin God ian tongin bar me gasighasiki.
4 Ezi ia Ikiavira Itir God, ian God, an gin zuir adarazira, ia datirighin ikia
kati.
5 "Ikiavira Itir God, nan God, na mikemezir arazir a ifongeziba ko bizir a
damuasa ia mikemeziba, ki dar ian sure gami. Ia datirighin mangi nguazir
kam inigh a dapiagh, egh bar dar gin mangi.
6 Ia bar guizbangira adar gin mangiti, ikizir igharazibar gumazamiziba
kamaghin fogh suam, ia nighnizir aghuiba ikia egha fofozir aviriba iti. Ia
nan arazir ki ifongezir kabav kimti, gumazamiziba da baragh kamaghin
mikimam, 'Gumazamizir ikizir gavgavir kamin itiba, me fofozim ikia egha
bizibagh nighnigha deragha dagh ami.'
7 "Ia ikizir igharazibagh nighnigh, me purama ekevegha gavgafi, ezi men
asetam men boroghira itir puvati. Ezi Ikiavira Itir God, en God, e an deir
dughiabar, a bar en boroghira ikia en akurvasi.
8 Ki datirighin ian sure gamizir arazir kaba, da arazir God ifongeziba
ko bizir a damuasa e mikemeziba bar deragha voroghira zui. Ezi ikizir
igharazibar gumazamiziba, men araziba ko bizir me amiba, en Arazir
aghuibar min zuir puvati.
9 Ia nguazir kamin itir dughiam, ia uari bagh deraghvira gan, egh bizir
ganigha givaziba ia zurara dughiabar da bakinighnighan marki. Bar
markiam. Ia dar uan boriba ko ovavir boribagh eghan mangivira iki.
10 Ia Sainain Mighsiamin, Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin tuivigha
ikezir dughiam ginighnigh. Dughiar kamin a na migia ghaze, 'Ni gumaza-
miziba bar men diaghti me izi uari akufagh. Eghti ki uan akamin men
sure damuti, me nguazir kamin ikiamin dughiamin, me nan atiating nan
apengara ikiam. Egh me uaghan uan boribar sure damuti, me uaghan nan
apengan ikiam.'
11 "God mikemegha givazi, ia mighsiamin boroghin ghuegha, an apengan
zarimin tuivighav ikia gari, mighsiam isia avivzariaba bigha pin ghuavanaga
overiamin suighasava amima, ghuariar bar pizim mighsiam avara.
12 Ezi Ikiavira Itir God avir kamin aven ikia ia migeima, ia an akaba
barasi. Egha ia gumazitamin nedazimin garir puvatigha pura migirigiar
kinim barasi.
13 A dughiar kamin uan Akar Dikirizir Gavgavibar gun ia mikemegha dar
gin mangasa ia migei. Egha a dagiar akuar pumuningin Akar Gavgavir kaba
osiri. Kar, an Akar Gavgavir 10pla.
14 Egha Ikiavira Itir God, uaghan arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia
mikemeziba, a ian sure damuasa Akar Gavgavimin na mikeme. Ia nguazir
datirighin iniamin kam, ia a dapiagh egh dar gin mangi."

Israelia asebar gin mangan kogham

15 Moses ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin avimin
aven otogha migeir dughiamin, ia gumazitamin nedazimin garir puvati, ia
pura tiarir kinim barasi. Kamaghin, ia deragh uari bagh ganiva,
16-18 egh asetamin marvir guatamin ingaran marki. Ia kamaghin
damighiva, arazir kuratam damigham. Ia marvir guar kaba akiran marki,
gumazim o amizim, asiziba, kuaraziba, kuruziba, osiriba, egh ia marvir guar
kabar amighti da ian godbar min ikiam.

4:3: Diboboniba 25:1-9 **4:11:** Ua Me Ini 19:16-18; Hibru 12:18-19 **4:13:** Ua Me Ini 31:18; 34:28; Godin Araziba 9:10 **4:14:** Ua Me Ini 21:1 **4:16-18:** Ua Me Ini 20:4; Ofa Gami 26:1; Godin Araziba 5:8; 27:15; Rom 1:23

19 Ia ti overiamin itir bizir kabar gari, aruem, iakinim ko mikoveziba. Ia
uari bagh ganigh, bizir kaba ian navir averiabagh ekuti, ia teviba apir dar
ziaba fam. Ikiavira Itir God, ian God, ikizir igharazibar amamangatizi me
bizir kabar ziaba fe. Eghti ia kamaghin damuan kogham.
20 Ezi ian Ikiavira Itir God, Isipin kantrin ia inigha ian akua ize. Mati
gumazim avir bar puvira isimin aven uan borim inizi moghin, kamaghira
a ia inigha izegha ia gamizi, ia an gumazamizibaram otifi, mati ia datirighin
iti mokin.
21 Ia bangin, Ikiavira Itir God, a nan aningaghe. Egha kamaghin a pamten
na migia ghaze, ki Jordanin Fanem abigh mangi nguazir aghuir kamin aven
mangan kogham. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian God datirighin ia
daningam.
22 Ki Jordanin Fanem abigh vongin mangighan kogham. Puvatigham. Ki
danganir kamnaghira ikiva ovegham. Eghti ia fanem girigh vongin mangi
nguazir aghuir kam iniam.
23 Ia deraghvira uari bagh gan, egh Akar Dikirizir Gavgavir Ikiavira Itir
God, ian God ia koma amizir kam bakinighnighan marki. Ia an akabar gin
mangi egh uari bagh asebar marvir guabar ingaran marki.
24 Ikiavira Itir God, ian God, a uabira guizbangira God. A ian amaman-
gatighti, ia asetamin ziam fan kogham. God avir bar puvira isimin min iti,
egh uan apanibar atar men isigham. Kamaghin amizi, ia kamaghin damuan
marki.
25 "Egh ia gin nguazir kam dughiar ruarimin an ikivira iki, egh boriba batiti
ian ovavir borir gin otivamiba, bizitabar nedazibar min marvir guatabar
ingaran marki. Ia kamaghin damu arazir kuram damigham. Arazir kam
Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin derazir puvati, egha a gami a bar
aningaghe.
26 Ia oragh, ki datirighin overiam ko nguazimin diazi, aning orazi ki akar
gavgavir kamin ia migei. Ia Godin akam batogh egh deravira uari bagh gan.
God bar zuamira nguazir kamin ia batuegham. Ia Jordanin Fanemin vongin
nguazir ia datirighin iniamin kam, ia dughiar ruarimin an ikeghan kogham.
Puvatigham. Ia bar moghirama arimighiregham.
27 Egh Ikiavira Itir God, ia aghamsighti ia tintinibar mangi kantrin igharaz-
ibar ikiam, egh ian gumazamizir avirim arimighireghti vabara ikiam.
28 Egh ia kantrin kabar iki marvir guar gumaziba temeba ko dagiabar
ingarizibar ziaba fam. Nedazir kaba, bizibar garir puvatigha, biziba barazir
puvatigha, apir puvatigha, bizibar mughuriaba barazir puvati.
29 Egh ia dughiar kamin ua Ikiavira Itir God, ian God bagh izisi navim
dikavam. Ia uan navir averiam ko duamin aven a burisi bar gavgavigh, a
batogh bar an boroghira izam.
30 Egh ia osimtizir ekiam ikiti, bizir kurar kaba ia bativti, ia navibagh iragh
uamategh Ikiavira Itir God, ian God bagh mangi an akamin gin mangam.
31 Ikiavira Itir God, ian God, a Godin apangkuvim itim. Kamaghin amizi, a
pura ia ataghiragh ia gasighasighan kogham. Egh an Akar Dikirizir Gavgavir
a uabi ian inazir afeziaba ko amizir kam gin amadaghan kogham.

32 "Ia, dughiar fomira ikegha izibagh nighnigh. Bar fomira, amebam tighar
ia batamin dughiam, o dughiar God faraghavira gumazimin ingarizimin
ikegha iza datirighin, ia faragha zuir dughiaba bar dagh nighnigh. Ia ti,

---

4:20: Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 7:6; 14:2; 26:18; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9 **4:21:** Diboboniba 20:12
4:24: Hibru 12:29 **4:27:** Godin Araziba 28:36 **4:29:** Jeremaia 29:13

nguazir kamin oteviba bar dar mangi deravira gan, bizir ekiar kamagh
garitam otozi, e a baraghiz, o pu? Bar puvati.
33 Gumazamizir igharazitaba, ti God barazi, an avimin aven ikia mikeme?
Puvati. Ia ikia a barazi a migei, ezi ia ariaghirezir puvati.
34 Ikiavira Itir God, ian God, Isipin kantrin ia inigha egha ian akua iza
ia gamizi, ia an gumazamizibar otifi. Egha ian damazimin a uan gavgavir
ekiamin ingangarir ekiar aviribagh ami. An arimariar ekiar aviribagh
amizi, da Isipin kantrin otivizi, a puv me misuaghariki. Egha a mirakel-
bagh amuava, bizir igharagha garir ekiar Isipia damuti me bar puviram
atiatingamin aviribagh ami. Ti godin ifavarir igharazi tam, bizir an amizir
kamagh garir tabar amigham, o? Bar puvatigham.
35 Ikiavira Itir God, ian God, bizir kaba ian akakasi, eghti ia fogh suam, a
uabira God. Ezi ua godin igharazitam itir puvati. Bar puvati.
36 God ian sure damuasa, kamaghin a ia gamizi, an akam overiamin ikegha
izaghiri ia a baregha gifa. Egha nguazimin ia an avir angazangarir ekiamin
gari, ezi an avimin aven ikia egha ia ko migei.
37 A bar moghira ian inazir afeziabagh ifonge, egha ia ginabazi ia bar an
gumazamizibara. Kamaghin amizi, a uan gavgavir ekiamin Isipin kantrin ia
inigha ize.
38 A ia inigha iza ikizir gavgavir ekiaba itiba batoke, men gavgaviba bar ian
gavgavibagh afira. A nguazir kam ia daningasa kamaghin amua ia inigha iza
nguazir ia datirighin itir kam ia ganingi.
39 Ezi datirighin ia bizir kam ginighnigh mamaghira iki. Ikiavira Itir God, an
overiam ko nguazimin God. Ezi ua godin igharazitam ua itir pu. Bar puvati.
40 Ia an arazir a ifongeziba ko an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeiba, ia
bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuva, uan ovavir boriba ko deraghvira
ikiam. Eghti a deravira ian akurvagh ia ko mangiti, ia nguazir Ikiavira Itir
God, en God, datirighin ia ganidir kam, ia dughiar ruarimin an ikiam. Eghti
nguazir kam a ian nguazimin min iki kamaghira ikiam.”

Moses mongamin nguibar ekiaba amisefe

41 Egha gin Moses Jordanin Fanemin aruem anadi naghin nguibar ekiar
3pla amisefe.
42 Nguibar ekiar kaba bizir kam bagh ikiam. Gumazitam atamakuigh an
apanim gamir puvatizir gumazim misueghti an aremeghti, gumazir kam
ari mangi nguibar ekiar katamin mangiti, gumazitam an ovevem ikaragh a
misueghti an aremeghan kogham.
43 Nguibar ekiar kabar kara: Beser, a Rubenin anabamin mogomer
nguibam, a gumazamiziba puvatizir danganimin ikia danganir zarimin iti.
Ramot, a Gatin anabamin mogomer nguibam, a Gileatin danganimin iti.
Ezi igharazim a Golan, a Manasen anabamin mogomer nguibam, a Basan
nguazimin iti.

Israelia inizir nguazimin eghaghanir otevim

44 Moses Godin Araziba Israelia ganidi.
45-46 Me Isipin kantri ategha iza aruem anadi naghin Jordanin Fanemin,
Betpeorin nguibamin boroghin danganir zarimin iti. Dughiar kamin, Moses,
akaba ko arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa me mikemeziba, me
ganidi. Danganir kam, Amorian Atrivim Sihon, an nguazimin iti. A fomira
nguibar ekiam Hesbonin aperagha nguazir kamin gari. Ezi dughiar Moses
Israelia ko Isip ategha izimin, me a misogha anebini.

4:35: Mak 12:32 **4:41:** Josua 20:8-9

47 Egha me an nguazim gapia, egha uaghan Basanin Atrivim Okin nguazim
ini. Amorian atrivir kamning, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti.
48 Israelia inigha givazir nguazir kamin mitaghniam, an Arnonin Fanemin
boroghin nguibar ekiam Aroerin ikegha ghua Sirionin Mighsiamin tu, an ziar
igharazim, Hermonin Mighsiam.
49 Egha me uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguaz-
iba bar da inigha, ghua Amangsizim Itir Dipar Akaremin ghua Pisgan
Mighsiamin tu.

5

Godin 10plan Akar Gavgaviba
(Ua Me Ini 20:1-17)

1 Moses Israelian gumazamiziba bar men diazi me iza a ko uari akuvazi, a
me migia ghaze:

O Israelia, arazir God ifongezir ki datirighin ia daningamiba ko bizir God
damuasa ia mikemezir kaba, ia da baragh. Ia deragh da baregh dagh fogh,
egh dar gin mangi.
2 Ikiavira Itir God, en God, a Sainain Mighsiamin boroghin e ko Akar
Dikirizir Gavgavim akiri.
3 Ikiavira Itir God, en inazir afeziaba, me baghavira nighnigha Akar
Dikirizir Gavgavir kam gamizir pu. Puvati, e datirighin itir darazi sara a bar,
e bagha Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.
4 Ikiavira Itir God uabi, mighsiamin avimin aven ikia egha ian gara ia ko
migei.
5 (Dughiar kamin, ia avimin atiatigha mighsiamin ghuav anangan ibura.
Ezi kamaghin, ki ia ko Ikiavira Itir Godin tizimin abuir gumazimin min ikia,
an akaba baragha dar gun ia migei.) A kamaghin ia mikeme:

6 Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Kirara Isipin kantrin ia inigha
ian akua azenan ize. Kar danganir ia ingangarir gumazamizir kinibar
ikezim.

7 Ia bar narara gin mangi nan ziamra fam. Egh ia asetamin gin mangan bar
marki.

8 Ia uari bagh marvir guatamin ingaran marki. Ia overiamin itir bizitam,
ko nguazimin itir bizitam ko dipamin aven itir biziba, ia bizir kabar gan,
dar min marvir guatamin ingaran marki.
9 Ia asetam ko marvir guatam bagh iteviba apirива an ziam fan marki.
Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. Egh godin ifavaritamin ama-
mangatighti, a nan danganim inian kogham. Bar puvati. Gumazamizir nan
aghuaziba, me osimtizim iti, ezi ki ivezir kuram me ko men ikizim daning
mangivira ikiti, men ikizimin igiar boriba ko aziziba otivigham.
10 Ezi gumazamizir bar na gifongeziba, me nan Akar Gavgavibar gin zui. Ki
bar ian ovavir boriba men apangkuvigh kamaghira iki mangi, men 1,000in
ovavir borir gin izamiba otivam.

11 Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia puram a diponan marki.
Guizbangira, gumazamizir pura nan ziam diboriba, Ikiavira Itir God

5:8: Ofa Gami 26:1; Godin Araziba 4:15-18; 27:15 **5:9:** Ua Me Ini 34:6-7; Diboboniba 14:18; Godin Araziba 7:9-10 **5:11:** Ofa Gami 19:12

kamaghin me mikiman kogham, pura bizim, me osimtiziba pu. Bar
puvati, a ivezir kuram me daningam.

12 Ikiavira Itir God, ia mikemezi moghin, ia Sabatin dughiam deragh a
ginighnigh mikim suam, a dughiar ki ua bagha inabazimra ikiam.
13 Ia wighin vamira, 6plan aruebar aven ingangariba bar dar amuam.
14 Ezi namba 7 dughiam, kar Ikiavira Itir God, ian Godin dughiamra. Kar
dughiar ia avughsamim. Egh Sabatin dughiam, ia bar ingangaribar amuan
marki. Ia uan otariba ko, guiviba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba,
asiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir iza ian nguibamin itiba, ia bar
ingangaribar amuan kogham. Ian ingangarir gumaziba, ko amiziba, me
uaghan ia ko avughsi.
15 Ia Isipin kantrin ingangarir gumazir kinibar min itima, ki Ikiavira Itir
God, ian God, uan gavgavir ekiam akagha ia inigha azenan ize. Kamaghin
amizi, avughsazir dughiar kamin akam, ia deravirama an gin mangasa, God
an gun ia migei.

16 Egh ia vaghvagh uan afeziam ko amebamin apengan iki, men akabar gin
mangi, mati Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezi mokin. Ia kamaghin
damuva, nguazir ki datirighin ia ganidir kam, ia an ingangaribar amuti
da bar deraviram otivti, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam, kar
nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidim.

17 Ia gumazamizir igharazibav soghti me arimighiran marki.

18 Ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki.

19 Ia biziba okiman marki.

20 Ia ifavarir akabav kimiva gumazamizir igharazitamin ziam
gasighasighan marki.

21 Ia gumazir igharazitamin amuim bagh navim dikavan marki. Egh an
ingangarir gumazim, ingangarir amizim, ko dipenim ko nguazim, ko
bulmakau, donki, ko an bizir igharaziba bar, da bagh navim dikavan
marki.

22 Egha Moses gumazamizibav gia ghaze, “Ia mighsiamin boroghin uari
akuvazir dughiam, Ikiavira Itir God, avimin aven ikia, egha ghuariar pizir
ekiamin aven iti. A tiarir arozimin migia, egha Akar kaba isa ia ganingi. Egha
a ua dagh isin akar igharazitaba ia ganingizir puvati. A gin Akar Gavgavir
kaba isa dagiar akuar pumuningin da osirigha na ganingi.”

Gumazamiziba atiati
(Ua Me Ini 20:18-21)

23 Egha Moses ua kamaghin migei, “Avim isia mighsiam bar anevarazi, ia
tiarir mam barazi a mitatemin aven ikia migei. Ezi ian anababar gumazir
dapaniba ko ian gumazir aruaba na bagha iza na migei,

5:12: Ua Me Ini 16:23-30; 31:12-14 **5:13:** Ua Me Ini 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3 **5:16:** Godin Araziba 27:16; Matyu 15:4; 19:19; Mak 7:10; 10:19; Luk 18:20; Efesus 6:2-3 **5:17:** Jenesis 9:6; Ofa Gami 24:17; Matyu 5:21; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **5:18:** Ofa Gami 20:10; Matyu 5:27; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **5:19:** Ofa Gami 19:11; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9 **5:20:** Ua Me Ini 23:1; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20 **5:21:** Rom 7:7; 13:9 **5:22:** Hibru 12:18-19

24 ‘Ikiavɨra Itir God, en God, uan gavgavir ekiam ko angazangarim en
akagha avimɨn aven ikia e mɨgei. Ezɨ e datɨrɨghɨn fo, dughiar mabar God
gumazim ko mɨkɨmtɨ an aremeghan kogham, an angamɨra ikɨvɨra ikiam.
25 E bizir tizim bagh datɨrɨghɨn ovengam? Avir ekiar kam ti e
gasɨghasigham. E ti Ikiavɨra Itir God baraghtɨ an e mɨkɨmtɨ, e arɨghiregham.
26 Nguazir kamɨn gumazitam ti Ikiavɨra Itir Godɨn tiarim barazi an avimɨn
aven ikia mɨkemezɨ, an angamɨra en mɨn ikiavɨra ikez ti?
27 E kamaghɨn nɨghnɨsi, Moses nɨrara ua roghɨra mangɨ, egh akar Ikiavɨra
Itir God, en God, mɨkɨmamiba na da baregh ua izɨv e mɨkɨm. Eghtɨ e da baregh
dar gɨn mangam.’
28 “Ezɨ Ikiavɨra Itir God, ian akar kaba baregha kamaghɨn na mɨgei, ‘Kɨ
gumazamizibar akaba barazi da dera.
29 Nan ifongiam, me zurara nɨghnɨzir kamra ikɨ nan apengan ikɨ zurara
nan Akar Gavgavibar gɨn mangɨ. Eghtɨ men ingangariba deraghtɨ, men
ovavir boriba, zurara deraghvɨra ikiam.
30 Kamaghɨn amizɨ, nɨ mangɨ me mɨkɨmtɨ, me uamategh uan purirpenibar
mangɨ.
31 Eghtɨ Moses, nɨ kagh na ko ikɨtɨ, kɨ uan Akar Gavgaviba ko arazir kɨ
ifongeziba ko bizir kɨ damuasa me mɨkɨmamiba isɨ, nɨ danɨngam. Eghtɨ
nɨ deraghvɨra men sure damutɨ, me nguazir kɨ me danɨngamimɨn ikɨva
deraghvɨra dar gɨn mangɨ.’ ”
32 Egha Moses Israelia mɨgɨa ghaze, “Ikiavɨra Itir God, en God, e ganɨngizir
akaba ko arazir kaba, ia deravɨra uari bagh ganɨva, egh dar gɨn mangɨ. Ia
ighuigh agharir guvim o agharir kɨriamɨn mangan markɨ.
33 Ia tuavir Ikiavɨra Itir God, ian God, ian akazir kamra bar deraghvɨra
an gɨn mangɨtɨ, bizir ia amiba bar deraghvɨram otivam. Eghtɨ ia dughiar
ruarimɨn nguazir ia datɨrɨghɨn iniamin kamɨn ikiam.”

6

Godɨn Akar Gavgavir bar ekiar faraghavɨra zuim

1 Egha Moses ua kamaghɨn mɨgei, “Kar Ikiavɨra Itir God, en God, ian sure
damuasa na mɨkemezir Akar Gavgaviba, arazir God ifongeziba ko bizir a
damuasa ia mɨkemeziba. Ia mangɨ nguazir ia datɨrɨghɨn iniamim dapiagh,
egh akar kaba bar dar gɨn mangɨ.
2 Ikiavɨra Itir God kamaghsua ifonge, ia ko ian boriba ko men borir men
gɨn otivamiba, ia angamɨra itir dughiamɨn, Ikiavɨra Itir Godɨn atiating, arazir
a ifongeziba ko an Akar Gavgavir a ia ganɨdiba, ia dar gɨn mangɨvɨra ikɨ. Ia
kamaghɨn damuva, ia dughiar ruarimɨn nguazir kamɨn ikiam.
3 O Israelia, ia oragh! Ia deraghvɨra ikɨsɨ, ia akar kaba baregh, egh der-
aghvɨra dar gɨn mangɨ. Ia kamaghɨn damu, egh ia nguazir aghuimɨn ikiam,
nguazir kam a bar dera, ezɨ biziba bar an ikiava deravɨram aghui. Egh ia bar
avɨrasemegh bar gavgavightɨ, ingangarir ia damuamiba, da deraghvɨram
otivam, mati Ikiavɨra Itir God, ian inazir afeziabar God, ia mɨkemezɨ mokɨn.
4-5 “O Israelia, ia deravɨram oragh. Ikiavɨra Itir God, a bar uabɨra en God.
Eghtɨ ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan gavgaviba sara bar a
gifongegh.
6 Kɨ ia ganɨdir akar kaba, ia da isɨ uan navir averiabar arigh, egh dagh
nɨghnɨghvɨra ikɨ.

6:4-5: Matyu 22:37; Mak 12:29; 12:30; Luk 10:27 **6:6:** Godɨn Araziba 11:18-20

7 Egh dughiar ia uan boriba ko dipenimin ikia avughsiba, ko dughiar ia
me ko tuavibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir dughiaba, ko dughiar ia
misiabar dikaviba, ia zurara akar kaba dar men sure damuvira iki.
8 Egh akar kaba akinafarimin ada osirigh, da isi uan agharibar arigh da
uan guabagh ikegh, egh da gin amangan marki.
9 Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar akiniba, ko nguibaba avinizir
divazibar tiar akabar da osirigh."

Israelia Godin akaba bar adar gin mangam

10 Egha Moses kamaghin migei "Ikiavira Itir God, en God, en inazir afezi-
aba, Abraham, Aisak, Jekop, ko akam akirigha ghaze, A nguazitam isi ia
daningam. Nguazir kam, nguibar ekiar aghuiba an iti. Nguibar ekiar kaba,
ia uari dar ingarizir puvati.
11 Eghti bizir aghuir aviriba ian dipenibagh izevegham. Bizir kaba ia
fomira da isa uan dipenibagh arighizir puvati. Eghti mozir dipar ia fomira
kuizir puvatiziba ikiti, wainin azeniba ko olivin azenir ia ingarava oparizir
puvatiziba ikiam. Eghti ia an aven iki damasa ifongezir daghebar ami bar
izevegham.
12 Egh, ia deraghvira uari bagh gan. Ia fo, ia Isipin kantrin ikia pura
ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God ia inigha ian akuava
azenan ize. Eghti ia a gin amangan marki.
13 Ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengara iki an ziamra fam.
Egh ia uan akaba gavgavim dar aningsi, an ziamra dipon akar dikirizim
damu.
14 Egh ian boroghin itir gumazamizibar aseba, ia dar ziaba fan marki.
15 Ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God, ian God, ia ko iti, ezi gumazamiziba
asebar gin zuima, Godin navim me bagha bar ikufi. Eghti ia asebar ziaba fiti,
Ikiavira Itir God ian atar, mati avim bizibar isia da gevi moghin, ia agivaghti,
ia ua nguazir kamin ikian kogham.
16 "Egh ia uan Ikiavira Itir God, en God, an araziba tuisigh a gifoghsi an
gavgavim bagh azangan marki, mati ia Masan danganimin amizi mokin.
17 Ia Ikiavira Itir God, ian God, mikemezir Akar Gavgaviba, ko akar a ia
ganingiziba, ko arazir a ifongeziba, ia dar gin mangasa, a ia migia ghaze, ia
guizbangira bar adar gin mangi.
18 Ia arazir aghuir Ikiavira Itir Godin damazimin deraziba, ia dar amu,
eghti bizir ia damuamiba bar deraghviram otivam. Eghti nguazir aghuir
Ikiavira Itir God ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizir kam, ia
an aven mangi a iniam.
19 Eghti Ikiavira Itir God ia koma akam akirizi moghira, ia uan apanibav
sogh me batuegham.
20 "Dughiar gin izamimin, ian boriba izi kamaghin ian azangam, 'Ikiavira
Itir God, en God, akar ia ganingizir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko bizir a
damuasa ia mikemezir kaba, dar mingarim manmakin? Ia ti fo?'
21 Eghti ia kamaghin me mikim, 'E Isipin kantrin atrivimin ingangarir
gumazir kinibar itima, Ikiavira Itir God, uabi uan gavgavimin uam e ini.
22 E bar guizbangira, uari uan damazibar garima, a mirakelin igharagha
gariba ko digavir kuram gamir arazaraziba, Isipia ko, men atrivim ko, an
gumazir ekiaba, me gami.
23 Egha a Isipin kantrin e inigha azenan ize, eghti a en inazir afeziaba ko
akam akirizir nguazim e daningisi, e inigh mangi e daningam.

6:10: Jenesis 12:7; 26:3; 28:13 **6:13:** Matyu 4:10; Luk 4:8 **6:16:** Ua Me Ini 17:1-7; Matyu 4:7; Luk 4:12

24 Ikiavira Itir God, en God, arazir a ifongezir kabar gin mangasa e mikeme,
eghti e an atiating an apengara ikiam. E kamaghin damuti, a en kantrin
aven deraghviram e geghuv en ganti, e deraghvira ikiam, mati e datirighin
iti mokin.
25 Egh e Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God, en Godin damazimin dar gin
mangiti, God, e mikemezi moghin, a kamaghin mikim suam, e an damazimin
dera.’ ”

7

Israelia, kar God ua baghavira misevezir ikizim
(Ua Me Ini 34:11-16)

1 Moses ua kamaghin Israelia migei:
“Ikiavira Itir God, en God, e inigh nguazir e ikiamin kamin mangisi, a
nguazir kamin itir ikizir aviriba batuegh ia inigh izam. Ia mangi nguazir
kam inisi an aven mangiti, a ian faragh mangi, 7plan ikizir gavgaviba
me batuegham. Men gavgaviba ko gumazamizibar dibobonim bar, ian
gavgaviba ko dibobonim gafira. Ikizir kabar kara, Hitia, Girgasia, Amoria,
Kenania, Peresia, Hivia, ko Jebusia.
2 Eghti Ikiavira Itir God, en God, me isi ian dafarim datighti, ia bar me
misoghti me bar arimighiregh. Egh ia men apangkuv me ko akar dikirizir
gavgavitam damuan bar marki.
3 Egh ia me ko guiviba ikarvaghsi akam akiran marki. Ia uan guiviba isi
men otaribar arighti, me men ikian marki. Eghti ia men guiviba initi, me ian
otaribar ikian marki.
4 Ki fo, me men iki, Ikiavira Itir God ategh saghon iki, men asebar ziaba
fam. Ian boriba kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian atar, egh zuamira ia
gasighasigham.
5 Ia gumazamizir kaba ko poghan marki. Bar marki. Ia kamaghin damu.
Ia me ofabar amuasa tuer biziba, ko men ofa gamir dakoziba apirarigh, men
dagiar guarir dighoriba itiba bar da misararikigh. Egh temer guarir aser
amizim Aseran nedazim itiba okiva marvir guabar apongti da isi.
6 “Ia Ikiavira Itir God, en God, guizbangira ua baghavira misevezir gumaza-
miziba. Nguazimin gumazamiziba bar men tongin, a ua baghavira iarara
amisefe. Ezi ia an gumazamizibara, a bar ia gifonge.
7 “Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min avirasemeghti, a ia gifuegh
ua bagh ia amisivam. Puvati, ian dibobonim a bar sufi.
8 Ikiavira Itir God, bar ia gifuegha, ian inazir afeziaba ko amizir akar
dikirizim ginighnigha an gin zui. Egha bizir kam bagha a ian akuragha ua
ia ini. Ia pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin kantrin atrivimin
apengan itima, a uan gavgavir ekiamin ia inigha azenan ize.
9 Ia deravira bizir kam ginighnigh. Ikiavira Itir God, a guizbangira God,
egha zurara uan Akar Dikirizir Gavgavibar gin ghua bizibagh ami. Egha
gumazamizir avirir an Akar Gavgavibar gin ghua a gifongeziba, a men
apangkuv, kamaghira mangivira ikiam.
10 Egha a gifongezir puvatizir gumazamiziba, a men arazir kam ikarvagha
zuamira ivezir kuram me ganiga me gasighasisi.
11 Kamaghin amizi, Godin Akar Gavgavir kaba, kar arazir God ifongeziba
ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ki datirighin da isa ia ganidi. Eghti ia bar
deraghvira dar gin mangi.”

7:1: Aposel 13:19 **7:5:** Godin Araziba 12:3 **7:6:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 4:20; 14:2; 26:18; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9 **7:9:** Ua Me Ini 20:5-6; 34:6-7; Diboboniba 14:18; Godin Araziba 5:9-10

Gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, a deraghvira me damuam (Godin Araziba 28:1-14)

12 Moses kamaghin migia ghaze, “Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba baragh deragh dar gin mangiti, Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavir a fomira ian inazir afeziaba ko amizimin gin mangiva bar ian apangkuvigham.

13 A bar ia gifuegh deravira ia damuti, ia borir aviriba batiti, ian adarazi bar avirasemegham. Egh a ian azeniba deragh dar amighti, ian witba ko bali ko wainin ikariziba ko olivin temeba, da ovizir aviriba ikiam. Egh deragh ian bulmakauba ko sipsipbar amuti, da nguzir aviriba batam. Eghti ia, nguazir a fomira ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizim, ia an aven ikiti, God deragh ia damu nguazir kamin itir bizir aghuiba isi bar ia daningam.

14 God bar deravira ia gami moghin, a nguazir kamin ikiziba bar, men tongin ikizir igharazitam, ian min deragha me gamizir puvati. Ian amiziba, ko ian bulmakaun amebaba, tam pura ikian kogham, me bar moghira otam.

15 Eghti Ikiavira Itir God, deraghvira ian ganti arimariar guar igharagha garitaba ia bativan kogham. Egh arimariar kurar ia Isipin ikia ganizir katam uam ia bativan kogham. Arimariar kaba, da ian apanibara bativam.

16 Eghti ikizir Ikiavira Itir God, en God, ian dafarim darighamiba, ia bar moghira me agifagh. Egh ia me ko men asebar ziaba fan marki. Ia men asebar ziaba fi, mati ia asizim azuazimin aven ghu, egh arazir kam bangin ia arimighiregham. Kamaghin, ia tong men apangkuvan marki. Bar marki.

17 “Ia ikizir kabar gan kamaghin nighnighan marki, me bar avirasemegha, men gavgavim e gafira. Eghti e me gasighasighsi iburaghburegham.

18 Puvati, ia men atiatingan marki. Ia bizir Ikiavira Itir God, ian God, Isipin atrivim ko an gumazamizibagh amizibagh nighnigh.

19 Egh ia arimariar bar kurar ia Isipin uari uan damazibar ganizibagh nighnigh. Egh uaghan mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazir God amizibagh nighnigh. Ia bar fo, Ikiavira Itir God, ian God uan dafarimin ingangarir ekiabagh amigha Isipin kantrin aven ia inigha ize, ia bizir kabagh nighnigh. Eghti ikizir ia datirighin atiatiba, Ikiavira Itir God, arazir kamaghira garimin me damu bar me gasighasigham.

20 Eghti men tarazi ian ari mangi mueghti, Ikiavira Itir God, apizir gumazamiziba apiba amangiti, da mangi atiatir ekiam me daningiva me gasighasigham.

21 “Ikiavira Itir God, ian God, gavgavir bar ekiam ikia e ko iti. Kamaghin amizi, ia ikizir kabar atiatingan marki. A gavgavir bar ekiam iti, eghti gumazamiziba bar an atiatingam.

22 Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi aghumra ikizir kaba batogh me amangiti, me ari mangam. Eghti ia zuamira me gasighasighan kogham. Ia zuamira me gasighasighti, asizir atiaba avirasemegh otivigh izi ia misoghti ia arimighiregham.

23 Guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, ian apanibar amighti me bar atiatigh ikivira iki mangiti, dughiar ia bar me dikabiragh me abinamim otogham.

24 God uaghan men atriviba isi ian dafaribar arigham. Eghti ia me misoghti, me arimighireghti, gumazamiziba me gin amadagham. Ia me misoghamin dughiamin, gumazitam ian anogoreghan kogham. Ia bar me misoghirarigham.

25 “Ia bar men asebar marvir guabar apongti da isigh. Egh men silva ko golin me uan asebar marvir guabar kurtibagh ifongan marki. Ikiavira Itir

7:12: Godin Araziba 11:13-17

God, ian God, a bar aser kabar marvir guabar aghua. Kamaghɨn amizɨ, ia bizir kaba inian markɨ. Ia da inighti da ti azuazimɨn mɨn, ian suightɨ ia arɨmɨghiregham.
26 Egh ia aser kabar marvir guatam inigh uan dɨpenibar aven izan markɨ. Ia tam inigh izeghtɨ, Ikiavɨra Itir God, dagh gasɨghasɨzi moghɨn ia gasɨghasɨgham. Aser kaba da bizir bar kuraba, ezɨ God bar dar aghua. Kamaghɨn amizɨ, ia dar aghuagh bar akɨriba ighegh dagh asaragh."

8

Israelia nguazir aghuim iniam

1 Ezɨ Moses kamaghɨn Israelia mɨgei:
"Akar gavgavir kɨ datɨrɨghɨn ia ganɨdir kaba, ia bar deravɨra dar gɨn mangɨ. Ia kamaghɨn damuva, deravɨra ikɨ otɨ bar avɨrasemegham. Ia uaghan mangɨ nguazir Ikiavɨra Itir God ian inazir afeziabar anɨngasa me ko akam akɨrizimɨn aven mangɨ, a inigh an ikiam.
2 Ikiavɨra Itir God, en God, a 40plan azenibar ian faragha ghua ia inigha gumazamiziba puvatɨzir danganim garui. Ia bizir kam gɨnɨghnɨghvɨra ikɨ. A dughiar kamɨn ian navir averiabagh fofoghasa, ia an Akar Gavgavibagh nɨghnɨghavɨra iti, o puvatɨ. Ia uari fer arazim agɨvagh, an apengan ikiasa, an osɨmtɨzir maba ia ganɨngi.
3 Ia uari fer arazim agɨvasa, a ia ataghizɨ, mɨtiriam ian azi. Egha a daghem mana, isa ia ganɨngizɨ ia aneme. Dagher kam, ia a gɨfozir puvatɨ, ezɨ ian inazir afeziaba uaghan fomɨra a gɨfozir puvatɨ. A ghaze, a kamaghɨn damightɨ ia fogh suam, e gumazamiziba daghebara damɨva dar gavgavimɨn ikian kogham. Puvatɨ. Me Ikiavɨra Itir God mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba bar dar gɨn mangɨva, ikɨrɨmɨrir aghuim iniam.
4 Ezɨ ia 40plan azenir kabar arua izima, ian korotiaba bɨaghirezir puvatɨ. Ezɨ ian dagariba uaghan ian bezir puvatɨ.
5 Ia kamaghɨn fogh, afeziam uan borim akɨra an sure gami moghɨn, Ikiavɨra Itir God, ian God, ia akɨrmɨgha ian sure gami.
6 Kamaghɨn amizɨ, ia Ikiavɨra Itir God, ian God, ia mɨkemezir bizibar amu, egh an atiati an apengara ikɨ an Akar Gavgavibar gɨn mangɨ.
7 "Ikiavɨra Itir God, ian God, ian akua kantrin bar aghuir kam bagha zui. Nguazir kam, a faner ekiaba ko mozir dɨpaba itima, dɨpar maba nguazimɨn apengan ivemara, egha danganir zariba ko mɨghsɨar dozibar otiva afora dar izaghiri.
8 Ezɨ nguazir kam dagher avɨriba an otifi, wit ko bali, wainɨn ovɨziba, pomigranetɨn ovɨziba, fighɨn ovɨziba, olivɨn ovɨziba, ko, hanin eborim, da bar moghɨra an otifi.
9 Eghtɨ nguazir kamɨn, mɨtiriaba ian aghan koghtɨ, ia bizitamɨn oteveghan kogham. Ezɨ nguibar kamɨn dagɨaba, ain ko kapa dar aven iti, eghtɨ ia mɨghsɨar kabagh kuva da iniam.
10 Egh bizir ia damasa ifongeziba, ia bar ada iniam. Egh ia Ikiavɨra Itir God, ian God, kantrin aghuir a ia ganɨngizir kam bagh an ziam fɨ a mɨnabam."

Israelia, Ikiavɨra Itir God bakɨnɨghnɨghan kogham

11 Egha Moses kamaghɨn Israelia mɨgei:

8:3: Ua Me Ini 16:1-35; Matyu 4:4; Luk 4:4 **8:5:** Aghuzir Akaba 3:12; Hibru 12:6 **8:11:** Hosea 13:5-6

"Ia uari bagh deravɨra gan, egh Ikiavɨra Itir God, ian God bakɨnɨghnɨghan markɨ. Ia ti kamaghɨn damuva, ia Godɨn Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa ia mɨkemeziba ko, arazir a ifongeziba ia da abigham, kar arazir bar kuram.
12 Ia gɨn dagher damamin aghuir avɨriba ikɨ, egh dɨpenir bar aghuibar ingarɨva dar aven ikiam,
13 egh sipsipba ko bulmakauba, gol ko silva ko, bizir aghuiba, da bar avɨrasemegham.
14 Ia dughiar kamɨn, uari fɨva akaba batogh Ikiavɨra Itir God, ian God, a bakɨnɨghnɨghan markɨ. Ia ingangarir gumazir kɨnibar mɨn Isipɨn kantrin itima, a ua ia inigha azenan ize.
15 Egh a uabɨ ian faragha ghua gumazamiziba puvatɨzir danganir kurar ekiar kamɨn ghu. Danganir kam kuruziba ko tuighakar imezir kuraba itiba an iti. Egha danganir kam a bar mɨsɨngizɨ, dɨpaba an puvatɨ. Ezɨ God dagɨar bar gavgavir mam gamizɨ, dɨpam an otogha izaghirima ia aneme.
16 Egha danganir kamɨn a manan daghem ia ganɨngizɨ ia aneme. Manan dagher kam, ia ko ian inazir afeziaba fomɨram anemegha a gɨfozir puvatɨ. A kamaghɨn ifonge, ia uari abɨnigh an apengara ikiam. Egh a kamaghɨn foghasa, ia ti an akabar gɨn mangɨ biziba bar dar amuam, o puvatɨgham. Kamaghɨn amizɨ, an osɨmtɨziba ia bagha da amadi. Egh a gɨn bizir bar aghuiba isɨ ia danɨngam.
17 Eghtɨ ia kamaghɨn nɨghnɨghan markɨ, e bizir aghuir kaba uan gavgavimɨn dagh amizɨ, da otifi. Puvatɨ.
18 Ikiavɨra Itir God, en God, a uabɨ gavgavim ia ganɨdima, ia bizir avɨriba isi. An arazir a ia gamir kabar mɨngarim kamakɨn, a ian inazir afeziaba ko amizir Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam gɨnɨghnɨgha kamaghɨn amua datɨrɨghɨn ghuavɨra iti.
19 Ikiavɨra Itir God, ian God, ia a gɨn amadagh asebar gɨn mangɨ dar ziaba fan markɨ. Kɨ ikiangsɨzir gavgavim ia ganɨga ghaze, ia akar kam baraghan aghuagh, egh kamaghɨn damuva, ia guizbangɨra arɨmɨghiregham.
20 Ia Ikiavɨra Itir Godɨn tiarim baraghan aghuaghtɨ, a ikɨzir igharaziba ian damazimɨn dagh asɨghasɨghizɨ moghɨn, a uaghan ia gasɨghasigham."

9

Israelia, Godɨn akam batoke

1 Egha Moses ua kamaghɨn Israelia mɨgei:
"O Israelia, ia oragh! Ia bar dughiar ovezimɨn Jordanɨn Fanem girɨgh vongɨn mangam. Ia mangɨ ganigh, ikɨzir ekiaba, men gavgavim ian gavgavim gafira, ia men nguazim iniam. Me nguibar ekiar avɨriba itima, da avɨnizir dɨvaziba bar ghuavanaga overiamɨn suira.
2 Ezɨ Anakɨn ikɨzir ekiabar gumazamiziba bar ekevegha, gavgavigha agharapaniba sarama aghungi. Ezɨ ia men eghaghanim baregha fo, gumazitam me mɨsogh me abɨraghan kogham.
3 Ia datɨrɨghɨn uari uan damazibar gantɨ, Ikiavɨra Itir God, en God, avir bar puvɨra isimɨn mɨn ian faragh mangam. Ikiavɨra Itir God uabɨ, akar dɨkɨrɨzir ia bagha amizimɨn gɨn mangɨ, ian faragh mangɨ men gavgaviba bar da abɨnigham. Eghtɨ gɨn ia me mɨsogh bar zuamɨra me gasɨghasigham.
4 "Ikiavɨra Itir God, ian God, me batuegh gɨvaghtɨ, ia uan navir averiabar kamaghɨn mɨkɨmam markɨ, 'God ti en garima, e an damazimɨn bar dera, ezɨ a en arazir aghuir kam bangɨn nguazir aghuir kam isa e ganɨngi.' Nɨghnɨzir

8:18: Aghuzir Akaba 10:22; Hosea 2:8 **9:4:** Ofa Gami 18:3; 18:24-30; Godɨn Araziba 12:31; 18:9; 18:14

kam a guizɨn nɨghnɨzim puvatɨ. Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God, ikɨzir kabar gumazamizibar garima, me arazir kurar avɨribagh ami, kamaghɨn amizɨ, a me batueghasava ami.

5 Ia kamaghɨn nɨghnɨghan markɨ, ia uan navir averiabar aven bar deragha, arazir Godɨn damazimɨn zuezibagh ami. Puvatɨ, ikɨzir igharazir kabar gumazamiziba, me arazir bar kurabagh ami, kamaghɨn God me batuegham. Egha uaghan, Ikiavɨra Itir God, ian God, uan akar dɨkɨrɨzir ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko amizimɨn gɨn mangasa ifonge. Kamaghɨn, a me batueghtɨ, ia men nguazim iniam.

6 Ia kamaghɨn nɨghnɨghan markɨ, ia gumazamizir Godɨn damazim derazziba. Kamaghɨn amizɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, ian arazir aghuiba ikarvagha ivezir aghuimɨn mɨn nguazir aghuir kam ia ganɨdi. Bar puvatɨ. Guizbangɨra, ia gumazamizir navir bar gavgaviba itiba, egha ia an akaba baraghan aghua.

7 "Ia bizir kam ginɨrɨgh, egh deraghvɨram a gɨnɨghnɨgh: Ia gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ikia Ikiavɨra Itir God gamizɨ, a ian anɨngaghe. Ia fomɨra Isip ategha iza datɨrɨghɨn, ia dughiar ruarir kamɨn Ikiavɨra Itir Godɨn akam batoghavɨra iti.

8 Ia fomɨra, Sainain Mɨghsɨamɨn boroghɨn ikia, Ikiavɨra Itir God gamizɨ, a bar anɨngaghegha atam ia gasɨghasɨki.

9 Ezɨ kɨ dagɨar akuar kamning iniasa mɨghsɨamɨn ghuavanabo. Kar, Ikiavɨra Itir God, ia koma amizir Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn osizirim itir dagɨar akuar pumuning. Dughiar kamɨn, kɨ 40plan arueba ko dɨmagaribar mɨghsɨamɨn ikia, dɨpatam ko daghetam amezir puvatɨ.

10 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, dagɨar akuar kamning isa na ganɨngi. Dagɨar akuar kamning, ia mɨghsɨamɨn boroghɨn uari akuvagha itima, Ikiavɨra Itir God avimɨn aven ikia, ia mɨkemezir mɨgɨrɨgɨaba, a uabɨ anɨngɨn ada osiri.

11 "Kɨ 40plan arueba ko dɨmagaribar mɨghsɨamɨn pɨn iti. Ezɨ Ikiavɨra Itir God, Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn osizirim itir dagɨar akuamning isa na ganɨngi.

12 Egha a kamaghɨn na mɨgei, 'Nɨn gumazamizir nɨ Isipɨn kantrin inigha azenan izeziba, me arazir kurar bar avɨrim gami. Egha me zuamɨra akɨrim ragha nan akabagh asaragha, uari bagha bulmakaun nedazir mam golɨn an ingari. Kamaghɨn amizɨ, nɨ zuamɨra dɨkavigh mɨghsɨam ategh magɨrɨ.'

13 "Egha Ikiavɨra Itir God, ua na mɨgɨa ghaze, 'Gumazamizir kaba kɨ men gara me gɨfo, me na baraghan aghuagha nan akam batoke.

14 Ezɨ kɨ bar me gasɨghasighti gumazitam ua me gɨnɨghnɨghan kogham. Kɨ kamaghɨn me damigh, gɨn nɨ damighti, nɨ ikɨzir gavgavir bar avɨrimɨn afeziamɨn otoghti, ikɨzir kamɨn dɨbobonim ko gavgavim, bar gumazamizir kurar kabar dɨbobonim ko gavgavim gafiragham. Kamaghɨn amizɨ, nɨ nan anogoroghan markɨ.'

15 "Kamaghɨn, kɨ dɨkavigha dagɨar akuar Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim itimning, uan dafarimningɨn anɨngɨn suiragha, mɨghsɨamɨn uaghiri. Ezɨ dughiar kamɨn, avir ekiam mɨghsɨamɨn dafogha isima, an mɨzariaba akɨzɨrɨgha ghuavanadi.

16 Kɨ izaghirɨgha gɨvagha garima, ia guizbangɨra Ikiavɨra Itir God, en God, an akaba akɨrim ragha dagh asara. Egha ia uari bagha golɨn bulmakaun igiar mamɨn nedazimɨn ingarigha gɨfa. Arazir kamɨn, ia arazir kuram gamigha zuamɨra tuavir Ikiavɨra Itir God ian akazim ataki.

17 Kamaghɨn amizɨ, kɨ ian damazibar, dagɨar akuar kamningɨn suiragha aning akunizɨ, aning ira bar mɨsaraghire.

9:9: Ua Me Ini 24:18

18 Egha gɨn kɨ uamategha Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn ghua nguazimɨn
fuagha, uan guam nguazim mɨtuagha irɨghav iti. Kɨ 40plan arueba ko
dɨmagaribar kamaghɨra ikia, egha dɨpatam ko daghetam amezir puvatɨ. Kɨ
fo, ia arazir kuram Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn a gamua, a gamizɨ, a puvɨra
ian atari, ezɨ kɨ ia bagha kamaghɨn ami.
19 Ikiavɨra Itir God, bar ian anɨngaghegha ia gɨvasa nɨghnɨsi, kamaghɨn kɨ
atiatingi. Ezɨ Ikiavɨra Itir God, faragha amizɨ moghɨn, ua nan azangsɨzim
baraki.
20 Dughiar kamɨn, Ikiavɨra Itir God, uaghan bar puvɨra Aronɨn
anɨngaghegha, a mɨsueghtɨ an aremeghasava ami. Ezɨ kɨ faragha amizɨ
moghɨn, Aron ko ia bagha God ko mɨgeima, a nan azangsɨzim ikara.
21 Ia bulmakaun kamɨn ingarigha arazir kuram gami. Ezɨ kɨ bulmakau
inigha ghua a isa avim mɨkɨni. Egha kɨ bar a anemɨsaragharigha, a
mɨrmɨrigha an avereniba inigha da isa, mɨghsɨamɨn ivemara uaghirir
daghurir dɨpam mɨkɨni.
22 "Ia Masa, ko Tabera ko Kibrot Hatavan itir dughiabar, ia Ikiavɨra Itir God
gamizɨ, a bar ian anɨngaghe.
23 Ia faragha ghua Kades Barnean itima, a ia mɨgɨa ghaze, Ia mangɨ nguazir
a ia danɨngamɨn kamɨn aven mangɨ a dapiam. Ezɨ ia nɨghnɨzir gavgavim
Ikiavɨra Itir Godɨn itir puvatɨgha, an akamɨn gɨn mangan aghuagha a batoke.
24 Kɨ fomɨra ia ko ingara ia inigha izezir dughiamɨn ikegha iza datɨrɨghɨn,
kɨ bar ia gɨfo, ia gumazamizir Godɨn akaba batoziba.
25 "Ian arazir kuram bangɨn Ikiavɨra Itir God bar ia gasɨghasɨghasava
amima, kɨ 40plan arueba ko dɨmagaribar Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn
nguazimɨn fuagha uan guam nguazim mɨtuagha irɨghav ikia,
26 Ikiavɨra Itir God ko mɨgɨa ghaze, 'O Ikiavɨra Itir God, nan Ekiam, ga
uaning, nɨ uan gumazamizibagh asɨghasɨghan markɨ. Nɨ uabɨ uan gav-
gavimɨn gumazamizir kaba Isipɨn kantrin me inigha azenan ize. Nɨ uan
gavgavir ekiamɨn men akuragha ua me inigha gɨfa.
27 Nɨ uan ingangarir gumaziba, Abraham, Aisak ko, Jekop, me gɨnɨghnɨgh,
akaba batozir gumazamizir kabar arazir bar kurar kabagh nɨghnɨgh da
ikarvaghan markɨ.
28 Nɨ kamaghɨn damighti, Isipia ti kamaghɨn mɨkɨm suam, Ikiavɨra Itir
God, gumazamizir kaba inigha nguazir me danɨngasa me ko akam akɨrizim,
bagh mangan iburaghburaki. Puvatɨ, God gumazamizir kabar aghuagha,
aremeghasa, me inigha gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ghu.
29 Mevzika, gumazamizir kaba nɨ ua baghavɨra me amɨsefe. Egha nɨ uan
gavgavir ekiamɨn Isipɨn kantrin me inigha azenan ize. Kamaghɨn amizɨ, nɨ
me gasɨghasɨghan markɨ.' "

10

Moses namba 2ɨn dughiamɨn
Akar Gavgavir 10pla ini
(Ua Me Ini 34:1-10)

1 Egha Moses Israelia mɨgɨa ghaze, "40plan arueba ko dɨmagariba
gɨvazɨma, Ikiavɨra Itir God, ua kamaghɨn na mɨgei, 'Nɨ dagɨar akuar faragha
dɨtuzir pumuningɨn mɨrara ua pumuning atugh, egh aning inigh na bagh
mɨghsɨamɨn anang. Egh ter araritaba aghoregh boksɨamɨn ingarigh.

9:19: Hibru 12:21 **9:22:** Ua Me Ini 17:7; Dɨboboniba 11:3; 11:34 **9:23:** Dɨboboniba 14:1-10; Godɨn Araziba 1:21; 1:26; Hibru 3:16

2 Eghti ki dagiar akuar kamning, akar ki faragha dagiar akuar ni inigha
ghua bighizimningin osiriziba, aningin da osiram. Ki akaba osirigh givaghti
ni aning isi boksiam darugh.'
3 "Egha ki temer akasin boksiar mamin ingarigha, dagiar faragha du-
tuzimningin mirara dagiar akuar pumuning atugha, aning inigha ua
mighsiamin ghuavanabo.
4 Ezi Ikiavira Itir God, dagiar akuar kamningin, faragha uan akaba osirizi
moghin, ua da osiri. A uan 10plan Akar Gavgaviba osiri, a faragha dughiar ia
mighsiamin apengan uari akuvagha itimin, an avimin aven ikia akar kabara
ia mikeme, a datirighin uam ada osiri. Egha a dagiar akuar kamning isa na
ganingi.
5 Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki uamategha izaghira dagiar
akuar kamning isa Boksiar ki ingarizimin aven aning ati. Ezi dagiar akuamn-
ing Boksiamin aven ikia iti."
6 Egha gin Israelia Jakanian gumazamizibar mozir dipaba ategha, Moserin
nguibamin ghue. Aron kagh aremezi, me an kuam isa mozim gati. Ezi an
otarim Eleasar, an danganim inigha, ofa gamir gumazibar dapanimin iti.
7 Egha me kagh dikavigha Gugodan danganimin ghuegha, gin ghua Jot-
batan danganimin ghu. Kar danganir daghurir dipar aviriba itim.
8 Me faragha Sainain Mighsiamin boroghin itima, Ikiavira Itir God, Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiar kamin ganasa, Livain anabamin gumazibav
sefe. Gumazir kaba, me ofa gamir ingangarim damu, egh gumazamizibav
kim suam, Ikiavira Itir God, bar deraghvira me damuam. Livaiba dughiar
kamin ikegha ingangarir kam gamua iza datirikin.
9 Kamaghin amizi, Livain anabam, Ikiavira Itir God nguazir asizitam me
ganingizir puvati. A nguaziba Israelian anabar igharazibagh aningi, ezi
Livaiba puvati. Livain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir God me
ganingizim, a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira
Itir God, ian God, faragha akam me bagh anekirizi mokin.
10 Moses Israelia migia ghaze, "Ki 40plan arueba ko dimagaribar
mighsiamin pin iti, mati ki faragha amizi mokin. Ezi Ikiavira Itir God,
nan azangsizim uam a baraki. Egha ia gasighasighizir puvati.
11 Egha a kamaghin na migia ghaze, 'Ni dikavigh gumazamizibar faragh
mangi, nguazir ki me daningasa men inazir afeziaba koma akam akirizim
iniam.' "

Arazir God ifongeziba

12 Moses ua kamaghin Israelia migei, "O Israelia, ia oragh. Ki ian azai, ia
Ikiavira Itir God, ian God ifongezir arazir aghuir manaba ia dar amuam?
Arazir kaba: Ia Ikiavira Itir God, ian Godin atiatingiva an apengara iki, egh
an akaba bar dar gin mangi. Egh a gifuegh, egh bar uan navir averiaba ko
duaba sara bar akongegh an ingangarim damu.
13 Egh an Akar Gavgaviba ko arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, ki ian
akurvaghasa datirighin ia migei, ia bar dar gin mangi, egh deraghvira ikiam.
14 Ia oragh, overiar bar pin itim, a Ikiavira Itir God nanam. Ezi nguazim ko
an itir biziba da uaghan an bizibara.
15 Ezi Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, uan navir averiamin aven bar
me gifongegha, ua bagha ikizir igharazibar tongin ia amisevegha, uaghan
ian ovavir boriba amisefe. A ua baghavira ia ginabazi, ia datirighin an
gumazamizibara.

10:6: Diboboniba 20:28; 33:38 **10:8:** Diboboniba 3:5-8 **10:10:** Ua Me Ini 34:28

16 Kamaghɨn amizɨ, ia uan navir averiabar aven akaba batozir arazim
atugh a batokegh, mati gumaziba mɨkarzir mogomebar inibar ghori.
17 Ikiavɨra Itir God, ian God, godɨn ifavariba ko bizir bar gavgaviba
itibagh afira. Ikiavɨra Itir God, a bar ekevegha bar gavgavizɨ, biziba bar an
gavgavimɨn atiatigha an apengan iti. Gumazir ziam itim, o gumazir ziam
puvatɨzim, an arazir vamɨran gɨn ghua men araziba tuisɨsi. A kotɨn aven
gumazamiziba ataghɨrazi, me an nɨghnɨzim gɨghasa dagɨaba a ganɨdir puvatɨ.
18 Egha amizir paba ariaghireziba a deraghavɨra me gamuava, borir afezi-
aba ariaghireziba a uaghan deraghvɨra me gami. Egha ikɨzir igharazibar
gumazamizir en tongɨn itiba, a me gifuegha dagheba ko korotiaba me ganɨdi.
19 Ia faragha, ikɨzir igharazibar gumazamizibar mɨn Isipɨn kantrin ike.
Kamaghɨn amizɨ, ia uaghan ikɨzir igharazibar gumazamizibagh ifongegh.
20 Ia Ikiavɨra Itir God, en God, an atiating an apengan ikɨ, egh an ziamra fɨ.
Egh an porogh gavgavigh, an ziamra dɨpon ia uan akar dɨkɨrɨzibar amu.
21 Anarɨra, a ian God, kamaghɨn ia an ziam fɨ. Ia uari bizir ekiar igharagha
garibar gari, a ian akurvaghasa dagh ami.
22 Ian inazir afeziar 70pla, merara Isipɨn ghue. Ezɨ datɨrɨghɨn, Ikiavɨra Itir
God, en God, ia gamizɨ ia overiamɨn mɨkovezibar mɨn bar avɨraseme.”

11

God ziar ekiam iti

1 Moses kamaghɨn Israelia mɨgei, “Ia Ikiavɨra Itir God, en God, bar a gi-
fongegh, zurara an arazir a ia ganɨngiziba ko bizir a damuasa ia mɨkemeziba
ko, an Akar Gavgavibar gɨn mangɨ.
2 Ia datɨrɨghɨn bizir kabagh nɨghnɨgh. Ia Ikiavɨra Itir God ian sure damuasa
amizir bizir avɨriba ia dar gani. A bizir kaba ian boribar akazir puvatɨ.
Iarara, Ikiavɨra Itir Godɨn gavgavir bar ekiamɨn gani.
3 Egha ia Ikiavɨra Itir Godɨn garima, a Isipɨn atrivim ko an nguazimɨn
mirakelɨn igharagha gariba ko dɨgavir kuram gamir arazibagh ami.
4 Ia garima, Isipia ian agɨntɨzir dughiamɨn, Ikiavɨra Itir God, Ongarir
Aghevim gamizɨ a iza bar Isipian mɨdorozir gumaziba ko, men hoziaba ko,
men karisba avara. Egha Ikiavɨra Itir God bar me gasɨghasɨki.
5 Ia tɨghar izɨ danganir ia datɨrɨghɨn itir kamɨn izamin dughiamɨn, ia uari
bizir kabar gani. Ikiavɨra Itir God, gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ia
bagha bizir bar avɨribagh ami.
6 Ia bizir kam gɨnɨghnɨgh. Ia garima, Ikiavɨra Itir God, Rubenɨn anabamɨn
mav, Eliap, an otarimning, Datan ko Abiram, God aning gamizir bizimɨn
gani. Ia bar garima, Ikiavɨra Itir God, nguazim gamizɨ, an akam akarizɨ,
aning uan amuiroghboriba ko, uan purirpeniba, ko bizir angamɨra itiba sara
bar, nguazir torim giraghuezɨ, nguazim bar me avara.
7 Ikiavɨra Itir God amizir bizir ekiar kaba, ia guizbangɨra, uari uan damaz-
ibar bar adar gani.”

God bizir aghuiba itir nguazim Israelia ganɨngi

8 Moses ua kamaghɨn Israelia mɨgei, “Ia Jordanɨn Fanem giregh vongɨn
mangamin dughiam a roghɨra ize. Ezɨ ia Akar Gavgavir kɨ datɨrɨghɨn ia
ganɨdir kaba, ia deraghvɨra dar gɨn mangɨ, egh nguazir ia datɨrɨghɨn iniasava
amir kamɨn aven mangɨ a iniam.

10:17: Aposel 10:34; Rom 2:11; Galesia 2:6; Efesus 6:9; 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 17:14; 19:16
10:22: Jenesis 15:5; 22:17; 46:27 **11:3:** Ua Me Ini 7:8--12:13 **11:4:** Ua Me Ini 14:28 **11:6:** Dɨboboniba 16:31-32

9 Egh ia dughiar bar ruarimin bizir bar aghuiba itir nguazir kamin ikiam.
Nguazir kam, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Nguazir kam,
Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba ko, men ovavir boribar aningasa akar
dikirizim gami.
10 Nguazir ia datirighin iniamin kam, a Isipin kantrin ia faragha ikezimin,
nguazimin min gari puvati. Ia Isipin ikia azeniba opara, dipam inigh uan
azenibar izasa ingangarir dafabagh ami.
11 Ezi nguibar ia datirighin mangi iniasava amir kam, a mighsiaba ko
danganir zariba itima, amozim zurara an dagher azenibagh izi.
12 Ikiavira Itir God, ian God, azeniba bar, dar iakinibar vaghvagha nguazir
kam deraghaviram an gari.
13 "Ki datirighin ia ganidir Akar Gavgavir kaba, ia bar adar gin mangi. Egh
Ikiavira Itir God, ian God ia bar a gifongegh, egh uan navir averiaba ko duaba
sarama an ingangarim damu.
14 Egh ia kamaghin damuti, an amozim amadaghti amozim izamin dughi-
abar a izam. Azeniba oparir dughiam ko dagheba asir dughiam sara amozim
izam. Eghti ia dagheba ko wain ko, olivin boreba izivagham.
15 Eghti ia daghetamin oteveghan kogham. Eghti ian bulmakauba
damamin graziba ikiam.
16 "Ia uari bagh ganigh! Ian nighniziba ia gifaraghti ia Ikiavira Itir God,
akirim ragh a gasaragh, asebar ziaba fi dar ingangaribar amuan marki.
17 Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian aningaghegham. Egh
amozimin tivaghti, nguazim dipaba puvatighti, dagheba ko biziba deragh
aghungan kogham. Eghti ia nguazir aghuir Ikiavira Itir God ia ganidir kamin,
zuamiram arighiregham.
18 "Ia nan akaba isi uan nighniziba ko navir averiabar arikigh. Egh da
osirigh uan agharibar da ikegh, egh atarir afivibar min da uan guabagh
ikeghti da ikiti, ia dughiabar dagh nighnighvira iki.
19 Egh ia dughiar uan boriba ko dipenimin ikia avughsiba, ko dughiar ia
me ko tuavibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir dughiaba, ko dughiar ia
misiamin dikaviba, ia zurara akar kabar uan boribar sure damuvira iki.
20 Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar akiniba, ko nguibaba avinizir
divazibar tiar akabar da osirigh.
21 Egh ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, en inazir afeziaba ko akar
dikirizim gamizi moghin, ia damighti ia dughiar bar ruarimin nguazir kamin
ikiam. Eghti, ian ovavir boriba nguazir kamin ikiamin dughiam uaghan bar
ruaragham. Mati overiam zurara uan danganimin ikiavira iti moghin, ia
nguazir kam gisin ikivira ikiam.
22 "Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, ia bar dar amu. Ia bar Ikiavira Itir
God, ian God gifuegh, an tuavir aghuiba bar adar gin mangi, deraghvira bar
adar suiragh.
23 Eghti ia roghira mangamin dughiamin, Ikiavira Itir God ian faragh
mangi ikizir igharaziba batueghti, ia men nguaziba iniam. Ikizir kaba, men
gavgaviba ko dibobonim, ian gavgaviba ko dibobonim gafira, eghti ia men
nguazibar apiagham.
24 Egh nguazir ia arua zuir manaba, ia bar moghira da iniam. Eghti ian
nguazir mitaghniam, a Sautin amadaghan gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ikegh mangi notin amadaghan Lebanonin Mighsiamin tugham. Egh
mangi aruem anadi naghin Yufretisin Fanemin ikegh mangi, Meditereniania
Ongarir Ekiamin aruem ghuaghiri naghin tugham.

11:13: Ofa Gami 26:3-5; Godin Araziba 7:12-16; 28:1-14 **11:18:** Godin Araziba 6:6-9 **11:24:** Josua 1:3-5

25 Eghti gumazitam ian tuavim apirighan kogham. Ikiavira Itir God, ian
God, a faragha ia bagha akam akirizi moghin, a ikizir igharazibar gumaza-
mizibar amuti, me ian ziam baraghiva, me akong bar atiatigham.
26 "Ia oragh. Ki datirighin ia bagha tuavir pumuning ati, ia tuavir manamin
gin mangam? Aning kamakin: God deragh ia damuasa, ia ifongez, o a pazi ia
damuasa ia ifonge?
27 Ia Ikiavira Itir God, en God, an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir
kabar gin mangiti, a deravira ia damuam.
28 Ia Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba,
dar gin mangan kogh, godin igharazir ia fomira fozir puvatizibar gin mangiti,
God ia gasighasigham.
29 Egh Ikiavira Itir God, ia inigh nguibar ia datirighin dapiamimin
mangiti, ia bar Gerisimin Mighsiam ko Ebalin Mighsiamin mangi. Egh ian
tarazi Gerisimin Mighsiamin tugh kamaghin dim suam, God e bagh bizir
aghuaribar amuam. Eghti ian tarazi Ebalin Mighsiamin tugha kamaghin dim
suam, God e gasighasigham.
30 Ia fo, mighsiar kamning Jordanin Fanemin aruem ghuaghiri naghin iti.
Aning Jordanin danganir zarimin, Kenanian nguazir aruem uaghiri naghin
itimin iti. Aning Moren temer ekiar anogoroghezibar boroghin ikia, Gilgalin
nguibamin boroghin iti.
31 Ia kiran oveghangin, Jordanin Fanem giregh mangi nguazir Ikiavira Itir
God, ian God ia daningamim dapiam. Egh ia a inigh a dapiaghiva, an Araziba
bar deravira dar gin mangi.
32 Ia deraghvira nighnighiva, arazir God ifongeziba, ko bizir a damuasa ia
mikemeziba, ia deragh dar gin mangi."

Moses Ikiavira Itir Godin Arazibar gun migei

12

(Sapta 12--26)

Godin ziam famin danganir vamira ikiam

1 Moses ua Israelia migia ghaze, "Ia oragh. Ia arazir God ifongeziba ko bizir
a damuasa ia mikemezir kaba, ia nguazir kamin ikiamin dughiamin ia bar
deravira dar gin mangi. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar
God, a ia ganingi, eghti ia angamira itir dughiabar, ia a dapiagh ikiam.
2 Ia ikizir igharazibar nguaziba inigh men danganim inigh dar apiagh, egh
danganir me uan asebar ziaba feba, kar mighsiar ekiaba ko, mighsiar doziba,
ko temer ekiabar apengan itir danganiba, ia bar dagh asighasikigh.
3 Egh men ofa gamir dakoziba apirarigh, men dagiar guarir dighoriba
itiba misararikigh, egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba
avimin da tueghti da isigh, egh sobiamin men marvir guaba okiva, bar dagh
asighasikigh. Eghti me ua nguazir kamin dar ziaba fan kogham.
4 "Ia gumazamizir asebar ziaba febar min, Ikiavira Itir God, ian God, an
ziam fan marki.
5 Ikiavira Itir God, Israelian anababar nguazibar tongin, danganir
vamiran ikisi ua bagh anemisevegham. Eghti ia danganir kamra mangi egh
an ziam fam.

11:29: Godin Araziba 27:11-14; Josua 8:33-35 **12:3:** Godin Araziba 7:5

6 Eghti ia danganir kamin ofan igharagha garir kabar amu. Dar kara: Ofan
bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan biziba 10plan pozibar da
abigh dar akuar vamira isi Ikiavira Itir God, daning. Egh ia uan bizir aghuiba
isiva a daning. Egh ofan ia Ikiavira Itir God ko akam akiriziba, da isiva a
daning. Egh ia uan ifongiabar bizir tizim isi a bagh ofa damusi a damu. Egh
uaghan, ia uan sipsip ko bulmakaun ivariaba inigh izi a bagh ofa damu.
7 Egh danganir kamra, Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, ia ko ian
amuiroghboriba ko ian ingangarir gumazamiziba ia bar uari akuvagh, God
daningamin ofan daghebar amam. God deragh ia damighti, ian ingangariba
deraghvira otivighti, ia bizir kam bagh an damazimin bar akuegh ikiam.
8 "Ia gin Godin ziam famin danganir vamiran ikiva, datirighin kagh ikiava
ami moghin, ia uari uan ifongiabar an ziam fan marki.
9 Ia Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kam, ia an aven ghuezir
puvati. Ia gin an aven mangeghti a dabirabir aghuim ia danighti, ia navir
amirizimin ikiva avughsam.
10 Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangiti, Ikiavira Itir God, ian amaman-
gatighti, ia nguazir kam inigh a dapiam. Eghti a deravira ian ganti, apaniba
ian boroghira izan koghti, ia navir amirizimin ikiam.
11 Ikiavira Itir God, ian God, ia an ziam fisi, a ua bagh danganir vamira
amisevegh, an ikiti, ia danganir kamin izi ofan igharagha garir kabar
amuam. Ofan kaba: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan
biziba 10plan pozibar da abigh dar akuar vamira isi Ikiavira Itir God daning.
Egh ia uan bizir aghuiba isi a daning. Egh ofan Ikiavira Itir God ko akam
akiriziba, ia da isiva a daning.
12 Egh ia uan otariba ko guiviba ko, ingangarir gumazamiziba ko, Li-
vain ian nguibabar itiba ko, ia bar moghira Ikiavira Itir God, ian Godin
damazimin bar akuegh an boroghin iki. Ia Livaibagh fo, me uari nguazitaba
inizir puvati.
13 Egh ia uari uan ifongiabar gin mangiva, tintinibar danganibar ofan bar
isia mighiribar amuan marki.
14 Puvati, ia danganir kamran uan ofabar amuam, kar Ikiavira Itir God,
misivamin danganim. A ian anababar nguazibar tongin, anabatamin
nguazir vamira, amisevegham. Egh danganir kamra, ia ofan bar isia
mighiriba ko ofan igharazir ki ia mikemeziba, ia bar dar amu.
15 "Egh danganir ia itiba, ia asizibav sogh dar ami, da anogoroziba puvati.
Asizir Ikiavira Itir God, ia ganingiziba, ia dar ami. Ia an damazimin zue o
zuezir puvati, ia uan nguibabar aven iki dar ami, mati ia asizir atiaba api
mokin.
16 Egh ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia an ghuzim isi
dipamin min nguazimin a fugh.
17 Ia bizir kabar ami, egh nguibar ia itibar aven Ikiavira Itir God, ganidir
ofan kabar aman marki. Dar kara: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan
igharaziba. Egh ia uan azenibar witba ko wainba ko olivin boreba, ia 10plan
pozibar da abigh, dar pozir vamira isi Ikiavira Itir God daning. Egh ia uan
bizir aghuiba isiva a daning. Egh ofan ia God ko akam akiriziba, da isiva a
daning. Egh ia uan ifongiabar bizir tizim isi a bagh ofa damusi a damu. Egh
uan sipsipba ko bulmakaun ivariaba inigh izi a bagh ofa damu.
18 Ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir gumazamiziba ko, Livain
ian nguibamin itiba, ia bar Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin ofan

12:16: Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 15:23

kabar daghebar ami. Ia danganir Ikiavira Itir God, ian God ua bagh misivamimra damam. God deragh ia damighti, ian ingangariba deraghvira otivti, ia bizir kam bagh an damazimin bar akuegh ikiam.
19 Ia uan nguazir kamin ikiamin dughiamin, ia Livaibagh nighnigh men akurvagh.
20 "Eghti gin Ikiavira Itir God, ian God akam akirizi moghin, ian nguazim damuti, an ekevegh mangam. Eghti ia dughiar manamin asizibar amisi ifuegh dar ami.
21 Eghti danganir ia Ikiavira Itir God, ian Godin ziam famin kam a saghon ikiti, ki ia mikemezi moghin, ia damu. Ia Ikiavira Itir God ia ganingizir bulmakau o sipsip misuegh, an tuziba uan nguibamin dar ami. Ia kamaghin damusi ifuegh, egh dughiabar kamaghira damu.
22 Ia an damazimin zue, o zuezir puvati, ia asizir atiaba api moghin pura dar ami.
23 Ia fo, ghuzim an angamira itir ikirimirim gumazamiziba ko asiziba bar me ganidi. Kamaghin amizi, asizitam ghuzir ikirimirim anidim an aven ikiti, ia aneman marki. Ia ghuzibar aman kogham.
24 Ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia dipamin min nguazimin a fugh.
25 Ia asizir katamin ghuzim ameghan koghti, Ikiavira Itir God, ia mikim suam, ian arazir kam an damazimin dera. Egh a ia ko ian ovavibar boriba deragh ia damuti, ian ingangariba deraghviram otivam.
26 Egh ia God daningamin ofaba ko ofan ia Ikiavira Itir God ko akam akiriziba inigh, danganir a ua baghvira misivamimin mangi.
27 Egh danganir kamin ia ofan bar isia mighiribar amu. Ia asizir tuziba ko ghuziba isi Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin da tuegh. Egh ia ofan igharazibar amuva, asizibar ghuziba ofa gamir dakozimin da ingi, egh asizir tuziba ia dar ami.
28 Ia deraghvira akar ki datirighin ia mikemezir kabar gin mangi, egh kamaghin ia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuiba ko arazir voroghira zuibar amuam. Eghti biziba bar ian deraghti, ia ko ian ovavir boriba, ian dabirabim deragh iki mamaghira ikiam."

God, asebar ziaba fan Israelian anogoroke

29 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia mangi ikizir igharazir kabar nguazibar aven mangamin dughiam, Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi bar me gasighasigham. Eghti ia men nguazibar apiam.
30 Ia deravira uari bagh ganigh. God me gasighasigh givaghti, ia me uan asebar ziaba fer arazibar gan, men min damuan marki. Ia men arazibar gin mangiva arimighiregham. Egh ia men asebar ziaba fer araziba bagh men azangsighan marki, 'Ikizir kaba, me manmaghin uan asebar ziaba fe? E men min damuasa ifonge.'
31 Me uan asebar ziaba fe moghin, ia Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fan marki. Me uan asebar ziaba fer dughiaba, me uari uan boribav sogha ofa gamir dakozim gisin me arigha ofan min me tue. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, bar men ofabar aghua.
32 "Egh bizir ki ia mikemezir kaba ia bar moghira dar amu. Egh akar igharazitam inigh uam akar kabagh isafuraghan marki, egh akar katam ataghiraghan marki."

12:23: Ofa Gami 17:10-14 **12:32:** Godin Araziba 4:2; Akar Mogomem 22:18-19

13

1-2 “Eghtɨ akam inigha izir gumazitam o irebabar mɨngariba abɨzir gumazitam izɨ ia geku suam, Kɨ fogha gɨfa mirakelɨn kam guizbangɨn otivam. Egh men tav, ia faragha ziaba fezir puvatɨzir asebar ziaba fɨsɨ, ia mɨkɨmam.

3 Eghtɨ da guizɨn otivtɨ, ia an akar kam baraghan markɨ. Ikiavɨra Itir God, ian God, ian araziba tuisɨgh foghasa, ia navir averiaba ko duabar guizbangɨra a gifongez, o puvatɨ. Egha a gumazir kaba ataghizɨ me iza ia gekuasava ami.

4 Ia Ikiavɨra Itir God, ian Godɨn atiating an apengan ikɨ, egh an gɨn mangɨ. Egh ia an Akar Gavgaviba baragh dar suiragh gavgavigh, dar gɨn mangɨ an ziam fɨ.

5 Egh ia akam inigha izir gumaziba ko, irebabar mɨngariba abɨzir gumazir kaba bar me mɨsueghtɨ, me arɨmɨghiregh. Ia fomɨra Isipɨn kantrin ikia ingangarir gumazir kɨnibar mɨn itima, Ikiavɨra Itir God, ian God ia inigha Isipɨn azenan ize. Gumazir kamagh amiba, kar gumazir kuraba. Egh ia God baghɨvɨra ikiasa, me aghua. Kamaghɨn amizɨ, me ia geku ia damighti, ia Ikiavɨra Itir Godɨn gɨn zuir tuavim ategh an saghon ikiam. Kamaghɨn, ia gumazir kabav sueghtɨ me arɨghireghtɨ, arazir kurar kam gɨvagham.

6 “Eghtɨ ian namakatam, o aveghbuatam, o ian otaritam o ian guivitam, o ian amuir ia bar ifongezim, o ian roroar bar aghuim, a modogh ia geku, aghumra aser ia ko ian inazir afeziaba fomɨra fezir puvatɨzibar ziaba fɨsɨ ia mɨkɨmtɨ, ia an akam baraghan markɨ.

7 Nguazir kamɨn gumazamizir ian boroghɨn itiba ko ian saghuiamɨn itiba, bar moghɨra aser kabar ziaba fe.

8 Ia gumazir kamaghɨn amibar apezeperir akaba baraghan markɨ, ia akɨrim me gasaragh. Ia men akurvaghan markɨ. Egh ia apangkuvir arazimɨn me damuan markɨ.

9 Gumazim o amizim kamaghɨn ia damutɨ, ia a mɨsueghtɨ, an aremegh. Nɨ faragh uan dafarimɨn dagɨabar a ginivightɨ, gɨn gumazamiziba bar dagɨabar a ginivam.

10 Ia fomɨra Isipɨn kantrin ikia ingangarir gumazir kɨnibar mɨn itima, Ikiavɨra Itir God, ian God ia inigha Isipɨn azenan ize. Egh me ia gekutɨ ia Godɨn akamɨn gɨn mangan kogham. Kamaghɨn amizɨ, ia dagɨabar me ginivtɨ, me arɨmɨghiregh.

11 Ia me mɨsueghtɨ, me arɨmɨghireghtɨ, Israelia bizir kam baregh atiatingɨva uam arazir kurar katam damuan kogham.

12-13 “Ia Ikiavɨra Itir God, en God, ia danɨngamin nguibar ekiabar ikɨv oraghtɨ, me kamaghɨn mɨkɨmam, Gumazir kurar maba nguibar ekiar kamɨn itir gumazamizibar nɨghnɨzibagh ekua ghaze, E asebar ziaba fam. Kar aser e faragha ziaba fezir puvatɨziba.

14 Ia kamaghɨn akar vaveba baregh, egh deraghvɨram akar kamɨn mɨngarim gɨfoghsɨ pamtemɨn ingar. Eghtɨ mɨgɨrɨgɨar bar kurar kam a guizbangɨra ikɨtɨ,

15 kamaghɨn, ia nguibar kamɨn itir gumazamiziba ko men bulmakauba sara mɨsoghɨrarigh, men nguibar kam ko an itir biziba bar dagh asɨghasɨkigh.

16 Egh ia men biziba bar ada inigh, nguibamɨn torimra da akufagh. Egh ia nguibar kam daboroghtɨ an itir biziba bar isi ofan mɨn Ikiavɨra Itir God, en God danɨng. Eghtɨ nguibar kam ikuvigh ikɨ kamaghɨra ikɨtɨ, gumazitam uam an ingar anesaraghan kogham.

17 Ia uari bagh nguibar kamɨn bizitam inian markɨ. Ia avim ateghtɨma a bar dar isigh. Eghtɨ Ikiavɨra Itir God, uan anɨngazim ategh, ian apangkuvigham.

Egh a ian inazir afeziaba ko akar dikirizim gamizi moghin, ia damighti ian dibobonim ghuavanabogham.
18 Ia Ikiavira Itir God, ian God, an tiarim baraghiva, an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeir kaba deragh dar gin mangiva, an damazimin arazir aghuibar amuti, a bizir aghuir kaba ia bagh dar amuam."

14

Israelia, ikizir igharazibar min ariaghirir gumazamiziba bagh azian marki

1 Moses kamaghin Israelia migei, "Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghavira ia ginabazi ia an boriba. Kamaghin amizi, ian gumazitam aremeghti ia a bagh aziva, ikizir igharaziba ami moghin, uan mikarzibar ghor, egh minedevir arizibagh isan marki.
2 Ikiavira Itir God, ian God nguazir kamin ikizibar tongin ia inigha ua baghavira ia amisefe. Kamaghin amizi, ia an gumazamizibara."

Godin damazimin asizir
mizirizibа ko zueziba
(Ofa Gami 11:1-4)

3 Moses ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, asizir kabav gia ghaze, Da ikuvizi an adar aghuagha, dar aman ian anogoroke.
4 Asizir kaba, ia dar ami: bulmakau ko sipsip, meme,
5 ko dia, sipsipin atiaba, memen atiaba, ko mighsiamin itir asizir atiar igharaziba, ia dar tuzibar ami.
6 Asizir kabanang: Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min grazibar amiti, ia dar ami.
7 Ezi bulmakaubar min graziba apir asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha itir puvati, kamaghin ia bar dar aman marki. Asizir kamaghin gariba: kamelba, ko ivarareba, ko ighiaba, ia dar amam marki. Da bulmakaubar min graziba apava, soroghafarir puziba bigha pumuning itir puvati. Ia kamaghin fogh, asizir kamaghin amiziba da Godin damazimin zuezir puvati. An adar aman ian anogoroke.
8 Ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin, ia fogh, daba da nan damazimin mize. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati.
9 "Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osirir naziaba ko sighiaba itiba, da bizir kaba uaghara ikiti ia dar ami.
10 Egh osiriba ko bizir muziarir ongarimin itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighti, ia kamaghin fogh, Da Godin damazimin mize.
11 "Egh kuarazir Godin damazimin zueziba, ia dar ami.
12-18 Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Kuarazir kaba, taragiaba, mighiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraziba, beniba, dipamin mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa.
19 "Ezi apizir aviziba itiba, da bar bizir mizirizibа, kamaghin ia dar aman marki.
20 Apizir igharazir aviziba ikia Godin damazimin zueziba, ia dar ami.
21 "Egh asizir puram ariaghiriba, ia dar aman marki. Ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar aningti me dar ami. Egh ia pura nguibam

14:1: Ofa Gami 19:28; 21:5 **14:2:** Ua Me Ini 19:5-6; Godin Araziba 4:20; 7:6; 26:18; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9 **14:21:** Ua Me Ini 23:19; 34:26

getiagha aruir gumazamizibar amamangatɨghtɨ, me ia da dagh ivez dar amɨ. Ia guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God, ian God, a ua baghavɨra ia amɨsevezir gumazamiziba.
"Ia memen oter eborim isɨ, mɨnem gingegh, memen amebar kamɨn nguzimɨn tuzim isɨ, mɨner kamɨn anevighan markɨ."

Ia 10plan bizibar tongɨn vamɨra isɨ God danɨngam

22 Moses kamaghɨn mɨgei, "Dagher ia zurara uan azenibar isiba, ia da abɨgh 10plan pozibav kɨnigh, dar pozir vamɨra anetɨghtɨ a ikɨ.
23 Egh gɨn ia da inigh mangɨ danganir Ikiavɨra Itir God uan ziam fɨsɨ mɨsɨvamimɨn danganimɨn dar atɨgh. Egh Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn, ia baliba ko wain, ko olivɨn temer borem, kar ia faragha inigha izezir dagher kabar naba ia dar amɨ. Egh ia danganir kamɨn uan bulmakau ko sipsipɨn nguzir ivariabav sogh, egh dar amɨ. Ia kamaghɨn damuva, zurara Ikiavɨra Itir God, ian God an atiatingɨva an apengan ikiamin arazimɨn fofozim iniam.
24 Ia bar saghon ikɨ, egh dagher aghuir Ikiavɨra Itir God ia ganɨngizir kaba, ia dar 10plan pozibar da tuiragh dar pozitam inigh danganir a uan ziam fɨsɨ mɨsɨvamin kamɨn da ater mangan iburagh,
25 dagher kaba amadaghtɨ gumazitam dagh ivesegh. Eghtɨ ia gɨn dagɨar kaba inigh Godɨn ziam fer danganimɨn mangɨ.
26 Egh dagɨar kabar ia bizir ifongezir kabagh ivez, kar bulmakaun tuziba ko sipsipɨn tuziba, wain ko wainɨn dɨpar gavgaviba. Egh ia God uan ziam fasa mɨsevezir danganir kamɨn, uan boriba ko Ikiavɨra Itir God, ian Godɨn damazimɨn, ia dagher kabar amɨ egh bar akongegh.
27 "Ia Livaibagh fo, me uari nguazitaba inizir puvatɨ. Ian nguibabar aven itir Livaiba, ia dughiar ekiar kabar, me gɨnɨghnɨgh men akurvagh.
28 "Ia zurara, azenir mɨkezimɨn vaghvagh, uan azenibar otivir dagheba abɨgh 10plan pozibav kɨnigh, dar pozir vamɨra inigh mangɨ uan nguibar ekiamɨn aven itir dagheba arɨzir dɨpenir ekiabar dar arɨgh.
29 Livaiba ia me gɨfo, me uari nguazitaba inizir puvatɨ. Egha uaghan ikɨzir igharazibar gumazamiziba ko, borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir odiarir paba ariaghireziba, me uaghan ia ko iti. Gumazamizir kaba me uaghan izɨ uan ifongiabar dagheba iniam. Ia kamaghɨn damutɨ, Ikiavɨra Itir God, ian God, deragh ia damutɨ ian biziba bar deravɨrama otivam."

15

Bizim inigha uam a ikarvaghamin arazim agɨvamin azenim
(Ofa Gami 25:1-7)

1 Egha Moses ua Israelia mɨgɨa ghaze, "Namba 7ɨn azenim, kar bizibar ghuavim ikarvazim agevir azenim.*
2 Ia kamaghɨn damu, gumazim uan namakam da pura dagɨam inigh, eghtɨ azenir namba 7, an namakar kam a mɨkɨm suam, Nɨ uam a ikaravaghan markɨ. Ikiavɨra Itir God, uabɨ kamaghɨn e mɨgei, E dagɨabar ghuaviba, dagɨaba ikarvaghamin osɨmtɨziba, namba 7ɨn azenimɨn, e da gɨn amangam.
3 Eghtɨ ikɨzir igharazitamɨn gumazitam ia da pura biziba inightɨ, ia bizir kaba ikarvaghsɨ an dɨm. Egh ia uari uan namakaba inizir biziba ikarvaghsɨ men azangan markɨ.

14:22: Ofa Gami 27:30-33; Dɨboboniba 18:21 * **15:1:** Arazir kam kamakɨn, gumazitam nɨn dagɨaba inigha akam akɨra ghaze, a gɨn ua nɨn dagɨaba ikarvagham. Eghtɨ azenibar mangɨtɨ azenir namba 7 otoghɨva, eghtɨ nɨ a mɨkɨmtɨ an a ikarvaghan markɨ.

4 “Ia oragh, ia Ikiavira Itir God, ian God, nguazir a datirighin ia ganidir
kabar aven, a deraghvira ia damuam. Kamaghin amizi, ian tav, bizitamin
oteveghan kogham.
5 Ia deravira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia
ganidiba, dar suiragh bar dar gin mangiti, a deraghvira ia damuam.
6 Ikiavira Itir God, ian God, akam akirizi moghin, a bar deraghvira ia
damuam. Eghti ikizir aviriba pura ia da biziba iniam, eghti ia men bizitam
puram a inighan kogham. Egh ia ikizir aviribagh ativagh men ganti, me ia
gativaghan kogham.
7 “Eghti namakatam, nguazir Ikiavira Itir God, datirighin ia ganidir kamin
nguibatamin iki, bizitamin otevegham, ia akirim ragh a gasan marki. Egh ia
uan biziba mighin dar suighan marki.
8 Ia an apangkuv, egh pura uan dafariba kuigh, bizir an oteveziba ia da
isiva a daning.
9 Ia kamaghin pazi nighnighan marki, biziba ikarvaghamin azenim a
roghira izegha gifa, egh uan namakamin akurvaghsi uan biziba mighin dar
suighan marki. Egh ia dagiaba a daningan aghuaghti, gumazir kam ian
arazir kam bagh Ikiavira Itir God ko mikimiva arangti, ia Godin damazimin
osimtizim ikiam.
10 A ian azangsizir biziba, ia bar da isi a daningighti, Ikiavira Itir God, ian
God, ian ingangariba bar dar amuti, da deraghviram otivam.
11 E Israelia, en tarazi zurara bizibar otevegham. Ezi kamaghin ki ghaze, ia
onganarazibagh amir gumazamizibar apangkuv men akurvagh deraghvira
me damu.”

Israelia ingangarir gumazir kinibar amuamin arazim (Ua Me Ini 21:1-11)

12 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Israelian gumazitam ingangarir
gumazir kinitamin min a givezeghti, a ian ingangaribar amu mangi, 6plan
azenibar tugh. Egh namba 7in azenimin, ia aneteghti a mangi.
13 Eghti a ian ingangarim ateghti, ia pura nguibamin anemangan marki.
14 Ia bizir aghuir Ikiavira Itir God, ian God ia ganingizir kaba, kar sipsipba,
witba, ko wainin dipaba ia da isi a danighti a mangi.
15 Ia uaghan pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin ike. Ezi
Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inizi, ia ua firiaghire. Ia bizir kam ginighnigh.
Ki bizir kam ginighnigha Akar Gavgavir kaba ia ganiga ia migei.
16 “Eghti ingangarir gumazir kinim suam, ‘Ki bar uan gumazir dapanim
gifuegha, an amuim ko boribagh ifuegha, me ataghiraghan aghua.’
17 Eghti ia a inigh mangi uan dipenimin ter ararir tiar akamin miriamin
itimin anesaragh, egh dikonir tam inigh, an kuarim okoreghti, a ian in-
gangarir gumazir kinimra iki mangiva ovegham. Ia arazir kamra uan
ingangarir amizir kinitam, uaghan a damigh.
18 “Ingangarir gumazir kinir kam 6plan azenibar ian ingarizi, ia an ingan-
garimin ivezir muziarim a ganigha gifa. Kamaghin, ia uan ingangarir gu-
mazir kinim damighti a firighirighsi, bizir kam ginighnigh osiman kogham.
Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian God, ian ingangaribar amighti da
bar deraviram otivam.”

Sipsip ko bulmakaun nguzir ivariam

19 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ia uan bulmakauba ko sipsipbar
nguzir apurir ivariaba, bar ada misevegh, da isi Ikiavira Itir God, en God, a

15:7: Ofa Gami 25:35 **15:11:** Matyu 26:11; Mak 14:7; Jon 12:8 **15:12:** Ofa Gami 25:39-46
15:19: Ua Me Ini 13:12

danɨngigh. Eghtɨ bulmakaun kaba ingangaribar amuan markɨ, egh uaghan ia sipsipɨn kabar arɨzibagh isan markɨ.
20 Egh ia zurara azenibar vaghvagh uan amuiroghboriba ko, asɨzir kaba inigh, Ikiavɨra Itir God uan ziam fɨsɨ mɨsɨvamin danganir kamɨn mangɨ Ikiavɨra Itir God, ian Godɨn damazimɨn asɨzir kabar amɨ.
21 Eghtɨ bulmakaun kam o sipsipɨn kamɨn mɨkarzim ikuvigham, kar an dafarim o an suem ikɨragham, o an damazimning okavigham, o a arɨmariar kurar igharazim ikiam, eghtɨ ia a inigh, Ikiavɨra Itir God, ian God, bagh ofa damuan markɨ.
22 Ia asɨzir atiaba api moghɨn, uan nguibabara asɨzir kamagh garim amɨva anegɨfagh. Ia Godɨn damazimɨn zue o mɨze, ia asɨzir kam pura bar anemegh.
23 Egh ia asɨzir katamɨn ghuzitam bar aneman markɨ. Ia dɨpamɨn mɨn nguazimɨn a fugh."

16

God Israelia Gitazir Dughiam Gɨnɨghnɨghamin Isam
(Ua Me Ini 12:1-20)

1 Egha Moses kamaghɨn mɨgɨa ghaze, "Ia Abipɨn iakɨnimɨn,* azenibar zurara isar kam damu. Ia fo, Ikiavɨra Itir God, ian God fomɨra Abipɨn iakɨnimɨn dɨmagarir mamɨn, Isipɨn kantrin ua ia ini. Kamaghɨn amizɨ, ia zurara God Israelia Gitazir Dughiam Gɨnɨghnɨghamin Isam damuva, bizir kam gɨnɨghnɨgh an ziam fɨ.
2 Ia mangɨ Ikiavɨra Itir God, uan ziam fɨsɨ mɨsɨvamin danganimɨn otivigh, uan bulmakau o sipsipɨn tam mɨsuegh Ikiavɨra Itir God, ian God bagh ofa damu. Egh ia God Israelia Gitazir Dughiam gɨnɨghnɨgh asɨzir tuzibar amɨ.
3 Ia isar kam damu, egh yis itir bret aman markɨ. Ia 7plan aruebara yis puvatɨzir bret amɨ. Ia fo, ia fomɨra zuamɨra Isip ataghɨraghasa amua yis puvatɨzir bret ame. Kamaghɨn amizɨ, ia bretɨn kam amɨva, dughiar ia Isipɨn osɨmtɨzimɨn ikia an ategha izezim gɨnɨghnɨgh. Ia bizir kam zuraram a gɨnɨghnɨghvɨra ikɨ mangɨtɨ ian ovever dughiam otogham.
4 Yis Puvatɨzir Bretɨn Isam Damuamin Dughiamɨn, ia yis taba ateghtɨ, da ian dɨpenibar ikian markɨ. Egh an aruer faragha zuimɨn, ia ofa damuamin asɨzibar amɨ mangɨ, dɨmagarir kamra bar ada gɨfagh. Eghtɨ dar naba ikɨ mangɨ amɨmzaraghan otivan markɨ.
5 "Ia God Israelia Gitazir Dughiam gɨnɨghnɨghamin ofa bagh asɨziba inigh nguibar Ikiavɨra Itir God, ian God ia ganɨditamɨn aven dav soghan markɨ.
6 Ia Israelia Gitazir Dughiam gɨnɨghnɨghamin ofa bagh asɨziba inigh Ikiavɨra Itir God, ian God uan ziam fɨsɨ mɨsɨvamin danganir kamra adav sogh. Ia fo, aruem uaghiri dughiamɨn ia Isip ategha azenan ize. Kamaghɨra amizɨ, ia guaratɨzimɨn asɨzibav sogh dughiar kam gɨnɨghnɨgh.
7 Ia Ikiavɨra Itir God, ian God uan ziam fɨsɨ mɨsɨvamin danganir kamra, asɨzir kaba tu dar amɨ. Egh amɨmzaraghan ia uan purirpenibar mangɨ.
8 Ia 6plan aruebara yis puvatɨzir bret amɨ. Egh namba 7ɨn aruem, ia uari akuvagh Ikiavɨra Itir God, en God an ziam fɨ. Egh dughiar kamɨn ia ingangaritam bar a damuan markɨ."

15:23: Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godɨn Araziba 12:16; 12:23 **16:1:** Ofa Gami 23:5-8; Dɨboboniba 28:16-25 * **16:1:** Abipɨn iakɨnim, kar Israelia iakɨnir faragha zuim. Iakɨnir kam, an en iakɨnimning Mas ko Epril, aningɨn otifi. Iakɨnir kamɨn ziar igharazim, "Nisan."

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam
(Ua Me Ini 34:22; Ofa Gami 23:15-21)

9 Egha Moses me migia ghaze, “Ia azenibar dagher oviziba aghorir aruer
faragha zuimin ikegh, ia wighba meng mangi namba 7 wighin tugham.
10 Egh namba 7 wighin aruer abuananam, kar Azenibar Dagher Igiaba
Asiamin Dughiamin Isar Ekiam. Ia Ikiavira Itir God, ian God ia ganingizir
daghebar diboboniminmirara, uan ifongiamin gin mangi, da tuiragh
Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa damuva a bagh bar akongegh.
11 Egh ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir amiziba ko gumaziba,
ko Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afezi-
aba ariaghireziba ko, amizir paba ariaghireziba, ia bar moghira Ikiavira Itir
God, ian God uan ziam fisi miseveghamin danganimin mangi, uari akuvagh
an damazimin a bagh bar akongegh.
12 Ia fomira pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin ike. Kam-
aghin amizi, ia bizir kam ginighnigh arazir God ifongeziba deraghvira dar
amu.”

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiaba
(Ofa Gami 23:33-34)

13 Egha Moses ua ghaze, “Ia azeniba bar, balin afeziba amisiva wainin
oviziba mirmirighti, gin Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otoghti, ia
averpenibar aven iki bar akongegh mangiti, aruer namba 7 otogham.
14 Dughiar kamin, ia bar moghira bar akongegham. Ia uan otariba ko
guiviba ko, ian ingangarir gumazamiziba ko, Livaiba ko ikizir igharazibar
gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir
paba ariaghireziba,
15 ia bar moghira mangi Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin dan-
ganimin otifigh. Egh uari akuvagh dughiar ekiar kam damu Ikiavira Itir
God, ian Godin ziam fi. God ian azeniba ko bizir maba sara, deraghvira dar
amuam, kamaghin, ia bizir kam bagh bar akongegh iki mangiti, namba 7
aruem otogham.
16 “Eghti Ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumazibara dikavigh,
Ikiavira Itir God, ian God, uan ziam fisi misivamin danganimin izi, an
damazimin otivigh an ziam fi. Dughiar 3plan kaba kamakin, Yis Puvatizir
Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko Azenibar Dagher Igiaba Asiamin
Dughiamin Isar Ekiam, ko Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ia bar
vaghvagh dafarir kinibar Ikiavira Itir Godin damazimin izan marki.
17 Ikiavira Itir God, ian God bizir aghuir aviriba ia ganingi. Ia dagh
nighnigh uan biziba tuiragh a daning.”

Kotiabar araziba

18 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ian anababa vaghvagh, nguibar
Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kabar aven, jasba ko ingangarir gumazir
igharazitaba amisefegh. Eghti gumazir kaba guizin arazibar gin mangi,
deraghvira gumazamizibar migirigiaba tuisigh.
19 E fo, dagiar gumaziba jasba apezepera me ganidiba, da gumazir
nighnizir aghuiba itibagh ami, me damazir okavirizibar min iti. Egha arazir
kam uaghan gumazir aghuarir osimtiziba puvatizibar kotiam gasighasisi.
Kamaghin amizi, gumazitam me apezeper kotiam gifarisi, dagiaba me
daningti, me dagiar kaba inian marki. Me guizin arazim gighan marki.

16:9: Diboboniba 28:26-31 **16:13:** Diboboniba 29:12-38 **16:19:** Ua Me Ini 23:6-8; Ofa Gami 19:15

Me kotiamin aven pazi gumazitamin akurvaghiva, igharazitav dikabinan kogham. Me guizin arazimin gin mangi gumazamiziba bar me tuisigham.
20 Ia zurara guizin arazimra gin mangi, egh guizbangira mikim. Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kamin dapiagh iki mamaghira ikiam.
21 "Egh ia Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingar, egh an boroghin temer guarir aser amizim Aseran nedazim itim asan marki.
22 Egh ia dagiar guarir dighoriba itiba asaragh asemin ziam fan marki. Bizir kamning bar ikuvizi, Ikiavira Itir God, ian God bar aningin aghua."

17

1 Egha Moses kamaghin migia ghaze, "Ia bulmakaun apuritam, o sipsipin duatam mikarzimin ititam inigh Ikiavira Itir God, en God bagh ofa damuan marki. Ikiavira Itir God arazir kam bar an aghua.
2 "Egh dughiar tabar ian nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganidibar aven, ian tongin itir gumazitam o amizitam Ikiavira Itir God, en Godin Akar Dikirizir Gavgavim abigh, kamaghin an an damazimin arazir kuram gami.
3 A Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba abigh, egh godin igharazibar ziaba fam. Kar, aruem ko iakinim ko mikoveziba, a dar ziaba fi dar gin mangam.
4 Ia gumazim o amizir arazir kurar kam gamimin migirigiar kam baregh, deravira migirigiar kamin mingarim bagh ruiva a batogh. Eghti migirigiar kam a guizbangira, eghti ia fogh suam, kar bar arazir kuram Israelian tongin oto,
5 eghti ia gumazir kam o amizir kam inigh nguibamin azenan mangi, dagiabar a ginivighti an aremegh.
6 Egh gumazamizir pumuning o 3pla an ganti, an arazir kuram damuti, me an gun mikeghti, me dagiabar a ginivighti an aremegh.
7 Ia uarir tongin arazir kurar kam agivsi, gumazamizir an gari an arazir kurar kam gamiziba, me faragh dagiaba isi a giniv. Eghti gin igharaz darazi dagiabar a ginivti an aremegh.
8 "Dughiar tabar osimtizir ian nguibabar otiviba bar ekeveghti jasba da tuisighan iburagham. Osimtizir kamaghin gariba, gumazir mam mamin apanim gamigha a misoghezi an areme, gumaziba uan nguaziba ko dipeniba bagha uarir aningazi, o gumaziba uariv sogha, igharazibar mikarzibagh asighasisi. Eghti jasba bizir kaba tuisighan iburaghti, ia danganir Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin kamra mangi an ziam fi.
9 Egh uan osimtiziba isi Livain ofa gamir gumaziba ko, jasin datirighin kotiaba baraziba, me danighti me ian osimtiziba akir.
10 Egh danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kamin me kotin nighniziba ia daningti, ia me mikemezi moghira bizibar amu.
11 Ia men nighnizir me ia ganidir kaba inigh, egh bar adar gin mangi.
12 Egh gumazitam jas, o Godin ofa gamir gumazitam batuegham, ia gumazir kam misueghti an aremegh. Ia kamaghin damuva Israelian arazir kurar kam batuegham.
13 Eghti gumazamiziba bar moghira arazir kam baregh bar atiatigham. Egh gumazitam uam arazir kamagh garitam damuan kogham."

Atrivimin arazibar migirigiam

16:21: Ua Me Ini 34:13 **16:22:** Ofa Gami 26:1 **17:3:** Ua Me Ini 22:20 **17:6:** Diboboniba 35:30; Godin Araziba 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 13:1; 1 Timoti 5:19; Hibru 10:28 **17:7:** 1 Korin 5:13

14 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia nguazir Ikiavira Itir God, en God,
ia daningamin kam inigh givagh a dapiagh, egh ia gumazamizir igharazibar
min nighnigh suam, atrivitam ti e gativagh en ganam.
15 Egh dughiar kamin, ia teghti Ikiavira Itir God, uabi ian tongin atrivimin
ikisi ian gumazitam amisefegh. Ia uan ifongiamin gumazitam amisivan
marki. Ia kantrin igharazitamin gumazitam amiseveghti, a ian atrivimin
ikian marki. A uabi ian gumazitam amiseveghti, a ian atrivimin iki.
16 Ikiavira Itir God, ghaze, an gumazamiziba ua Isipin mangan an aghua.
Kamaghin, atrivim uan midorozir gumaziba ameghti, me uam hoziar
aviribagh ivesi Isipin mangan marki.
17 Atrivim amuir aviribar ikisi nighnighan marki, egh uaghan gol ko silvan
aviribar pozim mikinan marki. Da a damuti, an akirim ragh Ikiavira Itir God,
gasaragham.
18 An atrivimin otogh, egh Akinafarir Righizir Godin Akar Gavgaviba
ititam inigh, egh Livaibar damazimin an mirara ua bagh Akinafarir Righizir
igharazir tamin deragh an osirigh.
19 An akinafarir righizir kam uabin boroghiram anetigh, egh dughiabar
zurara an akabar gan. Kamaghin, a Ikiavira Itir Godin atiating an Araziba
ko, arazir a ifongezibar gin mangam.
20 Egh kamaghin a uabi uan ziam fan kogh, egh Israelian igharaz darazi
abinan kogham. Egh a Godin Akar Gavgaviba ategh ighuigh agharir guvim
o agharir kiriamin mangan marki. A kamaghin damu azenir aviribar
atrivimin ikiam. Eghti gin an ovavir boriba an danganim inigh atirivibar
otiv mangivira ikiam.”

18

Ofan naba ofa gamir gumaziba dar amam

1 Egha Moses ua kamaghin migei, “Livain anabamin ofa gamir gumaz-
iba, Israelian marazi nguaziba inizi moghin me nguazitam inian kogham.
Ikiavira Itir God, mikemezi moghin gumazamiziba uan bizir aghuiba God
daningti Livaiba da iniam.
2 Israelian igharaz darazi, nguaziba isi moghin, me nguazitam inian
kogham. Livain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir God me ganingizim,
a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira Itir God, ian
God, faragha akam me bagh anekirizi mokin.
3 “Eghti gumazitam Godin ofa damusi bulmakaun apuritam ko sipsip
misuegh, egh asizir kabar gurir tuziba ko, koviam ko akaguar tuziba ko an
navir averiamin aven itir bizibar tuziba isi, ofa gamir gumazibar aningigh.
4 Egh ia uan faragha misevezir wit ko balin oviziba, ko wain ko olivin
borem ko sipsipin ariziba inigh ofa gamir gumazibar aningigh.
5 Ikiavira Itir God, ian God, ian anababar tongin, ofa gamir ingangarim
damuasa Livain anabamin adarazira, me amisefe. Eghti men ovavir boriba
zurara ingangarir kam damu mangivira ikiam.
6 “Eghti Livain gumazitam ifuegh, egh uan nguibar Israelin nguazimin
aven itim ategh mangi, danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kamin
mangam.
7 Egh a Ikiavira Itir God, an Godin ofa gamir ingangarim damu, mati ofa
gamir gumazir igharaziba zurara Ikiavira Itir Godin damazimin ingangarir
kam gami mokin.

17:14: 1 Samuel 8:5 **17:16:** 1 Atriviba 10:28; 2 Eghaghaniba 1:16; 9:28 **17:17:** 1 Atriviba 10:14-22; 10:27; 11:1-8; 2 Eghaghaniba 1:15; 9:27 **18:2:** Diboboniba 18:20

8 Ofa gamir gumaziba vaghvagh dagher magh ghueziba inigh. Egh bizir
igharazir a dagɨaba bagh amadazimɨn dagɨaba, a uaghan ua bagh dar
suiragh."

God aghuazir arazir bar kurar maba

9 Egha Moses ua kamaghɨn mɨgei, "Ia nguazir Ikiavɨra Itir God, en God, ia
ganɨdir kamɨn otivigh, egh ikɨzir kabar gumazamiziba amir arazir kurabar
gɨn mangan markɨ. Kar arazir bar kurar God aghuaziba.
10-11 Ia uan otariba ko guivibav sogh ofaba tuer dakozim gisɨn avimɨn
me tuan markɨ. Egh ia, ariaghirezir gumazamizibar duabar gavgavimɨn
amodoghɨn gɨn otivamin bizibar gun mɨgeir arazim, ko kukunir gumaziba
amir arazim, ko akar mogomebar gun mɨgeir arazim, ko akuzibagh amir
arazim, ko akavsiabagh amir arazim, ko duar kuraba ko mɨgeir arazim,
ko imezibagh amir arazim, ko gumazamizir ovengezibar duaba ko mɨgeir
arazim, ia bar arazir kabar amuan markɨ.
12 Ikiavɨra Itir God, en God, a gumazamizir arazir kurar kabagh amiba,
a bar men aghua. Ezɨ gumazamizir ikɨzir igharazir kabar itiba, ia men
boroghɨra izamin dughiamɨn, a bizir kam bangɨn, me batuegham.
13 Ia arazir kurar kaba bar ada atakigh, egh ia guizbangɨra Ikiavɨra Itir God,
ian Godɨn gɨn mangɨ."

God akam inigha izir gumaziba amangasa akam akɨri

14 Egha Moses ghaze, "Gumazamizir ia datɨrɨghɨn men nguazim iniasava
amir kaba, me kukunir gumazibar akaba baragha dar gɨn ghua, duar
kurabar arazibagh ami. Ezɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, arazir kabar amuan
ian anogoroke.
15 "Ikiavɨra Itir God, ian God, a ian tongɨn, ia bagh gumazitam amɨseveghtɨ,
a nan mɨn akam inigha izir gumazimɨn otogham. Eghtɨ ia an akaba baragh
dar gɨn mangam.
16 "Ia Sainain Mɨghsɨamɨn boroghɨn uari akuvagha itir dughiamɨn, ia bar
atiatigha, kamaghɨn nɨghnɨgha ghaze, 'E Ikiavɨra Itir God, en God an ganigh
arɨmɨghiregham. Kamaghɨn amizɨ, e ua Ikiavɨra Itir God, en God, e uam an
tiarim baraghan aghua. Egha e uaghan avir ekiar God aven itir kamɨn ganan
aghua.'
17 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, na mɨgɨa ghaze, 'Men mɨgɨrɨgɨam, bar guizbangɨra.
18 Kɨ men tongɨn men tav amɨsevegham, eghtɨ a nɨn mɨn, akam inigha
izir gumazimɨn otogham. Eghtɨ kɨ uan akam isɨ a danightɨ an akar kɨ
danɨngamiba bar da isɨ gumazamiziba bar me mɨkɨmam.
19 Eghtɨ akam inigha izir gumazir kam nan ziamra akam akunam. Eghtɨ
gumazamizir an akam batoziba, kɨ ivezir kuram me danɨngam.
20 Eghtɨ akam inigha izir gumazitam, nan akar kɨ a ganɨngizir puvatɨzitam
akunam, o a asetamɨn ziamɨn gun mɨkɨmam, an ovengam.'
21 "Eghtɨ ia manmagh fogh suam, 'Akam inigha izir gumazir kamɨn akar a
kurir kam, a ti Ikiavɨra Itir Godɨn izi, o puvatɨ?'
22 Ia akar a kurir kam kamaghɨn a gɨfogh. Akam inigha izir gumazir kam
Ikiavɨra Itir Godɨn ziamɨn akam akuntɨ, bizir a mɨkemezim otoghan koghtɨ,
akar a mɨgeir kam Ikiavɨra Itir Godɨn izezir puvatɨ. Akam inigha izir gumazir
kam uan nɨghnɨzimɨn akam akuri. Kamaghɨn amizɨ, ia an atiatingan markɨ."

18:10-11: Ua Me Ini 22:18; Ofa Gami 19:26; 19:31 **18:13:** Matyu 5:48 **18:15:** Aposel 3:22; 7:37
18:19: Aposel 3:23

19

Nguibar ekiar gumazamiziba
ari mangi mongamiba
(Diboboniba 35:9-28; Josua 20:1-9)

1 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia ganidir kamin ikiziba bar me gasighsigh givagh, men nguibaba ko dipeniba
bar ada inigham. Eghti ia deraghvira dar apiagh,
2-3 egh nguazir kam 3plan distrighbar da bikigh. Egh distrighin kabar
vaghvagh mongamin nguibar ekiatam amisefegh, eghti nguibar ekiar kaba,
da danganir gumazamiziba arimangi deravira ikiamba. Egh tuavibar in-
garighti, da nguibar ekiar kabar mangi dar otifigh. Eghti gumazamiziba
tuavir kabar ari mangi nguibar ekiar kabar otivigh deravira ikiam. Eghti gin
gumazitam igharazitav purama a misueghti an aremeghti, a mangi nguibar
kabar tamin aven mangi modogh ikiam.
4 Gumazim uan anavira osimtiziba an puvatigh purama a misueghti an
aremeghti, an ari mangi nguibar ekiar 3plan kabar tamin mangigh der-
aghvira ikiam.
5 Egha uaghan, gumazir pumuning ruarimin temeba oka ghua, mavin
sobiam asiaghirigha an namakam misoghezi an areme, an ari mangi
mongamin nguibar ekiar katamin aven manigh deragh ikiam.
6 Eghti mongamin nguibar ekiar vamira iki, kamaghin deraghan kogham.
Nguibar ekiar vamira iki bar saghon mar ikiti, gumazim uan anavin ovevem
ikarvaghsi, bar aningaghegh pamtem arimangamin gumazir kamin gintigh,
tuavimin puram an suiragh a misueghti an aremegham. Gumazir kam,
guizbangira, osimtiziba puvati. A uan anavin apanim gamua a misoghezi an
aremezir puvati. Sobiamrama asiaghirigha anemisoghezi an areme.
7 Bizir mingarir kam bagha ki mongamin nguibar ekiar 3pla amisivasa ia
mikeme.
8 “Ikiavira Itir God, ian God, a nguazir kabar mitaghniabagh isivagh,
nguazir ekiaba isi ia daningam, mati a fomira ian inazir afeziaba ko akam
akirizi mokin.
9 Eghti ia dughiar kamin mongamin nguibar ekiar 3pla uam ada
amisefegh. Egh Akar Gavgavir ki ia mikemeziba bar a dar amu, egh Ikiavira
Itir God, ian God, ia bar a gifongegh, zurara an arazibar gin mangiti, a
nguazir ekiar kaba bar ada isi ia daningti, ia ua mongamin nguibar ekiar
3pla uam ada amisefegh.
10 Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ia ganidir kamin iki, egh gumazir
osimtiziba puvatizir tam misueghti an aremeghan marki, egh ia osimtiziba
puvatigham.
11 “Eghti gumazitam bar uan namakamin aghuagh, egh modogh ikiva, egh
a misueghti an aremeghti, ana ari mongsi mangi mongamin nguibar ekiar
kabar tamin aven mangighti,
12 an nguibamin gumazir dapaniba, nguibar ekiar a ghua modozimin
gumazir dapanibar azaraghti me uam anemadaghti, a uan nguibamin izi.
Eghti me uam a isi gumazir aremezimin adarazir dafarim datighti, me a
ikaragh a misueghti an aremegh.
13 Ia an apangkuvan marki. Bar marki. Israelian aven gumazir osimtiziba
puvatiziba pura me misozi me ariaghirir arazim iti. Ia kamaghin damu egh
osimtizir kam agivagh deravira ikiam.”

Ababanir Israelia fomira uan nguazibar mitaghniabar atiziba

14 Egha Moses ua kamaghɨn mɨgei, “Ikiavɨra Itir God ia ganɨdir nguazir
kaba, me fomɨra dar mɨtaghniaba arigha dar abarazɨ da kamaghɨra iti. Eghtɨ
ia uan namakabar nguazir mɨtaghniaba ua dagh isɨvagh mangan markɨ.”

Kotiamɨn aven gumazitam osɨmtɨzim isɨ gumazir igharazim gasan markɨ

15 Egha Moses ua kamaghɨn mɨgei, “Gumazir vamɨra gari, gumazir
igharazim arazir kuram gamizɨ, a kotiamɨn aven bizir kamɨn gun mɨgei,
eghtɨ gumazir kotiam barazim, gumazir kamɨn akam baraghan markɨ.
Eghtɨ gumazir arazir kuramɨn gara an gun mɨgeibar dɨbobonim, a gumazir
pumuning o pumuning ko mɨkezimɨn ikɨtɨ, ia gumazir kam isɨ kot datɨghtɨ,
gumazir kaba an gun kotiam mɨkɨmam.
16 “Egh gumazitam, gumazir igharazim gasɨghasɨghsɨ a gifar suam, an
arazir kuram gami,
17 egh aning vɨrara Godɨn ziam fer danganimra mangɨgh. Eghtɨ ofa gamir
gumaziba ko jasɨn datɨrɨghɨn ingangarir kam gamiba Ikiavɨra Itir Godɨn
damazimɨn aningɨn akaba tuisɨgham.
18 Egh jasba deraghvɨram aningɨn akaba tuisɨgh. Egh me deragh fogh
suam, gumazir uan namakam isa kot gatɨzim a ifara pura akam a gasi,
19 eghtɨ ia ivezir kuram isɨ gumazir kotiam gifara mɨgeim danɨng, mati
ivezir kurar a uabɨ uan namakam danɨngasa ifongezim. Ia kamaghɨn damu,
egh arazir kurar kam uarir tongɨn a batokegh.
20 Eghtɨ gumazamiziba bar bizir kamɨn akam bar a baregh atiatigh, egh
deragh uari bagh ganam. Eghtɨ gumazitam uam arazir kamaghɨra garitam
damuan kogham.
21 Ia ifavarir gumazitamɨn apangkuvan markɨ. A uan anavɨra aremeghsɨ
a ifongegham, a uabɨ uaghan aremegham. Egh a uan anavɨn damazim, o
atarim, o agharim o suem gasɨghasɨghsɨ ifongeghtɨ, me uaghan kamaghɨram
a ikaragh.”

20

Mɨdorozibar araziba

1 Egha Moses mɨgɨa ghuavɨra ikia ghaze, “Ia uan apaniba ko mɨsogh mangɨ
gantɨ men karisba ko hoziaba, ko men mɨdorozir gumaziba, ian dɨbobonim
gafiraghtɨ, ia men atiatingan markɨ. Ikiavɨra Itir God, ian Godɨn Isipɨn ia
inigha ian akua izezim, a ia ko iti.
2 Ia mɨdorozim forsɨ ofa gamir gumazitam faragh izɨ mɨdorozir gumazibar
guamɨn tugh kamaghɨn me mɨkɨm,
3 ‘O Israelia, ia oragh. Ia mɨdorozim bagh datɨrɨghɨn mangam. Egh ia mangɨ
apanibar ganɨva atiating aghariba ian amɨraghtɨ ia okam nɨghnɨgh puram
akongan markɨ.
4 Ikiavɨra Itir God, ian God, a ia ko zui. A mɨdorozir kamɨn aven ikɨ ian
akuragh mɨsoghtɨ, ia uan apaniba abɨnigham. Kamaghɨn amizɨ, ia atiatingan
markɨ.’
5 “Eghtɨ mɨdorozir gumazibar dapaniba kamaghɨn me mɨkɨm suam, ‘Gu-
mazitaba ti kagh ikia dɨpenir igiabar ingarigha, egh deragh dar amusɨ tɨghar
God ko mɨkɨmam? Gumazir kamaghɨn amiba ikɨ, egh uamategh dɨpenibar
mangɨ. Me mɨdorozimɨn oveghtɨ, gumazir igharaziba men dɨpenir igiaba
iniam.

19:14: Godɨn Araziba 27:17 **19:15:** Dɨboboniba 35:30; Godɨn Araziba 17:6; Matyu 18:16; Jon 8:17; 2 Korin 13:1; 1 Timoti 5:19; Hibru 10:28 **19:21:** Ua Me Ini 21:23-25; Ofa Gami 24:19-20; Matyu 5:38 **20:5:** Luk 14:18-20

6 Ezi gumazitaba ti kagh ikia wainin azenir igiaba oparigha, egh dar wainin dipaba tighar da iniam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh
uan dipenibar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men
wainin ovizir igiaba iniam.
7 Ezi gumazitaba ti kagh ikia uari bagh amuibagh inamigha, egh tighar
men ikiam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh uan nguibabar
mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men amuibar ikiam.'
8 "Egh midorozir gumazibar dapaniba ua kamaghin, uan midorozir gu-
mazibav kim suam, 'Gumazitaba ti kagh ikia misoghan atiatia egha agoa
ikiama? Ian tina kagh ikia kamaghin ami, a uamategh uan nguibamin
mangi. A kamaghin damu midorozir gumazir igharazibar amuti, me uaghan
atiatingam.'
9 Egh me midorozir gumazibav kemegh givagh, egh me midorozir gumazir
okoruabar faragh mangamin gumazir dapaniba amisefegh.
10 "Ia divazir gavgavim avinizir nguibar ekiatam ko misoghsi an boroghira
mangi, egh faragh nguibar kamin itir gumazamiziba kamagh me mikim,
'Midoroziba markiam. Ia uan nguibam isi puram en dafarim datigh.'
11 "Eghti me ian akamin amamangatigh, egh ia bagh divazibar tiar akar
ekiaba kuigh, egh ian apengan iki kalabuziar gumazamizibar min pura
ingangarim damu.
12 Egh nguibar ekiar kamin gumazamiziba ian amamangatighan kogh, ia
ko misoghsi damuti, ian midorozir gumaziba nguibar ekiar kam avinizir
divazir gavgavim bar anekiarugh.
13 Eghti Ikiavira Itir God, en God, ian amamangatighti, ia nguibar ekiar
kam iniam. Ia a inigh givagh, an aven itir gumazibara, bar me misueghti
me arimighiregh.
14 Ikiavira Itir God nguibar ekiar kam ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia
nguibar kamin amiziba, ko boriba ko bulmakauba ko asizir igharaziba, ko
uan apanibar bizir igharazir nguibar kamin itiba sara, ia uari bagh da inigh.
15 Ia kamaghira nguibar ekiar ian nguazimin saghon itibar amu. Nguibar
ekiar kaba, da ian boroghin itir ikizibar nguibaba puvati.
16 "Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia daningamin kamin
nguibatam inigh givagh, egh an itir gumazamiziba ko asiziba sara bar dav
sueghti da arimighiregh.
17 Ia Ikiavira Itir God, ian God ia mikemezi moghin, Hitia ko Amoria,
Kenania, ko Peresia, Hivia ko Jebusia, ia bar me kuavaremegh.
18 Ia bar me misueghti me arighireghti deragham. Me iki uan arazir kurar
uan asebar ziaba fava amir arazibar ian sure damuam. Me kamaghin damu
ia gekuti, ia Ikiavira Itir God ategh, arazir kurar a bar aghuazibar amuam.
19 "Ia nguibatam inisi misogh dughiar bar ruarimin anevinigh iki, egh
sobiabar nguibar kamin boroghin itir temer beba okan marki. Temeba ian
apaniba puvati. Ia dar ovizibar amam, egh dagh asighasighan marki.
20 Egh ia temer igharaziba okiva uarir akurvagh misoghamin bizibar
ingarigh midorozim damu apaniba abinigh, egh nguibar kam uari bagh a
iniam."

21

Gumazir purama ariaghiribar osimtizim akiramin arazim

1 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia gumazir kuatamin ganti a nguazir
Ikiavira Itir God, ian God ia ganidimin danganitamin irighiv ikiti, ia foghan
kogham, tina a misoghezi ana areme,

2 eghtɨ ia kamaghɨn damu. Ian gumazir dapaniba ko jasba mangɨ, nguazir
gumazir kuam irɨghav itim ko nguibar an boroghɨra itibar tizimɨn ababanim
damu ganigh.
3 Eghtɨ kuar kamɨn boroghɨra itir nguibar kamra, an gumazir dapaniba,
me bulmakaun amebar igiar ingangaritam gamizir puvatɨzitam amɨsefegh.
4 Egh me bulmakaun kam inigh faner datir puvatɨzimɨn boroghɨra mangɨ.
Egh nguazir otevir gumazitam an ingarizir puvatɨgha, bizitam akarazɨ pu-
vatɨzimɨn, bulmakaun kamɨn tuem apɨrigh.
5 Livain anabamɨn ofa gamir gumaziba, Ikiavɨra Itir God, ian God, uan
ingangarim damuasa me amɨsevezɨ, ingangarir kam iti, me Ikiavɨra Itir
Godɨn ziamɨn gun gumazamizibav kɨmtɨ, God deragh me damuam. Eghtɨ
gumazim igharazitav mɨsueghtɨ an aremeghtɨ, me an kotiam baragham.
Kamaghɨn, me uaghan dɨkavigh danganir kamɨn mangɨ.
6 Eghtɨ gumazir kuam iti naghɨn an boroghɨra itir nguibar kamɨn gumazir
dapaniba, me dɨpam inigh uan dafariba bulmakaun kuam gisɨn da ruegh.
7 Egh me kamaghɨn mɨkɨm suam, ‘E gumazir kam mɨsoghezɨ an aremezir
puvatɨ. E an ovevemɨn ganizir puvatɨgha a mɨsoghezir gumazitam gɨfozir
puvatɨ.
8 O Ikiavɨra Itir God, nɨ Isipɨn kantrin en akuragha uam e inigha ize,
ezɨ e Israelia e nɨn gumazamizibara. Nɨ en arazir kuraba gɨn amadagh.
Gumazir kam osɨmtɨziba puvatɨzɨ, me purama a mɨsoghezɨ an areme. Eghtɨ
nɨ an ovever kamɨn osɨmtɨzim ateghtɨ an en tongɨn ikian markiam.’ Eghtɨ
kamaghɨra God gumazir kamɨn ghuzimɨn osɨmtɨzim, agɨvagham.
9 Kamaghɨn, ia uarir tongɨn osɨmtɨzir kam batogh, egh Ikiavɨra Itir Godɨn
damazimɨn arazir aghuim damighti, a suam, Gumazir kamɨn ovevemɨn
osɨmtɨzim, a ian itir puvatɨ.”

Israelia mɨdorozimɨn aven inizir amiziba

10 Egha Moses ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Ia apanibav soghsɨ mangɨtɨ,
Ikiavɨra Itir God, ian God, ian akuraghtɨ ia mɨdorozimɨn uan apaniba abɨnigh,
men tarazi isɨ ia uan ingangaribar amusɨ, kalabuziabar mɨn ingangarir
gumazamizir kɨnibar me atɨgh.
11 Eghtɨ ian tav men tongɨn amizir dirir aghuitamɨn ganigh an ikɨsɨ
nɨghnɨgham.
12-13 Egh nɨ amizim inigh uan dɨpenimɨn mangɨ. Egh aneteghtɨ, a uan
afeziam ko amebam bagh azi mangɨ bar uan dapanir arɨziba apɨrigh, uan
dafarir puzibar ghoregh, egh kalabuziamɨn mɨn ingangarir amizir kɨnimɨn
itir dughiamɨn aghuizir korotiaba suegh, iakɨnir vamɨra nɨn dɨpenimɨn ikɨva
azi. Eghtɨ nɨ gɨn an ikɨ.
14 Nɨ a inigh izegh a ko dakuigh gɨvagh, egh datɨrighɨn nɨ kamaghɨn a
gɨnɨghnɨghan kogham, a pura nan ingangarir amizir kɨnim. Egh nɨ ane-
madaghtɨ gumazitam a gɨvezan kogham. Nɨ an aghuagh, egh aghumsɨzir
ekiam a danɨngam. Kamaghɨn, nɨ puram anemadaghtɨ a fɨrighɨrɨgh mangɨ.”

Afeziam aremeghtɨ otarir ivariam biziba iniam

15 Egha Moses ua kamaghɨn mɨgei “Gumazitam amuir pumuningɨn ikɨ,
tam bar a gifuegh, igharazimɨn aghuagham. Eghtɨ amuir a bar ifongezir
puvatɨzim faragh a bagh otarir ivariam bateghtɨ, gɨn amuir igharazim
uaghan otarim bategham.
16 Eghtɨ gɨn gumazir kam uan biziba tuiragh boribar anɨngsɨ nɨghnigh,
biziba isɨ amuir a bar ifongezimɨn otarir ivariam danɨngɨva, egh amuir an
aghuazimɨn otarir ivariamɨn anogoroghan markɨ. Bar markiam.

17 Otarir ivariaba zurara biziba isi moghɨn, afeziam uan biziba abigh 3plan
pozibav kɨnigh, egh pozir pumuning isɨ guizɨn otarir ivariam danɨngigh.
Guizbangɨra, otarir ivariar kamɨn amebam, an pam deragha a gifongezir
puvatɨ, ezɨ otarir kam, kar gumazir kamɨn faraghavɨram otozir otarim.
Kamaghɨn, an otarir ivariamɨn mɨn afeziamɨn biziba iniam."

Borir akam batogheziba

18 Egha Moses ua kamaghɨn mɨgei, "Gumazitam otarir tam ikɨtɨ, otarir kam
zurara akaba batogh amebam ko afeziamɨn akaba baragh dar gɨn mangan
koghtɨ, me ivezir kuram a danɨngtɨ, a uaghan aning bareghan kogham.
19 Eghtɨ an amebam ko afeziam a inigh uan nguibar ekiamɨn gumazir
dapaniba bagh mangɨtɨ, me a isɨ kot datɨgh.
20 Egh an amebam ko afeziam gumazir dapanibav kɨm suam, 'Gan otarim
akaba batogha gan akaba barazir puvatɨ. A zurara puvɨra apava, wainɨn
dɨpaba apa onganighav arui.'
21 Eghtɨ datɨrɨghɨn nguibar ekiamɨn gumaziba dagɨaba isɨva a ginivɨra ikɨtɨ
an aremegh. Ia kamaghɨn damu, arazir kurar kam batueghtɨ, a ian tongɨn
ikian kogham. Eghtɨ Israelian gumazamiziba bar bizir kamɨn ganigh egh
atiatingam."

Akar Gavgavir maba

22 Egha Moses ua kamagh mɨgei, "Gumazitam arazir bar kuram damutɨ,
bizir kam bagh me a mɨsueghtɨ an aremegh, eghtɨ me an kuam isɨ tememɨn
aneguragham,
23 eghtɨ me an kuam ateghtɨ, a guragh ikɨ mangɨtɨ amɨnim dutughan
markɨ. Gumazir ter ighuvimɨn duiba God ghaze, me gumazir kuraba.
Ia gumazir kuam an aremezir aruemram a inigh mangɨ mozim datɨgh.
Puvatɨghtɨ, nguazir Ikiavɨra Itir God, ian God ia ganɨdir kam an damazimɨn
bar mɨzegham."

22

1 "Egh ia uan namakamɨn bulmakau o sipsipɨn gantɨ a dɨvazim ategh
azenan pura tintinibar darutɨ, ia aneteghtɨ a kamaghɨra daruan kogham.
Puvatɨ. Ia uam a inigh namakar kam bagh mangɨ.
2 Eghtɨ bulmakau o sipsipɨn ghuavimɨn dɨpenim bar saghon ikɨtɨ, o ia
foghan kogham, kar tinan bulmakau ko sipsip, eghtɨ ia a inigh uan dɨpenimɨn
mangɨ. Eghtɨ gɨn, bulmakaun o sipsipɨn kamɨn ghuavim a buri izɨtɨ, ia a
danɨngigh.
3 Egh ia uan namakamɨn donki, o an nir avɨzim, o an bizir igharazibar
apigh, arazir kamra damuva, an akurvagham.
4 "Eghtɨ ian namakamɨn donki, o bulmakaun tam tuavimɨn irɨghɨv ikɨtɨ, ia
aneteghtɨ a kamaghɨra ikian markɨ. Puvatɨ. Ia uan namakamɨn akuragh uam
a feghtɨ a tugh.
5 "Eghtɨ amiziba, gumazibar korotiabar aghuan markɨ. Eghtɨ gumaziba,
amizibar korotiabar aghuan markɨ. Ikiavɨra Itir God, ian God, gumazamizir
arazir kabagh amiba, me gifongezir puvatɨ. Bar puvatɨ.
6 "Eghtɨ ia kuarazir mɨkonitamɨn gantɨ a tememɨn ikiam, o nguazimɨn
ikiam, eghtɨ kuarazir amebam aroriabagh isɨn ikiam, o nguziba ko ikɨtɨ, ia
kuarazir amebar kam inian markɨ.

21:23: Josua 10:26-27; Jon 19:31; Galesia 3:13 **22:1:** Ua Me Ini 23:4-5

7 Ia uari bagh kuarazir nguziba iniva, kuarazir amebam ateghtɨ a mangɨ.
Ia kamaghɨn damuva dughiar ruarimɨn nguazir kamɨn ikɨtɨ Ikiavɨra Itir God,
bizir aghuir avɨriba ia danɨngam.
8 “Egh ia dɨpenir igiamɨn ingar, egh dɨpenimɨn pɨn itir avughsamin dan-
ganimɨn mɨriabar, bɨrir oteviba asegh. Eghtɨ gɨn gumazitam an ikɨ nguazim
gɨrɨgh aremeghan kogham, kamaghɨn ia osɨmtɨziba puvatɨgham.
9 “Ia wainɨn azenimɨn aven dagher igharazitaba oparan markɨ. Ia kam-
aghɨn damigh, wainɨn ikarɨzibar ovɨziba ko dagher igharaziba sara dar aman
markɨ. Ia bar ada inigh Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn mangɨ, a danɨngigh.
10 “Ia uan azenimɨn ingarsɨ, ia bulmakau ko donki vɨrara uaning gikeghtɨ,
aning nguazim abɨzir ainɨn otevim kurvaghan markɨ.
11 “Marazi tretɨn sipsipɨn arɨzibar rɨghiziba ko tretɨn bizir igharazir
aghuibar rɨghiziba, vɨrara da isa iniba nuavigha korotiaba isami, ezɨ ia
korotiar kabar aghuan markɨ.
12 “Ia tretɨn dueviar dɨgɨrir aghuiba itiba inigh korotiar ruarimɨn 4plan
mɨkebabar puegh ada isamigh.”

Gumazamiziba Godɨn damazimɨn zuezir arazibar amu

13 Egha Moses ua kamaghɨn mɨgei, “Gumazitam amuimɨn ikɨva, a ko
dakuigh, egh gɨn an aghuagh,
14 egh gɨn ifar puram akaba a gasɨ akɨrim ragh a gasaragham. Egh kamagh
mɨkɨmam, ‘Kɨ amizir kamɨn ikia, egha fo, a faragha gumazir igharazim koma
akui.’
15 “Gumazir kam kamaghɨn damightɨ, guivir kamɨn amebam ko afeziam
inir a gumazim koma avaragha akuizim inigh nguibar ekiamɨn tiar akamɨn
mangɨ, gumazir dapanibar akagh. Eghtɨ me uari inir kamɨn ganigh fogham,
a faragha gumazitam koma akuizir puvatɨ.
16 Eghtɨ amizimɨn afeziam kamaghɨn gumazir dapanibav kɨm, ‘Kɨ uan
guivim isa gumazir kam ganɨngizɨ an an iti. Egha a datɨrɨghɨn akar ifavaribar
a gamuava an aghua.
17 Egha gumazir kam a gifara a mɨgɨa ghaze, “Amizir kɨ itir kam kɨ
kamaghɨn a gɨfo, a faragha gumazir igharazir mam koma akuava arazir
mɨzɨrɨzibagh ami.” Ezɨ ia inir avagha akuir kamɨn gantɨ, a ian akagh suam,
nan guivim gumazitam ko akuiz, o puvatɨ.’ Egha a inir kam gumazir
dapanibar damazimɨn nguazimɨn a ghuara.
18 Eghtɨ gumazir dapaniba amizir kamɨn pam inigh ivezir kuramɨn mɨn
benir gavgavimɨn a ifozorogh.
19 Gumazir kam, Israelian amizir igiar aghuir mam aghumsɨzim a ganɨngi.
Kamaghɨn, gumazir kam 1,000 kina isɨva guivir kamɨn afeziam danɨngigh.
Eghtɨ amizir kam gumazir kamɨn amuimra ikɨ mangɨ aremegham. Eghtɨ
gumazir kam uam a batoghan markɨ. Bar markɨ.
20 “Eghtɨ inir avagha akuir guivimɨn afeziam akazir kam, guizbangɨra an
arazir aghuir an amizimɨn gun mɨkɨman koghtɨ,
21 eghtɨ nguibamɨn gumazir dapaniba amizim inigh an afeziamɨn
dɨpenimɨn tiar akamɨn azenan mangɨtɨ, an nguibamɨn gumazibara
dagɨabar a giniv mangɨtɨ an aremegh. A bar aghumsɨzir arazir kuram en
gumazamizibar tongɨn a gami. A poroghamim gamizir puvatɨzir dughiamɨn
uan afeziamɨn dɨpenimɨn ikia tintinibar gumazir maba koma akua arazir
kuram gami. Ia kamaghɨn damu egh ia arazir kurar kam agɨvagham.

22:9: Ofa Gami 19:19 **22:12:** Dɨboboniba 15:37-41

22 “Egh ia gantɨ, gumazim, gumazir igharazimɨn amuim ko dakuightɨ, ia
vɨraram aning mɨsueghtɨ aning aremegh. Ia kamaghɨn damu egh Israelian
tongɨn arazir kurar kam agɨvagham.
23 “Egh ia gantɨ, gumazitam amizir me gumazir igharazimɨn ikiasa a bagh
inabazim, nguibar ekiamɨn aven a batogh a ko arazir kuram damightɨ,
24 ia aning inigh nguibamɨn azenan mangɨ, dagɨabar aning ginivightɨ aning
aremegh. Amizim nguibar ekiamɨn aven ikia, uabɨn akurvaghasa deir
puvatɨ, kamaghɨn a uaghan aremegham. Gumazir kam amizir me pamɨn
ikiasa mɨsevezim ko arazir aghumsɨzibagh ami. Kamaghɨn an aremegham.
Ia kamaghɨn damu egh ian tongɨn itir arazir kurar kam agɨvagham.
25 “Eghtɨ amizir me pamɨn ikiasa inabazim, a nguibamɨn boroghɨn ikian
koghtɨ, gumazitam an suiragh arazir kurabar a damightɨ, me gumazir kamra
mɨsueghtɨ an aremegh.
26 Arazir kurar kam, a gumazim gumazir igharazim mɨsoghezɨ, an are-
mezir arazim ko magh ghu. Amizim uabɨ, ovevem iniamin arazir kuratam
gamizir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, ia bizitamɨn amizim damuan markɨ.
27 Gumazir kam nguibamɨn azenan arazir kuramɨn amizir kam gami. Ezɨ
amizim uabɨn akurvaghasa deima, akurvaghamin gumazamizitaba ikezir
puvatɨ.
28 “Eghtɨ ia gantɨ gumazitam amizir igiar me patamɨn ikiasa inabazir
puvatɨzitamɨn suiragh a ko dakuigh,
29 an amizir kamɨn afeziam 500 kinan a givezegh, egh amizimɨn ikiam. Gu-
mazir kam, amizir kamɨn suiragha arazir kuram a koma a gami. Kamaghɨn,
gumazim amizir kam a batueghan kogham. Amizir kam an ikɨ mangɨ, an
aremeghamin dughiamɨn tugham.
30 “Eghtɨ gumazim uan afeziamɨn amuimɨn ikian kogh, a ko daku arazir
kuramɨn a damuan markɨ. A kamaghɨn damu, aghumsɨzir ekiam isɨ uan
afeziam danɨngam.”

23

Gumazamizir taba, Godɨn gumazamizibar tongɨn ikian kogham

1 Egha Moses ua kamaghɨn mɨgei, “Gumazitam, me an mɨkarzir mogomem
amɨsararigham, o bar anetughtɨ, a Ikiavɨra Itir Godɨn gumazamizibar tongɨn
ikian kogham.
2 “Eghtɨ gumazitam, amizim ko uaningɨn itir puvatɨgha, a koma akua
borim a ganɨngi, eghtɨ amizim oteghamin borir kam, a Ikiavɨra Itir Godɨn
gumazamizibar tongɨn ikian kogham. Eghtɨ an ovavir borir gɨn otivamiba
me uaghan zurara Ikiavɨra Itir Godɨn gumazamizibar tongɨn ikian kogham.
3 “Eghtɨ Amonia ko, Moapia ko, men ovavir borir gɨn otivamiba, me
Ikiavɨra Itir Godɨn gumazamizibar aven ikian kogham.
4 Bizir kamɨn mɨngarim kamakɨn. E Isip ataghɨrazir dughiam, me
daghetaba ko dɨpataba inigha iza en akurazir puvatɨ. Me Balam givese, eghtɨ
a God ko mɨkɨmtɨ, an e gasɨghasɨgham. Balam a Beorɨn otarim, egha Aramɨn
nguazimɨn itir nguibar ekiam Petorɨn gumazim.
5 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, Balamɨn akam baraghizir puvatɨ. Ikiavɨra
Itir God, bar ia gifonge. Kamaghɨn amizɨ, a ian akurvaghasa an akar kurar
an e gamizir kam gɨrazɨ, a ghua akar aghuimɨn oto.
6 Kamaghɨn, ia zurara gumazamizir kaba deragh ikɨ biziba bar
avɨrasemeghsɨ, ia men akurvaghan markɨ.

22:28: Ua Me Ini 22:16-17 **22:30:** Ofa Gami 18:8; 20:11; Godɨn Araziba 27:20 **23:3:** Nehemia 13:1-2 **23:4:** Dɨboboniba 22:1-6 **23:5:** Dɨboboniba 23:7--24:9

7 Eghtɨ Idomia ko Isipia, ia ko ikɨtɨ, ia pazɨ me gɨnɨghnɨghan markɨ.
Guizbangɨra, Idomia ian ikɨzibar mɨn iti. Ia fomɨra, gumazamizir pura
guighav itibar mɨn Isipɨn kantrin ike, kamaghɨn amizɨ, ia men aghuaghan
markɨ.
8 Eghtɨ men gɨn otivamin azɨziba, merara Ikiavɨra Itir Godɨn gumazamiz-
ibar tongɨn ikiamin tuavim iti."

Mɨdorozir gumaziba itir danganim, Godɨn damazimɨn zuegh ikɨ

9 Egha Moses ua kamaghɨn mɨgei, "Ia mɨdorozim bagh mangamin
dughiam, ian mɨdorozir gumaziba arazir kuraba, Ikiavɨra Itir Godɨn
damazimɨn me itir danganimɨn dar amuan markɨ.
10 Eghtɨ gumazitam dɨmangan daku mangɨ irebamɨn gantɨ, dɨpam an
mɨkarzir mogomemɨn otoghtɨ, a danganir me itim ategh, azenan mangɨgh
ikɨ.
11 Egh guaratɨzimɨn a mangɨ deragh ruegh, eghtɨ aruem magɨrɨghtɨ, a ua
danganir me itimɨn aven izɨ.
12 "Eghtɨ mɨdorozir gumaziba mɨsɨgh daviamɨn danganim, danganir me
itimɨn azenan ikɨ.
13 Egh mɨdorozir gumaziba davisɨ azenan mangɨ uari bagh toribagh kusɨ
itaziba inigh da sara mangɨ. Egh me torim gɨkuigh, egh davigh gɨvagh ua
torim apemegh.
14 Ikiavɨra Itir God, ian God, zurara ia ko ia itir danganimɨn ikɨ, egh ian
akurvaghtɨ ia uan apaniba abɨnam. Kamaghɨn, ia itir danganim Godɨn
damazimɨn zurara zuegh ikɨ. Ia Godɨn damazimɨn bizitam damightɨ a Godɨn
damazimɨn mɨzeghtɨ, Ikiavɨra Itir God akɨrim ragh ia gasaragham."

Arazir igharazir maba

15 Egha Moses ua kamaghɨn mɨgei, "Ingangarir gumazir kɨnitam pura uan
gumazir dapanimɨn arɨ mangɨ, izɨ uabɨn akurvaghsɨ ian azangsɨgham, eghtɨ
ia uam an gumazir dapanim bagh anemangan markɨ.
16 Egh a mangɨ ian nguibatamɨn ikɨsɨ ifuegh, a mangɨ. Ia pazɨva a damuan
markɨ.
17 "Israelian gumazamiziba, ia asebar ziaba fer dɨpenibar aven, tuavimɨn
amiziba ko tuavimɨn gumazibar mɨn otivigh asebar ziam famin arazimɨn gɨn
mangɨ, dagɨaba bagh tintinibar gumaziba ko amiziba ko dakuan markɨ.*
18 Ia uaghan, tuavir amizim o tuavir gumazimɨn arazir kam damighɨva
arazir kamɨn dagɨaba inigh, egh gɨn dagɨar kaba isɨ uan akar dɨkɨrɨzir Ikiavɨra
Itir God ko amizim, anekɨrsɨ izɨ, Ikiavɨra Itir God, ian God, an Dɨpenimɨn aven
mangan markɨ. Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God, ian God arazir kam ko an
dagɨaba, sara bar dar aghua.
19 "Eghtɨ ia uan namakam ateghtɨ a ian dagɨaba pura da inigh, egh mɨkɨm
suam, a gɨn ua da ikarvagham. Eghtɨ ia dagɨatam uam a gisɨn ua datɨgh a
inian markɨ. Eghtɨ me nɨn dagheba o bizir igharazitaba pura da inigh, uam
da ikarvaghsɨ mɨkɨmtɨ, ia dagh isɨn bizitaba ua da inisɨ men azangsɨghan
markɨ.
20 Ia ikɨzir igharaziba ateghtɨ, me pura ian biziba inigham, eghtɨ ia dagh
isɨn dagɨataba ua da ini. Eghtɨ ian namakaba, ia me da dagɨaba inian markɨ.
Ia arazir aghuir kamɨn gɨn mangɨtɨ, Ikiavɨra Itir God, en God, nguazir ia

---

23:17: Ofa Gami 19:29 * **23:17:** Dɨpenir Kenania uan asebar ziaba febar aven, gumazamiziba dar ghua tuavir gumaziba ko tuavir amizir aseba fer dɨpenir kabar ingariba isa me koma akui. Men nɨghnɨzir gavgavim kamakɨn, me arazir kam damu asebar ziaba fɨtɨ, aseba men azenibar amutɨ da dagher avɨriba ikɨ, egh uaghan men asɨzibar amutɨ, da nguzir avɨriba batam. **23:19:** Ua Me Inɨ 22:25; Ofa Gami 25:36-37; Godɨn Araziba 15:7-11

datirighin mangi dapiamin kamin aven, ian bizir ia damuamiba bar, a bizir aghuibar ia damuam.
21 "Eghti ia akar dikirizitam Ikiavira Itir God, en God, ko a damigh, egh ia zuamira a damighti an otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ian dikirizir akar kam gin amadaghan kogham. Ia akar dikirizir kam damighti, a zuamiram otoghan koghti, ia Godin damazimin osimtizim iti.
22 Ia Ikiavira Itir God ko akar dikirizim damighan kogh, egh ia osimtiziba puvatigham.
23 Egh ia uari uan ifongiabar gin mangi Ikiavira Itir God, ian God bagh akar dikirizim damigh, egh guizbangira an gin mangi.
24 "Egh ia mangi uan namakamin wainin azenimin aven mangi, egh ia uan ifongiabar an azenimin wainin ovizibar ami, egh ia uari bagh da isi akirabar aghuigh da inigh mangan marki.
25 Egh ia mangi namakamin witin azenimin aven mangi, egh dafaribar witin ovizibagh eku ada ini dar ami. Egh ia wit aghorir sabamin dar ghoran marki."

24

Gumazim amuim batuegh, amuir igiam iniamin arazim

1 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, "Gumazitam amizitamin iki, egh gin an arazir a ifongezir puvatizimin ganigh, an amiraghiva, egh amuir ikizim agivamin akinafarim osirigh, amizir kam danigh anemadaghti a mangi.
2 Eghti amizir kam mangi gumazir igharazimin ikiti,
3 gumazir kam uaghan an aghuaghiva, uaghan amuir ikizim agivamin akinafarim osirigh a danigh anemadaghti a mangi. O an par namba 2 ti areme,
4 eghti an par faragha an ikezim uam an ikian marki. A kamaghin fogh, amizir kam an damazimin mizezi, an an ikian kogham. Ikiavira Itir God, arazir kam bar an aghua. Ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kamin mangigh, egh arazir kurar kam damuan marki."

Arazir maba

5 Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazim amizim inigha igiamra an ikitima, me midorozir gumazibar ingangarim o gavmanin ingangarir ekiaba bagh anemangan marki. An azenir vamiran amuim ko pura nguibamin iki, egh uan amuimin navim damuti, a deragh.
6 "Ia gumazir igharazim amamangatighti a pura ia da bizim inighti, ia an bizitamin suiraghti a ian dafarimin ikiti, a fogh, bizir a ia da inizim a uam a ikarvagham. Egh ia an witin ovizibа mirmirir dagiam inian marki. Ia an ingangaribagh amir bizir kaba inighti, a ua bagh daghebar amuan kogham.
7 "Eghti gumazitam mangi uan Israelian tav okemegh a damighti, a puram an ingangarir gumazir kinimin ikiam, o anemadaghti gumazir igharazim a givezeghti, an an ingangarir gumazir kinimin ikiti, ia gumazir kamaghin amizim misueghti an aremegh. Ia kamaghin damigh, arazir kurar kam ia uan tongin anegivagham.
8 "Eghti duar kurar muziarir aviriba pura ian mikarzibar otivti, ia deraghvira Livain anabamin ofa gamir gumaziba ia mikimamin biziba bar adar amigh. Egh akar gavgavir ki me ganingiziba, ia bar dar gin mangi.

23:21: Diboboniba 30:1-16; Matyu 5:33 **24:1:** Matyu 5:31; 19:7; Mak 10:4 **24:7:** Ua Me Ini 21:16
24:8: Ofa Gami 13:1--14:54

9 Ia Isip ategha azenan izir dughiamin Ikiavira Itir God, ian God, Miriam
gamizir bizim ginighnigh.
10 “Ia namakamin amamangatighti a pura ia da dagiaba inigh, a uan
korotiam dagiar kaba uam a da ikarvaghamin ababanimin min anetigh,
eghti ia puram an dipenimin aven mangi, an korotiar kam inian marki.
11 Ia an dipenimin azenan mizuam iki, eghti gumazir kam uabi, dipenimin
aven korotiar kam inigh azenan izam.
12 Egh gumazim onganarazibar amu iki, uan ikarvazir ababanim bagh,
uan inir ekiam ia danighti, ia inir kamin suiragh anevan marki.
13 Aruem ghuaghirir dughiamra, ia an inim inigh izi uam a daningigh,
eghti a dimangan dakusi uan mikarzim avam. Eghti gumazir kam ia
minabaghti, Ikiavira Itir God, ian God, ian arazibagh ifuegham.
14 “Eghti ian ingangarir gumazim, kar ian anavira o ikizir igharazimin
gumazir ian nguibamin aven itim, an onganarazibar amuti, ia paziva a
damuan marki.
15 Ia guaratizibar zurara gumazir kam amir ingangariba bagh an ivezim
a daning. A dagiaba otevegha da bagha gara pura iti. Ia dagiaba a danighan
koghti, a ian gun Ikiavira Itir Godin mikimiva arangti, ia Godin damazimin
osimtizim ikiam.
16 “Gumazitamin borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram
ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan marki.
Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningin
arazir kuram ikarvaghsi, aningin boribav sueghti me arimighiran kogham,
Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh.
17 “Ia ikizir igharazibar gumazamiziba, ko borir amebaba ko afeziaba
ariaghireziba, pazi me damuva, men bizibagh eku da inian marki. Eghti
amizir pam ovengezim, pura ia da dagiatam inighti, ia dagiar kaba uam ada
ikarvaghsi ababanim damu an korotiam inian marki.
18 Ia bizir kam ginighnigh, ia Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima,
Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inigha ia gamizi ia firiaghiregha azenan ize.
Ia fomira bar pazavira ike, kamaghin, ki Akar Gavgavir kam ia ganidi.
19-21 “Ia azenibar mangi witba aghoregh dar ikiziba inigh, witin ikizir taba
ategh, ua mangi ada inian marki. Egh ia mangi olivin temebar oviziba ko
wainin ikarizibar oviziba faragh da akuvagh, egh gin ua mangi ovizir ikiavira
itiba uam ada inian marki. Ia witin oviziba ko oliv ko wainin oviziba ateghti
da iki. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba ko borir ameboghfeziaba
ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba, me da iniam. Eghti Ikiavira Itir
God, ian God, ian akurvaghti, bizir ia amiba bar deraghviram otivam.
22 Ia bizir kam ginighnigh, ia fomira Isipin ingangarir gumazamizir kinibar
ike. Kamaghin amizi, ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi.”

25

1 “Dughiar tabar Israelin gumazitamning adarim uaningin ikiti, jas aning
tuisigh fogh suam, aningin mav osimtizim iti, ezi mav puvati.
2 Eghti jas mikim suam, me gumazir arazir kuramin osimtizim itir kam
ifozoreghti, jas a isi dakozimin anetighti me jasin damazimin a misogh mangi
an amizir arazir kuramin dibobonimin tugham.

24:9: Diboboniba 12:10 **24:10:** Ua Me Ini 22:26-27 **24:14:** Ofa Gami 19:13 **24:16:** 2 Atriviba 14:6; 2 Eghaghaniba 25:4; Esekiel 18:20 **24:17:** Ua Me Ini 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 27:19 **24:19-21:** Ofa Gami 19:9-10; 23:22

3 Me 40plan dibobonimin apengara a ifozoregham. Me ifozorozir bar
aviribar a damuti, a gumazamizibar damazimin aghumsizim inigham.
4 “Bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia an akam ikeghiva damisi an
anogoroghan marki.”

Gumazir ovengezimin amuiroghboribar ganamin Araziba

5 Egha Moses ua kamaghin migei, “Aveghbuar pumuning uaning inigh
nguazir otevir mamin ikiti, aningin tav otariba puvatigh aremeghti, an
amuim igharaz darazir tavin ikian marki. Puvati. Ovengezir gumazimin
aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam.
6 Eghti amizim otarir ivariam bateghti me a mikim suam, kar an aveg-
hbuar aremezimin otarim. Eghti an ziam Israelian tongin kuvaremeghan
kogham.
7 Eghti ovengezir gumazimin aveghbuam amizir kamin ikian aghuaghti,
amizim kotin danganimin mangi, nguibamin gumazir dapanibar gan, kam-
aghin me mikim, ‘Nan ivozim Godin Araziba e mikemezi moghin, a nan ikian
aghua. A nan iki uan aveghbuam bagh boritam inighti, kamaghin an ziam
Israelian tongin kuvaremeghan kogham. Ezi a nan ikian aghua.’
8 Eghti nguibamin gumazir dapaniba gumazir kamin diaghti a izitima me
pamtemin a mikim. Eghti a nan ikian aghuaghti,
9 aveghbuamin amuir odiarim mangi gumazir dapanibar damazimin
otogh, uan par ivozimin dagarir asuatam suegh, an guam giparigh suam,
‘Gumazim uan aveghbuamin akuraghti, an ziam iki mangivira ikian an
aghuaghti, e arazir kamin a damuam.’
10 Eghti ia Israelia gumazir kamin adarazi ziar kam me darigh, ‘Gumazir
me dagarir asuam suezimin adarasi.’ ”

Arazir igharazir pumuning

11 Egha Moses ua kamaghin migei, “Eghti gumazitamning uaning misogh
mangiti, tavin amuim dikavigh uan pamin akuragh igharaztavin mikarzir
mogomem gekuightima,
12 ia amizimin apangkuvan marki. Ia an dafarim atugh a makunigh.
13-14 “Gumazamiziba uan bizibagh ivesi, ia bagh iziti, ia dar osimtizim
abiragh ifar dar dibobonim otevegh me daningan marki.
15 Ia deragh dar osimtizibara ganiva, guizin dar diboboniba me daning.
Egh ia kamaghin damuva, Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir nguazim
dughiar ruarimin an ikiam.
16 Ikiavira Itir God, ian God gumazir kamaghin ifavaribagh amiba, a men
aghua.”

Israelia bar Amalekia misueghti me arimighiregh

17 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Isip ategha izir dughiamin,
Amalekia arazir kuram ia gamizir bizir kam ginighnigh.
18 Dughiar kamin ia avighaghegha gavgaviba ian givazi ia aghumra izi. Ezi
Amalekia Godin atiatir puvatigha, ian gin iza ian girakirangin aghumra izi
daraziv sozi me ariaghire.
19 Kamaghin, Ikiavira Itir God, ian God kantrin kam ia daningigh, egh de-
ragh ia avinighti, apanir roghira itiba ia gasighasighan kogham. Eghti ia bar
Amalekia misuegh me kuvaremeghti, gumazamiziba ua me ginighnighan
kogham. Ia bizir kam, bakinighnighan marki.”

25:3: 2 Korin 11:24 **25:4:** 1 Korin 9:9; 1 Timoti 5:18 **25:5:** Matyu 22:24; Mak 12:19; Luk 20:28
25:7: Rut 4:7-8 **25:13-14:** Ofa Gami 19:35-36 **25:17:** Ua Me Ini 17:8-14; 1 Samuel 15:2-9

26

Azenibar faragha asir daghebar ofaba

1 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian
God, ia ganidim dapiagh givagh,
2 egh ia nguazir kamin azenir dagher ia faragh asiamba, da isi akirabar
aghuigh da inigh danganir Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin
kamin mangi.
3 Egh mangi dughiar kamin ofa damuamin ofa gamir gumazim batogh a
mikim suam, ‘Ki datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, nin God, uan akar
dikirizim gamizi a guizbangiram oto. Egha na inigha nguazir e daningasa a
en inazir afeziabav kemezir kamin aven ize.’
4 “Eghti ofa gamir gumazim ia dam akirabar suiragh, da isi Ikiavira Itir
God, nin Godin, ofa gamir dakozimin boroghin dar afegh.
5 Eghti ia Ikiavira Itir God, ian Godin, damazimin ni kamaghin mikim,
‘Nan inazir afeziam an Aramian gumazir mam. A uan nguibam ategha
tintinibar arua ghua, egha gin uan adarazi inigha ghua Isipin kantrin apia.
Me avirasemezir puvatigha ghua Isipin apia, egha gin me bar avirasemegha
bar gavgafi.
6 Ezi Isipia en apangkuvir puvatigha bar pazavira e gamua, e gamizi e men
ingangarir gumazir kinibar min ikia bar puvira ingari.
7 Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar God, e uarir
akurvaghasa an diava arai. Ezi a en ararem baregha uaghan en mizaziba
ko ingangarir ekiar e amiba ko dughiar kurar e isir kam uaghan an gani.
8 Egha Ikiavira Itir God, guizbangira uan gavgavir ekiamin arazarazir
gavgavir aviribagh amua mirakelin igharagha garibagh amua, egha bizir
kurar igharazibagh amima da me bativizi me bar an atiatingi. Kamaghira
a ua Isipin kantrin e inigha azenan ize.
9 Egha en akua iza nguazir aghuir kam e ganingi. Nguazir kam a bar derazi,
dagheba an ikia bar deraghaviram aghui.
10 O Ikiavira Itir God, ni uabi na ganingizir nguazir kamin, ki datirighin
dagher faragha otiviziba asigha da inigha izi.’ Ia mikemegh givagh, egh
datirighin akirar kam isi Ikiavira Itir God, nin Godin damazimin ofa gamir
dakozimin anefagh, egh tevimning apirigh an ziam fi.
11 “Ikiavira Itir God, nin God, ni ko nin amuiroghboribagh aningizir bizir
aghuiba, ni da bagh bar akongegh. Eghti Livaiba ko ikizir igharazibar
gumazamizir ian tongin itiba, ia ko uari akuvagh uaghan bar akongegh
Ikiavira Itir God minabi.
12 “Egh dughiabar zurara namba 3in azenibar, nin azenibar otivir
dagheba, ni da abigh, 10plan pozibav kinigh. Egh pozir vamira isi Livaiba, ko
ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ovengez-
iba, ko amizir paba ovengeziba, ni me daningigh. Ni kamaghin damighti, nin
nguibamin itir gumazamizir kaba, dagheba izivagham.
13 Eghti ni Ikiavira Itir God, nin Godin damazimin kamaghin mikim suam,
‘Bizir ni ifongeziba, ki da tuiragha givazi, nin bizitam ua nan dipenimin itir
puvati. Ki Livaiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko
borir afeziaba ovengeziba, ko amizir paba ovengeziba, ki dagheba bar me
ganingi. Ki Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni na mikezir moghira, ki nin
Akar Gavgavitam gin amadazir pu. Bar puvati.
14 Gumazitam aremezi ki a bagh azia uan azirakar kam akakagha nin
dagher 10plan pozir kabar tam inigha anemezir puvati. Egha dughiar ki

26:2: Ua Me Ini 23:19 **26:12:** Godin Araziba 14:28-29

nin damazimin mizezimin, ki nin dipenimin itir dagher katam inigha azenan ghuzir puvati. Egha ki nin dagher kataba inigha gumazir ovengezibar aseba bagha isatam gamizir puvati. O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni dagher kabar amuasa mikemezi moghin, ki bar dagh ami.

15 Ni uan nguibar aghuimin pin iki vin kagh Israelia en ganiva, deraghviram e damu. Egh uaghan nguazir bar aghuir kam, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Ni deraviram a damu. Nguazir kam, ni fomira e daningasa en inazir afeziabav keme.'"

Israelia guizbangira bar Godin gumazamiziba

16 Egha Moses ua kamaghin migei, "Datirighin Ikiavira Itir God, ian God, kamaghin migei, ia an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziba bar dar gin mangi. Egh uan navir averiam ko duamin aven bar dar suiragh, mighighvira arazir kabagh nighnigh, bar dar gin mangi.

17 Ia datirighin kamaghin mikeme, Ikiavira Itir God, a ian God. Egha ia akam akira ghaze, ia bar deraghvira an tuavimin mangam. Egh ia bar Godin Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia bar dar amuva, egh an akaba baragh.

18 Ezi, datirighin Ikiavira Itir God, akam akirigha ghaze, a ia inizi ia bar an gumazamizibara, ezi a ia mikemezi moghin bar ia gifonge. Egha a uan Akar Gavgavibar gin mangasa ia mikeme.

19 A ia damighti ia bar avirasemegh egh bar gavgavigh, egh nguazir kamin itir ikizir igharazir a ingarizibagh afiragham. Eghti me ian arazir aghuimin ganiva, egh bar akuegh ziar ekiam Ikiavira Itir God, ian God daningam. Eghti an akam akirizi moghin, ia an gumazamizibara ikiam."

Moses ghaze, Israelia ivezir aghuim o kuram, arazir me amiba bagh a iniam

27

(Sapta 27--30)

Me dagiabar Godin Akar Gavgaviba osiram

1 Egha Moses ko Israelian gumazir dapaniba, kamaghin gumazamizibav gei, "Migirigiar ki datirighin ia ganidir kaba ia bar adar gin mangi.

2 Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kamin mangi, egh aruer kamra dagiar ekiar taba arigh arinir ghurghurim dar aghuigh da avaragh.

3 Ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kamin otivigham, mati ian inazir afeziaba God fomira nguazir kam ia daningasa me ko akam akirizi mokin. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Ia an otivigh, Godin Arazir kabar migirigiaba bar da isi dagiar kabar da osirigh.

4 Ia Jordanin Fanem girigh vongin otivigh, dagiar kaba Ebalin Mighsiamin da kuazigh, ki ia mikemezi moghin, arinir ghurghurim dagiar kabar aghuigh da avaragh.

5 Egh ia dagiataba isi dar afegh, egh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingariva, gumazir ofa gamir dakozimin ingariba, ainin sobiam o ainin haman, dagiar kaba abigh da aghoran marki.

26:18: Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9 **27:2:** Josua 8:30-32
27:5: Ua Me Ini 20:25

6 Ia dagɨar me dɨghorezir puvatɨziba inigh, Ikiavɨra Itir God, ian God bagh
ofa gamir dakozimɨn ingarigh. Egh ia ofa gamir dakozir kamra, a bagh ofan
bar ɨsia mɨghɨriba tu.
7 Egh ia God, ko navir vamɨran ikiamin ofabar amu, egh danganir kamɨn
ofan kamɨn asɨzir tuzim amɨ, egh Ikiavɨra Itir God, ian Godɨn damazimɨn bar
akongegh.
8 Egh dagɨar ia arinir ghurghurim aghuizir kabar, ia Godɨn Arazibar
mɨgɨrɨgɨaba bar deraghvɨram ada osirigh."
9 Egha Moses Livain anabamɨn ofa gamir gumaziba ko tuivighav ikia,
kamaghɨn Israelia mɨgei, "O Israelia! Ia aghumra ikɨ deraghvɨra nan akam
baragh. Ia datɨrɨghɨn Ikiavɨra Itir God, ian Godɨn gumazamizibar otivigha
gɨfa.
10 Kamaghɨn amizɨ, ia Ikiavɨra Itir God, ian Godɨn akaba baragh! Ia an
Akar Gavgavir kɨ datɨrɨghɨn ia ganɨdiba ko arazir a ifongeziba, ia bar dar gɨn
mangɨ."

God gumazamizir akaba batozibagh asɨghasɨgham

11 Egha Moses ua Israelia mɨgei,
12 "Ia Jordanɨn Fanem giregh vongɨn otivigh gɨvagh, aruer kamra Ikiavɨra
Itir God deragh ia damuamin akaba inisɨ, ian anabataba mangɨ, Gerisimɨn
Mɨghsɨamɨn tuifigh, kar Simeonɨn anabamɨn adarasi, ko Livain anabamɨn
adarasi, ko Juda, ko Isakar, ko Josep ko Benjaminɨn anabamɨn adarasi.
13 Eghtɨ Ikiavɨra Itir God gumazir kurabagh asɨghasɨghamin akaba inisɨ,
ian anabar igharaziba mangɨ Ebalɨn Mɨghsɨamɨn tuifigh, kar Rubenɨn an-
abamɨn adarasi, ko Gatɨn anabamɨn adarasi, ko Aser, Sebulun, Dan, ko
Naptalin anabamɨn adarasi.
14 Eghtɨ Livaiba pamten kamaghɨn Israelia mɨkɨm suam,
15 'Gumazitam asetamɨn marvir guam dagɨamɨn an ingari, o temetamɨn
anekɨrigham, o ainɨn an ingarigh modogh an ziam fɨtɨ, Ikiavɨra Itir God
gumazir kam gasɨghasigham. Bizir kaba, kar gumaziba uari ingarizir biziba,
ezɨ Ikiavɨra Itir God, gumazamiziba marvir guabar ziaba fan a bar aghua.'
Eghtɨ gumazamiziba bar kamaghɨn akam ikaragh suam, 'Bar guizbangɨra,
God kamaghɨra damu.'
16 "'Gumazim uan afeziam ko amebamɨn ziam gasɨghasightɨ, God uaghan
a gasɨghasigham.' Eghtɨ gumazamiziba bar kamaghɨn akam ikaragh suam,
'Bar guizbangɨra, God kamaghɨra damu.'
17 "'Gumazim uan namakamɨn nguazir mɨtaghniam gisɨvaghtɨ, God a
gasɨghasigham.' Eghtɨ gumazamiziba bar kamaghɨn akam ikaragh suam,
'Bar guizbangɨra, God kamaghɨra damu.'
18 "'Gumazitam damazir okavɨrɨzim gifaraghtɨ a tuavir a zuim ateghtɨ,
God gumazir kam gasɨghasigham.' Eghtɨ gumazamiziba bar kamaghɨn akam
ikaragh suam, 'Bar guizbangɨra, God kamaghɨra damu.'
19 "'Gumazim ikɨzir igharazibar gumazamiziba, ko borir afeziaba
ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba pazɨ me damutɨ, God gumazir
kam gasɨghasigham.' Eghtɨ gumazamiziba bar kamaghɨn akam ikaragh
suam, 'Bar guizbangɨra, God kamaghɨra damu.'

27:12: Godɨn Araziba 11:29; Josua 8:33-35 **27:15:** Ua Me Inɨ 20:4; 34:17; Ofa Gami 19:4; 26:1; Godɨn Araziba 4:15-18; 5:8 **27:16:** Ua Me Inɨ 20:12; Godɨn Araziba 5:16 **27:17:** Godɨn Araziba 19:14 **27:18:** Ofa Gami 19:14 **27:19:** Ua Me Inɨ 22:21; 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godɨn Araziba 24:17-18

20 “‘Gumazim uan afeziamɨn amuim ko dakuighti, God gumazir kam
gasighasigham. Arazir kam afeziam damighti a bar aghumsigham.’ Eghti
gumazamiziba bar kamaghɨn akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God
kamaghira damu.’
21 “‘Gumazitam poroghamiba uari ko akuir arazimɨn asizitam damighti,
God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghɨn akam
ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’
22 “‘Gumazim uan buaramizim ko dakuigham, kar ti an guizɨn
buaramizim, o an afeziam ko amuir igharazim otezir guivim, o an amebam
ko par igharazim otezir guivim. God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti
gumazamiziba bar kamaghɨn akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God
kamaghira damu.’
23 “‘Gumazim uan asamir amebam ko dakuigham, God gumazir kam
gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghɨn akam ikaragh suam,
‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’
24 “‘Gumazim modogh gumazir igharazim misueghti an aremegham, God
gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghɨn akam
ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’
25 “‘Gumazitam gumazir igharazir osimtiziba puvatizim misueghti an
aremeghsi ivezim inighti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumaza-
miziba bar kamaghɨn akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira
damu.’
26 “‘Gumazitam akinafarimɨn aven itir Araziba bar deravira dar gɨn man-
gan koghti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar
kamaghɨn akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’”

28

Godɨn akamɨn gɨn zuir gumazamiziba, a deravira me damuam
(Ofa Gami 26:3-13; Godɨn Araziba 7:12-26)

1 Egha Moses ua kamaghɨn migei, “Ia Ikiavira Itir God, ian Godɨn akaba
ia bar deraghavira da baregh, egh Akar Gavgavir ki datirighɨn ia ganidibar
gɨn mangiti, God ziar ekiam ia daningiva ia damighti ia bar avirasemegh bar
gavgavigh, nguazir kamɨn ikizir igharazibagh afiragham.
2 Ia Ikiavira Itir God, ian Godɨn akabar gɨn mangiti, a bizir aghuir kaba bar
ia daningam.
3 “Egh God ian nguibaba ko ian azeniba bar deraghvira dar amuam.
4 “Egh God borir aviriba ia daningti, ian azeniba dagheba bar izivaghti, a
bulmakauba ko sipsipɨn aviriba ia danigham.
5 “Egh God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko bretɨn ingarir itarir
ekiaba, deragh dar amuti, da bar izevegham.
6 “Egh God ia amir ingangaribar amuti da bar deraghviram otivam.
7 “Ikiavira Itir God, apanir ia misoghsi izamiba, a ian damazimɨn me
dikabinam. Me tuavir vamiran izeghiva ua tuavir aviribar tintinibar
aregham.
8 “Ikiavira Itir God, ingangarir ia amibar amighti da deraghti, ian dagheba
avirasemeghti, dar arighamin dipeniba bar izevegham. Eghti Ikiavira Itir
God, ian God, nguazir ia ganidir kamɨn aven, a deraghvira ia damuam.

27:20: Ofa Gami 18:8; 20:11; Godɨn Araziba 22:30 **27:21:** Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 18:23; 20:15
27:22: Ofa Gami 18:9; 20:17 **27:23:** Ofa Gami 18:17; 20:14 **27:26:** Galesia 3:10 **28:1:** Godɨn
Araziba 11:13-17

9 “Ia deraghvira Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezi moghin an Akar
Gavgavibar gin mangiti, a ia ko akam akirizi moghin ia damighti ia an
gumazamizibaram otivigham.
10 Eghti nguazimin ikiziba bar ian gan fogham, Ikiavira Itir God uan ziam
ia gatizi, ia an gumazamizibara, eghti me ian atiatingam.
11 Eghti ia nguazir God ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizimin
ikiti, Ikiavira Itir God, borir aviriba, ko bulmakaun aviriba ko azenibar
dagher aviriba bar ia daningam.
12 Amozim Ikiavira Itir Godin agharimin iti, ezi an an dughiamra ane-
madaghti a izighiram. Eghti a ian ingangaribar amuti da deraghviram
otivam. Eghti ia ikizir igharaziba, men adarazir amamangatighti, me pura
ia da biziba inigh gin ua da ikarvagham. Eghti ia bizir bar aviriba ikiam,
kamaghin amizi, ia igharaziba da pura biziba inian kogham.
13 Egh ia zurara deraghvira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki
datirighin ia ganidibar gin mangiti, Ikiavira Itir God, ia damighti, ia ikizir
igharazibar gumazamiziba gativagh men ganti, me ian apengan ikiam, mati
ia men dapanimin ikiti, me ian puemin ikiam. Egh ia zurara bizir aviriba
ikiva, bizitamin oteveghan kogham, mati ia ikizir igharaziba bar dar pin iti.
14 Egh ia Akar Gavgavir ki datirighin migeir kaba dar gin mangi, egh tam
abighan marki. Ia asebar ziaba fiva men ingangarim damuan marki. Bar
marki.”

Gumazir Godin Akar Gavgaviba abiziba, a me gasighasigham (Ofa Gami 26:14-46)

15 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin Akar
Gavgavir ki datirighin ia ganidiba ko arazir a ifongeziba batuegh, deragh dar
gin mangan koghti, bizir kurar kaba ia bativam:
16 “God ian nguibaba ko ian azenibagh asighasighti, da bar ikuvigham.
17 “God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko bretin ingarir itarir ekiabar
amuti, dar aven itir dagheba bar otevegham.
18 “God, pazi ia damuva, borir aviriba ia danighan kogham. Eghti ian
azeniba bar ikuvighti, dagher aviriba ikian kogham. Eghti ian bulmakauba
ko sipsipba oti avirasemeghan kogham.
19 “God ia amir ingangariba bar dar amuti, tam bar deragh otoghan
kogham.
20 “Ia akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragh arazir kuram damuti, a
dughiar bar kuram ia bagh anemadagh, egh bizir ia damuasava amiba, an
adar amighti, da paziv otiv, ia damuti ia okam nighnigh bar osemegham.
Egh ian arazir kuraba bangin, an osimtiziba ia daningti, ian apaniba bar ia
gasighasigh bar zuamira ia agivagham.
21 Egh Ikiavira Itir God arimariar igharagha garir aviriba ia bagh da
amangighti, da izi ia damu mangiti, ia bar nguazir ia iniamin kamin iki bar
arimighireghti, ian tav ua ikian kogham.
22 Dughiar kamin, an arimariar igharagh garir kuraba ia bagh da amangiti,
da ian mikarzibar otivam. Kar, mikarziba ber arimariam, ko mikarziba
puvira fer arimariam, ko mikarziba arugharughamin arimariar kuram.
Eghti God aruem damuti a bar gavgavigham. Egh an aminir puvira fem
amadaghti, a izi ian dagher azeniba dar amuti da bar misigh bar ikuvigham.
Eghti bizir kurar kaba ian iki mangiti ia bar arighiregham.
23 Eghti Ikiavira Itir God amozimin anogoreghti a izan koghti, ian nguazim
bar misigh dagiabar min gavgavigham.

24 Eghti Ikiavira Itir God, amozim oteghivkinighti a nguazir minemeniam
ko gigimin min otoghti, aminir dafam da isi ian nguazimin izighiri mangiti,
ia bar kuvaremegham.

25 “Eghti Ikiavira Itir God, ian apanibar amamangatighti, me ia
dikabiragham. Ia me ko misoghsi tuavir vamiran mangiva, egh men ari
tuavir aviribar tintinibar mangegham. Eghti nguazir kamin ikiziba bar dar
gumazamiziba ian ganti, bizir kurar kaba ia bativtima, me digavir kuram
damuam.

26 Ia arighireghti, kuaraziba ko asizir atiaba izi ian kuabar amiti, gumazir
me damuti me atiating ari mangamiba puvatigham.

27 Eghti Ikiavira Itir God, Isipia gamizi moghin, okabar amuti, da ian
mikarzibar otivam. Eghti a duar gavgavibar amuti, da tintinibar ian
mikarzibar otivam. Eghti duar muziarir aviriba ian mikarzibagh izivagh
puvira ia gizighzighti, ia uarir aningivira ikiam. Eghti arimariar kaba
akirighti, ia ua deraghamin tuaviba puvatigham.

28 Eghti Ikiavira Itir God, ia damighti, ian tarazi bar onganighti, tarazir
damaziba okavighti, tarazi okam nighnigham.

29 Egh ia aruer arizimin gumazir damazir okavizimin min punpunigh daru
pura suighsuigh tuavim buri egh tam batoghan kogham. Eghti bizir ia amiba
tamin daghetam deragh otoghan kogham, mati gumazim mitarmemin aven
arui mokin. Eghti gumaziba zurara ia abiniva ian biziba okimam, eghti
gumazir ian akurvaghamiba puvatigham.

30 “Egh ia gumazitam bagh amizim ginabaghti, gumazir kam an ikeghan
kogham. Puvati. Gumazir igharazim a gakaghon a gekuigh a ko dakuam. Ia
dipenimin ingarigh, egh an ikeghan kogham. Ia wainin azenim oparigh, egh
an ovizibar ameghan kogham.

31 Apaniba ian damazibar ian bulmakaubav soghirarighti da iram, eghti
ia dar tuzitam ameghan kogham. Ia ganvira ikiti me ian donkibagh ekuigh
mangigh, uam a da inigh izan kogham. Eghti ian apaniba ian sipsipba
okimiti, gumazir ian akurvaghamiba puvatigham.

32 Ia pura ganti, ikizir igharazibar gumaziba izi ian otariba ko guiviba inigh
mangam. Eghti ia zurara dughiabar me uamateghsi me bagh tuavir akabar
gan mangi ian damaziba puvira ia damuam. Egh ia ua boriba inigh izisi
bizitam damuva avegham.

33 Egh ikizir igharazibar gumazamizir ia fozir puvatiziba izi dagher ia
puvira ingarava opariziba iniam. Egh me zurara pazi ia damu, egh mizaziba
ia daningam.

34 Egh ia bizir kurar kabar ganiva, ian nighniziba deraghan koghiva bar
onganigham.

35 Eghti Ikiavira Itir God, okar kurar aviribar amuti da ian teviba ko suebar
otivam, Guizbangira, okaba ian mikarziba bar dar anegham. Eghti okar
kaba akirighti ia ua deraghamin tuaviba puvatigham.

36 “Eghti Ikiavira Itir God, ia ko atrivir ia misevezim ko, bar ia isi kantrin
ia ko ian inazir afeziaba fozir puvatizimin mangiti ia an ikiam. Ia kantrin
kamin ikiva, men asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba, me temeba ko
dagiabar da ingari.

37 Ikiavira Itir God, kantrin kamin ia amadaghti ia mangi an ikiam. Eghti
kantrin kamin gumazamiziba, ian ganigh aguaghfagh kamaghin mikimam,
manmaghiram amizir bizir kam ia bato. Egh me ia dipov ian ingariva akam.

38 “Ia dagher ovizir aviriba oparam, eghti odeziba da agivti ia dar ovizir
vabara iniam.

39 Ia wainin azeniba oparigh, egh da deragh bisi dar kirva dar aghariba
aghoregh, eghti apiziba dagh asighasighti, ia wainin oviziba inighan kogh,
wainin dipam damigh anemeghan kogham.
40 Eghti olivin temer avirim ian nguazimin otivigh bam. Eghti olivin
oviziba tighar maghin anisi damu, puram asighiri nguazim giram. Kamaghin
amizi, ia dar borem uarir aghuighan kogham.
41 Egh ia otariba ko guiviba ikiam, eghti me deraghvira ia ko ikeghan
kogham. Apaniba izi me inigh uan kantribar mangegham.
42 Eghti odeziba ian temeba ko azenibar dagheba sara asighasigham.

43 "Eghti ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, me biziba bar
avirasemegh bar gavgavigh ghuavanangvira ikiam. Eghti ia biziba pu-
vatighti ian gavgavim magirighivrira ikiam.
44 Egh me dagiar aviriba ikiva ian amamangatighti, ia me da pura da inigh
gin da ikarvagham. Eghti ia dagiar aviriba puvatighti, me ia da biziba pura
da inian kogham. Me ia gativagh ian ganti, ia men apengan ikiam, mati me
ian dapanimin ikiti, ia men puemin ikiam.

45 "Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba bar deraghavira da baregh, Akar
Gavgavir a ia ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, ia dar gin mangan koghti,
osimtizir kaba ko bizir asighasiziba, da ia bativira iki mangi bar moghira ia
kuavaremegham.
46 Bizir kurar kaba ia ko ian ovavir boriba sara ian tongin ikiti, igharaz
darazi gan fogh suam, guizbangira kar God ian aningazi.
47 Ikiavira Itir God, en God, bizir aghuir bar aviriba ia ganingi, ezi ia, an
ingangarim damuasa navir aghuim ko agorogem ian navibar dikavir puvati.
48 Kamaghin, Ikiavira Itir God, apaniba ameghti, me izi ia misogh ia inigh
mangiti ia pura men ingangarir gumazir kinibar min ikiti, me ia abinti ia men
ingangarim damuam. Egh mitiriaba sara ikiva, dipaba bagh arimighiriva,
korotiaba, ko bizir igharaziba sara puvatigham. Eghti apaniba ia dikabin
mangi bar ia agivagham.
49 Ikiavira Itir God, kantrin bar saghuiamin itir mamin gumaziba inigh
izam. Gumazamizir kaba migeir akam, ia a gifozir puvati. Me kuarazir
bagabar min zuamira mighegh ia bagh izighirigham.
50 Egh ni gumazir aruam o borir dozim, ikizir kaba nin gan nin apangku-
vighan kogham.
51 Egh me ian bulmakauba, sipsipba, azenibar dagheba, witba ko, wainin
dipaba ko olivin boreba, me bar adar amegham. Eghti mitiriam puvira ian
aghiti ia bar arighiregham.
52 Egh me Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kaba bar a
dagh asighasigham. Eghti nguibaba avinizir divazir gavgavir ia dar aven
mongasava amiba, ia nighnizir gavgavim dar iti, eghti me dagh asighasighti
da bar iregham.

53 "Apaniba izi nguibaba ekiarugh ia misogh ikiti, ia bar dagheba pu-
vatighiva, uan borir Ikiavira Itir God, en God, ia ganingizibav sogh dar
amam.
54-55 Apaniba nguibam bar anekiarughti, gumazir aghuir ziam ikia ian
tongin itim, a bizir damamitam bar puvatigh egh, a uaghan uan borim
misuegh anemam. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi
ua tuaviba puvati. Egh a uan aveghbuaba, uan amuir aghuiba, ko borir
igharazir ikiavira itiba, a me gitagh ramegham. A mitiriam bangin, borir
tuzir nar tam me danighan kogham.

56-57 Apaniba nguibam bar anekiarughti, amizir aghuir ziaba ikia ian tongin dagiaba ikia dabirabir aghuibagh apiaghiri gumaziba me aneteragharuiba, me dughiar kamin, damamin dagheba bar puvatigham. Kamaghin, a uan borir otibav sogh, dar mitariba sara dar amam. Egh a uan par a bar ifongeziba ko, borir igharazir ikiavira itiba, me gitagh ramegham. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Kamaghin amizi, a modogh uan borir iririvim amegham.

58 "Eghti ia Akinafarir kamin itir Akar Gavgavir osiriziba, deragha dar gin mangan kogh, deragh Ikiavira Itir God, en Godin ziam fan koghti,

59 an arimariar igharagha garim amadaghti, a ia ko ian ovavir borir gin otivamiba bativam.

60 Egh a Isipin ia ganingizir arimariaba ua ia danighti ia ua deraghan kogham.

61 Egh an arimariar igharagha garir bar kuraba ia daningam. Arimariar kabar ziaba, Akar Gavgavim itir Akinafarimin itir puvati. Kamaghin, ia bar moghira gevegham.

62 Ia ghaze, ian dibobonim mikovezibar min pin ikia bar aviraseme, ezi puvatigham ian varazira ikiam. Guizbangira, ia Ikiavira Itir God en God, an akabar gin zuir puvati, kamaghin amizi, arazir kaba ia bativam.

63 Ikiavira Itir God ia damuti ia oti bar avirasemegh bizir aviriba ikiasa a ifonge. Kamaghira, Ikiavira Itir God datirighin, ia gasighasigh bar ia agivasa ifonge. Egh a nguazir ia datirighin mangi dapiamin kamin bar ia batuegham.

64 "Egh Ikiavira Itir God, ia amangighti ia nguazir kamin tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Ia kantrin kabar ikiva, men asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba, me temeba ko dagiabar dar ingari. Ia ko ian inazir afeziaba fomira aser kabar ziaba fer puvati.

65 Ia kantrin kabar tongin iki ian dabirabim deraghan kogham. Egh ia uari nguibaba puvatigham. Eghti Ikiavira Itir God ia damuti ia puviram atiating, naviba osemegh, ovengsivira nighnigham.

66 Ia dughiabar zurara ovengsi damuam. Egh arueba ko dimagaribar ia ovevem ginighnigh atiating ikiam.

67 Ia biziba bar dar gan atiatim ian anangam. Egh dughiabar avigh mizarazibar suam, 'Aio! Mizarazim zuamira mangighti, Guaratizim iziti, deragham.' Egh guaratizibar ia zurara avigh suam, 'Aio! Guaratizim zuamira mangighti, mizarazim iziti, deragham.'

68 Ikiavira Itir God, faragha ghaze, ia ua Isipin mangan kogham. Ezi puvati, a ia isi kurim datigh ua ia amadaghti ia Isipin mangam. Egh ia apaniba ateghti, me ia givezeghti, ia pura men ingangaribar amusi ifuegham. Ezi puvati, ia givezamin gumaziba puvatigham."

29

God, Moapin nguazimin, Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim gami

1 Kar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, a Moapin nguibamin Israelia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba. God, faragha Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir Gavgavir me koma amizim, a ighara. Datirighin God akar maba sara isafuragha, me ganiga Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.

2 Moses Israelian diazi me iza uari akuvazi a kamaghin me migei, "Ia bar moghira, Ikiavira Itir God, Isipian atrivim ko an ingangarir gumaziba bar, ko an nguazim bar, a me gamizir mirakelin biziba ia uan damazibar dar gani.

28:56-57: 2 Atriviba 6:28-29; Azir Akam 4:10

3 Egha ia uan damazibar, arimariar kurar aviriba, ko arazarazir kuraba,
ko digavir kuram gamir arazir avirir Ikiavira Itir God, Isipian akazibar gani.
4 Egha fomira iza datirighin, Ikiavira Itir God, ia gamizi, ian nighniziba,
ko damaziba ko kuariba pirighavira itima, ia deraghavira bizir kabar
mingaribagh fozir puvatighavira iti.
5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'Ki 40plan azenibar ia inigha gu-
mazamiziba puvatizir danganimin zuima, ian korotiaba ko dagarir asuaba
dighoraghirezir pu. Bar puvati.
6 Ia bret, ko wain, ko dipar onganiba puvatizi, ki Ikiavira God, ki der-
aghavira ian gari. Ki kamaghin ifonge, ia kamaghin fogh suam, Ki Ikiavira
Itir God, kirara ian God.' "
7 Egha Moses ua migia ghaze, "E danganir kamin otivizi, Hesbonin Atrivim
Sihon, ko Basanin Atrivim Ok, aning e misoghasa ize. Ezi e aning misogha
aning abira.
8 Egha e aningin nguazimning inigha aning tuiragha, Rubenin anabam ko,
Gatin anabam ko, Manasen anabar me tuirazimningin mam, me ganingi,
eghti me dar apiam.
9 Kamaghin amizi, ia zurara Akar Dikirizir Gavgavir kam deraghvira an gin
mangi, eghti bizir ia amiba bar deragh otivam.
10 "Ia datirighin Ikiavira Itir God, ian God, an damazimin mitivighav
iti. Kar, ian anababar gumazir dapaniba, ko ian gumazir aruaba, ko ian
ingangaribar faragha zuir gumaziba, ko Israelian gumazir igharaziba,
11 ko ian amuiba, ko boriba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin
itiba. Gumazamizir kaba, ian daziba ko dipaba isa ia bagha da atera izi.
12 Ia gumazamizir datirighin bar kagh tuivighav itir kaba, datirighin
Ikiavira Itir God, ian God, ia ko Akar Dikirizir igiam damuam. Egh ia Akar
Dikirizir Gavgavir kamin gin mangisi, Ikiavira Itir God ko nighnizir vamira
iki anekirigh.
13 Eghti Ikiavira Itir God, datirighin ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak,
Jekop, ko akam akirizi moghin, a ia damighti, ia an gumazamizibaram otivti,
a ian Godin ikiam.
14-15 Ikiavira Itir God, ia gumazir datirighin an damazimin tuivighav itir
kabanang baghavira Akar Dikirizir Gavgavir kam gamizir puvati. A uaghan
en ovavir borir gin izamiba bagha a gami. Eghti e bar, an gin mangisi akam
akiram.
16 "Ia e Isipin kantrin ikezir ikirimirim uam a ginighnigh. Egh uaghan
ia tuavimin iza ikizir igharazibar nguaziba abigha izezir bizir ganizibagh
nighnigh.
17 Ia ikizir igharazir kabar ganigha fo, me asebar ziaba fe. Me aser kurar
kabar marvir guaba, temeba ko dagiaba ko gol ko silvabar, dar ingari. Ezi
God marvir guar kaba bar dar aghua.
18 Ia oragh! Ia deraghvira uari bagh gan, ian tongin gumazitam, ko
amizitam, anabatam, ko ikizitam, ia Ikiavira Itir God, en God akirim a gasan
marki. Ia God baghvira iki. Egh ikizir igharazibar asebar gin mangi men
ziaba fan bar marki. Gumazitam arazir kurar kam damu, a mati temer bir
imezim itim, a puv misosi. Eghti gin an ghuzir igiam otogh, ekevegh anang
misogh, gumazir avirim gasighasigham.
19 Ia deraghviram oragh! Gumazitam kagh tughiv iki akar dikirizir ki ia
ganidir kam baraghan aghuagh suam, a deraghvira iti, biziba puvati. Eghti

29:5: Godin Araziba 8:2-4 **29:7:** Diboboniba 21:21-35 **29:8:** Diboboniba 32:33 **29:18:** Hibru 12:15

ian tav akam batueghtɨ, an arazir kuram bar pazɨ ia damightɨ, gumazir kuraba ko aghuiba sara ikuvigham.
20 Gumazir kamaghɨn amim, Ikiavɨra Itir God an arazir kuraba gɨn amadaghan kogham. Eghtɨ Ikiavɨra Itir Godɨn anɨngagharim bar an ekevegham, mati avim isia bar puvɨra fei. Eghtɨ bizir kurar akɨnafarir kam mɨkemeziba, da gumazir kam kamaghɨra a bativ mangɨtɨ, Ikiavɨra Itir God anegɨvamin dughiam otoghtɨ, an ziam kuavaremegham.
21 Ikiavɨra Itir God, anarɨra inigh ivezir kuram a danɨngtɨ, a mangɨ bar ikuvigham. Egh Akɨnafarir kamɨn aven osirizir Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn itir bizir kuraba, God bar dar a damuva, a gasɨghasigham.
22 “Ikiavɨra Itir God, gumazir kamɨn nguazim damightɨ, bizir kuraba ko osɨmtɨzir avɨriba a bativam. Eghtɨ an ovavir borir gɨn otivamiba, ko gumazamizir kantrin saghuiabar ikegha izeziba, bizir kurar kabar ganam.
23 Eghtɨ ian nguazim, avim bar an isightɨ, a nguazir kɨnim gavaghtɨ, salfan dagɨaba ko amangsɨziba a gizɨvagh, graziba puvatɨghtɨ dagheba oparamin danganir aghuiba puvatɨgham. A Sodom, ko Gomoran nguibar ekiamningɨn mɨn gan, egh uaghan Atma ko Seboimɨn ngubamningɨn mɨn ganam. Nguibar ekiar kaba, Ikiavɨra Itir God dar anɨngaghegha bar adagh asɨghasɨki.
24 Eghtɨ kantriba bar dar gumazamiziba bizir kaba baregh azangsɨgham, ‘Manmagh amizɨ, Ikiavɨra Itir God, men nguazim kamaghɨn a gami? A manmaghsua nguazir kamɨn anɨngaghe?’
25 Egh me uarɨra uari ikaragh kamaghɨn mɨkɨmam, ‘Bizir kamɨn mɨngarim kamakɨn. Me ti Ikiavɨra Itir God, men inazir afeziabar God, me koma amizir Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim abighama. Kar, God fomɨra Isipɨn kantrin me inigha azenan iza Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam me koma a gami.
26 Israelia akɨrim uan God gasaragha asebar gɨn ghua dar ziaba fe. Aser kaba, me faragha dagh fozir puvatɨgha dar ziaba fer puvatɨ. Ezɨ Ikiavɨra Itir God fomɨra dar ziaba fan men anogoroke.
27 Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God uan gumazamizibar anɨngaghegha, bizir kurar an Akɨnafarimɨn aven osiriziba bar da isa men nguazim ginge.
28 Ikiavɨra Itir God, uan gumazamizibar anɨngaghegha atara men nguazimɨn me asigha tintinibar kantrin igharazibar me amangizɨ, me datɨrɨghɨn ikiavɨra iti.’ ”
29 Egha Moses ua kamaghɨn mɨgei, “Bizir maba, da Ikiavɨra Itir God, en Godɨn bizir mogomeba, da muegha a ko iti. Egha, a uan Arazibar e ko en ovavir boribav gɨa da azenim gatɨ, eghtɨ e dughiabar dar gɨn mangɨ kamaghɨra ikiam.”

30

Me ua God bagh izamin arazim

1 Moses ua kamaghɨn mɨgei, “Kɨ datɨrɨghɨn tuavir kamning isa ian damazibar aning arɨsi. Eghtɨ datɨrɨghɨn ia aningɨn tam amɨsefegh. Ia manmaghɨn nɨghnɨsi, Ikiavɨra Itir God, deravɨra ia damuasa ia ifongez, o a ian arazir kuraba bagh ia gasɨghasɨghasa ia ifonge? Ikiavɨra Itir God ia amangɨtɨ, ia tintinibar Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongɨn ikiam. Eghtɨ bizir kurar kaba ia bativtɨ, ia tuavir kɨ ia mɨkemezir kamning uam aning gɨnɨghnɨgham.
2 Egh ia ko ian ovavir boriba navibagh iragh Ikiavɨra Itir God, ia uan God bagh izɨ an akaba guizbangɨra uan navir averiaba ko uan duaba sara bar dar gɨn mangɨ, mati kɨ datɨrɨghɨn ia mɨgei moghɨn,

---

29:23: Jenesis 19:24-25

3 eghtɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, ian apangkuvigham. Egh a uabɨ tintinibar
ia amangizɨ ia ghuezir kantribar ua ia inigh, ia akuvagh ia inigh ua ian
nguazimɨn izam. A biziba bar dar amutɨ, ia ua deraghvɨra dapiam.
4 Ia kantrin bar saghuiabar itibar ikiam, Ikiavɨra Itir God, ian God, ua ia iti
naghɨra ia inigh, ia akuvagh egh bar ian aku izam.
5 Egh Ikiavɨra Itir God, ian God ia inigh izɨ, ian inazir afeziaba faragha
ikezir nguazimɨn ua ia arightɨ, ia uam an ikiam. Egh ia nguazir kam dapiagh
egh bar deraghvɨra ikiam. Eghtɨ a ian ovavir boribar amutɨ, me bizir avɨriba
ko borir avɨriba ikɨva, egh bar ian inazir afeziabagh afiragham.
6 "Egh Ikiavɨra Itir God, ian God, ia ko ian ovavir boribar amightɨ, men
naviba zuegham, mati me gumazimɨn mɨkarzir mogomemɨn inim atuzɨ
moghɨn, God arazir kuraba ian navir averiabar dar ghoregham. Eghtɨ ia
Ikiavɨra Itir God, ian God, uan navir averiaba ko duaba sara bar a gifuegham.
Egh kamaghɨn, ia nguazir kam dughiar ruarimɨn an ikiam.
7 "Bizir kurar kɨ ia mɨkemeziba, Ikiavɨra Itir God, ian God, dar amutɨ da ian
apanir ia gifongezir puvatɨgha ia gasɨghasɨziba me bativam.
8 Eghtɨ ia ua Ikiavɨra Itir Godɨn akaba baragh an Akar Gavgavir kɨ
datɨrɨghɨn ia ganɨdir kaba bar deravɨra dar gɨn mangɨ.
9 Eghtɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, ia amir ingangaribar amutɨ, da bar
deraghvɨrama otivam. Eghtɨ ia borir avɨriba ikɨ, bulmakaun avɨriba ikɨtɨ,
dagher avɨriba ian azenibar otivam. Eghtɨ Ikiavɨra Itir God, bizir avɨrim
ia danɨngɨsɨ bar akuegham, mati a fomɨra ian inazir afeziaba bagha amizɨ
mokɨn.
10 "Ia Ikiavɨra Itir God, ian Godɨn, Akar Gavgaviba ko arazir God ifongez-
iba, ko Akɨnafarir kamɨn osirizir Araziba, ia bar adar gɨn mangɨ. Ia uan
navibagh iragh uam a bagh izɨ, egh navir averiaba ko duaba sara bar a
gifongegh.
11 "Akar Gavgavir kɨ datɨrɨghɨn ia ganɨdir kaba, ia dar gɨn mangɨsɨ iburagh-
buraghan markɨ. Ezɨ Akar Gavgavir kaba ian saghon itir puvatɨ.
12 Akar kam overiamɨn itir puvatɨ, ia kamaghɨn azangan markɨ, 'Tina
Godɨn Nguibamɨn mavanang a inigh izighirɨ an gun mɨkɨmtɨ, e ti a baragh
an gɨn mangam?'
13 Egha uaghan akar kam ongarimɨn vongɨn itir puvatɨ, eghtɨ ia kamaghɨn
azangan markɨ, 'Tinara vongɨn mangɨ a inigh izɨva an gun mɨkɨmtɨ, e ti a
baragh an gɨn mangam?'
14 Ezɨ puvatɨ. Godɨn akam bar nɨn boroghɨra iti, a nɨn akatorim ko nɨn navir
averiamɨn aven iti. Kamaghɨn amizɨ, ia dughiabar zurara an gɨn mangɨ.
15 "Ia gan, kɨ datɨrɨghɨn tuavir pumuning ia bagha aning atɨ. Tuavir mam,
ia an gɨn mangɨ, egh ia angamɨra itir ikɨrɨmɨrir aghuim ikɨ, zurara bar
deraghvɨra ikiam. Egh ia tuavir igharazimɨn gɨn mangɨtɨ, bizir bar kuraba
ia bagh izɨ ia gasɨghasɨghtɨ, ia arɨmɨghiregham.
16 Kɨ kamaghsua ia mɨgei. Ia Ikiavɨra Itir God, ian Godɨn Akar Gavgavir
kɨ datɨrɨghɨn ia mɨgeiba baragh, egh Ikiavɨra Itir God, ian God gifuegh
an tuavibar gɨn mangɨva an Akar Gavgaviba ko, arazir a ifongeziba ko,
bizir a damuasa ia mɨkemeziba, bar dar amuva, ikɨ borir avɨriba batɨ bar
avɨrasemegham. Eghtɨ Ikiavɨra Itir God ian God, nguazir ia mangɨ ikiamimɨn,
a deraghvɨra ia damuam.
17 "Egh ia uan navir averiabar aven akam batuegh, uamategh mangɨ, ikɨzir
igharazibar amamangatɨghtɨ, me ia gekutɨ, ia ikɨzir igharazibar asebar ziaba
fɨ, dar ingangarim damutɨ,

30:12: Rom 10:6-8

18 ki guizbangira ia migei, ian apaniba bar ia gasighasigh bar ia agivagham.
Eghti ia Jordanin Fanemin vongin iniamin nguazim dughiar ruarimin an
ikeghan kogham.
19 Ki datirighin overiam ko nguazimin diaghti, aning nan gan egh fogham,
ki guizbangira tuavir kamning ia bagha aning ati. Tuavir mamin, Ikiavira
Itir God deragh ia damuti ia dughiar ruarimin ikivira ikiam. Eghti tu-
avir igharazimin, God ia gasighasigh bar moghira ia kuavaremegham. Ia
datirighin tuavir manam amisivam? Ia tuavir aghuimin gin mangasa ki
ifonge, eghti ia ko ian ovavir boriba sara angamira ikiam.
20 Ki kamaghsua, ia Ikiavira Itir God, ian God, bar a gifongegh, egh an
akaba baragh pamtemin an suiraghvira iki. Ia kamaghin damuti, ia ko ian
ovavir boriba, nguazir Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak
ko Jekop, daningasa akam akirizim, ia dughiar ruarimin an iki mamaghira
ikiam."

Josua Mosesin danganim ini

31

(Sapta 31--34)

Moses Josua amisevezi a Israelian faragha zui

1 Moses ghua Israelian gumazamiziba bar migirigiar kabar me migei.
2 A ghaze, "Nan azeniba, datirighin 120in oto, ezi ki deraghavira mangi
izegh damuan ibura. Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, Nin darorim iza
kamaghira tu. Ezi ni Jordanin Fanem girigh vongin mangighan kogham.
3 Ikiavira Itir God, ian God, a uabi ian faragh mangi Jordanin Fanem girigh
vongin mangi, ian damazimin danganir kamin itir ikizibagh asighasighti, ia
men nguazim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, mikemezi moghin, Josua ian
gumazir dapanimin iki ian faragh mangam.
4 Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin itir ikizir kabagh asighasigham,
mati a fomira Amorian atrivimning Sihon ko Ok, aningin nguazimning
gasighasighizi mokin.
5 Ikiavira Itir God, bar me isi nin dafarim darigham. Eghti ki ia mikemezi
moghin, ia bar me misoghti me arimighiregh.
6 Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko zui. Egh an akirim ragh ia gasaragh,
ia ateghan kogham. Kamaghin amizi, ni tugh gavgavigh, egh akongiva men
atiatingan marki."
7 Egha gin Moses Josuan diazi, a iza gumazamiziba bar men damazimin
tu. Ezi Moses kamaghin a migei, "Ni tugh gavgavigh egh atiatingan marki. Ni
gumazamizir kabar faragh mangi, me inigh mangi nguazir Ikiavira Itir God,
en inazir afeziabar aningasa akam akirizir kamin aven mangam. Egh ni men
akurvaghti me a iniam.
8 Ikiavira Itir God ni ko iti, egh a nin faragh mangam. An akirim ragh
ni gasaragh, ni ateghti ni ikuvighan kogham. Kamaghin amizi, ni nighnizir
aviribar amu atiatingan marki."

Dughiaba bar, azenir namba 7 otoghti, me zurara Godin Arazibar ganiva dar gun mikim

9 Ezi Moses Godin Araziba bar da osirigha, Akinafarir Righizir kam isa
ofa gamir gumaziba ko, Israelian gumazir dapaniba ko, Livain ababanimin
ovavir boribagh aningi. Kar, gumazir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam ateriba.

30:20: Jenesis 12:7; 26:3; 28:13 **31:2:** Diboboniba 20:12 **31:4:** Diboboniba 21:21-35 **31:8:** Josua 1:5; Hibru 13:5

10 Egha Moses kamaghɨn me mɨgei, “Ia zurara namba 7 azeniba gɨvamin
dughiamɨn, kar azenir ia ua biziba ikarvaghamim. Eghtɨ ia Averpenibar
Ikiamin Dughiar Ekiam damuva,
11 Israelia bar izɨ Ikiavɨra Itir God, en God, a mɨsɨvamin danganimɨn
otivigh an damazimɨn uari akuvagh an ziam fam. Dughiar kamɨn, Livaiba
Akɨnafarir Rɨghizimɨn aven itir Arazir kaba me bagh dar pontɨ, me da
baragham.
12 Ia gumazamiziba ko boriba, ko ikɨzir igharazibar gumazamizir ian
nguibabar itiba, me damutɨ, me bar izɨ uari akufagh. Egh me Ikɨvɨra Itir God,
ian Godɨn akaba baragh, an atiating an apengan ikiamin fofozim inigh, an
Akar Gavgaviba bar deraghvɨra dar gɨn mangam.
13 Me kamaghɨn damutɨ, men ovavir borir gɨn otivamiba, kar borir tɨghar
Godɨn Arazibagh foghamiba, me datɨrɨghɨn da baragham. Egh me arazir
Ikiavɨra Itir God, ian Godɨn atiating an apengan ikiamin fofozim inigh, egh
Jordanɨn Fanemɨn vongɨn itir nguazir ia iniasava amir kamɨn ikɨ, zurara
Godɨn apengan ikɨ mamaghɨra ikiam.”

God Josua bagha mɨgɨrɨgɨar abuananabar Moses ganɨdi

14 Egha Ikiavɨra Itir God, Moses mɨgɨa ghaze, “Nɨn ovever dughiam a
bar roghɨra ize. Nɨ Josuan diaghtɨ a nɨ bagh izɨ, na bativamin Purir-
penimɨn boroghɨn izeghtɨ, kɨ ifongezir ingangarir a damuamim an ak-
agham.” Ezɨ Moses ko Josua God bativamin Purirpenimɨn boroghɨn ghua
Godɨn damazimɨn tu.
15 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ghuariar ruarir ekiamɨn aven ikia Purirpenimɨn ize.
Egha Purirpenimɨn tiar akamɨn boroghɨn tughav iti.
16 Egha Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn Moses mɨgei, “Nɨ oragh! Kɨran oveg-
hangɨn, nɨ mangɨ uan inazir afeziaba ko dakuam. Eghtɨ gɨn gumazamizir
kaba, akɨrim ragh na gasaragh tintinibar nguazir me mangamin kamɨn ikɨzir
igharazibar asebar gɨn mangegham. Me mati poroghamiba uari ataghɨragha
tintinibar akui mokɨn. Kamaghɨn, me Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kɨ me koma
amizir kam, me anebigham.
17 Eghtɨ kɨ dughiar kamɨn bar men anɨngaghegham. Egh kɨ me ategh, egh
uan guam bar men modogham. Eghtɨ me bar moghɨra ikuvigham. Eghtɨ bizir
kurar avɨrim me bativtɨ, me dar gan fogh suam, ‘God ti e ko itir puvatɨzɨ, bizir
kurar kaba e batifi.’
18 Me arazir kurar kam damuva, na ategh asebar ziaba fam. Eghtɨ men
arazir kurar kam bangɨn, kɨ dughiar kamɨn uan guam bar men modogh, men
akurvaghsɨ tong nɨghnɨghan kogham.
19 “Kɨ datɨrɨghɨn ighiar kam Josua ko Moses, gua mɨkɨmtɨ, gua uaning bagh
an osirigh. Egh Moses, nɨ an Israelian gumazamizibar sure damightɨ, a
men navir averiabar ikɨtɨ, me zurara ighiar kamɨn akabagh nɨghnɨgh, fogh
suam, kɨ guizbangɨra ikiangsɨzir kam me ganɨga ghaze, me na ataghɨraghsɨ
nɨghnɨghan kogham.
20 Kɨ me inigh nguazir bar aghuir dagheba ikia, bar deravɨram aghuir
kamɨn mangam, kar nguazir kɨ men inazir afeziabar anɨngasa akam
akɨrizim. Eghtɨ me nguazir kamɨn dagher avɨribar amɨva mɨkarzir aghuiba
ini deraghvɨra ikiam. Egh dughiar kamɨn, me nan aghuagh, akɨrim ragh
na gasaragh, asebar ziaba fɨ dar ingangaribar amuam. Egh me nan Akar
Dɨkɨrɨzir Gavgavim abigh, egh na ategham.
21 Egh Israelia dughiar kurar kamɨn aven ikɨva, ighiar kam gɨnɨghnɨghvɨra
ikɨ a bangam. Eghtɨ men ovavir boriba uaghan, a gɨfogh a bangam. Eghtɨ

31:10: Godɨn Araziba 15:1; 16:13-15

ighiamɨn akaba men arazir kurar me amiziba, men akakagh dar gun me mɨkɨmam. Kɨ tɨghar me inigh nguazir kɨ me danɨngasa akam akɨrizir kamɨn aven mangam, egha kɨ men nɨghnɨzir kurabagh fogha gɨfa.”
22 Egha aruer kamra, Moses ighiar kam osirigha an Israelian sure gami.
23 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, Nunɨn otarim, Josua mɨgɨa ghaze, “Nɨ tugh gavgavigh bizitamɨn atiatingan markɨ. Nɨ Israelia inigh nguazir kɨ me danɨngasa akam akɨrizir kamɨn mangɨ. Eghtɨ kɨ zurara ia ko ikiam.”
24 Ezɨ Moses, Godɨn Arazibar akaba bar, Akɨnafarir Rɨghizir mamɨn deraghavɨra bar da osiri, egha dar tam ataghizir puvatɨ.
25 An ada osirigha gɨvagha, Livain anabamɨn ofa gamir gumazibav gei, kar gumazir Ikiavɨra Itir Godɨn Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim itir Boksiam ateriba. Egha me ghaze,
26 “Ia Godɨn Araziba itir Akɨnafarir Rɨghizim inigh mangɨ, Ikiavɨra Itir God ian Godɨn Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim itir Boksiamɨn boroghɨn anetɨgh. Eghtɨ a danganir kamɨn ikɨ, egh Godɨn gumazamizibar araziba tuisɨgham.
27 Kɨ fo, me gumazamizir akaba batoziba. Datɨrɨghɨn, kɨ angamɨra ikiavɨra itima, me Ikiavɨra Itir Godɨn akaba batosi. Eghtɨ kɨ aremeghtɨ, nan gɨn, men arazir kurar kam ti mangɨ bar ekevegham.
28 Ia mangɨ Israelian anababar gumazir dapaniba, ko ian ingangaribagh amir gumazibar diaghtɨ, me izɨ nan boroghɨn izɨ uari akuvagh tuifigh. Eghtɨ kɨ overiam ko nguazimɨn diaghtɨ, aning nan gantɨ, kɨ guizbangɨra akar kabar me mɨkɨmam.
29 Kɨ fo, kɨ oveghtɨ, nan gɨrakɨrangɨn, ia arazir aghuim ko kuram tuisɨgh aning gɨnɨghnɨghan aghuagham. Egh ia arazir kɨ ia mɨkemeziba ategh akɨrim dagh asaragham. Egh ia Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn arazir kurar bar avɨrim damuam. Eghtɨ ia amir arazir kaba bangɨn, Ikiavɨra Itir God bar ian anɨngagh, bizir bar kurar avɨriba amangɨtɨ, da ia bativam.”

Mosesɨn onger akam

30 Egha Moses, Israelian gumazamiziba akuvagha, onger akar kamɨn itir akabar men sure gamua ghua bar anegɨfa. Onger akar kamɨn mɨgɨrɨgɨaba kamaghɨn ghu.

32

1 “O overiam ko nguazim,
gua deragh uan kuarimning atɨgh nan akaba baraghtɨ,
kɨ mɨkɨmam.
2 O Israelia, kɨ kamaghsua, kɨ uan akamɨn ian sure damuam.
Mati, amozim deraghavɨra ira grazibagh izima, da otifi.
Egha mati mɨzarazimɨn ghuariam ira daghebagh amima,
da otiva aghua gavgafi.
3 Kamaghɨn, kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.
Eghtɨ ia gumazamiziba bar moghɨra Godɨn gun mɨkɨm suam,
a bar moghɨra dera.
4 En God zurara kamaghɨra iti.
A zurara guizɨn arazibaram ami.
A mati dagɨar ekiar mamɨn mɨn gavgavigha kamaghɨra iti.
A zurara uan akamɨn gɨn ghua egha ifarir puvatɨ.
Ezɨ an araziba bar deragha egha voroghɨra iti.
A guizɨn arazimɨn gɨn ghua biziba tuisɨgha egha ifarir puvatɨ.

31:23: Dɨboboniba 27:23; Josua 1:6

5 Ezi ia kamaghin puvati.
Ia gumazamizir ifariba.
Ia akaba ighavkira, egha akar dikiriziba abisi.
Ia gumazamizir arazir kurabaram amibara.
Bizir kaba bangin,
ia Godin boribar ikian kogham.
6 Ia bar onganigha
fofozitam tong ian dapanibar itir puvati.
Ikiavira Itir God, a ian afeziam.
A ian ingarizi ia otivigha datirighin ikizir mamin min oto.
Ezi kar ti ia an arazir aghuiba ikarvaghasa,
arazir kurar kamin a gami.

7 "Ia uamategh bizir bar fomira fomiram otivizibagh nighnigh.
Egh uan afeziaba ko ian gumazir aruabar azangsighti,
me fomira otivizir bizibar ia geghanam.
8 Godin Bar Pin Itim, a nguazir oteviba isa da tuiragha,
bar vaghvagha kantribar gumazamizibagh aningi.
A gumazamiziba dapiamin nguaziba,
a bar dar mitaghniaba me bagha da abigha gifa.*
A Israelian dibobonimin gin ghua,
nguazir mitaghniaba arisi, eghti me dar ikiam.
9 Ezi Ikiavira Itir God, Israelia, me Jekopin adarasi, a ua bagha me amisevegha
men Godin iti.
10 Israelia, ia onganigha pura gumazamiziba puvatizir danganimin aminir ekiaba ivair kam garui.
Ezi Ikiavira Itir God, uabin gara uabi geghuvi moghin,
a me akumakua deraghavira me geghufi.
11 Ikiavira Itir God, deragha Israelian gara me geghuvima,
me bizitamin irizir puvati.
Mati kuarazir bagam uan nguziba mighamin arazarazibar da afi,
ezi nguziba irasava amima a dar apengan ghua uan avizimin da fegha anadima,
da irir puvati.
12 Ikiavira Itir God uabira, tuavim uan gumazamizibar akakasi.
Ikizir igharazitamin asetam men akurazir puvati.

13 "Ikiavira Itir God, nguazir kamin mighsiaba itir danganiba men taghizi, me dar gari.
Egha me dagher azenibar otivigha givagha itiba da isa, da api.
Ezi God dagiar dafabar tongin aparibar haniba inigha
me ganingizi, me da isa da api.
Ezi olivin temeba bar deraghavira dagiar aviriba itir nguazimin aghuima,
God dar olivin boreba isa me ganidi, me da api.
14 Me uaghan, bulmakauba ko memebar oter eborir aviriba isa,
da api.

32:8: Aposel 17:26 * **32:8:** Vezin kamin akar abuananaba, Hibrun akam da deragha bighatigha migeir puvati. Gumaziba fomira akar kamin a gira an osiri, egha me akar igharazim osira ghaze, "A kantribar ganasa vaghvagha enselba misefe." Ezi fofozir gumazir avirim ghaze, Kamagh garir akam uaghan faragha Hibrun akamin ike, ezi gin gumazir maba a giragha an osiri.

Ezɨ men bulmakaun apuriba ko memeba ko sipsipba deragha mɨkarziba sarama aghuima, dar oviba avɨrasemezɨ,
me da api.
Ezɨ men witɨn aghuiba ko wainɨn ovɨzir aghuiba bar derazɨ,
me da api.

15 "Israelia, bizir bar avɨrim ikia egha bar puvɨrama apa
mɨkarziba saram aghui.
God men ingarizɨ me otivigha iti.
A men Akurvazir Gumazir gavgavim, mati men dagɨar ekiar gavgavim.
Ezɨ me datɨrɨghɨn akɨrim ragha a gasaragha anetaki.
16 Me ikɨzir igharazibar asebar ziaba fema,
men arazir kam, Ikiavɨra Itir God bar men aghuagha navim bar men ikufi.
Egha men arazir kam bangɨn
a bar men anɨngaghegha men atari.
17 Me ikɨzir igharazibar duar kuraba bagha asɨzibar ofa gami.
Aser kaba, da guizbangɨn godba puvatɨ.
Ezɨ aser kaba da datɨrɨghɨra iza ian nɨghnɨzibar otivizɨ, ia da fe.
Kar ian inazir afeziaba fozir puvatɨzir aseba.
18 Me Godɨn men ingarizɨ me itim ataki.
A mati dagɨar ekiar gavgavimɨn mɨn me apazazɨ, me an apazangɨn mongegha angamɨra ikiavɨra iti.
Me Godɨn gavgavir kam bakɨnɨghnɨki.

19 "Ikiavɨra Itir God, uan otariba ko guivibar arazir kurabar ganigha,
an navim bar ikuvizɨ, an anɨngaghegha akɨrim ragha me gasara.
20 Egha a ghaze, 'Ia borir naviba gavgavigha nan akabar gɨn zuir puvatɨziba.
Kɨ men gantɨ, osɨmtɨziba me bativigh me gasɨghasighti,
kɨ uan guam men modogh, men akuraghan kogham.
21 Me asebar gɨn ghua dar ziaba fava na gamizɨ,
nan navim bar ikuvigha men anɨngaghegha men atari.
Aser me ziaba fer kaba, da pura godɨn ifavariba,
da guizɨn godba puvatɨ.
Kamaghɨn, kɨ ikɨzir pura bizibar mɨn ikia bar onganizim, kɨ me isɨ Israelia bagh me ameghti, Israelian naviba bar ikuvigham.
Kɨ gumazamizir fofoziba puvatɨziba inightima, bizir kam me damighti me ataram.
22 Eghti nan anɨngagharim dughiar kamɨn avimɨn mɨn isiva,
nguazir kamɨn itir biziba bar adar isigham.
Egh avim Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn bar nguazimɨn apengan magɨrɨgh,
dagɨar bar ekiar mɨghsɨaba dagh isɨn apiaghav itibar isigham.
23 Kɨ bizir kurar avɨribar amuti da me bagh izɨvɨra ikiam,
mati gumazim afuzir avɨriba ikia, uan afuzibar nivavɨra itima,
an afuzitam ua itir puvatɨ.
24 Kɨ me damuti mɨtiriaba men aghɨti,
me arɨmariar guar avɨrir igharagha gariba iniva arɨmɨghiram.
Eghti kɨ asɨzir atiar igharagha gariba ko kuruzir imezir kuraba itiba amangti,
da me giviam.
25 Eghti mɨdorozir ekiam me batoghti,

32:15: Aisaia 51:13 **32:17:** 1 Korin 10:20 **32:21:** Rom 10:19; 1 Korin 10:22

apaniba men gumazir igiaba ko, guivir igiaba, borir aghɨriba, ko gumazir ghuriba,
me tuavir toribar me mɨsoghɨrarighɨ me bar arɨmɨghiregham.
Eghtɨ marasi, uan dɨpenibar aven muegh bizir kam baragh,
puvɨra atiatingam.
26 Ikiavɨra Itir God ghaze, nan nɨghnɨzim kamakɨn,
kɨ ti me gasɨghasigh bar me kuvaremeghtɨ,
gumazamiziba bar me gɨn amadagh ua me gɨnɨghnɨghan kogham.
27 Egha kɨ fo, kɨ kamaghɨn aghua.
Apaniba kamaghɨn ganigh ua uari fɨ suam,
E uan gavgavibar Ikiavɨra Itir Godɨn gumazamizibav sogha me abɨni.
Men God bizir kam gamizir puvatɨ.
Erara Israelia mɨsogha me abɨni.'

28 "Israelian gumazamiziba, nɨghnɨzir aghuiba men itir puvatɨ.
Men nɨghnɨziba otevezɨ me bar ongani.
29 Me ti nɨghnɨzir aghuiba ikiava,
bizir me gasɨghasɨghamin kamɨn mɨngarim deragha a gɨfoghai.
Ezɨ puvatɨ.
30 Men Ikiavɨra Itir Godɨn gavgavim, a men dagɨar ekiar gavgavimɨn mɨn iti.
Egha a men aghuagha me ataki.
Ezɨ ia bizir Israelia batozir kam gɨnɨghnɨgh:
manmaghsua, apanir vamɨra Israelian 1,000pla mɨsogha me abɨni?
Ezɨ manmaghsua apanir pumuning, Israelian 10,000pla mɨsogha me abɨni?
Bar guizbangɨra, bizir kamɨn mɨngarim kamakɨn:
Men God men aghuagha akɨrim ragha me gasara.
31 Apaniba fogha ghaze, men aseba gavgaviba puvatɨ.
Ezɨ Israelian God gavgavir ekiam iti, mati dagɨar gavgavir ekiam.
32 Israelian apanibar araziba bar ikuvigha Sodom ko Gomoran araziba ko magh ghu.
Egha mati wainɨn ikarɨzim imezir ekiam itima, an wainɨn ovɨziba uaghan imezim ikia mɨsosi.
33 Egha men araziba,
mati wainɨn dɨpar me kuruzir imezir kuram itimɨn an ingari.

34 "Ikiavɨra Itir God, Israelian apaniba me gamizir biziba isa uan nɨghnɨzim gatɨghavɨra iti.
Egha me gasɨghasɨghamin dughiamɨn mɨzuai.
35 Ikiavɨra Itir God ghaze, Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, kar nan bizim.
Kɨ uabɨ men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me danɨngam.
Eghtɨ dughiar bar ovezimɨn me iregh bar ikuvigham.
36 Ikiavɨra Itir God uan ingangarir gumazamizibar gantɨ men gavgavim gɨvagham.
Eghtɨ a men apangkuvigh suam, me nan damazimɨn osɨmtɨziba puvatɨ.
Dughiar kamɨn, gumazamizir vabara ikɨvɨra ikɨtɨ, a men akurvagham.
37 Egh Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn uan gumazamizibar azangam,
'Ia ti ghaze, aser kaba ian akurvaghamin gavgaviba iti.
Ia fomɨra uarir akurvaghasa da bagha ghue.

32:35: Rom 12:19; Hibru 10:30 **32:36:** Onger Akaba 135:14

Ezi datirighin da manmaghin ami?
38 Ia da bagha ofa gamua, da damasa asizibar oviba ko wain me ganingi.
Kamaghin, me ti datirighin ian akuragh,
danganir kurar kamin ua ia inigh.
39 Ia oragh. Ia kamaghin fogh, ki uabira, ki guizbangira God.
Ezi godin tam ua itir puvati.
Ki uabi, ki ikirimirir angamira itim gumazamizibagh aniga, egha men duaba isi me ovei.
Ki gumazim gasighasigh ua anekirighti a deragham.
Egh ki bizitam damuti gumazitam nan anogoreghan kogham.
40 Bar guizbangira, kirara ki Godin zurara ikiavira itim.
Egha ki uan ziar gavgavim akakagha, akar dikirizim kamaghin a gamua ghaze,
41 Ki bar deraghvira uan midorozir sabam aminegh ti a ghumigh taghtagham.
Egh gumazamizibar araziba bar ada tuisigham.
Egh ki midorozir sabar kamin uan apaniba ikarvagham.
Ki gumazir na gifongezir puvatiziba ikarvagh me misoghti me arimighiram.
42 Na ko misoghamin gumaziba, ki bar me gasirarighti, men ghuziba nan afuzibar emir magiram.
Eghti ki uan midorozir sabam inigh apanibar namnabar ghoram.
Ki apanir gumazir kalabusin itiba, bar me misoghirarigham,
egh apanir dapanir arizir ruariba itiba ki bar men firibar ghoreghti, men dapaniba iregham.'

43 "O nguazir kamin itir ikizibar gumazamiziba,
ia bar Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ziaba fi.
Ia aseba bar, ia Godin damazimin teviba apir.
A gumazir an gumazamizibav sozi me ariaghiriba, a ivezir kuram me daningam.
A uan apanibar arazir kuraba ikarvasi.
Egh a uan gumazamizibar nguazim damighti,
an an damazimin bar zuegham."†

44 Moses ko Nunin otarim Josua, aning ighiar kamin akar osirizibar gun migeima, Israelia da barasi.

Godin Akam, a ian ikirimirimin mingarim

45 Moses Godin akaba bar gumazamizibav keme.
46 Egha ua kamaghin migei, "Ia deragh gan, egh akar ki datirighin ia ganidir kabar gin mangi. Egh ia uaghan Akar Gavgavir kaba uan boribar sure damuti, me uaghan zurara Godin akabar gin mangi.
47 Godin akar kam an akar kinim pu. Bar puvati. A ian ikirimirimin mingarim. Ia deragh an gin mangiva, ia Jordanin Fanemin vongin itir nguazir ia datirighin mangi dapiamin kam, ia dughiar ruarimin an ikiam."

Moses Kenanin nguazimin mangighan kogham

48 Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Moses migia ghaze,
49 "Ni Moapin nguazimin itir Abarimin Mighsiabar mavanang. Mighsiar kaba, da Jordanin Fanemin boroghin iti. Ezi Jerikon nguibam vongin iti.

32:43: Rom 15:10; Akar Mogomem 19:2 † **32:43:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.
32:48: Diboboniba 27:12-14; Godin Araziba 3:23-27

Ni Nebon Mighsiamin mavanabogh, egh munagh Kenanin nguazimin gan.
Nguazir kam ki datirighin a isi, Israelia danighti me a iniam.
50 Eghti ni mighsiar kam gisin aremegham, mati nin avebam Aron, Horin
Mighsiam gisin areme. Eghti ni uaghan mangi uan inazir afeziaba ko
oveaghuezibar nguibamin ikiam.
51 Ni fo, gua fomira Meriba Kadesin Dipar Emimirimin ike, a Senin gu-
mazamiziba puvatizir danganimin aven iti. Egha dughiar kamin, ni ko Aron
nan akam batuegha Israelian damazimin nan ziar bar zuezim dikabira.
Kamaghin amizi, ni mighsiar kamin ikiva ovegham.
52 Ni saghuiamra iki nguazir kamin ganam. Egh ni an aven mangighan
kogham. Kar, nguazir ki Israelia ganidim."

33

God deragh Israelia damuasa, Moses an azai

1 Gumazir God baghavira itir kam Moses, an ovengamin dughiam roghira
ize. Ezi God deragh Israelia damuasa, a me bagha Godin azangsisi.
2 Egha a kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, a Sainain Mighsiamin ikegha
izaghira, aruemin min Idomin nguazim gisiragha iti. An angazangarim
Paranin Mighsiamin ikia, angazangarim uan gumazamizibagh anidi. Ezi an
enselin bar aviriba a ko itima, an agharir guvimin, avim ikia bar puvira isia
taghtasi.
3 Israelia, me Godin gumazamizibara, ezi a bar me gifongegha, der-
aghavira me geghuva men gari. Ezi kamaghin, e a bagh uan teviba apirigh,
dapaniba avigh an apengan iki, egh an akabar gin mangam.
4-5 Ia Israelian anababar gumazamiziba ko ian gumazir dapaniba bar, iza
uari akuvazi, ki Akar Gavgaviba ia ganingi. Akar Gavgavir e isir kaba, da
bizir bar ekiaba, egha da en navir averiabar aven bizir igharazibagh afira.
Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian atrivimin oto."*
6 Egha Moses Rubenin anabamin adaraziv gia ghaze, "Ian anabamin
dibobonim, bar avirasemeghan kogham. Eghti ia zurara ikivira ikiam."
7 Egha a Judan anabamin adaraziv gia ghaze, "O Ikiavira Itir God, Judaba
uarir akurvaghasa nin dei, ezi ni me barakigh. Egh men aku izi men igharaz
darazi ko ua me akufagh. Eghti me uan apaniba ko misoghamin dughiamin
ni men akuragh."
8 Egha a Livain anabamin adaraziv gia ghaze, "O Ikiavira Itir God, Livain
anabamin adarasi, me ni baghavira itir ingangarir gumazir aghuiba, ni
dagiar nin ifongiam gifofoghamin kamning me ganingi. Ni Masan danganim
ko Meriban Dipar Emimirimin, men ganigh foghasa osimtizim me ganingi,
ezi men araziba dera.
9 Nin Akar Dikirizir Gavgavim ko nin Akar Gavgaviba, me gavgavigha dar
gin zui. Me uan ameboghfeziaba, ko namakaba, ko boribar ifongiabar gin
mangan aghua.
10 Egh Livaiba nin Araziba ko bizir ni damuasa me mikemezibar Israelian
sure damuam. Eghti me pauran mughuriar aghuim zuiba isi nin damazimin
dar arigh, nin ofa gamir dakozimin ofan bar isia mighiribar amuam.
11 Ikiavira Itir God, ni Livain anabamin ofa gamir gumazibar akuraghti me
gavgavighti, ni me amir ingangarim bagh bar akongegh. Egh men apanir
me gifongezir puvatiziba, bar me dikabiragh me abinighti, me ua dikavan
kogham."

---

* **33:4-5:** Hibrun akam, ves 2in ikegha ghua ves 5in tuzimin aven, a deragha migeir puvati. **33:8:** Ua Me Ini 17:7; 28:30; Diboboniba 20:13

12 Egha a kamaghin Benjaminin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira
Itir Godin Bar Pin Itim, bar Benjaminin adarazigh ifuegha, dughiaba bar, a
men boroghira ikia me avinigha, me geghufi. Ezi me dughiabar an dipizimin
deraghavira ikia avughsi.”
13 Egha a kamaghin Josepin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir
God, deragh Josepin adarazir amu. Ki Godin azai, eghti an overiamin itir
amozim amadaghti, a Josepin nguazimin izighiriti, nguazir averiamin aven
itir dipar aviriba anangiva otiv nguazim gizivam.
14 Eghti Ikiavira Itir God, deragh men azenibar amuti, aruem dagher guar
aviribagh isiraghti, da uan dughiamram asegh egh aniam.
15 Eghti mighsiar fomira itiba, datirighin azenibar ingaramin danganir
aghuibar otivti, dagher guar avirir aghuiba azenir kabagh izivagham.
16 Josep uan aveghbuabar gumazir dapanimin iti. Kamaghin amizi, ki
Ikiavira Itir Godin azangsisi, eghti a bizir kabar amighti da Josepin anabamin
adarazi bativ. Dagher bar aghuiba, Josepin adarazir nguazimin azenibagh
izivagham. Ki fo, God fomira Sainain Mighsiamin ikia, temer otevir mamin
aguabar tongin avir mizariabar aven ikia na bativa na migei. Ezi ki fo, a
uaghan deraghvira Josepin adarazir amuam.
17 Josepin anabam, mati bulmakaun atiar apurir komin pumuning itimin
min bar gavgafi. An otarir mam Manase, an ovavir borir bar avirim,
me bar gavgavigha, mati bulmakaun kamin komin mam. Ezi an otarir
igharazim Efraim, an ovavir borir bar avirim, me bar gavgavigha, mati
bulmakaun kamin komin igharazim. Egh aning uan komin kamningin ikizir
igharazibagh iniv me akunti, me saghon tintinibar nguazir kamin mikebaba
bar dagh iregham.”
18 Egha Moses kamaghin Sebulun ko Isakarin anabamningin adaraziv
gia ghaze, “Ia Sebulun anabamin adarasi, ian dagiar ingangarir ia ikizir
igharaziba ko amiba, da deraviram otivam. Eghti Isakar, nin nguibamin itir
dagiar ingangarim, a uaghan deragh otivam.
19 Egh aning uan ikizir igharazibar diaghti me aningin mighsiamin izi,
egh me ofan aghuim damuam. Egh me bizir ongarir averiamin inizibar
dagiar ingangaribar amuva, egh gigimin aven modozir bizibar, dagiar
ingangaribar amuam. Egh ingangarir kamin, me dagiar aviriba iniam.”
20 Egha Moses kamaghin Gatin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir
God, Gatin anabamin nguazim gamizi, an ekefe. Kamaghin amizi, ia bar an
ziam fi. Gatin adarasi, laionin min, asizim misuegh an agharim asigham o,
an dapanir inim adeghasa a mizua iti.
21 Israelian gumazir dapaniba nguaziba tuiragh uari daningasa uari aku-
vagha, Gatin adarazi bagha nguazir bar aghuim ginabazi me a ini. Gat
inizir nguazir otevir kam, a gumazir dapaniba iniamin nguazimin min ghu.
Ezi, Gatin adarazi deraghavira Ikiavira Itir Godin guizin araziba ko bizir a
damuasa Israelia mikemezibar gin zui.”†
22 Egha a kamaghin Danin anabamin adaraziv gia ghaze, “Danin anabamin
adarasi, mati laionin igiam, Basanin danganimin dagiar afamin ikegha uabi
ekura izi.”
23 Egha a kamaghin Naptalin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir
God deragha Naptali gamua egha bizir bar aghuiba isa a ganingi. Ezi
men nguazim Galilin Dipar Akarer miriamin ikegha ghua saut ko aruem
ghuaghiri naghin amadaghan iraghu.”

† **33:21:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

24 Egha a kamaghin Aserin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God,
Aserin aveghbuabar tongin bar a gifongegh deraghvira a damuam. Eghti
bizir kamin, a bar me gafiragham. Eghti an olivin temeba bar puvira biti,
an olivin borer avirim iniam.
25 Eghti an nguibar ekiaba avinizir divaziba, ainin itiar akar gavgaviba
ikiam. Eghti a zurara dar aven deraghvira ikiva, atiatingan kogham.”
26 Egha Moses kamaghin migei, “O Israelia, godin tam ua en Godin min
itir puvati. A gavgavir ekiam ko angazangarimin aven midorozir karis
gaperagha, ian akurvaghasa ghuariam gisin izi.
27 Godin Zurara Itim, an en mogomer danganim. A zurara uan dafarimn-
ingin ian suigha ia ataghirazir puvati. Ia mangi Kenanin nguazim iniamin
dughiam a ian faragh mangi, ian apaniba batuegh ia mikemeghti, ia mangi
me misoghirarigham.
28 Eghti Jekopin ovavir boriba nguazir kam dapiagh deraghvira ikiti,
apaniba ua izi me ko misoghan kogham. Nguazir me itir kam, dimagarimin
ghuariar dipaba izighiri a ruam, eghti wit ko wainin aviriba an otivti me da
iniam.
29 O Israelian gumazamiziba, ia bar akongegh! Ikiavira Itir God ian
akurvazi moghin, a ikizir igharazitaba kamaghin men akurvaghizir puvati.
Ikiavira Itir God mati oramin min ian pigha ian akurvasi. Egh a mati
midorozir sabamin min, ian apanibav soghirarighti me arimighiram. Eghti
ian apaniba izi uarir apangkuvsi ian azangsigham. Eghti ia me diki me
abinam.”

34

Moses areme

1 Egha Moses Moapin danganir zarim ategha, Nebon Mighsiamin ghua-
vanabogha, ghua Pisgan Mighsiamin orazimin ghuavanabo, kar Jerikon
nguibamin aruem anadi nakin. Egha Moses danganir kamin tughav itima,
Ikiavira Itir God, nguazir a Israelia daningamiba bar an aka. Nguazir kam,
a Gileatin nguazimin ikegha ghua Danin anabamin nguazimin tu, a notin
amadaghan iti,
2 egha ghua Naptalin anabamin nguazim ko Efraimin anabamin nguazim
ko, Manasen anabamin nguazim ko, Judan anabamin nguazim bar ghua
Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu, an aruem ghuaghiri naghin iti.
3 Egha a Judan anabamin amadaghan sautin nguazir ekiam Mosesin aka.
Ezi danganir zarir ekiam, nguibar kam Jeriko an iti, a detin temer aviriba
iti. Israelian nguazim, a Jerikon nguazir zarir kamin ikegha ghua Soarin
danganimin tu, a sautin amadaghan iti.
4 Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ki fomira Abraham ko Aisak ko Jekop
koma akam akirigha ghaze, Ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam.
Ezi datirighin ki ni ataghizi ni an ganigha gifa. Eghti ki ni ateghti ni an aven
mangighan kogham.”
5 Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, Ikiavira Itir God a mikemezi
moghin, a Moapin nguazimin ikiava areme.
6 Egha Ikiavira Itir God, Moapin danganir zarimin Mosesin kuam afa,
a Betpeorin nguibamin vongin iti. Ezi datirighin gumazitam fozir puvati,
danganir manamin Mosesin mozim iti.
7 Moses 120plan azeniba ikia egha areme. Egha gavgavighvira iti, ezi an
damaziba dera.

34:4: Jenesis 12:7; 26:3; 28:13

8 Moses aremegha gɨvazɨ, Israelia Moapɨn danganir zarimɨn ikia a bagha
azia a gɨbua ikia ghua 30plan aruebar tu.
9 Bizir kabar gɨn, God fofozir avɨriba ko nɨghnɨzir aghuiba isa Nunɨn otarim
Josua ganɨngi. Me bar fo, Moses faragha uan danganim iniasa anemɨsefe. Ezɨ
gumazamiziba Josuan akam baragha, Akar Gavgavir Ikiavɨra Itir God Moses
ganɨngizibar gɨn zui.
10 Bar fomɨra iza datɨrɨghɨn, Israelian tongɨn Godɨn akam inigha izir
gumazitam Mosesɨn mɨn otozir puvatɨ. Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God Moses
ko mɨgei, mati gumazir pumuning uaning ko mɨgei.
11 Ikiavɨra Itir God, mirakelɨn igharagha garibagh amuava Isipɨn atrivim
ko an ingangarir gumaziba, ko an nguazim sara bar puv me damuasa Moses
amada. Godɨn akam inigha izir gumazir igharazitaba, me Mosesɨn mɨn
mirakelɨn kamaghɨn garitabagh amizir puvatɨ.
12 Moses Israelian gumazamizibar damazimɨn amizɨ moghɨn, me gumaza-
mizibar amutɨ me atiatingamin arazarazir ekiatabar amighan kogham.

34:10: Ua Me Ini 33:11

Gumazir Dapanim Josuan Akinafarim
O
Josua
Akar faragha zuim

Israelian adarazi azenir bar aviribar gumazamiziba puvatizir danganim garuava, nguazir God me bagha inabagha me daningamim bagha mizua iti. Ezi datirighin God nguazir kamin aven mangasa men amamangati. Dughiar kamin Josua Mosesin danganim inigha Israelian gumazir dapanimin oto. Josuan akinafarim, Israelian eghaghanir me nguazir kam iniasa Jordanin Fanem abighizir dughiamin ikegha ghua Kenania ko misoghezir dughiamin tu. Midorozir eghaghanir aviriba, akinafarir kamin iti. Midorozir kaba, Moses Ua Godin Araziba Osirizir Akinafarim, Sapta 20 mikemezir tuavimra da otifi. God a uabi men afeziam egha a uabi midorozibar faragha ghua men inazir afeziaba ko akam akirizir migirigiar kam gamizi a guizbangiram oto.

Josuan akinafarim, akuar 3pla iti.

1. Sapta 1--12in eghaghanimin aven, Israelia Kenanin nguazim ini.
2. Sapta 13--22in eghaghanimin aven, me nguazim isa, Israelian anababa bar vaghvagha nguaziba abigha me ganingi.
3. Sapta 23--24in eghaghanimin aven, Josua uan migirigiar abuanan-abagh amima, Israelia Akar Dikirizir Gavgavim, ua gavgavim a ganidi. Guizbangira, God bar uan gavgavir ekiam azenara men akazima, bizir kam bangin, me zurara Godin gin mangasa akam akiri.

Ezi Josuan migirigiar abuananamin, a bizir God uan agharir gavgavimin ingarizibagh nighnisi. God Abraham ko akar dikirizim gamua ghaze, nguazir kam an a isi Abrahamin ovavir boribar aningam. Ezi Josua kamaghin an gun migei, “Ia Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva deravira nighnigh, ia godin manamin ziam fam? Ezi na ko, nan dipenimin itir darazi bar moghira, e Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” (Sapta 24:15) Kar bar akinafarir kamin nighnizir bar ekiar faragha zuim.

Israelia Kenanin nguazim Ini

(Sapta 1--12)

Israelia Kenanin nguazim iniasa

1 Moses Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim. Ezi gumazim Nunin otarim Josua, a Mosesin akurvasi. Ezi Moses aremezi, Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei,

2 “Nan ingangarir gumazim Moses, an areme. Ezi ni Israelian gumazamiziba datirighin me inigh, ia Jordanin Fanem girigh vongin mangi, ki ia daningamin nguazimin otifigh.

3 Ki Moses ko akam akirigha givagha ghaze, nguazir ia datirighin arua zuir kaba, ki bar da isi ia daningam.

4 Nguazir ia iniamin kamin mitaghniaba, da sautin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim ikegh mangi, notin amadaghan Lebanonin kantrin mighsiabar otogham. Egh mangi aruem anadi naghin Yufretisin Faner ekiamin otogh, mangi Hitian nguaziba bar ada inigham. Egh mangi aruem ghuaghiri naghin Meditereniania Ongarir Ekiamin otogham.

1:3: Godin Araziba 11:24-25

5 Eghti ni Josua, Ki Moses ko ikezi moghira, ki ni ko ikiam. Ki zurara ni ko iki,
egh ni ategh mangan kogham. Ni nguazimin angamira ikiamin dughiamin,
gumazir taba ni misogh ni abiraghan kogham.
6 "Ni mitigh gavgafigh, egh akongan marki. Ni gumazamizir kaba inigh
mangiti, me nguazir kam iniam. Ki fomira nguazir kam me a iniasa, ki men
inazir afeziaba ko akam akirigha gifa.
7 Ni mitigh bar gavgavigh akongan marki. Egh bar deravira nan Akar
Gavgaviba, dar gin mangi. Akar Gavgavir kaba, nan ingangarir gumazim
Moses, faragha ni ganingi. Ni guizbangira bar adar gin mangiva, egh tuavir
agharir kiriamin zuiba ko tuavir agharir guvimin zuiba dar mangan marki.
Ia bar Akar Gavgavir kabar tamin tuavim ataghiraghan marki. Ni kamaghin
damuva, ni danganir manamin mangam, ni osimtizir tam batoghan kogh,
deravira ikiam.
8 Ni Akar Gavgavir kabar Akinafarim bakinighnighan marki, ni arueba
ko dimagariba bar deravira Akar Gavgavir kabar ganiva, dar poniva dagh
nighnighvira iki, egh bar dar amu. Egh ni kamaghin damuti, bizir igharazir
ni gin damuamiba deragh kamaghira ikiam.
9 Ki Ikiavira Itir God, nin God, ki ni mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ni
mitigh gavgavigh atiatingan marki. Egh ni managh mangam, ki uaghan ni
ko mangam."
10 Ezi Josua kamaghin gumazamizibar gumazir dapanibav gei,
11 "Ia danganir e itir kamin aven daruva, gumazamizibav kimtima me uari
bagh daghetaba isamigh, biziba akirighti, da iki. Aruer pumuning givaghti
mikezimin, e Jordanin Fanem girigh vongin mangiva Ikiavira Itir God, en
God, e daningamin nguazim iniam. Eghti nguazir kam, kar en nguazimra."
12 Ezi Josua kamaghin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen
anabar me tuirazimningin mam, me migia ghaze,
13 "Ia bar deravira Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, ia
mikemezir akabagh nighnigh. A ghaze, Ikiavira Itir God, Jordanin Faner
miriamin aruem anadi naghin itir nguazim ia daningam. Eghti ia an iki
deravira navir amirizimin iki avughsam.
14 Moses, Jordanin Fanemin nguazir vuer kam, an aruem anadi naghin itir
nguazim, a ia ganingi. Eghti ian amuiroghboriba ko asiziba an ikiam. Eghti
ian midorozir gumaziba, me bar uan midorozir biziba inigh Jordanin Fanem
giregh vongin mangi uan aveghbuabar faragh mangi. Egh men akuragh
midorozim damu.
15 Ia me ko kamaghira damu mangi, Ikiavira Itir God me ganidir nguazir
kam, me bar moghiram an danganiba bar a da inigh, dar apiagham. Eghti
ia gin uamategh uan nguazimin izam. Kar, Ikiavira Itir Godin ingangarir
gumazim Moses, ia ganingizir nguazim, a Jordanin Fanemin aruem anadi
naghin iti, ia a dapiam."
16 Ezi gumazir kaba Josuan akam baregha ghaze, "Ore, bizir ni e
mikemeziba e bar moghira dar amuam. Ezi danganir ni e amadiba e bar dar
mangam.
17 E ni migeir akaba bar moghira dar gin mangam, mati e faragha zurara
Mosesin akabar gin zui. Eghti Ikiavira Itir God, Moses ko ikezi moghira ni ko
ikiam.
18 Eghti tina nin akam barazir puvati, an aremegham. Nin akam batozir
gumazamiziba, me arimighiram. Kamaghin amizi, ni tugh gavgavigh atiatin-
gan marki!"

1:5: Godin Araziba 31:6-8; Hibru 13:5 **1:6:** Godin Araziba 31:6-7; 31:23 **1:8:** Onger Akaba 1:2-3
1:12: Diboboniba 32:28-32; Godin Araziba 3:18-20; Josua 22:1-6

2

Josua gumazir pumuning amadazi aning ghua Jerikon nguibam, mogomemin an gari

1 Dughiar kam, Israelia Sitimin nguibamin ikiavira ikia, Nunin otarim Josua gumazir pumuning amada, eghti aning mangi modogh Jerikon nguibam, ko nguazir an boroghin itibar ganam. Ezi aning ghua tuavimin amizir mamin dipenimin oto. Amizimin ziam Rahap, aning an dipenimin iti.

2 Ezi gumazir maba aning baregha ghua kamaghin Jerikon atrivim migia ghaze, "Ni deravira ganigh. Israelian gumazir maba datirighin dimangan iza en nguibamin aven ikiava mogomemin an gari."

3 Ezi atrivim kamaghin oregha gumazir maba amadazi, me ghua Rahap migia ghaze, "Gumazir mogomebar en kantrin ganasa izeziba, me nin dipenimin iti. Ni me amadaghti me azenan izi. E fo, me en kantrin averiam bar mogomebar an ganasa ize."

4 Guizbangira, Rahap gumazir kamning modo. Egha atrivim amadazir gumazibagh ifara ghaze, "Are, gumazir maba nan dipenimin ize. Ezi ki me gifozir puvati, me ti nguibar manamin ikegha ize.

5 Me guaratizimin nguibar ekiamin tiar akar ekiam asasava amima, gumazir kaba ua danganir kam ategha ghue. Ki fozir puvati, me manmaghira ghue. Ia ti zuamira men gin mangiva me batogham."

6 Guizbangira, Rahap ifaragha Israelian gumazir kamning inigha dipenimin uanaga ghuriamin bar pin dadar ikiziba itibar apengan aning modo.

7 Ezi atrivimin ingangarir gumaziba Rahapin akam baregha nguibar ekiam ategha zuima, nguibamin tiar akamin garir gumaziba zuamira nguibamin tiar akam asara. Ezi atrivimin ingangarir gumaziba ghua gumazir moga garimning buri. Me aning buria arua ghua Jordanin Faner miriamin oto.

8 Ezi Israelian gumazimning tighar dakuasava amima, Rahap aning iti naghin pin ghuavanabo.

9 Egha kamaghin aning migei, "Ki fo, Ikiavira Itir God, kantrin kam isa Israelia ian agharim gati. Ezi ki guizbangira gua migei, atiatir bar ekiam en itima, agorogem e misozima, aghariba en amira.

10 E kamaghin oraki, ia Isipin kantri ategha izir dughiamin, Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim gamizi, a dakezi, ia a giregha azenan ize. Egha e uaghan kamaghin oraki, ia Amorian atrivir pumuning, Sihon ko Ok, ia aningin midorozir gumaziba sara Jordanin Faner vuemin aruem anadi naghin bar me misoghezi me ariaghire.

11 E migirigiar kam baregha bar ian atiatigha ikia, en aghariba en amira. E datirighin gavgaviba bar puvati. Guizbangira, ian God, a Ikiavira Itir God, an overiar pin itim ko nguazimin God.

12 Kamaghin ki guan azangsisi, datirighin Ikiavira Itir Godin damazimin, ki faragha deravira gua gamizi moghin, gua nan adarazi deragh me damu. Egh gua akar dikirizim na koma a damuva, ababanir tam nan akaghti ki fogh suam, gua guizbangira deragh e damuam.

13 Ia nan afeziam ko amebam, ko nan doziba ko nan afumiba ko men adarazi bar me ateghti, me angamira iki."

14 Ezi gumazimning kamaghin amizimin akam ikaragha ghaze, "Ga ni mikemezi moghin, damighan koghti, God mar ga gasighasikigh. Eghti ni bizir ga amizibar gun mikemeghan koghti, Ikiavira Itir God, nguazir kam e

---

2:1: Hibru 11:31; Jems 2:25 **2:10:** Ua Me Ini 14:21; Diboboniba 21:21-35

daniingamin dughiam, ga guizbangira ni ginirigh nin kuarkuvigh deraghvira ni damuam.”

15 Rahapin dipenim bar nguibar ekiamin divazir ekiamin poroghav iti, ezi an windua divazir ekiam gisirara iti. Ezi Rahap benir mam inigha dipenimin aven a ikegha, winduan anekunizi, a divazir ekiamin azenan iraghu. Egha gumazimning amadazi, aning benir kamin suigha azenan ghuaghiri.

16 Ezi Rahap kamaghin gumazimning migei, “Gua aruer pumuning ko mikezimin mighsiabar modogh. Eghti gumazir gua buriba ua Jerikon izeghtima, gua uamategh uan adarazi bagh mangi.”

17 Ezi gumazimning kamaghin Rahap migei, “Ga ni mikemezi moghin ni biziba bar dar amighti, ga ni ko dikirizir akatam abighan kogham.

18 Ni deragh oragh, Israelia izi nguibar kamin otivamin dughiamin, ni benir aghevir ga ni ganidir kam, isi uan winduan ga izaghirizir kamin aneguragh. Egh ni uan afeziam ko amebam ko doziba ko afumiba ko uan adarazi bar me inigh uan dipenimin aven me akufagh.

19 Ian tav dipenim ateghiva nguibamin otogh azenan tuavimin mangiti, me a misueghti an aremegham, kar an osimtizim. Eghti dipenimin aven iti tav aremeghti, ga an osimtizim ateram.

20 Eghti ni bizir ga amizir kabar gun Jerikoia mikemeghti, ga ni ko dikirizir akar kaba puvatigham.”

21 Ezi Rahap kamaghin aning ikaragha ghaze, “Are. Ki gua mikemezi moghira damuam.” A kamaghin aning mikemegha aning amadazi aning zuima, a benir aghevir kam inigha uan dipenimin winduan anegura.

22 Ezi gumazir kamning ghua aruer pumuning ko mikezimin mighsiabar modoghav iti. Ezi atrivimin ingangarir gumaziba aning buria aningin apizir puvatigha, uamategha Jerikon ghue.

23 Ezi gumazir kamning gin mighsiaba ategha, Jordanin Fanem girigha vongin ghua Nunin otarim Josua batogha, bizir otivizir kabar gun a migei.

24 Aning kamaghin Josua migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nguazir kam bar e ganigha gifa. Gumazamizir an itiba bar en atiatigha aghariba men amira.”

3

Israelia Jordanin Fanem girigh vongin mangasa

1 Egha bar mizaraghara, Josua Israelia ko dikavigha, Sitimin danganim ategha ghua, Jordanin Faner miriamin danganim aghuigha iti. Me tighar fanem girigh vongin mangam.

2 Aruer pumuning ko mikezimin gin, gumazir dapaniba danganir me itimin averiam garuava kamaghin gumazamiziba bar me migei,

3 “Ia ganti, Livain adarazir ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir God, ian God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh mangiti, ia danganir kam ategh men girara mangi.

4 Ia faragha kagh izezir puvati, kamaghin, me faragh mangi tuavim ian akakagham. Egh ia mangi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghiram a tivagh mangan marki. Ki bar ian anogoroke. Ia kilomitan vamira a danigh an girakirangin iki mangi.”

5 Ezi Josua kamaghin gumazamizibav gei, “Ia uarira uari akiriva, Godin damazimin zuegh iki. Ia gan, Ikiavira Itir God gurumzaraghan digavir kuram gamir biziba ian tongin dar amuam.”

6 Egha gin Josua ofa gamir gumazibav gei, “Ia Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam gupugh gumazamizibar faragh mangi.” Ezi me a gupugha men
faragha zui.
7 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, “Datirighin ki Israelian
damazimin nin ziam fiti, me kamaghin fogham, ki fomira Moses ko ikezi
moghin, ki ni ko ikiam.
8 Eghti ni kamaghin ofa gamir gumazir Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
gupuziba me mikim suam, ‘Ia mangi Jordanin Faner miriamin otivigh, egh
tong sivagh mangi dipamin aven pura tuivigh iki.’ ”
9 Ikiavira Itir God mikemegha givazima, Josua kamaghin Israelia migei, “Ia
roghira iziva Ikiavira Itir God, ian God, an akam baragh.
10 Ia datirighin gantima, God en akuragh Kenania, Hitia, Hivia, Peresia, Gir-
gasia, Amoria, ko Jebusia me batuegham. Ia tuavir kamin Godin gavgavimin
ganigh fogh suam, Angamira Itir God, guizbangira en tongin iti.
11 Egh ia datirighin ganti, nguazir kamin gumazamiziba, bar me gativamin
Ekiam, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ian faragh mangi, Jordanin
Fanem girightima dipam bighirigham.
12 Ia datirighin 12pla gumaziba, vaghvagh Israelian anabar 12pla, me a
misefegh.
13 Egh ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam gupugh mangam. Egh me mangi men dagariba Jordanin
Fanemin magiriti, dipam dutugh ua ivemaran kogham, eghti agharir gu-
vimin amadaghan izaghirir dipaba, buighiva ghuavanang mighsiamin min
tughiv ikiam.” Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar kamin God, a nguazir
kamin gumazamiziba bar me gativamin Ekiam.
14 Ezi Israelia danganir me itim ategha Jordanin Fanem girigh mangasa
zui. Ezi ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha
men faragha zui.
15 Dughiar kam, me dagher igiaba asir dughiam, ezi Jordanin Fanem
aperiar bar ekiaba otifi. Ezi ofa gamir gumaziba ghua faner miriamin
otivigha, uan dagariba isa dipam gaghui.
16 Ezi dipam bar pirigha ivemari puvatigha, buigha mighsiar mamin
min tughav iti. Fanem bua ghuavanaga Adamin nguibar ekiamin tu, a
Saretan nguibar ekiamin boroghin itir nguibam. Ezi fanemin dipar ivemara
Amangsizim Itir Dipar Akaremin zuim, a bar misingi. Ezi gumazamiziba
fanemin vongin ghua Jerikon nguibamin boroghin oto.
17 Ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siam gupugha Jordanin Faner torim mitivigha mamaghira itima, Israelian
gumazamiziba nguazir dakirtizimin ghua fanemin vongin otifi.

4

Israelia Gilgalin dagiar 12pla uarigh isin afe

1 Israelian gumazamiziba bar moghira Jordanin Fanem girigha vongin
ghuezima, Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei,
2 “Ni Israelian anabar 12plan aven vaghvagh 12plan gumaziba, amisefegh.
3 Egh me mikemeghti me ua mangi ofa gamir gumaziba, Jordanin Fanemin
tongira tuivigha ikezi naghin, dagiar 12pla inigh. Egh dagiar kaba inigh
danganir ia dimangan ikiamimin mangi.”
4 Ezi Josua 12plan gumazir misevezíba, men diazi me izi.

3:13: Ua Me Ini 14:22; 14:29; 15:8

5 Ezi a kamaghin me migei, “Ia Jordanin Fanemin magiri an tongira mangi.
Ikiavira Itir God, a en God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ofa gamir
gumaziba a gupugha Jordanin Fanemin tongira iti. Ia men boroghin mangi
me gitagh 12plan dagiaba inigh uan dipizibar da ater izi, Israelian anababar
ababanim damuva da inigh kagh izi.
6 Eghti dagiar kaba kamaghin ikiti, gumazamiziba dar gan Ikiavira Itir God
amizi otivizir bizir ekiabagh nighnigham. Eghti gin, ian ovavir boriba dar
gan kamaghin ian azangsigham, manmaghin amizi dagiar kaba kagh iti?
7 Eghti ia kamaghin me mikim suam, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam, Jordanin Fanem abighizi, dipam dakezir dughiamin,
me dagiar kaba ini. Egh dagiar kaba kagh ikiti Israelia dar gan, dughiar kam
ginighnigh mangivira ikiam.”
8 Ezi Israelian 12plan gumaziba Josua mikemezi moghin ami. Me ghua
Jordanin Fanemin tongira ghugha dagiar 12pla ini, dar dibobonim 12plan
Israelian anababar min ghu, mati Ikiavira Itir God Josua mikemezi mokin.
Egha me da inigha iza danganir me aghuigha itimin ada ariki.
9 Egha Josua uaghan Israelia mikemezi me 12plan dagiar maba inigha
Jordanin Fanemin tongira ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam gupugha mitighav ikezi naghin, da ase. Ezi dagiar kaba ikia
mamaghira iti.
10 Dughiar kam, ofa gamir gumaziba Jordanin Fanemin tongira mitivighav
ikia mamaghira itima, Ikiavira Itir God Josua mikemezir biziba bar otivigha
gifa. Kar Moses, Josua mikemezir biziba. Ezi gumazamiziba zuamira ghua
vongin otifi.
11 Egha me ghua vongin otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Ikiavira
Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpugha, uaghan ghua
vongin otivigha, gumazamizibar faragha mitifi.
12 Ezi Moses mikemezi moghin, Rubenin anabamin midorozir gumaziba
ko, Gatin anabamin midorozir gumaziba ko, Manasen anabar me tuirazimn-
ingin mam, men marazir midorozir gumaziba, me midorozir biziba inigha
misoghasava amua men faragh zui.
13 Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin ghua Jerikon nguibamin
boroghin danganir zarimin otifi. Midorozir gumaziba, men dibobonim
40,000in boroghin tu.
14 Dughiar kamin, Israelia Ikiavira Itir God amizir bizir kabar gara Josuan
ziam fe, mati me faragha Mosesin ziam fezi mokin.
15 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migia ghaze,
16 “Ni Akar Gavgavim isi ofa gamir gumazibar aning suam, Me Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh Jordanin Fanem ategh azenan izi.”
17 Ezi Josua kamaghin me migei, “Ia Jordanin Fanem ategh azenan izi.”
18 Ezi ofa gamir gumaziba ghua vongin otivigha uan dagariba dipar apinim
ditima, dipam zuamira mati a faragha izi moghin ua ivemara iza uan
danganim inizi, aperiam uam oto.
19 Ezi Israelia, faragha zuir iakinimin, an dughiar namba 10, me Jordanin
Fanem abigha ghua Jerikon nguibamin boroghin aruem anadi naghin ikia,
danganir Gilgalin nguibamin boroghin itim aghuigha a gapia.
20 Ezi dagiar 12plan me Jordanin Fanemin iniziba, Josua Gilgalin ada isi
uarigh isin dafasa gumazibav gei.
21 Egha Josua kamaghin Israelia migei, “Gin izamin dughiamin, ian ovavir
boriba uan afeziabar azangam, ‘Me tizim bagha dagiar kaba kagh ada ariki?’

4:6: Ua Me Ini 12:26; Godin Araziba 6:20; Onger Akaba 44:1

22 Eghti men afeziaba kamaghin me mikim suam, ‘Dagiar kaba, kar Jordanin Fanem dakezi nguazim otozi, Israelia dipam abigha iza vongin otivizir dughiamin ababanim.’
23 Ki dagiar kaba kagh ada ariki, da kamakin, Ikiavira Itir God, ian God, fomira Ongarir Aghevim gamizi, a dakezi ia iza vongin izezi moghin, a Jordanin Fanem gamizi a dakezi ia iza vongin otifi.
24 Ezi danganiba bar dar gumazamiziba Ikiavira Itir God amizir bizibar gan an gavgavim gifoghasa, a bizir kabagh ami. Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengan iki, egh an ziam fi mamaghira ikiam.”

5

Israelia Gilgalin mikarzir mogomebar inibar ghori

1 Ezi Amorian atrivir Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin itiba, ko Kenanian atrivir Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin itiba, uaghan kamagh oraki, Ikiavira Itir God Israelia bagha Jordanin Fanem gamizi, a dakezi, me vongin ghue. Bizir kam me gamizi, me Israelian atiatia naviba me ginivima, agharapaniba bar men amirazi me iti.
2 Ezi dughiar kam Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, “Ni dagiabar asiatabar ingarigh da aminenghti da bar ghumighti, ni Israelian gumazir faragha mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba, ni dar aghoregh.”
3 Ezi Josua dagiabar asiar dozibar ingarigha, mighsiar dozir mamin Israelian gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghore. Mighsiar kam, me kamaghin a dibori, Mighsiar Mikarzir Mogomebar Iniba Aghorim.
4 Josua bizir mingarir kam bagha men, mikarzir mogomebar inibar ghori. Gumazir Isipin kantri ategha iziba, me gumazir midorozim damuamin fofozim itiba, me bar gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghire.
5 Gumazir Isipin kantri ategha azenan iziba, me bar men mikarzir mogomebar inibar aghore. Ezi otarir amebaba gumazamiziba puvatizir danganimin oteziba, me tighar men mikarzir mogomebar inibar aghoram.
6 Fomira Ikiavira Itir God men inazir afeziaba bagha akam akira ghaze, a nguazir bar aghuim me daningam, eghti nguazir kam, biziba an iki aghung bar deraghviram otivam. Ezi me Isip ategha men aviriba Ikiavira Itir Godin guizin akamin gin zuir puvati. Ezi God ghaze, gumazir akaba batozir kaba, merara nguazir bar aghuir kamin ganighan kogham. Kamaghin, Israelia 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganim tintinibar arua ghua, gumazir midorozim damuamin fofozim itiba, me bar moghirama ariaghire.
7 Me fomira gumazamiziba puvatizir danganimin zuir dughiamin, men otarir men danganiba iniamiba, me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Kamaghin, Josua datirighin men mikarzir mogomebar iniba aghori.
8 Me danganir kamin gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghore, egha Israelia danganir kamin ikiavira itima gumazibar duaba misingi.
9 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migia ghaze, “Ia faragha pura Isipian ingangarir gumazir kinibar min ikia bar aghumsiki. Ezi ki datirighin ia da aghumsizir kam batoke.” Kamaghin datirighin danganir kam, me Gilgal a garigha a diboravira iti.*
10 Dughiar kamin Israelia Jerikon nguibamin boroghin danganir zarimin, Gilgalin danganim aghuigha an iti. Egha iakinir faragha zuim, Nisan, an

---

5:6: Diboboniba 14:28-35 * **5:9:** Hibrun akamin ziam Gilgal, an mingarim, “Batoke.” **5:10:** Ua Me Ini 12:1-13

dughiar 14in guaratizimin, me Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamua ghuavira iti.
11 Egha amimzaraghan Israelia Kenanin kantrin rais ko baliba ko witba
ini. Me baliba tuegha, bretin yis puvatizibagh amuava, da api.
12 Dughiar kamin girara dagher mana ua iri puvati. Ezi Israelia, Kenanin
nguazimin daghebaram api. Me uamategha mana isir puvati, egha azenir
kamra me Kenanin nguazimin otivaghirir daghebaram api.†

Josua gumazir mamin gari a midorozir sabamin suira

13 Dughiar mamin Josua Jerikon nguibamin boroghin itir danganimin
ikia, kogha garima gumazir mam tugha midorozir sabar ghumtizimin suira.
Ezi Josua gumazir kam bagha ghua kamaghin an azara, "Ni en midorozir
gumazitam, o ni en apanim?"
14 Ezi gumazir kam kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki ian midorozir
gumazim ko, ian apanim puvati. Ki Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar
faragha zuir gumazir dapanim." Ezi Josua uan tevimning apirigha guam
isava nguazim biragha an ziam fa ghaze, "Ki nin ingangarir gumazim. Ki
tizim damuasa ni ifonge?"
15 Ezi Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar gumazir dapanim kam-
aghin Josua migei, "Nguazir ni isin tughav itir kam, kar anogoroghezir
nguazim, a Godin nguazimra. Kamaghin, ni uan dagarir asuaba suegh." Ezi
Josua uan dagarir asuaba sue.

6

Jerikon nguibar ekiam bar moghira ikufi

1 Dughiar kamin Israelia Jerikon nguibamin boroghira ize, kamaghin
amizi Jerikon atrivim, nguibamin aven zuir tiar akam pamtemin anesara.
Eghti gumazamiziba an aven izi, azenan mangan kogham.
2 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, "Ni oragh. Ki Jerikon
nguibam ko, an atrivim ko, an midorozir gumazir gavgaviba, da isi ni
daningam.
3 Ni uan midorozir gumaziba ko dughiar vamiran Jerikon nguibam gighuv
daru. Egh ia 6plan aruebar kamaghira damu.
4 Egh ofa gamir gumazir 7pla mikemeghti, me vaghvagh sighar sipsipin
apuribar kombar ingariziba inigh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin
faragh mangi. Eghti namba 7 aruemin, ni uan midorozir gumaziba ko 7plan
dughiabar nguibam gighu daru. Eghti ofa gamir gumaziba me sighabagh ivi
ia ko nguibam gighu daru.
5 Egh ni oraghti ofa gamir gumaziba sighabagh iviti dar arareba mangi
ruaraghti, ia bar moghira bar pamten tiariba akar dimti, nguibar ekiar
kamin divazim bar akarighiregham, eghti midorozir gumaziba bar moghira
Jerikon nguibamin aven mangi."
6 Ezi Nun otarim Josua, ofa gamir gumazibar diazi me izima, a kamaghin
me migei, "Ia Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh a
gisaghpugh. Egh 7plan ofa gamir gumaziba sighaba ater Boksiamin faragh
mangi."
7 Egha gin Josua gumazamizibav gei, "Ia datirighin mangi. Ia mangiva
Jerikon nguibam gighu daruti, midorozir gumaziba Ikiavira Itir Godin Bok-
siam, an faragh mangi."

5:12: Ua Me Ini 16:35 † **5:12:** Ni Ua Me Ini 16:13-35in ganigh. **5:13:** Jenesis 18:2; Ua Me Ini 23:23; Gumazir Dapaniba 1:13-15

8 Ezi me Josua mikemezi moghin ami. Egha ofa gamir gumazir 7pla
ghua Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragha ghua,
uan sighabagh ivi. Ezi ofa gamir gumazir maba Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam gupugha men gin zui.
9 Midorozir gumazir maba, ofa gamir gumazibar faragha zui, ezi marazi
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin gin zui. Egha me zuir dughiamin 7plan
ofa gamir gumaziba sighabagh ivi.
10 Josua faragha gumazamizibav gia ghaze, "Ia dim niginim damu bizitam
mikiman marki, mangi dughiar ki dimsi akar gavgavim ia daningam.
Dughiar kamra, ia pamtem dimam."
11 Kamaghin, Josua ofa gamir gumaziba amadazi, me Ikiavira Itir Godin
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha, Jerikon nguibam dughiar
vamiran a gighuagha arui. Egha uamategha iza dimagarimin, danganir me
itimin iti.
12 Egha Josua bar mizaraghara dikavizi, ofa gamir gumaziba ua Ikiavira
Itir Godin Boksiam gupugha zui.
13 Ezi ofa gamir gumazir 7pla sighar 7pla givia, ghua Ikiavira Itir Godin
Boksiamin faragha zui. Ezi midorozir gumazir maba ofa gamir gumazibar
faragha zuima, marazi gin iti. Ezi sighabar ararem ghuavira iti.
14 Me aruer pumuningin kamaghiram amigha, uamategha iza danganir
me itimin otifi. Me 6plan aruebar kamaghirama ami.
15 Aminim tirazi kar aruer namba 7in aruem, me dikavigha Jerikon
nguibamin ghua faragha amizi moghin uam a gighuagh arui. Egha aruer
kamra, me 7plan dughiabar a gighuagh arui.
16 Me a gighuagha arua ghua namba 7in dughiamin, ofa gamir gumaziba
sighabagh ivima, Josua kamaghin gumazamizibav gei, "Ikiavira Itir God,
nguibar kam isa en agharim gatigha gifa. Kamaghin, ia pamten tiariba akar.
17 E nguibar ekiar kam ko an aven itir biziba e bar dagh asighasigham.
E ofan mamin min bar da isi Ikiavira Itir God daningam. Eghti Rahap,
dagiaba bagha gumaziba ko akuir amizir kam. A gumazir e Jerikon nguibam
gifofoghasa amadazimning modo. Kamaghin a uan adarazi ko, e me
misueghti me aremeghan kogham.
18 Ia oragh. Ia nguibamin bizir asighasighizitam inigh kagh izan, ki bar
ian anogoroke. Ia bizitam inigh kagh izeghti, osimtizim ko dughiar kuram
Israelia itir danganimin otogham.
19 Bizir me silva ko gol ko bras ko ainin ingariziba, kar Ikiavira Itir Godin
bizibara. Ia da inigh izi an dagiar dipenimin dar arikigh."
20 Josua akar kaba me ganigha givazi, ofa gamir gumaziba sighabagh
ivima, gumazamiziba oregha bar pamten tiariba akarima, Jerikon
nguibamin divazir gavgavim akaraghire. Ezi gumaziba maghira bar aven
ghuegha uari bagha nguibam ini.
21 Egha me Jerikon gumazamiziba, midorozir sababar bar me misoghezi
me ariaghire. Egha men gumazir igiaba ko ghuriba sara me, me misozi me
ariaghire. Egha uaghan men asiziba sara misoghezi da ariaghire.
22 Ezi Josua faragha Jerikon nguibam modogh an ganasa amadazir gu-
mazimning migia ghaze, "Ia faragha akam akirizi moghin, gua aven mangi,
amizir dagiaba bagha gumaziba ko akuim, an dipenimin mangi a ko an
adarasi, me inigh azenan izegh."

6:20: Hibru 11:30

23 Ezi gumazir igiar faragha moga nguibamin ganizimning aven ghua
Rahap ko, an afeziam ko amebam ko, an doziba, ko an adarasi, bar me inigha
azenan izegha me isava Israelia itir danganimin azenan me ati.
24 Ezi gin me nguibam avim a gatizima a isima, an aven itir biziba bar
moghira isi. Egha me nguibar ekiamin aven itir silva, gol, bras ko ainin maba
inigha Ikiavira Itir Godin dagiar dipenimin aven da ariki.
25 Ezi amizir dagiaba bagha gumaziba koma akuir kam Rahap, a faragha
gumazir moga Jerikon ganasa ghuzir pumuning modo. Kamaghin, Josua a
ko an adarazi ataghizi me ikia iza, datirighin Rahapin ovavir boriba Israelian
aven ikiavira iti.*
26 Ezi dughiar kamin Josua akar gavgavim isa gumazamizibagh aniga
ghaze, "Gumazitam ua Jerikon nguibar kamin ingarighti, Ikiavira Itir God,
a gasighasigham. A ua nguibar kamin ingangaritam damighti a dikavighti,
an otarir ivariam ovengam. Egh a nguibar kamin tiar akar ekiabar ingarti,
an otarir abuananam ovengam."
27 Ezi Ikiavira Itir God Josua ko ikiavira iti, kamaghin gumazamizir kantrin
kamin danganiba bar dar itiba, bar moghira iza ziar ekiam isa Josua ganidi.

7

Akan arazir kuram gami

1 Ikiavira Itir God, faragha kamaghin migia ghaze, Israelia Jerikon
nguibam dikabiraghiva, anogoroghezir bizitam inian kogham. Ezi Israelia
akar kam batoke. Karmin otarim Akan, bizir maba ini. Karmi a Sapdin
otarim, ezi Sapdi a Seran otarim, a Judan anabamin mav. Kamaghin amizi,
Ikiavira Itir Godin navim bar Israelia bagha pamten an isi.
2 Ezi Josua Jerikon nguibamin boroghin ikia gumazir maba amangizi, me
Ain nguibamin ghue. Ain nguibam, a Betelin nguibamin amadaghan, aruem
anadi naghin iti. A Betavenin nguibamin boroghin iti. A danganir kamin,
modogh daru an ganasa me migei. Ezi me ghua Ain nguibamin garagha arui.
3 Egha gumazir kaba gin uamategha iza Josua migei, "Ni bar midorozir
gumaziba amangighti me mangan marki. Ni 2,000 o 3,000in midorozir
gumazibara amangighti me mavanang Ain gumaziba ko misogh. Ai, a
nguibar ekiam puvati. Ni midorozir gumazir aviriba amangan marki."
4 Kamaghin amizi, Josua Israelian midorozir gumazir 3,000in gumazibara
amangizi me Ain nguibamin ghuavanangi. Ezi Ain gumaziba men agintizi
me zuamira ua izaghire.
5 Ain midorozir gumaziba uan nguibamin divazimin tiar akamin ikegha
Israelian, agintigha ghua dagiaba abizir danganimin tu. Egha mighsiamin
zuir tuavimin uaghiri. Me 36plan Israelian gumazibav soghezi me ariaghire.
Ezi Israelian gavgaviba bar givazi me bar atiatingi.
6 Ezi Josua bizir kam ginighnigha bar osemegha uan korotiam abigha,
Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin irigha, uan
guam isa nguazim gati. Ezi Israelian gumazir dapaniba me uaghan Josua ko
iregha, kamaghira ikiavti aruem iraghu. Egha me uan osimtizim akakaghasa
nguazir minemniaba isa uan dapanibagh aghui.
7 Ezi Josua ghaze, "O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni tizim bagha e inigha
Jordanin Fanemin vongin danganir kamin ize? Ni ti e isi Amorian agharim
datighti me bar e gasighasighasa? Ni e ateghti e Jordanin Fanemin vongira
ikian aghua?

6:25: Hibru 11:31 * **6:25:** Migirigiar otevir kam "iza datirighin," a datirighin en dughiam migeir puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiam migei. **6:26:** 1 Atriviba 16:34

8 O Ekiam, ki ua manmaghin mikimam? Israelia apanibar atiatigha uam
ekuigha ara ize.
9 Eghti Kenanian gumaziba ko nguibar kamin itir gumazamiziba bar
bizir kamin migirigiam baragham. Egh me ti e ekiarugh bar e misueghti
e arimighiregh, nguazir kamin ziaba ua puvatigham. Egh me ti ni dipova
nin ziar ekiam abiragham. Ni uan ziar ekiam bagh nighnigh bizir tizim
damuam?"
10 Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, "Ni dikafigh. Ni tizim bagha
nguazim girighav iti?
11 Israelia arazir kuram gamigha gifa. Ki faragha Jerikon nguibamin biziba
inian men anogoroke, ezi me nan akam batoke. Egha bizir ki asighasighasa
mikemeziba, me da inigha, ifara bizir kaba, uan bizibar tongin da monge.
12 Bizir kam bangin, Israelia tugh uan apaniba ko misoghan gavgaviba
puvati. Me datirighin bar moghira ikuvigham, kamaghin amizi, me uan
apanibar ari. Bizir ki ian anogoroghezíba, ia dagh asighasighan koghti, ki
ua ia ko ikian kogham.
13 "Ni dikafigh. Egh mangi gumazamizibav kemeghti, me uari akirigh
zuegh, egh gurum mizaraghan nan damazimin izi. Ki Ikiavira Itir God,
Israelian God, ki ghaze, Ia Israelia, bizir ia inian ki anogoroghezíba, ia da
inigha gifa. Ia bizir kaba batueghan koghiva, egh uan apaniba abiraghan
kogham.
14 "Kamaghin amizi, ia gurum mizaraghan vaghvagh uan anababar aven
iki na bagh izi. Ki anabar tamin ziam diboroghti a izi. Egh anabar kamin aven
itir ikizibar ganiva, ikizir tamin ziam diboroghti, a izi. Egh ikizir kamin aven
itir darazir gan dipenibar aven itir darazi diponti, me izi. Eghti gin dipenir
kamin itir gumaziba uaghan vaghvagh bar na bagh izi.
15 Eghti bizir ki anogoroghezir kaba inizir gumazim, ia an suiragh, a ko
an amuiroghboriba sara, me daboroghti, me isigh arighiregh. Egh an biziba
bar da sara, uaghan da tueghti da isigh. Gumazir kam a bar arazir kuram
Ikiavira Itir Godin damazimin a gami, ezi Israelia aghumsizir bar ekiam ini.
Egha nan gumazamiziba na ko dikirizir akam abiki."
16 Ezi aminim tirazi mizaraghara, Josua Israelia migeima, me vaghvagha
uan anababar aven izi. Ezi a Judan anabam faragha me amisevezi me izi.
17 Ezi a Judan anabamin ikizibar diazi me izima, a Seran ikizimin dia. Egha
Seran ikiziba vaghvagh men deima me izima, a Sapdin adarazir suira.*
18 Egha Josua Sapdin adarazi vaghvagha men deima, me izima, an Akanin
suira. Akan Karmin otarim, egha Sapdin igiavotarim, egha Seran ovavir
borim, a Judan anabamin iti.
19 Ezi Josua kamaghin Akan migei, "Nan otarim, ni datirighin guizbangira
Ikiavira Itir God, a Israelian God, ni an damazimin mitigh, egh bizir ni
amizim datirighin an gun na mikim. Egh bizitamin nan ghuangsighan
marki."
20 Ezi Akan a ikaragha ghaze, "Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, a Israelian
God, ki an damazimin arazir kuram gami. Ki datirighin, bizir amizimin gun
ni mikimam.
21 E midorozim gamua biziba isir dughiamin, ki Babilonia ingarizir ko-
rotiar bar aghuir mam ko, silvan maba ko golin dagiar ekiam ini. Silvan
osimtizim, 4 kilogremin tu. Ezi golin osimtizim, 1kilogremin tu. Ki bar
dagh ifongegha da ini. Egha da inigha ghua uan purirpenimin aven mozim

---

7:9: Ua Me Ini 32:12; Godin Araziba 9:28 * **7:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

okoregha da aghuigha nguazimin da monge, ezi silva bizir igharazibar apengan iti.”

22 Ezi Josua gumazir maba amadazi, me ivemara Akanin purirpenimin ghue. Egha me gari, biziba bar Akan mikemezi moghira mozimin aven iti, ezi silva bar apengan iti.

23 Ezi me bizir kaba purirpenimin aven bar ada inigha Josua ko Israelia bagha ize. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin nguazimin da ariki.

24 Ezi Josua ko Israelian gumazamiziba, me Akan ko a inizir biziba sara ini, silva ko korotiam ko golin dagiam, ko an otariba ko guiviba, an bulmakauba ko donkiba, ko sipsipba ko an purirpenim ko an biziba bar. Me da inigha Akorin danganir zarimin ghuaghiri.

25 Egha Josua kamaghin a migei, “Ni manmaghsua osimtizir ekiar kam inigha iza e gati? Datirighin Ikiavira Itir God uaghan osimtizir ekiam ni daningam.”

Ezi gumazamiziba dagiaba inigha Akan ginivigha, an amuiroghboriba uaghan me ginivizi me ariaghirezi, me men biziba sara me gapongezi me isi.

26 Egha Akanin kuam gisin dagiar pozir dafam mikini. Ezi dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti. Me kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin aningagharim datirighin iraghu. Ezi me danganir kam kamaghin a dibora ghaze, “Akorin danganir zarim.”†

8

Israelia Ain nguibar ekiam gasighasiki

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, “Ni atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ki Ain nguibar ekiamin atrivim ko, an gumazamiziba ko, an nguaziba ko, nguibar ekiam, isa nin dafarim gatigha gifa. Kamaghin, ni uan midorozir gumaziba bar me inigh Ain mavanang.

2 Ain atrivim ko an nguibar ekiam, ni Jeriko ko an atrivim gasighasighizi moghin, a gasighasikigh. Eghti dughiar kamin, ia nguibar kamin asiziba ko an biziba uari bagh da inigh mangam. Ia nguibar ekiar kam ko misoghsi, uari akirigh, egh faragh uan midorozir gumazitaba amadaghti, me mangi nguibar ekiamin girakirangin mongegh.”

3 Kamaghin amizi, Josua uan midorozir gumaziba bar me inigha me Aiba ko misoghasa ghuavanadi. A uan 30,000plan midorozir gumazir fofozir aghuiba itiba amisevegha me amadazima, me dimangan faragha ghue.

4 Egha a kamaghin me migei, “Ia bar deraviram oragh. Ia mangi saghon mongegh ikian marki, ia nguibar ekiamin girakirangra mongegh misoghsi gan iki.

5 Eghti midorozir gumazir na ko itiba, ki me inigh e nguibar ekiam abigh mangisi damuam. Eghti Ain gumaziba e misoghsi azenan izити, e faragha amizi moghin men aram.

6 Egh e me ateghti me fomira amizi moghin, en agiragh azenan izegh uan nguibar ekiam ategham. Eghti e men aram. Me kamagh en ganigh suam, e faragha men arezi moghin ua men ari.

7 Eghti ia mongezi naghin ikegh azenim giregh mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, men nguibar ekiam isi ian agharim darigham.

---

† **7:26:** Hibrun akamin, ziar kam, “Akor,” a mong ziar kam ko aning voroghira ghu, “osimtizir ekiam.” Ezi migirigiar kam, “dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti,” a datirighin en dughiamin a migeir puvati. Puvati. A gumazim akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

8 Egh ia nguibar ekiam inigh givaghiva, Ikiavira Itir God, mikemezi
moghira ia avim a datigh. Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi, eghti ia der-
aghvira dar gin mangi."
9 Ezi Josua me amadazi, me ghua aruem uaghiri naghin amadaghan, Ai ko
Betelin nguibar tizimningin danganir mamin mongegha, midorozim bagha
mizua iti. Ezi Josua dimagarir kamin midorozir gumazir igharaziba ko ikia
danganir men purirpeniba itimin iti.
10 Egha amimzaraghan Josua dikavigha, midorozir gumazibar diagha me
akuvagha, Israelian gumazir dapaniba ko me midorozir gumazibar faragha
ghua Ain nguibam bagha zui.
11 Egha midorozir gumazir Josua ko zuiba, me notin amadaghan Ain
nguibamin tiar akar ekiam iti naghin, danganim aghuigha an iti. Ezi
danganir me itim ko Ain nguibamin tiar akar ekiamin tizimin, danganir zarir
mam iti.
12 Josua 5,000plan midorozir gumazir amadaziba me ghua danganir
mamin mongeghav iti. Danganir kam aruem ghuaghiri naghin amadaghan,
Ai ko Betelin nguibar tizimin iti.
13 Josua midorozir gumaziba bar me isa danganibar me ariki, midorozir
gumazir avirim me, notin amadaghan iti, ezi marazi aruem uaghiri naghin,
nguibar ekiamin boroghin danganim aghuigha an iti. Ezi Josua dimagarir
kamin ghua danganir zarimin iti.
14 Ezi Ain atrivim Josuan midorozir gumazibar gari, me itima, a
uan midorozir gumaziba ko zuamira nguibar ekiam ategha, Israelia ko
misoghasa Jordanin danganir zarimin zui. Me faraghavira danganir kamra
uariv soke. Egha Ain atrivim kamaghin fozir puvati, Josuan midorozir
gumaziba nguibar ekiamin azenan mongegh ikegh an girakirangin misogh
izam.
15 Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko, atrivim gifara ua ivemara ara
gumazamiziba puvatizir danganimin amadaghan zui.
16 Ezi atrivim Israelian agintighasa nguibar ekiamin tir midorozir gumaz-
ibar dei, me Israelian agintigha ghua Ain nguibar ekiam saghuiam a gati.
17 Ezi Ai ko Betelin midorozir gumaziba bar moghira nguibar ekiamning
ategha Israelian agintigha ghue. Ezi nguibar ekiamningin tiar akaba pura
kuiaghiregha iti, ezi dar ganamin gumaziba puvati.
18 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, "Ni uan afuzim ghufegh, Ain
nguibar ekiamin akagh. Ki datirighin nguibar ekiar kam isi nin agharim
darigham." Ezi Josua Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami.
19 A uan afuzim fezima, midorozir gumazir mongeziba, me an ganigha,
zuamira ivemara nguibar ekiamin aven ghuegha, a inigha, a gaborozi, a isi.
20-21 Ezi Ain gumaziba ragha uan nguibar ekiamin garima migharim an
otogha overiamin ghuavanadi. Josua uan midorozir gumaziba ko, me
faragha Ain gumazibagh ifarav arav ghue, egha datirighin ua iza migharimin
gari a ghuavanadima me fo, Israelian midorozir gumaziba ghua nguibar
ekiam inigha, a gaborozi a isi. Ezi Ain midorozir gumaziba ari mangi ovevem
gitaviraghan tuaviba bar puvati. Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko
uamategha iza bar me misoghezi me ariaghire.
22 Ezi datirighin Israelian midorozir gumazir nguibar ekiamin aven
ghuegha a gaboroziba, me azenim giregha uaghan midorozimin aven ghua,
Aiba okarigha me misosi. Egha Israelia Ain gumaziba, bar me misoghezi me
ariaghire. Men tarazi aregha ua itir puvati.
23 Ezi Ain atrivimra, an angamira itima Israelia an suiragha a inigha Josua
bagha ghu.

24 Ezi Israelia, Ain gumazir faragha men gintigha gumazamiziba pu-
vatizir danganimin, me danganir kamin uan apaniba bar me misoghezi
me ariaghire. Egha gin marazi uamategha Ain ghuegha gumazamizir nar
nguibar ekiamin aven itiba bar me misoghezi me ariaghire.
25-26 Josua dughiar kamin uan afuzim fegha Ain nguibar ekiamin akagha
mamaghira itima, gumazamiziba bar ariaghire. Gumazamizir ariaghirez-
ibar dibobonim, a 12,000in tu.
27 Ikiavira Itir God, faragha Josua migia ghaze, "Israelia Ain nguibar ekiam
gasighasigh uari bagh an asiziba ko biziba bar da iniam." Ezi Israelia bizir
kaba bar uari bagha da ini.
28 Egha Josua Ain nguibar ekiam gaborozi a bar sigha bar ikuvigha iti, egha
datirighin ikia kamaghira iti.
29 Ezi Josua Ain atrivim inigha tememin anegurazi an areme, ezi an kuam
ikia ghuavti aruem iraghu. Ezi guaratizimin Josua gumazibav kemezima,
me an kuam inigha ghua Ain nguibamin tiar akar ekiamin anekuni. Egha
me dagiar aviriba isa an kuam gisin dar pozim mikini. Dagiar pozir kam
datirighin ikia kamaghira iti.*

Josua Ebalin Mighsiamin Moses Osirizir Arazibar akaba dibori

30-31 Dughiar maba givazima Josua Israelia ko Ebalin Mighsiamin ize.
Me kagh izegha, Josua uan gumazir mabav gia ghaze, ia Ikiavira Itir
God, Israelian God, a bagh ofa gamir dakozimin ingar. Ia Ikiavira Itir
Godin ingangarir gumazim Moses, an e mikemezir moghin ingar. Ezi me
Moses Osirizir Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin ghua an ingari.
Akinafarim ghaze, me God bagh ofa damuamin dakozimin ingarsi, dagiar
tuizimin dighorezir dagiaba inigh an ingaran marki, me dagiar kiniba inigh
an ingarigh. Ezi me ofabar amuamin dakozimin ingari. Ezi gumazamiziba
bar uan ofan tue bar isia mighiriziba, inigha ghua Ikiavira Itir Godin ofa
gamua, egha uaghan God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami.
32 Ezi Israelia mitivighavira ikia garima, Josua dagiar mabagh isin Moses
Osirizir Akar Gavgaviba, da osiri.
33 Ezi Israelia bar, men gumazir dapaniba ko, ingangaribar faragh zuir
gumaziba ko, men jasba ko, gumazamizir kantrin igharazibar izeziba,
me bar ghua okoruar pumuningin tuifi. Israelian gumazamizir tuiviziba,
marazi Gerisimin Mighsiamin boroghin tuivizi, marazi Ebalin Mighsiamin
boroghin tuifi. Ezi ofa gamir gumaziba, me Livain anabamin adarasi, me
Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam gupugha izezima, Israelian okoruar
pumuningin vong ko vongin tuivighav iti. Me uan guaba isa Akar Dikirizir
Gavgavim itir Boksiam misoke. Boksiar kam men torimra iti. Gumazamiz-
iba Kenanin nguazimin otivigh, Ikiavira Itir God, deragh me damusi, me an
ingangarir gumazim Moses mikemezi moghira, me bizibar amuam.
34 Ezi me mitivighavira itima, Josua Moses Osirizir Arazibar akaba bar,
pamtemin dar bori. A, Israelia deravira iki Godin akabar gin mangiti, a
deravira me damuamin akaba dibora, egha uaghan me Godin akam batoghti
a ivezir kuram me daningamin akaba dibori.
35 Josua Moses Osirizir Araziba diborima, Israelian gumazamiziba bar da
baraki. Men amiziba ko, boriba ko, nguibar igharazibar gumazamiziba, me
uaghan ikia migirigiar kaba baraki.

---

* **8:29:** Migirigiar kam, "dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti," e datirighin itir dughiam an a migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **8:30-31:** Ua Me Ini 20:25
8:30-31: Godin Araziba 27:2-8 **8:33:** Godin Araziba 11:29; 27:11-14

9

Gibionia, Josua gifari

1 Ezi atrivir Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin itiba, me mighsiabar
itir danganibar atriviba ko, mighsiar dozibar itir danganibar atriviba ko,
danganir Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegha ghua notin
amadaghan Lebanonin nguazimin tuzir atriviba. Me kara: Hitian atrivim,
Amorian atrivim, Kenanian atrivim, Peresian atrivim, Hivian atrivim ko
Jebusian atrivim, me bar moghira Israelia amizir bizir kabar akam baraki.
2 Me akar kaba baregha iza Josua ko Israelia misoghasa uari akufi.
3 Ezi Gibeonin nguibamin itir gumazamiziba me Hivian dakozimin aven
iti. Me Josua Jerikon nguibam ko Ain nguibam gasighasighizir bizim baraki.
4 Egha men marazi nguibar saghuiamin izezir gumazibar min Josua
gifarasa, wainin misevir ghurir biaghireziba inigha ua da isami. Egha da
inigha, uan mitarir bar ghuriba inigha, uan bizir ghuriba isa dagh aghui.
Egha bizir kaba isa uan donkibagh isin ariki.
5 Me uaghan korotiar ghuriba aghui. Egha dagarir asuar ghurir
dighoraghireziba ua da isamigha, da aghui. Egha bretin midiarir aviaba
inivizir kuraba uaghan da inigha izi.
6 Dughiar kam, Josua Gilgalin danganim aghuigha an iti. Ezi Gibeonin
adarazi a bagha ghua, a ko Israelia batogha kamaghin me migei, “E nguibar
saghuiamin ikegha iza ia ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh ia ko
deragh dapiasa.”
7 Ezi Israelian gumaziba kamaghin Hivia migei, “Ia ti bar en boroghira iti.
E ia ko akar dikirizir gavgavim damuan kogham.”
8 Ezi me kamaghin Josua migei, “E pura nin ingangarir gumazibar otivigh
ikiam.”
Ezi Josua kamaghin me migei, “Ia taia. Ia managhira ikegha izi?”
9 Ezi me kamaghin a migei, “E nin ingangarir gumaziba bar saghon mar
ikia, Ikiavira Itir God, ian God barazi a bizir bar ekiaba Isipin kantrin, dagh
ami.
10 Egha e uaghan Amorian atrivir Jordanin Fanemin vongin itimning,
Ikiavira Itir God, aning gamizir eghaghaniba baraki. Sihon, an Hesbonin
nguibar ekiamin atrivim, ezi Ok, a Basanin nguibar ekiamin atrivim. A
fomira Astarotin nguibar ekiamin ike.
11 Ezi en kantrin gumazir dapaniba ko, gumazamiziba bar kamaghin e
migei, ‘Ia daghetaba sara inigh mangi Israelia batogh kamagh me mikim
suam, “E pura ian ingangarir gumazibar ikiasa ia ko akam akirasa izi.” ’
12 Ia kagh bretbar ganigh, da isiavira itima, e nguibam ategha ia bativasa
da inigha izi. Ezi bretin kaba datirighin misingigha aviaba dagh inifi.
13 Ezi wainin misevir kaba uaghan kamaghira ghu, dar igiabara e wain isa
dagh rui. Ezi datirighin ia gan, da tintinibar biaghire. Ezi en korotiaba ko
dagarir asuaba, e tuavir ruarir kamin izima da bar dighoraghire.”
14 Ezi Israelia dagher kaba inisi, faragh Ikiavira Itir Godin azaragh egh gin
ada iniam, me kamaghin amizir puvati.
15 Ezi Josua me angamira ikiasa, me ko navir vamiran ikiamin akam akira
navir amirizim me ganingi. Ezi Israelian gumazir dapaniba uaghan akar
dikirizir kamin amamangati.
16 Israelia me ko akam akirizi dughiar pumuning ko mikezim givazi, me
gin gumazir kabagh fo, kar men boroghira iti adarazi men tongin iti.

9:7: Ua Me Ini 23:32; 34:12; Godin Araziba 7:2 **9:10:** Diboboniba 21:21-35 **9:14:** Diboboniba 27:21; 1 Samuel 22:10; Aisaia 30:1-2

17 Ezi Israelia dikavigha ghua aruer mikezimin men nguibar ekiabar otifi.
Men nguibar ekiar kabanang: Gibeon, Kefira, Berot ko Kiriat Jearim.
18 Me fo, Israelian gumazir dapaniba Ikiavira Itir God, a Israelian God, me
an ziamin Gibionia ko akam akirigha gifa. Kamaghin, Israelia me misoghezi
me ariaghirezir puvati. Ezi Israelia uan gumazir dapaniba bizir kam bagha
me gimoba men atari.
19 Ezi gumazir dapaniba kamaghin gumazamizibav gia ghaze, "Ikiavira
Itir God, a Israelian God, e an ziamin me ko akam akirigha gifa. Egh
datirighin e me misoghti me arimighiran kogham.
20 E kamaghin me damuam: e me ateghti me angamira ikiam. E fo, e Godin
damazimin me ko akam akirigha akar dikirizir kam abighan kogham. E me
misueghti, me aremeghti, God en atariva bar e gasighasigham.
21 Kamaghin amizi, me angamira ikiam. Eghti e me ateghti, me ikiva bar
e bagh daziba abighiva, e bagh dipaba tu da ater daruam." Ezi Israelia, uan
gumazir dapaniba baregha me ataghizi me iti.
22 Ezi Josua Gibeonian diazi me izima a kamaghin me migei, "Ia en
boroghira ikia, tizim bagha e gifara ghaze, e bar saghon mar ikegha ize? Bar
puvati.
23 Ia ifarazi bighangin, God paza ia damuam. Ia datirighin en ingangarir
gumazibar iki mamaghira ikiva, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh daziba
abighiva, dipaba tuva da ater daruam."
24 Ezi me Josuan akam ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, e kamaghin oraki,
Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarir gumazim Moses migia ghaze, ia izi
kagh otivighti, a nguazir kaba bar da isi ia daningam, egh nguazir kabar itir
gumazamiziba bar me gasighasigham. Kamaghin, e ian atiatigha uari bagha
nighnigha ifavarir kam gami.
25 Egha e datirighin nin agharimin iti. Ni bizir tizim ginighnizi a nin dera,
ni puram a damu."
26 Ezi Josua Gibeonian akurazima, Israelia me misoghezi me ariaghirezir
puvati.
27 Ezi Josua dughiar kamin me gamizi, me pura ingangarir gumazir kinibar
iki, Israelia bagh daziba abigh dipaba tuva, Ikiavira Itir Godin Dipenimin
aven itir ofa gamir dakozim bagh ingangaribar amuam. Egha Gibeonia
datirighin uaghan, Israelia uari akuva Ikiavira Itir Godin ziam fer danganiba
bar, me dar ingangarir kam gamuavira iti.*

10

Josua, Amoria misogha me abira

1 Ezi Jerusalemin Atrivim Adoni Sedek orazi, Josua Jerikon nguibar ekiam
gasighasighizi moghin Ain nguibam gasighasiki. Egha nguibar ekiar kamn-
ingin atrivimning misoghezi aning areme. Egha orazi Gibeonia Israelia ko
akam akirigha uari inigha men boroghin ikia navir amirizim iti.
2 Ezi Jerusalemin atrivim ko an gumazamiziba Gibeonian arazim baregha,
me bar atiatingi. Me fo, Gibeonin nguibam, an atrivimin itir nguibar ekiamin
min iti. Egha an ekevegha Ain nguibam bar a gafira. Ezi an gumaziba, me bar
midorozimin fofozir gumazir aghuibara.

---

* **9:27:** Migirigiar kam, "datirighin uaghan," a datirighin e itir dughiam migeir puvati. Puvati. A gumazir akinafarir kam osirizir dughiam migei.

3 Dughiar kamin Jerusalemin Atrivim Adoni Sedek, an boroghin itir atrivir
4pla, a me bagha akam amada. Atrivir kaba, Hebronin Atrivim Hoham, ko
Jarmutin Atrivim Piram, ko Lakisin Atrivim Jafia, ko Eklonin Atrivim Debir.
4 An akam me bagha anemaga ghaze, “Gibeonia, Josua ko Israelia ko akam
akirigha uari inigha ikia navir amirizimin iti. Kamaghin amizi, ia izi nan
akuragh e mangi Gibeonia misogham.”
5 Ezi Amorian atrivir 5plan kaba uari akuvagha ghua Gibeonia korogha
me misoghasa. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron, Jarmut,
Lakis ko Eklon.
6 Dughiar kam, Josua Gilgalin danganim aghuigha itima, Gibeonia a
bagha zuamirama akam amaga ghaze, “O gumazir ekiam, e ian ingangarir
gumaziba, e nin apengan iti. Ezi ni e ateghan marki, ni zuamira izi en
akuragh! Amorian atrivir danganir mighsiabar itiba uan midorozir gumaz-
iba isafuragh, izighiri e misoghasa.”
7 Ezi Josua uan midorozir gumaziba bar me akuvagha, deragha misozir
midorozir gumazir aghuiba inigha, gumazir igharaziba sara inigha, me
Gilgal ategha, Gibeonian akuragh misoghasa zui.
8 Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, “Ni men atiatingan marki, ki me
isa ian agharim gatigha gifa. Men tav ia abiraghan kogham.”
9 Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko dimagarimin aghumra Gilgal
ategha ghua Gibeonin nguibar ekiamin oto. Me ghuavira ikia maghira
Amoria misozima me bar digavir kuram gami.
10 Dughiar kamin Israelian midorozir gumaziba izima, Ikiavira Itir God,
Amoria gamizi, me atiatigha okam nighnigha tintinibar ari. Ezi Israelia
Gibeonin nguibamin, Amorian avirim misoghezi me ariaghire, egha bar
men gintigha ghua Bethoronin nguibamin boroghin mighsiamin zuir tu-
avimin ghuavanabo. Me puv me misogha ghua sautin amadaghan Aseka ko
Makedan nguibamningin tu.
11 Ezi Amoria Israelian midorozir gumazibar ara Asekan nguibamin
amadaghan uaghirima, Ikiavira Itir God aisin amozir ofizir ekiabagh amizi,
da dagiabar min izaghira me girima, me ariaghire. Amorian gumazir aisin
amozir ofiziba misoghezi ariaghirezibar dibobonim ghuavanabo. Egha
Israelia misoghezi ariaghirezir gumazibar dibobonim gafira.
12 Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian akurazi, me Amoria
misogha me abira. Egha dughiar kamra, Josua Israelian damazimin Ikiavira
Itir God ko migia ghaze, “Aruem, ni Gibeonia gisin iki mamaghira iki.
Iakinim, ni Aijalonin danganir zarimin tughiv iki mamaghira iki.”
13 Ezi aruem isiragha ikia kamaghira iti, ezi iakinim uan danganimin
ikiavira itima, Israelia uan apanibav sogha me abira. Ezi me bizir kabar
eghaghanim Jasarin Akinafarimin da osiri. Guizbangira, dughiar kamin,
aruem isiragha pin ikiavira ikia, ghua dughiar bar ruarim givazi, aminim
piri.*
14 Fomira ikegha iza datirighin, bizitam datirighin otozi moghin otozir
puvati. Otozir bizir kam, a kamakin, Ikiavira Itir God, gumazir mamin akam
baraki. Guizbangira Ikiavira Itir God, Israelian akuragha midorozir kam
gami!

---

* **10:13:** Fofozir gumaziba kamaghin nighnisi, Jasarin Akinafarim, a Israelian akinafarir ghurir mam. Ezi akinafarir kam datirighin bar ovenge. Ezi e fozir pu, migirigiar manaba an aven iti. Devit, Atrivim Sol ko Jonatanin apangkuvigha aning bagha ongezir igham osiri, a uaghan akinafarir kamin iti. Ni 2 Samuel 1:17-27in ganigh. **10:14:** Josua 10:42; 2 Atriviba 20:8-11; Aisaia 38:8

15 Egha mɨdorozimɨn gɨn, Josua uan mɨdorozir gumaziba ko ua Gilgalɨn
danganir me itimɨn ghue.
16 Ezɨ Amorian 5plan atriviba mɨdorozimɨn tongɨn ara ghua Makedan
nguibamɨn dagɨar torir mamɨn iti.
17 Ezɨ gumazir maba me mongegha itir danganimɨn ganigha an gun Josua
mɨkeme.
18 Ezɨ Josua ghaze, “Ia dagɨar ekiaba poghpogh mangɨ mozir akam apɨrigh.
Egh gumazitaba arightɨ me an gan ikɨ.
19 Ikiavɨra Itir God, ian apaniba isa ian dafaribagh atɨgha gɨfa. Kamaghɨn ia
pura ikian markɨ. Ia apanibav sogh men gɨntɨgh mangɨvɨra ikɨ. Ia me ateghtɨ
me mangɨ uan nguibar ekiabar otivan markɨ.”
20 Ezɨ Josua Israelia ko men agɨntɨgha me mɨsogha, bar moghɨra me
agevima, men varazira zuamɨra ara ghua uan nguibar ekiabar aven mon-
geghav iti.
21 Ezɨ Israelian mɨdorozir gumaziba bar moghɨra deragha ikia iza
Makedan danganir me itimɨn Josua bato. Ezɨ Kenanɨn nguazimɨn iti darazi
mɨgɨrɨgɨatam ua Israelia gasa me mɨgeir puvatɨ.
22 Ezɨ Josua kamaghɨn uan gumazibav gei, “Ia mangɨ mozimɨn akamɨn itir
dagɨaba poegh, 5plan atrivir kaba inigh na bagh izɨ.”
23 Ezɨ Josuan gumaziba, 5plan atrivir dagɨar torimɨn aven itir kaba, me
inigha azenim gatɨ. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron,
Jarmut, Lakis ko Eklon.
24 Me atrivir kaba inigha a bagha ghuzɨ, a Israelian gumaziba bar men
diagha me akufa. Egha gumazir dapanir an gɨn ghueziba, a kamaghɨn me
mɨgei, “Ia kagh izɨva uan dagariba isɨ atrivir kabar tuebar arɨkigh.” Ezɨ me a
mɨkemezɨ moghɨn ami.
25 Ezɨ Josua Israelian gumazir dapanibav gɨa ghaze, “Ia akongɨva atiatin-
gan markɨ. Ia tuivigh gavgafigh. Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God, ian apaniba
arazir kamra me damuam.”
26 Egha Josua atrivir kabav soghezɨ me ariaghirezɨ, a me isa temer 5plan
me guizɨ, men kuaba guighav ikia ghuavti aruem gɨfa.
27 Ezɨ aruem iraghuzɨ, a gumazibav kemezɨ me atrivir kabar kuaba inigha,
ghua torir me mongezir kamɨn me akuni. Egha torir kamɨn akam me dagɨar
ekiabar anepɨri. Ezɨ a datɨrɨghɨn ikiavɨra iti.
28 Egha dughiar kamra, Josua Makedan nguibar ekiamɨn mɨdorozim
gamua an atrivimɨn suiraghav a mɨsoghezɨ an areme. Egha uan gumazibav
kemezɨ me nguibar kamɨn itir gumazamiziba bar moghɨra me mɨsoghezɨ me
ariaghire. Ezɨ men tav ua itir puvatɨ. A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra,
a ua Makedan atrivim gami.

Israelia nguibar ekiar igharaziba ini

29 Egha bizir kabar gɨn, Josua uan mɨdorozir gumaziba ko Makedan
nguibam ategha ghua Lipnan nguibamɨn otogha me mɨsosi.
30 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, Israelian akurazɨ me mɨdorozim gamua uan
apaniba abɨnigha, atrivim sara suiraghav a mɨsoghezɨ an areme. Me nguibar
ekiamɨn aven itir adarasi, tarazi ataghizɨ me itir puvatɨ. Me bar me mɨsoghezɨ
me ariaghire. A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra, uaghan Lipnan
atrivim gami.
31 Bizir kabar gɨn, Josua Israelian mɨdorozir gumaziba bar me inigha,
Lipnan nguibam ategha ghua Lakisɨn nguibamɨn otogha, a korogha me
mɨsosi.

32 Ikiavira Itir God, Israelian akuragha Lakisia isa Josuan dafarim gati.
Egha amimzaraghan a Lakis ko an aven itir adarazi bar me misoghezi, me
ariaghire. A Lipna gamizir arazir kamra, uaghan Lakisin adarazigh gami.
33 Ezi Geserin nguibamin atrivim, Horam, a Lakisin akuragh misoghasa izi.
Ezi Josua, Horam uan adarazi ko bar me misoghezi me ariaghire.
34 Egha bizir kabar gin, Josua uan midorozir gumaziba ko Lakisin nguibam
ategha, ghua Eklonin nguibam korogha maghira me misosi.
35 Dughiar me ghua me korozimin, aruer kamra, me bar me misoghezi
me ariaghire. Me Lakisin adarazigh amizi moghin, me uaghan Eklonin
adarazigh ami.
36 Me kamaghin amigha givagha, Josua uan midorozir gumaziba ko Ek-
lonin nguibam ategha, ghuavanaga Hebronia ko misosi.
37 Me ghua me korogha maghira me misosi. Me atrivim ko nguibar
ekiamin aven itir gumazamiziba bar me misuegha, nguibar men boroghin
itibar gumazamiziba sara misoghezi me ariaghire. Me men tarazi ataghizi
me itir puvati. Egha me Eklonin adarazigh amizi moghin, me uaghan arazir
kamra Hebronin adarazigh ami.
38 Egha Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha, ighaghiregha
ua iza Debirin nguibar ekiam korogha me misosi.
39 Me ghua me korogha maghira me misosi. Me atrivim ko nguibar
ekiamin aven itir gumazamiziba bar me misuegha, nguibar men boroghin
itibar gumazamiziba sara misoghezi me ariaghire. Me men tarazi ataghizi
me itir puvati. Egha me Lipna ko Hebronin atrivimning gamizir arazimra,
me uaghan Debirin atrivim gami.
40 Josua Kenanin nguazir vuer mam garua, an atriviba ko an gumazamiz-
iba bar me misogha me abira. Egha mighsiabar itir danganibar atrivibav
sogha me abinigha, Negevin danganimin itir atrivibav sogha me abinigha,
aruem uaghiri naghin itir mighsiabar atriviba bar me misogha me abinigha,
egha Jordanin Fanemin danganir zarimin itir nguibabar atrivibav sogha me
abini. A men tarazi ataghizi me itir puvati. A Ikiavira Itir God, Israelian God,
mikemezi moghin, a bar me misoghezi me ariaghire.
41 Josua danganir kamin nguibar kabar gumazamiziba bar me misoghezi
me ariaghire. A sautin amadaghan itir nguibam Kades Barnean, ikegha
iza Gasan nguibamin oto, an ongarir dadarimin boroghin iti. Egha Gosenin
danganimin ikegha notin amadaghan iza Gibeonin nguibamin tu.
42 Ikiavira Itir God, Israelian God, a men akurazi me atrivir kabav sogha
me abinigha, men nguaziba dughiar kamra bar ada ini.
43 Egha Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha iza uamategha
Gilgalin me itir danganimin ghu.

11

Israelia, Atrivim Jabin ko
an namakaba, me abini

1 Ezi Jabin, Hasorin nguibar ekiamin atrivim, a Israelia amizir bizibar
eghaghanim baregha, nguibar ekiar kabar atriviba bagha akaba amangi,
kar Madonin nguibar ekiamin Atrivim Jobap ko, Simronin nguibar ekiamin
atrivim ko Aksapin nguibar ekiamin atrivim.
2 Egha a uaghan notin amadaghan itir nguibar mighsiabar itibar atriviba
bagha akam amada, egha Jordanin Faner zarir sautin amadaghan, Galilin
Dipar Akarer miriamin itir atriviba bagha akam amada. Egha notin itir
mighsiar dozibar nguibabar atriviba bagha akam amaga, Dorin nguibamin
boroghin ongarir miriamin itir atriviba bagha akam amada.

3 Egha Kenanian nguibar aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri naghin
itiba bagha akam amada. Egha mighsiamin itir nguibar kabar atriviba bagh
akaba amangi, kar Amoria, Hitia, Peresia ko Jebusia. Egha Hivian atriviba
bagha akam amada, me Mispan nguazimin Hermonin Mighsiamin boroghin
iti.
4 Ezi atrivir kaba akar kam baregha bar moghira uan midorozir gumaziba
ko ize. Men midorozir gumaziba bar avirasemegha, ongarir miriamin
gigimin min ghugha, hoziar avirim ko karisin avirim iti.
5 Ezi atrivir kaba bar moghira uan midorozir gumaziba akuvagha men
akua iza Meromin Faner miriamin danganir mam aghuigha an ti.
6 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, “Gurumzaraghan
dughiar kamra, ki Israelian akuraghti me bar uan apanibav sueghti me
arighiregham. Kamaghin amizi, ni men atiatingan marki. Egh ia bar men
hoziabar suer agiribar aghoregh, men karisbar apongeghti da isigh.”
7 Ezi men apaniba tighar midorozim bagha uari akuvima, Josua uan
midorozir gumaziba ko Meromin Faner miriamin midorozim fore.
8 Ikiavira Itir God Israelian akurazi me midorozimin uan apaniba abira.
Ezi Israelia uan apanibav sogha men agintigha notin amadaghan ghua,
Saidonin nguibar ekiam ko Misrefot Maimin nguibamin otogha, ghua aruem
anadi naghin Mispan danganir zarimin oto. Me misogha mamaghira ikia
ghua uan apaniba bar me agifa.
9 Ezi Josua Ikiavira Itir God a mikemezi moghin men hoziabar suer agiriba
aghoregha men karisbagh apongezi da isi.
10 Egha Josua gin uamategha iza Hasorin nguibar ekiam inigha givagha
an atrivim misoghezi an areme. Dughiar kamin Hasorin nguibar ekiam, a
nguibaba bar dar faragha itir nguibam.
11 Ezi Israelia Hasorian gumazamiziba bar me misuaghariki, ezi men tav
ua itir puvati. Ezi me nguibar ekiar kam gaborozi a isi.
12 Josua atriviba bar men suigha men nguibar ekiaba bar ada inigha, bar
moghira me misoghezi me ariaghire, mati Ikiavira Itir Godin ingangarir
gumazim Moses, a mikemezi mokin.
13 Ezi Israelia nguibar ekiar gumaziba mighsiar dozibagh isin ingarizibagh
apongezir puvati. Josua me mikemezi me Hasorin nguibar ekiamram aboro.
14 Ezi Israelia nguibar ekiar kabar bizir aghuiba ko dagiaba ko bul-
makauba uari bagha dar suiki. Egha gumazamizitam ataghizi a itir puvati.
Me bar me misoghezi me ariaghire.
15 Ikiavira Itir God faragha migirigiam isa uan ingangarir gumazim Moses
ganingizi, Moses migirigiar kaba isa Josua ganingi, ezi Josua bar dar gin ghu.
Guizbangira, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Josua bar moghira
bizibagh ami.

Josua, nguazir kamin danganiba bar ada ini

16 Ezi Josua nguazir kamin danganiba bar ada ini. A danganir mighsiaba
isava, Negevin Distrighin danganiba bar ada isava, Gosenin Distrik ko
dipaba puvatizir danganim Araba isava, aruem uaghiri naghin mighsiar
doziba isava, Jordanin Fanemin danganir zarim ini, kar bar Israelian dan-
ganir zariba ko danganir mighsiaba itiba.
17-18 Nguazir kamin mitaghniam, Halakin Mighsiamin ikegha ghua Idomin
nguazimin boroghin sautin amadaghan ghua, notin amadaghan ghua,
Lebanonin nguazimin danganir zarimin itir nguibam Balgatin oto, a Her-
monin Mighsiamin boroghin iti. Dughiar kam Josua, dughiar bar ruarimin
atrivir kaba ko misogha, bar me misuaghariki.

19 Ezi nguibar igharazitam Israelia ko navir amirizim inizir puvati.
Hiviara Israelia ko navir amirizim inigha me ko iti. Kar Gibeonin nguibar
ekiamin aven itir adarasi. Ezi Israelia, igharaz darazi bar moghira me
gasighasiki.
20 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi, men navibagh amizi da gavgavigha,
Israelia ko misoghasa. Ezi puvati, Israelia men apangkuvizir puvati. Is-
raelia, Ikiavira Itir God fomira Moses ganingizir migirigiamin gin ghua, me
gasighasigha bar me agifa.
21 Ezi dughiar kamin Josua ghua Anakin ovavir boribar adarasi, bar me
gasighasiki. Kar gumazir ekiar bar ruariba. Me Hebronin nguibam, ko De-
birin nguibam, ko Anapin nguibam, ko Juda, ko Israelin danganir mighsiar
igharazibar iti. Josua gumazir kaba bar me agivagha men nguibaba sara bar
dagh asighasiki.
22 Anakian tav ua Israelin itir puvati. Men varazira Gasan nguibar ekiam
ko Getin nguibar ekiam ko Asdotin nguibar ekiamin ikia avirasemezir
puvati.
23 Ezi Josua nguazir kamin danganiba bar ada ini, mati Ikiavira Itir God
Moses mikemezi moghira. Ezi Josua danganir kaba tuiragha vaghvagha
bar moghira Israelian anababagh aningizi, me bar dar ghuaviba ikiangi.
Kamaghin, midorozitam ua nguazir kamin otivir puvatizi, Israelia avughsi.

12

Moses midorozimin abinizir atrivibar ziaba

1 Fomira, Moses tighar ovengamin dughiamin, a faragha Israelia inigha
ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir atrivimning misogha,
aning abiragha aningin nguaziba bar ada ini. Nguazir kamin mitaghniam,
sautin ikegha Arnonin Fanemin danganir zarimin ikegha, ghua Jordanin
Fanemin danganir zarimin otogha, ghua notin amadaghan Hermonin
Mighsiamin tu.
2 Moses misogha abirazir atrivir mamin ziam, Sihon. An Amorian atrivim,
egha Hesbonin nguibar ekiam gativagha an gari. Ezi an kantrin sautin
itir mitaghniam, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin iti. Ezi
uaghan Arnonin Fanemin notin amadaghan itir nguibam Aroer, a uaghan
an nguazim. Aruem anadi naghin, Jabokin Fanem, an Atrivim Sihon garir
nguazim ko Amonian nguazim abiki. Egha Jabokin Fanem raghirigha aruem
uaghiri naghin zui. Ezi Sihonin nguazir notin itir mitaghniam, a Jabokin
Fanemin tu. An nguazir kam, a sautin itir Gileatin Distrighin nguazir akuar
mam.
3 Sihon uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghin danganir zarimin
gari, egha Galilin Dipar Akarem iti naghin ikegha ghua Bet Jesimotin
nguibam ko Amangsizim Itir Dipamin oto. Egha bar ghua sautin amadaghan
Pisgan mighsiamin apengan tu.
4 Ezi gin Moses ko Israelia Basanin nguazimin Atrivim Ok, a misogha
anebira. A Refaimbar gumazir mam, me gumazir bar ekiar ruariba, egha
avirasemezir puvati. Ok, a men gumazir abuananam, egha a Astarot ko
Edrein nguibamningin iti.
5 Ezi an ativazir nguazimin mitaghniam, notin amadaghan Hermonin
Mighsiam itir nguazimin ikegha, ghua aruem anadi naghin amadaghan,
Salekan nguibamin oto. A uaghan Basanin Distrighin danganiba bar dar
gara ghua Gesur ko Makan nguazir mitaghniar aruem ghuaghiri naghin

11:20: Godin Araziba 7:16 **12:1:** Diboboniba 21:21-35; Godin Araziba 2:26--3:11

itimin tu. A uaghan Gileatin Distrighin nguazir notin itir akuar mam gativagha an gara, ghua sautin amadaghan Atrivim Sihon, an kantrin nguazir mitaghniamin tu.
6 Ezi Moses, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a Israelia ko, Sihon ko Ok misogha bar aning abira. Egha Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, nguazir kam isa Rubenin anabamin adarazi ko, Gatin anabamin adarasi, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam a me ganingi.

Atriviba ko Nguibar Josua midorozim gamuava abirazibar ziaba

7 Kar nguazir kamin itir atriviba, Josua Israelia ko, Jordanin Fanemin amadaghan aruem uaghiri naghin misogha abiniziba. Me Lebanonin danganir zarim itir nguibam Balgatin ikegha, me misogha me abira ghua Halakin Mighsiamin tu, a Idomin nguibamin boroghin iti. Josua nguazir kaba abigha vaghvagha Israelian anababagh anidi. Eghti nguazir kaba men nguazibar min iki kamaghira ikiam.
8 Kar, nguazir mighsiaba itiba, ko aruem uaghiri naghin itir mighsiar doziba, ko Jordanin Fanemin danganir zarim, ko Jordanin Fanemin boroghin itir mighsiar muziariba, ko gumazamiziba puvatizir danganim, ko sautin amadaghan Negevin danganim. Nguazir kaba, Peresia, Hitia, Amoria, Kenania, Hivia ko, Jebusia, me faragha adar ike.
9 Israelia nguibar ekiar kabar atrivibav sogha me abini, dar ziabar kara. Jerikon nguibamin atrivim, Betelin nguibam boroghira itir nguibam, Ain atrivim,
10 Jerusalemin nguibamin atrivim, Hebronin nguibamin atrivim,
11 Jarmutin nguibamin atrivim, Lakisin nguibamin atrivim,
12 Eklonin nguibamin atrivim, Geserin nguibamin atrivim,
13 Debirin nguibamin atrivim, Gederin nguibamin atrivim,
14 Horman nguibamin atrivim, Aratin nguibamin atrivim,
15 Lipnan nguibamin atrivim, Adulamin nguibamin atrivim,
16 Makedan nguibamin atrivim, Betelin nguibamin atrivim,
17 Tapuan nguibamin atrivim, Heferin nguibamin atrivim,
18 Afekin nguibamin atrivim, Lasaronin nguibamin atrivim,
19 Madonin nguibamin atrivim, ko Hasorin nguibamin atrivim,
20 Simronmeronin nguibamin atrivim, Aksapin nguibamin atrivim,
21 Tanakin nguibamin atrivim, Megidon nguibamin atrivim,
22 Kedesin nguibamin atrivim, ko Jokneamin nguibamin atrivim, nguibar kamning Karmelin Distrighin iti.
23 Egha uaghan Dorin nguibamin atrivim, an ongarir dadarimin boroghin iti, egha Goimin nguibamin atrivim, a Galilin Distrighin iti.
24 Egha uaghan Tirsan nguibamin atrivim. Israelia 31plan atriviba bar me misogha me abinigha men nguaziba bar ada ini.

Me nguaziba tuiragha Israelian anababagh anidi

13

(Sapta 13--22)

Ikiavira Itir God ghaze, Israelia nguazir igharazir me inizir puvatiziba, uaghan da iniam

1 Ezi azenir aviriba givazima, Josua ikia ghua bar ghuri. Ezi dughiar mam Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni bar ghuri, egh dughiar ruarimin ikian kogham. Ezi nguazir aviriba ikiavira itima, ni tighar misoghiva ada iniam.

12:6: Diboboniba 32:33; Godin Araziba 3:12

2-3 Nguazir kabanang: Filistian nguaziba bar, ko men nguibar ekiar 5plan
kabanang, Gasa, Asdot, Askelon, Get, ko Ekron. Ia uaghan Gesurin nguaziba
inizir puvati. A Isipin nguazir mitaghniar aruem anadi naghin iti. Ia uaghan
sautin amadaghan Avia, men nguaziba inizir puvati. Ia uaghan, Sihorin
Faner miriamin itir nguazim, a Isipin kantrin mitaghniamin iti, egha notin
amadaghan ghua Ekronin nguibamin nguazim, ia a inizir puvati.
4 Ia Kenanian nguaziba bar tighar ada iniam. Nguazir kam, a Saidonin
nguazimin itir nguibam Mearan ikegha, ghua Afekin nguibamin oto, an
Amorian nguazir mitaghniamin iti. Ia nguazir kaba tighar ada iniam.
5 Ia Gebalian nguazim ko, Lebanonin nguazir aruem anadi naghin itiba,
ia bar da inizir puvati. Nguazir kaba, Hermonin Mighsiamin borogh in itir
nguibam Balgatin ikegha ghua Hamatin Tuavir Akamin tu.
6 Ia uaghan, Saidonin gumazamizir Lebanonin Mighsiabar ikia ghua
Misrefot Maimin nguibamin itiba, ia men nguaziba inizir puvati. Ki uabi
Israelian faragh mangi men agiraghti me aregham, eghti Israelia nguazir
kaba inigh dar ikiam. Ki ni mikemezi moghira, ni nguazir kaba bar ada abigh,
da isi Israelia danighti me dar iki.
7 Egh ni datirighin nguazir kam tuiragh a isi, Israelian 9plan anababa ko
Manasen anabar me tuirazimningin igharazim, bar me daningigh.”

Ruben, Gat, ko Manase, men nguaziba

8 Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, a fomira Rubenin an-
abamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, ko Manasen anabar me tuiraz-
imningin faragha zuimin adarasi, nguazir maba me ganigha gifa. Men
nguaziba aruem anadi naghin Jordanin Fanemin vongin iti.
9 Ezi men nguazim, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin itir
nguibamin ikegha notin zui. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin miriamin
itir nguibam Aroer, a uaghan men nguazim. Egha men nguazim ghua
mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba inigha ghua
Medeban nguibamin otogha ghua Dibonin nguibamin tu.
10 Egha uaghan Amorian Atrivim Sihon, an nguibar ekiaba bar ada ini.
Sihon fomira uabi Hesbonin nguibar ekiamin ikia, egha nguibar ekiar
kabagh ativagha dar gara ghua, Amonian nguazim ko mitaghniam ati.
11 Egha me uaghan Gileatin nguazim isava, Gesur ko Makatin Distrik
sara inigha, uaghan Hermonin mighsiam sara, bar ada ini. Egha Basanin
Distrighin danganiba bar ada inigha, ghua Salekan nguibamin tu.
12 Egha me, nguazir Atrivim Ok ativaziba, bar ada ini. A Refaimbar
gumazir mam, me gumazir ekiar bar ruariba, egha me avirasemezir puvati.
Ok, a men gumazir abuananam. A fomira, Astarot ko Edrein nguibamningin
iti. Ezi Moses gumazir kaba ko misogha me abiragha bar me batoke.
13 Egha Israelia, Gesur ko Makatin nguibamningin adarasi, me batoghezir
puvati. Ezi merara ikia datirighin Israelian tongin ikiavira ikia kati.
14 Ezi fomira Ikiavira Itir God, Israelian God Moses migia ghaze, asizir
gumaziba inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa avimin tueba, kar
Livain anabamin adarazi damuamin ingangarim. Ki bizir aghuimin min a
isa me ganingizi, me a ini. Eghti ingangarir kam me ko iki kamaghira ikiam.
Kamaghin, Moses nguazitam isava Livain adarazigh aningizir puvati.
15 Egha Moses nguazir akuar maba isa vaghvagha Rubenin anabamin
ikizibagh aningizi, me dagh apiagha dagh amua iti.
16 Ezi men nguazim, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin itir
nguibamin ikegha notin zui. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin miriamin

13:6: Diboboniba 33:54 **13:8:** Diboboniba 32:33; Godin Araziba 3:12 **13:14:** Godin Araziba 18:1

itir nguibam Aroer, a uaghan men nguazim. Egha men nguazim ghua
mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba inigha ghua
Medeban nguibamin oto.
17 Egha bar ghua Hesbonin nguibar ekiamin otogha ghua, mighsiar
orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba, dar aven itir nguibar kaba
sara ini. Dar ziabar kara: Dibon, Bamotbal, Bet Balmeon,
18 ko Jahas, Kedemot, Mefat,
19 ko Kiriataim, Sipma, Seretsahar, a danganir zarir kamin itir mighsiar
muziarim gisin iti.
20 Egha Betpeor, ko nguibar Pisgan mighsiamin miriabar itiba, ko Bet
Jesimot.
21 Nguibar kaba da, mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir
nguaziba, dar aven itir nguibaba bar moghira. Kar Amorian Atrivim Sihon
uabi Hesbonin nguibar ekiamin ikia, egha nguibar ekiar kabagh ativagha
dar gari. Moses a ko misogha anebiragha uaghan Midianian gumazir
dapanir kabav sogha me abira. Men ziabar kara: Evi, Rekem, Sur, Hur, ko
Reba. Me faragha bar moghira nguazir kamin apiagha itima, Atrivim Sihon
ingangarim me ganingizi me itir danganibar gari.
22 Egha Beorin otarim Balam, a gin otivamin bizibar gun migeir gumazim,
Israelia uaghan a misoghezi an areme.
23 Ezi Jordanin Fanem, a Rubenin anabamin adarazir nguazir mitaghniam.
Nguibar ekiar kaba ko dar nguibar doziba, Rubenin anabamin ikiziba
vaghvagha uari baghavira da ini.
24 Ezi Moses uaghan nguazir kabar maba tuiragha vaghvagha Gatin an-
abamin ikizibagh aningizi, me vaghvagha dagh apiaghav iti.
25 Dar ziabar kara: Jaserin nguazim, ko Gileatin Distrighin itir nguibar
ekiaba, ko Amonian nguazimin akuar mam, a ghua Aroerin nguibar ekiamin
tu. Aroer, a Raban nguibar ekiamin boroghin aruem anadi naghin iti.
26 Egha men nguazim, Hesbonin nguibar ekiamin ikegha ghua, Ramat-
mispen nguibar ekiam ko Betonimin nguibamin otogha ghua, Mahanaimin
nguibar ekiamin otogha, ghua Lodebarin nguazir mitaghniamin tu.
27 Ezi Gatin anabamin adarasi, Jordanin Fanemin danganir zarimin itir
nguibar kaba ini. Dar ziabar kara: Betharamin nguibam, ko Betnimran
nguibam, Sukotin nguibam, ko Safonin nguibam, ko Atrivim Sihonin nguazir
otevir mam, a Hesbonin nguibar ekiamin atrivim, a faragha an gari. Egha
Gatin anabamin adarasi, nguazir Jordanin Faner miriamin itim inigha ghua
aruem anadi naghin otogha, bar ghua notin amadaghan Galilin Dipar
Akaremin tu.
28 Nguibar ekiar kaba ko dar nguibar doziba, Gatin anabamin ikizibar
adarazi uari baghavira da inigha dagh apiaghav iti.
29 Egha Moses nguazir otevir mam isa Manasen anabar me tuirazimningin
mav ganingizi, me vaghvagha uari bagha a inigha a gapia.
30 Ezi men nguazim Mahanaimin nguibar ekiamin ikegha, ghua Basanin
Distrighin danganiba bar ada ini. Atrivim Ok, a fomira Basan gativagha an
gari. Me uaghan 60 plan nguibar ekiar Jair gariba, da Basanin distrighin iti,
me bar da ini.*
31 Men nguazir kam, a Gileatin Distrighin akuam inigha, Astarot ko Edrein
nguibamning ini, Atrivim Ok, fomira ativagha ganizir nguibamning. Egha
Moses nguazir kam isava Manasen otarim, Makirin ovavir boribar ikizibar
adarazi vaghvagha me ganingi.

* **13:30:** Jair, a Manasen ovavir boribar mam.

32 Kamaghira, Moses Moapin danganir zarimin ikia Jerikon nguibamin
aruem anadi naghin amadaghan Jordanin Fanemin vongin nguazir kaba, a
bar da tuiragha da isa Israelia ganingi.
33 Egha Moses nguazir taba isava Livain anabamin adarazigh aningizir
puvati. A kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God, Israelian God, a mati bizir
aghuir ia inizimin min iti, kamaghin ia nguazitam inian kogham."

14

Israelia, Kenanin nguaziba tuiragh uari daningasa satu gikararai

1-3 Kar Kenanin nguazir asizir Israelian anababa vaghvagha inizibar
eghaghanim. Israelia Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiavira itima,
Moses nguaziba isa Israelian anabar pumuning ko Israelin anabar mamin
akuam ganingi. Egha a nguazitam abigha Livain adarazigh aningizir puvati.
Ezi Israelia ghua Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin Kenanin
nguazimin otogha givagha, ofa gamir gumazim Eleasar ko Nunin otarim
Josua, ko Israelian anababa vaghvagha men gumazir dapaniba, Ikiavira
Itir God, Moses mikemezi moghin ami. Egha nguazim tuiragh uan 9plan
anababa ko anabar mamin akuar igharazim, me daningasa a bagha satu
gikararai.
4 Egha me nguazim abigha gari, Josepin otarimning, Manase ko Efraim
ikizir pumuningin min iti, Manasen adarazi ko Efraimin adarasi. Egha me
nguazitam abigha Livain anabamin adarazigh aningizir puvati.* Livaiba,
me nguibar ekiar mabara ini, ezi nguibar ekiar kabanang, danganir me
bulmakauba ko sipsipbar ganamiba iti.
5 Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, Israelia Kenanin nguazim
abigha uan adarazigh anidi.

Josua Hebronin nguibam isa Kalep ganingi

6 Josua nguaziba abigha me ganidima, Judan gumazir maba iza Gilgalin a
bagha ize. Ezi Kenasian gumazim Jefune, an otarim Kalep, Josua bagha iza
a migia ghaze, "Ni fo, e Kades Barnean ikiavira itir dughiamin, Ikiavira Itir
God, ga bagh damuamin biziba bar dar gun uan ingangarir gumazim Moses
mikeme.
7 Dughiar kamin ki 40plan azeniba itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir
gumazim Moses, a na amaga ghaze, ni Kades Barnea ategh mangi nguazir
ekiar kam mogomemin, a getiva an ganigh. Ezi ki ghua uan damazimin
ganizir biziba, ki uamategha iza guizbangira bar uan navim sara Moses
geghani.
8 Ezi nan aveghbuar na ko ghueziba, me atiatir migirigiabagh amima,
atiatim gumazamiziba bar moghira men navir averiabagh izivagha me
abini. Ezi ki Ikiavira Itir God, nan God, an akamin gin ghua uabi isa a ganingi.
9 Dughiar kamin, Moses na ko akam akira ghaze, 'Ni bar deravira Ikiavira
Itir God, en God, an akamin gin ghua uabi isa a ganingi, kamaghin ni uan
dagarimin dikagha aruizir nguazir kam, an a isi ni uan boriba ko ia danighti,
ia a daperagh an iki kamaghira ikiam.' "

13:33: Diboboniba 18:20; Godin Araziba 18:2 **14:1-3:** Diboboniba 26:52-56; 32:33; 34:13-15; Godin Araziba 3:12-17 * **14:4:** Men inazir afeziam Jekop, a 12plan otariba iti, egha me 12plan anababagh amizi, da Israelian otifi. Egha gin Josepin ikizim, akuar pumuningin oto, kamaghin Israelia 13plan anababar otifi. Egha nguaziba tuisigh uari daningamin dughiamin, me nguazim tuiragha 12plan anababagh aningi, egha me nguazir taba Livaibagh aningizir puvati. God uabi uan ingangarim Livai bagh aningi, ezi bizir kam mati bizir aghuimin min me a ini. Ni Josua 13:33in gan. **14:6:** Diboboniba 14:30 **14:7:** Diboboniba 13:1-30 **14:9:** Diboboniba 14:24; Godin Araziba 1:36

10 Egha Kalep ua kamaghin Josua migia ghaze, “Ni oragh. Israelia gumaza-
miziba puvatizir danganimin ikiavira itima, Ikiavira Itir God bizir kamin
gun Moses mikemezi, datirighin 45plan azeniba gifa. Ezi ki datirighin azenir
85plan ikia egha ikiavira iti.
11 Fomira, Moses ingangarir kam damuasa na amadazir dughiam, ki
gavgavim iti. Ezi gavgavir kam datirighin nan ikiavira itima, ki misogh
bizibar amu daruvira ikiam.
12 Ni datirighin, Ikiavira Itir God, na daningasa akam akirizir nguazir
mighsiabar itiba, ni da isi na daning. Ni dughiar kamin uabi ikiav orazi,
ki kamaghin migia ghaze, Anakian gumazir ruarir bar ekiaba itima, men
nguibaba bar ekevegha divazir gavgavibar aven iti. Eghti Ikiavira Itir God,
na mikemezi moghin, na ko ikiti, ki me misogh men agiraghti me aregham.”
13 Ezi Josua kamaghin oregha, Ikiavira Itir God, deragh Jefunen otarim
Kalep damuasa God ko migei. Egha a Hebronin nguibam isava a ganingi.
14 Guizbangira, Kalep, a Kenasian gumazim Jefunen otarim, a bar deragha
Ikiavira Itir God, Israelian God, an akamin gin ghua bar uabi isava a ganiga,
an gin zui. Kamaghin, a Hebronin nguibam isa a ganingi. Ezi an ovavir
boriba a gapiagha ikia kamaghira iti.
15 (Fomira, me ziam Kiriat Arba, Hebronin nguibam garisi. Arba, an
Anakian gumazir ruarir bar ekiar mam.)
Kalep nguazir kam inigha givazi, midoroziba uam Kenanin nguazir kamin
otivir puvati.

15

Nguazir Josua Judan anabam bagha bighizim

1 Ezi Judan anabamin adarazi bar nguazir me Juda bagha bighizim inigha
a gapia. Ezi Judabar nguazir mitaghniam sautin amadaghan ghua, Idomin
kantrin tugha, bar ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganim sara ghu.
2 Men nguazir mitaghniar sautin amadaghan itim, an Amangsizim Itir
Dipar Akaremin sautin itir ruaghatevimin ikegha ghua,
3 tuavir Akrabimin ghuavanadim gitagha ghua sautin amadaghan Senin
gumazamiziba puvatizir danganimin otogha ghua, Kades Barnea gitagha
ghua Hesronin nguibam gitagha ghua, Adarin nguibamin oto. Egha
raghirigha ghua Karkan nguibamin oto.
4 Egha ghua Asmonin nguibamin otogha, Isipin nguazimin mitaghniam
abighizir daghurir muziarimin ghuavanaga Mediterenianin Ongarir
Ekiamin tu. Kar Judabar nguazir sautin amadaghan itimin mitaghniam.
5 Ezi men nguazir mitaghniar aruem anadi naghin itim, an Amangsizim
Itir Dipar Akaremin, miriam bar an ghuanaga Jordanin Fanemin akamin oto.
Ezi notin amadaghan itir nguazir mitaghniam, a Jordanin Fanemin akamin
ikegha,
6 ghua Bethoklan nguibamin otogha ghua, notin amadaghan ghua Betara-
ban nguibamin otogha ghua Bohanin dagiamin oto. (Bohan, a Rubenin otarir
mamin ziam.)
7 Egha Akorin danganir zarimin ghua, Debirin nguibamin otogha,
notin amadaghan ragha ghua Gilgalin nguibar ekiamin ghu. Ni Gilgalin
nguibamin tugh ganti, tuavir akar Adumimin nguibamin ghuavanadim iti.
A danganir zarir kamin sautin amadaghan mighsiabar iti. Egha mitaghniam
ghua Ensemesin dipamin otogha, ghua Enrogelin danganimin oto.
8 Egha sautin amadaghan ghua Hinomin Otarimin danganir zarimin ghua
Jebusin Mighsiamin oto. Jerusalemin nguibam danganir kamin iti. Ezi

14:11: Godin Araziba 34:7; Onger Akaba 18:32-34

nguazir mitaghniam ghuavira ikia ghua aruem uaghiri naghin amadaghan itir mighsiamin oto, a Hinomin danganir zarimin miriamin iti. Mighsiar kam, a Refaimin danganir zarimin iti.
9 Egha ghua Neptoan dipar emimirimin otogha ghua Efronin Mighsiamin boroghin itir nguibabar oto. Egha kagh nguazir mitaghniam ua ragha ghua Balan nguibamin oto, an ziar mam Kiriat Jearim.
10 Egha Balan nguibamin mitaghniam ua ighuigha ghua aruem uaghiri naghin ghua, Serin Mighsiamin otogha ghua, Jearimin Mighsiamin vongin notin amadaghan itir danganimin oto, an ziar mam Kesalon. Egha ghuaghira Betsemesin nguibamin otogha ghua Timnan nguibam gita.
11 Egha ghua Ekronin nguibar ekiamin notin amadaghan itir mighsiamin otogha ighuigha ghua Sikeronin nguibar ekiamin otogha ghua, Balan mighsiam ategha ghua Japnelin nguibar ekiamin oto. Nguazir kamin mitaghniam ghua Medererenianin Ongarir Ekiamin gifa.
12 Ezi Judan anabamin nguazir aruem uaghiri naghin itibar mitaghniam, a Medererenianin Ongarir Ekiam, bar an miriamra ghu. Ezi Judan anabamin aven itir ikiziba vaghvagha nguazir kaba inigha dagh apiaghav iti.

Kalep Hebron ko Debirin nguibar ekiamning ini
(Gumazir Dapaniba 1:11-15)

13 Ikiavira Itir God, fomira Josua migia ghaze, me Judabar nguazimin nguazitam isi Jefunen otarim, Kalep daningigh. Ezi Josua Ikiavira Itir God, mikemezi moghin amua, Hebronin nguibam isava Kalep ganingi. Hebronin ziar mam Kiriat Arba. Arba ana Anakian ovavim.
14 Ezi Kalep Anakian ikizir 3pla misogha, men agintizima me are. Men ziabar kara: Sesai ko Ahiman ko Talmai, me Anakin ovavir boriba.
15 Egha gin Kalep nguibar kam ategha ghua Debirin nguibar ekiamin gumazamizibav sosi. (Nguibar kamin ziar mam, Kiriat Sefer.)
16 Egha Kalep kamaghin migia ghaze, “Gumazim Kiriat Seferin gumazibav sogh me abiraghti, ki uan guivim Aksa a danighti an an ikiam.”
17 Ezi Kalepin dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamin gumazibav sogha me abira. Ezi Kalep uan guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti.
18 Egha aning uaningin ikiava, Aksa Otniel bagha iza anebirava, a migia ghaze, ni nan afeziam Kalepin azaraghti a nguazitam atugh ga daningigh. Egha Aksa ghua Kalep batogha uan donkin faghafiragha izaghirima, Kalep an azara, “Ki bizir tizitam ni bagh a damuam?”
19 Ezi Aksa uan afeziam ikaragha ghaze, “Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragha dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar mam abigha na ganingi. Datirighin ni dipar emimiriba itir nguazir aghuitam abigh na daningigh.” Ezi Kalep dipar emimiriba itir nguazir pumuning a ganingi. Aning Hebronin nguibamin boroghin iti, mam pin amadaghan itima, mam vin amadaghan iti.

Judabar nguibabar ziaba

20 Kar Judan anabamin aven itir ikiziba inizir nguibaba ko nguaziba.
21 Nguibar sautin amadaghan ikia Idomin nguazimin mitaghniamin boroghin itiba, dar ziabar kara: Kapsel, Eder, Jagur,
22 Kina, Dimona, Adada,
23 Kedes, Hasor, Itnan,
24 Sip, Telem, Bealot,

15:13: Gumazir Dapaniba 1:20

25 Hasor Hadata, Keriot ko Hesron, an ziar mam Hasor,
26 Amam, Sema, Molada,
27 Hasargada, Hesmon, Betpelet,
28 Hasarsual, Berseba, Bisiotia,
29 Bala, Im, Esem,
30 Eltolat, Kesil, Horma,
31 Siklak, Matmana, Sansana,
32 Lebaot, Silhim, Ain, ko Rimon. Distrighin kam, 29plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
33 Ezi distrighin maba aruem uaghiri naghin itir mighsiar dozibagh isin iti. Ezi distrighin kabar mam, nguibar ekiar kaba an aven iti: Estaol, Sora, Asna,
34 Sanoa, Enganim, Tapua, Enam,
35 Jarmut, Adulam, Soko, Aseka,
36 Saraim, Aditaim, ko Gedera, an ziar mam, Gederotaim. Distrighin kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghira iti.
37 Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Senan, Hadasa, Mikdalgat,
38 Dilean, Mispa, Joktel,
39 Lakis, Boskat, Eklon,
40 Kabon, Lamas, Kitlis,
41 Gederot, Betdagon, Nama, ko Makeda. Distrighin kam 16plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
42 Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Lipna, Eter, Asan,
43 Ipta, Asna, Nesip,
44 Keila, Aksip, ko Maresa. Distrighin kam 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
45 Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Ekronin nguibam, an nguibar ekiaba, ko an nguibar doziba,
46 nguibar ekiaba ko nguibar dozir Asdotin nguibamin boroghin, Ekronin ikegha ghua ongarir dadarimin tu.
47 Egha ghua Asdot ko Gasan nguibam ko nguibar ekiaba ko nguibar uari inigha itiba, bar dar ghua sautin amadaghan Isipin Daghurir Dipamin otogha, bar ghua aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu.
48 Egha distrighin maba nguazir mighsiabar iti. Ezi danganir kamin itir nguibar ekiabar kara: Samir, Jatir, Soko,
49 Dana, Kiriat Sefer, an ziar mam Debir,
50 Anap, Estemoa, Anim,
51 Gosen, Holon, Gilo. Distrighin kam 11plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
52 Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Arap, Duma, Esan,
53 Janim, Bet Tapua, Afeka,
54 Humta, Kiriat Arba, an ziar mam, Hebron, ko Sior. Distrighin kam, 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
55 Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Maon, Karmel, Sif, Juta,
56 Jesril, Jokdeam, Sanoa,
57 Kain, Gibea, ko Timna. Distrighin kam 10plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
58 Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Halhul, Betsur, Gedor,

59 Marat, Betanot, ko Eltekon. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti,
ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
60 Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Kiriat Bal,
an ziar mam Kiriat Jearim, ko Raba. Distrighin kam nguibar ekiar pumuning
an iti, ezi nguibar dozir maba aningin boroghin iti.
61 Nguibar ekiar gumazamiziba puvatizir danganimin itibar kara: Be-
taraba, Midin, Sekaka,
62 Nipsan, Amangsizir Nguibam, ko Engedi. Distrighin kam 6plan nguibar
ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.
63 Judaba Jebusia batoghan ibura, kar gumazamizir Jerusalemin nguibar
ekiamin itiba. Kamaghin, me Judaba ko bar moghira uari inigha Jerusalemin
ikiavira iti.*

16

Nguazir me Efraimin anabamin adarazi bagha bighizim

1 Ezi nguazir me Josepin ovavir boriba bagha bighizim, an mitaghniam
Jordanin Fanem boroghin itir nguibam Jerikon ikegha, aruem anadi naghin
amadaghan Jerikon mozir pabar ikegha ghua notin amadaghan ghua, gu-
mazamiziba puvatizir danganimin ghua, ruarir mighsiabar ghua Betelin
nguibamin oto.
2 A Betelin otogha ghua, Lusin nguibamin otogha ghua Atarotin oto,
danganir kam Arkaia an ike.
3 Egha aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Japletian danganimin
ghua, bar ghua vin Itir Bethoronin nguibamin oto. Egha ghua Geserin
nguibamin otogha, bar ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu.
4 Josepin ovavir boriba, kar Manasen anabamin adarazi ko Efraimin
anabamin adarasi, me nguazir kaba ini.
5 Kar Efraimin anabamin adarazir nguaziba. Men nguazir mitaghniam,
aruem anadi naghin amadaghan Atarot Adarin nguibamin ikegha ghua
Bethoron nguibamin tu.
6 Egha ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin oto. Ezi Mikmetatin
nguibam, a notin amadaghan ikia men nguazimin iti. Ezi men mitaghniam
aruem anadi naghin amadaghan ighuigha ghua, Tanatsilon nguibam
gitagha ghua, aruem anadi naghin amadaghan ghua Janoan nguibar
ekiamin tu.
7 Egha Janoan nguibam ategha ghua Atarotin nguibar ekiam ko Naran
nguibar ekiam giraghu. Egha ghua Jerikon nguibar ekiamin otogha ghua
Jordanin Fanemin tu.
8-9 Egha Tapuan nguibar ekiamin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin
amadaghan ghua, Kanan Fanemin otogha ghua Mediterenianin Ongarir
Ekiamin tu. Nguazir kam ko nguibar ekiaba, ko nguibar dozir men boroghin
itiba, me bar ada isa Efraimin anabamin adarazigh aningi. Efraimin
anabamin adarazir marasi, men nguibar ekiar maba ko doziba Manasen
nguazimin aven iti.
10 Efraimin adarasi, Kenanian Geserin nguibar ekiamin itibav sogha me
batoghezir puvati. Kamaghin, Kenania Efraimian tongin ikiavira iti. Ezi
Efraimia, Kenania gamima me pura men ingangarir gumazibar iti.

15:63: Gumazir Dapaniba 1:21; 2 Samuel 5:6; 1 Eghaghaniba 11:4 * **15:63:** Akar kam, "Jerusalemin ikiavira iti," kar en dughiamin akam puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiamin migei.
16:10: Gumazir Dapaniba 1:29

17

Nguazir me Manasen anabar me tuirazimningin igharazim bagha bighizim

1 Ezi nguazir me Josepin otarir ivariam Manasen anabamin adarazi bagha
bighizir nguazim, me an ovavir boribagh aningi. Ezi Makir, a Manasen otarir
ivariam, a Gileatin afeziam, a midorozir gumazir bar aghuim. Kamaghin me
faraghavira Gileatin Distrik ko Basanin Distrighin itir nguaziba isa an ovavir
boribagh aningi.
2 Egha me datirighin aruem uaghiri naghin amadaghan Jordanin Fanemin
itir nguaziba isa, Manasen ovavir borir igharazibagh aningi. Manasen
ovavir boribar ziabar kara: Abieser, Helek, Asriel, Sekem, Hefer, Semida.
Gumazir kaba, me vaghvagha uan ikizir ekiabar inazir afeziabar otifi.
3 Manase, Makir bate, ezi Makir, Gileat bate, ezi Gileat Hefer bate, ezi Hefer
Selofehat bate, ezi Selofehat, a guivibaram ote, egha otariba puvati. Ezi an
guivibar ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka, ko Tirsa.
4 Ezi guivir kaba ghua ofa gamir gumazim Eleasar, ko Josua ko gumazir
dapanibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, ‘En afeziamin
aveghbuabar otariba tongin ia nguazitam e daningigh.’ ” Ezi Josua Ikiavira
Itir Godin akamin gin ghua, nguaziba abigha Selofehatin guivibagh aniga,
egha maghira Manasen anabamin aven itir gumaziba saram aningi.
5-6 Josua nguaziba abigha da isa Manasen anabamin adarazir guiviba
ko otaribagh aningi. Kamaghin Manasen anabamin adarasi, bar moghira
10plan nguaziba bar ada ini. Ezi Manasen anabamin ikizir igharazimin
adarasi, Jordanin Fanemin vongin amadaghan Gileatin Distrik ko Basanin
Distrighin nguaziba ini.
7 Manasen anabamin adarazir nguazir mitaghniam, Aserin anabamin
nguazimin ikegha ghua Mikmetatin nguibamin oto, an aruem anadi
naghin amadaghan Sekemin nguibar ekiamin iti. Egha mitaghniam sautin
amadaghan ghua Entapuabar nguazimin tu.
8 Ezi Manasen anabamin nguazim ko Efraimin anabamin nguazimin
mitaghniam, Tapuan nguibar ekiamin kagh iti. Egha Tapuan nguibam uabi,
a Efraimbar nguibam. Ezi nguazir Tapuan nguibam ekiaruzim, a Manasen
adarazir nguazim.
9-10 Ezi Efraimin adarazir nguibar ekiaba, kar nguibar ekiar sautin
amadaghan itiba, ezi Manasen adarazir nguazim notin amadaghan iti,
ezi aningin nguazir mitaghniam aruem uaghiri naghin Kanan daghurimin
uaghira, Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriam bar an ghu. Ezi Aserin
nguazim not ko aruem uaghiri naghin aningin tongira iti, ezi Isakarin
adarazir nguazim, not ko aruem anadi naghin aningin tongira iti.
11 Isakar ko Aserin nguazir mitaghniamningin aven, Manasen anabam,
nguibar kaba ini: Betsan, ko Ipleam, ko nguibar aning okarigha itiba, Nafat
Dor, Endor, Tanak, ko Megido, ko nguibar da okarigha itiba.*
12 Ezi Manasen anabamin adarasi, Kenanin gumazamiziba nguibar ekiar
kabar me batoghan ibura, ezi me me ko nguibar ekiar kabar ikiavira iti.
13 Ezi Israelia gin gavgavim inigha, Kenania abirima, me pura men ingan-
garir gumazir kinibar iti. Egha me me batoghezir puvati.
14 Egha gin Josepin ovavir boriba, Josua bagha izegha a migia ghaze,
“Ikiavira Itir God bar deragha e gamizi, e bar aviraseme. Ezi e nguazir
aviritaba inian firin, ni nguazir vamira isava e ganingi.”

---

* **17:4:** Dibobonibа 27:1-7 **17:11:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **17:12:** Gumazir Dapaniba 1:27-28

15 Ezi Josua kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ian avirim bar
ekeveghti Efraimbar mighsiabar itir nguazim ian suvighti, ia uari ghuanang
Peresia ko Refaimian ruarir ghurimin mangi, uari baghvira nguazitamin
ganiva anezenegh.”
16 Ezi Josepin ovavir boriba kamaghin a migei, “Mighsiar nguazir kam en
sufi. Kenania, me danganir zarimin nguazir voroghira ireghav itiba, me bar
moghira midorozir karisin ainin gavgaviba itiba iti. Betsanin nguibar ekiam
ko an okarigha itir nguibaba ko, Jesrilin nguibamin boroghin danganir
zarimin itir adarasi, me bar ainin midorozir karisba iti.”
17 Ezi Josua kamaghin Efraim ko Manasen anabamningin adarazir
nighniziba fa me migia ghaze, “Ian anabamningin aven ia guizbangira bar
avirasemegha, bar gavgafi. Nguazir vamira, a ian sufi. Kamaghin, ia nguazir
igharazitaba uaghan ada iniam.
18 Egh nguibar mighsiabar itiba, ia bar moghiram ada iniam. Ruarir kam
a guizbangira ruarir ghurir pizim, ia an mitaghniar tamin ikegh an ingar
mangi, an saghon itir mitaghniar igharazimin otogh. Kenania gavgavigha
midorozir karisin bar gavgaviba iti. Eghti ia me misogh men agintighti me
aregham.”

18

Josua nguazir igharazim bar anebigha Israelia bar me ganidi

1 Egha Israelia midorozim gamigha apaniba abinigha givagha, Silon
nguibar ekiamin uari akufa. Egha me Ikiavira Itir Godin ziam fasa a
bativamin Purirpenim asara.
2 Dughiar kamin Israelian tongin 7plan anababar adarasi, me uari bagh
nguazitaba tighar da iniam.
3 Ezi Josua kamaghin Israelia migei, “Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar
God, nguazir kam ia ganigha gifa. Ezi ia manmaghin amigha ghuava a inizir
puvati?
4 Ia 7plan anabar nguaziba puvatizibar gumaziba vaghvagh men aven,
3plan gumazibav sefegh. Eghti ki me amadaghti me nguazim bar a daruva,
an gan nguazir me ifongeziba uari bagh ada inisi, da osirigh, gin uamategh
na bagh izi, osirizir eghaghanir kam na daningigh.
5 Me nguazim, 7plan akuabar anebikigh. Judan anabamin adarazi sautin
amadaghan nguazim inigha gifa, egh me anarira ikiam. Ezi Josepin adarazi
notin amadaghan nguazim ini, egh me anarira ikiam.
6 Eghti ia 7plan anababa meng, me bagh nguazim abighiva, dar
eghaghaniba osirigh, eghaghanir kaba inigh izi na daningigh. Eghti ki gin
Ikiavira Itir God, en Godin damazimin nguazir me ifuegh iniamim gifofoghsi,
satu gikiararangam.
7 Eghti bizir gumaziba inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa avimin
tueba, kar Livain anabamin adarazi damuamin ingangarim. Ezi kamaghin,
Josua nguazitam isava Livain adarazigh aningizir puvati. Ezi Gatin anabam,
Rubenin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, Jordanin
Fanemin vongin aruem anadi naghin nguaziba inigha gifa. Nguazir kaba,
Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, me ganingizir nguaziba.”
8 Ezi Josua kamaghin gumazir mangasa misevezibav gei, “Ia mangi
nguazim abighirarigh an eghaghaniba na bagh bar ada osirigh da inigh iziti,
ki Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararang fogh suam, nguazir manam
God ia bagh a ginaba.” Ezi gumazir kaba Josuan migirigiam baregha ghue.

9 Me ghua nguazir kaba bar dagh etiagha aruigha, nguazibar aven
nguibar ekiabar ziaba vaghvagha da osirigha, 7plan akuabar da abigha dar
eghaghaniba osiri. Egha me gin uamategha Josua bagha Silon ize.
10 Ezi Josua Silon ikia fofoghasa, Ikiavira Itir Godin damazimin satu
gikararai, eghti, a manmaghira nguaziba abigh vaghvagh men 7plan an-
ababar aningam. Egha a gin nguazir kaba abigha Israelian anababa vagh-
vagha me ganidi.

Nguazir me Benjaminin anabamin adarazi bagha bighizim

11 Dughiar kam Josua Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararaima,
Benjaminin anabamin adarazi iniamin nguazim faragha oto. Nguazir kam,
Judan anabamin adarazi ko Josepin anabamin adarazigh aningizir nguaz-
imningin tongira iti.
12 Men notin amadaghan itir nguazir mitaghniam, a Jordanin Fanemin
ikegha ghua, Jerikon nguibar ekiar mighsiamin pin itimin miriamin notin
amadaghan ghua a gitagha ghu. Egha kagh ighuigha ghua aruem uaghiri
naghin, bar ghua Betavenin nguazir misingizimin danganimin oto.
13 Egha nguazir mitaghniam bar ghua Lusin nguibar mighsiar muziarir
pin itimin miriamin, sautin amadaghan zui, Lusin ziar mam, Betel. Egha
ghua sautin amadaghan Atarot Adarin nguibamin iraghu. Nguibar kam,
a vin Bethoronin nguibamin boroghin itir mighsiamin miriamin sautin
amadaghan iti.
14 Mitaghniar kam mighsiam azofa, mighsiar kam Bethoronin nguibar
ekiamin boroghin iti. Egha aruem ghuaghiri naghin ghua, egha ragha sautin
amadaghan zui. Egha sautin amadaghan ghuaghira Kiriat Balin nguibamin
oto, an ziar mam, Kiriat Jearim. Kar Judabar nguibar ekiam. Benjaminin
anabamin adarazir nguazir mitaghniam, kagh ikegha aruem uaghiri naghin
iraghu.
15 Ezi sautin itir mitaghniam, Kiriat Jearimin aruem uaghiri naghin
amadaghan, an miriamin ikegha ghua Neptoan nguibamin boroghin itir
dipar emimirimin tu.
16 Egha mitaghniam bar ghua Hinomin otarimin danganir zarimin
boroghin itir mighsiamin miriamin ghu. Mighsiar kam, notin amadaghan Re-
faimin danganir zarimin miriamin tughav iti. Egha ghua sautin amadaghan
Hinomin danganir zarim atu. Danganir zarir kam, a Jebusian nguibar
mighsiamin miriamin sautin amadaghan iti. Egha mitaghniam ghua Enro-
gelin dipar emimirimin tu.
17 Egha mitaghniam notin amadaghan ghua Ensemesin dipar emimirimin
otogha, ghua Gelilotin nguibamin oto. Ni Gelilotin nguibamin tugh ganti,
tuavir akar Adumimin nguibamin ghuavanadim, a ikiam. A danganir zarir
kamin sautin amadaghan mighsiabar iti. Egha nguazir mitaghniam ghua
Bohanin dagiamin oto. (Bohan, a Rubenin otarir mamin ziam.)
18 Egha ghua mighsiar mamin pin zui, ni kagh tugh ganti, Araban dipaba
puvatizir danganir ekiam ikiam. Egha mitaghniam bar ghua Jordanin
Fanemin danganir zarimin iraghu.
19 Egha ghua notin amadaghan Bethoklan nguibamin mighsiar
muziarimin miriamin ghua, Jordanin Faner akamin otogha, Amangsizim
Itir Dipar Akaremin tu. Kar Benjaminin anabamin adarazir nguazir sautin
amadaghan itimin mitaghniam.
20 Ezi aruem anadi naghin amadaghan, Jordanin Fanem, Benjaminin
anabamin adarazir nguazir mitaghniam atu. Kar Benjaminin anabamin
adarasi, nguazir me inizibar mitaghniaba.

21 Kar Benjaminɨn anabamɨn aven itir ikɨziba, inizir nguibar ekiaba, dar
ziabar kara: Jeriko, Bethokla, Emek Kesis,
22 Betaraba, Semaraim, Betel,
23 Avim, Para, Ofra,
24 Kefar Amoni, Opni, ko Geba. Distrighɨn kam 12plan nguibar ekiaba an
iti, ezɨ nguibar dozir maba dar boroghɨn iti.
25 Ezɨ Benjaminɨn anabamɨn adarazir nguibar distrighɨn igharazibar itiba,
dar ziabar kara: Gibeon, Rama, Berot,
26 ko Mispa, Kefira, Mosa,
27 Rekem, Irpel, Tarala,
28 Sela, Haelep, Jebus, an ziar igharazim Jerusalem, Gibea, ko Kiriat
Jearim. Distrighɨn kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezɨ nguibar dozir maba
dar boroghɨn iti. Nguazir kam, Benjaminɨn anabamɨn adarazi a ini.

19

Nguazir me Simeonɨn anabamɨn adarazi bagha bɨghizim

1 Josua ghua satu gikararaima, Benjaminɨn anabamɨn nguazimɨn gɨn,
nguazir namba 2 Simeonɨn anabamɨn adarazi bagha otozɨ, me me bagha
anebɨki. Nguazir kam, me Judan anabamɨn adarazigh anɨngizir nguazim bar
an tongɨra iti.
2 Kar Simeonɨn anabamɨn adarazi inizir nguibar ekiaba, dar ziabar kara:
Berseba (an ziar mam, Seba) ko Molada,
3 Hasarsual, Balam, Esem,
4 Eltolat, Betul, Horma,
5 Siklak, Bet Markabot, Hasarsusa,
6 Bet Lebaot, ko Saruhen. Me 13plan nguibar ekiaba, ko nguibar dozir
maba, dar boroghɨn iti.
7 Egha me uaghan nguibar ekiar kaba ini: Ain, Rimon, Eter ko Asan, me da
ini. Me 4plan nguibar ekiar kaba ko dar boroghɨn itir nguibar dozir maba
ini.
8 Me nguibar ekiar kaba ko da okarigha itir nguibar doziba isa ghua,
Balatberɨn nguibar ekiar sautɨn amadaghan itim ini, an ziar igharazim
Rama, a Negevɨn gumazamiziba puvatɨzir danganir ekiamɨn iti. Nguazir
kam, Simeonɨn anabamɨn aven itir ikɨziba a ini.
9 Josua faragha nguazim abigha Judan anabamɨn adarazigh anɨngi, ezɨ
men nguazim bar ekefe. Kamaghɨn Josua datɨrɨghɨn men nguazimɨn aven,
nguazir maba isa Simeonɨn anabamɨn adarazigh anɨngi.

Nguazir me Sebulunɨn anabamɨn adarazi bagha bɨghizim

10 Josua ghua satu gikararaima, Simeonɨn anabamɨn nguazimɨn gɨn,
nguazir namba 3 Sebulunɨn anabamɨn adarazi bagha otozɨ, me me bagha
anebɨki. Nguazir me inizimɨn mɨtaghniam, ghua Saritɨn nguibar ekiamɨn tu.
11 Ezɨ men nguazir mɨtaghniam ghua aruem uaghiri naghɨn amadaghan
ghua, Marealɨn nguibar ekiamɨn otogha ghua, Dabesetɨn nguibar ekiamɨn
boroghɨn ghua, Jokneamɨn nguibar ekiar aruem anadi naghɨn itir
daghurimɨn tu.
12 Egha Saritɨn nguibamɨn vongɨn, mɨtaghniam ighuigha ghua aruem
anadi naghɨn ghua, Kislot Taborɨn nguibar ekiamɨn mɨriamra ghua,
Daberatɨn nguibar ekiamɨn ghua Jafian nguibar ekiamɨn ghuavanabo.

19:2: 1 Eghaghaniba 4:28-33

13 Ezi mitaghniam ghuavira ikia ghua aruem anadi naghin Gathefer ko
Etkasinin nguibar ekiamningin otogha, ighuigha ghua Rimonin nguibar
ekiamin tuavimin otogha ghua, ighuigha Nean nguibamin amadaghan ghu.
14 Egha notin itir mitaghniamin ighuigha ghua Hanatonin nguibar ekiamin
amadaghan ghua, Iptahelin danganir zarimin tu.
15-16 Sebulunin anabamin adarazi inizir nguibar ekiabar ziabar kara:
Katat, Nahalal, Simron, Idala, ko Betlehem. Me 12plan nguibar ekiaba ko
nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Isakarin anabamin adarazi bagha bighizim

17 Josua ghua satu gikararaima, Sebulunin anabamin nguazimin gin,
nguazir namba 4 Isakarin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha
anebiki.
18 Isakarin anabamin nguazim, an aven nguibar ekiabar ziabar kara:
Jesril, Kesulot, Sunem,
19 ko Hafaraim, Sion, Anaharat,
20 ko Rabit, Kision, Ebes,
21 ko Remet, Enganim, Enhada, ko Betpases.
22-23 Isakarin anabamin nguazir mitaghniam ghua, Taborin Mighsiamin
suiragha ghua Sahasuman nguibar ekiamin otogha, ghua Betsemesin
nguibar ekiamin otogha ghua Jordanin Fanemin oto. Isakarin anabamin
adarasi, nguibar ekiar 16pla, ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Aserin anabamin adarazi bagha bighizim

24 Josua ghua satu gikararaima, Isakarin anabamin nguazimin gin, nguazir
namba 5 Aserin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki.
25 Aserin anabam inizir nguazimin aven itir nguibar ekiabar ziabar kara:
Helkat, Hali, Beten, Aksap,
26 ko Alamelek, Amat, ko Misal. Ezi aruem uaghiri naghin men
mitaghniam Karmelin Mighsiamin boroghin ghua Sihorlipnatin nguibar
ekiamin tu.
27 Egha ighuigha ghua aruem anadi naghin ghua, Betdagonin nguibar
ekiamin otogha, Sebulunin adarazir nguazimin boroghira ghua, Iptahelin
danganir zarimin ghua notin amadaghan Betemek ko Neielin nguibamn-
ingin tu. Egha mitaghniam ghuavira ikia ghua, notin amadaghan ghua
Kabulin nguibamin otogha,
28 ghua Ebron, Rehop, Hamon, ko Kanan otogha, bar ghua Saidonin
nguibar ekiamin tu.
29 Egha ua ighuigha Raman nguibar ekiamin otogha iza, Tairin nguibar
ekiamin tu, nguibar ekiar kamin divazim bar gavgafi. Egha mitaghniam ua
ragha Hosan nguibar ekiamin otogha ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin
tu. Aserin anabam uaghan nguibar ekiar kaba ini: Mehebel, Aksip,
30-31 ko Uma, Afek, ko Rehop. Aserin anabamin adarasi, nguibar ekiar
22pla, ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Naptalin anabamin adarazi bagha bighizim

32 Josua ghua satu gikararaima, Aserin anabamin nguazimin gin, nguazir
namba 6 Naptalin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki.
33 Ezi men nguazir mitaghniam, Helepin nguibar ekiam ko Sananimin
nguibamin tughav itir Okin temer ekiamin povimin ikegha ghua, Adami
Nekepin nguibar ekiamin otogha ghua, Japnelin nguibar ekiamin otogha,
ghua Lakumin nguibar ekiamin ghua Jordanin Fanemin oto.
34 Egha mitaghniam ighuigha aruem uaghiri naghin amadaghan ghua As-
not Taborin nguibar ekiam ko Hukokin nguibar ekiamin oto. Ezi Sebulunin

anabamin nguazir mitaghniar sautin itim, a Naptalin anabamin nguazir
mitaghniamin suira. Ezi Naptalin nguazir mitaghniar aruem uaghiri naghin
itim, an Aserin anabamin nguazir mitaghniamin suira. Egha an nguazir
mitaghniar aruem anadi naghin itim, a Jehudan nguibamin boroghin ikia
Jordanin Fanemin suira.*
35 Men nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba, dar ziabar kara: Sidim, Ser,
Hamat, Rakat, Kineret,
36 ko Adama, Rama, Hasor,
37 ko Kedes, Edrei, Enhasor,
38-39 ko Yiron, Mikdalel, Horem, Betanat, ko Betsemes. Naptalin anabam,
19plan nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Danin anabamin adarazi bagha bighizim

40 Josua ghua satu gikararaima, Naptalin anabamin nguazimin gin,
nguazir namba 7 Danin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha
anebiki.
41 Danin anabam inizir nguazim, an nguibar ekiabar ziabar kara: Sora,
Estaol, Irsemes,
42 ko Salbim, Aijalon, Itla,
43 ko Elon, Timna, Ekron,
44 ko Elteken, Gibeton, Balat,
45 ko Jehut, Beneberak, Gatrimon,
46 ko Mejarkon, Rakon, ko Jopan nguibar ekiamin boroghin itir danganim.
47 Ezi gin, nguazir kamin ghuavir faraghav itiba, Danin anabamin adarazir
apanim gamigha nguazir kamin me batoke. Ezi Danin adarazi dikavigha
ghua Laisin nguibamin otogha, me misogha nguibar ekiar kamin gumaza-
miziba bar me misuagharigha men nguibar ekiam ini. Egha Danin an-
abamin adarazi ghaze, nguazir kam mena, egha a gaperagha an iti. Me ziar
kam Lais adegha uan inazir afeziamin ziam Dan a gati.
48 Nguibar ekiar kaba, ko nguibar dozir dar boroghin itiba, Danin an-
abamin adarazi da ini.

Nguazir me Josuan adarazi bagha bighizim

49 Israelia bar nguaziba abigha uari ganigha givagha, nguazir mam isa
Nunin otarim Josuan adarazigh aningi.
50 Josua faragha Timnat Seran nguibar ekiam uabi daningasa men azai,
an Efraimin anabamin nguazimin ikia mighsiaba itir danganimin iti. Ezi
Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me a isava a ganingi. Ezi Josua nguibar
kam uam an ingarigha, a gaperaghav an iti.
51 Ezi ofa gamir gumazim Eleasar ko, Josua ko Israelian anababar ikiziba
vaghvagha men gumazir dapaniba ko Silon danganimin, me Ikiavira Itir
Godin damazimin ikia, egha God bativamin Purirpenimin tiar akamin api-
aghav iti. Egha Israelian anababa bagha inabazir nguaziba abighasa satu
gikararai. Ezi me nguaziba tuiragha uari ganidir ingangarir kam, ghua
kamaghira tugha gifa.

20

Josua nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamiba amisefe

1 Ezi gin Ikiavira Itir God Josua migia ghaze,

---

* **19:34:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **19:47:** Gumazir Dapaniba 18:27-29 **20:1:** Diboboniba 35:6-32; Godin Araziba 4:41-43; 19:1-13

2 “Ki faragha Moses mikemezi moghira ni Israelia mikimti, me nguibar
ekiar gumazamiziba ari mangi mongamibagh, inamighti da iki.
3 Eghti ian gumazitam, atamakuigh gumazitam misueghti an aremegham,
an ari mangi nguibar ekiar kabar tamin modogh ikiam. Eghti aremezir
gumazimin tav uam a ikarvaghsi a burian kogham.
4 “Eghti gumazir osimtizim gamizim nguibar ekiar kamin mongsi mangi
otogh, faragh mangi nguibar ekiamin tiar akamin, uan osimtizimin gun
gumazir aruabav kemegh. Eghti me an amamangatighti, a mangi me ko
ikiam.
5 Eghti gumazir a ikarvaghasava amim an gin iziti, nguibar ekiamin
gumazir dapaniba a isi an agharim datighan kogham. Me fo, a guizbangira
an apanim gamua a misoghezi ana aremezir puvati. Egh nguibar ekiar
kamin gumazamiziba a geghuv deragh an ganam.
6 Egh a nguibar ekiar kamin averara iki mangiti, me gumazamizibar
damazimin kotin aven, an osimtizim tuisigh a bareghti, an kot deraghti, a
nguibar ekiar kamin averara iki mangiti, ofa gamir gumazibar dapanim
ovengeghamin dughiam otogham. Eghti gin a uamategh uan nguibar a
ikegha ara izezimin mangam.”
7 Ezi me kamaghin oregha Naptalin anabamin nguibar mighsiamin itir
mam Kedes ginaba. A Galilin Distrighin aven iti. Egha Efraimin nguibar
mighsiamin itim, Sekem ginaba. Egha Kiriat Arba, an ziar mam Hebron, me
a ginaba. A Judan anabamin nguibar mighsiamin itim.
8 Egha me Rubenin anabamin nguazimin, Beserin nguibam ginaba. Ni
Jerikon tugh Jordanin Fanemin vongin ganti, Beserin nguibar mighsiam
ikiam. An aruem anadi naghin dipaba puvatizir danganimin iti. Egha
Gatin anabamin nguazimin, Gileatin Distrighin aven, me Ramotin nguibar
ekiam ginaba. Egha Manasen anabamin nguazimin, Basanin Distrighin
aven, Golanin nguibar ekiam ginaba.
9 Nguibar ekiar mongamin kaba, kar Israelia, ko Kantrin Igharazibar
Gumazamizir me ko itiba, me me bagha dagh inaba, eghti men tav ata-
makuigh gumazitam misoghti an aremeghti, an tav a ikarvaghsi damuti,
an atiating ivegh mangi nguibar ekiar kabar aven mangi deragh ikiam. A
kagh iki mangiti kotiar dughiamin gumazamiziba bar a baregham. Eghti
gumazir ovevem ikaraghasa amim, faragh deraghvira oregh fogh suam,
gumazir kam ti guizbangira nighnigha a misoghezi an areme, o puvati. Kot
mikim suam, Gumazir kam osimtizim guizbangira iti, eghti an a ikaragham.
Puvatighti, puvatigham.

21

Nguibar ekiar me Livain anabamin adarazigh aningiziba

1-2 Israelia dughiar kamin Kenanin nguazimin, Silon nguibar ekiamin
boroghin nguibam aghuigha an iti. Ezi Livain anabamin gumazir dapaniba
ghua, ofa gamir gumazim, Eleasar ko Josua ko Israelian anababar gumazir
dapaniba me migia ghaze, “Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, ni Livain
anabamin adarasi, nguibar ekiar danganir aghuiba iti taba ko dar boroghin
itir nguazir men asiziba ikiamiba, da isi me daning.”
3 Ezi Israelian anababa, Ikiavira Itir God, mikemezi moghin, amua vagh-
vagha uan nguibar ekiar maba ko men asiziba ikiamin nguazir maba isava
Livain anabamin adarazigh aningi.
4 Me faraghavira Kohatin adarazi iniamin nguibar ekiaba bagha satu
gikararai. Kohatin ikizir igharazim, men inazir afeziam Aron, an ofa gamir

21:1-2: Diboboniba 35:1-8

gumazim. Ezi Judan anabam ko Simeonin anabam, ko Benjaminin anabam,
me 13plan nguibar ekiaba atugha me ganingi.
5 Ezi Kohatin ikizimin gumazamizir igharaziba, Efraimin anabam ko
Danin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin ikizir aruem uaghiri
naghin amadaghan itim, me uan nguibar ekiar 10pla atugha me ganingi.
6 Ezi Gersonin ikizimin adarasi, Isakarin anabam, ko Aserin anabam,
Naptalin anabam, ko Manasen anabar ikizir aruem anadi naghin itim, me
uan nguibar ekiar 13pla atugha me ganingi.
7 Ezi Merarin ikizimin adarasi, Rubenin anabam, ko Gatin anabam, ko
Sebulunin anabam, me uan 12plan nguibar ekiaba atugha me ganingi.
8 Egha Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin, me Livain anabamin
adarazi bagha nguibar ekiar danganir aghuiba iti taba me daningasa satu
gikararai. Eghti nguibar ekiar kabar boroghin itir nguaziba, Livain adarazi
uan asizibar arighti da ikiam.
9-10 Kar Judan anabam ko Simeonin anabam, me ganingizir nguibar eki-
aba. Israelia nguibar ekiar kaba me daningasa satu gikararangizi, Aronin
ovavir boriba Kohatin ikizimin aven itir adarasi, da ini.
11 Israelia, Kiriat Arban nguibar ekiam isa Aronin ikizimin adarazigh
aningi, nguibar kam, an ziar mam Hebron. Ezi Arba a Anakin afeziam.
Hebronin nguibar ekiam, a Judan anabamin nguazimin aven ikia, egha
mighsiabagh isin iti, ezi nguazir aviriba an okarigha iti. Eghti me uan asiziba
nguazir kabar dar arigham.
12 Nguibar ekiar kamin, Israelia faragha azeniba oparamin nguazir an
boroghin itiba, ko an nguibar dozir an boroghin itiba, me da isa Jefunen
otarim Kalep ganigha gifa. Kamaghin, me datirighin nguazir kaba ko
nguibar doziba isi Aronin adarazir aningan kogham.
13 Hebron, a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Egha
me uaghan nguibar ekiar igharaziba isa Aronin ovavir boribagh aningi. Dar
ziabar kara: Lipna,
14 ko Jatir, Estemoa,
15 ko Holon, Debir,
16 ko Ain, Juta, ko Betsemes. Kar Judan anabam ko Simeonin anabam
9plan nguibar ekiaba me ganingi. Eghti nguibar ekiar kaba okarigha itir
nguaziba, Livain adarazi uan asizibar arigham.
17 Ezi Benjaminin anabamin adarazi nguibar ekiar 4pla isa me ganingi.
Dar ziabar kara: Gibeon, Geba,
18 ko Anatot, Almon. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba,
Livain adarazi uan asizibar arigham.
19 Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumaziba, me nguibar ekiar 13pla
ini. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, me uan asizibar
arigham.
20 Ezi Kohatin ikizir igharaziba, Efraimin anabamin adarazi uan nguibar
ekiaba me ganingi.
21 Me aningizir nguibar ekiar 4plan kabar ziabar kara: Sekem, a Efraimin
anabamin nguazir mighsiaba itimin iti, egha a nguibar ekiar gumaziba ari
mangi mongamin mam. A ko Geserin nguibar ekiam,
22 ko Kipsaim, Bethoron. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba,
Kohatin adarazi uan asizibar arigham.
23 Ezi Danin anabamin adarazi me nguibar ekiar 4plan kaba isa Kohatin
adarazigh aningi, dar ziabar kara: Elteken, Gibeton,
24 ko Aijalon, ko Gatrimon. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha
itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham.

25 Egha Manasen anabam me tuirazimningin igharazimin adarasi, me
nguibar ekiar pumuning isa Kohatin adarazigh aningi, dar ziabar kara:
Tanak ko Gatrimon. Ezi nguazir nguibar ekiar kamning okarigha itiba,
Kohatin adarazi uan asizibar arigham.
26 Kamaghin, Kohatin ikizimin adarazi bar nguibar ekiar 12pla ko, dar
nguazir asizibar arighamiba, ini.
27 Ezi Gersonin ikizim, me Livain anabamin ikizir mam, Israelia nguibar
ekiar maba me ganingi. Me Manasen anabam me tuirazimningin ikizir
faragha zuimin nguibar ekiar pumuning isa Gersonin adarazigh aningi.
Aningin ziamning kara: Besteran ko Golan, aning Basanin Distrighin
amadaghan itir nguibar ekiamning. Golan a nguibar ekiar gumaziba ari
mangi mongamin mam. A ko Besteran nguibar ekiam. Eghti nguazir
nguibar ekiar kamning okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar
arigham.
28 Ezi me Isakarin anabamin nguibar ekiar 4pla isa Gersonin ikizimin
adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kision, Daberat,
29 Jarmut, ko Enganim. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba,
Gersonin adarazi uan asizibar arigham.
30 Ezi me Aserin anabamin adarazir nguibar ekiar 4pla isava Gersonin
ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Misal, Apdon,
31 ko Helkat, Rehop. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba,
Gersonin adarazi uan asizibar arigham.
32 Egha me Naptalin anabamin nguibar ekiar 3pla isa Gersonin ikizimin
adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kedes, Hamotdor ko Kartan, da Galilin
Distrighin aven itir nguibar ekiaba, ezi Kedes, a nguibar ekiar gumaziba ari
mangi mongamin mam. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba,
Gersonin adarazi uan asizibar arigham.
33 Egha Gersonin ikizim nguibar ekiar 13pla ini. Eghti nguazir nguibar
ekiar kaba okarigha itiba, me uan asizibar arigham.
34 Egha me Sebulunin anabamin nguibar ekiar 4plan kaba isa Merarin
ikizimin adarazigh aningi, men ikizim, Livain anabamin gumazamizir
igharaziba. Kar 4plan nguibar ekiar kabar ziaba: Jokneam, Karta,
35 ko Dimna, Nahalal. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba,
Merarin adarazi uan asizibar arigham.
36 Ezi me Rubenin anabamin nguibar ekiar 4pla isa, Merarin ikizimin
adarazigh aningi, dar ziabar kara: Beser, Jahas,
37 ko Kedemot ko Mefat. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba,
Merarin adarazi uan asizibar arigham.
38 Ezi me Gatin anabamin nguibar ekiar 4plan kaba isa Merarin adarazigh
aningi, dar ziabar kara: Ramot, a Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam, egha
a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Gumaziba osimtiziba
ikia ara ghua an aven modi. A ko Mahanaim,
39 ko Hesbon, ko Jaser. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba,
Merarin adarazi uan asizibar arigham.
40 Kamaghin Merarin ikizimin adarazi nguibar ekiar 12pla bar da ini. Men
ikizim, Livain anabamin gumazamizir igharaziba.
41 Israelia bar moghira nguazir me apiazibar tongin, 48pla nguibar ekiaba
isa Livain anabamin adarazigh aningi.
42 Eghti nguazir bar nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Livain anabamin
adarazi uan asizibar arigham.

Ikiavira Itir God, mikemezi moghin Israelia bar nguaziba ini

43 Kamaghin, Ikiavira Itir God fomira men inazir afeziabav kemezi
moghin, a nguaziba isa, bar Israelia ganingizi, me dagh apia.
44 Egha Ikiavira Itir God, uan akar dikirizim ginighnigha Israelian akurazi,
me uan apanibav sogha bar me abinizi, men apanitam me abirazir puvati.
45 Ikiavira Itir God, fomira akar dikiriziba Israelia ganingi, egha a deravira
dagh amizi, da guizbangiram otifi.

22

Josua, anabar Jordanin Fanemin vongin ikiamiba, amadazi, me uan nguazibar zui

1 Israelia, Kenanin nguaziba bar da abigha givazi, Josua, Rubenin anabam
ko, Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarasi, a
bar men diazi, me iza uari akufa.
2 Ezi a kamaghin me migei, "Moses a Ikiavira Itir Godin ingangarir gu-
mazim, bizir a damuasa ia migeiba ia zurara dagh ami. Egha uaghan, bizir
ki ia damuasa ia migeiba, ia uaghan dagh ami.
3 Fomira iza datirighin, ia zurara uan aveghbuabar akurvasi. Ia dughi-
atamin me ataghizir puvati. Ia bar deravira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar
Gavgavibar gin zui.
4 Ia fo, Ikiavira God, ian God, uan akar faragha dikirizimin gin ghua
avughsazim ian aveghbuabagh aningi. Kamaghin, ia datirighin uamategh
nguazir ia inizibar mangi dar apiagh iki. Ikiavira Itir Godin ingangarir
gumazim Moses, Jordanin Fanemin vongin itir nguazir kaba ia ganingizi, da
ian nguazibara.
5 Egh ia Moses damuasa mikemezir Akar Gavgaviba ko Moses Osirizir
Araziba, ia bar deraghvira dar gin mangi da bakinighnighan marki. Da
ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian God, bar a gifongegh, deraghvira an gin mangi
an Akar Gavgaviba bar dar amu. Ia zurara pamtemin an suiragh. Egh ia uan
ifongiaba ko navir averiaba sara, an ingangarim damu."
6 Egha Josua God deragh me damuasa God ko mikemegha, me amadazi, me
uan nguibabar zui.
7 (Moses fomira Basanin Distrighin aven itir nguazim isa Manasen an-
abamin akuar mamin adarazigh aningi, a Jordanin Fanemin aruem anadi
naghin iti. Ezi Josua aruem uaghiri naghin Jordanin Fanemin nguazir
maba isa Manasen anabamin akuar igharazim ganingi.) Egha Josua me
migeima, Jordanin Fanemin vongin mangamin gumazamiziba uamategh
uan nguibabar mangasava amima, Josua, God deragh me damuasa Godin
azaragha,
8 kamaghin me migia ghaze, "Ia bizir bar aviriba inigha, da sara zui.
Asiziba, silva, gol, ain, bras, ko korotiar bar aghuiba ia da inigha zui. Ia
uan apaniba abiragha inizir bizir kaba, ia da inigh mangi uan adarazi ko da
tuiragh uari daning."
9 Ezi Rubenin anabam, ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuiraz-
imningin mam, men adarazi uamategha ghua, Israelian igharaziba ataghizi,
me Kenanin nguazimin itir nguibam Silon iti. Ezi me Gileatin Distrighin itir
nguaziba bagha zui. Men nguaziba, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin
iti. Fomira Moses me migia ghaze, "Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ia danighti
ia dar ghuaviba ikegham."

21:44: Godin Araziba 7:24; Josua 11:23; 22:4 **21:45:** Josua 23:14 **22:2:** Diboboniba 32:20-32; Josua 1:12-15

10 Egha me bar tuavimin ghua Kenanin nguazim an ghuavira ikia, Jordanin
Fanemin boroghin otogha, ofa gamir dakozir ekiar mam faner miriamin an
ingari.
11 Ezi Israelian gumazamizir igharaziba bar kamaghin oraki, "Rubenin
anabam, Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, me en
amadaghan Jordanin Faner miriamin ofa gamir dakozir mamin ingarigha
gifa."
12 Egha Israelia bar moghira Silon nguibamin uari akuvagh, mangi me ko
misoghasa nighnisi.
13 Egha Israelia, ofa gamir gumazim Eleasarin otarim Finias amadazi, a
Rubenin anabam ko Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin
mamin adarazir, ganasa Gileatin Distrighin zui.
14 Egha me uan anababar 10pla vaghvagha men tongin gumazir dapanir
maba amisefe. Gumazir dapanir 10plan kaba, me vaghvagha uan ikizibar
dapaniba. Ezi Israelia Finias ko gumazir dapanir kaba amangizi me a ko zui.
15 Egha me ghua Gileatin Distrighin otivigha kamaghin Rubenin anabam
ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam batogha
kamaghin me migei,
16 "E Ikiavira Itir Godin gumazamiziba bar, kamaghin ia migei, 'Ia man-
maghsua Godin akam batuegha akirim ragha a gasaragha ofa gamir dakozir
kam uari baghaviram an ingari? Ia ua Ikiavira Itir God ategha an gin zuir
puvati.
17 Ia fo, e fomira Peorin danganimin ikia arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir
God arimariam amadazi a izegha, e an gumazamiziba bar e gasighasiki. Ezi
an osimtizim ikiavira iti. Ezi ia ti ghaze, a pura bizim, egha a gisin ua tam
damuasa?
18 Egh ia datirighin Ikiavira Itir Godin akamin gin mangan aghuagh akirim
ragh a gasaraghti, a gurum mizaraghan Israelia, bar en ataram.
19 Ia kamaghin nighnigh suam, nguazir ia itim, a Godin damazimin zuezir
puvati, ia anetegh iziva Ikiavira Itir Godin Purirpenim itir nguazimin izegh
an iki. Egh en tongin uari bagh nguazitaba inigh dar iki. Ikiavira Itir God,
en God, an ofa gamir dakozim en tongin iti. Ia Ikiavira Itir Godin akam ko
en akam baraghan kogh uari bagh ofa gamir dakozir igharazimin ingarigh,
e damighti, e ian arazir kuramin aven ikian kogham.
20 Ia bizir Seran otarim Akan amizim bakinighnighan marki! Ikiavira
Itir God e migia ghaze, "Ia Jerikon nguibar ekiam bar a gasighasikigh." Ezi
Akan Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batoke. Kamaghin, Ikiavira Itir God
osimtizir ekiam isa, bar moghira e ganingi. Akan uan arazir kuram bagha
areme, ezi Israelian igharaziba uaghan an amizir arazir kurar kam bangin
me ariaghire.' "
21 Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuiraz-
imningin mamin adarasi, Israelian gumazir dapaniba ikaragha ghaze,
22 "Godin Gavgaviba Bar Itim, a guizbangira God. A Ikiavira Itir God. A fo, e
bizir kam gami. Ezi e kamaghin ifonge, ia Israelia uaghan bizir kam gifogh.
E ti uan nighnizir gavgavim ategh Ikiavira Itir Godin akam batueghti, ia e
misueghti e arimighireghti, deragham.
23 E Ikiavira Itir Godin akam batuegh, uari baghvira ofa gamir dakozimin
ingarigh, asiziba tue da bar isia mighirir ofaba, ko witin ofan guar igharazi
taba, ko God ko navir vamira ikiasava amir ofaba dar amuti, kamaghin
Ikiavira Itir God uabi e gasighasigham.

22:16: Godin Araziba 12:13-14 **22:17:** Diboboniba 25:1-9 **22:20:** Josua 7:1-26

24 Bar puvati. E ingarizir ofan dakozir kamin nighnizim kamakin, e uan
ovavir borir gin otivamibagh nighnisi. E kamaghin atiati, ian ovavir boriba
ti gin, en ovavir boribar anogoregh me mikim suam, 'Ia manmaghsua Godin
ziam fe? A Ikiavira Itir God, e Israelia en God. A ti ian God puvati.'
25 Egh me ti kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God, e bagha mitaghniam
ati, Jordanin Fanem Rubenin anabam ko Gatin anabam, en tizim abiki. Ezi ia
Ikiavira Itir Godin adarazi puvati.' Eghti ian ovavir boriba en ovavir boribar
anogoreghti, me Ikiavira Itir Godin ziam fan kogham.
26 Kamaghin, e ofa gamir dakozir kamin ingarizi, a tu. E asiziba tue da bar
isia mighirir ofaba ko ofan guar igharaziba bagha an ingarir pu.
27 "Bar puvati. E ingarizir ofa gamir dakozir kam, kamaghin nin ovavir
boriba ko en ovavir borir gin izamiba, an ababanimin min iki, kamaghin
men akakagh suam, e Ikiavira Itir God an Purirpenimin mangi an ziam fam.
Egh e uan ofan bar isia mighiriziba ko, God ko navir vamira ikiasava amir
ofaba, ko an ziam fer ofan bar isi mighiramin igharazibar amuam. Eghti ian
ovavir boriba gin kamaghin en ovavir boribav kiman kogh suam, 'Ia Ikiavira
Itir Godin adarazi puvati.'
28 "En nighnizim kamaghin iti, ian ovavir boriba, en ovavir boribav kimti,
me kamaghin me ikarvagham, 'Ia gan, en afeziaba ingarizir ofa gamir
dakozim, a Ikiavira Itir Godin anam ko magh gari. Egha kar, ofan tuer
bar isia mighiriba ko ofan igharazibar amuamin ofa gamir dakozim puvati.
Dakozir kam an ababanimin min iti, ababanir kam kamaghin en adarazi ko
ian adarazir akakagh suam, ia ko e Godin vamira iti.'
29 "E fo, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim, a Godin damazimin ikia
an Purirpenimin tiar akamin boroghin tughav iti. E an ofa gamir dakozir
kamin danganim inisi, guizin ofa gamir dakozimin ingaran kogham, egh
ofan bar isia mighiriba ko witin ofa ko ofan igharazibar amuamin ofabar
amuan kogham. E kamaghin damigham, e Ikiavira Itir Godin akam batuegh
akirim ragh a gasaragham. E kamaghin damuan kogham."
30 Ezi ofa gamir gumazim Finias ko Israelian anababa vaghvagha men
gumazir dapaniba, me Rubenin anabam, ko Gatin anabam ko Manasen
anabamin akuamin adarazir, migirigiam baregha bar akonge.
31 Egha ofa gamir gumazim Eleasar an otarim, Finias, kamaghin Rubenin
anabam ko, Gatin anabam ko Manasen anabamin akuam, men adaraziv gei,
"E datirighin fo, ia Ikiavira Itir Godin akam batoghezir puvati. Kamaghin,
a uan gumazamiziba ko iti. Egh a datirighin en atariva, e gasighasighan
kogham."
32 Egha gin, ofa gamir gumazim Eleasarin otarim Finias, ko Israelian
gumazir dapaniba, me Rubenin anabam ko Gatin anabam, Gileatin nguibam
ategha uamategha Kenanin kantrin ghuegha, bizir otivizir kabar gun bar
Israelia geghani.
33 Ezi Israelia Finias ko gumazir dapaniba mikemezir biziba baregha bar
akongegha ghaze, "E Ikiavira Itir Godin ziam fam." Egha Ruben ko Gatin
anabamningin adaraziv soghamin nighnizir kam, me anetaki.
34 Kamaghin, Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, dakozir kam ziar
kam a gati, Deravira Gun Migeir Ofa Gamir Dakozim. An mingarim kamakin,
"Bizir kam, ia ko e an gan fogham, Ikiavira Itir God, a uabira God."

Josua areme

23

(Sapta 23--24)

Josua akar abuananabar Israelia mɨgei

1 Azenir avɨriba zuima, Ikiavɨra Itir God dughiar aghuim isava Israelia ganɨngizɨ, me avughsa deragha ikiava, uan apaniba ko mɨsozir puvatɨ. Ezɨ
bar gɨn Josua ghua bar ghurɨ.
2 Egha Josua, Israelia ko men gumazir aruaba ko gumazir dapaniba, ko
jasba, ko gumazir gavmanɨn faragha zuiba, a bar moghɨra me akuvagha
kamaghɨn me mɨgei, "Kɨ datɨrɨghɨn ghurigha gɨfa.
3 Ia uari uan damazibar bizibar ganigha gɨvagha fo, Ikiavɨra Itir God,
ian God, ian akuragha bizir avɨribagh amua, ian apanibav sogha me abɨni.
Ikiavɨra Itir God, ian Godra, ia bagha mɨdorozir kam gami.
4 Ia datɨrɨghɨn deravɨram oragh, ian nguazim, aruem anadi naghɨn Jor-
danɨn Fanemɨn ikegha ghua, aruem uaghiri naghɨn Mediterenianɨn Ongarir
Ekiamɨn tu. Kɨ, apanibav sogha me gafiragha men nguaziba isa ia ganɨngi.
Egha uaghan, nguazir maba, ia tɨghar apanibav sogh me abɨnigh, men
nguaziba iniam, kɨ ia da iniasa kɨ dagh inabagha gɨfa.
5 Eghtɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, ian faragh mangɨ apanibar amightɨ me
aregham. A me batueghtɨ ia pura mangɨ nguaziba iniam. Egha Ikiavɨra Itir
God, akam akɨrizɨ moghɨn, ia men nguazim inigham.
6 Kamaghɨn, ia bar pamten Moses Osirizir Arazibar Akɨnafarimɨn aven
deraghvɨra akabar gɨn mangɨ. Ia akatam ataghɨraghan markɨ, ia bar moghɨra
dar suiragh.
7 Egh ia ikɨzir igharazibar gumazamizir ia ko ikiavɨra itiba, ia me ko
poghan markɨ. Ia igharaghvɨra ikɨ. Egh men asebar ziaba dɨponan markɨ.
Ia guizbangɨra mɨkɨmsɨ, aser kabar ziaba dɨponan markɨ. Egh uaghan teviba
apɨr dar ziaba fan markɨ.
8 Kamaghɨn dera, ia fomɨra amizɨ moghɨn, datɨrɨghɨn bar deravɨra Ikiavɨra
Itir God ko porogh an gɨn mangɨ.
9 Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God, ikɨzir ekiar, gavgavir ekiaba itiba, an
ada batoghezɨ, ia puram aven ghua men nguaziba inigha gɨfa. Ezɨ datɨrɨghɨn
ia adughadughamin gumazitam ua itir puvatɨ.
10 Ikiavɨra Itir God, en God, fomɨra akam akɨrizɨ moghɨn, ia bagha apanibav
sosi. Egh a ian tavɨn akuraghtɨ, a 1,000plan gumazibav sogh men agɨraghtɨ
me aregham.
11 "Kamaghɨn, ia bar deravɨra uari bagh gan. Egh Ikiavɨra Itir God, en God,
bar a gifongegh.
12 Egh ia akɨrim ragh God gasaragh, uamategh mangɨ, kantrin kamɨn
ikiavɨra itir gumazamiziba ko porogh, me ko poroghamibar amu,
13 egh ia kamaghɨn fogh, God ikɨzir kaba me batueghan kogham. Eghtɨ me
azuaziba asɨzibar suizi moghɨn, ia bagh azuaziba guightɨ da ian suigham.
Egh ian akɨraghariba ifozoroghtɨ, ia mɨzaziba baraghtɨ, me dɨkonibar ian
damazibagh inivɨghasam. Eghtɨ Ikiavɨra Itir God, ia ganɨngizir nguazir
aghuir kam, ia an ikɨ mɨzazir kaba ini mangɨ gɨn ia ovengam.
14 "Datɨrɨghɨn kɨ ia ataghɨraghamin dughiam a roghɨra ize. Ezɨ ia
guizbangɨra uan navir averiaba ko duabar aven bar fogha gɨfa, Ikiavɨra Itir
God, ia danɨngasa akam akɨrigha gɨvazir bizitam, pura mangɨghan kogham.
A ia ko akam akɨrizir biziba da guizbangɨra bar otifi. An akar dɨkɨrɨzir katam
pura ghuzir puvatɨ.
15 Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God, ian God, a uan akar dɨkɨrɨzir aghuibar
gɨn ghuzɨ da otivizɨ moghɨn, a uaghan gantɨ, ia an akam batueghtɨ a ia

23:10: Godɨn Araziba 3:22; 32:30

mikemezi moghin, ivezir kuram ia daning mangi, nguazir aghuir a ia ganizir kamin aven ia gasighasigham.
16 Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam,
ia an gin mangan kogh, mangi asebar ziaba fiva, aseba bagh teviba apiriva
dar ziaba fiti, Ikiavira Itir Godin aningagharim avimin min ian isigham. Eghti
ia dughiar ruarimin nguazir aghuir a ia ganingizir kamin ikeghan kogham.
Ia bar moghira arighiregham."

24

Josuan akar abuananaba

1 Ezi Josua Sekemin nguibamin Israelian anababa bar, me akufa. Egha men
gumazir aruaba, ko gumazir dapaniba, ko jasba, ko gavmanin ingangaribar
faragha zuir gumaziba, a me inigha Godin damazimin mitivasa zui.
2 Egha Josua gumazamizibav gia ghaze, "Ikiavira Itir God, a Israelian
God, a kamaghin migei, 'Ian ovaviba fomira Yufretisin Fanemin vongin ikia
asebar ziaba fe. Men mav Tera, an Abraham ko Nahorin afeziam.
3 Ki ian ovavim Abraham, Yufretisin Fanemin vongin a inigha iza Kenanin
nguazim bar a garuigha, egha ovavir borir aviriba a ganiga, Aisak sarama a
ganingi.
4 Egha otarir pumuning Aisak ganingi, Jekop ko Iso. Egha Idomin dan-
ganimin mighsiaba itir nguazim isa Iso ganingi, ezi Jekop uan otariba ko, me
Isipin kantrin iraghue.
5 Egha gin ki ian inazir afeziaba bagha Moses ko Aron amadazi, aning Isipia
bagha ghuzi, ki osimtizir ekiam Isipia ganigha bar me gasighasiki. Egha gin
ia inigha Isipin kantri ategha azenan ize.
6 Ki ian inazir afeziaba Isipin kantrin me inigha azenan izegha izima, Isipia
hoziar karisba itiba inigha men agiragha iza Ongarir Aghevimin oto.
7 Ezi ian inazir afeziaba atiatiava uarir akurvaghasa nan araima, ki ghuar-
iar pizimin me ko Isipia abigha tongirama anesara. Ezi Israelia zuamira ghua
ongarimin vongin ghua nguazimin otozi, Isipia ongarir torimin men gin
zuima, ki ongarir otevimning gamizi aning iza ua uaningin suiragha, Isipia
avaragha bar me kuavareme. Ia uari uan damazibar ki Isipia gamizir bizir
kamin ganigha fo. Ezi gin ia bar dughiar ruarimin gumazamiziba puvatizir
danganimin ike.
8 "'Ezi ki gin ia inigha aruem anadi naghin, Amorian nguazir Jordanin
Fanemin itimin ghuzi, me ia ko misozima ki ian akurazi, ia me misogha me
abiragha, men nguazim uari bagha a ini.
9 Ezi gin Siporin otarim Balak, a Moapian atrivim, Israelia ia ko misoghasa.
Egha a dikavigha, Beorin otarim Balam bagha akam amadagha ghaze, Balam
akar kuratam ia mikim ia gasighasighasa.
10 Ezi Balam akar kuratam ia daningan ki aghua. Egha ki a gamizi a
migirigiar aghuibara a ganingizi, ki Balakin agharimin ua ia ini.
11 Ezi gin ia Jordanin Fanem giregha ghua, Jerikon nguibamin otifi. Ezi
Jerikon midorozir gumaziba ia misoghasava ami. Ezi kamaghira, Amoria,
Peresia, Kenania, Hitia, Girgasia, Hivia, Jebusia, me bar uaghan ia ko
misozima, ki ian akurazi ia me misogha bar me abini.
12 Dughiar kam, ki ian faragha ghua ian apanibagh amizi, me bar atiatingi,
ezi bizir kam, Amorian atrivimning gamizi, aning arav ghu. Ia bizir kam

24:2: Jenesis 11:27 **24:3:** Jenesis 12:1-9; 21:1-3 **24:4:** Jenesis 25:24-26; 36:8; 46:1-7; Godin Araziba 2:5 **24:5:** Ua Me Ini 3:1--12:42 **24:6:** Ua Me Ini 14:1-31 **24:8:** Diboboniba 21:21-35 **24:9:** Diboboniba 22:1--24:25 **24:11:** Josua 3:14-17; 6:1-21 **24:12:** Ua Me Ini 23:28; Godin Araziba 7:20

uan midorozir sababa ko barir pibar gavgavimin a gamizir puvati. Kirara aningin agirazi aning arav ghu.

13 Ezi nguazir ki ia ganingizir kam, ia a gisin ingangaritam atizir puvati,
ezi nguibar ekiar nguazir kamin aven itiba, ia uari tamin ingara anesarazir
puvatigha, datirighin ia dar iti. Ia oparizir puvatizir olivin temer oviziba, ko
wainin oviziba, ia da oparizir puvati, ia pura da isava da api.’”

14 Egha Josua ghua kamaghin migei, “Ia Ikiavira Itir Godin atiating, an
akabar gin mangiva, guizbangira an apengan iki an ingangarim damuva,
uan inazir afeziabar aseba batokegh, kar me fomira Mesopotemian kantri
ko Isipin kantrin ikia dar ziaba fe.

15 Ia Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva deravira nighnigh, ia godin
manamin ziam fam? Ian ovaviba fomira Mesopotemian nguazimin ikia
ziaba fezir aseba, ia da fam? O, Amoria, ia men nguazir ia datirighin itir kam,
men aseba, ia da fam? Ezi ki ko, nan dipenimin itir adarazi bar moghira, e
Ikiavira Itir Godin ziamra fam.”

16 Ezi gumazamiziba kamaghin a ikaragha ghaze, “E Ikiavira Itir God ategh
godin igharazibar ziaba fan kogham, bar puvatigham.

17 E uan afeziaba ko, Isipin nguazimin ikia Isipia pura men apengan ikia,
pura ingarir gumazir kinibar itir dughiamin, Ikiavira Itir God, uabi e inigha
azenan ize. Ezi e uari uan damazibar, an amizir mirakelin ekiar aviribar
gani. Kantrin e aruibar aven, a bar deravirama e geghuvima, e zui.

18 E zuir dughiamin Ikiavira Itir God en faragha ghua, kantrin e mangi otiv
mangamiba, a bar me batuegha Amoria saram otoke. Amoria me faragha
nguazir kamin ghuaviba. Ikiavira Itir God, a en God. Kamaghin e uaghan an
ziam fasa.”

19 Ezi Josua me migia ghaze, “Ia zuamira kamaghin mikiman marki, egh
suam, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam. Guizbangira, Ikiavira Itir God, godin
igharazitam a ko magh garir puvati. A uabira, ia an ziam fasa a ifonge.
Ia akirim a gasaragh godin igharazibar ziaba fiti, a ian arazir kuraba gin
amadaghan kogham.

20 Guizbangira, Ikiavira Itir God fomira iza datirighin deragha ia gami.
Eghti ia anetegh igharaz darazir asebar ziaba fiti, a ian atariva pazavira ia
damigh, ivezir kuram ia danigh ia agivagham.”

21 Ezi gumazamiziba Josua migia ghaze, “Bar puvatigham. E Ikiavira Itir
Godin ziamra fam.”

22 Ezi Josua kamaghin me migei, “Ia uari akam akirigha ghaze ia Ikiavira
Itir Godin ziamra fam.” Ezi me ghaze, “Are, migirigiar e amir kam, a
guizbangira.”

23 Ezi Josua ua me migia ghaze, “Ia ikizir igharazibar aser ian tongin itiba,
da batokegh. Egh Ikiavira Itir God, a Israelian God, ia uan navir averiabar
aven an ziamra fiva, uari isi a daningigh.”

24 Ezi gumazamiziba Josua migei, “E Ikiavira Itir God, en God, e an ziamra
fiva, an akamin gin mangam.”

25 Egha dughiar kamin me bar Sekemin nguibamin ikia, Josua gumaza-
mizibar danganim inigha, Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavir mam
gami. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ifongeziba ko bizir God
damuasa me mikemeziba, an aven iti. Eghti gumazamiziba Akar Dikirizir
Gavgavir kamin gin mangam.

24:13: Godin Araziba 6:10-11 **24:15:** Rut 1:15; 1 Atriviba 18:21; Esekiel 20:39

26 Egha Josua akar kaba isava, Godin Akar Gavgaviba itir Akinafarimin
aven da osiri. Egha dagiar ekiar mam inigha, me Ikiavira Itir Godin ziam
fer danganimin boroghin temer Okin povimin anesara.
27 Egha Josua gumazamizibav gia ghaze, “Ia gan, e uan Akar Dikirizir
Gavgavim ginighnighsi, ia zurara dagiar asaraghav itir kamin gan. Ikiavira
Itir God, e mikemezir migirigiaba, dagiar kam, bar ada baregha gifa. A kagh
ababanimin min iki nighnizim ia daningti, ia uan Godin akaba batoghan
kogham.”
28 Egha Josua gumazamiziba amadazi me uamategha uan nguibar me
itibar ghue.

Josua ko Eleasar areme

29 Egha gin Nunin otarim Josua, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a
110plan azeniba ikiava areme.
30 Ezi Israelia an kuam isa an nguazimra, Timnat Seran nguibamin anefa.
Nguibar kam, Efraimin anabamin nguazimin iti, a mighsiaba itir nguazim,
egha notin amadaghan Gasin Mighsiamin iti.
31 Ezi Josua ikiavira itir dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam fa
ghua Josuan ovevemin gin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam faviira iti. Men
gumazir dapaniba, bizir Ikiavira Itir God fomira Israelia bagha amizibar
gani. Ezi Israelian, gumazir dapanir kaba angamira ikiavira itir dughiamin,
me bar Godin ziam faviira iti.
32 Bar fomira, Israelian ovavim Jekop, Sekemin afeziam Hamor, an ovavir
boriba da, nguazir otevir mam givese. An 100plan silvan dagiabar nguazir
kam givese. Bar gin Israelian gumazamiziba Isipin kantri ategha izir
dughiamin, me uan inazir afeziam Josepin aghariba ateraviira iza bar abuan
uan nguazimin ize. Egha me datirighin Josepin aghariba isa, nguazir Jekop
fomira ivezezimin dar afa. Nguazir kam, a Josepin ovavir boribar nguazim.
33 Ezi Aronin otarim, Eleasar aremezi, Israelia an kuam isa Gibean
nguibamin anefa. Nguibar kam, an Efraimin anabamin mighsiaba itir
nguazimin iti. Ezi nguibar kam, an Eleasarin otarim Finiasin nguibam.

24:29: Gumazir Dapaniba 2:7-9 **24:30:** Josua 19:49-50 **24:32:** Jenesis 33:19; 50:24-25; Ua Me Ini 13:19; Jon 4:5; Aposel 7:16

Israelian Gumazir Dapaniba
O
Jasba
Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanir aviriba iti. Eghaghanir kaba, da Israelia Kenanin nguazim inigha a gapiazir dughiamin ikegha ghua me uari baghavira atrivim inizir dughiamin oto. A Israelian gumazir dapanir mabar ikirimirim ko me amizir ingangarir mabagh eghari. Gumazir dapanir kabar aviriba, me kotiaba baragha akaba akirir arazibagh fozir puvati. Puvati. Me midorozibar faragha zuir gumaziba. Apaniba Israelia gasighasigh osimtiziba me darighasava amima God Israelian akurvaghasa me amisefe. Men ziabar kara: Otniel, Ehut, Samgar, Debora, Barak, Gideon, Abimelek, Tola, Jair, Jepta, Elon, Apdon ko Samson.

Akinafarir kamin God bizir ekiar mamin en sure damuasa, a kamakin. Israelia bar deraghvira Godin akabar gin mangiva, egh deraghvira ikiam. Me an akaba baraghan kogh, egh me ikuvigham. Ezi tuavir igharazir mam kam gafira. Me Godin akaba baraghan kogh osimtizim initi, God men apangkuvigh ua men akurvagham. Me navibagh iragh arazir kuraba ateghti, God uam men akurvagham. Akinafarir kamin eghaghanir aviriba, da tuavir igharazir kam azenara aneka. God uabi, Godin Araziba (o Diuteronomi) sapta 28in aven, tuavir kam isa gumazamizibar aka.

Gumazir dapaniba Israelia gatifa

(Sapta 1--3)

Judan anabam ko Simeonin anabamin adarasi, atrivim Adoni Besekin suira

1 Josua aremegha givazi, Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Te midorozimin faragh mangi Kenania misogham?”

2 Ezi Ikiavira Itir God me ikaragha ghaze, “Ia kamaghin fogh, ki nguazir kam isa Judan anabamin gumazamizibagh aningi, kamaghin me ian faragh mangam.”

3 Ezi Judan anabamin adarazi kamaghin Simeonin anabamin adaraziv gei, “Aveghbuaba, ia izi en gin mangi nguazir God e daningasa mikemezimin mangiva bar uari akuvagh, Kenanian adarazi ko misogham. Egh gin e bar moghira mangi nguazir God ia ganingizimin mangam.” Ezi Simeonin adarasi, Judan adarazi ko zui.

4 Ezi Judan anabamin gumaziba midorozimin faragha zuima, Ikiavira Itir God Kenania ko Peresia isa Judabagh aningizi, me Besekin nguibar ekiamin 10,000plan gumazibav sogha, me abini.

5 Me Adoni Besek ko an adarasi, Besekin nguibamin me batogha me misoke. Egha me bar Kenania ko Peresia abini.

6 Ezi Adoni Besek uabi arima, Judaba an agintigha ghua an suira. Egha me an dafarir puzir amebamning aghorava an dagarir puzir amebamning sara dutu.

7 Ezi Adoni Besek kamaghin migei, “Ki fomira atrivir 70plan dafarir puzir amebaba ko suer puziba aghorezima, me dagher daghatevir muziarir nan dakozimin apengan iriba isa da api. Ezi datirighin ki me gamizir arazimra, God a ikaragha an na gami.” Ezi Judaba Adoni Besek inigha ghua Jerusalemin ikia ghuav iti an areme.

Judan anabamɨn adarazi Jerusalem ko Hebron ini

8 Judaba Jerusalemɨn gumaziba ko mɨsogha men nguazim ini. Egha men
gumazibav sozi me ariaghirezɨ, me men nguibam gaborozɨ, a isi.
9 Me gɨn ghua, gumazamizir Kenanian mɨghsɨar dozibar itiba, ko Negevɨn
Distrighɨn itiba, ko sautɨn amadaghan nguazir voroghɨra zuimɨn itibav
soghasa zui.
10 Egha me gɨn ua ghua, Kenanian Hebronɨn nguibar ekiamɨn itibav sosi,
kar me fomɨra kamaghɨn dɨborir nguibar ekiam, Kiriat Arba. Judaba uaghan
Sesain adarazi ko Ahiman ko Talmain adarazi abɨni.

Otniel Debirɨn nguibar ekiam ini
(Josua 15:15-19)

11 Egha Judaba nguibar kam ategha ghua Debirɨn nguibar ekiamɨn gu-
mazamizibav sosi. (Nguibar kamɨn ziar mam, Kiriat Sefer.)
12 Ezɨ Kalep kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Gumazim Kiriat Seferɨn gumazibav
sogh me abɨraghtɨ, kɨ uan guivim Aksa a danighti an an ikiam.”
13 Ezɨ Kalepɨn dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamɨn gumazibav
sogha me abɨra. Ezɨ Kalep uan guivim Aksa isa, a ganɨngizɨ an an iti.
14 Egha aning uaningɨn ikiava, Aksa Otniel bagha iza anebɨrava, a mɨgɨa
ghaze, nɨ nan afeziam Kalepɨn azaraghtɨ a nguazitam atugh ga danɨngigh.
Egha Aksa ghua Kalep batogha uan donkin faghafɨragha izaghirima, Kalep
an azara, “Kɨ bizir tizitam nɨ bagh a damuam?”
15 Ezɨ Aksa uan afeziam ikaragha ghaze, “Nɨ bizir aghuitam na danɨngigh.
Nɨ faragha dɨpaba puvatɨzir nguazim Negevɨn itir nguazir akuar mam
abigha na ganɨngi. Datɨrighɨn nɨ dɨpar emɨmɨriba itir nguazir aghuitam abigh
na danɨngigh.” Ezɨ Kalep dɨpar emɨmɨriba itir nguazir pumuning a ganɨngi.
Aning Hebronɨn nguibamɨn boroghɨn iti, mam pɨn amadaghan itima, mam
vɨn amadaghan iti.

Judan anabamɨn adarazi ko Benjaminɨn anabamɨn adarazi mɨdorozim gafira

16 Mosesɨn amerer afeziam, a Kinɨn ikɨzimɨn gumazir mam. Ezɨ Mosesɨn
amerer afeziamɨn adarazi ko Judan anabamɨn adarasi, me Temer Detba
itir nguibar ekiam, ategha ghua sautɨn amadaghan, Judan gumazamiziba
puvatɨzir danganimɨn, Negevɨn danganimɨn aven itir nguibar ekiam, Aratɨn
boroghɨn ghue. Me ghua Amalekia ko danganir kamɨn iti.
17 Ezɨ Judan anabamɨn gumaziba ko Simeonɨn anabamɨn gumaziba ghua,
Kenanian Sefatɨn nguibar ekiamɨn itiba ko mɨsogha bar me abɨragha, bar
nguibar kam agɨfa. Kamaghɨn, me ziar igiam, “Horma,” a gatɨ.
18 Me uaghan Gasan nguibar ekiam ko Askelonɨn nguibar ekiam ko
Ekronɨn nguibar ekiam ko nguazir dar boroghɨn itiba sara ini.
19 Ikiavɨra Itir God Judabar akurazɨ, me mɨghsɨar dozibar itir nguaziba ini.
Ezɨ ongarimɨn boroghɨn nguazir voroghɨra itimɨn adarasi, me ainɨn karisba
iti, kamaghɨn Judaba me batoghan ibura.
20 Moses fomɨra mɨkemezɨ moghɨn, me Hebronɨn nguibar ekiam isa Kalep
ganɨngi. Ezɨ Kalep zuima, Anakɨn ovavir borir 3plan adarasi, Hebronɨn itima
a me batoke.*
21 Ezɨ Benjaminɨn anabamɨn adarasi, me Jebusian Jerusalemɨn iti darazi
batoghezir puvatɨ, kamaghɨn Jebusia Benjaminɨn anabamɨn adarazi ikiavɨra
iti.

1:20: Josua 15:13-14 * **1:20:** Ikɨzir kabar ziaba ves 10ɨn iti, nɨ Dɨboboniba 13:22 uaghan an gan.
1:21: Josua 15:63; 2 Samuel 5:6; 1 Eghaghaniba 11:4

Josepin anabamin adarasi, Betelin nguibar ekiam ini

22-23 Josepin anabamin adarazi uaghan kamaghiram ami. Me uaghan Betelin iti darazi ko misosi. Me fomira kamaghin nguibar ekiar kam dibori, Lus. Ezi Ikiavira Itir God me ko ikia men akura. Josepin anabamin adarasi, gumazir maba amadazi, me ghua nguibar ekiar kam mogomemin a getiagha rui.

24 Gumazir kaba gumazir mamin gari, a nguibar ekiar mam ategha azenan zuima, me kamaghin a migei, "Ni tuavir ghua nguibar ekiamin aven zuimin gun e mikemeghtima, e pazi ni damighan kogham."

25 Ezi a tuavir aven zuim men aka. Ezi me aven ghua uan midorozir sababar nguibar ekiar kamin aven itir gumazamiziba bar me misuagharíki. Egha me gumazir kam ko an adaraziv soghezir puvatigha me ataghizi, me zui.

26 Ezi gumazir kam ghua Hitian nguazimin ghugha, nguibar ekiar mamin ingarigha kamagh a dibori, Lus. Ezi ziar kam datirighin an ikiavira iti.

Israelia igharaz darazir gumazamiziba bar me batoghezir puvati

27 Ezi Manasen anabamin adarasi, me Betsan nguibamin itir gumazamiziba, ko Tanak, Dor, Ipleam, Megido koma nguibar ekiar kabar boroghin itir nguibar doziba, me dar gumazamiziba batoghezir puvati.

28 Ezi gin Israelia ikia ghua gavgavigha, Kenanian gumazamizir kabagh amizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi. Israelia bar me batoghezir puvati.

29 Efraimin anabamin gumaziba Kenanin gumazamizir Geserin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati, kamagh amizi, Kenanian gumazamizir kaba men tongin danganir kamin iti.

30 Ezi Sebulunin anabamin gumaziba, gumazamizir Kitronin nguibar ekiam ko Nahalalin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati. Kamaghin, Kenanian gumazamizir kaba men tongin ikiavira iti. Ezi Sebulunin gumazamiziba, Kenania gamizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

31 Ezi Aserin anabamin gumaziba, gumazamizir Akon nguibar ekiam ko Saidonin nguibar ekiam ko Alap, Aksip, Helba, Afek ko Rehopin nguibar ekiabar itiba, me batoghezir puvati.

32 Me, me batoghezir puvati, kamaghin, Aserian gumazamiziba Kenanian tongin ikiavira iti.

33 Ezi Naptalin anabamin gumaziba, gumazamizir Betsemesin nguibar ekiam ko Betanatin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati. Egha me Kenanian tongin iti. Egha Naptalin anabamin adarazigh amizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

34 Ezi Amoria gavgavigha Danin anabamin gumazamiziba batoghezi, me ghua mighsiar danganimin ghue. Amoria me ataghizi me izaghira danganir zarimin itir puvati.

35-36 Amoria uarira Heresin Mighsiam ko, Aijalonin nguibar ekiam, ko Salbimin nguibar ekiam gapia. Ezi men nguazir mitaghniam, Tuighakabar Mighsiamin Pin Zuir Tuavimin ikegha ghua, Selan nguibamin otogha bar sivagha ghu. Ezi dughiar maba, Josepin anabamin gumazamiziba me gativagha me gamizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

2

Ikiavira Itir Godin ensel Israelia migei
(Josua 24:29-31)

1:27: Josua 17:11-13 **1:29:** Josua 16:10

1 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, Gilgalin nguibam ategha, Bokimin nguibar
ekiamin ghu. Egha kamaghin Israelia migei, “Ki Isipin kantrin aven ia inigha
iza, nguazir ian inazir afeziabar aningasa akam akirizim bagha zui. Egha ki
kamaghin migei, ‘Akar Dikirizir Gavgavir ki ia koma amizim, ki anebighan
kogham.
2 Kamaghin, ia gumazamizir nguazir kamin itiba ko akar dikirizir gavgavir
tam damuan marki, ki ian anogoroke. Ia men ofa gamir dakozibagh
asighasikigh.’ Ki datirighin garima, ia nan Akar Gavgavim barazi puvati. Ia
manmaghsua, arazir bar igharazim gami.
3 Kamaghin, ki kamaghin ia migei, ia men nguazibar aven mangi me
batoghsi damuamin dughiamin, ki ian faragh mangighan kogham. Puvati.
Gumazir kaba ian apanibar otivigh azuazibar min ian suigh ia damuti ia iri,
egh tuavir voroghira itim ategham. Eghti men aseba bar puvira ian nighnizir
gavgaviba basamam, da gavgaviz o.”
4 Ikiavira Itir Godin ensel, Israelia mikemegha givazi, me akar kaba
baregha, bar puviram azi.
5 Kamaghin, me danganir kam kamaghin a dibori, “Bokim.” Egha danganir
kamin, me Ikiavira Itir God bagha ofa gami.*

Josua areme

6 Ezi Josua Israelia amadazi, me ghua danganir God vaghvagha me bagha
misevegha me ganingiziba inigha, dagh apia.
7 Josua angamira itir dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam fe.
Egha Josua aremezir dughiamin gin, me uaghan an ziam favira iti. Me
kamaghiram amua ghua, gumazir aruaba uan damazibar Ikiavira Itir God
Israelia bagha amizir bizibar ganizir dughiamin tu.
8 Nunin otarim Josua, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a 110plan
azenibar ikegha areme.
9 Ezi me an kuam isa Timnat Heresin nguibar ekiamin anefa. Kar
an nguazir otevir mamra, a Efraimin mighsiar dozibar tongin ikia, notin
amadaghan Gasin Mighsiamin boroghin iti.
10 Ezi Josua ko otivizi darazi bar ariaghire, ezi gumazamizir igiaba
otivigha, men danganiba ini. Gumazamizir gin otivizir kabanang, me
Ikiavira Itir God gifozir puvati. Egha bizir a Israelian akurvagha amiziba,
bar da gin amada.

Israelia ua Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati

11 Egha Israelia aser Balbar ziaba fava, arazir bar kuraba Ikiavira Itir
Godin damazimin dagh ami.
12 Me ua Ikiavira Itir Godin ziam fe puvati, a men inazir afeziabar God, a
Godin Isipin kantrin aven me inigha azenan izezim. Me dikavigha tintinibar
gumazamizir men tongin itibar asebar ziaba fe. Israelia uan iteviba apira
aser kabar ziaba fava, Ikiavira Itir God gamima a bar men aningaghe.
13 Me ua Ikiavira Itir Godin aghuagha an ategha, Balin asem ko Astarten
aser amizibar ziaba fe.
14 Ezi Ikiavira Itir God bar men aningaghegha, midorozir gumaziba ko
okimakiar gumaziba ataghizi me iza Israelia misogha men biziba bar da
okeme. Ikiavira Itir God me isa apanibar agharim gatizi, me tintinibar

---

2:2: Ua Me Ini 34:12-13; Godin Araziba 7:2-5 **2:3:** Ua Me Ini 34:12; Godin Araziba 7:16; Josua 23:13; Onger Akaba 106:36 * **2:5:** Ziar kam Bokim, an mingarim Hibrun akamin kamaghin ghu, “Azi darasi.” **2:9:** Josua 19:49-50 **2:14:** Josua 7:12; 2 Atriviba 17:20; Onger Akaba 44:12; Aisaia 50:1

ikegha iza bar me abira. Israelia mitivigh gavgavigh uari bagh misoghan ibura.
15 Me zurara misoghasa zuir dughiabar, Ikiavira Itir God men apanim gamua men akurvazir puvati, ezi me bar dughiar kuramin iti.
16 Ezi gin Ikiavira Itir God gumazir dapanir gavgavir maba isa Israelia ganingi. Ezi gumazir dapanir kaba, Israelian akuragha midorozir gumaziba ko okimakiar gumazibar aghariba da uam me ini.
17 Ezi gumazamiziba kamaghiram ami. Me gumazir dapaniba barazir puvati. Me akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba bagha arui moghin, me aseba bagha bar ikuvigha men damazibar uan teviba apiri. Me fo, men inazir afeziaba fomira Godin Akar Gavgavibar gin zui, ezi merara datirighin kamaghin amir puvati. Me zuamira tuavir aghuir kam ataki.
18 Dughiar aviriba, apaniba paza Israelia gamima, me uan osimtiziba ko mizazir me isir kaba bagha aziava arai. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God men apangkufi. Dughiaba zurara, Ikiavira Itir God Israelian ganasa gumazir dapaniba misefi, egha a gumazir dapaniba vaghavagha me ko ikia men akurvasi. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvagha Israelian akurvagha apanibar gavgaviba da ua me isi. God zurara gumazir dapanir kamin akurvagh an gan mangi an aremeghamin dughiamin tugham.
19 Gumazir dapanir kam aremeghamin dughiamin gin, gumazamiziba uamategh uan arazir ghuribar amuam. Men arazir kuraba, men faragha ghuezir darazir arazir kurabagh afiragham. Me asebar gintigha dar ziaba fa uan teviba apiri. Me bar uan arazir kurar kaba ko akam batozir arazibar gin mangasa bar gavgafi, egha da ataghiraghan aghua.
20 Ezi Ikiavira Itir God bar Israelian aningaghegha, kamaghin migei, “Gumazamizir kaba, ki fomira men inazir afeziaba ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha, an gin mangasa me mikeme, ezi me anebiki. Me nan akamin gin zuir puvati.
21 Josua angamira itir dughiamin, a men nguaziba inizir puvatigha areme, kamaghin amizi, ki ikizir igharaziba batueghan kogham.
22 Ki ikizir igharazir kabar amighti, me Israelian nighnizir gavgaviba basamti ki ganasa, me nan migirigiabar tuavimin gin mangam, mati men inazir afeziaba amizi moghin, o puvatigham.”
23 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ikizir igharazir kaba ataghizi, me Israelian nguazimin iti. A fomira Josua ataghizi, a me misogha me abirazir puvati. Ezi datirighin Ikiavira Itir God uaghan zuamira me batueghan kogham.

3

Ikiavira Itir God midorozir arazibar Israelian akakaghasa

1 Ikiavira Itir God ikizir igharazir maba ataghizima, me Israelian tongin Kenanin nguazimin iti. Israelia faragha misogha Kenanin nguazim ini, ezi men marazi, midorozir tamin ikezir puvatigha midorozir arazibagh fozir puvati. God datirighin men gavgavimin ganigh foghasa.
2 Ikiavira Itir God kamaghin damuva, vaghvagh Israelian igiar gin otivizziba midorozimin me geghan men sure damuam.
3 Kar God Kenanin nguazimin ataghizir ikiziba: Filistian 5plan nguibar ekiabar gumazamiziba, ko Kenanin nguibar ekiaba bar moghira, ko Saidonin gumazamiziba. Ezi Hivian Lebanonin Mighsiamin pin itiba, me

Balhermonin Mighsiamin ikegha ghua, Hamatin nguibamin zuir tuavir akamin tu.
4 Ikiavira Itir God, Israelia tuisighasa ifonge, me ti an Akar Gavgavibar gintigham, o ti puvatigham? Kamaghin amizi, a gumazamizir kaba ataghizima, me Kenanin nguazimin iti. Akar Gavgavir kabanang, God fomira men inazir afeziaba bagha Moses ganingi.
5 Kamaghin amizi, Israelia, me Kenanian tongin apia, me Hitia ko Amoria ko, Peresia ko, Hivia ko Jebusian gumazamiziba.
6 Egha Israelia, Kenanian guiviba isa men iti, egha uan guiviba isa Kenanian otaribagh anidi. Egha me men asebar ziaba fe.

Otniel gumazir dapanimin oto

7 Egha Israelia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Me Ikiavira Itir God, uan God, bakinighinigha, arazir kuram gamigha Balin aseba, ko Astarten aser amizibar ziaba fe.
8 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelian atara Mesopotemian atrivim Kusan Risataim ataghizima, a midorozimin me gafira. Israelia 8plan azenibar atrivim Kusan Risataimin gavgavimin apengan iti.
9 Egha Israelia Ikiavira Itir God bagha araima, Ikiavira Itir God me bagh akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Otniel. Otniel a Kenasin otarim, ezi Kenas a Kalepin dozim. Ezi Otniel atrivir kam da ua me ini.
10 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam iza Otniel gizivazima, a Israelian gumazir dapanimin iti. Ezi a ghuava Mesopotemian atrivim ko misosi, ezi Ikiavira Itir God Otnielin akurazima an atrivir kam abira.
11 Egha gin, Israelia ua midorozir tam gamir puvatigha ikia ghua 40plan azeniba givazima, Kenasin otarim, Otniel, an areme.

Ehut gumazir dapanimin oto

12 Ezi Israelia uamategha Ikiavira Itir Godin damazimin an aghuazir arazir kuram gami. Ezi Ikiavira Itir God gavgavir ekiam isa Moapian Atrivim Eklon ganingizima, a Israelia abira.
13 Eklon Amonia koma Amalekia akuvagha me ko akam akirigha ghua, Israelia misogha me abiragha, Temer Detba Itir Nguibar Ekiam ini.
14 Ezi Israelia, Atrivim Eklonin apengan ikia ingangarir gumazamizir kinibar min ingara ghua 18plan azenibar tu.
15 Egha Israelia Ikiavira Itir God bagha araima, a me bagh akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Ehut, an apaniba da ua me iniam. Ehut Benjaminin anabamin gumazir mam, a Geran otarim, an agharir kiriamin ingarir gumazim. Dughiar kamin, Israelia bizir aghuir maba isa Moapian atrivim, Eklon bagha da amadima, Ehut da inigha ghu.
16 Ehut faragha ua bagha midorozir sabar ghumtizir pumuning itir mamin ingarigha, an miriamning viraram aning amine. Midorozir sabar ghumtizir pumuning itir kamin ruarim 50 sentimitan tu. Egha dughiar an Atrivim Eklon bagha mangasava amimin, a midorozir sabar ghumtizir pumuning itir kam isa uan agharir guvimin apengan buar akirimin korotiar ruarimin aven a modo.
17 Egha bizir aghuir kaba inigha Atrivim Eklon bagha zui. Eklon, a namnam saram aghungizir gumazir dafam.
18 Ezi Ehut ghua bizir aghuir kaba isava Eklon ganigha givagha, a gumazir a ko bizir aghuiba atera ghuezir kaba ko, me uamatenge.
19 Me ghua Gilgalin nguibamin boroghin, dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da asezir danganimin otifi. Egha danganir kamin, Ehut Moapian

atrivimɨn ganasa a bagha uamatenge. An Atrivim Eklonɨn ganigha kamaghɨn a mɨgei, “Atrivim, kɨ nɨ mɨkɨmamin mɨgɨrɨgɨar mam iti, nɨ uabɨra a baragham.” Ezɨ atrivim kamaghɨn uan ingangarir gumazibav gei, “Ia mangɨ, ga uaningra ikiam.” Ezɨ ingangarir gumaziba bar moghɨra azenan ghue.
20 Ezɨ atrivim uabɨra uan dɨpenimɨn aven, an pɨn itir danganir orangtɨzimɨn avughsava irɨghav iti. Ezɨ Ehut a bagha izava a mɨgei, “Kɨ God da izezir mɨgɨrɨgɨar nɨ mɨkɨmamin mam iti.” Ezɨ atrivim dɨkavigha tuzɨma,
21 Ehut uan agharir kɨriamɨn, dafarir guvimɨn apengan korotiar ruarir aruzimɨn aven, buar akɨrim gisɨn modozir sabam asigha, atrivimɨn navim gasara.
22 Ezɨ Ehut atrivim da sabar ghumtɨzir pumuning itim asizir puvatɨ, an ghumtɨzim ko an mɨsiam sara bar an navimɨn aven ghu. Ezɨ an navimɨn ovim mɨdorozir sabam noke, ezɨ a bar an aven ghua an akɨrir agharimɨn tu.
23 Ezɨ Ehut dɨpenimɨn aven avughsazir danganim ategha azuarimɨn azenan otogha deragha tiar akamning asaragha ghu.
24 Ezɨ gɨn an ingangarir gumaziba iza garima, me itiar akamning dukua. Ezɨ me uarira uariv gɨa ghaze, “Atrivim ti uan avughsazir danganimɨn ikia uan davir danganimɨn aven ikiama.”
25 Ezɨ atrivimɨn ingangarir gumaziba uan atrivim mɨzua ikia ghua amia, me itiam kuigh aven mangan an amigha, bar dughiar ruarimɨn a mɨzua ghua ghaze, e uari aven mangɨ ganigham. Egha me kɨ inigha tiam kuigha garima, Ame! Men gumazir aruam aremegha vazimɨn irɨghav iti!
26 Ezɨ ingangarir gumaziba pura gara itir dughiamɨn, Ehut arav ghugha gɨfa. An ara ghua, danganir me dagɨabar gumazir nedazibar ingarigha da asezimɨn otogha, dagh itagha, bar ara ghua Seiran nguibamɨn modo.
27-28 Egha a gɨn azenim girɨgha Seiran nguazimɨn ghua, Efraimɨn anababar mɨghsɨar dozibar otogha sɨgham givi, a men dɨmtɨ me izɨ uari akuvagh mangɨ mɨsogham. Israelia iza uari akuvazɨ, Ehut kamaghɨn me mɨgei, “Ia nan gɨn izɨ. Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God ian apaniba, Moapia isa ian agharim gatɨgha gɨfa. Ia me abɨragham.” Kamaghɨn amizɨ, me mɨghsɨar dozibar itir nguibaba ategha, Ehutɨn gɨn uaghira Moapia bagha Jordanɨn Fanemɨn men arafa, eghtɨ men tav fanem girɨgh vongɨn mangan kogham. Ezɨ me Moapian mɨsozima, men tav arav ghuzir puvatɨ. Bar puvatɨ.
29 Ezɨ dughiar kamɨn Israelia Moapian 10,000plan mɨdorozir gumazir gavgavibav soghezɨ me ariaghire. Tav arav ghuzir puvatɨ.
30 Kamaghɨra, Israelia dughiar kamɨn Moapia gafiragha, ua mɨdorozir tam gamizir puvatɨgha ghua 80plan azenibar tu.

Samgar gumazir dapanimɨn oto

31 Gumazir dapanim Ehutɨn gɨn, gumazir dapanir igharazim oto, an ziam Samgar, an Anatɨn otarim. Me zuamɨra ingangarim damuasa bulmakaubar avɨzir aghorir mam, an a isa, Filistiabar 600plan gumazibav soghezɨ me ariaghire. A uaghan apanibar agharimɨn ua Israelia ini.

Deboran eghaghanim

4

(Sapta 4--5)

Debora ko Barak apaniba abɨra

1 Ehut aremezɨ, Israelia ua Godɨn damazimɨn an aghuazir arazir kurabagh ami.
2 Kamaghɨn amizɨ, God Jabin ataghizɨ, a uaghan me abɨra. Jabin, a Kenanian atrivir mam, egha Hasorɨn nguibamɨn garir atrivim. Atrivim

Jabin, an mɨdorozir gumazibar dapanim Sisera, a nguibar ekiam Haroset
Hagoimɨn gumazir mam.
3 Atrivim Jabin, ainɨn mɨdorozir karisɨn 900pla iti. A bar pazavɨra Israelia
gamuava, tintinibar me mɨsogha me gasɨghasɨgha ghua 20plan azenibar tu.
Kamaghɨn amizɨ, Israelia uarir akurvaghasa Ikiavɨra Itir God bagha arai.

4 Ezɨ dughiar kamɨn, Godɨn akam inigha izir amizir mam iti, an ziam
Debora. A gumazir mamɨn amuim, an ziam Lapidot. Dughiar kam Debora
amizir dapanimɨn ikia nɨghnɨziba isa Israelia ganɨdi.
5 Debora zurara Temer Detɨn Povimɨn apiav itima, Israelia uan osɨmtɨziba
inigha a bagha izima, a kotɨn aven men osɨmtɨziba tuisɨzima, me an
mɨgɨrɨgɨaba barasɨ. Temer kam, Rama ko Betelɨn nguibar ekiamningɨn
tizimɨn, Efraimɨn anabamɨn nguazimɨn mɨghsɨar dozimɨn iti.

6 Dughiar mam Debora Barakɨn dei, a Kedesɨn nguibamɨn Naptalin an-
abamɨn nguazimɨn itir gumazir mam, Abinoamɨn otarim. Egha Barak izima,
Debora kamaghɨn a mɨgei, “Ikiavɨra Itir God, a Israelian God, a mɨgɨrɨgɨar
kam nɨ danɨngasa, ‘Nɨ mangɨ Naptalin anabam ko Sebulunɨn anabamɨn
gumazir 10,000pla inigh izɨ Taborɨn Mɨghsɨamɨn me akufagh.
7 Kɨ Sisera inigh izam, an Atrivim Jabinɨn mɨdorozir gumazibar dapanim.
A izɨ Kisonɨn Fanemɨn ia ko mɨsogham. A uan mɨdorozir karisba ko uan
mɨdorozir gumazir avɨriba inigh izɨtɨ, kɨ me isɨ ian agharim darɨgham.’ ”

8 Ezɨ Barak akar kam baregha kamaghɨn Deboran mɨgei, “Nɨ na ko mangɨtɨ,
kɨ mangam. Nɨ na ko mangan koghtɨ, kɨ mangan kogham.”
9 Ezɨ Debora kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Kɨ guizbangɨra nɨ ko
mangam. Eghtɨ mɨdorozir kamɨn aven Ikiavɨra Itir God Sisera isɨ amizitamɨn
agharim darɨgham. Kamaghɨra, nɨrara, mɨdorozir kam bagh ziar ekiam
inian kogham. Puvatɨ.” Egha Debora dɨkavigha Barak ko Kedesɨn nguibamɨn
zui.
10 Ezɨ Barak Sebulunɨn anabam ko Naptalin anabamɨn gumazibar diagha
Kedesɨn zui. Dughiar kam 10,000plan gumaziba a ko mɨsoghasa zui. Ezɨ
Debora uaghan me ko zui.
11 Ezɨ dughiar kamɨn, Heber a Kinian adarazir mav, a Kinia ataki, me
Mosesɨn ivozir afeziam Hobap, an ovavir boriba, a me ategha ghua uan
averpenim Kedesɨn nguibamɨn boroghɨn, Sananimɨn itir okɨn temer ekiamɨn
boroghɨn an ingari.

12 Ezɨ Sisera kamaghɨn oraki, Abinoamɨn otarim Barak ghua Taborɨn
Mɨghsɨamɨn ghuanabo.
13 Egha Sisera uan 900plan ainɨn karisba ko uan mɨdorozir gumaziba bar
men diagha, me inigha Kisonɨn Faner gigir dɨpaba pura datimɨn boroghɨn,
Haroset Hagoimɨn nguibamɨn zui.
14 Ezɨ Debora kamaghɨn Barak mɨgei, “Aria, nɨ dɨkavigh, e mangam.
Ikiavɨra Itir God nɨn faragh mangam. Datɨrɨghɨn dughiar kamɨn Ikiavɨra
Itir God nɨn akuragh, Sisera isɨ nɨn agharim datɨgham.” Ezɨ Barak zuamɨra
10,000plan mɨdorozir gumaziba inigha Taborɨn Mɨghsɨam ategha uaghiri.
15 Barak uan mɨdorozir gumaziba ko ghua otogha mɨdorozim forezir
dughiam, Ikiavɨra Itir God men damazimɨn Sisera gamizɨ, an ainɨn karisba ko
mɨdorozir gumaziba bar ongani. Ezɨ Sisera uan karis ategha uan suemningɨn
arav ghu.
16 Ezɨ Barak men karisba ko mɨdorozir gumazibar agɨragha ghua,
Harosetɨn Hagoimɨn nguibamɨn oto. Egha Barakɨn mɨdorozir gumaziba,
Siseran mɨdorozir gumazibav soghezɨ me bar ariaghire, men tav ua itir
puvatɨ.

17 Ezi Sisera ara ghua Jaelin averpenimin ghu, a Heberin amuim, Kinin
adarazir mav. Hasorin nguibamin Atrivim Jabin, a Heberin adarazir na-
makar aghuim, me deravira uari inigha ikia, uariv sozir puvati.
18 Dughiar kamin, Jael Siseran gari a izima, Jael averpenim ategha azenan
iza kamaghin Sisera migei, “O nan gumazir aruam, ni aven izi daperagh. Ni
nan averpenimin aven izi avughsam. Ni atiatingan marki.” Ezi, Sisera Jaelin
averpenimin aven ghuzima, Jael nir mitiar mam inigha anevara.
19 Ezi Sisera Jael migia ghaze, “Nan kuarim nan piri. Ni dipatam na
daningighti ki anemeka.” Ezi Jael memen nir me dipaba tuasa isamizir,
memen oter eborim itir mam kuigha, a isa a ganingi. Ezi Sisera anemezi,
Jael uam anevaragha a modo.
20 Ezi Sisera kamaghin Jael migei, “Ni averpenimin tiar akamin tughiv ikiti,
gumazitam izi nin azaragham, ‘Gumazitam kagh iti?’ Eghti ni kamaghin a
mikim suam, ‘Puvati.’ ”
21 Ezi Siseran mikarzim bar an amirazi ana aremezi moghin akui. Ezi
Jael dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mamin suira,
egha dafarir vuemin ingangarir gumazibar haman suiragha, bar aghumra
Siseran amuda zui. An haman suiragha ghua afughafuzir kam isa Siseran
dakurum gasaragha, afughafuzim gafuzi, a bar anemikiragha nguazim
giraghu. Ezi Sisera areme.
22 Dughiar kamin, Barak Sisera buria izima, Jael ghua a batogha kamaghin
a migei, “Ni iziti, ki ni inigh mangi gumazir ni ruiagha aruim, nin akagham.”
Ezi Barak a ko averpenimin aven ghua garima, Sisera aremegha givagha
irighav itima, afughafuzir kam an dakurumin migoroghav ikia mamaghira
iti.
23 Ezi dughiar kamin God Israelian akuragha, men damazimin Kenanian
Atrivim Jabin abirazi, a bar aghumsiki.
24 Ezi Israelia misogha ghua bar gavgavigha Kenanian atrivim Jabin ko an
midorozir gumazibagh asighasiki.

5

Debora ko Barakin onger akam

1 Dughiar kam Debora ko Abinoamin otarim Barak, aning ighiar kam
bange:

2 E Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Israelian gumazir dapaniba dikavigha deravira gumazamizibar faragha
ghua, pamten misoghasa nighnisi.
Ezi gumazamiziba misoghasa pamtemin nighnigha bar akonge.
E Ikiavira Itir Godin ziam fam!
3 Ia atriviba, oragh!
Ia gumazir dapaniba, ia deravira kuariba arigh oragh!
Ki Ikiavira Itir God bagh ighiatam bangiva marvibagh iviam.
Ikiavira Itir God, a Israelian God, ki a ginighnigh ighiam damuam.
4 O Ikiavira Itir God, ni Seirin Mighsiam ataghizir dughiam,
kar Idomin nguazim,
ni izaghirima,
mikimkizim nguazim ginobazi,
amozim arigha mighsiabar izaghiri.
Bar guizbangira, dipar dafam overiamin ghuariabar ikegha
nguazimin izaghiri.

5 Mighsiaba Ikiavira Itir Godin damazimin vazvasi,
a Sainaian God,
a Ikiavira Itir God, Israelian God.

6 Anatin otarim Samgarin dughiam,
ko Jaelin dughiam,
gumazir dagiaba bagha biziba amadiba,
me okimakiar gumazibar atiatia uamategha tuavir ekiamin aruir puvati.
Me mangi zegh gamua,
egha moga kiriar tuavir dozibagh arui.

7 O Debora, Israelin kantrin nguibar doziba itir gumazamiziba, me bizitam gamizir puvati.
Me pura ikia ghua dughiar ni otozimin tu.
Guizbangira, ni Israelian tongin ikia mati men ganamin amebar mam.

8 Ezi Israelia aser igiabar gin zuir dughiamin,
midoroziba me batifi.
Israelia midorozir gumazir 40,000pla iti,
egha me bar moghira misoghamin oraba ko afuziba puvati.

9 Ki uan navir averiamin aven, Israelian midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanibagh nighnighavira iti.
Guizbangira, men marazi uari isa midorozim ganidi.
Kamaghin, e Ikiavira Itir Godin ziam fam.

10 Ia gumazir donkin ghurghuribar satelbagh apiaghiriba,
ko ia uan suebar tuavibagh aruir gumaziba,
ia bizir kamin gun mikim.
11 Ia oragh! Gumazamizir mozir dipaba uari akuvava dipaba isava sipsipbagh anidiba,
me Ikiavira Itir Godin migia ghaze, an arazir aghuibara amuava apaniba abira.
Egha me uaghan ghaze, Israelin kantrin nguibar doziba itir gumazamiziba, bar deragha apanibagh afira.
Egha Ikiavira Itir Godin gumazamiziba uan nguibaba ategha, izaghira nguibar ekiamin tiar akamin ize.
12 O Debora, ni osegh dikavigh en faragh mangi.
Ni faragh mangi ighiatam bangi!
O Abinoamin otarim Barak, ni dikafigh!
Ni midorozim gafiragh apaniba dikabiragh.
Egh ni midorozimin aven iniamin kalabuziar gumazir kaba inigh, men aku izi.
13 Ezi midorozir gumazir aghuir ikiavira itiba, izaghira uan gumazir dapaniba ko uari akufi.
Ikiavira Itir Godin gumazamiziba a bagha iza misoghasa uari akufi.
14 Efraimin anabamin adarazi izaghira danganir zarimin oto,
Efraimin adarazi fomira Amalekia abiragha men nguazim ini.
Me datirighin Benjaminin anabamin adarazir gin zui.
Ezi Makirin adarazir gumazir dapaniba uaghan izaghiri.

5:5: Ua Me Ini 19:18

Ezi Sebulunin anabamin gumazir dapaniba uan ghuarar gavgavibar suigha izaghiri.
15 Ezi Isakarin anabamin gumazir dapaniba Debora ko izi.
Isakarin anabamin gumazir kaba deravira Barakin gin zuima,
a men faragha ghua zuamira danganir zarimin zui.
Ezi Rubenin anabamin adarazi nighnizir pumuning ikia mangan aghua.
16 Ia Rubenin anabamin adarasi, ia tizim bagha sipsipba ko ikiavira iti?
Ia sipsipbar garir gumaziba, ia ti sipsipbar deir buaber dimdiam baraghasa?
Bar guizbangira, Rubenin anabamin adarazi
nighnizir pumuning iti.

17 Ezi Gileatin Distrighin itir adarasi, me pura Jordanin Fanemin vongin aruem anadi naghin ikiavira iti.
Ezi Danin anabamin adarasi, bizir tizim bagha kuribar ingari?
Ezi Aserin anabamin adarazi ongarir dadarimin iti.
Me pura ongarir miriamin, kuriba itir danganimin uarira iti.
18 Ezi Sebulunin anabam ko Naptalin anabamin adarasi,
uan mikarzibagh nighnizir puvati.
Me pamtem midorozim damuasa gavgavigha,
atam midorozir danganimin oveghai.

19 Dughiar kamin, Kenanian atriviba Tanakin nguibamin izegha,
Megidon dipamin boroghin misosi.
Kenanian atriviba misogha,
midorozim gafirazir puvati.
Me uaghan silvan taba inizir puvati.
20 Overiamin itir mikoveziba uaghan misosi.
Da pin overiamin uan tuavimin ghua, Sisera ko misosi.
21 Ezi Kisonin Fanemin aperiam me inigha ghue.
Faner kam fomira iti, an aperiam bar gavgafi.

Ki uan navir averiamin aven uabira uabi migia ghaze,
ki bar uabin gavgavigh midorozir gumazir gavgavimin min daru mangam!

22 Ezi hoziar atamra ivemara zuiba,
me pamtem uan suebar nguazim gabiri a tingaghavira iti.
23 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin migei,
“Merosin nguibar ekiamin gumazamiziba Ikiavira Itir Godin akurazir puvati.
Me midorozir gumazibar min iza apanibav sogha Ikiavira Itir Godin akurazir puvati.
Kamaghin, ia Godin diagha kamaghin an azai,
A Merosin nguibar ekiam, ivezir kuram a daningam, eghti a bar ikuvigham.
Eghti gumazamizir nguibar ekiar kamin itiba me uaghan ikuvigham.”

24 Jael, a Heberin amuim, ezi Heber a Kinian adarazir gumazir mam,
God deraghviram a damuti,
an navim bar akuegham.
An navir agorogem, averpenimin aven itir amizir igharazibagh afiragham.
25 Sisera dipam bagha Jaelin azarazi,

an oter eborim a ganiingi.
An oter ovim itir bar aghuarim inigha
itarir ganganir aghuarim itimin a inigha izi.
26 A dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mamin suira,
egha dafarir vuemin ingangarir gumazibar haman suira.
A Siseran dakurum misogha anebiki.
A guizbangira an dakurum gafuzima an okoriaghiri.
A Siseran dakurum gasaragha afughafuzim gafuzi, afughafuzir kam anemikiragha vongin otogha nguazim giraghu.
27 Ezi Sisera tevimning apirigha soroghafariba kunigha,
Jaelin dagarimningin boroghin irighav iti,
gumaka a uam angamira itir puvati.
A bar aremegha gifa.

28 Ezi Siseran amebam saghon mitighav ikia, aminim ivair tiar akamin saghon mar garima, a izir puvati.
A winduan uan damazimning atigha gara ghua kamaghin migei,
“Manmaghin amizi, Siseran karis bemira izezir puvati?
Tizim bagha an hoziaba zuamira ua izezir puvati?”
29-30 Ezi an fofozir amizir mam kamaghin an akam ikaragha ghaze,
“Midorozir gumaziba ti apanibagh afiragha, uari bagha bizir aghuiba buria tighar da isi uari bagh da tuiragh uari daningam.
Egh amizir igiar vamira o pumuning, midorozir gumaziba vaghvagha me iniasa ifonge, me men suiragh arazir kurabar me damuam.
Egha me ti Sisera bagh korotiar aghuiba iniasa da buriavira iti.
Egha inir aghuir me kurkazir aghuibar isamiziba buri da inigh izi, uan amuiba ko guivibar kurukam.”
Ezi Siseran amebam uaghan kamaghira nighnisi. Ezi puvati.

31 O Ikiavira Itir God, kamaghira nin apaniba mar oveng.
Eghti nin namakaba mar angazangarimin min isiragh, mati aruer angazangarim otogha pamten nguazim gisira.

Ezi dughiar kamin gin, Israelian nguazim 40plan azenibar midoroziba puvatigha avughse.

Gideon ko Abimelekin eghaghanim

6

(Sapta 6--9)

Ikiavira Itir God ingangarim isa Gideon ganidi

1 Ezi gin, Israelia ua arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Kamaghin, a Midianian adarazi ataghizi, me 7plan azenibar me abiragha, me gativagha men gari.
2 Guizbangira, Midianian adarazir gavgavim bar Israelian gavgavim gafira, kamaghin, Israelia Midianian adarazir arava dagiar toribar moga, uaghan danganir gavgavir aghuir mabar modi.
3 Israelia dagheba oparamin dughiabar, Midianian adarazi ko, Amalekia ko, aruem anadi naghin iti darazi izava Israelia misosi.
4 Egha me nguazir kamin uari bagha averpenibar ingara dar ikia, men azenibar daghebagh asighasigha, ghua Gasan nguibar ekiamin tu. Egha daghetam ataghizi, a itir puvati. Me uaghan men bulmakauba ko sipsipba ko donkiba inigha ghue.

5 Egha me uaghan uan averpeniba ko bulmakauba sara izi, mati aparir
irubuaba uari akuvagha izi moghin, men gumazamiziba ko kamelba bar
aviraseme. Guizbangira, gumazitam me mengan iburagham, ezi me izava
Israelian azeniba bar dagh asighasiki.
6 Ezi Midiania bangin, Israelia gavgaviba bar puvatigha daghem bangin
amira. Kamaghin amizi, Israelia datirighin uarir akurvaghasa Ikiavira Itir
God bagh aziava arai.
7 Israelia, Midiania paza me gamir bizim ginighnigha, uarir akuvaghasa
Ikiavira Itir God bagh arai.
8 Ezi Ikiavira Itir God, Godin akam inigha izir gumazir mam amadazi, a me
bagha izi. A kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, Bar
fomira Isipia dughiar ruarimin ia gativagha ian garima, ia men ingangarir
gumazamizir kinibar iti. Ezi ki Isipin kantrin aven ia inigha azenan izegha
gifa.
9 Ki Isipian agharim da ua ia inigha gifa. Egha uaghan nguazir kamin
gumazir paza ia gamibar agharim da ua ia inigha gifa. Ia izir dughiamin,
ki me batoghezi me bar ghue. Egha ki uaghan men nguaziba isa ia ganingi.
10 Egha ki kamaghin ia migei, 'Ki Ikiavira Itir God, ian God! Ki Amorian
asebar ziaba fan ian anogoroke. Gumazir kaba ia men nguazimin apia.' Ezi
ia nan akam batoke."
11 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel iza, Ofran nguibamin boroghin itir okin
tememin apengan aperaghav iti. Ofra a Joasin nguibam, Joas a Abieserin
adarazir gumazir mam. Ezi an otarim Gideon, a nimira wainin oviziba
mirmirir dagiar miner ekiamin aven modoghav iti. Egha an an aven
Midianian modogha, witin oviziba dikabira da mirmira iti.
12 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel a batogha a migia ghaze, "O midorozir
gumazir bar gavgavim, Ikiavira Itir God ni ko iti."
13 Ezi Gideon a ikaragha ghaze, "O gumazir ekiam, ki bizitam bagh nin
azangasa. Ikiavira Itir God, e ko itima, ezi bizir kaba manmaghsua e batifi?
Ezi bizir aghuir a en inazir afeziabagh amizir kaba, da managhira iti? E dar
garir puvati. Ikiavira Itir God, ti e inigha Isip ategha azenan izes ti? Egha
datirighin Ikiavira Itir God, e ategha e isa Midianian agharibagh ariki."
14 Ezi Ikiavira Itir God ragha kamaghin Gideon migei, "Ni bar uan gav-
gavim sara mangi Midianian agharim da, ua Israelia inigh. Ki uabi ni
amadazi ni zui."
15 Ezi Gideon kamaghin Ikiavira Itir Godin azaragha ghaze, "Gumazir
ekiam, ga uaning, ki manmaghira Israelian akuragh ua me inigham? Ni
fo, nan ikizimin adarazi me ziar ekiaba ko gavgaviba puvati. Manasen
anabamin aven itir darasi, me bar e gafira. Ezi nan ikizimin tongin aven,
ki pura gumazir kinim, egha uan aveghbuabar, gumazir bar abuananam."
16 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin a migei, "Ki ni ko ikiti, ni Midiania
misoghti me bar arimighiregham."
17 Ezi Gideon kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki guizbangira nin
damazimin gumazir aghuim, ni bizitam damighti, ki ganigh fogh suam, ni
guizbangira Ikiavira Itir God na migei.
18 Ni zuamira mangan marki. Ki mangi daghetaba inigh, bizir aghuibar
min da ni daningam. Ni kagh na mizuam."
Ezi ensel kamaghin migei, "Ki ni mizuam iki mangiti ni uamategh izam."
19 Ezi Gideon aven ghua memen igiar mam tuazi a isi. Egha plauan yisba
puvatizir maba uaghan da tuezi da isi, dar osimtizim 25 kilogremin tu. An

6:16: Ua Me Ini 3:12; Josua 1:5

asizir tuzir maba isava akirar mam gaghuigha, diparsizim isava miner mam gati. Egha a da inigha ghua okin temer povimin Ikiavira Itir Godin ensel ganingi.

20 Ezi ensel kamaghin a migei, “Ni izi asizir tuzir kam ko yis puvatizir bretin kam isiva dagiar kam gisin aning atigh. Egh diparsizim isi aning gingegh.” Ezi Gideon ensel mikemezi moghiram ami.

21 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, asadivir aghorir mam uan dafarimin an suiragha an otevim isava asizir tuzim ko bret gisin anetigha uam an suira. Ezi avim zuamira dagiam gisin otogha asizir tuzim ko bretin isi. Ezi ensel zuamira ghuzi, Gideon a bagha garava avenge.

22 Ezi Gideon datirighin fo, a Ikiavira Itir Godin enselin gani, egha bar aguaghfagha ghaze, “Ame! O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki datirighin nin enselin guamin gani. Datirighin bizir tizitam na batogham? Ni nan akuragh!”

23 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “A dera, ni atiatingan marki. Ni ovengan kogham.”

24 Kamaghin, Gideon danganir kamin Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir mamin ingarigha kamaghin a dibora ghaze, “Ikiavira Itir God, a gumazir navir amirizim anidim.” Dughiar kamin ikegha iza datirighin, ofa gamir dakozir kam, Ofran danganir kamin mitighav ikiavira iti, kar Abieserin adarazir nguazim.*

25 Ezi dimagarir kamin Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ni mangi uan afeziamin bulmakaubar tongin, bulmakaun apurim inigh, kar an namba tu bulmakaun apurim, a 7plan azeniba iti. Egh ni uan afeziamin marvir guar asem Balin ziam fasa ingarizir ofa gamir dakozim apirigh. Egh aser amizim Aseran nedazim itir temer akinir ekiam okegh, kar temer akinir ekiar ofa gamir dakozimin boroghin mitighav itim.

26 Egh ni mighsiar dozir kam gisin na bagh deraghvira ofa gamir dakozir tamin ingarigh, ki Ikiavira Itir God. Ni gin, namba 2 bulmakaun kam misueghiva, dipenir akinir ni dutuzimin avim atigh, namba 2in bulmakaun kam isi, ofan min a tuaghti, a bar isi mighirigh.”

27 Ezi Gideon uan 10plan ingangarir gumaziba inigha Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. Ingangarir kam, Gideon aruemin a gamizir puvati. Gideon nguibar ekiamin itir gumazir igharaziba ko a uan adarazir atiatingi. Kamaghin amizi, a dimagarimin a gami.

28 Bar mizarazimin nguibar ekiamin itir gumazamiziba dikavigha garima, Balin ziam famin ofa gamir dakozim ko aser amizim Aseran nedazim itir temer akinir ekiar an boroghin mitighav itim, itir puvati, aning dipiriaghiri. Egha me ganigha fo, gumazitam ti ofa gamir dakozir igiamin ingarigha, namba 2 bulmakaun apurim isa ofa gamigha gifa.

29 Ezi gumazamiziba uarira uarir azai, “Tinara bizir kam gami?” Me azangsigha ghua kamaghin fo, Joasin otarim Gideon, a bizir kam gami.

30 Ezi me kamaghin Joas migei, “Nin otarim, asem Balin ofa gamir dakozim ko, aser amizim Aseran temer akinir ekiar an boroghin mitighav itim apiriaghati. Kamaghin, ni a inigh kagh iziti, e a misueghti an a aremegham.”

31 Ezi Joas kamaghin gumazir an ataribar akam ikaragha ghaze, “Ia asem Balin akurvaghasa na gimobi? Gumazir manam asem Balin akurvaghasa na dosi, aruem tighar anangamin dughiamin an a aremegham. Ofa gamir

* **6:24:** Migirigiar kam, “ofa gamir dakozir kam, Ofran danganir kamin mitighav ikiavira iti,” kar migirigiar datirighin itir puvatizim. Puvati. A gumazir fomira akinafarir kam osirizimin dughiamin iti.

dakozir me dipirizir kam, kar Balin ofa gamir dakozim. Kamaghin, Bal guizbangira god, a uabi uabin akuragh.”

32 Dughiar kamin ikegha zui, Gideon ziar igiam iti. An afeziam Joas kamaghin migei, “Gideon asighasighizir ofa gamir dakozir kam, kar Balin bizim. Kamaghin, Bal uabi uabin akuragh.” Kamaghin, me “Jerubal,” Gideon gati.†

33 Dughiar kamin, Midianin adarazi ko Amalekia, ko aruem anadi naghin itir gumazamiziba, me uari akuvagha iti. Egha me Jordanin Fanem abigha vongin ghua, Jesrilin danganir zarimin averpenibar ingarigha dar iti.

34 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam iza Gideon avaragha an itima, a dikavigha, Abieserin adarazir diaghti me izi an gin mangasa, a sipsipin komin ingarizir sigham givi.

35 A uaghan gumazir maba amadazi, me ghua Manasen anabamin nguazimin itir adaraziv gia ghaze, me izi an gin mangam. A uaghan Aser ko Sebulun ko Naptalin anababar adarazir mikimasa, gumazir maba amangi. Ezi me uaghan dikavigha iza a ko uari akufa.

36 Ezi Gideon kamaghin God migei, “Ni na migia ghaze, ni na damuti ki Israelian akuragham, ki bar guizin foghasa nin akar dikirizir kam a guizbangira, ga uaning, ni arazitam nan akagh.

37 Ni gan, danganir e witin dafariba amisevimin, ki sipsipin arizitaba nguazim darigham. Eghti mizaraghara ghuariar dipam sipsipin arizir kabar ikiva, egh nguazim gireghan koghti, ki kamaghin fogh suam, mati ni mikemezi moghin, ki Israelian akurvagham.”

38 Ezi bizir kam, Gideon God ko mikemezi moghin oto. Ezi Gideon mizaraghara osegha dikavigha ghua sipsipin arizir an atizimin ganasa zui. Egha sipsipin arizim ghavkira an gari, dipam an iti, o puvati. Ezi dipam a gizifa, an an munumuti, dipam itarir ekiatam gizivagham.

39 Egha gin Gideon ua ghua kamaghin God migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan ataran marki. Ki ua migirigiatam damuasa. Ga uaning, ki kamaghsua, ni na ateghti, ki ua sipsipin arizim damigh an ganika. Eghti dughiar kamin ghuariar dipaba tintinibar nguazim giregh, eghti sipsipin arizimra misingigh iki.”

40 Ezi dimagarir kamin, God, Gideon mikemezi moghin ami. Sipsipin arizimra misingizi, nguazim, ghuariam bar a gire.

7

Gideon Midiania gafira

1 Ezi Jerubal, kar Gideon uabi, a uan midorozir gumaziba ko bar mizaraghara dikavigha ghua, Harotin emimirimin miriamin averpenibar ingarigha iti. Ezi Midianian averpeniba, Moren mighsiamin boroghin danganir zarimin, Gideonin amadaghan notin iti.

2 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ki ian akuragh Midiania misoghasa ifonge. Ezi midorozir gumazir bar avirim ni ko iti. Me ti kamaghin nighnigh suam, ‘E uarira, uan gavgavibar Midiania misogh me abiragham.’ Egh me uan ziaba fam. Me ti kamaghin nighnigh, egh kamaghin mikemeghan kogham, ki Ikiavira Itir God, ki men akuragham.

3 Kamaghin amizi, ni kamaghin me mikim, ‘Gumazir manam atiati, a Gileatin Mighsiam ategh uamategh uan nguibamin mangi.’” Ezi Gideon

† **6:32:** Ziar kam Jerubal, an tiarim Hibrun akamin kamaghin ghu, “Bal uabi uabin akuragh.” **7:3:** Godin Araziba 20:8

kamaghin me tuisigha, me mikemezima, 22,000plan midorozir gumaziba dikavigha uamategha ghue. Ezi 10,000plan midorozir gumaziba ikiavira iti.
4 Egha gin, Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Midorozir gumazir aviriba ikiavira iti. Ni me inigh emimirimin magiriti, ki nin akuragh me abigham. Gumazir manam ni ko mangisi ki anemiseveghti, a ni ko mangam. Eghti ki kamaghin ni mikim suam, gumazir kam ni ko mangan kogham, eghti a mangan marki.”
5 Ezi Gideon gumaziba inigha emimirim giraghu. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni gumazibav kimti me dipam ami. Gumazir afiabar min mizebar dipam apiba, ni me isiva bizir vamiran me atigh. Egh gumazir iteviba apirigha uan dafaribar dipam apiba, me isiva bizir igharazimin me atigh.”
6 Ezi Gideon garima, 300plan gumazibara uan dafaribar dipam api, ezi igharaz darazi bar moghira iteviba apirigha uan mizebar dipam api.
7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Gumazir 300plan dafaribar dipam ameziba, ki ian akuraghti, ia Midiania gafiragham. Egh ni gumazir igharazibav kemeghti, me uamategh uan nguibabar mangi.”
8 Kamaghin, Gideon gumazir igharazibar dagheba ko sighaba me dama ada inigha me mikemezi, me uamategha uan nguibabar ghue. Ezi 300plan midorozir gumazir kaba, me gumazir igharazibar dagheba ko sighaba ini. Dughiar kamin, Gideonin gumazibar averpeniba mong pin amadaghan itima, Midianian averpeniba, vin amadaghan danganir zarimin iti.
9 Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ia mangi Midianian danganimin midorozim foregh. Ki ian akuragh Midianian gumazibav sogh me abiragham. Guizbangira, ki me isa ian agharim gatigha gifa.
10 Ni midorozim foran atiatigh, uan ingangarir gumazim, Pura, inighti a nin gin mangi, Midianian averpenibar magiri.
11 Egh men migirigiaba baraghiva misoghsi gavgavim iniam.” Ezi Gideon uan ingangarir gumazim Pura ko, aning apanibar averpeniba iti naghin men miriamin uaghiri.
12 Ezi Midianian adarazi ko Amalekia ko aruem anadi naghin itir darasi, me aparir irubuar bizir dafamin min danganir zarim tintinibar an iti. Men kamelba uaghan bar aviraseme, mati ongarimin gigim. Gumazitam ti me mengan iburagham.
13 Ezi Gideon ghuava otogha moga gara orazima, gumazir mam kamaghin uan irebamin gun uan namakam geghari, “Ki irebamin garima, me balin oviziba isa balin bretin mamin ingari, ezi bretin kam uabi poghpogha iza, e Midiania itir danganir kamin aven iza averpenim pamten a misoghezi a ragha ghua nguazim giri.”
14 Ezi gumazir kamin namakam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bizir kam, bar guizbangira, ababanir kam en aka. Kar, Gideonin midorozir sabamra. Gideon, a Joasin otarim, Israelian gumazir mam, anarira. Guizbangira, God Gideonin akuraghti, e Midiania ko midorozir gumaziba sara, a bar e agivagham. Irebar kamin mingarim, kamaghira ghu.”*
15 Ezi Gideon irebar kamin eghaghanim baregha uaghan an mingarim baregha, maghira itevimning apirigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha

* **7:14:** Israelia, me uari bagha uan azenibar ingarava opara dagheba isava uari bretba tua da api. Kamaghin amizi, irebamin aven itir bizir kam, bretin poghpogha izir kam, a mati Israelian nedazim. Midiania bar danganibagh arua averpenibar ingari darasi, ezi irebamin aven itir bizir kam, averpenir dipirigha ragha ghuzir kam, kar men nedazim.

uamategha Israelian averpeniba iti naghin ghugha kamaghin Israelian dei, “Ia dikav! E mangam! Ikiavira Itir God datirighin en akuraghtima, e midorozimin Midiania dikabiragham.”

16 Ezi Gideon 300plan gumazir kaba isa 3plan okoruabar me ariki. Egha sighaba ko nguazir mineba sara inigha bar gumazibagh aningi. Nguazir mineba bar vaghvagha korir aviba dar averiabar iti.

17 Ezi Gideon kamaghin migei, “Ia deraghvira nan gan, ki damuamin arazimra ia uaghan a damuam. Ki mangi men danganir miriamin mangigh, bizir manam damuam, eghti ia uaghan a damu.

18 Gumazir okoruar na ko zuiba sighabagh iviti, ia uaghan sighabagh ivi kamaghin dim, ‘E Ikiavira Itir Godin adarasi! E Gideonin adarasi. E aning bagha misosi!’”

19 Ezi Gideon uan 100plan gumazir a ko zuiba, me ghua dimagarir arizimin men averpeniba iti naghin miriamin oto. Dughiar kamin, Midianian averpeniba itir danganimin garir gumaziba avughsasa uarigh itaghvirazir dughiam. Ezi Gideon ko gumazir a ko zuiba, sighabagh iviava nguazir miner me suighiziba abiagharíki.

20 Ezi Gideonin gumazir okoruar igharazimning kamaghin ganigha, uan sighabagh iviava nguazir mineba uaghan ada abiagharíki. Me uan agharir kiriabar korir avibar suiki. Egha agharir guvibar sighabar suigha, kamaghin diava arai, “Kar, Ikiavira Itir God ko Gideon baghavira itir midorozir sabamra!”

21 Egha me mitivighav ikia Midiania itir danganim okarizi, Midianian midorozir gumaziba kamaghin ganigha atiatigha ararem saram ari.

22 Ezi 300plan gumazir kabanang sighabagh ivir dughiamin, Ikiavira Itir God Midiania gamizi, me onganigha uarira uan namakaba tintinibar uan midorozir sababar uari oti. Egha me ara ghua Saretanin nguibar ekiamin amadaghan Betsitan nguibamin zui, egha Tabatin nguibamin boroghin ghua Abel Meholan nguibamin oto.

23 Ezi Gideon Naptalin anabam ko, Aserin anabam ko Manasen anabamin Israelian gumaziba, me bagha akam amadi. Ezi me oregha iza uan namakabar akuragha Midianian agintisi.

24 Ezi Gideon uaghan Efraimin anabamin mighsiar dozibar tintinibar itir gumaziba bagha akam amada. A kamaghin migia ghaze, “Ia izighiri e Midianian adarazi ko misogham. Egh ia mangi Jordanin Fanemin me bagh pighiva, daghurir doziba ko emimiribar me bagh gan mangi Betbaran nguibamin me bagh gan men suikigh. Puvatightima, me Jordanin Fanem giregh vongin mangegham.”

25 Ezi me Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuningin suira, aningin ziamning, Orep ko Sep. Egha me Orep isa, dagiam gisin a misoghezi, an areme, ezi me danganir kam Orep a gati. Egha me Sep inigha ghua wainin oviziba dikabiri naghin a misoghezi an areme. Ezi danganir kam, me Sep a gati. Egha me Midianian agintighavira iti. Gideon datirighin Jordanin Fanemin vongin itima, me gumazir dapanir kamning Orep ko Sepin dapanimning inigha a bagha zui.

8

Israelia bar Midiania dikabiragha gifa

1 Ezi Efraimin anabamin gumaziba kamaghin Gideon migei, “Ni Midianian adarazi ko misoghasa zuir dughiamin, ni en diman aghua. Ni tizim bagha kamaghin e gami?” Me bar puv a gimoba an atari.

2 Ezɨ Gideon kamaghɨn me mɨgei, “Bizir ia amizim, kɨ amizir bizim, bar a
gafira. Ia ti bizir ia amizimɨn gari, a pura bizim. Puvatɨ, a bar deragha, kɨ
amizir bizibagh afira.
3 Guizbangɨra, God Midianian mɨdorozir gumazibar dapanir pumuning
isa ian agharim gatɨ, aningɨn ziamning Orep ko Sep. Ezɨ ia aningɨn fɨrimning
atu. Bizir kam bar ekefe. Kɨ kamaghɨn garir bizitam gamizir puvatɨ.”
Gideon kamaghɨn mɨkemegha gɨvazɨ, Efraimɨn anabamɨn adarazi uam an
atari puvatɨ.
4 Ezɨ Gideon uan 300plan mɨdorozir gumaziba ko ghua Jordanɨn Fanemɨn
otivigha, a girɨgha vongɨn ghue. Me bar amɨragha, avughsezir puvatɨ, me uan
apanibar gɨntɨgha ghuavɨra iti.
5 Egha me ghua Sukotɨn nguibar ekiamɨn otivigha, Gideon kamaghɨn
Sukotɨn itir gumazibar azai, “Gumazir nan gɨn iziba, men mɨkarziba
mɨtiriam bangɨn bar amɨra. Kamaghɨn, ia bretɨn taba me danightɨ me dar
amɨ. Kɨ uabɨ, kɨ Midianian atrivimning Seba ko Salmunan agɨntɨsi.”
6 Ezɨ Sukotɨn gumazir dapaniba kamaghɨn mɨgei, “Ia tɨghar Seba ko Salmu-
nan suigham. Kamaghɨn, e tizim bagh bretba isɨ nɨn mɨdorozir gumazibar
anɨngam?”
7 Ezɨ Gideon ghaze, “Ia en akuraghan aghua. A dera. Ia gantɨ, Ikiavɨra
Itir God Seba ko Salmuna isɨ nan agharim datɨghtɨ, kɨ gɨn gumazamiziba
puvatɨzir danganimɨn mangɨ benir dɨkonir taba inigh izɨ ia mɨsogh, ian
mɨkarziba abɨghɨrarigham.”
8 Egha Gideon me ategha ghua Penuelɨn nguibar ekiamɨn ghugha, kam-
aghɨra bretba bagha men azai, ezɨ Penuelɨn itir adarasi, Sukotɨn adarazi men
tirazɨ moghɨra, men tira.
9 Ezɨ Gideon kamaghɨra Penuelɨn gumazibav gei, “Kɨ apaniba dɨkabɨragh,
egh uamategh izɨ ian taua apɨram.”
10 Dughiar kamɨn, Seba ko Salmuna, aning uan mɨdorozir gumaziba ko
Karkorɨn nguibamɨn iti. Faragha mɨdorozir gumazir avɨriba aruem anadi
naghɨn ikegha mɨsoghasa ize. Ezɨ Israelia men 120,000plan mɨdorozir gu-
mazibav soghezɨ me ariaghire. Kamaghɨn, datɨrɨghɨn 15,000plan mɨdorozir
gumazibara ikiavɨra iti.
11 Ezɨ Gideon uan mɨdorozir gumaziba ko gumazamiziba puvatɨzir dan-
ganimɨn tuavimɨn zui. Tuavir kam Noban nguibam ko Jokbehan nguibam,
aruem anadi naghɨn amadaghan iti. Dughiar kam, Midiania deragha
apaniba bagha garir puvatɨ. Ezɨ Gideon zuamɨra ghua Midianɨn otogha
maghɨra mɨdorozim fore. Ezɨ Midianian mɨdorozir gumaziba bar dɨgavir
kuram gami.
12 Ezɨ Midianian atrivimning, Seba ko Salmuna, arav ghu. Ezɨ puvatɨ,
Gideon aningɨn agɨntɨghavɨra ikia ghua aningɨn suira. Ezɨ aningɨn mɨdorozir
gumaziba aguaghfagha bar atiatingi.
13 Ezɨ Joasɨn otarim Gideon, mɨdorozimɨn danganim ategha, uamategha
iza, tuavir Heresɨn nguibam itir mɨghsɨamɨn ghuavanabo.
14 A ghua Sukotɨn adarazir gumazir igiar mam batogha, pamtemɨn an
suiragha kamaghɨn an azara, terara Sukotɨn adarazir gumazir dapaniba. Ezɨ
gumazir igiar kam 77plan gumazibar ziaba osirigha Gideon ganɨngi.
15 Ezɨ Gideon ghua Sukotɨn gumaziba batogha kamaghɨn me mɨgei, “Ia
kamaghɨn fo, ia ghaze, kɨ tɨghar Seba ko Salmunan, suigham. Egha ia
ghaze, ia tizim bagh bretba isɨ nan mɨdorozir gumazibar anɨngam? Egha ia
na dɨpova nan ingaravaka, bretɨn taba nan mɨdorozir gumazibar anɨngan

8:3: Onger Akaba 83:11

aghua. Ia datirighin kagh gan. Kar taning? Kar Seba ko Salmuna aningra, ki aningin suiragha gifa!”

16 Egha a Sukotin gumazir dapanir kabar suiragha, benir dikonir gumazamiziba puvatizir danganimin inizibar Sukotia misogha mizazim me gase.

17 A uaghan Penuelin nguibar ekiamin itir taua apiriaghatizi, a iri. Egha nguibar ekiar kamin itir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire.

18 Egha Gideon dikavigha Seba ko Salmunan azara, “Gua na mikim. Gua Taborin Mighsiamin misoghezir gumazir kaba, me manmaghin gari?”

Ezi aning kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Me bar nin mirara gari. Me vaghvagha mati, atrivir mamin otariba.”

19 Ezi Gideon kamaghin migei, “Me bar nan aveghbuabara. Me bar nan amebamin otariba. Ezi ki bar guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin gua migei, gua ti me misoghezi me ariaghirezir puvatizi, ki gua misoghezi gua aremeghan koghai.”

20 Egha Gideon uan otarir ivariam Jeterin migia ghaze, “Aria, ni aning misueghti aning aremegh.” Ezi otarir kam, bar uan igiamra ikia, kamaghin damuan atiatingi. A uan midorozir sabam ghufezir puvatigha, aning misoghezir puvati.

21 Ezi Seba ko Salmuna kamaghin Gideon migei, “E fo, gumazir aruaba uari kamaghin bizim damusi, me uan gavgavibar amodoghin a damuam. Kamaghin, ni uabi izi ga misogh.” Kamaghin, Gideon uabi Seba ko Salmuna misoghezi, aning areme. Egha an aningin kamelningin firimin itir benir iakinir igiamin nedazim guraghav itir adiarimning ini.*

22 Ezi Israelia kamaghin Gideon migei, “E kamaghsua, ni Midianian agharim da ua e inizir bizim bangin, ni en gumazir dapanimin iki e gativagham. Eghti nin otariba ko nin ovavir boriba uaghan en gumazir dapanibar ikiam.”

23 Ezi Gideon kamaghin migei, “Ki ian gumazir dapanimin ikian kogham. Eghti nan otarim uaghan, ian gumazir dapanimin ikian kogham. Ikiavira Itir God, a uabi ian gumazir dapanimin ikiam.”

24 Gideon fo, Midiania me Ismaelin ovavir boribar adarasi, me ringba uan kuaribagh arisi.

Kamaghin, a migia ghua ua kamaghin Israelia migei, “Ki bizir mam bagh ian azangasa. Ia bar moghira midorozimin Midianian kuaribar guizir ringin iniziba, ia vaghvagh dar vamira vamira isi na daningam.”

25 Ezi me kamaghin migei, “A dera, e da isi ni daningam.” Egha me vaghvagha midorozimin tongin inizir ringbar vamira vamira isa iza nguazimin ghuarazir inim garisi.

26 Me arighizir ringin kabar osimtizim, 25 kilogremin tu. Kar ringbar osimtizimra. Ezi iakinir igiamin nedazibar adiaribar osimtizim, ko adiarir igharaziba, ko Midianian atrivibar korotiar pighagheviba, ko men kamelbar firibar itir adiariba, me ringba sara da mengezir puvati.

27 Ezi Gideon golin kam inigha ofa gamir gumazibar korotiar otevir bar aghuarir mamin ingarigha, uan nguibam Ofran aneti. Ezi Israelia God ategha Ofran ghua bizir kamin ziam fe, mati tuavimin amiziba tintinimin gumazir amuiba itiba koma akui. Korotiar a ingarizir kam, azuazimin min Gideon uan adarazi ko me gamizi me bar tintinibar arazir kurar igharazibagh amua iti.

28 Kamaghira, Israelia midorozimin Midianian adarazi abiragha aghumsizir ekiam me ganingi. Ezi Midianian adarazi ua bizitam damuan

* **8:21:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **8:23:** 1 Samuel 8:7; 10:19; 12:12

ibura. Kamaghin, Gideon ikiavira itir dughiamin, Israelia ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 40plan azenibar tu.

Gideon areme

29 Ezi Joasin otarim Jerubal, an ziar mam Gideon, a ghua uan nguibamin itir dipenimin iti.
30 An amuir aviriba iti, egha bizir kam bangin, a 70plan otariba iti.
31 Ezi Gideonin amuir dozir mam Sekemin nguibamin iti. An amuir kam otarir mam batezi, Gideon ziam, "Abimelek," a gati.
32 Ezi Joasin otarim Gideon bar ghurigha areme. Ezi me Abieserin adarazir nguibam Ofran, an afeziam Joas afazi naghin, uaghan anefa.
33 Gideon aremezi, Israelia zuamira ua Godin ziam fer puvati. Me mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba koma akua da bagha arui moghin, aser Balbar, ziaba fe. Egha asem Balberit atizi, a men godin oto.
34 Me Ikiavira Itir God, uam a ginighnizir puvati. A men God, a men akurazi, men apaniba tintinibar iza me misozir dughiabar, me me abini.
35 Guizbangira, Jerubal, an ziar mam Gideon, a deraghavira men akuragha me bagha bizir aghuir aviribagh ami. Ezi me da bakinighinigha, deravira Gideonin adarazi ikaragha me minabazir puvati.

9

Abimelek Sekemin nguibar ekiamin atrivimin oto

1 Ezi Abimelek Jerubalin otarim, kar Gideonra, a uan amebamin adarazi ko amebamin anabamin gumazamiziba bar men ganasa Sekemin nguibar ekiamin ghugha,
2 kamaghin men azai, "Ia manmaghin nighnisi? Jerubalin otarir 70pla e gativagh, en faragh mangam, o? Ia ti gumazir vamirara ateghti a en gumazir dapanimin ikiam? Ia deraghvira nighnigh, ki Abimelek, ki ian inivafizimra. Ia bizir kam deraghvira an gun mikimti, Sekemin gumazir aruaba ian nighnizim baragham."
3 Ezi Abimelekin amebamin adarazi migirigiar kam inigha ghua Sekemin gumazir aruabav kemezima, me oregha a gifonge. Me ghaze, a men anabamra.
4 Ezi Sekemin gumazir aruaba ghua asem Balberitin ofa gamir dipenimin aven ghua, silvan dagiar 70pla inigha Abimelek ganingi. Ezi, a ghua gumazir onganir kuraba, uabin gin mangasa me givese. Ezi me an gin arui.
5 Ezi a gumazir kurar kaba inigha uamategha Ofran ghugha, uan afeziamin dipenimin ghua uan aveghbuar 70pla, dagiar dafar mam gisin bar me misoghezi, me ariaghire. Kar an aveghbuabara, Jerubalin otariba. Ezi Jotam, Jerubalin otarir abuananam arav ghugha modo, kamaghin amizi, Abimelek a misoghezir puvati.
6 Ezi Sekem ko Betmilon nguibamin gumazamiziba, bar iza uari akuvagha ghua okin temer ekiar bar anogoroghezir danganimin oto. Me an otogha, Abimelek amisevezi a men atrivimin oto.
7 Ezi Jotam kamaghin oregha ghua Gerisimin Mighsiamin orazimin ghua-vanabogha men diagha ghaze, "Ia Sekemin itir gumazamiziba, ia nan akam baragh, eghti God ti ian akam baragham.
8 Dughiar mamin, temeba ghaze, me uarir tongin temer tam amiseveghti, a me bagh atrivimin otivam. Egh me kamaghin olivin temem mikimam, 'Ni en atrivimin otivam?'
9 Ezi olivin temem kamaghin migei, 'Manmaghin ami? Nan borer aghuim, gumazamiziba zurara a isava, ziar ekiam gumaziba ko asebagh anidi. Eghti

ki uan borer ingangarim ategh mangi mati aminim va, nan aguaba ko nan dafariba feghti, ki bar isin mar iki temer mabagh afiragh, ti ian atrivimin ikiam? Marki. Ki aghua.'

10 Ezi temeba kamaghin fighin temem migei, 'E kamaghin ifonge, ni en Atrivimin otivam!'

11 Ezi fighin temem kamaghin men akam ikaragha ghaze, 'Manmagh su? Ki ti uan dagher isingtizim ategh nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, temer igharazibagh afirazi moghin ia bagh atrivimin otogham? Bar puvatigham.'

12 Kamagh, temeba ghua wainin ikarizimin azara, 'Ni izi en atrivimin otivam.'

13 Ezi wainin ikarizim ghaze, 'Manmaghin ami? Nan wainin dipam bar dera, egha aseba ko gumazibagh amima me bar akonge. Ki ti ua wainin dipam damuan koghti, nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, mati aminim dagh ivai da temer igharazibagh afirazi moghin, ki ia bagh atrivimin otogham? Markiam.'

14 Ezi temeba abuan ghua temer dozir dikoniba itir mamin azara, 'Ni ti en atrivimin ikiam?'

15 Ezi temer dozir dikoniba itim kamaghin migei, 'Ki ian atrivimin otivsi, ia guizbangira ifongegh, bar moghira izi nan aguabar apengan orangtizimin iki. Ia aghuaghti, avim nan aguabar otogh iziva Lebanonin sidan temer ruariba bar dar isigham.' "

16 Egha Jotam ua kamaghin migei, "Ia Abimelek amisevezi a ian atrivimin otozir dughiamin, ia ghaze ia guizbangira bar arazir bar aghuim gami? Jerubal uan adarazi ko ian akurazir ingangarir aghuim gami. Ezi ia arazir aghuitamin a gami, o pu? Ti puvati.

17 Nan afeziam Gideon ian akurvaghasa uabi isa apanibagh aniga midorozim gami. A uabi midorozir gumazibar dapanimin otogha, Midiania ko misogha men gavgavim da ua ia ini.

18 Ezi datirighin, ia arazir kuramin a gamigha an adarazigh gasighasiki. Ia dagiar dafar mam gisin an 70plan otaribav soghezi, me ariaghire. Ezi gumazir kam Abimelek, ia a gamizima, a Sekemin gumazir dapanibar atrivimin oto. A guizin Jerubalin amuimin otarim pu. Puvati. A Jerubalin ingangarir amizir kinim otezir borim. Ezi ia ghaze, a ian anabamin adarasi, egha anemisevezi a ian atrivimin otivasa.

19 Ezi ia Sekemin gumazir dapaniba, ia Jerubal ko an adarazi gamizir arazir kam, a guizbangira deraghti, ia Abimelek bagh bar akongegh, eghti a uaghan ia ko bar akongegham.

20 Eghti arazir kam deraghan koghti, avim Abimelek batogh egh mangi uaghan Betmilo ko Sekemin gumazamiziba uaghan men isiam. Kamaghira, avim uaghan Betmilo ko Sekemin gumazamiziba batogh mangi uaghan Abimelekin isiam."

21 Jotam kamaghin mikemegha givagha, uan avebam Abimelekin atiatigha ara ghua Berin nguibamin iti.

22 Ezi Abimelek azenir pumuning ko mikezimin Israelian atrivimin ike.

23 Ezi God gin duar kurar mam amadazi an Abimelek ko Sekemin gumazir dapanibar tongin adarim forezi, me adarim uarir iti. Ezi Sekemin gumazir dapaniba uam a barazir puvati.

24 Sekemin gumazir dapaniba faragha Abimelekin akurazi, a uan aveghbuar 70pla misoghezi me ariaghire. Kar Jerubalin otariba. God bizir kam bangin, Abimelek ko Sekemin gumazir dapaniba, ovengezir gumazibar

ghuziba bagh me ikaragh ivezir kuram me daningasa, arazir kam gamizi, an oto.
25 Ezi Sekemin gumazir dapaniba, Abimelekin aghuagha osimtiziba a daningasa, gumazir kurar maba amadazi, me mighsiabar isin moga ikia tuavir kamin izir gumazamiziba bagha gara, men suigha men biziba isava me misosi. Kamaghin, bizir me Abimelek damuamim an a gifo.
26 Ezi Gal, Ebetin otarim, dughiar mamin, uan aveghbuaba ko me Sekemin nguibamin ghuezi, Sekemin gumazir dapaniba uan nighniziba isava a gatigha an gin mangasa nighnisi.
27 Ezi wainba anir dughiamin, Sekemin gumazamiziba uan wainin azenibar ghua wainin oviziba kuari. Me wainin oviziba inigha dar pozim mikinigha da mirmira dar dipaba ini. Egha uan asemin dipenimin ghuegha isar ekiam gami. Me dagheba ko wainin dipaba apava, Abimelek dipovava, aka an ziam gasighasisi.
28 Ezi Ebetin otarim Gal kamaghin migei, “Abimelek a gumazir manmaghin garim, ezi e Sekemin gumazamiziba an apengan ikiam? Abimelek a pura Jerubalin otarim, ezi Sebul an ingangarir gumazir kinim. Ezi e Hamorin apengan ikiam, Hamor a Sekemin inazir afeziamra. Ezi e tizim bagh Abimelekin apengan ikiam?
29 Ki ti Abimelek batuegh Sekemin gumazamizibar faragh mangiti, me nan apengan ikiam. Ki an mikim suam, ‘Ni mangi uan midorozir gumaziba inigh izi na ko misogh.’ ”
30 Ezi Sebul, nguibar kamin gumazir dapanim, a Ebetin otarim Galin migirigiaba baregha bar aningaghe.
31 Egha gumazir maba amadazima, me modogha ghua kamaghin Abimelek mikeme, “Ni oragh. Ebetin otarim Gal, a uan aveghbuaba ko Sekemin izegha, ni ko misoghasa men navibagh inifi.
32 Kamaghin ni uan adarazi ko, datirighin dimangan mangi Sekemin nguibamin boroghin tuzimin mongegh.
33 Egh bar mizaraghara dikavigh nguibar ekiar kamin mangi, egh midorozim foregh a damu, eghti Gal uan adarazi ko izi misoghti, ia puvira me damigh.”
34 Ezi Abimelek uan adarazi ko dimangan dikavigha zui. Me ghua 4plan okoruabar uari arigha, nguibamin divazimin azenan mongegha me bagha gara iti.
35 Ezi Gal bar mizaraghara ghua nguibar ekiamin divazir tiar akamin tughav iti, ezi Abimelek uan adarazi ko danganir me itim ategha zui.
36 Ezi Gal men ganigha, kamaghin Sebul migei, “Ni gan. Gumaziba muna mighsiamin akirimin izaghiri.”
Ezi Sebul kamaghin migei, “Gumaziba munagh puvati. Ni ti mighsiabar nedazibar gara ghaze, gumaziba.”
37 Ezi Gal ua kamaghin migia ghaze, “Puvati. Ni gan, muna gumaziba mighsiar akirimin izaghiri. Ezi gumazir igharaziba, tuavir iza Okin temer ekiar gumaziba duaba ko migeimin moghin izi.”
38 Ezi datirighin Sebul kamaghin Gal migei, “Ni datirighin nin gavgavimra mana? Ni uabi a dipovava aka ghaze, Abimelek manmaghin garir gumazim, ezi e an apengan ikiam? Gumazir kaba datirighin izi, kar merara ni me dipova aka men ziabagh asighasiki. Ezi ni datirighin mangi me ko misogh!”
39 Ezi Gal Sekemin gumaziba inigha uabi men faragha ghua Abimelekin adarazi ko uariv sosi.
40 Ezi Abimelek an agiragha zuima ana arav ghuzima, Abimelekin midorozir gumaziba Galin adarazir gumazir aviribav soghezi, me duar

ekiaba arigha tintinibar tuavim girav ikia ghua nguibar ekiamin tiar akamin tu.

41 Ezi Abimelek uamategha ghua Aruman nguibamin iti. Ezi Sebul, Gal ko an aveghbuaba batoghezi, me ua Sekemin ikian kogham.

42 Ezi aminim tirazi mizarazimin, Sekemin gumazamiziba mangi uan azenibar ingarasa zuima, gumazir mam men gun Abimelek mikeme.

43 Ezi Abimelek uan midorozir gumazir okoruar pumuning ko mikezimin me tuira. Ezi me tuzimin mongegha me bagha gara iti. Egha Abimelek garima gumazamiziba nguibam ategha izima, an adarazi mongezi naghin ikegha azenim giregha me misosi.

44 Ezi Abimelek uan adarazi ko ivemara ghua nguibamin tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi an gumazir okoruar mamning azenibar gumazamizibav soghezi me ariaghire.

45 Ezi Abimelek ghua nguibar ekiamin aven iti daraziv sogha itima aruem gifa. Ezi a nguibar ekiam bar a inigha gumazamizibav soghezi me bar ariaghire. Ezi a uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibar ekiam bar anekarigha, a gasighasigha, amangsizim tintinibar nguibar ekiamin nguazim ginge.

46 Ezi gumazamizir maba Sekemin midorozir gumazibar dipenir gavgavir ruarim gisin iti. Egha me bizir otivizir kabar migirigiam baregha, ara ghua asem Balberitin dipenir gavgavimin aven ghuegha mongegha iti.

47 Ezi Abimelek kamaghin oraki, gumazamiziba bar uari akuvagha dipenir kamin aven iti.

48 Ezi a uan midorozir gumaziba ko Salmonin Mighsiamin orazimin uanabo. Egha sobiam inigha temer aguar misingiziba ovirigha uan dipizim gati. Egha a kamaghin uan midorozir gumazibav gei, “Bizir ki amim ia an gari. Ia bemira ki amizi moghin ia damu.”

49 Ezi gumaziba bar temer aguaba ovirigha gifa. Egha me bar moghira temer aguar kaba inigha Abimelekin gin ghua, dazir kaba isava dipenir miriamin da akufa. Egha me avim dagh atizi, avir kam aven iti darazi bar men isi. Dughiar kamin, Sekemin dipenir gavgavimin aven itir gumazamizir 1,000pla isigha ariaghire.

50 Ezi Abimelek gin uan midorozir gumaziba ko ghua Tebesin nguibamin gumazamiziba ko misogha nguibar kam ini.

51 Dipenir ruarir bar gavgavir mam nguibar kamin tongin iti. Ezi gumazamiziba arava an ghue. Me an aven ghuegha tiar akam asaragha an uanaga bar pin iti.

52 Ezi Abimelek ghua dipenir bar gavgavir ruarir kam iniasa midorozim fore. A dipenir bar gavgavir ruarir kamin boroghin ghugha, an tiar akamin boroghin avim a darighasa.

53 Ezi amizir mam witin oviziba mirmirir dagiar dafar mam akunizima, dagiam izaghirava Abimelekin dapanim abiki.

54 Ezi Abimelek zuamira gumazir igiar an midorozir biziba aterimin diagha ghaze, ni uan midorozir sabamin na biraghti ki aremeka. Eghti me kamaghin mikiman kogh suam, amizir mam na misoghezi ki areme. Ezi gumazir igiar kam Abimelek birazi an areme.

55 Ezi Israelia Abimelekin gari an aremezi, me uamategha uan nguibamin ghue.

56 Abimelekin faragha uan afeziam osimtizim a ganigha uan aveghbuar 70plan misoghezi me ariaghirezi moghira, God a ikara.

9:53: 2 Samuel 11:21

57 Ezɨ Sekemɨn gumazamiziba amizir arazir kuram, God uaghan a ikara.
Jerubalɨn otarim Jotam, a faragha ghaze, Sekemɨn gumazamiziba iku-
vigham, ezɨ datɨrɨghɨn arazir kam, a mɨkemezɨ moghɨn oto.

Jepta ko gumazir dapanir igharazibar eghaghanim

10

(Sapta 10--12)

Tola gumazir dapanimɨn oto

1 Abimelek aremegha gɨvazɨ, Puan otarim Tola, an inazir afeziam Dodo,
an otogha uam apaniba da Israelia ini. A Isakarɨn adarazir gumazim. Egha
a Efraimɨn mɨghsɨar dozibar aven itir nguibar ekiam Samirɨn iti.
2 A 23plan azenibar Israelian gumazir dapanimɨn ike. Egha aremezɨ me
Samirɨn anefa.

Jair gumazir dapanimɨn oto

3 Ezɨ Tolan gɨn, Gileatɨn Distrighɨn gumazir mam Jair, a gumazir dapanimɨn
oto. Egha 22plan azenibar Israelian gumazir dapanimɨn iti.
4 A 30plan otariba itima, me 30plan donkibagh apiagha mangɨgh izegh
gami. Me Distrik Gileatɨn nguazimɨn, 30plan nguibar ekiaba iti. Me
datɨrɨghɨn nguibar ekiar kaba kamaghɨn dar bori, "Jairɨn Nguibar Ekiaba,"
egha iza datɨrɨghɨn.
5 Ezɨ Jair aremezɨ me Kamonɨn nguibamɨn anefa.

Amonia osɨmtɨzim Israelia ganɨngi

6 Ezɨ Israelia uam arazir kuram Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn a gami. Me
aser Balba ko aser amiziba Astarte, dar ziaba fe, kar kantrin kabar aseba,
Siria, Saidon, Moap, Amonia ko Filistiaba. Israelia Ikiavɨra Itir God ategha
uam an ziam fer puvatɨ.
7 Kamaghɨn, Ikiavɨra God bar Israelian anɨngaghegha Filistiaba ko Amonia
ataghizɨ me iza mɨdorozimɨn me dɨkabɨra.
8 Dughiar kamɨn me mɨdorozimɨn Israelia abɨnigha bar pazavɨra me gami.
Egha 18plan azenibar, Filistiaba ko Amonia, bar pazavɨra, Jordanɨn Fanemɨn
vongɨn, Gileatɨn Distrighɨn Amorian nguazimɨn itir Israelia gami.
9 Ezɨ, Amoria Jordanɨn Fanem giregha vongɨn iza Judan anabamɨn adarazi
ko, Benjaminɨn anabamɨn adarazi ko, Efraimɨn anabamɨn adarazi ko mɨsosi.
Kamaghɨn, Israelia bar dughiar kuramra ini.
10 Ezɨ Israelia Ikiavɨra Itir Godɨn dɨa, kamaghɨn mɨgei, "En God, e nɨ ataki.
Egha aser Balbar ziaba fe. Kamaghɨn, e nɨn damazimɨn arazir kuram gami."
11-12 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Israelia mɨgei, "Ia fo, fomɨra Isipia,
Amoria, Amonia, Filistia, Saidonia, Amalekia ko Maonia bar ia abɨragha ia
gasɨghasɨki. Ezɨ kɨ ian akuragha ua me da ia ini.
13 Ezɨ ia na ategha ua godɨn igharazibar ziaba fe. Kamaghɨn, kɨ datɨrɨghɨn
ua ian akuraghan kogham.
14 Ia mangɨ aser ia uari bagha inabazibar dɨm. Egh ia osɨmtɨzim bativamin
dughiamɨn, me ti ian akurvagham."
15 Ezɨ Israelia kamaghɨn Ikiavɨra Itir God mɨgei, "E arazir kuram gami. Nɨ
bizir tizimɨn e damusɨ, nɨ a damu. Ezɨ e datɨrɨghɨn uarir akurvaghasa nɨn
azangsɨsi."

10:10: 1 Samuel 12:10 **10:13:** Godɨn Araziba 32:15; Jeremaia 2:13

16 Egha Israelia uan marvir guaba makunigha, aseba ategha, ua Ikiavira
Itir God baghavira iti. Ezi Ikiavira Itir God Israelia aterir osimtizir kabar gara
ghua bar me giporpore.
17 Ezi gin Amonian midorozir gumaziba iza uari akuvagha, Gileatin uari
bagha averpenibar ingarigha iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba uaghan
iza uari akuvagha, Mispan nguibamin uari bagha averpenibar ingarigha iti.
18 Ezi Israelian gumazir dapanir Gileatin itiba, me uarira uarir azangsisi,
"Tinara Amonian misoghsi en faragh mangam? Gumazir kamaghin
damuamim, a Gileatin gumazamiziba bar men gumazir dapanimin ikiam."

11

Jepta gumazir dapanimin oto

1 Jepta, a Gileatin Distrighin gumazim, a midorozir gumazir gavgavir
mam. A tuavimin amizir pura ikiava otir amizimin borim, ezi Gileat an
afeziam.
2 Ezi Gileatin amuir ekiam uaghan otarir maba bate. Ezi otarir kaba
gumaziba aghegha, kamaghin Jepta migei, "Ni amizir igharazimin borim.
Kamaghin, ni en afeziamin bizitam inian kogham."
3 Kamaghin amizi, Jepta uan aveghbuaba ategha arav ghu. Egha ghua
Topin nguazimin iti. A gumazir kurar maba gakaghonezima me a koma arui.
A me ko ghua tintinibar ikiava gumazamizibav sogha men biziba pura da isi.
4 Ezi Amonia gin ghua Israelia ko misosi.
5 Ezi midorozim otozima, Gileatin gumazir aruaba Jepta iniasa Topin
nguazimin ghu.
6 Egha me kamaghin a migei, "Ni iziva en gumazir dapanimin ikiva, e
Amonia ko misogham."
7 Ezi Jepta kamaghin Gileatin gumazir aruabav gei, "Ia nan aghuagha nan
afeziamin dipenimin na batuegha gifa. Ia bizir tizim bagha ua na bagha izi?
Ia datirighin osimtiziba bativa na bagha izi?"
8 Ezi Gileatin gumazir aruaba kamaghin a migei, "Mar guizbangira. E
datirighin ni iniasa izi, ni en gin mangiva en akuragh Amonia ko misogham.
Egh ni gin Gileatin gumazamizibar gumazir dapanimin ikiam."
9 Ezi Jepta kamaghin Gileatin gumazir aruabav gei, "Are! Ia na inigh ua-
mategh mangighti Ikiavira Itir God nan akuraghtima, ki midorozim damuva
apaniba abiraghti, ia guizin na ateghti ki ian gumazir dapanimin ikiam."
10 Ezi gumazir aruaba kamaghin migei, "Guizbangira, e Ikiavira Itir Godin
damazimin ni migei, e ni mikemezi moghira e damuam."
11 Kamaghin, Jepta Gileatin gumazir aruaba ko zui. Ezi gumazamiziba
anemisevezima, a men gumazir dapanimin iti. Ezi Jepta Mispan nguibamin
ikia Ikiavira Itir Godin damazimin mitigha uan akamin gumazamizibav gei.
12 Ezi Jepta gin Amonian atrivim kamaghin an azangasa gumaziba amada,
"Ni tizim bagha iza nan atara nan nguazim iniasa na ko misosi?"
13 Ezi Amonian atrivim kamaghin gumazir Jepta amadazibar
azangsighizir akam ikaragha ghaze, "Israelia faragha Isipin kantri ategha
izava nan nguazim okeme, an Arnonin Fanemin ikegha ghua, Jabokin
Fanemin otogha, ghua Jordanin Fanemin tu. Ezi ki bizir kam baghava atari.
Ia datirighin nan nguazim isi ua na daningam. Puvatighti, e uariv sogham."
14 Ezi Jepta ua gumaziba amadazi, me Amonian atrivim bagha zui.
15 Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "Jepta ghaze, puvati, Israelia
Moapian nguazim ko Amonian nguazim okemezir puvati.

16 Israelia Isip ategha izir dughiamin me gumazamiziba puvatizir danganimin izava Ongarir Aghevimin otifi. Egha me gin ghuava Kadesin nguibar ekiamin oto.
17 Egha Israelia uamategha gumazir kaba amangizi me ghuava kamaghin Idomian atrivimin azangsisi, ‘E uari, ni e ateghti e nin nguazim abigh mangi vongin otivigham, o puvatigham?’ Ezi atrivim aghua. Ezi me gumaziba amangizima me ghua Moapian atrivimin azai. Ezi a uaghan aghua. Kamaghin, Israelia Kadesin ikia iti.
18 “Egha me gin ghua gumazamiziba puvatizir danganimin zui. Egha me Idom ko Moapian nguazimin ghuzir puvati. Me Moapin, aruem anadi naghin Arnonin Fanemin vongin kaghira iti. Me an averpenibar ingarigha iti, kar men nguazir mitaghniam. Kamaghin, me Arnonin Fanem abigha vongin ghuezir puvati.
19 “Ezi Amorian atrivim, Sihon, a Hesbonin danganimin itima, Israelia mangi an ganasa gumaziba amangi. Ezi me kamaghin an azai, ‘E uari, ni kamaghin ifonge, e nin nguazim abigh mangi vongin otivam o markiam? E uan nguazim a baghvira mangasa.’
20 Ezi Sihon aghua. Egha uan midorozir gumaziba bar me inigha ghua, Jahasin nguibar ekiamin averpenibar ingarigha dar ikiava Israelia ko misosi.
21 Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, a Israelian akuragha Sihonin adarazi ko men midorozir gumaziba sara bar me abira. Kamaghin, Israelia Amorian nguazir danganir me itir kabanang bar ada ini.
22 “Me bar Amorian nguaziba ini, me sautin amadaghan Arnonin Fanemin ikegha, ghua notin amadaghan Jabokin Fanemin tu, egha aruem anadi naghin gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin Jordanin Fanemin tu.
23 Kamaghira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a uabi Amoria batuegha, men nguazim isava uan gumazamizibagh aningi. Kar Israelia. Ezi ni datirighin ua nguazir kam iniasa?
24 Ni uan bizir nin asem Kemos ni ganingiziba, ni da ini. Ezi en nguazir en God e ganingiziba, da en nguaziba.
25 “Ezi manmaghin ami? Ni ghaze nin gavgavim ti Balakin gavgavim gafira? A Siporin otarim, egha Moapian atrivim. A nguazir taba ua uabi daningasa migeir puvati. Egha e ko midorozim gamizir puvati.
26 Ezi Israelia Hesbon ko Aroerin nguibamning isava, aningin boroghin itir nguibar doziba isava, egha Arnonin Fanemin boroghin itir nguibar ekiaba bar ada inigha, 300plan azenibar dagh apiaghav iti. Manmaghin amizi ia dughiar kamin ua nguibar kaba inigha dagh apiazir puvati?
27 Ezi Jepta kamaghin migia ghaze, an arazir kuratam ni gamizir puvati. Ni uabi arazir kuram gamigha a ko misosi. God uabi gumazibar araziba tuisisi, a datirighin bar moghira ia ko en araziba tuisigham.”
28 Ezi Amonian atrivim akar Jepta a bagha amadazir kam baraghizir puvati.
29 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Jepta gizivazima, a uan midorozir gumaziba inigha, me Gileat ko Manasen anabamin nguazimin ghua Gileatin aven Mispan otifi, egha gin Mispan nguazim ategha ghuava Amonian nguazimin oto.
30 Ezi Jepta Ikiavira Itir Godin damazimin akar mam akirigha ghaze, “Ni nan akuraghti ki midorozimin Amonia abinigh,

---

11:17: Diboboniba 20:14-21 **11:18:** Diboboniba 21:4 **11:19:** Diboboniba 21:21-24 **11:25:** Diboboniba 22:1-6

31 egh midorozimin ikegh uamategh izamin dughiar kamin, bizir manam
faragh nan dipenimin tiar akamin azenim girigh, na bagh izamim bizir kam,
a Ikiavira Itir Godin bizimin otivam. Eghti ki a isi ofan bar isi mighirimin min
ni daningam."
32 Ezi Jepta uan midorozir gumaziba ko fanem abigha ghua Amonia
bativigha me misosi. Ezi Ikiavira Itir God Jeptan akurazima me midorozimin
me abira.
33 Me Amonia misogha bar me abini, me Aroerin nguibar ekiamin
ikegha me misogha ghua Minitin nguibar ekiamin otogha, bar ghua Abel
Keramimin dipamin tu. Me 20plan nguibabav sogha, me abiragha bar me
agifa. Kamaghira Israelia bar Amonia abinigha, aghumsizim me ganingizi,
me ua me ko misoghan ibura.

Jepta uan akar dikirizim gamizi a guizbangiram oto

34 Ezi Jepta uamategha uan nguibamin iza Mispan nguibar ekiamin otozi,
an guivim dipenim ategha ivegha a bagha zui. A bar akongegha uan
tambarin misogha ighiam bangava ighavamaga izi. Guizbangira, Jepta
guivir kamra iti. A ua boriba puvati.
35 Ezi Jepta uan guivimin ganigha, bar digavir kuram gamigha uan koro-
tiam abigha kamaghin migei, "O nan guivim, noka! Ni bar nan dighorim
abiki. Ki bar oseme. Ni tizim bagha faragha iza na batogha osimtizir ekiam
na ganingi? Ki Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizim gamigha gifa,
egh ki anebighan kogham."
36 Ezi an guivim kamaghin migei, "O nan afeziam, ni Ikiavira Itir Godin
damazimin akam akirigha gifa. Kamaghin, ni akam akirigha givazi moghin,
ni na damu. Guizbangira, Ikiavira Itir God nin akurazi, ni uan apaniba
Amonia abira."
37 Egha a kamaghin uan afeziam migei, "Ki kamaghsua, ni faragh na ateghti
ki uan namakaba ko iakinir pumuningin mighsiabar orazibar daru azir
akabar amuam. Ki fo, ki gumazitamin ikeghan kogh borir tam bateghan
koghiva aremegham."
38 Ezi an afeziam kamaghin a migei, "A dera, ni mangi." Egha anemadazi a
ghua iakinir pumuningin ike. A uan namakaba ko ghua mighsiabagh arua,
azir akabagh amua kamaghin azi, a gumazitamin ikeghan koghiva borir
taba inighan kogh aremegham.*
39 Ezi iakinir pumuning givazima a uamategha iza uan afeziam bato, ezi
an afeziam Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirizi moghin, a gami. Ezi
guivir kam gumazitam ko akuizir puvati. Ezi arazir kam bangin, Israelia
zurara arazir kam gami.
40 Israelian guivir igiaba, zurara azeniba bar, dar dughiar 4plan, me Jeptan
guivim ginighnigha osemegha aruava a bagha azi.

12

Efraimin anabamin adarazi Gileatia ko misosi

1 Ezi Efraimin anabamin adarazi uari akuvagha midorozim damuasa,
midorozir biziba inigha Jordanin Fanem giregha vongin otogha, Safonin

---

11:35: Diboboniba 30:2 * **11:38:** Gumazitam God ko akam akiri, a bizir bar ekiam. Ni Jems 5:12 ko Matyu 5:33-37in gan. Jepta deragha nighnizir puvatigha onganigha akar dikirizir kam gami. Kar bar arazir kuram an a gami. Godin Akar Gavgavimin, God ghaze, gumazamiziba uan boribar ofa damuan kogham. Ofa Gami 20:2in gan. Jepta amizir bizir kam, a kamaghin en aka, a bar deravira Godin Akar Gavgavibar gin zuir puvati. A bar arazir kuram gami.

nguibar ekiamin zui. Me ghua kamaghin Jepta migei, “Ni Amonia ko misoghasa Jordanin Fanem girigha vongin zuir dughiamin, ni en diman aghua? Ni oragh, bizir kam bangin, e datirighin ni ko nin dipenim dapongam.”
2 Ezi Jepta kamaghin me migei, “Ki uan adarazi ko, e Amonia ko adarir ekiam iti. Egha ki ian diazi, ia iza nan akurazir puvati.
3 Ezi ki gari ia iza nan akurazir puvatizi, ki kamaghin nighnisi, ‘Ki mangi Amonia ko misoghti, me mar na misueghti ki aremeka.’ Kamaghin, ki Jordanin Fanem girigha anebigha ghua midorozim foregha a gami. Ezi Ikiavira Itir God nan akurazima ki midorozimin me abira. Ezi ia datirighin tizim bagha iza na misoghasa?”
4 Efraimian anabamin adarasi, faragha Gileatin adaraziv gia ghaze, “Ia Gileatin adarasi, ia Efraimin nguazimin ikegha ara iza, datirighin Efraim ko Manasen nguazimningin tizimningin iti. Egha ia gumazamizir pura guighav itiba.” Kamaghin, Jepta Gileatin gumaziba bar me akuvagha, Efraimin gumazibav sogha me abiri.*
5 Ezi Gileatin midorozir gumaziba Efraimin gumaziba bagha pigha, Jordanin Fanem abigha ghua otivir tuavir akabar iti. Ezi Efraimin gumaziba midorozimin ara fanemin iza kamaghin migei, “E dipam giregh vongin mangasa.”
Ezi Gileatin midorozir gumaziba kamaghin vaghvagha men azangsisi, “Ni Efraimin tav o puvati?”
Eghti me kamaghin mikim suam, “Puvati,” eghti me ua kamaghin a mikimam,
6 “Aria ni mikim, ‘Sihibolet.’ ” Eghti gumazir kam deragh ziar kam diponan kogh, suam, “Sibolet,” eghti me fogh suam kar Efraimin adarazir gumazir mam, egh me an suiragh a misueghti an aremegham. Me kamaghin amua ghua Jordanin Fanem gira iza, otivir tuavir akabar pigha, Efraimin adarazir 42,000plan gumazibav soghezi me ariaghire.†
7 Ezi Gileatian gumazim Jepta, a 6plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ikegha areme. Ezi me Gileatin nguazimin anefa.‡

Ipsan, gumazir dapanimin oto

8 Ezi Jepta aremezi, gin, Betlehemin gumazim Ipsan, a Israelian gumazir dapanimin oto.
9 A 30plan otariba ikia 30plan guiviba iti. Egha uan guiviba amangizi me nguibar igharazibar gumazibar ikiasa ghue. Ezi a igharazir adarazir guivir igiaba inigha uan otaribagh aningizi me dar iti. Ezi Ipsan 7plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike.
10 Egha an aremezi, me Betlehemin anefa.

Elon gumazir dapanimin oto

11 Ezi Ipsan aremezi, Sebulun adarazir gumazir mam Elon, a Israelian gumazir dapanimin otogha 10plan azenibar men gari.
12 Ezi an aremezi, me Sebulunin nguazimin, Aijalonin nguibar ekiamin anefa.

---

* **12:4:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. † **12:6:** Hibrun akamin akar kam kamakin, “Sihibolet,” o “Sibolet,” an mingarim kamakin, “raiziar dapanim.” Gileatia kamaghin ziar kam dibori, “Sihibolet.” Ezi Efraimin adarazir ighara a dibori, “Sibolet.” Gumazitam, deragh Gileatian adarazi a dibori moghin, a deragh a diboroghan koghti, me fogham kar Efraimin gumazir mam, egh me an misueghti ana aremegham. ‡ **12:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Apdon gumazir dapanimin oto

13 Ezi Elon aremezi, Piratonin nguibar ekiamin gumazim Apdon, a Hilelin
otarim, a Israelian gumazir dapanimin oto.
14 A 40plan otariba ikia igiav otarir 30pla iti. Me zurara donkin 70pla
gapiaghira mangi izegh gami. Ezi Apdon 8plan azenibar Israelian gumazir
dapanimin ike.
15 Ezi an aremezi, me Efraimin nguazimin, Piratonin anefa. Nguibar kam
Amalekian mighsiar dozibar iti.

Samsonin eghaghanim

13

(Sapta 13--16)

Manoan amuim Samson bate

1 Ezi Israelia ua Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh amima,
Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi, me 40plan azenibar me gativagha men
gari.
2 Ezi Manoa, Danin anabamin gumazir mam, a Soran nguibar ekiamin iti.
An amuim boriba batir puvati.
3 Ezi dughiar mam Ikiavira Itir Godin enselin mam iza kamaghin a migei,
"Ni faragha otir puvati. Egh ni kiran oveghangin navim asegh otarim
bategham.
4 Kamaghin, ni datirighin wainba ko dipar onganibar aman marki. Egh
bizir ki daman gumazamizibar anogoroghezíba, ni dar aman marki. Kar
bizir gumazamizibagh ami, me nan damazimin mizeziba.
5 Ni navim aseghiva otarim bategham. Egh an dapanir arizim gisan marki.
A nin navimin aven itima, God ua bagha a ginaba. Eghti ni a bateghti, a
wainba ko dipar onganibar aman marki, egh uaghan God daman gumazibar
anogoroghezir dagheba, a dar aman marki. Eghti a ua Filistiaba da Israelia
iniam."
6 Ezi amizir kam ghua uan pam Manoan migia ghaze, "Gumazir akam
akurir mam Ikiavira Itir Godin enselin min gara na ko migei. Ezi ki bar
atiatigha an azarazir puvati, a ten gumazim egha a managh ize. A uan ziamin
gun na mikemezir puvati.
7 A na migia ghaze, ki navim aseghiva otarim bategham. Egh wainba ko
dipar onganibar aman koghiva uaghan, dagher God daman gumazamizibar
anogoroghezibar aman kogham. Bizir kaba, gumazamizibagh amima me
nan damazimin mize. Eghti gan otarir nan navimin aven ikiamin kam, God
ua baghvira a ginabagham, eghti a kamaghira iki mangi aremegham."
8 Ezi Manoa migirigiar kam baregha Ikiavira Itir God ko migia ghaze,
"O Ekiam, ga uaning, ki kamaghin ifonge, gumazir ni amadazir kam, ni
uam anemadaghti a ga bagh izi. Eghti borir gin otivamin kam, ga a bagh
damuamin biziba a bar dar gun ga mikimam."
9 Ezi God Manoan migirigiam baraghizi, Manoan amuim uan azenimin
aperaghav itima, Ikiavira Itir Godin ensel iza a bato. Manoa dughiar kamin
a ko itir puvati.
10 Ezi an amuim bemira uamategha ivegha ghua uan pam batogha an
migia ghaze, "Ni zuamira izi! Gumazir faragha iza na batozim, anarira ua
iza na bato."
11 Ezi Manoa uan amuim ko uamategha ghua gumazir kam batogha an
azara, "Ni gumazir kamra faragha iza nan amuim batoz, o?"

13:5: Diboboniba 6:1-5; 1 Samuel 1:11

Ezi gumazim a ikaragha ghaze, “Are, kar kirara.”
12 Ezi Manoa gumazimin azara, “Ni nan amuim ko akam akirizir bizir kam guizbangira otoghti, otarir kam bizir tizibar amuva Akar Gavgavir manabar gin mangam?”
13 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin Manoa migei, “Nin amuim bar deravira migirigiar ki a mikemezibar gintigh.
14 A wainin ovizibar aman marki. Egh wainin dipaba ko dipar onganibar aman marki. Egh God daman gumazamizibar anogoroghezir daghebar aman marki, bizir kaba gumazamizibagh ami me nan damazimin mize. A bar deravira ki a mikemezir migirigiabar gintigh.”
15 Ezi Manoa kamaghin Ikiavira Itir Godin ensel migei, “Ga uaning, ni tong ga ko kagh ikitima ga memen igiatam misuegh, a isamighti, ni damegh mangam.”
16 Manoa kamaghin fozir puvati, a Ikiavira Itir Godin ensel migei.
Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki iki gua tuaghamin daghetam ameghan kogham. Gua meme misuegh a tusi, gua Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirizim damu, a tuaghti a bar isigh.”
17 Ezi Manoa kamaghin ensel migei, “Ni uan ziamin gun ga mikemeghti, gin gan otarim otoghti ga nin ziam fam.”
18 Ezi ensel kamaghin aning ikaragha ghaze, “Puvati. Gua tizim bagh nan ziam gifoghasa? Nan ziam bar deragha bar ighara.”
19 Kamaghin, Manoa memen igiar mam ko witin maba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gami, a Godin bizir bar igharagha garibagh amim. Manoa ofan kam ofa gamir dagiar dafar mam gisin a gamigha, uan amuim ko aning tugha pura gara iti.
20 Avim ofa gamir dakozimin dafogha isia mizariaba ghuavanadir dughiamin, Manoa uan amuim ko garima, Ikiavira Itir Godin ensel avir mizariabar tongin Godin Nguibamin ghuavanadi. Ezi aning irava uan guamning isava nguazim gati.
21 Ezi Ensel uam aning ko itir puvati. Ezi Manoa datirighin fo, kar guizbangira Ikiavira Itir Godin ensel.
22 Egha Manoa kamaghin uan amuim migei, “Ga Godin enselin ganigha gifa, kamaghin, ga ti aremegham.”
23 Ezi Manoan amuim kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ga misueghti, ga aremeghan kogham. Ga amizir ofa, Ikiavira Itir God a gifongegha bizir igharagha garim gamizi ga an gani. Egha uaghan a ga migia ghaze, ga otarim ikiam.”
24 Egha Manoan amuim gin otarim bategha, ziar kam a ganingi, “Samson.” Ezi otarim aghuima, Ikiavira Itir God deravira a gami.
25 Ezi Samson Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin tizimin, Danin anabamin danganimin iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam an nighnizimin aven ingari.

14

Samson Filistiabar amizir mamin iti

1 Ezi dughiar mamin, Samson Timnan nguibar ekiamin ghuaghira, Filistiabar amizir igiar mamin gani.
2 Egha a uamategha ghugha kamaghin uan amebam ko afeziam migei, “Ki Filistiabar amizir igiar mam, Timnan nguibar ekiamin an gani. Ki kamaghsua, gua na bagh a inighti ki an ikiam.”

13:18: Jenesis 32:29

3 Ezi an amebam ko afeziam kamaghin a ikaragha ghaze, “Manmaghin
ami? Nin ikizimin aven amizir igiatam iti o, en gumazamizibar tongin ti
puvati? Ni bizir tizim bagha Filistiabar amizim iniasa, gumazir kaba me uan
mikarzir mogomebar iniba aghori puvati?”
Ezi Samson ua kamaghin uan afeziam migei, “Ki amizir kam gifonge. Gua
na bagh a inigh.”
4 Dughiar kamin Filistiaba Israelia gativagha men gari. Ezi Ikiavira Itir
God Filistiabav soghasa tuaviba buri. Kamaghin, Samsonin afeziam ko
amebam fozir puvati, Ikiavira Itir God uabi Samsonin nighnizim fema an
akar kam gami.
5 Egha gin Samson uan amebam ko afeziam me Timnan ghuaghiri. Egha
Timnan itir wainin azenibar boroghin zuima, laionin igiar mam dazeregha
Samson misoghasa a bagha izi.
6 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim Samson ganingizima, a laionin
kam uan dafarir kinimningin an suiragha anebiki. Mati gumazim memen
igiam tongirama anebiki. Egha an amizir bizir kamin, gun uan afeziam ko
amebam, mikemezir puvati.
7 Egha gin a ghua Timnan nguibamin ghugha, amizir igiar kam bar a
gifongegha, a ko migei.
8 Samson mong ikegha, uamategha amizir kamin ikiasa zui. Egha ghua
tuavim ategha laionin a faragha misuegha atizir kuamin ganasa, tuavir
miriamin ghua garima, aparir irubuar okoruam an aven ikia hani isava a
gati.
9 Ezi a uan dafarimningin hanin maba tuigha da apavira tuavimin zui. A
ghua uan amebam ko afeziam batogha hanin maba isa aning ganingizi, an-
ing uaghan ada ame. A uan amebam ko afeziam kamaghin aning mikemezir
puvati, a laionin kuamin aven haniba ini.
10 Ezi Samsonin afeziam ghua, amizim ko an amebam ko afeziam batogha,
me aning uaningin ikiamin akam akirigha gifa. Men gumazir igiaba fomira
amuibar ikiasa ami moghin, Samson maghira maburan isam gami.
11 Ezi Filistiaba kamaghin Samsonin ganigha, 30plan gumazir igiabagh
inaba, eghti me a ko namakam damigh ikiam.
12 Ezi Samson kamaghin 30plan gumazir igiar kabav gei, “Ki akar isin
zuitamin ia mikimasa. Ia isam damuamin 7plan aruer kabar ikiva, ia akar
isin zuir kamin mingarimin gun na mikemeghti, ki 30plan inir ruarir aghuiba
ko 30plan korotiar aghuiba ia daningam.
13 Eghti ia nan akar isin zuimin mingarimin gun na mikemeghan kogh, ia
30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar aghuiba na daningam.”
Ezi me kamaghin a migei, “Ni uan akar isin zuimin gun en mikemegh.”
14 Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze:

“Apir bizir mamin bizir apir mam oto.
Ezi bizir isingtizir mam bizir gavgavimin oto.”

Ezi 3plan arueba givazi, me akar isin zuir kam gifozir puvatighavira iti.
15 Egha aruer namba 4in, me kamaghin Samsonin amuim migei, “Ni uan
pam apezeper a gakaghonti, a uan akar isin zuimin mingarimin gun e
mikemegh. Puvatighti, ni uan adarazi ko, e avimin ia daboroghti ia isigham.
Gua en biziba okimasa en diazi, e kagh ize?”
16 Ezi Samsonin amuim ghua an guamin garava aziava kamaghin a migei,
“Ni ti na gifongezir puvati. Egha akar isin zuir kamin nan adaraziv kemegha,
an mingarimin gun na mikemezir puvati.”

Samson kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ni gan, ki uan amebam ko afeziam mikemezir puvati. Ki tizim bagh ni mikimam?”

17 Ezi an amuim azia kamaghira ikia ghua isamin 7plan arueba gifa. A imobavira itima, an oragha ghua amiragha tagha namba 7 aruemin akar isin zuimin mingarimin gun a mikeme. Ezi a ghua uan adaraziv keme.

18 Ezi namba 7 aruemin, aruem tighar magiramin dughiamin, nguibar kamin itir gumaziba kamaghin Samson migei:

“Bizir tizim bar isingigh, hanin isingtizim gafiragham?
Ezi bizir tizim bar gavgavigh, egh laionin gavgavim gafiragham?”

Ezi Samson kamaghin me migei:

“Ia ti nan bulmakaun amebam inigha ghua uan azenibar ingarizir puvatighai,
ia nan akar isin zuimin mingarimin gun na mikemeghan koghai.”

19 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim Samson ganingizima an Askelon nguibar ekiam giraghu. A ghuaghira 30plan gumazibav soghezi me ariaghirezi, a men biziba ini. Egha men 30plan korotiar aghuiba inigha an akar isin zuimin mingarimin gun mikemezir darazigh aningi. Egha a bizir otozir kam bagha navim bar osemegha, uamategha uan nguibamin ghu.

20 Ezi Filistiaba an amuim isava an namakar mam ganingi, an namakar kam uaghan a ko an isamin ike.

15

Samson bar pazavira Filistiabagh ami

1 Ezi witba aghorir dughiamin, Samson memen igiar mam inigha uan amuim bagha ghu. Egha kamaghin uan amuimin afeziam migei, “Nan amuim akuir danganim, ki an aven mangasa.”

Ezi an amuimin afeziam an anogoroke.

2 A ghaze, “Bar guizbangira, ki ghaze, ni ti an aghua. Egha ni uan amuim ko gua uaningin ikiasa isam gamir dughiamin, nin namakar ni ko ikezim, ki a isav a ganingi. Ezi an afumimin ganganim bar dera, ni a iniam? Ki datirighira a isi ni daningighti ni an ikiam.”

3 Ezi Samson atara kamaghin migei, “Ki datirighin Filistiaba bar me gasighasigh, egh osimtiziba puvatigham. Kar men osimtizimra.”

4 Ezi Samson ghua afiar atiar 300plan suigha da inigha dar ipebar uarir fufugha da ike. Egha vaghvagha korir avibar dar ipebagh ike.

5 Egha Samson afiar atiabar ipebar itir korir avibagh apongezi da isima, ana da ataghizima, da tintinibar ivemara ghua Filistiabar witin azenibar aven zuima, korir aviba men witin dighoregha arighiziba ko mitivighav itiba sara bar moghira dar isi. Ezi wainin ikariziba ko olivin temeba uaghan isi.

6 Ezi Filistiaba kamaghin ganigha uarira uari azangsisi, “Tinara bizir kam gami?”

Ezi gumazir mam kamaghin me migia ghaze, “Samson a gami. An ivozir afeziam, Timnan nguibamin gumazim. A Samsonin amuim inigha, an namakar a ko an amuimin isamin dughiamin ikezim ganingi.” Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, Timnan nguibamin ghuavanaga Samsonin amuim ko an afeziam gaborozi aning isi.

7 Ezi Samson kamaghin me migei, “Ia arazir kamaghin garim gami, a? Ki
kamaghin akar kam akiram, ki datirighin zuamira avughseghan kogham. Ki
faragh ia amizir arazir kam ikaragh, egh gin avughsam.”
8 Samson puv me misogha, me abiragha men aviribav soghezi me
ariaghire. Egha a gin ghua Etamin Mighsiar ekiar mamin dagiar akiriamin
aven iti.

Samson Filistiaba abira

9 Ezi Filistiaba gin ghua Judabar nguazimin averpenibar ingarigha ikia,
Lehin nguibamin gumazamiziba ko misoghasa.
10 Ezi Judaba kamaghin men azangsisi, “Ia bar tizim bagha iza e ko
misoghasa?”
Ezi Filistiaba kamaghin me ikaragha ghaze, “E Samsonin suiragh, a inigh
mangi kalabus darighasa. An e gamizir arazimra, e uaghan kamaghiram a
damuam.”
11 Ezi Judabar 3,000plan gumaziba Samson bagha Etamin dagiar akiriam
iti naghin ghuaghira kamaghin a migei, “Ni kamaghin fo, Filistiaba e gati-
vagha gifa? Ni tizim bagha osimtizir dafar kam gamigha osimtizim e
ganingi?”
Ezi a kamaghin me migei, “Me na gamizir arazimra ki a ikarvagha me
gami.”
12 Egha me kamaghin Samson migei, “E ni ikegh ni isi Filistiabar agharim
darighasa izi.”
Ezi Samson kamaghin me migei, “Ia guizbangira na mikim suam, ia uari
na misueghti ki aremeghan kogham.”
13 Ezi me kamaghin a migei, “E bar guizbangira ni migei. E nin misueghti,
ni aremeghan kogham. E pura ni ikegh ni inigh mangi Filistiabar agharim
darigham.” Egha me benir gavgavir igiar pumuning inigha an agharimning
ikegha, a inigha dagiar akiriam ategha Filistiaba bagha zui.
14 Egha me ghua Lehin nguibamin otivigha givazima, Filistiaba a bagha
dagarvagha ivemara izi. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Samson gizivagha
gavgavir ekiam a ganingi. Ezi benir igiar gavgavir me an agharimning ikezir
kaba, mati avim strinbar isizi da pura amera dighoraghire.
15 Ezi a gari donkin mam aremegha irighav ikia, tighar bar kuram, an
an akaguar agharim inigha an suiragha gumazir 1,000pla misoghezi me
ariaghire.
16 Egha Samson kamaghin ighiar mam gami:

“Donkin akaguar agharir kamin,
ki gumazir aviribav soghezi, me ariaghire.
Egha ki men kuabar pozibav kinizi, da mamaghira iti.
Donkin akaguar agharimin,
ki gumazir 1,000pla, bar me agifa.”

17 Ezi a kamaghin ongegha givagha akaguar agharir kam makuni. Ezi me
danganir kam, “Akaguar Agharimin Mighsiam,” a garisi.
18 Ezi Samsonin kuarim bar puvira an pirima, a kamaghin Ikiavira Itir
Godin dei, “Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni nan akurazi ki midorozir kamin
me abira. Egh ki dipam bangin kagh aremeghti Filistiaba ti na inigham, o?”
19 Ezi God Lehin emimirir dipar mam gamizi, dipavsizim an anagav oto.
Ezi a dipar kam amegha ua gavgavim ini.
Ezi bizir kam bangin me emimirir kam kamaghin a dibori, “Gumazim
Dipam Bagha Deir Emimirir Dipam.” Ezi Lehin emimirir dipar kam
datirighin ikiavira iti.

20 Ezɨ Filistiaba Israelian nguazimɨn garir dughiamɨn, Samson 20plan
azenibar me gativagha men gumazir dapanimɨn ike.

16

Samson Gasan nguibar ekiamɨn ghu

1 Ezɨ Samson Lehin nguibam ategha Gasan nguibar ekiamɨn ghugha,
tuavimɨn amizir gumaziba koma akuir mam batogha a koma akui.
2 Ezɨ gumazir maba kamaghɨn Gasan gumazibav gɨa ghaze, “Samson
izegha gɨfa.”
Ezɨ me ghuava nguibam okarigha nguibamɨn dɨvazir tiar akar ekiabar
boroghɨn mongegha a bagha gara iti. Egha sighsirir akabar uariv gɨa ghaze,
“E kagh ikɨtɨ amɨnim tiraghtɨ, e a mɨsueghtɨ an aremegham.”
3 Ezɨ Samson bogarangra tuavimɨn amizir kam ko ikia ghua dɨmagarir
arɨzimɨn, mɨsiamɨn dɨkavigha ghua nguibar ekiamɨn tiar akamningɨn
suiragha aning asi. Egha aningɨn akɨnimning ko tiar akam asir ainɨn igu-
gunir dafam sarama asi. Egha dagh isaghpugha ghua Hebronɨn nguibamɨn
boroghɨn mɨghsɨar orazimɨn da arɨki.

Delaila Samson gifara

4 Ezɨ bizir kam otogha gɨvazɨma, Samson Gasan zui. A ghua Sorekɨn
danganir zarimɨn amizir mam bato, an ziam Delaila, an an ganigha a bagha
bar ifonge.
5 Ezɨ Filistian atriviba ghua kamaghɨn Delailan mɨgei, “Nɨ Samson
apezeperegh, an gavgavim bagh an azaragh, a managh gavgavir ekiar kam
isi, eghtɨ e manmaghɨra a damightɨ, an gavgavim aneteghtɨ, e anebɨragham.
Nɨ an gun en mɨkemeghtɨ e an suiragh a ikegham. Nɨ kamaghɨn damightɨ e
vaghvagh 1,100 silvan dagɨaba isɨ nɨ danɨngam.”
6 Ezɨ Delaila kamaghɨn Samson mɨgei, “Nɨ na mɨkɨm, nɨ manmaghɨn gav-
gavir kam isi? Egh nɨ manmaghɨn damightɨ gavgavim nɨ ateghtɨ me nɨn
suiragh nɨ ikegham?”
7 Ezɨ Samson kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Gumazitam bulmakaun sueba
ko dafaribar itir 7plan agɨrir mɨsɨngizir puvatɨzir taba inigh na ikeghtɨma,
nan gavgavim gɨvaghtɨ, kɨ pura gumazir kɨnimɨn mɨn ikiam.”
8-9 Ezɨ Filistian gumazir dapaniba bulmakaun sueba ko dafaribar itir
agɨrir 7plan mɨsɨngizir puvatɨziba inigha iza Delaila ganɨngi. Ezɨ gumazir
maba Delaila akui naghɨn mongeghav iti. Ezɨ Delaila Samsonɨn suemning
ko dafarimning ike. Egha Delaila a gaghura ghaze, “Samson, Filistiaba
nɨn suighasa izɨ!” Ezɨ a dɨkavima bulmakaun agɨrir kaba, mati strin avir
mɨzariamɨn boroghɨn ikia isia dɨghoraghirezi moghɨn, dɨghoraghire. Ezɨ
Filistiaba an gavgavimɨn mɨngarim gɨfozir puvatɨghavɨra iti.
10 Ezɨ Delaila kamaghɨn Samson mɨgei, “Nɨ oragh, ga uaning, nɨ bar na
gifaragha aghumsɨzir dafam na ganɨngi! Nɨ datɨrɨghɨn guizbangɨra na mɨkɨm,
me manmaghɨra damigh nɨn suiragham?”
11 Ezɨ Samson kamaghɨn a mɨgei, “Gumaziba benir gavgavir bar igiaba
inigh na ikeghtɨ nan gavgavir kam gɨvaghtɨ kɨ pura gumazir kɨnimɨn mɨn
ikiam.”
12 Ezɨ gɨn Filistiaba iza Delaila akuir danganimɨn modogha itima, Delaila
benir gavgavir bar igiar maba inigha an suemning ko agharimning ike.
Egha Samsonɨn dei, “Samson, Filistiaba nɨn suighasa izɨ!” Ezɨ Samson benir
gavgavir bar igiar an agharimning ikezir kaba, tretɨn mɨn dar ghore.
13 Ezɨ Delaila Samson mɨgei, “Nɨ bar na gifarava aghumsɨzir dafam na
ganɨdi. Nɨ datɨrɨghɨn na mɨkɨm, gumaziba bar manmaghɨra nɨ ikegham?”

Ezi Samson kamaghin migei, “Ni nan 7plan dapanir arizir gizgiziba, inigh
iniba nuavir masinin aven tretba sara initam nuavighiva, nan dapanir
arizim nir kamin aven tretba sara a nuafigh. Egh gin dikonir ruarir tamin nir
kam isi birimin a gafughti, a birimin porogh gavgafigh. Eghti ki ua gavgaviba
puvatigh pura gumazir igharazibar min ikiam.”
14 Ezi Delaila Samson gamizi an akuima, an an 7plan dapanir arizir
gizgiziba, inigha iniba nuavir masinin aven, tretba sara inir mam nu-
avighava, an dapanir arizim inir kamin aven tretba sara a nuafi. Egha
gin dikonir ruarir mam nir kam sara birimin a gafu, ezi a birimin porogha
gavgafi. Egha a kamaghin dei, “Samson, ni ua bagh ganigh, Filistiaba nin
suighasa izi.” Ezi a dikavima, dikonir kam ko nir an dapanir nuavizimin
arizir gizgiziba, a bar birimin dagh ekuigha dikafi.
15 Ezi Delaila kamaghin a migei, “Ni manmaghsua, na migia ghaze, ni bar
na gifonge? Ni bar puvira na gifari. Ni na ko navir vamiran itir puvatigha
guizin akabar na migeir puvati. Datirighin namba 3in dughiam, ni na gi-
faragha aghumsizim na ganingi, egha na mikemezir puvati, ni manmaghira
amigha bar gavgafi.”
16 Ezi Delaila dughiabar uabi mikimasa a gimobava, an azangsigha mam-
aghira iti. Ezi Samson migirigiar kam baragha ghua bar iporpore.
17 Egha bar abuan, a Delaila mikeme. A kamaghin migei, “Ki aghirimra iti
God na ginabazi nan amebam na batezir dughiamin, ikegha iza datirighin,
me tong nan dapanir arizibagh isezir puvati. Me nan dapanir arizibagh
iseghti, ki ua gavgaviba puvatigh, pura gumazir kinimin min ikiam.”
18 Ezi dughiar kamin Delaila fo, Samson guizbangira a migei. Egha a
Filistiabar atriviba bagha akam amaga ghaze, “Ia uamategh izi. A datirighin
guizbangira uabin gun na mikeme.” Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, silvan
dagiar Delaila daningasa mikemeziba inigha izi.
19 Ezi Delaila Samson gifarazima Samson an apozimin akuava ongani.
Ezi Delaila gumazir mamin diazima a iza Samson dapanir arizir gizgizir
nuavizir 7plan ruariba apiri. Ezi Delaila arazir kamin Samsonin gavgavim
bar anegifa. An gavgavim bar moghira gifa.*
20 Ezi Delaila ua kamaghin dei, “Samson, ni ganigh, Filistiaba nin suighasa
izi!”
Ezi Samson osegha ghaze, “Ki faragha ami moghin, dikavigh mangi
firighirigham.” A kamaghin fozir puvati, Ikiavira Itir God anetaki.
21 Ezi Filistiaba an suiragha an damazimning asiaghati. Egha me a inigha
Gasan ghuegha senin brasbar ingarizimin a ike. Egha a gamima a kalabuziar
dipenimin aven ikia witba ko raiziaba mirmiri.
22 Ezi dughiar kamin Samsonin dapanir arizim uam aghui.

Samson areme

23 Ezi dughiar mamin Filistiabar atriviba iza uari akuvagha, isar ekiar
mam gamua uan asem Dagon bagha ofa gami. Egha me bar akongegha
kamaghin migei, “En asem en akurazima e uan apanim Samsonin suiragha
anebira.”
24-25 Egha me gin bar akongegha kamaghin migei, “Ia Samsonin aku iziti a
uan arazitabar amuti, e an gan an ingariva aki, a dipovasa.” Ezi gumaziba
ghua kalabusin a inigha izi.
Ezi gumazamiziba an ganigha, uan asemin ziam fava kamaghin migei,
“En asem en akurazima e uan apanir kam anebira. Gumazir kam bar en

* **16:19:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

nguazim gasighasigha, en gumazir aviribav soghezi me ariaghire.” Egha me a isava dipenimin dagiar guarir akinimningin tizimin anetizima, a tughav ikia arazarazibagh amima, me an ingarava aka a dipofi.

26 Ezi Samson, otarir an dafarimin suigha an akuava aruim kamaghin a migei, “Ni nan akuraghtima, ki dipenimin guarir akinimningin suiragh mitigh, uan akirim isiva guarir akinimning garoroghasa.”

27 Dipenir kam gumazamizir bar avirim a gizifa, ezi Filistiabar atriviba bar moghira uaghan me ko iti. Ezi 3,000plan gumazamiziba dipenir ekiar kamin siriamin pin ikia beragha Samsonin garava a dipovava ati.

28 Ezi Samson kamaghin diagha Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni datirighin na ginighnigh. O God, ni datirighin ua gavgavim na daningigh. Eghti datirighin Filistiaba nan damazimning asizi moghira, ki me ikaragham.”

29 Egha Samson dagiar dipenir guarir tongira tughav ikia, gavgavim a ganidir akinimningin suira. A dafarir guvimin guarir akinir mamin suiragha, dafarir kiriamin igharazimin suira.

30 Egha a kamaghin dei, “Ni na ateghti ki Filistiaba ko aremeka.” Egha a bar uan gavgaviba sara guarir akinimning adugha zuima dipenim iri. Dipenim dipirigha ira Filistiabar atriviba ko, gumazamizir igharazir an aven itiba sara me gisin ira me misoghezi, me bar ariaghire. Ezi gumazamizir bar avirim Samson ko ariaghire, men dibobonim, an angamira ikia misoghezi gumazibar dibobonim gafira.

31 Ezi Samsonin adarazi gin izaghira an kuam ini. Me an kuam inigha ghua Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin tizimningin, an afeziam Manoa afazi naghin anefa. Samson 20plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike.

Benjamin ko Danin anabamningin eghaghaniba

17

(Sapta 17--21)

Maika uabi marvir guabar ziaba fer dipenir mam iti

1 Ezi gumazir mam an ziam Maika, a Efraimin mighsiar dozibar iti.

2 A dughiar mamin uan amebam migei, “Ni uan 1,100in dagiar silvabagh fo, tina da okeme? Ezi ki dughiar kamin itima, ni God migia ghaze da okemezir gumazim, ni a gasighasikigh. Ni gan, ki uabi bizir kam gami. Ki da okemegha, datirighin ua ni ganidi.”

Ezi an amebam kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan otarim, Ikiavira Itir God deragh ni damu.”

3 Ezi Maika 1,100plan silvan dagiaba uamategha da isava uan amebam ganingi. Ezi an amebam kamaghin migei, “Ki silvan dagiar kaba Ikiavira Itir God danighti, dagiar kaba nan otarim baghavira ikiam. Egh dagiar kaba, ga da isiva gumazitabar anighti, me dar marvir guatamningin ingarighti, e aningin ziamning fam. Me temer otevitam marvir guatam akirighiva silvan a nokegh, egh marvir guatam silvan kinimra an ingarigh.”*

4 Egha Maikan amebam 200 silvan dagiar an amebam uam a ganingiziba, isa silvan marvir guabar digiribagh amir gumazir mam ganingi. Ezi a marvir guar mam tememin anekirigha silvan bar a noke, egha marvir guar mam

* **17:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. E uaghan fozir puvati, aning manmagh garir nedazimin digirim silvan kamin a gami. Ezi 18:24in akamin, Maika nedazimning kamaghin aning dibori, “aser godin ki ingarizimning.”

silvan kinimin an ingari. Ezi amebam aningin nedazimning isava Maikan dipenimin aning ati.

5 Ezi gumazir kam Maika, a marvir guamning bagha ofa gamir dipenir dozir mam iti. Egha a ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan azuir mamin ingarigha asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir mam sara ingari. Egha a uan otarir mam amisevezima an ofa gamir dipenir kamin ofa gamir gumazimin oto.†

6 Dughiar kabar atrivitam Israelin itir puvati. Kamaghin, gumazamiziba vaghvagha tintinibar uan ifongiabar gin ghua pura bizibagh amua iti.

7 Ezi dughiar kamin Livain anabamin adarazir gumazir igiar mam, a Judan anabamin nguazimin ikia, Betlehemin nguibar ekiamin iti.

8 A Betlehem ategh mangi nguibar igiatam batogh an ikiasa zui. A ghua Efraimin mighsiar dozibar, Maikan dipenimin oto.

9 Ezi Maika an azara, "Ni managh ikegha izi?" Ezi Livain gumazir kam kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki Betlehemin itir Livain anabamin gumazir mam, a Judan nguazimin itir nguibam. Ki danganir ikiamiba buriagha arui."

10 Ezi Maika kamaghin a migei, "Ni na ko kagh ikiam. Ni na ko iki nighniziba na daning egh uaghan nan ofa gamir gumazimin ikiam. Eghti azenibar zurara ki 10pla silvan dagiaba ko korotiaba ko dagheba sara ni daningam."

11 Kamaghin, Livain gumazir igiar kam Maikan migirigiam baregha, a ko iti. Egha an an borimin min otogha a ko iti.

12 Ezi Maika ivezim isa Livain gumazir igiar kam ganidi. Egha a gamizi an an ofa gamir gumazimin otogha, Maikan dipenimin aven iti.

13 Ezi Maika kamaghin migei, "Livain mav datirighin nan ofa gamir gumazimin otogha iti. Kamaghin, ki datirighin fo, Ikiavira Itir God datirighin na danganimin aven itir bizibar amighti, da deragh otivam."

18

Danin anabamin adarazi nguibar ekiar igiam ini

1 Dughiar kamin Israelia atriviba puvati. Danin anabam fomira iza datirighin, me Israelian anababar tongin, nguazir tam inizir puvatighavira iti, kamaghin, Danin anabamin adarazi nguazir tam batogh an ikiasa da buri.

2 Ezi Danin anabamin adarasi, gumazir bar gavgavir 5pla amisevezi, me Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin iti. Me Danin anababar 5plan gumazir kaba amisevegha, me amadazima, me ghua moga nguazimin gara a getiagha arui. Me kamaghin gumazir kabav gei, "Ia mangi nguazir kam bar deraghviram a getiraru." Ezi gumazir 5plan kaba ghua Efraimin mighsiar dozibar Maikan dipenimin otogha, dimagarir vamiran a koma akui.

3 Me ghua Maikan dipenimin aven ikia orazima, Livain gumazir kam migei. Ezi me an migirigiaba baregha fo, kar Judabar nguazimin gumazim, ezi me an azara, "Ni bizir tizim gamua kagh iti? Tinara ni inigha kagh ize?"

4 Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Maika uabi na mikemezi, ki kagh iti. A na givezima ki an ofa gamir gumazimin otogha kagh iti."

---

† **17:5:** E fozir puvati, "asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir mam," a ti bar bizir tizimra. Ni Jenesis 31:30 ko 1 Samuel 19:13in gan. Hibrun akamin bizir kaba me kamaghin da dibora ghaze, asebar marvir guaba. **17:6:** Godin Araziba 12:8; Gumazir Dapaniba 21:25

5 Ezi me kamaghin Livain gumazir kam migei, “E uari, ni e bagh God
ko mikim. Ni e bagh Godin azangsigh, en darorir kam deragham, o pu-
vatigham?”
6 Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia
nighnizir aviribar amuan marki. Ikiavira Itir God ian gan ian darorim
geghuvam.”
7 Ezi 5plan gumazir kaba nguibar kam ategha ghua Laisin nguibar ekiamin
oto. Me ghua Laisin nguibamin itir gumazamizibar garima, men dabirabim
Saidonin nguibar ekiamin gumazamizibar min dera. Me bar nimiram
apiaghav ikia gumazir igharazibar atari puvati. Me ghaze, midorozitam me
batoghan kogham. Atrivitam o gumazir dapanitam aghumsizir arazitamin
me gamizir puvati. Me Saidonin nguibamin saghon ikia, egha dagiaba bagha
biziba igharaz darazi dama, ada amadir puvati.*
8 Ezi 5pla gumazir kaba uamategha ghua Sora ko Estaolin otozi, men
adarazi men azara, “Ia manmaghira garir bizibar gani?”
9 Ezi 5plan gumazir kaba kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia zuamira izi e
mangiva, nguibar ekiar kam korogh me misogham. E men nguzimin garima,
a bar dera. Ia suighsuighan marki, e mangi me misogh men nguazim iniam.
10 Ia danganir kamin mangi ganti, nguazir aviriba ikiam. Ia ganti bizir
aghuir aviriba an ikiam. Egh ia uaghan ganti, me misoghsi nighnighan
kogham. Ia oragh, God nguazir kam e daningam.”
11 Kamaghin, Danin adarazir 600plan gumaziba midorozir biziba inigha,
misoghasa Sora ko Estaol ategha zui.
12 Me ghua Kiriat Jearimin nguibar ekiamin boroghin Judan nguazimin
averpenibar ingarigha iti. Kamaghin danganir kam me kamaghin a dibori,
“Danin Averpenibar Ingarizir Danganim.” Danganir kam Kiriat Jearimin
aruem uaghiri naghin iti, ezi me datirighin kamaghira a dibora mamaghira
iti.
13 Me danganir kam ategha ghua Efraimin mighsiar dozibar Maikan
dipenimin oto.
14 Ezi 5plan gumazir ghua Laisin nguazim moga an ganiziba, kamaghin
uan adaraziv gei, “Ia kamaghin fo, dipenir kabar aven, ofa gamir gumazibar
korotiar mam ko, asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir maba ko,
marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezir mam ko, marvir guar me
silvan kinimin ingarizir mam, da iti. Ezi e datirighin manmaghin damuam?”
15 Ezi me tuavim ategha Maikan dipenim iti naghin Livain gumazir igiam
itir dipenimin otogha, egha dughiam a ganingi.
16 Me dipenimin aven itir dughiamin, Danin midorozir gumazir 600pla
uan midorozir bizibar suigha, Maikan dipenimin divazimin itiar akamin
mitivighav iti.
17 Ezi ofa gamir gumazir kam, 600plan midorozir gumaziba ko divazimin
itiar akamin itir dughiamin, gumazir 5plan moga gariba, me aseba fer
biziba iniasa dipenimin aven ghue. Me ghua ofa gamir gumazibar korotiam
ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, marvir guar me
tememin dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar me silvan kinimin
ingarizim, me bar ada okimasa.
18 Ezi ofa gamir gumazim garima, gumazir kaba Maikan dipenimin aven
ghuegha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin
marvir guar doziba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezim

* **18:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizim, me da okei. Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men azara, “Ia tizim gami?”

19 Ezi me kamaghin a migia ghaze, “Ni uan akam dukuagh nimira iki. Ni migirigiar tam damuan marki. Ni uaghan e ko iziva en ofa gamir gumazimin otogh, egh uaghan nighnizir aghuiba e daningamin gumazimin ikiam. Ni ti dipenir vamira itir gumazim bagh ofa gamir gumazimin ikiam? Ingangarir kam, a pura bizim. Ni e ko iziva Israelian anabar ekiar tamin ofa gamir gumazimin ikiam, kar ingangarir bar ekiam, a Maikan ingangarir muziarim bar a gafira.”

20 Ezi ofa gamir gumazim kamaghin oregha navir amirizim inigha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, silvan marvir guamning inigha, men gin zui.

21 Egha me nguibar kam ategha zui. Men boriba ko men bulmakauba ko men biziba faragha zui.

22 Me Maikan dipenim ategha mong saghuiam me gatigha zuima, Maika uan dipenimin boroghin itir darazir diagha, me Danin adaraziv soghasa men gin zui. Egha me men gin ghua me bato.

23 Ezi Maika ko misoghasa zui darasi, Danin adarazir dei, ezi Danin anabamin adarazi ragha Maikan azara, “Manmaghin ami? Ni tizim bagha avirir dafar kam ko izi?”

24 Ezi Maika kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia tizim bagha kamaghin nan azangsisi, ni bar bizir tizim baka? Ia tizim bagha nan ofa gamir gumazim ko nan marvir guar ki ingarizimning inighava ari? Nan bizitam itir puvati.”

25 Ezi Danin anabamin adarazi kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni migirigiar aviribar e damuan marki. Gumazir kaba ua nin atar ni misuegh, egh nin amuiroghboriba sara misueghti me arighiregham.”

26 Egha Danin anabamin adarazi kamaghin mikemegha givagha ghue. Ezi Maika gumazir kabar garima me bar gavgavizi, a me misoghan ibura, kamaghin, a uamategha uan nguibamin ghu.

27 Ezi Danin anabamin adarazi Maika ingarizir biziba ko, an ofa gamir gumazim sara inigha Laisin ghu. Ezi Laisin gumazamiziba bar deravira iti. Egha me tong misoghasa nighnizir puvati. Kamaghin, Danin anabamin adarazi bar me misoghezi me ariaghirezi, me men nguibar ekiam gaborozi a isi.

28 Saidonin nguibar ekiam bar men saghon iti, kamaghin men akurvaghamin gumaziba puvati, me uaghan gumazir igharaziba ko biziba uari ganiga uari ikarvazir puvati. Nguibar kam Betrehopin nguibamin boroghin danganir zarimin iti. Ezi Danin anabamin adarazi ua nguibar ekiar kamin ingarigha an iti.

29 Egha me nguibar kam kamaghin a dibori, “Dan.” Me uan inazir afeziabar ziam Dan inigha a gati, a Jekopin otarim, me an ziam isava nguibar ekiar kam gati. Me fomira kamaghin a dibori, “Lais.”

30 Ezi Danin anabamin adarasi, marvir guar me inigha izezim asaragha, an ziam fe. Ezi Mosesin otarim Gersom, an ovavir borir mam Jonatan, a Danin adarazi bagha ofa gamir gumazimin ingangarim gami. Ezi an otariba ko an ovavir boriba uaghan ofa gamir ingangarim gamua ghuavira itir dughiamin,

men apaniba iza bar Israelian suigha ghua, kantrin igharazimin kalabus gati.†
31 Godin Purirpenim Silon itir dughiamin, Danin anabamin adarasi, Maika
dikirizir marvir guar kamin ziam fa mamaghira iti.

19

Livain gumazir mam uan amuim ko dughiar kuram bato

1 Dughiar kamin Israelia atriviba puvati. Ezi Livain mav Efraimin mighsiar
dozibar iti. A Betlehemin nguibar ekiamin Judan amizir mam inigha, uan
amuir ekiam gifuragha an ti.
2 Ezi an amuir dozir kam, bizir mam bagh an atara, uamategha ara ghua
uan afeziamin dipenimin ghugha itima, 4plan iakiniba gifa.
3 Ezi gin, an pam an gin ghua a ko migirigiam akirigh, a inigh izasa zui.
A ingangarir gumazir vamira ko donkin pumuning inigha zui. Aning ghua
otozima, amizim uan pam inigha uan afeziamin dipenimin aven ghu. Ezi an
amuimin afeziam an ganigha bar akonge.
4 Ezi amizimin afeziam, uan amerer otarim bagha gavgavigha ghaze, an a
ko ikiam. Ezi gumazim 3plan dughiabar me ko ikia, apava dipaba api.
5 Ezi namba 4in dughiamin, Livain gumazir kam bar dimangara dikavigha
mangasa uan bizibar kiri. Ezi an amuimin afeziam kamaghin uan amerem
migei, "Ni daghetamra amegh, gavgavim uan navim daningigh, egh gin
mangi."
6 Ezi aning uam aperagha apa dipaba api. Ezi guivimin afeziam ua
kamaghin a migei, "Ki kamaghsua, ni ua ghuariar dimagarir kamin ikiva e
bar akongegh mangi aminim tiraghti gua mangi."
7 Ezi a dikavigh mangasa amima, an amerem ikiasa bar gavgafi. Ezi a
dimagarir mamin ua me ko iti.
8 Dughiar namba 5in bar mizaraghara, Livain gumazir kam dikavigh
mangasa. Ezi an ivozim kamaghin a migei, "Ga uaning, ni ikegh daghetam
ramegh. Aruem tong amiraghti, ni mangam." Ezi gumazimning uaghara
ikiava api.
9 Egha gumazir kam uan amuir dozim ko ingangarir gumazim, me man-
gasa amima, amuimin afeziam kamaghin me migei, "Ia gan, aruem bar
iraghu. Ia ua dimagarir kamin ikegh, aminim kiran oveghangin piram. Ia
ua iki bar akongegh. Egh ia gurumin dimangara dikavigh bar mangi uan
nguibamram otogh."
10 Ezi Livain gumazir kam ua dimagarir tamin ikian aghua. Egha a uan
amuir dozim ko dikavigha zui. Aning uan donkiningin akirimningin itir
satelning gaperagha zui.
11 Ezi aruem bar uaghirima aning ghua Jebusin nguibar ekiamin oto,
kar Jerusalemin ziar igharazim. Ezi ingangarir gumazim kamaghin uan
gumazir aruam migei, "E nguibar ekiar kamin aven mangi kagh dakuam."
12 Ezi ingangarir gumazir kamin gumazir aruam ghaze, "Puvati, e kagh
dakuan kogham, kar Israelian gumazamizibar nguibar ekiam puvati. E
mangi Gibean nguibar ekiamin dakuam.
13 Ni izi e mangam, e tong sivagh mangi Gibea o Raman nguibar ekiamin
dakuam."

† **18:30:** Akar kamin mingarim ti kamaghin ghu, dughiar kamin, Jonatan uan adarazi ko ofa gamir ingangarim gamima, Asirian adarazi Israelin gumazamizir aviriba inigha ghua, uan kantrin aven kalabus gati. Danin anabamin adarazi Laisin nguibam inigha gifa. Ezi 400plan azenibar gin bizir kam oto. Ni 2 Atriviba 15:29in gan.

14 Egha me Jebus gitagha zui. Ezɨ aruem bar uaghirima, me ghua Benjaminɨn anabamɨn adarazir nguazimɨn, Gibean nguibamɨn boroghɨn otifi.
15 Egha me ghua tuavir ekiam ategha ghuava nguibar ekiamɨn aven ghue, egha dakuamin danganiba bagha gara danganir gumazamiziba uari akuvimɨn apiaghav iti. Ezɨ gumazir me batogh, me inigh uan dɨpenimɨn mangɨ dakuamin tam, otozir puvatɨ.
16 Ezɨ me apiagha ikiavɨra itima, gumazir aser mam izi. A uan azenibar ghua ingarigha uamategha izi. Gumazir aser kam Efraimɨn mɨghsɨar dozibar itir gumazim, egha a iza Gibean iti. Gibean itir adarasi, me Benjaminɨn adarasi.
17 Ezɨ gumazir aser kam iza garima, Livain gumazir kam, uan amuir dozim ko uan ingangarir gumazim, me gumazamiziba uari akuva itir danganimɨn apiaghav iti. Ezɨ gumazir aser kam men azara, “Ia managh ikegha ize? Egha ia managh mangasa?”
18 Ezɨ Livain gumazir kam kamaghɨn mɨgei, “E Judan nguazimɨn, Betlehemɨn nguibamɨn ikegha izi. Egha e Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn mangasa. Ezɨ en nguibam a Efraimɨn mɨghsɨar dozibar tongɨn iti, ezɨ e mangɨ an dakuasa. Ezɨ datɨrɨghɨn, e inigh dɨpenimɨn mangamin gumaziba puvatɨ.
19 E pura ian ingangarir gumaziba, e dagheba ko biziba bar iti. Donkiningɨn dagheba iti. Kɨ uan amuim ko nan ingangarir gumazim, en bretba ko wainba iti. E bizitamɨn otevezir puvatɨ. E dakuamin danganiba buri.”
20 Ezɨ gumazir aser kam kamaghɨn me mɨgei, “A dera, ia nan dɨpenimɨn izɨ. Kɨ bizibar ian akurvagham. Ia danganir gumazamiziba uari akuva itir kam dɨmangan an ikian kogham.”
21 Egha a me inigha uan dɨpenimɨn ghugha, dagheba isa donkining ganɨngi. A dɨpam inigha me ganɨngizɨma, me uan dagariba ruegha, gɨn dagheba ko dɨpaba api.
22 Me apava bar akongegha itima, nguibar ekiar kamɨn gumazir arazir kurabagh amir maba izava dɨpenim okarigha gɨfa. Egha tiam mɨsogha, dɨpenir kamɨn ghuavim mɨgɨa ghaze, “Gumazir nɨ ko kagh itim, anemadaghtɨ an azenan izɨ. E arazir kurabar a damuasa.”
23 Ezɨ gumazir aser kam azenan ghua kamaghɨn me mɨgei, “Puvatɨ. Nan namakam, ia kamaghɨn a damuan kogham. Gumazir kam nan dɨpenimɨn izegha na ko iti. Ia arazir kurar kamɨn a damuan kogham.
24 Ia oragh, nan guivir igiar gumazitam ko akuizir puvatɨzim ko gumazir kamɨn amuir dozim iti. Kɨ aning inigh izɨ ian agharim darɨgham, eghtɨ ia damuasa ifongezir arazim ia damusɨ, aning ko a damu. Ezɨ gumazir kamning ia arazir kurar kamɨn aning damuan kogham.”
25 Ezɨ gumazir kaba gumazir aser kam bar a batoke. Ezɨ Livain gumazir kam uan amuir dozim batuegha a isava me ganɨngi. Ezɨ me a inigha arazir kurabar a gamuava tintinibar a gamua ghuavti amɨnim tira. Egha me gɨn anetaghizɨ a zui.
26 Ezɨ amizim iza an pam akui naghɨn, gumazir aser kamɨn dɨpenir tiar akamɨn irɨghav iti. Egha irɨghav ikia ghua amɨnim tirazɨ aruem anadi.
27 Ezɨ amɨnim tirazɨ an pam dɨkavigh mangasa tiam tui. A tiam kuigha garima an amuir dozim irɨghav iti. A uan dafarimning tiar akamɨn suighasava amuava avenge.
28 Ezɨ Livain gumazir kam kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ dɨkavigh, ga mangam.” Ezɨ amizim tong a mɨgeir puvatɨ. Ezɨ a fo an aremegha gɨfa, ezɨ a maghɨram an kuam isa donki gisɨn anetɨgha a inigha uan nguibamɨn zui.
29 A ghua nguibamɨn otogha dɨpenimɨn aven ghua afuar mam ini. Egha

19:22: Jenesis 19:5-8 **19:29:** 1 Samuel 11:7

amuir dozimin kuam 12plan akuabar aneghore. Egha vaghvagha Israelian
12plan anababa bagha da amangi.
30 Ezi gumaziba bar bizir kamin ganigha kamaghin migia ghaze, “Kar
arazir bar kuram! E Israelia Isip ategha azenan izezir dughiamin iza
datirighin, bizir kamaghin garir tam otozi en ganizir puvati. Ia bizir kam
ginighnigh uariv kim. E manmaghira damuam?”

20

Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa

1 Egha Israelia bar Gibean gumaziba amizir arazir kuramin akam baregha
izava, Mispan nguibar ekiamin Ikiavira Itir Godin Damazimin bar moghira
uari akufa. Me notin amadaghan Danin nguibar ekiamin ghua sautin
amadaghan itir Berseban nguibar ekiamin gumaziba ko, Gileatin nguazimin
itir gumaziba uaghan, uan nguibaba ategha iza bar moghira uari akufa.
2 Ezi Israelian anababa vaghvagha dar gumazir dapaniba bar moghira
Godin gumazamizibar iviriar ekiam bagha ize. Ezi midorozir gumazibar
dibobonim 400,000pla uaghan iti, kar midorozir sababar misozir gumaziba.
3 Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin oraki, Israelian marazi
ghua Mispan uari akufa.
Ezi Israelia kamaghin Livain gumazir kamin azara, “Ni deragh e mikim,
bizir kam manmaghin oto?”
4 Ezi amizir me arazir kurabar a gamizimin pam, kamaghin me migei,
“Ki uan amuir dozim ko iza Gibean nguibar ekiamin Benjaminin adarazir
nguazimin otozi, aminim pirizi, ga dimagarim kagh dakuasa danganiba
buria iti.
5 Ezi dimagarir kamin Gibean gumazir aruaba iza dipenir ga itim okarigha
na misueghti ki aremeghasa. Egha me na ategha nan amuir dozim inigha
arazir bar kurabar a gamua ghuav iti, an areme.
6 Gumazir kaba arazir bar kuram Israelia en tongin a gami, kamaghin, ki
an kuam inigha iza, aneghoregha an akuaba isa bar Israelian adarazi bagha
da amangi.
7 Ezi ia datirighin kagh uari akuvagha itir Israelia, ia deravira nighnigh
migirigia tam damu. E manmagh me amizir arazir kam ikarvagham?”
8 Ezi gumaziba bar moghira dikavigha navir vamira ikia kamaghin migei,
“En tav uamategh uan purirpenmin mangan kogham. Egh tav uamategh
dipenimin mangan kogham.
9-10 Egh e Gibean adarazi kamaghin me damuam! E satu gikararang,
midorozir gumazibagh inamighti me arazir kam bagh me misogh me
ikaragham. Israelian anababa vaghvagh dar 100plan gumazibar tongin
10plan gumaziba amisivam, egh 1,000plan gumazibar tongin 100plan gu-
maziba amisivam, egh 10,000plan gumazibar tongin 1,000plan gumaziba
amisivam. Gumazir kaba mangi, Israelia gamizir arazir bar kurar kam
ikarvaghiva, Gibeania ko misoghamin midorozir gumaziba bagh dagheba
ateram. Me mangi Geban nguibamin ikiam.”*
11 Ezi Israelia bar moghira uari akuvagha mati anabar vamiram otogha,
Gibeania ko misoghamin nighnizir bar vamiran iti.
12 Ezi Israelian adarasi, Benjaminin anabamin adaraziv kimasa kamaghin
gumaziba amadagha me migia ghaze, “Manmaghin amizi, arazir bar kurar
kam ian tongin oto?

---

* **20:9-10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Geban nguibam Gibean nguibamin boroghin iti.

13 Ia datirighira Gibean gumazir kurar kaba inigh iziti, e me misueghti me arighiregh arazir kurar kam Israelin aven bar anegivagham." Ezi puvati, Benjaminia Israelian gumazir igharazibar akaba barazir puvati.

14 Egha Benjamin anabamin adarazi bar moghira uan nguibar ekiaba ategha iza Gibean uari akufa, egha Israelia ko misoghasa.

15-16 Ezi dughiar kamin Benjaminin anabamin adarazi uan 26,000plan gumazir midorozir sababar misoziba uan nguibar ekiabar aven bar me ini. Ezi Gibeania, uarir tongin 700plan gumazir agharir kiriabar misoziba ini. Me bar deravira dagiaba isava katapel garighava asi. Me asir dagiatam pura zuir puvati, me vaghvagh bar deravira ia gasegham.

17 Ezi Israelian adarasi, uan 400,000plan gumazir misoziba akufa, me midorozir sababar misogha bar fo. Egha me Benjaminin adarazir gumazibar dibobonir kam, me a medir puvati.

Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misosi

18 Ezi Israelia Betelin nguibamin ofa gamir dakozimin ghuegha, kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, "En adarazir te faragh mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misogham."

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, "Judan anabamin adarazi faragh mangi."

19 Ezi Israelian midorozir gumaziba bar mizaraghara dikavigha ghua Gibean nguibar ekiamin boroghin uari akufa.

20 Me mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa uari akira uari isava danganibar uari arisi.

21 Ezi Benjaminin anabamin adarazi Gibean nguibar ekiam ategha azenan iza midorozim foregha, aruer vamiran Israelian gumazir 22,000pla aghorezi me ariaghire.

22-23 Ezi Israelia uamategha ofa gamir dakozimin ghuegha Ikiavira Itir Godin guamin azia ikia ghuavti, aruem gifa. Me kamaghin an azai, "E ua uan aveghbuaba, Benjaminin anabamin adarazi ko misogham, o markiam?"

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, "Ia uamategh mangi me ko misogh."

Ezi Israelia uamategha gavgavim uarigh anigha, amimzaraghan uamategha ghua Gibean, me faragha midorozir gumaziba danganibar me arighizi naghin ua me arisi.

24 Ezi Israelia amimzaraghan uamategha ghua Benjaminin anabamin adarazi ko uariv sosi.

25 Ezi Benjaminin anabamin adarazi ua Gibean nguibar ekiam ategha azenan iza Israelia ko misogha, dughiar kamin me men midorozir gumazir 18,000pla midorozir sababar me aghorezi me ariaghire.

26 Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira uamategha Betelin ghuegha Ikiavira Itir Godin damazimin apiagha azia ikia ghuavti aruem iraghu. Me daghetam ko dipatam amezir puvati. Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin ofan bar isi mighiramiba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami.

27-28 (Finias, a Eleasarin ovavir borim, ezi Eleasar an Aronin otarim. Dughiar kamin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Betelin nguibamin itima, Finias an gara God bagha ofabagh ami.)

Ezi Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, "E uamategh mangi uan aveghbuaba Benjaminin anabamin adarazi ko misogham, o e me ategham?"

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, "Ia mangi. Ki gurumzaraghan me isi ian agharim darigham."

29 Ezi Israelia midorozir gumaziba amadazima, me ghua Gibean nguibar
ekiam okarigha mongegha iti.
30 Ezi aruer pumuning givazima amimzaraghan Israelia Benjaminin an-
abamin adarazi ko misoghasa zui. Me faragha Gibean nguibar ekiamin
amizi moghira, midorozir gumaziba isa me arisi.
31 Ezi Benjaminin anabamin adarazi misoghasa izima, Israelia me
gekuigha mong sivagha zuima, me nguibar ekiamin azenan ghue. Ezi
Benjaminin anabamin adarazi faragha amizi moghin, tuavir ekiabar Israelia
misosi. Me Betelin zuir tuavim, ko Gibean zuir tuavim, ko tintinibar
nguibaba ko azenibar, puvira me misogha, Israelian 30plan gumazibav soke.
32 Benjaminin anabamin adarazi kamaghin nighnisi, “E faragha me
misogha me abirazi moghin, datirighin me e me gafiragha gifa.”

Ezi Israelia kamaghin uarira uariv gei, “E me gifariva ari nguibar ekiam
ategh ari tuavir ekiamin mangam.”
33-34 Egha Israelian midorozir gumazir avirir dafam, datirighin bar
moghira uamategha ghua Baltamarin nguibamin uari akufa. Ezi men
marazi ghua aruem uaghiri naghin Geban nguibar ekiamin boroghin
monge. Gumazir kaba, me faragha Israelian gumazibar tongin, men
midorozir gumazir bar aghuir kabav sefe, men dibobonim 10,000in tu. Me
mongeghav ikegha maghira otivigha, bar midorozir gavgavim Gibeania
gami. Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fozir puvati, datirighin
kar me givaghamin dughiam, otogha gifa.
35 Ezi datirighin Ikiavira Itir God Israelian akurazima, me midorozimin
Benjaminin anabamin adarazi abira. Ezi aruer kamra Israelia Benjaminin
adarazir midorozir gumazir 25,100pla misoghezi me ariaghire.
36 Egha Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fo, Israelia midorozimin
me abiragham.

Israelia midorozimin Benjaminin anabamin adarazi abiragha bar me agifa

Israelia faragha uan midorozir gumazir mabav kemezi me Gibean
nguibar ekiamin boroghin monge. Ezi Israelian gumazir igharaziba fo, men
marazi mongeghavira iti. Egha datirighin me gifara ara zuima, Benjaminin
adarazi men gintisi. Guizbangira, me Benjaminin anabamin adarazigh
gifarava ara me gekuigha bar ghua nguibar ekiam ataki.
37 Ezi gumazir mongezi kaba zuamiram otivigha Gibean nguibar ekiamin
aven ghua gumazamizir aven itiba bar me misoghezi, me ariaghire.
38 Midorozir gumazir ara zuir kaba, me faragha midorozir gumazir mon-
geziba koma kamaghin akam misogha ghaze, ia avir miturir ekiamin ganti,
a nguibar ekiar kam gisin mavanangti,
39 ia ara zui darasi, uamategh izi. Ezi midorozim otozi, Benjaminin
anabamin adarazi Israelian gumazir 30pla misoghezi me ariaghire. Egha me
ghaze, “Guizbangira, e faragha kamaghira me gafira.”
40 Ezi migharir ekiam nguibar ekiam gisin ghuavanadima, Benjaminin an-
abamin adarazi uamategha uarir akirangin garima, Gibean nguibar ekiam
bar isi.
41 Ezi Israelian gumazir avirir dafam uamategha izi. Ezi Benjaminin
anabamin adarazi garima Israelia uamategha izima me bar atiatingizi, men
gavgaviba bar gifa. Egha me kamaghin fo me datirighin dughiar bar kuram
me batogham.
42 Kamaghin, me Israelian ara tuavir ghua gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin zuimin ghue. Me aramin tuaviba puvati. Me ghua Israelian adarazi

batifi. Ezi Israelian midorozir gumazir okoruar pumuning iza Benjaminin anabamin adarazi batogha bar me misoagharighizi me ariaghire.†

43 Israelia Menuhan nguibamin Benjaminin adarazir agintigha ghua Gibean nguibamin vongin amadaghan aruem anadi naghin tu. Egha me puvira me misoghezi me ariaghire.

44 Ezi me aruer kamin Benjaminin adarazir 18,000plan midorozir gumazir bar gavgavibav soghezi me ariaghire.

45 Ezi Benjaminin adarazir marazi uamategha arava gumazamiziba puvatizir danganimin itir Rimonin Dagiar Dafam bagha zui. Ezi Israelia men agintigha ghua tuavimin men gumazir 5,000pla misoghezi me ariaghire. Israelia men gintigha ghuavira ikia Gidomin nguibamin tu. Egha ua 2,000plan gumazibav soghezi me ariaghire.

46 Ezi aruer kamra, ariaghirezir gumaziba bar, men dibobonim 25,000in tu. Kar midorozir gumazir bar gavgavibara.

47 Ezi men 600plan gumaziba uamategha ara ghua gumazamiziba puvatizir danganimin, Rimonin Dagiar Dafam iti naghin ghue. Egha 4plan iakinibar danganir kamin iti.

48 Ezi Israelia uamategha ghua men gumazamiziba ko men asiziba bar dav soghezi, da ariaghire. Egha bizir tizir me uan damazibar gariba sara bar dagh asighasiki. Egha Benjaminin adarazir nguibar ikiavira itir varazira, me bar dagh apongezi da bar isi.

21

Israelia amizir Benjaminin gumazibar ikiamiba bagha nighnisi

1 Israelia Mispan nguibar ekiamin itir dughiamin, me Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, “Benjaminin anabamin gumazitam, en guivitamin ikian kogham.”

2 Midorozim givazima, Israelia bar moghira ghua Betelin nguibar ekiamin ghuegha, Godin damazimin apiagha, bar puviram azia mamaghira ikia ghuavti aruem iraghu.

3 Me kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni Israelian God. Ni tizim bagha bizir kam gamizi, an oto? Manmaghin amizi, en anabar mam kiran oveghangin bar givagham?”

4 Egha amimzaraghan bar dimangara, Israelia dikavigha nguibar kamin Ikiavira Itir God bagha ofa damuasa dakozir mamin ingari. Egha bar isi mighiramin ofaba ko, gumazamiziba God ko navir vamira ikiamin ofaba, isa an damazimin dagh ami.

5 Egha me kamaghin migei, “Israelian adarazir terara Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?” Me faragha migirigiar gavgavim gamigha ghaze, gumazitam Ikiavira Itir God bagh Mispan izeghan koghti, me a misueghti an aremegham.

6 Egha me datirighin uan aveghbuabar apangkufi, me Benjaminin anabamin adarasi. Egha me kamaghin migei, “En anabar mam atam bar givaghai.

7 E fo, Benjaminin anabamin adarazir bar varazira midorozimin ariaghirezir puvati. Ezi e Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, e uan guivitam isi me daningighti me an ikian kogham. Kamaghin, e manmaghin gumazir kaba bagh amizitaba inighti me dar ikiam? E kamaghin damuti, anabar kam bar kuavaremegham.”

† **20:42:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

8 Kamaghin me uarira uarir azai, “En adarazir terara ghua Mispan nguibar
ekiamin Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?” Egha me azangsigha
ghua kamaghin fo, Gileatin Distrighin Jabesin nguibar ekiamin gumazitam
ivirian kam bagha ghuzir puvati.
9 Me fogha, iza uari akuvagha, ziaba itir akinafarimin vaghvagha Israelian
nguibar ekiabar ziaba dibori. Egha me Gileatin Distrighin, Jabesin nguibar
ekiamin gumazitamin apizir puvati.
10-11 Ezi gumazir uari akuvazir kaba, me midorozir gumazir gavgavir
12,000pla amadazi me Jabesin zui. Me akar gavgavim me ganigha ghaze, “Ia
Jabesin mangiva men gumazibav soghiva men amizir paba itibav sogh, egh
boriba sara ia bar me misueghti me arighiregh. Egh borir guiviba ko amizir
igiabav soghan marki.”
12 Ezi me ghua me mikemezi moghin amigha garima 400plan amizir igiar
gumaziba koma akuizir puvatiziba, me Jabesin gumazamizibar tongin iti.
Ezi me amizir igiar kaba inigha uamategha, Israelia Silon nguibar ekiamin
uari akuvi naghin, Kenanin nguazimin ize.

13 Egha Israelia datirighin, Benjaminin anabamin gumazir Rimonin Dagiar
Ekiam itiba bagha akam amaga ghaze, “E datirighin ua ia ko misoghan
kogham.”
14 Ezi Benjaminin anabamin gumaziba uamategha izi. Ezi Israelia amizir
igiar kaba me ganingizi, me dar iti. Kar amizir igiar me ghua Gileatin
Distrighin, Jabesia misogha iniziba. Benjaminin anabamin gumaziba
avirasemezi, amizir igiar kabar dibobonim otefe.

15 Ezi Israelia bar Benjaminin anabamin adarazir apangkuvigha kam-
aghin nighnisi, Ikiavira Itir God bar atam men anabar mam kuavareme.
16 Ezi Israelian gumazir dapaniba kamaghin migei, “Benjaminin an-
abamin amiziba bar ariaghire. Ezi e manmaghin men gumazir ariaghirezir
puvatizir varazira bagh amizitaba iniam?
17 Me amuiba puvatigh borir taba bateghan koghti, en anabar kam bar
kuavaremegham. Men ikiavira itir varazira, amizitaba inigh dar ikiti me
boriba batiti, men anabar kam kuvaremeghan kogham.
18 Guizbangira, e men gumazitam ateghti, a en guivitamin ikian kogham.
E Israelia faragha akar gavgavim akirigha ghaze, ‘Gumazitam uan guivim
isiva Benjaminin anabamin gumazitam danigh, an aremegham.’ Kamaghin
amizi, e uan guivitam men teghti, men an ikian kogham.”

19 Ezi gumazir dapaniba kamaghin migei, “Isar ekiam damuva, Ikiavira Itir
Godin ziam famin dughiam roghira ize. Isar kam zurara vaghvagha azeni-
bar otifi, a datirighin Silon otivam.” Silon nguibar ekiam notin amadaghan
Betelin nguibar ekiamin iti, egha sautin amadaghan Lebonanin boroghira
iti. Egha aruem anadi naghin tuavir ghua Betel ko Sekemin tizimin zuimin
iti.

20 Ezi Israelian gumazir dapaniba kamaghin Benjaminin anabamin gu-
mazibav gei, “Ia mangi wainin azenibar aven mongegh iki.
21 Ia gan, isar ekiam otivti, Silon amizir igiaba ighiam bagh iziti, ia dikavigh
mangi uari bagh amizir igiaba vaghvagh dar suikigh. Egh ia amiziba inigh
givaghiva, uamategh uan nguazimin mangi.
22 Eghti gin men afeziaba ko men tuebaba iziva me bagh azangsigh en
atarti, e kamaghin me mikimam, ‘E kamaghsua ia Benjaminin anabamin gu-
mazibar apangkuvigh guiviba men takigh. E me ko midorozir kam gamigha
uan guivitam me daningan anogoroke. Guizbangira, me ian guiviba ini, ezi

ia uari uan guiviba me ganɨngizir puvatɨ, kamaghɨn, ia uan akar dɨkɨrɨzim abɨghizir puvatɨ.’”*

23 Ezɨ Benjaminɨn anabamɨn gumaziba gumazir dapaniba mɨkemezɨ moghɨn ami, Me 200plan amizir igiar ighiam bagha iziba vaghvagha uari bagha da ini. Benjaminɨn anabamɨn gumaziba, amizir kaba inigha ghua uan nguazimɨn ghuegha ua nguibar ekiar kabar ingara dar iti.

24 Ezɨ Israelia uaghan bar moghɨra vaghvagha uan nguibabar ghue. Me uan anababa ko ikɨzibar nguazibar ghuegha iti.

25 Dughiar kabar atrivir tam Israelɨn itir puvatɨ. Kamaghɨn, gumazamiziba vaghvagha tintinibar uan ifongiabar gɨn ghua pura bizibagh amua iti.

* **21:22:** Hibrun akam kagh akam deragha anebɨghizir puvatɨ. **21:25:** Gumazir Dapaniba 17:6

Rutɨn Eghaghanim
o
Rut

Akar faragha zuim

Akɨnafarir kamɨn eghaghanim an eghaghanir bar aghuim. Gumazir dapanibar dughiamɨn an oto. Rut a Moapian amizim, a Israelɨn ikɨzimɨn gumazir mamɨn ikia aning Moapɨn nguazimɨn iti. Ezɨ an pam aremezɨ, a uan asamir amebam geghufi. Egha gɨn aning uamategha Judian nguazimɨn ghu. Rut uaghan Israelian Godɨn apengan iti. A gɨn gumazir igharazimɨn ikia atrivim Devitɨn inaghamimɨn oto. Atrivim Devit a Israelian atrivir aghuir faragha zuim.

Nɨ akɨnafarir kam dɨponɨva, amizir kam gifuegham, a faragha God gɨfozir puvatɨgha arazir kurabagh ami. Datɨrɨghɨn a uan navim isa Israelian God ganɨngi. Egha uaghan uan navim isa uan asamir amebam ganɨngi. Rut amizir arazir aghuir kam, a God Israelia ganɨngizir arazim ko magh ghu, “Ia uan navir averiabar aven bar God gifongegh,” egh, “Igharaz darazi sara ifongegh.” Akɨnafarir kam kamaghɨn en akakasi, gumazamizir Godɨn saghon itiba uaghan Godɨn bizir aghuariba iniva an adarazir tongɨn ikiam. Egh arazir kamɨn, Godɨn saghon itir gumazir vamɨran arazim Israelɨn aven tir marazigh afiragham.

Dughiar kuram Naomi bato

(Sapta 1)

Naomin adarazi kantri Moapɨn areme

1 Bar fomɨra gumazir dapanir maba kantri Israelɨn garir dughiam, dagheba puvatɨzir dughiam oto. Ezɨ Betlehemɨn nguibamɨn gumazir mam, Betlehem Judian Distrighɨn aven itir nguibam. Dughiar kamɨn Israelɨn dagheba puvatɨ, kamaghɨn amizɨ gumazir kam uan amuim ko otarimning inigha azenir mabar kantri Moapɨn ikiasa ghu.

2 Gumazimɨn ziam Elimelek, ezɨ an amuimɨn ziam Naomi, ezɨ an otarimn-ingɨn ziamning Malon ko Kilion, me Efratan dakozimɨn adarasi. Egha me Betlehemɨn nguibar Judian nguazimɨn aven itimɨn ikegha ghua Moapɨn apera.

3 Egha gɨn Naomin pam Elimelek aremezɨ, a uan otarimning ko me uarira iti.

4-5 Ezɨ gɨn an otarimning Moapian amizimningɨn iti. Aningɨn ziamning Orpa ko Rut. Ezɨ me 10plan azenibar ikia ghua Malon ko Kilion areme. An pam ko otarimning, me bar ariaghire, ezɨ datɨrɨghɨn Naomi bar uabɨra iti.

Rut arazir aghuimɨn Naomi gami

6 Egha Naomi Moapɨn ikia orazi Ikiavɨra Itir God uan adarazi deragha me gamua dagheba me ganɨdi. Kamaghɨn amizɨ, a uan asamir guivimning ko dɨkavigha ua Judan nguazimɨn mangasa.

7 Egha Naomi uan asamir guivimning ko dɨkavigha ua Judan nguazimɨn mangasa tuavimɨn zui.

8 Egha me ghua Naomi kamaghɨn aning mɨgei, “Gua uamategh uan nguibamɨn mangɨ uan amebamning ko ikɨ. Gua arazir bar aghuibar na gamua, egha uaghan par aremezimning saram ami. Kamaghɨra, Ikiavɨra Itir God uaghan guan apangkuvigh arazir aghuaribar gua damuam.

9 Egh Ikiavira Itir God guan akurvagh arazir aghuim gua damuti, gua ua
patamning inigh deravira iki."
Egha aningin torezi aning puviram azi.
10 Ezi an asamir guivimning a migia ghaze, "Puvati. Ga uaghan mangi ni ko
nin adarazi ko ikiasa."
11 Ezi Naomi kamaghin aning migei, "Nan guivimning, gua uamategh
mangi. Gua tizim bagh nan gin mangasa? Ki manmaghin otaritamning
bateghti gua uam aningin ikiam?
12 Nan guivimning, gua uamatengegh uan nguibamningin mangi. Gua fo,
ki bar ghurigha givagha, ua patamin ikian ibura. Tuaviba bar puvati, ki
datirighin dimangan patamin iki egh borir tamning bateghti,
13 gua aning mizuamigh egh aningin ikiam? Ti puvatigham. Egh gua ua
odiarimningin ikiva aning mizuam ikiam? Ti puvatigham, nan guivimn-
ing. Guizbangira, Ikiavira Itir God osimtizim na ganingi! Kamaghin, nan
osimtizir nan navimin itim mati dagher misozim ki anepima a nan akam
misosi. Ezi nan osimtizir kam, guan osimtizimning gafira."
14 Ezi Rut ko Orpa, ua puviram azi. Aning aziava Orpa uan asamir
amebamin toregha ghaze, "Ki zui." Ezi Rut Naomin suiragha gavgavigha
mangan aghua.
15 Ezi Naomi Rut migia ghaze, "Ni gan, nin penem zui, a uan gumazamiziba
ko uan aseba bagha zui. Ni an gin mangi."*
16 Ezi Rut kamaghin a migei, "Ki nin gin mangisi, ni nan anogoroghan
marki. Egh uamategh mangisi na mikiman marki. Danganir ni mangamim,
ki uaghan an mangam. Egh danganir ni ikiamim ki uaghan an ikiam. Ezi nin
adarasi, me uaghan nan adarasi, ezi nin God, a uaghan nan God.
17 Eghti danganir ni managh ikiva oveghamim, ki uaghan an ikiva oveg-
ham. Eghti me danganir kamin narafagham. Bizitam ga abighan kogham,
ovevemra ga abigham. Puvatightima Ikiavira Itir God bizir bar kuratamin
na damika."
18 Ezi Naomi garima, Rut an gin mangasa nighnizir gavgavim iti. Kamaghin
amizi, a uam a migeir puvati.
19 Egha aning ghua Betlehemin oto.

Naomi osimtizir ekiam ikia ua Betlehemin nguibamin ize

Naomi ko Rut ghua Betlehemin otozi, nguibamin itir gumazamiziba bar,
digavir kuram gami. Egha Betlehemin amiziba kamaghin migei, "Kar ti
Naomi?"
20 Ezi Naomi ghaze, "Ia 'Naomi,' na darighan marki. Ziar kam kamakin,
amizir navir aghuim itim. Puvati. Godin Gavgaviba Bar Itim navir osimtizim
na ganingi. Ezi ia 'Mara,' na darigh, ziar kam kamakin, amizir navir kuram
itim, mati dagher misozim pamten an akam misosi.
21 Ki nguibar kam ataghizir dughiam, ki bizir bar avirim iti, mati minem
biziba a gizifa. Egha Ikiavira Itir God ua na inigha izezir dughiamin ki biziba
bar puvati, miner misevir kinim, biziba an aven itir puvati. Guizbangira,
Ikiavira Itir God mizazim na ganingi. Godin Gavgaviba Bar Itim osimtizir
aviravirim na gati. Kamaghin amizi, ia Naomi na darighan marki!"
22 Ezi Naomi ko an asamir guivim Rut, a Moapin amizim, aning Betlehemin
izima, dughiar bali aghoramim oto.†

Rut Boasin azenimin dagheba buri

* **1:15:** Kantri Moapin gumazamiziba, me aser aviribar ziaba fe, da aseba ko marvir guaba ko dagiaba ko bizir avirir igharaziba uakan. **1:16:** Rut 2:11-12; 2 Atriviba 2:2-6 † **1:22:** Bali a raizin min garir daghem. Me an ovizibav sozima, da menmeniar kinibar otifi. Ezi me da isa bretbagh ami.

2

(Sapta 2)

Rut mangi dagheba buriasa

1 Dughiar kamin, Boas a gumazir aruar bizir aviriba itir mam, a Naomin
par ovengezim Elimelekin adarazir mav.
2 Ezi Rut kamaghin Naomi migei, "Ni nan amamangatighti, ki azenibar
mangi balin ovizibagh eghuvam. Ingangarir gumaziba dar akora da ariki.
Egh me ifueghti, ki men gin mangiva, da inigh izam."
Ezi Naomi kamaghin a migei, "Nan guivim, a dera, ni mangi."
3 Ezi Rut azenibar ghua ingangarir gumazibar gin ghua balin oviziba izi.
Dughiar kam Rut a fozir puvati, kar Boasin azeniba, a Elimelekin adarazir
maviira.

Boas arazir aghuimin Rut gami

4 Dughiar kamra Boas Betlehem ategha iza uan ingangarir gumaziba
batogha ghaze, "Ikiaviira Itir God ia ko iti." Ezi me a ikaragha ghaze, "Ikiaviira
Itir God deragh ni damu."
5 Ezi Boas iza men garir gumazir dapanimin azara, "Amizir munam, a
ikizir manamin amizim?"
6 Ezi an ingangarir gumaziba ghaze, "Kar Moapian amizim a Naomi ko
kantri Moapin ikegha ize.
7 A ingangarir gumazibar gin mangi balin ikizir me ikegha givaziba, an
adar tighin mangi balin oviziba iniasa, nan azai. A mizaraghara ingara
ghua datirighin. A dughiar otevimra avughsasa ghua averpenimin aperagha
avughsi."
8 Ezi Boas kamaghin Rut migei, "Nan guivim, ni nan azenimin kaghira
iki, egh ua bagh balin ovizibagh eghuv. Gumazir igharazitamin azenimin
mangan marki. Ni nan ingangarir amiziba ko kaghira iki.
9 Ni ingangarir amizibar gan, me ingara ghua managh tu ni merara gin
mangi. Ki ni bagha ingangarir gumaziba akar gavgavim me ganingi. Me
arazir kuratam ni damighan kogham. Kuarim nin pirti, ni mangi miner ekiar
ingangarir gumaziba dipaba tuiziba, dar dipatam amegh."
10 Ezi Rut irava nguazimin fuagha, uan guam nguazim mituagha irighav
ikia kamaghin Boas migei, "Ki kantrin igharazimin amizim. Ezi ni man-
maghin nan gara na gifogha deraviira na gami?"
11 Ezi Boas kamaghin a ikara, "Ki oregha fo, fomiira nin pam aremezir
dughiamin, ni arazir aghuibar uan asamir amebam gamua iza datirikin. Ki
fo, ni uan amebam ko afeziam ko uan nguibam ategha iza gumazamizir ni
fomiira fozir puvatiziba ko iti.
12 Ni arazir aghuim gamizir bizim, Ikiaviira Itir God ni ikaragh ivezir
aghuim ni daning. Guizbangira, Ikiaviira Itir God, Israelian God ni geghuv ni
avaragh nin ganasa ni ifonge, kamaghsua ni a bagha ize. Eghti a deraghviira
ni damuam."
13 Ezi Rut kamaghin Boas migei, "Nan ekiam, ki nin damazimin deraviram
oto. Ki nin ingangarir amizim, ki fo, ki tong nin ingangarir amizibar min itir
puvati. Ezi ni arazir aghuaribar na gamua, nimiira na migeima nan navim
bar dera."
14 Ezi damamin dughiam, Boas kamaghin Rut migei, "Ni izi bret tam inigh
wainin dipar misozim darugh anemegh." Ezi Rut ingangarir gumaziba ko
aperazi, Boas balin tuezir maba a ganingi. Ezi an apa ghua bar izivazi dar
naba iti.

2:2: Ofa Gami 19:9-10; Godin Araziba 24:19

15 Rut amegha gɨvagha ua dɨkavigha ingarasa zui. Ezɨ Boas kamaghɨn
gumazibav gei, “Ia aneteghtɨ a ua bagh balin ikɨzibar boroghɨn ireghav itir
balin ovɨzibagh eghuv. Ia akam a gasɨ a mɨkɨman markɨ.
16 Egh ia a bagh balin ikɨzibar aven itir balin agharitaba asigh nguazimɨn
dar arɨghtɨ, a ua bagh ada inigh, ia an anogoroghan markɨ.”

Rut ghua bizir otivizibar gun Naomi mɨkeme

17 Ezɨ Rut azenimɨn aven bali isa ghuavɨra itima aruem ghuaghiri. Ezɨ an
ada inigha ghua aghorimɨn suiragha dav sozima, balin ovɨziba irima a dagh
eghufi, ezɨ dar osɨmtɨzim 10 kilon tu.
18 Egha Rut balin ovɨziba inigha nguibar ekiamɨn ghugha uan asamimɨn
aka. Egha dagher nar an apa taghiziba sara a ganɨngi.
19 Ezɨ Naomi Rutɨn azara, “Nɨ managh balin kaba ini? Egha nɨ tinan
azenimɨn ingari? Kɨ ghaze, gumazir deravɨra nɨ gamim, God, nɨ deravɨram
a damu.” Ezɨ Rut kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Gumazir kɨ datɨrɨghɨn an
azenimɨn ingarizim, an ziam Boas.”
20 Ezɨ Naomi kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, “Ikiavɨra Itir God deragh gumazir
kam damu. A uan mɨgɨrɨgɨamɨn gɨn ghuava ariaghireziba ko angamɨra itiba,
men apangkuva arazir aghuibar me gami.”
Egha a ua mɨgɨa ghaze, “Gumazir kam e ko ikɨzir vamɨra, egha en akurvazir
gumazim.”
21 Ezɨ Rut ua kamaghɨn Naomi mɨgei, “Boas uaghan na mɨgɨa ghaze, ‘Kɨ an
ingangarir amiziba ko ingarvɨra ikɨ mangɨtɨ ingangarim gɨvagham.’ ”
22 Ezɨ Naomi kamaghɨn uan asamim mɨgei, “Guizbangɨra nɨ gumazir
igharazimɨn azenimɨn ingartɨ me pazɨ nɨ damuam. Kamaghɨn deragham nɨ
Boasɨn ingangarir amiziba ko ingar.”
23 Ezɨ Rut Boasɨn ingangarir amiziba ko ingangarim gamua ghuav itɨ, bali
ko wit aghorir ingangarim gɨfa. Ezɨ Rut uan asamir amebam Naomi ko
ikiavɨra itɨ.

Boas arazir aghuim Rut gami

3

(Sapta 3)

Naomi Rut bagh patamɨn apighasa

1 Dughiar man Rutɨn asamim Naomi kamaghɨn a mɨgei, “Nan guivim nɨ
oragh, kɨ nɨ bagh gumazitamɨn apightɨ a nɨn ikɨ, deragh nɨn gantɨ nɨ deravɨra
ikiam.
2 Gumazir kam Boas, en ikɨzimra. Nɨ an ingangarir amiziba ko ingari.
Nɨ oragh, a dɨmangan balin iniba kua dar dagheba isir danganimɨn mangɨ
ingaram.
3 Nɨ mangɨ ruegh uan mughuriar aghuim zuir borem uabɨ daghuigh. Egh
korotiar aghuim arugh, egh balin iniba kua dar dagheba isir danganir kamɨn
mangɨ. Nɨ mangɨ an damazimɨn otivan markɨ, nɨ teghtɨ a mar damegh gɨvaka.
4 Egh a dakusɨ mangɨtɨ nɨ ganigh foghɨva, gɨn mangɨ an suanvɨrɨn an aver
inim fegh mɨtogh. A gɨn bizir tizim nɨ bagh a damusɨ, a nɨ mɨkɨmam.”
5 Ezɨ Rut an mɨgɨrɨgɨam ikaragha ghaze, “Kɨ nɨ mɨkemezɨ moghɨra
damuam.”
6 Egha Rut dɨkavigha balin ovɨzibar iniba kua dar dagheba isir danganimɨn
ghu. Egha an asamim a mɨkemezɨ moghɨrama ami.

Boas Rutɨn akurvaghasa mɨgei

2:20: Ofa Gami 25:25

7 Dughiar kam Boas amegha givagha deragha uabi barasi. Egh dakuasa
balin pozimin min mito. Ezi Rut nimira a bagha ghua an inir avem fegha an
suanviriin mito.
8 Ezi dimagarir arizimin a ragha iza amizimin garima an an suanviriin
irighav iti. Ezi a bar aguaghfa.
9 Egha azara, "Ni tina?"
Ezi Rut ghaze, "Ki Rut nin ingangarir amizim. Ni en ikizimin aven itir
akurvazir gumazim. Kamaghin amizi, ni deravira nan gan na damu."*
10 Ezi Boas a migia ghaze, "Nan guivim, Ikiavira Itir God deravira ni
damu. Apangkuvir arazir ni datirighin amir kam, an arazir ni fomira Naomi
gamizim gafira. Gumazir igiar aviriba iti, marazi biziba iti, ezi marazi biziba
puvati. Ezi ni gumazir igiatamin ikiasa nighnizir puvati.
11 Nan guivim atiatingan marki. Nguibamin aven itir darazi bar ni gifo, ni
amizir bar aghuim. Ni mikemezir biziba ki bar dar amuam.
12 Ni guizbangira migei, ki nin pamin ikizimra, egh deravira ni damuamin
ingangarim iti. Ezi kirara puvati, gumazir mam uaghan nan faragha ghua
iti, a ingangarir kabar amuam.
13 Ni datirighin kagh iki mangi, gurum mizarakan. Ki mangi gumazir
kam inigh an nighnizim gifogham. A nin gansi ifuegham, a dera. Egh an
aghuagham a uaghan dera, ki nin ganam. Ki guizbangira migei, Ikiavira Itir
God bizir kam gifo. Ni ua mitogh daku mangiti aminim tiragh."
14 Egha Boas ghaze, "Nguibamin gumazamiziba foghan marki, ni danganir
kamin ize."
Ezi Rut Boasin suanviriin irighav ikia ghua aminim bar itima a dikafi. Ezi
gumazitam an ganizir puvati.
15 Ezi Boas Rut migei, "Nir dipizimin itim firigh egh mitarimin min an
suiragh." Ezi Rut a mikemezi moghin ami. Ezi Boas balin oviziba an inim
gingezi, dar osimtizim 20 kilon tu. Ezi Boas Rutin akuragha da isa a gatizi,
Rut ada inigha zui. Egha Boas uamategha nguibamin ghu.

Rut bizir otivizibar gun Naomi mikeme

16 Ezi Rut ghua dipenimin otozi an asamim an azara, "Nan guivim kar
nirara?" Ezi Rut Boas a gamizir bizibar gun uan asamim mikeme.
17 Egha Rut ghaze, "Boas kamaghin migia ghaze, ki pura izi ni bativan an
aghua. Kamaghin a ni bagha balin oviizir aviriba na ganingi."
18 Ezi Naomi ghaze, "Nan asamim, ni tong orarkegh, Boas pura daperagh
ikeghan kogham. A bizir kam bagh ingar mangi anekirighvirama avughsam.
Ga pura iki ganam bizir tizimra otivam."

God Naomi deravira a gami

4

(Sapta 4)

Boas Rutin gara an akurvasi

1 Dughiar kam Boas ghua nguibamin bizibav geir danganimin ghugha,
aperaghav ikia gara iti. Egha gari Elimelekin ikizimin gumazim izi. Gumazir
kam a faragha an gun Rut mikeme. Ezi Boas an diagha ghaze, "Aveghbuam,
ni kagh izi daperagh." Ezi a ghuava apera.

---

* **3:9:** Rut Boas azangsizir akamin mingarim kamakin, a uabin gan egh uabin akurvaghasa. Israelin arazim me amizir odiaribar akurvasi. **3:12:** Rut 2:20

2 Egha Boas nguibamin itir gumazir aruar 10pla mikemezi me uaghan iza
apiaghav iti.
3 Ezi a uan ikizir kam migei, “Ni fo, Naomi Moapin kantri ategha ua-
mategha ize. Egha datirighin en ikizim Elimelek nguazir otevim anemang-
asa.
4 Ezi datirighin nan ifongiam kamakin, ni bizir kam gifogh. Ki ni migei,
ni nguazir kam givesi a givesegh. Ni datirighira en nguibamin itir gumazir
aruaba ko kagh apiaghav itir gumazamizibar damazimin a givesegh. Ni
aghuagh mikimti ki foka. Nirara guizbangira nan faragha ikia nguazir
kam givezamin ingangarim iti, ezi ki nin gin ikia egha uaghan a givezamin
ingangarim iti.”
Ezi gumazir kam ghaze, “Ki a givezam.”
5 Ezi Boas a migia ghaze, “Ni Naomin nguazim givezegh, egh uaghan Rut
inigh an ikiam. A gumazir aremezimin amuir odiarim, Moapian amizim.
Ni kamaghin damighti, Rut otaritam bateghti borir kam uan afeziar are-
mezimin nguazimin ikiti men ziam nguazir kamin ikivira ikiam.”
6 Ezi an ikizim ghaze, “Kamaghin ki nguazir kam givezeghan kogham. Ki
uan bizibagh nighnisi. Ki biziba abigh uan boriba ko borir igharaziba sara
daningan aghua. Ni a givesegh ki aghua.”
7 Bar fomira Israelia arazir mam iti. Ikizimin aven me uarira uan nguaziba
aniga dagh iveza kamaghin ami. Gumazir mam uan dagarir asuam suegha
mav ganidi. Israelia arazir kam gamua egha uan akaba akiri.
8 Ezi gumazir kam Boas migia ghaze, “Ni uabi nguazir kam givesegh.” Egha
uan dagarir asuam suegha a ganingi.
9 Ezi Boas kamaghin gumazir aruaba ko maraziv gia ghaze, “Datirighin ia
bar uan damazibar ganigha fo, Naomi faragha Elimelek, Kilion ko Malonin
bizibar suira, ezi datirighin ki Naomin dafarimin bar adagh ivese.
10 Egh uaghan ki Rut inigh an ikiam, a nan amuim a Moapian amizim.
A faragha Malonin ikezi Malon areme. Eghti Malonin nguazir asizim an
adarazir dafarimin ikiam. Eghti aremezir gumazim, an nguibamin iti darazi
an ziam ginighnighvira ikiam. Ezi datirighin ia uan damazibar bizir ki amizir
kamin ganigha a gifo.”
11 Ezi gumazir aruaba ko, me ko itir gumaziba ghaze, “Guizbangira e
oregha uan damazibar gani. E kamaghin Ikiavira Itir Godin azangsigha
ghaze, ‘God amizir nin dipenimin izamin kam deragh a damu, egh a damighti
a Lea ko Reselin min borir aviriba batam. E fo, aning borir aviriba batezi
Israelin itir adarazir dibobonim ghuavanabo. Eghti ni uabi Efratan adarazir
aven gumazir ekiamin min otogh, Betlehemin nguibamin aven ziar ekiam
iniam.
12 Ikiavira Itir God borir aviriba gua daningam. Egh Ikiavira Itir God nin
adarazir amighti me Peresin adarazir min bar avirasemegham, Peres a Juda
ko Tamarin otarim.’ ”

Rut Naomin igiavotarim bate

13 Ezi Boas Rut inigha an iti. Ezi Ikiavira Itir God deragha Rut gamizi, a
navim asegha otarim bate.
14 Ezi amiziba kamaghin Naomi migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fe! A
igavatarim ni ganingi. Eghti igavatarir kam, a nin ikizimin aven akurvazir
gumazimin iki, egh nin gan deraghvira ni damuam. A Israelin adarazir aven
ziar ekiam iniam.

4:7: Godin Araziba 25:9 **4:11:** Jenesis 29:31 **4:12:** Jenesis 38:27-30

15 Nɨn asamim bar nɨ gifongezɨ, nɨ uaghan bar a gifonge. Nɨn asamim bar
nɨ gifongezɨ moghɨn, nɨn otarir 7pla nɨ gifueghan kogham. Kamaghɨn amizɨ
otarir kam, a nɨn akurvagh mangɨ nɨ ghurighamin dughiam a nɨn ganam.”
16 Ezɨ Naomi otarim gifuegha uan apozim gatɨgha deravɨrama a gami.
17 Ezɨ nguibar kamɨn amiziba ghaze, “Naomi datɨrɨghɨn otarim iti.”
Egha me borim ziam, “Obet,” a gatɨ. Ezɨ gɨn Obet Jesin afeziamɨn oto, ezɨ
Jesi Devitɨn afeziamɨn oto.

Atrivim Devitɨn inazir afeziaba

18 Kar Peresɨn adarazir ghua Devitɨn tu, men ziabar kara: Peres a Hesronɨn
afeziam.
19 Ezɨ Hesron a Ramɨn afeziam, ezɨ Ram a Aminadapɨn afeziam.
20 Ezɨ Aminadap a Nasonɨn afeziam, ezɨ Nason a Salmonɨn afeziam.
21 Ezɨ Salmon a Boasɨn afeziam, ezɨ Boas a Obetɨn afeziam.
22 Ezɨ Obet a Jesin afeziam, ezɨ Jesin a Devitɨn afeziam.

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Samuel, An Akɨnafarir Faragha Zuim
O
1 Samuel

Akar faragha zuim

Akɨnafarir kam, a gumazir dapaniba gɨvazir dughiamɨn otivizir biziba ko, Israelia uari atrivimɨn itir dughiamɨn faraghavɨra otozir bizibagh eghari. Akɨnafarir kamɨn danganir avɨriba, gumazir 3pla geghari. Samuel uabɨ Israelian gumazir dapanir abuananamɨn ike. Akɨnafarir kam uaghan Atrivim Sol geghari, a Israelian atrivir faraghavɨram otozim. Ezɨ Devitɨn eghaghanir avɨriba uaghan iti, kar, a tɨghar atrivimɨn otivamin dughiam.

Akɨnafarir kam, eghaghanir avɨriba iti, da pura eghaghanir kɨniba puvatɨ. Samuelɨn akɨnafarir faragha zuir kam, kamaghɨn en akaghasa, gumazim nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikɨva an apengan ikiam, egh a deraghvɨra ikiam. Egh an an akaba baraghan kogh, a ikuvigham. E deraghvɨra akar kamɨn ganam, God a isa Eli ganɨngi, a 1 Samuel 2:30ɨn aven iti. A ghaze, "Gumazir nan ziam fem, kɨ ziar ekiam a danɨngam. Gumazir na barazir puvatɨzim, kɨ bar anebɨragham."

Akɨnafarir kamɨn, nɨghnɨzir pumuning kamaghɨn iti, Israelia atrivir tam ikiam, o puvatɨgham. Ikiavɨra Itir God a uabɨ guizbangɨra Israelian atrivim. Ezɨ Israelia ghaze, me uari atrivitam ikiam. Kamaghɨn amizɨ, God me bagha atrivir mam amɨsefe. God uabɨ Israelian atriviba ko gumazamiziba, bar moghɨra men afeziam, egha a uabɨ me gatifa. Atrivim ko gumazamiziba, me Godɨn apengan ikiamin dughiam, me deraghvɨra ikiam. Ezɨ gumazamizir an akaba batoziba, me osɨmtɨziba bativam.

Eli ko Samuelɨn eghaghanim

(Sapta 1--7)

Elkana uan adarazi ko Silon zui

1 Gumazir mam a iti, an ziam Elkana, an Efraimɨn anabamɨn gumazim, an Efraimɨn mɨghsɨar doziba itir nguibar ekiam Raman iti. Elkana a Jerohamɨn otarim, ezɨ Jeroham a Elihun otarim, Elihu a Tohun otarim, ezɨ Tohu a Sufɨn otarim, ezɨ Suf a Efraimɨn anabamɨn gumazir mam.

2 Elkana amuir pumuning iti, Hana ko Penina. Penina boriba bati, ezɨ Hana otir puvatɨ.

3 Azeniba bar dar dughiar vamɨra, Elkana zurara uan nguibam ataghɨragha Silon nguibamɨn ghua, Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itimɨn ziam fava ofabagh ami. Dughiar kamɨn, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning Ikiavɨra Itir Godɨn ofa gamir gumazimningɨn ikia, Silon nguibamɨn itir Godɨn Purirpenimɨn iti.

4 Elkana zurara ofabagh amir dughiamɨn, a zurara asɨzim aghoregh an tuziba abɨgh dar akuaba isɨ, uan amuim Penina ko, otariba ko guiviba vaghvagh me danɨngam.

5 Egha Elkana bar Hana gifongegha, bar an apangkufi. A fo, God an navim apuizɨ, a boriba batir puvatɨ. Arazir kam bangɨn, Elkana asɨzir tuzir ekiaba a ganɨdi.

6 Amizir kamning, aning penemning, egha dughiabar aningin mav bizibar
faraghivira mangasava ami. Ezi Hanan penem a gasighasighasa a dipova
ghaze, Ikiavira Itir God Hanan navim apuizi, Penina osimtizim an navim
daningasa, akar igharagha gariba ko aghumsizir akabar Hana gami.
7 Azeniba bar Penina arazir kamra Hana gami. Me zurara Ikiavira Itir
Godin Purirpenimin ghua, Penina akar igharazibar Hana dipov a mikimti,
a bar pazavira uabi baragh aziam, kamaghin amizi a dagheba apir puvati.
8 Ezi Elkana kamaghin an azangsisi, "Hana, ni tizim bagha azi? Ni
tizim bagha dagheba apir puvati? Egha tizim bagha navim zuraram osei?
Guizbangira, ni boritam batezir puvati. Ezi ki fo, ni bar na gifonge, ni ti na
gizin otarir 10pla bateghai, ni mighigha me ginighnighan koghai, egha ni na
isa guam dafaghai."

Hana Eli ko migei

9 Dughiar mamin me Silon ikia amegha givagha, Hana dikavigha ghua
Ikiavira Itir Godin Purirpenimin azenan an damazimin miti. Dughiar kamin
ofa gamir gumazim Eli, uan dabirabim inigha Ikiavira Itir Godin Purir-
penimin tiar akamin azenan, a gaperaghav iti.
10 Ezi Hana bar osemegha bar paza uabi baragha aziava, Ikiavira Itir God
ko migei.
11 Egha Hana akar gavgavim Ikiavira Itir God ko anekira ghaze, "O Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki nin ingangarir amizim, ni nan ganiva nan
apangkuvasa, ki ifonge. Ni nan osimtizir kamin gan na ginighnigh. Ga
uaning, ni na bakinighnighan marki. Egh ni otaritam na danighti, ki a isi ni
daningighti a nin ingangarir gumazimin iki mangi uan ovevem batogham.
Eghti bizir kamin ababanim bagh, me an dapanir arizim apiran kogham."
12 Hana dughiar ruarimin Ikiavira Itir God ko migiavira itima, Eli aper-
aghav ikia Hanan akatorimra gari.
13 Hana uan nighnizimin averara migei. Eli an garima, a migei moghin,
akam akarava ami, egha a Hanan tiarim barazir puvati. Eli ghaze, Hana ti
dipar onganitam amegha ongani.
14 Egha Eli kamaghin a migei, "Ni man dughiamin dipar onganiba apir
arazir kam ategham? Ni dipenir kam ategh mangi. Nin onganir arazir kam
givaghtima, ni ua izi."
15 Ezi Hana kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, ki dipar
onganitam amezir puvati, bar puvati. Nan navim, osimtizim bar a itaragha
uaghirima, ki bar oseme. Egha ki uan osimtizim isa Ikiavira Itir God ganiga
a ko migei.
16 Ni kamaghin na ginighnighan marki, ki amizir kuram. Puvati. Ki paza
uabi baragha nan nighniziba bar ikufi. Ki arazir kam bagha Ikiavira Itir God
ko migeima ni nan gari."
17 Eli migirigiar kam baregha kamaghin a migei, "Guizbangira, ni navir
amirizim inigh mangi. Eghti Israelian God, bizir ni an azarazim a ni
daningam."
18 Ezi Hana kamaghin Eli migei, "Gumazir ekiam, ga uaning, ki nin ingan-
garir amizim. Ki kamaghsua, ni zurara navir aghuim nan iki." A mikemegha
givagha ghuava amegha, gin uam oseir puvati.

Hana otarim bategha a isa God ganingi

19 Elkana uan amuimning ko boriba, me dimagarimin Silon akuima,
aminim tirazima, me mizaraghara dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me
an ziam fegha givagha, uamategha uan dipenim bagha Raman nguibamin

1:11: Diboboniba 6:5

ghue. Ezi Elkana, uan amuim Hana koma akui. Ezi Ikiavira Itir God, Hanan
azangsizim ginirigha a ikara.
20 Dughiar mong otevimin gin, Hana navim asegha otarim bate. Egha
ghaze, "Ki Ikiavira Itir Godin azarazima, a borir kam na ganingi. Ezi ki ziam
Samuel a gati."*

Hana Samuel isa God ganidi

21 Arazir kamin gin, Elkana ko an dipenimin itir adarasi, Silon nguibamin
ghu, egha azeniba bar me ofa gami moghin damuasa. Egh a uaghan Ikiavira
Itir God ko dikirizir akam bagh, ofa damuam.
22 Ezi Hana me ko zuir puvatigha kamaghin uan pam migei, "Borim tong
ekevegh givagh otem ateghti, ki a inigh Ikiavira Itir God daningam. Eghti a
Ikiavira Itir Godin damazimin iki mamaghira ikiam."
23 Ezi Elkana kamaghin Hana migei, "Ni mamaghin deragh damusi, ni
nguibamra iki mangiti borim otem ategham. Eghti Ikiavira Itir God nin akar
dikirizim damighti a guizbangira otogham, mati a mikemezi mokin." Ezi
Hana nguibamin ikia deraghavira uan borim gamua a geghufi.
24 Ezi gin borim otem ategha givazi, Hana a inigha, bizir kaba sara inigha
Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa Silon nguibamin itir Purirpenimin zui.
Bizir kaba, bulmakaun apurir igiar, azenir 3pla itim ko, 10 kilogrem plaua
ko, beghiar me memen inimin isamigha, wainin dipam a gurizi a itim. A bizir
kaba inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin zui. Dughiar kamin, Samuel,
otarir aghirimra iti, a tighar gumazir igiamin otivam.
25 Me otogha givagha, bulmakaun apurir igiar kam misuegha givagha,
otarim inigha Eli bagha zui.
26 Egha Hana kamaghin Eli migei, "O, nan gumazir aruam, ni na
gifoghavira iti, o puvati? Ki amizir kam, faragha nin boroghin kagh tughav
ikia Ikiavira Itir God ko migei.
27 Ki otarir kam uabi daningasa Ikiavira Itir God ko migia an azangsisi, ezi
a nan azangsizim ikara.
28 Kamaghin amizi, ki a isa Ikiavira Itir God ganidi. Eghti an ikirimirim
zurara Ikiavira Itir God baghvira iki an ingangarim damuam."
Egha me dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe.

2

Hana Ikiavira Itir God ko migei

1 Egha Hana kamaghin God ko migei:

"O Ikiavira Itir God, ni na gamima, ki bar akonge.
Ikiavira Itir God, ni gavgavim ko ziar ekiam na ganingizi, ki bar akonge.
Ni nan akurazir bizim bangin, ki bar akonge.
Ni bangin ki uan apanibar ingaravati.
2 O Ikiavira Itir God, tav nin min, bar zuezir puvati.
Egha godin igharazitam nin min itir pu. Bar puvati. Ni bar dagh afira.
Ni uabira, dagiar ekiamin min gavgavim ikia e moga en akurvagha e
geghufi.

3 "E gumazamiziba, e kamaghin deragh fogham, Ikiavira Itir God bizir e
amiba, a bar dagh fo, egha a en araziba tuisisi.

* **1:20:** Hibrun akamin ziar kam, "Samuel," an mingarim mong migirigiar otevir kamin min ghu, "Azaragh." **2:1:** Luk 1:46-55

Ezi ia gumazamizir pura tiariba akarava aruava uan ziaba feba, ia arazir kam ategh uan akaba dukuagh.
4 Midorozir gumazir gavgaviba, God men barir piba apirima, me misoghamin gavgaviba puvati.
Ezi gumazir gavgaviba puvatiziba, a gavgavim me ganidi.
5 Gumazamizir fomira dagher aviriba itiba, God datirighin me damighti me dagheba bagh ingar uan ivezim isi moghin da iniam.
Ezi gumazamizir faragha dagheba puvatigha mitiriamra itiba, God datirighin dagher aviriba me daningti me ua ingaran kogham.
Ezi amizir otir puvatizim, God datirighin an akurazi a borir 7pla bate.
Ezi amizir borir aviriba itim, an boriba ovengezi a uabira iti.
6 Ikiavira Itir God gumazamizibav sozima, me ariaghiri.
Egha gumazamizir ariaghireziba, a me gamima me uam angamira iti.
God gumazamizibagh amima, me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin uaghiri.
Ezi a me gamima, me ua dikafi.
7 Ikiavira Itir God gumazir mabagh amizi me biziba puvati,
egha marazi gamizi, me bizir aviriba iti.
A gumazir mabagh amima, men ziaba bar iraghuegha bar vin iti.
A marazi gamizi, me ziar ekiam ikia bar pin iti.
8 Nguazir kamin suizir bizir gavgaviba da Ikiavira Itir Godin biziba,
a uabi bizir kabagh isin nguazimin ingari.
Kamaghin amizi, gumazamizir onganarazibagh amua nguazir minemeniam gipogha a gureba,
a me ghufa men akurvasi.
A me gamima, me uan kantrin gumazir ekiabar otifi,
ezi gumazamiziba ziar ekiam me ganidi.

9 "Ikiavira Itir God, gumazamizir a baghavira itiba a me geghufi.
Egha gumazamizir kuraba a me gasighasighti, me nguibar kurar mitatem itimin ovegham.
E fo, gumazir gavgavir ekiam itim, a bar uan gavgavimin ikiva avegham.

10 "Ikiavira Itir God uan apaniba bar me gasighasigham.
A uan Nguibamin ikia arariba dagarvazi moghin a me dagarvasi.
Ikiavira Itir God nguazimin mikebaba bar dar itir gumazamiziba, a bar me akuvagh kotiamin men araziba tuisigham.
Egh a gavgavim isi uan atrivir a inabazim danigham,
eghti gumazamiziba bar, men tongin, atrivir kam ziar ekiam iniam."

11 Hana Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, Elkana ko ua Raman nguibamin ghu. Ezi an otarir dozim Samuel, a Silon ikia ofa gamir gumazim Elin apengan ikia, an akurvagha Ikiavira Itir Godin ingangarim gami.

Elin otarimning arazir kuram gami

12 Elin otarimning, Hopni ko Finias, aning gumazir bar kuramning. Aning ofa gamir gumazimning, egha aning ghaze, Ikiavira Itir God a pura bizim, egha aning arazir kurar guar avirir igharagha garibagh ami.
13 God fomira ghaze, gumazamiziba ofa inigh izi a damighiva, egh gin ofa gamir gumaziba bagh, asizir tuzir otevir taba iniam. Ezi dughiar kamin, gumazitam ofa damusi asizitam avighti, ingangarir gumazim fokin atarir 3pla itim inigh izam.

14 Ingangarir gumazir kam fokin pura miner averiam giniv, asizir tuzitam biraghiva, a inigh mangi ofa gamir gumazim daningam.
15 Dughiar mabar, ofa damuasava amir gumazim, a tighar asizir ovim adegh avimin a tusi damuti, ofa gamir gumazir kamningin ingangarir gumazim izi a gifariva an mikim suam, "Ia ofa gamir gumazimning Finias ko Hopni bagh asizir tuzitaba na daningigh. An avimin da tuasa, ia minemin avighizir asiziba, ana dar aghua. Kamaghin amizi, ia asizir tuzir avighizir puvatiziba a daning."
16 Eghti gumazir ofa damuamim kamaghin mikim suam, "Ni takigh, ki ofan arazimin gin mangiva asizimin oviba tueghti, ni gin asizir tuzir manam gifuegh a ini," ezi ofa gamir gumazimningin ingangarir gumazim ghaze, "Puvati. Ni datirighira na daningigh. Ni aghuaghti, ki datirighira uabi tam iniam."
17 Elin otarir kamning ghaze, Godin ofaba, da pura bizir kiniba. Egha aning arazir kurabar gumazamizir Ikiavira Itir God bagha inigha izir ofabagh ami. Aningin arazir kurar kam, Ikiavira Itir God an gari a bar kufi.

Samuel Silon iti

18 Dughiar kamin Samuel uan mugamra ikia ofa gamir gumazimin inir ghurghurir aghuim ikegha, Ikiavira Itir Godin ingangarir kam gami.
19 Azeniba vaghvagha an amebam a bagh azenan daghuamin korotiar otevir muziariba isai. Egha amebam ko afeziam aning azenibar zurara ofa damuasa izir dughiamin, amebam korotiar otevir muziarir kam isa Samuel ganidi.
20 Egha an amebam ko afeziam Eli bagha zuima a deragh aning damuasava Godin azai. A kamaghin Elkana migei, "Ikiavira Itir God nin amuir kam damuti, a borir igharazitaba batam, eghti me otarir ni Ikiavira Itir God ganingizimin danganim iniam." Eli aning mikemeghti, aning uamategh uan nguibamin mangam.
21 Ezi Ikiavira Itir God deragha Hana gamizi a borir kabar naviba adava da bate. An otarir 3pla ko guivir pumuning bate. Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin damazimin ikia an ingangarim gamua nimira aghui.

Elin otarimning orazir puvati

22 Dughiar kamin Eli bar ghurizima, dughiar aviribar, an otarimning amir arazir kurar aviriba, a da barasi. A uaghan kamaghin orasi, aning uaghan God bativamin Purirpenimin tiar akamin ingarir amiziba, koma akui.
23 Kamaghin amizi a aning migei, "Gua tizim bagha arazir kurar kabagh ami? Gumazamiziba bar iza guan arazibar gun na migei.
24 Gua nan otarimning, gua arazir kam atakigh. Ikiavira Itir Godin gumazamiziba tintinibar guan arazir kabagh eghari, kar arazir bar kuram.
25 Gumazitam arazir kuratam gumazir igharazir tam datighti, tav a bagh an abuir gumazimin min iki Godin azangsighti, God bizir kam gin amadagham. Eghti tav arazir kuratam Ikiavira Itir God datighti, tina an abuir gumazimin iki an akuragham?" Dughiar kamin, Ikiavira Itir God aningin arazir kuraba bangin aning misueghti aning aremeghasa nighnigha gifa. Ezi Eli kamaghin aning mikemezi, God aningin dapanimning gamizima, aning gavgavigha uan afeziamin akaba barazir puvati.
26 Dughiar kamin Samuel mong uan mugamra itima, Ikiavira Itir God, ko gumazamiziba, bar a gifonge, ezi men ifongiar kam pamtemin dikafi.

Godin akam inigha izir gumazim, akar mamin gun Eli migei

2:26: Luk 2:52

27 Ezi Godin akam inigha izir gumazim gin ghua kamaghin Eli migei,
“Ikiavira Itir Godin akam kamaghin iti, ‘Fomira, nin inazir afeziam Aron,
uan adarazi ko Isipian atrivimin ingangarir gumazir kinibar itima, ki iza me
batogha uan ifongiamin gun me mikeme.
28 Egha ki Israelian anababar tongin Aronin adarazi amisefe, me nan ofan
ingangarir gumazibar otivasa ki me amisefe. Me ofa damuamin dakozimin
ingar, egh pauran mughuriar aghuim amadim tu, egh me nan boroghin izisi
ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan azuim inigh izi. Ki
uaghan me migia ghaze, Israelia ofa damuasa tuezir asizir naba me dar ami.
29 Kamaghin amizi, ia tizim bagha Israelia zurara ofa damuasa ki me
mikemezir bizibar ikura? Nin otarimning, gumazamiziba na bagha inigha
izir ofan asizir oviba itir aghuibara amasava da isi, aning da apava
mikarziba saram aghungi. Arazir kamin ni aningin ziam fegha nan ziam
abira. Manmaghin amizi, ni arazir kurar kam gami?’
30 “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki akar kam aghurigha ia migei: Ki
fomira ian inazir afeziam Aron uan adarazi ko ki me mikeme, me zurara
nan ofa gamir gumazibar min ingaram. Ezi datirighin ki migirigiar kam
giragham. Ki kamaghin mikimam, gumazir nan ziam fem, ki ziar ekiam a
daningam. Eghti gumazir na barazir puvatizim, ki bar anebiragham.
31 “Ni deragh oragh, ki gin nin gavgaviba ko nin inazir afeziabar ikizimin
gavgaviba, ki me atugh me abinigh me gasighasigham, mati gumazim gu-
mazir igharazimin agharim atuzir moghin ki me atugham. Eghti nin ikizimin
aven gumazitam iki mangi ghurighan kogham.
32 Kamaghin, ia zurara iki ganti, ki bizir aghuiba isi Israelian igharaz darazi
daningam, ia tam inighan kogham. Zurara zurara, nin adarazir gumazitam
gin bar ghurighan kogham. Bar puvati.
33 Eghti gin, apaniba izi nin adarazir gumazamiziba bar me misogham,
mati gumazim sabamin me atuzi moghin, me gumazamizir kinibar min
arighiregham. Eghti gumazir vamira ikiva ofa gamir gumazimin ingangarim
damuam. Bizir kaba an nighnizim gasighasighti, an navim bar osemeghti,
temeriba an damaziba aghuighti, da okavigham.
34 “Gin nin otarimning, Hopni ko Finias, aning dughiar vamiran uaghara
aremegham. Aning aremeghti ni fogham, nan migirigiar kaba da bar
guizbangira.
35 Egh ki ua bagh ofa gamir gumazitam amiseveghti, a navim nan ikiva,
ingangarir ki ifongezibara damuam. Egh ki an ikizim damuti, me zurara
nan ofabar amuamin adarazir otivam, eghti me ki misevezir atrivim bagh
ingaram.
36 Eghti nin ikizimin gumazitaba ikivira ikiva, me ofa gamir gumazir kam
bagh mangiva dagheba ko silvan dagiaba bagh an azangsigham. Egh me
kamaghin ofa gamir gumazimin azangam, ‘Ni en amamangatightima, e ofa
gamir gumazimin ingangarir tabara amigh, egh e dagher muziarir taba
iniam.’”

3

Ikiavira Itir God Samuel migei

1 Ezi otarir igiam Samuel, a Elin apengan ikia, Ikiavira Itir Godin ingan-
garim gami. Azenir aviriba ghuezima, Ikiavira Itir God migirigiar aviriba
Israelia ganingizir puvati. Dughiar vabara a irebamin min garir bizibar aven
a me migei.

2:28: Ua Me Ini 28:1-4; Ofa Gami 7:35-36 **2:34:** 1 Samuel 4:11

2 Dughiar kamin Elin damaziba an ikufi, egha kiran oveghangin da bar
okavigham. Dimagarir mamin a uan akuir danganimin akui.
3 Ezi Samuel Godin Purirpenimin ikia, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam itir danganim gakui. Dughiar kamin Godin Dipenimin itir lam a
isiavira itima,
4 Ikiavira Itir God Samuelin dei.
Ezi Samuel ghaze, “Ai, ki kati.”
5 Egha a dikavigha ivegha ghua Eli migia ghaze, “Ki ni barazima ni nan dia,
ezi ki izi.”
Ezi Eli kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan
misiamin daku.” Ezi Samuel uamategha ghuav akui.
6 Egha gin Ikiavira Itir God uam an dia, ezi Samuel ua dikavigha ghua Eli
migia ghaze, “Ni nan diazi, ki izi.”
Ezi Eli ghaze, “Nan otarim, ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin
daku.”
7 Dughiar kamin Ikiavira Itir God tighar uan akaba isi Samuelin akagh a ko
mikimam, kamaghin amizi, Samuel deraghavira God gifozir puvati.
8 Ezi Ikiavira Itir God namba 3 dughiamin ua Samuelin dia, ezi Samuel
dikavigha ghua Eli migia ghaze, “Ni nan diazi, ki izi.”
Ezi Eli datirighin fo, Ikiavira Itir Godra Samuelin dei.
9 Kamaghin amizi, Eli a migei, “Ni uamategh mangi uan misiam daku, eghti
a ua nin diaghti, ni kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, ni na mikim, ki
nin ingangarir gumazim, ki kuarim atigha ni barasi.’” Ezi Samuel Elin akam
baregha uamategha uan misiamin ghugha akui.
10 Ezi Ikiavira Itir God, ua iza tugha faragha Samuelin diazi moghin, uam
an dia ghaze, “Samuel, Samuel.”
Ezi Samuel ghaze, “Ni na mikim. Ki nin ingangarir gumazim, ki orasi.”
11 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni deraghvira oragh. Ki kiran
oveghangin, bizitam Israelian tongin a damigham. Eghti me bizir kamin
migirigiam baregh, me digavir kuram damigham.
12 Ki faragha Elin mikemezi moghin, ki datirighin, bizir kurabar me
damuam.
13 Ki migirigiar mam an iti. An otarimning akar kurabar nan ziam
gasighasiki, kamaghin amizi, ki an adarazi pazivira me damuva me
kuavaremegham. Ezi Eli uabi fo, aning arazir kuram gami, ezi a aningin
anogoroghezir puvati.
14 Kamaghin amizi ki pamtemin Elin adaraziv gia ghaze, ofan tam men
arazir kuram agivaghan kogham. Bar puvati.”
15 Ezi Samuel akar kam baregha uan misiamin akua ghua aminim tira.
Egha a ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akam kui. Egha Samuel
uan irebamin min garir bizimin gun, Elin mikiman atiatingi.
16 Ezi Eli kamaghin Samuelin dei, “Samuel, nan otarim, ni izi.”
Ezi Samuel a ikaragha ghaze, “Are, ki izi.”
17 Ezi Eli an azara, “God manmaghira ni migei? Ni akatam nan mon-
gan marki. Ni akatabar ghuaraghti, ki God ko mikimti, a bar pazivira ni
damigham.”
18 Kamaghin amizi, Samuel Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gun a
mikeme, egha bizitam an ghuarazir pu. Bar puvati. Ezi Eli oregha kamaghin
migei, “A uabi Ikiavira Itir God, a bizir tizim damuasa ifonge ana damu.”
19 Ezi Ikiavira Itir God, Samuel ko itima a gumazir aruamin oto. Egha
Samuel migeir biziba bar, Ikiavira Itir God adagh amizi da guizbangira otifi.

20 Kamaghin amizi, Israelin nguazimin aven itir nguibaba bar, notin
amadaghan itir Danin anabamin nguibam ikegha bar ghua sautin
amadaghan Berseban nguibamin oto, dar gumazamiziba kamaghin
fo, Ikiavira Itir God guizbangira ua bagha akam inigha izir gumazimin
ingangarim damuasa Samuel amisefe.
21 Egha Ikiavira Itir God, zurara Silon nguibamin Samuel bativa uan akaba
isa a ganidi.

4

Filistiaba, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ini

1 Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gun Israelia migeima, me
kuariba arigha deraghavira an migirigiaba barasi.
Dughiar kamin, Israelia dikavigha Filistiaba ko uariv soghasa ghua, Ebe-
serin nguibamin boroghin averpenibar ingarigha dar iti. Ezi Filistiaba,
me Afekin nguibamin boroghin uari bagha averpenibar ingarigha dar iti.
2 Egha Filistiaba uan midorozir gumaziba afegha, Israelia ko midorozim
fore. Midorozir bar ekiam otozi, Filistiaba Israelia abinigha men 4,000plan
gumazibav misoghezima me ariaghire.
3 Ezi Israelian midorozir gumaziba uamategha uan averpenibar ghuezi,
men gumazir dapaniba kamaghin migei, "Tizim bagha Ikiavira Itir God
Filistiaba ataghizi, me midorozimin e abini? Aria, e gumazitaba amadaghti
me Silon mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam inigh izi.
Egh e midorozim bagh mangisi Boksiar kam sara mangiti, Ikiavira Itir God e
ko mangiva en akuraghti, en apaniba e abinan kogham."
4 Gumazir dapaniba mikemegha givazi, midorozir gumaziba, gumazir
maba amadazima me Silon ghugha Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam ini. Boksiar kam gisin, enselin bar gavgavir pumuningin
nedazimning an iti, ezi a mati Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin atrivir
dabirabim. Boksiam inigha izir dughiamin, Elin otarimning Hopni ko Finias,
aning uaghan gumazir kabar akuragha Boksiamin akua izi.
5 Me ghua averpenibar otozi, Israelia, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiamin ganigha bar akongegha pamtemin diava arai, ezi
niginir bar ekiam oto.
6 Filistiaba orazima Israelia pamten diava araima, me kamaghin migei, "Ia
Hibruian averpeniba iti naghin dimdiar munam baragh. Me tizim bagha
kamaghin pamtemin diava arai?" Egha gin Filistiaba kamaghin migirigiam
baraki, Ikiavira Itir Godin Boksiam, a men apanibar averpenimin izegha
gifa.
7 Egha me atiatigha kamaghin migei, "Israelian aser maba, men averpeni-
bar aven izegha gifa. Maia, e datirighin kuram iniam. Fomira en apaniba
kamaghin garir arazir tamin e gamizir puvati.
8 Maia! E datirighin bar tegham. Tina en akuraghti aser gavgavir kaba e
gasighasighan kogham? Aser kabara, bizir guar avirir kuraba Isipin kantrin
gumazamiziba da amadazima, me gumazamiziba puvatizir danganimin
ariaghire.
9 Ezi marki. E tuivigh gavgavigh guizin gumazibar min misogham.
Puvatightima, e Hibrubar ingangarir gumazir kinibar otivigham, mati
me fomira en ingangarir gumazibar ike. Arazir kam bagh e pamtemin
misogham."

4:4: Ua Me Ini 25:22

10 Kamaghin amizi, Filistiaba bar pamtemin misoghava Israelia abinizi,
Israelia ara uamategha uan nguibabar ghue. Dughiar kamin Filistiaba,
30,000plan midorozir gumazibav soghezi me ariaghire.
11 Ezi Elin otarimning me uaghan aning misoghezi, aning areme. Egha me
Ikiavira Itir Godin Boksiam ini.

Elin ovevem

12 Ezi Benjaminin anabamin adarazir midorozir gumazir mam, midorozir
danganim ategha dughiar kamra ivegha Silon ghu. A midorozimin otozir
bizibagh nighnigha bar oseme, egha uan korotiam abigha nguazim uan
dapanim gaghui.
13 Ezi Eli Silon nguibamin tuavimin miriamin uan dabirabim gaperaghav
iti. A pamtemin Ikiavira Itir Godin Boksiam ginighnigha gara iti. Ezi
midorozir gumazir kam, midorozir otozimin arazimin gun gumazamizibagh
eghanasa, Silo nguibamin aven izi. Ezi gumazamiziba oregha bar osemegha,
pamtemin diava arai.
14-15 Dughiar kamin Eli 98plan azeniba ikiava an damazimning bar an
okafi. Eli gumazamizibar ararer niginim baregha men azara, “Ia tizim bagha
niginir kam gami?”
Ezi midorozir gumazir kam ivegha ghua kamaghin Eli migei,
16 “Dughiar kamra ki midorozimin danganim ategha ara izi.”
Ezi Eli an azara, “Nan otarim, manmaghin ami?”
17 Ezi gumazim kamaghin a geghari, “Filistiaba gavgavigha en midorozir
gumazir aviribav misoghezima me ariaghire. Kamaghin amizi, e men ari.
Me uaghan nin otarimning, Hopni ko Finias misoghezi aning areme. Egha
me uaghan Ikiavira Itir Godin Boksiam ini.”
18 Eli Godin Boksiamin migirigiam baregha, Ikiavira Itir Godin Purir-
penimin tiar akamin uan dabirabimin akiriba moghin iri. A namnam sara
aghungizir gumazim egha uaghan bar ghuri, kamaghin amizi a ira uan
guriragharim apirigha maghirama areme. A 40plan azenibar Israelian
gumazir dapanimin ike.

Finiasin amuim areme

19 Dughiar kamin Elin asamir guivim, Finiasin amuim a navim adai, ezi
an otamin dughiam roghira ize. A migirigiar kam baraki, Filistiaba Ikiavira
Itir Godin Boksiam ini, ezi an ivozir afeziam ko an pam, aning uaghara
areme. Ezi borim batamin mizazim otozi, a uan pam ko ivozir afeziam
aremezir bizir kamning ginighnigha, bar mizazir ekiam isa zuamira borim
bate. Mizazir kaba bar moghira a gamima a bar aremeghasava ami.
20 Ezi amizir an gara itiba, me kamaghin a migei, “Ni atiatingan marki. Ni
oragh, ni otarim bategha gifa.” Ezi borir kamin amebam tong men akatam
baraghizir puvatigha men akatam ikarazir puvati.
21 An aremeghasa amua ghaze, “E Israelia, Ikiavira Itir Godin angazan-
garim ko gavgavim e ataki.” Kamaghin amizi, a ziam, Ikabot borim gati.
Dughiar kamin, a uan pam ko uan ivozir afeziamin ovevem, ko Godin
Boksiar apaniba inigha ghuzim ginighnisi.*
22 Egha bizir kam bangin, a kamaghin migei, “Apaniba Godin Boksiam
inigha ghu, kamaghin amizi, Godin angazangarim ko gavgavim Israelia
ataki.” An abuan kamaghin mikemegha givagha, an areme.

---

* **4:21:** Hibrun akamin ziar kam, “Ikabot,” an mingarim, migirigiar kamin min ghu, “Godin gavgavim itir puvati.”

5

Ikiavira Itir Godin Boksiam Filistian kantrin iti

1 Filistiaba Godin Boksiam inigha dikavigha, Ebeneserin nguibam ategha
Asdotin nguibar ekiamin ghu.
2 Me otivigha givagha Godin Boksiam inigha, me uan asem Dagonin ziam
fer dipenimin aven ghu. Egha Dagonin marvir guar dagiamin ingarizimin
boroghin aneti.
3 Egha amimzaraghan bar mizaraghara, Asdotin gumazamiziba osegha
dikavigha garima, Dagonin marvir guam Ikiavira Itir Godin Boksiamin
boroghin ira fuagha guam nguazim misoke. Kamaghin amizi, me Dagon
inigha uam an danganimin anesara.
4 Me uam akuigha mizaraghara ua ghua Dagonin dipenimin aven ghua
garima, marvir guar kam ua Ikiavira Itir Godin Boksiamin boroghin iri.
Ezi Dagonin dapanim ko agharimning dipiriaghirigha tiar akamin boroghin
irighav iti. Ezi an namnamra deraghavira iti.
5 Dughiar kamin ikegha iza datirighin, bizir mingarir kam bangin, men ofa
gamir gumaziba ko gumazir Dagonin ziam feba, me uan Dagonin ziam fer
dipenimin tiar akamin aven mangasa, an dapanim ko agharimning irighav
ikezir danganim dika zuir puvati, me a ikiavkiragh arui.
6 Godin Boksiam Asdotin itir dughiamin, Ikiavira Itir God Asdotin itir
gumazamiziba ko an boroghin itir darasi, a mizazim me gasa, me gamima
me bar atiatingi. Egha okar kurabagh amima da men mikarzibar otifi.
7 Asdotin itir gumazamiziba osimtizir kabar ganigha kamaghin migei,
“Israelian God, mizazim isa en asem Dagon ko e ganidi. Kamaghin amizi,
e Boksiar kam ateghti a ua en nguibamin ikian kogham.”
8 Egha me Filistiabar gumazir dapaniba bagha akam amadazi, me iza uari
akufa. Me uari akuvazi, Asdot kamaghin gumazamizibar azai, “E Israelian
Godin Boksiam manmaghin a damuam?”
Ezi gumazir dapaniba kamaghin migei, “Gumazitaba a inigh Getin nguibar
ekiamin mangi.” Ezi me a gisaghpugha Getin ghu, a Filistiabar nguibar ekiar
igharazir mam.
9 Ezi me Boksiamin akua Getin ghuzi, Ikiavira Itir God uaghan nguibar
ekiar kamin itir gumazamiziba mizazim me gasima, me puvirama atiati.
Egha okar kuraba gumazamiziba ganiga bar me gasighasiki.
10 Kamaghin amizi, Getia Godin Boksiam isa Filistian nguibar ekiar
igharazim Ekronin anemada.
Boksiam otogha givazi, Ekronba pamtemin dia ghaze, “Ame, e bar oven-
gasa, me Israelian Godin Boksiam inigha kagh ize.”
11 Egha me Filistiabar gumazir dapanibar diazi me izezi, me kamaghin
me migei, “E uari, ia Israelian Godin Boksiam amadaghtima, a ua uan
danganimra mangi. A e ko en adaraziv soghti e arighireghan kogham.”
Dughiar kamin, God mizazim me gasima, men avirim ariaghire. Kamaghin
amizima, me bar moghira puvira atiati.
12 Ezi okar kuraba gumazamizibar mikarzibar otivima, men marazi
ariaghirima, marazi ariaghirezir puvati. Egha me uarir akurvaghasa Godin
deima men dimdiar ararem ghua Godin Nguibamin oto.

6

Filistiaba ua Godin Boksiam amadazi a Israelin ghu

1 Ikiavira Itir Godin Boksiam 7plan iakinibar Filistian nguazimin ike,

2 ezi Filistiaba, uan ofa gamir gumaziba ko kukunir gumazibar diazi me
izima, me kamaghin men azai, “E manmaghin Ikiavira Itir Godin Boksiam
damuam? E uam an danganimin anemangisi, e manmaghira anemangam?”
3 Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghin me ikaragha
ghaze, “Ia uamategh Israelian Godin Boksiam amangasa a? A dera, Egh ia
pura anemangan kogham. Ia uan okar kuraba agivsi, ia osimtiziba agivamin
ofaba amadagh. Ia kamaghin damighti, ian arimariaba ua deragham, eghti
ia fogh suam, e amizir osimtizir kam bangin, God pazavira e gami.”
4-5 Ezi gumazamiziba kamaghin migei, “E osimtiziba agivamin ofan man-
maghin garim God daningam?”
Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghin migei, “E 5plan
Filistian gumazir dapaniba iti. E fo, en gumazir dapanir 5pla ko en gu-
mazamiziba bar moghira arimariar ekiar kam iti. Kamaghin amizi, ia golin
taba inigh 5plan okar ia bativizibar nedaziba, ko 5plan kuarzir en nguazim
gasighasizibar nedazibar ingarigh, Godin Boksiam sara da amadagh. Egh ia
Israelian Godin apengan iki. Ia kamaghin damuti, a ti en nguazim ko aseba
ko ia sara uam osimtizir tam e daningan kogham.
6 Ia ti Isipian atrivim ko an gumazamiziba fomira God baraghizir puvatizi
moghin damuam, o markiam. God bizir kuraba me ganiga me gamima, me
onganigha Israelia ataghizi, me Isipin kantri ategha ghue. Ia arazir kam
ginighnighiva, akirim ragh God gasan marki.
7 “Ia oragh. Ia karisin igiatamin ingarigh, egh bulmakaun amebar tighar
ingangaritam damuamin pumuning inigh, karisin kam gikegh. Aningin
nguzimning tighar otem ataghiragham. Egh ia bulmakaun kamningin
nguzimning inigh bulmakaun divazimin mangi aning atigh.
8 Egh Ikiavira Itir Godin Boksiam inigh karis gisin anetigh. Egh ia
osimtiziba agivamin ofan min, golin ingarizir okaba ko kuarziba, da isi
boksiar dozir tam darugh, egh a isi karis gisin Godin Boksiam boroghin dar
atigh. Egh bulmakaun amebar kamning ateghti, aning uaning karis geku
mangi.
9 Egh ia bar deraghvira gan, karis managhira mangam? A Boksiam
izezir kantri Betsemesin nguibar ekiamin mangiti, ia deraghvira fogh suam
Israelian God bizir kurar kam e bagha anemada. Karis an mangan koghti ia
fogh suam, God osimtizir ekiar kam e bagha anemadazir puvati. Osimtizir
kam ti puram oto.”
10 Ezi gumazamiziba migirigiar kam baregha an gin zui. Egha me bul-
makaun amebar pumuning inigha karis gike. Egha bulmakauningin nguz-
imning inigha, bulmakaun divazimin aven aning ati.
11 Egha me Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, boksiar dozir okaba ko kuarz-
ibar nedaziba aven itim, aning isa karis gisin aning ati.
12 Me aning atigha givazi, bulmakauning biaghatigha Betsemesin nguibar
ekiamin zuir tuavimin zui. Aning tuavir kam ataghizir pu. Bar puvati. Aning
diav arava an zui, ezi 5plan Filistian gumazir dapaniba, karisin gin ghua
Betsemesin mitaghniamin tu.

Godin Boksiam, Betsemes ko Kiriat Jearimin iti

13 Ezi Betsemesin gumazamiziba danganir zarir mamin azenibar ikia,
witba aghora iti. Egha me kogha tuavimin gara, Godin Boksiamin apigha me
bar akonge.
14-15 Ezi bulmakauning karis kurugha ghua, Betsemesin gumazir mam
Josua, an azenimin otogha, azenimin aven dagiar ekiar mamin miriamin
tughav iti. Ezi Livaiba iza Ikiavira Itir Godin Boksiam ko boksiar me golin

ingarizir nedaziba itim isa, dagiar ekiar kam gisin da ariki. Ezi gumazamiziba karisin ter araribar dazibar kuegha, bulmakaun amebamning misuegha, Ikiavira Itir God bagha ofa gami, mati ofan bar isia mighirizim. Dughiar kamra Betsemesia uaghan, Ikiavira Itir God bagha ofan igharazir mabagh ami.

16 Filistiabar 5plan gumazir dapaniba gari, Israelia bizir kabagh amima, me dughiar kamra uamategha Ekronin ghue.

17 Ikiavira Itir God Filistiabar osimtiziba agivasa, me osimtiziba agivamin ofan min, 5plan golin okar nedaziba amada. Da vaghvagha men nguibar ekiabar ababaniba, dar ziabar kara: Asdot, Gasa, Askelon, Get ko Ekron.

18 Me kuarzibar nedaziba amada, da vaghvagha men nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar ababanim gami. Egha uaghan Filistian gumazir dapaniba garir nguibar dozibar ababanim gami. Ezi dagiar ekiar me Ikiavira Itir Godin Boksiam atizim, a Betsemesin gumazim Josuan azenimin aven ikia kamaghira iti. Dagiar kam, a bizir danganir kamin otozimin ababanim gami.*

19 Ezi Betsemesin gumazir 70pla Ikiavira Itir Godin Boksiamin averiamin gani. Kamaghin amizi God me misoghezi, me bar ariaghire. Ezi nguibar ekiar kamin itir 50,000in gumazamiziba ghaze, Ikiavira Itir God me gasighasiki. Egha me bar pamtemin azi.†

20 Egha Betsemesin itir gumazamiziba kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, a Godin bar zuezim, tinara an damazimin mitigham? Bar puvatigham. A en atartima, en tav bar deragh ikeghan kogham. Kamaghin amizi, e Godin Boksiar kam amadaghti, a igharagh mangam. E managhira anemangam?"

21 Egha me Kiriat Jearimin nguibar ekiamin itir gumazamizibav mikimasa gumaziba amadazima, me ghua kamaghin me migei, "Filistiaba Ikiavira Itir Godin Boksiam uam an akua en nguibamin ize. E kamaghsua ia iziva a inigh."

7

1 Ezi Kiriat Jearimin gumazamiziba iza Ikiavira Itir Godin Boksiam inigha ghua, mighsiar muziarimin pin, gumazim Abinadapin dipenimin aneti. Egha me an otarim Eleasar Boksiamin ganasa anemisefe.

Samuel kantri Israel gatifa

2 Ezi Ikiavira Itir Godin Boksiam, 20plan azenibar Kiriat Jearimin ikezima, Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava azi, egha a baghavira iti.

3 Ezi Samuel gin kamaghin Israelia migei, "Ia guizbangira navibagh iragh ua Ikiavira Itir God bagh ua izisi, ia ikizir igharazibar aseba ko aser amizim Astarten nedazim batokegh. Egh ia Ikiavira Itir God bar an apengan ikiva, a baghiva teviba apir. Eghti a ian akuragh Filistiaba batueghti me ua ia gativaghan kogham."

4 Israelia Samuelin akam baregha, aser Balba, ko aser amizim Astarten nedaziba batuegha, Ikiavira Itir Godin ziamra fe.

5 Egha Samuel gin Israelia bagha akam amaga ghaze, "Ia iziva Mispan nguibar ekiamin uari akuvaghti, Ikiavira Itir God ian akurvaghsi, ki a ko mikimam."

---

* **6:18:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Ezi me fomira Hibrun akam Grikin akamin a gira, ezi migirigiar kam "dagiam," Grikin akamin gin ghu. † **6:19:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **7:1:** 2 Samuel 6:2-4; 1 Eghaghaniba 13:5-7

6 Ezi gumazamiziba bar iza Mispan uari akufa. Me mozir dipamin, Ikiavira
Itir God bagha ofan min, an dipam tuava nguazim ginge. Egha dagheba
tagha ikia ghua aruem iraghu.
Egha me kamaghin Ikiavira Itir God migei, "E nin damazimin arazir kuram
gami." Ezi Samuel Mispan Israelian midorozir gumazir dapanimin ikia, men
kotiaba baragha men migirigiaba akiri.
7 Ezi Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Mispan uari akufa. Ezi men
5plan gumazir dapaniba uan midorozir gumaziba inigha Israelia misoghasa
Mispan izi. Ezi Israelia orazi, Filistiaba izima me atiati.
8 Egha Israelia Samuel migei, "Ni pamtemin ingar Ikiavira Itir God, en God,
a ko mikim. A en akuraghti Filistiaba e gasighasighan kogham. Ni a ko migeir
arazim ataghiraghan marki."
9 Ezi Samuel sipsipin igiar mam misuegha, ofan min Ikiavira Itir God bagha
a tuazi a bar isia mighiri. Egha Samuel Israelian akurvaghasa pamtemin
Ikiavira Itir God ko migeima, an a baregha men akura.
10 Samuel ofan bar isia mighirim gamuavira itima, Filistiaba midorozim
forasa roghira ize. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabagh isin, overiamin ararim
gamizi, a bar pamtem dagarazi, men nighniziba onganizi me tintinibar
arima, Israelia men gani.
11 Egha Israelian gumaziba Mispa ategha, Filistiabar agiragha tuavimin
men avirim misozi me ariaghire, egha me ghua Betkarin nguibamin
boroghin oto.
12 Ezi Samuel gin dagiar ekiar mam inigha Mispa ko Senin nguibamningin
tizimin anesara. Egha kamaghin migei, "Dagiar kam, a Ikiavira Itir Godin
ababanim, a en akuragha iza datirighin tu." Egha ziar kam a gati, "Dagiar
Akurvazim."
13 Kamaghin amizi, God Filistiaba bar me abira, dughiar kamin, Samuel
Israelian gumazir dapanimin itima, Ikiavira Itir God bizir kabagh ami.
A Filistiabar tuaviba apirima me ua iza Israelin nguazimin aven misozir
puvati.
14 Fomira Filistiaba Israelian nguibar ekiamning Ekron ko Getin tizimin
itir nguibaba ini, ezi datirighin me ua da isa Israelia ganingi. Filistiaba ua
Israelian nguazir otevitam gativazir puvati. Israelia uaghan ua Amoria ko
uariv sozir puvatigha, uari inigha deraviram apia.
15 Ezi Samuel Israelian gumazir dapanimin ikia ghuava areme.
16 Azeniba bar Samuel nguibar ekiar kabar zui, Betel, Gilgal ko Mispa, a
ghua Israelian kotiaba baragha men osimtiziba akiri.
17 A nguibar kabar ingangarim agivagh, uamategh uan nguibam Raman
mangam. A uaghan nguibar kamin kotiaba barasi. Egha uaghan Raman
Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir mamin ingari.

Sol Israelian atrivimin oto

8

(Sapta 8--15)

Israelia uari bagha atriviba buri

1 Samuel ghurizir dughiamin, a uan otarir pumuning Israelian gumazir
dapanimningin ikiasa aning amisefe.
2 An otarir ekiamin ziam, Joel, ezi dozimin ziam, Abiya. Aning Berseban
ikiava, gumazamizibar kotiaba baragha men osimtiziba akiri.
3 Egha aning uan afeziamin arazibar gin zuir puvati. Puvati. Aning
dagiaba iniasa bar kufi, egha aning gumazir mabar amamangatizi, me

uari bagha nighnigha dagiaba isa aning ganidima, aning men kotiabar ghuangsigha deragha dar kirir puvati.
4 Aningin arazir kam bangin, Israelian gumazir dapaniba uari akuvagha Samuelin ganasa Raman nguibar ekiamin ghu.
5 Me ghuegha kamaghin Samuel migei, “Ni oragh. Ni ghurigha givazima nin otarimning nin arazir aghuibar gin zuir puvati. E kamaghsua, ni e bagh gumazitam amiseveghti, a en atrivimin ikiva e geghuvam. E kantrin igharazibar min otivasa.”
6 Ezi Samuel men azangsizir me uari bagha atrivir tam amisivasa an azarazir azangsizir kam ginighnizima, an an nighnizimin derazir puvati, ezi a uabin mikimasava Ikiavira Itir Godin azai, a manmaghin damuam.
7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Bizir gumazamiziba uari bagha nighnigha nin azangsizir kaba, ni me baragh dar amu. Ni kamaghin nighnighan marki, me nin aghuagha ni batosi. Puvati. Ki men atrivimin ikian me aghuagha na batosi.
8 Ni deragh oragh. Dughiar ki Isipin kantrin me inigha iza datirighin, me akirim na gasaragha asebar ziaba fe. Ezi datirighin me uaghan akirim ragha ni gasara.
9 Ezi ki kamaghsua, ni men akam baregh me bagh atrivir tam amisefegh. Ni migirigiar gavgavim me daning suam, ia bar deraghvira bizir ia azarazim bagh nighnigh. Egh atrivim damuamin araziba ni bar deravira dar gun me geghanigh.”
10 Kamaghin amizi, Samuel gumazir me uari bagh atrivitam amisivasa azaraziba bagha ghugha, Ikiavira Itir God me mikimasa mikemezir bizibar gun me migei.
11 Ezi Samuel kamaghin me migei, “Ian atrivim otoghiva, a bizir kabar ia damuam. A ian otaribar amuti, me midorozir gumazibar otivam. Eghti midorozimin dughiamin, tarazi misoghamin karisbar tuivighti, tarazi misoghamin hoziabar dapiagham. Eghti gumazitaba ingangarir kam damuam, atrivim uan karis inigh managh mangisi, me faragh ivemaram.
12 A gumazitabar amuti me 1,000plan midorozir gumazibar dapanimin ikiti, tarazi 50plan midorozir gumazibar dapanim ikiam. Eghti ian otarir taba an azenim bagh nguazim abighti, tarazi an azenimin dagher andiziba iniam. Eghti tarazi misoghamin bizibar ingariva, karisin biziba sara ingaram.
13 Atrivim ian guiviba inighti me a bagh sandabar ingar, uaghan bretba ko dagher igharazibar an dipenimin da tuam.
14 Egh a, dagher bar dirir ian azenibar itiba, ko wainin azeniba ko olivin azeniba, dar dagher aghuiba isi, uan ingangarir gumazir dapanibar aningam.
15 Ia uaghan wainin oviziba ko witin oviziba isi 10plan pozibar dar arigh, egh dar pozir vamira isi a daning. Eghti a dagher kaba isi uan ingangarir gumazir dapaniba ko an ingangarir gumazir kinibar aningam.
16 Atrivim uan ingangaribar amusi, ian ingangarir gumaziba ko ingangarir amiziba inigham, a ian gumazir igiar bar aghuiba ko donkiba sara iniam.
17 Egh a ian 10plan sipsipbar tongin sipsipin vamira iniam. Egh ia damuti, ia an ingangarir gumazir kinibar min ikiam.
18 Atrivir ia uari uari bagha misevezir kam otoghiva, arazir kabar ia damutima, ia atrivim basemegh atariva migirigiar aviribar amuva Ikiavira Itir Godin mikimam. Eghti Ikiavira Itir God, a bar ia bareghan kogham.”

8:5: Godin Araziba 17:14; 1 Samuel 8:19-20 **8:7:** 1 Samuel 10:19; 12:17-19; Hosea 13:10-11

19 Ezi gumazamizir kaba Samueliin akaba baraghan aghuagha, kamaghiin
a migei "E aghua. Ni e bagh atrivir tam amisefegh.
20 E kantrin igharazibar miin otivasa, eghti en atrivim e gativagham. Egh
e uan apanibav soghsi mangamin dughiamiin, a en midorozir gumazibagh
ativagh men faragh mangam."
21 Ezi Samuel gumazamizir kabar migirigiaba baregha ghua Ikiavira Itir
God migei.
22 Ezi Ikiavira Itir God kamaghiin Samuel migei, "Aria, ni men akam baregh
me bagh atrivitam amisefegh."
Ikiavira Itir God mikemegha givazi, Samuel ghua kamaghiin Israelian
gumazibav gei, "Ia bar moghira uan nguibabar mangi."

9

Sol Samuel bato

1 Gumazir mam Benjaminiin anabamiin aven iti, an ziam Kis. An Abieliin
otarim, ezi Abiel Serorin otarim, ezi Seror Bekoratin otarim, ezi Bekorat
Afian otarim. Kis midorozibagh amir gumazir gavgavim, egha gumazir
igharazibar tongin ziam ti.
2 Egha an otarir mam iti, an ziam Sol. Sol gumazir igiar ruarir dirir
gavgavim, ezi Israelian gumazitam an miin ruarazir puvati. An ganganiba
uaghan bar derazi, a Israelian igharaz darazigh afira.
3 Dughiar mamiin, Soliin afeziam Kisin donkin maba tintinibar ghuegha
ovenge. Ezi Kis kamaghiin Sol migei, "Ni ingangarir gumazitam inigh gua
mangi donkiba buri."
4 Ezi aning dikavigha Efraimiin mighsiar dozibar ghu, egha Salisan nguazir
otevir mamiin ghugha dar apizir puvati. Aning uaghan Saliminiin nguazimiin
ghugha donkibar apizir puvati. Egha aning giin Benjaminiin nguazimiin
ghugha, donkibar apizir puvati. Bar puvati.
5 Aning tagha Sufiin nguzimiin ghua otogha givagha, Sol kamaghiin uan
ingangarir gumazim migei, "Aria, ga uamategh uan nguibamiin mangam.
Puvatighti, gan afeziam ga ginighnigh pamtem nighnizir aviribar amuva uan
donkiba ginamadagham."
6 Ezi ingangarir gumazim kamaghiin migei, "Ga, tong orarkegham. Gu-
mazir mam Sufiin nguibamiin ikia Godiin akam akura iti. A migeir akaba da
guizbangiram otifi. Ezi gumazamiziba ziar ekiam a ganidi. Ga mangi an
ganika, a ti tuavir ga mangamimiin gun ga mikimam."
7 Ezi Sol kamaghiin ingangarir gumazim migei, "Ga a bagh mangam. Egh ga
bizir aghuir manatam inigh mangi a daningam? Gan mitaribar itir dagheba
gifa, dagher natam itir puvati."
8 Ezi ingangarir gumazim kamaghiin migei, "Ki silvan muziarir mam iti. Ki
a daningighti a donkiba itir danganimiin gun ga mikimam."
9 (Fomira, Godiin akam inigha izir gumaziba, Israelia kamaghiin me dibori,
"Kukunir gumaziba." Eghti gumazitaba bizitam bagh Godiin azangsighsi,
kamaghiin mikim suam, "E kukunir gumazimiin ganasa." Kamaghiin amizi,
Sol kukunir gumazim bagha azai.)
10 Ezi Sol kamaghiin uan ingangarir gumazim migei, "Bar dera. Ni izi ga
mangam." Egha aning nguibar ekiar Godiin ingangarir gumazim itimiin zui.
11 Aning nguibar mighsiar dozim itimiin ghuavanadir dughiamiin, guivir
igiar maba dipam tuasa izima aning men azai, "Kukunir gumazim nguibar
ekiamiin iti, o puvati?"

12 Ezi guivir igiaba kamaghin aningin akam ikaragha ghaze, “Are. Kukunir
gumazim iti. Gumazamiziba datirighin, Godin ziam fer danganimin ofa
damuasa, kamaghin amizi, a datirighira nguibar ekiamin ize. Gua zuamira
mangi.
13 Gua nguibar ekiamin aven mangi an apigham. A nguibar ekiamin aven
ikiavira iti, a tighar Godin ziam fer danganimin mangam. A gumazamiziba
ko Godin ziam fer danganimin iki me ko damam. A faragh otoghiva deragh
ofa damusi Godin azaraghti, me gin damam. Kamaghin amizi, gua zuamira
mangiva a batogh.”
14 Guivir igiaba mikemegha givazima, Sol uan ingangarir gumazim ko
nguibar ekiamin zui. Aning divazir kamin tiar akamin aven ghua garima,
kukunir gumazir kam men boroghin izi. Kukunir gumazir kam, kar Samuel,
a nguibar ekiamin azenan mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin
mangasa.
15 Boghinaron mizaraghara Sol tighar izamin dughiamin, Ikiavira Itir God
faragha kamaghin Samuel migei,
16 “Gurumin dughiar kamra, ki Benjaminin anabamin gumazitam
amadaghti a izam. Eghti ni borem isi an dapanim gingegh, kar ababanir a
Israelian gumazamizibar atrivimin ikiamim. Ki Filistiabar gari, me osimtizir
ekiam ko mizazim Israelia ganidima, me uarir akurvaghasa nan ingarava
arai. Eghti gumazir kam men akuragh Filistiabar gavgavimin ua me iniam.”
17 Amimzaraghan Samuel Solin api, ezi Ikiavira Itir God a migei, “A mara, ki
boghinaron gumazir mam baghavira ni mikeme. A nan gumazamiziba bar
me gativagham.”
18 Ezi Sol nguibar ekiamin tiar akamin Samuel batogha kamaghin an
azara, “Kukunir gumazimin dipenim managhira iti? Ni na mikimam o?”
19 Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ki uabi ki kukunir gumazim. Gua faragh
Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin mangi, egh gua datirighin na ko
damam. Ki gurum mizaraghara, bizir ni ifongezibar gun ni mikimam, egh
ni amadaghti ni uamategh mangam.
20 Ki fo, ian donkiba 3plan dughiar givazibar ovenge, ezi ni da bagh osiman
marki. Me da batogha gifa. Ezi ni oragh. Israelian gumazamiziba, me
bar tinara gifonge? Me ni ko nin afeziamin adarazira bar me gifonge. Bar
guizbangira!”*
21 Ezi Sol kamaghin Samuel migei, “Ki Benjaminin anabamin gumazir
mam. Ezi Israelian anababar tongin, a bar anabar muziarim. Ezi nan
afeziamin ikizim, e Benjaminin anabamin tongin ziaba puvati. Ezi ni tizim
bagha migirigiar kamin na gami?”
22 Sol mikemegha givazi, Samuel a ko an ingangarir gumazim inigha, me
dipenimin aven apir danganimin ghue. Samuel faragha 30plan gumazibar
diazima, me izegha damasa apiagha gifa. Ezi Samuel Sol mikemezi a uan
ingangarir gumazim ko, aning dabirabir dakozir faraghavira itim gapera.
23 Ezi Samuel isair gumazim migei, “Asizir tuzir ki ni ganingizim, ni a inigh
izi.”
24 Ezi isair gumazim asizir suer tuzir aghuiba itim asigha pin anekagha
ghua Solin guamin aneti. Ezi Samuel ghaze, “Ni gan, kar asizir ni bagha
atizim, ni anemi. God faragha na migia ghaze, ni datirighin e ko isar kamin iki

---

* **9:20:** Hibrun akam kagh deragha akam abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin a gira, “Ni manmaghin nighnisi, tinara Israelian bizir aghuiba iniam? Ni uan afeziamin adarazi ko, iarara ada iniam.”

damam, ezi ki gumazir kabar diagha, asizir kam ni bagha aneti. Kamaghin amizi, ni anemi.” Ezi Sol dughiar kamin Samuel koma api.

25 Egha me gin ofa gamir dakozim ategha nguibar ekiamin uaghiri. Egha Samuel Sol inigha uan dipenimin aven ghugha, dipenimin avughsir danganimin ikia Sol ko migei. Egha me ghuriamin dakuasava Sol bagha misiam akirizi, an akui.

Samuel, atrivimin ikiasa Sol amisefe

26 Ezi Samuel bar mizaraghara osegha avughsir danganimin Solin dia ghaze, “Ni dikafigh. Ki ni amadaghtima ni uan nguibamin mangam.” Ezi Samuel dikavigha izaghira a ko tuavimin zuima, Solin ingangarir gumazim uaghan aning ko zui.

27 Me nguibar ekiamin mitaghniamin boroghin ghua, Samuel kamaghin Sol migei, “Ni uan ingangarir gumazim amadaghtima a faragh mangi. Eghti ni tong na ko ikiti, ki God mikemezir migirigiabar gun ni mikimam. Ezi an ingangarir gumazim faragha ghu.”

10

1 Egha Samuel olivin borem itir misevir dozim inigha, an dapanim gingegha an tore. Egha ghaze, “Ikiavira Itir God ni ginabagha ghaze, Ni nan gumazamiziba, Israelian atrivimin ikiam. Ni me gativagh men akurvagh me okarizir apanibar gavgavim da ua me iniam. Eghti ababanir tam, nin akakagh suam, Ikiavira Itir God, ua bagha inabazir gumazamizibagh ativaghasa, ni ginaba. Ni datirighin ababanir kamin ganam.*

2 Ni na ategh mangiva, Benjaminin nguazimin mitaghniamin, Selsan nguibamin, me Resel afazir dagiar mozimin boroghin gumazir pumuning batogham. Eghti aning donkin ni ruiagha aruibar gun ni mikim suam, me dar api, ezi nin afeziam dagh nighnizir puvati, a ni ginighnigha azangsighavira ikia ghaze, ki manmaghin uan otarim damuam.

3 “Egh ni tuavimin mangi, Taborin nguibamin itir temer ekiamin otogham. Eghti gumazir 3pla Ikiavira Itir God bagh ofa damusi Betelin mangisi izi temer kamin ni batogham. Men faraghavira izamim, a memen 3pla inigh izam, eghti tav bretin 3pla inigh izam, eghti abuananam wainin dipam aven itir memen inimin isamizir misevim inigh izam.

4 Gumazir kaba dughiam ni daningiva bretin pumuning ni daningam, eghti ni aning inigh.

5 “Eghti ni Ikiavira Itir Godin mighsiamin Gibean nguibamin mangi ganti, Filistiabar midorozir gumaziba danganir kamin ikiam. Egh ni nguibar ekiamin miriamin mangi, Godin akam inigha izir gumazir okoruamin ganti, me Godin ziam fer danganim ategh izighiram. Men tarazi faragh mangi gitaba ko tambarinbav soghiva marvibagh iviam. Eghti tarazi Godin akam pamtem an gun mikimiva dimiva ighi izam.

6 Eghti Ikiavira Itir Godin Duam zuamira ni gizivaghti, ni Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumaziba ko Godin akam pamtem an gun mikimiva ighi izam. Egh ni igharagha garir gumazimin otogham.

---

* **10:1:** Bar fomira gumaziba Hibrun akamin Grikin akam giragha, kagh migirigiam gamizi a mong ruara. Ezi e fozir puvati, me migirigiam kagh uari aneti, o a ti fomira uaghan Hibrun akamin iti, egha datirighin ua itir puvati. Men Grikin akam kamaghin ghu, “Egh ni me gativagh men akurvaghti apaniba me gasighasighan kogham. Ezi ki datirighin bizir ni bativamibar ni mikimasa. Eghti ni bizir otivamin kabar gan fogh suam, Ikiavira Itir God gumazamizir kabagh ativagh men ganasa ni amisefe. Bizir kaba da kamakin.” **10:2:** Jenesis 35:19

7 Bizir kaba nɨ bativtɨ, God nɨ ko ikiam. Kamagh amizɨ, nɨ damuasa
nɨghnɨzir biziba nɨ dar amu.
8 "Nɨ faragh Gilgalɨn mangɨ, 7plan dughiabar ikɨ na mɨzuam, eghtɨ kɨ izɨ ofan
bar isi mɨghɨramiba ko, God ko navir vamɨran ikiamin ofabar amuam. Egh
kɨ nɨ damuamin bizibar, gun nɨ mɨkɨmtɨ, nɨ dar amuam."
9 Ezɨ Sol Samuel ategha raghɨrɨgha, mangasava amir dughiamɨn, God navir
igiam Sol gatɨ. Ezɨ bizir Samuel mɨkemeziba dughiar kamra bar a batifi.
10 Ezɨ Sol uan ingarir gumazim ko Gibean otozɨ, Godɨn akam inigha izir
gumazir okoruar mam a bato. Bar zuamɨra Godɨn Duam a gizɨvazɨ, a me
koma Ikiavɨra Itir Godɨn akam inigha izir gumazimɨn mɨn diava Godɨn akam
pamtem an gun mɨgɨa ighiagha rui.
11 Ezɨ gumazamizir fomɨra a gɨfoziba, kamaghɨn an gara uarir azangsɨsi,
"Bizir tizim Kisɨn otarim Sol bato? A ti uaghan Godɨn akabar gun mɨgeir
gumazim, o?"
12 Ezɨ kagh itir gumazir mam kamaghɨn azai, nɨ manmaghɨn nɨghnɨsi,
"Godɨn akabar gun mɨgeir gumazir kaba, men afeziaba manmaghɨn garir gu-
maziba? Ezɨ azangsɨzir kam ikiavɨra ikia ghu datɨrɨghɨn aghuzir mɨgɨrɨgɨamɨn
mɨn oto: 'Sol ti guizbangɨra Godɨn akam inigha izir gumazibar tongɨn iti, o?' "
13 Ezɨ Sol Godɨn akamɨn gun mɨkemegha gɨvagha, Godɨn ziam fer dan-
ganimɨn ghuavanabo.
14 Ezɨ Solɨn afeziar dozim, a Sol uan ingangarir gumazim ko aningɨn azara,
"Gua managh ghugha izi?"
Ezɨ Sol ghaze, "Ga donkiba buriasa ghua dar apizir puvatɨgha, maghɨra
Samuel bagha ghu."
15 Ezɨ Solɨn afeziar dozim ghaze, "Ga uaning, nɨ na mɨkɨm, Samuel tizibar
nɨ mɨkeme?"
16 Ezɨ Sol a mɨgɨa ghaze, "A kamaghɨn ga mɨkeme, gumazir maba donkiba
bato." Egha Sol atrivimɨn ikiasa Samuel a ginabazir bizimɨn gun uan afeziar
dozimɨn mɨkezir puvatɨ.

Sol atrivimɨn oto

17 Ezɨ Samuel Israelian gumazamiziba bar men diazɨ, me iza Ikiavɨra Itir
Godɨn damazimɨn Mispan nguibar ekiamɨn uari akufa.
18 Me uari akuvagha gɨvazɨ, a kamaghɨn me mɨgei, "Ikiavɨra Itir God a
Israelian God, a ghaze, a Isipɨn ia inigha ian akua kagh ize. A Isipia ko
gumazamizir igharazir pazavɨra ia gamibar, dafaribar ua ia ini.
19 Ezɨ ia dughiar kurabar aven itima Godɨn ian akurazir kam, ia datɨrɨghɨn
akɨrim ragha a gasara. Egha ia kamaghɨn a mɨgei, ia kamaghsua, an
atrivitam ia danɨngam. Kamaghɨn amizɨ, ia datɨrɨghɨn izɨ uan anababa ko
ikɨzibar Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn tuifigh, eghtɨ a ia bagh atrivitam
amɨsɨvam."
20 Egha Samuel Israelian anababa vaghvagha bar me inigha iza, satu
gikararangɨva Ikiavɨra Itir Godɨn ifongiam gɨfoghamin arazim gamua, egha
Benjaminɨn anabam amɨsefe.
21 Egha Samuel Benjaminɨn anabamɨn itir ikɨziba inigha iza, vaghvagha
men ikɨziba gara satu gikararava, Matrin ikɨzim amɨsefe, egha Matrin ikɨzim
bagha, satu gikararava, Sol amɨsefe, a Kisɨn otarim. Ezɨ me a buriava an
apizir puvatɨ.
22 Kamaghɨn amizɨma me ua Ikiavɨra Itir Godɨn azara, "Gumazir kam, a
kagh izava otoz, o puvatɨ?"
Ezɨ Ikiavɨra Itir God ghaze, "Are, a muna bizir pozir ekiabar tongɨn modo."

10:12: 1 Samuel 19:23-24

23 Me akar kam baregha ivemara ghua Sol inigha iza uarir tongin anetizi,
a uan suemningin tugha me gafiragha bar ruara.
24 Ezi Samuel gumazamizibav gei, “Ia gumazir kamin gan, kar gumazir
Ikiavira Itir God inabazim. Tav uam en tongin an min itir puvati.”
Ezi gumazamiziba bar pamtemin dia ghaze, “A en atrivim, a dughiar
ruarimin ikiamin atrivim!”
25 Ezi gumazamiziba uan atrivim damuamin araziba ko atrivim uabi
damuamin araziba, Samuel adar gun me migei, egha akinafarimin da osiri.
Egha akinafarim isa Ikiavira Itir Godin Purirpenimin Godin damazimin
aneti. Egha gumazamiziba bar me amadazima, me uamategha uan
nguibabar ghue.
26 Ezi Sol uaghan uan nguibam Gibean ghu. Ezi midorozir gumazir
gavgavir maba, God men navibagh irazi, me uaghan Solin gin ghue.
27 Ezi gumazir akaba batozir maba kamaghin migia ghaze, “Gumazir kam
manmaghin en akuragham?” Egha me bar Solin aghuagha, bizir aghuitaba
a daningan aghua. Ezi Sol akatam me ikarazir puvati.

11

Sol Amonia misogha me abini

1 Ezi Amonian Atrivim Nahas, gin uan midorozir gumaziba inigha Israelin
itir Distrik Gileatin aven ize. Nahasin midorozir gumaziba Jabesin nguibar
ekiam koro, kamagh amizima Jabesin gumazamiziba kamaghin a migei, “Ni
migirigiatam e ko anekirighti, e nin apengan ikiam.”
2 Ezi Nahas kamaghin migei, “Tuavir bar vamira ki ia ko akam akiram. Ia
Jabesin itir darasi, ki bar ian damazir agharir guvimin itiba asigham, eghti
arazir kam aghumsizim ia ko Israelian igharaziba bar me daningam.”
3 Ezi Jabesin gumazir dapaniba akar kam baregha kamaghin Nahas migei,
“Ni dughiar 7pla e danighti, e gumazitaba amadaghti me Israelian ikiziba bar
men azaraghtima, me ti izi en akuragham. Eghti gumazir en akurvaghamiba
puvatighti, e uari isi ni daningiva nin apengan ikiam.”
4 Ezi akam inigha zuir gumaziba ghua Gibean nguibar ekiamin oto, kar
Solin nguibar ekiar a itim. Egha me, me gegharima, gumazamiziba bar
puvirama azi.
5 Dughiar kamin Sol uan obarir azenimin ingarigha givagha, bulmakaun
azenimin ingariziba inigha iza, gumazamizibar azirakam barasi. A
nguibamin izegha givagha men azai, “Ia tizim bagha bar moghirama azi?”
Ezi me Jabesia amadazir akaba bar dar gun a geghari.
6 Sol akar kaba baregha givazi, Godin Duam zuamira a gizivagha
pamtemin an ingarima, an atara navim bar oseme.
7 Egha a bulmakaun pumuning inigha aning misuegha, aningin asizir
tuziba aghoregha, asizir tuzir kaba isava gumazir migirigiaba inigha izibagh
aningi. Egha a kamaghin me migei, ia asizir tuzir kaba inigh mangi Israelian
gumazamizibar ikiziba bar men akakagh. Egha akar kam akunasa me migei,
“Gumazir manam Sol ko Samuelin akuragh Amonia misueghan koghti, Sol
gumazir kamin bulmakaubav sueghiva, asizir tuzir kabar min dar ghoram.”
Gumazamiziba akar kam baregha givazi, Ikiavira Itir God me gamizima
me bar atiatigha dikavigha izi. Me bar navir vamiran ikia, uari akuvagha,
gumazir gavgavir mamin min otogha izi.
8 Egha Sol gumaziba bar me mikemezima, me Besekin nguibar ekiamin
uari akuvazi, a Israelia diborima me 300,000in midorozir gumaziba, ezi
Judan midorozir gumazibar dibobonim 30,000.

9 Ezɨ mɨdorozir gumazir kaba, kamaghɨn Jabesian akam inigha izir gumazibav gei, “Ia ua Jabesɨn mangɨ kamaghɨn uan gumazamizibav mɨkɨm: E gurumɨn aruemɨn, izɨ ian akuragh ian apanibar gɨntɨgham.” Ezɨ Jabesian akam inigha izir gumazir kaba ghua akar kamɨn gun uan gumazamizibav geima, me oregha bar akonge.
10 Egha me Nahas mɨgei, “E gurumɨn nɨ bagh izam, nɨ bizir tizimɨn e damusɨ nɨ a damu.”
11 Bar mɨzaraghara amɨnim tɨghar tiam, Sol uan mɨdorozir gumaziba ikɨzir 3plan me abɨki, ezɨ amɨnim itima me ivemara ghua Amonia mɨsosi. Me puvɨra men avɨribav sozima me ariaghira ghua aruer arɨzimɨn tu. Ezɨ Amonian gumazir ariaghirezir puvatɨzir varazira, me tintinibar aregha vaghvagha iti.
12 Ezɨ Israelia gɨn kamaghɨn Samuelɨn azara, “En akar gumazir manaba ghaze, Sol en atrivimɨn ikian kogham? Nɨ en mɨkemeghtɨma, e me mɨsueghtɨma me arɨmɨghiregham.”
13 Ezɨ Sol men akam baregha kamaghɨn me mɨgei, “Puvatɨ. Dughiar kamra, Ikiavɨra Itir God e Israelia a en apanibar agharimɨn e ini. Kamaghɨn amizɨ, e dughiar kamɨn uan akar gumazitam mɨsueghtɨ an aremeghan kogham.”
14 Sol mɨkemegha gɨvazɨ, Samuel kamaghɨn gumazamizibav gei, “E Gilgalɨn nguibar ekiamɨn mangɨ uam akam akɨrigh kamaghɨn mɨkɨm suam, Sol en atrivimɨn ikɨvɨra ikiam.”
15 Kamaghɨn amizɨ, me bar Gilgalɨn ghuegha, Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn me kamaghɨn akam akɨra ghaze, “Sol a en atrivim.” Egha me Godɨn damazimɨn ikia God ko navir vamɨran ikiasa ofabagh ami. Ezɨ Sol Israelia ko, me bizir kam bagha bar akonge.

12

Samuel akar abuananam Israelia mɨkɨri

1 Ezɨ Samuel gɨn kamaghɨn Israelia mɨgei, “Ia oragh, ia bizir avɨriba bagha nan azangsɨzima, kɨ ia baregha, atrivir mam ia gativaghasa ia ganɨngi.
2 Ia gan! Atrivir kam, nan danganim inigh ia isɨ tuavir aghuimɨn ia amangam. Kɨ uabɨ ghurigha dapanir arɨzir ghurghuriba na batifi, ezɨ nan otariba ekevegha ia ko iti. Kɨ fomɨra uan igiamra ikia ian gumazir dapanimɨn ikia iza datɨrɨghɨn tu.
3 Kɨ uabɨ kɨr kara. Ia bar deragha nan arazibagh fo. Kɨ arazir kuratam ia damighti, ia Ikiavɨra Itir God ko atrivir a ia bagha inabazimɨn damazimɨn, nan gun mɨkɨm. Kɨ ti gumazitamɨn bulmakaun tam o donkin tam ini, o? Kɨ ti tav gifaragha an biziba okeme, o? Kɨ ti tav pazava a gami, a? Kɨ ti gumazitamɨn amamangatɨzɨ, a modogha dagɨabar na givezegha, na gakaghorima kɨ kotiaba paza dar suisi, a? Kɨ arazir katam damighti, ia na mɨkemeghti, kɨ anekɨrigh uam a ikarvagham.”
4 Ezɨ gumazamiziba kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Bar puvatɨ. Nɨ bizitam e gifarava, e gekuava arazir kuratamɨn e gamizir puvatɨ. Egha gumazitam ataghizɨ, an akar isɨngtɨzibar nɨ mɨgeima, nɨ dar gɨn zuir puvatɨ.”
5 Kamaghɨn amizɨ Samuel ghaze, “A dera. Ikiavɨra Itir God ko a mɨsevezir atrivim ian akar kam baregha gɨfa, egha fo ia nan dafarimɨn arazir kuratamɨn apizir puvatɨ.”
Ezɨ me ghaze, “Guizbangɨra. Ikiavɨra Itir God fogha gɨfa.”
6 Egha Samuel ua kamaghɨn me mɨgɨa ghaze, “Are, Ikiavɨra Itir God fogha gɨfa. A fomɨra Moses ko Aron amɨsefe, egha ian inazir afeziaba Isipɨn kantrin me inigha azenan kagh ize.

12:6: Ua Me Ini 6:26

7 Kamaghin amizi, ia deragh kuariba arigh oragh, ki kamaghin ia
geghanasa, dughiar aviriba Ikiavira Itir God ingangarir aghuibagh amua ia
ko, ian inazir afeziabar akurvaki.
8 Ian ovavim Jekop uan adarazi ko me ghua Isipin iti, ezi Isipin itir
gumaziba arazir kurabar me gami, ezi me uarir akurvaghasa Ikiavira Itir
God migiava araima, a me bagha Moses ko Aron amadazi, aning Isipin ian
ovaviba inigha azenan iza kagh me ati.
9 Ezi me Ikiavira Itir God, men God, me a gin amada. Kamaghin amizi,
a Hasorin nguibar ekiamin midorozir gumazibar dapanim Sisera ataghizi,
a iza me misosi. Ezi dughiar igharazimin, God Filistiaba ataghizi me iza
me misosi. Ezi dughiar igharazimin, a Moapian atrivim ataghizi, a iza me
misogha me abini.
10 Kamaghin amizi, ian ovaviba pamtemin dia, kamaghin Ikiavira Itir
God migei, 'O Ikiavira Itir God, e akirim ni gasaragha aser Balba ko aser
amizim Astarten ziam fe. Kamaghin amizi, e arazir kuram gamigha gifa.
Ni datirighin en apanibar agharimin e iniasa, e ua nin azangsisi, eghti e ni
baghvira iki nin ziamra fam.'
11 "Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God men migirigiam baregha, Israelia
bagha Gideon ko Bedan, Jepta ko ki uabi Samuel, a men akurvaghasa
e amada. Guizbangira, e gumazir dapaniba bar moghira ian apanibar
agharibar ia ini, ezi ia Israelia deraghavira iti.*
12 "Dughiar kaba bar, Ikiavira Itir God, ian God, a uabira ian atrivimin ti.
Egha ia garima, Amonian Atrivim Nahas iza ia ko misoghasa. Ia Ikiavira
Itir God ian atrivimin ikiasa ia ifongezir puvati, egha ia kamaghin na migei,
'Marki, Ni e bagh atrivitam amisivasa e ifonge.'
13 "Ia gan! Ian atrivir ia inabazimra kara, ia a bagha azarazi, Ikiavira Itir
God a isa ia ganingi!
14 Ia Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. Egh ia an ziam fiva an
akaba baragh, ia uan atrivim ko ia bar, an Akar Gavgaviba zurara dar gin
mangi, eghti God dabirabir aghuim ia daningam.
15 Eghti ia oraghan kogh Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batueghti,
Ikiavira Itir God uan gavgavimin, ia ko ian atrivim sara puv ia damigham.
16 Ia oragh. Ia tugh gavgavighti, Ikiavira Itir God bizir bar ekiatam
damighti ia an ganam.
17 Ia fo, kar witin ovizir aniziba aghoramin dughiam, ezi kar amozimin
dughiam puvati. Ki datirighin Ikiavira Itir God ko mikimti, an ararim ko
amozim damuti, ararim dagaraghti, amozim arigham. Eghti ia ganigh fogh
suam, ia arazir bar kuramin Ikiavira Itir Godin damazimin a gamigha, uari
bagh atrivitam amisivasa an azara."
18 Ezi dughiar kamra, Samuel Ikiavira Itir God ko migeima, an ararim ko
amozim amadazi, ararim dagarazi amozim maghiram ariki. Ezi gumazamiz-
iba bizir kamin ganigha Samuel ko Ikiavira Itir Godin atiatingi.
19 Kamaghin amizima, gumazamiziba Samuel migei, "E uari, gumazir
aruam, e nin ingangarir gumazamiziba, e kamaghsua, ni e bagh Ikiavira Itir
God, nin God, a en apangkuvighsi a mikim, eghti e ovengan kogham. E fo,

---

12:8: Ua Me Ini 2:23 **12:9:** Gumazir Dapaniba 3:12; 4:2; 13:1 **12:10:** Gumazir Dapaniba 10:10-15
12:11: Gumazir Dapaniba 4:6; 7:1; 11:29; 1 Samuel 3:20 * **12:11:** Gideonin eghaghanim, a Gumazir Dapaniba sapta 6--8in iti. Ezi Jeptan eghaghanim, a Gumazir Dapaniba sapta 11--12in iti. Ezi Bedanin migirigiaba itir puvati. Kamaghin amizi, gumaziba ghaze, Bedanin ziar igharazim ti Barak, o Samson.
12:12: 1 Samuel 8:19

e arazir kurar aviribagh ami, e datirighin fo, e arazir kurar igharazir mam gamua, uari bagha atrivim amisivasa nin azara.”
20 Ezi Samuel kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia atiatingan marki. Guizbangira ia arazir kuram gamigha gifa. Egh ia bar akirim ragh Ikiavira Itir God gasan markiam. Ia guizbangira an gin mangiva, uan navir averiabar, bar moghira an ziam fi an ingangarim damusi gavgafigh.
21 Egh ia gavgaviba puvatizir asebar gin mangan marki. Da guizbangira pura bizir kiniba, eghti osimtizibar dughiabar me ian akuragh ua ia inighan kogham. Bar puvatigham.
22 Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin ifongiamra, a ia ginabazi ia an gumazamizibar otifi. A uan ziar ekiam ginighnigh, egh akirim ragh ia gasaraghan kogham.
23 Ia deraghvira ikisi, kirara God ko mikimamin ingangarim iti. Ki God ko migeir arazim ategham, mar ki arazir kuramin Ikiavira Itir God gami. Ki arazir aghuiba ko voroghira zuir tuavibar ian sure damuti, ia dar gin mangi.
24 Ia bizir bar ekiar Ikiavira Itir God ian akurvagha ia gamizibagh nighnigh, egh zurara an atiating an apengan iki. Ia uan navir averiabar aven guizbangira an gin mangi an ziam fiva, an ingangarim damusi gavgafigh.
25 Egh ia arazir kurabar amuvira ikiti, Ikiavira Itir God ia ko ian atrivim adugh ia avigh ia makunigham.”

13

Israelia Filistiaba ko misosi

1 Sol bar uan igiamra ikiava atrivimin oto. Ezi azenir pumuning givazima, bizir kam oto.*
2 Dughiar kamin Sol ua bagha 3,000pla Israelian midorozir gumaziba amisevegha, igharaziba amadazima me ua nguibabar ghue. A midorozir gumazir kabar tongin, 2,000pla inizi, me a ko Mikmasin nguibar ekiamin iti, a Betelin nguibamin boroghin mighsiar dozibar iti. Egha a uaghan midorozir gumazir 1,000pla amadazi, me an otarim Jonatan ko, me Benjaminin anabamin nguazimin aven, Gibean nguibar ekiamin iti.
3 Egha Jonatan uan midorozir gumaziba ko, me Geban nguibamin averpenibar itir Filistian midorozir gumazibav sogha me abini. Ezi Filistian igharaz darazi me arazir kamin akam baregha puvira Israelian atari. Ezi Sol bizir kam bagha gumaziba amadazi, me Israelian ikiziba bar dar ghua sighabagh ivia, midorozimin uabin akurvaghasa gumazibar dei.
4 Gumazir kaba kamaghin me migei, “Sol Filistian midorozir gumazibar okoruar mam abira, kamaghin amizi Filistiaba datirighin bar Israelian apanim gami.” Ezi gumaziba akar kam baregha iza Gilgalin nguibar ekiamin Sol ko uari akufa.
5 Dughiar kamin Filistian aviriba iza Israelia misoghasa uari akufi. Me 3,000plan misoghamin karisba ko 6,000plan midorozir gumazir hoziabar dapiamba iti. Men midorozir gumaziba bar aviraseme, mati ongarimin gigim. Midorozir gumazir kaba Mikmasin nguibar ekiamin ghua me averpenibar ingarigha dar iti, Mikmas a Betavenin nguibar ekiamin boroghin, aruem anadi naghin iti.

12:20: Godin Araziba 11:16 **12:23:** 1 Atriviba 8:36; Aghuzir Akaba 4:11; Kolosi 1:9; 2 Timoti 1:3

* **13:1:** Hibrun akam, namba 40 itir puvati, Solin azenibar dibobonim ovenge. Kamaghin amizi, e deragha fozir puvati, dibobonir kam 40 guizbangira o puvati. Gumazir aviriba ghaze, Sol atrivimin itir azeniba, azenir pumuning gafiragha. Azenir kamningin, Samuel, Solin danganim iniasa Devit amisefe. (Ni 1 Samuel 16.13in gan.) A Sol aremezir dughiamin migeir puvati.

6 Filistiaba ko Israelia uariv sosi. Ezi Filistiaba bar pamtemin misozima,
Israelia uarir gari me midorozim gafiraghan kogham. Kamaghin amizima,
Israelian marazi ghua nguazir toribar aven ghue, ezi marazi benir epariabar
aven monge, ezi marazi mighsiamin dagiar toribar aven monge, ezi marazi
dagiar ekiabar tizibar monge, ezi marazi mozir dipabar aven, dar akiribar
monge.
7-8 Ezi marazi Jordanin Fanemin vongin otogha Gat ko Gileatin nguazimin
vongin ghue. Sol Israelian gin midorozim bagha ghuzir puvati. Samuel
faragha 7plan dughiabar Gilgalin uabin mizuamasa a mikeme. Kamaghin
amizi, a Gilgalin ikia a mizuai. Ezi gumazamizir a ko itiba me kamaghin
oraki, Filistiaba midorozimin Israelia abini, ezi me bar atiatingi. Ezi
7plan dughiaba givazi Samuel izezir puvati. Ezi gumazamizir maba uari
amikirvagha Sol ataghiragha tintinibar zui.
9 Ezi Sol kamaghin me migei, "Ia ofan bar isia mighirim ko God ko navir
vamiran ikiamin ofaba inigh na bagh izi." Me da inigha izezi, a da inigha ofa
damuasa avimin bar ada tue.
10 Men ofan arazaraziba givazima, Samuel izav oto. Ezi Sol ofa gamir
dakozim ategha azenan ghua, dughiam a ganiga ghaze, "Aruer arizir
aghuim."
11 Ezi Samuel kamaghin Solin azara, "Ni tizim gami?"
Ezi Sol kamaghin a migei, "Ki gumazamizibar garima me na ataghirasi. Ezi
ki ni mikemezi moghin ni mizuaima, ni izezir puvati. Ezi ki Filistiabar garima
me Mikmasin uari bagha averpenibar ingari.
12 Ki kamaghin nighnisi, Filistiaba izi Gilgalin kagh e ko misogham. Ezi ki
navir aghuim Ikiavira Itir God daningasa bizitam gamizir puvati. Kamaghin
amizi ki ghaze, ki ofan bar isi mighiramibar amuam."
13 Ezi Samuel kamaghin a migei, "Arazir ni amizir kam bar onganigha
derazir puvati. Ni Ikiavira Itir God, nin God, ni ganingizir Akar Gavgaviba
ni dar gin zuir puvati. Ni ti an akabar gin ghuai, a ni ko nin ovavir boriba
ataghizi, ia zurara Israelia gativagha ikiai.
14 Kamaghin amizi, ni datirighin dughiar ruarimin atrivimin ikian
kogham. Ni Ikiavira Itir Godin akabar gin zuir puvati. Ezi Ikiavira Itir God,
gumazir aghuir mam ginaba, gumazir a bar ifongezim, a bar bizir God
ifongezibar amuam. A God ifongezir arazibar gin zuir gumazim. Eghti a
Godin gumazamizibar atrivimin ikiam."
15 Samuel mikemegha givagha Gilgal ategha nguibar igharazimin ghu.
Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba bativasa Gilgal ategha Gibean
ghu. Ezi Gilgalin itir gumazamiziba me bar an gin zui. Gibean nguibam,
a Benjaminin anabamin nguazimin iti. Me otivigha givagha, Sol uan
midorozir gumazir a ko itiba medima, men dibobonim 600in boroghin ghu.†
16 Egha Sol uan otarim Jonatan ko, uan midorozir gumaziba ko, me ghua
Benjaminin nguazim itir Geban nguibar ekiamin iti. Ezi Filistiaba Mikmasin
uan averpenibar iti.
17 Filistiabar midorozir gumaziba 3plan okoruabar uarir tuiragha ghua
Israelia ko misosi. Okoruar mam notin amadaghan Sualin Distrighin aven,
Ofran nguibar ekiamin ghu.

13:7-8: 1 Samuel 10:8 **13:14:** 1 Samuel 15:28; Onger Akaba 89:20; Aposel 13:22 † **13:15:** Akar kam, "Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba bativasa Gilgal ategha Gibean ghu. Ezi Gilgalin itir gumazamiziba me bar an gin zui. Gibean nguibam, a Benjaminin anabamin nguazimin iti," a Hibrun akamin itir puvati. Akar kam ti fomira iti, egha gin ovenge. Akam ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin a gira, ezi akar kam Grikin akamin 1 Samuelin iti.

18 Ezi okoruar mam aruem uaghiri naghin, Bethoronin nguibar ekiamin
ghu. Ezi okoruar igharazim aruem anadir danganimin amadaghan ghu,
kar gumazamiziba puvatizir danganim bagha zuir tuavim, ni mighsiar
kamin zuir tuavimin mavanang beragh, munagh Afiar Atiaba Itir Danganir
Zarimin ganam.
19 Dughiar kamin kantri Israelin gumazitam ainin bizitamin ingarizir
puvati. Filistiaba faragha kamaghin nighnisi, Hibruia midorozir sababa ko
afuzibar ingaran e aghua. Nighnizir kam bangin Filistiaba me ainin bizibar
ingaran Israelian anogoroke.
20 Kamaghin amizi, Israelia bar Filistiaba bagha zuima, me me bagha
afaviba ko ainin nguazim abighamba ko sobiaba ko sabar ikiziriziba amine.
21 Israelia zurara ingangarir kam bagha me givesi. Nguazim abighamin
afaviba, ko sobiaba ko nguazim abighamin ainin igharagha gariba koma,
bulmakaubar agintighamin afuzir muziariba, bizir kaba bar, da aminamin
ivezim bar pin ko.
22 Kamaghin amizi, midorozibar dughiabar, Sol ko Jonatan aningra
midorozir afuziba ko midorozir sababa iti, ezi Israelia bar puvati.

Jonatan Filistiaba abini

23 Dughiar kamin Filistiaba midorozir gumazir maba amadazi, me ghua
Mikmasin boroghin mighsiar akirimningin tizimin zuir tuavim asigha iti.

14

1 Dughiar mam givazima, Solin otarim Jonatan kamaghin uan midorozir
gumazir igiar, an midorozir afuziba ko oramin suizimin migia ghaze, “Ga
vongin Filistiaba itir averpenibar mangam.” Egha Jonatan uan afeziam
mikemezir puvati.
2 Dughiar kamin, Sol uan purirpenim Mikronin nguibar ekiamin boroghin,
temer pomigranetin povimin an ingarigha an iti, a Gibean boroghin iti. Ezi
600plan midorozir gumaziba a ko iti.
3 Ezi ofa gamir gumazim Ahiya, a ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar
azenan azuim atera, men tongin iti. Ahiya, a Ahitupin otarim, ezi Ahitup, a
Ikabotin aveghbuam, egha aning Finiasin otarimning. Finias a Elin otarim,
a fomira Silon, Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazim. Ezi Jonatan ghugha
gifa, ezi Solin midorozir gumaziba kamaghin fozir puvati, Jonatan ghu.
4 Jonatan uan namakam ko, Filistiaba averpenibar ingarizir tuavimin
ghua, mighsiamin itir akirir pumuningin tizimin itir tuavimin zui. Danganir
kam, dagiar davarir dafar pumuning iti, mam vongin itima, mam vongin iti.
Ezi mamin ziam Boses, ezi igharazim Sene.
5 Dagiar davarir mam notin amadaghan Mikmasin nguibar ekiamin itima,
mam vongin sautin amadaghan Geban nguibar ekiamin iti.
6 Ezi Jonatan dagiar davarir danganir kamin otogha kamaghin uan na-
makam migei, “Aria, ga vongin mangiva Filistian Ikiavira Itir God gifozir
puvatizir gumaziba, me uan mikarzir mogomebar iniba aghorir puvati, ga
me itir danganimin aven mangam. Ikiavira Itir God, ti gan akuraghti, ga
me abiragham. Ikiavira Itir God midorozimin apaniba abinasava, gumazir
aviribagh nighnizir puvati. Ga uaningra deragham.”
7 Ezi an namakam kamaghin a ikaragha ghaze, “A dera. Ni tizim damusi ni
purama a damu. Ki navir vamira ni ko iti.”

14:6: Gumazir Dapaniba 7:4; 7:7; 2 Eghaghaniba 14:11

8 Ezi Jonatan kamaghin a migei, “Bar dera. Ga datirighin vongin mangiva,
uaning isi Filistiabar akaghti, me gan ganam.
9 Eghti me uarir mizuamsi ga mikimti, ga danganir kamra tughiv ikiam. Ga
me bagh mangan kogham.
10 Egh me suam, ‘Gua izi,’ eghti ga me bagh mangam. Ga arazir kamin
ganigh fogh suam, Ikiavira Itir God, gan akuraghti, ga me abinam.”
11 Kamaghin amizi, aning uaning isa Filistiabar akazi, me aningin gani.
Egha kamaghin migei, “Ia munagh gan. Hibruian gumazir maba muna izi,
me dagiar torir me aven modibar aven ikegha, azenim giregha izi.”
12 Ezi Filistiabar midorozir gumaziba, Jonatan uan namakam ko aningin
dia ghaze, “Oi, gua kagh anang. E bizitam guan akakaghasa.”
Ezi Jonatan migirigiar kam baregha kamagh uan namakam migei, “Ni nan
gin izi ga mangam. Ga datirighin fo, Ikiavira Itir God me isa Israelia en
agharim gatigha gifa.”
13 Egha Jonatan dagiar davarir kurar kamin ghua uan dafarimningin ua
bagha suigha, suemningin iruemin ghuanadi moghin an bira ghuavanadi,
ezi an namakam kamaghira an gin ghuavanabo. Ezi Jonatan Filistian maba
misozima, me daighirima, an namakam an gin iza midorozir sabamin me
aghori me bar ariaghiri.
14 Ezi faragha otozir midorozir kamin, Jonatan uan namakam ko 20plan
gumazibav soghezi me ariaghire. Midorozir kam, danganir dozir mamin
oto.
15 Ezi Filistian midorozir gumazir uan averpenibar itiba ko, midorozir
gumazir nguibabagh arua misoziba ko, Filistian igharaziba bar, midorozir
eghaghanir kam baregha nigha bar atiatingi. Ezi mikimkizim nguazimin oto.
Ezi Ikiavira Itir God Filistiabar nighnizibagh amizi da ikuvizi me tintinibar
are.

Israelia Filistiaba abini

16 Dughiar kamin, midorozir gumazir Sol Gibean nguibar ekiamin ganasa
misevezíba, me ghua saghon mar garima, Filistiabar gumaziba onganizi
moghin tintinibar ivemaragha arui.
17 Me ghua Sol mikemezi, Sol nighnigha ghaze an midorozir gumazitaba
ti ghua Filistiabav soghama. Egha a kamaghin uan midorozir gumazibav
gia ghaze, “Ia midorozir gumaziba dipon egh fogham te itir puvati.” Ezi me
kamaghin amigha fo, Jonatan ko an namakar an afuzim ko midorozir biziba
aterim itir puvati.
18 Dughiar kamin, Godin Boksiam Gibean Israelia ko iti. Ezi Sol, ofa gamir
gumazim Ahiya mikemeghti, a mangi Boksiam inigh izam, eghti me Godin
ifongiam bagh an azangsigham.
19 Sol ofa gamir gumazir kamin migiavira itima, Filistiaba pamtemin dia,
tintinibar uan averpenibar ikia ivemaragha arui, mati gumazir onganiba.
Ezi Sol me baregha ofa gamir gumazim migia ghaze, “Marki. Ni Boksiam
ategh e misoghsi mangam.”
20 Egha Sol uan midorozir gumaziba ko dia ivemara ghua Filistiabav sosi.
Me garima, Filistiaba bar onganigha tintinibar uan akar gumazibara misosi.
21 Hibrun marazi faragha ghua Filistian midorozir gumazibar akurvagha
men tongin iti, egha uaghan men averpenibar iti. Me datirighin Filistiaba
ategha Sol ko Jonatan bagha izegha, uan akar gumaziba Israelian akuragha
misosi.
22 Israelian marazi, Efraimin mighsiar dozibar muega iti, egha me ka-
maghin oraki, Filistiaba are. Kamaghin amizima me iza Sol ko Jonatanin
akuragha Filistiabar agira.

23 Me Filistiabar agiragha ghua Betavenin nguibar ekiam gitagha sivagha
ghu. Dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian akurazi, me midorozimin
Filistiaba abini.

Bizir midorozimin gin otiviziba

24 Dughiar kamin Sol akar gavgavim Israelia mikeme. A kamaghin
migei, "Ki datirighira uan apanibar osimtiziba ikaragh mizazim me gasam.
Kamaghin amizi, ia datirighin daghetam aman kogh mangi guaratizimin
tugh. Gumazitam daghetam ameghti God a gasighasigham." Kamaghin
amizi, Israelian gumazitam daghetam amezir puvatigha, mitiriam bangin
amiragha gavgaviba puvati.

25 Egha me ghua ruarir mamin otogha garima, hanin mikonir dafar mam
nguazimin itima, hanin bar avirim an aven iti.

26 Me fo, Sol akar gavgavim me ganingizi me atiatigha, hanibar gara tam
amezir puvati.

27 Ezi Jonatan kamaghin oraghizir puvati, an afeziam daghebar aman uan
midorozir gumazibar anogoroke. Egha a suigha aruir aghorimin ruaghate-
vimin hani garugha aneme. An amegha givagha zuamira ua gavgavim ini.

28 Ezi gumazir mam kamaghin Jonatan migei, "Nin afeziam dughiar
kamin daghebar aman en anogoroke, kamaghin amizi e mitiriam bangin
amira. A pamtemin kamaghin e migei, gumazitam daghetam ameghti God
a gasighasigham."

29 Ezi Jonatan kamaghin gumazir kam migei, "Nan afeziamin akar kam,
osimtizim isa en nguazir kamin itir gumazibagh aningi. Ia nan gan. Ki hanin
bar muziarim amegha ua gavgavim ini.

30 E uan apaniba da inizir dagher kaba ameghai, egha gavgavim inighai. E
Filistian mabav soke, egha e ti daghetaba amegha gavgavigha, Filistian bar
avirir tabar misueghai."

31 Dughiar kamin, Israelia Mikmasin nguibar ekiamin apanibav sogha
ghua, Aijalonin nguibar ekiamin tu. Kamaghin amizi, mitiriam bar puvira
men azima me gavgaviba puvati.

32 Aruem iraghugha givazima me ivemara ghua, sipsipba ko bulmakaun
me uan apaniba da iniziba ini. Egha me zuamira pura nguazimin dav
sueghava dar tuziba inigha ghuziba sara purama da api.

33 Ezi gumazir maba ghua kamaghin Sol migei, "Ni oragh. Midorozir
gumaziba ghuziba itir asiziba ame, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir
kuram gami."

Ezi Sol akar kam baregha dia ghaze, "Amei, ia gumazir bar kuraba. Ia bar
akirim God gasara."

A kamaghin gumazir akam inigha izezibav gia ghaze, "Ia dagiar ekiatam
poghpogh na bagh izi.*

34 Egh ia tintinibar mangi midorozir gumazibav mikemeghti, me bul-
makauba ko sipsipba inigh izi. Egh me dagiar kamin dav suegh, da tuegh
kagh dar amam. Egh me ghuziba sara dar ameghan koghti, arazir kamin
me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gamizir puvati." Kamaghin
amizima, dimagarir kamnaghira, midorozir gumaziba bulmakauba inigha
iza danganir kamra dav soke.

35 Ezi Sol dagiar kamin Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin ingari,
kar ofa gamir dakozir, Sol bar faraghavira ingarizim.

14:33: Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23

* **14:33:** God asizir ghuziba itiba aman Israelian anogoroke. Ni Jenesis 9:4in gan.

36 Ezi Sol gin uan gumazibav gia ghaze, “Aria, e dimangan magiriva,
Filistiabar agiragh me misogh mangiti aminim tiragham. Egh e bar me
misueghti me arighireghti, e men biziba bar ada iniam.”
Ezi me ghaze, “A dera, e mamaghira damuam.”
Ezi ofa gamir gumazim ghaze, “E ti faraghivira Ikiavira Itir Godin
azaragham.”
37 Ezi Sol kamaghin Godin azara, “E mangi Filistiabav sogham o markiam?
Ni en amamangatighiva, en akuraghti e me abinigham o?” Dughiar kamin
God a ikarazir puvati.
38 Ezi Sol kamaghin Israelian gumazir dapanibav gei, “Ia izi. E uarira uarir
buri fofogham, tina arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God en akam barazir
puvati.
39 Ikiavira Itir God zurara ikiava, Israelia en akurvasi, ezi an ziamin ki
akar gavgavim gamua ghaze, gumazir manam arazir kurar kam gami an
ovengam. Nan otarim Jonatan uaghan arazir kurar kam damigh, a uaghan
ovengam.” Ezi gumazir kabar tongin gumazitam, an akam ikarazir puvati.
Bar puvati.
40 Ezi Sol bar Israelia migia ghaze, “Ia bar moghira vongin munagh tuifigh,
eghti ki uan otarim Jonatan ko ga vongin kagh tugham.”
Ezi me ghaze, “A dera, ni manmaghin damuasa ifonge, ni damu. E nin
ifongiamin gin mangi mamaghira damuam.”
41 Ezi Sol kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, a Israelian God, “O Ikiavira
Itir God, ni tizim bagha nan akaba ikarvazir puvati? Ikiavira Itir God, ni
Israelian God. Ki uabi, o nan otarim Jonatan arazir kurar kam damighti,
ni ofa gamir gumazim damighti, a Godin ifongiam gifoghsi, mangi dagiar
kamningin tongin, dagiar faragha itim inigh. Egh gumazir igharazitam
arazir kurar kam damighti, ni ofa gamir gumazim damighti, a mangi dagiar
kamningin tongin dagiar namba 2 inigh.” Ezi God a baregha ofa gamir
gumazim gamizi, a dagiar Sol ko Jonatanin ababanimin itim ini, ezi gumaza-
mizir igharaziba puvati.†
42 Ezi Sol datirighin kamaghin migei, “Ingangarir kamra, ia uam a damigh
e ganika, tinara arazir kuram gami, Jonatan o ki uabi.” Ezi me kamaghin
amizima dagiam Jonatan ginaba.
43 Ezi Sol Jonatanin azara, “Ni tizim gami?”
Ezi Jonatan ghaze, “Ki hanin bar muziarim asadivir aghorir ki suirazimin
ruaghatevimin a inigha aneme. Ezi marki, ki aremegham.”
44 Ezi Sol a migia ghaze, “Are, ni aremegham. Ni aremeghan koghti,
ki Godin damazimin arazir kuram damigham, eghti God na misueghti ki
aremegham.”
45 Ezi gumazamiziba kamaghin Sol migei, “Ni oragh. Jonatan Israelia en
akurazi, e midorozir ekiar kam gafira. A ti aremegham, a? Bar puvatigham.
E Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, ni bizir kuratamin a
damuan marki. God an akurazi, a bizir kam gami.” Kamagh amizi, gumaza-
miziba ua Jonatan inizima, Sol a misoghezi an aremezir puvati.
46 Bizir kamin gin, Sol ua Filistiabar agirazir puvati. Ezi Filistiaba ua-
mategha uan kantrin ghue.

Atrivim Sol ko, an adarasi

14:41: Diboboniba 27:21; 1 Samuel 28:6 † **14:41:** Vezin kamin akar otevir maba, da Hibrun akamin itir puvati. Akar kaba ti fomira iti, egha gin ovenge. Ezi akar kaba ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin dagh ira, ezi akar kaba Grikin akamin 1 Samuelin iti.

47 Sol Israelian atrivimɨn otogha gɨvagha, uan mɨdorozir gumaziba ko me
Israelian apanir tintinimɨn danganibar itibav sosi. Me Moapia ko Amonia,
Idomia ko Filistiaba ko Soban kantrin atrivibav sosi. Me mɨdorozibar zurara
uan apaniba mɨzazim me gasa me abɨri.
48 Egha Sol uan mɨdorozir gumazibar naviba fema, me pamtemɨn mɨsogha
uaghan Amalekia abɨni. Kamaghɨn amizɨ, men apaniba ua iza Israelia
mɨsozir puvatɨ.
49 Ezɨ Solɨn otaribar kara, Jonatan, Isvi ko Malkisua. Ezɨ an guivimning,
avenemebamɨn ziam, Merap, ezɨ an afumim Mikal.
50 Ezɨ Solɨn amuimɨn ziam, Ahinoam a Ahimasɨn guivim. Ezɨ Solɨn
mɨdorozir gumazir dapanim, an ziam Apner, a Nerɨn otarim. Ner a Solɨn
afeziar dozim.
51 Ezɨ Solɨn afeziam Kis. Ezɨ Kis ko Ner, aning Abielɨn otarimning.
52 Sol atrivimɨn itir dughiamɨn, an mɨdorozir gumaziba pamtemɨn Filis-
tiabav sosi. Kamaghɨn amizɨ, a zurara gumazir gavgaviba buri. A gari,
gumazir manam mɨdorozibar atiatir puvatɨ, an a inightɨma, an an mɨdorozir
gumazimɨn otogham.

15

Sol Ikiavɨra Itir Godɨn akam batoke

1 Dughiar mam, Samuel kamaghɨn Sol mɨgei, “Dughiar kɨ Israelian
atrivimɨn ikiasa nɨ amɨsevezim, me Ikiavɨra Itir Godɨn gumazamiziba,
Ikiavɨra Itir God uabɨ na amadazɨ, kɨ kamaghɨn ami. Kamaghɨn amizɨ, nɨ
Ikiavɨra Itir Godɨn akam baragh.
2 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, kamaghɨn mɨgei, ‘Ian inazir
afeziaba Isip ategha azenan izir dughiamɨn, Amalekia pazavɨra me gami.
Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God ivezir kuram me danɨngam.
3 Kamagh amizɨ, nɨ uan mɨdorozir gumaziba inigh mangɨ Amalekia ko
mɨsogh men biziba bar dagh asɨghasɨkigh. Egh gumazamiziba ko boriba, bul-
makauba, sipsipba, kamelba ko donkiba bar dav sueghtɨ, da bar arɨghiregh.
Ia tav ateghtɨ a ikian bar markɨ.’ ”
4 Sol kamaghɨn oregha, uan mɨdorozir gumazibar diazɨ, me iza Telemɨn
nguibamɨn uari akufa. Ezɨ men dɨbobonim kamaghɨn zui, Judan mɨdorozir
gumaziba me 10,000, ezɨ Israelia 200,000.
5 Ezɨ Sol gɨn uan mɨdorozir gumaziba inigha, Amalekian nguibar ekiamɨn
boroghɨn ghue. Kar danganir dɨpam fomɨra ivemarim, a datɨrɨghɨn dakezɨ
me an mongegha iti.
6 Ezɨ Kinia Amalekian boroghɨn iti. Ezɨ Sol akar gavgavim me bagha
anemaga ghaze, “Ia Amalekia ategh mangɨ danganir igharazitamɨn ikɨ.
Puvatɨghtɨ, e mangɨ me mɨsoghtɨ ia me sara arɨghiregham. En inazir afeziaba
fomɨra Isip ategha azenan izir dughiamɨn, ian inazir afeziaba deraghavɨra
Israelia e gami. Kɨ ian inazir afeziabagh nɨghnigha ia bagha akam amadi.
Kamaghɨn, ia arɨghiram kɨ aghua.” Ezɨ Kinian gumazamiziba kamaghɨn
oregha Amalekia ategha ghue.
7 Ezɨ Sol pamtem mɨsogha Amalekia abɨni, a Havilan nguazimɨn ikegha
ghua Surɨn gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ghua, Isipɨn aruem anadi
naghɨn tu.
8 Egha Sol Amalekian Atrivim Agakɨn suira. Ezɨ Israelia Amalekian igharaz
darazi bar me mɨsoghezɨ, me ariaghire.

15:1: 1 Samuel 10:1 **15:2:** Ua Me Ini 17:8-14; Godɨn Araziba 25:17-19

9 Me Agakɨn mɨsoghezɨ an aremezir puvatɨ, egha me uaghan bulmakauba
ko sipsipɨn aghuibav soghezir puvatɨ. Me bulmakauba ko sipsipɨn kuraba ko
asɨzir igharazir kɨnibav soghezɨ da ariaghire.

Sol uam atrivimɨn ikian God aghua

10 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn Samuel mɨgei,
11 "Nɨ oragh, Sol nan akaba batuegha akɨrim na gasara. Ezɨ nan navim
kamaghɨn mong oseme, kɨ Sol atrivimɨn ikiasa a ginaba. Bizir kam bangɨn
nan navim derazir puvatɨ." Ezɨ Samuel akar kam baregha navim osemegha
atari, egha dɨmagarir kamɨn Samuel Ikiavɨra Itir God ko mɨgɨa an diavɨra
itima amɨnim tira.
12 Bar mɨzaraghara Samuel dɨkavigha Sol bagha zui. Ezɨ me a mɨgɨa ghaze,
Sol Karmelɨn nguibar ekiamɨn ghugha, mɨdorozim gafiragha ziar ekiam ini.
Bizir kam bagha, a dagɨar ababanim asara. An anesaragha gɨvagha Gilgalɨn
nguibar ekiamɨn ghu.
13 Samuel ghua Sol batogha dughiam Sol ganɨga ghaze, aruer aghuim,
"Samuel, Ikiavɨra Itir God deraghvɨra nɨ damu. Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Akar
Gavgavimɨn gɨn ghugha gɨfa."
14 Ezɨ Samuel a mɨgɨa ghaze, "Guisɨ? Ezɨ kɨ tizim bagha bulmakauba ko
sipsipbar arareba barasi?"
15 Ezɨ Sol kamaghɨn a ikaragha ghaze, "Nan mɨdorozir gumaziba, Amalekia
dam ada ini. Me Ikiavɨra Itir God bagh ofa damuasa, bulmakauba ko sipsipɨn
aghuiba ini, a en God. Egha bulmakauba ko sipsipɨn kuraba me bar dav
soke."
16 Ezɨ Samuel kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ asugh nɨmɨra ikɨ. Kɨ bizir Ikiavɨra Itir
God dɨmangan na mɨkemezimɨn gun nɨ mɨkɨmam."
Ezɨ Sol ghaze, "A dera, nɨ na mɨkɨm."
17 Ezɨ Samuel kamaghɨn Sol mɨgei, "Fomɨra nɨ ghaze nɨ pura bizim, nɨ
Israelian anababar gumazir dapanim. Ikiavɨra Itir God uabɨ nɨ ginabazɨ, nɨ
atrivimɨn oto.
18 Egha a nɨ amadazɨ nɨ ghua Amalekia mɨsoke. A ghaze nɨ me mɨsoghvɨra
ikɨ, gumazir kurar kaba bar me agɨfagh.
19 Nɨ tizim bagha Ikiavɨra Itir Godɨn akamɨn gɨn zuir puvatɨ? Egha nɨ
bizir tizim bagha ivemara ghua Amalekian biziba isi? Nɨ Ikiavɨra Itir Godɨn
damazimɨn, arazir kuram gami."
20 Ezɨ Sol kamaghɨn Samuel ikara, "Puvatɨ. Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn akamɨn
gɨn ghua, Amalekia mɨsoke. Egha Atrivim Agak inigha ize.
21 E fo, Ikiavɨra Itir God ua bagha sipsip ko bulmakaun kabagh inabagha,
dav soghasa e mɨkeme. Ezɨ mɨdorozir gumaziba Gilgalɨn kagh, nɨn Ikiavɨra
Itir God bagh ofa damuasa, asɨzir kabar tongɨn asɨzir bar aghuiba inigha ize."
22 Ezɨ Samuel kamaghɨn a mɨgei, "Ikiavɨra Itir God arazir manam gifonge?
A ti ofan bar isia mɨghɨrizir kabagh ifonge, o? E ti an akabar gɨn mangasa, a
ifonge? Nɨ oragh. Arazir an akabar gɨn zuim, a bar faraghavɨra itir arazim.
Ezɨ asɨzir aghuibar ofa gamir arazim, a pura bizim.
23 Godɨn akaba batozir arazim, a mati imezibagh amir arazim, ezɨ Godɨn
akaba barazir puvatɨzir arazim, mati asebar gɨn zuir arazim ko arazir bar
kuram. Nɨ akɨrim ragha Ikiavɨra Itir Godɨn akam gasara, kamagh amizɨ, an
akɨrim ragha nɨ gasarazɨ, nɨ uam atrivimɨn ikian kogham."

15:11: Jenesis 6:6-7; 1 Atriviba 9:6-7 **15:22:** Onger Akaba 40:6; 51:16-17; Aisaia 1:11-15; Jeremaia 7:22-23; Mak 12:33 **15:23:** Godɨn Araziba 18:9-14

24 Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Are. Ki arazir kuram gami.
Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin akaba batuegha uaghan nin akaba batoke.
Ki uan midorozir gumazibar atiatigha men akabar gin ghu.
25 Ezi ki datirighin kamaghin ifonge, ni nan arazir kuraba gin amadagh egh
nan gin iziti, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.”
26 Ezi puvati, Samuel kamaghin Sol migei, “Ni Ikiavira Itir Godin akaba
akirim ragha dagh asara, ezi an akirim ni gasara. Bizir kam bangin, ki nin
gin mangighan kogham. Eghti ni uaghan Israelian atrivimin ikian kogham.”
27 Egha Samuel ragha mangasava amima, Sol pamtemin an korotiar
avizimin suirazi a biki.
28 Ezi Samuel kamagh ganigha Sol migia ghaze, “Ni oragh. Ikiavira Itir
God datirighin atrivir ingangarimin ni agifa, ni korotiar avizir kam abighizi
moghin, ni ua Israelia gativan kogham. A ingangarim isa Israelian gumazir
igharazim ganingi. Gumazir kam, a gumazir aghuim egha ni gafira.
29 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a nguazir kamin gu-
mazim puvati. Kamaghin amizi, a ifarir puvatigha uan nighniziba otavkirir
puvati. Bar puvati. Kamaghin, e fo, God uan akam uam a giraghan kogham.
Bar puvati.”
30 Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Guizbangira, ki arazir kuram
gamigha gifa. Ga uaning, ni nan gin iziti, ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam
fam? Eghti nan gumazir dapaniba ko gumazamizir igharaziba me nighnizir
aghuim nan ikiam.”
31 Ezi Samuel uamategha Solin gin zuima a Ikiavira Itir Godin ziam fe.
32 Ezi Samuel gin kamaghin me migei, “Ia Amalekian Atrivim Agak inigh
izi.”
Ezi Agak iza bar atiatiava agoi, egha kamaghin nighnisi, “Ovever kuram, ti
datirighin na batogham.”
33 Ezi Samuel ghaze, “Ni gumazir aviribav soghezi me ariaghire, ezi
datirighin gumazir ni misoghezi ariaghirezibar amebaba, me ua boriba
puvati. Ezi datirighin nin amebam uaghan amebar kabar min ikiam.” Egha
Gilgalin nguibamin, Ikiavira Itir Godin damazimin, Samuel Agakin misuegha
an kuam aghora bar a nguemsiri.
34 Egha Samuel gin uamategha Raman nguibar ekiamin ghuzima, Atrivim
Sol Gibean ua dipenimin ghu.
35 Egha Samuel ua tong Solin ganizir puvatigha ikiavti Sol areme. An arazir
kurar Sol Ikiavira Itir God gamizibagh nighnighavira ikia, an navim bar
oseme. Ezi Ikiavira Itir God, a Sol gamizi a Israelian atrivimin otozir bizim
ginighnigha, bar oseme.

Sol ko Devitin eghaghanim

16

(Sapta 16--31)

Samuel atrivimin ikiasa David amisefe

1 Ezi Ikiavira Itir God, Samuel migia ghaze, “Israelian Atrivim Sol, ki a bat-
uegha gifa. Kamaghin amizi, ni tizim bagha Sol ginighnigha osemeghavira
iti? Nin navir osimtizir kam manadizoghin givagham? Ki, Betlehemin
nguibamin gumazir mam Jesi bagha, ni amadi. Ni borer tam sipsipin kom
gurigh a inigh mangi. Ki atrivimin ikiasa, an otarir mam ginabagha gifa.”

15:27: 1 Samuel 28:17; 1 Atriviba 11:30-31 **15:29:** Esekiel 24:14

2 Ezɨ Samuel kamaghɨn mɨgei, “Kɨ manmaghɨn bizir kam damigham? Kɨ
bizir kam damighti, Sol oregh na mɨsueghti kɨ aremegham.”
Ezɨ Ikiavɨra Itir God a mɨgei, “Puvati. Nɨ bulmakaun amebar igiar otezir
puvatɨzitam inigh, ua Betlehemɨn mangɨva gumazamizir nguibar ekiamɨn
itibar mɨkɨm suam, ‘Kɨ Ikiavɨra Itir God bagh ofa damuasa izi.’
3 Egh nɨ Jesin azaraghtɨma a uaghan ofan kam bagh izɨti, kɨ bizir nɨ
damuamimɨn gun nɨ mɨkɨmam. Egh gumazir kɨ atrivimɨn otivasa mɨsevezim,
kɨ nɨn akakaghti, nɨ borem isɨ an dapanim gingegham.”
4 Ezɨ Samuel Ikiavɨra Itir Godɨn akamɨn gɨn ghua Betlehemɨn ghu. A ghuava
otozɨma, nguibar ekiamɨn gumazir dapaniba atiatim sara iza a bato. Egha
me bar moghɨra aguava an azai, “Nɨ deragh e damuasa navir amɨrizim sara
izi, o puvati?”
5 Ezɨ Samuel ghaze, “Are, kɨ navir amɨrizim sara izi. Kɨ Ikiavɨra Itir God
bagh ofa damuasa izi. Ia faragh Godɨn damazimɨn, uari zuegh, egh ia gɨn
izɨ na ko e ofa damuam.” Egha a ghua Jesi uan otariba ko me batogha,
Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn zuegh arazir aghuibar gɨn mangamin akabar
me mɨgei, egha ofan kamɨn izasa men azangsɨsi.
6 Ezɨ Jesi uan otariba ko, me otivigha gɨvagha, Ikiavɨra Itir Godɨn
damazimɨn tuivighav itima, Samuel Jesin otarir ivariam Eliapɨn gara,
nɨghnɨsi, “Kar ti gumazir kamra, Ikiavɨra Itir God, atrivimɨn otivasa a
ginaba.”
7 Ezɨ Ikiavɨra Itir God a mɨgɨa ghaze, “Nɨ kamaghɨn nɨghnɨghan markɨ, an
aghuir ruarim ko an ganganiba deraghti, kɨ a ginabagham. Puvati. Gumazir
kam, atrivimɨn otivan kɨ aghua. Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God, gumaziba
biziba tuisɨsi moghɨn, biziba tuisɨzir puvati. Gumaziba uan damazibar
inivafɨzibar gari. Ezɨ kɨ gumazibar nɨghnɨziba ko men ifongiabar gara me
tuisɨsi.”
8 Ezɨ Jesi uan otarir namba 2ɨn dia, an ziam Abinadap, egha a inigha
Samuel bagha ize. Ezɨ Samuel ghaze, “Puvati, Ikiavɨra Itir God a ginabazir
puvati.”
9 Ezɨ Jesi Sama inigha Samuel bagha ize, ezɨ Samuel ghaze “Puvati, a
uaghan Ikiavɨra Itir God a ginabazir puvati.”
10 Dughiar kamɨn, Jesi uan otarir 7pla vaghvagha me inigha Samuel bagha
iza an aka. Ezɨ Samuel a mɨgɨa ghaze, “Nɨn otaribar tongɨn, Ikiavɨra Itir God
men tav ginabazir puvati.”
11 Ezɨ Samuel kamaghɨn Jesin azai, “Nɨn otaritam ua iti, o?”
Ezɨ Jesi ghaze, “Puvati, otarir bar igiar abuananam iti. A bar men dozim.
Egha a sipsipbagh eghuva dar gari.”
Ezɨ Samuel a mɨgɨa ghaze, “Nɨ gumazitam amadaghti a mangɨ a inigh izɨ. A
izeghti, e gɨn dapiagh ofa damuam.”
12 Ezɨ Jesi gumazir mam amadazɨ, a ghua an otarir kam inigha izi. Jesin
otarir kam, a uan mugamra ikia an guam bar derazɨ an damazimning dafozɨ,
an mɨkarzimɨn ganganiba bar dera.
Ezɨ Ikiavɨra Itir God, Samuel mɨgɨa ghaze, “A mara, gumazir mamra, an
atrivimɨn otivam. Nɨ atriviba amɨsɨva me gazuir borem isɨ, a gingegh.”
13 Ezɨ Samuel olivɨn borer sipsipɨn komɨn itim inigha, Devitɨn aveghbuabar
damazimɨn borer muziarim an dapanim ginge. Ezɨ dughiar kamra Ikiavɨra
Itir Godɨn Duam iza pamtemɨn Devit avara, egha a ko ikia mamaghɨra iti. Ezɨ
Samuel uamategha Raman nguibar ekiamɨn ghu.

Devit Atrivim Solɨn dɨpenimɨn iti

16:7: Onger Akaba 147:10-11; Aisaia 55:8

14 Dughiar kamin Ikiavira Itir Godin Duam Sol ataghizima, Ikiavira Itir
God, duar kurar mam amadazi a ghua an nighnizim gasighasighizima a bar
atiatingi.
15 Ezi Solin ingangarir gumaziba kamaghin a migei, “O atrivim, e fo, God
duar kurar mam amadazima a iza pazavira ni gami.
16 Ni ifueghti e mangi ni bagh, gitan min garir dibiarir strinba itibav
sozir gumazitam batogham. Eghti God, ni bagh duar kuram amangamin
dughiabar, gumazir kam ni bagh dibiarim misoghti, an ararer aghuim ni
damuti, nin nighnizim ua deragham.”
17 Ezi Sol kamaghin ingangarir gumazibav gei, “Mamaghira. Ia mangi
gumazir deraghavira dibiarir ararer aghuim gamir tam batogh na bagh a
inigh izi.”
18 Ezi ingangarir gumazir mam kamaghin Sol migei, “Ki Jesin otarir mam
Betlehemin nguibar ekiamin an gani. Gumazir igiar kam bar fo, a dibiarir
midorozir ararer aghuibagh ami. A uaghan midorozir gumazir gavgavir
aghuim. Egha uaghan migirigiar aghuibagh amua an ganganiba bar dera.
Guizbangira, Ikiavira Itir God a ko iti.”
19 Sol akar kam baregha gumaziba amadazi me ghua kamaghin Jesin
migei, “Nin otarim Devit, sipsipbar garir otarim, ki kamaghin ifonge, ni na
bagh anemadaghti a izi.”
20 Ezi Jesi oregha Sol bagha Devit amadi. Jesi akirar pumuningin bretba
aghuigha, donkin mamin akirim gikegha, da isa Devit ganingi. A uaghan
memen inimin ingarizir misevir wain ruizim sara a ganingi. Egha memen
igiar mam sara a ganingi, a kamaghin Devit migia ghaze, bizir kaba, ni bizir
aghuibar min Atrivim Sol daningigh.
21 Ezi Devit ghua Sol batogha an ingangarir gumazimin oto. Ezi Sol bar
Devit gifonge, egha uan midorozir biziba ateramin ingangarim isa Devit
ganingi.
22 Ezi Sol kamaghin Jesi bagha akam amada, “Ki Devit gifonge. Ki kamagh-
sua, ni aneteghti a nan ingangarir gumazimin ikiam.”
23 Kamaghin amizi, Devit Sol ko iti. Egha Ikiavira Itir God, duar kuram
Sol bagha anemadir dughiabar, Devit dibiarim misozima an ararer aghuim
gami. Ezi Sol gitan min garir dibiarir ararer kam barazima, duar kurar kam
Sol ataghirazima, an nighnizim ua araragha izima, a ua dera.

17

Goliat pamtemin Israelian dei

1 Ezi Filistiabar midorozir gumaziba gin iza Efesdamimin uari akuvagha
uari akiri. Me nguibar kamin uan averpeniba ingari, danganir kam Aseka
ko Sokon nguibar ekiamningin tizimin iti. Egha me Sokon Israelia ko
misoghasa.
2 Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba ko ghua, Elan danganir zarimin ikia
Filistiaba ko misoghasa uari akiri.
3 Ezi Filistiaba vongin mighsiar mamin itima, Israelia vongin mighsiar
igharazimin iti, ezi danganir zarim aning abiki.
4 Dughiar kamin, midorozir gumazir bar dafar gavgavir mam, a Getin
nguibar ekiamin gumazim, an ziam Goliat. A Filistiabar averpeniba ategha
iza azenara tuzi, Israelia an gari. An ruarim 3 mitan boroghira ghu.
5 Egha a brasin ingarizir dapanir asuam ko midorozir korotiaba aghui, ezi
dar osimtizim 50 kilogremin tu.
6 A brasin otevir mamningin uan suemning noke, Egha brasin ingarizir
afuzim gisaghpu.

7 An afuzir misiam mitemegha ekevegha, mati ter otevir mam. Ezi afuzir
mizem me ainin an ingarizi, an osimtizim 7 kilogremin tu. Ezi midorozir
gumazir mam oramin suiragha an faragha zui.
8 Ezi Goliat tugha pamtemin Israelian dia ghaze, “Ia tizim bagha
midorozim damuasa mikefi? Ia misoghasa, a? Ia pura Solin ingangarir
gumazir kiniba, ezi ki Filistiabar midorozir gumazim. Aria, ia gumazitam
amiseveghti, a izi na misogh.
9 A gavgavigh na misueghti ki aremeghti, e pura ian ingangarir gumazir
kinibar ikiam. Eghti ki a misueghti an aremeghti, ia en ingangarir gumazir
kinibar min ikiam.”
10 Egha Goliat ua kamaghin me migei, “Ia oragh. Ki datirighin Israelian
midorozir gumaziba ian ingarav aki ia basamasa. Ia gumazitam amiseveghti
a izi na ko misogham.”
11 Ezi Sol uan midorozir gumaziba ko akar kam baregha, me bar atiatigha
nighnizir aviribagh ami.

Devit a Israelian midorozir gumaziba bagha zui

12 Devitin ikizimin eghaghanim kamakin, Devit a Jesin otarim. Jesi a
Efratan nguibar ekiamin gumazir mam. A Betlehemin nguibar ekiamin iti.
Betlehem, a Judan anabamin nguazimin iti. Ezi Jesi otarir 8pla iti, ezi Sol
atrivimin itir dughiamin, Jesi ghurigha gifa.
13-14 Ezi Jesin otarir ivariam Eliap, an girara irim Abinadap, ezi otarir
mikezim Sama, me Solin midorozir gumazibar akuragh apanibav soghasa
ghue. Ezi Devit a Jesin otarir dozir abuananam.
15 Dughiar mabar Devit ghua Solin ingangaribagha ami. Egha dughiar
maba, a Sol ataghiragha ghua Betlehemin uan afeziamin sipsipbar gari.
16 Dughiar kamin, Goliat 40plan mizaraziba ko guaratizibar iza azenara
tuiva, uabi ko misoghasa Israelian dia ghaze, ia gumazitam amadaghti a izi
na ko misogh.
17 Ezi dughiar mamin Jesi kamaghin Devit migei, “Ni bretin 10plan kaba
ko 10 kilogremin witin me avimin tueziba inigh, zuamira uan aveghbuaba
bagh averpenir me itibar mangi.
18 Ni uaghan 10plan sisin dagher kaba inigh mangi midorozir gumazibar
gumazir dapanim daningigh. Egh uan aveghbuabar azaragh, me deravira
iti, o puvati. Egh me da bizitam inigh izi nan akaghti ki fogham, me deravira
iti.
19 Ni mangi ganti, Atrivim Sol ko nin aveghbuaba ko midorozir gumazir
igharaziba, me Elan danganir zarimin ikia Filistiaba ko misosi.”
20 Ezi amimzaraghan, Devit bar mizaraghara dikavigha sipsipbar ganasa
gumazir igharazim mikeme. Egha a dagheba inigha, men averpeniba iti
naghin zui, mati Jesi a mikemezi mokin. A ghua otivima, Israelian midorozir
gumaziba midorozim bagha ghua, pamten dia zui.
21 Ezi Filistiabar midorozir gumaziba vongin tuivighav iti, ezi Israelian
midorozir gumaziba vongin tuivigha, midorozim bagha uari akiri.
22 Ezi Devit dagheba isa dipenimin itir bizibar garir gumazim ganigha,
ivegha ghua midorozir gumazibar tongin uan aveghbuabav gia ghaze, ia
dera?
23 A me ko migiavira itima, Filistian midorozir gumazir bar gavgavim
Goliat, a Getin nguibar ekiamin gumazim, a Filistian midorozir gumaziba
ategha iza azenara tugha, Israelian dia migeir akar kamra uam a gami, ezi
Devit a barasi.
24 Ezi Israelia Goliatin garava bar atiatigha are.

25 Egha Israelia kamaghin uariv gei, “Ia gumazir munamin ganiva an
dimdiam baragh. A midorozim bagha e gaghora en ingaravati. Ezi en
atrivim kamaghin migei, gumazitam Filistian kam misueghti an aremeghti, a
dagiar aviriba ko bizir aviriba a daningam, egh a uaghan uan guivim ateghti,
gumazir kam an ikiam. Eghti atrivim uaghan gumazir kamin adarazi da
dagiaba inian kogham, egh atrivim uaghan uan ingangariba bagh men
diman kogham.”
26 Ezi Devit deragha akar kam baraghizir puvatigha kamaghin an boroghin
itir gumazibar azai, “Gumazir manatam Filistian gumazir kam misueghti, an
aremeghti, Israelian aghumsizir kam givagham, eghti atrivim manmaghin a
damuam? Ki kamaghin gari, Filistian kam, a gumazir God gifozir puvatizim,
egha uan mikarzir mogomemin inim atuzir puvati. A uabi fava dibovir
akabar Godin Zurara Itimin midorozir gumazibav gei.”
27 Ezi gumaziba a geghari, atrivim kamaghin migei, gumazir manam
Goliat misueghti, a bizir kabar a damuam.
28 Ezi Devitin avebam Eliap orazima, Devit gumaziba ko migei. Ezi an
navim ikuvizima a kamaghin a migei, “Ni tizim bagha kagh ize? Tinara
nin sipsipin muziariba gumazamiziba puvatizir danganimin dar gara dagh
eghufi? Ki fo, ni ifari, ni orazi puvatigha puvira ifaghatir gumazim. Ni pura
daru midorozimin ganasa ize, biziba puvati.”
29 Ezi Devit kamaghin uan avebam migei, “Puvati. Ki bizitam gifofoghasa
gumazibar azangsisi. Ki kamaghin amima, a ti deraz, o puvati?”
30 Egha a raghirigha ua gumazir igharazibar azai, gumazir Filistian gu-
mazim misueghti an aremeghamim, atrivim manmaghin a damuam? Ezi me
ua bizir Sol faragha mikemezibar a migei.
31 Ezi gumazir maba Devitin migirigiaba baregha ghua Sol migei. Kam-
aghin amizi, a Devitin diazima an a bagha ghu.
32 Ezi Devit ghua otogha kamaghin Sol migei, “O atrivim, ni oragh. E
Israelia, e Filistian kamin atiatingiva osemeghan kogham. Ki nin ingangarir
gumazim, ki uabi mangi a ko misogham.”
33 Ezi Sol ghaze, “Bar puvati. Ni otarir bar igiam. Ni manmaghin a
ko misogham? Ni otarir aghirir kinim. Goliat uan igiamra midorozir
gumazimin ikia iza datirikin.”
34 Ezi Devit Solin akam ikaragha ghaze, “Atrivim, ki uan afeziamin sipsip-
bar gari. Ezi dughiar mabar laionba ko beaba iza sipsipin nguziba isa zui.
35 Ezi ki laionba ko bean kabar agintigha dav sogha dar akatoribar uam
sipsipin nguziba, me dama da isi. Eghti laion o bea ragh na misoghsi izitima,
ki an tuer arizibar suiragh an gurim apirighti an aremegham.
36 O atrivim, Filistian gumazir Ikiavira Itir God gifozir puvatizir kam, a
gumazir uan mikarzir mogomemin inim atuzi puvatizim, a dibovir akaba
Godin midorozir gumazibav gei. Ezi ki laionba ko beabav soghezi moghin,
arazir kamra, ki a damuam.
37 Ikiavira Itir God nan akurazi, laionba ko beaba na gasighasighizir
puvati. Ezi datirighin, a uaghan nan akuraghti, Filistian kam na misueghan
kogham.”
Ezi Sol a migia ghaze, “A dera, ni mangi, Ikiavira Itir God ni ko ikiam.”
38 Egha Sol dapanir asuar brasin ingarizimin an dapanim garugha, ko-
rotiar brasin ingarizim an mikarzim avasa a ganingi. Kar Solin midorozir
korotiaba.
39 Ezi Devit midorozir sabam inigha brasin midorozir korotiam arugha,
uabi baraghav arui. Ezi puvati, a fomira bizir kamagh gari taba aghuizir
puvati. Kamagh amizi, a Sol migia ghaze, “Ki midorozir korotiar kabar

aghuigh mangi misoghan kogham. Ki bizir kaba azuir puvati." Kamagh
amizi, a ua da sue.
40 Egha a uan asadivir aghorim inigha daghurir dipar mamin eghuravimin
ghuava 5plan dagiar guar doziba inigha, uan mitarir dozim garu. Egha uan
katapelin suiragha Goliat bagha zui.

Devit midorozimin Goliat abira

41 Ezi Filistian gumazim Goliat, a garima, Devit a bagha arua izi. Ezi Goliat
Devit bagha izi. Ezi gumazir Goliatin oramin suizim an faragha zui.
42 Ezi Goliat Devitin garima, a bar otarir igiam, ezi an guamin ganganiba
bar dera. Ezi Goliat ghaze, a ti midorozim damuamin fofoziba puvati, a pura
borir kinim.
43 Kamaghin amizi a Devit dipova kamaghin a migei, "Ni tizim bagh asadi-
vir aghorir mamin suiragha izi? Ni ghaze, ki ti afiam, egha na misoghasa, a?"
Egha a Devit gasighasighasa uan asebar dei.
44 Egha a kamaghin Devit migei, "Ni iziti, ki ni misuegh nin kuam isi
kuarazir isaba ko asizir atiabar anighti, me ni amam."
45 Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, "Ni midorozir sabam ko afuziba
inigha na misoghasa. Ezi ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziamin
nin misoghasa izi, a Israelia en midorozir gumaziba gativazir God. A Godin
kamra, ni an akaba barazir puvatigha dibovir akabar a migei.
46 Ni oragh. Datirighin dughiar kamra, Ikiavira Itir God ni isi nan dafarim
datigham. Eghti ki ni misuegh nin dapanim atugham. Egh e ian midorozir gu-
mazibav suegh, men namnaba isi kuarazir isaba ko asizir atiabar aningam.
Ki kamaghin damighti, kantribar gumazamiziba bar kamaghin fogham,
Israelian God, a guizbangira God.
47 Eghti gumazamizir kagh itiba bar kamaghin ganigh suam, Ikiavira Itir
God uan gumazamiziba uan gavgavimra me isi. A gumazir afuziba, ko
midorozir sababar suiziba, a dagh nighnizir puvati. Ikiavira Itir God uabi
midorozir kam damuam, egh bar ia isi en dafarim darigham."
48 Devit mikemegha givazima, Goliat ua bar sivagha Devitin boroghira izi.
Ezi Devit zuamira ivegha ghua Goliat misoghasa zui.
49 Devit dafarim uan mitarir dozim garugha, dagiar mam inigha uan
katapel gatigha a ighengegha Goliat gase. Ezi dagiam an guam mitigha a
vuigha an dapanimin aven ghuzi, a guam moghin ira uaghira nguazimin
fuaghav iti.
50 Kamaghira, Devit katapel ko dagiamin midorozimin Goliat misoghezi an
areme. A midorozir sababa puvati.
51 Goliat nguazim girighav itima, Devit ivegha ghua Goliatin boroghin
tugha, an midorozir sabam amikirigha an firim atuzi, an areme. Ezi Fil-
istiaba garima men faragha zuir midorozir gumazir gavgavim aremegha
givazi, me bar moghira tintinibar are.
52 Ezi Israelia ko Judan gumaziba dagarvagha, men agintigha me misozima
me ariaghiri. Ezi Filistiabar kuaba tintinibar Saraimin nguibar ekiamin
tuavim girav ikia ghua, Getin nguibar ekiam ko Ekronin nguibar ekiamin
divazimin tiar akabar tu.
53 Ezi Israelia men agintigha givagha, uamategha ghua Filistiabar aver-
penibar men bizir me tegha areziba ini.
54 Ezi Devit Goliatin kuamin namnamin itir midorozir biziba bar da inigha
ghua uan averpenim gati. Egha Goliatin dapanim inigha ghua Jerusalemin

17:45: 2 Samuel 22:33-35; Onger Akaba 124:8; Hibru 11:33-34 **17:50:** 2 Samuel 21:19

itir gumazamizibar akakaghasa, eghti me fogh suam, a midorozimin Goliat abiragha gifa.

Devit ghua Solin gani

55 Sol garima, Devit ghua Goliat ko misozima, ezi a kamaghin midorozir
gumazibar faragha zuir gumazir dapanim Apnerin azai, "Otarir igiar kam,
a tinan otarim?"
Ezi Apner a ikaragha ghaze, "Atrivim, ki guizbangira ni migei, ki fozir
puvati."
56 Kamagh amizi, Sol ghaze, "Ni mangi tintinibar gumazir igharazibar
azangsigh, egh izi na mikemegh."
57 Ezi Devit Goliat misoghezi an aremezi dughiamin gin, a uamategha
Jerusalemin ghuzi, Apner a inigha Sol bagha ghu. Ezi Devit Goliatin da-
panimin suiraghavira ikia Apner ko ghua Sol bato.
58 Ezi Sol an azara, "Otarir igiam, ni tinan otarim?"
Ezi Devit a migia ghaze, "Atrivim, ki Jesin otarim, a nin ingangarir gu-
mazim, a Betlehemin nguibar ekiamin gumazir mam."

18

1 Sol Devit ko mikemegha givazima, Solin otarim Jonatan, a uan navir
averiam sara Devit bar a gifonge, egha uabi gifongezi moghin bar a gifonge.
Egha aning bar namakar aghuimningin oto.
2 Dughiar kamin, Sol Devit inizi an a ko iti, egha anetaghizima a uamategha
uan nguibamin ghuzir puvati.
3 Jonatan bar Devit gifonge, kamaghin amizima, an akar gavgavir mamin
Devit ko anekiri. Ezi Devit uaghan Jonatan ko akam akiri.
4 Ezi Jonatan uan korotiar aghuir ruarim ko midorozir korotiaba sara sue.
Egha bizir kaba ko an midorozir sabam ko an barir pim ko an benir uabi
amighirim sara da isa Devit ganingi.
5 Ezi Devit Sol ko itima, Sol Devit migeima, a midorozir gumaziba isa
ghua apanibav sosi, egha misozir dughiabar, Devit zurara midorozibar uan
apaniba abiri. Kamaghin amizi, Sol midorozir gumazibar gumazir dapanir
mamin ikiasa a ginaba. Ezi gumazamiziba ko midorozir gumazibar dapanir
igharaziba, kamaghin Devitin gara, bar a gifonge.

Sol Devit baseme

6 Devit Goliat misoghezi an aremegha givazi, midorozir gumaziba bar
uamategha nguibabar izi. Me tuavimin izima, Israelian nguibar ekiabar
amiziba uan nguibar ekiaba ategha azenan iza tuavimin atrivim Sol bato.
Me bar akongezir ighiabagh amua gitan min garir dibiarim ko tambarinbav
sosi.
7 Egha me kamaghin ighiam bange:

" 'Sol 1,000plan apanibav sosi.
Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.' "

8 Sol ighiar kam baregha, bar an aghuagha puv atari. Egha navim ikuvigha
kamaghin migei, "Me ti ghaze, Devit apanir bar aviribav soke, ezi ki gumazir
vabara misoke, ezi a bar na gafira. Me ti kamaghsua, a ti gin nan danganim
inigh atrivimin ikiam."
9 Dughiar kamin, Sol bizir kam ginighnigha Devitin gara a basei.

18:7: 1 Samuel 21:11; 29:5

10 Amimzaraghan Sol uan dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir God, duar kurar
mam a bagha anemada. Bar zuamira duar kurar kam Solin nighnizim
abirazima, Sol pura diava arai, mati gumazir onganim. Dughiar kamin
Devit uan gitan min garir dibiarimin gikararai, mati a dughiabar zurara ami
moghin ami. Ezi Sol uan afuzimin suiragha,
11 kamaghin nighnisi, "Ki datirighin afuzimin Devit giniv a isi birim gikeghti
ana aremegham." Egha an afuzim Devit mikinizi, Devit an afuzim gita.
Sol dughiar pumuningin arazir kam gamizi, Devit dughiar pumuningin an
afuzim gita.
12 Sol fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, egha akirim ragha Sol gasara.
Kamagh amizi, Sol Devitin atiatingi.
13 Egha a Devit ataghizi, an atrivimin dipenimin itir puvati. Sol gin
Devit amadazi, a 1,000plan midorozir gumazibar dapanimin iti. Ezi Devit
midorozir gumazir kaba inigha ghua apanibav sosi.
14 Ezi Ikiavira Itir God Devit ko ikia an akurvazima, bizir bar avirir an
amiba deraghaviram otifi.
15 Ezi Sol Devitin garima an ingangariba bar deragha otivima, a bar puvira
Devitin atiati.
16 Devit midorozir gumazibar gumazir dapanir bar aghuim, kamagh
amizima, Israelia ko Judabar gumazamiziba bar a gifongegha a baghavira
iti.

Devit Solin guivimin iti

17 Egha Sol kamaghin ifonge, "Devit aremeghti deragham. Ki ti uabi a
misueghan kogham. A ti uabi Filistiaba ko misoghti, Filistiaba a misueghti
an aremegham."
Kamagh amizi, Sol kamaghin Devit migei, "Ni oragh, ki Merap ni
daningasa, a nan guivir ivariam, eghti gua uaningin ikiam. Ezi ki ua
kamaghin ni mikimasa, bizir ni na bagh damuamim, ni nan midorozir
gumazimin min iki pamtemin ingar atiatingan marki. Eghti Ikiavira Itir God
ifueghti e uan apanibav soghamin dughiamin, ni mangi me misogham."
18 Ezi Devit Solin akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, "Marki, ki
an ikian kogham, ki gumazir kinim. Egha uaghan nan adarazi ziaba puvati.
Kamaghin amizi ki nin guivimin ikian kogham."
19 Ezi Sol gavgavigha ghaze, Devit Merapin ikiam, egha aning uaningin
ikiasa dughiam amisefe. Dughiar aning uaningin ikiamim otozi, a dikavigha
Merap isa gumazir igharazim ganingi, an ziam Adriel, a Meholan nguibar
ekiamin gumazir mam.
20 Ezi gin Solin guivir igharazim, an ziam Mikal, a Devit bagha bar ifonge.
Ezi Sol bizir kam baregha bar akonge.
21 Egha a kamaghin nighnisi, "Bar dera. Ki Mikal Devit daningam. Egh ki
Devit amadaghti, a mangi Filistiabav sogham, eghti Filistiaba a misueghtima
an aremegham."
Kamagh amizi, Sol ua Devitin diagha a migei, "Ki kamaghin ifonge ni nan
guivimin ikiam."
22 Egha Sol uan ingangarir gumazir maba amaga ghaze, ia mangi Devitin
ganigh, dughiar Devit uabira ikiamim, ia an apezeper suam, "Atrivim Sol
bar ni gifonge, ezi e an ingangarir gumaziba uaghan ni gifonge. Ni oragh.
Datirighin ni an guivimin ikiamin dughiar aghuim."
23 Egha me ghua migirigiar kamin Devit migei. Ezi Devit kamaghin
me ikaragha ghaze, "Ia ti ghaze, ki dagiaba itir gumazim, egha ziam itir
gumazim, egh atrivimin guivimin ikiam, a? Bar puvatigham. Ki biziba
puvatizir gumazir kinim. Kamaghin amizi, ki an ikeghan kogham."

24 Kamaghɨn amizɨ, ingangarir gumaziba uamategha ghua, Devit
mɨkemezir akabar gun Sol geghari.
25 Ezɨ Sol kamaghɨn nɨghnɨsi, a Devit amadaghtɨ, a mangɨ Filistiaba ko
mɨsoghtɨma, me a mɨsueghtɨ an aremegham. Kamaghɨn amizɨ, a uan in-
gangarir gumazibav kemeghtɨ, me uamategh mangɨ Devit mɨkɨmam. A
kamaghɨn mɨgei, "Kɨ kamaghsua, Devit bizir bar vamɨra nan guivim givesɨ na
danɨngam. Kɨ kamaghsua, Devit nan apaniba ikarvaghɨva 100plan Filistian
mɨdorozir gumazibav sueghtɨ me arɨghiregh. Egh a 100plan gumazir kabar
mɨkarzir mogomebar inibar ghoregh, da inigh na bagh izɨ."
26 Ezɨ Solɨn ingangarir gumaziba ghua Solɨn akabar gun Devit mɨgei.
Ezɨ Devit kamaghɨn nɨghnɨsi, arazir kam, a Solɨn guivim givezamin arazir
aghuim, egha a Solɨn ameremɨn otivasa bar akonge. Egha Sol mɨkarzir
mogomer inir kaba inigh izasa dughiam ginaba. Ezɨ dughiar kam tɨghar
otivam,
27 ezɨ Devit uan mɨdorozir gumaziba ko ghua Filistiabar mɨdorozir gu-
mazir 200pla mɨsuegha, men mɨkarzir mogomebar iniba aghoregha, da
inigha atrivim bagha izegha da medi. Devit Solɨn guivimɨn ikiasava arazir
kabagh ami. Kamaghɨn amizɨ, Sol uan guivim Mikal isa Devit ganɨngizɨ aning
uaningɨn iti.
28 Ezɨ Sol datɨrɨghɨn kamaghɨn deragha fo, Ikiavɨra Itir God Devit ko iti, ezɨ
Mikal uaghan bar Devit gifonge.
29 Kamaghɨn amizɨma, Sol Devitɨn atiatiavɨra ikia egha bar an aghua. Egha
Sol zurara an apanimɨn iti.
30 Dughiar avɨribar, Filistiabar mɨdorozir gumazir dapaniba uan
mɨdorozir gumazibar akua, Israelia mɨsoghasa izi, ezɨ Devit uan mɨdorozir
gumaziba ko pamtemɨn me mɨsogha me abɨri. Solɨn mɨdorozir gumazir
dapanir igharaziba, me Devit pamtemɨn mɨsozi moghɨn mɨsozir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, gumazamiziba ziar ekiam Devit ganɨdi.

19

Jonatan Devitɨn akura

1 Ezɨ Sol Devit mɨsueghtɨ an aremeghasa uan otarim Jonatan ko uan
ingangarir gumaziba bar me mɨkeme. Ezɨ Jonatan bar Devit gifonge.
2 Egha a ghua Devit mɨgɨa ghaze, "Nan afeziam nɨ mɨsueghtɨ nɨ aremeghasa
mɨgei. Kamaghɨn amizɨ, nɨ gurumzaraghan bar deraghvɨra uabɨ geghuv, egh
mangɨ azenibar modogh.
3 Eghtɨ kɨ afeziam ko, ga mangɨ danganir nɨ modozimɨn boroghɨn tughɨv
ikɨtɨ, kɨ nɨ bagh afeziamɨn mɨkɨmɨva an nɨghnɨzim gɨfogham. A manmaghɨn
nɨ damusɨ damutɨ, kɨ an gun nɨ mɨkɨmam."
4 Egha amɨmzaraghan, Jonatan ko Sol ghua uaning mɨgɨa, Jonatan Devitɨn
ziam fa kamaghɨn Sol mɨgei, "Afeziam kɨ bizitam nɨ mɨkɨmasa. A kamakɨn.
Nɨ arazir kuratam uan ingangarir gumazim Devit damuan markɨ. An arazir
kuratamɨn nɨ gamizir puvatɨ. Bizir avɨrir an amiba da nɨn akurvasi.
5 A Goliat mɨsoghezɨ an aremezɨ dughiam, a kamaghɨn uabɨ gɨnɨghnɨzir
puvatɨ, an ovengam o an angamɨra ikiam. Devitɨn agharimɨn Ikiavɨra Itir
God, Israelia en akurvaghavɨra ikia, en apaniba, a bar me abɨni. Ezɨ nɨ
uabɨ bizir kamɨn ganigha bar akonge. A bizitam gasɨghasɨghizir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ tizim bagh puram a mɨsueghtɨ an aremegham? Nɨ
kamaghɨn damigh osɨmtɨzir ekiam inigham."
6 Ezɨ Sol Jonatanɨn akaba baregha, akar dɨkɨrɨzir gavgavim gamua ghaze,
"Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn, kɨ Devit mɨsueghtɨ an aremeghan
kogham."

7 Ezi Sol mikemegha givagha ghuzi, Jonatan Devitin diazima a izima, an
eghaghanir an afeziam a mikemezibar gun a geghari. A gin Devit inigha Sol
bagha ghuzi, Devit fomira atrivimin dipenimin ingarizi moghira ua ingari.

Sol Devit misueghti an aremeghasa

8 Ezi Israelia ko Filistiaba dughiar mamin ua uariv sosi. Ezi Devit uan
midorozir gumaziba ko pamtemin misogha Filistiaba abirazima, Filistiaba
tintinibar are.
9 Ezi gin, Ikiavira Itir God ua duar kuram amadazi, a ghua Solin nighnizim
avara. Dughiar kamin Sol uan dipenimin aven aperagha uan afuzimin
suiraghav iti. Ezi Devit a ko ikia uan gitan min garir dibiarim gikararai.
10 Ezi Sol uan afuzimin Devit giniv a isi birim gikasava a birazi, Devit an
afuzim gitazi, afuzim dipenir birim miti. Ezi dimagarir kamin, Devit arav
ghu.
11 Ezi Sol uan ingangarir gumaziba amadagha ghaze, ia Devitin dipenimin
mangi a korogh, egh bar mizaraghara ia misueghti an aremegh. Ezi
Devitin amuim Mikal, kamaghin a migei, "Ni datirighin dimagarir kamra
ni arimangigh. Puvatighti, me gurumin mizaraghara izi ni misueghti, ni
aremegham."
12 Kamaghin amizi, Mikal, benir gavgavir mam inigha dipenimin windua
dafazi, Devit an suiragha uaghira nguazim girigha arav ghu.
13 Devit ghugha givazi, Mikal marvir guar me tememin ingarizim inigha
Devitin misiamin aneti. Egha me memen arizim inigha marvir guar kamin
dapanim aniki. Egha nir ruarir mamin anevara.
14 Ezi Solin ingangarir gumaziba Devit iniasa izima, Mikal kamaghin me
migei, "Devit arei."
15 Ezi me uamategha ghua Sol mikeme. Ezi puvati, a ua kamaghin me
migei, "Ia uamategh an dipenimin aven mangi an ganigh, egh an akuir
misiamin a inigh izziti, ki a misueghtima an aremegham."
16 Ezi me uamategha ghua dipenimin aven ghugha marvir guamin garima,
a misiamin irighav iti, ezi an dapanim anighizir memen arizziba iti.
17 Egha me an ganigha givagha ghua Sol mikeme. Egha gin Sol kamaghin
Mikalin azai, "Ni tizim bagha na gifari? Ni tizimsua nan apanim ataghizi an
arav ghu?"
Ezi Mikal kamaghin a ikaragha ghaze, "Devit kamaghin na migei, ni nan
akuraghti, ki ari mangika. Puvatighti, ki nin misueghti, ni aremegham."
18 Devit arir dughiamin, a ghua Raman nguibar ekiamin Samuel bato.
Egha Devit bizir Sol a gamiziba dar gun Samuel geghani. Egha gin Devit ko
Samuel ghua Naiotin nguibamin iti.
19 Ezi gumazir maba kamaghin Sol migei, "Devit Raman nguibar ekiamin
boroghin Naiotin nguibamin iti. Naiot a Godin akam inigha izir gumazibar
nguibam."
20 Ezi Sol gumaziba amadazi me Devitin suighasa zui. Me ghua otivigha
garima, Godin akam inigha izir gumazir okoruar mam, Godin akam pamtem
an gun migiava diava ighia izi. Me Samuelin garima, a Godin akam inigha
izir gumazir kabar dapanimin iti. Ezi Godin Duam pamten Solin gumaziba
gizivazi, me uaghan Godin akam pamten an gun migia, dia ighia izi.
21 Ezi Sol kamaghin bizir kam baregha gumazir igharaziba amadazi, me
ghua kamaghira Godin akam inigha izir gumazibar min otifi. Ezi Sol ua
kamaghira oregha, a ua gumazir avirir maba ua me amadazi, me ghua
kamaghira Godin akam inigha izir gumazibar min otifi.

19:11: Onger Akaba 59:1

22 Ezi Sol gin uabi ghua Raman otogha, ghua Sekun nguibamin mozir dipar
ekiamin oto. Egha kamaghin Sekun itir gumazibar azai, “Samuel ko Devit
aning managh iti?”
Ezi me ghaze, “Aning Raman nguibar ekiamin boroghin Naiotin
nguibamin iti.”
23 Ezi Sol tuavimin ghuavira itima, Godin Duam an anabozi, a Godin akam
pamtem an gun migiava, diava ighia tuavimin ghua Raman boroghin ghua
Naiotin nguibamin oto.
24 A gumazir igharazibar min uan korotiaba suegha, Samuelin damazimin,
Godin akam inigha izir gumazibar min ami. Egha dimagarir kam ko aruer
kamin, a bibiamra irighav iti. (Bizir Sol batozir kam, an akar gumaziba
migeir mamin mingarim. Akar kam kamakin, “Manmaghin ami, Sol ti
uaghan Godin akam inigha izir gumazim, o?”)

20

Jonatan Devitin akura

1 Sol Raman boroghin Naiotin nguibamin otozi, Devit nguibar kam ategha
arava, uamategha Jonatan bagha ghu. A kamaghin Jonatan migei, “Ai
Jonatan, nin afeziam tizim bagh na misueghti ki aremegham? Ki osimtizitam
o arazir kuratamin a gamizir puvati. Guizbangira, ki bizitamin osimtizitam
itir puvati.”
2 Ezi Jonatan kamaghin Devit ikara, “Puvati, ni aremeghan kogham. Nan
afeziam, bizir a damuamiba, a bar dar gun na migei, bizir muziariba ko bizir
ekiaba. Egh a bizir katam nan modoghan kogham. Ezi ki fo, a ni misueghti ni
aremeghan kogham.”
3 Ezi Devit ua kamaghin migei, “Nin afeziam a bar ni gifo, ni bar na gifonge.
Kamagh amizi, a ti na misueghti, ki aremeghsi, a ni mikemeghan kogham.
An osimtizim ni daningan aghua. Ezi guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara
itimin ziamin ki ni migei, nin afeziam na misueghti ki aremegham. Ki bizir
kam gifogha gifa, ki fo ni datirighin na ko iti. Ezi dughiar bar otevimin nin
afeziam bizir kam damuam.”
4 Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ki manmaghin nin akuraghasa, ni
ifonge? Bizir ni ifongezir manam, ki a damuam.”
5 Ezi Devit kamaghin a migei, “Gurumzaraghan iakinir igiamin dughiar
ekiamin, ki mangi atrivim ko damam. Ni uabi nighnigh, ni na amadaghti,
ki mangi obarir azenimin modogh iki, mangi amimzaraghan guaratizimin
tugham.
6 Eghti nin afeziam apir dakozimin na bagh ganiva nin azangsigh suam,
a managh iti, eghti ni kamaghin a mikim, ‘Azeniba vaghvagha dar dughiar
kamin, Devitin adarazi me uari akuva Betlehemin ofabagh ami. Kamaghin
amizi, a mangasa nan azarazi, ki an amamangatizi, a uan nguibamin ghu.’
7 Ni atrivim mikemegh givaghti, a suam, ‘A dera,’ eghti ni fogh suam, ki
deragh ikiam. Eghti an atariva osemeghti, ni fogh suam a pazi na damuam.
8 Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin, ni nan namakar aghuimin ikiasa akar
mam akiri, bizir kam bangin ki fo, ni nan apangkuvigh deragh na damuam,
ki nin ingangarir gumazim. Egh ki arazir kuratam damighti, ni uabi na
misueghti ki aremegham. Ni na inigh uan afeziam bagh mangan marki.”
9 Ezi Jonatan kamaghin a migei, “Marki, ni mamaghin nighnighan marki.
Ki tong kamaghin foghai, nan afeziam pazi ni damuam, ezi ki ni mikemeghai.
Ki a mongan kogham.”

19:24: 1 Samuel 10:11-12 **20:5:** Diboboniba 28:11

10 Ezi Devit kamaghin a migei, “Ni uan afeziam nan gun a mikemeghti, an
adarir migirigiam damuti, tina izi na mikimam?”
11 Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ga dagher azenimin mangigh, ki ni
mikimam.” Egha aning dikavigha zui.
12 Aning ghua otogha givagha, Jonatan kamaghin Devit migei, “Ikiavira
Itir God, Israelin Godin ziamin, ki kamaghin migei, ki ifaraghti a mizazim na
gasegham. Gurumzaraghan o zuerimin dughiar kamra, ki ni bagh afeziamin
azangsigham. A navir amirizim nin ikiti, ki ni bagh akam amangam.
13 Eghti nan afeziam ni gasighasighsi mikimti, ki ni mikimam. Egh ni arisi,
ki ni mikemegh nin akuraghan koghti, Ikiavira Itir God mizazir ekiatam
na gasegh. Ezi ki kamaghin ifonge, Ikiavira Itir God nan afeziam ko ikezi
moghin, a uaghan ni ko iki.
14 “Egh gin, ki angamira ikivira ikiti, ni nan apangkuvigh deraghvira
na damu, mati Ikiavira Itir God en apangkuvigha deragha e gami mokin.
Puvatighti, ki aremegham.
15 Egh ni uaghan nan ovavir boriba zurara deravira me damu. Ni pazi me
damuan marki. Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin nin apaniba agivamin
dughiamin, ni nan ovavir boribar apangkuvigh deraghvira me damu.”
16 Jonatan akar dikirizir gavgavimin, Devit ko an adarazi gamua ghaze,
ni aremeghamin dughiamin gin, nin ovavir boriba akar dikirizir kam gin
amadaghti, Ikiavira Itir God mizazim me gasam.
17 Jonatan uabi gifongezi moghin bar Devit gifonge, kamagh amizi, a Devit
migia ghaze, Devit ni akar dikirizir gavgavim damu. Ezi Devit Jonatan
mikemezi moghin ami.
18 Egha Jonatan ua kamaghin Devit migei, “Gurumzaraghan, iakinir
igiamin dughiar ekiam. Eghti ni damamin dughiamin ikian koghti, afeziam
ni apiaghirir dabirabimin ganti a pura ikiti, an okam nighnigham.
19 Eghti amimzaraghan, ni bar zuamira magiri dagiar pozir ekiar ni
faragha modozimin boroghin modogh, dagiar pozimin ziam Esel.
20 Eghti ki izi pura ifar barir afuzir 3pla inigh dagiar pozir kam boroghin
itir bizitam gasam.
21 Egh ki na ko izamin otarir igiam mikemeghti, a nan barir afuziba
buriam. Eghti ki kamagh a mikim suam, tong sivagh kagh izi, bariba kagh
amadagham iti, eghti Devit, ni na bagh izi. Ikiavira Itir Godin ziamin,
ki guizbangira migei, ni kamaghin fogh suam, ni deravira ikiti bizitam ni
gasighasighan kogham.
22 Eghti ki otarir na ko izamin kam mikim suam, barir afuziba muna
munagh iti, eghti ni zuamira dikavigh danganir igharazitamin mangi. Ni
kamagh fogh suam, Ikiavira Itir God uabi ni amadazi, ni mangi.
23 Guizbangira, akar dikirizir gavgavir ga uaning ko amizir kam, Ikiavira
Itir God gan gari, ezi ga zurara an gin mangi mamaghira ikiam.”
24 Ezi Devit dagher azenimin ghua dagiar pozimin boroghin modo. Ezi
amimzaraghan Atrivim Sol iakinir igiamin isar ekiam bagha izav apera.
25 A zurara ami moghin ghua dipenir birimin, uan dabirabim gapera.
Ezi Jonatan atrivim vongin amadaghan aperaghav itima, Apner atrivimin
boroghin apera. Ezi Devit apiaghirir dabirabim pura iti.
26 Sol garima, Devit dughiar kamin itir puvatizi, a migirigiatam gamir
puvati, a pura kamaghin nighnisi, “Devit manmaghirama ami? Bizitam ti
Devit batozima, a Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatigha, izezir
puvati, o?”

20:15: 2 Samuel 9:1

27 Iakinir igiamin, namba 2in dughiamin, me ua uari akuvagha gari, Devit
apiaghirir dabirabim, a ua pura iti. Ezi Sol kamaghin uan otarim Jonatan
migei, “Jesin otarim manmaghin amigha boghinaron ko datirighin isam
bagha izezir puvati?”
28 Ezi Jonatan ghaze, “A Betlehemin mangasa nan azangsiki.
29 A kamagh na migei, ‘Nan aveghbuam na bagha akam amaga ghaze, ki
mangi uan adarazi ko ofa damuam. Kamagh amizi, ni na ateghti ki mangam.
Ni guizbangira nan namakar aghuim, ni na ateghti ki mangi uan adarazir
ganam. A kamaghin migeima, ki anetaghizi a uan adarazi bagha ghu.’ Bizir
mingarir kamin a isar ekiar kamin ni ko ikiasa izezir puvati.”
30 Ezi Sol kamaghin oregha bar Jonatan baseme, egha kamaghin a migei,
“Ni amizir bar kurar orazir puvatizimin borim. Ki ni gifo, ni Jesin otarir
kamin akurvaghasa. Arazir kam ni damighti ni gumazir kinimin ikiam, eghti
aghumsizir ekiam ni uan amebam ko gua batogham.
31 Jesin otarir kam nguazir kamin ikivira ikiti, ni kantrin kamin atrivimin
otoghan kogham. Kamagh amizi, ni gumaziba amadaghti, me mangi a inigh
izити, ki a misueghti an aremeka!”
32 Ezi Jonatan kamaghin Solin akam ikaragha ghaze, “A tizim bagh are-
megham? An osimtizir manam gami?”
33 Ezi Sol akar kam baregha zuamira afuzim inigha Jonatan birazi, Jonatan
an afuzim gita. Ezi Jonatan datirighin fo, nan afeziam datirighin Devit
misueghti an aremeghasa pamten nighnisi.
34 Egha Jonatan atara bar uan afeziam basemegha, dagher dakozim ategha
ghu. Egha iakinir igiamin dughiar namba 2in, daghetam amezir puvati. An
afeziam Devit gasighasigha aghumsizir akabar a mikemezi, an akar kurar
kabagh nighnigha, Devit bagha navim bar a baseme.
35 Egha amimzaraghan mizaraghara, Jonatan dagher azenimin Devit bati-
vasa ghua, otarir mam inizi an a ko zui.
36 Ezi Jonatan kamagh otarir kam migei, “Ki barir afuzibar asiti, ni mangi
da buri. Ni zuamira mangi.” Ezi otarim ivegha zuima, Jonatan barir afuzir
mamin a gafiragha ase.
37 Ezi otarim ivegha ghua barir afuzim irizi naghin zuima, Jonatan an
diagha kamagh a migia ghaze, “Ni tong ua sivagh mangi. Barir afuzim ti
munagh iti.”
38 Ezi Jonatan ua otarimin diagha ghaze, “Ni zuamira mangi. Ni oragh, pura
tughiv ikian marki.” Ezi otarim barir afuzim inigha Jonatan bagha izi.
39 Otarir kam Jonatan migeir akabar mingaribagh fozir puvati. Jonatan ko
Devit uaningra fo.
40 Egha Jonatan uan barir pim ko bariba isa otarim ganingizi, ana da inigha
ua nguibar ekiamin ghu.
41 Egha otarim ghugha givazi, Devit dagiar pozimin girakirangin modozim
ategha iza, Jonatanin boroghin ira nguazimin fuagha, uan guam nguazim
mitua. Egha 3plan dughiabar uan dapanim fegha uam aviragha egha
dikavigha aning uaningin torava azi. Devitin azir akamin arazim, bar
Jonatanin azir akamin arazim gafira.
42 Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ni navir amirizim sara mangi. Ga
fo, ga Ikiavira Itir Godin ziamin, akar gavgavim akirigha givagha ghaze, ga
zurara deraghvira uaning damuam. Eghti gin gan ovavir boriba uaghan
kamaghira arazir kam damuam.” A mikemegha givazi, Devit danganir
igharazimin zuima, Jonatan uamategha uan nguibar ekiamin ghu.

21

Devit Solɨn arav ghu

1 Devit ara ghua Nopɨn nguibar ekiamɨn ofa gamir gumazim Ahimelek bato. Ezɨ Ahimelek nɨgha atiatia uan dɨpenimɨn azenan izegha kamaghɨn Devit mɨgei, “Nɨ tizim bagha uabɨra izi?”

2 Ezɨ Devit ghaze, “Atrivim ingangarir mam na ganɨngizɨ kɨ izi. A ghaze, kɨ damuamin ingangarir kam, kɨ an gun gumazir igharazitam mɨkɨman kogham. Kɨ uan mɨdorozir gumazibav gɨa ghaze, ia danganir igharazitamɨn na batogh.

3 Ezɨ nɨ dagher manmagh gariba iti? Nɨ bretba ikɨva 5plan rubuziba na danɨng, puvatɨghtɨ nɨ dagher igharazitam na danɨngigh.”

4 Ezɨ ofa gamir gumazim kamaghɨn a mɨgei, “Kɨ bretɨn kɨniba puvatɨ. Bretɨn God ganɨngizimra iti. Nɨn mɨdorozir gumaziba bogh dɨmangan amiziba ko dakuighan koghtɨ, nɨ bretɨn kaba inigh mangam.”

5 Devit kamaghɨn Ahimelek mɨgei, “Kɨ guizbangɨra nɨ mɨgei, e dɨmangan amiziba koma akuizir puvatɨ. E zurara pura uan apanibav soghamin dughiaba, en mɨdorozir gumaziba ko men biziba Godɨn damazimɨn zue. E datɨrɨghɨn uaghan Godɨn damazimɨn zue.”

6 Kamaghɨn amizɨ, ofa gamir gumazim bretba isava a ganɨngi. Bretɨn me isa God ganɨngizim anarɨra iti. Dagher igharaziba ua puvatɨ. Me dughiar kamɨn Godɨn damazimɨn bretɨn igiaba isa, ghuribar danganim garɨgha, dakozim gatɨ. Kamaghɨn amizɨ, ofa gamir gumazim, bretɨn ghuriba isa Devit ganɨngi.

7 Ezɨ dughiar kamɨn, Atrivim Solɨn ingangarir gumazir mam, a Idomian gumazim, an ziam Doek. A Godɨn Purirpenimɨn ikia Godɨn ofa damuamin dughiam mɨzuai. A garima Ahimelek bretɨn kaba isa Devit ganɨngi. Doek a Solɨn bulmakaubar garir gumazibar gumazir dapanim.

8 Ezɨ Devit bretba inigha kamagh Ahimelek mɨgei, “Nɨ afuzitam o mɨdorozir sabatam iti? Nɨ tam ikɨva na danɨngigh. Atrivim ingangarim bagha nan avɨsi, kɨ mɨdorozir sabatam o bizir igharazitam inizir puvatɨ. Kɨ pura ize.”

9 Ezɨ Ahimelek a mɨgɨa ghaze, “Kɨ mɨdorozir sabar vamɨra iti. Kar Goliatɨn mɨdorozir sabam, nɨ Elan danganir zarimɨn a mɨsoghezɨ an areme. Me a isa nir mamɨn a noegha ofa gamir gumazibar dapanim azenimɨn azuir korotiar otevimɨn gɨrakɨrangɨn anetɨ. Nɨ ifuegh mɨdorozir sabar kam iniam.”

Ezɨ Devit ghaze, “Nɨ a isɨ na danɨngigh! Mɨdorozir sabar kam, a bar dera. Tam uam a gafirazir puvatɨ.”

10 Egha Devit Solɨn atiatigha dughiar kamra nguibar ekiar kam ategha arav ghu. A ghua Getɨn nguibar ekiamɨn atrivim Akis bato.

11 Atrivimɨn ingangarir gumazibar dapaniba kamaghɨn a mɨgei, “Gumazir kam Devit, a uan kantrin atrivim. Amiziba a bagha kamagh ighiam bange:

“ ‘Sol 1,000plan apanibav sosi.
Ezɨ Devit 10,000plan apanibav sosi.’ ”

12 Ezɨ Devit mɨgɨrɨgɨar kam baregha kamaghɨn nɨghnɨsi, Getɨn nguibamɨn garir Atrivim Akis ti a mɨsueghtɨ an aremegham. Egha an atiatɨ.

13 Kamaghɨn amizɨ, Devit atrivim ko an ingangarir gumazibar dapanibar damazimɨn, odava gumazir onganim gava. Me a ikiasava amima a bar

---

21:1: Matyu 12:3-4; Mak 2:25-26; Luk 6:3 **21:6:** Ofa Gami 24:5-9 **21:9:** 1 Samuel 17:51 **21:10:** 1 Samuel 21:13; Onger Akaba 34:1 **21:11:** 1 Samuel 18:7; 29:5 **21:12:** Onger Akaba 56:1 **21:13:** Onger Akaba 34:1

gumazir onganimɨn mɨrarama oto. A pura tintinibar nguibar ekiamɨn tiar akamɨn, biziba osira diava arava, pupuviba an akatorimɨn otiva an ghuamasɨzimɨn izaghiri.

14 Ezɨ Atrivim Akis an gara kamagh uan ingangarir gumazir dapanibav gɨa ghaze, “Ia kagh gan, gumazir kam bar ongani! Ia tizimsua a inigha na bagha izi?

15 Ia ti ghaze, nan kantrin gumazir onganiba puvatɨ, a? Bar avɨriba iti, kamagh amizɨ ia tizim bagha gumazir onganir kam inigha izima, an arazir onganiba nan damazimɨn dagh amuavɨra iti? A nan dɨpenimɨn ikian kogham.” Kamaghɨn amizɨma, Atrivim Akis Devit ataghizɨma, a ghu.

22

Sol ofa gamir gumazibav soghezɨ, me ariaghire

1 Egha Devit Getɨn nguibar ekiam ategha ara ghua, Adulamɨn nguibar ekiamɨn boroghɨn mɨghsɨamɨn dagɨar torir mamɨn iti. Ezɨ an aveghbuaba ko an afeziamɨn ikɨzim kamaghɨn oraki, a danganir kamɨn iti. Ezɨ me ghua a ko iti.

2 Dughiar kamɨn, gumazir osɨmtɨzir igharagha garir avɨriba itiba ko, gumazir igharaz darazir biziba inigha da ikarazir puvatɨziba ko, gumazir adariba gumazir igharazibar itiba, me bar moghɨra Devit bagha ghuegha a ko uari akuvagha itima, a men gumazir dapanimɨn iti. Gumazir a ko itibar dɨbobonim, 400ɨn boroghɨn ghu.

3 Ezɨ Devit uan amebam ko afeziam inigha danganir kam ategha, Moapɨn kantrin, Mispan nguibar ekiamɨn ghu. Egha a kamaghɨn Moapian atrivim mɨgei, “Kɨ kamaghsua, nɨ nan amebam ko afeziam ateghtɨ, aning nɨ ko ikɨtɨ, kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ifongiam gɨfogham, a na bagh a bizir tizim damuam.”

4 Ezɨ Moapian atrivim, Devit ifongezɨ moghɨn, a Devitɨn amebam ko afeziam inigha izima aning Moapɨn atrivim ko itima, Devit uabɨ dagɨar torimɨn modogha iti.

5 Ezɨ Godɨn akam inigha izir gumazir mam, an ziam Gat, a iza kamaghɨn Devit mɨgei, “Nɨ ua danganir kamɨn ikian markɨ. Nɨ datɨrɨghɨra dɨkavigh Judan anabamɨn nguazimɨn mangɨ.” Ezɨ Devit danganir kam ategha, Judan nguazimɨn ghua an ruarir ekiar me kamaghɨn dɨborim Heretɨn ghugha an iti.

6 Dughiar mam, Sol Gibean mɨghsɨar dozimɨn ikia, temer mamɨn apengan aperaghav ikia, uan afuzimɨn suiraghav iti. Ezɨ an ingangarir gumazibar dapaniba an okarigha iti. Ezɨ gumazir maba Devit itir danganimɨn gun a mɨgei.

7 Ezɨ Sol kamaghɨn uan ingangarir gumazibav gei, “Ia Benjaminɨn anabamɨn gumaziba, ia deravɨram oragh. Ia ti ghaze, gumazir kam Devit, a dagher azeniba ko wainɨn azeniba isɨ ia danɨngam, a? Egh a ia damutɨ ia 1,000pla ko 100plan mɨdorozir gumazibar dapanibar otivam, a? Bar puvatɨgham.

8 Kɨ fo, ia bizir kabagh nɨghnɨgha na gasɨghasɨghasa akam mɨsoke. Ian tav bar kamaghɨn na mɨkemezir puvatɨ, nan otarim, Jesin otarir kamɨn akurvaghasa a ko akar gavgavim akɨri. Ia na gɨnɨghnɨzir puvatɨgha, kamaghɨn na mɨkemezir puvatɨ, nan otarim a nan ingangarir gumazir kam gamizɨma, a nan apanimɨn oto. Egha a datɨrɨghɨn na mɨsueghtɨ kɨ aremeghasa tuaviba buri.”

22:1: Onger Akaba 57:1; 142:1

9 Dughiar kamin Idomian gumazim Doek, a Solin ingangarir gumaziba ko
tuivighav iti. Egha a kamaghin Sol migei, “Ki Nopin nguibar ekiamin ikia
garima, Devit ofa gamir gumazim Ahimelek bagha ghu, a Ahitupin otarim.
10 Ezi Ahimelek, Devit mangamin tuavim bagha Ikiavira Itir God ko migei.
Egha a dagher maba ko Filistian gumazim Goliatin midorozir sabam sara
inigha Devit ganingi.”
11 Sol akar kam baregha gumazir maba amadazima, me ghua Nopin ofa
gamir gumazim Ahimelek ko an ikizimin itir ofa gamir gumaziba bar me
inigha ize.
12 Ezi ofa gamir gumazir kaba bar otivigha givazima, Sol kamaghin
Ahimelek migei, “O Ahitupin otarim, ni oragh. Ki akar mam nin iti.”
Ezi Ahimelek ghaze, “Gumazir ekiam, ni akar manam iti?”
13 Ezi Sol kamaghin a migei, “Bizir tizim bagha ni Jesin otarim ko, gua na
gasighasighasa akam akiri? Ni dagher maba ko midorozir sabar mam sara
a ganiga, aka taba a daningasa Godin azangsisi. A datirighin nan apanim
gavagha, na misueghti ki aremeghasa tuaviba buri.”
14 Ezi Ahimelek kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Devit a nin
ingangarir gumazibar faragha zuir gumazir bar aghuim, egha a deraghavira
nin girara zui. Ingangarir gumazitam a gafirazir puvati. A uaghan nin
amerem, a nin boroghin ikia ni geghuvir midorozir gumazibar dapanir
mam. Nin dipenimin aven itir adarasi, me bar a gifuegha ziar ekiam a
ganidi.*
15 Dughiar kamra ki ti akatam a daningasa Godin azangsisi, o? Bar puvati.
Ki dughiar aviribar a bagha God ko migei. Ki nin ingangarir gumazim, ki uan
adarazi ko, ni akam e gasan marki. E ni gasighasighasa akam akirizir puvati.
Bizir ni datirighin migeir kam, ki bar a gifozir puvati.”
16 Ezi atrivim kamaghin a migei, “Puvati. Ahimelek, ki ni bareghan
kogham. Ni uan adarazi ko bar ovengam.”
17 Egha Sol uan midorozir gumazir an boroghin tuivighav itibav gia ghaze,
“Aria. Ia raghirigh Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba misueghti, me
arighiregh. Me Devit ko ingara fo, a nan aragharui, ezi me bar na migeir
puvati.” Sol kamaghin migeima, midorozir gumaziba me misoghan aghua.
Me fo, kar Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba.
18 Kamaghin amizi, Sol Doek migia ghaze, “Ni mangi me misueghti me
arighiregh.” Ezi Doek raghirigha ghua ofa gamir gumaziba bar me misoghezi
me ariaghire. Dughiar kamra a Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir 85pla
misoghezi me ariaghire. Gumazir kaba, me ofa gamir gumazir korotiar
otevir azenan azuiba.
19 Ezi Sol uan midorozir gumaziba amadazima me Nopin ghue, kar ofa
gamir gumaziba itir nguibar ekiam. Egha me Nopin gumazamiziba bar
me misoghezi me ariaghire. Me gumaziba, ko amiziba, boriba ko borir
agheghevir oteba apiba, bulmakauba, donkiba, ko sipsipba sara bar me
kuavareme.
20 Egha me Ahimelekin otarim Abiatar, a Ahitupin igiavotarim, me a
misoghezir puvati. A men ara ghua Devit ko iti.
21 Ezi Abiatar kamaghin Devit migei, “Sol Ikiavira Itir Godin ofa gamir
gumaziba bar me misoghezi, me ariaghire.”

22:9: Onger Akaba 52:1 * **22:14:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

22 Ezɨ Devit kamaghɨn a mɨgei, “Noka! Dughiar kɨ nɨn afeziam ko ikezim,
Doek uaghan iti. Ezɨ kɨ fo, a guizbangɨra nan gun Sol mɨkɨmam. Kɨ fo, na
bangɨn, nɨn afeziam uan adarazi ko ariaghire. Kar nan osɨmtɨzimra!
23 Kamaghɨn amizɨ, nɨ ikɨva atiatingan markɨ. Ga fo, gumazir na
mɨsoghasava amim, a uaghan nɨ mɨsoghasa. Nɨ na ko ikɨ deraghvɨra ikiam.”

23

Devit Keilan nguibamɨn akura

1 Ezɨ gumazir maba iza kamaghɨn Devit mɨgei, “Filistiaba Keilan
nguibamɨn itir gumazamizibav sogha, men witɨn ovɨzibar iniba kua dar
dagheba isir danganimɨn ghua, men witɨn dagheba okeme.”
2 Ezɨ Devit akar kam baregha kamaghɨn Ikiavɨra Itir Godɨn azai, “Kɨ mangɨ
Filistiabav sogham o markiam?”
Ezɨ Ikiavɨra Itir God ghaze, “A dera. Nɨ mangɨ Filistiabav suegh Keilabar
akuraghtɨ, me deragham.”
3 Ezɨ Devit ko itir gumaziba a mɨgɨa ghaze, “Nɨ oragh. E datɨrɨghɨn Judan an-
abamɨn nguazimɨn itima, bizir avɨriba e gamima, e atiatingi. E manmaghɨn
Keilan nguibamɨn mangɨ Filistiabav sogham? E mangan kogham.”
4 Me kamaghɨn mɨkemezɨma, Devit uam Ikiavɨra Itir Godɨn azai. Ezɨ a ua
kamaghɨn mɨgei, “Kɨ ian akuraghtɨma, ia mɨdorozimɨn Filistiaba abɨnigham.
Kamaghɨn amizɨma, ia dɨkavigh Keilan nguibamɨn mangɨ Filistiabav sogh.”
5 Ezɨ Devit uan gumaziba ko, Keilan ghua pamtem Filistiabav soghezɨ, men
avɨriba ariaghire. A bar me abɨragha, men bulmakauba ini. Kamaghɨra,
Devit Keilan nguibamɨn gumazamizibar akurazɨ, me deravɨra iti.
6 Ahimelekɨn otarim Abiatar, faragha Atrivim Solɨn ara iza Devit ko itir
dughiamɨn, a ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuim inigha ize.*
Me Keilan nguibamɨn zuir dughiamɨn, Abiatar korotiar kam uaghan a inigha
me ko zui.†
7 Ezɨ gumazir maba Sol mɨgɨa ghaze, “Devit ghua Keilan nguibar ekiamɨn
iti.”
Ezɨ Sol ghaze, “Bar dera, God datɨrɨghɨn a isa nan agharim darɨgham. Devit
a nguibar ekiar tiar akar gavgavim ko dɨvazir gavgavim itimɨn aven ize. A
uabɨ uabɨ isa kalabuziam gatɨ. Kamaghɨn amizɨ, kɨ an suighamin ingangarim
osemezir puvatɨ.”
8 Kamaghɨn amizɨ Sol uan mɨdorozir gumaziba bar men diazɨ, me Devit
uan adarazi ko me konasa Keilan zui.
9 Ezɨ Devit kamaghɨn oraki, Sol a gasɨghasɨghasa izi. Ezɨ a kamaghɨn ofa
gamir gumazim Abiatar mɨgei, “Nɨ ofa gamir gumazibar korotiar otevir
azenan azuir kam, a inigh izɨ.”
10 Ezɨ an a inigha izezɨ, Devit kamaghɨn Ikiavɨra Itir God mɨgei, “O, Ikiavɨra
Itir God, nɨ Israelia en God, kɨ nɨn ingangarir gumazim, kɨ kamaghɨn oraki,
Sol fo, kɨ Keilan kagh iti. Kamagh amizɨ, a na bangɨn kagh izɨ nguibar kam
gasɨghasɨghasa.
11 Kɨ foghasa, nguibar kamɨn gumazamiziba na isɨ Sol danɨngam, o pu-
vatɨgham? Sol izamin akam a guizbangɨra o puvatɨ? O Ikiavɨra Itir God,
Israelia en God, nan ifongiam kamakɨn, nɨ nan azangsɨzim ikaragh.”

---

* **23:6:** Korotiar kam, a ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuim, a dagɨar pumuning iti. Aning Godɨn ifongiam gɨfoghamin ingangarim iti. † **23:6:** Fomɨra itir gumazir maba, akɨnafarir kam Grikɨn akamɨn a giragha an osiri. Egha me ghaze, Hibrun akamɨn mɨngarim kamaghɨn iti. Ezɨ e garima, akɨnafarir Hibrun akamɨn datɨrɨghɨn itir kam, akar kamɨn mɨngarim kamaghɨn ghu, Abiatar faragha Keilan nguibamɨn Devit bato.

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Sol a izam.”

12 Ezi Devit ua Ikiavira Itir Godin azara, “Keilan gumazamiziba, me ki uan
adarazi ko e isi Sol daningam, o puvatigham?” Ezi a ghaze, “Are, me ni migei
moghira mamaghira damuam.”
13 Ezi Devit kamaghin oregha zuamira uan gumaziba ini, men dibobonim
600in min tu. Me bar dikavigha Keila ategha ghue. Me bar moghira uari
inigha tintinibar danganibagh arui. Ezi Sol orazima Devit Keila ategha arav
ghuzima, Sol ua Keilan mangan nighnizir puvati.

Devit a mighsiaba itir danganibar modi

14 Ezi Devit ghua Sifin nguibar ekiamin boroghin, mighsiaba itir danganir
mongamin aghuibar modi. Danganir kam, kar danganir dakirtizir gumaz-
iba puvatizim. Sol zurara Devit buriavira iti, ezi Ikiavira Itir God Sol gamima,
a Devit bativir puvati.
15 Ezi Devit kamaghin fo, Sol izi a misueghti an aremegham. Kamaghin
amizima, a ghua Sifin boroghin Horesin nguibamin iti.
16 Ezi Solin otarim Jonatan Devitin ganasa ghua, nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin ikiasa akar aghuibar a migei.
17 Egha Jonatan kamaghin a migei, “Nan afeziam ni buri ni batogh, ni
gasighasighan kogham. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Ni gin
Israelian atrivimin ikiam, eghti ki nin girara ikiam. Nan afeziam, a uaghan
bizir kam gifo.”
18 Egha aning Ikiavira Itir Godin damazimin, roroamningin ikiasa akar
dikirizir gavgavir mam gami. Egha Jonatan uamategha uan nguibamin
ghuzima, Devit Horesin ikiavira iti.
19 Ezi Sifin gumazir maba ghua Gibean nguibar ekiamin Sol migia ghaze,
“O atrivim, ni oragh. Devit en bighan Hakilan mighsiamin modogha iti, a
sautin amadaghan Jesimonin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Me
Horesin nguibamin boroghin, mighsiabar misoghamin danganir aghuibar
iti.
20 O atrivim, e fo, ni gumazir kamin suighasa bar ifonge, ni iziva a inigh. E
uari a isi nin agharim darigham.”
21 Ezi Sol kamaghin me migei, “Ia nan akurvaghamin arazir aghuim gami.
Bizir kam bangin, Ikiavira Itir God deraghvira ia damu.
22 Ki fo, gumaziba kamaghin migei, Devit bar dikirmiki, an e gifaragham.
Kamaghin amizi, ia uamategh mangi a itir danganim bagh deraghvira
ganigh, egh uaghan gumazir an ganizibar ziaba inigh.
23 Ia bar deraghvira a modozir danganibagh fogh, egh zuamira izi na
mikemeghti, ki ia ko mangam. A danganir kamra ikiti, ki mangi deraghvira
a batogham. Ki Judabar dakoziba bar dar tongin a buriva an apigham.”
24 Sol mikemegha givazi, Sifia anetegha uan nguibamin ghue. Egha
me kamaghin fo Devit uan gumazamiziba ko me Maonin gumazamiziba
puvatizir danganimin iti. A sautin amadaghan, Jesimonin Jordanin danganir
zarimin iti.
25 Sol oregha givagha, uan gumaziba ko me danganir kamin ghua Devit
buri. Ezi gumazir maba iza Devit mikeme. Ezi a ghua danganir kurar
dagiar aviriba itimin, Maonin gumazamiziba puvatizir danganir vuemin iti.
Sol oraghti, Devit danganir manamin mangiti, a uaghan danganir kamin
mangam.

23:18: 1 Samuel 18:3 **23:19:** Onger Akaba 54:1

26 Sol uan gumaziba ko mighsiar akirir vuemin mangiti, Devit uan adarazi
ko me solin ariva, mighsiar akirir vuemin mangam. Egha Sol uan adarazi ko
ghua bar Devit uan adarazi ko me ikiarugha bar men suighasava ami.
27 Ezi gumazir mam iza kamaghin Sol migei, "Filistiaba en nguazimin
izegha e misosi. Ezi ni zuamira uamategh izi."
28 Ezi Sol akar kam baregha uan gumaziba ko me Devit ategha, uamategha
ghua Filistiaba ko misosi. Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze,
"Midorozibagh Itaghvirazir Dagiam."
29 Ezi Devit danganir kam ategha ghua Engedin nguazimin danganir
mogomer aghuibar iti.

24

Devit bar Atrivim Sol misoghasa amua a misoghezi an aremezir puvati

1 Sol Filistiabar agiragha givagha, ua iza Devit buri. Ezi gumazir maba
kamaghin a migei, "Ni munagh gan, Devit muna Engedin boroghin gumaza-
miziba puvatizir danganimin iti."
2 Kamaghin amizi, Sol Israelian 3,000plan midorozir gumaziba
amisevezima, me Devit ko an gumaziba buri. Me danganir kurar kamaghin
diborim, Memen Atiaba Itir Danganir Kuram, me an me buri.
3 Me ghua sipsipba itir divazir mabar boroghin, mighsiar torir mamin iti.
Ezi Sol daviasa torir kamin aven ghu. Ezi Devit uan gumaziba ko, faragha
torir kamin, bar an aven ghugha an modogha iti.
4 Devitin gumaziba kamaghin a migei, "Aria. Datirighin nin dughiar
aghuim, Ikiavira Itir God an gun ni mikemegha gifa, a nin apanim nin
agharim darigham. Eghti ni arazir manamin a damusi a damu." Ezi Devit
nimira an amuda ghua, Solin boroghin ghugha, an korotiar ruarimin vin an
avizir mam atu, ezi Sol fozir puvati.
5 Devit anetugha givagha nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati.
6 Kamaghin amizima, Devit uamategha ghua uan gumazibav gia ghaze,
"Ikiavira Itir God uabi gumazir kam ginabagha a isa nan gumazir ekiamin
aneti. Kamagh amizi, ki arazir kuratamin a damuan kogham. Ikiavira Itir
God uabi nan anogoroke, ki bizir kam damuan kogham."
7 Egha Devit uan gumazibar atarigha men amamangatizir puvati, ezi me
ghua Solin misoghezir puvati. Ezi Sol avigha givagha, torir kamin azenim
girigha tuavim girigha ghu.
8 Ezi Devit an girara torir kamin azenim girigha an girara ghua an diagha
ghaze, "Atrivim Sol, nan gumazir ekiam." Ezi Sol dimdiar kam baregha
raghirizi, Devit uan tevimning apirigha, guam nguazim tuagha ziar ekiam
a ganidi.
9 Egha a kamaghin Sol migei, "Ni tizim bagha gumazir kabar akaba
baragha ghaze, ki ni gasighasighasa?
10 Ni datirighin uan damazimning kagh gan, ni dagiar torimin itima,
Ikiavira Itir God ni isa nan dafarim gati. Ezi nan adarazi ghaze, ni a misueghti
an aremegh. Ezi ki nin apangkuvigha ghaze, kar Ikiavira Itir God inabazir
atrivim, ki a misueghan kogham.
11 Nan afeziam, ni kagh ki suirazir nir avizir kamin gan. Ki nin korotiar
ruarimin avizim atugha ni misoghan aghua. Kamagh amizi, ni deragh
na gifogh, ki nin apanim puvati, egha paza ni ginighnizir puvati. Egha
osimtizitam nin itir puvati. Ezi ni na misueghti ki aremeghasa na buriavira
iti.

24:3: Onger Akaba 57:1; 142:1 **24:6:** 1 Samuel 26:11

12 Ikiavɨra Itir God uabɨ, gan araziba tuisɨgh egh fogh suam, gan tinara
arazir kuram gami. A, nɨ amizir arazir kurar kam bagh nɨ ikarvagh, ivezir
kuram nɨ danɨngam. Eghtɨ kɨ uabɨ arazitam nɨ damighan kogham.
13 Nɨ aghuzir akar fomɨra itir kam gɨfo, 'Gumazir kurabara, arazir
kurabagh ami.' Ezɨ kɨ gumazir kuram puvatɨ, kɨ arazir kuratamɨn nɨ gamizir
puvatɨ. Bar puvatɨ.
14 O Israelian atrivim, nɨ nan agɨntɨghasa izi, o? Ezɨ kɨ tina? Kɨ mati afiam
aremegha gɨfa. Kɨ mati pir mam.
15 Kamaghɨn, Ikiavɨra Itir God uabɨ ga tuisɨgh mɨkɨm suam, gan tinara
osɨmtɨzim gami. A uan kotɨn aven nan akuragh na bagh akam akɨrighɨ, nɨ
na gasɨghasɨghan kogham."
16 Devit mɨkemegha gɨvazɨma, Sol kamaghɨn a mɨgei, "Devit, nan otarim, nɨ
uabɨ na mɨgei, a?" Egha Sol pamtem aziava arai.
17 Egha a kamaghɨn Devit mɨgei, "Nɨ gumazir arazir aghuim gamim, ezɨ
kɨ gumazir bar kuram. Guizbangɨra, nɨ deragha na gami, ezɨ kɨ deragha nɨ
ikarazir puvatɨgha, bar arazir kuramɨn nɨ gami.
18 Nɨ datɨrɨghɨn deragha na geghara ghaze, Ikiavɨra Itir God na isa nɨn
agharim gatɨ, ezɨ nɨ na mɨsoghezir puvatɨ. Bar guizbangɨra, nɨ arazir kamɨn
na gami.
19 Kɨ fo, gumazitam uan apanim gasɨghasɨghamin tuavim ikɨva, a tizim
bagh aneteghtɨma a pura mangam? Puvatɨgham. Ezɨ nɨ arazir kam gami,
kamagh amizɨ, Ikiavɨra Itir God bar deraghvɨra nɨ damuva deraghvɨra nɨ
ikaragham.
20 Kɨ kamaghɨn bar fo, nɨ Israelian atrivimɨn ikiam. Egh nɨ gavgavigh
deraghvɨra kantrin kam gativaghtɨ, nɨn ovavir boriba uaghan a gativagh
mamaghɨra ikiam.
21 Kɨ kamaghsua, nɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ziamɨn akar gavgavir tam akɨrigh
suam, dughiar nɨ atrivimɨn otivamimɨn, nɨ nan gɨn otivamin ovavir boribav
soghan markɨ. Puvatɨghtɨ, nɨ me mɨsueghtɨ me arɨghireghtɨ, nan ikɨzim ko
nan ziam bar kuavaremegham."
22 Ezɨ Devit akar dɨkɨrɨzir kam gami. Ezɨ Sol uamategha uan nguibamɨn
zuima, Devit uan adarazi ko uamategha uan mɨsozir danganir gavgavir
moga itimɨn ghue.

25

Samuel areme

1 Ezɨ Samuel aremezɨma, Israelian gumazamiziba bar iza uari akuvagha a
bagha azi. Egha me Raman nguibar ekiamɨn, an dɨpenimɨn mɨriamɨn anefa.
Samuelɨn ovevemɨn gɨn, Devit uan gumaziba ko dɨkavigha ghua, Paranɨn
gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn iti.

Abigel Devitɨn akura

2-3 Dughiar kamɨn, Maonɨn nguibar ekiamɨn gumazir mam, an ziam Nabal,
a Kalepɨn ikɨzimɨn ovavir boribar gumazir mam. A Karmelɨn nguibar
ekiamɨn boroghɨn nguazir mamɨn iti. A dagɨar avɨriba itir gumazir mam,
egha 3,000plan sipsipba ko 1,000pla memeba iti. An amuimɨn ziam, Abigel,
an amizir bar dirim, a nɨghnɨzir aghuiba ko fofozir aghuiba iti. Ezɨ Nabal
adaribagh amir gumazim, an araziba ikufi.
Dughiar kamɨn, Nabal Karmelɨn nguibar ekiamɨn ikia, uan sipsipbar
arɨzibar ghori.

24:14: 1 Samuel 26:20

4 Ezɨ Devit gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ikia orazima, Nabal ingangarir kam gami.
5 Ezɨ a gumazir 10plan igiaba amadazɨma, me Nabal bagha Karmelɨn zui. A kamaghɨn me mɨgei, “Ia Karmelɨn mangɨ nan ziamɨn dughiar aghuim isɨ Nabal danɨngigh.
6 Ia kamaghɨn a mɨkɨm, ‘Devit ghaze, O nan namakam, kɨ kamaghɨn Godɨn azai, a nɨ ko nɨn ikɨzim ko nɨn biziba bar, navir amɨrizim ko dabirabir aghuim isɨ ia danɨngam.
7 Devit kamaghɨn oraki, gumazir maba nɨn sipsipbar arɨzibar ghori. A kamaghsua, nɨ deraghvɨra fogh, nɨn sipsipbagh eghuvir gumaziba, e ko Karmelɨn itima, e arazir kuratamɨn me gamizir puvatɨgha, men bizitam okemezir puvatɨ.
8 Nɨ men azaraghtɨ, e nɨ geghanizɨ moghɨra me nɨ geghanam. Datɨrɨghɨn isar ekiamɨn dughiam, ezɨ Devit nɨ bagha e amadazɨma e izi. A kamaghsua, nɨ en apangkufigh, e mati nɨn ingangarir gumaziba, ezɨ nɨ mati Devitɨn afeziam. E uari, nɨ daghetaba ikɨva, taba e danɨngigh.’ ”
9 Ezɨ Devitɨn gumaziba ghua, Devitɨn ziamɨn akar kabar Nabal geghanigha a mɨzua iti.
10 Ezɨ Nabal kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam Devit, Jesin otarim, a manmaghɨn garir gumazim? Kɨ a gɨfozir puvatɨ. Kɨ kamaghɨn oraki, dughiar kabar, ingangarir gumazir kɨnir avɨriba uan gumazir dapanibar aragharui. Devit ti uaghan pura ingangarir gumazir kɨnir mam, egha uaghan aragharuir gumazim.
11 Ia managhɨra ize, kɨ ia gɨfozir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, kɨ uan bretba ko, dɨpaba, ko uan ingangarir gumazir nan sipsipbar arɨziba aghoreziba, kɨ me bagha mɨsoghezir asɨzir tuzir taba isɨ, ia danɨngan kogham. Bar puvatɨgham. Kɨ aghua.”
12 Ezɨ Devitɨn ingangarir gumaziba Nabalɨn akar kam baregha uamategha ghua Devit mɨkeme.
13 Ezɨ Devit kamaghɨn mɨgei, “Ia bar moghɨra mɨdorozim bagh mɨdorozir sababa inigh uan oghɨriabar aghuigh, mɨsoghsɨ mangɨ.” Egha me vaghvagha bar moghɨra Devitɨn akamɨn gɨn zuima, Devit uaghan uan mɨdorozir sabam uan oghɨriam garu. Egha a 400plan gumaziba kamagh me inigha zui. Ezɨ 200plan gumaziba, a bizibagh eghuvasa me mɨkemezɨ, me iti.
14 Dughiar kamɨn Nabalɨn ingangarir gumazir mam ghua, kamaghɨn Nabalɨn amuim Abigel mɨgɨa ghaze, “Devit gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ikia, uan gumazir maba amadazɨ me iza, en gumazir ekiam dughiar aghuim a ganɨngi. Ezɨ a pamtemɨn me dagaragha men atara akar kuram me ganɨngi.
15 Gumazir kaba faragha arazir kuratamɨn e gamizir puvatɨ. Me zurara arazir aghuibaram e gami. Me zurara e ko dadaba aghuir danganimɨn iti. Me en bizitam okemezir puvatɨ.
16 E me ko ikiava uan sipsipbagh eghuvir dughiamɨn, me arueba ko dɨmagariba bar, dɨvazimɨn mɨn e ekɨarugha deravɨra e geghufi.
17 Nɨ deraghvɨra fogh, Devit uan gumaziba ko izɨ, en gumazir ekiam ko an gumazamizir a ko itibagh asɨghasɨghasa nɨghnɨsɨ. Kamaghɨn amizɨ, e nɨ bagha izi. E nɨn azai, nɨ deraghvɨra nɨghnɨgh, nɨ manmaghɨn osɨmtɨzir kam akɨram? E bar Nabal gɨfo, a gumazir bar kuram, a ifaghata, akaba barazir puvatɨzir gumazim.”
18 Abigel kamaghɨn oregha zuamɨra 200pla bretba ko memen inimɨn ingarizir wain itir mɨsevir pumuning inigha, sipsipɨn 5plan tuziba ko, 20 kilogremɨn witɨn tueziba, ko 100plan wainɨn ovɨzir ikɨzir apuziziba, ko

200pla fikin ovizir me apuziziba, a dagher kaba bar ada inigha donkibagh isin da ariki.
19 Egha a kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia donkiba
inigh faragh mangiti, ki ian gin mangam.” A bizir amizir kamin gun uan pam
mikemezir puvati.
20 Egha Abigel uan donkin mam gaperagha Devit bativasava tuavir mamin
zui. Ezi Devit uaghan tuavir kamra, uan gumaziba ko me munagh an ikegha
izi. Ezi Abigel tuavir kamin ghua mighsiar mamin akirir vuemin me bato.
21 Dughiar kam, Devit nighnisi, “Ki tizim bagha gumazir kamin biziba
gumazamiziba puvatizir danganimin dagh eghufi? E an bizitam okemezir
pu. Bar puvati. An biziba bar deraghavira iti, ezi datirighin an arazir
kuramin na ikara, an arazim derazir puvati.
22 Bizir kam bangin, ki dimagarir kamin an adarazir gumaziba bar me
kuavaremegham. Puvatightima, ki Godin azaraghti, a na misueghti ki
aremegham.”*
23-24 Ezi Abigel iza Devitin apigha zuamira uan donki gisin ikegha
faghafiragha, maghira Devitin dagarimningin boroghin irigha, uan guam
isa nguazim mituagha ghaze, “O nan gumazir ekiam, kar nan osimtizimra,
ni osimtizir kam nan pam darighan marki. Ki nin ingangarir amizim, ki ni
mikimasa. Ga uaning! Ni ti nan akam baragham, o?
25 Guizbangira, ni Nabalin akabagh nighnighan marki, an araziba bar
ikufi. An ziamin mingarim kamakin, gumazir onganir nighnizir aghuiba
puvatizim, ezi an arazim an ziamin mirara ghu. O nan gumazir ekiam, ki nin
ingangarir amizim, ni e bagha amadazir gumazir igiaba, ki uabi men ganizir
puvati. Bar puvati.
26 Ni oragh. Ikiavira Itir God uabi ni gamizi gumazir nin apanim gamiba,
ni uabi me misoghezir puvati. Puvatizi, men ghuzibar osimtizim nin ikiam.
Ezi Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira pamtemin migia
ghaze, mizazir God Nabal daningamim, a uaghan nin apaniba kamaghira me
damuam.
27 “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim, nan ifongiam kamakin,
ni nan bizir aghuir ki ni ganidiba inigh, uan ingangarir gumazir nin gin
zuibar aning.
28 Ga uaning, ki nin ingangarir amizim, ki nin damazimin arazir kuratam
damighti, ni nan arazir kuram gin amadagh. Nan gumazir ekiam, ki fo,
Ikiavira Itir God ni amadazi, ni an ifongiamin gin ghua an apanibav sosi.
Ki Godin azai, ni nguazir kamin ikiamin dughiamin, ni arazir kuratam
damighan kogham. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God ni damighti ni atrivimin
otogham, eghti gin nin ovavir boriba Israelian atrivibar otiv mamaghira
ikiam.
29 “Gumazir ekiam, gumazitaba nin gintigh nin misoghsi iziti, Ikiavira Itir
God, nin God deraghvira nin akurvagham, mati gumazim uan bizir aghuiba
deraghavira dagh eghufi. Egh nin apaniba batuegham, mati gumazim
katapelin dagiam gasavamadi moghin, a nin apanibagh asivamangam.
30 Ikiavira Itir God ni mikemezi moghin, a bizir aghuir aviriba ni daningam,
egh ni damighti ni Israelia en atrivimin ikiam.

---

* **25:22:** Bar fomira, me Hibrun akamin aven itir akar kam, Grikin akamin a gira. Ezi Grikin akam ghaze, “God na misueghti, ki aremegham.” Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnigha ghaze, akar kam, “ki uabi,” a uaghan Hibrun akamin aven kagh iti. Egha me gin ghaze, Devit men atrivir aghuim. Egha me datirighin a giragha ghaze, “nan apanibara.”

31 Ezi datirighin ni bizir kam ginighnigh, nan pam misoghan marki. Nan
gumazir ekiam, ni uabi gumazitam puram a misoghezi, an aremezir pu-
vati. Kamaghin amizi, men ghuzibar osimtizitam nin dafarimningin ikian
kogham. Ga uaning, ki nin ingangarir amizim, ki kamaghin nin azai, Ikiavira
Itir God gin deraghvira ni damuti, ni na ginirigh deraghvira na damu."

32 Ezi Devit akar kaba baregha kamaghin Abigel migei, "Ikiavira Itir God,
a Israelia en God, a ni amadazi ni datirighin iza na bato, bizir kam bangin ki
an ziam fe.

33 Ni datirighin nan anogoroke, ezi ki Nabalin osimtizim bagha, uan da-
farimningin gumazir tabav soghezi me ariaghirezir puvati. Kamaghin amizi,
men ghuzibar osimtizim nan itir puvati. Bizir kam bangin, ki nin akaba ko
nighnizir aghuiba bagha God minaba.

34 Ikiavira Itir God ia gasighasighan nan anogoroke. Ikiavira Itir Godin
zurara itim, a Israelian God, ki an ziamin guizbangira ni migei, ni ti na bagha
zuamira izezir puvatizi, gurumzaraghan Nabalin ingangarir gumazitam
angamira ikeghan koghai."

35 Egha Devit bizir Abigel inigha izeziba inigha kamaghin a migei, "Ni
datirighin uamategh uan dipenimin mangiva navim amiragh iki. Ki nin
akaba baregha gifa. Ni na mikemezi moghin, ki Nabal amizir arazir kuram
gin amadagh, ia misueghan kogham."

36 Ezi Abigel uamategha dipenimin ghugha Nabalin garima, an atriviba
amir isar ekiabar min isam gami. Egha a bar akongegha wainin dipar avirim
apava bar ongani. Kamaghin amizi, Abigel bizitamin gun a geghanizir
puvatigha ghua amimzaraghan.

37 Ezi aminim tirazima, Nabalin nighnizim uamategha izi, ezi an amuim
Abigel iza bizir otivizibar gun a geghari. Nabal oregha givagha, bar zuamira
an dighorim an kozi, a irigha mikiri, egha a mati dagiam pura irighav iti.

38 Egha a kamaghira irighav ikia ghua 10plan dughiaba givazi, Ikiavira Itir
God Nabal misoghezima an areme.

39 Ezi Devit Nabalin ovever akam baregha kamaghin migei, "Ki Ikiavira Itir
God minaba. A uabi Nabal na gamizir arazir kurar kam ginirigha, an arazim
tuisigha, a ikara. Nabal uabi arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God mizazim a
gase. Ikiavira Itir God uabi nan tuavim apirizima, ki arazir kuratam gamizir
puvati."

Ezi Devit gin Abigelin ikiasa uan ingangarir gumaziba amadazima, me an
azangsighasa ghue.

40 Ingangarir gumaziba Karmelin ghua a batogha kamaghin a migei,
"Devit nin ikiasa e amadazima, e ni inigh a bagh mangasa izi."

41 Ezi Abigel akar kam baregha uan tevimning apirigha guam aviragha
ghaze, "Ki pura an ingangarir amizim. Ki uan gumazir ekiamin ingangarir
gumazibar dagariba ruam."

42 Egha a bar zuamira dikavigha uan donki inigha a gaperagha zuima, an
5plan ingangarir amiziba a ko zui. A uan ingangarir amiziba ko me Devitin
ingangarir gumazibar gin zui. Me ghua otivigha, Abigel Devitin amuimin
oto.

43 Devitin amuir faragha itimin ziam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamin
amizir mam. Ezi Aning datirighin virara, Devitin iti.

44 Solin guivim Mikal a faragha Devitin ike, ezi Sol a inigha Laisin otarim
Palti ganingi, a Galimin nguibar ekiamin gumazir mam.

25:44: 2 Samuel 3:14-16

26

Namba 2in dughiamin Devit Sol misoghezir puvati

1 Ezi Sifin gumazir maba iza Gibean Sol batogha kamaghin a migei, “Devit
ti Hakilan mighsiamin modogha iti, a Jesimonin gumazamiziba puvatizir
danganimin boroghin iti.”
2 Ezi Sol zuamira dikavigha ghua Israelian 3,000in midorozir gumazir
aghuiba inigha, Sifin gumazamiziba puvatizir danganimin ghuaghira, Devit
buriasa zui.
3 Dughiar kamin, Sol Hakilan mighsiamin tuavir miriamin averpenibar
ingari. Danganir me itim, a Jesimonin boroghin iti. Ezi Devit gumazamiziba
puvatizir danganir kamin ikiavira ikia kamaghin oraki, Sol gumazamiziba
puvatizir danganir kamin a buri.
4 Kamaghin amizi, a moga garir gumaziba amangizi, me ghua garima, Sol
guizbangira izegha gifa.
5 Me iza Devit mikemezi, Devit dikavigha ghua Sol itir averpenibar ghu,
egha a bar deraghavira Sol uan midorozir gumazibar dapanim Apner ko,
aning akuir danganimin gari, Apner a Nerin otarim. Sol uan averpenibar
tongirama akuima, an midorozir gumaziba an okarigha akui.
6 Abisai, a Seruian otarim, egha Joapin aveghbuam. Ezi Devit kamaghin,
Hitin gumazim Ahimelek ko Israelian gumazim Abisai migei, “Guan tinara
na ko dimangan Solin averpenibar magiram?”
Ezi Abisai ghaze, “Ki mangam.”
7 Ezi dimagarir kamin Devit ko Abisai, aning Solin averpeniba itir dan-
ganimin zui. Aning ghua garima, Ame! Sol uan adarazir tongirama akui.
A uan afuzim uan dapanvirin nguazimin anesara. Ezi Apner, uan midorozir
gumaziba ko me an okarigha akui.
8 Ezi Abisai kamaghin Devit migei, “God datirighin nin apanim isa nin
dafarim gati. Ni na ateghti ki an afuzimra a ginivam. Ki dughiar vamiran
a biraghtima an aremegham. Ki dughiar pumuningin a ginivan kogham.”
9 Ezi Devit a migia ghaze, “Marki, ni a gasighasighan marki. Ikiavira Itir
God, atrivimin ikiasa anemisefe, ezi gumazitam a gasighasighti, God uabi
ivezir kuram isi gumazir kam daningam.”
10 Egha Devit ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin,
ki kamaghin ni migei, Ikiavira Itir God, uabi Solin misuegham, o Sol uabi
uan dughiamin aremegham, o an apaniba midorozir tamin a misueghti an
aremegham.
11 Ikiavira Itir God kamaghin ifongezir puvati, a inabazir atrivim ki
a gasighasigham. Ga an dapanvirin asaraghav itir afuzim ko an miner
dipamra inigh mangam.”
12 Ezi Devit Solin dapanvirin an afuzim ko nguazir miner dipam itim
inigha, Abisai ko aning ghu. Ezi aning amizir arazir kam, gumazitam osegha
aningin ganizir puvati. Me akua onganizir bizir kam, Ikiavira Itir God uabi
me gamizi me bar akuava onganigha mozorozir puvati.
13 Ezi danganir zarir mighsiamning abighizim, Devit an ghua mighsiar
mamin ghuanaga orazimin tughav ti, a mong Solin averpenibar saghon iti.
14 Ezi Devit Solin midorozir gumaziba ko Apnerin diagha ghaze, “Oi!
Apner, ni nan dimdiam barazi, o puvati?”
Ezi Apner an diagha ghaze, “Ni tina atrivimin dei?”
15 Ezi Devit a ikaragha kamaghin a migei, “Ni ti guizin gumazim, o?
Israelian gumazir manam, nin min gari? Bar puvati. Ni bar me gafira.

26:1: Onger Akaba 54:1 **26:11:** 1 Samuel 24:6

Ni tizim bagha deraghavira uan gumazir ekiam, a geghuvir puvati? A nin atrivim, ni ti fozir puvati, a? Gumazir mam, datirighira atrivim misueghti an aremeghasa ian danganimin aven magh ghu.

16 Apner ni oragh, ni ingangarir aghuitam gamir puvati. Ezi ia midorozir gumaziba ia deraghavira uan gumazir ekiam geghuvir puvati. A gumazir Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa misevezim. Kamaghin amizi, ki guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin ni migei, atrivim ia misueghti ia bar arighiregham. Ia mangi atrivimin dapanvirin an afuzim ko an miner pam bagh ganigh, aning iti, o puvati?"

17 Ezi Sol oregha fo kar Devitin tiarim, egha a dikavigha ghaze, "Devit nan otarim, kar nin tiarimra, o?"

Ezi Devit ghaze, "Are, nan gumazir ekiam, nan atrivim, kar kirara."

18 Egha a ua ghaze, "O gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki arazir kurar manam gamizi, ni na buriavira iti? Guizbangira, ki arazir kuratam gamizir puvati.

19 Kamaghin amizi atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki kamaghin ifonge, ni na barakigh. Ikiavira Itir God uabi na misoghsi, ni mikemeghti, ki a bagh ofa tam damighti, a nan apangkuvigham. Eghti gumaziba na misoghsi nin navim ginivti, gumazir kaba Ikiavira Itir God me gasighasigham. Guizbangira, me kamaghsua, me kantrin kamin na batueghti, ki mangiva asebar tevimning apiriva men ziaba fam. Eghti bizir aghuir Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bagha anidiba, ki da inian kogham.

20 Atrivim, ni na misoghasa na buri, mati gumazim piba buri, o mati gumazim mighsiabar ghua kuarazir goniam gasasa a buriava avegha an aroriam ini. Ki kamaghin ni mikimasa, ni Ikiavira Itir God gifozir puvatizir darazir nguazimin na misoghan marki. Nan ghuzim, gumazamizir igharazibar nguazim giran ki aghua."

21 Ezi Sol akar kam baregha kamaghin Devit migei, "Noki, ki arazir kuram gami. Ezi Devit nan borim, ni uamategh na bagh izi. Ki ua ni gasighasighsi nighnighan kogham. Ki fo, dimagarir kamin ni bar atam na misoghezi ki aremeghai. Kamaghin amizi, nan araziba bar ikufi. Ki amizir arazir kam, a tong suvizir puvati."

22 Ezi Devit kamaghin Sol migei, "O atrivim, nin afuzim nan dafarimin iti. Ni gumazir igiatam amadaghti, a izi na dam a inigh.

23 E fo, Ikiavira Itir God gara, gumazir zurara nighnizir gavgavim an ikiava, arazir aghuibagh amiba, a deraghavira me gami. Guizbangira, Ikiavira Itir God datirighin ni isa nan dafarim gati, ezi ki fo Ikiavira Itir God ua bagha misevezir gumazim, ki uan dafarim a datighan kogham.

24 Ki kamaghin nighnisi, nin angamira itir ikirimirim, a bizir bar ekiam. Ezi ki ni ataghizi ni deraghavira iti. Ezi datirighin ki kamaghsua, Ikiavira Itir God kamaghira nan angamira itir ikirimirim ginighnigh deraghvira na damuva, nan osimtiziba agivaghti ki deraghvira ikiam."

25 Ezi Sol kamaghin Devit migei, "Devit nan otarim, God deraghvira ni damu! Eghti bizir avirir ni damuamiba da bar deraghviram otivam!" Aning uaning mikemegha givagha, Devit mighsiar kam ategha zuima, Sol uamategha uan nguibar ekiamin ghu.

27

Devit Filistiaba ko iti

1 Ezi Devit gin kamaghin nighnisi, "Kiran oveghangin, Sol na misueghti ki aremegham. Kamaghin ti deragham, ki ari mangi Filistiabar kantrin ikiam.

Eghti Sol aghuaghiva, ua na inisi, Israelian nguazimin na burian kogham. Eghti ki tuavir kamin, ki a miseveghirigham."
2 Egha Devit uan 600plan gumaziba ko me gumazim Akis bagha zui, a Maokin otarim, a Getin nguibar ekiamin atrivim.
3 Ezi Devit uan gumaziba ko men amuiroghboriba, me Atrivim Akis ko Getin apiaghav iti. Devitin amuir pumuning a ko iti. Mamin ziam Ahinoam, a Jesrilin amizim, ezi igharazim Abigel, a Karmelian amizim, a faragha ikezir pam Nabal, an areme.
4 Ezi Sol kamaghin oraki, Devit ara ghua Getin nguibar ekiamin itima, a uam a burir puvati.
5 Ezi Devit gin kamaghin Atrivim Akis migei, "Ni na gifuegh na ateghti, ki mangi ruarimin nin nguibar dozir mamin ikiam. Kamaghin derazir puvati, e nin nguibar ekiamin ikiti, ni ingangarir ekiamin e damuan ki aghua."
6 Ezi Akis Devitin akam baregha nguibar dozir mam a ganingi, an ziam Siklak. Kamaghin amizi, Siklak a Judabar atrivibar nguibamra, ezi a ikia iza datirighin ikiavira iti.*
7 Ezi Devit azenir vamira ko iakinir 4plan Filistiabar kantrin iti.
8 Dughiar kamin Devit uan gumaziba ko ghua Gesuria ko Girsia, ko Amalekia misosi. Gumazamizir kaba Israelian apanibagh ami, egha Isipin boroghin, sautin amadaghan, Surin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Me fomira danganir kamin iti.
9 Ezi Devit zurara uan gumaziba ko ghua me misogha, men gumazamizibav sozi me bar ariaghire. Ezi me, men sipsipba ko bulmakauba ko, donkiba ko, kamelba ko men korotiaba sara bar ada inigha, uan nguibamin ghue. Egha gin, a uamategha Atrivim Akis bagha ghu.
10 Ezi Atrivim Akis zurara dughiabar kamaghin Devitin azai, "Ni datirighin ghua te ko misoke?"
Eghti Devit a gifar suam, "Ki ghua Negevin Judabar gumazibav sosi." O, a na mikim suam, "Ki ghua Jeramelian nguibamin gumazibav sosi." O, a suam, "Ki ghua Kinian nguibamin gumazibav sosi." Gumazamizir ikizir kaba, me sautin amadaghan Judan nguazimin iti.
11 Egha Devit ghua misozir dughiabar a gumazamiziba kuavarei. A kamaghin nighnisi, "Gumazitam ikiva, a gin Getin iziva, ki uan gumaziba ko amizir bizibar gun Getia geghanigham." Devit Filistian ikia dughiabar zurara arazir kamram ami.
12 Kamaghin amizi Atrivim Akis nighnizir gavgavim Devitin ikiava kamaghin nighnisi, "Israelia, kar an gumazamizibara, a me ko misosi. Ezi me ti bar an aghuaghama. A datirighin nan akuragh zurara nan ingangarir gumazimin ikiam."

28

1 Dughiar kabar aven, Filistiaba uan midorozir gumaziba akuvagha Israelia misoghasa. Ezi Atrivim Akis kamaghin Devit migei, "Ni kamaghin fogh, ni uan gumaziba ko, nan gin mangi Israelia misogham o?"
2 Ezi Devit a migia ghaze, "Ki fo, ki nin ingangarir gumazim, ni gin nan ingangarir aghuir ki damuamimin ganam."
Ezi Akis ghaze, "Bar dera. Ki zurara uabi geghuv uabin ganamin ingangarim ni daningam."

Sol Samuelin duam ko migei

* **27:6:** Migirigiar kam, "datirighin," kar migirigiar en dughiamin otozir puvatizim. Puvati. Kar, gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin akam.

3 Samuel fomira aremezima, Israelia a bagha azigha, an nguibar ekiam
Raman anefa. Dughiar kamin, Sol oveaghuezibar duaba ko migeir gumaza-
miziba batozima, me ua Israelin kantrin itir puvati.
4 Ezi Filistiaba Israelia misoghasa. Filistiabar midorozir gumaziba, uari
akuvagha Sunemin nguibar ekiamin boroghin, notin amadaghan uan aver-
penibar ingari. Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba akuvagha, Gilboan
mighsiamin uari bagh averpenibar ingari.
5 Ezi Sol Filistiabar midorozir gumazibar gara aguava bar atiatingi.
6 Kamaghin amizi a Ikiavira Itir Godin azangsisi, "Ki bizir tizim damuam?"
Ezi Ikiavira Itir God irebamin bizitam an akazir puvati. Egha dagiar Ikiavira
Itir Godin ifongiam gifoghamim ko Ikiavira Itir Godin akam inigha izir
gumazibar akatoribar akatam inizir puvati. Ikiavira Itir God an akatam
ikarazir puvati. Bar puvati.
7 Ezi Sol dikavigha uan ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze, "Ia mangi
na bagh amizir gumazamizir oveaghuezibar duaba ko migeim inigh iziti, ki
me ko mikimasa."
Ezi me a migia ghaze, "Mam Endorin nguibar ekiamin iti."
8 Ezi Sol uan atrivir korotiam adegha korotiar kinir mam aru, a kamaghin
damighti, gumaziba kamaghin foghan kogham, kar atrivim. Egha a uan
ingangarir gumazir pumuning inigha me amizir kamin ganasa zui. Me ghua
a batogha, Sol kamaghin amizimin migia ghaze, "Ki kamaghsua, ni aremegha
givazir gumazimin duam ko mikimti, a bizir otivamimin gun na mikimam.
Eghti ki gumazir kamin ziam diboroghti, ni an diaghti, an duam azenim
girigh."
9 Ezi amizim a migia ghaze, "Ni Atrivim Sol amizir bizim gifo. A Israelian
ariaghirezir gumazibar duaba ko migeiba, ko kukunir gumaziba, a bar me
batoghezi, me nguazir kam ategha ghue. Ni tizim bagha na bagha azuazim
adui moghin migirigiar kam na ganidi. Sol na misueghti ki aremeghasa ni na
gifari."
10 Sol a ko akar mam akirigha ghaze, "Ikiavira Itir Godin zurara itimin
ziamin, ki guizbangira ni migei, ni bizir kam damighti, me osimtizitam ni
datighan kogham."
11 Ezi amizim kamaghin Solin azai, "Aria, ki ni bagh tinan dimam?"
Sol ghaze, "Ni, na bagh Samuelin diagh."
12 Ezi amizim Samuelin diagha garima an otozi, a tuaragha Sol migia ghaze,
"Ni tizim bagha na gifari? Ni uabi Atrivim Sol."
13 Ezi Atrivim Sol ghaze, "Marki, ni atiatingan marki. Ni tizimin gari?"
Ezi amizim ghaze, "Ki duar mamin garima, a igharagha gara nguazimin
anagav oto."
14 Ezi Sol an azara, "Duam manmaghin gari?"
Ezi amizim ghaze, "A gumazir asem, a uan korotiar ruarim arugha izi."
Ezi Sol fo, kar Samuelra. Egha Sol uan tevimning apirigha guam nguazim
mituagha, Samuelin ziam fe.
15 Ezi Samuel kamaghin Sol migei, "Ni tizim bagha na gaghura, egha nan
diazi ki dikavigha izi?"
Ezi Sol Samuel ikaragha ghaze, "God na ataghizi Filistiaba izi na
misoghasa, kamagh amizi ki osimtizir bar ekiam iti. God ua irebabar na
migeir puvati. Egha a uan akam inigha izir gumazibar akatoribar na migeir
puvati. Ezi ki foghasa, ki manmaghin damuam. Kamaghin amizi ki uabin
mikimasa nin dia."

28:3: Ofa Gami 20:27; Godin Araziba 18:10-11; 1 Samuel 25:1 **28:6:** Diboboniba 27:21

16 Ezɨ Samuel an mɨgɨa ghaze, “Nɨ oragh. Ikiavɨra Itir God akɨrim ragha nɨ
gasaragha gɨfa, egha nɨn apanimɨn oto. Ezɨ nɨ tizim bagha nan dei? Kɨ nɨn
akuraghan kogham.
17 Ikiavɨra Itir God nɨ mɨkɨmasa, nan akatorimɨn mɨkemezɨ moghɨn, bizir
kam gami. An atrivir ingangarimɨn nɨ agɨvazɨ, nɨ ua Israelia gativaghan
kogham. Ingangarir kam, an a isa nɨn namakam Devit ganɨngi.
18 Nɨ uabɨ Ikiavɨra Itir Godɨn akam batoke. A fomɨra Amalekian atarava me
gasɨghasɨghasa nɨ mɨkemezɨ, nɨ an akamɨn gɨn ghuzir puvatɨ. Ezɨ datɨrɨghɨn,
Ikiavɨra Itir God bizir kamɨn nɨ gami.
19 Egha bizir kamnaghɨra puvatɨ, a nɨ ko Israelia isɨ Filistiabar agharim
darɨgham. Nɨ gurumzaraghan uan otariba ko aremegh izɨ, na ko Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamɨn ikiam. Eghtɨ Ikiavɨra Itir God Filistiabar
amamangatɨghtɨ, me Israelian mɨdorozir gumaziba bar me abɨragham.”
20 Ezɨ Sol akar kam baregha bar atiatigha, maghɨra irɨgha nguazim girɨghav
ti. An aruer kam ko dɨmagarir kamɨn daghetam amezir puvatɨgha, gavgav-
iba bar puvatɨ.
21 Ezɨ amizir kam ghua Solɨn garima, a bar atiatingi, ezɨ a kamaghɨn a mɨgei,
“Gumazir ekiam nɨ oragh, kɨ nɨn ingangarir amizim, kɨ nɨn akamɨn gɨn ghua,
kamaghɨn uabɨ gɨnɨghnɨzir puvatɨ, kɨ ovengam o kɨ angamɨra ikiam. Kɨ nɨ
baregha bizir kam gami.
22 Datɨrɨghɨn kɨ kamaghɨn ifonge, nɨ nan akam baregh bizitam damuam. Kɨ
dagher taba nɨ danɨngtɨ nɨ dar amam. Nɨ damegh gavgavim inigh uamategh
mangam.”
23 Ezɨ Sol ghaze, “Puvatɨ. Kɨ damasa ifongezir puvatɨ.” Ezɨ an ingangarir
gumazimning ko amizim, me damasa bar a gakaghonezɨ, a nguazimɨn
dɨkavigha dakozim gapera.
24 Ezɨ bulmakaun igiar mɨkarzim sara itir mam, amizimɨn dɨpenimɨn iti.
Ezɨ a zuamɨra a mɨsuegha an tuziba tue. Egha plauan maba inigha da
veregha, da poghpuegha yis puvatɨzir bretbar ingara da tue.
25 Dagheba isigha gɨvazɨma, amizim dagher kaba inigha iza Sol ko an
ingangarir gumazimning sara me ganɨngɨzɨma, me da api. Me amegha
gɨvagha, dɨmagarir kamra dɨkavigha amizir kam ategha ghue.

29

Devit Filistiabar akurvaghan me aghua

1 Ezɨ Filistiaba Afekɨn nguibar ekiamɨn uan mɨdorozir gumaziba akufa. Ezɨ
Israelia Jesrilɨn danganir zarimɨn, emɨmɨrir dɨpamɨn boroghɨn averpenibar
ingarigha iti.
2 Ezɨ Filistiabar gumazir dapaniba uan mɨdorozir gumaziba abɨgha, oko-
ruar avɨribar da arɨki. Men okoruar maba, 100plan gumaziba itima, okoruar
maba 1,000plan gumaziba iti, egha me bar mɨsoghamin danganimɨn zui.
Filistiaba faragha zuima, Devit uan mɨdorozir gumaziba ko me Atrivim Akis
ko zui.
3 Ezɨ Filistiabar mɨdorozir gumazibar dapaniba, me Devit uan gumaziba
ko men apigha ghaze, “Hibrun kaba, tizim bagha kagh ti?”
Ezɨ Akis me ikaragha ghaze, “Kar Devit, fomɨra a Israelian Atrivim Solɨn
ingangarir gumazir mam. A bar dughiar ruarimɨn na ko iti, ezɨ dughiar a na
ko itiba, kɨ an osɨmtɨzir tamɨn apizir puvatɨ.”
4 Ezɨ gumazir dapanir kaba atara ghaze, “Nɨ anemadaghtɨ a uamategh
mangɨ nguibar nɨ a ganɨngizimɨn ikɨ. Nɨ aneteghtɨ an e ko mangɨ mɨsoghan
kogham. A mɨdorozim bagh mangɨva, uan nɨghnɨzim giragh, e mɨsueghtɨ

28:17: 1 Samuel 15:28 **28:18:** 1 Samuel 15:3-9

e arighiregham. Devit kamaghin damighti, Atrivim Sol ua tuavir kamin a gakongiva a gifuegham.
5 E fo, Devitin kamra, amiziba a bagha ighiam gamua kamaghin onge:

“ ‘Sol 1,000plan apanibav sosi.
Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.’ ”

6 Kamaghin amizi, Atrivim Akis Devitin diagha a migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira kamaghin ni migei, ni gumazir aghuim ezi ki ghaze, kamaghin ti deragham, ni na ko izi midorozir kamin en akuragh. Ni na bagha izezir dughiamin ikegha iza datirighin, ki nin arazir kuratamin apizir puvati. Ezi atrivir igharaziba kamaghin migia ghaze, ni e ko mangan kogham.
7 Kamaghin amizi, ni navir amirizim sara uamategh nguibamin mangi deraghvira daperagh. Ni bizir Filistian atriviba ifongezir puvatizibar amuti, me ni basimam.”
8 Ezi Devit kamaghin Atrivim Akis migei, “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki osimtizir manam gami? Dughiar ki iza nin ingangarim gamua ikia iza datirighin itimin, ki arazir kurar manam gami? Atrivim, bizir tizim bagh ki mangi nin akuragh nin apanibav soghan kogham?”
9 Ezi Akis kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni nan damazimin mati, Godin enselin mam, egha osimtiziba puvati. Ezi midorozir gumazibar dapaniba mikemegha gifa, ni e ko midorozim bagh mangan kogham.
10 Devit, ni oragh. Gurumzaraghan aminim magh titima, ni uan midorozir gumazir igharaziba ko, ia dikavigh biziba akir. Aminim angazangarti ia deragh ganiva, dikavigh uamategh nguibar ki ni ganingizimin mangi. Ki bar ni gifonge, kamaghin amizi ni na basiman marki.”*
11 Kamaghin amizi Devit bar mizaraghara uan midorozir gumaziba ko me ua kantri Filistian ghuezi, Filistiaba me Jesrilin ghue.

30

Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Amalekia misosi

1 Egha Devit uan midorozir gumaziba ko me 3plan dughiabar arua ghua, uan nguibam Siklakin oto. Me garima, a ikuvigha gifa. Dughiar Devit Filistiabar midorozir gumaziba ko itimin, Amalekia iza Judan sautin amadaghan Negevin itir nguibar dozibar misoghasa izi. Me uaghan Siklakin nguibam misogha, uari bagh an biziba inigha nguibam gaborozima a isi.
2 Egha me Siklakin amiziba bar me inigha ghue, guivir igiabar ikegha ghua amizir ghuriba sara, Amalekia me misoghezir puvatigha pura me inigha ghue.
3 Ezi Devit gin uan midorozir gumaziba ko ghua Siklakin otogha garima, nguibam sigha gifa. Me kamaghin fo, Amalekia Devit ko an midorozir gumazibar amuiba ko boriba bar me inigha ghue.
4 Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me bar puvirama azia ghua men gavgaviba bar gifa.

29:5: 1 Samuel 18:7; 21:11 * **29:10:** Vezin kamin aven, akar maba Hibrun akamin itir puvati. Da kamakin, “nguibar ki ni ganingizimin mangi. Ki bar ni gifonge, kamaghin amizi ni na basiman marki.” Akar kaba ti fomira iti, egha gin ovenge. Ezi akar kaba ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin da gira, ezi akar kaba Grikin akamin 1 Samuelin iti.

5 Devitɨn amuimning, Ahinoam ko Abigel, Amalekia uaghan aning inigha
ghu. Ahinoam, a Jesrilian amizim, ezɨ Abigel, a Karmelian amizim, a faragha
ikezir pam Nabal, an areme.
6 Ezɨ Devitɨn gumaziba uan otariba ko guivibagh nɨghnɨgha, bar a base-
megha dagɨabar a ginivighti an aremeghasava amima, a bar osɨmtɨzir ekiam
isi. Egha Devit uan God ko mɨgei, ezɨ Ikiavɨra Itir God, gavgavim an nɨghnɨzim
ganɨngi.
7 Ezɨ Devit Ahimelekɨn otarim Abiatarɨn mɨgɨa ghaze, "Ofa gamir gumaz-
ibar korotiar otevir azenan azuir kam, nɨ a inigh izɨtɨ, e Ikiavɨra Itir Godɨn
nɨghnɨzim gɨfoka." Ezɨ Abiatar korotiar kam inigha izi.
8 Ezɨ Devit kamaghɨn Ikiavɨra Itir Godɨn azara, "Kɨ mangɨva okɨmakɨar
gumazir kabar agɨragham, o markiam? Kɨ mangɨ men apigham o?"
Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ mangɨ men agɨragh. Nɨ mangɨ
me batogh me mɨsoghɨva, uan amuiba ko boriba ua me inigh."
9-10 Kamaghɨn amizɨ Devit uan 600plan gumaziba ko ghua Amalekian
agɨra. Me ghua Besorɨn Fanemɨn otogha, men marazi daruan ibura. Men
mɨkarziba men amɨrazɨ me dɨpam abɨghan iburagha maghɨra iti. Men
dɨbobonim 200ɨn boroghɨn tu. Ezɨ Devit 400plan gumaziba ko, Amalekian
gɨn zui.
11 Ezɨ Devitɨn mɨdorozir gumazir maba danganir kɨnir mam abigha ghua
Isipɨn gumazir igiar mamɨn apigha, a inigha Devit bagha ghua, dagheba ko
dɨpam a ganɨngi.
12 Egha me fighɨn ikɨzir muziarir apuzizir mam ko wainɨn ovɨzir apuzizir
ikɨzir pumuning a ganɨngi. Ana aruer 3pla ko dɨmagarir 3plan dagheba
ko dɨpatam amezir puvatɨgha, mɨtiriam bangɨn mɨkɨrɨgha, gavgaviba bar
puvatɨ. An amegha gɨvagha ua gavgavim ini.
13 Ezɨ Devit kamaghɨn an azara, "Tina nɨn gumazir ekiam? Egha a nguibar
manamɨn gumazim?"
Ezɨ a ghaze, "Kɨ Isipian gumazim, egha kɨ Amalekian gumazimɨn ingan-
garir gumazir mam. Kɨ areima, nan gumazir ekiam kagh na atɨzɨ, kɨ kagh
itima dughiar 3pla gɨfa.
14 E kantri Judan sautɨn amadaghan Negevɨn danganimɨn ghua, Judaba ko
Keretia ko Kalepian mɨsogha men biziba bar ada ini. Egha e Siklakɨn ghua
men nguibar kam gaborozɨma a isi."
15 Ezɨ Devit kamaghɨn an azara, "Nɨ na inigh okɨmakɨar gumazir kaba bagh
mangam, o?"
Ezɨ a ghaze, "Are, ga mangam. Ezɨ kɨ kamaghsua, nɨ Godɨn ziamɨn akar
gavgavim akɨrigh suam, nɨ na mɨsueghtɨ kɨ aremeghan kogham, egh uaghan
na isɨ nan gumazir ekiamɨn dafarim darɨghan markɨ. Nɨ kamaghɨn damightɨ,
kɨ nɨ inigh mangam." Ezɨ Devit a ko akar gavgavim akɨri.
16 Ezɨ Isipian gumazir kam Devit inigha Amalekia bagha ghu. Dughiar
kamɨn, Amalekia bizir avɨrir Filistian kantri ko Judan nguazimɨn iniziba
bagha isar ekiam gamua, dagheba ko dɨpar onganiba apava tintinibar
nguazim gireghav iti.
17 Ezɨ Devit uan mɨdorozir gumaziba ko me Amalekia bararkia ghua
amɨnim magh kuigha izima, me ghua mɨdorozim fore. Egha Amalekian
mɨsogha ghua bar guaratɨzimɨn tu. Egha Amalekian avɨribav soghezɨma me
ariaghire. 400plan gumazibara uan kamelbagh apiagha are. Ezɨ igharaziba
bar moghɨra ariaghire.
18 Ezɨ Devit uan amuimning ko amizir igharaziba ko boriba ko men bizir
Amalekia iniziba bar uam ada ini.

30:5: 1 Samuel 25:42-43 **30:7:** 1 Samuel 22:20-23

19 Men bizir ekiaba ko bizir muziariba bar iti, bizitam ikuvizir puvati.
Egha an midorozir gumazibar otariba ko guiviba, ko bizir apaniba okemez-
iba bar, Devit bar moghira ua da ini.
20 Egha Devit Amalekian bulmakauba ko sipsipba bar ada ini. Ezi an
midorozir gumaziba da inigha men faragha zui. Ezi gumazamiziba arazir
kamin gara kamaghin dia ghaze, “Kar, Devitin asizibara, a midorozimin da
ini.”
21 Egha me ghuava, men 200plan gumaziba Besorin Fanemin me bato.
Kar gumazir faragha mikarziba amiragha dipam abighan iburaziba, Devit
me ataghizi, me a mizua kagh iti. Ezi gumazir kaba datirighin iza Devit ko
an gumazamiziba bato, ezi Devit men boroghin ghua dughiar aghuim me
ganingi.
22 Midorozir gumazir Devit ko ghuezi maba, me gumazir aghuiba puvati,
me ghaze, “Gumazir e ko ghua misoghezir puvatizir kaba, me e misogha in-
izir biziba inian kogham. Me uan amuiba ko boribara inigh pura mangam.”
23 Ezi Devit ghaze, “Bar puvatigham. Nan aveghbuaba, ia migirigiar kabar
amuan marki. Ia fo, Ikiavira Itir God uabi bizir kaba e ganingi. A uabi e
geghuva en akurazi, e apanir en nguibam gasighasighiziba abinigha bizir
kaba ini.
24 Tinara ian akaba baragham? Puvatigham. E deraghvira biziba abigh,
gumaziba vaghvagh iniamin biziba voroghira me daningam. Gumazir en
bizibagh eghuviba ko gumazir midorozim bagha ghueziba, me iniamin
biziba bar voroghira mangi.”
25 Arazir kam, Devit arazir God ifongezim ko bizir a damuasa me
mikemezimin min, Israelia bagha a gami. Ezi Israelia zurara akar kamin gin
ghua, iza datirighin ikiavira iti.
26 Egha Devit uamategha Siklakin ghugha, midorozimin inizir bizir maba
isa uan namakar mabagh anidi, me Judan gumazir dapaniba. A kamaghin
me migia ghaze, “Kar ian bizir aghuir Amalekia okemeziba, e Ikiavira Itir
Godin apaniba da bizir aghuir aviriba ini, egha maba ia ganidi.”
27 Devit bizir aghuir kaba isa nguibar ekiar kabagh anidi: Betel, ko Rama,
a Judan sautin amadaghan Negevin itir danganimin ko Jatir,
28 ko Aroer, Sipmot, Estemoa,
29 ko Rakal Jeramelia ko Kinian nguibaba,
30 ko Horma ko Borasan ko Atak,
31 ko Hebron. Bizir maba, Devit fomira uan midorozir gumaziba ko aruizir
nguibaba, a bar moghira bizir aghuiba me ganingi.

31

Sol uan otariba ko ariaghire

1 Dughiar kamin, Filistiaba ghua Israelia ko misogha, Gilboan mighsiamin
Israelian gumazir aviribav soghezima me ariaghire. Ezi men marazi
midorozim ategha are.
2 Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan are, ezi Filistiaba men agiragha ghua
me misoghezi me ariaghire. Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Abinadap
ko Malkisua.
3 Ezi midorozim bar ekevezima gumaziba Solin agira. Filistian maba an
apigha barir pibar a gasima, barir maba an mitivizi, a bar amughamuki.
4 Kamaghin amizi, Sol uan gumazir igiar an midorozir biziba aterimin
diagha ghaze, “Ni uan midorozir sabam inigh izi na biraghtima ki aremeka.
Puvatighti, Filistian mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizir kaba, izi

30:24: Diboboniba 31:27; Josua 22:8

na dipov mizazim na daningiva na misueghti ki aremegham." Ezi gumazir
igiar kam bar atiatigha Sol ginivan bar aghua. Kamaghin amizi, Sol uabi uan
midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi an areme.
5 Ezi gumazir igiar kam gari Sol aremezi, a uaghan uan midorozir sabam
asaragha a gaverazi, sabam a mitizi a uaghan Sol ko areme.
6 Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla ko, an gumazir igiar an midorozir
biziba aterim ko, Solin midorozir gumaziba sara, me bar moghira ariaghire.
7 Ezi Israelian Jordanin Fanemin vongin itiba, ko Jesrilin danganir zarimin
vongin itiba kamaghin oraki, Israelian midorozir gumaziba are. Me uaghan
kamaghin oraki, Sol uan otariba ko, me bar ariaghire, ezi me uan nguibar
ekiaba ategha are. Ezi gin Filistiaba iza nguibar kaba inigha dar iti.
8 Midorozim givazi, amimzaraghan Filistiaba uamategha iza, Israelian
ariaghirezibar kuabar korotiaba suva, men biziba iniasa izi. Egha me
garima, Sol uan otariba ko, men kuaba Gilboan mighsiamin ireghav iti.
9 Ezi me Solin kuamin firim atugha, an midorozir korotiaba ini. Egha
me gumazir maba amadazima, me akaba isa ghua Filistiabar nguazimin
tintinibar arua uan asebar dipenibar aven ghua an gun gumazamizibav gei.
10 Egha me Solin midorozir korotiaba isa uan aser amizim Astarten
dipenim gati. Egha me Sol ko an otaribar kuaba inigha ghua, Betsan nguibar
ekiamin divazimin me gui.
11 Ezi Israelian Jabesin nguibar ekiamin iti darasi, me Gileatin nguazimin
aven iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimin eghaghanim baraki.
12 Kamaghin amizi, Jabesin midorozir gumazir gavgaviba dimangan
dikavigha ghua Betsan oto. Me ghua nguibar ekiamin divazimin, Sol ko an
otarir 3plan kuaba inigha iza Jabesin da tuezi da isi.
13 Egha me Sol ko an otaribar aghariba inigha, ghua Jabesin nguibar
ekiamin temer povir mamin da isa mozim gati. Egha me bar moghira me
bagha aziava osemegha 7plan dughiabar me bagha dagheba ataki.

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Samuel, An Akɨnafarir Namba 2
O
2 Samuel

Akar faragha zuim

Akɨnafarir kamɨn eghaghaniba, da Samuelɨn Akɨnafarir Namba 1ɨn eghaghanimɨn gɨn, otivizir bizibagh eghari. Akɨnafarir kamning faragha akɨnafarir vamɨran ike. Samuelɨn Akɨnafarir Namba 2, a gumazir vamɨra geghari, kar Atrivim Devit. Kamaghɨn, me gɨn an ogharazɨ, a ua baghavɨra iti. Akɨnafarir kam, a Devit atrivimɨn itir dughiamɨn bizibagh eghari.

God Atrivim Devit ko iti. Devit a gumazir gavgavim, a God gifongeghavɨra ikia, egha uaghan Israelian gumazamizibagh ifonge. A nɨghnɨzir bar gavgavim Godɨn iti, ezɨ Israelia bar a gifonge. Dughiar mabar, Devit uan inivafɨzir agorogemɨn gɨn ghua, arazir kurar avɨrir maba uaghan dagh ami. Ezɨ gɨn Godɨn akam inigha izir gumazim Natan, Devitɨn arazir kurabar an akazɨ, a uan arazir kurabar gun mɨkemegha navim gɨra.

Israelian damazimɨn, Devit bar ziar ekiam iti. Devitɨn dughiamɨn gɨn, osɨmtɨziba Israelia bativima, me uam Atrivim Devit gɨnɨghnɨsi. Egha me kamaghɨn pamtemɨn nɨghnɨsi, me Devitɨn mɨn garir atrivir gavgavitam ikɨtɨ deragham. Devitɨn nɨghnɨzir gavgavim ko navim gɨrazir arazim bangɨn, a Israelian tongɨn bar ziar ekiam ini.

Devit Israelian atrivimɨn oto

(Sapta 1--9)

Devit Solɨn ovevemɨn akam baraki

1 Dughiar kamɨn, Devit uan mɨdorozir gumaziba ko ghua Amalekia ko mɨsogha itima, Atrivim Sol danganir igharazimɨn Filistiaba ko mɨsoghava areme. Devit mɨdorozimɨn Amalekia abɨnigha gɨvagha, me uamategha Siklakɨn nguibar ekiamɨn izegha aruer pumuningɨn iti. Dughiar kamɨn Atrivim Sol aremegha gɨfa, ezɨ Devit tong fozir puvatɨ.

2 Ezɨ namba 3ɨn aruemɨn, gumazir igiar mam iza Siklakɨn oto. A iza uan osɨmtɨzim akakaghasa uan korotiam abigha beghneaziba uan dapanim gaghui. A Devit bagha ghugha uan tevimning apɨrigha guam nguazimɨn mɨtuagha, ziar ekiam Devit ganɨdi. Gumazir kam Sol iti naghɨn ikegha ize.

3 Ezɨ Devit an azara, “Nɨ managhɨra ikegha izi?”

Ezɨ gumazir igiam ghaze, “Apaniba Israelia gasɨghasɨzima, kɨ en mɨdorozir gumaziba iti naghɨn, me ategha ara nɨ bagha izi.”

4 Ezɨ Devit an azara, “Ga uaning, nɨ mɨdorozimɨn otivizir bizibar gun na geghan.”

Ezɨ gumazir igiam a mɨgɨa ghaze, “Israelian mɨdorozir gumaziba mɨdorozimɨn arezɨ, Filistiaba men gumazir avɨrim mɨsoagharɨghizɨ me ariaghire, ezɨ Atrivim Sol uan otarim Jonatan ko, aning uaghan areme.”

5 Ezɨ Devit an azara, “Nɨ manmaghɨn Sol ko Jonatanɨn ovevem gɨfo?”

6 Ezɨ gumazir igiar kam ghaze, “Kɨ, Gilboan mɨghsɨamɨn pɨn tughav ikia garima, Sol uan afuzim nguazim gasaragha gavgavim uabɨ ganɨga tughav iti. Kɨ garima, apaniba Solɨn boroghɨn zui, kar karɨsba ko hoziabagh apiaghira mɨsozir mɨdorozir gumaziba.

1:6: 1 Samuel 31:1-6; 1 Eghaghaniba 10:1-6

7 Ezi Sol raghirigha nan gara nan dia. Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze,
‘Gumazir ekiam, ki kagh iti.’
8 A kamaghin nan azara, ‘Ni nguibar manamin gumazim?’ Ezi ki ghaze, ‘Ki
Amalekian mav.’
9 Ezi a kamaghin na migei, ‘Ni na bagh zuamira iziva bar na misueghti
ki aremeka. Nan apaniba bar puvira na misoghezima, nan damaziba nan
sirima, ki kiran oveghangin ovengam.’
10 Kamaghin amizima, ki an akam baregha an boroghin ghua a misoghezi
an areme. Ki kamaghin fo, a bar gifa, a nguazim girigh bar aremegham.
An aremegha givazi, ki an atrivibar dapanir asuam ko daveriam inigha, ni
bagha izi. Nan gumazir ekiam, aningra kara.”
11 Devit akar kam baregha bar osemegha uan korotiam abiki. Ezi an
midorozir gumaziba uaghan kamaghiram ami.
12 Me fo, Sol ko Jonatan ko Ikiavira Itir Godin midorozir gumaziba ko
Israelian gumazamizir igharaziba sara, me bar moghira midorozir sababar
ariaghire. Kamaghin amizi, me bar men apangkuvigha osemegha azia,
dagheba tagha ikia ghua guaratizimin tu.
13 Egha Devit gumazir igiar kam kamaghin an azara, “Ni nguibar manamin
gumazim?”
Ezi a ghaze, “Ki Amalekian mav, nan afeziam fomira Amalekian nguazim
ategha iza Israelin kantrin nguazim gapera.”
14 Ezi Devit uam an azara, “Manmaghin ami? Ni atrivimin misogha tong
atiatir puvati? Kar atrivir Ikiavira Itir God misevezim.”
15 Egha Devit uan midorozir gumazir mamin diazi, a izima a kamaghin
a migei, “Ni gumazir kam misueghti an aremegh.” Ezi Devitin midorozir
gumazim, midorozir sabamin gumazir kam okezi an areme.
16 Ezi Devit, Amalekian gumazir kuar kamin gara ghaze, “Ni amizir
osimtizim bangin ni areme. Ni uabi uabin gun migia ghaze, Ki Ikiavira Itir
God misevezir atrivim misoghezi, an areme.”

Devit aziava Sol ko Jonatan bagha aghuimazir onger akam bange

17 Egha Devit bar osemegha, Sol uan otarim Jonatan ko aning ginighnigha
aghuimazir ighiam bange.
18 Devit akar gavgavim Judan gumazamizibagh aniga ghaze, me ighiar
kam bangam. Ighiar kamin ziam, Barir Pimin Ighiam. Egha me a isa Jasarin
Akinafarimin an osiri. Devit kamaghin ighiar kam bati:*

19 “Gumazir en faragha zuiba,
me Israelia en gumaziba,
me mighsiabagh isin ariaghire.
En midorozir gumazir gavgaviba
ariaghiregha gifa.
20 Ia Getin nguibar ekiam ko Askelonin nguibar ekiamin tuavibar
bizir kamin gun mikiman marki.
Filistian amiziba oregh
bar akuegham.
Eghti God gifozir puvatizibar guiviba,
me navir amirizim inigh bar akuegham.

---

* **1:18:** Fofozir gumaziba ghaze, Jasarin Akinafarir kam, a Israelian akinafarir ghurir mam. Egha datirighin akinafarir kam bar ovenge, ezi e fozir puvati akar manaba an ike. Josua God ko migeima an aruem gamizi an overiamin tughav itir dughiamin eghaghanim, a uaghan akinafarir kamin iti. Ni Josua 10:12-13in gan.

21 “En mɨdorozir gumazir gavgaviba
Gilboan mɨghsɨabar ariaghire.
Ezɨ mɨdorozir oraba
pura mɨghsɨar kabagh irav iti.
Ezɨ Solɨn oram uaghan pura iti,
ezɨ me borem uam a gazuir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ kamaghsua, amozim ko dɨmagarimɨn ghuariam mɨghsɨar kam uam a giran markɨ.
Eghtɨ dagher aghuiba ua nguazir kamɨn aghungan kogham.

22 “Jonatanɨn barir pim a paza zuir puvatɨ.
Ezɨ Solɨn mɨdorozir sabam pura itir puvatɨ.
A mɨdorozir gumazir gavgavibav soghezɨ me ariaghire,
ezɨ apanibar ghuziba ko oviba bar a noke.
23 Gumazamiziba bar Sol ko Jonatan gifonge.
Aning gumazir bar aghuimning.
Aning zurara roroamningɨn mɨn uaningɨn poroghav ikia,
kamaghɨra ikia ghuava areme.
Aning pamtemɨn uan apanibar agɨntɨsi,
egha aning kuarazir isaba asɨzibar agɨntɨzir ivemarir arazim gafira.
Egha aning gavgavir ekiam ikia
laionɨn gavgavim gafira.

24 “Ia, Israelian amiziba, ia Sol bagh azirakabar amuva an aghuimazimɨn ikɨ.
A korotiar aghevir aghuiba isa ia ganɨngizɨ ia uari asɨngi.
Dar iveziba bar pɨn iti.
A golɨn adiarir aghuir guar avɨriba isa ia ganɨngi.

25 “Mɨdorozir gumazir gavgaviba mɨdorozimɨn ariaghire.
Ezɨ Jonatan uaghan areme,
ezɨ an kuam mɨghsɨamɨn pɨn iti.
26 O Jonatan, nan roroam!
Kɨ bar nɨn apangkuvigha oseme.
Kɨ bar nɨ gifonge,
ezɨ nɨ uaghan bar na gifonge.
Nɨ na gifongezir arazim, a bar gavgavigha, bar ekefe,
egha amiziba bar na gifongezir arazim, a bar men ifongiam gafira.
27 Mɨdorozir gumazir gavgaviba mɨdorozimɨn ariaghiregha gɨfa,
ezɨ mɨdorozim gamir biziba da bar ikuvigha gɨfa.”

2

Devit Judabar atrivimɨn oto

1 Sol ko Jonatanɨn ovevemɨn gɨn, Devit kamaghɨn Ikiavɨra Itir Godɨn azai, “Kɨ ti mangɨva Judan nguibar ekiatam dapiam, o puvatɨgham?”

Ezɨ Ikiavɨra Itir God ghaze, “Nɨ mangɨ.”

Ezɨ Devit ua kamaghɨn an azara, “Kɨ mangɨ nguibar ekiar manam dapiam?”

Ezɨ Ikiavɨra Itir God ghaze, “Nɨ mangɨva Hebronɨn nguibar ekiamɨn daperagh.”

2 Kamaghɨn, Devit uan amuimning ko ghua Hebronɨn nguibar ekiamɨn apera. An amuir mam, a Jesrilɨn nguibar ekiamɨn amizim, an ziam Ahinoam.

2:2: 1 Samuel 25:42-43

An amuir igharazim, a Karmeli̇n nguibar ekiami̇n amizim, an ziam Abigel.
A fomi̇ra Nabali̇n amuim, Nabal aremezi̇ma Devit a inigha an iti.
3 Devit uan gumaziba ko, an gumazibar adarasi, me bar ghua Hebron ko
Hebroni̇n boroghi̇n itir nguibar ekiabagh apia.
4 Ezi̇ Judan adarazir gumaziba iza Hebroni̇n otivigha, uari bagh atrivimi̇n
ikiasa Devit ami̇sevegha, olivi̇n borem an dapanim ginge.
Devit atrivimi̇n otogha gi̇vagha kamaghi̇n oraki, Jabesi̇n nguibar ekiami̇n
itir gumazamizir maba Soli̇n kuam afa. Jabes, a Gileati̇n nguazimi̇n aven itir
nguibam.
5 Kamaghi̇n amizi̇, a gumazir maba amangizi̇, me ghua Jabesia mi̇gi̇a
ghaze, “Ia apangkuvim ikia arazir aghuimi̇n Sol gamigha an kuam afa, a ian
atrivim. Kamaghi̇n, Ikiavi̇ra Itir God ian apangkuvigh deraghvi̇ra ia damu.
6 Ikiavi̇ra Itir God dati̇ri̇ghi̇n guizi̇n apangkuvir arazimi̇n ian akakaghi̇va,
zurara deraghvi̇ra ia damu. Eghti̇ ki̇ uaghan ian arazir aghuir ia Sol gamizim
ikarvagh deraghvi̇ra ia damuam.
7 Guizbangi̇ra, ian Atrivim Sol areme, ezi̇ Judan adarazi uari bagh
atrivimi̇n ikiasa na mi̇sefe. Kamaghi̇n amizi̇, ia tuivigh gavgavigh bizitami̇n
atiatingan marki̇.”

Israelia uari bagh atrivimi̇n ikiasa Isboset ami̇sefe

8 Filistiaba Sol mi̇soghezi̇ an aremezir dughiami̇n, Neri̇n otarim Apner,
ghua Soli̇n otarim Isboset* inigha ghua, Jordani̇n Fanem abigha ghua Ma-
hanaimi̇n nguibar ekiami̇n oto. Apner Soli̇n mi̇dorozir gumazibar faragha
zuir gumazir dapanim.
9 Me Mahanaimi̇n ikiava, Apner Isboset gamizi̇, a nguazir kabar atrivimi̇n
oto: Gileat, Aser, Jesril, Efraim ko Benjamin, egh a uaghan Israelian
nguibaba, bar dar atrivimi̇n oto.
10 Soli̇n otarim Isboset 40plan azeniba itima, me Israelian atrivimi̇n ikiasa
anemi̇sefe. Ezi̇ an azenir pumuningra atrivir ingangarim gami. Ezi̇ Judaba
me Devi̇ti̇n gi̇n zui,
11 ezi̇ a Hebroni̇n ikia azenir 7pla ko akuami̇n, men atrivir ingangarim
gami.

Israelia Judan adarazi ko mi̇sosi

12 Ezi̇ Neri̇n otarim Apner ko Soli̇n otarim Isboset, uan ingangarir gumaz-
iba ko, me bar moghi̇ra Mahanaimi̇n nguibar ekiam ategha ghua, Gibeoni̇n
nguibar ekiami̇n oto.
13 Ezi̇ Seruian otarim Joap, ko Devi̇ti̇n ingangarir gumaziba, me bar
moghi̇ra iza Gibeoni̇n di̇par akaremi̇n boroghi̇n me bato. Isbosetin adarazi
di̇par akaremi̇n vongi̇n apiaghav itima, Devi̇ti̇n adarazi vongi̇n apiaghav ti.
14 Ezi̇ Apner kamaghi̇n Joapi̇n azara, “E mi̇dorozir gumazir igiar aghui taba
inighti̇, me en damazibar ikararang uariv sogham.”
Ezi̇ Joap ghaze, “A dera, me mamaghi̇ra damuam.”
15 Ezi̇ Benjamini̇n iki̇zimi̇n gumazir 12pla, me Isbosetin mi̇dorozir gumaz-
iba, me iza Devi̇ti̇n 12plan mi̇dorozir gumaziba ko uariv sosi. Ezi̇ Devi̇ti̇n
mi̇dorozir gumaziba vaghvagha, Isbosetin mi̇dorozir gumaziba vaghvagha
me ko me uariv sosi.

2:4: 1 Samuel 31:11-13 * **2:8:** Gumazir kami̇n ziam Isboset, a guizbangi̇ra, Isbal o Esbal. (Ni̇ 1 Eghaghaniba 8:33i̇n gan.) Ezi̇ Hibrun akam ziam Isbal an akar kami̇n mi̇rara ghu, “Bali̇n gumazim.” Bal an asemi̇n ziam, egha gumaziba ua ziar kam Bal osiran aghua, egha me a giragha kamaghi̇n osiri, “Boset,” an akar kami̇n mi̇rara ghu, “aghumsi̇zir bizim.”

16 Me vaghvagha midorozimin uari abinasava amua, egha me vaghvagha
uan apanibar dapanibar suigha, midorozir sababar uan apanibar navibagh
inifi. Egha 24plan gumazir kaba bar moghira iregha ariaghire. Kamaghin
amizi, gumazamiziba danganir kam dibora ghaze, “Midorozir Sababar Dan-
ganim.”

17 Ezi dughiar kamin, midorozir bar ekiam ikizir kamningin tongin oto. Ezi
Devitin midorozir gumaziba me Apner ko, Israelian adarazi midorozimin
me gafiragha me abini.

18 Seruian otarir 3plan ziabar kara: Joap, Abisai ko Asahel, me uaghan
midorozir kamin iti. Asahel, an asizir atiabar min bar pamtemin ivemari.

19 Ezi Israelia tintinibar arima, Asahel dikavigha Apner bagha ivegha
biaghatigha ghua an agira.

20 Ezi Apner ikigha girakirangin garima, Asahel an agintizima, Apner
kamaghin an azai, “Asahel kar nirara?”

Ezi Asahel ghaze, “Are, kirara.”

21 Egha Apner ghaze, “Ni nan agintighan marki. Ni agharir guvim o
kiriamin mangi. Egh ni midorozir gumazir igiar igharazitamin agiragh an
suiragh, egh an biziba inigh.” Ezi puvati. Asahel tong Apnerin akam barazi
puvatigha, an agintighavira iti.

22 Ezi Apner uam a migei, “Ni na atakigh. Ki ni misueghti ni aremeghasa, ni
ti ifonge? Ki ni misueghti ni aremeghti, ki nin avebam Joapin damazimin bar
aghumsigham.”

23 Ezi puvati, Asahel tong a barazir puvati. Kamagh amizi, Apner
girakirangin moghin afuzir konimin Asahelin navim birazima, afuzim
anemikiragha vongin an akirir agharimin oto. Ezi Asahel irighava areme.
Ezi midorozir gumazir igharaziba iza garima, Asahelin kuam irighav iti, ezi
me danganir kamin tuivighav ikia pura gari.

24 Ezi Joap ko Abisai, aning Apnerin agiragha ghua, aruem uaghirima
aning Gian nguibamin boroghin Aman mighsiamin oto, kar Gibeonin gu-
mazamiziba puvatizir danganim zuir tuavim.

25 Aning garima, Benjaminin gumaziba Apner ko mighsiar dozir mamin
uari akuvagha, pura midorozim bagha uari arigha iti.

26 Ezi Apner aningin apigha, Joapin diagha ghaze, “Manmaghin ami?
Midorozir kam givaghan kogham? Ni ti kamaghin fozir puvati, arazir
kam osimtizir bar ekiam e daningam? E ikizir vamira. Ni dazoghin uan
gumazibav kemeghti, me uam en agintighan kogham?”

27 Joap kamaghin oregha a ikara, “Ikiavira Itir Godin ziamin ki guizbangira
ni migei, ni ti akar kamin na mikemezir puvatizi, nan gumaziba ian agintigha
ghua gurum mizaraghan otoghan koghai.”

28 Joap akar kam mikemegha givagha, sigham givia Israelian agintighan
uan midorozir gumazibar anogoroke. Ezi me ua Israelian agintighizir
puvatigha midorozim agifa.

29 Ezi Apner uan adarazi ko me danganir kam ategha Jordanin danganir
zarimin uaghiri. Egha me dimagarimin danganir zarir kamin ghua Jordanin
Fanem abigha vongin ghua, amimzaraghan aruer arizimin Mahanaimin oto.

30 Apner uan midorozir gumaziba ko ghuegha givazima, Joap uan
midorozir gumaziba akuvagha me medi. A me mengegha kamaghin fo,
19plan midorozir gumaziba ariaghire. Ezi Asahel uaghan areme.

31 Dughiar kamin, Devitin adarazi Benjaminin 360plan gumazibav soghezi
me ariaghire, kar Apnerin adarasi.

32 Ezi Joap uan gumaziba ko, me Asahelin kuam inigha ghua Betlehemin
nguibamin, an afeziam afazir danganimin anefa. Me anefagha dimagarimin
uamategha ghua Hebronin otivima, aminim bar tira.

3

1 Dughiar kamin gin, midorozim dughiar bar ruarimin Devit ko Solin
adarazir tongin iti. Devitin adarazi bar gavgavigha ghuavanaga Solin
adarazigh amima, me bar amiragha uaghiri.

Devit 6plan otariba iti

2 Devit Hebron aperagha 6plan otarir kaba ini. Men ziabar kara: Amnon,
an otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizim.
3 Amnonin girara irim, Kileap, an amebam Abigel, a Karmelian amizim.
Abigel faragha Nabalin ike, ezi Nabal aremezi, Devit a inigha an iti. Ezi otarir
mikezim, Apsalom, an amebam Maka, Maka kantri Gesurin Atrivim Talmain
guivim.
4 Namba 4in otarim, Adoniya, an amebam Hagit. Otarir namba 5in ziam,
Sefatia, an amebam Abital.
5 Ezi otarir namba 6, Itream, an amebam Ekla, a Devitin amuim. Devit
Hebronin ikiava otarir kaba ini.

Apner Devit ko migei

6 Solin adarazi ko Devitin adarazir midorozir gumaziba uariv sogha
ghuavira itima, Apner a Solin adarazir gumazir ekiamin otivasava ami.
7 Ezi dughiar mamin, Isboset kamaghin akar mam Apner gasa ghaze, "Ni
nan afeziam Solin amuir dozim koma akui. Amizir kamin ziam Rispa, a Aian
guivim. Ni tizim bagha kamaghin ami?"
8 Apner akar kam baregha atara bar osemegha ghaze, "Ni ghaze, ki ti nin
afiar gumazim? Egha ni ghaze, ki ti Judabar akurvasi? Puvati. Ni nighnigh.
Dughiar nin afeziam Sol atrivimin ikia iza datirighin, ki a ko an aveghbuaba
ko an namakabar gin zui. Egha ki uaghan ni ataghizi, Devit ni inigha ni
gasighasighizir puvati. Ezi ni datirighin amizir kam bagha akam na gasi, kar
pura bizir kinim.
9-10 Ikiavira Itir God, Devit bagha Akar Gavgavir mam akirigha ghaze, De-
vit Solin adarazi batueghtima, me Israelian atrivibar ikian kogham. Ikiavira
Itir God ghaze, a uabi Devit damighti a Israelia ko Judabar atrivimin ikiva,
kantrin kam bar a gativagham. Eghti Devit kantrin kamin atrivimin iki, egh
Danin anabamin nguazimin ikegh mangi nguibar ekiam Berseban tugham.
God Devit bagha dikirizir Akar Gavgavir kam bagh, ki Devitin akuraghan
koghti, God na misueghti ki aremegham."
11 Kamaghin, Isboset oregha bar Apnerin atiatigha, ua migeir puvati.
12 Ezi Apner zuamira Devit bagha akam amaga ghaze, "Tinara kantrin
kam gativagham? Ki kamaghsua, ni na ko akar gavgavim akirighti, ki nin
akuragh, Israelia damighti me bar nin gumazamizibara ikiam."
13 Ezi Devit kamaghin Apner bagha akam amada, "Nin akaba bar dera. Ki
kamaghsua, ni faragh bizir kam na koma anekirigh. Bizir kam kamakin, ni
Solin guivim Mikal, na bagh a inigh izi. Puvatighti, ki ua nin ganan kogham."
14 Egha Devit gin Isboset bagha akam amaga ghaze, "Ki kamaghin ifonge, ni
nan amuim Mikal na bagh anemadaghti a uamategh izi. A guizbangira nan
amuim. Ki fomira 100plan Filistiabar mikarzir mogomebar inibar a givese."

3:9-10: 1 Samuel 15:28 **3:14:** 1 Samuel 18:27

15 Ezi Isboset kamaghin oregha gumazir maba amangizima, me ghua
Laisin otarim Paltiel, a Mikalin pam, me ada Mikal inigha Devit bagha ize.*
16 Me Mikal inigha Devit bagha zuir dughiamin, Paltiel aziava Mikalin gin
zui. Me ghua Bahurimin nguibar ekiamin otogha, Apner kamaghin Paltiel
migei, "Ni uamategh uan dipenimin mangi." Ezi Paltiel an akam baregha
uamatenge.
17 Me tighar Devit bagh mangamin dughiamin, Apner Israelian gumazir
dapaniba bagha ghugha me migia ghaze, "Ia oragh. Faragha zuir dughiar
aviribar ia bar ifongegha ghaze, Devit en atrivimin ikiam.
18 Ia datirighin dikavigh mangi a damighti, an atrivimin otivam. Ia Ikiavira
Itir God amizir akar kam ginighnigh. A kamaghin mikeme, 'Nan ingangarir
gumazim Devit, ki ingangarim a danightima, a Filistiaba ko apanir igharaz-
ibar dafarimin, nan gumazamiziba Israelia, a ua me iniam.' "
19 Egha Apner uaghan uabi ghua Benjaminin adaraziv keme. Egha gin
uamategha Hebronin ghugha, Benjaminia ko Israelia damuasa ifongezir
bizibar gun Devit migei.
20 Apner uan gumazir 20pla ko me ghua Hebronin Devit batozir
dughiamin, Devit me bagha isar ekiam gami.
21 Ezi Apner gin kamaghin Devit migei, "Ni na ateghti, ki mangiva Israelia
bar me inigh izити, me nin apengan ikisi ni ko akar gavgavim akiram. Eghti
ni ifongezi moghin, ni kantrin kamin danganiba bar dar atrivimin ikiam."
Ezi Devit uan adaraziv gia ghaze, ia arazir kuratamin Apner damuan marki.
Egha a Apner amadazima, a navir amirizim sara uamategha ghu.

Joap Apnerin misoghezi an areme

22 Apner Hebronin itir dughiamin, Joap ko Devitin midorozir gumaziba
itir puvati. Me ghua apanibav sosi. Ezi Devit Apner amadazi a ghuzima, an
girara Joapin adarazi me uan apanibav suegha, me da inizir biziba inigha
uam Hebronin otifi.
23 Ezi Joap ko an gin zuir midorozir gumaziba bar Hebron otivigha, Joap
kamaghin oraki, Apner iza Atrivim Devitin gani, ezi Devit Apnerin misoghan
gumazibar anogoregha anemadazima, a navir amirizim sara ghu.
24 Kamagh amizi, Joap ghua atrivimin gara an migia ghaze, "Me ghaze,
Apner iza ni batozima ni anetaghizima, a uamategha navir amirizim sara
ghu.
25 Ni ti Nerin otarim Apnerin arazibagh fozir puvati? A ni gifara nin ganasa
izi. A nin akurvaghasa izir puvati. A nin danganir ni aruiba ko, ni amir
biziba, a modogh bar dar gan da asavsuighasa ize, egh a uamategh izi ni ko
misogham."
26 Joap migirigiar kam gamigha uamategha ghu. A ua Apner inigh izasa
gumaziba amadazi, me an gintigha an gin ghue. Gumazir kaba ghua Siran
mozirpamin a batogha, uam a inigha izi. Dughiar kamin, Devit bizir Joap
amir kam gifozir puvati.
27 Apner iza Hebronin otozir dughiamin, Joap a inigha ghua nguibar
ekiamin tiar akamin, a ko tugha nimira a ko mikimasa. Egha aning tughav itir
dughiar kamin, Joap uan afuam inigha Apnerin navim birazima an areme.
Joap uan dozim Asahelin ovevem ikarvagha, Apner birazi an areme.
28 Me gin bizir kamin gun Devitin mikemezi, a ghaze, "Ikiavira Itir God fo,
ki Apnerin suiragha a misoghezi an aremezir puvati. Nan gumazamiziba
uaghan osimtizitam an itir puvati. Joap uabira, kar an osimtizim.

---

* **3:15:** Ni 1 Samuel 18:17-27 ko 25:44in gan.

29 Kamagh amizi, an ghuzim Joapin dapanim giriva, an afeziamin
dipenimin itir darazi sara bar me giram. Ki kamaghin ifonge, Joapin
dipenimin aven itir gumaziba zurazurara, men tarazi gin lepan arimariam
ikiti, men tarazi duar kurar midir puvatiziba ikiti, men tarazi amizibar
ingangaribar amuam, eghti men tarazi apaniba midorozibar me misoghtima
me arighiriti, men tarazi zurazurara daghebar otevegham."
30 Arazir kamin, Apner faragha Gibeonin midorozimin aven Joap ko
Abisain dozim, Asahel misoghezi an areme. Kamaghin amizi, Joap ko Abisai
aning uan dozimin ovevem ikarvagha, Apnerin misoghezi an areme.

Me Apnerin kuam afa

31-32 Ezi Devit kamaghin Joap uan midorozir gumaziba ko me migei, "Ia uan
korotiaba abighiva, azirakar korotiabar aghuigh, egh ia Apner bagh azi." Me
Hebronin anefa. Dughiar me Apnerin kuam inigha gumazir kuaba afir dan-
ganimin zuima, Devit Apnerin akuriamin girara zui. Devit gumazamiziba ko
me mozimin boroghin tuivighav ikia, bar moghira puviram azi.
33 Egha Devit Apner bagha azirakar igiar kam bange:

"Apner gumazir onganim puvati.
A tizim bagha pura kamaghin areme?
34 Me an suemning ko dafarimning ikezir puvati,
me a gifaragha a misoghezi an areme,
me gumazir kurabagh ami moghin,
me a gami."

Devit ighiar kam gamigha givazi, gumazamiziba uam Apner bagha azi.
35 Bizir kabar gin, gumazamiziba Devit migia ghaze, aruem ikiavira iti,
ni daghetam ami. Ezi an aghuagha akar gavgavir mamin me migia ghaze,
"Ki daghetam ameghan kogh iki mangi guaratizimin tugham. Aruem tighar
magiriti ki daghetam ameghti, God na misueghti ki aremegham."
36 Ezi gumazamiziba atrivimin akar kam baregha, men naviba amirazi me
bar akonge. Guizbangira, me atrivim amir biziba bar dar ganigha da bagha
bar akonge.
37 Devitin adarazi ko Israelian gumazamiziba bar, Devit aruer kamin
amizir bizibagh fo, Atrivim Devit, Apnerin misoghezi aremezir gumazim, an
a ko navir vamira itir puvati.
38 Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, "Ia oragh.
Datirighin, e Israelia en faragha zuir gumazir gavgavir mam aremegha gifa.
39 Guizbangira, Ikiavira Itir God na misevezi, ki atrivimin oto. Ezi ki uabi
gavgaviba puvati. Ki Seruian otarimningin arazir kuram ikarvaghan ibura.
Aning bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God uabi aning amizir arazir kurar kam
ikarvaghsi, ivezir kuram aning daningam."

4

Gumazir pumuning Isboset misoghezi an areme

1 Ezi Solin otarim Isboset kamaghin oraki, me Hebronin nguibar ekiamin
Apner misoghezi an areme, ezi a digavir kuram gamigha bar oseme. Ezi
Israelia bar atiatingi.
2 Ezi Isbosetin midorozir gumazir pumuning, aning midorozir gumazibar
dapanimin ikia ghua apaniba ko misosi. Aningin ziamning, Bana ko Rekap,
aning Rimonin otarimning. Rimon, a Berotin nguibar ekiamin gumazir
mam. Gumazamiziba Benjaminin adarazi bagha Berotin nguibar ekiam

ginaba, kamaghin amizi, gumazir kamning aning Benjaminin anabamin
adarazir aven iti.
3 Guizin Berotin gumazamiziba, me faragha aregha, datirighin pura
nguibar igharazibar gumazibar min Gitaimin nguibamin iti.
4 Solin otarim Jonatan, an otarir vamira iti, an ziam Mefiboset.* Mefi-
boset 5plan azeniba itima, Sol ko Jonatan areme. Dughiar kamin, Jesrilin
nguibar ekiamin gumaziba, me Jonatanin adarazi bagha akam amaga ghaze,
Jonatanin apaniba a misoghezima an areme. Ezi an adarazi akar kam
baraki, ezi amizir Mefibosetin garim a inigha arav ghu. Amizim pamtemin
ivemarima, Mefiboset degiaghiri, egha datirighin an dagarimning an ikufi.
5 Dughiar mamin, aveghbuamning Rekap ko Bana, aning Isboset bagha
ghua, aruer arizimin an dipenimin oto. Dughiar kamin, Isboset avughsava
uan akuir misiamin irighav iti.
6-7 Aning Isboset misoghasa witba iniamin abazim gamua a gatin, an akuir
danganimin aven ghua garima, a uan misiamin akui. Aning midorozir
sabamin an navim birazima an areme. Ezi aning an firim atugha garima,
gumaziba puvatizi, aning an dapanim inigha ghu. Aning dimagarimin
Jordanin Fanemin danganir zarimin ghua,
8 amimzaraghan Hebronin nguibar ekiamin oto. Egha Isbosetin dapanim
inigha ghua Devitin akagha, kamaghin atrivim migei, “Atrivim, ni kagh gan.
Nin apanim Sol, an otarim Isbosetin dapanim kara. Sol fomira ni misueghti ni
aremeghasa tuaviba buri, kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin akurvagha
Sol uan boriba ko men arazir kuraba ikarvasi.”
9 Ezi Devit kamaghin aningin akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God
zurara ikia, an arazir kurar kamaghin garibar aven ua na ini. Ezi an ziamin
ki kamaghin guizbangira gua mikimam.
10 Dughiar ki Siklakin nguibamin itimin, gumazir mam iza na batogha
ghaze, Sol aremegha gifa. A ghaze, ki ti an akam gakuegham. Ezi puvati. Ki
midorozir gumazibav kemezi me an suiragha, a misoghezima an areme. Kar
mati, akar kurar a na bagha inigha izezimin ivezir kuram ki a ganingi.
11 Ezi gua datirighin pura gumazir kinir uan dipenim gakuim misoghezima
an areme. Gua gumazir bar kuramning. Gua ghaze, ki ti gua ateghtima
gua ikiam? Bar puvati. Ki gua amizir arazir kurar kam ikarvaghsi gua
gasighasighti, gua ua nguazir kamin ikian kogham.”
12 Egha Devit akar gavgavim uan midorozir gumazibagh aniga ghaze, me
Rekap ko Bana aning misueghti aning aremegh. Ezi midorozir gumaziba an-
ing misuegha, aningin sueroghofariba aghoregha da inigha ghua Hebronin
dipar akarer mamin boroghin da agui. Egha Isbosetin dapanim, midorozir
gumaziba a inigha ghua Hebronin kuaba afir danganimin, Apnerin mozir
kamra anefa.

5

Devit Israelia ko Judabar atrivimin oto
(1 Eghaghaniba 11:1-9; 14:1-7)

1 Ezi bizir kamin gin, Israelian anababa vaghvagha dar gumazir dapaniba
bar iza Hebronin nguibamin Devitin gara, kamaghin a migei, “Ni oragh. E
bar inivafizir vamira ko ghuzir vamira.

4:4: 2 Samuel 9:3 * **4:4:** Gumazir kamin ziam, a Meribal. (Ni 1 Eghaghaniba 8:34in gan.) Ziar kamin akuar abuananam, a, “Bal,” an asemin ziam. Ezi gin me ua ziar kam Bal osiran aghua, egha a giragha kamaghin osiri, “Boset.” An akar kamin mirara ghu, “Aghumsizir Bizim.” Ezi gumazir kamin ziam kamaghin oto, “Meriboset,” o “Mefiboset.” **4:10:** 2 Samuel 1:1-16

2 Sol fomira en atrivimin itima, ni midorozibar Israelia e bagha en
midorozir gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavira Itir God ni migia ghaze, ni
sipsipbagh eghuvir gumazimin min iki, en gumazamizibagh ativagham. Egh
en atrivimin otogham."
3 Kamaghin amizi, Israelian gumazir dapaniba iza, Hebronin nguibamin
otogha, Atrivim Devitin bighan uari akuvazi, a Ikiavira Itir Godin damazimin
akar dikirizir gavgavir mam me ko a gami. Ezi me borem isa an dapanim
ginga, maghiram anemisevezi a Israelian atrivimin oto.
4 Devit 30plan azeniba ikia atrivimin oto. Egha 40plan azenibar atrivimin
iti.
5 Devit 7plan azeniba ko 6plan iakinibar, Hebronin Judabar atrivimin
ike. Egha 33plan azenibar Jerusalemin nguibar ekiamin Israelia ko Judaba,
uaghara me gativagha men gari.
6 Dughiar mamin, Atrivim Devit uan midorozir gumaziba ko ghua
Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem a Jebusian nguibamra. Jebusia ghaze,
Devit men nguibam inian kogham, egha me dibovir akabar a migia ghaze,
"Ia bar en nguibar ekiamin aven izan kogham. Gumazir damazir okaviriziba
ko suer amiraziba, me pura izi ia izamin tuavim apirigham."
7 Ezi puvati, men akaba pura magh ire, Devit uan midorozir gumaziba ko
ghua me misogha men nguibar ekiar divazir gavgavim itim ini. Nguibar
ekiar kamin ziam Saion. Ezi gin gumazamiziba a dibora ghaze, Devitin
Nguibar Ekiam.
8 Dughiar Devit nguibar ekiar kam inizimin, a kamaghin uan midorozir
gumazibav gia ghaze, "E nguibar ekiar kam inisiva, tuavir dirizir Jebusia
dipam iniasa aruimin aven mangiva nguibar ekiamin otogham. Egh e
damazir okaviriziba ko suer kuraba ko misogham. Gumazir kamagh gariba,
me nan apanibar min iti."
Gumazamiziba datirighin Devitin akam ginighnighavira ikia kamaghin
migia ghaze, "Damazir okaviriziba ko suer amiraziba Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven mangan kogham."
9 Kamaghin amizi, Devit gin ghua Saionin nguibar ekiar gavgavir kam
gapera. Egha a ziam a gatigha ghaze, Devitin Nguibar Ekiam. Egha
Devit mikemezima, ingangarir gumaziba nguibar ekiamin dipenir aviribar
ingarizi da nguibar ekiam azui. Me danganir konir nguaziba akunizimin,
dipeniba faraghavira azenan dar ingara, egha nguibar ekiamin aven izi.
10 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim Devit ko itima, bizir kam bangin,
Devit atrivir gavgavimin ikia ghua bar ekevegha ikia mamaghira iti.
11 Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, a uan gavmanin ingangarir
gumazir dapaniba Devit bagha me amada. A uaghan Atrivim Devitin
dipenimin ingarasa, temer sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko gu-
mazir dagiabar ingariba, a me amangi. Ezi me Devit bagha atrivir dipenimin
ingari.
12 Devit bizir kabar gari, da a bagha izima a kamaghin fo, Ikiavira Itir
God guizbangira Israelian atrivimin ikiasa a ginaba. A uaghan kamaghin fo,
Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar men akurvaghasa, kamaghin amizi,
a kantri Israel gamima, a bar dera.
13 Devit Hebron ategha iza Jerusalem gaperazir dughiamin, an amuir
igharazir maba uam ada inigha dar iti, a uaghan amuir dozir maba uaghan
dar iti. Ezi an amuir kaba, Jerusalemin otariba ko guivir maba bate.
14 An otaribar ziabar kara: Samua, Sobap, Natan, Solomon,
15 Iphar, Elisua, Nefek, Jafia,

5:4: 1 Atriviba 2:11; 1 Eghaghaniba 3:4; 29:27 **5:6:** Josua 15:63; Gumazir Dapaniba 1:21

16 Elisama, Eliada ko Elifelet.

Devit Filistiabav sogha me abini
(1 Eghaghaniba 14:8-17)

17 Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Devit amisevezima a men atrivimin
oto. Ezi Filistiaba mangi me misogh Devitin suighasa zui. Me bizir kam
damuasa amima Devit fogha, uan danganir mogomer gavgavimin uaghiri.
18 Filistiaba iza Refaimin danganir zarimin otogha tintinibar ghuegha
mongegha iti.
19 Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, "Ki mangiva Filistian kabav
sogham o? Ki mangi me ko misoghti, ni me isi na dafarim darigham o?"
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, "Are, ni mangi. Ki me isi
nin dafarim datighti, ni midorozimin me abiragham."
20 Ezi Devit ghua Filistiabav sogha me abiragha kamaghin migei, "Ikiavira
Itir God mati aperiam otogha, pamtemin ivemara nan damazimin nan
apaniba abiagharigha me gasighasiki."
Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, "Ikiavira Itir God Aperiamin Min Pamten Ivemara Apaniba Abiagharisi."
21 Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha are. Ezi Devit uan midorozir
gumaziba ko men marvir guar kaba inigha ghue.
22 Ezi Filistiaba gin ua izegha, Refaimin danganir zarimin tintinibar uari
aghamsigha iti.
23 Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, "Ki manmaghin damuam?"
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, "Ia me misoghsi mangiva,
men guabar moghin mangan marki. Ia modogh men girakirangin moghin
mangi, egh temer balsamba tuivighav iti naghin, misoghsivira gan iki.
24 Ia oraghtima niginim mati, gumaziba temer kabar ghuabagh isin
daruam. Eghti ia fogh suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia
niginir kam baraghamin dughiamin, ia maghira ivemar mangi me misogh."
25 Ezi Devit Ikiavira Itir God a mikemezi moghiram amigha, Filistiabar
agiragha bar me misuaghariki. Israelia me misogha Gibeonin nguibar
ekiamin ikegha ghua Geserin nguibar ekiamin tu.

6

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Jerusalemin ize
(1 Eghaghaniba 13:1-14; 15:25--16:6; 16:43)

1 Ezi Devit deraghavira misozir gumazir bar aghuiba uam me akufa.
Israelian midorozir gumazir kaba, men dibobonim 30,000.
2 Devit me inigha Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa Judan
nguazimin itir nguibam Balan zui. Me Boksiar kam migia ghaze, Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kar an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam.
Boksiar kam, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning, a gisin ikia
mati, Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabim.
3 Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamin
otogha, mighsiar dozir mam a gisin Abinadapin dipenimin ghue. Egha me
Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangasa, karisin igiar mam
inigha Boksiar kam isa a gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning, Usa ko Ahio,
aning karisin igiar kamin akua tuavimin zui.
4 Ezi Ahio karisin faragha zui.

5:24: 2 Atriviba 7:6 **6:2:** Ua Me Ini 25:22 **6:3:** 1 Samuel 7:1-2

5 Ezi Devit Israelia ko me bar moghira ghuava, Ikiavira Itir Godin
damazimin bar akongegha pamtem ighiabagh amua, ararer aghuim gamua
an ziam fe. Me gitaba ko buaba, tambarinba ko dibiarir ararer guar aviriba
inigha dav sosi.
6 Me ghua gumazir mamin nguazir asizimin oto, gumazir kamin ziam
Nakon. Kar me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Dan-
ganir kamin bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
irasava ami. Kamaghin amizi, Usa uan agharim amadagha Boksiamin suira.
7 Usa ghaze, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ti pura bizim, egha an
suira. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God bar puvira Usan aningaghegha atara
a misoghezi, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin miriam naghiram
areme.
8 Devit garima, Ikiavira Itir God uan aningagharim Usa gingezi an areme.
Ezi Devit bar God baseme. Egha me danganir kam dibora ghaze, God uan
aningagharim Usa ginge, egha datirighin me uaghan kamaghira a diboravira
iti.*
9 Devit datirighin Ikiavira Itir Godin atiatigha ghaze, “Manmaghsu,
Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam izi na ko ikiam?”
10 Kamaghin amizi, Devit Boksiam inigh Devitin Nguibar Ekiamin mangan
aghuagha, a inigha Jerusalemin zuir tuavim ategha ghua, Getin nguibar
ekiamin gumazir mam, Obetidomin dipenimin aneti.
11 Ezi Boksiam 3plan iakinibar Obetidomin dipenimin iti. Ezi dughiar
kamin, Ikiavira Itir God bar deraghavira Obetidom ko an adarazi gami.
12 Ezi Atrivim Devit gin kamaghin oraki, Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siam Obetidom ko itima, Ikiavira Itir God, Obetidom ko an adarazi ko
an biziba bar, deraghavira me gami. Kamaghin amizi, Devit uamategha
Obetidomin dipenimin ghugha, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
inigh ua Devitin Nguibar Ekiamin izasava ami. Bizir kam bagha gumaza-
miziba bar akonge.
13 Gumaziba dikavigha Boksiam inigha uan sueba 6plan dughiabar da
akura ghua tuifi, ezi Devit Ikiavira Itir God bagha ofa gami. A bulmakaun
apurir mam ko bulmakaun igiar mikarzim sara itir mam inigha ofa gami.
14 Egha Devit ofa gamir gumazimin korotiar otevir azenan azuir dirir mam
arugha, an sazimning uabi gike. Egha ziar ekiam Ikiavira Itir God ganiga, an
damazimin ighiabagh amua pamtem uabi fa uabi akuri.
15 Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Jerusalemin zuima, Devit
Israelia ko me bar moghira arazir kamram amua, bar akongegha pamtemin
diava sighabagh ivi.
16 Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Devitin Nguibar Ekiamin
aven izir dughiamin, Solin guivim Mikal winduan tughav ikia men gari. A
uan pam Atrivim Devitin garima, a ighiabagh amuava Ikiavira Itir Godin
damazimin tintinibar uabi fakurava, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Devit amir
arazir kam, Mikal bar a gifongezir puvati, kamaghin amizi a navir kuram
Devitin ikia a baseme.
17 Ezi me Ikiavira Itir Godin Boksiam isava, Devit a bagha ingarizir purir-
penimin aven aneti. Egha Devit ofan bar isia mighiriba ko, gumazamiziba
God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami.
18 Devit ofabagh amigha givagha, kamaghin gumazamizibav gei, “Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a uan ziamin deraghvira ia damu.”

---

* **6:8:** Akar kam “datirighin,” an en dughiar kam migeir puvati. A dughiar gumazim akinafarir kam osirizim migei. **6:11:** 1 Eghaghaniba 26:4-5

19 Egha Devit dagheba isa bar gumazamizibagh aningi. Gumaziba ko
amiziba vaghvagha bret ko asizir tuzir me avimin tueziba ko wainin ovizir
me apuziziba, me bar ada ini. Me da inigha givagha, me uamategha uan
nguibabar ghue.
20 Ezi Devit uamategha uan dipenimin ghugha, uan ikizim deragh me
damuasa, Ikiavira Itir Godin azangasava ami. Ezi Solin guivim Mikal
dipenim ategha azenan iza Devit migia ghaze, "Ame, Israelian atrivim
uan ziar ekiam akakagha, bibiamra bar deraghavira uabi fakuri. Ezi an
ingangarir gumazir dapanibar, ingangarir amizir kiniba bar an gani. Nin
arazir kam, mati gumazir nighnizir aghuiba puvatizim amir arazim."
21 Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki ziar ekiam isa Ikiavira Itir
Godra daningasa an damazimin ighiam banga uabi fa uabi akuri. A uabi
nin afeziamin ikizimin danganim inigh na daningasa na ginabazi, ki an
gumazamizibar dapanimin ikiam, kar Israelia. Ezi ki an ziam fasa ighiabagh
amuavira iti.
22 Ki uan ziam bar anebiragh, egh an damazimin pura bizir kinimin min
ikiam. Eghti ingangarir amizir ni migeir kaba, me ziar ekiam na daningam."
23 Ezi bizir kam bangin, Solin guivim Mikal, a borir tam batezir puvatigha
ikia ghuava areme.

7

Akam inigha izir gumazim Natan, Godin akar dikirizim Devit ganingi (1 Eghaghaniba 17:1-15)

1 Dughiar maba givazima, Ikiavira Itir God, Atrivim Devit gamizi, apanir
an okariziba ua izava a ko misozir puvati. Kamaghin amizi, a uan dipenimin
bar deravíram aperaghav ikia avughsi.
2 Egha atrivim kamaghin akam inigha izir gumazim Natan migei, "Ki
dipenir aghuir me sidan temebar ingarizim gaperaghav iti. Ezi Godin Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a purirpenimin iti. Bizir kam ti derazir
puvati."
3 Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin
bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi puram a damu."
4 Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God Natan migia ghaze,
5 "Ni mangi nan ingangarir gumazim Devit mikim suam: Ikiavira Itir God
ghaze, ni nan Dipenir ki aven ikiamimin ingaramin gumazir ki misevezim
puvati.
6 "Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Dughiar ki Isipin ua Israelia inizimin,
ki tintinibar zuir dughiaba, ki Purirpenimin averara iti.
7 Ki danganir aviribar Israelia, ia koma aruava, kamaghin ian gumazir
dapanir ki misevezir tamin azarazir puvati, 'Ni tizim bagha na bagha temer
sidan dipenir tamin ingarizir puvati?'"
8 Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia ghaze, "Ni kamaghin nan ingan-
garir gumazim Devit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni
sipsipbagh eghuva dar garir dughiamin, ni nan gumazamiziba Israelia, men
gumazir dapanimin ikiasa ki ni amisefe.
9 Ni zuir danganiba bar, ki ni ko iti. Egha ki nin apaniba abirazima, ni me
gasighasiki. Nguazir kamin gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki nin ziam
damighti a bar ekevegham.
10-11 Ki uan gumazamiziba Israelia bagha nguazir mam amisefe. Ki
an me arighti, me uan nguibamin min deraghvira a dapiagh ikiva uam

6:19: 1 Eghaghaniba 16:43

atiatingan kogham. Eghtɨ gumazir kuraba fomɨra me gamizɨ moghɨn, ua me damuan kogham. Ian ovaviba fomɨra nguazir kam inizir dughiamɨn ikegha, iza kɨ ia bagha mɨsevezir gumazir dapanibar dughiamɨn, ian apaniba ia gasɨghasɨghavɨra iti. Ezɨ datɨrɨghɨn kɨ apanibar tuaviba apɨrightɨ, me ua me gasɨghasɨghan kogham. Kɨ nɨn adarazi ateghtɨ, me ikɨva nɨ bagh ovavir boriba batam.

12 "Nɨ aremeghtɨ, me nɨ afaghamin dughiamɨn, kɨ nɨn boribar tongɨn otarir tam amɨseveghtɨ, an atrivir gavgavimɨn otoghtɨ, bizitam a dɨkabɨraghan kogham.

13 Atrivir kamra, a na bagh Dɨpenimɨn ingaram. Eghtɨ kɨ an ovavir boribar amightɨ, me gɨn atrivibar ikɨ gavgavigh mamaghɨra ikiam.

14 Eghtɨ kɨ uabɨ ia inigh, egh ian Afeziamɨn mɨn ikɨtɨ, ia nan borimɨn mɨn ikiam. Egh an arazir kuram damightɨ kɨ mɨzazim a gasegham. Matɨ afeziam uan borim mɨzazim a gasi moghɨn kɨ a damuam.

15 Egh kɨ zurara an apangkuvam. Kɨ faragha Sol batoghezɨ nɨ an danganim inizɨ moghɨn, kɨ akɨrim ragh an otarim gasaraghan kogham.

16 Eghtɨ nɨn adarazi gɨvaghan kogham. Kɨ nɨn ikɨzimɨn aven gumazibar amutɨ, me atrivibar otiv mamaghɨra ikiam."

17 Natan Ikiavɨra Itir Godɨn akaba baregha gɨvagha, ghua God an akazir biziba bar dar gun Devit mɨkeme.

Devit Ekiam ko mɨgei
(1 Eghaghaniba 17:16-27)

18 Atrivim Devit, Ikiavɨra Itir Godɨn akam baregha gɨvagha, an Purirpenimɨn aven ghugha an damazimɨn kamaghɨn a ko mɨgei, "O Ikiavɨra Itir God, nan Ekiam, kɨ tina, nɨ arazir aghuir avɨribar na gami. Ezɨ kɨ uan adarazi ko, e ziar ekiaba puvatɨ. Ezɨ nɨ fomɨra deraghavɨra na gamua iza datɨrɨghɨn tu.

19 O Ikiavɨra Itir God, nɨ ghaze, arazir aghuir nɨ e gamizir kaba ti nɨn damazimɨn bizir muziariba, egha nɨ arazir igharazir mamɨn ua na gami. Nɨ uan ingangarir gumazimɨn ovavir borir gɨn otivamibar amuamin bizimɨn gun na mɨkeme. O Ikiavɨra Itir God kɨ gumazir kɨnim, ezɨ nɨ bar bizir ekiabar amuasa dar nan akakasi.

20 Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God, nan Ekiam, kɨ manmaghɨn nɨ mɨkɨmam? Kɨ nɨn ingangarir gumazim, ezɨ nɨ na gɨfogha gɨfa.

21 Nɨ uan ifongiamɨn gɨn ghua uan ingangarir gumazim bagha bizir ekiar kam gami. Egha nɨ uan akar dɨkɨrɨzir ekiaba nan akakasi.

22 O Ikiavɨra Itir God, en Ekiam, nɨn gavgavim bar ekevezɨ, tav ua nɨn mɨn itir puvatɨ. E uan inazibar akatoribar oraghizɨ moghɨn, nɨ uabɨra bar guizɨn God.

23 E Israelia Isipɨn kalabusɨn itima nɨ uam e ini, egha nɨ e gamizɨ e nɨn gumazamizibar otifi. Kamaghɨn amizɨ, nguazir kamɨn gumazamizir igharaziba me, e nɨn gumazamizibar mɨn garir puvatɨ. E nɨn gumazamiziba kantrin kamɨn otogha itima, nɨ bizir aghuiba ko bizir ekiar avɨribar en akura. Nɨ gumazamizir igharaziba batuegha men asebagh asɨghasɨghizɨ, e iza men nguazim ini. Kamaghɨn amizɨ kantriba bar dar gumazamiziba ziar ekiam nɨ ganɨdi.

24 O Ikiavɨra Itir God, nɨ Israelia e gamizɨ, e zurara kamaghɨra nɨn gumazamizibar ikiam. Eghtɨ nɨ uabɨ en Godɨn ikiam.

7:12: Onger Akaba 89:3-4; 132:11; Jon 7:42; Aposel 2:30 **7:14:** Onger Akaba 89:26-27; 2 Korin 6:18; Hibru 1:5 **7:16:** Onger Akaba 89:36-37 **7:23:** Godɨn Araziba 4:34

25 “O Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim, nɨ uan ingangarir gumazim, ko an
adarazi bagha amizir akar dɨkɨrɨzir kam, kɨ kamaghsua, nɨ a damighti a
zurara kamaghɨra ikɨ.
26 Eghti gumazamiziba bizir nɨ amir kabar ganɨva, ziar ekiam nɨ danɨngam.
Egh me mɨkɨm suam, ‘Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim a Israelian God.’
Egh nɨ zurara nan adarazir amuti me atrivibar otivam.
27 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, nɨ Israelia en God. Nɨ kamaghɨn
nan aka, nɨ nan ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh ikiam. Kam-
aghɨn amizɨ, kɨ nɨn ingangarir gumazim, kɨ nɨ ko mɨkɨman atiatir puvati.
28 “O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan Ekiam, nɨ uabɨ guizbangɨra God, nɨ uan akar
dɨkɨrɨzibar gɨn ghua biziba bar dagh ami. Egh nɨ uan ingangarir gumazim
bagha akar dɨkɨrɨzir aghuir kam a damuti, a guizbangɨram otogh.
29 O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan Ekiam, kɨ nɨn ingangarir gumazim, kɨ kam-
aghɨn ifonge, nɨ akar dɨkɨrɨzir kam gɨnɨghnɨgh, egh nan ikɨzim deraghvɨra
me damu. Eghti ovavir borir nan gɨn izamiba, nɨn damazimɨn ikɨ zurara
kamaghɨra ikiam.”

8

Devit apaniba abɨni
(1 Eghaghaniba 18:1-17)

1 Ezɨ gɨn, Devit uan mɨdorozir gumaziba ko ghua ua Filistiaba ko mɨsosi.
Egha me Filistiabav sogha me abɨni, kamaghɨn amizɨ, Filistiaba ua Israelia
gativazir puvati.
2 Egha gɨn, Devit ua uan mɨdorozir gumaziba ko ghua Moapia mɨsogha
me abɨni. A men mɨdorozir gumaziba gaghora me mɨgeima, me 3plan bɨzir
ruaribar nguazim gireghav iti. Egha a gumazir bɨzir faragha itiba ko bɨzir
namba 2ɨn itibav gɨa ghaze, me aremegham. Egha namba 3ɨn gumazir
bɨzim mɨgɨa ghaze, me aremeghan kogham. Ezɨ Moapia Devitɨn apengan ikia
dagɨaba isa a ganɨdi.
3 Ezɨ Devit uan mɨdorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko
mɨsosi, an ziam Hadateser, a Rehopɨn otarim. Soba, a Sirian kantrin nguibar
ekiar mam. Dughiar kamɨn Hadateser uan mɨdorozir gumaziba inigha
apanibav soghasa ghua, Yufretisɨn Fanemɨn amadaghan nguazir otevitam
ua bagh a iniasa zui. Ezɨ Devitɨn adarazi me batogha, mɨdorozimɨn me abɨni.
4 Egha Devit Hadateserɨn mɨdorozir gumazir avɨriba ini. A 20,000plan
mɨdorozir gumaziba isa, 1,700plan mɨdorozir gumazir hoziabagh apiaghira
mɨsoziba ini. Egha Devit uaghan, 100plan karisbagh etuir hoziaba ini. A
uaghan hoziar igharazibar suer agɨriba aghorezɨ, da daruan ibura.
5 Dughiar kamɨn Sirian Damaskusɨn nguibar ekiamɨn itiba, Me Atrivim
Hadateserɨn akuragha mɨsoghasa ghue. Ezɨ Devit uan mɨdorozir gumaziba
ko, me Sirian mɨdorozir gumazir 22,000plan mɨsoghezɨ me ariaghire.
6 Ezɨ Devit uan mɨdorozir gumaziba Sirian kantrin tintinibar me arɨki. Ezɨ
Sirian gumazamiziba Devitɨn apengan ikiava dagɨaba isa a ganɨdi. Danganir
Devit mɨsoghasa zuiba bar, Ikiavɨra Itir God an akurvazima, an apaniba
abɨri.
7 Devit garima, Hadateserɨn mɨdorozir gumazir dapaniba golɨn ingarizir
oraba ateri. Ezɨ David orar kaba inigha Jerusalemɨn ghu.
8 A uaghan, Hadateserɨn nguibar ekiamning Beta, ko Berotai, aningɨn
brasɨn avɨriba ini.
9 Kantri Hamatɨn Atrivim Toi, an orazi, Devit Hadateserɨn mɨdorozir
gumaziba abɨnigha gɨfa.

10 Dughiar avɨribar Hadateser faragha Toin apanim gami. Kamaghɨn amizɨ, Devit Hadateserɨn mɨsoghezir bizim bagha, Atrivim Toi bar akonge. Kamaghɨn Toi, uan otarim Joram, Devit bagha anemada. Egha a mɨgɨa ghaze, "Nɨ mangɨ nan dughiar aghuim a danɨngigh. Egh kamaghɨn a mɨkɨm suam, Kɨ orazi, nɨ Hadateser abɨragha gɨfa. Kamaghɨn amizɨ, kɨ bizir nɨ amizir kam bagha bar akonge." Ezɨ Joram Devit bagha ghua bizir aghuir me gol ko silva ko brasɨn ingariziba a ganɨdi.

11 Ezɨ Devit bizir aghuir kaba inigha Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fasa dagh inaba, eghtɨ da God baghvɨra ikiam. A kantrin igharaziba bar dav sogha inizir golba ko silvaba, a kamaghɨra dagh ami.

12 Devit Idomia* ko Moapia, Amonia, Filistia, Amalekia, ko Soban Atrivim Hadateser, a me da gol ko silvan kaba ini.

13 Devit gɨn uan mɨdorozir gumaziba ko Idomia ko mɨsoghasa, Danganir Zarir Amangsɨzir Avɨrim Itimɨn ghu. Egha me Idomian 18,000plan gumazibav soghezɨ me ariaghire. Ezɨ gumazamiziba akar kam baregha ziar ekiam Devit ganɨngi.†

14 Ezɨ Devit uan mɨdorozir gumaziba kantri Idomɨn tintinibar me arɨki. Ezɨ Idomian gumazamiziba Devitɨn apengan ikiava, dagɨaba isa a ganɨdi. Danganir Devit mɨsoghasa zuiba bar, Ikiavɨra Itir God an akurvazima, an apaniba abɨri.

15 Devit Israelia bar me gativagha, guizɨn arazibar deraghavɨra uan gumazamizibagh ami.

16 Seruian otarim Joap, a mɨdorozir gumazibar dapanim. Ezɨ Ahilutɨn otarim Jehosafat, a gavmanɨn akɨnafariba osirir gumazir faragha zuim.

17 Ezɨ Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir gumazimning. Sadok, a Ahitupɨn otarim, ezɨ Ahimelek, a Abiatarɨn otarim. Ezɨ Seraia, an atrivimɨn akɨnafariba osirir gumazim.

18 Ezɨ Jehoiadan otarim Benaia, a Devit geghuvir mɨdorozir gumazibar gumazir dapanim. Kar Keret ko Peletɨn adarazir gumaziba. Ezɨ Devitɨn otariba me ofa gamir gumazibar mɨn iti.

9

Devit deragha Mefiboset gami

1 Dughiar mam Devit kamaghɨn gumazibar azara, "Solɨn adarazir gumazitaba ikiavɨra iti, o puvatɨ? Tarazi ikɨtɨma, kɨ deragh me damuasa. Kɨ Jonatan na gamizir apangkuvir arazim ikarvaghasa."

2 Dughiar kamɨn Solɨn adarazir ingangarir gumazir mam iti, an ziam Siba. Me atrivimɨn ganasa an dia, ezɨ a ghua atrivim batozɨma atrivim kamaghɨn a mɨgei, "Nɨn ziam Siba?"

Ezɨ a ghaze, "Are, gumazir ekiam, kɨ nɨn ingangarir gumazimra."

3 Ezɨ atrivim Siban azara, "Solɨn adarazir tarazi ua ikiavɨra iti o puvatɨ? Tarazi ikɨtɨ, kɨ Godɨn apangkuvir arazim men akakaghasa."

Ezɨ Siba kamaghɨn Devit mɨgei, "Jonatanɨn otarir vamɨra ikiavɨra ikia, egha an dagarimning uaghara ikufi."

4 Ezɨ atrivim an azara, "A managh iti?"

Ezɨ Siba a mɨgɨa ghaze, "A Lodebarɨn nguibar ekiamɨn Amielɨn otarim Makirɨn dɨpenimɨn iti."

---

* **8:12:** Hibrun akam ghaze "Siriaba." Egha me fomɨra akar kam Grikɨn akamɨn a giragha an osiri, "Idomia." Guizbangɨra, Hibrun akam ti faragha ghaze, "Idomia," ezɨ gɨn me pazav an osiri. Nɨ uaghan 1 Eghaghaniba 18:11ɨn gan. **8:13:** Onger Akaba 60:1 † **8:13:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. **9:1:** 1 Samuel 20:15-17 **9:3:** 2 Samuel 4:4

5 Ezi atrivim kamaghin oregha, gumazir maba amadazi me ghua Lodebarin nguibar ekiamin Amielin otarim Makirin dipenimin otogha otarir kam inigha izi.
6 Otarir kamin ziam Mefiboset, a Jonatanin otarim egha Atrivim Solin igiavotarim. A izav otogha, uan tevimning apirigha aviragha guam nguazimin mitua, egha ziar ekiam Devit ganingi. Ezi Devit an migia ghaze, "Aruer aghuim, Mefiboset."
Ezi Mefiboset ghaze, "Kirara, ki nin ingangarir gumazir kinim."
7 Ezi Devit a ikaragha ghaze, "Ki nin afeziam Jonatan ginighnighavira iti. Egha a bangin ki apangkuvir arazimin ni damuam. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Egh ni zurara nan dipenimin izi na ko nan dagher dakozimin damam."
8 Ezi Mefiboset ua uan tevimning apirigha aviragha, uan guam nguazimin mituagha ghaze, "Atrivim, ni bizir tizim bagh arazir aghuir kamin na damuasa? Ki pura bizir kinim. Ki mati afiar aremezir kuamin min iti."
9 Egha Mefiboset ghugha givazi, Atrivim Devit, Solin ingangarir gumazim Siban diazi a izima, a kamaghin a migei, "Nin gumazir ekiam Sol uan adarazi ko, men nguaziba ko biziba bar, ki da isiva Mefibosetin dafarim darigham. A Solin igiavotarim.
10 Eghti ni uan otariba ko ingangarir gumaziba ko, ia nguazir kamin azenibar ingar. Egh ia dagher azenibar dagher mitighiziba asigh da inigh izi. Eghti arazir kamin, nin gumazir ekiamin adarazi dagheba ikiam. Eghti Mefiboset uabi, zurara izi na ko nan dagher dakozimin damam." Dughiar kamin, Siba 15plan otariba ikia 20plan ingangarir gumaziba iti.
11 Ezi Siba kamaghin Devit migei, "Atrivim, nin nan gumazir ekiam, bizir ni damuasa na mikemeziba, ki bar dar amuam." Bizir kamin gin, Mefiboset ghuava atrivim ko an dagher dakozimin api, egha mati atrivimin otarir mam.
12 Mefiboset otarir igiar mam iti, an ziam Mika. Dughiar kamin, Siban dipenimin itir adarazi ko an ingangarir gumazamiziba me bar, Mefiboset bagha ingangaribagh ami.
13 Ezi Mefiboset uabi Jerusalemin ikia, zurara Atrivim Devit ko an dagher dakozimin apa a ko iti. Mefibosetin dagarimning uaghara ikufi.

Atrivim Devitin otaribar eghaghanim

10

(Sapta 10--20)

Devit Amonia ko Siriaba abini
(1 Eghaghaniba 19:1-19)

1 Bizir kamin gin, Amonian atrivim aremezi, an otarim Hanun an danganim inigha atrivimin oto.
2 Ezi Devit ghaze, "Ki arazir aghuimin Hanun damuam, mati an afeziam Nahas faragha arazir aghuimin na gami."
Kamaghin amizi, Devit apangkuvir migirigiabar Hanunin mikimasa uan abuir gumazir maba amada. Ezi me ghua otozir dughiamin,
3 kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim migia ghaze, "Ni ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba amadazi, me ziar ekiam nin afeziam daningasa ize? Bar puvati. A me amadazi me modogh en nguibar ekiam getiva an ganasa oda ize. Egh me gin uan midorozir gumaziba ko izi e gasighasigham."
4 Ezi Hanun akar kam baregha, Devitin abuir gumazibar suigha, men ghuamasiziba vaghvagha dar vuebagh isegha vueba ataki. Egha uaghan

men korotiar ruariba arighara da aghorezi da bar otefe, ezi men mitiarakaba
azenimra iti. Egha me amadazi me ghue.
5 Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsigha, uamategh uan nguibabar
mangan aghua. Ezi Devit Hanun amizir bizir kam baregha, kamaghin abuir
gumazir kaba bagha akam amaga ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiamra iki
mangiti ian ghumasiziba uam otivigh givaghti ia Jerusalemin izi.”
6 Ezi Amonia kamaghin fo, me Devitin gumazibagh amizir bizir kam
bagh, a bar men aningaghegham. Kamaghin amizi, me nguibar avirir
kabar midorozir gumaziba bagha akaba amangi. Egha me Sirian kantrin
aven itir nguibar ekiamning, Betrehop ko Soban midorozir gumazitaba
iniasa, me ko akam akirasa ghue. Ezi me Amonian akurvaghasa 20,000plan
midorozir gumaziba amada. Ezi me ua Topin nguibar ekiamin midorozir
gumazir 12,000pla ini. Egha me ua uarir akurvaghasa, 1,000plan midorozir
gumaziba bagha Makan atrivim ko akam akiri.
7 Ezi Devit orazi, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egha a
Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghasa zui.
8 Ezi Amonia uan nguibar ekiamin azenan izegha misoghasa uari arigha,
divazimin tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi Siriaba ko Topia ko
Makaba, me uarira dadar torimin tuivighav iti. Egha misoghasa uari arigha
iti.
9 Ezi Joap apanir kabar ganigha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning,
vong ko vong sara dikavigh izi a ko misogham. Kamaghin amizi, a Israelian
gumazir gavgavir deragha misozir maba amisevegha me isa, dadar torimin
itir apanir kabar arava bizimin me afe. Egha a uabi men dapanimin ikia
faragha tu.
10 Egha a uan dozim Abisai amisevezi, a midorozir gumazir igharazibar
faragha zui. Egha Amonian midorozir gumazibar arava men boroghin uan
midorozir gumaziba bizimin me afa zui.
11 Egha Joap kamaghin Abisai migei, “Ni ganti, Sirian midorozir gumaziba
e adugh mangi e abinsi damuti, ia izi en akuragh. Eghti Amonia ia adugh
mangi ia abinsi damuti, e mangi ian akuragham.
12 Ia atiatingan marki! E uan gumazamiziba ko nguibar ekiar God e
ganingiziba bagh nighnigh pamtemin misogham. Eghti Ikiavira Itir God
damuasa ifongezir bizir aghuim a mar guizbangirama otogh.”
13 Egha Joap uan midorozir gumaziba ko Siriabav soghasa ghua garima,
me ara tintinibar ghue.
14 Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me uaghan Abisain adarazir damazimin
ara ghua uan nguibar ekiam avinizir divazir ekiamin aven monge. Ezi
Joap pura Amonia ategha uan midorozir gumaziba inigha uamategha
Jerusalemin ghu.
15 Ezi Siriaba garima, Israelia midorozimin me abira, kamaghin amizi, me
uan midorozir gumazibar diazima me bar iza uari akufa.
16 Ezi Atrivim Hadateser gumazir maba amangizi, me ghua Yufretisin
Fanemin vongin aruem anadi naghin otogha, Sirian midorozir gumaziba
inigha ghua bar Helamin nguibar ekiamin me akufa. Ezi Atrivim Ha-
dateserin midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Sobak, men faragha
ghua men gumazir dapanimin iti.
17 Ezi Devit orazi, Siriaba iza Helamin uari akuvagha itima, a Israelian
midorozir gumaziba bar me inigha ghua Jordanin Fanem girigha vongin
ghua Helamin ghu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva misoghasa uari
arigha maghira Israelia ko midorozim fore.

18 Ezɨ Israelian mɨdorozim bar gavgavigha Sirian mɨdorozir gumaziba
adugha zuima me are. Ezɨ Devit uan mɨdorozir gumaziba ko, men 700plan
karisbagh isɨn ikia mɨsozir gumaziba ko 40,000plan nguazimɨn tuiva mɨsozir
gumazibav soghezɨ, me ariaghire. Egha uaghan Sirian mɨdorozir gumazibar
dapanim Sobak mɨsoghezɨma, a danganir kamrama areme.
19 Ezɨ Atrivim Hadateserɨn apengan itir atrivir maba garima, Israelia me
abɨnigha gɨfa. Ezɨ me tagha, Israelia ko navir vamɨran ikiasa akam akɨrigha
Israelian apengan iti. Kamaghɨn amizɨ, Siriaba uam Amonian akurvazir
puvatɨ.

11

Devit Urian amuim ko arazir kuram gami

1 Ezɨ azeniba vaghvagha, dar dughiar orangtɨziba gɨvasava amima, atriv-
iba uan mɨdorozir gumaziba isa uan apaniba ko mɨsoghasa zui. Ezɨ Devit
Amonia mɨsoghasa Joap ko, uan mɨdorozir gumazibar gumazir dapaniba
ko Israelian mɨdorozir gumaziba, a bar me amangi. Ezɨ me ghua Amonia
mɨsogha me abɨragha, Raban nguibar ekiamɨn mɨdorozim fore. Ezɨ Devit
uabɨ mɨdorozim bagha ghuzir puvatɨgha Jerusalemra iti.
2 Egha guaratɨzir mamɨn aruem uaghira bar mɨgorima, Devit uan
mɨsiamɨn dɨkavigha avughsa uan dɨpenimɨn pɨn itir danganim garui. Egha
garima amizir mam uan dɨpenimɨn rua iti. Amizir kam, an ganganiba bar
dera.
3 Ezɨ Devit foghasa, munar amizir manamra rue, egha gumazir mam
amadazɨma a foghasa ghu. Ezɨ gumazim ghua an ganigha kamaghɨn fo, kar
Batseba, Eliamɨn guivim. A Hitian adarazir gumazir mam Uria, an amuim.
4 Ezɨ Devit gumazir maba amangizɨ me ghua Batseba inigha ize. Dughiar
kamɨn, Batseba uan iakɨnibav suegha gɨvagha, uan mɨkarzim zuasa bizibagh
amɨ. Egha Batseba Devit bagha izezɨ, Devit a koma akuizɨ, Batseba gɨn
uamategha uan dɨpenimɨn ghu.
5 Egha gɨn Batseba borimɨn duirava fo, a navim adai, egha Devit bagha
akam amada.
6 Ezɨ Devit oregha Joap bagha akam amaga ghaze, “Nɨ Hitian gumazim Uria
amadaghtɨ a na bagh izegh.” Ezɨ Joap Devit bagha Uria amadazɨ, a ize.
7 Uria Devit bagha izezɨ, a kamaghɨn an azara, “Joap derazɨ an mɨdorozir
gumaziba uaghan dera? Ezɨ mɨdorozim manmaghɨra zui? Me, en apaniba
abɨnigham, o?” Ezɨ Uria mɨdorozimɨn otivizir biziba bar a geghani.
8 Ezɨ Devit Urian mɨgɨa ghaze, “Bar dera, kɨ oregha gɨfa. Nɨ datɨrɨghɨn
uan dɨpenimɨn mangɨ dagarimning ruegh avughsɨ.” Ezɨ Uria Atrivim Devit
ategha azenan ghuzɨ, Devit gɨn bizir aghuir maba Uria danɨngasa, da isa
gumazir mam ganɨngizɨ an ada inigha a bagha zui.
9 Ezɨ Uria uan dɨpenimɨn ghuzir puvatɨ. A uan gumazir ekiamɨn gumazir a
geghuviba ko, me atrivimɨn dɨpenimɨn tiar akar mɨriamɨn akui.
10 Ezɨ Devit orazi, Uria uan dɨpenimɨn ghuzir puvatɨzɨ, Devit ghuava a
mɨgei, “Nɨ tizim bagha uan dɨpenimɨn ghuzir puvatɨ? Nɨ dughiar ruarimɨn
mɨdorozimɨn ikia uan dɨpenimɨn ikezir puvatɨ.”
11 Ezɨ Uria kamaghɨn Devit ikara, “Israelia ko Judabar mɨdorzir gumaziba
mɨdorozir danganimra iti. Ezɨ Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn Boksiam me ko
ikiavɨra iti. Ezɨ nan gumazir ekiam Joap, mɨdorozir gumaziba ko pura
danganir azentuzimɨn averpenibar ikiavɨra iti. Eghtɨ kɨ uabɨra mangɨ uan
dɨpenimɨn deragh damɨva, dɨpabar amɨ, egh uan amuim ko dakutɨ, kamaghɨn
bar deraghan kogham. Kɨ bar guizbangɨra arazir katam damighan kogham.”

11:1: 1 Eghaghaniba 20:1

12 Ezi Devit a migia ghaze, “A dera, ni datirighin kagh ikeghti ki gu-
rumzaraghan, ua ni amadaghti ni mangam.” Ezi aruer kamin Uria
Jerusalemin iti. Ezi amimzaraghan guaratighin,
13 Devit Urian diazi a iza a ko apima, a dipar onganiba a ganingizi an ada
amegha bar ongani. Egha dimagarir kamin, Uria dakuasa uan dipenimin
iraghuzir puvati. A uan daguivsiam ghuaragha, gumazir atrivim geghuva
itiba koma akui.
14 Egha amimzaraghan, Devit Joap bagha akinafarir mam osirigha, Uria
ganingigha anemadazima a uamategha midorozir danganimin ghu.
15 Devit kamaghin akinafarim osiri, “Ni Uria isi midorozim bar gavgavizi
naghin anetigh. Egh ia bar uari amikirvegh girakirangin izeghti, apaniba a
misueghti an aremegh.”
16 Dughiar kamin Joap midorozir gumaziba ko me Raban nguibar ekiam
iniasa misoghavira iti. Egha Joap akinafarim inigha givagha egha gari,
Amonian midorozir gumazir gavgaviba bar pamten misozir danganim, a
Uria isava danganir kamin aneti.
17 Ezi Amonian midorozir gumaziba uan nguibar ekiam avinasa azenan
iza, Joapin midorozir gumaziba ko misosi. Ezi midorozir kamin aven, Devitin
ingangarir gumazir dapanir maba ariaghire, ezi Uria uaghan me koma
areme.
18 Joap gin Devit bagha akam amaga midorozir kamin otivizir bizibar gun
migei.
19 Egha Joap gumazir akar kaba inigh mangamim migia ghaze, “Midorozir
kamin aven otivizir biziba ni bar adar gun Devitin mikemegh.
20 Eghti an atar kamaghin ni mikimam, ‘Ia manmaghsua ghua nguibar
ekiamin divazim bar an miriamra ghugha misosi? Ia kamaghin fozir puvati,
apaniba divazim gisin tuivigh ikiva, barir pibar ia gasegham.
21 Ia ti fomira Gideonin otarim Abimelek batozir bizir kam bakinighinigha
mati? Gideonin otarim Abimelek, a fomira Tebesin nguibar ekiamin
boroghin divazir miriamin tughav itima, amizir mam divazim gisin ikia,
dagiar wit mirmirir mam puegha a mikinizi an areme. Ezi ia manmaghsua
bar divazir miriamin boroghin ghue?’ Atrivim mikemegh givaghti, ni kam-
aghin a mikim, ‘Nin Ingangarir Gumazim Uria, Hitian gumazim, a uaghan
areme.’ ”
22 Ezi gumazir kam Joapin akaba inigha Devit bagha ize.
23 Egha kamaghin a migei, “Apaniba gavgavigha e adugha nguibar
ekiamin azenan izegha tuzir torimin e misosi. Ezi e ua me adugha bar ghua
nguibar ekiamin tiar akamin ghu.
24 Ezi Amonian midorozir gumazir maba divazir ekiamin pin ikia, barir
pibar nin ingangaribar garir gumazir dapanir mabagh asezi me ariaghire.
Ezi nin ingangarir gumazim Uria, a Hitian gumazim, a uaghan areme.”
25 Ezi Devit a migia ghaze, “Ni uamategh mangi Joapin mikim suam,
A midorozimin aven otivizir bizibagh nighnigh, egh da bagh pamtemin
nighnighan marki. Gumazitam foghan kogham, tinara midorozimin aven
ovegham. Kamaghin amizi, an Amonia misogh me abinigh, egh men nguibar
ekiam bar a gasighasikigh.”
26 Ezi Batseba gin uan pamin ovevem baregha, a bagh azia iti.
27 A uan pam gibua a bagha ikegha givazima, Devit gumazir mabav kemezi
me Batseban akua a bagha atrivimin dipenimin ize. Ezi Devit an itima,
an otarir mam bate. Ezi Devit amizir arazir kam, Ikiavira Itir God bar a
gifongezir puvati.

11:21: Gumazir Dapaniba 9:53 **11:27:** Onger Akaba 51:4

12

Natan Devitɨn arazir kuram aghuri

1 Egha Ikiavɨra Itir God, Devit bagha uan akam inigha izir gumazim Natan
amada. Ezɨ Natan iza a batogha kamaghɨn Devit geghari, “Dughiar mam
gumazir pumuning nguibar ekiar mamɨn iti. Aningɨn mav bizir avɨriba iti,
ezɨ mav onganarazibagh amua bizir avɨriba puvatɨ.
2 Gumazir bizir avɨriba itim, a bulmakauba ko sipsipɨn bar avɨriba iti.
3 Ezɨ gumazir biziba puvatɨzim, sipsipɨn nguzir amebar vamɨra ua bagha
a givezegha an akuaghapi, ezɨ an a ko iti. Egha a deraghavɨra sipsipɨn
nguzir amebar kamɨn garima, an an boriba ko dɨpenimɨn ikia ghuava ekefe.
A dagher muziarir a itiba, ana da abɨgha dar naba isa uan sipsip ganɨga
anetaghɨrazima, a an dɨpaba apir kavɨn dɨpar naba api. Egha an a isa uan
evarim garɨgha a muagha akui. Ezɨ sipsipɨn kam mati an guivimɨn mɨraram
oto.
4 Ezɨ dughiar mamɨn, gumazir mam iza gumazir bizir avɨriba itimɨn
dɨpenimɨn ize. Ezɨ a uan namakar a bagha izezim bagh uan sipsipɨn tam
o bulmakaun tam mɨsuegh a bagh isaman aghua. Egha a gumazir biziba
puvatɨzimɨn sipsipɨn nguzim okemegha a mɨsuegha uan namakar a bagha
izezim bagha a isami.”
5 Ezɨ Devit kamaghɨn oregha, gumazir bizir avɨriba itir kam bar a base-
megha, kamaghɨn Natan mɨgei, “Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ziamɨn guizbangɨra
mɨgei, gumazir arazir kurar kam gamizim, me a mɨsueghtɨ, an aremeghtɨ
deragham.
6 Guizbangɨra, a gumazir biziba puvatɨzimɨn apangkuvir puvatɨgha arazir
bar kuram gami. Kamaghɨn amizɨ, a 4plan sipsipba isɨ, a inizir sipsipɨn kam
ikarvagham.”
7 Ezɨ Natan kamaghɨn Devit mɨgɨa ghaze, “Nɨrara, gumazir kɨ egharir
kamnang! Ikiavɨra Itir God, a Israelian God, a kamaghɨn nɨ mɨgɨa ghaze,
‘Kɨ nɨn akurazɨ, Sol nɨ gasɨghasɨghizir puvatɨ. Kɨ borem isa nɨ gingegha nɨ
amɨsevezɨ, nɨ Israelian atrivimɨn oto.
8 Nɨn gumazir aruam Sol, kɨ an dɨpenim ko an biziba ko an amuiba, kɨ bar
da isa nɨn dafarim gatɨ. Egha kɨ nɨ gamizɨ nɨ Israelia ko Judabar atrivimɨn oto.
Bizir kaba nɨn damazimɨn oteveghtɨ, kɨ bizitaba ua nɨ danɨngvɨra ikiam.
9 Ezɨ nɨ manmaghsua Ikiavɨra Itir Godɨn akam batuegha, an damazimɨn
arazir kurar kam gami? Nɨ Hitian gumazim Uria mɨsoghezɨ an areme. Nɨ
mɨdorozim bagha anemadazɨ, Amonia uan mɨdorozir sabamɨn a mɨsoghezɨ
an areme, ezɨ nɨ an amuim ini.
10 Ezɨ nɨ deraghvɨram oragh. Nɨ nan akam batuegha Urian amuimɨn
ikiasava a ini. Kamaghɨn amizɨ, dughiar gɨn izibar, gumaziba nɨn ovavir
borir tabav soghtɨ me arɨmɨghiram, eghtɨ arazir kam ikɨvɨra ikiam.’
11 “Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨgɨa ghaze, Kɨ nɨn adarazir gumaz-
itabar amightɨ, me osɨmtɨzir ekiaba nɨ darɨgham. Egh nɨn damazimɨn, kɨ nɨn
amuiba isɨ gumazir igharazibar anɨngam. Eghtɨ me azenara arazir kurabar
nɨn amuibar amuam.
12 Nɨ uan arazir kuram modogha a gami, ezɨ kɨ nɨn arazir kurar kam,
azenara a ikarvaghtɨ, Israelia bar an ganam.”
13 Ezɨ Devit kamaghɨn oregha ghaze, “Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn
arazir kuram gami.”
Ezɨ Natan a ikaragha ghaze, “Ikiavɨra Itir God, nɨn arazir kuraba gɨn
amada, ezɨ nɨ aremeghan kogham.

12:1: Onger Akaba 51:1 **12:11:** 2 Samuel 16:22

14 Ezi nin arazir kurar kam bangin, apaniba akar kurabar Ikiavira Itir God migei. Kamaghin amizi, nin otarir Batseba otezim aremegham.”
15 Natan Devitin arazir kurabar gun a mikemegha givagha, uamategha uan dipenimin ghu.
Ezi gin, Devitin borim, Ikiavira Itir God a gamizi, a puviram arei.

Devitin otarim areme

16 Devitin otarim arei, ezi otarim ghuamaghasa, Devit dagheba tagha God ko migia a gaghori. A dimagaribar uan dipenimin ghua pura nguazim girav iti.
17 Ezi an ingangarir gumazir aruaba ghua an miriamin tuivigha egha dikavasa a migeima, a me barazir puvati. A uaghan me ko daman aghua.
18 Ezi 7plan dughiaba givazima, an borim areme, ezi an ingangarir gumaziba an borimin ovevemin gun an mikiman bar atiatingi. Me kamaghin uarira uariv gei, “Borim tighar ovengamin dughiamin, e a migeima an e barazi puvati. Kamaghin e datirighin borimin ovevemin gun a mikemeghan kogham. A bizir kam baregh ti dikavigh uabi gasighasigham.”
19 Ezi Devit garima, an ingangarir gumaziba sighsirir akabar uarira uariv geima a fo, borim ti aremegha gifa. Ezi a men azara, “Borim aremez, o?”
Ezi me ghaze, “Are, an areme.”
20 Egha Devit akar kam baregha, nguazimin dikavigha ghua rue. Egha borem uan mikarzim gaghuigha, korotiar aghuiba aghuigha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa an Dipenimin ghua, uan tevimning apirigha dapanim aviragha guam nguazim mitua. Egha Devit ua uan dipenimin izegha, dagheba isair gumazibav mikemezi, me a bagha dagher maba tuigha a ganingizi, ana da api.
21 Devit arazir kam gamizima, ingangarir gumaziba kamaghin a migei, “Ni arazir manmaghin amizim gami? Nin borim aremezir puvatizir dughiamin, ni a bagha aziava dagheba ta. Ezi borim aremezi, ni datirighin dikavigha dagheba api. Ni mingarir manam gatava arazir kam gami?”
22 Ezi Devit me ikaragha ghaze, “Ki ghaze, Ikiavira Itir God ti nan apangkuvigh nan borim damighti an aremeghan kogham. Kamaghin borim angamira ikiavira itima, ki aziava dagheba ta.
23 Ezi datirighin an aremegha givazi, ki tizim bagh dagheba tagham? Arazir kamin ki ua borim damighti a dikavigh angamira ikiam? Bar puvati. A zuir danganir kam ki gin uaghan an mangam. Egh a ua na bagh izeghan kogham.”

Batseba Solomon bate

24 Egha gin Devit gavgavim uan amuim Batseba daningasa, akar aghuibar a migei. Egha Devit a koma akuizima, a navim asegha otarir igharazir mam bate. Ezi Devit ziam Solomon a gati. Ezi Ikiavira Itir God bar borir kam gifonge.
25 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi ziar kam Jedidia* borim darighasa, uan akam inigha izir gumazim Natan amadazi a Devit bagha ghu.

Devit misogha Raban nguibar ekiam ini

26 Ezi dughiar kamin, Joap uan midorozir gumaziba ko, Raban nguibar ekiamin misogha ghuavira iti, kar Amonian atrivimin nguibar ekiam. Egha me nguibar ekiar kamin akuar mam ini.
27 Egha a Devit bagha akam amaga ghaze, “Ki Raban nguibam ko misogha men dipaba tuir danganim inigha gifa.

---

* **12:25:** Ziar kam Jedidia, an mingarim kamaghin ghu, “Ikiavira Itir God bar a gifonge.”

28 Eghtɨ datɨrɨghɨn, nɨ zuamɨra Israelɨn mɨdorozir gumazir ikiavɨra itiba
akuvagh, me amadaghtɨ, me izɨ pamtemɨn Raban gumaziba ko mɨsogh me
abɨnighɨva nguibar ekiam inigh. Puvatɨghtɨ, nan adarazira mɨsogh me
abɨnightɨ, gumazamiziba nan ziam nguibar ekiar kam darɨgham."
29 Ezɨ Devit akar kam inigha gɨvagha, mɨdorozir gumazir ikiavɨra itiba
akuvagha, me bar ghua Raban gumaziba ko mɨsogha me abɨnigha nguibar
ekiam ini.
30 Egha Devit Amonian atrivimɨn dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam,
me golɨn an ingarizɨ, an osɨmtɨzim 35 kilogrem. Dapanir asuar kam, me
dagɨar dirir bar pɨn kozir mamɨn an kuruke. Ezɨ Israelia dapanir asuar kam
inigha Devitɨn dapanim garu. Devit uaghan dagɨaba ko bizir aghuir avɨriba
nguibar ekiar kamɨn ada ini.
31 Egha Devit Raban nguibar ekiamɨn itir gumazamiziba bar me inigha,
ingangarir guar avɨribar amuasa me arɨsi. Marazi sobiar ingarir ingangarib-
agh ami, marazi ainɨn afavibar ingangaribagh ami, marazi ainɨn sobiabar
ingangaribagh ami. Ezɨ marazi brighbar ingari.† Arazir kamra, Devit kantri
Amonɨn nguibar ekiar igharaziba bar men gumazamizibagh ami. Egha gɨn,
Devit uan mɨdorozir gumaziba ko me uamategha Jerusalemɨn ghue.

13

Amnon arazir kuramɨn Tamar gami

1 Bizir kamɨn gɨrara, arazir mam oto. Devitɨn otarim Apsalom, a
buaramizir mam iti, an ziam Tamar. An ganganiba bar dera. Ezɨ Devitɨn
otarir igharazir mam, an ziam Amnon, amebar igharazim a bate. A bar
Tamar gifongegha, a bagha navim dɨkafi.
2 Tamar tong bar gumazitam koma akuigha fozir puvatɨzɨ, me bar deragha
a geghuvima a iti. Kamaghɨn amizɨ, Amnon Tamarɨn boroghɨn mangamin
tuaviba puvatɨ, egha a zurara a gɨnɨghnɨgha arei moghɨn iti.
3 Egha Amnon namakar mam iti, an ziam Jonadap. A Devitɨn avebam
Saman otarim, a bizibav kɨmtɨ, dar dagheba guizbangɨrama otivamin fofozir
ekiam iti.
4 Egha a Amnonɨn azara, "Atrivimɨn otarim, nɨ na mɨkɨm, manmaghɨn
amizɨ kɨ zurara nɨn garima, nɨ osemegha arei moghɨn gari?"
Ezɨ Amnon a ikaragha ghaze, "Kɨ uan avebam Apsalomɨn buaramizim
Tamar, bar a gifonge."
5 Ezɨ Jonadap a ikaragha ghaze, "Nɨ ifar arei moghɨn damu, egh uan
mɨsiamɨn irɨghɨv ikɨ mamaghɨra ikɨ. Eghtɨ nɨn afeziam nɨn gansɨ aven izɨtɨ, nɨ
kamaghɨn a mɨkɨm suam, 'Ga uaning! Nɨ nan buaramizim Tamar amadaghtɨ
an aven izɨ, eghtɨ kɨ gantɨ, a na bagh daghetam tuam. Egh a uabɨ daghem na
danɨngtɨ kɨ aneremam.' "
6 Ezɨ Amnon, Jonadapɨn akam baregha, ghua uan mɨsiamɨn ghugha ifara
arei moghɨn amua uan mɨsiam girɨghav iti. Ezɨ Atrivim Devit an arɨmariar
akam baregha an ganasa an dɨpenimɨn ghu. Ezɨ Amnon a mɨgɨa ghaze, "Ga
uaning! Kɨ arɨa nɨn azangsɨsi, nɨ nan buaramizim Tamar amadaghtɨ an aven
izɨ, eghtɨ kɨ gantɨ a na bagh kekɨn taba tu. Egh a uabɨ kekɨn kaba inigh na
danɨngtɨ kɨ dar amam."

† **12:31:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. Gumazir maba ghaze, a kamaghɨn mɨgei, "Egha a Raban nguibar ekiamɨn gumazamiziba bar me inigha egha soba ko ainɨn afaviba ko ainɨn sobiabar me mɨsoghezɨ, me ariaghire. Egha a marazi brighbar ingarir avenɨn marazi tue."

7 Dughiar kamin, Tamar atrivimin dipenimin itima, Devit a bagha akam
amaga ghaze, “Ni mangi uan tuebam Amnonin dipenimin mangiva a bagh
daghetam tuam.”
8 Ezi Tamar oregha uan tuebam Amnonin dipenimin ghugha garima, a uan
misiam girighav iti. A irighav ikia garima, Tamar plauan maba inigha plaua
giragha kekba tuer minemin da tue.
9 A kekba tuer minem isa kekba Amnonin damazimin da ingegha itarim
gati. Ezi Amnon daman aghua. Egha a ghaze, “Ia ingarir gumaziba bar,
ia azenan mangi.” Ezi gumazamiziba kamaghin oregha, me bar dipenim
ategha azenan ghue.
10 Ezi Amnon Tamar migia ghaze, “Ni kekba inigh ki akui naghin izi, egh
kekba isi na daningti ki dar amam.” Ezi Tamar kekin tuezir kaba inigha a
irighav iti naghin a bagha zui.
11 Tamar kekba inigha ghuava Amnon daningasa amima, a maghira an
dafarim gitorogha a migia ghaze, “Nan buaramizim, ni izi nan misiamin na
ko dakuasa ki ifonge.”
12 Ezi Tamar a migia ghaze, “Markiam, ni nan tuebam. Ni arazir kurar kam
damusi na gaghonan marki. E Israelia arazir kurar kabagh amir puvati. Ni
aghumsizir arazir mizirizir kam damuan marki.
13 Ni arazir kurar kam damighti, ki aghumsizir ekiam inigh, ua gumaza-
mizibar damazimin daruan kogham. Eghti Israelia bar mikim suam, ni
bar ikufi, egh me ni dipova bar pazivira ni mikimiva bar ni abiragham.
Ga uaning! Ni arazir kam datirighin a damusi nighnighan marki. Ni nan
ikisi ifuegh, ga uan afeziam Atrivim Devitin azaraka. Ni nan ikisi, a ti nin
amamangatigham.”
14 Ezi Amnon Tamarin migirigiam baraghan aghuagha, uan gavgavim
sarama an suiragha, a gekuigha a gakaghora a koma akui.
15 Egha datirighin a Tamarin aghua. A faragha bar Tamar gifonge, egha
datirighin bar a basemegha bar an aghua. An an aghuazir arazim bar
ekevegha, a faragha a gifongezir arazim gafira. Egha a migia ghaze, “Ni
dikavigh na gitagh mangi.”
16 Ezi Tamar a ikaragha ghaze, “Nan tuebam, ni na barakigh. Ni datirighin
na batogha na gamir arazir kurar kam, a ni nan suiragha arazir kuramin
na gamizir arazim bar a gafiragham.” Ezi Amnon bar tong Tamar barazir
puvati.
17 Egha uan ingangarir gumazir igiamin diagha a migia ghaze, “Ni izi
amizir kam nan damazimin a batueghti an azenan mangiti, ni tiam asaragh.”
18 (Dughiar kamin, Tamar korotiar ruarir kurkazir bar aghuiba itiba
arugha, Amnon bagha ghu. Kar atrivibar guivir tighar pamin ikiamiba azuir
korotiar aghuir ruariba.) Ezi Amnonin ingangarir gumazim a batoghezi an
azenim girizi, a tiam asara.
19 Ezi Tamar uan navir osimtizim akakagha, averenim uan dapanim
gaghuigha korotiar ruarir kam abiki. Egha dafarimning uan dapanim
gatigha, pamten aziavira zui.
20 Ezi Apsalom uan buaramizim Tamarin garima, an aziavira izima, a
an azara, “Manmaghin ami? Nin tuebam Amnon ni ko akua arazitamin ni
gamizi ni azia izi? Amnon, a nin tuebam, kamaghin, ni azir akam ategh
pura uabi amiragh mighigh bizir a ni gamizir kamin osiman marki. Egh
nin tuebam Amnon ni gamizir arazir kurar kamin gun gumazitam mikiman
marki.” Ezi Tamar Apsalomin dipenimin ghugha a ko iti, ezi osimtizir kam
zurarama anebiravira iti.

21 Ezi Atrivim Devit eghaghanir kam baregha an muriam bar moghira
ikufi.*
22 Ezi Apsalom bizitamin bar Amnon migeir puvatigha bar aghumra iti.
Amnon an buaramizim suiragha a gekuigha ghua arazir kuramin a gami,
kamaghin amizi, Apsalom bar an aningaghegha an aghua.

Apsalom, Amnon misueghti
an aremeghasa tuaviba buri

23 Azenir pumuning givazima, Apsalom uan ingangarir gumaziba ko
Balhasorin nguibamin sipsipin arizibagh isi, isam damuasa atrivibar otariba
bagha bar akaba amangi. Nguibar kam a Efraimin nguibar ekiamin
boroghin iti.
24 Egha Apsalom Atrivim Devit bagha ghua, kamaghin a migei, "Atrivim, ki
nin ingangarir gumazim, ga uaning. Ki uan gumaziba ko sipsipin arizibagh
isi isam damuasa. Egh ni uan ingangarir gumazir dapaniba ko, ia nan isamin
izasa ki ian azangsisi."
25 Ezi Atrivim Devit a ikaragha ghaze, "Nan otarim, ti puvatigham. E bar
mangegh uam osimtizim ni danigham." Ezi Apsalom mangasa a gaghoravira
iti. Ezi atrivim an gin mangan aghuagha ghaze, Apsalom ni mangi, nin biziba
deragham.
26 Ezi Apsalom a migia ghaze, "Ia mamaghin izan aghuaghiva, nan aveghbuam Amnon amadaghti, an e bagh izi."
Ezi atrivim a ikaragha ghaze, "A bizir tizim baghvira nin gin mangam?"
27 Ezi Apsalom Amnon bagha Devitin azangsighavira iti, ezi an Amnon ko
uan otarir igharaziba saram amamangatizi, me bar Apsalomin gin ghu.
28 Egha me ghua Balhasorin nguibamin otivigha, Apsalom uan ingangarir
gumaziba pamten me abira me migia ghaze, "Ia isamin torimin ganti, Amnon
dipar onganiba amegh onganighti, ki mikimvira ikiti, ia a misueghti a irigh
aremegh. Ki uabi a misueghti an aremeghasa ia migia ia abira. Kamaghin
amizi, ia tuivigh gavgavigh bizitamin atiatingan marki."
29 Ezi Apsalomin ingangarir gumaziba a mikemezi moghirama isamin
aven Amnon gamizi, Atrivim Devitin otarir igharaziba kamaghin ganigha
dikavigha vaghvagha uan donkibagh apiagha bar puv are.
30 Me tuavimin ghuavira itima, gumazir mam men faragha ghua, Devit
migia ghaze, "Apsalom nin otariba bar me misoghezi me ariaghire, men tav
itir puvati."
31 Ezi atrivim kamaghin oregha dikavigha tugha uan korotiar ruarim
abigha nguazim girighav ti. Ezi an ingangarir gumaziba uaghan tuivighavira ikia uan korotiar ruariba abiagharisi.
32 Ezi Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonadap kamaghin Devit migei,
"Nan gumazir ekiam, ni nighnizir gavgavim akar kabar ikian marki. Me nin
otariba bar me misoghezi me ariaghirezir puvati. Me Amnonra misoghezi an
areme. Bizir kamin mingarim kamakin, Amnon faragha arazir kurabar Apsalomin buaramizim Tamar gami. Ezi Apsalom zurara dughiabar bizir kam
ginighnighavira ikia, Amnon misoghezi an areme. Ki Apsalomin guamin
garima a mitarmangizi, ki an nighnizim gifo.†

---

* **13:21:** Bar fomira gumaziba Hibrun akam, me Grighin akamin a gira, egha vezin kamin me mong an ruarim osiri. Ezi e datirighin fozir puvati, me uari akar kam osiri, egha a fomira Hibrun kamin iti, egha datirighin ua itir puvati. Grighin akam ghaze, "Amnon Devitin otarir ivariam, ezi Devit bar a gifonge. Kamaghin Devit Amnon ivezir kuram a ganingizir puvati." † **13:32:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

33 Atrivim, nan gumazir ekiam. Ni akar kaba isi uan navir averiam
darighan marki, kar pura akar kiniba, nin otarir igharaziba ariaghirezir
puvati. Amnon uabiram areme."
34-36 Ezi Apsalom zuamiram arav ghu.
Jonadap Devit ko migiavira itima, nguibar ekiam geghuva an garir
midorozir gumazir igiar mam, munaghira Horonaimin izir tuavmin garima,
gumazir avirim mighsiar miriamin otivigha izaghiri. Ezi an atrivim bagha
ghua kamaghin a migei, "Ki gumazir mabar garima me Horonaimin izir
tuavmin mighsiamin miriamin otivigha izaghiri."‡
Ezi Jonadap Devit migia ghaze, "Ni gan! Ki ni mikemezi moghira mar
atrivimin otaribara izi." Jonadap mikemegha givazima, Devitin otariba aven
izegha maghirama azi. Ezi Devit uan ingangarir gumaziba ko, me me ko
puvirama azi.

Apsalom arav ghu

37-39 Apsalom ara ghua kantri Gesurin ikia, Atrivim Talmai ko iti. Talmai,
a Amihutin otarim.§ An azenir 3plan Gesurin iti.
Ezi Atrivim Devit dughiar ruarimin Amnon gibua a bagha ikegha givagha,
ua Apsalomin apangkuvigha ghaze, a uamategh izi.

14

Apsalom ua izasa, Joap a bagha tuaviba buri

1 Seruian otarim Joap kamaghin fo, Atrivim Devitin navim bar Apsalom
baghavira iti.
2 Ezi Joap amizir nighnizir aghuiba itim bagha uan ingangarir gumazir
mam amadazi, a ghua Tekoan nguibamin a inigha ize. Ezi Joap kamaghin
a migei, "Ni kamaghin damuasa ki ifonge, ni ifar mati gumazim aremezi
ni aghuimazimin iti moghin iki. Ni aghuimazir korotiabar aghuigh, egh
borem uan mikarzim daghuan marki. Ni mati gumazim aremezi ni dughiar
ruarimin a gibua iti moghin iki.
3 Egh ni atrivim bagh mangiva akar ki ni ganidir kabar gun a mikim." Egha
Joap atrivim mikimamin akabar amizim migei.
4 Ezi Tekoan amizir kam atrivim bagha ghugha, atrivimin damazimin
nguazim girigha uan guam nguazim mituagha, ziar ekiam a ganiga ghaze,
"O atrivim, ni nan akuragh."
5 Ezi atrivim an azara, "Ni osimtizir manam iti?"
Ezi amizim ghaze, "Atrivim, guizbangira, nan pam aremezi ki odiarimin
iti.
6 Ki nin ingangarir amizim. Ki faragha otarir pumuningra iti. Egha aning
azenibar ikia uaningin atara uaning misozima, aningin tongin midorozim
abighan gumaziba puvati. Ezi mav mavin misoghezi an areme.
7 Ezi datirighin nan pamin ikizimin adarazi bar dikavigha nan atara ghaze,
otarir uan aveghbuam misoghezi an aremezim, ni a isi en dafarim datighti,
e a misueghti an aremegh, uan aveghbuamin ovevem ikaragham. Ki men
akamin gin mangiva, ki otariba puvatigham. Mati ki avivkiar mam iti, ezi me
anemungasa. Me kamaghin damighti, nan pam ko an ikizimin ziam nguazir
kamin ikian kogham."

‡ **13:34-36:** Vezin kamin aven, akar kam, "Ezi an atrivim bagha ghua kamagh a migei, 'Ki gumazir mabar garima me Horonaimin izir tuavmin mighsiamin miriamin otivigha izaghiri,'" a datirighin Hibrun akamin itir puvati. Akar kam ti fomira ike, egha datirighin ovenge. Bar fomira dughiar akam ikiavira itimin, gumaziba Grikin akamin a gira, ezi akar kam a Grikin akamin ikiavira iti. § **13:37-39:** Talmai an Apsalomin inazir afeziam. Ni 2 Samuel 3:3in gan.

8 Ezɨ Atrivim Devit, amizimɨn akam baregha kamaghɨn a ikaragha ghaze,
“A dera, kɨ nɨn osɨmtɨzim nɨ bagh anekɨram. Nɨ uamategh uan dɨpenimɨn
mangɨ.”
9 Ezɨ Tekoan amizim kamaghɨn atrivim mɨgei, “Atrivim, nan gumazir
ekiam, osɨmtɨzir kam na ko nan afeziamɨn adarazir izam. Eghtɨ nɨ ko nɨn
dɨpenimɨn itir darazi osɨmtɨziba puvatɨgham.”
10 Ezɨ atrivim a mɨgɨa ghaze, “Gumazitam mɨgɨrɨgɨar kuratam nɨ
mɨkemeghtɨ, nɨ a inigh na bagh izɨtɨ, kɨ a mɨkemeghtɨ a ua kamaghɨn nɨ
damuan kogham.”
11 Ezɨ amizim ua kamaghɨn mɨgei, “Ga uaning, atrivim, kɨ kamaghɨn
ifonge, Ikiavɨra Itir God, a nɨn God, nɨ an ziamɨn mɨghvɨra a mɨkɨmtɨma,
me nan otarir igharazim mɨsueghtɨ an aremeghan markɨ. Bar markiam.
Guizbangɨra, en arazim kamakɨn, gumazim uan aveghbuam mɨsueghtɨ an
aremeghtɨ, gumazir kamɨn anababara a mɨsueghtɨ an aremegham. Ezɨ nɨ
arazir kamɨn gɨn mangan markɨ, eghtɨ gumazitam nan otarim mɨsueghtɨ an
aremeghan markɨ.”
Ezɨ Devit ghaze, “Kɨ, Ikiavɨra Itir Godɨn ziamɨn guizbangɨra nɨ mɨgei, nɨn
otarimɨn dapanir arɨzitam tong nguazim girɨghan kogham. An aremeghan
kogham.”
12 Ezɨ amizim kamaghɨn mɨgei, “Ga uaning, nan atrivir ekiam, kɨ nɨn
ingangarir amizir kɨnim. Nɨ na ateghtɨ kɨ tong ua mɨkemeka?”
Ezɨ Devit ghaze, “A dera nɨ mɨkɨm.”
13 Ezɨ amizim kamaghɨn Devit mɨgei, “Nɨ tizim bagha bizir kurar kamɨn
Godɨn gumazamizibagh ami? Nɨ uabɨ uan otarim batuegha anetaghizɨ, a ua
izezir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, akar nɨ datɨrɨghɨn na mɨkemezir kam, nɨ uabɨ
uabɨ isa kotiam gatɨ.
14 E fo, e bar moghɨra arɨghiregh ua angamɨra ikian kogham, mati gu-
mazim dɨpam nguazim gingeghtɨ, gumazitam uam a iniva avegham. God
pura gumazibar ikɨrɨmɨriba agevir puvatɨ. Eghtɨ gumazitam an saghon
ikɨtɨma, a gumazir kam inigh uabɨn boroghɨn izɨsɨ, a bagh tuaviba buriam.
15 Atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba na
gasɨghasɨghasa na mɨgei. Kamaghɨn amizɨ, kɨ men atiatia, egha datɨrɨghɨn nɨ
mɨkɨmasa nɨ bagha izɨ. Kɨ nɨn ingangarir amizim, kɨ kamaghɨn nɨghnɨsɨ, kɨ
nɨn azaraghtɨma, nɨ nan akurvaghamɨn tuavitam batogham.
16 Kɨ kamaghɨn nɨghnɨsɨ, gumazir maba kɨ uan otarim ko, ga
gasɨghasɨghava ami, eghtɨ God ga ganɨngizir nguazir kam, ga an ikian
kogham. Kɨ ghaze, nɨ ti nan akam baragh nan akuragh, gumazir kabar
dafarim da ua ga iniam.
17 Kamaghɨn amizɨ, kɨ ghaze, nɨ na bagh akar gavgavitam akɨrightɨ kɨ
deraghvɨra ikiam. Atrivim, nan gumazir ekiam, nɨ mati Godɨn enselɨn mam,
egha nɨ arazir kuraba ko arazir aghuibagh fo, manam dera, ezɨ manam ikufi.
Ezɨ Ikiavɨra Itir God, nɨn God nɨ ko ikɨ.”
18 Atrivim oregha kamaghɨn amizim ikara, “A dera, kɨ datɨrɨghɨn azangsɨzir
mam nɨn ti. Kɨ kamaghsua, nɨ datɨrɨghɨn guizbangɨra na mɨkɨmɨva bizitam
nan mongan markɨ.”
Ezɨ amizim ghaze, “A dera, atrivim, nan gumazir ekiam, nɨ nan azang.”
19 Ezɨ Devit kamaghɨn an azara, “Joap ti akar kabav kɨmasa nɨ amadaz, o?”
Ezɨ amizim ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekiam, kɨ nɨn ziamɨn guizbangɨra
nɨ mɨgei, kɨ nɨn azangsɨzim gitavɨraghan ibura, egh kɨ uaghan akatam nɨn
modoghan kogham. Are, bar guizbangɨra, nɨn ingangarir gumazim Joap, an
akar kabar na mɨkemegha, na amadazɨma kɨ dar gun nɨ mɨgei.

14:17: 2 Samuel 19:27

20 Nin ingangarir gumazim Joap, a pura dav kemezir puvati. An Apsalomin
osimtizir kam akirasa akar kabagh ami. Ezi gumazir ekiam, ni mati Godin
enselin mam, ni fofoziba ko nighnizir aghuir aviriba iti, egha ni nguazir
kamin otivir biziba bar dagh fo."
21 Ezi gin atrivim kamaghin Joap migei, "Bar dera, ki nin nighnizimin gin
mangam. Eghti ni mangiva Apsalom inigh uamategh izi."
22 Ezi Joap kamaghin oregha Atrivim Devitin damazimin nguazim girigha
fuagha, uan guam nguazim mituagha ziar ekiam a ganiga ghaze, "O atrivim,
nan gumazir ekiam, God deraghvira ni damu. Ni nan azangsizimin gin ghuzi,
ki datirighin fo, ni na gifonge."
23 Egha Joap dikavigha Gesurin ghugha, Apsalom inigha uamategha
Jerusalemin ize.
24 Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, "Apsalom uan dipenimra iki, egh
a nan damazimin izi nan ganan marki." Kamaghin amizi, Apsalom uan
dipenimra ikia egha atrivimin damazimin ghuzir puvati.

Devit Apsalomin arazir kuram gin amada

25 Apsalom gumazir bar dirim, egha duar kuritam bar an namnamin
dagarimningin ikegha uanaga an dapanir siriamin itir puvati. Israelian
gumazitam an min garir puvati, kamagh amizi, Israelia an ganasa bar
akonge.
26 An dapanir arizim bar mitemegha, aghua ruarvagha a baseir
dughiamin, an azeniba vaghvagha gevir dughiamin an anepiri. Egha
me dapanir arizir a dipirizir kamin osimtizimin gari, an atrivimin skelin a
kilogremin pumuningin tu.
27 Apsalom amuimin ikia otarir 3pla ikia egha guivir vamira iti, an ziam
Tamar. A bar amizir dirim.
28 Ezi Apsalom azenir pumuningin Jerusalemin ikia, egha tong bar
atrivimin damazimin ghuzir puvati.
29 Egha Apsalom Joap bagha akam amadagha ghaze, Joap Apsalomin
amamangatighti, an atrivim bagh mangi. Ezi Joap Apsalom bagh mangan
aghua. Ezi a dughiar igharazimin uam Joap bagha akam amada, ezi Joap ua
mangan aghua.
30 Kamaghin amizi, Apsalom uan ingangarir gumazibav gia ghaze, "Joapin
balin azenim nan azenimin boroghin iti. Ia mangiva a daboroghtima a isigh."
Ezi me ghuava an balin azenim gaborozima a isi.
31 Ezi Joap arazir Apsalomin ingangarir gumaziba amizir kam baregha,
Apsalomin dipenimin ghugha an azara, "Nin ingangarir gumaziba bizir
tizim bagha nan balin azenim gaboro?"
32 Ezi Apsalom kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki izi uabin ganasa ni bagha
akaba amadima ni izan aghua. Ki kamaghsua, ni izegh nan akam inigh
mangiva atrivimin azaragh, a tizim bagha Gesurin na inigha Jerusalemin
ize? Ki ti munaghira ikia deraghai. Ki datirighin atrivimin guamin ganasa,
eghti a nan arazir kuratamin apighiva, na misueghti ki aremegham."
33 Ezi Joap ghugha Apsalomin akabar gun Atrivim Devit migei. Atrivim
oregha givagha gumazir maba amadazima, me ghua Apsalom inigha izi. Ezi
Apsalom nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ziar ekiam
atrivim ganingi. Ezi atrivim an tore.

15

Apsalom Atrivim Devit batueghasa tuaviba buri

1 Ezi bizir kabar gin, Apsalom karisin mam ko, hoziar maba ko 50plan
gumazir a geghuv an daroribar faragh mangamiba ini.
2 A dughiaba vaghvagha bar mizarazibar, dikava ghua nguibar ekiamin
tiar akamin zuir tuavir miriamin tuivav iti. Eghti gumazir manam osimtizim
ikiva anekirsi atrivim bagh iziti, Apsalom an diagh kamaghin an azaragham,
"Ni nguibar manamin gumazim?"
Eghti gumazir kam kamaghin mikimam, "Ki nin ingangarir gumazim, ki
Israelin anabar mamin gumazim."
3 Ezi Apsalom gumazir kamin osimtizimin mingarim gifogha, kamaghin a
migei, "Ni oragh, nin akaba bar guizbangira, egha dera. Ezi noki, atrivim
deravira nin akaba baraghamin gumazitam amisevezir puvati."
4 Egha Apsalom dughiabar zurara kamaghin gumazibav gei, "Tav ti na
misevezi ki jasin otogha deraghai. Egh ki gumazibar osimtiziba kotin da
tuisigha deraghavira da akirai. Ki uabi jasin otivasa ifonge."
5 Egh uaghan, gumazitam an ganigh a bagh izi ziar ekiam a daningisi uan
teviba apirsi damuti, a zuamira uan dafarimning an amadagh a muigh an
toram.
6 Gumazamizir uan osimtiziba inigha atrivim bagha zuiba, Apsalom
arazir kamra me gami. An arazir kamin Israelian gumazamiziba, bar men
nighnizibagh etui.
7 Azenir 4pla givazima,* Apsalom ghua kamaghin Atrivim Devit migei,
"Ga uaning, ni na teghtima ki uamategh Hebronin mangi, akar dikirizir ki
Ikiavira Itir God gamizir mam damighti, an otoka.
8 Ki nin ingangarir gumazim, ki Sirian kantrin aven itir nguibam Gesurin
ikia, egha Ikiavira Itir God bagha akam akira ghaze, a ua na inigh
Jerusalemin mangighti, ki Hebronin nguibamin an ziam fam."
9 Ezi atrivim a migia ghaze, "Ni navir amirizim sara mangi." Ezi Apsalom
uamategha Hebronin ghu.
10 Apsalom uaghan Israelian anababa bar me mikimasa modogha gumaz-
iba amangi. Ezi me kamaghin Israelia migei, "Ia sighar ararem baragh
maghira, kamaghin dim mikim, Apsalom Hebronin ikia atrivimin otogha
gifa."
11 Apsalom Hebronin zuir dughiamin, a Jerusalemin 200plan gumazibar
diazi, me a ko zui. Gumazir kaba, bizir a damuasava nighnizim me a gifozir
puvati, egha puram an gin zui.
12 Me ghua Hebronin otivigha, Apsalom ofabagh ami. An ofan kabagh
amir dughiamin, a Gilon gumazir mam Ahitofel, a inigh izasa gumazir maba
amangizi, me Gilon nguibar ekiamin ghue. Ahitofel, a gumazir nighnizir
aghuiba isa Atrivim Devit ganidibar mav. A uan nguibam Gilo ategha
Apsalom bagha ize. Dughiar kamin, Apsalomin nighnizir kurar an averara
amiba ekiva zui. Ezi an gin zuir gumazibar dibobonim ghuavanagavira iti.

Devit Jerusalem ategha arav ghu

13 Ezi abuir gumazir mam iza kamaghin Devit migei, "Datirighin Israelian
gumazamizibar navir averiaba, bar moghira Apsalom baghavira iti."
14 Ezi Devit kamaghin uan ingangarir gumazir dapanir Jerusalemin itibav
gia ghaze, "Aria, ia dikavigh e zuamiram Jerusalem ategh areka. Puvatighti,
Apsalom e misueghti e bar arighiregham. E zuamiram areka, e suigh-
suightima, Apsalom uan adarazi ko izi en nguibar ekiam gasighasigh, en
gumazamizibav sueghti me arighiregham."

---

* **15:7:** Hibrun akam ghaze, 40plan azeniba. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a gira, egha ghaze, akar kam a 4plan azenibav gei.

15 Ezi atrivimin ingangarir gumazir dapaniba a ikaragha ghaze, “Are,
atrivim en gumazir ekiam, ni bizir tizim damuasa migei, e a damuam.”
16 Kamaghin amizi, atrivim uan dipenimin itir darazi ko an ingangarir
gumazir dapaniba, me dikavigha Jerusalem ategha uan suebar zui. Egha
atrivim uan amuir dozir 10pla ataghizi, me atrivimin dipenimin gara iti.
17 Atrivim uan adarazi ko me Jerusalem ategha ghua, nguibar ekiamin itir
dipenir bar abuan dazighiamin itimin boroghin tuivighav iti.
18 Egha atrivim tughav ikia garima, an ingangarir gumazir dapaniba ko a
geghuva an faragha zuir midorozir gumaziba, me a gitagha voroghira dika
arua zui, ezi Keret ko, Peletian adarazi ko Getin nguibar ekiamin midorozir
gumazir 600pla, me uaghan a ko zui. Fomira 600plan midorozir gumazir
kaba me Devit ko Getin nguibar ekiamin ike, me uaghan an gin ize.
19 Ezi atrivim kamaghin Getin midorozir gumazibar gumazir dapanim
Itai migia ghaze, “Ni tizim bagha e ko mangasa? Ni kantrin igharazimin
gumazim, ni iza kagh iti, nin nguibam saghon iti. Kamaghin ni uamategh
Jerusalemin mangiva Atrivim Apsalom ko iki.
20 Ni dughiar otevimra kagh ike, kamaghin, ki ni damuti ni nguibar kam
ategh pura e ko daruan kogham. E pura tintinibar iki daruam. Kamaghin,
ni uan midorozir gumaziba inigh uamategh mangiti deragham. Ikiavira Itir
Godin apangkuvim ko an arazir a ia baghavira itim, guizbangira ia ko zurara
iki.”†
21 Ezi Itai kamaghin Devitin akam ikaragha ghaze, “O atrivim, nan gumazir
ekiam, ki Ikiavira Itir Godin ziam, ko nin ziamin, ki guizbangira ni migei, ki
zurara ni ko ikiam. Ni nguibar manamin mangiti, ki uaghan an mangam. Egh
me ni misueghti ni aremegham, me uaghan na misueghti ki aremegham.”
22 Ezi Devit kamaghin a migei, “A dera, ia e ko mangam.” Kamaghin amizi,
Itai uan midorozir gumaziba ko men amuiroghboriba ko, me faragha zuir
darazir gin zui.
23 Devit uan adarazi ko me Jerusalem ataghirazir dughiamin, kantrin aven
itir gumazamiziba bar moghira puvíram azi. Ezi atrivim uan adarazi ko me
Kidronin Fanem giregha gumazamiziba puvatizir danganimin amadaghan
zui.
24 Devit tughav ikia garima, gumazamiziba arua zuima, ofa gamir gumaz-
imning Sadok ko Abiatar, ko Livaiba me uaghan me ko zui. Livaiba Godin
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpugha iza nguazim gati, egha uam
a gisaghpuzir puvatigha, ikia ghuava dughiar gumazamiziba bar Jerusalem
ataghizimin oto.
25 Ezi atrivim kamaghin Sadok migei, “Ni Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam inigh uamategh nguibar ekiamin mangi. Eghti Ikiavira Itir God
na gifuegh, egh nan amamangatighti ki ua izi, Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam ko Purirpenir a itimin ganam.
26 Ki pura iti. Eghti Ikiavira Itir God na gakueghan kogham, a dera, a bizir
tizimin na damusi a puram a damu.”
27 Egha Devit ua kamaghin ofa gamir gumazim Sadok migei, “Ni nan akam
deragha a gifos, o puvati? Ki kamaghin migei. Ni uan otarim Ahimas ko
Abiatarin otarim Jonatan, aning inigh ia uamategh navir amirizim sara
nguibar ekiamin mangi.
28 Ni oragh, ki mangiva gumazamiziba puvatizir danganimin otogh, fanem
gira zuir danganimin boroghin iki ia mizuamam. Eghti ia bizir Jerusalemin
otiviziba dar akam na bagh anemadagh.”

† **15:20:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Bar fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a giragha an osiri, ezi datirighin Aruamin akam Grighin akamin gin zui.

29 Ezi Sadok ko Abiatar Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam inigha uamategha
Jerusalemin ghugha iti.
30 Ezi Atrivim Devit bar osemegha uan dagarir asuamning suegha uan
dapanim avaragha azia Olivin Mighsiamin ghuavanadi. Ezi an gin zuir
darasi, uaghan uan dapaniba avegha azia ghuavanadi.
31 Ezi Devit kamaghin oraki, “Ahitofel Apsalom ko an gin zuir darazir
akurvaghasa ghu.”
Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ga
uaning, ni Ahitofelin migirigiabagh iraghti, da bar pazaviram mangi.”
32 Me ghua mighsiamin orazimin otifi, kar danganir me Ikiavira Itir Godin
ziam fem. Ezi Devitin namakar mam iza a bato, an ziam Husai, an Arkan
ikizimin gumazim. An apangkuvir ekiam Devitin ikia uan korotiam abigha
nguazim uan dapanim gaghui.
33 Ezi Devit an ganigha kamaghin a migei, “Ni na ko iziti, ki nin akurvaghsi
ingangarir ekiatam damigham.
34 Egh ni nan akurvaghsi, ni uamategh nguibar ekiamin mangi, Apsalomin
ganigh kamaghin a mikim, ‘O atrivim, ki fomira nighnizir aghuiba nin
afeziam ganingi, egha datirighin ki nin ingangarir gumazimin otivasa.’ Ni
kamaghin damighti, nighnizir ni Apsalom ganidir kam, a Ahitofel Apsalom
ganingizir nighnizim atugham.
35 Ni oragh. Ofa gamir gumazir pumuning, Sadok ko Abiatar, aning uaghan
Jerusalemin iti. Ni atrivimin dipenimin oraghizir biziba, bar adar gun aning
mikemegh.
36 Sadokin otarim Ahimas, ko Abiatarin otarim Jonatan, aning uaghan uan
afeziamning ko iti. Ni oraghizir migirigiaba aning mikemeghti aning izi na
mikimam.”
37 Ezi Devitin namakam Husai, an akamin gin ghua uamategha
Jerusalemin ghu. Husai ghua Jerusalemin otozima, Apsalom uaghan iza
nguibar ekiamin oto.

16

Siba tuavimin Devit bato

1 Devit Husai ko mikemegha givagha, a mighsiar orazim ategha mong
sivagha ghu. Ezi Mefibosetin ingangarir gumazim Siba iza a bato. Siba
200plan bretba ko 100pla wainin ovizir me apuzizir ikiziba ko, 100plan
temer fikin ovizibar ikiziba ko, memen inimin ingarizir misevir wainin
dipam ruiziba a da inigha izi. A dagher kaba isa donkin pumuning gisin da
arigha Devit bagha izi.
2 Ezi Devit kamaghin Siban azara, “Ni tizim bagha bizir kabar akua izi?”
Ezi a kamaghin Devit ikara, “Donkin kamning, nin amuiba ko boriba
aning daperagh mangam. Ezi bretba ko temer fighin oviziba, kar nin
adarazi dar amam. Ezi wainin kam, kar nin adarazi gumazamiziba puvatizir
danganimin daru mangiti, mikarziba men amiaghti, me aneremam.”
3 Ezi atrivim ghaze, “Bar dera, ni na mikim, nin gumazir ekiam Sol, an
igiam Mefiboset managh iti?”
Ezi Siba ghaze, “Israelia ti datirighin anemiseveghti, a uan inazim Atrivim
Solin min Israelia gativagh men ganam. Kamaghin amizi, a Jerusalemin
ikiavira iti.”
4 Ezi Atrivim Devit kamaghin oregha Siba migia ghaze, “A dera, ki
datirighin Mefibosetin biziba bar ni daningam.”

16:1: 2 Samuel 9:9-10 **16:3:** 2 Samuel 19:26-27

Ezi Siba kamaghin Devit ikara, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin damazimin tevimning apirigha ziar ekiam ni ganidi. Ki kamaghsua, bizir ki damuamiba ni damuti, ni na gifueghiviра ikiam.”

Simei akar kurabar Devit migei

5 Atrivim Devit Siba ko mikemegha givagha Bahurimin otogha givagha garima, Solin ikizimin mav, Geran otarim Simei, iza akar kurabav gia Devitin atara a bagha izi.

6 Devit uan ingangarir gumazir dapaniba ko itima, Simei dagiabar me ginifi. Devit uan midorozir gumazir aviribar torimin arua zuima, Simei tong men atiatir puvati.

7 Egha Simei Devitin atara ghaze, “Ni kamatigh. Ni gumazibav sozima da ariaghirir gumazim. Ni gumazir kuram, ni kamatigh.

8 Ni Sol batuegha an danganim inigha atrivimin oto. Egha ni Solin adarazir gumazir aviribav soghezima, me ariaghire. Kamaghin, Ikiaviра Itir God nin arazir kurar kam ikarvasi. Egha Ikiaviра Itir God nin danganim iniasa, nin otarim Apsalom amisevezi, a Israelian atrivimin oto. Ni gumazir gumazibav sozima me ariaghirim, kamaghin, God datirikin ni gasighasisi.”

9 Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin Devit migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, gumazir kam manmaghsua akar kurabav gia nin atari? An afiar aremezir kuamin min gara iti. Ki ti mangiva an firim atugham.”

10 Ezi atrivim kamaghin Seruian otarimning Abisai ko Joap, aning migia ghaze, “Kar guan bizim puvati. Anetakigh. Ikiaviра Itir God ti a mikemegha ghaze, ‘Ni akar kurabav kim Devitin atar,’ eghti a bizir kam bagh nan ataram, a dera. Eghti tinara kamaghin an azaragham, ‘Ni tizim bagha Devitin atari?’ ”

11 Egha Devit kamaghin Abisai ko uan ingangarir gumazir dapanir igharazibav gia ghaze, “Nan otarir nan otozimra na misueghti ki aremeghasa, ezi ia tizim bagha Benjaminin anabamin gumazir kamin adaribar digavir kuram gami? Guizbangira, Ikiaviра Itir God a mikemezima, a bizir kam gami. Kamaghin amizi, ia aneteghti an akar kabar amu.

12 Ikiaviра Itir God nan arazir kurabar osimtizibagh fo, egh a ifongeghiva, a ti adarir kurar datirighin otivizir kaba bagh arazir aghuim na ikaragh, deraghviра na damuam.”

13 Devit mikemegha givagha, uan gumaziba ko tuavimin zui. Tuavir me zuir kamnang, a mighsiamin boroghin zuir tuavim. Ezi Simei mighsiar vuemin miriabar me gisin ghuava, Devitin atarava dagiaba ko nguazir minezibar a giniva zui.

14 Ezi atrivim uan gumazamiziba ko ghua danganir me zuimin otifi. Me bar amiagha danganir kamin avughsa iti.

Apsalom Jerusalemin oto

15 Ezi Apsalom ko Israelia bar ghua Jerusalemin otifi. Ezi Ahitofel uaghan me ko ghu.

16 Ezi Devitin namakar aghuim Husai, a ghua Apsalom batogha an diagha kamaghin a migia ghaze, “Ni dughiar ruarimin atrivimin ikiviра ikiam!”

17 Ezi Apsalom akar kam baregha kamaghin Husai migia ghaze, “Ni Devitin namakar bar aghuim, manmaghin amizi ni an gin ghuzir puvati? Kar namakar aghuibar arazir puvati. Ki nin ganigha dikavir kuram gami.”

18 Ezi Husai kamaghin Apsalom migia ghaze, “Puvati. Ikiaviра Itir God ko, gumazamizir kaba ko, Israelian igharaziba, me bar atrivitam amiseveghtima, ki an apengan ikiva a ko ikiam.

19 Egh ki nin ingangarir gumazimin ikian kogh, egh ki mangi tinan ingangarir gumazimin ikiam? Puvatigham. Ki fomira nin afeziamin ingangaribagh ami. Ezi kamaghin, ni an otarim, ki datirighin nin ingangaribar amuam."
20 Ezi Apsalom kamaghin Ahitofel migia ghaze, "Ni datirighin na mikim, ki bizir tizim damuam?"
21 Ezi Ahitofel ghaze, "Ni mangi uan afeziamin amuir doziba ko daku, a me ataghizima me atrivimin dipenimin gara iti. Ni kamaghin damighti, Israelian gumazamiziba bar fogh suam, Ni guizbangira uan afeziam gamizi a nin apanimin oto. Eghti gumazamizir datirighin nin gin zuiba, me nin gin mangisi bar gavgavigham."
22 Ahitofel kamaghin mikemezima, me gumazir maba amadazima, me ghua atrivimin dipenir siriamin avughsir danganimin, purirpenir mamin ingari. Egha gumazamiziba bar, men damazimin Apsalom an aven ghu. Ezi me vaghvagha an afeziamin amuir doziba isa an aven zuima a me koma akui.
23 Dughiar kamin gumazamiziba kamaghin nighnisi, Ahitofel me migeir akar kaba nighnizir aghuiba me ganidi. Ezi da mati God uabi me ganidir akaba, ezi me guizbangira dar gin zui. Devit faragha Ahitofelin akabar gin ghu, ezi datirighin Apsalom uaghan dar gin mangasa.

17

Husai Apsalom gifara

1 Ezi gin Ahitofel kamaghin Apsalom migia ghaze, "Ni na amadaghti ki 12,000plan gumaziba inigh datirighin dimangan me ko, e Devitin gintigham.
2 A datirighin bar amiragha navim osemegha iti moghira, ki mangiva a ko misogham. A digavir kuram damighti, an gumaziba ari mangiti ki atrivimra misueghti an aremegham.
3 Egh ki an gumazamiziba bar me inigh ua ni bagh izam. Me mati amizim datirighira pamin ikegha a basemegha arav ghugha, gin a uamategha uan pam bagha ize. Ni kamaghin ifonge, ni Devit misueghti an aremeghti, gumazamiziba deravira ikiam."*
4 Apsalom ko Israelian gumazir dapaniba akar kam baregha kamaghin migia ghaze, mar nighnizir bar aghuimra.
5 Ezi Apsalom ghaze, "Ia Husain diaghti, a izi uan nighnizimin gun mikimti e a bareka."
6 Ezi Husai izezima, Apsalom a migia ghaze, "Kar nighnizir Ahitofel e ganingizim, e an gin mangam o puvatigham? Puvatighti, ni e mikim, e manmaghin damuam?"
7 Ezi Husai Apsalomin akam ikaragha ghaze, "Nighnizir Ahitofel datirighin ia ganingizim, a derazir puvati.
8 Ni fogh, nin afeziam Devit uan midorozir gumaziba ko, me misozir gumazir gavgaviba, egha bar osemegha iti, me mati bean amebam gumazim an nguziba okemezima, an navim isia iti. Ni uan afeziamin midorozir arazibagh fo, a dimangan uan midorozir gumaziba ko dakuighan kogham.
9 Egha a datirighin ti mighsiar tamin dagiar torir ekiatamin modoghav ikiama, a danganir igharazitamin ikiama. Eghti e datirighin mangi me misoghtima, me en midorozir gumazir tabav sueghti me arimighireghti,

---

16:22: 2 Samuel 12:11-12 * **17:3:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Bar fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a giragha an osiri, ezi datirighin Aruamin akam Grighin akamin gin zui.

gumazamiziba akar kam baregh kamaghin mikim suam, ‘Apsalomin adarazi me bar ikufi.’

10 Eghti nin midorozir gumazir igharaziba akar kam baregh bar ati-atigham. Me uari mati midorozir gumazir gavgaviba, egha laionbar min tu-ifi. Ezi Israelia bar fo, nin afeziam a midorozibar faraghavira zuir midorozir gumazim, ezi an midorozir gumaziba bar puvira misosi.

11 “Nan nighnizim kamakin. Ni Israelian nguibabar itir gumazamiziba bar, notin amadaghan Danin anabamin nguibamin ikegh, bar mangi sautin amadaghan Berseban nguibamin otogh, dar gumazamiziba bar men di-aghti, me izi uari akuvagham. Me ongarir dadarimin gigimin min bar avirasemegham. Eghti ni datirighin uabi men faragh mangiva ia Devit ko misogh.

12 Egh e Devit buri mangi managh a batogh, e datirighin mizazim an adarazigh asam. Me bar en tivaghan kogham, mati dimagarimin ghuariam irima, gumazitam anepiran iburagham. Eghti Devit uan adarazi ko, e me misoghtima me bar arimighiregham. Eghti men tav bar ikian kogham.

13 Eghti an ari nguibar ekiatamin aven mangightima, Israelian midorozir gumaziba benir gavgaviba inigh izi nguibar ekiar kamin divaziba ikeghiva, nguibar ekiar kam gekuigh danganir zarimin anekunighti, a bar ikuvigham. Eghti nguibar ekiar kamin dagiar muziaritam bar ikeghan kogham. Bar puvatigham.”

14 Husai mikemegha givazima, Apsalom ko Israelian gumaziba bar kam-aghin migei, “Husain migirigiaba bar dera, egha Ahitofelin migirigiabagh afira.” Guizbangira, Ikiavira Itir God faragha Apsalom gasighasighasa nighniki. Kamaghin amizi, a uabi men nighniziba fezi, me Husain akabar gin zui. Guizbangira Ahitofelin migirigiaba da dera, ezi puvati, Ikiavira Itir God me gamizi, me akar kamin gin ghuzir puvati.

Devit Jordanin Fanem girigha vongin ghu

15 Ezi bizir kamin gin, Husai ghua akar an Apsalom ko Israelian gumazir dapanibav mikemezibar gun ofa gamir gumazimning Sadok ko Abiatar migei. Egha a uaghan Ahitofelin akabar gun aning mikeme.

16 Egha a ghaze, “Gua zuamira Devit bagh akam amadagh a mikim suam, Atrivim, ni datirighin dimangan Jordanin Fanem vongin kagh dakuan marki, Ni fanem girigh vongin mangi. Puvatightima, Apsalom uan adarazi ko iziva, ni ko nin adarazi sara bar ia misueghti ia arimighiregham.”

17 Ezi Jonatan ko Ahimas, aning ghua Jerusalemin azenan Enrogelin Fanemin me mizua iti. Aning ofa gamir gumazimningin otarimning. Gu-mazamiziba aningin ganti aning nguibar ekiamin aven mangan aghuagha, egha aning azenan modoghav iti. Ingangarir amizir mam faragha nguibar ekiar kamin otivir bizibar gun aning migei. Ezi aning ghua Devit mikeme.

18 Ezi dughiar kamin, gumazir igiar mam aningin ganigha ghua Apsalom mikeme. Kamaghin amizi, aning zuamira ghua Bahurimin nguibamin gumazir mamin dipenimin ghu. Ezi mozir dipar mam an dipenim boroghin iti, ezi Jonatan ko Ahimas mozir kam giraghugha modo.

19 Ezi gumazir kamin amuim inir mam inigha iza an onegha mozir dipar kamin akam avara. Egha a witin maba inigha tintinibar inir kam gisin da ariki. Eghti gumaziba foghan kogham, aning kagh modoghav iti.

20 Ezi gin Apsalomin gumazir maba aningin gin iza kamaghin amizimin azai, “Ahimas ko Jonatan managh iti?”

Ezi amizim ghaze, “Aning fanem girigha vongin ghu.” Ezi gumaziba ghua Ahimas ko Jonatan buriava aningin apizir puvatigha uamategha Jerusaleminghu.

21 Apsalominghuegha givazi, Ahimas ko Jonatan mozir kam ategha Atrivim Devit bagha ghugha kamaghin a migei, “Ni kagh ikian marki. Ni uan adarazi bar me inigh zuamira fanem girigh vongin mangi.” Egha aning gin Ahitofel Devit gasighasighasa mikemezir migirigiaba bar a geghani.

22 Ezi Devit akar kaba baregha givagha, bemira uan adarazi inigha Jordanin Fanem girigha vongin ghu. Ezi aminim itima me vongin ghuegha gifa. Men tav ua danganir kamin itir puvati.

23 Ahitofel garima Apsalom an akabar gin zuir puvati, ezi a ghua uan donki gaperagha uamategha uan nguibar ekiamin ghu. A ghua uan biziba ko amuim ko boriba akirigha gin ghua uabi aguraghava areme. Ezi an amuim ko boriba an kuam inigha ghua, an afeziabar kuaba afezir danganimin anefa.

24 Egha Apsalom ko Israelian midorozir gumaziba dikavigha Devitin gin zui. Ezi dughiar Apsalom ghua Jordanin Fanem girigha vongin zuimin, Devit uan adarazi ko ghua Mahanaimin nguibar ekiamin otogha gifa.

25 Apsalom faragha Amasa amisevezima, a Joapin danganim inigha an midorozir gumazibar gumazir dapanimin iti. Amasa Jeterin otarim, a Ismaelin ikizimin gumazir mam,† egha a Nahasin guivim Abigelin iti. Ezi Joapin amebam Seruia, an Abigelin amezemebam.

26 Dughiar kamin, Apsalom Israelia ko ghua Gileatin Distrighin otivigha averpenibar ingari.

27 Ezi Devit ghua Mahanaimin otozir dughiamin, gumazir 3pla iza a bato. Men ziabar kara, Sobi a Nahasin otarim, a kantri Amonin nguibar ekiam Raban gumazim. Ezi Amielin otarim Makir, a Lodebarin nguibar ekiamin gumazim. Ezi Barsilai, a Gileatin Distrighin Rogelimin nguibar ekiamin gumazim.

28-29 Gumazir kaba itariba ko nguazir mineba, ko daguraguir misiaba isi Devit uan gumaziba ko me daningasa da inigha zui. Egha me dagher maba sara inigha zui, kar wit ko bali, plaua ko witin me avimin tueziba, ko nguezir igharagha garir pumuning ko, hani ko, bulmakaun otem ko dagher sisin me bulmakaun oter eborimin ingarizim. Me uaghan sipsipin maba inigha ghue. Me kamaghin fo, Devit uan gumaziba ko iza gumazamiziba puvatizir danganimin zuir tuavimin ize. Ezi mitiriam men azima kuariba men piri, ezi men mikarziba bar men amia. Kamaghin amizi, me dagher kaba inigha me bagha izi, eghti me dar amiva ua gavgavim iniam.

18

Joap Apsalom misoghezima, an areme

1 Ezi Atrivim Devit uan midorozir gumaziba bar me akuvagha, dar 1,000plan midorozir gumazir okoruaba vaghvagha me bagha faragha zuir gumazir dapaniba amisevegha, egha uaghan kamaghira 100plan midorozir gumaziba bagha gumazir dapanir maba amisefe.

2 Egha uan midorozir gumaziba 3plan okoruabar me abiki. Joap okoruar mam gativagha an garima, an aveghbuam Abisai mamin garima, Getin

17:23: 2 Samuel 15:12 † **17:25:** Hibrun akam ziar kam Ismael itir puvati. A ghaze, Israel. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akam a giragha an osiri, egha me ghaze, a Ismael migei. 1 Eghaghaniba 2:17, uaghan Ismael migei.

nguibar ekiamin gumazim Itai okoruar mamin gari. Egha Devit kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, “Ki uabi ia ko e misoghsi mangam.”

3 Ezi me kamaghin a migei, “Puvati. Ni e ko mangan kogham. E bar midorozimin areghti, me e ginighnighan kogham. Egh me en taraziv sueghti, e arimighireghti, me uaghan gumazir aremezibagh nighnighan kogham. Ezi ni e ko mangiti, me ni misueghti ni aremeghti, bizir kam mati me 10,000plan gumazibav soghezi me bar ariaghire. E ghaze, kamaghin ti deragham, ni nguibar ekiamin kaghira iki. Eghti e gumaziba o bizitabar oteveghti, ni e bagh da amangam.”

4 Ezi atrivim kamaghin men akam ikaragha ghaze, “A dera, ki ian nighnizimin gin mangam.” Egha Devit divazir nguibar ekiam avinizimin tiar akar ekiamin miriamin tughav ikia garima, midorozir gumazibar sueba voroghira dika azenan zui. Midorozir gumaziba vaghvagha uan okoruabar aven iti, okoruar mamin dibobonim 1,000plan gumaziba iti, ezi okoruar mamin dibobonim 100plan gumaziba iti. Egha me bar uan okoruabar voroghira dika aven zui.

5 Devit akar gavgavimin Joap ko Abisai ko Itai migia ghaze, “Ia na bagh nighnigh, gumazir igiar kam Apsalomin apangkufigh.” Ezi midorozir gumaziba bar, akar gavgavir Devit uan midorozir gumazir dapanibagh aningiziba, me bar da baraki.

6 Egha Devitin midorozir gumaziba ghua Israelia bato, kar Apsalomin midorozir gumaziba. Egha me Efraimin anabamin ruarimin uariv sosi.

7-8 Me uariv sogha ghua, Devitin midorozir gumaziba bar Israelia abinigha bar me gasighasiki. Midorozim bar ekevegha bar distrighin danganiba bar a da ini. Gumazir bar avirim ruarimin aven tintinibar onganigha ariaghire. Kamagh amizi ruarimin aven ariaghirezibar dibobonim, a midorozimin ariaghirezir darazir dibobonim gafira. Midorozir gumazir dughiar kamran ariaghireziba bar dar dibobonim, 20,000in tu.

9 Ezi Apsalom donki gaperagha ghua, Devitin midorozir gumazir maba batogha ara zui, ezi an donki okin temer ekiar mamin apengan zuima, an dapanir arizim temer aguar mamin guragha gavgafi. Ezi Apsalom guraghav itima, an donki ivemara ghuavira iti, ezi Apsalom overiam ko nguazimin tizimin guraghav iti.

10 Ezi midorozir gumazir kabar mav, Apsalomin ganigha ghua Joap migia ghaze, “Ki datirighin Apsalomin garima, a temer okin aguamin guraghav iti.”

11 Ezi Joap a ikaragha ghaze, “Bizir kam ti guizbangira, o? Ezi ni a misueghti an aremeghan aghua? Ni a misoghezi an aremezi, ki ti 10plan silvan dagiaba, ko midorozir gumazibar letin tam ni ganighai.”

12 Ezi gumazir kam kamaghin Joap ikaragha ghaze, “Ni silvan dagiar 1,000pla isi na daningighti, ki bizitamin atrivimin otarim damighan kogham. E bar ikiava orazima, atrivim akar gavgavir kam isa ni ko Abisai ko Itai, a ia mikeme. A kamaghin migei, ‘Ia gumazir igiar kam Apsalomin ganighiva, a gasighasighan marki.’

13 Ki atrivimin akam batuegha Apsalom misoghezi an aremeghai, kamaghin atrivim bizir ki amizir kam bareghai. Guizbangira, atrivim zurara bizir otivibar akaba, a bar da barasi. Ezi ki amizir bizir kam, atrivim a baregh, kamaghin a na isi kotiam datighti, ki fo, ni kotiamin aven nan akuraghan kogham.”

14 Ezi Joap a ikaragha ghaze, “Marki, ki ni ko mikiman aghua.” Egha Joap ghua afuzir 3pla inigha temer Apsalom guraghav itir kam bagha ghu. Ezi Apsalom angamira itima, Joap afuzibar an dighorim ginifi.

15 Ezi Apsalom aremeghasava amima, 10plan midorozir gumazir Joapin
afuziba ko biziba ateriba, ivegha Apsalomin boroghin iza bar an kuam
amighizi, an areme.
16 Apsalom aremegha givazima, Joap midorozim agivasa midorozir gu-
mazir mam migia ghaze, ni sigham givitima, Devitin midorozir gumaziba
oreghiva midorozim atakigh. Ezi Devitin adarazi sigham baregha Israelian
agintizir arazim ategha uamategha ize.
17 Egha me ruarimin ghua Apsalomin kuam inigha mozir konir mamin
anekunizi, a iraghu. Egha dagiar aviriba isa an mozim mikirav itima, dagiar
pozir bar ekiam anagava oto. Ezi Israelia uamategha ara uan nguibaba
vaghvagha dar ghue.
18 Apsalom fomira angamira itir dughiamin, a dagiar ruarir ekiar mam
inigha Atrivimin Danganir Zarimin uan ziamin ababanim gamuava, ane-
sara. Egha a kamaghin migei, "Ki otarir nan danganim iniamba puvati, eghti
a Israelia damuti, me na ginighnigham." A bizir kam bagha uan ziam isa
dagiar kam gati. Ezi datirighin gumazamiziba uaghan dagiar kam dibora
ghaze, "Apsalomin Dagiam."*

Me Apsalomin ovevemin gun Devit geghani

19 Apsalom aremegha givazima, Sadokin otarim Ahimas kamaghin Joap
migei, "Ia na ateghti ki atrivim bagh ivegh mangiva eghaghanir aghuir
Ikiavira Itir God an apanibar gavgavim abirazimin a geghanam."
20 Ezi Joap a migia ghaze, "Puvati, ni datirikin atrivim bagh eghaghanir
aghuim inigh mangan kogham. An otarim aremegha gifa, kamaghin amizi,
ni dughiar igharazitamin mangiti deragham."
21 Dughiar kam, Itiopian gumazir mam iti, an atrivimin ingangarir gu-
mazim. Ezi Joap a migia ghaze, "Ni mangiva, bizir ni ganizibar gun atrivim
geghan." Ezi a Joapin damazimin uan tevimning apirigha, dikavigha Devit
bagha ivemara zui.
22 Ezi Sadokin otarim Ahimas ua Joap gaghora ghaze, "Bizir tizir na
bativamiba, ki dagh nighnizir puvati. Ki kamaghsua, ni na ateghti ki uaghan
Itiopian gumazir kamin gin mangiva atrivim geghanasa."
Ezi Joap kamaghin an azai, "Nan otarim, ni bizir tizim bagh mangasa? Ni
mangi a mikemegh an bizir aghuitam inighan kogham."
23 Ezi Ahimas ghaze, "Bizir tizim na bativam, ki mangam."
Ezi Joap ghaze, "Aria ni mangi." Ezi Ahimas ivegha Jordanin Fanem
moghin ghua, Itiopian gumazir kam gitagha faragha ghu.
24 Dughiar kamin, Devit nguibar ekiamin aven itir divazimin tiar akam
ko azenan itir divazimin tiar akamningin tizim gaperaghav iti. Nguibar
ekiam geghuva an garir gumazir mam ghua, tiar akamin boroghin divazir
gavgavim gisin tughav ikia garima, gumazir vamira ivegha izi.
25 Ezi gumazir kam iza atrivimin diagha ghaze, "Gumazir mam ivemara
izi."
Ezi atrivim ghaze, "Gumazir vamira ivemar iziti, e suam mar gumazir
eghaghanir aghuim inigha izim." Ezi gumazim ivemara roghira izi.
26 Ezi nguibar ekiam geghuva an garir gumazim ua gari, gumazir igharazir
mam uaghan ivegha izi. Ezi a gumazir tiar akamin gara itimin diagha ghaze,
"Ni gan gumazir igharazir mam uaghan ivemara izi."
Ezi atrivim ghaze, "Gumazir igharazir mam uaghan eghaghanir aghuitam
inigha izi."

---

* **18:18:** Akar kam, "datirighin," an en dughiar kam migeir puvati. A dughiar gumazir akinafarir kam osirizim migei.

27 Ezi eghuvir gumazim ua kamaghin migei, “Ki garima, faragha ivegha izir
gumazim, mati Sadokin otarim Ahimas ivemari.”
Ezi atrivim ghaze, “A gumazir aghuim. A ti eghaghanir aghuitam sara
izama.”
28 Ezi Ahimas roghira iza kamaghin atrivimin diagha ghaze, “E der-
aghavira iti.”
Egha an atrivimin boroghin izava, nguazim girigha fuagha, uan guam
nguazim mituagha ghaze, “Atrivim, ni nan ekiam, e Ikiavira Itir Godin ziam
fam, a nin God. Gumazir ni batogha ni ko misoziba, a me isa en dafarim gatizi
e me abini.”
29 Ezi atrivim kamaghin Ahimasin azara, “Nan borim Apsalom deragha iti,
o puvati?”
Ezi Ahimas kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, Joap dikavigha, ki nin in-
gangarir gumazim, ko nin Itiopian ingangarir gumazim amadir dughiamin,
ki garima, gumazir avirim pamtemin diav arai. Ezi ki deravira fozir puvati,
me bizir tizim gami.”
30 Ezi atrivim a migia ghaze, “Ni sivagh mangi magh tugh.” Ezi a isivagha
ghua munagh tughav iti.
31 Ezi Itiopian gumazir kam iza kamaghin atrivim migei, “Atrivim, ni
nan gumazir ekiam, ki eghaghanir aghuim ni daningasa izi. Gumazir ni
ko misoghava ni batoziba, datirighin dughiar kamin, Ikiavira Itir God nin
akurazi, me uam arazir kuratamin ni damuan kogham.”
32 Ezi atrivim oregha kamaghin migei, “Nan borim Apsalom, a deraghavira
iti o puvati?”
Ezi Itiopian gumazim kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, ki kamaghin
ifonge, arazir datirighin gumazir igiar kam batozim, a gumazir nin apanim
gamua ni ko misoziba bar me batifigh.”
33 Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar a baseme, ezi a dikavigha
nguibamin tiar akamin boroghin itir dipenimin ghuriar pin itimin ghuan-
abogha azi. An aven ghugha kamaghin azia migei, “O nan otarim Apsalom,
nan otarim, nan otarim Apsalom. Ki nin danganim inigha aremezi ti
deraghai. O Apsalom, nan otarim, nan otarim!”

19

Joap akar gavgavim Devit ganingi

1 Ezi gumazir maba gin ghua kamaghin Joapin migia ghaze, “Devit bar
Apsalomin apangkuvigha a bagha azia iti.”
2 Dughiar kamin Devitin midorozir gumaziba kamaghin oraki, Devit uan
otarim Apsalom bagh azia iti. Kamaghin amizi, me midorozim damu
apaniba abinamin arazim bagha navir agorogem gamir puvati. Men naviba
osemegha iti.
3 Egha midorozir gumaziba nimira nimira nguibar ekiamin iza, mati
midorozir gumaziba midorozimin aregha aghumsizim sara izi.
4 Dughiar kamin, atrivim uan guam avaragha pamtemin azia ghaze, “O
Apsalom, nan otarim, noka. Apsalom, nan otarim, nan otarim!”
5 Ezi Joap atrivimin dipenimin ghugha kamaghin a migei, “Ni oragh. Ni
datirighin uan midorozir gumazibagh amizi, me bar aghumsiki. Dughiar
kamra, gumazir kaba nin akura. Ezi ni uan amuiba ko boriba ko amuir
doziba, ia osimtizir tam inizir puvati.
6 Ezi gumazir ni gifongeziba, ni me gifongezir puvati. Ezi gumazir ni
gifongezir puvatiziba ni me gifonge. Nin arazim bighavira kamaghin en
akagha ghaze, nin ingangarir gumazir dapaniba ko midorozir gumaziba, me

pura biziba. Ezi ki fo, Apsalom ti angamira itima e bar ariaghirezi, ni ti bar akongeghai.

7 "Ni oragh, ni dikavigh zuamira mangi midorozir gumaziba deravira me mikimiva, men navibar amighti da deraka. Ki Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, ni kamaghin damighan koghti, datirighin dimangan me ni ateghti, ni bar osimtizir ekiam iniam. Eghti osimtizir kam osimtizir ni uan igiamra ikia iza datirighin tuzir osimtiziba, bar dagh afiragham."

8 Joap mikemegha givazima, Devit dikavigha ghua nguibar ekiamin tiar akamin aperaghav iti. Ezi an midorozir gumaziba kamaghin oraki, atrivim nguibar ekiamin tiar akamin boroghin aperaghav iti. Kamaghin amizi, an midorozir gumaziba iza a ko iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba arava vaghvagha bar uan nguibabar ghue.

Judaba ua Jerusalemin ikiasa, Devitin azangsisi

9 Israelian gumazamiziba bar, uari adoghodogha marazi ghaze, "Atrivim Devit en akurazima, Filistiaba ko apanir igharaziba e gasighasizir puvati. Egha a datirighin, Apsalomin atiatigha arav ghugha en kantri ataki.

10 E Apsalom amisevezi a en atrivimin otozi, me midorozimin aven a misoghezi an areme. E Devit inigh iziti a en atrivimin ikiam. E bizir tizim mizuamam?"

11 Gumazir maba Israelian migirigiar kamin gun Atrivim Devit geghani, kamaghin amizi, a ofa gamir gumazimning, Sadok ko Abiatar bagha akam amaga ghaze, "Ki kamaghin ifonge, ia nan akam isi Judabar gumazir dapanibav mikim suam, ki kagh ikia Israelia migeir akaba baraki. Ia Judaba bizir tizim bagha Israelia ataghizi, me faraghavira nan azangsigha ghaze, ki ua uan dipenimin mangam?

12 E bar aveghbuaba egha anabar vamirara, egha ia tizim bagha gumazir igharaziba ataghizi me ian faragh mangi, uam na inigh izasa?"

13 Egha Devit uaghan Amasa migia ghaze, "Ga anabar vamira. Ki ni amiseveghtima, ni Joapin danganim inigh, nan midorozir gumazibar gumazir dapanimin ikiam. Ki kamaghin damighan koghti God na misueghti ki aremegham."

14 Ezi Devitin akaba, Judan gumazamizibar nighnizibagh ekuizi, me nighnizir vamiram amigha kamaghin a bagha akam amadagha ghaze, "E ifonge, ni uan adarazi ko, ia bar uamategh Jerusalemin izi."

15 Kamaghin amizi, Devit uan adarazi ko ghua Jordanin Fanemin otifi. Ezi Judan gumazamiziba kamaghsua, Devit izi Jordanin Fanem girighti, me a bativigh a ko Jordanin vongin izam. Egha me ghua Jordanin Fanemin boroghin, Gilgalin nguibar ekiamin a mizuai iti.

16 Ezi Geran otarim Simei, a Benjaminin anabamin mav, an nguibam Bahurim, a zuamira Judaba ko iza Atrivim Devit bativasa izaghiri.

17 Ezi Benjaminin anabamin 1,000plan gumaziba Simei ko Devit bagha ize. Ezi Siba, a Solin adarazir ingangarir gumazim, a 15plan otariba ko 20plan ingangarir gumaziba sara, zuamira ghua Jordanin Fanemin atrivim bato.

18 Me atrivimin adarazir akurvagha, me isa fanemin vongin me arisi.* Egha atrivim ifongezir biziba, me bar dagh ami.

Devit Simein apangkufi

19 Atrivim dipam girasava amima, Simei iza an damazimin irigha kamaghin a migei, "Ga uaning, nan gumazir ekiam, ni nan arazir kuraba gin

---

19:16: 2 Samuel 16:5-13 * **19:18:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

amangasa ki ifonge. Ni Jerusalem ataghizir dughiamin, osimtizir ki amizim,
ni a ginighnighan marki, ni nan arazir kurar kam bar a gin amadagh.
20 Atrivim, ki fo, ki arazir kuram gami, kamaghin amizi ki notin
amadaghan gumazir igharazibar faragha iza ni bato. Ki nin ingangarir
gumazim."
21 Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin a migei, "Simei akar kuramin
Ikiavira Itir God misevezir atrivim mikeme, kamaghin an aremeghti, der-
agham!"
22 Ezi Devit kamaghin Abisai uan avebam Joap ko aning migia ghaze, "Kar
guan bizim puvati, gua Seruian otarimning. Gua tizim bagha nan apanim
damuasa? Ki datirighin kamaghin fo, ki Israelia bar men atrivim. Ezi
dughiar kamin, e Israelian gumazitam misueghti an aremeghan kogham.
Bar puvatigham."
23 Egha atrivim akar dikirizim gamua pamtemin Simei migia ghaze, "Bar
guizbangira, me ni misueghti, ni aremeghan kogham."

Devit Mefibosetin apangkufi

24 Ezi Solin igiavotarim Mefiboset uaghan iza Devit bato. Dughiar Devit
Jerusalem ataghizimin ikegha iza datirighin, atrivim uamategha deragha
izezimin, Mefiboset uan dagariba ko korotiaba ruezir puvati, egha a uaghan
uan ghuamasizim gisezir puvati.
25 Mefiboset datirighin Jerusalem ategha† iza atrivim bato. Ezi atrivim
kamaghin an azara, "Mefiboset, ni manmaghin amigha na ko arav ghuzir
puvati?"
26 Ezi Mefiboset kamaghin a ikaragha ghaze, "O atrivim, nan gumazir
ekiam, ni fo, nan dagarimning ikufi. Dughiar ni Jerusalem ataghirazimin,
ki uan ingangarir gumazim migia ghaze, 'Ni na bagh donkin tam inigh iziti,
ki a daperagh atrivim ko mangam.' Ezi nan ingangarir gumazim na gifara.
27 Egha a ni bagha ghua akar ifavaribar ni migia nan ziam abira. Ezi
atrivim, ni nan gumazir ekiam, ni mati Ikiavira Itir Godin ensel. Ni bizir
aghuir manamin na damusi ni a damu.
28 Ki fo, ni nan afeziamin adarazir gumazamiziba bar me misueghti me
arighireghamin gavgavim iti. Ezi puvati, ni nan apangkuvigha na ataghizi,
ki zurara nin dipenimin aven itir dagher dakozimin api. Kamaghin amizi, ki
ua bizir igharaz tam uabi daningisi nin azangan kogham."
29 Ezi atrivim kamaghin migei, "Nin migirigiar kam mamaghira tugh, ki
nighnigha gifa. Ni Siba ko gua Solin nguazim tuiragh uaning daning, an
akuar tam initima ni akuatam inigh."
30 Ezi Mefiboset kamaghin atrivim migei, "Ni Siba ateghti, a bar ada ini. Ki
dagh nighnizir puvati. Ki ni baghavira nighnizima, ni deraghavira ikegha ua
ize."
31 Ezi Gileatin Distrighin gumazim Barsilai, a Rogelimin nguibam ategha
izaghira atrivim ko Jordanin Fanem girigh vongin mangasa a ko iti.
32 Barsilai datirighin 80plan azeniba ikia egha bar ghuri. A dagiar aviriba
iti, ezi Devit uan adarazi ko Mahanaimin itir dughiamin, Barsilai dagheba ko
bizir aviribar Devit uan adarazi ko me ganidi.
33 Ezi atrivim kamaghin a migei, "Ni nan gin Jerusalemin iziti ki ni geghuv
nin ganam."
34 Ezi Barsilai a ikaragha ghaze, "Nan gumazir ekiam, ki kiran oveghangin
aremegham, ezi ki tizim bagh nin gin Jerusalemin mangam?

19:24: 2 Samuel 9:1-13; 16:1-4 † **19:25:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **19:31:** 2 Samuel 17:27-29

35 Ni oragh, ki 80plan azeniba iti, egha deragha bizir aghuiba ko kurabagh
fozir puvati. Ki dagheba ko dipabar amiva deragh dar isingtiziba baraghan
kogham, manam derazi manam ikufi. Nan kuarimning uaghan ikufi, eghti
gumazamiziba ighiabar amuti, ki me onger ighiaba baraghan kogham.
Kamagh amizi, ki tizim bagh nin gin mangiva osimtizim ni daningam? Ti
puvatigham.
36 Atrivim, ni bizir tizim bagh arazir aghuir kamin na damuasa? Marki. Ki
ni ko fanemin vongin tong sivagh mangigh, egh ki uamategham.
37 Ga uaning, ni na ateghti ki uamategh uan nguibamin mangiva, nguazir
uan afeziam ko amebamin kuamning afazi naghin aremeka. Ezi nan otarim
Kimham iti, a ni ko mangam. A nin ingangarir gumazim. Eghti ni bizitam a
bagh a damusi ni puram a damu."
38 Ezi atrivim kamaghin a ikaragha ghaze, "Kimham na ko mangam. Ezi ki
bizir tizim a bagh a damusi ifongegh, ki puram a damuam. Egh ni bizir tizim
damusi pura nan azaraghti, ki ni bagh puram a damuam."
39 Egha atrivim uan gumazamiziba ko, me bar Jordanin Fanem giri gha
vongin ghue. Egha atrivim deragh Barsilai damuasa God ko migei. Egha a
Barsilain torezi, a uamategha uan nguibamin ghu.
40 Atrivim vongin ghua Gilgalin nguibar ekiamin zuima, Kimham a ko
zui. Ezi Judabar midorozir gumaziba ko Israelian marasi, me bar atrivim
ko vongin zui.

Israelia ko Judaba uari adoghodosi

41 Devit Gilgalin nguibar ekiamin itima, Israelian gumaziba bar atrivim
bagha iza, kamaghin a migei, "Gumazir ekiam, bizir tizim bagha en aveg-
hbuaba Judaba, en modogha ni ko nin amuiba ko boriba ko nin midorozir
gumaziba inigha Jordanin Fanem abiki?"
42 Judan gumaziba bar akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze,
"Atrivim en ikizimin mav, kamaghin amizi e arazir kam gami. Ezi ia tizim
bagha e baseme? Atrivim e bagha daghetam givezezir puvati, egha bizitam
bar e ganingizir puvati."
43 Ezi Israelian gumaziba kamaghin me ikaragha ghaze, "Gumazitam
atrivimin otoghiva a bar moghira en kantrin atrivimin ikiam. Ezi kantrin
kamin aven, e Israelia 10plan anababa iti, ezi ia Judaba anabar vamirara iti.
Guizbangira, Devit ian anabamin oto, egha a bar en atrivimin iti, ezi e 10plan
anababa, e ia gafira. Ezi ia tizim bagha en aghuagha e gasighasighasava ami?
E uari uam atrivim inigh izamin nighnizimin mingarim." Ezi puvati, Judaba
bar gavgavigha pamtemin migia Israelia abini.

20

Seba atrivim abinasa

1 Dughiar kamin gumazir kurar mam iti, an ziam Seba. A Bikrin otarim,
a Benjaminin anabamin gumazir mam. Egha Seba sigham givia dia ghaze,
"Devit marki, e an anabamin gumazamiziba puvati. E Jesin otarimin adarazi
puvati, e an gin mangan kogham. Aria, e Israelian gumazamiziba uamategh
uan nguibabar mangam."
2 Ezi Israelia akar kam baregha, bar Devit ategha Seba ko zui. Ezi
Judan gumaziba Devitin gin ghua, Jordanin Fanem ategha tuavimin ghua
Jerusalemin otifi.
3 Me ghua Jerusalemin otivigha givagha, Devit uan atrivir dipenimin aven
ghugha, uan 10plan amuir dozir an atrivir dipenimin ganasa taghiziba, a me

20:1: 1 Atriviba 12:16; 2 Eghaghaniba 10:16 **20:3:** 2 Samuel 16:22

inigha dipenir igharazimin me arigha, men ganasa gumazir maba misefe.
Egha marazi amisevezima, me dagheba ko bizir igharaziba sara me ganidi.
Egha a fomira me gami moghin, a ua ghua me ko akuir puvati. Me zurara
pura dipenimin iti, mati amizir odiariba.
4 Ezi atrivim gin kamaghin Amasa migei, "Ni mangi Judan gumazibar diagh
me akufagh. Egh gurum mizaraghan o zuerimin ia bar izi na batogh. Egh ni
uaghan me ko iki."
5 Ezi Amasa men dimasa ghua, egha a zuamira men diazir puvati, ezi
atrivim me izasa diborozir dughiam, a givazi me tighar izam.
6 Ezi atrivim kamaghin Abisai migei, "Apsalom osimtizir ekiam e ganingi,
ezi datirighin Bikrin otarim Seba, osimtizir bar ekiam e daningam, eghti
Seban osimtizim bar ekevegh Apsalomin osimtizim gafiragham. Kamaghin
amizi, ni nan midorozir gumaziba inigh mangi an agiragh an suiragh.
Puvatighti Seba uan adarazi ko mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar
ikiti, e an suighan iburagham."*
7 Ezi Abisai, ko Joapin midorozir gumaziba, ko atrivim geghuvir midorozir
gumaziba, kar Keretia ko Peletian midorozir gumazir gavgaviba, me bar
Jerusalem ategha, Bikrin otarim Seban agintighasa ghue.
8 Me ghua Gibeonin dagiar ekiamin otozi, Amasa iza me bato. Dughiar
kamin, Joap midorozir korotiam arugha midorozir sabam inigha uan
letiamin anemighiri. Midorozir sabar kam uan misevimin aven iti, ezi Joap
Amasan boroghin zuir dughiamin midorozir sabam suiaghirigha nguazim
giri.
9 Ezi Joap kamaghin Amasa migei, "Aruer arizim aveghbuam, ni deraz, o?"
Egha uan agharir guvimin an ghuamasizimin suiragha, an torasa.
10 Joap midorozir sabar mam uan agharir kiriamin an suira, ezi Amasa
midorozir sabar kamin ganizir puvati. Joap Amasan navim birazima, an
muriam suiaghirigha nguazim girizi, a maghiram areme. Ezi Joap uam a
birazir puvati. Joap Amasa birazi an aremezi, a uan aveghbuam Abisai ko
aning Bikrin otarim Seban agintighasa ghu.
11 Ezi Joapin midorozir gumazir mam Amasan kuamin boroghin tughav
ikia dia ghaze, "Gumazir Devit ko Joap gifongeziba, me Joapin gin mangi."
12 Ezi ghuzim bar Amasan kuam noghezi, an kuam tuavir torim girighav
iti. Ezi midorozir gumaziba bar iza an kuamin ganigha ua zuir puvati. Ezi
Joapin midorozir gumazir kam gari me zuir puvatizima, a an kuam gekuigha
ghua tuavim ategha tuzir torimin anetigha inimin anevara.
13 Ezi Amasan kuam ua tuavimin itir puvatizima, midorozir gumaziba bar
Joapin gin ghua Seba buri.
14 Ezi Seba ghua Israelian anababa bar men nguaziba abigha ghua,
nguibar ekiam Abel Betmakan oto. Ezi Berin ikizimin gumaziba bar, a ko
uari akuvagha a ko ghua nguibar ekiamin aven ghue.
15 Ezi Joapin midorozir gumaziba kamaghin oraki, Seba nguibar ekiamin
aven itima, me iza nguibam ekiaru. Egha me misoghasa nguibar ekiamin
divazimin boroghin nguazim pozim mikira ghuavanadi. Egha me divazim
akarighti a irasava, me temer ekiabar pamten ivivigha a ginivavira iti.
16 Ezi amizir nighnizir aghuim itim, nguibar ekiar kamin ikia kamaghin
Joapin adarazir dia ghaze, "Oi, ia oragh! Ia Joap mikemeghti a izi. Ki akam
an iti."
17 Ezi Joap roghira izima, amizim an azara, "Ni Joapra?"
Ezi Joap ghaze, "Are, kar kirara."

* **20:6:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

Ezi amizim a migia ghaze, “Ki nin ingangarir amizim, ki akar mam nin iti. Ki kamaghsua, ni bar deraghvira kuarim atigh na baragh.”
Ezi Joap ghaze, “A dera, ki nin akam baragham.”
18 Ezi amizim kamaghin Joap migei, “Me fomira ghaze, ni osimtizim ikiva, Abelin nguibar ekiamin mangi. Me Abelin zuima, a men osimtiziba akiri.
19 Ni oragh. En nguibar ekiam a Israelin kantrin aven nguibar ekiaba bar dar faraghavira iti. E tintinibar misozir puvatigha deravira apiagha, uan arazir aghuibar girara zui. Ezi ni datirighin nguibar ekiar kam gasighasighasa. Ni bizir tizim bagha, Ikiavira Itir God baghavira itir bizim gasighasighasava ami?”
20 Ezi Joap kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ki nguibar kam gasighasigh a kuvarimasa puvati.
21 E gumazir vamira iniasa ize, an ziam Seba, a Bikrin otarim. A Efraimin anabar mighsiabar itir gumazim. Gumazir kam, an Atrivim Devit abinasa nighnizim gumazibagh anidi. E kamaghsua, ia Seba e danighti, e ian nguibar ekiam ategh mangam.”
Ezi amizim kamaghin Joap migei, “Bar guizbangira, e gumazir kam misueghti an aremeghti, e an dapanim fegh, divazimin vongin a kunighti, ia datirighiram an ganam.”
22 Kamaghin amizi, amizim nguibar ekiamin ghua uan nighnizir aghuim gumazamiziba bar me migei. Ezi me an nighnizimin gin ghua, Seban firim atugha an dapanim isa divazimin azenan, Joap bagh anekuni. Ezi Joap sigham givima an midorozir gumaziba nguibar ekiam ategha vaghvagha uamategha uan nguibabar zui. Ezi Joap Atrivim Devit bagha uamategha Jerusalemin ghu.

Devitin ingangarir gumazir dapanibar ziaba

23 Joap datirighin Israelian midorozir gumazibar dapanir bar faragha zuim. Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazir atrivim geghuvibar gumazibar dapanim, kar Keretia ko Peletia.
24 Ezi Adoniram, a gumazir atrivim uan ingangaribar amuasa inizibar gumazir dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanin akinafariba osirir gumazir faragha zuim.
25 Ezi Seva, an Atrivim Devit amir eghaghanibar akinafariba osirir gumazim. Ezi Abiatar ko Sadok aning ofa gamir gumazimning.
26 Ezi Jairin adarazir gumazim Ira, a uaghan Devitin ofa gamir gumazir mam.

Devit ko Godin eghaghaniba

21

(Sapta 21--24)

Gibionia Atrivim Solin arazir kuraba ikara

1 Devit atrivimin itir dughiamin, mitiriar ekiam oto, ezi 3plan azenibar dagheba bar puvati. Ezi Devit bizir kamin mingarim bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Bizir kamin mingarim kamaghin ghu. Atrivim Sol Gibeonia misoghezi me ariaghire, ezi bizir kam bangin, osimtizim Solin ovavir boribar ikiavira iti.”
2 Kamaghin amizi, Devit Gibeonian diazi me ize.* Gibeonia Israelian gumazamiziba puvati, me Amoria. Amorian marazi ariaghire, ezi varazira ikiavira iti. Bar fomira Israelia akar gavgavim akirigha ghaze, me Gibeonia

* **21:2:** Ni Josua 9:3-15in gan.

gasighasighan kogham. Ezi Atrivim Sol, a Israelia ko Judabara Israelin nguazir kamin ikiasa gavgafi. Kamaghin amizi, Sol Gibeonia agivasa ingari.

3 Gibeonia datirighin iza Devit batozima, a kamaghin me migei, "Ki arazir kurar e ia gamizir kamin osimtizim anegivasava ami. Eghti ia deragh e damusi Ikiavira Itir Godin azangsigh. Ki osimtizir kam akirsi ia bagh bizir tizim damuam?"

4 Ezi Gibeonia kamaghin Devit ikara, "Osimtizir kam, a e ko Sol uan ikizim ko iti, ezi ni gol ko silvaba e danighti, bizir kam givaghan kogham. E uaghan Israelian gumazitam misoghsi nin azaraghan kogham."

Ezi Devit ghaze, "Ezi ki ia bagh bizir tizim damuasa ia ifonge?"

5 Ezi me kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, "Sol bar e gasighasigh e agivasa nighnisi, eghti en gumazitam Israelin nguazimin ikian kogham.

6 E fo, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa Sol amisefe. Solin nguibam Gibea. Kamaghin amizi, e kamaghin nin azai, Ni Solin ikizimin gumazir 7plan e daningigh. Eghti e Ikiavira Itir Godin damazimin me guighti, me arimighiregham."

Ezi Devit me migia ghaze, "A dera, ki me isi ia daningam."

7 Devit faragha Ikiavira Itir Godin damazimin Solin otarim Jonatan bagha akar gavgavim akiri, egha a datirighin a giniri.† Kamaghin amizi, a Jonatanin otarim Mefiboset inizir puvati. Mefiboset a Solin igiavotarim, ezi an a isa Gibeonia ganingizir puvati.

8 Egha Devit Armoni ko Mefibosetin igharazim ini. Aning Sol ko Rispan otarimning, Rispa a Aian guivim, egha a Solin amuir dozir mam. Devit uaghan Solin guivim Merapin otarir 5pla ini. Merapin pam Adriel, Adriel a Barsilain otarim, a Meholan nguibamin gumazim, aning otarir kaba bate.

9 Devit gumazir kaba isa Gibeonia ganingizima, me me inigha mighsiamin ghuavanabogha, Ikiavira Itir Godin damazimin 7plan gumazir kaba guizi, me bar moghira ariaghire. Bizir kam, a balin azeniba anima me baliba faraghavira dar aghorasava amir dughiamin oto.

10 Ezi gumazir aremezir kabar pumuningin amebam Rispa, a azir inir ghurir maba inigha, mighsiar kamin ghuavanabo. A inir kabar purirpenir muziarir mam dagiar mam gisin an ingari. Egha gumazir kabar kuaba iakinir mabar dar garavira ikia ghua amozim izir dughiam oto, ezi amozim arigha gumazir 7plan kabar aghariba rue. Rispa dimagariba ko aruebar gumazir kuar kaba deraghavira dar gara iti, puvatighti, kuaraziba ko asizir atiaba izi dar amegham.

11 Ezi Devit gin Aian guivim Rispa amizir arazir kam baraki.

12 Egha Devit Gileatin Distrighin ghua, Jabesin nguibar ekiamin gumazamiziba bagha ghua, Sol ko an otarim Jonatanin aghariba ini. Filistiaba fomira Gilboan mighsiamin Sol ko Jonatanin misuegha, aningin kuamning inigha ghua Betsanin nguibar ekiamin tuavir akabar aning agura. Ezi Jabesia gin ghua aningin kuamning okemegha aning inigha ghu.‡

13 Ezi Devit uan ingangarir gumazibav mikemezi, me Sol ko Jonatanin aghariba inigha ghue. Me uaghan gumazir 7plan Gibionia guizibar aghariba akufa.

14 Egha me Benjaminin anabamin nguazimin Selan nguibar ekiamin ghugha, Sol ko Jonatanin aghariba isa, Solin afeziam Kisin dagiar mozim gati. Atrivim mikemezi moghin me bizibagh ami. Ezi arazir kamin gin, me uan kantri deragh a damuasa God ko migeima, a men akaba barasi.

---

† **21:7:** Ni 1 Samuel 20:14-17 ko 2 Samuel 9:1-7in gan. **21:8:** 1 Samuel 18:19 ‡ **21:12:** Ni 1 Samuel 31:8-13in gan.

Israelia Filistiabar gumazir bar dafaba ko mɨsosi
(1 Eghaghaniba 20:4-8)

15 Ezɨ mɨdorozim uam Israelia ko Filistiabar tongɨn oto. Ezɨ Devit uan
mɨdorozir gumaziba ko ghuaghira Filistiaba ko mɨsosi. Me uariv sogha ghua
Devitɨn gavgaviba bar gɨvazɨma, a ua mɨsoghan ibura.
16 Ezɨ Filistian gumazir mam an ziam Isbibenop, a gumazir dafabar mam,
a Devit mɨsueghtɨ, an aremeghasa mɨgei. An afuzir igiar mɨzer ruarir
me brasɨn ingarizim iti, ezɨ an osɨmtɨzimɨn dɨbobonim, 3pla ko akuamɨn
kilogremɨn tu. Egha uaghan mɨdorozir sabar igiar mam iti.
17 Ezɨ Seruian otarim Abisai, Devit bagha iza an akuragha Filistian kam
mɨsoghezɨma an areme. Ezɨ mɨdorozir gumaziba akar gavgavim Devit mɨgɨa
ghaze, "E mangɨ mɨsoghamin dughiamɨn nɨ e ko mangan kogham. Nɨ mati
lamɨn angazangarir Israelia e ganɨdim, nɨ lamɨn kam damightɨ, a mungeghan
markɨ."
18 Egha Israelia gɨn ua Filistiaba ko mɨsosi. Dughiar kamɨn me Gopɨn
nguibamɨn uariv sosi. Ezɨ Israelian mav, a Husan nguibamɨn gumazim, an
ziam Sibekai, a Filistian gumazir dafar mam mɨsoghezɨ an areme, an ziam
Sap.
19 Dughiar igharazir mamɨn, Israelia ua Filistiaba ko Gopɨn nguibamɨn
uariv sosi. Ezɨ Betlehemɨn gumazim Jareoregim, an otarim Elhanan, a Getɨn
nguibar ekiamɨn gumazim, a Goliatɨn igharazim mɨsoghezɨma an areme.
Goliatɨn afuzir mɨsiam bar ekevegha mati me iniba nuavir masinɨn tretbar
suizir aghorir bar dafam.
20 Ezɨ gɨn mɨdorozir igharazir mam ua Getɨn nguibar ekiamɨn oto. Gumazir
bar dafabar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam.
Ezɨ an dafarimning vaghvagha 6plan dafarir puziba iti, ezɨ an dagarimning
uaghan kamaghɨra 6plan dagarir puziba iti. Da bar moghɨra 24plan puziba.
21 Gumazir kam dɨbovir akabar Israelia mɨgɨav iti, Devitɨn aveghbuam
Sama, an otarim Jonatan a mɨsoghezɨ, an areme.
22 Filistian 4plan gumazir kaba, me gumazir bar dafar Getɨn nguibar
ekiamɨn izezibar ovavir boriba. Devit uan mɨdorozir gumaziba ko me
mɨsoghezɨ, me ariaghire.

22

Devit Ikiavɨra Itir God bagha
ighiam bange
(Onger Akaba 18)

1 Dughiar kamɨn, Ikiavɨra Itir God, Devitɨn apanim Sol ko apanir igharaz-
iba da uam a ini. Ezɨ a bizir kam gɨnɨghnɨgha Ikiavɨra Itir God bagha ighiar
kam bange.
2 Ighiar kamɨn mɨgɨrɨgɨaba kamakɨn:

Ikiavɨra Itir God, a nan dɨvazir bar gavgavimɨn mɨn iti.
A nan dagɨar kɨ an aven uabɨ modimɨn mɨn ikia,
nan akuragha nan apaniba da ua na ini.
Nan God, a dagɨar ekiamɨn mɨn iti,
ezɨ kɨ uan apanibar ara ghua an modi.
A nan oramɨn mɨn ikia na avara,
ezɨ kɨ an uabɨ modi.
A nan akuragh deragh nan ganamin gavgavim iti,
egha nan dɨvazir bar gavgavimɨn mɨn iti.

21:17: 1 Atriviba 11:36; Onger Akaba 132:17

3 Nan God mati dagiar ekiam,
ezi ki an ghuava an uan apanibar modi.
A nan oramin min ikia na avara,
ezi ki an uabi modi.
A ua na isir gavgavim ikia
egha na geghufi.
Ki an deima, an nan akurazima,
apaniba na gasighasighizir puvati.
A nan akuragh deragh nan ganamin gavgavim iti,
egha nan divazir bar gavgavimin min iti.
O Ikiavira Itir God, ni nan Akurvazir Gumazim.
Ki an deima, a nan akurazima, apaniba na gasighasighizir puvati.

4 E Ikiavira Itir Godin ziam feka!
Ki an deima, a nan akurazima,
apaniba na gasighasighizir puvati.

5 Guizbangira, ki atam areme.
Ovevem benir gavgavimin min na ikiagharigha gifa,
mati ongarim dikava dipiraghira, na avasava ami.
6 Ovevem bar na inizi, ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirasava ami.
Mati me nan suighasa azuazim agurazi, a nan suighasa iti.
7 Ki osimtizir ekiamin ikia, egha pamten Ikiavira Itir Godin dei.
Ki uabin akurvaghasa uan Godin arai.
Ezi a uan Dipenimin ikia nan ararem barazima,
an an kuarir torim giraghu.

8 Kamaghin amizi, a nan apanibar atari.
Egha mikimkizim gamizi an otogha,
overiabagh inobaghnobasi.
9 Ikiavira Itir God, migharim an atinimin otivaghiri,
ezi avim an akamin otivaghira bizir aviribar isi.
Egha mizariaba ira tintinibar zui.
10 God overiam kuigha izaghiri,
ezi migharir piziba an dagarimningin apengan iti.
11 A iza mati, a enselin bar gavgavim gaperazi, an a inigha izi.
Mati aminim avizimning ikia,
God inigha bar atamra izi.
12 An aminirbirim gamizi an anevara.
Mati a purirpenimin aven modoghav iti,
amozimin miturir piziba anevara.
13 A ghuariar pizibagh amizi, an angazangarim bar da avarazi,
onimarim ghuariar pizir kam abigha azenim giri.
14 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia, tiarim akara pamten dagarvasi.
Godin Bar Pin Itim uan akam akara pamtem migei.
15 An onimaribagh amizi, da mati an barir aviba
an apanibagh asavamadi, ezi me tintinibar ara zui.
16 O Ikiavira Itir God, ni men atarir adarir kam,
mati aminir ekiam nin atinimin otogha me giva me munamadi.
Nin adarir kam ongarim gamizi, a bar misingi,
ezi bizir nguazir mingarimin suiraziba, bar azenim gire.

22:5: Jona 2:5-7

17 Ikiavɨra Itir God pɨn ikia, uan agharim amadazɨ, a izaghira nan suiragha
ua na gekui.
An ongarir bar konimɨn uam na inigha azenim gatɨ.
18 Dughiar kamɨn nan apaniba bar gavgavigha na abɨnasava ami.
Ezɨ Ikiavɨra Itir God, men dafariba da ua na ini.
19 Kɨ dughiar kuramɨn itima, nan apaniba iza na ko mɨsosi.
Ezɨ Ikiavɨra Itir God, na geghuva nan gari.
20 A deravɨra nan gara nan akurazɨ, kɨ danganir aghuimɨn ikia deravɨra
iti.
A bar guizbangɨra na gifonge, egha kamaghɨn a ua na ini.
21 Kɨ arazir aghuimɨn gɨn zui.
Ezɨ bizir kam bagha, Ikiavɨra Itir God bizir bar aghuir avɨribar na gami.
Kɨ Godɨn damazimɨn zue,
ezɨ a ivezir aghuim isa na ganɨdi.
22 Ikiavɨra Itir God, a nan God.
Kɨ akɨrim ragha a gasarazir puvatɨ.
Kɨ guizbangɨra an Akar Gavgavibar gɨn zui.
23 Kɨ zurara bizir God damuasa e mɨkemezibagh nɨghnɨsi.
Egha kɨ an arazir a ifongeziba batoghezir puvatɨ.
24 A fo, kɨ an damazimɨn osɨmtɨziba puvatɨ.
Kɨ guizbangɨra arazir kurabar uabɨra uabɨ geghuva ua bagha gari.
25 Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn zuegha iti.
Kamaghɨn amizɨ a nan arazir aghuir kamɨn ganigha,
a ikaragha arazir aghuimɨn na gami.

26 Ikiavɨra Itir God, gumazir nɨ ataghɨrazir puvatɨzim,
nɨ uaghan an ataghɨrazir puvatɨ.
Gumazir nɨn damazimɨn derazim,
nɨ uaghan arazir aghuim an akakasi.
27 Gumazir nɨn damazimɨn zuezir arazibagh amim,
nɨ uaghan uan arazir zueziba an akakasi.
Eghtɨ gumazir arazir kuramɨn gɨn zuim,
nɨ uaghan arazir kuramɨn a ikarvasi.
28 Gumazamizir uari abɨriba, nɨ men akurvasi.
Gumazamizir uari pɨrafiba, nɨ me abɨri.

29 O Ikiavɨra Itir God, nɨ angazangarim na ganɨdi.
Egha mɨtarmem na dama a batosi.
30 Nɨn gavgavimɨn, kɨ uan apanibav sogham.
Kɨ uan Godɨn akurvazimɨn, apanibar dɨvazim ikiavkɨnigh me
abɨragham.

31 Godra, an araziba da bar guizbangɨra egha bar aghungi.
A bizitam damusɨ akam akɨrigh, egh an a damuam.
An oramɨn mɨn iti,
eghtɨ gumazitam a bagh izɨ an aven modogh nɨghnɨzir gavgavim an ikɨ,
deraghvɨra ikiam.

32 Ikiavɨra Itir God, a bar uabɨra guizbangɨra God.
A bar uabɨra dagɨar ekiamɨn mɨn ikia e apasa.
33 Godra nan daroribar na akumakui,
egha gavgavim na ganɨga deragha nan garima, kɨ zui.
34 A nan suemning gamizɨ, kɨ asɨzir atiabar mɨn,

mighsiabar pin mar deraviram arui.
35 A midorozir arazibar nan sure gamizi,
nan agharimning barir pir me ainin ingarizim,
gekuamin gavgavim iti.
36 O God, ni uan oram na ganingizima, ki an girakirangin modozi, ni nan apanibar dafaribar ua na ini.
Ni uan gavgavimin nan akura.
Ni nan dimdiam baregha nan akurazi, ki gumazamizibar damazimin ziar ekiam iti.*
37 Ni bar tuavir aghuim na ganingizi, ki an ghua,
apighsigha irizir puvati.
38 Ki uan apanibar agintighavira ikia ghua,
men suiragha me gasighasigha bar me agifa.
39 Ki me gasezi, me kuabara ira,
nan dagarimningin apengara ira ua dikavasava amuava avenge.
40 Nirara, midorozim damuasa gavgavim na ganingi,
ezi ki me misogha me abinizi, me nan dagarimningin apengan iti.
41 Ni nan apanibagh amizi,
me akiribagh ighegha, na gasegha uam are.
Gumazir na gifongezir puvatiziba, ki bar me gasighasiki.
42 Gumazir kaba, uarir akurvaghasa diava arai, ezi men akurvaghamin gumaziba puvati.
Me Ikiavira Itir Godin diava arai, ezi a men dimdiaba barazir puvati.
43 Ki bar me gasighasighizi,
me mati aminim nguazir minemeniam giveragha ghu.
Ki me dikabira me abini,
mati ki tuavimin
nguazir beghneaziba dika zui.

44 Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin uam nan akura.
Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dapanimin oto.
Gumazamizir ki fozir puvatiziba, ni men kantriba na ganingizi, ki dagh ativagha men gari.
45 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin na baregha zuamira iza,
nan guamin uan teviba apira nan akam barasi.
46 Men gavgaviba bar givazi, me nirizim ko agorogem sara na bagha izi.

47 Ikiavira Itir God, a zurara ikia mamaghira iti.
A dagiar ekiamin min na modozi ki an apazangin itima a na geghufi,
kamaghin amizi, ki ziar ekiam a daningam.
God nan akurvazimin ikia ua na inizi,
kamaghin, ki an ziam fam.
48 Nan apaniba na gamizir arazir kuraba, Godra ua da ikarvasi.
A Kantrin Igharazibar Gumazamiziba isa nan apengan me ati.
49 A nan apaniba da ua na ini.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
ni nan apanibar damazibar ziar ekiam na ganingi.
Ni nan akurazi, midorozir gumaziba na misoghezi ki aremezir puvati.
50 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God,

* **22:36:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **22:50:** Rom 15:9

ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki nin ziam fi, onger akar
nin ziam feba bangam.

51 Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa na ginabagha na misefe.
A nan akurvazima, ki uan apanibav sogha me abiri.
A zurara nan apangkuva mamaghira iti.
A nan gin otivamin ovavir boriba, a kamaghira me damu mangiviira
ikiam.

23

Devitin akar abuananaba

1 Kar Devitin akar abuananaba:

Ki Jesin otarim Devit, kar ki migeir migirigiaba.
Ki gumazir, Jekopin God atrivimin ikiasa na misevezim.
God gumazamizibar damazimin ziar ekiam na ganingi.
Ezi ki ighiar aghuir aviriba osirigha Israelia ganingi, ezi me bar dagh
ifuegha da bange.

2 Ikiavira Itir Godin Duam ia mikimasa, akaba isa nan akam gati.
Guizbangira, God uabi uan akaba isa na ganingizi, ki dar gun ia migei.
3 Israelia en God, a mati dagiar ekiar e modim,
a kamaghin na migei,
"Atrivim Godin apengan ikiva, guizin araziba ko Godin atiatim sara
gumazamizibagh eghuv men gan.
4 A kamaghin amua mati, aruem mizaraghara ghuariaba puvatizir ove-
riamin anaga isira,
mati amozir avirim grazibagh izezima,
aruemin angazangarim dagh isirazi da taghtasi."*

5 God na ko akar dikirizir gavgavir mam akira ghaze,
A nan ikizim damighti me iki gavgavigham,
eghti a na ko dikirizir akar kam otevkinighan kogham.
Eghti akar dikirizir gavgavir kam, a zurara kamaghira ikiam.
Bizir ki ifongeziba, God nan akuraghti da deraghviram otivam.
6 Gumazir arazir kurabagh amiba, me mati benir dikonir ataghatariba,
gumaziba da makuri.
Eghti gumazamiziba uan dafaribar dar suighan kogham.
7 Gumazitam benir dikonir kaba batueghsi, an ainin otevitam o afuziv
siatamin da itir danganimra da akuvagh
dar apongti, da isi bar gifagh.

Midorozir gumazir gavgavir
ziaba itibar ziaba
(1 Eghaghaniba 11:10-47)

8 Devitin midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara. Men faraghavira itim, Josep Basebet, a Takemonin adarazir gumazim. A 3plan midorozir gumazir gavgavir kabar mav, egha a men faragha zui. A dughiar mamin afuzimin suiragha† 800plan apaniba ko misogha bar me misoghezi, me ariaghire.

---

* **23:4:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

† **23:8:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

9 Ezi Dodon otarim Eleasar, a midorozir gumazir ziar ekiaba itir 3plan
kabar namba 2in gumazim. A Ahohin adarazir gumazim. Dughiar mamin
an Atrivim Devit ko Pasdamimin nguibamin itima, Filistiaba misoghasa
uari akufi. Ezi Filistiaba izir dughiamin, Israelia men atiatigha ua uari
amikirivegha are. Danganir kamin balin azenir mam iti.
10 Ezi Eleasar uabira tugha gavgavigha, Filistiabav sozi me ariaghiri. Ezi
an aghariba a girima, a midorozir sabamin suirazi an an ikia gavgavigha
mamaghira iti. Ezi Ikiavira Itir God dughiar kamin bar Filistiaba agifa.
Ezi Israelian midorozir gumaziba uamategha iza gari Eleasar uabira iti, ezi
Filistian midorozir gumazibar kuabar, korotiaba suamin ingangarimra iti.
11 An girara itim, Agin otarim Sama, a Hararin nguibamin gumazim. A
namba 3in midorozir gumazir ziam itim. Dughiar mamin Filistiaba iza
Lehin nguibamin iza, nguezir azenir ekiamin boroghin uari akufa. Ezi
Israelian midorozir gumazir igharazir maba men ganigha are.
12 Ezi Sama atiatir puvatigha tugha gavgavigha, nguezir azenir kam
geghuva, a bagha Filistiabav soghezi me ariaghire. Dughiar kamin Ikiavira
Itir God bar Filistiaba abini.
13 Devitin midorozir gumazir dapanibar tongin, marazi men faragha
zui. Gumazamiziba ziar kam me gati, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir
30pla. Dughiar mamin, azenir igiabar dagheba asir dughiam izima, Devitin
Midorozir Gumazir Gavgavir 30plan tongin, gumazir 3pla dikavigha, Devit
bagha ghua Adulamin dagiar torimin‡ a bato. Ezi Filistiaba uaghan dughiar
kamran iza Refaimin danganir zarimin uari bagha averpenibar ingarigha
iti.
14 Ezi dughiar kamin, Devit uan mogomer danganir gavgavimin iti, ezi
Filistiabar midorozir gumaziba Betlehemin nguibam inigha gifa.
15 Ezi Devit kuarim an pirima, a pamtem nighnigha ghaze, “Maia, tina
mangi na bagh Betlehemin nguibamin divazir tiar akamin boroghin itir
mozir dipam, an tam, tuigh izi na danigham!”
16 Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghin oregha ghua,
Filistiaba itir danganimin me ko misogha me abigha ghu. Egha Betlehemin
nguibam avinizir divazimin itiar akamin boroghin ghua dipam tuigha Devit
bagha a inigha uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam
ofan min a isa Ikiavira Itir God ganiga, nguzimin a inge.
17 Egha Devit kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, gumazir dipar kam
tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati,
ki men ghuzim api. Kamaghin amizi, ki anemeghan kogham.” Egha Devit
dipam amezir puvati.
Kar bizir mam midorozir gumazir 3plan kaba a gami.
18 Ezi Abisai 30plan midorozir gumazir gavgavibar faragha zuir gu-
mazim.§ An aveghbuam Joap, ezi aningin amebam Seruia. Dughiar mamin
Abisai uan afuzim inigha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire.
Kamaghin, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam
iti.
19 Egha a 3plan midorozir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia,
egha men gumazir dapanimin oto. Egha a uabi 3plan midorozir gumazir
kaba ko magh ghuzir puvati.
20 Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamin gumazim, a uaghan
midorozir gumazir gavgavir mam. Egha midorozir avirir mabagh amua
apaniba abini. Dughiar mamin, Benaia Moapin kantrin gumazim, Ariel, an

‡ **23:13:** Ni 1 Samuel 22:1in gan.

§ **23:18:** Gumazir maba ghaze, namban kam a 30 puvati. Me ghaze, a ti 3plan gumazibav gei.

otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin dughiar orangtizimin, aisin
ofiziba irima, a mozir mam giraghugha laionin mam misoghezima an areme.
21 Egha dughiar igharazir mamin, a Isipian gumazir ganganir aghuir
mamin misoghezima an areme. Gumazir kam afuzimin suiraghav iti, ezi
Benaia ter ararir osimtizir mam inigha an boroghin ghugha an a misuegha,
an dafarimin an afuzim amikegha afuzir kamin a birazi, an areme.
22 Jehoiadan otarim Benaia, amizir bizir ekiar kabanang a pirafazi, a
uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti.
23 An ziar ekiam, 30plan midorozir gumazir gavgavir kabagh afira, egha
midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi
Devit uabi geghuv uabin ganamin gumazibar dapanimin aneti.
24-39 Kar 30plan midorozir gumazir gavgavibar ziaba:

Asahel, a Joapin dozim,
Betlehemin nguibamin gumazim Elhanan, a Dodon otarim,
Sama, a Harotin nguibamin gumazim,
Elika, a Harotin nguibamin gumazim,
Heles, a Peletian nguibar ekiamin gumazim,
Ira, a Ikesin otarim, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim,
Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim,
Mebunai, a Husan nguibamin gumazim,
Salmon, a Ahohin adarazir gumazim,
Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
Banan otarim Helep, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
Itai a Ribain otarim, a Gibean nguibar ekiamin Benjaminin anabamin gumazim,
Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim,
Hidai a Gasin Mighsiamin boroghin itir danganir zarimin gumazim,
Abialbon a Araban nguibar ekiamin gumazim,
Asmavet, a Bahurimin nguibamin gumazim,
Eliaba, a Salbonin nguibar ekiamin gumazim,
Jasen, a Gunin nguibamin gumazim,
Saman otarim Jonatan, a Hararin nguibamin gumazim,
Ahiam, a Sararin otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
Ahasbain otarim Elifelet, a kantri Makan gumazim,
Ahitofelin otarim Eliam, a Gilon nguibamin gumazim,
Hesro, a Karmelin nguibar ekiamin gumazim,
Parai a Arapin nguibamin gumazim,
Natanin otarim Igal, a Soban nguibar ekiamin gumazim,
Bani, a Gatin anabamin gumazim,
Selek, a kantri Amonian gumazim,
Naharai a Berotin nguibar ekiamin gumazim, a Seruian otarim Joapin midorozir afuziba ko bizir igharaziba sara aterir gumazim,
Ira, a Itran ikizimin gumazim,
Garep, a Itran ikizimin gumazim,
Uria, a Hitian gumazim.

Midorozir gumazir kabar dibobonim 37in tu.

24

Devit gumazamiziba medi
(1 Eghaghaniba 21:1-27)

1 Dughiar mamin, Ikiavira Itir God ua Israelian atara, osimtizim me daningasa nighnizim Devit ganingi. Egha a Devit migia ghaze, “Ni mangi
Israelia ko Judabar gumazamiziba mengegh.”
2 Ezi Atrivim Devit kamaghin midorozir gumazibar dapanim Joap migei,
“Ni midorozir gumazibar gumazir dapaniba inigh, ia mangi Israelian gu-
mazamiziba bar me mengegh. Ia Israelian anababa bar dar mangi, notin
amadaghan Danin nguibar ekiam ikegh, mangi sautin amadaghan Berseban
nguibar ekiamin otogh, ni gumazamiziba bar me mengegh. Ki e uan
gumazamizibar dibobonim gifoghasa.”
3 Ezi Joap kamaghin atrivim ikaragha ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekiam,
ki kamagh ifonge, Ikiavira Itir God, a nin God, a gumazamizibar dibobonim
damighti a bar ghuavanabogh, egh bar avirasemegham. Ki ghaze, bizir
kam ti, dughiar ni ikiavira itimin otoghti, ni uabi uan damazimin an ganam.
Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba mengamin
ingangarim, kar en ingangarim puvati. Ezi ni tizimsua arazir kurar kam
damuasava ami?”*
4 Ezi atrivim kamaghsua gavgavigha ghaze, Joap uan midorozir gumazir
dapaniba ko me an akamin gin mangam. Kamaghin amizi, me atrivim
ategha ghua Israelian gumazamiziba mengasa ghue.
5 Me Jordanin Fanem giregha vongin ghuegha, Aroerin nguibar ekiamin
boroghin sautin amadaghan ghu. Nguibar kam Gatin anabamin nguazimin
danganir zarimin tizimin iti. Egha me nguibar kamin sautin amadaghan
averpenibagh ami. Egha gin me Aroer ategha notin amadaghan ghua Jaserin
nguibar ekiamin oto.
6 Me gin ua Jaser ategha ghua Gileatin Distrighin otifi. Egha ghua
Tatimhotsin danganimin ghu. Me ua danganir kam ategha ghua Danin
anabamin nguazimin itir nguibam Janin otogha, vongin ghua aruem uaghiri
naghin Saidonin nguibar ekiamin oto.
7 Egha me uamategha sautin amadaghan iza, Tairin nguibar ekiamin otifi,
nguibar ekiar kam a divazir gavgavim iti. Egha gin me dikavigha Tair ategha
ghua, Hivia ko Kenanian nguibar ekiaba bar dagh arui. Egha me abuan ghua
Judan sautin amadaghan otogha, ghua Berseban nguibar ekiamin otogha
ghua Negevin nguazimin otifi.
8 Egha me uan kantrin nguibaba bar dagh aruigha givagha uamategha
Jerusalemin ghu. Men darorir kamin ruarim, a 9plan iakiniba ko 20plan
dughiabar ghu.
9 Me ghua otivigha givagha, Joap ghua kamaghin me uan darorimin gun
atrivim geghari, “Israelia me 800,000in gumaziba iti, ezi me midorozir gu-
mazibar ingangarim damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 500,000in
tu.”

---

* **24:3:** E fozir puvati, Ikiavira Itir God manmaghsua dughiar kamin Israelian atari. (Ni ves 1in gan.) Egha uaghan, akinafarir kam deragha e migeir puvati, gumaziba medir arazir kam, manmaghsua Godin damazimin “Arazir kuram.” Gumazir maba ghaze, God uabira gumazamizibar dibobonim gifogh. Kamaghin Joap ghaze, “Gumazamiziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvati.” Ezi guizbangira, God dughiar mabar gumazamiziba mengasa Israelia migei. Egha God men ziaba iniasa me migei, a uaghan dagiaba a daningasa mikeme, eghti arimariar ekiam me inighan kogham. (Ni Ua Me Ini 30:11-12in gan.) Nighnizir igharazim kamakin. Devit kamaghin ifonge, a uan midorozir gumazibar amighti me bar avirasemegham, kamaghin amizi a gumaziba menge. (Ni ves 9in gan.) Guizbangira, bar fomira Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, A uabi midorozimin men akuragham, egh me kamaghin nighnighan kogham, Men midorozir gumazir avirim me damuti me apanibagh afiragham. (Ni Gumazir Dapaniba 7:2-7in gan.) Bizir kam bangin, arazir Devit amizir kam derazir puvati.

10 Devit bar me mengegha gɨvagha, gɨn an amizir arazir kam bagha navim
osemegha kamaghɨn Ikiavɨra Itir God ko mɨgei, “Kɨ bar onganigha mɨdorozir
gumaziba menge. Kɨ arazir kurar kamɨn osɨmtɨzir bar ekiam gami. O Ikiavɨra
Itir God, ga uaning, kɨ amizir arazir kurar kam, nɨ a gɨn amadagh.”
11-12 Ezɨ dughiar kamra, Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn Devitɨn akaba inigha
izir gumazim Gat, a Devitɨn gɨn otivamin bizibar garir gumazim, a mɨgɨa
ghaze, “Nɨ mangɨ Devit mɨkemegh, ‘Kɨ Ikiavɨra God, kɨ guizbangɨra mɨgei, kɨ
3plan tuaviba nɨ ganɨdi. Eghtɨ nɨ dar tam ginabaghtɨ, kɨ anarɨra gɨn mangɨva,
a ɨsɨ nɨ danɨngam.’ ”
Amɨmzaraghan mɨzaraghara Devit osegha dɨkavigha gɨvazɨ,
13 Gat Devit bagha ghua kamaghɨn Ikiavɨra Itir Godɨn akamɨn gun a
mɨkeme. Egha kamaghɨn an azai, “Nɨ 7plan azenibar mɨtiriar ekiam nɨn
kantrin otivasa ifonge? O, apaniba izɨ ia mɨsogh ian agɨntɨghtɨ, ia arɨ mangɨ
danganir igharazibar 3plan iakɨnibar ikiam? O, arɨmariar kuratam nɨn
kantrin gumazamiziba 3plan aruebar me bativam? Nɨ bar deraghvɨra
nɨghnigh uan ifongiamɨn na mɨkemeghtɨ, kɨ uamategh mangɨ na amadazir
Godɨn mɨkɨmam.”
14 Ezɨ Devit bar atiatigha kamaghɨn Gat mɨgei, “Nɨ na mɨgeir akar kam,
osɨmtɨzir ekiam na ganɨdi. Kɨ fo, Ikiavɨra Itir God a zurara apangkuvir
God. Kamaghɨn, a bizir manam damusɨ a damu. Kɨ kamaghɨn aghua,
gumazamiziba e gasɨghasɨgham.”
15 Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God Israelia bagha arɨmariar ku-
ram amadazɨ, arɨmariam mɨzarazir kamram otogha ghua a dɨborozir
dughiamɨn tu. Ezɨ notɨn amadaghan Danɨn nguibar ekiamɨn ikegha ghua
sautɨn amadaghan Berseban nguibar ekiamɨn, 70,000plan gumazamiziba
ariaghire.
16 Ezɨ dughiar kamɨn, enselɨn gumazamizibagh asɨghasɨghamim, a
Jerusalemɨn izegha gɨvagha, me gasighasighsava ami. Ezɨ Ikiavɨra Itir
God, osɨmtɨzir kurar kam gumazamizibar anɨngan men apangkuvigha, uan
nɨghnɨzim giragha enselɨn kamɨn mɨgɨa ghaze, “Markɨ. Me atakigh.” Dughiar
kamɨn Ikiavɨra Itir Godɨn ensel danganir me witɨn ovɨzibar iniba kua dar
dagheba isimɨn boroghɨn iti. Ezɨ danganir kam, a Araunan nguazim, a
Jebusian adarazir gumazim.
17 Ezɨ Devit enselɨn kamɨn ganigha kamaghɨn Ikiavɨra Itir God mɨgei,
“Kɨrara kɨ arazir kuram gami, egha osɨmtɨzir ekiam iti. Ezɨ gumazamizir
kaba, me sipsipɨn mɨrara iti, mevzika, me osɨmtɨzir manam gami? Bar puvatɨ.
Kɨ uan ikɨzim ko erara, nɨ e gasɨghasɨgh.”
18 Ezɨ dughiar kamra Godɨn akam inigha izir gumazim Gat ghua kamaghɨn
Devit mɨgei, “Nɨ Jebusian gumazim Araunan danganir me witɨn ovɨzibar
iniba kua, dar dagheba isimɨn mavanang, egh Ikiavɨra Itir God bagh ofa
gamir dakozir tamɨn ingarigh.”
19 Ezɨ Gat Devit mɨkemezɨ moghɨn, Devit, Ikiavɨra Itir Godɨn Akar Gav-
gavimɨn gɨn ghua me witɨn dagheba isir danganir kamɨn oto.
20 Ezɨ Arauna ingarir danganimɨn ikia vɨn garima, atrivim uan ingangarir
gumazir dapaniba ko a bagha izi. Kamaghɨn amizɨ, a ziar ekiam atrivim
danɨngasa an boroghɨn ghua nguazim girɨgha fuagha, uan guam nguazim
mɨtua.
21 Egha kamaghɨn mɨgei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, kɨ nɨn ingangarir
gumazim, kɨ manmaghɨn amizɨ nɨ nan ganasa izi?”
Ezɨ Devit kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Kɨ danganir nɨ datɨrɨghɨn witɨn
iniba kua, dar dagheba isir kam, kɨ a givezasa izi. Kɨ an Ikiavɨra Itir God

24:10: 1 Samuel 12:13; 13:13 **24:13:** 1 Eghaghaniba 21:12 **24:14:** Onger Akaba 51:1; 130:4-7

bagh ofabar amuamin dakozimɨn ingaram. Eghtɨ arɨmariar kurar kam gumazamiziba ategham.”

22 Ezɨ Arauna kamaghɨn Devit mɨgei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, markɨ. Nɨ nan nguazir kam givezan kɨ aghua, nɨ puram a iniam. Egh uaghan bizir tizir nɨ ofa damuasa ifongeziba, sara iniam. Nɨ bulmakaun kaba inigh ofan bar isia mɨghɨribar amuasa, kɨ bulmakaun kaba nɨ ganɨdi. Nɨ uaghan, avim arɨghsɨ ter ararir witɨn iniba mɨseviba ko, temer ruarir kɨ bulmakauningɨn tuemning gatɨzim, aning uaning inigha ingangarim gamim, nɨ ofaba tusɨ a inigh.

23 Atrivim, kɨ bizir kaba bar da isa nɨ ganɨdi.”

Egha Arauna ua kamaghɨn mɨgei, “Kɨ kamaghsua, nɨ Ikiavɨra Itir God bagh damuamin ofaba, a dagh ifuegham.”

24 Ezɨ atrivim kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Bar puvatɨ. Kɨ Ikiavɨra Itir God bagh ofa damusɨ, pura gumazir igharazimɨn bizitam, o uan bizir kɨ ivezezir puvatɨzitam inigh izɨ, a bagh ofan bar isia mɨghɨrizim damighan kogham. Kamaghɨn amizɨ, kɨ uan dagɨaba isɨ nɨn bizir kabagh ivezam.” Egha Devit nguazir otevir kam ko bulmakauba giveza, 50plan silvan dagɨaba isa Arauna ganɨngi.

25 Egha Devit danganir kamɨn Ikiavɨra Itir God bagha ofa gamir dakozimɨn ingarigha, ofan bar isia mɨghɨriba ko ofan God ko navir vamɨran ikiamibagh ami. Egha Devit nguazimɨn itir gumazamiziba bagha Ikiavɨra Itir Godɨn azai. Ezɨ Ikiavɨra Itir God an azangsɨziba baraki. Egha God arɨmariar kam Israelɨn anegɨfa.

Israelia ko Judabar Atriviba, Men Akinafarir Faragha Zuim
O
1 Atriviba

Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Samueliin Akinafarir Namba 2iin eghaghanibar giin otivizir bizibagh eghari. An Atrivim Devitiin ikirimirir abuananam geghari. An Atrivim Solomoniin ikirimirim ko ingangaribagh eghara, egha uaghan, Israelia uan kantri abigha kantrin pumuningiin otozimiin dughiamiin, an aning gativazir atrivibagh eghari. Egha uaghan Ikiavira Itir Godiin akam inigha izir gumazir mabar eghaghaniba uaghan an iti. Me Godiin akaba isa atriviba ko gumazamiziba tuavir aghuimiin giin mangasa, men akakagha me migei. Godiin akam inigha izir gumazibar mav, a Elaija.

Akinafarir kam, mati Samueliin Akinafarir Namba 1 ko Namba 2. A pura eghaghanir kinim puvati. An atriviba amizir bizibagh eghara uaghan men araziba tuisisi. Atrivir Ikiavira Itir Godiin apengan itiba, me ziar aghuiba iti, egha me atrivibar itir dughiabar, Israelia men apengan ikia deraghavira iti. Ezi atrivir Godiin akaba batoziba, me ziar kuraba iti. Egha me atrivibar itir dughiabar, Israelian dabirabim ikufi. Atriviba arazir kurar kam gami. Me asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabar ghuavanadi. Men arazir kam God gamima, a bar men oseme.

Solomon Israelian atrivimiin iti

(Sapta 1--11)

Atrivim Devit bar ghuri

1 Atrivim Devit bar ghurizi, an mikarzim zurarama arugharusi. Ezi me inir mitiar avagha akuiba isava anevema, da tong fefem a ganidir puvati.

2 Kamaghiin amizi, an ingangarir gumazir dapaniba a migia ghaze, “Atrivim, en gumazir ekiam, e ti ni bagh guivir igiatam inighti, a ni ko iki niin akurvagh deragh niin ganam. Egh a ni muigh daku egh niin mikarzim fefem a daningam.”

3 Kamaghiin amizi, me kantri Israeliin danganiba bar, dar amizir igiar bar diriba bagha ruiagha arui. Egha Sunemiin nguibamiin amizim, Abisak, an apigha, a inigha atrivim bagha ize.

4 Amizir bar igiar dirir kamiin ganganiba bar dera, a bar deraghavira atrivimiin akurvagha an gara a geghufi. Ezi Atrivim Devit tong poroghamiba uari ko akuava amir arazitamiin a gamizir puvati.

Adoniya atrivimiin otivasa

5-6 Adoniya, a Devit ko Hagitiin otarim. Hagit Apsalom bategha, an girara Adoniya bate. Adoniyan ganganiba bar dera, ezi an afeziam bar fomira iza datirighiin, dughiatamiin tong an arazir kuratam bagha an azangsigha kamaghiin a mikemezir puvati, “Ni manmaghsua arazir kabagh ami?” Egha datirighiin Adoniya uabi, uabi fa ghaze, an atrivimiin otivam. Kamaghiin amizi, a midorozir karisba ko hoziaba ko 50plan gumazir a geghuv an faragh mangamiba ini.

1:5-6: 2 Samuel 3:4

7 Egha a ghua Seruian otarim Joap, ko ofa gamir gumazim Abiatar, aning
ko mikemezima, aning an akuraghti an atrivimin otivasa aning ifonge.
8 Ezi ofa gamir gumazim Sadok, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko akam
inigh izir gumazim Natan, ko Simei, ko Rei, ko atrivimin midorozir gumazir
gavgaviba, me Adoniyan nighnizim ko itir puvati.
9 Dughiar mamin. Adoniya ofa damuasa danganir mamin ghu, dan-
ganir kam, me kamaghin a dibora ghaze, Kuruzibar Dagiam, a Enrogelin
nguazimin aven anadir dipar atuimin boroghin iti. A sipsipba ko bulmakaun
apuriba ko bulmakaun igiar mikarziba sara itibav suegha ofa gami. A
izasa atrivimin otarir igharaziba, ko Judan atrivimin ingangarir gumazir
dapaniba, ko atrivimin ingangarir gumazir igharaziba me bagha akam
amada.
10 Egha an akam inigha izir gumazim Natan, ko Benaia, ko atrivimin
midorozir gumaziba, ko an aveghbuam Solomon, a me bagha akatam
amadazir puvati.

Solomon atrivimin oto

11 Ezi akam inigha izir gumazim Natan, a Solomonin amebam Batseba
bagha ghua kamaghin a migei, "Ni kamaghin oraghiz, o puvati, Hagitin
otarim, Adoniya, Atrivim Devitin danganim inigh atrivimin otivasava ami.
Ezi en gumazir ekiam Devit, bizir kam gifozir puvati.
12 Kamaghin, ni uan otarim Solomon ko, gua uaghara aremeghan koghsi,
ki gua mikimamin akabar girara mangi dar amuam.
13 Ni bar zuamira Atrivim Devit bagh mangi kamaghin a mikim suam,
'Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni na ko faragha
akam akira kamaghin mikeme, nin otarim Solomon gin nan danganim inigh
atrivimin otogh, nan atrivir dabirabim dapiam. Ezi manmaghin amizi,
Adoniya datirighin atrivimin oto?'
14 Dughiar ni mangi Atrivim Devit ko mikimvira ikiamimin, ki aven izi
gavgavim nin akam daning, ni migei moghira mikimam."
15 Ezi Batseba atrivimin ganasa atrivim akui naghin a gatin aven ghu.
Atrivim Devit bar ghuri, ezi Sunemian amizim Abisak, a geghuva deragha
an gari.
16 Ezi Batseba atrivimin guamin uan tevimning apirigha guam avirazi,
atrivim an azara, "Ni bizir tizim gifongegha na bagha izi?"
17 Ezi Batseba a ikaragha ghaze, "Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir
amizim. Ni fomira akar mam Ikiavira Itir God, a nin God, an ziamin na koma
anekira ghaze, nan otarim Solomon nin danganim inigh atrivimin otogh, nin
atrivir dabirabim dapiam.
18 Ezi ni oragh! Atrivim, nan gumazir ekiam. Adoniya datirighin atrivimin
oto. Ezi ni ti tong kamaghin fozir puvati.
19 A bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko,
sipsipin aviribav suegha ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim
Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha
akaba amangizi me ghue. Egha nin ingangarir gumazim Solomon, an a bagh
akatam amadazir puvati.
20 O atrivim, nan gumazir ekiam, Israelian gumazamiziba bar nirara gara
ni mizua iti, ni uabi gumazir manatam amiseveghti, a nin danganim inigh
atrivimin otogh, egh atrivir dabirabim dapiam.

1:11: 2 Samuel 12:24

21 Puvatighti, ni aremegh mangi uan inazir afeziaba iti naghin me ko
ikiti, gumazamiziba ki uan otarim Solomon ko kamaghin ga mikimam, ga
gumazim ko amizir kuramning. Egh me ga misueghti ga aremegham.”
22 Egha Batseba migiavira itima, akam inigha izir gumazim Natan iza
atrivimin dipenimin oto.
23 Ezi Atrivim Devitin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, “Akam
inigha izir gumazim Natan izegha nin ganasa.” Ezi atrivim an amamangatizi,
Natan atrivim akui naghin a gatin aven ghugha, uan tevimning apirigha
dapanim avira.
24 Egha Natan Devit migia ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, ni ti
kamaghin mikeme, Adoniya nan danganim inigh atrivimin ikiva nan atrivir
dabirabim dapiam?
25 E orazi, a datirighin ofa damuasa ghua bulmakaun apuriba ko, bul-
makaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav suegha ofa gami.
Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar
faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Me
datirighin dagheba ko dipaba a koma ada apava an gun tiariba akara ghaze,
‘Adoniya datirighin dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam.’
26 Ezi a, na ko, ofa gamir gumazim Sadok ko, Jehoiadan otarim Benaia ko,
nin ingangarir gumazim Solomon, an e bagha akatam amadazir puvati.
27 Atrivim, nan Ekiam, manmaghiram ami? Me amir bizir kam, ni an
amamangatizi me a gami o? Ni ti, gumazir nin danganim inigh, atrivir
dabirabim dapiamim, ni an gun uan ingangarir gumazibav kemezir puvati.”
28 Ezi Atrivim Devit ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia Batseban diaghti
a ua izi.” Ezi Batseba ua iza atrivimin boroghin tu.
29 Ezi atrivim a ko akam akira ghaze, “Ikiavira Itir God zurara ikia, egha
nan akuragha nan osimtizir guar aviribar aven ua na ini.
30 An ziamin, ki guizbangira ni migei, datirighin aruer kamra, ki fomira
Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziamin, ni ko akar dikirizim gamizi
moghin, ki a damighti, an otivam. Ki kamaghin akar dikirizim gamua ghaze,
nin otarim Solomon, nan danganim inigh nan atrivir dabirabim dapiam.”
31 Ezi Batseba akar kam baregha, uan tevimning apirigha, aviragha ka-
maghin migei, “Atrivim, ni nan gumazir ekiam. Ni zurara iki mamaghira
ikiasa, ki ifonge.”
32 Ezi Atrivim Devit kamaghin ingangarir gumazibav gei, “Ia mangiva,
ofa gamir gumazim, Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, Jehoiadan
otarim Benaia, me mikemeghti, me atrivimin guamin izi.” Ezi me aven ize.
33 Ezi atrivim kamaghin me migei, “Ia nan ingangarir gumaziba inigh
mangi, nan otarim Solomon inigh a isi nan donki datighti, an a daperaghti,
ia a inigh Gihonin Dipar Atuir Emimirimin mangi.
34 Egh danganir kamin, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir
gumazim Natan, Solomon Israelian atrivimin otivsi, aning borem isi an
dapanim gingegh. Ia kamaghin damigh givagh, sigham givi kamaghin
araghasi suam, ‘Atrivim Solomon dughiar ruarimin atrivimin ikivira ikiam.’
35 Egh ia an girara izitima, a ua nan dipenimin aven izi nan atrivir
dabirabim dapiam. Ki Israelia ko Judabar atrivimin ikiasa anemisefe. Ezi
kamaghin, a nan danganim inigh atrivimin ikiam.”
36 Ezi Jehoiadan otarim Benaia, kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze,
“Bar guizbangira. Atrivim, ni nan gumazir ekiam. E kamaghsua, Ikiavira Itir
God, a nin God, a mikemezi moghin, a bizir kabar amighti da otivam.

37 Ikiavira Itir God ni gamizi moghin, a Solomon ko ikiva an akur-
vagham. Egh uaghan, Ikiavira Itir God Solomon damighti, an atrivir gav-
gavir aghuimin otoghti, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham.”

38 Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gu-
mazim Natan, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi,
me bar ghua Solomon inigha, Atrivim Devitin donki gafagha an akua Gi-
honin Dipar Atuir Emimirimin uaghiri.

39 Ofa gamir gumazim Sadok ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin sip-
sipin komin borem aven itim ini. Me Gihonin itima, a komin kam inigha
borer maba isa Solomonin dapanim ginga atrivimin otivasa anemisefe.
Me sighabagh ivima, gumazamiziba bar kamaghin araghasi, “Solomon a
dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam.”

40 Gumazamiziba bar, me bar akongegha diava, marvibagh iviava,
Solomonin gin uamategha Jerusalemin zui. Men dimdiam bar gavgavigha,
nguazim gamima a ivazvasi.

Adoniya Atrivim Solomonin atiatingi

41 Adoniya uan adarazi ko amegha givagha, niginir ekiam barasi. Ezi
Joap sighabar ararem baregha kamaghin migei, “Kar niginir ekiar manam
Jerusalemin oto?”

42 Joap migiavira itir dughiamin, ofa gamir gumazim Abiatarin otarim
Jonatan, iza me bato. Ezi Adoniya kamaghin a migei, “Ni izi. Ni gumazir
aghuim, ni ti akar aghuitam inigha e bagha izi.”

43 Ezi Jonatan kamaghin Adoniyan akam ikaragha ghaze, “Noki, en gu-
mazir ekiam Atrivim Devit, a Solomon gamizima an atrivimin oto. Kamagh
amizi, ki akar aghuitam inigha izir puvati.

44 Atrivim Devit, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim
Natan ko, Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, bar me
amadazi, me Solomon ko zui. Me zuir dughiamin, me Solomon isa Atrivim
Devitin donki gisin anefazi, an aperagha zui.

45 Me Gihonin Dipar Atuir Emimirimin ghua, ofa gamir gumazim Sadok ko
akam inigha izir gumazim Natan, aning borem isa Solomonin dapanim gin-
gegha, a gamizi an atrivimin oto. Ezi kamaghin me bar akongegha araghasa
uamategha Jerusalemin izi, ezi datirighin Jerusalemin itir gumazamiziba
bar dia niginir dafar kam gami. Niginir kamra ia datirighin a barasi.

46 Ezi Solomon datirighin atrivimin dabirabim gapera.

47 Ezi atrivimin ingangarir gumazir dapaniba ghua Atrivim Devitin gara,
uan naviba a ganiga kamaghin a migei, ‘Ni datirighin bizir bar aghuim gami.
Ikiavira Itir God Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuimin otoghti, an
ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham.’ Ezi Atrivim Devit uan dakozimin ikia
uan dapanim aviragha ziar ekiam God ganidi.

48 Egha a kamaghin migei, ‘God datirighin nan otaribar tongin mav
amisevezi, a nan danganim inigha atrivimin iti. God na ataghizi, ki uabi bizir
an amizir kamin gari. Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, a Israelian God, e
a bagh, bar akongegham.’ ”

49 Gumazir Adoniya koma apiagha ameziba akar kam baregha, me bar
atiatigha agoi. Kamaghin amizi, me dikavigha Adoniya ategha tintinibar
ghue.

50 Ezi Adoniya, Solomonin atiatigha ara ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiragha gavgafi.*
51 Ezi gumazir maba ghua Atrivim Solomon migia ghaze, “Adoniya nin atiatigha ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua ovengan atiatigha, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiki. Adoniya kamaghin migei, ‘Ki ofa gamir dakozimin suiraghvira iki mangiti, Atrivim Solomon, na misueghti ki aremeghan koghsi a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavitam damuam.’ ”
52 Ezi Solomon kamaghin men akam ikaragha ghaze, “An arazir aghuim damighti, bizir kuratam a batoghan kogham. Eghti an arazir kuram damighiva, an ovengam.”
53 Egha Atrivim Solomon gumaziba amadazima, me ghua ofa gamir dakozimin Adoniya inigha Solomon bagha ize. Ezi Adoniya atrivimin boroghin tevimning apirigha avirazi, Atrivim Solomon kamaghin a migei, “Ni uamategh uan dipenimin mangi.”

2

Devit akar abuananabar Solomon migei

1 Devit fo, an ovengamin dughiam bar roghira ize, kamaghin amizi, an akar kaba uan otarim Solomon ganidi.
2 A kamaghin migei, “Ki kiran oveghangin aremegham. Ni guizin gumazimin min tugh gavgavigh, uan ingangarim damu.
3 Ni Ikiavira Itir God, nin God ni mikemezir biziba ni dar amu. Egh ni tuavir aghuir an e bagha inabazibar gin mangi, egh arazir a ifongeziba, ko an Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba, ko a migeir akaba, ni bar dar gin mangi. Kamaghin God nin akuraghti, danganir manam ni an iti, nin ingangarim bar deraghviram otivam.
4 Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir mamin na gamigha ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba zurara uan navir averiaba ko duabar, bar deravira nan damazimin daru mangiti, ki zurara nin adarazir gumazitam damighti, a Israelian atrivimin otivam.’ Kamaghin amizi, Solomon, ni guizbangira bar deraghvira an akabar gin mangi, eghti a na gamizir akar dikirizir kam abighan kogham.
5 “Ezi Solomon, ni oragh. Ni fogha gifa, Seruian otarim Joap, an arazir kurar kam, an osimtizir ekiam na ganingi. A Israelian midorozir gumazibar dapanir faragha zuimning misoghezi, aning areme. Kar, Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim Amasa. A midorozimin dughiamin aning misoghezi aning aremezir puvati. Bar puvati. A pura gumazir kamning misoghezi aning areme, ezi aningin osimtizim an ikiavira iti.
6 Ni uan nighnizir aghuimin gin mangiva, an arazir kuram uam a ikaragh. Ni aneteghti a pura iki ghurigh uabi aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiran marki.
7 “Ni uaghan Barsilain otaribar apangkuvigh deraghvira me damu, kar Gileatin Distrighin gumazim, ni me ateghti me izi nin adarazi ko dapiagh

---

* **1:50:** Israelia kamaghin nighnigh suam, gumazitam me misueghti me aremeghsi damuti, me ari mangi, Godin Dipenimin aven mangi ofa gamir dakozimin mikebamin itir bulmakaun komin suiragh ikiam. Me kamagh nighnisi, me an suiragh deravira ikiam. Ni Ua Me Ini 21:13-14in gan. **2:2:** Josua 23:14 **2:3:** Josua 1:7; 1 Eghaghaniba 22:12-13 **2:4:** 2 Samuel 7:12-13; 7:25; 2 Atriviba 20:3 **2:5:** 2 Samuel 3:27; 20:10 **2:7:** 2 Samuel 17:27-29

dami iki. Ki fomira nin aveghbuam Apsalomin aravghuzir dughiamin, me arazir aghuimin na gami.

8 “Ezi Geran otarim Simei, a Bahurimin nguibar ekiamin gumazim, a Benjaminin anabamin mav, a uaghan iti. Ki tighar Mahanaimin mangamin dughiamin, aruer kamra a bar akar kuraba na ganiga, egha na gasighasighasa Godin azangsisi. Egha a ua iza Jordanin Fanemin na batozima, ki Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizim gamua ghaze, ki a misueghti an aremeghan kogham.

9 Ezi puvati, ni mizazitam a gasegh. Ni kamaghin nighnighan marki, a gumazir osimtiziba puvatizim. Ni nighnizir aghuim iti. Ni tuavir manatamin mangiva, a misueghti an aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.”

Devit areme

10 Egha gin Devit uan inazir afeziabar min aremezima, me Jerusalemin anefa. Nguibar ekiar kam, me kamaghin a dibori, “Devitin Nguibar Ekiam.”

11 Devit kantri Israelin 40plan azenibar atrivimin ike. A faragha Hebronin nguibar ekiamin 7plan azenibar atrivimin ike, egha 33plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike.

12 Ezi Devitin otarim Solomon an danganim inigha atrivimin oto. Solomon atrivir gavgavimin otozi, bizitam anebirazir pu. Bar puvati.

Adoniyan ovevem

13 Dughiar mamin, Hagitin otarim Adoniya iza Solomonin amebam Batseba bato. Ezi Batseba an azara, “Ni akar aghuitam mikimasa izi, o?”

Ezi Adoniya kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ki akar aghuimra mikimasa izi.”

14 Egha a kamaghin migei, “Ki akar bar muziarir mam iti.” Ezi Batseba a migia ghaze, “A dera, ni na mikim.”

15 Ezi Adoniya ghaze, “Ni fo, Israelian gumazamiziba bar kamaghin fo, ki atrivimin otivasava ami. Ezi puvati. Ikiavira Itir Godin ifongiamin nan aveghbuam atrivimin otozima, ki puvati.

16 Egha ki datirighin azangsizir vamira iti. Ki kamaghin ifonge, ni nan azangsizir kamin amamangatigh.”

Ezi Batseba ghaze, “Ni mikimti ki oragham.”

17 Ezi Adoniya kamaghin a migei, “Ga uaning, ki kamaghsua, ni mangi Atrivim Solomonin azaraghtima, a nan amamangati, ki Sunemin nguibamin amizir kam Abisak, ki an ikiasa. Ki fo, atrivim nin akam batueghan kogham.”

18 Ezi Batseba kamaghin Adoniya migei, “A dera, ki mangi ni bagh atrivimin azangsigham.”

19 Egha Batseba, Adoniya bagha Atrivim Solomon mikimasa zuir dughiamin, atrivim dikavigha, ziar ekiam uan amebam daningasava uan tevimning apirigha uan dapanim avira. Egha a ua uan atrivir dabirabim gaperagha, egha ingangarir gumazibav geima, me dabirabir mam inigha iza Atrivim Solomonin dabirabimin vongin an agharir guvimin anetizi, Batseba a gapera.

20 Egha Batseba kamaghin migei, “Ki azangsizir bar muziarir mam iti. Ki kamaghsua, ni an aghuaghan marki.”

Ezi Solomon kamaghin a ikaragha ghaze, “Amebam, ni purama azaragh. Ni fo, ki nin azangsizimin aghuaghan kogham.”

2:8: 2 Samuel 16:5-13; 19:16-23 **2:11:** 2 Samuel 5:4-5; 1 Eghaghaniba 3:4 **2:12:** 1 Eghaghaniba 29:23 **2:17:** 1 Atriviba 1:3-4

21 Ezi Batseba ghaze, “Ki kamaghsua, ni uan aveghbuam Adoniyan ama-
mangatighti, a Sunemin amizim Abisakin ikiam.”
22 Ezi Atrivim Solomon azangsizir kam baregha atara kamaghin migei, “Ni
tizim bagha Adoniya, Abisakin ikiasa nan azangsisi?* Egh ni ti uaghan, a
nan danganim inigh atrivimin ikisi ni nan azangsigham. A nan avebamra.
Egh ni uaghan ofa gamir gumazim Abiatar ko Seruian otarim Joap bagh
azangsiziba inigh izam.”
23 Egha Atrivim Solomon, Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizim gamua
ghaze, “Adoniya amizir akar kam, an osimtizim iti. Kamaghin amizi, ki a
misueghti an aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, God na misueghti
ki aremegham.
24 Ikiavira Itir God nan akuragha gavgavim na ganingi. Ezi kamaghin,
ki uan afeziam Devitin danganim inigha atrivimin oto, mati Ikiavira Itir
God fomira akar dikirizir mamin e gamua ghaze, gin Israelian atriviba nan
ovavir boribar tongin aven otivigham. Kamaghin amizima, Ikiavira Itir
Godin ziamin bar guizbangira, Adoniya datirighin aremegham.”
25 Egha Atrivim Solomon akar gavgavimin Benaia mikemezi, a ghua
Adoniya misoghezima, an areme.

Solomon ofa gamir gumazibar ingangarimin Abiatar agifa

26 Atrivim Solomon kamaghin ofa gamir gumazim Abiatarin migia ghaze,
“Ni uamategh uan nguibam Anatotin mangi uan nguazimin iki. Ni osimtizim
iti, ezi ki ni misueghan koghti ni aremeghan kogham. Ki fo, ni fomira
nan afeziam Devit ko ikegha, Ikiavira Itir God, en Ekiamin Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam gisaghpu. Ezi Devit osimtizir aviriba aterima, ni a ko
ikia uaghan da ateri. Kamaghin amizi, ki ni misueghan koghti, ni aremeghan
kogham.”
27 Egha ofa gamir gumazim Abiatar, Solomon an ingangarimin anegifa.
Kamaghira, Ikiavira Itir God fomira Silon nguibamin mikemezir akam,
Solomon a gamizi an oto. Akar kam kamakin, ofa gamir gumazim Elin
adarasi, men ofa gamir gumazibar ingangarim givagham.†

Me Joap misoghezi an areme

28 Joap, fomira Apsalomin roroam gamizir puvati, an Adoniyan akurvasi.
A datirighin Adoniyan ovevemin migirigiam baregha, atiatigha ara ghua
Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, uabin akurvaghasa ofa gamir
dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba pamtemin
dar suiragha iti.‡
29 Ezi gumazir maba ghua kamaghin Atrivim Solomon migei, “Joap ara
ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ofa gamir dakozim pamtemin
an suiragha iti.”
Ezi Solomon Jehoiadan otarim Benaian migia ghaze, “Ni mangiva Joap
misueghti an aremegh.”
30 Ezi Benaia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua kamaghin Joap
migei, “Atrivim ghaze, ni danganir kam ategh azenan mangi.”
Ezi Joap ghaze, “Puvati. Ki azenan mangighan kogham. Ni kaghira na
misueghti, ki aremegham.” Ezi Benaia uamategha atrivim bagha ghua,
Joapin akamin gun a migei.

---

* **2:22:** Gumazitam atrivimin amuim inighti, kamaghin gumazir kam atrivimin ikiasa. Ni 2 Samuel 3:6-11 ko 16:21-22in gan. **2:26:** 1 Samuel 22:20-23; 2 Samuel 15:24 † **2:27:** Ni 1 Samuel 2:27-36in gan. ‡ **2:28:** Ni akar 1 Atriviba 1:50in itimin gan.

31 Ezi atrivim kamaghin Benaian akam ikaragha ghaze, “A dera, ni an
nighnizimin gin mangiva a misueghti, an aremegh. Egh an kuam inigh mangi
anefagh. Joap gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misoagharighizi me
ariaghire. Ezi an osimtizir kam, na ko nan afeziamin adarazir iti. Ni a
misueghti, an aremeghti, an osimtizir kam uam en ikian kogham.
32 Ikiavira Itir God, Joap amizir arazir kurar kaba ikarvagh, ivezir kuram
a daningam. Joap Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim Amasa, a midorozir
sabamin puram aning misoghezi aning areme. Aning an min gumazir
kuramning puvati. Apner, a Israelian midorozir gumazibar dapanim, ezi
Amasa, a Judabar midorozir gumazibar dapanim. Nan afeziam Devit fozir
puvatizi, Joap arazir kam gami.
33 Ikiavira Itir God, Joap amizir osimtizir kam ginighnigh, zurara mizazim
Joap ko an adarazir aningam. Egh Ikiavira Itir God, zurara dabirabir aghuim
ko navir amirizim isi, Devit ko an ovavir boriba, ko an adarasi, ko an ikizimin
otivamin atrivibar aningam.”
34 Ezi Jehoiadan otarim Benaia akar kaba baregha, uamategha Ikiavira
Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Joap misoghezima an areme. Me an
kuam inigha ghua an dipenimin boroghin anefa, a gumazamiziba puvatizir
danganimin boroghin iti.
35 Ezi atrivim, Jehoiadan otarim Benaia amisevezima, a Joapin danganim
inigha midorozir gumazibar dapanimin oto. Egha atrivim, Abiatarin dan-
ganim iniasa, ofa gamir gumazim Sadok amisefe.

Me Simei misoghezi an areme

36 Joap aremegha givazima, Atrivim Solomon Simein diagha kamaghin a
migei, “Ni Jerusalemin dipenitamin ingarigh, egh dipenir kamra iki. Egh ni
bar Jerusalem ategh igharagh mangan marki.
37 Ni Kidronin Fanem girigh vongin Jerusalemin nguibar ekiamin
mitaghniamin ikiavkinighti, ki bar zuamira aruer kamra ni misueghti ni
aremegham. Ni kamaghin fogh, ni uabi uan osimtizim bagh aremegham.”
38 Ezi Simei kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, nin akam bar dera, ezi
ki ni mikemezi moghin damuam.” Kamaghin amizi, Simei dughiar ruarimin
Jerusalemin iti.
39 Ezi azenir 3pla ghua givazi, Simein ingangarir gumazir kinir pumuning
ara ghua, Getin nguibar ekiamin Atrivim Akis ko iti, a Makan otarim. Ezi
gumazir maba kamaghin Simei migei, “Nin ingangarir gumazir kamning
ghua Getin iti.”
40 Ezi Simei zuamira dikavigha uan donki gaperagha, uan ingangarir
gumazimning buriasa Atrivim Akis bagha Getin ghu. An aningin apigha,
aning inigha uamategha Jerusalemin ize.
41 Ezi Solomon kamaghin oraki, Simei Jerusalem ategha Getin ghugha
uamategha ize.
42 Kamaghin amizi a Simein diazima a izima, a kamaghin a migei, “Ki ni
gamizima, ni Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizim akirigha ghaze, Ni
Jerusalem ategh tintinibar daruan kogham. Egha ki kamaghin pamtemin ni
migia ghaze, Ni nguibar ekiam ategh ti, ki zuamira aruer kamra ni misueghti
ni aremegham. Ezi ni kamaghin na ikara, A dera, ki nin akamin gin mangam.
43 Egha ni bizir tizim bagha, Ikiavira Itir Godin ziamin amizir akar
dikirizim abigha, uaghan nan akam batoke?”
44 Egha atrivim ua kamaghin migei, “Arazir kurar ni nan afeziam Devit
gamiziba, ni bar adagh fo. Ezi datirighin ni amizir arazir kurar kaba bagh,
Ikiavira Itir God, mizazim ni gasam.

45 Egh Ikiavira Itir God deraghvira na damuva, egh zurara Devitin ovavir
boribar amuti, me atrivibar otivam.”
46 Ezi Simei ghuzima, Atrivim Benaia a migia ghaze, “Ni mangiva Simei
misueghti an aremegh.” Ezi Benaia atrivim ategha ghua Simei misoghezi an
areme.
Solomon datirighin atrivir bar gavgavimin otozi, gumazitam anebinan
ibura.

3

Solomon nighnizir aghuim bagha
God ko migei
(2 Eghaghaniba 1:3-12)

1 Egha Solomon, Isipian atrivimin guivir mamin ikia, egha arazir kamin
a Isipian atrivim ko akam akiri, eghti kantrining deraghvira iki, uaning
misoghan kogham. Solomon uan amuim inigha Devitin Nguibar Ekiam
Jerusalemin ize. Amizim danganir kamin ikiavira itima, Solomon uan
dipenim ko Ikiavira Itir Godin Dipenim ko divazir Jerusalem avinizimin
ingari.
2 Israelia tighar Ikiavira Itir God bagh Dipenir tamin ingaram. Kamaghin
amizi, me tintinibar mighsiabar ghuavanaga an ziam fasa ofabagh ami.
3 Ezi Solomon Ikiavira Itir God gifuegha, uan afeziam Devitin min arazir
God ifongezibar gin zui. Egha an arazir mam ikufi, an asiziba ko pauran
mughuriar aghuim zuim isa Ikiavira Itir God bagha mighsiabar dar ofabagh
ami.
4 Nguibar ekiam Gibeon, a mighsiamin pin ikia egha ofa gamir danganir
ekiam iti, egha ofa gamir danganir igharazibagh afira. Ezi me kagh ghuegha
Ikiavira Itir Godin ziam fe. Kamaghin amizi, dughiar kamin Solomon ofa
damuasa Gibeonin ghu. Solomon 1,000plan asiziba inigha ofan bar isia
mighiriba tuasa Gibeonin ofan dakozir kamin ghua da tue.
5 Dimagarir mam, Solomon Gibeonin nguibamin ikia akua irebamin
garima, Ikiavira Itir God uabi an akagha a migia ghaze, “Ni bizir tizim
gifongegh, nan azaraghti, ki ni daningam.”
6 Ezi Solomon kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Nan afeziam Devit,
nin damazimin zurara guizin araziba bar deraghavira dar gin ghua, egha
arazir aghuir voroghira itim gami. Ezi kamaghin amizi, ni zurara bar an
apangkuvigha, bar deraviram a gami. Egha datirighin ni uaghan kamaghin
amuavira iti, ezi ki an otarim, ni na ataghizi, ki an danganim inigha atrivimin
iti.
7 O Ikiavira Itir God, ni nan God. Ki nin ingangarir gumazim, ni na
gamizi, ki uan afeziam Devitin danganim inigha atrivimin iti. Ki igiamra ikia
ingangarir kam damuamin fofoziba puvati.
8 Nin ingangarir gumazim datirighin, ni ua baghavira misevezir gumaza-
mizibar tongin iti. Me bar avirasemezi, gumaziba me mengan ibura.
9 Kamaghin amizi, ni nighnizir aghuim ko fofozim na danighti, ki der-
aghvira nin gumazamizibagh ativagh men ganam. Egh ki fogham, arazir
manam a dera, manam ikufi. Puvatighti, ki manmaghira nin gumazamizir
avirir kam gativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan
iburagham. Ki uabi ki fofoziba bar puvati.”

3:5: 1 Atriviba 9:2; 2 Eghaghaniba 1:7 **3:9:** 2 Eghaghaniba 1:10; Aghuzir Akaba 2:3-9; Hibru 5:14; Jems 1:5

10 Ezi Ekiam Solomonin azangsizir kam baregha, Solomon bagha an navim
bar dera.
11 Egha God Solomon migia ghaze, “Ni dughiar ruarimin nguazir kamin
ikiasa, nan azangsizir puvati, egha dagiar aviriba iniasa nan azai puvati,
egha uan apanibagh asighasighasa nan azai puvati. Ni Israelia gativagh
deraghvira men ganamin nighnizir aghuim ko fofozim iniasa nan azai.
12 Kamaghin amizi, ki guizbangira, bizir ni uabi daningasa nan azangsizim,
ki a isi ni daningam. Ki datirighin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim
ni daningam. Gumazitam fomira fofozir kamagh garitam itir puvati, egh
uaghan gin gumazitam fofozir kamagh garitam ikian kogham.
13 Guizbangira, ni ziar ekiam ko dagiar aviriba uabi daningasa nan
azarazir puvati. Ezi ki bizir kaba bar ni daningam. Dughiar ni atrivimin
ikiamim, atrivir igharazitam ni itir ziar ekiar kam itir puvati.
14 Egh ni uan afeziam Devitin min nan tuaviba ko arazir ki ifongeziba ko
nan Akar Gavgavibar gin mangiti, ki ni damuti ni dughiar ruarimin nguazir
kamin ikiam.”
15 Ikiavira Itir God mikemegha givazi, Solomon osegha dikavigha fo, a
irebamin gani. Egha gin a uamategha Jerusalemin ghugha, Ekiamin Akar
Dikirizir Gavgavir Boksiamin boroghin tu. Egha ofan bar isia mighiriba ko
ofan God ko navir vamiran ikiamim gami. Egha bizir kamin gin, a uan
ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami.

Nighnizir aghuim Solomonin akurazi a deravira kotiam gami

16 Dughiar mamin, tuavimin amizimning uan osimtizim akirasa atrivim
bagha ize.
17 Amizir mam kamaghin migei, “Nan gumazir ekiam, ga uaning, ni oragh.
Ki amizir kam ko ga uaning inigha dipenir vamiran ikia, ki otarir mam bate.
Egha ki borir kam batir dughiamin, amizir kam uaghan na ko dipenimin iti.
18 Aruer pumuning givazi, mikezim otozi, a uaghan otarir mam bate. Ga
uaningra dipenimin iti. Ezi igharazitav ua ga ko dipenir kamin itir puvati.
19 Ezi dimangan, an akuav onganigha iragha iza uan borim gisin mitozi an
areme.
20 Ezi dimangan ki akuavira itima, a nan borim inigha uan misiamin ghu,
egha uan borir kuar kam inigha iza nan boroghin aneti.
21 Ki mizaraghara dikavigha otem uan borim daningasa amua garima, an
aremegha gifa. Egha ki deraghavira an namnamin gara anesavsuigha ghaze.
Kar borir ki otezim puvati.”
22 Amizir kam mikemegha givazi, amizir igharazim kamaghin migei, “Pu-
vati. Borir aremezim, a nin borim. Ezi borir angamira itim, a nan borim.”

Ezi amizir faragha mikemezim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bar
puvati. Borir aremezim, a nin borimra. Ezi borir angamira itim, a nan
borim.” Aning atrivimin damazimin uaning adosi.

23 Ezi atrivim kamaghin aning migei, “Gua uaghara akar vamira bagha
uaning adosi. Mav ghaze, ‘Otarir angamira itim a nan borim.’ Ezi igharazitav
uaghan ghaze, ‘Bar puvati. A nan otarim.’ ”

24 Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia
midorozir sabatam inigh izi.” Ezi me ghua midorozir sabam inigha atrivim
bagha ize.

3:12: 1 Atriviba 4:29-31; Fofozir Gumazim 1:16 **3:14:** 1 Atriviba 15:5; Onger Akaba 91:16; Aghuzir Akaba 3:2

25 Ezi a kamaghin me migei, “Ia otarir angamira itir mam, inigh izi
tongiram anebigh, egh an akuar vuem isi amizitam daningigh, egh an akuar
vuem isi amizitam daningigh.”
26 Ezi guizin borir kamin amebam bar uan borimin apangkuvigha kam-
aghin atrivim migei, “Nan gumazir ekiam, marki. Ga uaning! Ni borim
amizir munam daningigh. Ni a misueghti an aremeghan marki.”
Ezi amizir igharazim ghaze, “Puvati. Ni gan tav daningan kogham. Ni pura
tongiram anebikigh.”
27 Ezi atrivim kamaghin migei, “Ia borim misueghti an aremeghan marki.
Ia borim isi amizir borir angamira ikiasa migeim daningigh. E fo, anarira
guizin borir kamin amebam.”
28 Ezi gin Israelian gumazamiziba bar, Atrivim Solomon kotiamin aven
amizimning gamizir nighnizir aghuir kam baregha, dikavir kuram gamigha
ziar ekiam a ganidi. Egha me kamaghin fo, God uabira, guizin arazimin gin
mangi osimtiziba akiramin fofozim ko nighnizir aghuim a ganingi.

4

Atrivim Solomonin
ingangarir gumazir dapaniba

1 Atrivim Solomon Israelian danganiba bar a dagh atifa.
2 Ezi an ingangarir gumazir dapanibar kara:
Sadokin otarim Asaria, an ofa gamir gumazim.
3 Sisan otarir pumuning, Elihorep ko Ahiya, aning atrivimin akinafariba
osirir gumazimning.
Ahilutin otarim Jehosafat, an atrivim amir biziba bar, a dar eghaghaniba
osirir gumazim.
4 Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazibar dapanim.
Sadok koma, Abiatar, aning ofa gamir gumazimning.
5 Natanin otarim Asaria, a distrighbar garir gumazir dapanibar dapanim.
Natanin otarim Sabut, a ofa gamir gumazim, egha a gumazir guizin
nighnizir aghuiba atrivim ganidim.
6 Ahisar an atrivimin dipenimin ingangaribar garir gumazir dapanim.
Apdan otarim Adoniram, an atrivimin ingangarir gumazir kinibar da-
panim.
7 Ezi Solomon uaghan 12plan gumazir dapanibav sefe. Eghti me Israelin
distrighin 12pla gativagh dar dagheba iniva, egh atrivim ko gumazamizir
a ko an dipenimin itiba bagh da amangiti, me dar amam. Azeniba bar
zurara, 12plan iakinibar tongin, iakinir vamira, distrighin kaba vaghvagh
men iakinimra, me dagheba isi atrivim ko an dipenimin itir adarasi, me
daghebar men akurvagham.
8 Ingangarir gumazir dapanir distrighin kabar garibar ziabar kara:
Benhur, a Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin garir gumazim.
9 Bendeker, a nguibar ekiar kabar gari: Makas, Salbim, Betsemes ko Elon
Bethanan.
10 Benheset, a nguibar ekiar kabar gari: Arubot, Soko ko, Heferin nguibar
ekiamin nguaziba.
11 Ben Abinadap, Dorin nguibar ekiam ko an boroghin itir mighsiabar itir
danganim gari. A Solomonin guivir mamin iti, an ziam Tafat.
12 Ahilutin otarim Bana, a nguibar ekiar kabar gari: Tanak, Megido, ko Bet-
sanin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguazim. Nguazir kam a Saretanin

3:26: Aisaia 49:15

nguibar ekiamɨn boroghɨn, Jesrilɨn nguibar ekiamɨn Sautɨn amadaghan iti.
Distrighɨn kamɨn mɨtaghniam, aruem anadi naghɨn Abel Meholan ikegha
ghua, Jokmeamɨn nguibar ekiamɨn aruem uaghiri naghɨn tu.
13 Bengeber, a Gileatɨn Distrighɨn itir Ramotɨn nguibar ekiamɨn gara, egha
uaghan gumazir kam Jair, an nguibabar gari, a Manasen anabamɨn gumazir
mam. Nguibar kaba uaghan Gileatɨn nguazimɨn iti. A uaghan Argopɨn
danganimɨn gari, a Distrik Basanɨn iti. Distrighɨn kam a 60plan nguibar
ekiaba iti, da bar dɨvazir gavgaviba ko tiar akar gavgaviba iti. Tiar akar kaba,
me brasɨn ingarizir igugunir gavgavibar da asi.
14 Idon otarim Ahinadap, a Mahanaimɨn nguibar ekiamɨn gari.
15 Ahimas, a Naptalin anabamɨn nguazimɨn gari. A Solomonɨn guivir
igharazim Basematɨn iti.
16 Husain otarim Bana, an Aserɨn anabamɨn nguazimɨn gara, egha uaghan
Bealotɨn nguibar ekiamɨn gari.
17 Paruan otarim Jehosafat, a Isakarɨn anabamɨn nguazimɨn gari.
18 Elan otarim Simei, a Benjaminɨn anabamɨn nguazimɨn gari.
19 Urin otarim Geber, a Gileatɨn Distrighɨn gari. Fomɨra distrighɨn kam,
Amorian Atrivim Sihon ko Basanɨn Atrivim Ok, aning an ikia an gari.
Ezɨ gumazir dapanir vamɨra, a Judan Distrighɨn ikia distrighɨn kabar
gumazir dapanir kaba bar adar gari.*

Solomon atrivimɨn itima kantri bar deraghavɨram oto

20 Juda ko Israelɨn gumazamiziba bar avɨraseme, mati ongarir gigim. Me
dagheba ko dɨpaba apava bar akonge.
21 Solomon kantrin kaba bar dar atrivimɨn iti, da Yufretisɨn Fanemɨn
aruem anadi naghɨn ikegha ghua, Filistiabar nguazimɨn aruem uaghiri
naghɨn otogha ghua, sautɨn amadaghan, Isipɨn mɨtaghniamɨn tu. Kantrin
kaba bar Solomonɨn apengan ikia, egha dughiabar uan takisba isa a bagha
iza ghua, dughiar an aremezimɨn tu.
22 Arueba bar vaghvagha Solomon kamaghɨn dagheba isi, 6,000 kilogrem
plaua ko 3,000 kilogrem plauan aghuiba,
23 ko 20plan bulmakauba, ko 10plan bulmakaun me akuaghapir
mɨkarziba sara itiba, ko 100plan sipsipba, ko dian ruarimɨn itiba, ko tuarir
mɨkarziba sara itiba ini.
24 Solomon Israelɨn boroghɨn itir kantriba bar adar gara ghua, aruem
anadi naghɨn Yufretisɨn Fanemɨn tu. An nguazir mɨtaghniam, Yufretisɨn
Fanemɨn boroghɨn itir nguibar ekiam Tipsan ikegha, bar ghua aruem
ghuaghiri naghɨn itir nguibar ekiam Gasan tu. Danganir kabar itir atriviba
bar an apengan iti, ezɨ kantrin igharazir an boroghɨn itiba, me an apanim
gamir puvatɨ.
25 Solomon atrivimɨn itir dughiamɨn, Juda ko Israelɨn nguaziba bar dar
gumazamiziba, me Danɨn nguibar ekiamɨn ikegha ghua Berseban nguibar
ekiamɨn tu, me bar deraghavɨra uan wainɨn azeniba ko fighɨn temebar
boroghɨn apiav iti. Ezɨ bizir kuratam me batozir puvatɨ.
26 Solomon hoziabar arɨghamin dɨpenir avɨriba iti, kar hoziar mɨdorozir
karisba mɨkɨrvaziba. Ezɨ a 40,000plan hoziaba dɨpenir kabagh arɨsi.
Solomon uaghan 12,000plan mɨdorozir gumaziba iti, me hoziabagh apia
mɨsozir gumaziba.
27 Distrighɨn kaba vaghvagha dar 12plan gumazir dapaniba, me Atrivim
Solomon bagha iakɨnir a me bagha inabazimɨn dagheba iniasa zui. Dagher

---

* **4:19:** Hibrun akam kagh deragha bigha mɨgeir puvatɨ. **4:21:** Jenesis 15:18; 2 Eghaghaniba 9:26
4:26: 1 Atriviba 10:26; 2 Eghaghaniba 1:14; 9:25

kaba, da atrivim ko gumazamizir an dipenimin ikia a ko apibar dagheba. Gumazir dapanir kaba, me bar deraghavira uan ingangarim gami, ezi atrivim dughiar tamin daghebar otevezir puvati.
28 Iakinir atrivim inabazimin, me uaghan, hoziar karisbagh etuiba ko hoziar igharaziba bagha, baliba ko graziba isa izi. Me hoziaba bagh dagher kaba inigh, vaghvagh danganir hoziaba iti naghin mangam.
29 God, nighniziba ko fofozir aghuir aviriba isa Solomon ganingi. A fofozir bar aghuiba iti, mati ongarimin gigim, ezi gumazitam da mengan iburagham.
30 An fofozim ko nighnizir aghuim, aruem anadi naghin itir fofozir gumaziba ko, Isipin itir fofozir gumazibar fofoziba bar dagh afira.
31 Solomonin fofozim, a nguazir kamin fofozir gumazibar fofoziba bar dagh afira. Solomonin fofozim, uaghan Etanin fofozim gafira. Etan a Esran adarazir fofozir gumazir mam. Solomonin fofozim uaghan Maholin otaribar fofozim gafira, Maholin otaribar izibar kara, Heman, Kalkol ko Darda. Kamaghin amizi, Israelin boroghin itir kantriba bar, dar gumazamiziba, an ziar ekiamin akam barasi.
32 Solomon, 3,000plan aghuzir akaba osirigha, egha uaghan 1,005plan ighiaba osiri.
33 An akaba, biziba bar dav gei, mati Lebanonin sidan temer ekiam ko, hisopin min garir temer dagiar divazir miriabar aghuibav gei. A uaghan asizir aviriba ko, kuaraziba ko ipeba ko, osiriba sara migei.
34 Kantriba bar dar atriviba, Solomon barazi, a nighnizir aghuim ko fofozir aghuim itima, ezi me gumaziba amadima me iza an akar aghuiba barasi.

5

Solomon Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingarasa bizibar kiri (2 Eghaghaniba 2:1-18)

1 Fomira Hiram Tairin atrivimin ike, a fomira Atrivim Devitin namakar aghuim. Egha Hiram kamaghin oraki, Solomon, Devitin danganim inigha atrivimin oto, ezi a uan ingangarir gumazir dapaniba Solomonin ganasa me amada.
2 Ezi Solomon, Hiram bagha akam amaga ghaze,
3 "Ni fo, nan afeziam Devit atrivimin itir dughiamin, apaniba zurara izava a ko misosi. Kamaghin a Ikiavira Itir God, uan Godin ziam famin Dipenimin ingaramin dughiaba puvati. A kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir God apanir kaba abinighti, ki uan Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram.
4 Ezi datirighin, Ikiavira Itir God, nan God, kantrin igharazibagh amizima, me e ko deraghaviram apia. Kantrin kaba datirighin uam en apanim gamir puvatizi, arazir kuratam e batozir puvati.
5 Kamaghin amizi, ki datirighin Ikiavira Itir God, nan God, an ziam famin Dipenimin ingarasa ifonge. Ikiavira Itir God fomira nan afeziam ko akar kam akirigha ghaze, 'Ki nin otaritam amiseveghti, a nin danganim inigh atrivimin ikiam. Egh a na bagh Dipenimin ingaram, eghti gumazamiziba Dipenir kamin na bagh roghira izi nan ziam fam.' Kamaghin amizi, ki datirighin a bagh Dipenimin ingaram.
6 Kamaghin amizi, ni uan ingangarir gumaziba, amadaghtima me sidan temeba okisi, Lebanonin Mighsiabar mangi, eghti ki dar Dipenir kamin ingaram. Ni fo, Saidonia temeba oka bar fo, ezi nan ingangarir gumaziba fozir

---

4:31: Onger Akaba 89:1 **4:32:** Aghuzir Akaba 1:1; 10:1; 25:1; Solomon 1:1 **5:5:** 2 Samuel 7:12-13; 1 Eghaghaniba 17:11-12; 28:6

puvati. Kamaghin amizi, ki uan ingangarir gumaziba amadaghtima, me puram men akurvaghsi izam. Eghti ni manmaghin dagiaba, uan ingangarir gumazibagh ivesi ifueghti, ki pura ni daningam.”
7 Ezi Hiram, Solomonin akar kam baregha, an navim bar dera, ezi a kamaghin migei, “E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam. Guizbangira, an otarir aghuim isa Devit ganingizima, an an danganim inigha, atrivimin otogha kantrin gavgavir kamin gari. Devitin otarir kam, a bar nighnizir aghuiba ko fofoziba iti.”
8 Egha Hiram kamaghin Solomon bagha akam amaga ghaze, “Ki nin akam baregha givagha, an amamangati. Ki ni bagh temer sidaba ko painin temeba amangam.
9 Nan ingangarir gumaziba Lebanonin temeba okegh, da inigh ongarir dadarimin mangam. Me da akuvagh, pamtemin da ikegh, dar ikiziba inigh ongarimin izi, ongarir dadarir ni misevezimin dar arigham. Danganir kamin, nan ingangarir gumaziba dar beniba firighti, nin ingangarir gumaziba da iniam. Bizir vamira ni na bagh a damuasa ki ifonge, ni na ko nan dipenimin iti darazi bagh dagheba amang.”
10 Kamaghin amizi. Hiram Solomon bagha temer sidaba ko painin temer aviriba oke, ezi da Solomon diborozir dibobonimin tu.
11 Ezi zurara azeniba vaghvagha Solomon 2,000 tan witba ko, 4,000 litan* olivin borer aghuiba isa, Hiram uan adarazi ko damasa me bagha da amadi.
12 Ikiavira Itir God, akar dikirizir amizimin girara ghua fofozim ko nighnizir aghuiba Solomon ganingi. Ezi Hiram ko Solomon, namakar aghuimningin oto. Aning deraghavira ikiasa, akar dikirizir gavgavir mam gami.
13 Atrivim Solomon 30,000plan gumaziba, Israelian danganibar bar me inigha uan ingangarir kam damuasa me migei.
14 Egha an okoruar 3plan me abiki, ezi okoruaba vaghvagha 10,000plan gumaziba iti. Eghti iakinìba vaghvagh, gumazir okoruar tam mangi Lebanon kantrin ingangaribar amu ua izam. Eghti iakinir igharazimin okoruar igharazim mangi ingaram. Ezi okoruar 3plan kaba kamaghin ami, tam mangi Lebanonin kantrin iakinir vamiran ingarigh, egh ua izi iakinir pumuningin nguibamin ikiti, igharazim mangam. Me kamaghin uarigh itavragha ingari. Ezi Adoniram a ingangarir gumazir kabar gari.
15 Ezi Solomon uaghan 80,000plan dagiaba aghorir gumaziba ini, ezi me mighsiabar dagiabar ghori. Egha dagiaba aterasa 70,000plan gumaziba ini.
16 Egha a uaghan ingangarir gumazir kabar ganasa gumazir dapanir 3,300plan maba amisefe.
17 Ezi ingangarir gumazir kaba Solomonin akamin gin ghua, danganir dagiar bar aghuiba iti naghin dagiabar ghora, dagiar dafar bar dirir pin koziba aghora, egha deravira dar kiri. Egha me da atera Jerusalemin ghua da arisi, eghti gin me Godin Dipenimin ingarsi, dagh isin Dipenim asam.
18 Ezi dipenimin ingarir fofozir gumaziba uaghan Solomon ko Hiramin ingangarir gumazibar tongin iti. Egha me Gebalin nguibar ekiamin ingangarir gumaziba ko ingara, Godin Dipenimin ingaramin dagiaba akira temeba abisi.

6

Solomon Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingari

---

* **5:11:** Gumazir fomira itir maba akar kam gira, egha me ghaze, akar kam 400,000 litan migei. Ni 2 Eghaghaniba 2:10in gan. **5:14:** 1 Atriviba 12:18

1 Israelia Isip ataghizir dughiamin ikegha iza datirighin, kar 480plan
azeniba. Ezi azenir kam kar namba 4in azenir Solomon Israelian atrivimin
itim. Ezi azenir kamin namba 2in iakinim, kar iakinir me kamaghin diborim
Siv,* Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari.
2 Dipenir Atrivim Solomon Ikiavira Itir God bagha ingarizir kam, an
ruarim 30 mitan tu, ezi an arozim 10 mitan tu, ezi an tuirivim, a 15 mita ko
akuamin tu.
3 Ezi azuarir mam Dipenimin guamin iti. An ruarimin ababanim, mati
Dipenimin arozimin ababanimin min 10 mitan tu. Ezi an ruarim 5 mitan tu.
4 Dipenir kamin biriba winduaba iti, ezi winduan kaba dipenimin aven
ekevegha, azenan bar sufi. Me winduan kaba, bizir torir muziarir aviriba
itibar da ave, eghti angazangarim Dipenimin aven izam.†
5 Ezi danganir muziarir aviriba, Dipenimin miriar 3pla, bar da ekiarugha
gavgavim Dipenimin biribagh anidi.
6 Danganir muziarir kaba, da uarigh isin ikia ghuava anaga 3plan ghuri-
aba iti. Me ghuriar kabar ingarasa, ghuriar 3plan apengan iti akoribar
arighasa, me Dipenimin biribar toribar amuan aghua. Kamaghin amizi,
me ghuriar namba 2 bagha dipenir akoriba arighasa, an birim gekuigha
mong aven ghu, eghti dipenir akorir kam arighamin danganim ikiam. Me
kamaghira namba 3in ghuriam uaghan a gami. Kamaghin amizima, ghuriar
namba 1, a suvizi an arozimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu. Ezi an
pin itir ghuriar namba 2, a mong ekevezi, an arozimin ababanim 2 mita ko
74 sentimitan tu. Ezi ghuriar namba 3, an ekevezi an arozimin ababanim 3
mita ko 20 sentimitan tu.
7 Me dagiaba inizir danganimin, me bar deraghavira dagiaba inizir dan-
ganimin dar ghora da avisi. Egh me gin ada inigh izi, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ingaram. Kamaghin amizi me dipenimin ingarir dughiamin,
hamaba ko, sobiaba, ko ainbar ingarir bizir igharaziba, dar niginiba puvati.
8 Ghuriar pin itimningin ghuavanadir adiriziam iti, a Dipenimin sautin
amadaghan iti.
9 Ezi Solomonin ingangarir gumaziba, me Dipenimin miriabar itir ghuriar
kabar ingari, egha sidan temer arariba inigha dipenir siriamin ingari.
10 Dipenim avinizir danganir kam, a ghuriar 3pla iti. Ezi ghuriar kabar
tuirivimin ababaniba da bar 2 mita ko 28 sentimitan tu. Me sidan temeba
inigha Dipenimin biribar poghezi, da dipenir akoribar min ikia ghuriar kaba
gavgavim dagh anidi.
11 Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin Solomon migei.
12 “Dipenir ni datirighin na bagha ingarir kam, ki akam nin iti. Ni
deraghvira arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ko nan
Akar Gavgavibar gin mangitima, ki deraghvira ni damuam, mati ki fomira
nin afeziam Devit bagha akam akirizi mokin.
13 Egh ia Israelia, ki ian tongin ikiam, ia nan gumazamiziba. Egh ki ia
ateghan kogham. Bar puvati.”

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganiba asingi (2 Eghaghaniba 3:8-14)

14 Ezi Solomon uan ingangarir gumaziba ko me Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ingarigha gifa.

---

* **6:1:** Israelian iakinir kam Siv, an Epril ko Mein dughiamin otifi. † **6:4:** Hibrun akam, danganir kamin deragha bigha a migei puvati. **6:7:** Ua Me Ini 20:25; Godin Araziba 27:5; Josua 8:31 **6:14:** 2 Eghaghaniba 3:1-14

15 Me Dipenimin aven itir biriba avasa sidan temer arariba inigha da ave,
an ghuriar aruir danganimin ikegha, ghua an siriamin tu. Egha me painin
temer arariba inigha an ghuriar vazimin itimin da ghuani.
16-17 Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven danganir ekiar mam abigha,
birimin ingari. Danganir bar aven itim, me kamaghin a dibori, Danganir
Bar Anogoroghezim, ezi an ruarimin ababanim 10 mitan tu. Ezi danganir
igharazim, me kamaghin a dibori, Anogoroghezir Danganim, ezi an ru-
arimin ababanim 20 mitan tu. Birir aning abighizir kam, me temer sidan
araribar an ingari. Ezi birir kam ghuavanaga dipenir siriamin tu.
18 Me sidan temer arariba inigha biriba bar da ave. Eghti gumaziba biribar
dagiabar ganan kogham. Egha me seviba ko akimarir onezibar nedazir
aghuariba ter ararir kabar dar ghore.
19 Me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa,
Dipenir kamin aven Bar Anogoroghezir Danganimin ingari.
20 Bar Anogoroghezir Danganimin ababaniba, bar voroghira ghue, an
ruarim 10 mitan tuzi, an arozim uaghan 10 mitan tu, ezi an tuirivim uaghan
10 mitan tu. Me golin aghuiba inigha danganir kamin biriba ave. Danganir
kamin tiar akamin boroghin, me temer sidan ofa gamir dakozir mamin
ingari. Egha me uaghan ofa gamir dakozir kam golin da ave.‡
21 Me golin aghuim inigha Anogoroghezir Danganimin aven an biriba bar
a da ave. Me uaghan sen golin ingarigha Danganir Bar Anogoroghezimin
tiar akamin da agui. Me danganir kamin biriba golin da ave.
22 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam ko ofa gamir
dakozir Danganir Bar Anogoroghezimin aven itim, me golin aghuimin bar
da ave.
23-26 Me olivin temeba inigha enselin bar gavgavir pumuningin nedaz-
imningin ingari, egha aning isi Bar Anogoroghezir Danganimin aven aning
asam. Aningin ruarimningin ababanim 5 mitan tu. Enselning bar uaghara
gari. Aningin avizimning kuigha voroghira iti. Ezi aningin avizimningin
ruarimin ababanim vaghvagha 2 mita ko 50 sentimitan tu. Kamaghin amizi,
enselin bar gavgavir mamin avizimningin ruarimningin ababanim 5 mitan
tu.
27 Me enselin bar gavgavir kamningin ingarigha givagha, aning isa
Bar Anogoroghezir Danganimin aning asara. Enselin mam agharir gu-
vimin tughav itima, an avizim agharir guvimin itir birimin poro. Ezi
enselin igharazim, an agharir kiriamin tughav itima, an avizim agharir
kiriamin itir birimin poroghav iti. Ezi aningin avizir igharazimning iza Bar
Anogoroghezir Danganimin tongin, uaningin akuigha uaning bira.
28 Me uaghan golin enselin kamning avara.
29 Egha me Bar Anogoroghezir Danganim ko, Anogoroghezir Danganim,
aningin biriba, enselin bar gavgavibar nedaziba, ko akimarir onezibar
nedaziba, ko detin tememin nedaziba, dar kira dar ghori.
30 Egha me gol inigha an ghuriar aruir danganimning avara.
31 Egha me Bar Anogoroghezir Danganim bagha olivin temer arariba
inigha, tiar akar pumuningin ingari. Egha me tiam asir danganimin ter
akinir 5plan mikebaba itimningin aning agura. Egha dughiar me tiam asim,
tiar kamning iza uaghara uaning dukua.
32 Tiar akar kamning, me enselin bar gavgavibar nedaziba ko detin teme-
bar nedaziba ko akimarir onezibar nedazibar, aningin dar kira dar ghore.
Egha me gol inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara.

6:16-17: Ua Me Ini 26:33-34 ‡ **6:20:** Hibrun akam danganir kamin deragha bigha a migeir pu.
6:22: Ua Me Ini 30:1-3 **6:23-26:** Ua Me Ini 25:18-20

33 Kamaghira, me Dipenimin Danganir Anogoroghezimin aven zuir tiar
akamningin ingarasa, olivin temer ararimning inigha guarir akinimning
tiar kamning arighamimin ingari. Ezi guarir akinir kamning, vaghvagha
4plan miriaba iti.
34 Egha me painin temer ararir ruarir 4pla inigha tiar akar pumuningin
ingari. Tiar akar kamning vaghvagha akuar pumuning iti, ezi me ain-
sisbar da isav suiki. Pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Da
kuamin dughiamin da isivagh isivagh mangi uarigh puegham. Egha me
tiar akar kamning isa, tiar akamin danganimin aning asara, mati me Bar
Anogoroghezir Danganimin tiar akam gamizi mokin.
35 Egha me enselin bar gavgavibar nedaziba, ko detin temebar nedaziba
ko akimarir onezibar nedazibar, aningin dar kira dar ghore. Egha me gol
inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara.
36 Egha me Dipenim boroghin itir danganir arozim avinizir divazimin
ingarasa, dagiar deragha dighoregha dikiriziba inigha, 3plan bizibar da arisi,
me da uarigh isin arisi. Egha me sidan temer arariba dagiar kabagh isin
arisi. Egha me ua dagiar 3plan bizibar uarigh isin arigha, temer araribar
bizir mam dagiabagh isin ati, me kamaghira amua ghua divazir kam agifa.
37 Solomon namba 4in azenimin atrivimin itir dughiamin, an iakinir
namba 2in, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apengan itir mingarir gav-
gavim ati. Iakinir kam me kamaghin a dibori, Siv, iakinir kamin me dipenim
asasa dagiaba isa bizibar da arisi.
38 Ingangarir gumaziba 7plan azenibar Dipenir kamin ingari, egha
Solomon atrivimin itir azenir namba 11, an iakinir namba 8in aven, me
Dipenimin ingangariba bar da agifa. Me iakinir kam kamaghin a dibori,
Bul.§ Solomon mikemezi moghira, me ingangariba bar deraghavira dagh
amizi, Dipenimin ingangariba bar deraghaviram oto.

7

Me Solomon bagha
dipenir ekiamin ingari

1 Solomon ua bagha atrivimin dipeniba itir danganir mamin dipenimin
ingari, ezi an ingangarir gumaziba ingara ghuavira itima, 13plan azeniba
givazi, danganir kamin dipenir kaba gifa.
2 Solomonin ingangarir gumaziba, dipenir ekiar mamin ingari, egha ziam
a garigha ghaze, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim. Dipenir kamin ru-
arimin ababanim, 50 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 25 mitan tu, ezi
an tuirivimin ababanim, 15 mitan tu. Dipenir kamin, me temer sidan dipenir
akiniba isa 4plan bizibar da ase. Egha me dipenimin tuirivimin pin, sidan ter
ararir ruariba inigha akoribar min dipenir akinibagh isin da ariki.
3 Egha dipenimin arozimin gin ghua, me akoriba isa 3plan bizibar gin
ghua dipenir akinibagh isin da tuamraki. Akorir kabar dibobonim, 45in tu,
ezi biziba vaghvagha 15plan akoriba iti. Egha me sidan temer bighizibar
arariba inigha an siriamin ingari.
4 Dipenimin birir vong ko vongin itiba uaghara winduan bizir 3pla iti. Me
winduaba deraghavira dar abaragha dar ingarizi, da birimningin vong ko
vongin ikia, bar voroghira gara iti.
5 Dipenir kamin tiar akaba, da 4plan miriaba iti. Egha tiar akar kaba, da
bizibar aven itima, biziba vaghvagha tiar akar 3pla iti.

§ **6:38:** Israelian iakinir kam Bul, a en iakinir Oktoba ko Novemban dughiamin otifi.

6 Egha me dipenir mamin ingarigha kamaghin a dibora ghaze, Dipenir
Akinir Ekiar Aviriba Itir Dipenim. Dipenir kamin ruarimin ababanim, 25
mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 15 mitan tu. Dipenir kamin azuarimin
akiniba, da azuarir kamin isiriam gisaghpu.*
7 Egha me uaghan Atrivimin Dabirabimin Dipenimin ingari. An ziar
igharazir mam Dipenir Kotiaba Barazim. Kar dipenir Solomon gumazamiz-
ibar osimtiziba baraghamim. Me sidan temeba abigha dar arariba inigha,
dipenir kamin biriba apira, ghuriamin arui naghin ikegha, ghuavanaga an
siriamin tu.†
8 Egha me arazir kamin gin ghua Solomonin dipenir a uabi ikiamim bagha,
me divazir igharazimin aven, Dipenir Kotiaba Barazimin girakirangin an
ingaravira iti. Egha me uaghan dipenir igharazibar min an ingari. Solomon
uaghan dipenir kamaghira garim uan amuim bagha an ingari. A Isipin
atrivimin guivim.
9 Dipenir kaba bar, me dagiar bar aghuibara inigha dipenir kabar ingara,
dar ghuriabar arui naghin ikegha ghua dar siriabar tu. Egha uaghan
danganir uari akuvamim avinizir divazimin ingari. Dagiar kaba, me dar
ghora, egha soba ko siselba isa deravira dar miriabar kiri.
10 Egha dipenir kabar apengan itir mingariba bagha, me dagiar aghuir bar
pin koziba ini. Dagiar kaba, da bar ekefe, dar mabar ababanim, 3 mita ko
akuamin tu, ezi mabar ababanim 5 mitan tu.
11 Me dagiar ekiar kaba arigha givagha, dagiar dirir me deragha dighora
dikiriziba inigha, uaghan sidan temeba isa dipenibar ingari.
12 Egha dipenir kaba itir danganir kam, me anevinizir divazim bar an
ingarava aneghui. Divazir kam, me an ingara, dagiar aghuir me deragha
dighora dikiriziba inigha 3plan bizibar da arigha, uarigh isin arisi. Egha
me sidan temer arariba dagiar kabagh isin arisi. Egha me ua dagiar 3plan
bizibar uarigh isin arigha, temer arariba bizir mam dagiabagh isin arisi, me
kamaghiram amua zuima divazir kam gifa. Me faragha Ikiavira Itir Godin
Dipenimin guamin danganir uari akuvimin divazimin ingarizi moghira,
divazir kamin ingara ghuavti a gifa. A Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin
itir azuarimin min gari.

Huram iza Atrivim Solomonin ingangaribagh ami

13-14 Tairin nguibar ekiamin gumazir mam, an ziam Huram. Gumazir kam,
brasin bizibar ingarir fofozir gumazir ekiam. An afeziam Tairin gumazim,
a uaghan brasin bizibar ingarir fofozir gumazim, ezi an aremegha gifa.
Huramin amebam, a Naptalin anabamin amizir mam. Solomon Huram
bagha akam amadazi, a iza Solomon a mikemezi moghin, brasin biziba bar
dar ingari.

Huram brasin guarir akinir ruarir pumuningin ingari (2 Eghaghaniba 3:15-17)

15 Huram guarir akinir ekiar ruarir pumuning brasin aningin ingari. Ezi
aningin ruarimning virara 9 mitan tu, ezi aningin arozimning 6 mitan tu.
16 Egha uaghan a guarir akinir ruarir kamning gisin darighasa brasin
dapanimningin ingari. Guarir akinir kamningin dapanimningin guarimin
ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu.
17 Egha a sen brasbar ingarigha ivemin min da ikegha guarir akinimningin
dapanimning adia da agui. Guarir akinimning adiarir kabar, 7plan ikiziba
vaghvagha aningin iti.

---

* **7:6:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. † **7:7:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **7:8:** 1 Atriviba 3:1

18 Egha a bras inigha pomigranetin temer ovizir aviribar nedazibar
ingarigha, da isa brasin guarir akinimningin dapanimning gisin arigha
ghu. Guarir akinimning vaghvagha pomigranetin ovizibar nedazir bizir
pumuning iti.
19 Guarir akinir dapanimning vaghvagha aningin ganganim mati akimarir
dirim oneghirigha iti. Aningin ruarimin ababanim, 2 mitan tu.
20 Guarir akinir kamningin dapanimningin apengan, aning gighuizir
mizimning iti. Ezi Huram ivemin min irighizir sen bras inigha, mizir
kamning gisin da ike. Egha aning gisin a pomigranetin temer ovizibar
nedaziba bizir pumuning dagh itui. Ezi dipenir akinimning vaghvagha
200plan pomigranetin ovizibar nedaziba iti.‡
21 Huram guarir akinimningin ingangariba agivagha, aning isa Ikiavira
Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akamin boroghin aning asara. Egha
guarir akinir sautin amadaghan tughav itim, kamaghin a dibori, Jakin. Egha
notin amadaghan tughav itim kamaghin a dibori, Boas.§
22 Guarir akinir kamningin dapanimning gisin, me akimarir dirir
onezimin mirara ingarizir bizimning aningin iti. Ezi guarir akinir
kamningin ingangariba bar gifa.

Huram tengin dipar ekiam
brasin an ingari
(2 Eghaghaniba 4:2-5)

23 Ezi Huram brasin aviriba inigha da tuezi da isia amerezi, a bras tengin
bar ekiamin ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kamin arozimin
ababanim, 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimin ababanim, 2 mita ko
28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanim, 13 mita ko 71 sentimitan
tu.
24 Egha a kerbezbar nedaziba tengin kamin dapanimin miriaba, bar
bizir pumuningin da arigha a gighui. Ezi tengin kamin dapanim gighuizir
nedazibar tiziba, a 1 mita 1 mita, a kerbezbar nedazir 20pla iti. Egha a tengin
ingarigha givagha nedazir kaba tengin azenan da poghezir puvati. Puvati, a
tengin ingarava nedazir kaba sara ingari.
25 Egha Huram 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan
maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan
guaba, aruem anadi naghin gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghin gari, ezi 3pla
notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin
dikinimin apengan ikia, egha uarir akuighav iti.
26 Tengin kamin brasin mitiam, azenan ikegha ghua averiamin tuzim, a
bar mitemegha, an ababanim, 8 sentimitan tu, mati gumazimin dafarimin
ababanim. Tengin kamin miriam mati kavin akam, egha akimarir aghuarir
onezir mamin min oneghirigha iti. Tengin kam 40,000 litan dipam an aven
ikiam.

Huram brasin wilkarbar ingari

27 Egha Huram itarir ekiabar afasa 10plan wilkarba brasin dar ingari.
Wilkarin kabar 4plan miriabar ababanim magh ghuegha, 1 mita ko 82
sentimitan tu, ezi dar tuirivibar ababanim, 1 mita ko 37 sentimitan tu.
28-29 A kamaghin wilkarbar ingari. Wilkarba da boksiabar min, miriar
4pla iti. Huram faragha dar agharibar ingari. Egha gin a brasin maba
inigha laionin nedaziba ko, bulmakaun apuribar nedaziba ko, enselin bar

‡ **7:20:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. § **7:21:** Hibrun akamin ziar kam Jakin, a mong akar otevir kamin min ghu, “God a gamizi an oto.” Hibrun akamin ziar kam Boas, a mong akar otevir kamin min ghu, “Godin gavgavim.”

gavgavibar nedazibar ingari. A brasin nedazir kaba inigha wilkarin 4plan miriabar poke. Egha bar dar aghariba avezir puvati. Ezi wilkarin aghariba adiarir ababaniba iti, dagh aghuizir adiariba iti. Ezi adiarir kaba laionin nedazim ko bulmakaun nedazir itibar apengan ikia, egha uaghan dar pin iti.

30 Wilkarin kaba vaghvagha brasin ingarizir wilin 4pla iti, egha wilningin suizir ighuvir brasin aghariba iti. Wilkarin kabar pin, da mikebar 4pla iti, ezi mikebar kabar pin, brasin akinir 4pla iti, mati dipenir akinir itarir ekiam aterim. Ezi akinir kabagh aghuizir adiariba iti.

31 Brasin bizir mam, a ringin ekiamin min gari, ezi 4plan akinir kaba ringin kamin suiragha ikia aneteri. Ezi itarir ekiam ringin kam gisin aperaghav iti. Wilkarin kamin siriamin ikegha pin ghuanaga ringin apebamin ababanim, a 50 sentimitan tu. Ezi wilkarin siriamin ikegha pin ghuanaga ring gisin tuzir ababanim, a 68 sentimitan tu. Nedazir aghuiba ringin kam gighui. Ezi wilkarin apebam, a ringin min gari puvati, a boksiamin min ikia miriar 4pla iti.**

32 Wilkarin kaba, da vaghvagha 4plan wilba ikia nedaziba itir miriabar apengan iti. Ezi wilkarin wilningin suizir ighuvir brasin agharir kamning, Huram dar ingarizir puvatigha wilkar gatizir pu. Puvati. Agharir kamning, wilkarin poroghav ikia bizir vamiran min oto. Ezi wilbar arozibar ababanim, da 68 sentimitan tu.

33 Wilin kaba, mati midorozir karisbar wilba. Ezi Huram bizir kaba bar brasin amerezimin dar ingari, kar wilin suizir ighuvir aghariba ko, spokba ko, wilin suizir bizir igharaziba sara.

34-35 Ezi ringin kaba ko akinir teng ateramiba, Huram dar ingarizir puvatigha wilkar gatizir pu. Puvati, da wilkarin poroghav ikia bizir vamiran min oto. Ringin tuirivimin ababaniba, da 25 sentimitan tu.

36 Huram akinir kaba ko wilkarbar miriaba, a bar dar enselin bar gavgaviba, ko laionba, ko detin temebar nedazibar ghore. Danganir maba pura itima, ana da sara gighuizir adiaribar ghora, nedazir igharazir kabar dagh ighuagharui.

37 Kamaghira, Huram wilkarin 10plan kabar ingarizi, da bar voroghira ghue. Ezi dar ababaniba bar voroghira ghu.

38 Ezi Huram vaghvagha wilkarin kabar afasa 10plan itarir ekiabar ingari. Tengin dipar kabar arozibar ababaniba, vaghvagha 1 mita ko 80 sentimitan tu. Ezi itarir ekiar kaba, 800 litan dipam dar aven ikiam.

39 Egha Huram bizir kabar ingarigha givagha, a wilkarin 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin boroghin da ati, egha 5pla isa notin amadaghan Dipenimin boroghin da ati. Egha a tengin dipar ekiar kam isa Dipenimin mikebamin boroghin aruem anadi nagh ko sautin amadaghan aningin tizimin aneti.

Huram Godin Dipenim bagha ingarizir bizibar ziaba
(2 Eghaghaniba 4:11-18)

40 Egha Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egha datirighin, Huram Atrivim Solomon a ganingizir ingangariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba.

** **7:31:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **7:38:** Ua Me Ini 30:17-21

41 Bizir Huram ingarizibar kara: Brasɨn ingarizir guarir akɨnir ruarir
pumuning ko, aningɨn pɨn itir dapanimning ko, a sen brasba ivemɨn mɨn dar
ingarigha, a da isa guarir akɨnimningɨn dapanimningɨn asuamning asɨngi.
42 A uaghan 400plan temer pomigranetɨn ovɨzibar nedazibar ingarigha da
isa guarir akɨnir dapanimning garuzur ivemɨn mɨn garir bizim gike. Guarir
akɨnimningɨn dapanimningɨn asuamning vaghvagha pomigranetɨn ovɨzir
bɨzir pumuning aningɨn iti.
43 A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekiar dagh isɨn
itibar ingari.
44 Egha uaghan tengɨn dɨpar bar dafar kamɨn ingari, me a dɨbora ghaze,
Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengɨn kam
ateramibar ingari.
45 Egha a uaghan ruamin mɨneba, ko savolɨn muziariba, ko ghuziba
kavamadir itariba, a brasɨn bar dar ingari. Huram, Solomonɨn akamɨn gɨn
ghua, Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim bagha biziba bar adar ingari. An adar
ingarigha gɨvagha, iniba inigha bar deraghavɨra da isa dagh amizɨ, da bar
deragha taghtasi.
46 Atrivim Solomon Saretan nguibar ekiam ko, Sukotɨn nguibar ekiamn-
ingɨn tɨzimɨn, Jordanɨn Faner danganir zarimɨn, a bizir kabar amuasa Hu-
ram mɨkeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir
aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuezɨ da isigha ameregha dɨpamɨn mɨn
oto. Ezɨ ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar mɨn nguazir kuizibagh
fugha dar ingari.
47 Solomon Huram mɨkemezɨ, a brasɨn bizir kaba bar dar ingari. Da bar
avɨraseme, ezɨ me brasɨn kabar osɨmtɨzim mengezir puvatɨ. Ezɨ gumazitam
brasɨn kabar osɨmtɨzim gɨfozir puvatɨ.

Me Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim darɨghasa golɨn bizibar ingari (2 Eghaghaniba 4:19--5:1)

48 Solomon Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn bizibar ingarasa, ingangarir
gumazibav keme. Ezɨ me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganɨdir bret
arɨzir dakozimɨn ingari.
49 Egha me Anogoroghezir Danganimɨn bɨrimningɨn boroghɨn darɨghasa
golɨn bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari, 5pla bɨrir
agharir guvimɨn tughav itima, 5pla agharir kɨriamɨn itir bɨrimɨn tuivighav
iti. Me uaghan golɨn bar aghuim inigha akɨmariba ko, lamba ko, bizir
akamimɨn mɨn garir avimɨn suighamibar ingari.
50 Egha me golɨn bar aghuim inigha, ofan ghuziba arɨghamin itariba
ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutɨma
mɨgharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar
dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Dan-
ganir Anogoroghezim ko Godɨn Dɨpenimɨn guamɨn itir tiar akabar ainsisbar
ingari.
51 Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavɨra Itir Godɨn
Dɨpenimɨn ingangariba bar ada agɨfa. Egha Solomon, an afeziam Devit
Ikiavɨra Itir God baghavɨra inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba,
an ada inigha iza Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn aven itir danganir biziba
arɨzimɨn da arɨki.

7:48: Ua Me Ini 25:23-30; 30:1-3 **7:49:** Ua Me Ini 25:31-40 **7:51:** 2 Samuel 8:11; 1 Eghaghaniba 18:11

8

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Godin Dipenimin ize
(2 Eghaghaniba 5:2--6:2)

1 Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar
gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba
bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalemin a bativam. A kamaghsua,
me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira
Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham.
2 Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim
Solomonin boroghin uari akufa, kar iakinir me kamaghin diborim, Etanim.*
Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam.
3 Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu.
4 Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God
bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin boroghin zui.
5 Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko me bar
iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha
me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir aviribav soke.
Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav
soghezi, gumaziba da mengan ibura.
6 Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira
Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gav-
gavimningin avizimningin apengan aneti.
7 Enselin kamningin aviziba kuiaghirigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara.
8 Boksiam aterir iter otevir kamning bar ruara. Ezi aningin ruaghatevimn-
ing, tiar akamin inir ekiamin porozi, aningin otevir pumuning mong fighav
iti. Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningin ruaghate-
vimningin inim fighav itir danganimningin ganam. Gumazim Danganir
Anogoroghezir kamin azenan ikiva, aningin ganighan kogham. Iter otevir
kamning, datirighin ikia kamaghira iti.†
9 Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aven bizir aviritaba itir puvati.
Godin Akar Gavgaviba itir dagiar akuamningra, an aven iti. Israelia fomira
Isip ategha iza Sainain Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God me ko Akar
Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar
kamningin iti, ezi Moses fomira aning isa Boksiar kam garu.
10 Ezi ofa gamir gumaziba Bar Anogoroghezir Danganim ategha azenan
izimrama, ghuariam Ikiavira Itir Godin Dipenim avara.‡

8:1: 2 Samuel 6:12-16; 1 Eghaghaniba 15:25-29 **8:2:** Ofa Gami 23:34 * **8:2:** Israelian iakinir kam Etanim, a en iakinir Septemba o Oktoban otifi. † **8:8:** Migirigiar otevir kam, aghoriba iti moghira iti, e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizir dughiam migei. **8:9:** Godin Araziba 10:5 ‡ **8:10:** Ikiavira Itir God ghuariamin aven Israelia batifi, eghti me ganigh fogh suam, a me ko iti. Ikiavira Itir Godin ghuariar kam, gumazamiziba puvatizir danganimin tuavimin men akakasi. (Ni Ua Me Ini 13:2in gan.) Egha Ikiavira Itir God ghuariamin aven ikia, akam Moses ganingi, (Ni Ua Me Ini 19:9 ko 20:21in gan.) Israelia zurara Ikiavira Itir Godin Purirpenimin, gumazamiziba puvatizir danganir kamin, an asara, ezi Ikiavira Itir Godin ghuariar kam Purirpenim ave. (Ni Ua Me Ini 40:34 ko Ofa Gami 16:2in gan.)

11 Ikiavira Itir Godin angazangarim ghuariamin aven isiragha, bar
angazangarigha Dipenim bar anevara. Kamaghin amizi, ofa gamir gumaz-
iba uan ingangarim damuan ibura.
12 Ezi Solomon kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir
God, ni ghaze, ni ghuariar bar mitarmemin aven ikiam.
13 Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir bar aghuir mamin ingari, kar dipenir
ni zurara ikivira ikiamim.”

Solomon gumazamizibav gei
(2 Eghaghaniba 6:3-11)

14 Atrivim Solomon God ko mikemegha givagha, raghirigha Israelian
gumazamizibar gara, deragh me damuasa Godin azangsisi.
15-18 Egha a kamaghin migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian
God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagha amir kam, deraviram an gin
ghu. Devitin nighnizim kamakin, a Dipenitamin ingarighti, gumazamiziba
Ikiavira Itir God, Israelian Godin boroghin iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira
Itir God kamaghin a migei, ‘Ki Isipin kantrin uan gumazamiziba inigha izir
dughiamin iza datirighin, ki Israelia nan ziam fasa ua bagh Dipenitamin
ingarasa, ki nguibar ekiatam ginabazir puvati. Egha Devit, ki uan gumaza-
mizibar ganasa ni a misefe. Ni na bagh Dipenimin ingarasava amir nighnizir
kam, a dera.
19 Egh ni uabi na bagh Dipenimin ingaran kogham. Nin otarir nin
otoghamimra, gin na bagh Dipenimin ingaram, eghti gumazamiziba an
mangiva nan ziam fam.’
20 “Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangiram
oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin
danganim inigha Israelian atrivimin otogha iti. Egha ki Ikiavira Itir God,
Israelian God bagha Dipenir mamin ingari, eghti Israelia an boroghin mangi
an ziam fam.
21 Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir kamin
aven danganir mamin ingari. Boksiar kamin aven, dagiar akuar pumuning
iti, Akar Dikirizir Gavgavim aningin iti. Ikiavira Itir God fomira en inazir
afeziaba inigha Isipin kantri ategha azenan izezir dughiamin, a me koma
Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.”

Solomon God ko migei
(2 Eghaghaniba 6:12-42)

22 Egha Solomon Israelian gumazamizibar damazimin, Ikiavira Itir Godin
ofa gamir dakozimin boroghin tugha uan dafarimning fegha overiamin aka.
23 Egha a kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin
tam nin min overiam ko nguazimin itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir
Gavgavir kamin gin ghua, uan ingangarir gumazamizir uan navir averiabar
aven ni baghavira itiba, apangkuvir ekiam men ikiavira iti.
24 Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar
dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a gamizi a guizin oto.
25 Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighin nin azai,
ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighnigh. Ni a
migia ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan gin izi, deraghvira
nan damazimin daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amiseveghti,
a Israelin kantrin atrivimin iki mamaghira ikiam.’

8:12: Onger Akaba 18:11; 97:2 **8:15-18:** 2 Samuel 7:1-11; 1 Eghaghaniba 17:1-10 **8:19:** 2 Samuel 7:12-13; 1 Eghaghaniba 17:11-12 **8:25:** 1 Atriviba 2:4

26 O Israelian God, ki kamaghsua, ni nan afeziam Devit, a nin ingangarir
gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighti an daghem guizin otogh.
27 "O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamin ikiam o? E fo, overiar bar pin
itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamin danganiba ti puvatighama! Eghti dipenir
ki ni bagha ingarizir kam, a manmaghin nin tughatigham?
28 O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighin
nan ararem ko azangsizim barakigh.
29 Ni kamaghin migia ghaze, 'Dipenir kam kar nina, eghti gumazamiziba
an aven iziva nin boroghin izam.' Ki kamaghin ifonge, Ni arueba ko
dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti
ki Dipenir kamin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni nan migirigiaba
baragh.
30 O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin pin iti. Ki Israelia ko, e nin
gumazamiziba e nin Dipenimin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni en
migirigiaba baragh en arazir kuraba gin amang.
31 "Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namak-
aba a inigh nin Dipenimin aven izi, egh nin ofa gamir dakozimin boroghin
mangi, egh pazi gumazir kam damusi nin azangam.
32 O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamin iki, uan ingangarir gumazamizibar
akaba baragh, deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mizazim isi gumazir
osimtizim gamizim gasi, egh osimtizir kuramin uam a ikaragh. Egh ni
deraghvira osimtiziba puvatizir gumazim damighti, gumazamiziba bizir
kamin ganigh fogh suam an arazir kuram gamizir puvati.
33 "E Israelia, nin gumazamiziba e arazir kurabar amuti, bizir kam bangin
en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatighti me e abiragham. Eghti e
ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gin amangisi, nin Dipenimin izi
nin ziam fi nin azangsighti,
34 ni uan Nguibamin iki e Israelia nin gumazamiziba en azangsiziba
baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh en apaniba e inigh kantrin
igharazimin mangighti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomira en inazir afezi-
abagh aningizimin e atigh.
35 "Eghti e nin gumazamiziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba
ikarvagh amozimin anogoregham. Eghti, e uan navibagh iragh Dipenir
kamin gan nin ziam fi, nin azangsighti,
36 ni uan Nguibamin iki, e Israelia, nin ingangarir gumazamiziba, en
azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh ni uan arazir aghuibar
en sure damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomira e ganingizim giri.
37 "Eghti dagheba otevir dughiam en kantri batogham, o arimariar kurar
ekiatam otogham, o aminir avimin min isitam izi azenibagh asighasigham,
o azenibar itir dagheba pura kuram, o odezir aviriba daghebar ami da
agivam, o apaniba izi en nguibar ekiabar e korogh e misogham, o arimariar
igharagha garir aviriba e gasighasigham,
38 bizir kaba otivti, e Israelia nin gumazamiziba, en tav osimtizir kabar
tamin mizazim baragh, uan aghariba fegh nin azangsighti,
39 Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin ikiva en azangsizim baregh en
akuragh, en arazir kuraba gin amadagh. Nirara gumazamizibar nighniziba
bar dagh fo, kamaghin, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e amiziba ikarvagh
ivezir kuram e daning.

8:27: 2 Eghaghaniba 2:6; Aisaia 66:1; Aposel 7:49; 17:24 **8:29:** Godin Araziba 12:11 **8:32:** Godin Araziba 25:1 **8:33:** 2 Eghaghaniba 7:12-20 **8:39:** 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 11:4; Aposel 1:24

40 Nɨ kamaghɨn damightɨma, e nɨn gumazamiziba zurara nɨn apengan ikɨ,
egh nguazir nɨ en inazir afeziabagh anɨngizir kamɨn ikiam.
41-42 “Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me nɨn adarazi Israelian aven
itir puvatɨ, egh me nɨn ziam bangɨn, uan nguibar saghon itiba ategh kagh
izam. Guizbangɨra, me nɨn ziar ekiam ko, ingangarir bar ekiar nɨ en
gumazamizibar akurvaghasa amiziba, me da baraki. Egh men tarazi, nɨn
ziam fɨsɨ, nɨn Dɨpenir kamɨn boroghɨra izɨ, egh nɨ ko mɨkɨmam.
43 O Ikiavɨra Itir God, nɨ uan Nguibamɨn iti, egh nɨ men dɨmdiam baragh,
egh bizir me damuasa nɨn azangsɨzibar amu. Kamaghɨn amizɨ, e Israelia, nɨn
gumazamiziba, e ami moghɨn, nguazir kamɨn gumazamiziba bar nɨ gɨfogh
egh nɨn atiating nɨn apengan ikiam. Egh me fogh suam, Dɨpenir kɨ ingarizir
kam, kar nɨn Dɨpenimra, eghtɨ an aven nguazir kamɨn gumazamiziba me nɨn
boroghɨra izam.
44 “Egh danganir manamɨn nɨ uan gumazamiziba amadaghtɨ, me mangɨ
uan apanibav soghsɨ, nɨn nguibar ekiar nɨ ua bagha mɨsevezir kam ko
Dɨpenir kɨ nɨ bagha ingarizir kam, guam a mɨtuagh nɨ ko mɨkɨmtɨ,
45 Ikiavɨra Itir God, nɨ uan Nguibamɨn ikɨ, e uarir akurvaghasa nɨ ko mɨgeir
mɨgɨrɨgɨaba baragh en apangkufigh.
46 “Gumazamiziba bar moghɨram arazir kurabagh ami. Eghtɨ e arazir
kurabar amightɨ nɨ en atar en apanibar amamangatɨghtɨ, me izɨ e ko mɨsogh e
abɨnigh e inigh mangɨ, kantrin saghon itim o roghɨra itimɨn e isɨ kalabuziabar
mɨn e arɨgham.
47-49 Eghtɨ e men kantrin kamɨn aven kalabuziar gumazamizibar mɨn ikɨva,
uan arazir kuraba bagh nɨghnɨgh navibagh iraghtɨ, Ikiavɨra Itir God, nɨ
e uarir akurvaghamin azangsɨziba baragh. Guizbangɨra, e uan apanibar
kantrin ikɨva nɨghnɨzir gavgavim nɨn ikɨ, uan navir averiabar aven nɨ
baghvɨra ikɨ guizbangɨra navibagh iragh, egh e nguazir nɨ en ovavibagh
anɨngizir kam ko, nguibar ekiar nɨ ua baghavɨra inabazir kam ko, gumaza-
miziba nɨ bagh izamin Dɨpenir kɨ nɨ bagha ingarizir kamɨn ganɨva guam a
mɨtuagh kamaghɨn nɨ ko mɨkɨm suam, ‘E arazir kurabar tuavimɨn ghua arazir
kurar avɨribagh amigha gɨfa.’ Eghtɨ nɨ uan Nguibamɨn ikɨ, e nɨ ko mɨgeir
mɨgɨrɨgɨaba baragh, e nɨn gumazamiziba, nɨ en kuarkuvigh en akuragh, en
arazir kuraba gɨn amadagh.
50 Egh e nɨn gumazamiziba, en nɨn akaba batozir arazim ko, en arazir
kurar avɨrir e amiba, nɨ da gɨn amadagh, egh en apanibar amightɨ me en
kuarkufigh.
51 E Israelia guizɨn nɨn gumazamiziba. Nɨ Isipɨn kantrin e inigha azenan
ize, kantrin kam avir fefer ekiar mamɨn mɨn iti, ezɨ nɨ an e inigha ize.
52 “O Ikiavɨra Itir God, e nɨn gumazamiziba ko en atrivim, a nɨn ingangarir
gumazim, e nɨ ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba nɨ zurara da baraghsɨ oragh ikɨ.
53 Nɨ akam akɨrizim moghɨn, e Israelia, nɨ kantrin igharazibar tongɨn e
amɨsevezɨ e nɨn gumazamizibar otifi. O Ikiavɨra Itir God, nɨ en Ekiam, nɨ en
inazir afeziaba Isipɨn me inigha izir dughiamɨn, nɨ uan ingangarir gumazim
Moses, an akatorimɨn aven, nɨ akar dɨkɨrɨzir kam gami.”

God deragh gumazamizibar amuasa, Solomon an azangsɨsi

54 Solomon Ikiavɨra Itir God ko mɨkɨmasa, ofa gamir dakozimɨn boroghɨn
tevimning apɨrigha agharimning fuegha a ko mɨgei. Egha an a ko
mɨkemegha gɨfa.

8:43: 1 Samuel 17:46; 2 Atriviba 19:19; Onger Akaba 67:2

55 Egha Solomon dikavigha tugha gumazamizibar damazimin tiarir
ekiamin, God deragh Israelia damuasa a ko migei.
56 A ghaze, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a uan akar dikirizimin gin ghua,
navir amirizim ko dabirabir aghuim isa Israelia ganingi. A uan ingangarir
gumazim Moses ko dikirizir akatam, pura ghuzir puvati.
57 Ikiavira Itir God, a en God, a faragha en inazir afeziaba ko ikezi moghin,
datirighin an e ko ikiam. An e ateghti, e pura uarira ikian kogham.
58 An e damuti en naviba a baghvira iki, egh an Akar Gavgaviba, ko an
arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa en inazir afeziabav kemeziba, e
deravira dar gin mangam.
59 Ki God ko migeir migirigiaba, ko bizir ki damuasava an azangsiziba, an
ada isi bar uan nighnizim darigham. A uaghan, Israelia uan atrivim ko,
apangkuvim men iki men akurvagh, dughiabar vaghvagh men akurvaghti,
me dagheba ko bizibar oteveghan kogham.
60 Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar fogh suam, Ikiavira Itir God, a
God, ezi godin tam ua itir puvati.
61 Ia bar moghira uari isi Ikiavira Itir God, en God daning, egh an Akar
Gavgaviba ko an arazir a ifongeziba, ia datirighin ami moghin deraghvira
dar gin mangi.”

Dipenir kam, me Ikiavira Itir God baghavirama a ginaba (2 Eghaghaniba 7:4-10)

62 Egha Atrivim Solomon uan gumazamiziba ko me bar moghira, Ikiavira
Itir God bagha ofabagh ami.
63 Solomon God ko navir vamiran ikiasa 22,000plan bulmakaun apuriba
ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamin atrivim uan gumaza-
miziba ko me Dipenir kam gamizima, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin oto.
64 Aruer kamra atrivim nguazir Godin Dipenimin guamin boroghin itir
danganir uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha anemisevezi, an a baghavira
iti. Egha nguazir asizir kamin, an ofan bar isia mighiriba ko, wit tuamin
ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha asizibar oviba isa ofabagh
ami. Ikiavira Itir Godin damazimin tughav itir ofa gamir dakozir kam, me
faragha brasin an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan
iburagha, danganir arozir gumazamiziba uari akuvir kamin ofabagh ami.
65 Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia
ko uari akuvagha Jerusalemin iti. Me Ikiavira Itir God, en Godin damazimin,
7plan aruebar uari akuvagha ikegha, gin me ua 7plan arueba isafuragha
14plan arueba me bar dar ike. Gumazamizir avirìm nguazir kamin dan-
ganiba bar dar ikegha ize. Notin amadaghan Hamatin nguibar ekiamin
zuir tuavir akamin ikegha, ghua sautin amadaghan kantri Isipin nguazir
mitaghniamin tu.
66 Aruer ekiar kaba givazima, amimzaraghan Solomon gumazamiziba
ua me amadima, me uamategha uan nguibabar zui. Egha gumazamiziba
atrivim me ganingizir biziba bagha a minabagha, God deragh atrivim
damuasa me an azai. Me fo, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim
Devit ko, dikirizir akamin gin ghua, uan gumazamiziba Israelia deraghavira
me gami. Egha me uamategha ghua, bizir aghuir kabagh nighnigha bar
akongegha uan nguibabar zui.

8:56: Godin Araziba 12:10; Josua 21:44-45; 23:14; 1 Atriviba 2:4

9

Ikiavira Itir God ua Solomon bato
(2 Eghaghaniba 7:11-22)

1 Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin ingarigha gifa. A dipenir kamningin ingaramin nighniziba, a bar ada gifa.
2 Ezi gin, Ikiavira Itir God faragha Gibeonin nguibar ekiamin irebamin a batozi moghin, uam a bato.
3 Egha Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ki nin azangsiziba baregha gifa. Egha ni ingarizir Dipenir kam ua bagha a ginabagha gifa, eghti gumazamiziba zurara dughiabar Dipenir kamin aven iziva nan boroghin izam. Eghti ki zurara Dipenir kam damazim a gasi, egh uan navir averiamin aven a ginighnigham.
4 Eghti ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamin aven na baghvira nighnigh nan damazimin deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi moghin bizibar amu.
5 Ni kamaghin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia ghaze, 'Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira ikiam.'
6 "Egh Solomon, ni uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia na ategh nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongezibar gin mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti,
7 ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba dibovir akabar ia mikim ian ziam gasighasigham. Ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki ua bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogham.
8 Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kamin izamiba me iziva an gan me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh, egh bar atiatigh, kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God, manmaghsuavira nguazir kam gasighasigha, egha Dipenir kam sarama asighasiki?'
9 Eghti gumazitaba men akam ikaragh suam, 'Bizir kamin mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha nguzir kamin ize. Ezi me God ategha, ragha uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizima a me bato.' "

Solomon bizir aghuir mam isa
Atrivim Hiram ganingi
(2 Eghaghaniba 8:1-2)

10 Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivagha, egha gin me Solomonin dipenimin ingari. Ingangarir me amir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari.
11 Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, Solomon ifongezi moghin, sidan temeba ko painin temeba ko golin aviriba, ingangarir kabar amuasa Solomon ganingi. Kamaghin amizi, ingangarir kaba bar givazi, Solomon 20plan nguibar ekiaba bizir aghuimin min da isa Hiram ganingi. Nguibar ekiar kaba da Galilin Distrighin iti.
12 Ezi Hiram Tairin nguibar ekiam ategha iza Solomon a ganingizir nguibar ekiar kabar ganigha, dagh ifongezir puvati.

9:2: 1 Atriviba 3:5; 2 Eghaghaniba 1:7 **9:4:** 1 Atriviba 3:14; 11:4-6 **9:5:** 1 Atriviba 2:4 **9:8:** 2 Atriviba 25:9; 2 Eghaghaniba 36:19

13 Egha a kamaghin Solomon migei, “Nan aveghbuam, kar manmagh
garir nguibar ekiaba, ni da isa na ganingi?” Bizir kam bagha, datirighin
gumazamiziba danganir kam ziar kam a garisi, “Kabul.”*
14 Hiram faragha golin bar avirim isa Solomon ganingi, ezi dar osimtizim
4pla tanin tu.

Solomon amizir bizir igharaziba
(2 Eghaghaniba 8:3-18)

15 Atrivim Solomon gumazir bar avirim inigha me migia ghaze, me an
ingangaribar amuam. A me migeima, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ingarigha uaghan an dipenim sara ingarigha, divazir ekiar Jerusalem
avinizimin ingari. Egha me mikemezi, me Jerusalemin nguazibagh kua da
isa Jerusalemin danganir iraghuezibav kira da apeme. Egha me mikemezi,
me nguibar ekiar kaba uam adar kiri, Hasor, Megido ko Geser.
16 Geserin nguibar ekiam, a fomira Kenanian nguibar ekiam, ezi Isipian
atrivim iza me misoghezi me ariaghirezi me a gaborozi a isi. Ezi Solomon
Isipin atrivimin guivim inigha an itima, atrivim Geserin nguibar ekiar kam
bizir aghuimin min a isa uan guivim ganingi.
17 Ezi Solomon gin ua Geserin nguibar ekiar kamin ingari. A gin
Bethoronin nguibar ekiar vin amadaghan itim ko,
18 Balat ko Tamarin nguibamningin ingari. Tamarin nguibar ekiam, Judan
anabamin gumazamiziba puvatizir danganimin iti.
19 Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir
nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon
ko, nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba,
bar adar ingari.
20 Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumazamiziba iti.
Kar Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin
ikiavira iti.
21 Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me
kuavaremezir puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin
Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min
otivigha, datirighin ikia kamaghira iti.†
22 Ezi Israelia, Solomon me gamizi me an ingangarir gumazir kinibar itir
pu. Bar puvati, a me isa midorozir gumaziba ko, gavmanin ingangarim
gamir gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar
me ariki. Egha marazi isa, karisin tuiva ghua misozir ingangarim ko,
gumazir hoziabagh apiagha ghua misozibar ingangarim me ganingi.
23 Solomonin ingangaribagh amir gumaziba, men garir gumazir dapani-
bar dibobonim, a 550in tu.
24 Solomonin amuim, a Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a
bagha ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam, a Isipian atrivimin guivim.
Egha gin, Solomon gumazibav mikemezi, me Jerusalemin itir danganir
iraghueziba apeme.
25 Egha azeniba vaghvagha, Solomon 3plan dughiabar ingarizir ofan
dakozir kamin Ikiavira Itir God bagha ofa bagh ami. A ofan bar isia
mighiriba ko, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba tue. Egha
a Ikiavira Itir Godin damazimin ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh

---

* **9:13:** Hibrun akamin ziar kam, “Kabul,” a mong akar kam ko voroghira ghu, “Nguazir ikuvim.”
9:15: 2 Eghaghaniba 8:16 † **9:21:** Migirigiar otevir kam, “datirighin uaghan,” an en itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **9:25:** Ua Me Ini 23:17; 34:23; Godin Araziba 16:16

ami. Kamaghira, Solomon ofan kabagh amua Dipenir kamin ingangarim gamizi, a guizbangirama oto.‡

26 Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin kurir aviribar ingari. Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin boroghin iti.

27 Ezi Atrivim Hiram uan gumazir aghuir kuribar aven ingara ongarimin aruir arazimin bar a gifoziba amadazi, me ghua Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari.

28 Ezi kurir kaba kantri Ofirin ghua golin aviriba isa Solomon bagha izi. Golin kabar osimtizim 14plan tanbagh afira.

10

Seban kantrin atrivir amizim Solomonin ganasa izi
(2 Eghaghaniba 9:1-12)

1 Kantri Seban atrivir amizim kamaghin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifofoghasa azangsizir gavgavibar an azangsighasa izi.

2 Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalemin oto. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha, uan azangsizir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangsisi.

3 Ezi Solomon bar deraghavira an azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvati.

4 Seban kantrin atrivir amizim, Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim baraki, egha a uaghan atrivibar dipenir ekiar a ingarizimin gani.

5 Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughiabar vaghvagha dagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura.

6 Egha gin, a kamaghin Atrivim Solomon migei, "Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba da bar guizbangira.

7 Ki faragha nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekevezi, nin dagiaba bar aviraseme.

8 Nin gumazamiziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama.

9 Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha, an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamaghsua ni gamizi, ni atrivimin oto."

---

‡ **9:25:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **10:1:** Matyu 12:42; Luk 11:31

10 Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi,
ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran
mughuriar aghuiba itir aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba bar pin
kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Dughiar
kamin gin, pauran avirir igharagha garitaba ua kantri Israelin aven izezir
puvati.
11 Ezi Atrivim Hiramin ingangarir gumaziba, an kuriba ghua kantri Ofirin
ghua golin aviriba ko, temer aghuibar bighizir arariba ko, dagiar avirir
iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize.
12 Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir
kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh adiriziar aghuibagh amua an
dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar
arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza
datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir
puvati.
13 Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin
ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba,
da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira.
Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan
kantrin ghu.

Solomon dagiar aviriba iti
(2 Eghaghaniba 9:13-28)

14 Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi.
15 Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da takis isi. Ezi
Arebian atriviba ko, Israelin distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa
a ganidi.
16 Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar
orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave.
Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremin tu.
17 Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari.
Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da
avezir golin osimtizim, a 2 kilogremin tu. Ezi Solomon mikemezima, me
orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghin diborimin da ariki, Lebanonin
Ruarir Pizimin Dipenim.
18 Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekiar mamin ingari. Egha
me golin aghuim ko, elefanin atariba inigha an kurke.
19-20 Atrivimin dabirabim bar pin iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim,
a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionin nedazibar in-
garigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha
laionin nedazir pumuning iti, mam vongin iti, ezi mam vongin iti. Ezi
atrivimin dabirabir kamin girakirangin, vongin ghuavanabogha ikiragha
ua vongin izaghiri. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arighamin
danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningin
boroghin, me laionin nedazir pumuningin ingarizi, aning vong ko vong sara
iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam tong kamaghin
garir puvati.
21 Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar
ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar,
me golin aghuimin dar ingari. Solomonin dughiamin, gumazamizibar
nighnizim, silva pura bizim, kamaghin amizi, me silvan bizir katamin
ingarizir puvati.

22 Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramin kuriba ko,
ongarimin arui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba
ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanin atariba, ko monkiba, ko
kuarazir bar diriba.
23 Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko
fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira.
24 Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir
nighnizir aghuiba ko, fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi.
25 Atrivir kaba azenibar vaghvagha Solomon bagha bizir aghuiba isa izava
a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko,
afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko,
donkiba, a bagha da isa izi.
26 Solomon dughiabar zurara midorozir karisba ko, uan midorozir gumaz-
iba bagha hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba da ikiasa a inabazir nguibar
ekiabar ada ariki, ezi maba a ko Jerusalemin iti. A 1,400plan karisba ikia,
egha 12,000pla hoziaba iti.
27 Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan
aviriba inigha Jerusalemin ize. Ezi dughiar kamin silvan aviriba ikia, dagiar
kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti,
mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar min iti.
28 Solomon uan hoziaba, kantri Musri* ko kantri Silisian da ini. A
dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha
hoziabagh ivesi.
29 Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko
hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba
vaghvagha dar ivezim 1,500 kinan tu. Egha dagiar ingangaribagh amir
gumazir kaba, me karisba ko hoziaba isa ghua da amadima, Hitia ko Siriabar
atriviba dagh ivesi.

11

Solomon akirim ragha God gasara

1 Solomon kantrin igharazibar amizir avirim gifonge. A faragha Isipian
atrivimin guivimin ikia, egha uaghan kantri Moapin amizibar ikia, egha
kantri Amonin amiziba ko, kantri Idomin amiziba, ko Saidonin nguibar
ekiamin amiziba, ko Hitian amizibar iti.
2 Nguibar kabar amiziba, Ikiavira Itir God faragha, men ikian Israelian
anogoroke. Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, “Ia Israelin azenan itir
amizir kabar ikian bar marki. Ia kamaghin damuti, guizbangira, me ia
gekuti ia na ategh men asebar gin mangam.” Ikiavira Itir God kamaghin
mikemegha gifa. Ezi puvati, Solomon amizir kabagh ifongeghavira iti.
3 Solomon amuir 700pla ikia, amuir dozir 300pla iti. Ezi amizir kaba an
nighnizim girazi, an akirim ragha Ikiavira Itir God gasara.
4 Solomon ghurizir dughiamin, amizir kaba an navir averiam girazi a
men asebar gin zui. Kamaghin amizi, Solomon uan afeziam Devitin araziba
ategha, egha Ikiavira Itir God, an Godin gin zuir puvati. Bar puvati.
5 Solomon aser kam Astarten ziam fe, kar Saidonian aser amizim. Egha a
uaghan asem Molekin ziam fe, a Amonian asem, ezi an amizir arazim bar
ikuvizi, Ikiavira Itir God bar an aghua.

10:26: 1 Atriviba 4:26 **10:27:** Godin Araziba 17:17 **10:28:** Godin Araziba 17:16 * **10:28:** Kantri Musri, kantri Lebanonin notin amadaghan iti. Ezi gumazir maba ghaze, a kantri Isipin migei.
11:1: Godin Araziba 17:17 **11:2:** Ua Me Ini 34:16; Godin Araziba 7:3-4

6 Solomon kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram
gami. A uan afeziam Devitin arazir aghuiba ategha, Ikiavira Itir Godin
arazim guizin an gin zuir puvati.
7 A uaghan, aser kam Kemosin ziam fasa danganir mamin ingari, kar
Moapian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. A uaghan
Molekin ziam fasa danganir mamin ingari, kar Amonian aser arazir bar
kurir God bar aghuazibagh amim. Danganir kamning, aning Jerusalemin
aruem anadi naghin mighsiam gisin iti.
8 Egha a uaghan uan amuir azenan itir kaba bagha danganir mabar ingari,
eghti me dar mangiva ofan migharir mughuriar aghuim zuim ko, ofan
igharagha gariba uan aseba bagh dar amuam.
9-10 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a faragha dughiar pumuningin
Solomon batogha aser kabar ziaba fan an anogoroke. Ezi Solomon Ikiavira
Itir Godin Akar Gavgavim batuegha, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi,
Ikiavira Itir God adarim Solomonin ikia,
11 egha kamaghin a migei, “Ni uagh! Ni uan ifongiamin gin ghua, arazir
ki ifongeziba ko nan Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nan Akar Gavgavimin
gin zuir puvati. Kamaghin amizi, ki kamaghin nighnigha givagha ghaze,
ni atrivir ingangarimin givagh, ua kantrin kamin ganan kogham. Ki nin
ingangarir gumazitam amiseveghtima an atrivimin otivam.
12 Ni aremeghti nin otarim atrivimin ikitima, ki a batuegham. Ki nin
afeziam Devit ginighnigha, datirighin ni batueghan kogham.
13 Egh ki atrivir ingangarimin bar a batueghan kogham. Puvati. Ki uan
ingangarir gumazim Devit ko, nguibar ekiar ki ua baghavira inabazim, ki
aning ginighnisi. Kamaghin amizi, ki nin otarim ateghti a Israelian anaba
tamin atrivimin ikiam.”

Gumazir pumuning Solomonin apanim gami

14 Egha Ikiavira Itir God, gumazir mam gamizima, a Solomonin apanimin
oto. Gumazir kamin ziam Hadat, a Idomian atrivimin ikizimin gumazir
mam.
15 Atrivim Devit fomira Idomia ko misoke. Ezi Israelian midorozir gumaz-
ibar dapanim Joap, a Idomin ghugha, midorozimin ariaghirezir gumazibar
kuaba afe.
16 Joap uan midorozir gumaziba ko me iakinir 6plan Idomin kantrin ikia
gumazibav sogha ghua bar me kuavareme.
17 Dughiar kamin Hadat suvighavira ikia, egha Idomin gumazir maba
ko ara Isipin kantrin zui. Gumazir kaba, kar an afeziamin ingangarir
gumaziba.
18 Me Midianin nguazim ategha ghua Paranin gumazamiziba puvatizir
danganimin otifi. Egha Paranin gumaziba inigha, me bar moghira Isipin
ghue. Me otivigha givagha, ghua Isipin atrivim batozima a nguazir asizir
mam ko, dipenir mam Hadat ganigha, daghebar an akurvasi.
19 Isipian atrivim bar Hadat gifongegha anetaghizima, a Tapenesin afu-
mimin iti. Tapenes, a Isipin atrivimin amuim.
20 Ezi Hadatin amuim otarir mam bate, ezi me ziam Genubat a gati. Ezi
Tapenes Genubat inigha Isipian atrivimin boriba sara atrivimin dipenimin
men gari.
21 Ezi Hadat Isipin ikia orazi, Devit ko an midorozir gumazibar dapanim
Joap, aning areme. A kamaghin oregha ghua Isipian atrivim migia ghaze,
“Ni nan amamangatighti, ki uamategh uan kantrin mangam.”

22 Ezi atrivim an azara, “Ni manmaghsua uamategh uan kantrin mangasa?
Ni na ko ikia bizitabar otevez ti.”
Ezi Hadat a migia ghaze, “Ki bizitam gasazir puvati. Ki kamaghsua, ni pura
na ateghti ki mangam.”
23 God gumazir igharazir mam uaghan a gamizima, a Solomonin apanimin
oto. Gumazir kamin ziam Reson, a Eliadan otarim. Reson a kantri Soban
Atrivim Hadateserin ingangarir gumazir mam. An Hadateser ategha arav
ghu.
24 Egha a gumazir maba akuvagha men faragha ghua, tintinibar puram
arua, gumazamizibav sogha men biziba okei. Ezi Devit fomira Hadateserin
midorozir gumazibav sogha me agivazi,* bizir kamin gin, Reson uan adarazi
ko me ghua Damaskusin nguibar ekiamin iti. Egha an adarazi an akurazi, a
Damaskusin atrivimin oto.
25 Ezi Solomon atrivimin itir dughiamin, Reson zurara Israelian apanim
gami, Hadat amizi mokin. Egha Reson kantri Sirian atrivimin ikia, Israelia
bar men aghua.

Ikiavira Itir God, Jeroboam bagha akam akiri

26 Solomonin ingangarir gumazir dapanir mam uaghan akirim ragha a
gasaragha an apanim gami. An ziam Jeroboam. An afeziamin ziam Nebat,
ezi an amebamin ziam Serua. Ezi an afeziam Nebat areme. Jeroboam,
a Seredan nguibamin gumazim. Kar Efraimin anabamin nguazimin itir
nguibar ekiam.
27 Jeroboam Atrivim Solomon abinasa nighnisi. Bizir kamin mingarim
kamaghin ghu, Solomon Jerusalemin danganir iraghueziba apeava, Devitin
Nguibar Ekiam avinizir divazim akirir dughiamin,
28 Jeroboam bar deraghavira ingari. Solomon an ingangarir aghuir kabar
ganigha anemisevezi a Josepin anabamin adarazir gativagha men gari.
Ingangarir kaba, atrivim da isa me ganingi.
29 Dughiar mamin, Jeroboam Jerusalem ategha tuavir mamin zuima,
Godin akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a iza tuavimin a
bato. Aning uaningra itima, gumazitam uam aning ko itir puvati. Dughiar
kamin, Ahiya korotiar igiar mam arugha egha ize.
30 Egha Ahiya korotiar igiar kam suegha, an suiragha 12plan akuabar
anebiki.
31 Egha a Jeroboamin migia ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, kam-
aghin ni migei, ‘Ni gan! Ki Ikiavira Itir God, ki atrivir ingangarimin Solomon
agivasa nighnigha gifa. Ki ni damighti ni Israelian anabar 10pla gativagh
men ganam. Kamaghin amizi, ni korotiar akuar 10pla ua bagh dar suikigh.
32 Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, Israelin anababar tongin
Jerusalemin nguibar ekiar ki ua baghavira inabazim, ki aning ginighnisi.
Kamaghin, ki Solomon ateghti, an anabar vamiran ganam.
33 Israelia akirim ragha na gasaragha Saidonin aser amizim Astarten ko,
Moapian asem Kemos, ko, Amonian asem Molek, me men ziaba fe. Me tuavir
aghuir ki men akaziba dar gin zuir puvatigha, nan arazir ki ifongeziba ko,
bizir ki damuasa ia mikemezibar gin zuir puvati. Egha ki ifongezir puvatizir
biziba me dagh ami. Me Solomonin afeziam Devitin arazir aghuiba bar ada
ataki. Ezi bizir kam bangin ki arazir kam men akagham.
34 “ ‘Egh ki atrivir ingangarimin Solomon da bar anegivaghan kogham. Ki
uan ingangarir gumazir ki ua bagha misevezim Devit, a ginighnisi. A nan

* **11:24:** Ni 2 Samuel 8:3-6 ko 10:15-19in gan.

Akar Gavgaviba ko arazir kɨ ifongeziba bar dar gɨn zuir gumazim. Kɨ a gɨnɨghnɨgh, Solomon aneteghtɨ an atrivimɨn ikɨ mangɨ aremegham.
35 Solomon aremegh gɨvaghtɨ, an otarim an danganim inigh atrivimɨn ikɨtɨ, kɨ an dafarimɨn 10plan Israelian anababa inigh nɨ Jeroboam, nɨn dafarim darɨgham.
36 Egh kɨ Solomonɨn otarim ateghtɨ, a Israelian anabar vamɨran ganam. Eghtɨ nan ingangarir gumazim Devitɨn lam mungueghan kogham.† Bar puvatɨgham. An ovavir boriba atrivibar ikɨ mangɨvɨra ikiam. Devitɨn ikɨzimɨn adarazir tongɨn gumazitam zurara Jerusalemɨn atrivimɨn ikiam. Nguibar ekiar kam, gumazamiziba an izɨva nan boroghɨn izɨ nan ziam fasa kɨ a ginaba.
37 Jeroboam, kɨ nɨ damightɨma nɨ Israelian atrivimɨn otogh, nguazir nɨ ganasa ifongeziba, nɨ bar dagh ativagh dar ganam.
38 Nɨ nan Akar Gavgavir kɨ nɨ mɨgeiba deragh da baragh, egh deragh tuavir kɨ nɨn akaghamibar gɨn mangɨ, egh nan damazimɨn arazir aghuibar amu, egh nan ingangarir gumazim Devit amizɨ moghɨn, nɨ nan Akar Gavgaviba ko arazir kɨ ifongezibar gɨn mangɨtɨ, kɨ nɨ ko ikiam. Egh kɨ nɨn ikɨzimɨn adarazir amutɨ, me atrivibar ikɨ mangɨvɨra ikiam. Eghtɨ kɨ Israelian anabar 10pla isɨ nɨ danɨngam.
39 Solomon arazir kuram gami, ezɨ bizir kam bangɨn kɨ ivezir kuram isɨ Devitɨn ovavir boribar anɨngam. Egh kɨ zurara mɨzazim me gasɨvɨra ikian kogham.’ ”
40 Solomon gɨn kamaghɨn fo, Jeroboam anebɨnasa. Kamaghɨn amizɨ, Solomon Jeroboam mɨsueghtɨ an aremeghasa. Ezɨ Jeroboam ara ghua Isipian Atrivim Sisak ko iti. Egha Isipɨn ikiavɨra itima Solomon areme.

Solomon areme
(2 Eghaghaniba 9:29-31)

41 Solomon amizir bizir igharaziba, ko an nɨghnɨzir aghuiba ko fofozim, me bar ada isa, Solomonɨn Eghaghaniba Itir Akɨnafarimɨn ada osiri.
42 Solomon 40plan azenibar Jerusalemɨn atrivimɨn ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari.
43 Egha Solomon uan inazir afeziabar mɨn aremezɨ, me an kuam isa, an afeziam Devitɨn Nguibar Ekiam Jerusalemɨn, anefa. Ezɨ an otarim Rehoboam an danganim inigha atrivimɨn iti.

Israel ko Juda, kantrin pumuningɨn oto

12

(Sapta 12--16)

Anabar notɨn amadaghan itiba bigha Judaba ataki
(2 Eghaghaniba 10:1-19)

1 Israelian notɨn amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amɨseveghtɨ, a men atrivimɨn otivasa me nguibar ekiam Sekemɨn uari akufa, kamaghɨn amizɨ Rehoboam me bagha ghu.
2 Nebatɨn otarim Jeroboam, a fomɨra Atrivim Solomonɨn ara ghua Isipɨn iti. Ezɨ Israelia Rehoboam damightɨ an atrivimɨn otivasa amima, Jeroboam bizir kamɨn akam baraki.

† **11:36:** 2 Samuel 21:17ɨn, gumazir maba ghaze, Devit mati lam, angazangarim Israelia ganɨdi. Gɨn akar kam, Devitɨn lam, a Devitɨn adarazir akar isɨn zuimɨn mɨn oto. Akar kam, “Devitɨn lam mungan kogham,” an mɨngarim kamaghɨn, “Devitɨn ikɨzim gɨvan markɨ.”

3 Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, “Ni
uamategh Israelin izi.” Ezi a Isip ategha uamategha izegha givagha, Israelia
ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghin Rehoboam migei,
4 “Nin afeziam Solomon osimtizir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtizir
ekiam atera pamtemin ingari. Kamaghin amizi ni en asughasugh en
osimtizir taba agifagh. Ni kamaghin damighti, e datirighin nin apengan
ikiam.”
5 Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghin me migei, “Ia mangi,
3plan dughiaba givaghti ia ua izити ki uan nighnizimin gun ia mikimam.” Ezi
me anetegha uamategha ghue.
6 Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira
nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin men
azara, “Ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav
kimam?”
7 Ezi me kamaghin a migei, “Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva
men akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin
apengan ikiam.”
8 Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua
gumazir igiabar azangsisi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam
aghungi, egha datirighin me an ingangarir gumazibar otifi.
9 A kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon
me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki
akar manatamin me ikarvagham?”
10 Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, “Ni men azangsizir
nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni kamaghin me mikim,
‘Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami, a? Puvati. Kar pura bizim. Nan dafarir
tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira.
11 Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar bar
aviriba ia daningam. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir
atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.’”
12 Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko
uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi.
13-14 Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha, a
gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin gumazamizibav gei. A
kamaghin me migei, “Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki
osimtizir ekiar aviriba ia darigham. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi
ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.”
15 Fomira akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir
Godin akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganingi. Egha God datirighin
uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamaghin amizi,
Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimin gin
zuir puvati.
16 Gumazamiziba me datirighin fo, atrivim men akam bareghan kogham.
Kamaghin amizi, me pamtemin dia kamaghin migei, “E Devitin adarazir
apengan ikian aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir
kamin adarazi puvati. E Israelin gumazamiziba bar uamategh uan
nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan.” Me akar
kam mikemegha, me tintinibar uan nguibabar ghue.
17 Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin
iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari.

12:15: 1 Atriviba 11:29-39 **12:16:** 2 Samuel 20:1

18 Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha
zui. Adoniram, a fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir gumazibar
garir gumazim. An ziar igharazim Adoram. Dughiar Adoniram ghua
Israelia batozimin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi
Rehoboam bizir kamin akam baregha, zuamira uan karisin ghuavanabogha
ara Jerusalemin ghu.
19 Dughiar kamin ikegha iza datirighin,* Israelian notin amadaghan itiba
me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otogh men
ganan me bar aghua.
20 Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin oraki, Jeroboam Isip ategha ize.
Egha me uari ko iviriamin ikiasa a bagh akam amada. A izezima, me a
gamizima a Israelian ikiziba bar men atrivimin iti. Ezi Judan anabamin
adarazira, me Devitin ikizimin otivizir atrivibar apengan iti.

Akam inigha izir gumazim Semaia, Godin akam akuri
(2 Eghaghaniba 11:1-4)

21 Ezi Rehoboam ghua Jerusalemin otogha, Juda ko Benjaminin anabamn-
ingin midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir
gumazir kabar dibobonim 180,000in tu. Rehoboam kamaghsua, me mangi
Israelian notin amadaghan itir anababav suegh, me damighti me ua izi an
apengan ikiam.
22 Ezi God kamaghin akam inigha izir gumazim Semaia migei,
23 "Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Ben-
jaminin anabamningin adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghin
me mikim,
24 'Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ia mangi Israelia misoghan
marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghin amizi, Israelia ian
bighiaghiri. Kamaghin ia uamategh uan nguibabar mangi.'" Ezi Semaia
Ikiavira Itir Godin akam me mikinizi, me uamategha uan nguibabar ghue.

Jeroboam akirim ragha Ikiavira Itir God gasara

25 Ezi Atrivim Jeroboam, Efraimin anabamin nguazir mighsiaba itibagh
isin nguibar ekiam Sekem avinizir divazim, gavgavim a ganiga an ingarigha,
egha nguibar kam dughiar mabar an ike. Egha gin anetegha, Gileatin
Distrighin itir nguibar ekiam Penuel avinizir divazimin ingara, gavgavim a
ganidi.
26 Jeroboam kamaghin nighnigha ghaze, "Nan gumazamiziba ti na tegh, ua
Devitin adarazir apengan mangigham.
27 Me datirighin Jerusalemin itir Ikiavira Itir Godin Dipenim zurarama an
ghua, a bagha ofabagh ami. Me ti uan nighnizibagh iragh, uamategh uan
Ekiam Rehoboam, a Judabar atrivim, me an apengan ikiam. Egh me ti na
misueghti ki aremeghti, me uamategh Atrivim Rehoboam bagh mangam."
28 Jeroboam nighnizir kam deraghavirama a tuisigha givagha, kamaghin
bulmakaun apurir pumuning marvir guamningin min, golin aningin ingari.
Egha kamaghin uan gumazamizibav gia ghaze, "Ia dughiar aviribar Ikiavira
Itir Godin ziam fasa Jerusalemin zui. Ezi datirighin ia ua mangan kogham.
Israelia, ia gan, ian godning kara. Aning Isipin ia inigha, ian akua kagh ize.
Ia aningin ziam fi."
29 Egha a golin bulmakaun mam Betelin nguibar ekiamin anetigha,
igharazim Danin nguibar ekiamin aneti.

---

* **12:19:** Akar kam, "dughiar kamin ikegha iza datirighin," a datirighin en dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **12:28:** Ua Me Ini 32:4

30 Ezi gumazamiziba bulmakaun kamningin ziamning fe. Me kamaghin
amua arazir kuram gami. Dan bar saghon iti, ezi gumazamiziba Danin itir
bulmakaun kamin ziam fasa pura Danin zui.
31 Ezi Jeroboam uaghan asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabagh isin
danganibar ingari. Egha dar ofa damuasa gumazir kinir maba pura adav
sefe. Me Livain anabamin adarazi puvati.

Ikaviira Itir God, Betelin itir danganir gol bulmakauningin ziamning fem gasighasighasa

32 Egha Jeroboam, gol bulmakauningin ziamning fasa dughiar ekiar mam
ginaba, a namba 8in iakinim an namba 15in aruem. Kar bulmakaun
kamningin ziam fer dughiam, a Judaba Godin ziam fer dughiam ko ekevegha
magh ghu. Egha a bulmakaun ingarizimning bagha, asizibav suegha ofa
gamir dakozim gisin da tuegha ofa gami. A Betelin ofan kabagh ami. Egha
a ofa gamir gumazir a uabi misevezíba bagha akam amadagha ghaze, Me
Betelin izi danganir ofabagh amibar ingangarimin faragh mangi a damuam.
33 Egha namba 8in iakinim, an namba 15in aruer a uabi inabazim, kar Is-
raelian dughiar ekiar me marvir guabar ziaba famim. Ezi Jeroboam, Betelin
nguibamin ingarizir ofa gamir dakozimin ghugha, mughuriar aghuim zuir
ofa gami.

13

1 Atrivim Jeroboam ofa gamir dakozimin tughav ikia ofa gami, ezi Godin
akam inigha izir gumazir mam a bagha izi. Akam inigha izir gumazir kam
a Judabar gumazim, ezi Ikaviira Itir God, Juda ategh Betelin mangasa a
mikeme.
2 Ikaviira Itir God, an akam ofa gamir dakozir kamin ikia, egha akam
inigha izir gumazim migia ghaze, Ni kamaghin ofa gamir dakozir kam
mikim: "O ofa gamir dakozim, ki Ikaviira Itir God, ki akam nin iti. Otarir
mam, an ziam Josaia, a Devitin ikizimin aven otivam. An atrivimin ikiamim
dughiamin, a nin ofa gamir gumazir ni gisin ofa gamiba inigh, ni gisin me
arigh me misueghti me arimighiregham. Egh a gumazir kabar aghariba ni
gisin da tueghti, ni bar mizegham."
3 Egha akam inigha izir gumazim akar kam kunigha ua kamaghin migei,
"Ki datirighin bizitam ni mikimam, Ikaviira Itir God arazitam nin akaghti
ni fogh suam, kar guizbangira Ikaviira Itir Godin akamra. A kamakin: Ofa
gamir dakozir kam dipirighirighti, an itir averenim tintinibar iregham."
4 Jeroboam ofa gamir dakozimin boroghin mitighav ikia, akar kam baraki.
Egha uan dafarim fuegha akam inigha izir gumazimin akuigha ghaze,
"Gumazir mamin suiragh." Ezi Jeroboamin dafarim maghira mineghirigha
ikia mamaghira iti, ezi an anepirigh ua izan ibura.
5 Ezi ofa gamir dakozir kam, Ikaviira Itir God, uan akam inigha izir
gumazimin akamin aven mikemezi moghira, a dipirizi averenim tintinimin
nguazim gire.
6 Ezi Atrivim Jeroboam kamaghin akam inigha izir gumazim migei, "Nan
ifongiam kamakin, ni na bagh uan Ikaviira Itir God, nin God, ni a ko mikimti,
a nan akuraghti nan dafarim ua deraka." Ezi akam inigha izir gumazim
Ikaviira Itir God ko migeima, an atrivimin dafarim gamizi, a ua deragha
iraghu.

12:32: Ofa Gami 23:33-34 **13:2:** 2 Atriviba 23:15-16

7 Egha atrivim kamaghɨn akam inigha izir gumazim mɨgei, “Kɨ kamaghɨn
ifonge, nɨ nan dɨpenimɨn izɨ ga damam. Egh kɨ bizir aghuitam nɨ danɨngam.”
8 Ezɨ akam inigha izir gumazim kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ uan dagɨaba akuar
pumuningɨn da abɨgh tam na danɨngɨsɨ damutɨ, kɨ nɨn dɨpenimɨn mangan
kogham, egh Betelɨn nguibamɨn kagh nɨ ko dagheba ko dɨpabar aman
kogham.
9 Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God na mɨgɨa ghaze, kɨ dagheba ko dɨpatam
aman kogham, egh uaghan tuavir kɨ izezim, kɨ ua nguibamɨn mangɨsɨ an
mangan kogham. Kɨ uamategh tuavir igharazitamɨn mangam.”
10 Ezɨ akam inigha izir gumazim tuavir a izezimɨn ghuzir puvatɨ. A Betel
ategha tuavir igharazimɨn ua ghu.

Akam inigha izir gumazir ghurim, Judan akam inigha izir gumazim gifara

11 Dughiar kamɨn akam inigha izir gumazir ghurir mam Betelɨn
nguibamɨn iti. Ezɨ an otariba iza, Judan akam inigha izir gumazim Betelɨn
amizir bizibar gun a mɨgei. Egha uaghan akam inigha izir gumazim, Atrivim
Jeroboam mɨkemezir akabar gun a mɨgei.
12 Ezɨ afeziar ghurim kamaghɨn otaribar azara, “Akam inigha izir gumazir
kam, tuavir manamra a uamategha an ghu?” Otariba akam inigha izir
gumazim ghuzir tuavimɨn gani, kamaghɨn amizɨ, me uan afeziam mɨkeme.
13 Ezɨ a kamaghɨn me mɨgei, “Ia mangɨ satel inigh izɨ nan donki gisɨn
datɨgh.” Ezɨ me amigha gɨvazɨ, a donki gaperagha zui.
14 A Judan akam inigha izir gumazimɨn gɨn ghua an garima, a temer okɨn
povimɨn aperaghav iti.
Ezɨ akam inigha izir gumazir ghurim kamaghɨn an azara, “Nɨ akam inigha
izir gumazir kam, nɨ Juda ategha ize?”
Ezɨ akam inigha izir gumazim a ikaragha ghaze, “Are, kar kɨrara.”
15 Ezɨ gumazir ghurim kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ nan dɨpenimɨn izɨ na ko
damasa kɨ ifonge.”
16 Ezɨ Judan akam inigha izir gumazim a mɨgɨa ghaze, “Kɨ uamategh nɨ
ko nɨn dɨpenimɨn mangan kogham. Egh kɨ danganir kamɨn daghetam ko
dɨpatam ameghan kogham.
17 Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God na mɨgɨa ghaze, kɨ dagheba ko dɨpatam
aman kogham, egh uaghan kɨ tuavir kɨ izezim, kɨ ua nguibamɨn mangɨsɨ uam
an mangan kogham. Kɨ tuavir igharazitamɨn uamategh mangam.”
18 Ezɨ akam inigha izir gumazir ghurim kamaghɨn a mɨgei, “Kɨ uaghan nɨn
mɨn akam inigha izir gumazir mam. Ezɨ Ikiavɨra Itir God uan ensel na bagha
anemadagha ghaze, kɨ nɨ inigh uan dɨpenimɨn mangɨ dagheba ko dɨpam nɨ
danɨngtɨ, nɨ dar amɨ.” Egha gumazir ghurir kam a gifara.
19 Ezɨ Judan akam inigha izir gumazim, kamaghɨn oregha, gumazir ghurir
kamɨn gɨn an dɨpenimɨn ghugha dagheba ko dɨpaba api.
20 Aning dagheba apir dakozimɨn aperaghav itima, Ikiavɨra Itir God, akar
mam isa akam inigha izir gumazir ghurir kam ganɨngi.
21 Ezɨ akam inigha izir gumazir ghurir kam, Judan akam inigha izir
gumazir kam pamtem a mɨgɨa ghaze, “Ikiavɨra Itir God, nɨn God kamaghɨn
mɨgɨa ghaze, nɨ an Akar Gavgavim batuegha, egha a nɨ mɨkemezɨ moghɨn
amizir puvatɨ. Bar puvatɨ.
22 Nɨ ua iza danganir a dagheba ko dɨpabar aman nɨn anogoroghezɨ, nɨ da
ame. Kamaghɨn amizɨ, nɨ aremeghtɨ me nɨn kuam isɨ nɨn inazir afeziabar
mozimɨn nɨ afaghan kogham.”
23 Ezɨ Judan akam inigha izir gumazim amegha gɨvazɨ, akam inigha izir
gumazir ghurim, a bagha uan donki akɨrigha a ganɨngizɨ ana gaperagha zui.

24 A ghuavɨra itima laionɨn mam iza a batogha a mɨsoghezɨ an areme. Ezɨ
an kuam irɨghav itima donki an boroghɨn tughav itima, laion uaghan an
kuamɨn boroghɨn tughav iti.
25 Ezɨ gɨn gumazir maba tuavir kamɨn ghua garima, an kuam tuavimɨn
irɨghav itima, laion an boroghɨn tughav iti. Ezɨ me ghua Betelɨn nguibamɨn
otivigha ganizir bizir kamɨn gun gumazamizibav gei.
26 Ezɨ akam inigha izir gumazir ghurim akar kam baregha ghaze, “Mar
Judabar akam inigha izir gumazimɨn kuamra. A Ikiavɨra Itir Godɨn akam
batoke. Ezɨ Ikiavɨra Itir God, mɨkemezɨ moghɨram amua laion amadazɨ, a iza
a mɨsoghezɨ an areme.”
27 Ezɨ a uan otaribav gɨa ghaze, “Ia satel isɨ nan donki gisɨn anetɨgh.” Ezɨ a
mɨkemezɨ moghɨn me ami.
28 Ezɨ a tuavimɨn ghua garima akam inigha izir gumazimɨn kuam tuavimɨn
irɨghav iti. Ezɨ donki ko laion an kuamɨn boroghɨn tughav iti. Laionɨn kam,
an kuam apir puvatɨgha, bizitamɨn donki gamizir puvatɨ.
29 Ezɨ akam inigha izir gumazir ghurir kam an kuam isa uan donki gatɨ.
Egha a inigha Betelɨn ghugha, an kuam bagha azia, a isa mozimɨn anefam.
30 Egha akam inigha izir gumazir ghurim an kuam isa uan dagɨar torim-
ram anefa. Egha uan otariba ko azia kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “O, en aveghbuam! O, en aveghbuam, noki!”
31 Me anefagha gɨvagha, akam inigha izir gumazir ghurim kamaghɨn uan
otaribav gei, “Kɨ aremeghtɨ ia nan kuam isɨ Godɨn akam inigha izir gumazir
kamɨn kuam itir mozimɨn boroghɨn na afagh.
32 Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God, akar an akam inigha izir gumazim
mɨkemezibar amightɨ, da bar guizbangɨrama otivigham. Ikiavɨra Itir God,
Betelɨn itir ofa gamir dakozim gasɨghsigh, egh Samarian Distrighɨn itir
nguibabar itir asebar ziaba feir dɨpeniba bar dagh asɨghasigham.”

Jeroboam arazir kuram gamua ghuavɨra iti

33 Jeroboam bizir kabar gari da otifi, ezɨ a uan arazir kuraba ataghɨraghasa
nɨghnɨzir puvatɨ. Bar puvatɨ. An ofa damuamin danganir a uabɨ ingarizibar
ofa damuasa gumazir kɨnibav sɨva ghuavɨra iti. Gumazir manam ofa
damuamin ingangarim bagha nɨghnɨsi, Jeroboam puram anemɨseveghtɨ, a
ingaram.
34 Jeroboam uan adarazi ko me arazir kurar kabagh amua, men arazir
kurar kaba me gamima me osɨmtɨzim iti. Arazir kam bangɨn, Ikiavɨra Itir
God Jeroboamɨn adarazi bar me kuavareme.

14

Jeroboamɨn otarim arɨmariam ini

1 Dughiar kamɨn, Atrivim Jeroboamɨn otarim Abiya arɨmariam a ini.
2 Ezɨ Jeroboam kamaghɨn uan amuimɨn mɨgɨa ghaze, “Kɨ kamaghɨn ifonge,
nɨ igharagh kurkeghtɨ, gumazamiziba suam, nɨ nan amuim puvatɨ. Egh nɨ
Silon mangɨ. Nɨ fo, Godɨn akam inigha izir gumazim Ahiya a nguibar kamɨn
iti. Gumazir kam na mɨgɨa ghaze, kɨ Israelian atrivimɨn otivam.
3 Nɨ 10plan bretɨn rubuziba ko, bisketɨn taba ko, hanin mɨnetam inigh
mangɨ a danɨngigh. Egh otarimɨn arɨmariam gɨfofoghsɨ an azaragh. Eghtɨ
a nɨ mɨkɨmam.”
4 Ezɨ Jeroboamɨn amuim a mɨkemezɨ moghɨn ghua Silon nguibamɨn Ahiyan
dɨpenimɨn zui. Ahiya datɨrɨghɨn bar ghurigha damaziba okafi.

13:24: 1 Atriviba 20:36 **13:31:** 2 Atriviba 23:17-18

5 Jeroboamɨn amuim izavɨra itima, Ikiavɨra Itir God Ahiyan mɨgɨa ghaze,
“Jeroboamɨn amuim nɨ bagh izɨ, uan otarimɨn arɨmariam gɨfofoghsɨ nɨn
azangsɨghasa izi, a deragham ti. A ifar amizir igharazimɨn mɨn gan nɨ
bagh izam.” Egha Ikiavɨra Itir God, biziba bar dar gun Jeroboamɨn amuim
mɨkɨmasa Ahiya mɨkeme.
6 Ezɨ Ahiya orazima, Jeroboamɨn amuimɨn dagariba tiar akamɨn azenan
tɨngazima a kamaghɨn mɨgei, “Jeroboamɨn amuim nɨ aven izɨ. Nɨ tizim bagh
amizir igharazimɨn mɨn uabɨ garɨgha na gifarasa? Kɨ mɨgɨrɨgɨar mam iti, kɨ nɨ
mɨkemeghtɨ nɨn navim bar nɨ basemegham.
7 Nɨ uamategh Jeroboam bagh mangɨ, kamaghɨn Ikiavɨra Itir Godɨn akamɨn
a mɨkɨm, ‘Kɨ Ikiavɨra Itir God, Israelian God, kɨ kamaghɨn mɨgei: Jeroboam, kɨ
uan gumazamiziba Israelia, men tongɨn nɨ amɨsevezɨ nɨ men atrivimɨn oto.
8 Kɨ Devitɨn adarazi da atrivir ingangarim adegha, a isa nɨ ganɨngi. Ezɨ
nɨ nan ingangarir gumazim Devit amizir arazir aghuibar gɨn zuir puvatɨ.
Devit nan Akar Gavgaviba bar adar gɨn ghua, uan navir averiamɨn aven na
baghavɨra ikia, egha arazir nan damazimɨn derazibaram ami.
9 Nɨ arazir kuram gamua ghuavɨra ikia, faragha ikezir darazir arazir
kuraba bar dagh afira. Nɨ ua bagha godɨn igharaziba ko marvir guar nɨ ainɨn
amerezibar dar ingari. Egha akɨrim ragha na gasaragha aser kabar ziaba fe.
Ezɨ kɨ nɨn arazir kaba bagha, bar nɨn anɨngaghe.
10 Bar guizbangɨra! Kɨ nɨn adarazigh asɨghasigham. Egh Jeroboam, Is-
raelian aven nɨn gumaziba gɨn otivtɨ, kɨ bar moghɨra me agɨvagham, gumazir
igiaba ko aruaba sara. Kɨ bar me agɨvagham, mati gumazim buariba bar da
suegha da makunizɨ tam ua itir puvatɨ.
11 Nɨn adarazir aven gumazitaba nguibar ekiamɨn arɨmɨghiregh men
kuaba ikɨtɨ, afiaba dar amam. Eghtɨ tarazi nguibar ekiamɨn azenan
arɨmɨghireghtɨ isaba men kuabar amam. Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha
gɨfa.’ ”
12 Egha Ahiya ua Jeroboamɨn amuim mɨgɨa ghaze, “Nɨ uamategh uan
nguibamɨn mangɨ. Nɨ nguibar ekiamɨn aven mangɨtɨmɨra nɨn otarim are-
megham.
13 Eghtɨ Israelia bar moghɨra an aziva anefam. A uabɨra Jeroboamɨn
adarazir tongɨn, Ikiavɨra Itir God, Israelian God, an garima, an arazir
aghuibagh ami. An kuamra gumaziba a isɨ mozim darɨgham. Eghtɨ Jer-
oboamɨn adarazir gumazir igharaziba, puvatɨgham.
14 Eghtɨ Ikiavɨra Itir God, gumazitam amɨseveghtɨ an atrivimɨn ikiam, egh
atrivir kam Jeroboamɨn adarazi bar me agɨvagham. Bizir kam, datɨrɨghɨn
ikegh mangɨvɨra ikiam.*
15 “Israelia, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba dar ziaba fe,
men arazir kam Ikiavɨra Itir God gamizɨ, a bar men anɨngaghe. Kamaghɨn
amizɨ, Ikiavɨra Itir God, mɨzazim me gaseghtɨ, me atiatigh akongam, mati
aperiam uaghira ighurunim amozorozi a ivazvasi. Egh Ikiavɨra Itir God,
nguazir aghuir a Israelian inazir afeziabagh anɨngizir kamɨn me batuegham.
Egh Yufretisɨn Fanemɨn vongɨn tintinibar me aghamsigh me akunigham.
16 Jeroboam uabɨ arazir kurar kam gamigha, bar Israelia gekuizɨ me arazir
kuram gami. Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God Israelian arazir kurar kam
gɨnɨghnɨgh, akɨrim ragh me gasaragham.”
17 Ezɨ Jeroboamɨn amuim akar kaba baregha dɨkavigha uamategha Tirsan
nguibar ekiamɨn zui. A ghua uan dɨpenimɨn aven zuima, an otarim areme.

14:10: 1 Atriviba 15:29 * **14:14:** Hibrun akam, deragha akar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

18 Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn akam inigha izir gumazim Ahiya mɨkemezɨ
moghɨra, Israelia bar moghɨra otarimɨn azia, egha a isa mozim gatɨ.

Jeroboam areme

19 Atrivim Jeroboam amizir araziba, da bar akɨnafarir mamɨn aven iti,
akɨnafarir kam me kamaghɨn a dɨbori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.†
Akɨnafarir kamɨn, a uan apanibav soghezir eghaghaniba ko, a kantri gati-
vagha amizir bizibar eghaghaniba, an aven iti.

20 Jeroboam 22plan azenibar atrivimɨn ikegha uan inazir afeziabar mɨn
aremezɨ, me an kuam isa anefa. Ezɨ an otarim Nadap an danganim inigha
atrivimɨn iti.

Rehoboam Judabar atrivimɨn iti
(2 Eghaghaniba 11:5--12:16)

21 Solomonɨn otarim Rehoboam, a Judabar atrivimɨn iti. A 41plan azeniba
ikia, egha atrivimɨn oto, egha 17plan azenibar atrivimɨn ike. A Jerusalemɨn
aperagha iti, nguibar ekiar kam Ikiavɨra Itir God, Israelian nguibar ekiar
igharazibar tongɨn, ua bagha a ginaba, eghtɨ danganir kamɨn Israelia bar
Godɨn boroghɨn izɨva an ziam fam. Rehoboamɨn amebam, an ziam Nama,
a kantri Amonian amizim.

22 Dughiar kamɨn Judabar gumazamiziba arazir kurar avɨriba Ikiavɨra Itir
Godɨn damazimɨn dagh ami. Ezɨ arazir kurar me amizir kaba, Ikiavɨra Itir
Godɨn anɨngagharim gamizɨ, a ghua bar ekefe. Men inazir afeziaba faragha
arazir kurabagh ami, ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn adarir datɨrɨghɨn Judabar itim, a
bar ekevegha adarir fomɨra men inazir afeziabar ikezim bar a gafira.

23 Judaba datɨrɨghɨn mɨghsɨaba ko temer ekiabar apebabar, dagɨar guarir
dɨghoriba itiba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba, isa
danganir kabar da asava dar ziaba fe.

24 Ezɨ arazir bar kurar mam oto. Gumazir maba, me asebar ziaba fer
danganir kabar poroghamiba uari isava akuir arazibagh ami. Judan gu-
mazamiziba, me gumazamizir fomɨra nguazir kamɨn ikezibar mɨn, arazir
bar kurir kɨ aghuazibagh ami. Gumazamizir fomɨra ikezir kaba, Ikiavɨra Itir
God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganɨngi.

25 Ezɨ Rehoboam atrivimɨn itima an namba 5ɨn azenim otozɨ, Isipian
Atrivim Sisak uan mɨdorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko mɨsosi.

26 Egha me Jerusalemia mɨsogha, me abɨnigha Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim
ko, atrivimɨn dɨpenimɨn bizir bar aghuiba, me bar da ini. Egha uaghan
Solomon mɨdorozim bagha ingarigha golɨn noghezir oraba, me bar ada
inigha Isipɨn ghue.

27 Ezɨ gɨn Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezɨ, me
bras inigha uam orar igiabar ingarigha brasɨn da noke. Ezɨ da Isipia
okemezir orabar danganiba ini. Ezɨ Rehoboam da isa, ingangarir gumazir
an dɨpenimɨn tiar akabagh eghuvibagh anɨngizɨ me dar suigha tiarakabar
gari.

---

† **14:19:** En Godɨn Akɨnafarimɨn aven, akɨnafarir pumuning iti, me kamaghɨn aning dɨbora ghaze, Israelia ko Judabar Atriviba 1 ko, Israelia ko Judabar Atriviba 2. Ezɨ uaghan akɨnafarir igharazir pumuning iti, me aning dɨbora ghaze, Atrivibar Eghaghaniba 1 ko, Atrivibar Eghaghaniba 2. Ezɨ marazɨ kamaghɨn nɨghnɨsi, bar fomɨra akɨnafarir igharazimning uaghan ike, Kar, Israelian Atrivibar Eghaghaniba ko, Judan Atrivibar Eghaghaniba. Dughiar mabar, Godɨn Akɨnafarimɨn aven itir akɨnafariba, akɨnafarir igharazir kamningɨn akaba dar iti. Ezɨ datɨrɨghɨn akɨnafarir igharazir kamning, bar ovenge, ezɨ e uam adar ganan kogham. **14:23:** 2 Atriviba 17:9-10 **14:24:** Godɨn Araziba 23:17 **14:25:** 2 Eghaghaniba 12:2-8 **14:26:** 1 Atriviba 10:16-17; 2 Eghaghaniba 9:15-16

28 Atrivim Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn zuir dughiabar, a geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghtɨ atrivim uamategh uan dɨpenimɨn izeghtɨ, me orar kaba inigh da itir dɨpenimɨn mangɨ dar arigham.
29 Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, da akɨnafarir me kamaghɨn dɨborimɨn aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.
30 Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningɨn itir dughiamɨn, kantrin pumuning zurara uaning mɨsosi.
31 Ezɨ gɨn Rehoboam uan inazir afeziabar mɨn aremezɨma, me Devitɨn Nguibar Ekiamɨn an inazir afeziabar kuaba afir danganimɨn anefa. Ezɨ an otarim Abiya an danganim inigha atrivimɨn oto. Rehoboamɨn amebam an ziam Nama, a kantri Amonɨn amizim.

15

Abiya Judan atrivimɨn oto
(2 Eghaghaniba 13:1--14:1)

1 Nebatɨn otarim Jeroboam, Israelɨn atrivimɨn itima, an namba 18ɨn azenimɨn, gumazir ziam Abiya, an ziar igharazim Abijam, a Judan atrivimɨn oto.
2 A 3plan azenibar Jerusalemɨn atrivimɨn iti. Ezɨ an amebamɨn ziam Maka, Apsalomɨn guivim.
3 Abiya arazir kurar an afeziam amizibar mɨraram ami. A uan inazim Devit amizɨ moghɨn, a bar uabɨ isa Ikiavɨra Itir God, an God ganɨdir puvatɨgha, a ko navir vamɨran itir puvatɨ.
4 Ezɨ Ikiavɨra Itir God Devit bangɨn, an otarir mam isa Abiya ganɨngi, an an danganim inigh Jerusalemɨn atrivimɨn ikiam. Eghtɨ a Jerusalem damighti, a deraghvɨra ikɨ gavgavigham.
5 Devit Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn arazir aghuibagh ami, egha zurara an Akar Gavgavibar gɨn zui. Dughiar bar vamɨra, Devit pazav Hitian gumazim Uria gami.
6 Abiya angamɨra itir dughiamɨn,* Rehoboamɨn mɨdorozir gumaziba, ko Jeroboamɨn mɨdorozir gumaziba, zurara uariv soghavɨra iti.
7 Atrivim Abiya amizir arazir igharaziba, da akɨnafarir me kamaghɨn dɨborimɨn aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.
8 Abiya uan inazir afeziabar mɨn aremezɨ, me Devitɨn Nguibar Ekiamɨn aven anefa, ezɨ an otarim Asa an danganim inigha atrivimɨn iti.

Asa Judabar atrivimɨn oto
(2 Eghaghaniba 15:16--16:14)

9 Jeroboam Israelian atrivimɨn itima, an azenir namba 20ɨn, Asa Judan atrivimɨn oto.
10 Asa 41plan azenibar Jerusalemɨn atrivimɨn iti. An inaghamim Maka, an Apsalomɨn guivim.
11 Asa uan inazim Devitɨn mɨn arazir aghuir Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn derazibagh ami.
12 Egha Asa asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakɨa uari koma akuir arazim gamiba, a bar me batoke. Egha an inazir afeziaba dɨghoregha asezir asebar marvir guaba, a bar da batoke.

15:4: 1 Atriviba 11:36 **15:5:** 2 Samuel 11:1-27 **15:6:** 2 Eghaghaniba 13:3-21 * **15:6:** Hibrun akɨnafarir bar ghuriba, danganir kamɨn, dar akaba ko uaghara garir puvatɨ. Dar avɨriba, ziar kam, Rehoboam dar iti, ezɨ vabara ziar kam, Abiya dar iti. **15:12:** 2 Eghaghaniba 15:8-15

13 Egha uan inaghamim Maka, atrivir danganimin a batoke. Ikiavira Itir
God bar aghuazir aser amizim Asera, Maka an nedazimin ingari, ezi atrivim
an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua
Kidronin Fanemin danganir zarimin a gaborozi a isi.
14 Ezi asebar ziaba fer danganir bar pin itiba ikiavira iti. Asa dagh
asighasighizir puvati. Egha dughiabar zurara Asan navir averiam Ikiavira
Itir God baghavira iti.
15 Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi
inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a da inigha Ikiavira
Itir Godin Dipenimin ghu.
16 Egha Asa ko Basa atrivimningin ikia, zurara uaning misogha mamaghira
iti.
17 Basa dughiar mamin uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko
misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin ingarigha
anevini, eghti gumazamiziba Judan mangigh izegh damuan kogham.
18 Ezi Atrivim Asa silva ko golin nar Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba
ko atrivimin dipenimin itiba sara ini. Egha uan ingangarir gumazibagh
aningi, eghti me da inigh nguibar ekiam Damaskusin mangi Sirian Atrivim
Benhadat daningam. Benhadat, a Taprimonin otarim, egha Hesionin
igiavotarim. Asa kamaghin Benhadat mikimasa uan ingangarir gumazibav
keme,
19 "Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh namakar
aghuimningin ikiam, mati nan afeziam ko nin afeziam amizi mokin. Ki ni
bagha silva ko gol amadi. Eghti ni mangi Israelian Atrivim Basa ko amizir
akar dikirizir gavgavir mam abikigh, eghti a uan midorozir gumaziba inigh
mangi nan nguazim atakigh."
20 Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamin amamangatigha, uan
midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me ghua midorozir gumaziba
inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar
ekiar kaba kora, Ijonin nguibar ekiam isava, Dan ko Abel Betmaka ini.
Egha uaghan Galilin Dipar Akaremin boroghin itir nguazim isava, Naptalin
anabamin nguazim bar moghiram a ini.
21 Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza
Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amim ategha, ua
ghua Tirsan nguibar ekiamin iti.
22 Ezi gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar
moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar
da ini, kar Atrivim Basa gavgavim divazim daningasa akuvazir biziba. Egha
me da inigha zui, ezi Asa da isa, Mispan nguibam avinizir divazim ko Geban
nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim aning ganingi. Nguibar kamning,
Benjaminin anabamin nguazimin iti.
23 Atrivim Asa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba, da
akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.
Akinafarir kam, an Atrivim Asa nguibar ekiaba avinizir divaziba, gavgavim
dagh aningizir ingangarir ekiaba ko ingangarir igharazir an amizibagh
eghari. Ezi Asa ghurigha givazi, arimariar kurar mam an dagarimningin oto.
24 Egha Asa uan inazir afeziabar min aremezi me an kuam inigha Devitin
Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba koma anefa. Ezi an otarim Jehosafat,
an danganim inigha atrivimin oto.

Nadap Israelian atrivimin iti

25 Asa namba 2in azenimin Judabar atrivimin itima, Jeroboamin otarim
Nadap, Israelian atrivimin oto. Egha an azenir pumuningra atrivimin ike.

26 Egha Nadap uan afeziamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin
damazimin uabi arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia getuima me
uaghan arazir kurabagh ami.
27 Ezi Isakarin anabamin gumazim Ahiya, an otarim Basa, a Nadapin
misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Ezi Nadap uan midorozir gu-
maziba ko ghua Filistiaba ko misogha, Gibetonin nguibar ekiam ekiaruzir
dughiamin, Basa, Nadap batogha a misoghezi an areme.
28 Ezi Asa uabi Israelian atrivimin iti. Asa Judan atrivimin itima, an namba
3in azenimin, bizir kam oto.
29 Ezi Basa zuamira Jeroboamin adarazi bar me misuaghariki. A men tav
ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Ezi arazir kamin, akar Ikiavira Itir God uan
ingangarir gumazimin akamin aven mikemezim, a guizin oto. Akam inigha
izir gumazim Ahiya, a Silon nguibamin gumazim.
30 Jeroboamin adarazir batozir bizimin mingarim kamakin, Jeroboam
faragha uabi arazir kuram Ikiavira Itir God, Israelian Godin damazimin a
gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Jeroboamin
arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima, a bar aningaghe, kamaghin
amizi a Jeroboamin adarazigh asighasiki.
31 Atrivim Nadapin arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin
diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Basa Israelian atrivimin oto

32-33 Asa namba 3in azenimin Judan atrivimin itima, Ahiyan otarim Basa,
Israelian atrivimin oto. Egha a 24plan azenibar Tirsan nguibar ekiamin
atrivimin ike. Dughiar Asa ko, Basa atrivimningin itim, aning uaning
misoghavira iti.
34 Egha Basa uan afeziam Jeroboamin min, Ikiavira Itir Godin damazimin
arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia gekuizi, me arazir kurabagh
ami.

16

1 Ezi Ikiavira Itir God, akam Basa daningasa, akam inigha izir gumazim
Jehu mikeme, a Hananin otarim. Ikiavira Itir God ghaze,
2 "Basa, ni deraghviram oragh. Ni faragha gumazir kinim, ezi ki ni gamizi
ni atrivimin otogha, nan gumazamiziba Israelia gativagha men gari. Egha ni
Jeroboamin min arazir kurabagh amua, gumazamizibagh etuima, me arazir
kurabagh ami. Ezi men arazir kuraba na gamima, ki men aningaghe.
3 Kamaghin amizi, ki Nebatin otarim Jeroboamin adarazi gasighasighizi
moghin, ki ni ko nin adarasi, bar ia gasighasigham.
4 Nin adarazir aven gumazitaba, nguibar ekiamin arimighiregh men
kuaba ikiti, afiaba dar amam. Eghti tarazi nguibar ekiamin azenan
arimighireghti, isaba men kuabar amam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."
5 Atrivim Basa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba bar,
da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar
Eghaghaniba.
6 Ezi Basa uan inazir afeziabar min aremezi, me Tirsan anefa. Ezi an
otarim Ela an danganim inigha atrivimin oto.
7 Atrivim Basa Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami, mati
Atrivim Jeroboam fomiram amizi moghin, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira
Itir God gamima an aningaghe. Basa uaghan Jeroboamin adarazi bar me
misuaghariki. Ezi Ikiavira Itir God, Basa ko an adarazigh asighasighasa

15:29: 1 Atriviba 14:10; 14:14

akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingi. Jeroboamin adarazi kuavaremezi moghin Basan adarazi uaghan kuavaremegham.

Ela Israelian atrivimin oto

8 Atrivim Asa namba 26in azenimin, Judan atrivimin itima, Basan otarim Ela, Israelin atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiamin azenir pumuningra atrivimin ike.
9 Ezi Elan ingangarir gumazir mam, Simri, a Elan karisin mabar garir gumazibar dapanim, a Ela misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Dughiar mam, Ela a Tirsan nguibar ekiamin ikia, Arsan dipenimin dipar onganiba apava ongani. Arsa, an atrivimin dipenimin garir gumazim.
10 Ezi Simri dipenimin aven ghugha, Ela misoghezi an areme, ezi an an danganim inigha atrivimin oto. Asa Judan atrivimin itima, an namba 27in azenimin arazir kam oto.
11 Simri atrivimin otozi dughiamin, a zuamira Basan adarazir gumaziba, bar me misuaghariki. Egha uaghan an anababa ko namakaba bar me misuaghariki. A tav ataghizi a itir puvati.
12 Kamaghin amizi Simri, Basan adarazi bar me agifa. Arazir kamin, Ikiavira Itir God, uan akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingizim, a guizin oto.
13 Basa uan otarim Ela ko, Ikiavira Itir God, a Israelian God, an damazimin arazir kuram gamua asebar ziaba fe. Egha Israelia gekuizi, me uaghan arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God aningaghegha, bar Basan adarazigh asighasiki.
14 Atrivim Ela amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Simri Israelian atrivimin oto

15 Atrivim Asa namba 27in azenimin, Judan atrivimin itima, Simri Israelian atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiam 7plan aruebar atrivimin ike. Dughiar kamin Israelian midorozir gumaziba kantri Filistian, Gibetonin nguibar ekiam iniasa anekiarugha me ko misosi.
16 Me misogha ghua kamaghin oraki, Simri arazir bar kuram gamigha atrivim misoghezi an areme. Ezi aruer kamra, midorozir gumaziba uan gumazir dapanim, an ziam Omri, me anemisevezi a Israelian atrivimin oto.
17 Ezi Omri uan midorozir gumaziba ko Gibeton ategha ghua, Tirsa iniasa an ekiarugha misosi.
18 Ezi Simri Tirsan nguibar ekiamin garima, Omrin midorozir gumaziba an adarazi abiragha, nguibar ekiam isi, ezi a ghua atrivim iti naghin, dipenir gavgavir mamin aven ghu. Egha an avim gaborogha atrivimin dipenibagh aboi. Egha a uabi avir kamin aven areme.
19 Bizir Simri batozimin mingarim kamakin: Jeroboam faragha uabi arazir kuram Ikiavira Itir God, Israelian Godin damazimin a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Ezi Simri, Jeroboamin arazibar gin ghua, arazir kuram gamigha, an ivezir kurar kam ini.
20 Atrivim Simri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Atrivim Ela abirazir eghaghanim, uaghan an aven iti.

Omri Israelian atrivimin oto

21 Atrivim Simri aremezi, Israelian ikizim bigha, ikizir pumuningin oto. Israelian gumazamizir maba, Ginatin otarim Tipni amiseveghti, an atrivimin ikiasava ami, ezi igharaziba Omri baka.

22 Egha gin Omrin adarazi Tipnin adarazi abira. Ezi Tipni aremezi, Omri
atrivimin oto.
23 Atrivim Asa namba 31in azenimin, Judan atrivimin itima, Omri Is-
raelian atrivimin otogha 12plan azenibar atrivimin ike. An 6plan azenir
faragha zuibar, a Tirsan nguibar ekiamin ike.
24 Egha gin Omri mighsiar muziarim itir nguazir mam givese. Egha
mighsiar kamin divazir gavgavim avinizir nguibar ekiar mamin ingari.
Gumazir an a da nguazir kam givezezim, an ziam Semer, Omri 60,000 silva
isa Semer ganingi. Egha Omri gumazim Semer ginighnigha ziar kam nguibar
ekiam ganingi, Samaria.
25 Egha Omri arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami.
An arazir kuraba bar ekevegha atrivir, faragha ikezibar arazir kurabagh
afira.
26 Omri, a Nebatin otarim Jeroboamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir
Godin damazimin uabi arazir kurabagh amua, uaghan Israelia getuima me
arazir kurabagh ami, ezi me aseba fer arazim, Ikiavira Itir God, Israelin God
gamizi, a puvira men atari.
27 Atrivim Omri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin
diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a
Omrin ingangarir gavgavibagh eghari.
28 Ezi Omri uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar
ekiamin mozimin an efa. Ezi an otarim Ahap, an danganim inigha atrivimin
oto.

Ahap Israelian atrivimin oto

29 Atrivim Asa namba 38in azenimin, Judan atrivimin itima, Omrin otarim
Ahap Israelian atrivimin oto. Egha a 22plan azenibar Samarian nguibar
ekiamin ike.
30 Egha Ahap arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami.
An arazir kuraba bar ekevegha atrivir faragha ikezibar arazir kurabagh
afira.
31 A Jeroboamin min arazir kurabagh amua, egha ghaze, pura bizim. Egha
a Saidonian nguibamin Atrivim Etbalin guivim Jesebelin iti. Egha Saidonian
asem Balin ziam fe.
32 Egha Ahap asem Bal bagha Samarian dipenir mamin ingarigha, ofa
gamir dakozir mam dipenir kamin aven an ingari.
33 Egha a datirighin aser amizim Aseran marvir guamin ingarigha, an
ziam fe. An arazir kam, Ikiavira Itir God, Israelian God, gamizi, a bar an
aningaghe. An arazir kuraba bar ekevegha, atrivir faragha ikezibar arazir
kurabagh afira.
34 Dughiar Ahap atrivimin itimin, Betelin nguibar ekiamin gumazim Hiel,
a ua Jerikon nguibar ekiamin ingari. Hiel nguibar ekiamin avinamin divazir
mingarim bagha dagiar ekiaba arizima, an otarir ivariam Abiram areme.
Egha a nguibam avinizir divazimin tiar akar ekiabar ingarima, an otarir
abuananam Segup areme. Bizir kam Hiel bato, mati akar Ikiavira Itir God
bar fomira Nunin otarim Josua mikemezimin min oto.*

Akam inigha izir gumazim Elaijan eghaghanim

17

(Sapta 17--21)

16:25: 1 Atriviba 14:9; 16:30-33; Maika 6:16 * **16:34:** Ni Josua 6:26in gan.

Elaija ghaze, Israelɨn kantri, amoziba puvatɨgham

1 Akam inigha izir gumazir mam, Elaija, a Gileatɨn Distrighɨn itir nguibar
ekiam Tisben gumazim. Dughiar mamɨn, a iza Atrivim Ahap batogha
kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, "Kɨ Godɨn ingangarir gumazim. Ikiavɨra Itir God,
Israelian Godɨn bar zurara itim, kɨ an ziamɨn, guizbangɨra nɨ mɨgei: Amoziba
ko dɨmagarimɨn ghuariamɨn dɨpaba azenir tabar nguazim giran kogham.
Egh kamaghɨra ikɨ mangɨtɨ azenir taba gɨvagham. Egh kamaghɨra ikɨ mangɨtɨ,
kɨ mɨkemeghtɨ, amozim ua izam."
2 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Elaija mɨgei,
3 "Nɨ danganir kam ategh, Jordanɨn Fanemɨn aruem anadi naghɨn mangɨ,
Keritɨn Daghurimɨn boroghɨn uabɨ modogh ikɨ.
4 Egh nɨ daghurir kamɨn dɨpabar amɨ. Kɨ kuarazir kotkotbav kemegha gɨfa,
eghtɨ me nɨ bagh dagheba inigh izam."
5 Ezɨ Elaija Ikiavɨra Itir Godɨn akamɨn gɨn ghua, Jordanɨn Fanemɨn aruem
anadi naghɨn Keritɨn Daghurimɨn boroghɨn iti.
6 A dɨpar kam apa itima, kuarazir kotkotba mɨzaraziba ko guaratɨzibar, a
bagha bretba ko asɨziba isa izi, ezɨ a dapi.
7 Ezɨ dughiar mabar kantri Israelɨn amoziba puvatɨ, ezɨ daghurir dɨpar
kam uaghan dake.

Elaija, amizim uan otarim ko aningɨn akura

8 Keritɨn Daghurim dakegha gɨvazɨ, Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Elaija mɨgei,
9 "Nɨ dɨkavigh Saidonɨn nguibar ekiamɨn boroghɨn itir nguibar mam Sare-
fatɨn mangɨ, egh kagh daperagh ikɨ. Nɨ oragh, nguibar kamɨn, amizir mam
iti, an pam areme. Kɨ, dagheba nɨ danɨngɨva egh nɨn gan nɨn akurvaghasa, kɨ
amizir kam amɨsevegha a mɨkeme."
10 Ezɨ Elaija dɨkavigha Sarefatɨn nguibamɨn ghu. A ghua nguibar kamɨn
dɨvazimɨn tiar akamɨn otogha garima, amizir pam aremezir mam dazibagh
eghufi. Ezɨ an amizimɨn diagha an azaragha ghaze, "Ga uaning, kɨ dɨpatam
amasa. Nɨ na bagh dɨpatam mɨnemɨn a tuigh a inigh izɨ."
11 Ezɨ amizim Elaijan akam baregha dɨpam iniasa zuima, a uam an diagha
ghaze, "Noki, nɨ na bagh bretɨn otevitam sara inigh izɨ."
12 Ezɨ amizim a ikaragha ghaze, "Ikiavɨra Itir God, nɨn Godɨn ikia ma-
maghɨra itim, a nan gari. An ziamɨn, kɨ guizbangɨra mɨgei, kɨ bretba
puvatɨ. Plauan bar muziarimra, a nguazir mɨnemɨn iti, ezɨ olivɨn borer
muziarim, uan mɨsevimɨn iti. Kɨ datɨrɨghɨn plauan muziarim tuasa daziba
akumakui, egh da inigh uan dɨpenimɨn mangɨgh a tuam. Kɨ uan otarim ko, ga
aneramegh gɨvaghtɨ, dagheba ua puvatɨgham. Mar ga ovengsɨvɨra mɨzuam
ikiam."
13 Ezɨ Elaija a mɨgɨa ghaze, "Nɨ mamaghɨn nɨghnigh atiatingan markɨ. Nɨ
uan dɨpenimɨn mangɨ, nɨ mɨkemezɨ moghɨra damu. Egh, nɨ faragh plauan
muziarir tam ko borem inigh egh bretɨn muziarim tuagh a inigh izɨ na
danɨngigh, egh nɨ gɨn uan otarim ko gua uaning bagh damu.
14 Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God, a Israelian God, a kamaghɨn mɨgɨa ghaze:
Nɨn plauan muziarim ko borer muziarim ikɨvɨra ikɨtɨ, Ikiavɨra Itir God uam
amozim amadaghtɨ a ua nguazim gizam."
15 Ezɨ a dɨpenimɨn ghugha Elaija a mɨkemezɨ moghɨram ami. Egha amizir
odiarir kam uan adarazi ko Elaija, me dughiabar damamin dagheba zurara
izɨvagha mamaghɨra iti.
16 Ikiavɨra Itir God, akam Elaija ganɨngizɨ, a mɨkemezɨ moghɨn, an plauan
mɨnem ko borer mɨsevimɨn itim gɨvazir puvatɨ.

17:1: Luk 4:25; Jems 5:17 **17:9:** Luk 4:25-26

17 Dughiar maba gɨvazɨ, dɨpenir kamɨn ghuamizimɨn otarim arei. An arɨmariam ghua bar ekevezɨma an areme.
18 Ezɨ amizim Elaija mɨgɨa ghaze, “Nɨ Godɨn ingangarir gumazim, nɨ manmaghsua arazir kamɨn na gami? Nɨ ti kagh izegha nan arazir kuraba isa Godɨn damazim gatɨ, ezɨ bizir kam bangɨn nan otarim areme.”
19 Ezɨ Elaija a ikaragha ghaze, “Nɨ otarim inigh izɨ na danɨngigh.” Egha Elaija otarimɨn kuam amebamɨn dafarimningɨn a inigha, a firagha dɨpenimɨn pɨn itir ghuriamɨn ghuavanabogha uan dakozimɨn anetɨ.
20 Egha a pamten Ikiavɨra Itir Godɨn diagha ghaze, “O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan God. Amizir odiarir kam uan dɨpenim nan taghizɨ, kɨ a ko iti. Ezɨ nɨ manmaghsua osɨmtɨzir ekiar kam amizir kam gatɨgha, an otarim gamizɨ, an areme?”
21 Egha Elaija dughiar 3plan uabɨ amɨnegha otarim gisɨn irɨghav ikia, kamaghɨn Godɨn dia a mɨgɨa ghaze, “O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan God, nɨ otarir kam damightɨ, a ua dɨkavigh angamɨra ikɨ.”
22 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, Elaijan dɨmdiam baregha otarim gamizɨ a ua dɨkavigha angamɨra iti.
23 Ezɨ Elaija akui naghɨn pɨn, otarim fegha a firagha izaghira an amebam ganɨga, kamaghɨn an amebam mɨgei, “Nɨ gan. Nɨn otarim ua dɨkavigha angamɨra iti.”
24 Ezɨ amebam a ikaragha ghaze, “Bar guizbangɨra, kɨ datɨrɨghɨn fo, nɨ Godɨn ingangarir gumazim. Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn akar nɨn akatorimɨn otiviba, da bar guizbangɨra.”

18

Elaija ko asem Balɨn akam inigha izir gumaziba

1 Aruem dughiar ruarimɨn iti, ezɨ an dughiar namba 3ɨn azenimɨn, Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Elaija mɨgei, “Nɨ mangɨ Atrivim Ahapɨn ganigh, eghtɨ kɨ uam amozim amadaghtɨ a izam.”
2 Ezɨ Elaija dɨkavigha Ahap bagha ghu. Dughiar kamɨn, Samariaba dagheba bar puvatɨ.
3 Atrivim Ahap, faragha uabɨn ganasa Obadia bagh akam amada. Obadia a gumazir atrivimɨn dɨpenimɨn garim. Obadia Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fa bar an apengan iti.
4 Dughiar Atrivir Amizim Jesebel Ikiavɨra Itir Godɨn akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghɨrimɨn, Obadia akam inigha izir gumazir 100pla inigha, me isa dagɨar torir ekiabar me monge. A 50pla isa torir mamɨn me muegha, egha 50pla isa torir mamɨn me monge. Egha a dagheba ko dɨpaba me ganɨga men gara iti.
5 Ezɨ Obadia Ahap bagha izezɨ, Ahap kamaghɨn a mɨgei, “Ga kantrin danganiba bar dar mangɨva, tintinibar danganir mozir dɨpaba faragha ikeziba ko, daghurir muziarir dɨpaba faragha ikeziba bar adar mangam. Egh ga ti danganir kamɨn dadaba buriam, eghtɨ hoziaba ko donkiba dar amam. Dadaba ikɨtɨ, en hoziaba ko donkiba arɨmɨghiran kogham.”
6 Egha aning kantrin aven danganiba amɨsefe, Ahap tamɨn mangɨ dadaba buritɨ, Obadia tamɨn mangɨ dadaba buriam. Egha aning ghu.
7 Obadia zuima, Elaija iza tuavimɨn a bato. Ezɨ Obadia an ganigha fogha, uan guam isa nguazim gatɨgha Elaijan ziam fe. Egha a kamaghɨn an azara, “Elaija, nan gumazir ekiam, kar nɨrara?”

17:21: 2 Atriviba 4:34-35 **17:22:** Hibru 11:35 **17:24:** Jon 3:2; 16:30

8 Ezɨ Elaija kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Are, kɨ Elaija. Nɨ ua mangɨ
Atrivim Ahap kamaghɨn a mɨkɨm suam, Elaija izegha gɨfa.”
9 Ezɨ Obadia kamaghɨn an azara, “Gumazir ekiam, kɨ bar arazir kurar
manam gamizɨ, Atrivim Ahap na mɨsueghtɨ kɨ aremeghasa nɨ ifonge?
10 Ikiavɨra Itir God, nɨn Godɨn zurara itimɨn ziamɨn, kɨ bar guizbangɨra
mɨgei, atrivim ua nɨn ganasa bar ifongegha, nguazir kamɨn danganiba bar
nɨ buria nɨ bagha gari.* Eghtɨ kantrin tamɨn gumazir dapanitam kamagh
mɨkɨm suam, nɨ an kantrin itir puvatɨ, egha Ahap akar gavgavimɨn gumazir
dapanibav gɨa ghaze, nɨ itir puvatɨ. Eghtɨ Ahap kamaghɨn guizbangɨra darɨgh
mɨkɨm suam, nɨ itir puvatɨ.
11 Ezɨ datɨrɨghɨn nɨ ifueghtɨ, kɨ mangɨ atrivim mɨkɨm suam, Elaija ua izegha
gɨfa. Kɨ kamaghɨn damuan bar aghua.
12 Kɨ nɨ ateghtɨ, Ikiavɨra Itir Godɨn Duam ti nɨ inigh danganir kɨ fozir
puvatɨzimɨn mangan maraghe. Eghtɨ Atrivim Ahap izɨ nɨ burɨ nɨn apighan
kogh, nan atar na mɨsueghtɨ kɨ aremegham. Nɨ na amangan markɨ. Markiam.
Guizbangɨra, kɨ igiamra ikia zurara Ikiavɨra Itir Godɨn apengan ikia, an ziam
fa iza datɨrɨkɨn. Kamaghɨn amizɨ, nɨ nan apangkufigh.
13 Egha Jesebel Ikiavɨra Itir Godɨn akam inigha izir gumazibav soghezɨ me
ariaghirir dughiamɨn, kɨ 100plan akam inigha izir gumaziba dagɨar torir
ekiabar me monge. Kɨ 50pla mozir igharazimɨn me mongegha, 50pla mozir
igharazimɨn me monge. Egha kɨ dagheba ko dɨpaba me ganɨga men gara itɨ.
Nɨ ti ingangarir aghuir kɨ amizir kam gɨfos, o?
14 Ezɨ datɨrɨghɨn nɨ kamaghɨn ifonge, kɨ mangɨ atrivim mɨkɨm suam, Elaija
ua izegha gɨfa. Egh kɨ nɨ mɨkemezɨ moghɨn damightɨ, atrivim gɨn izɨ nɨn
apighan kogh na mɨsueghtɨ kɨ aremegham.”
15 Ezɨ Elaija a ikaragha ghaze, “Nɨ atiatingan markɨ. Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn
Gavgaviba Bar Itimɨn ingangarir gumazim, a zurara ikia mamaghɨra itim.
Ezɨ an ziamɨn kɨ ghaze, bar guizbangɨra, Ahap aruer kamɨn nan ganam.”
16 Ezɨ Obadia ghua, Atrivim Ahap bativasa ghua a batogha, kamaghɨn a
mɨgei, “Elaija ua izegha gɨfa.” Ezɨ Ahap dɨkavigha Elaija bativasa zui.
17 Egha Ahap an garavɨra a mɨgɨa ghaze, “Datɨrɨghɨn, kɨ nɨn apigha gɨfa. Nɨn
osɨmtɨzim bangɨn, Israelia osɨmtɨzir ekiam ini.”
18 Ezɨ Elaija kamaghɨn Ahapɨn akam ikaragha ghaze, “Nɨ ifari. Ia Ikiavɨra
Itir Godɨn Akar Gavgaviba batoke, egha aser Balbar ziaba fe. Kamaghɨn
amizɨ, kar nɨn afeziamɨn adarazi ko ian osɨmtɨzim. Nan osɨmtɨzim puvatɨ.
19 Nɨ datɨrɨghɨn Israelian gumazamiziba bagh akam amadaghtɨ, me izɨ
Karmelɨn Mɨghsɨamɨn na bativam. Egh nɨ uaghan asem Balɨn akam inigha
izir gumazir 450pla, ko aser amizim Aseran akam inigha izir gumazir
400pla inigh izɨ. Kar Atrivir Amizim Jesebel akuaghapir akam inigha izir
gumaziba.”
20 Ezɨ Ahap Israelian gumazamiziba ko akam inigha izir gumazir ifavariba
bar moghɨra men diazɨ, me ghua Karmelɨn Mɨghsɨamɨn uarɨ akufa.
21 Ezɨ Elaija ghua gumazamizibar boroghɨn tughav ikia, kamaghɨn mɨgei,
“Ia gumazamizir nɨghnɨzir pumuning itiba, ia manadɨzoghɨn nɨghnɨzir
vamɨra ikiam? Egh Ikiavɨra Itir God, a guizbangɨra God, ia anarɨra an
ziam fam. Eghtɨ Bal a guizbangɨra God, ia anarɨra an ziam fam.” Ezɨ
gumazamiziba tong akatam ikarazir puvatɨ. Bar puvatɨ.

---

* **18:10:** Aruer ekiamɨn dughiam otozɨ, kantrin biziba bar ikufɨ. Kamaghɨn, Atrivim Ahap, Elaija burɨ. A kamaghɨn ifongegha ghaze, Elaija mɨkɨmtɨ, amozim ua izam. (Nɨ 1 Atriviba 17:1ɨn gan.) **18:21:** Josua 24:15; Matyu 6:24

22 Ezɨ Elaija me mɨgɨa ghaze, “Ikiavɨra Itir Godɨn akam inigha izir gumazitam ua itir puvatɨ. Kɨ uabɨra iti. Ezɨ asem Balɨn akam inigha izir gumazir 450pla iti.
23 Ia bulmakaun apurir igiar pumuning inigh na bagh izɨ. Eghtɨ Balɨn akam inigha izir gumaziba uari bagh bulmakaun kamningɨn tam inigh. Egh a mɨsuegh an aghoregh ofa damusɨ, a isi ofa gamir dakozimɨn dazibagh isɨn anetɨgh. Egh avim a darɨghan markɨ. Eghtɨ kɨ uaghan bulmakaun igharazim inigh ofa damuamin arazimɨn a damuam. Egh kɨ uaghan avim a datɨghan kogham.
24 Eghtɨ ia uan asem Bal ko mɨkɨm an dɨm, eghtɨ kɨ Ikiavɨra Itir God ko mɨkɨm an dɨmam. Eghtɨ godɨn manam en azangsɨzim baregh avim amadaghtɨ, a izighirɨ ofan kamɨn isighti, e bar fogh suam, a guizbangɨra God.”
Ezɨ gumazamiziba akar kam baregha dɨa ghaze, “Bar dera! E mamaghɨra damuam.”
25 Ezɨ Elaija kamaghɨn Balɨn akam inigha izir gumazibav gɨa ghaze, “Ia avɨraseme, kamaghɨn amizɨ ia faragh mangɨ, uan bulmakau amɨsevegh a mɨsuegh aneghoregh, a isɨ ofa gamir dakozim darɨgh. Egh avim arɨghan markɨ. Egh ia uan asem ko mɨkɨm an diaghtɨ an avim amadaghtɨ, a izighirɨ ofan kamɨn isi.”
26 Ezɨ asem balɨn akam inigha izir gumaziba, bulmakaun gumazamiziba inigha izezir kamningɨn mam ini. Egha ofa damuasa bizibar kɨri. Egha me mɨzaraghara asem Bal ko mɨgɨa, an dɨa ghua aruer arɨzimɨn tu. Me kamaghɨn dɨa mɨgɨa ghaze, “Bal, nɨ en dɨmdiam baraghasa e ifonge.” Ezɨ me dɨa mɨgeir mɨgɨrɨgɨabar ikarvaziba pu. Bar puvatɨ. Me onger akaba banga, igha uari akura ofa gamir dakozir gumaziba ingarizir kam gighuagha rui.
27 Egha aruer arɨzimɨn Elaija kamaghɨn me dɨpova ghaze, “Ia amɨrvaghan markɨ. Kar ti godra. Ia tong mɨghɨgh a ko ua mɨkɨm. A ti bizitam gɨnɨghnɨgha iti, o a ti daviasa ghu, egha ian dɨmdiam baraghizir puvatɨ. A bizir igharazibagh amuama, o a ti nguibar igharazitamɨn ghughama. O, a ti akuama, kamaghɨn amizɨ ia a gaghuragh.”
28 Ezɨ akam inigha izir gumaziba pamtemɨn dia, egha afuaba ko mɨdorozir sababa inigha uan asemɨn ziam fer arazibar gɨn ghua, uari uan namnaba aghori. Ezɨ ghuziba men namnabar emɨra izaghiri.
29 Me mati gumazir onganibar mɨn dia ghuavɨra itima, guaratɨzimɨn ofa damuamin dughiam oto. Ezɨ men dɨmdɨar ararebar ikarvaziba puvatɨ, ezɨ bizitam bar otozir puvatɨ. Bar puvatɨ.
30 Ezɨ datɨrɨghɨn Elaija kamaghɨn gumazamizibav gei, “Ia nan boroghɨra izɨ.” Ezɨ me bar iza uari akuvagha an ekɨaru. Ezɨ Elaija uam Ikiavɨra Itir Godɨn ofa gamir dakozim akɨri, gumaziba fomɨram a gasɨghasɨki.
31 A ofa gamir dakozimɨn ingarasa 12plan dagɨaba ini. Dagɨar kaba, dar dɨbobonim, men inazir afeziam Jekopɨn otarir 12plan otivizir ababanim gami. Fomɨra Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Jekop mɨkeme, “Gumazamiziba ziar kam Israel nɨ darɨgham.”
32 Egha Elaija dagɨar kaba inigha Ikiavɨra Itir God bagha ofa damuamin dakozimɨn ingari. An ofa gamir dakozimɨn ingarigha gɨvagha, egha afemozir mam gɨkua dakozim gighui. Afemozir kam, me 14 litan dɨpam a gingeghtɨ a izɨvagham.†
33 Egha Elaija daziba inigha ofa gamir dakozim gatɨgha, bulmakaun tuziba aghoregha da isa dazibagh isɨn arɨki.

18:24: 1 Atriviba 18:38; 1 Eghaghaniba 21:26 **18:31:** Jenesis 32:28; 35:10 † **18:32:** Hibrun akam deragha akar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

34 Egha a kamaghin gumazamizibav gei, “Ia 4plan miner dipar izeveziba
inigh izi ofan asizir tuziba ko dazibagh isin dagh ingegh.” Me amigha givazi,
a me mikemezi me uam ami. Ezi me uam amigha givazi, a ua me mikemezi
me uam ami. Ezi me kamaghin ami.
35 Ezi dipam ofa gamir dakozimin miriamin emira uaghira afemozir kam
gizifa.
36 Egha bar guaratizimin, ofa damuamin dughiamra, akam inigha izir
gumazim Elaija ofa gamir dakozim boroghin ghugha kamaghin God ko
migei, “O Ikiavira Itir God, ni Abraham ko Aisak ko Israelin God, ki kamaghin
ifonge, ni datirighin gumazamiziba kamaghin men akagh, ni uabira Israelian
God. Egh ni uaghan kamaghin men akagh suam, ki nin ingangarir gumazim,
egha nin akamra gin ghua bizir kaba bar dagh ami.
37 O Ikiavira Itir God, ni nan dimdiam baregh, egh ki nin azarazi moghin
damu, eghti gumazamizir kaba fogh suam, nirara guizbangira Ikiavira Itir
God, egh ni men navir averiabar amighti, me ua ni bagh izi.”
38 Ezi Ikiavira Itir God avim amadazi, a izaghira ofan bar isia mighirir kam
bar an isia, daziba ko ofa gamir dakozimin dagiaba, ko nguazir minemeniar
an miriamin itim sara isi. Ezi afemozimin itir dipam uaghan bar dake.
39 Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha, uari isa nguazimin uari akunigha
kamaghin dia migei, “Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God! Ikiavira Itir
God, a uabira guizbangira God!”
40 Ezi gin Elaija kamaghin me migei, “Ia dikavigh Balin akam inigha izir
gumaziba bar moghira men suikigh. Ia men tav ateghti an arimangan
marki!” Ezi me akam inigha izir gumazir ifavarir kabar suighizi, Elaija
me inigha Kisonin Daghurimin miriamin uaghirigha me misoghezi, me
ariaghire.

Amozim ua Israelin kantri gizi

41 Me danganir kamin ikiavira ikiava, Elaija kamaghin Ahap migei, “Ni
zuamira mangi egh dami. Ki amozir ekiam barazi, a iza nidi.”
42 Ezi Ahap ghuava api. Ezi Elaija uan ingangarir gumazim ko Karmelin
Mighsiar orazimin ghuavanabo. Egha Elaija uan guam aviragha uan tevimn-
ingin tizim gati.
43 Egha kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Ni munagh mangi
ongarimin gan.”
Ezi ingangarir gumazim ghua ganigha ua izegha ghaze, “Ki bizitamin
ganizir puvati.”
Ezi Elaija ingangarir gumazim uam a migei, “Ni mangi ua ganigh.” Ezi in-
gangarir gumazim kamaghirama ami. Ezi Elaija 7plan dughiabar migirigiar
kamram ami.
44 Egha namba 7in dughiamin ingangarir gumazim ua iza kamaghin migei,
“Ki ghuariar muziarir mamin garima, an ongarim gisin oto. A suvigha
gumazimin dafarimin min gari.”
Ezi Elaija uan ingangarir gumazim migei, “Ni zuamira Atrivim Ahap bagh
mangi a mikemeghti, a uan karis inigh zuamira magirigh. Amozim an tuavim
apirigham.”
45 Ezi ghuariar piziba zuamira otivigha overiam bar anevara. Ezi aminim
dikavizi amozir ekiam suaghiri. Ezi Ahap uan karisin ghuanabogha, Jesrilin
zuir tuavimin zui.

18:36: Diboboniba 16:28 **18:42:** Jems 5:18

46 Ezi Ikiavira Itir Godin gavgavim Elaijan ize. Ezi Elaija pamtemin uan
inim ikegha Ahapin karisin faraghavira ivegha zui. A kamaghira ivemara
ghua aning Jesrilin oto.

19

Elaija ara Sainain Mighsiamin ghu

1 Atrivim Ahap Jesrilin otogha givagha, Elaija amizir biziba bar dar gun
uan amuir Atrivir Amizim Jesebel mikeme. Egha uaghan Elaija asem Balin
akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirezibar migirigiamin gun a
migei.
2 Ezi Jesebel Elaija bagha akam amaga ghaze, "Ni asem Balin akam inigha
izir gumazibav soghezi me aremezi moghin, ki ni misueghti ni aremegham.
Ni gurumzaraghan dughiar kamra, ni aremegham. Ki kamaghin damighan
koghti, aseba narara misueghti ki aremegham."
3 Elaija kamaghin oregha, atiatigha uabi inigha arav ghu. A uan ingangarir
gumazim inigha aning ghua, kantri Judan itir nguibam Berseban oto. Egha
Elaija uan ingangarir gumazim nguibar kamin anetaki.
4 Egha Elaija uabira gumazamiziba puvatizir danganimin aruer vamiran
an zui. A ghua temer muziarir mam batogha, an povimin aperagha are-
meghasa God ko migei. Egha ghaze, "O Ikiavira Itir God, osimtizir na bativir
kaba da kamaghira tugh, ni na inighti ki ovegh mangam. Ki gumazir aghuim
puvati, nan ovaviba ovengezi moghin, ki ovengam. Kamaghin ni datirighin
na ateghti ki aremeka."
5 A God ko mikemegha givagha, temer kamin povimin irighava akui.
Ezi enselin mam zuamiram otogha, an suiragha a migia ghaze, "Ni osegh
dikavigh dami."
6 Ezi Elaija osegha uan dapanvirin gari dagiabar tuezir bretin baravim ko
dipar misevimin itim, aning iti. Ezi an apava dipam amegha, uamategha
mitogha akui.
7 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua iza an suiragha a migia ghaze, "Ni dikavigh
dami. Ni dameghan koghiva, tuavir ruarimin mangiva avegham."
8 Ezi Elaija dikavigha uam apa egha dipam api. Ezi dagher kaba gavgavim
a ganingizi, a 40plan arueba ko 40plan dimagaribar arua ghua, Godin
mighsiam Horep o Sainain oto.
9 Ezi aminim pirizi, Elaija ghua dagiar torir mamin aven ghugha akui.
Elaija torir kamin aven ikiavira itima, Ikiavira Itir God a batogha an azara,
"Elaija, ni tizim gamua kagh iti?"
10 Ezi an a ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki
zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim
abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha, nin akam inigha izir gumaz-
iba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti,
ezi me uaghan na misueghti ki aremeghasa."
11 Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, "Ki Ikiavira Itir God, ki mighsiamin
boroghira izi mangam, kamaghin amizi, ni azenan mangiva mighsiamin
pin nan damazimin tugh." Ezi Elaija garima, Ame! Ikiavira Itir God iza
zui! Ezi aminir bar gavgavir mam, iva iza Ikiavira Itir Godin guamin
mighsiaba ko dagiaba abiagharisi. Ezi Ikiavira Itir God aminir kamin aven
itir puvati. Aminim iva iza ghugha givazi, mikimkizim oto. Ezi Ikiavira Itir
God, mikimkizir kamin aven itir puvati.

19:4: Jona 4:3 **19:10:** Rom 11:3

12 Ezi mikimkizimin gin, avim oto. Ezi Ikiavira Itir God, avir kamin aven
itir puvati. Ezi avimin gin, Elaija orazi, tiarir muziarir mam mati gumazim
sighsirir akabav gei.
13 Ezi Elaija a baregha, korotiar ruarimin uan guam avaragha, azenan
ghua torir akamin tughav iti. Ezi tiarir mam, kamaghin an azara, “Elaija,
ni tizim gamua kagh iti?”
14 Ezi an a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki
zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim
abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha, nin akam inigha izir gumaz-
iba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti.
Ezi me datirighin na misueghti ki aremeghasava ami.”
15 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Tuavir ni izezir kamra, ni
uamategh an mangi, Damaskusin nguibar ekiamin boroghira itir gumaza-
miziba puvatizir danganimin otogh. Egh gin ni nguibamin aven mangi,
Hasaelin ganigh borem an dapanim gingegh, anemiseveghti a Sirian kantrin
atrivimin otogh.”
16 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, “Ni uaghan, Nimsin adarazir
gumazir mam Jehu batogh borem isi an dapanim gingegh anemiseveghti,
a Israelian atrivimin ikiam. Egh ni uaghan nguibam Abel-Meholan itir
gumazim Safatin otarim Elisa, batogh borem isi an dapanim gingegh
anemiseveghti, a nin danganim inigh egh akam inigha izir gumazimin
otivam.
17 Eghti Hasael atrivimin ikiamin dughiamin, a gumazamizir aviribav
soghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Jehu me misueghti
me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Elisa me misueghti me
arighiregham.
18 Eghti ki Israelian tongin itir gumazamizir 7,000in varazira amaman-
gatighti, me angamira ikiam. Me asem Bal bagha teviba apirizir puvati. Egha
an nedazibar torava, an ziam fer puvati. Gumazamizir kaba na baghavira
ikia nan gin zui.”

Elaija Elisa bato

19 Ezi Elaija mighsiam ategha uamategha Israelin nguazimin ghua, Safatin
otarim Elisan api. A 11plan gumazir igharaziba ko azenim gutui. Gumaziba
vaghvagha bulmakaun pumuning ko ingari. Me bar moghira 24plan bul-
makauba abirima da nguazim abizir biziba mikirvasi. Ezi 11plan gumazir
kaba uan bulmakauba ko faragha zui, ezi Elisa uan bulmakaun pumuning
ko, me gin izi. Ezi Elaija, Elisa bagha ghua, uan korotiar ruarim suegha Elisa
garu.
20 Egha Elaija zuima, Elisa uan ingangarir bulmakauning ategha ivegha
an gin ghua kamaghin Elaija migei, “Ni na ateghti, ki uamategh mangi uan
amebam ko afeziamin toregh aningin agharibar suiragh, egh izi nin gin
mangam.”
Ezi Elaija a migia ghaze, “A dera, ni mangi. Ki nin anogoreghan kogham.”
21 Ezi Elisa anetegha uamategha ghu. A ghua uan bulmakaun pumuning
misoke. Egha bulmakauningin tuemning gatizi, aning uaning inigha ingan-
garim gamizir temer kam inigha, avim atigha bulmakaun asiziba tue. Egha
da isa gumazamizibagh aningizi, me da api. A kamaghin amigha givagha,
Elaijan gin ghua an ingangarir gumazimin oto.

19:14: Rom 11:3 **19:15:** 2 Atriviba 8:7-13 **19:16:** 2 Atriviba 9:1-6 **19:18:** Rom 11:4 **19:20:** Matyu 8:21-22; Luk 9:61-62

20

Siriaba Israelia misosi

1 Sirian Atrivim Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Israelia
misoghasa zui. Ezi 32plan atrivir igharaziba midorozir hoziaba ko karisba
inigha iza an akura. Egha me bar ghua Samarian nguibar ekiam ekiarugha
Israelia misosi.
2 Dughiar kamin, Atrivim Ahap Samarian itima, Benhadat gumaziba
amangizi,
3 me ghua Ahapin migia ghaze, "Ni uan silvaba, ko golba, ko amizir diriba,
ko nin otarir gavgaviba, ni bar da na daningigh."
4 Ezi Atrivim Ahap, Benhadat bagha kamaghin akam amaga ghaze, "O
Atrivim Benhadat, nan gumazir ekiam, ki ni mikemezi moghin damuam. Ki
uan biziba ko, e bar nin bizibara."
5 Ezi gin Benhadat ua gumazir igharazir maba, kamaghin Ahap mikimasa
me amada, "Ki faragha silvaba ko golba, ko amuiba, ko boriba uabi
daningasa ni mikeme.
6 Eghti gurumzaraghan dughiar kamra, ki uan gumazir dapaniba ameghti,
me nin dipenim ko, nin gumazir dapanibar dipenibar izam. Egh me bizir
aghuir ni bar ifongeziba inigh mangam."
7 Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha, Israelian gumazir dapanibar diazi,
me iza uari akuvazi, a kamaghin me migei, "Ia gan, gumazir kam osimtiziba
buri. A faragha ghaze ni uan amuiba ko boriba, ko silvaba ko golba na
daningigh. Ezi ki an akamin amamangati. Ezi a uam akam gira, kar a ti e
gasighasighasa."
8 Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar Atrivim Ahap migia ghaze,
"Ni an akar kamin gin mangan marki. Egh arazir kam damuan marki."
9 Ezi Atrivim Ahap kamaghin Benhadatin gumazibav gia ghaze, "Ia mangi
Atrivim Benhadat kamaghin a mikemegh: Ki an akar a faragha mikemezim
gifonge. Egha akar a gin migeim, ki an amamangatighan kogham. Bar
puvatigham." Ezi gumazir kaba ghua Ahapin akabar gun Benhadat mikeme.
10 Ezi Benhadat ua me amangizi, me iza akar igharazim Ahap ganiga ghaze,
"Ki datirighin uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, me nin nguibar
ekiar kam gasighasigham. Me bar bizibagh asighasighti da pura minezibar
min iregham. Ki kamaghin damighan koghti, nan aseba na misueghti ki
aremegham."
11 Ezi Israelian atrivim a ikaragha kamaghin gumazir kabav gia ghaze, "Ia
mangi Benhadat kamaghin a mikemegh. Gumazim a guizbangira midorozir
gumazim, a misoghsi mangasa midorozir sabam ikegha dia ifaghata uan
ziam fer puvati. A midorozim agivagh egh gin uan ziam fi bar akuegham."
12 Dughiar kamin, Atrivim Benhadat atrivir igharazir maba ko, uan aver-
penibar ikia dipar onganiba api. Ezi gumaziba Ahapin akam inigha iza a
migei. Ezi an akar kam baregha uan midorozir gumazibav gia ghaze, e
dikavigh mangi Samariaba ko misogham. Egha me uan averpeniba ategha
zui.*
13 Dughiar kamin, akam inigha izir gumazir mam Atrivim Ahap bagha
ghua a migia ghaze, "Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'Ni gan, Benhadatin
midorozir gumazir avirir kaba izasa. Eghti ki nin amamangatighti, ni
datirighin me abinigham. Egh ni datirighin kamaghin fogh suam, kirara ki
Ikiavira Itir God.'"

---

* **20:12:** Gumazir maba ghaze, Hibrun akam ves 12 ko ves 16in itir Sukotin nguibar ekiam migei. Ezi gumazir maba kamaghin nighnisi, a midorozir gumazibar averpenibav gei.

14 Ezi Ahap kamaghin akam inigha izir gumazim migei, “Tinara me misogh me abinigham?”
Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God ghaze, distrighbar gavmanin gumazir dapanibar midorozir gumazir igiaba, me dikabinigham.”
Ezi atrivim ua men azara, “Tinara midorozimin faragh mangi midorozim foram?”
Ezi akam inigha izir gumazim ghaze, “Nirara.”
15 Ezi atrivim, distrighbar gavmanin gumazir dapanibar midorozir gumazir igiar kabar diazi, me iza uari akufa. Men dibobonim 232in ghu. Ezi gin a Israelian midorozir gumazir igharazibar diazima, me iza uari akufa. Men dibobonim 7,000in ghu.
16 Egha me aruer arizimin nguibar ekiam ategha midorozim bagha ghue. Ezi Benhadat 32in atrivir maba ko, uan averpenibar ikia, puvira dipar onganiba apa, egha ongani.
17 Egha Benhadat midorozir gumazir maba amangizi, me moga Israelian ganasa ghue. Egha me Israelian midorozir gumazir igiar kabar garima me izi. Ezi me uamategha ghua Benhadat migia ghaze, “Gumazir maba Samarian nguibar ekiam ategha izi.”
18 Ezi Benhadat kamaghin uan midorozir gumazibav gei, “Ia mangi men suigh, egh me misoghirarighan marki. Me ti misoghasa izi o, me e ko navir vamiran ikiasa en azangsighasa izi, pura bizim. Ia me ateghti, me angamira iki.”
19 Ezi Israelin midorozir gumazir igiaba nguibam ategha faragha zuima, Israelian midorozir gumazir igharaziba men girakirangin zui.
20 Egha midorozimin, Israelian midorozir gumaziba deravira misogha, vaghvagha Siriabar midorozir gumaziba inigha bar me misuaghariki. Ezi men marazir arima, Israelia men agintisi. Ezi Benhadat hoziam gaperagha midorozir gumazir hoziabagh apia misoziba ko arav ghu.
21 Ezi Atrivim Ahap midorozir gumazir maba ko Samarian nguibar ekiam ategha ghua, Sirian midorozir gumazir hoziaba ko karisbar itiba ko misosi. Egha me Sirian midorozir gumazir avirim misuagharigha, bar me abini.
22 Ezi gin, akam inigha izir gumazim, Atrivim Ahap bagha ghugha ua kamaghin a migei, “Siriabar atrivim azenir munamin ua izi ia ko misogham. Kamaghin amizi, ni ua mangi uan midorozir gumaziba gavgavim me daning, egh Siriaba ko misoghsi deragh nighnigh iki.”

Siriaba ua Israelia ko misosi

23 Ezi gin Atrivim Benhadatin gumazir dapaniba kamaghin a migei, “Israelian aseba, da mighsiabar aseba. Kamaghin amizi, aser kaba Israelian akurazi, me e abira. E me ko danganir zaribar uariv sogh, egh guizbangira me abinigham.
24 Kamaghin amizi, ni kamaghin damu: Ni atrivir kaba faragh me batueghti, me ua nin midorozir gumazibar faragh mangan marki. Ni uan midorozir gumazibar faragh mangamin gumazir dapanitaba amisefegh.
25 Egh ni uaghan gumazir aviriba inighti, me nin midorozir gumazibar ikiti, nin midorozir gumaziba fomira avirasemezi moghin ikiam. Egh e mangi danganir zarimin Israelia misogh, me abinigham.” Ezi Atrivim Benhadat akar kam baregha, me mikemezi moghirama ami.
26 Egha azenir gin izimin a uan midorozir gumaziba inigha, me Israelia misoghasa Afekin nguibamin ghue.
27 Ezi Israelian atrivim uan midorozir gumazibar diazi, me iza uari akuvagha, midorozir bizibar kiri. Egha me ghua danganir Sirian midorozir

gumaziba itimin boroghira ghugha, danganir pumuning aghuigha aningin iti. Israelian ikizim, a bar suvigha, mati memen okoruar bar muziarir pumuning. Ezi Sirian midorozir gumaziba bar avirasemegha tintinibar danganiba bar dar iti.

28 Ezi akam inigha izir gumazir kam ghua kamaghin Atrivim Ahap migei, "Ikiavira Itir God ghaze, 'Sirian gumazamiziba ghaze ki mighsiabar asem, egha danganir zaribar itir puvati. Kamaghin amizi, ki ian amamangatighti, ia men midorozir gumazir avirir kam abiragham. Eghti ia Israelia kamaghin fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.' "

29 Ezi Siriabar midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba uan averpenibara ikia ghua aruer namba 7in tu. Egha aruer namba 7in, me dikavigha uariv sosi. Egha aruer kamra Israelia, Sirian midorozir gumazir bar aviribav suaghariki, men dibobonim 100,000in tu.

30 Ezi Sirian midorozir gumazir maba bar ara Afekin nguibar ekiamin aven ghue. Ezi nguibar ekiam avinizir divazim akariaghirigha ira ua 27,000plan gumazibav suaghariki. Ezi Benhadat uaghan ara ghua nguibar ekiamin aven ghugha, dipenir mamin danganir bar aven itimin uabi modo.

31 Ezi an gumazir dapaniba ghua an ganigha kamaghin a migei, "E kamaghin akam baraki, Israelian atriviba, me apangkuvim itir gumaziba. Egha e kamaghin nighnisi, e azirakar korotiabar aghuigh, benibar uan firibar afegh Israelian atrivim bagh mangam. E kamaghin damighti, a ti nin apangkuvigham, egh ni misueghti ni aremeghan kogham."

32 Ezi Benhadat men azangsizimin amamangatizi, me azirakar korotiaba aghuigha, benim inigha uan firibagh ike. Egha me Atrivim Ahap bagha ghua kamaghin a migei, "Nin ingangarir gumazim, Benhadat ghaze, ni an apangkuvigh, a misueghti an aremeghan marki."

Ezi Ahap me migia ghaze, "An angamira iti, o? A dera. A mati nan aveghbuam."

33 Ezi Benhadatin gumazir dapaniba deraghavira kuariba arigha Ahapin akaba baragha, zuamira nighnizir gavgavim an akar otevir kamin iti. Egha me zuamira kamaghin migei, "Bar guizbangira. Are, Benhadat nin aveghbuam."

Ezi Ahap me migia ghaze, "Ia mangi a inigh na bagh izi." Ezi me ghua Benhadat mikemezi an Ahap bagha ghu. Ezi Ahap uan karis gaperagha Benhadatin gara a mikemezi, an an karisin ghuanabo.

34 Egha Benhadat kamaghin Ahap migei, "Ki nguibar ekiar nan afeziam faragha nin afeziam ko misogha iniziba, da isi ua ni daningam. Egh ni uaghan dagiar ingangarir taba Damaskusin dar amu. Nan afeziam fomira Samarian nguibar ekiamin amizi moghin ni damu."

Ezi Ahap kamaghin a migei, "Ni mamaghin damusi, ki nin amamangatighti, ni mangam." Egha Ahap Benhadat ko akar mam akirigha, an amamangatizi a ghu.

Akam inigha izir gumazir mam ghaze, Ahap ikuvigham

35 Ezi Atrivim Benhadat ghugha givazima, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazibar ikizimin tongin mavin nighnizim fezi, a kamaghin akam inigha izir gumazir igharazim migei, "Ni na misoghasa, ki ifonge." Ezi akam inigha izir gumazir kam, a misoghan ifongezir puvati.

36 Ezi akam inigha izir gumazim, akam inigha izir gumazir igharazir kam migia ghaze, "Akar ki ni ganingizir kam, kar Ikiavira Itir Godin akamra. Ezi ni Ikiavira Itir Godin akam batoke, kamaghin amizi ni na ategh mangiti, laion

20:36: 1 Atriviba 13:24

tam ni misueghti ni aremegham.” Ezi akam inigha izir gumazir igharazir
kam zuima, laion otogha a misoghezi an areme.
37 Ezi gin akam inigha izir gumazir kam, gumazir igharazim bagha ghua,
kamaghin a migei, “Ni na misoghasa ki ifonge.” Ezi gumazir kam a misogha,
mizazir kuram a gasegha an mikarzim gasighasiki.
38 Ezi akam inigha izir gumazir kam, nir avizir mam isa uan guam avara,
eghti gumazamiziba a gifoghan kogham.† Egha an Atrivim Ahapin mizua
tuavir miriamin tughav iti.
39 Ezi atrivim izima, akam inigha izir gumazim an diagha ghaze, “Atrivim,
ki midorozir ekiamin aven itima, en midorozir gumazir mam, apanir
mam inigha iza na migia ghaze, ‘Ni deraghvira gumazir kamin gan. An
arimangighti, ki ni misueghti ni aremegham. Puvatightima, ki ni damuti, ni
30,000plan kina isi uan ikirimirim uam a givezam.’ Midorozir gumazir kam
na mikemegha ghu.
40 Ezi Atrivim, ki ghua ingangarir avirir igharazibagh amua itima, gumazir
kam arav ghu.”
Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni uabi isa kotiam gatigha gifa. Egha ni
uabi fo, ivezir kurar manam ni bativam.”
41 Ezi akam inigha izir gumazir kam, zuamira nir avizir uan guam
avarazim adangizi, atrivim maghira a gifo, an akam inigha izir gumazim.
42 Ezi akam inigha izir gumazim atrivim migia ghaze, “Ikiavira Itir God ka-
maghin migia ghaze: Ki faragha ia mikeme, ia midorozim gamir dughiamin,
ia apaniba bar me misueghti me arimighiregh. Ezi ni Benhadat ataghizi
an arav ghuzi, an midorozir gumaziba uaghan are. Kamaghin amizi, ni an
danganim inigh aremegham. Eghti nin midorozir gumaziba an midorozir
gumazibar danganiba inigh bar ikuvigham.”
43 Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha givagha, atara navim ikuva, ua-
mategha uan nguibar ekiam Samarian ghu.

21

Atrivim Ahap, Nabotin wainin azenim baka

1 Ezi gin, bizir igharazir mam kamaghin oto. Nabot, a Jesrilin nguibamin
gumazir mam, an wainin azenim Jesrilin iti, a Samarian Atrivim Ahapin
dipenir ekiamin boroghin iti.
2 Ezi Ahap Nabot migia ghaze, “Nin wainin azenim nan boroghin iti.
Kamaghin, ni a isi na danighti, ki nguazir kam inigh, an ua bagh zuravariba
oparam. Ni a isi na danighti, ki wainin azenir bar aghuir igharazitam ni
danigham, eghti a bar deragh, ni datirighin itir wainin azenir kam bar a
gafiragham. O ni ifongegh, maghsuegh dagiaba bagh anemangiti, ki ivezir
aghuimin ni givezam.”
3 Ezi Nabot ghaze, “Fomira fomira, nan inazir afeziaba nguazir kamin
ghuaviba ikiangi, ezi ki datirighin a gativagha an gari. Kamaghin amizi,
Ikiavira Itir Godin ziamin, ki a isi ni danighan kogham.”
4 Nabot kamaghin Ahap mikemezi, an navim bar ikuvizi, an osemeghava
atari. Egha a uamategha uan dipenir nguibar ekiam Samarian itimin
ghu, egha dakuasava amua uan misiam girigha guam isa birim misuegha,
daghebar aman aghua.
5 Ezi an amuim Jesebel a bagha ghua an azara, “Ni manmaghsua bar
osemegha daghebar aman aghua?”

† **20:38:** Akam inigha izir gumazir maba, ababanir maba uan guabagh arisi. Ezi akam inigha izir gumazir kam, ababanir kam modi. Ni Esekiel 9:4in gan.

6 Ezi a uan amuim ikaragha ghaze, “Jesrilin gumazir kam Nabot, nan
akam baraghizir puvati. Ki a migia ghaze, Ki an wainin azenim givezam. O
maghsuegh, a dagiabar aghuaghti, ki wainin azenir igharazitam a daningam.
Ezi a na daningan aghua.”
7 Ezi Jesebel a migia ghaze, “Tinara kantri Israelin atrivim? Ni, o igharaz
tav? Ni osiman marki! Ni dikavigh daghetam ami. Ki Nabotin wainin azenim
isi ni daningam.”
8 Egha Jesebel akinafarir maba osirigha, Ahapin ziam dagh arigha, an
ababanim sara dagh atigha, Jesrilin itir gumazir dapaniba ko gumazir
aruaba bagha ada amangi.
9 Akinafarir kabar osiziriba kamaghin migei, “Ia dagheba ataghiraghamin
dughiatam amisefegh. Egh dughiar kamin, ia Jesrilin gumazamiziba bar
men diaghti, me izi uari akufagh. Egh faraghavira itir dabirabim Nabotin
teghti an a daperagh.
10 Egh gumazir kuratamning an boroghin aning afaghti, aning daperagh
akam a gasiva kamaghin a mikim, ‘Nabot, ni akar kurabar God ko atrivim
mikeme.’ Ia Nabot inigh nguibar ekiamin azenan mangiva, dagiabar a ginivti
an aremegh.”
11 Ezi Jesrilin gumazir dapaniba ko gumazir aruaba Jesebelin akinafariba
inigha a mikemezi moghin ami.
12 Egha dagheba ataghiraghasa, dughiam amisevegha gumazamizibar
diazi, me iza uari akufa. Egha faraghavira itir dabirabir danganim, me a isa
Nabot ganingizi an a gapera.
13 Ezi gumazir kurar pumuning iza Nabotin boroghin apera. Egha gumaza-
mizibar damazibar akaba agasa a migia ghaze, “Nabot akar kurabar God
ko atrivim mikeme.” Ezi gumazamiziba kamaghin oregha, a inigha nguibar
ekiamin azenan ghugha, dagiabar a ginivizi an areme.
14 Ezi me Jesebel bagha akam amaga ghaze, “Me Nabot dagiabar a ginivizi
an areme.”
15 Ezi Jesebel kamaghin oregha zuamira ghua kamaghin Ahap migei,
“Nabot aremegha gifa. Kamaghin amizi, ni datirighin dikavigh mangi,
wainin azenir a faragha nin anogoroghezir kam ini.”
16 Ahap kamaghin oregha wainin azenir kam iniasa zui.
17 Ezi Ikiavira Itir God, Tisben nguibar ekiamin itir akam inigha izir
gumazim, Elaija migia ghaze,
18 “Ni Israelin Atrivim Ahap bagh mangi egh a mikemegh. A Samaria
ategha, Jesrilin nguibamin ghua Nabotin wainin azenimin iti. A ua bagh
azenir kam iniasava ami.
19 Ni kamaghin a mikim suam: ‘Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ni gumazir
kam misoghezi an aremegha givazi, ni ua an wainin azenim sara iniasa, a?
Ki guizbangira ni migei, Danganir afiaba Nabotin ghuzim ozighiziminin, da
uaghan nin ghuzim ozigham.’”
20 Ezi Elaija Ahap bagha zuima, Ahap an apigha kamaghin migei, “O nan
apanim, ni iza ua na bato, a?”
Ezi Elaija ghaze, “Are, ki ni mikimasa izi. Nin nighniziba ko ifongiaba,
Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kurabar amuasa bar gavgafi.
21 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin ni migei, ‘Ki Ikiavira Itir
God, ki ni gasighasigham. Egh nin adarazir gumazir igiaba ko aruaba sara
bar me agivagham.

21:19: 1 Atriviba 22:38

22 Ni Israelia getuima, me arazir kuram gamima, nin arazir kurar kam na
gamima, ki bar aningaghe. Ki faragha Nebatin otarim, Atrivim Jeroboamin
adarazi ko Ahiyan otarim Basan adarazigh amizi moghin, ki uaghan nin
adarazir amuam.'
23 Egha Ikiavira Itir God, uaghan akam Jesebelin iti. Egha kamaghin a
migei: Jesebel aremeghti, afiaba Jesrilin nguibar ekiam avinizir divazimin
boroghin, an kuam amam.
24 Eghti Ahap, nin tarazi nguibar ekiamin aven arimighireghti, afiaba men
kuabar amam. Eghti nin tarazi nguibar ekiamin azenan arimighireghti,
kuarazir isaba men kuabar amam."
25 Bar guizbangira, fomira gumazitam Ahapin min Ikiavira Itir Godin
damazimin, uabi isa arazir kurabagh aniga dagh amir puvati. An amuim
Jesebel, anarira anebira a getuima, an a baragha arazir bar kurar kabagh
ami.
26 Ahap asebar ziaba fava, Amorian gumazamizir fomira nguazir kamin
ikeziba, a men arazir bar kuribar gin zui, kar arazir kurar God bar a
aghuaziba. Ezi Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia
ganingi.
27 Ezi Ahap, Elaijan akam baregha givagha bar oseme. Egha uan korotiam
abigha, azirakar korotiam arugha uan dakozim girighav ikia, dagheba ataki.
A nighnizir aviribagh amua, egha deragha uan ingangaribagh amir puvati.
28 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin akam inigha izir gumazim Elaija migei,
29 "Datirighin Ahap nan damazimin uabi abira. Ni an arazir kamin gari, o
puvati? An arazir kam gami, kamaghin amizi, dughiar an angamira itimin,
ki an adarazigh asighasighan kogham. Puvatigham. An otarim atrivimin
ikiamin dughiamin, ki an adarazigh asighasigham."

Akam inigha izir gumazim Mikaian eghaghanim

22

(Sapta 22)

Akam inigha izir gumazim Mikaia ghaze, Ahap aremegham
(2 Eghaghaniba 18:2-27)

1 Israelia ko Siriaba ua uariv sozir puvatigha, 3plan azenibar uari koma
apiagha deravira iti.
2 Ezi namba 3in azenimin, Judan Atrivim Jehosafat, Israelin Atrivim
Ahapin ganasa Israelin ghu.
3 Ezi Ahap uan gumazir dapanibav gia ghaze, "Ia fo, Gileatin Distrighin
aven itir nguibar ekiam Ramot, kar en nguibar ekiam. Ezi Siriaba a ini.
Ezi manmaghsua e bizitam Sirian atrivim gamizir puvatigha, a dama uan
nguibar ekiam Ramot inizir puvati?"
4 Egha Atrivim Ahap, Atrivim Jehosafat migia ghaze, "Ni na ko izam ti? Ki
kamaghsua, ga mangi Ramotin nguibam bagh misuegh uam a iniam?"

Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, "Ki nin gin mangasa purama or-
agha iti. Nan midorozir gumaziba ko, hoziaba ko karisba, nin akurvaghasa
pura iti."
5 Egha Atrivim Jehosafat uaghan kamaghin Israelin atrivim migei, "Bizir
ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka."
6 Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a
men azara, "Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a iniam, o puvatigham?"

21:23: 2 Atriviba 9:36

Ezi me ghaze, “A deragham, ni mangi. Ekiam nin akuraghti, ni me abiragham.”
7 Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Ahapin azara, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham.”
8 Ezi Ahap a ikaragha ghaze, “Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, akar aghuitamin na migeir puvati. Dughiaba bar, a na gasighasighamin akar kuram na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua.”
Ezi Jehosafat ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.”
9 Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamin diazi a izezi an a migia ghaze, “Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi.”
10 Dughiar kamin, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningin atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akamin boroghin itir nguazir zarir mamin aning afa. Kar witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aningin guamin tugha, gin otivamin bizibav gei.
11 Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainin mam inigha, ua bagha bulmakaun komin min garir bizir mamin ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komin kamin me gasivira ikiti me bar givagham.”
12 Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, “Ni Ramotin nguibar ekiamin mangi misogh, egh guizbangira nguibar ekiar kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham.”
13 Ezi, gumazir dapanir Ahap Mikaia iniasa amadazi ghuzim, an a inigha izi. Aning atrivim boroghin iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimin Siriaba abiragham. Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamin atrivim mikim.”
14 Ezi Mikaia ua a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam.”
15 Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam ti, puvati?”
Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham.”
16 Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara ni migia ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira na mikim. Ni manadizoghin nan akam baragham?”
17 Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, “Ki garima Israelian midorozir gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar min pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, ‘Gumazamizir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighti, me vaghvagh uan nguibabar mangi egh deraghvira iki.’”
18 Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin oregha Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bativamibara gun na migei.”

22:14: Diboboniba 22:18; 24:13 **22:17:** Diboboniba 27:17; Matyu 9:36; Mak 6:34

19 Ezɨ Mikaia ua kamaghɨn mɨgei, “Nɨ datɨrɨghɨn deragh kuarim atɨgh oraghtɨ, kɨ Ikiavɨra Itir God nan akazir bizibar nɨ mɨkɨmam. Kɨ garima, Ikiavɨra Itir God uan Nguibamɨn uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezɨ an enselba bar an okarigha tuivigha iti.
20 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn men azara, ‘Tinara mangɨ Ahap gifarɨva a gekuightɨ, a Ramotɨn nguibamɨn mangɨ mɨdorozimɨn aven ovengam?’ Ezɨ enselba vaghvagha uan nɨghnɨziba Ikiavɨra Itir God ganɨdi.
21 “Me kamaghɨn amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn tugha, kamaghɨn a mɨgei, ‘Kɨ mangɨ a gifaragh a gekuigham.’
22 “Ezɨ Ikiavɨra Itir God an azara, ‘Nɨ manmaghɨram a gifaram?’
“Ezɨ duam kamaghɨn Ikiavɨra Itir God mɨgei, ‘Kɨ mangɨ Ahapɨn akam inigha izir gumazibar amutɨ, me a gifaragham.’
“Ezɨ Ikiavɨra Itir God duar kam mɨgɨa ghaze, ‘Nɨ mangɨ a gifaraghtɨ, a nɨghnɨzir gavgavim nɨn akamɨn ikiam.’”
23 Ezɨ Mikaia bighavɨra Ahap mɨgɨa ghaze, “Ikiavɨra Itir God, nɨ ikuvighasa a ifonge, egha nɨ gifarasa duar kam amadazɨ, a nɨn akam inigha izir gumazir kabagh amizɨ, me nɨ gifaragha gɨfa.”
24 Ezɨ akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamɨn Ahap mɨgeima, an an boroghɨn ghua an koviam mɨsuegha ghaze, “Ikiavɨra Itir Godɨn Duam manmaghɨn na ategha, nɨn ghugha akar kam nɨ ganɨngi?”
25 Ezɨ Mikaia, Sedekaian akam ikaragha ghaze, “Apaniba gɨn izɨ Israelia ia abɨnightɨ, nɨ arɨ mangɨ dɨpenitamɨn aven danganir mogomemɨn modogh ikiam. Egh dughiar kamra nɨ fogham, Ikiavɨra Itir God uabɨ akar kam na ganɨngizɨ, kɨ an gun mɨgei.”
26 Ezɨ Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam mɨgɨa ghaze, “Nɨ Mikaian suiragh nguibar ekiamɨn garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangɨ.
27 Egh kamaghɨn aning mɨkemegh, ‘Atrivim kamaghɨn mɨgei: Gua gumazir kam isɨ kalabuziam datɨgh. Egh bretɨn muziariba ko dɨpabara, a danɨng mangɨtɨ mɨdorozim gɨvaghtɨ kɨ uamategham.’”
28 Ezɨ Mikaia ghaze, “Ia gumazamiziba bar deravɨra nan akar kam baragh!”
Egha kamaghɨn Ahap mɨgɨa ghaze, “Nɨ osɨmtɨzitam inighan kogh ua deraghvɨra nguibamɨn izegh, egh nɨ kamaghɨn fogh suam, Akar kɨ mɨgeir kam, a Ikiavɨra Itir Godɨn izezir puvatɨ.”

Ahap ghua mɨsosi
(2 Eghaghaniba 18:28-34)

29 Kamaghɨn amizɨ, Israelɨn Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan mɨdorozir gumaziba inigha, Siriaba ko mɨsoghasa ghua, Gileatɨn Distrighɨn itir nguibar ekiam Ramotɨn otifi.
30 Mɨdorozim tɨghar akuighɨrɨghasava amima, Atrivim Ahap kamaghɨn Atrivim Jehosafat mɨgei, “Ga mɨdorozim bagh mangɨ, kɨ uan atrivir korotiaba sueghɨva korotiar igharazitabar aghuightɨ, mɨdorozir gumaziba nan atamangɨgham. Eghtɨ nɨ uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning mɨdorozim bagha zui.
31 Dughiar kamra, Sirian atrivim uan 32plan mɨdorozir gumazir karisɨn pɨn tuiva mɨsozibar dapaniba, akar gavgavim me ganɨga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvɨra gan a mɨsogh, egh gumazir igharazibav soghan markɨ.”

22:19: Jop 1:6; Aisaia 6:1 **22:22:** Gumazir Dapaniba 9:23; 1 Samuel 16:14; 18:10

32 Ezi me misozir dughiamin, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim
Jehosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha atrivim misoghasa
ghua tiarim akara deima,
33 me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki.
34 Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir
pimin Israelia iti naghin puram asavamada. Ezi barim ghua Ahapin mikarzir
midorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karisin suizir
gumazim migia ghaze, "Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua karis giragh
midorozir danganim atakigh."
35 Ezi midorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim
ategh mangan iburaghburaghizi, me karisin aven puram anefazi, a Siriabar
damazimin uan karisin aven aperaghav ikia Siriabar gari. Ezi an duar torim
ghuzim puvira ivemara izaghira karis gizivagha, kamaghira itima, aruem
gevima an areme.
36 Aruem ghuaghira migoroghasava amima, Israelia ko Judan midorozir
gumaziba me bar dia kamaghin migei, "E bar moghira uamategh uan
kantriba ko uan nguibabar mangam!"
37 Kamaghin amizi, Atrivim Ahap aremezi, me an kuam inigha ghua
Samarian anefa.
38 Egha an karis, Samarian dipar akarer mamin a rue. Ezi afiaba izava an
ghuzim apima, tuavimin amiziba izava an ghuzim itir dipar akarem gure.
Bizir kaba, Ikiavira Itir God mikemezi moghin otifi.
39 Atrivim Ahap amizir araziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin
aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, dipenir a in-
garigha elefanin ataribar asingiziba ko, an nguibar ekiaba avinizir divaziba
gavgavim dagh aningizir ingangarir amizibagh eghari.
40 Ahap uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim Ahasia an danganim
inigha atrivimin oto.

Jehosafat Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 20:31--21:1)

41 Ahap Israelian atrivimin itima, an namba 4 azenimin aven Asan otarim
Jehosafat Judan atrivimin oto.
42 Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimin oto, egha 25plan azenibar
Jerusalemin atrivimin iti. An amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba.
43 Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir
Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha bizir vamira, an a gamizir
puvati, a mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir
puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ofabagh amua,
egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.
44 Jehosafat uaghan Israelian atrivim ko aning uan dafarimning suiragha,
aning deraghavira aperaghav ikia, ua uaning misozir puvati.
45 Atrivim Jehosafat amizir araziba bar, da akinafarir me kamaghin
diborimin aven iti, Judan Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a uan
apanibav soghezir eghaghaniba ko, an gavgavir ekiabar eghaghaniba an
aven iti.
46 Fomira Jehosafatin afeziam Asa, asebar ziaba fer danganibar, gumazir
poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba batoke. Ezi men
marazi ikiavira itima, Jehosafat bar me agifa.
47 Dughiar kamin, Idomin kantri atriviba puvati. Ezi Judan atrivimra
Idomin kantri gativagh, an ganasa gumaziba amisefi.

48 Atrivim Jehosafat mɨkemezɨ, ingangarir gumaziba kantri Ofirɨn
mangamin kuribar ingari, eghtɨ da ongarimɨn mangɨ kantri Ofirɨn gol
inigh izam. Ezɨ kurir kaba, da nguibar ekiam Esiongeberɨn ikuvigha, puram
apiaghav iti. Kamaghɨn amizɨ, me Ofirɨn ghuzir puvatɨ.
49 Ezɨ gɨn, Israelian Atrivim Ahasia kamaghɨn oraki, Jehosafatɨn kuriba
ikufi, ezɨ a kamaghɨn Jehosafat mɨgei, "Nɨ uan kuriba ua da amangightɨ,
kɨ uan kurimɨn ingangarir gumaziba, nɨn ingangarir gumaziba ko me
amadaghtɨ me mangam." Ezɨ Jehosafat an nɨghnɨzimɨn aghua.
50 Egha gɨn Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar mɨn aremezɨma, me
an kuam isa Devitɨn Nguibar Ekiamɨn, an inazir afeziabar kuaba afezir
danganimɨn anefa. Ezɨ an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimɨn
oto.

Ahasia, Israelian atrivimɨn oto

51 Jehosafat Judan atrivimɨn itima, an namba 17ɨn azenimɨn aven, Ahapɨn
otarim Ahasia Israelian atrivimɨn oto. Egha azenir pumuningɨn Samarian
atrivimɨn ike.
52 A uan afeziam ko amebamɨn mɨn arazir kuraba Ikiavɨra Itir Godɨn
damazimɨn dar gɨn ghua, Nebatɨn otarim Jeroboamɨn mɨn ami. Jeroboam
faragha Israelia gekuizɨ, me arazir kurar avɨribagh ami.
53 Ahasia, asem Balɨn ziam fe. An arazir kam bangɨn, Ikiavɨra Itir God,
Israelian God, an afeziam Ahapɨn anɨngaghezɨ moghɨn, an anɨngaghe.

Israelia ko Judabar Atriviba, Men Akinafarir Namba 2 O 2 Atriviba

Akar faragha zuim

Atrivibar Akinafarir Namba 2, a bizir Atrivibar Akinafarir Faragha Zuimin eghaghanibar gin otivizibagh eghari. Akinafarir kamning, bar fomira akinafarir vamiran ike. Atrivibar Akinafarir Namba 2, a Israelian kantrin pumuningin atrivibagh eghari. Kar Judabar kantrin sautin amadaghan itim, ko Israelian kantrin notin amadaghan itir atrivibar eghaghaniba. A bizir otivizibagh eghara ghua, kantrin kamningin apaniba aning gasighasighizir dughiamin tu. Notin amadaghan itir kantri Israel, kantri Asiria, faragha iza a gasighasiki. Ezi gin, sautin amadaghan itir kantri Juda, kantri Babilonin Atrivim Nebukatnesar a gasighasiki.

Akinafarir kam, an Atrivibar Akinafarir Faragha Zuimin min ghu, egha an atriviba amizir araziba tuisisi. Me Godin apengan iti, o puvati? Bizir ekiam akinafarir kam aneka, a kamakin. Bizir Israelin ikizimning virara aning batozi, apaniba me gasighasighizim, kar me uan atriviba ko men osimtizim. Judabar atriviba ko Israelian atriviba ko men gumazamiziba, me bar moghira akirim God gasaragha dughiar aviribar an Araziba batogha, an akam barazir puvati. Kamaghin amizi, me osimtizir ekiar kam bato.

Gumazamizibar nighnizimin aven, Jerusalem ko Godin Dipenir an itim, kar bizir bar ekiamning, egha kamaghin men aka, God me ko iti. Ezi me kamaghin nighnigha ghaze, God me ko ikiti, bizir kuratam me batoghan kogham. Ezi akinafarir kam, a Jerusalem ikuvizir bizim, ko apaniba Godin Dipenim gasighasighizir bizim geghari. Bizir kam, a Israelian gumazamizibar nighniziba bar dagh asighasiki. Bizir kam bangin, gin men ikirimirimin araziba, ko Godin ziam fer araziba bar igharaghavram oto.

Elaija ko Elisan eghaghanim

(Sapta 1:1--8:15)

Elaija ghaze,
Atrivim Ahasia aremegham

1 Israelian Atrivim Ahap aremezir dughiamin gin, Moapia, Israelia me gativagh men ganan me aghuagha me batoke.

2 Dughiar mamin, Israelian Atrivim Ahasia, uan dipenimin azuarim pin aperaghav iti. Azuarir kamin birim akariaghirizi, Ahasia nguazim girigha bar kufi. Kamaghin amizi, a gumazir maba amada, eghti me Filistian kantrin itir nguibar ekiam Ekronin mangi Ekronin asem Balsebup, an azangsigh fogh suam, a ua deragh otogham, o puvatigham.

3 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghin Tisben nguibar ekiamin itir Godin akam inigha izir gumazim Elaija migei, "Ni dikavigh mangi gumazir Samarian atrivim Ekronin nguibar ekiamin amadaziba batogh. Egh ni kamaghin me mikemegh, 'Ia manmaghsua Ekronin asem Balsebupin azangasa? Godin tam ti Israelin kantrin aven itir puvati, ezi ia mangasa?'

4 Ia oragh. Ikiavira Itir God migirigiar kam Atrivim Ahasia gami: Ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv ki mangi

aremegham.’” Ezɨ Elaija akar kam baregha, dɨkavigha ghua gumazir kabav gei.

5 Ezɨ gumaziba Elaijan akam baregha gɨvagha, uam atrivim bagha ghuzɨ, atrivim kamaghɨn men azara, “Ia tizimsua zuamɨra ua ize?”

6 Ezɨ me kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Gumazir mam tuavimɨn e batogha ghaze, ‘Ia uamategh mangɨ, Ikiavɨra Itir Godɨn akar kamɨn gun atrivim mɨkemegh. Akar kam kamakɨn: Ia manmaghsua Ekronɨn asem Balsebupɨn azangsɨghasa? Ia ti Godɨn tam Israelɨn kantrin aven itir puvatɨ, egha ia mangasa? Bar guizbangɨra, nɨ ua deraghan kogham. Bar puvatɨ. Nɨ kamaghɨra uan dakozimɨn irɨghɨv kɨ mangɨ aremegham.’”

7 Atrivim akar kam baregha kamaghɨn men azara, “Gumazir akar kam ia ganɨngizim, a manmaghɨn garir gumazim?”

8 Ezɨ me kamaghɨn a ikaragha ghaze, “A korotiar me asɨzir arɨzibar ingarizim aru, egha letɨn me asɨzir inimɨn ingarizimɨn uabɨ amɨghɨrɨ.”

Atrivim oregha ghaze, “Mar, Tisben gumazim, Elaija.”

9 Egha atrivim, mɨdorozir gumazibar dapanir mam ko an mɨdorozir gumazir 50pla sara, me amangizɨ, me Elaija inigh izasa zui. Me ghua danganir Elaija itimɨn otivigha gumazir dapanir kam Elaijan garima, a mɨghsɨar mam gisɨn aperaghav iti. Ezɨ gumazir dapanir kam kamaghɨn Elaija mɨgei, “O Godɨn akam inigha izir gumazim, atrivim ghaze: Nɨ izighirɨ mangɨ an ganigh.”

10 Ezɨ Elaija kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Kɨ guizbangɨra, Godɨn akam inigha izir gumazim, eghtɨ avim Godɨn Nguibamɨn ikegh izighirɨ nɨ ko nɨn 50plan mɨdorozir gumaziba sara bar ian isigham.” Ezɨ zuamɨra avim izaghira gumazir dapanir kam ko an mɨdorozir gumazibar isizɨ, me ariaghire.

11 Ezɨ gɨn atrivim, ua mɨdorozir gumazibar dapanir igharazim ko an mɨdorozir gumazir 50pla amadazɨ, me Elaija bagha ua ghue. Me ghua otivigha, gumazir dapanir kam kamaghɨn a mɨgei, “O Godɨn akam inigha izir gumazim, atrivim akar gavgavim nɨ ganɨga ghaze: Nɨ zuamɨra izighirɨ, egh mangɨ an ganigh.”

12 Ezɨ Elaija kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Kɨ guizbangɨra, Godɨn akam inigha izir gumazim, eghtɨ avim Godɨn Nguibamɨn ikegh izighirɨ nɨ ko nɨn 50plan mɨdorozir gumaziba sara bar ian isigham.” Ezɨ zuamɨra avim izaghira gumazir dapanir kam ko an mɨdorozir gumazibar isizɨ, me ariaghire.

13 Ezɨ gɨn atrivim ua mɨdorozir gumazibar dapanir igharazir mam ko an mɨdorozir gumazir 50pla amangizɨ, me Elaija bagha ua ghu. Egha namba 3ɨn gumazir dapanir kam ghua mɨghsɨamɨn ghuavanaga, Elaijan boroghɨra tevimning apɨrigha, kamaghɨn an azara, “O Godɨn akam inigha izir gumazim, ga uaning, nɨ nan ikɨrɨmɨrim ko nan mɨdorozir gumazibar ikɨrɨmɨribar apangkuvightɨ, e nɨn damazimɨn bizir aghuimɨn mɨn otoghtɨ, nɨ e gasɨghasɨghan markɨ.

14 Kɨ fo, avim Godɨn Nguibamɨn ikegha izaghirɨgha gumazir dapanir faragha izezimningɨn isiava aningɨn mɨdorozir gumaziba sara isi. Ezɨ ga uaning, nɨ nan apangkuvighasa kɨ ifonge, egh na gasɨghasɨghan markɨ.”

15 Gumazir dapanir kam mɨkemegha gɨvazɨ, Ikiavɨra Itir Godɨn ensel, kamaghɨn Elaija mɨgei, “Nɨ dɨkavigh gumazir kam ko magɨrɨ. Nɨ an atiatingan markɨ.” Ezɨ Elaija dɨkavigha a ko atrivim bagha zui.

16 Elaija ghua otogha akar kamɨn gun atrivim mɨgei, “Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨkeme: Nɨ ghaze, Israelɨn kantrin aven Godba ti puvatɨ, egha

1:8: Matyu 3:4; Mak 1:6 **1:10:** Luk 9:54

ni gumaziba amangizi, me Ekronin asem Balsebupin azangasa ghue. Kamaghin amizi, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv iki mangi aremegham."

17 Ezi gin Ahasia areme, ezi bizir kam, Ikiavira Itir God, Elaijan akam garugha mikemezi moghin, an otogha gifa. Ahasia otariba puvati, ezi an aveghbuam, Joram, an danganim inigha, Israelian atrivimin oto. Dughiar kamin, Judan kantrin aven, Jehosafatin otarim Jehoram atrivimin iti. Jehoram atrivimin itir azenir namba 2in aven, Joram Israelian atrivimin oto.

18 Atrivim Ahasia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

2

God Elaija inigha uan Nguibamin ghu

1 Ikiavira Itir God aminir ighuagharuimin Elaija inigh uan Nguibamin mangasa nighnisi. Bizir kam otivasa roghira izezi, Elaija ko Elisa Gilgal ategha zui.

2 Egha Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God mangi Betelin otivasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki."

Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir Godin ziamin, ki bar guizbangira migei, ki ni ko mangam." Kamaghin amizi, aning virara Betelin nguibamin ghu.

3 Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazibar okoruar ekiar mam Betelin iti. Egha me bar dikavigha nguibamin azenan iza aning batogha, kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God datirighin, nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni ti kamaghin foz, o puvati?"

Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki fogha gifa. Ia ua bizir kamin mikiman marki."

4 Ezi aning ikia, egha Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God Jerikon nguibamin mangasa na amada, kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki."

Ezi Elisa ghaze, "Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam." Egha aning virara Jerikon nguibamin ghu.

5 Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazibar okoruar mam Jerikon iti. Egha me Elisa bagha iza kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God datirighin nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni kamaghin foz, o puvati?"

Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki fogha gifa. Ia ua bizir kam mikiman marki."

6 Ezi aning Jerikon ikiavira ikia Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God Jordanin Fanemin mangasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki."

Ezi Elisa ghaze, "Ikiavira Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam." Egha aning virara Jordanin Fanemin ghu.

7 Ezi Godin akam inigha izir gumazir okoruabar tongin, gumazir 50pla aningin gin ghu. Aning ghua Jordanin Fanemin otogha dipamin boroghin tughav iti. Ezi akam inigha izir gumazir 50pla, mong aningin saghon tuivighav iti.

8 Ezi Elaija uan korotiar ruarim suegha, a righa a isa Jordanin Fanemin dipam misoke. Ezi dipam bigha akuar pumuningin irizi, nguazir tizimin itim misingi. Ezi aning nguazir misingizimin arua dipamin vongin ghu.

2:8: Ua Me Ini 14:21-22; Josua 3:15-17

9 Aning ghua Elaija kamaghɨn Elisa mɨgei, “Ikiavɨra Itir God na iniamin
dughiam roghɨra ize, ezɨ kɨ nɨ ategham. Kamaghɨn amizɨ, kɨ faragh bizir
tizimra, nɨ bagh a damu nɨn akuragham, nɨ bizir tizim gifonge?”
Ezɨ Elisa kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Kɨ fo, nɨ Godɨn gavgavim
inigha akam inigha izir ingangarim gami. Ga uaning, nɨ gavgavir kam na
danɨngasa kɨ ifonge, mati afeziam bizir avɨriba uan otarir ivariam ganɨdi.
Egh kɨ nɨn danganim inigh, Godɨn akam inigha izir ingangarim damuam.”
10 Ezɨ Elaija kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Bizir nɨ nan azarazir kam,
a bizir ekiam, kɨ a damuan ibura. Eghtɨ nɨ nan gantɨ Ikiavɨra Itir God na
inigh mangɨtɨ, nɨ guizbangɨra gavgavir kam iniam. Kɨ zuir dughiamɨn, nɨ nan
ganighan koghɨva, nɨ gavgavir kam inighan kogham.”
11 Aning ghua mɨgɨa zuima, Ame! Avir mam zuamɨra aningɨn torimɨn oto.
Avir kamɨn aven, aning garima, hoziaba karisɨn mam kurvasi. Ezɨ amɨnir
ighuagharuim Elaija inigha Godɨn Nguibamɨn ghu.
12 Ezɨ Elisa Elaijan gari a zuima a kamaghɨn dɨa mɨgɨavɨra iti, “Nan afeziam!
Nan afeziam! Nɨ Israelian akurvazir gumazir bar gavgavim, mati mɨdorozir
hoziaba ko mɨdorozir karisba.” Ezɨ Elaija ghugha gɨvazɨ, Elisa uam an
gari puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, Elisa bar oseme, egha uan korotiar ruarimɨn
suiragha anebɨghizɨ, an akuar pumuningɨn irɨ, kar a uan osɨmtɨzim akakagha
amizir arazim.
13 Elaija ghuavanadir dughiar kamɨn, an korotiar ruarim nguazim girɨ. Ezɨ
Elisa a inigha uamategha Jordanɨn Fanemɨn ghua an mɨriamɨn tughav iti.
14 Egha a Elaijan korotiar ruarir kam inigha, Elaija faragha amizɨ moghɨn
dɨpam mɨsoke. Egha a dɨpam mɨsozir dughiamɨn, a ghaze, “Ikiavɨra Itir God,
a Elaijan God, a managh iti? A ti uaghan, na ko ikiam?” Ezɨ dɨpam zuamɨra
bigha akuar pumuningɨn otozɨ, Elisa uamategha vongɨn ize.
15 Ezɨ 50plan Godɨn akam inigha izir gumaziba, danganir kamɨn ikiavɨra
ikia, egha bizir kamɨn garima, Elisa a gami. Egha me ghaze, “Ia gan! God
fomɨra Elaija ganɨngizir gavgavir kam, a datɨrɨghɨn Elisan iti.” Egha me iza a
batogha, tevibar pɨrigha dapaniba avigha, ghuaghira nguazim giregha, ziar
ekiam a danɨngasa.
16 Egha me kamaghɨn Elisa mɨgei, “Nɨ gan. En adarazir aven, 50plan
gumazir gavgaviba iti. Ezɨ me mangɨ nɨn gumazir ekiam bativasa e ifonge.
Ikiavɨra Itir Godɨn Duam ti a inigha ghua mɨghsɨatamɨn anetaki, o danganir
zaritamɨn anetaki.”
Ezɨ Elisa me mɨgei, “Markɨ. Ia me amadaghtɨ me mangɨ a burian markɨ.”
17 Ezɨ Godɨn akam inigha izir gumaziba bar gavgavigha, a gakaghora an
azangsɨsi. Kamaghɨn amizɨ, Elisa mong aghumsɨgha, men tɨvan aghuagha
ghaze, “A dera, ia me amadaghtɨ me mangɨ.” Ezɨ me 50plan gumaziba
amangizɨ me 3plan aruebar Elaija buriava, a batozir puvatɨ.
18 Dughiar kamɨn, Elisa Jerikon ikiava me mɨzuaima, me ua izezɨ, a
kamaghɨn me mɨgei, “Kɨ manmaghɨn ia mɨkeme? Ezɨ ia gavgavigha nan akam
baraghan aghua.”

Elisa dɨpam gamizɨ, a deragha oto

19 Dughiar kamɨn, Elisa Jerikon ikiavɨra itima, nguibamɨn gumazamiziba
iza kamaghɨn a mɨgei, “Gumazir ekiam, nɨ gan, nguibar kam bar dera. Ezɨ
dɨpam ikufi. Amizir naviba adaiba, me dɨpar kam apava, me zuamɨra, borir
ghuariba bati. Kamaghɨn amizɨ, boriba ariaghiri.”
20 Ezɨ Elisa kamaghɨn me mɨgei, “Ia mangɨ itarir igiatam inigh, egh
amangsɨzir tam a datɨgh, a inigh izi.” Ezɨ me Elisa mɨkemezɨ moghɨn ami.

2:9: Godɨn Araziba 21:17 **2:12:** 2 Atriviba 13:14 **2:14:** 2 Atriviba 2:8

21 Ezi Elisa a inigha ghua emimirir dipamin ghugha amangsizir kam a
mikinigha ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ki Ikiavira Itir God,
ki dipar kam gamizi, a deragha oto. Eghti dipam ua gumazibar amuti,
me arimighiran kogham. Egh ua amizibar amuti, men otirimirir dughiam
zuamiram otoghan kogham.”
22 Ezi Elisa mikemezi moghin, dipar kam deragha kamaghira ikia iza
datirighin iti.

Otarir igiar maba Elisa dipofi

23 Ezi gin Elisa Jeriko ategha Betelin ghu. Ezi nguibamin otarir igiar
maba nguibamin azenan iza an gani, egha me kamaghin Elisa dipova ghaze,
“O gumazir onarim misezim, ni kamatigh! Gumazir onarim misezim, ni
danganir kam gitagh.”
24 Ezi Elisa ragha mighigha men gara ghaze, “Ki guizbangira migei, Ikiavira
Itir God ia gasighasigham.” Ezi asizir bean amebar pumuning zuamira
ruarimin azenan iza, otarir kabar tongin otarir 42plan misogha, tintinibar
men mikarziba abiagharíki.
25 Ezi Elisa danganir kam ategha bar ghua Karmelin Mighsiamin ghu. Egha
gin Karmel ategha uamategha Samarian nguibar ekiamin ghu.

3

Israelia Moapia misosi

1 Dughiar kamin, Jehosafat Judabar atrivimin iti, ezi an namba 18in
azenimin, Ahapin otarim Joram, Israelian atrivimin oto. Egha a 12plan
azenibar Samarian atrivimin ike.
2 Atrivim Joram arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Egha
an arazir bar kurar aviribagh amizir puvati, mati an amebam ko afeziam
amizi mokin. Joram asem Balin marvir guar an afeziam fomira ingarizir
kam batoke.
3 Egha Nebatin otarim Atrivim Jeroboam, amizir arazir kurar kabara,
Joram uam a dagh ami, arazir kurar kamagh gariba Jeroboam Israelia
gekuizi me dagh ami. Joram arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar puvati.
4 Dughiar kamin, kantri Moapin Atrivim Mesa sipsipin aviriba iti. A Is-
raelian atrivimin apengan iti, egha azeniba bar takisin min uan 100,000plan
sipsipin apurir igiaba isa Israelin atrivim ganidi. Egha uaghan 100,000plan
sipsipin apuriba amisiva, dar arizibar ghora Israelian atrivim bagha da
amadi.
5 Ezi gin Israelian Atrivim Ahap aremezi, Atrivim Mesa Israelian atrivir
igiamin apengan ikian aghuagha, ua sipsipba takisin min a ganidir puvati.
6 Ezi Atrivim Joram zuamira dikavigha Samaria ategha, Israelian
midorozir gumaziba bar me akufa.
7 Egha Joram, Judabar Atrivim Jehosafat bagha akam amaga ghaze,
“Moapin Atrivim nan apengan ikian aghua. Ezi ki mangi a misoghasava ami.
Ni na ko izam, o puvatigham?”
Ezi Jehosafat kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ni ko mangam. Ki
nin ifongiamin gin mangasa iti. Ezi nan midorozir gumaziba ko hoziaba nin
akurvaghasa iti.
8 Egh e tuavir manamin mangam?”
Ezi Joram kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E Idomin kantrin gumaza-
miziba puvatizir danganimin aven zuir tuavimin mangi otogham.”
9 Kamaghin, Israelian Atrivim Joram ko Judan Atrivim Jehosafat ko Idomin
atrivim, me uan midorozir gumaziba inigha zui. Tuavir kam, a bar ruarazi,

me 7plan aruebar arua zuima, men dipaba bar gifa. Ezi midorozir gumaziba
ko asizir biziba ateriba, damamin dipaba puvati.
10 Ezi Atrivim Joram kamaghin migei, “Ki, e uarir apangkufi. Ikiavira Itir
God e 3plan atriviba, an en diagha e isa Moapian atrivimin dafarim gati.”
11 Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Joramin azai, “Ikiavira Itir
Godin akam inigha izir gumazitam iti, o puvati? Tam ikiti, e a mikemeghti
a Ikiavira Itir Godin azaragham, e manmaghin damuam.”
Ezi Atrivim Joramin gumazir dapanir mam, kamaghin an akam ikaragha
ghaze, “Safatin otarim Elisa, a iti. A fomira Godin akam inigha izir gumazim
Elaijan ingangarir gumazimin ike.”
12 Ezi Atrivim Jehosafat oregha ghaze, “Elisa, a guizbangira Ikiavira Itir
Godin akam inigha izir gumazim.” Ezi atrivir 3plan kaba Elisan ganasa ghue.
13 Ezi Elisa Israelian atrivimin ganigha ghaze, “Ia manmaghsua na
bagha izi? Ia akam inigha izir gumazir nin ameboghfeziaba fomira ghua
azangsighizir kaba, me bagh mangi.”
Ezi Atrivim Joram kamaghin a ikaragha ghaze, “Puvati. Ikiavira Itir God
uabi e 3plan atriviba en diagha e isa Moapin atrivimin dafarim gati. Ezi e ni
bagha izi.”
14 Ezi Elisa kamaghin Joram migei, “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itimin ingangarir gumazim. A zurara ikia mamaghira iti, egha gavgaviba
bar iti. Ezi ki an ziamin ki guizbangira migei: Atrivim Jehosafat ti ia ko itir
puvatizi, ki nin guamin ganighan koghai, o ni ko mikemeghan koghai. Ezi
ki fo, Jehosafat a gumazir aghuim. Kamaghin amizi, ki a bangin nin akam
baragham.
15 Eghti ia datirighin mangi, gumazir deragha gita misogha ighiabagh
amitam inigh izi.” Ezi me gumazir gita misoghamim inigha ize. Ezi a gita
misozir dughiamin, Ikiavira Itir Godin gavgavim Elisan iza anevara.
16 Ezi Elisa akam akura ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze: Ia daghurir dipar
fomira emira, egha datirighin misingizir kamin, mozir dipar aviribagh kuigh.
17 Ia amozim ko aminimin ganighan kogham, eghti dipam uan danganir
kam gizivagham. Kamaghin amizi, ian bulmakauba ko donkiba damamin
dipar aviriba ikiam.”
18 Elisa ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ghaze, Dipam ia ganidir
ingangarir kam, an damazimin a bizir ekiam puvati. A bizir bar muziarim.
Ezi Ikiavira Itir God ua bizir igharazitam damuasa. Ia Moapian misoghamin
dughiam, a ia ateghti, ia me abinigham.
19 Egh nguibar divazir gavgaviba itiba ko, nguibar ekiar bar aghuiba
vaghvagh da inigh. Egh ia men temer aghuiba oki, egh men mozir dipaba
apemegh. Egh ia dagiaba isi azenibar ingaramin nguaziba bar dav kinigh,
eghti me dagheba oparan kogham.”
Elisa mikemegh givazi, atrivir 3pla anetegha ghu.
20 Ezi amimzaraghan bar mizaraghara, kar mizarazir ofa damuamin
dughiam, aruem anadima, dipam zuamira Idomin ikegha izaghira, nguazir
otevir kam bar a gizifa.
21 Ezi Moapia kamaghin akam baraki, 3plan atriviba izi me misoghasa.
Egha me bar gumazir midorozim damuamin gavgaviba itibar diazi, me iza
uari akufa. Egha me gin iza kantri Moap ko kantri Idomin mitaghniamin
tugha misoghasa danganiba isa mizua iti.
22 Egha amimzaraghan, Moapia dikavigha garima, Ikiavira Itir God Is-
raelia bagha dipam amadagha gifa. Ezi aruer angazangarim dipam gisira, ezi
Moapia dipamin garima, a ghuzimin min bar aghefe. Ezi Moapia saghuiamin
tuivav ikia an gari.

23 Egha me kamaghin dei, “Ame! Ia gan. Kar ghuzimra. Apaniba ti uariv
sogha, uarira uan aviribav soghezi me ariaghire, ezi men ghuziba nguazimin
iti. Aria, e mangi men danganimin men biziba iniam.”
24 Egha me dikavigha Israelian danganimin ghue. Egha me ghua otivir
dughiamin, Israelian midorozir gumaziba puv me misogha, men gintigha
bar ghua Moapin kantrin ghu. Egha Israelia Moapian avirim misuaghariga,
25 men nguibabagh asighasiki. Israelia Moapian danganiba bar dagh
arui. Me mangi azenibar ingaramin nguazir tam batoghamin dughiamin,
midorozir gumaziba bar dagiaba inigha nguazir kam mikinizi dagiaba bar
nguazim avara. Egha uaghan me mozir dipaba bar da apemegha, temer
aghuiba bar ada oke. Me nguibar ekiaba bar dagh asighasigha, nguibar
ekiar vamira gasighasighizir puvati, kar Kirheres, Moapin nguibar ekiam.
Ezi midorozir gumazir katapelin asiba, me nguibar ekiar kam ekiarugha
dagiabar asavamadima, da nguibamin aven zui.
26 Ezi Moapin atrivim apanir kabar garima, me a gafisi, kamaghin amizi
a 700plan midorozir gumazir midorozir sababar suigha misogha foziba ini,
egha me Kirheresin nguibar ekiam ategh ari Idomin atrivim bagh mangasa
ua iburaghburaki.
27 Ezi Moapin atrivim uan otarir ivariam ini, otarir kam an danganim
inigh atrivimin ikiam. Egha atrivim otarir kam misuegha an ofa gami, mati
Moapian asemin ofan bar isia mighirim. A nguibar ekiam avinizir divazim
gisin ofan kam gami. Israelia bizir kamin ganigha bar atiatingi.* Egha me
midorozim ategha, uamategha uan kantrin ghue.

4

Elisa amuir odiarimin akura

1 Dughiar mamin Godin akam inigha izir gumazibar okoruamin mav,
an amuim Elisa bagha ize. An pam aremezi an odiarimin iti. Egha a
kamaghin Elisan diava arai, “O gumazir ekiam, nan pam areme. Ni fo, a
zurara Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iti. Egha a faragha gumazir
mam da pura dagiaba ini. Ezi datirighin ki da ikarvaghamin dagiaba puvati.
Ezi gumazir kam nan otarimning iniasa izi, egh aning damuti aning an
ingangarir gumazir kinimningin otogham.”
2 Elisa akar kam baregha kamaghin amizim migei, “Ki manmaghin nin
akuragham? Bizir manam nin dipenimin iti?”
Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki miner mam iti, olivin borem
an iti, anarira. Ki ua bizir igharaziba puvati.”
3 Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni mangi namakabar azaraghti, me uan
miner pura itiba ni daningigh. Ni miner aviriba inigh.
4 Egh ni miner kaba inigh uan dipenimin aven mangi, egh tiam asaragh.
Datirighin ni uan otarimning ko borer nin miner kamin itim isi, miner
kabagh ingegh. Ni minetam gingeghti a izivaghti, ni a inigh danganitam
dafagh. Ni kamaghira damuvira mangiti, miner kaba bar izefegh.”
5 Ezi amizim akar kam baregha givagha ghua, uan namakaba da mineba
inigha, uan dipenimin ghu. Egha a uan otarimning ko dipenimin aven

* **3:27:** Hibrun akam deragha akar kam abigha migeir puvati. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Israelia ti kamaghin nighnisi, Moapian asem men ataram, kamaghin me atiati. Ezi fofozir gumazir igharaziba ghaze, Israelia ti kamaghin atiati, Ikiavira Itir God Israelian atari, egha a bizir kurar kam gamizi a Israelian damazimin oto. Ezi fofozir gumazir maba ghaze, Israelia uari Moapian atrivimin arazir kamin osemegha midorozim ataki.

ghugha tiam asara. Ezɨ an otarimning mɨneba isa a bagha izima, a borem mɨner kabagh ingavɨra iti.

6 Amizim borem mɨnebagh ingegha gɨvagha, kamaghɨn uan otarir mam mɨgei, "Nɨ mɨner igharazim inigh izɨ."

Ezɨ otarim ghaze, "Amebam, mɨneba bar izefe." Egha dughiar kamra, borem ua amizimɨn mɨnemɨn otivir puvatɨ. A kamaghɨra tu.

7 Ezɨ amizim ghua kamaghɨn Godɨn akam inigha izir gumazim Elisa mɨgei, "Kɨ mɨner kaba bar borem dagh ingegha gɨfa."

Ezɨ Elisa kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ mangɨ borer kaba amadagh, egh dagɨaba inigh. Egh nɨ uan pam inizir dagɨaba ikaragham. Eghtɨ dagɨar naba ikiam, kar nɨ uan otarimning ko ia daghebagh ivezam."

Elisa Sunemɨn nguibar ekiamɨn amizimɨn otarim gamizɨ, a ua dɨkafi

8 Dughiar mamɨn Elisa Sunemɨn nguibamɨn ghu. Amizir mam nguibar kamɨn ikia, egha dagɨar avɨriba iti. Egha uan dɨpenimɨn daghetam amasa Elisan azangsɨsi. Ezɨ Elisa zurara Sunemɨn izir dughiabar an amizir kamɨn dɨpenimɨn apiaghirava api.

9 Egha dughiar mamɨn amizir kam kamaghɨn uan pam mɨgei, "Nɨ gan, gumazir kam zurara iza e koma api, kɨ fo, a Godɨn akam inigha izir gumazim, egha a God baghavɨra itir gumazimra.

10 Ga uaning, ga ti dɨpenir ghuriar pɨn itimɨn daguraguir danganitam akɨrigham. Egh e akuir dakozitam ko, apir dakozitam ko, dabirabir tam ko, lamɨn tam, danganir kamɨn dar arigham. Eghtɨ gumazir kam izamin dughiamɨn, a danganir kamɨn ikiam." Egha aning a bagha danganir kam akɨri.

11 Ezɨ dughiar mamɨn Elisa ua Sunemɨn izegha, danganir kamɨn ghuavan-abogha, uan akuir dakozim girɨghav ikiava avughsi.

12 An avughsa ikia kamaghɨn uan ingangarir gumazim Gehasi mɨgei, "Nɨ magɨrɨ na bagh Sunemɨn amizir kamɨn ganigh, egh a mɨkemeghtɨ a izɨ." Ezɨ Gehasi amizim mɨkemezɨ a iza an guamɨn tu.

13 Ezɨ Elisa Gehasi mɨgɨa ghaze, "Nɨ kamaghɨn amizimɨn azaragh, 'Bar guizbangɨra, nɨ ingangarir ekiam gamua gan akura. E bizir tizim damigh, nɨn akurvazir aghuim ikaragham? Elisa ti mangɨ atrivim o mɨdorozir gumazibar dapanimɨn azaraghtɨ, aning nɨ bagh bizir aghuitam damuam? Nɨ kamaghɨn ifongez, o?'"

Ezɨ Gehasi ghua amizir kamɨn azarazɨ, amizim kamaghɨn a mɨgei, "Kɨ uan adarazir tongɨn iti, egha bizitamɨn otevezir puvatɨ."

14 Ezɨ Elisa kamaghɨn Gehasin azara, "E bizir aghuir manatamɨn amizir kamɨn arazir aghuim ikarvagham?"

Ezɨ Gehasi ghaze, "Kɨ gari, bizir vamɨra iti, an pam bar ghurizɨ, a boriba puvatɨ."

15 Ezɨ Elisa Gehasi mɨgɨa ghaze, "Nɨ amizim mɨkemeghtɨ, a izɨ." Ezɨ Gehasi ghua amizim mɨkemezɨ, a iza tiar akamɨn tughav iti.

16 Ezɨ Elisa amizim mɨgɨa ghaze, "Azenir munamɨn dughiar kamra, nɨ otaritam uan agharimningɨn a firagham."

Ezɨ amizim a ikaragha ghaze, "Ga uaning, nan gumazir aruam, nɨ Godɨn akam akurir gumazim, nɨ na gifaran markɨ."

17 Ezɨ gɨn, amizir kam navim asangi. Egha Elisa mɨkemezɨ moghɨra, azenir munamɨn, dughiar kamra an otarim bate.

4:16: Jenesis 18:14; 2 Atriviba 4:28

18 Azenir mabar gin otarim ekevegha, uan afeziam bagha azenibar ghu.
Kar witbar ghorir dughiam, ezi afeziam ingangarir gumaziba ko witin
azenimin iti.
19 Otarim ingangaribar gara ikia, egha kamaghin uan afeziamin diava
arai, “Iiii afeziam! Nan dapanim puvira na gami. A na gamuavira iti! Iiii!”
Ezi afeziam uan ingangarir gumazir mam migia ghaze, “Ni otarir kam
inigh an amebam bagh mangi.”
20 Ezi ingangarir gumazim otarim inigha an amebam bagha ghu. Ezi
otarim amebamin apozim girighav ikia ghua, dughiar aruer arizimin tu,
egha an areme.
21 Ezi amebam otarimin kuam inigha dipenimin pin ghuanaga Elisan
danganimin aven ghua dakozim aneti. Egha amebam azenan ghugha tiam
asara.
22 Egha a uan pamin diazi, a izima a kamaghin a migei, “Ni mangi ingan-
garir gumazitam mikemeghti, a na bagh donki inigh izi. Eghti ki zuamira
mangi, Godin akam inigha izir gumazir kamin ganigh, egh uamategh izam.”
23 Ezi an pam ghaze, “Manmagh amizi ni datirighira mangasa? Ni Sabatin
dughiam o iakinir igiamin dughiar ekiam mizuamam, o?”
Ezi amizim ghaze, “Marki, ki datirighira mangasa. Ni nimira iki. Biziba
deragham.”
24 Ezi ingangarir gumazim satel donki gatizi, amizim a gapera. Egha
amizim kamaghin ingangarir gumazim migei, “E mangamin dughiamin, ni
donki damuti, a zuamira mangi. Ni na bangin aghumra mangan marki.
Donki aghumra mangisi ki ifuegh, ni mikimam.”
25 Egha amizim ingangarir gumazim ko, Godin akam inigha izir gumazim
Elisan ganasa Karmelin Mighsiamin ghu.* Aning saghon ikiavira itima, Elisa
aningin gani. Egha a uan ingangarir gumazim, Gehasi migei, “Ni munagh
gan, Sunemin amizir kam izi.
26 Ni ivegh a bagh mangiva an azaragh fogh, a uan pam ko otarim me ti
deragha iti, o puvati?”
Ezi Gehasi ghua amizimin azarazi, amizim kamaghin an akam ikaragha
ghaze, “E deraghavira iti.”
27 Amizim iza mighsiamin Elisa batogha, aviragha Elisan dagarimningin
suira. Ezi Gehasi amizimin garima, a kamaghin amima, an a tivamadaghti a
tong saghon mangasa.
Ezi Elisa kamaghin Gehasi migei, “Anetakigh. Ki fo, an osimtizir bar ekiam
iti. Ezi Ikiavira Itir God an osimtizim nan modogha an gun na mikemezir
puvati.”
28 Ezi amizim ghaze, “Gumazir ekiam, kar nin migirigiamin God borir kam
na ganingi. Ki nin azarazir puvati. Ezi ki ni migia ghaze, ni na gifaran marki.”
29 Elisa akar kam baregha, kamaghin Gehasi migei, “Ni deraghvira uan
inim ikegh, egh nan fidizir aghorim uan dafarimin an suiragh, egh zuamira
Sunemin nguibamin mangi. Egh ni gumazitam batogh, dughiam a daningan
marki. Eghti gumazitam dughiam ni daningti, ni an akam ikaraghan marki.
Ni amizir kamin dipenimra mangi, egh fidizim otarir kamin guam gisin
datigh.”
30 Ezi otarimin amebam kamaghin garima, Elisa mangan ibura, ezi a
kamaghin migei, “Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ategh
uabira mangan kogham.” Kamaghin amizi Elisa dikavigha amizir kam ko
uamategha Sunemin ghu.

---

* **4:25:** Karmelin Mighsiam mong 40 kilomitan, Sunemin nguibar ekiamin saghon iti.

31 Ezɨ Gehasi faragha ghua Elisan fidizir aghorim isa otarimɨn guam gatɨ,
ezɨ a tong mozorogha amir puvatɨ. Bar puvatɨ. Egha Gehasi uamategha zui.
A tuavimɨn aning batozir dughiamɨn, a kamaghɨn Elisa mɨgei, “Nɨ mɨkemezɨ
moghɨn kɨ ami, ezɨ otarim ua dɨkavizir puvatɨ.”
32 Egha me ghua dɨpenimɨn otivigha, Elisa uan danganimɨn tiar akamɨn
ghugha, otarir kamɨn kuamɨn garima a dakozim girɨghav iti.
33 Egha an aven ghugha tiam asaragha, Ikiavɨra Itir God ko mɨgei.
34 Egha a dakozim gisɨn ghuavanabogha otarimɨn kuam gisɨn fuagha, uan
akam isa otarimɨn kuamɨn akam gatɨgha, uan damazimning an damazimn-
ingɨn porogha, uan dafarimning isa an dafarimning gisɨn atɨ. Elisa kamaghɨn
amuavɨra itima, otarimɨn mɨkarzim ua fei.
35 Ezɨ Elisa dakozim ategha mong uan danganimɨn aven arui. Egha ua
ghua otarim gisɨn avira. Ezɨ otarim 7plan dughiabar asigha uan damazimn-
ing kui.
36 Ezɨ Elisa Gehasin diagha kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ mangɨ otarimɨn amebam
mɨkemeghtɨ a izɨ.”
Ezɨ Gehasi kamaghɨn amizɨ, amizir kam anaga akuir danganimɨn aven
ghu. Ezɨ Elisa a mɨgei, “Nɨ uan otarim inigh.”
37 Egha amizim Elisan dagarimningɨn boroghɨra irɨgha, dapanim aviragha
nguazim mɨtuagha, ziar ekiam Elisa ganɨdi. Egha gɨn dɨkavigha uan otarim
inigha ghu.

Elisa dɨparsɨzim gamizɨ, a dera

38 Dagheba puvatɨzir dughiar kurar mam, Israelɨn nguazim bato. Ezɨ
dughiar kamɨn Elisa uamategha ghua Gilgalɨn nguibamɨn iti. Dughiar
mamɨn, Godɨn akam inigha izir gumazibar okoruamɨn, gumazir maba iza
a da nɨghnɨziba isi. Me apiagha an akaba barasi, egha Elisa uan ingangarir
gumazim kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ mɨner ekiam inigh izɨva Godɨn akam inigha
izir gumaziba bagh dɨparsɨzim damu.”
39 Ezɨ Godɨn akam inigha izir gumazir mam dɨparsɨzir tam damuasa ghua,
zuravariba buri. Egha a ruarimɨn itir sevibar mɨn garir bizibar gara ghaze,
ka ti dagher aghuiba. Kamaghɨn amizɨ, a sevir ovɨzir avɨriba inigha, uan inim
garɨghizɨ an inim bar izɨfa. Egha a da inigha iza dar ghoregha mɨnem gaghui.
Ezɨ gumaziba deragha sevir ovɨzibagh fozir puvatɨ.
40 Dɨparsɨzim isigha gɨvazɨ, Godɨn akam inigha izir gumaziba damasa me
da isa itaribagh arɨsi. Ezɨ me apir dughiamɨn, dɨparsɨzim men akabav sosi,
ezɨ me kamaghɨn Elisan dei, “O Godɨn akam inigha izir gumazim, dɨparsɨzir
kam bar puvɨra mɨsosi. Ezɨ e daman ibura. E ti arɨmɨghiregham.”
41 Ezɨ Elisa plauan me witɨn ingarizir taba inigh izasa me mɨgei. Me
da inigha izezɨma, Elisa da mɨnem mɨkɨnigha, kamaghɨn uan ingangarir
gumazim mɨgei, “Nɨ dɨparsɨzim uam a isɨ itaribar arɨkigh, eghtɨ Godɨn akam
inigha izir gumaziba damam.” Ezɨ me apima, dɨparsɨzim datɨrɨghɨn ua men
akabav sozir puvatɨ.

Elisa 100plan gumaziba dagheba me ganɨdi

42 Ezɨ dughiar mamɨn gɨn, gumazir man Balsalisan nguibam ategha, Elisa
bagha ize. Kar bali aghoramɨn dughiam. Gumazir kam uan azenimɨn, balin
faragha aniba aghoregha, 20plan balin bretɨn rubuzir tueziba ko balin tuezir
puvatɨzir maba sara inigha uan mɨtarim gaghuigha, da inigha Elisa bagha
ize. Ezɨ Elisa uan ingangarir gumazim mɨgɨa ghaze, “Nɨ dagher kaba isɨ akam
inigha izir gumazibar anɨngtɨ, me dar amɨ.”

4:34: 1 Atriviba 17:21

43 Ezɨ an ingangarir gumazim ghaze, “Dagher kaba avɨrasemezir pu-
vatɨ, Dagher kaba manmaghɨra 100plan akam inigha izir gumazir kabar
tughatɨgham.”
Ezɨ Elisa an akam ikaragha ghaze, “Ikiavɨra Itir God ghaze, me damɨtɨ,
dagher naba ikɨvɨra ikiam. Kamaghɨn amizɨ, nɨ dagheba isɨ gumazibar
anighti, me dar amɨ.”
44 Ezɨ ingangarir gumazim dagheba isa akam inigha izir gumazibagh
anɨngizɨ, me da api. Egha Ikiavɨra Itir God mɨkemezɨ moghɨra, me amegha
izɨvazɨ, dagher naba ikiavɨra iti.

5

Namanɨn lepan arɨmariam gɨfa

1 Naman, a Sirian mɨdorozir gumazibar gumazir dapanir ekiam. Na-
manɨn dafarimɨn, Ikiavɨra Itir God, Sirian mɨdorozir gumazibar akurazɨ,
me apaniba dɨkabɨni, kamaghɨn amizɨ, Sirian atrivim bar a gifuegha, a
bagha bar akonge. Naman a mɨdorozir gumazir bar aghuim, egha a lepan
arɨmariam iti.
2 Dughiar mamɨn Sirian mɨdorozir gumaziba ghua Israelia mɨsogha, guivir
igiar mamɨn suiragha a sara ghu. Ezɨ guivir igiar kam, a Namanɨn amuimɨn
ingangarir amizimɨn iti.
3 Dughiar mamɨn gɨn, Israelian guivir igiar kam kamaghɨn Namanɨn
amuim mɨgei, “Nɨn pam Godɨn akam inigha izir gumazir Samarian itir
kam bagh mangɨgh, ti deragham. Godɨn akam inigha izir gumazir kam an
arɨmariam akɨrighti, a ua deragham.”
4 Naman akar kam baregha, atrivim bagha ghua, guivir igiar kamɨn
akamɨn gun a mɨkeme.
5 Ezɨ atrivim kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ mangɨ! Kɨ Israelian atrivim bagh
akɨnafaritam osirigh, nɨ danighti nɨ a inigh mangɨ a danɨngigh.”
Egha atrivim akɨnafarim osirigha Naman ganɨngi. Ezɨ Naman 300,000
kina silvan dagɨaba ko 60 kilogrem gol, ko 10plan korotiar kurkiamiba sara
inigha, dɨkavigha Samarian ghu.
6 Egha Naman Sirian atrivim da akɨnafarir kam inigha ghua, Israelian
atrivim ganɨngi. Akɨnafarir kam kamaghɨn mɨgei: “Akɨnafarir kam, nan
gumazir dapanim Naman kɨ a bagh nɨ mɨkɨmasa. A lepan arɨmariam iti, ezɨ
nɨ a damighti, a ua deraghasa kɨ ifonge.”
7 Ezɨ Israelian atrivim akɨnafarir kamɨn ganigha uan navir osɨmtɨzim
akakagha uan korotiam abɨki. Egha a kamaghɨn mɨgei, “Amei! Sirian atrivim
tizim bagha kamaghɨn na bagh akam amada, kɨ mangɨ gumazir kamɨn
arɨmariam akɨrigham? A ti ghaze, kɨ God, kɨ gumazim damighti a deragh
ikiamin gavgavim iti, a? O kɨ gumazim damighti, an aremeghamin gavgavim
iti, a? Kɨ fo, a na mɨsoghasa tuaviba buri.”
8 Ezɨ Godɨn akam inigha izir gumazim Elisa, kamaghɨn oraki, atrivim navir
osɨmtɨzim ikia, uan korotiam abɨki. Kamaghɨn amizɨ, Elisa kamaghɨn atrivim
bagha akam amaga ghaze, “Nɨ manmaghsua navim osemegha uan korotiam
abɨki? Nɨ gumazir kam amadaghti a na bagh izɨ, eghti kɨ kamaghɨn an akaghti
a fogh suam, Godɨn akam inigha izir gumazir mam guizbangɨra Israelɨn iti.”
9 Kamaghɨn amizɨ, atrivim Naman mɨkemezɨ, a uan karisba ko hoziaba
sara ghua Elisan dɨpenimɨn tiar akamɨn oto.
10 Ezɨ Elisa gumazir mam Naman bagha anemadazɨ, a dɨpenimɨn azenan
ghua kamaghɨn Naman mɨgɨa ghaze, “Nɨ mangɨ 7plan dughiabar Jordanɨn

5:1: Luk 4:27

Fanemin dipamin rueghti, nin arimariam givaghti, nin mikarzim ua deraghti, ni deragham.”

11 Ezi Naman akar kam baregha puv atari, egha Elisan dipenim ategha ghu. Naman ghaze, “Elisa ti azenan izegh nan ganigh, Ikiavira Itir God, uan God ko mikim, egh arimariam iti naghin isin uan dafarim ighuavamangam. Egh arazir kamin a na damighti, ki ua deragham. Ezi puvati.

12 A Jordanin Fanemin dipamin ruasa na migei. Ezi Damaskusin Fanemning Abana ko Farpar, aning bar Israelian dipabagh afira! Eghti dipatam nan arimariam agivsi, ki ti uan kantrin aven itir dipar kamning guruva ua deragham.” Naman kamaghin migia, egha bar aningaghegha ghu.

13 Ezi an ingangarir gumaziba an boroghin ghua kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, Godin akam inigha izir gumazim bizir bar ekiatam damusi ni mikimti, e fo, ni a damuam. Ezi a kamaghin bizitam mikemezir puvati. A pura ruasa ni mikeme. Kamaghin amizi, ni an akamin gin mangi.”

14 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, a Naman mikemezi moghin Naman an akam baregha, ghua Jordanin Fanemin ghuaghira 7plan dughiabar uabi isa dipam gazui. Ezi an arimariam bar givazi an mikarzim ua bar zuegha, borir igiamin min oto.

15 Egha a uan ingangarir gumaziba ko, me ua Godin ingangarir gumazim bagha ghue. Egha Naman, Elisan guamin tugha a migia ghaze, “Ki datirighin fo, godin tam ua nguazir kamin nguibatamin itir puvati. Ia Israelia, ian God, a guizbangira God. Kamaghin amizi, ga uaning, ki nin ingangarir gumazim, ki bizir aghuim ni daningasa, ni na dama a inigh.”

16 Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze, “Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin zurara itimin ingangarir gumazim. A nan garima, ki an ziamin guizbangira ni migei, ki bar ni da bizitam inighan kogham.” Ezi Naman bizir aghuitam Elisa daningasa bar gavgafi, ezi Elisa bar aghua.

17 Ezi Naman ghaze, “Ni nan bizir aghuim inian aghua, a marki. Ga uaning, ki nin ingangarir gumazim, ni nan amamangatighti, ki Israelian nguazir minemeniar aviritaba inigh uan donkining datighti, aning da ater e uamategh uan nguibamin mangam. Egh nguazir minemeniar kabagh isin, ki Ikiavira Itir God bagh, ofa gamir dakozimin ingaram. Guizbangira, ki godin igharazitaba bagh ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharazibar amuan kogham. Ki Ikiavira Itir God baghvira ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazibar amuam.

18 Ezi ni nan osimtizim gifoghasa ki ifonge, eghti Ikiavira Itir God nan arazir kuraba gin amadagham. Nan gumazir ekiam zurara ghua asem Rimonin ziam fe, ezi ki a ko iti. E Rimonin ziam fer dipenimin aven zuir dughiamin, atrivim nan agharimin suisi. Egha a tevibar pira asem Rimon ziam fer dughiamin, a na getuima, ki uaghan aser kamin marvir guamin boroghin teviba apiri. Ki fo, ki uamategh mangiti, arazir kam gin uam otivam. Ezi Ikiavira Itir God nan arazir kuraba gin amangasa ki ifonge.”

19 Ezi Elisa ghaze, “Ni osiman marki. Ni navir amirizim inigh mangi.”

Ezi Naman Elisa ategha ghu. Egh a tighar saghon mangamin dughiamin,

20 Elisan ingangarir gumazim, Gehasi, uabira kamaghin uabi migia ghaze, “Nan gumazir ekiam, Sirian gumazim Naman ataghizi, a pura zui. Manmaghsua a bizir Naman a daningamim inizir puvati? Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki Namanin gin ivegh mangi, egh a da bizitaba inigham.”

21 Egha dikavigha Namanin gin zui. Ezi Naman garima, gumazir mam an gin ivegha izi, ezi a uan karis ategha ghuaghira tuavimin tughav itima,

Gehasi iza a bato. Ezɨ Naman kamaghɨn Gehasin azara, “Bizitam ia batoz, o?”

22 Ezɨ Gehasi ghaze, “Puvatɨ. Nan gumazir ekiam kamaghɨn nɨ mɨkɨmasa na amada: Godɨn akam inigha izir gumazimning datɨrɨghɨra an dɨpenimɨn ize. Aning Efraimɨn mɨghsɨaba itir Godɨn akam inigha izir gumazimning. Ga uaning, nɨ silvan beghiam ko korotiar pumuning, Godɨn akam inigha izir gumazir kamning bagh dar anɨngigh.”

23 Ezɨ Naman kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Beghiar vamɨra markɨ, nɨ pumuning inigh.” A mɨghɨghavɨra da iniasa Gehasi mɨgei, ezɨ Gehasi da iniasa ifonge. Kamaghɨn amizɨ, Naman beghiar pumuning isa silvan avɨriba aning gaghui, silvan kabar dɨbobonim, 60,000 kinan tu. Egha uaghan korotiar aghuir pumuning ini, egha bizir kaba inigha uan ingangarir gumazimning ganɨngi, ezɨ aning da atera Gehasin faragha zui.

24 Me ghua Samarian mɨghsɨamɨn otivigha, Gehasi bizir kaba inigha dɨpenimɨn aven da atɨ. Egha ingangarir gumazir kamning, ua Naman bagha aning amada.

25 Aning ghuzɨ, Gehasi ua dɨpenimɨn aven ghugha Elisan damazimɨn tu. Ezɨ Elisa kamaghɨn an azara, “Gehasi, nɨ managh ghugha izi?”

Ezɨ Gehasi ghaze, “Gumazir ekiam, kɨ danganitamɨn ghuzir puvatɨ.”

26 Ezɨ Elisa kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ ifaran markɨ. Nɨ ti ghaze, kɨ nɨn ganizir puvatɨ, a? Nan duam nɨ ko ikia garima, gumazir kam karis ategha nɨ bativasa izaghirɨ. Gehasi, kar dagɨaba ko, korotiaba ko, olivɨn azeniba ko, wainɨn azeniba ko, sipsipba ko, bulmakauba ko, ingangarir gumazamizir kɨniba iniamin dughiam puvatɨ. Arazir kam derazir puvatɨ.

27 Nɨ Naman da dagɨaba ini. Kamaghɨn amizɨ, lepan arɨmariar faragha Namanɨn ikezir kam, a datɨrɨghɨn nɨn ikiam. Egh nɨ ko gɨn otivamin adarasi, ia zurara lepan arɨmariar kam iniam.”

Ezɨ Gehasi Elisa ataghizir dughiamɨn, Gehasi lepan arɨmariam ini. Ezɨ an mɨkarzim, ghuariar ghurghurimɨn mɨn bar ghurghuri.

6

Elisa sobiav zem gamizɨ, a ua dɨpamɨn azenan oto

1 Dughiar kamɨn, Elisa Godɨn akam inigha izir gumazir okoruamɨn gara me geghufi. Ezɨ dughiar mam gumazir kaba kamaghɨn a mɨgei, “En dɨpenim sufi, egha en tughatɨzir puvatɨ.

2 Kamaghɨn amizɨ, nɨ e ateghtɨ, e bar Jordanɨn Fanemɨn mangam. Egh e vaghvagh temer vamɨra vamɨram okam. Egh e uari bagh dɨpenir igiatam, Jordanɨn Fanemɨn mɨriamɨn an ingaram.”

Ezɨ Elisa ghaze, “A dera, ia mamaghɨn damu.”

3 Ezɨ Godɨn akam inigha izir gumazir mam kamaghɨn a mɨgei, “Ga uaning, gumazir ekiam, nɨ e ko izasa e ifonge.”

Ezɨ Elisa a ikara, “A dera, kɨ ia ko mangam.”

4 Egha a me ko ghua Jordanɨn Fanemɨn otivigha, maghɨra temeba oti.

5 Me ingara itima, Godɨn akam inigha izir gumazir mamɨn sobiav zem asiaghirɨgha dɨpam giraghu. Ezɨ akam inigha izir gumazir kam uan sobiam inian iburagha kamaghɨn dei, “Ame! Gumazir ekiam, kɨ gumazir igharazimɨn sobiam inigha ize. Ezɨ a dɨpam giraghu.”

6 Ezɨ Godɨn akam inigha izir gumazim Elisa, kamaghɨn an azara, “Sobiam managhɨra iraghu?” Ezɨ akam inigha izir gumazim, sobiam iraghuzir danganimɨn Elisan aka. Ezɨ Elisa temer aguar dozir mam atugha, sobiam iraghuzɨ naghɨn dɨpam mɨkɨni, ezɨ sobiam uam anabo.

7 Ezɨ Elisa ghaze, “Nɨ datɨrɨghɨn sobiam inigh.” Ezɨ Godɨn akam inigha izir
gumazim uan dafarim amadagha sobiam ini.

Elisa Sirian mɨdorozir gumazibar tɨfa

8 Dughiar mamɨn, Sirian atrivim uan mɨdorozir gumaziba ko izɨ Israelia
mɨsoghasa. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, uariv gɨa nɨghnɨzim
batogha ghaze, me danganir me ikiamimɨn ingarigh, egh kagh ikegh
dɨkavigh mangɨ Israelia mɨsogham.
9 Ezɨ Godɨn akam inigha izir gumazim Elisa, a Sirian mɨdorozir gumaziba
ikiamin danganim gɨfo, egha Israelian atrivim bagha akam amada. A
uaghan Israelian atrivim mɨgɨa ghaze, Israelia danganir kamɨn boroghɨn
mangan markɨ. Me an boroghɨn mangɨtɨ, Sirian mɨdorozir gumaziba me
gasɨghasigham.
10 Ezɨ atrivim akar kam baregha, mɨdorozir gumaziba danganir Sirian
mɨdorozir gumaziba ikiamin naghɨn ikiasa me amada. Ezɨ Siriaba danganir
kamɨn otivigha Israelian mɨdorozir gumazibar garima, me fomɨra iti. Kam-
aghɨn amizɨ, me danganir kamɨn ikian ibura. Arazir kam dughiar avɨribar
otifi.
11 Ezɨ Sirian atrivim bizir kam bangɨn nɨghnɨzir kurar bar avɨribagh ami.
Egha a uan gumazir dapanibar diazɨ, me izima a men atara pamtemɨn ka-
maghɨn me mɨgei, “Ia na mɨkemegh, en gumazir manam Israelian atrivimɨn
akurvasi?”
12 Ezɨ an mɨdorozir gumazibar dapanir mam a ikaragha ghaze, “O atrivim,
en gumazitam arazir katam gamizir puvatɨ. Bar puvatɨ. Kar Elisara, a
Israelian Godɨn akam inigha izir gumazim. E damuasa amir biziba bar, a
zurara Israelian atrivim mɨgei. Nɨ mɨgeir akaba Elisa bar a dagh fo. Nɨ akuir
danganimɨn ikɨ mɨkɨmtɨ, Elisa fogham.”
13 Ezɨ atrivim kamaghɨn gumazir dapanibav gei, “Ia mangɨ fogh, Elisa
danganir manamɨn iti. Egh ia mɨdorozir gumaziba amadaghtɨ, me mangɨ an
suiragh.” Ezɨ me ghua kamaghɨn fo, Elisa Dotanɨn nguibar ekiamɨn iti.
14 Kamaghɨn amizɨ, atrivim mɨdorozir gumazir avɨrim amɨsefe, egha me
amangizɨ me hoziaba ko karisba inigha Dotanɨn ghue. Me ghua dɨmagarimɨn
otivigha nguibam koro.
15 Ezɨ bar mɨzaraghara Elisan ingangarir gumazim dɨkavigha dɨpenimɨn
azenan ghu. Egha a garima, Sirian mɨdorozir gumaziba uan hoziaba ko
karisba sara nguibar ekiam ekɨarugha gɨfa. Egha a ghua kamaghɨn Elisa
mɨgei, “Ame! Gumazir ekiam, Sirian mɨdorozir gumaziba e ekɨarugha gɨfa.
E manmaghɨn damuam?”
16 Ezɨ Elisa kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ atiatingan markɨ. Me guizbangɨra
mɨdorozir gumazir avɨrim iti, ezɨ en akurvaghamin mɨdorozir gumazir bar
avɨrim iti, ezɨ en mɨdorozir gumazibar dɨbobonim, men mɨdorozir gumaz-
ibar dɨbobonim bar a gafira.”
17 Ezɨ Elisa kamaghɨn God ko mɨgɨa ghaze, “O Ikiavɨra Itir God, nɨ gumazir
kamɨn damazimning kuightɨ, a kɨ mɨgeir darazir ganika.” Ezɨ Ikiavɨra Itir
God ingangarir gumazir kamɨn damazimning kuizɨ, a garima, hoziar avɨriba
ko karisɨn avɨriba Elisa itir mɨghsɨar kam bar a gizɨfa. Ezɨ karisba ko hoziar
kaba, da avimɨn mɨrara gari.
18 Ezɨ Sirian mɨdorozir gumaziba Elisan suighasa izavɨra itima, Elisa kam-
aghɨn God ko mɨgei, “O Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghsua, nɨ Sirian mɨdorozir
gumazibar damaziba okavightɨ, me ganan kogham.” Ezɨ Ikiavɨra Itir God
men damaziba okafi.

19 Ezi Elisa danganir Sirian midorozir gumaziba itimin ghugha kamaghin
migei, “Ia ti ongani. Tuavir kam, ia inigh nguibar ekiar ia mangasava
amimin mangighan kogham. Ezi marki, ia nan gin iziti ki ian aku gumazir
ia ruir kam bagh mangam.” Ezi me an gin zuima, a men akua Samarian
nguibar ekiamin ghu.
20 Egha me nguibar ekiamin aven ghue. Ezi Elisa kamaghin God ko migei,
“O Ikiavira Itir God, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba kuighti, me
ua gan.” Ezi Ikiavira Itir God men damaziba kuizi, me ua gari. Egha me
kamaghin gara fo, me Samarian nguibar ekiamin aven iti.
21 Ezi Israelian atrivim men ganigha kamaghin Elisan azara, “Gumazir
ekiam, ki ti me misueghti me arighiregham, a?”
22 Ezi Elisa ghaze, “Puvati. Ni midorozimin aven apanibar suizir
dughiamin, ni zurara me misozi me ariaghirir puvati. Kamaghin amizi, ni
gumazir kabav soghan marki. Ni dagheba ko dipaba me daning, eghti me
gin uan atrivim bagh uamategh mangam.”
23 Ezi Israelian atrivim Sirian midorozir gumaziba bagha isar ekiam
gamigha me ganingi. Me amegha givazi, a ua me amangizi me Sirian atrivim
bagha ghue. Egha dughiar kamin, Sirian midorozir gumaziba ua iza Israelia
misozir puvati.

Sirian midorozir gumaziba Samarian nguibar ekiam ekiaru

24 Azenir maba givazi, Sirian Atrivim, Benhadat, uan midorozir gumaziba
akuvagha, Samarian nguibar ekiam konasa zui, egh Samaria misoghasa.
25 Ezi dughiar kamin Samarian nguibar ekiam dagheba bar puvati. Ezi
Sirian midorozir gumaziba dughiar ruarimin nguibam ekiarugha itima,
Samarian gumazamiziba dagheba bagh mangi da inigh nguibar ekiamin
aven izasa ibura. Kamaghin amizi, gumazitam donkin dapanim givesi,
kamaghin a 80 kinan a givezam. Eghti gumazitam 250 gremin kuarazir
bunbamin buaribagh ivesi, a 5 kinan dagh ivezam.
26 Dughiar mamin Israelian atrivim nguibar ekiam avinizir divazir mitiar
gavgavim gisin arui, ezi amizir mam kamaghin an dei, “O nan atrivim, ni en
akuragh!”
27 Ezi atrivim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni ti ghaze, ki wit ko
wain iti, a? Ki ua manmaghin ian akuragham? Puvati. Ikiavira Itir God ti nin
akuragham.”
28 Egha atrivim an azara, “Ki manmaghin nin akuraghasa ni ifonge?”
Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, “Ga amizir kamning, kamaghin
akam akiri, nan otarim ga faragh anemam, egh dughiar igharazimin, ga an
otarim amam.
29 Kamaghin amizi, ki uan otarim misuegha ga aneme. Egha
amimzaraghan, ki an borim misoghasa a migei. Ezi puvati. A uan otarim
modogha gifa.”
30 Kamaghin amizi, atrivim akar kam baregha bar osemegha, uan koro-
tiam abiki. A nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin aruavira
itima, gumazamiziba datirighin an buaber korotiamin garima, atrivim uan
korotiar azenan itimin aven aneru.
31 Egha atrivim ghaze, “Elisa en osimtizir kabar mingarim. Ezi ki
datirighira an firim atughti an aremegham. Ki kamaghin damighan koghti,
God uabi na misueghti ki aremegham.”
32 Atrivim kamaghin migia, Elisa misueghti an aremeghasa gumazir mam
amadazi, a ghu. Ezi dughiar kamin Elisa uan dipenimin itima, Samarian
gumazir dapanir maba a ko iti. Gumazir kam atrivim anemadazi, a tighar

6:29: Godin Araziba 28:57; Azir Akam 4:10

izima, Elisa kamaghin gumazir dapanibav gei, “En atrivim, a gumazir gumazibav sozi me ariaghirim. Egha a datirighin nan firim aghorasa gumazir mam a amada. Eghti gumazir kam izi otoghamin dughiamin, ia pamtemin tiam asaragh anepirighti, an aven izan kogham. Ezi atrivim uabi gumazir kamin gin izi.”

33 Elisa migiavira itima, gumazir kam atrivim ko oto. Egha atrivim kamaghin Elisa migei,* “Ikiavira Itir God uabi dughiar kurar kam gamizi an e bato. An en akurvaghsi bizitam damighan kogham. E a mizuaman kogham.”

7

1 Ezi Elisa kamaghin akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ghaze, aruem gurumin kamaghira ganti, gumazamiziba nguibamin tiar akamin mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogrem plauan aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1 kinara, 6 kilogrem bali givezam.”

2 Ezi gumazir dapanir atrivim geghuva a ko izezim, Elisan akam baregha, kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamin tiar akaba kuigh dagher aviriba e gingegham, ki ghaze, e zuamira ti dagheba dagiar muziarimin kamaghin dagh ivezeghan kogham.”

Ezi Elisa kamaghin gumazir dapanir kam migei, “Bar guizbangira, ni bizir kamin ganti, an otogham. Egh ni dagher katam ameghan kogham.”

Sirian midorozir gumaziba are

3 Ezi aruer kamin 4plan gumazir lepan arimariam itiba, me Samarian nguibar ekiamin, tiar akar ekiamin azenan iti. Egha me uarira uariv gia ghaze, “E tizimsua puram apiav ikia ovevem mizuai?

4 E mangi dagheba buriam. E Samarian nguibar ekiamin aven mangan kogham. Me dagheba puvati, kamaghin amizi, mitiriam puvira en aghegham. Egh uaghan, e danganir kamra dapiagh ikiva arighiregham. E ti Sirian midorozir gumaziba itir danganimin mangam. Eghti me e misueghti, e arimighiregham, a dera. Me uaghan e ateghti, e angamira ikiam, a uaghan deragham, pura bizim. E fo, e ovengasa iti.”

5 Egha me bar guaratizimin dikavigha Sirian midorozir gumaziba itir danganimin ghue. Egha me danganimin boroghira ghua garima, gumazitam itir puvati.

6-7 Bar guizbangira, Sirian midorozir gumaziba bar aregha gifa. Guaratizir kamin, Ekiam Sirian midorozir gumazibagh amima, me niginir ekiam barasi, mati midorozir gumazir avirim uan hoziaba ko karisba ko izi. Egha Sirian midorozir gumaziba ghaze, “Ia gan! Israelian atrivim ti Hitian atrivim ko Isipin atrivim givezezi, aning uan midorozir gumaziba inigha e misoghasa izi.” Sirian midorozir gumaziba kamaghin mikemegha, dikavigha zuamira danganim ategha arav ghue. Me uan averpeniba ko hoziaba, ko donkiba ataghizi da iti, egha me are. Me bizitam inigha ghuzir puvati.

8 Ezi 4plan lepan gumazir kaba men danganimin otivigha, ghua averpenir mamin aven ghuegha garima, Sirian midorozir gumazibar dagheba ko dipaba iti. Ezi me dagheba apa dipaba saram api. Me gin silva ko gol ko korotiaba inigha ghua, danganir mamin da monge. Egha me ua iza averpenir igharazimin biziba uaghan da ini, egha me da isa ghua da modi.

9 Egha gin me uarira uariv gia ghaze, “E ti arazir aghuim gamir puvati. E bizir bar aghuim datirighin an gari, egh e mangi gumazamizibav kemeka. E

* **6:33:** Hibrun akamin akar otevir kam, atrivim, vezin kamin puvati. Ezi me kamaghin nighnisi, atrivim migirigiar kamin Elisa gami.

uan akabar kumigh iki mangi amimzaraghan otogh, e ivezir kuram iniam.
Aria, e mangi atrivimin gumazir dapanibav kemeka."
10 Egha me dimagarimra ua Samarian ghugha nguibar ekiamin tiar
akamin garir gumazibar dia ghaze, "E Sirian midorozir gumazibar dan-
ganimin ghuegha garima, gumazitam itir puvati. Egha uaghan gumazibar
migirigiataba baraghizir puvati. Sirian midorozir gumaziba, me arav ghue,
ezi men biziba bar men danganimin ikiavira iti. Me hoziaba ko donkibar
beniba firizir puvati. Beniba men suighavira itima, men averpeniba ikiavira
iti. Ezi dagheba ko biziba averpenibar ikiavira iti."
11 Tiar akamin garir gumaziba akar kam baregha, akam inigh atrivimin
dipenim mangasa gumazamizibar dei.
12 Ezi atrivim dimagarimin akar kam ini. Egha dikavigha uan gumazir
dapanibav migia ghaze, "Ki Sirian midorozir gumazibar nighnizim gifo. Me
kamaghin fo e daghebar otefe. Kamaghin amizi, me averpeniba ategha
ghua, tuzir danganibar moga iti. Me ghaze, e nguibam ategh azenan mangiti,
me en suigh en nguibar ekiam iniam."
13 Ezi atrivimin gumazir dapanir mam kamaghin a migei, "E ti gumazitaba
ameghti, me 5plan hoziar nguibamin ikiavira itiba inigh mangi fogham, bizir
manam Sirian midorozir gumaziba bato. Eghti Siriaba, e amangizir gumazir
kabagh asighasighti, a dera, pura bizim. E fo, e bar nguibar ekiamin aven iti,
e oveaghuezibar min arighiregham. Kamaghin amizi, e gumazitaba ateghti,
me 5plan hoziar ikiavira itiba inigh mangam."*
14 Egha me gumazir mabav sefe. Ezi atrivim karisin pumuning ko hoziaba
isa gumazir kabagh aningi, egha me amangizi me foghasa ghue, bizir
manam Sirian midorozir gumaziba bato.
15 Egha gumazir kaba ghua kamaghin fo, Sirian midorozir gumaziba are.
Ezi me men gin ghua Jordanin Fanemin otogha, me iniba ko misozir biziba ko
men bizir igharazir tuavimin irezibar gani. Egha me uamategha iza atrivim
mikeme.
16 Ezi Samarian gumazamiziba bizir kam baregha, me zuamira ivemara
ghua, Sirian midorozir gumazibar averpenibar men bizir me taghiziba ini.
Egha me plauan aviriba ko baliba ini. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God
mikemezi moghin, me 1 kinara, 3 kilogrem plauan aghuir me witin ingarizim
givesi, egha 1 kinara, 6 kilogrem bali givesi.
17 Atrivimin akurvazir gumazir dapanim, atrivim nguibar ekiamin tiar
akar ekiamin garir midorozir gumazibar ganasa anemisefe. Ezi a tiar
akamin boroghira tughav itima, gumazamiziba ivemara Sirian midorozir
gumaziba faragha ikezir danganimin ghue. Gumazamizir avirim ivemara
tiar akamin azenan ghua, anekunizi, a irizi me a dika ghuavira itima, an
areme. Atrivim faragha ghua Elisan gani, ezi Elisa Godin akar kam isa
atrivim ganingi. Ezi a datirighin guizbangin oto.
18 Elisa faragha kamaghin atrivim mikeme, "Aruem gurumin kamaghira
ganti, gumazamiziba nguibamin tiar akamin mangi, egh me 1 kinara, 3 kilo-
grem plauan aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1 kinara, 6 kilogrem
bali givezam."
19 Egha gumazir dapanir datirighin aremezir kam, a kamaghin Elisan
akam ikaragha ghaze, "Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamin tiar
akaba kuigh dagher aviriba e gingegham, ki ghaze, e zuamira ti dagheba
dagiar muziarimin kamaghin dagh ivezeghan kogham."

* **7:13:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

Egha Elisa kamaghɨn gumazir dapanir kam mɨgɨa ghaze, “Bar guizbangɨra, nɨ bizir kamɨn gantɨ, an otogham. Egh nɨ dagher katam ameghan kogham.”
20 Ezɨ datɨrɨghɨn bizir kam Elisa mɨkemezɨ moghɨn oto. Gumazir dapanir kam nguibamɨn tiar akamɨn tughav iti. Ezɨ gumazamiziba dagheba iniasa ivemara azenan ghua, anekunizɨ, a irɨzɨ me a dɨka ghuavɨra itima, an areme.

8

Sunemɨn nguibar ekiamɨn amizim, ua Israelɨn ize

1 Dughiar mam, Elisa ghua Sunemɨn nguibar ekiamɨn amizim mɨkeme, amizir kamra an borim faragha areme, ezɨ Elisa a gamizɨ, a ua dɨkafi. Elisa kamaghɨn amizim mɨkeme, “Ikiavɨra Itir God ghaze, mɨtiriar ekiamɨn dughiam en nguazimɨn otivam, eghtɨ gumazamiziba 7plan azenibar dagheba puvatɨgham. Eghtɨ nɨ uan pam ko borim inigh nguazir igharazimɨn mangɨ ikɨ mangɨtɨ, dughiar kurar kam gɨvagham.”
2 Ezɨ amizir kam Elisan akamɨn gɨn ghua, uan pam ko borim inigha ghua Filistian nguazimɨn ikiavɨra itima, 7plan azeniba gɨfa.
3 Egha gɨn 7plan azenir kaba gɨvazɨ, a uan pam ko borim inigha ua Israelɨn ize. Egha a ua uan dɨpenim ko nguazim iniasa atrivimɨn azangasa ghu.
4 Amizim atrivim bagha zuima, atrivim Elisan ingangarir gumazim Gehasi mɨgɨa ghaze, “Ga uaning, nɨ mirakelɨn ekiar Elisa amizibar na geghanasa kɨ ifonge.”
5 Ezɨ Gehasi, Elisa fomɨra otarir aremezim gamizɨ a ua dɨkavizir bizim geghari. Egha an egharavɨra itima, amizir kam ua uan biziba iniasa atrivimɨn azangsɨghasa izav oto. Ezɨ Gehasi amizir kamɨn ganigha, kamaghɨn atrivim mɨgei, “Atrivim, nɨ gan! Kar amizir kamra. Ezɨ kar otarir aremezir kamra, Elisa a gamizɨ a ua dɨkafi.”
6 Ezɨ atrivim Elisa amizir bizim bagha amizir kamɨn azai, ezɨ amizim a geghari. Egha gɨn atrivim uan gumazir dapanir mamɨn diazɨ a izima, a kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ amizir kamɨn akuraghtɨ, a uan biziba uamategh bar ada inigh. Nɨ uaghan an akuraghtɨ, a dagher azenibar otivizibar dagɨaba iniam, kar a 7plan azenibar kantrin igharazimɨn itima, an azenimɨn otivizir dagheba.”

Sirian Atrivim Benhadat areme

7 Dughiar mam, Elisa Sirian nguibar ekiam Damaskusɨn ghu. Ezɨ dughiar kamɨn Sirian Atrivim Benhadat, arɨmariam iti. Ezɨ me kamaghɨn atrivim mɨgei, “Godɨn akam inigha izir gumazir kam Elisa, a datɨrɨghɨn Damaskusɨn iza kagh iti.”
8 Ezɨ atrivim uan gumazir dapanir mam Hasael kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ dɨkavigh bizir aghuitam Godɨn akam inigha izir gumazim danɨngɨsɨ a inigh mangɨ an ganigh. Egh nɨ a mɨkemeghtɨ, a kamaghɨn Ikiavɨra Itir Godɨn azaragh, nan arɨmariam gɨvagham, o puvatɨgham.”
9 Kamaghɨn amizɨ, Hasael bizir bar aghuir me Damaskusɨn ingariziba ini. Ezɨ 40plan kamelba da ateram. Egha ada isa kamelbagh arigha Elisa bagha ghu. A ghua otogha kamaghɨn Elisan mɨgei, “Gumazir Ekiam, Sirian Atrivim Benhadat, a nɨn otarimɨn mɨn iti, a uan arɨmariam bagh nɨn azangasa na amada, an arɨmariam gɨvagham, o puvatɨgham?”
10 Ezɨ Elisa kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Nɨ mangɨ kamaghɨn atrivim mɨkemegh, an arɨmariam gɨvagham. Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn nan aka, bar guizbangɨra an aremegham.”

8:1: 2 Atriviba 4:8-37

11 Elisa akar kam gamigha gɨvagha, dughiar ruarim puv Hasaelɨn gara
ghuavɨra itima, Hasael aghumsɨgha nɨghnɨzir avɨribagh ami. Ezɨ Elisa azi.
12 Ezɨ Hasael kamaghɨn an azai, “Nan gumazir ekiam, nɨ tizim bagh azi?”
Ezɨ Elisa kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Kɨ fo, nɨ gɨn arazir kurar avɨribar
Israelian gumazamizibar amuam. Nɨ uan mɨdorozir gumaziba ko, men
dɨvazir gavgavibagh asɨghasɨgh, egh dar apongtɨ da isiam. Egh ia Israelian
gumazir igiabav soghtɨ me arɨghiram. Egh ia borir muziariba, nguazimɨn
me apɨstɨ me arɨghiram. Egh ia naviba adair amizibar garir dughiam, ia
mɨdorozir sababa inigh men naviba ofɨram. Kamaghɨn amizɨ, kɨ azi.”
13 Ezɨ Hasael akar kam baregha, kamaghɨn Elisan akam ikaragha ghaze,
“Kɨ pura gumazir kɨnim. Kɨ manmaghɨn bizir ekiar kam damuam?” Ezɨ Elisa
kamaghɨn a mɨgei, “Ikiavɨra Itir God kamaghɨn nan akagha gɨfa, nɨ Sirian
atrivimɨn otivam.”
14 Aning mɨkemegha gɨvagha, Hasael ua Atrivim Benhadat bagha ghu. Ezɨ
atrivim an azara, “Elisa manmaghɨra nɨ mɨkeme?”
Ezɨ Hasael ghaze, “Elisa ghaze, bar guizbangɨra nɨn arɨmariam gɨvaghtɨ, nɨ
ua deragham.”
15 Egha amɨmzaraghan Hasael atrivim mɨsueghtɨ an aremeghasa nɨghnɨsi.
Kamaghɨn amizɨ, a inim inigha, dɨpam garugha a inigha ghua, atrivimɨn
guam avara. Egha mɨghɨgha an suirazɨ, atrivim amɨnim isava avegha, areme.
Ezɨ gɨn Hasael an danganim inigha uabɨ Sirian atrivimɨn oto.

Israelɨn kantri ko kantrin Judan eghaghanim ghua Israelɨn kantri ikuvizir dughiamɨn tu

(Sapta 8:16--17:41)

Jehoram Judabar atrivimɨn oto
(2 Eghaghaniba 21:1-20)

16 Ahapɨn otarim Joram, 5plan azenibar Israelian atrivimɨn iti, ezɨ Je-
hosafatɨn otarim Jehoram, a uan afeziamɨn danganim inigha, Judabar
atrivimɨn oto.
17 A 32plan azeniba ikiava atrivimɨn oto, egha a 8plan azenibar
Jerusalemɨn atrivimɨn iti.
18 A Israelian Atrivim Ahapɨn guivimɨn iti. Kamaghɨn amizɨ, an Ahapɨn
adarazi ko Israelian atrivir igharazibar arazir kurabar gɨntɨsi. Egha arazir
kurar avɨriba Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn dagh ami.
19 Ezɨ Ikiavɨra Itir God Judan kantri gasɨghasɨghizir puvatɨ. Guizbangɨra,
Ikiavɨra Itir God uan ingangarir gumazim, Atrivim Devit gɨnɨghnɨsi. A fomɨra
Devit ko akar dɨkɨrɨzim gamua ghaze, Devitɨn ikɨzibar tongɨn gumazitam
zurara atrivimɨn ikiam, eghtɨ Devitɨn lamɨn angazangarim mungeghan
kogham. Ezɨ dughiar kamɨn Ikiavɨra Itir God akar dɨkɨrɨzir kam gɨnɨghnɨsi.
Kamaghɨn amizɨ, a Judan kantri gasɨghasɨghan aghua.*
20 Dughiar Jehoram Judan atrivimɨn itimɨn, Idomian gumazamiziba an
akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uari bagha atrivir mam
amɨsefe, ezɨ a me gativagha men gari.
21 Ezɨ Jehoram dɨkavigha uan mɨdorozir gumazir karisbar tuiva mɨsoziba
inigha, me Idomia mɨsoghasa Sairɨn nguibar ekiamɨn amadaghan ghue.
Me ghua otivizɨ Idomian gumaziba iza Jehoramɨn mɨdorozir gumaziba
ekɨarugha, me mɨsoghasa. Ezɨ dɨmagarimɨn, Jehoram uan mɨdorozir gu-
mazir karisbar mɨsoziba ko, me bar pamten mɨsogha Idomian gumaziba

---

8:13: 1 Atriviba 19:15 **8:19:** 1 Atriviba 11:36 * **8:19:** Nɨ 1 Atriviba 11:36ɨn gan. **8:20:** Jenesis 27:40

adugha zui. Ezɨ Israelian mɨdorozir gumazir igharaziba mɨdorozim ategha, uamategha ara uan nguibabar ghue.
22 Kamaghɨn amizɨ, Judaba Idomia dɨkabɨrazir puvatɨ. Ezɨ Idomian gumazamiziba, uari uan kantri gativagha ikia iza datɨrɨghɨn tu. Ezɨ dughiar kamɨn, Lipnan gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua Judabar apengan itir puvatɨ.
23 Atrivim Jehoram amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akɨnafarir me kamaghɨn dɨborim, Judan Atrivibar Eghaghaniba, an aven iti.
24 Ezɨ gɨn Atrivim Jehoram uan inazir afeziabar mɨn aremezɨ, me an kuam inigha Devitɨn Nguibar Ekiamɨn ghua, an inazir afeziabar moziba itir danganimɨn anefa. Ezɨ an otarim Ahasia, an danganim inigha atrivimɨn oto.

Ahasia Judabar atrivimɨn oto
(2 Eghaghaniba 22:1-6)

25 Ahapɨn otarim Joram, a 12plan azenibar Israelian atrivimɨn itima, Jehoramɨn otarim Ahasia, Judabar atrivimɨn oto.
26 Ahasia a 22plan azeniba ikia, egha atrivimɨn oto. Egha azenir vamɨran Jerusalemɨn atrivimɨn ike. An amebam, Atalia, a Israelian Atrivim Omrin, igiar guivim.
27 Ahasian amebam Ahapɨn ikɨzimɨn ize, kamaghɨn amizɨ, a Ahapɨn ikɨzimɨn arazir kurabar gɨn ghua, arazir kuraba Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn dagh ami, mati Ahapɨn ikɨzim amizɨ mokɨn.
28 Dughiar mamɨn, Atrivim Ahasia, Israelian Atrivim Joramɨn porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasaelɨn mɨsosi. Me Gileatɨn Distrighɨn, Ramotɨn nguibar ekiamɨn boroghɨra uariv sosi. Ezɨ Sirian mɨdorozir gumaziba Joram bɨrazɨ, a bar ikufi.
29 Ezɨ Joram mɨdorozim ategha ghua, Jesrilɨn nguibar ekiamɨn ikia, ua deraghasa mɨzua iti. A Jesrilɨn ikiavɨra itima Atrivim Ahasia an ganasa ghu.

9

God Jehu amɨsevezɨ, a Israelian atrivimɨn oto

1 Atrivim Joram Jesrilɨn nguibar ekiamɨn itima, Godɨn akam inigha izir gumazim Elisa, akam inigha izir gumazibar okoruamɨn tongɨn, gumazir igiar mamɨn diazɨ a ize. Ezɨ a kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ deraghvɨra uan inim kegh, egh olivɨn borem itir mɨsevir muziarim inigh dɨkavigh Gileatɨn Distrighɨn itir nguibar ekiam Ramotɨn mangɨ.
2 Egh nɨ Ramotɨn otogh, mangɨ Jehosafatɨn otarim Jehu batogh,* a Nimsin igiavotarim. Eghtɨ a uan namakaba ko ikɨtɨ, nɨ a inigh danganir mogomer tamɨn aven mangɨ.
3 Egh borem itir mɨsevir kam inigh borem an dapanim gingegh kamaghɨn a mɨkɨm, ‘Ikiavɨra Itir God, Israelian atrivimɨn ikiasa nɨ amɨsefe.’ Nɨ bizir kam damigh gɨvagh, egh tiar akam kuigh zuamɨram arɨ mangɨgh.”
4 Elisa mɨkemegha gɨvazɨ, Godɨn akam inigha izir gumazir igiar kam dɨkavigha Ramotɨn nguibar ekiamɨn ghu.
5 Egha an otogha garima, Jehu aperaghav ikia mɨdorozir gumazibar, gumazir dapanir igharaziba ko mɨgei. Egha a Jehu mɨgɨa ghaze, “Gumazir ekiam, kɨ akar mam nɨn iti.”
Ezɨ Jehu an azara, “En tinara, nɨ akam an iti?”

---

* **9:2:** Jehun afeziam, a Judan atrivimɨn ikezir gumazir kam Jehosafat puvatɨ. Atrivim Jehosafatɨn eghaghanim, a 1 Atrivim sapta 22 ko 2 Atrivim sapta 3ɨn iti. Jehosafat, a gumazir igharazim.

Ezi Godin akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, “Nirara, ki akam nin iti.”
6 Ezi Jehu dikavigha dipenimin aven ghuzi, Godin akam inigha izir gumazim an gin ghua olivin borem inigha Jehun dapanim ginga kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, kamaghin migei, ‘Ki datirighin Israelian atrivimin ikiasa ni amisefe. Eghti ni nan gumazamiziba Israelia, me gativagh men ganam.
7 Egh ni Ahapin ikizim misoghirarikigh, kar atrivir ni fomira an ingangarir gumazir dapanimin ikezim. Eghti ki arazir kamin, Atrivir Amizim Jesebelin arazir bar kuraba ikarvagham. Kar fomira nan akam inigha izir gumaziba ko nan ingangarir gumazibav soghezi, me ariaghirezir amizim.
8 Eghti ki Ahapin adarazi bar me gasighasigham. Bar guizbangira, Israelian tongin otivir Ahapin ikizimin gumaziba, ki bar moghira me agivagham, gumazir igiaba ko aruaba sara.
9 Ki bar fomira Nebatin otarim Jeroboamin ikizim, ko Ahiyan otarim Atrivim Basan ikizim gasighasiki. Egh kamaghira ki Ahapin ikizim bar me gasighasigham.
10 Eghti Atrivir Amizim Jesebel aremegham, eghti an kuam afamin gumaziba puvatigham. Puvati, afiaba Jesrilin nguibar ekiamin boroghiram an kuam amam.’” Ezi Godin akam inigha izir gumazir kam Ikiavira Itir Godin akar kamin gun mikemegha givagha, tiar akam kuigha arav ghu.
11 Ezi Jehu ua atrivimin gumazir dapanir igharaziba bagha ghuzi, men mav an azara, “Biziba bar deraghvira iti, o? Manmaghsua gumazir onganir kam iza nin gani?”
Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ia gumazir kamaghin garibar arazibagh fo, me zurara pura tintinibar migirigiabagh ami.”
12 Ezi me kamaghin a migei, “Ni ifari. Ni deraghvira e mikim. Ni e gifar akam mongan marki.”
Ezi Jehu bighavira kamaghin gumazir dapanibav gei, “Gumazir kam iza kamaghin na migei, ‘Ikiavira Itir God ghaze, a Israelian atrivimin ikiasa na misevegha gifa.’”
13 Gumazir dapaniba akar kam baregha, zuamira uan korotiar ruariba suegha dipenimin adidiaba ave, ezi Jehu adidiamin tughav iti. Ezi me sigham givia kamaghin dei, “Jehu atrivimin otogha gifa.”

Jehu, Israelian Atrivim Joram misoghezi, an areme

14-15 Jehu, a Jehosafatin otarim, egha Nimsin igiavotarim. A datirighin nguibar ekiam Ramotin ikia, egha Atrivim Joram misueghti an aremeghti, an an danganim inigh atrivimin otivasa uan gumazir dapaniba ko akabar kiri. Ezi Atrivim Joram Jesrilin ikiavira iti. Faragha Israelia, Sirian Atrivim Hasael ko misozir dughiamin, Atrivim Joram midorozimin aven osimtizir ekiam ini, egha a derazir puvati. Ezi datirighin Jehu uan gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia na ko navir vamira iki, egh ia deraghvira gan, egh gumazitam ateghti, a Ramot ategh Jesrilin nguibar ekiamin gumazamiziba bagh mangi, bizir ki damuamin kabar gun mikiman marki.”
16 Egha Jehu uan karisin anabogha, midorozir gumazir maba ko me Ramot ategha Jesrilin ghue. Atrivim Joramin arimariam givazir puvati, egha a Jesrilin uan dakozim girighav iti. Ezi dughiar kamin, Judan Atrivim Ahasia, Joramin ganasa Jesrilin ghugha, aning uaghara Jesrilin iti.
17 Ezi ganganir gumazir mam, nguibar ekiam Jesril avinizir divazimin tauan tughav ikia garima, Jehu ko an midorozir gumaziba izi. Ezi a dia

9:6: 1 Atriviba 19:16 **9:10:** 1 Atriviba 21:23 **9:11:** 2 Atriviba 9:33-36

kamaghin gumazir nguibamin itibav gei, “Ki midorozir gumazir avirimin garima, me izi.”

Ezi gumazir maba ghua, ganganir gumazir kamin akabar gun Atrivim Joram mikemezi, a kamaghin me migei, “Ia midorozir gumazitam mikemeghti, a hoziam inigh, ivegh mangi me batogh kamaghin me mikim, ‘Biziba bar ti ian deraz, o puvati?’”

18 Ezi midorozir gumazir mam hoziam gaperagha ivegha ghua kamaghin Jehu migei, “Atrivim kamaghin foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?”

Ezi Jehu an akam ikaragha ghaze, “Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi.”

Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garavira itima, a ua izezir puvati. Ezi a kamaghin atrivim bagha akam amada, “Midorozir gumazir ni amadazim, a ghua me bato, egha ua izezir puvati.”

19 Ezi atrivim midorozir gumazir igharazim amadazi, a ghu. Egha midorozir gumazir kam me batozir dughiamin, a uaghan kamaghin Jehu migia ghaze, “Atrivim kamaghin foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?”

Ezi Jehu a migia ghaze, “Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi.”

20 Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garima, a izezir puvati, egha a kamaghin atrivim bagha akam amada, “Midorozir gumazir ni amadazim, a uaghan ua izezir puvati. Ezi ki gumazir karisin itimin garima, a Nimsin otarim Jehu ami moghin, bar arazir onganim gami. An hoziabagh amima da bar puvira ivemara, karisba amikirvagha izi.”

21 Ezi Atrivim Joram ghaze, “Ni na bagh karis akir.” Ezi me anekirigha givazi, Israelian Atrivim Joram uan karisin anabo, ezi Judabar Atrivim Ahasia karisin igharazimin ghuavanabo. Egha aning Jehu bativasa ghu. Egha aning ghua, Jesrilian gumazim Nabotin nguazimin boroghin a bato.

22 Joram, Jehu batozir dughiamin, a kamaghin Jehun azara, “Biziba bar ti nin deraz, o puvati?”

Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Da manmaghin deragham? Nin amebam Jesebel asebar gin ghuavira iti, egha arazir kuraba ko imezibagh amuavira iti, mati tuavimin amizim tintinibar arua gumazir igharaziba ko akui moghin ami. Nin amebamin arazir kurar kaba bar ekiva zui.”

23 Joram, Jehun akar kam baregha, zuamira uan karis giragha arav ghu. Egha kamaghin Ahasian dei, “Ahasia, gumazir kam na abinasa ize!”

24 Egha Jehu uan barir pim bar pamtemin a gekuigha, Joramin akirim gase. Ezi barim an dighorim abighizi, a uan karisin averiam girigha areme.

25 Ezi Jehu, kamaghin gumazir dapanim Bitkar migei, “Ni Joramin kuam inigh Nabotin nguazimin anekunigh, kar Jesrilin gumazim. Ni Ikiavira Itir God fomira Joramin afeziam Atrivim Ahap mikemezir akar kam ginighnighvira iki. Dughiar kamin, ga uan karisning inigha Ahapin gin zuima, Ikiavira Itir God kamaghin Ahap mikeme.

26 ‘Ki Ikiavira Itir God, ki boghimra gumazibar garima, me nin ifongiamin gin ghua, Nabot ko an otaribav soghezi, me ariaghire. Kamaghin amizi, guizbangira, ki Nabotin nguazimra nin arazir kurar kaba ikaragham.’”

Egha Jehu ua kamaghin Bitkar migei, “Ikiavira Itir God fomira mikemezi moghin, ni Joramin kuam inigh mangi Nabotin nguazir kamin anekunigh.”

Judan Atrivim Ahasia areme

27 Ezi Judan Atrivim Ahasia, Atrivim Joramin garima, an aremegha givazi, a uan karisin ikia egha ara Bethaganin nguibar ekiamin ghu. Ezi Jehu uan midorozir gumaziba ko Ahasian agintisi, egha Jehu kamaghin midorozir gumazibav gia ghaze, “Ia uaghan a gasegh!” Ezi a uan karisin ghua Gurin

9:26: 1 Atriviba 21:19

mighsiamin ghuavanadima, me Ipleamin nguibamin boroghin a gase. Ezi Ahasia bar ara ghua Megidon nguibar ekiamin ghugha gin areme.
28 Ezi Ahasian gumazir dapaniba an kuam inigha, karisin mam gatigha uam a inigha Jerusalemin ghu. Egha me Devitin Nguibar Ekiamin an inazir afeziabar mozibar danganimin anefa.
29 Joram azenir namba 11in Israelian atrivimin itima, Ahasia Judabar atrivimin oto.

Me Atrivir Amizim Jesebelin misoghezi, an areme

30 Ezi Jehu uan adarazi ko me Ahasian agintigha givagha, ua Jesrilin ize. Atrivir Amizim Jesebel danganir kamin ikiava, kamaghin akam baraki, Joram areme. Ezi Jesebel uan damaziba aghiva uan dapanir arizim adii, egha atrivimin dipenimin aven tughav ikia, winduan beragha tuavimin gari.
31 Egha Jehu nguibar ekiamin tiar akar ekiamin aven zuir dughiamin, Jesebel kamaghin an dia ghaze, "O Simri,† ni uan gumazir ekiam misoghezi an aremezir gumazim, ni ti deragha iti?"
32 Jehu oregha winduan pin gara egha kamaghin dei, "Tina nan adarazi bagh izasa ifonge? Tav iti, o?" Ezi ingangarir gumazir maba atrivimin dipenimin ikia, Jehun akam baregha, iza winduan beragh an gari.
33 Ezi Jehu kamaghin migei, "Ia amizir kam akunighti a izighiri." Ezi me Jesebel akunizi a iraghu. Ezi an ghuzim tintinibar dipenir biriba ko hoziaba rue. Ezi Jehu uan hoziaba ko karisbagh amima, da Jesebelin kuam dikabiri.
34 Ezi gin Jehu atrivimin dipenimin aven ghughava api. A dagheba ko dipaba amegha givagha, kamaghin gumazibav gei, "God kamaghin mikemegha gifa, amizir kurar kam mar ikufigh. Guizbangira, amizir kam atrivir mamin guivim. Kamaghin amizi ia an kuam afagh."
35 Ezi me an kuam inigha mozim darighasa azenan ghu. Egha me an kuam burima, a itir puvati. Me an dapanir agharim ko dagarimning ko dafarir beramningra gari.
36 Egha me ua ghuegha bizir kamin gun Jehu migeima, a ghaze, "Bizir otozir kam, Ikiavira Itir God, uan ingangarir gumazim Elaija, a Tisben nguibamin gumazim, an akam garugha mikeme. Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, 'Jesebel aremeghamin dughiam, afiaba izi Jesrilin nguibar ekiamin an kuam amam.
37 Eghti an mikarzir otevir mizumziariba tintinibar nguazim giregh ikiva, afiar buaribar min ganam. Eghti gumaziba dar ganiva, foghan kogham kar ti Jesebelin mikarzir otevir naba, o?' "

10

Me Ahapin ikizim misoghezi, me bar ariaghire

1 Atrivim Ahapin otariba ko, an igiavotariba me Samarian nguibar ekiamin iti.* Men dibobonim, 70in tu. Ezi Jehu akinafarir maba osirigha, Samarian gumazir dapaniba ko gumazir aruaba ko, gumazir Ahapin ovavir borir otaribar gariba bagha da amaga kamaghin migia ghaze,
2-3 "Ahapin otariba, ia ko iti. Ezi ia midorozir karisba ko hoziaba ko afuziba, ko misoghamin bizir maba sara ikia, egha divazir gavgavim avinizir nguibar ekiamin iti. Kamaghin amizi, dughiar ia akinafarir kaba iniamimin,

† **9:31:** Jesebel ziar kam Jehu gati, Simri. A fo, Simri fomira atrivimin ingangarir gumazir mam, a uan atrivim misoghezi, an areme. Ezi Jehu datirighin uaghan arazir kamram ami. Ni 1 Eghaghaniba 16:8-20in gan. **9:36:** 1 Atriviba 21:23 * **10:1:** Hibrun akam ghaze, Jesril. Gumazir fomira itir maba Grighin akamin akar kam gira, me ghaze a Samarian nguibar ekiamin migei.

ia Ahapɨn ovavir boribar tongɨn, gumazir bar aghuitam atrivimɨn ikɨsɨ anemɨsefegh. Egh ia an akuragh a bagh mɨsogh.”

4 Ezɨ gumazir dapaniba ko gumazir aruaba akar kam inigha, bar ati-atigha ghaze, “Jehu atrivir pumuning abɨragha gɨfa. Eghtɨ e manmaghɨn anebɨragham? E bar ibura.”

5 Kamaghɨn amizɨ, gumazir atrivimɨn dɨpenimɨn garim ko nguibar ekiamɨn gumazir dapanir faragha zuim, ko gumazir aruaba, ko gumazir Ahapɨn ovavir boribar gariba, me Jehu bagha kamaghɨn akam amada, “E nɨn ingan-garir gumaziba, e nɨn ifongiamɨn gɨn mangasa. E gumazitam amɨseveghtɨ an atrivimɨn otoghan kogham. Bar puvatɨgham. Nɨ tizim damusɨ, nɨ puram a damu.”

6 Ezɨ Jehu uam akɨnafarir igharazim osirigha kamaghɨn gumazir kabav gei, “Ia nan gɨn mangɨ egh nan apengan ikɨsɨ, ia bar Ahapɨn ovavir borir otaribav sueghtɨ, me arighireghasa kɨ ifonge. Egh gurumɨn kamaghɨra garir dughiamra, ia men dapaniba inigh Jesrilɨn izɨ.” Dughiar kabar, Ahapɨn ovavir borir otarir 70plan kaba, me gumazir aruaba ko Samarian nguibar ekiamɨn iti, ezɨ gumazir aruar kaba zurara men sure gami.

7 Egha gumazir aruar kaba Jehu da akɨnafarim inigha, Ahapɨn ovavir borir otarir 70plan kaba bar me mɨsoghezɨ me ariaghire. Me men fɨribar ghoregha, men dapaniba isa akɨrabagh aghuigha Jehu bagha da amangi.

8 Ezɨ Jehu kamaghɨn oraki, me Ahapɨn ovavir borir otaribar dapanibar akua izegha gɨfa, ezɨ a kamaghɨn me mɨgei, “Ia dapanir kaba inigh, nguibar ekiamɨn tiar akar ekiamɨn, da isɨ pozir pumuning mɨkɨnigh, egh da ateghtɨ, da mamaghɨra ikɨ mangɨ gurum mɨzaraghan tugh.”

9 Egha amɨmzaraghan, Jehu dɨkavigha nguibar ekiamɨn tiar akamɨn ghugha dapanir kabar gari. Gumazamizir avɨrim danganir kamɨn iti, ezɨ Jehu tugha kamaghɨn me mɨgei, “Kɨ uabɨ uan gumazir ekiam Atrivim Joram abɨraghasa nɨghnɨsi. Egha kɨ a mɨsoghezɨ an areme. Egha kɨ fo, ia gumazir kam mɨsoghezɨ an aremezir puvatɨ. Ezɨ tinara gumazir kabav soghezɨ, me ariaghire? E fozir puvatɨ.

10 Ezɨ bizir kam kamaghɨn en aka, akar Ikiavɨra Itir God fomɨra isa Ahapɨn ikɨzim ganɨngiziba, da bar guizɨn otivaghiri. Ezɨ datɨrɨghɨn Ikiavɨra Itir God, akar a uan ingangarir gumazim, Elaijan akam garugha mɨkemezim, an otogha gɨfa.”

11 Egha gɨn Jehu, Ahapɨn ikɨzir Jesrilɨn itir igharaziba, ko an gumazir dapaniba, ko an namakar aghuiba, ko an ofa gamir gumaziba, a bar me mɨsoghezɨ me ariaghire. Jehu tav ataghizɨ a itir puvatɨ. Bar puvatɨ.

Jehu, Atrivim Ahasian ikɨzim mɨsoghezɨ, me ariaghire

12 Egha Jehu uan mɨdorozir gumaziba ko Jesril ategha, Samarian mangasa. A tuavir kamɨn ghua danganir me kamaghɨn dɨborim, Sipsipbar Garir Gumaziba Uari Akuvir Danganimɨn oto.

13 Egha a gumazir maba bativigha, kamaghɨn men azara, “Ia managh ikegha ize?”

Ezɨ me kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “E Atrivim Ahasian adarasi. E Atrivim Joramɨn adarazi ko Atrivir Amizim Jesebelɨn ikɨzimɨn ganasa Jesrilɨn zui.”

14 Ezɨ Jehu akar kam baregha, kamaghɨn uan adaraziv gei, “Ia gumazir kabar suikigh.” Ezɨ me gumazir kaba bar men suigha, me inigha ghua mozir bar ekiam itir danganimɨn zui. Egha me Ahasian adarazi bar me mɨsoghezɨ me ariaghire, ezɨ tav itir puvatɨ. Men dɨbobonim, 42ɨn ghu.

10:10: 1 Atriviba 21:20-24 **10:11:** Hosea 1:4

Jehu Ahapɨn ikɨzimɨn igharaziba bar me mɨsoghezɨ, me ariaghire

15 Ezɨ Jehu uan mɨdorozir gumaziba ko danganir kam ategha ghua,
tuavimɨn Rekapɨn otarim Jonadap bato. Egha Jehu dughiam a ganigha,
kamaghɨn a mɨgei, "Kɨ nɨn nɨghnɨzim bar a gifonge. Nɨ manmaghɨn ami, kɨ
amir biziba nɨ dagh akongez, o puvatɨ?"
Ezɨ Jonadap kamaghɨn Jehu mɨgei, "Are, kɨ nɨ ko navir vamɨra iti."
Ezɨ Jehu kamaghɨn a mɨgei, "A dera. Kamaghɨn nɨ uan dafarim na
danɨngigh, ga uan dafarimningɨn suiraka." Egha Jehu, Jonadapɨn dafarimɨn
suiragha, a gekuigha karisɨn anabo.
16 Egha Jehu kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ na ko izɨ egh fogham, kɨ Ikiavɨra Itir
Godɨn gɨn mangasa gavgafi." Egha aning karisɨn aven aperagha Samarian
ghu.
17 Me Samarian otivigha, Jehu Ahapɨn ikɨzimɨn gumazir igharazir maba
bar me mɨsoghezɨ me ariaghire. A bar me agɨfa, ezɨ akar kam, Ikɨvɨra Itir
God fomɨra Elaija ganɨngizɨ moghɨra, a guizɨn oto.

Jehu gumazamizir asem Balɨn ziam feba bar me mɨsoghezɨ, me ariaghire

18 Ezɨ gɨn Jehu Samarian gumazamizibar diazɨ, me iza uari akufa, ezɨ a
kamaghɨn me mɨgei, "Fomɨra, Atrivim Ahap asem Balɨn ziam fasa gavgafi.
Eghtɨ nan arazir kɨ asem Balɨn ziam famim, Ahapɨn arazir asem Balɨn ziam
fem bar a gafiragham.
19 Eghtɨ datɨrɨghɨn ia Balɨn akam inigha izir gumaziba ko, an ofa gamir
gumaziba ko, asem balɨn ziam fer gumazamizibar diaghtɨ, me bar izɨ uari
akufagh. Ia tav ateghtɨ, a pura ikian markɨ. Datɨrɨghɨn kɨ ofan bar ekiam
asem Bal bagh a damuasa. Eghtɨ tav otoghan kogh aremegham." Jehu
gumazamizir asem Balɨn ziam febav sueghtɨ me aremeghasa, a me gifara
akar kam gami.
20 Egha a ua kamaghɨn mɨgei, "E asem Balɨn ziam fɨsɨ dughiar ekiatam
amɨseveka." Egha me dughiar mam amɨsefe.
21 Ezɨ Jehu akam bar Israelian nguibaba bagha anemadazɨ, gumazamizir
asem Balɨn ziam feba me iza uari akufa. Tav ua nguibamɨn itir puvatɨ. Egha
me ghua asem Balɨn izam fer dɨpenimɨn aven ghuezɨ, dɨpenim bar izɨfa.
22 Me aven ghuegha gɨvazɨ, Jehu, ofa gamir gumazir korotiar aghua asem
Balɨn ziam febar garim, kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ korotiaba inigh, gumazamizir
iza asem Balɨn ziam febar anɨngigh." Ezɨ gumazir kam Jehu mɨkemezɨ
moghɨn ami.
23 Ezɨ gɨn, Jehu ko Rekapɨn otarim, Jonadap aning Balɨn ziam fer dɨpenimɨn
aven ghu. Egha Jehu kamaghɨn gumazamizibav gei, "Ia deraghvɨra uarir
gan, egh uari asavsuigh, gumazamizir Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fe tam ti e ko
ikiama. E gumazamizir asem Balɨn ziam febara ikiam."
24 A mɨkemegha gɨvagha, Jonadap ko danganir ofa gamir dakozir itimɨn
aven ghua, asem Bal bagha ofan bar isia mɨghɨriba ko ofan igharazibagh ami.
Gumazamiziba tɨghar izamin dughiamɨn, Jehu faragha 80plan mɨdorozir
gumazibav sevegha asem Balɨn ziam fer dɨpenimɨn azenan mɨzuam ikiasa
me mɨkeme. Egha a kamaghɨn me mɨkeme, "Ia asem Balɨn ziam fer gu-
mazamiziba bar me mɨsueghtɨ me arɨghiregh. Eghtɨ mɨdorozir gumazitam
gumazamizir kabar tav ateghtɨ an arɨmangɨgham, mɨdorozir gumazir kam
aremegham."
25 Egha Jehu ofan bar isia mɨghɨrizim gamigha gɨvagha, kamaghɨn uan
mɨdorozir gumaziba ko gumazir dapanibav gei, "Ia aven izɨ bar me

10:17: 1 Atriviba 21:20-24

misueghti me arighiregh. Ia tav ateghti an ari mangan marki." Ezi me aven ghua midorozir sabamin bar me misuaghariki. Egha me gin men kuaba inigha ghua nguibar ekiamin azenan da kuni. Egha me uamategha nguibar ekiamin itir Balin ziam fer dipenim bagha zui.

26 Me Balin ziam fer dipenimin aven ghuegha, guarir akinir asebar nedaziba itir gumaziba dar ziaba feba, inigha azenan iza avimin dagh aboro.

27 Egha me asem Balin marvir guam gasighasigha, an ziam fer dipenim gasighasiki. Egha me asem Balin ziam fer dipenir kam gamizi a buarir dipenimin oto, egha ikia iza datirighin tu.†

28 Arazir kamin, Jehu asem Balin ziam fer arazim agifa, ezi Israelia uam an ziam fer puvati.

29-30 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jehu migei, "Ni nan navir averiamin ifongiamin gin ghua, egha ni bizir kaba Ahapin adarazigh ami, ezi nin arazir kam nan damazimin dera. Kamaghin amizi ki gin nin adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham." Ezi gin Jehu Atrivim Jeroboamin arazir kurabar gin zui, gumazir kam a fomira Israelia gekuizi me arazir kuram gami. Jeroboam golin bulmakaun pumuningin ingarigha, mam inigha Betelin nguibamin aneti, egha mam inigha Danin nguibamin aneti. Ezi Jehu Israelia ataghizi, me bulmakaun kamningin ziam fe.

31 Ezi Jehu uaghan Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Araziba uan navir averiamin aven bar deraghavira dar gin mangasa gavgavizir puvati. An akirim ragha Jeroboamin arazir kurabagh asarazir puvati. Jeroboam, a fomira Israelia gekuizi, me arazir kurabagh amizir atrivim.

Jehu areme

32 Dughiar kamin Jehu atrivimin itima, Ikiavira Itir God kantrin igharaziba ataghirazi, me Israelia gafigha men nguazir otevir maba isi. Sirian Atrivim Hasael Israelian nguazir otevir kam bar a iniasa me misosi.

33 A Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Ezi Hasael Israelia abiragha, men nguazir kaba ini, a sautin amadaghan Arnonin Fanemin boroghin itir, Aroerin nguibar ekiamin ikegha ghua, notin amadaghan ghua, Gileat ko Basanin Distrighningin tu. Kar Gatin anabam, ko Rubenin anabam, ko Manasen anabamin akuar mamin adarazir nguaziba.

34 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehu amiziba, da akinafarir kamin iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam ingangarir gavgavir an amiziba bar dagh eghari.

35 Egha gin Jehu uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimin anefa. Ezi an otarim Jehoahas, an danganim inigha atrivimin oto.

36 Jehu Samarian ikia, 28plan azenibar Israelian atrivimin ike.

11

Atalia Judan Atrivir Amizimin oto
(2 Eghaghaniba 22:10--23:15)

1 Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghin akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa, ezi a zuamira midorozir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimin gumaziba bar me misoghezi me ariaghire.

---

† **10:27:** Akar kam, "datirighin," e itir dughiam migeir puvati. Puvati. A dughiar gumazim akinafarir kam osirizim migei. **10:29-30:** 1 Atriviba 12:28-30

2 Ezi midorozir gumaziba Ahasian otarim Joas misoghezi an aremezir
puvati. Me kamaghin fozir puvati, Atrivim Joramin guivim Jehoseba ko
Atrivim Ahasian buaramizim, moga Joas inigha amizir an ganamim, ko
aning isa danganir me daguivsiaba arizimin aven aning modo. Kamaghin
amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezir puvati.
3 Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven Joas
modozi an a ko iti. Ezi dughiar kamin Atalia Judan atrivir amizimin ikiavira
iti.

4 Ezi namba 7in azenimin Atalia amizir atrivimin itima, ofa gamir gu-
mazim Jehoiada, midorozir gumazir amizir atrivimin gariba ko, midorozir
gumazir atrivimin dipenimin gariba, me bagha akam amaga ghaze, me
Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi. Me izegha givazi, Jehoiada me ko akar
dikirizir gavgavir mam gami. A me bagha akar mam akirizi, me bizir a
damuasa me mikemeziba bagha, Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizir
gavgavim gami. Ezi a gin Ahasian otarim Joas inigha iza men aka.
5-8 Egha Jehoiada kamaghin me migei, “E Joas damighti an atrivimin oti-
vasa ki ifonge. Kamaghin amizi, ki bizir ia damuamiba bagh ia mikimasa. Ki
fo, midorozir gumazir okoruar pumuning Sabatin dughiamin, ingangarim
agivagha avughsi, ezi igharaziba men danganiba isa ingangarim gami. Ezi
Sabatin kam otivasa, ezi midorozir gumazir okoruar 3pla, ia bar Ikiavira Itir
Godin Dipenim izasa ki ifonge. Midorozir gumazir Sabatin dughiamin in-
gangarim gamiba, kar atrivimin dipenimin gari darasi, ko Surin tiar akamin
garir darasi, ko midorozir gumazir akirangin tuivigha ikia, divazimin tiar
akamin gariba, me bar Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi Joas geghuv an
ganam. Midorozir gumaziba bar midorozir sababar suighiva, Ikiavira Itir
Godin Dipenimin danganiba bar da tuivigh iki, egh deraghviram atrivim
bagh gan. Eghti a danganitamin mangiti, midorozir gumaziba a ko mangi.
Egh midorozir gumaziba gumazitam ateghti, an an boroghin izan marki.
Eghti gumazitam roghira iziti, me gumazir kam misueghti an aremegh.”*

9 Ezi midorozir gumazibar dapaniba, ofa gamir gumazim Jehoiadan akar
kamin gin ghua Sabatin dughiamin, me midorozir gumazir ingangarim
agivagha avughsasa amir kaba, ko midorozir gumazir men danganiba ini-
amiba, bar men akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi.
10 Dughiar kamin, Atrivim Devitin afuziba ko oraba, da Ikiavira Itir
Godin Dipenimin iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inigha midorozir gumazibar
dapanibagh aningi.
11 Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari bagha
danganiba inigha, sautin amadaghan ikegha ghua notin amadaghan tu.
Me uaghan ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav ikia, egha midorozir
sababa suigha, atrivim ekiarugha bar deraghvira gara iti.
12 Midorozir gumaziba uari akirigha mizua itima, ofa gamir gumazim
Jehoiada, Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasin da-
panim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akinafarir righizir mam a
ganingi. Egha me gin olivin borem Joasin dapanim gingegha anemisevezi, an
atrivimin oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha dafaribav sogha, kamaghin
dei, “Joas dughiar ruarimin atrivimin ikiam.”

13 Ezi Atrivir Amizim Atalia midorozir gumaziba ko gumazamizibar
dimdiam baregha, uan dipenim ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin dan-
ganir gumazamiziba uari akuva itimin ghu.

---

* **11:5-8:** Hibrun akam vezin kabar migirigiar otevir maba deragha dar mingariba abighizir puvati.

14 A ghua otogha garima atrivir igiam, atriviba ami moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir guarir akinimin boroghin tughav iti. Egha a midorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sighabagh ivibar garima, me atrivir igiamin boroghin iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan isighabagh ivi. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abigha dia ghaze, "Ia gumazamizir kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abinasa."
15 Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin Atalia misueghti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghin midorozir gumazir dapanibav gei, "Ia Atalian suiraghti, midorozir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin azenan mangi. Eghti gumazitam an gin mangiti, ia gumazir kam misueghti an aremegh."
16 Ezi me Atalian suiragha, a inigha Godin Dipenim ategha ghua atrivimin dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamin aven ghugha, a misoghezi an areme.

Ofa gamir gumazim Jehoiada gumazamizibar akurazi,
me Ikiavira Itir Godin girara zui
(2 Eghaghaniba 23:16-21)

17 Godin ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvazi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurazi, me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami.
18 Egha gin gumazamiziba asem Balin ziam fer dipenimin ghua, bar a gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziba ko asem Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me Balin ofa gamir gumazim Matan misoghezi an areme. Ezi Jehoiada midorozir gumazir maba misevezi me Ikiavira Itir Godin Dipenimin gara a geghufi.
19 Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghugha atrivir igiam inigha an akua atrivimin dipenimin zuima, gumazamiziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamaghin diborim, Midorozir Gumazibar Tiar Akam, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gapera.
20 Ezi gumazamiziba bar akonge. Me fo, midorozir gumaziba atrivimin dipenimin boroghin Atalia misoghezi an areme. Kamaghin amizi, gumazamiziba navir amirizim sara Jerusalemin apiaghav iti.
21 Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin oto.

12

Joas Ikiavira Itir Godin Dipenim akiri
(2 Eghaghaniba 24:1-14)

1 Jehu Israelian atrivimin itima, an namba 7in azenimin aven Joas Judan atrivimin oto. Egha Joas Jerusalemin ikia, 40plan azenibar atrivimin iti. Joasin amebam Sibia, a Berseban amizim.
2 Ezi Joas atrivimin itir dughiamin, Godin ofa gamir gumazim Jehoiada an nighnizibar kira zui, kamaghin amizi, Joas arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami.
3 Egha Joas, mighsiabar pin itir asebar ziaba fer dipenibagh asighasighizir puvati, ezi gumazamiziba danganir kabar ghuavira ikia ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

11:14: 2 Atriviba 23:3

4 Dughiar mamin, Joas ofa gamir gumazibar diazi me izima a me migia
ghaze, “Ia ofa gamir gumazamiziba bar, dagiar me inigha Ikiavira Itir Godin
Dipenimin iziba ini, kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin takisin dagiaba, ko
dagiar gumaziba uan akar dikirizibar gin mangi daningamiba, ko me uan
ifongiabar God ganidir dagiaba.*
5 Ia ofa gamir gumaziba vaghvagh, deraghvira dagiar gumazamiziba ia
ganidibar gan. Egh ia ganti, Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganitam
ikuvigham, eghti ia dagiar kabar taba inigh gumazibagh ivezeghti, me
danganir ikuvizir kam akirigham.”
6 Ezi azenir mabar gin, kar Joasin namba 23plan azenibar an atrivimin iti,
egha an ofa gamir gumazibar garima, me Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa
bizitam gamir puvati.
7 Ezi a Jehoiada ko ofa gamir gumazir igharazibar diazi me izezi, a kam-
aghin me migei, “Ia manmaghsua Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir
ikuvigha itiba akiran aghua? Kamaghin, ia gumazamiziba da isir dagiabagh
ativagh dar ganan marki. Ia dagiar kabar taba isi, gumazir Ikiavira Itir Godin
Dipenim ikuvizir bizibar kirsi ki misivamibar aningam.”
8 Ezi ofa gamir gumaziba Joasin akamin amamangati, egha me ua gumaza-
miziba da dagiaba inian koghasa akam akiri, egha uaghan me uari Ikiavira
Itir Godin Dipenimin bizir ikuvizibar akiramin ingangaribar ganan kogham.
9 Ezi gin ofa gamir gumazim Jehoiada boksiar mam inigha, an asuamin
torim gamigha, a isa ofa gamir dakozimin boroghin aneti. Ezi gumazamiziba
iza Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven zuir dughiamin,
me boksiar kamin garima, an ofa gamir dakozimin agharir guivimin
amadaghan iti. Ezi ofa gamir gumazir Dipenimin tiar akamin gariba, me
gumazamiziba inigha izir dagiaba isa boksiar kam gazui.
10 Egha ofa gamir gumaziba garima, boksiam izivasava amima, me gu-
mazir atrivimin akinafariba osirim ko Godin ofa gamir gumazibar dapanim
bagha akam amada. Ezi aning iza dagiar kaba isa mitarim gaghua da inigha
ghua da medi.
11-12 Me da mengegha givagha, da isa Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir
gumazir dapanibagh anidi. Ezi gumazir kaba dagiaba isa gumazir dipenibar
ingariba, ko gumazir dagiar dipenibar ingara foziba, ko dagiaba aghorir
gumazibagh ivesi. Egha me uaghan temer arariba, ko ingaramin dagiabagh
ivesi. Ezi ingangarir kamin akurvazir bizir manaba iti, me uaghan dagh
ivesi.
13-14 Ezi silvan dagiar me Ikiavira Itir Godin Dipenimin iniziba, da in-
gangarir vamira iti, kar Ikiavira Itir Godin Dipenim akiramin dagiaba.
Kamaghin amizi, me dagiar kaba inigh, itarir ekiaba, ko itarir me silvan
ingariziba, ko sighaba, ko bizir lam amungamiba, ko Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven, ingaramin bizir igharazir me gol ko silvan ingariziba, me
dagh ivezan kogham.
15 Gumazir ingangarimin gariba me dagiaba okeir puvati. Ezi gumazir
aruaba dagiar kaba bagha men azangsizir puvati, me manmaghira dagiar
kabagh ami.
16 Ezi dagiar gumazamiziba osimtizim agevir ofa bagha anidiba, ko dagiar
arazir kuraba gin amadir ofaba bagha anidiba, me da isa Ikiavira Itir

* **12:4:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Ni Ikiavira Itir Godin takisin dagiabagh foghsi, ni Ua Me Ini 30:11-16in gan. Egh ni akar dikirizimin dagiabagh foghsi, ni Ofa Gami 27:1-7in gan. **12:15:** 2 Atriviba 22:7 **12:16:** Ofa Gami 7:7

Godɨn Dɨpenimɨn itir boksiam gazuir puvatɨ. Me da isa Godɨn ofa gamir gumazibagh anɨdi.

Sirian atrivim Judabav soghasa

17 Atrivim Joas Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim akɨrasa gumazibav sevegha gɨfa, ezɨ gɨn, Sirian Atrivim Hasael uan mɨdorozir gumaziba ko, iza Getɨn nguibar ekiam koro. Me Getia abɨragha gɨvagha, egha ragha Jerusalemia ko mɨsoghasa ghue.

18 Ezɨ Atrivim Joas, Atrivim Hasael izɨ Jerusalem mɨsoghan aghuagha, bizir ekiar bar aghuim isa Hasael bagha anemada. Joasɨn inazir afeziaba, kar Atrivim Jehosafat ko, Atrivim Jehoram ko, Atrivim Ahasia, me bar Joasɨn ifongiamɨn gɨn ghua, bizir bar aghuiba isa Ikiavɨra Itir God ganɨngi. Ezɨ datɨrɨghɨn Joas bar a da ini. Egha a uaghan Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim ko atrivimɨn dɨpenimɨn dagɨaba modir danganimɨn itir golba bar ada ini. Egha a bizir bar aghuir kaba Sirian Atrivim Hasael bagha da amada. Ezɨ Hasael da inigha gɨvagha, Jerusalem ategha ghu.

19 Ezɨ bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Joas amiziba, da akɨnafarir kamɨn iti, me a dɨbora ghaze, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

20-21 Dughiar mamɨn, Joasɨn ingangarir gumaziba Joas mɨsueghtɨ, an aremeghasa akam akɨri. Ezɨ men mamning, Simeatɨn otarim Josakar, ko Somerɨn otarim Jehosabat, aning tuavimɨn itir dɨpenir mamɨn a mɨsoghezɨ an areme, kar tuavir ghuaghira Silan nguibamɨn otozim. Dɨpenir kam, me fomɨra Jerusalemɨn boroghɨn nguazibagh kua da isa Jerusalemɨn danganir ira ghuezibav kɨra da apemezir danganimɨn iti. Kamaghɨra Joas aremezɨ, me an kuam isa Devitɨn Nguibar Ekiamɨn ghua an inazir afeziaba ko anefa. Ezɨ an otarim Amasia, an danganim inigha atrivimɨn oto.

13

Joahas Israelian atrivimɨn oto

1 Ahasian otarim, Joas a 23plan azenibar Judabar atrivimɨn itima, Jehun otarim, Joahas a Israelian atrivimɨn oto. Egha a 17plan azenibar Samarian nguibar ekiamɨn atrivimɨn iti.

2 Nebatɨn otarim, Atrivim Jeroboam arazir kuram gamizɨ moghɨn, Joahas arazir kuram Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn a gami. Jeroboam fomɨra Israelia gekuizɨ, me arazir kuraba Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn dagh gami. Ezɨ Jeroboam amizir arazir kaba, Joahas datɨrɨghɨn arazir kamaghɨra garibagh ami, egha da ataghizir puvatɨ. Bar puvatɨ.

3 Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God puvɨra Israelian atari, egha Sirian Atrivim Hasael ataghizɨ, a dughiar avɨribar iza Israelia mɨsogha me abɨri. Ezɨ gɨn Hasaelɨn otarim Benhadat, Sirian atrivimɨn oto. Ezɨ Ikiavɨra Itir God anetaghizɨ, a uaghan Israelia dɨkabɨnasava ami.

4 Ezɨ Atrivim Joahas Ikiavɨra Itir God ko mɨgei. Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God fogha gɨfa, Sirian atrivim bar pazavɨra Israelia gami. Kamaghɨn amizɨ, God Joahasɨn dɨmdiam baraki.

5 Egha Ikiavɨra Itir God, Israelian akurvaghasa gumazir mam amɨsefe, ezɨ gumazir kam Siriabar dafarim da ua me ini. Kamaghɨn amizɨ, Israelia fomɨra deragha ikezɨ moghɨn, datɨrɨghɨn men nguibabar dabirabim ua dera.

6 Egha me arazir kurar kam ataghizir puvatɨ, kar arazir kurar Jeroboamɨn ikɨzim fomɨram amiziba. Jeroboam uaghan Israelia gekuizɨ, me dagh ami. Me datɨrɨghɨn arazir kurar kabagh amuavɨra iti. Egha me aser amizim Aseran marvir guar Samarian itim, me a batoghezir puvatɨ.

7 Ezi Sirian midorozir gumaziba Israelian midorozir gumazir aviribav
soghezi me ariaghire. Sirian midorozir gumaziba bar puvira me gamua,
me dikabira me gamima me nguazir minemniamin min otifi. Kamaghin
amizi, dughiar kamin, Joahas midorozir gumazir aviriba puvati. Israelia
datirighin 50plan midorozir gumazir hoziabagh apia misozibara iti. Egha
me misoghamin 10plan karisba ikia, egha 10,000plan midorozir gumazir
igharaziba iti.
8 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Joahas amiziba, da akinafarir
kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.
Akinafarir kam, ingangarir gavgavir an amiziba bar dagh eghari.
9 Egha gin Joahas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha
Samarian nguibar ekiamin ghua anefa. Ezi an otarim Jehoas, an danganim
inigha atrivimin oto.

Jehoas Israelian atrivimin oto

10 Joas 37plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Joahasin otarim Jehoas,
a Israelian atrivimin oto. Egha 16plan azenibar atrivim ikia, Samarian
nguibar ekiamin iti.
11 Nebatin otarim, Atrivim Jeroboam fomira arazir kuram gamizi moghin
Atrivim Jehoas arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir
kuram gami. Ezi datirighin Jehoas, Jeroboamin min arazir kurar kamaghira
garibagh ami. Egha an arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar puvati.
12 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir
kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.
Akinafarir kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim Amasian adarazi
ko misoghezir dughiamin, amizir bizir gavgavibagh eghari.
13 Ezi gin Jehoas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha
Samarian ghua, Israelian atrivibar mozibar boroghin anefa. Ezi Jehoasin
otarim Jeroboamin igharazim an danganim inigha atrivimin oto.

Elisa areme

14 Ezi Jehoas atrivimin itir dughiamin, Elisa arimariar bar ekiam ini.
A bar aremeghasava ami, ezi Atrivim Jehoas ghua an gari. Jehoas an
apangkuvigha azia a migia ghaze, “Nan afeziam! Nan afeziam! Ni Israelian
akurvazir gumazir bar gavgavim, mati midorozir hoziaba ko midorozir
karisba.”
15 Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni mangi barir pim inigh izi.” Ezi Jehoas
ghua a inigha izi.
16 Egha Elisa a migia ghaze, “Ni barir pim inigh a gekuigh asisivira gan.” Ezi
atrivim kamaghin amizi, Elisa uan dafarim isa atrivimin dafarim gisin ati.
17 Egha gin Elisa kamaghin atrivim migei, “Ni datirighin mangi dipenir
winduan aruem anadi naghin itim kuigh.” Ezi Jehoas uan barir pim ategha
ghua windua kui.
Ezi Elisa ghaze, “Ni barir pim gekuigh barim gasivamadagh.”
Ezi Jehoas kamaghin amizi, Elisa diagha ghaze, “Barir kam, kar Ikiavira
Itir Godin barim, a Sirian midorozir gumaziba abiragham. Eghti ni Afeghin
nguibamin Sirian midorozir gumaziba ko misogh bar me agivagham.”
18 Egha Elisa ua kamaghin atrivim migei, “Ni bariba inigh.”
Ezi atrivim da inigha givazi, Elisa ghaze, “Ni barir kaba isi nguazim
gapisigh.” Ezi Jehoas bariba isa 3plan dughiabar nguazim gapisi.

13:14: 2 Atriviba 2:12

19 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa an ganigha atara kamaghin
migei, “Ni 5pla o 6plan dughiabar nguazim gapizighan aghua? Ni kamaghin
amigha ti, Sirian midorozir gumaziba agivaghai. Egh ni datirighin 3plan
dughiabara, me abiragham.”
20 Ezi gin Elisa aremezi, me an kuam inigha dagiar mozir me ingarizimin
anefa. Azeniba zurara, Moapian gumazir okoruar maba iza paza Israelia
gami.
21 Dughiar mamin Israelian gumaziba iza gumazir mamin kuam afasa.
Egha me garima, Moapian marazi izima, me zuamira gumazir kamin kuam
isa Elisan mozir an aghariba iti naghin anekunighava are. Ezi gumazir
kamin kuam mozimin ghuaghira Elisan agharibagh isin iri, ezi zuamira, an
angamira itir ikirimirim ua iza an kuamin anabozi a ua dikafi.

Sirian midorozir gumaziba ua Israelia misosi

22 Ezi azeniba bar Jehoasin afeziam, Joahas Israelian atrivimin itima,
Sirian Atrivim Hasael, Israelia misogha osimtizim me ganingi.
23 Ezi Ikiavira Itir God Israelian apangkuvigha bar me gifonge. A fomira
Akar Dikirizir Gavgavir Abraham ko Aisak ko Jekop ko amizir kam ginirigha,
a Israelian akuragha me gasighasighizir puvati. Egha a Israelia batueghti,
me an damazimin saghon mangan an aghua.
24 Ezi gin Atrivim Hasael aremezi, an otarim Benhadat an danganim inigha
Sirian atrivimin oto.
25 Ezi Israelian Atrivim Jehoas, uan midorozir gumaziba ko, Atrivim
Benhadatin midorozir gumaziba ko me uariv sosi. Egha Jehoas, a Benhadat
abiragha, Jehoasin afeziam, Joahasin dughiamin, nguibar Sirian midorozir
gumaziba Israelia da inizir kaba, a uam ada ini. Jehoas 3plan dughiabar
Benhadat abira.

14

Amasia Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 25:1-24)

1 Ezi Joahasin otarim, Jehoas azenir pumuningin Israelian atrivimin itima,
Joasin otarim Amasia Judan atrivimin oto.
2 A 25plan azeniba ikia, egha atrivimin otogha, 29plan azenibar
Jerusalemin atrivim iti. An amebam, Jehoadin, a Jerusalemin nguibar
ekiamin amizir mam.
3 Amasian afeziam Joas fomira amizi moghin, an arazir aghuibara Ikiavira
Itir Godin damazimin dagh ami. Egha a uaghan uan ovavim Atrivim Devit
amizir arazir aghuibar gin zuir puvati.
4 Guizbangira, Amasia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganir
kabagh asighasighizir puvati. Ezi gumazamiziba danganir kabar ghua aseba
bagha ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.
5 Amasia Judan kantri gativagha gavgavigha an garir dughiamin, a
mikemezima, me ghua, an ingangarir gumazir dapanir an afeziam Atrivim
Joas misoghezir kamningin, misoghezi aning areme.
6 Ezi a ingangarir gumazir kamningin boribav soghezi, me ariaghirezir
puvati. A me ataghizi, me iti. An Akinafarimin itir Moses Osirizir Araziba
itir akabar gin zui. Akinafarir kamin aven Ikiavira Itir God Akar Gavgavim
e ganiga ghaze, “Gumazitamin borim arazir kuratam damighti, ia an arazir
kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan
kogham. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia

13:25: 2 Atriviba 13:18 **14:6:** Godin Araziba 24:16

aningin arazir kuram ikarvaghsi, aningin boribav sueghti, me aremeghan kogham. Gumazim arazir kuram damighti, ia anariira misueghti, an aremegh.”

7 Dughiar mamin, Amasia uan midorozir gumaziba ko me ghua Idomian midorozir gumazir 10,000pla, Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin me ko misosi. Egha me Idomia abiragha, Selan nguibar ekiam ini. Egha Amasia nguibar ekiar kam, ziam Joktel a gati. Ezi me dughiar kamin ikegha iza datiirighin, ziar igiar kam a garisi.

8 Ezi gin Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasin otarim, egha Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghin a migei, “Israelia, Atrivim Amasia ia misoghasa migei. Kamaghin amizi, ia izi.”

9 Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghin akar isin zuimin a migei, “Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikariizir mam, temer sidan mam bagha akam amaga kamaghin a migei, ‘Ni uan guivim, nan otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning uaningin ikiam.’ Dikoniba itir ikariizir kam, akar kam mikemezi, gin asizir atiar mam danganir kam garua, ikariizir kam dikabinizi, a ikufi.”

10 Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia migei, “Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamin ziar ekiam ini. Egh ni datiirighin bar akuegh, deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua e misoghsi midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumazamiziba bar, ia pazavira iregh bar ikuvigham.”

11 Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekiar Judan kantrin itim Betsemesin ghugha, Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba, ko misosi.

12 Me uariv sogha ghuavira itima, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue.

13 Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesin nguibar ekiamin ikia, Judabar Atrivim Amasian suiragha a isa kalabus gati. Atrivim Joasin otarim Amasia, a Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesin nguibar ekiam ategha Jerusalemin ghue. Egha me Jerusalem avinizir divazir gavgavim gasighasiki, me Efraimin Tiar Akamin ikegha ghua, Tiar Akar Mikebamin itimin tu. Divazir kuvizir kamin ababanim, a 200 mitan min ghu.

14 Ezi Jehoas Jerusalemin aven ghua, nguibar ekiamin itir golba ko silvaba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir dagiaba bar ada ini. Egha uaghan Judan gumazir ekiar maba isa kalabus gatigha kamaghin Amasia migei, “Amasia, ni uam Israelia e misoghsi nighnighan marki. Ni kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabav sueghti, me arighiregham.” An akar kam mikemegha givagha, gumazir ekiar kaba ko gumazamizir maba ko bizir kaba sara inigha ua Samarian ghu.

Atrivim Jehoas areme

15 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim Amasian adarazi ko misoghezir eghaghanim, ko an amizir bizir gavgavir igharazibagh eghari.

16 Ezi gin Jehoas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian nguibar ekiamin ghua, Israelian atrivibar mozibar boroghin

anefa. Ezi an otarim, Jeroboamin igharazim, an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Amasia areme
(2 Eghaghaniba 25:25-28)

17 Israelian Atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme.
18 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Amasia amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.
19 Atrivim Amasia Jerusalemin itima, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam baregha, ara Lakisin nguibar ekiamin ghu. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an gin Lakisin nguibar ekiamin ghua, a misoghezi, an areme.
20 Ezi me an kuam inigha hoziabagh atigha ua Jerusalemin ize. Egha me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezi naghin anefa.
21 Ezi gin Judan gumazamiziba bar Usia ini, an ziar igharazim Asaria. Egha me a gamizi, a uan afeziam Amasian danganim inigha atrivimin oto. Usia 16plan azeniba ikia, atrivimin oto.
22 Egha mong gin, an atrivimin itir dughiamin, a ghua misogha apanibar dafarimin Elatin nguibam uam a ini. Egha nguibar kamin danganir ikuviziba a ua dar kiri.

Jeroboamin igharazim, Israelian atrivimin oto

23 Joasin otarim Amasia 15plan azenibar Judan atrivimin itima, Jehoasin otarim, Jeroboam Israelian atrivimin oto. Egha a 41plan azenibar atrivimin ikia, egha Samarian iti.
24 Egha Nebatin otarim Jeroboamin faragha itim, an amizi moghin a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Fomira Jeroboamin faragha itim, Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi datirighin Jeroboamin kam arazir kurar kabara, Jeroboamin faragha itim amizi moghira, an adagh ami.
25 Jeroboam tighar atrivimin otivamin dughiamin, apaniba Israelian nguazir otevir aviriba ini. Ezi datirighin Jeroboam misogha, ua nguazir kaba ini, a tuavir ghuaghira Hamatin nguibar notin amadaghan itimin ikegha ghua, Amangsizim Itir Dipar Akaremin, sautin amadaghan itimin tu. Ezi arazir kamin, Jeroboam Ikiavira Itir God, Israelian Godin akam gamizi, a guizbangiram oto. Akar kam, God faragha a isa Amitain otarim, Jona,* a Godin akam inigha izir gumazim a ganingizi, an a gun mikeme. Godin akam inigha izir gumazir kam Jona, a Gatheferin nguibamin gumazir mam.
26 Ikiavira Itir God Israelian apanibar garima, me osimtizir ekiam me garighavira ikia, egha me agivasava ami. Ezi gumazir vaghvaziba ikiavira iti.† Egha uaghan men akurvaghamin gumaziba puvati.
27 Ezi Ikiavira Itir God bar Israelian ziam angarighti, gumaziba ua me ginighnighan kogham, a kamaghin mikemezir puvati. Kamaghin amizi, a Jehoasin otarim, Atrivim Jeroboam apanibar dafarimin ua me iniasa anemisefe.
28 Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jeroboam amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an ingangarir gavgavir an amiziba ko, a Damaskusin nguibar ekiam ko Hamatin nguibar ekiam, ua da iniasa

---

14:25: Jona 1:1 * **14:25:** Gumazir kamra, Godin akam inigha izir gumazim, Jona, vezin kam a geghari. † **14:26:** Ni Godin Araziba 32:36in gan.

misoghezir midorozibar eghaghanibagh eghari. Nguibar ekiam Hamat, Judaba faragha a gatifa.

29 Ezi gin Jeroboam uan inazir afeziar Israelian atriviba ikezibar min areme. Ezi an otarim Sekaraia an danganim inigha atrivimin oto.

15

Usia Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 26:1-23)

1 Jeroboam 27plan azenibar Israelian atrivimin itima, Amasian otarim, Usia Judan atrivimin oto. Usian ziar igharazim, Asaria.

2 A 16plan azeniba ikia, egha atrivimin oto, egha 52plan azenibar atrivimin ikia, egha Jerusalemin iti. An amebam Jekolia, Jerusalemin nguibar ekiamin amizim.

3 Ezi Usian afeziam Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami.

4 Egha Usia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ghua aseba bagha ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

5 Dughiar mamin Ikiavira Itir God lepan arimariam gamizi, a Usian mikarzim bato, eghti arimariar kam givaghan kogham. Ezi an atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin iti, ezi an otarim Jotam, an atrivir ingangarim gami, egha atrivimin dipenimin gara, egha kantri gativagha ikia ghuav itima, Atrivim Usia areme.

6 Ezi Atrivim Usia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judan Atrivibar Eghaghaniba.

7 Ezi Atrivim Usia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimin oto.

Sekaraia Israelian atrivimin oto

8 Usia 38plan azenibar Judan atrivimin itima, Jeroboamin igharazimin otarim, Sekaraia, Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia, 6plan iakinibara atrivimin ike.

9 Egha Sekaraian ovaviba amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. An arazir Nebatin otarim Jeroboam amizir arazir kurar kaba ataghizir puvati. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi datirighin Sekaraia uaghan arazir kabaram ami.

10 Ezi Jabesin otarim Salum, gumazir maba ko uari akuvagha, Sekaraia misueghti, an aremeghasa tuaviba buri. Egha gin Salum uabi, gumazamizibar damazimin, Sekaraia misoghezi an aremezi, Salum uabi atrivimin oto.

11-12 Ezi arazir kamin, a Ikiavira Itir God mikemezir akar dikirizim gamizi, a guizbangiram oto.* Fomira Ikiavira Itir God kamaghin Atrivim Jehu mikeme, "Ki gin nin adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham." Ezi Sekaraia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Salum Israelian atrivimin oto

15:7: Aisaia 6:1 * **15:11-12:** Ni 2 Atriviba 10:30in gan.

13 Usia 39plan azenibar Judan atrivimɨn iti, ezɨ Jabesɨn otarim Salum,
Israelian atrivimɨn oto. Egha Samarian ikia, iakɨnir vamɨran atrivimɨn ike.
14 Ezɨ dughiar kamɨn, Gadin otarim Menahem, Tirsan nguibam ategha
Samarian ghugha, Salum mɨsoghezɨ an areme, ezɨ a uabɨ atrivimɨn oto.
15 Ezɨ Salum amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akɨnafarir kamɨn
iti, me kamaghɨn a dɨbori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akɨnafarir kam
uaghan Salum ko gumazir igharaziba me Atrivim Sekaraia mɨsueghtɨ an
aremeghasa amizir arazibagh eghari.
16 Dughiar Menahem uan gumaziba ko, me Tirsa ategha Samaria bagha
zuimɨn, me Tipsan nguibar ekiamɨn otifi. Ezɨ Tipsan gumaziba uan
nguibamɨn aven mangasa Menahemɨn gumazibar amamangatɨzir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, Menahem mɨdorozim foregha me uariv sogha, Menahem
uan adarazi ko me bar pazavɨra, Tipsan nguibar ekiam gasɨghasɨki. Egha
me Tipsan nguibamɨn gumazamiziba ko nguibar dozir an boroghɨn itibar
gumazamizibav mɨsoghezɨ me ariaghire. Egha me amizir naviba adaiba
inigha men navibagh iniva da ofɨrima, me ariaghiri.

Menahem Israelian atrivimɨn oto

17 Usia 39plan azenibar Judan atrivimɨn itima, Gadin otarim Menahem
Israelian atrivimɨn oto. Egha a Samarian nguibar ekiamɨn ikia 10plan
azenibar atrivimɨn iti.
18 Egha an arazir kuraba Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn dagh ami, mati
Nebatɨn otarim Jeroboam, amizɨ mokɨn. Jeroboam fomɨra Israelia gekuizɨ,
me arazir kuraba Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn dagh ami. Ezɨ Menahem
datɨrɨghɨn arazir kaba ataghɨrazir puvatɨ, an adagh amuavɨra ikia ghuav
areme.
19 Menahem atrivimɨn itir dughiamɨn, Tiklat Pileser, Asirian atrivimɨn
ikia, egha iza Israelia ko mɨsosi. Ezɨ Tiklat Pileserɨn ziar igharazim, Pul.
Ezɨ Menahem 3,000,000 kina silva inigha, Tiklat Pileser givezasa a ganɨngi,
eghtɨ a ua mɨsoghan koghɨva, egh Menahemɨn akuraghtɨ, a Israelian kantrin
atrivir gavgavimɨn ikiam.
20 Menahem manmaghɨn dagɨar kaba ini, a gumazir dagɨar avɨriba itiba
vaghvagha me gaghorima, me 50 silvan dagɨaba a ganɨngizɨ, ana da isa
Atrivim Tiklat Pileser ganɨngi. Ezɨ Tiklat Pileser Israelian kantri ategha ghu.
21 Menahem amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akɨnafarir
kamɨn iti, me kamaghɨn a dɨbori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.
22 Ezɨ Menahem uan inazir afeziabar mɨn areme. Ezɨ an otarim Pekahia,
an danganim inigha atrivimɨn oto.

Pekahia Israelian atrivimɨn oto

23 Usia 50plan azenibar Judan atrivimɨn iti, ezɨ Menahemɨn otarim
Pekahia, Israelian atrivimɨn oto. Egha Samarian nguibamɨn ikia azenir
pumuningra atrivimɨn ike.
24 An arazir kuraba Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn dagh ami. Fomɨra
Nebatɨn otarim Jeroboam Israelia gekuizɨ, me arazir kuraba Ikiavɨra Itir
Godɨn damazimɨn dagh ami. Ezɨ Pekahia datɨrɨghɨn arazir kurar kabaram
amua da ataghizir puvatɨ.
25 Ezɨ Pekahian mɨdorozir gumazibar garir gumazir mam, an ziam Peka,
a Remalian otarim. A Gileatɨn Distrighɨn 50plan gumaziba ko, Pekahia
mɨsueghtɨ an aremeghasa akam akɨri. Dughiar kamɨn, Pekahia Samarian
ikia uan atrivir dɨpenimɨn aven itir danganir gavgavim itima, gumazir kaba
danganir kamɨn aven ghua, a mɨsoghezɨ, an areme. Egha me uaghan Argop
ko Arie mɨsoghezɨ, aning areme. Ezɨ Peka, Atrivim Pekahian danganim
inigha atrivimɨn oto.

26 Ezi Pekahia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti,
me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Peka Israelian atrivimin oto

27 Atrivim Usia 52plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Remalian otarim
Peka, Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia, 20plan
azenibar atrivimin iti.
28 Egha an arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Nebatin
otarim Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin
arazir kurabagh ami. Ezi Peka uaghan arazir kabaram amua da ataghizir
puvati.
29 Peka Israelian atrivimin itir dughiamin, Asirian Atrivim, Tiklat Pileser
iza, Israelia misogha, Ijonin nguibar ekiam, ko Abel Betmakan nguibar
ekiam, Janoan nguibar ekiam, Kedesin nguibar ekiam, Hasorin nguibar
ekiam, Gileatin Distrik, Galilin Distrik, ko Naptalin anabamin nguaziba bar
ada ini. Egha a danganir kabar gumazamiziba inigha, Asirian kantrin ghua
me isa kalabuziabar min ingangarir gumazamizir kinibar me ariki.†
30 Ezi Usian otarim Jotam, a 20plan azenibar Judan atrivimin itima, Elan
otarim, Hosia gumazir maba ko, Atrivim Peka misueghti, an aremeghasa
tuavir mam bato. Egha gin Hosia, Peka misoghezi, an aremezi, Hosia uabi
an danganim inigha Israelian atrivimin oto.
31 Ezi Atrivim Peka amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar,
da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar
Eghaghaniba.

Jotam Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 27:1-9)

32 Ezi Remalian otarim Peka azenir pumuningin Israelian atrivimin itima,
Usian otarim Jotam, a Judan atrivimin oto.
33 A 25plan azeniba ikia, atrivimin otogha Jerusalemin ikia, 16plan azeni-
bar atrivimin iti. An amebam Jerusa, a Sadokin guivim.
34 Ezi Jotamin afeziam Usia amizi moghin, an arazir aghuiba Ikiavira Itir
Godin damazimin dagh ami.
35 Egha Jotam mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh
asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar
ghuavira ikia, aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba
tue. Ezi Jotam mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir Divazimin
Tiar Akar Pin Itimin ingari.
36 Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti,
me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.
37 Ezi Jotam atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Sirian Atrivim
Resin ko Israelian Atrivim Peka, aningin midorozir gumaziba amangizi, me
dughiar faragha zuimin, Judaba konasa ghue.
38 Ezi Jotam uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin
Nguibar Ekiamin ghua, an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi an
otarim Ahas, an danganim inigha atrivimin oto.

16

Ahas Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 28:1-27)

† **15:29:** Ni akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. A Israelian kalabusin itir dughiam migei.

1 Remalian otarim Peka 17plan azenibar Israelian atrivimɨn itima, Jotamɨn
otarim, Ahas Judan atrivimɨn oto.
2 Egha Ahas 20plan azeniba ikia, atrivimɨn otogha, 16plan azenibar
Jerusalemɨn atrivimɨn iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezɨ Ahas
Ikiavɨra Itir God, an God, an an damazimɨn arazir aghuibagh amir puvatɨ.
3 Puvatɨ. A Israelian atriviba amizɨ moghɨn, puram arazir kuram gami.
Egha uaghan a bar arazir igharazim gami. A uan otarim mɨsuegha, aseba
bagha ofan bar isia mɨghɨrimɨn mɨn a tua. Egha a fomɨra nguazir kamɨn
ikezir gumazamizibar arazir kurabar gɨn zui. Ezɨ Ikiavɨra Itir God bar men
arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganɨngi.
4 Ezɨ Ahas mɨghsɨabar pɨn itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir
kaba, da uaghan mɨghsɨar dozibagh isɨn ikia, temer ekiabar apengan iti.
Egha an aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue.
5 Dughiar kamɨn, Sirian Atrivim Resin, ko Israelian Atrivim Peka, a
Remalian otarim, aning uan mɨdorozir gumaziba inigha, Jerusalem konasa
ghu. Egha me Jerusalemia ko mɨsosi, me Atrivim Ahas ko an mɨdorozir
gumaziba dɨkabɨnasa amuava avenge.
6 Ezɨ dughiar kamɨn, Sirian Atrivim Resin, ua Elatɨn nguibam iniasa mɨsosi.
Egha a ua Elatɨn nguibam inigha, Judan Elatɨn aven itiba batoke. Egha a
Idomia ataghizɨ, me ghua Elatɨn nguibamɨn iti. Egha an ikia iza datɨrɨkɨn.*
7 Ezɨ Atrivim Ahas gumazir maba amangizɨ, me Asirian Atrivim Tiklat
Pileser bagha ghua kamaghɨn a mɨgei, “Kɨ Atrivim Ahas, kɨ nɨn ingangarir
gumazim, egha kɨ nɨn borimɨn mɨn iti. Datɨrɨghɨn Sirian atrivim ko Israelian
atrivim na ko mɨsosi. Kamaghɨn amizɨ, nɨ izɨ me mɨsoghtɨ, me e gasɨghasighan
kogham.”
8 Egha Ahas Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn itir gol ko silvan dagɨaba, ko
atrivimɨn dɨpenimɨn itir dagɨaba sara inigha Asirian atrivim givezeghtɨ, a
Judabar akurvaghasa da amada.
9 Ezɨ Atrivim Tiklat Pileser, Ahasɨn akam baregha, uan mɨdorozir gu-
maziba inigha ghua, Damaskusɨn nguibar ekiamɨn mɨsogha a ini. Egha
Tiklat Pileser, Atrivim Resinɨn mɨsoghezɨ, an areme. Egha Damaskusɨn
gumazamiziba, kalabuziar gumazamizibar mɨn me inigha, Kirɨn nguibar
ekiamɨn ghu.
10 Ezɨ gɨn Atrivim Ahas, Asirian Atrivim Tiklat Pileserɨn ganasa
Damaskusɨn ghu. A danganir kamɨn itir dughiamɨn, a Damaskusɨn itir
asebar ziaba famin ofa gamir dakozimɨn gani. Egha an nedazimɨn ingarigha,
ofa gamir dakozir kamɨn ingarir araziba osiri. Egha Jerusalemɨn Godɨn ofa
gamir gumazim Uria bagha anemada, egha a mɨkemezɨ, a kamaghɨra ofa
gamir dakozir mamɨn ingari.
11 Ezɨ Uria akam baregha, kamaghɨra garir ofa gamir dakozir Damaskusɨn
itimɨn ingari. Ahas tɨghar ua Jerusalemɨn izamin dughiamɨn, Uria ofa gamir
dakozir kam gamigha gɨfa.
12 Ahas ua izezir dughiamɨn, a ghua ofa gamir dakozimɨn gari. Egha
ofa damuasa ofa gamir dakozir ekiar kamɨn boroghɨn ghua adɨrɨziamɨn
ghuavanabo.
13 Egha an ofan bar isia mɨghɨrim, ko wit tuer ofa, ko wain inger ofabagh
ami. Egha asɨzir ghuzim inigha, God ko navir vamɨran ikiamin ofa bagha,
ghuzim isa ofa gamir dakozimɨn a kavamadi.

16:3: Godɨn Araziba 12:31 **16:5:** Aisaia 7:1 * **16:6:** Mɨgɨrɨgiar otevir kam, “datɨrɨkɨn,” a datɨrɨghɨn e itir dughiar kam mɨgeir puvatɨ. A gumazir akɨnafarir kam osirizimɨn dughiam mɨgei.

14 Bar fomira iza dughiar kamin, ofa gamir dakozir me fomira brasin
ingarizim, a Ikiavira Itir Godin damazimin ikia an Dipenimin guamin tughav
iti. Ezi Atrivim Ahas datirighin ofa gamir dakozir kam, an danganimin
a inigha, a gisivagha notin amadaghan ofa gamir dakozir igiar kamin
miriamin anesara. Godin ofa gamir dakozir kam, faragha ofa gamir dakozir
igiar kam ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin, tizimin tughav ti.
15 Ezi Atrivim Ahas kamaghin Uria migei, "Ni zurara ofa damuamin
dughiaba, ni ofa gamir dakozir igiar kamra mangi. Ni mizarazibar ofan bar
isia mighiribar amuva, guaratizibar wit tuer ofabar amu. Egh ni atrivim
bagh ofa damuva, egh uaghan gumazamiziba bar me bagh ofa bar amu.
Kar ofan bar isia mighiriba ko wit tuer ofaba. Egh ni gumazamiziba bagh
ofan igharazibar amu, kar wain inger ofaba. Egh ni asizibar ghuziba bar
ada inigh ofa damu, egh da kavamangiti, da ofa gamir dakozir igiar kamra
iri. Ezi brasin ingarizir ofa gamir dakozim, kar nan bizimra. Ki an ofabar
amu egh Godin azangsighti, a na mikimti bizir ki damuasa nighniziba ki dar
amuam."
16 Ezi Uria atrivimin akar kaba baregha zurara dar gin ghua, egha kam-
aghin ami.
17 Ezi gin Atrivim Ahas ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir
Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghugha, Solomonin ingangarir
gumaziba fomira wilkarin brasin amizibar aghariba akaraghariki. Egha
uaghan itarir ekiar wilkar gisin itiba ini. Egha me bulmakaun brasin tengin
dipar ekiamin apengan itiba ini. Me gin dagiaba inigha tengin ekiar kam
afasa dakozir igiamin ingari.†
18 Egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghira, bizir mam mati dipenir
dozir mamin min iti, me Sabatin dughiamin uari bagha aruemin fefem
avasa an ingari. Egha me datirighin a girazi, gumaziba an guamin ganan
kogham. Ezi me, tiar akar atrivim Godin Dipenimin aven zuim, me uaghan
an itir kurkazir aghuim girazi, gumaziba ua kurkazir kamin ganan kogham.
Atrivim Ahas Asirian atrivimin ifongiamin gin ghua, arazir kabagh ami.‡
19 Ezi Atrivim Ahas amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da
akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.
20 Ezi Ahas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin
Nguibar Ekiamin ghua, a isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi
an otarim Hesekia an danganim inigha atrivimin oto.

17

Hosia Israelian atrivimin oto

1 Atrivim Ahas Judan atrivimin itima, an namba 12in azenimin aven, Elan
otarim Hosia, a Israelian atrivimin oto. Egha 9plan azenibar atrivimin ikia
Samarian nguibar ekiamin iti.
2 An arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Egha a
Israelian atrivir igharazir an faragha zuiba amizi moghin, an arazir kurar
bar aviribagh amizir puvati.
3 An atrivimin itir dughiamin, Asirian Atrivim Salmaneser iza Israelia
ko misosi. Egha Asirian midorozir gumaziba Israelia abira, ezi Hosia

---

16:14: Ua Me Ini 27:1-2; 2 Eghaghaniba 4:1 **16:17:** 2 Eghaghaniba 4:2-6 † **16:17:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. ‡ **16:18:** Ahas uan ingangarir kabar amuasa, brasin kaba ini. Solomon fomira Godin Dipenim bagha bizir kabar ingari. Ni 1 Atriviba 7:23-39in gan. **16:20:** Aisaia 14:28

Salmaneserin akar dikirizimin a gamua ghaze, an an apengan ikiva, egh zurara azenibar a takisin min dagiaba a daningam.

4 Egha azenir mamin, Hosia gumazir maba amangizi, me Isipin Atrivim So bagha ghuegha an azai, eghti a Hosian akuragham. Egha uaghan azenir kamin, Hosia azenibar zurara ami moghin, a Salmaneser bagha takisin min dagiaba amadir puvati. Kamaghin amizi, Salmaneser kamaghin fo, Hosia a gifaragha uan akar dikirizim abiki. Kamaghin amizi, a uan midorozir gumaziba amangizi me ghua, Hosian suiragha kalabus gati.

Asiriaba Samariabav sogha me abini

5 Dughiar Asirian Atrivim Salmaneser, Hosia kalabus gatizimin gin, Salmaneser uan midorozir gumaziba inigha ghua Israelian nguazimin aven arua bar me misosi. Me ghua Samarian nguibar ekiamin otivigha, me korogha, 3plan azenibar me ko misosi.

6 Ezi namba 9in azenimin Hosia Israelian atrivimin itima, Asirian atrivim Samariaba dikabiragha, men nguibar ekiam ini. Egha a Israelia inigha Asirian kantrin ghu. Egha marazi isa Halan nguibar ekiam gati, egha marazi isa Gosanin Distrighin aven itir, Haborin Fanemin boroghira me ariki. Ezi marazi Midian kantrin nguibabar iti.

7 Osimtizir Israelia bativir kaba, dar mingarim kamakin. Me Ikiavira Itir God, men Godin damazimin arazir kuram gami. Ikiavira Itir God fomira men inazir afeziaba Isipin atrivimin dafarimin ua me ini. Ezi me bizir kam ginighnizir pu. Bar puvati. Israelia asebar ziaba fe,

8 egha me uan atirivibar arazir kurar me faragha amizibar gin zui. Egha me ikizir igharazir fomira nguazir kamin ikezibar, arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God ikizir kaba batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi.

9 Ezi Israelia Ikiavira Itir God, men God akirim ragha a gasaragha moga, arazir kurar bar aviribagh ami. Kar, arazir Ikiavira Itir Godin damazimin derazir puvatiziba. Me mighsiabar pin itir asebar ziaba famin danganiba, uan nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar, dar boroghin, dar ingari.

10 Egha me mighsiabar oraziba ko temer ekiabar apebabar dughuazibar ghua, uari bagha dagiar guarir dighoriba itiba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba saram asava, egha dar ziaba fe.

11 Egha me danganir kabar ikia, asebar ziaba fer arazir ikizir igharaziba fomiram amizibagh ami, ikizir kaba, Ikiavira Itir God fomira nguazir kamin me batoke. Me pauran mughuriar aghuim zuiba tua, aseba bagha ofa gami. Ezi Israelian arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima, an aningaghe.

12 Fomira Ikiavira Itir God kamaghin me mikeme, “Ia asebar marvir guabar ziaba fan marki.” Ezi me an akam baraghan aghuagha marvir guar kabar ziaba fe.

13 Ezi Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumaziba amangizi, me vaghvagha Israel ko Judan ghuegha, kamaghin Akar Gavgavim me ganiga ghaze, “Ia nighnizibagh iragh, egh ia uan arazir kuraba ategh nan Akar Gavgaviba, ko arazir ki ifongezibar gin mangi. Arazir kaba, ki ian inazir afeziabagh aningi. Ki akar kaba isa, uan ingangarir gumazibar akabagh atizi, me ia mikeme, kar nan akam inigha izir gumaziba.”

14 Ezi Israelian dapaniba gavgavigha Godin akam barazir puvati, egha an akam batuegha uan inazir afeziabar arazibar gin zui. Inazir afeziar kaba, me nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikian aghua, a men God.

17:10: 1 Atriviba 14:23

15 Israelia akirim ragha arazir God ifongezibagh asava, Akar Dikirizir Gavgavir a men inazir afeziaba ko amizim, ko an ikiangsizir a me ganingiziba, me bar dar aghua. Me akaba batogha, egha ghua asebar ziaba fe. Aser kaba guizbangin godba puvati. Ezi Israelian gumazamiziba bizir ifavarir kinir kabar ziaba fe, me uari pura bizir ifavarir kinibar min otifi. Fomira Ikiavira Itir God me mikeme, me men boroghira itir ikizibar arazibar gin mangan marki, ezi Israelia an akam batuegha, arazir kabar gin zui.

16 Egha me Ikiavira Itir God, men Godin Akar Gavgaviba bar da batuegha da abiki. Egha me gol inigha bulmakaun apurir pumuningin marvir guamningin ingarigha, aningin ziamning fe. Egha me aser amizim Aseran marvir guamin ingarigha an ziam fe. Egha uaghan, overiamin itir mikoveziba bar dar ziaba fava, egha asem Balin ziam fe.

17 Egha me uan otariba ko guivibav sogha, avimin aven me tua aser kabar ofa gami. Egha me ganganir gumaziba ko gumazamizir aremezibar duaba ko migeiba bagha ghua, egha uarir akurvaghasa men azai. Egha me imezibagh amir arazibagh ami. Israelia ti nighnizir vamira iti, a kamakin, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram damuvira ikiasava ami. Ezi Ikiavira Itir God men arazir kurar kamin ganigha puvira men atari.

18 Ikiavira Itir God bar Israelian aningaghegha, men guabar ganan aghua. Kamaghin amizi, a men nguazimin me batoghezi, me ghua saghon itir kantrin ghu. Ezi Judan anabamin gumazamiziba uan nguazimin ikiavira iti.

19 Egha Judaba, me uaghan Ikiavira Itir God, men God, an Akar Gavgavibar gin zuir puvati. Israelia gin ghuezir arazir kurar kabara, Judan gumazamiziba uaghan dar gin zui.

20 Ezi Ikiavira Itir God akirim ragha bar Israelia gasara. Egha a puv me gamua, egha apaniba amangizi me iza me gasighasiki. Israelia arazir kuraba ataghizir puvati, ezi Ikiavira Itir God men aghuagha, me batoghezi me an damazimin saghon ghue.

21 Fomira Israelia ko Judaba uari inigha Atrivim Devitin adarazir apengan iti. Egha gin Ikiavira Itir God Israelia gamizi, me Judan adarazi ko uari abiki. Egha Israelian adarazi dikavigha Nebatin otarim Jeroboam amisevezi, a men atrivimin oto. Egha Jeroboam me gamima, me Ikiavira Itir God ategha, arazir kurar avirir bar ekiabagh ami.

22 Egha gin Israelia uaghan, Jeroboam amizi moghin, arazir kurar bar igharazibagh ami. Me arazir kaba ataghizir puvati. Bar puvati.

23 Ezi gin Ikiavira Itir God bar men aghua, egha me batoghezi me uan kantrin saghon ghue. Ikiavira Itir Godin arazir kamin mingarim kamakin, God dughiar aviriba ikiangsizir akaba isa Israelia bagha uan akam inigha izir gumazibagh aningi. Kar an ingangarir gumaziba, ezi me arua Israelia migiavira iti, ezi me me baraghan aghua. Kamaghin amizi, Asiriaba iza Israelia misogha me abiragha, me inigha uan kantrin ghue, ezi me kantrin kamin ikiavira iti.*

Ikizir igharazibar gumazamiziba Israelin nguazim gapia

24 Asirian atrivim ghua, Babilonin nguibar ekiamin gumazamiziba, ko Kutan nguibar ekiam, Ivan nguibar ekiam, ko Hamatin nguibar ekiam, ko Sefarvaimin nguibar ekiamin gumazamiziba, a bar me inigha Samarian nguibar ekiabar ghuegha, Israelian nguibar ekiabar me ariki. Ezi gumazamizir kaba bar Israelian nguazim gapia.

17:16: 1 Atriviba 12:28 **17:17:** Godin Araziba 18:10 * **17:23:** Migirigiar otevir kam, "ikiavira iti," a e datirighin itir dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

25 Egha me iza kagh apiagha Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati. Kamaghin
amizi, Ikiavira Itir God laionba amangizi, da iza men maraziv suaghariki.
26 Ezi gumazir maba ghua kamaghin Asirian atrivim migei, “Gumazamizir
ni inigha ghua Samarian nguibabagh arighiziba, me nguazir kamin asebar
arazibagh fozir puvati. Kamaghin amizi, aser kam laionba amangizi da iza
gumazamizibav sozi me ariaghiri.”
27 Atrivim akar kam baregha uan gumazir dapanir mam migia ghaze, “Ni
mangi Israelian ofa gamir gumazir e inigha kagh izezir kabar tam inigh izi.
Egh uam anemadaghti, a Samarian kantrin mangi iki, egh nguazir kamin
asebar arazibar gumazamizibar sure damu.”
28 Ezi me Israelian ofa gamir gumazir mam inigha, ua Samarian anemada,
ezi a ghua Betelin nguibamin ikiava, Ikiavira Itir Godin ziam fer arazibar
gumazamizir kabar sure gami.
29 Ezi ikizir kabar gumazamiziba me uan arazibar gin ghuavira ikia, egha
uari bagha asebar marvir guabar ingari. Egha me marvir guar kaba isa,
Israelia fomira asebar ziaba fasa mighsiabar pin itir danganir ingarizir
kabagh ariki. Egha ikizir vaghvaziba uari bagha marvir guabar ingara da
isa nguibar me itibagh arisi.
30 Babilonin ikegha izezir gumazamiziba, uari bagha asem Sukotbenotin
marvir guamin ingari, ezi Kutan gumazamiziba, asem Nergalin marvir
guamin ingari, ezi Hamatia uari bagha asem Asiman, marvir guamin ingari,
31 ezi Ivan gumazamiziba asem Niphasin marvir guam ko asem Tartakin
marvir guamin ingari. Ezi Sefarvaimia me uan boribav sogha da tua, ofan
min asemning Adramelek ko Anamelek ganidi.
32 Egha gumazamizir kaba uaghan Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me uari
uan adarazir gumazir maba misevima, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir
gumazibar otifi. Godin ofa gamir gumazir kaba me asebar ziam fer danganir
mighsiabar itibar ikia, egha gumazamizir asizir me ofa bagha isa izibar ofa
gami.
33 Egha arazir kamin me Ikiavira Itir Godin ziam fa, egha uaghan me uan
nguibamin amir arazimin gin ghua uan asebar ziaba fe.
34 Egha datirighin uaghan gumazamizir kaba arazir kamin gin ghuavira
iti. Me guizbangira Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati, egha me arazir
God ifongeziba ko, bizir a damuasa me mikemeziba ko, Araziba ko, Akar
Gavgaviba, me dar gin zuir puvati, kar a Jekopin ovavir boribagh aningizir
araziba. Jekop a gumazir kam, God ziar igharazir kam Israel a ganingi.
35 Ikiavira Itir God fomira Israelia ko akar dikirizir mam gami, egha
mighigha kamaghin me migia ghaze, “Ia asebar ziaba fan marki. Ia men
apengan ikian marki, egh me bagh teviba apiran marki. Egh me bagh ofabar
amuan marki. Bar marki.
36 Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir God, egh nan apengan iki. Nan gavgavir
ekiamin, ki Isipin ia inigha ize. Kamaghin amizi, ia na bagh teviba apiriva,
na baghvira ofabar amu.
37 Ia arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ko nan
Araziba bar, ko nan Akar Gavgavir ki ia bagha osirigha ia ganingiziba, ia bar
dar gin mangi. Ia asebar ziaba fan marki.
38 Ia Akar Dikirizir Gavgavir ki ia koma amizir kam, gin amangan marki.
Egha ia mangi asebar ziaba fan marki.

17:34: Jenesis 32:28; 35:10 **17:36:** Godin Araziba 6:13

39 Puvati. Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Egh ia nan
apengara iki. Ia kamaghin damuti, ki ian akuraghti apaniba ia abinan
kogham."
40 Ezi gumazamizir kaba an akam barazir puvatigha, uan arazir me fomira
amizibar gin ghuavira iti.
41 Ikizir igharazibar gumazamizir iza Samarian itir kaba, me Ikiavira Itir
Godin ziam fa, egha uaghan uan asebar ziaba fe. Ezi datirighin men ovavir
boriba uaghan, men arazir kabara gin ghuavira iti.†

Judan kantri ghuaghira ghua bar ikuvigha givazir dughiamin eghaghanim

18

(Sapta 18--25)

Hesekia Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 29:1-2; 31:1)

1 Elan otarim Hosia, an namba 3in azenimin, a Israelian atrivimin itima,
Ahasin otarim Hesekia, Judan atrivimin oto.
2 Hesekia azenir 25pla ikia, egha atrivimin oto, egha 29plan azenibar
Jerusalemin atrivimin iti. An amebam Abiya, Sekaraian guivim.
3 Hesekia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, mati an
ovavim Atrivim Devit amizi mokin.
4 Egha Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh
asighasigha, dagiar guarir akiniba apirigha temer guarir aser amizim
Aseran nedazim itim okaghariki. Hesekia garima, Moses fomira ingarizir
kuruzir brasin kam, me a dibora ghaze, "Nehustan," egha gumazamiziba
pauran mughuriar aghuim zuiba tua, kuruzir kamin ziam fe. Kamaghin
amizi, Hesekia datirighin kuruzir brasin kam inigha anebiaghariki.
5 Hesekia nighnizir bar gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a Israelian God.
Judan atrivir igharazir tam, Hesekian min nighnizir gavgavim Godin itir
puvati. An nighnizir gavgavim, atrivir faragh ikeziba ko an gin otivizir
atriviba, bar men nighnizir gavgavibagh afira.
6 A bar Ikiavira Itir Godin porogha a baghavira iti, egha zurara Ikiavira
Itir God ataghirazir pu. Bar puvati. A deraghavira Ikiavira Itir Godin Akar
Gavgavir, a Moses ganingizibar gin zui.
7 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Hesekia ko ikia egha an akurvazima, an
amir biziba bar deraghaviram otifi. Asirian atrivim Judabagh ativagh men
ganan Hesekia bar aghua, egha a ua atrivir kamin apengan itir puvati.
8 Egha Hesekia uaghan uan midorozir gumaziba ko Filistian kantrin
ghuegha, egha Filistian kantrin ekiaba ko nguibar doziba sara misosi. Egha
me Filistiaba abiragha ghua, Gasan nguibar ekiam ko nguibar an boroghira
itibar tu.
9 Hesekia azenir 4plan, Judan atrivimin itima, dughiar kamin Elan otarim
Hosia, an namba 7in azenimin a Israelian atrivimin iti. Egha azenir kamin,
Asirian Atrivim Salmaneser uan midorozir gumaziba ko iza Israelia ko
misosi. Me Samarian nguibar ekiam iniasa anevinigha misosi.
10 Me nguibar ekiam korogha ghua, namba 3in azenim otozi, me Samaria
dikabiragha a ini. Kar namba 6in azenim Hesekia atrivimin iti, ezi namba
9in azenimin Hosia atrivimin iti.

---

† **17:41:** Migirigiar otevir kam "datirikin," a ves 34 ko ves 41in iti, an e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **18:4:** Diboboniba 21:9

11 Ezɨ Asirian atrivim Israelia inigha Asirian kantrin ghu. Egha marazi
isa Halan nguibar ekiam gatɨ, egha marazi isa Gosanɨn Distrighɨn aven itir,
Haborɨn Fanemɨn boroghɨra me arɨki. Ezɨ marazi Midian kantrin nguibabar
iti.
12 Osɨmtɨzir Israelia bativir kaba, dar mɨngarim kamakɨn. Me Ikiavɨra
Itir God, men God, me an akam batosi, egha a me ko amizir Akar Dɨkɨrɨzir
Gavgavir kam abigha, Ikiavɨra Itir Godɨn ingangarir gumazim Moses, me
ganɨngizir Akar Gavgaviba barazir puvatɨgha, an arazibar gɨn zuir puvatɨ.

Asirian mɨdorozir gumaziba Jerusalemɨn nguibar ekiam iniasav amua mɨsosi
(2 Eghaghaniba 32:1-19; Aisaia 36:1-22)

13 Hesekia 14plan azenibar atrivimɨn itima, ezɨ Asirian Atrivim Senakerip
uan mɨdorozir gumaziba ko iza Judaba ko mɨsogha me abɨragha, men
nguibar dɨvazir gavgaviba avɨniziba bar da ini. Egha me Jerusalem inizir
puvatɨ.
14 Atrivim Senakerip Lakisɨn nguibamɨn iti, ezɨ Hesekia kamaghɨn a bagha
akam amada, “Kɨ nɨn akam batuegha, datɨrɨghɨn osɨmtɨzim iti. Ezɨ kɨ kamagh-
sua, nɨ na ko mɨsoghan markɨ. Egh nan kantri ateghtɨ, kɨ kamaghɨn damuam,
nɨ bizir manam bagh azangsɨghtɨ, kɨ nɨ danɨngam.” Ezɨ Senakerip 10,000
kilogrem silva ko 1,000 kilogrem gol uabɨ danɨngasa Hesekia mɨgei.
15 Kamaghɨn amizɨ, Hesekia Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn itir silvan
dagɨaba ko atrivimɨn dagɨaba itir danganimɨn dagɨaba inigha, Senakerip
bagha bar da amada.
16 Egha Hesekia Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn tiar akabar itir golba ko
guarir akɨnir tiar akabar mɨriamɨn itimningɨn golba bar da adangɨ. A uabɨ
faragha ingangarir gumazibav kemezɨ, me golɨn kaba tiar akar kaba avava,
egha guarir akɨnimning sara nomke. Egha datɨrɨghɨn a golɨn kaba inigha
Atrivim Senakerip bagha da amangi.
17 Ezɨ Asirian atrivim gol ko silvan kaba inigha, uan mɨdorozir gumazibar
dapanir ekiar 3pla, ko mɨdorozir gumazir bɨzir dafam amadazɨ, me Lakis
ategha, Atrivim Hesekia bagha Jerusalemɨn zui. Me ghua Jerusalemɨn oto.
Dughiar kamɨn, danganir mam itɨ, Mozir Dɨpar Pɨn Itimɨn daghurim, dɨpam
an ghuaghira Jerusalemɨn oto. Daghurir kam, a tuavir ekiar ghua iniba ruer
danganimɨn boroghɨn oto. Asiriaba otivigha danganir kamɨn tuivighav iti.
18 Ezɨ Asirian gumaziba Atrivim Hesekia bagha akam amaga ghaze, a izɨ.
Ezɨ a uan fofozir gumazibar dapanir 3pla amangizɨ, me Asirian gumazir
kaba bativasa ghue. Kar, Hilkian otarim Eliakim, an atrivimɨn dɨpenimɨn
garir gumazim, ko Sepna, atrivimɨn akɨnafariba osirir gumazim, ko Asapɨn
otarim Joa, an atrivim amir bizibar eghaghaniba, bar ada osirir gumazim,
me zui.
19 Egha gumazir dapanir 3plan kaba, Asiriaba bativizɨ, Asirian mɨdorozir
gumazibar dapanir ekiabar mav, akar gavgavimɨn me mɨgɨa ghaze, “Ia
mangɨ, Asirian atrivir ekiamɨn akar gavgavir kamɨn gun Hesekia mɨkemegh.
A kamaghɨn mɨgei, ‘Hesekia, nɨ gavgavir manam ikia, egha nan apengan
ikian aghua?
20 Mɨgɨrɨgɨar kɨniba ti mɨdorozimɨn gavgavim gafiraz, o? Bar puvatɨ! Nɨ
nan akaba barazir puvatɨ. Egha nɨ ghaze, tina izɨ nɨn akuragham! Ezɨ nɨ na
baraghan aghua.
21 Kɨ fo, kantri Isip nɨn akuragh mɨsoghasa nɨ a bagha gara mɨzua iti. Egha
kɨ nɨ mɨgei, Isip mati abuar mɨsiam dɨpɨriaghɨrɨgha gɨfa. Egh nɨ a inigh
fidizimɨn mɨn an suiragh darutɨ, an ruaghatevim nɨn agharim mɨtɨgham.

Isipin atrivimin arazim, abuar misiar kamin mirara ghu. Kamaghin amizi, misoghamin dughiamin a izi nin akuraghan kogham.
22 Egh ni ti kamaghin mikimam, ia Israelia nighnizir gavgavim Ikiavira
Itir Godin iti, a ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze, bar puvatigham. E
fo, Hesekia, ni uabi ghua mighsiabar pin itir danganir an ziam feba ko, an
ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ni Judaba
ko Jerusalemia migia ghaze, me Jerusalemra izi ofa gamir dakozir vamiran
Godin ziam fam.'
23 "Hesekia, ni izi nan gumazir ekiam Asirian atrivim ko akam akirigh. Ni
ti 2,000plan midorozir gumazir gavgavibar apighti, nan atrivim 2,000plan
hoziaba ni danighti, me dar apiagh misogham. Ki fo, ni uabi gumazir
kamaghin garitaba itir puvati.
24 Egha ni kamaghin nighnisi, Isipian midorozir gumaziba uan hoziaba ko
karisba sara izi nin akuragh misogham. Bar puvatigham, me izan kogham.
Ni en midorozir gumazibar tongin gumazir dapanir ziaba puvatizitam
abinamin gavgaviba puvatigham.
25 Ni ti ghaze, ki uabi uan nighnizimin iza nin kantri ko misogha a
gasighasisi, a? Bar puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi, ki iza kantrin
kam gasighasisi."
26 Eliakim ko Sepna ko Joa akar kam baregha, me Asirian midorozir
gumazibar dapanir kam migia ghaze, "Ni Aramin akamin e mikim, e a gifo. Ni
Hibrun akam mikiman marki. Puvatighti, gumazir nguibar ekiamin divazir
gavgavir mitiam gisin mitivighav itiba nin akam baregham."
27 Ezi Asirian atrivimin gumazir dapanir kam kamaghin a ikaragha ghaze,
"Nan atrivim akar kam ia ko ian atrivimra, mikimasa na amadazir pu-
vati. Puvati. Gumazir divazim gisin tuivighav itiba, me uaghan akar kam
baragham. Guizbangira, midorozim otoghti, e Jerusalem koroghti, dughiar
kuram bar ia batogham. Eghti ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba, ia
bar dagheba puvatighiva, uan buaribar amiva, uan misizir pabar amam."
28 Egha Asirian midorozir gumazibar dapanir kam, divazim gisin api-
aghav itir gumazibar gara kamaghin pamtemin Hibrun akamin men dia me
migei, "Ia deraghvira Asirian atrivir ekiamin akam baragh!
29 Atrivim kamaghin migei, Ia Hesekia baraghti, a ia gifaran marki. Hes-
ekia ian akuraghti ia deragh ikian kogham.
30 Ia Hesekian apezeperir akaba baraghan marki, egh ia nighnizir gav-
gavim Hesekian akamin iki egh suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e
Asiriaba ia abinigh Jerusalemin nguibar ekiam inighan kogham.
31 Ia Hesekian akam baragh ua na ko misoghsi nighnighan marki. Ia
deravira dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar amiva, wainin ikarizibar
ovizibar ami. Ia uan azenibar itir temer fighin oviziba uan azenibar da inisi,
ia na ko akam akirigh na ateghtima, ki ian nguibar ekiam iniam.
32 Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia inigh mangi kantrin igharazir ian
kantrin mirara garimin ia atigham. Kantrin kam wainin azenir aviriba iti.
Egha a bret damuamin witin azenir aviriba iti. Egha uaghan olivin temeba
ko haniba iti. Hesekia ia gifaragha ghaze, 'Ikiavira Itir God, ian akuragh
Asiriaba dikabiragham!'
33 "Ia Hesekia ateghtima a ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar
aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e misogha e abira, a? Bar puvati.
34 E ghua Hamatin nguibar ekiam ko Arpatin nguibar ekiam, Sefarvaim,
Hena, Ivan ko misozima, men aseba managh ikia, men akurazir puvati?
Egha e ghua Samaria ko misozima, Samarian aseba men akuragha e
dikabiraz, o? Bar puvati.

35 Kantrin kaba me aser aviraviriba iti, ezi e me ko misosi. Ezi men aseba
men akurazi, me e misogha e abirazir puvati. O Jerusalemia, ia manmaghsua
nighnigha ghaze, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e ia misogh ia abiraghan
kogham? Bar puvatigham!"
36 Asirian gumazir dapanir kam me mikemegha givazi, gumazir divazir
gavgavimin apiaghav itiba oregha fo, faraghavira Atrivim Hesekia Asiriabar
akam ikarvagh bizitamin mikiman men anogoroke. Kamaghin amizi, me
uan akabar kumigha an migirigiatam ikarazir puvati.
37 Ezi Asirian gumazir dapanir kamin migirigiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa
gamizi men naviba bar oseme. Ezi me uan korotiaba abiagharigha, ghua
gumazir kamin migirigiaba bar dar gun Hesekia migei.

19

Hesekia uan osimtizibar gun Godin akam inigha izir gumazim Aisaia migei (Aisaia 37:1-7)

1 Ezi Judan Atrivim Hesekia Asirian atrivimin gumazir dapanimin akam
baregha, uan korotiaba abiagharigha buaber korotiaba aghuigha, Ikiavira
Itir Godin Dipenimin ghu.
2 Egha atrivimin dipenimin garir gumazim Eliakim ko, atrivimin
akinafariba osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir gumazir ghuribar diazi
me izi. Ezi a me amangizi, me Emosin otarim, Aisaian ganasa zui. Ezi
gumazir kaba, buaber korotiaba aghuigha zui.
3 Me ghuava otivigha kamaghin Aisaia migei, "Atrivim Hesekia ghaze, Kar
osimtizir ekiaba ko aghumsiziba otivir dughiam. Asiriaba dibovir migirigiar
aviribar e gami. E amizir navim asangizimin min ami, a borim batamin
dughiam otozi, an a batamin gavgaviba puvati.
4 Asirian atrivim uan abuir gumazim amadazi, a iza dibovir akabar en
Godin Zurara Ikiavira Itim mikeme. E fo, Ikiavira Itir God, an dibovir akaba
baregha gifa, eghti a gumazamizir dibovir akar kabagh amiziba, ivezir
kuram isi me daningam. Kamaghin amizi, ni en akuragh God ko mikimti, e
ikiavira itir varazira a en akuraghti, e ovengan kogham."
5 Ezi Aisaia, Hesekian akam baregha,
6 kamaghin gumazir an akam inigha izezir kabav gei, "Ia uamategh
atrivim bagh mangi Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikemegh. Ikiavira Itir
God ghaze, 'Ni akar a nan tiraghtirazir kam mighigh, a ginighnigh atiatingan
marki. A pura Asirian atrivimin ingangarir gumazir kinim, a migirigiar kam
gami.
7 Ia oragh. Ki uan Duamin gavgavimin, Asirian atrivim damighti an okam
nighnigham. A migirigiar kinim baregh pura uamategh ari uan kantrin
mangigham. An Asirian kantrin ikivira ikiti, ki gumazitabar amighti, me a
misueghti an aremegham.' "

Asirian midorozir gumaziba ua Jerusalem gasighasighasa migei (Aisaia 37:8-20)

8 Ezi Asirian abuir gumazim kamaghin oraki, Atrivim Senakerip Lakisin
nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam dikavigha Jerusalem ategha ghua
Libnan nguibamin otogha garima, an atrivim Lipnan nguibamin ikia Lip-
nabav sosi. Ezi a ghuava atrivim bato.
9 Asiriaba misogha itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip migia
ghaze, "Itiopian Atrivim Tirhaka uan midorozir gumaziba ko iza ni ko
misoghasa." Ezi Senakerip Jerusalem iniasa nighnisi, kamaghin amizi, an
akinafarir mam osirizi, an abuir gumaziba a inigha Hesekia bagha ghu.

10 Senakerip kamaghin akinafarim osiri, “Hesekia, ki fo, Godin ni nighnizir
gavgavim itim, a ni migia ghaze, ki misogh ia abinigh Jerusalem inighan
kogham. A ni gifari. Ni bar an akam baraghan marki.
11 E Asirian atriviba, ni uabi en arazibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba
ko misogha bar me gasighasisi. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri kamaghin a
damighan kogham? Puvati, ia guizbangira e gitaghan kogham.
12 Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin nguibam ko Haranin nguibam,
Resepin nguibam, ko Idenin gumazamizir Telasarin nguibamin itiba, me
nguibar kabagh asighasiki. Men aseba men akurazir puvati, ezi me deragha
ikezir puvati.
13 Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba
datirighin managh iti? Me itir puvati. E bar me misoagharighizi me
ariaghire.”
14 Ezi Atrivim Hesekia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba
dama an suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu.
Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti.
15 Egha Hesekia kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagh afiragha
bar pin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi nin gavgavim enselin bar
gavgavibar gavgavim gafira. Nirara, ni guizbangira God, ni nguazir kamin
kantribar gumazamiziba bar me gativagha men gari. Nirara, overiam ko
nguazimin ingari.
16 O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiaba baregh,
deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi
Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan.
17 O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar
dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki.
18 Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da
isa avimin da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeba
ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira
dagh asighasigha, dagh apongezi da isi.
19 O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en akuragh, Senakeripin
dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar
kamaghin ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God.”

Aisaia Godin akam isa atrivim ganidi
(Aisaia 37:21-38)

20 Ezi Emosin otarim Aisaia, Hesekia bagha kamaghin akam amada,
“Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, ‘Ni Asirian Atrivim Senakeripin
dafarimin, ua uari iniasa nan azangsiki.
21 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakerip
ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei:

“ ‘Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim,
a ni dipova aghumsizir akabar ni migei.
Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi.
22 Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovibar a gami?
Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei?
Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami?
Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir kabar na gami!
23 Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi,

19:15: Ua Me Ini 25:22

me nin ziam fa nan ziamin tira.
Ezi ki men akatoribar migirigiar kaba baraki.
Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin
Mighsiabar orazibar ghuavanaga,
egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, danganir gumaziba
aven zuir puvatizimin,
ni temer sidan bar ruariba ko temer painin bar aghuiba oke.
24 Egha ni pura tintinibar aruir dughiabar, ni damamin dipatam gasazir
puvati.
Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba, da bar moghira
izefe, ezi nin adarazi da api.
Egh ni mangi Isipin faner ekiabar aruti, nin sueba dipar kabar amuti da
misingam.

25 " 'Senakerip, ni kamaghin fozir puvati, ki fomira bizir kabar amuasa ni
amisefe.
Ki nguibar gavgavir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasighasa,
gavgavim ni ganingi.
Ezi ni nan nighnizimra gin ghua nguibar kaba akaragharighizi da iregha,
mati me dagiaba pozibav kinizi, da iti.
26 Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar atiatingi.
Me okam nighnigha men gavgaviba bar moghira gefe.
Me mati, aruer dughiamin, aminir fefem iza grazibar isi da midii moghin
misigha iti.
Aminir fefer kam aruem anadir naghin ikegha iza,
grazir dipenir siriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuibar isizi, da
deragha aghuir puvati.

27 " 'Ezi ki bar moghira ni gifo,
nin dabirabir araziba ko, digavir araziba ko, iza zuir araziba, ki bar dagh
fo.
Egha nin aningagharir nan itim, ki uaghan bar a gifo.
28 Nin aningagharir akar nan itiba ko, ni uabira uabi feir arazim, ki bar dagh
fo.
Ezi ki datirighin akezim isi nin atinim darugh, egh ainin otevir me hosin
akam gazuim, isi nin akam darugham.
Egh ni amikirigh tuavir ni uan nguibamin ikegha izezim, uam an
mangigham.' "

29 Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Hesekia ganiga, kamaghin migei, "Ia
kamaghin ganigh fogham, azenir kam ko azenir gin izamimin, ia dagheba
oparan kogham. Ia azenir kamin witin pura uari azenibar otiviba ini dar
ami, egh mangi azenir pumuningin, ia azenir faragha ghuzimin dagher
ovizir iregha aghuiba, ia dar ami, egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva
opar dami. Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi, wainin ikariziba opariva,
dar ovizibar amam.
30 Eghti Judan anabamin gumazamizir ikiavira itir varazira, me witin
azenim puvira be moghin, borir aviriba bati bar avirasemegham.
31 Eghti apaniba Jerusalemin gumazamiziba bar me gasighasighan
kogham, men tarazi ikivira ikiam. Gumazamizir ikiavira itir varazira iki
Saionin Mighsiamin mitivighvira ikiam. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, a bizir kabar amuti da otivighirasa nighnizir gavgavim iti.

32 “Egha Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei,
‘Asiriabar atrivim uan mɨdorozir gumaziba ko, Jerusalemɨn aven izan kogham.
Egh me uan baritamɨn aseghtɨ, a nguibar ekiar kamɨn aven izeghan kogham.
Egh mɨdorozir gumaziba mɨsoghsɨ, oratam inigh nguibar kamɨn aven izeghan kogham.
Egh me tugh mɨsoghsɨ, nguibar ekiamɨn dɨvazir mɨriamɨn nguazim arɨghtɨ, a ghuavanaboghan kogham.
Bar puvatɨgham.
33 Kɨ Asiriabar atrivim uam a purightɨ, a izezir tuavim uam an mangam.
Kamaghɨn amizɨ, a Jerusalemɨn aven izeghan kogham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨkeme.
34 Kɨ uan ingangarir gumazim Devit, a ko dɨkɨrɨzir akam ko, uan ziar ekiam gɨnɨghnɨgh,
egh bizir kamning bangɨn, kɨ nguibar ekiar kamɨn ganɨva an akurvagham.’”

35 Egha dɨmagarir kamra, Ikiavɨra Itir Godɨn enselɨn mam dɨkavigha ghua, Asiriabar mɨdorozir gumaziba itir danganimɨn, men 185,000plan mɨdorozir gumazibav soghezɨ, me ariaghire. Ezɨ amɨnim tirazɨ bar mɨzaraghara, gumazamiziba dɨkavigha mɨdorozir gumazir kabar kuabar gari.
36 Ezɨ Senakerip mɨdorozir gumazir ikiavɨra itiba ko, dɨkavigha uamategha Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiamɨn iti.
37 Egha a dughiar mamɨn uan asem Nisrokɨn dɨpenimɨn ghugha an ziam fe. Ezɨ an otarimning, aningɨn ziamning, Adramelek ko Sareser, aning mɨdorozir sabam inigha aven ghugha a mɨsoghezɨ an aremezɨ, aning ara ghua Araratɨn kantrin iti. Ezɨ an otarir igharazim, an ziam Esarhadon, a uan afeziamɨn danganim inigha, Asirian kantrin atrivimɨn iti.

20

Atrivim Hesekia arɨmariam inizɨ, Ikiavɨra Itir God an akura (Aisaia 38:1-8; 38:21-22; 2 Eghaghaniba 32:24-26)

1 Dughiar kamɨn, Asiriaba bar arazir kurabar Judabagh amima, Hesekia arɨmariam inigha atam areme. Ezɨ Emosɨn otarim Aisaia ghua an ganigha kamaghɨn mɨgei, “Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei, ‘Nɨn arɨmariam gɨvaghan kogham, a ikɨvɨra ikɨtɨ nɨ ovegham. Kamaghɨn amizɨ, nɨ gumazamizir nɨn dɨpenimɨn itiba, me mɨkemeghtɨ, me nɨn ingangariba bar dar amu dar kɨrigh.’”
2 Ezɨ Hesekia akar kam baregha, uan guam isa a itir dɨpenimɨn averiamɨn bɨrimɨn gara, Ikiavɨra Itir God ko mɨgɨa ghaze,
3 “O Ikiavɨra Itir God, kɨ uan navir averiamɨn aven nɨ baghavɨra ikia, nɨn ifongiamɨn gɨn ghua, bar guizbangɨra zurara nɨn ingangarim deravɨra a gamuavɨra iti. Kamaghɨn amizɨ, kɨ amizir ingangariba, nɨ dagh nɨghnɨgh na ateghtɨ, kɨ ovengan kogham.” Egha Hesekia Ikiavɨra Itir God ko mɨkemegha gɨvagha, bar puvɨram azi.
4 Aisaia atrivimɨn dɨpenim ategha zui. Egha tɨghar dɨpenir avɨzim ataghɨrazima, Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn a mɨgei,
5 “Nɨ ua mangɨ Hesekian ganigh, a nan gumazamizibar atrivim, egh a mɨkemegh: Kɨ Ikiavɨra Itir God, nɨn inazir afeziam Devitɨn God, kɨ nɨn azangsɨzim baregha nɨn temeribar ganigha gɨfa. Kamaghɨn amizɨ, kɨ nɨ damutɨ, nɨ ua ghuamaghegham. Guizbangɨra, nɨ gurumɨn nan Dɨpenimɨn mangɨgh nan ziam fɨ.

6 Egh kamaghɨn Hesekia mɨkɨm: Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨkeme:
Kɨ nɨ ateghtɨ, nɨ 15plan azenibar ua ikegh gɨn aremegham. Kɨ uaghan nɨn
akuragh, egh Asiriabar atrivimɨn amamangatɨghan koghtɨ, a nɨ abɨraghan
kogh Jerusalem inighan kogham. Bar puvatɨgham. Kɨ uan akar dɨkɨrɨzir
kɨ fomɨra uan ingangarir gumazim Devit ko amizim gɨnɨghnɨgha kamaghɨn
damuasa."
7 Egha Aisaia kamaghɨn atrivimɨn ingangarir gumazibav gɨa ghaze, "Ia
mangɨ fighɨn ovɨzir me apuzizitaba inigh, da dɨpavzuiarim darugh da
mɨrmɨrigh da inigh izɨ, Hesekian duar bar gavgavim dukuaghtɨ, a ua
mɨsigham." Ezɨ me ghua da inigha iza Hesekian duar gavgavir kam gatɨzɨ,
an duam mɨsɨngi.
8 Hesekia tɨghar ghuamaghamin dughiamɨn, a faragha uaghan kamaghɨn
Aisaian azara, "Ikiavɨra Itir God, ababanir manam nan akaghtɨ, kɨ an ganigh
fogh suam, kɨ gurumɨn uam an Dɨpenimɨn mangɨ, an ziam fam?"
9 Ezɨ Aisaia a mɨgɨa ghaze, "Ikiavɨra Itir God nɨn akakaghamin ababanim
kamakɨn. Nɨ, adɨrɨziar e an gara aruebar auaba mega zuir kamɨn gari. Ezɨ
nɨ adɨrɨziamɨn dughuazim, 10plan ighuviba ini zuamɨra mavanangasa nɨ
ifonge, o a 10plan ighuviba ini zuamɨra uamategh tim izɨghirasa nɨ ifonge?"
10 Ezɨ Hesekia ghaze, "An adɨrɨziamɨn dughuazimɨn zuamɨra 10plan ighu-
vibar mavanangam, a pura bizim. Kamaghɨn amizɨ, a zuamɨra uamategh
10plan ighuvibar izɨghirasa kɨ ifonge."
11 Ezɨ Aisaia pamtemɨn Ikiavɨra Itir Godɨn dei, ezɨ Ikiavɨra Itir God adɨrɨziar
dughuazim gamizɨ, a zuamɨra uamategha timra 10plan ighuvibar ghuaghirɨ.
Adɨrɨziar kam, Atrivim Ahas fomɨram an ingari.

Babilonian Atrivim Merodak abuir gumazir maba amangizɨ,
me Jerusalemɨn ize
(Aisaia 39:1-8)

12 Baladanɨn otarim, Merodak Baladan, a Babilonɨn atrivimɨn iti. An orazi,
Atrivim Hesekia arɨmariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezɨ an akɨnafariba
osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh anɨngizɨ, me Hesekia
bagha da inigha zui.
13 Ezɨ Hesekia men akaba baregha gɨvagha, bar akongegha, me inigha uan
dɨpenim ko, dagɨaba itir dɨpenim ko, bizir aghuiba itir dɨpenibar aven ghua,
uan dagɨaba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba ko, golba, pauran
mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko, mɨdorozir biziba, me bar moghɨra
dar gani. Hesekia bizitam modozir puvatɨ. An atrivimɨn dɨpenim avɨnizir
dɨpenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar
men aka.
14 Ezɨ Babilonɨn izezir gumaziba uamategha ghuezɨ, Godɨn akam inigha
izir gumazim Aisaia, iza kamaghɨn Atrivim Hesekian azara, "Gumazir kaba
manmaghɨra mɨgei? Me kantrin manamɨn gumaziba?"
Ezɨ Hesekia kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, "Me kantri Babilonɨn
gumaziba, me nan ganasa saghuiamɨn ikegha ize."
15 Ezɨ Aisaia kamaghɨn Hesekian azara, "Me bar bizir tizimra nɨn
dɨpenimɨn aven an gani?"
Ezɨ Hesekia kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, "Kɨ uan biziba bar men
akakaki. Egha kɨ uan bizir aghuiba akuvir dɨpenibar aven bizitamɨn men
modozir puvatɨ."
16 Ezɨ Aisaia kamaghɨn Hesekia mɨgɨa ghaze, "Nɨ oraghtɨ, kɨ Ikiavɨra Itir
Godɨn akam nɨ mɨkɨmam.
17 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei, 'Bar guizbangɨra, dughiatam gɨn izɨtɨ,

20:11: Josua 10:12-14 **20:17:** 2 Atriviba 24:13; 2 Eghaghaniba 36:10

Babilonia izi, nin atrivir dipenimin itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonin kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham.
18 Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighti, me men mikarzir mogomebar oviziba amiseveghti, me Babilonin atrivimin dipenimin aven ingaram.' "
19 Ezi Hesekia akar kam baregha, kamaghin Aisaia migei, "Ikiavira Itir Godin akar ni na migeim, a dera."
Guizbangira, Hesekia kamaghin nighnigha ghaze, "Ki datirighin atrivimin itir dughiar kamin, bizir kurar kaba otivan kogham. E pura navir amirizimin ikiti midoroziba puvatigham."

Atrivim Hesekia areme
(2 Eghaghaniba 32:32-33)

20 Atrivim Hesekia amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam Hesekia amizir ingangarir gavgavibagh eghari. Egha akinafarim uaghan bizir kabagh eghari, Hesekia dipamin suiraghti a ikiasa dipar akarer mam gikui. Egha dipam inigh Jerusalemin aven mangasa nguazimin averara torir ruarir mam gikui.
21 Atrivim Hesekia uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim Manase, an danganim inigha atrivimin oto.

21

Manase Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 33:1-20)

1 Manase azenir 12pla ikiava, Judabar atrivimin oto, egha 55plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. An amebamin ziam, Hepsiba.
2 Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Bar puvati. A gumazamizir igharazir fomira nguazir kamin ikezibar arazir mizirizir kurabar gin zui, ezi Ikiavira Itir God me batuegha nguazir kam isa Israelia ganingi. Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kabagh ami, kar arazir God bar aghuaziba.
3 Fomira an afeziam Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba apiragharíki. Ezi datirighin Manase ua dar ingari. Egha asem Balin ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha a Israelian Atrivim Ahap, fomira amizi moghin, an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinibar ingari. Egha uaghan overiamin itir mikovezibar ziaba fe.
4 Egha an aseba bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin mikeme, "Jerusalemin itir Dipenir kam, an aven gumazamiziba nan ziamra fi ikiam."
5 Ezi Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamin itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari.
6 Egha a uan otarim misoghezi an areme, ezi an ofan bar isia mighirimin min a tuazi a bar isia mighiri. Egha a uabin akuraghasa ariaghirezir gumazamizibar duabar diava, egha uaghan uabin akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha garir aviribagh ami. Manase

20:18: 2 Atriviba 24:14-15; Daniel 1:1-7 **20:20:** 2 Eghaghaniba 32:32-33 **21:2:** Jeremaia 15:4
21:4: 2 Samuel 7:13

arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, ezi an arazir
kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe.
7 Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha, a isa Ikiavira
Itir Godin Dipenimin aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God Dipenir kam
ginighnigha kamaghin Devit ko an otarim Solomon mikeme, "Jerusalemin
itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, eghti me zurara
an izi, nan ziamra fam.
8 Egh ia nan gumazamiziba, nan Akar Gavgaviba ko nan Arazir nan
ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba bar adar gin mangiti, nguazir ki
fomira ian inazir afeziabagh aningizi ia datirighin apiaghav itir kam, ki ia
batueghan kogham."
9 Ezi Israelia nan akam baraghan aghuagha, an gin zuir puvati. Bar
puvati. Ezi Atrivim Manase Judaba ko Jerusalemian nighnizibagh amua
me getuima me bar arazir kurabagh amuavira iti. Ezi men arazir kurar
kaba, da gumazamizir fomira nguazir kamin ikezibar arazir kurabagh afira.
Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamin
aven ize.
10 Ezi Ikiavira Itir God Atrivim Manasen arazir kurar kabar ganigha, egha
an akar kam isa uan akam inigha izir gumazibagh aningi, kar an ingangarir
gumaziba. Ikiavira Itir Godin akam kamakin:
11 "Atrivim Manase arazir bar kurar igharagha garir ki aghuazibagh ami,
da Amoria fomira amizir arazir kurabagh afira. An asebar marvir guabar
ingara men ziaba fe, egha arazir kamin a Judan gumazamizibagh ekua
zuima, me uaghan arazir kuraba nan damazimin dagh ami.
12 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei:
Ki bar Jerusalemin nguibar ekiam ko Judabar kantri gasighasigham. Eghti
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir kamin akam baregh, me digavir
bar kuram damigh, egh nighnizir aviribar amuam.
13 Mati ki faragha Samarian nguibar ekiam ko Atrivim Ahap uan adarazi
ko me gamizi moghin, ki arazir kamra Jerusalem damuam. Ki bar Jerusalem
gasighasigh egh an gumazamiziba bar me gasighasigham. Eghti Jerusalem
mati itarim, me a ruegha givazi, minezir muziarir taba an itir puvatizi
moghin a pura ikiam.
14 Eghti varazira ikiti, ki men akuraghan kogham. Bar puvati. Ki me isi
apanibar dafarim darigham. Eghti apaniba pazi me damuva, men biziba bar
ada okemegham.
15 Nan arazir kamin mingarim kamakin: men ovaviba fomira Isip
ataghizir dughiamin ikegha iza datirighin, nan gumazamiziba nan
damazimin arazir kurar kabagh amuavira iti. Ezi men arazir kam na
gamizi, ki bar men aningaghe."
16 Manase Judan gumazamizibagh amima, me Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kurabagh ami. Egha a uabi uaghan uan adarazi
men apanim gami. Egha Jerusalemin danganir mikebaba bar, Manase
gumazamizir aghuir arazir kurabagh amir puvatizir aviribav soghezi me
ariaghire.
17 Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akinafarir
kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir
kam, an amizir arazir kurabagh eghari.
18 Manase uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa an atrivimin
dipenim avinizir divazimin ghua nguazir otevir mamin anefa, me a dibora
ghaze, Usan Azenim. Ezi an otarim, Emon an danganim inigha atrivimin oto.

21:7: 1 Atriviba 9:3-5; 2 Eghaghaniba 7:12-18

Emon Judabar atrivimɨn oto
(2 Eghaghaniba 33:1-25)

19 Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimɨn oto, egha a Jerusalemɨn
ikia azenir pumuningra atrivimɨn ike. An amebamɨn ziam, Mesulemet, a
Harusɨn guivim, an nguibam Jotba.
20 Emonɨn afeziam Manase amizɨ moghɨn, Emon uaghan Ikiavɨra Itir Godɨn
damazimɨn arazir kurabagh ami.
21 An afeziam fomɨra amizɨ moghɨn, a uan afeziam amizir arazir kurabara
gɨn ghua asebar marvir guabar ziaba fe.
22 An akɨrim ragha Ikiavɨra Itir God gasara, an inazir afeziabar God, egha
a Ikiavɨra Itir God ifongezir arazibar gɨn zuir puvatɨ.
23 Ezɨ dughiar mamɨn, Emonɨn ingangarir gumazibar dapaniba uari aku-
vagha, a mɨsueghtɨ an aremeghasa tuaviba buria akam mɨsosi. Egha me gɨn
atrivimɨn dɨpenimɨn aven a mɨsoghezɨ an areme.
24 Ezɨ gɨn Judan gumazamiziba, ingangarir gumazibar dapanir Emon
mɨsoghezir kaba inigha, uaghan me mɨsoghezɨ me ariaghire. Egha me
Emonɨn otarim Josaia gamizɨ, a uan afeziamɨn danganim inigha men
atrivimɨn oto.
25 Atrivim Emon amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akɨnafarir
kamɨn iti, me kamaghɨn a dɨbori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.
26 Ezɨ me Emonɨn kuam isa Usan Azenimɨn itir mozimɨn anefa. Ezɨ an
otarim Josaia, an danganim inigha atrivimɨn oto.

22

Josaia Judabar atrivimɨn oto
(2 Eghaghaniba 34:1-2)

1 Josaia 8plan azeniba ikia, egha Judan atrivimɨn oto, egha 31plan azenibar
Jerusalemɨn atrivimɨn ike. An amebamɨn ziam Jedida, an Adaian guivim, a
Boskatɨn nguibar ekiamɨn amizim.
2 Atrivim Josaia uan ovavim, Atrivim Devit fomɨra amizɨ moghɨn, a Ikiavɨra
Itir Godɨn damazimɨn arazir aghuibagh ami. Egha a Ikiavɨra Itir Godɨn akaba
bar dar gɨn mangasa bar gavgafi.

Me Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn Godɨn Araziba Itir Akɨnafarimɨn api
(2 Eghaghaniba 34:8-28)

3 Atrivim Josaia 18plan azenibar atrivimɨn ikia, a uan gumazir an
akɨnafariba osirim Safan amadazɨ, an akam inigha Ikiavɨra Itir Godɨn
Dɨpenimɨn ghu. Safan, an Asalian otarim, egha uaghan Mesulamɨn
igiavotarim. Josaia kamaghɨn Safan mɨgei,
4 “Nɨ mangɨ ofa gamir gumazibar dapanim Hilkian ganigh, egh a
mɨkemeghtɨ, a dagɨar gumazamiziba isa ofa gamir gumazir Ikiavɨra Itir
Godɨn Dɨpenimɨn tiar akamɨn garibagh anɨdiba, a bar da mengegh.
5 Egh nɨ Hilkia mɨkemeghtɨ, a dagɨar kaba inigh Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim
akɨrir ingangarim gamir gumazir kabar anɨngigh. Eghtɨ me Dɨpenir kam
akɨrir gumazibagh ives.
6 Egh me dɨpenibar ingarir gumaziba ko gumazir dagɨabar dɨpenibar
ingara fozibagh ives. Egh uaghan me ter arariba ko dagɨar me Ikiavɨra Itir
Godɨn Dɨpenim akɨrasa dɨghoregha arɨghiziba sara ivesegh.

22:1: Jeremaia 3:6

7 Ki fo, gumazir ingangaribar garir kaba, me gumazir ifarir puvatiziba,
egha dagiaba oker puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim dagiar kaba
bagh men azangan kogham, me manmaghin dagiar kabagh ami.”
8 Ezi Safan ghua atrivim mikemezi moghin ami. Ezi Hilkia akam baregha,
kamaghin Safan migei, “Ki akinafarir righizir mamin gari, a Ikiavira Itir
Godin Dipenimin aven iti. Akinafarir kam Ikiavira Itir Godin Arazibar Akaba
an iti.” Egha Hilkia akinafarir kam isa Safan ganingi, ezi an a dibori.
9 An a diponegha givagha, akinafarim inigha ghua Atrivim Josaia bagha
ghugha kamaghin a migei, “Nin ingangarir gumaziba dagiaba bar ada
inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin gara anekirir ingangarir gumazibagh
aningi.”
10 Egha Safan ua kamaghin migei, “Atrivim, ofa gamir gumazibar dapanim
Hilkia akinafarir kam na ganingi.” Egha an akinafarim onegha atrivim bagh
a dibori.
11 Ezi atrivim Godin Akinafarir kamin aven itir Arazibar Akaba baregha,
bar osemegha uan korotiam abiki.
12 Egha an ofa gamir gumazim Hilkia, ko Safanin otarim Ahikam, ko
Mikaian otarim Akbor, ko atrivim bagha akinafariba osirir gumazim Safan,
ko atrivimin ingangarir gumazim Asaia, a bar men dia. Ezi me izegha givazi,
a kamaghin me migei,
13 “Godin Arazibar Akaba itir Akinafarir ki datirighin inizir kam, a bizir
Ikiavira Itir Godin gin mangasa ifongezibar gun e migei. Ezi en inazir
afeziaba Ikiavira Itir Godin Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam bangin
Ikiavira Itir God bar en aningaghe. Ezi datirighin e Godin Akinafarir kamin
apigha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghsua, ia mangi Ikiavira Itir Godin
azaragh fogh, ki Jerusalemia ko, Judan gumazamiziba ko, e bizir manabar
amuasa a ifonge.”
14 Gumazir kaba atrivimin akam baregha, me Godin akam inigha izir
amizir mam ko mikimasa nguibar igiar Jerusalemin boroghin itimin ghu.
Amizir kamin ziam, Hulda. Hulda a Salumin amuim, a gumazir ofa gamir
gumaziba azuir korotiaba itir danganimin garim. Salum a Tikvan otarim,
egha Harhasin igiavotarim. Hulda gumazir kabar akam baregha givagha,
15 kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a
kamaghin migei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangi,
kamaghin a mikemegh,
16 ‘Ki Ikiavira Itir God, ki atrivim garir Akinafarimin itir Akar kaba bar dar
gin mangi, egh ki Jerusalem ko an itir gumazamiziba saram asighasigham.
17 Gumazamizir akirim ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar
ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki puviram atari.
Ki Jerusalemia bar men aningaghe, ezi nan aningagharir kam, a givaghan
kogham.
18 “ ‘Ezi datirighin ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ian atrivim kam-
aghin a mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima,
19 ni bizir ki Jerusalem ko an itir gumazamizibar amuasa mikemeziba, ni
dagh fo. Ki kamaghin migei, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir kinimin
ikiam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan apaniba akar kurabar
me mikimsi, kamaghin mikimam, “Ia Jerusalemia ikuvizi moghin ia ikufigh.”
Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimin uabi abira.
Egha ni datirighin uan korotiam abigha, azia nan dei. Kamaghin amizi, ki
Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ki nin dimdiam baraki.

22:7: 2 Atriviba 12:15

20 Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalemin otivamin asighasizir kamin
ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan
inazir afeziabar min aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki Jerusalem
gasighasigham.' " Godin akam inigha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin
akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam inigha uam atrivim bagha
uamategha ghue.

23

Judaba Ikiavira Itir Godin apengan ikiasa akar dikirizim gami
(2 Eghaghaniba 34:3-7; 34:29-33)

1 Ezi Atrivim Josaia Juda ko Jerusalemin gumazir dapanibar diazi, me iza
uari akufa.
2 Egha atrivim ko ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko,
Judan gumazamiziba ko Jerusalemin itir gumazamiziba, me ghua Ikiavira
Itir Godin Dipenimin uari akufa. Me uari akuvagha givazi, atrivim Akar
Dikirizir Gavgavim itir Akinafarir Righizir me Ikiavira Itir Godin Dipenimin
apizir kam inigha, an itir akaba bar me bagha dar bori.
3 Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin itir guarir
akinimin boroghin tughav ikia, Ikiavira Itir Godin damazimin Akar Dikirizir
Gavgavim gamua kamaghin migei: A bar guizbangira uan navir averiam
ko, uan duamin aven, Godin Akar Gavgaviba ko, akar a me ganingiziba ko,
arazir a ifongeziba, a bar dar amuam. Egh an Akinafarir kamin aven itir
Akar Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar gin mangam. Ezi gumazamiziba
uaghan bar Akar Dikirizir Gavgavir kamin akabar gin mangasa kamaghira
akar dikirizir mam gami.
4 Ezi gin Atrivim Josaia, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia ko, ofa gamir
gumazir an apengan ingariba ko, ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin
Dipenimin tiar akamin gariba, me inigha akar gavgavim me mikemegha
ghaze, Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangi, asem Bal ko, aser
amizim Asera ko overiamin itir bizibar ziaba fer biziba, me bar ada inigh
azenan izi. Me bizir kaba bar ada inigha azenan izezi, atrivim bizir kaba
bar ada inigha, nguibar ekiamin azenan ghua, Kidronin Fanemin danganir
konimin da tue. Ezi biziba bar isigha givazi, me dar averenim inigha, Betelin
nguibar ekiamin ghu.
5 Egha Atrivim Josaia, aseba bagha ofa gamir dakozibar ofabagh amir ofa
gamir gumaziba batoke. Judabar atriviba, fomira ofa gamir gumazir kabav
sevezi, me mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba febar ofabagh ami. Ezi
asebar ziaba fer danganir kaba, da Judan nguibabar ikia egha Jerusalemin
boroghin iti. Atrivim Josaia uaghan asem Bal ko, aruem ko, iakinim ko,
mikoveziba ko overiamin itir bizir igharaziba sara, dar ofa gamir gumaziba
batoke.
6 Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir aser amizim Aseran marvir
guam batuegha, a inigha Jerusalemin azenan ghua Kidronin Fanemin dan-
ganir konimin uaghira a tuazi a isi. Egha gin an averenim inigha a misozi a
pauran miraram oto. Ezi me ghua pura tintinibar Jerusalemin gumazamizir
kinir oveaghuezibar mozibar danganibar a inge.
7 Ezi Josaia migeima, me ghua gumazir poroghamiba uari bakia uari koma
akuir arazim gamibar danganiba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin
iti, egha me datirighin bar ada akaraghariki. Dipenir kaba, da nguazir otevir
amiziba aser amizim Aseran marvir guam bagha inibar ingari naghin iti.

23:1: 2 Eghaghaniba 34:29 **23:4:** 2 Atriviba 21:3; 2 Eghaghaniba 33:3

8 Ezi Atrivim Josaia, Judan kantrin aven itir mighsiar orazibar ghua,
ofa gamir gumaziba ofa gamir danganiba bar dagh asighasiki. A notin
amadaghan Geban nguibar ekiamin ikegha ghua, sautin amadaghan Berse-
ban nguibar ekiamin tuziba, a bar dagh asighasiki. Atrivim Josaian arazir
kam bangin, danganir asebar ziaba fer kaba, da datirighin gumazamizibar
damazibar bar mize. Ezi Josaia nguibar kabar ofa gamir gumaziba bar me
inigha Jerusalemin ize. Egha uaghan ofa gamir dakozir Josuan tiar akamin
boroghira itibagh asighasiki. Gumazir kam Josua, a Jerusalemin gavmanin
gumazir dapanir faragha zuim, a faragha Jerusalemin nguibar ekiamin aven
zuir tiar akar ekiar agharir kiriamin itimin, ofa gamir dakozir kabar ingari.

9 Ezi mighsiabar pin ingarir ofa gamir gumazir kaba, kar ofa gamir
gumazir atrivim inigha Jerusalemin izeziba, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir
dakozir Jerusalemin aven itimin ofa damuan kogham. Bar puvati. Me pura
uan adarazi ko ikia yis puvatizir bret api.

10 Faragha zuir dughiamin, danganir asebar ziaba fer mam iti, me a dibora
ghaze, Tofet, a Hinomin danganir zarimin iti. Ezi Josaia danganir kam gamizi
a gumazibar damazibar bar mize. Kamaghin amizi, gumaziba faragha amizi
moghin me ua danganir kamin mangan kogh, uan boriba isi asem Molek
bagh ofan min ua da tuan kogham.

11 Fomira Judabar atrivir maba ghaze, aruem an aser mam. Egha me an
ziam fe. Me hoziabar nedazir maba ko midorozir karisba isa, aruem bagha
da amisevegha da isa nguazir otevir mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenim
avinizir divazimin tiar akamin boroghin iti, me da ariki. Nguazir otevir kam
a divazimin boroghin ikia, atrivimin ingangarir gumazim Natanmelekin
dipenimin boroghira iti. Ezi Atrivim Josaia hoziar kaba ko karisin nedazir
kaba tuezi, da bar isi.

12 Ezi atrivimin dipenim gisin danganir mam iti, me a dibora ghaze,
Atrivim Ahasin Danganim. Fomira Judabar atrivir maba, ofa gamir dakozir
maba danganir pin itir kamin dar ingari. Ezi uaghan Atrivim Manase,
Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven uari akuvir danganir
pumuningin, ofa gamir dakozir mabar ingari. Ezi datirighin Atrivim Jo-
saia ofa gamir dakozir kaba bar dagh asighasiki. Egha gin me ofa gamir
dakozir asighasighizir kabar mineziba ko dar oteviba inigha ghua, Kidronin
Fanemin danganir konimin da makuni.

13 Josaia, Atrivim Solomon fomira ofa gamir dakozir Jerusalemin
amadaghan aruem anadi naghin, Olivin Mighsiamin sautin amadaghan
itibagh asighasiki.* Aser kaba, aser amizir kuram Astarte, ko Moapian aser
kuram Kemos, ko Amonian aser kuram Molek, Solomon dar ziaba fasa ofa
gamir dakozir kabar ingari. Aser kaba, kar Ikiavira Itir Godin damazimin
bizir bar kurar a bar aghuaziba.

14 Atrivim Josaia dagiar guarir dighoriba itiba apiraghariga, temer guarir
aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Egha a gumazir aremegha
givazibar aghariba inigha, tintinibar asebar ziaba fer danganibar da kuni,
egha kamaghira danganir kabagh amizi, da gumazamizibar damazibar

---

23:10: Ofa Gami 18:21; Jeremaia 7:31; 19:1-6; 32:35 **23:12:** 2 Atriviba 21:5; 2 Eghaghaniba 33:5

23:13: 1 Atriviba 11:7 * **23:13:** Gumazir akinafarir kam osirizim, mighsiamin ikezir bizir kurar kabagh nighnisi. Kamaghin amizi, danganir kam, Hibrun akam, ziar igharazim Olivin Mighsiam gati, a "Mighsiar Ikuvim."

mize.†

15 Bar fomira, Nebatin otarim Jeroboam, Betelin nguibar ekiamin ofa
gamir dakozir mam ko mighsiabar pin itir asebar ziaba fasa danganir
mamin ingari. Jeroboam, an atrivir fomira Israelia gekuizi me Ikiavira
Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi datirighin Atrivim Josaia,
Betelin ghugha gumazibav kemezi, me asebar ziaba fer danganir kabagh
asighasigha, ofa gamir dakoziba apiraghariki. Me asebar ziaba fer dangani-
bagh aborozi da isi, egha gin me avimin averenim inigha a misogha zuima a
pauran min oto. Egha me uaghan aser amizim Aseran marvir guam inigha
avimin a tuazi a isi.

16 Ezi Atrivim Josaia mighsiar kamin tughav ikia egha a raghirigha, mozir
mabar garima da iti. Ezi a gumazibav kemezi, me ghua gumazir ariaghirez-
ibar aghariba asizi, ana da isa Jeroboamin ofa gamir dakozim gatigha avimin
dagh aborozi da isi, ezi bizir kam ofa gamir dakozim gamima, a gumazamiz-
ibar damazimin bar mize. Egha arazir kam a Ikiavira Itir Godin akar a fomira
uan akam inigha izir gumazir mamin akam garugha mikemezim gamizi, a
guizbangiram oto.

17 Josaia aghariba tuegha givagha, gumazir kuaba afir danganir igharazir
mamin garima a iti. Ezi a men azara, “Kar tinan mozim?”

Ezi Betelin nguibar ekiamin gumazamiziba Josaia ikaragha ghaze, “Kar
Judan kantrin akam inigha izir gumazir kamin mozim, a fomira iza bizir ni
datirighin ofa gamir dakozir kam gamizir bizibar gun mikeme.”

18 Ezi Josaia kamaghin me migei, “Ia bizitamin a damuan marki. Ia
an aghariba ateghti da mar an mozimin iki.” Kamaghin amizi, me an
aghariba inizir puvati. Egha uaghan me Samarian Distrighin akam inigha
izir gumazir igharazir kamin aghariba inizir puvati.

19 Fomira Israelian atriviba, Samarian Distrighin itir nguibar ekiabar
asebar ziaba fer danganir mighsiabar pin itibar ingari. Ezi men arazir kam
Ikiavira Itir God gamizi, a men aningaghe. Josaia faragha Betelin nguibar
ekiamin amizi moghin, datirighin a danganir kabagh asighasiki.

20 Egha an asebar ziaba fer danganir kabar ofa gamir gumaziba bar me
inigha, men ofa gamir dakozibagh isin me misoghezi, me ariaghire. Egha
a gumazir ariaghirezir igharazir mabar aghariba dakozir kabar da tuegha,
ingangarir kam agivagha, uamategha Jerusalemin ghu.

Gumazamiziba, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami (2 Eghaghaniba 35:1-19)

21 Egha gin Atrivim Josaia akam gumazamiziba bagha anemaga ghaze,
“Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavim Itir Akinafarimin
mikemezi moghin, E God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam
damuam.” Ezi gumazamiziba atrivim mikemezi moghiram ami.

22 Gumazamiziba bar deraghavira isar kam gami. Me fomira gumazir
dapanibar dughiamin tugha iza Israelia ko Judabar atrivibar dughiamin,
gumazamiziba me Isar kam deragha a gamizir puvati. Egha datirighin me
bar deragha a gami.

23 Dughiar kamin, Josaia 18plan azenibar atrivimin itima, me Godin
Akinafarimin Akaba deraghavira dar gin ghua, Ikiavira Itir God bagha
Jerusalemin Isar kam deraghviram a gami.

---

† **23:14:** Josua kamaghin nighnigha gumazir oveaghuezibar aghariba pura tintinibar da akuni, eghti gumaziba atiatingiva egh asebar ziaba fer danganibar saghon ikiam. Kamaghin amizi, Israelia kamaghin nighnizir gavgavim iti, gumazir oveaghuezibar aghariba, bizir kuraba. **23:15:** 1 Atriviba 12:33 **23:16:** 1 Atriviba 13:1-2 **23:17:** 1 Atriviba 13:30-32

Atrivim Josaia arazir kurar igharazir maba Judan kantrin, da batoke

24 Atrivim Josaia uaghan gumazir ariaghirezir gumazibar duaba ko
mɨgeiba ko, nedazir muziarir gumaziba uan dɨpenibagh arɨziba ko, asebar
marvir guar gumaziba ingarizir igharaziba sara batoke. Kar Jerusalem ko
Judan nguibaba bar men asebar ziaba fer bizir kurar God bar aghuaziba,
a bar da batoke. A kamaghsua, gumazamiziba Ikiavɨra Itir Godɨn Arazir
Akɨnafarir kamɨn aven ɨtiba bar dar gɨn mangasa a ifonge. Akɨnafarir kam,
ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn an api.
25 Josaia an atrivir bar aghuim. An navir averiam ko an duam ko an
gavgavimɨn aven, a ifongiar vamɨra ko nɨghnɨzir vamɨrara iti, a Ikiavɨra Itir
God baghavɨra ikia, Moses Osirizir Araziba bar dar gɨn mangasa. Fomɨra
atrivitam Josaian mɨn derazir puvatɨ, egha gɨn atrivitam an mɨn itir puvatɨ.
A bar me gafira.
26 Josaia guizbangɨra arazir aghuir avɨribagh ami, ezɨ Ikiavɨra Itir God,
Atrivim Manase amizir arazir kurabagh nɨghnɨghavɨra iti, egha a Judaba bar
men anɨngaghegha, an anɨngagharim gɨvazir puvatɨ.
27 Egha Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei, "Kɨ fomɨra Israelian kantri gamizɨ
moghɨn, kɨ bar arazir magh garimɨn Judan kantri damigham. Kɨ Jerusalem
akɨrim ragh a gasaragham, kar nguibar ekiar kɨ ua bagha mɨsevezim. Egh
dɨpenir kɨ mɨsevezɨ gumazamiziba an izɨ nan ziam famin kam, kɨ akɨrim ragh
a gasaragham."

Josaia areme
(2 Eghaghaniba 35:20--36:1)

28 Atrivim Josaia amizir bizir igharazibar eghaghanir igharaziba,
akɨnafarir kamɨn iti, me kamaghɨn a dɨbori, Judan Atrivibar Eghaghaniba.
29 Josaia atrivimɨn itir dughiamɨn, Isipɨn Atrivim Neko, Isipɨn mɨdorozir
gumaziba inigha Asirian atrivim ko mɨsoghasa Yufretisɨn Fanemɨn ghu.
Atrivim Josaia bizir kamɨn akam baregha, uan mɨdorozir gumaziba inigha
ghua Isipia ko mɨsosɨ. Me Megidon nguibar ekiamɨn boroghɨn mɨsozima,
Isipian Atrivim Josaia mɨsoghezɨ, an areme.
30 Ezɨ Josaian apengan ingarir gumaziba an kuam inigha, mɨdorozir
karisɨn mam gatɨgha, a inigha uamategha Jerusalemɨn ghu. Egha me Josaian
kuam inigha an mozimɨn anefa. Ezɨ Judaba, Josaian otarim Joahas inigha,
boremɨn an dapanim gingegha anemɨsevezɨ, a men atrivimɨn oto.

Joahas Judabar atrivimɨn oto
(2 Eghaghaniba 36:2-4)

31 Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimɨn oto. Egha a Jerusalemɨn
ikia iakɨnir 3plara atrivimɨn ike. An amebam, an ziam Hamutal, a Lipnan
nguibamɨn gumazim Jeremaian guivim.
32 Joahas uan inazir afeziabar arazibar gɨn ghua, egha arazir kuraba
Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn dagh ami.
33 Isipɨn Atrivim Neko, Joahasɨn atrivir ingangarim agɨfa, egha a isa Riplan
nguibar ekiamɨn kalabus gatɨ, an Hamatɨn kantrin aven itir nguibam. Ezɨ
Joahas Jerusalemɨn aven uam atrivimɨn itir puvatɨ. Ezɨ Atrivim Neko Judan
kantrin gumazamizibagh amima, me takisɨn mɨn dagɨaba a ganɨdi, dar
dɨbobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol.
34 Ezɨ Atrivim Neko, Josaian otarir mam Eliakim ini, egha a Eliakim
gamizɨ, a Josaian danganim inigha Judabar atrivimɨn oto. Ezɨ Atrivim Neko

23:34: Jeremaia 22:11-12

Eliakimɨn ziam adegha, ziam Jehoiakim a gatɨ. Egha gɨn Atrivim Neko Joahas
inigha Isipɨn kantrin ghu. Ezɨ Joahas Isipɨn ikia ghuava areme.
35 Ezɨ Atrivim Jehoiakim, takisɨn mɨn dagɨaba isɨ Atrivim Neko danɨngasa,
gumazamiziba bar me da silvaba ko golba ini. Jehoiakim me mɨkemeghtɨ,
me takisɨn dagɨaba manmaghɨn tughtɨ, me a danɨngam. Gumazir dagɨar bar
avɨriba itiba, me dagɨar avɨriba anɨdi. Ezɨ gumazir dagɨar avɨriba puvatɨziba,
me dagɨar muziaribara anɨdi. Ezɨ Atrivim Jehoiakim silvaba ko golba inigha,
Atrivim Neko bagha da amada.

Jehoiakim Judabar atrivimɨn oto
(2 Eghaghaniba 36:5-8)

36 Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimɨn oto. Egha a
Jerusalemɨn ikia 11plan azenibar atrivimɨn ike. An amebamɨn ziam, Sebida,
a Ruman nguibar ekiamɨn gumazim Pedaian guivim.
37 Jehoiakim uan inazir afeziabar arazibar gɨn ghua, arazir kuraba
Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn dagh ami.

24

1 Ezɨ Jehoiakim Judabar atrivimɨn itir dughiamɨn, Babilonian Atrivim
Nebukatnesar uan mɨdorozir gumaziba ko iza Judan kantri mɨsosi. Egha a
me abɨragha, Atrivim Jehoiakim gamizɨ, an an apengan iti. Ezɨ 3plan azeniba
gɨvazɨ, Atrivim Jehoiakim, Atrivim Nebukatnesar a gativaghan a bar aghua,
egha a uam an apengan itir puvatɨ.
2 Ezɨ dughiar kamɨn, Ikiavɨra Itir God, Babilonian gumazir bɨzir maba ko,
Siriabar gumazir bɨzir maba ko, Moapian gumazir bɨzir maba ko, Amonian
gumazir bɨzir maba, me izɨ, Jehoiakimɨn adarazi ko mɨsogh Judan kantri
gasɨghasɨghasa, a me amada. Ikiavɨra Itir God fomɨra uan akam inigha izir
gumaziba, kar an ingangarir gumaziba, uan akaba isa me ganɨngizɨ, me an
gun mɨkeme. Ikiavɨra Itir God mɨkemezɨ moghɨn, datɨrɨghɨn bizir kabagh
amizɨ, da guizbangɨram otifi.
3 Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God uabɨ nɨghnɨzir kam gumazir kabagh
anɨngizɨ, me kamaghɨn ami. Ikiavɨra Itir God Atrivim Manase amizir arazir
kurar kabagh nɨghnɨghavɨra iti. Bizir kam bangɨn, a Judabar atari, egh a me
batueghtɨ me an damazimɨn saghon mangasa, a ifonge.
4 Atrivim Manase uaghan, fomɨra Jerusalemɨn nguibar ekiamɨn aven itir
gumazamizir aghuir arazir kuratam gamizir puvatɨzir avɨribav soghezɨ me
ariaghire. Ezɨ Ikiavɨra Itir God bizir kam gɨnɨghnɨghavɨra ikia, egha Atrivim
Manasen arazir kuraba gɨn amangan aghua.
5 Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akɨnafarir
kamɨn iti, me kamaghɨn a dɨbori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.
6 Atrivim Jehoiakim uan inazir afeziabar mɨn aremezɨ, an otarim, Je-
hoiakin an danganim inigha atrivimɨn oto.*
7 Isipɨn atrivim fomɨra ativazir danganiba, Isipɨn kantrin mɨtaghniamɨn
fanemɨn ikegha ghua Yufretisɨn Fanemɨn tu. Ezɨ dughiar kamɨn Babilonɨn
atrivim dagh atifa. Kamaghɨn amizɨ, Isipɨn atrivim uan mɨdorozir gumaziba
ko ua ghua kantrin igharaziba ko mɨsozir puvatɨ.

Jehoiakin Judabar atrivimɨn oto
(2 Eghaghaniba 36:9-10)

23:36: Jeremaia 22:18-19; 26:1-6; 35:1-19 **24:1:** Jeremaia 25:1-38; Daniel 1:1-2 * **24:6:** Jehoiakim ko Jehoiakin aning gumazir igharazir pumuning, aningɨn ziamning mong uaghara ghu.

8 Jehoiakin 18plan azeniba ikia, egha Judan atrivimɨn oto. Egha a
Jerusalemɨn ikia 3plan iakɨnibara atrivimɨn ike. An amebamɨn ziam, Ne-
husta, a Jerusalemɨn gumazim Elnatanɨn guivim.
9 Jehoiakin uan afeziamɨn arazir kurabar gɨn ghua, Ikiavɨra Itir Godɨn
damazimɨn arazir kurabagh ami.
10 Egha Jehoiakin atrivimɨn ikiavɨra itima, Babilonian Atrivim Nebukatne-
sar uan mɨdorozir gumaziba inigha iza, Jerusalem korogha a iniasa mɨsosi.
11 Babilonian mɨdorozir gumaziba Jerusalem korogha iti, ezɨ Atrivim
Nebukatnesar uabɨ iza uan mɨdorozir gumaziba ko iti.
12 Ezɨ Atrivim Jehoiakin garima, Nebukatnesar izegha gɨvazɨ, a uabɨ uan
amebam ko, an apengan ingangarir gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko
atrivimɨn dɨpenimɨn garir gumaziba, a bar me isa Atrivim Nebukatnesar
danɨngasa, me bar nguibam ategha azenan ghua, Nebukatnesar batogha a
mɨgɨa ghaze, e ua mɨsoghan kogham. Ezɨ Atrivim Nebukatnesar, Atrivim
Jehoiakin isa kalabus gatɨ. Bizir kam Nebukatnesar atrivimɨn itir azenir
namba 8ɨn aven oto.
13 Dughiar kamɨn, Atrivim Nebukatnesar Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn
aven ghua, Atrivim Solomon fomɨra ingarizir bizir golba itiba, a bar ada
inigha da bɨagharɨki. Egha a uaghan bizir bar aghuir Ikiavɨra Itir Godɨn
Dɨpenimɨn itiba ko, bizir aghuir atrivimɨn dɨpenimɨn itiba, a bar da atera
Babilonɨn ghu. Arazir kamɨn mɨngarim kamakɨn, Ikiavɨra Itir God fomɨra an
gun mɨkeme, ezɨ a guizbangɨram oto.
14 Ezɨ Atrivim Nebukatnesar Jerusalemɨn gumazamiziba bar ko, gumazir
dapaniba bar ko, mɨdorozir gumazir gavgaviba, a bar men suiragha kal-
abuziar gumazamizibar mɨn me inigha ghu, men dɨbobonim 10,000ɨn tu.
Egha a uaghan gumazir bizir igharagha garibar ingaramin fofozim itiba ko,
gumazir ainɨn bizibar ingaramin fofozim itiba sara bar me ini. A me inigha
Jerusalem ategha ghua Babilonɨn kantrin otozɨ, me kalabuziar gumazibar
mɨn otifi. An onganarazibagh amir gumazamizir varazira ataghizɨ, me
Judan kantrin ikiavɨra iti. Gumazamizir igharaziba bar, me ua Judan
kantrin aven itir puvatɨ.
15 Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakin ko an amebam ko, an amuiba ko, an
gumazir dapaniba ko, Judan gumazir aruaba, a bar me inigha Jerusalem
ategha kalabuziar gumazamizibar mɨn Babilonɨn ghu.
16 Egha Atrivim Nebukatnesar mɨdorozir gumazir gavgaviba bar me
inigha ghu, men dɨbobonim 7,000. Egha a uaghan gumazir avɨrir bizir
igharagha garibar ingarir fofozim itiba ko gumazir ainɨn bizibar ingariba
sara ini, men dɨbobonim 1,000ɨn tu. Gumazir kaba bar gumazir gavgaviba,
ezɨ me mɨdorozir gumazibar ingangarim damuan tughatɨ.
17 Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakinɨn afeziar dozim Matania gamizɨ, a
Jehoiakinɨn danganim inigha atrivimɨn oto. Nebukatnesar ziam Matania
adegha ziar kam, Sedekaia a gatɨ.

Babilonia Jerusalem mɨsogha a ini
(2 Eghaghaniba 36:11-21; Jeremaia 52:1-11)

18 Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimɨn oto. Egha 11plan
azenibar Jerusalemɨn atrivimɨn ike. An amebam, Hamutal, a Jeremaian
igharazimɨn guivim, a Lipnan nguibar ekiamɨn gumazir mam.
19 Sedekaia, Jehoiakimɨn arazibar gɨn ghua, Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn
arazir kurabagh ami.

24:12: Jeremaia 22:24-30; 24:1-10; 29:1-2 **24:15:** Esekiel 17:12 **24:17:** Jeremaia 37:1; Esekiel 17:13 **24:18:** Jeremaia 27:1-22; 28:1-17

20 Judaba ko Jerusalemian arazir kuraba Ikiavɨra Itir God gamizɨ, a bar
men anɨngaghe. Egha Ikiavɨra Itir God gumazamizir kaba bar me batoghezɨ,
me an guamɨn saghon ghue.
Ezɨ gɨn Sedekaia, Babilonɨn atrivim a gativagh an ganan a bar aghua, egha
a uam an apengan itir puvatɨ.

25

1 Egha namba 9ɨn azenimɨn Sedekaia atrivimɨn ikia ghua, an namba
10ɨn iakɨnimɨn, namba 10ɨn iakɨnir kamɨn aruemɨn oto. Ezɨ Babilonɨn
Atrivim Nebukatnesar uan mɨdorozir gumaziba bar dar akua iza Jerusalem
avɨnigha, nguibam iniasa mɨsosi. Me Jerusalem korogha, ghua temeba
okegha iza nguibar ekiamɨn dɨvazir gavgavimɨn boroghɨra dar pozim mɨkɨni.
Egh me nguazim dav kɨnighti, da fɨgh ghuanaboghti, me mangɨ dagh isɨn
mɨtivigh, nguibar ekiam ko mɨsogham.
2-3 Me azenir vamɨra ko akuamɨn Jerusalem avɨnigha iti. Ezɨ Sedekaia
11plan azenibar atrivimɨn iti, ezɨ an namba 4ɨn iakɨnimɨn otogha* ghua,
namba 9ɨn aruem otozɨ, men dagheba bar gɨfa. Kamaghɨn amizɨ, Jerusalemɨn
gumazamiziba mɨtiriam bar puv men azi.
4 Dughiar kamɨn Babilonia dɨvazimɨn vuer mam akarigha Jerusalemɨn
aven ghue. Ezɨ Atrivim Sedekaia Jerusalemɨn mɨdorozir gumaziba koma are.
Me dɨmagarimɨn suebar ghuava atrivimɨn dagher azenimɨn otivigha ghua,
danganir dɨvazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamɨn ghua,
Jerusalemɨn nguibar ekiamɨn otivigha ghue. Egha me Jordanɨn Fanemɨn
danganir zarimɨn ghuaghirir tuavimɨn zui.
5 Ezɨ Babilonɨn mɨdorozir gumaziba Atrivim Sedekaian agɨragha ghua,
Jerikon nguibar ekiamɨn boroghɨn itir danganir zarimɨn a bato. Ezɨ Sedeka-
ian mɨdorozir gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue.
6 Ezɨ Babilonia Sedekaian suiragha a inigha Babilonɨn atrivim bagha ghu.
Ezɨ dughiar kamɨn Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamɨn iti, an Hamatɨn
nguazimɨn aven itir nguibam. Ezɨ Nebukatnesar uan kotɨn aven Sedekaian
gara ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimɨn ivezim iniam.
7 Ezɨ Babilonian mɨdorozir gumaziba uaghan Sedekaian otariba ini, egha
me inigha Riplan ize. Ezɨ nguibar kamɨn Nebukatnesar mɨkemezɨ, me
Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimɨn bar me mɨsuaghariki. Egha
atrivim mɨkemezɨ, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko
dafarimning senɨn ada ikegha, a inigha Babilonɨn ghu. Egha a isa Babilonɨn
kalabus gatɨ.

Babilonɨn mɨdorozir gumaziba, Jerusalem gasɨghasɨki (Jeremaia 52:12-23)

8 Nebukatnesar Babilonɨn atrivimɨn itima, an namba 19ɨn azenim otogha
ghua an namba 5ɨn iakɨnimɨn, an namba 7ɨn aruem oto. Ezɨ dughiar kamɨn,
Nebusaradan, an atrivimɨn garir mɨdorozir gumazibar gumazir dapanir
faragha zuim, a dɨkavigha Babilonɨn atrivimɨn ingangarim gativagh an
ganasa Jerusalemɨn ize.
9 Egha a Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim ko Judan atrivimɨn dɨpenim ko,
Jerusalemɨn gumazir aruabar dɨpeniba sara, a bar dagh aponge. Babilonian
dɨpeniba bar, a vaghvagha dagh aponge.

24:20: Esekiel 17:15 **25:1:** Jeremaia 21:1-10; 34:1-5; Esekiel 24:2 * **25:2-3:** Hibrun akamɨn danganir kam, iakɨnimɨn dɨbobonim itir puvatɨ. Ezɨ Jeremaia 52:6 kamaghɨn mɨgɨa ghaze, bizir kam namba 4ɨn iakɨnimɨn oto. **25:4:** Esekiel 33:21 **25:7:** Esekiel 12:13 **25:9:** 1 Atriviba 9:8

10 Babilonian mɨdorozir gumazir Nebusaradanɨn gɨn zuiba, me bar
moghɨra Jerusalem avɨnizir dɨvazim gasɨghasɨgha bar anekaraghariki.
11 Nebusaradan gumazamizir Jerusalemɨn ikiavɨra itiba inigha ghua, Ba-
lonɨn kalabus gatɨ. Egha a uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara
ghua an gara, a ko ikezibar akua, Babilonɨn kalabuziabar mɨn me inigha
ghue.
12 Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir marazi
ataghizɨ, merara Judan nguazimɨn ikiavɨra iti. Egha a me mɨgɨa ghaze,
ia wainɨn azeniba ko, azenir igharazibar gan ikɨ.
13 Egha Babilonia ghua Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn ghuegha, brasɨn
guarir akɨniba ko, tengɨn doziba pɨn da afasa brasɨn ingarizir osazariba
apɨraghariki. Egha me uaghan tengɨn dɨpar ekiar me brasɨn ingarizim abɨki.
Israelia fomɨra kamaghɨn a dɨbori, “Ongarim.” Egha me brasɨn kaba bar da
inigha Babilonɨn ghue.
14 Babilonia uaghan averenim iniamin itariba ko, savolɨn muziariba
ko, lamba munger biziba ko, itarir ofan ghuzibar arɨghamiba ko, pau-
ran mughuriar aghuim zuiba tuer itariba ko, Judaba Ikiavɨra Itir Godɨn
Dɨpenimɨn aven ingarasa amizir brasɨn biziba sara me da ini.
15 Egha Nebusaradan uaghan bizir gumaziba gol ko silvan ingariziba, kar
itarir avim ateriba ko ofan ghuziba arɨzir itarir ekiaba, a uaghan ada ini.
16 Atrivim Solomon fomɨra bras inigha guarir akɨnir kamning ko, tengɨn
ekiar me kamaghɨn dɨborim, “Ongarim,” an adar ingari. Egha wilkarɨn itarir
ekiar dagh isɨn darɨghamibar ingari. Ezɨ Solomon mɨkemezɨ, me bizir kaba
isa Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn ada arɨki. Ezɨ brasɨn kabar osɨmtɨzim bar
ekefe, eghtɨ gumazitam dar osɨmtɨzim gɨfofoghsɨ, da isɨ skelɨn tam darɨghan
iburagham.
17 Gumaziba fomɨra ababanir vamɨran brasɨn guarir akɨnir kamningɨn
ingari. Aningɨn ruarimning 8 mitan tu. Ezɨ me brasɨn guarir akɨnimningɨn
dapanimningɨn ingarizɨ, aning mong ekefe. Egha aningɨn dapanimning
ghuanaga 1 mita ko 30 sentimitan tu. Ezɨ me bras inigha iver nuzimɨn, mati
temer pomigranetɨn ovɨziba. Me pomigranetɨn kaba tintinibar iver nuzimɨn
mɨn ada ike. Egha me guarir akɨnir kamningɨn dapanimning gighuigha,
aning asɨngi.

Judaba ghua Babilonɨn kalabusɨn iti
(Jeremaia 52:24-27)

18 Babilonian gumazir dapanir faragha zuir kam Nebusaradan, an ofa
gamir gumazibar dapanim Seraia, ko Seraian apengan itir gumazim Se-
fanaia, ko Godɨn Dɨpenimɨn tiar akamɨn garir gumazir 3plan igharaziba sara
ini.
19 Egha Jerusalemɨn, a gumazir dapanir Jerusalemɨn mɨdorozir gumazibar
garim ini. Egha nɨghnɨziba Judan atrivim ganɨdir gumazir 5pla ini. Egha a
Judan mɨdorozir gumazibar gumazir dapanibar akɨnafariba osirir gumazim
ini, kar gumazir gumaziba isima, me mɨdorozir gumazibar otivim. Egha a
60plan gumazamizibar garima, me Jerusalemɨn ikiavɨra iti, ezɨ a uaghan me
ini.
20 Egha Nebusaradan gumazamizir kaba, bar me inigha Babilonɨn atrivim
bagha Riplan nguibamɨn ghu.
21 Kar Hamatɨn nguazim. Ezɨ atrivim mɨkemezɨ, me gumazir kabav soghezɨ
me ariaghire.

25:13: 1 Atriviba 7:15-26; 2 Eghaghaniba 3:15-17; 4:2-5 **25:14:** 1 Atriviba 7:45; 2 Eghaghaniba 4:16

Babilonia kamaghɨn amigha, me gɨn Judan igharaziba inigha ghua Babilonɨn kalabus gatɨ.†

Gedalia Judan nguazim gatifa
(Jeremaia 40:7-9; 41:1-3)

22 Atrivim Nebukatnesar, a gumazamizir Babilonia ataghizɨ me Judan nguazimɨn itibagh ativagh men ganasa Gedalia amɨsefe. Gedalia a Ahikamɨn otarim, egha Safanɨn igiavotarim.
23 Judan mɨdorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantri Judan danganir mabar ikiavɨra iti. Me kamaghɨn akam baraki, Babilonɨn atrivim, Gedalia, Judan nguazimɨn, gavmanɨn gumazir dapanir faragha zuimɨn ikiasa anemɨsefe. Ezɨ gumazir kaba bar dɨkavigha Gedalian ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael, Karean otarim Johanan, Tanhumetɨn otarim Seraia, a Netofan nguibamɨn gumazim, ko Makan nguazimɨn gumazim Jesania.
24 Ezɨ Gedalia me ko akam akɨra ghaze, “Bar guizbangɨra, ia Babilonia men apengan ikɨva, men atiatingan markɨ. Puvatɨ. Ia nguazir kamɨn ikɨva, egh Babilonɨn atrivimɨn apengan ikɨ, deraghvɨra ikiam.”
25 Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivibar ikɨzir mam. Ezɨ azenir kamɨn namba 7ɨn iakɨnim, a 10plan gumaziba inigha me Mispan izegha Gedalia mɨsoghezɨ an areme. Egha me uaghan Judan gumaziba ko Babilonian mɨdorozir gumazir Gedalia ko Mispan itiba bar me mɨsoghezɨ me ariaghire.
26 Bizir kamɨn gɨn, danganir kamɨn ikiavɨra itir Judaba, ko mɨdorozir gumazibar gumazir dapanir ikiavɨra itiba, me bar Babilonian atiatingi. Kamaghɨn amizɨ, me ara ghua Isipɨn iti.

Babilonɨn atrivim kalabusɨn Jehoiakin fɨri
(Jeremaia 52:31-34)

27 Judan Atrivim Jehoiakin, Babilonɨn 37plan azenibar kalabusɨn itima, Evil Merodak, Babilonɨn atrivimɨn oto. Egha azenir kamɨn aven, an namba 12ɨn iakɨnim otogha ghua, namba 27ɨn aruem otozɨ, Evil Merodak, Jehoiakinɨn apangkuvigha, kalabusɨn anegɨfa.
28 Evil Merodak arazir aghuimɨn a gamua, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ganɨngi, ezɨ an dabirabir kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilonɨn kalabusɨn ikezibar dabirabim gafira.
29 Kamaghɨn amizɨ, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuir puvatɨ. Egha a zurara dughiabar Babilonɨn atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir dughiamɨn tu.
30 Babilonɨn atrivim mɨkemezɨ, me dughiabar dagɨaba isa Jehoiakin ganɨdi, eghtɨ a deraghvɨra ikiam. Me kamaghɨram amua ghua, Jehoiakin aremezir dughiamɨn tu.

† **25:21:** Nɨ akɨnafarir kamɨn akɨrangɨn itir Akar Mɨngaribar gan. A Judabar kalabusɨn itir dughiam mɨgei. **25:22:** Jeremaia 40:7-9 **25:25:** Jeremaia 41:1-3 **25:26:** Jeremaia 43:5-7

Atrivibar Eghaghaniba Itir Akɨnafarir Faragha Zuim
O
1 Eghaghaniba

Akar faragha zuim

Akɨnafarir kamning, e kamaghɨn aning dɨbori: 1 Eghaghaniba ko 2 Eghaghaniba, aning 1 Samuel ko 2 Samuelɨn Akɨnafarimning, ko 1 Atriviba ko 2 Atrivibar Akɨnafarimningɨn eghaghanir dar aven itiba, ua dagh eghari. Eghaghanir avɨrir dar aven itiba, magh ghu, ezɨ gumazir aning osirizim, an nɨghnɨzim mong igharagha ghu. Akɨnafarir kamning, nɨghnɨzir pumuningɨn mɨngarimɨn gun mɨkɨmasa.

Namba 1. Guizbangɨra, Israelia akɨrim ragha God gasaragha osɨmtɨzir igharagha garir avɨribagh amima da me abɨni, ezɨ God bar me ataghizir pu. Puvatɨ. God uan akar dɨkɨrɨzir men inazir afeziaba ko amizim damightɨ a guizɨn otivasa me ko ingaravɨra iti. Akɨnafarir kamning, Godɨn ingangarir kam en akaghasa, bizir aghuir Israelian atrivir maba amiziba, aning deragha dar gun mɨgei. Atrivir kaba, Atrivim Devit ko Solomon ko Jehosafat ko Hesekia ko Atrivim Josaia.

Namba 2. Akɨnafarir kamning uaghan, eghaghanir Israelia Godɨn Dɨpenimɨn ikia an ziam fer arazir avɨriba, aningɨn aven iti. Akɨnafarir kamning kamaghɨn en akakaghasa, manmaghɨn amizɨ, arazir kam oto, egha bizir tizim baka. Akɨnafarir kamning uaghan, deragh ofa gamir gumaziba ko Livaibar ingangariba akakaghasa.

1 Eghaghaniba, Israelian inazir afeziabar ziaba iti, kar Adamɨn ikegha iza Atrivim Solɨn tu. Egha uaghan Atrivim Sol ko Atrivim Devit geghari.

Adamɨn ikɨzim

(Sapta 1:1-27)

Adamɨn otaribar ikɨzibar ziaba
(Jenesis 5:1-32; 10:1-31; 11:10-26)

1 Adam Setɨn afeziam, ezɨ Set Enosɨn afeziam.
2 Ezɨ Enos Kenanɨn afeziam, ezɨ Kenan Mahalalelɨn afeziam, ezɨ Mahalalel Jaretɨn afeziam.
3 Ezɨ Jaret Enokɨn afeziam, ezɨ Enok Metuselan afeziam, ezɨ Metusela Lamekɨn afeziam.
4 Ezɨ Lamek Noan afeziam, ezɨ Noa otarir 3pla iti, Siem ko Ham ko Jafet.
5 Jafetɨn otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras.
6 Ezɨ Gomerɨn otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma.
7 Ezɨ Javanɨn otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprus, ko Rodes.
8 Ezɨ Hamɨn otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.*
9 Ezɨ Kusɨn otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezɨ Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan.

---

* **1:8:** Kus, a Itiopian adarazir inazir afeziam. Ezɨ Isip, an ziar igharazim Misraim, a Isipian inazir afeziam. Ezɨ Put, an ziar igharazim Libia, a Libiabar inazir afeziam. Ezɨ Kenan, a Kenanian inazir afeziam.

10 Ezɨ Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamɨn bar
faraghavɨra otozir gumazir bar gavgavim.
11 Isip a ikɨzir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu,
12 ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezɨ Filistian ikɨzimɨn adarasi, me Kritɨn
Arighatɨzimɨn itir darazir aven otifi.
13 Ezɨ Saidon a Kenanɨn otarir ivariam. Ezɨ igharaz darazi uaghan Kenanɨn
ovavir boriba, ezɨ men adarazir kara: Hitia,
14 Jebusia, Amoria, Girgasia ko,
15 Hivia, Arkaia, Sinia,
16 Arvatia, Semaria ko Hamatia.
17 Siemɨn otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lut ko Aram. Ezɨ
Aramɨn otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mesek.
18 Ezɨ Arpaksat, a Selan afeziam, ezɨ Sela, a Eberɨn afeziamɨn oto.
19 Ezɨ Eber an otarir pumuning iti. Mamɨn ziam Pelek. Pelek itir dughiamɨn
nguazimɨn itir gumazamiziba tintinimɨn bɨaghire. Kamaghɨn me ziar kam,
“Pelek,” a gatɨ. Ziar kamɨn mɨngarim kamakɨn, “Bar bɨaghire.” Ezɨ Pelekɨn
dozimɨn ziam Joktan.†
20 Ezɨ Joktanɨn otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko,
21 Hadoram, Usal, Dikla, ko
22 Ebal, Abimael, Seba ko,
23 Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar, me Joktanɨn otariba.
24 Ezɨ Siem Arpaksatɨn afeziam, ezɨ Arpaksat Selan afeziam.
25 Ezɨ Sela Eberɨn afeziam, ezɨ Eber Pelekɨn afeziam, ezɨ Pelek Reun
afeziam.
26 Ezɨ Reu Serukɨn afeziam, ezɨ Seruk Nahorɨn afeziam, ezɨ Nahor Teran
afeziam.
27 Ezɨ Tera Abramɨn afeziam. Ezɨ Abramɨn ziar igiam kamaghɨn ghu,
Abraham.

Abrahamɨn ikɨzim

(Sapta 1:28-54)

Abrahamɨn ovavir borir mabar ziaba
(Jenesis 25:12-16)

28 Abraham otarir pumuning iti, Aisak ko Ismael.
29 Ismaelɨn otarir ivariamɨn ziam Nebaiot. Ezɨ an gɨrara iriba, Kedar, Atbel,
Mipsam ko,
30 Misma, Duma, Masa, Hadat, Tema ko,
31 Jetur, Nafis ko Kedema.
32 Abraham, amuir dozimɨn iti, an ziam Ketura. Keturan otivizir otaribar
ziabar kara: Simran, Joksan, Medan, Midian, Isbak ko Sua. Joksan otarir
pumuning iti, Seba ko Dedan.
33 Ezɨ Midianɨn otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka
bar Keturan igiavotariba.

Ison ovavir boribar ziaba
(Jenesis 36:1-19)

34 Abrahamɨn otarim Aisak, otarir pumuning iti, Iso ko Jekop. Jekopɨn ziar
igharazim, Israel.
35 Ezɨ Ison otaribar ziabar kara: Elifas, Ruel, Jeus, Jalam, ko Kora.
36 Elifasɨn otaribar ziabar kara: Teman, Omar, Sefi, Gatam, Kenas, Timna
ko Amalek.

---

† **1:19:** Hibrun akamɨn, ziar kam, “Pelek,” a mong mɨgɨrɨgɨar otevir kam ko voroghɨra ghu, “Bar bɨaghire.”

37 Ruelɨn otaribar ziabar kara: Nahat, Sera, Sama ko Misa.

Seirɨn ovavir boribar ziaba
(Jenesis 36:20-30)

38 Seirɨn otaribar ziabar kara: Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan.
39 Ezɨ Lotanɨn otarimning, Hori ko Homam. Lotan buaramizim Timna.
40 Sobalɨn otaribar ziabar kara: Alvan, Manahat, Ebal, Sefi, ko Onam. Ezɨ Sibeonɨn otarir pumuning, Aia ko Ana.
41 Anan otarim Dison. Ezɨ Disonɨn otaribar ziabar kara: Hamran, Esban, Itran, ko Keran.
42 Eserɨn otaribar ziabar kara: Bilhan, Savan ko Jakan. Ezɨ Disanɨn otarimningɨn ziamning kara: Us ko Aran.

Idomɨn kantrin atrivibar ziaba
(Jenesis 36:31-43)

43 Ezɨ Israelɨn nguibam atriviba puvatɨzɨ dughiamɨn, Idomɨn nguibam atrivir avɨriba iti. Atrivir faragha otozim Bela, a Beorɨn otarim. A Dinhaban nguibar ekiamɨn atrivimɨn iti.
44 Egha Bela aremezɨ, Bosran nguibar ekiamɨn gumazim Seran otarim Jobap, an danganim inigha atrivimɨn oto.
45 Egha Jobap aremezɨ, Temanian nguazimɨn gumazim Husam, an danganim inigha atrivimɨn oto.
46 Egha Husam aremezɨ, Bedatɨn otarim, Hadat an danganim inigha atrivimɨn iti. Hadat Moapɨn nguazimɨn ghua Midianɨn gumaziba ko mɨsoghava mɨdorozimɨn me abɨra. Egha Hadat Avitɨn nguibar ekiamɨn atrivimɨn iti.
47 Egha Hadat aremezɨ, Masrekan nguibamɨn gumazim, an ziam Samla, an danganim inigha atrivimɨn oto.
48 Egha Samla aremezɨ, Saul an danganim inigha atrivimɨn oto. Saul, a Rehobotian gumazir mam. Rehobot, a Yufretisɨn Fanemɨn mɨriamɨn itir nguibam.
49 Ezɨ Saul aremezɨ, Akborɨn otarim Balhanan an danganim inigha atrivimɨn oto.
50 Egha Balhanan aremezɨ, Hadat an danganim inigha atrivimɨn oto. Egha Paun nguibamɨn atrivimɨn iti. Ezɨ an amuim Mehetabel, a Matretɨn guivim. Ezɨ Mehetabelɨn inazim Mesahap.
51 Ezɨ gɨn Hadat aremezɨ, gumazir dapaniba Idomian anababagh ativagha men gari. Me distrighɨn kabagh ativagha dar gari: Timna, Alva ko Jetet,
52 Oholibama, Ela, Pinon,
53 Kenas, Teman, Mipsar,
54 Makdiel ko Iram. Me bar, Idomian anababar gumazir dapanibar ziaba.

Israelɨn otaribar ziaba

2

(Sapta 2--8)

1 Israelɨn otaribar ziabar kara: Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun,
2 Dan, Josep, Benjamin, Naptali, Gat ko Aser.

JUDAN OVAVIR BORIBAR ZIABA
Judan otaribar ziaba

3 Judan otaribar ziabar kara: Er, Onan ko Sela. Otarir 3plan kabar amebam Batsua, a Kenanian amizim. Judan otarir ivariam, Er, a Ikiavɨra Itir

Godin damazimin arazir bar kuram gamizi, Ikiavira Itir God a misoghezima an areme.
4 Ezi Judan otarir igharazimning iti, Peres ko Sera. Ezi aningin amebam Judan ivozir guivim, an ziam Tamar. Kamaghin amizi, Juda bar moghira otarir 5pla iti.
5 Peresin otaribar ziabar kara: Hesron ko Hamul.
6 Seran otaribar ziabar kara: Simri, Etan, Heman, Kalkol, ko Darda. Sera bar moghira 5plan otariba iti.
7 Karmin otarim Akan,* a Seran adarazir mav. Anarira bizir Israelia God bagha inabaziba ini. Ezi bizir kam bangin God osimtizim isa Israelia ganingi.
8 Etan otarir vamira iti, an ziam Asaria.

Atrivim Devit otozir adarazir ziaba

9 Peresin otarim Hesron, a otarir 3pla iti, men ziabar kara: Jeramel, Ram ko Kalep.
10 Ezi Ram an Aminadapin afeziam, ezi Aminadap, a Nasonin afeziam. Nason, a Judan anabamin gumazir dapanir mam.
11 Ezi Nason, a Salmonin afeziam, ezi Salmon, a Boasin afeziam,
12 ezi Boas, a Obetin afeziam, ezi Obet Jesin afeziam.
13 Ezi Jesi otarir 7pla iti. An otarir ivariam Eliap, ezi an girara irim Abinadap, ezi an namba 3in otarim Simea.
14 Ezi an namba 4in otarim Netanel, ezi namba 5 Radai.
15 Ezi namba 6 Osem, ezi abuan namba 7 Devit.
16 Jesi uaghan guivir pumuning iti, Seruia ko Abigel. Ezi Seruia otarir 3pla iti, Abisai ko Joap ko Asahel.
17 Ezi Abigelin pam Jeter, a Ismaelin adarazir gumazir mam. Abigel otarir mam bate, an ziam Amasa.

Hesronin otarir mabar ziaba

18 Hesronin otarim Kalep, an amuimin ziam Asuba. Ezi Asuba, guivir mam bate, an ziam Jeriot. Ezi Jeriotin otaribar ziabar kara: Jeser, Sobap, ko Ardon.†
19 Ezi Asuba aremezi, Kalep Efrata inigha an itima, an otarir mam bate, an ziam Hur.
20 Ezi Hur, Urin afeziam, ezi Uri Besalelin afeziam.
21 Ezi gin, Hesron 60plan azeniba ikia, Makirin guivimin iti. Amizir kam, Gileatin afumim. Egha amizir kam otarir mam bate, an ziam, Segup.
22 Ezi Segup, a Jairin afeziam. Ezi Jair Gileatin Distrighin itir nguibar ekiar 23pla gativagha dar gari.
23 Ezi Gesur ko Sirian adarazi izava, Jair ko Kenatin adarazi ko misogha men nguibar ekiaba ko, men nguibar dozir men boroghin itir maba sara ini. Me 60plan nguibar ekiaba bar moghira da ini. Danganir kamin iti darasi, kar Gileatin afeziam Makirin ovavir boriba.
24 Ezi Hesronin amuim Abiya navim adair dughiamin, Hesron, Kalep Efratan nguibar ekiamin areme.‡ Ezi Abiya otarim bategha, ziam Asur a gati. Ezi gin, Asur Tekoan nguibar ekiam aghuigha an ingari.

Jeramelin ovavir boribar ziaba

---

* **2:7:** Josua 7:1 **2:7:** Ziar kam, "Akan," a guizbangira gumazir kamin ziam. Ezi Hibrun akamin, ziar igharazim, "Akar," an araremin mingarim kamaghin ghu, "Ikufi." Kamaghin amizi, gumazir migirigiar otevir kam osirizim, kamaghin an osiri, "Akar."

† **2:18:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Fomira itir gumazir maba uari akar kam gira, ezi Tok Pisin Buk Baibelin itir osirizim men nighnizimin girara ghu.

‡ **2:24:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

25 Ezɨ Hesronɨn otarir ivariam Jeramel, a 5plan otariba iti. Ram, an otarir
ivariam. Ezɨ otarir igharazibar ziabar kara: Buna, Oren, Osem, ko Ahiya.
26-27 Ezɨ Ram otarir 3pla iti, men ziabar kara: Mas, Jamin, ko Eker. Ezɨ
Jeramel uam amizir mam inigha an iti, an ziam Atara. Ezɨ Atara otarir
vamɨra bate, an ziam Onam.
28 Ezɨ Onamɨn otarimningɨn ziamning kara: Samai ko Jada. Ezɨ Samai, an
otarimningɨn ziamning kara: Nadap ko Abisur.
29 Ezɨ Abisur Abihail inigha an itima, an otarir pumuning bate, Aban ko
Molit.
30 Nadapɨn otarimningɨn ziamning kara: Selet ko Apaim. Ezɨ Selet boritam
inizir puvatɨgha areme.
31 Ezɨ Apaim otarir vamɨra iti, an ziam Isi. Ezɨ Isi otarir vamɨra iti, an ziam
Sesan. Ezɨ Sesan otarir vamɨra iti, an ziam, Alai.
32 Ezɨ Samain avebam Jada, an otarimningɨn ziamning kara: Jeter ko
Jonatan. Ezɨ Jeter boritam inizir puvatɨgha areme.
33 Ezɨ Jonatan otarir pumuning iti, aningɨn ziamning, Pelet ko Sasa. Gu-
mazir kaba, kar Jeramelɨn ovavir boriba.
34 Ezɨ Sesan otariba puvatɨ, a guivibara iti. Ezɨ Isipian gumazir mam,
Sesanɨn ingangarir gumazir kɨnimɨn iti. Ingangarir gumazir kɨnir kamɨn
ziam, Jara.
35 Ezɨ Sesan uan guivir mam ataghizɨ, a ingangarir gumazir kɨnim Jaran iti.
Egha otarir mam bate, an ziam Atai.
36 Ezɨ Atai, a Natanɨn afeziam, ezɨ Natan, Sabatɨn afeziam.
37 Ezɨ Sabat, Eplalɨn afeziam, ezɨ Eplal, a Obetɨn afeziam.
38 Ezɨ Obet, a Jehun afeziam, ezɨ Jehu, a Asarian afeziam.
39 Ezɨ Asaria, a Helesɨn afeziam, ezɨ Heles Eleasan afeziam.
40 Ezɨ Eleasa, a Sismain afeziam, ezɨ Sismai, a Salumɨn afeziam.
41 Ezɨ Salum, a Jekamian afeziam, ezɨ Jekamia, a Elisaman afeziam.

Kalepɨn ovavir boribar ziaba

42 Ezɨ Jeramelɨn avebam Kalep, an otaribar ziabar kara. An otarir ivariam,
Mesa. Ezɨ Mesa Sifɨn afeziam, ezɨ Sif Maresan afeziam, ezɨ Maresa Hebronɨn
afeziam.
43 Ezɨ Hebronɨn otaribar ziabar kara: Kora, Tapua, Rekem ko Sema.
44 Ezɨ Sema, a Rahamɨn afeziam, ezɨ Raham, a Jorkeamɨn afeziam.
Ezɨ Rekem, a Samain afeziam.
45 Ezɨ Samai, a Maonɨn afeziam, ezɨ Maon, a Betsurɨn afeziam.
46 Ezɨ Kalepɨn amuir dozir mam, an ziam Efa. Ezɨ Efan otaribar ziabar kara:
Haran, Mosa, ko Gases. Ezɨ Haran, a Gasesɨn igharazimɨn afeziam.
47 Ezɨ Jadain otaribar ziabar kara: Regem, Jotam, Gesan, Pelet, Efa, ko Sap.
48-49 Ezɨ Kalepɨn amuir dozir igharazir mam, an ziam Maka. Ezɨ Makan
otaribar ziabar kara: Seber ko Tirhana, Sap ko Seva. Ezɨ Sap, Matmanan
nguibar ekiamɨn ingari. Ezɨ Seva Makbena ko Gibean nguibar ekiamningɨn
ingari. Ezɨ Kalep guivir mam iti, an ziam Aksa.
50-51 Ezɨ Kalepɨn ovavir borir igharazir maba uaghan iti. Kalep ko Efrata,
aningɨn otarir ivariam Hur. Ezɨ Hurɨn otaribar ziabar kara: Sobal, Salma,
ko Harep. Ezɨ Sobal, Kiriat Jearimɨn nguibar ekiamɨn ingari. Ezɨ Salma,
Betlehemɨn nguibar ekiamɨn ingari. Ezɨ Harep, Betgaderɨn nguibar ekiamɨn
ingari.
52 Ezɨ Sobal, a Kiriat Jearimɨn nguibar ekiamɨn ingarizir gumazim, a
Haroen nguibar ekiamɨn itir gumazamiziba, ko nguibar ekiam Menuhotɨn
itir gumazamizir mabar inazir afeziam.

53 Egha a uaghan Kiriat Jearimɨn itir gumazamizibar inazir afeziam.
Gumazamizir kaba, me Itra ko Put ko Sumat ko Misran ovavir boriba.
Nguibar ekiam Sora ko nguibar ekiam Estaolɨn gumazamiziba, me uaghan
men adarasi.
54 Ezɨ Salman ovavir boriba, me nguibar ekiam Betlehem, ko nguibar
ekiam Netofa, ko nguibar ekiam Atrot Betjoapɨn gumazamiziba, ko nguibar
ekiam Manahatɨn gumazamizir maba, me bar moghɨra Sorɨn nguibamɨn
ikegha izezir gumazamiziba.
55 Ezɨ Jabesɨn nguibar ekiamɨn itir marasi, me akɨnafariba osira fozir
ikɨziba. Ikɨzir kabar ziabar kara: Tira, Simea ko Suka. Kar Kinɨn adarasi.
Ezɨ men inazir afeziam Hamat. Hamat uaghan Rekapɨn nguibar ekiamɨn itir
adarazir inazir afeziam.

3

Atrivim Devitɨn ovavir boribar ziaba

1 Devit Hebronɨn nguibar ekiamɨn itir dughiamɨn, an otarir maba ini. Men
ziabar kara: Amnon, an otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jesrilɨn
nguibar ekiamɨn amizim. Ezɨ an gɨn otozir otarim, Daniel. An amebam
Abigel, a Karmelɨn nguibar ekiamɨn amizim.
2 Ezɨ otarir namba 3, Apsalom. An amebam Maka, ezɨ Makan afeziam
Talmai, a kantri Gesurɨn atrivim. Ezɨ otarir namba 4 Adoniya. An amebam,
Hagit.
3 Ezɨ otarir namba 5, Sefatia, an amebam Abital. Ezɨ otarir namba 6,
Itream, an amebam, Ekla.
4 Devit Hebronɨn nguibar ekiamɨn ikiava otarir kaba ini. A 7plan azeniba
ko 6plan iakɨnibar Hebronɨn atrivimɨn ike.
Egha Jerusalemɨn ikia, 33plan azenibar atrivimɨn iti.
5 A kagh itima, an amuim Batseba otarir 4pla bate. Batseba an Amielɨn
guivim. Ezɨ an otaribar ziabar kara: Simea, Sobap, Natan, ko Solomon.
6 Devit ua gɨn, otarir 9pla ini. Men ziabar kara: Iphar, Elisama, Elifelet,
7 Noga, Nefek, Jafia,
8 Elisaman igharazim ko, Eliada ko Elifeletɨn igharazim.
9 Devit otarir kaba ini. A uaghan otarir igharazir maba ini, an amuir
doziba me bate. Egha a uaghan guivir mam iti, an ziam Tamar.

Atrivim Solomonɨn ovavir boribar ziaba

10 Kar Solomonɨn ovavir boribar ziaba. Solomon, a Rehoboamɨn afeziam,
ezɨ Rehoboam, a Abiyan afeziam, ezɨ Abiya, a Asan afeziam, ezɨ Asa, a
Jehosafatɨn afeziam,
11 ezɨ Jehosafat, a Jehoramɨn afeziam, ezɨ Jehoram, a Ahasian afeziam, ezɨ
Ahasia, a Joasɨn afeziam,
12 ezɨ Joas, a Amasian afeziam, ezɨ Amasia, a Usian afeziam, an ziar
igharazim Asaria. Ezɨ Usia, a Jotamɨn afeziam,
13 ezɨ Jotam, a Ahasɨn afeziam, ezɨ Ahas, a Hesekian afeziam, ezɨ Hesekia,
a Manasen afeziam.
14 Ezɨ Manase, a Emonɨn afeziam, ezɨ Emon, a Josaian afeziam.
15 Ezɨ Josaia otarir 4pla iti. An otarir ivariam, Johanan, ezɨ an gɨrara irim
Jehoiakim, ezɨ namba 3ɨn otarim Sedekaia, ezɨ namba 4ɨn otarim Salum, an
ziar igharazim Joahas.

3:4: 2 Samuel 5:4-5; 1 Atriviba 2:11; 1 Eghaghaniba 29:27 **3:5:** 2 Samuel 11:3

16 Ezi Jehoiakim otarir pumuning iti, Jekonia ko Sedekaia. Jekonia, an ziar
igharazim Jehoiakin.

Atrivim Jehoiakinin ovavir boribar ziaba

17 Jehoiakin, an atrivir Babilonia suiragha kalabuziar gumazimin min, a
inigha ghua uan kantrin atizim. An otaribar ziabar kara: Sealtiel,
18 ko Malkiram, Pedaia, Senasar, Jekamia, Hosama, ko Nedabia.
19 Pedaian otarimningin ziamning kara: Serubabel ko Simei. Ezi Seruba-
bel otarir pumuning iti, aningin ziamning, Mesulam ko Hanania. A uaghan
guivir mam iti, an ziam Selomit.
20 Ezi Pedaia otarir 5pla iti. Men ziabar kara: Hasuba, Ohel, Berekia,
Hasadia, ko Jusap Heset.
21 Ezi Hananian otarimningin ziamning, Pelatia ko Jesaia. Ezi Jesaia,
a Refaian afeziam, ezi Refaia, a Arnanin afeziam, ezi Arnan, a Obadian
afeziam, ezi Obadia, a Sekanian afeziam.*
22 Ezi Sekania otarir vamira iti, an ziam Semaia. Ezi Semaia otarir 5pla iti.
Men ziabar kara: Hatus, Igal, Baria, Nearia ko Safat.
23 Ezi Nearia otarir 3pla iti, Elioenai, Hiskia ko Asrikam.
24 Ezi Elioenai otarir 7pla iti, men ziabar kara: Hodavia, Eliasip, Pelaia,
Akup, Johanan, Delaia ko Anani.

4

Judan adarazir igharazibar ziaba

1 Judan ovavir borir mabar ziabar kara: Peres, Hesron, Karmi, Hur ko
Sobal.
2 Ezi Sobal, a Reaian afeziam, ezi Reaia, a Jahatin afeziam, ezi Jahat, a
Ahumai ko Lahatin afeziam. Gumazir kaba, Soran nguibar ekiamin itir
ikizibar inazir afeziaba.
3-4 Ezi Kalepin amuim Efrata, an borir ivariar an otezimin ziam, Hur. Ezi
gin Hur Betlehemin nguibar ekiamin ingari. Hurin otaribar ziabar kara:
Jesril, Isma, Itbas, Penuel ko Eser. Ezi men buaramizim Haselelponi. Ezi gin
Jesril, Isma ko Itbas, me Etamin nguibar ekiamin ingari. Ezi Penuel Gedorin
nguibar ekiamin ingari. Ezi Eser Husan nguibar ekiamin ingari.*
5 Ezi Asur, a Tekoan nguibar ekiamin ingarizir gumazim, an amuir
pumuning iti, aningin ziamning Hela ko Nara.
6 Ezi Nara otarir 4pla bate. Men ziabar kara: Ahusam, Hefer, Temeni, ko
Hahastari.
7 Ezi Hela 3plan otariba bate, men ziabar kara: Seret, Ishar, ko Etnan.
8 Ezi Kos, Anup ko Sobeban afeziam. Egha Harumin otarim Aharhelin
ikizibar inazir afeziamra.
9 Gumazir mam iti, an ziam Jabes. An araziba bar deragha uan aveghbuabar araziba bar dagh afira. Ezi gumazamiziba bar an ziam fe. Jabesin
amebam a batir dughiamin, a bar mizazir ekiam ini. Kamaghin amizima, a
ziam Jabes, a gati.†
10 Ezi dughiar mamin Jabes kamaghin Israelian Godin dia ghaze, "O God,
ki kamaghsua, ni deravira na damuva nguazir aviriba na daningti, da
nguazir ki datirighin itim gafiragham. Eghti nin gavgavim na ko ikiva nan
akurvagh! Egh ni bar deravira na geghuvti, arazir kuraba mizaziba na

* **3:21:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. * **4:3-4:** Hibrun akam vezin kamningin mingarim deragha an abighizir puvati. † **4:9:** Hibrun akamin ziar kam Jabes, a mong akar otevir kam ko voroghira ghu, "Mizazim."

danıngan kogham.” Ezı God Jabesın azangsızim baregha Jabes an azarazı
moghıram ami.
11 Ezı Suhan aveghbuam Kelup, a Mehirın afeziam, ezı Mehir, a Estonın
afeziam.
12 Ezı Eston, a Betrafa ko Pasea ko Tehinan afeziam. Ezı Tehina, a Nahasın
nguibar ekiamın ingari. Gumazir kaba Rekan danganimın iti.
13 Ezı Kenasın otarimningın ziamning, Otniel ko Seraia. Ezı Otniel, Hatat
ko Meonotain afeziam.
14 Ezı Meonotai, a Ofran afeziam.
Ezı Seraia, a Joapın afeziam. Ezı Joap, danganir zarir mamın itir ıkızimın
inazir afeziam. Danganir zarir kam, me kamaghın a dıbora ghaze, “Fofozim
Itir Ingangarir Gumazibar Danganir Zarim.” Danganir kamın itir gumaza-
miziba, me bizir guar avıribar ingaramin fofoziba iti. Kamaghın amizı, me
ziar kam a gatı.
15 Jefunen otarim Kalep, otarir 3pla iti. Men ziabar kara: Iru, Ela ko Nam.
Ezı Ela, Kenasın afeziam.
16 Jehalelelın otaribar ziabar kara: Sif, Sifa, Tiria ko Asarel.
17-18 Ezı Esran otaribar ziabar kara: Jeter, Meret, Efer ko Jalon. Ezı Meret,
a Isipian atrivimın guivim Bitian iti. Aningın boribar ziabar kara: Miriam,
Samai ko Isba. Gın Isba Estemoan nguibar ekiamın ingari. Meret uaghan
Judan anabamın amizir mamın iti. Aningın boribar ziabar kara: Jeret ko
Heber ko Jekutiel. Ezı gın, Jeret Gedorın nguibar ekiamın ingari. Ezı Heber
Sokon nguibar ekiamın ingari. Ezı Jekutiel Sanoan nguibar ekiamın ingari.
19 Ezı Hodia, a Nahamın afumimın iti. Aningın ovavir borir maba, Gerem
ko Makan ıkızimningın iti. Ezı Geremın ıkızim, me nguibar ekiam Keilan
itima, Makan ıkızim, me Estemoan nguibar ekiamın iti.‡
20 Simonın otaribar ziabar kara: Amnon, Rina, Benhanan, ko Tilon.
Ezı Isi otarir pumuning iti: Sohet ko Bensohet.
21-23 Ezı Sela, a Judan otarir mam. Kar an ovavir borir mabar ziaba:
Er, Lada, Jokim, Joas, Sarap, ko Koseban nguibar ekiamın iti darasi, ko
Betasbean nguibar ekiamın iti darasi. Betasbean itir gumazamizir kaba, me
inir bar aghuiba nuavir darasi.
Ezı Er, a Lekan nguibar ekiamın ingari. Ezı Lada, a Maresan nguibar
ekiamın ingari. Ezı Joas ko Sarap, aning Moapın nguazimın iti darazi ko
Jasubi Lahemın nguibar ekiamın iti darazi gativagha men gari.
Gumazir kaba, Netaim ko Gederan nguibar ekiamningın ikiava atrivibar
ingangaribagh ami. Me nguazir mınebar ingarir gumaziba.
Mıgırıgıar otevir kam, gumaziba fomıra an osiri.

SIMEONIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

24 Simeonın otaribar ziabar kara: Nemuel, Jamin, Jarip, Sera ko Saul.
25 Ezı Saul, a Salumın afeziam, ezı Salum, a Mipsamın afeziam, ezı Mipsam,
a Misman afeziam.
26 Misman ovavir boribar ziabar kara: Misma, a Hamuelın afeziam, ezı
Hamuel, a Sakurın afeziam, ezı Sakur, a Simein afeziam.
27 Ezı Simei otarir 16pla ko guivir 6pla iti. Ezı an aveghbuaba otarir
avıriba puvatı. Kamaghın amizı, Simeonın anabam, Judan anabamın mın
avırasemezir puvatı.
28 Simeonın anabamın adarasi, me nguibar ekiar kabar iti: Berseba,
Molada, Hasarsual,
29 Bilha, Esem, Tolat,

‡ **4:19:** Hibrun akam akar kam deragha an mıngarim abıghizir puvatı. **4:28:** Josua 19:2-8

30 ko Betuel, Horma, Siklak,
31 ko Bet, Markabot, Hasarsusim, Betbiri, ko Saraim. Simeonɨn anabamɨn
gumazamiziba nguibar kabar ikia ghuavɨra itima, Atrivim Devitɨn dughiam
oto.
32 Me uaghan 5plan nguibar ekiar kabar iti: Etam, Ain, Rimon, Token ko
Asan.
33 Egha me uaghan danganir dozir nguibar ekiar kabar boroghɨn itibar
ikia ghua Balatɨn nguibar ekiamɨn tu. Kar Simeonɨn anabamɨn nguibar
ekiaba. Simeonɨn anabamɨn adarasi, me bar deraghavɨra uan ikɨziba ko
gumazamizibar ziaba osiri.
34-38 Kar men ikɨzibar faragha zuir gumazir dapanibar ziaba: Mesobap,
Jamlek ko Amasian otarim Josa, ko Joel, Elioenai, Jakoba, Jesohaia, Asaia,
Adiel, Jesimiel, Benaia, Jehu, ko Sisa. Jehu, a Josibian otarim, ezɨ Josibia, a
Seraian otarim, ezɨ Seraia, a Asielɨn otarim. Ezɨ Sisa, a Sifin otarim, ezɨ Sifi,
a Alonɨn otarim, ezɨ Alon, a Jedaian otarim, ezɨ Jedaia, a Simrin otarim, ezɨ
Simri, a Semaian otarim. Gumazir dapanir kabar ikɨzibar gumazamiziba
ghua bar avɨraseme.
39 Egha me uan bulmakauba ko sipsipba damamin grazir aghuiba buria
ghua, Gedorɨn danganir aruem anadi naghɨn, danganir zarimɨn boroghɨn iti.
40 Me ghua danganir kamɨn garima danganir kamɨn graziba bar dera, ezɨ
danganir zarir kam bar ekefe. Ezɨ me danganir kamɨn itima, osɨmtɨzitaba me
bativir puvatɨzɨma, me deraghavɨra iti. Hamɨn adarazi bar fomɨra danganir
kamɨn ike.
41 Judabar Atrivim Hesekia, an atrivimɨn itir dughiamɨn, Simeonɨn an-
abamɨn gumazir dapaniba garima, grazir bar aghuiba danganir kamɨn iti.
Kamaghɨn amizɨ, me ghuava Ham ko Meunɨn adarazi ko mɨsosi. Egha
me gumazamizir kabav sogha men purirpenibagh asɨghasigha bar me
kuavareme. Ezɨ men tav ua itir puvatɨ. Egha gɨn Simeonɨn anabamɨn
gumazamiziba danganir kam gapia.
42 Ezɨ Simeonɨn anabamɨn 500plan mɨdorozir gumaziba dɨkavigha ghua,
Seirɨn danganimɨn aven itir mɨghsɨabar itir danganimɨn ghue, kar Idomian
nguazim. Men gumazir dapaniba, me Isin otariba. Men ziabar kara: Pelatia,
Nearia, Refaia, ko Usiel.
43 Amalekian adarazir marazi fomɨra Israelian ara ghua danganir kamɨn
iti. Ezɨ Simeonɨn anabamɨn gumaziba ghuava, Amalekian ikiavɨra itir
varazira mɨsogha me dɨkabɨragha men danganim inigha an ikia iza
datɨrɨghɨn tu.§

5

RUBENɨN OVAVIR BORIBAR ZIABA

1 Jekop an ziar mam Israel, an otarir ivariam Ruben. Ruben uan afeziamɨn
amuir dozir mam ko akui. Kamaghɨn amizɨ, an otarir ivariaba iniamin
danganim, an a inizir puvatɨ. Puvatɨ. An dozim Josepɨn otarimning, an
danganir kam ini. Kamaghɨn amizɨ, Israelɨn otaribar ziar me osiziribar
tongɨn, Rubenɨn ziam faragha itir puvatɨ.
2 Guizbangɨra, Juda uan aveghbuabar tongɨn bar gavgavigha ziar ekiam
iti, ezɨ gɨn Israelian atriviba, Judan ovavir boribar tongɨn otifi. Ezɨ Josep,
Israelɨn otarir ivariamɨn mɨn danganir kam ini.

4:43: 1 Samuel 14:48; 15:18 § **4:43:** Akar kam, “iza datɨrɨghɨn tu,” a en dughiamɨn akam puvatɨ. A gumazir akɨnafarir kam osirimɨn dughiam mɨgei. **5:1:** Jenesis 35:22; 49:3-4 **5:2:** Jenesis 49:8-10

3 Kar Israelɨn otarir ivariam, Rubenɨn otaribar ziabar kara: Hanok, Palu,
Hesron ko Karmi.
4 Ezɨ Rubenɨn ovavir boribar tongɨn, gumazir mam Joel, an ovavir boribar
ziabar kara: Joel, a Semaian afeziam, ezɨ Semaia, a Gokɨn afeziam, ezɨ Gok, a
Simein afeziam,
5 ezɨ Simei, a Maikan afeziam, ezɨ Maika, a Reaian afeziam, ezɨ Reaia, a
Balɨn afeziam,
6 ezɨ Bal, a Beran afeziam. Bera, a Rubenɨn anabamɨn gumazir dapanimɨn
itima, Asirian Atrivim Tiklat Pileser an suiragha uan kantrin ghua kal-
abuziamɨn mɨn anetɨ.
7 Ezɨ Rubenɨn anabamɨn adarazir gumazir dapanibar ziaba, me kamaghɨn
dar bora da osira izaghiri: Jeiel a faragha zui, ezɨ Sekaraia,
8 ko Bela, aning an gɨn zui. Bela, a Asasɨn otarim, ezɨ Asas, a Seman
otarim, ezɨ Sema, a Joelɨn otarim. Anabar kam itir danganim, Aroerɨn
nguibar ekiamɨn notɨn amadaghan ikegha ghua Nebo ko Balmeonɨn nguibar
ekiamningɨn tu.
9 Me Gileatɨn Distrighɨn danganir kamɨn itima, men bulmakauba ko sip-
sipba bar avɨraseme. Ezɨ men marazi ghua aruem anadi naghɨn, nguazir
gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn mɨriamɨn itim inigha an iti, nguazir
kamɨn mɨtaghniam ghua Yufretisɨn Fanemɨn tu.
10 Ezɨ Sol atrivimɨn itir dughiamɨn, Rubenɨn adarazi Hagarɨn adaraziv
soghezɨ me ariaghire. Ezɨ Rubenɨn anabamɨn adarasi, Hagarian nguazim
inigha a gapia. Nguazir kam, Gileatɨn Distrighɨn amadaghan aruem anadi
naghɨn iti.

GATɨN OVAVIR BORIBAR ZIABA

11 Ezɨ Gatɨn anabamɨn adarasi, Basanɨn Distrighɨn ikia Rubenɨn anabamɨn
adarazi iti naghɨn notɨn amadaghan iti. Me itir nguazimɨn mɨtaghniam ghua
aruem anadi naghɨn Salekan nguibar ekiamɨn tu.
12 Gatɨn anabamɨn marazi Basanɨn Distrighɨn iti. Ezɨ Joelɨn ikɨzim men
faragha zui, ezɨ Safamɨn ikɨzim men gɨrara zui, ezɨ uaghan Janain ikɨzim ko
Safatɨn ikɨzim me ko iti.
13 Ezɨ Gatɨn anabam, 7plan ikɨzir igharaziba uaghan iti. Men ziabar kara:
Maikel, Mesulam, Seba, Jorai, Jakan, Sia ko Eber.
14 Men ovavim Abihail, a Hurin otarim. Ezɨ Huri, a Jaroan otarim, ezɨ Jaroa,
a Gileatɨn otarim, ezɨ Gileat, a Maikelɨn otarim, ezɨ Maikel, a Jesisain otarim,
ezɨ Jesisai, a Jadon otarim, ezɨ Jado, a Busɨn otarim.
15 Ezɨ ikɨzir kamɨn gumazir dapanim Ahi, an Apdielɨn otarim, egha Gunin
igiavotarim.
16 Ezɨ 7plan ikɨzir kaba, Gileatɨn Distrik ko Basanɨn Distrighɨn ikia, egha
uaghan aningɨn aven itir nguibar ekiaba ko dozibar iti. Egha uaghan me
Saronɨn nguazimɨn iti. Nguazir aghuir kaba, men bulmakauba ko sipsipba
damamin grazir bar aghuiba iti.
17 Dughiar Jotam Judabar atrivimɨn itim, ko dughiar Jeroboam Israelian
atrivimɨn itimɨn, akɨnafarim osirir gumaziba Gatɨn anabamɨn ikɨzibar gu-
mazibar ziaba, bar da osiri.

Rubenɨn adarazi ko Gatɨn adarazi ko Manasen adarazi apaniba abɨra

18 Israelian Jordanɨn Fanemɨn aruem anadi naghɨn itir darasi, me Rubenɨn
anabamɨn adarazi ko Gatɨn anabamɨn adarazi ko Manasen anabamɨn me

5:6: 2 Atriviba 15:29

tuirazimningin mamin adarasi, me bar moghira 44,760plan midorozir gumaziba iti. Gumazir kaba bar deravira oraba ko midorozir sababar suigha misogha, uaghan barir pibar asa bar fo.
19 Me ghua Hagarin adarazi ko, Jetur ko, Nafis ko, Nodapin adarazi ko misosi.
20 Ezi midorozimin dughiamin, Israelia uarir akurvaghasa Godin diagha an azai. Ezi God men akurazi me uan apanir kaba abira. Me bar uarir akurvaghasa nighnizir gavgavir ekiam Godin itima, God men akura.
21 Ezi me uan apanibar asiziba uari bagha da ini. Me 50,000plan kamelba isava, 250,000plan sipsipba ko 2,000plan donkiba ini. Egha uaghan 100,000plan gumazamizibar suigha kalabuziabar min me inigha ize.
22 Bar guizbangira, God uabi midorozir kamin faragha zui, kamaghin amizi apanibar gumazir aviriba midorozir kamin ariaghire. Egha me gin uan apanibar nguazim inigha a gapia. Me an ikia ghua azenir aviribar gin, Israelian apanir igharaziba me inigha ghua kantrin igharazimin me isa kalabuziabar min me atizir dughiamin oto.

MANASEN ANABAR ME TUIRAZIMNINGIN MAMIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

23 Manasen anabar me tuirazimningin ikizir mam bar aviraseme. Me Basanin Distrighin iti, ezi men nguazim Balhermonin nguibar ekiamin notin amadaghan ghua Senirin Mighsiamin tu, an ziar mam Hermonin Mighsiam.
24 Men ikizibar gumazir dapanibar ziabar kara: Efer ko Isi, Eliel, Asriel, Jeremaia, Hodavia, ko Jadiel. Gumazir kaba bar midorozir gumazir aghuiba, egha uaghan ziar ekiaba iti.

Ruben ko Gat ko Manasen adarazi ghua Asirian kantrin aven kalabuziabar min iti

25 Ezi gin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarasi, me uan inazir afeziabar Godin akam batuegha arazir bar kurabagh ami. Egha me gumazamizir faragha nguazir kamin ikezibar asebar ofa gami. Israelia ghua nguazir kamin otozir dughiamin, God me bagha nguazir kamin iti darazi batoke. Ezi datirighin Israelia ua akirim ragha uan God gasara, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimin min pura tintinibar gumaziba ko akui moghin iti.
26 Kamaghin amizi, Israelian God, Asirian Atrivim Pul, an ziar igharazim Tiklat Pileser, a me misoghasa nighnizim a ganigha an nighnizim fe. Ezi Asiriaba izava Israelia misogha me abira. Egha Asiriaba Rubenin anabam, ko Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarazi inigha ghua, Halan nguazim ko Haborin Fanem ko Gosenin Fanemin boroghin itir nguazim, ko Haran Distrighin otogha me isava kalabuziabar min me ati. Ezi me kagh ikia iza datirighin iti.*

6

LIVAIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

Livain anabamin aven ofa gamir gumazibar dapanibar ziaba

1 Livain otaribar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari.
2 Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel.
3 Ezi Amramin boribar ziabar kara: Aron ko Moses ko Miriam. Ezi Aronin otaribar ziabar kara: Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar.

5:26: 2 Atriviba 15:19; 15:29; 17:6 * **5:26:** Akar kam, “datirighin,” a en dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam a migei.

4 Ezi Eleasar, a Finiasin afeziam, ezi Finias, an Abisuan afeziam,
5 ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin afeziam,
6 ezi Usi, a Serahian afeziam, ezi Serahia, a Meraiotin afeziam,
7 ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam,
8 ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Ahimasin afeziam,
9 ezi Ahimas, a Asarian afeziam, ezi Asaria, a Johananin afeziam,
10 ezi Johanan, a Asarian igharazimin afeziam. Atrivim Solomon Jerusalemin Godin Dipenimin ingarizir dughiamin, Asarian igharazir kam ofa gamir gumazibar dapanimin iti.
11 Ezi Asarian kam, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam,
12 ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Salumin afeziam,
13 ezi Salum, a Hilkian afeziam, ezi Hilkia, a Asarian afeziam,
14 ezi Asaria, a Seraian afeziam, ezi Seraia, a Jehosadakin afeziam.
15 Ezi Ikiavira Itir God nighnizim isava Atrivim Nebukatnesar ganingizima, Babilonia izava Judaba ko Jerusalemia inigha kalabuziabar min me inigha ghue. Dughiar kamin me uaghan kalabuziar gumazimin min, Jehosadak inigha Babilonin ghu.

Livain anabamin ikizir igharazibar ziaba

16 Livain otaribar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari.
17 Ezi Gersonin otarimningin ziamning kara: Lipni ko Simei.
18 Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel.
19 Ezi Merarin otarimningin ziamning: Mali ko Musi.
Gumazir kaba, Livain anabamin ikizibar gumaziba.
20 Ezi Gersonin ikizimin ovavir boribar ziabar kara: Gerson, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Jahatin afeziam, ezi Jahat, a Siman afeziam,
21 ezi Sima, a Joan afeziam, ezi Joa, a Idon afeziam, ezi Ido, a Seran afeziam, ezi Sera, a Jeaterain afeziam.
22 Ezi Kohatin ovavir boribar ziabar kara: Kohat, an Aminadapin afeziam, ezi Aminadap, a Koran afeziam, ezi Kora, a Asirin afeziam,
23 ezi Asir, a Elkanan afeziam, ezi Elkana, a Ebiasapin afeziam, ezi Ebiasap, a Asirin igharazimin afeziam,
24 ezi Asir, a Tahatin afeziam, ezi Tahat, a Urielin afeziam, ezi Uriel, a Usian afeziam, ezi Usia, a Saulin afeziam.
25 Ezi Elkanan ovavir boribar ziabar kara: Amasai, Ahimot,
26 ko Elkana. Ezi Elkanan igharazir kamin ovavir boribar kara: Elkana, a Sofain afeziam, ezi Sofai, a Nahatin afeziam,
27 ezi Nahat, a Eliapin afeziam, ezi Eliap, a Jerohamin afeziam, ezi Jeroham, a Elkanan afeziam.
28 Ezi Samuelin otarimningin ziamning kara: Joel* an otarir ivariam, ezi an girara irim Abiya.
29 Ezi Merarin ikizimin ovavir boribar ziabar kara: Merari, a Malin afeziam, ezi Mali, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Simein afeziam, ezi Simei, a Usan afeziam,
30 ezi Usa, a Simean afeziam, ezi Simea, a Hagian afeziam, ezi Hagia, a Asaian afeziam.

Godin Dipenimin aven onger akabagh amir gumazibar ziaba

6:16: Ua Me Ini 6:15-19 * **6:28:** Ziar kam, "Joel," datirighin Hibrun akamin itir puvati. Egha a fomira ikegha datirighin itir puvati. Ni saptan kamin ves 33, ko 1 Samuel 8:2in gan.

31 Ezi Atrivim Devit Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha iza,
Jerusaleman Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven izegha anetigha givagha,
Godin Dipenimin aven onger akabar ingangarimin faragh mangamin gu-
mazir maba amisefe.
32 Ezi gumazamiziba bar uari akuvir dughiamin, gumazir kaba Ikiavira
Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin ighiabagh ami. Me
Godin Purirpenim boroghin kamaghiram amua ghua, Atrivim Solomon
Jerusaleman itir Ikiavira Itir Godin Dipenir igiamin ingari. Gumazir kaba,
bar deravira Godin Akinafarimin aven onger akabar amuamin arazibar
gintisi.
33 Devit ighiabar amuamin gumazibar faragh mangamin gumazir 3pla
amisefe. Eghti men boriba gin kamaghira ingangarir kam damuam. Kohatin
ikizimin gumazim men fara, an ziam Heman. An onger akabar araziba bar
adagh fo. Heman, a Joelin otarim, ezi Joel, a Samuelin otarim,
34 ezi Samuel, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Jerohamin otarim, ezi
Jeroham, a Elielin otarim, ezi Eliel, a Toan otarim,
35 ezi Toa, a Sufin otarim, ezi Suf, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Mahatin
otarim, ezi Mahat, a Amasain otarim,
36 ezi Amasai, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Joelin otarim, ezi Joel, a
Asarian otarim, ezi Asaria, a Sefanaian otarim,
37 ezi Sefanaia, a Tahatin otarim, ezi Tahat, a Asirin otarim, ezi Asir, a
Ebiasapin otarim, ezi Ebiasap, a Koran otarim,
38 ezi Kora, a Isharin otarim, ezi Ishar, a Kohatin otarim, ezi Kohat, a Livain
otarim, ezi Livai, a Israelin otarim.
39 Devit misevezir gumazir namba 2, an ziam Asap. Asap, a Hemanin
aveghbuam, egha a ko ingangarir vamiram ami. Egha onger akabagh amir
dughiabar, Asap uan adarazi ko Hemanin agharir guvimin amadaghan tuifi.
Asap, a Berekian otarim, ezi Berekia, a Simean otarim,
40 ezi Simea, a Maikelin otarim, ezi Maikel, a Basean otarim, ezi Basea, a
Malkian otarim,
41 ezi Malkia, a Etnin otarim, ezi Etni, a Seran otarim, ezi Sera, a Adaian
otarim,
42 ezi Adaia, a Etanin otarim, ezi Etan, a Siman otarim, ezi Sima, a Simein
otarim,
43 ezi Simei, a Jahatin otarim, ezi Jahat, a Gersonin otarim, ezi Gerson, a
Livain otarim.
44 Ezi namba 3in gumazir Devit misevezim, an ziam Etan, a Merarin
ikizimin adarazi gativagha men gari. Onger akabagh amir dughiamin,
Merarin adarazi Hemanin agharir kiriamin amadaghan tuifi. Etan, a Kisin
otarim, ezi Kisi, an Apdin otarim, ezi Apdi, a Malukin otarim,
45 ezi Maluk, a Hasabian otarim, ezi Hasabia, a Amasian otarim, ezi
Amasia, a Hilkian otarim,
46 ezi Hilkia, a Amsin otarim, ezi Amsi, a Banin otarim, ezi Bani, a Semerin
otarim,
47 ezi Semer, a Malin otarim, ezi Mali, a Musin otarim, ezi Musi, a Merarin
otarim, ezi Merari, a Livain otarim.
48 Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarir igharaziba, gumazir
aruaba dar amuasa Livain anabamin gumazir igharaziba amisefe.

Aronin ovavir boribar ziaba

49 Aron uan otariba ko, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko
pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin, ofa damuamin in-
gangarim iti. Egha me Bar Anogoroghezir Danganimin aven ingangaribagh

ami. Egha me uaghan Israelian arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Godin ingangarir gumazim Moses, an Aron mikemezir migirigiaba, me dar gintigha ingangarir kaba bar dagh ami.

50 Kar Aronin ovavir boribar ziaba: Aron, a Eleasarin afeziam, ezi Eleasar,
a Finiasin afeziam, ezi Finias, a Abisuan afeziam,
51 ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin afeziam, ezi Usi, a Serahian
afeziam,
52 ezi Serahia, a Meraiotin afeziam, ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi
Amaria, a Ahitupin afeziam,
53 ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Ahimasin afeziam.

Israelia Livain anabam bagha misevezir nguibar ekiabar ziaba

54 Kar danganir Israelia Aronin ovavir boriba bagha misevezir nguibar
ekiabar ziaba: Aron, a Kohatin ikizimin gumazim. Israelia fomira, nguibaba
tuiragh Livain anabamin adarazir aningsi satu gikararava kamaghin fogh
suam, men ikizimin aven terara faragh nguibam iniam. Ezi Aronin adarazir
ziam faragha oto.
55 Kamaghin amizi, Israelia Hebronin nguibar ekiar Judan anabamin
nguazimin itim isava Aronin adarazigh aningi. Egha uaghan nguazir
nguibar ekiar kamin boroghin itiba isava me ganingi. Nguazir kam grazir
bar aghuir bulmakauba ko sipsipba damamiba an iti.
56 Ezi azeniba ko nguibar dozir Hebronin boroghin itir kaba, me faragha
da isava Jefunen otarim Kalep ganingigha gifa. Kamaghin amizi, Israelia da
isava Aronin adarazigh aningizir puvati.
57 Israelia Hebronin nguibar ekiam ko Jatirin nguibar ekiam isa, Aronin
adarazigh aningi. Hebron, a nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi
mongamim.† Egha me uaghan nguibar ekiar igharazir maba sara Aronin
adarazigh aningi. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Lipna ko Estemoa ko,
58 Hilen ko Debir ko,
59 Asan ko Betsemes. Me uaghan nguibar ekiar kabar boroghin itir nguazir
maba sara me ganingi. Nguazir kaba bulmakauba ko sipsipba damamin
grazir bar aghuiba iti.
60 Egha Israelia uaghan nguibar ekiar Benjaminin anabamin nguazimin
itir maba isa me ganingi. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Geba, Alemet ko
Anatot. Egha me dar boroghin nguazir grazir aghuiba itiba sara me ganingi.
Me 13plan nguibar ekiaba isava Aronin adarazigh aningi.
61 Ezi Israelia ua satu gikararava nguibar ekiar 10pla isava Kohatin
ikizimin igharaz darazigh aningi. Nguibar ekiar kaba Manasen anabar
tuirazimningin mamin nguazir aruem uaghiri naghin itimin iti.
62 Egha me Gersonin ikizimin ovavir boriba bagha 13plan nguibar ekiaba
amisefe. Nguibar ekiar kaba, Isakarin anabamin nguazim ko Aserin an-
abamin nguazim ko Naptalin anabamin nguazim ko Manasen anabar me
tuirazimningin ikizir igharazimin nguazimin iti. Manasen anabar kamin
nguazim, a Basanin Distrighin iti.
63 Egha me Merarin ikizimin ovavir boriba bagha, 12plan nguibar ekiaba
amisefe. Nguibar ekiar kaba, Ruben, Gat ko Sebulunin anababar nguazibar
iti.
64 Egha arazir kamra me nguibar ekiaba ko dar nguazir grazir aghuiba
itiba isava Livain anabamin ovavir boribagh aningi.

† **6:57:** Ni Josua sapta 20in gan.

65 Nguibar ekiar kabar maba, Juda ko Simeon ko Benjaminɨn anababar
nguazibar iti. Ezɨ nɨ men ziabar ganigha gɨfa. Me satu gikararava me bagha
nguibar ekiar kaba amɨsefe.
66 Kohatɨn ikɨzimɨn ovavir boriba inizir nguibar ekiar kabar maba,
Efraimɨn anabamɨn nguazimɨn iti.
67 Sekem, a nguibar ekiar kabar nguibar mam, an Efraimɨn anabamɨn
mɨghsɨaba itir danganimɨn iti. A nguibar ekiar gumazamiziba arɨ mangɨ
mong ikiasa Israelia mɨsevezir mam. Ezɨ nguibar ekiar igharazir kabar
ziabar kara: Geser,
68 ko Jokmeam ko Bethoron,
69 ko Aijalon ko Gatrimon. Egha me uaghan nguibar kabar boroghɨn itir
nguazir grazir aghuiba itiba sara me ganɨngi.
70 Ezɨ Kohatɨn ikɨzimɨn igharaz darasi, nguibar ekiar pumuning iti.
Nguibar ekiar kamningɨn ziamning kara, Aner ko Bileam. Aning Man-
asen anabar me tuirazimningɨn mamɨn nguazimɨn iti. Me uaghan aningɨn
boroghɨn itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Kohatɨn ikɨzim ganɨngi.
71 Israelia nguibar ekiar isa Gersonɨn ikɨzim ganɨngizimning, aning Man-
asen anabar tuirazimningɨn mamɨn nguazimɨn iti. Aningɨn ziamningra
kara: Astarotɨn nguibar ekiam, ko Basanɨn Distrighɨn itir nguibar ekiam
Golan. Me uaghan aningɨn boroghɨn itir nguazir grazir aghuiba itiba sara
Gersonɨn ikɨzim ganɨngi.
72 Ezɨ nguibar ekiar kabar maba, Isakarɨn anabamɨn adarazir nguazimɨn
iti. Dar ziabar kara: Kedes ko Daberat,
73 ko Ramot ko Anem. Me uaghan dar boroghɨn itir nguazir grazir aghuiba
itiba sara Gersonɨn ikɨzim ganɨngi.
74 Ezɨ nguibar ekiar kabar maba Aserɨn anabamɨn adarazir nguazimɨn iti.
Dar ziabar kara: Masal, Apdon,
75 Hukok ko Rehop. Me uaghan dar boroghɨn itir nguazir grazir aghuiba
itiba sara Gersonɨn ikɨzim ganɨngi.
76 Nguibar kabar maba, Naptalin anabamɨn adarazir nguazimɨn iti. Dar zi-
abar kara: Galilin Distrighɨn itir nguibar ekiam Kedes, ko Hamonɨn nguibar
ekiam, ko Kiriataimɨn nguibar ekiam. Me dar boroghɨn itir nguazir grazir
aghuiba itiba sara Gersonɨn ikɨzim ganɨngi.
77 Egha Israelia nguibar kabar maba isava Merarin ikɨzimɨn ovavir borir
igharazibagh anɨngi. Nguibar ekiar kabar ziaba kara. Sebulunɨn anabamɨn
nguazimɨn itir nguibamningɨn ziamning kara: Rimono ko Tabor. Me uaghan
aningɨn boroghɨn itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikɨzim
ganɨngi.
78-79 Ezɨ Rubenɨn anabamɨn nguazimɨn itir nguibar ekiabar ziabar kara:
gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn itir nguibar ekiam Beser, ko Jasa ko
Kedemot ko Mefat. Me dar boroghɨn itir nguazir grazir aghuiba itiba sara
Merarin ikɨzim ganɨngi. Rubenɨn anabamɨn nguazim, a Jordanɨn Fanemɨn
aruem anadi naghɨn itima, Jerikon nguibar ekiam, a Jordanɨn Fanemɨn
vongɨn iti.
80-81 Ezɨ Gatɨn anabamɨn nguazimɨn itir nguibar ekiabar ziabar kara:
Gileatɨn Distrighɨn aven itir nguibar ekiam Ramot, Mahanaim, Hesbon ko
Jaser. Me uaghan dar boroghɨn itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin
ikɨzim ganɨngi.

7

ISAKARɨN OVAVIR BORIBAR ZIABA

1 Isakar otarir 4pla iti. Men ziabar kara: Tola, Pua, Jasup ko Simron.

2 Tolan otaribar ziabar kara: Usi, Refaia, Jeriel, Jamai, Ipsam ko Semuel.
Gumazir kaba, Tolan ovavir boribar ikizibar gumazir dapaniba, egha me
midorozir gumazir bar gavgaviba. Ezi Devit atrivimin itir dughiamin, Tolan
adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 22,600plan gumaziba.
3 Usi otarir vamira iti, an ziam Israhia. Ezi Israhia otarir 4pla iti, men
ziabar kara: Maikel, Obadia, Joel ko Isia. Me bar moghira uan ikizibar
gumazir dapanibar otifi.
4 Gumazir kaba amuiroghborir aviriba iti. Kamaghin amizi, men adarazi
bar aviraseme, egha me uan adarazir ziaba osira izaghira me medima, men
dibobonim, 36,000plan midorozir gumaziba iti.
5 Ezi Isakarin anabamin adarazir dibobonim bar moghira 87,000plan
midorozir gumaziba iti.

BENJAMININ OVAVIR BORIBAR ZIABA

6 Benjamin otarir 3pla iti, men ziabar kara: Bela, Beker ko Jediael.
7 Ezi Bela 5pla otariba iti, men ziabar kara: Esbon, Usi, Usiel, Jerimot
ko Iri. Me bar moghira uan adarazir gumazir dapanibar otifi, egha me
midorozir gumazir gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamin,
men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 22,034plan gumaziba.
8 Ezi Bekerin otaribar ziabar kara: Semira, Joas, Elieser, Elioenai, Omri,
Jeremot, Abiya, Anatot ko Alemet. Gumazir kaba bar, me Bekerin otariba, me
bar moghira uan adarazir gumazir dapaniba, egha me midorozir gumazir
gavgaviba.
9 Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir
gumazibar dibobonim, 20,200plan gumaziba.
10 Jediael otarir vamira iti, an ziam, Bilhan. Ezi kar Bilhanin otaribar ziaba:
Jeus, Benjamin, Ehut, Kenana, Sitan, Tarsis ko Ahisahar.
11 Gumazir kaba bar, me Jediaelin ikizimin adarasi, me bar moghira
gumazir dapaniba, egha uaghan midorozir gumazir bar gavgaviba. Me
vaghvagha men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar
dibobonim, 17,200plan gumaziba, egha midoroziba bagh mangamin gav-
gaviba iti.
12 Ezi Irin otarimningin ziamning kara: Supim ko Hupim.
Ezi Husim, a Aherin otarim.*

NAPTALIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

13 Naptalin otaribar ziabar kara: Jasiel, Guni, Jeser ko Salum. Me Jekopin
amuir dozim, Bilhan ovavir boriba.

MANASEN OVAVIR BORIR IGHARAZIBAR ZIABA

14 Manasen otarimningin ziamning, Asriel ko Makir. Aningin amebam,
Manasen amuir dozim, an Aramin ikizimin amizim. Ezi Makir, a Gileatin
afeziam.
15 Makir amizir mam inigha Hupim ganingi, egha mam inigha Supim
ganingi. Makirin buaramizim Maka. Makirin otarir namba 2 a Selofehat.
Ezi Selofehat guivibara iti.†
16 Ezi Makan igharazim, a Makirin amuim, a uam otarir pumuning bate.
Maka, otarir mam ziam Peres a gati, ezi igharazimin ziam Seres. Seres otarir
pumuning iti, Ulam ko Rakem.
17 Ezi Ulam otarir vamira iti, an ziam Bedan. Gumazamizir kaba me
Gileatin adarasi. Gileat a Makirin otarim, ezi Makir, a Manasen otarim.

---

* **7:12:** Gumazir maba kamaghin nighnisi, ziar kam, "Aher," a "Dan," migei. † **7:15:** Ves 15, ko 17, da Hibrun akamin gin zui. Ezi Hibrun akam uabi danganir mabar deragha mingarim abighizir puvati.

18 Ezɨ Gileatɨn buaramizim an ziam Hamoleket, a Ishot ko Abieser ko Mala
bate.
19 Ezɨ Semidan otaribar ziabar kara: Ahian, Sekem, Likhi, ko Aniam.

EFRAIMɨN OVAVIR BORIBAR ZIABA

20 Efraimɨn ovavir boribar ziabar kara: Efraim, a Sutelan afeziam, ezɨ
Sutela, a Beretɨn afeziam, ezɨ Beret, a Tahatɨn afeziam, ezɨ Tahat, a Eleadan
afeziam,
21 ezɨ Eleada, a Tahatɨn igharazimɨn afeziam, ezɨ Tahat, a Sabatɨn afeziam,
ezɨ Sabat, a Sutelan igharazimɨn afeziam. Efraim ua otarir igharazir
pumuning iti, Eser ko Eleat. Ezɨ aning Getɨn nguibar ekiamɨn adarazir
bulmakauba okɨmasa uaghirɨzɨma, Getia aning mɨsoghezɨma aning areme.
22 Ezɨ aningɨn afeziam Efraim, aning bagha puv aziava ara dughiar
avɨribar iti, ezɨ an aveghbuaba izava an navim damutɨ a navir amɨrizim
iniasa, a ko iti.
23 Ezɨ gɨn, Efraimɨn amuim uam otarir mam bate. Ezɨ Efraim ghaze,
dughiar bar kuram an ikɨzim bato. Kamaghɨn amizɨ, a ziar kam, Beria a gatɨ.‡
24 Ezɨ Efraimɨn guivim Sera, uan adarazi ko me nguibar ekiar 3plan kabar
ingari, dar ziabar kara: Bethoronɨn Pɨn Itim, ko Bethoronɨn Vɨn Itim, ko
Usensera.
25 Ezɨ Efraim, a Refan afeziam, ezɨ Refa, a Resepɨn afeziam, ezɨ Resep, a
Telan afeziam,§ ezɨ Tela, a Tahanɨn afeziam,
26 ezɨ Tahan, a Ladanɨn afeziam, ezɨ Ladan, a Amihutɨn afeziam, ezɨ
Amihut, a Elisaman afeziam,
27 ezɨ Elisama, a Nunɨn afeziam, ezɨ Nun, a Josuan afeziam.
28 Efraimɨn anabamɨn nguaziba ko nguibar ekiabar kara: Betelɨn nguibar
ekiam ko nguibar dozir an boroghɨn itiba, ko nguazir Naran nguibar
ekiamɨn aruem anadi naghɨn ikegha, ghua Geserɨn nguibar ekiamɨn aruem
uaghiri naghɨn otogha, ghua Geserɨn nguibar ekiam ko an boroghɨn itir
nguibar dozibar tu. Egha ghua Sekemɨn nguibar ekiam ko nguibar dozir an
boroghɨn itim ko, Aian nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghɨn itibar
tu.
29 Efraimɨn anabamɨn nguazimɨn mɨtaghniam, a Manasen anabamɨn
nguazimɨn mɨtaghniamɨn tu. Mɨtaghniar kamɨn boroghɨn, Manasen adarasi,
me nguibar ekiar kabagh ativagha dar gari, dar ziabar kara: Betsan, ko
Tanak, ko Megido, ko Dor, ko dar boroghɨn itir nguibar doziba.
Israelɨn otarim Josep, an ovavir boriba nguibar ekiar kabar iti.

ASERɨN OVAVIR BORIBAR ZIABA

30 Aserɨn otaribar ziabar kara: Imna, Isva, Isvi, ko Beria. Ezɨ Aserɨn guivim
Sera.
31 Ezɨ Berian otarimningɨn ziamning kara: Heber ko Malkiel. Ezɨ Malkiel,
a Birsaitɨn afeziam.
32 Ezɨ Heber, a Japlet ko Somer ko Hotamɨn afeziam. Ezɨ Heberɨn guivim
Sua.
33 Ezɨ Japletɨn otaribar ziabar kara, Pasak ko Bimhal ko Asvat.
34 Ezɨ Japletɨn dozim Somerɨn otaribar ziabar kara: Ahi, Roga, Jehuba ko
Aram.**
35 Ezɨ Somerɨn dozim Helem, an ziar mam Hotam, an otaribar ziabar kara:
Sofa, Imna, Seles ko Amal.
36 Ezɨ Sofan otaribar ziabar kara: Sua, Harnefer, Sual, Beri, Imra,

‡ **7:23:** Hibrun akamɨn, ziar kam "Beria," a mong akar kam ko voroghɨra ghu, "Dughiar kuram."
§ **7:25:** Hibrun akam deragha akar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. ** **7:34:** Hibrun akam deragha akar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

37 Beser, Hot, Sama, Silsa, Itran ko Bera.
38 Ezi Jeterin otaribar ziabar kara: Jefune, Pispa ko Ara.
39 Ezi Ulan otaribar ziabar kara: Ara, Haniel ko Risia.
40 Gumazir kaba, kar Aserin anabamin ovavir boriba, egha me uaghan uan ikizibar gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba, me gumazir bar aghuiba, egha midorozir gumazir bar gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 26,000plan gumaziba.

8

BENJAMININ OVAVIR BORIBAR ZIABA

Benjaminin adarasir ziaba

1 Benjaminin otaribar ziabar kara: an otarir ivariam Bela, ezi an girara irim Asbel, ezi an otarir namba 3 Ahara,
2 ezi otarir namba 4 Noha, ezi otarir namba 5 Rafa.
3 Ezi Belan otaribar ziabar kara: Adar ko Gera ko Abihut,
4 Abisua ko Naman ko Ahoa,
5 ko Gera ko Sefufam ko Huram.
6-7 Ezi Ehutin otaribar ziabar kara: Naman ko Ahiya ko Gera. Me Geban nguibar ekiamin itir gumazamizibar gumazir dapaniba. Ezi Gera uan aveghbuaba batoghezima, me ghua nguibar ekiam Manahatin iti. Gera, a Usa ko Ahihutin afeziam.
8-9 Ezi Saharaim, a Moapin kantrin ikia uan amuir pumuning batoke, aningin ziamning, Husim ko Bara. Ezi gin an amuir igharazim Hodes, otariba bate. Men ziabar kara: Jobap, Sibia, Mesa, Malkam,
10 Jeus, Sakia ko Mirma. An otarir kaba uan ikizibar gumazir dapanibar otifi.
11 Ezi Saharaim uam otarir pumuning iti, Abitup ko Elpal. An amuir a otoghezimningin mam, Husim, aning bate.
12 Ezi Elpalin otaribar ziabar kara: Eber, Misam ko Semet. Semet uan adarazi ko Onon nguibar ekiam ko, Lotin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar ingari.
13 Ezi Beria ko Seman ikizimning, Aijalonin nguibar ekiamin iti. Aning gumazamizir kabar gumazir dapanimningin ikia, egha Getin nguibar ekiamin gumazamiziba batoke.
14-16 Ezi Berian otaribar ziabar kara: Ahio, Sasak, Jeremot, Sebadaia, Arat, Eder, Maikel, Ispa ko Joha.
17-18 Ezi Elpalin otaribar ziabar kara: Sebadaia, Mesulam, Hiski, Heber, Ismerai, Islia ko Jobap.
19-21 Ezi Simein otaribar ziabar kara: Jakim, Sikri, Sapdi, Elienai, Siletai, Eliel, Adaia, Beraia ko Simrat.
22-25 Ezi Sasakin otaribar ziabar kara: Ispan, Eber, Eliel, Apdon, Sikri, Hanan, Hanania, Elam, Antotiya, Ipdea ko Penuel.
26-27 Ezi Jerohamin otaribar ziabar kara: Samserai, Seharia, Atalia, Jaresia, Elaija ko Sikri.
28 Gumazir kaba, me uan ikizibar gumazir dapaniba, egha me uaghan gumazir aruaba. Me Jerusalemin iti.
29 Ezi Jeiel,* a gumazir Gibeonin nguibar ekiamin ingarizim, a uan amuim Maka ko Gibeonin nguibar ekiamin iti.

---

* **8:29:** Hibrun akam gumazir kamin ziam vezin kamin a diborir puvati, egha 9:35in a kamaghin migia ghaze, an ziam "Jeiel."

30 An otarir ivariam, Apdon. Ezɨ an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis,
Bal, Nadap,
31 Gedor, Ahio, Seker,
32 ko Miklot. Ezɨ Miklot, a Simean afeziam. Men ikɨzim, Benjaminɨn
anabamɨn igharaz darazir boroghɨn Jerusalemɨn iti.

Atrivim Solɨn adarazir ziaba
(1 Eghaghaniba 9:39-44)

33 Ezɨ Ner, a Kisɨn afeziam, ezɨ Kis a Solɨn afeziam. Ezɨ Solɨn otaribar ziabar
kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset.
34 Ezɨ Jonatan, a Meribalɨn afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezɨ
Meribal, a Maikan afeziam.
35 Ezɨ Maikan otaribar ziabar kara: Piton, Melek, Tarea ko Ahas.
36 Ezɨ Ahas, a Jehoadan afeziam. Ezɨ Jehoadan otaribar ziabar kara:
Alemet, Asmavet ko Simri. Ezɨ Simri, a Mosan afeziam.
37 Ezɨ Mosa, a Binean afeziam, ezɨ Binea, a Rafan afeziam, ezɨ Rafa, a
Eleasan afeziam, ezɨ Eleasa, a Aselɨn afeziam.
38 Ezɨ Asel 6plan otariba iti. Men ziabar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael,
Searia, Obadia ko Hanan.
39 Ezɨ Aselɨn dozim Esekɨn otaribar ziabar kara: An otarir ivariam, Ulam,
ezɨ an gɨrara irim, Jeus, ezɨ an gɨn irim, Elifelet.
40 Ezɨ Ulamɨn otariba, me mɨdorozir gumazir bar gavgaviba, egha me barir
pibar asa bar fo. Me bar moghɨra borir avɨriba ko igiar avɨriba itima, men
dɨbobonim 150plan gumaziba.
Gumazir kaba bar moghɨra Benjaminɨn anabamɨn adarasi.

9

1 Me Israelian ikɨzibar ziaba bar moghɨra da osira izaghira da menge,
ezɨ ziaba itir akɨnafarir kam me kamaghɨn a dɨbori, Israelian Atrivibar
Eghaghanibar Akɨnafarim.
Judan gumazamiziba, uan kantrin ikia akɨrim ragha God gasara. Kam-
aghɨn amizɨma, God Babilonia ataghizɨma me iza me inigha ghua kalabuzi-
abar mɨn Babilonɨn kantri gatɨ.

Israelia kalabus ategha uamategha uan nguazimɨn ize

(Sapta 9:1-34)

Gumazamizibar gumazir dapanibar ziaba

2 Ezɨ gɨn, Israelian marazi kalabusɨn mɨn itir dughiam agɨvagha Babilon
ategha uamategha ghua, uan nguibabar ghuegha uari uan nguazibagh apia.
Ezɨ faragha izezir darazir tongɨn, ofa gamir gumaziba ko Livain adarazi ko
Godɨn Dɨpenimɨn aven ingarir darasi.
3 Ezɨ Judan anabamɨn marazi ko Benjaminɨn anabamɨn marazi ko Efraimɨn
anabamɨn marazi ko Manasen anabamɨn marasi, me Jerusalemɨn iti.
4-6 Judan anabamɨn gumazamizir izava Jerusalemɨn itibar dɨbobonim, a
690ɨn tu. Men gumazir dapanir mamɨn ziam, Utai. Utai, a Amihutɨn otarim,
ezɨ Amihut, a Omrin otarim, ezɨ Omri, a Imrin otarim, ezɨ Imri, a Banin
otarim. Gumazir kaba, Judan otarim Peresɨn ovavir boriba. Ezɨ Selan
adarazir tongɨn, an otarir ivariam Asaia, a Judabar gumazir dapanim. Ezɨ
gumazir dapanir igharazir mam, Juel, a Seran ovavir borim, ezɨ Sera, a Judan
otarim.

9:2: Esra 2:27; Nehemia 7:73

7 Ezi Mesulamin otarim Salu, a Benjaminin anabamin adarazir gumazir
dapanir mam. Mesulam, a Hodavian otarim, ezi Hodavia, a Hasenuan
otarim.
8 Ezi Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapanir igharazibar ziabar
kara: Jerohamin otarim Ipnea, ko Usin otarim Ela, a Mikrin igiavotarim,
ko Sefatian otarim Mesulam. Sefatia, a Ruelin otarim, ezi Ruel, a Ipniyan
otarim.
9 Gumazir kaba, me Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapaniba.
Ikizir kabar gumazamizibar dibobonim bar moghira, 956in tu.

Ofa gamir gumazibar dapanir mabar ziaba

10 Ofa gamir gumazibar adarazir gumazir dapanibar ziabar kara: Jedaia,
Jehoiarip, Jakin,
11 ko Asaria. Me Godin Dipenimin faragh mangasava Asaria amisefe.
Asaria, a Hilkian otarim, ezi Hilkia, a Mesulamin otarim, ezi Mesulam,
a Sadokin otarim, ezi Sadok, a Meraiotin otarim, ezi Meraiot, a Ahitupin
otarim.
12 Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Adaia. Adaia, a Jerohamin otarim,
ezi Jeroham, a Pasurin otarim, ezi Pasur, a Malkian otarim. Ezi ua gumazir
dapanir igharazir mam, Masai. Masai, a Adielin otarim, ezi Adiel, a Jaseran
otarim, ezi Jasera, a Mesulamin otarim, ezi Mesulam, a Mesilemitin otarim,
ezi Mesilemit, a Imerin otarim.
13 Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, men faragha zuir gumazir da-
panibar dibobonim, a 1,760in tu. Gumazir kaba, me bar deravira Godin
Dipenimin aven ingangaribagh amir fofoziba iti.

Livain anabamin gumazir dapanir mabar ziaba

14 Livain marasi, Livain anabamin adarazir gumazir dapanibar iti. Gu-
mazir dapanir mamin ziam Semaia, a Hasupin otarim. Ezi Hasup, a As-
rikamin otarim ezi Asrikam, a Hasabian otarim. Gumazir kaba, me Merarin
ikizimin gumaziba.
15 Ezi gumazir dapanir maba, ua iti, men ziabar kara: Bakbakar, Heres,
Galal ko Matania. Ezi Matania, a Mikan otarim, ezi Mika, a Sikrin otarim, ezi
Sikri, a Asapin otarim.
16 Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Obadia, a Semaian otarim. Ezi
Semaia, a Galalin otarim, ezi Galal, a Jedutunin otarim. Ezi ua gumazir
dapanir mam Berekia, a Asan otarim, egha Elkanan igiavotarim. Berekian
adarasi, Netofan nguibar ekiamin boroghin itir nguibar dozibar iti.

Godin Dipenimin tiar akabar garir gumazibar ziaba

17 Ezi Jerusalemin nguibamin itir Godin Dipenimin itiar akabar mitiva,
dar garir gumazibar ziabar kara: Salum, Akup, Talmon, Ahiman, ko me ko
ingarir aveghbuaba. Ezi Salum, men gumazir dapanim.
18 Fomira Jerusalemin nguibam tighar ikuvighamin dughiamin, gumazir
kabar ikizimin gumaziba, aruem anadi naghin Godin Dipenimin itiar
akamin gari, itiar akar kam, me kamaghin a dibori, Atrivimin Itiar Akam.
Gumazir kaba, men inazir afeziaba, bar fomira Israelia gumazamiziba
puvatizir danganimin itir dughiamin, me Livain anabamin adarazi bagha
danganir me itim geghuva an gari.
19-20 Ezi dughiar kamin Koran adarasi, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko,
an aven zuir itiar akabar gari. Ezi me amir ingangarir kam Eleasarin otarim
Finias, men faragha ghua men gari. Ezi Ikiavira Itir God, Finias ko iti.
Ezi Devitin dughiamin, Salumin igharazim uan aveghbuaba ko, me Ko-
ran ovavir boriba, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin itiar akabar garir

ingangarim iti. Salumɨn igharazir kam, a Koren otarim, egha Ebiasapɨn igiavotarim.
21 Ezɨ Meselemian otarim Sekaraia, a God bativamin Purirpenimɨn itiar akabar garir gumazim.
22 Me ingangarir kam damuasa 212plan gumaziba amɨsefe. Me gumazir kabar ziaba ko men ikɨziba, me itir nguibabar ziabar apengan vaghvagha ada osira izaghirɨ. Atrivim Devit ko Godɨn akam inigha izir gumazim Samuel, ingangarir kam isa gumazir kabagh anɨngi.
23 Ezɨ gumazir kaba, Ikiavɨra Itir Godɨn Purirpenimɨn itiar akabar gari. Ezɨ men ovavir boriba gɨn uaghan kamaghɨra Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn tiar akabar garir ingangarir kam damuam.
24 Me Godɨn Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn mɨriar 4plan itir itiar akar 4plan kabar boroghɨn mɨtiva dar gari. Tiar akar mam, dɨvazimɨn aruem anadi naghɨn itima, mam aruem uaghiri naghɨn itima, mam notɨn amadaghan itima, mam sautɨn amadaghan iti.
25 Ezɨ dughiar mabar men aveghbuaba, uan nguibaba ataghɨragha iza men akurvagha ingangarir kam gami. Men aveghbuar kaba, 7plan aruebar ingara, ua uan nguibabar zui.
26 Ezɨ Livain anabamɨn gumazir 4pla, gumazir dapanibar ikia kamaghɨra iti. Me Godɨn Dɨpenim aven itir danganim ko bar pɨn kozir biziba arɨzir danganimɨn garir ingangarim iti.
27 Me Dɨpenim geghuva mɨzarazibar Dɨpenimɨn tiaba kuamin ingangarim gamua iti. Kamaghɨn amizɨ, me dɨmagaribar Godɨn Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn aven itir danganibar akui.

Livain anabamɨn gumazir igharazibar ingangariba

28 Jerusalem tɨghar ikuvighamin dughiamɨn, Livain anabamɨn marasi, me Godɨn ingangaribar amuamin bizibar ganamin ingangarim iti, kar itariba ko mɨneba ko bizir maba sara. Ofa gamir gumaziba ofa damuasa da inigha zuir dughiaba, ko ua ada inigha izir dughiaba, gumazir kaba bar deravɨra da mengam.
29 Ezɨ Livain anabamɨn igharaz darasi, Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn aven itir bizir igharazibar ganamin ingangarim iti, kar dakoziba ko bizir igharazir God baghavɨra itiba. Me uaghan plauan aghuim ko wain ko olivɨn borem ko pauran mughuriar aghuim itim ko ua pauran igharazir maba sara me dar gari.
30 Ezɨ pauran igharagha gariba isa da ververir ingangarim, a ofa gamir gumazibar ingangarimra.
31 Livain anabamɨn gumazir mam, an izam Matitia, a ofaba bagha plauan baraviba tuer ingangarim gami. Matitia, a Salumɨn otarir ivariam, egha a Koran ikɨzimɨn mav.
32 Ezɨ Kohatɨn ikɨzimɨn marasi, me zurara Sabatɨn dughiabar, God danɨngamin bretɨn rubuziba tuer ingangarim iti.
33 Ezɨ Livain anabamɨn ikɨzibar gumazir dapanir maba, me onger akabar amuamin ingangarim iti. Gumazir kaba, me dɨmagariba ko aruebar ingangarir kam damuam. Me ua ingangarir igharaziba puvatɨ. Kamaghɨn amizɨma, me Godɨn Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn aven itir danganir mabar akui.

Gumazir aruar kalabus ategha ua izegha Jerusalemɨn itir mabar ziaba

34 Kalabus ategha uamategha izezir gumazir kaba, me Livain anabamɨn adarazir gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba Jerusalemɨn iti.*

---

* **9:34:** Vezɨn kam, gumazir men ziaba ves 14-17ɨn itiba, me mɨgei.

Atrivim Solɨn ikɨzim

(Sapta 9:35--10:14)

Atrivim Solɨn adarazir ziaba
(1 Eghaghaniba 8:29-38)

35 Gumazir Gibeonɨn nguibar ekiamɨn ingarizim Jeiel, a uan amuim Maka
ko Gibeonɨn nguibar ekiamɨn iti.
36 An otarir ivariam Apdon. Ezɨ an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis,
Bal, Ner, Nadap,
37 Gedor, Ahio, Sekaraia, ko Miklot.
38 Ezɨ Miklot gɨn, Simean afeziamɨn oto. Men ikɨzim, Benjaminɨn anabamɨn
igharaz darazir boroghɨn Jerusalemɨn iti.
39 Ezɨ Ner, a Kisɨn afeziam, ezɨ Kis, a Solɨn afeziam. Ezɨ Solɨn otaribar ziabar
kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset.
40 Ezɨ Jonatan, a Meribalɨn afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezɨ
Meribal, a Maikan afeziam.
41 Maikan otaribar ziabar kara: Piton, Melek, Tarea ko Ahas.†
42 Ezɨ Ahas, a Jaran afeziam. Ezɨ Jaran otaribar ziabar kara: Alemet,
Asmavet ko Simri. Ezɨ Simri, a Mosan afeziam.
43 Ezɨ Mosa, a Binean afeziam, ezɨ Binea, a Refaian afeziam, ezɨ Refaia, a
Eleasan afeziam, ezɨ Eleasa, a Aselɨn afeziam.
44 Ezɨ Asel 6plan otariba iti. Men ziabar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael,
Searia, Obadia ko Hanan.

10

Atrivim Sol uan otariba ko ariaghire
(1 Samuel 31:1-13)

1 Dughiar mamɨn, Filistiaba ghua Israelia ko mɨsogha, Gilboan mɨghsɨamɨn
Israelian gumazir avɨribav soghezɨma me ariaghire. Ezɨ men marazi
mɨdorozim ategha are.
2 Ezɨ Sol uan otariba ko, me uaghan are, ezɨ Filistiaba men agɨragha
ghua Solɨn otarir 3pla mɨsoghezɨ me ariaghire. Solɨn otaribar ziabar kara:
Jonatan, Abinadap ko Malkisua.
3 Ezɨ mɨdorozim bar ekevezɨma gumaziba Solɨn agɨra. Filistian maba an
apigha barir pibar a gasima, barir maba a mɨtivizɨ, a bar amughamuki.
4 Kamaghɨn amizɨ, Sol uan gumazir igiar an mɨdorozir biziba aterimɨn
diagha ghaze, “Nɨ uan mɨdorozir sabam inigh izɨ na bɨraghtɨma kɨ aremeka.
Puvatɨghtɨ, Filistian mɨkarzir mogomebar iniba aghorezir puvatɨzir kaba, izɨ
na dɨpov mɨzazim na danɨngɨva na mɨsueghtɨ kɨ aremegham.”
Ezɨ gumazir igiar kam bar atiatigha Sol ginivan bar aghua. Kamaghɨn
amizɨ, Sol uabɨ uan mɨdorozir sabam asaragha a gaverazɨ, sabam a mɨtɨzɨ an
areme.
5 Ezɨ gumazir igiar kam gari, Sol aremezɨ, a uaghan uan mɨdorozir sabam
asaragha a gaverazɨ, sabam a mɨtɨzɨ a uaghan Sol ko areme.
6 Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla ko an adarasi, me bar moghɨra
ariaghire.
7 Ezɨ Israelian danganir zarimɨn itiba kamaghɨn oraki, Israelian mɨdorozir
gumaziba are. Me uaghan kamaghɨn oraki, Sol uan otariba ko, me bar
ariaghire, ezɨ me uan nguibar ekiaba ategha are. Ezɨ gɨn Filistiaba iza
nguibar ekiar kaba inigha dar iti.

---

† **9:41:** Hibrun akam, vezɨn kamɨn, Ahasɨn ziam itir puvatɨ. Ezɨ nɨ ves 42, ko 1 Eghaghaniba 8:35ɨn gan.

8 Midorozim givazi, amimzaraghan Filistiaba uamategha iza, Israelian
ariaghirezibar kuabar korotiaba suva, men biziba iniasa izi. Egha me
garima, Sol uan otariba ko, men kuaba Gilboan mighsiamin ireghav iti.
9 Ezi me Solin kuamin firim atugha, an dapanim ko midorozir korotiaba
ini. Egha me gumazir maba amadazima, me akar aghuim inigha ghua
Filistiabar nguazimin tintinibar arua uan asebar dipenibar aven ghua an
gun gumazamiziba ko men asebav gei.
10 Egha me Solin midorozir korotiaba isa uan asebar ziaba fer dipenimin
da ariki. Egha an dapanim inigha ghua asem Dagonin ziam fer dipenir
birimin anegura.
11 Ezi Israelian Jabesin nguibar ekiamin iti darasi, me Gileatin nguazimin
aven iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimin eghaghanim baraki.
12 Kamaghin amizi, midorozir gumazir gavgaviba dikavigha ghua Sol ko
an otaribar kuaba inigha Jabesin ize. Egha Solin kuam ko an otaribar kuaba
inigha ghua Jabesin nguibar ekiamin temer Okin povimin me isa mozim gati.
Egha me bar moghira me bagha aziava osemegha 7plan dughiabar me bagha
dagheba ataki.
13 Sol Ikiavira Itir Godin akam baraghizir puvati. A Ikiavira Itir Godin Akar
Gavgavim batoke. An oveaghuezibar duabar dia, nighnizim uabi daning
tuavim uabin akakaghasa, dar azai. Kamaghin amizi, an areme.
14 A Ikiavira Itir Godin nighnizim inian aghua. Kamaghin amizi, Ikiavira
Itir God a misoghezi an areme. Ezi God Jesin otarim Devit gamizi, an
atrivimin oto.

Atrivim Devitin eghaghanim

11

(Sapta 11--21)

Devit Israelian atrivimin oto
(2 Samuel 5:1-10)

1 Ezi bizir kamin gin, Israelia bar iza Hebronin nguibamin Devitin gara,
kamaghin a migei, "Ni oragh. E bar, ni ko inivafizir vamira ko ghuzir vamira.
2 Sol fomira en atrivimin itima, ni midorozibar Israelia e bagha en
midorozir gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavira Itir God, nin God, ni migia
ghaze, 'Ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min iki, nan gumazamizibagh
ativagham. Egh men atrivimin otogham.' "
3 Kamaghin amizi, Israelian gumazir dapaniba iza, Hebronin nguibamin
otogha, Atrivim Devitin bighan uari akuvazi, a Ikiavira Itir Godin damazimin
akar dikirizir gavgavir mam me ko a gami. Ezi me borem isa an dapanim
ginga, maghiram anemisevezi a Israelian atrivimin oto, mati Ikiavira Itir
God, uan akam inigha izir gumazim Samuelin akam garugha mikemezi
mokin.
4 Dughiar mamin, Atrivim Devit uan midorozir gumaziba ko ghua
Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem, a Jebusian nguibamra.
5 Ezi Jebusia ghaze, Devit men nguibam inian kogham. Ezi puvati, De-
vit uan midorozir gumaziba ko ghua me misogha men divazir gavgavim
avinizir nguibar ekiam ini. Nguibar ekiar kamin ziam Saion. Ezi gin,
gumazamiziba a dibora ghaze, "Devitin Nguibar Ekiam."
6 Devit faragha nguibar ekiar kam ko misoghasa kamaghin uan midorozir
gumazibav gei, "Gumazir manam bar faraghivira Jebusian gumazitam
misueghti an aremegham, a nan midorozir gumazibar gumazir dapanimin

10:13: Ofa Gami 19:31; 20:6; 1 Samuel 13:8-14; 15:1-24; 28:7-8 **11:4:** Josua 15:63; Gumazir Dapaniba 1:21

ikiam.” Ezi Seruian otarim Joap, a faragha ghua midorozim fore. Kamaghin amizi, Devit anemisevezi, a midorozir gumazibar gumazir dapanimin oto.
7 Kamaghin amizi, Devit gin ghua Saionin nguibar ekiar gavgavir kam gapera. Ezi gumazamiziba ziam a gatigha ghaze, “Devitin Nguibar Ekiam.”
8 Ezi Devit mikemezima, ingangarir gumaziba nguibar ekiamin dipenir aviribar ingarizi da nguibar ekiam azui. Me danganir konir nguaziba akunizimin, dipeniba faraghavira azenan dar ingara, egha nguibar ekiamin aven dar ingara izi. Ezi Joap ua nguibar ekiamin danganir igharazir mabar ingara ghuavira iti.
9 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Devit ko iti, bizir kam bangin, Devit atrivir gavgavimin ikia ghua bar ekevegha ikia mamaghira iti.

Devitin midorozir gumazibar ziaba
(2 Samuel 23:8-39)

10 Kar Devitin midorozir gumazir bar gavgavibar gumazir dapanibar ziaba. God Israelin kantri ginighnigha Devit atrivimin ikiasa anemisefe. Midorozir gumazir kaba ko Israelian igharaz darasi, Devit atrivimin otivasa me bar an akurvagha pamtemin ingara ghuavira iti. Arazir kamin, Ikiavira Itir God uan akar dikirizim gamizi, a guizbangiram oto.
11 Devitin midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara: Jasobeam, a Hakmonin adarazir gumazim. A midorozir gumazir gavgavir kabar gumazir dapanir 3plan faragha zui. Dughiar mamin, a uan afuzimin suiragha 300plan apaniba ko misogha bar me misoghezi, me ariaghire.
12 Ezi Dodon otarim Eleasar, a midorozir gumazir ziar ekiaba itir 3plan kabar namba 2in gumazim. A Ahohin adarazir gumazim.
13 Dughiar mamin, an Atrivim Devit ko Pasdamimin nguibamin itima, Filistiaba misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba izir dughiamin, Israelia men atiatigha ua uari amikirivegha are. Danganir kamin, balin azenir mam iti.
14 Ezi Devit Eleasar ko, azenir kamin tongira mitighav ikia, Filistiaba nguazir kam inian men aghuagha, pamten me ko uariv sosi. Egha aning Filistian kabav soghezima me ariaghire. Arazir kamin, Ikiavira Itir God bar Filistiaba abirazi, Israelia deravira iti.
15 Devitin midorozir gumazir dapanibar tongin, marazi men faragha zui, ezi gumazamiziba ziar kam me gati, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30pla. Dughiar mamin Devit Adulamin dagiar torimin aven itima, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30plan tongin, gumazir 3pla dikavigha an ganasa ghu. Dughiar kamra, Filistiaba uaghan iza Refaimin danganir zarimin uari bagha averpenibar ingarigha iti.
16 Ezi dughiar kamin, Devit uan mogomer danganir gavgavimin iti, ezi Filistiabar midorozir gumaziba Betlehemin nguibam inigha gifa.
17 Ezi Devit kuarim an pirima, a pamtem nighnigha ghaze, “Maia, tina mangi na bagh Betlehemin nguibam avinizir divazimin tiar akamin boroghin itir mozir dipatam tuigh izi na danigham!”
18 Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghin oregha ghua, Filistiaba itir danganimin me ko misogha me abigha ghu. Egha Betlehemin nguibam avinizir divazimin itiar akamin boroghin ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan min a isa Ikiavira Itir God ganiga, nguzimin a inge.
19 Egha Devit kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati, ki men ghuzim api. Kamaghin amizi, ki anemeghan kogham.” Egha Devit dipam amezir puvati.
Kar bizir mam, midorozir gumazir 3plan gavgavir kaba a gami.

20 Ezi Abisai 30plan* midorozir gumazir gavgavibar faragha zuir gumazim. An aveghbuam Joap. Dughiar mamin, Abisai uan afuzim inigha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin amizi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko, ziar ekiam iti.
21 Egha a 3plan midorozir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha men gumazir dapanimin oto. Egha a uabi 3plan midorozir gumazir gavgavir igharazir kaba ko magh ghuzir puvati.
22 Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamin gumazim, a uaghan midorozir gumazir gavgavir mam. Egha midorozir avirir mabagh amua apaniba abini. Dughiar mamin, Benaia Moapin kantrin gumazim, Ariel, an otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin dughiar orangtizimin, aisin ofiziba irima, a mozir mam giraghugha laionin mam misoghezima an areme.
23 Egha dughiar igharazir mamin, a Isipian gumazir bar dafar mamin misoghezi an areme. Gumazir kamin tuirivim 2 mita gafira. Gumazir kam afuzimin suiraghav iti, ezi afuzir misiam bar ekevegha, mati iniba isair masinin ainin ruarimin min gari. Ezi Benaia ter otevir osimtizir mam inigha an boroghin ghugha a misogha, an dafarimin afuzim amikegha a birazi, an areme.
24 Jehoiadan otarim Benaia, amizir bizir ekiar kabanang a pirafazi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti.
25 An ziar ekiam, 30plan midorozir gumazir gavgavir kabagh afira, egha midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghuv, uabin ganamin gumazibar dapanimin aneti.
26-47 30plan midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara:

Asahel, a Joapin dozim,
Betlehemin nguibamin gumazim Elhanan, a Dodon otarim,
Sama, a Harorin nguibamin gumazim,
Heles, a Pelonin nguibar ekiamin gumazim,
Ira, a Ikesin otarim, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim,
Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim,
Sibekai, a Husan nguibamin gumazim,
Ilai, a Ahohin adarazir gumazim,
Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
Banan otarim Helet, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
Itai a Ribain otarim, a Gibean nguibar ekiamin Benjaminin anabamin gumazim,
Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim,
Hurai, a Gasin Mighsiamin boroghin itir danganir zarimin gumazim,
Abiel, a Araban nguibar ekiamin gumazim,
Asmavet, a Baharumin nguibamin gumazim,
Eliaba, a Salbonin nguibar ekiamin gumazim,
Gisonin nguibamin gumazim Hasemin otariba,
Jonatan, a Sagen otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
Ahiam, a Sakarin otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
Elifal, a Urin otarim,
Hefer, a Mekeran nguibamin gumazim,
Ahiya, a Pelonin nguibamin gumazim,
Hesro, a Karmelin nguibar ekiamin gumazim,
Narai, a Esbain otarim,
Joel, a Natanin aveghbuam,
Miphar, a Hakrin otarim,

* **11:20:** Gumazir maba ghaze, dibobonir kam 3ra tu.

Selek, a kantri Amonian gumazim,
Naharai a Berotin nguibar ekiamin gumazim, a Joapin midorozir afuziba ko bizir igharaziba sara aterir gumazim,
Ira, a Itran ikizimin gumazim,
Garep, a Itran ikizimin gumazim,
Uria, a Hitian gumazim,
Sabat, a Alain otarim,
Adina, a Sisan otarim, a Rubenin anabamin midorozir gumazir dapanir mam, egha Adinan ikizimin 30plan gumazibar dapanimin iti,
Hanan, a Makan otarim,
Josafat, a Mitanin nguibamin gumazim,
Usia, an Astarotin nguibamin gumazim,
Hotamin otarimning Sama ko Jeiel, aning Aroerin nguibamin gumazimning,
Jediael ko Joha, aning Simrin otarimning, aning Tisin nguibamin gumazimning,
Eliel, a Mahavan nguibamin gumazim,
Elnamin otarimning Jeribai ko Josavia,
Itma, a Moapian kantrin gumazim,
Ezi Mesoban nguibamin gumaziba, Eliel ko Obet ko Jasiel.

12

Benjaminin anabamin gumazir Devitin midorozir gumazibar otivizibar ziaba

1 Kisin otarim Sol, a Devitin gintizir dughiamin, Devit an ara ghua Siklakin nguibar ekiamin iti. Devit Siklakin itima, midorozir gumazir gavgavir maba iza a ko iti. Egha me an akuragha misosi.
2 Me Benjaminin anabamin gumaziba, ezi Atrivim Sol men ikizimin mav. Gumazir kaba, barir pibar asa bar fozir gumaziba. Egha agharir kiriam o agharir guvimin barir piba ko katapelbar deraviram asi.
3 Men midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim, Ahieser. An dozim Joas, a men gumazir dapanir namba 2. Aning Gibean nguibamin gumazim Seman otarimning. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara:

Jesiel ko Pelet aning Asmavetin otarimning,
Beraka,
Anatotin nguibar ekiamin gumazim Jehu,
4 Gibeonin nguibar ekiamin gumazim Ismaia, a Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavir kabar gumazir dapanim, egha bar deraviira misosi.
Jeremaia, Jahasiel, Johanan,
ko Gederan nguibar ekiamin gumazim Josabat,
5 ko Elusai, Jerimot, Bealia, Semaria,
ko Haripin nguibar ekiamin gumazim Sefatia,
6 ko Koran nguibar ekiamin gumaziba Elkana, Isia, Asarel, Joeser ko Jasobeam,
7 ko Gedorin nguibar ekiamin gumazim Jerohamin otarimning Joela ko Sebadaia.

Gatin anabamin gumazir Devitin midorozir gumazibar otivizibar ziaba

8 Devit gumazamiziba puvatizir danganimin itir mogomer danganir gavgavir kamin itir dughiamin, Gatin anabamin midorozir gumazir gavgavir maba Sol ategha ghua Devit ko iti. Me orabar suigha afuzibar misogha bar fo.

Me misozir dughiabar, men guaba bar ikuvigha, laionbar guabar min gari.
Egha me mighsiabar itir asizir atiabar min bar puvira ivemari.
9-13 Men ziabar kara:

Eser, a men dapanim,
ezi namba 2 Obadia,
namba 3 Eliap,
namba 4 Mismana,
namba 5 Jeremaia,
namba 6 Atai,
namba 7 Eliel,
namba 8 Johanan,
namba 9 Elsabat,
namba 10 Jeremaian igharazim,
ezi namba 11 Makbanai.

14 Gatin anabamin gumazir kaba, me Devitin midorozir gumazibar gumazir dapaniba. Me bar midorozir gumazibar garir gumazir dapanir bar aghuiba. Egha me apaniba ko misozir dughiabar, marazi 100plan apanibav sogha me abiri, ezi marazi 1,000plan apanibav sogha me abiri.
15 Azenir mamin, an iakinir faragha zuimin, midorozir gumazir kabara, Jordanin Fanemin aperiar ekiam abigha vongin ghue. Dughiar kamin, me aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin gumazamizir danganir zarimin boroghin itibav sogha men gintisi. Ezi gumazamiziba tintinibar are.

Benjamin ko Judan anabamningin gumazir maba Devitin midorozir gumazibar dapanibar otifi

16 Dughiar mamin, Benjaminin anabamin gumazir maba ko Judan anabamin gumazir maba iza, Devit modogha itir danganir gavgavir kamin an ganasa ize.
17 Ezi Devit ghua me batogha kamaghin me migei, “Ia navir amirizimin nan akurvaghsi na bagh iziti deragham. Ki ia ko akam akir ian namakamin otivasa ifonge. Ki uabi osimtizitam ian itir puvatigha, tong ia gasighasighizir puvati. Kamaghin amizima, ia na isi nan apanibar agharim datighti, en inazir afeziabar God a ian ganiva ia tuisigham.”
18 Ezi men mav, Amasai, Godin Duam a gapazazima, a kamaghin Devit migei, “O Jesin otarim Devit, e ni ko ikiasa. E nin adarazir ikiasa. Bar guizbangira, nin God nin akurvasi. Kamaghin amizi, ni ko nin akurvazir gumaziba, deravira iki navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam.” Ezi, Devit me inigha uan midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Ezi Amasai gin Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavibar gumazir dapanimin oto.

Manasen anabamin gumazir maba Devitin midorozir gumazibar dapanibar otifi

19 Ezi Devit Filistiaba ko ghua, Atrivim Sol ko misoghasa zuima, Manasen anabamin marazi Sol ategha Devit bagha ghue. Ezi Devit Filistiabar akurazir puvati. Bizir kam kamakin, Filistiabar atriviba faragha Devit ko an adarazi batoke. Me kamaghin fo, Devit fomira Solin akura. Kamaghin amizi, me atiatia ghaze, Devit ua midorozimin dughiamin, Solin adarazir akuragh Filistiabav soghti, me arighiregham. Kamaghin amizi, atriviba kamaghin migirigiam gamigha Devit amadazi, a zui.
20 Devit uamategha Siklakin zuir dughiamin, Manasen anabamin midorozir gumazir kaba a ko zui. Men ziabar kara: Atna, Josabat, Jediael,

Maikel ko Josabatin igharazim ko Elihu ko Siletai. Manasen anabamin
midorozir gumazir kaba, me vaghvagha 1,000plan midorozir gumazibar
gumazir dapanibar iti.
21 Gumazir kaba, me bar midorozir gumazir bar aghuiba, ezi Devit me
inigha uan midorozir gumazibar gumazir dapanibar me ariki. Egha Devit
gumazir misoziba ko biziba okeba ko misozir dughiamin, gumazir dapanir
kaba an akuragha me ko misosi.
22 Ezi arueba bar midorozir gumazir aviriba iza Devitin midorozir gumaz-
ibar otivasa mamaghira iti. Ezi an midorozir gumazibar dibobonim bar pin
ghuavanabo, mati Godin midorozir gumazir okoruar bar dafamra.

Israelia bar moghira Devitin akuraghti an atrivimin otivam

23 Devit Hebronin nguibar ekiamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God
mikemezi moghin, midorozir gumazir avirim a damighti a Israelian
atrivimin otogh Solin danganim iniasa, me a bagha ize. Me midorozir biziba
saram atera izi. Men anababar dibobonibar kara.
24 Judan anabamin adarazir tongin, 6,800plan midorozir gumaziba, me
uan oraba ko afuzir ruariba inigha da sara ize.
25 Ezi Simeonin anabamin adarazir tongin, 7,100plan midorozir gumaziba
ize. Me bar midorozir gumazir bar aghuiba.
26 Ezi Livain anabamin adarazir tongin, 4,600plan midorozir gumaziba
ize.
27 Ezi Jehoiada, a Aronin ovavir boribar gumazir dapanim, a 3,700plan
midorozir gumaziba inigha ize.
28 Ezi Sadok, a midorozir gumazir igiar bar gavgavim, a uabi uan ikizimin
22plan midorozir gumazir dapaniba ko ize.
29 Ezi Benjaminin anabamin adarazir tongin, kar Atrivim Solin adarasi,
men gumazir 3,000pla ize. Me faragha, men gumazir aviriba Sol ko ikia an
gin zui, egha me datirighin Devit bagha ize.
30 Ezi Efraimin anabamin adarazir tongin, 20,800plan midorozir gumaziba
ize. Me bar midorozir gumazir bar aghuiba, egha me uan ikizibar aven ziar
ekiaba iti.
31 Ezi Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarazir tongin,
18,000plan midorozir gumaziba ize. Men adarazi uari me amisevegha me
amadazi, me Devit damuti an atrivimin otivasa Hebronin ghu.
32 Ezi Isakarin anabamin adarazir tongin, 200plan gumazibar garir gu-
mazir dapaniba ko midorozir gumazir men apengan ingariba, me bar ize.
Gumazibar garir gumazir dapanir kaba, nighnizir aghuiba iti, egha me
dughiar kamin bizir otiviziba ko Israelia damuamin bizibar mingariba, me
bar dagh fo.
33 Ezi Sebulunin anabamin adarazir tongin, 50,000plan midorozir gumazir
bar aghuiba ize. Me Devitin akurvaghamin nighnizir bar vamira iti. Egha
misoghamin bizir guar aviriba sara ize.
34 Ezi Naptalin anabamin adarazir tongin, 1,000plan midorozir gumazibar
dapaniba ko 37,000pla midorozir gumaziba ize. Me uan oraba ko afuzir
ruaribar suigha ize.
35 Ezi Danin anabamin adarazir tongin, 28,600plan midorozir gumaziba
ize. Me zurara misoghasavira gara iti.
36 Ezi Aserin anabamin adarazir tongin, 40,000plan midorozir gumaziba
ize. Me uaghan zurara misoghasavira gara iti.

12:23: 2 Samuel 5:1-3

37 Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Jordanin Fanemin aruem
anadi naghin itir Manasen anabar me tuirazimningin igharazim, me Jor-
danin Fanemin aruem anadi naghin iti, men adarazir tongin, 120,000plan
midorozir gumaziba ize. Me bar midorozim damuamin bizir aviriba sara
ize.
38 Midorozir gumazir aghuir kaba bar, midorozir biziba atera iza Hebronin
otifi. Me Devit damighti, a Israelian danganiba bar dar atrivimin otivasa, me
bar nighnizir vamira iti. Ezi Israelian igharaz darasi, me uaghan nighnizir
kamra iti.
39 Gumazir kaba, men namakaba me bagha inigha izezir dagheba, me da
apava aruer pumuning ko mikezimin Devit ko Hebronin iti.
40 Bar guizbangira, Israelian kantrin itir danganiba bar dar iti darasi, bar
saghon itir Isakarin nguazim ko Sebulunin nguazim ko Naptalin nguazir
notin amadaghan iti darazi uaghan, me bar kamaghin oregha bar akuegha
dagher igharagha garir avirim atera Hebronin izi. Me plauan avirim ko
wainin ovizir me apuziziba ko fikin ovizir me apuziziba ko wainin dipar
aviriba ko olivin boreba, me da atera ize. Me dagher kaba isa donkiba ko
kamelba ko bulmakaubagh isin da arigha da atera ize. Egha gumazamiziba
damamin bulmakauba ko sipsipba, me uaghan da inigha ize.

13

Devit ghua Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ini
(2 Samuel 6:1-11)

1 Dughiar mamin, Devit uan gumazir dapanir 1,000plan gumazibar
gariba, ko gumazir dapanir 100plan gumazibar gariba, ko uan gumazir
dapanir igharaziba kamaghin me ko uariv gia men nighnizim bagha men
azai.
2-3 Egha a bar moghira Israelian diagha kamaghin me migei, “Ki kamaghin
nighnisi, e ti mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
inigh iziti deragham. Guizbangira, Sol atrivimin itir dughiamin, e bar
Boksiar kam bakinighniki. Kamaghin amizi, ia nighnizir kam gifueghti,
Ikiavira Itir God, en God, e Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar kam inigh
izisi ifueghti, e namakar Israelin kantrin itiba bagh akam amangam. Egh
e uaghan ofa gamir gumaziba ko Livain uan nguibabar itiba sara me bagh
akam amadagham. Eghti me bar moghira izi e ko uari akuvagham.”
4 Ezi gumazamiziba bar moghira iza uari akuvagha nighnizir kam gi-
fongegha Devitin amamangati.
5 Kamaghin amizi, Devit Israelin kantrin iti darazi bagha bar akaba
amangi, sautin amadaghan itir Isipin mitaghniamin boroghin Sihorin
Fanemin ikegha bar ghua, notin amadaghan itir Hamatin zuir tuavir akamin
tu. Ezi me Kiriat Jearimin mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam iniasa, bar iza uari akufa.
6 Ezi Devit me inigha Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa
Judan nguazimin itir nguibam Balan zui, an ziar igharazim Kiriat Jearim. Me
Boksiar kam migia ghaze, Ikiavira Itir God, kar an Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam. Boksiar kam, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning, a
gisin ikia mati, Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabim.
7 Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamin
otivigha, ghua Abinadapin dipenimin oto. Egha me Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam inigh mangasa, karisin igiar mam inigha Boksiam isa a

13:5: 1 Samuel 7:1-2 **13:6:** Ua Me Ini 25:22

gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning, Usa ko Ahio, aning karisin igiar kamin akua tuavimin zui.
8 Ezi Devit Israelia ko me bar moghira ghuava, Ikiavira Itir Godin damazimin bar akongegha pamtem ighiabagh amua an ziam fe. Me gitaba ko buaba, ko tambarinba ko dibiarir guar aviribav sogha sighabagh ivi.
9 Me ghua gumazir mamin nguazir asizimin oto, gumazir kamin ziam Kidon. Kar me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Danganir kamin bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam irasava ami. Kamaghin amizi, Usa uan agharim amadagha Boksiamin suira.
10 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God bar puvirama Usan aningaghegha atari. Ezi danganir kamra, Usa Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin miriamin maghiram areme.
11 Devit garima, Ikiavira Itir God uan aningagharim Usa gingezi an areme. Ezi Devit atari. Ezi me danganir kam dibora ghaze, "God Uan Aningagharim Usa Ginge," egha datirighin me uaghan kamaghira a diboravira iti.*
12 Devit datirighin Ikiavira Itir Godin atiatigha ghaze, "Ki manmaghin, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh iziti a na ko ikiam?"
13 Kamagh amizi, Devit Boksiam inigh Devitin Nguibar Ekiamin mangan aghuagha, a inigha Jerusalemin zuir tuavim ategha ghua, Getin nguibar ekiamin gumazir mam, Obetidomin dipenimin aneti.
14 Ezi Boksiam 3plan iakinibar Obetidomin dipenimin iti. Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God bar deraghavira Obetidom ko an adarazigh ami.

14

Devit Jerusalemin ikia atrivimin iti
(2 Samuel 5:11-16)

1 Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, a uan gavmanin ingangarir gumazir dapaniba Devit bagha me amada. A uaghan Atrivim Devitin dipenimin ingarasa, temer sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko dagiabar bizibar ingarir gumaziba, a me amangi. Ezi me Devit bagha atrivimin dipenimin ingari.
2 Devit bizir kabar gari, da a bagha izima a kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira Israelian atrivimin ikiasa a ginaba. A uaghan kamaghin fo, Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar men akurvaghasa, kamagh amizi, a kantri Israel gamima, a bar dera.
3 Ezi Devit Jerusalemin ikia ua amuir igharazir maba inigha dar iti. Ezi an amuir kaba, otariba ko guivir maba bate.
4 A Jerusalemin ikiava otarir maba ini. Men ziabar kara: Simea, Sobap, Natan, Solomon,
5 Iphar, Elisua, Elpelet,
6 Noga, Nefek, Jafia,
7 Elisama, Beliada ko Elifelet.

Devit Filistiaba ko misogha me abira
(2 Samuel 5:17-25)

8 Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Devit amisevezima a men atrivimin oto. Ezi Filistiaba mangi me misuegh Devitin suighasa zui. Me bizir kam damuasa amima Devit fogha, uan danganir mogomer gavgavimin uaghiri.

---

* **13:11:** Akar kam, "datirighin," a datirighin itir dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **13:14:** 1 Eghaghaniba 26:4-5

9 Filistiaba iza Refaimin danganir zarimin otogha gumazamizibav sogha
men biziba okei.
10 Ezi Devit kamaghin Godin azara, “Ki mangiva Filistian kabav sogham, o?
Ki mangi me ko misoghti, ni me isi na dafarim darigham o?”
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ni mangi. Ki me isi
nin dafarim datighti, ni midorozimin me abiragham.”
11 Ezi Devit ghua Filistiabav sogha me abiragha kamaghin migei, “Ikiavira
Itir God mati aperiam otogha, pamtemin ivemara nan dafarimin nan
apaniba abiagharigha me gasighasiki.”
Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Ekiam Aperiamin Min
Pamten Ivemara Apaniba Abiagharisi.”
12 Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha are. Ezi Devit uan midorozir
gumazibav kemezi, me men marvir guabagh apongezi da isi.
13 Ezi Filistiaba gin ua danganir zarir kamin izegha gumazamizibav sogha
men biziba okei.
14 Ezi Devit kamaghin Godin azara, “Ki manmaghin damuam?”
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Ia me misoghsi mangiva,
men guaba moghin mangan marki. Ia modogh men girakirangin moghin
mangi, egh temer balsamba tuivighav iti naghin misoghsivira gan iki.
15 Ia oraghtima niginim otogham, mati gumaziba temer kabar ghuabagh
isin daruam. Eghti ia fogh suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh
mangam. Ia niginir kam baraghamin dughiamin, ia maghira ivemar mangi
me misogh.”
16 Ezi Devit Ikiavira Itir God a mikemezi moghiram amigha, Filistiabar
agiragha bar me misuaghariki. Me me misogha Gibeonin nguibar ekiamin
ikegha ghua Geserin nguibar ekiamin tu.
17 Devit amizi bizir kam, kantribar gumazamiziba bar moghira a baregha
ziar ekiam Devit ganidi. Ezi Ikiavira Itir God me gamizima, me bar Devitin
atiatingi.

15

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh Jerusalemin mangasa

1 Devit ua bagha Jerusalemin dipenibar ingari, Jerusalem, a Devitin
Nguibar Ekiam. Egha a uaghan Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
arighasa danganir mam akiri, egha me danganir kamin, Purirpenir mamin
ingari.
2 Ezi Devit kamaghin migei, “Ikiavira Itir God uan Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam aterasa, Livain anabamin adarazi ginaba. Eghti me zurara
an ingangarim damuam. Kamaghin amizi, Livain anabamin adarazira, me
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpugh aneteram.”
3 Egha Devit, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangi danganir
a bagha dikirizimin anerighasa Israelian diazima, me iza Jerusalemin
nguibamin uari akufa.
4 Egha a Aronin ovavir boriba, ko Livain anabamin adarazi akufa.
5 Men ziabar kara:

Kohatin ovavir boribar tongin 120plan gumaziba ize. Ezi men gumazir
dapanim, Uriel.
6 Ezi Merarin ovavir boribar tongin 220plan gumaziba ize. Ezi men
gumazir dapanim, Asaia.

15:2: Godin Araziba 10:8

7 Ezi Gersonin ovavir boribar tongin 130plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Joel.
8 Ezi Elisafanin ovavir boribar tongin 200plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Semaia.
9 Ezi Hebronin ovavir boribar tongin 80plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Eliel.
10 Ezi Usielin ovavir boribar tongin 112plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Aminadap.

11 Ezi Devit gumazir kabar dia. Kar ofa gamir gumazim Sadok, ko ofa gamir gumazir igharazim Abiatar, ko Livain anabamin gumazir dapanir kaba, Uriel, Asaia, Joel, Semaia, Eliel ko Aminadap.
12 Egha a kamaghin me migei, "Ia Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba, ia uan adarazi ko, arazir ia damuti ia Godin damazimin zueghamibar gin mangi. Arazir kamin gin, ia mangi Ikiavira Itir God, Israelian God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh, danganir ki a bagha dikirizimin izam.
13 E faragha ghua a isir dughiamin, ia e ko ikezir puvati. E arazir aghuimin gin ghua faragha Godin azarazir puvati, e manmaghira damuam. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, bar pazaviram e gami."
14 Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain adarasi, arazir me uari damigh Godin damazimin zueghamim gami, egh me mangi Ikiavira Itir God, Israelian Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izam.
15 Egha Ikiavira Itir God, fomira Moses mikemezi moghin, Livaiba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterasa, me Boksiam aterir arazim gamua, Boksiamin iter otevir pumuningin suiragha, a fegha uan dipizibagh atigha a gisaghpugha zui.
16 Ezi Devit Livain adarazir gumazir dapanibav kemezi, me uan tarazi amiseveghti, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh zamin dughiamin, me onger akar aghuibar amu. Egh me uan bar akongezir arazim akakaghsi, pamtemin ighiabar amu gitaba ko tambarinba ko buabav sogh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izam.
17-21 Ezi Livain gumazir dapaniba gumazir kaba amisefe:

Joelin otarim Heman,
Hemanin adarazir mav Asap, a Berekian otarim,
ko Kusaian otarim Etan, a Merarin ovavir boribar mav.

Gumazir kaba, onger akaba bangi tambarinbav soghamin ingangarim iti. Ezi gumazir dapaniba, 3plan gumazir kabar akuraghasa ua Livain anabamin adarazir gumazir maba misefe. Livain adarazir gumazir kaba gitabav sozir ingangarim iti. Marazi gitan igharagha garibav sosi, dar ararem bar pin ghuanabo. Gumazir kabar ziabar kara:

Sekaraia, Jesiel, Semiramot, Jehiel, Uni, Eliap, Masea, ko Benaia.

Ezi marazi gitan igharagha garibav sosi, dar ararem bar iraghu. Gumazir kabar ziabar kara:

Matitia, Elifelehu, Miknea, Obetidom, Jeiel ko Asasia. Obetidom ko Jeiel, aning Godin Dipenimin itiar akabar garir adarazir gumazimning.

15:15: Ua Me Ini 25:14

22 Ezi Kenania, a ingangarir kabar amuan bar fo, kamaghin amizi, me
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izamin ingangarir kabar ganasa
Kenania amisefe. Kenania, a ighiam gamir gumazir kabar garir gumazim.
23-24 Egha me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ganasa gumazir maba
amisefe, men ziabar kara:

Berekia, Elkana, Obetidom, ko Jehia.

Egha me ofa gamir gumazir maba amisevezima, me sighabagh ivia Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragha zui. Ofa gamir gumazir kabar
ziabar kara:

Sebania, Josafat, Netanel, Amasai, Sekaraia, Benaia ko Elieser.

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Jerusalemin ize
(2 Samuel 6:12-22)

25 Egha me bar uari akuvagha givagha, Devit, Israelian gumazir dapaniba
ko 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, me Obetidomin
dipenimin ghugha, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
inigh ua Devitin Nguibar Ekiamin izasava ami. Gumazamiziba bizir kam
bagha bar akonge.
26 Ezi Livaiba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterir
dughiamin, God men akura. Kamaghin amizi, me a bagha 7pla bulmakaun
apuriba ko 7pla sipsipin apuribar ofa gami.
27 Ezi Devit, ofa gamir gumazimin korotiar ruarir dirir mam arugha, an
sazimning uabi gike. Ezi Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterir
Livaiba ko, gitabav sogha ighiabagh amiba ko, ingangaribar garir gumazim
Kenania, me bar moghira Devit kurkezi moghin kurke. Ezi Devit ikezi nir
ruarir kam gisin, a uaghan ofa gamir gumazimin korotiar otevir azenan
azuir dirir mam arugha, an sazimning uabi gike.
28 Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Jerusalemin zuima, Devit
Israelia ko me bar moghira arazir kamram amua, bar akongegha pamtemin
diava sighabagh ivia tambarinbav sogha gitan igharagha garir kabav soz-
ima, dar ararem bar pin mar ghuavanabo.
29 Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Devitin Nguibar Ekiamin
aven izir dughiamin, Solin guivim Mikal winduan tughav ikia men gari. A
uan pam Atrivim Devitin garima, a ighiabagh amuava Ikiavira Itir Godin
damazimin igharagha ighava uabi fa uabi ekurava, Ikiavira Itir Godin ziam
fe. Devit amir arazir kam, Mikal bar a gifongezir puvatigha, navir kuram
Devitin ikia a baseme.

16

1 Ezi me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isava, Devit
a bagha ingarizir purirpenimin aven aneti. Egha me Godin damazimin ofan
bar isia mighiriba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabagh
ami.
2 Devit ofabagh amigha givagha, Ikiavira Itir Godin ziamin, deraghvira
gumazamizibar amuasa, an azai.
3 Egha Devit dagheba isa bar gumazamizibagh aningi. Gumaziba ko
amiziba vaghvagha bretin rubuzim ko asizir tuzir me avimin tueziba ko
wainin ovizir me apuziziba, me bar ada ini.

4 Egha Devit gɨn Godɨn ofa gamir gumazir maba amɨsefe, eghtɨ me Ikiavɨra
Itir Godɨn Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn Boksiamɨn boroghɨn mangɨ Ikiavɨra Itir
God, Israelian Godɨn ziam fam. Me Godɨn dɨm a mɨnabɨ an ziam fam.
5 Egha Devit Asap amɨsevezɨ, a gumazir kabar faragha zui. Ezɨ Sekaraia
Asapɨn namba 2ɨn iti. Ezɨ gumazir igharazibar ziabar kara: Jeiel, Semiramot,
Jehiel, Matitia, Eliap, Benaia, Obetidom ko Jeielɨn igharazim. Gumazir kabar
ingangarim, me gitabav sogham. Eghtɨ Asap brasɨn itaribav sogham.
6 Egha Devit ofa gamir gumazimning Benaia ko Jahasiel, Godɨn Akar
Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn Boksiamɨn boroghɨn mangɨ sɨghabagh iviamin ingan-
garim bagha aning amɨsefe.
7 Aruer kam, a faragha zuir dughiar Devit Ikiavɨra Itir God mɨnabaghamin
onger akabar amuamin ingangarim isa Asap ko an adarazigh anɨngizim.

Me Ikiavɨra Itir God
mɨnabir ighiam gami
(Onger Akaba 105:1-15; 96:1-13; 106:1; 106:47-48)

8 Asapɨn adarazi ighiar kam bati:

E bar Ikiavɨra Itir Godɨn ziam dɨponɨva a mɨnabaka.
Egh ingangarir ekiar an amizibar gun Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba bar me mɨkɨmam.
9 E Ikiavɨra Itir God bagh ighiaba bangɨ egh an ziam fam.
Egh bizir aghuir an amizibar gun mɨkɨmam.
10 Gumazamizir Ikiavɨra Itir Godɨn boroghɨn zuiba,
uan navir averiabar aven a bagh bar akongegh.
E an ziar aghuim gɨnɨghnɨgh an ziar ekiam bar a pɨrafɨ bar akuegham.
11 E zurara Ikiavɨra Itir Godɨn boroghɨra mangɨ
uarir akurvaghsɨ an gavgavim bagh an azangsɨgham.

12-13 Ia Israelɨn ovavir boriba, Israel a Ekiamɨn ingangarir gumazim.
Ia Jekopɨn boriba, ia Ikiavɨra Itir God ua baghavɨra inabazir gumazamiz-
iba.
Arazarazir ekiaba ko ingangarir gavgavir an amiziba ko akar a en apani-
bagh asɨghasɨgha mɨkemeziba,
ia uam adagh nɨghnɨghvɨra ikɨ.

14 Ikiavɨra Itir God, a en God.
Egha nguazir kamɨn gumazamiziba bar me gativagha men gari.
15 Ikiavɨra Itir God e koma Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir mam gami,
egh zurazurara Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam gɨnɨghnɨgham.
An Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam gɨnɨghnɨgh mangɨvɨra ikiam.
16 An Abraham ko Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam gami.
Egha Aisak koma Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam akɨri.
17 An Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam Jekop koma a gami, a Israelian ovavim,
egha Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam gavgavim a ganɨngi, eghtɨ a zurara ikɨ
mamaghɨra ikiam.

18 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Kɨ Kenanɨn nguazim nɨ
danɨngam,
eghtɨ nguazir kam nɨn ovavir boribar nguazimɨn ikiam.”

19 Fomɨra Israelia bar avɨrasemezir puvatɨgha,

16:11: Onger Akaba 24:6 **16:16:** Jenesis 12:7; 26:3 **16:17:** Jenesis 28:13

Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min pura Kenanin nguazimin iti.
20 Egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min pura tintinibar dagh
aruavira iti.
21 Ezi God tarazi ataghizi, me me misogha me abinizir puvati.
A men akurvagha me bagha atrivir maba akar gavgaviba me ganiga
atriviba dikabira,
22 egha ghaze, "Ki ua bagha misevezir gumazamiziba, ia me gasighasighan
marki!
Ia nan akam inigha izir gumaziba pazi me damuan marki!"

23 Nguazir kamin gumazamiziba bar, ia Ikiavira Itir God bagh onger akabar
amu.
Dughiabar zurara ia an gun uariv mikim suam, Ikiavira Itir God zurara
en akurvasi.
24 Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an amibar
gun kantriba bar dar gumazamizibav kim.
25 Ikiavira Itir God a bar faraghavira ikia bar gavgafi.
Ezi e an ziam fi mangivira ikiam.
Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min itir puvati.
E an apengara ikiva an atiatingam.
26 Nguazimin itir gumazamizibar aseba, da pura ifavarir godba.
Ikiavira Itir God, an overiamin ingari.
27 Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam ikia, egha uan Dipenimin iti.
A bizir aghuiba ko gavgavimin mingarim.
28 Ia nguazimin itir ikizibar gumazamiziba bar,
ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim bagh bar akongegh.
29-30 Ikiavira Itir God, a bar faraghavira itima, ia an ziar ekiam fi.
Ia ofaba inigh an Dipenimin mangi.
Ikiavira Itir Godin Araziba da bar deragha bar zue, arazir kaba mati an
kurkazir aghuim.
Ia gumazamiziba bar moghira an arazir kabagh nighnigh an ziam fi.*
Ia nguazimin gumazamiziba, ia an atiating egh akong.
Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki mikim suam,
"Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
A nguazimin ingarigha a gamizi, a gavgavigh iki mamaghira ikiva
sivaghsivaghan kogham."
31-33 Nguazim ko overiam, gua bar akongegh, ongarim, ni bar akuegh egh
niginir dafam damu.
Ia ongarimin aven itir biziba, ia uaghan bar akongegh.
Ia azeniba, ko azenibar aghuir biziba, ia bar moghira bar akongegh.
Ia ruaribar temeba, ia uaghan ighiabar amu bar akongegh.
Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir Godin damazimin ighiam damu.
A izi nguazimin gumazamiziba bar men araziba tuisigham.
34 Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi a zurara en apangkuva ikia
mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e bizir kam bagh a minabagham!
35 O God, ni datirighin en akuragh!

16:21: Jenesis 20:3-7 **16:22:** Onger Akaba 105:15 **16:26:** Ofa Gami 19:4 * **16:29-30:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Hibrun akamin mingarim kamakin, "Ia kurkazir aghuiba ikegh izi, an ziam fi." **16:34:** 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11

E gumazamizir bar igharazibar torimin iti, ni uam e akuvagh uam e inigh en nguazimin izi.
Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin ziar ekiam minabagham.
E nin ziam fisi bar akuegham.

36 E Ikiavira Itir Godin ziam feka, a Israelian God.
E datirighin ko, gin izamin dughiabar zurara an ziam feka.

Asapin adarazi ighiar kam bangegha givazi, gumazamiziba kamaghin migei, "Bar guizbangira!" Egha me Ikiavira Itir Godin ziam fa ghaze, "Aleluia!"

Asap ko an adarasi, men ingangarim

37 Devit Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghira ikiva, aruebar vaghvagh Godin ziam famin arazibar faragh mangasa Asap ko an adarazi amisefe. Me zurara ingangarir kam damu kamaghira ikiam.
38 Egha Devit uaghan Asapin adarazir akurvaghasa ingangarim isa Jedutunin otarim Obetidom ko an adarazir tongin 68plan gumazibagh aningi. Ezi Obetidom ko Hosa Purirpenimin tiar akabar garir ingangarim iti.

Gibeonin nguibar ekiamin ofabar amuamin ingangarim

39 Devit Gibeonin nguibar ekiamin itir Purirpenmin ofa damuva an ganamin ofan ingangarim bagha Sadok ko ofa gamir gumazir igharaziba amisefe.
40 Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amuam. Ikiavira Itir God Israelia ganingizir ofa damuamin Arazir kaba, me dar gintigh.
41 Egha Devit Ikiavira Itir God minabiva ighiaba bangasa Heman ko Jedutun ko Livain marazi a misefe. Ighiar kaba kamaghin ghu, "Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha mamaghira iti."
42 Heman ko Jedutun, Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiaba bagh sighabagh ivi tambarinba ko buar guar aviribav soghamin ingangarim iti. Ezi Jedutunin otariba Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akabar ganamin ingangarim iti.
43 Devit ingangariba me ganigha givazi, gumazamiziba uamategha uan nguibabar zui. Ezi Devit, deragh uan adarazir amuasa Godin azangsighasa, uamategha uan dipenimin zui.

17

Godin akam inigha izir gumazim Natan, Godin akamin gun Devit migei (2 Samuel 7:1-17)

1 Dughiar maba givazima, Atrivim Devit uan dipenimin bar deraghavira ikia avughsi. Egha a kamaghin Godin akam inigha izir gumazim Natan migei, "Ki dipenir aghuir me sidan temebar ingarizimin bar deraghavira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a Purirpenimin iti. Bizir kam derazir puvati."
2 Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin amizi, bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi ni puram a damu."
3 Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God Natan migia ghaze,
4 "Ni mangi nan ingangarir gumazim Devit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni nan dipenir ki aven ikiamimin ingaramin gumazir ki misevezim puvati.

16:43: 2 Samuel 6:19-20

5 Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Ki fomira Isipin kantrin aven Israelia
inigha azenan iza ghua datirighin tu, ki tintinibar danganir aviribar arua,
Purirpenimin aven iti.
6 Ki danganir aviribar Israelia, ia koma aruava, kamaghin ian gumazir
dapanir ki misevezir tamin azarazir puvati, 'Ni manmaghsua na bagha
temer sidabar dipenitamin ingarizir puvati?' "
7 Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia ghaze, "Ni kamaghin nan ingan-
garir gumazim Devit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni
sipsipbagh eghuva dar garir dughiamin, ni nan gumazamiziba Israelia, men
gumazir dapanimin ikiasa ki ni amisefe.
8 Ni zuir danganiba bar, ki ni ko iti. Egha ki nin apaniba abirazima, ni me
gasighasiki. Nguazir kamin gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki nin ziam
damighti a bar ekevegham.
9-10 Ki uan gumazamiziba Israelia bagha nguazir mam amisefe. Ki an
me arighti, me uan nguibamin min deraghvira a dapiagh ikiva uam ati-
atingan kogham. Eghti gumazir kuraba fomira me gamizi moghin, ua me
damuan kogham. Ian ovaviba fomira nguazir kam inizir dughiamin ikegha
izi, ki ia bagha misevezir gumazir dapanibar dughiamin, ian apaniba ia
gasighasighavira iti. Ezi datirighin ki apanibar tuaviba apirighti, me ua
me gasighasighan kogham. Ki nin adarazi ateghti, me ikiva ni bagh ovavir
boriba batam.
11 "Ni aremeghti, me mozimin ni afaghti, ki nin boribar tongin otaritam
amiseveghti, an atrivir gavgavimin otoghti, bizitam a dikabiraghan kogham.
12 Atrivir kamra, a na bagh dipenimin ingaram. Eghti ki an ovavir boribar
amighti, me gin atrivibar iki gavgavigh mamaghira ikiam.
13 Eghti kirara, an afeziamin min ikiti, a nan otarimin min ikiam. Egh
ki zurara an apangkuvam. Ki faragha Sol batoghezi ni an danganim inizi
moghin, ki akirim ragh nin otarim gasaraghan kogham.
14 Eghti nin adarazi givaghan kogham. Ki nin ikizimin aven gumazibar
amuti, me atrivibar otiv mamaghira ikiam."
15 Natan Ikiavira Itir Godin akaba baregha givagha, ghua God an akazir
biziba bar dar gun Devit mikeme.

Devit Ikiavira Itir God ko migei
(2 Samuel 7:18-29)

16 Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin akam baregha givagha, an Purir-
penimin aven ghugha an damazimin kamaghin a ko migei, "O Ikiavira Itir
Godin Gavgavim, ki tina, ni arazir aghuir aviribar na gami. Ezi ki uan adarazi
ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi ni fomira deraghavira na gamua iza datirighin
tu.
17 O God, ni ghaze, arazir aghuir ni e gamizir kaba ti nin damazimin bizir
muziariba, egha ni arazir igharazir mamin ua na gami. Ni uan ingangarir
gumazimin ovavir borir gin otivamibar amuamin bizimin gun na mikeme.
O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ki gumazir kinim, ezi ni bar bizir ekiabar
amuasa dar nan akakasi.
18 Kamaghin amizi, ki manmaghin ni mikimam? Ki nin ingangarir gu-
mazim, ezi ni na gifogha gifa.
19 O Ikiavira Itir God, ni uan ifongiamin gin ghua uan ingangarir gumazim
bagha bizir ekiar kam gami. Egha ni uan akar dikirizir ekiaba nan akakasi.
20 O Ikiavira Itir God, nin gavgavim bar ekevezi, tav ua nin min itir puvati.
E uan inazibar akatoribar oraghizi moghin, ni uabira bar guizin God.

17:13: Hibru 1:5

21 E Israelia, Isipɨn kalabusɨn itima, nɨ uam e ini, egha nɨ e gamizɨ, e nɨn gumazamizibar otifi. Kamaghɨn amizɨ, nguazir kamɨn gumazamizir igharaziba, me, e nɨn gumazamizibar mɨn garir puvatɨ. E nɨn gumazamiziba kantrin kamɨn otogha itima, nɨ bizir aghuiba ko bizir ekiar avɨribar en akura. Nɨ gumazamizir igharaziba batuegha men asebagh asɨghasɨghizɨ, e iza men nguazim ini. Kamaghɨn amizɨ kantriba bar, dar gumazamiziba ziar ekiam nɨ ganɨdi.
22 O Ikiavɨra Itir God, nɨ Israelia e gamizɨ, e zurara kamaghɨra nɨn gumazamizibar ikiam. Eghtɨ nɨ uabɨ en Godɨn ikiam.
23 "O Ikiavɨra Itir God, nɨ uan ingangarir gumazim ko an adarazi bagha amizir akar dɨkɨrɨzir kam, kɨ kamaghsua, nɨ a damightɨ a zurara kamaghɨra ikɨ.
24 Eghtɨ gumazamiziba bizir nɨ amir kabar ganɨva, ziar ekiam nɨ danɨngam. Egh me kamaghɨn mɨkɨm suam, 'Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God.' Egh nɨ zurara nan adarazir amutɨ me atrivibar otivam.
25 O nan God, nɨ kamaghɨn nan aka, nɨ nan ovavir boribar amutɨ, me zurara gavgavigh ikiam. Kamaghɨn amizɨ, kɨ nɨn ingangarir gumazim, kɨ nɨ ko mɨkɨman atiatir puvatɨ.
26 "O Ikiavɨra Itir God, nɨ uabɨ guizbangɨra God, nɨ uan akar dɨkɨrɨzibar gɨn ghua, biziba bar dagh ami. Egh nɨ uan ingangarir gumazim bagha akar dɨkɨrɨzir aghuir kam damutɨ, a guizbangɨram otogh.
27 O Ikiavɨra Itir God, kɨ nɨn ingangarir gumazim, kɨ kamaghɨn ifonge, nɨ akar dɨkɨrɨzir kam gɨnɨghnɨgh, egh deraghvɨra nan ikɨzim damu. Eghtɨ ovavir borir nan gɨn izamiba, nɨn damazimɨn ikɨ zurara kamaghɨra ikiam."

18

Devit mɨdorozimɨn aven uan apaniba abɨra (2 Samuel 8:1-18)

1 Egha gɨn, Devit uan mɨdorozir gumaziba ko ua ghua Filistiaba ko mɨsosi. Egha me Filistiabav sogha me abɨnigha, Getɨn nguibar ekiam isava nguibar an boroghɨn itir maba sara ini. Ezɨ Filistiaba ua Israelia gativazir puvatɨ.
2 Ezɨ gɨn, Devit ua uan mɨdorozir gumaziba ko ghua Moapia mɨsogha me abɨra. Ezɨ Moapia Devitɨn apengan ikia dagɨaba isa takisɨn mɨn a ganɨdi.
3 Ezɨ Devit uan mɨdorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko mɨsosi, an ziam Hadateser. Soba, a Sirian kantrin nguibar ekiar mam, egha a kantri Hamatɨn boroghɨn iti. Dughiar kamɨn Hadateser uan mɨdorozir gumaziba inigha apanibav soghasa ghua, Yufretisɨn Fanemɨn amadaghan nguazir otevitam ua bagh a iniasa zui. Ezɨ Devitɨn adarazi me batogha, mɨdorozimɨn me abɨni.
4 Egha Devit Hadateserɨn mɨdorozir gumazir avɨriba ini. A 20,000plan mɨdorozir gumaziba isa, 7,000plan mɨdorozir gumazir hoziabagh apiaghira mɨsoziba ini. Egha Devit uaghan, 1,000plan karisba ini, egha 100plan hoziaba ini. A uaghan hoziar igharazibar suer agɨriba aghorezɨ, da daruan ibura.
5 Dughiar kamɨn Sirian Damaskusɨn nguibar ekiamɨn itiba, me Atrivim Hadateserɨn akuragh mɨsoghasa zui. Ezɨ Devit uan mɨdorozir gumaziba ko, me Sirian mɨdorozir gumazir 22,000plan mɨsoghezɨ me ariaghire.
6 Ezɨ Devit uan mɨdorozir gumaziba Sirian kantrin tintinibar me arɨki. Ezɨ Sirian gumazamiziba Devitɨn apengan ikiava dagɨaba isa takisɨn mɨn a ganɨdi. Danganir Devit mɨsoghasa zuiba bar, Ikiavɨra Itir God an akurvazima, an apaniba abɨri.

7 Devit garima, Hadateserɨn mɨdorozir gumazir dapaniba golɨn ingarizir
oraba ateri. Ezɨ David orar kaba inigha Jerusalemɨn ghu.
8 A uaghan Hadateserɨn nguibar ekiamning Beta, ko Berotai, aningɨn
brasɨn avɨriba ini. Solomon gɨn brasɨn kaba inigha Godɨn Dɨpenimɨn bizir
kabar ingari, brasɨn tengɨn bar ekiam ko Godɨn Dɨpenimɨn guarir akɨnir
ruarir pumuning ko brasɨn itariba ko bizir igharaziba sara.
9 Kantri Hamatɨn Atrivim Toi, an orazi, Devit kantri Soban Atrivim Ha-
dateserɨn mɨdorozir gumaziba abɨragha gɨfa.
10 Dughiar avɨribar Hadateser faragha, Toin apanim gami. Kamaghɨn
amizɨ, Devit Hadateserɨn mɨsoghezir bizim bagha, Atrivim Toi bar akonge.
Kamaghɨn Toi, uan otarim Hadoram, an ziar igharazim Joram, Devit bagha
anemada. Egha a mɨgɨa ghaze, “Nɨ mangɨ nan dughiar aghuim a danɨngigh.
Egh kamaghɨn a mɨkɨm suam, Kɨ orazi, nɨ Hadateser abɨragha gɨfa. Kamaghɨn
amizɨ, kɨ bizir nɨ amizir kam bagha bar akonge.” Ezɨ Hadoram Devit bagha
ghua bizir aghuir me gol ko silva ko brasɨn ingariziba a ganɨdi.
11 Ezɨ Devit bizir aghuir kaba inigha Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fasa dagh
inaba, eghtɨ da God baghvɨra ikiam. A kantrin igharaziba bar me mɨsogha
inizir golba ko silvaba, a kamaghɨra dagh ami. Kar Idomia ko Moapia ko
Amonia ko Filistiaba ko Amalekia.
12 Ezɨ Seruian otarim Abisai, Devitɨn mɨdorozir gumaziba inigha uaghira
Idomia ko mɨsoghasa, Danganir Zarir Amangsɨzir Avɨrim Itimɨn ghu. Egha
me Idomian 18,000plan gumazibav soghezɨ me ariaghire.
13 Ezɨ Abisai, Idomian ganasa mɨdorozir gumaziba kantri Idomɨn tintini-
bar me arɨki. Ezɨ Idomian gumazamiziba Devitɨn apengan ikiava, dagɨaba
isa takisɨn mɨn a ganɨdi. Danganir Devit mɨsoghasa zuiba bar, Ikiavɨra Itir
God an akurvazima, an apaniba abɨri.
14 Devit Israelia bar me gativagha, guizɨn arazibar deraghavɨra uan gu-
mazamizibagh ami.
15 Seruian otarim Joap, a mɨdorozir gumazibar dapanim. Ezɨ Ahilutɨn
otarim Jehosafat, a gavmanɨn akɨnafariba osirir gumazir faragha zuim.
16 Ezɨ Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir gumazimning. Sadok, a
Ahitupɨn otarim, ezɨ Ahimelek, a Abiatarɨn otarim. Ezɨ Savsa, an atrivimɨn
akɨnafariba osirir gumazim.
17 Ezɨ Jehoiadan otarim Benaia, a Devit geghuvir mɨdorozir gumazibar,
gumazir dapanim. Kar Keret ko Peletɨn adarazir gumaziba. Ezɨ Devitɨn
otariba gavmanɨn gumazir dapanir ekiabar iti.

19

Devit, mɨdorozimɨn
Amonia ko Siriaba abɨra
(2 Samuel 10:1-19)

1 Bizir kamɨn gɨn, Amonian Atrivim Nahas aremezɨ, an otarim an dan-
ganim inigha atrivimɨn oto.
2 Ezɨ Devit ghaze, “Kɨ arazir aghuimɨn Hanun damuam, mati an afeziam
Nahas faragha arazir aghuimɨn na gami.”
Kamaghɨn amizɨ, Devit apangkuvir mɨgɨrɨgɨabar Hanunɨn mɨkɨmasa uan
abuir gumazir maba amada. Ezɨ me ghua otozir dughiamɨn,
3 kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim mɨgɨa ghaze, “Nɨ ti ghaze,
Devit abuir gumazir kaba amadazɨ, me ziar ekiam nɨn afeziam danɨngasa

18:8: 1 Atriviba 7:40-47; 2 Eghaghaniba 4:11-18 **18:12:** Onger Akaba 60:1

ize? Bar puvati. A ti ifar mongiva en kantri getiva an ganasa oda me amadazi me ize. Egh me gin uan midorozir gumaziba ko izi e gasighasigham.”

4 Ezi Hanun akar kam baregha, Devitin abuir gumazibar suigha men ghuamasizibagh ise. Egha uaghan men korotiar ruariba arighara da aghorezi da bar otefe, ezi men mitiarakaba azenimra iti. Egha a me amadazi me ghue.

5 Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsigha, uamategh uan nguibabar mangan aghua. Ezi Devit Hanun amizir bizir kam baregha, kamaghin abuir gumazir kaba bagha akam amaga ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiamra iki mangiti ian ghumasiziba uam otivigh givaghti ia Jerusalemin izi.”

6 Amonia kamaghin fo, me Devitin abuir gumazibagh amizir bizir kam, an a bagh bar men aningaghegham. Kamaghin amizi, Hanun uan adarazi ko, me midorozir karisba ko karisbagh isin apia misozir midorozir gumazibagh ivezasa Mesopotemian adarazi ko, Sirian gumazir kantri Makan itiba ko, kantri Soban itir darazi bagha akam amada. Egha Hanun kantrin kabar midorozir gumazibagh ivezasa silvan maba amada, dar osimtizim 35,000 kilogremin tu.

7 Ezi me 32,000plan midorozir karisba isava Hanun ganingi. Ezi Makan atrivim uan midorozir gumaziba ko uaghan Hanunin akurvaghasa iza Medeban nguibar ekiamin boroghin danganim aghuigha an iti. Ezi Amonin midorozir gumaziba uaghan uan nguibar ekiam ategha iza Israelia ko misoghasa uari akuvagha iti.

8 Ezi Devit kamaghin oraki, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egha a Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghasa zui.

9 Ezi Amonia uan nguibar ekiamin azenan izegha misoghasa uari arigha, nguibar ekiam avinizir divazir tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi atrivir men akurvaghasa izeziba uan adarazi ko, me uarira dadar torimin tuivighav iti. Egha misoghasa uari arigha iti.

10 Ezi Joap apanir kabar ganigha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning, vong ko vong sara dikavigh izi a ko misogham. Kamaghin amizi, a Israelian gumazir gavgavir deragha misozir maba amisevegha me isa, dadar torimin itir apanir kabar arava bizimin me afe. Egha a uabi men dapanimin ikia faragha tu.

11 Egha a uan dozim Abisai amisevezi, a midorozir gumazir igharazibar faragha zui. Egha Amonian midorozir gumazibar arava men boroghin uan midorozir gumaziba bizimin me afa zui.

12 Egha Joap kamaghin Abisai migei, “Ni ganti, Sirian midorozir gumaziba e adugh mangi e abinsi damuti, ia izi en akuragh. Eghti Amonia ia adugh mangi ia abinsi damuti, e mangi ian akuragham.

13 Ia atiatingan marki! E uan gumazamiziba ko nguibar ekiar God e ganingiziba bagh nighnigh pamtemin misogham. Eghti Ikiavira Itir God damuasa ifongezir bizir aghuim a mar guizbangirama otogh.”

14 Egha Joap uan midorozir gumaziba ko Siriabav soghasa ghua garima, me ara tintinibar ghue.

15 Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me uaghan Abisain adarazir damazimin ara ghua uan nguibar ekiam avinizir divazir ekiamin aven monge. Ezi Joap pura Amonia ategha uan midorozir gumaziba inigha uamategha Jerusalemin ghu.

16 Ezi Siriaba garima, Israelia midorozimin me abira, kamaghin amizi, me uan midorozir gumazibar diazima me bar iza uari akufa. Egha me uarir akurvaghasa gumazir maba amangizi, me ghua Sirian adarazir Yufretisin Fanemin aruem anadi naghin itir gumazir maba ini. Ezi Sirian gumazir kaba

iza men akura. Ezi Atrivim Hadateserin midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Sobak, men faragha ghua men gumazir dapanimin iti.
17 Ezi Devit orazi, Siriaba iza uari akuvagha itima, a Israelian midorozir gumaziba bar me inigha ghua Jordanin Fanem girigha vongin ghua danganir Siriaba itimin ghu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva misoghasa uari arigha maghira Israelia ko midorozim fore.
18 Ezi Israelia midorozimin bar gavgavigha Sirian midorozir gumaziba adugha zuima me are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, men 7,000plan karisbagh isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan nguazimin tuiva misozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Egha uaghan Sirian midorozir gumazibar dapanim Sobakin misoghezi, a danganir kamrama areme.
19 Ezi Atrivim Hadateserin apengan itir adarazi garima, Israelia me abinigha gifa. Ezi me tagha, Israelia ko navir vamiran ikiasa akam akirigha Israelian apengan iti. Kamaghin amizi, Siriaba ua Amonian akurvazir puvati.

20

Devit misogha Raban nguibar ekiam ini
(2 Samuel 11:1; 12:26-31)

1 Ezi azeniba vaghvagha, dar dughiar orangtiziba givasava amima, atrivi-iba uan midorozir gumaziba inigha uan apanibav soghasa zui. Ezi azenir Devit Siriaba abirazimin gin, orangtizimin dughiam givasava amima, Joap midorozir gumaziba inigha Amonia misoghasa zui. Me ghua Amonia misogha me abiragha, Raban nguibar ekiam ekiarugha midorozim fore. Ezi Devit uabi midorozim bagha ghuzir puvatigha, Jerusalemra iti.
Joap Israelia ko pamten Amonia ko misogha ghua Raban nguibar ekiam ini.
2 Ezi Devit Amonian atrivimin dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam, me golin an ingarizi, an osimtizim 35 kilogrem. Dapanir asuar kam, me dagiar dirir bar pin kozibar an kuruke. Ezi Israelia dapanir asuar kam inigha Devitin dapanim garu. Devit uaghan dagiaba ko bizir aghuir aviriba nguibar ekiar kamin ada ini.
3 Egha Devit Raban nguibar ekiamin itir gumazamiziba bar me inigha, ingangarir guar aviribar amuasa me arisi. Marazi sabar ingarir ingangarib-agh ami, marazi ainin afavibar ingangaribagh ami, marazi ainin sobiabar ingangaribagh ami. Arazir kamra, Devit kantri Amonin nguibar ekiar igharaziba bar men gumazamizibagh ami. Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko me uamategha Jerusalemin ghue.

Israelia Filistiabar gumazir bar dafaba ko misosi
(2 Samuel 21:18-22)

4 Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi. Dughiar kamin me Geserin nguibamin uariv sosi. Ezi Israelian mav, a Husan nguibamin gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian gumazir bar dafar ruarir mam misoghezi an areme, an ziam Sipai.
5 Dughiar igharazir mamin, Israelia ua Filistiaba ko uariv sosi. Ezi Jairin otarim Elhanan, a Getin nguibar ekiamin gumazim Lami misoghezima an areme, a Goliatin aveghbuam. Lamin afuzir misiam bar ekevegha mati me iniba nuavir masinin tretbar suizir aghorir bar dafam.
6 Ezi gin midorozir igharazir mam ua Getin nguibar ekiamin oto. Gumazir bar dafar ruaribar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir

20:1: 2 Samuel 11:1 **20:5:** 1 Samuel 17:4-7

dafam. Ezi an dafarimning vaghvagha 6plan dafarir puziba iti, ezi an dagarimning uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti. Da bar moghira 24plan puziba.

7 Gumazir kam dibovir akabar Israelia migiav itima, Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonatan a misoghezi, an areme.

8 Filistian gumazir kaba, me gumazir bar dafar ruarir Getin nguibar ekiamin izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

21

Devit gumazamiziba medi
(2 Samuel 24:1-25)

1 Dughiar mamin, apanibagh amir gumazim Satan, osimtizim Israelia daningasa, egha gumazamiziba mengasa Devitin nighnizim fe.

2 Ezi Atrivim Devit Joap ko midorozir gumazibar gumazir dapanir igharazir mabav gia ghaze, "Ia mangi Israelian gumazamiziba bar me mengegh. Ia kantrin danganiba bar adar mangi, notin amadaghan Danin nguibar ekiam ikegh, mangi sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin otogh, gumazamiziba bar me mengegh. Ki e uan gumazamizibar dibobonim gifoghasa."

3 Ezi Joap kamaghin atrivim ikaragha ghaze, "Atrivim, nan gumazir ekiam, ki kamagh ifonge, Ikiavira Itir God, a gumazamizibar dibobonim damighti a bar ghuavanabogh, egh bar avirasemegham. Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvati. Ezi ni tizimsua arazir kurar kam damuasava ami? Arazir kam ti osimtizim Israelia danigham."

4 Ezi atrivim gumazamiziba mengasa gavgavigha Joap abiraghbirasi. Kamaghin amizi, Joap uan midorozir gumazibar dapaniba ko atrivim ategha Israelian gumazamiziba mengasa ghue. Egha me gin uamategha Jerusalemin ize.

5 Me ghua otivigha givagha, Joap ghua kamaghin me uan darorimin gun atrivim geghari, "Israelia bar moghira, men dibobonim 1,100,000plan gumazibar tu, me midorozir gumazibar ingangarim damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 470,000plan tu."

6 Ezi Joap ingangarir atrivim a ganingizir kam bar a gifongezir puvati, kamaghin amizi, a Livain anabam ko Benjaminin anabamin adarazi mengezir puvati.

7 Ezi me Israelian gumazamiziba medir arazir kam, God bar a gifongezir puvati. Kamaghin amizi, a mizazim Israelia gase.

8 Ezi Devit kamaghin God ko migei, "Ki bar onganigha midorozir gumaziba menge. Ki arazir kurar kamin osimtizir bar ekiam gami. O Ikiavira Itir God, ga uaning, ki amizir arazir kurar kam, ni a gin amadagh."

9-10 Ezi Gat, a gumazir Devit bagha Godin akam inigha izim, Ikiavira Itir God kamaghin a migia ghaze, "Ni mangi Devit mikemegh, 'Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki 3plan tuaviba ni ganidi. Eghti ni dar tam ginabaghti, ki anarira gin mangiva, a isi ni daningam.' "

11 Ezi Gat Devit bagha ghua kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun a migei, "Ikiavira Itir God tuavir 3plan kabar tam amisivasa ni bagha mikeme.

12 Ni 7plan azenibar mitiriar ekiam nin kantrin otivasa, ni ifonge? O, apaniba izi ia misogh ian agintighti, ia ari mangi 3plan iakinibar danganir igharazibar ikiam? O, Ikiavira Itir God arimariar kuratam amadaghti an enselin dafarimin nin kantrin gumazamiziba 3plan aruebar me bativam? Ni

bar deraghvira nighnigh uan ifongiamin na mikemeghti, ki uamategh mangi
na amadazir Godin mikimam.”
13 Ezi Devit bar atiatigha kamaghin Gat migei, “Ni na migeir akar kam,
osimtizir ekiam na ganidi. Ki fo, Ikiavira Itir God a zurara apangkuvir
God. Kamaghin, a bizir manam a damusi a damu. Ki kamaghin aghua,
gumazamiziba e gasighasigham.”
14 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God arimariar kuram amadazi, Israelian
70,000plan gumazamiziba ariaghire.
15 Ezi God Jerusalem gasighasighasa uan ensel amada. Egha Ikiavira Itir
God garima, enselin kam Jerusalem gasighasighasa zui, ezi a osimtizir kurar
kam gumazamizibar aningan men apangkuvigha, uan nighnizim giragha
ensel migia ghaze, “Marki. Me atakigh.” Dughiar kamin Ikiavira Itir Godin
ensel witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin boroghin iti. Ezi
danganir kam, an Araunan nguazim, a Jebusian ikizimin gumazim, an ziar
igharazim Ornan.
16 Ezi Devit Israelian gumazir dapaniba ko azirakar korotiaba aghuigha iti.
Egha Devit kogha pin garima, Ikiavira Itir Godin ensel, midorozir sabam uan
agharimin an suiragha overiam ko nguazimin tizimin tughav ikia Jerusalem
gasighasighasa an akuighav iti. Ezi Devit uan gumazir dapaniba ko nguazim
girigha uan guaba isa nguazim mitua.
17 Egha Devit enselin kamin ganigha kamaghin Ikiavira Itir God migei,
“Kirara ki arazir kuram gami, egha osimtizir ekiam iti. Ezi gumazamizir
kaba, me sipsipbar min iti, mevzika, me osimtizir manam gami? Bar puvati.
Ki uan ikizim ko erara, ni e gasighasigh.”
18 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Devit mikimasa kamaghin Gat migei, “Ni
Jebusian gumazim Araunan witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir
danganimin mavanang, egh Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozitamin
ingarigh.”
19 Ezi Gat Devit mikemezi moghin, Devit, Ikiavira Itir Godin Akar Gav-
gavimin gin ghua me witin dagheba isir danganir kamin oto.
20 Dughiar kamin, Arauna uan otarir 4pla ko witin dagheba isa iti. Egha
me enselin ganigha, otariba ara ghua monge.
21 Arauna garima, Devit a bagha izi. Kamaghin, a ziar ekiam atrivim
daningasa an boroghin ghua tevimning apirigha uan guam nguazim mitua.
22 Ezi Devit kamaghin Arauna migei, “Ki witin ovizibar iniba kua dar
dagheba isir danganir kam, ki a givezasa izi. Ni an ivezim manmaghin
aneri si, ki bar a givezam. Ki an Ikiavira Itir God bagh ofabar amuamin
dakozimin ingaram. Eghti arimariar kurar kam gumazamiziba ategham.”
23 Ezi Arauna kamaghin Devit migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, marki.
Ni nan nguazir kam givezan ki aghua, ni puram a iniam. Egh uaghan bizir
tizir ni ofa damuasa ifongeziba sara, ni pura da iniam. Ni bulmakaun kaba
inigh ofan bar isia mighiriba God daningisi, ki bulmakaun kaba ni ganidi.
Ni uaghan avim arighsi, witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir ter ararir
kaba daziba bagh ada inigh. Ni wit tuamin ofa damusi, witin kaba inigh.
Atrivim, bizir kaba ki bar ada isa ni ganidi.”
24 Ezi Atrivim Devit kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ki Ikiavira
Itir God bagh ofa damusi, pura gumazir igharazimin bizitam, o uan bizir
ki ivezezir puvatizitam inigh izi, a bagh ofan bar isia mighirizim damighan
kogham. Kamaghin amizi, ki uan dagiaba isi nin bizir kabagh ivezam.”
25 Egha Devit nguazir otevir kam giveza, 7 kilogrem gol isa Arauna ganingi.

21:17: 2 Samuel 24:17

26 Egha Devit danganir kamin Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin
ingarigha, ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamibagh
ami. Egha Devit gumazamiziba bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira
Itir God an azangsiziba baregha, overiamin avim amadazi, a izaghira ofa
gamir dakozimin itir ofabar isi.
27 Ezi Ikiavira Itir God mikemezi, ensel midorozir sabam uam a isa an
danganim gati.
28 Dughiar kamin, Devit Araunan nguazimin ikia garima, Ikiavira Itir God
an migirigiaba barasi. Kamaghin amizi, Devit danganir kamin ikia Ikiavira
Itir God bagha ofabagh ami.
29 Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko ofaba bar isia mighirir
ofa gamir dakozim, Gibeonin nguibar ekiamin uari akuvir danganimin iti.
Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, Moses
Purirpenir kamin ingari.
30 Ezi dughiar kamin Devit Ikiavira Itir Godin enselin midorozir sabamin
atiatingi, kamaghin amizi, a Gibeonin mangi Godin ifongiam gifofoghan
aghua.

22

1 Egha Devit Araunan nguazimra ikia kamaghin migei, “E kagh Ikiavira
Itir Godin Gavgavimin Dipenimin ingaram. Eghti ofan bar isia mighiribar
amuamin ofa gamir dakozim uaghan kagh ikiam, eghti Israelia kagh iziva
ofabar amuam.”

Devit Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingarasa biziba akiraghasi

(Sapta 22--29)

Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram

2 Kantrin igharazibar gumazamizir maba izegha Israelian nguazimin
itima, Atrivim Devit men diagha me akuvagha ingangarim me ganingi.
Marazi a dagiaba aghorasa me amisevegha me mikeme, eghti dagiar kaba me
bar deravira da aghoram. Eghti me da inigh Ikiavira Itir God bagh Dipenimin
ingaram.
3 Ezi Devit dikonibar ingarasa ainin bar aviriba inigha, ainin igharazibar
itiar akaba gavgavim dar aningasa dar ingari. Egha a uaghan brasin bar
aviriba inigha da akufa, ezi gumazitam dar osimtiziba tuisighan iburagham.
4 Ezi Tair ko Saidonin nguibar ekiamningin itir gumaziba, temer sidan
aviriba inigha Devit bagha ize, ezi gumazitam dar dibobonim mengan
iburagham.
5 Devit tighar ovengamin dughiamin, a kamaghin migei, “Nan otarim
Solomon, a bar otarir igiam, egha a dipenibar ingaramin arazibagh fozir
puvati. Ezi ki kamaghsua, Solomon Ikiavira Itir God bagh Dipenir bar
aghuitamin ingarighti, kantribar gumazamiziba bar moghira Dipenir kam
bagh bar akuegh, egh ziar ekiam isi a daningam. Kamaghin amizi, ki uabi
Solomon bagh biziba inigh da arighti, a Dipenimin ingaram.”
6 Egha Devit uan otarim Solomon mikemeghti a Ikiavira Itir God, Israelian
God bagh Dipenimin ingarasa, Solomonin diazi a izi.
7 Egha David kamaghin Solomon migei, “Nan otarim, ki uabi Ikiavira Itir
God, uan God bagh Dipenir tamin ingarasa nighnisi, eghti gumazamiziba
Godin boroghin izi an ziam fam.

22:7: 2 Samuel 7:1-16; 1 Eghaghaniba 17:1-14

8 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn na mɨgei, ‘Devit, nɨ na bagh Dɨpenitamɨn
ingaran kogham. Nɨ mɨdorozir avɨribagh amua gumazir avɨribav suaghariki.
Kɨ nɨn garima, nɨ bar gumazir avɨribav soghezɨ me ariaghire. Kamaghɨn
amizɨ, nɨ ingangarir kam damuan kɨ aghua.
9 Kɨ otarir tam nɨ daningasa, eghtɨ an atrivimɨn otogh dabirabir aghuim ko
avughsazim gumazamizibar aningam. Eghtɨ kɨ kantrin igharazibar amutɨ,
me an aningaghan kogham. Borir kɨ daningamin kam, nɨ ziam, “Solomon,”
a datɨgh.* Eghtɨ an atrivimɨn ikiamin dughiamɨn, kɨ dabirabir aghuim, ko
navir amɨrizim, ko avughsazim Israelia daningam.
10 Atrivir kamra, Dɨpenir gumazamiziba nan boroghɨn izɨ nan ziam
famimɨn ingaram. A nan otarimɨn otoghtɨ, kɨ an afeziamɨn otogham. Eghtɨ
an ovavir boribar gumazibara kɨ me damutɨ, me zurara Israelian atrivibar
otiv mamaghɨra ikiam.’ ”
11 Egha Devit ua kamaghɨn Solomon mɨgei, “Nan otarim, Ikiavɨra Itir God nɨ
ko ikɨ, egh nɨn akuraghtɨ, nɨ Ikiavɨra Itir God, en God uabɨ mɨkemezɨ moghɨra
a bagh deravɨra Dɨpenimɨn ingar.
12 Ikiavɨra Itir God fofozir aghuim ko nɨghnɨzir aghuim nɨ daningasa kɨ
ifonge, egh a nɨ amɨseveghtɨ nɨ Israelian atrivimɨn otoghamin dughiamɨn, nɨ
deravɨra Ikiavɨra Itir God, en God, an Arazibar gɨn mangɨ.
13 Solomon, nɨ deravɨra uabɨ geghuv, egh Ikiavɨra Itir God Israelia e bagha
Moses ganingizir arazir a ifongeziba, ko bizir a damuasa e mɨkemezibar gɨn
mangɨtɨ, bizir nɨ damuamiba deravɨram otivam. Nɨ mɨtɨgh bar gavgavigh,
egh atiatingan markɨ. Nɨ bizitam ateghtɨ, a nɨ damutɨ nɨ dɨgavir kuram
damigh puram onganan markɨ.
14 “Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn ingarasa bar ingangarir dafam gamua
3,500 tan gol ko 35,000 tan silva akufa. Egha kɨ uaghan bras ko ainɨn avɨriba
akufa, eghtɨ gumaziba dar osɨmtɨzim gɨfofoghsɨ iburagham. Egha kɨ uaghan
temeba ko dagɨaba arɨghizɨ da iti. Eghtɨ nɨ taba uam ada inigh.
15 Nɨ ingangarir gumazir avɨriba iti. Kar dagɨaba aghorir gumaziba, ko
dagɨabar dɨpenibar ingaramin fofoziba itir gumaziba, ko gumazir dɨpenibar
ingariba ko gumazir bizir guar avɨribar ingaramin fofozir gumaziba,
16 mati gol ko silva ko bras ko ainɨn ingarir gumaziba. Nɨ ingangarim
damutɨ, Ikiavɨra Itir God nɨ ko ikiam.”
17 Egha Devit gɨn, Solomonɨn akurvaghasa Israelian gumazir dapanibav
gei.
18 A kamaghɨn me mɨgei, “Ia fo, Ikiavɨra Itir God, en God ia ko iti. A na
ataghizɨma, kɨ fomɨra nguazir kamɨn itir gumazamizir avɨrim mɨsogha me
agɨfa. Ezɨ me datɨrɨghɨn a ko ian apengan iti. Ezɨ arazir kamɨn, a dabirabir
aghuim ko navir amɨrizim ia ganingizɨ, ia deravɨra apiaghav itima, apaniba
ua ia mɨsozir puvatɨ.
19 Kamaghɨn amizɨ, ia datɨrɨghɨn bar nɨghnɨzir vamɨra ikɨ, egh ia bar gav-
gavigh Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavimɨn ifongiamɨn gɨntɨgh. Egh ia datɨrɨghɨn
Ikiavɨra Itir God, ian Godɨn Dɨpenimɨn ingarigh. Egh gɨn ia Ikiavɨra Itir
Godɨn Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn Boksiam ko itariba inigh, Dɨpenir kamɨn
dar arɨkigh. Dɨpenir kamɨn, gumazamiziba Ikiavɨra Itir Godɨn boroghɨn izɨva
an ziam fam.”

23

1 Devit ghurigha gɨvazir dughiamɨn, a uan otarim Solomon amɨsevezɨ, a

---

22:8: 1 Atriviba 5:3; 1 Eghaghaniba 28:3 * **22:9:** Hibrun akamɨn ziar kam, “Solomon,” a mong akar kam ko voroghɨra ghu, “dabirabir aghuim ko navir amɨrizim ko avughsazim.” **22:13:** Josua 1:6-9
23:1: 1 Atriviba 1:1-40

Israelian atrivimin oto.

Devit Livaiba bagha ingangariba amisefi

2 Atrivim Devit Israelian gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko
Livaiba akufa.
3 A mikemezima, gumaziba Livain anabamin adarazi medima, Livaibar
gumazir 30plan azeniba ikia dagh afiraziba, men dibobonim bar moghira
38,000plan gumaziba.
4 Ezi Devit kamaghin migei, "Gumazir kabar 24,000pla, Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ingangaribar ganam. Eghti men 6,000pla, akinafariba osirir
ingangariba ko kotiaba tuisighamin ingangaribar amuam.
5 Eghti men 4,000plan gumaziba, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akabar
gan a geghuv iki. Eghti men 4,000pla, Ikiavira Itir Godin ziam fisi buaba
ko gitabav soghamin ingangaribar amuam. Ki Godin ziam fasa sighaba ko
dibiarir guar aviribar ingari. Eghti me bizir kaba inigh an ziam fi."
6 Livain anabam 3plan ikiziba iti. Egha me Livain otarir 3plan kabar otifi:
Gerson, Kohat ko Merari. Ezi Devit datirighin men gumaziba isa 3plan ikizir
kabar me ariki, eghti me uan ingangaribar amuam.
7 Gerson otarir pumuning iti, Ladan ko Simei.
8 Ezi Ladan otarir 3pla iti. Otarir ivariam Jehiel, ezi an dozimning, Setam
ko Joel.
9 Me bar moghira Ladanin adarazir gumazir dapaniba. Ezi Simei otarir
3pla iti, kar Selomot ko Hasiel ko Haran.*
10 Ezi Simei otarir 4pla iti: Jahat ko Sina ko Jeus ko Beria. Sinan ziar mam,
Sisa.
11 Jahat, a Simein otarir ivariam, ezi Sisa, an girara irim. Ezi Jeus ko Beria
otarir aviriba puvati, kamaghin amizi, aningin ovavir boriba uari isafuragha
uan ziaba osirigha ikizir vamiran otogha iti.
12 Ezi Kohat otarir 4pla iti: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel.
13 Amramin otarimningin ziamning kara: Aron ko Moses. Ikiavira Itir
God Aron ko an ovavir boriba amisefe, eghti me zurara gumazamiziba God
ganidir bizibar ganam. Egh uari akuvamin dughiabar, me Ikiavira Itir
Godin damazimin pauran mughuriar aghuim zuiba tuva mughuriar aghuim
damuti an otivam. Me uaghan Ikiavira Itir Godin ingangarim damu, egh
uaghan an azangsighti, a deravira gumazamizibar amuam.
14 Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, an ovavir boriba uaghan Livain
anabamin gumazir igharazibar min otivigha iti.
15 Mosesin otarimningin ziamning kara: Gersom ko Elieser.
16 Ezi Gersomin otarir ivariamin ziam: Sebuel.
17 Ezi Elieser otarir vamira iti, an ziam Rehabia. Ezi Rehabia ovavir borir
bar avirim iti.
18 Ezi Kohatin otarim Ishar, ezi Ishar, an otarir ivariam Selomit.
19 Ezi Kohatin otarir igharazir mam Hebron, an otarir 4pla iti. An otarir
ivariam Jeria, ezi an girara irim Amaria, ezi namba 3 Jahasiel, ezi namba 4
Jekameam.
20 Ezi Kohatin otarir igharazim Usiel, an otarir pumuning iti. An otarir
ivariam Maika, ezi an girara irim Isia.
21 Ezi Livain otarir igharazim Merari, an otarimningin ziamning kara:
Mali ko Musi. Ezi Malin otarimningin ziamning: Eleasar ko Kis.

---

* **23:9:** Simein boribar dibobonir ves 9in itim, a ves 10 ko 11 min zuir puvati. Kamaghin amizi e fozir puvati, dibobonir manam a guizbangira. **23:13:** Ua Me Ini 28:1

22 Ezɨ Eleasar otariba puvatɨgha areme, a guivibara iti. Ezɨ an guivir kaba
me kaghɨra uan afeziar dozim Kisɨn otaribar iti.
23 Ezɨ Musi otarir 3pla iti: Mali ko Eder ko Jeremot.
24 Gumazir kaba bar moghɨra Livain ovavir boriba, egha me bar Livain
anabamɨn ikɨzibar gumazir dapaniba. Me Livain anabamɨn adarazir ziaba
osira izaghirir dughiamɨn, me men ziaba vaghvagha men adarazir ziabar
apengan men ziaba osiri. Ezɨ Livain anabamɨn adarazir 20plan azenibar
ikegha ghuanadir gumaziba, me Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn aven ingan-
garim gami.
25 Devit faragha kamaghɨn mɨkeme, "Ikiavɨra Itir God, Israelian God,
avughsazir bar aghuim uan gumazamizibagh anɨngi, egh a uabɨ Jerusalemɨn
ikɨ mamaghɨra ikiam.
26 Kamaghɨn amizɨ, datɨrɨghɨn Livaiba ua Ikiavɨra Itir Godɨn Purirpenim ko
ofabagh amir biziba ater daruan kogham."
27 Ezɨ gumaziba gɨn Devitɨn akar abuananabar gɨn ghua, egha Livain
anabamɨn gumazibar ziaba osira uaghiri. Ezɨ Livain anabamɨn 20plan
azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn
aven ingarasa men ziaba isi.
28 Livaibar ingangarim kamakɨn.† Me Aronɨn ovavir boribar akuragh
Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn aven ingaramin ingangarim iti. Egha me
uaghan Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn aven me uari akuvir danganiba ko
danganir an avɨnizir dɨvazimɨn aven itibar ganamin ingangarim iti. Ikiavɨra
Itir God bagha mɨsevezir itarir ekiaba ko itarir doziba, da Ikiavɨra Itir
Godɨn damazimɨn mɨzeghtɨ, Livaiba bizir kabar amutɨ da ua zueghamin
ingangarim iti. Egha Livaiba uaghan Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn aven
damuamin ingangarir igharazir maba uaghan iti.
29 Me God ganɨdir bretɨn rubuzibar pozir pumuningɨn ganamin ingan-
garim ikia, egha uaghan wit tuamin ofa bagh plauan aghuiba, ko yis
puvatɨzir bisketba, ko bret tuamin ofaba, ko plauan me olivɨn borem sara
veregha ingarizir bretba bar dar ganam. Me uaghan ofan kabar amuamin
daghebar gan dar osɨmtɨziba tuisɨghamin ingangarim iti.
30 Egha mɨzaraziba ko guaratɨziba bar, me Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn
izɨ a mɨnabɨva an ziam famin ingangarim iti.
31 Me uaghan Ikiavɨra Itir God bagh ofan bar isia mɨghɨribar amusɨ, me
Sabatɨn dughiaba ko iakɨnir igiaba otivir dughiabar isar ekiaba, ko uari
akuvir dughiaba, me arazir kam damu mamaghɨra ikɨ. Godɨn Akar Gavgav-
iba mɨkemezɨ moghɨn, me dar gɨn mangɨva dughiar ekiabar vaghvagh ofan
manaba ko ofaba manmaghɨn dar amuam. Livaiba zurara Ikiavɨra Itir Godɨn
damazimɨn an ziam famin ingangarim iti.
32 Livaiba Ikiavɨra Itir God Bativamin Purirpenim ko an Dɨpenimɨn
ganamin ingangarim iti. Egh me uaghan uan adarasi, kar Aronɨn ovavir
boriba, me men akurvagh Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn ingangaribar
amuam.

24

Devit Godɨn ingangarim damuasa ofa gamir gumaziba amɨsɨva me arɨsi

1 Kar Aronɨn ovavir boribar ikɨziba. Aronɨn otaribar ziabar kara: Nadap,
Abihu, Eleasar ko Itamar.
2 Ezɨ Nadap ko Abihu, aningɨn afeziam ikiavɨra itir dughiamɨn, aning

23:26: Godɨn Araziba 10:8 **23:28:** Dɨboboniba 3:5-9 † **23:28:** E kamaghɨn gari, Devitɨn akam ves 26ɨn gɨfa. Marazi ghaze akar kam ves 28ɨn ikegha ghua ves 32ɨn tu, a uaghan Devit mɨgei. **24:2:** Ofa Gami 10:1-2

aremegha boriba puvati. Kamaghin amizi, Eleasar ko Itamar, aningra ofa
gamir gumazimningin oto.
3 Ezi Devit atrivimin itir dughiamin, a kamaghsua, ofa gamir gumazibar
ingangariba deraviram otivam. Kamaghin amizi, a ofa gamir gumazibar
ikiziba vaghvagha ingangarim bagha me amisefe. Ezi Sadok ko Ahimelek an
akuragha ingangariba isa ofa gamir gumazibagh anidi. Sadok, a Eleasarin
ovavir boribar mav, ezi Ahimelek a Itamarin ovavir boribar mav.
4 Aning garima, Eleasarin ovavir boriba gumazir dapanir aviriba iti.
Kamaghin amizi, aning me tuiragha me isa 16plan ikizibar me ariki. Ezi
Itamarin ovavir boriba, gumazir dapanir aviriba puvati. Kamaghin amizi,
aning me tuiragha me isa 8plan ikizibar me ariki.
5 Devit ofa gamir gumazibar ingangarim bagha gumaziba amisevir
dughiamin, a Eleasarin ikizimin gumazibara amisevir puvati, o Itamarin
ikizimra amisefe, puvati. A virara aningin ikizimningin gumaziba amisivam.
Aningin ikizimning me uaghara Godin ingangarir kam damuamin gumaz-
iba iti. Egha me uaghara Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim
damuamin gumaziba iti. Kamaghin amizi, me satu gikarara gumaziba
amisefe.
6 Eleasar ko Itamarin ikizimningin ovavir boriba, uari gitavtagha uaghara
satu gikararava ofa gamir gumaziba amisefi. Me me amisevegha givazi,
akinafariba osirir gumazim Livain anabamin gumazim Netanelin otarim
Semaia, a men ziaba osiri. Ezi Atrivim Devit uan ingangarir gumazibar garir
gumaziba ko, ofa gamir gumazim Sadok ko, ofa gamir gumazim Abiatarin
otarim Ahimelek, ko ofa gamir gumaziba ko Livaibar ikizibar gumazir
dapaniba, me bar moghira Semaian garima, a ziaba osiri.
7 Me faraghavira satu gikararai dughiamin, me Jehoiaripin ikizim amisefe.
Namba 2 Jedaian ikizim,
8 namba 3 Harimin ikizim, namba 4 Seorimin ikizim,
9 namba 5 Malkian ikizim, namba 6 Mijaminin ikizim,
10 namba 7 Hakosin ikizim, namba 8 Abiyan ikizim,
11 namba 9 Jesuan ikizim, namba 10 Sekanian ikizim,
12 egha namba 11 Eliasipin ikizim, namba 12 Jakimin ikizim,
13 namba 13 Hupan ikizim, namba 14 Jesebeapin ikizim,
14 namba 15 Bilgan ikizim, namba 16 Imerin ikizim,
15 namba 17 Hesirin ikizim, namba 18 Hapisesin ikizim,
16 namba 19 Petahian ikizim, namba 20 Jeheskelin ikizim,
17 namba 21 Jakinin ikizim, namba 22 Gamulin ikizim,
18 namba 23 Delaian ikizim, egha namba 24 Masian ikizim.
19 Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi ingangaribar amuasa ofa gamir
gumazibar ikizir kabav sefe. Men inazir afeziam Aron fomira ingarizi
moghin, me ingaram. Ikiavira Itir God, a Israelian God, a fomira ingangarir
kam damuasa Aron mikeme.

Livaibar ikizibar ziaba

20 Kar Livain ovavir borir igharaziba, me uan ikizibar gumazir dapanibar
iti. Men ziabar kara:

Sebuel, an ziar igharazim Subael, a Amramin ovavir boribar mav.
Ezi Jedea, a Sebuelin ovavir boribar mav.
21 Ezi Isia, a Rehabian ovavir boribar mav, a men gumazir dapanim.
22 Ezi Selomit, a Isharin ovavir boribar mav.
Ezi Jahat, a Selomitin ovavir boribar mav.

23 Ezi Hebron* otarir 4pla iti: an otarir ivariam Jeria, ezi an girara irim
Amaria, ezi namba 3 Jahasiel, ezi namba 4 Jekameam.
24 Ezi Maika, a Usielin ovavir boribar mav.
Ezi Samir, a Maikan ovavir boribar mav.
25 Ezi Isia, a Maikan dozim.
Ezi Sekaraia, a Isian ovavir boribar mav.
26-27 Merarin ovavir borimningin ziamning kara: Mali ko Musi.
Guizbangira, aning Merarin otarim Jasian otarimning.
Merarin otarir igharazibar ziabar kara: Soham, Sakur ko Ipri.†
28-29 Malin otarimningin ziamning kara: Eleasar ko Kis. Eleasar otariba
puvati.
Ezi Jeramel, a Kisin ovavir boribar mav.
30 Ezi Musin otaribar ziaba kara: Mali ko Eder ko Jeremot.

Gumazir kaba, me Livain anabamin ikizibar gumaziba.
31 Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba uan doziba ko, ingangarir manam damusi satu gikararang Livain anabamin ikizibav kemeghti, me a damuam. Aronin ikizimin ofa gamir gumaziba, kar men aveghbuaba, me amizir arazibar mirara me dagh ami. Ezi Atrivim Devit, ko Sadok, ko Ahimelek, ko ofa gamir gumaziba ko Livaibar ikizibar gumazir dapaniba, me bar moghira men garima, me satu gikararai.

25

Devit Godin Dipenimin ighiam damuasa Livaibar adarazi amisefe

1 Devit uan midorozir gumazibar dapaniba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven an ziam famin ingangaribar amuasa gumazir maba amisefe. Men ziabar kara: Asapin ovavir boriba, ko Hemanin ovavir boriba, ko Jedutunin ovavir boriba. Me Ikiavira Itir Godin akam gumazamizibav mikinamin ingangarim ikia egha gitan guar aviriba ko tambarinbav sogh uaghan akam me mikinam. Men ziaba ko ingangarir me amibar kara:

2 Asapin otaribar tongin, me Sakur ko Josep ko Netania ko Asarela me
amisefe. Asap uabi me gativagha men gari, egha atrivim me migeir
dughiabar, me Godin akam akuri.
3 Me Jedutunin otaribar tongin, 6plan gumazir kaba amisefe: Gedalia,
Seri, Jesaia, Simei,* Hasabia ko Matitia. Ezi men afeziam Jedutun me
gativagha men gari. Me Ikiavira Itir Godin akamin gun migiava a
minabava, an ziam fava gitan igharagha garibav sogha ighiabagh ami.
4 Ezi Hemanin otaribar tongin, me gumazir kaba amisefe. Bukia, Matania,
Usiel, Sebuel, Jerimot, Hanania, Hanani, Eliata, Gidalti, Romamtieser,
Josbekasa, Maloti, Hotir ko Mahasiot.
5 Heman, a Godin akam isi atrivimin mikimamin ingangarim iti. God faragha ziar ekiam isi Heman daningasa akam akiri. Kamaghin amizi, an otarir 14pla ko guivir 3pla a ganingi.
6 Ezi Heman uan otaribagh ativagha men garima, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, an ziam famin ingangariba iti. Me gitan igharagha gariba ko tambarinbav sogh an ziam fiva ighiaba bangam.

---

* **24:23:** Ziar kam Hebron, a Hibrun akamin vezin kamin itir puvati. Egha vezin kam 1 Eghaghaniba 23:19in mirara ghu, ezi Hebronin ziam ves 23:19in iti. † **24:26-27:** Hibrun akam vezin kamin mingarim deragha abighizir puvati. * **25:3:** Ziar kam, "Simei," datirighin Hibrun akamin itir puvati. A fomira ike, egha datirighin itir puvati. Ves 17 Simein gun migei.

Ezi Atrivim Devit Asap ko Jedutun ko Heman gativagha men gari.

7 Gumazir kaba ko Livain igharazir ighiabar amuamin foziba, men dibobonim 288. Me bar deravira ighiabagh amir fofozim ini, egha me bar deravira gitabav sogha fo.
8 Me bar moghira, satu gikararang foghasa, terara ingangarimin faragh mangam. Gumazir igiaba, o gumazir ghuriba, o gitabagh ikarara bar fogha givaziba, o tighar gitabagh ikararangamin fofozim iniamiba, me bar satu gikararai. Men ikiziba vaghvagha 12plan gumaziba iti.

9 Me faraghavira satu gikararava, Asapin ikizimin gumazim Josep ko an adarazi amisefe.
Egha namba 2in dughiamin, Gedalia ko an otariba ko an adarazi amisefe.
10 Egha namba 3in dughiamin, me Sakur ko an otariba ko an adarazi amisefe.
11 Egha namba 4in dughiamin, me Seri, an ziar igharazim Isri, me an otariba ko an adarazi amisefe.
12 Egha namba 5in dughiamin, me Netania ko an otariba ko an adarazi amisefe.
13 Egha namba 6in dughiamin, me Bukia ko an otariba ko an adarazi amisefe.
14 Egha namba 7in dughiamin, me Asarela, an ziar igharazim Jesarela, me an otariba ko an adarazi amisefe.
15 Egha namba 8in dughiamin, me Jesaia ko an otariba ko an adarazi amisefe.
16 Egha namba 9in dughiamin, me Matania ko an otariba ko an adarazi amisefe.
17 Egha me namba 10in dughiamin, Simei ko an otariba ko an adarazi amisefe.
18 Egha me namba 11in dughiamin, Usiel, an ziar igharazim Asarel, me a ko an otariba ko an adarazi amisefe.
19 Egha me namba 12in dughiamin, Hasabia ko an otariba ko an adarazi amisefe.
20 Egha me namba 13in dughiamin, Sebuel, an ziar igharazim Subael, me an otariba ko an adarazi amisefe.
21 Egha namba 14in dughiamin, me Matitia ko an otariba ko an adarazi amisefe.
22 Egha namba 15in dughiamin, me Jerimot ko an otariba ko an adarazi amisefe.
23 Egha namba 16in dughiamin, me Hanania ko an otariba ko an adarazi amisefe.
24 Egha namba 17in dughiamin, me Josbekasa ko an otariba ko an adarazi amisefe.
25 Egha namba 18in dughiamin, me Hanani ko an otariba ko an adarazi amisefe.
26 Egha namba 19in dughiamin, me Maloti ko an otariba ko an adarazi amisefe.
27 Egha namba 20in dughiamin, me Eliata ko an otariba ko an adarazi amisefe.
28 Egha namba 21in dughiamin, me Hotir ko an otariba ko an adarazi amisefe.

29 Egha namba 22ɨn dughiamɨn, me Gidalti ko an otariba ko an adarazi amɨsefe.
30 Egha namba 23ɨn dughiamɨn, me Mahasiot ko an otariba ko an adarazi amɨsefe.
31 Egha namba 24ɨn dughiamɨn, me Romamtieser ko an otariba ko an adarazi amɨsefe.

26

Godɨn Dɨpenimɨn tiar akabar garir gumazibar ziaba

1 Livain anabamɨn gumazir maba, Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn tiar akabagh eghuva dar garir gumaziba. Men ziabar kara:

Meselemia, a Koren otarim, a Asapɨn adarazir mav, egha a Koran ikɨzimɨn gumazim.
2-3 Ezɨ Meselemian otaribar ziabar kara: An otarir ivariam Sekaraia, ezɨ namba 2 Jediael, ezɨ namba 3 Sebadaia, ezɨ namba 4 Jatniel, ezɨ namba 5 Elam, ezɨ namba 6 Jehohanan, ezɨ namba 7 Elioenai.
4-5 God deragha Obetidom gamima, an otarir avɨriba iti. Men ziabar kara: An otarir ivariam Semaia, ezɨ namba 2 Jehosabat, ezɨ namba 3 Joa, ezɨ namba 4 Sakar, ezɨ namba 5 Netanel, ezɨ namba 6 Amiel, ezɨ namba 7 Isakar, ezɨ namba 8 Peuletai.
6 Ezɨ Obetidomɨn otarim Semaia, an otarir maba iti. Me gumazir bar aghuiba egha bar gavgafi, kamaghɨn amizɨ, me uan ikɨzibar gumazir dapanibar otifi.
7 Semaian otaribar ziabar kara: Otni, Refael, Obet, Elsabat, Elihu ko Semakia. Elihu ko Semakia bizir avɨribar ingaran bar fo.
8 Obetidomɨn ikɨzimɨn 62plan gumaziba, me bar gumazibar garir gumaziba, egha me bar gavgavigha uan ingangaribagh fogha dagh ami.
9 Ezɨ Meselemian ikɨzimɨn gumazir 18pla, me bar deravɨra uan ingangaribagh fogha dagh gami.
10-11 Hosa, a Merarin ikɨzimɨn gumazim. Hosan otaribar kara: An otarim Simri, a men dapanimɨn iti. (Simri, a guizbangɨra Hosan otarir ivariam puvatɨ. An afeziam an amɨsevezɨ, a gumazir dapanimɨn oto.) Ezɨ namba 2 Hilkia, ezɨ namba 3 Tebalia, ezɨ namba 4 Sekaraia. Hosan ikɨzimɨn 13plan gumaziba, me tiar akabar garir ingangarim iti.

12 Itiar akabar garir gumazir dapanir kaba, me uan ikɨziba ko, me Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn itiar akabar ikia dagh eghuva dar garir ingangarim gami, mati Livain gumazir igharaziba uan ingangaribagh ami moghɨn ami.
13 Ikɨzir kabar gumaziba bar moghɨra satu gikararang fofoghasa, me Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim itiar akar manamɨn gan a geghuvam. Men ikɨzim avɨraseme, o avɨrasemezir puvatɨ, ikɨzir kabar gumaziba bar moghɨra ingangarim iniam.
14 Me satu gikarara kamaghɨn foghasa, terara aruem anadi naghɨn itir itiar akamɨn gan a geghuvam. Ezɨ satu Meselemia amɨsefe. Ezɨ gɨn me ua satu gikarara kamaghɨn foghasa, Sekaraia itiar akar manamɨn gan a geghuvam, ezɨ satu itiar akar notɨn itim amɨsefe. Sekaraia, a Meselemian otarim, egha nɨghnɨzir aghuiba anɨdir gumazim.

26:4-5: 2 Samuel 6:11; 1 Eghaghaniba 13:14

15 Ezi satu gin sautin amadaghan itir itiar akamin gan a geghuvasa
Obetidom amisefe. Egha satu, danganir biziba arizibar ganamin ingangarim
bagha an otariba amisefe.
16 Egha satu, aruem uaghiri naghin itir itiar akam ko itiar akar me kam-
aghin diborim Saleket, aningin ganasa, Supim ko Hosa amisefe. Saleketin
itiar akam, a pin ghuavanadir tuavimin boroghin iti. Me itiar akar kabar
ganamin ingangarim damuasa, me ikizir kaba amisefe, eghti ikizitam faragh
ingarighti, gin ikizir igharazitam men danganim inigh ingaram.*
17 Arueba bar zurara, Livain 6pla aruem anadi naghin itir itiar akamin
gara a geghufi, ezi 4pla notin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi, ezi
4pla sautin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi. Ezi 4pla danganir
me biziba arizibar gara a geghufi. Me gumazir pumuning isa danganir me
biziba arizibar vongin aning ati, egha ua pumuning isa danganir me biziba
arizibar vongin aning ati.
18 Ezi 6plan gumaziba, aruem uaghiri naghin itir itiar akamin gara a
geghufi.† Pumuning dipenimin gara a geghufi, ezi 4plan gumaziba tuavimin
gari.
19 Gumazir itiar akabar garir kaba bar moghira Kora ko Merarin
ikizimningin adarasi.

Livaiba amir ingangarir maba

20 Livaibar gumazir mam Ahiya, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir
dagiaba arizir danganibar garir gumazim. Egha a uaghan gumazamiziba
Ikiavira Itir God bagha anidir bizir aghuiba itir danganimin gari.
21 Ezi Gersonin otarim Ladan, an ikizimin gumazir mam, an ziam Jehiel.
22 Ezi Jehielin otarimning, Setam uan aveghbuam Joel ko, aning Ikiavira
Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir ingarim iti.
23 Ezi Amram ko Ishar ko Hebron ko Usielin ikiziba, me bar ingangariba
iti. Men ingangaribar kara:

24 Amramin ikizimin gumazim Sebuel, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin
aven itir dagiaba arizir danganibar garir gumazir dapanim. A Mosesin
otarim Gersom, an ovavir boribar mav.
25 Sebuelin ikizimin gumazir mam iti, an ziam Selomit. A Gersomin
aveghbuam Elieser, an ovavir boribar gumazim. Elieser, a Rehabian
afeziam, ezi Rehabia, a Jesaian afeziam, ezi Jesaia, a Joramin afeziam,
ezi Joram, a Sikrin afeziam, ezi Sikri, a Selomitin afeziam.
26 Gumazamiziba God bagha anidir bizir aghuir Ikiavira Itir Godin
Dipenimin itiba, Selomit uan adarazi ko, me bizir aghuir kabar gara dagh
eghufi. Atrivim Devit, ko ikizibar gumazir dapaniba, ko midorozir gumaz-
ibar gumazir dapaniba bizir aghuir kaba God bagha dagh inaba.
27 Me midorozibagh amir dughiabar, me uan apaniba abira men bizir
aghuir aviriba ini. Egha me gin God bagha bizir kabar mabagh inabagha,
Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarim damuasa da inigha ize.
28 Bizir aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir kabar maba, Godin akam
inigha izir gumazim Samuel, ko Atrivim Sol, ko Nerin otarim Apner, ko
Seruian otarim Joap, me da isa God ganingi. Ezi Selomit uan adarazi ko bizir
kaba bar dagh eghuva dar gari.

---

* **26:16:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. † **26:18:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

29 Ezi Isharin ovavir boribar tongin, me Kenania uan otariba ko, gavmanin
ingangaribar amuasa me amisefe. Me akinafariba osirir ingangaribagh
amua kotin aven Israelian gumazamizibar osimtiziba tuisisi.
30 Ezi Hebronin ovavir boribar tongin, me Hasabia ko an adarazir
1,700plan gumaziba amisevezi, me gavmanin ingangarim gami. Me
Israelin nguazir aruem uaghiri naghin ikegha ghua, Jordanin Fanemin
otozimin, me gavmanin ingangariba bar dagh ativagha dagh ami. Gu-
mazir kaba me gavmanin ingangariba bar dagh fo, egha me Ikiavira
Itir God bagha amir ingangariba ko atrivimin ingangariba bar adagh
ativagha dagh ami.
31 Ezi Jeria, a Hebronin ovavir boribar adarazir gumazir dapanim. Namba
40in azenimin Devit atrivimin itima, me Hebronin ovavir boriba buri. Egha
me garima, gumazir kabar aviriba, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam
Jaserin iti. Jaserin itir gumazir kaba, me bizir bar aghuir igharagha garir
aviribagh amir fofozir gumaziba.
32 Ezi Atrivim Devit, Israelian Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir
danganir kabagh ativagh dar ganasa Jeria, ko an adarazi amisefe, men
dibobonim 2,700in tu. Nguazir kaba, Rubenin anabam ko Gatin anabam ko
Manasen anabar me tuirazimningin faragha zuimin adarazir nguaziba. Ezi
2,700plan gumazir kaba me gumazir bar aghuiba, egha uan ikizibar gumazir
dapaniba. Egha gumazamiziba God bagha amir ingangariba ko atrivimin
ingangariba bar dagh ativagha dar gari.

27

Atrivimin gumazir dapaniba ko midorozir gumazibar dapanibar ziaba

1 Kar Israelian ikizibar gumazir dapanibar ziaba, ko 1,000plan midorozir
gumazibar garir gumazir dapanibar ziaba, ko 100plan midorozir gumazibar
gari gumazir dapanibar ziaba, ko akinafariba osirir gumazibar ziaba. Gu-
mazir dapanir kaba, 12plan ikizir ekiabar gumazir ingangaribagh amibagh
ativagha men gari. Ikizir kabar ikizir vamira zurara azenibar iakinir tamin
ingarighti, gin ikizir igharazim men danganim inigh iakinir igharazimin
ingaram. Ikizir kaba vaghvagha 24,000plan gumaziba iti. Men ziabar kara:

2 Sapdielin otarim Jasobeam, a iakinir faragha zuimin ingangarim
damuamin 24,000plan gumazibar garir gumazir dapanim.
3 Egha a uaghan midorozir gumazibar gumazir dapanibar garir gumazir
dapanim. A Peresian ikizimin gumazir mam.
4 Ezi Ahohin ikizimin gumazim Dodai, a namba 2 iakinimin ingangarim
damuamin gumazir 24,000pla me geghuva men gari. Ezi Miklot an
namba 2in ikia an akurvasi.*
5 Ezi Benaia, a ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim, a namba 3in
iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva
men gari.
6 Benaia, an Atrivim Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavibar mav,
egha midorozir gumazir kabar gumazir dapanim. Ezi an otarim Amisabat
an namba 2in ikia an akurvasi.
7 Ezi Asahel, a Joapin dozim, a namba 4 iakinimin ingangarim damuamin
24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Ezi an otarim Sebadaia, gin
an danganim ini.

* **27:4:** Hibrun akam me kagh deragha akamin mingarim abighizir puvati.

8 Ezi Samhut, a Isharin ikizimin gumazim, a namba 5 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari.
9 Ezi Ikesin otarim Ira, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim, a namba 6 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari.
10 Ezi Heles, a Pelonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 7in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Heles, a Efraimin anabamin adarazir gumazim.
11 Ezi Sibekai, a Husan nguibar ekiamin gumazim, a namba 8in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Sibekai, a Seran ikizimin gumazim.
12 Ezi Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim, a namba 9 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Abieser, a Benjaminin anabamin adarazir gumazim.
13 Ezi Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 10in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Maharai, a Seran ikizimin gumazim.
14 Ezi Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 11in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Benaia, a Efraimin anabamin adarazir gumazim.
15 Ezi Heldai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 12in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Heldai, a Otnielin ikizimin gumazim.

Gumazir dapanir Israelian anababagh eghuva men garibar ziaba

16 Israelian anababar adarazir gumazir dapanibar ziabar kara:

Elieser, a Sikrin otarim, a Rubenin anabamin adarazi gativagha men gari.
Ezi Sefatia, a Makan otarim, a Simeonin anabamin adarazi gativagha men gari.
17 Ezi Hasabia, a Kemuelin otarim, a Livain anabamin adarazi gativagha men gari.
Ezi Sadok, a Aronin ikizimin adarazi gativagha men gari.
18 Ezi Elihu, a Devitin avebar mam, a Judan anabamin adarazi me gativagha men gari.
Ezi Omri, a Maikelin otarim, a Isakarin anabamin adarazi gativagha men gari.
19 Ezi Ismaia, a Obadian otarim, a Sebulunin anabamin adarazi gativagha men gari.
Ezi Jeremot, a Asrielin otarim, a Naptalin anabamin adarazi gativagha men gari.
20 Ezi Hosia, a Asasian otarim, a Efraimin anabamin adarazi gativagha men gari.
Ezi Joel, a Pedaian otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarazi gativagha men gari.
21 Ezi Ido, a Sekaraian otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin ikizir igharazimin adarazi gativagha men gari, me Gileatin Distrighin iti.
Ezi Jasiel, a Apnerin otarim, a Benjaminin anabamin adarazi gativagha men gari.
22 Ezi Asarel, a Jerohamin otarim, a Danin anabamin adarazi gativagha men gari. Kar Israelian anababar garir gumazir dapaniba.

23 Ikiavira Itir God bar fomira akam akira ghaze, a Israelian gumazamizibar amighti, men dibobonim bar avirasemegh overiamin mikovezibar min otogham. Kamaghin amizi, Atrivim Devit gumazir igiar 20plan azenibar apengan itiba, a me mengezir puvati.
24 Seruian otarim Joap, a gumaziba medir dughiamin, a ingangarir kam agivazir puvati. God gumaziba medir arazir kam gifongezir puvati, kamaghin amizi, a Israelia puv me gami. Ezi bizir kam bangin, me gumazibar dibobonim, Atrivim Devit Amizir Bizibar Eghaghaniba Akinafarir kamin da osirizir puvati.

Atrivimin bizibagh eghuva dar garir gumazibar ziaba

25 Adielin otarim Asmavet, an atrivimin dagiaba ko bizir aghuibar garir gumazim. Ezi Usian otarim Jonatan, a dagher dipenir tintinibar kantrin itiba ko nguibar ekiabar aven itiba ko nguibar dozibar itiba ko midorozir danganibar itir tauan bar gavgavibar gari.
26 Ezi Kelupin otarim Esri, an azenibar ingarir gumazibar garir gumazim.
27 Ezi Raman nguibar ekiamin gumazim Simei, an atrivimin wainin azenibar garir gumazim. Ezi Sefamin nguibar ekiamin gumazim Sapdi, a wainin dipaba arighamin danganibar garir gumazim.
28 Ezi Gederin nguibar ekiamin gumazim Balhanan, an aruem uaghiri naghin itir mighsiar dozibar itir olivin temeba ko fighin temebar garir gumazim. Ezi Joas, olivin boreba arizir danganibar garir gumazim.
29 Ezi Saronin danganir zarimin itir gumazim Sitrai, a Saronin danganir zarimin itir bulmakaubar garir gumazim. Ezi Atlain otarim Safat, a danganir zarir igharazibar itir bulmakaubar garir gumazim.
30 Ezi Ismaelin ikizimin gumazim Obil, an atrivimin kamelbar garir gumazim. Ezi Meronotin nguibar ekiamin gumazim Jedea, a donkibar garir gumazim.
31 Ezi Hagarin ikizimin gumazim Jasis, a sipsipba ko memebar garir gumazim.
Gumazir kaba bar moghira, Atrivim Devitin bizibar garir gumazir dapaniba.

Gumazir nighnizir aghuiba isa Devit ganidibar ziaba

32 Jonatan, a Atrivim Devitin afeziar dozim, a nighnizir aghuiba isa Atrivim Devit ganidir gumazim. A fofozir ekiam ikia egha akinafariba osirir arazim bar a gifo. A Hakmonin otarim Jehiel ko, aning atrivimin otaribar sure gamir ingangarim iti.
33 Ezi Ahitofel uaghan nighnizir aghuiba atrivim ganidir gumazim. Ezi Arkan nguibar ekiamin gumazim Husai, an atrivimin roroar aghuim.
34 Ahitofel aremezir dughiamin gin, Abiatar ko Benaian otarim Jehoiada, aning Ahitofelin danganim ini.
Ezi Joap atrivimin midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim.

28

Devit Godin Dipenimin ingaramin araziba ko, me manmaghin an ingaramin arazibar
gun gumazir aruabav gei

1 Atrivim Devit Israelian gumazir dapaniba izi Jerusalemin uari akuvaghasa, me bagha akam amada. Kamaghin amizi, Israelian anababar

27:23: Jenesis 15:5; 22:17; 26:4 **27:24:** 2 Samuel 24:1-15; 1 Eghaghaniba 21:1-14

gumazir dapaniba, ko atrivimin ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapaniba ko, gumazir dapanir 1,000plan midorozir gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan midorozir gumazibar gariba, ko atrivim ko an otaribar biziba ko asizibar garir gumazibar gumazir dapaniba, ko atrivimin dipenimin ingangaribagh amir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir gavgaviba ko, gumazir aruaba, me bar moghira iza Jerusalemin uari akufa.

2 Ezi Atrivim Devit dikavigha mitigha kamaghin me migei, "Ia nan aveghbuaba ko nan gumazamiziba, ki amir migirigiam ia a baragh. Ki Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa a bagh Dipenir aghuitamin ingarasa uan navir averiamin pamten nighnisi. Eghti Boksiar kam kagh avughsi, en Godin dagarimning arizir danganimin min ikiam. Ki Dipenir kamin ingarasa nighnigha, a bagha biziba bar da akuvagha gifa.

3 Ezi God kamaghin na migei, 'Devit, ni midorozir gumazimra, egha gumazamizir avirimin misoghezi me ariaghire, ezi men ghuziba nin iti. Kamaghin amizi, gumazamiziba na bagh izi nan ziam famin Dipenir kam, ni an ingaram kogham.'

4 "Egha Ikiavira Itir God, Israelian God, Israelia gativagh men gan mamaghira ikiasa na ko nan ovavir boriba amisefe. A faragha Judan anabamin adarazi amisefe, eghti me Israelia gativagh men gan men gumazir dapanibar ikiam. Egha Judan anabamin gumazibar tongin, a nan afeziamin ikizim amisefe. Egha gin, a uan ifongiamin gin ghua, nan aveghbuabar tongin na amisevegha na gamizi, ki Israelia bar moghira, men atrivimin oto.

5 Ikiavira Itir God otarir aviriba na ganingi. Egha men tongin a Solomon amisefe, eghti a nan danganim inigh Israelian kantrin ganam. Israelin kantri, a guizbangira Ikiavira Itir Godin kantri.

6 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, 'Nin otarir kam, Solomon, anarira nan Dipenim ko an avinamin divazimin ingaram. Guizbangira, a nan otarimin ikiasa ki anemisefe. Eghti ki an afeziamin ikiam.

7 A datirighin ami moghin, nan Akar Gavgaviba ko bizir ki damuasa mikemezibar gin mangiti, ki an ikizimin adarazir gumaziba amsivti, me zurara atrivibar iki mangi mamaghira ikiam.'"

8 Egha Devit ua kamaghin gumazamizibav gei, "Ia Ikiavira Itir Godin gumazamizir datirighin kagh tuivighav itiba, ki e uan Godin damazim ko ian damazibar, ki guizbangira kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, ian God e ganingizir Akar Gavgavir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ia kamaghin damu, nguazir aghuir kamin ikiam, eghti a ian nguazimra ikivira ikiam. Eghti ian ovavir borir gin otivamba uaghan zurara nguazir kamin iki mamaghira ikiam.

9 "Ezi nan otarim Solomon, ki ni migei, ni bar deraghvira uan afeziamin God gifogh an apengan ikisi, ni uan navir averiamin aven nighnizir bar vamira iki. Egh ni an ifongiamin gin mangisi bar gavgafigh. Ikiavira Itir God en nighniziba ko ifongiabagh fo, kamaghin amizi, ni kamaghin damu. Ni an ifongiam gifoghsi bar gavgavighti, a nin amamangatighti ni deravira a gifogham. Egh ni akirim ragh a gasaraghti, a ni batuegh akirim ragh ni gasaraghti ni zurara an saghon ikiam.

10 Egh ni datirighin kamaghin fogh, gumazamiziba izi Ikiavira Itir Godin ziam famin Dipenim, an an ingarasa ni amisefe. Kamaghin amizi, ni gavgavigh Dipenir kamin ingar."

11 Devit mikemegha givagha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin bizir osiziriba ko Dipenimin ingaramin nedazimin akinafarim isa Solomon

28:2: 2 Samuel 7:1-16; 1 Eghaghaniba 17:1-14 **28:9:** 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 139:2

ganiṅgi. Nedazir kaba, da Ikiaviṙa Itir Godiṅ Diṗenir kamiṅ danganiba, ko Diṗenimiṅ azuarir ekiam, ko danganir bizir aghuibar ariṡghamiba, ko piṅ itir danganir doziba, ko aven itir danganir ekiaba, ko Danganir Bar Anogoroghezim, kar Akar Dikiriżir Gavgavimiṅ Boksiam ariṡghamin danganim. Boksiar kamiṅ asuam, kar God gumazamizibar arazir kuraba giṅ amadir danganim. Danganir kabar nedaziba, da bar akinafarir kamiṅ iti.

12 Godiṅ Duam, Devitiṅ akazir bizibar nedazibar kara: Ikiaviṙa Itir Godiṅ Diṗenim aviṅizir diṽazimiṅ aven itir uari akuvir danganim, ko me uari akuvir danganir ekiam okarizir danganir doziba, ko Godiṅ Diṗenimiṅ aven itir dagiaba ariżir danganiba, ko gumazamiziba Ikiaviṙa Itir God ganidir bizir aghuiba ariżir danganiba.

13 Akinafarir kam uaghan osizirir igharazir maba iti, dar kara: Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ingangarim damuamin araziba, ko Ikiaviṙa Itir Godiṅ Diṗenimiṅ aven ingaramin araziba, ko Ikiaviṙa Itir Godiṅ Diṗenimiṅ aven itir ingangarim bagh itariba ko bizir igharaziba, me manmaghiṅ dar ingaramin arazim, da uaghan akinafarir kamiṅ aven iti.

14 Osizirir kam, uaghan ghaze, gol ko silvan kapba ko itariba ko bizir igharazibar ingarsi, me gol ko silvan osimtiżir manmaghiṅ itiba inigh dar ingaram.

15 Egh lamba ko da ariṡghamin aghoriba bagh, me gol ko silvan osimtiżir manmaghiṅ itiba inigh dar ingaram.

16 Egh goliṅ dakozibar ingarsi, me goliṅ osimtiżir manmaghiṅ itiba inigh dar ingaram, kar dakozir me bretba ariṡgh da isi God daniṅgamiba. Egh me silvan dakozibar ingarsi, me silvan osimtiżir manmaghiṅ itiba inigh dar ingaram.

17 Akinafarir kamiṅ me bizir kaba uaghan da osira izaghiri: Me fokba ko itariba ko kapbar ingarsi me goliṅ aghuir osimtiżir manmaghiṅ itiba inigh dar ingaram. Egh silvan itarir igharaziba bagh, me silvan osimtiżir manmaghiṅ itiba inigha, dar ingaram.

18 Ezi akinafarir kam uaghan bizir kabar gun migei: me goliṅ aghuir osimtiżir manmaghiṅ itiba inigh, me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakoziminṅ ingaram. Egh me goliṅ aghuir osimtiżir manmaghiṅ itiba inigh, enseliṅ bar gavgavir pumuningiṅ nedazimningiṅ ingarighti, aningiṅ aviżimning oneghiṙigh Ikiaviṙa Itir Godiṅ Akar Dikiriżir Gavgavimiṅ Boksiam giṡiṅ ikiam. Enseliṅ kamning, Ikiaviṙa Itir Godiṅ kariṡiṅ ababaniminṅ miṅ ikiam.

19 Ezi Atrivim Devit kamaghiṅ migei, “Akinafarir kamiṅ itir nedaziba bar, Ikiaviṙa Itir God uabi dar nedazibar nan akazi, ki da osiri.”

20 Egha Atrivim Devit kamaghiṅ uan otarim Solomon migei, “Ikiaviṙa Itir Godiṅ Gavgavim, a nan God, a ni ko iti, a niṅ akurvagham. Kamaghiṅ amizi, ni mitigh bar gavgavigh ingangarir kam damu. Ni osimtiżibar ganti, da ni abiṅan marki. Ni atiatingan marki. God ni ateghan kogham. Puvati. A ni ko iki mamaghira iki mangiti, ni an Diṗenimiṅ ingangarim agivagham.

21 E Godiṅ Diṗenimiṅ ingangaribar amuasa Livain anabamiṅ ikiżiba ko ofa gamir gumazibar ikiżiba amisevegha gifa. Ezi ingangarir guar aviṙibar amuan bar foziba, niṅ akurvaghasa gara iti. Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar moghira, niṅ migiṙigiabar giṅtighasa pura niṙaram oragha iti.”

29

Gumazamiziba Godiṅ Diṗenimiṅ ingarasa bizir aghuiba ariṡi

1 Ezi Atrivim Devit kamaghin gumazamiziba bar me migei, “God uabi,
nan otarim Solomon, uan Dipenimin ingarasa a ginaba. Ezi e bar fo,
a bar igiamra ikia ingangaribar amuan fofozir ekiaba puvati. Ikiavira
Itir Godin Gavgavimin Dipenimin ingaramin ingangarir kam, a ingangarir
dozim puvati, mati me nguazir kamin gumazamizibar dipenimin ingarasa.
Puvati. A ingangarir bar ekiam.
2 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa pamten ingara
bizir aviribar kiri, kar gol, silva, bras, ain, temeba, dagiar pizir aghuiba,
dagiar gariba, ko dagiar bar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba uaghan,
ki bar da inigha da ariki.
3 Ki uan Godin Dipenim bagha bar ifonge, kamaghin amizi, bizir ki aku-
vagha givazir kabagh isin, ki datirighin uabi uan gol ko silvaba aningi.
4 Kantri Ofirin golin bar aghuir ki aningizir kabar osimtizim, 100,000 kilo-
grem gafira. Ezi silvan aghuibar osimtizim 240,000 kilogremin tu. Bizir kaba,
da Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiamin an biribar miriaba asingamin
biziba.
5 Fofozir gumaziba uaghan silva ko golin kaba iniva Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven itir bizir igharazibar nedazibar ingaram. Ezi ian tinara
datirighin ofan min uan bizitaba ko uabi isi, Ikiavira Itir God daningasa
ifonge?”
6 Ezi ikizibar gumazir dapaniba, ko anababar gumazir dapaniba, ko
gumazir dapanir 1,000plan midorozir gumazibar gariba, ko gumazir da-
panir 100plan midorozir gumazibar gariba, ko atrivimin ingangaribar garir
gumazir dapaniba, me Devitin migirigiar kam barazima a men navibagh
inivima me uan ifongiamin gin ghua uan bizir aghuiba isa da anidi.
7 Me aningizir bizir kabar osimtiziba kamaghin ghu: gol 170,000 kilogrem
gafira, ezi silva 340,000 kilogrem gafira, ezi bras 620,000 kilogremin tu, ezi
ain 3,400,000 kilogrem gafira.
8 Ezi gumazir dagiar aghuir ivezir bar pin kozir igharagha gariba itiba,
me da isa Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganimin da ariki.
Gersonin ovavir boribar mav Jehiel, a dagiar kaba arizir dipenimin garir
gumazim.
9 Gumazamiziba garima, men gumazir dapaniba uan bizir aghuir aviribar
aningasa naviba dikafi, egha me nighnizir bar vamira ikia uan ifongiamin
gin ghua bizir kaba isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi gumazamiziba bar
akonge. Ezi Atrivim Devit uaghan bar akonge.

Devit Ikiavira Itir Godin ziam fe

10 Egha Atrivim Devit gumazamizibar damazimin Ikiavira Itir Godin ziam
fa kamaghin a minabi:

“O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziam Israelin God,
e nin gumazamiziba, e zurara nin ziam fi mamaghira ikiam.
11 Ni gavgavir bar ekiam ikia, ziar ekiam ikia, bar pin mar iti, ni bar faragha
iti.
Bar guizbangira, overiam ko nguazimin itir bizir kaba bar nin biziba.
Kamaghin amizi, ni biziba bar dagh ativagha dar atrivir ekiam.
12 Nirara bar bizir aghuir aviriba e ganidi.
Egha nirara biziba bar dagh atifa.
Nirara gavgavir ekiar kamin mingarim.
Nirara gumazamizibar amuti me gavgavigh ziar ekiaba iniam.

29:1: 1 Eghaghaniba 22:5 **29:9:** 2 Korin 9:7 **29:11:** Matyu 6:13

13 “En God, e datɨrɨghɨn nɨ mɨnabava
nɨn ziar bar ekiam fe.

14 “Kɨ uan gumazamiziba ko, e kamaghɨn mɨkɨman kogham, e nɨ ganɨdir
bizir kabar ghuaviba. Puvatɨ. E pura gumazir kɨniba, e bizitamɨn ghuavim
ikiangizir puvatɨ. Bizir kaba, kar bar nɨn bizibara. Nɨ faragha bizir kaba e
ganɨngi, ezɨ e datɨrɨghɨn ua da isa nɨ ganɨdi.
15 E nɨn damazimɨn e iza pura guighav itir gumazamiziba ko azenan
itir gumazamiziba, mati en inazir afeziaba. En ikɨrɨmɨrir nguazir kamɨn
itim, a uaghan en suiraghan kogham. E otivigh dughiar otevimra ikegh
arɨghiregham, mati nedazibar mɨn, ghuariam aruem apazazɨ, da zuamɨra
puvatɨ.
16 O Ikiavɨra Itir God, en God, nɨrara ziar ekiam iniasa, e nɨ bagha
Dɨpenimɨn ingarasa bizir kaba kagh ada akufa. Ezɨ bizir nɨ bagha inigha izir
kaba, da bar nɨn bizibara.
17 “Nan God, nɨ gumazamizibar naviba tuisɨgha men garima, me arazir
voroghɨra itibagh amima, nɨ navir amɨrizim isɨ. Kɨ bizir kam gɨnɨghnɨgha,
uaghan nɨn ziar ekiam gɨnɨghnɨsi, ezɨ nan navim bizir kaba nɨ danɨngasa na
dɨkavima, kɨ uan ifongiamɨn gɨn ghua da isa nɨ ganɨngi. Ezɨ arazir kamra, nɨn
gumazamizir kaba uan biziba isa nɨ ganɨngi. Ezɨ kɨ men ganigha bar akonge.
18 O Ikiavɨra Itir God, nɨ en inazir afeziaba Abraham ko Aisak ko Jekopɨn
God, nɨ uan gumazamizibar amutɨ, me nɨ bagh kamaghɨn garir nɨghnɨzim ko
arazir aghuiba ikɨ gavgavigh mamaghɨra ikiam. Egh nɨ uaghan men navir
averiabar aven itir ifongiabar amightɨ, me nɨn porogh ikɨ gavgafigh.
19 Nɨ nan otarim Solomonɨn nɨghnɨzim feghtɨ, a nɨghnɨzir bar vamɨra ikɨ nɨn
Akar Gavgaviba, ko nɨ mɨkemezir akaba, ko arazir nɨ ifongezibar gɨn mangɨ,
egh nɨn Dɨpenimɨn ingar. Dɨpenir kam, kɨ an ingarasa bizibar kɨri.”
20 Egha Atrivim Devit kamaghɨn bar gumazamizibav gei, “Ia Ikiavɨra Itir
God, ian God, an ziam fɨ.” Ezɨ gumazamiziba oregha Ikiavɨra Itir God ko
Atrivim Devitɨn damazimɨn dapaniba avigha nguazim giregha fuaghav ikia,
Ikiavɨra Itir God, men inazir afeziabar God, ziar ekiam a ganɨdi.
21 Egha gumazamiziba amɨmzaraghan 1,000plan bulmakaun apurir
igiaba, ko 1,000plan sipsipɨn apuriba, ko 1,000plan sipsipɨn nguziba inigha
ghua Ikiavɨra Itir God bagha ofan bar isia mɨghɨribagh ami. Egha me uaghan
wainɨn dɨpam ingamin ofabagh ami. Me uaghan Israelian gumazamiziba
bagha ofan igharazir avɨrir mabagh ami.
22 Egha me dughiar kamɨn isar ekiam gamua ofan igharazir kabar wainɨn
dɨpaba ko asɨzir tuziba apava Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn bar akonge.
Egha dughiar kamra, me Ikiavɨra Itir Godɨn ziamɨn olivɨn borem isa ua
namba 2ɨn dughiamɨn Solomonɨn dapanim gingegha, uam anemɨsevezɨ an
atrivimɨn oto. Egha me uaghan ofa gamir gumazimɨn otivasa Sadok amɨsefe.
23 Ezɨ Solomon datɨrɨghɨn uan afeziamɨn danganim inigha Ikiavɨra Itir
Godɨn gumazamizibar atrivimɨn oto. An ingangarim bar derazɨ Israelian
gumazamiziba bar an akabar gɨrara zui.
24 Ezɨ gavmanɨn gumazir dapaniba, ko mɨdorozir gumazir gavgaviba, ko
Devitɨn otariba, me bar moghɨra Atrivim Solomonɨn apengan ikiasa akam
akɨri.
25 Ezɨ Ikiavɨra Itir God Solomon gamizɨ, a Israelian gumazamizibar
damazimɨn, a bar me gafiragha bar pɨn iti. Ezɨ God Solomon gamizɨ, a bar
ekevegha ziar ekiam ikia Israelian atrivir faragha ikezibagh afira.

29:23: 1 Atriviba 2:12

Devit areme

26 Jesin otarim Devit, a Israelian kantrin danganiba bar, dar atrivim.

27 A kantri Israeli̇n 40plan azenibar atrivimi̇n ike. A faragha Hebroni̇n nguibar ekiami̇n 7plan azenibar atrivimi̇n ike, egha 33plan azenibar Jerusalemi̇n atrivimi̇n ike.

28 A gumazamizibar damazimi̇n bar ziar ekiam ikia, uaghan dagi̇ar avi̇riba iti. A ikia ghua bar ghurigha gi̇vagha ovenge. Ezi̇ an otarim Solomon gi̇n, an danganim inigha atrivimi̇n oto.

29 Atrivim Devit uan igiami̇n atrivimi̇n ikia ghua ghurigha aremezi̇ dughiami̇n amizi̇ bizibar eghaghaniba, da aki̇nafarir mabar iti. Aki̇nafarir kaba, me kamaghi̇n dar bori, Godi̇n Akam Inigha Izir Gumazim Samueli̇n Eghaghaniba, ko Godi̇n Akam Inigha Izir Gumazim Natani̇n Eghaghaniba, ko Godi̇n Akam Inigha Izir Gumazim Gati̇n Eghaghaniba.*

30 Aki̇nafarir kaba, Atrivim Devit amizir ingangarir ekiabagh eghara, uaghan a kantrin atrivimi̇n ikia amizir bizibagh eghari. Egha da uaghan a bativizir bizir igharazibar eghaghanim gamua, egha Israelian gumazamiz-iba ko nguazir kami̇n itir kantrin igharazibar eghaghanibagh ami.

29:27: 2 Samuel 5:4-5; 1 Eghaghaniba 3:4

* **29:29:** Godi̇n akam inigha izir gumaziba fomi̇ra osirizir aki̇nafarir 3plan kaba, da ovenge, egha ua itir puvati̇. E fozir puvati̇, manmaghi̇n garir eghaghaniba dar aven iti.

Atrivibar Eghaghaniba Itir Akinafarir Namba 2
O
2 Eghaghaniba

Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanibar akinafarir Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akuar mam. Kamaghin, ni Namba 2in Eghaghanibar akinafarimin akar mingaribar gansi, ni Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akar faragha zuimin gan.

Namba 2in Eghaghanibar akinafarir kam, an Atrivim Solomonin eghaghanim gamua ghua dughiar Israelin kantri bigha akuar pumuningin ikia kantrin pumuningin otogha ghua, kantrin kamning uaghara apanibar dafaribar ikuvizir dughiamin tu. Akinafarir kam uaghan, kantri Israelin notin amadaghan itimin otivizir bizir aviribav kemezir puvati. A kantri Juda ko Jerusalemin nguibar ekiamin otivizir biziba, a dararam eghari.

Atrivim Solomonin eghaghanim

(Sapta 1--9)

God nighnizir aghuim isa Solomon ganingi
(1 Atriviba 3:4-15)

1 Devitin otarim Solomon, atrivir bar gavgavimin oto. Ezi Ikiavira Itir God, an God, a ko ikiava gavgavim a ganiga a gamima, a guizbangira ziar ekiar bar pin itim ini.
2 Solomon, 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko jasba, ko Israelian gumazir dapaniba bar moghira, ko men ikizibar gumazir dapaniba bar men dia. Ezi gumazir kaba iza Israelian gumazamiziba ko bar moghira uari akuvazi, Solomon Godin akamin gun me migei.
3 Egha Solomon ko gumazamiziba bar moghira dikavigha Godin ziam famin danganir Gibeonin nguibar ekiam itir mighsiamin ghue. Dughiar kamin, God bativamin Purirpenim, pin itir danganir kamin iti. Bar fomira, Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Purirpenir kamin ingari.
4 Dughiar kamin, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Jerusalemin itir purirpenir igharazir Devit ingarizimin iti. Atrivim Devit, faragha Kiriat Jearimin nguibar ekiamin ghua Boksiar kam inigha, iza Jerusalemin itir purirpenir kamin aneti.
5 Ezi God bagha ofa gamir dakozir mam uaghan, Gibeonin itir Ikiavira Itir Godin Purirpenimin guamin boroghin iti. Kar brasin dakozir Besalel fomira ingarizim. Besalel, a Urin otarim, egha Hurin igiavotarim. Ezi Solomon gumazamiziba ko, me bar moghira ghua danganir kamin Ikiavira Itir God ko migia, an ziam fe.
6 Egha Solomon ghua God bativamin Purirpenimin otogha brasin ofa gamir dakozir kamin boroghin tugha, Ikiavira Itir Godin damazimin ofa gamir dakozir kam gisin 1,000plan ofan bar isia mighiribagh ami.

1:4: 2 Samuel 6:1-17; 1 Eghaghaniba 13:5-14; 15:25--16:1 **1:5:** Ua Me Ini 38:1-7

7 Solomon ofa gamigha gɨvazɨ, Ikiavɨra Itir God dɨmangan, uabɨ an akagha
a mɨgɨa ghaze, “Nɨ bizir tizim gifongegh, nan azaraghtɨ, kɨ nɨ danɨngam.”

8 Ezɨ Solomon kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Nɨ nan afeziam Devit,
bar an apangkuvigha deragha a gami. Egha nɨ datɨrɨghɨn na gamizɨ, kɨ an
danganim inigha atrivimɨn oto.

9 O Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim, gumazamizir nɨ me gativasa na
ganɨngizir kaba, me bar avɨrasemezɨ gumazitam me dɨponan iburagham,
mati nguazir kamɨn mɨnemniaba. Kamaghɨn, nɨ datɨrɨghɨn nan afeziam
Devit ko amizir akar dɨkɨrɨzir kam damightɨ, a guizbangɨra otivasa kɨ ifonge.

10 Nɨ datɨrɨghɨn nɨghnɨzir aghuim ko fofozim na danɨngasa kɨ ifonge, eghtɨ
kɨ deraghvɨra gumazamizir kabar ganam. Puvatɨghtɨ, kɨ manmaghɨra nɨn
gumazamizir avɨrir kabagh ativagh men ganam? Guizbangɨra, gumazitam
uabɨ me gativan iburagham. Kɨ uabɨ kɨ fofoziba bar puvatɨ.”

11 Ezɨ God kamaghɨn Solomonɨn akam ikaragha ghaze, “Nɨn azangsɨzim a
bar dera. Nɨ bizir avɨriba ko dagɨar avɨriba ko ziar ekiam iniasa nan azarazir
puvatɨ. Nɨ uan apanibagh asɨghasɨghasa nan azarazir puvatɨ. Nɨ dughiar
ruarimɨn nguazir kamɨn ikiasa nan azarazir puvatɨ. Nɨ gumazamizir kɨ nɨ
ganɨngiziba deravɨram men ganasa, nɨghnɨzir aghuim ko fofozir aghuim
bagha nan azai.

12 Kamaghɨn, kɨ datɨrɨghɨn nɨghnɨzir aghuir bar avɨriba ko fofoziba nɨ
danɨngam. Egh kɨ uaghan dagɨar avɨriba nɨ danɨngɨva gumazamizibar amutɨ,
me ziar ekiam nɨ danɨngam. Eghtɨ bizir kamɨn, atrivir nɨn faragha ikeziba ko
nɨn gɨn izamiba, nɨ bar me gafiragham.”

13 Ezɨ Solomon Gibeonɨn Godɨn ziam fer danganimɨn itir God bativamin
Purirpenim ategha, uamategha Jerusalemɨn ghu. Egha a Jerusalemɨn
atrivimɨn ikia Israelian gari.

Atrivim Solomon mɨdorozir gumazir avɨriba ko bizir avɨriba iti (1 Atriviba 10:26-29)

14 Solomon dughiabar zurara uan mɨdorozir gumaziba bagha, mɨdorozir
karisba ko hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba ikiamin nguibar ekiabar
da arɨsi, ezɨ maba a ko Jerusalemɨn iti. A 1,400plan karisba ikia, egha
12,000plan hoziaba iti.

15 Solomon atrivimɨn itir dughiamɨn, a temer sidan avɨriba ko silvan
avɨriba ko golɨn bar avɨrim inigha Jerusalemɨn ize. Ezɨ dughiar kamɨn silvaba
bar avɨrasemegha dagɨar kɨnibar mɨn pura tintinibar irav iti. Egha uaghan
temer sidan bar avɨriba iti, mati Israelɨn mɨghsɨar muziaribar itir temeba.

16 Solomon, kantri Musri ko kantri Silisian, ua bagha hoziaba ini. A
dagɨar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha
hoziabagh ivesi.*

17 Ezɨ dagɨaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba
ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim 6,000 kinan tu, ezɨ
hoziaba vaghvagha dar ivezim 1,500 kinan tu. Ezɨ dagɨar ingangaribagh
amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba inigha ghua da amadima, Hitia
ko Sirian atriviba dagh ivesi.†

1:9: Jenesis 13:16; 28:14 **1:12:** 1 Eghaghaniba 29:25; 2 Eghaghaniba 9:22 **1:14:** 1 Atriviba 4:26

1:16: Godɨn Araziba 17:16

* **1:16:** Gumazir maba kamaghɨn nɨghnɨgha ghaze, Kantri Musri, a Kantri Isipɨn ababanim gami.

† **1:17:** Hibrun akam deragha akar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

2

Solomon Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn ingarasa bizibar akɨri
(1 Atriviba 5:1-18)

1 Solomon gumazamiziba Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fasa, a Godɨn
Dɨpenitamɨn ingarasa nɨghnɨsi. Egha a ua baghavɨra uaghan dɨpenitamɨn
ingarasa nɨghnɨsi.
2 Egha a 80,000plan gumaziba mɨghsɨaba itir danganimɨn mangɨ dagɨaba
aghorasa me amɨsevegha, 70,000plan gumazir dagɨaba ko bizir igharaziba
sara ateramiba amɨsevegha, 3,600plan ingangarir gumazibar ganamin gu-
mazir dapaniba amɨsefe.
3 Egha Solomon Tairɨn nguibar ekiamɨn Atrivim Hiram bagha akam amaga
ghaze:

"Nɨ fomɨra nan afeziam Atrivim Devitɨn akura, egha nɨ an Dɨpenimɨn
ingarasa temer sidaba a bagha da amangi. Ezɨ kɨ kamaghɨn ifonge, nɨ
datɨrɨghɨn uaghan arazir kamra na damuam.
4 Kɨ datɨrɨghɨn Ikiavɨra Itir God, uan God bagh Dɨpenimɨn ingaram.
Dɨpenir kam, a God baghvɨra ikiam, eghtɨ kɨ uan gumazamiziba ko dɨpenir
kamɨn mangɨ mughuriar aghuiba zuir pauran aghuiba tuam. Egh e zurara
Godɨn damazimɨn bretɨn rubuzir e ofan mɨn a danɨngamibar arɨgham. Egh e
bar isia mɨghɨrir ofabar amuam. Egh e zurara mɨzaraziba ko guaratɨziba bar,
ko Sabatɨn dughiaba, ko iakɨnir igiabar dughiar ekiaba, ko Ikiavɨra Itir God,
en Godɨn ziam famin dughiar ekiar igharaziba, e a bagh ofan kabar amuam.
A zurara arazir kam damuasa Israelia e mɨkeme.
5 "En God gavgavir bar ekiam ikiava godɨn igharaziba bar dagh afira.
Kamaghɨn, kɨ bar Dɨpenir ekiamra ingaram.
6 Guizbangɨra, gumazitam God bagh dɨpenir tamɨn ingaran iburagham.
E fo, overiar bar pɨn itim, en damazimɨn a bar ekefe, egha a uaghan Godɨn
damazimɨn, bar sufi. Kamaghɨn, tinara a bagh dɨpenitamɨn ingaramin
gavgavim iti? Ti puvatɨgham. Kɨ uaghan a bagh dɨpenimɨn ingaran iburagh-
buraki. Egha kɨ a bagh, paura tutɨ a isi mɨgharir mughuriar bar aghuim
damuamin danganimɨn mɨn, Dɨpenimɨn ingarasa ifonge.
7 "Kɨ uabɨ, kɨ Juda ko Jerusalemɨn gumazir maba iti, fomɨra nan afeziam
Devit, Godɨn Dɨpenir kamɨn ingangaribar amuasa me amɨsefe. Me bizir
igharagha garibar amuamin fofoziba iti. Nɨ gumazir bizir igharagha
garibagh fozir aghuitam amadaghtɨ, a izɨ me ko ingar. Gumazir kam, gol ko
silva ko bras ko ainɨn bizibar ingaramin fofozim ikɨ. Egh nir pɨghagheviba,
ko nir agheviba ko nir bluplaba ko, dɨghdirir bar aghuibar ingaramin
fofozir bar aghuim ikɨ. A uaghan nedaziba aghoramin fofozim ikɨ.
8-9 "Kɨ uaghan kamaghɨn fo, nɨn ingangarir gumazir maba Lebanonɨn
mɨghsɨabar itir danganibar itir temeba oka bar fo. Kamaghɨn, nɨn in-
gangarir gumaziba Lebanonɨn temer sidaba ko temer painba ko junipan
temeba okegh na bagh da amadaghtɨ da izasa kɨ ifonge. Kɨ Dɨpenir
bar dafar dirimɨn ingaram. Kamaghɨn, kɨ uan ingangarir gumaziba
amadaghtɨ me mangɨ, nɨn ingangarir gumazibar akuragh temer pozir
dafam mɨkɨnam.
10 "Nɨ oragh, kɨ daghetaba nɨn ingangarir gumazibar anɨngam. Kɨ witɨn
me mɨrmɨrɨgha gɨvazimɨn 2,000 tanba, ko balin 2,000 tanba, ko wainɨn
dɨpar 400,000 litaba, ko olivɨn borer 400,000 litaba ia danɨngam."

2:6: 1 Atriviba 8:27; 2 Eghaghaniba 6:18

11 Tairin Atrivim Hiram, Solomonin akam baregha givagha, akinafarim
osira, Solomonin akam ikarvagha kamaghin a migia ghaze:

"Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar me gifonge, kamaghin a ni
gamizi, ni men atrivimin oto.
12 E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. A uabi
overiam ko nguazimin ingari. Egha otarir bar aghuir mam isa Atrivim
Devitin danganim iniasava a ganingi. Devitin otarir kam a nighnizir aghuir
bar aviriba ko fofoziba iti. Egh a Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingariva, ua
bagh tamin ingaram.
13 "Kamaghin, ki datirighin uan ingangarir gumazir faragha zuim Hu-
ram nin akurvaghsi anemangam. A ingangarir guar aviribar amuamin
fofozim ikiava, nighnizir bar aghuim iti.
14 An amebam Danin anabamin adarazir amizim, ezi an afeziam Tairin
nguibar ekiamin gumazim. Huram, a gol ko silva ko bras ko ain ko dagiaba
ko temebar bizibar ingaramin fofozim iti. Egha a uaghan nir pighagheviba,
ko nir bluplaba, ko nir agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba ko dighdirir
bar aghuir bar diribar ingari. Egha a nedaziba aghorir fofozim iti. Egha
gumaziba nedazir manmaghin garibar ingarsi a mikimti, an adar ingaram.
A nin ingangarir gumaziba ko nin afeziam Atrivim Devitin ingangarir gu-
mazibar akuragh ingaram.
15 "Ezi nan gumazir ekiam, ni datirighin mikemezi moghin, e bagh witba
ko baliba ko wainin dipaba ko olivin boreba amangasa ki ifonge.
16 Nan ingangarir gumaziba Lebanonin mighsiabar ghuavanabogh
temer ni ifongeziba okegh ada inigh, ongarir dadarim bagh magiram. Egh
me ongarimin da uari akuvagh pamten da ikegh, da inigh ongarimin Jopan
nguibar ekiamin magiram. Eghti nin ingangarir gumaziba Jopan izi temer
kaba inigh Jerusalemin mavanangam."

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari
(1 Atriviba 5:15--6:38)

17 Solomon mikemezi, me Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israelin aven
itiba, bar me menge. Fomira Solomonin afeziam Atrivim Devit me menge,
ezi Solomon datirighin ua me medi. Ezi men dibobonim 153,600in tu.
18 Egha a mighsiaba itir danganimin itir dagiaba aghorasa men 80,000plan
gumaziba amisevegha, dagiaba ko biziba aterasa 70,000plan gumaziba
amisefe, egh men ganti me deravira ingangarim damuasa 3,600plan gu-
mazir dapaniba amisefe.

3

1 Atrivim Solomon Jerusalemin aven, Morian Mighsiam gisin maghira
Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari. Mighsiar kamra, Ikiavira Itir God
Solomonin afeziam Devit bato. Fomira Jebusian adarazir gumazir mam
Arauna, a mighsiar kamin witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir dan-
ganimin ikia ingangarir kam gami. Danganir kam, Devit Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ingarasa anemisefe.
2 Solomon atrivimin itir dughiamin, namba 4in azenimin, an namba 2in
iakinimin an aruer namba 2in, a Dipenimin ingangarim maghiram a gami.
3 Godin Dipenimin biribar ababaniba, Atrivim Solomon uabi dar ingari, ezi
da kamaghin ghu, an ruarim 27 mita, ezi an arozim 9 mitan tu.

3:1: Jenesis 22:2

4 Ezɨ azuarir mam Dɨpenimɨn itiar akamɨn amadaghan iti. An arozim 9
mitan tugha, Godɨn Dɨpenimɨn arozim ko voroghɨra ghu. Ezɨ an tuirivim, 54
mitan tu. Ezɨ me golɨn aghuim inigha, danganir kamɨn aven bɨriba bar dagh
arɨgha da ave.
5 Egha me temer painɨn arariba inigha Godɨn Dɨpenimɨn aven itir
Anogoroghezir Danganimɨn bɨriba bar dagh afughafuki. Egha me golɨn
aghuim inigha ter ararir kabagh arɨgha bar da ave. Egha golɨn kam gisɨn,
me temer detɨn nedaziba ko senɨn dɨgɨriba aghore.
6 Atrivim golɨn kaba, kantri Parvaimɨn da ini. Egha a dagɨar bar dirir
iveziba bar pɨn koziba inigha, Godɨn Dɨpenim asɨngi.
7 A gol inigh, Dɨpenimɨn danganiba bar dar pogh da avasa gumazamizibav
gei, kar dɨpenir otavaraziba ko afiaba, ko bɨriba, ko tiar akaba, ko ter
ararir tiar akabar apengan itiba. Egha me Dɨpenimɨn bɨribar enselɨn bar
gavgavibar nedazibar ghore.
8 Egha Solomon me mɨkemezɨ, me Bar Anogoroghezir Danganimɨn ingari.
An arozim 9 mita, egha Dɨpenimɨn arozim ko voroghɨra ghu. Ezɨ an ruarim
uaghan 9 mitan tu. Egha me golɨn bar aghuim inigha Bar Anogoroghezir
Danganimɨn bɨribar pogha bar da ave. Golɨn kamɨn osɨmtɨzim 20,000
kilogrem gafira.
9 Me 500 grem gol inigha dɨkonibar dapanibar pogha da ave. Egha me
uaghan gol inigha ghuriar pɨn itimɨn danganir dozibar bɨribar pogha da ave.
10 Egha atrivimɨn ingangarir gumaziba enselɨn bar gavgavir pumuningɨn
nedazimningɨn ingari. Egha me gol inigha bar moghɨra aningɨn pogha aning
avara. Egha Bar Anogoroghezir Danganimɨn aven aning asara.
11-13 Aning uaghara Bar Anogoroghezir Danganimɨn amadaghan gari.
Aningɨn avɨzimning kuiaghirɨgha voroghɨra iti. Ezɨ aningɨn avɨzibar ruariba
vaghvagha, 2 mita ko 25 sentimitan tu. Enselɨn mam agharir guvimɨn
amadaghan mɨtɨghav iti, ezɨ an avɨzir mam agharir guvimɨn bɨrim bɨragha
an poro. Ezɨ enselɨn igharazim agharir kɨriamɨn amadaghan mɨtɨghav iti,
ezɨ an avɨzir mam agharir kɨriamɨn bɨrim bɨragha an poro. Ezɨ aningɨn
avɨzir igharazimning iza danganir kamɨn aven tongɨra uaning bɨra. Enselɨn
kamningɨn avɨzibar ruariba bar moghɨra 9 mitan tu.
14 Egha Bar Anogoroghezir Danganimɨn tiar akam avasa, me inir bluplaba,
ko pɨghaghevіba, ko aghevіba ko, inir ghurghurir aghuariba sara inigha
inir ekiam isami. Egha me enselɨn bar gavgavibar nedaziba inir kamɨn da
isamigha, tiar akamɨn anegura.

Me guarir akɨnir ruarir
pumuningɨn ingari
(1 Atriviba 7:15-22)

15 Atrivim mɨgeima, me guarir akɨnir ruarir pumuningɨn ingarigha
Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn tiar akamɨn azenara aning asara. Aningɨn
ruarimning uaghara 16 mitan tu. Me uaghan guarir akɨnir ruarimningɨn
roghuar pumuning akɨrigha guarir akɨnir kamning gisɨn aning atɨ. Guarir
akɨnir ruarir kamningɨn roghuamningɨn ruarim, 2 mita ko 20 sentimitan tu.
16 Me gɨn senbar ingarigha guarir akɨnir ruarir kamningɨn roghuamning
garu. Egha me temer pomigranetɨn ovɨzibar nedazir 100plan ingarigha,
senɨn kabagh isɨn da ike.*

3:8: Ua Me Ini 26:33-34 **3:10:** Ua Me Ini 25:18-20 **3:14:** Ua Me Ini 26:31 * **3:16:** Hibrun akam ghaze, me Bar Anogoroghezir Danganimɨn aven senɨn kabar ingari. Ezɨ bar guizbangɨra, Bar Anogoroghezir Danganimɨn aven, me an bizibar ingarir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, gumazir avɨriba ghaze, me deragha akar kamɨn mɨngarimɨn osirizir puvatɨ.

17 Ezɨ me guarir akɨnir ruarimningɨn ingangariba agɨvagha, aning inigha
Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn azuarimɨn tiar akamɨn boroghɨn aning asara.
Egha guarir akɨnir ruarir sautɨn amadaghan tughav itim, kamaghɨn a dɨbori,
Jakin. Egha notɨn amadaghan tughav itim kamaghɨn a dɨbori, Boas.†

4

Me Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim bagha ua bizir mabar ingari
(1 Atriviba 7:23-51)

1 Atrivim Solomon mɨkemezɨ, me bras inigha ofa gamir dakozir mamɨn
ingari. An ruarim 9 mitan tu, ezɨ an arozim uaghan 9 mitan tu, ezɨ an
tuirivim 4 mita ko akuamɨn tu.
2 Egha me brasɨn avɨriba inigha da tuezɨ da isia amerezɨ, me bras tengɨn
bar ekiamɨn ingarigha, a dɨbora ghaze, Ongarim. Tengɨn kamɨn arozimɨn
ababanim 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezɨ an tuirivimɨn ababanim, 2 mita ko
28 sentimitan tu, ezɨ an akam gighuizir ababanim, 13 mita ko 71 sentimitan
tu.
3 Egha me bulmakaun apuribar nedazir bɨzir pumuning tengɨn kamɨn
akamɨn mɨriabar da arɨgha a gighui. Ezɨ tengɨn kamɨn akam bulmakaun
nedaziba bar a gighuigha iti. Egha bulmakaun 12plan nedaziba, 1 mita 1
mitan tɨzibar aven iti. Me nedazir kabar ingarigha da isa tengɨn poghezir
pu. Puvatɨ, me tengɨn ingavɨra nedazir kaba sara ingari.
4 Egha me 12plan bulmakaun apuriba brasɨn dar ingara, uaghan maghɨra
tengɨn kam dar ogabagh isɨn an ingari. Ezɨ bulmakaun kabar 3plan guaba,
aruem anadi naghɨn gari, ezɨ 3pla aruem uaghiri naghɨn gari, ezɨ 3pla notɨn
amadaghan gari, ezɨ 3pla sautɨn amadaghan gari. Ezɨ dar ogaba tengɨn
dɨkɨnimɨn apengan ikia, egha uarir akuighav iti.
5 Tengɨn kamɨn brasɨn mɨtiar azenan ikegha ghua averiamɨn tuzim, a
bar mɨtemegha, an ababanim, 8 sentimitan tu, mati gumazimɨn dafarimɨn
ababanim. Tengɨn kamɨn mɨriam mati kavɨn akam, egha akɨmarir aghuarir
onezir mamɨn mɨn kuiaghirɨgha iti. Tengɨn kam 60,000 litan dɨpam an aven
ikiam.
6 Egha me uaghan tengɨn muziarir 10plan ingari. Egha me 5pla sautɨn
amadaghan Godɨn Dɨpenimɨn mɨriamɨn ada afe, egha 5pla notɨn amadaghan
ada afe. Ezɨ tengɨn kaba, me dar ofan bar isia mɨghɨribar amuamin asɨzir
tuziba ruam. Ezɨ tengɨn ekiam, ofa gamir gumaziba a guruam.
7-8 Egha me gol inigha lambar arɨghasa 10plan aghoribar ingari. Lamɨn
aghoribar ingaramin arazimɨn Akar Gavgavim, a Moses Osirizir Arazibar
akɨnafarimɨn iti, ezɨ me deravɨram an gɨntɨgha, lambar aghariba arazir
kamɨn dar ingari. Egha me uaghan 10plan dakozibar ingari. Egha
lamɨn aghariba ko dakoziba isa, Godɨn Dɨpenimɨn aven, Anogoroghezir
Danganimɨn aven da arɨki. 5plan dakoziba ko 5plan lamɨn aghoriba
notɨn amadaghan iti, ezɨ 5plan dakoziba ko 5plan lamɨn aghoriba sautɨn
amadaghan iti. Egha me uaghan gol inigha 100plan itarir ekiabar ingari.
9 Me uari akuvamin danganir ekiam ko uari akuvamin danganir dozimɨn
ingari. Danganir dozir kam, a ofa gamir gumazibar danganim. Egha uari
akuvamin danganir ekiamɨn tiar akabar ingari. Egha me bras inigha tiar
akar kabar pogha, bar ada ave.
10 Egha me tengɨn ekiam inigh ghua Dɨpenimɨn guamɨn mɨkebar sautɨn
amadaghan itimɨn anefa.

---

† **3:17:** Hibrun akamɨn, ziar kam Jakin, akar kamɨn mɨrara ghu, "God a gamizɨ an oto." Ezɨ ziam, Boas, akar kamɨn mɨrara ghu, "Godɨn gavgavimɨn aven." **4:1:** Ua Me Ini 27:1-2 **4:6:** Ua Me Ini 30:17-21 **4:7-8:** Ua Me Ini 25:23-40

11 Ezi Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba
kavamadir itariba sara ingari. Egha datirighin Huram Atrivim Solomon
a ganingizir ingangariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ingangariba.
12 Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin ingarizir guarir akinir ruarir
pumuning ko, aningin pin itir dapanimning ko, sen brasba ivemin min dar
ingarigha, a da isa guarir akinimningin dapanimningin asuamning asingi.
13 A uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da
isa guarir akinimning dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike.
Guarir akinimningin dapanimningin asuamning vaghvagha pomigranetin
ovizir bizir pumuning aningin iti.
14 A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekiar dagh isin
itibar ingari.
15 Egha uaghan tengin dipar bar ekiar kamin ingari, me a dibora ghaze,
Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam
ateramibar ingari.
16 Egha a uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba
kavamadir itariba, a brasin bar dar ingari. Huram, Solomonin akamin gin
ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha biziba bar adar ingari. An adar
ingarigha givagha, iniba inigha bar deraghavira da isamigha dagh amizi, da
bar deragha taghtasi.
17 Atrivim Solomon Seredan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar eki-
amningin tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizir kabar amuasa
Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir
aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuezi da isia ameregha dipamin min
oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar min nguazir kuizibagh
fugha dar ingari.
18 Solomon Huram mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar ingari. Da bar
aviraseme, ezi me brasin kabar osimtizim mengezir puvati. Ezi gumazitam
brasin kabar osimtizim gifozir puvati.
19 Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, ingangarir
gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret
arizir dakozimin ingari.
20 Egha me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa
golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari. Lambar
ingaramin arazimin akam, a Moses Osirizir Arazibar aven iti, ezi me lamin
aghoriba arazir kamin gin ghua dar ingari.
21 Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko, bizir
akamimin min garir avimin suighamibar ingari.
22 Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba
ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima
migharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar
dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Dan-
ganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar
ingari.

5

1 Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ingangariba bar ada gifa. Egha Solomon, an afeziam Devit
Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba,

5:1: 2 Samuel 8:11; 1 Eghaghaniba 18:11

ana da inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aneti
(1 Atriviba 8:1-9)

2 Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalemin a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham.

3 Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa. Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam.

4 Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, Livain gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu.

5 Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin ghu.

6 Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da mengan ibura.

7 Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti.

8 Enselin kamningin aviziba kuiaghirigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara.

9 Boksiam aterir iter otevir kamning, bar ruara. Ezi aningin ruaghatevimning, tiar akamin inir ekiamin porozi, aningin ruaghatevimning mong fighav iti. Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningin ruaghatevimning itir danganimningin ganam. Gumazim Danganir Anogoroghezir kamin azenan ikiva, aningin ganighan kogham. Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti.*

10 Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aven bizir aviriba itir puvati, Godin Akar Gavgaviba itir dagiar akuamningra, an aven iti. Israelia fomira Isip ategha iza Sainain Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar kamningin iti, ezi Moses fomira aning isa Boksiar kam garu.

Godin angazangarir ekiam Ikiavira Itir Godin Dipenim gizifa
(1 Atriviba 8:10-11)

11-13 Gumazamiziba tighar uari akuvagh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangamin dughiamin, Godin ofa gamir gumaziba Godin damazimin zueghamin arazim gami. Ezi gumazamiziba iza uari akuvagha givazir dughiamin, Asap, ko Heman ko Jedutun, ko men otariba ko men adarasi, me inir ghurghurir bar aghuiba

---

5:2: 2 Samuel 6:12-15; 1 Eghaghaniba 15:25-28 **5:8:** 2 Eghaghaniba 3:10-13 * **5:9:** Migirigiar otevir kam, "Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti," a e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **5:10:** Godin Araziba 10:5 **5:11-13:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 136:1; Jeremaia 33:11

ikegha, aruem anadi naghin ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav iti. Gumazir kaba, me Livaibar tongin gumazir ighiabagh amua gitabav soziba. Me gitan guar aviriba ko brasin itarir aviribar suighav iti, ezi 120plan ofa gamir gumaziba sighabar suigha me ko tuivighav iti. Gumazir kaba, me onger akaba banga bar fo, egha me uarir akuigha Ikiavira Itir Godin ziam fava a minabir ighiabagh amir dughiamin, gumazir ighiabagh amiba ko sighabagh iviba, me bar tiarir vamiran ighiar bar aghuibagh ami.

Ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven anetigha givagha, me azenimin izir dughiamin, ighiam gamir gumaziba maghira dikavigha sighabagh iviava, brasin itariba ko gitabav sogha, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me kamaghin onge:

"Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera,
ezi a zurara en apangkuva ikia mamaghira iti."

Me tuivighavira ikia ighiar kam gamir dughiamin, ghuariam zuamira Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam bar a gizifa.
14 Ikiavira Itir Godin angazangarim ghuariamin aven isiragha bar angazangarigha Dipenim bar anevara. Kamaghin, ofa gamir gumaziba uan ingangarim damuan ibura.†

6

1-2 Ezi Solomon kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar mitarmemin aven ikiam. Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir bar aghuir mamin ingari, kar dipenir ni zurara ikivira ikiamim."

Solomon migirigiaba isava gumazamizibagh anidi
(1 Atriviba 8:14-21)

3 Atrivim Solomon God ko mikemegha givagha, raghirigha Israelian gumazamizibar gara, deragh me damuasa Godin azangsisi.

4-8 Egha a kamaghin migei, "E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagha amizir kam, deraghaviram an gin ghu. Devitin nighnizim kamakin, a Dipenitamin ingarighti, gumazamiziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin boroghin iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, 'Ki Isipin kantrin uan gumazamiziba inigha izir dughiamin ikegha iza datirighin, Israelia nan ziam fasa, ki ua bagh Dipenitamin ingarasa, nguibar ekiatam ginabazir puvati. Egha uaghan, uan gumazamizibar ganasa gumazitam amisevezir puvati. Egha datirighin, ki nguibar ekiar kam Jerusalem amisefe, eghti gumazamiziba an iziva nan ziam fam. Devit, ki uan gumazamizibar ganasa ni a misefe. Ki fo, ni na bagh Dipenimin ingarasava amir nighnizir kam, a dera.

9 Ni uabi na bagh Dipenimin ingaran kogham. Nin otarir nin otoghamimra, a gin na bagh Dipenimin ingarighti, gumazamiziba an mangiva nan ziam fam.'

10 "Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangiram oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha Israelian atrivimin otogha iti. Egha ki Ikiavira Itir God, Israelian God bagha Dipenir kamin ingari, eghti Israelia an boroghin mangi an ziam fam.

† **5:14:** Ni 1 Atriviba 8:11in gan. **6:4-8:** 2 Samuel 7:1-13; 1 Eghaghaniba 17:1-12

11 Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir kamin
aven danganir mamin ingari. Boksiar kamin aven, dagiar akuar pumuning
iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavim aningin iti. A fomira me koma Akar Dikirizir
Gavgavir kam gami."

Solomon God minabi
(1 Atriviba 8:22-53; Onger Akaba 132:8-10)

12-13 Egha Solomon Israelian gumazamizibar damazimin, Ikiavira Itir
Godin ofa gamir dakozimin boroghin tu. A me brasin ingarizir ofa gamir
dakozimin ghuavanabogha a gisin miti. Dakozir kam ofa gamir dakozimin
boroghin, danganir me uari akuvimin iti. Dakozir kamin arozim, 2 mita
ko 20 sentimitan tu, ezi an ruarim, uaghan 2 mita ko 20 sentimita, ezi an
tuirivim, 1 mita ko 30 sentimitan tu. Solomon Israelian gumazamizibar
damazimin, uan dafarimning fegha overiamin aka.
14 Egha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin
tam nin min overiam ko nguazimin itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir
Gavgavir kamin gin ghua, uan ingangarir gumazamizir navir averiabar
aven ni baghavira itiba, apangkuvir ekiam men ikiavira iti.
15 Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar
dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a gamizi a guizin oto.
16 Kamaghin, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighin nin azai, ni nan
afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighnigh. Ni a migia
ghaze, 'Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan gin izi, deraghvira nan
damazimin daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amiseveghti, a
Israelin kantrin atrivimin iki mamaghira ikiam.'
17 O Israelian God, ki kamaghsua, nan afeziam Devit, a nin ingangarir
gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighti an daghem guizin otogh.
18 "O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamin ikiam o? E fo, overiar bar pin
itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamin danganiba ti puvatighama! Ezi dipenir ki
ni bagh ingaramin kam, a manmaghin nin tughatigham?
19 O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighin
nan ararem ko azangsizim barakigh.
20 Ni kamaghin migia ghaze, 'Dipenir kam kar nina, eghti gumazamiziba
an aven iziva nin boroghin izam.' Ki kamaghin ifonge, Ni arueba ko
dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti
ki Dipenir kamin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni nan migirigiaba
baragham.
21 O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin pin iti. Ki Israelia ko, e nin
gumazamiziba, e nin Dipenimin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni en
migirigiaba baragh en arazir kuraba gin amang.
22 "Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namak-
aba a inigh nin Dipenimin aven izi, egh nin ofa gamir dakozimin boroghin
mangi, egh pazi gumazir kam damusi nin azangam. Eghti nin damazimin
bizir kam guizbangira puvatighti, ni osimtizir kam gin amadagh.
23 O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamin iki, uan ingangarir gumazamizibar
akaba baragh, egh deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mizazim isi
gumazir osimtizim gamizim gasi, egh osimtizir kuramin uam a ikaragh.
Egh ni osimtiziba puvatizir gumazim deraghvira a damighti, gumaziba bizir
kamin ganigh fogh suam an arazir kuram gamizir puvati.
24 "E Israelia, nin gumazamiziba, e arazir kurabar amuti, bizir kam bangin
en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatighti me e abiragham. Eghti e

6:16: 1 Atriviba 2:4 **6:18:** 2 Eghaghaniba 2:6 **6:20:** Godin Araziba 12:11

ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gin amangisi, nin Dipenimin izi
nin ziam fi nin azangsighti,
25 ni uan Nguibamin iki e Israelia nin gumazamiziba en azangsiziba
baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh en apaniba e inigh kantrin
igharazimin mangighti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomira en inazir afezi-
abagh aningizimin e atigh.
26 "E nin gumazamiziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba ikar-
vagh amozimin anogoregham. Eghti, e uan navibagh iragh Dipenir kamin
gan nin ziam fi, nin azangsighti,
27 ni uan Nguibamin iki, e Israelia, e nin ingangarir gumazamiziba, ni en
azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh ni uan arazir aghuibar
en sure damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomira e ganingizim gizi.
28 "Eghti dagheba otevir dughiam en kantri batogham, o arimariar eki-
atam otogham, o aminir avimin min isitam izi azenibagh asighasigham, o
odezir aviriba daghebar ami da agivam, o apaniba izi en nguibar ekiabar e
korogh e misogham, o arimariar igharagha garir aviriba e gasighasigham,
29 bizir kaba otivti, e Israelia nin gumazamiziba, en tav osimtizir kabar
tamin mizazim baragh, uan aghariba fegh nin azangsighti,
30 ni Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin ikiva en azangsizim baregh en
akuragh en arazir kuraba gin amadagh. Nirara gumazamizibar nighniziba
bar dagh fo, kamaghin, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e amiziba ikarvagh
ivezir kuram e daning.
31 Ni kamaghin damightima, e nin gumazamiziba zurara nin apengan iki,
egh nguazir ni en inazir afeziabagh aningizir kamin ikiam.
32 "Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me nin adarazi Israelian aven
itir puvati, egh me nin ziam bangin, uan nguibar saghon itiba ategh kagh
izam. Guizbangira, me nin ziar ekiam ko, ingangarir bar ekiar ni en
gumazamizibar akurvaghasa amiziba, me da baraki. Egh men tarazi, nin
ziam fisi, nin Dipenir kamin izi, egh ni ko mikimam.
33 O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iti, egh ni men dimdiam baragh,
egh bizir me damuasa nin azangsizibar amu. Kamaghin, e Israelia, nin
gumazamiziba, e ami moghin, nguazir kamin gumazamiziba bar ni gifogh,
egh nin atiating nin apengan ikiam. Egh me fogh suam, Dipenir ki ingarizir
kam, kar nin Dipenimra, eghti nguazir kamin gumazamiziba an aven, me
nin boroghira izam.
34 "Egh danganir manamin ni uan gumazamiziba amadaghti, me mangi
uan apanibav soghsi, nin nguibar ekiar ni ua bagha misevezir kam ko
Dipenir ki ni bagha ingarizir kam, guam a mituagh ni ko mikimti,
35 Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir
migirigiaba baragh en apangkuvigh en akuragh.
36 "Gumazamiziba bar moghiram arazir kurabagh ami. E arazir kurabar
amighti, ni en atar en apanibar amamangatighti, me izi e ko misogh e abinigh
e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghira itimin e isi kalabuziabar min e
arigham.
37-39 Eghti e men kantrin kamin aven kalabuziar gumazamizibar min ikiva,
uan arazir kuraba bagh nighnigh navibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni
e uarir akurvaghamin azangsiziba baragh. Guizbangira, e uan apanibar
kantrin ikiva nighnizir gavgavim nin iki, uan navir averiabar aven ni
baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh

6:26: 1 Atriviba 17:1; 2 Eghaghaniba 7:13-14

anɨngizir kam ko, nguibar ekiar nɨ ua baghavɨra inabazir kam ko, gumazamiziba nɨ bagh izamin Dɨpenir kɨ nɨ bagha ingarizir kamɨn ganɨva, guam a mɨtuagh kamaghɨn nɨ ko mɨkɨm suam, 'E arazir kurabar tuavimɨn ghua arazir kurar avɨribagh amigha gɨfa.' Eghtɨ nɨ uan Nguibamɨn ikɨ, e nɨ ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba baragh, e nɨn gumazamiziba, nɨ en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gɨn amadagh.

40 "O nan God, e nɨn Dɨpenimɨn itir danganir kamɨn ikɨ nɨ ko mɨkɨmtɨ, nɨ zurara en ganɨva uan kuarim atɨgh en dɨmdiaba baragh.

41 "O Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim, nɨ dɨkavigh, uan Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn Boksiam sara ɨzɨ
uan avughsir danganimɨn ikɨ.
Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn Boksiar kam, a nɨn gavgavir bar ekiam aka.
O Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim, nɨ zurara uan ofa gamir gumazibar akuragh,
eghtɨ nɨn arazir kam, a men kurkazir aghuimɨn mɨn ikiam.
Eghtɨ nɨn gumazamizir nɨ baghavɨra itiba,
nɨn arazir aghuiba bangɨn bar akongegham.
42 O Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim, nɨ uan ingangarir gumazim Devit gɨnɨghnɨgh.
Guizbangɨra, nɨ zurara an apangkufi.
Kamaghɨra, nɨ uabɨ mɨsevezir atrivim, akɨrim ragh a gasan markɨ."

7

Solomon Dɨpenir kam damighti,
a Ikiavɨra Itir God baghvɨra ikiasa
ofa gami
(1 Atriviba 8:62-66)

1 Solomon God ko mɨkemegha gɨvazɨ, God overiamɨn avim amadazɨ, a izaghira, ofan bar isia mɨghɨriba ko ofan maba sara, bar adar isi. Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn angazangarim bar ekevegha an Dɨpenir kam bar a gizɨfa.

2 Ikiavɨra Itir Godɨn angazangarir ekiar kam Godɨn Dɨpenim gizɨfa, kamaghɨn amizɨ, ofa gamir gumaziba an aven mangan ibura.

3 Israelia avir kamɨn garima, a izaghirima, me gari, angazangarir bar ekiam Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim gizɨvagha an iti. Ezɨ me Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn nguazimɨn arɨghizir dagɨabagh isɨn, uan teviba apɨrigha dapaniba avigha, uan guaba isa nguazim mɨtuagha, Ikiavɨra Itir God mɨnabava, an ziam fa ghaze:

"Ikiavɨra Itir Godɨn Araziba bar dera,
egha a zurara en apangkuva ikia
mamaghɨra iti."

4 Egha Atrivim Solomon uan gumazamiziba ko me bar moghɨra, Ikiavɨra Itir God bagha ofabagh ami.

5 Atrivim Solomon God bagha 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamɨn atrivim uan gumazamiziba ko me Dɨpenir kam gamizɨma, a Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn oto.

6:41: Onger Akaba 132:8-10 **7:1:** Ofa Gami 9:23-24 **7:3:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11

6 Godɨn ofa gamir gumaziba vongɨn mɨtivizɨ, Livaiba vongɨn mɨtifi. Atrivim
Devit ighiabar amuasa uan ingangarir gumazibav kemezɨ me ingarizir
biziba, me da sara mɨtivighav iti. Devit fomɨra Ikiavɨra Itir Godɨn ziam
famin dughiamɨn, Livaiba gitaba ko bizir igharazibav sogha, Ikiavɨra Itir
God mɨnabir ighiabagh amua, bizir kabagh ikararai. Me ighiar kam gami,
"Ikiavɨra Itir God, zurara en apangkuva ikia mamaghɨra iti." Ezɨ gumaza-
miziba datɨrɨghɨn mɨtivighav itima, Livaiba ighiar kam batima, ofa gamir
gumaziba sɨghabagh ivi.

7 Aruer kamra Atrivim Solomon, nguazir Godɨn Dɨpenimɨn guamɨn
boroghɨn itir danganir uari akuvim, a Ikiavɨra Itir God bagha anemɨsevezɨ,
an a baghavɨra iti. Egha nguazir asɨzir kamɨn, an ofan bar isia mɨghɨriba ko,
wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamɨran ikiamin ofa bagha asɨzibar oviba
isa ofabagh ami. Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn tughav itir ofa gamir dakozir
kam, me faragha brasɨn an ingarizɨ, a mong suvizɨ me an ofan avɨrir kabar
amuan iburagha danganir arozir gumazamiziba uari akuvir kamɨn ofabagh
ami.

8-9 Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezɨ Atrivim Solomon Israelia
ko uari akuvagha Jerusalemɨn iti. Gumazamizir avɨrim nguazir kamɨn dan-
ganiba bar dar ikegha ize. Me notɨn amadaghan Hamatɨn nguibar ekiamɨn
zuir tuavir akamɨn ikegha, ghua sautɨn amadaghan kantri Isipɨn nguazir
mɨtaghniamɨn tuzir darasi. Me Ikiavɨra Itir God, en Godɨn damazimɨn, 7plan
aruebar uari akuvagha ikegha, gɨn me ua 7plan arueba isafuragha 14plan
arueba bar me dar ike. Egha amɨmzaraghan me ua uari akufa.*

10 Ezɨ namba 7ɨn iakɨnim, an namba 23ɨn aruemɨn, Solomon ua gumaza-
miziba amadima, me uamategha uan nguibabar zui. Me fo, Ikiavɨra Itir
God, deraghavɨra Atrivim Devit ko, Atrivim Solomon, ko uan gumazamiziba
Israelia gami. Kamaghɨn amizɨ, me bizir aghuir kabagh nɨghnɨgha bar
akongegha uamategha uan nguibabar zui.

God ua Solomon bato
(1 Atriviba 9:1-9)

11 Solomon Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim ko, atrivimɨn dɨpenimɨn ingarigha
gɨfa. A dɨpenir kamningɨn ingaramin nɨghnɨziba, a bar ada gɨfa.

12 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, dɨmangan a batogha, kamaghɨn a mɨgei, "Kɨ nɨn
azangsɨziba baregha gɨfa. Gumazamiziba izɨ nan ofa damuasa, kɨ dɨpenir
kam amɨsefe.

13-14 Eghtɨ ia nan akaba baraghan kogh, arazir kurabar amuam, kɨ
amozimɨn tɨvaghtɨ a izan kogham, o kɨ odeziba amadaghtɨ da izɨ ian azeni-
bar amam. O ia nan gumazamiziba, kɨ ia bagh arɨmariar bar kuratam
amadagham. Eghtɨ dughiar kamɨn, ia nan gumazamizir kɨ uan ziam fasa
inabaziba, ia uari abɨragh, na ko mɨkɨm, nan boroghɨn izɨ na baghvɨra ikɨ,
egh ia uan arazir kuraba bagh navibagh iraghtɨ, kɨ uan Nguibamɨn ikɨ ian
dɨmdiaba baragh ian arazir kuraba gɨn amadagh, egh ian nguazim damighti,
a ua deragham.

15-16 Kɨ Dɨpenir kam amɨsevezɨ a nan Dɨpenimɨn mɨrara ikiam, eghtɨ
gumazamiziba zurara Dɨpenir kamɨn nan boroghɨn izɨ, nan ziam fam.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ zurara Dɨpenir kamɨn ganɨva, uan navimɨn aven a
gɨnɨghnɨgham. Nan Dɨpenim itir danganir kam, kɨ zurara ian dɨmdiaba
baraghsɨ, ia bagh gan ikiam.

---

* **7:8-9:** Nɨ 2 Eghaghaniba 5:3ɨn gan. **7:13-14:** 2 Eghaghaniba 6:37-39

17 Solomon, ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamin aven
na baghvira nighnigh nan damazimin deravira daru, egh arazir ki ifongeziba
ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi moghin bizibar amu.
18 Ni kamaghin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin
atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar
dikirizir kam damighti, a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia ghaze, 'De-
vit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira
ikiam.'
19 "Egh ia na ategh nan arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin
mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti,
20 ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir
igharazibar gumazamiziba dibovir akabar ia mikim ia gasighasigham. Eghti
ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki uan ziam bagha inabazim gasaragham,
egh uam a ginighnighan kogham.
21 Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir
kamin izamiba me iziva an gan digavir kuram damigh bar atiatigh kamaghin
mikimam, 'Ikiavira Itir God, manmaghsuavira nguazir kam gasighasigha,
Dipenir kam sarama asighasiki?'
22 Eghti gumazamizitaba men akam ikaragh suam, 'Bizir kamin mingarim
kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir
afeziaba Isipin me inigha nguazir kamin ize. Ezi me akirim ragha God
gasaragha, uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir
God asighasizir kam gamizi a me bato.' "

8

Solomon amizir bizir igharaziba
(1 Atriviba 9:10-28)

1 Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ingara anegivagha, gin Solomonin dipenimin ingari. Ingangarir me amizir
kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari.
2 Solomon dipenir kamningin ingangarim agivagha, Atrivim Hiram a
ganingizir nguibar ekiar ikuviziba uam adar ingari. Egha a Israelian marazi
amangizi, me ghua nguibar ekiar kabagh apia.
3 Ezi Solomon datirighin uan midorozir gumaziba inigha ghua, Hamat ko
Soban nguibar ekiamning ko misogha, me abiragha nguibar ekiar kamning
ini.
4 Egha gin, a gumazamiziba puvatizir danganimin Tatmorin nguibar
ekiam uam an ingari. A faragha Distrik Hamatin nguibar ekiar mabar aven,
dagheba ko bizir aghuiba arizir dipenir ekiabar ingari. Egha a datirighin ua
deravira nguibar ekiar kabar ingari.
5 Egha Solomon gin Bethoronin Pin Itir nguibar ekiam, ko Bethoronin
Vin Itir nguibar ekiam, uam aningin ingari. A divazir bar mitiar gavgavir
ekiamin nguibar kamning avini. Egha a uaghan nguibar ekiar kamningin
tiar akar ekiaba gavgavim dar aningasa, ainin ighuvibar ingari.
6 Egha a uaghan Balatin nguibamin ingari. Egha a uaghan dagheba itir
nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir
nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagha garibar
aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, a bar adar ingari.
7 Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumazamiziba iti. Kar
Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin
ikiavira iti.

7:18: 1 Atriviba 2:4

8 Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuavare-
mezir puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon
me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha,
datirighin ikia kamaghira iti.*
9 Ezi Solomon Israelia gamizi, me an ingangarir gumazir kinibar itir
pu. Bar puvati. A me isa midorozir gumaziba ko midorozir gumazibar
garir gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi isa, karisbar tuiva misozir
ingangarim ko, hoziabagh apiaghira misozir ingangarim me ganingi.
10 Solomonin ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapanibar
dibobonim, a 250in tu.
11 Solomonin amuim Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a bagha
ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam a Isipian atrivimin guivim. Fomira
Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam danganir kamin iti. Kamaghin amizi,
Solomon ghaze, “Nan amuir kam, Israelian Atrivim Devitin dipenimin ikian
kogham. Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ikezir
danganiba, da bar zue, egha God baghavira iti.” Kamaghin amizi, Solomon
uan amuim bagha, nguibar ekiamin azenan itir dipenir igiamin ingarigha a
inigha ghuzi, an an iti.
12 Solomon, Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir ingarizim, a Godin
Dipenimin azuarimin guamin boroghin itima, a zurara dakozir kamin ghua
Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighirizibagh ami.
13 Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, a dughiabar zurara ofabagh
ami. A uaghan Sabatin dughiabar ofaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiabar
ofaba, ko azeniba vaghvagha, a 3plan dughiar ekiabar ofabagh ami. Dughiar
ekiar 3plan kabar kara: Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko
Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko Averpenibar
Ikiamin Dughiar Ekiam.
14 Solomon uan afeziam Devitin arazibar gintigha, bizir a damuasa
mikemeziba, a zurara Godin ofa gamir gumaziba a men ikizibar, ingangariba
bagha me tuira. Egha a Godin ofa gamir gumazibar akurvagh ingangarim
damuasa Livaiba vaghvagha me tuira. Ezi men marazi uaghan ighiabar amu
Godin ziam fam. Livaibar ingangarir a me bagha inabaziba, me dughiabar
vaghvagha dagh ami. Egha Solomon uaghan garir gumaziba men ikiziba, a
Godin Dipenimin tiar akabar ganasa vaghavagha me tuira. Arazir kaba, God
baghavira itir gumazim Devit, a me mikeme.
15 Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba bar deraghavira Atrivim De-
vitin akabar gintigha, ingangarir a damuasa me mikemeziba, me bar dagh
ami. Egha me uaghan dagiaba arizir danganibar ganamin akar a me
ganingizimin gintisi.
16 Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa, ingangarir ekiam gami.
An ingangarir gumaziba faraghavira Dipenim asasa dagiaba apengan da
arigha ingangarir kabagh amua ghua Dipenim asarazir dughiamin tu. Ezi
Dipenimin ingangariba bar givazi, Dipenir bar dirim oto.
17 Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin ghu. Esiongeber
a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar
ekiamin boroghin iti.
18 Ezi Atrivim Hiramin kurir maba ko gumazir aghuir kurimin aven ingara
ongarimin aruir araziba bar dagh foziba, a me amadazi, me Solomonin
kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. Egha me

* **8:8:** Akar kam, “datirighin ikia kamaghira iti,” a datirighin en dughiar kamin migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin gun migei. **8:13:** Ua Me Ini 23:14-17; 34:22-23; Diboboniba 28:9-15; 28:16–29:39; Godin Araziba 16:16

kantri Ofirɨn ghua golɨn avɨriba inigha uamategha Atrivim Solomon bagha ize. Golɨn kabar osɨmtɨzim, 16 tanɨn boroghɨn tu.

9

Kantri Seban atrivir amizim
Solomonɨn ganasa izi
(1 Atriviba 10:1-13)

1 Kantri Seban atrivir amizim kamaghɨn oraki, Ikiavɨra Itir God deraghavɨra Solomon gamizɨma a ziar ekiam iti. Kamaghɨn amizɨ, atrivir amizim Solomonɨn fofozim gɨfofoghasa azangsɨzir gavgavibar an azangsɨghasa izi. Atrivir amizim uan ingangarir gumazir avɨriba ko, kamelɨn bɨzir avɨriba sara iza Jerusalemɨn oto. Kamelɨn kaba golɨn avɨriba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba itiba, ko dagɨar igharagha garir iveziba bar pɨn koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha gɨvagha, uan azangsɨzir a Solomonɨn azangsɨghasa nɨghnɨghiziba, a bar dar an azangsɨsi.

2 Ezɨ Solomon bar deraghavɨra an azangsɨziba ikarvaki. An azangsɨzir an azangsɨziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvatɨ.

3 Seban kantrin atrivir amizim, Solomonɨn nɨghnɨzir aghuim ko fofozim baregha, uaghan atrivibar dɨpenir ekiar a ingarizimɨn gani.

4 Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughiabar vaghvagha dagher aghuir avɨriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezɨ atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anɨdiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asɨzir avɨriba inigha Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn ghua a bagha ofan bar isia mɨghɨribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha dɨgavir kuram gamigha ua mɨkɨman ibura.

5 Egha gɨn, a kamaghɨn Atrivim Solomon mɨgei, "Kɨ uan kantrin ikiava bizir nɨ amibar eghaghaniba ko, nɨn nɨghnɨzir aghuim ko, fofozim barasi. Ezɨ kɨ datɨrɨghɨn fo, akar kaba da bar guizbangɨra.

6 Kɨ faragha nɨghnɨzir gavgavim akar kabar itir puvatɨ. Egha datɨrɨghɨn kɨ uabɨ iza, uan damazimɨn bizir kabar ganigha gɨfa. Guizbangɨra, bizir kɨ datɨrɨghɨn gariba, da akar kɨ oraghiziba bar dagh afira. Nɨn nɨghnɨzir aghuim ko fofozir aghuim bar ekefe.

7 Ezɨ nɨn gumazamiziba ti zurara bar akueghama. Ezɨ nɨn ingangaribar faragha zuir gumazir nɨ ko ikia zurara nɨn nɨghnɨzir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama.

8 Kɨ Ikiavɨra Itir God, nɨn Godɨn ziam fe. A navir aghuim nɨn ikia nɨ gamizɨ, nɨ Israelian atrivimɨn iti. A bar Israelia ia gifongegha an ifongiar kam ian ikiavɨra iti. Nɨ guizɨn arazim ko arazir aghuimɨn deraghvɨra Israelian gan me geghuvam. A kamaghsua nɨ gamizɨ, nɨ atrivimɨn oto."

9 Egha Seban atrivir amizim golɨn bar avɨriba isa Solomon ganɨngi, ezɨ golɨn kabar osɨmtɨzim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughuriar aghuiba itir avɨriba ko, dagɨar igharagha garir iveziba bar pɨn kozir avɨriba a ganɨngi. Bar guizbangɨra, bizir kaba bar avɨraseme. Fomɨra pauran aghuir igharagha garitaba kantri Israelɨn aven itir puvatɨ.

10 Ezɨ Atrivim Hiramɨn ingangarir gumaziba ko Solomonɨn ingangarir gumaziba, kuribar ghua kantri Ofirɨn ghua golɨn avɨriba ko, temer aghuir bɨghiziba ko, dagɨar avɨrir iveziba bar pɨn koziba, me da inigha Israelɨn ize.

11 Ezɨ Solomon uan ingangarir gumazibav mɨkemezɨ, me temer aghuir kaba inigha Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim bagha adɨrɨziar aghuibagh amua an

9:1: Matyu 12:42; Luk 11:31

dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati.
12 Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin ghu.

Solomon bizir bar aviriba iti
(1 Atriviba 10:14-19)

13 Atrivim Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi.
14 Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da, takis isi. Ezi Arebian atriviba ko, Israelin distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.
15 Ezi Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremin tu.
16 Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremin tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghin diborimin da ariki, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim.
17 Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekiar mamin ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanin atariba inigha an kurke.
18-19 Atrivimin dabirabim bar pin iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionin nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionin nedazir pumuning iti, mam vongin iti, ezi mam vongin iti. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningin boroghin, me laionin nedazir pumuningin ingarizi, mam vongin itima, mam vongin iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam, tong kamaghin garir puvati.
20 Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonin dughiamin, gumazamizibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghin amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati.
21 Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramin ingangarir gumaziba ko, ongarim garui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanin atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba.
22 Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira.
23 Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi.
24 Atrivir kaba azenibar vaghvagha Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da inigha izi.
25 Solomon, midoroziba bagha hoziaba ko karisba bagha danganir dozir

9:25: 1 Atriviba 4:26

bar aviribar ingari. Danganir da ikiamin kabar dibobonim, 4,000in tu. Ezi a uaghan 12,000in hoziar igharazir maba iti, ezi maba a ko Jerusalemin iti, ezi maba, a dar ganasa misevezir nguibar ekiar igharazibar iti.

26 Atrivim Solomon kantriba bar me gativagha men gari, a Yufretisin Fanemin ikegha ghua kantri Filistian otogha ghua kantri Isipin tu.

27 Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalemin ize. Ezi dughiar kamin silvan aviriba ikia, dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha a uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar min iti.

28 Solomon uan hoziaba kantri Musri ko kantrin igharazibar ada ini.*

Solomon areme
(1 Atriviba 11:41-43)

29 Solomon amizir bizir igharaziba, an atrivimin itir dughiamin ikegha ghua, an aremezir dughiamin tu, dar eghaghaniba bar akinafarir 3plan kabar iti: Godin Akam Inigha Izir Gumazim Natanin Akinafarim, ko Nguibar Ekiam Silon Akam Inigha Izir Gumazim Ahiyan Akinafarim, ko Akam Inigha Izir Gumazim Ido osirizir Bizir God an Akazibar Akinafarim. Idon Akinafarim uaghan bizir Nebatin otarim Jeroboam batozibagh eghari.

30 Solomon 40plan azenibar Jerusalemin atrivimin ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari.

31 Egha a uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Jerusalemin, an afeziam Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganim inigha atrivimin iti.

Atrivim Rehoboamin eghaghanim

10

(Sapta 10--12)

Notin amadaghan itir Israelin adarasi, me Judaba ataki
(1 Atriviba 12:1-19)

1 Israelian notin amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam Sekemin uari akufa, kamaghin amizi, Rehoboam me bagha ghu.

2 Nebatin otarim Jeroboam, a fomira Atrivim Solomonin ara ghua Isipin iti. Ezi Israelia Rehoboam damighti an atrivimin otivasa amima, Jeroboam bizir kamin akam baraki.

3 Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, "Ni uamategh Israelin izi."

Ezi a Isip ategha uamategha izegha givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghin Rehoboam migei,

4 "Nin afeziam Solomon osimtizir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtizir ekiam atera pamtemin ingari. Kamaghin amizi, ni en asughasugh en osimtizir taba agifagh. Ni kamaghin damighti, e datirighin nin apengan ikiam."

5 Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghin me migei, "Ia mangi, 3plan dughiaba givaghti ia ua izíti, ki uan nighnizimin gun ia mikimam." Ezi me anetegha uamategha ghue.

6 Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin men

---

9:26: Jenesis 15:18; 1 Atriviba 4:21 **9:28:** Godin Araziba 17:16 * **9:28:** Ni 1 Atriviba 10:28in itir akamin gan.

azara, “Ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?”
7 Ezi me kamaghin a migei, “Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva, men akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam.”
8 Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azangsisi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungigha, datirighin an ingangarir gumazibar otifi.
9 A kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin me ikarvagham?”
10 Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, “Ni men azangsizir nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni kamaghin me mikim, ‘Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami? Puvati. Kar pura bizim. Nan dafarir tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira.
11 Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar bar aviriba ia daningam. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.’”
12 Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi.
13-14 Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin gumazamizibav gei. A kamaghin me migei, “Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar aviriba ia darigham. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.”
15 Fomira akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godin akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganingi. Egha God datirighin uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimin gin zuir puvati.
16 Gumazamiziba me datirighin fo, atrivim men akam bareghan kogham. Kamaghin amizi, me pamtemin dia kamaghin migei, “E Devitin adarazir apengan ikian aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir kamin adarazi puvati. E Israelin gumazamiziba, e bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan.” Me akar kam mikemegha, tintinibar uan nguibabar ghue.
17 Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari.
18 Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Hadoram. Adoniram ghua Israelia batozir Dughiamin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kamin akam baregha, zuamira uan karisin ghuavanabogha ara Jerusalemin ghu.
19 Dughiar kamin ikegha iza datirighin,* Israelian notin amadaghan itiba me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otogh men ganan me bar aghua.

10:15: 1 Atriviba 11:24-39 **10:16:** 2 Samuel 20:1 * **10:19:** Akar kam, “Dughiar kamin ikegha iza datirighin,” an e datirighin itir dughiar kamin gun migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin gun migei.

11

Akam inigha izir gumazim Semaia Godɨn akam akuri
(1 Atriviba 12:21-24)

1 Ezɨ Rehoboam ghua Jerusalemɨn otogha, Juda ko Benjaminɨn anabamn-
ingɨn mɨdorozir gumazir gavgavibar diazɨ, me iza uari akufa. Modorozir
gumazir kabar dɨbobonim 180,000ɨn tu. Rehoboam kamaghsua, me mangɨ
Israelian notɨn amadaghan itir anababav suegh, me damightɨ me ua izɨ an
apengan ikiam.
2 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn an akam inigha izir gumazim Semaia
mɨgei,
3 “Nɨ Judan Atrivim Rehoboam bagh mangɨ, egh a ko, Judaba ko Ben-
jaminɨn anabamningɨn adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghɨn
me mɨkɨm,
4 ‘Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨgei: Ia mangɨ Israelia mɨsoghan
markɨ, me ian adarasi. Guizbangɨra, kɨ uabɨ kamaghɨn amizɨ, Israelia ia
bighiaghirɨ. Kamaghɨn ia uamategh uan nguibabar mangɨ.’” Ezɨ Semaia
Ikiavɨra Itir Godɨn akam me mɨkɨnizɨ, me uamategha uan nguibabar ghue.

Rehoboam nguibar ekiar maba avɨnizir dɨvaziba gavgavim dagh anɨdi

5 Rehoboam Jerusalemɨn ikiava, uan ingangarir gumazibav kemezɨ, me
ghua kantri Judan nguibar ekiar maba avɨnizir dɨvazir bar mɨtiar gavgaviba,
gavgavim dagh anɨdi.
6 Me nguibar ekiar kaba avɨnizir dɨvaziba gavgavim dagh anɨngi: Betle-
hem, Etam, ko Tekoa,
7 ko Betsur, Soko, ko Adulam,
8 ko Get, Maresa ko Sif,
9 ko Adoraim, Lakis, ko Aseka,
10 ko Sora, Aijalon, ko Hebron. Nguibar ekiar dɨvazir gavgaviba avɨnizir
kaba, Judan anabam ko Benjaminɨn anabamɨn adarazir nguazimɨn iti.
11-12 Me dɨvazir kaba bar moghɨra gavgavim dagh anɨngi. Nguibar ekiar
kabar aven, Atrivim Rehoboam dar ganasa uan mɨdorozir gumazibar da-
panir maba arɨki. Nguibar ekiaba vaghvagha, mɨdorozir gumazibar da-
paniba vaghvagha dar gari. Egha a uaghan nguibar ekiar kabar mɨdorozir
dughiabagh nɨghnɨgha, bizir avɨriba arɨghizɨ da iti. A dagher bar avɨriba,
ko olivɨn boreba, ko wainɨn dɨpaba, ko orar ekiaba, ko afuziba arɨki. Egha
an arazir kamɨn nguibar ekiar kabagh amizɨ, da bar gavgafi. Egha a Judan
anabam ko Benjaminɨn anabamɨn adarazir atrivimɨn iti.

Ofa gamir gumaziba ko Livaiba Jerusalemɨn ize

13 Kantri Israelɨn danganiba bar adar itir ofa gamir gumaziba ko Livaiba
uan nguibaba ategha iza Atrivim Rehoboam ko iti.
14 Atrivim Jeroboam ko an gɨn otivir atriviba, ofa gamir gumaziba ko
Livaibar anogoregha me batoghezɨ, me Ikiavɨra Itir Godɨn ofa gamir ingan-
garim gamir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, me uan dɨpeniba ko nguaziba ategha
ghua Jerusalem ko Judan nguazimɨn danganir mabar iti.
15 Atrivim Jeroboam me batuegha gɨvagha, a uabɨ mɨghsɨabar orazibar pɨn
asebar ziaba fasa gumazir kɨnir maba amɨsevezɨ, me ofa gamir gumazibar
otifi. Ofa gamir gumazir igiar kaba uaghan Jeroboam ingarizir bulmakaun
apuribar nedaziba ko asebar marvir guabar ziaba fe.*
16 Ezɨ Israelian anababa bar dar gumazamizir maba, Ikiavɨra Itir God, a
Israelian God, egha men inazir afeziabar God, me a baghavɨra ikia an ziam

---

11:15: 1 Atriviba 12:31 * **11:15:** Gumazir maba ghaze, aser kaba, memebar mɨn gari.

fasa a bagha ofabar amuasava ami. Egha me kantri Israel ategha ofa gamir gumaziba ko Livaibar gɨn Jerusalemɨn izi.
17 Gumazamizir kaba, Judaba ko ikia, kantri Juda gamima, a bar gavgafi. Egha me azenir 3plan Atrivim Devit ko Atrivim Solomon amizɨ moghɨn arazir aghuibagh ami. Ezɨ bizir kam Atrivim Rehoboamɨn akurazɨ, an atrivir bar gavgavimɨn oto.

Atrivim Rehoboam amuir avɨriba ko borir avɨriba iti

18 Atrivim Rehoboam, Jerimotɨn guivim Mahalatɨn iti. Jerimot, an Atrivim Devitɨn otaribar mav. Mahalatɨn amebam, a Abihail. Abihailɨn afeziam, a Eliap, ezɨ Eliap, a Jesin otarim.
19 Ezɨ Mahalat otarir 3pla bate. Men ziabar kara: Jeus ko Semaria ko Saham.
20 Ezɨ Rehoboam gɨn, Apsalomɨn guivim Makan iti. Ezɨ Maka 4pla otariba bate. Men ziabar kara: Abiya, Atai, Sisa ko Selomit.
21 Rehoboam 18plan amuiba iti, egha uaghan 60plan amuir doziba iti. Ezɨ an amuir kaba, 28plan otariba ko 60plan guiviba bate. Rehoboam amuir avɨribar iti, egha a guizbangɨra Maka bar a gifonge.
22 Kamaghɨn amizɨ, a gɨn ovengamin dughiamɨn, an atrivimɨn otivasa, Makan otarim Abiya amɨsefe. Egha an Abiya atɨzɨ, a uan aveghbuabar faragha zui.
23 Rehoboam nɨghnɨzir aghuim ikiava, uan otarir igharazir maba amɨsevezɨ, me ghua Judan Distrik ko Benjaminɨn Distrighɨn itir nguibar ekiar dɨvazir bar gavgaviba avɨnizibar gari. Egha a dagher avɨriba me ganɨga, me amuibar ikiasa, me bagha amizir bar avɨriba ini.

12

Judaba arazir kuram gamizɨ,
God puv me gami
(1 Atriviba 14:22-28)

1 Rehoboam atrivir bar gavgavimɨn otogha kantri Judan garir dughiamɨn, a uan gumazamiziba ko me bar moghɨra akɨrim ragha Ikiavɨra Itir Godɨn Arazibagh asara.
2 Kamaghɨn amizɨ, Rehoboam atrivimɨn itima an namba 5ɨn azenim otozɨ, Isipian Atrivim Sisak uan mɨdorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko mɨsosi.
3 Atrivim Sisak uan mɨdorozir gumazir bar avɨrim ko ize, eghtɨ gumaziba me mengan iburagham. Egha a uaghan mɨsoghamin karisɨn 1,200pla ko 60,000ɨn mɨdorozir gumazir hoziabagh apia mɨsoziba iti. Mɨdorozir gumazir kaba, me kantri Isip ko kantri Libia ko kantri Suki ko kantri Itiopian gumaziba.
4 Mɨdorozir gumaziba mɨsogha, kantri Judan nguibar ekiar dɨvazir bar gavgaviba avɨniziba inigha, iza Jerusalemɨn boroghɨn otifi.
5 Ezɨ Judan kantrin gumazir dapaniba, Sisak uan mɨdorozir gumaziba ko men ara iza Jerusalemɨn, Rehoboam ko iti. Ezɨ Godɨn akam inigha izir gumazim Semaia ghua me batogha, kamaghɨn me mɨgei, “Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨkeme, ia akɨrim ragha a gasara, kamaghɨn amizɨ, a datɨrighɨn akɨrim ragha ia gasara, egh Sisak ateghtɨ a ia abɨragham.”
6 Ezɨ atrivim uan gumazir dapaniba ko me akar kam baregha uari abɨragha kamaghɨn mɨgei, “Bar guizbangɨra, e arazir kuram gami. Ezɨ arazir Ikiavɨra Itir God amim, a guizɨn arazimra.”
7 Ezɨ Ikiavɨra Itir God men garima, me uari abɨrazɨ, an akar igharazir mam uam uan akam inigha izir gumazim Semaia ganɨga ghaze, “Kɨ garima, me

uari abira. Kamaghin amizi, ki me gasighasighan kogham. Sisak Jerusalemin misoghamin dughiamin, ki an ateghti, a bar me gasighasighan kogham. Guizbangira, ki men aningaghe, egh ki Jerusalemin nguibar ekiam isi Sisak danighti a bar a gasighasigham kogham.

8 Ki Sisak ateghti, a me abiraghti, me an apengan iki an ingangarir gumazamizir kinibar otivigham. Eghti arazir kamin, me ganigh fogh suam, nan ingangarir gumazamizir kinibar itir arazim, a dera, ezi nguazir kamin atrivibar ingangarir gumazamizir kinibar itir arazim, a ikufi.”

9 Ezi Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalemia ko misogha, me abinigha Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin bizir bar aghuiba bar da ini. Egha uaghan Solomon midorozim bagha ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada inigha Isipin ghue.

10 Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezi me bras inigha uam orar igiabar ingarigha brasin da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gumazir an dipenimin tiar akabagh eghuvibagh aningizi me dar suigha tiarakabar gari.

11 Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuir dughiabar, a geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghti atrivim uamategh uan dipenimin izeghti, me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi dar arigham.

12 Ikiavira Itir God Atrivim Rehoboamin garima, a bar uabi dikabiragha, an apengan iti. Kamaghin amizi, God ua Rehoboamin aningazir puvatigha, bar a kuavaremezir puvati. Ezi dughiar kamin, arazir aghuir maba kantri Judan aven ikiavira iti.

Rehoboam areme
(1 Atriviba 14:21-22; 14:29-31)

13 Rehoboam a Jerusalemin ikia atrivir bar gavgavimin oto. A 41plan azeniba ikiava, atrivimin oto, egha 17plan azenibar atrivimin iti. A Jerusalemin iti, nguibar ekiar kam, Ikiavira Itir God, Israelin kantrin nguibaba bar dar tongin an amisefe, eghti danganir kamin, Israelia bar an boroghin izi, an ziam fam. Rehoboamin amebam, a kantri Amonian amizim, an ziam Nama.

14 Rehoboam uan navir averiamin aven Ikiavira Itir Godin ifongiamin gin mangan aghua, kamaghin amizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.

15 Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, akinafarir kamningin iti: Godin akam inigha izir gumazim Semaian Eghaghanibar Akinafarim, ko Godin akam inigha izir gumazim Idon Eghaghanibar Akinafarim. Idon akinafarir kamin aven, atrivibar adarazir ziaba uaghan iti. Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningin itir dughiamin, kantrin pumuning zurara uaning misosi.

16 Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Abiyan eghaghanim

13

(Sapta 13)

Judaba ko Israelia uariv sosi
(1 Atriviba 15:1-8)

12:9: 1 Atriviba 10:16-17; 2 Eghaghaniba 9:15-16

1 Jeroboam Israelin atrivimin itima, an namba 18in azenimin, Abiya, a
Judan atrivimin oto.
2 A 3plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. Ezi an amebamin ziam
Mikaia, a Urielin guvim. Uriel, a Gibean nguibamin gumazim.
Dughiar kamin, Atrivim Abiya ko Atrivim Jeroboam uaning misosi.
3 Atrivim Abiya uan midorozir gumazir gavgavir 400,000plan misevezíba
inigha Israelia ko misoghasa zui. Ezi Jeroboam uan 800,000plan misevezir
midorozir gumazir gavgaviba ini, me bar midorozir arazibagh fo, ezi a me
inigha Judaba ko misoghasa izi.
4 Atrivir pumuning, uan midorozir gumaziba ko, Efraimin anabamin
mighsiaba itir danganimin uari akuvagha misoghasa gara iti. Ezi Abiya
ghua, Semaraimin Mighsiamin mitigha kamaghin dia migei, "Jeroboam, ni
Israelia ko, ia deragh kuariba arigh nan akam baragh.
5 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a Devit ko an ovavir boriba ko, Akar
Dikirizir Gavgavim gamigha ghaze, a zurara ikivira ikiam. Akar Dikirizir
Gavgavir kam, an migirigiam kamaghin iti, Israelian atriviba zurara Devitin
ovavir boribar otivam. Ia ti bizir kam gifoz, o puvati?
6 "Fomira Nebatin otarim, Jeroboam, an Atrivim Solomonin ingangarir
gumazimin iti. Egha a uan atrivimin aningaghegha, a barazir puvatigha an
apanim gami.
7 Ezi gumazir kurar arazir kurar igharagha garibagh amiba, Jeroboam
ko roroabagh ami. Egha Solomonin otarim Rehoboam men ifongiamin
arazibar gin mangasa, me bar gavgafi. Dughiar kamin Rehoboam gumazir
igiamra ikia kantrin ganamin araziba deragha dagh fozir puvati. Egha a
men akaba munasan ibura.
8 Egha ia datirighin midorozir gumazir avirim ko Jeroboam golin ingarizir
bulmakaun nedazir pumuning sara izi, aning ian marvir guamning. Egh
ia misogh, Ikiavira Itir Godin kantri abinasava ami. Ikiavira Itir God uabi,
kantrin kamin atrivibar otiv an ganasa Devitin ovavir boriba amisefe.
9 Ia uaghan Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba batoke, kar Aronin
ovavir boriba. Egha Livain anabamin adarasi, ia uaghan me batoke. Ia
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ami moghin, ia uari uari bagha ofa
gamir gumazir igharaziba amisefi. Gumazir kinitam ia bagh bulmakaun
apurir igiatam ko 7pla sipsipin apuriba inigh izíti, ia puram anemiseveghti,
a ian ifavarir asebar ofa gamir gumazimin otogham.
10 "Ezi e Ikiavira Itir God, a en God, e an gin ghuavira ikia, akirim ragha
a gasarazir puvati. Ezi Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumazibar ikia,
Ikiavira Itir Godin ingangarim gamima, Livaiba men akurvasi.
11 Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, Ikiavira Itir God bagha ofan bar
isia mighiriba ko pauran mughuriar aghuim zuir ofabagh ami. Egha me
God ganidir bretin rubuziba inigha, Godin damazimin zuezir dakozimin da
arisi. Egha me zurara guaratizibar, lamin aghorir me golin ingarizibagh isin
arighizir lambagh aboi. E Ikiavira Itir God, en God, e an akabar gintigha bizir
kabagh ami, ezi ia puvati. Ia bar akirim ragha a gasara.
12 Ia oragh. God en faragha zuir gumazim, ezi an ofa gamir gumaziba e
ko kagh ikiava, ia ko misoghasa midorozimin sighabagh iviasa gara iti. O
Israelia, Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, ia a ko misoghan marki.
Ia e dikabiraghan kogham. Bar puvatigham."
13 Atrivim Abiya migiavira itima, Atrivim Jeroboam uan midorozir gu-
mazir maba amangiziima, me ghua Abiyan midorozir gumazibav misoghasa,
men girakirangin moga ghua me ekiaru.

14 Ezɨ Abiyan mɨdorozir gumaziba ragha Israelian mɨdorzir gumazibar
ganigha fo, Israelia mɨdorozim foreghasa me ekɨarugha gɨfa. Ezɨ me zuamɨra
uarir akurvaghasa Ikiavɨra Itir Godɨn dei. Ezɨ Godɨn ofa gamir gumaziba
sɨghabagh ivi.
15 Ezɨ Judaba mɨdorozim foreghasa pamten diava araghasi, egha me diava
araghasir dughiamɨn, God Jeroboam ko an mɨdorozir gumazibagh amizɨ, me
bar atiatigha are.
16 Israelia, Judabar damazimɨn arima, God Judabar akurazɨ, me bar me
gasɨghasɨki.
17 Egha Atrivim Abiya uan mɨdorozir gumaziba ko, me bar Israelia
abɨnigha, men mɨdorozir gumazir gavgavir aghuir 500,000plan
mɨsuaghariki.
18 Dughiar kamɨn, Judaba kamaghɨn fo, Ikiavɨra Itir God, a men inazir
afeziabar God, a mɨdorozimɨn men akurvagham. Me nɨghnɨzir gavgavim
Godɨn iti, kamaghɨn amizɨ, me Israelia gafiragha bar me abɨra.
19 Dughiar kamɨn, Atrivim Abiya uan mɨdorozir gumaziba ko, me Jer-
oboamɨn mɨdorozir gumazibar agɨntɨgha ghua, Israelian nguibar ekiar 3pla
ini. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Betel, ko Jesana ko Efron. Me uaghan
nguibar ekiar 3plan kabar boroghɨn itir nguibar dozir avɨriba sara ini.
20-21 Egha Abiya atrivir bar gavgavimɨn oto. An amuir 14plan iti, ezɨ me
otarir 22pla ko guivir 16pla bate. Ezɨ Abiya atrivimɨn ikia ghua aremezir
dughiamɨn, Jeroboam uam atrivir gavgavimɨn ikezir puvatɨ. Ezɨ Ikiavɨra Itir
God gɨn Jeroboam gasɨghasɨghizɨ, an areme.
22 Atrivim Abiya amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akɨnafarir
kamɨn iti, me kamaghɨn a dɨbora ghaze, Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim
Idon Eghaghanibar Akɨnafarim.

Atrivim Asan eghaghanim

14

(Sapta 14--16)

Asa Judan kantrin atrivimɨn oto

1 Abiya uan inazir afeziabar mɨn aremezɨ, me Devitɨn Nguibar Ekiamɨn
aven anefa, ezɨ an otarim Asa an danganim inigha atrivimɨn iti. Egha Asa
kantri Judan garir dughiamɨn, mɨdorozitam otozir puvatɨgha ghua, 10plan
azeniba gɨfa.
2 Ezɨ Asa Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn arazir aghuibagh ami.
3 Egha a gumaziba ikɨzir igharazibar asebar ziaba fasa ingarizir ofa gamir
dakozibagh asɨghasɨki. Egha a uaghan mɨghsɨabar pɨn itir aseba fer dangani-
bagh asɨghasigha, dagɨar guarir dɨghoriba itiba apɨraghariga, temer guarir
aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki.
4 Egha a Judaba Ikiavɨra Itir God, men inazir afeziabar Godɨn Araziba ko
Akar Gavgavibar gɨntɨghasa, me mɨgei.
5 Egha uaghan, Judan nguibar ekiaba itir aseba fer danganiba ko pauran
mughuriar aghuim zuim tuer ofa gamir dakoziba, a bar da batoke. Egha a
deragha kantrin garima, mɨdoroziba puvatɨzɨ, gumazamiziba deraghavɨra
iti.
6-7 Egha Atrivim Asa kamaghɨn Judabav gei, “E uan nguibar ekiataba
avɨnsɨ, dɨvazir mɨtiar ekiar gavgavitabar ingarigham. Egh mɨdorozir gumaz-
iba tuiv ikɨ apanibar gansɨ, tauan ruaritaba, dɨvazir gavgavir kabagh isɨn
dar ingarigham. E uaghan tiar akar gavgavibar ingarigh, ainɨn iguguniba
kunigham. E Ikiavɨra Itir God, en Godɨn ifongiamɨn gɨntɨghasa gavgafi,

kamaghin amizi e bar deravira uan kantrin iti. Ezi Ikiavira Itir God deravira en kantrin garima, osimtizitam e batozir puvati.” Egha Atrivim Asa ingangarir gumazir maba amangizi, me ghua Judan nguibar ekiar mabar, divazir mitiar bar gavgavibar da avini. Me ingangarir kam gamir dughiamin, Ikiavira Itir God me misoghasa apanibar amamangatizir puvati, kamaghin amizi, midorozir tam otozir puvati. Ezi ingangarir Judaba amir kaba, bar deraviram oto.

8 Ezi Atrivim Asa, Judan anabamin 300,000plan midorozir gumaziba ko Benjaminin anabamin 280,000plan midorozir gumaziba iti. Judan anabamin gumaziba, me afuziba ko oraba suisi, ezi Benjaminin anabamin gumaziba, me orar doziba ko piba ko baribar suisi. Gumazir kaba me bar gavgavigha misoghamin araziba bar adagh fo.

Ikiavira Itir God Asan akurazi, a Itiopiaba abira

9 Asa, kantri Judan atrivimin itir dughiamin, Itiopian kantrin gumazir mam Sera, uan midorozir gumazir bizir dafam inigha Judabav soghasa izi. Seran midorozir gumazibar dibobonim 1,000,000in tu. Egha a 300plan midorozir karisba iti. Me iza Maresan nguibar ekiamin otifi.

10 Me izava otivima, Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko, me dikavigha me ko misoghasa zui. Judaba ghua Maresan nguibar ekiamin boroghin otivigha, Sefatan danganir zarimin Seran midorozir gumaziba batifi. Egha midorozir gumazir okoruar kamning uaning misoghasavira gara iti.

11 Ezi Asa kamaghin Ikiavira Itir God, uan Godin dia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni fo, nan midorozir gumaziba avirasemezir puvati, egha e gavgaviba puvati, ezi gumazir kam midorozir gumazir bar aviriba iti. E fo, nirara gumazir gavgaviba puvatizibar akurvazima, me gumazir gavgaviba itiba abiri. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, ni en akuragh! E ni baghavira gari. E nin ziar ekiam fasa apanir avirir kaba ko misoghasava ami. O Ikiavira Itir God, nirara, ni en Godra. Ni nguazir kamin gumazitamin amamangatighti, a ni abiraghan kogham.”

12 Asa God ko mikemegha givagha, Judan midorozir gumaziba ko me ghua Itiopiabav sosi. Ezi Ikiavira Itir God Itiopiaba abirazi, me are.

13 Ezi Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko men agiragha ghua Gerarin nguibar ekiamin midorozir gumazir bar avirim misoghezi, me ariaghire. Ezi Itiopian kantrin midorozir gumaziba ua misoghan ibura. Ikiavira Itir God uan midorozir gumazibar akurazi, me bar Itiopiabagh asighasiki. Egha Judaba men bizir bar aviriba inigha ghue.

14 Ikiavira Itir God, Gerarin danganimin boroghin itir nguibar ekiabar gumazibagh amizi, me bar atiatingi, kamaghin amizi, Asa pura nguibar ekiar kaba bar ada ini. Bizir bar aviriba nguibar ekiar kabar iti, ezi Asan midorozir gumaziba bizir kaba inigha da atera ghue.

15 Egha Asan midorozir gumaziba uaghan danganir kamin sipsipbagh eghuvir gumazibav sogha, sipsipba ko kamelin aviriba inigha Jerusalemin ghue.

15

Atrivim Asa Judabar araziba akirmighasa me migei

1 Dughiar mamin, Odetin otarim Asaria, Godin Duam a gapasa.

14:11: 2 Eghaghaniba 13:14; 13:18

2 Ezi Asaria ghua Atrivim Asan gara kamaghin a migei, “Atrivim Asa, ni
oragh. Ni ko, Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarasi, ia oragh. Ia
Ikiavira Itir Godin boroghira ikiti, a ia ko ikiam. Egh ia a buriva a baghvira
ikiti, a ia ateghti, ia an boroghin ikiam. Egh ia akirim a gasaraghti, an akirim
ia gasaragham.
3 Bar guizbangira, Israelia bar dughiar ruarimin, guizin God ko itir puvati,
me akirim ragha a gasara. Egha me Godin akabar men sure damuamin ofa
gamir gumazitaba itir puvati. Egha me uaghan an Arazibar gin zuir puvati.
4 Ezi osimtizir ekiaba Israelia bativir dughiabar, me uamategha Ikiavira
Itir God bagha izi. Egha me a baghavira ikia a burima, a me ataghizi, me an
boroghin izi.
5 Fomira, gumazamiziba uan nguibaba ategha, nguibar igharazibar
zuima, gumazir kuraba me misogha paza me gami. Osimtizir ekiar aviriba
nguazir kamin gumazamizibagh amima, me dabirabir aghuiba bar puvati.
6 God osimtizir igharagha garir aviriba me ganidi. Kamaghin amizi, me
bar biaghiregha iti. Egha kantrin maba misogha kantrin igharaziba abiri.
Ezi nguibar ekiaba uariv sosi.
7 Eghti iarara ingangarir aghuim damusi bar gavgafigh. Ia bar mitivigh
gavgavighti, Ikiavira Itir God ian ingangarimin gan, deravira ia damuam.”
8 Atrivim Asa, Odetin otarim Asarian akaba baraghizi, akar kaba, gav-
gavim an nighnizim ganingi. Ezi a Judan anabam ko Benjaminin anabamin
nguazibar itir marvir guar God bar aghuaziba bar da batoke. Egha a
uaghan Efraimin anabamin nguazimin itir mighsiabar itir danganibar ghua,
nguibar ekiar a midorozimin inizibar marvir guaba saram otoke. Egha Asa
ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin
guamin boroghin itir ofa gamir dakozir kam bar deraghavira anekiri.
9 Efraimin anabam ko Manasen anabam ko Simeonin anabamin adarazir
avirim, me kamaghin gari, Ikiavira Itir God, a Atrivim Asan God, a Asa ko
iti. Ezi gumazamizir kaba, kantri Israel ategha iza, sautin amadaghan Asa
ko Judan kantrin iti. Ezi Asa datirighin, gumazamizir kaba izi Judaba ko
Benjaminin adarazi ko bar uari akuvaghasa, a men dia.
10 Asa atrivimin itir azenir namba 15in, an namba 3in iakinimin, gumaza-
mizir kaba iza Jerusalemin uari akufa.
11 Egha dughiar kamin, me midorozimin aven inizir asizibar tongin, me
700plan bulmakauba ko 7,000plan sipsipba inigha Ikiavira Itir God bagha
ofa gami.
12 Egha me Akar Dikirizir Gavgavim, a koma a gamua ghaze, me Ikiavira
Itir God, men inazir afeziabar God baghvira iki, bar uan nighniziba ko navir
averiabar aven, uari isi a daning an gintigham.
13 Egha me kamaghin migia ghaze, gumazitam o, amizitam, a igiamra
ikiam o, a ghurigham, a Ikiavira Itir God, Israelian God baghvira ikian
aghuaghti, me a misueghti an aremegham.
14 Egha me Ikiavira Itir Godin ziamin, akar dikirizir kam gamigha, bar
pamten dia, uan sighabagh ivi.
15 Judan gumazamiziba bar, uan navir averiabar aven, Ikiavira Itir Godin
ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. Kamaghin amizi, me bar moghira akar
dikirizir me amizir kam bagha bar akonge. Me Ikiavira Itir God buriava
a baghavira ikiasa bar gavgafi, ezi Ikiavira Itir God me ataghizi, me an
boroghin izi. Ezi a bar deraghavira men kantrin gara dabirabir aghuim me
ganidima, osimtizitam me batozir puvati.

15:2: 2 Eghaghaniba 24:20; Jeremaia 29:13; Matyu 7:7; Jems 4:8 **15:4:** Godin Araziba 4:29

16 Ezi Atrivim Asa uan inaghamim Makan garima, Maka aser amizim
Aseran nedazir Ikiavira Itir God bar aghuazimin ingari. Kamaghin amizi
atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha
ghua Kidronin danganir zarimin a gaborozi a isi.
17 Ezi danganir bar pin itir me asebar ziaba feba ikiavira iti. Asa dagh
asighasighizir puvati. Egha Asan dughiaba bar, an navir averiam zurara
Ikiavira Itir God baghavira iti.
18 Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi
inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a bar da inigha
Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu.
19 Ezi dughiar kamin ikegha ghua namba 35in azenimin, Asa atrivimin
itima, apanitam iza a ko misoghezir puvati.

16

Israelia Judaba ko misosi
(1 Atriviba 15:17-22)

1 Asa Judan atrivimin itir dughiamin, an namba 36in azenimin aven,
Israelian Atrivim Basa dughiar mamin uan midorozir gumaziba inigha ghua
Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin
ingarigha uam anevini, eghti gumazamiziba Judan danganimin mangigh
izegh damuan kogham.
2 Ezi Atrivim Asa silvaba ko golin Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko
atrivimin dipenimin itir maba sara inigha, Damaskusin nguibar ekiamin
itir Sirian Atrivim Benhadat bagha da amada. Egha Asa kamaghin Atrivim
Benhadat bagha akam amada,
3 "Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavitam damigh, egh namakar
aghuimningin ikiam, mati gan afeziamning amizi mokin. Ki ni bagha silvaba
ko golin kaba amadi. Eghti ni Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir
gavgavim abighti, a uan midorozir gumaziba inigh mangi egh nan nguazim
atakigh."
4 Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamin amamangatigha, uan
midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me midorozir gumaziba inigha
ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba
kori: Ijon ko Dan ko Abel Betmaka. Egha uaghan Naptalin anabamin
nguazim bar moghiram a ini, kar nguibar ekiar me dagheba ko bizir
igharaziba ariziba.
5 Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba
iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amim ategha,
divazim agivazir puvati.
6 Egha gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar
moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da
ini, kar Atrivim Basa divazim gavgavim a daningasa akuvazir biziba. Egha
me da inigha izezima, Asa da inigha, Mispan nguibar ekiam avinizir divazim
ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim, gavgavim aning ganingi.

Godin akam inigha izir gumazim Hanani Akar Gavgavim isa Atrivim Asa ganingi

7 Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazim Hanani ghua Atrivim
Asan gara, kamaghin a migei, "Ni ti ghaze, Sirian atrivim nin akurvaghamin
gavgaviba iti, egha ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itir puvatigha,
uabin akurvaghasa an azangsighan aghua. Kamaghin amizi, ni uan apaniba
ko Sirian Atrivimin midorozir gumaziba abiraghan iburagham.

16:7: Aisaia 31:1; Jeremaia 17:5

8 Ni kamaghin fo, Itiopian kantri ko Libian kantrin midorozir gumaziba
iza ni ko misoke. Me midorozir gumazir bar aviriba ko midorozir karisin
bar aviriba ko midorozir gumazir bar avirir hoziabagh apiaghira misoziba
iti. Ezi dughiar kamin, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiava, an
azarazima, a nin akura. Ikiavira Itir God gavgavim ni ganingizi, ni me abira.
9 Gumazamizir uan navir averiabar aven Ikiavira Itir God baghavira itiba,
me nguazir kamin danganir manamin iti, a zurara me buria deravira me
bagha tintinibar gari. Egha a men akurvagha gavgavim me ganidi. Ezi ni
uabin akurvaghasa Sirian atrivimin azarazir arazir kam, a derazir puvati.
Kamaghin amizi, datirighin ni Judaba ko, ia deravira dapiaghan kogham.
Apaniba zurara ia ko misogham."
10 Godin akam inigha izir gumazim, Hananin migirigiar kaba Asa gamima,
a bar puviram atari. Egha a mikemezi, me Hanani inigha kalabus gatigha, an
suemning pamtem temem sara aning ike. Egha dughiar kamra, Atrivim Asa
uaghan arazir kurabar Judan gumazamizir mabagh ami.

Atrivim Asa areme
(1 Atriviba 15:23-24)

11 Atrivim Asa amizir arazir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir
kamin iti, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghani-
bar Akinafarim.
12 Asa atrivimin itima, an azenir namba 39in, arimariar bar kurar mam an
dagarimningin oto. Ezi Asa uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsizir
puvati. A doktabara, men azangsisi.
13 Ezi an atrivimin itir namba 41in azenimin, Atrivim Asa uan inazir
afeziabar min areme.
14 Ezi me Devitin Nguibar Ekiamin a uabi gumazibav kemezi me a bagha
okorezir dagiar torimin, anefa. Gumaziba paura ko borer mughuriar
aghuim zuiba veregha, ada inigha torimin atizir dakozim gisin da inge. Egha
me atrivimin kuam isa dakozir kam gisin aneti. Egha me an apangkuvigha
an ziar ekiam ginighnigha avir dafam ati.

Atrivim Jehosafatin eghaghanim

17

(Sapta 17--20)

Jehosafat Judabar atrivimin oto

1 Ezi Jehosafat uan afeziamin danganim inigha, Judan kantrin atrivimin
oto. Egha a uan midorozir gumaziba, gavgavim me ganingizi, me bar
gavgafi, eghti Israelia izi me misoghan iburagham.
2 Egha uan midorozir gumaziba, Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavir
avinizibar me arigha, uaghan Judan kantrin danganiba bar me ariki. Egha
a Efraimin anabamin nguazimin itir nguibar ekiabar, midorozir gumazir
maba ariki. Kar an afeziam Asa faragha midorozimin inizir nguibar ekiaba.
3 Jehosafat atrivimin itir dughiamin, a uan inazir afeziam Devitin min
arazir aghuibagh ami. An asem Balin ziam fer puvati, kamaghin, Ikiavira
Itir God a ko ikiava, an akurvasi.
4 Jehosafat uan afeziamin Godin gintigha, egha uaghan Godin Araziba bar
deragha dar gintisi. A Israelin kantrin itir atrivibar min arazir kurabagh
amir puvati.
5 Ezi Ikiavira Itir God Jehosafat gamizi, an atrivir gavgavimin otogha,
deravira Judan kantrin gari. Ezi Judan gumazamiziba bar bizir aghuiba

inigha a bagha zui. Kamaghin, a dagiar aviriba ko bizir aviriba ikia, Judabar
damazimin ziar ekiam iti.
6 A Ikiavira Itir Godin Arazibar gin mangasa bar gavgafi. Egha a kantri
Judan danganiba bar dagh arua, mighsiabar pin itir asebar ziaba fer dan-
ganiba bar adagh asighasigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim
itiba saram asighasiki.
7-9 Jehosafat atrivimin ikia, an namba 3in azenimin aven, a uan gumazir
aruar maba ko, Livain maba ko ofa gamir gumazir pumuning amaga ghaze,
me Ikiavira Itir Godin Araziba Itir Akinafarim inigh, Judan nguibar ekiaba
bar dar mangi, arazir kabar gumazamizibar sure damu. Ezi, me Judan
nguibaba bar dagh arui. Gumazir aruar kabar ziabar kara: Benhail, Obadia,
Sekaraia, Netanel ko Mikaia. Ezi Livaibar ziabar kara: Semaia, Netania,
Sebadaia, Asahel, Semiramot, Jehonatan, ko Adoniya ko Tobia ko Tobadonia.
Ezi ofa gamir gumazimningin ziamningra kara: Elisama ko Jehoram.

Jehosafat bar atrivir gavgavim

10 Jehosafat atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Judan kantrin
boroghin itir kantribar atriviba bar me gamizi, me bar Jehosafatin atiatingi.
Kamaghin amizi, me izava a ko misozir puvati.
11 Ezi Filistian marazi bizir aghuir maba inigha Jehosafat bagha ize, egha
me uaghan takis givezasa, silvaba inigha ize. Ezi Arebian gumazamiziba
uaghan 7,700plan sipsipin apuriba ko 7,700plan memen apuriba inigha iza
Jehosafat ganingi.
12 Ezi Jehosafat atrivir gavgavimin oto. Egha a gumaziba amangizi, me Ju-
dan nguibar ekiabar ghue. Egha me bizibar arighamin dipenibar ingarigha,
dagheba ko biziba isa dagh ariki. Egha midorozir gumaziba iki apaniba bagh
ganasa danganir bar gavgavibar ingari.
13 Egha Jehosafat biziba arighamin dipenir kabar aven bizir bar aviribar
pozibav kini. Egha uan midorozir gumazir gavgaviba Jerusalemin me ariki.
14 Midorozir gumazir kabanang, me uan ikiziba ko iti, ezi gumazir da-
paniba vaghvagha, 1,000plan midorozir gumazibar gari. Judan anabamin
adarazir gumazir bar gavgavibar garim, an ziam Atna, a 300,000plan
midorozir gumazibar gari.
15 An gumazir an girara irim, Jehohanan, a 280,000plan midorozir gu-
mazir bar gavgavibar gari.
16 Gumazir dapanir aningin gin irim, an ziam, Amasia, a Sikrin otarim.
A uabi isa Ikiavira Itir Godin ingangarim ganiga, 200,000plan midorozir
gumazir gavgavibar gari.
17 Ezi Benjaminin anabamin adarazir midorozir gumazibar faragha zuir
gumazir dapanimin ziam, Eliada. A midorozir gumazir bar gavgavir
aghuim, a 200,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim. Me
bar orabar suigha pibar asa bar fo.
18 Ezi gumazir dapanir Eliadan girara irim, an ziam, Jehosabat, a
180,000plan midorozir gumazibar gari. Me zurara uan midorozir bizibar
suigha misoghasa gara iti.
19 Midorozir gumazir kaba bar moghira atrivimin ingangarim gamua,
Jerusalemin iti. Ezi Judan kantrin danganir igharaziba bar, dar itir nguibar
ekiar divazir bar gavgavir aviniziba, atrivimin midorozir gumaziba uaghan
adar iti.

17:10: Jenesis 35:5; 2 Eghaghaniba 14:14

18

Godɨn akam inigha izir gumazim Mikaia ghaze,
Atrivim Ahap aremegham
(1 Atriviba 22:1-28)

1 Judan Atrivim Jehosafat, dagɨar avɨriba ko bizir bar avɨriba iti, ezɨ
gumazamiziba an ziam fe. Egha a Israelian Atrivim Ahap ko akam akɨra
ghaze, an otarim Ahapɨn guivimɨn ikiam, eghtɨ kantrin pumuning uaning
inigh deraghvɨra ikiam.
2 Azenir maba ghua gɨvazɨ, Jehosafat dɨkavigha, Atrivim Ahapɨn ganasa
Samarian nguibar ekiamɨn ghu. Kamaghɨn, Ahap uan ingangarir gumaz-
ibav kemezɨ, me Atrivim Jehosafat, a ko izezir darazi bagha bulmakauba
ko sipsipɨn bar avɨribav suegha, me bagha dagher dafam gami. Ahap
Jehosafatɨn azaraghtɨ, a mangɨ an akuragh Gileatɨn Distrighɨn itir, Ramotɨn
nguibar ekiamɨn mɨsoghasa nɨghnɨzim iti.
3 Egha Ahap kamaghɨn Jehosafat mɨgei, "Nɨ na ko izam, o? Kɨ kamaghsua,
ga mangɨ Ramotɨn nguibar ekiam bagh mɨsogh uam a iniam?"
Ezɨ Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, "Kɨ nɨn gɨn mangasa purama
oragha iti. Nan mɨdorozir gumaziba, nɨn akurvaghasa pura iti.
4 Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavɨra Itir Godɨn ifongiam
gɨfoka."
5 Ezɨ Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazɨ me izima
a men azara, "Kɨ mangɨ Ramotɨn nguibar ekiam uam a iniam, o ti pu-
vatɨgham?"
Ezɨ me ghaze, "A deragham, nɨ mangɨ. God nɨn akuraghtɨ, nɨ me
abɨragham."
6 Ezɨ Atrivim Jehosafat kamaghɨn Atrivim Ahapɨn azara, "Ikiavɨra Itir God,
an akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvatɨ? Tam ikɨtɨ, ga an
azaragh, egh Ikiavɨra Itir Godɨn ifongiam gɨfogham."
7 Ezɨ Ahap a ikaragha ghaze, "Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti,
an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamɨn, Godɨn akam baragha, egha
akar aghuitamɨn na mɨgeir puvatɨ. Dughiabar zurara, a na gasɨghasɨghamin
akar kurabar na ganɨdi. Kamaghɨn amizɨ, kɨ gumazir kam bar an aghua."
Ezɨ Jehosafat ghaze, "Nɨ mamaghɨn mɨkɨman markɨ."
8 Ezɨ Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamɨn diazɨ a izezɨ an a mɨgɨa
ghaze, "Nɨ zuamɨra mangɨ, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izɨ."
9 Dughiar kamɨn, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba
aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningɨn atrivir
dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avɨnizir dɨvazimɨn tiar akamɨn
boroghɨn, itir nguazir zarir mamɨn aning afa. Kar witɨn ovɨzibar iniba kua
dar dagheba isir danganim. Ezɨ akam inigha izir gumaziba aningɨn guamɨn
tugha, gɨn otivamin bizibav gei.
10 Ezɨ Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gu-
mazir kabar mav. An ainɨn mam inigha, ua bagha bulmakaun komɨn mɨn
garir bizir mamɨn ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap mɨgɨa ghaze,
"Ikiavɨra Itir God ghaze, Nɨ Siriabav sogh me abɨragham. Mati nɨ komɨn
kamɨn mɨn me giniv mangɨ, bar me agɨvagham."
11 Ezɨ akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghɨra mɨgei. Me
ghaze, "Nɨ Ramotɨn nguibar ekiamɨn mangɨ mɨsogh, egh guizbangɨra nguibar
ekiar kam iniam. Ikiavɨra Itir God, nɨn akuraghtɨ, nɨ me abɨragham."

18:4: 1 Samuel 23:2-4; 23:9; 2 Samuel 2:1

12 Ezi gumazir dapanir Ahap, Mikaia iniasa amadazim, a Mikaia inigha
izi. Aning atrivim boroghin iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze,
“Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimin Siri-
aba abiragham. Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar
akueghamin tamin atrivim mikim.”
13 Ezi Mikaia a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki
guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme,
anarira ki an gun mikimam.”
14 Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotin
nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam, ti puvati?”
Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A dera, ni mangi misogh egh Ramotin
nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham.”
15 Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara ni migia
ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira na mikim. Ni manadizoghin
nan akam baragham?”
16 Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, “Ki garima, Israelian midorozir gumaz-
iba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar min pura tintinibar mighsiabagh
miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, ‘Gumazamizir kabar faragh
mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighti, me vaghvagh uan
nguibabar mangi egh deraghvira iki.’ ”
17 Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin oregha, Atrivim Jehosafat migia
ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir
aghuitamin gun na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bativamibara gun
na migei.”
18 Ezi Mikaia ua kamaghin migei, “Ni datirighin deragh kuarim atigh
oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima,
Ikiavira Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi
an enselba bar, an agharir guvim ko agharir ikiriamin tuivighav iti.
19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men azara, ‘Tinara mangi Ahap gifariva
a gekuighti, a Ramotin nguibamin mangi midorozimin aven ovengam?’ Ezi
enselba vaghvagha uan nighniziba Ikiavira Itir God ganidi.
20 “Me kamaghin amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godin
damazimin tugha, kamaghin a migei, ‘Ki mangi a gifaragh, a gekuigham.’
21 “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni manmaghiram a gifaram?’
“Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘Ki mangi Ahapin akam inigha
izir gumazibar amuti, me a gifaragham.’
“Ezi Ikiavira Itir God duar kam migia ghaze, ‘Ni mangi a gifaraghti, a
nighnizir gavgavim akam inigha izir gumazibar akamin ikiam.’ ”
22 Ezi Mikaia bighavira Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa
a ifonge, egha ni gifarasa, duar kam amadazi, a nin akam inigha izir gumazir
kabagh amizi, me ni gifaragha gifa.”
23 Ezi akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi,
Mikaia akar kamin Ahap migeima, an an boroghin ghua an koviam
misuegha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Duam manmaghin na ategha, nin
ghugha akar kam ni ganingi?”
24 Ezi Mikaia, Sedekaian akam ikaragha ghaze, “Apaniba gin izi Israelia
ia abinighti, ni ari mangi dipenitamin aven danganir mogomemin modogh
ikiam. Egh dughiar kamra ni fogham, Ikiavira Itir God uabi akar kam na
ganingizi, ki an gun migei.”

18:16: Diboboniba 27:17; Esekiel 34:5; Matyu 9:36; Mak 6:34

25 Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam migia ghaze, “Ni Mikaian
suiragh nguibar ekiamin garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas,
aning bagh mangi.
26 Egh kamaghin aning mikemegh, ‘Atrivim kamaghin migei: Gua gumazir
kam isi kalabuziam datigh. Egh bretin muziariba ko dipabara, a daning
mangiti midorozim givaghti ki uamategham.’ ”
27 Ezi Mikaia ua ghaze, “Ia gumazamiziba bar deravira nan akar kam
baragh!”
Egha Ahap migia ghaze, “Ni osimtizitam inighan kogh ua deraghvira
nguibamin izegh, egh ni kamaghin fogh suam, Akar ki mikemezir kam, a
Ikiavira Itir Godin izezir puvati.”

Atrivim Ahap misoghasa zui
(1 Atriviba 22:29-36)

28 Kamaghin amizi, Israelin Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat,
aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misoghasa ghua, Gileatin
Distrighin itir nguibar ekiam Ramotin otifi.
29 Ezi midorozim tighar akuighirighasava amima, Atrivim Ahap kamaghin
Atrivim Jehosafat migei, “Ga midorozim bagh mangi, ki uan atrivir koro-
tiaba sueghiva korotiar igharazitabar aghuighti, midorozir gumaziba nan
atamangigham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian
atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning midorozim bagha zui.
30 Dughiar kamra, Sirian atrivim uan midorozir gumazir karisbar pin
tuiva misozibar dapaniba, akar gavgavim me ganiga ghaze, “Ia Israelian
atrivim baghvira gan a ko misogh, egh gumazir ziaba itir igharaziba o ziaba
puvatiziba ko misoghan marki.”
31 Ezi me misozir dughiamin, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim
Jehosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha me a misoghasa
zuima, a tiarim akara deima, ezi Ikiavira Itir God an akura. God midorozir
gumazibagh ekuizi me anetaki.
32 Ezi me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki.
33 Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir
pimin Israelia iti naghin puram asavamada. Ezi barim ghua Ahapin
mikarzir, midorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan
karisin suizir gumazim migia ghaze, “Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua karis
giragh midorozir danganim atakigh.”
34 Ezi midorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim
ategh mangan iburaghburaghizi, me karisin aven puram anefazi, a Siriabar
damazimin uan karisin aven aperaghav ikia Siriabar gara kamaghira itima,
aruem gevima an areme.

19

Godin akam inigha izir gumazim Jehu, Jehosafatin atari

1 Atrivim Ahap aremegha givazi, Atrivim Jehosafat bar deravira ua-
mategha iza Jerusalemin uan atrivir dipenimin oto.
2 Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazim Jehu, a Hananin
otarim, a ghua Atrivim Jehosafat batogha kamaghin a migei, “Ni ti ghaze, ni
gumazir kurabar pogh men akurvaghamin arazim, ko gumazir Ikiavira Itir
God gifongezir puvatizibagh ifongezir arazim ti dera? Ni arazir kamaghin
garim gamizi, Ikiavira Itir God nin aningaghe.

18:27: Maika 1:2 **18:31:** 2 Eghaghaniba 13:14-15

3 Egha God fo, ni uaghan arazir aghuir mabagh ami. Ni uan kantrin aven,
itir aser amizim Aseran nedaziba itir guarir akinibagh asighasigha, Godin
ifongiamin gintighasa gavgafi."

Jehosafat kotiabar jasba amisefe

4 Atrivim Jehosafat Jerusalemin iti. Egha dughiar mabar, a dikava ghua
uan gumazamizibar ganasa ghua, sautin amadaghan Berseban nguibar
ekiamin ikegha ghua notin amadaghan Efraimin anabamin mighsiaba itir
danganimin tuifi. Egha a Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God bagh
uamategh izasa me migei. Ezi me a baregha uamategha God bagha ize.
5 Ezi Jehosafat kotiaba tuisighamin jasba amisevegha, Judan nguibar ekiar
divazir bar gavgavim avinizibа bar me ariki.
6 Egha kotiaba tuisizir jasba, a kamaghin me migei, "Ia gumazamizibar
ingangarim gamir puvati. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarim gami, a uabi ia ko
iti. Kamaghin amizi, ia kotiaba tuisighamin dughiabar, ia uari uan araziba
bagh deravira gan.
7 Ikiavira Itir God, en God, kotiamin aven, guizin arazim giragh kotiaba
baraghamin araziba, ko uan namakabar akabar akurvaghamin araziba ko,
gumazamiziba ia apezeper dagiaba ia daningamin araziba, arazir kaba God
bar dar aghua. Kamaghin amizi, ia gumazir kotiaba tuisiziba, ia Ikiavira Itir
Godin atiatingiva bar an apengan iki, egh deraghvira uan arazibar gan."
8 Jehosafat uan gumazir dapaniba ko uamategha Jerusalemin izezir
dughiamin,* Jehosafat Livain marazi ko ofa gamir gumazir maba ko ikizibar
gumazir dapanir maba amisefe, eghti me gumazamizir Ikiavira Itir Godin
Akar Gavgaviba abiziba tuisighamin jasbar otivam, egh uaghan Jerusalemin
nguibar ekiamin aven itir gumazamiziba uari adoghodozir migirigiaba
akirmigham.
9 Jehosafat kamaghin jasin kabav gei, "Ia ingangarir kam damuamin
dughiamin, ia bar Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiva, deraghvira
an arazibar gin mangi. Ia ingangarir kam damuti, a deraghviram otivsi, ia
uan navir averiabar aven bar ifongegh.
10 Eghti ian namakataba, nguibar ekiar igharazibar ikegh izi uarir akur-
vagh kotiaba tuisighsi ian azangti, ia men akuragh kotiaba tuisighamin
arazir aghuibar men sure damu. Gumazim, gumazir igharazimin misoghezi
an aremezir kotiam ko, gumazim Godin Araziba, ko an Akar Gavgaviba
abighizir kotiam, ko gumazim arazir God ifongeziba abighizimin kotiam ko
arazir God damuasa ia mikemeziba abighizir kotiam, ia men sure damuti,
me Ikiavira Itir Godin damazimin osimtiziba puvatigham. Eghti ia ko ian
adarasi, Godin damazimin osimtiziba puvatighti, God ian aningagheghan
kogham.
11 Ia deraviram oragh. Gumazir pumuning ian faragh mangi kotiabar
ingangaribar ganam. Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Araziba abigha
da munasir kotiaba baraghamin dughiamin, Godin ofa gamir gumazibar
dapanim Amaria, ian kotiabar faragh mangam. Eghti gumazamiziba gav-
manin araziba abigha da munasir kotiaba baraghamin dughiamin, Ismelin
otarim Sebadaia, a Judan gumazir dapanim, a ian kotiabar faragh mangam.
Eghti kotiabar ingangaribar, Livaiba ian akurvagham. Ikiavira Itir God,
gumazir arazir aghuibagh amiba ko iti, kamaghin amizi, ia atiatingan kogh
tuivigh gavgavigh ingangarir kaba bar dar amu."

19:3: 2 Eghaghaniba 17:4-6; 30:19 **19:6:** Godin Araziba 1:17; Onger Akaba 82:1 **19:7:** Godin Araziba 10:17; Aposel 10:34; Rom 9:14; 1 Pita 1:17 * **19:8:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **19:9:** 2 Samuel 23:3

20

Apaniba izava Judaba ko misosi

1 Bizir kabar gin, Moapia ko Amonia ko Amonin kantrin itir igharaz darasi,* me iza Judaba ko uariv sosi.

2 Ezi gumazir maba Atrivim Jehosafat bagha iza kamaghin a migei, "Idomian midorozir gumazir avirir dafam, Amangsizim Itir Dipar Akaremin vongin itir nguazim ategha ni ko misoghasa izi. Egha me datirighin Hasason Tamarin iti." Hasason Tamar, a Engedin nguibar ekiamin ziar mam.

3 Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin oregha bar atiatingi. Egha a Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa. Kamaghin, a Judan kantrin danganiba bar adar itir gumazamiziba bagha akam amaga ghaze, me bar dagheba tagh Ikiavira Itir God ko mikimam.

4 Ezi Judan danganiba bar adar itir gumazamiziba uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God ko mikimasa Jerusalemin ize.

5 Egha me iza Jerusalemin gumazamiziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir igiar me uari akuvamin uari akufa. Ezi Atrivim Jehosafat ghua men tongin tugha, kamaghin God ko migei,

6 "O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziabar God, ni uan Nguibamin ikiava, nguazimin ikiziba bar me gativagha men gari. Ni gavgavir bar ekiam iti. Eghti gumazitam ni misogh ni abiraghan kogham.

7 O en God, ni fo, e Israelia nin roroam Abrahamin ovavir boriba, e nin gumazamizibara. Ni gumazamizir fomira nguazir kamin apiaziba, ni me batoghezi me are, eghti nguazir kam, a en nguazimra iki mamaghira ikiasa ni e ganingi.

8 Ezi e dughiar ruarimin nguazir kamin ikegha gifa. En inazir afeziaba fomira nin boroghin mangi, nin ziam fasa Dipenir kamin ingari. Egha me an ingarigha givazir dughiamin, me kamaghin ni ko migia ghaze,

9 'Ikiavira Itir God, osimtizitam e batogham, o apaniba izi e ko misogham, o arimariar kurar ekiatam otogham, o dagheba otevir dughiar ruaritam e batoghti, e izi Dipenir kamin guamin nin damazimin tugham. Dipenir kam, a danganir e nin boroghin izi nin ziam famim. Egh e osimtizir kam ginighnigh uarir akurvaghsi nin azangsigham. Eghti ni en dimdiam baragh uam e iniam.'"

10 Egha Atrivim Jehosafat ua kamaghin God ko migei, "Ni Amonia ko Moapia ko Idomian ganigha gifa, me e misoghasa ize. Bar fomira, en inazir afeziaba Isip ategha iza ikizir kabar nguazimin otivir dughiamin, ni en inazir afeziaba ataghizi, me me ko misoghezir puvati. Kamaghin amizi, en inazir afeziaba me gitagha, me gasighasighizir puvati.

11 Ezi me datirighin tong arazir aghuir en inazir afeziaba me gamizibagh nighnizir pu. Puvati. Me bar arazir kuram gamua e ko misoghasa. Me nguazir ni uabi e ganingizir kamin e batueghasa izegha gifa.

12 O, en God, midorozir gumazir avirir kaba e misoghasava ami. Ezi e me ko misoghamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, ni uabi bar puv me damigh. Bar guizbangira, e fozir puvati, e manmaghin damuam. Kamaghin amizi, e uarir akurvaghasa ni baghavira gara iti."

13 Dughiar kamin, Judan gumaziba uan amuiroghboriba sara, me bar moghira, Ikiavira Itir Godin damazimin an Dipenimin boroghin tuivighav iti.

---

* **20:1:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **20:7:** Aisaia 41:8; Jems 2:23 **20:10:** Godin Araziba 2:4-19 **20:12:** Onger Akaba 25:15; 121:1-2

14 Ezi Livaibar mav, an ziam Jahasiel, a gumazamizir kabar tongin tughav
iti. Jahasiel, a Sekaraian otarim, ezi Sekaraia, a Benaian otarim, ezi Benaia,
a Jeielin otarim, ezi Jeiel, a Matanian otarim. Gumazir kaba bar moghira, me
Livain gumazim Asapin ovavir boriba. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam pamten
iza Jahasiel gizivazima,
15 a kamaghin migei, "O Atrivim Jehosafat, ko ia Jerusalemin itir gumaza-
miziba ko ia Judaba bar, ia deravíram oragh. Ikiavira Itir God, a kamaghin
ia migei: Ia midorozir gumazir avirir kamin atiating naviba osiman marki.
Midorozir kam, kar Ikiavira Itir Godin bizimra. A ian bizim puvati.
16 Apaniba gurum mizaraghan ia misoghsi Sisin mighsiamin ghuanadir
tuavimin izam. Eghti ia mangi Jeruelin gumazamiziba puvatizir danganimin
boroghin, aruem anadi naghin danganir zarimin me batogham.
17 Ia uari midorozir kamin misoghan kogham. Puvati. Ia mangi
misoghamin danganimin pura tuivigh iki gan, eghti Ikiavira Itir God ian
akuragh midorozir kam damuam. Ia Jerusalem ko Judan danganibar itir
gumazamiziba, ia atiating naviba osiman marki. Ia gurum mizaraghan
midorozim bagh mangi, eghti Ikiavira Itir God ia ko ikiam."
18 Ezi me akar kam baraghizir dughiamin, Atrivim Jehosafat tevimning
apirigha uan guam nguazim mitua. Ezi Judaba ko Jerusalemia bar, me
Ikiavira Itir Godin damazimin nguazim giregha an ziam fe.
19 Ezi Livain anabamin Kohat ko Koran adarazi dikavigha pamtemin dia
Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziam fe.
20 Ezi bar mizaraghara, me dikavigha Tekoan nguibar ekiamin boroghin
itir gumazamiziba puvatizir danganimin mangasava amua iti. Me tighar
Jerusalem ataghiraghamin dughiamin, Atrivim Jehosafat kamaghin me
migei, "Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ia nighnizir gavgavim Ikiavira
Itir God, ian Godin iki, egh tuivigh gavgafigh. Egh ia Godin akam inigha
izir gumazibar akaba nighnizir gavgavim dar iki, egh ia uan apaniba
abiragham."
21 Egha atrivim uaghan gumazamizibar nighnizibagh foghasa men
azangsisi, egha gin, a midorozir gumazibar faragh mangi, ighiar kam ban-
gasa me amisefe: Ezi me kamaghin ighiam bati.

"Ikiavira Itir Godin Araziba bar zue,
ezi arazir kam, mati an kurkazir aghuim.
E bizir kabagh nighnigh,
egh an ziam fi ighiaba bangam.
Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e a minamam."

22-23 Jehosafat uan midorozir gumaziba ko zuir dughiamin, gumazir
ighiam batiba, me dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiabagh ami.
Ezi Ikiavira Itir God, Amonia ko Moapia ko Idomian midorozir gumazibagh
amizima, me uarira uarir atara uariv sosi. Amonia ko Moapia, faragha
Idomia ko misogha, bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin Amonia ko
Moapia uari uariv sogha bar uarigh asighasiki.
24 Ezi Judan midorozir gumaziba ghua gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin itir tauan mamin oto, kar tauan midorozir gumaziba ikia apaniba
bagha garim. Egha me apaniba bagha garava avenge. Me apanibar kuabar

20:15: Ua Me Ini 14:13; Godin Araziba 1:29-30; 2 Eghaghaniba 32:7 **20:15:** Godin Araziba 20:1-4
20:17: Ua Me Ini 14:13-14; Diboboniba 14:9; 2 Eghaghaniba 15:2

garima, da pura tintinibar nguazimɨn irav iti, ezɨ me dɨgavir kuram gami. Men tav angamɨra itir puvatɨ, me bar moghɨra ariaghire.

25 Ezɨ Atrivim Jehosafat uan adarazi ko, gumazir kuar kabar tongɨn ghua garima, bizir bar avɨriba iti. Ezɨ me dagheba ko korotiaba ko bizir bar aghuir avɨrir maba ini. Biziba bar avɨraseme, kamaghɨn amizɨ, me aruer pumuning ko mɨkezimɨn bizir kaba isavɨra iti.

26 Egha namba 4ɨn aruemɨn, me iza danganir zarir mamɨn uari akuvagha, Ikiavɨra Itir God men akuragha amizir bizim gɨnɨghnɨgha, an ziam fe. Bizir kam bangɨn, dughiar kamɨn ikegha iza datɨrɨghɨn, me danganir kam kamaghɨn a dɨbori, Godɨn Ziam Fer Danganir Zarim.

27 Ikiavɨra Itir God men akuragha men apaniba abɨra, kamaghɨn amizɨ, Jehosafat faragha zuima Judaba ko Jerusalemian gumaziba an gɨn ikia, me bar akuegha uamategha Jerusalemɨn zui.

28 Egha me gitabav sogha sɨghabagh iviava Jerusalemɨn nguibar ekiamɨn aven zui, egha Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn tiar akamɨn boroghɨn ghua ziar ekiam a ganɨdi.

29 Ezɨ kantrin igharazibar atriviba ko gumazir dapaniba kamaghɨn oraki, Ikiavɨra Itir God Israelian akuragha men apanibav soghezɨ, me bar ariaghire.

30 Ikiavɨra Itir God bar deraghavɨra Jehosafatɨn kantrin gari, kamaghɨn amizɨ, mɨdorozitam uam otozir puvatɨzɨ, Jehosafat uan gumazamiziba ko avughsi.

Atrivim Jehosafat areme
(1 Atriviba 22:41-50)

31 Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimɨn oto, egha 25plan azenibar Jerusalemɨn atrivimɨn iti. An amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba.

32 Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizɨ moghɨn, a Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn arazir aghuibagh ami.

33 Egha bizir vamɨra, an a gamizir puvatɨ, a mɨghsɨabar pɨn itir asebar ziaba fer danganibagh asɨghasɨghizir puvatɨ. Ezɨ gumazamiziba uaghan deragha uan inazir afeziabar Godɨn gɨntɨgha tugha gavgavizir puvatɨ.

34 Atrivim Jehosafat amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimɨn otozir dughiamɨn ikegha ghua an aremezir dughiamɨn eghaghaniba, akɨnafarir kamɨn iti, me kamaghɨn a dɨbori, Hananin Otarim Jehun Eghaghaniba. Ezɨ akɨnafarir kam, akɨnafarir bar ekiamɨn aven iti, me kamaghɨn a dɨbori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akɨnafarim.

35 Dughiar mam, Atrivim Jehosafat Israelian Atrivim Ahasia ko poro, ezɨ atrivir kam arazir bar kurar avɨribagh ami.

36 Egha aning uaning inigh biziba ater kantri Tarsisɨn mangasa kurir ekiabar ingari. Ezɨ aningɨn ingangarir gumaziba Esiongeberɨn kurir ekiar kabar ingari.

37 Ezɨ Dodavahun otarim Elieser, a Maresan nguibar ekiamɨn gumazim, a Godɨn akar bar gavgavimɨn kamaghɨn Jehosafat mɨgei, “Nɨ atrivir kuram Ahasia ko roroam gami. Kamagh amizɨ, Ikiavɨra Itir God gua ingarizir kurir ekiabagh asɨghasigham.” Ezɨ kurir kaba ghua bar ikuvigha Tarsisɨn mangan ibura.

20:33: 2 Eghaghaniba 17:6; 19:3

21

1 Egha gin Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimin anefa. Ezi an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Jehoramin eghaghanim

(Sapta 21)

Jehoram Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 8:17-24)

2 Atrivim Jehoram dozir 6pla iti. Men ziabar kara: Asaria, Jehiel, Sekaraia, Asarian igharazim, Maikel ko Sefatia. Jehoram ko 6plan gumazir kaba, me bar Judan Atrivim Jehosafatin otariba.

3 Jehosafat gol ko silvan avirim ko bizir ivezir bar pin koziba isa uan borir kabagh aningi. Egha a uaghan Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavim avinizibar ganamin ingangariba me ganingi. Jehoram, a Jehosafatin otarir ivariam, kamaghin amizi, Jehosafat uan danganim inigh atrivimin ikiasa anemisefe.

4 Jehoram atrivimin otozir dughiamin, a uan kantri bagha gavgavigha, bar uan doziba ko Judan gumazir dapanir mabav soghezi me ariaghire.

5 Jehoram 32plan azeniba ikiava atrivimin oto, egha a 8plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti.

6 A Israelian Atrivim Ahapin, guivimin iti. Kamaghin amizi, an Ahapin adarazi ko Israelian atrivir igharazibar arazir kurabar gintisi. Egha arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami.

7 Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri gasighasighizir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim, Atrivim Devit ginighnisi. A fomira Devit ko akar dikirizim gamua ghaze, Devitin ikizibar tongin gumazitam zurara atrivimin ikiam, eghti Devitin lamin angazangarim mungeghan kogham. Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God akar dikirizir kam ginighnisi. Kamaghin amizi, a Judan kantri gasighasighan aghua.

8 Jehoram Judan atrivimin itir dughiamin, Idomian gumazamiziba an akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uarir ganasa atrivir mam amisefe.

9 Ezi Jehoram uan midorozir gumazir dapaniba ko karis bar tuiva misozir gumaziba inigha, Idomia misoghasa zui. Me ghua otivizi, Idomian gumaziba iza Jehoramin midorozir gumaziba ekiarugha me misoghasa. Ezi dimagarimin Jehoram midorozir gumazir karisbar zuiba inigha, bar pamtem misogha me adugha ghue.

10 Egha, Judaba Idomia dikabirazir puvati. Ezi Idomian gumazamiziba, uari uan kantri gativagha ikia iza datirighin tu. Jehoram Ikiavira Itir God, uan inazir afeziabar God akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, dughiar kamin, Lipnan nguibamin gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua Judabar apengan itir puvati.

11 Ezi Jehoram uaghan Judan kantrin mighsiabar itir danganibar asebar ziaba fasa danganibar ingari. Egha a Juda ko Jerusalemin nguibar ekiamin gumazamizibagh ekuizi, me akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, an damazimin arazir kurabagh ami.

12 Dughiar mam, Godin akam inigha izir gumazim Elaija, Atrivim Jehoram bagha akinafarir mam osirigha anemaga ghaze, “Ikiavira Itir God, a nin

21:2: 2 Atriviba 8:16-24 **21:7:** 1 Atriviba 11:36 **21:8:** Jenesis 27:40

ovavim Devitin God, akam kamaghin nin iti: Ni uan afeziam Atrivim Jehosafat ko nin inazim Atrivim Asa, ni aningin arazir aghuibar gintizir puvati.
13 Ni Israelian atrivir arazir kurabagh amibar gin ghua, Judaba ko
Jerusalemia getuima, me akirim ragha God gasara. Ni Atrivim Ahap uan
adarazi ko Israelia gamizi moghira ni a gami. Egha ni uan dozibav soghezi,
me ariaghire. Me gumazir aghuiba, egha men araziba bar nin arazibagh
afira.
14 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin gumazamiziba ko, nin amuiba ko
boriba sara pazivira ia damuva, nin biziba bar dagh asighasigham.
15 Eghti ni uabi, arimariar bar kuram nin muriar averiamin ikiam.
Eghti dughiabar vaghvagh, arimariar kam bar ekeveghti, nin evenavim
asighirigham."
16 Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Filistiaba ko Arebian Itiopian
nguazimin boroghin itibagh amizi, me Jehoramin aningaghe.
17 Egha me iza kantri Juda misogha, Atrivim Jehoramin dipenimin itir
biziba bar ada inigha ghu. Egha me an amuiba ko an otariba inigha ghue.
Egha an otarir abuananam inigha ghuzir puvati, an ziam Joahas, an ziar
igharazim Ahasia.
18 Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram gamizi, an
atrivimin muriamin oto. Arimariar kam a givaghan kogham.
19 Arimariar kam an itima, azenir pumuning gifa, ezi Jehoramin evenavim
asiaghirizi, a mizazir bar kuram inigha areme. Ezi Judan gumazamiziba
a ginighnighasa avir ekiatam arizir puvati, mati me an ovavibagh amizi
mokin.
20 Jehoram azenir 32pla ikia atrivimin oto, egha 8plan azenibar
Jerusalemin atrivimin iti. Ezi an aremezir dughiamin, gumazitam an
apangkuvizir puvati. Me atriviba afir danganimin anefazir puvati, me
Devitin Nguibar Ekiamin anefa.

Atrivim Ahasia ko Atrivir Amizim Atalian eghaghanim

22

(Sapta 22)

Ahasia Judan atrivimin oto
(2 Atriviba 8:25-29; 9:21-28)

1 Jehoram atrivimin itir dughiamin, Arebian gumazir maba midorozir
gumazir maba inigha Judan iza, an otarir ekiaba bar me misoghezi me
ariaghire. Egha me Jehoramin otarir abuananam Ahasia misoghezir puvati.
2 Ezi Ahasia 42plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha azenir vamiran
Jerusalemin atrivimin ike. An amebam Atalia, a Israelian Atrivim Omrin
igiam.
3 An amebam nighnizir kurabar an sure gami, kamaghin amizi, an Ahapin
ikizimin arazir kurabagh ami.
4 An afeziam aremezir dughiamin gin, an Ahapin adarazi inizi, me
nighniziba a ganidima, a men nighnizibar gin ghuzi, bizir kam bangin an
araziba bar ikuvigha a gasighasisi. Ezi Atrivim Ahasia arazir kuraba Ikiavira
Itir Godin damazimin dagh ami, mati Ahapin ikizim amizi mokin.
5 Egha Atrivim Ahasia gumazir kabar akam baregha ghua Israelian
Atrivim Joramin porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasael misosi.

21:20: 2 Eghaghaniba 24:25; 28:27; Jeremaia 22:18; 22:28

Me Ramotɨn nguibar ekiamɨn boroghɨra uariv sosi, a Gileatɨn Distrighɨn itir nguibam. Ezɨ Sirian mɨdorozir gumaziba Joram bɨrazɨ, a bar ikufi.
6 Ezɨ Joram mɨdorozim ategha ghua, Jesrilɨn nguibar ekiamɨn ikia, ua deraghasa mɨzua iti. A Jesrilɨn ikiavɨra itima, Atrivim Ahasia an ganasa ghu.
7 Ezɨ God fogha gɨfa, Atrivim Ahasia mangɨ Joramɨn gan ikiamin dughiar kamɨn, an a gasɨghasigham. Egha dughiar kamɨn Ahasia ghua Joram ko ikia aning ghua Nimsin otarim Jehu bato. Ikiavɨra Itir God, Ahapɨn ikɨzim gasɨghasɨghasa, Jehu amɨsefe.
8 Ezɨ Jehu, Ahapɨn ikɨzim gasɨghasɨgha ghua Judabar gumazir dapanir maba ko Ahasian dozibar otariba bato. Gumazir kaba Ahasian ingangarib-agh ami. Ezɨ Jehu bar me mɨsoghezɨ, me ariaghire.
9 A me mɨsoghezɨ me ariaghiregha gɨvazɨ, an Atrivim Ahasia buri. Ezɨ Ahasia Samarian nguibamɨn modogha iti. Ezɨ gumazir maba an ganigha a inigha Jehu bagha izezɨ, an a mɨsoghezɨ an areme. Ezɨ me Ahasian kuam purama anetaghizɨ a itir puvatɨ. Me kamaghɨn nɨghnɨgha ghaze, Ahasia, an Atrivim Jehosafatɨn igiam, Jehosafat bar uan navir averiamɨn aven Ikiavɨra Itir God baghavɨra iti. Kamaghɨn amizɨ, me Ahasian kuam isa mozimɨn anefa. Ezɨ dughiar kamɨn, Ahasian ikɨzimɨn aven, Judabar atrivimɨn ikɨva men ganamin gumazitam ua itir puvatɨ.

Atalia Judabar atrivir amizimɨn oto
(2 Atriviba 11:1-3)

10 Ezɨ Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghɨn akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gɨfa. Ezɨ a zuamɨra mɨdorozir gumazibav kemezɨ, me Judan atrivibar ikɨzimɨn gumaziba bar me mɨsoghezɨ me ariaghire.
11 Ezɨ mɨdorozir gumaziba Ahasian otarim Joas mɨsoghezɨ an aremezir puvatɨ. Me kamaghɨn fozir puvatɨ, Atrivim Jehoramɨn guivim Jehoseba, an Atrivim Ahasian buaramizim, an ofa gamir gumazim Jehoiadan amuim, amizir kamra, a moga atrivimɨn otarir aremeghamibar tongɨn Joas inigha, amizir an ganamim ko, aning isa danganir me daguivsiaba arɨzimɨn aven aning modo. Kamaghɨn amizɨ, Atalia Joas mɨsoghezɨ an aremezir puvatɨ.
12 Ezɨ Jehoseba 6plan azenibar Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn aven Joas modozɨ an a ko iti. Ezɨ dughiar kamɨn, Atalia Judan atrivir amizimɨn ikiavɨra iti.

Atrivim Joasɨn eghaghanim

23

(Sapta 23--24)

Me Joas amɨsevezɨ, an atrivimɨn oto
(2 Atriviba 11:4-16)

1 Atalia atrivir amizimɨn itima, an namba 7ɨn azenimɨn, Godɨn ofa gamir gumazim Jehoiada bizitam damuasa nɨghnɨzir gavgavim iti. Egha a 100plan mɨdorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko mɨgeima, me an akuraghasa a ko akar dɨkɨrɨzir gavgavim gami. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Jerohamɨn otarim Asaria, ko Jehohananɨn otarim Ismael, ko Obetɨn otarim Asaria, ko Adaian otarim Masea, ko Sikrin otarim Elisafat.
2 Gumazir dapanir kaba Judan nguibar ekiaba bar dar ghua, Livaiba ko Israelian ikɨzibar gumazir dapaniba inigha Jerusalemɨn ize.
3 Ezɨ gumazir kaba bar moghɨra Godɨn Dɨpenimɨn uari akuvagha, Atrivim Joasɨn apengan ikiasa akar dɨkɨrɨzir gavgavim gami. Ezɨ Jehoiada kamaghɨn me mɨgei, "Ikiavɨra Itir God akar dɨkɨrɨzim kamaghɨn a gamigha ghaze,

23:3: 2 Samuel 7:12

dughiabar zurara atriviba Devitin ikizimin otivam. Kamaghin amizi, Ia izi Joasin ganigh. An Atrivim Ahasian otarim, an atrivimin otivam.

4 Ezi e datirighin kamaghin damuam. Ia Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Sabatin aruemin ingangarim damusi izi, 3plan okoruabar uari tuiragh. Okoruatam, Godin Dipenimin tiar akabar ganam.

5 Eghti okoruar namba 2, atrivimin dipenimin gan, eghti okoruar namba 3, tiar akar me kamaghin diborim, Jesot, me an gan. Eghti gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akuvir danganir ekiamin iki.

6 Ofa gamir gumaziba ko Livain men akurvaziba, merara Godin damazimin zue, kamaghin amizi, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangam. Ia gumazamizir igharaziba ateghti, me aven mangan marki. Gumazamizir igharaziba, God mikemezi moghin azenan iki.

7 Livaiba uan midorozir sababar suigh atrivim Joas ekiarugh, bar deraghviram an gan. Eghti a danganir manamin mangiti, me a sara mangi. Eghti gumazitam Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iziti, Livaiba a misueghti an aremegh."

8 Ezi Livaiba ko Judan gumazamiziba bar moghira, ofa gamir gumazim Jehoiadan akar kamin gin zui. Egha Sabatin dughiamin, gumazir dapaniba, gumazir ingangarim agivagha avughsasa amir kaba, ko gumazir men danganiba iniamiba, gumazir dapanir kaba bar men akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi.

9 Dughiar kamin, Atrivim Devitin afuziba ko orar ekiaba ko doziba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inigha midorozir gumazibar dapanibagh aningi.

10 Egha Jehoiada, Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin danganiba bar dar mitivasa gumaziba amangi. Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari bagha danganiba inigha, sautin amadaghan ikegha ghua notin amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav ikia, midorozir sababa suigha, atrivim ekiarugha bar deraghvira gara iti.

11 Midorozir gumaziba uari akirigha mizua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada uan otariba ko, Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasin dapanim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akinafarir righizir mam a ganingi. Egha me gin olivin borem Joasin dapanim gingegha anemisevezi, an atrivimin oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha kamaghin dei, "Joas dughiar ruarimin atrivimin ikiam."

12 Ezi Atrivir Amizim Atalia orazima niginir dafam oto. Ezi midorozir gumaziba ko gumazamiziba bar akuegha dia ivemara arua atrivimin ziam fe. Ezi atrivir amizim uan dipenim ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir gumazamiziba uari akuva itimin zui.

13 A ghua otogha garima, atrivir igiam, atriviba ami moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir guarir akinimin boroghin tughav iti. Egha a midorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sighabagh ivibar garima, me atrivir igiamin boroghin iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan isighabagh ivi. Ezi ighiabagh amir gumaziba uan gitaba ko buabav soghava ighiabagh amua men faragha zui. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abigha dia ghaze, "Ia gumazamizir kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abinasa."

14 Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin Atalia misueghti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghin midorozir gumazir dapanibav gei, "Ia Atalian suiraghti, midorozir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin azenan mangi. Eghti gumazitam an gin mangiti, ia gumazir kam misueghti an aremegh."

15 Ezi me Atalian suiragha, a inigha Godin Dipenim ategha ghua atrivimin
dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamin aven ghugha, a
misoghezi an areme.

Ofa gamir gumazim Jehoiada,
Ikiavira Itir Godin gin mangasa
gumazamizibar akurvasi
(2 Atriviba 11:17-21)

16 Godin ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar
akurvazi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze,
me Ikiavira Itir Godin gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko
gumazamizibar akurazi, me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami.
17 Egha gin gumazamiziba asem Balin ziam fer dipenimin ghua, bar a
gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziba ko asem Balin marvir guabagh
asighasiki. Egha me ofa gamir dakozir kabar boroghin Balin ofa gamir
gumazim Matan misoghezi an areme.
18 Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ingangaribar
ganasa, Livain adarazir tongin, Godin ofa gamir gumazir maba ko Livain
igharaziba sara me amisefe. Ikizir kamning, Atrivim Devit fomira ingarasa
men ovavibav kemezi moghira me ingari. Egh me Moses Osirizir Araziba
mikemezi moghin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amu. Egh
me Devit mikemezi moghin, ofa damuamin dughiamin, me buabav sogh
ighiabagh amir gumazibav kimti, me ighiar bar akongezibar amu.
19 Egha Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akabar
ganasa Livain maba amisefe. Eghti Livain kaba bar deraghvira tiar akabar
ganti, Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatizir gumazamiziba aven
mangan kogham.
20 Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir
atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, me
Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha atrivir igiam inigha an akua atrivimin
dipenimin zuima, gumazamiziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha,
tiar akar me kamaghin diborim, Tiar Akar Pin Itim, an aven ghua Joas isava
atrivir dabirabim gatizi an a gapera.
21 Egha Judan gumazamiziba bar akonge. Me fo, midorozir gumaziba
Atalia misoghezi an areme. Kamaghin amizi, gumazamiziba navir amirizim
sara Jerusalemin iti.

24

Joas uamategha Ikiavira Itir Godin Dipenim akiri
(2 Atriviba 12:1-16)

1 Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha 40plan azenibar
Jerusalemin atrivimin iti. Joasin amebamin ziam Sibia, a Berseban nguibar
ekiamin amizim.
2 Godin ofa gamir gumazim Jehoiada ikiavira itir dughiamin, Joas Ikiavira
Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami.
3 Ezi Jehoiada, Atrivim Joas bagha amizir pumuning ginaba. Ezi Joas
aningin itima, aning otariba ko guiviba bate.
4 Ezi dughiar maba ghuegha givazima, Joas uamategh Ikiavira Itir Godin
Dipenim akirasa nighnisi.
5 Egha a ofa gamir gumaziba ko Livaiba akuvagha kamaghin me migei,
“Ia mangi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba bar me mikimti, me e
uan Godin Dipenim akirsi dagiabar arigh. Ia azenibar zurara ingangarir

kam damu. Egh ia datirighin zuamira mangi dagiar kaba inigh.” Ezi Livaiba zuamira ingangarir kam gamizir puvati.

6 Egha Joas gin ofa gamir gumaziba ko Livaibar garir gumazir dapanim Jehoiadan diagha, kamaghin an azara, “Manmaghin amizi ni Livaibar aviraghti, me zuamira Judaba ko Jerusalemia da takisin dagiaba inian aghua? Ia fo, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Israelian gumazamiziba ko, akam akirigha ghaze, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingangaribar amusi takisin dagiaba iniam.* Ezi Livaiba tizim bagh mangi takisin dagiaba inian aghua?”

7 Amizir kurar kam Atalia atrivimin itir dughiamin, an adarazi Ikiavira Itir Godin Dipenim akarigha aven ghuegha bizir mabagh asighasiki. Egha me uaghan gumaziba Ikiavira Itir God ganingizir biziba bar ada inigha, uan asem Balin ziam fasa ada inigha ghue. Kamaghin amizi Joas ingangarir kaba ua dar amuasa nighnisi.

8 Egha atrivim dagiabar arighasa Livaibav kemezi, me boksiar mamin ingari, egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin aneti.

9 Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha takisin dagiaba inigh izasa, Jerusalemin gumazamiziba ko Judan kantrin danganiba bar dar itir darazi bagha akam amada. Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Godin ingangarir gumazim Moses me mikemezi, me takis aningizi moghin, me datirighin ua takisbar aningam.

10 Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, akar kam baregha, me bar akonge. Egha me dagiaba inigha iza boksiar kam gazuima, a bar izifa.

11 Ezi Livaiba dughiabar zurara boksiar kamin gari a izivavira itima, me a isa atrivimin ingangarir gumaziba bagha zui. Eghti atrivimin gumazir akinafariba osirim ko Godin ofa gamir gumazibar dapanim, boksiar kamin dagiaba bar da inigh, egh boksiam uam a isi an danganim datigham. Me kamaghira amuava, Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa, dagiar bar aviriba ini.

12 Ezi Atrivim Joas ko ofa gamir gumazibar dapanim Jehoiada, dagiar kaba inigha, Dipenim akirmighamin gumazibar gumazir dapanibagh aningi. Ezi gumazir dapanir kaba ghua ingangarir gumazir kabagh ivezasa me ini. Dipenibar ingarir gumaziba ko, gumazir deravira dagiabar dipenibar ingariba ko, gumazir deravira ain ko brasin bizibar ingariba, me me inizi. Eghti me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingar an anekiram.

13 Ingangarir gumazir kaba bar puvira ingarava Godin Dipenim bar deravira anekirizi, a fomira ikezi moghin otogha bar deragha bar gavgafi.

14 Ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivazi, gol ko silvan naba ikiavira iti. Ezi ingangarir gumazibar dapaniba silva ko golin kaba atrivim ko Jehoiada ganingi. Eghti aning ingangarir gumazir igharazibav kemeghti, me silva ko golin kaba inigh, ofa damuamin biziba, ko pauran mughuriar aghuim zuim tuamin itariba, ko itarir igharaziba ko baghaba, ko Godin Dipenimin aven ingaramin bizir igharaziba sara ingaram. Ezi Jehoiada ikiavira itir dughiamin, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua ofan bar isia mighiribagh ami.

15 Ezi gin Jehoiada bar ghuri, ezi an azeniba 130plan tuzi, an areme.

16 Ezi gumazamiziba Jehoiadan ingangarir an amiziba ko arazir aghuir a Godin damazimin amizibagh nighnisi. Kamaghin amizi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin itir atriviba afir danganimin anefa.

---

* **24:6:** Ni, Ua Me Ini 30:11-16in gan.

Judaba akirim ragha God gasara

17 Jehoiada ovegha givazi, Judan gumazir dapaniba iza Atrivim Joasin
ziam fava anepezeperima, a men akabar gin zui.
18 Atrivim Joas Juda ko Jerusalemin gumazamiziba ko, me akirim ragha
Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, egha me ua Ikiavira Itir Godin
Dipenimin an ziam fer puvati. Me guarir akinir aser amizim Aseran nedazim
itiba, ko marvir guabar ingarigha, dar ziaba fe. Me osimtizir bar dafam
Godin damazimin a gami, kamaghin God men aningaghe.
19 Ezi Ikiavira Itir God, gumazamiziba uamategh a bagh izasa, an Akar
Gavgavim uan akam inigha izir gumazibav kemezi, me ghua gumazamiz-
ibav geima, gumazamiziba men akaba baraghan aghua.
20 Ezi Godin Duam, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim Sekaraia gapasa.
Ezi gumazamiziba Sekaraian ganasa, an azenim girigha ghua bar me gafi-
ragha mitigha kamaghin migei, "Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ia an Akar
Gavgaviba munasaragha gifa, kamaghin amizi, ia deraghvira ikian kogham.
Ia tizim bagha arazir kam gami? Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha
gifa, kamaghin amizi, an akirim ragha ia gasara."
21 Ezi Atrivim Joas uan gumazir dapaniba ko me Sekaraian akar kabar
aghuagha a misueghti, an aremeghasa akabav sosi. Egha atrivim mikemezi,
me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven, gumazamiziba uari
akuvir danganimin dagiabar a giniva ghuavira itima, an areme.
22 Atrivim Joas, a Sekaraian afeziam Jehoiada amizir arazir aghuibagh
nighnizir puvati. A pura Sekaraia misoghezi an areme. Sekaraia duam suer
dughiamin, a kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ia amir bizir kamin ganigh
ia ikarvagh ivezir kuram ia daningam."

Me Joas misoghezi an areme

23 Azenir kam givazi azenir igiam otivasa amir dughiamin, Sirian kantrin
midorozir gumaziba iza Atrivim Joas ko misosi. Me iza kantri Judan otivigha,
Jerusalemin nguibar ekiamin misogha, Joasin midorozir gumaziba abini.
Egha Siriaba men gumazir dapaniba bar me misoghezima me ariaghire.
Egha me Judabar bizir bar aviriba inigha Damaskusin nguibar ekiamin
ghua, Sirian atrivim ganingi.
24 Judaba akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara,
kamaghin amizi, bizir kaba otifi. Ezi Ikiavira Itir God Sirian midorozir
gumazir bizir muziarim ataghizi, me iza Judan midorozir gumazir bar
avirim misogha me abira. Ikiavira Itir God, arazir kamin Atrivim Joasin
arazir kuram ikarvagha ivezir kuram a ganingi.
25 Midorozir kamin, Joas duar bar aviriba ini. Ezi midorozim givazi,
Siriaba uamategha uan nguibabar ghuezi, atrivimin gumazir dapanir maba,
me Joas, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarimin misoghezi, an aremezir
bizir kam ginighnisi. Egha me Joas amizir bizir kurar kam ikarvagh, a
misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi Joas gin uan dakozimin akuima,
me an dakozimin a misoghezima an areme. Ezi an kuam, me atriviba afir
danganimin anefazir puvati. Me an kuam isa, Devitin Nguibar Ekiamin
anefa.
26 Atrivim misoghezi an aremezir gumazimningin ziamning, Sabat ko
Jehosabat. Sabatin amebam Simeat, an Amonian adarazir amizim. Ezi
Jehosabatin amebam Simrit, a Moapian adarazir amizim.
27 Joasin otaribar eghaghaniba, ko Godin akam inigha izir gumazimin
migirigiar avirir a gasiba, ko a uamategha Godin Dipenim akirizir

24:20: Matyu 23:35; Luk 11:51

eghaghaniba, da bar moghira akinafarir me kamaghin diborimin iti, Atrivibar Eghaghanibar Akar Mingarir Maba. Joas aremegha givazi, an otarim Amasia an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Amasian eghaghanim

25

(Sapta 25)

Amasia Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 14:2-6)

1 Amasia 25plan azeniba ikia, egha atrivimin otogha, 29plan azenibar
Jerusaleminatrivim iti. An amebam, Jehoadin, a Jerusaleminnguibar
ekiamin amizir mam.
2 Amasia arazir aghuibara Ikiavira Itir Godin damazimin dagh amua, egha
guizbangira uan navir averiamin dar gintizir puvati.
3 Amasia Judan kantri gativagha gavgavigha an garir dughiamin, a
mikemezima, me ghua, an ingangarir gumazir dapanir an afeziam Atrivim
Joas misoghezi an aremezir kamning misoghezi aning areme.
4 Egha a ingangarir gumazir kamningin boribav soghezi, me ariaghirezir
puvati. A me ataghizi, me iti. An Akinafarimin itir Moses Osirizir Araziba
itir akabar gin zui. Akinafarir kamin aven Ikiavira Itir God Akar Gavgavim
e ganiga ghaze, “Gumazitamin borim arazir kuratam damighti, ia an arazir
kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan
kogham. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia
aningin arazir kuram ikarvaghsi, aningin boribav sueghti, me arimighiran
kogham. Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an are-
megh.”

Amasia ghua Idomia ko misosi
(2 Atriviba 14:7)

5 Atrivim Amasia, Judaba ko Benjaminin adarazi bar men diazi, me iza
uari akufa. Me iza uari akuvazi, a 20plan azeniba itir gumazir igiaba ko
20plan azenibagh afiraziba amisevegha, me isa uan midorozir gumazibar
me ariki. Egha a 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba,
ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba amisefe. Egha a
ikiziba vaghvagha, men ganasa gumazir dapanir maba ariki. Ezi midorozir
gumazibar dibobonim 300,000in tu. Me bar moghira afuziba ko orabar
suigha misoghan bar fo.
6 Egha a uaghan 100,000plan midorozir gumazir aghuiba kantri Israelin
ada ini. A silvabar me givese, ezi silvan kabar osimtizim 3,000 kilogremin tu.
7 Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam ghua kamaghin atrivim migei,
“Israelin kantrin gumaziba, Ikiavira Itir Godin apengan itir puvati, ezi a me
ko itir puvati. Kamaghin amizi, ni Israelian midorozir gumazir kaba inighti
me midorozim bagh nin gin mangan marki.
8 Ni kamaghin fogh, God uabira gumazibar amuti, me uan apaniba
abiragham, o men apaniba me abiragham. Kamaghin amizi, pura bizim, ni
uan midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba inigh midorozim
bagh mangi, egh atiatingan koghiva bar pamtem misogham. God nin
apanibar amighti, me ni abiragham.”*

25:4: Godin Araziba 24:16 * **25:8:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

9 Ezi Amasia akar kam baregha kamaghin akam inigha izir gumazimin
azara, “Ezi 3,000 kilogrem silvan ki Israelian midorozir gumazibagh ivezez-
iba, ki manmaghin dar amuam?”
Ezi Godin akam inigha izir gumazim kamaghin Amasian akam ikaragha
ghaze, “Ni nighnizir aviribar amuan marki. Silvan dagiar ni me ganingizir
kaba, Ikiavira Itir God da ikarvagh bar aviriba ni daningam, eghti da silvan
ni aningizir kaba bar dagh afiragham.”
10 Ezi Amasia Israelian midorozir gumazir kaba amangizi, me uamategha
uan nguibabar ghue. Ezi me Judaba bagha naviba bar men ikufi.
11 Egha gin Amasia gavgavim uan nighnizim ganigha, uan midorozir
gumaziba inigha Idomia misoghasa Danganir Zarir Amangsizir Avirim
Itimin ghu. Egha me Idomian midorozir gumazir 10,000pla misoghezi me
ariaghire.
12 Egha me ua 10,000plan gumazir igharazibar suigha me inigha mighsiar
mamin ghuavanabo. Egha me isava davarir bar konir mamin me akunizi,
me bar misaraghire.
13 Amasia uan midorozir gumaziba ko ghua Idomia misozir dughiamin,
Israelian midorozir gumazir Amasia uam amangiziba, me uamategha iza
Judan nguibar ekiabav sosi, me Samarian nguibar ekiamin ikegha ghua,
Bethoronin nguibar ekiamin tu. Egha me 3,000plan gumazamizibav soghezi
me ariaghirezi, me nguibar ekiar kabar itir bizir aghuir bar aviriba inigha
ghue.

Akam inigha izir gumazir mam Amasian atari

14 Atrivim Amasia Idomia misogha me abiragha givagha, men marvir
guaba inigha uamategha Judan izegha, uan asebar min da atigha, dar ziaba
fasa da bagha ofan min pauran mughuriar aghuim zuiba tue.
15 Ezi Ikiavira Itir God, Atrivim Amasian arazir kamin ganigha bar a
baseme. Egha Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumazim amadazima,
a ghua kamaghin Amasia migei, “Ni tizim bagha ikizir igharazimin asebar
ziaba fe? Ni fo, aser kaba uan adarazir akuragha nin dafarimin ua me inizir
puvati. Ezi, ni tizim bagha dar ziaba fe?”
16 Godin akam inigha izir gumazim migiavira itima, Amasia an migirigiaba
atugha kamaghin migei, “Tina nighnizim na daningasa ni amisefe? Ni uan
akam dukuagh. Puvatighti, ki uan midorozir gumazitam mikemeghti, a ni
misueghti ni aremegham.”
Ezi Godin akam inigha izir gumazim uan akam dukumasa, egha ua
kamaghin atrivim migei, “Ki datirighin fo, ni arazir kuram gamigha,
datirighin nan akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, God datirighin ni
gasighasigham.”

Amasia Israelia ko misosi
(2 Atriviba 14:8-20)

17 Ezi gin Judan Atrivim Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaz-
iba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasin otarim, egha Jehun igiavotarim.
Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghin a migei, “Atrivim Amasia, a
Israelia, ia ko misoghasa migei. Kamaghin amizi, ia izi.”
18 Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghin akar isin
zuimin a migei, “Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikarizir mam, temer
sidan mam bagha akam amaga kamaghin a migei, ‘Ni uan guivim, nan
otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning uaningin ikiam.’ Dikoniba
itir ikarizir kam, akar kam mikemezi, gin asizir atiar mam danganir kam
garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi.”

19 Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia migei, “Ki fo,
bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni
bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamin ziar ekiam ini. Ni
datirighin bar akuegh, deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua e misoghsi
midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumazamiziba, iregh bar
ikuvigham.”
20 Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan aghua. Bizir kamin mingarim
kamakin, Judaba Idomian asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, God Judaba isi
men apanibar dafarim darighasa nighnigha gifa.
21 Kamaghin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaz-
iba ko, me nguibar ekiar Judan kantrin itim Betsemesin ghugha, Judabar
Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba ko misosi.
22 Me uariv sogha ghua, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi,
Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue.
23 Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesin nguibar ekiamin Judabar
Atrivim Amasian suira. Amasia, Atrivim Joasin otarim, egha Atrivim
Ahasian igiavotarim. Ezi gin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba
ko, Betsemesin nguibar ekiam ategha Jerusalemin ghue. Egha me Jerusalem
avinizir divazir gavgavim gasighasigha, Efraimin Tiar Akamin ikegha ghua,
Tiar Akar Mikebamin Itimin tu. Divazir kuvizir kamin ababanim, a 200
mitan tu.
24 Ezi Jehoas Jerusalemin aven ghua, golba ko silvan nguibar ekiamin
itiba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavira Itir
Godin Dipenimin itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir dagiaba bar ada
ini. Egha a uaghan Obetidom ko Judan gumazir ekiar maba isa kalabuziabar
min me atigha kamaghin Amasia migei, “Amasia, ni uam Israelia e misoghsi
nighnighan marki. Ni kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabav sueghti,
me arighiregham.” An akar kam mikemegha givagha, gumazir ekiar kaba
ko gumazamizir maba ko bizir iniziba sara inigha ua Samarian ghu.
25 Ezi gin Israelian atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia
ua 15plan azenibar ikegha, areme.
26 Atrivim Amasia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir
dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir
kamin iti, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghani-
bar Akinafarim.
27 Atrivim Amasia akirim ragha Ikiavira Itir God gasarazir dughiamin,
gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam
baregha, ara Lakisin nguibar ekiamin ghu. Ezi an apanir kaba gumazir
maba amangizi, me an gin Lakisin nguibar ekiamin ghua, a misoghezi an
areme.
28 Ezi me an kuam inigha hoziabagh atigha ua Jerusalemin izegha, Devitin
Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezi naghin anefa.

Atrivim Usian eghaghanim

26

(Sapta 26)

Usia Judan atrivimin oto
(2 Atriviba 14:21-22; 15:1-7)

1-2 Atrivim Amasia uan inazir afeziabar min aremegha givazima, Judaba
bar, an otarim Usia amisevezi, a uan afeziamin danganim inigha atrivimin
oto. Usia 16plan azeniba ikiava atrivimin oto. An atrivimin itima azenir

maba givazi, a ghua misogha apanibar dafaribar, ua Elatin nguibar ekiam ini. Egha nguibar ekiar kamin danganir ikuviziba, a uam adar kiri.
3 Usia 16plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 52plan azenibar Jerusalemin
atrivimin iti. An amebam Jekolia, a Jerusalemin nguibar ekiamin amizim.
4-5 Usia atrivimin itir dughiamin, gumazir mam Sekaraia, a Ikiavira
Itir Godin atiating an apengan ikiamin arazibar an sure gami. Sekaraia
angamira itir dughiamin, Atrivim Usia God baghavira iti. Usian afeziam
Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh
ami. Egha Usia Ikiavira Itir Godin ifongiamin gintighasa gavgavighavira
itima, God an akurazi bizir an amiba bar deraghaviram otifi.
6 Egha Atrivim Usia dikavigha ghua Filistiaba ko misosi. Egha a me
misogha me abiragha, Getin nguibar ekiam avinizir divazim ko, Japnen
nguibar ekiam avinizir divazim ko, Asdotin nguibam avinizir divazim, a bar
da akaraghariki. Egha a Asdotin nguazim ko Filistian nguazimin danganir
igharazibar nguibar ekiar igiabar ingari.
7 God Usian akurazi, a Filistiaba ko Meunia ko Gurbalin nguibar ekiamin
itir Arebian adarazi abini.
8 Usia atrivir bar gavgavimin otozi, kantrin mar itibar ikegha ghua Isipin
mitaghniamin tuzir gumazamiziba bar an ziar ekiamin migirigiam barasi.
Ezi Amonia takisin min dagiaba a ganiga, uari an akakagha ghaze, me an
apengan iti.
9 Egha Usia Jerusalemin, nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim a
ganidi. A tauan gavgaviba, Tiar Akar Mikebamin Itim, ko Danganir Zarimin
Zuir Tiar Akam, ko Sighar Konimin min amizir divazim gisin tauabar ingari,
eghti midorozir gumaziba dar iki apaniba bagh ganam.
10 Atrivim Usia a bulmakauba ko sipsipin bar aviriba, danganir zariba
ko aruem uaghiri naghin mighsiar muziaribar iti. Kamaghin amizi, Usia
gumazamiziba puvatizir danganimin apaniba bagha garir gumaziba bagha
tauan ruarir mabar ingari. Egha a uaghan an asiziba damasa dipar mozir
aviribagh kui. Usia azenibar ingarava da oparir ingangarim bar a gifonge.
Kamaghin amizi, a gumazamizibav kemezi, me dagheba bar deragha otivir
nguaziba ko mighsiar dozibar, azenibar ingarigha, wainin ikariziba ko
dagher avirir igharazir maba saram oparigha deraghavira dar gari.
11 Atrivim Usia midorozir gumazir bar aviriba iti, ezi me misoghan bar
fo. Ezi atrivimin akinafariba osirir gumazim Jeiel, ko midorozir gumazibar
garir gumazim Masea, aning midorozir gumaziba mega vaghvagha okoruar
me ikiamibar me ariki. Ezi atrivimin midorozir gumazibar garir gumazir
faragha zuim Hanania, ingangarir kam damuasa aningin faragha ghua
aningin gari.
12 Judan ikizibar gumazir dapaniba, me Usian midorozir gumazir gavgavir
kabar dapanibar iti, ezi men dibobonim 2,600in tu.
13 Midorozir gumazibar dibobonim 307,500in tu. Ezi me bar gavgavigha
atrivimin akuragh apanibav sogh me abinamin fofoziba iti.
14 Ezi Atrivim Usia misoghamin bizir igharagha garir avirim arighizi, da iti.
Bizir kaba: afuziba ko, oraba, dapanir asuaba, midorozir korotiaba, barir
piba ko katapelin asamin dagiaba.
15 Egha a uaghan Jerusalemin fofozir gumazir maba iti, ezi me katapelin
bar dafabar min masinbar ingarigha, da arighizi da iti. Eghti midorozim
otivamin dughiamin, me katapelin min garir masinin kaba ater nguibar
ekiam avinizir divazir mitiar gavgavimin ghuavanang, divazir mitiar sighar
konim amadazir danganim gisin itir taua ko midorozir gumaziba apaniba

26:4-5: 2 Eghaghaniba 24:2

bagha gara itir tauan gavgavibar dar arigham. Egh* me masinin kabar afuziba ko dagiabagh asivamangiti, da apaniba bagh mangam.

Ikiavira Itir God bar deraghaviram Usian akurvazima, a ingangarir bar aviribagh ami. Kamaghin amizi, Usia atrivir bar gavgavimin oto, ezi saghon itir nguibar ekiabar gumazamiziba an ziar ekiamin akaba barasi.

Usia God barazir puvati
(2 Atriviba 15:5-7)

16 Atrivim Usia, bar gavgavigha uan ziam fa ifaghata ghaze, an atrivir bar gavgavim. Kamaghin amizi, a irigha ikufi. A Ikiavira Itir God, uan Godin akamin gintizir puvati. Dughiar mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghua pauran mughuriar aghuim tuer ofa gamir dakozimin ofa damuasa zui.

17 Ezi ofa gamir gumazim Asaria garima, Usia aven zuima, Asaria Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir gavgavir 80pla inigha an gin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven zui.

18 Egha me an atara kamaghin a migei "Atrivim Usia, ni oragh. Kar nin ingangarim puvati, ni ofan mughuriar aghuim zuim Ikiavira Itir God bagh a damuan kogham. Ikiavira Itir God ofan kabar amuasa, Aronin ovavir boribara amisefe. Merara ofa gamir gumaziba, egha me God baghavira iti. Ni bar osimtizir ekiamin God gami, kamagh amizi, ni zuamira danganir kam atakigh. Ni ua Ikiavira Itir Godin Gavgavimin damazimin ziar aghuim ikian kogham."

19 Dughiar kamin, Usia, pauran mughuriar aghuim otivamin itarimin suiragha, ofa gamir dakozimin boroghin tughav iti. An akar kam baregha, ofa gamir gumazir kabar atari. Ezi lepan arimariam zuamiram an minedevim bato. Bizir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin boroghin, ofa gamir gumazibar damazimin oto.

20 Godin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, ko ofa gamir gumazir igharaziba garima, lepan arimariam atrivim Usian minedevimin itima, me digavir kuram gamigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin an avirazima, an azenan ghu. Ezi a fo, Ikiavira Itir God an aningaghegha, arimariar kam gamizi an a bato. Kamaghin amizi, a zuamira azenan ghu.

21 Atrivim Usian itir Lepan arimariar kam givaghan kogham. Kamaghin amizi, a uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan kogham. Usia uaghan atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin uabira iti. Ezi an otarim Jotam, an atrivir ingangarim gamua, atrivimin dipenimin gara, egha kantri gativagha an gara ghuavira itima, Atrivim Usia areme.

22 Ezi Atrivim Usia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, da Emosin otarim Aisaia, a Godin akam inigha izir gumazim, an osirizir akinafarimin aven iti.

23 Atrivim Usia uan inazir afeziabar min areme. Ezi gumaziba fo, a lepan arimariam iti, kamaghin amizi me an kuam isa atriviba afir danganimin ghua mong saghon anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Jotamin Eghaghanim

---

* **26:15:** Midorozir masinin kam mati katapelin ekiam. Me an dagiar ekiaba ko afuzibar uan apanibagh asivamangam. **26:16:** Godin Araziba 32:15; 1 Atriviba 13:1-4 **26:18:** Ua Me Ini 30:7-8; Diboboniba 3:10; 16:39-40 **26:19:** 2 Atriviba 5:25-27 **26:23:** Aisaia 6:1

27

(Sapta 27)

Jotam Judan atrivimɨn iti
(2 Atriviba 15:32-38)

1 Jotam 25plan azeniba ikia atrivimɨn oto, egha 16plan azenibar
Jerusalemɨn atrivimɨn iti. An amebam Jerusa, a Sadokɨn guivim.
2 Jotam Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn arazir aghuiba ami, mati an afeziam
Usia amizɨ mokɨn. Jotamɨn afeziam faragha Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn
aven ghugha arazir kuram gami. Ezɨ Jotam arazir aghuim gamua Ikiavɨra
Itir Godɨn Dɨpenimɨn aven ghuzir puvatɨ. Ezɨ Judan gumazamiziba arazir
kurabagh amua ghuavɨra iti.
3 Ezɨ Jotam mɨkemezɨ, ingangarir gumaziba Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim
avɨnizir Dɨvazimɨn, Tiar Akar Pɨn Itimɨn ingari. Egha me Jerusalemɨn aven
itir danganim Ofelɨn boroghɨn, gavgavim bar dɨvazim ganɨga ingangarir
avɨribagh ami.
4 Egha an ingangarir gumaziba, Judan anabamɨn mɨghsɨaba itir dan-
ganibar, nguibar ekiabar ingari. Egha mɨghsɨar temer avɨriba itibar, me
mɨdorozir gumaziba mangɨ ikɨ ganamin dɨpenir gavgaviba ko tauan gavgav-
ibar ingari.
5 Ezɨ gɨn, Jotam uan mɨdorozir gumaziba ko, me ghua kantri Amonian
atrivim ko an mɨdorozir gumazibav sosi, egha Jotamɨn mɨdorozir gumaziba,
bar me abɨra. Egha Jotam, Amonia mɨgɨa ghaze, ia takis na danɨngam. Ezɨ
Amonia azenir kamra 3,400plan kilogrem silva ko 1,000 tan wit ko 1,000 tan
baliba isa Jotam ganɨngi. Amonia kamaghɨra azenir namba 2 ko namba 3ɨn
biziba a ganɨngi.
6 Jotam Ikiavɨra Itir God, uan Godɨn damazimɨn God ifongezir arazibagh
ami. Kamaghɨn amizɨ, an atrivir bar gavgavimɨn oto.
7 Ezɨ bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akɨnafarir me kam-
aghɨn dɨborimɨn iti, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akɨnafarim.
Akɨnafarir kam uaghan an amizir mɨdoroziba ko arazibagh eghari.
8 Jotam 25plan azeniba ikia atrivimɨn oto, egha 16plan azenibar
Jerusalemɨn atrivimɨn iti.
9 Egha Jotam uan inazir afeziabar mɨn aremezɨ, me an kuam inigha ghua
Devitɨn Nguibar Ekiamɨn anefa. Ezɨ an otarim Ahas, an danganim inigha
atrivimɨn oto.

Atrivim Ahasɨn eghaghanim

28

(Sapta 28)

Ahas Judan atrivimɨn iti
(2 Atriviba 16:1-4)

1 Ahas 20pla azeniba ikia, atrivimɨn oto, egha 16plan azenibar Jerusalemɨn
atrivimɨn iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezɨ Ahas Devitɨn mɨn
Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn arazir aghuibagh amir pu.
2 Puvatɨ. A Israelian atriviba amizɨ moghɨn arazir kurabagh ami. A
ingangarir gumazibav kemezɨ, me brasba inigha asem balɨn nedazimɨn
ingari.
3 Egha a uaghan arazir bar igharazim gami. A Hinomɨn Danganir Zarimɨn
uan otaribav suegha, aseba bagha ofan bar isia mɨghɨribar mɨn me tue. Egha
a fomɨra nguazir kamɨn ikezir gumazamizibar arazir kurabar gɨn zui. Ezɨ

Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam
inigha Israelia ganingi.
4 Ahas mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba,
da uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an
aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

Siriaba ko Israelia iza
Judaba ko uariv sosi
(2 Atriviba 16:5)

5-6 Atrivim Ahas arazir kurar bar aviribagh ami, ezi Judan gumazamiz-
iba uaghan Ikiavira Itir God, men ovavibar God, akirim ragha a gasara.
Kamaghin amizi, God Sirian atrivim ko an midorozir gumaziba amangizi,
me iza Ahas ko an midorozir gumazibav sogha me abira. Egha Siriaba,
Judan aviriba inigha ghuzi, me Damaskusin kalabuziabar min iti. Ezi gin
Ikiavira Itir God, Israelian Atrivim, a Remalian otarim Peka amadazi, a uan
midorozir gumaziba ko iza, Ahas uan midorozir gumaziba ko me misogha
me abira. Egha men 120,000plan midorozir gumazir gavgaviba, aruer
vamiran me misoghezi, me ariaghire.
7 Ezi Israelian midorozir gumazir gavgavir mam Sikri, a Judan gumazir
aruar 3pla misoghezi, me ariaghire. Men ziabar kara: Atrivim Ahasin otarim
Masea, ko atrivimin dipenimin garir gumazim Asrikam, ko atrivimin girara
irir gumazir dapanim Elkana.
8 Israelia, Judabar namakaba, me tong men apangkuvizir puvati. Me
Judan 200,000plan amiziba ko boriba kalabuziabar min me inigha, men
bizir aghuir aviriba sara inigha Samarian nguibar ekiamin ghu.

Akam inigha izir gumazim Odet, Akar Gavgavim isa Israelia ganidi

9 Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mam iti,
an ziam Odet. Israelian midorozir gumaziba uamategha izir dughiamin,
Odet ghua me batogha kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God, en ovavibar
God, Judabar atara, me isa ian dafaribagh ati. Ezi ia bar men aningaghegha,
me misoghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God, ia amizir arazir kurar
kamin ganigha gifa.
10 Egha ia uaghan datirighin Juda ko Jerusalemin gumazamizibar amighti,
me kalabuziabar min ian ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir
kinibar otivasa? Manmaghin ami, ia ti ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian Godin
damazimin deraghavira ikia, egha arazir kurar kamin uan namakabagh
amigha osimtiziba iti.
11 Ia oragh. Guizbangira, Ikiavira Itir God bar puv ian aningaghegh
bar puv ia damigham. Kamaghin amizi, ia datirighin uan namakar ia
kalabuzibar min arighiziba ateghti, me uamategh uan nguibabar mangi.”
12 Ezi Israelin 4plan gumazir aruaba, me Israelian midorozir gumaziba
amizir arazir kam gifongezir puvati. Men ziabar kara: Johananin otarim
Asaria, ko Mesilemotin otarim Berekia, ko Salumin otarim Jehiskia, ko
Hatlain otarim Amasa.
13 Ezi 4plan gumazir aruar kaba kamaghin midorozir gumazibav gei, “Ia
kalabuziar maba inigh kagh izan marki. E Ikiavira Itir Godin damazimin
arazir kurabagh amizi dar osimtizim en iti. Ia arazir kurar kam uam a
damighti, arazir kam en arazir kuraba isafuraghti, da Ikiavira Itir Godin
damazimin mangi bar ekevegham. Eghti Ikiavira Itir Godin aningagharir
ekiam en ikiam.”

28:5-6: 2 Atriviba 16:5; Aisaia 7:1

14 Mɨdorozir gumaziba akar kam baregha, kalabuziaba ko bizir me Judan
iniziba inigha, gumazir aruar kaba ko Israelian damazibar da atɨgha, me
ghue.
15 Ezɨ 4plan gumazir aruar kaba,* dɨkavigha kalabuziabar akurvasi. Me
mɨdorozir gumaziba mɨdorozimɨn inizir korotiar maba isa, gumazamizir
korotiaba puvatɨzibagh anɨngi. Egha me daghuasa dagarir asuaba me
ganɨga, dagheba ko dɨpaba me ganɨdi. Egha olivɨn borem isa marasinɨn
mɨn men duabagh aghua da nosi. Egha me gumaziba ko amizir daruan
gavgaviba puvatɨziba inigha donkibagh afegha, bar moghɨra men akua men
adarazi bagha zui. Me ghua Jerikon nguibar ekiamɨn oto, nguibar ekiar kam,
detɨn temer bar avɨriba an iti. Egha Israelia me atɨgha uamategha Samarian
ghu.

Atrivim Ahas uabɨn akurvaghasa Asiriabar azangsɨsi
(2 Atriviba 16:7-9)

16-17 Israelia, Judabav sogha me abɨrazɨ bizir kabar gɨn, Idomia uamategha
iza Judabav sogha me abɨra. Egha me gumazamizir maba kalabuziabar
mɨn men suigha, me inigha ghu. Kamaghɨn amizɨ, Atrivim Ahas gumaziba
amangizɨ, me Asirian atrivim bagh mangɨ an azaraghtɨ, a izɨ an akuragham.
18 Ezɨ Filistiaba uaghan iza aruem uaghiri naghɨn mɨghsɨar muziariba ko
sautɨn amadaghan itir Negevɨn danganimɨn itir Judan nguibar ekiabav sosi.
Egha me Judaba abɨragha, Betsemesɨn nguibar ekiam ko, Aijalonɨn nguibar
ekiam ko, Gederotɨn nguibar ekiam ini. Egha me uaghan Sokon nguibar
ekiam ko, Timna ko, Gimson nguibar ekiam, ko dar boroghɨn itir nguibar
doziba sara ini. Filistiaba nguibar ekiar kaba inigha, dagh amizɨma da men
nguibar ekiabar otifi.
19 Osɨmtɨzir Atrivim Ahas ko Judan gumazamiziba batozimɨn mɨngarim
kamakɨn, Ahas arazir kurar bar avɨribagh amua, da ataghɨraghasa nɨghnɨzir
puvatɨgha, akɨrim ragha Ikiavɨra Itir God gasara. Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra
Itir God kantri Juda abɨnasa, osɨmtɨzir kaba ataghizɨ da otifi.
20 Ezɨ gɨn Asirian Atrivim Tiklat Pileser Judan ize, egha Ahasɨn akurazir
puvatɨ. A uan mɨdorozir gumaziba ko iza pazavɨra Ahas gami.
21 Ezɨ Ahas, Tiklat Pileser apezeperasa, Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim ko
atrivimɨn dɨpenim ko gumazir dapanibar dɨpenibar itir golba ko biziba
inigha a ganɨngi. Ezɨ arazir kam tong Ahasɨn akurazir puvatɨ.

Atrivim Ahas bar God ataki

22 Atrivim Ahas osɨmtɨzir avɨriba isir dughiamɨn, a Ikiavɨra Itir God
gɨnɨghnɨzir puvatɨ. A bar akɨrim ragha Ikiavɨra Itir God gasaragha, arazir bar
kurar avɨribagh ami.
23 A kamaghɨn mɨgei, “Siriaba faragha mɨdorozimɨn na abɨra. Sirian
atrivibar aseba ti Siriabar akura. Eghtɨ kɨ da bagh ofa damutɨ, da ti uaghan
nan akuragham.” Egha Ahas Sirian asebar ofa gami. An arazir kabagh
amima, bizir kam bangɨn osɨmtɨzir ekiaba, a ko Israelian gumazamiziba
batifi.
24 Atrivim Ahas uaghan Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn aven itir itarir
ekiaba inigha tintinibar da abɨagharigha, Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn tiar

---

* **28:15:** Hibrun akam deragha akar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. Gumazir maba ghaze, akar kaba “4plan gumazir aruar kaba,” a deragha mɨgeir puvatɨ. Me kamaghɨn nɨghnɨgha ghaze, “Ingangaribar garir gumazir dapaniba, gumazir aruar maba amɨsefe, ezɨ men ziaba akɨnafarir kalabuziabar garir gumazibar ziaba itir osizirir mamɨn iti.” **28:23:** 2 Eghaghaniba 25:14; Jeremaia 44:17-18

akaba ase. Egha an asebar ziaba fasa, Jerusalemɨn danganiba bar dar ofa gamir dakozibar ingari.
25 Judan nguibar ekiaba bar moghɨra, dar gumazamiziba mangɨ ofan mughuriar aghuim zuibar amu asebar ziaba fasava, Ahas mɨghsɨabar pɨn itir danganibar ingari. Egha arazir kamɨn, Ahas Ikiavɨra Itir God, an ovavibar God gamizɨ, a bar Ahasɨn anɨngaghe.
26 Atrivim Ahas amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimɨn otozir dughiamɨn ikegha ghua an aremezir dughiamɨn eghaghaniba, akɨnafarir kamɨn itima, me kamaghɨn a dɨbori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akɨnafarim.
27 Ezɨ Ahas uan inazir afeziabar mɨn aremezɨ, me a inigha Israelian atrivɨiba afir danganimɨn anefazir puvatɨ. Me an kuam inigha Devitɨn Nguibar Ekiamɨn ghugha anefa. Ezɨ an otarim Hesekia an danganim inigha atrivimɨn oto.

Atrivim Hesekian eghaghanim

29

(Sapta 29--32)

Hesekia Judan atrivimɨn iti
(2 Atriviba 18:1-3)

1 Hesekia azenir 25pla ikia, egha atrivimɨn oto, egha 29plan azenibar Jerusalemɨn atrivimɨn iti. An amebam Abiya, a Sekaraian guivim.
2 Hesekia Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizɨ mokɨn.

Me Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim gamizɨ, a ua zue

3 Hesekia atrivimɨn itima an azenir faragha zuimɨn, an iakɨnir faragha zuimɨn, a uam Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn tiar akaba kuigha, ada akɨrasa gumazir mabav keme.
4 Egha a Godɨn ofa gamir gumazir maba ko, Livain mabav kemezɨ, me iza aruem anadi naghɨn Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn, danganir gumazamiziba uari akuvimɨn uari akufa.
5 Ezɨ a kamaghɨn me mɨgei, “Ia Livaiba, ia oragh! Ia bar uari isɨ Ikiavɨra Itir God, en ovavibar God danɨngigh. Bizir mɨzɨrɨzir maba Dɨpenir kam gamizɨ a Godɨn damazimɨn zuezir puvatɨ, ezɨ ia bar da inigh azenan mangɨ da makunigh. Egh Dɨpenir kam damighti, a bar zuegh, God baghvɨra ikiam.
6 En ovaviba deragha, Ikiavɨra Itir God, en Godɨn akamɨn gɨntɨzir puvatɨgha an damazimɨn arazir kurabagh ami. Me Ikiavɨra Itir God ategha Dɨpenir a itim akɨrim ragha a gasara.
7 Egha me Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn azuarimɨn tiar akaba asegha, lamɨn isiba amunge. Egha me pauran mughuriar aghuim zuim tuer puvatɨgha, Israelian God bagha ofa gamir dakozimɨn, ofan bar isia mɨghɨribagh amir puvatɨ.
8-9 “Judaba ko, Jerusalemia arazir kurar kabagh amima, Ikiavɨra Itir God men anɨngaghegha me gasɨghasɨki. An apaniba amadazɨ me iza, en inazir afeziabav soghezɨ me ariaghire. Egha me en amuiba ko, otariba ko, guiviba inigha ghua kalabuziabar mɨn uan kantrin ghue. Ezɨ ikɨzir igharazibar gumazamiziba, Ikiavɨra Itir God, en nguibar ekiabagh amizir biziba baregha, me dɨgavir kuram gamua, bar atiatigha dɨbovir akabar e gami. Ezɨ e bizir kaba bar adagh fo.

28:27: Aisaia 14:28

10 “Kamaghin amizi, ki datirighin Ikiavira Itir God, a Israelia en God ko
Akar Dikirizir Gavgavim damuasa uan navir averiamin aven nighnisi, eghti
a uam en aningaghan kogham.
11 Ia ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God
uan ingangaribar amuasa ia amisefe. Kamaghin amizi, ia bar deravira
ingangarir kam damu. Ia Ikiavira Itir Godin damazimin tugh an ingangarim
damuva, tuavim gumazamizibar akakaghti, me guizin an ziam fam. Eghti ia
ofan mughuriar aghuim zuibar amuam.”
12 Atrivimin akam baraghizir Livaibar ziabar kara: Amasain otarim
Mahat ko, Asarian otarim Joel, aning Kohatin ikizimin gumazimning. Ezi
Apdin otarim Kis, ko, Jehalelelin otarim Asaria, aning Merarin ikizimin
gumazimning. Ezi Siman otarim Joa ko, Joan otarim Iden, aning Gersonin
ikizimin gumazimning.
13 Ezi Simri ko Juel, aning Elisafanin ikizimin gumazimning. Ezi Sekaraia
ko Matania, aning Asapin ikizimin gumazimning.
14 Ezi Jehuel ko Simei, aning Hemanin ikizimin gumazimning. Ezi Semaia
ko Usiel, aning Jedutun ikizimin gumazimning.
15 Livain kaba dikavigha ghua uan adarazi batogha, me Ikiavira Itir Godin
damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. Me zuegha givagha
Ikiavira Itir Godin akabar gintigha, atrivim me mikemezi moghin, Ikiavira
Itir Godin Dipenim gamizi a ua zue.
16 Ezi ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim damuti, a zueghasa
an aven ghuegha, bizir Godin damazimin zuezir puvatiziba, bar da inigha
azenan ize. Me bizir kaba bar da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin
guamin boroghin, danganir ekiar me uari akuvimin ize. Ezi Livaiba bizir
kaba atera Jerusalemin azenan ghua, Kidronin fanemin danganir zarim
giraghugha da ariki.
17 Me iakinir faragha zuimin aruer farazimin, Ikiavira Itir Godin Dipenim
avinizir divazimin aven itir biziba bar zueghamin ingangarim maghiram
a gami. Me ingara ghua namba 8in aruemin me Dipenimin azuarimin tiar
akamin otifi. Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim an damazimin zueghasa,
8plan aruebar ua ingari. Iakinir kamin aruer namba 16in, me ingangarir
kam agivazi, Ikiavira Itir Godin Dipenim an damazimin ua zue.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ofa gami

18 Godin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ingangarim agivagha, ghua
Atrivim Hesekian gara kamaghin a migei, “E Ikiavira Iti Godin Dipenimin itir
biziba bar adagh amizi, da zuegha gifa. Ofan bar isia mighiribar amuamin
dakozim ko, an ingangarir biziba bar moghira, egha dakozir me God ganidir
bretba arizim ko, dakozimin ikiamin biziba, da bar moghira zue.
19 Atrivim Ahas fomira akirim ragha God gasara, egha Ikiavira Itir Godin
Dipenimin itir itarir ekiaba ko, itarir doziba itir danganibar da inigha,
danganir igharazibar da arighizi, e uam a da inigha izegha dagh amizi, da
Ikiavira Itir Godin damazimin ua zue. Egha e Ikiavira Itir Godin Dipenimin
ofa gamir dakozimin boroghin da ariki.”
20 Atrivim Hesekia akar kam baregha givagha, bar mizaraghara
Jerusalemin gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. Me bar moghira
iza uari akuvazi, a me inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha zui.
21 Egha me 7plan bulmakaun apuriba ko, 7plan sipsipin apuriba ko,
7plan sipsipin nguziba ko, 7plan memen apuriba inigha da sara zui. Egh
7plan memen apurir kaba, me da Judan gumazamizibar arazir kuraba ko,
atrivimin adarazir arazir kuraba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
amizir arazir kuraba, bar moghira dagh nighnigha, arazir kuraba gin amadir

ofa damuam. Egha atrivim, asizir kabar Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin dar ofa damuasa Aronin ovavir boribav keme.
22 Ezi me 7plan bulmakaun apuriba faragha dav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inigha ghua ofa gamir dakozimin da kavamangi. Ezi me gin 7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sipsipin nguzibav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inigha ghua uaghan ofa gamir dakozimin da kavamangi.
23 Ezi gin atrivim gumazir aviriba ko tughav itima, ofa gamir gumaziba ghua arazir kuraba gin amadir ofa bagha 7pla memen apuriba inigha izezi, atrivim ko gumazir kaba bar uan dafariba isa memen kabagh isin ariki.
24 Egha atrivim kamaghin migei, "E Israelian gumazamiziba bar, me e bagh arazir kuraba gin amadir ofaba ko, ofan bar isia mighiribar amuam." Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba, Israelia bar men arazir kuraba gin amangamin ofaba bagha, 7plan memen kabav suegha, dar ghuziba inigha ghua ofa gamir dakozimin da kavamangi.
25 Atrivim Hesekia, Ikiavira Itir God fomira uan akam inigha izir gumazimning, Gat ko, Natan ko, Atrivim Devit ganingizir Akar Gavgavimin gintigha, Livaibav kemezi, me gitaba ko, tambarinba ko, buaba inigha ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven tuivighav iti.
26 Livain kaba, Atrivim Devit fomira ikiararangizir gitaba ko bizir igharazibar suigha tuivighav iti. Ezi ofa gamir gumaziba uan sighabar suigha me ko tuivighav iti.
27 Ezi Hesekia ofan bar isia mighiribar amuasa, ofa gamir gumazibav kemezi, me maghira ofabagh amima, Livaiba, Ikiavira Itir Godin ziam fer onger akabagh ami. Ezi ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, Livaiba Atrivim Devit atizir gitaba ko bizir igharazibagh ikarara ighiar aghuibagh ami.
28 Ezi gumazamiziba bar Ikiavira Itir Godin ziam fema, Livaiba onger akabagh amima, ofa gamir gumaziba sighabagh ivi. Me kamaghiram amua ghuavira itima, ofan bar isia mighiriba isigha bar gifa.
29 Ofan kaba givazima, Atrivim Hesekia ko, gumazamiziba bar moghira, teviba apirigha dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe.
30 Ezi Atrivim Hesekia gumazir dapaniba ko, me Atrivim Devit ko akam inigha izir gumazim Asap, aning fomira Ikiavira Itir Godin ziam fasa osirizir ighiaba bangasa Livaibav gei. Ezi Livaiba bar akuegha ighiabagh ami. Egha me gin teviba apirigha dapaniba avigha Godin ziam fe.
31 Ezi Hesekia gin kamaghin gumazamizibav gei, "Ia guizbangira bar uari isa Ikiavira Itir God ganingi. Kamaghin amizi, ia an boroghin izam. Ia Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba, ko a minabir ofaba inigh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi." Ezi gumazamiziba bar moghira atrivimin akam baregha ofaba inigha izi. Ezi marazi uan navir averiabar aven, bar isia mighirir ofabar amuasa bar ifonge,
32 egha me 70plan bulmakaun apuriba ko, 100plan sipsipin apuriba ko, 200plan sipsipin nguziba inigha Ikiavira Itir God bagha bar isia mighirir ofan kabar amuasa izi.
33 Egha me uaghan 600plan bulmakaun apuriba ko, 3,000plan sipsipba ofabar min da inigha, Ikiavira Itir God daningasa izi.
34 Ofa gamir gumazir Godin damazimin zueghamin arazim gamiziba avirasemezir puvati, ezi ofan bar isi mighiramiba bagh asizibav sogh, dar inibav sa da aghoramin ingangarim bar ekefe. Kamaghin amizi, ingangarim

zuamira givaghasa, Livain maba dikavigha ofa gamir gumazibar akuragha asizibav soke. Bizir kamin mingarim kamakin, Livaiba faragha dikavigha, zuamira Godin damazimin zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Ezi ofa gamir gumazir aviriba zuamira arazir kam gamizir puvati. Egha gin ofa gamir gumaziba Godin damazimin uari zuezir arazim gamizi, Livaiba ua ingangarir kam gamir puvati.

35-36 Ofa gamir gumaziba bar, ofan bar isia mighirir aviribagh ami. Egha me ingangarir kamnaghiram amizir puvati. Me God ko navir vamiran ikiamin ofaba bagh asizibar oviba tuava, bar isia mighirir ofaba bagha gumazamiziba inigha izezir wainba isa ofan min da inge. Atrivim Hesekia uan gumazamiziba ko kamaghin fo, God men akurazi Dipenim akiraghasir ingangarir kaba zuamira gifa. Kamaghin amizi, me God pirafa bar akonge. Egha me kamaghira ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofabagh amua an ziam fe.

30

Me, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuamin biziba akiri

1 Atrivim Hesekia, a God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuasava Israel ko, Judan gumazamiziba bagha akam amada, eghti me izi Jerusalemin Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akuvagham. Egha a uaghan Efraim ko, Manasen anabamningin gumazamiziba bagha akinafariba amangi.

2-3 Me iakinir faragha zuimin isar kam damuasa ifonge, mati me bar fomira ami mokin. Ezi ofa gamir gumazir aviriba Godin damazimin zueghamin arazibagh amizir puvati, egha uaghan gumazamiziba iza Jerusalemin uari akuvazir puvati. Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, an gumazamiziba, me iakinir namba 2in isam damuasa akam akiri.

4 Atrivim ko gumazamiziba bar nighnizir kam bagha navir vamira iti.

5 Kamaghin amizi, me bar Israelin itir danganiba bagha akaba amangi. Me Berseban nguibar ekiar sautin amadaghan itimin ikegha ghua, Danin nguibar ekiar notin amadaghan itimin tu. Egh gumazamizibav kemeghti, me Ikiavira Itir God, a Israelian God bagh izi, Jerusalemin uari akuvagh God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelia bar moghira uari akuvagh isar kam damuam, ezi men varazira arazir kamin gintisi.

6 Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, akinafariba osirigha gumazir mabagh aniga kamaghin me migia ghaze, ia akinafarir kaba inigh bar moghira Israel ko Judan danganiba bar dar mangi. Akinafarir kabar itir akaba kamaghin migei, “Ia Israelian ikiavira itir varazira, Asirian atriviba ia gasighasighizir puvatiziba, ia oragh. Ia uamategh Ikiavira Itir God, a en ovaviba Abraham, Aisak ko, Jekopin God, a bagh izi. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God izi ia ko ikiam.

7 Ian inazir afeziaba ko, aveghbuaba amizi moghin, ia arazir kurabar amuan marki. Me Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, me akirim ragha a gasara, ezi God me ategha puv me gamua bar me gasighasiki. Ezi ia uari bizir kabar gani.

8 Ia uan ovavibar min akaba batoghan marki. Ia uari isi Ikiavira Itir God daningigh. Egh ia Jerusalemin izi Ikiavira Itir God, en God zurara ikiasa

30:2-3: Diboboniba 9:9-11

ua bagha misevezir dipenimin an ziam fi. Ia kamaghin damuti, a ua ian aningaghan kogham.
9 Ia fo, ian apaniba ian aveghbuaba ko, boriba inigha uan nguibabar ghuegha, me isa kalabuziabar min me ariki. Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh iziti, a ian apanibar amuti, me ian adarazir apangkuvigh, ua me amadaghti me uamategh ian nguazimin izam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ian God, a Godin apangkuvim itim. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh, a bagh uamategh iziti, a ragh ua ian ganiva, ua ia iniam."
10 Ezi gumazir kaba akinafarir kaba inigha ghua Efraimin anabam ko, Manasen anabamin nguazimningin itir nguibar ekiabar ikegha ghua, Sebulunin anabamin nguazir notin amadaghan itimin tu. Egha me atrivimin akabar gumazamizibav geima, gumazamiziba oraghan aghuagha, aka mikirvagha, dibovir akabar gumazir kabav gei.
11 Ezi Aser ko, Manase ko, Sebulunin anababar gumazir varazira akar kam baregha, Ikiavira Itir Godin damazimin uari abiragha Jerusalemin ghue.
12 Ezi God uabi Judabagh amima, me navir vamira inigha bar moghira atrivim ko, an gumazir dapanibar akamin gintigha iza Jerusalemin uari akuvagha, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba mikemezi moghin, isar kam gami.

Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami

13 Egha iakinir namba 2in, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin, gumazamizir bar avirir dafam iza Jerusalemin uari akufa.
14 Egha me ghua Jerusalemin itir asebar ziaba fer ofa gamir dakoziba ko, ofan migharir mughuriar aghuim zuir ofa gamir dakoziba akaragharíki. Egha me ofa gamir dakozir kabar oteviba inigha, ghua Kidronin Fanemin danganir zarimin da makuni.
15 Egha namba 2in iakinimin, an aruer namba 14in, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagha sipsipin nguzibav soke. Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin damazimin zueghamin arazibar gin ghua uari zuezir puvati, kamaghin me bar aghumsigha ghua uari zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Me uari zuegha givagha, ofan bar isi mighiramibar asiziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zui.
16 Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin ingangarir gumazim Moses me ganingizir Arazibar gin ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazamizibar damazimin tuifi. Ezi Livaiba ofabar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa ofa gamir dakozimin da kavamadi.
17 Gumazamizir aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gamizir puvati, kamaghin me uari uan sipsipin nguzibav suegh dar ofa damuan kogham. Kamaghin amizi, Livaiba gumazamizir kabar sipsipin nguzibav soghezi da Ikiavira Itir Godin bizibaram otifi.
18-19 Ezi gumazamiziba bar moghira ofa gamizir sipsipin kabar tuziba ame. Egha me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, men bar avirim faragha Godin damazimin uari zuezir arazim gamizir puvati. Zuezir puvatizir gumazamizir avirir kabar maba, me Efraim ko, Manase ko Isakar ko, Sebulunin anababar adarazir ize. Atrivim Hesekia me ginighnigha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, en ovavibar God, ni fo, gumazamizir kaba nin Arazibar gin ghua uari zuezir puvatigha, nin Dipenimin ize. Me bar ifongiar ekiam nin ikia ni bagh izi nin ziam fasa. Ikiavira Itir God, ni bar dera, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh."
20 Ezi Ikiavira Itir God Hesekian azangsizim baregha, gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagha, me gasighasighizir puvati.

21 Ezi gumazamiziba, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bagha
Jerusalemin uari akuvagha 7plan aruebar ikia bar akonge. Ezi Livaiba
ko, ofa gamir gumaziba, dughiabar zurara Ikiavira Itir Godin Dipenimin
pamtemin gitabav sogha Ikiavira Itir Godin ziam fe.
22 Isar kamin dughiamin, Livain maba Ikiavira Itir Godin ingangariba bar
deraghavira dagh ami, kamaghin amizi, Atrivim Hesekia me minabagha
gavgavim me ganidir akabar me migei. Dughiar kamin, gumazamiziba
7plan aruebar Ikiavira Itir Godin ziam fer isar ekiam gamua God ko navir
vamiran ikiamin ofabagh amua, egha Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin
ziam fava a minabi.

Me Godin ziam fer dughiam ua 7plan aruebagh isafura

23 Yis Puvatizir Bretin Isar Ekiamin Dughiamin aruer 7pla gifa, ezi gu-
mazamiziba Godin ziam fasa 7plan arueba ua dagh isafuraghasa akam akiri.
Kamaghin amizi, me ua 7plan aruebar Godin ziam fa bar akongegha iti.
24 Ezi Atrivim Hesekia 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 7,000plan sip-
sipba inigha ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi an gumazir
dapaniba, 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 10,000plan sipsipba ofabar
amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi dughiar kamin, ofa gamir gumazir bar
aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami.
25-26 Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, notin
amadaghan Israelin nguazimin izeziba ko, Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizir Juda ko Israelin itiba, me bar moghira Jerusalemin ikia bar akonge.
Bar guizbangira, Devitin otarim Atrivim Solomonin dughiamin ikegha iza
datirighin, bizir kamaghin garitam Jerusalemin otozir puvati.
27 Ezi gin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba dikavigha tuivigha deragh
gumazamizibar amuasa, Godin azangsisi. Ezi God uan Nguibamin ikia, egha
uan ofa gamir gumazibar azangsizim barasi.

31

Hesekia Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba akiri

1 Godin ziam fer dughiar ekiar kaba givazima, gumazamizir iza
Jerusalemin uari akuvaziba, me tintinibar Judan nguibar ekiabar ghua,
dagiar guarir akiniba apiraghariga, temer guarir aser amizim Aseran
nedazim itiba okaghariki. Me uaghan Judan anabam ko, Benjaminin
anabam ko, Manasen anabam ko, Efraimin anabamin nguazibar ghua,
ofa gamir dakoziba ko, mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba
saram asighasigha, bizitam ataghizir puvati. Egha me gin uamategha uan
nguibabar zui.
2 Atrivim Hesekia ofa gamir gumaziba ko, Livaiba tuiragha, men ikiziba
vaghvagh damuamin ingangaribar me arigha, me migia ghaze, ia ofa gamir
gumaziba ko, Livain ikiziba fomira ingarizi moghin ia ingangaribar amu.
Ingangarir kaba: Me ofan bar isia mighiriba ko, God ko navir vamiran iki-
amin ofabagh amua, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fava, an Dipenimin
ingangariba bar dagh ami.
3 Atrivim kamaghin migia ghaze, ofa gamir gumaziba, an divazimin aven
an asizibar tongin asiziba iniva ofan bar isia mighiriba, zurara mizaraziba
ko, guaratizibar dar amu. Egh me uaghan Sabatin dughiaba ko, iakinir
igiaba ko, Godin ziam fer dughiar ekiaba sara, me an asiziba inigh ofa damu,
mati Ikiavira Itir Godin Arazir Moses fomira osiriziba mikemezi mokin.

31:3: Diboboniba 28:1--29:39

4 Egha atrivim kamaghin Jerusaleminin gumazamizibav gia ghaze, me uan
daghebar tongin daghetaba inigh ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagh da
inigh izi. Gumazamiziba kamaghin damuti, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba
deragh uan ingangarim damuam, mati Ikiavira Itir Godin Araziba mikemezi
mokin.
5 Atrivimin akar kam, kantrin danganiba bar dar ghu, ezi gumazamiziba
zuamira witin faragha otivizir bar aghuiba ko, wainin dipar bar aviriba
ko, olivin boreba ko, haniba, ko, dagher guar avirir me azenibar iniziba
inigha, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagha da inigha izi. Me uaghan uan
dagheba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira isa ofa gamir gumaziba
ko, Livaibagh aningi.
6 Ezi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba, me bar moghira vagh-
vagha uan bulmakauba ko, sipsipba 10plan okoruabar da arigha, egha dar
okoruar mam inigha zui. Me uaghan uan biziba 10plan pozibav kinigha, dar
pozir vamira Ikiavira Itir God, men God bagha da ariki,* egha me bizir kaba
bar ada inigha iza pozir aviribav kini.
7 Gumazamiziba iakinir namba 3in, bizibar pozibav kinigha, da atera zui.
Me kamaghira amua ghua namba 7in iakinimin tu.
8 Ezi Atrivim Hesekia ko, gumazir dapaniba ghua, gumazamiziba inigha
izezir bizibar pozibar ganigha, Ikiavira Itir Godin ziam fa, Israelian gumaza-
miziba minabagha, me bagha bar akonge.
9 Egha atrivim kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Livaibar azai, “Man-
maghin amizi ia dagher pozir avirir kaba iti.”
10 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, a Sadokin adarazir mav, a ka-
maghin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God bar deraghavira
uan gumazamizibagh amizi, me dagher bar avirim inigha an Dipenimin ize.
E dagher kabar avirim ame, egha da agivan iburazi, dagher pozir bar aviriba
ikiavira iti.”
11 Ezi atrivim mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim
avinizir divazimin aven, biziba arighasa danganiba akira dar ingari.
12 Egha me dagher kaba ko, bizir igharaziba ko, 10plan pozibar arighizir
bizir kabar pozir mam inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin biziba
arighamin danganir kabagh ariki. Ezi Livain mamin ziam Konania, a ingan-
garir kamin garir gumazir dapanim, ezi an aveghbuam Simei, a ingangarir
kamin garir gumazir namba 2.
13 Atrivim Hesekia ko, Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar dapanim
Asaria, aning Konania ko, Simein akurvaghasa, ua Livain maba amisefe.
Men ziabar kara: Jehiel, Asasia, Nahat, Asahel, Jerimot, Josabat, Eliel,
Ismakia, Mahat ko Benaia.
14 Imnan otarim Kore, a Livain mav, a Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir
divazimin aruem anadi naghin itir tiar akamin garir gumazim. Atrivim ko,
Asaria ingangarir kaba Kore ganingi: A gumazamiziba uan ifongiabar gin
ghua, God ganidir ofaba iniam. Egh uaghan ofan igharazir gumazamiziba
Ikiavira Itir God ganidiba inigh, ofan bar anogoroghezibar naba inigh, da
tuiragh ofa gamir gumazibar aningam.
15 Ezi Livain maba Koren akurvagha ingangarir aghuim gamua, ofa gamir
gumazibar nguibar ekiabar aven ingara ofa gamir gumazibar ikiziba bagha
dagheba tuiragha me ganidi. Livain kabar ziabar kara: Iden, Miniamin,
Jesua, Semaia, Amaria ko Sekania. Me dagheba isa men ikiziba bar me

* **31:4:** Diboboniba 18:12-13; 18:21 **31:6:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **31:10:** Malakai 3:10

ganidima, tav daghetamin otevezir puvati, me bar moghira dagheba ini, gumazir igiaba ko, ghuriba sara.
16 Ofa gamir gumazibar otariba, 3plan azeniba ikiti, me men ziaba isiva ikizibar ziabar apengan da osiram. Egh me daghebar aningamin dughiamin, me ziar kabar ganiva, dagheba me daningam. Egh Godin ofa gamir gumazitamin ikizim mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin dughiam otoghti, me Jerusalemin mangegh ingarti, me ua men nguibamin me bagh daghebar arighan kogham.†
17 Me ofa gamir gumazibar ziaba osirir dughiamin, me men ikizibar ziabar apengan da osirighti, me uari akuvagh, uaghara ingaram. Egh Livaibar ziaba osirir dughiamin, me 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me men ikiziba damuamin ingangaribar apengan men ziaba osiri.
18 Egha ofa gamir gumazibar ziabar apengan, me men amuiba ko, borir iririviba ko, otariba ko, guivir asebar ziaba saram osiri. Ezi ofa gamir gumazir kaba, zurazurara Ikiavira Itir Godin damazimin uari uari zuamin ingangarim iti.‡
19 Aronin adarazir ofa gamir gumazir maba, me ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar nguazir otevir mabar iti. Ezi gumazir maba nguibar ekiar kabar ikiava, dagheba ofa gamir gumazir kabagh anidi. Egha me uaghan dagheba isa Livain ziabar apengan itir Livaibagh anidi.
20 Hesekia, Judan danganiba bar dar ofa gamir gumaziba ko, Livaibar akurvazir ingangarir aghuim gami. Egha a Ikiavira Itir God, uan Godin damazimin, arazir aghuiba ko, guizin arazibagh ami.
21 Hesekia uan navir averiamin aven God baghavira ikiasa bar gavgafi. Egha deraghavira ingara Godin Dipenim uam anekirigha Godin Akar Gavgaviba ko, an Arazibar gin zui. Kamaghin amizi, Hesekia amizir ingangarir aviriba, da bar deraghaviram otifi.

32

Asiriaba Jerusalemia misoghasa izi
(2 Atriviba 18:13-37; 19:14-29; 19:35-37; Aisaia 36:1-22; 37:8-38)

1 Atrivim Hesekia guizbangira Ikiavira Itir Godin akabar gin ghua amizir ingangarir kabar gin, Asiriabar Atrivim Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza Judabav sosi. Egha men nguibar ekiar divazir bar gavgaviba aviniziba okarigha iti. Senakerip nguibar ekiar kabagh ativagh dar ganasa nighnisi.
2 Ezi Hesekia kamaghin oraki, Senakerip uaghan Jerusalem ko misoghasa.
3 Ezi Hesekia uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, me nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirasa akam misoke. Ezi me bar an akura.
4 Dughiar kamin, me gumazir bizir ekiam akuvagha, kamaghin me migei, “E mangi nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirika. E kamaghin damighti, Asiriaba ua izi damamin dipar aviriba ikian kogham.” Egha me ghua faner men nguazim abigha zuim ko, emimirir dipar kaba bar ada apemegha da apiri.
5 Egha Hesekia zuamira Jerusalem avinizir divazim gavgavim a daningasa, uan ingangarir gumazibav gei. Ezi ingangarir gumaziba divazir akaraghirezir akuar mam uam anekirigha, me midorozir gumaziba isin iki apaniba bagh ganasa, tauan gavgavir ruariba divazim gisin dar ingari. Egha nguibar ekiam avinizir divazim, an azenan, me ua divazir gavgavir igharazir mamin ingarizi, a bar nguibar ekiam ekiaru. Egha me Devitin

† **31:16:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.
‡ **31:18:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

Nguibar Ekiamin itir danganir zarir me nguazibar apemezim, me ua
gavgavim divazim ganidi. Egha me misoghasa afuziba ko, orar aviribar
ingari.
6 Egha gin, Hesekia Jerusalemin gumazamizibar ganasa, midorozir gu-
mazibar garir gumazir dapanim amisefe. Egha a nguibar ekiamin tiar
akamin boroghin uari akuvir danganir ekiamin, bar gumazamiziba akufa.
Egha gavgavim men navibar aningasa, akar bar aghuibar me migei. A
kamaghin me migei,
7 "Ia tugh gavgavigh, Asirian atrivim ko, an midorozir gumazir bizir kamin
atiatingan marki. Me gavgavir bar ekiam ti, ezi e ko itir gumazir mam, an
gavgavim bar ekevegha men gavgavim bar a gafira.
8 Asirian atrivim, a gumaziba da uan gavgavim ini, ezi en gavgavim, a
Ikiavira Itir God, en Godra. A e ko iki en akuragh, en midorozibar aven, an e
bagh en apaniba abinam." Gumazamiziba atrivimin akaba barazima, akar
kaba gavgavim men navibagh aningi.
9 Dughiar kamin Senakerip uan midorozir gumaziba ko, me Lakisin
nguibar ekiamin misosi. Egha a uan gumazir dapanir maba amangizi, me
an akabar gun Hesekia ko, Judabav kimasa Jerusalemin ghue. An akabar
kara:
10 "Ki Asirian Atrivim Senakerip, ki foghasa, ia manmaghin garir gavgavim
ikia ghaze, e ian nguibar ekiam inian iburagham? Bar puvati.
11 Ki fo, Hesekia kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, a ian God, a ian
akuraghti, e Asiriaba ia gasighasighan kogham. Hesekia ia gifari, ia nighnizir
gavgavim an akabar iki e ateghti, e ian nguibar ekiam inigham koghti, ia
uari bagh ganigh. E ia ekiarughti, ia damamin dagheba ko, dipaba puvatigh
arighiregham.
12 Ia fo, Hesekian kamra, mighsiabar pin itir danganir Godin ziam feba ko,
an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ghaze,
ia Judaba ko Jerusalemia, ia mangi ofa gamir dakozir vamira, mughuriar
aghuim zuir ofabar amuva Godin ziam fam.
13 "Ki uan ovaviba ko, e kantrin igharazibagh amizir biziba, ia ti dagh fozir
puvati? Ia ghaze, igharaz darazir aseba men akurazi, ki ti men kantribagh
asighasighizir pu? Bar puvati.
14 E kantrin aviriba ko misoke, ezi men aser aviriba iti. Ezi kantrin
igharazitamin asetam men akurazi, me midorozir tamin e abirazir puvati.
Ezi ia tizim bagha ghaze, ian God ian akuraghti ia midorozimin e abiragham?
Ti puvatigham!
15 Ia Hesekia ateghti a ia gifaran marki, egh ia an akam baraghan marki.
Bar guizbangira, kantrin igharazitamin asetam an akuragha gavgavim a
ganingizi, a nan ovaviba ko misogha me abirazir puvati. Bar guizbangira,
ian God uaghan ian akuraghan kogham."
16 Asirian atrivimin gumazir dapaniba, akar kurar bar aviribar Ikiavira
Itir God ko, an ingangarir gumazim Hesekia gami.
17 Atrivim Senakerip uaghan akinafariba osira Ikiavira Itir God, Israelian
God dipofi. Akinafarir kaba, migirigiar kaba iti, "Ki kantrin igharazibav
sozima, men aseba men akurazi, me na abirazir puvati. Ezi kamaghira,
Hesekian God uaghan nan dafarim da, uan gumazamizibar akuraghan
kogham. Bar puvatigham."
18 Asirian gumazir dapaniba pamtemin Hibrun akamin dim tiariba akar
mikimti, Jerusalemin nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin

32:7: Godin Araziba 31:6; 2 Atriviba 6:16; 2 Eghaghaniba 20:15 **32:8:** Jeremaia 17:5; Rom 8:31; 1 Jon 4:4

itir gumazamiziba uan akam baregh, bar atiatigham. Eghti tuavir kamin,
Asiriaba nguibar ekiam inian iburaghan kogham.
19 Asiriaba kamaghin nighnigha ghaze, Jerusalemin God ti kantrin
igharazibar asebar min gari. Aser kaba gumazamiziba uari uan dafaribar
dar ingari, kamaghin amizi, me dibovir akabar a gami.
20 Atrivim Hesekia, Asiriabar akar kaba baregha, akam inigha izir gu-
mazim Aisaia ko, aning uaningin akurvaghasa God ko migia an dei. (Aisaia,
a Emosin otarim.)
21 Ikiavira Itir God aningin dimdiam baregha enselin mam amadazi, a
Asirian atrivimin midorozir gumaziba itir danganimin ghua, gumazir da-
paniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, midorozir gumazibar garir
gumazir dapanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin amizi, Atrivim
Senakerip bar aghumsigha, uamategha uan kantrin ghu. Egha gin, a uan
asemin ziam fasa, an dipenimin aven ghuzi, an otarir maba iza midorozir
sababar a misoghezi, an areme.
22 Arazir kamin, Ikiavira Itir God, Atrivim Hesekia ko, Jerusalemian akura,
ezi Asirian Atrivim Senakerip me gasighasighizir puvati. Ikiavira Itir God
uaghan, igharaz darazi ataghizi, me iza Judabagh asighasighizir puvati.
Judaba amir biziba bar, Ikiavira Itir God men akurazi me navir amirizim
sara deraghavira ikia avughsi.
23 Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirim, Jerusalemin iza, Ikiavira
Itir God bagha ofaba inigha izi. Me uaghan bizir aghuiba inigha iza Hesekia
ganidi. Dughiar kamin ikegha zui, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ziar
ekiam Judan Atrivim Hesekia ganiga ghuavira iti.

Hesekia arimariam ini
(2 Atriviba 20:1-3; 20:12-19; Aisaia 38:1-3; 39:1-8)

24 Asiriaba paza Judabagh amir dughiar kamin, Atrivim Hesekia arimariar
bar ekiam inigha aremeghasava ami. Dughiar kamin, a Ikiavira Itir God ko
migeima, Ikiavira Itir God an dimdiam ikaragha, ababanir mam an akagha
ghaze, an arimariam givagham.
25 Hesekian arimariam gin givazi, a Ikiavira Itir God, an akurazir bizir
ekiar kam ginighnizir puvati. A uabi fava, Ikiavira Itir God minabazir
puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God an aningaghegha, a ko, Juda ko,
Jerusalemin gumazamizibagh asighasighasava ami.
26 Ezi Hesekia Jerusalemia ko, me uari fer arazim ategha uari abira. Kam-
aghin amizi, an atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God me gasighasighizir
puvati.

Hesekia ziar ekiam ko dagiar bar aviriba iti

27 Hesekia dagiar bar aviriba ikia, atrivir bar gavgavimin otogha ziar
ekiam iti. A ingangarir gumazamizibav kemezi, me silvaba ko, gol ko, dagiar
ivezir bar pin koziba ko pauran mughuriar aghuim zuiba ko, bizir igharazir
ivezim bar pin kozibar arighamin dipenibar ingari.
28 Ezi an ingangarir gumaziba uaghan witba ko, wainin dipaba ko, olivin
boreba arighamin dipenibar ingari. Egha me uaghan bulmakaun guar
aviriba arighamin dipenir ekiabar ingarigha, sipsipbar arighasa divazibar
ingari.
29 God bizir aghuir bar aviriba Hesekia ganingi, ezi Hesekia sipsipba ko,
bulmakaun bar aviriba ini. Ezi an ingangarir gumaziba a bagha nguibar
ekiar aviribar ingari.

32:21: 2 Atriviba 19:35 **32:25:** 2 Eghaghaniba 24:18; 26:16; Onger Akaba 116:12 **32:26:** 2 Atriviba 20:19; Jeremaia 26:18-19

30 Atrivim Hesekia fomira Gihonin Emimirir Dipam pin anepirigha, Devitin
Nguibar Ekiamin aruem uaghiri naghin, dipam bagha nguazimin aven torir
ruarim gikuizi, dipam an aven uaghiri. Atrivim Hesekia amizir biziba bar
deraviram otifi.
31 Babilonin kantrin itir gumazir aruaba, God kantri Juda gamizir mi-
rakelin kamin* eghaghanim baregha, bizir kamin mingarim gifoghasa gu-
mazir maba amangizi, me Hesekia bagha izi. God Hesekian araziba ko, navir
averiam gifoghasa a badava, dughiar kamin Hesekia ataki.

Atrivim Hesekia areme
(2 Atriviba 20:20-21)

32 Atrivim Hesekia amizir bizir igharaziba ko, an arazir aghuibar
eghaghaniba bar, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Akam Inigha Izir
Gumazim Aisaia, A Emosin Otarim, a Irebamin Min Garir Bizimin Ganizir
Bizibar Eghaghaniba ko, akinafarir me kamaghin diborim, Judaba ko Is-
raelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.
33 Atrivim Hesekia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam
isa Atrivim Devitin ovavir boribar mozibar boroghin anefa. An mozim
atrivir igharazir mabar mozibar mong mighsiamin pin iti. Ezi Juda ko,
Jerusalemian gumazamiziba, an ziar ekiam ginighnigha bar an kuarkufi. Ezi
an otarim Manase an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Manasen eghaghanim

33

(Sapta 33)

Manase Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 21:1-9)

1 Manase azenir 12pla ikia, Judabar atrivimin otogha, 55plan azenibar
Jerusalemin atrivimin ike.
2 Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Puvati. A gumazamizir igharazir
fomira nguazir kamin ikezibar arazir mizirizir kurabar gin zuima, Ikiavira
Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. Ezi datirighin
Manase Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kabagh ami, kar arazir Godin
damazimin derazir puvatiziba.
3 Fomira an afeziam Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer dan-
ganiba apiraghariki. Ezi datirighin, Manase ua dar ingari. Egha asem Balin
ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha an aser amizim Aseran nedazim
itir temer guarir akinibar ingari. Egha uaghan overiamin itir mikovezibar
ziaba fe.
4 Egha an aseba bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofa gamir dakoz-
ibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha
kamaghin mikeme, “Jerusalemin itir Dipenir kam, an aven gumazamiziba
nan ziamra fi ikiam.”
5 Ezi Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir
danganir uari akuvir pumuningin, an overiamin itir mikovezibar ziaba fasa,
ofa gamir dakozir mabar ingari.
6 A Hinomin danganir zarimin iraghugha, uan otarir mabav soghezi me
ariaghirezi, a ofan bar isia mighirimin min me tuezi me bar isia mighiri. Egha
a uabin akuraghasa ariaghirezir gumazamizibar duabar diava, uaghan

* **32:31:** Mirakelin kam, an eghaghanim, a 2 Atriviba 20:8-11in iti. **33:2:** Godin Araziba 18:9; 2 Eghaghaniba 28:3; Jeremaia 15:4 **33:4:** 2 Eghaghaniba 6:6

uabiṅ akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiaviṙa Itir Godiṅ damaziminṅ dagh ami, eziṙ an arazir kurar kaba Ikiaviṙa Itir God gamiziṙ, a bar aniṅgaghe.

7 Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha a isa Ikiaviṙa Itir Godiṅ Diṙenimiṅ aven aneti. Fomiṙa Ikiaviṙa Itir God, Diṙenir kam giṅighṅigha kamaghiṅ Devit ko, an otarim Solomon mikeme, "Jerusaleminṅ nguibar ekiam ko an itir Diṙenir kam, ki uabi Israelian anababar tongiṅ a ginaba, eghti me zurara an iziṙ, nan ziamra fam.

8 Ia nan gumazamiziba, ki mikemeziṙ moghiṅ, ia nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganiṅgiziba ko, arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia bar dar giṅ mangiti, nguazir ki fomiṙa ian inazir afeziabagh aniṅgiziṙ, ia datiṙighiṅ apiaghav itim, ki an ia batueghan kogham."

9 Eziṙ Atrivim Manase Judaba ko, Jerusalemian niṅghniziṙbagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuaviṙa iti. Eziṙ men arazir kurar kaba, da gumazamizir fomiṙa nguazir kamiṅ ikezibar arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba, Ikiaviṙa Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamiṅ aven ize.

Manase navim giṙa

10 Manase uan gumazamiziba ko, me amir arazir kuraba, Ikiaviṙa Itir God da ataghiṙaghasa me miṙgeima, me an akam baragha an giṅ zuir puvati.

11 Kamaghiṅ amiziṙ, Ikiaviṙa Itir God Asirian atriviminṅ midorozir gumazibar gumazir dapaniba ko, an midorozir gumaziba amangiziṙ, me iza Judaba ko misogha me abiṙa. Egha Asiriaba kalabuziaminṅ miṅ Manasen suiragha, akezim an atinim garugha, seniṅ an dafarimning ikegha, a inigha Babiloniṅ ghu.

12 Eziṙ a bar osemegha Ikiaviṙa Itir God, an ovavibar Godiṅ damaziminṅ uabi abiṙagha, uamategha God bagha iza,

13 uabiṅ akurvaghasa an azangsisi. Eziṙ God Manasen azangsizim baregha an akuragha anetaghiziṙ, a uamategha Jerusaleminṅ ghugha, ua kantri gativagha an gari. Egha Manase datiṙighiṅ kamaghiṅ fo, Ikiaviṙa Itir God, a uabiṙa guizbangiṙa God.

14 Bizir kabar giṅ, Manase Jerusalem aviṅizir diṙvaziminṅ azenan itir diṙvazir igiaminṅ ingari. Me kamaghiṅ danganir kam dibori, Devitiṅ Nguibar Ekiam. Diṙvazir kamiṅ tuirivim bar piṅ iti. Diṙvazim aruem uaghiri naghiṅ, danganir zarir Gihoniṅ Diṙpar Emimiṙiminṅ ikegha ghua notiṅ amadaghan tiar akar me kamaghiṅ diboriminṅ tu, Osiriba Amadir Tiar Akam. Diṙvazim uaghan Ofeliṅ mighsiam aviṅi. Egha Manase uaghan, Judan Distrighiṅ itir nguibar ekiar diṙvazir bar gavgaviba aviṅizibar ganasa, midorozir gumazibar gumazir dapaniba amisefe.

15 Egha a ikizir igharazibar marvir guaba ko a uabi Ikiaviṙa Itir Godiṅ Diṙenimiṅ aven atizir aser nedazim batoke. Egha a uaghan, Ikiaviṙa Itir Godiṅ Diṙenim itir mighsiaminṅ piṅ itir asebar ofa gamir dakoziba ko, Jerusaleminṅ danganir igharazibar itir ofa gamir dakoziba sara akaraghariki. Egha a bizir kaba inigha nguibar ekiaminṅ azenan ghua bar ada makuni.

16 Egha a giṅ uamategha Ikiaviṙa Itir Godiṅ ofa gamir dakozim akiri. Egha God ko navir vamiṙan ikiamin ofaba ko, God minamamin ofaba bagha, asiziba inigha iza ofa gamir dakoziminṅ dar ofa gami. Egha a kamaghiṅ Judabav gei, "Ia Ikiaviṙa Itir God, a Israelia en God, ia an ziam fi."

33:7: 1 Atriviba 9:3-5; 2 Eghaghaniba 7:12-18 **33:13:** 1 Eghaghaniba 5:20; Esra 8:23; Daniel 4:25

17 Ezi gumazamiziba Atrivim Manasen akam baregha, ua asebar ziaba fer
puvati. Me bar moghira Jerusalemin izir puvati. Me uan mighsiabar itir
danganibara ghua Ikiavira Itir God, men Godin ziam fa, egha ofaba a ganidi.

Atrivim Manase areme
(2 Atriviba 21:17-18)

18 Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akinafarir me
kamaghin diborimin iti, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Man-
ase God ko mikemezir migirigiaba ko, akam inigha izir gumaziba Ikiavira
Itir God, Israelian Godin ziamin Manase mikemezir akar kaba, da uaghan
akinafarir kamin iti.

19 Ezi Atrivim Manasen eghaghanir maba akinafarir me kamaghin
diborimin iti, Godin Akam Inigha Izir Gumazibar Eghaghaniba. Akinafarir
kam, Manasen arazir kurabagh eghara, an akirim ragha God gasarazir
arazim geghara, an asebar ziaba fer danganir a ingarizibagh eghara, egha
a ingarizir guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itibagh eghara, egha
marvir guar a ingarigha dar ziaba febar eghaghanibagh eghari. Akinafarir
kam uaghan, a navim giragha uabi abirazir arazim ko, a God ko migeima,
God an dimdiam baraghizir bizibagh eghari.

20 Manase uan inazir afeziabar min aremezi, me atrivimin dipenim
avinizir divazimin aven anefa. Ezi an otarim Emon an danganim inigha
atrivimin oto.

Emon Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 21:19-26)

21 Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimin oto, egha azenir pumuningra
Jerusalemin atrivimin ike.

22 Emonin afeziam Manase amizi moghin, Emon uaghan Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kurabagh ami. Amonin afeziam Manase fomira ingarizir
marvir guaba, a da bagha ofabagh amua dar ziaba fe.

23 Emonin afeziam, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi abiragha navim
gira, ezi Emon kamaghin amizir puvati. An arazir kurabar osimtizim
ghuavira iti.

24 Dughiar mamin, Emonin ingangarir gumazibar dapaniba uari aku-
vagha, a misueghti an aremeghasa tuaviba buria akam misosi. Egha me gin
atrivimin dipenimin aven a misoghezi an areme.

25 Ezi gin Judan gumazamiziba, ingangarir gumazibar dapanir Emon
misoghezir kaba inigha, uaghan me misoghezi me ariaghire. Egha me
Emonin otarim Josaia gamizi, a uan afeziamin danganim inigha men
atrivimin oto.

Atrivim Josaian eghaghanim

34

(Sapta 34--35)

Josaia Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 22:1-2)

1 Josaia 8plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto, egha 31plan azenibar
Jerusalemin atrivimin ike.

2 Atrivim Josaia uan ovavim, Atrivim Devit fomira amizi moghin, a Ikiavira
Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha a Ikiavira Itir Godin akaba
bar a dar gin mangasa bar gavgafi.

34:1: Jeremaia 3:6

Josaia asebar marvir guaba batuegha da makuni

3 Josaia 15plan azeniba ikia, egha a namba 8in azenir an atrivimin itir
dughiar kamra, a uan ovavim Atrivim Devitin Godin ziam fa a baghavira
iti. An namba 12in azenir an atrivimin itir dughiamin, a uan ingangarir
gumaziba amangizi me Juda ko Jerusalemin danganiba bar dagh arua,
asebar ziaba fer danganir mighsiabar pin itiba bar dagh asighasigha, temer
guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, marvir guar me temeba
ko, ainin ingariziba, bar dagh asighasiki.
4 A ghua garima, ingangarir gumaziba asem Balin ofa gamir dakozibagh
asighasigha, dar boroghin itir paura mughuriar aghuimin ofabagh amir
dakozibagh asighasiki. Egha me temer guarir aser amizim Aseran nedazim
itiba ko, temeba ko, ainin ingarizir aser mabar nedaziba sara asighasigha,
dav sozima da misaraghira averenimin min oto. Egha me averenir kaba
inigha ghua gumazamizir fomira aser kabar ofa gamizibar mozibagh isin da
kavamangi.
5 Egha Josaia asebar ofa gamir gumazibar aghariba inigha, men ofa gamir
dakozibagh isin da tuezi da isi. A bizir kabagh amigha givazi, Juda ko,
Jerusalem Ikiavira Itir Godin damazimin ua zue.
6 Egha Josaia ghua Manasen anabamin nguazim ko, Efraimin anabam
ko, Simeonin anabam ko, Naptalin anabamin nguazimin ghua bar notin
amadaghan tu. An arazir kamra, apaniba faragha asighasighizir nguibar
ekiabar itir asebar ofa gamir dakoziba, a bar adagh asighasiki.
7 A Israelin danganir kaba bar dagh arua, ofa gamir dakozibagh
asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko,
aser igharazibar nedaziba sara, a bar adav sogha da misaragharighizi da
averenimin min oto. Egha a uaghan Israelin nguazimin aven, pauran
mughuriar aghuim gamir dakoziba bar dagh asighasiki. A ingangarir kam
agivagha, uamategha Jerusalemin ghu.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, Godin Arazibar Akinafarimin api (2 Atriviba 22:3-20)

8 Atrivim Josaia 18plan azenibar atrivimin ikia, egha asebagh
asighasighizir ingangarim agivagha, a uan kantri ko, Ikiavira Itir Godin
Dipenim gamizi, aning Godin damazimin zue. A gin gumazir 3pla amadazi,
me Ikiavira Itir God, an Godin Dipenim uam anekirighasamin ingangarimin
ganasa ghue. Gumazir 3plan kabar ziabar kara: Asalian otarim Safan ko,
Jerusalemin nguibar ekiamin garir gumazir dapanim Masea ko, atrivimin
akinafariba osirir gumazim Joa, a Joahasin otarim.
9 Gumazir kaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akamin garir Livaiba
bagha ghue. Livaiba faragha Godin Dipenimin ingangarimin akuraghasa,
Manasen anabamin gumazamiziba ko, Efraimin anabamin adarazi ko, Is-
raelian ikiavira itir varazira ko, Judan anabamin adarazi ko, Benjaminin
anabamin adarazi ko, Jerusalemin nguibar ekiamin itir adarazi da, dagiar
maba ini. Egha gumazir 3plan kaba, dagiar kaba inigha ofa gamir gumaz-
ibar dapanim Hilkia bagha ghu.
10 Egha me dagiar kaba Hilkia ganingizi, a Ikiavira Itir Godin Dipenim
akirir ingangarimin garir gumazibagh aningizi, me Dipenim akiramin in-
gangarir gumazibagh ivese.
11 Me, dipenibar ingarir gumaziba ko, gumazir dagiabar dipenibar ingara
fozibagh ivese. Ezi me Godin Dipenim avinizir divazimin aven dipeniba uam

34:3: 2 Eghaghaniba 15:2 **34:4:** 2 Atriviba 21:3; 2 Eghaghaniba 33:3 **34:5:** 1 Atriviba 13:2

adar ingarasa, dipenir inogoriba ko, birir aghariba ko, dagiar me dighoregha arighiziba, dagh ivese. Fomira Judan atriviba dipenir kaba deraviram dar garir puvatizi, da ikufi.

12 Gumazir dipenir kabar ingariziba, me bar ingangarir aghuim gami. Atrivimin gumazir dapaniba, gumazir kabar ganasa Livain marazi amisefe. Livain kabar ziabar kara: Merarin ikizimin gumazir kamning Jahat ko, Obadia ko, Kohatin ikizimin gumazir kamning, Sekaraia ko, Mesulam. Ezi Livain igharaziba, kar gitan guar aviribar misoghan bar foziba,

13 gumazir Dipenimin ingarasa biziba ateriba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven ingangarir guar aviribagh amibar gari. Ezi Livain marazi akinafariba osirima, marazi Godin Dipenimin tiar akamin garima, marazi ingangarir igharazibagh ami.

14 Livaiba dagiar gumazamiziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuiba isavira itima, ofa gamir gumazibar dapanim, Hilkia, Godin Araziba Itir Akinafarir Righizimin api. Kar Ikiavira Itir God, Israelia bagha Moses ganingizir Araziba.

15 Ezi Hilkia kamaghin akinafariba osirir gumazim Safan migei, "Ki akinafarir righizir mamin api, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iti. Akinafarir kam, Ikiavira Itir Godin Arazibar Akaba an iti." Egha Hilkia akinafarir kam isa Safan ganingi.

16 Ezi Safan gin akinafarir kam inigha iza atrivim ganiga kamaghin a migei, "E ni mikemezi moghin biziba bar adagh ami.

17 E Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir dagiaba bar ada inigha dipenim akiraghasir ingangaribar garir gumaziba ko, ingangarir gumazibagh aningi."

18 Egha Safan kamaghin migei, "Atrivim, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia, akinafarir kam na ganingi." Egha an akinafarir righizir kam onegha atrivimin damazimin a dibori.

19 Ezi atrivim akinafarir kamin aven itir Godin Arazibar Akar kaba baregha, bar osemegha, uan korotiam abiki.

20 Egha an ofa gamir gumazim Hilkia ko, Safanin otarim Ahikam, ko, Maikan otarim, Apdon ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Safan ko, atrivimin ingangarir gumazim Asaia, a bar men diazi me izezi, a kamaghin me migei,

21 "Godin Arazibar Akaba itir Akinafarir ki datirighin inizir kam, a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar gin mangasa e migei. Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir Godin Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam bangin Ikiavira Itir God bar en aningaghe. Ezi datirighin e Godin Akinafarir kamin apigha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghsua, ia mangi Ikiavira Itir Godin azaragh fogh, ki Jerusalemia ko, Judan gumazamiziba ko, Israelin ikiavira itiba, e bizir manabar amuasa a ifonge."

22 Gumazir kaba atrivimin akam baregha, me Godin akam inigha izir amizir mam ko mikimasa nguibar igiar Jerusalemin boroghin itimin ghu. Amizir kamin ziam, Hulda. Hulda a Salumin amuim, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir danganimin garim. Salum a Tokhatin otarim, egha Hasran igiavotarim.

Hulda gumazir kabar akam baregha givagha,

23 kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghin migei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangi, kamaghin a mikemegh,

24 ‘Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Me Judan atrivimin damazimin
diponezir Akinafarimin itir Akaba, ki uabi bar dar gin mangi, Jerusalem ko,
an itir gumazamiziba saram asighasigham.
25 Gumazamizir akirim ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar
ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki puviram atari.
Ki Jerusalemia bar men aningaghe, ezi nan aningagharir kam, a givaghan
kogham.
26 “ ‘Ezi datirighin ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin Judan
atrivim mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima,
27 ni bizir ki Jerusalem ko, an itir gumazamizibar amuasa mikemeziba, ni
dagh fo. Ki kamaghin migei, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir kinim
ikiam. Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimin uabi
abira. Egha ni datirighin uan korotiam abigha, aziava nan dei. Kamaghin ki
Ikiavira Itir God, kamaghin ni migei, ki nin dimdiam baraki.
28 Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalemin otivamin asighasizir kamin
ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan inazir
afeziabar min aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki Jerusalem ko, an
itir darazigh asighasigham.’ ” Godin akam inigha izir amizim Hulda, Ikiavira
Itir Godin akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam inigha atrivim
bagha uamategha ghue.

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin apengan ikiasa akam akiri
(2 Atriviba 23:1-20)

29 Ezi Atrivim Josaia Juda ko, Jerusalemin gumazir dapanibar diazi, me iza
uari akufa.
30 Ezi atrivim ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba
ko, Jerusalemin itir gumazamiziba, me ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin
uari akufa. Me uari akuvagha givazi, atrivim Akar Dikirizir Gavgavim itir
Akinafarir Righizir me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apizir kam inigha, an
itir akaba bar me bagha da dibori.
31 Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin itir guarir
akinimin boroghin tughav ikia, Ikiavira Itir Godin damazimin Akar Dikirizir
Gavgavim gamua kamaghin migei: A bar guizbangira uan navir averiam ko,
uan duamin aven, Godin Akar Gavgaviba ko, arazir a me ganingiziba ko,
arazir a ifongeziba, a bar dar amuam. Egh an Akinafarir kamin aven itir
Akar Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar gin mangam.
32 Egha Benjaminin adarazi ko, Jerusalemin itir igharazi darasi, me Akar
Dikirizir Gavgavir kamin akabar gintighasa, atrivim migirigiar bar gavgavim
me ganingi. Egha gin Jerusalemin gumazamiziba, me uan ovavibar God ko
amizir Akar Dikirizir Gavgavimin akabar gintisi.
33 Israelian danganiba bar asebar marvir guaba dar ikiavira iti, ezi bizir
kaba Ikiavira Itir Godin damazimin bizir bar kurar a bar aghuaziba. Ezi
Josaia marvir guar kaba bar adagh asighasiki, egha Israelia Ikiavira Itir
God, uan Godin gintighasa, bar gavgafi. Ezi an atrivimin itir dughiamin,
gumazamiziba Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin gintighasa bar gavgafi,
egha me anetaghizir puvati.

35

Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami
(2 Atriviba 23:21-23)

1 Atrivim Josaia mikemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnighamin Isam gami. Me iza Jerusalemin uari akuvagha, iakinir

faragha zuimin, an aruer namba 14in, me dughiar ekiar kam ginighnigha ofa damuasa sipsipin nguzir bar aviribav soke.

2 Ezi Josaia ofa gamir gumazibav gia ghaze, ia uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin uan ingangarim damu. Egha me deravira ingangarir kam damuasa, a uaghan gavgavim men nighnizibagh anidi.

3 Egha a uaghan akar mam Livaibagh aningi, me Ikiavira Itir Godin adarazira, me Ikiavira Itir Godin akamin Israelian sure damuamin ingangarim iti. An migirigiam kamakin, "Ia mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh, uan dipizibar aneter mangi, Devitin otarim Solomon fomira ingarizir Dipenimin aven anetigh. Egh ia ua Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ater mangi izegh damuan kogham, mati ia fomira ami mokin. Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin ingangariba, ia deravira dar amu. Egh ia uaghan deravira Israelian akurvagh, kar Godin gumazamiziba.

4 Atrivim Devit ko, an otarim Atrivim Solomon akinafarim osirizi moghin, ia ikiziba vaghvagh dar gumaziba vaghvagh mangi ikizir igharazibar gumaziba ko, ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarir vabaram amiba bagh uari akir.

5 Ian ikiziba vaghvagh Israelian anababar ikizibar akurvaghsi, uan danganibar tuivigh me mizuam iki.

6 Ia Godin damazimin uari zuamin arazimin gin mangi uari zuegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, ofa damusi sipsipin nguzibav sogh. Egh ia ofan kam damusi biziba akir, eghti Israelia ofan kamin araziba Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin, deraghvira dar gin mangam."

7 Gumazamiziba ofa damuasa Atrivim Josaia uabi sipsipin nguzir bar avirim ko, memen nguziba ko, bulmakaun apuriba inigha gumazamizibagh aningi. Sipsipin nguziba ko, memen nguzibar dibobonim, 30,000, ezi bulmakaun apuribar dibobonim 3,000.

8 Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ofa damuasa uaghan asizir aviriba gumazamiziba ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh aningi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia ko, Godin Dipenimin garir gumazir igharazimning Sekaraia ko Jehiel, me dughiar ekiar kamin uaghan ofa damuasa, sipsipin nguzir bar aviriba ko, memen nguziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Dar dibobonim, 2,600in tu. Egha me 300plan bulmakaun apuriba inigha, God bagh ofa damuasa, ofa gamir gumazibagh aningi.

9 Ezi Livaibar gumazir dapanir faragha zuir kaba, Konania uan dozimning Semaia ko, Netanel ko, Livain igharazir kaba: Hasabia ko, Jeiel Josabat, me sipsipin nguzir aviriba ko, memen nguzir bar aviriba ini, dar dibobonim 5,000in tu. Egha 500 bulmakaun apuriba sara ini, ezi asizir kaba bar, me da isa Livaibagh aningi. Eghti me God, Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, Ikiavira Itir Godin ofa damuam.

10 Me ofa damuasa biziba bar da akirigha givagha, atrivim mikemezi moghin, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ghua ofa gamir dakozimin boroghin, uan danganibar tuifi.

11 Ezi Livaiba sipsipba ko, memebav suegha, dar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Ezi ofa gamir gumaziba ghuziba inigha, ofa gamir dakozimin da kavamadi. Ezi Livaiba asizir iniba amsi.

12 Moses Osirizir Arazibar Akinafarim mikemezi moghin, Livaiba asiziba aghoregha, Ikiavira Itir Godin ofa damuasa ofan bar isia mighiribar ofa

---

35:4: 2 Eghaghaniba 8:14

gamir dakozimɨn tuamin asɨzir tuziba isa, vaghvagha ikɨzibar gumazamizibagh anɨngi. Livaiba arazir kamra mɨsoghezir bulmakaubagh ami.

13 Ofan kamɨn bizir God damuasa me mɨkemezɨ moghɨn, Livaiba sipsipba ko, memebar tuziba inigha avimɨn da tue. Egha me bulmakaun tuziba inigha, mɨner ruariba ko, mɨner epertɨzibar da avisi. Ezɨ asɨzir tuzir kaba bar isigha gɨvazɨ, me zuamɨra da inigha ghua gumazamizibagh anɨdi.

14 Egha gɨn Livaiba uari uari bagha asɨzir tuziba tua egha ofa gamir gumaziba bagha uaghan maba tue, me Aronɨn ovavir boriba. Ofa gamir gumaziba ofan bar isia mɨghɨriba bagha bar ingangarir ekiam gamua, dar ovibar ofa gamua zuima amɨnim pɨri. Kamaghɨn amizɨ, me uari uari bagha asɨzir tuzitaba tuezir puvatɨ.

15 Ezɨ ighiaba banger gumaziba kar Asapɨn ovavir boriba, me Godɨn Dɨpenimɨn uan danganibar tuivighav iti, mati Atrivim Devit ko, Asap ko, Heman ko, atrivimɨn akam inigha izir gumazim Jedutun, fomɨra me mɨkemezɨ moghɨn ami. Ezɨ Livain maba Godɨn Dɨpenimɨn tiar akabar garir ingangarim gamua vaghvagha tiar akabar gara iti. Ezɨ Livain igharaziba me bagha asɨzir tuziba tue. Kamaghɨn amizɨ, tiar akabar garir gumazir kaba ingangarir danganiba ataghɨraghsɨ nɨghnɨghan kogham.

16 Aruer kamɨn, me God Israelia Gitazir Dughiam Gɨnɨghnɨghamin Isam gami. Egha me ofan bar isia mɨghɨriziba Ikiavɨra Itir Godɨn ofa gamir dakozimɨn dagh ami, mati Atrivim Josaia damuasa me mɨkemezɨ mokɨn.

17 Israelɨn gumazamizir Jerusalemɨn itiba, me dughiar kamɨn isar kam gami. Egha me 7plan aruebar kagh ikia ghuavɨra itima, Yis Puvatɨzir Bretɨn Isam Damuamin Dughiam ghua gɨfa.

18 Me God Israelia Gitazir Dughiam Gɨnɨghnɨghamin Isam gamizɨ, a bar deraghavɨram oto. A God Israelia Gitazir Dughiam Gɨnɨghnɨghamin Isar Israelia fomɨra amizibagh afira, kar akam inigha izir gumazim Samuelɨn dughiamɨn ikegha, iza Atrivim Josaian dughiamɨn tu. Atrivir igharaziba isar kam gamizɨ, a deragha otozir puvatɨ. Ezɨ datɨrɨghɨn Atrivim Josaia, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judaba ko, Israelia ko, Jerusalemia, me bar isar kam gamizɨ, a bar deraghavɨram oto.

19 Dughiar kamɨn, Josaia 18plan azenibar atrivimɨn itima, me God Israelia Gitazir Dughiam Gɨnɨghnɨghamin Isar kam bar deraghvɨram a gami.

Isipia Judaba ko mɨsogha Josaia mɨsoghezɨ, an areme (2 Atriviba 23:28-30)

20 Atrivim Josaia Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim akɨrizir bizir kabar gɨn, Isipɨn Atrivim Neko, apaniba ko, mɨsoghasa Isipɨn mɨdorozir gumaziba inigha Yufretisɨn Fanemɨn boroghɨn itir Karkemisɨn nguibar ekiamɨn ghu. Josaia bizir kamɨn akam baregha uan mɨdorozir gumaziba inigha Isipia ko, mɨsoghasa zui.

21 Ezɨ Atrivim Neko kamaghɨn Josaia bagha akam amaga ghaze, “O Judan atrivim, kɨ adariba nɨn puvatɨ, egha nɨ ko mɨsoghasa izir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, nɨ tizim bagha na mɨsoghasa? God na ko ikia, egha apanibav soghasa nan avɨra, ezɨ kɨ mangɨ merara mɨsoghasa. Kamaghɨn amizɨ, nɨ Godɨn anogoroghan markɨ. Puvatɨghtɨma, a nɨ gasɨghasigham.”

22 God mɨgɨrɨgɨar kam Atrivim Nekon akamɨn Josaia ganɨngizɨ an a baregha, mɨdorozim bagha bar ifuegha bar otoke. Kamaghɨn amizɨ, Isipia deragh an gan a gɨfofoghan koghasa, an atrivir korotiam suegha, korotiar igharazim aru. Egha a uan mɨdorozir gumaziba inigha mɨsoghasa Megidon danganir zarim giraghugha, Isipia ko mɨsosi.

35:13: Ua Me Ini 12:8-9 **35:15:** 1 Eghaghaniba 25:1 **35:17:** Ua Me Ini 12:1-20

23 Me misogha, Isipian midorozir gumaziba uan barir pibar Judabar
amadaghan asavamaga, egha Josaia gase.
Ezi a kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Ki kuram inigha gifa. Ia
na inigh midorozir danganim ategh mangi igharagh na atigh.”
24 Ezi me karisin a itimin a inigha karisin igharazim gatigha, a inigha
Jerusalemin ghu. Ezi an aremezima, me an kuam isa an inazir afeziabar
mozibar boroghin anefa. Ezi Judaba ko, Jerusalemin gumazamiziba, me bar
Atrivim Josaian kuarkuvigha, a bagha puv azi.
25 Ezi akam inigha izir gumazim Jeremaia, Atrivim Josaia bagha azirakar
ighiar mam osiri. Ezi dughiar kamin iza datirighin, gumaziba ko amizir
azir akabagh amiba, me Atrivim Josaia ginighnigha azirakar ighiar kam
gamuavira iti. Ezi osimtizibar dughiabar, Israelia zurara arazir kamin gin
ghua azirakar kam gami. Azirakar ighiar kam, Azir Akabar Akinafarimin
iti.
26-27 Atrivim Josaia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da dughiar an
atrivir ingangarim faraghavira itimin ikegha ghua, an aremezir dughiamin
tu, da akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian Atriv-
ibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan, Josaia Ikiavira
Itir Godin Akinafarimin Osirizir Arazibar gintigha amizir arazir aghuibagh
eghari.

Apaniba kantri Juda gasighasiki

36

(Sapta 36)

Joahas Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 23:30-35)

1 Josaian ovevemin gin, Judaba, an otarim Joahas inigha, borem an
dapanim gingegha, anemisevezi a uan afeziamin danganim inigha men
atrivimin oto.
2 Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimin oto. Egha iakinir 3plara
Jerusalemin atrivimin ike.
3 Isipin Atrivim Neko Jerusalemin iza, atrivir ingangarimin Joahas agifa.
Ezi Joahas uam atrivimin itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin
gumazamizibagh amima, me takisin min dagiaba a ganidi, dar dibobonim,
3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol.
4 Ezi Atrivim Neko, Joahasin dozim Eliakim inigha a gamizi, a Joahasin
danganim inigha Juda ko, Jerusalemin atrivimin oto. Neko Eliakimin ziam
adegha ziam Jehoiakim a gati. Egha gin, Neko Joahas inigha Isipin ghugha
kalabuziar gumazimin min aneti.

Jehoiakin Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 23:36--24:7)

5 Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimin oto. Egha 11plan azeni-
bar Jerusalemin atrivimin ike. Jehoiakim Ikiavira Itir Godin damazimin
arazir kurabagh ami.
6 Jehoiakim Judabar atrivimin itir dughiamin, Babilonian Atrivim
Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha
Nebukatnesar me abiragha Atrivim Jehoiakimin suiragha kalabuziar
gumazimin min senbar a ikegha, a inigha Babilonin nguibar ekiamin
ghu.

36:4: Jeremaia 22:11-12 **36:5:** Jeremaia 22:18-19; 26:1-6; 35:1-19 **36:6:** Jeremaia 25:1-38; 36:1-32; 45:1-5; Daniel 1:1-2

7 Egha Nebukatnesar uaghan Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn aven itarir
ekiar maba ko, itarir dozir maba inigha Babilonɨn ghugha, uan atrivir
dɨpenimɨn da arɨki.
8 Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akɨnafarir
me kamaghɨn dɨborimɨn iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar
Akɨnafarim. Akɨnafarir kam uaghan Jehoiakimɨn arazir kuraba ko, an
amizir bizir bar kurar God bar aghuazibagh eghari. Ezɨ an otarim Jehoiakin,
an danganim inigha atrivimɨn oto.

Jehoiakin Judan atrivimɨn iti
(2 Atriviba 24:8-17)

9 Jehoiakin 8plan azeniba ikia, Judan atrivimɨn oto. Egha 3plan iakɨniba
ko, 10plan aruebara Jerusalemɨn atrivimɨn ike. Egha a Ikiavɨra Itir Godɨn
damazimɨn arazir kurabagh ami.
10 Azenir kamɨn, orangtɨzimɨn dughiam gɨvasava amima, Atrivim
Nebukatnesar mɨdorozir gumaziba amadazɨ, me ghua Jehoiakin isa
kalabuziar gumazimɨn mɨn, a inigha Babilonɨn ghu. Egha mɨdorozir
gumaziba uaghan Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn aven itir itarir aghuiba
inigha Babilonɨn ghu. Egha Nebukatnesar Jehoiakinɨn afeziar dozim
Sedekaia gamizɨ, a Juda ko Jerusalemɨn atrivimɨn oto.*

Babilonia Jerusalemia ko mɨsogha nguibar ekiam ini
(2 Atriviba 24:18--25:21; Jeremaia 52:1-11)

11 Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimɨn oto. Egha 11plan azeni-
bar Jerusalemɨn atrivimɨn ike.
12 Sedekaia Ikiavɨra Itir God, an Godɨn damazimɨn, arazir kurabagh ami.
Ezɨ akam inigha izir gumazim, Jeremaia, Ikiavɨra Itir Godɨn akamɨn gun a
mɨgeima, a uabɨ abɨrava an akam barazir puvatɨ.
13 Sedekaia bar akaba barazi puvatɨgha, navim giraghan aghuagha,
Ikiavɨra Itir God, Israelian God bagh, uamategh izan aghua. Nebukatnesar
faragha uabɨn gɨn mangasa Akar Gavgavimɨn Sedekaia gamizɨ, a pura Godɨn
ziam dɨbora ghaze, a zurara Nebukatnesarɨn akamɨn gɨntɨgham. Egha
Sedekaia uaghan Atrivim Nebukatnesarɨn akaba barazir puvatɨgha, uam an
apengan itir puvatɨ.
14 Ezɨ ofa gamir gumazibar dapaniba ko, gumazamiziba bar moghɨra
akɨrim ragha Ikiavɨra Itir God gasaragha, kantrin igharazibar arazir bar
kurar God bar aghuazibagh amua ghuavɨra iti. Me kamaghɨn amua, Ikiavɨra
Itir Godɨn Dɨpenir Jerusalemɨn itir a ua baghavɨra inabazim gamima, an an
damazimɨn mɨze.
15 Ezɨ men inazir afeziabar God, a uan Dɨpenim ko, uan gumazamizibar
apangkuvigha, ivɨghvɨgha me mɨkɨmasa uan akam inigha izir gumaziba
amangi.
16 Ezɨ gumazamiziba, akam inigha izir gumazibar akabar aghuagha dar
abara me dɨpovavɨra iti, ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn anɨngagharim oto. Egha
an anɨngagharir kam an gumazamizibar ikiavɨra iti, ezɨ me a gitavɨraghan
tuaviba puvatɨ.

36:10: Jeremaia 22:24-30; 24:1-10; 29:1-2; 37:1; Esekiel 17:12-13 * **36:10:** 2 Eghaghaniba 36:9 kamaghɨn mɨgei, Jehoiakin 8pla azenibara ikia egha atrivimɨn oto. Ezɨ 2 Atriviba 24:8 kamaghɨn mɨgei, Jehoiakin 18pla azenibara ikia atrivimɨn oto. Ezɨ 2 Eghaghaniba 36:10 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinɨn Avebam. Ezɨ 2 Atriviba 24:17 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinɨn afeziar dozim. Fofozir gumazir avɨribar nighnɨzim, akar 2 Atrivibar itim, a guizbangɨra, ezɨ akar 2 Eghaghanibar itim, a guizbangɨra puvatɨ.
36:11: Jeremaia 27:1-22; 28:1-17 **36:13:** Esekiel 17:15

17 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Babilonin atrivim amadazi, a uan
midorozir gumaziba ko iza midorozir sababar Judabagh asighasiki. Egha me
Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua gumazir igiabav soghezi me ariaghire.
Atrivim gumazir igiaba ko, amizir igiaba ko, gumazamizir ghuriba ko,
amughamughiziba sara, bar tong men apangkuvizir puvati. Ikiavira Itir God
bar Judaba isa Babilonin atrivimin dafarim gati.
18 Ezi Babilonin atrivim, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir ekiaba
ko, itarir doziba ko, bizir bar aghuiba, ko, Judan atrivim ko, an gumazir
dapanibar bizir bar aghuiba, a bar da inigha Babilonin ghu.
19 Ezi Babilonia Godin Dipenim gaborogha Jerusalem avinizir divaziba bar
ada akaragharíki. Egha nguibamin aven atrivir dipenim ko, dipenir aghuir
igharaziba bar dagh apongezi da isi. Egha bizir iveziba bar pin kozibagh
asighasiki.
20 Babilonin atrivim gumazamizir midorozimin ariaghirezir puvatiziba
inigha ghua Babilonin kalabuziar gumazamizibar min me ariki. Ezi me pura
men ingangarir gumazamizir kinibar min ikia ghua, kantri Persia tugha
gavgavigha, Babilon dikabirazir dughiam oto.
21 Israelia fomira uan nguazimin ikia, egha 7plan azenibar vaghvagha
dar aven azenir vamira avughsazim nguazim ganingizir puvati. Kamaghin
amizi, Ikiavira Itir God faragha Jeremaian akam garugha mikemezir akam,
guizbangiram otivasa, Israelia ghua 70plan azenibar Babilonin kalabuzi-
abar min iti. Ezi men nguazim puram avughsa iti.†

Atrivim Sairus kamaghin migei, Judaba uamategh uan nguibamin mangi
(Esra 1:1-3)

22 Sairus kantri Persian atrivimin itir dughiamin, an azenir faraghavira
zuimin, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir
akam damighti, a guizin otivasa, a Sairusin nighnizim fezi, an akar kam
osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar
kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inigha zuiba,
gumazamiziba bagh a diponam.
23 Kar Persian atrivim Sairusin migirigiam, "Ikiavira Itir God, a Godin uan
Nguibamin itim, a nguazimin itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa.
Egha Judan Distrighin aven Jerusalemin nguibar ekiamin, uan Dipenimin
ingarasa na amisefe. Ikiavira Itir God, a Israelia ian God, ia an gumazamiz-
iba, ezi a ia ko iti. Kamaghin amizi, ia uamategh Jerusalemin nguibamin
mavanangam."

36:17: Jeremaia 21:1-10; 34:1-5 **36:19:** 1 Atriviba 9:8 **36:21:** Jeremaia 25:11; 29:10 † **36:21:** Ni Ofa Gami 26:33-35, ko Jeremaia 25:11 ko 29:10in gan. **36:23:** Aisaia 44:28

Esra Osirizir Akɨnafarim
O
Esra
Akar faragha zuim

Akɨnafarir Esra osirizim, a Judan Atrivibar 2 Eghaghaniba uam adagh ivɨragha, eghaghanir maba uam ada osiri. 2 Eghaghanibar Akɨnafarimɨn aven, e gari, osɨmtɨziba Israelia bativizɨ, men avɨrim ghua Babilonɨn kantrin kalabusɨn iti. Ezɨ Godɨn Dɨpenir Jerusalemɨn itim ko Jerusalemɨn nguibar ekiam uabɨ bar ikuvigha iti. Ezɨ Ezran Akɨnafarimɨn, Judan marazi Babilonɨn kalabus ategha uamategha uan nguazimɨn Judan Distrighɨn ize. Egha me ua Godɨn Dɨpenir igiam Jerusalemɨn an ingari.

Esran Akɨnafarimɨn aven, an akuar pumuning ko mɨkezim iti.

1. Persian Atrivim Sairus mɨkemezɨ, Judan marazi faragha Babilonɨn kalabus ategha uamategha Judan Distrighɨn ize (Sapta 1--2).

2. Judaba ua Godɨn Dɨpenimɨn ingarigha, nɨmɨra nɨmɨra ua Godɨn ziam fer arazibar gɨn zui (Sapta 3--6).

3. Ezɨ azenir maba gɨvazɨ, Judan marazi uamategha Jerusalemɨn izezɨ, Esra men gumazir dapanimɨn iti. Esra Godɨn Arazibagh fofozir gumazir mam. Egha Godɨn ziam fer arazibar gɨn mangɨva, an apengan ikɨva, deragh dapiasa me mɨgei (Sapta 7--10).

Israelia uamategha Juda ko Jerusalemɨn izi

(Sapta 1--2)

Atrivim Sairus ghaze, Judaba uamategh uan nguazimɨn mangam (2 Eghaghaniba 36:22-23)

1 Sairus kantri Persian atrivimɨn itir dughiamɨn, an azenir faraghavɨra zuimɨn, Ikiavɨra Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia mɨkemezir akam damighti, a guizɨn otivasa, Sairusɨn nɨghnɨzim fezɨ, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghtɨ akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangɨtɨ, gumazir akar kam inigha zuiba, gumazamiziba bagh a dɨponam.

2 Kar Persian Atrivim Sairusɨn mɨgɨrɨgɨam, “Ikiavɨra Itir God, a Godɨn uan Nguibamɨn itim, a nguazimɨn itir kantriba bar na ganɨngizɨ, kɨ dagh atifa. Egha Judan Distrighɨn aven Jerusalemɨn nguibar ekiamɨn, uan Dɨpenimɨn ingarasa na amɨsefe.

3 Eghtɨ gumazir manaba ian tongɨn ikɨ, God me ko ikɨtɨ, me ateghtɨ, me Jerusalemɨn mavanang Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn ingar. A Israelian God, egha Jerusalemɨn itir God.

4 Eghtɨ danganir manabar itir Israelian varazira, ia bar moghɨra men akuragh bizir aghuiba me danɨngtɨ, me da inigh mangɨ. Ia silva ko gol, dagheba, asɨziba, ingangarir biziba, ko bizir me Godɨn Dɨpenimɨn ofa damuamin taba, uan ifongiamɨn gɨn mangɨ da isɨ pura me danɨng. Kar Godɨn Dɨpenir Jerusalemɨn nguibamɨn ikiamim.”

5 Ezɨ Judan anabam ko Benjaminɨn anabamɨn adarazir gumazir dapaniba, ko ofa gamir gumaziba ko Livain anabamɨn adarasi, me gumazamizir

---

1:1: Jeremaia 25:11-14; 29:10 **1:2:** Aisaia 44:28

God men duaba fezi me uamategh Jerusalemin mangasa ifongeziba, bar dikavigha, Ikiavira Itir Godin Dipenim uam an ingarsi mangasava ami.
6 Ezi men boroghin itir darasi, men akurvagha silvan itarir ekiaba ko gol
ko dagheba me ganingi. Egha uaghan bizir aghuir ivezim bar pin koziba
sara me ganingi. Egha Godin Dipenimin ofa damuamin asiziba sara pura me
ganingi. Egha biziba aterir asiziba sara uaghan pura me ganingi.
7 Ezi Atrivim Sairus uaghan, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir
aghuiba ko, itarir dipam apiba sara me ganingi. Itariba ko itarir dipam
apiba, Atrivim Nebukatnesar fomira ghua Israelia ko misogha me abiragha
Jerusalemin da inigha izegha, da isa uan asebar dipenim gati.
8 Persian Atrivim Sairus datirighin bizir kaba isava Mitredat ganingi, an
atrivimin dagiar dipenimin garir gumazim. Ezi Mitredat da mengegha da
isa Sesbasar ganingi, a Judan anabamin gumazir dapanir bar ekiam.
9-10 Bizir kabar dibobonim a kamakin: 30plan golin itarir ofa damuamiba,
ko 1,000plan silvan itarir ofa damuamiba, ko 29plan itarir igharaziba,
ko 30plan golin itarir muziariba, ko 410plan silvan itarir muziariba, ko
1,000plan itariba ko dipaba apir itarir guar igharaziba.*
11 Gol ko silvan itarir kaba, bar moghira dar dibobonim 5,400in tu. Ezi
Sesbasar bizir kaba inigha, Israelian igharaziba ko Babilonin nguibar ekiam
ategha Jerusalemin zui.

2

Israelian gumazamizir uamategha Jerusalemin ghuezibar dibobonim (Nehemia 7:4-73)

1 Bar fomira, Nebukatnesar Babilonin atrivimin itir dughiamin, a ghua
Judabav misogha men gumazamizir avirim inigha Babilonin kalabusin
ikiasa me inigha ize. Egha gin gumazamizir avirim Babilon ategha iza,
Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvagha ua uan inazir
afeziabar nguazibar iti.
2 Judan anabamin gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua,
Nehemia, Seraia, Relaia, Mordekai, Bilsan, Mispar, Bikvai, Rehum, Ko
Bana. Israelian anababar adarazir kalabus ategh uamategh Jerusalemin
mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara:

3-20 Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu.
Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372.
Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 775.
Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,812. (Me Jesua ko Joapin
ikizimningin ovavir boriba.)
Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254.
Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 945.
Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760.
Ezi Banin ovavir boribar gumaziba, 642.
Ezi Bebain ovavir boribar gumaziba, 623.
Ezi Asgatin ovavir boribar gumaziba, 1,222.
Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 666.
Ezi Bikvain ovavir boribar gumaziba, 2,056.
Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 454.
Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam. Hesekia.)
Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 323,

* **1:9-10:** Ves 9 ko 10in aven, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Ezi Joran ovavir boribar gumaziba, 112.
Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 223.
Ezi Gibarin ovavir boribar gumaziba, 95.

21-35 Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar iti, ezi men ovavir boriba datirighin uamategha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara:

Betlehemin nguibamin gumaziba, 123.
Ezi Netofan nguibamin gumaziba, 56.
Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128.
Ezi Asmavetin nguibamin gumaziba, 42.
Ezi Kiriat Jearimin nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotin nguibamin gumaziba, 743.
Ezi Rama nguibam ko Geban nguibamin gumaziba, 621.
Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122.
Ezi Betel nguibam ko Ain nguibamin gumaziba, 223.
Ezi Nebon nguibamin gumaziba, 52.
Ezi Makbisin nguibamin gumaziba, 156.
Ezi Elamin nguibar igharazimin gumaziba, 1,254.
Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320.
Ezi Lotin nguibam ko Haditin nguibam ko Ono nguibamin gumaziba, 725.
Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345.
Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,630.

36-39 Kar ofa gamir gumazibar ikizir, uamategha Jerusalemin ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara:

Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua, an adarasi, 973.
Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052.
Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247.
Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017.

40-42 Ezi Livain anabamin adarazir uamategha Jerusalemin ghueziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gumaziba, 74. (Ikizir kamningin inazir afeziam, Hodavia.)
Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, 128. (Ikizir kamin inazir afeziam, Asap.)
Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, men ikizibar gumaziba, 139. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.)

43-54 Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamategha Jerusalemin ghueziba, men ikizibar ziabar kara:

Siha ko Hasufa, Tabaot,
Keros, Siaha, Padon ko,
Lebana, Hagaba, Akup ko,
Hagap, Samlai, Hanan ko,
Gidel, Gahar, Reaia ko,
Resin, Nekoda, Gasam ko,
Usa, Pasea, Besai ko,

Asna, Meunim, Nefisim ko,
Bakbuk, Hakufa, Harhur ko,
Baslut, Mehida, Harsa ko,
Barkos, Sisera, Tema ko,
Nesia ko Hatifa.

55-57 Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara: me uaghan uamategha Jerusaleminghue:

Sotai ko Hasoferet, Peruda ko,
Jala, Darkon, Gidel ko,
Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim, ko Ami.

58 Godin Dipenimin ingangarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim 392.
59-60 Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim 652. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adan ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin, me deravira uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati.
61-62 Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara uarir tongin uan inazir afeziabar ziaba bagha ruia dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara: Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distrighin Barsilain ikizir igharazimin guivimin ike. Egha gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziar tamin ziar tamin apizir puvatizi, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar min iti.
63 Ezi Judan gavmanin gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me mizuam iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghsi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikararang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati.

64-67 Israelian gumazir uamategha ghueziba bar moghira, men dibobonim 42,360in tu.
Ezi men ingangarir gumaziba ko amizibar dibobonim 7,337.
Ezi men onger akabar faragha zuir gumazamizibar dibobonim 200.
Ezi hoziaba 736.
Ezi kamelba 435.
Ezi donkiba 6,720.
Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagh arigha, 245plan mulba inigha ize.

68 Egha Israelia iza Jerusaleminitir Godin Dipenimin otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an ingarasa uan biziba isa ofan min puram akurvaghasa ada aningi. Me danganir Godin Dipenim faragha ikezimin an ingaram.
69 Gumazir bizir aviriba itiba, ko gumazir bizir muziariba itiba, me itir biziba, me dar mirara ghua biziba isa da anidi. Ezi golin osimtizim ghua 500

2:61-62: Diboboniba 16:39-40 **2:63:** Diboboniba 27:21

kilogremin tu. Ezi silvan osimtizim ghua 2,800 kilogremin tuzi, ofa gamir gumazibar korotiaba, da 100pla.

70 Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain adarasi, ko gumazamizir igharazir maba, me Jerusalemin aven ko an boroghin iti. Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, me Jerusalemin boroghin itir nguibabar apia. Ezi Israelian gumazamizir igharaziba uan nguibar men inazir afeziaba fomira apiazibara iti.

Israelia uamategha Godin Dipenimin ingari

3

(Sapta 3--6)

Me uamategha
Godin ziam fer arazim gami

1 Israelia bar, deravira uan nguibabar apiaghav itima, namba 7in iakinim oto. Ezi me bar iza navir vamira ikia Jerusalemin uari akufa.

2 Ezi Jehosadakin otarim Josua, ko ofa gamir gumazir igharaziba, ko Sealtielin otarim Serubabel uan adarazi ko, me bar uamategha Israelian God bagha ofa gamir dakozimin ingari. Kar, asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amir dakozim. Fomira, Godin gumazim Moses Osirizir Arazim, me an gin ghua dakozir kamin ingari.

3 Me distrighin kamin itir gumazir igharazibar atiatia, egha puvati, me ofa gamir dakozir faragha ikezimin danganim, a gisin uam an ingari. Egha me mizaraziba ko guaratizibar Ikiavira Itir God bagha asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami.

4 Ezi Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otozi, me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin amua, bizir God damuasa me mikemeziba, me dughiabar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami.

5 Egha me uaghan dughiabar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amuavira ikia, egha iakinir igiamin dughiar ekiaba bagha ofabagh amua, uaghan Ikiavira Itir God ua bagha inabazi moghin, me isar ekiaba bagha ofaba a ganidi. Egha me uaghan uan ifongiamin pura daningamin ofabagh ami.

6 Gumazamiziba namba 7in iakinimin dughiar faragha zuir aruemin, me dughiar kamin ofan bar isia mighiriba Ikiavira Itir God ganiga iza ghua kamaghira iti. Egha me tighar maghin Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarsi dagiar ekiar an apengan iki gavgavim a daningamiba, tighar dar arigham.

Me uamategha Godin Dipenimin ingari

7 Persian Atrivim Sairus, Israelian amamangatizi, me Lebanonin nguazimin itir temer sidaba iniam. Kamaghin, gumazamiziba dagheba ko temer olivin borem gumazir dapanibagh aningizi, me da isa Lebanonin kantrin nguibar ekiamning Tair ko Saidon, aningin gumazamizibar amadagha temer kabagh ivese. Ezi Tair ko Saidonin gumaziba uan temer sidan kaba inigha ongarim moghin ghua, Jopan nguibar ekiamin da amadazi da ize. Ezi Israelia uaghan dagiaba isava dagiabar aghorir ingangarir gumaziba ko dipenibar ingarir gumazibagh aningi.

2:70: 1 Eghaghaniba 9:2; Nehemia 11:3 **3:2:** Ua Me Ini 27:1 **3:3:** Diboboniba 28:1-8 **3:4:** Diboboniba 29:12-38 **3:5:** Diboboniba 28:11--28:31

8 Ezɨ Israelia uamategha Jerusalemɨn izezir dughiamɨn, dughiar maba
ghua azenir pumuning otо. Egha ghua an iakɨnir pumuningɨn otozɨ, ingan-
garim guizbangɨra dɨkafi. Me datɨrɨghɨn Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim uam
an ingari. Gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielɨn otarim, ko ofa gamir
gumaziba Josua, a Jehosadakɨn otarim, ko aningɨn adarazi bar, kar ofa gamir
gumaziba ko Livaiba ko men marasi, bar kalabuziam ategha uamategha
Jerusalemɨn izeziba, me ingangarir kam gami. Me Livain gumazir 20plan
azenibar ikegha ghuavanadiba, me me isa Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn
ingangarimɨn gumazir dapanibar me amɨsefe.
9 Kamaghɨn amizɨ, Jesua uan otariba ko an ikɨzim, kar Livain anabamɨn
gumaziba, me Katmiel uan otariba ko, kar Judan anabamɨn adarasi, me
uari inigha ingangarir kamɨn faragha zui. Ezɨ Henadatɨn ovavir boriba, me
uaghan men akura. Me uaghan Livain adarasi.
10 Ezɨ dɨpenimɨn ingarir gumaziba, dagɨar ekiaba isa Dɨpenimɨn apengan
ikɨ gavgavim a danɨngasa, da arɨki. Ezɨ dughiar kamra, ofa gamir gumaziba
uan ofa gamir korotiaba aghuigha, sɨghaba sara iza faraghavɨra iza uan
danganim ini. Ezɨ Livaiba, kar Asapɨn adarasi, me vaghvagha tambarinbar
suigha izi. Egha me bar Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fe, Israelian Atrivim Devit
fomɨra mɨkemezɨ mokɨn.
11 Me bar akongegha uarira uari ikarvazir ighiabagh amua Ikiavɨra Itir
Godɨn ziam fava a mɨnabi:

“Ikiavɨra Itir God, a bar dera!
Guizbangɨra, a zurara Israelian apangkuvigha mamaghɨra iti.”

Me gara guizbangɨra fo, ingangarir gumaziba Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn
dagɨar ekiar an apengan ikɨ gavgavim a danɨngamiba, me da arɨghizɨ da iti.
Kamaghɨn amizɨ, me bar uan gavgavibar pamtemɨn tiariba akara Ikiavɨra
Itir Godɨn ziam fe.
12 Ofa gamir gumazibar gumazir ghurir avɨriba, ko Livain gumazir ghuriba
ko men anababar gumazir dapanir ghuriba, fomɨra Ikiavɨra Itir Godɨn
Dɨpenir faragha ikezim gɨnɨghnɨgha, egha ingangarir gumazir kabar garima,
me ua Dɨpenimɨn ingarima, me puvɨrama azi. Ezɨ gumazir igharaziba bar
akongegha tiariba akara dei.
13 Araghasɨzim ko azirakam bar ekevezɨ, saghon mar itir gumaziba men
nɨgɨnir dafar kam baragha egha fozir puvatɨ, me araghasi, o me azi. Me men
nɨgɨnimram orasi.

4

Apaniba Israelian ingangarim apɨrasa

1 Ezɨ Juda ko Benjaminɨn anabamɨn apaniba orazima, Israelia kalabus
ategha uamategha iza Ikiavɨra Itir God bagha Dɨpenimɨn ingari. A Israelian
God.
2 Egha me ghua Serubabel ko anababar gumazir dapaniba batogha kam-
aghɨn me mɨgei, “E ia ko Godɨn Dɨpenimɨn ingarasa. E uaghan ian Godɨn ziam
fe. Bar fomɨra, Asirian Atrivim Esarhadon e amadazɨ e iza kantrin kamɨn iti.
Egha e kagh izezir dughiamɨn ikegha iza datɨrɨghɨn, e ian God bagha ofabagh
amuavɨra iti.”

3:10: 1 Eghaghaniba 25:1 **3:11:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11 **3:12:** Hagai 2:3 **4:2:** 2 Atriviba 17:24-41

3 Ezi Serubabel ko Josua ko gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia
en akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaran e aghua. Persian Atrivim
Sairus mikemezi moghin, e uari an ingaram.”
4 Fomira nguazir kamin izezir gumazir kaba me pazi me damuasava
amua ghaze, men naviba ikuvigh egh atiatigh Godin Dipenimin ingangarim
ategham.
5 Egha me dagiaba isa Persian gavmanin ingarir gumazir dapanibagh
anigha Israelian ingangarim aghoriv kunasa me gaghori. Me kamaghin
amua ghua gin Atrivim Dariusin dughiam oto.

Apaniba Judaba isa kot gati

6 Ezi dughiar maba givazi, Atrivim Darius aremezi, Atrivim Serksis an
danganim inigha Persian atrivimin oto. An faraghavira zuir dughiaba,
Israelian apaniba akaba me gasir akinafarim osirigha a bagh anemada.
7 Ezi gin Serksis aremezi, Atrivim Artaserksis an danganim inigha Persian
atrivimin oto. Ezi Bislam ko Mitredat koma Tabel, koma gumazir me ko
ingariba akinafarim osirigha Persian Atrivim Artaserksis bagha anemada.
Me Aramin akamin akinafarim osiri. Eghti gumazir a diponamim, Persian
akamin a gigham.*
8 Ezi gavmanin gumazir faraghavira itim Rehum, ko Simsai provinsin
kamin akinafariba osirir gumazimning, aning Jerusalemin itir adarazir
kotim gamua Atrivim Artaserksis bagha akinafarimin kamaghin an osiri.

9 “Dughiar aghuim Atrivim, ki Rehum nin gavmanin gumazir
faraghavira itim, ko Simsai provinsin kamin akinafariba osirir gumazim.
Ga, ko ingarir gumaziba, me jasba, ko gavmanbar garir gumaziba,
men nguibabar kara: Erekin provins, ko Babilonin kantrin ekiam ko
Susan nguibar ekiam, a Elamin nguazimin itir nguibam. E bar ni bagha
akinafarir kam osiri.
10 Fomira atrivir bar ekiam Asurbanipal, gumazamizir maba nguibar
igharazibar men suigha me isa Samarian nguibar ekiam ko Yufretisin
Fanemin vongin itir provinsin me afe, me uaghan e ko akinafarir kam osiri.”

11 Kar akinafarir me osirizim, me an mirara akinafarir igharazimin an
osirigha anemada.

“Atrivim Artaserksis, e nin ingangarir gumaziba, e Yufretisin Fanemin
vongin ikia, migirigiar maba iti. Egha e akinafarir kam ni bagha anemadi.
12 O Atrivim, e kamaghsua, ni bizir kam gifogh. Judaba nin provinsin
igharaziba ategha uamategha iza Jerusalemin nguibar ekiar kurar kam uam
an ingari. Fomira nguibar ekiar kamin gumazamiziba, atrivimin akaba
batozir gumazamiziba, egha me datirighin uan nguibamin dagiar ekiar an
apengan ikia gavgavim a ganidiba ko biriba ua dar ingaravira ikia, egha
anegivasava ami.
13 O Atrivim, ni kamaghin fogh, gumazamiziba nguibar ekiar kam uam
an ingariva an biriba agivagh, egh me gavman daningamin dagiaba ko
takisin igharaziba ko uam a daningan koghti, gin nin dagiar dipenimin dagiar
aviriba puvatigham.

4:6: Esta 1:1 * **4:7:** Akinafarir kamin migirigiam, ves 4:7 tugha ghua ves 6:18in, me Hibrun akamin an osirizir pu. Puvati. Me Aramin akamin an osiri.

14 Ni en garava bizibar en akurvasi, kamaghin Judaba pazi ni damuva
aghumsizim ni daningan e aghua. E kamaghsua, akinafarir kam ni oraghasa
e ni bagha an osiri.
15 "E kamaghin ifonge, ni uan akinafariba osirir gumazibav mikemeghti,
me mangi gavmanin akinafarir nin inazir afeziaba fomira osirizir os-
iziribar dipon. Jerusalemin gumazamiziba, akaba barazir puvatizir
darasi. Fomira inazir afeziabar dughiam, gumazamizir kaba, atriv-
iba ko provinsbar gumazir dapaniba kamaghira osimtiziba me ganidi.
Egha Jerusalemin gumazamiziba, atrivibar akaba batosi, kamaghin amizi,
atriviba nguibar ekiar kam gasighasiki.
16 "Kamaghin, O Atrivim ni foghasa e kamaghin ni migia ghaze, me
ua nguibar ekiar kamin ingariva, an biriba agivaghti, ni ua Yufretisin
Fanemin vongin provinsin kabagh ativaghan kogham."

Atrivim men akam ikara

17 Ezi atrivim kamaghin men akinafarimin akam ikara:

"Dughiar aghuim. Gavmanin gumazir faraghavira itim Rehum, ko
provinsin akinafariba osirir gumazim Simsai, ko gavmanbar garir gu-
mazir igharaziba, ia Samaria ko nguazir igharazir Yufretisin Fanemin
vongin itir provinsin itiba, akinafarir kam ia bagha zui.
18 "Akinafarir ia amadazim, me an gara Persian akamin ki oraghasa me
a gigha a dibori.
19 Ezi ki akinafariba osirir gumazibav mikemezi, me akinafaribar gara
egha fo, dughiar aviribar Jerusalemin gumazamiziba akaba barazi puvati,
egha atrivibar akaba batosi. Ezi guizbangira gumazir kurar avirim nguibar
ekiar kam gizifa.
20 Fomira atrivir gavgaviba Jerusalemin gara ikiava, Yufretisin Fanemin
vongin itir provinsin kaba bar dagh ativagha dar gari. Egha me gavman
daningasa gumazamiziba da dagiaba ko takisin igharagha garir aviriba isi.
21 "Kamaghin amizi, ia akar gavgavimra me bagh anemangi men
anogoreghti, me ua nguibar ekiar kamin ingaran marki. Egh me nararama
oragh ikiti ki me mikimam.
22 Ia zuamira mangi bizir kam damigh. Ia a damighan koghti, men ingan-
garim en atrivimin araziba ko dagiaba iniamin tuavibagh asighasigham."
23 Ezi me Atrivim Artaserksis da akinafarir kam inigha ghua Rehum ko
Simsai ko gavmanbar garir gumazir igharaziba bagha ghua me oraghasa
a dibori. Ezi me Judan gumazir Jerusalemin nguibamin itiba, akar bar
gavgavimin nguibar ekiar kam uam an ingaran men anogoroke.

24 Ezi Godin Dipenir Jerusalemin itim, an ingangarim pura tugha ma-
maghira iti. Egha kamaghira ikia ghua Darius Persian atrivimin otozir
dughiam, an azenir pumuning oto.†

5

Me ua Godin Dipenir ingangarim gami

1 Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazimning, Hagai ko Sekaraia,
Sekaraia a Idon ovavir borir mam. Aning gumazamizir Jerusalemin
nguibam ko Judan nguazimin itiba bagha Godin akamin gun me migei.

4:24: Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 † **4:24:** Ves 24, an a sapta 4 ves 5in migirigiar otevimin tugha zui. Ezi 4:6-23, Atrivim Darius aremegha givazi, azenir aviribar gin bizir avirir otiviziba, an dar gun migei.

5:1: Hagai 1:1; Sekaraia 1:1

Aning Israelian Godɨn ziamɨn gavgavimɨn mɨgei. Godɨn kam bar pɨn ikia me gatifa.
2 Ezɨ Serubabel, Sealtielɨn otarim, a ko Josua, Jehosadakɨn otarim, aning Godɨn akam inigha izir gumazir kamningɨn akam baregha, gumaziba inigha ua Jerusalemɨn Godɨn Dɨpenimɨn ingari. Ezɨ Godɨn akam inigha izir gumazir kamning, men akurvasi.
3 Dughiar kamɨn, Tatenai, Yufretisɨn Fanemɨn vongɨn itir provinsɨn gavmanɨn gumazir dapanim. A ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Israelia amir biziba baregha zuamɨra Jerusalemɨn ghu. Egha Godɨn Dɨpenimɨn ingarir gumaziba kamaghɨn men azara, "Tina ia mɨkemezɨ, ia dɨpenir kam uam an ingari."
4 Egha me uaghan Dɨpenimɨn ingarir gumazibar ziaba bagha men azai.
5 Ezɨ Godɨn damazim Judabar gumazir dapanibar garavɨra iti. Ezɨ Persian gavmanɨn gumazir dapanir pumuning gumaziba ingangarim damuan men anogoroghezir puvatɨgha, ghua Persian gumazir kaba ua Judaba amir bizir kamɨn gun mɨgɨa Darius bagh akɨnafarim osirigha, anemadagha mɨzua ghuav itima, an ikarvazimɨn akam ua ize.
6-7 Tatenai, Yufretisɨn Fanemɨn vongɨn itir provinsɨn gavmanɨn gumazir dapanim, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me kamaghɨn Atrivim Darius bagha mɨgɨava osiri.

"Atrivim Darius, navir amɨrizim ko dabirabir aghuim nɨ ko ikɨ.
8 "Nɨ kamaghɨn fogh, e Judan Distrighɨn ghuegha gari, Judaba uan Godɨn Gavgaviba Bar Itimɨn Dɨpenim uam an ingari. Me dagɨar dafar dɨghoreziba isa, palangɨn ighuvir me ighuvizibagh isɨn da afa zui. Egha ingangarim me deragh an gara a gamizɨ, a bar deragha zuamɨra ghuavɨra iti.
9 "Ezɨ e men faragha zuir gumazibar diagha men azara, tinara ian amamangatɨzɨ, ia Godɨn Dɨpenim uam an ingara ingangarir kabagh ami?
10 Egha e uaghan men gumazir dapanir kabar ziaba bagha men azara, e ingangarir kamɨn faragha zuir darazir ziabagh fogh, da osirigh nɨ mɨkɨmam.
11 "Ezɨ Judaba kamaghɨn e ikara, 'E overiam ko nguazim gativazir Godɨn ingangarir gumaziba. En atrivir gavgavir mam fomɨra Dɨpenir kamɨn ingarigha anegɨvazɨ, e datɨrɨghɨn uam an ingari.
12 Fomɨra en inazir afeziaba Godɨn uan Nguibamɨn Itim gamizɨ, an atarava Kaldian gumazim Nebukatnesar, Babilonɨn atrivimɨn amamangatɨzɨ, a Godɨn Dɨpenim apɨrigha bar a gasɨghasigha, gumazamiziba inigha ghua Babilonɨn kalabus gatɨ.
13 Ezɨ gɨn Sairus Babilonɨn atrivimɨn itir dughiamɨn, an azenir faragha zuir kamɨn, an e mɨkemezɨ, e ua God Dɨpenimɨn ingari.
14 Fomɨra Jerusalemɨn itir Godɨn Dɨpenimɨn aven, me Godɨn ziam fasa, gol ko silvan ingarizir itariba ko dɨpaba apir itarir avɨriba iti. Ezɨ Atrivim Nebukatnesar bar da inigha ghua Babilonɨn uan asemɨn dɨpenimɨn ada arɨki. Ezɨ gɨn Atrivim Sairus itariba ko dɨpaba apir itarir kaba isa en gumazir mam Sesbasar ganɨngi. Gumazir kam, Atrivim Sairus anemɨsevezɨ, a Judan Distrighɨn gavmanɨn gumazir dapanimɨn iti.
15 Ezɨ Atrivim Sairus, Sesbasar mɨgɨa ghaze, a ua bizir kaba inigh Jerusalemɨn mangɨ, danganir Godɨn Dɨpenim faragha ikezimra, uam an ingarigh bizir kaba an aven dar arɨkigh.

5:2: Hagai 1:12; Sekaraia 4:6-9 **5:12:** 2 Atriviba 25:8-12; 2 Eghaghaniba 36:17-20; Jeremaia 52:12-15
5:13: Esra 1:2-11

16 Kamaghin amizi, Sesbasar Jerusalemin izegha, Godin Dipenim bagha
uam dagiar ekiaba isa, Dipenimin apengan iki gavgavim a daningasa, da
ariki. Dughiar kam iza datirighin ingangarim ghua, egha givazir puvati.'
17 "Atrivim e uari, ni uan akinafariba osirir gumazibav kemeghti, me
Babilonin akinafaribar aven Atrivim Sairus mikemezir akar kam bagh
deragh rui. Ni ti fogham, Atrivim Sairus a guizbangira Godin Dipenim uam
an ingarasa me mikeme. Egh ni gin akam amadagh deragh e mikim suam,
me dipenir kam uam an ingaram, o puvatigham."

6

Me uam Atrivim Sairusin akaba buri

1 Ezi Atrivim Darius mikemezi, an akinafariba osirir gumaziba Babilonin
ghugha akinafarir Atrivim Sairus osiriziba bagha, gavmanin akinafaribar
aven da buri.
2 Egha me Babilonin dar apizir puvati. Me ghua Midianin Provinsin itir
nguibar ekiam Ekbatanan tugha ruia akinafarir righizir mamin api. Ezi
akinafarir kam kamaghin migei:

3 "Sairus atrivimin itir dughiamin, an azenir faragha zuimin, a ghaze,
me ua Jerusalemin itir Godin Dipenimin ingaram. Egh danganir kam, me
asiziba tue da isia mighirir ofabar amu egh ofan igharazir maba uaghan
da inigh izam. Me Dipenim bagh dagiar ekiaba isi dipenimin apengan iki
gavgavim a daningisi, dar arigham. Dipenir kamin siriam 27 mitan tughti,
an arozim mangi 27 mitan tugh.
4 Egh me dipenir biribar ingarsi dagiar dafaba isi abiar 3pla uarigh isin
dafi ghuavanang otogh, egh temer abiar ighuvir vamiram a gisin datigh, egh
ua kamaghira an ingar ghuavanang otogh. Egh atrivimin dagiar dipenimin
dagiataba inigh bizir kabagh ivezíva, egh ingangarir gumazibar ivezim
uaghan me daning.
5 Egh me uaghan Godin ziam fisi, gol ko silvan ingarizir itariba ko dipaba
apir itariba bar da inigh, mangi Jerusalemin itir Godin Dipenir igiamin
dar arikigh. Fomira Atrivim Nebukatnesar Jerusalemin bizir kaba inigha
Babilonin ize. Ezi ia datirighin ua da inigh mangi dar danganibar arigh."

Atrivim Darius ghaze, me ingangarim damu mangivira iki

6 Atrivim Darius, a Sairus fomira osirizir akinafarimin gara fogha, uan
ingangarir gumazir dapanibar akinafarim ikaragha kamaghin osiri:

"Dughiar aghuim, Tatenai, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin
gavmanin gumazir dapanim, ko Setar Bosenai, ko gumazir gua ko ingarir
igharaziba, ki akar kam ia bagh anemadi. Ia pura Judabar gan, egh Godin
Dipenimin ingangarim men anogoroghan marki.
7 Ia me ateghti, Judan Distrighin gavmanin gumazir faragha zuim ko
men gumazir dapaniba Godin Dipenim faragha ikezi naghin uam an ingar.
8 "Kamaghin amizi, ki akar gavgavimin kamagh ia migei, ia uaghan
Judan gumazir dapanibar akuragh Dipenir kamin ingar. Me bizitam bagh
mikimti, ia bemira me bagh a givesegh. Ki dagiar ia Yufretisin Fanemin
vongin itir provinsbar gumazamiziba dama takisin min isiba, ki dav gei,
kar atrivimin dagiaba. Kamaghin ingangarimin suighsuighan kogham.
9 Dughiabar zurara, Judan ofa gamir gumaziba, Godin uan Nguibam
Itim bagh asiziba tue da isia mighirir ofaba, ko ofan igharazir mabar amusi,
bizir manam bagh ia mikimti, ia da isi me daning. Bulmakaun apurir igiaba,

sipsipin apuriba, sipsipin nguziba o wit, amangsizim, wainin dipam, o olivin borem, ia dughiatam ataghiraghan marki, ia zurara dughiabar me daning.

10 Ia kamaghin damuti, me Godin uan Nguibamin Itim ifongezir ofabar amuva, a ko mikimti, a na ko nan otaribagh nighnigh deragh e damuam.

11 "Ki akar gavgavim, ua kamaghin ia migei. Tina akam baraghan kogham, gumazitaba an dipenir birimin agharitam asigh, aneminegh, an namnam giniva anemikizagham. Egh me an dipenim gasighasigh a damuti, a mati me bizir bar mizirriziba inigha tintinibar dar pozim mikini.

12 God, Jerusalem ginabagha ghaze, a kagh ikiam. Eghti ni tina, atrivitam o gumazir kinitam, ni akar kam batuegh Godin Dipenir Jerusalemin Itim gasighasighti, God pazivira ni damigham. Ki Atrivim Darius, akar gavgavir kam gami. Ia bar deraghvira an gin mangi."

Me God baghavira Dipenir kam amisefe

13 Ezi gavmanin gumazir dapanim Tatenai, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Atrivim Dariusin akar gavgavim baraki, egha bar a mikemezi moghiram ami.

14 Kamaghin amizi, Judan gumazir dapaniba ingangarim bar deraghavira a gamua ghuavira iti. Ezi Godin akam inigha izir gumazimning Hagai, ko Idon ovavir borim Sekaraia, aning gavgavim me ganiga me abiri. Ezi Israelian God mikemezi moghin, me ingaravira ikia ghua anegifa. Egha Persian atriviba Sairus ko Darius ko Atrivim Artaserksis, me bar mikemezi moghira, Judaba Godin Dipenimin ingari.

15 Egha Darius atrivimin itir dughiamin, me namba 6in azenimin, Adarin iakinimin, namba 3in aruemin, me Godin Dipenim agifa.*

16 Egha Israelin gumazamiziba bar, ofa gamir gumaziba, Livaiba, ko gumazamizir kalabus ategha uamategha izezir igharaziba, me bar Godin ziam famin isar ekiam gamua, Godin Dipenim isa an agharim garigha, bar akongegha ghaze, dipenir kam a Godin Dipenimra.

17 Me Godin Dipenim ginighnighamin ofabagh amua, 100plan bulmakaun apuriba, 200plan sipsipin apuriba, 400plan sipsipin nguziba ko 12plan memen apuriba isa ofabagh ami. Me memen kaba, Israelin anababar 12pla vaghvagha, men arazir kuraba batoghasa dar ofa gami.

18 Egha uaghan me Jerusalemin itir Godin Dipenimin arazibar gin mangasa, ofa gamir gumaziba ko Livaiba amisevegha, ingangariba ko ingangarir danganibar ua me arisi. Me Moses Akinafarimin Osirizi moghiram ami.

God Israelia Gitazir Dughiam, me a ginighnigha isam gami

19 Gin izir azenimin, iakinir faraghavira zuimin, namba 14in aruem, gumazamizir kalabus ategha uamategha izezir kaba, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigha isam gamua bar akonge.

20 Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ruegha uari akirigha Godin damazimin zue. Egha Livaiba, God Israelia gitazir ofabar amuasa sipsipin nguzibav soke. Tuavir kamin me Israelian kalabus ategha ua izeziba, ko ofa gamir gumaziba, ko me uari bagha ofabagh ami.

21 Ofan me amir asizir tuzir kaba, Israelian kalabus ategha ua izeziba, me bar uari inigha da ame. Ezi uaghan nguazir kamin itir gumazamizir igharaziba, me ikizir igharazibar arazir mizirriziba ategha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa ifonge, a Israelian God, me bar uari inigha ofan kabar asizir tuziba ame.

6:14: Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 * **6:15:** Judabar iakinim Adar, an en iakinimning Februari ko Masin otifi. **6:19:** Ua Me Ini 12:1-20

22 Me aruer 7plan bar akuegha Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin
Dughiam, an isam gami. Me fo, Ikiavira Itir God, Asirian atrivim gamizi a
me ko navir amirizim inigha, Israelia Godin Dipenimin ingangarimin men
akura. Kamaghin amizi, me guizbangira bar akonge.

Esra Jerusalemin amizir ingangariba

7

(Sapta 7--10)

Esra Jerusalemin oto

1-5 Azenir aviriba givazima gin, Artaserksis Persian atrivimin itima, gu-
mazir mam Babilonin iti, an ziam Esra. Esra an Aronin ovavir boribar
mav. Esran inazir afeziabar ziabar kara: Esra, a Seraian otarim. Ezi Seraia,
Asarian otarim. Ezi Asaria, Hilkian otarim. Ezi Hilkia, Salumin otarim. Ezi
Salum, Sadokin otarim. Ezi Sadok, Ahitupin otarim. Ezi Ahitup, Amarian
otarim. Ezi Amaria, Asarian otarim. Ezi Asaria, Meraiotin otarim. Ezi
Meraiot, Serahian otarim. Ezi Serahia, Usin otarim. Ezi Usi, Bukin otarim.
Ezi Buki, Abisuan otarim. Ezi Abisua, Finiasin otarim. Ezi Finias, Eleasarin
otarim. Ezi Eleasar, Aron otarim. Ezi Aron, a ofa gamir gumazibar dapanim.

6-7 Bar fomira Ikiavira Itir God, Israelian God, uan Araziba isa Moses
ganingi. Ezi Esra deravira Moses Osirizir Arazibagh fo. Ezi dughiabar zu-
rara, God deraghavira Esra gami, kamaghin Esra bizir tiziba bagha Atrivim
Artaserksisin azangsisi, ana ganidi. Egha Artaserksis atrivimin itima, an
namba 7in azenimin, Esra Israelian gumazamizir igharaziba ko Babilon
ategha ua Jerusalemin zui. Men aven ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ko
onger akabar faragha zuir gumaziba, ko Godin Dipenimin garir gumaziba
koma, Godin Dipenimin ingangarimin gamir gumaziba.

8-9 Esra me ko, iakinir faraghavira itimin, an aruer farazimin Babilon
ategha Jerusalemin zui. Ezi God men akurazi, me iakinir namba 5in, an aruer
farazimin Jerusalemin oto.

10 Esra, Ikiavira Itir Godin Arazibagh fogh deravira dar gin mangasa,
pamtemin ingarir gumazim. Egha a uaghan arazir God ifongeziba ko bizir
a damuasa me mikemeziba, deravira Israelian sure damuti, me uaghan
deravira dar gin mangam.

Atrivim Artaserksis, Esra bagha akinafarim osiri

11 Ofa gamir gumazir kam Esra, a uaghan Godin Arazibagh fozir gumaz-
ibar mav, a Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba ko arazir God ifongeziba,
a bar dagh fo. Ezi dughiar kamin, Atrivim Artaserksis akinafarir mam
osirigha Esra ganingi. Ezi akinafarim kamaghin migei:

12 "Ki Atrivim Artaserksis, ki kantrin atrivibar atrivir ekiam. Dughiar
aghuim Esra, ni ofa gamir gumazim, egha Godin Uan Nguibamin Itimin
Araziba, ni bar adagh fo.

13 Ki akar gavgavimin uan ingangarir gumazibav kemegha ghaze, Is-
raelian gumazamizir datirighin kagh itiba, ko ofa gamir gumaziba, ko
Livaiba, men nin gin Jerusalemin mangisi ifuegh, egh me mangi.

14 "Ki 7plan gumazir nighnizir aghuiba na ganidiba ko, e ni amadaghti, ni
mangi Jerusalem ko Judan gumazamiziba itir danganiba bar dar gan, egh
kamaghin me gifogham, me Godin Arazibar suiragha dar gintisi, o puvati.
Godin Arazimin Akinafarir kam, a nin agharimin iti, ezi ni an suiraghav iti.

15 Ezi ki uan fofozir gumaziba ko, gol ko silva ko bizir aghuitaba inigh
Israelian God daningasa. Eghti ni bizir aghuir kaba inigh mangi Godin
Dipenir Jerusalemin itimin dar arigh.
16 Egh uaghan, ni Babilonin Distrighin inizir gol ko silvaba inigh mangi.
Egh uaghan, bizir Israelia ko ian ofa gamir gumaziba Jerusalemin itir Godin
Dipenimin ingarasa puram aningiziba, ni da inigh mangi.
17 "Ni deravira dagiabar amu. Ni bulmakaun apuriba ko, sipsipin
apuriba ko sipsipin nguziba, ko wit ko wain, givezegh da inigh mangi
Jerusalemin itir Godin Dipenimin otogh ofa gamir dakozimin ofa damu.
18 Ia ofan kabagh ivezegh givaghti gol ko silvan naba ikivira ikiti, ni uan
adarazi ko ia uan God ko mikimiva, an nighnizim gifogh, dagiar kaba isi bizir
a ifongezibagh ives. Egh ia fogh givagh bizir kabara, dagiar kabar dagh
ivesegh.
19 Ia itariba ko dipaba apir itarir ia uan Godin Dipenimin an ziam fasa me
ia ganingiziba, ia da inigh mangi bar da isi uan Godin Dipenimin ada arikigh.
20 Eghti bizir kaba oteveghti, ia nan dagiar dipenimin na da dagiataba
inigh bizir otevezir igharaz tabagh ivesegh.
21 "Ki Atrivim Artaserksis, nan dagiar dipenimin ingangarir gumaziba,
me Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin iti, ezi ki akar gavgavim me
ganidi. Nan migirigiam kamakin, ofa gamir gumazir kam Esra, Godin uan
Nguibamin Itimin Araziba, a bar deravira dagh fo. A Godin Dipenimin
ingarsi, bizir tizim bagh ian azangam, eghti ia zuamiram a daningigh.
22 Eghti bizir ia a daningamiba, da dibononir kam gafighan marki, Silva
3,400 kilogamra iki, wit 500 beghiabara iki, wain 2,000 litara iki, eghti olivin
borem 2,000 litara iki. Eghti amangsizim a ifongezi moghin ia a daning.
23 Ia Godin Uan Nguibamin Itim, uan Dipenim bagha ifongezir biziba, ia
bar ada isi Ezra daning. Ki kamaghin ifonge, Godin adarim, na ko nan boriba
ko nan ovavir borir gin otivamiba, bar en ikian kogham.
24 "Ia orakigh, ia ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, onger akabar faragha
zuir gumaziba, Godin Dipenimin garir gumaziba, koma Godin Dipenimin
ingangarim gamir gumaziba ko Godin Dipenimin ingarir gumazir igharaz-
iba, ia takisin dagiaba me dam da inian marki.
25 "Ki fo, Esra, nin God fofozir bar avirim ni ganingi, kamaghin ni ingan-
garibar faragha zuir gumaziba ko jasba, amiseveghti, me gumazamizir
Yufretisin Fanemin vongin ikia Godin Arazibar gin zuiba, deragh me
gativagh me damu. Egh ian gumazamizitaba deragh Godin Arazibagh
foghan koghti, ni deragh men sure damuti, me fogh dar gin mangam.
26 Eghti gumazitaba nin Godin Arazibar gin mangan kogham, o ki
Atrivim Artaserksis, nan akar gavgaviba dar gin mangan kogham, eghti ni
bar zuamira ivezir kuram me daningam. Ni me misueghti me aremegh, o me
amadaghti me mangi saghon itir kantrin igharazitamin mangi, o men biziba
inigh, o me isi kalabus datigh."

Esra Godin ziam fe

27 Ezi Esra ghaze, "Ikiavira Itir God, an en inazir afeziabar God, ki bar a
minabagha an ziam fe! An Atrivim Artaserksisin nighnizim fezi, a Ikiavira
Itir Godin Dipenir Jerusalemin itim deragha a damuasa ifuegha tuavir kam
ati.*

7:25: Godin Araziba 16:18; Malakai 2:7; Matyu 23:2-3 **7:26:** Esra 6:11-12 * **7:27:** Esra uabi sapta 7:27--9:15 osiri, ezi gumazir igharazim saptan igharaziba osiri.

28 God nan apangkuvighavira ikia, kamaghin an atrivim ko nighnizir
aghuiba atrivim ganidir gumaziba, ko an ingangaribar faragha zuir gumazir
dapaniba nighnizim me ganingizi, me nan akurvaghasa bar akonge. Ezi
Ikiavira Itir God, nan God, a nan akuragha gavgavim na ganingizi, ki
Israelian anababar gumazir dapanir aviriba uabin gin Jerusalemin mangasa
men azangsizima, me uaghan mangasa ifonge."

8

Judan gumazir uamategha Jerusalemin ghuzibar ziaba

1 Kar Israelian anababar gumazir dapanir Babilonin kalabus ategha,
Esran gin uamategha Jerusalemin ghuziba, men ziabar kara. Dughiar kamin
Artaserksis atrivimin iti.

2-3 Gersom, a Finiasin ikizimin ovavir boribar mav.
Ezi Daniel, Itamarin ikizimin ovavir boribar mav.
Ezi Hatus, a Sekanian otarim, egha Devitin ikizimin ovavir boribar mav.
Ezi Sekaraia, Parosin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazi 150plan
gumaziba Sekaraia ko ghue. Men ikizimin adarazir, akinafarir men
inazir afeziabar ziaba itir mam, me an suira.
4 Ezi Elioenai, a Serahian otarim egha Pahatmoapin ikizimin ovavir
boribar mav. Ezi an adarazi 200plan gumaziba a ko ghue.
5 Ezi Sekania, a Jahasielin otarim, ezi an adarazir 300plan gumaziba a ko
ghue.*
6 Ezi Ebet a Jonatanin otarim, egha Adinin ikizimin ovavir boribar mav. An
adarazir 50plan gumaziba a ko ghue.
7 Ezi Jesaia, Atalian otarim. Egha Elamin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi
an adarazir 70plan gumaziba a ko ghue.
8 Ezi Sebadaia, a Maikelin otarim, egha Sefatian ikizimin ovavir boribar
mav. An adarazir 80plan gumaziba a ko ghue.
9 Ezi Obadia, a Jehielin otarim, egha Joapin ikizimin ovavir boribar mav.
Ezi an adarazir 218plan gumaziba a ko ghue.
10 Ezi Selomit, a Josifian otarim. An adarazir 160plan gumaziba a ko ghue.†
11 Ezi Sekaraia, a Bebain otarim, egha Bebain ikizimin ovavir boribar mav.
An adarazir 28plan gumaziba a ko ghue.
12 Ezi Johanan, a Hakatanin otarim, egha Asgatin ikizimin ovavir boribar
mav. An adarazir 110plan gumaziba a ko ghue.
13 Ezi Elifelet ko Juel ko Semaia, me Adonikamin ikizibar ovavir boriba.
Egha Adonikamin adarazir 60plan gumaziba, gumazir kaba ko ghue.
Egha me dughiar kamra me ko ghuzir puvati. Me gin dughiar
igharazimin ize.
14 Ezi Utai ko Sakur, aning Bikvain ikizimin ovavir boribar gumazimning.
Bikvain adarazir 70plan gumaziba aning ko ghu.

Esra Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa Livain marazi amisefe

15 Ki Esra, ki me ko ghua Ahavan nguibar ekiamin Faner an amadaghan
zuimin gumazamiziba akuvagha, me ko 3plan aruebar danganir kamin iti.
Egha ki ofa gamir gumazibar marazir garima, me en tongin ti, ezi Livain tav
itir puvati.

---

* **8:5:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. † **8:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

16 Kamaghin amizi, ki gumazir dapanir 9plan diazi me izi. Gumazir kabar
ziabar kara: Elieser, Ariel, Semaia, Elnatan, Jarip, Elnatanin igharazim ko
Natan, Sekaraia koma Mesulam. Egha ki uaghan fofozir aghuim itir gumazir
pumuningin dia. Aningin ziamning, Joiarip koma Elnatan.
17 Egha ki me amadazima, me Ido bagha ghue. Ido a Godin Dipenimin
ingangarir gumazim. Egha nguibam Kasifian gumazir dapanim. Ki akam
amaga ghaze, a koma, a ko ingarir gumazibar azaraghtima, a gumazitaba
amadaghtima me izi, e ko Godin Dipenimin ingaram.
18 Godin apangkuvim e ko itima, a Livain gumazir mam e bagha anemada.
An ziam Serebia, egha Malin adarazir mav. A deraghavira ingangaribagh
ami. Ezi an otariba ko an adarasi, 18plan gumaziba a ko ize.
19 Ezi Ido uaghan Hasabia ko Jesaia amada. Aning Merarin adarazir
gumazimning, egha uan ikizimin gumazir 20pla ko ize.
20 A uaghan 220plan gumazir Godin Dipenimin ingangarim damuamiba
amangi. Fomira Atrivim Devit uan gumazir dapaniba ko, gumazir kabar
inazir afeziabagh inabazi, me Livaibar akura. Ezi 220plan gumazir kabar
ziaba, akinafarir mamin iti.

Esra Israelian gumazamiziba ko me bar moghira dagheba ategha God ko migei

21 E Ahavan Fanemin boroghin ikiava, ki kamaghin gumazamizibav gei, "E
dagheba ateghiva uan Godin damazimin uari abinigham. Egh e Jerusalemin
mangamin dughiamin, e uarir akuraghsi an azaraghti, an e ko en boriba ko
en bizibar ganam."
22 Ki kamaghin me migei, ki tizim baghavira atrivimin azangsighan aghua,
eghti a tuavimin en apanibar e geghuvamin hoziabagh apiaghirir gumaziba
ko midorozir gumaziba na ganighai.
Ki atrivim ko itir dughiamin, ki kamaghin a mikeme, "En God a bar
deraghavira gumazamizir an gin zuibagh ami. A uaghan gumazamizir
an akabar gin zuir puvatiziba, a men atara mizazim me gasi." Ki kam-
aghin atrivim mikeme, kamaghin amizima, ki midorozir gumaziba bagh an
azangsighan aghumsiki.
23 Egha e dagheba ategha uan God ko migeima, an en akam baragha, e
geghuva deraghavira e gami.

Ofa gamir gumaziba Godin Dipenimin ofabar amuamin bizibar gan

24 Ki Serebia ko Hasabia ko 10plan faraghavira zuir ofa gamir gumazir
igharaziba misevegha, men diazi me ize.
25 Bar fomira atrivim ko nighnizir aghuiba a ganidir gumaziba, ko gav-
manin ingarir gumazir dapaniba, ko Israelian gumazamiziba bar, me sil-
vaba ko golba ko itariba isa Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa
na ganingi. Ezi ki da inigha dar osimtizim mengegha, da isava ofa gamir
gumazir kabagh aningi.
26 Bizir ki me ganingizir kaba, dar osimtiziba kamakin: Silvan osimtizim,
22,000 kilogrem, ezi golin osimtizim 3,400 kilogrem, ezi 100plan silvan itarir
ekiar kabar osimtizim, da vaghvagha 34 kilogrem.‡
27 Golin itarir ekiar 20pla, dar osimtizim vaghvagha 8 kilogrem ko 400
grem. Brasin itarir ekiar pumuning, me bar deraghavira aningin ingarizi
aning taghtasi, ezi aningin ivezim mati golin itarir ekiar pumuning.
28 Ezi ki 12plan ofa gamir gumazibagh aniga kamaghin me migei, "Ia oragh.
Ia Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar God, a ua bagha ia amisevezi, ia an

‡ **8:26:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

damazimin zuegh an ingangarim damuam. Ezi kamaghira, itariba ko dipaba apir itariba uaghan Godin damazimin zue, egha da an bizibara. Ezi silva ko gol, gumazamiziba uan ifongiamin gin ghua da isa pura ofan min Ikiavira Itir God ganingi.

29 Ia bizir kaba deravira dar gan mangi Jerusalemin Godin Dipenimin otogh. Egh ia munagh da isiva, Godin Dipenimin aven itir danganimin mangi ofa gamir gumazir ekiaba ko Livaiba ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba, ia men damazimin bizir kabar osimtiziba meng men agharim darigham."

30 Ki mikemegha givazima, ofa gamir gumaziba ko Livaiba, me e ko Jerusalemin mangasa, silva ko gol ko itariba isi.

Esra ko Judan gumazir kalabusin ikeziba, me uamategha Jerusalemin ghue

31 Kar iakinir faragha zuimin, namba 12in aruemin, e Jerusalemin mangasa Ahavan Fanem ataki. Ezi en God e ko ikia, deravira en garima, bizir kuratam tuavimin e batozir puvati. Kamaghin apaniba iza e misoghezir puvatizi, okimakiar gumaziba tuavir miriamin mongegha uari fava en mikirava en biziba okemezir puvati.

32 E ghua Jerusalemin otivigha, 3plan aruebar avughsa pura iti.

33 Egha namba 4in aruemin, e Godin Dipenimin ghua silva ko gol ko itarir kabar osimtiziba mengegha, da isa ofa gamir gumazim Meremot ganingi. Meremot a Urian otarim. A ko Finiasin otarim, ofa gamir gumazim Eleasar, koma Livain gumazir pumuning, Josabat a Jesuan otarim, ko Noadia, a Binuin otarim ko me ganingi.

34 Me bar uari inigha bizir kaba deravira da mengegha da guragha dar osimtizim gifogha ghaze, biziba bar iti. Egha da isa akinafarimin aven vaghvagha da osiri.

35 Dughiar kamin, kalabus ategha ua izezir gumazamiziba bar, asizir maba inigha iza Israelian God bagha asiziba tue da isia mighirir ofabar amuasa. Me Israelian anabar 12pla bagha bulmakaun apurir 12plan ofa gami. Egha uaghan sipsipin apurir 96pla, ko 77plan sipsipin nguziba isa ofa gami. Egha uaghan memen 12pla isa me uan arazir kuraba gin amangasa uaghan dar ofa gami. Asizir kaba bar, me avimin tue da bar isia mighirir ofabar min Ikiavira Itir God ganingi.

36 Egha uaghan me akinafarir atrivim me ganingizim isava, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gumazir dapanim ko, a ko ingarir gumazir igharazibagh aningizi me an ganigha, gin deravira Godin gumazamizibagh amua, Godin Dipenimin ingangarimin men akurvasi.

9

Judan marazi, arazir kurabagh amua God gifozir puvatizir ikizibar guivibar iti

1 Bizir kaba bar givazima, gin Israelian gumazir dapaniba iza kamaghin na migei, "Israelian gumazamiziba ko ofa gamir gumazir maba ko Livaiba, God gifozir puvatizir darazir saghuiamin itir puvatigha men arazibagh ami. Kar arazir kurabagh amir ikiziba. Me Kenania ko Hitia, Peresia, Jebusia, Amonia, Moapia, Isipia ko Amoria.

2 Judan gumazir maba, uari ko uan otariba bagha men guivir mabar ikiasa me ini. Kamaghin amizi, e God ua bagha amisevezir darasi, e God gifozir puvatizir gumazamiziba ko porogha men min ami. Gumazir dapaniba ko

ingangarimin garir gumaziba kamaghin amima, gumazir igharaziba men
gara uaghan men min ami.”
3 Ezi ki migirigiar kam baregha, nan navim bar oseme. Ezi ki uan korotiam
abiaghariga uan dapanir arizim ko ghuamasizibar suigha da asiaghariki.
Ezi nan nighniziba bar otevezi ki puram aperaghav iti.
4 Ki osemegha aperaghav ikia ghuavti guaratizimin ofa damuamin
dughiam oto. Ezi gumazamiziba nan gara men marazi kamaghin fo, kalabus
ategha ua izezir gumazamiziba, deravira Godin gin zuir puvatigha arazir
kurabagh ami. Egha me Israelian Godin akabagh fogha an aningagharim
ginighnigha bar atiatingi. Egha men avirim iza ki aperaghav iti naghin tugha
nan gari.
5 Ezi guaratizimin ofa damuamin dughiam otozi, ki uan korotiar ruarim
ko azenan itir korotiar ki abiagharizibа, da nan mikarzimin ikiavira itima,
ki dikafi. Egha ki Ikiavira Itir God, a nan God, an damazimin uan tevimning
apirigha uan agharimning fegha kamaghin God ko migei,
6 “O God, ni nan God. Ki uan guam fegh nin ganan bar aghumsiki, Ki fo, en
arazir kuraba bar ekevegha ghua en dapanibagh afiragha bar pin ghu. En
osimtizim bar ekevegha ghua overiamin min pin mar ghuavanabo.
7 Bar fomira, en inazir afeziabar dughiamin ikegha iza datirighin, en
arazir kurabar osimtizim bar ekevegha ikiavira iti. En arazir kurar kaba
bangin, ni en atriviba ko en ofa gamir gumaziba ko e isa, atrivir igharazibar
agharim gatizi, me iza en suigha e misozi e ariaghiri, me en biziba okia, egha
kalabuziabar min e atera ghue. E guizbangira bar ikuvigha aghumsigha
kamaghira iti.
8 “O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en apangkuvigha, en ikiavira
itir varazira ataghizima, e kalabuziam ategha, deravira nin nguazir bar
zuezir kamin aven iti. Guizbangira, ni en akurazima, e mati kalabusin aven
ikiavira itima, ni gavgavim e ganingi. Egha ni en akuragha, en damazibagh
amizi, e ua deravira gari.
9 Guizbangira, e mati kalabusin itima, en God e ataghizi, e kalabusra
ikiavira itir puvati. Ni en apangkuvigha Persian atrivibar damazimin
deraghavira e gamua, ikirimirir igiam e ganidi. Ezi me nin Dipenir
akaraghirezim uam an ingarasa en amamangarisi. Egha en akurvazima, e
kagh Juda ko Jerusalemin deravira iti.
10 “O en God, bizir kaba bar otivizi, e datirighin ua manmaghin mikimam?
Ni arazir aghuibar e gamima, e nin akar bar gavgaviba barazir puvati.
11 Nin akam inigha izir gumaziba, me nin ingangarir gumaziba, me nin
akar gavgavim isa kamaghin e migei, nguazir e aven mangi iniamim, a nin
damazimin zuezir puvati. Ezi, guizbangira, gumazamizir nguazir kamin
itiba, men araziba bar mizegha bar ikufi. Ezi men arazir kurar kaba nguazim
bar anevara.
12 Kamaghin amizi, ia uan guiviba men otaribar aningan marki. Egh
uan otariba men guivibar aningan marki. Egh me deravira ikisi ia men
akurvaghan marki. Egh me damuamin biziba, ia men akurvaghan marki. Ia
deraghvira nan akam baregh, egh deravira dapiagh gavgavigham. Eghti ian
ovavir boriba nguazir kamin deravira dapiagh gavgavigh, nguazir kamin
dagher aghuibar ami mamaghira ikiam.
13 “Bar guizbangira, ni kamaghin e mikemezi, e nin akam baraghizir
puvatigha, arazir kurar avirim gamua osimtizir ekiam en iti. Ezi puvati, ni e

---

9:5: Ua Me Ini 9:29; 9:33 **9:6:** 2 Eghaghaniba 28:9; Esra 9:13-15; Akar Mogomem 18:5 **9:8:** Esra 9:13; 9:15; Aisaia 22:23 **9:12:** Ua Me Ini 34:11-16; Godin Araziba 7:1-5

gasighasigha bar e agivazir puvati. Ni en marazi ataghizima varazira ikiavira ikia kati.
14 E bizir kabagh fo, egh e tizim bagh nin Akar Gavgaviba bareghan kogh, ua gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, e men ikiam? Kar bar arazir kuram. E fo, e kamaghin damightima, ni en aningagheghti, en ikiavira itir varazira me ua ikian kogham.
15 O Ikiavira Itir God, ni Israelian God, ni arazir aghuibaram ami. Ezi e arazir kurabagh amima, ni pazavira e gamima, en ikiavira itir varazira iti. Egha e fo, e nin boroghin mangasava, e gumazamizir aghuiba puvati. E arazir kurabagh amir gumazamiziba, egha e osimtizim ikia, nin damazimin tuivan ibura."

10

Me God gifozir puvatizir amizibar ikian koghamin arazimin akam akiri

1 Egha Esra, Godin Dipenimin tiar akamin boroghin ikia nguazir kamin guivibar ikiamin arazimin osemegha, God ko migia nguazimin uabi ekunigha irighav ikia azia arazir kurar kabar gun migiavira iti. Ezi Israelian gumaziba ko amiziba, ko borir bar avirim, bar izava anekiarugha uaghan puvirama aziava arai.
2 Ezi Sekania, a Jehielin otarim, egha Elamin ikizimin mav, a iza kamaghin Esra migei, "Bar guizbangira, e Godin akam batuegha God gifozir puvatizir amizibar iti. Ezi tuavir mam iti, eghti Israelian gumazamiziba tighar ua nighnizir gavgavim Godin ikiam.
3 E datirighin uan God ko akar gavgavim akirigh mikim suam, e uan amuir en gin zuir kaba ko men boriba, isi ua me amangighti, me ua uan nguibabar mangam. Ni ko gumazir Godin Akar Gavgavibar apengan itir igharaziba, ia e mikim. Eghti Godin Araziba manmaghin damusi e mikimti, e a damuam.
4 Ni dikavigh tugh, kar nin ingangarir ni damuamim. E ni ko navir vamira ikia nin girakirangin iti. Eghti ni gavgavigh a damu."
5 Kamaghin amizi, Esra dikavigha ofa gamir gumazibar, gumazir dapaniba ko Livaiba ko Israelia mikeme, eghti me Sekania mikemezi moghin, akar dikirizim God ko a damuam. Egha me akar kam akiri.
6 Ezi Esra Godin Dipenimin tiar akam ategha Eliasipin otarim, Jehohanan itir danganimin ghugha, dimagarir kamin aziava, Israelian kalabus ategha ua izezibar arazir kurar kam ginighnigha, daghetam ko dipatam amezir puvati.
7 Ezi me akam amadagha ghaze, Juda ko Jerusalemin itir kalabus ategha ua izezir gumaziba, me bar izi Jerusalemin uari akufagh.
8 Ezi gumazir dapaniba ko ingangaribar garir gumaziba akar gavgavim me ganiga ghaze, dughiar 3pla tighar otogh givamimin, ia bar izi. Eghti gumazitam izeghan koghti, e an biziba a dama da iniam. Egh Israelian gumazamizibar tongin a batuegham.
9 Ezi 3plan dughiar kaba otogha gifa. Kar iakinir namba 9in, an aruer namba 20, Judan anabamin gumazamiziba ko Benjaminin anabamin gumazamiziba bar iza Jerusalemin otifi. Egha me Godin Dipenimin boroghin uari akuvamin danganimin apia. Ezi maburan amozim ariki. Me osimtizir kamin migirigiaba baraghasa nighnigha atiatia itima, amozim iza mamaghira iti, ezi me arugharugha nisi.
10 Ezi ofa gamir gumazim Esra dikavigha tugha kamaghin me migei, "Ia nguazir kamin ikizibar amizir God gifozir puvatizibar iti, ezi arazir kamin, ia

9:15: Daniel 9:14; Rom 3:19; 1 Korin 15:17

Godin akam batoke. Egha Israelian arazir kuram osimtizim gamima, a bar ekefe.
11 Ia oragh. Ia datirighin, uan arazir kurabar gun Ikiavira Itir Godin mikim, a ian inazir afeziabar God. Egh a ifongezir arazibara ia dar amu. Egh en nguazimin itir ikizibar gumazamiziba ko poghan marki. Egh uaghan God gifozir puvatizir amizir ia itiba batokegh."
12 Ezi gumazamizir kaba bar pamtemin kamaghin migei, "Bar guizbangira! E ni migei moghira damuam."
13 Egha me uaghan kamaghin migei, "En avirim bar ekefe. Ezi amozim uaghan ekevegha pamten izi, eghti e purama azenimin kamagh mitivigh iki akam akiran kogham. Osimtizir e amizir kam, e aruer vamira o aruer pumuningin anekirighan koghan. En avirim, arazir kurar kam uaghan an aven ti. Ezi e zuamira uari akirighan kogham.
14 Ia en amamangatightima, en gumazir dapanibara ikiva e bagh osimtizir kam akir. Ia dughiataba amiseveghti, gumazir amizir God gifozir puvatizibar itiba, vaghvagha izziti, nguibaba vaghvagh men gumazir dapaniba ko jasba, me ko bizir kam akiram. Eghti tuavir kamin en Godin aningagharir kuram e ataghiragham."
15 Gumaziba bar migirigiar kamin amamangatizi, Asahelin otarim Jonatan, ko Tikvan otarim Jasea, aning aghua. Ezi Livain gumazim Sabetai koma Mesulam, aning uaghan aghuagha Jonatan koma Jasean nighnizim bagha gavgafi.
16 Ezi kalabus ategha izezir darasi, nighnizir kam gifonge. Ezi ofa gamir gumazim Esra, gumazir dapaniba amisevegha men ziaba osiri, me vaghvagha uan anababar ikizibar gumazir dapaniba. Ezi namba 10in iakinimin, an aruer faragha zuimin, me apiagha osimtizir kamin garava a tuisisi.
17 Ezi iakinir 3plan gin, gumazir ikizir igharazibar amizibar itiba, me men osimtizir kaba akirigha gifa.

Amizir God gifozir puvatizibar pabar ziaba

18 Kar, ofa gamir gumazir God gifozir puvatizir amizibar itiba, men ziabar kara:

Masea ko Elieser ko Jarip ko Gedalia. Me Josuan ikizim. Ezi Josua Jehosadakin otarim.
19 Me uan amuiba batueghasa, akar gavgavim akiri. Me kamaghin fo, me arazir kuramin osimtizim iti. Egha men osimtizim bangin me vaghvagha sipsipin apurir mam inigha Godin ofa gami, eghti God men arazir kuramin osimtizim gin amadagham.
20 Ezi Hanani ko Sebadaia, aning Imerin ikizimin ovavir otarimning.
21 Ezi Harimin ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Masea, Elaija, Semaia Jehiel koma Usia.
22 Ezi Pasurin ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Elioenai, Masea, Ismael, Netanel, Josabat koma Elasa.

23 Kar Livain gumazir amizir God gifozir puvatizibar itibar ziaba:

Josabat, Simei, Kelaia, an ziar mam, Kelita, ko Petahia, Juda ko Elieser.

24 Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazibar mav, a God gifozir puvatizir amizimin iti, a Eliasip, a uabira.

Ezɨ Godɨn Dɨpenimɨn tiar akar ekiamɨn garir gumaziba, God gɨfozir puvatɨzir amizibar itiba, men ziabar kara: Salum, Telem ko Uri.

25 Ezɨ Israelian gumazir igharaziba, me God gɨfozir puvatɨzir amizibar iti, men ziabar kara:

Ramia, Isia, Malkia, Mijamin, ko Eleasar ezɨ mav Malkia ko Benaia, kar Parosɨn ikɨzimɨn ovavir boriba.
26 Ezɨ Matania, Sekaraia, Jehiel, Apdi, Jeremot ko Elaija. Kar Elamɨn ikɨzimɨn ovavir boriba.
27 Ezɨ Elioenai, Eliasip, Matania, Jeremot, Sabat, koma Asisa. Kar Satun ikɨzimɨn ovavir boriba.
28 Jehohanan, Hanania, Sabai, ko Atlai. Kar Bebain ikɨzimɨn ovavir boriba.
29 Mesulam, Maluk, Adaia, Jasup, Seal ko Jeremot. Kar Banin ikɨzimɨn ovavir boriba.
30 Atna, Kelal, Benaia, Masea, Matania, Besalel, Binui, ko Manase. Kar Pahatmoapɨn ikɨzimɨn ovavir boriba.
31-32 Elieser, Isiya, Malkia, Semaia, Simeon, Benjamin, Maluk, ko Semaria. Kar Harimɨn ikɨzimɨn ovavir boriba.
33 Matenai, Matata, Sabat, Elifelet, Jeremai, Manase, ko Simei. Kar Hasumɨn ikɨzimɨn ovavir boriba.
34-42 Madai, Amram, Uel, Benaia, Bedea, Keluhi, Vania, Meremot, Eliasip, Matania, Matenai, Jasu, Bani, Binui, Simei, Selemia, Natan, Adaia, Maknadebai, Sasai, Sarai, Asarel, ko Selemian. Semaria, Salum, Amaria, ko Josep. Kar Banin ikɨzimɨn ovavir boriba.
43 Jeiel, Matitia, Sabat, Sebina, Jadai, Joel, ko Benaia. Kar Nebon ikɨzimɨn ovavir boriba.

44 Gumazir kabanang, bar God gɨfozir puvatɨzir amiziba inigha dar iti, ezɨ amizir kabar marazi boriba bategha gɨfa. Ezɨ Israelian gumazir kaba uan amuiba ko borir kaba batoghezɨ, me uamategha uan nguibabar ghue.*

* **10:44:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgɨar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

Nehemia Osirizir Akɨnafarim
O
Nehemia

Akar faragha zuim

Fomɨra, Nehemian Akɨnafarim, a Esran Akɨnafarir akuar mamɨn mɨn iti. Kamaghɨn amizɨ, akɨnafarir kam uaghan, Judan Atrivibar Eghaghanir Namba 2 uam a givɨragha, eghaghanir maba uam ada osiri. Nehemian Akɨnafarim akuar 3pla iti.

1. Persian atrivim, Judabar ganasa Nehemia amɨsefe, ezɨ Nehemia Jerusalemɨn ghugha, an dɨvazir bar mɨtiar gavgavim uam an ingarasa Judabar arira. Egha uaghan men dabirabim ko Godɨn ziam fer ingangariba akɨrava men akurvasi (Sapta 1--7).
2. Esra Godɨn Akar Gavgaviba dɨborima, gumazamiziba uan arazir kuraba aghuri (Sapta 8 ko 9).
3. Nehemia Jerusalem gativagha amizir bizibar eghaghanir igharaziba, da uaghan iti (Sapta 10--13).

Akɨnafarir kamɨn danganir avɨriba da Nehemian arazibagh eghari. A gumazir Ikiavɨra Itir Godɨn apengan ikia zurara a ko mɨgeim.

Nehemia ua Jerusalemɨn dɨvazir bar mɨtiar gavgavimɨn ingari

(Sapta 1--7)

Jerusalem ikuvighavɨra iti, ezɨ bizir kam bangɨn, Nehemia bar oseme

1 Eghaghanir kam, Hakalian otarim Nehemia an osiri.
Bar fomɨra Artaserksis atrivimɨn itima, an azenir 20ɨn aven, Kislevɨn iakɨnim oto. Ezɨ kɨ Nehemia kɨ Susan nguibar ekiamɨn iti, a gavmanɨn faragha zuir nguibar ekiam.*
2 Ezɨ dughiar kamɨn Hanani nan aveghbuar mam ko gumazir bɨzir maba, Judan kantrin ategha iza Susan nguibar ekiamɨn otifi. Ezɨ kɨ me batogha fofoghasa kamaghɨn men azara, Judan gumazamizir Babilonɨn kalabuziam ategha ghueziba, me ti Jerusalemɨn nguibamɨn otivigha deragha iti, o puvatɨ? Ezɨ Jerusalemɨn nguibam uaghan deragha iti, o puvatɨ?
3 Ezɨ me kamaghɨn mɨgei, “Puvatɨ. Gumazamizir Babilonɨn kalabus ategha uan nguazimɨn ghuezir varazira, me osɨmtɨzir ekiam iti. Ezɨ Ekiam gɨfozir puvatɨgha Jerusalemɨn boroghɨn itiba, me paza me gamizɨ me aghumsɨzir ekiam iti. Ezɨ Jerusalem avɨnizir dɨvazir bar mɨtiar gavgavim ikuvighavɨra iti. Ezɨ dɨvazir tiar akar avim fomɨra isiziba, da uaghan kamaghɨra iti. Jerusalemia dar ingarizir puvatɨ.”
4 Ezɨ kɨ akar kam baregha aperaghav ikia puv azi. Egha bar osemegha dughiar maba kɨ dagheba tagha, Godɨn Uan Nguibamɨn Itim ko mɨgiavɨra iti.
5 Egha kɨ kamaghɨn God ko mɨgei:

“O Ikiavɨra Itir Godɨn Uan Nguibamɨn Itim, nɨ gavgavir ekiam itima, gumazamiziba nɨn atiatia nɨn apengan iti. Nɨ Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim e koma a gamua, an gɨn ghua, egh nɨ akar dɨkɨrɨzir kam ateghan kogham.

---

* **1:1:** Iakɨnim Kislev, a Israelian iakɨnir namba 9, egha an en iakɨnimning Novemba ko Disemban otifi.

Eghtɨ gumazamizir nɨ gifongegha nɨn Akar Gavgavibar gɨn zuiba, nɨ zurara
bar men apangkuvavɨra iti.
6 O God, kɨ nɨn ingangarir gumazim, arueba ko dɨmagariba kɨ Israelian
akurvaghasa nɨn azangsɨsi, me nɨn ingangarir gumazamiziba. Kamagh
amizɨ kɨ kamaghɨn ifonge, nɨ kuarim atɨgh deravɨra nan azangsɨzim baragh.
Kɨ guizbangɨra kamaghɨn nɨn damazimɨn mɨgɨa ghaze, kɨ uan inazir afeziaba
ko, arazir kuram gamigha gɨfa. Ezɨ erara pu. Puvatɨ, Israelian gumazamiziba
bar uaghan arazir kuram gami.
7 E nɨn damazimɨn arazir kuram gami. Fomɨra nɨ uan Akar Gavgaviba,
ko arazir nɨ ifongeziba, ko bizir nɨ damuasa e mɨkemeziba, nɨ e bagha uan
ingangarir gumazim Moses ganɨngi, ezɨ e datɨrɨghɨn dar gɨn zuir puvatɨ.
8-9 "Akar Gavgavir nɨ fomɨra isa Moses ganɨngizim, nɨ a gɨnɨghnɨgh, egh a
gɨn amangan markɨ. Nɨ kamaghɨn mɨgɨa ghaze, 'Ia Israelian gumazamiziba
akɨrim na gasaraghtɨ, kɨ ia batueghtɨ, ia tintinibar mangɨ Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizibar tongɨn ikiam. Egh gɨn, dughiar ia saghon itir kantrin
kamɨn, ia navibagh iragh ua na bagh izɨ nan akamɨn gɨn mangam. Eghtɨ
kɨ nguazir ua bagha mɨsevezim, a nan ziam famin danganim, kɨ ian aku
an mangam. Ia kantrin bar saghon itibar ikɨtɨ, kɨ ua ia inigh izam.' E ua
nɨ bagha ize, kamaghɨn kɨ nɨn azai, nɨ uan akar dɨkɨrɨzimɨn gɨn mangɨ en
akurvagh.
10 "E Israelia nɨn ingangarir gumazamizibar mɨn iti. Egha e nɨn gumaza-
mizibara. Nɨ uan gavgavir ekiamɨn, nɨ apanibar agharibar uam e inizɨ e
ariaghirezir puvatɨ.
11 O Ekiam, e Israelia, e nɨn ingangarir gumazamiziba, e bar nɨ gi-
fongegha egha nɨn ziam fe. Kɨ kamaghɨn ifonge, nɨ Israelian azangsɨziba
baragh. Egh kɨ uaghan, kamaghɨn ifonge, nɨ nan azangsɨzim baragh, kɨ nɨn
ingangarir gumazim. Kɨ mangɨ atrivimɨn ganamin dughiamɨn, nɨ atrivim
damighti, a nan apangkuvigh egh nan akuragh."

Kɨ atrivimɨn ingangarir gumazimɨn itir dughiamɨn, kɨ kamaghɨn God ko
mɨgei. Nan ingangarim kamakɨn, kɨ atrivimɨn wainɨn dɨpamɨn gara a bagha
a inigha izima an anepi.

2

Nehemia Jerusalemɨn zui

1 Ezɨ iakɨnir 4pla gɨvazɨ, dughiar mam Atrivim Artaserksis apima, kɨ wainɨn
dɨpam inigha a bagha izi. Dughiaba bar kɨ ingangarir kam gamua nan navim
ko guam bar dera. Ezɨ dughiar kam nan navim bar osemezɨ nan guam bar
derazir puvatɨ.
2 Ezɨ atrivim nan azara, "Manmagh amizɨ nɨn guam ikufi? Nɨ arei puvatɨ,
egha nɨ bizitam bagha navim ikufi?" Ame. Kɨ akar kam baregha dɨgavir
kuram gami.
3 Egha kɨ kamaghɨn atrivim mɨgei, "O atrivim, nɨ dughiar ruarimɨn de-
ravɨra ikiam. Guizbangɨra, nan navim bar oseme. Nguibar ekiar me nan
inazir afeziaba afazim, a bar ikuvighavɨra iti. Ezɨ dɨvazir bar gavgavir kamɨn
tiar akaba, avim fomɨra dar isizɨ, da uaghan kamaghɨra iti. Kɨ bizir kam
gɨnɨghnɨgha bar oseme."
4 Atrivim akar kam baregha kamaghɨn nan azara, "Kɨ datɨrɨghɨn nɨ bagh
tizim damuasa nɨ ifonge?"

1:7: Godɨn Araziba 28:14; Daniel 9:5 **1:8-9:** Ofa Gami 26:33; Godɨn Araziba 12:5; 30:1-5 **2:3:** 2 Atriviba 25:8-10; 2 Eghaghaniba 36:19; Jeremaia 52:12-14

Ezi ki zuamira uan navir averiamin aven uabin akurvaghasa Godin Uan Nguibamin Itimin azara.

5 Egha ki kamaghin atrivim migei, “O atrivim, ga uaning, nin navim nan deraghti, ki bizitam bagh nin azangam. Kamaghin, Ni ifuegh na amadaghti, ki Judan nguazimin mangi nguibar ekiar uan inazir afeziabar mozibar itimin otogh, uan namakabar akuragh, ua uan nguibar ekiamin ingaram.”

6 Ki atrivim ko migeima, ezi atrivimin amuim an min aperaghav iti. Atrivim na baregha ghaze, “A dera, ni mangi. Ni dughiar ruarim o otevimin Judan nguazimin ikiam o? Ni manadizoghin ua izam?” Ezi ki uan nighnizimin gun a migei.

7 Ezi ki atrivim akinafarim Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin, gavmanin gumazir dapaniba bagha osirizir akinafarim bagha an azara. Eghti akinafarir kaba me mikemeghti, me na ateghti ki men nguibar ekiamin mangi, Judan Distrighin otogham.

8 Ezi uaghan ki Asap bagh akinafaritam osirasa atrivimin azara, gumazir kam Atrivimin ruaribar gari. Akinafarir kam a mikemeghti a temer taba na danightima ki da abigham. Eghti ter ararir kabar me Jerusalemin divazimin tiar akabar ingariva, uaghan dipenir divazir gavgavim itimin tiar akamin ingarighti, midorozir gumaziba an iki Godin Dipenimin ganam. Egh uaghan nan dipenim sara ingaram. Dughiar kamin, God na ko ikia nan akurvasi. Kamaghin amizi, atrivim bizir kabar nan amamangati.

9 Egha atrivim midorozir gumazir dapanir maba, ko midorozir gumazir hoziabagh apiazir maba, me amadazi, me iza na ko tuavimin ghuavira iti. Egha e ghua Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin otifi. Egha atrivimin akinafarim isa provinsin kamin gavmanin garir gumazibagh aningi.

10 Ezi Bethoronin nguibamin gumazim Senbalat ko, Tobia an Amonian ikizimin ingangarir gumazir ekiar mam, aning orazi, ki Israelian akurvaghasa izi. Ezi aning bar na baseme.

11 Kamaghin amizi, ki Jerusalemin otogha 3plan dughiabar pura iti.

12 God fomira Jerusalem bagh damuamin nighnizir kam nan navir averiamin aven na ganingi. Ezi dughiar kamin, ki gumazitam mikemezir puvati. Egha ki ikia ghua dimagarir arizimin dikavigha gumazir maba ko, e apiazir danganir kam ategha nguibar ekiamin divazimin gari. Ki uabira uan donki gaperagha zui, ezi marazi uan suebar zui.

13 Dimagarim ikiavira itima, ki gumazir vabara ko, e nguibar ekiam ategha, Aruem Uaghiri Naghin Tiar Akamin azenan zui, kar me kamaghin diborim, Danganir Zarimin Tiar Akam. Egha e ragha sautin amadaghan ghua mozir pam gita, Mozir par kam, me Kuruzir Ekiamin Mozir Pam, a gati. Egha e ghua Tiar Akar Bizir Bar Mizirziba Akurir Danganimin oto. E aruavira ikia izava, ki deravira divazir bar mitiar gavgavir me fomira dipirizim, ko tiar akar avimin isizibar gara da tuisisi.

14 Ezi gin e ragha ghua notin amadaghan ghua Mozir Pamin Tiar Akam ko Atrivimin Dipar Akarer Muziarimin oto. Ezi danganir kamin, tuavir kam kirizima, donkin ki aperazir kam mangan ibura.

15 Kamaghin amizi, dimagarir kamin, e Kidronin danganir zarim giraghue, egha ki deravira divazimin gari. Egha gin ua raghirigha tuavir e ghuezim, uam an izi. Egha iza tiar akar e ghuezim, e uam an oto. Kar Danganir Zarimin Tiar Akam. Egha ua nguibar ekiamin aven zui.

16 Jerusalemin itir gumazir dapanir tam, bizir ki dimagarimin amizir katam gifozir puvati. Guizbangira, ki Judan tavin mikemezir puvati. Ki

ofa gamir gumaziba, ko gumazir dapaniba ko gavmanin faragha zuir gumaziba, ko gumazir igharazibar ingangarir e Judaba bar damuamim, ki me mikemezir puvati.

17 Ezi datirighin ki me akuvagha ghaze, “Ia ganigha fo, Jerusalem bar ikuvizi, an tiar akaba uaghan bar ikufi. Kamaghin amizi, e osimtizir ekiam ko aghumsizir dafam iti. Ezi datirighin e ua nguibar ekiamin divazimin ingaram, arazir kamin e gumazir e dipova itibar akabar kuagham.”

18 Egha ki uaghan God nan akurazir bizir aghuibar gun me mikeme. Egha atrivimin akar aghuim uaghan me mikeme.

Ezi me kamaghin akam ikaragha ghaze, “Bar dera. E datirighin ingangarir kam damuam.” Me na mikemegha givagha, me ghua ingaramin bizibar kiri.

19 Ezi Senbalat ko Tobia, ko Arebian gumazim Gesem, me bizir e damuamin akam baregha, me iza e dipova en ingarava aka kamaghin migia ghaze, “Ia tizim damuasa? Ia ua nguibar ekiamin divazir bar mitiar gavgavimin ingarasa, a? Ia ti ghaze, ia kamaghin damuva atrivim ko misogh an akam batogham.”

20 Ezi ki kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Godin Uan Nguibamin Itim, e an ingangarir gumaziba, an en akuraghti e ingangarir kam damigham. Ezi iarara, Jerusalem ian nguibar ekiam puvati. Fomira ian inazir afeziaba nguibar ekiar kamin ikezir puvati. Kamaghin amizi, ingangarir kam ian bizim puvati.”

3

Me ua Jerusalemin divazir bar mitiar gavgavimin ingari

1 Ezi gumaziba ua Jerusalem avinizir divazimin ingari. Ofa gamir gumazibar dapanim Eliasip, ko ofa gamir gumazir igharaziba, tiar akar ekiar, me kamaghin diborim, Sipsipin Tiar Akam, me faragha an ingari. Egha me anegivagha, maghira God bagha inabazir danganimin Godin ziam fe. Egha gin me agasasa, tiar akamningin ingarigha a gasara. Egha me divazir ekiamin ingara ghua gumazir 100plan Apaniba Bagha Gara itir Taua ko Hananelin Tauan tu. Me anegivagha God bagha inabazir danganimin, maghira Godin ziam fe.

2 Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, ofa gamir gumazibar boroghin ingara divazir namin ingari. Ezi Sakur, a Imrin otarim, a gumazir maba ko ingara ghua, Jerikon gumaziba ingari naghin oto.

3 Ezi Hasenan adarazi tiar akar ekiar kam, me kamaghin a dibori, Osiribar Tiar Akam, me faragha an ingari. Egha ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin danganim da arigha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagh arisi.

4 Ezi Meremot gumazir maba ko divazir nar Osiribar Tiar Akam boroghin an ingara gavgavim a ganidi. Meremot a Urian otarim, egha Hakosin igavatarim. Ezi Mesulam gumazir maba ko, divazir nar igharazimin ingari, a Meremotin adarazi ingarizir divazir namin boroghin iti. Mesulam a Berekian otarim, egha Mesesabelin igavatarim. Ezi Sadok gumazir maba ko, divazir namin ingara ghua Mesulamin adarazi ingarizir divazir namin boroghin iti. Sadok a Banan otarim.

5 Ezi Tekoan nguibamin gumaziba an nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingara zui. Ezi Tekoan gumazir dapaniba, uari fava divazim faragha an garir gumazibar akaba baraghan aghua, kamaghin amizi, gumazir dapaniba uan dafaribar ingangaritam gamizir puvati.

6 Ezi Pasean otarim Joiada, ko Besodean otarim Mesulam, aning gumazir
maba ko, ingara ghua divazir kamin tiar akar mamin ingari. Me Jesanan Tiar
Akam a garisi. Egha ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin
danganim da arigha egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa,
tiam dukumasa dagh arisi.
7 Ezi Gibeonin nguibamin gumazim Melatia, ko Meronotin nguibamin
gumazim Jadon, ko Gibeonin nguibam ko Mispan nguibamin gumaziba,
me divazir nam Joiada ko Mesulamin adarazir boroghin an ingara, ghua
Yufretisin Fanemin vongin itir, provinsin gavmanin faragha zuir gumazir
dapanimin dipenimin oto.
8 Ezi Harhaian otarim Usiel, ko gumazir maba, divazir nam, Melatia ko
Jadonin adarazir boroghin an ingari. Usiel, gumazir golin bizibar ingarir
mam. Ezi Hanania ko gumazir maba divazir nam Usielin adarazir boroghin
an ingara ghua Divazir Nar Bar Ekiamin oto. Hanania, a borer mughuriar
aghuibar ingarir gumazir mam.
9 Ezi Hurin otarim Refaia, gumazir maba ko, divazir nam Hananian
adarazir boroghin an ingari. Refaia a Jerusalem itir distrighin akuar vuer
mamin faragha zuir gumazir dapanim.
10 Ezi Harumapin otarim Jedaia, ko gumazir maba divazir namin ingara an
dipenimin boroghin oto. Ezi Hasapnean otarim Hatus, divazir nam Jedaian
adarazir boroghin an ingari.
11 Ezi Harimin otarim Malkia, ko Pahatmoapin otarim Hasup, gumazir
maba ko divazir nam Hatusin adarazir boroghin an ingari. Egha me uaghan
Tauan Bretba Tuer Danganimin divazimin ingari.
12 Ezi Halohesin otarim Salum, divazir nam Harimin adarazir boroghin
an ingari. Ezi an guiviba an akuragha an ingari. Salum, a Jerusalem itir
distrighin akuar igharazimin faragha zuir gumazir dapanim.
13 Ezi Hanun ko Sanoan nguibamin gumaziba, Danganir Zarimin Tiar
Akamin ingari. Egha tiamning isa tiamin danganim garigha egha tiam
asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi.
Egha me ghua divazir nar ekiamin, ingaravira ghua Tiar Akar Bizir Bar
Mizirziba Akurir Danganimin oto, divazir nar kamin ruarim a 440 mitan tu.
14 Ezi Rekapin otarim Malkia, ko gumazir maba, Tiar Akar Bizir Mizirziba
Akurir Danganim ua an ingari. Egha tiamning isa tiamin danganim garigha,
egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa
aning garisi. Malkia, a Bet Hakeremin Distrighin gumazir dapanim.
15 Ezi Kolhosen otarim Salum, a Mispan Distrighin gumazir dapanim. A
gumazir maba ko, ua Mozir Pamin Tiar Akam, an ingari. Egha ter ararir
naba inigha tiar akam avasa a gisin ivemin ingari. Egha tiamning isa tiamin
danganim garigha, egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa,
tiam dukumasa aning garisi. Egha me ghua divazir nam Selan Dipar Akarer
Muziarim boroghin an ingara zui. Divazir nar kam atrivimin azenimin
boroghin iti. Egha me uam an ingara ghua Atrivim Devitin Nguibar Ekiamin
ghuavanadir dagiar adidiamin oto.
16 Ezi Asbukin otarim Nehemia, a Betsurin Distrighin akuar mamin gu-
mazir dapanim, a gumazir maba ko, divazir nam Salumin adarazir boroghin
an ingara zui. Me divazimin ingara ghua, Atrivim Devitin mozimin otogha
ghua, dipar akarer gumaziba ingarizim ko midorozir gumazir gavgaviba itir
dipenimin boroghin oto.

Livain divazir bar mitiar gavgavimin ingangarimin faragha zuibar ziaba

17 Ezi Livain gumaziba divazir nar igharazibar ingari. Men ziabar kara:
Banin otarim Rehum, ko Livain gumazir maba, divazir nam Nehemian

adarazir boroghin an ingari. Ezi Hasabia, a Keilan Distrighin akuar mamin gumazir dapanim, a ko an distrighin itir Livain gumazir maba, divazir nam Rehumin adarazir boroghin, uam an ingari.

18 Ezi Henadatin otarim Bavai, a Keilan Distrighin akuar igharazimin gumazir dapanim, a ko an distrighin itir Livain gumaziba, divazir nam Hasabian boroghin uam an ingara zui.

19 Ezi Jesuan otarim Eser, a Mispan nguibar ekiamin gumazir dapanim, a Livain adarazir marazi ko, divazir nam Bavain adarazir boroghin an ingari. Ezi divazir nar kam ghua me midorozir biziba arizir dipenimin oto. Danganir kamin, divazim bar sigharkonim ati, ezi me Sigharkonim a garisi.

20 Ezi Sabain otarim Baruk, Livain igharaziba ko, divazir nam Eserin adarazir boroghin an ingari. Me bar gavgavigha pamtem an ingara Sigharkonimin ikegha ghua ofa gamir gumazibar dapanim Eliasipin dipenimin tiar akamin oto.

21 Ezi Urian otarim Meremot, an Hakosin igavatarim, a Livain maba ko, divazir namin ingara Eliasipin dipenimin tiar akamin ikegha, ingara ghua an dipenimin kuebamin tu.

Ofa gamir gumazir, divazimin ingangarim gamibar ziaba

22 Ezi ofa gamir gumazir maba, divazir nar mabar ingari. Jerusalemin boroghin itir ofa gamir gumaziba, divazir nam Meremotin adarazir boroghin an ingari.

23 Ezi ofa gamir gumazimning Benjamin ko Hasup, ko marazi ua divazir nar ofa gamir gumaziba ingarizimin ikegha, an ingara ghua aningin dipenimin miriamin oto. Ezi ofa gamir gumazim Asaria, a Masean otarim, egh an Ananian igiavotarim, a marazi ko, divazir nam uan dipenimin boroghin an ingari. Ezi divazir nar kam, me Benjaminin adarazi ingarizir naghin suiragha, an ingara zui.

24 Ezi ofa gamir gumazim Binui, an Henadatin otarim, divazir nam uam an ingara Asarian dipenimin boroghin ikegha ghua Sigharkonimin tu.

25 Ezi ofa gamir gumazim Palal, a Usain otarim, marazir ko, divazir nam uam an ingara Sigharkonimin vongin ikegha ghua atrivimin dipenimin itir tauan tu. Tauan pin itir kam, a nguibar ekiamin garir gumazibar dipenimin boroghin tu. Ezi Parosin otarim Pedaia, marazi ko, divazir nar igharazim Palalin adarazir danganimin boroghin uam an ingari.

26 Me divazimin ingara ghua, Dipaba Isir Tiar Akamin ko tauan gumaziba Godin Dipenim garimin tu. Tiar akar kam, aruem anadi naghin divazir nar kamin iti, ezi tauan kam aruem ghuaghiri naghin iti, ezi divazir me ingarizim, aningin tizimin iti. Divazir nar kam Ofelin boroghin iti. Danganir kam, Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, an iti.

Divazimin ingarizir gumazir igharazibar ziaba

27 Ezi Tekoan nguibamin gumaziba, divazir nam Pedaian adarazir boroghin uam an ingari. Kar dughiar namba 2in, me ua divazimin ingari. Divazir nar kam, me tauan ekiar Godin Dipenim boroghin itimin vongin ikegha ghua Ofelin divazimin tu.

28 Ezi ofa gamir gumazir maba divazir nam uam an ingari, a notin amadaghan itir Hoziaba Zuir Tiar Akamin boroghin iti. Me vaghvagha divazir nar men dipenibar boroghin itibar ingari.

29 Ezi Imerin otarim Sadok, marazi ko, divazir nar ofa gamir gumazir kabar boroghin uam an ingari. Kar, an dipenim boroghin itir divazir nam. Ezi Sekanian otarim Semaia, marazi ko, divazir nar mam Sadokin adarazi

boroghin an ingari. Semaia, a Godin Dipenimin Aruem Anadi Naghin Tiar Akamin garir gumazim.

30 Ezi Selemian otarim Hanania, ko Salapin otarir namba 6 Hanun, aning gumazir maba ko, divazir nam Semaian adarazir boroghin an ingari. Aning divazir nam faragha an ingarigha, datirighin ua divazir igharazir mam uam an ingari. Ezi Berekian otarim Mesulam, marazi ko, me divazir nam Hanania ko Hanunin boroghin an ingari. Me Mesulam dipenimin boroghin an ingari.

31 Ezi Malkia, a gumazir golin bizibar ingarim, a gumazir maba ko divazir nam Mesulamin boroghin uam an ingara ghua, Godin Dipenimin ingarir gumazibar dipenimin tu. Dipenir kam, Godin Dipenimin dagiabar ingarir gumaziba uaghan an aven iti. Dipenir kam Godin Dipenimin tiar akamin vongin iti, me ghaze kar Uari Akuvamin Tiar Akam. Egha a divazir mikebamin, bar pin itir ghuriamin boroghin iti.

32 Ezi golin bizibar ingarir gumaziba ko dagiabar ingarir gumaziba, divazimin ingara divazir mikebamin bar pin itir ghuriamin ikegha ghua Sipsipbar Tiar Akamin tu.

4

Nehemia apaniba abira

1 Ezi Senbalat kamaghin oraki, e Judaba divazir kamin ingari. Ezi a puv atara dibovir akabar e gami.

2 A uan roroaba ko Samarian midorozir gumazibar damazimin a kamaghin migei, “Judan gumazir amiraghmirazir kaba tizim damuasa? Me ti ghaze, me nguibar ekiar kam uam anesaragham? Me ti ghaze, me uan God bagh ua ofabar amuam, a? Me ti ghaze, me Dipenir kamin ingarigh dughiar vamiran aven anegivagham? Me ti ghaze, me fomira isizir bizibar pozibar tongin, dagiaba inigh ua dar divazir aghuimin ingaram?”

3 Dughiar kam, Amonian gumazim Tobia, a Senbalatin boroghin tughav itima, a migirigiar kam gami. Ezi Tobia kamaghin migei, “Are, divazir me ingarir kam, a tugh gavgavighan kogham. Eghti afiar atiatam an ghuavanangti, divazim bar akarighiregham.”

4 Gumazir maba iza Senbalat ko Tobian migirigiabar gun na migei. Ezi ki God ko migia kamaghin an azai, “O en God, ni akar kurar apaniba e gamiba barasi. Me pazav e gami, ki kamaghsua, ni uabi me ikarvagh. Ni me ateghtima okimakiar gumaziba men biziba okimiva, me inigh nguibar saghuiabar itibar mangiva, me isi kalabuziam datigh.

5 Ni men osimtizim avaragh men arazir kuraba gin amangan marki. Guizbangira, me divazimin ingarir gumazibar damazimin akar dibovir kurabagh amua ni gamizi, nin aningagharim men iti.”

6 Ki God ko mikemegha gifa, egha dughiar otevimin e bar navir averiamin aven navir vamira ikia, puvira ingarima divazim ghuavanaga arighan ghu. Ezi an nar kamaghira tuzim ikiavira itima, e gin bar anegivagham.

7 Ezi Senbalat, ko Tobia, Arebian gumaziba, ko Amonia ko, Asdotia me kamaghin oraki, e Jerusalemin divazimin ingangarir aghuim gamua divazir dipiraghireziba e bar dar ingari. Ezi me puvira en atara ghuavira iti.

8 Egh me uari inigh izi en ingangaribagh asighasigh e ko misoghamin akar mam akiri.

9 Ezi e men nighnizim baraki, egha uarir akurvaghasa Godin azavira iti. E arueba ko dimagaribar uarir ganasa gumazir maba amisevegha, ingangarim me ganiga ghaze, apaniba e gasighasighan kogham.

4:4: Onger Akaba 79:12; 123:3-4

10 E Judaba ingarir dughiam, e ighiar kam gami:

“Bizir e aterir kaba bar oseme.
Ezi en aghariba bar amira.
Dagiar ikuviziba bar aviraseme.
E manmagh divazir kamin ingaram?”

11 Ezi en apaniba kamagh uariv gei, “E mogomebar mangi Judaba batoghti,
me en ganighan kogham. Eghti e zuamira me misueghti, me arighiregham.
Eghti me uan ingangarim agivaghan kogham.”
12 Apaniba kamaghin migeima, en Judan marazi men boroghin ikia,
zurara iza bizir apaniba e gasighasighasa amir bizibar gun e migei.*
13 Kamaghin amizi, ki afuziba ko midorozir sababa ko barir piba iniasa
ingarir gumazibav gei, egh me uari inigh vaghvagh uan anababa ko iki. Egh
mangi divazir nar me tighar ingaribar akirangin iki apaniba bagh mizuam
iki.
14 Ki ghua gumazamiziba bar deravira men gara fo, me osemegha bar
atiatingi. Kamaghin amizi ki dikavigha gumazir dapaniba ko, ingangaribar
ganamin gumaziba ko, gumazamiziba bar, kamaghin me migei, “Ia apanibar
atiatingan marki. Bizir ekiar kam, ia deragh a ginighnigh egh fogh, Ekiam
bar gavgafi, ezi gumazamiziba bar an atiatingi. Kamaghin amizi, ia orakigh,
ia uan namakaba ko amuiroghboriba ko dipeniba bagh deraghvira misogh
gavgafigh.”
15 Ezi gin apaniba kamaghin oregha fo, me e damuamimin biziba e dagh
fos. Egha me fo, God men tuavim apirizi me e gasighasighan kogham.
Kamaghin amizi, e Judaba bar uamategha ghua, vaghvagha uan divazimin
ingangarim bagha ghue.
16 Egha dughiar kamin e ingangarir arazim gira. Egha ki ingangarir
gumazibav gia ghaze, tarazi divazimin ingarti, tarazi tugh apaniba bagh gan
iki. Egh apanibar ganamin gumazir kaba, afuziba ko oraba ko barir pibar
suiragh, midorozir korotiabar aghuigh. Ezi gumazir dapaniba deravira
Judan gumazamizibar akurvasi.
17 Ezi gumazir divazimin ingariba, divazimin ingara zuir biziba dafarir
mamin dar suigha, egha dafarir vuemin midorozir bizibar suiki.
18 Egha gumazir ingariba vaghvagha midorozir sababa uan oghiriabagh
aghui. Ezi sigham givir gumazim, zurara uan sighamin suigha apaniba
bagha gara nan boroghin ikiavira iti.
19 Ezi ki gumazir dapaniba ko ingangarimin garir gumaziba ko gumaza-
miziba bar, ki me migei, “Divazim bar en ruaragha ekefe. Ezi divazim bar
ruarazi, e vaghvagha saghuiabar uari arigh ingaram.
20 Kamaghin amizi, ia sigham baregh, ia fogh suam, apaniba izi. Kam-
aghin, ia bar zuamira na bagh izi uari akufagh. Eghti en God e bagh apaniba
ko misogham.”
21 Ki me mikemegha, e bar ua ingaravira ikia, arueba zurara dar
mizarazibar ikia ghua aminim pirima, mikoveziba otivir dughiamin, marazi
divazimin ingarima, marazi afuziba suigha apaniba bagha gari.
22 Dughiar kamin, ki kamaghin gumazamiziba ko men ingangarir gumaz-
ibav migei, “Ia guaratizibar ingangarim agivagh, Jerusalem ataghiraghan
marki, ia kagh ikiv an gan. E aruebar ingariva, dimagaribar divazimin
ganam.”

---

* **4:12:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **4:14:** Godin Araziba 10:17; 2 Samuel 10:12

23 E bar moghira kamaghin ami, dimagaribar e uan ingangarir korotiaba
suer puvati. Ki uan roroaba ko ingangarir gumaziba ko midorozir gumazir
zurara nan gin zuiba, en korotiaba en mikarzibara itima e akui. Dughiaba
bar e uan midorozir bizibar suighizi da en dafaribara iti.

5

Nehemia Judabar osimtiziba akiri

1 Dughiar maba givazi, gumazir aviriba, uan amuiba sara, me uan na-
makar Judan itiba pamtem me gimobi.
2 Men marazi ghaze, "E borir aviriba itima, dagheba en otefe. E damamin
dagheba puvatizi, e arimighiram."
3 Ezi marazi kamaghin migei, "Kar dagheba puvatizir dughiam. Kamaghin
amizi, e daghebagh ivezasa uan namakabar dagiar maba pura da ini. Ezi
me ghaze, e da ikaraghan koghti, me en wainin azeniba ko dipeniba inighti,
arazir kam, men bizir e iniziba ikarvagham."
4 Ezi marazi kamaghin migei, "E atrivim bagh takisin dagiaba isi a
daningasa, uan namakaba da dagiaba pura da ini. Ezi me ghaze, e ti dagiar
kaba ikaraghan koghti, me en dagher azeniba ko wainin azeniba inigh ivezir
kam ikarvagham.
5 Me, en adarazira, me osimtizir kam e ganingi. En boriba uaghan men
boriba ko magh ghue. Me ti ghaze, me e gafira? Puvati, e bar magh ghue.
E ua tuaviba puvatizi, en boriba men ingangarir gumazamizibar otifi. Ezi
e men dagiaba ikarvaghamin bizim bangin, en guivir maba uaghan men
ingangarir amizibar otifi. Me uaghan en nguaziba ko wainin azeniba ini.
Datirighin e uan guiviba ua me iniamin tuaviba puvati."
6 Ki gumazamizir kabar adarir akam baregha, nan navim bar oseme.
7 Ki osimtizir kam akirasa bar deravira nighnisi. Ki fo, gumazir dapaniba
ko ingangaribar garir gumaziba, osimtizir kam gami. Egha ki kamaghin me
migia ghaze, "Ian aveghbuaba ian dagiaba ikarvazir dughiamin, ia me da
dagiar ekiabara isi." Kamaghin ki osimtizir kam akirasa gumazamiziba, bar
men diazi me iza uari akufa.
8 Me uari akuvazi ki kamaghin me migei, "Ia bar fo, en gumazamizitaba,
ikizir igharazimin pura ingangarir gumazir kinibar ikitima, e ua me givezisi
pamtem ingar, dagiar rurir dafabar amuam. Ezi datirighin, ia uan namakaba
paza me gamua, me ataghizi, me pura ingangarir gumazamizir kinibar min
iti, ezi me e givesi." Ki kamaghin me migeima, gumazir dapaniba nimira ikia
akatam ikarazir puvati.
9 Ki ghaze, "Arazir ia amizim, derazir puvati. Ia Godin atiating egh an
apengan ikiva, arazir aghuibar gin mangi. Ia kamaghin damuti, en apaniba
dibovir akabav kiman koghiva, en araziba dikabinan kogham.
10 Ki uan adarazi ko uan ingangarir gumaziba, e gumazamizir kaba
ataghizi, me pura e da dagiaba inigha, tuavir kamin dagheba ko dagiaba ini.
Kamaghin amizi, me ua da ikarvaghsi me mikiman kogham.
11 En dagiaba me ua da ikarvaghan marki. Me wit ko olivin borem ko
wainin dipaba, kar me e da inizir biziba, me ua da ikarvaghan marki. Eghti,
men nguaziba ko wainin azeniba ko olivin azeniba ko dipenir ia me da
iniziba, ia ua me daning."
12 Ezi gumazir dapaniba ghaze, "E ni mikemezi moghin damu men biziba
me danigh, ua me da bizitam inian kogham."

5:7: Ua Me Ini 22:25; Ofa Gami 25:35-37; Godin Araziba 23:19-20

Ezi ki ofa gamir gumazibar diazi, me izi. Ezi ki ghaze, “Ia gumazir dapaniba, ofa gamir gumazibar damazimin akar gavgavir kam akirigh, akar ia amizir kam deravira an gin mangi.” Ezi me akar gavgavim akiri.
13 Ezi ki uan ivariam gikezir inim firigha a guraguraghizi an itir biziba ire. Ezi ki ghaze, “Gumazitam uan akar dikirizimin gin mangan koghti, God an dipenimin biziba ko an ingangarimin dagheba sara, a da gurageghti, a inir kamin min pura ikiam. Mati ki inir kam guraguraghizi a pura iti moghin, gumazir kam biziba puvatigh pura ikiam.”
Ezi gumazamiziba bar kamaghin migei, “Bar guizbangira,” egha me Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha gin me akam akirizi moghin me deravira bizir kabagh ami.

Nehemia uabira uabin akurvaghasa nighnizir puvati

14 Ki 12plan azenibar Judan gavmanin faragha zuir gumazir dapanimin iti. Ezi dughiar kamin, Atrivim Artaserksis 20plan azenibar atrivimin ikia ghua, 32plan azenibar oto. Ezi azenir kabar ki uan adarazi ko e dagiar atrivim daghebagh ivezasa aningiziba inizir puvati.
15 Gavmanin faragha zuir gumazir dapaniba, me nan faragha otogha gumazamiziba osimtiziba me ganidi. Me, dughiaba bar dagheba ko wainin dipaba ko 40plan silvan dagiaba, me dama da isi. Ezi uaghan men ingangarir gumaziba gumazamiziba dikabiri. Ezi, ki Godin atiatia an apengan iti, kamaghin amizi ki arazir kam damuan aghua.
16 Egha ki uan adarazi ko, nguazitam givezezir puvati. Ki uan gavgavibar da isa, ingangarir gumazibar akuragha, Jerusalemin divazimin ingari. Ezi nan dipenimin ingarir gumaziba uaghan, ingangarir gumazibar akurvagha divazimin ingari.
17 Dughiaba bar 150plan gumaziba iza nan dipenimin dagheba api. Kar gumazir dapaniba ko Judabar gumazamiziba. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba men gara, uaghan iza nan dipenimin dagheba api.
18 Ezi ki isair gumazibav gia ghaze, Dughiaba vaghvagh ia bulmakaun vamira ko, 6plan sipsipin igiar aghuiba ko, tuarir aviriba ia dav sogh isam. Egh ia dughiar 10plan vaghvagh wainin dipar aviriba inigh izi. Ki fo, Judan gumazamizir aviriba osimtizir ekiam iti. Kamaghin amizi, gumazir dapanim na ganingizir dagheba givezamin dagiaba, ki me dama da inian aghua. Ki uabi uan dagiabar daghebagh ivesi.
19 O God, ki nin azangsisi, ni arazir aghuir ki gumazamizir kabagh amizir kam ginighnigh deraghvira na damu.

6

Gumazir maba Nehemia gasighasighasa akam akiri

1 Ezi Senbalat, Tobia, Arebian gumazim Gesem ko en apanir igharazir maba orazi, e divazim agivagha an tiar akaba tighar dar ingar, dar danganiba dar arigham.
2 Kamaghin amizi Senbalat ko Gesem me na bagha akam amaga ghaze, ni izi Onon Danganir Zarimin nguibar mamin ga bativam. Ezi ki fo, aning na gifaragh na gasighasighasa.
3 Egha ki aning bagha akam amaga ghaze, ki ingangarir bar ekiar mam gami, kamaghin amizi, ki izeghan kogham. Ki guan gansi pura ingangarim ateghti, ingangarir gumaziba ti ingangarim ategh egh ingarighan kogham. Bar puvatigham.
4 Ezi me migirigiar kamra 4plan dughiabar na bagha anemada. Ezi ki uaghan amizir migirigiar kamra me bagha anemadi.

5 Ezi Senbalat namba 5in dughiamin ua na bagha akinafarim osirigha, uan
ingangarir gumazim ganingizi an a inigha na bagha ize. Dughiar kamin, an
akinafarir kam, bizitamin a noghezir puvati, a pura na bagh anemada.
6 Akinafarir kam kamaghin migei:

"Ki Senbalat, ki Gesem barazima, a kamaghin migei, en boroghin itir
gumazir maba migirigiar mam gamizi an oto. Migirigiar kam kamakin: Ni
ko Judan gumazamiziba atrivimin apengan ikian aghuagha, uari baghvira
gumazir dapanim amiseveghti a misoghasa. Bizir kam bagha ia divazimin
ingari. Egh ni uabi uabi damigh atrivimin otoghasava ami.
7 E orazi, Ni Godin akam inigha izir gumazibav mikemezi me
Jerusalemin akam akun mikim suam, Judaba atrivir mam iti. Ki akavsiar
kamin mingarim gifoghasa, kamagh ifonge. Ki foghti, atrivim uabi akar
me ni mikemezir kam baregham. Kamaghin amizi, ga uaning akuvagh
migirigiam akirigham."

8 Ezi ki an akinafarim ikaragha ghaze, "Ni osirizir akaba guizbangin akaba
puvati. Ni uan nighnizimin da osiri."
9 Ki fo, me atiatim e daningti e ingangarim ategh anegivaghan koghasa, me
akar kam gami. Egha ki Ikiavira Itir Godin azai, "Ki fo Nirara gavgavim na
daningti, ki ingangarim damuam."
10 Egha gin ki ghua Semaian gari, a Delaian otarim, Mehetabelin iga-
vatarim, a uan dipenim ateghan kogham. Egha a kamaghin na migei, "Ga fo,
apaniba dimagarimin izi ni misueghti ni aremegham. Kamaghin, ga mangi
Ikiavira Itir Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganimin mangi modogh,
tiar akaba aseka."
11 Ezi ki an akam ikaragha ghaze, "Ki, atiatia ara modir gumazim puvati.
Ki uabin akurvaghsi arimangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin modoghan
kogham. Bar puvati."
12 Egha gin ki nighnigha ghua, egha kamaghin fo, Ikiavira Itir God akar kam
Semaia ganingizir puvati. Guizbangira, Tobia ko Senbalat migirigiar kam
damuasa a givese.
13 Aning nighnigha ghua ghaze, Semaia akam na daningti, ki mangi Dipenir
kamin itir Anogoroghezir Danganimin mangi arazir kuram damuam.
Guizbangira, me nan ziam gasighasigh aghumsizim na daningasa, a givese.
14 Dughiar kamin, ki God ko migia ghaze, "O God, ni nan God, ni Senbalat
ko Tobia na gamizir arazim ginighnigh, ivezir kuram isi aning daningigh.
Ezi uaghan akam inigha izir amizim Noadia ko akam inigha izir gumazir
igharaziba, me atiatir nighnizibar na damuasava ami, kamaghin ni men
arazim ginighnigh ivezir kuram isi me daningigh."

Divazir mitiar bar gavgavimin ingangarim gifa

15 E 52plan dughiabar ingara zuima, Elulin iakinimin an dughiar 25plan
otozima, Jerusalem avinizir divazir mitiar gavgavimin ingangarim gifa.
16 Ezi kantrin en boroghin itiba ko en apaniba orazi, e divazimin in-
gangarim agifa. Egha me fo, en God en akurazi e ingangarir kam gami.
Me uaghan fo, arazir kurar me e damuamiba bangin, men ziaba gumazir
igharazibar damazimin irezima me aghumsigha atiati.
17-18 Dughiar kam, Judan gumazir dapanir Jerusalemin itir maba, Tobia
ko navir vamira iti. Tobia faragha Sekanian guivimin iti, Sekania an Aran
otarim. Ezi uaghan Tobian otarim Johanan, a faragha Mesulamin guivimin
iti, Mesulam a Berekian otarim. Kamaghin amizi, dughiar e divazimin
ingarimin, gumazir dapanir kaba Tobian akurvaghasa, a bagha akinafariba

osirigha, a bagha da amadima, a me ikarvagha akinafariba me bagha da amadi.
19 Ezi dughiar maba gumazir dapanir kaba iza, Tobian arazir aghuimin gun na migei. Egha gin ki me migeir akaba inigha ghua Tobia migei. Ezi Tobia atiatim na daningasa akinafarir kaba osiravira iti.

7

1 Datirighin divazimin ingangarim givazima, e an tiar akaba dar danganibar da arigha, uaghan Jerusalemin tiar akabar ganamin gumaziba misefe. Egha e uaghan Livain gumaziba ko gumazamizir Godin ziam fiva, ighiabar amuamiba sara misevegha, ingangarim isa me ganingi.
2 Egha ki Jerusalemin ganamin gumazir pumuning amisefe. Gumazir mam, a nan aveghbuam Hanani, ezi mav Hanania a midorozir gumazibar faragha zuir gumazim. Hanania gumazir bar aghuim, a guizbangira Godin atiatia an apengan itima, an araziba gumazir igharazibar arazibagh afira.
3 Ezi ki aning migia ghaze, “Gua Jerusalemin tiar akaba bar mizaraghara da kuan marki. Gua mizuam mangiti aruem anaboghti ia da kuigh. Eghti nguibamin garir gumaziba guaratizibar ingangarim givaghti, me tiar akaba pamtemin da asegh, egh ainin igugunir ruariba dav kinigh. Egh bizibar gansi uaghan Jerusalemin gumazitaba amisefegh. Egh ua gumazitaba amiseveghti, me uaghan uan dipenibar boroghin divazimin gan.”

Israelian ua Jerusalemin izezibar dibobonim (Esra 2:1-70)

4 Jerusalemin nguibam, a nguibar bar ekiam. Ezi gumazamizir aviriba an itir puvati. Egha me uaghan an aven dipenir aviriba tighar dar ingaram.
5 Kamaghin amizi, God nighnizim na ganingizi, ki gumazir dapaniba ko gavmanin ingarir gumaziba ko gumazamiziba bar me akuvagh men ziaba akinafarimin da osirigham. Ki kamaghin damuasava amua faragha, Babilon ategha ua Judan izezibar ziabar ganasa, men ziaba itir akinafarim buri. Egha a batogha ziar kabar api:

6 Bar fomira Atrivim Nebukatnesar Israelian aviriba inigha Babilonin kalabus gati. Ezi me azenir aviribar kalabusin iti. Egha gin gumazamizir avirim Babilon ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvagha ua uan inazir afeziabar nguazibar iti.
7 Babilon ategha ua izezibar gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Asaria, Ramia, Nahamani, Mordekai, Bilsan, Misperet, Bikvai, Nehum, ko Bana.

Israelian anababar adarazir kalabus ategh uamategh Jerusalemin mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara.
8-25 Israelian anababar ikiziba, me Babilonin nguibam ategha uamategha uan nguibamin izeziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu.
Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372.
Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 652.
Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,818. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.)
Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254.
Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 845.

Ezɨ Sakain ovavir boribar gumaziba, 760.
Ezɨ Binuin ovavir boribar gumaziba, 648.
Ezɨ Bebain ovavir boribar gumaziba, 628.
Ezɨ Asgatɨn ovavir boribar gumaziba, 2,322.
Ezɨ Adonikamɨn ovavir boribar gumaziba, 667.
Ezɨ Bikvain ovavir boribar gumaziba, 2,067.
Ezɨ Adinɨn ovavir boribar gumaziba, 655.
Ezɨ Aterɨn ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam, Hesekia.)
Ezɨ Hasumɨn ovavir boribar gumaziba, 328.
Ezɨ Besain ovavir boribar gumaziba, 324
Ezɨ Haripɨn ovavir boribar gumaziba, 112.
Ezɨ Gibeonɨn ovavir boribar gumaziba, 95.

26-38 Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomɨra dar ike, ezɨ men ovavir boriba datɨrɨghɨn uamategha izegha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dɨbobonibar kara:

Betlehem ko Netofan nguibamningɨn gumaziba, 188.
Ezɨ Anatotɨn nguibamɨn gumaziba, 128.
Ezɨ Bet Asmavetɨn nguibamɨn gumaziba, 42.
Ezɨ Kiriat Jearimɨn nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotɨn nguibamɨn gumaziba, 743.
Ezɨ Rama ko Geban nguibamningɨn gumaziba, 621.
Ezɨ Mikmasɨn nguibamɨn gumaziba, 122.
Ezɨ Betel ko Ain nguibamningɨn gumaziba, 123.
Ezɨ Nebon igharazimɨn nguibamɨn gumaziba, 52.
Ezɨ Elamɨn igharazimɨn nguibamɨn gumaziba, 1,254.
Ezɨ Harimɨn nguibamɨn gumaziba, 320.
Ezɨ Jerikon nguibamɨn gumaziba, 345.
Ezɨ Lot ko Hadit ko Onon nguibabar gumaziba, 721.
Ezɨ Senan nguibamɨn gumaziba, 3,930.

39-42 Kar ofa gamir gumazibar ikɨzir uamategha Jerusalemɨn ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dɨbobonibar kara:

Jedaian ikɨzim, men inazir afeziam Jesua, an gumaziba, 973.
Ezɨ Imerɨn ikɨzimɨn gumaziba, 1,052.
Ezɨ Pasurɨn ikɨzimɨn gumaziba, 1,247.
Ezɨ Harimɨn ikɨzimɨn gumaziba, 1,017.

43-45 Ezɨ Livain anabamɨn adarazir uamategha Jerusalemɨn ghueziba, men ziaba ko men dɨbobonibar kara:

Jesuan ikɨzim ko Katmielɨn ikɨzimɨn gumaziba, 74. (Ikɨzir kamningɨn inazir afeziam, Hodavia.)
Ezɨ Godɨn Dɨpenimɨn onger akabar faragha zuir gumaziba, 148. (Ikɨzir kamɨn inazir afeziam, Asap.)
Ezɨ Godɨn Dɨpenimɨn tiar akar ekiamɨn garir gumaziba, men ikɨzibar gumaziba, 138. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.)

46-56 Ezɨ Godɨn Dɨpenimɨn ingangarir gumazir uamategha Jerusalemɨn ghueziba, men ikɨzibar ziabar kara:

Siha ko Hasufa, Tabaot,
Keros, Sia, Padon ko,
Lebana, Hagaba, Salmai ko,
Hanan, Gidel, Gahar ko,
Reaia, Resin, Nekoda ko,
Gasam, Usa, Pasea ko,
Besai, Meunim, Nefusesim ko,
Bakbuk, Hakufa, Harhur ko,
Baslut, Mehida Harsa ko,
Barkos, Sisera, ko Tema ko,
Nesia ko Hatifa.

57-59 Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara, me uaghan uamategha Jerusalemin ghue:

Me Sotai ko Soferet ko Perida
Jala, Darkon, Gidel ko,
Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim ko Emon.

60 Godin Dipenimin ingarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim kara, 392.
61-62 Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim, 642. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adon ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin amizi, me deravira gumazir dapanibar uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati.
63-64 Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara, dar tongin uan inazir afeziabar ziaba buria dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara, Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distrighin Barsilain ikizir igharazimin amizimin ike. Egha gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziatamin ziatamin apizir puvatizi, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar min iti.
65 Ezi Judan gavmanin gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me pura iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghsi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikararang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati.

66-69 Israelian gumazir uamategha ghueziba bar moghira, men dibobonim 42,360in tu.*

Ezi men ingangarir gumaziba ko men ingangarir amizibar dibobonim, 7,337.
Ezi men onger akabar faragha zuir gumazamizibar dibobonim, 245.
Ezi hoziaba, 736.
Ezi kamelba, 435.
Ezi donkiba, 6,720.

7:65: Godin Araziba 33:8 * **7:66-69:** Migirigiar otevir kamin akar mam datirighin Hibrun akamin itir puvati. Ezi e garima, migirigiar kam mati Esra 2:66-67in voroghira ghu. Kamaghin ami, fofozir gumaziba ghaze, a ti fomira ikegha datirighin itir puvati.

Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagh arisi, egha me 245plan mulba inigha ize.

70-72 Egha Israelia iza Godin Dipenimin otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an ingarasa uan biziba isa, ofan min puram akurvaghasa ada aningi. Me danganir Godin Dipenim fomira itimin an ingaram. Gavmanin faragha zuir gumazim gol aningi, an osimtizim 8 kilogremin tu. Egha 50plan itarir golba, ko 530plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi. Ezi ikiziba bar vaghvagha men gumazir dapaniba, 168 kilogrem gol, ko 1,250 kilogrem silva, da aningi. Ezi gumazamizir igharaziba, 168 kilogrem gol, ko 140 kilogrem silva ko 67plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi.

73 Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, ko Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba ko, Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin ingarir gumaziba, ko Israelian gumazamizir igharaziba, me bar moghira uan nguibar men inazir afeziaba fomira inigha apiazibaram apiaghav iti.

Ezi dughiar kamin, iakinir namba 7 oto.

Esra Godin ziam famin arazibar gumazamizibar akurvasi

8

(Sapta 8--10)

Esra Moses Osirizir Arazibar Akinafarim gumazamiziba bagha a dibori

1-2 Iakinir namba 7in an dughiar faragha zuimin, Israelian gumazamiziba bar Jerusalemin nguibamin iza, Dipaba Isir Tiar Akamin uari akuvir danganimin uari akufi. Egha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim inigh izasa ofa gamir gumazim Ezra, an azai. A Judan Arazibagh fozir gumazibar mav. Akar kam fomira Ikiavira Itir God Israelia bagha a isa Moses ganingizi, an an osirizi an akinafarimin iti. Dughiar kamin, gumazamiziba ko borir akaba baraghamin fofozim itiba, me bar foghasa iza uari akufa. Ezi Esra Akinafarir Kam inigha me uari akuvi naghin ghu.

3 Egha a bar mizaraghara, me Dipaba Isir Tiar Akamin boroghin tugha, gumaziba ko amiziba ko boriba bagha akar kam dibora ghua aruer arizimin tu. Ezi me kuariba arigha Moses Osirizir Akar Gavgavibar Akinafarir kam barasi.

4 Me faragha ter ararir maba inigha Esra tuiv akam diponasa osazarir mamin ingari. Kamaghin amizima Esra datirighin a gisin tugha akam diponasa. Dughiar kamin, gumazir maba an agharir guvimin tuivighav iti, men ziabar kara: Matitia, Sema, Anaia, Uria, Hilkia, ko Masea. Ezi igharazir maba an agharir kiriamin tuivighav iti, men ziabar kara: Pedaia, Misael, Malkia, Hasum, Hasbadana, Sekaraia, ko Mesulam.

5 Osazarir a tuzir kam, a mong pin iti, eghti gumazamiziba deragh an ganti, an akar kam diponam. Me an garima, an Akinafarim tuima, me bar moghira dikavigha tuifi.

6 Ezi Esra ghaze, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam. A Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim.”

Ezi me bar aghariba fegha ghaze, “Bar guizbangira! Bar guizbangira.” Egha me iteviba apirigha dapaniba avigha guaba nguazimin akuigha Ikiavira Itir Godin ziam fe.

7:73: 1 Eghaghaniba 9:2; Nehemia 11:3

7 Egha me ua tuivima, Esra akar kam dibora an gun me migeima, Livaiba
akar kamin mingarimin gun me geghari. Livaibar ziabar kara: Jesua, Bani,
Serebia, Jamin, Akup, Sabetai, Hodia, Masea, Kelita, Asaria, Josabat, Hanan,
ko Pelaia.
8 Ezi Esra Godin Akinafarir kam a dibori, ezi Livaiba aghumra akam gighi
an mingarim abighti, gumazamiziba fogham.
9 Gumazamizir kaba Akinafarir kamin aven itir akam baregha, men
naviba bighizi me aziava arai. Ezi gavmanin faragha zuir gumazim Nehemia
ko, ofa gamir gumazim Esra ko, Livain anabamin gumazir men sure gamiba,
me gumazamizibav gia ghaze, “Kar Ikiavira Itir God, ian God, a baghavira itir
dughiar ekiam. Kamaghin amizi, ia naviba osemegh arangan marki.”
10 “Ia uan dipenibar mangi, isar ekiabar amu asizir aghuiba ko wainin
isingtizim ami. Egh daghetaba ko wainin taba isi gumazir dagheba pu-
vatizibar aning. Kar Ikiavira Itir Godin dughiar ekiam, kamaghin ian naviba
osiman marki. Ikiavira Itir God bagha bar akongezir arazim, a gavgavim ia
daningam.”
11 Ezi Livaiba gumazamizibar tongin aruava, me migia navir amirizim me
ganidi. Me ghaze, “Kar Godin dughiar ekiam. Kamaghin, ia naviba osiman
marki, egh nimira iki navir amirizim iki.”
12 Kamaghin amizi, gumazamiziba uan dipenibar ghuegha, apava wainin
dipaba apava, bar akuegha egha dagher naba isa gumazir dagheba pu-
vatizibagh anidi. Me datirighin Godin Akamin mingarir kam gifo, egha me
bizir kabagh ami.

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam

13 Amimzaraghan, Israelian ikiziba bar dar gumazir dapaniba ko ofa
gamir gumaziba ko Livaiba, me Godin Arazibar aven Akar Gavgavibar
mingarim gifoghasa Esra bagha zui.
14 Ikiavira Itir God fomira Israelia bagha uan Araziba isa Mosesin agharim
gatizi, ana da osiri. Me datirighin Moses Osirizir Arazibar gari, akar mam an
aven iti. Akar kam kamaghin, iakinir namba 7 otoghti, dughiar kam otoghti
Israelia bar averpenibar aven iki, egh Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam
damuam.
15 Kamaghin amizi, me Jerusalem ko nguibar igharazibar gumazamiziba
bagha akam amaga ghaze, “Ia mighsiabar mangi olivin temebar aghariba
ko dar dafariba ko ter guar avirir dafarir aviriba itiba inigh izi uari bagh
averpenibar ingar. Ia Moses Osirizir Arazibar aven akar kamin gin mangi
bizir kabar amu.”
16 Ezi gumazamiziba ghua ter dafariba inigha iza uan averpenibar in-
gari. Marazi uan dipenir siriar baravibagh isin dar ingari, ezi marazi
uan dipeniba avinizir divazibar aven dar ingari, ezi marazi Godin Dipenim
avinizir divazimin aven dar ingari, ezi marazi Dipaba Isir Tiar Akam ko
Efraimin Tiar Akam boroghin uari akuva itir danganibar dar ingari.
17 Gumazamizir Babilon ategha uan nguibamin izeziba, me bar uari
bagh averpenibar ingara egha dar iti. Bar fomira Nunin otarim Josuan
dughiamin, Israelia kamagh garir averpenibar ingarigha, dar aven ikia isar
kam gami. Ezi Josua aremezima, me gin arazir kam uam a gamir puvati.
Israelia datirighin uam arazir kam gamua men naviba bar akonge.
18 Egha me 7plan dughiabar isar kam gami, an dughiar farazimin ikegha
ghua dughiar abuananamin, Esra Godin Arazibar Akinafarimin aven akaba

8:15: Ofa Gami 23:33-43; Godin Araziba 16:13-15

dibori. Ezi dughiar namba 8 otozi, me uari akuvagha dughiar kaba agivasa, Godin ziar ekiam fe, mati bizir a damuasa mikemezi mokin.

9

Gumazamiziba uan arazir kurabar gun migei

1 Ezi iakinir kamra, an dughiar 24in, Israelia uari akufi. Egha me kamaghin
uari Godin akakaghasa, me guizbangira uan arazir kuraba bagha osemegha,
dagheba ataki. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha, nguazir mineziba
isa uan dapanibar da kavamadi, egha tuavir kamin, me Godin akaghasa, me
bar oseme.
2 Israelian gumazamizir kaba Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko
pozir arazim ategha gifa. Egha me tuiva uan arazir kuraba ko uan inazir
afeziabar arazir kuraba sara gun migei.
3 Gumazir maba 3plan auan tuivigha Ikiavira Itir Godin Arazibar
Akinafarimin akaba dibori, a men God. Ezi gumazamizir kaba kuariba
arigha da barasi. Egha gin, me ua 3plan auan, uan arazir kurabar gun God
migia, an ziam fe. A men Ikiavira Itir God.
4 Livaiba akam akurir dakozimin ghuavanadir adidiamin tuivighav iki-
ava, akam akura pamtemin Ikiavira Itir God, men Godin dia an azangsisi.
Men ziabar kara: Jesua, Bani, Katmiel, Sebania, Buni, Serebia, ko Banin
igharazim ko Kenani.
5 Livain marasi, men ziabar kara: Jesua, Katmiel, Bani, Hasapnea, Serebia,
Hodia, Sebania, ko Petahia, me Ikiavira Itir God ko mikimasa gumazamiz-
ibav gia ghaze, "Ia dikavigh Godin ziam fi, a ian Ikiavira Itir God, e zurara an
ziam fi mamaghira ikiam."

Gumazamiziba uan arazir kuraba gin amangasa God ko migei

6 Gumazamiziba kamaghin God ko migia ghaze:

"Ni uabira ni Ikiavira Itir God. Ni overiam ko mikoveziba ko nguazim
ko ongarim ko bizir bar adar itiba, ni bar dar ingari. Ni angamira itir
ikirimirim bar dagh aningi. Nin Nguibamin itir enselba iteviba apira nin
ziam fe.
7 "O God, ni Ikiavira Itir God, Abram Babilonin kantrin itir nguibam, Urin
itima, nirara a inigha kagh ize. Egha ni ziar kam Abraham a gati.
8 Ni an navim ko nighnizimin ganigha fo, a ni baghavira iti. Kamaghin
amizi, ni a ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Ni nguazir kam a
daningam, kar Kenania ko Hitia ko Amoria ko Peresia ko Jebusia ko Gir-
gasian nguazim. Ni ghaze, Nguazir kam, ni a bagha inabazir nguazim, eghti
an ovavir boriba an ikiam. Nin araziba bar dera, eghti ni uan akar dikirizir
kam abighan kogham. Kamaghin ni uan akar dikirizimin gin ghu.
9 "Ni fomira en inazir afeziaba Isipin kantrin itir dughiam, me osimtizir
ekiabar aven itima, ni men gari. Ezi me Isip ategha Ongarir Aghevimin
otozir dughiam, me uarir akurvaghasa nin arai, ezi ni men ararem baraki.
10 Ni fo, Isipia nin gumazamiziba abinigha paza me gami. Kamaghin,
ni mirakelin gavgavibagh amua Isipian atrivim ko gavmanin ingangarir
gumaziba ko an kantrin itir gumazamiziba, ni uan gavgavir ekiam men
akakasi. Me dughiar kamin ziar ekiam ni ganiga iza datirighin oto.
11 Ni mikemezi, ongarim bigha akuar pumuningin irizi, nguazir midiarir
tuavim otozi nin gumazamiziba ghua vongin oto. Ezi Isipin midorozir

9:7: Jenesis 11:31; 12:1; 17:5 **9:8:** Jenesis 15:18-21 **9:9:** Ua Me Ini 3:7; 14:10-12 **9:10:** Ua Me Ini 7:8--12:32 **9:11:** Ua Me Ini 14:21-29; 15:1; 15:4-5; 15:10

gumaziba nɨn gumazamizibar agɨragha zuima, nɨ ongarir bar konim gamizɨ,
a me avarazɨ me dagɨabar mɨn iraghue.
12 Ezɨ aruebar nɨ ghuariar ruarir ekiamɨn ikia zuima, me nɨn gɨn zui.
Ezɨ dɨmagaribar nɨ avimɨn aven ikia zuima, nɨn angazangarim tuavim men
akakazima me zui.
13 “Me Sainain Mɨghsɨamɨn otozɨ, nɨ uan Nguibamɨn ikegha me bagha
izaghira me mɨgei. Egha bizir nɨ damuasa mɨkemeziba ko, Guizɨn Araziba
ko, arazir nɨ ifongeziba ko, Akar Gavgaviba me ganɨngi.
14 Nɨ men sure gamua ghaze, Sabat, kar nan dughiamra. Egha nɨ
uan Akar Gavgaviba ko arazir nɨ ifongeziba ko, nɨn Araziba, nɨ da isa uan
ingangarir gumazim Moses ganɨngi, ezɨ a gumazamizibagh anɨngi.
15 “Ezɨ gɨn mɨtiriam men azima, nɨ uan Nguibamɨn daghem me ganɨdima,
me anepi. Ezɨ kuarim men pɨrima, nɨ dagɨamɨn otivir dɨpam me ganɨdima,
me anepi. Ezɨ nguazir kam, nɨ fomɨra me danɨngasa akam akɨrizim,
nɨ datɨrɨghɨn me mɨgɨa ghaze, me an aven mangɨ nguazir kam inigh a
gativagham.
16 “Ezɨ en inazir afeziaba, nɨn akaba baraghizir puvatɨgha, uari fa nɨn
akam batogha, an gɨn zuir puvatɨ.
17 Me nɨn akabar gɨn mangan aghua. Me mirakelɨn gavgavir nɨ men
tongɨn amiziba, me bar da gɨn amada. Me uari fa puv akaba batogha,
ua Isipɨn mangɨ ua kalabuziar ingangaribar amuasa, men faragha zuir gu-
mazim, me uari bagha anemɨsefe. O God, nɨ nguazir kamɨn gumazamizibar
arazir kuraba gɨn amadi. Nɨ en kuarkuvigha e gifuegha deragha e gami, egha
bar nɨmɨra nɨmɨra en atari. Nɨn apangkuvir arazim ekevegha, nɨ en inazir
afeziaba akɨrim me gasarazir puvatɨ.
18 “Dughiar mam me golba inigha da tuezɨ da isigha ameregha dɨpam
ara. Ezɨ me da isa mozir me bulmakaun nguzimɨn nedazimɨn mɨn, nguzir
kuizim, a fugha bulmakaun nguzimɨn ingari. Egha me ghaze, kar en god,
a Isipɨn kantrin e inigha ize. Arazir kamɨn, me puvɨra nɨn ziam gasɨghasɨsi.
19 “Me kamaghɨn ami, ezɨ nɨ bar men apangkufi, egha me ataghizɨ
me gumazamizibar puvatɨzir danganir kamɨn pura itir puvatɨ. Nɨ me
da ghuariar ruarir ekiar tuavim men akakazir kam inizir puvatɨ. Egha
uaghan nɨ me da, tuavim akakazir avir, dɨmagarimɨn angazangarim me
dama a inizir puvatɨ.
20 Nɨ, deragh ikiasa, uan Duar Aghuim isa me ganɨdima, a men sure
gami. Egha uaghan men garima, mɨtiriam men azima, nɨ manan daghem
me ganɨdi. Egha men garima, kuarim men pɨrima, nɨ dɨpam me ganɨdi.
21 Ezɨ 40plan azenir kabar aven me gumazamiziba puvatɨzir dan-
ganimɨn ghuavɨra itima, nɨ bar deragha men gara bizir me oteviba, nɨ bar
men akurvasɨ. Dughiar kamɨn, men korotiaba bɨaghirezir puvatɨ, ezɨ uaghan
men sueba bava me gamir puvatɨ.
22 “Nɨ en inazir afeziabar amamangatɨzɨ, me kantri Hesbonɨn Atrivim
Sihon ko, kantri Basanɨn Atrivim Ok, aning mɨsogha, aning dɨkabɨragha,
aningɨn nguaziba ini. Ezɨ nguazir kam a men kantrin nguazir otevir
mamɨn mɨn oto.
23 Ezɨ nɨ ovavir borir bar avɨriba me ganɨngi, mati overiamɨn
mɨkovezibar dɨbobonim. Egha nɨ men amamangatɨgha, men inazir afeziaba

---

9:12: Ua Me Ini 13:21-22 **9:13:** Ua Me Ini 19:18--23:33 **9:15:** Ua Me Ini 16:4-15; 17:1-7; Dɨboboniba 20:7-13; Godɨn Araziba 1:8; 1:21 **9:16:** Dɨboboniba 14:1-4; Godɨn Araziba 1:26-33 **9:17:** Ua Me Ini 34:6; Dɨboboniba 14:18 **9:18:** Ua Me Ini 32:1-4 **9:19:** Godɨn Araziba 8:2-4 **9:22:** Dɨboboniba 21:21-35 **9:23:** Jenesis 15:5; 22:17; Josua 3:14-17

daniingasa akam akiirizir nguazim, me uan apaniba abiragha a ini.

24 Me Kenanian adarazir misozir dughiam, ni Kenania abiragha inazir afeziaba ataghizi me nguazir kam ini. Ni me ataghizi me uan ifongiamin gin ghua Kenanian gumaziba ko atriviba abinigha men nguazim sara ini.

25 En inazir afeziaba misogha nguibar divazir gavgavibar aven itiba ko, nguazir dagheba deragha aghuiba ko, dipenir bizir aviriba izivaziba ini. Egha mozir par gumazir igharaziba kuizim isa, wainin azeniba ko, temer olivin aviriba ko, temer avirir aghuir dagheba itiba sara ini. Me nguibar kamin aperagha an dagher aghuir aviriba apava mikarziba aghua bizir aghuir ni me ganingizir kam bangin me bar akonge.

26 "Ezi puvati, nin gumazamiziba ni baraghizir puvatigha, nin akaba batogha, akirim ragha nin Arazibar Akinafarim gasara. Nin akam inigha izir gumaziba akar aghuibar gun me migia ghaze, Ia bar uan God bagh ua izi. Ezi me oraghizir puvatigha, me misoghezi me ariaghire. Dughiar aviribar, me arazir kam gamua nin ziam gasighasisi.

27 Kamaghin amizi, ni apanibar amamangatizi, me iza me misogha me gafiragha paza me gamua mizazim me ganingi. Ezi gin men osimtizimin aven, inazir afeziar kaba uarir akurvaghasa nin diava arai. Ezi ni uan Nguibamin ikia men dimdiam baragha, men apangkuvigha akurvazir gumazir maba amadazi, me apaniba batoke.

28 "Ezi gin, me avughsegha dabirabir aghuimin dughiamin aven ikia, me uam arazir kurar mabagh ami. Ezi ni ua apanibar amamangatizi, me uan gavgavimin me abiragha me gatifa. Ezi gin me ua iza navibagh iragha uarir akurvaghasa nin azai. Ezi ni uan Nguibamin ikia men dimdiam barasi. Dughiar aviriba, me arazir kurar kam gami. Ezi ni zurara men apangkuva apaniba da ua me isi.

29 "Ni uan Arazibar Akinafarimin aven akabar gin mangasa ni me migei. Me fo, gumazitam dar gin mangi, tuavir kamin a ikirimirir aghuim iniam. Ezi me uari fa nin Akar Gavgaviba barazi puvatigha, akirim nin Arazir ni damuasa mikemezibagh asaragha, arazir kurabagh ami. Men dapaniba gavgavizi me uan navibar kumi, kamaghin me nin akamin gin mangan aghua.

30 Azenir aviriba ni amiraghatigha navibagh iraghasa me migei. Nin Duam akar kam isa nin akam inigha izir gumazibagh aningizi, me dar gun gumazamizibav gei. Ezi inazir afeziar kaba akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, ni me isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribagh ati.

31 Ezi nin apangkuvim bar ekefe, kamaghin ni akirim me gasarazir puvatigha, me ataghizi me bar ikuvizir puvati. O God, ni bar en apangkufi, egha bar e gifonge!

32 "Ni en God, ni ziar ekiam ko gavgavir ekiam itir God. E bar nin atiatigha nin apengan iti. Dughiaba bar, ni uan Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua, zurara en apangkufi. E datirighin osimtizir ekiam ateri, eghti ni e ginighnigh en akurvagh. Fomira Asirian atrivibar dughiamin ikegha iza datirighin, en atriviba ko gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba ko inazir afeziaba, me bar osimtizir kam atera iza datirighin tu.

9:24: Josua 11:23 **9:25:** Godin Araziba 6:10-11 **9:26:** Gumazir Dapaniba 2:11-16 **9:27:** Gumazir Dapaniba 2:18; 3:8-9; Onger Akaba 106:44 **9:29:** Ofa Gami 18:5 **9:30:** 2 Atriviba 17:13-18; 2 Eghaghaniba 36:15-16 **9:32:** 2 Atriviba 15:19; 15:29; 17:3-6; Esra 4:2; 4:10

33 E arazir kuram gami, ezi ni ivezir kuram e ganingi. E fo, nin arazir
kam bar derazi, ni guizbangira zurara uan akamin gin ghua en akurvasi.
34 "Guizbangira, en inazir afeziaba ko, en atriviba ko, en gumazir
dapaniba ko, ofa gamir gumaziba, me nin Arazibar Akinafarimin aven itir
akabar gin zuir puvati. Me nin Akar Gavgaviba ko, Moses Osirizir Arazibar
gin mangan aghua.
35 En atrivibar dughiamin, ni deragha en inazir afeziabagh amua, bizir
bar aghuir aviriba me ganidi. Me nguazir ekiam gapia, ezi nguazir kamin
dagher aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi me bizir kam ginighnizir puvati.
Me arazir kuraba ategha navibagh iragha, ua ni bagha izir puvati.
36 "Datirighin, nguazir ni inazir afeziabagh aningizim, e an iti, ezi dagher
aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi e an aven ikia pura ingangarir gumazir
kinibar iti.
37 E arazir kuram gamigha gifa, kamaghin ni kantrin igharazibar atriv-
ibar amamangatizi, me en gara e gatifa. Egha me bizir aghuir aviriba en
nguazimin otiviziba isi. Me gavgavir ekiam ikia, kamaghin me en mikarziba
ko asizibagh ativazi, e men ifongiamin gin zui. Kamaghin amizi, e osimtizir
ekiam iti!"

Nehemia Jerusalem ko Juda gatifa

(Sapta 10--13)

Gumazamiziba, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangasa akam akiri

38 "E Israelia, e kamaghin migia ghaze, e bar arazir kuram gamizi, kam-
aghin God kantrin igharazibar atrivibagh amizi, me e gativagha en bizir
aviriba en nguazimin da isima, e osimtiziba ateri. Kamaghin amizi, e
Israelian gumazamiziba uari inigha navir amirizimin ikia, Ikiavira Itir God
ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua, an osiri. Ezi en gumazir dapaniba ko,
Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, akar kam osirigha gavgavim a daningasa
men ziaba ko ababaniba isa akar kam gisin da arisi."

10

1 Israelia, God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua gavgavim a daningasa.
Ezi gumazir faragha uan ziam osirizim, a gavmanin faragha zuir gumazim
Nehemia, an Hakalian otarim. Ezi Nehemian gin, Sedekaia uan ziam osiri.
2-8 Ezi Sedekaian gin ofa gamir gumaziba iza uan ziaba osiri. Men ziabar
kara:

Seraia, Asaria ko Jeremaia,
Pasur, Amaria, ko Malkia,
Hatus, Sebania, ko Maluk,
Harim, Meremot, ko Obadia,
Daniel, Gineton, ko Baruk,
Mesulam, Abiya, ko Mijamin,
Masia, Bilgai ko Semaia.

9-13 Ofa gamir gumazibar gin Livaiba uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Asanian otarim Jesua,
Binui, a Henadatin ikizimin gumazim,
Katmiel ko Livain marasi, ko
Sebania, ko Hodia,
Kelita, Pelaia ko Hanan,
Mika, Rehop, ko Hasabia,

Sakur, Serebia, Sebanian igharazim,
Hodia, Bani, ko Beninu.

14-27 Livaibar gin gumazir dapaniba uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Paros ko Pahatmoap,
Elam, Satu, ko Bani.
Buni, Asgat, ko Bebai,
Adoniya, Bikvai, ko Adin,
Ater, Hesekia, ko Asur,
Hodia, Hasum, ko Besai,
Harip, Anatot, ko Nebai,
Makpias, Mesulam, ko Hesir,
Mesesabel, Sadok, ko Jadua,
Pelatia, Hanan, ko Anaia,
Hosea, Hanania, ko Hasup,
Halohes, Pilha, ko Sobek,
Rehum, Hasapna, ko Masea,
Ahiya, Hananin igharazim, ko Anan,
Maluk, Harim ko Bana.

Akar Dikirizir Gavgavimin akaba

28 "E Israelian gumazamiziba, Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua an osiri. E bar, ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, ko gumazamizir igharaziba bar, e bar Godin Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin zui. Egha ikizir igharazibar gumazamiziba ko poghezir puvati. E uan amuiba ko, borir akam baregh nighnizir gavgavim an ikiamiba ko izi.

29 E bar izava uan adarazi ko uan gumazir dapaniba ko uari akuvagha akar gavgavir mam gami. E Godin Arazibar Akinafarimin akabar gin mangasa. Akar kaba, God en inazir afeziabar aningasa uan ingangarir gumazim Moses ganingi. Ikiavira Itir God, en Ekiam ghaze, e an Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba, ko arazir a ifongeziba, e deraghvira dar gin mangi dar amuam. E an akam batueghti, Ikiavira Itir God e gasighasigham.

30 "E ghaze, e ikizir igharazibar gumazamizir en kantrin itiba, me ko poroghamibar amuan kogham.

31 "E ghaze, ikizir igharazibar gumazamizir en kantrin itiba, wit ko bizir igharaziba inigh Sabatin dughiam ko Godin ziam feir dughiar ekiabar da inigh izziti, e dagh ivezan kogham.

"Ezi azenir namba 7in, e uan azenibar aven dagheba oparan kogham, en nguazim pura ikiam.

"Egh gumazitam faragha zuir azenitamin bizitam purama inighti, azenir namba 7in, e kamaghin mikim suam, a bizir kam ikarvaghan markiam.

32 "Azeniba bar e vaghvagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarim bagh silvan dagiar akuar muziarir tabar aningam.

33 "Silvan kam, bizir kabagh ivezam: Godin damazimin me dakozim darighamin bret, ko dughiaba bar me ofaba damuamin wit, ko dughiabar zurara me asizir ofan bar isia mighiriba, ko bizir Sabatin dughiamin ofa damuamiba, ko iakinir igiamin isar ekiamin ofa damuamim biziba,

---

10:30: Ua Me Ini 34:16; Godin Araziba 7:3 **10:31:** Ua Me Ini 23:10-11; Ofa Gami 25:1-7; Godin Araziba 15:1-2 **10:32:** Ua Me Ini 30:11-16

ko dughiar ekiar igharazimin ofa damuamim biziba, ko Israelian arazir
kuraba gin amadir ofaba, ko ofan igharaziba ko bizir igharazir Godin
Dipenimin aven ingariba sara.
34 "E gumazamiziba bar, ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba, e Godin
Arazibar Akinafarimin gin mangi, satu gikararangiva, tarazi amiseveghti
me dazibar kuegh, da inigh Godin Dipenimin izити, ofa gamir gumaziba da
isi, asizir gumazamiziba God bagha inigha iziba isi, ofa gamir dakozimin
da tuam. Azeniba bar, me ikiziba vaghvagh daziba inigh mangasa,
dughiar maba me bagha da amisefe. Me ofan kaba Ikiavira Itir God, en
God daningam.
35 "Azeniba bar e dagher faragha azenibar aniziba, ko ter ovizir faragha
aniziba inigh Godin Dipenimin izam.
36 "Egh e uan otarir ivariaba inigh ofa gamir gumaziba bagh Godin
Dipenimin mangi, me amisevegh suam, me Godin adarazira. E bul-
makauba ko sipsipba ko memen apurir nguzir ivariaba inigh God
baghvira da misevegham. God uan Arazibar Akinafarimin aven e
mikemezi moghin, e damuam.
37 "Azeniba bar, e faragh iniamin wit, a mirmirighti, plaua otoghti e a
inigh izam. Egh wainin dipam ko olivin borem ko ter ovizir igharaziba
inigh egh Godin Dipenimin izi ofa gamir gumazibar aningam.
"Eghti Livaiba en nguibabar izamin dughiamin, e uan azenibar
dagheba tuiraghti pozir 10plan otoghti, e pozitam isi Livain gumaziba me
daningam.
38 Eghti Aronin ovavir boribar tongin, ofa gamir gumazitam, a Livaiba
ko izi dagher kabar 10plan poziba iniam. Eghti Livaiba dagher kaba
tuiragh, dar 10plan pozibar, pozitam inigh Godin Dipenimin mangi, dagheba
arighamin danganimin dar arigham.
39 E Israelian gumaziba ko Livain ovavir boriba, en witin naba ko wainin
dipar naba ko olivin boremin naba da inigh, Godin Dipenimin izi dagheba
arighamin danganimin dar arigham, danganir kam, Godin Dipenimin itarir
ekiaba uaghan an aven iti. Godin Dipenimin aven itir danganir kam uaghan,
ofa gamir gumaziba, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumaziba, ko
Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, uaghan me ikiamin
danganim kagh iti.
"Bar guizbangira, e Godin Dipenimin garir ingangarir kam ateghan
kogham.
"Akar Dikirizir Gavgavir kamin akaba, kamaghira tu."

11

Jerusalemin apiazir gumazamizibar ziaba

1 Dughiar kamin, Israelian gumazir dapaniba Jerusalemin iti. Ezi gu-
mazamizir nguibar igharazibar itiba me satu gikararai, egh tuavir kamin
me ikiziba tuiraghti, 10plan okoruaba otoghti me gumazir okoruatam
amiseveghti, gumazir kaba mangi Jerusalemin ikiam. Kar Godin nguibar
ekiamra. Eghti 9plan gumazir okoruaba nguibar igharazibar ikiam.
2 Ezi gumazamizir maba uan ifongiamin gin ghua Jerusalemin iti. Kam-
aghin amizima Israelia me bagha bar akonge.
3 Ezi Israelian gumazamizir igharaziba, ko ofa gamir gumaziba, ko Li-
vaiba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, ko Atrivim Solomonin

---

10:35: Ua Me Ini 23:19; 34:26; Godin Araziba 26:2 **10:36:** Ua Me Ini 13:2 **10:37:** Diboboniba 18:21 **10:38:** Diboboniba 18:26 **11:3:** Nehemia 7:73

ingangarir gumazibar ovavir boriba, me uan nguibaba ko uan nguazibara iti.
Gumazir dapanir Judan provinsɨn ikegha iza Jerusalemɨn apiaziba, men ziabar kara.

4 Judan anabamɨn adarasi, men gumazir dapanibar ziabar kara:

Me gumazir dapanir pumuning iti. Ataia ko Masea. Ataia a Usian otarim, egha a Sekaraian igavatarim. Ataian ovavir igharazibar ziabar kara: Sekaraia an Amarian otarim, ezɨ Amaria a Sefatian otarim, ezɨ Sefatia a Mahalalelɨn otarim. Me bar Peresɨn ovavir boriba, ezɨ Peres Judan otarim.
5 Ezɨ Judan adarazir gumazir dapanir igharazibar kara, Barukɨn otarim Masea, a Kolhosen igavatarim. Ezɨ Kolhose Hasaian otarim, ezɨ Hasaia Adaian otarim, ezɨ Adaia Joiaripɨn otarim, ezɨ Joiarip Sekaraian otarim. Me Selan ovavir boriba, egha Judan anabamɨn adarasi.
6 Egha Peresɨn ovavir borir Jerusalemɨn itiba, me bar gumazir gavgavibara. Me bar moghɨra, men dɨbobonim, 468ɨn tu.

7-9 Benjaminɨn anabamɨn adarasi, men gumazir dapanibar ziabar kara:

Salu ko Gabai, Salai, Joel ko Juda.
Salu a Mesulamɨn otarim, ezɨ Mesulam Joetɨn otarim, ezɨ Joet Pedaian otarim, ezɨ Pedaia Kolaian otarim, ezɨ Kolaia Masean otarim, ezɨ Masea Itielɨn otarim, ezɨ Itiel Jesaian otarim. Jerusalemɨn itir Benjaminɨn anabamɨn adarazi bar moghɨra, men dɨbobonim, 928ɨn tu.
Ezɨ Sikrin otarim Joel, Benjaminɨn adarazir faragha zuir gumazir dapanim.
Ezɨ Hasenuan otarim Juda, a Benjaminɨn adarazir mav. A gumazir dapanir Joelɨn gɨn zuim, a an akuragha Jerusalemɨn aven itir distrighɨn mamɨn gari.

10 Kar Jerusalemɨn itir ofa gamir gumazibar gumazir, dapanibar ziaba:

Joiaripɨn otarim Jedaia, ko gumazir dapanim Jakin,
11 ko gumazir dapanim Seraia, a Hilkian otarim, ezɨ Hilkia a Mesulamɨn otarim, ezɨ Mesulam a Sadokɨn otarim, ezɨ Sadok a Meraiotɨn otarim, ezɨ Meraiot, a Godɨn Dɨpenimɨn ofa gamir gumazibar dapanim Ahitupɨn otarim, a fomɨra Godɨn Dɨpenimɨn ofa gamir gumazibar dapanimɨn ike.
12 Me bar moghɨra 822plan gumaziba, me Godɨn Dɨpenimɨn ingangarim gami.
Gumazir dapanim Adaia, a Jerohamɨn otarim, ezɨ Jeroham a Pelalian otarim, ezɨ Pelalia a Amsin otarim, ezɨ Amsi a Sekaraian otarim, ezɨ Sekaraia a Pasurɨn otarim, ezɨ Pasur, a Malkian otarim.
13 Ikɨzir kam, men gumazir dapanibar dɨbobonim, 242ɨn tu.
Ezɨ uaghan, gumazir dapanim Amasai, a Asarelɨn otarim, ezɨ Asarel a Asain otarim, ezɨ Asai a Mesilemotɨn otarim, ezɨ Mesilemot a Imerɨn otarim.
14 Ikɨzir kamɨn adarazir aven, 128plan mɨdorozir gumazir gavgaviba iti. Mɨdorozir gumazir kabar dapanim, an Hagedolimɨn otarim Sapdiel.

15 Livaibar gumazir dapanir Jerusalemɨn itibar ziabar kara:

Hasupɨn otarim Semaia, ezɨ Hasup a Asrikamɨn otarim, ezɨ Asrikam a Hasabian otarim, ezɨ Hasabia a Bunin otarim.
16 Gumazir dapanimning Sabetai ko Josabat, aning Livain Godɨn Dɨpenimɨn azenan ingangaribar gari.

17 Gumazir dapanim Matania, a Mikan otarim. Ezi Mika, a Sapdin otarim,
ezi Sapdi a Asapin otarim.
Dughiar me Godin Dipenimin iza Godin ziam febar, Matania a gumazir
God ko migia a minabir gumazir dapanimin iti.
Ezi Bakbukia, a gumazir dapanir mam, a Matanian akurvagha ingangarir
kam gami.
Ezi uaghan, gumazir dapanim Apda, Samuan otarim, ezi Samua a Galalin
otarim, ezi Galal a Jedutun otarim.
18 Livain Godin nguibar ekiar Jerusalemin itiba, me bar moghira men
dibobonim, 284in tu.

19 Jerusalemin itir Godin Dipenimin tiar akamin garir gumazibar, gumazir
dapanimningin ziamning kara:

Gumazir kamning, Akup ko Talmon. Aning uan adarazi ko, me Dipenimin
tiar akabar gara itir gumaziba, men dibobonim 172.

20 Israelian marazi ko ofa gamir gumazir maba ko Livain maba, Judan
nguibar igharazibar iti. Nguibar kaba men inazir afeziabar nguazibara iti.
21 Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumaziba Ofelin iti. Ezi Siha ko Gispa
men ingangaribar garir gumazimning.
22 Ezi Banin otarim Usi, a Livain Jerusalemin itibar gari. Ezi Bani a
Hasabian otarim, ezi Hasabia a Matanian otarim, ezi Matania a Mikan
otarim, Asapin ovavir boribar adarasi. Ezi Asapin ovavir boriba, me Godin
Dipenimin aven onger akaba banger gumazibar gari.
23 Persian atrivim uabi, akar gavgavim me ganiga ghaze, tinara dughiaba
bar Godin Dipenimin aven ighiabar amuam. Egha atrivim, me bagha
dughiabar damamin dagheba me bagha da akiri.
24 Ezi Petahia a Mesesabelin otarim, ezi Mesesabel a Seran ovavir borim,
me Judan ovavir boriba. Petahia, a Persian kantrin ikiava, atrivimin
boroghin ikia, an damazimin, Israelia bagha abuir gumazimin min iti.

Gumazamizir nguibar igharazibar itiba

25 Gumazamizir aviriba uan nguibar uan nguazimin boroghin itibar iti.
Judan gumazamizir maba nguibar ekiar pumuning ko mikezimin iti, Kiriat
Arba ko an boroghin itir nguibaba, ko Dibon ko an boroghin itir nguibaba,
ko Jekapsel ko an boroghin itir nguibaba.
26 Ezi marazi nguibar kabar aven iti, dar ziabar kara: Jesua, Molada, ko
Betpelet,
27 Hasarsual, Berseba ko an boroghin itir nguibaba ko,
28 Siklak, Mekona ko an boroghin itir nguibaba ko,
29 Enrimon, Sora ko Jarmut ko,
30 Sanoa ko Adulam ko aningin boroghin itir nguibaba ko, Lakis ko an
boroghin itir nguaziba, ko Aseka ko an boroghin itir nguibaba. Kamaghin
Judaba sautin amadaghan itir nguibam Berseban ikia iza, nguibar danganir
ekiar kamin itibar ikia ghua, Hinomin danganir zarir notin amadaghan
itimin otifi.
31 Ezi Benjaminin anabamin gumazamizir maba, nguibar ekiar kaba, Geba
ko Mikmas, Aija ko Betel ko dar boroghin itir nguibar doziba,
32 Anatot, Nop, Anania ko,
33 Hasor, Rama, Gitaim ko,
34 Hadit, Seboim, Nebalat ko,

35 Lot ko Ono, kar gumazir dɨgɨrir ingangaribagh amiba, me danganir zarir kamɨn iti.
36 Gumazir dapaniba, Livain Judabar tongɨn itibav gɨa ghaze, men tarazi uan nguibaba ategh, Benjaminɨn anabamɨn adarazir nguibabar mangɨ men tongɨn ikiam.

12

Ofa gamir gumaziba ko Livaibar ziaba

1 Ofa gamir gumazir avɨriba, ko Livaiba ghua, Sealtielɨn otarim Serubabel ko ofa gamir gumazibar dapanim Josua, aningɨn gɨn faragha Babilon ategha ua Jerusalemɨn ize.
2-7 Ofa gamir gumazibar ziabar kara:

Seraia, Jeremaia, Esra, Amaria, Maluk, Hatus, Sekania, Rehum, Meremot, Ido, Ginetoi ko Abiya, Mijamin, Madia ko Bilga, Semaia, Joiarip ko Jedaia, Salu, Amok, Hilkia ko Jedaia.

Gumazir kaba, dughiar Josua ofa gamir gumazibar dapanimɨn itimɨn itir dughiamɨn, me ofa gamir gumazibar tongɨn ikia, men faragha zuir gumazibar iti.

8-9 Livain ua izezibar ziabar kara:

Jesua, Binui, Katmiel, Serebia, Juda, Matania, Bakbukia, ko Uno.
Matania uan adarazi ko, me gumazir God mɨnabir ighiabagh amir gumaziba, ezɨ a men faragha zui.
Gumazir kaba onger akar akuar mam bangezɨ me gɨn, Bakbukia ko Uno uan adarazi ko, me me ikarvagha ighiar akuar igharazim bange.

Ofa gamir gumazibar dapanim Josua, an ovavir boribar ziaba

10-11 Josua a Joiakimɨn afeziam, ezɨ Joiakim a Eliasipɨn afeziam, ezɨ Eliasip a Joiadan afeziam, ezɨ Joiada a Jonatanɨn afeziam, ezɨ Jonatan a Jaduan afeziam.

Ofa gamir gumazibar itir ikɨzibar gumazir dapanibar ziaba

12-21 Joiakim ofa gamir gumazibar dapanimɨn itir dughiamɨn, ofa gamir gumazir kaba uan ikɨzibar gumazir dapanibar iti. Men ziabar kara:

Meraia, a Seraian ikɨzimɨn gumazir dapanim.
Ezɨ Hanania a Jeremaian ikɨzimɨn gumazir dapanim.
Ezɨ Mesulam a Esran ikɨzimɨn gumazir dapanim.
Ezɨ Jehohanan an Amarian ikɨzimɨn gumazir dapanim.
Ezɨ Jonatan a Malukin ikɨzimɨn gumazir dapanim.
Ezɨ Josep a Sebanian ikɨzimɨn gumazir dapanim.
Ezɨ Atna a Harimɨn ikɨzimɨn gumazir dapanim.
Ezɨ Helkai a Meraiotɨn ikɨzimɨn gumazir dapanim.
Ezɨ Sekaraia a Idon ikɨzimɨn gumazir dapanim.
Ezɨ Mesulam a Ginetonɨn ikɨzimɨn gumazir dapanim.
Ezɨ Sikri a Abiyan ikɨzimɨn gumazir dapanim.
Ezɨ Piltai a Moadian ko Miniaminɨn ikɨzimɨn gumazir dapanim.
Ezɨ Samua a Bilgan ikɨzimɨn gumazir dapanim.
Ezɨ Jehonatan a Semaian ikɨzimɨn gumazir dapanim.
Ezɨ Matenai a Joiaripɨn ikɨzimɨn gumazir dapanim.
Ezɨ Usi a Jedaian ikɨzimɨn gumazir dapanim.

Ezi Kalai a Salain ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Eber a Amokin ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Hasabia a Hilkian ikizimin gumazir dapanim.
Ezi Netanel a Jedaian ikizimin gumazir dapanim.

22-23 Fomira Eliasip ko Joiada, Jonatan, ko Jaduan dughiamin, me ofa gamir gumazibar dapanibar itima, Israelia ofa gamir gumazibar dapanibar ziaba akinafarir mamin da osiri. Arazir me amizir kam, me bar fomira a gamua iza Darius atrivimin itir dughiamin oto. Ezi Judan Atrivibar Eghaghanibar Akinafarimin aven, me uaghan Livain gumazir dapanibar ziaba osiri. Me fomira osira iza ofa gamir gumazibar dapanim Jonatan, a Eliasipin ovavir borim an dughiamin oto. Ezi dughiar kamin gin me arazir kam ataki.

Me Godin Dipenimin ingangarim isa Livaibagh aningi

24 Egha me Godin ziam fa a minabir dughiamin, Atrivim Devit mikemezi moghin Livaiba ami. Devit a gumazir Godin akam akurim. Ezi Livaiba gumazir bizir pumuningin iti, bizir mam ighiar otevir mam bange, ezi bizir mam me ikarvagha ighiar akuar igharazir mam bange. Ezi Hasabia ko Serebia ko Jesua Katmielin otarim, me ingangarir kam me ganingi.

25 Ezi Matania, Bakbukia, Obadia, Mesulam, Talmon ko Akup, me Godin Dipenimin aven biziba arizir danganibar gari. Danganir kaba Godin Dipenir avinizimin divazimin tiar akabar boroghin iti.

26 Livain kaba itir dughiamin, ofa gamir gumazibar dapanim Joiakim, a Josuan otarim, egha a Jehosadakin igiavotarim. Ezi dughiar kam Nehemia gavmanin faragha zuir gumazim iti. Ezi ofa gamir gumazim Esra, a ikia bar Moses Osirizir Arazibagh fo.

Nehemia Jerusalemin divazir mitiar gavgavim isa God ganidi

27 Ezi Jerusalemin divazim givazima, gumazamiziba iza uari akuvagha Godin ziam fava, divazim isa God ganidi. Dughiar kamin, me Livaiba bar men diazi me iza uari akuvagha, bar akuegha ighiaba banga Godin ziam fe. Me ighiabagh amir dughiamin, Livain marazi itarir kapabar suigha dav sozima, marazi gitan igharagha garibagh ikararai.

28-29 Kamaghin Livain Godin Dipenimin ighiabagh amiba, me Netofan nguibam ko Betgilgal, ko Geba, ko Asmavet ko me uari bagha ingarizir nguibar igharaziba, me dar ikegha iza uari akufa. Nguibar kaba Jerusalemin boroghin iti.

30 Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba Godin damazimin zueghamin arazim uarigh ami. Me uaghan arazir kamra, Jerusalemin gumazamiziba ko divazim ko tiar akabagh ami.

31 Ezi ki Nehemia, ki Judan gumazir dapaniba isa divazimin pin itir voroghira zuir danganimin ghuavanadi. Egha ki okoruar ekiar pumuningin me tuiragha ghaze, me bizir ekiamningin mangi nguibar ekiamin divazimin pin a gighu daru, ighiabar amu God minabam. Ezi okoruar mam agharir guvimin arua ghua, Tiar Akar Bizir Mizirziba Akurir Danganimin oto.

32 Ezi men gin, Hosaia ko Judan gumazir dapanibar okoruar mamin adarazi zui.

33-35 Ezi ofa gamir gumazir maba men gin ghua sighabagh ivi. Men ziabar kara: Asaria, Esra, Mesulam, Juda, Benjamin, Semaia, ko Jeremaia. Ezi Jonatanin otarim Sekaraia men gin zui. (Ezi Jonatan a Semaian otarim, ezi Semaia a Matanian otarim, ezi Matania a Mikaian otarim, ezi Mikaia a Sakurin otarim, ezi Sakur a Asapin otarim.)

36 Ezi Sekaraian ikizimin marazi an gin zui. Men ziabar kara: Semaia,
Asarel, Milalai, Gilalai, Mai, Netanel, Juda ko Hanani. Me bar moghira
ighiabar amuamin gitaba ko marvir igharagha garir aviriba inigha, da sara
ghua dagh ikararai. Atrivim Devit, fomira gitaba ko marvir kabanang, a
dagh ikararangi. Ezi Godin Arazibagh fozir gumazim Esra, a gumazir kabar
faragha zui.
37 Me arua ghua Mozir Pamin Tiar Akamin otogha adidiamin ghuavanaga
Atrivim Devitin Nguibar Ekiamin oto. Egha Atrivim Devitin dipenir ekiam
gitagha ghua Dipaba Isir Tiar Akamin oto. Tiar akar kam, nguibar ekiamin
aruem anadi naghin amadaghan iti.
38 Ezi Livain okoruar igharazim God minabaghasa, bizir ekiar igharazimin
min ghua, agharir kiriamin amadaghan divazimin pin itir voroghira zuir
danganim gisin arua zuima, ki men gin zui. Ezi gumazamizir bizir ekiar
igharazim nan gin ghua, Tauan Bretba Tuer Danganim gitagha ghua, Divazir
Nar Bar Ekiamin oto.
39 Egha e danganir kam ategha ghua, Efraimin Tiar Akam gitagha ghua, Je-
sanan Tiar Akam gitagha ghua, Osiribar Tiar Akam gitagha ghua, Hananelin
Taua gitagha ghua, Gumazir 100pla ikia garir Taua gitagha ghua, Sipsipbar
Tiar Akamin tu. Egha uam arua iza Godin Dipenimin aven zuir tiar akar
kamin oto. Me tiar akar kam kamaghin a dibori, Uari Akuvamin Tiar Akam.
40 Kamaghin amizi, Livaibar okoruar ekiar pumuning ua Godin Dipenimin
danganimin iza, Dipenim avinizir divazimin aven ghua, vaghvagha uan
danganibar tuivigha, ighiaba banga God minabi.
Gumazir nan gin izezir kabar tongin, gumazir dapanir igharaziba uaghan
iti.
41-42 Ofa gamir gumaziba ko gumazir igharazir kaba, sighabar suigha dagh
ivi. Ofa gamir gumazibar ziabar kara: Eliakim, Masea, Miniamin, Mikaia,
Elioenai, Sekaraia, ko Hanania. Gumazir igharazibar ziabar kara: Masea,
Semaia, Eleasar, Usi, Jehohanan, Malkia, Elam ko Eser. Ezi Jesrahia gumazir
ighiabagh amibar gara men faragha zuima, me bar pamtem deravira ighi-
abagh ami.
43 Dughiar kamin me ofan aviriba God bagha dagh amua bar akonge. Bar
guizbangira. Me fo, God me gamizima, me bar akonge. Ezi amiziba ko boriba
uaghan bar akonge. Ezi gumazamizir saghon itiba, me dimdiar niginim ko
bar akongezir niginim barasi.

Gumazamiziba bar, ofa gamir gumaziba ko Livaibar akurvasi

44 Dughiar kamra, me Godin Dipenimin aven bizibar arighamin dan-
ganimin ganasa gumazir mabagh inaba. Danganir kabar, gumazamiziba
dagher faragha azenibar aniziba, ko temer ovizir faragha aniziba, ko men
bizir igharazir maba, me da isi God daningam. Me uan azenibar dagheba
tuirighti, da pozir 10plan otoghti, me pozitam isi God daningam, mati
Moses Osirizir Araziba mikemezi mokin. Eghti gumazir kaba ingangarir
kam damuam: me gumazamizibar nguazibar mangi, dagheba inigh mangi,
Godin Dipenim dar arigham. Guizbangira, Judaba, ofa gamir gumaziba
ko Livaibar amir ingangarim bagha bar akuegha, navir aghuim men iti.
Kamaghin amizi, me ofa gamir gumaziba ko Livaibar akurvaghasa, gumazir
kaba amisefe.
45 Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Godin Akinafarimin aven itir Araz-
ibar gin ghua, an ziam famin arazibar ingangarim gami. Egha uaghan
gumazamiziba Godin damazimin zueghasa, Godin azangsighamin arazim
gami.

12:45: 1 Eghaghaniba 25:1-8; 26:12

Ezi gumazir ighiabagh amiba ko Godin Dipenimin tiar akabar garir gumaziba, me uan ingangarim gami. Ingangarir kam fomira Atrivim Devit uan otarim, Atrivim Solomon ko, aning men inazir afeziabar ikizir pumuning ganingi.

46 Bar fomira, Atrivim Devit ko Asapin dughiamin, aning ighiaba batir gumazimning, gumazir onger akar kamin faragha zuiba ingara, ighiaba banga God bagha bar akuegha a minabi. Ezi datirighin men ovavir boriba, gumazir ighiabagh amibar otifi.

47 Serubabel ko Nehemia itir dughiamin, Israelia bar, me dughiabar zurara uan dagheba isa gumazir Godin Dipenimin ighiabagh amiba ko Dipenimin tiar akamin garir gumaziba bagha iza me ganidi. Egha me bizir aghuiba isa Livaibagh anidir arazim, mati me ofaba isa God ganidi. Ezi ofan me Livaibagh aningiziba, me ofan akuar vuem isa Aronin ovavir boribagh anidi, mati Godin Akinafarim mikemezi mokin.

13

Israelia, God gifozir puvatizir gumazamiziba batosi

1 Dughiar kamin gumazamiziba uari akuvazi, Livaiba me bagha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim diborima, me a barasi. Ezi akinafarir kamin migirigiar mam kamaghin migei, Amonia ko Moapia Godin ziam fer gumazamizibar aven izan kogham.

2-3 Ezi Israelia akar akinafarir kamin aven itim baregha, gumazamizir men ameboghfeziaba God gifozir puvatiziba, me me batosi. Egha me ghaze, me ua Israelian gumazamizibar tongin ikian kogham. Akinafarir kamin mingarim kamaghin: Dughiar Israelia Isip ategha izimin, Amonia ko Moapia dagheba ko dipataba me ganingizir puvati. Egha gumazir kaba akam inigha izir gumazim Balam givese, eghti a God mikemeghti a Israelia gasighasigham. Ezi God Balamin akam girazi, a kamaghin mikemezir pu. Puvati. Balam ghaze, God deragh me damuam.

Nehemia bizibar kiri

4 Ofa gamir gumazim Eliasip, me fomira en Godin Dipenimin biziba arighamin danganim akirir ingangarim a ganingi. Ezi Eliasip, a Tobian roroam.

5 Egha Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekiar mamin iti. Danganir kam, me fomira ghaze, witin ovizir me ofabar amuamiba, ko pauran mughuriar aghuim zuim anidim, ko Godin Dipenimin ingangarim damuamin biziba, ko ofan gumazamiziba God ganidiba, me da isi danganir kam darigham. Ofan kaba, gumazamiziba Godin Akar Gavgavibar gin ghua faragha uan azenibar dagheba, ko wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam isa God ganidi. God bizir kaba isa Livaiba ko, gumazir ighiabagh amiba ko, tiar akabar garir gumaziba, ko ofa gamir gumaziba, a me bagha dagh inaba. Ezi Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekiar kamin iti.

6 Ki Nehemia, ki Jerusalemin itir puvatizir dughiamin, bizir kaba otifi. Ki faragha Atrivim Artaserksisin ganasa uamategha Persian kantrin ghu. Dughiar kamin a 32plan azenibar Babilonin atrivim iti. Dughiar maba givazima, ki uamategh Jerusalemin mangasa atrivimin azai. Ezi a nan amamangatizi ki uamategha ize.

13:1: Godin Araziba 23:3-5 **13:2-3:** Diboboniba 22:1-6

7 Dughiar ki ghua Jerusalemin otozimin, me kamaghin na migei, Eliasip Godin Dipenimin avinizir divazimin aven, danganir ekiar mam isa Tobia ganingi. Arazir kurar an amizir kam a bar ikufi.
8 Kamaghin amizi, ki puv atara, Tobian biziba bar da isa azenimin da kuni.
9 Egha ki akar gavgavim me ganingizi, me Godin Arazibar gin ghua danganir kam gamizi, a Godin damazimin ua zue. Ezi ki ua me mikemezi, me Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin biziba ko, ofa damuamin witba ko, pauran mughuriar aghuim anidim, me bar da inigha dar danganibar da ariki.
10 Ki uaghan kamaghin oraki, gumazamiziba ua dagheba isa Livaibagh anidir puvati. Kamaghin amizi, Livaiba ko Godin Dipenimin ighiabagh amir gumaziba, me Jerusalem ategha dagher azenibar ingarasa uamategha uan nguazibar ghue.
11 Kamaghin amizi, ki gumazir aruabar atara egha men azara, "Manmagh amizi ia Godin Dipenim ataghizi a pura iti?" Egha ki Livaiba ko gumazir ighiabagh amibar diagha ua me inigha, Godin Dipenimin izezi, me uamategha uan ingangarim gami.
12 Ezi Judaba bar, ua uan witba, ko wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam inigha Godin Dipenimin iza, dar arighamin danganim gati.
13 Ezi ki ofa gamir gumazim Selemia ko, Godin Akinafarim gifozir gumazim Sadok, ko Livain gumazim Pedaia, me amisevegha ghaze, me Dipenir kamin aven itir danganir kabar kirigh an biziba mengam. Egha ki gumazir mam men akurvaghasa anemisefe. An ziam Hanan, a Sakurin otarim, egha Matanian igavotarim. Gumazamiziba ghaze, gumazir kaba arazir aghuibaram ami, ezi ki me amisefe. Ezi me uan namakaba bagh dagheba tuiragh da mengegh da isi me daningam.

14 "O nan God, ni na ginighnigh. Guizbangira, ki nin Dipenimin ingangarim gamua nin ziam famin arazibar kiri. Nan ingangarir aghuimin akar nin akinafarimin itim, ni a batuegh a gin amadaghan, ki aghua."

15 Dughiar kam, ki Judan gumazamizir mabar gari, me Sabatin dughiabar wainin oviziba dikava, da mirmira wainin dipaba isi. Ezi Judan igharaziba dagheba ko wainin dipaba, wainin oviziba, fighin oviziba, ko bizir igharazir maba sara donkibagh arigha, da inigha Jerusalemin izi. Ezi Sabatin dughiamin ki pamtemin me migia ghaze, "Sabatin dughiamin, gumazamiziba bar bizibagh ivezan markiam. Ki arazir kamin bar ian anogoroke."
16 Tairian gumazir maba faragha uan nguibar ekiamin ikegha Jerusalemin ize. Egha osiriba ko bizir igharazir aviriba sara inigha Sabatin dughiamin Jerusalemin izima, en gumazamiziba dagh ivese.
17 Ezi ki Judabar gumazir aruabar atara ghaze, "Ia orakigh! Ia bar arazir kuram gami. Ia Sabatin dughiam gamizi, a dughiar kinimin oto.
18 Ia fo, en inazir afeziaba fomira arazir kam gamizi, God ivezir kuram isa me ganiga, nguibar ekiar kam gasighasiki. Ezi datirighin ia Sabatin dughiam gasighasizir arazir kam gamuavira itima, Godin adarim ian ikiavira iti."
19 Egha ki pamtem kamaghin migia ghaze, "Ia wighba bar Sabat otivamin dughiam, ia nguibar ekiamin divazimin tiar akaba bar dar kumigh. Sabatin dughiam otivsi, Fraide bar aruem ghuaghirir dughiamra, ia tiar akaba bar dar kumigh, iki mangi Sabat givaghamin dughiamin otogh." Egha ki

13:10: Godin Araziba 12:19 **13:12:** Malakai 3:10 **13:15:** Ua Me Ini 20:8-10; Godin Araziba 5:12-14; Jeremaia 17:21-22

uan ingangarir gumazir mabav keme, eghti me deraghvira gan gumazibar
anogoreghti, me biziba Sabatin dughiamin da inigh da aterıva nguibar
ekiamin izan kogham.
20 Dughiar mabar, gumazir biziba amadiba ko gumazir bizibagh iveza-
miba, me Jerusalemin izi nguibar ekiamin divazimin azenan daku e
mizuamti, e tiar akaba kuam.
21 Ezi ki men gara ghua kamaghin men atara ghaze, “Ia tizim bagha
divazimin azenan ikiava akui. Aria, ia mangi. Ia Sabatin dughiamin ua izıti,
ki ivezir kuram ia daningam.”
Me kamaghin oregha gin ua Sabatin dughiamin izir puvati.
22 Ezi ki gin Livaiba me migia ghaze, “Ia Godin Arazibar gin mangi uari
akirigh Godin damazimin zuegh. Egh dughiar ia zueghamim, ia izi divazimin
tiar akabar ganti, gumaziba Sabatin dughiamin Godin Akar Gavgavimin gin
mangam. Kar, Godin dughiar kamra. Eghti gumazir igharaziba uaghan uan
biziba inigh nguibar ekiamin izan marki.”

“O nan God, ki nin azai, ni uan apangkuvir arazimin gin mangi nan arazir
aghuim ginighnigh, egh ni uaghan nan apangkufigh deravira na damu.”

23 Dughiar kamin, ki uaghan kamaghin gari, Judan gumazir maba Asdotia
ko Amonia ko Moapian amizir mabar iti.
24 Ezi men borir maba Asdotian akam gifogha a migei. Ezi marazi nguibar
igharazibar akabagh fogha dav gei. Egha me Judabar akam gifozir puvati.
25 Egha ki gumazir kabar atara me misogha marazir dapanir ariziba
asiaghariki. Egha ki kamaghin me migei, “Ia arazir kurar kam gami,
kamaghin God ia gasighasigham.” Egha ki gumazir kabagh amizi, me Godin
ziamin akar gavgavim akirigha ghaze, Me uan guiviba isi azenan itir ikizir
igharazibar otaribar aningan kogham. Egh uan otariba isi men guivibar
aningan kogham. Egh ia uari, ikizir igharazibar amizibar ikian kogham.
26 Ki kamaghin me migei, “Ia ti fo, Israelian Atrivim Solomon, kantrin
igharazibar amizibar ikia, egha bizir kam bangin arazir bar kurabar iri.
Guizbangira, God bar Solomon gifongegha a gamizi, an atrivimin oto. Egha
kantrin igharazibar atriviba bar men tongin, an fofozim bar ekevegha bar
me gafira. Ezi, gumaka, a uabi, kantrin igharazibar amizibar iti, ezima me a
getuima, an arazir kurabagh ami.
27 E ian arazir kurabar gin mangi ikizir igharazibar amizibar ikiam, egh e
tuavir kamin Godin akam batogham. Ia ti, e kamaghin damuan ia ifonge?”
28 Dughiar kam ofa gamir gumazibar dapanim Eliasip, an otarim Joiada,
an otaribar mav ikizir igharazir mamin amizimin iti. Amizir kam, an
Horonian gumazim, Senbalatin guivim. Kamaghin amizi, ki Joiadan otarim
batoghezi, an arav ghugha, ua Jerusalemin itir puvati.

29 “O nan God, ni ofa gamir gumazir kabagh amizir arazir kurar kam
ginighnigh. Me ofa gamir gumazibar adarazigh amizi, me nin damazimin
mize. Egha me Akar Dikirizir Gavgavir ni ofa gamir gumaziba ko Livaibagh
amizir kam gasighasiki.”

30 Arazir kam bangin, ki ikizir igharazibar gumazamizir kurar en tongin
itibar biziba batoke. Egha ofa gamir gumaziba ko Livaiba, vaghvagha me
bagha, ki ingangariba me ganingi.

13:23: Ua Me Ini 34:11-16; Godin Araziba 7:1-5 **13:26:** 2 Samuel 12:24-25; 1 Atriviba 11:1-8
13:28: Nehemia 4:1

31 Kɨ gumazamizir maba ofa tuamin dazibar kuasa me a mɨsefe. Egha uaghan me da inigh izamin dughiam amɨsefe. Egha uaghan dagher faragha azenibar aniziba, ko iter ovɨzir faragha aniziba, me ofan mɨn da inigh izasa kɨ me mɨkeme.

“O nan God, kɨ nɨn azai, kɨ amizir arazir kaba, nɨ dagh nɨghnɨgh deragh na damu.”

Estan Eghaghanim
o
Esta
Akar faragha zuim

Estan Akinafarimin eghaghaniba, Israelia kantri Persian itir bizir me bativizibar eghaghaniba. Esta uabi Israelian amizim egha ua Persian kantrin atrivimin amuim, o kwinin oto. Kamaghin amizi, Israelian apaniba me misogh me agivasava amima a men akura.

Dughiar bar ekiar Judaba bar ifongezim, me kamagh a dibora ghaze, Purimin Dughiar Ekiam. Ezi akinafarir kam Purimin Dughiar Ekiar kamin mingarim abiki.

Gumazir akinafarir kam osirizim, akinafarir kamin aven dughiatamin Godin ziam bar an osirizir puvati. Ezi ni eghaghanir kamin gan Godin apangkuvim ko an ifongiamra ganam.

Esta Persian kantrin kwinin oto

(Sapta 1--2)

Kwin Vasti atrivimin akam batoke

1-2 Ezi Atrivim Serksisin dughiamin, a Persian kantrin atrivimin iti, egha uan atrivir dabirabir Susan nguibamin itim gapiaghiri, Susa kar Persian nguibar ekiar gavgavim. Serksis 127plan provinsba uaghan dar gari, Indian kantrin ikegha ghua Itiopian kantrin tus.

3 An atrivimin azenir namba 3in dughiam, a uan ingangaribar faragha zuir gumaziba ko, gavmanin gumazir ekiaba isar ekiam bagha men dia. Ezi Persian kantri ko Midian kantrin midorozir gumazir dapaniba ko provinsbar garir gumaziba ko gumazir ekiaba me bar izegha a ko iti.

4 Ezi isar ekiar kam iakinir 6plan iti, ezi Atrivim Serksis uan dagiaba ko dipenimin itir bizir aghuiba gumazamizibar akakasi. Ezi me an bizir bar aghuir ganganir aghuibagh amibar gari.

5 Ezi iakinir 6plan kaba givazima, atrivim uan dipenimin divazimin aven a iti naghin isar ekiar igharazim gami. Susan nguibar ekiar gavgavimin itir gumaziba bar, biziba itiba ko biziba puvatiziba, kar men isam. Me isar kam wan wighin an iti.

6 Me isam gamua itir danganir bar aghuim, gumaziba fomira dagiar agheviba ko ghurghuriba ko bluplaba ko, ongarimin itir zoghuaba ko, dagiar glasin mingariba inigha, nguazim dafegha ghuriar kamin ingari. Egha me isam gamir dughiamin me danganir kam inir ghurghurim ko pighaghevim ghuaragha benir aghuimin a ike. Egha iniba ikezir benir kam, me dagiar akinimin a guragha, silvan ringin aghuibar a gitui. Egha me golin dabirabiba ko silvan dabirabiba tintinibar dagheba apir danganir kamin ada afe.

7 Atrivimin ingangarir gumaziba wain isa golin dikirizir kavin digirir igharagha garibagh inge. Ezi atrivim uan bizir avirimin amodoghin, wain isa gumazir kabagh anigavira iti.

8 Egha Atrivim Serksis kamaghin an dipenimin ingarir gumazibav gei, gumazir wain gifueghavira itiba, wain me daningvira iki. Anogoroziba puvati.

9 Ezi dughiar kamin Kwin Vasti isar ekiam, amiziba baghavira, uaghan atrivimin dipenimin a gami.

1:1-2: Esra 4:6

10 Ezi isar ekiar kam ikia ghua namba 7in aruemin otozima, atrivim wain
amegha mong ongani. Egha uan ingarir gumazir 7plan diazima me a bagha
izi. Men ziabar kara: Mehuman ko Bista, Harbona, Bikta, Abakta, Setar ko
Karkas.
11 Atrivim Serksis me amaga me migia ghaze, ia mangi Kwin Vasti inigh izi.
Kwin Vasti uan kwinin dapanir asuam arugh izi. Kwin Vastin ganganim bar
dera, kamaghin ki a isi uan nguibabar aven gumazir ekiaba ko, gumazir nan
isamin izeziba bar men akakaghasa.
12 Ezi ingangarir gumaziba ghua Kwin Vasti an migirigiabar gun a migei.
Ezi kwin izan aghua. Ezi atrivim kamaghin oregha an muriam Kwin Vasti
bagha bar moghira an ikufi.
13 Kar atrivimin arazim, a fofozir gumazibar azara, kar gumazir faragha
zuir dughiabar arazibagh foziba. A men azaraghti, me gumazibar
dabirabim ko arazir aghuiba a mikimti, a fogham. Kamaghin amizi, a
fofozir gumazibar diazima me ize, egh me a mikimti a man arazitamra kwin
damuam.
14 Ezi gumazir kaba bar atrivimin boroghira ikia, men ziabar kara:
Karsena ko Setar, Atmata, Tarsis, Meres, Marsena ko Memukan. 7plan
gumazir kaba, me kantri Persia ko kantri Midian gumazir dapaniba, egha
gumazir ekiar igharaziba me uaghan me gafira. Ezi atrivim me baragha men
nighnizibar girara zui.
15 Egha a kamaghin 7plan gumazir kabav gei, "Ki Atrivim Serksis, ki
uan ingarir gumaziba Kwin Vasti bagha me amada, ezi me ghua bizir ki a
damuasa ifongeziba bagha a migeima, ezi a nan akam batoke. Ezi en arazim
manmaghin bizir kam migei? E manmaghira kwin damuam?"
16 Ezi Memukan kamagh atrivim ko an gumazir dapanibav gei, "Atrivim ni
orakigh, Kwin Vasti osimtizim nirarama atizir puvati. An osimtiziba isa bar
nin gumazir dapaniba ko ni garir provinsbar gumazibagh ariki.
17 Guizbangira, ni garir nguibabar aven itir amiziba, me bar kwinin arazir
kurar kam baragham. Egh amiziba kamagh mikimam, 'Atrivim Serksis Kwin
Vasti migia ghaze amang an ganam, ezi kwin aghuagha atrivimin akam
batoke.' Amiziba uaghan akaba batogh uan pabar akaba baraghan kogham.
18 Dughiar kamra Persian ko Midian gumazir dapanibar amuiba kwin
amizir arazir kam baregh, egh uan paba arazir kamra an gun me mikimam,
egh amiziba akar kurabav kimiva arazir kurar aviribar amuam.
19 "Ezi atrivim, ni akar ki migeim gifueghiva, ni akam gumazamiziba bagh
anemadagh kamaghin mikim suam, 'Vasti ua izi Atrivim Serksisin ganan
kogham.' Ni akinafarir Persia ko Midian araziba aven itim, ni a inigh arazir
kam osirigh. Eghti arazir kam iki kamaghira ikiam. Egh ni amizir aghuir
igharazitam inighti, a Kwin Vastin danganim inigh kwinin iki.
20 Eghti nin akam nguibar ni gariba bar dar mangighti, amiziba bar uan
pabar akaba baragh men apengan ikiam, gumazir ziaba itiba ko ziaba
puvatiziba uaghara."
21 Ezi atrivim uan gumazir dapaniba ko me migirigiar kam gifonge, kam-
aghin atrivim Memukan mikemezi moghin ami.
22 Egha atrivim akinafarim provinsin a gariba bagha anemada, egha
gumazamiziba migeir men nguibamin akabar me osiri moghira me bagha
ada osirigha, kamaghin migia ghaze, "Gumazimra uan dipenimin itir darazir
ko biziba bar dar dapanimin ikiam."*

* **1:22:** Hibrun akam deragha akar otevir kamin mingarim abighizir pu. Gumazir maba akar kam gigha ghaze, "Gumazimra uan amuiroghboribar dapanim, egh a uan danganimin mikimam."

2

Esta kwinɨn oto

1 Dughiar maba gɨvazɨma, Atrivim Serksisɨn adarim amɨrazɨma, a ua Vasti
gamizir arazim ginɨrɨ, a Kwin Vasti agɨvaghtɨ a ua kwinɨn ikian kogham.
2 Ezɨ gumazir nɨghnɨzir aghuiba a ganɨdiba a koma apiagha kamaghɨn a
mɨgei, "Nɨ ti ua bagh amizir igiar igharazitaba buriam. Me ganganir aghuiba
ikɨ egh uaghan araziba deragh.
3 Egh nɨ uan provinsɨn nɨ ativagha garibar gumazitaba mɨseveghtɨ, me
amizir igiar aghuiba inigh gavmanɨn nguibar ekiar gavgavim Susan izɨ, egh
me isɨ dɨpenir nɨ amiziba akuvi naghɨn me arɨkigh. Eghtɨ Hegai, gumazir
nɨn amizibar garim,* a deragh men ganam. Eghtɨ amiziba borem uan
mɨkarzibar aghu egh uari asɨngɨva, ganganir aghuibar amuam.
4 Eghtɨ nɨ amizir kabar tav gifongegh, egh tav amɨseveghtɨ a Kwin Vastin
danganim iniam." Atrivim oregha bar akar kam gifonge, egha kamaghɨn
damuasa.
5 Dughiar kam Susan nguibar ekiar gavgavimɨn aven Judan gumazir mam
iti, an ziam Mordekai. Mordekain afeziamɨn ziam, Jair. Jair a Simein ovavir
borir mam, Kisɨn otarim. Mordekai, a Benjaminɨn adarazir mav.
6 Ezɨ faragha Babilonɨn Atrivim Nebukatnesar, Judan Atrivim Jehoiakim
ko Judan marazi inizɨ me ghua Babilonɨn kalabusɨn ike. Egha Mordekai inizɨ
a me ko uaghan ghu.
7 Mordekai guivir mam iti, an ziam Esta, ezɨ guizɨn Hibrun akamɨn an ziam
Hadasa, ezɨ Esta Mordekain afeziar dozimɨn guivim. Ezɨ an afeziar dozim
uan amuim ko aning areme, ezɨ Mordekai Esta inigha uan borimɨn mɨraram
a gami. Ezɨ Esta bar deragha ganganir aghuim gami.
8 Ezɨ Atrivim Serksis gumaziba ko amiziba bagha akam amaga ghaze, me
amizir igiar avɨriba inigh Susan nguibamɨn izɨ. Ezɨ me amizir igiaba inigha
iza uaghan Esta inigha ize. Me Esta isa atrivimɨn dɨpenimɨn amiziba itir
danganimɨn anetɨ. Ezɨ Hegai amizibagh ativagha men gari.
9 Hegai Estan garima a bar derazɨma a bar a gifonge. Kamaghɨn amizɨ, a
mɨkarziba adir borem ko dagher bar aghuiba Esta ganɨngi. Egha amiziba itir
dɨpenimɨn danganir faraghavɨra itim, an a isa Esta ganɨngi. Egha atrivimɨn
dɨpenimɨn 7plan amizir igiaba amɨsevezɨma, me Esta ko ikia deragha a gami.
10 Mordekai faragha Esta mɨgɨa ghaze, an atrivimɨn dɨpenimɨn mangɨ
kamaghɨn mɨkɨman kogham, a Judan amizim.
11 Dughiaba bar Mordekai amiziba itir dɨpenimɨn dɨvazimɨn tiar akam
garuavɨra iti. A Estan ikɨrɨmɨrim gɨfoghasa a manmaghɨram amua iti. Egha a
uaghan foghasa bizir tizimra Esta bativam.
12 Azenir vamɨran aven, me amizibar mɨkarziba akɨraghasezɨma men gan-
ganiba bar dera. Iakɨnir 6plan me mean tememɨn apongezir boremɨn amiz-
ibar mɨkarziba aghefi. Egha iakɨnir 6plan igharazibar me borer mughuriar
aghuim zuimɨn me aghefi. Bizir kabar gɨn me guivir igiaba vaghvagha me
isa ghua Atrivim Serksisɨn akakasi.
13 Egh dughiar amizim atrivimɨn dɨpenimɨn mangasava amim, uabɨ
ifongezɨ moghɨn uabɨ asɨngigh atrivimɨn dɨpenimɨn mangɨ.

---

* **2:3:** Hegai atrivimɨn amuibar ganamin ingangarim iti. Ezɨ Serkisɨn atrivir dughiamɨn, atriviba amuir avɨribar ikia egha amuir doziba sara iti. Atriviba uan amuir doziba isa dɨpenibar da arɨzi, ingangarir gumazir maba men gari. Me ingangarir gumazir kaba men amuiba ko daku me gikararangan me atiatigha men turiar ovɨziba bar dar ghore. **2:6:** 2 Atriviba 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:10

14 Amizir atrivim bagha zuim, a guaratizimin iki mangiti aminim
dutugham. Eghti amimzaraghan me a inigh mangi amizibar dipenir
igharazimin Sasgasin dafarim datigham. Sasgas, an atrivimin amuir dozibar
dipenimin garir gumazim. Amuir kam uam atrivim bagh mangan kogham.
Atrivim a gifueghiva an ziam diborogh an diaghtima a mangam. Tuaviba ua
puvati.
15 Ezi datirighin Esta mangi atrivimin ganamin dughiam oto. Esta Abi-
hailin guivim, Abihail a Mordekain afeziar dozim. Mordekai ua bagha Esta
inigha uan borimin mirarama a gami. Gumaziba bar Estan gara bar a
gifonge. Esta ghua atrivimin garir dughiamin a uan ifongiamin gin ghua
uabi asingizir pu, puvati. An amizibar garir gumazim Hegai, a mikemezi
korotiabaram aghui.
16 Ezi dughiar kam Serksis atrivimin iti 7plan azeniba. Azenir kamin
iakinir namba 10 me a dibora ghaze Tebet, me an Esta inigha atrivim bagha
zui.†
17 Ezi atrivim amizir igharazibar aghuagha Esta bar a gifonge. A Estan
garima an amizir igharaziba bar me gafiragha, an ganganiba bar dera.
Amizir igiar igharaziba Estan min atrivimin dighorim kuarizir pu. Kam-
aghin amizi, atrivim kwinin dapanir asuam an dapanim garu. Ezi Esta Kwin
Vastin danganim inigha kwinin oto.
18 Egha Atrivim Serksis Esta kwinin otozir bizim bagha isar ekiam diboro.
Egha uan gumazir dapaniba ko ingangarir gumazir dapanibar dia, eghti me
isar ekiar kam bagh izam. A ghaze, “Nan kantrin itir gumazamiziba dughiar
kamin avughsam.” Egha atrivim uan bizir aviribar amodoghin, bizir aghuir
aviriba isa gumazamizibagh aningi.

Mordekai atrivimin akurazima an osimtizim inizir pu

19 Ezi dughiar kam me amizir igiaba ua me akufa. Ezi dughiar kamra,‡
atrivim Mordekai amisevezima an atrivimin dipenimin gumazir dapanir
mamin iti.
20 Mordekai faragha kamaghin Esta migia ghaze, ni gumazitam mikiman
marki, egh suam, ni Judabar amizim. Ezi Esta an akamin mirara ghu, egha
Mordekain akaba baragha dar gin zui, kar a zurarama amir arazim.
21 Mordekai, Atrivim Serksisin ingangarim gamir dughiamin, gumazir
pumuning adarim atrivimin ikia a misueghti an aremeghasa akam misoke.
Aningin ziamning, Biktana ko Teres. Gumazir kamning atrivim itir dan-
ganimin tiar akamin garir ingangarim gami.
22 Ezi Mordekai aningin migirigiar kam baregha ghua Kwin Esta mikeme.
Ezi Esta kamaghin oregha migirigiar kam isa atrivim ganingigha, ghaze,
kar Mordekain akurvazim ni bagha izi. Ezi atrivim fo, Mordekai akar kam
baraki.
23 Me akar aning mikemezimin mingarim gifoghasa amuvira ikia, egha a
gifo a guizbangira. Egha me tememin aning aguraziima aning areme. Egha
atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Bizir otozir kam,
e uan gavmanin akinafarimin aven eghaghanimin min an osirigh.” Ezi me
atrivimin damazimin a mikemezi moghirama ami.

Haman Judabagh asighasighasa

3

(Sapta 3--5)

† **2:16:** Iakinim Tebet, a en namba 10in iakinim Oktoban min iti.
‡ **2:19:** Hibrun akam vezin kamin mingarim deravira bigha migeir puvati.

Haman Judaba kuvarimasa akam misoke

1 Egha gin Atrivim Serksis gavmanin faragh mangasa gumazir mam amisefe, an ziam Haman, Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav.
2 Egha atrivim ingangaribar faragha zuir gumazibav gia ghaze, me Haman bagh teviba apiriva an ziam fam. Me bar moghira atrivim mikemezi moghin ami, ezi Mordekai uabira puvati. Mordekai bar moghira Haman bagh teviba apiran aghua.
3 Ezi atrivimin ingangaribar faragha zuir gumazir igharaziba ganigha kamaghin an azara, "Ni tizim bagha atrivimin migirigiabar gin mangan aghua?"
4 Dughiar aviribar me Mordekain arazir kam bagha a migei, ezi Mordekai men akaba baraghan aghua. Mordekai kamaghin me migia ghaze, "Ki Judan adarazir gumazir mam, kamaghin ki Haman bagh uan tevimning apirighan kogham."* Ezi ingangaribar faragha zuir gumaziba Mordekain migirigiar kamin gun Haman mikeme. Kamaghin me gan foghasa, Haman ti Mordekai ateghti a kamaghira damuam, o puvatigham.
5 Ezi Haman gari Mordekai a bagha teviba apiri puvatigha an ziam feir puvati, ezi an a bagha an muriam bar an ikufi.
6 Haman gin kamaghin fo, Mordekai a Judabar mav, kamaghin a Mordekai gasighasighasa akam misoke. Mordekai uabira puvati. Haman tuavitam ginighnigh egh Judan Persian kantrin itir darazi bar moghira me misueghti me arighireghasa nighnisi.
7 Dughiar kam Serksis atrivimin itima an namba 12 azenir kamin iakinir farazim Nisan, Haman ghaze, me satu gikararang egh iakinim ko dughiar aghuir Judabagh asighasighamim gifogham. Me ikararegha givagha kamaghin fo, namba 12 iakinim Adar,† an dughiar namba 13in, Haman Judabagh asighasigham.
8 Egha Haman ghua kamaghin atrivim migei, "Gumazamizir igharazibar marazi nin kantrin nguibaba tintinibar dar aven iti. Egha kagh iti darazi amir araziba me ko dagh amir puvati. Me bar ighara, egha atrivimin arazibar gin zuir puvati. Kamaghin ni me ateghti me ikivira ikiti, bizir kam nin akuraghan koghti, nin kantri deragh mangan kogham.
9 Ore atrivim, ni ifuegh akam gumazamiziba bagh anemadaghti, me bar gumazamizir kabav sueghti me arimighiregh. Ki guizbangira ni migei, ni ifueghiva akam gumazamiziba bagh anemadaghti, me gumazamizir kabav sueghti me arighiregh. Ki guizbangira ni migei, ni kamaghin damighti ki 10 tausen silvan dagiaba isi nin dagiar dipenim datigham, eghti me dagiar kabar atrivimin ingangarir kam damuam."
10 Atrivim Serksis dafarim gazuir ringin mam iti, ringin kam atrivimin ziam ko nedazim an ikia egha an arazir an amiba gavgavim dagh anidi. Ezi atrivim migirigiar kam baregha ringin kam suegha Judabar apanim gamir gumazim Haman ganingi.
11 Egha atrivim a migia ghaze, ki ifonge dagiaba ateghti da iki. Bizir tizim ni gumazamizir kabar amusi, a dera ni puram a damu.

---

* **3:4:** Haman, a Agakin adarazir mav, Agak, a Amalekian gumazim. Ezi Amalekia me Judabar apanim gami. Kamaghin amizi, Mordekai a bagh tevimning apiran aghua. Ni Ua Me Ini 17:8-16 ko Godin Araziba 25:17-19in gan. † **3:7:** Iakinim Nisan, a en iakinimning Mas ko Eprilin min iti. Ezi Adarin iakinim a en iakinimning Februari ko Masin min iti. Kamaghin amizi, Haman damuasa migeir bizim bagh mizuam mangiti namba 11 iakinim otoghti an a damuam.

12 Ezi iakinir faragha zuimin dughiar namba 13in, Haman gumazir
atrivimin akinafariba osiribar diazima me izi. Ezi a uan migirigiaba bar
me mikemezi me a mikemezi biziba bar ada osiri. Me Atrivim Serksis garir
nguibar kaba, me bar me bagha men nguibabar akabar me osirir arazimin
min da osiri. An akinafariba gumazir dapanir ekiaba ko provinsbar garir
gumazir dapaniba ko nguibabar garir gumazir ekiaba bagha da osiri. Ezi
akinafariba bar Atrivim Serksis dafarim gazuir ringin ababanim dar iti.
Ringin ababanir kam kamaghin akagha ghaze, atrivim uabi akinafarir kaba
osiri.
13 Ezi gumazir akinafarir kaba inigh mangamiba, me dikavigha atrivim
garir nguibar kaba bar adar ghu. Akinafarir kaba bar kamaghin migia
ghaze, "Adarin iakinimin namba 13in dughiamin ia Judan adarazi bar me
misueghti me arimighiregh. Gumazir igiaba ko, gumazir ghuriba ko, amiz-
iba ko, boriba dughiar kamra bar me kuavaremegh, egh men apangkuvan
marki. Dughiar kamra bar me kuavaremegh egh bar men biziba inigh.
14 Eghti gumazir dapaniba provinsba bar dar aven itir gumazamiziba
bagh akinafarir kam diponti, me bar moghirama a baragh. Eghti dughiar
kam otivti, me maghirama Judabav soghti me arimighiram."
15 Ezi gumazir akinafarir kam inigha zuiba, me zuamira ghua kantrin
kamin nguibaba bar a adagh arui. Egha me Susan nguibar ekiamin uaghan
akinafarimin akam akuni, ezi gumaziba bar oraki. Ezi atrivim ko Haman,
uaningra ikia wain apava uaning migiava eghari. Ezi Susan itir gumazamiz-
iba migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha nighnighava avenge.

4

Mordekai uabin akurvaghasa Estan azangsisi

1 Mordekai kamaghin oregha bar atiatingi. Kamaghin a uan korotiaba
abigha bar oseme. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim isa
uan dapanir arizim gaghui, egha tuavir kamin men akaghasa, a bar oseme.
Egha a nguibar ekiamin aven arua pamten azirakar ighiabagh ami.
2 A ghua atrivimin dipenimin tiar akamra tu, egha aven ghuzir puvati. A
fo, gumazim aven mangisi, azirakar korotiar bibiziba aghuigh, aven mangan
kogham.
3 Ezi dughiar kam atrivimin akinafarim kantrin kamin provinsba bar a dar
ghuzi me oraki, ezi Judan gumazamizibar naviba bar osemezi me pamten
diava arava azir ighiabagh ami. Me arava daghetam apir puvati. Egha Judan
gumazamizir aviriba azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim gakui.
4 Ezi Estan ingangarir amiziba ko an garir gumaziba a bagha ghua
Mordekai amir arazibar gun a migei. Ezi Kwin Esta digavir kuram gamigha
osemegha nighnighava avenge. Egha a korotiar maba Mordekai bagha da
amaga danganir uari akuvimin ghaze, an azirakar korotiar maba suegh egh
korotiar aghuir kabar aghuigh. Ezi Mordekai ada inian aghua.
5 Kamaghin Esta Hatakin diazi an a bagha izi. Hatak ana amizibar garir gu-
mazir mam, atrivim faragha Hatak amisevegha ghaze, a Estan ingangarim
damuam. Hatak izezima, Esta anemaga ghaze, ni mangi nguibar ekiamin
tiar akamin Mordekai batogh. Egh an azaragh deragh fogh, a manmaghsua
arazir kabagh ami?
6 Ezi Hatak nguibar ekiamin tongin atrivimin dipenimin tiar akamin ghua
Mordekai bato.
7 Ezi Mordekai bizir Haman mikemeziba ko a gamiziba ko, Judaba
ovengeghti, dagiar Haman mikemezir moghira gavmanin dipenim
datighamba, bar dar gun Hatak mikeme.

8 Egha akinafarir me Susan nguibar ekiamin osirigha provinsba bar dar
amadaziba, Mordekai dar mam inigha Hatak ganingi. Akinafarir kam Judan
gumazamizibagh asighasighamin migirigiaba an iti. Egha Mordekai a migia
ghaze, akinafarimin mingarim Esta gegharagh a mikemegh. Hatak Esta
mikemeghti a mangi uan gumazamiziba bagh atrivim gaghoniva kamaghin
an azaragham, a Estan adarazir apangkuvighti me ovengan kogham.
9 Ezi Hatak uamategha ghua bizir Mordekai a mikemeziba, bar adar gun
Esta mikeme.
10 Ezi Esta Mordekai bagha migirigiam uam Hatak ganingizi an a inigha
ghua Mordekai ganingi.
11 A ghaze, "Atrivimin akar dikirizir gavgavim kamaghin iti, gumazamiz-
iba bar a gifo. A ghaze, ni tina pura uan nighnizimin atrivimin gansi, tiar
akar aven itimin mangighan kogham. Bar puvati. Ni kamaghin damigh ni
ovegham. A uabi nin diaghti ni mangiva an ganam. Tuavir vamira kamagh
iti, ni aven mangiti atrivim nin ganigh uan golin atrivir fidizim feghti, ni
oveghan kogham. Ezi datirighin, atrivim nan diazi ki an ganasa aven ghuzir
puvatizi iakinir vamira gifa."
12 Ezi Mordekai Estan migirigiam baregha,
13 a ikaragha nighnizim a ganiga kamaghin a migei, "Ni ghaze, ni atrivimin
dipenimin iti, egha ghaze ni deraghvira ikiam. Ni Judaba en min uaghan
mizazim iniam.
14 Ni aghumra kamaghin uabin asugh ikitima, akurvazir igharazim pin
ikegh izighiri Judan adarazir akuraghti me osimtizir kam gitagham.* Ni
oveghti nin afeziamin adarazi uaghan givagham. Eghti tina fogham? Ni
ti tizim bagha kantrin kamin kwinin oto? Ni kwinin otozir bizir kam, ka
ti dughiar aghuir nin adarazi osimtizimin iti, ezi kar men akurvaghamin
dughiar aghuim."
15 Ezi Esta a bagha kamaghin akam uam anemada,
16 "Ni mangi Judan Susan nguibamin itiba bar me inigh me akuvagh, egh
kamaghin damu. Ia aruer 3pla ko dimagarir 3plan dagheba, ataghiragh na
bagh nighnigh. Eghti ki uan ingangarir amiziba ko e uaghan kamaghira
damuam. Eghti bizir kamin gin, ki atrivim bagh mangam. E fo, ki mangamin
arazir kam, kar ki atrivimin akar dikirizir gavgavim abigham. Egh ki
kamaghin damigh ovengsi ovegham, akaba pu, a dera."
17 Ezi Mordekai atrivimin dipenimin tiar akam ategh ghua Esta a mikemezi
moghira a biziba bar dagh ami.

5

Esta, atrivim ko Haman isar ekiam bagh mangasa, atrivimin azangsisi

1 Ezi Esta 3plan dughiabar dagheba ta. Egha bizir kamin gin a uan kwinin
korotiaba aghuigha ghua atrivim iti naghin divazimin boroghin tughav ikia,
atrivim apiaghiri naghin gari. Kar atrivim itir danganir ekiam. Ezi atrivim
uan dabirabim gaperaghav ikia tiar akamin azenan gari.
2 Egha a gari, Kwin Esta azenan tughav ikia egha atrivimin nighnizim
gekuigha uabi mikini, ezi a bar a gifonge. Egha atrivim uan golin atrivir
fidizim Estan akuigha anemadazima, Esta izava an ruaghatevimin suira.

4:14: Jon 12:27 * **4:14:** Estan akinafarimin aven me Godin ziam diborozir puvati, ezi migirigiar otevir kam, "akurvazir igharazim pin ikegh izighiri Judan adarazir akuraghti me osimtizir kam gitagham," an akar isin zuimin min iti. A kamagh mikimasa, "God tuavir igharazitam batoghti a en akuragham."

3 Ezɨ atrivim kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Kwin Esta, manmaghɨn amizɨ nɨ na
bagha izi? Nɨ bizitam gifuegh na bagh izɨ egh na mɨkɨm, eghtɨ kɨ, ativagha
garir nguibamɨn biziba, kɨ tongɨra da abighɨva egh akuatam nɨ danɨngam.”
4 Ezɨ Esta an akam ikaragha ghaze, “O atrivim, datɨrɨghɨn dɨmangan kɨ isar
mam nɨ bagh a damuam. Eghtɨ nɨ ifueghɨva, nɨ ko Haman isar ekiar kam bagh
izasa kɨ nɨn azangsɨsi.”
5 Ezɨ atrivim akar kam gifuegha, Haman bagha akam amaga ghaze, a
zuamɨra izeghɨva aning Estan isamɨn mangɨva an azangsɨzir bizim damuam.
Kamaghɨn amizɨ, atrivim Haman ko Estan isam bagha ghu.
6 Egha isamɨn me wain apa ghua, atrivim ua Estan azara, “Kwin Esta, bizir
nɨ ifuegha na mɨkɨmasava amim, na mɨkɨm. Eghtɨ nguibar kɨ ativagha garim
kɨ tongɨra anebigh egh akuatam nɨ danɨngam.”
7 Ezɨ Esta a ikaragha ghaze,
8 “Atrivim, kɨ ti nɨn damazimɨn derazɨ nɨ na gifonge, egh nɨ nan
azangsɨzimɨn gɨn mangɨsɨ ifongeghtɨ, Atrivim kɨ uam nɨn azangsɨsi, kɨ gu-
rumzaraghan isar igharazim nɨ ko Haman bagh uam a damuam. Kɨ kam-
aghɨn ifonge, gua gurumzaraghan isar kamɨn ua izam. Dughiar kamɨn bizir
kɨ ifongegha nɨ mɨkɨmasava amim, kɨ nɨ mɨkɨmam.”

Haman Mordekai mɨsueghtɨ
an aremeghasa tuavim akɨri

9 Ezɨ Haman dughiar kamɨn dagher danganim ategha bar akuegha navir
amɨrizimɨn zui. Egha a ghua Mordekain garima an atrivimɨn dɨpenimɨn aven
zuir dɨvazimɨn tiar akamɨn mɨn aperaghav iti. Egha tong dɨkavigha Haman
gifuegha dughiam a ganɨdir puvatɨ. A tong an atiatir puvatɨ. An ganganir
kam Haman gamizɨ an nɨghnɨzim ikuvizɨ a bar a basemegha puvɨram atari.
10 Egha Haman pura uan osɨmtɨzim abɨragha uan dɨpenimɨn ghu. Egha
uan namakabar diazɨ me izi, ezɨ a uaghan uan amuim Seres mɨkemezɨma
a uaghan me ko iti.
11 Ezɨ me otivigha gɨvazɨma Haman men damazimɨn uabɨra uan ziam fe.
Egha me mɨgɨa ghaze, kɨ dagɨar avɨriba ko, bizir avɨriba ko, borir avɨriba iti.
Egha ghaze, atrivim na isa pɨn na atɨgha ingangarir ekiam na ganɨngi. Ezɨ
ingangarir gumazir igharaziba bar nan apengan iti.
12 Egha Haman ua kamaghɨn mɨgei, “Kwin Esta, uabɨ isar ekiar mam
gamigha gumazir igharazitamɨn diazir puvatɨ. An atrivim ko narara in-
abazɨma ga ghu. Egha ghaze, guarara gurumzaraghan mangɨ a ko ua
damam.
13 Egha kɨ Judabar adarazir gumazim Mordekain garima, an atrivimɨn
dɨpenimɨn tiar akamɨn aperaghav iti. Ezɨ nan muriam a bagha bar ikufi. Ezɨ
kɨ nɨghnɨzi, bizir aghuir kɨ mɨkemezɨ kaba pura biziba.”
14 Ezɨ Hamanɨn amuim Seres ko, an namakaba nɨghnɨzir mam batogha
ghaze, “Nɨ nɨghnɨgh osɨman markɨ. Nɨ gumazibav kemeghtɨ, me temer
ruaritam asaragh, eghtɨ an ruarim 20 mitan tugh. Eghtɨ nɨ gurum bar
mɨzaraghara mangɨ atrivim mɨkemegh egh Mordekai inigh an fɨrim dafagh
an eguraghtɨ an aremegh. Nɨ kamaghɨn damigh, navir amɨrizim inigh mangɨ
damam.” Haman mɨgɨrɨgɨar kam gifuegha gumazibav kemezɨ, me Mordekai
guasa temer mam asara.

Judaba deravɨra ikiamin tuavim bato

6

(Sapta 6--10)

Atrivim ziar ekiam isa Mordekai ganingi

1 Ezi dimagarir kamra atrivim deravirama akuizir puvati. Egha
akinafarimin aven eghaghanir bizir an kantrin otivizi me osiriziba bagha
me migei, eghti me da inigh izi a bagh dar ponam.
2 Egha me Biktana ko Teresin eghaghanim dibori, aning atrivimin dan-
ganir a itimin garir gumazimning. Gumazir kamning atrivim misueghti an
aremeghasa tuavir mam bato. Ezi gin Mordekai aningin nighnizim gifogha
aningin gun mikeme.
3 Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, “E bizir aghuir manamra Mordekai
amizir ingangarir kam bagha a ikara?”
Ezi gumaziba kamaghin migia ghaze, “E bizitam guizbangira a ganingizir
puvati.”
4 Ezi atrivim kamaghin men azara, “Nan ingangarir gumazitaba dipenir
kamin iti, o puvati?” Ezi bar datirighira Haman atrivimin dipenir tiar akamin
azenan tughav iti. An atrivimin azaragh egh mangi Mordekai temer a
kuazazimin an firim dafagh a guasa. Kamaghin Haman uabi atrivimin
dipenimin divazimin aven izi.
5 Ezi ingangarir gumaziba an ganigha kamaghin atrivim migei, “Haman
izegha givagha ni mizua kagh iti. A nin ganasa.” Ezi atrivim ghaze, a inigh
aven izi.
6 Ezi Haman aven izima atrivim a migia ghaze, “Gumazir mam iti, ezi
ki ziar ekiam a daningasa. Egha ki fozir pu, ki bizir aghuir manatam a
daningam. Ezi nin nighnizim, ki manmaghiram a damuam?”
Ezi Haman uabira uabi ginighnigha ghaze, “Atrivim tinara bizir aghuir
kamin a damuam? Ua gumaziba puvati, kar kirara.”
7-8 Egha Haman kamaghin atrivimin akam ikara, “Ni mikimti, me korotiar
ni uabi azuim inigh mangi gumazir kam darugh. Egh ni uan hoziar mam
inigh, atrivimin dapanir asuam isi hoziamin dapanim uaghan anesingigh.
9 Egh ni uan ingangarir gumazir faragh zuitam a miseveghti, a gumazir
kam nin korotiamin anesingam. Eghti gumazir kam hoziam daperaghti, nin
ingangarir gumazir kam a inigh nguibar ekiamin danganir uari akuvimin
mangi. Egh aning mangamin dughiam ingangarir gumazim kamaghin dim
mikim, ‘Ia bar gumazir kamin gan. Atrivim ziar ekiam a ganingi. Egh arazir
aghuir atrivim a gamimin gan!’ ”
10 Ezi atrivim akar kam baregha Haman migia ghaze, “Bar dera! Ni
zuamira mangi korotiam ko hoziam inigh, egh ziar ekiam Judabar gumazim
Mordekai daningigh, a gumazir nan dipenir tiar akamin ingarim. Egh bizir
ni mikemeziba, ni bar dar amigh.”
11 Ezi Haman atrivimin korotiam inigha iza Mordekai garu. Ezi Mordekai
hoziam gaperazi Haman a inigha ghua nguibar ekiamin uari akuvi naghin
ghu. Aning ghuavira ikia Haman kamaghin gumazibar dia ghaze, “Ia bar
gumazir kamin gan. Atrivim ziar ekiam a ganingi. Egh arazir aghuir atrivim
a gamimin gan!”
12 Aning kamaghin amigha givagha, gin Mordekai uamategha atrivimin
ingangarim bagha ghu. Ezi Haman bar aghumsigha navim bar a basemezi,
a uan guam avaragha ara uan dipenimin ghu.
13 Egha a uan amuim ko namakaba bizir a bativizibar gun bar me mikeme.
An amuim ko an namakar fofozir aviriba itiba, me kamaghin a migei,
“Datirighin nin ziam ko gavgavim Mordekai ni dama a iniasa. A Judan
gumazim, ni anebinsi damuva avegham. A ni dikabiragh ni agivagham. Eghti
ni puram an guraghav ikiam.”

6:2: Esta 2:21-22

Esta Hamanɨn gun atrivim mɨgei

14 Egha me uariv gɨavɨra itima, atrivimɨn dɨpenimɨn aven ingarir gumaziba otifi. Egh Haman inigh Estan isam bagh zuamɨra mangasa.

7

1-2 Ezɨ kar namba 2ɨn dughiam atrivim ko Haman ghugha Esta koma api. Me wain apa egha daghemɨn tongɨn atrivim uam Estan azara, "Kwin Esta, bizir nɨ ifuegha na mɨkɨmasava amim, nɨ na mɨkɨm. Eghtɨ, nguibar kɨ ativagha garim, kɨ tongɨra anebigh egh akuatam nɨ danɨngam."

3 Ezɨ Esta a ikaragha ghaze, "Atrivim, kɨ nɨn azangsɨsi, nɨn ifongiam nan azangsɨzimɨn ikɨtɨ, nɨ nan azangsɨzim ikaragh. Ezɨ nan azangsɨzimra kara, kɨ ko nan adarasi, e ovengan kɨ aghua. E angamɨra ikiasa.

4 Kɨ kamaghɨn oraki, gumazir mam kɨ uan adarazi ko e mɨsueghtɨ e aremeghamin tuavim atɨgha gɨfa. Me bar e kuavaremeghasa. Egh me kɨ uan adarazi ko e isɨ, pura kalabuziar amiziba ko gumazibar mɨn ikɨsɨ, e iniam, eghtɨ kɨ nɨ mɨkɨmamin akaba puvatɨgham. Kɨ osɨmtɨzim nɨ danɨngan aghua. Ezɨ me bar e kuvarɨmasa, kamaghɨn kɨ bizir kamɨn gun mɨgei."

5 Ezɨ Atrivim Serksis kamaghɨn oregha Estan azara, "Tina atiatiba puvatɨgha, nɨ mɨgeir bizir kabar amutɨ da otivasa. Ezɨ gumazir kam managh iti?"

6 Ezɨ Esta a ikaragha ghaze, "Kɨ Haman mɨgei. A en apanim damu egh e gasɨghasɨghasa." Ezɨ Haman, Atrivim Serksis ko Kwin Esta, aningɨn guamningɨn bar aguaghfagha bar atiatingi.

7 Ezɨ atrivim puvɨra atara dɨkavigha pura dagher dakozim ategha azenan ghua uan dɨpenimɨn dɨvazimɨn aven itir plauan azenimɨn ghu. Guizbangɨra Hamanɨn ganganim, atrivim bizir kam bagh osɨmtɨzim a danɨngam. A ua bagh Kwin Esta mɨkɨmɨva a gaghorasa. A ghaze, an apangkuvim nan ikɨ, egh atrivim na bagh mɨkɨmtɨ, a na gasɨghasɨghan kogham. Kamaghɨn a dɨpenimɨn aven ikiavɨra iti.

8 Egha a bar osemegha dakozir Esta aperaghav itimɨn uabɨ ekunigha uabɨn akurvaghasa Esta gaghori. Ezɨ datɨrɨghɨra atrivim azenimɨn ikegha aven iza kamaghɨn ganigha, pamten tuaragha mɨgei, "Gumazir kam ti nan dɨpenimɨn nan damazimɨn arazir kurabar kwin damuasa?"

Atrivim mɨkemezɨ, an ingangarir gumaziba maghɨra iza, Hamanɨn guam avara, arazir kamɨn me gumaziba bar men akaghasa, atrivim Haman mɨsueghtɨ an aremegham.

9 Ezɨ atrivimɨn dɨpenimɨn ingangarir gumazir mam an ziam Harbona, a kamaghɨn mɨgɨa ghaze, "Haman temer akɨnir mam uan dɨpenimɨn boroghɨn anesara. Ezɨ an ruarim 20 mitan tu. A Mordekai dafagh aneguasa ingarizir bizim, gumazir fomɨra atrivimɨn akurazɨma an ovengezir puvatɨzim."

Ezɨ atrivim akam amaga ghaze, "Ia mangɨ Haman isɨ temer akɨnir kamɨn an fɨrim dafagh aneguraghtɨ, an aremegh."

10 Ezɨ me Haman inigha, a Mordekai aguasa asarazir tememram Haman agura. Me kamaghɨn amigha gɨvazɨma atrivim navir amɨrizim isi.

8

Atrivim Judabav gɨa ghaze, me uan apanibar mɨdoroziba ikarvagham

1 Ezɨ Judabar apanim Haman ovengezir dughiamra, Atrivim Serksis an dɨpenim ko an biziba bar ada isa Kwin Esta ganɨngi. Ezɨ Esta atrivim mɨgɨa ghaze, Mordekai na ko e ikɨzir vamɨra, a kamaghɨn atrivim mɨkemezɨ Mordekai iza atrivimɨn guamɨn tu.

2 Ezi atrivim uan dafarimin ring suegha a isa Mordekai ganingi. Ringin
kam atrivimin ziamin ababanim an iti. Ringin kamra Haman faragha uan
dafarim garisi, ezi atrivim a inigha, Mordekai ganingi. Ezi datirighin Esta
Mordekai a misevezima, a Hamanin dipenim ko an biziba bar dagh ativagha
dar gari.
3 Egha gin Esta atrivim bagha ua ghugha, an dagarimningin boroghin iri,
egha azia temeriba ira iti. Egha a gumazir arazir kurar kam gamiziba bagha
atrivimin azangsisi, eghti an apangkuvim iki me mikemeghti me uam arazir
kurar Haman Judabar amuasa mikemezim damuan kogham.
4 Ezi atrivim uan golin atrivir fidizim isa Estan amadazima, a dikavigha
ghaze,
5 “Atrivim, ki ua nin azangsisi, nin ifongiam nan azangsizimin iki, egh ni
na gifongegh, egh ni nan akam gifongeghti, ki nin damazimin deragham,
kamaghin ni nan azangsizim ikaragh. Egh akinafarir gavgavitam osirigh egh
uan nguibar ekiaba bagh ada amadagh. Eghti me fogham, Haman a Agakin
adarazir mav, a Hamedatan otarim, a Judabagh asighasighamin nighnizir
kam me anetegh a damuan marki.
6 Osimtizir kam nan adarazi bativan ki bar aghua. Egh me nan adarazi bar
me gasighasighti, nan dabirabim manmaghin deragh ikivira ikiam?”
7 Ezi Atrivim Serksis kamaghin Kwin Esta ko Judabar gumazim Mordekai
migei, “Gua fo, Haman Judabagh asighasighasava amima, kamaghin ki
tememin anegurazima an areme. Ezi ki an biziba bar da isa Esta ganingi.
8 Ezi datirighin guarara uan ifongiamin gin mangi akatam osirigh uan
adarazi Judaba, me bagh anemangisi anemang. Gua akinafarim osiriva
nan ziamin gavgavim ko nan ringin itir nedazim isi akinafarimin porogh,
eghti nin akaba gavgavim adar ikiam. Gumazamiziba bar fo, akinafarir nan
ringin nedazim itim, tav anebighan gavgaviba bar puvatigham.”
9 Ezi Mordekai atrivimin akinafariba osirir gumazibav keme. Ezi me
akinafariba osirigha da isa Judaba ko, gumazir dapanir ekiaba ko, nguibar
ekiabar garir gumazir dapaniba ko, 127plan provinsbar garir gumazir eki-
aba, provinsin kaba da Indian provinsin ikegha ghua Itiopian provinsin tu,
me me bagha vaghvagha da amada. Mordekai osirir gumazibav gia ghaze,
ia da osiriva men nguibabar akabar me osirir arazimin akaba vaghvagh
me bagh da osirigh, egh uaghan Judaba migeir akamin me bagh osirigh.
Mordekai amir bizir kam, a iakinir namba 3 an ziam Sivan, an 23 aruemin
oto.*
10 Egha Mordekai atrivimin ziamin akinafariba osirigha givagha,
atrivimin ringin nedazimin dar poke. Egha gumazir akinafariba inigh
mangamiba, me hoziar aghuir atrivimin ingangarimram amiba inigha,
akinafarir kaba inigha zuamira nguibaba bar dar ghue.
11 Ezi akinafarir kabar osiziribar averiabar, atrivimin akar gavgavim dar
iti. Da kamaghin migia ghaze, nguibar an ativagha garibar aven, Judaba ko
misoghsi izi uari uari akiriva uari bagh gan, egh uarir akurvagham. Eghti
atrivim garir nguibabar dar midorozir gumazir manaba, me iziva Judaba
misoghsi iziti, atrivim Judabar amamangatigham. Eghti me uan ifongiamin
gumaziba ko, amiziba ko, boriba ko misogh me agivagh men biziba bar ada
iniam.
12 Egha Haman faragha Persian nguibar ekiamin akar kam akiri, iakinir
namba 12, an ziam Adar, an aruer 13in, a Judabagh asighasighasa dughiar

* **8:9:** Judabar kalendan iakinir namba 3 Sivan, kar Pentikosin dughiam. Ezi en iakinimin dughiar kam kar Mei ko Jun.

kam ati. Ezi bizim ua raghiri, ezi dughiar Haman atizir kamra, Judaba uan apanibav sogham.

13 Ezi akinafarir kam a atrivimin akar dikirizir gavgavim an iti, egh bar moghira nguibabar mangam, eghti gumazamiziba bar oregh fogham. Eghti Judabar apaniba izi, me misoghamin dughiam, akar gavgavim uaghan men amamangatigha ghaze, Judaba uaghan men midorozim ikarvagham.

14 Ezi atrivim migeima gumazir akinafariba inigha zuiba atrivimin hoziabagh apiagha ivemara bar zuamira ghue. Egha me akar gavgavir kam bar Susan nguibar ekiamin aven uaghan anekuri.

15 Ezi me Mordekai atrivimin korotiar ghurghurim ko blupla a garu. Egha inir pighaghevir ruarir mam uaghan a garu. Egha gin atrivimin dapanir asuar aghuim a garu. A uabi asingigha atrivimin dipenim ategha azenan zui. Ezi Susan gumazamiziba an ganigha bar akuegha pamten diava arai.

16 Ezi Judabar naviba derazima me amiragha iti. Me bar moghira bar akuegha fo, me uan apanim abiragha gifa.

17 Ezi nguibaba ko provinsba bar dar aven atrivimin akar gavgavim otozi Judaba bar a baraki. Egha Judaba bizir kam bagha, dughiar kamin isar ekiam gamigha avughsa ikia apa bar akuegha iti. Ezi Judabar azenan itir gumazir aviriba atiatigha iza men tongin ikia Judabar min otiva Judabar arazibar gin zui.

9

Judaba uan apanibagh asighasiki

1 Adarin iakinimin, an aruer namba 13 oto. Dughiar kamra atrivim faragha akar gavgavim kamaghin anetigha ghaze, apaniba Judabagh asighasigh me abiraghasa. Ezi puvati, dughiar kam otozi Judaba ua raghirigha me gasighasigha me gafira.

2 Dughiar kamin atrivim garir provinsbar aven itir nguibaba, Judaba bar dar aven ikia uari akufa. Egha uan apanibar midoroziba ikarvaghasa uariv gia egha biziba akira iti. Ezi atrivim garir nguibabar gumazamiziba bar Judabar atiatigha bizitam me damuan ibura.

3 Egha provinsba garir gumazir dapaniba ko, gumazir aruaba ko, gavmanin gumazir dapaniba ko, atrivimin ingangaribar garir gumaziba, me bar Mordekain atiati. Kamaghin amizi, me bar Judabar akurvasi.

4 Kantrin kamin gumazamiziba bar fo, Mordekai datirighin atrivimin dipenimin aven gavgavir ekiam atrivimin apengan a ini. Ezi dughiar kamin an gavgavim ekiva ghuavanagavira iti.

5 Kamaghin amizi, Judaba uan ifongiamin gin ghua uan apaniba puvira me misuagharisi. Me midorozir sababar suigha me ko uariv sogha me misozi me ariaghiri.

6 Egha Susan nguibar ekiamra me gumazir 500pla misoghezi me ariaghire.

7-10 Judaba uaghan Hamanin otarir 10pla bar me misoghezi me ariaghire. Haman a Judabar apanim gamir gumazim, a Hamedatan otarim. An otaribar ziabar kara: Parsandata ko, Dalfon, Aspata, Porata, Adalia, Aridata, Parmasta, Arisai, Aridai ko, Vaisata. Me ariaghirezima, Judaba men bizitam okemezir puvati.

11 Ezi dughiar kamra Susan nguibar ekiamin aven ariaghirezir gumazibar dibobonimin eghaghanim ghua atrivim bato.

12 Egha gin atrivim kamaghin Kwin Esta migia ghaze, “Susan nguibamra Judaba gumazir 500pla misoghezi me ariaghire. Ezi Hamanin 10plan otariba

uaghan ariaghire. Ezi nguibar ekiar igharaziba e fozir puvati, ingangarim manmaghin ghuama!”

Egha atrivim ua kamaghin Estan azara, “Ni datirighin bizir tizim uam a gifonge? Ni ifongezir bizim bagh na mikemegh, eghti ki ni danigham.”

13 Ezi Esta atrivim ikaragha ghaze, “Ni nan azangsizim gifuegh, egh a ikaragh. Egh Judan Susan itibar amamangatighti me datirighin amizi moghin gurumzaraghan ua kamaghira damu. Egh Hamanin otarir ariaghirezibar kuaba inigh temer Haman asarazimin men firibar afegh me aguigh.”

14 Ezi atrivim me kamaghin damuasa a ifonge. Egha an akar kam Susan itir Judan gumaziba bagha anemada. Ezi me dughiar kamin azenara gumazibar damazibar Hamanin otaribar kuaba tememin me agui.

15 Ezi Adarin iakinimin, an aruer namba 14in Judaba Susan nguibar ekiamin uari akufa. Egha 300plan gumaziba nguibar ekiamin me misoghezi me ariaghire. Me ariaghirezima Judaba men bizitaba okemezir puvati.

16 Ezi atrivim garir provinsin igharazibar itir Judaba, me uaghan uarira uari akuva deravira ikiasa mighigha misosi. Me uan apaniba ko uariv sogha uan midoroziba ikarvasi. Egha gavgavigha misogha egha 75,000plan gumazir men aghuazibav soghezima me ariaghire. Ezi me ariaghirezima me men bizitam okemezir puvati.

17 Me Adarin iakinimin namba 13in aruemin, me apanibav soghezi me ariaghire. Ezi aruer namba 14in midorozitam uam otozir puvati, ezi Judaba dughiar kamin avughsa bar akuegha isar ekiam gami.

18 Ezi Judan Susan nguibar ekiamin itiba, me Adarin iakinimin aruer namba 13 ko 14in uan apanibav sogha me agiva ghuavira iti. Egha Adarin iakinimin namba 15in aruemin me avughsa bar akuegha isar ekiam gami.

19 Bizir kam bagha, Judan gumazamizir nguibar dozibar itiba bar bizir kam ginighnigha, Adarin iakinimin aruer 14in avughsa bar akuegha isar ekiam gamir dughiam. Me dughiar kamin uaghan uan bizir aghuiba uari ikarvagha uari ganidi.

Me Purim arizir isar ekiam

20 Ezi Mordekai bizir otivizir kaba bar ada osirigha givagha, Persian nguibar Judaba itibar ada mangi. Nguibar roghira itiba ko saghon itiba uaghara.

21 Egha a me migia ghaze, Adarin iakinimin namba 14in aruem ko 15in aruem, kar ia zurara bar akuegh ikiamin dughiam.

22 Aruer kamningin Judaba uan apaniba agifa. Ezi iakinir kamra men osimtizim ko arareba gifa, ezi Judabar naviba derazi me bar akonge. Ezi Mordekai me migia ghaze, ia isar ekiabav kim dar amu egh dar iki. Egh dagher aghuiba uari ikarvagh uari daning, egh gumazir biziba puvatiziba ia uaghan biziba me daning.

23 Ezi Judaba Mordekai me mikemezi moghin ami. Ezi dughiar kamin azeniba vaghvagha me avughsa ikia isam gamuava apa, egha biziba uari ikarvagha uari ganidir arazir kam, a men arazir me zurara damuamimin min oto.

24 Me fo, fomira Judabar apanim gamir gumazim Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav. A Judabar apanim gamua, egh me misueghti me arimighirasa fofoghasa ikararer mam gamua egha dughiar mam bato. Ezi Hibrun akam me fofoghasa ikararem gamimin mingarim kamakin, dughiar kam “Purim,” a garisi. Dughiar kam, Haman Judaba bar me gasighasighasa a diboro.

9:24: Esta 3:7

25 Ezi Esta atrivim bagha ghuzi atrivim akinafarir gavgavim osiri. Egha
ghaze, “Fomira Haman Judaba bar me gasighasighasa akam ati, ezi datirighin
osimtizir kamra uamategh izi a bativam.” Ezi me temer an asarazimram
aneguragha, uaghan an otariba gui.
26 Egha me bizir me bativizir kabagh nighnigha kamaghin ami. Ezi
Mordekai akinafarim amaga ghaze, me dughiar kamin avughsam. Ezi
kamaghin, me avughsazir dughiar kamning dibora ghaze, “Purimin Dughiar
Ekiam.” Ezi ziar kam Purim, an mingarim kara, Satun Ikararem.
27 Ezi Judaba dughiar kam gamizima, a me azenibar zurara damuamin
arazimin min iti, eghti men ovavir borir gin otivamiba ko gumazamizir
igharazir Judabar aven izamiba uaghan arazir kamin gin mangam. Egh
azeniba bar, dar dughiar pumuningin Judaba Mordekai me mikemezir
dughiar kam ginighnigham.
28 Egha me ghaze, Judan adarazir aven dipeniba vaghvagh men ovavir
borir gin otivamiba ko, gumazamizir provinsba bar dar itiba ko, nguibar
bar ekiabar itiba bar, me Purimin dughiam ginighnigh egh azeniba bar me
avughsam.
29 Egha Abihailin guivim Kwin Esta, ko Mordekai, aning akinafarir
igharazir mam osiri. Ezi Purimin Avughsamimin migirigiam an iti.
Ezi akinafarir kamin Kwin Esta migia, Mordekai faragha uabira osirizir
akinafarim, gavgavim a ganidi.
30 Egha aning Judan 127plan provinsin Persian kantri aven itiba
bagha akinafarir kaba amangi. Akinafariba kamaghin migia ghaze,
“Ua midoroziba puvati, ezi ia bar guizbangira naviba amiragh dabirabir
aghuimin iki.
31 Egh ia uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia Purimin Dughiar Ekiaba
dar suighvira iki. Mati ia faragha arava naviba osiava dagheba ataghirazir
arazimin gin mangi. Ki Mordekai ko Kwin Esta, ga akar gavgavir kam bar
moghira ia ganingi.”
32 Ezi Estan akar a Purimin Dughiar Ekiam bagha mikemezim gavgavim
Purim ganidi. Ezi me akinafarir mamin an osirigha anetizima a iti.

10

Atrivim Serksis ko Mordekai ziar ekiam iti

1 Ezi Atrivim Serksis ongarir dadarimin boroghin itir gumazamiziba ko,
uan kantrin aven itir gumazamiziba inigha, me gamizi, me a garir nguazibar
ingara iti.
2 Ezi bizir ekiaba ko bizir aghuir atrivim amiziba ko, migirigiar arazir a
Mordekai gamizi a gumazir ekiamin otoziba, me bar da isa Persian atriviba
ko Midian atrivibar akinafaribar ada osiri.
3 Ezi Judan gumazim Mordekai a uabi atrivimin apengan ikia ingari,
ezi Atrivim Serksis uabira an gumazir dapanimin iti. Ezi Judaba bar a
gifuegha an ziam fe. Ezi a ingangarim gamima Judabar dabirabim bar
dera. Kamaghira, me atiatingan kogham. Eghti men ovavir borir bar gin
otivamiba men dabirabim deraghvira iki mangivira ikiam.

Jopin Akinafarim
o
Jop
Akar faragha zuim

Jopin Akinafarim, arazir aghuibagh amir gumazir mam geghari, gumazir kam osimtizir ekiam bato. An boriba bar ariaghire, ezi an bulmakauba ko bizir maba saram ovenge. Egha gin, a uabi arimariar ekiam bato. Kamaghin amizi, Jop osimtizir ekiamin aven ikia an navim bar oseme, ezi an namakar 3pla an apangkuvigha izava a ko iti. Egha Jop uan namakaba ko me osimtizir a batozir kamin mingarim bagha migirigiar ruarim gami.

Jopin namakaba Israelian nighnizir ghurimin gin zui. Me ghaze, gumazir arazir aghuibagh amibara, God deravira me gami. God osimtizim gumazim daningti, e fogh suam, gumazir kam arazir kuram gamizi, God an arazir kuram akirasa osimtizim a ganidi. Kamaghin Jopin namakar 3plan kaba ghaze, Jop uan arazir kuram ateghti, God faragha a gami moghin, ua deravíram a damuam. Ezi Jop kamaghin fo, a gumazir Godin damazimin derazim. Egha Godin damazimin arazir kuratam gamizir puvatizi, God osimtizir kaba a ganingi.

Jop puvira God a gamizir bizir kabagh nighnigha, azangsizir ekiaba iti. Ezi da kamakin, "Godin Araziba manmaghin ti? An arazir aghuibaram ami, o? Nighnizir gavgavim Godin ikia an apengan itir arazim, an daghem manmaghin gumazamizibar ikirimirim bativam?" Jop uan nighnizir gavgavim ataghizir puvati, egha a uan azangsiziba God damuan atiatir puvati. Jop, ziar aghuir kam, Godin damazimin derazir gumazim, a uam a iniasa bar ifonge.

God deragha bighavira Jopin azangsizir gavgaviba ikarazir puvati. Egha a uan gavgavir ekiam ko uan fofozir ekiam Jopin aka. Ezi Jop, Godin migirigiar kam baregha ghaze, ki paza God gami. Nan aningagharim bar ekefe, ezi ki akar kurabar ni mikeme.

Akinafarir kam, bar abuan, God ua deravira Jop gamigha, Jopin namakabar atari. Nighnizir me Jopin osimtizimin mingarim gata mikemeziba, da derazir puvati. Akinafarir kam kamaghin en akakasi, e kamaghin mikiman kogham: E Godin nighnizim ko araziba bar moghira dagh fogha gifa. God an Ekiam. Ezi an nighnizim ko fofozim, e gumazamiziba, en nighniziba ko fofoziba bar dagh afira.

Jop dughiar kuram bato

(Sapta 1--3)

God ko Satan, Jopin arazibav gei

1 Bar fomira, Usin nguazimin itir gumazir mam, an ziam Jop. A gumazir bar aghuim, egha Godin damazimin arazir kuratam itir puvati. A Godin atiatia an apengan ikiava an ziam fava, zurara akirim arazir kurabagh asi.

2 An amuim a bagha otarir 7pla ko guivir 3pla bate.

3 A uaghan 7,000plan sipsipba ko, 3,000plan kamelba ko, 1,000plan bulmakauba ko 500plan donkin amebaba iti. Egha a ingangarir gumazir aviriba ko ingangarir amizir aviriba iti. Bizir kaba bagha gumazamiziba bar an ziam fe, ezi a kantrin aruem anadi naghin itibar gumazibagh afiragha ziar bar ekiam iti.

1:1: Jenesis 22:12; Esekiel 14:14; 14:20; Jems 5:11

4 Ezi Jopin otariba zurara ghua dughiar me vaghvagha uari bagha misevezibar, uan dipenibar isar ekiabagh ami. Men tav isam damuamin dughiam, a uan aveghbuaba ko, uan amizir 3plan diaghti me izi a ko damam.
5 Isabar dughiabar girara, Jop zurara akaba amadima, me an dipenimin izi. Egha me Godin damazimin zueghasa, a me bagha ofabagh ami. A bar mizaraghara dikavigh vaghvagh me bagha asiziba bar isia mighirir ofabagh ami. A zurara arazir kam gami. A kamaghin nighnisi, me ti uan navir averiabar aven ti arazir kuram gamua paza Godin mikemeghama. Egha nighnizir kam bangin, a me bagha ofabagh ami.
6 Dughiar mamin Godin Nguibamin itir enselba iza Ikiavira Itir Godin damazimin uari akufa. Ezi Satan uaghan iza men tongin iti.
7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an azara, "Ni managh ikegha izav oto?"
Ezi Satan kamaghin a ikara, "Ki nguazimin danganir vamiran itir puvati. Ki arua nguazir kamin danganiba bar dar mangigh izegh gami."
8 Ezi Ikiavira Itir God Satanin azara, "Ni ti nan ingangarir gumazim, Jopin ganiz, o? Jop, a bar gumazir aghuim, egha nan damazimin arazir kuraba puvati. A nan atiatiava nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akirim ragha arazir kurabagh asi. Nguazir kamin danganiba bar gumazitam an min itir puvati."
9 Ezi Satan kamaghin Godin akam ikaragha ghaze, "Ni deravira Jop gami, kamaghin a ni baghavira iti. Ni ghaze, Jop nin dafarimin bizir aghuitam inighan kogh, egh ti nin apengan ikiam, o? Ki ghaze, ti puvatigham.
10 Ni zuraram a ko, an amuiroghboriba ko, an biziba deravira dar gari. Mati, gumazim divazir bar gavgavimin aven iti. Ni zurara deraviram a gamua bulmakauba ko asizir aviriba a ganingizi, da a itir nguazim bar a gizifa.
11 Kamaghin, ni uan agharim aminegh, a da bizir aghuir kabagh asighasigh da agivagh, egh ni ganti an akar bar kurabar ni mikimam."
12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, "Ni gan! Ki bizir aghuir kaba bar da isa nin agharim gati. Ni an biziba manmaghin dar amusi, dar amu. Egh Jop uabi, ni paziva a damuan marki." Ezi Satan Ikiavira Itir Godin akam baregha anetegha ghu.

Dughiar namba 1in Satan osimtizim Jop ganingi

13 Dughiar mamin, Jopin otariba ko guiviba, me uan avebamin dipenimin isar ekiam gamua dagheba ko wainin dipaba api.
14 Ezi ingangarir gumazir mam ivegha Jop bagha izegha kamaghin a geghari, "E akunimin ingarima, bulmakauba nguazim abizima, donkiba men boroghira graziba api.
15 Ezi Sabean gumaziba zuamiram otivigha uan midorozir sababar ingangarir gumazibav soghezi me ariaghire, ezi me bulmakauba ko donkiba inigha ghue, ezi ki uabira miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi."
16 Gumazir kam migiavira itima, ingangarir gumazir igharazim otogha iza kamaghin migei, "Onimarir dafam, Godin avimin min overiamin ikegha taghtagha izaghira, sipsipba ko dagh eghuvir ingangarir gumaziba bar men isizi, me ariaghire. Ezi ki uabira osimtizir kamin miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi."
17 Gumazir kam migiavira itima, ingangarir gumazir igharazir mam uam otogha iza kamaghin migei, "Kaldian 3plan gumazir okoruaba iza nin

1:6: Jenesis 6:2 **1:8:** Diboboniba 12:7; Josua 1:7; Jop 2:3; 42:7-8 **1:9:** Akar Mogomem 12:10
1:11: Jop 2:5; 19:21

kamelba okemegha, nɨn ingangarir gumazibav soghezɨ me ariaghire. Ezɨ kɨ uabɨra kɨ mɨseveaghɨrɨgha arav ghugha nɨ mɨkɨmasa izi.”

18 Gumazir kam mɨgɨavɨra itima, ingangarir gumazir igharazir mam uam otogha iza kamaghɨn mɨgei, “Nɨn otariba ko guiviba, nɨn otarir ivariamɨn dɨpenimɨn isar ekiam gamua dagheba ko wainɨn dɨpaba api.

19 Ezɨ amɨnir dafam zuamɨra dɨkavigha gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ikegha iza, me itir dɨpenimɨn 4plan mɨkebabagh ivarazɨ, a dɨpɨrigha me mɨsoghezɨ, me ariaghire. Ezɨ kɨ uabɨra mɨseveaghɨrɨgha arav ghugha nɨ mɨkɨmasa izi.”

20 Ezɨ Jop kamaghɨn oregha bar osemegha, dɨkavigha uan korotiar ruarim abigha uan dapanim gise. Egha Godɨn damazimɨn tevimning apɨrigha, uan guam nguazim mɨtuagha Godɨn ziam fe.

21 Egha a kamaghɨn mɨgei, “Nan amebam na batezir dughiamɨn, kɨ bizitam inigha izezir puvatɨ. Kɨ bibiamra ize. Egh kamaghɨra, kɨ aremegh pura mangam. Ikiavɨra Itir God uabɨ bizir kaba na ganigha, egha datɨrɨghɨn ua da ini. Kamaghɨn, kɨ an ziam fe.”

22 Egha osɨmtɨzir kamɨn aven, Jop paza Godɨn mɨkemegha arazir kuratam gamizir puvatɨ. An akatam God gasir puvatɨ.

2

Dughiar namba 2 Satan osɨmtɨzim Jop ganɨngi

1 Dughiar igharazir mam, enselba ua iza Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn uari akufa. Ezɨ Satan iza uaghan men tongɨn ti.

2 Ezɨ Ikiavɨra Itir God an azara, “Nɨ managh ikegha izav oto?”

Ezɨ Satan kamaghɨn a ikara, “Kɨ nguazimɨn danganir vamɨran itir puvatɨ. Kɨ arua nguazir kamɨn danganiba bar dar mangɨgh izegh gami.”

3 Ezɨ Ikiavɨra Itir God an azara, “Nɨ nan ingangarir gumazim Jopɨn ganiz, o puvatɨ? A gumazir bar aghuim, egha nan damazimɨn arazir kuraba puvatɨ. A nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akɨrim ragha arazir kurabagh asi. Nguazir kamɨn danganiba bar, gumazitam an mɨn itir puvatɨ. Ezɨ nɨ na apezepera na abɨrazɨ, kɨ nɨ ataghizɨ nɨ puram osɨmtɨzim a gatɨ. Ezɨ a na ataghizir puvatɨ. A fomɨram amɨ moghɨn nan gɨn ghua kamaghɨra iti. An arazir kuratam gamir puvatɨ.”

4 Ezɨ Satan kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Guisɨ? Kɨ ghaze, gumazitam deravɨra ikɨsɨ, uan biziba bar da ateghɨva ua uan ikɨrɨmɨrɨm givezam.

5 Kamaghɨn, kɨ ghaze, nɨ uan agharim amɨnegh an namnam ko agharibagh asɨghasigh, egh nɨ gantɨ, an nɨn damazimɨn bar pazɨvɨra nɨ mɨkemegham.”

6 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Satan mɨgei, “A dera, kɨ a isa nɨn agharim gatɨ. Nɨ arazir manamɨn a damusɨ ifuegh, nɨ a damu. Egh nɨ a mɨsueghtɨ an aremeghan bar markɨ.”

7 Egha Satan Ikiavɨra Itir God ategha azenan ghua duar bar gavgaviba Jopɨn mɨkarzim garɨki. Da an dagarimningɨn apengan ikegha ghua an dapanimɨn tu.

8 Ezɨ Jop dɨkavigha nguibar ekiamɨn azenan, uan osɨmtɨzim akaghasa danganir me bizir kuraba makurimɨn ghua, averenimɨn tongɨn aperaghav iti. Egha nguazir mɨner akuar mamɨn suiragha uabɨ isavɨra iti.

9 Ezɨ an amuim ghua an gara kamaghɨn a mɨgei, “Manmaghɨn amizɨ nɨ Godɨn suiraghavɨra iti? Nɨ anetakigh, egh an ziam gasɨghasigh, egh aremegh.”

1:21: Jop 2:10; Fofozir Gumazim 5:15; 1 Timoti 6:7 **2:3:** Jop 1:1; 1:8; 9:17; 27:5-6

10 Ezi Jop kamaghin uan amuim ikara, “Bar puvatigham. Ni amizir onganir
mamin min migei. E bizir aghuariba God dama da isi. Egh manmaghsu an
osimtiziba uaghan e daningti, e da inian kogham?”
Guizbangira, osimtizir kaba Jop bativizir dughiamin aven, an akar ku-
ratam God mikemezir puvati.

Jopin namakar 3pla izava an gari

11 Ezi Jopin namakar 3pla, osimtizir kurar a batozim baregha, a bagh
mangi an ganasa akam misoke. Men ziabar kara: Elifas a Teman nguibar
ekiamin gumazir mam, ezi Bildat a kantri Suhan gumazir mam, ezi Sofar
a kantri Naman gumazir mam. Me dikavigha uan nguibaba ategha uari
akuvagha Jopin apangkuva gavgavim a daningasa zui.
12 Me izavira ikia saghuiamin tuivigha an garima, an mikarzim bar ikuvizi,
me deravíram a gifozir puvati, a guizbangira Jop o, gumazir igharazim. Egha
me puvira pamten azia, uan korotiar ruariba abigha nguazir mineziba isa
pin da akurima, da izaghiri men dapanibagh isin iri.
13 Egha me a ko 7plan arueba ko 7plan dimagaribar nguazimin apiaghav
ikia garima, a mizazir dafam isi. Kamaghin amizi, me a ko migirigiar tam
gamir puvati.

3

Jop dughiar amebam a batezimin atara migei

1 Egha 7plan dughiabar gin, Jop bizibav gia amebam a batezir dughiam
pazava a migei.
2 A kamaghin migei:

3 “Kamaghin deraghai, dimagarir nan afeziam ghua nan amebam koma
akuizi, a nan navim asangizim, God dughiar kam bar a kuavare-
meghai.
Dughiar amebam na batezim, a dughiar kam bar a gin amadaghai.
4 God dughiar kam gamizi a bar mitarmangizi deraghai.
Pin Itir God, aruem ataghizi, a dughiar kam gisiraghan kozi deraghai.
5 A dughiar kam gamizi a bar mitarmegha,
ghuariar piziba overiam avaraghiva aruemin angazangarim bar
anepazazi, kamaghin deraghai.
6 Dimagarir ki borimin otozi amebam nan navim adaimin, mitarmer dafam
anevarazi deraghai.
God dimagarir kam kalendan dughiabar tongin anetizir puvatizi der-
aghai.
Kamaghin, gumazamiziba iakinibar aruer igharazibar tongin a diborir
puvatighai.
7 Gumazamiziba uarir ikiava bar akongezir arazim dimagarir kamin a
gamizir puvatizi, deraghai.
Dimagarir kamin amiziba boriba batezir puvatizi, kamaghin deraghai.
8 Ki ghaze, gumazamizir akavsiabar ongarimin itir bizibav geir gavgavim
itiba,
ko gumazir asem Leviatan fer gavgavim itiba,
me akar kuraba dughiar kam ganingizi, ti deraghai.
9 Dimagarir kamin aminim pirigha mamaghira itima, aminim itir mikovezir
anadiba isian koghai,

2:10: Jop 1:21-22; Onger Akaba 39:1; Jems 5:10-11 **3:1:** Jeremaia 20:14-18

ezi aminim itir angazangarir faragha otivim otoghan koghai, kamaghin deraghai.
10 Dimagarir kam, nan amebamin borir mitarim dukuazir puvatizi, ki datirighin osimtizir dafamin aven iti.
Kamaghin, ki ghaze, dimagarir kam ikuvigha deraghai.

11 “Manmaghsua, ki uan amebamin navir averiamin itir dughiamin aremezir puvati?
Manmaghsua, amebam na batir dughiamin, ki aremezir puvati?
12 Tizim bagha amebam na isa uan apozim gatigha
otem na ganingi?
13 Ki ovegha datirighin ti navir amirizimin ikia,
egha akuava avughsai.
14 Ki ti atriviba ko men fofozir gumazibar min aremegha avughsa deravira ikiai.
Me nguibar ekiar ikuviziba uari bagha ua deraghavira dar ingarigha gifa.
Egha me uaghan ariaghiregha, datirighin avughsa iti.
15 Gumazir aruar gol ko silvan uan dipenibagh arighizi, da bar izivaziba,
me datirighin bar ovea ghue.
Ki men min deravira dakuasa.
16 Kamaghin deraghai, ki amebamin navir averiamin aven aremegha,
aruemin angazangarimin ganighan koghai.

17 “Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin,
gumazir arazir kurabagh amiba datirighin arazir kabagh amir puvati.
Ezi gumazamizir amiraziba deraghaviram avughsi.
18 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, kalabuziaba datirighin amiraghirigha nimira iti.
Me uan gumazir me dikabira men garibar dimdiaba barazi puvati.
19 Danganir kamin, gumazamizir guar aviriba iti.
Gumazir kiniba ko gumazir ziaba itiba, me bar moghira an iti.
Danganir kamin, pura ingangarir gumazir kiniba, me ua uan gumazir men garibar apengan itir puvati.
Me firiaghiregha gifa.

20 “Ki kamaghin azai, God gari, gumazamiziba osimtiziba ko dughiar kurabar itima,
a tizim bagha me ataghirazima me angamira iti?
21 Gumazamizir kabanang aremeghasa bar ifonge, ezi ovevem me bativir puvati.
Me ovevem buria puvira ingari,
mati me nguazimin modozir bizir ivezir bar pin kozim bagha nguazim gutui.
22 Me ovevem batozir dughiamin,
me matmatiamin gara bar akonge.
23 God gumazir kabar tuaviba bar ada piri,
ezi me mangamin tuaviba monge.
Ezi me fozir puvati, me manmaghin damuam.
Ki kamaghin azai, Tizim bagha God me ataghizi ikirimirir angamira itimin angazangarim men iti.

3:21: Akar Mogomem 9:6

24 “Nan navir averiam ara mamaghira iti,
ezi ki dagheba apir puvati.
Ki pazavira uabi baragha, zurara diava arai.
Ezi nan navir osimtizim, mati dipam afemozibagh izivagha emira zui.
25 Guizbangira, bizir ki atiatiba,
da na bativigha gifa, egha na gasighasisi.
26 Kamaghin, ki navir amirizimin itir puvati.
Egh nimira daperagh iki avughsan kogham.
Bar puvati. Osimtizimra na gizifa.”

Elifasin migirigiar faragha zuim

4

(Sapta 4--5)

God gumazir aghuibar akurvagha, gumazir kuraba dikabiri

1 Ezi Elifas, Jopin migirigiam baregha kamaghin migei:

2 “Jop, ki tong mikemegham.
Ki ni mikimti, ni nan ataram, o puvatigham?
Ki pura ikian kogham.
3 Ni oragh. Ki fo, ni nighnizir aghuiba gumazamizir avirim ganingi,
egha gavgavim gumazamizir osimtizibar aven itibagh aningi.
4 Gumazamizir osimtizibar aven ikia ireziba,
ni migirigiar aghuiba me ganiga, ua me ghufezi me tuivigha gavgafi.
5 Ezi noka, datirighin dughiar kuram ni batozi,
ni digavir kuram gamigha atiatia nin nighniziba ikufi.
6 Ni nighnizir gavgavim Godin ikiava, an ziam fava, an atiatia an apengan iti.
Ni zurara arazir aghuibagh amir gumazim.
Kamaghin datirighin, ni nighnizir bar gavgavim an iki,
egh a mizuamti a nin akuragham.

7 “Jop, ni nighnigh,
gumazir arazir aghuibagh amua, egha osimtizitam gumazitam gatizir puvatizitam,
osimtizitam batogha aremez, o?
Ti Puvati.
8 Ki gari, gumazir arazir kurar aviribagh amiba,
gin osimtizir aviriba ko dughiar kuraba me batifi.
Egha mati, gumazim azenimin ingarigha dagher aghuim azenimin anekaragha dagher aghuim asi.
Ezi gumazim dagher kuram akaragha, dagher kuram asi.
9 Gumazir arazir kurabagh amiba, God men aningagha me gasighasigha bar me a gefi,
mati aminir gavgavim ivaima, avim ruarimin itir temebar isia bar da gifa.
10 Gumazir kuraba gumazir igharazibagh asighasizir dughiabar me bar akonge,
mati laionin gavgaviba, me asizim misoghezir dughiamin pamten tiarim akara dazeri.
Ezi God gumazir kaba abira, egha puv me gasighasisi.
Ezi me mati atariba dipiraghirezir laionba, me uam asizibav soghti da arimighiran gavgaviba puvati.

11 Kamaghin amizi, me mati laionin gavgaviba dagheba puvatigha ariaghiri,
ezi dar nguziba tintinibar zui.
Ezi kamaghira, gumazir arazir kurabagh amiba arazir kamra me bativam.”

Godin damazimin gumazitam derazir puvati

12 Egha Elifas ua kamaghin migia ghaze:

“Dughiar mam sighsirir akar mam mogomemin iza
nan kuarim giraghu.
13 Gumazamiziba dimagarimin pamten akuir dughiamin,
ki migirigiar kam ini.
Ki akuava onganigha itima
nighnizir avirim tintinimin nan dapanimin aven izi.
14 Dughiar kamin, atiatim na avarazi,
nan mikarzim nighava agoi.
15 Ezi aminir muziarim iza nan guam seregha zui.
Ezi ki puviram atiatima nan mikarzimin ariziba dikafi.
16 Ki bizir mamin garima, a nimira tughav iti.
Ezi ki deragha fozir puvati, kar bizir tizim.
A nimira tughav ikia niginiba puvati.
Ezi tiarir dozim kamaghin migei,
17 ‘God gumazamizibar ingarizi me an apengan iti.
Kamaghin, tav ti Godin damazimin deraghan kogham.
A ti Godin mirara zueghan kogham. Bar puvati.
18 E fo, enselba God ko ikiava an ingangarim gami.
Egha dughiar maba me deravira uan ingangarim gamir puvati.
God men arazir mabar garima, da derazir puvati.
19 Ezi gumazamiziba, me nguazir kamin bizir kiniba.
Ezi ni ti ghaze, me enselbagh afiragh Godin damazimin deravira ikiam?
Puvatigham.
God nguazim inigha gumazibar inivafizibar ingari,
ezi me zuamiram ariaghiri, mati gumaziba bughiraviaba dikabiri.
20 Gumazim mizarazimin deravira ikegh egh guaratizimin oveghti,
gumazamizir igharaziba uam a ginighnighan kogham.
21 Gumazamiziba tighar nighnizir aghuim ko fofozim iniamin dughiamin,
ovevem zuamira me bativima, gumazir igharaziba men bizir aviriba isi,
mati gumazim averpenim ikezir beniba firizi a zuamira degiaghiri.’”

5

1 Egha Elifas ua kamaghin migia ghaze:

“Jop, ni akurvazim bagh dim!
Tina nin tiarim baregh izam? Ti puvatigham.
Enselin tam ti nin akurvaghasa nighnisi o?
2 Gumazitam onganigh nighnizir aghuim puvatigh arazir aghuim damuan koghiva,
zurara navim ikuv aningaghiti, an arazir kam a damuti an aremegham.
3 Ki gari, gumazir onganir arazir kurabagh amiba, me deraghaviira uan danganibar iti,
ezi ki zuamira me gasighasighasa Godin deima, a me gasighasiki.

4:13: Jop 33:15

4 Eghtɨ men boriba deravɨra ikiamin tuaviba puvatɨgham.
Eghtɨ kotɨn aven gumazir kuraba me abɨnamin dughiamɨn, namakar kotɨn aven men akurvaghamiba puvatɨgham.
5 Gumazamizir dagheba puvatɨgha kuariba pɨriba,
me izɨ gumazir kurar kabar azenibar dagheba iniam.
Egh me uaghan benir ataghataribar aven itir dagheba sara iniam.
Egh me uaghan men dagɨaba ko bizir igharaziba sara inisɨ nɨghnɨgham.*
6 E fo, arazir kuraba ko osɨmtɨziba, daghebar mɨn nguazimɨn anagav otivir puvatɨ.
Bar puvatɨ.
7 E gumazamiziba, e uari osɨmtɨzir e bativibar mɨngariba.
E uari osɨmtɨzibagh amima, da otifi,
mati itam isia afuaghira, avir muziaribagh asavamadi.”

God dughiar kuramɨn, nɨ geghuvam

8 Egha Elifas mɨgɨa ghua ghaze:

“Kɨ ti nɨ aragha, osɨmtɨzir ekiaba atera ikiai,
kɨ da agɨvasa God gakaghora a ko mɨgɨai.
9 A dɨgavir kuram gamir bizibagh amima e da tuisɨghan asa.
Da bar en nɨghnɨzibagh afirazɨ, e deragha dagh fozir puvatɨ.
10 An amozim amadima,
a nguazim giza dɨpam isa azeniba ko bizibagh anɨdi.
11 A ziar ekiaba, ziaba puvatɨzir gumazamizibagh anɨdi.
Egha azia naviba ikuvir gumazamizibar arareba agɨva me gamima,
me ua deragha bar akuegha iti.

12 “Ifavaribagh amir gumazamiziba,
a men nɨghnɨziba onganim dagh anɨdi,
ezɨ me damuasa ifongezir arazibagh amir puvatɨ.
13 Gumazamizir maba pazɨ igharaz darazir amuasa, arazir kurar guar avɨribagh nɨghnɨsi,
ezɨ God men arazir kabagh amima da meraram asɨghasɨsi.
Mati gumazim asɨzim bagha ivem atɨgha, egha a uabɨ ivemɨn aven ghu.
Egha bizir me damuasa mɨgeiba, da pura ghua gɨfa.
14 Men nɨghnɨziba bar davdavizɨ, me bizitam damighan kogham.
Amɨnim tiraghtɨ aruem bar anangtɨ,
me mɨtarmer ekiamɨn iti moghɨn, me tuavir zuimɨn ganan kogham.
15 Ezɨ God gumazamizir biziba puvatɨzibar akurvasi.
Ezɨ gumazir ekiar gavgaviba itir kaba, me pura biziba,
me onganarazibagh amir gumazamizibagh asɨghasighan kogham.
16 Kamaghɨn, onganarazibagh amir gumazamiziba nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikia, uarir akurvaghasa a mɨzua iti.
Eghtɨ gumazir arazir kurabagh amiba pazɨ me damuan kogham.

17 “Nɨ oragh. Godɨn Gavgaviba Bar Itim, gumazitamɨn arazim akɨrmɨghtɨ, gumazir kam, a bar akongegham.
Kamaghɨn amizɨ, God ti nɨ akɨrmɨghasava ami,
ezɨ nɨ an aghuzir akaba baragh egh akɨrim ragh a gasan markɨ.

---

* **5:5:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgɨar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. **5:11:** Jop 22:29; 36:7 **5:13:** 1 Korin 3:19 **5:17:** Onger Akaba 94:12; Aghuzir Akaba 3:11-12; Hibru 12:5-6

18 E fo, God osɨmtɨzim ko mɨzazim gumazitam danigh,
egh a damighti, a gɨn ua ghuamaghegham.
19 Dughiar bar avɨriba, a nɨn ganti, nɨ osɨmtɨzimɨn aven ikiti, a nɨn akuragham.
Eghti bizir kuratam nɨ gasɨghasighan kogham.
20 Eghti mɨtiriar ekiamɨn dughiamɨn, a dagheba nɨ danɨngti, nɨ deraghvɨra ikiam.
Egh mɨdorozimɨn dughiamɨn a nɨ geghuvti, nɨn apaniba nɨ mɨsueghti nɨ aremeghan kogham.

21 "Apaniba akar ifavaribar nɨn ziam gasɨghasɨghsɨ damuti, God nɨn akuraghti, men akaba nɨ abɨraghan kogham.
Eghti bizir kurar nɨ gasɨghasɨghamiba otivti, God nɨ geghuvti, nɨ atiatingan kogham.
22 Mɨtiriar ekiamɨn dughiam ko dughiar kuramɨn, God nɨ geghuvam, eghti nɨ navir aghuim iki bar akuegham.
Egh nɨ nguazir kamɨn itir asɨzir atiabar atiatingan kogham.
23 Egh nɨn azenir nɨ ingarim, dagɨatam an aven ikian kogham.
Eghti asɨzir atiaba nɨ ko navir amɨrizimɨn iki deraghvɨra nɨ ko ikiam.
24 Eghti nɨ fogham, nɨn biziba bar deraghvɨra iti,
egh nɨ navir amɨrizimɨn iki uan purirpenimɨn aven daperaghɨv ikiam.
Egh nɨ ganti, nɨn sipsipba bar ikiti,
tam oveghan kogham.
25 Nɨ uaghan kamaghɨn fogham, nɨn boriba bar avɨrasemegham.
Nɨn ovavir boriba avɨrasemegh, tintinibar nguazimɨn grazibar mɨn ikiam.
26 Egh nɨ gavgavigh iki mangɨ bar ghurighɨva, ovegham,
mati rais aghoramin dughiam otozɨ, gumazamiziba rais aghora an ovɨziba isɨ.
27 Jop, nɨ oragh. E deravɨra bizir kabagh nɨghnigha kamaghɨn fo, da bar guizbangɨra.
Mɨgɨrɨgɨar kam, ki nɨn akurvaghasa a gami,
nɨ deravɨra kuarim atɨgh mɨgɨrɨgɨam baregh, nɨghnɨzim inigh."

Jop Elifasɨn akam ikara

6

(Sapta 6--7)

Jop mɨzazir ekiam isavɨra iti

1 Ezɨ Jop kamaghɨn Elifasɨn akam ikarvasi:

2 "O, kɨ uabɨn apangkufi.
Kɨ ti uan navir osɨmtɨzim ko osɨmtɨzir na batoziba bar da isɨ, skel tam datɨgham!
3 Guizbangɨra, nan osɨmtɨzir kurar kaba, ongarir dadarimɨn itir gigimɨn osɨmtɨzim, bar a gafiragham.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ atarava mɨgɨrɨgɨar avɨribagh ami.
4 Godɨn Gavgaviba Bar Itim, barir marasinɨn kuram itibar na gasi.
Marasinɨn kurar kam nan namnamɨn aven ghuzɨ, nan nɨghnɨzim ikufi.
God atiatim na danɨngamin bizir guar avɨriba amadi.

5 "Donkin atiaba ko bulmakauba, damamin graziba ikiti,

5:18: 1 Samuel 2:6; Aisaia 30:26; Hosea 6:1

da dɨman kogham. Bar puvatɨgham.
6 Eghtɨ dagher isɨngtɨziba puvatɨziba, e ti pura dar amam o? Puvatɨ.
E faragh amangsɨzim dar atɨgh, egh dar amam.
Ezɨ tuarir aroriamɨn dɨpar kɨnim a isɨngiz o? Bar puvatɨ.
7 Nan navir averiam dagher kamaghɨn garibagh ifongezir puvatɨ.
Da mati nan damazimɨn bar ikuvizir dagheba.*

8 "Oio, kɨ kamaghsua, God nan azangsɨzim baregh,
nan azangsɨzimɨn mɨrara bizir kam damuam.
9 Kɨ kamaghsua,
God na dɨkabɨragh pamten na mɨsoghtɨ kɨ aremeka.
10 Kɨ fo, kɨ akɨrim ragha Godɨn akam gasarazir puvatɨ,
a Godɨn Bar Zuezim.
Kamaghɨn, kɨ mɨzazir ekiam isa aremeghamin dughiam, kɨ kamagh mɨkɨm suam, a dera, pura bizim,
kɨ bar akuegh uabɨ fɨ uabɨ akunam.†
11 Nan gavgaviba bar gɨfa,
ezɨ bizir aghuir manatam uam na bativsɨ kɨ a mɨzuamam?
Egh kɨ bizir tizim bagh ua ikɨ navir amɨrizim ikiam?
Nan ikɨrɨmɨrim gɨvaghtɨ, deragham.
12 Nɨ ghaze, nan gavgavim ti, bras ko dagɨamɨn mɨn iti, a?
Bar puvatɨ.
13 Bar guizbangɨra, nan gavgavim bar gɨvazɨ,
kɨ manmaghɨn uabɨ uabɨn akurvaghamin bizitam damuam? Bar puvatɨ.

14 "Gumazim osɨmtɨzir ekiam itir dughiam,
an namakar aghuiba a ko ikia bar an apangkufi. Arazir kam dera.
Gumazamizir uan namakabagh ifongezir puvatɨziba,
me uaghan Godɨn Gavgaviba Bar Itimɨn atiatia an apengan itir puvatɨ.‡
15 Kɨ garima, ia nan namakaba ia bar deraghavɨra na gifari.
Ia mati amozim izi puvatɨzɨ daghuriba dake.
16 Amozir dughiamɨn daghuriba izevegha pamtemɨn emɨri.
17 Egha aruemɨn dughiamɨn daghurir kaba bar dakegha dɨpaba puvatɨ.
18 Dughiar maba gumaziba uan kamelɨn biziba ateriba ko, tuaviba ataghɨragha tuavir igharazibar zui.
Egh me dɨpaba puvatɨgh, tuavim ategh mangɨ daghurir kabar dɨpaba buriam.
Eghtɨ dɨpar kaba dakeghtɨ, me pura gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn daru mangɨ arɨmɨghiregham.
19-20 Teman nguibar ekiamɨn gumaziba ko Sabean gumazir biziba amadiba, uaghan kamaghɨram ami.
Me ghaze, dɨpaba daghurir kabar ikiama, egh me uan kamelba inigh mangɨtɨ me dɨpabar amam.
Ezɨ me daghuribar garima, da bar dakezɨ, me dɨgavir kuram gami.
Egha men nɨghnɨziba bar derazir puvatɨgha okam nɨghnɨsi.
21 Ia ti uaghan daghurir dakezir kabar mɨn ami.
Kɨ ghaze, ia ti nan akurvaghasa ize,
ezɨ ia nan garima, kɨ ikuvigha itima, ia bar puvɨram atiati.

---

* **6:7:** Ves 5 ko 7 ghaze, Jop kamaghɨn akar isɨn zuim gami, Elifasɨn akam tong nan akurvazir puvatɨ, mati daghem isɨngizir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, kɨ uan akabar gun mɨgɨavɨra iti. † **6:10:** Hibrun akam, vezɨn kam deragha a mɨgeir puvatɨ. ‡ **6:14:** Hibrun akam, vezɨn kam deragha a mɨgeir puvatɨ.

22 Manmaghɨn ami?
Kɨ fomɨra bizir aghuitam uabɨ danɨngasa ti ian azara?
O, kɨ ti dagɨabar uabɨn akurvaghasa gumazir igharazibar azagsɨghasa, ia apezepere?
23 O, kɨ ti apanibar dafaribar uabɨ iniasa ian azara?
O, kɨ atrivir kuramɨn dafarimɨn uabɨ givezasa ti ian azara?
Bar puvatɨ.

24 "Aria, ia nan sure damutɨ, kɨ arazir kurar amiziba deragh dagh fogham.
Egh kɨ akam dukuagh iararam oragham.
25 E fo, fofozir gumazim guizɨn akam mɨkɨmtɨ, an mɨgɨrɨgɨaba gumazir igharazibar nɨghnɨzibar amutɨ,
me nɨghnɨzir gavgavim dar ikiam.
Ezɨ ia puram akam arai.
Ian akaba deravɨra nan arazibar osɨmtɨzitamɨn gun mɨgeir puvatɨ.
26 Osɨmtɨzir kam bar na gasɨghasɨki.
Kamaghɨn, nan mɨgɨrɨgɨaba derazir puvatɨ.
Ezɨ ia ghaze, da amɨnimɨn mɨn pura ivai.
Egha ia ghaze, ia ti na akɨrigham? Bar puvatɨ.
27 Kɨ ghaze, ia ti borir asaghasazibagh eghuvamin gumazim amɨsɨvɨsɨ, satu gikararangam.
Egh ia dagɨaba inisɨ, ti uan namakaba amangam.

28 "Aria, e uari, ia deravɨra gan na tuisɨgh.
Ia fo, kɨ ia gifarir puvatɨ.
29 Ia mɨgɨrɨgɨar kaba ko arazir derazir puvatɨziba atakigh,
egh ia arazir aghuimra gɨn mangɨ nan araziba tuisɨgh.
Kɨ arazir kuratam gamizir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, ia pazɨ na gɨnɨghnɨghan markɨ.
30 Ia ti ghaze, nan mɨgɨrɨgɨam derazir puvatɨ.
Egha ia ti ghaze, kɨ fozir puvatɨ arazir manam dera,
o arazir manam ikufi.
Bar puvatɨ."

7

1 Egha Jop ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze:

"O God, e nguazir kamɨn itir ikɨrɨmɨrim a kamaghɨn iti, gumazamiziba bar puvɨra ingar ikiam,
mati gumaziba ingangarim damuasa e amɨkɨrvagha zui.
Egha mati gumazim uan ingangarir ivezim iniasa uabɨ abɨragha,
bar pamten ingaravɨra iti.
2 E mati ingangarir gumazir kɨnibar mɨn, danganir dughuaziba itibar ikiasa ifonge.
Egha e mati ingangarir gumazim ivezim iniasa ingarigha ivezim bagha mɨzua iti.
3 God nguazimɨn ikiasa na amɨsevegha na gamizɨ,
iakɨniba iza zuima, nan ikɨrɨmɨrim mati pura bizir kɨnim,
egha mɨngarir aghuim puvatɨgha kamaghɨra iti.
Ezɨ zurara dɨmagaribar, nan navim osemegha ikia derazir puvatɨgha kamaghɨra iti.
4 Kɨ mɨsiamɨn akua egha amɨnim zuamɨra tiasa kɨ ifonge.

Ezɨ dɨmagarim bar ruarazɨ, kɨ mɨsiamɨn uabɨ gɨghavkɨravɨra itima, amɨnim tira.
5 Ezɨ apizir muziariba ko nguazir mɨneziba, korotiabar mɨn, nan namnam bar a noke.
Ezɨ duar akaziba zuamɨra nan duaba avezɨ,
duabar ganganiba, mɨsɨngizɨ moghɨn gari.
Ezɨ duaba zuamɨra ua bɨaghiregha, mɨtiziba uam otifi.
6 Ezɨ uaghan, mati amizim zuamɨra mɨtarim girɨghizɨ moghɨn,
nan dughiar kɨ nguazimɨn itiba, da iza zuamɨra zui.
Ezɨ nan ikɨrɨmɨrim derazir puvatɨgha kamaghɨra iti.
Ezɨ nan nɨghnɨzim ghaze, kɨ ua deraghan kogham.”

Jop uan osɨmtɨzimɨn God mɨgei

7 Egha Jop ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
“O God, nɨ fo, mati gumazim ghuariam sue moghɨn, nan ikɨrɨmɨrim a bar otefe.
Ezɨ nan damazim ua bizir aghuir na bativamibar ganan kogham.
8 Gumazamiziba datɨrɨghɨn nan gari, me gɨn ua nan ganan kogham.
Nɨ nan ganvɨra ikɨtɨ, kɨ pura puvatɨghtɨ, nɨ ua nan ganan kogham.
9 Gumazim aremegh, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn mangam,
mati ghuariam ua overiamɨn itir puvatɨ, a uan danganim ategha ghu.
Nguibar kamɨn itir gumazim a ua izeghan kogham.
10 A ua izɨ uan dɨpenimɨn mangan kogham,
eghtɨ an adarazi a gɨn amadagham.

11 “Kamaghɨn amizɨ, kɨ bizir kam gɨnɨghnɨghamin dughiamɨn, kɨ uan akam dukuaghan kogham.
Kɨ osɨmtɨzir bar ekiam aterima nan navir averiam bar puvɨram arai.
Kɨ uan duamɨn aven bar oseme, kamaghɨn amizɨ, kɨ mɨkɨmam.
12 Manmaghɨn amizɨ, nɨ zurara kalabuziamɨn mɨn na geghufi?
Nɨ ti ghaze, kɨ ongarimɨn itir kuruzir asem, egh kɨ bizibagh asɨghasɨgham.*
13 Kɨ ghaze, kɨ ti dakuam,
egh kamaghɨn kɨ uan mɨzazir kam gɨn amadagham.
14 Puvatɨ, kɨ akuir dughiamɨn, nɨ atiatir irebar kuraba nan akakasi,
ezɨ kɨ aser guar igharazibar gari.
Arazir kamɨn, nɨ na gamizɨ kɨ bar atiatingi.
15 Kɨ kamaghɨn uabɨn apangkuvigha ghaze, me nan fɨrim dafazɨ kɨ aremegha deraghai.
Kɨ ikɨ uan mɨkarzimɨn, uam osɨmtɨzir kaba ateran aghua.
16 Kɨ bar amɨra.
Kɨ ua nguazir kamɨn ikian aghua.
God, nɨ osɨmtɨzim ua na danɨngan markɨ.
Nan dughiam bar otefe,
kamaghɨn, nɨ na ateghtɨ kɨ pura ikiam.

17 “E gumazamiziba, e bar bizir tiziba, nɨ zurara puvɨram e gɨnɨghnɨsi?
Tizim bagha nɨ zurara en garavɨra iti?
18 Tizim bagha nɨ zurara mɨzarazibar en araziba tuisɨsi?

---

* **7:12:** Fomɨra gumazir maba kuruzir aser ongarimɨn ikia bizibagh asɨghasɨzimɨn eghaghanim men iti. Ezɨ God a isa kalabus gatɨgha an gara iti. Egha eghaghanir kamɨn akar igharazir maba da Jop 9:13 ko 26:12-14ɨn iti. **7:17:** Onger Akaba 8:4; 144:3; Hibru 2:6

Egha ni manmaghsua en garavira ikia avughsaziba puvati?
19 Ki kamaghsua, ni uan guam giragh tong dughiar otevimin nan ganan marki,
eghti ki tong avughseka.
20 Nan arazir kuram ti ni gasighasighizi, ni osimtizim na daningasavira nighnisi?
Ki mati asavamadir ababanimin min itima, ni zurara uan afuzibar na ginifi.
Ni gumazir e geghuvim, mati gumazir kalabuziabar suigha, me geghuvim.
Ezi ki ti osimtizir ekiam ni ganidi, o?
21 Ni manmaghsua nan arazir kuraba gin amangan aghua?
Kiran oveghangin ki ovegh mozir torimin irighiv ikiam.
Eghti ni na buriamin dughiamin,
ni nan apighan kogham."

Bildatin migirigiar faragha zuim

8

(Sapta 8)

Gumazir kuraba dughiar ruarimin ikian kogham

1 Ezi Bildat, a Suhan kantrin gumazir mam, a kamaghin migei:

2 "Nin migirigiam a kamaghira iti, egha derazir puvatigha,
mati aminir ekiam ivai.
Ni dazoghin migirigiar kam ategham?
3 Ni ti ghaze, Godin Gavgaviba Bar Itim guizin uan arazim gigha e gamir akar dikirizibagh nighnizir puvati? Bar puvati.
An arazir aghuiba, zurara kamaghira iti.
4 Nin boriba ti arazir kuram Godin damazimin a gamizi,
a men arazir kuramra uam me ikara.
5 Eghti ni uabi Godin Gavgaviba Bar Itim ko ikiva,
a ko mikimiva uabin apangkuvsi an azang.
6 Egh ni gumazir aghuir Godin damazimin derazimin otogh bar zueghti, God izi nin akuragham.
A ni damighti ni fomira uan dipenimin ikezi moghin ikiam.
7 A bar bizir aviritaba ua ni daningti,
da bizir avirir ni faragha ikezibagh afiragham.
8 Ni inazir afeziar fomira ikezibar nighnizir aghuibagh fogh,
egh men fofozim deraghviram a tuisigh.

9 "E dughiar bar otevimra nguazimin iti,
mati nedazim aruem a gamizi a tu, ezi ghuariam aruem apazazima a zuamira puvati.
E boghimra otivigha fofozir muziarim iti.
10 Fomira ikezir gumazamiziba fofozir aghuiba ko nighnizir aghuariba iti.
Kamaghin, men nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba nin sure damuam.

11 "Ighuruniba ko graziba ti dipaba puvatizir nguazimin deragha aghui? Bar puvati.
Da danganir dipaba itibar deraviram aghui.
12 Ezi dipam dakezi, ighurunir kaba ko graziba deragha aghuir puvati.

Gumazamiziba tighar da aghoramin dughiamin, da suvighavira ikia
misingi.
Grazir maba grazir kabar min zuamira midir puvati.
13 Gumazamizir akirim ragha God gasaraziba,
me mati grazir kaba.
Me ikuvighamin tuavimin gin zui.
Me kamaghin nighnighan marki, me deraghvira ikiam.
Puvati. Me ovengam.
14-15 Men nighnizir gavgavim ghaze, e deravira ikiam.
Ezi puvati, me bar tuavir aghuim ataki.
Me mati gumazamizir onganiba boghoborirmin dipenimin suiragh an ghua-
vanangam.
Eghti boghoborir dipenim zuamira dutughti me pazavira iregham.
16 Gumazamizir kaba fomira mati grazir gavgavibar min azenimin ike.
Me deraviram aghuima men biba azenimin danganiba bar dar ghue.
17 Egha dagiabar suigha bar gavgafi.
18 Eghti gumazitam grazir kaba asighti, gumazamiziba foghan kogham,
fomira grazir gavgavir mam danganir kamin ike.
19 Guizbangira, gumazamizir akirim ragha God gasiba, me bar akongezir
arazimin dughiam bar otefe.
Egh me arighireghti, igharaz darazi otivigh men danganim iniam.*

20 "Eghti gumazim arazir aghuibar amu, egh Godin damazimin arazir kuraba
puvatighti,
God akirim ragh a gasan kogham.
Gumazir arazir kurabagh amim,
God an akurvaghan kogham.
21 Jop ni oragh, God nin arazibar ganti da deraghti,
a ni damighti ni navir aghuim ikiam,
eghti ni dimiva bar akuegham.
22 Egh a ni gifongezir puvatizir gumazamiziba abiraghti, me bar aghum-
sigham.
Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiba, me uan biziba sara bar
ovegham."

Jop Bildatin migirigiaba ikarvasi

9

(Sapta 9--10)

Jop, God ko akam akirasa

1 Egha Jop kamaghin Bildatin migirigiam ikara:

2 "Guizbangira, ki fo nin migirigiam, a guizbangira.
Gumazim Godin kotin otoghti,
God manmaghin gumazir kamin arazimin ganiva a mikim suam, a
nan damazimin derazir gumazim?
3 Gumazitam God ko akabar uaning misoghti,
God 1,000in bizibar an azangsighti, gumazir kam azangsizir katam bar
a ikaraghan kogham.

---

* **8:19:** Hibrun akam, ves 16in tugha ghua ves 19in tu, a deragha migeir puvati. **8:20:** Jop 4:7; 21:30 **8:21:** Jop 5:22; Onger Akaba 126:1-2; 132:16 **8:22:** Jop 18:14; Onger Akaba 132:18 **9:2:** Jop 4:17

4 God nighnizir aghuim ko fofozim ko gavgavir ekiam iti.
Kamaghin, tinara a batuegh a gafiragham?
Gumaziba puvati.
5 Egh an aningagheghamin dughiamin,
a zuamira mighsiabagh isivaghsivazi, da zui,
egha bar moghira dagh asighasisi.
6 A nguazim gavgavim a daningasa bizibagh nobaghnobazima,
nguazim puvira ivazvasi.
7 A pura aruem mikemeghti, a isiraghan kogham.
A mikovezibar angazangariba apazaghti e dar ganan kogham.
8 A uabi overiam pin aneti.
Ezi ongarim dipirima, an a gisin arui.
9 God mikoveziba bar dar ingarizi,
da vaghvagha ziaba iti, mati Guezam ko Iavibam ko sautin amadaghan itir mikovezir igharaziba.
10 A digavir kuram gamir bizir guar aviribagh ami,
ezi da bar en fofozim gafira.
Ezi digavir kuram gamir arazir an amiba,
e da mengiva avegham.

11 "God nan boroghira izi na gitagh mangiti,
ki an ganighan kogham.
12 A bizir tizim gifonge, a puram a iniam, gumazitam an anogoroghan kogham.
Eghti tina an azangam, Ni tizim gami?
13 God uan aningagharimin suizi puvati.
Rahap uan roroaba ko, a me gamizir arazim ni an gani.
God apanir kaba dikabirazi, me an apengan iti.
14 Ki gavgaviba puvati, egh tong Godin akam ikaraghan kogham.
Egh ki Godin kotin tugh, ki migirigiar manatamin a mikimam? Ki akaba puvatigham.
15 Ki gumazir arazir kurabagh amir puvatizim,
egh ki Godin kotiamin aven, migirigiatamin a ikaraghan kogham.
Godra gumazamiziba tuisizir gumazim, egh a na isi kot darigham.
Ki fo, ki ua tuaviba puvati, egh ki an azaraghti a nan apangkuvigham.
16 Egh ki kotin akam akirsi an diaghti a izeghiva,
ti kotiamin, nan akam bareghan kogham.
17 An aminir ekiam ko amozimin na abinasa aning amadi.
Ezi ki kamaghin nighnisi, ki osimtiziba puvatizi,
a na gasighasighaviira iti.

18 "God tong na ataghirazir puvati, ezi ki avughsezir puvati, kamaghin ki mizazim isaviira iti.
Ezi bizir a na gamir kaba, da na gamima, ki osiaviira iti.
19 An gavgavimin ababanim, nan gavgavim bar a gafira.
Egh ki kotin akam akirsi nighnighti, tinara a inigh kotin izam?* Puvatigham.
20 Ki arazir kuratam gamizir puvati,

9:9: Jop 38:31; Amos 5:8 * **9:19:** Hibrun akar datirighin itim ghaze, "Tinara na inigh kot bagh izam?" Ezi gumazir aviriba ghaze, Bar fomira akar kam, "Tinara a inigh kot bagh izam?" a itima, gin gumazir maba Hibrun akamin a giragha an osiri.

egha ki bizitamin osimtizir tam itir puvati,
egh ki kotin mangi nan migirigiaba ikuvighti, God nan akam giraghti, ki
deraghvira kot damighan kogham.
21 Guizbangira, ki bizitam pazava a gamizir puvati.
Egha ki nighnisi, ki pura bizir kinim,
egha uan ikirimirir kam ki bar an aghua.
22 Ki fo, e bar magh ghue, gumazir kuraba ko gumazir aghuiba sara,
God bar e agivam.
23 Eghti dughiar kuram gumazamizir aghuibagh asighasighti,
a men osimtizim dipova an ingiarva akam.
24 God gumazir kuraba ataghizi me nguazir kam gativagha an gari.
Egha jasbar nighnizibagh amima, da onganigha deravira kotiabagh
amir puvati.
God ti bizir kabar amuti, da otivan koghti, tinara dar amuti da otivam?

25 "Nan dughiar ki angamira ikiamiba, da atamra ghua gefi.
Da puvira ivemara gumazimin ivemarim gafira.
Kamaghin amizi, ki ua dughiar aghuim bativan kogham.
26 Dughiar kaba atamra gefi, mati kurim ongarimin atamra ivemari,
egha mati isam asizimin suighasa tuigha zuamira izaghiri.
27-28 Kamaghin deragham, ki uan navimin itir osimtizim gin amadagh,
bar akongegh deravira ikiam.
Ki kamaghin damuasava amua,
egha osimtizir kam ko mizazir kam uam aningin atiati.
Ki fo, God, ni nan gari, ki nin damazimin gumazir kuramin min iti,
kamaghin ki atiati.
29 Kamaghin ki tizim su uabi mikim suam, ki gumazir aghuim?
Nan migirigiaba pura biziba, ezi ki bar amira.
30 Egh ki nin damazimin zueghsi, sopin bar aghuim inigh mangi,
dipar dikiriamin uabi rueghti,
31 ni na isi mozir konir beghneazim itimin na kunighti,
nan mikarzim bar pughpurigham.
Kamaghin, ki ti pura uabi ruegham.
Eghti nan korotiaba suam, ki ti bizir bar kurar mam,
egh nan mikarzimin aghuagham.

32 "God ti pura gumazir kinitam amuai,
ga ti kotiabar ghua uan migirigiaba akirai.
33 Ezi gumazir gan osimtizim baragh a tuisighamiba puvati,
a gan migirigiaba tuisigh gan adarim akiram,
34 egh Godin mikimti, a ua na misoghan kogh, egh puv na damuan kogham,
egh an atiatim na daningisi, bizir kurabar amuan kogham.
35 Kamaghin damuamin gumazitam ikiti, ki ua Godin atiatingan kogham,
egh a ko uan osimtizim deravira a mikimam.
Guizbangira, ki kamaghin fo,
ki bizitamin osimtizitam itir puvati."†

10

Jop uan ikirimirim bar an aghua

1 Jop ua kamaghin migei:

9:32: Aisaia 45:9; Jeremaia 49:19; Rom 2:20

† **9:35:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

“Ki angamira ikian bar aghua.
Ki aremeghti deragham.
Kamaghin ki uan navir averiamin aven itir osimtizir ekiar kamin gun mikimvira ikiam.
2 Ki kamaghin Godin mikimam, ni pura kotin na tuisighan marki.
Ni nan atariva, nan osimtizimin gurara na mikimasa ki ifonge.

3 “Gumazir ni uabi ingariziba, ni paza me gamir arazim ko arazir kurar ni me gamiba,
ni manmaghin nighnisi, da deraz, o?
Egha arazir kurar gumaziba damuasa nighniziba,
ni da bagha ifongezir arazim, a deraz o?
4 Ni ti e gumaziba bizibar gari moghin, ni dar gari,
ni arazir kabanang gami.
5 Ezi manmaghin ami, ni en min dughiar otevimra ikegh ovengam o?
Ti puvatigham.
6 Ezi ni manmaghsua pamten nan arazir kuraba ko osimtiziba buriasa ingari?
7 Ni fo, ki bizitamin osimtizitam itir puvati.
Ezi ni mizazim na gasi.
Egha ni fo, gumazitam nin dafarimin
ua na inighan kogham.

8 “Ni uabi nan inivafizimin ingari,
egha datirighin, ni ua na gasighasisi.
9 Ni nighnigh, ni gumazim nguazir minemin ingarizi moghin,
ni nan ingari.
Ezi datirighin mamaghin ami?
Ni ti na damighti, ki ua nguazir minemeniam gavaghasa?
10 Ni nan afeziam gamizi, a navim nan amebam ganingizi,
ki an borir mitarimin aven otoghava aghui.
11 Ni aghariba ko agiriba nan inivafizim gatizi, nan mikarzim gavgafi,
ezi ni nan agiriba ko aghariba avasa, tuziba ko inim nan inivafizim gati.
12 Ni ikirimirir angamira itim na ganiga, bar nan apangkufi.
Ni na geghuvima, ki angamira ikiavira iti.
13 Ezi ki fo, ni na geghuvir dughiamin,
ni ua pazi na damuamin nighnizim iti.
14 Ni bar deravira nan garavira iti, eghti ki arazir kuratam damighti,
ni nan arazir kuram gin amadaghan kogham.
15 Ki arazir kuratam damighti,
guizbangira ni pazi na damigham.
Egh ki arazir aghuim damigh, kamaghin nighnighan kogh suam,
ki gumazir aghuim. Puvati.
Osimtizir na bativiba bar na gasighasighizi,
ki bar aghumsiki.
16 Egh ki bar akuegh suam, ki gumazir aghuim,
eghti ni zuamira nan agiragham,
mati laion asizimin agiragha a misoghezi an areme.
Egh ni na abinsi, digavir kuram gamir arazir aviribar amuam.
17 Ni uan aningagharim akakaghsi,
ni osimtizir avirim amangam.
Nin aningagharim ekiva mizazir ekiam na daningam,

mati mɨdorozir gumazir bɨzir ekiam na mɨsoghasa otivaghiravɨra iti.

18 “God, nɨ tizim bagha na ataghizɨ amebam na bate?
Kamaghɨn deraghai, kɨ uan amebamɨn navimɨn aven aremezɨ
gumazitam o amizitam nan ganighan koghai.
19 Kɨ amebamɨn navir averiamɨn aremezɨ me maghɨra modogha na inigha ghua,
matmatiamɨn mozimɨn na afaghai.
Arazir kam, mati kɨ nguazir kamɨn otozir puvatɨ.
20 Ezɨ God, nɨ fo, nan dughiam bar otefe, kamaghɨn nɨ uam osɨmtɨzim na danɨngan markɨ.
Nɨ na ateghtɨ, kɨ tong navir amɨrizimɨn ikegh ovengam.

21 “Egh gɨn kɨ nguazir kam ategh mangɨ nguibar bar mɨtarmangizɨmɨn ikiam,
egh uamateghan kogham.
22 Nguibar kamɨn itir biziba, da deragha itir puvatɨgha bar ikufi.
Egha angazangariba bar moghɨra puvatɨ, kamaghɨn amizɨ, mɨtarmemra nguibar kam avara.”

Sofarɨn mɨgɨrɨgɨaba

11

(Sapta 11)

Jop navim giraghtɨ,
God uam an apangkuvigham

1 Ezɨ Sofar Naman kantrin gumazim, a kamaghɨn Jop mɨgei:

2-3 “Jop, nɨ mɨgɨrɨgɨar bar avɨrim gami,
Nɨ ghaze, nɨn mɨgɨrɨgɨar kaba ti e damutɨ,
e suam nɨ gumazir aghuim.
Nɨ ti ghaze, nɨn mɨgɨrɨgɨar onganir kaba e damutɨ,
e akabar kumigham.
Nɨ nɨghnɨzir aghuir avɨriba paza dav keme.
Gumazir nɨ damutɨ, nɨ ti uan akar kabar aghumsɨzim iniamin tam itir puvatɨ.
Kɨ uan akam dukuaghan kogham.
Kɨ ti nɨn mɨgɨrɨgɨaba ikaragham.
4 Nɨ ghaze, mɨgɨrɨgɨar nɨ amizir kaba, da bar mɨgɨrɨgɨar aghuiba.
Egha nɨ uaghan arazir kuratam gamizir puvatɨgha, Godɨn damazimɨn dera.
5 Kɨ kamaghsua bar ifonge,
God uabɨ nɨn mɨgɨrɨgɨar kaba ikarvaghtɨ deragham.
6 Egh a nɨghnɨzir aghuim ko fofozir aghuimɨn mɨngarimɨn gun nɨ mɨkɨmasa, kɨ ifonge.
Bizir avɨriba mogomemɨn iti, kamaghɨn gumazamiziba deragh dagh foghan kogham.*
Jop, nɨ kamaghɨn foghasa kɨ ifonge, God dughorir amɨrazim nɨn ikiava,
arazir kurabar osɨmtɨziba ko magh ghuezir osɨmtɨzir ekiatam nɨ ganɨngizir puvatɨ.

7 “Godɨn Gavgaviba Bar Itimɨn fofozir aghuiba ko nɨghnɨzir aghuiba,

* **11:6:** Hibrun akam, vezɨn kam deragha a mɨgeir puvatɨ.

ni ti bar dagh fogha iti? Puvati.
Egha ni ti an fofozimin mitaghniabar abaragha iti?
Bar puvati.
8-9 Godin fofozimin ababanim, Godin Nguibamin min bar pin iti.
Egha Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam gafiragha bar vin mar iraghu.
Godin fofozim bar ruaragha, nguazir kamin danganir mikebaba bar dagh afira.
Egha bar ekevegha ongarimin mitaghniaba bar dagh afira.
Ni manmaghira Godin nighnizim ko fofozim gifogham? Ti puvatigham.
10 God izi ni inigh kotin mangiva ni isi kalabus datighti,
tinara a mikim suam, markiam?
11 God ifavarir arazibagh amir gumazamizibagh fo.
A men ganti, me arazir kurabar amuti, a me tuisigham.
12 Ni ganti, donkin amebam gumazir boritam bateghan kogham.
Kamaghira ni ganti gumazir nighnizir aghuim puvatizim,
manmaghin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniam?†
Bar puvatigham.

13 "Jop, ni navim giragh uan agharimning fegh God ko mikimiva an azangsighti,
a nin apangkuvigh nin akuragham.
14 Ni arazir kuratam damigh, egh akirim ragh uan arazir kuram gasaragh.
Egh arazir kuram ateghti, a ua izi nin purirpenimin aven ni ko ikian marki.
15 Ni kamaghin damigh uam osimtiziba puvatigh bar akuegham.
Egh ni gavgavigh bizitamin atiatingan kogham.
16 Egh ni uan osimtizim ko mizazim gin amadagham.
Egh ni uam aning ginighnighan kogham,
mati aperiam ivemara ghua fanem giraghuzi,
gumazamiziba a bakinighniki.
17 Nin ikirimirim igiamin otogham.
Egh bar deragham, mati aruem pazaghar torimin ikia deraghavira siragha gari.
Ezi osimtizir ni batozir kaba mati dimagarimin mitarmer ekiam, da ua nin ikian kogham,
mati aruer igiamin mizarazim.
18-19 Egh ni fogham, God bar deraghvira ni geghuvam.
Eghti nin ikirimirim amiraghirighti, ni gavgavigh ikiam.
Ni bizitamin atiatingan kogham,
kamaghin amizi, ni dakuamin dughiam, ni bar deravira dakuam.
Gumazir aviriba uarir akurvaghsi izi nin azangsigham.
20 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me akurvazim bagh gan ikivira ikiam.
Eghti puvatigham.
Me Godin aningagharim gitaviraghsi tuavir aviriba buriam.
Eghti bar puvatigham, me damuva avegham, ovevemra me bativsi me a mizuam ikiam."

Jop, Sofarin migirigiaba ikarvasi

† **11:12:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

12

(Sapta 12--14)

Jop uan namakabar mɨgɨrɨgɨabar aghua

1 Jop kamaghɨn Sofarɨn akaba ikarvasi:

2 “Bar guizbangɨra, ia 3plan namakar kaba, ia nɨghnɨzir aghuim ko fofozir aghuim iti.
Egh ia ti aremegh nɨghnɨzir aghuim ko fofozir aghuim sara,
inigh mangɨ bar gɨvagham.
3 Ti puvatɨgham. Kɨrara, kɨ uaghan fofozim iti.
Ian fofozim nan fofozim gafirazir puvatɨ.
Ia mɨgeir biziba,
gumazamiziba ti bar dagh fogha gɨfa.

4 “Ezɨ datɨrɨghɨn ia nan namakaba, ia na dɨpofi.
Kɨ arazir aghuibagh amua, Godɨn damazimɨn arazir kuratam gamizir puvatɨ.
Egha kɨ fomɨra ia ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba, a da barasi.
Ezɨ ia datɨrɨghɨn iza na dɨpova nan ingaravati.
5 Gumazamizir deravɨra ikia osɨmtɨziba me bativir puvatɨziba,
me gumazamizir onganarazibagh amua osɨmtɨziba itibar ingaravati.
Me mati gumazamiziba tuavimɨn gumazir mamɨn garima, a irasava amima,
me bar a munamadazɨ, a degiaghirɨ.
6 Ezɨ okɨmakɨar gumazamiziba ko Godɨn akaba batozir gumazamiziba,
men ikɨrɨmɨrim a dera.
Me uan fofozim ko gavgavimɨn garima,
bizir kamning me bagha ikɨrɨmɨrir aghuim gamima, an otifi,
ezɨ bizir kam mati men asemɨn mɨn oto.*

7-8 “Ia mangɨ asɨziba ko kuaraziba ko osiribar azaraghtɨ,
me ian sure damu.
Ia ifueghɨva, uaghan mangɨ nguazir kamɨn azaraghtɨ,
a Godɨn Arazibar gun ian sure damu.
9 Ikiavɨra Itir God ingarizir bizir kaba bar, da an amir bizibagh fo.
10 Gumazamizibar ikɨrɨmɨrim ko bizir a ingarizir igharaziba sara,
da bar an dafarimɨn iti.

11 “En akatoriba dagheba apa dar isɨngtɨzim barasi, daghem isɨngiz, o a ikufi.
Kamaghɨra en kuariba, mɨgɨrɨgɨaba barazima, e bar deravɨra da tuisɨsi.
12 Guizbangɨra, gumazamizir ghuriba nɨghnɨzir aghuiba ko fofoziba iti.
13 Ezɨ Godɨn nɨghnɨzir aghuim ko fofozim, gumazamizir ghuribar fofozim bar a gafira.
Egha uaghan gavgavir ekiam iti.

14 “God bizitam gasɨghasightɨ, gumazitam uam an ingarighan kogham.
God gumazitam kalabus datɨightɨ, gumazitam ua a inighan kogham.
15 Egh God amozimɨn anogoreghtɨ, aruer ekiam otoghtɨ, nguazim bar mɨsigh gavgavigham.
Egh an amozir avɨrim amangtɨ faneba bar aperiar ekiaba otivtɨ,
dɨpam nguazimɨn danganir avɨriba avaragh dagh asɨghasigham.

---

* **12:6:** Hibrun akam, vezɨn kam deragha a mɨgeir puvatɨ.

16 God gavgavir ekiam iti.
A bizir guar avɨribar amuamin fofozir avɨrim iti.
Gumazamizir akar ifavaribav geiba ko gumazamizir akar ifavaribar gɨn zuiba,
me bar moghɨra Godɨn agharimɨn iti.
17 Gumazir nɨghnɨzir aghuiba atrivibagh anɨdiba,
God men nɨghnɨzir aghuariba batozima,
me onganigha bibiabaram arui.
Egha a uaghan jasbagh amima,
me ongani.
18 God atrivibar ingangaribar me agefi,
ezɨ me ua atrivir korotiaba azuir puvatɨ.
Me pura ingangarir gumazir kɨnibar mɨn inir kɨniba iti.
19 A ofa gamir gumazibagh amima, me onganigha bibiabaram arui.
Egha a gumazir ekiaba abɨri.
20 Nɨghnɨzir aghuiba isa gumazir dapanibagh anɨdiba, God men akatoribar kumi.
Egha gumazamizir ghuribar nɨghnɨzir aghuim ko fofozim batosi.
21 A gumazir dapaniba abɨra paza me gami,
egha gumazir gavgavibar gavgaviba agefi.
22 A bizir mogomebagh amima,
da azenibagh iri.
Egha an angazangarim gamima,
a bar mɨtarmangizir danganibar otivima, danganir kaba bar angazangari.
23 A kantribagh amima, da gavgava ziaba iti.
Egha a gɨn uam adagh asɨghasɨsi.
A kantribagh amima, da otiva bar gavgafi,
egha gɨn a dar gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazibar me kalabus garɨsi.
24 A kantribar gumazir dapanibar nɨghnɨzir aghuiba batoghezɨ,
me onganigha puram arui,
mati me danganir biziba puvatɨzimɨn puram arui.
25 Me mati gumazim danganir mɨtarmemɨn ikia tuavim buria pura suighsuisi.
Egha a me gamima, me dɨpar onganiba apir gumazamizibar mɨn purama aghuavtifi.”

13

1 “Guizbangɨra, ia mɨgeir bizir kaba, kɨ fomɨra da baregha dar ganigha gɨfa.
Kɨ bizir kabagh fogha gɨfa.
2 Bizir ia foziba kɨ uaghan dagh fo.
Ian fofozim, nan fofozim gafirazir puvatɨ.
3 Kamaghɨn, kɨ ia ko mɨkɨman bar amɨra.
Kɨ Godɨn Gavgaviba Bar Itim ko mɨkɨmasa.
Kɨ uan osɨmtɨzir kam akɨrsɨ a ko ga mɨgɨrɨgɨabar uaning mɨsoghasa, kamaghɨn kɨ ifonge.
4 Ezɨ iarara, mɨgɨrɨgɨar ifavarir avɨribagh ami.
Ia mati dokta gumazimɨn arɨmariam akɨran fofozim puvatɨ.
5 Kamaghɨn amizɨ, ia ua mɨkɨman markɨ.
Ia ti akabar kumigh nɨmɨra ikɨtɨ,

gumazamiziba suam, ia nighnizir aghuim ko fofozir aghuim iti.

6 “Egh ia deravira kuarim atigh
nan migirigiaba baraghasa ki ifonge.
7 Ia akam ara migirigiar ifavaribagh ami,
egha ia ti kamaghin nighnisi, migirigiar kaba Godin akuragham?
8 Ki kamaghin gari, ian nighniziba ti Godin akuragh na abinasa.
9 God ia tuisigh deravira ian araziba ko nighnizibar ganti ia deravira ikiam, o puvati?
Ia ti gumazamizibagh ifari moghin God gifaram o? Bar puvatigham.
10 Ki fo, ia pura Godin akurvagh na abinsi navir averiamin na ginighnighti,
God ian ataram.
11 Eghti ia an gavgavir bar ekiamin gan bar atiatigh akongam.
12 Aghuzir akar fomira ikeziba ia dav keme, da pura biziba, mati averenim.
Ia kotin aven migeir akaba,
da gavgaviba puvati, mati beghneazim.”

Jop kamaghin atiatir puvati, God a misueghti an aremegham, kamaghin Jop mikiman atiatir puvati

13 Jop ua kamaghin migia ghaze:

“Ia akabar kumighti ki uabira mikimam.
Bizir manam na bativsi, a mar na batif.
Ki uan akam dukuaghan kogham.
14 Ki atiatir puvati, ki Godin mikimasaviram amua iti.
Egh ki aremeghsi, a dera, pura bizim, ki aremegham.
15 A dera, God na misueghti ki aremeghasa ifonge,
eghti ki a mizuamiva nighnizir gavgavim an iki mamaghira ikiam.
A nan ganti, ki an damazimin an gun mikim suam,
ki arazir kurabagh amir puvati.*
16 Gumazir arazir kurabagh amitam Godin guamin izan kogham.
Ki a mikimsi atiatingan koghti, a tuavir kamin na gifogh suam,
ki gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim.
Egh a nan apangkuvigh nan akurvaghti ki deravira ikiam.
17 Datirighin ia deravira kuaribar arigh na baragh.
Eghti ki uan nighnizimin aven itir bizimin gun mikimasa.
18 Godin mikimamin migirigiaba, ki dagh fozi da iti,
ezi ki fo, Godin damazimin ki osimtiziba puvati.
19 Tinara na ko ga migirigiabar uaning misoghiva, na mikim suam, ki arazir kuram gami?
Tav ikiti, ki akam dukuagh, egh nimira iki aremegham.

20 “O God, bizir pumuningra ni aningin na damuasa, ki nin azangsisi.
Ni nan azangsizir kamning gifueghti, ki nin atiating egh nin mongan kogham.
21 Nan azangsizimning kamakin.
Ki kamaghin ifonge, ni uam osimtizim na darighan marki.
Egh atiatim na ganidir bizir kurabar amuan marki.

---

* **13:15:** Gumazir maba ghaze, E vezin kam kamaghin a giragham, “Egh a faragh na misueghti ki aremeghsi, ki bighivira an damazimin a mikim suam, ki arazir kuratam gamizir puvati, egha ki a mizuai, eghti a nan apangkuvigham.”

22 Ni kamaghin damigh, egh nan diagh na mikimti, ki nin migirigiaba ikarvagham.
O puvatighti, ki faragh ni mikimti, ni nan migirigiam ikaragh.
23 Ki arazir kurar manaba ko osimtizir manabagh ami?
Ni bighivira na mikimasa ki ifonge.
24 Tizimsua, ni akirim ragha na gasara?
Ni tizim bagha nan apanimin min na gami?
25 Ki mati raizin misevir kinim ko grazir midiarir muziarir mam, aminim a givav amadi.
Kamaghin, ni tizimsua atiatim na ganiga nan agintisi?
26 Ki igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ni ti dagh nighnighavira iti,
egha ni arazir kurar kaba ikarvagha osimtizir ekiam na garisi.
27 Ni senin nan suemning ikezi, ki daruan ibura.
Ki daruti ni nan gin danganiba bar dar mangi,
egh nan dagarir nozimning deravira aningin ganam.†
28 E gumazamiziba mati temem, apiziba anemezi a mazigha gifa,
egha mati korotiam barareba anepa toriba a gariki.”

14

1 “E gumazamiziba dughiar otevimra nguazir kamin iti,
egha amebam e batezir dughiamra, osimtiziba e bativavira ikia,
iza e aremezir dughiamin tu.
2 E mati, akimarim mizarazimin otogha, guaratizimin misingi.
Egha uaghan e mati nedaziba, ghuariam aruem apazazi da zuamira puvarisi.
3 Kamaghin, ni manmaghsua en araziba tuisisi?
God, ki pura bizim, ezi manmaghsua ni na isa kot gati?
4 E gumazamiziba nin damazimin bar mize.
Eghti tina e damighti e nin damazimin zuegham?
Bar puvati.
5 Ni en ikirimirimin ababanim atigha gifa,
eghti e manmaghin dughiaba ko azenibar nguazir kamin ikiam?
Gumazitam uan ikirimirim bagh ua dughiatam gisivaghan kogham.
6 Kamaghin, ni datirighin na ateghti, dughiar ki itimin, ki avughsi navim deragham,
mati ingangarir gumazim an ingangarim guaratizimin givazi an navim dera.

7 “Ki fo, gumazitam temem okeghti,
a ua ghuzim anangamin tuavim iti.
8 Tememin povim mising magiriti an biba kurigham,
9 eghti nguazim dipam ikiti, ghuzir igiam temer dakar me okezimin otogham.
Egh an aghung aguaba asi mati temer igiam.
10 Ezi e gumazamiziba kamaghin puvati,
e ovengezir dughiam e bar givagham,
eghti igharaz darazi uam en ganan kogham.
11 Dipar akareba ko dipar ekiaba dughiar mabar bar dakegham.
12 Kamaghira gumazamiziba ovea ua dikavir puvati,
egh mangi overiam givamin dughiamin,
me kamaghira ikiti bizitam me gaghuraghan kogham.

† **13:27:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

13-14 “Gumazamizir oveaghueziba, me ti ua ikirimirir igiam iniam?
O God, kamaghin deragham, ni Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin na modogh mangi, nin aningagharim bar amiraghamin dughiamin tugh.
Egh ni ua dughiatam, na ginighnighsi a ginabagh.
Eghti ki pura ni mizuam iki mangiti, dughiar ni na ataghiraghasa misevezim otogham.
15 Egh dughiar kamin, ni uabira uan ingangarim ginighnigham, kar kirara ni nan ingari.
Egh ki ua nin boroghin ikisi ni bar ifuegham.
Kamaghin amizi, ni nan diaghti,
ki nin akam ikaragham.
16 Eghti dughiabar zurara, ni nan daroriba bar deravira dagh eghuvam.
Egh nan arazir kurabagh nighnighan marki.
17 Nan arazir kurar ki amiziba, ni bar da gin amadagh ua dagh nighnighan marki,
mati me biziba mitarim gaghuigha, an akam ikegha dagh nighnizir puvati.

18-19 “Ezi bizir kaba ti otivan kogham.
Ki biziba bar dar gari da ikufi.
Mighsiar gavgaviba dipiraghira pura nguazir kinimin oto.
Dagiar ekiaba sivaghsivagha uan danganir ikeziba ataghirasi.
Dipamin gavgavim dagiar ekiabagh ami da ghua sufi,
egha nguazim gikua anetera igharagha zui.
Ezi kamaghira, ni gari e gumazamiziba ghaze, e deravira ikiam,
ezi ni en nighnizir gavgavir kaba agivasa arazir guar aviribagh ami.
20 Ni uan gavgavimin me abiri me ariaghiri.
Egha me ariaghirir dughiam, men guaba igharagha gari,
ezi ni me amadima me Oveaghuezibar Nguibamin zui.
21 Eghti gin gumazamiziba ziar ekiam men otaribar aningam o, me men ziaba abin aghumsizim me daningam,
eghti gumazir ovengeziba bizir kamin ganan kogh, egh uaghan a gifoghan koghan.
22 Me mati gumazir uan inivafizimra mizazim barazim,
egha osimtizir a bativiziba bagha azi.”

Elifasin migirigiar namba 2

15

(Sapta 15)

Gumazir kuraba ivezir kuram iniam

1 Jop mikemegha givazi, Temanin nguibar ekiamin gumazim Elifas kamaghin a ikaragha ghaze:

2 “Jop, ki ghaze, ni gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim.
Manmaghin amizi nin migirigiaba mati aminim, ezi ni puram akam arai?
3 Ni e adogha ghuavira iti,
ezi nin migirigiaba deragha gumazitamin akurvazir pu.
Puvati.
4 Migirigiar kamaghin amiba, gumazamizibagh amima,
me Godin atiatiava an apengan itir puvati,
egha uam an damazimin ikia a ginighnizir puvati.

5 Ni arazir kuram gami, ezi bizir kam ni gamima ni migirigiar kabagh ami,
eghti da ni amizir arazir kuraba avegh da mongegham.
Nin apezeperir migirigiaba bar dera,
egha mati ifavaribagh amir gumazamiziba.
6 Ni tuisighamin arazim, a nan ingangarim puvati.
Nin akatorimra ni tuisigh pazi ni damuti,
ni fogh suam, ni arazir kuram gamigha gifa.

7 "Ezi manmaghin ami?
Tav ti nin faragha nguazir kamin otozir puvati?
Nin amebam ni batezir dughiamin,
God ti tighar mighsiabar ingaram?
Bar puvati.
8 Jop, God uan Nguibamin enselba akuvagha me ko migirigiabagh ami, ezi ni dughiar kamin uaghan ikia oraghiz, o?
Ni ti uabira nguazimin itir gumazamizibar tongin, nighnizir aghuim ko fofozim iti?
Bar puvati.
9 Nin fofozim en fofozim gafirazir puvati.
Bizir tizim ni a gifo, e uaghan a gifo.
10 Gumazir ghurir ghurapaniba e ko iti.
Ezi men azeniba nin afeziamin azeniba bar dagh afira.

11 "Jop, God nin mizazim amirvaghasav ami, eghti nin navim amiragh nimira ikiam.
Ezi e nin asughasugha ni migiava, egha migirigiar aghuiba ni ganingi.
Egha ni ti ghaze, bizir God damuamim,
a pura bizim, egha ni aghua?
12-13 Ni digavir kuram gamigha navir averiamin aven Godin atara damazimning atiaghirigha gari,
egha migirigiar kurar avirimin a gami.
Tizim nin nighnizim gasighasiki,
ezi ni arazir kam gami?

14 "Gumazamiziba Godin damazimin zuezir puvati.
Gumazir amebam otezir tam, arazir aghuibaram amir puvati.
15 E gumazamiziba, enselba e gafira, ezi God men arazibar gari, da derazir puvati.
Overiamin itir biziba da an damazimin uaghan zuezir puvati.
16 Ezi e nguazir kamin itir gumazamiziba, e tong bar derazir puvati.
En araziba bar ikuvigha mughuasi.
E arazir kuram damuasa bar ifonge,
mati gumazim kuarim an pirima, a dipam bagha areme.

17 "Jop, ni deravira kuarim atigh nan migirigiaba baragh.
Bizir ki ganigha fofozim iniziba, ki dar nin sure damuasava ami.
18 Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim itir gumazamiziba da fofozir kam ini.
Me uari uan afeziaba da fofozir kam ini.
Ezi dughiar me nan sure gamizim,
me migirigiatam modozir puvati.

15:14: Jop 25:4-6

Me bar dar gun na mikeme.
19 Gumazamizir kaba uan nguazimra iti.
Ezi nguibar igharazibar gumazitam iza me ko ikia,
egha men nighnizibagh asighasighizir puvati.

20 “Nan migirigiam kamakin:
Gumazamizir kuraba me kamaghira mizazim ini mangi ovegham.
21 Me niginiba barazir dughiabar, me bar puviram atiati.
Me ghaze, bizir kurar me gasighasighamim izi.
Egh me suam, osimtiziba puvati, dughiar kamin apaniba izi,
men bizibagh asighasigh men biziba okimam.
22 Me fo, bizir kuraba otiv bar me avam, mati mitarmem nguazim avara.
Men nighnizim ghaze, me osimtizir kam gitaghan kogham.
Egha me fo, apaniba midorozir sabamin me misoghti,
me arimighiram.
23 Me dagheba buriagh arui, ezi dagheba itir puvati.
Ezi me fo, dughiar ovezimin, dughiar bar kuram me bativam,
mati mitarmem nguazir kam avara.
24 Men nighniziba derazir puvati, me pazavira nighnigha bar atiatingi.
Bizir kam me abiragha, men nighnizibagh asighasisi,
mati atrivim uan apanibagh asighasisi.

25 “Me ifaghata ghaze, me Godin Gavgaviba Bar Itim bar a gafira,
egha an akaba batogha an gavgavim iriaghiriasi.
Kamaghin amizi, dughiar kurar kam,
gumazamizir kurar kaba bativam.
26 Mati me midorozir korotiam arugha, midorozir oramin suiragha
Godin misoghasavira zui.
27 Me datirighin deravira ikiava mikarziba bui,
egha bizir aghuir aviriba iti.
28 Ezi nguibar ekiar me datirighin itiba ikuvigham,
eghti men dipeniba dipirighiregh ikuvighti,
me dar ikivira ikiam.
29 Eghti men dagiaba ko biziba bar gevegham.
Egh gumazitam ua men ganighan kogham.
30 Me mitarmer osimtizir ekiar kam gitaghan kogham.
Mitarmem nguazim avarazi moghin me avaragham.
Godin aningagharim me gasighasigham,
mati avim tememin isima, aminim an dafariba ko bizibagh iva tintinibar zui.
31 Me ifavarir arazimin suiraghavira ikia ghaze,
bizir kam ivezir aghuim me daningam.
Ezi puvati.
Me bizir aghuitam inighan kogham.
Men ifavarir arazimra, mati men ivezir kurar me iniamim.
32 Egh me azenir aviribar ikeghan kogh ovengam,
mati temer igiam, gumaziba an oke.
33 Gumazamizir kaba ingangarir aviribagh ami, ezi da deraghaviram otivir puvati.
Da mati wainin ikarizim wainin oviziba bati,
egha da tighar aniamin dughiam, da puram asiaghiri.
Me mati olivin temem akimarir avirim a batifi,
egha bar suaghirezi, olivin oviziba tememin puvati.

34 Gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, men adarazi pura ikiam.
Me boriba puvatigham.
Eghti gumaziba gumazamizibar azangsighti, me mong apezeperir dagiaba me givezegh me gakaghonti, me me bagh arazir kuram damigh, egh dagiar kaba inigh uari bagh dipenibar ingaram.
Eghti dipenir kaba, da bar moghira isigham.
35 Ifavaribagh amir arazir guar aviribar nighnizim, men navir averiabar otifi,
mati borim amebamin navir averiamin otifi.
Arazir kuram damuamin nighnizim men naviba ko nighnizibagh izifa,
ezi me ifavarir avirim gami."

Jop Elifasin akam ikara

16

(Sapta 16--17)

Jop ghaze, God pazava a gami, ezi a uabin akurvaghasa Godin azangsisi

1 Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikara:

2 "Ki zurara migirigiar kaba baragha ghua, ua da baraghan amira.
Ia tong bar nan akurvazir puvati.
3 Ia ghaze, Jop, ni akam ara ghuavira iti.
Ni dazoghin nimira ikiam?
Ni nighnizir manam ikia, egha nimira itir puvatigha en migirigiaba baraghan aghua?
Ni en migirigiaba ikarvaghavira iti.
4 Ezi ki kamaghin ia mikimasa, ia nan danganim inigh, ki paza iti moghin ikiti,
ki ia deragha iti moghin ikiti,
arazir ia datirighin na gamir kamra ia damuam.
Ki uan apangkuvim ian akakaghsi puviram akam arangam.
Egh ki ia bativizir bizir kurar kabar digavir kuram damigh dapanim rongam.
5 Nan akatorimin ki migirigiar gavgavir bar aviribar ia damuti, ian mizaziba amiragh magiram.
6 Egha ki uabi kamaghin nighnisi, ki mikimam, o ki akatorim dukuagham,
a pura bizim, arazir kam nan akuragh nan mizazim a givaghan kogham.

7-8 "Bar guizbangira, God bar nan gavgaviba agifa.
A na gamizi, ki bar agharim guragha gavgaviba nan puvati.
Kamaghin nan namakaba nan gara bar atiatigha ghaze,
ki ti arazir kuram gamizi, God nan arazir kuram ikarvagha mizazim na gasi.*
9 God bar nan aghuagha nan apanim gami.
A bar nan aningaghegha ataribagh ivia, na gasighasisi.

10 "Gumazamiziba tuivigha na okarigha, arazir kurabar na gami.
Me na dipova nan ingaravaka egha nan koviam apese.

---

* **16:7-8:** Gumazir maba ghaze, E vezin kam kamaghin a giragham, "Bar guizbangira, God, ni bar nan gavgaviba gifa. Egha ni nan adarasi, me gasighasighizi me ariaghiregha gifa. Ni na gamima, ki agharim guragha egha nan mikarzim bar amira. Ezi gumaziba nan gara ghaze, Ki arazir kuram gami, egha ni nan arazir kurabagh ikarvagha bar puv na gami."

11 Gumazir akɨrim ragha God gasava arazir kurar avɨribagh amiba,
God na isa men agharim gatɨ.
12 Fomɨra kɨ deraghvɨra ike, ezɨ God otogha nan fɨrimɨn suiragha bar na mɨsaraghariki,
egha puv na gamizɨ, kɨ bar ikufi.
A na gamizɨ,
kɨ an baribar asavamangamin ababanir mamɨn mɨn oto.
13 Ezɨ an mɨdorozir gumaziba na gasavamadi.
Egha a nan navim atuzɨ, nan muriam suiaghɨrɨgha nguazim girɨ.
God tong nan apangkuvir pu. Bar puvatɨ.
14 A nan tuavim apɨrigha puvɨra na mɨsosi,
mati mɨdorozir gumazir gavgavim apanibar nguibar ekiam iniasa pamtem mɨsosi.
15 Fomɨra, kɨ ziar ekiam iti, ezɨ datɨrɨghɨn, kɨ onganarazibagh amua bar aghumsɨki.
Egha uan korotiaba suegha azir korotiam aru.
16 Kɨ aziavɨra itima nan damazimning begha nan mɨtarmangi.
Ezɨ nan guam bar aghevegha igharagha gari.
17 Kɨ arazir kuraba puvatɨ, ezɨ osɨmtɨzir kaba pura na batifi.
Kɨ igharaz darazi paza me gamir puvatɨ.
Egha kɨ God ko mɨgeir arazim ko nan daroriba,
da bar Godɨn damazimɨn dera.

18 "O nguazim, nɨ oragh.
Kɨ aremeghtɨ nan ghuzim ireghtɨ, nɨ ghuzir kam avan bar markɨ.
Nɨ ghuzim ateghtɨ, a puram azenimra ikɨ,
egh osɨmtɨzir kam akɨrsɨ Godɨn dɨmam.
19 Kɨ fo, na bagha garir gumazir mam Godɨn Nguibamɨn iti.
A fo, kɨ osɨmtɨzitam gamizir puvatɨ.
A nan akurvagh,
kotɨn aven gavgavim nan mɨgɨrɨgɨabar anɨngam.
20 Nan namakaba na gifongezir puvatɨgha, pazavɨra na dɨpofi.
Ezɨ kɨ Godɨn damazimɨn aziavɨra iti.†
21 Kɨ kamaghsua, gumazim uan namakamɨn akuragha gumazir igharazim ko akam akɨri moghɨn,
akurvazir gumazitam nan akuragh na bagh God ko mɨkɨmɨva, a ko akam akɨram.
22 Guizbangɨra, kɨ dughiar otevimɨn angamɨra ikiam,
ti azenir vamɨra, o azenir pumuningɨn,
kɨ ovevemɨn tuavimɨn mangɨ ua izan kogham."

17

1 "Nan ikɨrɨmɨrim ikuvigha gɨfa, ezɨ dughiar kɨ ovengamim, a bar roghɨra ize.
Ezɨ matmatiamra na mɨzua iti.
2 Gumazamiziba na okarigha tuivighav ikia dɨbovibar na mɨgei,
ezɨ kɨ men gari, me arazir kurar kamɨn na gami.

3 "O God, nɨ uabɨra nan akuragh nan kalabuziam givezeghtɨ kɨ fɨrighɨrɨgham.
Gumazir kamaghɨn nan akurvaghamin tam itir puvatɨ.
4 Nɨ nɨghnɨzir aghuim nan namakaba dama da batoke,

16:18: Jenesis 4:10; Esekiel 24:6-8 **16:19:** Jop 19:25 † **16:20:** Hibrun akam, vezɨn kam deragha a mɨgeir puvatɨ.

ezi me na abinasavira nighnisi.
Kamaghin, me nan akuraghan kogham.
Kamaghin amizi, ni me damighti, me deragh otivighan kogh na gafighan marki.
5 O God, ni fomira itir aghuzir akam ginighnigh,
‘Gumazitam dagiaba o biziba inisi, uan namakam puram a isi kot datigh,
egh a uan boriba ko, uan arazir kuram bagh ivezir kuram iniam.’

6 “Datirighin gumazamiziba Godin garima,
an osimtizir ekiam na ganingizi, me nan guam gipari.
Danganiba bar me na dipova kamaghin migei,
‘Ia gan, Jop arazir bar kuram gamigha osimtizir ekiar kam ini.’
7 Ki bar osemegha puviram azi,
bizir kam na gamima nan damazimning bezi,
ki deravira gari puvati.
Egha ki bar agharim gura.
8 Gumazir aghuir osimtiziba puvatiziba,
me gari, bizir kaba na bativima,
me bar digavir kuram gami.
Egha me gumazir kurabar gari, me deravira iti,
ezi bizir kam bangin men naviba bar ikufi.
9 Ezi gumazamizir aghuiba uan arazir aghuibar suiragh mamaghira ikiam.
Me arazir aghuibara damuam, mati men dafariba bar zuegha, gavgavigha mamaghira iti.*

10 “Aria, ia ua mikim.
Ki ian migirigiaba baragha fo,
ian tav nighnizir aghuaritam ko fofozim itir puvati.
11 Ki angamira itir dughiam givasava ami.
Bizir ki damuasa bar ifongeziba,
ki datirighin dar amuan kogham.
12 Ki mitarmemin ikiavira itima, nan namakaba ghaze,
‘Puvati, ni angazangarimin iti.’
Me ghaze, ‘Ni osiman marki. Aminim tiasava ami.’
Ezi ki gari mitarmer ekiam ikiavira iti.
13 Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam baghavira mizua iti,
eghti a nan dipenimin min ikiam.
Egh ki nguibar kamin dakuti mitarmem na avaragham.
14 Ki matmatiam ginighnigh kamaghin a diponam, ‘Nan afeziam.’
Apizir nan mikarzim apiba, ki kamaghin dar ponam,
‘Nan amizim,’ ko ‘Nan amebam.’
15 Ki suam, gin osimtizir kaba givaghti ki deravira ikiam,
guizbangira, ki ti puram mizuam ikiam.
Tinara na mikim suam, ki ua deragh ikiam?
Ti puvatigham.
16 Ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirigh,
egh ki ti ua deragh ikiamin tuavitam ikiam o?
Ti puvati.”

Bildatin migirigiar namba 2

* **17:9:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

18

(Sapta 18)

God gumazir kuraba
ivezir kuram me ganidi

1 Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kamaghin Jopin migirigiam ikarvasi:

2 "Jop, ni dazoghin uan akam dukuagham?
Ni deravira uan migirigiaba tuisighti, e ni ko mikimam.
3 Ni manmaghsua kamaghin nighnisi,
e bulmakaubar min ikia fofoziba puvati?
4 Nin aningagharim nirara ni gasighasisi.
A bar bizibar ingarigha dar danganibara da ariki, egh da batueghan kogham.
A dagiar ekiabagh isivaghsivaghti, da mangiti nguazir kinim ikian kogham.
Bar puvati.
5 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God me gasighasisi.
A gumazamizir kaba agefi, mati gumazim lam amunge.
6 Eghti gumazamiziba ua lamin angazangarimin ganti,
a ua arazir kurabagh amibar dipenibar ikian kogham.
7 Gumazamizir kaba deravira itir dughiamin me pamten arui,
ezi osimtizim me batozi, me dapaniba avigha nimiram arui.
Me paza igharaz darazir amuasa nighnizir aviriba iti,
ezi men nighniziba ghua meraram asighasisi.
8 Me mati asiziba aruima iver ekiam dar suisi,
egha mati asiziba, gumaziba da bagha okorezir mozibar ghuaghiri.
9 Me mati asiziba azuazimin aven zui,
10 egha me mati asiziba benibar dui,
benir gumaziba asizibar suighasa arighiziba.
11 Bizir atiatir ekiam me ganidiba,
da danganir me aruibar otiva men agintisi.

12 "Arazir kurabagh amir gumazamiziba,
me datirighin dagheba otevegha mitiriamra iti.
Ezi dughiar bar kuram otogha
me gasighasighasava ami.
13 Gumazamizir kurar kaba, arimariar bar kuratam men mikarzibar otiv,
men soroghafariba ko bizibagh asighasigh me damuti me ovengam.
14 Me ghaze, men dipeniba ti men ikirimirim damuti, a bar deragham.
Ezi puvati, me puviram atiating ovengam.
15 Me oveghti, gin men ikizimin aven tav ua iki,
men dipenimin ikian kogham.
Eghti ikizir igharazimin gumazamiziba izi, men dipenimin aven itir mughuriar kuram agivsi,
pauran me salfan dagiamin ingarizim fusfugham.
Egh gin me uari dipenir kamin ikiam.
16 Gumazamizir arazir kurabagh amiba bar givagham,
mati temem, an biba ko an aguaba misingizi a bar misingi.
17 Eghti gumazamiziba bar me gin amadagham.
Eghti me ua nguazir kamin ziaba puvatigham.
18 Me angamira itir dughiamin, me aruemin angazangarimin gari.

18:5: Jop 21:17

Ezi ovevem iza me batoghezi, me nguibar bar mitarmangizimin ghue.
19 Men ikizim bar kuavaremegham,
eghti me uari men boritaba, o men ovavir boritaba ikian kogham.
Puvati. Me bar ovengam.
20 Aruem anadi naghin itir gumazamiziba ko, aruem ghuaghiri naghin itir gumazamiziba,
me bizir kurar gumazamizir kaba batozim bareghiva, digavir kuram damigh puviram atiatingam.
21 Osimtizir guar aviirir kaba, gumazir kurar nighnizir gavgavim Godin itir puvatizibar amuiroghboriba ko,
men dipenibar aven itir darazi sara, bar me bativam.”

Jop Bildatin akam ikarvasi

19

(Sapta 19)

Jop bar ikuvigha uabira iti

1 Ezi Jop Bildat ikaragha ghaze:

2 “Ian migirigiaba mizazir ekiam na ganiga, puviira na abira na gasighasisi.
Ia dazoghin migirigiar kaba ategham?
3 Dughiar aviiribar ia na gasighasigha na abiri.
Ia kamaghin amua tong bar aghumsizir puvati.
4 Ki guizbangira Godin damazimin arazir kuratam damigham,
eghti bizir kam nan bizimra, a ian bizim puvati.
5 Ia ti ghaze, ia gumazir aghuiba, ezi ki gumazir kuram?
Ia gari, bizir kurar kaba na bativizi ia akam na gasa ghaze,
ki arazir kuram gami.

6 “Ezi ki arazir kuratam gamizir puvati.
God uan ifongiamra bizir kabagh ami.
A uan iver ekiamin nan suiragha na amighiri.
7 Ia gan! God puviira na misoghaviira iti.
Ezi a na ataghiraghasa ki pamten diava arai.
Ezi a nan dimdiam ikarvazir puvati.
Egha a guizin arazimin na gamir puvati.
8 A nan tuavim apirizi ki mangan asa.
Egha mitarmem gamizi, a tuavir kam avarazi,
ki tuavimin garir puvati.
9 A nan ziar aghuim gasighasighizi,
gumazamiziba ghaze, ki gumazir kuram.
10 A na gasighasigha bar na akaragharíki,
mati gumazim dipenim akaragharíki.
Ki faragha ghaze, a nan akuraghti ki deraviira ikiam.
Ezi puvati, a nan nighnizir kaba bar da batoke.
11 God puviira nan atara egha kamaghin nighnisi,
ki mati an apanim.
12 A uan midorozir gumaziba amangizi,
me iza nan dipenim okarigha na ko misosi.

13 “God nan ikizim gamizi, me na ategha ua na ko itir puvati.
Ezi na ko itir darazi ua na gifozir puvati.

Men damazibar, ki nguibar igharazimin gumazimin min iti.
14 Ezi nan anababa uaghan na ataki.
Ezi nan roroaba na bakinighinigha gifa.
15 Gumazir fomira iza nan dipenimin ikeziba, me na ginamadagha gifa.
Ezi nan ingangarir amiziba, me ua na gifozir puvati.
Ki men damazimin nguibar igharazimin gumazimin min oto.
16 Ki uan ingangarir gumazibar deima,
me na bagha izir puvati.
Ki uan akatorimin migirigiar aghuibar me mikinam,
ezi puvati, me nan akaba ikarvazir puvati.
17 Ki mikimasava amima, nan akatorim puvira mughuasi,
ezi nan amuim, nan boroghin ikian aghua.
Ezi guizin nan aveghbuaba,
me nan gari, ki mati bizir kuram.
18 Nguibamin boriba na dipova na gasighasisi.
Egh ki men damazibar mangiti, me akar kurabar na mikimam.
19 Nan namakar bar aghuiba, me datirighin bar nan aghua.
Ki bar ifongezir gumaziba, me uaghan akirim na gasaragha na abinasava ami.
20 Ki bar agharim gurazi, nan mikarzim bar suiaghirigha gavgaviba puvati.
Ki bar ikuvigha, bar atam aremeghai.
Egha ki fozir puvati, manmaghin amizi ki ovengezir puvati.

21 "God uan agharimin na misoghezi ki bar ikuvigha iti.
Kamaghin, ia nan namakaba, e uari, ia nan kuarkuvigh deravira na damu.
22 Manmaghsua, God na gamizi moghira, ia pazavira na gami?
Ia gari, ki paza itima, ia tizim bagha na abinasa migirigiar aviribagh ami?

23 "Oio! Ki kamaghsua, ki God ko migeir akar kaba,
gumazitam bar ada isi akinafaritamin da osirighti, da ikivira iki.
24 Kamaghin deragham, me ti nan akaba isi,
dagiatamin dagiar tuizimin da aghoregh, egh taba ainin da osirighti, da iki mamaghira ikiam.
25 Ki fo, nan Akurvazir Gumazim, Godin Nguibamin iti,
egh a gin nguazir kamin izi kotin aven tugh nan akurvagh na bagh mikimam.
26 Arimariar kuraba nan mikarzim gasighasighti,
ki da sara ikivira iki Godin ganam.
27 Ki uabi uan damazibar an ganam, eghti a na bagh mikimam.
Ki an ganti an nan roroamin min ikiam.
Ki guizbangira Godin ganasa nan navim bar dikavigha iti.*

28 "Ia ti ghaze, Osimtizir Jop bativir kamin mingarim, anarira iti. Kamaghin, e a isi kot darighamin arazim ataghiraghan kogham.
29 Ezi iarara, ia uari bagh ganigh.
Ian migirigiar kabanagh Godin aningagharim damuti,
a ivezir kuram ia daningiva mizazim ia gasegham.
A kamaghin damighti, ia fogham,
gumazir arazir kurabagh amiba Godin kotin otivam."

19:26: Onger Akaba 17:15; 1 Korin 13:12; 1 Jon 3:2 * **19:27:** Hibrun akar ves 25in ikegha ghua ves 27in tuziba, deragha migeir puvati.

Sofarɨn mɨgɨrɨgɨar namba 2

20

(Sapta 20)

Gumazir kuraba dughiar bar otevimɨn deravɨra ikiam

1 Jop mɨkemegha gɨvazɨ, kantrin Naman gumazim, Sofar kamaghɨn a ikarvasi:

2 “Jop, nɨ oragh.
Nɨn mɨgɨrɨgɨam na gamizɨ, kɨ dɨgavir kuram gamigha okam nɨghnɨsi.
Ezɨ kɨ nɨn mɨgɨrɨgɨam zuamɨram a ikaraghasa.
3 Nɨ na akɨrmɨghasa mɨgeir mɨgɨrɨgɨam, kɨ a barazi, a bar aghumsɨzim na ganɨngi.
Ezɨ kɨ bighɨvɨra nɨn akam ikarvaghasa.
4 Bar fomɨra God gumazamiziba nguazir kam gatɨzir dughiamɨn,
tugha iza datɨrɨghɨn,
5 gumazamizir arazir kurabagh amiba,
dughiar otevimra, bar akuegha navir aghuim isi.
6 Gumazamizir kabanang gumazamizibar damazimɨn gumazir ekiabar otiva ziar ekiaba isi.
Me mati mɨghsɨar mam, an ghuam pɨn mar ikia ghuariaba ko voroghɨra zui.
7 Gumazamizir kaba uan buaribar mɨrara ikuvigham.
Egh me bar ovengam.
Eghtɨ gumazir fomɨra men gara me gɨfoziba, me kamaghɨn mɨkɨmam,
gumazir kaba managh iti?
8 Gumazir kamaghɨn amiba, me irebamɨn mɨn zuamɨra gɨvaghtɨ,
gumaziba uam men ganan kogham.
9 Me ua uan nguibabar ikian kogham,
eghtɨ gumazitam ua men ganighan kogham.
10 Eghtɨ men boriba uarir apangkuv, egh uarir akurvaghsɨ,
gumazamizir onganarazibar azangsɨgham.
Gumazir kaba ikɨvɨra ikɨ,
onganarazibagh amiba da, okemezir bizir avɨrim uam ada ikarvagham.
11 Egh me igiabara uan gavgaviba sara ikɨ,
egh zuamɨra puram ovengam.

12-13 “Gumazamizir kuraba, arazir kuram bar a gifonge,
egha me anetaghɨraghan aghua.
Me mati gumazim dagher isɨngtɨzim gifuegha a isa uan mɨzemɨn apengan anetɨ,
eghtɨ daghemɨn isɨngtɨzim zuamɨra gɨvaghan kogham.
14 Ezɨ men arazir kuram meraram asɨghasigham,
mati daghem gumazimɨn navir averiamɨn ghuaghira, kuruzir imezimɨn mɨn otogha, a gasɨghasɨsi.
15 Gumazamizir kuraba uan okɨmakɨar arazimɨn dagɨar avɨriba ko biziba akumakua,
dar pozibav kɨri.
Eghtɨ God bizir kaba batueghtɨ da mangam,
mati gumazim dagher aghuir avɨriba amegha gɨn ua dar misi.
16 Gumazamiziba akumakuir biziba meraram asɨghasigham,
mati kuruzim me givima, an imezim me mɨsozima me ariaghiri.

17 Me bizir kaba pozibav kɨra ghaze,
Bizir kaba me damutɨ me deravɨra dapiagh bar akongegham, mati faner ekiabar dɨpaba izevegha emɨri.
Ezɨ puvatɨ, bizir aghuir kaba me bativan kogham.
18 Me bizir kaba pozibav kɨra ingangarir dafam gami.
Eghtɨ God igharaz darazi ateghtɨ me bizir kaba iniam.
Kamaghɨn amizɨ, gumazamizir kurar kaba bizir kabar ivezimɨn suiraghan kogh, da bagh bar akueghan kogham.
19 Guizbangɨra, me gumazamizir onganarazibar apangkuvir pu.
Puvatɨ, me paza me gami.
Me arazir ifavarir avɨribagh amua gumazamizir igharazibar dɨpeniba isi.
20 Me zurara gumazamizir igharazibar bizibar gara dagh ifuegha da iniasa,
egha tong avughsir puvatɨ.
Kamaghɨn God me ateghan koghtɨ,
me bizir me bar ifongezir kabar suiraghan kogham.
21 Bizir me gara ifongeziba, me pura da isi,
mati gumazim dagher aghuim apava bar anegɨfa,
ezɨ muziarir tam ua itir puvatɨ.
Egha me dabirabir aghuim itima,
men biziba deraghavɨram otifi.
Eghtɨ dughiar aghuir kam dughiar ovezimɨn ikegh ua gɨvagham.
22 Me bizir aghuir avɨrir kaba ikiamin dughiamɨn,
osɨmtɨzir ekiam me avaraghtɨ bizir kuraba bar me abɨnam.

23 “Me bizir bar aghuir avɨrim iniam.
Eghtɨ Godɨn anɨngagharim bar men ekeveghtɨ,
an osɨmtɨzir avɨrim, amozir ekiamɨn mɨn me gingam.
24 God apaniba amadaghtɨ,
me ainɨn ingarizir mɨdorozir sababa ko brasɨn ingarizir afuziba sara izam.
Eghtɨ gumazamizir kuraba, apanibar mɨdorozir sababar arɨtɨ,
apaniba brasɨn ingarizir baribar me gasam.
25 Eghtɨ bariba me amɨkɨragh men namnabar vongɨn otivam.
Eghtɨ gumazamizir kurar kaba uarira uan ghuzibar gantɨ,
da barir kabar ikɨtɨ, me bar atiatigham.
26 Dagɨaba ko bizir me akuvaziba bar ikuvigham, eghtɨ mɨtarmem bar da avaragham.
Eghtɨ gumazir kurar kaba uan biziba sara, avir nguazimɨn gumazitam atɨzir puvatɨzimɨn aven, bar ovegham.
27 Godɨn Nguibam uabɨ, gumazamizir kabar arazir kurabar gun mɨkɨmam,
eghtɨ nguazir kam uaghan me isɨ kotiam darɨgham.
28 God bar men anɨngaghe, egh a men arazir kuraba ikarvaghamin dughiamɨn,
a men adarazi ko men dagɨaba ko biziba bar moghɨra da kuavare-megham.
Mati aperiar ekiam otogha iza men biziba bar da inigha ghuezɨ,
bizitam itir puvatɨ.
29 God osɨmtɨzir kaba, gumazamizir kurabar anɨngasa, a dagh inabagha gɨfa.
Eghtɨ me kamaghɨra gevegham.”

Jop Sofarɨn mɨgɨrɨgɨaba ikarvasi

21

(Sapta 21)

Gumazamizir kuraba dabirabir aghuim iti

1 Egha Jop ghaze:

2 “Ki kamaghsua, ia deravira kuarim atigh nan migirigiam baragh.
Ia kamaghin damu nan navim damuti, a deragham.
3 Ni teghti ki mikemeka.
Ki mikemegh givaghti, ni dibovibar na mikim.
4 Ni oragh. Ki ti gumazibav gia me adoghodosi, o puvati?
Bar puvati.
Ki God ko migeima a nan akam ikarazir puvati,
kamaghin amizi, ki an osemegha nimira itir puvati.
5 Ia deravira nan gan, ia bar digavir kuram damigh,
egh mikiman akabagh asagham.
6 Ki bizir kurar na bativizibagh nighnigha,
puv atiatia nisi.

7 “Tizim bagha God arazir kurabagh amir gumazamiziba ataghirazi me ikia bar ghuri?
Egha tizim bagha a me ataghirazi me gumazir ekiabar otiva gavgaviba ikia bizir aviriba iti?
8 Gumazir kurar kaba boriba ko ovavir boriba iti.
Egha me ikia borir kabar gari, me aghuava ekefe.
9 Gumazir kurar kabar amuiroghboriba deraghavira uan dipenibagh apigha,
bizitamin atiatir puvati.
Ezi God uaghan ivezir kuram isa me ganiga me gasighasizir puvati.
10 Men bulmakaun apuriba navim bulmakaun amebabagh anidima,
da deraviram ota nguzir gavgavibarama oti.
11 Gumazir kaba borir aviriba iti,
Egha me borir kaba ataghirazi,
me sipsipin nguzibar min, bizimin arua ikarara ighiabagh amuava arui.
12 Gumazir maba gitaba ko buabav sogha marvibagh ivima, da ararer aghuibagh amima,
borir kaba bar akongegha ighiabagh ami.
13 Dughiaba zurara gumazir kurar kaba,
dabirabir aghuim isi.
Me tighar ovegh, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangisi,
me arimariaba ko mizaziba puvatigham.

14 “Arazir kurabagh amir gumazamiziba kamaghin God migei,
‘Ni e ategh mangi.
E nin akam baragh, egh an gin mangan aghua.’
15 Egha me uaghan kamaghin migei,
‘Godin Gavgaviba Bar Itim a tina, eghti e an apengan iki an ziam fam a?
Egh e a ko mikim, bizir aghuir manatam iniam? Bar puvatigham.’
16 Gumazir kaba dabirabir aghuim ikiava, bizir avirim isi.
Ezi bizir kaba men gavgavibar otivir puvati.
Kamaghin amizi, ki kuarim atigh gumazir kurar kabar migirigiaba baraghan aghua,
egh men nighnizibar gin mangan kogham.

17 “Dughiar aviriba God ti gumazir kurabagh amima, me ariaghirir puvati.
Egha uaghan dughiar aviriba God osimtizibagh ami, da otiva me gasighasizir puvati.
A men aningazir dughiamin,
a dughiar aviribar mizazim me gasir puvati.
18 God dughiar aviribar me batozir puvati,
mati aminir ekiam dadar midiaribagh ivai.
19 Ia ti kamaghin mikeme,
‘God afeziabar arazir kuram ikarvagha, men boriba pazavira me gami.’
Ezi ki nighnisi, arazir kam derazir puvati.
God gumazir kurabara mizazim me gasiti, me fogham,
God men arazir kurabara ikarvasi.
20 Me uari uan damazibar,
Godin Gavgaviba Bar Itimin aningagharim
guizin an gan a gifogham.
21 Egh me mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiva,
ua uan amuiroghboribar apangkuvan kogham,
me manmaghira iti.

22 “E gumazamiziba, enselba e gafira, ezi God men araziba tuisisi.
Kamaghin, tinara God e damuamin arazir aghuim bagh an sure damuam? Bar puvati.
23-24 Ki gumazamizir mabar gari, men dabirabimin ikirimirim, a bar dera.
Me osimtiziba ko arimariaba puvatigh iki mangi, me ovengamin dughiam otogham.
25 Ezi gumazamizir maba dabirabir aghuarim puvati.
Gumazamizir kaba men dabirabim deraz puvatizi, men navir averiaba bar oseme.
Me tong akongezir arazir tam itir puvatigha ghua, dughiar me ovengezimin oto.
26 Ezi gumazamiziba ovia,
mozimin itir dughiamin, arazir vamira me batifi.
Apiziba men kuabagh izefi.

27 “Ki ian nighnizibagh fogha gifa.
Ia ti pazi na damu na abinasavira nighnisi.
28 Ia kamaghin mikeme,
‘Bizir guar aviriba gumazir ekiar arazir kurabagh amiba batifi,
ezi men dipeniba ko biziba bar ikufi,
ezi gumazamiziba ua men garir puvati.’
29 Egha ia ti gumazir nguibar igharazibagh aruir gumazibar azangsizir puvati,
egha ia ti God arazir kurar, gumazir kuraba ganidiba bagha men azangsizir puvati, a?
30 Me guizbangira kamaghin ia mikimam,
‘God aningaghegh bizir kuram damighti, an otogh danganir mamin gumazamizibagh asighasighiva,
gumazamizir arazir kurabagh amibagh asighasighan kogham.
Puvati. A me ataghirazi me deravira iti.’
31 Kamaghin amizi, tinara gumazamizir kuraba kotin me tuisigham?
Gumazitam me isi kotiam datighan kogham,

21:19: Jop 5:4 **21:28:** Jop 18:15; 18:21

egh gumazitam men arazir kuraba ikarvaghsi mizazim me danighan kogham.
32-33 Ezi gumazamizir kurar kaba over dughiamin, gumazamizir avirim iza uari akuva,
me afasa me inigha matmatiamin zui.
Gumazir maba men matmatiaba deravira dar gara iti.
Ezi men kuaba aghumra ireghav iti.
34 Kamaghin ki fo, ia pura akam ara na gifarir gumaziba.
Ia ghaze, migirigiar kaba ti gavgavim na daningam?
Ezi puvati, migirigiar kaba tong nan akurvazir puvati."

Elifasin migirigiar namba 3

22

(Sapta 22)

Jop navim giraghti, God bar deraviram a damuam

1 Ezi Teman nguibamin gumazim Elifas, Jopin migirigiam ikarvasi:

2 "E gumazir kiniba, e ti Godin akurvaghsi, bizibar amuam o? Puvatigham.
Fofozir gumaziba uaghan puvatigham.
3 Ni ti ghaze, ni Godin damazimin derazir arazim, Godin Gavgaviba Bar Itimin akuraghti, a uan ingangarim damuam o?
Egh ni arazir aghuibara damuva, ni suam arazir kam deravira God damuam? Bar puvati.
4 Egh ni Godin apengan ikiva an ziam fiti,
a nin atariva, ni isi kotiam darigham, o? Bar puvati.
5 Jop, ni arazir kurar aviribagh ami,
kamaghin amizi, God nin arazir kurar kaba bagha ni tuisisi.

6 "Ni arazir kabagh ami. Nin akar gumaziba ni ko akam akirigh biziba inigh, ua da ikarvagham.
Dughiar kamin, me ua nin biziba ikarvaghamin ababanim bagha, ni men biziba isi.
Egha ni bizir kabar suiragha gavgafi, egha ua me ganidir puvati.
Marazi uan korotiaba ni ganingi, ezi ni ua da me ganingizir puvati,
ezi me ua uan mikarzim avamin korotiaba puvati.*
7 Kuariba pirir gumazamiziba, ni dipaba me ganidir puvati.
Egha mitiriaba azir gumazamiziba ni dagheba me ganidir puvati.
8 Ni gumazir ekiar ziam itim, kamaghin amizi ni ghaze, ni uan ifongiamin bizibar amuam. Egha ni gumazir igharazibar nguazir akuar maba ini.
9 Ezi amizir odiarir paba ovengeziba, iza uarir akurvaghasa nin azangsisi, ezi ni men akurvazir pu.
Puvati. Ni me batozima me zui.
Egha ni borir asaghasazir afeziaba puvatiziba uaghan akurvazir aghuitam me ganingizir pu.
Puvati. Ni me abiri.
10 Nin arazir kaba bangin, bizir nin suigha ni gasighasighiziba otivigha bar moghira ni ekiarugha,
ni gamima, ni bar puviram atiati.

22:2: Jop 35:6-8 * **22:6:** Elifas ghaze, Jop arazir kam gami, ezi Godin Araziba, Israelia arazir kam damuan bar men anogoroke. Ni Ua Me Ini 22:26-27 ko Godin Araziba 24:6 ko 24:10-13in gan. **22:9:** Godin Araziba 15:7-11

11 Mati mɨtarmer ekiam nɨ avarazɨ, nɨ bizitamɨn garir puvatɨ,
mati aperiar ekiam bar moghɨra nɨ avara.

12 “Jop, nɨ mɨkovezir bar pɨn itibar gan.
Ezɨ Godɨn uan Nguibamɨn itim, a bar mɨkovezir kabagh afiragha pɨn mar iti.
13-14 Bizir kam nɨn nɨghnɨzim gamima, nɨ ti kamaghɨn mɨgei,
‘God bizir tizim gɨfo?
An overiam gisɨn aruima, ghuariar ekiam anevarazɨ mɨtarmer ekiam a modo, ezɨ an en ganan kogham.
A manmaghɨn en araziba tuisɨgham?’†

15 “Jop, nɨ manmaghɨn ami? Nɨ ti tuavir ghurir kuramɨn mangasa gavgafi?
Gumazir arazir kurabagh amiba, me tuavir kamɨn zui.
16 Me tɨghar ghuram, God zuamɨra me agefi.
Me bar kufi, mati dɨpenim faner ekiamɨn apɨnimɨn ikia ikufi.
Egha mati aperiar gavgavim fanemɨn otogha dɨpenim gasɨghasigha an ingarizir temeba ko dagɨaba atera ghue.
17 Gumazir kaba kamaghɨn God mɨgei, ‘Nɨ e ategh mangɨ.’
Egha me uaghan kamaghɨn mɨkeme, ‘Godɨn Gavgaviba Bar Itim bizir manamra e damuam?’
18 Egha me kamaghɨn fozir puvatɨ God uabɨ me ataghizɨ me bizir aghuir avɨriba isi.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ kuarim atɨgh gumazir kurabar mɨgɨrɨgɨaba baraghɨva, men nɨghnɨzir avɨrimɨn gɨn mangan kogham.
19 Gumazamizir Godɨn damazimɨn deraziba gari, God ivezir kuram gumazir kurabagh anɨdima, me bar akonge.
Ezɨ arazir kuraba puvatɨzir gumazamiziba, me gumazamizir kurar kaba dɨbovir akabar me mɨgei.
20 Me kamaghɨn mɨgei, ‘Bar dera. En apanir kaba ikuvigha gɨfa.
Ezɨ avim men dagɨaba ko bizir aghuibar isi.’

21 “Jop, nɨ oragh. Nɨ datɨrɨghɨn God ko akam akɨrigh,
a ko navir vamɨra ikɨ.
Nɨ kamaghɨn damightɨ, a deravɨra nɨ damuam,
eghtɨ nɨn dabirabim ua deragham.
22 An aghuzir akar a nɨ danɨngamiba, nɨ bar ada inigh,
egh deravɨra an mɨgɨrɨgɨaba isɨ uan navim datɨgh.
23 Nɨ uamategh Godɨn Gavgaviba Bar Itim bagh izɨtɨ,
a nɨn osɨmtɨziba bar da gɨvagh, dabirabir aghuim ua nɨ danɨngam.
Egh nɨ akɨrim ragh uan arazir kurabagh asaragh
dar saghon ikɨ.
24 Kamaghɨn deragham, nɨ kantrin Ofirɨn inizir golɨn bar aghuiba isɨ,
danganir kurabar da makunigh.
25 Egh nɨ Godɨn Gavgaviba Bar Itim ateghtɨ,
a nɨn golɨn aghuiba ko silvabar danganim inigh, egh nɨn bizir bar aghuimɨn mɨn ikiam.
26 Nɨ kamaghɨn damigh, egh Godɨn Gavgaviba Bar Itim deravɨra nɨ gamizir bizim bagh bar akuegham.

---

† **22:13-14:** Elifas ti deravɨra Jopɨn nɨghnɨzibagh fozir puvatɨ. Jop faragha ghaze, God gumazir arazir kurabagh amibagh asɨghasɨzir puvatɨ. (Nɨ sapta 21:19-33ɨn gan.) Egha Jop kamaghɨn mɨkemezir puvatɨ, God gumazir kabar ganɨva men araziba tuisɨghan kogham. **22:18:** Jop 21:16

Egh ni Godin damazimin navir zuruzim iki an ganam.
27 Ni God ko mikimti, a ni baragh egh bizir ni an azangsiziba ni daningam.
Egh ni God ko akam akirizir bizibar amusi bar akuegham.
28 Egh ni bizir manam damuasa nighnisi, God ni ateghti,
ni bizir kam damuti, a deraghviram otogham.
Eghti God nin dabirabim damuti,
bar akongezir arazim a gizivagham,
mati an angazangarim ni gisirazi, ni deravira gara tuavimin zui.
29 Ni fo, gumazamizir uan ziaba feba, God me abiri,
egha uari abirir gumazamiziba, a men akurvazima,
me deravira iti.
30 E fo, God gumazamizibar garima, me an damazimin bar zue, ezi a men akurvasi.
Kamaghin amizi, ni arazir kuramin osimtizitam ikian kogh, egh an damazimin bar zueghti, a uaghan nin apangkuv nin akurvaghti,
ni ovengan kogham."‡

Jop Elifasin migirigiam ikarvasi

23

(Sapta 23--24)

Jop Godin kotin tuivasa atiatir puvati

1 Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikarvasi:

2 "Ni oragh. Datirighin ki bar osemegha iti,
egha bizir kurar na gasighasizir kam bagha puvira Godin mikimasava ami.
Ki guizbangira uan ararem abinasava amua,
egha bar amuava avenge.
3 Oio! God itir danganim, ki a gifogha deraghai,
egha ki datirighira bighavira ghuav an damazimin tughai.
4 Egha na batozir osimtizimin gun deraviram a migiai,
mati gumazim kotin aven eghari.
Ki uan kotiamin akurvaghsi,
migirigiar aviribar amuam.
5 Egh ki fogham, a ikarvazir manam nan migirigiabar aningam,
eghti ki an nighnizim gifogham.
6 Ia ti ghaze, God nan apanim damuva, uan gavgavimin na abiragham?
Bar puvatigham.
A bar deravira kuarim atigh
nan migirigiaba baragham.
7 Ki Godin damazimin derazir gumazim, egh ki an guamin kotin tughti,
a nan migirigiaba tuisighiva, deraghvira nighnigh nan akam akirigham.
A nan migirigiam baregh bighivira kamaghin mikimam, ki arazir kuratamin osimtizitam itir puvati.
Eghti nan kotiam bar givagham.

8 "Ame! Ki aruem anadi naghin God buri, ezi a itir puvati.
Egha ki ghua aruem ghuaghiri naghin a buriava, an apizir puvati.
9 God uan ingangarim not ko sautin amadaghan a gami.
Ezi ki danganir kabar ghua a buriava, an apizir puvati.

‡ **22:30:** Hibrun akam, ves 29 ko 30 deragha aning migeir puvati.

10 Ezɨ God nan daroriba bar dagh fo.
Egh a bizitam na damigh fogham, kɨ golɨn mɨn bar dera.
11 Tuavir God zuim, kɨ deravɨram an zui.
Kɨ tuavir kam ataghizir puvatɨgha igharagha zuir puvatɨ.
12 Kɨ an akam batoghezir puvatɨ.
A na ganɨngizir akaba, kɨ bar dar gɨn zui.
Kɨ an akaba bar dagh ifongegha ghaze,
da bar dera, egha dagher isɨngɨzibagh afira.

13 "Ezɨ God uabɨra, a bizitam damusɨ nɨghnɨghtɨ, tinara an nɨghnɨzim otevkɨnigham? Bar puvatɨgham.
A iti moghɨra iti.
Egh a bizitam damusɨ ifuegh,
a puram a damuam.
14 Kamaghɨn amizɨ, bizir a na damuasa nɨghnɨzir manaba, an adar amuam.
A nɨghnɨzir avɨriba iti, ezɨ e dagh fozir puvatɨ.
15 Kamaghɨn amizɨ, kɨ an guamɨn tughamin bizir kam gɨnɨghnɨgha, puvɨram an atiati.
Kɨ an arazibagh nɨghnɨgha, nan aghariba puvɨra nɨsi.
16 Godɨn Gavgaviba Bar Itim nan gavgaviba bar da agɨvagha,
na gamizɨ, kɨ puvɨram atiati.
17 Kɨ faragha kamaghɨn ikezir pu.
Puvatɨ. Godra mɨtarmer ekiar kam amadazɨ a iza na avarazɨ,
kɨ datɨrɨghɨn bar pazavɨra iti.
Egha kɨ mɨtarmer kamɨn tongɨn ikia, an diava aravɨra iti."*

Jop Bildatɨn mɨgɨrɨgɨam ikarvasi

24

Jop ghaze, God arazir aghuim gamir puvatɨ

1 Jop ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze:

"Godɨn Gavgaviba Bar Itim manmaghsua, gumazir kurabar araziba tuisɨghasa dughiatam ginabazir puvatɨ?
Manmaghsua nɨghnɨzir gavgavim Godɨn itir gumazamiziba, pura Godɨn kotiam bagha mɨzua iti?
2 Gumazir arazir kurabagh amiba igharaz darazir nguaziba okɨmasa,
egha men nguaziba iniasa men nguazir mɨtaghniabar ababanibagh isɨvaghsɨvasi,
egh me suam, ka ti men nguazimra.
Me men sipsipba okɨa uan sipsipbar tongɨn da arɨsi.
3 Gumazir kurar kaba, arazir kurar kam gami, me borir afeziaba ovengezibar, donkiba okei.
Egha me paba ovengezir amizibar amamangarɨzi, amizir kaba dagɨaba pura da isi, egh da ikarvaghamin dughiar kamra,
me ua men dagɨar me iniziba ikarvaghamin ababanimɨn mɨn, men azenibar ingarir bulmakauba isi.
Kamaghɨn amizɨ, amizir kaba uan azenibar ingaramin bulmakauba puvatɨgha, dagheba puvatɨ.

23:10: Onger Akaba 66:10; 139:1-3; Jems 1:12 * **23:17:** Hibrun akam, vezɨn kam deragha a mɨgeir puvatɨ. **24:2:** Godɨn Araziba 27:17; Aghuzir Akaba 22:28; Hosea 5:10

4 Gumazamizir dagiaba ko biziba puvatiziba, gumazir kurar kaba, me gamima me atiati,
egh me uan ifongiamin bizitam damighan kogham.
Nguazir kamin itir gumazamizir onganarazibagh amiba, me gumazir kurabar atiatia men saghon ikia uari monge.
5 Onganarazibagh amir gumazamizir kaba, mevzika, me mangi gumazamiziba puvatizir danganimin ikiam.
Egh dagheba uan boribar aningsi donkin atiabar min pamten ingar dagheba buriam.
6 Me gumazir igharazibar nguazibar ghua dagher bar kurabara isi.
Ezi gumazir kurabar ingangarir gumaziba men wainin azenibar wainin oviziba inigh givaghti,
gumazamizir kaba mevzigh mangi azenir kabar aru wainin ovizir nar itiba akumakumam.
7 Me dimagaribar, mikarzir kinibar akuava arugharusi.
Me uan mikarziba avamin biziba puvati.
8 Me mighsiamin itir danganimin itima, amozim me gizima me kumkui.
Me dipeniba puvatigha amozimin moga dagiar ekiabar apengan iti.

9 "Gumazir kurar kaba ghua, amizir paba ovengezibar,
borir iririvir oteba apiba, me me da dagh etui.
Me amizir kabar amamangarizima, me pura dagiaba isi.
Dughiar kamra, me ua me ikarvaghamin ababanimin min, men borir kabar suirazi me iti.
Egha gin borir kabagh amima, me pura men ingangarir gumazir kinibar otifi.
10 Gumazamizir kaba, mevzika, me uan mikarziba avamin korotiaba puvati.
Me ghua gumazir igharazibar azenibar ingara, men dagher dipenibar witbar pozibav kiri.
Egha me uari dagheba puvatigha mitiriam men azi.
11 Me olivin temebar tongin ikia dar oviziba mirmirir danganimin dagiamin da mirmiri,
ezi olivin borem otifi.
Ezi marazi wainin dipam iniasa wainin oviziba dikabirir danganimin da dikabiri,
egha me uari wainin dipar kaba apir puvati, ezi kuarim puv men piri.
12 Nguibar ekiabar aven ovengasava amir gumazamiziba puviram arai.
Me bar ikuvigha uarir akurvaghasa ara Godin dei.
Ezi God men osimtizir kabagh nighnizir puvati.

13 "Gumazamizir maba God ifongezir arazibar tuavimin gin mangan aghua.
Me arazir aghuibar apanim gamua da batosi,
kar angazangarimin araziba.
14 Bar mizaraghara, aminim tighar tiam, gumazir kuraba dikavigh mangi
biziba puvatizir gumazamizibav soghti me arimighirasa zui.
Egha dimagaribar me biziba okimasava arui.
15 Poroghamiba uari bakeir arazim gamir gumaziba, me aruem bararti,
a magirighti me mangi gumazir igharazibar amuiba ko dakuam.
Me zuir dughiam, me uan guaba avegh suam,
Tav nan gan na gifoghan kogham.
16 Dimagarimin okimakiar gumaziba dipeniba akara aven ghua biziba okei.
Aruem men dughiam puvati,
kamaghin amizi, aruemin, me tiar akaba asegha dipenir averiabara iti.

17 Gumazir kaba aruer ekiamin daruan atiati, mati gumazir igharaziba
dimagarimin daruan atiati.
Ezi dimagarim me gamima, me bar akonge.

18 *“Ia kamaghin migirigiar kabanang gami,
‘Gumazamizir arazir kurabagh amiba dughiar ruarimin ikian kogham.
Puvatigham.
Aperiar ekiam zuamira izi me inigh mangigham.
Eghti God mikimti men nguazim ikuvigham.
Eghti gumazitam mangi men wainin azenimin ingaran kogham.
19 Aruem anaga isirazima ghuariar orangtizim ghua gefi.
Kamaghira, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam gumazamizir
arazir kurabagh amiba isi,
ezi me bar gefi.
20 Eghti men mikarziba apizibar dagher isingtizimin min otogham.
Eghti tav ua me ginighnighan kogham.
Ezi men amebar me bateziba uaghan bar me gin amadagham.
Eghti men arazir kuraba uaghan bar givagham.’

21 “Gumazir kurar kaba paza furabaghatir amizibagh ami.
Egha amizir odiarir paba ovengezibar akurvazir puvati.
22 Ezi God uan gavgavimin, gumazir gavgavibar akurvazima, me dughiar
ruaribar iti.
Egha dughiar me ghaze me ovengamim, God ua me fema me deravira
iti.
23 God me gamima, me nimiram apiav ikia osimtiziba men puvati.
Egha a zurara deravira men arazir me amibar gari.
24 Ezi me ziar ekiaba iti.
Me dughiar otevibar ikia gumazamizir igharazibar min zuamiram ovei.
Me mati wit aghoramin dughiam otogha givazi,
gumaziba aneghori.†
25 Nan migirigiaba guizin migirigiaba puvatighti,
tinara nan ifavarim azenim datigham?
Tinara nan akagh suam,
ki puram akam arai?”

Bildatin migirigiar namba 3

25

(Sapta 25)

E gumazamiziba Godin damazimin pura biziba

1 Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kamaghin Jop ikarvasi:

---

* **24:18:** Sapta 24:18 ikegha ghua sapta 28:28in tu, akar kaba deragha migeir puvati, tinara akam akuni. Elifas 3plan dughiabar mikeme, ezi Bildat uaghan 3plan dughiabar mikimam. Ezi Hibrun akar datirighin en itim, Sofar dughiar pumuningra mikeme. E fo, Bildatin akar abuananam (a sapta 25in iti) a bar otefe. Ezi uaghan, Jopin akar otevir maba an namakar 3plan fomira gun mikemezibar mirara ghu. Ezi bizir kam bagha, fofozir gumazir maba ghaze Sofarin ziam fomira kagh ike, egha gin an ovenge. Egha me ghaze akar kam, sapta 24:18-20in iti, kar Sofarin akar otevim. Ezi e guizbangira fozir puvati, fofozir gumazir kabar nighnizim dera o puvati. Kamaghin amizi, e akar datirighin Hibrun akamin itimin gin mangam. Jop ti guizbangira akar 24:18-25in itiba mikeme, e ghaze, a akar 24:18-20in aven itiba, a namakabar nighnizibar gun migei, egha akar 24:21-25in aven itiba, a men akaba ikarvasi.

† **24:24:** Hibrun akam ves 18in ikegha ghua ves 24in tu, a deragha migeir puvati.

2 “God gavgavir ekiam ko biziba bar dagh ativaghamin fofozim ikia,
biziba bar dagh amima, da an atiatia puvɨram agoa nɨsi.
Egha a uan Nguibamɨn bizibagh amima,
da nɨmɨra ikia dabirabir aghuim iti.
3 An mɨdorozir gumaziba bar avɨraseme, ezɨ tav me mengan iburagham.
Ezɨ a uan angazangarim gamizɨ, a danganiba bar dagh isira.
4 Kamaghɨn amizɨ, e gumazamiziba manmaghɨn Godɨn damazimɨn deragham?
Amebam otezir gumazir manatam, Godɨn damazimɨn zuegham? Bar puvatɨgham.
5 Ia gan. Iakɨnim ko mɨkovezibar angazangarim e dar garima da bar ekefe,
ezɨ Godɨn damazimɨn, da bar sufi.
6 Kamaghɨn amizɨ guizbangɨra, e nguazir kamɨn itir gumazamiziba, an damazimɨn zuezir puvatɨ.
E mati nguazimɨn aghuvɨziba.
E pura bizir kɨniba.”

Jop Bildatɨn akam ikara

26

(Sapta 26--31)

Godɨn gavgavim bar en fofozim ko nɨghnɨzim gafira

1 Jop kamaghɨn Bildatɨn akam ikara:

2 “Nɨ ti ghaze, nɨ gumazir gavgaviba puvatɨzir kamɨn akurvasi.
Egha nɨghnɨzir aghuiba ko gavgaviba puvatɨzir gumazamizibar akurvazir gumazim.
Bar puvatɨ. Nɨ tong nan akurvazir puvatɨ.
3 Nɨ ghaze, nɨ nɨghnɨzir aghuim fofoziba puvatɨzir gumazamizibagh anɨdir gumazim.
Egha nɨ ghaze, nɨ nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzir gumazamiziba, nɨ men sure damuam.
4 Tinara nɨghnɨzim nɨ ganɨngizɨ, nɨ kamaghɨn bizibav gei?
Tinan duam fofozir aghuim nɨ ganɨngizɨ, nɨ kamaghɨn bizibar gun mɨgei?

5-6 “Gumazamiziba ovea ghua ongarimɨn apengan itir Oveaghuezibar Nguibamɨn iti, egha me Godɨn mongezir puvatɨ.
Me Godɨn damazimɨn azenara iti.
A men garima, me atiatia nɨsi.
7 God overiamɨn ingarigha pura pɨn anetɨzɨ, a danganir bizitam faragha itir puvatɨzimɨn iti.
Egha nguazim atɨzɨ a pura iti, bizitam an suirazir puvatɨ.
8 God amozim isa uan ghuariabar anetɨzɨ, da amozimɨn suirazɨ, a iti.
Dɨpar kam bar osemegha, an osɨmtɨzim ghuariaba abɨzir puvatɨ.
9 God ghuariabagh amizɨ,
da iza iakɨnir ekiam avaragha Godɨn atrivir dabirabim modo.
10 An ongarim gisɨn, gumazimɨn damazim gan mangɨ gɨvaghamin mɨtaghniam, iver agharimɨn mɨn, a gighua an osiri.
Mɨtaghniar kam, aruem ko dɨmagarim abɨsi.
11 God atarir dughiamɨn, mɨghsɨaba ko overiam
dɨgavir kuram gamua agoa nɨsi.
12 God uan gavgavir ekiamɨn ongarim gamizɨ, a pura nɨmɨra iti.

A uan nighnizir aghuimin, ongarimin itir kuruzir aser ekiam Rahapin
gavgavim dikabira.
13 God uabi aminir ekiam amadazi a iza ghuariabagh ivarazi,
overiam uam angazangari.
Egha a uan dafarimin kuruzir aser ekiar kam birazima,
an areme.
14 Bizir an amizi otivizir kaba, da an gavgavir ekiamin pura bizir muziariba,
e da baragha dar gari.
Eghti God bar uan gavgavim en akaghti,
e akatam bar a mikiman iburagham. Bar puvatigham.
Godin gavgavim bar ekefe."

27

Jop arazir kuraba puvatigha ua bagha pamten migei

1 Jop ua kamaghin migei:

2 "Godin gavgaviba Bar Itim arazir aghuimin na gamizir puvati,
ezi ki datirighin paza iti.
A kotin deravira na baragha na tuisighizir puvati,
kamaghin amizi, a na gamizir arazibar ki adarim an iti.
Egha Godin zurara itimin ziamin
ki guizbangira migei,
3 dughiabar zurara God na ataghizi,
ki angamira ikiavira iti,
4 egha ki akar kuratam ko akar ifavaritam uan akatorimin a damighan
kogham.

5-6 "Kamaghin ia deraghvira na baragh.
Amebam na batezir dughiamin ikegha iza datirighin, ki kamaghin fo,
nan nighnizim ko navir averiamin, ki Godin damazimin deravira iti.
Ki pamten kamaghin mikimasa, ki arazir kuratam gamizir puvatigha
osimtiziba nan puvati.
Ki akar otevir kabara mikim mangi egh ovegh mangam.
Kamaghin amizi, ki fo, akar ia na migeir kaba, da guizbangiram akaba
puvati.

7 "Ki kamaghin ifonge, God ivezir kuram nan apanibar aningam.
An arazir kurabagh amir gumazamizibar mirara me damu.
8 Gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatigha, an gin zuir pu-
vatiziba,
God men ikirimirim agivaghti, me bizir aghuir manam iniam?
Bar puvatigham.
9 Osimtizim me bativamin dughiamin, me uarir akurvaghsi Godin dimti
a me baragham, o? Bar puvatigham.
10 Gumazamizir kamaghin amiba, Godin Gavgaviba Bar Itim bagh bar
akueghiva,
zurara dughiabar a ko mikimam, o? Bar puvati.

11 "Ki ian sure damighti ia Godin gavgavim deravira a gifogham.
Egh bizir a damuasa nighniziba, ki dar gun ia mikimam,
Kar Godin Gavgaviba Bar Itim.

27:5-6: Jop 2:9; 13:15

12 Ia uari Godɨn arazir kabar ganigha gɨfa.
Egha ia manmaghsua akar mɨngariba puvatɨzir kabav gei?

13 “Godɨn Gavgaviba Bar Itim, gumazamizir kuraba ko paza igharaz darazigh amir gumazamiziba, a ivezir kuram me bagha an abaragha gɨfa.
Egh mɨzaziba ko osɨmtɨzir kaba isɨ me danɨngam.
14 Gumazir kaba borir avɨriba ikɨtɨ,
apaniba borir kabav mɨsoghtɨ me arɨmɨghiram.
Egh me zurara dagheba puvatɨgham.
15 Eghtɨ gumazir kurar kaba arɨmɨghireghtɨ, men ikiavɨra itir adarazi arɨmariam me damutɨ,
me uaghan arɨmɨghiregham,
eghtɨ men amuir odiariba me bagh azian kogham.
16 Gumazir kuraba silvan dagɨar avɨrim ko korotiar avɨrim akumakum,
nguazir mɨnemniabar mɨn, uan dɨpenibar dar pozibav kɨnam.
17 Eghtɨ gɨn gumazamizir Godɨn damazimɨn deraziba izɨ,
men korotiar aghuiba ko silvan dagɨaba abɨgh uari danɨngam.
18 Gumazir kurar kaba dɨpenir aghuibar ingari,
ezɨ dɨpenir kaba, dughiar ruarimɨn ikeghan kogham.
Da mati boghoborir dɨpeniba ko averpenir azenibar itim.
Da zuamɨra dɨpɨrighiregham.
19 Me dɨmagarimɨn dakuasava amua garima, men biziba bar avɨrasemegha deravɨra iti.
Egha mɨzarazimɨn me osegha gara dɨgavir kuram gami,
Ame! Men bizir avɨrir kaba ua itir puvatɨ.
Ezɨ me bar bizibagh asa.

20 “Bizir kuraba aperiamɨn mɨn, me avɨtɨ me puv atiatingam.
Bizir kaba ua ikian kogham, mati amɨnir gavgavim dɨmagarimɨn otogha dagh ivaragha ghu.
21 Aruem anadi naghɨn izir amɨnim me asirafagha me inigha ghuzɨ,
me ua uan danganimɨn itir puvatɨ.
22 Amɨnir kam uan gavgavir ekiam sara me givai,
ezɨ me arɨ mangasa pamtemɨn ingari.
23 Egha me amɨnir kam batoghan ibura.
Amɨnim men ingarava aka dafaribav sogha,
bar me batoke.”*

28

E nɨghnɨzir aghuim ko fofozim danganir manamɨn an apigham?

1 “Gumaziba gol ko silva iniasa nguazimɨn aven mozir bar konibagh tui.
Egha gol ko silva tuamin danganibar ingari, eghtɨ avim dar mɨnezibar isightɨ da bar zuegham.
2 Egha me ain buria nguazim gutui.
Me nguazir torimɨn dagɨaba isa da tuema kapa otifi.
3 Me nguazimɨn mozibagh tuima, dar toriba vɨn mar uaghirɨ,
eghtɨ me ain itir dagɨaba buriam.
Me lambagh abuava mozir kabagh tui,
ezɨ angazangarim mozimɨn itir mɨtarmem batozima,

* **27:23:** Akar ves 13-23ɨn itiba, akar otevir avɨrir Jopɨn namakar 3pla fomɨra gun mɨkemeziba mɨrara ghu. Kamaghɨn amizɨ, fofozir gumazir maba ghaze, kar Jopɨn akaba puvatɨ, kar ti an namakar kabar mavɨn mɨgɨrɨgɨaba.

dagɨaba azenara otivima, me da isi.
4 Me nguazir torir kaba, saghon mar ada okori,
danganir kaba, gumazir igharaziba dar zuir puvatɨ.
Me uarira ikia ingari.
Me nguazir torir kabar beniba uari dafegha dar suigha, uaghira mangɨ izegh gamua ingangarim gami.
5 Gumazir igharaziba, nguazim gisɨn azenibar ingara dagheba ko biziba opari.
Ezɨ gumazir nguazimɨn apengan ingarir kaba, me dagɨaba abɨgha nguazim gɨkua a gɨrazɨ,
a matɨ avim danganir mam bar an isizɨ moghɨn iti.
6 Ezɨ gumazir kaba nguazimɨn aven itir dagɨabar aven Sapaian dagɨar blu-plan aghuariba isi.
Egha nguazimɨn aven uaghan golɨn mɨnemeniam isi.
7 Isaba ko bagaba, nguazimɨn aven mozir konir me ingarizibar aven garir puvatɨ.
8 Laionba ko asɨzir gavgavir igharaziba sara
torir kabar averiabagh aruir puvatɨ.

9 “Gumaziba dagɨar gavgaviba itir danganibagh kuava,
mɨghsɨaba abɨzi da bar iraghue.
10 Me dagɨabar aven dɨpar tuavibar ingari moghɨn, dagɨaba aghora averara zui.
Egha me aven ghua garima, dagɨar aghuir ivezir bar pɨn koziba iti.
11 Me mozibagh ku gantɨ, dɨpam danganir kamɨn otivtɨ me anepɨrigham,
eghtɨ dɨpam nguazir torim gizɨvaghan kogham.
Eghtɨ bizir aghuir nguazimɨn aven mongeghav itiba,
me da asigh azenim datɨgham.

12 “Ezɨ e managh mangɨ fofozir aghuarim ko nɨghnɨzir aghuarim iniam?
Fofozir aghuim ko nɨghnɨzir aghuim iniamin nguibam managh iti?
13 Guizbangɨra fofozir aghuarim ko nɨghnɨzir aghuarim bizir bar ekiam,
egha dagɨar ekiaba ko bizir igharaziba bar dagh afira.
Ezɨ gumazamiziba bizir kam deravɨram a gɨfozir puvatɨ.
Ezɨ fofozim ko nɨghnɨzir aghuarim nguazir kamɨn gumazamizibar tongɨn itir puvatɨ.
14 Ongarim ko an apengan itir danganir bar koniba kamaghɨn mɨgei,
‘Fofozir aghuarim ko nɨghnɨzir aghuarim, aning kagh itir puvatɨ.’
15 Golɨn bar aghuim a pura bizim, nɨ a isɨ ua nɨghnɨzir aghuarim givezeghan kogham.
Fofozir aghuarimɨn ivezim bar pɨn ko, eghtɨ nɨ silvan aghuarimɨn a givezeghan kogham,
silvan aghuarim, a pura bizim.
16 Nɨ kantri Ofirɨn golɨn bar aghuiba ko dagɨar iveziba bar pɨn koziba, da isɨ aning givezeghan kogham.
17 Nɨ aning givesɨ, glasɨn dagɨar ivezir bar pɨn kozim ko bizir aghuir golɨn ingariziba inigham,
noka, nɨ aning givezeghan kogham.
Da uaghan pura biziba.
18 Aningɨn ivezim, bar pɨn ikia adiarir aghuarim ko dagɨar ghurghurir gavgavir glasɨn mɨn taghtazimɨn ivezim bar a gafira.

Pelin ivezim bar pin ko, egha pelin ivezim uaghan fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim givezeghan kogham.
19 Topasin dagiar iangurir aghuarir me kantri Itiopian isiba ko avimin tuezir golin aghuiba,
da uaghan fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim tong aning givezeghan kogham.
Bar puvati.

20 "Ezi e managhira fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim batogham?
Fofozim ko nighnizir aghuarim danganir manamra iti?
21 Fofozim ko nighnizir aghuarim, gumazamiziba ko angamira itir biziba sara bar men modo.
Kuarazir pin mighagha aruiba, uaghan aningin garir puvati.
22 Ovengezibar Danganim ko Ovevem uabi, aning kamaghin migei,
'Ga mong aningin sighsirir akaba baraki,
egha aningin ganizir puvati.'

23-24 "Ia oragh. God uabira nguazir kamin danganiba bar dar gara,
egha overiamin apengan itir bizibar gari.
Kamaghin, a uabira fofozim ko nighnizir aghuarim itir danganim gifo.
Egha tuavir aning bagha zuim gifo.
25 Bar fomira, God nighnigha aminimin gavgavimin abara,
egha uaghan nighnigha ongarir ekiam ikiasa, a dipabar ababanim ati.
26 Egha a uaghan amozim damuamin araziba ariki,
egha onimarim taghtagh mangamin tuavim ati.
27 Bizir kabar gin God nighnizir aghuarimin gara an araziba bar da tuisisi.
Egha nighnizir aghuarim gamizi a tugha gavgavizi a ghaze, a bizir bar aghuim.*
28 Egha God kamaghin gumazamizibav gei,
'Ki ian Ekiam. Gumazir nan atiatia nan apengan ikiava arazir kurabar gin zuir puvatizim,
gumazir kam nighnizir aghuarim ko fofozim iti.'"

29

Jop uan dughiar aghuir faragha ikezim ginighnisi

1 Jop ua kamaghin migei:

2 "Oio. Ki uabin apangkufi, ki fomira deragha ikezi moghin ikiasa ifonge.
Fomira God bar deraghavira na geghufi.
3 A lamin min itima, an angazangarim na gisira.
A dimagaribar angazangarimin min tuavim nan akakazima, ki zui.
4 Fomira, God nan roroamin min ikia, deravira nan purirpenimin aven itir ikizimin gari.
Ki faragha gavgavigha ikezi moghin, ki datirighin ua kamaghira ikiasa ifonge.
5 Fomira, Godin Gavgaviba Bar Itim, na ko ikiavira itima,
nan boriba uaghan na ko iti.
6 Ezi nan bulmakauba ko memeba oter eborir avirim na ganingi,
ezi olivin oviziba mirmirir danganimin aven, nan olivin boreba bar izifa.

* **28:27:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. **28:28:** Onger Akaba 111:10; Aghuzir Akaba 1:7; 9:10

7 “Ki faragha nguibar ekiamin gumazir dapanir mamin ikia,
egha ghua nguibar ekiamin tiar akamin gumazir dapaniba ko uari akuva ikia kotiaba barasi.
8 Gumazir igiaba nan gari ki izima, me uari amikirvagha ghua saghon iti.
Ezi gumazir ghurapaniba, ziar ekiam na daningisi dikavigh tuivigham.
9 Ezi gumazir dapaniba uaghan uan akabar kumigh,
pura nimira ikiam.
10 Ezi gumazir bar ekiaba uaghan nan akam baraghsi,
uan akabar kumigh nimira ikiam.

11-12 “Onganarazibagh amir gumazamiziba uarir akurvaghasa nan deima, ki men akurvasi.
Egha afeziaba puvatizir boriba, men akurvazir gumaziba puvatizi, ki men akurvasi.
Kamaghin amizi, na barazi ki bizibav geir gumazamiziba, me nan ziam fe.
Egha nan gari ki bizibagh ami darasi, me nan arazibar gara da bagha bar akonge.
13 Gumazamizir kiran oveghangin ovengamiba, ki men akurvasi, ezi me na minabi,
egha God deravira na damuasa me a ko migei.
Ezi amuir odiariba, ki men akurvazima,
me uan navir averiabar aven bar akonge.
14 Ki zurara Godin damazimin arazir aghuibagh amua, guizin araziba igharaz darazir akakasi,
mati ki korotiar ruarir aghuim aru.
15 Ki mati damazir kurabar damazim, egha ki tuavim men akakasi,
egha mati suer kurabar suem, ki men akurvazima, me deraviram arui.
16 Ki mati onganarazibagh amir gumazibar afeziam, egha men akurvasi.
Gumazir ki fozir puvatiziba, ki kotin aven men akurvasi.
Igharaz darazi kotin aven akabar me abiri,
ezi ki men akaba isa me bagha migei.
17 Gumazir arazir kurabagh amiba, ki men gavgaviba agiva,
egha men dafaribar gumazir kiniba ua me isi.
Mati gumazim afiar atiamin atariba apirigha asizir a ivirazim uam a ini.

18 “Ki ghaze, ki ti dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam,
egh deravira uan dipenimin iki mangi ovengam.
19 Ki ghaze, ki ti gavgavigh, temer dipar miriamin dikarazimin min,
an biba dipar avirim isima, an dafariba dimagarimin ghuariam dagh irima, da bar derazi moghin ikiam.
20 Gumazamiziba nan ziar ekiam fivira ikiam.
Eghti ki gavgavir igiam inivira ikiam,
mati gumazim barir pir igiam dafa.

21 “Gumazamiziba damuamin araziba ki dar me migeima,
me akabar kumigha nimira ikia na barasi.
22 Nan migirigiaba men navir averiabar ghuaghiri,
mati amozir pam emira aghumra nguazir averiamin ghuaghiri.
Ki mikemegh givaghti, me nan nighnizim ua migirigiar otevitam a isa-furaghan kogham.
Puvati.
23 Me kuariba arigha bar deravira nan akam barasi.

Me akam bagha bar akonge, mati aruem dughiar ruarimin ganizi
amozim ua izasa me bar akonge.
24 Ki dughiar aghuim me ganiga me ko migeima, me igharagha nighnisi,
Ame! Manmaghsua gumazir ekiar kam e ko migei?
Ezi nan guamin ganganir aghuarim ko arazir ki me ko migiavira itim,
gavgavim men navibagh anidi.*
25 Ki men gumazir dapanimin min ikiava, arazir me damuamiba bagha,
nighniziba me ganidi.
Ki gumazamiziba ko iti, mati atrivim uan midorozir gumazibar tongin
iti.
Egha uaghan gavgavim men navibagh anidi,
mati ovevemin dughiamin gumazir mam gavgavim isa azi darazigh
anidi.”

30

Jop osimtizir a batozibav gei

1 Jop ua kamaghin migei:

“Datirighin ziaba puvatizir gumazibar boriba,
dibovir akabar na migei.
Men afeziaba pura bizir kinibar min ikia, egha gumazamizibar damazimin
onganarazibagh amua,
bizir aghuitam gamizir puvati.
Kamaghin garir gumaziba, ki me ataghizi
me nan sipsipbagh eghuvir afiabar tongin itir puvati.
2 Ki gari, me nan akurvaghamin gavgaviba puvati.
Me bar amiraghamiraki,
kamaghin amizi, ki ingarasa me migeir puvati.
3 Gumazir kaba, dagheba puvatigha aghariba gui,
egha men navir averiaba daghem bagha arai.
Me ara danganir misingizibar ghua
pura dagher muziariba buri.
4 Egha tevsevir misoziba asia, dar biba ko dafariba api.
5 Egha me nguibamin boroghin izir dughiamin,
gumazamiziba me dagarvagha me batosi,
mati me okimakiar gumazibagh ami.
6 Kamaghin amizi, me ara ghua saghon itir mighsiabar avarir konir faner
misingizibar danganibar ikia,
dagiar torir ekiaba ko nguazir torir ekiabar ti.
7 Me gumazamiziba puvatizir danganimin tevsevibar tongin arua donkibar
min arai.
Egha tevsevir kabar tongin uari akuva moga iti.
8 Nguibamin gumazamiziba me fozorogha, me misogha me batoke.
Kar, onganarazibagh amua ziaba puvatir gumazamiziba.

9 “Ezi datirighin men boriba iza na dipova ighiabagh ami.
Me ghaze, ki ti pura bizim, egha nan ziam dibora a gasighasisi.
10 Me ghaze, ki bizir bar kuram, egha bar nan aghua.
Me na ategha saghon iti,
egha me nan boroghin izir dughiamin, me nan guamin iparan
atiatir puvati.

* **29:24:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

11 God bar na abiragha nan gavgaviba bar ada gifa,
kamaghin amizi, me atiatir puvatigha bizir manam damuasa ifuegha,
an na gamua arazir kurabar na gami.
12 Ki uan agharir guvimin garima, gumazir igiar kurar bizim dikavigha,
na baghavira iza na misogha na batozima, ki aravira zui.
Me na gasighasighasa arazir guar aviribagh ami.
13 Ki me gitaviraghasa amima, me nan tuavim apirizi ki aran ibura.
Ki ikuvigha gifa, ezi me nan osimtizim damuti a bar ekivasa.
Ezi men anogoroghamin gumazitam itir puvati,
kamaghin me na gamizi, ki bar ikufi.*
14 Me mati midorozir gumaziba nguibar ekiamin divazir gavgavim akarigha
misoghasa ivemara nguibar ekiamin zui.
Egha mati ongarim dipiraghira niga dadarimin izi moghin,
me ivemara na bagha izi.
15 Bizir guar igharagha garir aviriba na bativa na gamima, ki puv atiati.
Nan ziar ekiam gifa, mati terafarim aminim a givarazi a ghu.
Nan dabirabir aghuim ko nan bizir aghuariba gifa,
mati ghuariam ghugha ua itir puvatizi, overiar kinim iti.

16 "Ezi kiran oveghangin nan ikirimirim givagham,
dughiaba bar ki osimtizim ko mizazim barasi.
17 Dimagaribar nan agharapaniba mizazim isi,
mati me afuzimin na ginifi.
Mizazim na gasir bizir kam na ataghirazir puvati.
A kamaghira iti.
18 God uan gavgavimin nan mikarzim gamizi a igharagha oto.
Egha pamtemin na amighiri,
mati korotiam nan firagharim amighiri.†
19 God na kunizi ki beghneazim giraghu,
egha ki mati nguazir minemeniam ko averenimin min pura iti.

20 "O God, ki nin damazimin tugha uabin akurvaghasa nin dei,
ezi ni pura nan gari.
Egha kuarim atigha
nan dimdiam barazi puvati.
21 Ni nan apangkuvir puvati.
Ni uan gavgavimin paza na gamuavira iti.
22 Ni ter afarimin min pin na kunizi aminim na inigha zui.
Ni aminim gamima, a tintinibar na akuri.
23 Ki fo, ki aremeghti ni na amadaghti,
ki magiri danganir ni gumazamizir oveaghueziba bagha inabazimin
ikiam.

24 "Eghti gumazitam bar ikuvighsi damuva akurvazim bagh dimti,
gumazitam ti a misogh pazi a damuam o? Bar puvati.‡
25 Kirara, ki faragha gumazir dughiar kurabar itibar kuarkufi.
Egha biziba puvatizir gumazamizibar apangkufi.

---

* **30:13:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. † **30:18:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. Akar kam giraghamin tuavir igharazim, a kamakin, "Ezi mizazir kam otiva bar ekefe egha na gamima, ki tintinibar uabi otavkirima, ezi nan korotiaba bar aghamsigha nan firim ikegha gavgafi." ‡ **30:24:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

26 Ki kamaghin nighniki, nan dabirabir aghuim zurara ikiam,
ezi puvati, dughiar bar kuram na bato.
Ki ghaze ki angazangarimin aven ikiam.
Ezi puvati, mitarmem bar na avara.
27 Nan navir averiam zuraram osei,
ezi dughiaba zurara mizazim ko osimtizim na batifi.
28 Ki paza itima nan mikarzim bar pigha igharagha gari.
Ezi aruem na gapongezir pu.
Puvati. Arimariam na gamima ki kamaghin oto.
Ki gumazamizibar tongin ikia akurvazim bagha men azangsisi.
Ezi me nan akurazir puvati.
29 Ki mizazir ekiam isa pazavira iti,
egha nan ararem mati afiar atiamin ararem ko ponemin ararem in min iti.
30 Nan mikarzim misigha pigha inge,
ezi nan mikarzimin inir muziariba tintinibar pura vuaghira iri.
Ezi arimariar kurar kam nan mikarzim gamizi, a puvira fei.
31 Ki fomira deravira ikia uan gita misogha uan marvim givi,
egha agoroger onger akabagh ami.
Egha datirighin ki uan gita misogha azir akabagh ami,
mati gumazim ovengezi me a gubai.”

31

Jop ghaze, an arazir kuratam gamizir puvati

1 Jop ua kamaghin migei:

“Ki uan navir averiamin aven uabi akar dikirizir gavgavim gamua ghaze,
ki amizir igiatamin ganiva, nighnizir kuratamin iran kogham.
2 Godin Gavgaviba Bar Itim
a manmaghin en arazir kuraba ikarvagham?
3 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God dughiar kuram gamima,
a me batifi, ezi bizir kam me gasighasigha bar me kuavarei.
4 God bar nan arazibagh fogha,
nan daroribar gari.

5 “Ki arazir ifavaribagh amir puvatigha,
tintinimin gumazamizibagh ifarir puvati.
6 God guizbangira deravira nan araziba tuisigh egh fogham,
ki bizitamin osimtizitam itir puvati.
7 Ki tuavir aghuim ategh, egh nan navim bizir nan damazimning garibar gin mangi,
arazir kuratam damigh, egh Godin damazimin mizegham.
8 Eghti God gumazir igharazimin amamangatighti, a ki oparizir daghebar ami,
egh nan azenim bar a gasighasigham.
9 Nan namakamin amuim, ki a bagh navim dikav,
egh mangi an dipenimin modogh iki an pam bagh oragham,
a mangighti, ki mangi a ko dakuighti,
10 kamaghin, nan amuim uabi mangi gumazir igharazibar ingangarir amizim gavagh men wit mirmiram.

31:4: 2 Eghaghaniba 16:9; Jop 36:7; Aghuzir Akaba 5:21

Eghti gumazir igharaziba a ko dakuam.
11 Ki aghumsizir ekiam itir arazir kurar kam damighti me na isi kot datighti,
ki an ivezir kuram iniam.
12 Arazir kurar kam, mati avir fefer gavgavir gumazamizibar isim.
Ki guizin kamaghin damighti, avir kam bar nan isiva nan biziba sara bar a da givaghti,
ki mangi Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.

13 "Fomira, nan ingangarir gumazim o amizim migirigiam nan ikia na bagha izima,
ki deravira me baragha men osimtiziba akiran aghuaghti,
14 gin God nan arazir kuram tuisighamin dughiam iziti,
ki manmaghin an akam ikarvagham? Bar puvatigham.
15 Guizbangira, God na gamizi ki amebamin navimin oto,
egha anarira ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh amizi,
me uan amebabar navibar otifi.
Godin kamra bar e gamizi,
e an damazimin magh gari.

16 "Ki zurara onganarazibagh amir gumazamizibar akurvagha bizir me puvatiziba me ganidi.
Egha amuir odiaribar gari, me pura itir puvati,
ki uaghan men akurvasi.
17 Ki uan daghetamin anogoregha uabira anemezir pu.
Puvati, ki borir asaghasaziba uaghan men akuaghapi.
18 Ki uan igiamin ikia iza datirighin,
ki amuir odiariba ko borir asaghasazibar akurvasi.
Ki men afeziamin min men akurvagha me geghufi.
19 Ki gari, gumazitam korotiaba puvatigha puv arugharusi,
ezi ki ti an akurazir pu? Puvati.
20 Ki korotiar aghuir me nan sipsipin arizibar ingarizim a ganingi.
Korotiar kam fefem a ganidima, a nan ziam fa na minabi.
21 Ki ti borir asaghasaziba paza me gamuava, men biziba iniasa kot gi-faraghai,
ki fo, gumazir dapanir igharaziba nan akabar min ghughai.
22 Ki kamaghin amizi, God nan dipizimningin mitaghniamin agharimning asizi aning irighai.
23 Ki Godin gavgavir ekiam ginighnigha puv atiati.
A gumazir arazir kurabagh amibagh asighasighasa, bizir kuraba amadi.
Kamaghin amizi, ki arazir aghuibaram ami.

24-25 "Ezi guizbangira, ki pamten ingara bizir aviriba ko dagiar aviriba iti.
Egha ki bar akuegha uabi uan ziam fer puvati.
Egha ki nighnizir gavgavim kamaghin itir puvati,
nan gol ko dagiaba ko biziba nan akuraghti ki deravira ikiam.
Puvati.
26-27 Ki garima, aruem bar deravira isira, ezi iakinim uaghan angazangarir bar dirim iti.
Ezi nan navir averiam, aser kamningin ziamning fasa na dikavir puvati.
Ezi ki ziar ekiam aning daningasa uan dafarimningin torezir puvati.
28 Ki arazir kabar amu, egh ki Godin bar pin itim akirim ragh a gasaragham.

Eghti arazir kam bangin, me uaghan na isi kot datighti, ki ivezir kuram iniam.

29 "Ki garima, dughiar kuram nan apaniba batifi,
ezi men osimtiziba bangin, nan navim derazir puvatizi ki bar akongezir puvati.
30 Ki dughiatamin akam akarigha uan apanibagh asighasighasa Godin azangsighizir puvati,
kamaghin amizi, ki arazir kuram gamizir puvati.
31 Nan ingangarir gumazamiziba kamaghin migei,
'A dagheba gumazamiziba bar me ganingizi men naviba bar izifa.
A gumazitam ataghizir puvati.'
32 Nguibar igharazibar gumaziba dakuamin danganiba puvatizi,
ki me ataghizi me pura nguibar ekiamin tuavibagh akuir puvati.
Tuavibagh aruir gumaziba sara,
ki me isa uan dipenimin zui.
33-34 Gumazamizir igharaziba arazir kurar mabagh amua ti da modi.
Ki uaghan arazir kuratam gamigha ti a modoghai,
kamaghin amizi, ki uan dipenimra modoghav ikia,
gumazamizir igharaziba ko migeir puvatighai.
Nan arazir kamin, me fogh suam, ki arazir kuram gamigha,
nguibamin gumazamizibar atiati.
Eghti me na dipova nan ziam gasighasigham.
Ezi puvati. Ki arazir kuratam gamizir puvati.
Ki mongamin arazir kuraba puvati.

35 "Oio, ki kamaghsua, tav iki kuarim atigh
na baragh.
Ki kamaghin mikimam, ki arazir kuratam gamizir puvati,
ki datirighin ababanitam damighti, a gavgavim nan akam daningam.
Ki kamaghin ifonge, Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighin nan migirigiaba bar da ikarvagh.
A gumazir na isi kotiam darighamim, ki kamaghin ifonge,
a uan kotiamin migirigiaba da isi akinafaritamin da osirigh.
36 Eghti ki akinafarir kam bagh bar akongegh uan dipizimin azenara aneter,
egh uaghan atrivimin dapanir asuamin min uan dapanim daghuam.
37 Egh ki atrivimin borimin min Godin damazimin tugh,
egh ki amizir bizibar gun bar a mikimam.

38-39 "Eghti ki gumazitam pazi a damu, an nguazim okemegh, a givezeghan kogh
dagheba oparighti,
nguazir kam uabi nan atar pamten arangti,
40 wit ko balin ovizir ki oparizibа,
benir dikoniba ko ogher kuraba dar danganim inigh
nguazir kamin aghungam."
Jopin migirigiaba iza kagh tu.

Elihu, a Jop uan namakar igharaziba ko me migei

32

(Sapta 32--37)

Elihun nighnizim, a Jop ko mikemegh egh navir amirizim iniam

1 Jopin namakar 3pla orazi Jop ua bagha gavgafi, a gumazir aghuir arazir
kuratam gamizir puvatizim, kamaghin amizi, me uam an akatam ikarvazi
puvati.
2 Ezi gumazir igiar mam, an ziam Elihu, a me ko ikia men migirigiaba
barasi. An afeziam Barakel, a Busin adarazir mav, egha Ramin ikizimin aven
iti. A kamaghin orazi Jop ghaze, an arazir aghuim gami, ezi God arazir kuram
gami. Bizir kam bangin, Elihu puviram atara muriam Jop bagha bar ikufi.
3 Elihu garima, Jopin namakar 3pla fo, Jop arazir kuram gamizi, me akam a
gasi. Me deraviram an migirigiatam ikarazir puvati. Kamaghin amizi, Elihu
uaghan bar me baseme.
4 A gumazir igiam, ezi me ghurigha a gafira. Kamaghin amizi, a faragha
nimira ikia gumazir ghuriba barazima, me migei. Me mikemegha givazi,
datirighin a uan nighnizimin gun Jopin mikimasava ami.
5 Elihu uaghan orazima, gumazir 3plan kaba, migirigiaba puvatizi, a bar
me baseme.
6 Elihu datirighin dikavigha kamaghin migei:

"Ia gumazir aruaba, ki gumazir bar igiam, egha ian apengan iti.
Kamaghin ki faragh uan fofozimin ia mikiman bar atiatigha uaghan
aghumsiki.
7 Ki kamaghin nighnisi, ia gumazir ghuriba mikimiva,
egh fofozir aghuiba ko nighnizir aghuibar gun mikim.
8-9 Ezi azenir aviriba ti gumazim gamima, a fofozir aghuim ko nighnizir
aghuim iti.
Puvati, Godin Gavgaviba Bar Itimin Duam, iza nighnizir aghuim gu-
mazamiziba e ganidi.
Ezi gumazir ghuriba kamaghin tuisighan kogh suam,
arazir manam Godin damazimin derazi manam ikufi.
10 Kamaghin ia na baraghti,
ki uabi, uan fofozir nan itibav kimasa.

11 "Ia oragh. Ia Jop ko mikimasa fofozir aghuim ko nighnizir aghuarim itir
migirigiaba bagha ruia puv ingari.
Ki ia mizua bar deraviira ian migirigiaba baragha da tuisisi.
12 Ki bar deraviira kuarim atigha, ia migeir migirigiaba baraki.
Ki orazi, ian migirigiatam Jopin migirigiaba ikaragha kamaghin migeir
pu,
a guizbangira migei puvati.
13 Ia kamaghin uarira uariv kiman kogham, e nighnizir aghuim buria egha a
inigha gifa.
E God ateghti anarira Jopin migirigiaba ikarvagham.
E gumazir kiniba a ikaraghan kogham.
14 Jop uan migirigiaba na gasir puvati, a ia migei.
A na gasiti, ki a ikarvaghamin migirigiaba,
ian migirigiabar mirara mangan kogham.

15 "Jop, ni gan. Nin namakabar nighniziba otefe.
Me ua ni mikimamin migirigiabagh asagha nimira iti.
16 Me pura tuivighav ikia nimira iti,
kamaghin amizi, ki me mizuaman kogham.
Ki mikimasa.
17 Ki uan fofozimin gun ni mikim
egh uaghan nin migirigiaba ikarvaghasa.

18 Nan navim mɨgɨrɨgɨaba bar a gizɨfa.
Amɨnir ekiam ɨvai moghɨn, nan navir averiam pamtem nan ingari, ezɨ
kɨ nɨ mɨkɨmam.
19 Mɨgɨrɨgɨar kɨ nɨ mɨkɨmamiba bar nan navim gizɨvagha iti,
mati wainɨn mɨsevir, me asɨzir memen inimɨn ingarizim,
wainɨn igiam an itima a buigha bɨghasava ami.
20 Guizbangɨra kɨ mɨkemegh deragh uabɨ baragh, navir amɨrizim ikiam.
21 Kɨ tavɨn gɨn mangan kogham.
Nan navimɨn itir bizim, kɨ guizbangɨra bighɨvɨra aneghurigh a mɨkɨmam.
Kɨ gumazitam apezeper akar isɨngtɨzir tam a mɨkemeghan kogham.
22 Gumazamiziba akar isɨngtɨzibar me apezeperir arazim,
kɨ a gɨfozir puvatɨ.
Kɨ kamaghɨn damightɨ,
Godɨn nan ingarizim zuamɨra na gasɨghasigham.”

33

Godɨn arazir gumazamiziba akɨramim, Elihu an gun mɨgei

1 “Jop, kɨ datɨrɨghɨn nɨ mɨkɨmamin mɨgɨrɨgɨaba,
nɨ deravɨra kuarim atɨgh bar deravɨra da baragh.
2 Kɨ bar datɨrɨghɨra mɨgɨrɨgɨar kabar gun nɨ mɨkɨmasava ami.
3 Ezɨ mɨgɨrɨgɨar kɨ nɨ mɨkɨmamin kabanang, nɨ da baragh kamaghɨn fogh,
kɨ Godɨn damazimɨn derazir gumazim,
egh nan navimɨn itir nɨghnɨziba, kɨ bighɨvɨra
deravɨra dar gun nɨ mɨkɨmam.

4 “Godɨn Gavgaviba Bar Itimɨn duam nan ingari,
egha uan ikɨrɨmɨrir angamɨra itim anɨdir amɨnim isa, na giveragha na
gamizɨ,
kɨ angamɨra iti.
5 Jop, kɨ kamaghɨn ifonge,
gan mɨgɨrɨgɨar uariv soghamiba, nɨ deraghvɨra dagh nɨghnɨgh.
Nɨ nan damazimɨn tugh egh uan nɨghnɨzim mɨkɨm.
6 Godɨn damazimɨn ga magh gari.
A nguazimɨn vɨrara gan ingari.
7 Kamaghɨn amizɨ, nɨ nan atiatingan markɨ.
Kɨ osɨmtɨzim nɨ danɨngan kogh, egh nɨ abɨnan kogham.

8-9 “Kɨ kamaghɨn nɨn mɨgɨrɨgɨaba baraki.
Nɨ pamtem mɨgɨa ghaze,
‘Kɨ arazir kuratam gamizir puvatɨgha,
Godɨn damazimɨn zue, ezɨ bizitamɨn osɨmtɨzim nan itir puvatɨ.
10 Ezɨ God uan apanimɨn mɨn osɨmtɨziba na darɨghasa tuaviba buri,
mati a gumazir kurabagh ami mokɨn.
11 A senɨn nan dagarimning ike,
a bar deravɨra nan daroriba ko kɨ amir bizibar gari.’

12 “Jop, nɨ oragh.
Mɨgɨrɨgɨar nɨ amizir kaba, da derazir puvatɨ.
Ezɨ datɨrɨghɨn kɨ kamaghɨn nɨ mɨkɨmasa.
Godɨn fofozim ko gavgavim bar ekefe,

33:8-9: Jop 10:7; 16:17; 27:5-6 **33:10:** Jop 13:24; 19:11 **33:11:** Jop 13:27

egha bar gumazamizibar fofozim ko gavgavim gafira.
13 Ni tizimsua akam God gasa ghaze,
a gumazamizibar migirigiaba ikarvazir puvati?
14 E fo, God tuavir aviribar uan akamin e migei.
Ezi e gumazamiziba deragha an akam gifozir puvati.

15 "E dimagaribar uan misiabagh akuir dughiabar,
God irebar guar aviriba en akakasi.
16 Egha irebar kabar aven, e uan arazir kuraba akirasa,
an akar modoghav itim isa azenim gatigha nighniziba e ganidi.
Egha akar kam gamizi,
a en nighnizibar ikia gavgafi.
17 Egh arazir kamin a gumazamizibar anogoreghti,
me arazir kurabar amuan kogham.
Egh uari fan kogham.
18 A kamaghin aghua, e arazir kurabar amuti,
en apaniba e misoghti e arighiregh mangi Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.

19 "Dughiar maba God gumazamizibar arazir kuraba akirasa arimariaba me ganidi,
ezi me misiabagh irav ikia men aghariba aven mizaziba isi.
20 Me daghebar aman bar aghua.
Me bar ifongezir dagheba, me da isa me ganidi,
ezi me dar gari da mati bizir bar kurabara.
Ezi me dar aman ibura.
21 Me mikarziba suegha bar aghariba gui,
ezi men aghariba azenim gire.
22 Men ikirimirim bar givasava ami,
ezi ovevemin enselba bar me agivasa me mizuai.
Ezi me Oveaghuezibar Nguibamin mangasava ami.

23 "Eghti Godin enselin bar avirimin tongin enselin tam izi,
gumazir kamin akuragh, egh arazir aghuir a damuamimin gun a mikemegham.
24 Eghti enselin kam, gumazir kamin apangkuvigh kamaghin Godin azangam,
'Ni gumazir kamin apangkuvigh, aneteghti an Oveaghuezibar Nguibamin mangan marki.
Ki uam a givezamin tuavim batogha gifa.'*
25 Eghti gumazir kamin mikarzim ua gavgavigh igiamin otogham,
mati a fomira igiamin ikezi mokin.
26 Gumazir kam datirighin God ko mikimti an a baragham.
God an akurazi an ovengezir puvati,
kamaghin amizi, a Godin damazimin izi an ziam fi bar akuegham.†
27 Egh gumazir kam bar akuegh ighiam bangi gumazamizir igharazibav kim suam,
'Ki arazir aghuibar tuavim ataki, kamaghin ki arazir kuram gami.
Arazir kam bangin God ti ivezir bar kurar ekiatam na ikaragha na ganighai.

33:15: Jop 4:13 * **33:24:** Hibrun akam, ves 23 ko 24in akar otevir mabar deragha dav geir puvati.
† **33:26:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

Ezi puvati, a nan apangkuvigha kamaghin amizir puvati.
28 A ua nan ikirimirim givese, ezi ki Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati.
Ki angamira ikiavira iti, egha aruemin angazangarimin gara bar akonge.'

29 "Guizbangira, dughiaba zurara God arazir kabar gumazamizibagh ami.
Dughiar pumuning, o pumuning ko mikezimin ghua dughiar aviriba, a kamaghin amuavira iti.
30 A ua men ikirmiribagh ivesi, ezi me Oveaghuezibar Nguibamin zuir puvati.
Me angamira ikiavira iti, egha aruemin angazangarimin gara bar akonge.

31 "Jop ni datirighin oragh.
Ki migirigiar maba iti, ki dar ni mikimasa.
Kamaghin amizi, ni akam dukuagh,
egh kuarim atigh deravira na baragh.
32 Ki kamaghsua bar ifonge, gumazamiziba fogh suam,
ni gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim.
Egh ni migirigia taba iki mikimti,
ki ni baraghasa.
33 Ni migirigiaba puvatigh,
egh nimira iki na baragh.
Eghti ki nin sure damuti,
ni fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniam."

34

Elihu ghaze, Jop paza migia akam God gasi

1 Elihu ua kamaghin migia ghaze:

2 "Ia nighnizir bar aghuiba itir gumaziba, ia bar deravira kuaribar arigh, nan akaba baragh.
Ia gumazir fofozir aghuiba itiba, ia na baragh.
3 Akatorim daghem apava a barasi, a bar isingiz o, a ikufi.
Kamaghira, kuarim migirigiam baragha a tuisisi, a deraz o, a ikufi.
4 E uari bagh migirigiaba tuisigh fogham,
manam dera, ezi manam ikufi.

5 "Jop kamaghin mikeme, 'An arazir kuratamin osimtizitam itir puvati,
ezi God arazir aghuimin a gamizir puvati.
6 A bizitamin osimtizim itir puvatigha arazir kuratam gamizir puvati,
ezi God ti ghaze, a ifavarir gumazim,
egha bar a gasighasiki.
Mati God uan barimin a gasezir duam, uam akumighan kogham.'

7 "Gumazir manatamra Jopin arazim damuam?
A puvira akaba God gasi, mati dipam ivemari.
8 Egha a uaghan gumazir kuraba koma arua,
me amir arazir kurabagh ami.
9 A ghaze, e God ifongezir arazibar amuti bizir aghuir manatam e bativam?
Ti puvatigham.

34:5: Jop 27:2; 31:6

Kamaghin an arazir kurar kabagh ami.*

10 “Kamaghin amizi, ia nighnizir aghuiba itir gumaziba ia na baragh.
God̈in Gavgaviba Bar Itim arazir kuratam damighan kogham.
Bar puvatigham.
11 A deravïram en araziba tuisigha,
en arazir e amibar mïraram, e ikarvasi.
12 Bar guizbangïra, God̈in Gavgaviba Bar Itim pazï gumazitam damighan kogham,
egh arazir kuratam damighan kogham.
13 Ezï tinara faraghavïra nguazir kam gativagha gavgavim God ganingi?
Bar puvati.
14 God uan navir averiamin aven uabï ginighnigh,
egh uan Duam ko an aminir angamïra itir ikïrïmïrim anïdim, a uam aning inighti,
15 biziba bar zuamïram arïmighiregham,
eghti gumazamiziba uamategh nguazim gavagham.

16 “Jop nï oragh. Nï nighnizir aghuim ikï,
egh kuarim atigh na baragh.
17 Nï manmaghin nighnisi, God̈in Gavgavim Itim,
a ti deravïra nguazir kamin gumazamizibagh ativagh men ganan kogham o?
Ezï manmaghsua, nï akam arazir aghuibagh amir God gasa ghaze,
a ti arazir kuram gamigha guizin arazimin gin mangan aghua?
18 Gumazir kinitam kamaghin atrivitam mikemeghan kogh suam,
nï atrivir bar kuram.
Egh gumazir aruatam kamaghin a mikemeghan kogh suam,
nï gumazir bar kuram.
19 God uabï gumazamizibar ingarizï, me an damazimin magh ghue.
A gari, gumazamizir biziba itiba, ko biziba puvatïzir gumazamiziba, me bar moghïra magh ghue.
20 A gumazamiziba bar me gamima, me zuamïram ariaghiri,
gumazamizir ziar ekiaba itiba o gavgavir ekiaba itir puvatïziba, me pura biziba.
Dïmagarir arïzimin, a me gami me digavir kuram gamima,
a uabï uan gavgavimin men ikïrïmïriba gefi.

21 “E managh zui, God̈in damazim en araziba bar dar gari.
Dughiaba bar, an damazim deravïra en daroribar garavïra iti.
22 Dïmagarir bar mitater pïzi tam ikïti,
God̈in damazimin arazir kurabagh amir gumazamiziba ti an aven modogham o?
23 God en arazir kurabagh fogha gïfa,
kamaghin amizï, a da tuisighamin dughiatam amïsïvan markï.

---

* **34:9:** Sapta 21:7-13in aven, Jop ghaze, Gumazir arazir kurabagh amiba, God ivezir kuram isa me ganiga me gasighasizir puvati. Egha Sapta 21:15in aven, Jop ghaze, Gumazir kuraba migeir akaba, da akar Elihu kagh amibar mïrara ghu. Akar Elihu Jop gasarazim, a guizin akam puvati. Ezï sapta 21:16, Jop ghaze, An arazir kurabagh amir gumazamiziba ko navir vamïra isir puvati. **34:10:** Jenesis 18:25; God̈in Araziba 32:4; Onger Akaba 92:15; Rom 9:14 **34:11:** Onger Akaba 62:12; Esekiel 33:20; Matyu 16:27; 2 Korin 5:10; 1 Pita 1:17 **34:15:** Jenesis 3:19; Fofozir Gumazim 12:7 **34:21:** Jop 31:4; Jeremaia 16:17; 32:19 **34:22:** Onger Akaba 139:12; Amos 9:2-3; Hibru 4:13

24 Dughiar a gumazir dapaniba gevim,
a men arazibagh fofoghasa ingarir puvati.
A men arazibagh fogha gifa,
a pura me batogha, gumazir igharaziba men danganibagh arisi.
25 A men arazir kurabagh fogha,
kamaghin a dimagaribar me agiva me dikabiri.
26 A gumazir kaba amizir arazir kuraba bangin,
gumazamizir igharaziba ganasa, a men damazibar me gasighasisi.
27 A fo, me akirim ragha a gasaragha, an Akar Gavgavibar gin mangan aghua.
Kamaghin amizi, a me gasighasisi.
28 Me onganarazibagh amir gumazamiziba paza me gami,
ezi me Godin deima, a men ararem barasi.
29-30 God nimira iki bizitam damuan koghti,
tinara suam God arazir kuram gami?
Egh a uan guam modoghti, tina an boroghin mangi an guamin ganam?
Bar puvati.
God gumazamiziba ko kantribagh ativagha bar dar gari,
eghti gumazir kuratam atrivimin otoghan kogh, egh gumazamizibagh asighasighan kogham,
mati gumazim asizimin suighasa azuazimin ingari.†

31 "Ian tinara orazi Jop kamaghin God mikeme,
'God osimtiziba na garizima ki da ateri,
egh ki uam arazir kuratam damighan kogham.‡
32 God bizir ki fozir puvatiziba, da nan akaghti,
ki arazir kuratam damigh, egh bar moghira da ategham.'

33 "Jop, ni God amir bizibagh ifongezir puvati.
Ni kamaghin nighnighan marki,
ni uabi ifongezir biziba God dar amuam.
Ni uabi uabi tuisigh, egh arazir manamin gin mangi a damusi, ni a damu.
Kar nan ingangarim puvati.
Arazir manam nin deraghti,
ni datirighin fofozir aghuarir kamin gun e mikim.§

34 "Ki gari, gumazir fofozir aghuim ko nighnizir aghuim itiba,
me nan akar kam baregh suam,
35 'Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba derazir puvati.
A deravira nighnizir puvatigha migei.'
36 Jop gumazir arazir kurabagh amibar min bizibav gei.
Ezi nan ifongiam kamakin,
God kamaghira a damu mangivivra ikiti a fogh suam,
a migirigiar kabar amuvira ikiam, o ti puvatigham.
37 Jop arazir kuram gamigha,
arazir kam gisin Godin akaba batosi.
A en tongin ikia en migirigiaba batogha,
egha atara akaba God gasi."

---

† **34:29-30:** Hibrun akam, ves 29 ko 30 deragha aningin migeir puvati. ‡ **34:31:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **34:32:** Jop 13:19; 24:25 § **34:33:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

35

Elihu ghaze, Jopɨn akaba ikufi, egh an atari

1 Elihu mɨgɨavɨra ua kamaghɨn mɨgei:

2 “Jop nɨ ghaze, nɨn arazim dera,
egha Godɨn arazim gafira.
Nɨn mɨgɨrɨgɨar kam ti deraz o, puvatɨ?*
3 Nɨ uaghan ghaze, kɨ arazir kuratam damighan koghtɨ,
bizir kam manmaghɨn nan akuragham?
Egh uaghan bizir aghuir manatam na bativam?

4 “Jop, kɨ datɨrɨghɨn nɨ ko nɨn namakabar akaba ikarvaghasa.
5 Nɨ kogh pɨn deraghvɨra overiamɨn itir ghuariabar gan.
Da bar pɨn mar iti.
Kamaghɨra, God bar pɨn iti.
6 Nɨ arazir kuratam damigh, egh nɨ a gasɨghasighan kogham.
Nɨ arazir kurar avɨrim gami, ezɨ da pura bizim.
7 Egh nɨ zurara arazir aghuibar amutɨ,
da manmaghɨn an akuragham?
Nɨ arazir kuraba puvatɨgh,
egh tuavir kamɨn, nɨ bizir aghuir manatam isɨ God danɨngam? Puvatɨgham.
8 Arazir kurar nɨ amiba, da gumazamiziba eraram asɨghasɨsi.
Ezɨ arazir aghuir nɨ amiba, da gumazamizibaram akurvasi.

9 “Gumazir gavgaviba gumazamiziba dɨka me abɨri.
Ezɨ gumazir kaba uarir akurvaghasa bar pamten gumazir ekiar aghuibar diava arai.
10 Ezɨ gumazitam kamaghɨn deir puvatɨ,
‘Godɨn Nan Ingarizim, a managh iti?
A dughiar kurabar gavgavim en navibagh anɨdima,
e bar akuegha ɨghiabagh ami.
11 God fofozir aghuarim gumazamizibagh anɨngizɨ, me asɨzir atiaba ko kuarazibagh afira,
egha akurvazim bagh, a bagh mangan aghua.’
12 Guizbangɨra, gumazamiziba akurvazim bagha Godɨn diava arai.
Ezɨ me gumazir uarira uari feba ko arazir kurabagh amiba,
God men dɨmdiaba barazi puvatɨ.
13 Men nɨghnɨziba derazir puvatɨ,
kamaghɨn amizɨ, me puram an diava arai.
Eghtɨ Godɨn Gavgaviba Bar Itim, men dɨmdiaba baraghan kogham.
14 Jop, nɨ kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
Nɨ Godɨn garir puvatɨ.
Nɨ uaghan ghaze,
nɨ dughiar bar ruarimɨn a mɨzuaima,
a kotɨn aven nɨn azangsɨzim akɨrizir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ Jop, God ti nɨn dɨmdiam bareghan kogham.
15 Nɨ uaghan kamaghɨn mɨgɨa ghaze,

---

* **35:2:** Dughiar avɨribar Jop ghaze, An arazir kuratam gamizir puvatɨ. (Nɨ sapta 10:7 ko 27:5-6ɨn gan.) Ezɨ akar Elihu Jop gasarazir kam, a guizɨn akam puvatɨ. **35:3:** Jop 7:17-20 **35:6:** Jop 22:2-3 **35:14:** Jop 9:11; 23:8-9 **35:15:** Jop 21:7-34

God ivezir kuram isa gumazir arazir kurabagh amibagh anidir puvati.
Egha men arazir kurabagh nighnizir puvati.†

16 "Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba derazir puvati.
A deravira nighnizir puvatigha, pura bizibav gei."

36

God e akirasa osimtiziba e ganidi

1 Elihu ua kamaghin migei:

2 "Jop, ki migirigiar maba gavgavim ua Godin akam daningamiba ikiavira iti.
Kamaghin amizi, ni nimira ikiti, ki tong uam nin sure damika.
3 Fofozir aghuir aviriba nan navim gizifa.
Ezi datirighin ki kamaghin nin akakaghasa, Godin Nan Ingarizim,
a zurara voroghira itir arazibagh ami.
4 Bar guizbangira, ki akar ifavaritam gamir puvati.
Ki fofozir gumazimin min, ni ko iti,
ezi nan fofozim gumazir igharazibar fofoziba bar dagh afira.

5 "Ni oragh! God gavgavir bar ekiam iti,
egha a uan fofozimin gavgavimin, a ifongezir biziba bar dagh ami.
Egha a gumazamizibar aghuazir puvati.
6 Arazir kurabagh amir gumazamiziba, a men ganiva men amamangatighti,
me dughiar ruarimin ikian kogham.
Egha onganarazir gumazamiziba, a men akurvagha men osimtiziba akiri.
7 God gumazir an damazimin deraziba, a deravira men gara me geghufi,
ezi gumazamizir kiniba ziar ekiam me ganidi,
mati me atrivibagh ami.
8-9 Eghti dughiar kuram otoghti, osimtizim gumazamiziba ikegham,
mati me senba ko beniba gumazimin soroghafariba ike.
God kamaghin men akagha ghaze,
Me uarira uan ziaba fava arazir kurar aviribagh ami.
Kamaghin amizi, dughiar kuram me batifi.
10 A me gamima, me deravíram akaba barasi.
Egha uam arazir kurabar amuan men anogorosi.
11 Me an akaba baragh an apengan iki,
egh dughiabar zurara navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam.
12 Me oraghan aghuaghti, apaniba me misueghti,
me arimighiram.
Egh me uari foghan kogham,
bizir tizim me bato.

13 "Gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba,
an osimtiziba me garizir dughiabar,
me Godin aningagha,
uarir akurvaghasa an azangsizir puvati.
14 Me aghumsizir arazibagh amir gumazamizibar tongin ikia,
egha igiabaram ovei.
15 God gumazamizibagh amima, me osimtiziba ko mizaziba isi.

† **35:15:** Hibrun akam, ves 14 ko 15 deragha aning migeir puvati.

Arazir kamɨn, God arazir aghuibar amuasa gumazamizibar sure gami,
egha tuavir kamɨn a ua me isi, ezɨ me deravɨra iti.

16 “Jop, nɨ gan, nɨ datɨrɨghɨn osɨmtɨzir ekiam atera atam ovenge.
Ezɨ God ua nɨ iniasa bar ifonge,
egh nɨ damightɨ, nɨ deravɨra daperagh fɨrighɨrɨgham.
Eghtɨ a dagher bar aghuiba ko biziba nɨ danɨngam.
17 Ezɨ datɨrɨghɨn God nɨn gari,
nɨ mati gumazir arazir kurabagh amim,
egha nɨ isa kotiam gatɨgha osɨmtɨzim nɨ ganɨngi.
Ezɨ nɨ manmaghɨn osɨmtɨzir kam gitagham? Ti puvatɨgham.
18 Kamaghɨn nɨ deraghvɨra ganigh, nɨn anɨngagharim nɨ damutɨ, nɨ God dɨpovan markɨ.
Egh nɨ ua suam, nɨ uabɨ givezamin ivezim a bar ekefe, egh nɨ God ateghan markɨ.
19 Nɨn bizir avɨriba ko nɨn gavgavim,
datɨrɨghɨn nɨn osɨmtɨzir kam agɨvaghan kogham.
20 Nɨ dɨmagarim otivsɨ puvɨra nɨghnɨghan markɨ,
kar gumazamiziba zuamɨra puvarɨghamin dughiam.
21 Nɨ faragha arazir kurabagh ami.
Bizir kam bangɨn nɨ foghasa, God osɨmtɨziba nɨ ganɨngi.
Kamaghɨn nɨ ua bagh ganigh,
nɨ uam arazir kuratam bar an aven mangan markɨ.*

22 “Nɨ deravɨram oragh. God gavgavir ekiam ikia bar pɨn ti.
Egha a tisan bar aghuim.
Tina ua an mɨn en sure damuam?
Bar puvatɨ.
23 Tinara God damuamin bizibar a mɨkɨmtɨ, a adar amuam?
Egh tina kamaghɨn a mɨkɨm suam, ‘God, nɨ arazir kuram gami?’
Gumazitam kamaghɨn mɨkemeghan kogham.
24 Gumazamiziba God ingarizir bizibar gara,
egha onger akabagh amua an ziam fe.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ uaghan an ziam fɨ.
25 Gumazamiziba bar God amizir bizibar gani,
egha me saghon ikia deragha dagh fozir puvatɨ.”

Godɨn fofozim ko gavgavim bar pɨn iti

26 Elihu ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze,

“E manmaghɨn God gɨfogham, a bar ekevegha bar pɨn iti.
E uaghan manmaghɨn an azenibagh fogham. Bar puvatɨgham.
27 A nguazir kamɨn dɨpam isa ghuavanaga a gamima,
an amozimɨn oto.
28 Egha amozir ofɨziba ko ghuariar overiamɨn itiba,
izaghira nguazim gizima, gumazamiziba dɨpar avɨrim isi.
29 E kamaghɨn fozir puvatɨ, ghuariar manaba ekevegha overiam avara,
mati Godɨn Purirpenim.
E fozir puvatɨ,
arariba manmaghɨn ghuariabar apengan ikia tɨngazi.

* **36:21:** Hibrun akam ves 16 ikegha ghua ves 21ɨn tuzir akar otevir maba deragha dav geir puvatɨ.

30 God onɨmaribagh amima, da tintinimɨn danganiba bar dar taghtasi.
Egha ongarir konim avarazɨ, a mɨtarmemɨn aven iti.
31 God ghuariaba ko amozibagh atifa, egha arazir kamra a gumazamiziba bar me gativagha deravɨra men gari.
Egha amozim gami an azenibagh izima gumazamiziba dagher avɨriba iti.
32 An uan dafarimningɨn onɨmarim korogha,
afuzimɨn mɨn, bizir a inivasa ifongezim ginifi.
33 Arariba tɨngazima, e fo, amɨnim ko amozim otogham.
Ezɨ bulmakauba uaghan fogha arazir mabagh ami.”

37

1 “Arariba dagarvazima, kɨ nɨsi,
ezɨ nan dɨghorim na ginifi.
2 Ia araribar dagarvaziba baragh.
Mar Godra pamten dɨa mɨgei.
3 An onɨmaribagh amima,
da taghtagha overiamɨn danganiba bar dar zui.
Egha nguazir kamɨn apɨnir mamɨn ikegha apɨnir mamɨn ghu.
4 Ezɨ e gɨn orazi, a pamten dɨa mɨgei, ezɨ e an gavgavim barasi.
God kamaghɨn amima onɨmarim taghtagha tintinibar zui.

5 “Godɨn tiarim, mati ararim dagarvasi,
a bar igharagha ghugha an ararem bar dera.
Egha an amir biziba bar, en nɨghnɨzibagh afira.
6 A mɨgeima aisɨn amozim nguazim giri.
A mɨgeima, amozir bar ekiam nguazir gizi.
7 Arazir kamɨn, a gumazamizibar amutɨ me ingaran kogham.
A kamaghɨn damutɨ, an amir biziba,
gumazamiziba deragh dagh fogham.
8 Dughiar kamɨn asɨzir atiaba,
uan danganibar mangɨ mongegh ikiam.
9 Amɨnir gavgaviba uan danganibar ikegha izi.
Egha amɨnir ekiar kaba orangtɨzim inigha izi.
10 God uan akatorimɨn amɨnim giverazɨ ais otifi.
Egha dɨpar ekiabagh amima, da aisɨn mɨn otiva bar gavgafi.
11 A dɨpar avɨrim isa ghuariar ekiabar aven da akufi,
ezɨ onɨmariba dar tongɨn ikia taghtagha tintinibar zui.
12 God uabɨ mɨgeima, ghuariaba ighuagha arui.
Da ghua gumazamiziba itir danganibar, God damuasa mɨkemezir bizibagh ami.
13 God kamaghsua amozim amadi, dughiar maba a gumazamizibar arazir kuraba akɨrasa,
egha dughiar maba, a men apangkuva arazir aghuim me damuasa.

14 “Jop, nɨ kuarim atɨgh nɨmɨra ikɨ puram oragh,
egh God amir bizir ekiar igharagha garibagh nɨghnɨgh.
15 God Akar Gavgavim ghuariabagh anɨngizɨ, onɨmariba dar aven ikia taghtagha tintinibar zui.
Nɨ ti kamaghɨn foz, o?
16 God overiamɨn ghuariaba guizɨ, da pura guighav iti.

A ghuariabagh amir arazir kam, ni ti a gifoz, o?
God fofozir aviriba ikia, digavir kuram gamir arazimin, ingangarir aghuir kabagh ami.
Ezi ni fofozir kamaghin garim puvati.
17 Ni korotiam aruzi, aminir fefer sautin amadaghan izim ni gamima,
doriba nin azima, ni bar puvira sokosi.
Ni manmaghin aminir fefer kamin tivagham.
Bar puvatigham.
18 God overiamin ingarigha, a isa an danganimin anetizi, a ikia gavgafi.
Ezi overiam mati guabar garir bizimin min iti, me brasin ganganir kamin ingari.
Ezi ni ti Godin akuragh kamaghin bizitamin ingarigham?
Bar puvatigham.
19 En nighniziba derazir puvati, mati e mitatemin aven iti,
ezi e manmaghin nighnigh egh God ko mikimam?
Kamaghin amizi, ni migirigiar e God mikimamibar en sure damuam o puvati?
Ti puvatigham!
20 God oraghti, ki migirigiam an ikiti, a ti kuarim atigh na baragham, o?
A ti mighigh nan akabagh nighnighan kogham.
Gumazitam ti bar onganigh, God a misueghti, an aremeghsi kamagh mikimam.
Ti bar puvatigham.*

21 "Aminim ghuariabagh ivarazi, overiam bar zuegha itima,
aruem bar deravira isira,
ezi e an angazangarimin ganan iburaghburaki.
22 Ni gan, Notin amadaghan angazangarir ekiam overiamin oto,
an ganganim mati gol.
Kar God uabin kurkegha,
uan angazangarim ko gavgavim sara izi,
ezi gumazamiziba an gara puviram atiati.
23 Godin Gavgaviba Bar Itim, a bar pin iti,
eghti e an boroghin mangan kogham.
A gavgavir ekiam iti, egha guizin araziba ko arazir aghuibara gin ghua,
puram e abirir arazim gamir puvati.
24 Kamaghin amizi, gumazamiziba an atiati.
Ezi gumazir uarira uari feba ghaze, me fofozir aviriba iti,
God gumazir kaba barazi puvati."

Ikiavira Itir God, Jopin akam ikara

38

(Sapta 38--39)

Bizir God amiziba, Jopin fofozim gafira

1 Ikiavira Itir God aminir ekiam ko amozimin aven ikia kamaghin Jopin akam ikaragha ghaze:

2 "Jop, ni nighnizir aghuim ko fofozim puvati.
Ni bar manmaghin garir gumazim,
egha ni fofoziba puvatigha tintinibar migirigiar aviribagh ami?

---

* **37:20:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. **38:1:** Jop 40:6; Esekiel 1:4

3 Nɨ datɨrɨghɨn guizɨn gumazimɨn mɨn tugh.
Eghtɨ kɨ azangsɨzibar nɨ damutɨ, nɨ nan azangsɨziba ikarvagh.

4 “Jop, dughiar kɨ nguazir kamɨn ingara egha gavgavim an mɨngarim
ganɨdimɨn, nɨ managh ike?
Nɨ bizir kaba deragh dagh fogh na mɨkɨm.
5 Tinara, deraghvɨra nɨghnigha nguazir kamɨn mɨtaghniaba arɨki?
Tinara benim inigha nguazir kam garɨgha, an ruariba ko arozibar
ababanibagh amuagh arui?
Nɨ ti bizir kabagh foz o?
6 Gavgavim nguazir kam danɨngamin guarir akɨniba, managh mɨtivighav iti?
Ezɨ tinara dagɨar, nguazim isɨn ikɨ, gavgavighamibar ingari?
7 Ingangarir kam otozir dughiamɨn, mɨkoveziba an ganigha bar akongegha
ighiabagh amima,
enselba dia bar akonge.

8 “Dughiar ongarim nguazim abigha azenan otogha anadimɨn,
tinara an tiar akam asarazɨ,
a itir danganimra iti,
ezɨ aperiam otozir puvatɨ?
Kɨrara, kɨ bizir kam gami.
9 Dughiar ongarim igiamram otozimɨn, kɨrara ghuariaba isa, anevara,
mati amebam inim isa uan borir iririvim gike.
Kɨ mɨgharir pɨziba isa ongarim avarazɨ,
mɨtarmer bar ekiam anevara.
10 Kɨrara ongarimɨn mɨtaghniam atɨgha, an mɨriabar dɨvazir gavgavibar mɨn
a da ase,
eghtɨ ongarim anebigh aven mangɨva avegham.
11 Kɨ ongarim mɨgɨa ghaze,
‘Nɨ ongarir ekiam, nɨ dɨkav bar pɨn mavanang dɨpɨr izɨ kaghɨra tugh.
Nɨ mɨtaghniar kam fagh vongɨn mangan markɨ.’

12 “Jop, nɨ ti pura mɨgeima amɨnim tira?
Nɨ ti dughiabar vaghvagha mɨzarazibar dughiabar bori?
13 Mɨtarmem mati inir mɨtiar ekiamɨn mɨn dɨmagarimɨn nguazim ave,
ezɨ gumazir kuraba mɨtarmemɨn aruava arazir kurabagh ami.
Nɨ ti dughiatamɨn mɨzarazim mɨkemezɨ an otogha mɨtarmem batoke,
ezɨ gumazir kuraba dɨgavir kuram gamigha tintinibar are?
14 Mɨzarazimɨn, aruem angazangarim bizibagh anɨdima da bar azenara iti,
ezɨ bizir dɨmagarimɨn mongeziba, e deravɨra dar gari.
15 Aruemɨn dughiam, gumazir kuraba mɨtatemɨn uan arazir kuraba amir
puvatɨgha,
gumazamizibagh asɨghasɨghamin gavgavim puvatɨ.

16 “Jop, nɨ ti ongarir dɨkɨnim giraghugha, an ganiz o?
Egha dɨpaba an otivi danganibar ganiz o?
17 Oveaghuezibar Nguibar mɨtarmemɨn aven itim,
nɨ ti ghua an tiar akamɨn ganiz o?
Ti puvatɨ.
18 Nguazir kam bar ekefe, ezɨ nɨ ti an mɨtaghniaba bar dagh fogha mati?
Nɨ fogh na mɨkemegh.

38:4: Onger Akaba 104:5; Aghuzir Akaba 8:29; 30:4 **38:8:** Jeremaia 5:22

19 “Jop, nɨ managh mangɨva, angazangarim otivir danganim bativam?
Egh nɨ managh mangɨva, mɨtarmem otivir danganim bativam?
20 Nɨ angazangarim ko mɨtarmem mangamin tuavim,
ko aning uamategh izamin tuavim, nɨ ti aningɨn akagham?
21 Jop, kɨ angazangarim ko mɨtarmemɨn ingaramin dughiam, nɨn amebam ti nɨ bategha gɨfa.
Kamaghɨn nɨ aningɨn danganim gɨfo.

22 “Jop, nɨ ti ghua ais ko aisɨn amozim itir danganimɨn ganiz o?
23 Kɨ dar ingarizɨ, da pazɨ gumazir igharaz darazi damu, me mɨsoghamin dughiam mɨzuai.
24 Tuavir onɨmarim taghtagha tintinibar zuim, nɨ ti a gɨfo,
a managh iti?
Egha nɨ ti fo, amɨnim aruem anadi naghɨn managh ikegha iza tintinibar nguazimɨn zui?
25 Tinara amozir ekiam bagha tuavim atɨzɨ, a nguazimɨn izaghiri?
Tinara ararir tɨngazir kaba bagha overiamɨn mangamin tuavim atɨ?
26 Tina amozibagh amima,
da gumazamiziba puvatɨzir danganiba ko nguazir mɨdiaribagh izi?
27 Nguazir kam faragha pura iti, ezɨ temeba ko graziba an puvatɨ.
Ezɨ datɨrɨghɨn amozim a gamizɨ,
grazir bar avɨrim nguazir kamɨn otifi.

28 “Jop, dɨmagarimɨn ghuariam ko amozim ti afeziatam iti, o puvatɨ?
29 Ezɨ tina ais ko aisɨn amozimɨn amebar aning batezim?
30 Ais irir dughiamɨn dɨpaba gavgavigha dagɨabar mɨn iti.
Egha ais bar ongarim avara.

31 “Jop, nɨ gavgavim ikɨ mɨkovezir taba akuvaghtɨ, da overiamɨn itir danganir vamɨran ikiam?
Egh nɨ mɨkovezir bar avɨrir kam ikezir benim fɨrigh me ateghtɨ, me tintinibar mangam?
Ti puvatɨgham.
32 Mɨkovezir bɨzir kaba, nɨ ti tuavim dar akakagh,
egh azeniba vaghvagh dughiar manamra da otivasa, nɨ dav gei?
33 Nɨ ti overiamɨn bizir a damuasa mɨkemezibagh fogham o?
Egh nɨ ti nguazimɨn itir bizibar amightɨ, da uaghan arazir kabar gɨn mangam?
Ti puvatɨgham.

34 “Nɨ ti ghuariabar dɨmtɨ, da nɨ baregh amozir ekiam amadaghtɨ,
a nɨ girɨ aperiamɨn mɨn otogh nɨ avaragham o?
35 Egh nɨ managh mangɨsɨ onɨmarim amangtɨ,
a ti kamaghɨn nɨ mɨkɨmam,
‘Kɨ nɨn ingangarim damuasa pura iti.’
36 Aperiam otivamin dughiam,
tina fofozir aghuim kuarazibagh anɨdi?
Tina fofozim tuaribagh anɨdima,
amɨnim tiasava amir dughiamɨn, da ati?*
37 Tina ghuariaba bar da mengamin fofozim iti?

38:31: Jop 9:9; Amos 5:8 * **38:36:** Hibrun akam deragha vezɨn kam mɨgeir puvatɨ.

Ghuariaba mati nguazir mɨneba overiamɨn iti,
ezɨ tina da fusfughtɨ amozim izighiram?
38 Eghtɨ nguazimɨn mɨnemeniam ua porogh gavgavigham.”

Tina fofozim kuaraziba ko asɨzibagh anɨngi?
39-40 Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei:

“Jop, laionba uan mogomer danganiba ko toribar ikia mɨzuai itima,
nɨ ti asɨzibagh ami da roghɨra izima, laionba dav sogha da apa,
uan mɨtiriaba agefi?
41 Ezɨ kuarazir kotkotba, dagheba puvatɨgha puram arua dagheba burir dughiaba, ko men nguziba daghem bagha nan deir dughiaba,
tinara dagheba me ganɨdi?
Kɨrara.”

39

1 “Nɨ ti fo, azenibar dughiar manamra, mɨghsɨamɨn itir memen amebaba oti?
Nɨ ti garima, asɨzir dian amebaba uan nguziba bati?
2-3 Nɨ ti foghama, iakɨnir manabara, memen nguziba ko dian nguziba amebabar navibar aven iti?
Egha nɨ ti fo, dughiar manamra memen amebaba uan teviba apɨra nguziba bati?
4 Meme ko dian nguzir kaba uan amebaba ko, tuziba ko ruaribar ikia ekevegha gavgafi.
Me ekevegha gɨvagha, uan amebaba ategha bar ghue.
Egha ua izir puvatɨ.

5 “Tina donkin atiabar beniba fɨrizɨ,
da uan ifongiabar gɨn ghua pura tintinibar zui?
6 Kɨ danganir gumazamiziba ikia ingarir puvatɨzir isa me ganɨngi,
kar danganir grazir aghuiba aghuir puvatɨzim, kar amangsɨzir avɨrim itir nguazir kuram.
7 Donkin atiaba fo, me nguibar ekiabar ikɨtɨ gumazamiziba benibar me ikɨva, ingangarim damusɨ pamten me dagarvagham.
Kamaghɨn me akɨrim ragha nguibar ekiamɨn nɨgɨnim ko dagarvazibagh asara.
8 Egha me pura mɨghsɨabagh arua,
egha damasa terafariba ko graziba buri.

9 “Jop, bulmakaun atiaba ti nɨ bagh ingangarim damuam o?
Egh dɨmagarimɨn da ti izɨ nɨn bulmakaubar dɨpenim dakuam o?
10 Nɨ ti benim bulmakaun atiam dafagh a damutɨ, a bizir osɨmtɨzibagh ekuam o?
O nɨ a damutɨ, a ter otevim kurvagh nguazim abɨgh nɨn azenimɨn ingaram?
11 Nɨ fo, bulmakaun atiam gavgavir ekiam iti,
ezɨ nɨ ghaze, a nɨn akuragh nɨn ingangarir ekiabar amuam?
12 Nɨ ghaze, a mangɨ nɨn azenimɨn witɨn aniziba inigh izɨ,
nɨn danganir witɨn mɨsevibav sogha da amɨsevimɨn izam o?

13 “Poneba* bar akongezir dughiaba, me uan avɨziba onava dav sosi.

* **39:13:** Poner Israelɨn itiba, en ponebar mɨn garir puvatɨ.

Egha me kuarazir benibar min avizir ekiaba ko arizir aghuiba itir puvati.
Ni ti men gara me gifo?
14 Poneba uan aroriaba pura nguazimin dar atigh, egh da ategh mangigham,
ezi nguazim fefem dagh anidi.
15 Egha da tong kamaghin nighnizir puvati,
gumazitam, o asizitam da dikaragham.
16 Poneba deravira uan aroriabagh amir puvati,
da mati poner igharazim otezir aroriabar min dagh ami.
Da kamaghin nighnizir puvati, dar aroriaba ikuvighti,
dar ingangarir ekiar aroriaba batim pura mangigham.
17 Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim dagh aningizir puvati,
kamaghin amizi, da arazir kabagh ami.
18 Ezi da dikavigha ivemarir dughiabar, da bar puvira ivemara, uan aviziba pamten dav sogh,
egh hos ko, gumazir a gaperazim gafiragham.”

19 “Jop, ni ti gavgavim hoziabagh anidi? Egha ni ti arizir ruariba, dar tuebagh arisi?†
20 Nirara ti hoziabagh amima, da odezibar min bar pin uari akuri?
Hoziaba bar puv avighagha pamten arai, ezi men arareba atiatim gumazamizibagh anidi.
21 Men gavgavir ekiam me gamima, me bar akongegha
pin uari akura, egha sueroghofariba nguazim misosi.
Egha midorozim bagha pamten ivemara zui.
22 Hoziaba atiatir puvatigha, nighnizir aviribagh amir puvati. Midorozir ekiam a pura bizim,
da akirim a gasaraghan kogh, ari mangi modoghan kogham.
23 Da midorozir gumaziba atera ivemarima, men barir mitariba tingazi,
ezi afuzir ruarir gumaziba suighiziba aruem dagh amima, da taghtasi.
24 Me sigham givir dughiam, hoziaba pura nimira itir puvati,
dar naviba dikavima, da misoghasavira amua
egha ivemara zui.
25 Me sigham givir dughiam, hoziaba arai.
Da tighar midorozimin boroghin mangam, da saghon ikiavira ikia midorozimin mughuriam barasi.
Egha hoziaba midorozir gumazibar dapaniba barazima, me pamten midorozir gumazibar dei,
ezi midorozir gumaziba misoghasa pamten dia migei.

26 “Kuarazir isaba, ni ti fofozim ko nighnizim dagh aningizi, da overiamin mighagha arua,
egha dikava uan aviziba onava migha sautin amadaghan zui?
27 Kuarazir bagaba ti ni mizuai, ni dav kemeghti,
da mighsiabar mavanang pin uan mikonibar ingaram?
28 Da mighsiabar ghua dagiar ekiaba itir danganir kurabar, uan mikonibar ingari.
Danganir kurar kaba, kar dar danganir mogomer gavgaviba.
29 Da uan danganir kabar ikia deravira saghon mar asizibar gari.
30 Ezi bagabar nguziba, asizir kabar ghuzibar amasa bar ifonge.

---

† **39:19:** Akar vezin 19in ikegha ghua 25in tuziba, da hoziar midorozir gumaziba apiaghira midorozim bagha zuibav gei. **39:30:** Matyu 24:28; Luk 17:37

Mɨdorozimɨn dughiamɨn gumazir kuaba tintinimɨn nguazim girav itima,
bagaba iza danganir kamɨn uari akufi.”

Jop God mɨgei

40

(Sapta 40:1-5)

Godɨn azangsɨziba, Jop da ikarvaghan ibura

1 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Jopɨn azai:

2 “Jop, kɨ Godɨn Gavgaviba Bar Itim, nɨn mɨgɨrɨgɨaba na ko mɨsosi?
Egha nɨ akam na gasa ghaze, kɨ arazir kuram gami.
Ezɨ datɨrɨghɨn nɨ nan azangsɨziba ikarvaghasa kɨ nɨ mɨzuai.”

3 Jop kamaghɨn Ikiavɨra Itir God ikara:

4 “Kɨ pura bizir kɨnim.
Kɨ manmaghɨn nɨn akaba ikarvagham?
Kɨ akam dukuagh nɨmɨra ikiam.
5 Kɨ mɨgɨrɨgɨar bar avɨrim gami,
kamaghɨn amizɨ, kɨ ua mɨkɨman kogham.”

God, Jopɨn mɨgɨavɨra iti

(Sapta 40:6--41:34)

Jop guizɨn gumazimɨn mɨn tuivasa, God a mɨgei

6 Ezɨ Ikiavɨra Itir God amɨnir ekiam ko amozimɨn aven ikia, kamaghɨn Jopɨn akam ikaragha ghaze:

7 “Jop, nɨ guizɨn gumazimɨn mɨn tugh,
eghtɨ kɨ bizibar nɨn azangsɨghtɨ, nɨ nan akaba ikarvagh.
8 Nɨ mɨgɨa ghaze, nɨn araziba derazɨ nɨ gavgafi.
Egha nɨ tizimsua akam na gasa ghaze,
kɨ arazir aghuim gamir puvatɨ?
9 Nɨn gavgavim ko nan gavgavim ti magh ghu?
Kɨ pamtem mɨgɨa araribar mɨn dagarvasi.
Ezɨ nɨ ti uaghan nan mɨn damuam?

10 “Nɨ kamaghɨn otivsɨ, nan danganim inigh, egh nan atrivimɨn kurkazir aghuiba inigh dar aghuigh,
egh ziar ekiam inigh gumazamizibagh ativagh,
bar men pɨn ikɨ.
11 Egh nɨ gantɨ gumazamiziba uan ziaba fɨtɨ,
nɨ puv men anɨngaghɨ bar me abɨnigh.
12 Nɨ gumazamizir akaba batozibar gan me dɨkabɨn.
Egh gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me itir danganibara, zuamɨra bar me dɨkɨ me mɨrmɨrigh.
13 Egh Oveaghuezibar Nguibamɨn, kalabuziar danganimɨn me arɨkigh.
Egh me isɨ nguazir torim datɨghtɨ,
gumazamizir igharaziba ua men ganan kogham.
14 Nɨ bizir kabar amightɨ, kɨ nɨn ziam fɨ suam,

40:8: Jop 27:2-6; 30:18-24; 31:6

ni uan gavgavimin gumazir arazir kurabagh amiba, abiragha bar me agifa.”

God uabira, asizir bar gavgavim hipopotamus gativagham

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:

“Jop, ni mangi asizir bar gavgavim hipopotamusin gan, da bar ekefe.
Ki uabi dar ingarizi moghin uaghan nin ingari.
Hipopotamusba bulmakaubar min graziba ko ter afariba api.
16 Dar namnaba bar ekevegha bar gavgafi.
Dar naviba ko akiriba uaghan bar gavgafi.
17 Dar ipeba tuivigha gavgafi, mati sidan temeba,
ezi dar soroghafariba gavgavir ekiam iti.
18 Dar aghariba bar gavgafi, egha mati brasin gavgavimin ingarizir ainba.
Dar soroghafariba bar gavgafi, mati ainin oteviba.
19 Ki God, ki ingarizir asizibar tongin, hipopotamusba bar me gafira.
Ki dar ingari, egh kirara dar gavgaviba abinam.*

20 “Hipopotamusba apir graziba, da mighsiabar iti.
Danganir kaba, asizir atiaba uarigh ikararagha arui.
21 Hipopotamusba temer dikoniba itibar apebabar irav iti,
egha danganir dakarabar, ighurunir povibar modi.
22 Egha da temer dipar miriabar itibar aguabar apengan mogava avughsi.
23 Aperiam otogh pamten ivemarti, da atiatingan kogham.
Aperiam Jordanin Fanemin otogh, bar izivagh dar akatoribar aven mangiti, da pura uarir asugh nimira ikiam.
24 Tinara dar suiragh da ikegham?
Tinara azuazimin ingarigh, benibar dar atinibar afeghti, da kalabuziamin ikiam?
Ti puvatigham.”

41

Ongarimin itir goar bar ekiam, an asizibar atrivimin iti

1 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:

“Jop, ni ti akezim akunigh ongarimin itir goar ekiar kamin guragham?
Ni ti an mizem benir gavgavimin a ikegham?
2 Ni ti an atinim benir gavgavim a dafagh a gekuigh mangigham?
Egh ni ti uaghan akezim isi an aghozim dafagham?
3 Ni manmaghin nighnisi?
Ni ti an suiragh a ikeghti, a uabin apangkuvighsi nin azangsighti, ni aneteghti a mangam o?
Egh a ni apezeper akar isingtiziba nimira ni mikimam o?
4 A ti ni ko akar gavgavim akirigh,
zurara ni bagh ingaram o?
5 Ni ti a ko ikararangam,
mati ni kuarazim ko ikararangasa benimin a ike?
O, ni ti benimin a ikeghti,
nin ingangarir amiziba a kurvagh mangam?

---

* **40:19:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. **41:1:** Onger Akaba 74:14; 104:26; Aisaia 27:1

6 Dagiaba bagha ingarir gumazamiziba ti, an ivezim bagh akabar uari adogham?
Egh me ti an asiziba aghoregh,
da inigh mangi danganir biziba amadi naghin da amangam?
7 Ni ti afuzir aviribar a ginifti,
da an mikarzim ko dapanim gizivagham?
8 Aria, ni uan agharimning a gisin datigh,
egh an gavgavimin ganigh, ua kamaghin damuan kogham.
A puvira ni misueghti,
ni an midorozir kam gin amadaghan kogham.

9 "Ni ongarimin itir goar ekiar kamin ganigh, egh ni bar atiatigh nirizim nin agharapaniba asivkinti,
nin gavgaviba bar givagham.
Kamaghin amizi, ni ongarimin itir goar ekiar kamin suighsi nighnighan marki.
10 Tinara an navim giniv, a ko misogh anebiragham?
Gumazir kamaghin amitam itir puvati.
Ezi kamaghin tina na ko misogh na abiragham?
Ti puvatigham.
11 Nguazir kamin biziba da bar nana,
kamaghin amizi, tina faragh biziba na danighti,
ki an biziba ikarvagham?
Bar puvatigham.*

12 "Ki datirighin ongarimin goar ekiar kamin suebagh eghanam, da manmaghin gari,
an namnam gavgavir aghuarim iti.
Ezi ki bizir kam bangin mikimiva, uan akam dukuaghan kogham.
13 Tinara an inimin itir naziar gavgaviba adegham?
Tinan afuzim an inim ko naziar gavgavim viraram aning abizagh vongin otogham?†
14 An atarir ekiar aviriba itima gumazamiziba bar dar atiatingi.
Kamaghin amizi, tina an akam akarigham?
15 An akiragharimin itir naziar gavgaviba,
da bar uarir kumigha gavgavim an inim ganidi.
16 An naziaba bar deravira uarigh kumigha gavgavizi,
aminim dar tongin mangighan kogham.
17 Da bar uari savsuiragha gavgavizi,
bizitam da kuighan kogham.

18 "An asir dughiamin, avim an fetoribar otiva azenan iza tintinibar zui.
Ezi an damazimning isia mati aruer ebariba mizarazimin siragha anaga aghefe.
19 Avir mizariaba an akatorimin otivaghira,
biaghira tintinibar zui.
20 Ezi miturir an fetorimin otivim,
mati minem avim gisin ikia siaghkua miturim otifi.
21 A uan akatorim akarir dughiamin, an aminim avim gamima, an otifi.

41:11: Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 50:12 * **41:11:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. † **41:13:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

Ezɨ avim an akatorimɨn ikiava otivaghiri.

22 “An fɨragharim bar gavgafi,
ezɨ gumazamiziba an gara puvɨram atiati.
23 An inivafɨzimɨn itir tuziba bar uarigh asavkonegha,
bar gavgavigha ighuam zuir puvatɨ. Bar puvatɨ.
24 An navir averiam bizitamɨn atiatir puvatɨ.
An navir averiam bar gavgafi,
mati dagɨar ekiar raiziar mɨseviba mɨrmɨrim.

25 “A dɨkavigh tughamin dughiam,
atrivir gavgaviba uaghan puvɨram atiati.
Me oraghtɨ a dɨpam mɨsogh tɨngaghɨtɨ,
men agharapaniba pura men amɨraghtɨ,
me bizitam damuan iburagham.
26 Gumaziba mɨdorozir sababar an okasava ami, o me afuzir ekiaba ko dozibar a ginivasava ami, da pura biziba.
Bizir kaba a gasɨghasighan kogham.
27 A dar gari, da pura biziba.
An ainɨn gari, a mati dadar mɨdiarim,
egha brasɨn gavgavimɨn gari, a mati ter kurum.
28 Gumaziba baribar a gasɨtɨ,
an arɨmangɨghan kogham.
Me katapelɨn dagɨabar a gasɨtɨ,
a da baraghtɨ, mati ter afariba an namnam giri.
29 An aghorir ekiar mɨsozibar gari,
da mati grazir mɨdiariba.
An afuzir magameba baragha da dɨpova ghaze,
da pura bizir kɨniba.

30 “Goar ekiamɨn navimɨn itir naziaba bar ghumigha,
mati nguazir mɨnem mɨsaraghɨrezɨ, an arariba ghumi.
Egh a nguazir apengtɨzim darutɨ,
an naziar kaba nguazim abɨgham.
31 An ongarimɨn aven aruir dughiam, ongarim isiaghtui,
mati dɨpam mɨnemɨn aven isiaghtui.
32 An ongarim garuir dughiam,
an tuavir a zuim, pupuvir bar ghurghuriba an ikia taghtasi.
33 Goar ekiam bizitamɨn atiatir puvatɨ.
Asɨzir tam an mɨn itir pu.
Bar puvatɨ.
34 A gari, asɨzir ekiar maba uaghan ziar ekiaba iti,
ezɨ a ghaze, Da pura biziba.
Asɨzir ekiaba pura uan ziaba fe,
ezɨ a bar dar atrivimɨn iti.”

Jop Ikiavɨra Itir Godɨn akaba ikarvasi

42

(Sapta 42:1-6)

Jop aghumsigha navim gɨra

1 Ezɨ Jop kamaghɨn Ikiavɨra Itir Godɨn mɨgɨrɨgɨaba ikarvagha ghaze:

2 “Ki datirighin fo, nirara biziba bar dar amuamin gavgavim iti.
Egha ni uan ifongiamin gin ghuava amir ingangariba,
tav dar anogoreghan kogham.
3 Ni kamaghin nan azara,
‘Tina nighnizir aghuim ko fofozim puvatigha tintinibar migirigiar
aviribagh ami, egha ki damuasa amir biziba posi?’
Ki fo, ki bizibar mingariba deravira dagh fozir puvatigha,
egha migirigiar onganir aviribagh ami.
Bizir igharagha garir aghuarir ki mikemeziba,
da nan fofozim ko nighnizim gafira.

4 “Ezi ni kamaghin na mikeme,
‘Jop, ni deravira kuarim atigh nan migirigiaba baragh.
Eghti ki bizir maba bagh nin azangsighti,
ni nan azangsiziba ikarvagham.’
5 Ikiavira Itir God, ki fomira pura gumazamizibar akaba baragha, egha ni
gifo.
Egha datirighin ki uabi uan damazimin nin gari.
6 Kamaghin amizi, ki uan migirigiaba ko uabira uabin aghumsiki.
Egha datirighin nguazir minemeniam ko averenim gaperaghav iti,
nan arazir kam kamaghin nin akagham,
ki navim giragha gifa.”

Ikiavira Itir God, Jopin namakabav gei

(Sapta 42:7-9)

Ikiavira Itir God Jopin namakabar atari

7 Ikiavira Itir God Jop mikemegha givagha, kamaghin Teman nguibar ekiamin gumazim Elifas migei, “Nan ingangarir gumazim Jop, a guizin akamin nan arazibar gun migei. Ezi ia an min guizin nan arazibar gun migeir puvati. Kamaghin amizi, ki ni ko nin namakamningin atari.
8 Bizir kam bagh ia mangi 7plan bulmakaun apuriba ko sipsipin apurir 7pla inigh, nan ingangarir gumazim Jop bagh mangi. Egh dav suegh, bar isia mighirizir ofabar amu. Eghti nan ingangarir gumazim Jop, ia bagh na ko mikim nan azangsighti, ki a baregh ian apangkuvigham. Nan ingangarir gumazim Jop, ia an min guizin nan arazibar gun migeir puvati. Kamaghin, ki a baregh, ian akar ifavariba bagh ia gasighasighan kogham.”
9 Ezi Teman nguibar ekiamin gumazim Elifas ko, Suhan kantrin gumazim Bildat ko, Naman kantrin gumazim Sofar, me ghua Ikiavira Itir God me mikemezi moghin ami. Ezi a Jopin azangsizim baregha men apangkufi.

God bar deraghavira Jop gami

(Sapta 42:10-17)

Ikiavira Itir God dabirabir aghuarim ua Job ganingi

10 Jop uan namakaba bagha God ko mikemezir dughiamin girara, Ikiavira Itir God dabirabir aghuarim uam a ganingi. Egha a fomira itir bizibar dibobonim gisin dagh ivíragha, ua bizir aviriba isa Jop ganingi.
11 Ezi Jopin aveghbuaba ko, an buaramiziba ko an namakar fomira itiba, iza an dipenimin a koma api. Egha osimtizir Ikiavira Itir God a ganingizibagh nighnigha, an apangkuva gavgavim a ganidi. Egha me vaghvagha silvan dagiar maba ko gol ringin mam a ganingi.

42:3: Jop 38:2; Onger Akaba 131:1; 139:6 **42:4:** Jop 38:3; 40:7 **42:10:** Jop 1:1-3; Onger Akaba 14:7; 85:1-3; 126:1-6

12 Dughiar kamɨn Ikiavɨra Itir God mong bar deraghavɨra Jop gami. Ezɨ an
ikɨrɨmɨrir abuananamɨn azeniba, da an osɨmtɨzimɨn faragha zuir azenibagh
afiragha bar dera. Ezɨ Jop 14,000plan sipsipba ko, 6,000plan kamelba ko,
2,000plan bulmakauba ko, 1,000plan donkin amebaba ini.
13 Egha Jop uam otarir 7pla ko guivir 3pla ini.
14 Guivir faragha zuim, a ziam Jemima a gatɨ, Jemiman gɨrara irim Kesia,
ezɨ abuananamɨn ziam, Kerenhapuk.
15 Jopɨn guivir kaba men ganganiba bar dera, ezɨ nguazir kamɨn aven,
amizitam kamaghɨn garir puvatɨ. Ezɨ Jop uan otariba bagha nguazim ko
biziba abɨzir dughiam, a uan guiviba bagha uaghan nguazim ko biziba abɨki.
16 Egha osɨmtɨzir kamɨn gɨn, Jop uam 140plan azenibar ikegha, uan boriba
ko igiaba ko ovavir boriba ko men boribar gani.
17 Egha a bar deravɨra ikia ghua bar ghurighava areme.

Godɨn Ziam Fer Onger Akabar Akɨnafarim
O
Onger Akaba
Akar faragha zuim

Akɨnafarir kam, a Israelian Onger Akaba itir akɨnafarim. Onger akar akɨnafarir kamɨn itir maba, me Jerusalemɨn nguibamɨn ikia Godɨn Dɨpenimɨn da bange. Ezɨ onger akar kabar maba, gumazamiziba uari osɨmtɨziba ikia, Godɨn ziam fer dughiamɨn dar gun mɨgei.

En ganganimɨn, gumazir avɨriba ti onger akar kaba dughiar vamɨran da osirizir puvatɨ. Me dughiar igharaz igharazibar kamagh ami. Ezɨ gɨn gumazir igharaziba da akuvagha akɨnafarir vamɨra gami.

Onger akar kaba ko God ko mɨgeir arazir kaba, dar nɨghnɨzir avɨriba iti. Akɨnafarir kamɨn aven akar kaba iti:

onger akar Godɨn ziam feba,
ko uan arazir kuraba bagh God ko mɨkɨmtɨ a da gɨn amangamin akaba,
ko osɨmtɨziba ko mɨzaziba izir dughiamɨn, akurvazim bagha God ko mɨgeir akaba,
ko atrivim amɨsɨvamimin dughiar ekiabar onger akaba,
ko nɨghnɨzir gavgavimɨn gun Godɨn mɨkɨmamin ighiaba,
ko onger akar God mɨnamamiba,
ko uan navir kuraba ko osɨmtɨziba agɨvsɨ God ko mɨgeir arazim,
ko God ko mɨkɨmtɨ an apanibagh asɨghasɨghamin arazim,
ko onger akar gumazamiziba da baragh dar mɨgɨrɨgɨabar gɨn mangamiba.

God ko mɨgeir arazir kaba ko onger akar kaba, da gumazamiziba e itir ikɨrɨmɨrir kam bar ada avaragha dar gun mɨgei. En dughiar e bar akongeziba iti, en dughiar e osɨmtɨziba isiba iti. En dughiar e igiabara itiba iti, en dughiar e ghuramiba iti. E dughiar mabar arei, egha dughiar mabar en naviba dera. Onger Akabar Akɨnafarir kam, a ikɨrɨmɨrir e datɨrɨghɨn itir ikiamin dughiaba ko magh ghu, egha fomɨra iza datɨrɨkɨn onger akar kaba Godɨn gumazamizibar nɨghnɨziba gavgavim dagh anɨga, egha men ikɨrɨmɨrimɨn men akurvasi.

Akɨnafarir namba 1*

1

(Onger Akaba 1--41)

Godɨn damazimɨn derazir gumazamiziba ko, gumazamizir arazir kurabagh amiba

1 Gumazamizir kamaghɨn amiba, me bar akongegh:
me gumazamizir arazir kurabagh amibar akaba baragha men gɨn aruir puvatɨgha,
tuavir gumazamizir kuraba zuiba, me men gɨn zuir puvatɨgha,
Godɨn akaba batogha da dɨpovir gumazamiziba ko, apiaghirir puvatɨ.
2 Gumazamizir kaba, bar Ikiavɨra Itir Godɨn Arazibagh ifongegha,
dɨmagariba ko aruebar dar gara pamtem dagh nɨghnɨghavɨra iti.

---

* **1::** Hibrun akamɨn aven, me Onger Akabar Akɨnafarimɨn 5plan otevibagh ami, me dar bora ghaze, 5plan akɨnafariba. **1:1:** Onger Akaba 26:4; Aghuzir Akaba 14:15 **1:2:** Josua 1:8; Onger Akaba 119:1; 119:35; 119:47; 119:92

3 Me mati temem, me dipar miriamin anekara.
A uan dughiamra bava, dafariba midir puvati.
Kamaghira, bizir me amiba bar, da deraghavirama otifi.

4 Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me kamaghin ikian kogham.
Bar puvati.
Aminim raizin misevibagh ivarazi da zui moghin, bizir me amiba deragh otivan kogh,
dagheba dar puvatigh pura mangam.
5 Kamaghira, gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God uan kotiamin me batuegh ivezir kuram me daningti,
me Godin damazimin derazir gumazamizibar saghon ikiam.

6 Guizbangira, gumazamizir Ikiavira Itir Godin damazimin deraziba,
a me geghuv deragh men ganam.
Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me bar ikuvigh ovegham.

2

God atrivim ginaba

1 Manmaghiram amizi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, akaba batozir arazim damuasa uariv gei?
Manmaghiram amizi, ikizir igharazibar gumazir dapaniba, arazir kurabar amuasa uari ko akam misoke?
Men akar kabar daghetam, otoghan kogham.
2 Nguazir kamin itir atriviba, midorozim bagha uari akufi.
Ikiavira Itir God ko atrivir a ua bagha inabazim,
gumazir dapaniba aning dikabinasa tuaviba buri.
Me kamaghin migia ghaze,
3 "Aning e ikezir senba e da aghorarigham.
Benir aning e ikezir gavgavir kaba, e da firigham."

4 Ekiam uan Nguibamin atrivir dabirabim gaperaghav ikia,
me dipova men ingaravati.
5 A me bagha navim bar an ikuvizi, an Akar Gavgavim me migei.
Ezi an adarir ekiar kam me gamima, me bar atiatima,
a me migia ghaze,
6 "Ki uabi gumazir atrivimin ikiamin kam amisevegha gifa.
Ki uabi a isa Saionin Mighsiar ua bagha inabazimra anefazi,
an aperaghav iti."

7 Ezi atrivim kamaghin migei,
"Ki datirighin Ikiavira Itir God na mikemezir bizibar gun mikimam.
A ghaze, 'Ni nan otarim, ezi datirighin ki nin afeziamin oto.'
8 Ni nan azaraghti ki ikiziba bar ni daningam.
Ni nguazir kamin itir kantriba bar me gativagh men ganam.
9 Ni uan agharir gavgavimin men suiragh men ganam.
Ni me abighti, me nguazir mineba biaghiri moghin bighiregh,

1:3: Aisaia 3:10; Jeremaia 17:8; Esekiel 47:12 **1:6:** Jon 10:14; 2 Timoti 2:19 **2:1:** Onger Akaba 46:6 **2:1:** Aposel 4:25-26 **2:4:** Onger Akaba 37:13; 59:8; Aghuzir Akaba 1:26 **2:7:** Aposel 13:33; Hibru 1:5; 5:5 **2:8:** Onger Akaba 72:8; Daniel 7:13-14; Jon 17:4-5 **2:9:** Onger Akaba 89:23; Akar Mogomem 2:26-27; 12:5; 19:15

mɨzumzuiaribar iregham.”

10 Kamaghɨn amizɨ, ia atriviba,
ia kuariba arigh oregh nɨghnɨzir aghuim iniam.
Ia nguazimɨn gumazir dapaniba,
ia akar kam baregh deravɨra uari bagh ganam.
11 Ia uari isɨ God danigh, egh an apengan ikɨ.
Egh agorogem sara bar atiatingigh.
12 Ia uari amɨragh teviba apɨrigh magɨrɨ,
an dagarimningɨn tor.
Puvatɨghtɨ, an adarim zuamɨrama otoghtɨ ia arɨmɨghiregham.
Guizbangɨra, an anɨngagheghtɨ an anɨngagharim zuamɨrama otogham.
Eghtɨ gumazitam God bagh izɨ an aven modogh,
nɨghnɨzir gavgavim an ikɨ bar akuegham.

3

Gumazir mam mɨzaraghara gavgavim iniasa God ko mɨgei

Devit uan otarim Apsalomɨn arav ghugha, dughiar kamɨn ighiar kam osiri.
1 O Ikiavɨra Itir God, nan apaniba me bar avɨraseme.
Me nan apanim gamua egha pazavɨra na gami.
2 Men avɨriba na mɨgɨa ghaze,
“God nɨn akuraghan kogham.”
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

3 Ezɨ men akar me mɨgeir kam a guizbangɨra puvatɨ.
Ikiavɨra Itir God, nɨrara nan mɨdorozir oramɨn mɨn iti, ezɨ kɨ nɨn uabɨ modi.
Nɨrara nan akurvazima kɨ uan apaniba abɨri.
Nɨ nan osɨmtɨziba agevima, kɨ tugha gavgavighavɨra iti.

4 Kɨ uabɨn akurvaghasa Ikiavɨra Itir Godɨn dei.
Ezɨ a uan mɨghsɨar ua baghavɨra inabazimɨn ikia
na baragha nan akurvasi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Kɨ mɨsiamɨn akuava onganigha, egha gɨn osegha bar deravɨra iti.
Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God bar deravɨra nan gari.
6 Nan apanir 10,000pla danganiba bar na ekɨaru,
ezɨ kɨ men atiatir puvatɨ.

7 O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan God, nɨ dɨkavigh izɨ nan akuragh.
Guizbangɨra, nɨ mati gumazim uan apanibar koviabav sozi moghɨn, nɨ nan apaniba aghumsɨzim me ganɨdi.
Nɨ mati gumazim uan apanibar atariba apɨrizɨ moghɨn,
nɨ gumazir kurar kaba abɨri.

2:11: Filipai 2:12; Hibru 12:28 **2:12:** Jon 5:23; 1 Pita 2:6 **3:1:** 2 Samuel 15:13--17:22 **3:3:** Onger Akaba 62:7 **3:4:** Onger Akaba 4:3; 43:3 **3:6:** Onger Akaba 23:4; 27:3; 118:10-13 **3:7:** Jop 16:10; Onger Akaba 22:21; 57:4; 58:6

8 Ikiavɨra Itir God, nɨ uabɨra en akurvagha uam e ini,
ezɨ bizir katam bar e gasɨghasɨghizir puvatɨ.
Nɨ bar deraghavɨra uan gumazamizibagh ami.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4

Gumazim dɨmagarimɨn gavgavim iniasa God ko mɨgei

Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima, me gitabav sosi.
1 O God, nan Akurvazir Gumazim, nɨ nan akuragha nan apaniba abɨra,
ezɨ kɨ nɨn dei, nɨ nan akuragh.
Fomɨra osɨmtɨzir bar ekiam nan itima, nan navim bar na baseme,
ezɨ nɨ nan akurazɨ osɨmtɨzim datɨrɨghɨn gɨfa.
Nɨ datɨrɨghɨn nan apangkuvigh nan dɨmdiam barakigh.

2 O gumaziba, dughiabar manmaghɨn, ia akar aghumsɨziba na gasɨ nan ziam gasɨghasɨvɨra ikiam?
Egh dughiabar manmaghɨn, ia nguazir kamɨn bizir kɨnibagh ifueghvɨra ikiam?
Ia dughiabar manmaghɨn arazir ifavarim gifueghɨvɨra ikiam?
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
3 Ia akar kam bar deragh a gɨfogh.
Gumazamizir Ikiavɨra Itir Godɨn apengan itiba, God ua baghavɨra me ginaba.
Ezɨ kɨ an diazɨ, a nan azangsɨzim barasi.
4 Ia atar uari bagh gan, egh arazir kuratam damuan markɨ.
Ia uan mɨsiabagh ireghɨv ikɨ,
mɨgɨrɨgɨar kam gɨnɨghnɨgh uan akabar kumigh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Ia nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn ikɨva,
ofan a ifongezibar amu.
6 Gumazamizir avɨriba bizir aghuibar gan, bar akueghasa ifonge.
O Ikiavɨra Itir God, nɨn guamɨn angazangarim e gisirazɨ moghɨn,
nɨ bar e gifuegh en boroghɨra ikɨ, egh en apangkuvigh en akurvagh.
7 Wit ko wainɨn ovɨziba azenibar aghua bar puvɨra bema, gumaziba da bagha bar akonge.
Ezɨ nɨ na gamizɨ kɨ nɨ bagha bar akongezir arazim, nan navir averiam bar a gizɨvagha,
wit ko wain gifongezir arazim guizbangɨra bar a gafira.
8 Kɨ mɨsiamɨn ghua atiatir puvatɨghava akui.
Ikiavɨra Itir God, nɨrara deragha na akumakua nan garima,

3:8: Onger Akaba 28:8; 29:11 **4:1:** Onger Akaba 17:6; 18:6; 18:18-19 **4:3:** Onger Akaba 6:8-9; 50:5; 135:4 **4:4:** Onger Akaba 77:6; 119:11; Efesus 4:26 **4:5:** Godɨn Araziba 33:19; Onger Akaba 51:19; 62:8 **4:6:** Dɨboboniba 6:26; Jop 7:7; 9:25 **4:7:** Onger Akaba 97:11-12; 119:14; 119:72 **4:8:** Jop 11:19; Onger Akaba 16:9

ki deraghvira ikia atiatir puvati.

5

Gumazim deragh uabi geghuvasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
Ezi gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazibav geima me itabagh ivi.
1 O Ikiavira Itir God,
ki ni ko migeir migirigiaba ni da baragh,
egh kuarim atigh nan ararem baragh.
2 Ni nan atrivim ko nan God,
ki ni ko migei,
ni nan ararem baragh.
3 O Ikiavira Itir God, ki mizarazibar ni ko migeima, ni na barasi.
Aruem anadir dughiabar ki ni ko migei.
Kar mati nan ofa ki a isa ni ganidi,
ezi ni datirighin na ikarvaghasa ki ni mizua iti.

4 Ni Godin arazir kurabagh ifongezir puvatizim.
Kamaghin, gumazamizir arazir kurabagh amiba
nin boroghin ikian kogham.
5 Gumazamizir uarira uari feba, me nin damazimin ikian kogham.
Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, ni bar me gifongezir puvati.
6 Gumazamizir ifavaribagh amiba, ni me gasighasisi.
Egha gumazamizir gumazibav sozi me ariaghiriba ko ifavaribagh amiba,
ni bar men aghua.

7 Ni zurara nan apangkufi, kamaghin, ki nin Dipenir miriamin aven mangam.
Ki dipenir ni ua bagha inabazimin izi,
nin atiatigh uan tevimning apirigh nin ziam fam.
8 O Ikiavira Itir God, nan apaniba bar avirasemegha na gasighasighasa.
Kamaghin ni nan aku mangiti,
ki nin guizin arazimin tuavimin gin mangam.

9 Nan apaniba, me guizin akam bar a gifozir puvati.
Me gumazir igharaziba me gasighasighasavira nighnisi.
Men akatoriba mati gumazamizibar moziba akaba akari;
me migeima ovevem otifi.
Gumazamiziba me baragh men gin mangisi,
me ifavarir akar bar isingtizibav kimam.
10 O God, ni men arazir kuraba tuisigh ivezir kuram me daning.
Ni men nighnizir kurar kabagh iraghti, me bar onganigh.
Me arazir bar kurar aviribagh amua nin akam batosi,
kamaghin ni me batueghti me nin saghon iki.

11 Egh gumazamizir ni bagha iza nin aven modiba,
ni me ateghti me bar akongegh.

5:2: Onger Akaba 3:4; 65:2 **5:3:** Onger Akaba 30:5; 88:13; 130:6 **5:5:** Habakuk 1:13 **5:6:** Onger Akaba 55:23; Akar Mogomem 21:8 **5:7:** 1 Atriviba 8:29-30; Onger Akaba 132:7; 138:2 **5:8:** Onger Akaba 24:4-5; 27:11 **5:9:** Onger Akaba 62:4; Luk 11:44; Rom 3:13 **5:10:** 2 Samuel 15:31; 17:14; 17:23 **5:11:** Aisaia 65:13

Gumazamizir nɨ ativagha gariba, men naviba deraghtɨ,
me ighiabar amu bar akongegh.
Gumazamizir bar nɨ gifongeziba,
me bar akongegh nɨn ziam fɨ.
12 O Ikiavɨra Itir God, gumazamizir nɨn akamɨn gɨn zuiba,
nɨ bar deraghavɨra me gami.
Nɨn ifongiam oramɨn mɨn me avaragha me modima,
me bar deraghavɨra iti.

6

Gumazim osɨmtɨzim ikia uabɨn akurvaghasa God ko mɨgei

Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kamɨn faragha zuim, gita gikararang ongasa me mɨkeme.
1 O Ikiavɨra Itir God, nɨ adarim ikɨ
pamten na mɨkɨman markɨ.
Nɨn navim ikuvightɨ,
nɨ ivezir kuram na danɨngan markɨ.
2 O Ikiavɨra Itir God, kɨ bar osemegha ua gavgaviba puvatɨ,
ezɨ nɨ nan apangkufigh.
Nan gavgaviba bar gɨfa,
eghtɨ nɨ gavgavir igiam na danɨngightɨ kɨ ua deragham.
3 O Ikiavɨra Itir God, nan navim osɨmtɨzir ekiam a itaragha ghuaghiri.
Ezɨ dughiaba manmaghɨn,
osɨmtɨzir ekiar kam nan navir averiamɨn ikɨvɨra ikiam?

4 O Ikiavɨra Itir God, nɨ iragh izɨ
nan akuragh ua na inigh.
Nɨn apangkuvim zurara ikia mamaghɨra iti,
nɨ uan apangkuvim ginɨrɨgh nan akuraghtɨ
kɨ ovengan kogham.
5 Gumazamizir oveaghueziba,
me ua nɨ gɨnɨghnɨzir puvatɨ.
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn,
tina ua nɨn ziam fam?

6 Kɨ dia ghuavti, nan gavgaviba bar gɨfa.
Nan temeriba zurara dɨmagaribar nan mɨsiam giri,
kɨ ara ghuav itima,
nan dapanir aghoghonim bar kumkumi.
7 Nan apanir avɨriba iti,
kamaghɨn amizɨ, kɨ dughiabar aziavɨra iti.
Nan damazimning nan bezɨ,
kɨ deragha bizibar garir puvatɨ.

8 Ikiavɨra Itir God nan azirakam baregha gɨfa,
kamaghɨn, ia gumazir arazir kurabagh amiba,
na gitagh.
9 Kɨ uabɨn akurvaghasa Ikiavɨra Itir God ko mɨgeima,

5:12: Onger Akaba 115:13 **6:1:** Onger Akaba 38:1; Jeremaia 10:24 **6:2:** Onger Akaba 41:4; Hosea 6:1 **6:3:** Onger Akaba 90:13 **6:5:** Onger Akaba 88:11; 118:17; Aisaia 38:18 **6:7:** Jop 17:7; Onger Akaba 38:10; Azir Akam 5:17 **6:8:** Onger Akaba 119:115; Matyu 7:23; Luk 13:27

a na baregha gifa.
Ki a ko migeir migirigiaba, a da baregha gifa.
10 Nan apaniba osimtizir ekiam inigh,
bar aghumsigh atiatigham.
Me zuamira na ategh onganigh ari
tintinibar mangegham.

7

Gumazim osimtizim ikia God ko migei

Benjaminin adarazir gumazir mam an ziam Kus, an arazir mam gamizi,
Devit a basemegha onger akar kam osiri.
A God ko migia a bange.
1 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ki ni bagha iza nin uabi apazagha uan apanibar modo.
Ni nan akuraghti, nan apanir nan agintiziba na misueghti,
ki aremeghan kogham.
2 Puvatightima, laion gumazim gasighasizi moghin,
me na gasighasigh nan mikarzim abighirarigham.
Me na gekuigh mangighti,
gumazir nan akuragh na iniamiba puvatigham.

3 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki arazir kuram damigham,
o gumazir igharazitam gasighasigham,
4 o ki uan namakam gifaragh puram akatam a gasam,
o ki arazir kuramin pura uan apanim damighti,
5 ni nan apanibar amamangatighti, me nan agiragh nan suiragh.
Egh na dikabiragh magiri nan mikarzim bar a gasighasigh,
anetighti a pura nguazim girighiv iki.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

6 O Ikiavira Itir God,
ni aningaghegh dikavighasa ki ifonge.
Apaniba bar aningaghegha na misosi,
ni izi nan akuragh.
O nan God, ni gumazibar araziba tuisighamin dughiam amisefe,
kamaghin ni dikavigh izi nan akuragh.
7 Ni bar ikiziba akuvaghti, me ni okarigh.
Egh ni uan atrivir dabirabir pin itim daperagh
bar me gativagh men gan.
8 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizibar araziba tuisisi.
Ni fo, ki guizin arazir aghuibara ami.
Kamaghin amizi, ni nan araziba tuisighamin dughiamin nan akuragh.

9 O God, ni bar Godin aghuimra.
Ni gumazamiziba bar men navir averiaba ko nighniziba tuisisi.
Ni gumazamizir kurabar arazir kuraba bar ada gifagh.

7:1: Onger Akaba 31:1; 31:15; 71:1 **7:4:** Onger Akaba 109:4-5 **7:6:** Onger Akaba 35:23; 94:2; 138:7 **7:7:** Onger Akaba 22:27 **7:8:** Onger Akaba 26:1; 43:1; 98:9 **7:9:** Onger Akaba 34:21; 40:2; 94:23; Akar Mogomem 2:23

Egh nɨn damazimɨn derazir gumazamiziba,
nɨ me damutɨ, me tugh gavgafigh.

10 God nan oramɨn mɨn,
na geghuva nan garir gumazim.
Gumazamizir an akam baragha an gɨn zuiba,
a men akurvagha ua me isi.
11 God guizɨn arazimra gumazamizibar araziba tuisɨsi.
Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
a zurara me dɨkabɨra ivezir kuram me ganɨdi.

12 Gumazim uan navim giraghan koghtɨ,
God uan mɨdorozir sabam amɨnam.
Egh a uan barir pim dafagh mɨdorozim bagh mɨzuam ikiam.
13 A gumazir kurar kabav sueghtɨ me aremeghasa
uan mɨdorozir biziba akɨrigha gɨfa.
An afuzir aviba itiba men akuighav iti.

14 E gari, gumazir kuram arazir kuram damuasa uan nɨghnɨzim akɨrigha gɨfa.
A zurara ifarava, osɨmtɨzir kabagh amima da otivavɨra iti.
15 A gumazir igharaziba mozir torir kamɨn magɨrasa, me bagh a gɨkui.
Egha a uabɨ mozir torir a kuizir kam giraghu.
16 Kamaghɨra, osɨmtɨzir an amizim, anarɨram avaragham.
Akam adariba ko, mɨdorozir a igharaz darazi damuasava amiba,
da raghɨrɨgh anarɨram asɨghasɨgham.

17 Ikiavɨra Itir God a bar guizbangɨra dera,
kamaghɨn kɨ bar a mɨnabagham.
Kɨ Godɨn Bar Pɨn Itimɨn ziam fɨva,
a bagh ighiaba bangam.

8

Godɨn ziar ekiam ko gumazibar ziar aghuim

Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kamɨn faragha zuim gumazibav kemezɨ, me Getɨn nguibamɨn ingarizir gita inigha a gikararai.
1 O Ikiavɨra Itir God, nɨ en Ekiam.
Nguazir kamɨn nguibaba bar dar gumazamiziba,
nɨn gavgavimɨn gara ziar ekiam nɨ ganɨdi.
Ezɨ nɨn ziar ekiam bar overiam gizɨfa.
2 Borir bar iririviba uaghan nɨn ziam fe.
Nɨn apaniba ko, nɨn akam batozir darazi nɨ men tuavim apɨrasa,
dɨvazir bar gavgavim atɨ.

3 Kɨ kogha pɨn overiar nɨ uan dafarimɨn ingarizimɨn gara,
egha uaghan iakɨnim ko mɨkovezir uan danganir nɨ me arɨghɨzibar gari,
4 kɨ kamaghɨn nɨghnɨgha ghaze,

7:10: Onger Akaba 18:2; 18:30; 97:10-11 **7:11:** Onger Akaba 50:6; 90:9 **7:12:** Godɨn Araziba 32:41-42; Onger Akaba 64:7 **7:13:** Onger Akaba 18:14; 45:5 **7:14:** Jop 15:35; Aisaia 59:4; Jems 1:15 **7:15:** Onger Akaba 57:6 **7:16:** Onger Akaba 140:9-11 **8:1:** Onger Akaba 113:4; 148:13 **8:2:** Onger Akaba 44:16; Matyu 21:16; 1 Korin 1:27 **8:3:** Onger Akaba 111:2 **8:4:** Jop 7:17-18; Onger Akaba 144:3; Hibru 2:6-8

e gumazamiziba ti manmaghiram amizir biziba, ezi ni mighigha e ginighnisi?
E pura biziba.
Manmaghiram amizi, ni bar puvirama e ginighnisi?
5 Ni uabi en ingarigha, e isa uabin apengan e ati.
Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e afazi,
bizir ni ingariziba bar en apengan iti.
6 Bizir ni ingarizir kaba bar,
ni dagh ativagh dar ganasa e amisefe.
Biziba bar moghira ni da isa
e gumazamiziba en suemningin apengan da ariki.
7-8 Bizir kaba bar moghira:
Sipsipba, bulmakauba, asizir ruarimin itiba ko,
overiamin itir kuaraziba,
ongarimin osiriba ko ongarimin aven aruir biziba,
da bar en apengan iti.

9 O Ikiavira Itir God, ni en God.
Nguazir kamin nguibaba bar dar gumazamiziba,
nin gavgavimin gara ziar ekiam ni ganidi.

9

Gumazim Godin guizin arazir bagha a minabi

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akar kamin faragha zuim, a gumazamizibav kimti, me Almut Labenin tiarimin gin mangi ighiar kam bangam.
1 O God, ki uan navir averiamin ni minabaghasa.
Ki ni amir ingangarir aghuir kaba bagh gumazamizibav kimasa.
2 Ki ni ginighnigh ni bagh ongi
bar akuegham.
O Godin Bar Pin Itim, ki ni bagh ongi
egh ziar ekiam ni daningam.

3 Nan apaniba nin ganigha ara ghua,
nin damazimin daghiregha bar ariaghire.
4 Ni uan atrivir dabirabim gaperagha
guizin arazimin gumazamizibar araziba tuisisi.
Egha nan araziba guizin arazimin da tuisigha ghaze,
ki osimtiziba puvati.
5 Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar araziba tuisigha gifa.
Gumazamizir kuraba, ni bar me gasighasigh men ziaba angarighti,
gumazamiziba me ginighnighan kogham.
6 Ni bar apanibagh asighasigha gifa,
eghti me ikuvigh iki mamaghira ikiam.
Men nguibar ekiaba sara, ni bar dagh asighasigha gifa,
eghti gumazitam ua me ginighnighan kogham.

7 Ezi Ikiavira Itir God zurara uan atrivir dabirabim daperaghav iki mamaghira ikiam.

8:6: Jenesis 1:26-28; 1 Korin 15:27; Efesus 1:22; Hibru 2:8 **9:2:** Onger Akaba 5:11; 83:18 **9:5:** Godin Araziba 9:14; Aghuzir Akaba 10:7 **9:7:** Onger Akaba 102:12; 102:26; Hibru 1:11

A guizɨn arazimɨn gumazamizibar araziba tuisɨgham.
8 A uan guizɨn arazir kabar gɨn ghua gumazamizibar araziba tuisɨsi.
A uan arazir aghuimɨn gumazamizibagh ativagha men gari.
9 Ikiavɨra Itir God osɨmtɨziba itir gumazamiziba bagha
dɨpenir gavgavir mamɨn mɨn iti.
Eghtɨ apaniba osɨmtɨzibar anɨngamin dughiabar,
me an aven mangegh muegham.
10 O Ikiavɨra Itir God, gumazamizir nɨ bagha iziba,
nɨ akɨrim giragha me gasir puvatɨ.
Kamaghɨn gumazamizir nɨ gɨfoziba,
me nɨghnɨzir gavgavim nɨn iti.

11 Ikiavɨra Itir God, Saionɨn nguibamɨn ikia
uan atrivir dabirabim gaperaghav iti.
E a bagh ongɨva an ziam fam!
E Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongɨn ikɨ,
arazir an amizibar gun mɨkɨmɨva an ziam fam.
12 Ikiavɨra Itir God, gumazamizir mɨzaziba isiba, a me gɨnɨghnɨsi.
A me baragha uan kuarimning dukuir puvatɨ.
Gumazamizir arazir kurabar me gamiba,
a men arazir kuraba ikarvasi.

13 O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan apangkufigh!
Apaniba na garɨzir osɨmtɨziba nɨ dar gan.
Kɨ bar ovengasava amir dughiabar,
nɨ nan akurvagha ua na isima kɨ deraghavɨra iti.
14 Kamaghɨn amizɨ, nɨ na gamizir biziba,
kɨ bar dagh eghan nɨn ziam fam.
Nɨ ua na inizir bizim bagh, kɨ Saionɨn nguibamɨn tiar akamɨn tughɨv ikɨ,
bar akuegh an gun mɨkɨmam.
15 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba en suighasa, nguazimɨn toribagh tui.
Egha me uari dagh iraghue.
Me en suighasa azuaziba guizɨ,
azuaziba merara suiki.
16 Ikiavɨra Itir God, guizɨn arazimɨn gumazamiziba tuisɨzir dughiamɨn,
a uan arazir aghuim akakasi.
Gumazamizir kuraba, igharaz darazigh asɨghasɨghasa amir biziba
meraram asɨghasɨsi.
(Nɨ akar kam gɨnɨghnɨgh kuarimɨn aven bar aghumra ighiam damu.)
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

17 Gumazamizir kuraba ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir akɨrim ragha
God gasaraziba,
me bar moghɨra mangɨ Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn ikiam.

9:8: Onger Akaba 96:13; 98:9 **9:9:** Onger Akaba 37:39; 46:1; 91:2 **9:10:** Godɨn Araziba 31:6-8; Onger Akaba 37:25; 70:4; 91:14 **9:11:** Onger Akaba 107:22 **9:12:** 2 Samuel 4:11; Onger Akaba 9:18; 10:17; 22:24; 37:25; Aisaia 49:14-15; Hibru 13:5 **9:14:** Onger Akaba 13:5; 20:5; 35:9 **9:15:** Onger Akaba 7:15; 94:23; Aghuzir Akaba 5:22; 26:27 **9:16:** Ua Me Ini 14:31; Aghuzir Akaba 5:22 **9:17:** Jop 8:13; Onger Akaba 50:22

18 Dughiabar zurara, God onganarazibagh amir gumazamizibagh
nighnighavira iti.
Gumazamizir osimtiziba itiba, me nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo,
God men akurvagham.
A me ateghti
me puram a mizuam ikian kogham.
19 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi.
Ni nguazimin gumazamiziba ateghti,
me gavgavigh ni gafiraghan marki.
Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amighti,
me nin kotin aven nin damazimin tuifigh.
Egh ni guizin arazimin men araziba tuisigh.
20 O Ikiavira Itir God, ni me damighti me bar atiatingigh.
Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin me damighti,
me bar fogh suam me gavgaviba puvati,
me pura bizir kiniba.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

10

*Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei**

1 O Ikiavira Itir God, ni manmaghsuavira nan saghuiamin tughav iti?
Ki osimtiziba itir dughiabar, ni manmaghsuavira nan modi?
2 Gumazir kuraba uari fa,
egha gumazir onganarazibagh amibagh asighasighasa men agintisi.
Ni me damighti, me nguazir torir gumazir igharaziba magirasa kuiziba,
me uari dar magiri.
3 Gumazir kuram uabi fa,
uan navir averiamin aven itir arazir kurabagh ifonge.
Gumazir bizir aviribagh ifongezim,
an akar kurabar Ikiavira Itir God migiava, akirim ragha a gasi.
4 Gumazir kuram ifaghata ghaze, ki bar bizibagh fo.
A ghaze, ki nighnizir aghuir aviriba iti.
Egha God ginighnizir puvati.
A ghaze, "God, arazir kurar ki amibar gari puvati.
A nan arazir kaba ikaraghan kogham."
5 Gumazir kam amir biziba, da bar deraghavirama otifi.
Egha a ifaghata, bar tong nin nighnizibagh fozir puvati,
egha uan apaniba men apanim gami.
6 A uabira uabi ginighnigha ghaze, ki tugha gavgafi.
Bizitam bar na munamadaghan koghti,
ki osimtizitam batoghan kogham.
7 An atamra paza bizibav giava, gumazamizir igharazibagh asighasighasa
migei.
A gumazamizibar amuti me atiatingasa, bizibar me gifara atamra migei.

9:18: Onger Akaba 12:5; Aghuzir Akaba 23:18; 24:14 **9:20:** Onger Akaba 62:9; Aisaia 31:3; Esekiel 28:2 * **10::** Gumazir maba ghaze, Onger Akabar Akinafarimin sapta 10, a sapta 9in akinafarir otevir mam. **10:2:** Onger Akaba 7:16; 9:15; Aghuzir Akaba 5:22 **10:3:** Onger Akaba 94:4; Rom 1:32 **10:4:** Onger Akaba 14:1-2; 53:1 **10:5:** Onger Akaba 12:5; Aisaia 26:11 **10:6:** Aisaia 56:12; Akar Mogomem 18:7 **10:7:** Jop 20:12; Onger Akaba 12:2; Rom 3:14

An arazir kuraba ko osɨmtɨzibar amutɨ da otivasa atamra bizibav gei.
8 Gumazir kamaghɨn amim, nguibamɨn aven modoghav iti.
A ikɨ ganam, gumazir aghuim izɨtɨ an a mɨsueghtɨ an aremegham.
A gumazir gavgaviba itir puvatɨziba bagha modoghav ikia gari.
9 A laionɨn mɨn uan torimɨn modogha gara iti.
A modogh ikɨ egh gumazir onganarazibagh amibar suighasa.
A uan iver ekiamɨn men pɨgha men suigha me amɨkɨrvagha zui.
10 Gumazir kurar kam nɨmɨram apiav ikia gara,
gumazir gavgaviba puvatɨziba,
a uan gavgavir ekiar kamɨn me abɨri.
11 Gumazir kuram kamagh nɨghnɨgha ghaze,
"God ti arazir kurar kɨ amir kaba, mɨghɨgha dagh nɨghnɨzir puvatɨ.
A uan damazimning dukuagha, nan garir puvatɨ."

12 O Ikiavɨra Itir God, nɨ dɨkavigh izɨ!
Egh gumazir kurar kaba ivezir kuram isɨ me danɨngigh!
Nɨ osɨmtɨziba aterir gumazamiziba, me bakɨnɨghnɨghan markɨ!
13 Gumazir kuram akɨrim ragha nɨ gasaragha uan navir averiamɨn ghaze,
"God ti, kɨ amizir arazir kurar kaba uam ada ikaraghan kogham."
14 Gumazamizir kurabar arazir kuraba, nɨ dar ganigha gɨfa.
Egha mɨzaziba ko, osɨmtɨzir me gumazamizir igharazibagh anɨdiba, nɨ dagh fogha gɨfa.
Nɨ osɨmtɨziba aterir gumazamizir kabar akurvaghasa mɨzua iti.
Nɨ zurara, borir afeziaba ariaghireziba, ko gumazir gavgaviba puvatɨgha uari isa nɨ ganɨdiba, nɨ men akurvasi.
15 Nɨ gumazir kurar kabar gavgavim bar anegɨfagh.
Egh me amir arazir kurar kam uam an ganan kogham.

16 Ikiavɨra Itir God atrivimɨn ikɨ mamaghɨra ikiam.
Egh a uan nguazimɨn, Kantrin Igharazibar Gumazamizir kuraba batueghtɨ,
me bar moghɨra gɨvagham.

17 O Ikiavɨra Itir God, gumazamizir osɨmtɨziba atera nɨn apengan itiba,
nɨ men dɨmdiam baragh gavgavim isɨ
men navir averiabar anɨngigh.
18 Nɨ, borir afeziaba ariaghireziba ko, gumazir osɨmtɨziba itiba, nɨ men arareba baragh men akuragh.
Nɨ uan guizɨn arazimɨn men araziba tuisɨghtɨ me ikɨ.
Eghtɨ nguazimɨn gumazamiziba uam osɨmtɨzim me darɨghan kogham.

11

Gumazim nɨghnɨzir gavgavim Godɨn iti

Devit onger akar kam osiri.
An onger akabar faragha zuir gumazim gɨnɨghnɨgha, onger akar kam osiri.
1 Kɨ nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn ikia kamaghɨn fo, a na geghuva

10:8: Onger Akaba 17:11; Habakuk 3:14 **10:9:** Onger Akaba 17:12; Maika 7:2 **10:11:** Jop 22:13; Onger Akaba 94:7; Esekiel 9:9 **10:14:** Onger Akaba 68:5; 2 Timoti 1:12; 1 Pita 4:19 **10:16:** Onger Akaba 145:13; Jeremaia 10:10; Daniel 4:34; 1 Timoti 1:17 **10:17:** Ua Me Ini 22:23; Onger Akaba 9:12 **10:18:** Onger Akaba 82:3; Aisaia 11:4 **11:1:** Onger Akaba 2:12; 121:1

nan gari.
Nɨ ti onganigh kamagh na mɨkɨm suam,
"Nɨ kuarazimɨn mɨn mɨghegh mɨghsɨamɨn mavanang."
2 Guizbangɨra, gumazir kuraba uan barir pibagh afegha gɨfa.
Me amɨnirbɨrimɨn uan baribar gumazir aghuibagh asasava ami.
3 Gumazamiziba arazir aghuiba ateghtɨ biziba bar ikuvightɨ,
gumazir arazir aghuibar gɨn zuim manmaghɨra damuam?

4 Ikiavɨra Itir God uan Dɨpenimɨn aven ikiavɨra iti.
A uan Nguibamɨn atrivimɨn ikiavɨra iti,
egha gumazamiziba amir biziba a bar moghɨra dar gara da tuisɨsi.
5 Ikiavɨra Itir God, a gumazamizir aghuiba ko kuraba uaghara men araziba tuisɨgha men gari.
Egha gumazir mɨsoghasa ifongeziba,
a uan navir averiamɨn aven bar men aghua.
6 An avir bar puvɨra isia feim gumazir kurabagh inge.
Kar a men ivezir kuram ikarvazima,
men mɨkarziba bar puvɨra men feima me mɨzazir kuram isi.
7 Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God arazir aghuibagh ami.
A uabɨ arazir aghuim bar a gifonge.
Gumazamiziba an akam baragh an gɨn mangɨva,
an guamɨn ganam.

12

Godɨn gumazamiziba uarir akurvaghasa God ko mɨgei

Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kamɨn faragha zuim, stringɨn 8pla itir gita gikararang ongasa me mɨkeme.
1 O Ikiavɨra Itir God, nɨ en akuragh.
Gumazamizir aghuiba bar puvatɨ?
Nɨ ua gumazamizir zurara nɨghnɨzir gavgavir nɨn ikiavɨra itibar ganan kogham.
2 Gumazamiziba bar, gumazamizir igharaziba ko ifavaribagh ami.
Me asuir akaba uariv gɨa egha uarira uarigh ifari.
3 Ikiavɨra Itir God, nɨ gumazamizir igharaz darazi apezeperiba ko
gumazamizir uari fa mɨgeiba,
nɨ bar men akabar kumigh.
4 Me kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
"E mɨkɨmsɨ ifongegh e mɨkɨmam.
Gumazitam en anogoroghan kogham.
Tinara e gativagh en ganam?"

5 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ghaze, "Gumazamizir onganarazibagh amiba, gumazamizir igharaziba paza me gamizɨ
me mɨzaziba isa ara iti.
Me nan akurvazim iniasa bar ifonge.
Kɨ datɨrɨghɨn dɨkavigh izɨ men akurvagham."

11:2: Onger Akaba 37:14; 64:3-4 **11:3:** Onger Akaba 87:1; 119:152 **11:4:** Maika 1:2; Matyu 23:16-22 **11:5:** Jenesis 22:1; Jems 1:12 **11:6:** Onger Akaba 75:8; Jeremaia 4:11-12; Esekiel 38:22 **11:7:** Onger Akaba 7:9-11; 16:11; 33:5 **12:1:** Aisaia 57:1; Maika 7:2 **12:2:** Onger Akaba 41:6; Jeremaia 9:8; Rom 16:18 **12:5:** Onger Akaba 10:18; 34:6; 35:10; Aisaia 33:10

6 Godɨn akam bar guizbangɨra.
An akam mati me avimɨn silva tuazɨma,
a 7plan dughiabar isigha bar zue.

7-8 O Ikiavɨra Itir God, gumazamizir kuraba, me danganiba bar dar iti.
Guizbangɨra, nguazimɨn itir gumazamizibar nɨghnɨzim,
arazir kuram a bizir bar aghuim.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ bar deravɨra e geghuv en gan.
Eghtɨ gumazamizir kurar kaba e gasɨghasɨghan kogham.

13

Gumazim Godɨn akurvazim bagh an azangsɨsi

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim gɨnɨghnɨgha onger akar kam osiri.
1 O Ikiavɨra Itir God, nɨ manadɨzoghɨn ua na gɨnɨghnɨgham?
Nɨ ti bar na gɨn amadagha ma?
Nɨ manadɨzoghɨn uan guam nan akaghtɨma kɨ an ganigham?
2 Nɨ manadɨzoghɨn osɨmtɨzir kɨ isir kaba gɨvagham?
Dɨmagariba ko aruebar, mɨzazir kaba ti nan ikɨvɨra ikiam, o?
Nɨ manadɨzoghɨn nan akuraghtɨ,
kɨ ua apanibar apengan ikian kogham?

3 O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan God.
Nɨ na gɨnɨghnɨgh kɨ nɨ ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba baragh.
Egh gavgavim ua na danighti kɨ ovengan kogham.
4 Apaniba kamaghɨn mɨkɨman markɨ suam,
e anebɨragha gɨfa.
Kɨ irɨghamin arazir kam, me an ganigh a bagh bar akueghan markɨ.

5 Kɨ nɨghnɨzir gavgavim kamaghɨn ikia ghaze,
nɨ nan apangkuvigha ikia kamaghɨra iti.
Nɨ nan akurvaghasa kɨ bar ifonge.
6 Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God bar deravɨra na gami.
Kamaghɨn kɨ an ziamɨn onger akabar amuva,
ziar ekiam a danɨngam.

14

Gumazamizibar arazir kuraba
(Onger Akaba 53)

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim gɨnɨghnɨgha onger akar kam osiri.
1 Gumazamizir onganiba uan navir averiabar aven nɨghnɨgha ghaze,
"God itir puvatɨ."
Gumazamizir kaba, me bar gumazamizir kurabara.
Me bar moghɨra arazir aghuitam gamir puvatɨ.

12:6: Onger Akaba 119:140; Aghuzir Akaba 30:5 **12:7-8:** Onger Akaba 37:28; 55:10-11; 97:10 **13:1:** Jop 13:24; Onger Akaba 88:14; Aisaia 59:2 **13:3:** Jeremaia 51:39 **13:4:** Onger Akaba 25:2; 35:19; 38:16 **13:6:** Onger Akaba 116:7; 119:17 **14:1:** Onger Akaba 10:4; 53:1 **14:1:** Rom 3:10-12

2 Ikiavɨra Itir God uan Nguibamɨn pɨn ikia, nguazimɨn itir gumazamizibar garima,
men tav nɨghnɨzir aghuim ikia a gɨfofoghasa a buri,
ti puvatɨ.
3 Me bar tuavir aghuim ataki.
Me bar moghɨra ikuvigha magh gari.
Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu.
Bar puvatɨ.

4 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
"Gumazamizir arazir kuram gamiba, nɨghnɨzir aghuitam men itir puvatɨ.
Me bret apa anegevi moghɨn, me nan gumazamiziba agefi.
Egha me tong na ko mɨgeir puvatɨ."

5 God gumazamizir an akam baragha an gɨn zuiba, a me ko iti.
Kamaghɨn amizɨ, gumazamizir arazir kurabagh amir kaba,
a me gɨnobaghtɨ me nɨghɨva akong bar atiatigham.
6 Gumazamizir onganarazibagh amiba, Ikiavɨra Itir God me akumakua deragha men garima, me an aven modi.
Kamaghɨn, gumazir arazir kurabagh amiba,
me onganarazibagh amir gumazamiziba damuasa mɨgeir bizibar ingaravati.

7 Kɨ kamaghɨn ifonge, Israelian akurvaghamin gumazitam Saionɨn nguibamɨn ikegh azenan izɨ.
Ikiavɨra Itir God, uan gumazamizibar akuraghtɨ me deravɨra ikɨtɨ, Jekopɨn ovaviba bar akuegham.
Guizbangɨra, Israelian naviba deragham.

15

God ifongezir arazir e damuamiba

Devit onger akar kam osiri.
1 O Ikiavɨra Itir God, tinara nɨn Dɨpenimɨn ikiam?
Tinara mɨghsɨar nɨ ua bagha inabazim dapiam?

2 Gumazim, God ifongezɨ moghɨn biziba bar dar gɨn ghua,
arazir aghuiba zurara dagh amua,
egha zurara uan navir averiamɨn aven guizɨn akam gɨnɨghnɨgha guizbangɨra mɨgei,
a nɨn Dɨpenimɨn aven ikiam.
3 Gumazir kam, gumazir igharazibar ziabagh asɨghasɨzir puvatɨ,
egha arazir kurabar uan namakabagh amir puvatɨ,
egha akar kɨnibar pura uan roroabav geir puvatɨ,
gumazir kamnang, a nɨn Dɨpenimɨn aven ikiam.
4 Gumazir kam, akɨrim ragha God gasarazir gumazamiziba, a bar men aghua,
egha gumazamizir Godɨn apengan ikia an atiatiba, a men ziaba fe,

---

14:2: Onger Akaba 33:13; 102:19 **14:4:** Aisaia 64:7; Jeremaia 10:25; Amos 8:4 **14:6:** Onger Akaba 9:9; 142:5 **14:7:** Jop 42:10; Onger Akaba 53:6; 126:1 **15:1:** Onger Akaba 23:6; 24:3; 27:4; 61:4 **15:2:** Aisaia 33:15; Sekaraia 8:16; Efesus 4:25 **15:3:** Ua Me Ini 23:1; Onger Akaba 28:3; 50:20 **15:4:** Josua 9:18-20; Gumazir Dapaniba 11:35; Aposel 28:10

egha uan akar dikirizibar girara ghua bizibagh ami.
Bizir kam osimtizir ekiam a daningti, a nighnigh suam, a pura bizim.
A guizbangira uan akar dikirizir kamin gin mangam.
Gumazir kamnang, a nin Dipenimin aven ikiam.
5 Gumazir kam uan dagiaba amadima,
gumazir igharaziba pura da ini,
egha me ua da ikarvazir dughiamin, a dagh isin ua dagiataba isir puvati.
Gumazir arazir kuratam gamizir puvatizitam kotin tughiv ikiti,
gumazitam kotiam gifarisi anepezeper dagiaba a daningti,
a dagiar kaba inian marki.

Gumazir kamaghin amim,
a tugh gavgavigh irighan kogham.

16

Gumazim nighnizir gavgavim ikia God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.
1 O God, ni deragh na geghuv egh nan gan.
Ki deraghvira ikiasa ni bagha iza nin aven modi.

2 Ki kamaghin Ikiavira Itir God migia ghaze,
"Ni nan Ekiam.
Bizir aghuir ki datirighin itiba,
da nin agharimrama otifi."
3 Godin gumazamizir nguazir kamin itiba,
me bar gumazamizir aghuiba.
Ki me ko ikiasa bar akonge.
4 Gumazamizir aseba bagha ivemara zuiba,
me osimtizir aviriba ateram.
Ki me ko uari akuv asebar ziaba fi,
asizibav sogh me ko ofa damuan aghua.

5 Ikiavira Itir God, nirara nana, bizir igharaziba ua puvati.
Bizir ki oteveziba, ni da na ganidi.
Ezi nan ikirimirim nin dafarimin iti.
6 Ki bizir aghuiba nin dafarimin da ini.
Bar guizbangira, bizir kaba da bar guizbangira dera.

7 Ikiavira Itir God nan sure gamima, kamaghin ki an ziam fe.
Nan navir averiam dimagaribar nan sure gamima,
ki datirighin deraghavira nighnigha bar bizibagh fo.
8 Ki fo, Ikiavira Itir God zurara nan boroghira iti.
A bar roghira ikia gavgavim na ganidima,
ki atiatiava agoir puvati.

9 Kamaghin nan navir averiam bar akonge.

15:5: Godin Araziba 16:19; Esekiel 18:8 **16:1:** Onger Akaba 7:1; 17:8 **16:3:** Onger Akaba 101:6; 119:63 **16:4:** Josua 23:7; Onger Akaba 32:10; 106:37-38 **16:5:** Onger Akaba 23:5; 119:57; 125:3 **16:6:** Jeremaia 3:19 **16:7:** Onger Akaba 73:24; 77:6 **16:8:** Onger Akaba 27:8; 73:23 **16:8:** Aposel 2:25-28 **16:9:** Onger Akaba 13:5; 30:12; 108:1

Ezɨ nan duam bar akonge.
Ezɨ nan mɨkarzim bar bizitamɨn atiatir puvatɨ.
10 Kɨ fo, nɨ na ateghtɨ kɨ Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn magɨran kogham.
Nɨ gumazir ua baghavɨra inabazim ateghtɨ,
a mozir konimɨn ikɨ kurighan kogham.
11 Nɨ uabɨ ikɨrɨmɨrir aghuarim iniamin tuavim nan akagha gɨfa.
Kɨ nɨn damazimɨn ikɨtɨ, nan navir averiam agorogem bar a gizɨvagham.
Kɨ nɨn boroghɨra ikɨ zurara bar akueghvɨra ikiam.

17

Arazir kuratam gamizir puvatɨzir gumazim, a God ko mɨgei

God ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨar kam, Devit an osiri.
1 O Ikiavɨra Itir God, kɨ nɨn damazimɨn dera,
egha osɨmtɨzir me na garɨziba bagha nɨn dɨa ghaze,
nɨ na baragh nan akuragh.
Kɨ guizbangɨra nɨ ko mɨgei,
nɨ nan akuragh.
2 Guizɨn arazir gumazamiziba tuisɨzim, nɨ a gɨfo.
Kamaghɨn nɨ nan kotiamɨn nan akuragh.

3-4 Nɨ uabɨ nan navir averiam gɨfo.
Nɨ dɨmangan na bagha iza nan araziba tuisigha gɨfa,
egha nan arazir kuratamɨn apizir puvatɨ.
Gumazamizir igharaziba akar kurabav gei, ezɨ kɨ bar gavgavigha ghaze, kɨ akar kuratam mɨkɨman kogham.
Kɨ nɨn Akar Gavgavimɨn suiragha an gɨn gua,
adariba ko mɨdorozir arazibar gɨn zuir puvatɨ.
5 Dughiabar zurara nɨ nan akakazir tuavimra, kɨ an gɨn zui.
Kɨ tuavir kam ategha pura tintinibar zuir puvatɨ.

6 O God, kɨ fo, kɨ nɨ ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba nɨ da barasi.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ nɨn dia nɨ ko mɨgei.
Kɨ nɨ ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨar kaba,
nɨ kuarim atɨgh da baragh.
7 Nɨ uan apangkuvir arazir kam azenara anekagh,
uan gavgavimɨn en akuragh.
Eghtɨ e nɨ ko ikɨ nɨn aven modoghtɨ,
apaniba e gasɨghasighan kogham.
8 Nɨ uabɨ uan damazir tuzim geghuva deragha an gari moghɨn,
nɨ na geghuv deragh nan ganam.
Mati tuarir amebam uan nguziba akumakua uan avɨzimningɨn apengan me modi moghɨn,
nɨ na avaragh na modogh.
9 Kamaghɨn gumazir kurar kaba na gasɨghasighan kogham.
Me datɨrɨghɨn bar nan apanim gamigha na okarigha gɨfa.

16:10: Onger Akaba 49:15; 86:13; Aposel 13:35 **16:11:** Onger Akaba 36:7-8; 43:4 **17:3-4:** Onger Akaba 16:7; Sekaraia 13:9; Malakai 3:2-3; 1 Pita 1:7 **17:5:** Onger Akaba 119:133 **17:7:** Onger Akaba 31:21 **17:8:** Godɨn Araziba 32:10; Onger Akaba 91:1; 91:4; Sekaraia 2:8; Matyu 23:37

10 Me gumazamizir igharazibar apangkuvir nɨghnɨzitam tong bar men itir
puvatɨ.
Me akaba akara egh uarira uan ziaba fe.
11 Me datɨrɨghɨn nan diariba pegha iza bar na okarigha gɨfa.
Me na abɨraghtɨ kɨ magɨrasa dafariba na gasegha gɨfa.
12 Me mati laion asɨzim mɨsueghtɨ an aremeghasa,
na bagha modogha mɨzua iti.

13 O Ikiavɨra Itir God, nɨ dɨkavigh izɨ.
Egh nan apanibav sogh bar me abɨnigh.
Nɨ uan mɨdorozir sabam inigh egh gumazir kurar kaba ko mɨsogh,
men dafaribar ua na inigh.
14 O Ikiavɨra Itir God, nɨ uan gavgavir ekiamɨn nan akuraghtɨ,
gumazir kaba nan ikɨrɨmɨrir kam agɨvaghan kogham.
Nguazir kamɨn bizir gumaziba uari bagha akuviba,
nɨ men dafaribar ua da inigh.
Kɨ fo, gumazamizir nɨ bar ifongeziba, nɨ men mɨtiriaba agefi.
Men boriba dagher avɨriba iti.
Ezɨ me uan ovavir borir gɨn otivamiba bagha bizir aghuiba arɨsi.
15 Eghtɨ kɨrara, kɨ gumazir nɨn damazimɨn derazim,
kɨ nɨn guamɨn ganam.
Kɨ dakuigh osegh dɨkavigh fogh suam,
nɨ na ko iti, egh kɨ bar akuegham.

18

Ikiavɨra Itir God en akurvazima, e uan apaniba abɨri
(2 Samuel 22:1-51)

Devit a Ikiavɨra Itir Godɨn ingangarir gumazim, an onger akar kabar faragha zuir gumazim gɨnɨghnɨgha onger akam osiri.
Dughiar kam Ikiavɨra Itir God, Devitɨn apanim Sol ko apanir igharaziba da uam a ini. Ezɨ a bizir kam gɨnɨghnɨgha Ikiavɨra Itir God bagha onger akar kam gami.
1 O Ikiavɨra Itir God, nɨ gavgavim na ganɨdi,
ezɨ kɨ nɨ bagha bar ifonge.
2 Ikiavɨra Itir God, a nan dɨvazir bar gavgavim mɨn iti.
A nan dagɨar kɨ aven uabɨ modimɨn mɨn ikia,
nan akuragha nan apaniba da ua na ini.
Nan God, a dagɨar ekiamɨn mɨn iti,
ezɨ kɨ uan apanibar ara ghua an modi.
A nan oramɨn mɨn ikia na avara,
ezɨ kɨ an uabɨ modi.
A nan akuragh nan ganamin gavgavim ikia,
egha nan dɨvazir bar gavgavimɨn mɨn iti.
3 E Ikiavɨra Itir Godɨn ziam feka!
Kɨ an deima a nan akurazɨma,
apaniba na gasɨghasɨghizir puvatɨ.

4 Guizbangɨra, kɨ atam areme.
Ovevem benir gavgavimɨn mɨn na ikiagharigha gɨfa,

17:10: 1 Samuel 2:3; Onger Akaba 73:7 **17:15:** Onger Akaba 4:6-7; 16:11; 1 Jon 3:2 **18:1:** 2 Samuel 22:47-50 **18:2:** Hibru 2:13 **18:4:** Onger Akaba 116:3 **18:4:** Jona 2:5-7

Mati ongarim dikava dipiraghira, na avasava ami.
5 Ovevem bar na inizi ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirasava ami.
Mati me nan suighasa azuazim agurazi, a nan suighasa iti.
6 Ki osimtizir ekiamin ikia egha pamten Ikiavira Itir Godin dei.
Ki uabin akurvaghasa uan Godin arai.
Ezi a uan Dipenimin ikia nan ararem barazima,
an an kuarir torim giraghu.

7 Kamaghin amizi, a nan apanibar atari.
Egha mikimkizim gamizi an otogha,
mighsiabagh inobaghnobasi.
8 Migharim Ikiavira Itir Godin atinimin otivaghiri,
ezi avim an akamin otivaghira bizir aviribar isi.
Egha mizariaba ira tintinibar zui.
9 God overiam kuigha izaghiri,
ezi migharir piziba an dagarimningin apengan iti.
10 Mati a enselin bar gavgavim gaperazi, an a inigha izi.
Mati aminim avizimning ikia,
God inigha bar atamra izi.
11 An aminirbirim gamizi an anevara.
Mati a purirpenimin aven modoghav itima,
amozimin miturir piziba anevara.
12 A ghuariar pizibagh amizi, angazangarim bar da avarazi,
onimarim ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba,
ghuariar pizir kam abigha azenim giri.
13 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia
tiarim akara pamten dagarvasi.
Godin Bar Pin Itim uan akam akarizi,
an akaba mati onimarim ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba daghira izaghiri.
14 An onimaribagh amizi, da mati an barir aviba,
an apanibagh asavamadi, ezi me tintinibar ara zui.
15 O Ikiavira Itir God, ni men atarir adarir kam,
mati aminir ekiam nin atinimin otogha me giva me munamadi.
Nin adarir kam ongarim gamizi, a bar misingi,
ezi bizir nguazir mingarimin suiraziba bar azenim gire.

16 Ikiavira Itir God pin ikia uan agharim amadazi,
a izaghira nan suiragha na gekui.
An ongarir bar konimin uam na inigha azenim gati.
17 Dughiar kamin nan apaniba bar gavgavigha na abinasava ami.
Ezi Ikiavira Itir God men dafaribar ua na ini.
18 Ki dughiar kuramin itima nan apaniba iza na ko misosi.
Ezi Ikiavira Itir God na geghuva nan gari.
19 A deravira nan gara nan akurazi, ki danganir aghuimin ikia deravira iti.
A bar guizbangira na gifonge, egha kamaghin a ua na ini.

20 Ki arazir aghuimin gin zui.
Ezi bizir kam bagha Ikiavira Itir God bizir bar aghuir aviribar na gami.
Ki Godin damazimin zue,

18:10: Onger Akaba 104:3 **18:19:** Onger Akaba 31:8; 118:5 **18:20:** 1 Samuel 24:19

ezi a ivezir aghuim isa na ganidi.
21 Ikiavira Itir God, a nan God.
Ki akirim ragha a gasarazir puvati.
Ki guizbangira an Akar Gavgavibar gin zui.
22 Ki zurara bizir a damuasa e mikemezibagh nighnisi.
Egha ki arazir a ifongeziba batoghezir puvati.
23 A fo, ki an damazimin osimtiziba puvati.
Ki guizbangira arazir kurabar uabira uabi geghuva ua bagha gari.
24 Ki Ikiavira Itir Godin damazimin zuegha iti.
Kamaghin a nan arazir aghuir kamin ganigha,
a ikaragha arazir aghuimin na gami.

25 Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir puvatizim,
ni uaghan an ataghirazir puvati.
Gumazir nin damazimin derazim,
ni uaghan arazir aghuim an akakasi.
26 Gumazir nin damazimin zuezir arazibagh amim,
ni uaghan uan arazir zuezibar an akakasi.
Eghti gumazir arazir kuramin gin zuim,
ni uaghan arazir kuramin a ikarvasi.
27 Gumazamizir uari abiriba, ni men akurvasi.
Gumazamizir uari pirafiba, ni me abiri.
28 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni angazangarim na ganidi.
Egha na da mitarmem batosi.
29 Ki nin gavgavimin uan apanibav sogham.
Ki uan Godin akurvazimin, apanibar divazim ikiavkinigh me abiragham.

30 Godra, an araziba da guizbangira egha bar aghungi.
A bizitam damusi akam akirigh, egh an a damuam.
An oramin min iti,
eghti gumazitam a bagh izi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki, gumazir kam deraghvira ikiam.

31 Ikiavira Itir God, a bar guizbangira God.
A bar uabira dagiar ekiamin min ikia e apasa.
32 Godra nan daroribar na akumakui,
egha gavgavim na ganiga deragha nan garima,
ki zui.
33 A nan suemning gamizi, ki asizir atiabar min,
mighsiabar pin mar deraviram arui.
34 A midorozir arazibar nan sure gamizi,
nan agharimning barir pir me ainin ingarizim, gekuamin gavgavim iti.
35 O God, ni uan oram na ganingizi, ki an girakirangin modozi, ni nan apanibar dafaribar ua na ini.
Ni uan gavgavimin nan akura.
Ni nan dimdiam baregha nan akurazi,
ki gumazamizibar damazimin ziar ekiam iti.

18:24: 1 Samuel 26:23 **18:25:** Onger Akaba 25:10; 31:23; 37:28; 40:11; 89:24 **18:27:** Onger Akaba 101:5; Aghuzir Akaba 6:17 **18:28:** Jop 29:3 **18:30:** Onger Akaba 17:7; 119:140; Daniel 4:37 **18:31:** Godin Araziba 32:31; 32:39; 1 Samuel 2:2; Aisaia 45:5 **18:33:** Godin Araziba 32:13; 2 Samuel 2:18; Habakuk 3:19

36 Nɨ bar tuavir aghuim na ganɨngizɨ kɨ an ghua,
apɨghsigha irɨzir puvatɨ.

37 Kɨ uan apanibar agɨntɨghavɨra ikia ghua,
men suiragha me gasɨghasɨgha bar me agɨfa.
38 Kɨ me gasezɨ me kuabara ira,
nan dagarimningɨn apengara ira ua dɨkavasava amuava avenge.
39 Nɨrara mɨdorozim damuasa gavgavim na ganɨngi,
ezɨ kɨ me mɨsogha me abɨrazɨ,
me nan dagarimningɨn apengan iti.
40 Nɨ nan apanibagh amizɨ,
me akɨribagh ighegha na gasegha uam are.
Gumazir na gifongezir puvatɨziba,
kɨ bar me gasɨghasɨki.
41 Gumazir kaba uarir akurvaghasa diava arai,
ezɨ men akurvaghamin gumaziba puvatɨ.
Me Ikiavɨra Itir Godɨn diava arai,
ezɨ a men dɨmdiaba barazir puvatɨ.
42 Kɨ bar me gasɨghasɨghizɨ,
me mati amɨnim nguazir mɨnemeniam giveragha ghu.
Kɨ me dɨkabɨra me abɨni,
mati kɨ tuavimɨn nguazir beghneaziba dɨka zui.
43 Nɨ gumazir na gasɨghasɨzibar dafarimɨn uam nan akura.
Nɨ na gamizɨ, kɨ Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dapanimɨn oto.
Gumazamizir kɨ fozir puvatɨziba,
nɨ men kantriba na ganɨngizɨ, kɨ dagh ativagha dar gari.
44 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghɨn na baregha zuamɨra iza,
nan guamɨn uan teviba apɨrigha nan akam barasi.
45 Men gavgaviba bar gɨvazɨ,
me nɨrɨzim ko agorogem sara na bagha izi.

46 Ikiavɨra Itir God, a zurara ikia mamaghɨra iti.
A dagɨar ekiamɨn mɨn na modozɨ kɨ an apazangɨn itima a na geghufi,
kamaghɨn amizɨ, kɨ ziar ekiam a danɨngam.
God nan akurvazimɨn ikia ua na inizɨ,
kamaghɨn, kɨ an ziam fam.
47 Nan apaniba na gamizir arazir kuraba, Godra ua da ikarvasi.
A Kantrin Igharazibar Gumazamiziba isa nan apengan me atɨ.
48 A nan apaniba da ua na ini.
Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God,
nɨ nan apanibar damazibar ziar ekiam na ganɨngi.
Nɨ nan akurazɨ,
mɨdorozir gumaziba na mɨsoghezɨ kɨ aremezir puvatɨ.
49 Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God,
kɨ Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongɨn ikɨ nɨn ziam fɨ,
onger akar nɨn ziam feba bangam.
50 Kɨ Devit, Ikiavɨra Itir God atrivimɨn ikiasa na ginabagha na amɨsefe.
A nan akurvazima, kɨ uan apanibav sogha me abɨri.
A zurara nan apangkuva mamaghɨra iti.
Nan gɨn otivamin ovavir boriba,

18:36: Aghuzir Akaba 4:12 **18:47:** Onger Akaba 94:1 **18:49:** Rom 15:9

a kamaghira me damu mangivira ikiam.

19

God ingarizir biziba, an ziar ekiam en akakasi

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri.
1 Overiam Godin gavgavir ekiam ko ziar ekiam en akakasi.
Bar guizbangira, bizir pin itiba, da an gun e geghara ghaze,
a bar deragha dar ingari.
2 Arueba zurara sigha gara, bizir kamin gun migei.
Ezi dimagariba uaghan bizir kamin en akakagha ghuavira iti.
3 Aruem ko dimagarim mikimamin akaba puvatigha migeir puvati.
E aningin migirigiataba barazir puvati.
4 Ezi e aruem ko dimagarimin gara fofoziba isi.
Akam inigha izir gumazibar akatoribar otivir migirigiaba,
da ghua nguazir kamin nguibaba bar dar otozi,
gumazamiziba bar, men kuariba da baraki.
Overiamin pin, God aruem bagha purirpenir mamin ingari.

5 Aruem otogha anaga,
mati gumazim amuimin ikiasa bar akuegha, a itir danganim ategha azenan izi.
Aruem anaga,
mati gumazir gavgavim itim pamtem ivemara bar akonge.
6 Aruem dikavigha overiamin miriamin anagava otogha
ua vongin uaghiri.
Ezi bizitam an fefer gavgavir kamin modoghan kogham.
7 Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar guizbangira,
egha ikirimirir aghuim e ganidi.
E nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin akabar ikiam.
Ezi fofoziba puvatizir darasi,
a fofozir aghuim me ganidi.
8 Ikiavira Itir Godin akaba bar deravira en sure gami.
An akar kaba en sure damuti, e uan navir averiabar da bagh bar akuegham.
An Akar Gavgaviba angazangarim e ganidi,
egha fofozir bar aghuim en nighnizibagh ariki.
9 Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim,
a bar deragha zuegha ikia mamaghira iti.
Bizir Ikiavira Itir God damuasa mikemezibar arazim,
a bar guizbangira deragha voroghira zui.
10 Godin akam bar deragha bar gol gafira.
E fo, gumaziba gol tuema, a isigha golin aghuimram oto.
Guizbangira, Godin akam,
golin isigha bar derazir avirim gafira.
Godin akam bar isingi, egha hani gafira.
A guizbangira bar hanin isingizim gafira.
11 Ki nin ingangarir gumazim.

19:1: Onger Akaba 8:1; 50:6; Rom 1:19-20 **19:4:** Rom 10:18 **19:6:** Onger Akaba 113:3 **19:7:** Onger Akaba 119:130 **19:8:** Onger Akaba 12:6; 36:9; 119:128 **19:9:** Onger Akaba 119:138; 119:142 **19:10:** Onger Akaba 119:72; 119:103; 119:127 **19:11:** Onger Akaba 17:4

Nin akaba fofozim na ganidi,
ki dar gin zuima,
nan dabirabim bar dera.

12 Tinara uabi uan osimtizir an itibagh fogham?
O Ikiavira Itir God, arazir kurar ki amizir maba, ki dagh fozir puvati.
Ni nan arazir kurar kaba batueghti,
ki nin damazimin zuegham.
13 Ki nin ingangarir gumazim, ni bar deragh na geghuv nan ganti,
ki uabi fer arazim ko akaba batozir arazir kuram,
bar na gativaghan marki.
Kamaghin ki arazir kuratam damuan koghiva,
deravira ikiti osimtiziba nan puvatigham.

14 O Ikiavira Itir God, nan ifongiam kamakin,
ni nan migirigiaba ko nan navir averiamin aven itir nighnizibagh fogh dagh ifuegham.
O Ikiavira Itir God, ni nan dagiar ekiamin min itima, ki nin aven uabi modi.
Ni nan Akurvazir Gumazimra!

20

Gumazim uabin akuragh midorozim damuasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
1 Ni osimtizim ikiamin dughiamin, Ikiavira Itir God nin dimdiam ikaragh nin akurvagham.
A en ovavim Jekopin God, a ni geghuv nin ganam.
2 A Saionin Mighsiamin ikia uan Dipenimin iti,
egh a uan akurvazim ni bagh anemadagh gavgavim ni daningam.
3 Ofan ni a bagha amiba, a bar dagh nighnigh,
egh nin ofan bar isia mighiribagh ifuegham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 Ni bizir tizim gifuegha navim a bagha ni dikafi,
God a isi ni daningam.
Bizir ni damuasa nighniziba,
a dar amighti da bar otivigham.
5 Ni uan apanibav sogh me abiraghti,
e bizir kam bagh bar akuegham.
E bizir kam ginighnigh uan Godin ziam fam.
E ghaze, ni Ikiavira Itir Godin azangsizir biziba,
an ada ikaragh da isi ni daningam.

6 Ki datirighin fo, Ikiavira Itir God,
uabi uan atrivir a ua baghavira misevezir kam, an an akurvasi.
A uan Nguibar aghuimin ikia, an azangsiziba barasi.
Egha uan gavgavimin an akurvazima,
a midorozimin uan apaniba abiri.

19:12: Onger Akaba 40:12; 51:1-2; 90:8 **19:13:** Onger Akaba 18:32; 25:11; 119:133 **19:14:** Onger Akaba 18:2; 31:5; 104:34 **20:4:** Onger Akaba 21:2 **20:5:** Onger Akaba 9:14; 60:4

7 Gumazir maba nighnizir gavgavim uan midorozir karisbar ikia ghaze, da
men akurvagham.
Ezi marazi nighnizir gavgavim uan hoziabar ikia ghaze, da men akur-
vagham.
Ezi eia, e nighnizir gavgavim uan Ikiavira Itir Godin ziamin ikia
kamaghin fo, a en akurvagham.
8 Gumazamizir kamaghin amiba,
me asaghpora ira bar puvarisi.
E puvati.
E dikavigh tuivigh gavgavigham.

9 O Ikiavira Itir God,
ni atrivimin akuraghti a uan apaniba abinigh.
E nin deir dughiabar,
ni en dimdiam ikaragh en akuragh.

21

God atrivimin akurazi, an an ziam fe

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ni gavgavim isa atrivim ganingizi, a bizir kam bagha bar
akonge.
Ni a gamizi, a uan apanibav sogha me abira,
bizir kam bagha a guizbangira bar akonge.
2 Bizir a uan navir averiamin ifongeziba
ni a ganigha gifa.
Bizir a iniasa nin azarazir kam,
ni an anogoroghezir puvati.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
3 Ni a bagha iza bizir aghuiba isa a ganiga,
atrivimin dapanir asuar me golin aghuimin ingarizim isa,
an dapanim garu.
4 A ikirimirir aghuim bagha nin azarazima, ni a isa a ganingi.
Guizbangira, ikirimirir a ikiamin dughiaba, da bar ruaragh iki,
mamaghira ikiam.
5 Ni an akurazima, a gavgavim ko ziar ekiam iti.
Ni uabi gavgavir ekiam ko ziar ekiar kam a ganingi.
6 Bar guizbangira, ni bar deraghavirama a gami,
egh ni deraviram a damu kamaghira ikiam.
Ni an boroghira ikiti,
a bizir kam bagh bar akuegham.
7 Atrivim nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti.
Godin Bar Pin Itir kam, an apangkuvighavira iti,
kamaghin atrivim tugh gavgavigh mamaghira ikiam.

8 Ni uan agharimin uan apanibar suigham.
Ni uan agharir guvimin, ni gifongezir puvatizir darazir suigham.

20:7: Onger Akaba 33:16-17; Aghuzir Akaba 21:31; Aisaia 31:1 **21:4:** Onger Akaba 61:5-6; 91:16
21:6: Onger Akaba 16:11; 45:7; Aposel 2:28 **21:7:** Onger Akaba 16:8

9 An azenaram otogh izamin dughiamin,
avim bizibar isia da gevi moghin, a me agivagham.
Guizbangira, Ikiavira Itir God puv men ataram,
mati gumazim bizim tuvaremezi a bar iraghuzi moghin, God me agivagham.
An aningagharim avimin min men isi bar me gasighasigham.
10 Ni, men ovavir borir nguazir kamin gin otivamiba, ni bar me misueghti me arimighiregham.
Eghti men boritam ua nguazir kamin ikian kogham.
11 Me arazir kuratabar pazi ni damuasa, nighnigha akam akirigha gifa.
Eghti men nighnizir kam, a dagheba puvatigham.
12 Guizbangira, ni uan bariba men guamin dagh asavamangiti,
me raghiregh ari mangegham.

13 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh uan gavgavim sara iziti,
e ighiaba bangi nin gavgavir ekiam fam.

22

Gumazim osimtizim ikia akurvazim bagha dia, egha ighiam banga God minabi

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akabar faragha zuim gumazamizibav kemezi me tiarir kamin ighiam bange, “Mizarazimin asizir dian amebam.”
1 O nan God, nan God,
ni tizim bagha na ataki?
Ni manmaghsua saghon ikia nan ararem baragha
nan akurvaghan aghua?
2 O nan God, ki aruebar nin deima, ni na barazir puvati.
Ki dimagaribar nin azangsighavira ikia tong avughsir puvati.

3 Ezi nirara bar deragha zuegha, arazir aghuibaram amua,
uan atrivir dabirabim gaperaghav itima, Israelia nin ziam fe.
4 Fomira en ovaviba nighnizir gavgavim nin iti.
Me nighnizir gavgavim nin itima,
ni men akurazi, men apaniba me abirazir puvati.
5 Me nin diava araima, ni men akuragha ua me ini.
Ezi nighnizir gavgavir me nin itir kam,
a pura ghuzir puvati.

6 Ezi kirara, ki gumazim puvati, ki pura apizir kuramin min iti.
Gumazamiziba bar nan atara na dipova na dikabira, akiriba igha na gasi.
7 Gumazamiziba bar nan gara akaba na gasa,
mizeba onga na garigha uan dapaniba roi.
8 Me ghaze, “Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti.
A manmaghsua nin akuragha ua ni inizir puvati?
God ni gifongegha ni bagha bar akonge,
egha manmaghsua a nin akurazir puvati?”

21:9: Onger Akaba 18:8; Aisaia 26:11; Malakai 4:1 **21:11:** Onger Akaba 2:1 **22:1:** Onger Akaba 10:1; Matyu 27:46; Mak 15:34 **22:2:** Onger Akaba 42:3; 88:1 **22:4:** Onger Akaba 78:53; 107:6 **22:6:** Jop 25:6; Onger Akaba 31:11; Aisaia 41:14; 49:7 **22:7:** Aisaia 53:3; Matyu 27:39; Mak 15:29; Luk 23:35 **22:8:** Matyu 27:43

9 O God, nɨ nan amebamɨn navir averiamɨn na inigha azenan na atɨzɨ,
kɨ uan amebamɨn otem apavɨra itima,
nɨ na geghuva deragha nan gari.
10 Nan amebam na batezir dughiamɨn iza datɨrɨghɨn, kɨ nɨghnɨzir gavgavim nɨn iti.
Nan amebam na batezir dughiamra, nɨ nan Godɨn iti.
11 Osɨmtɨzim bar nan boroghɨn izegha gɨvazɨ,
nan akurvaghamin gumaziba puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ nan saghon ikian markɨ!

12 Nan apanir avɨriba bulmakaun apuribar mɨn na ekɨarugha gɨfa.
Me mati, Distrik Basanɨn bulmakaun gavgaviba.
13 Me, laion uan akam akara asɨzibav sogha dagh asɨghasɨzi moghɨn,
me na gasɨghasɨghasava ami.
14 Nan gavgaviba bar gɨfa,
mati me dɨpam nguazim gingezɨ a ghua pura gɨfa.
Nan namnamɨn aghariba bar nan apunapuni.
Kendel purama emɨra uaghiri moghɨn,
nan navir averiam purama amɨragha uaghiri.
15 Nan kuarmɨzim mɨner bɨghizir mamɨn mɨn na mɨsɨngi.
Ezɨ nan mɨzem iza nan akatorimɨn aven pura itoroghav iti.
Nɨ na ataghizɨ,
kɨ nguazir mɨnemeniamɨn mɨn irɨghav ikia bar ovengasava ami.
16 Gumazir kuraba bar na ekɨarugha gɨfa,
mati afiaba bar asɨzim okarigha gɨfa.
Me nan suemning ko dafarimning ginivaghasi.
17 Nan aghariba bar azenim girezɨ,
gumazir kaba nan ganigha na dɨpova bar akonge.
18 Me nan korotiaba tuiragh uarira uari danɨngasa,
da bagha satu gikararai.

19 O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan saghon ikian markɨ.
Nɨ nan Akurvazir Gumazim,
nɨ zuamɨra izɨ nan akuragh.
20 Nɨ nan akuraghtɨ men mɨdorozir sabam na atughan kogham.
Nɨ nan akuraghtɨ, gumazir afiabar mɨn itir kaba na mɨsueghtɨ kɨ aremeghan kogham.
Kɨ angamɨra ikɨvɨra ikiam.
21 Laionba asɨzir atiabav sogha da api moghɨn, me na agɨvasa.
Egha bulmakaun atiabar mɨn uan kombar na ginivasa.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ nan akuragh
men dafariba da ua na inigh.

22 Kɨ uan adarazir tongɨn ikɨ nɨn ziamɨn gun me mɨkɨmam.
Gumazamiziba uari akuvamin danganimɨn,
kɨ men tongɨn ikɨ nɨn ziam fam.
23 Kɨ kamagh mɨkɨm suam,

22:9: Onger Akaba 71:5-6 **22:10:** Aisaia 46:3; 49:1 **22:11:** 2 Atriviba 14:26; Onger Akaba 72:12; Aisaia 63:5 **22:14:** Onger Akaba 73:26; Daniel 5:6 **22:15:** Onger Akaba 38:10 **22:18:** Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:34; Jon 19:24 **22:19:** Onger Akaba 22:11; 70:5 **22:21:** Onger Akaba 34:4; 118:5 **22:22:** Onger Akaba 40:10; Hibru 2:12

"Ia Ikiavɨra Itir Godɨn atiatia an apengan iti darasi, ia an ziam fɨ.
Ia Jekopɨn ovavir boriba, ia ziar ekiam a danɨng.
Ia Israelia, ia an damazimɨn tugh an ziam pɨrafɨ."
24 Gumazamizir onganaraziba,
a men osɨmtɨzibar gara pura da ataghɨrazir puvatɨ.
A kamaghɨn mɨgeir puvatɨ, men osɨmtɨziba pura biziba.
A men saghon itir puvatɨ.
A men azangsɨziba barasi.

25 Gumazamiziba uari akuvagh nɨn ziam famin dughiamɨn,
kɨ nɨ amizir biziba bagh nɨn ziamra fam.
Egh gumazamizir nɨn atiatia nɨn apengan itibar damazimɨn,
kɨ fomɨra nɨn ofa damuasa akam akɨrizir biziba,
kɨ nɨ bagh dar damuam.
26 Gumazamizir onganaraziba,
me damasa ifongezɨ moghɨn, damɨ bar izɨvagh ikiam.
Gumazamizir Ikiavɨra Itir Godɨn boroghɨn zuiba, me an ziam pɨrafɨ.
Men naviba amɨragh deraghvɨra ikɨ mamaghɨra ikiam.
27 Nguazimɨn itir ikɨziba bar,
me Ikiavɨra Itir God gɨnɨghnɨgh,
a bagh izɨ an guamɨn teviba apɨrigh an ziam fam.
28 Me fogh suam,
Ikiavɨra Itir God atrivimɨn ikia,
kantriba bar dar gumazamizibagh gativagha men gari.

29 Bar guizbangɨra, gumazamizir uarira uari feba, an guamɨn teviba apɨrigh an ziam fam.
Eghtɨ gumazamizir ovengasava amiba,
me bar Godɨn guamɨn teviba apɨrigh an ziam pɨrafam.
30 Gumazamizir gɨn otivamiba, Ekiamɨn ingangarim damuam.
Gumazamiziba, uan ovavir borir gɨn otivamiba,
me an akamɨn gun me mɨkɨmam.
31 Gumazamizir men amebaba tɨghar me batamiba, me gɨn otivightɨ, me me mɨkɨm suam,
"God uabɨ uan gumazamizibar akuragha ua me ini."

23

Ikiavɨra Itir God, a na geghuvir gumazim

Devit ighiar kam osiri.
1 Ikiavɨra Itir God, a gumazir deragha uan sipsipbagh eghuva dar garimɨn mɨn iti.
Kamaghɨra, a deragha na geghuva nan gari.
Kamaghɨn kɨ bizitamɨn otevezir puvatɨ.
2 A na inigha ghua grazir aghuiba itir danganimɨn na atɨzɨ,
kɨ dagh isɨn irav iti.
A na inigha dɨpar aghuiba itir danganibar zuima,

22:24: Onger Akaba 31:22; 69:17; 69:33; Hibru 5:7 **22:25:** Onger Akaba 35:18; 40:9-10; 61:8 **22:26:** Onger Akaba 40:16; 69:32 **22:27:** Onger Akaba 2:8; 82:8; 86:9 **22:28:** Onger Akaba 47:7-8; Sekaraia 14:9 **22:29:** Onger Akaba 89:48 **22:30:** Onger Akaba 102:18; 102:28 **22:31:** Onger Akaba 71:18; 78:6 **23:1:** Onger Akaba 34:9-10; Aisaia 40:11; Jon 10:11; 1 Pita 2:25 **23:2:** Onger Akaba 36:8; Esekiel 34:14; Akar Mogomem 7:17

ki dar boroghin avughsa iti.
3 A gavgavir igiam na ganidi.
A fomira uan ziar ekiam bangin mikemezi moghin,
a na inigha tuavir aghuibara zui.
4 O God, ni na ko iti.
Kamaghin, ki danganir zarimin mangiva ovevemin tuavir mitarmemin mangi,
egh bizir kurabar atiatingan kogham.
Ni uan asadivir aghorir sipsipbagh eghuvimin suirazi,
ki an gara fo, ni na geghuv deragh nan ganam.
Kamaghin, nan navim bar nan dera.

5 Ni na bagha daghem gamigha azenara na dafazi,
nan apaniba bar nan gari.
Ni nan diazi ki iza ni ko aperazi,
ni borem isa nan dapanim ginge.
Ezi nan itarim bar izivagha fasfagha iri.
6 Bar guizbangira, nin arazir aghuim ko apangkuvir arazim,
dughiabar zurara na ko ikiam.
Eghti ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin iki
mamaghira ikiam.

24

God a bar atrivir ekiam

Devit onger akar kam osiri.
1 Nguazir kam ko an itir biziba bar,
da bar Ikiavira Itir Godin bizibara.
Ezi nguazimin itir gumazamiziba bar
uaghan an bizibara.
2 An ongarir konibar aven mati akinir guariba asegha,
nguazimin ingarigha a isava dipar kabagh isin anefazi
a bar gavgafi.

3 Tinara Ikiavira Itir Godin mighsiamin ghuavanangam?
Tinara an Dipenimin aven mangam?
4 Gumazamizir kamagh amiba,
merara an aven mangam.
Men navir averiaba ko, me amir araziba ko, nighniziba zue,
egha asebar ziaba fer puvatigha,
igharaz darazi ko akam akirigha egha gin me gifarir puvati.
5 Kamagh amir darasi, Ikiavira Itir God deragh me damu,
ua me inigh men akuragh me dipon suam,
me nan damazimin dera, egha osimtiziba puvati.
6 Gumazamizir kamagh amiba, kar me God buri.
Me Jekopin Godin boroghira ghua
a baghavira iti.

23:3: Onger Akaba 5:8; 19:7; 85:13 **23:4:** Onger Akaba 16:8; 27:1; Aisaia 43:2; Maika 7:14 **23:5:** Onger Akaba 78:19; 92:10; Luk 7:46 **23:6:** Onger Akaba 25:7; 25:10; 27:4-6; 2 Korin 5:1 **24:1:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 50:12; 1 Korin 10:26 **24:2:** Onger Akaba 104:5; 136:6; 2 Pita 3:5 **24:3:** Onger Akaba 15:1 **24:4:** Onger Akaba 15:4; Aisaia 33:15-16; Matyu 5:8; 1 Timoti 2:8 **24:6:** Onger Akaba 27:8; 105:4

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

7 Ia tiar akaba, ia uari kuighiregh!
Ia tiar akar fomɨra itiba, ia bar arokegh.
Eghtɨ Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itim aven izam.
8 Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir kam, a tinara?
A Ikiavɨra Itir God uabɨ.
A gavgavir bar ekiam ikia
uan apanibav sogha me abɨri.
9 Ia tiar akar ekiaba, ia uari kuighiregh!
Ia, tiar akar fomɨra itiba, ia bar arokegh.
Eghtɨ Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itim aven izam.
10 Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir kam, a tinara?
Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim,
a guizbangɨra Atrivir Gavgavir Bar Ekiam!
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

25

Gumazim, God an daroriba deragh dar ganɨva a ko ikiasa, a God ko mɨgei
Devit onger akar kam osiri.
1 O Ikiavɨra Itir God,
kɨ datɨrɨghɨn uan navir averiamɨn aven nɨn ziam fava nɨn azai.
2 Nɨ nan God, ezɨ kɨ nɨghnɨzir gavgavim nɨrara iti.
O God, nan nɨghnɨzir gavgavir kam pura mangɨghtɨ kɨ aghumsɨghan aghua.
Nɨ nan akuraghtɨ,
nan apaniba na abɨragh na dɨpovan kogham.
3 Gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim nɨn itiba,
apaniba me abɨn aghumsɨzim me danɨngan kogham.
Gumazamizir pura nɨn akaba batoziba,
merara aghumsɨzim iniam.

4 O Ikiavɨra Itir God, nɨ uan arazir aghuiba nan akakagh.
Egh tuavir kɨ mangamiba, nɨ dar nan sure damu.
5 Nɨ nan God, nɨ nan akuragha ua na ini.
Kamaghɨn, nɨ uan guizɨn akamɨn gɨn mangamin arazibar nan sure damutɨ,
kɨ dughiabar zurara nɨghnɨzir gavgavim nɨn ikiam.

6 O Ikiavɨra Itir God, nɨn arazir aghuim ko apangkuvir arazir nɨ e gamiba,
da fomɨra ikia iza datɨrɨghɨn iti.
Nɨ datɨrɨghɨn ua dagh nɨghnɨghɨva dar amu mangɨvɨra ikɨ.
7 Kɨ uan igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ko nan arazir akaba batoziba,
nɨ dagh nɨghnɨghan markɨ.

24:7: Aisaia 26:2; Hagai 2:7; Malakai 3:1 **25:1:** Onger Akaba 86:4; 143:8 **25:2:** Onger Akaba 31:1; 41:11 **25:3:** Aisaia 49:23 **25:4:** Onger Akaba 27:11; 86:11 **25:5:** Onger Akaba 40:1; 43:3; 79:9 **25:6:** Onger Akaba 98:3; 103:17 **25:7:** Jop 13:26; Onger Akaba 31:19; 51:1

O Ikiavɨra Itir God, nɨ deragha na gamua bar nan apangkufi,
kamaghɨn amizɨ nɨ na gɨnɨghnɨgh.

8 Ikiavɨra Itir God bar dera, ezɨ an araziba bar guizbangɨra.
Kamaghɨn amizɨ, a gumazamizir arazir kurabagh amiba,
a uan arazibar gɨn mangasa men sure gami.
9 Gumazamizir uari abɨra an apengan itiba,
a men faragha ghua tuavim men akakazima, me arazir aghuibaram ami.
Egha arazir a ifongezibar men sure gami.
10 Gumazim Ikiavɨra Itir Godɨn Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim ko an Akar Gavgavibar gɨn zuima,
an an apangkuvighavɨra iti.
Egha a mɨkemezɨ moghɨra deragha bizibagh amua,
uan nɨghnɨzim gɨghavkɨrir puvatɨ.

11 O Ikiavɨra Itir God, nan arazir kuraba bar avɨraseme.
Kamaghɨn, nɨ uan ziam bagh uan akar dɨkɨrɨzimɨn gɨn mangɨ,
nan arazir kuraba gɨn amadagh.
12 Gumazir Ikiavɨra Itir Godɨn atiatia an apengan itim,
Godra, a bagha atɨzir tuavir aghuim an akaghtɨ,
an an mangam.
13 Gumazir kam zurara dabirabir aghuim inivɨra ikiam.
Eghtɨ an ovavir boriba nguazir aghuir kam inighti,
a men nguazim gavagh ikɨ kamaghɨra ikiam.
14 Gumazamizir Ikiavɨra Itir Godɨn atiatia an apengan itiba,
a men namakam gami.
Egha uan Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim azenara anekazɨ
me a gɨfo.

15 Kɨ zurara uabɨn akurvaghasa Ikiavɨra Itir Godɨn gara a mɨzuai,
ezɨ a bizir na gasɨghasɨghasava amibar aven ua na isi.

16 O God, kɨ uabɨra ikia osɨmtɨzim aterima nan gavgaviba bar gɨfa.
Kamaghɨn amizɨ nɨ nan kuarkuvigh na bagh izɨ.
17 Osɨmtɨziba nan navimɨn aven ikia ekɨva ghuavɨra iti.
Nɨ nan akuraghtɨ osɨmtɨzir kaba na abɨnan markɨ.
18 Nɨ nan osɨmtɨziba ko mɨzazibar gan,
egh nan arazir kuraba gɨn amadagh.
19 Nɨ ge, nan apaniba bar avɨrasemegha,
bar nan aghuagha guizbangɨra nan apanim gami.
20 Nɨ nan akuragh deragh nan gantɨ,
me na abɨntɨ kɨ aghumsɨghan kogham.
Nɨrara nan akurvasi,
ezɨ kɨ nɨ bagha iza nɨn aven modi.
21 Nɨn araziba dera, egha bar guizbangɨra.
Ezɨ kɨ nɨghnɨzir gavgavim nɨn ikia nɨ mɨzua ghaze,

25:8: Onger Akaba 32:8; 86:5; 92:15 **25:9:** Onger Akaba 23:3; 27:11 **25:10:** Onger Akaba 40:11; 103:18 **25:11:** Ua Me Ini 34:9; Onger Akaba 79:9 **25:13:** Onger Akaba 69:36; Aghuzir Akaba 1:33; Jeremaia 23:6 **25:14:** Jenesis 17:1; Jop 29:4; Aghuzir Akaba 3:32 **25:15:** Onger Akaba 123:2; 124:7 **25:16:** Onger Akaba 69:16; 143:4 **25:17:** Onger Akaba 40:12; 107:6 **25:18:** Onger Akaba 31:7; 103:3 **25:19:** Onger Akaba 3:1-2; 9:13 **25:21:** Onger Akaba 41:12

ni zurara na geghuv deragh nan gan.

22 O God, ni uan gumazamiziba Israelia ua me inighti,
osimtizir kaba ua me abinan kogham.

26

Arazir kuratam itir puvatizir gumazim God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gavgavim pamtem nin iti,
egha nin damazimin arazir kuratam gamizir puvati.
Kamaghin, ni nan gun mikim suam, ki gumazir aghuim.
2 O Ikiavira Itir God, ni bar nan araziba ko, nan nighniziba ko, nan navim tuisigh ingangarim na danigh,
deragh na gifogh.
3 Guizbangira, nin apangkuvim nan faragha ghua tuavim nan akakasi.
Ni na mikemezi moghira deragha bizibagh amua zurara nan faragha zui,
ezi ki zurara nin guizin arazimin gin zui.
4 Ki ifavaribagh amir gumazamiziba ko arua
me ko apiav itir puvati.
5 Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar gin daruan bar aghuagha
me gitavirasi.

6 O Ikiavira Itir God, ki uan dafariba ruegha kamagh uabi akagha ghaze,
ki osimtiziba puvati.
Egha ki iza nin ofa gamir dakozir miriamin arua
nin ziam fe.
7 Ki ni minabava ni bagha onger akar mam banga
nin ingangarir bar aghuir ni amizibar gun migei.

8 O Ikiavira Itir God, Dipenir ni itim ki bar a gifonge.
Danganir kam, nin angazangarim ko gavgavir ekiam bar a gizivagha iti.

9 Ki fo, mati amizim uan dipenim bar anevia ghuzi moghin,
ni gin gumazamizir arazir kurabagh amiba avigh mangi
na sara inigh mangan marki.
Egh uaghan gumazir gumazibav sozi me ariaghiriba,
ni me sara na gasighasighan ki aghua.
10 Gumazamizir kaba,
me zurara arazir kurabar amuasavira ikia,
egha dagiaba isa arazir kurabar amuasa gumazir igharazibagh ivesi.

11 Ezi ki uabi, ki nin damazimin arazir kuratam gamizir puvati.
Eghti ni nan kuarkuvigh ua na inigh.
12 Ki nguazir aghuimra tugha gavgafi.
Bizitam na gasighasighsi damuva avegham.

25:22: Onger Akaba 130:8 **26:1:** 2 Atriviba 20:3; Onger Akaba 28:7; Aghuzir Akaba 20:7 **26:2:** Onger Akaba 17:3; 139:23; Sekaraia 13:9 **26:3:** 2 Atriviba 20:3 **26:4:** Onger Akaba 1:1 **26:5:** Onger Akaba 1:1; 31:6; 139:21-22 **26:6:** Onger Akaba 73:13 **26:9:** 1 Samuel 25:29; Onger Akaba 28:3 **26:10:** Godin Araziba 16:19; 1 Samuel 8:3; Aisaia 33:15 **26:12:** Onger Akaba 22:22; 40:2; 107:32

Kɨ gumazamizir avɨribar tongɨn ikɨ,
egh Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.

27

Godɨn ziam fava a ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba

Devit onger akar kam osiri.

1 Ikiavɨra Itir God, a nan angazangarim ko nan Akurvazir Gumazim.
Ezɨ kɨ gumazitamɨn atiatingan kogham.
Ikiavɨra Itir God, a dɨpenir gavgavimɨn mɨn na modogha na geghuva nan garima,
kɨ atiatir puvatɨ.
2 Mati afiam asɨzimɨn tuzibar amasava ami moghɨn,
nan apaniba na gasɨghasɨghsɨ izɨva,
bizibagh asaghpor iregham.
3 Mɨdorozir gumazir avɨriba bar na ekɨarughamin dughiamɨn, kɨ atiatingan kogham.
Nan apaniba na ko mɨsoghsɨ izamin dughiamɨn,
kɨ nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikɨ egh tugh gavgavigham.

4 Kɨ bizir vamɨra bagha Ikiavɨra Itir Godɨn azaragha gɨfa.
Bizir kɨ bar ifongezimra kara:
kɨ angamɨra itir dughiamɨn, kɨ an Dɨpenimrama aven ikiam.
Kɨ an ganganir aghuimɨn gan an boroghɨn ikɨ bar akueghasa.
Kɨ an Dɨpenimɨn ikɨ a baghvɨra ikɨva an nɨghnɨzim gɨfofoghsɨ an azangam.
5 Eghtɨ osɨmtɨziba otivamin dughiamɨn
a uan Dɨpenimɨn bar deravɨra na modogham.
A na isɨ uan Purirpenimɨn aven na modogham.
A na isɨ dagɨar gavgavimɨn pɨn mar na afagham.
6 Nan apanir na okarigha itiba, kɨ bar me abɨragham.
Egh bar akongegh dɨmɨva arang an Purirpenimɨn a bagh ofa damuam.
Egh onger akabar amu Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.

7 O Ikiavɨra Itir God, kɨ nɨn deir dughiamɨn,
nɨ nan kuarkuvigh nan mɨgɨrɨgɨaba baragh na ikarvagh.
8 O Ikiavɨra Itir God, nɨ kamagh na mɨgɨa ghaze,
“Nɨ bar na nan boroghɨra izɨ na baghavɨra ikɨ
na gɨfofoghsɨ nan azangsɨgh.”
Eghtɨ kɨ nɨ ko ikɨsɨ bar nɨn boroghɨra mangam.
9 Nɨ uabɨ nan mongan markɨ.
Kɨ nɨn ingangarir gumazim, nɨ nan God, nan Akurvazir Gumazim.
Nɨ dughiar avɨribar nan akurvasi.
Nɨ nan atar nan aghuagh, egh na ataghɨraghan markɨ.
10 Dughiar mabar nan amebam ko afeziam akɨrim na gasaragha nan aghuaghuasi,
ezɨ nɨ Ikiavɨra Itir God, nɨ na geghuva deragha nan gari.

27:1: Onger Akaba 118:14; Aisaia 33:2; 60:20; Maika 7:8 **27:2:** Onger Akaba 9:3; 14:4 **27:3:** Jop 4:6; Onger Akaba 3:6 **27:4:** Onger Akaba 18:6; 23:6 **27:5:** Onger Akaba 17:8; 31:20; 40:2; 50:15 **27:6:** Onger Akaba 3:3; 107:22 **27:7:** Onger Akaba 4:3; 13:3; 61:1 **27:8:** Onger Akaba 34:4; 105:4; Amos 5:6 **27:9:** Onger Akaba 6:1; 40:17; 69:17; 94:14 **27:10:** Aisaia 40:11; 49:15; Jon 16:32; 2 Timoti 4:16-18

11 O Ikiaviira Itir God, ki damuasa ni ifongezir araziba, ni dar nan sure damu.
Ki apanir aviriba iti,
kamaghin ni tuavir aghuimra nan akaghti ki an mangam.
12 Ni na ateghti nan apaniba na inigh me ifongezi moghin na damuan marki.
Me akar ifavaribagh amua egha atiatim na ganidi.

13 Nighnizir gavgavir kam nan ikiaviira itima, ki kamaghin fo,
ki nguazir kamin angamiira iki ganti,
God deraghviira uan gumazamizibar amuam.
14 Ni nighnizir gavgavim Ikiaviira Itir Godin iki a bagh mizuam.
Nin navim osiman marki.
Ni tugh gavgavigh mamaghiira iki mangiti
a izi nin akuragham.

28

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
1 O Ikiaviira Itir God, nirara dagiar gavgavimin min na modozi,
ki nin apazangin itima ni na geghufi.
Ki uabin akurvaghsi nin dimamin dughiamin,
ni gumazir kuarir onganimin min na baraghan koghan marki.
Ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baraghan koghti,
ki ti ovegh mangi Oveaghuezibar Nguibamin mangigham.
2 Ni orakigh, ki uabin akurvaghsi uan dafarimning fegh
nin Dipenimin akagh nin dimiva arangti,
ni nan kuarkuvigh nan akuragh.

3 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me akar isingtiziba uan namakaba ko dav gia, egha men navir averiaba bar ikufi,
ni gumazir kamaghin amiba sara na abiraghan marki.
4 Gumazamizir kamagh amiba, ni me amir arazir kaba ikarvagh ivezir kuram me daning.
Bizir kurar manam me a gami,
ni anariira ikaragh uam a isi ivezimin min me daning.
5 Ikiaviira Itir God me bagha amizir ingangarir ekiaba me dagh nighnizir puvatigha ghaze,
a uan dafarimningin bizir ekiatam gamizir puvati.
Kamaghin, a me gasighasigh bar me kuavaremegham.

6 Ki Ikiaviira Itir Godin ziam fe.
Guizbangiira, ki uabin akurvaghasa a ko mikemezi a na baraki.
7 Ikiaviira Itir God uabi gavgavim isa na ganiga,
nan oramin min ikia na modi.
Ezi ki nighnizir gavgavim an iti.
A nan akurvagha na gamima,
ki uan navir averiamin, a bagha bar akuegha

27:11: Onger Akaba 5:8; 25:4; 86:11 **27:12:** Godin Araziba 19:18; Matyu 26:60; Aposel 9:1 **27:13:** Jeremaia 11:19 **27:14:** Onger Akaba 62:5; Aghuzir Akaba 20:22; Aisaia 25:9 **28:1:** Onger Akaba 83:1; 88:4; 143:7 **28:2:** Onger Akaba 5:7; 138:2 **28:3:** Onger Akaba 26:9; 55:21; Jeremaia 9:8 **28:4:** 2 Timoti 4:14; Akar Mogomem 18:6; 22:12 **28:5:** Jop 34:27; Aisaia 5:12 **28:7:** Onger Akaba 13:5; 18:2; 22:4

onger akabagh amua a minabi.

8 Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, a uabi men gavgavim.
Egha atrivir a ua bagha inabazim,
a uabi a geghuva deragha an akurvasi.
9 O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibar akuragh.
Kar gumazamizir ni ua baghavira inabaziba,
ni deraghvira me damu.
Ni sipsipbar garir gumazimin min,
me inigh me ater mangi,
deragh men gan kamaghira iki.

29

Godin dimdiam, e aminim ko amozir ekiamin aven a barasi

Devit onger akar kam osiri.
1 Ia Godin Nguibamin itir enselin gavgaviba,
ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia an gavgavim ko an ziar ekiam bagh bar akongegh.
2 Ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiamin gun mikim.
Egh an damazimin zuegh iki an ziam fi.

3 Ikiavira Itir Godin tiarim ongaribagh isin izima, da bar a barasi.
Godin Gavgavir Bar Ekiam Itim, araribar min pamten dagarvasi.
An akam ongarimin danganiba bar dagh isin pamten dagarvagha da avara.
4 Ikiavira Itir Godin dagarvaziba gavgaviba dar iti.
A dagarvazima, gumazamiziba a baragha an atiatia an ziam fe.
5 Ikiavira Itir Godin dagarvazima,
an tiarim Lebanonin kantrin itir temer sidaba apiragharisi.
6 A Lebanonin kantrin mighsiabagh amizi,
da bulmakaun nguzibar min uari ekura uanaga izaghiri.
A Hermonin Mighsiam gamizi,
a bulmakaun apurir igiabar min uari ekura uanaga izaghiri.
7 Ikiavira Itir Godin tiarim otiva
onimarim gamima a taghtasi.
8 Ikiavira Itir Godin tiarim,
a gumazamiziba puvatizir danganim gamima, a nighava agoi.
Guizbangira, a Kadesin gumazamiziba puvatizir danganim gamizi,
a puvira nighava agoi.
9 Ikiavira Itir Godin tiarim pamtem asizir atiabagh amima,
da agoa otamin dughiaba ataghiragha puram oti.
Ezi ruarimin ter afarir angamtiziba
purama asiaghira iri.
Ezi Godin Dipenimin aven itir gumazamiziba bar pamtem dia ghaze,
“God uabira gavgavim ko ziar ekiam iti!”

10 Ikiavira Itir God uan atrivir dabirabim gaperagha ongarir konibagh ativagha dar gari.
A en atrivimin ikia, egh mamaghira ikiam.
11 Ikiavira Itir God uan gumazamiziba gavgavim me ganiga,

28:9: 1 Atriviba 8:51-53 **29:1:** Onger Akaba 96:7-9 **29:2:** 2 Eghaghaniba 20:21 **29:10:** Jenesis 6:17; Jop 38:8; 38:25; Onger Akaba 28:8

deragha me gamua dabirabir aghuim ko navir amirizim me ganidi!

30

Gumazir mam God minaba a ko migei

Devit onger akar kam osiri.
Me onger akar kam banga egha Godin Dipenim a baghavirama a ginaba.
1 O Ikiavira Itir God, nan osimtiziba na abirazi,
ni ua na fegha anabogha nan akura.
Egha nan apaniba ataghizi me na dipovezir puvati.
Kamaghin amizi, ki bizir kam bagha bar akuegha nin ziam fe.
2 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ki uabin akurvaghasa nin dei,
ezi ni nan arimariam gamizi ki ua dera.
3 O Ikiavira Itir God, ki atam aremeghai, ezi ni na gamizi ki ua dikafi.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghugha gifa.
Ezi ikirimirir ki itir kam, ni ua na ganingi.

4 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia a bagh onger akabar amu
an ziar bar zuezim fi.
Egh bizir an amizibagh nighnigh a minabi.
5 Guizbangira, a en atarir adariba, da dughiar otevimra iti.
Ezi dughiar e nguazir kamin itimin,
a uan navim sara e gifongegha deragha e gami.
Dimangan en temeriba iregham,
egh amimzaraghan e deragh iki bar akuegham.

6 Ki deragha ikia ghaze,
“Bizitam na munamadaghan kogham.”
7 O Ikiavira Itir God, ni uan navim sara na gifongegha deragha na gamizi,
ki mati mighsiar mam tugha gavgafi.
Ni nan modozir dughiamin,
ki bar puvirama atiati.

8 O Ikiavira Itir God, ki ni ko migia
pamten nin dia nin azai.
Ekiam, ni nan akuragh.
9 Ki oveghti bizir aghuir tizitam otogham?
Ki ti dagiar torimin magirighti, bizir kam tinan akuragham?
Gumazamizir oveaghueziba me ti ua nin ziam fam?
Me ti ua dikavigh mikim suam, ni me mikemezi moghira zurara ni me
bagha deragha bizibagh ami?
Bar puvatigham.
10 O Ikiavira Itir God, ni na baregh nan apangkufigh.
O Ikiavira Itir God, ni nan Akurvazir Gumazimin iki!

11 Ni nan navir osimtizim batoghezi
ki bar akuegha ighiabagh ami.
Ki faragha azirakar korotiaba aghui,

30:2: Onger Akaba 6:2; 88:13; 103:3 **30:3:** Onger Akaba 28:1; 86:13 **30:4:** Ua Me Ini 3:15; Onger Akaba 135:13; 149:1 **30:5:** Onger Akaba 103:9; Aisaia 26:20; 2 Korin 4:17 **30:6:** Jop 29:18; Onger Akaba 10:6; 62:2; 62:6 **30:11:** Fofozir Gumazim 3:4; Aisaia 20:2; Jeremaia 31:13

ezi datirighin ni nan azirakar korotiaba suegha,
nan azirakam oteghavkinizi nan navim derazi ki bar akonge.
12 Ikiavira Itir God, ki uan akam dukuaghan kogham.
Ki uan navir averiamin onger akabar amu egh nin ziam fam.
Egh zurara ni minabivira ikiam.

31

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan itiba a deragha men gari

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ki nin aven modoghti
ni na geghuv deragh nan ganasa, kamaghin ki ni bagha ize.
Ni na ateghti nan apaniba na abinti,
ki aghumsighan kogham.
Ni zurara arazir aghuim gami.
Egh ni uan arazir aghuir kamin gin mangi nan akuragh!
2 Ni nan dimdiam baregh zuamira nan akuragh!
Ni dagiar ekiamin min na modogh.
Ni divazir gavgavimin min iki na ekiarughti,
nan apaniba na abinan kogham.
3 Guizbangira, ni uabi nan dagiar ekiamin min iti.
Ni nan divazir bar gavgavimin min ikia deragha na geghufi.
Ni uan ziar ekiam bangin, ni fomira mikemezi moghin,
ki zui naghin, ni nan faragh mangi nan akua na geghuv.
4 Ni nan danganir mogomemin min iti.
Nan apaniba modogha na bagha gurazir azuazir kam,
ni nan akuraghti a nan suighan kogham.
5 O Ikiavira Itir God, ki uan duam nin dafarim garisi.
Ni guizin arazibagh amir God,
ni nan akuragha ua na inigha gifa.

6 Marvir guar gavgaviba puvatizibar ziaba fer gumazamiziba,
ni bar men aghua.
Ezi ko,
ki nighnizir gavgavim nin iti.
7 Ni zurara nan apangkufi,
kamaghin ki ni bagha bar akonge.
Guizbangira, bizir kurar na bativiba, ni bar dar gari.
Egha nan navir averiamin aven itir osimtiziba,
ni bar dagh fo.
8 Ni nan akurazi
ki apanibar dafaribar itir puvati.
Ni nan akurazi ki deragha iti.

9 O Ikiavira Itir God, ki osimtizir ekiam ikia,
egha azia ghua nan damazimning bezi,
nan gavgaviba bar gifa.
Kamaghin, ni nan apangkufigh.
10 Osimtizir kam, na gamua nan ikirimirim otefe.

31:1: Onger Akaba 22:5; 71:1; Aisaia 49:23 **31:2:** Onger Akaba 71:2 **31:3:** Onger Akaba 18:2; 23:3; 25:11 **31:5:** Luk 23:46; Aposel 7:59 **31:8:** Onger Akaba 18:19 **31:10:** Onger Akaba 32:3; 102:3

Ki aziavira iti, egh kamaghin ki dughiar ruarimin ikeghan kogham.
Osimtizir ekiam nan itima, ki gavgaviba puvati.
Nan agharapaniba nan amiraghamirasi.
11 Nan apaniba na dipova na migei.
Ezi nan namakaba nan aghuagha akar kurabar na migei.
Ezi nan roroaba uaghan nan atiatia ghaze,
God ivezir kuram a ganidi.
Ki tuavimin zuir dughiabar,
gumaziba nan gara nan ari.
12 Gumazim aremezi gumazamiziba bar a gin amadazi moghin,
me na gin amada.
Ki mati, nguazir minem bighizi,
me na makuni.
13 Ki orazi, apanir aviriba uari akuva girakirangin moghin aghumra uariv gei.
Me atiatim na daningasa uari akuva na gasighasighasa akam misosi.
Egh na misueghti ki aremeghasa uariv gei.

14 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ki nighnizir gavgavim nin iti.
15 Ki datirighin itir ikirimirir kam,
ki a isa nin dafarim gati.
Ni nan akuragh
nan apanir nan agintizibar dafaribar ua na inigh.
16 Ki nin ingangarir gumazim, ni uan guam na mituazi an angazangarim na gisirazi moghin,
kamaghira ni bar na gifuegh nan boroghira iki.
Ni zurara nan apangkuvighavira iti.
Kamaghin, ni nan akurvagh!
17 O Ikiavira Itir God, ki nin azangsisi, ni nan akuragham.
Ni apanibar amamangatighti me na abiraghti ki aghumsizim inian marki.
Gumazir kuraba mar ikuvighiva aghumsigh.
Me mar oveng mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiri,
egh akabar kumigh iki.
18 Gumazir kaba uari fa akaba batogha,
gumazir aghuiba dipova akar kurabar me migei.
Egha ifavarir akabav gei.
Ni me gasighasighti, me uam akaba akaran kogham.

19 Gumazir nin atiatia nin apengan itiba,
ni men akurvaghasa bizir aghuir aviriba me bagha dagh ami.
Gumazir nighnizir gavgavim nin ikia nin aven modiba,
ni deravira me gami.
Egha gumazamizibar damazibar ni zurara men akurvasi.
20 Men apaniba me gasighasighasa akabar kiri,
eghti dughiar kamin, ni me avaragh deraghvira me geghuvti
me me gasighasighan kogham.
Me nin dafarimin apengan ikiti,

31:12: Onger Akaba 88:4-5 **31:13:** Jeremaia 6:25; 20:3; 20:10; Matyu 27:1 **31:16:** Diboboniba 6:25-26; Onger Akaba 4:6; 67:1 **31:17:** 1 Samuel 2:9; Onger Akaba 25:2; 115:17 **31:18:** 1 Samuel 2:3; Onger Akaba 12:3; Jut 1:15 **31:19:** Aisaia 64:4; 1 Korin 2:9 **31:20:** Jop 5:21; Onger Akaba 27:5; 32:7

apanibar akar kuraba me gasɨghasighan kogham.

21 Ikiavɨra Itir God bar nan apangkufi,
ezɨ kɨ ghaze, kɨ an ziam fam!
Nan apaniba na ekɨarugha na gasɨghasɨghasava amima,
God uan gavgavimɨn nan akurazɨ kɨ deravɨra iti.
22 Kɨ faragha bar atiatigha kamagh nɨghnɨsi,
Ikiavɨra Itir God, nɨ na batoghezɨ kɨ ua nɨn boroghɨn itir pu
Puvatɨ, nɨ nan ararem baregha nan akura.

23 Ia gumazamizir God baghavɨra itiba,
ia bar moghɨra a gifongegh!
Gumazamizir zurara an gɨn zuiba,
a bar deraghavɨra me geghuva men gari.
Egha gumazir uari fa akaba batoziba,
a ivezir kuram me ganɨdi.
24 Ia gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn itiba,
ia uan navibar aven atiatingan kogh,
egh tugh gavgavigh mamaghɨra ikɨ.

32

Gumazim uan arazir kurabar gun God mɨgeima, an an arazir kuraba gɨn amada
Devit onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamaghɨn a dɨbori, Maskil.
1 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuraba gɨn amadagha da avara,
eghtɨ gumazamizir kaba bar akuegham.
2 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuram mengvɨra ikian koghtɨ,
arazir ifavaritam an ikian kogham,
eghtɨ gumazamizir kaba bar akuegham.

3 O God, kɨ uan arazir kurabar gun nɨ mɨkemezir puvatɨgha,
dɨmagariba ko aruebar ara kamaghɨra ikia
ghua nan aghariba bar nan amɨra.
4 Dɨmagariba ko arueba, nɨ ivezir kuram na ganɨngizɨ
nan gavgaviba bar gɨfa.
Matɨ aruer ekiam nguazim gaboima a bar mɨsɨngi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Datɨrɨghɨn kɨ uan arazir kuraba bar dar gun Ikiavɨra Itir God mɨkemezɨ,
an ada gɨn amadagha gɨfa.
Egha kɨ uan arazir kuratam modozir puvatɨ,
kɨ bar da aghurigha nɨ mɨkeme.

31:21: 1 Samuel 23:7; Onger Akaba 17:7 **31:22:** Aisaia 38:11-12; Jona 2:4 **31:24:** Onger Akaba 27:14 **32:1:** Onger Akaba 85:2; 103:3 **32:1:** Rom 4:7-8 **32:2:** Jon 1:47; 2 Korin 5:19 **32:3:** Onger Akaba 31:10; 38:8; 39:2-3 **32:5:** Ofa Gami 26:40; 2 Samuel 12:13; Jop 31:33; Onger Akaba 103:12; 1 Jon 1:9

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

6 Kamaghɨn dera, nɨn gumazamiziba osɨmtɨziba bativ,
egh zurara nɨ ko mɨkɨmtɨ,
osɨmtɨzim aperiar ekiamɨn mɨn me avigh mangɨsɨ izɨ,
me avigh mangɨghan kogham.
7 Nɨrara nan mogomer danganim,
kɨ nɨn aven modima osɨmtɨziba na abɨrir puvatɨ.
Kɨ osɨmtɨzibar aven itima,
nɨ na ekɨarugha nan akurvasi.
Kamaghɨn kɨ pamten dia ighiabagh amua nɨn ziam fe.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

8 Ikiavɨra Itir God ghaze,
Tuavir nɨ mangamim,
kɨ nɨn sure damu deragh nɨ gegharaghtɨ, nɨ an mangam.
Kɨ deravɨra nɨn sure damu egh nɨn gan nɨ geghuvam.
9 Nɨ hoziaba ko donkibar mɨn onganan markɨ,
mati me ain ko benir ruaribar men akabagh aghuigha me getuima me izi.
Puvatɨghtɨ me izeghan kogham.
10 Gumazir arazir kurabagh amiba osɨmtɨzir avɨriba bativam.
Ezɨ gumazir nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn itiba,
me zurara an apangkuvir ekiamɨn aven deragh ikiam.

11 Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba,
Ikiavɨra Itir God ia bagh amizir biziba, ia da bagh naviba deragh bar akongegh.
Ia Godɨn damazimɨn zuezir gumazamiziba,
ia bar pamten dɨm mɨkɨm bar akongegh.

33

Godɨn ziam fer onger akam

1 Ia gumazamizir aghuiba, ia Ikiavɨra Itir God ia bagha amizir bizir aghuim bagh bar akongegh.
Arazir kam bar dera:
ia an akam baragha an gɨn zui darasi, ia an ziam fɨ.
2 Ia kulele ko gitan stringɨn 10pla itim mɨsogh,
Ikiavɨra Itir God bagh ighiam damu an ziam fɨ.
3 Ia onger akar igiaba osirigh da bangɨ,
egh deragh gita mɨsoghtɨ an ararem deraghtɨ,
ia bar akongegh pamten dɨm mɨkɨm.

4 E fo, Ikiavɨra Itir Godɨn akam a guizbangɨra iti.

32:6: Onger Akaba 46:1-3; 69:1; 69:13 **32:7:** Gumazir Dapaniba 5:1-31; Onger Akaba 31:20; 91:1; 121:7 **32:8:** Onger Akaba 25:8; 33:18 **32:10:** Onger Akaba 16:4; Aghuzir Akaba 13:21; Rom 2:9 **32:11:** Onger Akaba 7:10; 64:10; 97:12

Ezi an akam mikemezi moghira, a zurara guizin arazibar gin ghua
ingangariba bar dagh ami.
5 Ikiavira Itir God, a en arazir aghuiba ko guizin araziba bar dagh ifonge.
An apangkuvir arazim, nguazimin itir gumazamiziba bar me ave.

6 Ikiavira Itir God fomira mikemezi, aruem ko iakinim ko mikoveziba,
ko overiamin pin itir biziba bar otivigha iti.
7 Gumazim dipam isa itam guruizi moghin,
an ongarim isa danganir vamiran anekufa.
Egha ongarim gamizi a bar konegha
nguazimin apengan itir danganimin vin mar iraghu.
8 Ia nguazimin itir gumazamiziba,
ia Ikiavira Itir Godram atiating an apengan iki.
9 A mikemezi nguazir kam puram oto.
An Akar Gavgavim mikemezi, biziba bar nguazir kamin otifi.
10 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba damuasava nighnizir biziba,
Ikiavira Itir God dagh amima da ghua puvarisi.
Ikizir igharaziba damuasa akabav sozir migirigiaba,
an adar tuaviba apiri.
11 Ikiavira Itir God damuasava amir biziba,
da gavgavigh mangivira ikiam.
A uan navir averiamin aven itir nighnizim giraghan kogham.
An nighnizim zurara ikivira ikiam.
12 Kantrin tam God baghavira ikiti,
Ikiavira Itir God deravira a damuti a bar akongegham.
Kantrin kamin gumazamiziba
God ua baghavira me ginaba.

13 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia,
nguazimin itir gumazamiziba bar men gari.
14 A uan Nguibamin ikia,
egha nguazimin bar deragha en gari.
15 A uabi nighniziba ko navir averiabar ingarigha da isa gumazamizibagh
ariki,
egha bizir me amiba a bar dagh fo.
16 Atrivim midorozir gumazir aviriba ikiti,
me an akuragh midorozim damu an apaniba abiraghan kogham.
Ezi kamaghira midorozir gumazim uan gavgavimin apaniba
abiraghan kogham.
17 Midorozir hoziam midorozir gumazimin akuraghti, a uan apaniba
abiraghan kogham.
Apaniba midorozir gumaziba abiraghti, men hoziaba men akuraghan
kogham.
18 Ia oragh! Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itiba, an
damazim men iti.

33:5: Onger Akaba 11:7; 37:28; 119:64 **33:6:** Jenesis 1:14-19; 2:1; Onger Akaba 104:30; Hibru 11:3 **33:7:** Ua Me Ini 15:8; Josua 3:16; Onger Akaba 78:13 **33:9:** Onger Akaba 148:5 **33:10:** Onger Akaba 2:1-3; Aisaia 8:10; 19:3 **33:11:** Jop 23:13; Onger Akaba 40:5; Aghuzir Akaba 19:21; Aisaia 55:8 **33:12:** Godin Araziba 7:6; Onger Akaba 28:9; 144:15 **33:13:** Jop 28:24; Onger Akaba 11:4; 14:2 **33:14:** 1 Atriviba 8:39; 8:43; Onger Akaba 102:19 **33:15:** 2 Eghaghaniba 16:9; Jop 10:8; Onger Akaba 119:73 **33:16:** Onger Akaba 44:6; 60:11 **33:17:** Onger Akaba 20:7; 147:10; Aghuzir Akaba 21:31 **33:18:** Jop 36:7; Onger Akaba 32:8-10; 1 Pita 3:12

Gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin iti.
19 A deragh gumazamizir kabar ganti me angamira ikiam.
Mitiriam aghamin dughiam otoghti,
a men akuraghti me daghem bagh ovengan kogham.

20 E Ikiavira Itir God baghvira mizuamiva,
nighnizir gavgavim an ikiti an e geghuvam.
A en oramin min iti,
ezi e an aven modima a en akurvasi.
21 E nighnizir gavgavim an ziar bar zuezimin iti.
Kamaghin, e uan navir averiabar aven a bagh bar akongegham.
22 O Ikiavira Itir God, e nighnizir gavgavim nin ikiavira ikia nin akurvazim bagha mizuai.
Kamaghin amizi ni en apangkuvigh mamaghira iki.

34

God bar deragha Devit gamizi, an an ziam fe

Devit, Abimelek ko ikia ifarava onganizi moghin amima, Abimelek a batoke.
Devit uamategha ghugha onger akar kam osiri.
1 Ki zurara ziar ekiam Ikiavira Itir God daningam.
Ki an ziam fi mamaghira ikiam.
2 Ikiavira Itir God nan akurazir bizir kam bangin,
ki a minabava a bagha bar akonge.
Gumazamizir osimtiziba ateriba me bizir kam uaghan a baragh,
men naviba bar moghira deragham.
3 E bar moghira an ziar ekiamin gun mikimiva,
egh an ziam fam!

4 Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsizima, a nan azangsizim baraki.
A nan atiatiba bar da batoghezi, ki datirighin navir amirizimin iti.
5 Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,
me bar akongegh.
Men nighnizir gavgavir kam, a iki gavgavighti
me aghumsighan kogham.
6 Gumazamizir onganarazibagh amiba
Ikiavira Itir God ko migeima,
a me baragha men osimtizibar aven deragha men akurvasi.
7 Ikiavira Itir Godin ensel, gumazamizir an atiatia an apengan itiba, a me apaza men akurvasi.
Eghti osimtiziba me gasighasighan kogham.

8 Ia kamaghin ganigh fogh suam,
Ikiavira Itir Godin araziba da bar moghira dera.
Gumazim God bagh mangi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki,
egh a deragh iki bar akuegham.
9 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia an atiating an apengan iki.

33:19: Jop 5:20; Onger Akaba 37:19; Aposel 12:11 **33:20:** Onger Akaba 62:1; 115:9; Aisaia 8:17 **34:1:** 1 Samuel 21:13-15; Efesus 5:20; 1 Tesalonika 5:18; 2 Tesalonika 1:3; 2:13 **34:3:** Onger Akaba 69:30; Luk 1:46 **34:4:** Onger Akaba 18:6; Matyu 7:7; Luk 11:9 **34:6:** Onger Akaba 3:4; 34:17-19 **34:7:** 2 Atriviba 6:17; Daniel 6:22; Sekaraia 9:8; Hibru 1:14 **34:8:** Onger Akaba 2:12; 1 Pita 2:3 **34:9:** Onger Akaba 31:23

Gumazamizir an atiatia an apengan itiba me bizitamɨn otevezir puvatɨ.
10 Dughiar mabar laionɨn nguziba dagheba puvatɨzɨ,
mɨtiriaba men azi.
Ezɨ gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir God ikia an apengan itiba,
me bizir aghuiba bagha asaghasazir puvatɨ.

11 Nan boriba, ia izɨ na baraghtɨ
kɨ ian sure damutɨ,
ia zurara Ikiavɨra Itir Godɨn atiating an apengan ikɨ.
12 Nɨn dabirabim deraghasa nɨ ifongez, o?
Nɨ dughiar ruarimɨn ikɨ bar akongeghasa ifonge?
Are!
13 Nɨ kamaghɨn ikɨsɨ, akar kurabav kɨman koghɨva
ifavarir akaba atakigh.
14 Nɨ akɨrim ragh arazir kurabagh asaragh, egh arazir aghuibara damu.
Egh navir amɨrizimɨn gumazamizir igharaziba ko ikɨsɨ
gavgavigh mamaghɨra ikɨ.

15 Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn derazir gumazamiziba,
a deragha men gara, men arareba barasi.
16 Ikiavɨra Itir God gumazamizir arazir kurabagh amiba,
a me batogha men aghua.
Kamaghɨn, me oveghtɨ
gumazamiziba ua me gɨnɨghnɨghan kogham.

17 Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn derazir gumazamiziba,
me Godɨn deima a me barasi.
A men akurvazima osɨmtɨziba me abɨrir puvatɨ.
18 Gumazamizir naviba osɨa itiba,
Ikiavɨra Itir God bar men boroghɨra iti.
Egha gumazamizir osɨmtɨzir ekiar me abɨnasava amiba,
a men akurvasi.

19 Osɨmtɨzir bar avɨriba gumazir aghuiba batifi.
Ezɨ Ikiavɨra Itir God men akurvazima
osɨmtɨzir kaba me abɨrir puvatɨ.
20 Ikiavɨra Itir God guizbangɨra men akurazɨma,
men agharitam dɨpɨriaghirɨzir puvatɨ.

21 Gumazamizir kuraba, bizir kurar avɨriba me damutɨ, me arɨmɨghiram.
Godɨn damazimɨn derazir gumazamiziba,
God men apanibagh asɨghasɨgham.
22 Ikiavɨra Itir Godɨn ingangarir gumazamiziba,
a ua me iniam.
Egh gumazamizir a bagha ghua an aven modiba,
a deragh men gantɨ,
me ovengan kogham.

34:10: Jop 4:10-11; Onger Akaba 84:11 **34:12:** 1 Pita 3:10-12 **34:13:** 1 Pita 2:22 **34:14:** Aisaia 1:16-17; Rom 12:18; Hibru 12:14 **34:15:** Jop 36:7; Onger Akaba 34:6; 34:17 **34:16:** Aghuzir Akaba 10:7; Jeremaia 44:11; Amos 9:4 **34:17:** Onger Akaba 34:6; 34:15; 34:19; 145:19-20 **34:18:** Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; 66:2 **34:19:** Aghuzir Akaba 24:16; 2 Timoti 3:11-12 **34:20:** Jon 19:36 **34:22:** 2 Samuel 4:9; 1 Atriviba 1:29; Onger Akaba 103:4

35

Gumazim uabɨn akurvaghasa God ko mɨgei

Devit onger akar kam osiri.
1 O Ikiavɨra Itir God, gumazir nan atara na ko mɨsoziba,
nɨ men atar me ko mɨsogh.
2 Nɨ dɨkavigh uan mɨdorozir biziba inigh,
uan oramɨn suiragh izɨ nan akuragh.
3 Nɨ uan afuzim ko ghuaram inigh izɨ
gumazir nan agɨntɨziba ko mɨsogh.
Nɨ na mɨkɨm suam,
kɨ nɨn Akurvazir Gumazim!

4 Gumazir kaba na mɨsueghtɨ kɨ aremeghasava ami.
Nɨ me abɨraghtɨ me aghumsɨkigh.
Me na gasɨghasɨghasa akabav sosi.
Nɨ men agɨntɨgh me damighti
me okam nɨghnɨgh.
5 O Ikiavɨra Itir God, amɨnim pipiabagh ivai da mɨgha zui moghɨn,
nɨn ensel gumazir kurar kabar agɨntɨgh me batokegh.
6 Ikiavɨra Itir Godɨn ensel me batueghtɨ me mangɨ.
Tuavir me zuir kam, an a damighti amɨnim an pɨrighti
a bar apɨghsigham.
7 Kɨ arazir kuratamɨn me gamizir puvatɨ,
ezɨ me nan suighasa modogha azuazim atɨ.
Torir kɨ magɨramim, me a gɨkuigha gɨfa.
8 Me foghan koghti,
nɨ me damighti, dughiar bar kuram me batogham.
Me na gasɨghasɨghasava atɨzir azuazir kam,
a meraram asɨghasɨgham.
9 Kɨ kamagh fogh suam,
Ikiavɨra Itir God nan akuragha ua na ini.
Eghti kɨ uan navir averiamɨn aven bar akuegham.
10 Kɨ bar uan navir averiamɨn aven kamagh mɨkɨm suam,
"O Ikiavɨra Itir God, gumazitam ua nɨn mɨn itir puvatɨ.
Gumazamizir gavgaviba puvatɨziba, nɨ deravɨra men akurvasi.
Gumazamizir onganarazibagh amiba, nɨ deravɨra me geghufi.
Ezɨ gumazamizir gavgavir bar ekiaba itiba
me gasɨghasɨghasa amuava avenge."

11 Gumazamizir ifariba, arazir kurar kɨ amir puvatɨziba bagha pura kotɨn aven akam na gasa na mɨgei.
12 Kɨ arazir aghuibara me gami, ezɨ me arazir kurabar na gami.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ uabɨra ikia nan navim bar oseme.
13 Me arer dughiabar, kɨ men apangkuva azirakar korotiaba aghua uabɨ abɨragha,
me bagha dagheba ataghɨragha pamtem God ko mɨgei.
14 Kɨ me bagha God ko mɨgɨa, mati kɨ uan aveghbuam o namakam gɨnɨghnɨgha a bagha God ko mɨgei.
Nan amebam aremezɨ kɨ an apangkuvigha a bagha aziagha rui moghɨn,
kɨ me bagh azi.

35:4: Onger Akaba 40:14; 70:2; 129:5 **35:12:** Onger Akaba 38:20; Jeremaia 18:20; Jon 10:32
35:13: Jop 30:25

15 Ki osimtizimin irizir dughiamin,
me uari akuva na dipova na migia bar akonge.
Gumazamizir ki fozir puvatiziba,
me puram akaba na gasa na migia ghuavira iti.
16 Me arazir bar kurabar gin ghua,
osimtizim na garigha dibovir akabar na migiavira iti.
Me na gifongezir puvatigha nan gara uan atariba kuskusi.
17 O Ekiam, ni dughiar bar ruarimin me mizua itima me kamaghiram ami.
Ni manadizoghin bizitam damuam?
Ni nan akuragh ua na inighti, me ua na gasighasighan kogham.
Me laionbar min amua na misosi,
ni men dafaribar ua na inigh.
18 Ni kamaghin damighti, nin gumazamizir aviriba uari akuvamin dughiamin,
ki men tongin ni minamam.
Guizbangira, ki gumazamizir aviribar tongin nin ziam fam.

19 Gumazamizir maba pura nan apanim gami.
Ni me ateghti me osimtiziba na darigh na abinan marki.
Men na bagha naviba pura men ikufi.
Kamaghin, ni me ateghti me osimtizir na gariziba bagh,
damaziba ighighiri na dipov bar akueghan marki.
20 Me tong igharaz darazi ko dabirabir aghuimin ikiasa migeir puvati.
Me gumazamizir nimira ikia deragha nguibamin apiaghav itiba, bagha
uari akuva ikia, ifavarir akabagh amua
me gasighasighasavira uariv gei.
21 Me pamten migia akaba na gasa ghaze,
“Bar guizbangira, e nin gari
ni arazir kurabagh ami!”

22 O Ikiavira Itir God, gumazir kamaghin amiba ni uabi men ganigha gifa.
Ekiam, ni uan akam dukuagh ikian marki.
Ni nan saghon ikian marki.
23 O Ekiam, ni nan God,
ni osegh dikavigh izi,
gavgavim isi nan akabar aning, egh na bagh mikim.
24 O Ikiavira Itir God, ni nan God, nin araziba da bar dera.
Ni uan arazir aghuibar gin mangi nan akuraghti
nan apaniba ganigh fogh suam, ki arazir kuraba puvati.
Ni me ateghti
me nan osimtizimin gan bar akongeghan marki.
25 Ni men amamangatighti
me kamagh mikiman marki,
“Bar dera! Bizir e damuasa bar ifongezim, an otogha gifa!
E bar a gasighasigha gifa.”

26 Gumazir osimtizim na gatigha bar akongezir kaba,
ni me damighti me okam nighnigh bar aghumsikigh.
Me nan ziam abira uan ziaba fe.
Ni men ziaba abin aghumsizim me daning.

35:19: Jon 15:25 **35:24:** Onger Akaba 43:1

27 Ezi gumazamizir maba kamaghin ifonge, ni na dipon suam ki nin
damazimin dera.
Gumazamizir kaba bar akuegh pamten dimiva kamaghin mikim suam,
“Ikiavira Itir God, a gavgavir ekiam iti.
God kamaghin ifonge, an ingangarir gumazim deraghvira ikiam.
Bizir kam bagh a bar akongegh.”
28 Eghti ki nin arazir aghuibar gun mikim,
egh dughiabar zurara nin ziam fi
mamaghira ikiam.

36

Gumazir kurabar arazir kuraba

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Devit, an onger akar kam osiri.
An onger akabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.
1 Arazir kuram, a gumazir kuramin navir averiamin ikia nighniziba a ganidi.
Gumazir kabanang, me tong Godin atiatia an apengan itir puvati.
Bar puvati.
Me bar akirim ragha God gasara.
2 Guizbangira, me uari uan ziabagh nighnigha uari uan ziaba fe.
Me kamaghin fozir puvati,
God me isi kot darigh egh me amizir arazir kuraba tuisigham.
3 Men akatoribar akaba ikuvizi, me zurara bizibagh ifari.
Egha arazir aghuibara amuamin fofozir aghuitam itir puvati.
4 Me uan misiabagh irav ikia arazir kurabara damuasa nighnisi.
Me zurara tuavir kuramin nighnizibar gin mangasavira nighnisi.
Egha tong akirim ragha arazir kuratam gasarazir puvati.

Godin arazir aghuim

5 O Ikiavira Itir God, nin apangkuvim bar ekevegha
uanaga overiamin suira.
Ezi ni zurara guizin arazimin gin ghua uan nighnizim gighavkirir puvati,
ezi nin arazir kam uaghan bar ekevegha uanaga,
overiamin itir ghuariabar suira.
6 Nin arazir aghuim bar ekevegha mighsiar ekiabar min tughav iti.
Nin kotin aven itir arazimin mingarim, e deragha a gifozir puvati.
An ongarimin min bar konegha vin mar iraghu.
O Ikiavira Itir God, ni gumazamiziba ko asiziba virara deravira me geghuva
men gari.
7 O God, nin apangkuvir arazim bar derazi e bar a gifonge.
Gumazamiziba bar ghua nin aven modi.
Mati tuarir nguziba uan amebamin avizimningin apengan ghua
modi.
8 Nin Dipenimin dagher aviriba itima,
nin gumazamiziba apa izivagha mamaghira iti.
Mati ni uan faner aghuimin gumazamizibar amamangatizi, me anepi
moghin,
ni bizir aghuir bar aviriba e ganidi.
9 Biziba bar, ni dar ikirimirimin mingarim,
mati dipar ikirimirir aghuim anidim.

35:28: Onger Akaba 51:14; 71:15; 71:24 **36:1:** Rom 3:18 **36:5:** Onger Akaba 57:10; 108:4 **36:7:** Rut 2:12; Onger Akaba 17:8; 31:19; 91:4 **36:8:** Jop 20:17; Onger Akaba 16:11; Akar Mogomem 22:1 **36:9:** Jeremaia 2:13; Jon 4:10; 4:14; 1 Pita 2:9

Kamaghɨn, nɨn angazangarimɨn amodoghɨn,
e deravɨra bizibar gari.
10 Gumazamizir nɨ gɨfoziba, nɨ men apangkuvigh kamaghɨra ikɨ.
Gumazamizir nɨn damazimɨn deraziba, nɨ deragh me damu.
11 Nɨ gumazir uari fava akaba batoziba ateghtɨ,
me na dɨkabɨnan markɨ.
Egh gumazir arazir kurabagh amiba ateghtɨ,
me nan agɨraghtɨ kɨ aran kogham.
12 Ia gan.
Gumazir arazir kurabagh amiba daghiregha nguazimɨn fueghav iti.
Me ua dɨkavan kogham.

37

God gumazamizir aghuiba deragh me damuva, gumazamizir kuraba pazɨ me damuam

Devit onger akar kam osiri.
1 Nɨ gumazamizir kuraba amir araziba bagh nɨghnɨgh osɨman markɨ.
Egh me amir bizibar gan navim dɨkavan markɨ.
2 Guizbangɨra, me graziba mɨdɨi moghɨn zuamɨra mɨsigham.
Egh ter afarir gariba imua mɨdɨi moghɨn,
zuamɨra mɨsigh puvarigham.
3 Nɨ nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn ikɨ,
egh arazir aghuibar amu.
Egh nɨ nguazir kamɨn ikɨ deragh ikiam.
4 Nɨ Ikiavɨra Itir God bagh bar akueghtɨ,
a bizir nɨn uan navir averiam ifongeziba nɨ danɨngam.
5 Nɨ uabɨra uabɨ ɨsɨ Ikiavɨra Itir God danigh,
egh nɨghnɨzir gavgavim an ikɨtɨ, a nɨn akuragham.
6 A nɨn arazir aghuim damighti,
nɨn arazir aghuir kam,
aruem aruer arɨzimɨn isiragha gavgavizɨ moghɨn isiragham.
7 Nɨ Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn uabɨn asugh a mɨzuamtɨ,
a nɨn akuragham.
Gumazamizir taba uan nɨghnɨzibar gɨn mangɨ bizir aghuir avɨriba initɨ,
nɨ men gan navim dɨkavan markɨ.
Eghtɨ gumazamiziba arazir kurabar amutɨ,
nɨ dagh nɨghnɨgh osɨman markɨ.
8 Nɨ atar egh osɨman markɨ.
Bizir kaba nɨ gekuightɨ nɨ arazir kuram damigham.
9 Gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn itiba,
me uan nguazimɨn ikɨ deraghvɨra ikiam.
Eghtɨ gumazamizir kuraba bar ikuvigham.
10 Dughiar ruarim puvatɨghtɨ,
gumazamizir arazir kurabagh amiba pura puvarigham.
Nɨ men nguibabar me buriva
men apighan kogham.
11 Gumazamizir uari abɨra aghumra itiba,

37:1: Onger Akaba 73:3; Aghuzir Akaba 23:17; 24:1; 24:19 **37:2:** Onger Akaba 90:5-6 **37:4:** Aisaia 58:14 **37:5:** Aghuzir Akaba 16:3; Matyu 6:25; Luk 12:22; 1 Pita 5:7 **37:6:** Jop 11:17; Maika 7:9 **37:7:** Onger Akaba 62:1; Aisaia 30:15; Jeremaia 12:1 **37:8:** Onger Akaba 73:3; Efesus 4:26 **37:9:** Jop 27:13-14; Aisaia 57:13 **37:10:** Jop 20:9; Hibru 10:36-37 **37:11:** Matyu 5:5

me deragh uan nguazim dapiagh
bizir aviriba inigh bar akuegh ikiam.
12 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me gumazamizir aghuibagh asighasighasava amua,
men atara atariba kuskusi.
13 Ekiam kamaghin fo,
gumazamizir kuraba givaghamin dughiam a izi.
Kamaghin a men ingaravati.
14 Gumazir kuraba uan midorozir sababa asia,
egha beniba uan pibagh afi.
Me gumazamizir onganarazibagh amiba ko, asaghasaziba ko, gumazamizir aghuibagh asasa.
15 Puvatigham.
Men midorozir sababa raghiregh merara misueghti me arimighiregham.
Eghti men piba, bar moghira dipirighiregham.
16 Gumazir aghuimin bizir muziarim,
a gumazamizir kurabar bizir aviribagh afira.
17 E fo, Ikiavira Itir God gumazir kurabar gavgavim agivagham.
Egh a gumazamizir aghuiba deragh me geghuv men ganam.
18 Ikiavira Itir God gumazamizir an akamin gin zuiba,
a deravira me geghuva men gari.
Ezi nguazir me itim, a bar moghira men nguazimin min iki
mamaghira ikiam.
19 Me dughiar kurabar osimtiziba bativan kogham.
Egh dagheba oteveghamin dughiamin, me dagheba oteveghan kogham,
me dami mamaghira ikiam.
20 Eghti gumazamizir kuraba me bar ikuvigham.
Ikiavira Itir Godin apaniba, me graziba ko akimarir aghuibar min bar iregham.
Me migharimin min dughiar otevimin iki
mangigh bar puvarigham.
21 Gumazir kuram, a pura gumazibar biziba isa da ikarvazir puvati.
Gumazir aghuim, arazir aghuibagh amua
pura biziba isa gumazir igharazibagh anidi.
22 Gumazamizir Ikiavira Itir God deragha amiba,
me nguazir kam inigh deraghvira an ikiam.
Eghti Ikiavira Itir God asighasighamin gumazamiziba,
me puvarigham.
23 Ikiavira Itir God ifongezi moghin, a gumazamiziba daruasa
me bagha tuavim ati.
A gumazitamin arazim bagh bar akongeghiva,
an a geghuv gavgavim a daningti, a tugh gavgavigham.
24 Ikiavira Itir God uan dafarimin gumazamizir kabar suiragh men akuraghti,
me ua dikavigh tuivigham.
Kamaghin gumazamizir kaba irighsi damuamin dughiam,
me bar ireghan kogham.
25 Ki uan igiamin ikia iza datirighin ki ghurigha gari,
God akirim ragha gumazir aghuitam gasarazir puvati.

37:16: Aghuzir Akaba 15:16; 16:8; 1 Timoti 6:6 **37:23:** 1 Samuel 2:9; Aghuzir Akaba 16:9 **37:25:** Onger Akaba 37:28; 59:15; 109:10

Kɨ uaghan garima,
men boriba dagheba puvarɨgha da bagh azangsɨghizir puvatɨ.
Bar puvatɨ.
26 Gumazamizir aghuiba zurara apangkuva biziba isa pura gumazamizibagh anɨdi.
Ezɨ God bizir bar aghuiba isa me ganɨdi moghɨn, a boriba isa me ganɨdima
me bar akonge.

27 Nɨ uan arazir kuraba akɨrim ragh dagh asaragh,
egh arazir aghuibara amu.
Egh nɨ zurara deravɨra nguazir kamɨn ikɨvɨra ikiam.
28 Ikiavɨra Itir God, an arazir aghuibara ifonge.
Kamaghɨn, a uan gumazamiziba me ataghɨrazir puvatɨ.
A dughiabar zurara me geghuva arazir aghuibara me gami.
Egh a gumazir kurabar boribagh asɨghasɨgham.
29 Gumazamizir aghuiba, God me ganɨngizir nguazim inigh,
a dapiagh ikɨ mamaghɨra ikiam.
30 Gumazamizir aghuiba, mɨgɨrɨgɨar aghuibaram ami.
Men mɨgɨrɨgɨaba bar moghɨra nɨghnɨzir aghuiba ikia
guizɨn arazimɨn gumazamizibar akurvasi.
31 Me uan Godɨn Akar Gavgavim isa
uan navir averiabagh atɨgha,
deragha arui.
32 Gumazir kuram gumazir aghuim mɨsueghtɨ an aremeghasa,
a bagha mɨzua gara iti.
33 Ikiavɨra Itir God gumazamizir aghuiba ataghɨrazima,
apaniba me mɨsozi me ariaghirir puvatɨ.
Gumazir kuram gumazir aghuim isɨ kot datɨghtɨ,
Ikiavɨra Itir God gumazir aghuim ateghtɨ,
gumazir kuram kotɨn aven a gafiragh anebɨraghan kogham.
34 Nɨ nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn ikɨ a mɨzuamɨva an akabar gɨn mangɨ.
Nɨ kamaghɨn damutɨ a ziar ekiam isɨ nɨ danɨngam.
Eghtɨ nguazir a nɨ ganɨngizir kam nɨ a iniam.
Egh nɨ uabɨ gantɨ a nɨn apanibagh asɨghasigham.

35 Kɨ gumazir kuramɨn garima, a gavgavir ekiam iti.
A Lebanon kantrin temer sidan mɨn ekevegha tughav ikia,
temer igharaziba bar dagh afira.
36 Kɨ gɨn uamategha zuima, gumazir kam ua itir puvatɨ.
Kɨ a bagha gara,
bar an apizir puvatɨ.
Bar puvatɨ.
37 Gumazamizir Godɨn damazimɨn deraziba, me osɨmtɨzitam itir puvatɨ.
Nɨ men gan fogham.
Me navir amɨrizimɨn ikia deravɨram apiazɨ,
men ovavir boribar dabirabim deragha ikia mamaghɨra iti.
38 Gumazamizir kuraba me bar puvarigham.
Eghtɨ men ovavir boriba uaghan bar gevegham.

37:28: Onger Akaba 11:7; Aghuzir Akaba 2:22; Aisaia 14:20 **37:31:** Godɨn Araziba 6:6; Onger Akaba 40:8; 119:98; Aisaia 51:7 **37:35:** Jop 5:3 **37:37:** Aisaia 32:17; 57:2

39 Ikiavɨra Itir God uabɨ, gumazamizir an damazimɨn derazibar akura.
Me osɨmtɨzibar aven ikiava, a baghavɨra ghua an aven modima,
a me geghuva deragha men gari.
40 Ikiavɨra Itir God men akuragha ua me ini.
Me an boroghɨn ikia an aven modi.
Ezɨ a gumazamizir kurabar dafaribar uam me inizɨ,
me deraghavɨra iti.

38

Gumazim osɨmtɨzim ikia, God ko mɨgei

Devit kamaghɨn ifonge, God an osɨmtɨzibar gan dagh nɨghnɨgham. Kamaghɨn an onger akar kam osiri.
1 O Ikiavɨra Itir God, nɨ anɨngagharim ikɨ, egh nan ataran markɨ.
Nɨ adarim nan ikɨ, egh nɨ ivezir kuram na danɨngan markɨ.
2 Nɨ uan baribar na gasegha,
na abɨrazɨ kɨ iraghu.
Nɨ uan agharimɨn na mɨsoghezɨ, kɨ iraghu.
3 Nɨ adarim nan itima, kɨ mɨzazir ekiam isi.
Nan arazir kuram bangɨn,
nan namnam arɨmariam bar anevara.
4 Nan arazir kuraba bar na avaragha gɨfa,
ezɨ osɨmtɨzir kaba mati kɨ bizir avɨrir maba ateri ezɨ da bar oseme.
Ezɨ kamaghɨn, kɨ da ateran iburaghburaki.
5 Kɨ arazir onganir bar kuram gami.
Kamaghɨn amizɨ, nan mɨkarzimɨn itir duaba emimiziba ikia bar kuri.
6 Nan navir averiam osɨmtɨzir ekiam ikia, egha bar moghɨra na itaragha ghuaghiri,
ezɨ kɨ nguazimɨn fuaghav iti.
Kɨ dughiabar zurara a gɨnɨghnɨgha aziavɨra iti.
7 Nan mɨkarzim fei, mati avim nan mɨkarzimɨn isima,
arɨmariam bar na akuatɨ.
8 Arɨmariam bar guizbangɨra na akuatɨzɨ, kɨ onganigha bizitam gɨnɨghnɨzir puvatɨ.
Mati bizir mam nan navir averiamɨn ikia na dɨkabɨri.
Nan navir averiam osɨmtɨzir ekiam an itima,
kɨ mɨzazim isava arai.
9 O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan ifongiar ekiam gɨfo.
Nan navir arerer kam nɨn modozir puvatɨ.
10 Nan dɨghorim bar pamten nan ingari.
Nan gavgaviba gɨvazɨ,
nan damazimning nan pɨrizɨ kɨ ua deragha garir puvatɨ.
11 Ezɨ nan namakaba ko nan roroaba, me nan duabar ganan atiatigha,
nan boroghɨn izan aghua.
Nan adarazi uaghan nan saghon iti.
12 Gumazir na mɨsueghtɨ kɨ aremeghasava amiba,
me na bagha azuazim guragha gɨfa.
Gumazir na gasɨghasɨghasava amiba,
me zurara pazavɨra na damuasavɨra mɨgei.
Egha me dughiabar zurara na gasɨghasɨghasavɨra akabav sosi.

37:40: 1 Eghaghaniba 5:20; Aisaia 31:5; Daniel 3:17; 3:28; 6:23 **38:3:** Jop 33:19; Onger Akaba 32:4; 102:10; Aisaia 1:6 **38:4:** Esra 9:6; Onger Akaba 40:12 **38:9:** Onger Akaba 6:6; 10:17; 102:5

13 Ki gumazir kuarim onganizimin min ikia, egha me barazir puvati.
Ki gumazir migeir puvatizimin min ikia, akam akarigha migeir puvati.
14 Guizbangira, ki gumazir kuarir onganimin min ikia,
egha men akaba baragha da ikarvazir puvati.

15 O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gavgavim nin ikia ni mizuai.
O Ekiam, ni nan God, nirara uabi nan migirigiaba ikarvagham.
16 Ki nin azangsisi,
"Nan apaniba na abirazir bizir kam bagh bar akongeghsi, ni men amaman-garighan marki.
Ki irizir bizir kam, me a mikim na dipova bar akongeghan marki."
17 Ni fo, mizazir ekiar kam nan ikia kamaghira iti,
ezi kamaghin ki irasava ami.

18 Ki datirighin uan arazir kurabar gun ni migei,
da bar osimtizir ekiam nan navim ganidi.
19 Nan apanibar mikarziba bar deragha gavgafi.
Gumazir aviriba pura nan apanim gamua nan aghua.
20 Ki arazir aghuibar me gamima, me arazir kurabar na ikarvasi.
Ki arazir aghuimin gin zui, ezi me bizir kam bagha nan apanim gami.

21 O Ikiavira Itir God, ni na ataghiraghan marki.
Ni nan God, ni nan saghon ikian marki.
22 O Ekiam, ni nan Akurvazir Gumazim.
Ni zuamira na bagh izi nan akuragh.

39

Gumazir osimtizim itimin akam

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kamin faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigha onger akar kam osiri.
1 Ki uabira uabi migia ghaze,
"Ki amir araziba bagh deravira uabin ganam.
Ki uan mizem bagh deraghvira ganti, a na isi arazir kuratam datighan kogham.
Gumazir kuraba na ko ikiti,
ki mizer otuaritam mikiman kogham."
2 Ki bar nimira ikia, egha bizir aghuitam bar a migeir puvati.
Kamaghin, nan osimtizim bar ekevegha ghuavanabo.
3 Ki bizir kam dughiabar zurarama a ginighnighavira ikia,
nan navir averiam osimtizim a gizivavira iti.
Ezi ki migia ghaze,
4 "O Ikiavira Itir God, ni nan ikirimirimin dughiamin ruarim nan akagh.
Ki dughiar manamrama ovengam?
Ni na mikemegh,
ki nguazir kamin ikiamin ikirimirim a ruara, o an otefe?"

5 Ni ti nan ikirimirimin dughiabagh amizi da bar otefe.
Nan ikirimirimin dughiar kam nin damazimin a pura bizimin oto.

38:18: Onger Akaba 32:5; 2 Korin 7:9-10 **38:21:** Onger Akaba 22:19; 35:22 **39:1:** Onger Akaba 141:3; Kolosi 4:5; Jems 3:2 **39:4:** Onger Akaba 90:12 **39:5:** Onger Akaba 62:9; 90:4; 144:4

Gumazamiziba bar, men ikɨrɨmɨrim mati gumazim akamɨn amɨnim giverazɨ a zui.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
6 Gumazamiziba bar, men ikɨrɨmɨrim mati aruem temem gisirazɨ an nedazim otogha iti.
Egha me bizir avɨriba iniasa puvɨra ingari, ezɨ men ingangarir kaba pura zui.
Gumazamiziba angamɨra ikia bizir avɨriba uari bagha da akuva, egha fozir puvatɨ,
men ovevemɨn gɨn tinara da iniam.
7 O Ekiam, kɨ datɨrɨghɨn ua tina mɨzuamam? Puvatɨ.
Nan nɨghnɨzir gavgavim nɨrara ikɨtɨ, kɨ zurara nɨ mɨzuamam.
8 Nɨ nan arazir kuraba gɨn amadagh, egh uam na inigh.
Nɨ gumazir kurar onganibar amamangatɨghtɨ
me na dɨpova nan ingarvakan markɨ.
9 Nɨ uabɨ osɨmtɨzir kam na ganɨngi.
Ezɨ kamaghɨn, kɨ akam akarigh bizitam mɨkɨman kogham.
Kɨ uan akam dukuagh pura ikiam.
10 Nɨ ivezir kuram isɨ na danɨngvɨra ikian markɨ.
Nɨ mɨzazim na gasezɨ kɨ atam areme.
11 Nɨ gumazimɨn arazir kuram ikarvagha osɨmtɨzim a ganɨdi.
Egha bizir a ifongeziba, nɨ bar dagh asɨghasɨsi,
mati barereba ko omebaba da apima da mazava akuaghiri.
Bar guizbangɨra, gumazimɨn ikɨrɨmɨrim mati amɨnim varagha ghu.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
12 O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan azangsɨziba baragh.
Egh nan ararem baregh nan akuragh.
Nan temeriba irir dughiar kam, nɨ kuarim atɨgh na baragh.
Nɨ fo, nan ovaviba dughiar otevimɨn nguazir kamɨn ikezɨ moghɨn,
kɨ uaghan dughiar otevimɨn nguazir kamɨn ikiam.
13 Nɨ ivezir kuram ua na danɨngan markɨ.
Nɨ na ateghtɨ kɨ uabɨra ikɨtɨ, nan navim tong deraka.
Egh kɨ gɨn ovegh nguazim bar anetaghɨragham.

40

Godɨn ziam fer onger akam

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim gɨnɨghnɨgha onger akar kam osiri.
1 Kɨ dughiar bar ruarimɨn Ikiavɨra Itir God mɨzua itima,
a nan ararem baregha nan akura.
2 Kɨ mati gumazim torir konimɨn aven ikia oveghasava amima,
Ikiavɨra Itir God nan suiragha na gekuigha anabo.
Mati kɨ beghneazim bar a giraghugha an aven itima,
a ua na asigha dagɨar ekiam gisɨn na afazɨ, kɨ gavgavim inigha tu.
3 An onger akar igiar mam nan akam gatɨ.

40:2: Onger Akaba 27:5; 69:2; Jeremaia 38:6; 38:10-13 **40:3:** Onger Akaba 32:7; 33:3; 64:9

Kar onger akar e uan Godɨn ziam famim.
Gumazamizir avɨrim kamaghɨn ganigh atiatigh an apengan ikɨsɨ,
nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn ikiam.
4 Gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn itiba, me bar akongegh.
Gumazamizir kaba, me gumazir uari uan ziaba febar gɨn zuir puvatɨgha,
uamategha asebar ziaba fer puvatɨ.
5 O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan God, nɨ bizir aghuir bar avɨriba e bagha dagh ami.
Gumazitam nɨn mɨn amir puvatɨ, nɨ bar me gafira.
Nɨ e bagha bizir aghuir avɨribagh ami.
Dar dɨbobonim bar ghuavanabozɨ,
kɨ da mengan ibura.

6 Asɨzir e mɨsogha nɨ bagha ofa gamiba ko, bizir aghuir e ofan mɨn isa nɨ ganɨdiba,
nɨ dar aghua.
Asɨzir e nɨ bagha avimɨn tuazɨ bar isigha mɨghɨriziba ko, arazir kuraba gɨn amangamin ofaba,
nɨ dar aghua.
Nɨn ifongiamra kara, nɨ nan nɨghnɨzim kuightɨ,
kɨ nɨn akaba baragh dagh fogh dar gɨn mangam.
7 Kɨ datɨrɨghɨn ghaze,
“God, kɨra kara. Moses fomɨra nan gun Akɨnafarir rɨghizimɨn aven osirizɨ moghɨn,
kɨ datɨrɨghɨn izegha gɨfa.
8 O nan God, kɨ nɨn Akar Gavgaviba uan navimɨn aven ada arigha,
nɨn ifongiamɨn gɨn mangasa bar ifonge.”

9 O Ikiavɨra Itir God, gumazamiziba uari akuva nɨn ziam fer danganimɨn,
nɨ en akurazir akar aghuir kam, kɨ an gun me mɨkemegha gɨfa.
Nɨ fo, kɨ me mɨkɨm mangɨvɨra ikiam.
10 Nɨ en akuragha ua e inizir bizir aghuir kam, kɨ a modozɨ a narara itir puvatɨ.
Kɨ gumazamiziba uari akuvir danganibar kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
Nɨ zurara en apangkufi,
egha mɨkemezɨ moghɨra deragha bizibagh amua, uan nɨghnɨzim gɨghavkɨrir puvatɨ.

11 O Ikiavɨra Itir God, kɨ fo, nɨ nan apangkuvir arazir kam, nɨ anegɨvaghan kogham.
Nɨ zurara uan guizɨn akamɨn gɨn mangɨ,
na gifongezir arazir kam bagh na geghuv nan akurvagham.

Gumazim uabɨn akurvaghasa Godɨn azai
(Onger Akaba 70)
12 Guizbangɨra, arazir kurar bar avɨrim na okarigha itima,
kɨ da mengan iburaghburaki.
Nan arazir kuraba bar na abɨragha gɨvazɨ
kɨ ua garir puvatɨ.

40:4: Onger Akaba 84:12; 125:5 **40:5:** Onger Akaba 71:15; 139:17-18; Aisaia 55:8-9 **40:6:** Aisaia 1:11; Jeremaia 6:20; Maika 6:6-8 **40:6:** Hibru 10:5-7 **40:8:** Onger Akaba 37:31; 2 Korin 3:3 **40:10:** Onger Akaba 89:1; Aposel 20:20; 20:27 **40:12:** Onger Akaba 18:5; 38:4; 65:3

Dar dibobonim bar nan dapanir arizibar dibobonim gafirazi,
nan navim bar nan amirazi ki gavgaviba puvati.

13 O Ikiavira Itir God, ni ifuegh
zuamira izi nan akuragh!
14 Gumazamizir maba na misueghti ki aremeghasa.
Eghti ni me abinigh men nighniziba aghamsighti, me aghumsika.
Osimtizir ki isiba, gumazamizir maba dar gara bar akonge.
Ni men ziaba abinigh me batueghti me mangi.
15 Gumazir maba na migia ghaze,
"A mara! Ni magh a baragh!"
Ni me damighti
me amir arazir kam bagh aghumsizir dafam inigh.
16 Gumazamizir ni bagha iziba,
men naviba deraghti, me ni bagh bar akongegham.
Gumazamizir nin akurvazim iniasa bar ifongeziba,
me zurara ni minabiva kamaghin mikim suam,
"Ikiavira Itir God,
a bar ekevegha bar pin iti!"

17 Kirara, ki gavgaviba puvatigha uabira uabin akurvaghan iburaghburaki.
Ezi Ekiam na ginighnisi.
O nan God, ni uabi nan akuragha ua na ini.
Ni suighsuighan marki, ni zuamira izi nan akuragh!

41

Gumazim ariava uabin akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri.
1 Gumazir onganarazibagh amir gumazamizibagh nighnigha men akurvazim, a bar akongegh.
Guizbangira, an osimtizim ikiamin dughiamin Ikiavira Itir God an akurvagham.
2 Ikiavira Itir God deragh a geghuv an ganti, an angamira ikiam.
A uan nguazimin ikiti, Ikiavira Itir God bar deragh a damuam.
God aneteghti apaniba uan ifongiamin gin mangi anebiraghan kogham.
3 Gumazir kam arimamin dughiamin, Ikiavira Itir God a ko iki gavgavim a daningam.
Egh an arimariam damighti, a deragh ghuamaghegham.
4 Ezi ki uabi, nan migirigiam kamakin,
"O Ikiavira Itir God, ki nin akam batuegha arazir kuram gami.
Eghti ni nan apangkuvigh nan arimariam agifagh."
5 Nan apanibar naviba nan ikuvigha na dipova kamaghin migei,
"A zuamira aremeghti deragham,
eghti e ua a ginighnighan kogham."
6 Gumazir iza nan garir maba, me ifara pura migirigiar kinibar na migei.
Me na mikim nan azang kamaghin foghasa, ki arimariar kuram iti.
Egh azenan danganiba bar dar mangi nan arimariamin gun me mikimam.

41:1: Aghuzir Akaba 14:21 **41:2:** Onger Akaba 27:12

7 Apaniba bar na gifongezir puvatɨ,
egha nan arɨmariamɨn gun aghumra uarira uari geghari.
Me kamagh nɨghnɨsi, bizir kuram na gasɨghasigham.
8 Me kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
“Bizir bar kuram a inigha gɨfa.
A uan mɨsiar irɨghav itim ategh dɨkavighan kogham.”
9 Nan roroar aghuim, kɨ nɨghnɨzir gavgavim an iti.
Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimɨn oto.

10 O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan kuarkuvigh egh nan arɨmariam agɨfagh.
Eghtɨ kɨ gumazir kabar arazir kurar kam ikaraka.
11 Apaniba na abɨraghan koghtɨ,
kɨ fogh suam, nɨ bar na gifonge.
12 Nɨ nan gari, nan daroriba nɨn damazimɨn dera.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ ua na inigh nan suiraghtɨ
kɨ nɨn boroghɨn ikɨ mamaghɨra ikiam.
13 E Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam, a Israelian God.
Eghtɨ gɨn otivamin ovaviba bar, me uaghan an ziam fam.
Guizbangɨra!
Bar guizbangɨra!

Akɨnafarir namba 2

42

(Onger Akaba 42--72)

Gumazim uan nguibam ategha saghon ikia God ko mɨgei

Kar Koran adarazir onger akam.
A gumazir onger akar kamɨn faragha zuim gɨnɨghnɨgha onger akam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dɨbori, Maskil.
1 Asɨzir atiam dɨpatam amasa ariaghira ivemara daghurir muziaribar uaghiri moghɨn,
O God, kɨ nɨn boroghɨn ikiasa bar ifonge.
2 O God, nɨ Godɨn Angamɨra Itim, kɨ nɨ bagha kuarim bar puvɨra nan pɨri,
mati gumazim kuarim an pɨrizɨ a dɨpatam amasa.
God, dughiar manamra kɨ bar nɨn boroghɨra mangɨ
egh nɨn ziam fam?
3 Kɨ zurara arueba ko dɨmagaribar aziavɨra iti,
ezɨ nan temeriba mati nan dagher kɨ zurarama apim.
Dughiabar zurara gumazamiziba nan azangsɨgha ghaze,
“Nɨn God managh iti?”
4 Kɨ fomɨra gumazamizir avɨrimɨn faragha ghua
me inigha Godɨn Dɨpenimɨn aven ghu.
Kɨ me ko zuir dughiamɨn,
gumazamizir avɨrir kam Godɨn ziam fa a mɨnabava pamten tiariba akara onger akabagh ami.
Kɨ bizir kabagh nɨghnɨgha egha nan navim bar moghɨra biaghɨrɨ.
5 Kɨ uan navir averiamɨn aven uabɨra uabɨn azangsɨgha ghaze, kɨ tizim bagha bar oseme?

41:9: 2 Samuel 15:12; Onger Akaba 55:12-13; 55:20; Jeremaia 20:10; Matyu 26:23; Mak 14:20; Luk 22:21; Jon 13:18 **41:13:** Onger Akaba 106:48 **42:1:** Onger Akaba 119:131 **42:2:** Onger Akaba 42:11; 43:5; 63:1; 143:6 **42:3:** Onger Akaba 80:5 **42:4:** 1 Samuel 1:15; Onger Akaba 95:2; 100:4; Aisaia 30:29 **42:5:** Onger Akaba 9:1; 38:6; Matyu 26:38

Ki osiman kogham.
Kamaghin dera, ki ua nighnizir gavgavim Godin ikiva, uam an ziam fam.
Nan God, a nan Akurvazir Gumazim.
6-7 Nan God, ki orazi osimtiziba aperiamin min afora na bagha izi.
Mati dipav sizim Jordanin Fanem ko Hermon ko Misan mighsiamningin ikegha afora niga izaghiri.
Ongarir konim, ongarir bar konezimin diava a migei.
Ezi dipar dagiabar zaghiriba niginir dafam gami.
Ni ongarim gamima, a dikava dipiraghira,
ghua bar ongarir dadaribar ghuavanadi.
Kamaghira, osimtizir ni na ganidir kaba,
mati dipav siziba iza na misogha na ave.
8 Ki kamaghsua ifonge, Ikiavira Itir God aruemin nan apangkuvti,
ki dimagaribar a bagh onger akabar amuva a ko mikimam.
A Godin ikirimirir aghuim na ganidim.
9 God, a dagiar ekiamin min gavgavim na ganidi,
ezi ki kamaghin a migei,
"Ni manmaghsua na ginighnizir puvati?
Ni manmaghsua nan apaniba ataghizi me na abirazi,
nan navir averiam bar na baseme?"
10 Dughiabar zurara nan apaniba na dipova nan azangsigha ghaze,
"Nin God a managhira iti?"
Ezi men azangsizir kam afuzimin min nan mikarzim ginivima,
ki aremeghasava ami.
11 Ki uan navir averiamin aven uabira uabin azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar oseme?
Ki osiman kogham.
Kamaghin deragham, ki ua nighnizir gavgavim Godin ikiva, uam an ziam fam.
Nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

43

Gumazim uan nguibam ategha saghon itir kantrin ikia God ko migei

1 O God, gumazamizir akirim ragha ni gasiba na abinasa.
Ni nan akuragh gavgavim isi nan akabar aning, egh na bagh mikimti me kamaghin fogham, ki arazir kuratam gamizir puvati.
Ni gumazir ifara arazir kurabagh amibar dafaribar nan akuragh ua na inigh.
2 O God, ki ni baghavira zuima ni na modi.
Ni manmaghsua nan aghuagha na batoke?
Manmaghsua nan apaniba na abirazi,
nan navim osemegha kamaghira iti?
3 Ni uan guizin akam amadagh uan angazangarim akaghti,
aning tuavim nan akagh uam na inigh Saionin Mighsiar ni ua bagha inabazimin,
Dipenir ni uabi itimin mangam.
4 O God, ni nan God, nirara nan navim gamima
a derazi ki bar akonge.
Ki nin ofa gamir dakozimin mangi,

42:6-7: Onger Akaba 69:1-2; 88:7; Jona 2:3 **42:8:** Onger Akaba 16:7; 57:3; 63:6; 149:5 **43:1:** 1 Samuel 24:15; Onger Akaba 5:6; 26:1; 38:12 **43:3:** Onger Akaba 36:9

egh uan gita mɨsogh nɨn ziar ekiam fam.
5 Kɨ uan navir averiamɨn aven uabɨra uabɨn azangsɨgha ghaze, kɨ tizim bagha bar oseme?
Kɨ osɨman kogham.
Kamaghɨn deragham, kɨ ua nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikɨva, uam an ziam fam.
A nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

44

Apaniba paza Israelia gamima, me uarir akurvaghasa Godɨn azangsɨsi

Kar Koran adarazir onger akam.
A gumazir onger akar kamɨn faragha zuim gɨnɨghnɨgha an osiri.
Me onger akar kam kamagh a dɨbori, Maskil.
1 O God, e uan kuarir toribar orazi,
en inazir afeziaba bizir ekiar nɨ men dughiamɨn fomɨra me bagha amizibar e geghani.
2 Nɨ uabɨ uan gavgavimɨn ikɨzir igharazibar gumazamizibar nguazimɨn me batuegha,
uan gumazamiziba isa nguazir kamɨn me arɨghizɨ me gavgavigha iti.
Nɨ ivezir kuram isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh anɨngi.
Egha en inazir afeziabagh amizɨ, me deravɨra ikia borir bar avɨriba bate.
3 En inazir afeziaba uan mɨdorozir sababar mɨdorozim gamua nguazir kam inizir puvatɨ.
Me uan agharibar mɨsogha uan gavgavibar apaniba abɨrazir pu.
Bar puvatɨ.
Nɨ uabɨ me gifongegha me ko itima, nɨn angazangarimɨn gavgavim me gisirazɨ,
me nɨn gavgavimra, uan apaniba abɨni.
4 Nɨ nan atrivim ko nan God.
Nɨ Akar Gavgavim anɨngizɨma, Jekopɨn adarazi uan apanibav sogha me abɨri.
5 E nɨn gavgavimɨn amodoghɨn
e uan apanibav sogha me abɨra.
6 Kɨ nɨghnɨzir gavgavim uan barir pim ko baribar itir puvatɨ.
Da nan akuraghtɨ kɨ uan apaniba abɨraghan kogham.
7 Nɨrara en akurazɨ
en apaniba e mɨsogha e abɨrazir puvatɨ.
En aghuazir gumaziba, nɨ me abɨrazɨ
me aghumsɨgha okam nɨghnɨsi.
8 O God, nɨrara e nɨn ziam fɨ,
egh nɨ mɨnabɨ mamaghɨra ikiam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

9 Nɨ datɨrɨghɨn manmaghsua akɨrim ragha e gasara?
Kamaghɨn en apaniba uam e abɨrima, e aghumsɨsi.
En mɨdorozir gumaziba mɨsoghasa zuima,
nɨ ua me ko zuir puvatɨ.
10 Nɨ kamaghɨn e gamizɨ, e uan apanibar atiatigha are.

44:1: Ua Me Ini 12:26-27; Onger Akaba 78:3 **44:2:** Onger Akaba 78:55; 80:8 **44:3:** Godɨn Araziba 8:17; Josua 24:12 **44:6:** Onger Akaba 33:16; Hosea 1:7

Ezɨ en apaniba uari bagha bar en biziba ini.
11 Nɨ e ataghizɨ, e sipsipɨn me mɨsueghtɨ aremeghamibar mɨn iti.
Nɨ en nguazimɨn e batuegha e amangizɨ, e tintinibar ghua
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongɨn pura iti.
12 Nɨ uan gumazamiziba isa gumazir igharaziba pura ingangarir gumazir kɨnibar ikiasa me amangizɨ,
gumazir kaba dagɨar ekiatamɨn me givezezir puvatɨ.
13 Nɨ kamaghɨn e gamizɨ, en boroghɨn itir darasi,
dɨbovir akabar e mɨgɨa en ingaravati.
14 Bizir nɨ e gamizir kamɨn eghaghanim otozɨ,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba a baregha
dapaniba roa aghumsɨzir akabar e mɨgɨa en ingaravati.
15-16 Kɨ zurara orazima, gumaziba dɨbovir akabar na mɨgɨa aghumsɨzim na ganɨga
bar akar kurabar na mɨgei.
Kɨ uaghan zurara garima, apaniba ko gumazir ivezir kuram na danɨngasava amiba
mɨzazim na gasi.
Kamaghɨn amizɨ kɨ zurara aghumsɨzir bar dafam isima a bar nan avara.

17 O God, en nɨghnɨzimɨn, e nɨ ataghizir puvatɨ.
Nɨn Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim, e anebɨghizir puvatɨ.
Ezɨ bizir kurar kaba e batifi.
18 E akɨrim ragha nɨ gasarazir puvatɨ,
egha nɨn tuavim ataghizir puvatɨ.
19 Nɨ guizbangɨra e abɨra, mati nɨ asɨzir atiaba itir danganimɨn e ataghizɨ,
e akurvaziba puvatɨgha uarira iti.
Nɨ mɨtarmer bar ekiamɨn e avarazɨ e an aven iti.
20-21 O en God, e nɨn ziam fan koghɨva,
godɨn ifavaribar ziaba fɨtɨ nɨ fogham.
Nɨ guizbangɨra gumazibar navir averiabar itir nɨghnɨzir mogomeba,
nɨ bar dagh fogha gɨfa.
22 E nɨn gɨn zui, ezɨ bizir kam bangɨn me zurara e mɨsozima e ariaghirasava ami.
Me kamaghɨn nɨghnɨgha ghaze, e mati sipsipɨn gumaziba mɨsueghtɨ aremeghasavɨrama amibar mɨn,
me e mɨsoghasa.
23 O Ekiam, nɨ manmaghɨn amigha akuavɨra iti?
Nɨ osegh dɨkafigh.
Nɨ akɨrim ragh e gasaraghvɨra ikian markɨ.
24 Nɨ manmaghsua uan guam bar en modo?
Egha apaniba pazavɨra e gamir araziba ko mɨzazir e isir kabar garir puvatɨ?
Nɨ en osɨmtɨzim bakɨnɨghnɨghan markɨ!
25 E nguazim gisɨn daghirezɨ,
en mɨkarziba mati gumaziba ariaghiregha
nguazim gireghav iti.
26 O God, nɨ uan apangkuvir arazim gɨnɨghnɨgh
dɨkavigh izɨ en akuragh,

44:18: Jop 23:11 **44:19:** Onger Akaba 23:4 **44:20-21:** Onger Akaba 139:1; Jeremaia 17:10
44:22: Rom 8:36 **44:23:** Onger Akaba 35:23; 78:65

egh uam e inighti e arimighiran kogham.

45

Atrivim amuimin ikiamim dughiamin onger akam

Kar Koran adarazir onger akam.
Kar, gumazim amizim gifongezir ighiam.
Gumazir onger akar kabar faragha zuim gumazibav gia ghaze, me Akimarir Aghuibar tiarimin gin mangi, ighiar kam bangi.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

1 Migirigiar aghuir avirir maba nan nighnizimin izi.
Ki onger akar kam osirighti me atrivim bagh a diponam.
Nan mizem mati finfinim,
a gumazir akinafariba osira fofozimin min ikia onger akar kam osiri.
2 O atrivim, ni gumazir ganganir aghuim gamim.
Gumazir igharazitam nin min garir puvati.
Migirigiar nin akamin otiviba bar deravira zui.
Ezi God deragha ni gamua mamaghira iti.
3 Ni atrivir bar gavgavim.
Ni adiarir bar aghuim gamizi nin ziam bar pin mar iti.
Ni uan midorozir sabam inigh
uan oghiriam gikegh misoghsi gan.
4 Ni atriviba bar dar faragha ghua ziar ekiam iti.
Ni guizin akam ko arazir aghuim baghavira misoghasa,
uan hoziam gaperagha ghua misogha uan apaniba abira.
Eghti nin midorozir arazim gavgavim sara mangiti,
gumazir kuraba bar nin atiatigham.
5 Nin bariba bar ghumigha,
apanibar dighoriba okorava aven zui.
Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibav sogha me abirima,
me nin suemningin apengan iti.
6 Nin atrivir dabirabir God ni ganingizim,
a zurara iki mamaghira ikiam.
Eghti ni guizin arazimin uan gumazamizibagh ativagh men ganam.
7 Ni arazir aghuibara ifuegha, arazir kuraba bar dar aghua.
Kamaghin amizi, God ni amisevegha,
ni ziar ekiam ikiasa a borem nin dapanim ginge.
A kamaghin ni gamizi ni bar akonge,
ezi ni bar akongezir bizir kam, atrivir igharaziba bar me gafira.
8 Mea ko kasia ko alo, dar mughuriar aghuim, nin korotiar ruarimin ikia mughuriar aghuim zui.
Me elefanin ataribar digirir igharagha garibar ingarigha,
atrivir dipenim asigha ni bar akueghasa me gitabagh ikiararai.
9 Atrivibar guivir maba, me nin ziaba itir amizibar tongin ikia
nin dipenimin aven iti.
Ezi amizir igiar nin amuimin otoghamim, a nin agharir guvimin tughav iti.
A Ofirin kantrin golin asingizir korotiar aghuim arugha tughav iti.

10 Amizir igiar atrivimin ikiasava amim, ki datirighin a mikimasa.
O guivim, ni kuarim atigh deragh nan migirigiaba baragh.

45:6: Onger Akaba 93:2; 98:9 **45:6:** Hibru 1:8-9 **45:7:** Onger Akaba 11:7

Nɨ uan nguibamɨn gumazamiziba ko, nɨn afeziamɨn dɨpenimɨn itir
darazi gɨn amadagh.
11 Nɨ kamaghɨn damuva atrivimɨn damazimɨn ganganir bar aghuim damutɨ,
a nɨn gan nɨ gifuegham.
A nɨn gumazir ekiam,
nɨ an akaba baragh dar gɨn mangɨ.
12 Tairɨn kantrin gumazamiziba nɨ bagh bizir aghuiba inigh izɨtɨ,
dagɨar avɨriba itir gumaziba,
nɨ me gɨnɨghnɨghsɨ me uaghan dagɨaba nɨ danɨngam.

13 Atrivimɨn amuir bar igiam, an akua itir danganimra ikia
ganganiba bar dera.
A korotiar me tret golɨn nuavigha kurkezim aru.
14 Korotiar an aruzir kam dirir bar avɨriba iti,
ezɨ me an akua atrivim bagha zui.
A zuima an namakar amizir igiaba,
me uaghan an akua zui.
15 Men naviba men derazɨ me bar akuegha ghua,
atrivimɨn dɨpenimɨn aven zui.

16 O atrivim, nɨ datɨrɨghɨn otarir avɨriba ikɨtɨ,
me nɨn inazibar danganiba inigh atrivibar ikiam.
Nɨ me damightɨ me ziar ekiam ikɨ,
nguazir kamɨn gumazamiziba bar me gativagh men ganam.
17 Kɨ nɨn ziar ekiamɨn gun mɨkɨmtɨ,
gumazamizir gɨn otivamiba nɨ gɨnɨghnɨghvɨra ikiam.
Eghtɨ dughiar gɨn izamiba,
gumazamiziba zurara nɨn ziam fɨ mamaghɨra ikiam.

46

God e ko iti

Kar Koran adarazir onger akam.
Gumazir onger akar kamɨn faragha zuim gumazamizibav kemezɨ, me ighiar ziam "Amizir Igiaba," an tiarimɨn a bange.
1 God en danganir mogomemɨn mɨn ikia,
e akumakua deragha en gara, gavgavim zurarama e ganɨdi.
Dughiar e osɨmtɨzir ekiabar aven itibar,
a en akurvaghasa gara iti.
2 Mɨkɨmkɨziba otivtɨ, mɨghsɨaba dɨpɨrighɨrɨ
ongarir torimɨn magɨrɨtɨ,
e atiatingan kogham.
3 Ongarim dɨkav pamten dɨpɨrighɨrɨ mangɨ
mɨghsɨabav soghtɨ, da nuighnuigham,
eghtɨ e akongan kogham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 Godɨn Nguibam, a Godɨn Bar Pɨn Itim ua bagh a ginaba, egha an aven iti.
Ezɨ faner bar ekiar mam an torimɨn ivemarima,

45:17: Onger Akaba 138:4; Malakai 1:11 **46:1:** Onger Akaba 62:7-8; 91:2; 142:5 **46:3:** Onger Akaba 93:3-4; Jeremaia 5:22 **46:4:** Onger Akaba 48:1; 48:8

gumazamiziba dɨpar kam bagha bar akonge.
5 God Nguibar kamɨn aven iti, ezɨ Nguibar kam ikuvighan kogham.
Amɨnim tɨghar tisɨ damutɨ,
God an akuragham.
6 Kantrin avɨribar gumazamiziba dɨgavir kuram damigh uarira uariv sogham.
Eghtɨ atriviba uan gumazamiziba ko bar iregham.
Eghtɨ Godɨn tiarim ararimɨn mɨn dagaraghtɨ,
nguazim puram ameregh magɨram.

7 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, an e ko iti.
A Jekopɨn God,
a en danganir mogomem.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

8 Aria! Ia izɨ Ikiavɨra Itir God amizir bizibar ganigh.
A nguazimɨn amizir biziba,
ia dar gan dɨgavir kurabar amuam.
9 A nguazimɨn oteviba bar dar mɨdoroziba agefi.
Egha barir piba ko afuzibar suigha da apɨraghariga,
oraba aviba dagh arɨzi da isi.
10 A kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Ia uarir asugh nɨmɨra ikɨ.
Egh deragh na gɨfogh, kɨ guizbangɨra God.
Kantriba bar nan ziam fɨ.
Nguazir kamɨn itir gumazamiziba bar kamaghɨn mɨkɨm suam,
Kɨrara kɨ ekevegha bar pɨn iti.”

11 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, an e ko iti.
A Jekopɨn God,
a en danganir mogomem.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

47

God gumazamiziba bar men atrivimɨn iti

Kar Koran adarazir onger akam.
Kar gumazir onger akar kamɨn faragha zuimɨn onger akam.
1 Ia gumazamiziba bar, ia God bagh bar akongegh,
egh uan dafaribav sogh pamtem dɨmɨva
onger akabar amuva an ziam fɨ.
2 Ikiavɨra Itir God, a Godɨn Bar Pɨn Itim,
an atrivir ekiamɨn ikia nguazir kam gativagha an gari.
Kamaghɨn amizɨ, e bar an atiatiava an apengan iti.

3 God ikɨzir igharaziba bar me abɨrazɨ, e me gatifa.
A Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh amizɨ, me en apengan iti.
4 E Jekopɨn ovavir boriba, ezɨ God bar e gifonge.

46:5: Sekaraia 8:3 **46:6:** Josua 2:9; 2:24; Onger Akaba 2:1 **46:10:** Godɨn Araziba 4:35; 1 Atriviba 18:36-39; Aisaia 2:11; 2:17

God Kenanɨn nguazim e bagh a ginabagha,
a isa e ganɨngi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 God uan Nguibamɨn ghuavanangamin dughiamɨn,
gumazamiziba bar akuegha tiariba akari,
ezɨ sɨghabagh ivir gumaziba dagh ivi.
6 E God bagh ongɨva an ziam fam!
A en atrivim, e a bagh ighiabar amuva
ziar ekiam a danɨngam!
7 God, a nguazimɨn itir gumazamiziba bar men atrivim.
E a bagh ongɨva an ziam fam!

8 God uan atrivir dabirabim gaperagha,
nguazir kamɨn itir kantriba bar dagh ativagha dar gari.
9 Gumazamizibar gumazir dapaniba,
me Abrahamɨn Godɨn gɨn zuir gumazamiziba ko uari akuvagh ikiam.
Nguazimɨn itir atriviba bar men mɨdorozir gumazibar oraba, da bar Godɨn biziba.
Eghtɨ me bar an ziam fam!

48

Saionɨn nguibam, ziar ekiam ikɨ egh ikɨvɨra ikiam

Kar Koran adarazir onger akam.
Kar Godɨn ziam fer onger akam.
1 Ikiavɨra Itir God, ziar ekiam iti.
E Godɨn mɨghsɨamɨn ghuavanang,
egh an nguibar ekiamɨn aven mangɨ an ziar ekiam pɨrafam.
2 Saionɨn Mɨghsɨar kam, an ganganim bar deragha bar pɨn mar iti.
A notɨn amadaghan iti, ezɨ atrivir ekiamɨn nguibam an iti.
Ezɨ nguazimɨn gumazamiziba mɨghsɨar kam bagha bar ifonge.
3 God nguibar kamɨn ikia, mɨdorozibar dughiabar uan gumazamizibagh eghuva men akurvazima,
me deravɨra iti.

4 Atriviba uan mɨdorozir gumaziba ko uari akuva,
Saionɨn nguibam ko mɨsoghasa izi.
5 Me iza nguibamɨn gara atiatim men anadima,
me agoava ara zui.
6 Me nguibamɨn gara nɨghava agoa mɨzazim isi,
mati amizim borim batasa mɨzazim isi.
7 Amɨnir ekiam aruem anadi naghɨn ikegha iza, Tarsisɨn nguibamɨn kuribagh asɨghasɨzi moghɨn,
nɨ me gasɨghasɨkigh.
8 God fomɨra amizir bizibar akaba, e pura da baraki.
E datɨrɨghɨn uan damazibar uan Godɨn Nguibamɨn ikia garima, a bizir kabagh ami.
A Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim,
kamaghɨn a uan nguibamɨn gara gavgavim isa a ganɨdima,

48:2: Matyu 5:35 **48:6:** Ua Me Ini 15:15; Hosea 13:13

a tugh gavgavigh, egh kamaghira ikiam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

9 O God, e nin Dipenimin aven ikia
nin apangkuvir arazir kam ginighnighavira iti.
10 Nguazir kamin gumazamiziba bar fo, ni ziar ekiam iti.
Egha me bar nin ziam pirafi.
Ni arazir aghuim gamua gumazamiziba me gativagha men gari.
11 Saionin nguibamin aven itir gumazamiziba bar akongegh.
Ni arazir aghuimra gin ghua gumaziba bar men araziba tuisisi.
Kamaghin Judan aven itir nguibabar gumaziba,
me bar akongegh.

12 Ia Israelia, ia bar izi
Saionin nguibam avinizir divazimin azenan daruva, an dipenir ruarir gumaziba iki ganamiba meng.
13 Ia Saionin nguibam avinizir divazim deragh an ganigh nighnizim inighiva,
deragh an itir dipenir gavgavibar ganigh.
Egh ia gin, deraghvira gin otivamin ovavibagh eghanam.
14 Ia kamagh me mikim suam,
"Godin kam a en God, a zurara ikia kamaghira iti.
Egh a zurara en faragh mangi tuavim en akakagham."

49

Gumazim dagiaba ko bizir aviribara nighnisi, a gumazir onganim

Kar Koran adarazir onger akam.
Kar onger akabar faragha zuir gumazimin onger akam.
1 Ia bar moghira bizir kam baragh.
Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, ia bar kuariba arigh deragh nan akam baragh.
2 Ia gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba,
dagiaba itir gumazamiziba, ko dagiaba puvatiziba, ia akar kam deragh a baragh.
3 Nan navir averiam nighnizir aghuir mam an dikafi.
Ki nighnizir aghuir kam mikimti a fofozir aghuim ia daningam.
4 Ki faragh aghuzir akar tabav kemegh,
gita misogh aghuzir akar kamin mingarim bangi ia mikimam.

5 Gumazir kuraba na ekiaruzi, ki dughiar kurabar ikia,
egha dughiar kurar kabar atiatir puvati.
6 Gumazir bizir aviriba itir kaba,
me uan bizibagh nighnigha uari uan ziaba fa migirigiabagh ami.
Ezi ki men atiatir puvati.
7 E fo, gumazitam uabi uan mikarzim givezeghan kogham.
Egh a uabi uan ikirimirim givesi dagiatam God daningan kogham. Bar puvati.
8-9 Guizbangira, gumazimin ikirimirim givezamin ivezim, a bar pin ko.
Gumazim angamira ikisi dagiaba God danighti,

48:14: Aisaia 58:11 **49:5:** Jop 31:24; Onger Akaba 52:7 **49:7:** Jop 36:18-19 **49:8-9:** Onger Akaba 16:10; 22:29; 89:48

God aneteghti an angamira dughiar ruarimin ikeghan kogham.
Bar puvatigham.

10 E fofozir gumazamizibar garima, me uaghan ariaghiri.
Ezi gumazamizir kuraba ko gumazamizir onganiba, me uaghan ariaghiri.
Gumazamizir kaba bar uan dagiaba ko bizir aghuiba ateghti,
gumazamizir igharaziba da iniam.
11 Gumazamizir kaba faragha uari nguaziba iti.
Datirighin matmatiaba men nguibar me zurara ikiamibar min ikiam.
12 Gumazimin ziar ekiam, an ovengamin tuavim apirighan kogham.
Puvati. E bar asizibar mirarama arimighiram.

13 Arazir kamnang, a gumazamizir uarira uarigh nighnigha bizir aviriba itiba bativam.
Gumazamizir kamaghin amiba me nighnizir aghuiba puvati,
me bizir isir kaba bagh bar akuegh,
uaghan kamaghiram ovengam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
14 God me amisevegha ghaze, me sipsipbar min arighiri,
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam.
Eghti ovevem me geghuv men garir gumazimin min ikiam.
Me uan dipenir aghuiba ateghti, men mikarziba bar kurighireghti, me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.
Eghti amimzaraghan, gumazamizir aghuiba gumazamizir kabagh ativagh men ganam.
15 Eghti God nan akuragh ua nan ikirimirim givezeghti,
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin gavgavim ua nan suighan kogham.
A ua bagh ua na iniam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

16 Gumazitam dagiar aviriba inigh egh dipenir ekiatamin ingarigh ua bagh bizir bar aghuiba a darighti,
ni bizir kam ginighnigh osiman marki.
17 Ni fogha gifa, a gin aremegh bizir katam sara mangighan kogham.
An bizir aghuir kaba, a ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangighan kogham.
18 An angamira itir dughiam, a bizir kabar gara da bagha bar akonge.
Egha bizir aviriba iniasa bar pamten ingarima,
gumaziba a migia ghaze,
"A gumazir bar aghuim."
19 An aremegh uan inazir afeziaba ko,
nguibar uam aruer angazangarimin garir puvatizimin ikiam.

20 Gumazimin ziar ekiam, an ovengamin tuavim apirighan kogham.
Puvati. E bar asizibar mirarama arighiram.

49:15: Onger Akaba 16:10-11; 73:24; Hosea 13:14 **49:17:** Onger Akaba 17:14; 1 Timoti 6:7

50

God gumazamizibar araziba tuisisi

Asap onger akar kam osiri.

1 Godin Bar Gavgaviba Itim, a en Ikiavira Itir God.
An aruem anadi naghin ikegha ghua aruem uaghiri naghin itir gumazamiziba bar men dei.
2 God Saionin nguibamin ikia uan Dipenimin iti.
Nguibar kam a bar deragha ganganir aghuim gami,
Godin angazangarim Saionin otiva a gisiragha
nguazir kam bar an ghu.
3 En God a izi, egha a nimira izir puvati.
Avir ekiam bizir aviribar isia an faragha izima,
amozim ko aminir ekiam a sara izi.
4 An overiam ko nguazimin diazi,
aning izi uaghan iki ganti,
a guizin arazimin gin mangi uan gumazamizibar araziba tuisigham.
5 God ghaze,
"Ia nan gumazamiziba, ia na bagh izi.
Ia na ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha gavgavim a daningasa, asizibav sogha ofa gami."
6 Overiam uabi ghaze, Godin Araziba bar moghira dera.
Guizbangira, a uabi guizin arazimin gin ghua
gumazamizibar araziba tuisisi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

7 God ghaze,
"Nan gumazamiziba, ia oraghti ki mikimam.
Ia Israelia, ki kotin aven tugh ia gasir akamin gun mikimam.
Ki uabira God, ki guizbangira ian God.
8 Ki ofan ia amiba bagha ian atarir puvati.
Ki ian garima,
ia zurara nan damazimin ofa bagha amua avimin da tue da bar isia mighiri.
9 Ki ian divazibar aven ian bulmakaun apuriba ko memen apuriba inian aghua.
10 Guizbangira, ruarimin itir asizir atiaba bar nana.
Mighsiaba bar dar itir bulmakauba,
da bar vaghvagha nan asizibara.
11 Kuarazir mighsiabar itiba, ki vaghvagha dagh fo.
Asiziba ko apizir tuzibar aven aruiba,
da bar nana.
12 Mitiriam nan aghiti, ki dagheba bagh ian azaraghan kogham.
Guizbangira, nguazim ko bizir an itiba, da bar nan biziba.
13 Ki ti bulmakaun tuziba api, o?
Ki ti memen ghuzim api?
Bar puvati.

14 "Kamaghin deragham, ia bar God minabagh.
Kamaghin garir ofa ia a damu.

50:6: Onger Akaba 75:7; 97:6 **50:12:** Onger Akaba 24:1; 1 Korin 10:26

Ki Godin Bar Pin Itim, bizir aghuir ia na daningasa mikemegha givaziba,
ia da isi na daning.
15 Osimtizim ia bativamin dughiamin,
ia nan dimti ki ian akuragham.
Eghti ia nan ziam fam.”

16 God kamaghin gumazamizir arazir kurabagh amibav gia ghaze,
“Ia tizim bagha nan arazir ki ifongeziba pura dar bori?
Ian arazir kam tong ian akurazir puvati.
Egha tizim baghavira nan Akar Dikirizir Gavgavim purama a migei?
17 Ki ia akir ia mikiman ia aghuagha,
nan akaba girakirangin ada arisi.
18 Ia okimakiar gumazibar gara me ko namakabagh ami.
Egha ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir gumazamiziba koma arui.

19 “Ia zurara akar kurabav gia,
ian mizeba ifavarim ataghirazir puvati.
20 Ia uan aveghbuaba girakirangin me migia,
me isa kotiabagh arisi.
21 Ia bizir kabagh amima, ki akam akarigha bizitam migeir puvati.
Ia ghaze, ki ti ia ko e magh ghue?
Bar puvati.
Ki datirighin ia isi kot datigh azenara ian guabar ian atariva akam ia gasam.

22 “Ia deraghviram oragh!
Ia gumazamizir akirim ragha na gasaraziba.
Ia kamaghin damuti, ki ia gasighasighti,
gumazitam ian akuragh ua ia inighan kogham.
23 Gumazim a na minabi, mati a na bagha ofa gamua nan ziam fe.
Gumazamizir nan akamin gin zuiba,
ki men akuragh ua me iniam.”

51

Gumazim uan arazir kuraba gin amangasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
Devit Batseba ko arazir kuram gamizi, Godin akam inigha izir gumazim Natan, iza akam a gasara. Ezi Devit uan arazir kuram ginighnigha ighiar kam osiri.
1 O God, ni uan apangkuvir arazimin gin mangi,
egh nan apangkufigh.
Ni apangkuvir ekiar kam nan iki,
egh nan arazir kuraba batokegh.
2 Gumazamiziba rua ua zue moghin,
ni na rueghti nan arazir kuraba mangighti
ki zueka.

50:15: Onger Akaba 91:15; 107:6; 107:13; 107:19; Sekaraia 13:9 **50:17:** Nehemia 9:26; Rom 2:21-22 **50:21:** Onger Akaba 90:8; Aisaia 55:8-9; 57:11; Rom 2:4 **50:23:** Onger Akaba 27:6 **51:1:** 2 Samuel 12:1-15; Onger Akaba 109:26; Aisaia 43:25; Aposel 3:19; Kolosi 2:14 **51:2:** Aisaia 1:16; Jeremaia 4:14; Hibru 9:14

3 Kɨ fo, kɨ arazir kuram gamigha gɨfa.
Egha arazir kurar kɨ amizir kam,
kɨ a gɨnɨghnɨghavɨra iti.
4 Kɨ bar nɨrara, nɨn damazimɨn arazir kuram gami.
Nɨ uan arazir aghuimɨn gɨn ghua na isa kot gatɨgha,
nan arazir kuraba bagha ivezir kuram na ganɨngi.
5 Kɨ uan amebamɨn navir averiamɨn aven ikiavɨra itima,
arazir kuraba nan iti.
Arazir kurar kaba nan mɨkarzimɨn ikiavɨra itima
nan amebam na bate.
6 Kɨ fo, nɨ kamaghɨn ifonge, kɨ uan nɨghnɨzimɨn aven nɨn guizɨn akamɨn gɨn mangam.
Kamaghɨn, nɨ uan nɨghnɨzir aghuim isɨ
nan navir averiam datɨgh.

7 Nɨ hisopɨn ter aguar muziaritam inigh a isɨ dɨpam darugh,
egh nan mɨkarzimɨn a kavamadaghtɨ, kɨ nɨn damazimɨn zueka.
Egh na rueghtɨ kɨ bar zuegh nir ghurghurimɨn mɨn bar ghurghurika.
8 Bar guizbangɨra, nɨ bar na dɨkabɨragha egha nan arazir kuraba ikaragha gɨfa.
Datɨrɨghɨn nan navir averiam deraghtɨ kɨ bar akuegham.
9 Nɨ nan arazir kuraba ua dar ganan markɨ.
Nɨ da batuegh ua adagh nɨghnɨghan markɨ.

10 O God, nɨ nan navir averiam damightɨ a zuegh ua igiamɨn otogh.
Eghtɨ nɨn ifongiar aghuim nan aven izɨtɨ kɨ nɨrara ganam.
11 Nɨn Duam nan aven iti,
ezɨ nɨ uabɨn boroghɨn na batuegh, na da uan duam inian markɨ.
12 Nɨ faraghavɨra ua na inizɨ kɨ nɨ bagha bar akonge.
Nɨ datɨrɨghɨn bar akongezir arazir kam na danɨngigh.
Kɨ nɨn akabar gɨn mangamin ifongiar kam, nɨ ua na danɨngigh.

13 Eghtɨ kɨ gumazir arazir kurabagh amiba nɨn akamɨn me mɨkɨmam,
eghtɨ me nɨ bagh izam.
14 O God, nɨ nan Akurvazir Gumazim,
kamaghɨn nɨ nan akuraghtɨ, kɨ uan arazir kurar kam bagh ovengan kogham.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ nan akurazir bizir kam bagh,
kɨ pamten ighiabar amuam.
15 O Ekiam, nɨ nan akuraghtɨ,
kɨ deragh eghaghanibagh fogh nɨn ziam fam.
16 Kɨ fo, nɨ kamaghɨn aghua, kɨ asɨzim inigh izɨ nɨ bagh an ofa damuam.
Kɨ ofa damusɨ asɨzim mɨsuegh a tuaghtɨ, a bar isi mɨghɨran nɨ aghua.
17 O God, nɨ kamaghɨn ifonge, kɨ ofan mɨn bar uabɨ abɨragh bar nɨn apengan ikiam.

51:3: Aisaia 59:12 **51:4:** 2 Samuel 12:13; Luk 15:21; Rom 3:4 **51:5:** Jop 15:14; Efesus 2:3 **51:6:** Onger Akaba 15:2; Aghuzir Akaba 2:6; Jems 1:5 **51:7:** Dɨboboniba 19:18; Aisaia 1:18; Hibru 9:19 **51:8:** Onger Akaba 35:10; Aisaia 35:10; Joel 1:16 **51:9:** Jeremaia 16:17 **51:10:** Onger Akaba 78:37; Matyu 5:8; Aposel 15:9; Efesus 2:10 **51:11:** 2 Atriviba 13:23; Aisaia 63:10-11; Jeremaia 7:15 **51:12:** Onger Akaba 13:5 **51:13:** Onger Akaba 22:27; Aposel 9:21-22 **51:14:** 2 Samuel 12:9; Onger Akaba 35:28; 71:15 **51:15:** Ua Me Ini 4:15; Onger Akaba 9:14 **51:16:** Onger Akaba 40:6 **51:17:** Onger Akaba 34:18

Gumazamizir uari abɨra navibagh iziba,
nɨ akɨrim ragha me gasir puvatɨ.

18 O God, nɨ uan ifongiamɨn gɨn mangɨ Saionɨn gumazamizibar akuragh,
egh Jerusalemɨn nguibamɨn dɨvaziba uam adar ingarightɨ da tuifigh.
19 Dughiar kamɨn me ofan aghuir nɨn damazimɨn deraziba ko, asɨzim tuaghtɨ
a bar isi mɨghɨrighamin ofa,
me da isɨ nɨ danɨngam.
Me uan bulmakaun apuriba inigh nɨn ofa gamir dakozimɨn izɨ
nɨ bagh dar ofa damuam.

52

Gumazir arazir kurabagh ifongezim, a gumazir onganim

Devit ighiar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim gɨnɨghnɨgha an osiri.
Idomian gumazim Doek, Solɨn dɨpenimɨn ghugha ghaze, Devit Ahimelekɨn dɨpenimɨn ghu. Dughiar kamɨn Devit ighiar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dɨbori, Maskil.

1 O gumazir ekiam, nɨ manmaghsua uabɨ fa, arazir kurar nɨ Godɨn gumazamizibagh amiziba bagha bar akonge?
Godɨn apangkuvim men ikia mamaghɨra iti.
2 Nɨn mɨzem resan mɨn bar ghumigha ifavaribagh ami da otifi.
Dughiabar zurara nɨ gumazamizibagh asɨghasɨghasa mɨgei.
3 Nɨ arazir aghuim bar an aghuagha arazir kuram baghavɨra ifonge.
Nɨ guizɨn akam gifongezir puvatɨgha, ifarasa bar ifonge.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
4 Nɨ ifarir gumazim!
Nɨ uan akamɨn gumazamizibagh asɨghasɨghasa bar ifonge.

5 Nɨ orakigh, God bar nɨ gasɨghasightɨ nɨ ikuvigh kamaghɨra ikiam.
A nɨn dɨpenimɨn nɨn suiragh nɨ batuegh bar nɨ agɨvaghtɨ,
nɨ ua nguazir kamɨn ikian kogham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
6 Godɨn gumazamiziba kamaghɨn nɨn ganigh atiatingam.
Me nɨn ingarɨva akɨ kamaghɨn mɨkɨmam,
7 "Ia gumazir kamɨn gan! Gumazir kam God a geghuv egh deragh an ganan an aghua.
A uan dagɨaba ko bizir avɨribagh nɨghnɨgha ghaze,
an arazir kuraba an akuraghtɨ a deragh ikiam."

8 Ezɨ kɨ, olivɨn tememɨn mɨn Godɨn Dɨpenimɨn aven tughav ikia deravɨrama aghui.
Kɨ nɨghnɨzir gavgavim an apangkuvir arazimɨn ikɨ mamaghɨra ikiam.
9 O God, nɨ nan akurazɨ kɨ zurara nɨ mɨnabɨvɨra ikiam.
Kɨ gumazamizibar damazibar nɨn ziam fɨ kamagh mɨkɨm suam,
"God arazir bar aghuimɨn na gami."

52:1: 1 Samuel 22:9-10 **52:2:** Onger Akaba 50:19; 59:7; 64:3 **52:7:** Onger Akaba 49:6

53

Gumazamizibar arazir kuraba
(Onger Akaba 14)

Devit onger akar kam osiri.
Kar onger akar kabar faragha zuir gumazimɨn onger akam.
A gumazamizibav kemezɨ me Mahalatɨn tiarimɨn ighiar kam bange.
Me onger akar kam kamagh a dɨbori, Maskil.

1 Gumazamizir onganiba uan navir averiabar aven nɨghnɨgha ghaze, "God itir puvatɨ."
Gumazamizir kaba me bar gumazamizir kurabara.
Me bar moghɨra arazir aghuitam gamir puvatɨ.

2 God uan Nguibamɨn pɨn ikia nguazimɨn itir gumazamizibar gari,
men tav ti nɨghnɨzir aghuim ikia a gɨfofoghasa a buri,
ti puvatɨ.
3 Me bar tuavir aghuim ataki.
Me bar moghɨra ikuvigha magh gari.
Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu.
Bar puvatɨ.

4 God kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
"Gumazamizir arazir kuram gamiba, nɨghnɨzir aghuitam men itir puvatɨ.
Me bret apava anegevi moghɨn, me nan gumazamiziba a gefi.
Egha me tong na ko mɨgeir puvatɨ."
5 Gumazamizir kamaghɨn amiba atiatir bar dafam me bativam.
Fomɨra atiatir kamaghɨn garitam me batozir puvatɨ.
Guizbangɨra, God bar uan gumazamizibar apanibar aghua.
Me ariaghirezɨ, a men aghariba tintinibar da kavkɨnizɨ, da irezɨ, me bar aghumsɨki.
Kamaghɨn, a bar me gafiragha gɨfa.

6 Kɨ kamaghɨn ifonge, Israelian akurvaghamin gumazitam Saionɨn nguibamɨn ikegh azenan izɨ.
God uan gumazamizibar akuraghtɨ me deravɨra ikɨtɨ, Jekopɨn ovaviba bar akuegham.
Guizbangɨra, Israelian naviba deragham.

54

God nan Akurvazir Gumazim

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kemezɨ me ighiam gami.
Sifia ghua Sol mɨgɨa ghaze, Devit men tongɨn modoghav iti. Ezɨ Devit dughiar kamɨn ighiar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dɨbori, Maskil.

1 O God, nɨ uan ziar gavgavimɨn nan akuragh gumazir kurabar dafaribar ua na inigh.
Nɨ uan gavgavir bar ekiamɨn nan akuraghtɨ, kɨ fɨrighɨrɨka.
2 O God, kɨ nɨ ko mɨgei, nɨ na baragh.
Nɨ kuarim atɨgh nan mɨgɨrɨgɨaba baragh.

53:1: Onger Akaba 10:4; 14:1 **53:1:** Rom 3:10-12 **53:2:** 2 Eghaghaniba 15:2; 19:3; Onger Akaba 33:13 **54:1:** 1 Samuel 23:19; 26:1

3 Nguibar igharazibar gumaziba na mɨsoghasa izegha gɨfa.
Gumazir igharaz darazigh asɨghasɨziba, me na mɨsueghtɨ kɨ aremeghasa.
Gumazir kaba kamaghɨn nɨghnɨsi, God a pura bizim.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 Bar guizbangɨra, God uabɨra nan akurvasi.
Ekiam nan akurvazima, kɨ deravɨra ikia, angamɨra ikiavɨra iti.

5 Nan apaniba, God mar mɨzazim me gasɨ.
Egh arazir kurar me na gamiba,
a maghɨra da otevkɨnigh da isɨ me gasegh.
Nɨ mɨkemezɨ moghɨra deragha bizibagh amua, uan nɨghnɨzim gɨghavkɨrir puvatɨ.
Egh kamaghɨra, nɨ bar nan apaniba agɨvagham.

6 O Ikiavɨra Itir God, nɨ bar derazɨ kɨ nɨ mɨnaba.
Kɨ uan ifongiamɨn nɨ bagh ofa damuasa bar ifonge.
7 Nɨ nan akurazima, osɨmtɨzir na bativiba,
tam na abɨrazir puvatɨ.
Kɨ nɨn gari, nɨ nan apanibagh bar me gasɨghasɨki.

55

Gumazim God an akurvaghasa, an a ko mɨgei

Devit ighiar kam osiri.
Kar onger akabar faragha zuir gumazimɨn onger akam.
A gumazir gitabav sozibav kemezɨ me ighiam bange.
Me onger akar kam kamaghɨn a dɨbori, Maskil.
1 O God, kɨ nɨ ko mɨgei nɨ na baragh.
Nɨ uan kuarim dukuaghan markɨ.
2 Kɨ nɨ ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba, nɨ deragh da baregh,
egh uamategh da ikaragh.
Osɨmtɨzir kam bar na gasɨghasɨghasava ami.
3 Nan apaniba na gasɨghasɨghasa pamtem mɨgei.
Gumazir kurar kaba na abɨri, ezɨ nan navir averiam derazir puvatɨ.
Me osɨmtɨzir avɨriba na garɨgha puvɨra nan atara,
bar nan apanim gami.

4 Bizir kam na gami, nan navim bar na baseme.
Ezɨ kɨ bar atiatigha aremeghasava ami.
5 Atiatim bar puvɨra nan anadima kɨ agoa nɨzima,
atiatim bar na avara.
6 Ezɨ kɨ ghaze,
“Kɨ kuarazir bunbamɨn mɨn avɨziba ikɨtɨ deragham.
Kɨ danganitamɨn mangɨ ikɨ avughsɨsɨ, mɨghegh an mangam.
7 Kɨ mɨghegh saghon mangɨ,
gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn avughsɨ ikiam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

54:7: Onger Akaba 59:10 **55:4:** Onger Akaba 18:4-5; 116:3 **55:6:** Jop 3:13

8 Kɨ zuamɨra mɨghegh mangɨ ua bagh danganitamɨn apigh,
egh uabɨ modogh amɨnir ekiam ko amozim gitagham.”

9 O Ekiam, kɨ gari, gumazamiziba nguibar ekiamɨn aven mɨdoroziba fora
dagh ami da otifi.
Kamaghɨn nɨ nan apanir kabar mɨzebar amighti,
da osemeghti me deragh bizibav kɨman kogham.
10 Arueba ko dɨmagaribar me nguibar ekiamɨn dɨvazir gavgavibagh isɨn arui.
Nguibar ekiamɨn gumazamiziba arazir kurar avɨribagh amua
osɨmtɨzibagh ami.
11 Nguibar ekiar kamɨn aven an danganiba bar,
gumazamiziba tintinibar uari gasɨghasɨghasava amua, arazir igharaz-
ibagh ami da otifi.
Tuavir mɨriaba ko biziba amaga dagh ivezir danganiba bar,
gumaziba gumazir igharazibav gɨa me abɨra,
ifara pura men biziba isi.

12 Nan apanitam akar kuram na mɨkemeghti,
kɨ pura uabɨ abɨragh purama an akamɨn osɨmtɨzim ateram.
Gumazir kɨ fozitam akatam na gasɨ na mɨkɨmti
kɨ uabɨ isɨva an modogham.
13 Ezɨ nɨrara, nɨ bar nan namakamra.
Nɨrara, nɨ nan roroamra, egha bar nan boroghɨra iti.
Egha nɨrara nɨ arazir kurar kabar na gami.
14 Ga fomɨra uaning ko aruava bizibar uaning mɨgɨa,
gumazamizir igharaziba ko Godɨn Dɨpenimɨn zui.

15 Arazir kuram bar nan apanibar naviba ko dɨpenibagh izɨfa.
Kamaghɨn amizɨ, me zuamɨrama arɨmɨghireghasa kɨ ifonge.
Me angamɨra itir dughiamɨn,
me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn mangɨ.

16 God nan akuraghasa kɨ an dei.
Eghti Ikiavɨra Itir God, nan akuragh ua na iniam.
17 Mɨzaraziba ko aruer arɨziba ko dɨmagaribar,
kɨ uan osɨmtɨziba bagh a ko mɨkɨmɨva arangti
a na baragham.
18 Gumazir avɨriba na ko mɨsosi,
ezɨ kɨ osɨmtɨzir ekiatam uan mɨkarzimɨn a inizir puvati.
God bar deraghavɨra nan gara uamategha na inigha izi.
19 Bar fomɨra, God atrivimɨn iti, egha datɨrɨghɨn atrivimɨn ikiavɨra iti.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
Gumazir Godɨn atiatir puvatɨziba, me uan arazir kurabagh ighan aghua.
Kamaghɨn amizɨ, God uabɨ nan azangsɨzim baregh, egh mɨdorozimɨn
apaniba abɨragham.

20 Nan namakam, a uan namakabara mɨsosi.
Egha me ko fomɨrama amizir akar dɨkɨrɨzim abɨki.
21 A uan akamɨn, akar isɨngtɨzibar na mɨgei, egha nan apanim gamuavɨra iti.

55:13: 2 Samuel 15:12; Onger Akaba 41:9 **55:21:** Onger Akaba 12:2; 28:3; 59:7; Aghuzir Akaba 5:3-4

A uan akamɨn na ko navir amɨrizimɨn ikiasa mɨgei.
Ezɨ mɨzer otevir a mɨgeiba, da mati mɨdorozir sabar ghumtɨzimɨn mɨn na aghori.

22 Osɨmtɨzir nɨ aterir kaba bar, nɨ da isɨ Ikiavɨra Itir Godɨn dafarim datɨgh,
eghtɨ an ada ater gavgavim nɨ danɨngam.
Gumazir Godɨn damazimɨn deraziba,
a me ateghtɨ bizitam me gasɨghasighan kogham.
23 O God, gumazir gumazibav sozi me ariaghɨriba ko, gumazir ifariba,
me uan igiabara ikɨvɨra ikɨtɨ, nɨ me batueghtɨ me mozir bar konimɨn magɨrɨgh bar ovengegh.
Eghtɨ kɨ uabɨ nɨghnɨzir gavgavim nɨn ikɨ
mamaghɨra ikiam.

56

Gumazir nɨghnɨzir gavgavim itim God ko mɨgei

Filistiaba Getɨn nguibamɨn Devitɨn suirazɨ, Devit ighiar kam osiri.
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garɨsi.
Gumazir onger akabar faragha zuim, a gumazamizibav gei me tiarir kamɨn gɨn ghua ighiam bange, “Kuarazim temer saghon itim gaperaghav iti.”
1 O God, nɨ nan apangkufigh.
Gumaziba zurara na mɨsogha nan agɨntɨsi.
Me dughiabar zurara arazir kurabar na gami.
2 Nan apanir kaba kamaghɨn ami,
me mɨzaraghara na ko mɨsogh mangɨ guaratɨghɨn gɨvagham.
Gumazir bar avɨriba uari fa nan apanim gami.

3 O God, kɨ atiatir dughiabar,
kɨ nɨghnɨzir gavgavim nɨn ikɨvɨra ikiam.
4 Kɨ Godɨn akam fa, egha nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikia atiatir puvatɨ.
Gumazir kɨnitam, arazir manatamɨn na damuam? Puvatɨ.

5 Dughiaba bar, bizir kɨ amiba nan apaniba dagh asɨghasɨsi.
Egha zurara na gasɨghasɨghasa tuaviba buri.
6 Me na mɨsueghtɨ kɨ aremeghasa uari akuva,
nan tuaviba isa mogav ikia, nan daroribar nan akuvamadi.

7 O God, nɨ men arazir kurar me amir kaba bagh arazitam men akagh.
Nɨ uan anɨngagharim akagh egh gumazir kaba bar me agɨfagh.
8 Nɨ na gɨfo, kɨ osɨmtɨziba aterava ara iti.
Nɨ nan temerir irir kaba,
nɨ bar ada mengegha uan akɨnafarimɨn ada osiri.

9 O God, kɨ kamaghɨn fo, nɨ na baghavɨra iti.
Egh kɨ nɨn dɨmamin dughiamɨn, nɨ nan apanibar amightɨ me aregham.
10 Kɨ Godɨn akam gɨnɨghnɨgha a fe.
Guizbangɨra, kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn mɨgɨrɨgɨaba pɨrafam.
11 Kɨ nɨghnɨzir gavgavim Godɨn iti,
kamaghɨn, kɨ bizitamɨn atiatir puvatɨ.

55:22: Onger Akaba 37:5; 1 Pita 5:7 **56:1:** 1 Samuel 21:13-15 **56:3:** 1 Samuel 30:6; 2 Eghaghaniba 20:3 **56:4:** Onger Akaba 118:6; Aisaia 31:3; Hibru 13:6 **56:9:** Onger Akaba 56:4; Rom 8:31 **56:11:** Onger Akaba 56:4

Gumazir kɨnitam arazir manatamɨn na damuam? Puvatɨ.

12-13 O God, bizir kɨ fomɨra damuasa nɨ ko akam akɨrizim, kɨ a damuam.
Nɨ nan akurazɨ kɨ ovengezir puvatɨ.
Nɨ nan akurazɨ kɨ asaghpora irɨzir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ dughiabar zurara nɨ ko daru,
nɨn angazangarimɨn aven daru mangɨvɨra ikɨ ovegham.
Egh bizir nɨ amizir kaba bagh nɨ mɨnabɨva
ofa isɨ nɨ danɨngam.

57

Gumazim akurvazim bagha Godɨn azangsɨsi

Devit Solɨn aravghugha dagɨar torir mamɨn ikia ighiar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kɨmtɨ, me tiarir kamɨn gɨn mangɨ ighiar kam bangam, “Gumazitam gasɨghasɨghan markɨ.”
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garɨsi.

1 O God, nɨ nan apangkuvigh nan akuragh.
Kɨ nɨn boroghɨra ikia bar deragha iti,
mati tuarir nguziba uan amebamɨn avɨzibar apengan modoghav ikia deraghavɨra iti.
Kɨ kamaghɨra deravɨra ikɨ mangɨtɨ, bizir na gasɨghasɨghamin kaba mangɨ gɨvagham.

2 Godɨn Bar Pɨn Itim, a God,
kɨ uabɨn akurvaghasa an dei.
Bizir kɨ oteveziba,
a bar ada isa na ganɨdi.
3 God uan Nguibamɨn iti, ezɨ kɨ a ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba,
a da baregh nan akuragh ua na iniam.
A gumazir na gasɨghasɨghamba abɨnigh egh ua na iniam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
God bar nan apangkuvigha mɨkemezɨ moghɨra,
a zurara uan akamɨn gɨn ghua bizibagh ami.

4 Nan apaniba bar na okarizɨ kɨ men torimɨn akui.
Me laionbar mɨn gumazibar amasa men atariba baribar mɨn bar ghumi.
Ezɨ men mɨzeba sabar ghumtɨzir pumuning itimɨn mɨn bar ghumi.
5 O God, nɨ overiamɨn uan gavgavim akaghtɨ,
nguazimɨn gumazamiziba ganigh fogh suam,
nɨn gavgavim bar ekevegha me gafiragha pɨn iti.

6 Nan apaniba nan suighasa na bagha ivem agura.
Mati gumazim asɨzir atiamɨn suighasa azuazim agura.
Kɨ magɨramin mozim, me tuavir kɨ zuimɨn an okorezɨ osɨmtɨzir ekiam nan iti.
Ezɨ puvatɨ, me atamakuigha uari torir kam giraghue.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

57:1: 1 Samuel 22:1; 24:3; Onger Akaba 56:1; 63:7 **57:2:** Onger Akaba 38:8 **57:4:** Onger Akaba 55:21; 64:3; Aghuzir Akaba 30:14

7 O God, kɨ uan navir averiamɨn nɨghnɨzir gavgavimra nɨn ikia,
egha nɨghnɨzir igharaziba ua nan puvatɨ.
Kɨ gitabav sogh
nɨn ziam famin ighiabar amuasa.
8 Kɨ daguim ategh dɨkavigh uan gita ko kulele mɨsogham.
Eghtɨ dar ararer aghuim otivtɨ aruem bigh anangam.

9 O Ekiam, kɨ Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongɨn nɨ mɨnamam.
Gumazamiziba bar moghɨra oraghtɨ,
kɨ nɨn ziam fɨ ighiam bangam.
10 Kɨ fo, nɨ en apangkuvir arazim, a bar ekefe,
egha overiamɨn abababanimɨn tu.
Nɨ zurara amir arazir aghuir kaba
e da meng mangɨtɨ,
da mangɨ overiamɨn ghuariabar suiragham.

11 O God, nɨ overiamɨn uan gavgavim akagh.
Eghtɨ nguazimɨn gumazamiziba ganigh fogh suam,
nɨn gavgavim bar ekevegha me gafiragha pɨn iti.

58

God gumazir kurabagh asɨghasɨghasa

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kɨmtɨ, me tiarir kamɨn gɨn mangɨ ighiar kam bangam, “Gumazitam gasɨghasɨghan markɨ.”
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garɨsi.
1 Ia gumazir dapaniba, ia kotiabar deragha biziba baragha dav gei, o?
Ia gumazamizibar mɨgɨrɨgɨaba deragha da baragha da tuisɨsi, o puvatɨ?
Ti puvatɨ.
2 Ian nɨghnɨziba arazir kurabara damuasa dɨkafi.
Ia nguazimɨn gumazamizibagh asɨghasɨghasavɨram ami.

3 Gumazir arazir kurabagh amiba, me mangamin tuavim ataki.
Men amebaba me batezir dughiamɨn ikegha iza datɨrɨkɨn, me ifavɨra iti.
4 Men mɨgɨrɨgɨaba mati, kuruzimɨn aven itir imezir kuram dagh izɨfa.
Egha me kuruzimɨn mɨn,
uan kuarir toribav konegha biziba barazir puvatɨ.
5 Kuruziba oraghtɨ, gumazim marvim givitɨ, kuruzir kaba dɨkavigh ighiam.
Gumazir kurar kaba, me kuruzir mariviba barazir puvatɨzibar mɨn ami.
Marvibagh ivir fofozir gumazim marvim givitɨ,
kuruzim oreghan kogham.

6 O God, nɨ arazir kurabagh amir gumazir kabagh asɨghasɨkigh.
Ikiavɨra Itir God, me laionɨn mɨsozibar mɨn ikia puvɨra mɨsosi.
Nɨ men ataribav sogh, bar da apɨrarigh da asigh.
7 Nɨ me damightɨ, me dɨpam nguazimɨn aven uaghiri moghɨn mangɨ pura puvatɨgh.
Nɨ me dɨkabɨntɨ, me gumazim grazim dɨkabɨri a uaghira mɨdɨi moghɨn me mɨsɨngigh.

57:7: Onger Akaba 108:1 **57:10:** Onger Akaba 36:5; 103:11; 108:4

8 Nɨ me damutɨ, me demdembar mɨn arɨmɨghiregh puvatɨgh.
Nɨ me damighti, me borim amebamɨn navir averiamrama aremezɨ
moghɨn ikɨ.
Egh amebam gɨn a bateghtɨ an aruemɨn ganighan kogham.

9 Gumazim temer muziarim voroghɨrama anetuzɨ moghɨn, God bar zuamɨra
me gasɨghasigham.
Me angamɨra ikiavɨra itima, God men anɨngaghegha bar moghɨra me
agɨfa.
10 God, gumazamizir arazir kurabagh amibagh asɨghasɨgham.
Eghtɨ gumazamizir aghuiba arazir kamɨn ganigh bar akuegh,
gumazir kurabar ghuzibar uan dagariba ruam.
11 Gumazir igharaziba uaghan ganigh fogh suam,
“Bar guizbangɨra, gumazir aghuiba me ivezir aghuim isi.
Bar guizbangɨra, God ikia
kotɨn aven nguazimɨn itir gumazamizibar araziba tuisɨsi.”

59

Gumazim apaniba a gasɨghasɨghan koghasa, God ko mɨgei

Devit ighiar kam osiri. Atrivim Sol, Devit mɨsueghtɨ an aremeghasa, gumazir maba amangizɨ me an dɨpenimɨn zui. Ezɨ dughiar kamɨn, Devit ighiar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kɨmtɨ, me tiarir kamɨn gɨn mangɨ ighiar kam bangam, “Gumazitam gasɨghasɨghan markɨ.”
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garɨsi.
1 O nan God, nɨ nan apanibar dafaribar ua na inigh.
Egh deragh nan gantɨ, me na gasɨghasɨghan kogham.
2 Nɨ gumazir arazir kurabagh amibar dafarimɨn ua na inigh.
Nɨ gumazir na gasɨghasɨgh na mɨsueghtɨ kɨ aremeghamibar dafaribar ua
na inigh.

3 Nɨ gan, gumazir kurar mɨsoziba na mɨsueghtɨ kɨ aremeghasa,
uari akuvagha zuamɨra ghua uan danganibar mueghav ikia na bagha
gari.
O Ikiavɨra Itir God, kɨ arazir kuratam gamizir puvatɨ.
4 Guizbangɨra, kɨ osɨmtɨziba puvatɨ.
Ezɨ me na mɨsoghasa ivemara ghua uan danganibar ikia, na bagha gara
iti.
Nɨ uan danganim ategh dɨkavigh izɨ nan gan nan akuragh.
5 O Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, nɨ Israelian God.
Nɨ dɨkavigh zuamɨra izɨ ivezir kuram isɨ Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar anɨng.
Gumazir uan namakaba isa apanibar dafaribagh arɨziba,
nɨ men apangkuvan markɨ, nɨ bar me gasɨghasɨkigh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

6 Me dɨmagaribar ua nguibar ekiamɨn izegha,
afiabar mɨn aroava nguibamɨn azenan arui.
7 Nɨ men akar otuariba baragh,

58:8: Jop 3:16 **58:11:** Onger Akaba 67:4; 92:7 **59:1:** 1 Samuel 19:11

men mɨgɨrɨgɨaba mati mɨdorozir sabamɨn mɨn bar ghumi.
Me ghaze, “Tina e baregham.”
8 O Ikiavɨra Itir God, nɨ dɨbovir akabar gumazir kurar kabav kɨmɨva,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men ingarvakɨ.

9 O God, nɨrara nɨ gavgavim na ganɨga deragha nan gari.
Nɨrara nɨ nan danganir mogomem.
Kamaghɨn, Kɨ nɨ baghavɨra gara iti.
10 Nan God apangkuvim nan iti, a izɨ nan akuragham.
A nan apaniba abɨnamin dughiam, a nan amamangatɨghtɨ,
kɨ ikɨ men gantɨ, a me gasɨghasɨgham.

11 O God, nɨ me mɨsueghtɨ me arɨmɨghiran markɨ.
Kɨ kamaghɨn aghua, nan gumazamiziba bizir nɨ amir kam bakɨnɨghnigham.
Nɨ uan gavgavimɨn me abɨnigh egh pura tintinibar me aghamsɨkigh.
Ekiam, nɨ en oramɨn mɨn itima, e nɨn aven modi.
12 Me zurara arazir kurabar amusɨ mɨkɨm uari fɨtɨ,
nɨ azuazim asɨzimɨn suirazɨ moghɨn men suiragh.
Me nɨn ziam akar kurabar a mɨgɨa egha zurara ifari.
13 Kamaghɨn amizɨ, nɨ uan anɨngagharim men akagh me mɨsueghtɨ me arɨmɨghiregh.
Nɨ men tav ateghtɨ a ikian markɨ, nɨ bar me kuavaremegh.
Nɨ kamaghɨn damighti, nguazimɨn gumazamiziba bar fogham,
nɨ Jekopɨn ovavibar God.
Nɨ uaghan nguazimɨn gumazamiziba bar men atrivim.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

14 Me dɨmagaribar ua nguibar ekiamɨn izegha,
afiabar mɨn aroava nguibamɨn azenan arui.
15 Me afiabar mɨn, damɨsɨ dagheba buri daru, egh damegh izɨvaghan kogh,
me puvɨra dapurɨva arangam.

16 Osɨmtɨzir bar avɨriba faragha na bativizɨ, nɨ nan dɨvazimɨn mɨn iti.
Kɨ nɨn aven modogha itima nɨ bar deragha nan gari.
Kamaghɨn, kɨ mɨzarazibar vaghvagh nɨn gavgavim ko apangkuvir arazim gɨnɨghnɨgh,
ighiabar amu nɨn ziar ekiam fam.

17 O God, nɨrara nɨ gavgavim na ganɨga deragha nan gari.
Nɨrara nɨ nan danganir mogomemɨn mɨn ikia,
egha bar nan apangkufi.
Bizir kaba bagha,
kɨ ighiam bangɨ nɨn ziam fasa.

59:9: Onger Akaba 9:9 **59:16:** 2 Samuel 22:3; Onger Akaba 46:1; 88:13 **59:17:** Onger Akaba 59:9-10

60

Gumazim uabɨn akuragh uabɨ iniasa, God ko mɨgei

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kɨmtɨ, me tiarir kamɨn gɨn mangɨ ighiar kam bangam, “Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn akɨmarir aghuim.”
Ighiar kam kamagh en sure gami. Bar fomɨra Devit Sirian gumaziba ko mɨsosi, kar Mesopotemian nguazim ko Soban kantrin adarasi. Ezɨ Joap uamategha izegha Idomɨn kantrin ghua Danganir Zarir Amangsɨzir Avɨrim Itimɨn ikia, me mɨsogha men 12,000pla gumazibav soghezɨ me ariaghire. Dughiar kam Devit ighiar kam osiri.
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garɨsi.

1 O God, nɨ akɨrim ragha e gasaragha uam en garir puvatɨzɨ,
en apaniba e mɨsogha e abɨra.
Nɨ adarim en ikia kamaghɨn ami,
nɨ datɨrɨghɨn uamategh izɨ en akuragh.
2 Nɨ Israelɨn nguazim gamizɨ mɨkɨmkɨzim a batozɨ a tongɨra bigha torir bar ekiam iti.
Nɨ a gamizɨ a bigha akuar pumuning iti.
Kamaghɨn, nɨ uam an akuamning inigh aning dukuaghtɨ a ua gavgafigh.
3 E nɨn gumazamiziba, nɨ osɨmtɨzir avɨriba e ganɨngi,
mati nɨ wainɨn onganim e ganɨdima, e anepava ongani.

4 Nɨ nir avɨzitam fegh ghuavanaboghtɨ,
nɨn atiatia nɨn apengan iti darazi an ganigh fogham.
Eghtɨ men apaniba men agɨntɨghtɨ,
me arɨ izɨ nɨn nir avɨzim batogh an apengan deragh ikiam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Nɨ bar ifongezir darazi bar deravɨra ikiasa,
nɨ uan agharir guvir gavgavimɨn en suiragh en akuragh.
Nɨ en azangsɨzim baragh!
6 God uan Dɨpenimra ikia ghaze,
“Kɨ apaniba ko mɨsogha me abɨragha gɨfa.
Kɨ datɨrɨghɨn Sekemɨn nguibamɨn nguazim ko Sukotɨn danganir zarim abɨgh,
egh uan gumazamizibar anɨngam.
7 Guizbangɨra, Gileatɨn nguazim ko Manasen nguazim, aning nana.
Ezɨ Efraimɨn nguazim a nan mɨdorozir dapanir asuamɨn mɨn iti.
Ezɨ Judan nguazim mati nan atrivir fidizim.
8 Moapɨn kantri, a nan itarir dɨpar kɨ ruemɨn mɨn iti.
Idomɨn kantri, a nan danganir kɨ uan dagarir asuaba arɨzimɨn mɨn iti.
Ezɨ Filistiaba, kɨ mɨdorozimɨn me abɨragha bar akuegha pamten dei.”

9 O God, tinara na inigh gavgavim itir nguibar kamɨn aven mangam?
Tina nan faragh mangɨtɨ, kɨ Idomɨn kantrin ekiamɨn aven mangam?
10 O God, nɨ akɨrim ragha e gasaras ti?
Nɨ ti en mɨdorozir gumazibar akurvaghan aghua?

60:1: 2 Samuel 8:13; 1 Eghaghaniba 18:12 **60:4:** Aisaia 5:26; 11:10-12

11 O God, gumazibar gavgavibar akurvazim a pura bizim.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ en akuraghtɨ e uan apaniba ko mɨsogham.
12 E fo, Godɨn akurvazimra, e uan apanibav sogh me abɨnigham.
A uabɨ en apanibav sogh me agɨvagham.

61

Gumazim deragh uabɨn ganasa God ko mɨgei

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kɨmtɨ me ighiam bangam.

1 O God, nɨ kuarim atɨgh nan dɨmdiam baragh,
kɨ nɨ ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba nɨ deragh da baragh.

2 Kɨ uan nguibamɨn saghon iti, ezɨ nan navim bar oseme.
Nɨ nan akurvaghasa kɨ nɨn dei.
Nɨ na inigh mangɨ dagɨar gavgavimɨn aven na modoghtɨ,
nan apaniba na gasɨghasɨghan kogham.
3 Nɨrara nɨ nan dɨvazir bar gavgavimɨn iti, ezɨ kɨ an modima,
nan apaniba na abɨnamin tuaviba puvatɨ.
Nɨrara dɨpenir ruarir gavgavimɨn mɨn
bar deragha nan gara na geghufi.

4 Nan ifongiam kamakɨn, kɨ zurara nɨn dɨpenimɨn ikɨ mamaghɨra ikɨ mangɨ ovegham.
Kɨ, tuarir nguziba uan amebamɨn avɨzimɨn apengan ikia deragha iti moghɨn,
kɨ nɨn apengan bar deravɨra ikiasa.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
5 God, kɨ nɨ ko akam akɨrigha mɨkemezir biziba nɨ da baregha gɨfa.
Gumazamizir nɨn atiatia nɨn ziam feba, nɨ bizir aghuiba me ganɨdi.
Arazir kamra nɨ uaghan bizir aghuiba na ganɨdi.

6 Nɨ atrivim ateghtɨ, an azenir avɨribar angamɨra ikɨvɨra ikɨ.
Nɨ aneteghtɨ, a dughiar ruarimɨn nguazimɨn ikegh.
7 O God, nɨ aneteghtɨ a nɨn damazimɨn dughiar ruarimɨn atrivimɨn ikɨ.
Nɨ bar a gifongegha mɨkemezɨ moghɨra deragha bizibagh amua,
uan nɨghnɨzim gɨghavkɨrir puvatɨ, kamaghɨra nɨ bar deragh a geghuv an gan.

8 Nɨ kamaghɨn damutɨ, kɨ dughiabar zurara akar faragha nɨ ko dɨkɨrɨzibar gɨn mangɨ,
zurara ighiaba bangɨ nɨn ziar ekiam fam.

60:11: Onger Akaba 118:8; 146:3 **61:2:** Onger Akaba 18:2; 42:6; 77:3; 94:22 **61:3:** Aghuzir Akaba 18:10 **61:4:** Onger Akaba 17:8; 27:4; 91:4 **61:8:** Onger Akaba 56:12

62

God uabɨra deragha en gara e geghufi

Devit igiar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim Jedutun gɨnɨghnɨgha, onger akar kam osiri.
1 Godra, kɨ nɨghnɨzir gavgavim an ikia a baghavɨra mɨzua iti.
Anarɨra, a nan akurvazima kɨ angamɨra ikiavɨra iti.
2 Godra, a nan dagɨamra, ezɨ kɨ an aven modima, a nan akurvasi.
A nan dɨvazir gavgavimɨn mɨn iti, ezɨ kɨ akongan kogham.

3 Ia dughiaba manmaghɨn, na gasɨghasɨghasa na bagha izi?
Ia ghaze, kɨ dɨvazir ghurimɨn mɨn irɨgh bar dɨpɨrighiregh bar gɨvagham.
4 Kɨ ziar ekiam iti, eghtɨ ia na abɨragh nan ziar ekiar kam gasɨghasɨghasa.
Ia ifavarir arazim bar a gifonge.
Ia uan akabar God deragh na damuasa ia a mɨgei,
ezɨ ian navir averiaba ghaze,
"God a gasɨghasɨkigh."
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Kɨ nɨghnɨzir gavgavim Godra ikia a baghavɨra iti.
Anarɨra deragha nan garima, kɨ angamɨra ikiavɨra iti.
6 Godra, a nan dagɨam, ezɨ kɨ an aven modima, a nan akurvasi.
A nan dɨvazir gavgavimɨn mɨn iti, ezɨ kɨ akongan kogham.
7 God uabɨra nan akurvagha ziar ekiam na ganɨdi.
A nan dagɨamɨn mɨn itima, kɨ an aven modi.
8 Nan adarasi, ia zurara nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikɨ.
Egh osɨmtɨzir ia itiba ko nɨghnɨzir ia itiba, ia bar da isɨ a danɨng.
E ia a bagh mangɨ an aven mongegh deraghvɨra ikiam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

9 Gumazir kɨniba mati, amɨnim pura akamɨn otiva zui.
Gumazir ziaba itiba, me uaghan pura biziba.
E men osɨmtɨziba tuisɨgh fogham, me guizbangɨrama osemes ti.
Men osɨmtɨziba akamɨn otivir amɨnim ko magh ghue.
10 Ia mɨdorozir arazim ko okɨmakɨar arazim kamaghɨn aning gɨnɨghnɨghan markɨ,
"Aning dera, aning e damightɨ e dagɨar avɨriba ikiam."
Ian dagɨaba ko ian biziba bar avɨrasemeghtɨ, ia kamaghɨn mɨkɨman markɨ,
"Bizir kaba darara en gavgaviba."

11 Nan orarazim, God dughiar avɨribar kamaghɨn mɨgei,
"Kɨ God, kɨ gavgavir ekiam iti.
12 Kɨ zurara gumazamizibar apangkufi.

62:1: Onger Akaba 37:39; 59:9 **62:2:** Onger Akaba 62:6; 89:26 **62:5:** Onger Akaba 62:1 **62:7:** Onger Akaba 46:1; 85:9 **62:8:** 1 Samuel 1:15; Onger Akaba 52:8; Aisaia 26:4 **62:10:** Aisaia 61:8; Esekiel 22:29; Luk 12:15; 1 Timoti 6:10 **62:12:** Jop 34:11; Onger Akaba 103:8; Jeremaia 17:10; Matyu 16:27; Rom 2:6; 1 Korin 3:8; Akar Mogomem 2:23

Ekiam, nɨ gumazamiziba amir ingangariba baghvɨra ivezim isɨ me danɨngam.”

63

Gumazim God ko ikiasa a ko mɨgei

Devit ghua Judan Distrighɨn aven itir gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ikia, ighiar kam osiri.

1 O God, nɨ nan God, kɨ nɨn ganasa
nɨ baghavɨra mɨzua iti.
Kɨ mati, dɨpaba puvatɨzir danganimɨn ikia
dɨpam bagha ariaghiri moghɨn,
nan duam nɨ ko ikiasa ifongezɨ,
kɨ bar uabɨ isa nɨ ganɨngi.

2 Kɨ nɨn Dɨpenimɨn aven nɨn ganasa ifonge,
nɨ uan gavgavim ko ziar ekiam nan akaghasa kɨ ifonge.
3 Nguazir kamɨn ikɨrɨmɨrim a dera,
ezɨ nɨn apangkuvir arazim a gafiragha bar moghɨra dera.
Kamaghɨn, kɨ nɨn ziam fe.
4 Kɨ angamɨra ikɨvɨra ikɨ,
nɨ mɨnabɨva nɨn ziam fɨvɨra ikiam.
Kɨ uan dafariba fegh ghuanabogh nɨ ko mɨkɨmam.
5 Nan duam bar deraghavɨra ikia mati,
gumazim dagher aghuiba amegha bar ikɨri.
Kamaghɨn, kɨ bar akuegha nɨn ziam fa ighiabagh ami.

6-7 Nɨ dughiabar zurara nan akurvasi.
Ezɨ kɨ dɨmagaribar uan mɨsiam girɨghav ikia nɨrara nɨghnɨsi.
Kɨ tuarir nguzim uan amebamɨn avɨzimɨn apengan iti moghɨn,
kɨ bar nɨn boroghɨn ikia,
bar akuegha ighiabagh ami.
8 Nan duam nɨ ko poroghav iti,
ezɨ nɨn agharim deragha na avara.

9 Gumazir na mɨsueghtɨ kɨ aremeghasava amiba,
me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn mangam.
10 Me mɨdorozim damu an aven oveghtɨ,
afiar atiaba men mɨkarzibar amam.

11 Eghtɨ Atrivim God bagh bar akuegham.
Gumazir Godɨn ziam dɨbora a koma akam akɨriziba, me an gɨn mangɨ bar akuegham.
Gumazir ifariba, God men akabar kumightɨ me mɨkɨman kogham.

64

Gumazim God a geghuv deragh an ganasa, an a ko mɨgei

Devit onger akar kam osiri.
Kar gumazir onger akabar faragha zuimɨn ighiam.

1 O God, gumazir kuraba na gasɨghasɨghasava ami,

63:1: 1 Samuel 23:14; Onger Akaba 42:2; 84:2; 143:6 **63:6-7:** Onger Akaba 42:8; 61:4; 119:55; 149:5
63:8: Aisaia 26:9 **63:11:** Godɨn Araziba 6:13; Aisaia 45:23

ezi ki osimtizir bar ekiamin aven iti.
Ni nan migirigiam barakigh,
eghti me na misueghti ki ovengan kogham.
2 Gumazir kuraba modogha uari akuvagha na misogh na gasighasighasa akabav sosi.
Kamaghin, ni deragh na geghuv na modoghti me na gasighasighan kogham.

3 Me migeir migirigiaba bar ghumigha midorozir sabamin min nan mikarzim aghori.
Men akar kuraba nan akuighav iti,
mati gumazim igharazitav gasasava barir pim ana akuighav iti.
4 Me atiatir puvatigha mongeghav ikia,
akaba gumazir aghuibagh asa me migei.
Kamaghin me bar zuamirama asi.

5 Me gumaziba bagh azuazim aguaraghti a men suighasa me uariv gei.
Me arazir kurar kam damuasa nimira uarira uariv gia, gavgavim uari ganiga ghaze,
"Tina e gifogham?"
6 Me arazir kurabar amuasa akam misuegha givagha ghaze,
"E arazir kuram damuasa nighnizir aghuir mam batogha gifa.
E damuasa amir bizir kam, gumazitam bar a gifozir puvati."
Guizbangira, e gumazibar nighniziba ko navir averiabagh fozir puvati, da bar modo.

7 Me kamaghin damuti God uan barimin me gaseghti,
me zuamira duar ekiam inigham.
8 Me gumazir igharazibagh asighasighasa migei,
kamaghin God meraram asighasigham.
Eghti gumaziba men gan beniba aku
men ingariva akam.

9 Gumazamiziba bar Godin atiatingam.
Egh God amizir bizir kam mikim zurara a ginighnigham.
10 Gumazamizir arazir aghuibagh amiba,
me Ikiavira Itir God bagh bar akongegh a bagh mangi bizir kurar kamin modogham.
Gumazamizir navir aghuiba itiba, Ikiavira Itir Godin ziam fam.

65

Godin gumazamiziba bar akuegha a minabi

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha onger akar kam osiri.
1 O God, e Saionin nguibamin mangi nin ziam fam.
Egh fomira ni ko akam akirizir bizir kabar amighti,
da guizbangirama otivigham.
2 Ni guizbangira en migirigiaba barasi.
Kamaghin, e gumazamiziba bar moghira ni bagh mangam.
3 E uan arazir kuraba bagh ni bagh mangam.

64:5: Onger Akaba 10:11; 59:7; Aghuzir Akaba 1:11 **64:10:** Onger Akaba 32:11; 58:10; 68:3

En arazir kurabar osɨmtɨziba e abɨrima e bar iraghue,
ezɨ nɨrara en arazir kuraba gɨn amadi.
4 Gumazamizir nɨ uan Dɨpenimɨn ikiasa mɨsevegha inigha ghueziba, me bar akongegh.
Nɨn Dɨpenir kam, bizir bar aghuir avɨriba an iti.
Kamaghɨn, e nɨn Dɨpenimɨn gumazamiziba uari akuvi naghɨn ikɨ,
navir amɨrizim ikiam.

5 O God, nɨ en akurvasi.
Nɨ en azangsɨziba baragha ingangarir bar ekiar aghuibagh ami.
Gumazamizir nguazir kamɨn saghuiamɨn itiba, me nɨghnɨzir gavgavim nɨn iti.
Men marazi uaghan ongarir bar ekiamɨn vongɨn saghon ikia, nɨghnɨzir gavgavim nɨn iti.
6 Nɨ uan gavgavimɨn mɨghsɨabagh amizɨ,
da otivigha uan danganibara iti.
Nɨn gavgavir kam bar moghɨram ekefe.
7 Ongarim dɨkavima, nɨrarama a mɨgeima,
an aghumra irɨghav ikia dɨpɨraghirir puvatɨ.
Nɨ gumazamizibar mɨdorozibagh ami da gefi.
8 Gumazamiziba bizir kabar gara bar nɨn atiatingi.
Me aruem anaga uaghiri naghɨn bizir nɨ amir kabar gara,
nɨ bagha bar akongegha, pamten diava arai.

9 Nɨ nguazim damutɨ a deravɨra ikiasa, nɨ amozim amadima a izi.
Nɨ nguazim gamima a deravɨra itima, dagheba a gisɨn deraghavɨram aghui.
God, nɨn Fanem dɨpaba bar a gizɨvazɨ,
a ivemara ghua danganibar ghuaghira datir puvatɨ.
Arazir kamɨn, dagher avɨriba nguazir kamɨn otifi.
10 Nɨ amozir avɨriba amadima, da azenibagh izi,
ezɨ dɨpam nguazimɨn aven ghuaghiri.
Dɨpam nguazim gami an amɨraghɨrɨzɨ dagheba deraghavɨram aghui.
11 Nɨ danganir manamɨn iti, dagher aghuiba danganir kamɨn ikɨ bar avɨrasemegham.
Nɨ bar en deragha daghebagh amima, da otiva bar avɨraseme.
12 Danganir dadaba itiba, bulmakauba ko sipsipba dagh izefi.
Azenir avɨriba mɨghsɨabar ikɨtɨ, mɨghsɨaba bar akongegh.
13 Danganir dadaba itiba, sipsipɨn bar avɨriba iti.
Danganir zarir mɨghsɨabar tongɨn itiba, witba bar dagh izɨfa.
Bizir kaba bar moghɨra gumazir God bagha bar akuegha an ziam febar mɨn damuam.

66

Me God mɨnabɨva an ziam fasa onger akabagh ami

Gumazir mam, gumazir onger akabar faragha zuim gɨnɨghnɨgha ighiar kam osiri.
1 Ia nguazimɨn itir gumazamiziba bar,
God bagh pamtem dɨmɨva bar akongegh an ziam fɨ.
2 E ighiaba bangɨ an ziar ekiamɨn gun mɨkɨm,

65:4: Onger Akaba 33:12; 36:8; 84:4 **65:9:** Onger Akaba 46:4; 72:6; 104:13; 104:24; 147:8; 147:14
66:1: Onger Akaba 100:1

an ziar ekiam fiti, a bar pin iki.
3 E Godin mikim suam,
“Bizir ni amiba da bar dera.
Nin gavgavim bar moghiram ekefe,
ezi nin apaniba bar atiatigha, nin damazimin uan teviba apiri.”
4 Nguazimin gumazamiziba bar nin ziam fava,
ighiabagh amua ziar ekiam ni ganidi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Ia izi God amizir bizibar ganigh.
A gumazamizibar tongin bizir bar ekiabagh ami.
6 An ongarim gamizi a dakezi, nguazir midiarim otozi,
en ovaviba puram a gisin arua dipam abigha ize.
Me iza vongin otivigha, bizir an amizir kam bagha bar akonge.
7 A gavgavir bar ekiam ikia, atrivimin ikia mamaghira iti.
A kantribar gumazamiziba amir ingangariba, a bar deragha dar gari.
Gumazir akaba batoziba uari fan marki.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

8 Ia bar moghira izi, e uan Godin ziam fam.
E an ziam fiti gumazamiziba bar e baragham.
9 A bar deragha e geghuva en garima
e angamira ikiavira itima,
arazir kuram e abirazir puvati.
10 Gumazim avimin silva tuagha an kuraba isa da makuri da bar zuezi moghin,
e osimtiziba ateri, God en gara e tuisigh foghasa, e gavgavis o puvati.
Egha tuavir kamin an e gamizi, e zue.
11 Ni osimtizir ekiaba e gariki,
mati ni e bagha azuaziba guizi e dar aven ghue.
12 Ni en apanibar amamangatizi, me e dikabiragha bar e righiriki.
E mati avim ko dipam e avarazi, e aningin tongin arui.
Ezi ni datirighin e inigha danganir aghuimin ize.

13-14 Osimtizim faragha na batozi, ki ni koma akam akira ghaze,
ki asizir avimin tue bar isia mighirizim isi, ofan min ni daningam.
Ki datirighin akar dikirizir kamin gin mangi,
nin Dipenimin mangi ofan kam damuam.
15 Ki asizir mikarziba sara itiba inigh izi, ofan min da isi ni daningiva,
da tueghti da bar isi mighiram.
Ki sipsipin apuriba tueghti, ofan kamin mughuriar aghuim nin mangam.
Ki bulmakaun apuriba ko memeba inigh izi ni bagh ofa damuam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

66:4: Onger Akaba 67:3; 96:1-2; 117:1 **66:5:** Onger Akaba 46:8 **66:6:** Ua Me Ini 14:21; Josua 3:14-17 **66:9:** Onger Akaba 121:3 **66:10:** Onger Akaba 17:3; Aisaia 48:10; Sekaraia 13:9; 1 Pita 1:6-7

16 Ia gumazamizir Godɨn atiatia an apengan itiba, ia izɨ nan akam baragh.
God nan akurvaghasava amizir biziba,
kɨ dar gun ia mɨkɨmam.
17 Kɨ faragha uabɨn akurvaghasa an dia,
egha uaghan an ziam fasa onger akabagh ami.
18 Kɨ ti arazir kuram uan navir averiamɨn a gifongezɨ,
Ekiam nan azangsɨzim bareghan koghai.
19 Puvatɨ. A na baregha gɨfa.
A guizbangɨra, kɨ a ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba ana da baregha gɨfa.
20 God nan azangsɨzim batoghezir puvatɨ.
Egha uan apangkuvir arazim na dam a inizir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ an ziam fam.

67

Me dagher igiaba inigha, da bagha God mɨnabi

Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kemezɨ me ighiam gami.

1 God, e kamaghɨn nɨn azai, nɨ deraghvɨra e damuva en apangkuv.
Mati nɨn angazangarim e gisirazɨ moghɨn,
nɨ ragh en gan en akurvagh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
2 Eghtɨ nguazimɨn gumazamiziba ganigh nɨn arazibagh fogham.
Me kamaghɨn fogham, nɨ gavgavir bar ekiam ikia men akurvasi.

3 O God, nan ifongiam, gumazamiziba bar nɨ gifuegh nɨn ziam fɨ.
Guizbangɨra, me nɨn ziar ekiam pɨrafam.
4 Nɨ guizbangɨra gumazamizibar araziba tuisɨgha, tuavir aghuim men akazɨ,
me nɨn ifongiamɨn gɨrara zui.
Kamaghɨn amizɨ, gumazamizibar naviba bar akueghɨva,
ighiaba bangɨ nɨn ziam fam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 O God, nan ifongiam, gumazamiziba bar nɨ gifuegh nɨn ziam fɨ.
Guizbangɨra, me nɨn ziar ekiam pɨrafam.
6 God, nɨ en God,
nɨ bar deragha e gami.
Ezɨ dagher aghuir avɨriba en nguazibar otifi.
7 Bar guizbangɨra, God deragha e gami.
Nguazimɨn gumazamiziba bar an atiating an apengan ikɨ.

66:18: Aisaia 1:15; Jon 9:31; Jems 4:3 **66:19:** Onger Akaba 116:1-2 **67:1:** Dɨboboniba 6:25; Onger Akaba 31:16; 119:135 **67:4:** Onger Akaba 96:10; 96:13; 98:9 **67:6:** Ofa Gami 26:4; Onger Akaba 85:12

68

God Israelian akurazɨ me bar akonge

Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima me Godɨn ziam fa ighiam bange.
1 Gumazamizir Godɨn apanim gamiba,
a zuamɨra dɨkavigh izɨ tintinimɨn me batuegham.
Gumazamizir Godɨn apanimɨn itiba,
me a gitagh aregham.
2 Amɨnim mɨgharim givai a ghua puvatɨzɨ moghɨn,
God uan apaniba batuegham.
Kandel isia an dɨpam suaghiri moghɨn,
gumazamizir kuraba Godɨn damazimɨn ikuvigham.
3 Gumazamizir aghuiba, Godɨn damazimɨn
naviba deragh bar akuegh ikɨ mamaghɨra ikiam.

4 God ghuariabagh aperagha overiamɨn zui.
Ia an tuavim akɨr.
An ziam kara, Ikiavɨra Itir God.
E an damazimɨn bar akuegh,
ighiaba bangɨ ziar ekiam a danɨngam.

5 God uan Nguibamɨn ikia, borir ameboghfeziaba ariaghireziba deragha men gara,
paba ariaghirezir amiziba deragha men gari.
6 Gumazamizir uarira itiba, a men adarazi isa me ko me akufi.
Ezɨ me uari ko ikia deragha iti.
A kalabusɨn itir gumazamiziba inigha azenan izegha,
me gamizɨ me deragha iti.
Ezɨ gumazamizir akaba batoziba,
a me gamizɨ me nguazir dɨpaba puvatɨzibar iti.

7 O God, nɨ fomɨra uan gumazamiziba men faragha ghua,
me inigha iza gumazamiziba puvatɨzir danganim garui.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
8 Bar guizbangɨra, Israelian God, nɨ izegha gɨfa.
Nɨ izegha gɨvazɨ, Sainain Mɨghsɨam mɨkɨmkɨzim a gunabavɨra iti.
Mɨkɨmkɨzim otozɨ amozir dafam arɨki.
9 O God, nɨ amozir dafam amadazɨ, a
nguazir kurar kam giza a gamizɨ a ua dera.
10 Nɨn gumazamiziba nguazir kamɨn nguibabar ingari.
Nɨ bar dera, egha nɨ dagheba isa
onganarazibagh amir gumazamizibagh anɨdi.

11 Ekiam uan akam isa amizir avɨribagh anɨngizɨ,
me a inigha ghua an gun mɨgei.
12 Akar me kurir kam kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
“Atriviba uan mɨdorozir gumaziba ko, me bar moghɨra aregha gɨfa.”

68:5: Onger Akaba 10:14; 10:18; 146:9 **68:6:** Onger Akaba 107:34; Aposel 12:6 **68:8:** Ua Me Ini 19:18 **68:10:** Godɨn Araziba 26:5; 26:9

Ezɨ amizir nguibamɨn itibara,
gumaziba mɨsogha inizir biziba uarigh anɨdi.
13 Men marazi sipsipba ko ikia atiatigha pura aghumra iti.
Amizir kaba uaghan silva ko gol uarir kurkegha,
kuarazir ozamɨn mɨn ganganiba bar dera.
Ozamɨn avɨzimning silvan mɨn taghtasi, ezɨ an namnam golɨn mɨn taghtasi.
14 Atrivir maba Salmonɨn Mɨghsɨamɨn iti.
Ezɨ Godɨn Gavgaviba Bar Itim men agɨrazɨ, me tintinimɨn are.
Egha aisɨn amozim gamizɨ, a mɨghsɨar kam gizi.

15 O Basanɨn Mɨghsɨar ekiam,
nɨ ruarir akɨrir avɨriba iti.
16 Nɨ mɨghsɨar ekiar ruarir akɨrir avɨriba itim,
God ua baghavɨra mɨghsɨar igharazim ginabagh a gisɨn dapiasa.
Ezɨ nɨ manmaghsua, Godɨn mɨghsɨar igharazimɨn gara nɨn navim oseme?
Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God, mɨghsɨar kamɨn daperagh ikɨ mamaghɨra ikiam.
17 Ekiam Sainain Mɨghsɨam ategha iza uan Dɨpenimɨn iti.
An mɨdorozir gumazir bar avɨriba, karisɨn gavgavir bar avɨribagh apiagha a ko izi.
18 God mɨghsɨar kamɨn ikiasa
bar pɨn ghuavanaga,
kalabuziar gumazir avɨrim inizɨ, me a ko ghue.
Gumazir an akam batoziba, a men bizir bar aghuiba, me dam a da ini.
Kamaghɨn amizɨ, O Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim, nɨ kagh ikiam.

19 E Ekiamɨn ziam fam.
A dughiabar vaghvagha en akurvagha en osɨmtɨziba ateri.
God uabɨ en Akurvazir Gumazim.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
20 En God, a uabɨ God, an en akurvasi.
Ikiavɨra Itir God, an en Ekiam, an en akurvazima, e ariaghiri puvatɨ.

21 Bar guizbangɨra, God uan apanibar dapaniba abɨghɨrarigham.
Gumazamizir kaba, me zurarama arazir kurabagh ami.
22 Ekiam kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Kɨ Basanɨn ian apaniba inigh uamategh izam.
Me ongarir konimɨn bar vɨn mar ikiam, pura bizim,
kɨ ua me inigh azenan izegham.
23 Ia uan apaniba bar me agɨvagh, men ghuziba uan dagariba ruegh.
Eghtɨ ian afiaba, men ghuzibar amɨ mangɨ uan ifongiaba agɨvagham.”

24 O God, nɨ nan Atrivim.
Gumazamiziba bar nɨn gari nɨ apanim ko mɨsogha anebɨragha, bar akuegha izi.
Me bar moghɨra nɨn gari,
nɨ ghua uan Dɨpenimɨn aven ghu.
25 Gumaziba onger akam gamua faragha zui.

68:18: Efesus 4:8 **68:19:** Onger Akaba 55:22; 65:5; Aisaia 46:4 **68:20:** Onger Akaba 49:15; 56:13

Ezɨ guivir igiaba tongɨra ikia tambarinbav sosi.
Gumazir gitabav soziba abuan iti.
26 Me kamaghɨn onge,
“E Godɨn gumazamiziba,
e uari akuvagha gɨfa, e Godɨn ziam fam.
E Israelia, e Godɨn adarasi,
e Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.”
27 Benjaminɨn ikɨzir muziarim men faragha zui.
Men gɨrara, Judan anabamɨn gumazir dapaniba uan adarazi ko zui.
Ezɨ men gɨrara, Sebulun anabam ko Naptalin anabamɨn gumazir dapaniba me zui.

28 O God, nɨ uan gavgavim en akagh.
Gavgavir nɨ faragha en akazɨ kamra, nɨ datɨrɨghɨn en akagh.
29 Atriviba bizir aghuiba inigha iza, nɨn Dɨpenir Jerusalemɨn itimɨn
nɨ ganɨdi.
30 Nɨ Asɨzir atiar dakarabar itir kamɨn atari moghɨn, nɨ Isipɨn atar.*
Nɨ bulmakaun apuriba uan nguziba ko men atari moghɨn,
nɨ Kantrin Igharazibar Gumazamizibar atar.
Nɨ men atar mangɨtɨ, me nɨ bagh teviba apɨrigh uan silvaba nɨ danɨng.
Gumazir mɨdoroziba foriba, nɨ bar men agɨntɨghtɨ
me arɨ tintinibar mangegh.
31 Isipɨn atrivim uan ingangarir gumaziba amadaghtɨ,
me Jerusalemɨn mangɨ nɨn akam baragham.
Eghtɨ Itiopiaba nɨ ko mɨkɨmsɨ uan dafariba fam.

32 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
ia onger akabar amu
egh Godɨn ziam fɨ.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
33 Overiar kam fomɨra iti, ezɨ God a gaperagha zui.
Ia orakigh. God bar pamtemɨn dei.
34 Ia gumazamiziba bar, Godɨn ziar ekiamɨn gun mɨkɨm.
A Israelian atrivim.
An gavgavir ekiam, e overiamɨn pɨn an ganam.
35 Israelian God uan Dɨpenimɨn iti, ezɨ e an atiatingam.
A gavgavir ekiam isa uan gumazamizibagh anɨdi.

E Godɨn ziam fam!

69

Gumazim uabɨn akurvaghasa Godɨn azangsɨsi

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akar kabar faragha zuim gumazibav gɨa ghaze,
“Me Akɨmarir Aghuibar tiarimɨn gɨn mangɨ, ighiar kam bangɨ.”
1 O God, nan akuragh.
Dɨpam na avaragha anaga nan fɨragharimɨn tu.

---

* **68:30:** Gumazir maba ghaze, “Asɨzir atiar dakarabar itir kam,” kar kantri Isipɨn akar isɨn zuim.
69:1: Onger Akaba 69:2; 69:14-15; Jona 2:5

2 Ki beghneazim itir dipamin suegha uaghiri.
Ki tugh gavgavighamin nguazir gavgaviba puvati.
Ki dipar konimin arua zuima,
dipam bar na avaraghasava ami.
3 O God, ki nin dia ghua nan dimdiaba bar moghira givagha taghizi,
nan kuarim nan pirizi, nan gavgaviba gifa.
Ki uabin akurvaghasa fomira ni bagha gara ikia ghua,
nan damazimning na gami.
4 Gumazir bar avirim pura nan apanim gami.
Men dibobonim bar nan dapanir arizibagh afira.
Nan apaniba arazir kurabar na gami,
ezi bizir me na gamir kaba mingariba puvati.
Apanir kaba na gasighasighasa, akar ifavaribar na gami.
Ki men bizitam okemezir puvati,
me pura uan akaba na gasa ghaze, ki bizitaba pura me daningam.

5 God, ni na gifo ki gumazir onganim.
Nan arazir kurabar osimtiziba nin damazimin mongezir puvati.

6 O Ekiam, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni nan dimdiam baragh,
ni na baraghan koghti, nighnizir gavgavim nin iti darasi aghumsizim iniam.
O Israelian God, ni nan dimdiam baragh,
puvatighti, gumazamiziba nin ziam fe darazi dipova, akar kurabar me mikimam.
7 Ni bangin, gumazamiziba dibovir akabar na migeima
ki aghumsisi.
8 Nan aveghbuaba gumazir igharazimin gari moghin nan gari.
Ezi nan adarazi nguibar igharazibar gumazimin gari moghin nan gari.
9 Nan navir averiam bar nin Dipenim gifuegha a baghavira iti.
Egha ki pamtemin Dipenir kamin ingara deragha an garima, a deraghavira iti.
Gumazamizir maba akar kurabar ni migei, ezi men akaba nan izi.
10 Ki dagheba ataghiragha, arazir kamin ki nin damazimin uabira uabi abiri.
Ezi gumazamiziba akar kurabar na migei.
11 Ki azirakar korotiaba azui,
ezi gumazamiziba na dipovava akar kurabar na migiavira iti.
12 Gumaziba tuavir akabar uari akuva ikia, na geghara na migei.
Gumaziba wainin dipaba apava onganigha, na dighora onger akabagh ami.

13 O Ikiavira Itir God, ki uabi bizir kabagh nighnizir puvati, ki ni ko mikimasa.
Ni dughiatamin uan ifongiam ko apangkuvir ekiamin gin mangi nan azangsizim ikaragh.
Ni na ko akam akirigha givagha an gin zui.
Kamaghin, ni guizbangira nan akuragh.
14 Ni beghneazir kamin aven ua na inighti,
ki an aven mangi ovengan kogham.
Ni deragh na geghuv nan ganti, nan apaniba na gasighasighan kogham.
Eghti osimtizir kam, dipar konimin min na avaraghan kogham.
15 Ni na ateghti aperiam na avan marki.

69:2: Onger Akaba 40:2 **69:9:** Jon 2:17; Rom 15:3

Ni na ateghti ki mozimin magirighti, a na avan marki.
Ni na ateghti dipar konim na avan marki.
16 O Ikiavira Itir God, ni zurara nan apangkuvir arazir kam bar dera,
kamaghin ni zurara nan azangsiziba baragh.
Nin apangkuvim zurara nan iti,
kamaghin ni izi nan akuragh.
17 Ki nin ingangarir gumazim, kamaghin ni nan mongan marki.
Osimtizir ekiam nan iti, kamaghin ni zuamira nan azangsiziba ikaragh.
18 Ni nan boroghin izi egh nan akuragh.
Ni nan apanibar dafaribar ua na inigh.
19 Gumazamizir akar kurabar na migeiba, ni dagh fogha gifa.
Egha ni fogha gifa, me na dipovava aghumsizim na ganingi.
20 Akar kurar kaba, nan nighnizim gasighasigha nan navim gamizi, a bar moghirama oseme.
Ezi gavgaviba ua nan puvati.
Ki ghaze, gumazitaba ti tong nan apangkuvam,
ezi bar puvati.
21 Mitiriam nan azima,
me aguiam daghem gatigha na ganingi.
Ezi kuarim nan pirima,
me pura wainin kuram amasa na ganingi.

22 Kamaghin deragham,
dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar,
men isar ekiar kaba me damuti me iri,
mati azuazim asizim misoke.
23 Ni men damazibar amighti aminim men pirighti,
me ua ganan kogham.
Ni men akiragharibar amighti,
me tugh gavgavighsi damuva avegham.
24 Ni puvira men atar mizazim me gasi.
Nin aningagharir kam me initi me oveng.
25 Eghti nguibar me itir kam pura ikiti,
ni gumazitaba ateghti, me men purirpenibar ikian marki.
26 Gumazamizir maba, ni faragha men arazir kuraba ikarvagha me gasighasiki,
ezi gumazir kurar kaba paza me gamuavira iti.
Gumazamizir maba, ni men mikarzibagh asighasighizi me mizaziba inizi,
gumazir kuraba osimtiziba me garigha dibovir akabar me migei.
27 Ni gumazir kurar kabar arazir kurabagh nighnighvira iki.
Egh me ateghti me nin gumazamizibar aven izan marki.
28 Ni gumazamizir kabar ziaba, akinafarir zurara itimin aven da angarigh.
Egh men ziaba, nin damazimin zuezir gumazamizibar ziaba koma ada osiran marki.

29 O God, ki osimtizir ekiam atera mizazim isi.
Nan akuragh ua na inighti ki ua deraka.

30 Ki Godin ziam fi egh onger akabar amuam.
Egh a minabiva an ziar ekiamin gun mikimam.

69:20: Jop 16:2; Onger Akaba 142:4; Aisaia 63:5 **69:21:** Matyu 27:48; Mak 15:36; Luk 23:26; Jon 19:28-29 **69:22:** Rom 11:9-10 **69:25:** Aposel 1:20 **69:28:** Ua Me Ini 32:32; Akar Mogomem 3:5; 13:8; 17:8

31 Ikiavɨra Itir God, kɨ damuamin arazir kam, nɨ a bagh bar akongegham.
Me bulmakauba tue da bar isia mɨghɨrir ofaba dera,
eghtɨ nan arazir kam Godɨn damazimɨn bar dagh afiragham.
32 Gumazamizir osɨmtɨziba ateriba, me God nan akurazir bizimɨn ganigh bar akuegham.
Gumazamizir Godɨn ziam feba, me ua gavgavir igiam iniam.
33 Ikiavɨra Itir God gumazamizir biziba puvatɨzibar azangsɨziba barasi,
egha uan gumazamizir kalabusɨn itiba, a me gɨn amadir puvatɨ.

34 Ia overiam ko, nguazim, ongarim ko osiriba ko, bizir bar ongarimɨn itiba,
ia bar Godɨn ziam fɨ.
35 Guizbangɨra, God Saionɨn nguibamɨn gumazamizibar akuragh,
men apanibar dafaribar ua me inigh,
Judan nguibaba ua dar ingaram.
Godɨn ingangarir gumaziba nguibar kabar aven deraghvɨra ikɨva,
nguazir kaba bar ada iniam.
36 Eghtɨ Godɨn ingangarir gumazibar ovavir boriba,
nguazir kaba iniam.
Gumazamizir kaba bar God gifongegh,
nguazir kamɨn ikɨ mamaghɨra ikiam.

70

Gumazim uabɨn akurvaghasa God ko mɨgei
(Onger Akaba 40:13-17)

Devit, God an osɨmtɨzibar gan an akurvaghasa, an onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim gɨnɨghnɨgha an osiri.
1 O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan God,
nɨ ifuegh zuamɨra izɨ nan akuragh!
2 Gumazamizir maba na mɨsueghtɨ kɨ aremeghasa.
Eghtɨ nɨ me abɨnigh men nɨghnɨziba aghamsightɨ, me aghumsika.
Osɨmtɨzir kɨ isiba, gumazir maba dar gara bar akonge.
Nɨ men ziaba abɨnigh me batueghtɨ me mangɨ.
3 Gumazir dɨbovir akabar na mɨgeiba, nɨ bar aghumsɨzir ekiam me danɨngigh,
eghtɨ me uan arazir kurar me amir kam bagh, akongegh fogham.
4 Eghtɨ gumazamizir nɨ baghavɨra zuiba, men naviba deraghtɨ,
me bar akuegh ikɨ.
Gumazamizir kaba, nɨ bar moghɨra ua me ini.
Nɨ me bagha amizir ingangarir kam me bar a gifonge.
Egh me zurara kamagh mɨkɨm suam,
"God, a guizbangɨra bar dera."

5 O God, kɨ gavgaviba puvatɨgha uabɨra uabɨn akurvaghan iburaghburaki.
Kamaghɨn, nɨ zuamɨra na bagh izegh.
O Ikiavɨra Itir God, nɨrara nan akurvagha ua na isir gumazim.
Nɨ suighsuighan markɨ, nɨ zuamɨra izɨ nan akuragh!

71

Gumazir ghurim God ko mɨgei

1 O Ikiavɨra Itir God, kɨ nɨ ko ikɨtɨ nɨ na geghuv na avaragh nan gantɨ,

70:1: Onger Akaba 40:17; 141:1 **71:1:** Onger Akaba 31:1-3

gumazir kuraba na gasighasighti ki aghumsighan kogham.
Ni me ateghti me na abinan marki.
2 Ni zurara arazir aghuim gami.
Egh ni uan arazir aghuir kamin gin mangi nan akuragh!
Ki ni ko migeir migirigiaba,
ni da baregh ua na inigh.
3 Ni dagiar ekiamin min na modogh.
Ni divazir gavgavimin min iki na ekiarughti, nan apaniba na abinan kogham.
Ki nin aven modogh ikiam.
Nirara deragh na geghuv nan ganti, ki deragh ikiam.
4 Nan God, ni gumazir kurabar dafarimin ua na ini.
Me arazir kurabar amuasa bar gavgafi.

5 Ekiam, ki nighnizir gavgavim nin iti.
Ki fomira uan igiamra ikia, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, nin ikia,
iza datirighin ikia kamaghira iti.
6 Nan ikirimirir ki itir kam, a nin agharimra iti.
Nan amebam na batezi dughiamra, ni na geghuva deragha nan gara iza datirikin.
Kamaghin, ki nin ziam zuraram a fam.
7 Na bativizir biziba, gumazamizir aviriba dar ganigha fo,
ni na geghuv nan ganasa gavgafi.
8 Dughiabar zurara,
ki nin ziar ekiam fi, an gun gumazamizibav kimasa.

9 Ki ghurigha givagha gavgaviba puvati,
ni na ategh akirim ragh na gasan marki.
10 Nan apaniba na misueghti ki aremeghasa
uari akuvagha akabav sosi.
11 Me ghaze, “God anetegha givazi, gumazir an akurvaghamiba puvati.
Aria, e an agiragh an suiraka.”
12 O God, ni na ategh nan saghon ikian marki.
O nan God, ni zuamira izi nan akuragh.
13 Gumazir akaba na gasiba, ni me abinigh bar moghira me agifagh.
Me na gasighasighasa, ni me gasighasigh men ziaba abinighti,
me okam nighnigh bar aghumsigham.

14 Ni nan akurvaghsi, ki ni mizuam nighnizir gavgavim nin ikiam.
Egh nin ziam fi mangivira ikiam.
15 Ki nin arazir aghuimin gun gumazamizibav kimam.
Bizir aghuir ni amir kabar diboboniba, ki deragha dagh fozir puvati.
Ni ua na inizir arazir kam, ki dughiabar zurara an gun me mikimam.
16 O Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ki nin gavgavir ekiam ginighnigh nin ziam fam.
Egh kamaghin akam akun suam,
“Ikiavira Itir God uabira dera.”
17 O God, ki igiamra ikia iza datirighin, ni nan sure gami.
Ezi bizir aghuir ni amir kaba, ki dughiar kamin dar gun mikimvira ikiam.

71:3: Onger Akaba 18:2; 42:8; 90:1; 91:9 **71:9:** Onger Akaba 92:14; Aisaia 46:4 **71:12:** Onger Akaba 22:11; 38:21-22; 70:5 **71:14:** Onger Akaba 130:7

18 Ki datirighin ghurigha givagha bar ghurapani.
God, ni na ataghiraghan marki.
Ni na ko ikiti,
ki nin gavgavir ekiamin gun gumazamizir gin otivamibav kimam.

19 God, nin arazir aghuim nguazir kamin danganiba bar dagh izivagha, uanaga overiamin tu,
egha gumazamizibar damazibar azenara iti.
Ni ingangarir bar ekiam gami.
Ezi nguazir kamin gumazitam nin min garir pu. Bar puvati.
Ni bar moghira me gafira.
20 Osimtizir kaba ni na bagha da amangizi da izi.
Ezi ki fo, ni gavgavim ua na daningam.
Ki mati aremegha nguazir torimin ikia fo,
ni ua na inigh azenan izam.
21 Ni nan ziam damighti a bar ekevegh,
egh na damighti ki navir amirizim ikiam.

22 Ki gita misoghti an ararer aghuim otivti, ki nin ziam fam.
O nan God, nin akam a bar guizbangira, ezi ni na ataghirazir puvati.
Kamaghin, ki nin ziam fam.
Ni, Israelian Godin Bar Zuezim,
ki buam misogh ighiam bangi ziar ekiam ni daningam.
23 Ki ighiam bangi bar akongegh dimam.
Ki nin ighiaba bangi, egh uan akamra da bangan kogham.
Puvati. Ni ua na inizir bizir kam bagh,
ki uan navim ko, nighnizim sara nin ighiaba bangam.
24 Gumazamiziba na gasighasighasava amima,
ni me abirazi me bar aghumsiki.
Kamaghin amizi, ki dughiabar zurara
arazir aghuir ni amizir kamin gun gumazamizibav kimam.

72

God atrivimin akurvaghasa, gumazim a bagha God ko migei

Solomon ighiar kam osiri.
1 O God, ni uan arazir aghuiba deravira atrivim geghan.
Eghti a kotin aven deragh gumazamiziba tuisigham.
Nin kotiar araziba, da bar guizbangira zui,
egh ni atrivir kamin akuraghti an kotiar araziba guizbangira mangi.
2 Eghti a nin gumazamiziba ko gumazir onganarazibagh amiba,
an arazir aghuimra me gativagh,
guizin arazimin gin mangi men araziba tuisigham.
3 Ni men ingangaribar aven bizir aghuir aviribar amuti,
men dabirabim deragham.
Ni gumazamizibar amuti,
me arazir aghuibar gin mangi.
4 Atrivim deragh onganarazibagh amir gumazamizibar akurvagh men osimtiziba akiram.
A biziba puvatizir gumazamizibar akurvagham.
Egh gumazir igharaz darazi gasighasighasava amiba, a me abinam.

71:18: Onger Akaba 22:31; 78:4-6

5 O God, kɨ kamaghɨn nɨn azai.
Aruem ko iakɨnim isiragh ikɨvɨra ikɨtɨ,
nɨn gumazamiziba zurara nɨn ziam fam.
6 Nɨ atrivim damightɨ a gumazir aghuimɨn mɨn ikɨtɨ,
an arazir aghuiba, amozim azenibagh izi,
dagheba dar aghui moghɨn ikiam.
7 A ikɨvɨra ikiamin dughiar kam, gumazamiziba arazir aghuimra gɨn mangam.
Iakɨnim isiraghavɨra itir dughiamɨn,
dabirabir aghuim otiv mangɨvɨra ikiam.

8 An atrivimɨn ikɨ ongarimɨn roghɨra itir gumazamiziba ko saghon itiba, a me gativagh men ganam.
Eghtɨ an nguazir oteviba, Yufretisɨn Fanemɨn ikegh mangɨ nguazir kam bar an mangam.
9 Atrivir kamɨn apanir maba dɨpaba puvatɨzir danganimɨn ikɨ a bagh teviba apɨram.
An apaniba an damazimɨn nguazim giregham.
10 Spenɨn kantrin atriviba ko arighatɨzibar atriviba, me bizir aghuiba a danɨngam.
Egh uaghan, Seban kantri ko, Arebian kantrin atriviba, me a bagh takisba inigh izam.
11 Atriviba bar izɨ a bagh teviba apɨram.
Eghtɨ kantriba bar, dar gumazamiziba an ingangaribar amuam.

12 Guizbangɨra, an onganarazibagh amir gumazamizibar dɨmdiaba baragha men akurvasi.
Gumazir onganarazibagh amua akurvaziba men puvatɨziba,
a uabɨ men akurvasi.
13 Gumazamizir onganarazibagh amua gavgaviba puvatɨziba,
a men apangkufi.
Gumazir biziba puvatɨziba a ua me isi.
14 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me gasɨghasɨgh me abɨnsɨ damutɨ,
a men akuragh ua me iniam.
An ifongiam bar men ekevezɨ, an arazir kabar me gami.

15 Atrivimɨn ikɨrɨmɨrim a ruaragham.
Eghtɨ Arebian kantrin gumaziba gol a danɨngam.
Gumazamiziba a bagh God ko mɨkɨmtɨ,
God zurara deravɨra a damu an akurvagham.
16 Dagher avɨriba Lebanonɨn kantrin otivi moghɨn, gumazamizibar azenibar otiv.
Eghtɨ gumazamiziba bar avɨrasemegh nguibabar ikɨ,
egh grazibar mɨn danganiba bar dar ikɨ.
17 Gumazamiziba, atrivir kamɨn ziam gɨnamangan kogham.
Dughiaba bar, aruem tɨghar maghɨn anangtɨ, gumazamiziba ziar ekiam atrivir kam danɨngam.
Egh gumazamiziba an ziam fam.
God deragha atrivim gamir arazir kam bagh,
me uaghan kamaghɨra deragh uari damusɨ Godɨn azangsɨgham.

72:8: Sekaraia 9:10 **72:14:** Onger Akaba 116:15 **72:17:** Jenesis 22:18; Jeremaia 4:2

18 E Israelian Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.
A bar uabɨra arazarazir aghuir kabagh amima da otifi.
19 E zurara an ziar aghuir kam fɨvɨra ikiam.
Bar guizbangɨra. An ziar Ekiam nguazir kam bar a gizɨfagh.

20 Kar Jesin otarim Devit,
an azangsɨziba kamaghɨra tu.

Akɨnafarir namba 3

73

(Onger Akaba 73--89)

Gumazir arazir kurabagh amiba, God mɨzazim me gasam

Asap ighiar kam osiri.
1 God bar guizbangɨra Israelian dera.
Egha an damazimɨn zuezir gumazamiziba, a bar men dera.

2 Kɨ guizbangɨra arazir kuramɨn irasa bar gefi.
Nan suemning mati apɨghsighizɨ,
kɨ uan nɨghnɨzir gavgavim ataghɨraghasava ami.
3 Gumazir maba uari fa dagɨar avɨriba isi.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ gumazir kurar kabar bizibar gara,
nan navim da bagha dɨkafi.

4 Men mɨkarziba mɨzaziba puvatɨzɨ me dera.
Me gavgavigha mɨkarziba deraghvɨra ikia naviba fiki.
5 Me gumazir igharaziba osɨmtɨziba ateri moghɨn, me osɨmtɨziba aterir puvatɨ.
Gumazir igharaziba aterir osɨmtɨzir kaba
bar me bativir puvatɨ.
6 Kamaghɨn amizɨ, me uari fer arazir kam mati, me deragha uan mɨkarzibar kurti.
Me pura gumazir igharazibav sogha me gasɨghasɨsi.
Ezɨ arazir kam me avara, mati me korotiaba isa uan mɨkarziba ave.
7 Men nɨghnɨziba ko navibar aven,
arazir kurar avɨrir me damuasa ifongeziba otivaghiri.
8 Me dɨbovir akabar gumazir igharazibav gɨa uari fa,
arazir kurabar me damuasa nɨghnɨzibagh ami.
9 Me mɨzer otuaribar Godɨn uan Nguibamɨn itimɨn mɨgei.
Me uarira uan ziaba fe,
gumazamiziba men gɨn mangasa me arazir kam bagha bar gavgafi.
10 Me kamaghɨn damutɨ,
Godɨn gumazamiziba men akabagh ifuegh,
nɨghnɨzir gavgavim dar ikiam.
11 Gumazir kurar kaba ghaze, “E amir biziba God dagh foghan kogham.
Godɨn Bar Pɨn Itim,
en arazir e amiba, a tam bativsɨ damuva avegham.”

12 Gumazir kurar kabar arazim kamakɨn, men dabirabim derazɨ, me bizir avɨriba ikia,
egha ua inivɨra ikiasa.

73:3: Onger Akaba 37:1; Jeremaia 12:1

13 Ki uabi bar deravira uan navir averiam geghuvima, a Godin damazimin zuezi,
ki arazir kuratabagh amizir puvati.
Nan arazir kam, a ti pura ghuz o?
14 O God, ni arueba ko dimagaribar mizaziba na ganigavira iti.
Ezi osimtizir kaba, mizarazibar fofoziba na ganidi.

15 Ki gumazir kurabav gei moghin, nin gumazamiziba akar otevitam me mikemeghti,
me okam nighnigham.
Ki kamaghin amizir puvati.
16 Ki mighigha osimtizir kabagh nighnigha,
dar mingaribagh foghfoghasa amuava avenge.
17 O God, ki kamaghin amua ghua amiragha nin Dipenimin aven ghu.
Ki nin Dipenimin aven ikia nan nighnizim derazi,
ki bizir gumazir kuraba bativamibagh fofosi.

18 Guizbangira, tuavir me aruiba ni dagh ami da bar apighsiki,
egha me gami me ira bar moghira ikufi.
19 Me bar moghira ikuvamin arazir kam, a bar zuamira me batogham.
Eghti me ovengamin arazir kam bar moghira men ikuvigham.
20 O Ekiam, me mati gumazim irebamin ganizi, an amimzaraghan pura gifa.
A mizarazimin irebam ginighnizima, a uam an nighnizimin itir puvati.

21 Ki faragha bizir kabagh nighnigha nan navim bar oseme.
Mati, ki bizir kurar mam amezi, nan navir averiam puvira na gami.
22 Nan nighnizim nan otevezi, ki deragha nin arazibagh fozir puvati.
Ki asizir atiar nighniziba puvatizimin min, nin damazimin an arazibagh ami.

23 Bar guizbangira, ki ni ko zurara iti,
ezi ni nan dafarimin suira.
24 Ni uan akar aghuimin, tuavir ki daruamibar nan akakasi.
Ni gin na inigh mangiti, ki ni ko nin Nguibamin ikiam.
25 O God, tina ua nin Nguibamin iki deragh nan ganam?
Ni bar uabira, ua gumaziba puvati.
Ki bar ni gifonge.
Ki nguazir kamin ua bizitam gifongezir puvati.
26 Nan nighnizim ko nan mikarzim ua gavgaviba puvatighti,
God, ni uabi gavgavim nan navir averiam daning.
Ki ua gumazir igharazitamin ganan kogham.
Ni bar uabira ki nin ganam.

27 Bar guizbangira, gumazamizir akirim ragha ni gasaraziba,
me bar moghira givagham.
Gumazir faragha nin gin ghua datirighin ni ataghiziba,
ni me gasighasigham.
28 O God, ki nin boroghira itir arazir kam, a bar dera.
Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ni guizbangira nan divazir gavgavim,
ezi ki nin aven modi.

73:17: Onger Akaba 27:4; 37:38 **73:24:** Onger Akaba 48:14; 49:15; 58:11 **73:26:** Onger Akaba 16:5; 40:12; 84:2 **73:28:** Onger Akaba 14:6; 40:5; Hibru 10:22; Jems 4:8

Bizir nɨ amiba, kɨ bar adar gun mɨkɨmam.

74

Gumazim God ko mɨgei,
eghtɨ a Israelian akurvagham
Asap onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamaghɨn a dɨbori, Maskil.
1 O God, nɨ manmaghsua akɨrim ragha e gasara?
E nɨn gumazamiziba, nɨ navim en ikuvigh en atar kamaghɨra ikiam, o?
2 Nɨ fomɨra ua bagha e ginaba, nɨ e gɨnɨghnɨgh.
Nɨ e givezegha gɨvazɨ, e nɨn adarazira.
Nɨ faragha Saionɨn Mɨghsɨamɨn ike,
egh nɨ ua mɨghsɨar kam ginɨrɨgh.
3 En apaniba nɨn Dɨpenim ko an itir biziba bar dagh asɨghasɨki.
Nɨ dɨkavigh izi bizir me fomɨra asɨghasɨghizir kabar ganigh.

4 Nɨn apaniba nɨn Dɨpenim inigha gɨvagha,
paza bizibagh amua dɨa ghaze, me God abɨragha gɨfa.
Me nɨn biziba inigha, uan bizir men ababaniba itiba isa
dar danganibagh arɨki.
5 Me mati gumazim ruarimɨn temeba okava da aghorogharɨghizɨ moghɨn,
me temer nɨn dɨpenimɨn ingariziba, bar ada okava da aghore.
6 Temer me fomɨra dɨgɨrir aghuibagh amiziba,
apaniba hamaba ko sobiabar dav sogha da akari.
7 Nɨn Dɨpenir nɨ uabɨ aven itir kam,
me a gasɨghasɨgha, a gaborozɨ a isi.
Me danganir gumazamiziba ikɨ nɨ ziam famim bar a gasɨghasɨki.
8 Me uan navir averiabar aven bar e abɨnigh guizbangɨra e gasɨghasɨghasa nɨghnigha,
e God ko mɨgeir dɨpenir en nguazimɨn itiba, bar dagh aponge.
9 E gan fofoghamin arazarazitaba bar itir puvatɨ.
Da bar moghɨra ghuegha gɨfa.
Ezɨ Godɨn akam inigha izir gumazitam uam e ko itir puvatɨ.
Osɨmtɨzir kam gɨvamin dughiam, en tav bar a gɨfozir puvatɨ.

10 O God, dughiaba manmagh apaniba nɨ dɨpovam?
Me nɨn ziam akar kurabar a mɨkɨmvɨra ikiam?
11 Nɨ manmaghsua en akurvaghan aghuagha,
agharimning gɨrakɨrangɨn amadagha puram en gari?

12 Bar guizbangɨra, O God, nɨ fomɨrama en atrivimɨn ikia,
dughiar avɨribar en akurvazi, e mɨdorozibagh amua uan apaniba abɨri.
13 Nɨ uan gavgavimra ongarir ekiam tongɨram anebɨki.
Egha maburan osirir ongarimɨn itibar dapaniba abɨghizɨ da ariaghire.
14 Nɨ guar bar ekiamɨn dapanim abɨghizɨ,
ongarir mɨriamɨn itir gumazamiziba aneme.
15 Faneba ko daghuriba, nɨ dɨpaba dagh atɨzɨ da ivemara uaghiri.
Nɨ faner ekiabagh ami da dati.
16 Nɨ angazangarim ko mɨtatemɨn ingari,

74:13: Ua Me Ini 14:21 **74:14:** Jop 41:1; Onger Akaba 104:26; Aisaia 27:1 **74:16:** Jenesis 1:14

egha aruem ko iakinimin ingarizi aning pin uan danganimningin iti.
17 Nguazim mangi tuivamin danganiba, ni dar ababaniba arigha gifa.
Azenibar aven, aruem ganamin dughiaba ko amozim izamin dughiaba,
ni da arigha gifa.

18 Ikiavira Itir God, ni okinighnighan marki.
Nin apaniba gumazir onganibar min nighnigha ghaze,
ni mati pura bizim egha ni dipova ni migei.
19 Nin gumazamiziba gavgaviba puvati.
Asizir atiam kuarazir muziarim misuegha anemezi moghin,
apanir kaba bar moghira me agivan marki.
Kamaghin, ni me isi apanibar dafaribar arighan marki.
E nin gumazamiziba, apaniba mizazim e gasi.
Ezi e nin azai, ni e ginighnigh kamaghira iki.
20 En nguazibar danganiba bar, gumazir kuraba dar moga ikia tintinimin
midorozibagh ami.
Kamaghin amizi, ni e ko dikirizir akar kam, ni uam a ginighnigh.
21 Ni gumazir kuraba ateghti,
me gumazir igharaziba dikaragh bar me abinan marki.
Ni biziba otevezir gumazamizibar akurvaghti,
me nin ziam fi.

22 O God, ni dikavigh izi pamten apanibav kim suam,
iarara osimtizim gami, ki puvati.
Egh gumazir akaba batogha dibovir akabar ni migeiba,
ni me ginighnigh bizitam damu.
23 Nin apaniba tiariba akara akar kurabar ni migei.
Me akaba akara pamtem migiavira iti.
Kamaghin amizi, ni men arazir kurar me amir kabagh nighnighvira
iki.

75

God gumazamizir kuraba abinigha, gumazamizir aghuibar akura

Asap onger akar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, “Gumazitam gasighasighan marki.”
1 O God, e zurara ni minaba egha nin ziam fe.
E nin ziar ekiamin gun migia,
bizir igharagha garir ni amibagh eghari.

2 God kamaghin migia ghaze,
“Ki kotiamin dughiar mam amisevegha givazima a iti.
Nan kotiam guizbangira zui.
Egha ifarir puvati.
3 Nguazir kam, mikimkizim a batoghti,
an itir gumazamiziba akongam.
Nguazimin mingarir apengan itim,
ki an suiraghti a iki gavgavigham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

74:17: Jenesis 8:22; Aposel 17:26

4 Ki gumazamizir akaba batogha pura uan ziaba febav gia ghaze,
‘Ia uari fiva akaba batoghan marki.’
Ki gumazamizir kurabav gia ghaze,
‘Ia uarira uan gavgavibagh nighnigh uan ziaba fan marki.
5 Ia uan gavgavibagh nighnigh da bagh ifaghatan marki.
Egh pamten akabagh iti, dibovir akabar na mikiman marki.’ ”

6 Gumazamizibar araziba tuisighamin gumazitam, an
aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri naghin ko, not ko sautin amadaghan ikiva otoghan kogham.
Puvatigham.
7 God uabira en araziba tuisisi.
A gumazamizir maba fa, igharaziba abiri.
8 Ikiavira Itir Godin aningagharim kamaghin iti.
A kavin mamin suira, ezi wainin igiar gavgavir ekiam itim a gizifa.
An a ingezi gumazamizir kuraba anepa bar anegifa.
Arazir kamra, gumazamizir kuraba Godin kotin otivigh, egh bar geveg-ham.

9 Ki uabi zurara Jekopin God bagh ighiaba bangivira iki an ziam fam.
Egh an akabar gun mikimam.
10 Eghti God gumazamizir kurabar gavgaviba bar ada givagham.
Egh an damazimin derazir gumazamiziba, a gavgavim ua me daningam.

76

God midorozim gamua uan apaniba abira

Asap onger akar kam osiri.
Onger akar kam kar Godin ziam fer onger akam. Onger akar kamin faragha zuir gumazim, gumazibav gia ghaze, me gitabav sogh.
1 Judan adarazi bar deravira God gifo.
Israelia an ziar ekiam fe.
2 An Dipenim Jerusalemin nguibamin iti.
Egha Saionin Mighsiamin ikia kamaghira iti.
3 A danganir kamin uan apanibar afuziba ko,
oraba, ko midorozir sababa ko,
midorozir bizir igharaziba sara apiraghariki.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 God, ni atrivibar ekiam egha ziar ekiam iti.
Nin ziam bar pin ikia, egha mighsiar ekiabar ziar ekiabagh afira.
Ni mighsiabar uan apanibav sogha me abiragha uamategha ize.
5 Ni men midorozir gumazir gavgavibav sogha men bizir aghuiba bar ada ini.
Ezi midorozir gumazir kaba datirighin ariaghirezi,
gumazir iki misogh ua men biziba iniamba puvati.
6 O Jekopin God, ni men atarigha givazi,
hoziaba ko gumazir hoziabagh apiaziba ariaghiregha nguazim gireghav iti.

75:7: 1 Samuel 2:7; Onger Akaba 50:6; 147:6; Daniel 2:21

7 O God, nɨ men ataran bighangɨn, tinara nɨn damazimɨn tuivam?
Bar puvatɨ.
Gumazamiziba bar puvɨra nɨn atiati.
8-9 Nɨ uan Nguibamɨn ikia gumazamiziba isa uan kotiam gatɨ.
Nɨ dughiar kamɨn tugha kotiamɨn gun me mɨgei.
Egha nɨ iza gumazamizir igharaz darazi paza me gamiba, nɨ men akurvasi.
Gumazamiziba bar atiatigha mɨkɨman asa.
Me pura uan akabar kumigha iti.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

10 Gumaziba naviba men ikufi,
ezɨ bizir kam gumazir igharazibagh ami me nɨn ziam fe.
Gumazir mɨdorozim gamua deragha ikiavɨra itiba,
me nɨn ziam fam.
11 Ikiavɨra Itir God a nɨn God,
nɨ a ko Akar Gavgavim akɨrigh,
egh guizbangɨra akar dɨkɨrɨzir kamɨn gɨn mangɨ.
Egh ifaran markɨ.
E Ikiavɨra Itir Godɨn atiatingam,
kamaghɨn, gumazamiziba bar a bagh bizir aghuiba inigh mangɨ.
12 An atrivir akaba batoziba abɨri.
Egha nguazimɨn atrivibagh ami
me bar an atiati.

77

Gumazim osɨmtɨzim itir dughiamɨn a God ko mɨgei

Asap onger akar kam osiri.
An onger akar kamɨn faragha zuir gumazim Jedutun gɨnɨghnɨgh a bagha onger akar kam osiri.
1 Kɨ osemegha uabɨn akurvaghasa arava God ko mɨgei.
A na baraghasa kɨ pamten an dei.
2 Osɨmtɨziba na bativir dughiaba,
kɨ Ekiam buriava an dei.
Kɨ dɨmagaribar uan dafariba favɨra ikia a ko mɨgɨa,
navir amɨrizim inizir puvatɨ.

3 Kɨ God gɨnɨghnɨgha nan navim arai.
Kɨ God gɨnɨghnɨgha nan navim bar na basemezɨ
damaziba nan sɨri.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
4 God na gamima kɨ dɨmagaribar akuir puvatɨ.
Nan navim bar na basemezɨ kɨ mɨkɨman asa.
5 Kɨ dughiar fomɨra ghueziba ko, azenir fomɨra ghuezibagh nɨghnɨsi.
6 Kɨ dɨmagaribar uan onger akar kam gɨnɨghnɨsi.
Kɨ nɨghnɨgha ikia, egha uabɨra uabɨn azangsɨsi:
7 “Ekiam zurara akɨrim ragh na gasam o?
Egh a ua na gifongeghan kogham o?

76:10: Ua Me Ini 18:11 **77:1:** Onger Akaba 3:4; 142:1 **77:6:** Onger Akaba 4:4; 42:8

8 An apangkuvir arazim nan ikiavɨra iti, o puvatɨ?
A na ko dɨkɨrɨzir akar kam na ko ikiavɨra iti, o puvatɨ?
9 God en akurvaghasa ua nɨghnɨsi o puvatɨ?
An en apangkuvir arazim, an adarim ti anepɨrighama?”
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

10 Kɨ nɨghnɨzir kam gamua nan navim na baseme.
Ezɨ kɨ ghaze,
“Godɨn Bar Pɨn Itim, datɨrɨghɨn nan akurvaghan aghua.”

11 O Ikiavɨra Itir God, kɨ dɨgavir kuram gamir araziba ko,
ingangarir ekiar nɨ faragha amiziba, kɨ uamategh dagh nɨghnɨgham.
12 Kɨ guizbangɨra dɨgavir kuram gamir araziba ko,
ingangarir ekiar nɨ faragha amiziba, kɨ uamategh dagh nɨghnɨgham.

13 O God, arazir nɨ amiba, da bar deragha guizbangɨra zue.
Ezɨ godɨn ifavaritamɨn gavgavim nɨ gafirazir puvatɨ.
14 O God, nɨrara mirakelbagh amua,
uan gavgavir ekiam Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men aka.
15 Nɨn gavgavimra nɨ uan gumazamizibar akuragha me ini.
Gumazamizir kaba, me Jekop ko Josepɨn ovavir boriba.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

16 O God, fomɨra dɨpaba nɨn gara nɨn atiati.
Ongarir konimɨn aven, mɨkɨmkɨziba tintinibar otifi.
17 Ezɨ amozir ekiaba izaghirima,
onɨmariba danganiba bar dar taghtasi,
ezɨ arariba pamten dagarvasi.
18 Nɨn arariba amɨnir ekiamɨn tongɨn dagarvasi.
Ezɨ onɨmariba taghtagha bar nguazim gisɨsi,
ezɨ nguazim mozorogha sɨvaghsɨvasi.
19 Nɨ ongarir torimɨn arua zuima,
tuavir aruim, ongarir konimɨn iti.
Ezɨ nɨn diaritam tuavir kamɨn itima,
gumazitam an ganizir puvatɨ.

20 Nɨ sipsipbar garir gumazimɨn mɨn, gumazamizibar faragha ghua me inigha zui.
Egha ingangarim Moses ko Aron ganɨngizɨ, aning men faragha ghua men gari.

78

Gumazamiziba God gamizɨ a bar me baseme

Asap nɨghnɨzir aghuim isɨ gumazamizibar anɨngasa onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dɨbori, Maskil.
1 Nan gumazamiziba, kɨ ian sure damuamin mɨgɨrɨgɨaba ia deragh da baragh.
Nan akamɨn otivir mɨgɨrɨgɨaba, ia deragh kuariba arigh da baragh.

2 Ki akar isin zuibar bizir mogomemin itibav kimam.
Eghaghanir kaba fomira ikegha iza datirighin otifi.
3 Akar kaba en inazir afeziaba fomira dav mikemegha gifa.
Ezi e bizir kaba baregha dagh fo.
4 E akar kaba uan boribar ghuangsighan kogham.
Borir igiar datirighin otivamiba, e kamagh me geghanam,
Ikiavira Itir God, a gavgavir ekiam iti.
A ingangarir ekiabagh amua, mirakelin arazarazir aviribagh ami.
5 God Akar Gavgaviba isa Israelian gumazamizibagh aningi.
Jekopin ovavir boriba akar kabar gin mangasa, a da isa me ganingi.
A fomira en inazir afeziaba kamaghin me mikeme,
"Ia bar deraghvira nan Akar Gavgavibar uan boribar sure damu."
6 Eghti men borir gin otivamiba uaghan dagh fogh,
egh me uaghan uan boribagh eghanam.
7 Me kamaghin damuva, nighnizir gavgavim Godin iki,
egh bizir an amiziba gin amangan kogham.
Me bar an Akar Gavgavibar gin mangam.
8 Me uan inazir afeziabar arazibar gin mangan marki.
Men inazir afeziaba orazir puvatigha Godin akam batoke.
Egha nighnizir gavgavim an itir puvatigha,
an akaba zurara dar gin zuir puvati.

9 Fomira Efraimin adarazi piba ko bariba inigha misoghasa zuima,
midorozim otozi me are.
10 Me Godin Akar Dikirizir Gavgavim batuegha, an akamin gin zuir puvati.
God men apangkuvighavira iti.
11 A men damazibar amizir mirakelba ko,
bizir an amiziba, me da gin amada.
12 God en inazir afeziabar damazibar Isipin kantrin aven,
a Soanin nguibamin mirakelbagh ami.
13 God ongarim abighizi ongarim vong ko vongin tughav itima,
a Israelian akua an torimra ghua vongin oto.
14 An aruebar ghuariamin tongin ikia men faragha zui.
Egha dimagaribar avimin angazangarimin aven ikia men faragha zui.
15 A gumazamiziba puvatizir danganimin dagiaba abizi, dipar nguazimin aven mar itiba otifi.
Egha dipam uan gumazamizibagh anidima me da api.
16 A dipabagh amizi, da dagiamin azenan otiva,
fanemin min ivemara ghuaghiri.

17 A kamaghin amima, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia,
akaba batoghavira ikia, Godin Bar Pin Itimin damazimin arazir kurabagh amuavira iti.
18 Me God isi ingangarim datigh an gan foghasa,
egha dagher me bar ifongezir kam bagha bar puvira an diava arai.
19 Me God dipova ghaze,
"Gumazamiziba puvatizir danganir kam, God ti dagher aviriba e daningam, o?

78:2: Matyu 13:35 **78:12:** Ua Me Ini 7:8–12:32 **78:13:** Ua Me Ini 14:21-22 **78:14:** Ua Me Ini 13:21-22 **78:15:** Ua Me Ini 17:1-7; Diboboniba 20:2-13 **78:18:** Ua Me Ini 16:2-15; Diboboniba 11:4-23; 11:31-35

20 A guizbangɨra faragha dagɨam mɨsoghezɨ dɨpam azenan otogha afora uaghiri.
Ezɨ a datɨrɨghɨn bret ko asɨzim e danɨngam, o?”
21 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn me baregha an adarim bar ekevezɨ,
an avim Jekopɨn adarazi bagha anemadazɨ a izaghiri.
22 Me kamaghɨn nɨghnɨzi puvatɨ:
A uan gavgavimɨn men akuraghtɨ me deragh ikiam.
Egha me nɨghnɨzir gavgavim an itir puvatɨ.
23 An nɨghnɨzim men ikiavɨra itima,
a pɨn overiam mɨkemezɨ a kuiaghirɨ.
24 Egha a uan Nguibamɨn manan daghem isa gumazamizibagh anɨdi.
Gumazamiziba damasa, a me bagh manan daghem* anemadazɨ a iri.
25 Enselba apir dagheba, God dar avɨriba isa me ganɨngizɨ,
me da amegha bar izefe.
26 God uan gavgavimɨn, aruem anadi naghɨn ko sautɨn amadaghan izir amɨnim amadazɨ
a ivai.
27 A nguazir mɨnemniaba ko, ongarir gigimɨn mɨn,
kuarazir avɨriba amangizɨ da izaghiri.
28 God kuarazir kaba amangizɨ da danganir me itimɨn,
bar men purirpenibar mɨriabara iri.
29 Dagher gumazamizir kaba iniasa ifongeziba, God da me ganɨngi.
Ezɨ me da apa ghua bar izefe.
30-31 Me apima dagheba men akatoribar ikiavɨra itima,
God men atara
Israelian gumazir igiar gavgavibav soghezɨ me ariaghire.

32 God bizir kabagh ami, ezɨ me arazir kurabagh amua ghuavɨra iti.
A mirakelbagh ami, ezɨ me nɨghnɨzir gavgavim an itir puvatɨ.
33 A matɨ gumazim uan akamɨn amɨnim giverazɨ an otogha ghua pura gɨvazɨ moghɨn,
A bar zuamɨra me gasɨghasɨghizɨ me ariaghire.
34 God men maraziv soghezɨ me ariaghirezɨ,
men marazi guizbangɨra navibagh iragha ua God bagha ize.
35 Me ua nɨrɨgha ghaze,
e Godɨn Bar Pɨn Itimɨn aven moga egha deragha iti.
Ezɨ a en akuragha uam e inɨ.
36 Mɨgɨrɨgɨar me amir kaba, da bar guizbangɨra puvatɨ,
me a gifarava a mɨgei.
37 Me an akabar gɨn zuir puvatɨ,
egha a me ko Dɨkɨrɨzir Akar Gavgavim abɨki.
38 Ezɨ a men apangkuvighavɨra ikia,
men arazir kuraba gɨn amadagha,
me gasɨghasɨzir puvatɨ.
A dughiar avɨribar uan adarim amɨnivagha
men akazir puvatɨ.
39 An nɨghnɨzim, me gumazibara,
men ikɨrɨmɨrim dughiar ruarimɨn itir puvatɨ.

78:24: Jon 6:31 * **78:24:** Mana, a dagher manmagh garim. Nɨ foghsɨ, Ua Me Inɨ 16:31ɨn an gan. **78:35:** Ua Me Inɨ 15:13; Godɨn Araziba 7:8; Aisaia 41:14; 63:9 **78:37:** Aposel 8:21 **78:39:** Onger Akaba 103:14-16; Jon 3:6-8; Jems 4:14

Men ikɨrɨmɨrim mati,
amɨnim dughiar bar otevimra varagha ghugha gɨfa.

40 Me gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn,
dughiar avɨribar an akam batosi.
Me dughiar avɨribar a gami an navim oseme.
41 Me zurara Godɨn gavgavim gɨfofoghasa, a gavgavis ti o puvatɨ?
Egha arazir kabagh amua,
Israelian Godɨn Bar Zuezim gamizɨ,
an navim bar osemegha men atari.
42 God men akuragha men apanibar dafariba da ua me inizir gavgavir kam,
me a gɨnɨghnɨzir puvatɨ.
43 A mirakelɨn arazir kaba,
Isipɨn kantrin aven, Soanɨn nguibamɨn dagh ami da otifi.
44 A Isipian fanebagh amizɨ ghuzim dar otozɨ,
gumazamiziba damamin dɨpaba puvatɨ.
45 A berezir avɨriba ko, mɨtivir avɨriba me bagha da amangizɨ,
bereziba me givima, mɨtiviba men azenibagh asɨghasɨki.
46 An apiziba ko, odeziba amangizɨ,
da iza men azenibar aghuir dagheba ko zuravariba bar ada ame.
47 An amozir ofɨzir dagɨabar mɨn gariba amangizɨ,
da men wainɨn ikarɨzibagh ira bar dagh asɨghasɨki.
An ais gamizɨ
a men fighɨn temebagh ira bar dagh asɨghasɨki.
48 An aisɨn amozir ofɨzir ekiaba amangizɨ da iza,
men bulmakaubagh asɨghasɨki.
An onɨmaribagh amizɨ,
da asɨzir igharazibagh asɨghasɨki.
49 An adarir bar ekiam men ikia men anɨngaghegha,
bar moghɨra me gasɨghasɨghasa enselɨn avɨriba amangi.
Ezɨ me iza me gasɨghasɨgha
osɨmtɨzir bar ekiam me ganɨngi.
50 A men atara me ataghizɨ me itir puvatɨ.
An arɨmariar ekiam me ganɨngizɨ me arɨa bar ariaghire.
51 Isipian adarazir otarir ivariaba, a vaghvagha bar me mɨsoghezɨ me ariaghire.
52 A sipsipbagh eghuvir gumazimɨn mɨn,
uan gumazamizibar faragha ghua, men akua gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ghu.
53 A me ko zuima me atiatir puvatɨgha deraghavɨra ghuava otifi.
Ezɨ men apaniba, ongarim bar moghɨra me avara.
54 A me inigha ghua uan nguazir a ua bagha inabazimra me atɨ.
Nguazir mɨghsɨar kam, a uan gavgavimɨn a ini.
55 Israelia izezɨ, a ikɨzir igharazibar gumazamiziba batuegha, nguazir kaba abɨgha
da isa Israelian anababagh anɨngi.
Ezɨ me pura, men dɨpeniba inigha deragha dagh apiaghav iti.
56 Me Godɨn gavgavim gɨfofoghasa, a gavgavis, ti puvatɨ?

78:44: Ua Me Ini 7:17-21 **78:45:** Ua Me Ini 8:1-6; 8:20-24 **78:46:** Ua Me Ini 10:12-15 **78:47:** Ua Me Ini 9:22-25 **78:51:** Ua Me Ini 12:29 **78:52:** Ua Me Ini 13:17-22 **78:53:** Ua Me Ini 14:26-28 **78:54:** Ua Me Ini 15:17; Josua 3:14-17 **78:55:** Josua 11:16-23 **78:56:** Gumazir Dapaniba 2:11-15

Egha me Godɨn Bar Pɨn Itimɨn akaba batogha ghaze, a gavgaviba puvatɨ.
Egha an Akar Gavgavibar gɨn zuir puvatɨ.
57 Men inazir afeziaba faragha amizɨ moghɨn, me an akaba batogha nɨghnɨzir gavgavim dar itir puvatɨ.
Me mati barir pim ikɨrazɨ, gumazim asi bariba ikɨzɨrɨgha zui.
58 Me mɨghsɨabar ghua asebar ofa gamir dakozibar ingarizɨ, God puvɨra men atari.
Me marvir guabar ingarizɨ, Godɨn navim me bagha bar ikufi.
59 God bizir kabar gara adarir ekiam ikia,
egha bar Israelian aghua.
60 A Dɨpenir Silon nguibamɨn itimɨn ikia, e ko iti.
A datɨrɨghɨn Purirpenir kam ataki.
61 An apanibar amamangatɨzɨ me an Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim itir Boksiam inigha ghu.
Boksiar kamɨn me an gavgavir ekiam ko, an guamɨn angazangarir ekiamɨn gari.
62 A uan gumazamizibar atara,
me ataghizɨ men apaniba me mɨsoghezɨ me ariaghire.
63 Men otarir igiaba mɨdorozimɨn aven bar ariaghirezɨma,
men amizir igiaba ikiamin gumaziba puvatɨ.
64 Apaniba men ofa gamir gumazibav sozi me ariaghɨrima,
men amuiba men apangkuva men azian iburaghburaki.

65 Ekiam akuavia osegha,
mati gumazir igiam wainɨn dɨpam amegha gavgavigha tintinibar dia mɨgei.
66 A uan apanibav sogha me abɨnigha men agɨntɨghizɨ me ghuegha,
aghumsɨzir dafam isa kamaghɨra iti.
67 A Josepɨn adarazir ovavir boribar aghua.
A Efraimɨn anabamɨn adarazi amɨsevezir puvatɨ.
68 A Saionɨn Mɨghsɨar a ifongegha uabɨ itim ko Judan anabam,
a ua bagha a ginaba.
69 A Saionɨn Mɨghsɨar kamɨn uan Dɨpenimɨn ingarizɨ,
a gavgavigha overiamɨn mɨn pɨn iti.
A mati nguazir a ingarizir kamɨn mɨn anetɨzɨ,
a gavgavigha ikia mamaghɨra iti.
70 Godɨn ingangarir gumazim Devit, uan sipsipbar gara itima,
God a inigha uan gumazamizibar ganasa anemɨsefe.
71 A sipsipbar garir ingangarim an anogoregha,
Israelian atrivimɨn ikiasa anemɨsefe.
A Godɨn gumazamiziba me geghuv deragh men ganam.
72 Devit uan navir aghuimɨn gɨn ghua deragha men gari.
Egha uan fofozir aghuimɨn men faragha ghua bizibagh ami.

79

Israelia uarir akurvaghasa God ko mɨgei

Asap onger akar kam osiri.
1 O God, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nɨn nguazimɨn ize.

78:60: Josua 18:1; Jeremaia 7:12-14; 26:6 **78:61:** 1 Samuel 4:4-22 **78:70:** 1 Samuel 16:11-12; 2 Samuel 7:8; 1 Eghaghaniba 17:7 **78:72:** 1 Atriviba 9:4 **79:1:** 2 Atriviba 25:8-10; 2 Eghaghaniba 36:17-19; Jeremaia 52:12-14

Egha Dipenir ni ua bagha inabagha itim gamizi, a bar moghira nin
damazimin mizegha ikufi.
Egha me Jerusalem bar a gasighasiki.

2 Me nin gumazamizibav soghezi me ariaghirezi,
me nin ingangarir gumazir kabar kuaba isa kuaraziba ko asizir atiabar
daghebar min dagh aningizi, da da ame.

3 Me nin gumazamizibav soghezi me ariaghirezi,
men ghuziba dipamin min Jerusalemin nguibar averiam bar a gimiri.
Ezi gumazir men kuabar suigh me mozibar arighamitam ua itir
puvati.

4 Gumazamizir en boroghira itiba e dipova, en ingaravaka,
akar kurabar e migei.

5 O Ikiavira Itir God, ni en ataravira iti o?
Ni dughiar ruarimin en atar iki kamaghira ikiam o?
Ni navim en ikuvigh, nin aningagharim avimin min isi kamaghira
ikiam o?

6 Ni kantrin ni gifozir puvatigha ni ko migeir puvatiziba,
ni men atarti deragham.

7 Me kamaghin amua, Jekopin ovavir boriba bar me misuagharigha,
men nguazim bar a gasighasiki.

8 Ni en inazir afeziaba amizir arazir kurabagh nighnighiva, paziva e damuan
marki.
En nighnizir gavgaviba datirighin bar iraghuegha gifa.
Kamaghin, ni zuamira en apangkufigh.

9 O God, ni Godin En Akurvazim.
Ni uan ziar ekiam bagh nighnigh en akuragh uam e inigh,
en arazir kuraba gin amadagh.

10 O God, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba manmaghsu kamagh e
mikimam,
“Ian God mana?”
Ni uan gumazamizibar ghuziba ikarvagh,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba mizazim me gasiti e ganika.

11 Ni kalabusin itir gumazamizibar ararem baragh.
Ni uan gavgavir ekiamin, gumazir apaniba misueghti aremeghasava
amiba,
uam men akuragh.

12 O Ekiam, apanir kaba akar kurabar ni mikeme.
Kamaghin, ni men arazir kurar kaba ikaragh bar moghira me agifa.

13 Nin gumazamizir nin sipsipbar min itiba,
zurazurara ni minamam.
En ovavir borir gin otivamiba,
me uaghan nin ziam fi kamaghira ikiam.

79:5: Onger Akaba 85:5; Esekiel 38:19 **79:8:** Onger Akaba 106:6; Aisaia 64:9 **79:9:** 2 Eghaghaniba 14:11; Onger Akaba 25:11; 31:3

80

Israelia ua tugh gavgavighasa, God ko mɨgei

Asap onger akar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim, a gumazamizibav kɨmtɨ, me tiarir kamɨn gɨn mangɨ ighiar kam damuam, "Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn akɨmarir aghuim."
1 O Israelia geghuvir gumazim, nɨ deravɨra e barakigh.
Nɨ sipsipbar mɨn Josepɨn ovavir boribagh eghuva, deragha men gari.
Nɨ uan atrivir dabirabim gaperaghav ikia, enselɨn bar gavgavibar pɨn iti.
Nɨ uan angazangarim e gisiragh.
2 Nɨ Efraim ko, Benjamin ko, Manase, men anababar ovavir boriba, nɨ uabɨ men akagh.
Nɨ uan gavgavim akagh izɨ en akuragh.

3 O God, nɨ uamategh e inigh izɨtɨ
e ua dɨkavigh tuivigh, fomɨra ikezɨ moghɨn ua ikiam.
Nɨ uan angazangarim e gisiragh,
en apangkuvigh en akuraghtɨ,
e ovengan kogham.

4 O God, nɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim.
Nɨ dughiar bar ruarimɨn uan gumazamizibar atara,
me nɨ ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba nɨ da barazir puvatɨ.
5 Nɨ e gamizɨ, e bretɨn mɨn uan temeriba apava,
kavɨn temerir izɨvɨrɨzim, dɨpamɨn mɨn uarir guri.
6 Nɨ gumazir en boroghɨn itibar arirazɨ, me iza en nguazim iniasa uariv sosi.
En apaniba e dɨpovava en ingaravati.

7 O Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, nɨ uamategh e inigh izɨtɨ,
e ua dɨkavigh tuivigh, fomɨra ikezɨ moghɨn ua ikiam.
Nɨ uan angazangarim e gisiragh,
en apangkuvigh en akuraghtɨ e ovengan kogham.

8 Nɨ uan gumazamiziba wainɨn ikarɨzimɨn mɨn Isipɨn me asigha me inigha ize.
Nɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba batuegha,
men nguazibar uan gumazamiziba, wainɨn ikarɨzimɨn mɨn me arke.
9 Nɨ wainɨn ikarɨzir kam bagha nguazim azenegha anekara.
Ezɨ an aghua an biba bar nguazim giraghuzɨ,
an aghua ghua bar uabɨ aroke.
10 Wainɨn ikarɨzir kam aghua, ekɨva an dughuazim mɨghsɨaba bar ada aghuazɨ,
an aghariba sidan temer ekiaba bar ada avara.
11 An aghariba aghua ghua Mediterenianɨn Ongarir Ekiamɨn tugha,
iza Yufretisɨn Fanemɨn tu.

12 Nɨ datɨrɨghɨn manmaghsua wainɨn azenim avɨnizir dɨvazim bar anekaraghariki?
Gumazamiziba datɨrɨghɨn tuavimɨn daru, an ovɨziba okɨmam.
13 Dar atiaba a dɨkabɨntɨ,
asɨzir atiaba anemam.
14 O Godɨn Gavgaviba Bar Itim, nɨ uam e gɨnɨghnɨgh,

80:1: Ua Me Ini 25:22 **80:8:** Aisaia 5:1-7

uan Nguibamɨn pɨn ikɨ vangɨnan wainɨn ikarɨzir kam deraghvɨra an gan.
15 Nɨ uabɨ uan agharir guvimɨn wainɨn ikarɨzir kam akara.
Nɨ wainɨn biar igiam akarazɨ an aghua gavgavigha gɨfa.

16 En apaniba anetugha a isa avim mɨkɨnigha gɨfa.
Nɨ uaghan me atugh me gasɨghasightɨ deragham.
17 Nɨn gumazamizir nɨ ua bagha inabaziba,
nɨ me gamizɨ me ekevegha bar gavgafi.
Nɨ men akuragh deragh men gan.
18 Nɨ kamagh damightɨ e uam akɨrim ragh nɨ gasan kogham.
Nɨ en akuraghtɨ e angamɨra deravɨra ikɨ nɨn ziam fam.

19 O God, nɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim,
nɨ uamategh e inigh izɨtɨ,
e ua dɨkavigh tuivigh fomɨra ikezɨ moghɨn ua ikiam.
Nɨ en boroghɨn ikɨtɨ, nɨn angazangarim e gisiraghtɨ, nɨ deragh e damu.
Egh en apangkuvigh en akuraghtɨ e ovengan kogham.

81

Dughiar ekiabar ighiaba

Asap ighiar kam osiri.
Gumazir ighiar kamɨn faragha zuim, gumazibav kemeghtɨ me Gatɨn nguibamɨn gitabav sogham.
1 Godɨn e geghuva deragha en garim, e a bagh pamtem dɨmɨva bar akuegham.
E, ighiaba bangɨ Jekopɨn Godɨn ziam fam.
2 Ia faragh gitaba ko ukulelebagh ikararangɨva,
tambarinbav soghtɨ dar arareba deravɨrama otiv.

3 En isar ekiam otivamin dughiamɨn,
iakɨnir igiam otoghtɨ ia sɨghabagh ivi.
Egh iakɨnim izɨ pazaghar torimɨn tughtɨ,
ia ua sɨghabagh ivi.
4 Arazir God ifongezir kam, a Israelia e ganɨngi.
Kar bizir Jekopɨn God damuasa e mɨkemeziba.
5 God Isipia ko mɨsozir dughiam an akar kam, e Josepɨn ovavir boriba an e ganɨngi.
Kɨ akar otevir kam baragha fozir puvatɨ tina a mɨgei.

6 Kɨ orazi a kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
“Ian dɨpɨzibar itir osɨmtɨziba, kɨ bar da adegha gɨfa.
Mɨtarir osɨmtɨzir ia ateriba,
kɨ da isa nguazim dafegha gɨfa.
7 Ia osɨmtɨzir bar ekiam ikia nan deir dughiamɨn,
kɨ ian akura.
Kɨ overiamɨn pɨn, arariba dagarvazir naghɨn uan mogomer danganimɨn ikia,
ian dɨmdiam baregha a ikara.
Kɨ Meriban mozir pamɨn ikia,
ian nɨghnɨzir gavgavim gɨfofoghasa arazarazir mabagh ami.

81:3: Dɨboboniba 10:10 **81:7:** Ua Me Inɨ 17:7; Dɨboboniba 20:13

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

8 "Nan gumazamiziba, kɨ Akar Gavgavim ia mɨkɨm ia akɨrasa.
O Israelia, ia deraghvɨra nan akam baragh.
9 Ia marvir guabar ziaba fan markɨ.
Ia kantrin igharazibar asebar ziaba fan markɨ.
10 Kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God.
Kɨ Isipɨn ia inigha azenan ize.
Ia nɨghnɨzir gavgavim na ikɨtɨ, kɨ bar deravɨra ia damuam.
Matɨ kuarazir nguzim akam akarigha itima, an amebam biziba atera iza an akam mɨkɨri.

11 "Nan gumazamiziba, me nan akaba baraghan aghua.
Bar guizbangɨra, Israelia uari abɨnigha nan apengan itir puvatɨ.
12 Kamaghɨn, kɨ me ataghizɨ me uan navibar kumigha uari uan arazir kurabar gɨn ghua,
uan ifongiabar bizibagh ami.
13 Kɨ kamaghsua, nan gumazamiziba Israelia nan akaba baragh
nan arazibar gɨn mangam.

14 "Me kamaghɨn damutɨ, kɨ zuamɨra uan gavgavir ekiamɨn men apanibav suegham.
Kɨ men apaniba bar me abɨnigham.
15 Nan aghuazir gumazamiziba, me atiatir ekiam sara na bagha izi.
Eghtɨ kɨ men apanimɨn ikɨ mamaghɨra ikiam.
16 Eghtɨ ia, kɨ dagher bar aghuiba ko,
ruarimɨn itir haniba ia danɨngtɨ, ia damɨ bar izevegham."

82

God an atrivir ekiam

Asap ighiar kam osiri.
1 Dughiar mamɨn aseba Godɨn Nguibamɨn uari akuvazɨ,
God uan dabirabir danganim gaperagha
men faragha ghua, akam me gasa kamaghɨn me mɨgei.

2 A ghaze,
"Ia paza kotiaba tuisɨgha,
gumazir arazir kurabagh amiba bar me gifonge.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
3 Ia deragh gumazamizir uarira uarir akurvaghan koghamiba ko, borir afeziaba ariaghirezibar akurvagh.
Ia gumazamizir osɨmtɨziba ateriba ko, onganarazibagh amir gumazamiziba, deragh me damu.
4 Gumazamizir gavgaviba puvatɨziba ko, onganarazibagh amiba,
ia gumazir kurabar dafariba da ua me inigh.

81:9: Ua Me Ini 20:2-3; Godɨn Araziba 5:6-7; 32:12; Onger Akaba 44:20; Aisaia 43:12 **81:10:** Ua Me Ini 20:2; Onger Akaba 37:4; 107:9 **81:12:** Jop 8:4; Aposel 7:42; Rom 1:24-26

5 "Me nighnizir aghuitam men itir puvatizi, me bizitam gifozir puvati.
Me mitatemin nguazir kam garua,
arazir aghuitam gumazamizibar akurvaghasa a gamir puvati.

6 "Ki Godin Bar Pin Itim kamaghin migia ghaze,
Ia aser muziarir kaba, ia bar nan boriba.
7 Ia gumaziba ariaghiri moghin uaghan arimighiregham.
Ia atrivir igharaziba iri moghin uaghan iregham."

8 O God, ni dikavigh izi nguazimin gumazamiziba bar me gativagh men araziba tuisigh.
Nguazimin itir gumazamiziba bar nin gumazamiziba.

83

God Israelian apaniba bar me agivasa, gumazim God ko migei

Godin ziam fer ighiam, Asap an osiri.
1 O God, ni akam dukuagh pura ganan marki.
Ni pura uabin asugh nimira ikian marki.
2 Ni gan, nin apaniba me midoroziba fori da otifi.
Ezi gumazir nin aghuaziba nin akaba batosi.
3 Me nin gumazamiziba paza me damuasa muegha me bagha gara iti.
Gumazamizir nin apengan iti ni eghuvir kaba,
gumazir kurar kaba me gasighasighasa.
4 Me ghaze,
"Ia izi e Israelin kantri bar a gasighasighti,
a ziaba puvatighti, me uam a ginighnighan kogham."

5 Kantrin kaba Israel abinasa uari akuvagha,
nighnizir vamiram amigha akam misoke.
6-7 Ikizir kabanang: Idomia, Ismaelia, Moapia, Hakria, ko
Gebalia, Amonia, Amalekia, Filistia, ko Tairin nguibamin gumazamiziba.
8 Asirian kantri uaghan men aven ghugha Moapia ko, Amonian akura.
Me Lotin ovavir borir bar gavgaviba.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

9 O God, ni faragha Midiania gamizi moghin ni me damigh.
Ni kamaghira Kisonin Fanemin Sisera ko, Jabin aning gasighasiki.
10 Ni dughiar kamin Endorin nguibamin aning gasighasighizi,
aningin kuamning ikia kuri.
11 Ni faragha Orep ko, Sep gamizi moghin,
ni men midorozir gumazir dapanibar amigh.
Men gumazir dapaniba, ni faragha Seba ko, Salmuna gamizi moghin me damigh.
12 Gumazir kaba bar ghaze,
"E Godin nguazir bar aghuir kam inigh an afeziam ikegham."

13 O God, ni uan aminir gavgavimin me giveraghti,

82:5: Onger Akaba 11:3; 75:3 **82:6:** Jon 10:34 **83:9:** Gumazir Dapaniba 4:6-22; 7:1-23 **83:11:** Gumazir Dapaniba 7:25; 8:12

me mɨnezibar mɨn mɨghɨ tintinibar mangegh gɨvagham.
Nɨ me giveraghtɨ, mati amɨnim raizɨn mɨsevibagh iverazɨ,
da mɨgha ghuezɨ moghɨn, me mɨghɨ mangegh.
14 Avim ruariba ko mɨghsɨabar isia akara zui moghɨn,
nɨ men agɨntɨghtɨ me aregh.
15 Kamaghɨra, nɨ amozir ekiam amadaghtɨ a izɨ men agɨraghtɨ me aregh.
Nɨ amɨnir ekiam amadaghtɨ, a izɨtɨ me atiating.
16 O Ikiavɨra Itir God,
Nɨ me damighti me okam nɨghnɨgh bar aghumsigh,
nɨ baghvɨra ikiam.
17 Nan ifongiam, nɨ me abɨraghtɨ me bar atiatingigh aghumsigh kamaghɨra ikɨ.
Nɨ aghumsɨzim me danigh, me mɨsueghtɨ me arɨmɨghiregh.
18 Nɨ kamagh damighti me guizbangɨra ganigh fogh suam,
"Nɨ bar uabɨra nɨn ziam, Ikiavɨra Itir God.
Nɨrara Godɨn Bar Pɨn Itim,
egha nguazir oteviba bar dagh ativagha dar gari."

84

Gumazim Godɨn Dɨpenim bar a gifonge

Kar Koran adarazir onger akam.
Gumazir onger akar kamɨn faragha zuim gumazibav kemezɨ, me Getɨn nguibamɨn ingarizir gita inigha a gikararai.
1 O Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim.
Nɨn dɨpenim a bar moghɨra dera.
2 Nan navir averiamɨn, kɨ nɨn dɨpenimɨn, dughiabar zurara gumaziba uari akuvi naghɨn aven ikiasa.
Nan ifongiam kamakɨn, kɨ bar nɨn Dɨpenim gifonge.
Nɨ Godɨn angamɨra itim.
Kɨ uan mɨkarzim ko nɨghnɨzim sara, nɨ bagh bar akuegh, ighiabar amuam.

3 O Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim.
Nɨ nan God ko nan atrivim.
Kuarazir muziariba nɨn ofa gamir dakozimɨn boroghɨra uari bagha mɨkonibar ingara,
ota uan nguzibar gari.
4 Nɨn Dɨpenimɨn aven itir darasi,
men naviba deragha bar akonge,
me zurara nɨn ziam fava ighiaba bati.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Gumazamizir nɨn gavgavim iniasava amiba,
nɨ bagha Saionɨn Mɨghsɨamɨn mangasa ifongeziba,
me bar akongegh.
6 Me dɨpar atuir dɨpaba puvatɨzibar zui.
Danganir kamɨn ziam Temeriba Itir Danganir Zarim.
Me mozir dɨpaba danganir kamɨn dagh amizɨ da otifi.

84:2: Onger Akaba 42:2; 63:1 **84:5:** Onger Akaba 81:1; 86:11; 122:1; Jeremaia 31:6

Mizarazibar amoziba izima mozir dipar kaba izefi.
7 Me tuavimin ghua nin gavgavim isa ghuavira ikia gavgafi.
Me mangi Saionin Mighsiamin otivigh Godin ganti a ikiam.
Godin kam, a godba bar dar pin iti.

8 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ni Jekopin God.
Ni nan azangsizim barakigh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
9 O God, ni en atrivimin gan deragh a damu.
A uabi oramin min e moga deravira e geghufi.
Ni uabi ua bagha a ginabazi, an atrivimin iti.
Ni deraviram a damu.

10 Ki aruer vamiran nin dipenimin gumaziba uari akuvi naghin iti, a bar dera.
Aruer kam, a 1,000plan aruer ki nguibar igharazimin itibagh afira.
Ki uan Godin Dipenimin tiar akamin tughiv ikiasa bar akonge.
Ki gumazir kurabar dipenibar ikian aghua.
11 Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an aruemin min tuavim en akakagha, oramin min e modi.
A en apangkuva egha ziar ekiam e ganidi.
A gumazir an damazimin deraziba,
a uan bizir aghuiba men anogorozir puvati.

12 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
gumazamizir nighnizir gavgavim nin itiba,
me zurara bar akuegham.

85

Gumazim God, an adarazigh eghuvasa a me bagha God ko migei

Kar Koran anabam, men ighiam.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ni deragha uan nguazim gamigha,
Jekopin ovavir boriba ua men inizi me deragha,
faragha ikezi moghin iti.
2 Ni uan gumazamizibar arazir kurar me amiziba, ni da gin amada.
Ni men arazir kuraba batoghezi da ua itir puvati.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
3 Ni faragha men atara men aningazi.
Ni arazir kam, datirighin uam a gamir puvati.

4 O God, ni en Akurvazir Gumazim.
E nin azangsisi, ni en ataran marki,
ni uam e inigh ua bagh izi.
5 Manmaghin ami, ni en atar kamaghira ikiti,
nin adarim givaghan kogham o?

84:7: Onger Akaba 42:2; Aisaia 40:31; 2 Korin 3:18 **84:10:** 1 Eghaghaniba 23:5; Onger Akaba 27:4
84:11: Onger Akaba 34:10; 85:9; Aisaia 60:19-20; Malakai 4:2

6 Nɨ ua ikɨrɨmɨrir e itir kam damighti a igiamɨn otogh,
gavgavim e danɨngti e tuivigh gavgavigham.
Eghti e nɨn gumazamiziba, nɨ bagh bar akuegh nɨn ziam fam.
7 O Ikiavɨra Itir God, nɨ zurara bar en apangkuvir arazir kam en akagh,
en akuragh uam e inighti e deragh ikiam.

8 Kɨ uan kuarim atɨgh Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim Itim, an akam baragham.
E an gumazamiziba arazir kurar e amibar gɨn mangan kogh, uan navir averiabar aven a baghvɨra ikɨti,
a mɨkɨmti e navir amɨrizim ikiam.
9 Bar guizbangɨra, an akurvazim, an gumazamizir an ziam fava an atiatia an apengan itiba, bar men boroghɨra iti.
An angazangarim e gisiragha en akura,
a uabɨ e ko en nguazir kamɨn ikɨ mamaghɨra ikiam.

10 Dughiar kamɨn, gumazamiziba uarir apangkuvigh, guizɨn arazir aghuibar zurara uarir amuam.
Me Godɨn damazimɨn deragh ikɨ, navir amɨrizimɨn ikɨ, deragh uari ko dapiagh ikiam.
11 Gumazamiziba nguazimɨn ikɨ, bar guizbangɨra Ikiavɨra Itir Godɨn gɨn mangɨ
nɨghnɨzir gavgavim an ikɨvɨra ikiam,
eghti Godɨn uan Nguibamɨn Itim me damighti me an damazimɨn zuegham.
12 Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God en akuragh bizir aghuiba isɨ e danɨngam.
Eghti nguazir en azeniba itiba, dagher bar avɨriba dar aghungam.
13 Ikiavɨra Itir God, gumazamizibar amighti, me arazir an damazimɨn derazimɨn gɨn mangam.
Eghti arazir kamra, God ua izamin tuavim atɨgham.

86

Gumazim God ko mɨkɨmti God an akurvagham

Devit God ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba osiri.
1 O Ikiavɨra Itir God, kɨ uabɨra uabɨn akurvaghamin gavgaviba puvati.
Kamaghɨn, nɨ na baragh.
2 Kɨ nɨn ingangarir gumazim, kɨ nɨghnɨzir gavgavim nɨn ikia, nɨn gɨn zui.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ ua nan akuragh na inighti, kɨ ovengan kogham.
3 O Ekiam, Kɨ dɨmagariba ko aruebar nɨn dei,
kamaghɨn, nɨ nan apangkufigh.
4 Ekiam, kɨ nɨn ingangarir gumazim.
Kɨ uan navir averiamɨn aven nɨ baghavɨra iti.
Kamaghɨn, nɨ na damighti nan navim bar akongegh.

5 O Ekiam, nɨ bar dera,
egha gumazibar arazir kuraba gɨn amadi.
Egha nɨ ko mɨgeir gumazamiziba,
nɨ apangkuvir ekiam men ikia, men azangsɨziba barasi.
6 O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan azangsɨzim deragh a baregh
nan akuragh.
7 Kɨ fo, nɨ na baregh nan akurvagham.

85:6: Habakuk 3:2 **86:5:** Nehemia 9:17; Onger Akaba 25:8; Joel 2:13; Jona 4:2 **86:7:** Onger Akaba 17:6; 50:15; 77:2

Kamaghin, ki osimtizim itir dughiam, ki uabin akurvaghasa nin dei.

8 O Ekiam, ni iti moghin ua godin tam itir puvati.
Tav ni ingari moghin ingari puvati.
9 O Ekiam, ikizibar gumazamizir ni ingariziba bar izi,
nin ziar ekiam bagh teviba apirigh, nin ziam fam.
10 Ni bar uabira mirakelin bar aghuibagh ami,
Ni uabira God.
11 Ikiavira Itir God, arazir ki gin mangasa ni ifongeziba,
ni deravira dar nan sure damigh.
Eghti ki darara nighnigh,
zurara dar gin mangi nin ziam fam.
12 O Ekiam, nan God, ki uan navimin aven ni minabiva,
nin ziar ekiam zurarama a fasa.
13 Ni zurara bar nan apangkufi.
Kamaghin, ni ua na inizi, ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati.

14 O God, akaba batozir gumazir maba datirighin iza na ko misoghasa.
Gumazir kurar kaba nin akabar gin zuir puvatigha,
uari akuvagha na misueghti ki aremeghasa.
15 O Ekiam, apangkuvir arazim ko, akurvazir arazim bar ni gizivazi ni zuamirama atarir puvati.
Ni bar en apangkuvigha, deravira uan akamin gin ghua egha nighnizim giraghirazir puvati.
16 Ni uamategh na bagh izi egh nan apangkufigh.
Ki nin ingangarir gumazim, nan amebam uaghan nin ingangarir amizim, a na bate.
Kamaghin, ni nan akuragh gavgavim na daning.
17 O Ikiavira Itir God, Ni bizitam damighti an otogh, nan akaghti ki fogh suam, ni bar na gifonge.
Eghti nan apaniba uaghan ganigh fogham, ni nan akuragha gavgavim na ganingi.
Kamaghin, me uan arazir kurar me amizir kam ginighnigh,
bar aghumsigham.

87

Me Jerusalem bagha bar akonge

Kar Koran ovavir boribar ighiam.
Godin ziam fer ighiam.
1 Ikiavira Itir God, uan Nguibam, uan mighsiamin an ingari.
Kar Saionin Mighsiam.
2 Israelin nguazimin itir nguibaba bar,
dar tongin, Ikiavira Itir God, Jerusalemra bar a gifonge.
3 Ia Godin Nguibamin aven itir gumazamiziba, ia deragh oragh,
God ghaze, ni nguibar bar aghuim.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

86:8: Godin Araziba 3:24; 2 Samuel 7:22; Jeremaia 10:6 **86:9:** Onger Akaba 66:4; Aisaia 66:23; Akar Mogomem 15:4 **86:10:** Onger Akaba 72:18; Aisaia 44:6-8; Mak 12:29 **86:11:** Onger Akaba 25:5; Jeremaia 32:39

4 God ghaze, “Kɨ gumazamizir nan akam baragha an gɨn zuiba mengamin
dughiamɨn,
kɨ uaghan Isipɨn kantrin gumazamiziba ko, Babilonɨn kantrin gumaza-
miziba ko, Filistian ikɨzim ko, Tairɨn nguibamɨn gumazamiziba ko,
Itiopian kantrin gumazamiziba, kɨ uaghan bar me mengam.
Me uaghan Jerusalemɨn adarasi.
5 Kɨ kamaghɨn Jerusalem mɨkɨmam,
‘Kar gumazamiziba bar men nguibam.’ ”
Godɨn Bar Pɨn Itim, uabɨ Jerusalem asaragh, a damightɨ
a bar gavgavigham.
6 Ikiavɨra Itir God, uabɨ Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ziaba osirigh,
men ziaba isɨ Jerusalemɨn gumazamizibar ziaba sara me akuvagham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
7 Jerusalemɨn itir gumazamiziba bar akuegh ighiaba bangam.
Me suam,
“O Jerusalem, bizir aghuir e itiba, nɨ bar dar mɨngarim.”

88

Gumazim uabɨn akurvaghasa God ko mɨgei

Kar Koran ovavir boribar ighiam.
Esran ikɨzimɨn gumazir mam Heman, ighiar kam osiri. Gumazir onger akar kamɨn faragha zuim me mɨkemezɨ, me “Mahalat Leanotɨn,” tiarimɨn a bange. Me onger akar kam kamagh a dɨbori, Maskil.

1 O Ikiavɨra Itir God, nan God, nɨ nan akuragha ua na ini.
Kɨ uabɨn akurvaghasa aruebar nɨn diava,
dɨmagaribar nɨ ko mɨgei.
2 Nɨ kuarim atɨgh nan azangsɨziba baragh.
Egh deragh nan ararem baragh nan akuragh.

3 Osɨmtɨzir avɨriba na bativima,
kɨ Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn boroghɨn mangasava ami.
4 Gumazir maba ariaghiregha ghua mozir konimɨn mangasava amima,
kɨ uaghan men aven ikia, me ko zui.
Kɨ guizbangɨra gavgaviba nan puvatɨ.
5 Kɨ mati, me na ataghizɨ kɨ gumazir oveaghueziba ko men danganimɨn iti.
Kɨ mati, gumazim me a mɨsoghezɨ, an aremegha gumaziba ariaghira itir
danganimɨn iti.
Kɨ mati, gumazir nɨ bar gɨn amadagha akurvazi puvatɨzibar mɨn iti.

6 Nɨ na isa mozir bar konir kam mɨkɨnizɨ,
kɨ mozir bar konir kamɨn danganir bar mɨtatangizimɨn iti.
7 Nɨn anɨngagharim bar na avara,
mati ongarir ekiam dɨpɨrigha na abɨrazɨ kɨ aven iraghu.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
8 Nɨ kamaghɨn amizɨ, nan namakaba ganigha nan atiatigha bar nan saghon
iti.
Bizir kam na ikiagharɨghizɨ, kɨ azenan izan ibura.
9 Osɨmtɨzir kam nan iti, kɨ anetera ghuavti damaziba nan ikufi.

O Ikiavira Itir God, ki aruebar vaghvagha zurara ni ko migei, ni nan akuragh.

10 Gumazir oveaghueziba, ni ti me bagha mirakelbagh ami, o?
Me ti ua dikavruegh nin ziam fam, o?
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
11 Gumazir ovegha mozim gireghav itiba, me ti nin apangkuvir arazimin uariv gei, o?
Me ti danganir bar kurar kamin kamaghin uariv gia ghaze, God mikemezi moghira e bagha deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir pu.
Puvati, me kamaghin migeir puvati.
12 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibar mitater kamin itiba,
ni amir arazir kabar gari, o?
O me danganir bar mitater kurar kamin ikia, nin akurvazir arazimin gari, o?

13 O Ikiavira Itir God,
ki mizarazibar uabin akurvaghasa, zurara ni ko migei.
14 O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua akirim ragha na gasara?
Ni manmaghsua uan guam nan modo?

15 Ki uan igiamra ikia mizazir kamra isa iza datirighin atam areme.
Ni mizazir ekiam na gasezi, nan agharapaniba bar nan amira.
16 Nin aningagharir ekiam bar na avarazi,
ni na misogha bar na gasighasiki.
17 Ni kamaghin na gamizi, osimtiziba arueba ko dimagariba sara bar na ekiaru.
Mati aperiam otogha ghua nguazir oteviba bar da avara.
18 Ni nan roroar aghuiba ko namakabagh amizi, me bar na ataki.
Ki aminirbirimra a ko, ga roroamning gami.

89

Osimtizir mam Israelin kantrin aven otozi me onger akar kam gami

Esran ikizimin gumazir mam Etan, an onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.
1 O Ikiavira Itir God, ki zurara nin apangkuvimin gun, gumazamizibav kimiva ongam.
Ki uan akamin, pamten gin otivamin boribav kim suam,
God mikemezi moghira, a zurara deraghavira e gami,
egha dughiatamin e ataghirazir puvati.
2 Ki fo, nin apangkuvim a ikia mamaghira iti.
Ni zurara deraghavira e gamua dughiatamin e ataghirazir puvatizir arazir kam,
a bar ekevegha overiamin min gavgavigha ikia mamaghira iti.

3 Ni kamaghin migia ghaze,
“Ki gumazir mam ginabagha a koma Akar Dikirizir Gavgavim gami.
Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, Akar Gavgavim gamigha gifa.

89:1: 1 Atriviba 4:31; Onger Akaba 101:1

4 Kɨ kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, ‘Nɨn adarazira zurara atrivibar otivam.
Nɨn adarazir aven atrivitam otogh,
ikɨ mamaghɨra ikiam.’ ”
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Ikiavɨra Itir God, nɨn Nguibamɨn itir enselba nɨ amir mirakelba bagh, ighiaba bangɨ nɨn ziam fam.
Me gara fo, nɨ zurara deraghavɨra e gami, egha dughiatamɨn e ataghɨrazir puvatɨ,
egh me arazir kam gɨnɨghnɨgh uari akuv nɨn ziam fam.
6 O Ikiavɨra Itir God, nɨn Nguibamɨn aven, tav nɨn mɨn itir puvatɨ.
Nɨn nguibamɨn enseltam nɨ ko magh ghuzir puvatɨ.
7 Nɨn Nguibamɨn enselbar gumazir dapaniba, me uari akuva bizibav gɨa nɨn atiatia nɨn apengan iti.
Enselɨn igharazir nɨ okarigha itiba, me uaghan atiatia nɨrarama apengan iti.
8 O Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim.
Gumazitam bar gavgavigha nɨn mɨn itir puvatɨ.
O Ikiavɨra Itir God, nɨ zurara deraghavɨra e gami,
egha dughiatamɨn e ataghɨrazir puvatɨ.

9 Nɨ ongarir ekiar gavgavim gativagha an gari.
A pamten dɨkavima, nɨ a gami a pura amɨragha irɨghav iti.
10 Nɨ Isip, asɨzir atiar ekiamɨn mɨn, an gavgavim abɨragha bar a gasɨghasɨki.
Nɨ uan gavgavir ekiar kamɨn, uan apaniba bar me abɨnizɨ me tintinibar are.
11 Overiam ko nguazim, aning nɨna.
Nɨ nguazimɨn ingarizɨma biziba bar an iti.
12 Nɨ nguazim bar, an notɨn amadaghan ikegha ghua sautɨn amadaghan biziba vɨrara dar ingari.
Gumazamiziba nɨn ziam fe moghɨn,
Tabor ko Hermonɨn Mɨghsɨamning, nɨ bagha bar akuegha ighiam banga nɨn ziam fe.
13 Nɨ gavgavir bar ekiam iti.
Ezɨ nɨn gavgavir kam a bar ekefe.

14 Nɨ atrivimɨn ikia uan gumazamizibagh ativagha, men akurvagha deravɨra men gari.
Nɨn kotiar araziba da bar dera.
Nɨ gumazamiziba bar men apangkuvigha, zurara deraghavɨra me gami,
egha dughiatamɨn me ataghɨrazir puvatɨ.
15 O Ikiavɨra Itir God, gumazamizir ighiabagh amua nɨn ziam feba, me bar akongegh.
Nɨn angazangarim me gisirazɨ moghɨn, nɨ bar me gifuegha men boroghɨra iti.
16 Nɨ bar deravɨra me gamima,
me bar akuegha dɨmagariba ko aruebar nɨn ziam fa ighiabagh ami.

89:4: 2 Samuel 7:12-16; 1 Eghaghaniba 17:11-14; Onger Akaba 132:11; Aposel 2:30 **89:6:** Onger Akaba 40:5; 86:8; 113:5 **89:11:** 1 Eghaghaniba 29:11; Onger Akaba 24:1-2; 50:12

17 Nɨrara, nɨ gavgavim e ganɨdi, ezɨ e nɨ bagha bar akonge.
Nɨ bar deragha e gamua en akurvazima, e uan apaniba ko mɨsogha me abɨri.
18 O Ikiavɨra Itir God, nɨ uabɨ e geghuv en ganamin gumazim, oramɨn mɨn e ganɨngi.
Nɨ Israelian Godɨn Bar Zuezim, nɨ arazir aghuimrama amuava, atrivim e ganɨngi.

God Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim Devit koma a gami

19 Nɨ fomɨra irebamɨn mɨn gari bizimɨn aven, uan ingangarir gumazir nɨ ifongezibav gɨa ghaze,
"Kɨ mɨdorozir gumazir bar aghuir mam amɨsevegha gɨfa.
Kɨ gumazamizibar tongɨn anemɨsevegha,
an atrivimɨn ikiasa kɨ atrivir dapanir asuam a garu.
20 Kɨ uan ingangarir gumazim Devit, an apigha anemɨsevegha uan borem a ginge.
A ian atrivimɨn ikiam.
21 Nan gavgavim zurarama a ko ikɨ, mamaghɨra ikiam.
Nan gavgavim zurara a ko ikɨ gavgavighvɨra ikiam.
22 An apaniba a mɨsogh anebɨraghan kogham.
Gumazir kuraba anebɨraghtɨ, a irɨghan kogham.
23 Kɨ uabɨ an apaniba abɨnigh,
an aghuazibav sueghtɨ, me arɨmɨghiregham.
24 Nan apangkuvim a ko ikɨtɨ, kɨ zurara deraghvɨra a damu, egh dughiatamɨn aneteghan kogham.
Kɨ uan gavgavim a danightɨ a bar gavgavigham.
25 Kɨ Meditereniani̇n Ongarir Ekiamɨn mɨriamɨn itir nguaziba bar a danɨng mangɨ, Yufretisɨn Faner dadarimɨn tugham.
Eghtɨ an adagh ativagh dar ganam.
26 A kamagh na mɨkɨm suam, Nɨ nan God nan afeziam.
Nɨ dagɨamɨn mɨn ikia na moga nan akurvasi.
27 Kɨ David amɨsevezɨ a nan otarir ivariamɨn iti.
A nguazimɨn atriviba bar dagh afiragh,
men atrivir dapanimɨn ikiam.
28 Kɨ zurara an apangkuv an akurvagh mamaghɨra ikiam.
Kɨ a ko Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim damightɨ,
a gavgavigh ikɨ mamaghɨra ikiam.
29 Dughiabar zurara an ovavir boribar aven, men gumazitam atrivimɨn ikiam.
Atrivir kaba me Israelia gativagh men gan
ikɨ mangɨtɨ, overiar kam gɨvagham.

30-32 "An ovavir boriba nan akam batuegh, bizir kɨ damuasa mɨkemezibar gɨn mangan koghɨva,
akɨrim ragh arazir kɨ ifongezibagh asaragh,
nan Akar Gavgavibar gɨn mangan koghtɨ,
kɨ men arazir kurar me amizir kam gɨnɨghnɨgh,
mɨzazir kuram me danɨngam.
33 Kɨ uan ingangarir gumazim Devit bar an apangkuvigh,
egh deraghvɨra uan akar dɨkɨrɨzimɨn gɨn mangɨ zurara deraghvɨra a damu egh dughiatamɨn aneteghan kogham.

89:20: 1 Samuel 13:14; 16:12; Aposel 13:22 **89:27:** Akar Mogomem 1:5

34 Kɨ uan Akar Gavgavir a ko dɨkɨrɨzir kam abɨghan kogh,
uan akatam uamategh a giraghan kogham.

35 “Kɨ Godɨn bar zuegha arazir aghuibara amim.
Kɨ uan ziamɨn akam akɨra ghaze,
Kɨ Devit gifaran kogham.
36 An ovavir boriba ikɨ mamaghɨra ikiam.
An adarazi gumazamizibagh ativagh men ganam,
mati aruem isiragha mamaghɨra iti.
37 Me iakɨnimɨn mɨn isiragh mamaghɨra ikɨ,
kamagh gumazamizibar akagham, nan akam a bar guizbangɨra.”
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

Etan orazi apaniba atrivim mɨsogha anebɨrazɨ, an a bagha azi

38 Nɨ datɨrɨghɨn uan atrivir nɨ ua baghavɨra inabazim,
nɨ an atara anetegha akɨrim ragha a gasara.
39 Nɨ a ko dɨkɨrɨzir akar gavgavir kam abigha gɨfa.
Nɨ an atrivir dapanir asuam isa nguazimɨn anekunizɨ a mɨze.
40 Nɨ an nguibar ekiamɨn dɨvaziba akaraghariki,
ezɨ dɨpenir ekiaba bar ikufi.
41 Ezɨ gumazamizir anebɨgha aruiba an biziba okei.
An boroghɨn itir gumaziba dɨbovir akabar a mɨgei.
42 Nɨ an apanibagh amizɨ me anebɨragha,
bar akonge.
43 Nɨ an mɨdorozir gumazibagh amizɨ, me mɨsoghamin gavgaviba puvatɨ.
Ezɨ me a mɨsogha anebɨra.
44 Nɨ anebɨrazɨ a uam atrivimɨn itir puvatɨgha,
ua gumazamizibagh ativagha men garir puvatɨ.
45 Nɨ a gamizɨ a zuamɨra ghuri.
Egha aghumsɨzir dafam a ganɨngi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

Me uarir akurvaghasa God ko mɨgei

46 O Ikiavɨra Itir God, nɨ dughiar ruarimɨn en modogh ikɨ kamaghɨra ikiam, o?
Nɨn anɨngagharim ti avimɨn mɨn isi kamaghɨra ikiam, o?
47 O Ikiavɨra Itir God, nɨ e ginɨrɨgh en ikɨrɨmɨrim otefegh.
Nɨ en ingarizɨ e iti, e ua bar moghɨrama ovegh pura gevegham.
48 Tinara angamɨra ikɨ kamaghɨra ikɨ, ovengan kogham?
Tinara uabɨn gavgavighvɨra ikɨ,
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn mangan kogham?
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
49 O Ekiam, nɨ en apangkuvighavɨra iti o?
Nɨ Devit ko dɨkɨrɨzir akar kam, manmaghɨram a damuam?

89:34: Dɨboboniba 23:19; Godɨn Araziba 7:9; Jeremaia 33:20-21

50 O Ekiam, nɨ na ginɨrɨgh, kɨ nɨn ingangarir gumazimɨn iti, gumaziba dɨbovir
akabar na mɨgei.
Gumaziba bar moghɨra na dɨpova akar kurabar na mɨgei.
51 O Ikiavɨra Itir God, nɨ atrivimɨn ikiasa na ginabazɨ,
nan apaniba nan ingarava aka akar kurabar na mɨgei.

52 E zurara Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ kamaghɨra ikiam.
Bar guizbangɨra.

Akɨnafarir namba 4

90

(Onger Akaba 90--106)

Godɨn mɨgɨrɨgɨaba ko gumazimɨn mɨgɨrɨgɨaba

Kar Moses God ko mɨgeir onger akam. Moses a guizbangɨra God baghavɨra itir gumazim.
1 O Ekiam, nɨ bar guizbangɨra en dɨpenir, e aven itimɨn mɨn itima,
en inazir afeziaba fomɨra nɨn aven ikia iza, datɨrɨghɨn e iti.
2 Nɨ tɨghar mɨghsɨaba ko nguazir kamɨn ingaram, nɨ Godɨn ikia kamaghɨra iti.
Nɨ uaghan gɨn ikɨ kamaghɨra ikiam.

3 Nɨ nguazimɨn gumazamizibagh amima, me arɨmɨghira ua ghua nguazim
gava.
Nɨ ghaze, “Ia nguazimɨn gumazamiziba, ia arɨmɨghirɨ ua nguazim gav-
agh.”
4 Nɨn nɨghnɨzim 1,000plan azeniba, da mati aruer vamɨra.
Dughiar kam, boghɨnaron aruemɨn mɨn zuamɨra gɨfa.
Mati dɨmagarim dughiar otevimɨn ghua gɨfa.
5-6 Nɨ aperiamɨn mɨn otogha gumaziba inigha zuima, me bar ariaghiregha
ireghav iti.
Me irebamɨn mɨn bar dughiar otevimɨn iti.
Me mati dadar moniba, aruem anadi me aghua ruari.
Ezɨ aruem uaghirima me mɨdɨa uaghiri.

7 Nɨ adarim en ikia, e gasɨghasɨsi.
Nɨ adarim en iti, ezɨ e bar nɨn atiatingi.
8 Nɨ en arazir kuraba bar adar gari.
En arazir kurar e mogava amiba, nɨ bar ada isa azenim garigha gɨfa.
9 Nɨn adarim, e nguazimɨn itir ikɨrɨmɨrir kamɨn dughiam otefe.
Bar guizbangɨra, e zuamɨra gɨvagham, mati e ghuariaba sue moghɨn ami.
10 E 70plan azenibar iti, e gavgavigh 80plan azenibar ikiam.
Azenir e itir kabar dughiaba,
e zurara ingangarir ekiabagh amua osɨmtɨzibarama ateri.
Azenir kaba zuamɨra geveghtɨ, e uaghan mangegham.

11 Tinara nɨn adarir ekiamɨn gavgavim gɨfo?
Nɨ atarima gumazamiziba nɨn atiatɨ,
tinara men atiatir kam gɨfo?
12 Nɨ deragh en sure damutɨ, e uan ikɨrɨmɨrimɨn dughiam gɨfogham, an otefe.
E fofozir aghuim ikɨva, dughiaba vaghvagh deraghvɨra bizibar amuam.

90:1: Godɨn Araziba 33:27 **90:2:** Aghuzir Akaba 8:25-26 **90:4:** 2 Pita 3:8 **90:12:** Onger Akaba 39:4

13 O Ikiavɨra Itir God, nɨn anɨngagharir kam ti dughiar ruarimɨn ikɨvɨra ikiam, o?
E nɨn ingangarir gumaziba, nɨ en apangkuv.
14 Nɨ zurarama en apangkufi.
Nɨn apangkuvir kam mɨzarazibar e gizɨvɨra ikɨ.
E dughiabar ikɨ zurara onger akabar amuva, naviba deragh ikiam.
15 Nɨ faragha azenir avɨribar osɨmtɨzim e ganɨngi.
Nɨ osɨmtɨzir e ganɨngizir kabar arueba mengegh, dar mɨrara datɨrɨghɨn e damightɨ e bar akuegham.
16 E nɨn ingangarir gumaziba, nɨ uan ingangarir gavgaviba en akagh.
Nɨ uaghan en ovavir boriba, nɨ uan ingangarir gavgavir aghuiba men akagh.

17 O Ekiam, nɨ en God, e kamaghɨn ifonge, nɨ en apangkuvigh deraghvɨra e damu.
Bizir e amiba mar deraghvɨrama otiv.
Nɨ guizbangɨra bizir e amiba, nɨ gavgavim dar anɨngightɨ,
da gavgavigh mamaghɨra ikɨ.

91

God e geghuvir gumazim

1 Gumazim, Godɨn Bar Pɨn Itim, deragh an gansɨ an a bagh mangɨtɨ,
God deragh an ganam.
A Godɨn Gavgaviba Bar Itimɨn boroghɨn ikɨtɨ,
God dughuazimɨn mɨn anevaragham.
2 Gumazir kam Ikiavɨra Godɨn mɨkɨm suam,
“Nɨ nan dɨvazir gavgavimɨn mɨn itima,
kɨ nɨn aven uabɨ moga deravɨra iti.
Nɨ nan God.
Kɨ nɨghnɨzir gavgavim nɨrara iti.”

3 Bar guizbangɨra, God bar deragh nɨ geghuv nɨn gantɨ,
Bizir kuratam azuazimɨn mɨn modogh ikɨ,
nɨn suiragh nɨ gasɨghasighan kogham.
Nɨ an dafarimɨn aven ikɨtɨ,
arɨmariar kuratam nɨ inightɨ,
nɨ aremeghan kogham.
4 A tuarir amebam uan nguziba ave moghɨn,
uan avɨzimningɨn nɨ avaraghtɨ nɨ aven ikiam.
Kamaghɨra, nɨ Ikiavɨra Itir God, an apengan ikɨtɨ
a deravɨra nɨ modogh nɨ geghuv nɨn ganam.
A ifarir puvatɨ.
A zurara uan akar a mɨkemezibar gɨn mangɨ,
nɨn oramɨn mɨn ikɨ,
deravɨra nɨn ganam.
5 Dɨmagaribar aruir duar kuraba, nɨ dar atiatingan markɨ.
Nɨ aruemɨn, bizir zuamɨra nɨ gasɨghasɨzi tamɨn atiatingan kogham.
6 Nɨ arɨmariar ekiar dɨmangan nɨ bativamiba,

90:17: Aisaia 26:12 **91:1:** Onger Akaba 31:20; 121:5; Aisaia 25:4; 32:2 **91:2:** Onger Akaba 14:6; 18:2; 56:4; Jeremaia 16:19 **91:3:** 1 Atriviba 8:37; Onger Akaba 124:7; Aghuzir Akaba 6:5 **91:4:** Onger Akaba 36:7; 40:11; 63:7; Aisaia 51:16 **91:5:** Jop 5:19-23; Onger Akaba 23:4; 27:1 **91:6:** 2 Atriviba 19:35; Jop 5:22

ko bizir kurar aruemɨn nɨ gasɨghasɨghamibar
atiatingan kogham.
7 Gumazir 1,000pla nɨn boroghɨn arɨmɨghireghtɨ,
10,000pla nɨn agharir guvimɨn arɨghiregham, eghtɨ nɨ deragham.
Bizir kuratam nɨn boroghɨn izan kogham.
8 Nɨ gantɨ arazir kurar gumaziba nɨ gamiba,
God uam ada ikarvagham.

9 Nɨ bizir kurabar atiatia Ikiavɨra Itir God bagha zui.
Godɨn Bar Pɨn Itim, a nɨn dɨvazimɨn mɨn ikia,
guizbangɨra nɨ geghuva nɨn gari.
10 Kamaghɨn, bizir kuratam nɨ bagh izan kogham.
Arɨmariar ekiatam nɨn dɨpenimɨn boroghɨn mangan kogham.
11 Nɨ daruamin dughiabar,
Ikiavɨra Itir God, nɨ bagh uan enselba Akar Gavgavim me mɨkɨmtɨma,
me deraghvɨra nɨn ganam.
12 Egh me uan dafaribar nɨ fueghtɨ,
nɨ uan dagarim dagɨatamɨn aneseghan kogham.
13 Nɨ laionba ko, kuruziba ko, laionɨn igiaba ko,
kuruzir kurar ekiaba dɨkabɨnam.

14 God kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
“Gumazir nan ziam gɨfogha na gifongegha nan poroziba,
kɨ ua me inigh,
deragh me geghuv men ganam.
15 Eghtɨ me na ko mɨkɨmtɨ, kɨ me baragham.
Egh osɨmtɨzim me batoghtɨ kɨ me ko ikɨva,
ua me inigh ziar ekiam me danɨngam.
16 Egh kɨ men ikɨrɨmɨrim men ivezimɨn mɨn a damightɨ
a mangɨ ruaragham, egh kɨ uamategh me inigh me ko ikiam.
Egh kɨ ua me inigh
men Akurvazir Gumazimɨn ikiam.”

92

Godɨn ziam fer onger akam

Ighiar kam, a Godɨn ziam fer ighiam.
Me Sabatɨn dughiabar ighiar kam gami.
1 Ikiavɨra Itir God, nɨ Godɨn Bar Pɨn Itim,
arazir nɨ mɨnaba ighiabagh amua nɨn ziam fer kam, a dera.
2 Nɨ nan apangkuvir araziba, kɨ mɨzarazibar dar gun mɨkɨmam.
Kɨ dɨmagaribar zurara, nɨ deraghavɨra na gamir arazir kamɨn gun mɨkɨmam.
3 Kɨ gita ko kulele ko boam mɨsoghtɨ da ararer aghuim damu
nɨn ziam fam.

4 Kɨ nɨn ingangarir aghuim gɨnɨghnɨgha ighiam gamua bar akongezɨ,
nan navim dera.
5 O Ikiavɨra Itir God, nɨn nɨghnɨzim bar ekevezɨ,

91:7: Josua 14:10 **91:8:** Onger Akaba 37:34; 58:10 **91:11:** Onger Akaba 34:7; Matyu 4:6; Luk 4:10 **91:12:** Matyu 4:6; Luk 4:11 **91:13:** Gumazir Dapaniba 14:6; Daniel 6:22; Luk 10:19 **91:14:** Onger Akaba 9:10; 59:1; 145:20 **91:15:** 1 Samuel 2:30; Jop 12:4; Jon 12:26 **92:5:** Onger Akaba 139:17; Aisaia 28:29; 55:8-9; Rom 11:33-34

ni ingangarir bar ekiabagh ami.
6 Gumazir nighnizir aghuiba puvatigha onganiziba,
me bizir kabagh foghan kogham.
7 Gumazir kuraba dadabar min zuamiram otivam.
Eghti gumazir arazir kurabagh amiba, me bizir aviriba inigh deraghvira ikiti,
ni bar me gasighasigham.
8 Kamaghin, Ikiavira Itir God,
ni uabi atrivimin iki kamaghira iki.

9 E fo, gumazir nin apanimin itiba me arimighiregham.
Gumazir arazir kurabagh amiba, ni me abinighti
me tintinibar ari mangam.
10 Ni na amisevegha gavgavir ekiam na ganingizi, ki bar akonge.
Gavgavir kam bulmakaun gavgavim ko magh ghu.
11 Ki uan apanibar gari me ikuvigha gifa,
ezi ki gumazir kurabar ararem barasi.

12 Gumazir Godin damazimin deraziba, me deragh otivigham.
Me mati iruem dagher aghuiba bata,
egha uaghan Lebanonin kantrin itir sidan temer ekiabar min aghungi.
13 Me mati, temer me Ikiavira Itir Godin Dipenimin oparigha givaziba.
Da en Godin Dipenimin aven aghua egha deragha gara iti.
14 Da ghurizir dughiamin, dar dagheba ikiavira iti.
Dar dafaribagh arighavira itima, da gavgavigha midir puvati.
15 Da kamagh amua gumazamizibav gia ghaze,
"Ikiavira Itir God a bar guizbangira, a ifarir puvati.
A dagiamin min itima, ki an aven modima a nan akurvasi.
Arazir kuratam an itir pu.
Bar puvati."

93

God atrivimin iti

1a Ikiavira Itir God, an atrivimin ikia,
ziar bar ekiam ikia, gavgavir ekiam iti.
1b A nguazir kam gamizi,
a uan danganimra ikia
bar gavgavigha kamaghira iti.
2 O Ikiavira Itir God, biziba tighar otivam,
ni fomira ikia kamaghira iti.
Ni atrivimin ikia zurara ikia kamaghira iti.

3 Ikiavira Itir God, ongarir konim mighigha niga,
bar pamten dipira tingazi.
4 O Ikiavira Itir God, nin gavgavir ekiamin,
nin Nguibamin itir biziba, ni bar dagh ativagha dar gari.
Ongarim dipira nidir niginim, a sufi.
Nin gavgavim a gafiragha bar ekefe.

92:12: Onger Akaba 1:3; 52:8; Aisaia 65:22; Hosea 14:5-6 **92:13:** Onger Akaba 100:4; 135:2
92:14: Onger Akaba 1:3; Jon 15:2 **93:2:** Onger Akaba 45:6; 90:2; Azir Akam 5:19

5 Ikiavɨra Itir God, nɨn Akar Gavgaviba ikɨ kamaghɨra ikiam.
Nɨn Dɨpenim zurara zuegh kamaghɨra ikiam.
Bar guizbangɨra!

94

God gumazamiziba tuisɨgh, gumazamizir kuraba abɨnigh, gumazamizir aghuibar akuragham

1 Ikiavɨra Itir God, nɨ gumazamizir kurabar araziba ikarvazir God.
Nɨ datɨrɨghɨn uan anɨngagharim men akagh.
2 Nɨ gumazamizibar amightɨ me nɨn kotiamɨn tuivam.
Nɨ datɨrɨghɨn gumazir akaba batozibar arazim ikarvagh,
ivezir kuram me danɨng.
3 O Ikiavɨra Itir God, dughiaba manmaghɨn ikiavɨra iti,
ezɨ gumazamizir kurar kaba uan arazir kuraba bagha bar akonge?

4 Gumazamizir kuraba akaba batogha, uan arazir kuraba bagha bar akonge.
Me amir arazir kaba bagha uarira uari fe.
5 O Ikiavɨra Itir God,
me osɨmtɨziba nɨn gumazamizibagh arɨgha me abɨri.
6 Me paba ariaghirezir amiziba ko,
borir afeziaba ariaghireziba ko,
Kantrin Igharazibar Gumazamizir en nguazimɨn itibav sozima,
me ariaghire.
7 Me ghaze,
“Ikiavɨra Itir God en garir puvatɨ.
E amir bizir kaba, Jekopɨn God mɨghɨgha dagh nɨghnɨzir puvatɨgha
dar garir puvatɨ.”

8 Ia gumazamizir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨziba,
ia oregh deragh fogh.
Ia bar gumazir onganiba,
ia manadɨzoghɨn fofozitam ikiam?
9 God en kuaribar ingari.
God oragham ti, o puvatɨgham?
God en damazibar ingari.
God uabɨ ganam ti, o puvatɨgham?
10 A uabɨ kantriba bar dar gumazamizibagh ativagha
men gara men sure gami.
A me akɨram o, puvatɨgham?
11 Ikiavɨra Itir God, a bar gumazamizibar nɨghnɨzibagh fo.
Bizir me damuasa nɨghnɨziba, an a dagh fogha gɨfa.
Da mɨgharimɨn mɨn zuamɨra mangɨgh, otivan kogham.

12 O Ikiavɨra Itir God,
nɨ uan Akar Gavgavimɨn gumazitamɨn sure damightɨ,
gumazir kam bar akuegham.
13 Nɨ kamaghɨn damigh avughsazim a danigham.

93:5: Onger Akaba 19:7; 29:2; 96:9; 1 Korin 3:17 **94:1:** Aisaia 35:4; Nahum 1:2; Rom 12:19 **94:3:** Jop 20:5; Onger Akaba 13:2 **94:9:** Ua Me Ini 4:11; Aghuzir Akaba 20:12 **94:10:** Jop 35:11; Onger Akaba 44:2; Aisaia 28:26 **94:11:** Jop 11:11; 1 Korin 3:20 **94:12:** Jop 5:17; Aghuzir Akaba 3:11; 1 Korin 11:32; Hibru 12:5

Eghtɨ osɨmtɨziba a bativan kogh mangɨ,
gumazamizir kuraba arɨmɨghiregh mozimɨn magɨregham.
14 Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God uan gumazamiziba ateghan kogham.
An akɨrim ragh me gasaraghan kogham.
15 Gɨn, gumazamiziba kotɨn dughiamɨn guizbangɨra mɨkɨmam.
Eghtɨ gumazamizir Godɨn damazimɨn deraziba,
me kotiamɨn mɨgɨrɨgɨar aghuibar gɨn mangam.

16 Tinara nan akuragha gumazamizir kuraba dɨkabɨra?
Tinara nan akuragha
arazir kurabagh ami da otivir gumazamiziba batoke?
17 God zuamɨra nan akurazir puvatɨzɨ,
kɨ ti fomɨra matmatiam giraghughai.
18 Kɨ kamagh nɨghnɨgha ghaze,
“Nan dagarim apɨghsighizɨ, kɨ datɨrɨghɨn irɨgham.”
Puvatɨ.
Ikiavɨra Itir God bar nan apangkuvigha nan suirazɨ,
kɨ arazir kuramɨn irɨzir puvatɨ.
19 Kɨ bizir avɨribagh nɨghnɨgha nan navim osemezir dughiamɨn,
nɨ nan navim gamizɨ
a bar akongegha amɨragha iti.

20 Gumazamizir kurar kaba, gumazamiziba arazir kurabar amuasa, me bagha akar gavgaviba akɨri.
Nɨ gumazir kamaghɨn amiba ko ingarir puvatɨ.
21 Me uari akuva gumazir aghuibav soghtɨ me arɨmɨghirasa akabav sosi.
Me gumazir arazir kurabagh amir puvatɨziba, pura me isa kotiabar arɨgh,
me mɨsoghtɨ me arɨmɨghirasa.
22 Ikiavɨra Itir God, a nan akurvaghasa bar gavgafi.
Nan God dagɨamɨn mɨn iti,
ezɨ kɨ an aven modima, a nan akurvasi.
23 Apaniba arazir kurar bar avɨribagh ami,
ezɨ a men arazir kurar kaba ikarvagham.
Ikiavɨra Itir God, en God, a men arazir kurabagh nɨghnɨgh,
me mɨsoghtɨ me arɨmɨghiregham.

95

Ia izɨ, e Godɨn ziam fam

1 Ia izɨ, e ighiaba bangɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.
A en dagɨamɨn mɨn ikia e moga en akurvasi,
e a gɨnɨghnɨgh onger akabar amuam.
2 E an boroghɨra mangɨ a mɨnabɨva,
pamten dɨm ighiabar amu
an ziam fɨ bar akuegham.

3 E fo, Ikiavɨra Itir God, a Godɨn Bar Gavgaviba Itim.
An atrivir gavgaviba bar itim,
egha godɨn ifavariba bar dagh afira.
4 A nguazimɨn aven itir danganir koniba, ko mɨghsɨar bar pɨn itiba,

---

94:14: 1 Samuel 12:22; Rom 11:1-2 **94:18:** Onger Akaba 38:16 **94:22:** Onger Akaba 59:9; 62:2; 62:6

a bar dagh atifa.
5 A uabɨ ongarim ko nguazimɨn ingari,
ezɨ aning uaghan an bizimningra.

6 Ikiavɨra Itir God en ingari.
Ia izɨ, e an boroghɨn mangɨ dapaniba avigh,
teviba apɨrigh uari a danigh an ziam fam.
7 A uabɨra en God.
E an gumazamiziba,
E sipsipbar mɨn amima
a uabɨ e geghuva deragha en gari.
Ia bar deragh an akam barakigh!

8 God kamagh ia mɨgɨa ghaze,
“Ian inazir afeziaba fomɨra gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ikia,
Meriban danganimɨn otogha, nan akam batoke.
Me gɨn Masan danganimɨn ikia, uam akam batoke.
Ia me amizir arazir kamɨn gɨn mangɨ uan navibar kuman markɨ.
9 Me guizbangɨra nan ingangarir gavgavibar gani.
Egha nɨghnɨzir gavgavim nan itir puvatɨgha,
nan gavgavim tuisɨgh fofoghasa nan azai.
10 Gumazamizir kabar naviba bar saghon ikia nan gɨn zuir puvatɨ.
Tuavir kɨ me bagh atɨzim, me zurara a gitavɨrasi.
Kamaghɨn, kɨ 40plan azenibar gumazamizir kabar anɨngaghe.
11 Kamaghɨn amizɨ, kɨ anɨngaghegha
kamaghɨn me mɨgɨa ghaze,
‘Me nan aghuvsazir danganimɨn aven mangɨghan kogham.
Bar puvatɨ!’ ”

96

God nguazimɨn gumazamiziba bar me gativagha men gari

1 Ia bar moghɨra onger akar igiatam, Ikiavɨra Itir God bagh a bangɨ.
Ia nguazimɨn gumazamiziba bar, a bagh ighiabar amu.
2 Ia Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ, a bagh onger akabar amu.
Dughiabar zurara ia an gun uariv mɨkɨm suam,
Ikiavɨra Itir God zurara en akurvasi.
3 Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an amibar
gun kantriba bar dar gumazamizibav kɨm.

4 Ikiavɨra Itir God a bar faraghavɨra ikia bar gavgafi.
Ezɨ e an ziam fɨ mangɨvɨra ikiam.
Aseba bar, me Ikiavɨra Itir Godɨn mɨn itir puvatɨ.
E an apengara ikɨva an atiatingam.
5 Nguazimɨn itir gumazamizibar aseba,
da pura ifavarir godba.
Ikiavɨra Itir God, an overiamɨn ingari.
6 Ikiavɨra Itir God, atrivimɨn ikia ziar ekiam ikia,
egha uan Dɨpenimɨn iti.
A bizir aghuiba ko gavgavimɨn mɨngarim.

95:7: Onger Akaba 80:1; 100:3 **95:7:** Hibru 3:15; 4:7 **95:7:** Hibru 3:7-11 **95:8:** Dɨboboniba 14:22; Godɨn Araziba 6:16 **95:8:** Ua Me Ini 17:1-7; Dɨboboniba 20:2-13 **95:11:** Dɨboboniba 14:20-23; Godɨn Araziba 1:34-36; 12:9-10; Hibru 4:3-5

7 Ia nguazimɨn itir ikɨzibar gumazamiziba bar,
ia Ikiavɨra Itir Godɨn ziar ekiam ko gavgavim bagh, bar akongegh.
8 Ikiavɨra Itir God, a bar faraghavɨra itima,
ia an ziar ekiam fɨ.
Ia ofaba inigh an Dɨpenimɨn mangɨ.
9 Ikiavɨra Itir Godɨn Araziba, da bar deragha bar zue, arazir kaba mati an kurkazir aghuim.
Ia gumazamiziba bar moghɨra an arazir kabagh nɨghnɨgh an ziam fɨ.*
Ia nguazimɨn gumazamiziba, an atiating egh akong.

10 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongɨn ikɨ mɨkɨm suam,
"Ikiavɨra Itir God, an atrivimɨn iti.
A nguazimɨn ingarigha a gamizɨ a gavgavigh ikɨ mamaghɨra ikɨva sɨvaghsɨvaghan kogham.
Ikiavɨra Itir God, gɨn uan kotɨn arazir aghuimɨn gɨn mangɨva,
gumazamizibar araziba bar da tuisɨgham."
11 Nguazim ko overiam, gua bar akongegh,
ongarim, nɨ bar akuegh egh nɨgɨnir dafam damu.
Ia ongarimɨn aven itir biziba,
ia uaghan bar akongegh.
12 Ia azeniba, ko azenibar aghuir biziba,
ia bar moghɨra bar akongegh.
Ia ruaribar temeba,
ia uaghan ighiabar amu bar akongegh.
13 Ia bar moghɨra izɨ, Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn ighiam damu.
A izɨ nguazimɨn gumazamiziba bar me gativagh men ganam.
Ikiavɨra Itir God, uan arazir aghuimɨn gɨn mangɨ, gumazamiziba bar me gativagh,
uan guizɨn akamɨn men araziba tuisɨgham.

97

God an atrivir bar ekiam

1 Ikiavɨra Itir God, an atrivimɨn iti.
Nguazimɨn itir gumazamiziba, ia bar akueghtɨ,
arighatɨzibar itir gumazamiziba,
ia dɨmɨva bar akongegh.

2 Overiar mɨgharir pɨziba an okarizɨ,
an arazir aghuimɨn gumazamizibagh ativagha men gari.
3 Apanir a gasɨghasɨghasava amiba, avim an faragha ghua
men isia me gasɨghasɨki.
4 An onɨmaribar angazangaribagh ami,
da nguazimɨn taghtazima,
nguazim nɨghava agoi.
5 Ikiavɨra Itir God, a nguazir kamɨn God.
A izima, mɨghsɨaba pura amera uaghira dɨpabar mɨn otifi.
6 Overiam uabɨ, kamaghɨn akam akura ghaze,
"God arazir aghuibaram ami."

96:7: Onger Akaba 29:1-2 **96:9:** 2 Eghaghaniba 20:21; Onger Akaba 33:8; 93:5; 114:7 * **96:9:** Hibrun akam deragha akar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. Gumazir maba ghaze, Hibrun mɨngarim kamakɨn, "Ia kurkazir aghuiba ikɨ egha izɨ nan ziam fɨ." **96:10:** Onger Akaba 9:8; 67:4; 93:1; 98:9 **96:12:** Onger Akaba 98:9

Ezɨ gumazamiziba bar an angazangarim ko gavgavimɨn gari.

7 Gumazamizir marvir guabar ziaba feba bar aghumsɨki.
Aseba teviba apɨrigh Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.

8 Saionɨn nguibamɨn itir gumazamiziba, bizir kam barasi.
Judan nguibabar itir gumazamiziba, nɨn kotiar arazir aghuir kam bagh
bar akuegh, men naviba deragham.
9 O Ikiavɨra Itir God, Nɨ Godɨn Bar Pɨn Itim,
nɨ nguazimɨn gumazamiziba bar me gativagha men gari.
Nɨ ziar ekiam ikia, bar asebagh afira.

10 Arazir kurabar aghuazir gumazamiziba, Ikiavɨra Itir God bar me gifonge.
Gumazamizir a baghavɨra itiba, a men apaniba da ua me inigha,
me geghuva deragha men gari.
11 God angazangarim isa gumazamizir aghuibagh anɨga,
me gamizɨ men naviba bar akonge.
12 Gumazamizir aghuiba, ia bizir Ikiavɨra Itir God amiba bagh, bar akongegh.
Ia bizir kabagh nɨghnɨgh a mɨnabagh.
Ia an ziar zuezir aghuim gɨnɨghnɨgh,
a pɨrafɨ.

98

God gumazamiziba bar men Atrivim

Kar Godɨn ziam fer onger akam.
1 Ia onger akar igiatam Ikiavɨra Itir God bagh, a bangɨ.
A uan agharimɨn bizir aghuir igharagha garibagh ami.
A uan gavgavir ekiamɨn amodoghɨn,
mɨdorozir kam gamua apaniba abɨra.
2 Ikiavɨra Itir God, apaniba ko mɨsogha
me abɨrazir bizimɨn gun mɨkeme,
a uan akurvazir arazim isa
gumazamizibar akazɨ me bar an gari.
3 A Israelian apangkuvigha
men akuraghasa dɨkɨrɨzir akar kam gɨnɨghnɨghavɨra ikia,
me ataghizir puvatɨ.
Kantribar gumazamiziba Godɨn gari,
an apaniba ko mɨsogha me abɨragha, uam e ini.

4 Nguazimɨn gumazamiziba, ia Ikiavɨra Itir God bagh bar akongezir ighiabar amu.
Ia onger akaba pamten dar amuva bar akuegh an ziam fɨ.
5 Ia gitabav sogh, Ikiavɨra Itir God bagh ighiabar amu.
Ia boabav soghtɨ, dar arareba bar deragh.
6 Ia sɨghaba ko itabagh iviva,
pamten dɨmɨva Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ,
a en atrivim.

7 Nɨ ongarim, nɨ ko nɨn itir osiriba, ko bizir nɨn aven itiba,

---

97:7: Ua Me Ini 20:4; Godɨn Araziba 5:8; 27:15; Jeremaia 10:14; Jems 2:19 **97:9:** Ua Me Ini 18:11; Onger Akaba 83:18; 95:3; 96:4 **98:1:** Ua Me Ini 15:6; Onger Akaba 33:3; 40:5; Aisaia 52:10 **98:3:** Onger Akaba 22:27; Luk 1:54; 1:72

ia bar pamten dim mikim.
Ni nguazim, ni ko nin itir gumazamiziba ko bizir nin itiba,
ia bar onger akabar amu.
8 Ia faner ekiaba, ia dafaribav sogh.
Ia mighsiaba, ia ighiabar amuva bar akongegh.
9 Ikiavira Itir God izi nguazim gativagh an ganam.
An atrivimin iki, guizin arazimin gumazamizibar araziba tuisigham.
Kamaghin amizi, ia a bagh bar akuegh onger akabar amu.

99

God an atrivir bar ekiam

1 Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
Kamaghin gumazamiziba an atiatiava agoi.
A uan atrivir dabirabim enselin bar gavgavibar torimin a gapera,
kamaghin amizi, nguazim agoi.
2 Saionin nguibamin aven,
Ikiavira Itir God bar ziar ekiam ikia,
gumazamizibagh ativagha men gari.
3 Gumazamiziba bar anarira nighnigh,
ana atrivim, egha gavgavim ko ziar ekiam itima, an ziam bar zue.
Me an ziar ekiam fi.

4 Atrivir gavgavim, ni arazir aghuiba bagha ifonge.
Ni arazir aghuimra Israelia e gamizi e an gin zui.
Ni e gamizi,
e kotin aven deragha gumazamizibar araziba tuisisi.

5 Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi, a en God.
An arazir aghuiba, ko an damazimin zuezir arazibara amir God.
Kamaghin, ia an boroghin mangi teviba apirigh,
an ziam fi.

6 Moses ko Aron, aning Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimningin iti.
Samuel uaghan God ko migeir gumazir mam.
Me bar Ikiavira Itir God ko migeima,
a me baragha me ikarvasi.
7 God ghuariar ruarir ekiamin tongin ikia,
Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba me ganingizi,
me dar gin zui.

8 O Ikiavira Itir God, ni en God, ni uan gumazamizibar azangsiziba barasi.
Ni men arazir kuraba ikarvagha mizazim me gasi.
Ni uabi men akazi me fogha ghaze,
ni Godin men arazir kuraba gin amadim.
9 E Ikiavira Itir Godin ziam fam,
a en God, e an mighsiamin an ziam fam.
Ikiavira Itir God, a en God,
a Godin arazir aghuibaram amim.

99:1: Ua Me Ini 25:22 **99:7:** Ua Me Ini 33:9 **99:8:** Diboboniba 14:20; Godin Araziba 9:20; Jeremaia 46:28; Sefanaia 3:7

100

God minabir ighiam

1 Ia nguazimin itir gumazamiziba bar,
ia Ikiavira Itir God bagh pamtem dimiva,
bar akongegh an ziam fi.
2 Ia Ikiavira Itir Godin ingangarim damu
an ziam fi bar akongegh.
Ia an boroghin iziva
bar akongezir ighiaba bangi.

3 Ia kamaghin fogh,
Ikiavira Itir God a guizbangira God.
A uabi en ingarizima e an adarazira.
E an gumazamiziba,
egha an sipsipbar min iti.

4 E an Dipenimin aven mangi
an ziam fiva a minamam.
E a minabagh
an ziar ekiam bar a pirafam.
5 E fo, Ikiavira Itir God arazir aghuibaram amua,
egha zurara bar en apangkuvighavira iti.
A damuasa mikemegha givazir biziba,
a zurara dagh amua kamaghira iti.

101

Atrivimin akar dikirizim

Devit ighiar kam osiri.
1 O Ikiavira Itir God,
ki arazir aghuim ko apangkuvir arazim ginighnighiva ighiam bangam.
Bar guizbangira, ki ni baghvira ighiar kam bangam.
2 Ki nin damazimin deraghvira tuavir aghuimra mangiti
gumazitam nan gan akatam na gasan kogham.
O God, ni manadizoghin izi nan akuragham?
Guizbangira, ki uan dipenimin aven iki gumazamizibagh ativagh men ganiva,
uan navir averiamin aven deraghvira nighnigh biziba bar dar amuam.
3 Egh ki iti naghin, arazir kuratam bar ikian kogham.
Gumazamizir akirim ragha ni gasiba ki men aghua.
Ki me ko daruan kogham.
4 Ki ifavarir arazimin gin mangan kogham.
Egha ki arazir kurabagh nighnighan aghua.
5 Gumazamizir moga girakirangin igharaz daraziv geiba,
ki bar me gasighasigham.
Egh ki gumazamizir ifaghata uari uan ziaba feba ateghti
me ikian kogham.
6 Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim Godin ikiavira itiba, ki me gifonge.

100:3: Onger Akaba 79:13; 95:7; Esekiel 34:30-31; Efesus 2:10 **100:5:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11 **101:3:** Godin Araziba 15:9; Onger Akaba 5:5; 40:4 **101:5:** Onger Akaba 18:27; 50:20; Jeremaia 9:4 **101:6:** Onger Akaba 119:1

Merara na ko nan dipenimin ikiam.
Eghti gumazamizir Godin damazimin deravira tuavir aghuimin zuiba,
merara nan ingangaribar amuam.
7 Eghti gumazir akar ifavaribagh amitam nan dipenimin aven ikian kogham.
Gumazamizir ifariba na ko ikian kogham. Bar puvatigham.
8 Eghti dughiaba vaghvagh,
en kantrin aven itir gumazamizir kuraba, ki me asighasigham.
Egh gumazamizir arazir kurabagh amiba, ki me batueghti,
me ua Ikiavira Itir Godin nguibar ekiamin ikian kogham.

102

Gumazim osimtizim ikia God ko migei

1 O Ikiavira Itir God,
ki uabin akurvaghasa nin dei,
ni nan dimdiam barakigh.
2 Ki osimtizim ikiti,
ni nan modogh akirim ragh na gasan marki.
Ki nin dimamin dughiam,
ni zuamira na ikaragh nan akuragh!

3 Guizbangira, nan ikirimirim migharimin min dughiar otevimin ikegha ua ghugha gifa.
Ezi nan mikarzim mati avir ekiam nan isi moghin puvira nan fei.
4 Ezi nan navir averiam mati, me dadar midiaribar min,
na dikaragha na abirazi, ki iraghu.
Ezi ki bar osemegha daghebar aghuagha
damasa nighnizir puvati.
5 Ki mizazim baragha pamten arai.
Ezi nan mikarzim ikuvizi, ki agharim gura.
6 Ki kuarazir bagabar min gumazamiziba puvatizir danganimin uabira iti.
Egha kuarazir mighiamin min danganir kurar gumaziba ikian aghuazibar iti.
7 Ki misiamin akuima, nan damazimning kuiaghirighavira iti.
Ki uabin apangkufi. Ki kuarazir dipenir siriabagh apiavtimin min uabira iti.
8 Ezi dughiabar zurara, nan apaniba migirigiabagh amua na dipova na gasighasisi.
Egha me gumazamizir igharazibagh asighasighasa nan ziam dibora ghaze,
osimtizir ki inizibar min me uaghan da iniam.
9-10 Ni adarir ekiam ko aningagharim nan iti,
egha ni na inigha mati gumazamiziba bizir miziriziba makurir danganimin da makuri moghin ni na makuni.
Kamaghin amizi, ki bar osemegha dagheba api moghin api moghin, avir sirim api
ezi nan damazimningin teriba dipamin min itarim girima, ki anepi.
11 Nan ikirimirimin dughiam mati nedazim zuamira ghua guaratizimin gifa.
Ezi ki angamira itir ikirimirimin dughiam bar otefe.
Ki mati dadam aghua ghua misigha gifa.

12 O Ikiavira Itir God, nirara gumazamizibagh ativagh men ganvira ikiam.

101:7: Onger Akaba 52:2-5

Eghti gumazamizir gin otivamiba nin ziar ekiam gifogham.
13 Eghti ni dikavigh izi Saionin nguibamin apangkuvigham.
Ezi datirighin dughiar apangkuvamim oto.
Ni datirighin an uabin torogh, egh an akurvagham.
14 Saionin nguibam ikufi.
Ezi nin ingangarir gumazamiziba bar a gifonge.
A datirighin ikuvigha mati nguazir minemniamin otozi,
me bar an apangkufi.
15 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavimin atiating,
an apengan ikiam.
Eghti nguazimin atriviba an gavgavim ko angazangarir gavgavimin atiatingam.
16 Ikiavira Itir God, gin ua Saionin nguibamin ingarigh,
egh uan gavgavim ko angazangarim sara gumazamizibar akagham.
17 Egh a uan gumazamizir fomira pura taghiziba, a men azangsiziba baragham.
Egh men azangsizibar aghuaghan kogham.

18 Bizir Ikiavira Itir God amir kam, tav akinafarimin an osirigh,
eghti en ovavir borir gin otivamiba a gifogh, egh uaghan an ziam fam.
19 Gumazir osiramin kam kamaghin osiram:
"Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia,
egha nguazir kamin vanginan gari.
20 A gara orazi,
kalabuziar gumazamiziba uan osimtiziba aterava arai.
A gari, me marazi isa kotiam garigha egha ghaze, me arighregham.
God men akuraghasa ifonge,
eghti me firighregh, egh ovengan kogham."

21-22 Kamaghin amizi, ikizir aviribar gumazamiziba ko kantribar gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fisi,
uari akuvagh Saionin nguibamin ikiva, an ziam pirafam.
Guizbangira, me Jerusalemin nguibamin ikiva ziar ekiam a daningam.

23 Guizbangira, ki igiamra itima, God nan gavgavim gasighasiki.
Egha na gamizi, nan ikirimirimin dughiam otefe.
24 Kamaghin, ki ghaze, O nan God, ni ikia mamaghira iti.
Ki igiamin ikiavira iti, ki ghurizir puvati.
Ni datirighin na inigh mangan marki.
25 Ni bar faraghavira nguazir kamin ingari,
ezi a gavgavigha ikiavira iti.
Ni uan dafarimningin,
overiam ko bizir pin itibar ingari.
26 Overiam ko nguazim bar ikuvigh givagham,
eghti ni zurara ikiam.
Guizbangira, aning bar ikuvigham,
mati inim ghurigha bar biaghire.
Ni aning damighti aning givagham,

102:24: Jop 36:26; Onger Akaba 90:2; Aisaia 38:10; Habakuk 1:12 **102:25:** Hibru 1:10-12

mati gumazim korotiar ghurim suegha a makuni.
Eghtɨ aning bar gɨvagh
ua ikian kogham.
27 Ezɨ nɨ ikia kamaghɨra iti, egha gevir puvatɨ.
Eghtɨ nɨn azeniba gɨvaghan kogham.
28 E nɨn ingangarir gumazamiziba.
Nɨ deraghvɨra en boribar gantɨ,
me deraghvɨra ikiam.
Egh nɨ men ovavir borir gɨn otivamibar akuraghtɨ,
me deraghvɨra ikiam.

103

God bar en apangkuvigha bar e gifonge

Devit ighiar kam osiri.
1 Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.
Kɨ uan duam ko, navir averiam ko, namnam sara
Ikiavɨra Itir Godɨn ziar aghuim pɨrafam!
2 Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨva,
bizir aghuir a na gamiba da bakɨnɨghnighan kogham.
3 A nan arazir kuraba bar da gɨn amaga,
nan arɨmariabagh amizɨ,
da ua dera.
4 A nan akuragha ua na inizɨ,
kɨ ovengezir puvatɨ.
A bar na gifongegha nan apangkufi.
5 Kɨ nguazimɨn itir dughiamɨn,
God bar nan deragha bizir bar aghuir avɨribar na ganɨdi.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ gumazir igiamɨn mɨn gavgavigha,
kuarazir bagamɨn mɨn igiamra iti.

6 Ikiavɨra Itir God ingangarir aghuim gumazamizibar akurvaghasava a gami.
Men marazi faragha gumazir arazir kurabagh amibar apengan ikia gavgaviba puvatɨ.
Ezɨ a bar men akuragha deragha me gamizɨ me deravɨra iti.

7 Bar fomɨra, a uan araziba isa Mosesɨn aka.
Egha Israelia, a ingangarir gavgavir kaba men tongɨn dagh amizɨ me dar gani.
8 Ikiavɨra Itir God en kuarkuva
an apangkuvim en iti.
A bar en apangkuvigha
zuamɨram en atarir puvatɨ.
9 An atara ghuavɨra itir puvatɨ.
An atara egha adarimɨn suirazɨ,
a dughiar ruarimɨn itir puvatɨ.
10 E arazir kurar bar avɨribagh ami,
ezɨ an en arazir kuraba ikarvagh e danɨngamin bizim,
an a gamir puvatɨ.

102:27: Aisaia 43:10; Malakai 3:6; Jems 1:17 **103:3:** Aisaia 33:24; Jeremaia 17:14 **103:4:** Onger Akaba 34:22; 56:13 **103:5:** Aisaia 40:31 **103:8:** Jems 5:11 **103:10:** Esra 9:13

11 Gumazamizir an atiatia an apengan itiba,
a bar men apangkufi.
A men apangkuvir ababanim,
a bar ekefe,
mati an overiamin pin ikegha
izaghira nguazimin tu.
12 E fo, aruem anadi naghin ikegha ghua aruem uaghiri naghin,
kar tizir bar ruarim.
Kamaghira, Ikiavira Itir God en arazir kuraba batoghezi,
da bar en saghon mar iti.
13 E fo, afeziaba uan boribar apangkuvi moghira,
Ikiavira Itir God uan gumazamizir an atiatia
an apengan itibar apangkufi.
14 A kamaghin fogha gifa, a uabi nguazim inigha en ingarizi,
e mati pura nguazir minemniaba.
15 E gumazamiziba, en angamira itir ikirimirim grazibar min,
dughiar ruarimin itir puvati.
E dughiar bar otevimra
ruarimin akimarimin min ikegha ariaghiri.
16 Ezi aminim akimarir kam giverazi a irizi,
gumazamiziba uam an garir puvati.
17 Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatiba,
a zurazurara men apangkufi.
Egh men ovavir borir gin otivamiba,
a uaghan deragh me damuvira ikiam.
18 Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin gin zui,
egha an Akar Gavgaviba barasi.

19 Ikiavira Itir God, uan Nguibamin ikia
uan atrivir dabirabim gaperaghav ikia,
bizibagh ativagha bar adar gari.

20 Ia Ikiavira Itir Godin midorozir enselba,
ia gavgaviba iti.
Ia kuariba arigha an akaba baragha dar gin zui.
Ia an ziam fam.
21 Ia Godin Nguibamin itir midorozir enselba,
ia an ingangarir enselin an ifongiamin gin zuiba,
ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fam.
22 Ia danganiba bar dar itir biziba,
a ian ingarigha ia gativagha ian gari,
ia bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam fam.

Eghti ki uabi uaghan Ikiavira Itir Godin ziam fam!

104

Ikiavira Itir God biziba bar dar ingari, ezi e an ziam fam

103:11: Onger Akaba 57:10; Efesus 3:18 **103:12:** Aisaia 43:25; Maika 7:18 **103:13:** Malakai 3:17 **103:14:** Jenesis 3:19; Onger Akaba 78:39; Fofozir Gumazim 12:7 **103:15:** Jop 14:1-2; Jems 1:10-11; 1 Pita 1:24 **103:17:** Luk 1:50

1 Kɨ uan navir averiamɨn
Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam!

O Ikiavɨra Itir God, nan God, nɨ bar pɨn iti.
Nɨn ziam bar pɨn ikia
egha nɨ atrivir bar ekiam.
2 Angazangarim nɨ avara, mati gumazim inim avara.
Nɨ overiam atɨzɨma mɨkoveziba bar iti,
mati gumazim purirpenim asaragha benimɨn a ikezɨma a iti.
3 Nɨ uan dɨpenim dɨpar pɨn itibagh isɨn an ingari.
Ezɨ overiamɨn mɨghariba, da mati nɨn karis,
ezɨ amɨnim nɨ atera zui.
4 Nɨ amɨnim amadima, a nɨn akaba atera zui.
Ezɨ nɨ overiamɨn onɨmariba ko avir mɨzariaba dagh amima,
da nɨn ingangarir gumazibar iti.

5 Nɨ fomɨra nguazir kam atɨzɨ,
a bar deraghavɨrama aperagha gavgafi.
Egha bar mozorozir puvatɨ.
6 Nɨ ongarim atɨzɨ a ikia
inimɨn mɨn nguazim avara.
Ezɨ dɨpar kam mɨghsɨaba bar ada avara.
7 Nɨ gɨn ongarim pamten a mɨkemezɨ an arav ghu.
Nɨn tiarim ararimɨn mɨn dagarvazima,
ongarim a baragha a foregha ghugha gɨfa.
8 Ongarim mɨghsɨaba bar da ategha
afora danganir zaribar uaghire.
Egha danganir ongarim ikiasa nɨ inabazir kamɨn,
a datɨrɨghɨn an ikia kamaghɨra iti.
9 Ongarim ikiamin danganim, nɨrara an abaragha gɨfa,
eghtɨ ongarim nɨ atɨzir danganir kam gitavɨraghan kogham.
Gɨn ongarim ua nguazir kam bar an evaraghan kogham.

10 Nɨ nguazimɨn aven ivemarir dɨpabagh amima,
da nguazir averiamɨn otivigha danganir zaribar afora,
egha mɨghsɨabar tongɨn ivemara uaghiri.
11 Asɨzir atiaba dɨpar kam api,
ezɨ donkin atiaba dɨpar kamram api.
Ezɨ kuariba ua men pɨrir puvatɨ.
12 Overiamɨn pɨn mɨghagha aruir kuaraziba iza,
temer dɨpar mɨriamɨn tuivighav itibar uan mɨkonibar ingari.
Egha ter aguabar apiaghirava arai.
13 Nɨ uan Nguibamɨn ikia egha amozim amadi,
a mɨghsɨabagh isɨn izi.
Nɨ ingangarir aghuim gamua nguazir kamɨn akurazɨ,
bizir aghuiba nguazir kam bar a gizɨfa.
14 Nɨ bulmakauba apir dadabagh ami da otifi.
Ezɨ e gumazamiziba oparir biziba,
nɨ uaghan dagh amizɨ da otivizɨ,
e dar dagheba isi.

104:2: Aisaia 40:22; Daniel 7:9 **104:3:** Onger Akaba 18:10 **104:4:** Hibru 1:7 **104:9:** Jeremaia 5:22

15 Nɨ en akurazɨma, e wainɨn ikarɨziba opara dar ovɨziba mɨrmɨra,
dar dɨpaba apa en naviba bar akonge.
Egha en guaba taghtaghasa, e olivɨn temebar borem isa uan guabagh azui.
Egha e dagheba opara, da apava, en mɨkarziba gavgafi.
16 Amozim izima,
Lebanonɨn temeba dɨpar avɨrim isi.
Sidan temer kabanang,
Ikiavɨra Itir God fomɨra da opari.
Ezɨ kar an temeba.
17 Sidan temer kaba,
kuaraziba iza dar uan mɨkonibar ingari.
Ezɨ kuarazir fɨrir ruariba
temer painbar uan mɨkonibar ingari.
18 Memen atiaba mɨghsɨaba itir danganibagh arui,
ezɨ iriaba mɨghsɨabar itir dagɨar toribar modi.

19 Nɨ iakɨnimɨn ingarigha,
azenir vamɨran iakɨniba vaghvagh dar dughiabar ada arɨki.
Ezɨ aruem magɨramin dughiam gɨfo.
20 Nɨ mɨtatem gami, a dɨmagaribar otifi.
Ezɨ dɨmagaribar asɨzir atiaba arui.
21 Laionba asɨziba buria pamten dei.
Egha asɨzir nɨ me ganɨdiba buri.
22 Aruem anadima me uamategha ghua,
uan mogomer danganibar zui.
23 Gumaziba uan ingangaribagh amua ghua garima,
aruem uaghiri me gefi.

24 O Ikiavɨra Itir God, nɨ bizir bar avɨrimɨn ingari!
Nɨ bar fofozir ekiam ikia
bizir avɨrir kaba bar dar ingari.
Ezɨ bizir nɨ ingarizir kaba
nguazim bar a gizɨfa.
25 Ongarim bar ekefe,
ezɨ angamɨra itir bizir avɨriba iti,
osirir ekiaba ko doziba, ko bizir igharaziba an iti.
Ezɨ e da mengan ibura.
26 E gari, kuriba ongarim gisɨn ivemara zui,
ezɨ maburan osirir ekiar nɨ faragha ingariziba
ongarimɨn ikarara uari akura uanaga izaghiri.

27 Angamɨra itir biziba bar nɨrara gari,
mɨtiriam men azir dughiam
nɨ dagheba me danɨngasa me nɨrara mɨzuai.
28 Nɨ dagheba me ganɨdima me api.
Nɨrara dagher aghuiba me ganɨdi,
men naviba izevegha tughatɨ.
29 Guizbangɨra, nɨ akɨrim ragha me gasarazɨ me atiati.
Men angamɨra itir ikɨrimɨrim, nɨ me dama a inizɨ me ariaghire,
egha men mɨkarziba ua nguazir mɨnemniamɨn oto.

104:26: Jop 41:1; Onger Akaba 74:14; Aisaia 27:1

30 Nɨ ikɨrɨmɨrir angamɨra itim anɨdir amɨnim me ganɨngizɨ,
me angamɨra iti.
Nɨ nguazimɨn bizir igiabagh amima
da otifi.

31 E ghaze, Ikiavɨra Itir Godɨn gavgavim ko angazangarir ekiam zurara ikɨ
mamaghɨra ikiam.
Eghtɨ Ikiavɨra Itir God, bizir a ingariziba bagh bar akongegham.
32 A nguazimɨn garima,
mɨkɨmkɨzim puram a batifi.
A dafarim mɨghsɨabagh arɨzima,
mɨghariba pura dar otifi.

33 Kɨ angamɨra itir dughiar kam
kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.
Kɨ Ikiavɨra Itir God bagh ighiabar amu,
egh an ziam pɨrafegh gɨn ovengam.
34 A na gamima, kɨ bar akonge.
Kɨ kamaghsua ifonge,
a nan onger akabagh ifuegham.
35 Nan ifongiam kamakɨn,
nɨ arazir kurabagh amir gumazamiziba bar me gasɨghasɨkigh.
Gumazamizir kuraba bar moghɨra gevegh
ua ikian kogham.

Kɨ uan navir averiamɨn aven
Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam!

Aleluia!
E Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam!

105

God uan gumazamiziba ko, men onger akam

1 E bar Ikiavɨra Itir Godɨn ziam dɨponɨva a mɨnabaka.
Egh ingangarir ekiar an amizibar gun Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba bar me mɨkɨmam.
2 E Ikiavɨra Itir God bagh ighiaba bangɨ egh an ziam fam.
Egh bizir aghuir an amizibar gun mɨkɨmam.
3 Gumazamizir Ikiavɨra Itir Godɨn boroghɨn zuiba,
uan navir averiabar a bagh bar akongegh.
E an ziar aghuim gɨnɨghnɨgh,
an ziar ekiam bar a pɨrafɨ bar akuegham.
4 E zurara Ikiavɨra Itir Godɨn boroghɨra mangɨ
uarir akurvaghsɨ an gavgavim bagh an azangsɨgham.

5-6 Ia Abrahamɨn ovavir boriba,
Abraham an Ekiamɨn ingangarir gumazim.
Ia Jekopɨn boriba,
ia Ikiavɨra Itir God ua baghavɨra inabazir gumazamiziba,
ia arazarazir ekiaba ko
ingangarir gavgavir an amiziba ko
akar a en apanibagh asɨghasɨgha mɨkemeziba,
ia uam adagh nɨghnɨghvɨra ikɨ.

7 Ikiavɨra Itir God, a en God.
A nguazir kamɨn gumazamiziba bar me gativagha men gari.

8 Ikiavɨra Itir God e koma Akar Gavgavir mam gami,
egh zurazurara Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam gɨnɨghnɨgham.
An Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam gɨnɨghnɨgh mangɨvɨra ikiam.
9 An Abraham ko Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam gami.
Egha Aisak koma Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam akɨri.
10 An Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam Jekop koma a gami,
a Israelian ovavim,
egha Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam gavgavim a ganɨngi,
eghtɨ a zurara ikɨ mamaghɨra ikiam.

11 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
“Kɨ Kenanɨn nguazim nɨ danɨngam,
eghtɨ nguazir kam
kar nɨn ovavir boribar nguazim.”

12 Fomɨra Israelia bar avɨrasemezir puvatɨgha,
egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibar mɨn pura Kenanɨn nguazimɨn iti.
13 Egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibar mɨn
pura tintinibar dagh aruavɨra iti.
14 Ezɨ God tarazi ataghizɨ,
me me mɨsogha me abɨnizir puvatɨ.
A men akurvagha me bagha
Akar Gavgaviba atrivibagh anɨga me dɨkabɨra ghaze,
15 “Kɨ ua bagha mɨsevezir gumazamiziba,
ia me gasɨghasɨghan markɨ!
Ia nan akam inigha izir gumaziba pazɨ me damuan markɨ!”

16 Ikiavɨra Itir God mɨtiriar aghazir ekiam amadazɨ,
a nguazimɨn oto.
A men daghebagh amizɨ,
da bar gɨfa.
17 E fo, a Josep amadazɨ
a uan adarazir faragha ghua Isipɨn kantrin iti.
Me dagɨaba bagha Josep amadazɨ,
a Isipɨn kantrin aven ingangarir gumazir kɨnimɨn mɨn iti.
18 Ezɨ Isipia paza a gamua
senɨn gavgavimɨn an suemning gike.
Egha ain ring an fɨrim dafa.
19 Ezɨ Josep ikia ghuavɨra itima,
bizir a mɨkemeziba guizbangɨram otifi,
Ikiavɨra Itir Godɨn akam kamaghɨn aka,
Josepɨn akaba da guizbangɨra.
20 Ezɨ gɨn Isipɨn atrivim gumazir mam amadazɨ,
a ghua kalabusɨn Josep inigha azenim gatɨ.
Guizbangɨra, gumazamizir avɨribar garir atrivir kam Josep ataghizɨ,
a fɨriaghɨrɨ.

105:9: Jenesis 12:7; 17:8; 26:3 **105:10:** Jenesis 28:13 **105:14:** Jenesis 20:3-7 **105:16:** Jenesis 41:53-57 **105:17:** Jenesis 37:28; 45:5 **105:18:** Jenesis 39:20--40:23 **105:20:** Jenesis 41:14

21 Atrivir kam Josep inigha
uan bizibar ganasa gumazir dapanimɨn anetɨ.
Ezɨ Josep Isipɨn gavmanɨn gumazir dapanimɨn iti.
22 Josep atrivimɨn dɨpenimɨn ingarir gumaziba ko, gumazir nɨghnɨzir aghuiba a ganɨdiba,
a me gativagha men sure gami.

23 Jekop gɨn ghua Isipɨn kantrin otogha,
nguibar igharazimɨn gumazimɨn mɨn puram an guraghav ikia iti.
24 Ikiavɨra Itir God uan adarazir akurazɨ,
me borir avɨriba bate.
A me gamizɨ, men dɨbobonim
men apanibar dɨbobonim gafira.
25 God Isipia gamizɨ,
me an gumazamizibar apanim gamua,
egha pazɨ me damuasa tuaviba buri.
26 Gɨn, God uan ingangarir gumazim Moses ko Aron, a mɨsevezir gumazim, an aning amada,
ezɨ aning Isipɨn kantrin zui.
27 Aning Isipɨn kantrin ikia
Godɨn mirakelba ko dɨgavir kuram gamir arazarazibagh ami.
28 Isipia Godɨn akam batoghavɨra iti.
Kamaghɨn amizɨ, God mɨtarmer bar ekiam gamizɨ,
a men nguazim avara.
29 A men dɨpabagh amizɨ, da bar ghuzibar otivizɨ,
men osiriba bar ariaghire.
30 Mɨtiviba otiva bar avɨrasemegha men nguaziba bar adagh izɨfa,
egha uaghan atrivimɨn dɨpenir ekiam gizɨfa.
31 God mɨkemezɨ, bereziba ko itiba otiva bar avɨrasemegha
men nguazim bar a gizɨfa.
32 Amozimɨn danganimɨn, God amozir ofɨzir ekiar dagɨabar mɨn gariba amadazɨ da nguazimɨn izaghirɨ.
Ezɨ onɨmarim taghtagha nguazimɨn izaghira men nguazim gasava amadi.
33 God tuavir kamɨn men wainɨn ikarɨziba ko men fighɨn temebagh asɨghasɨki,
egha men nguazimɨn temeba bar ada apɨragharɨki.
34 A mɨgeima, odeziba otifi.
Ezɨ dar dɨbobonim bar ghuavanabozɨ,
gumazitam dar ponan iburagham.
35 Odezir kaba, bizir dafariba itiba, bar ada ame.
Dagher me oparizíba, uaghan odezir kaba bar ada ame.
36 God Isipian adarazi bar,
men otarir ivariaba bar me mɨsoghezɨ me ariaghire.

37 A gɨn Israelia inigha Isipɨn kantri ategha azenan ghu.
Me gol ko silvan avɨriba inigha da sara ghue.
Egha me bar moghɨra mɨkarziba deragha gavgavigha azenan izi.

105:21: Jenesis 41:39-41 **105:23:** Jenesis 46:6; 47:11 **105:24:** Ua Me Ini 1:7-14 **105:26:** Ua Me Ini 3:1–4:17 **105:28:** Ua Me Ini 10:21-23 **105:29:** Ua Me Ini 7:17-21 **105:30:** Ua Me Ini 8:1-6 **105:31:** Ua Me Ini 8:16-17; 8:20-24 **105:32:** Ua Me Ini 9:22-25 **105:34:** Ua Me Ini 10:12-15 **105:36:** Ua Me Ini 12:29 **105:37:** Ua Me Ini 12:33-36

38 Dughiar kamɨn Isipia Israelian atiatingi.
Me zuima, datɨrɨghɨn Isipia bar akonge.
39 God ghuariar ekiar mam isa overiamɨn pɨn anetɨzɨ, a me avara.
Ezɨ a dɨmagaribar ghuariam gamizɨ
an avimɨn mɨn isia isiragha angazangarim me ganɨdi.
40 Me dagheba bagha an azangsɨsi, ezɨ a kuaraziba amadazɨ da izi me da ame.
Egha a uan Nguibamɨn bretba isa
me bagha da amadazɨ, me da apa bar izefe.
41 A dagɨam gamizɨ, a kuiaghirɨzɨma,
dɨpam otogha ivemara ghua
dɨpaba puvatɨzir danganimɨn Faner ekiamɨn mɨn oto.

42 Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God uan ingangarir gumazim Abraham koma
Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim gami,
egha an a gɨnɨghnɨghavɨra ikia, bizir kabagh ami.
43 Kamaghɨn amizɨ, a uan gumazamiziba inigha zui.
Gumazamizir kaba, a ua baghavɨra me amɨsefe,
ezɨ me bar akuegha ighiabagh amua zui.
44 A gumazamizir igharazibar nguaziba isa me ganɨngi.
Egha uan adarazir amamangatɨzɨ,
me gumazamizir kabar azeniba ko nguibaba ini.
45 God kamaghɨn ifonge,
Israelia zurara an arazir a ifongeziba ko an Arazibar gɨn mangam.
Kamaghɨn amizɨ, a me bagha bizir aghuir kabagh ami.

Aleluia!
E Ikiavɨra Itir Godɨn ziam pɨrafam!

106

God uan gumazamiziba arazir aghuibar me gami, ezɨ me arazir kurabagh ami

1 E Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam!

An araziba bar dera,
ezɨ a zurara en apangkuva ikia mamaghɨra iti.
Kamaghɨn amizɨ, e bizir kam bagh a mɨnabagham.

2 Tina an ingangarir ekiar an amiziba bar, dagh eghanam?
Tina an arazir aghuir an amiba bar da bagh an ziam fam?
Gumazamiziba puvatɨgham.

3 Gumazamizir an Akar Gavgavimɨn gɨn ghua arazir aghuibagh amiba,
me bar akongegh.

4 O Ikiavɨra Itir God, nɨ uan gumazamizibar akurvaghsɨ izɨ
egh na ginɨrɨgh.
Nɨ men akurvagh
egh uaghan nan akuragh.
5 Nɨ ua bagha mɨsevezir gumazamiziba kɨ men gantɨ,

105:39: Ua Me Ini 13:21-22 **105:40:** Ua Me Ini 16:2-15 **105:41:** Ua Me Ini 17:1-7; Dɨboboniba 20:2-13 **105:44:** Josua 11:16-23 **106:1:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11

men dabirabim deraghti
me bizir aghuiba iniam.
Eghti ki uaghan me ko bar akuegham.
E nin gumazamizibara,
kamaghin e bar akuegham.

6 E, en ovaviba fomira arazir kuram gamizi moghin,
arazir kuram gamigha gifa.
E arazir mizirizir guar aviribagh ami.
7 Fomira, en ovaviba Isipin kantrin aven ikia,
ni amizir bizir ekiar kaba deragha dagh nighnizir puvati.
Ni bar men apangkuvigha
dughiar aviribar men akurvasi,
ezi me nin apangkuvir ekiar kam bakinighnisi.
Egha me ghua Ongarir Aghevimin otivigha,
Godin Bar Pin Itimin akam batoke.

8 God uan ziar ekiam bangin,
uan gavgavir ekiam akakaghasa ua men akura.
9 An Akar Gavgavim Ongarir Aghevim ganingi, ezi a dakegha misingi.
Ezi a gumazamiziba inigha ongarir torir kamin apengan itir nguazimin
tuavir dakirtizimin zui.
10 A gumazamizir kabar apanibar dafaribar ua me ini.
A men akuragha men apanibar gavgavim dikabira,
ezi me me gasighasighizir puvati.
11 Ongarim bar men apaniba avezi, me bar ariaghire.
Men tav uam angamira iti puvati.
12 Dughiar kamin Israelia an akam nighnizir gavgavim an ikia,
an ziam fava ighiabagh ami.

13 Egha me bar zuamira an amizir bizir kam gin amada.
Egha me uan nighnizibar gin ghua bizibar amuasa,
egha faragha Godin akam bagha an azangsizir puvati.
14 Me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia
daghem bagha naviba puvira dikava,
God ko itir arazim ategha an araziba tuisigh foghasa
an gavgavim bagha azai.
15 God, me an azangsizir bizimin ganigha a ikara,
egha uam arimariar bar ekiam gamizi,
a me bato.

16 Gin me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia,
egha men marazi Moses ko Aron navim aningin ikufi,
aning Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimning.
17 Ezi nguazim akam akarizi Datan ko Abiram uan adarazi ko
me torir kam giraghuezi
nguazim iza ua dukuagha me ave.
18 Ezi avim izaghira men gin zui darazir isia,
egha gumazir kuraba bar men isi.

106:7: Ua Me Ini 14:10-12 **106:9:** Ua Me Ini 14:21-31 **106:12:** Ua Me Ini 15:1-21 **106:14:** Diboboniba 11:4-34 **106:16:** Diboboniba 16:1-35

19 Me Horepin Mighsiamin ikia
gol isa bulmakaun mamin ingarigha
an ziam fe.
20 Me Godin ziar ekiam akirim ragha agasaragha,
dadaba apir bulmakaun nedazimin ingarigha
Godin danganimin aneti,
egha an ziam pirafi.
21-22 Godra, Isipin kantrin ingangarir ekiabagh amigha,
Israelia ua me ini.
Egha a Isipin kantrin ingangarir bar ekiar aghuibagh ami,
egha Ongarir Aghevimin bizir igharagha garibagh ami, ezi gumazamizziba digavir kuram gami.
Ezi Israelia ua Godin men akurazir kam a bakinighniki.
23 Kamaghin, God ghaze, a uan gumazamizibagh asighasigham.
Ezi God inabazir ingangarir gumazim Moses dikavigha abuir gumazimin min Godin damazimin tu,
egha Israelian akurazi Godin aningagharir kam iraghuzi,
God me gasighasighizir puvati.

24 God akar dikirizim me ganiga ghaze,
a nguazir aghuim me daningam.
Ezi me akar kam nighnizir gavgavim an itir puvatigha,
nguazir kam gifongezir puvatigha,
an aven mangan aghua.
25 Egha me uan purirpenibar aven ikia
atara migirigiar aviribar God gimoba ghuavira ikiava,
egha Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir puvati.
26 Kamaghin amizi, God akar dikirizim me daningasa,
uan ziam dibora ghaze,
bar guizbangira, a me damuti,
me gumazamiziba puvatizir danganimin ikiva arimighiram.
27 A men gin otivamin ovavir boribar amuti,
me mangi gumazamizir igharazibar tongin ikiam,
egh kantrin me itir kabar iki oveng mangam.

28 Me gin aser mam, an ziam Bal,
me Peorin nguibamin an gin ghua a ko poroghav ikia,
egha ofan me aser angamira itir puvatizir kabagh aningiziba ame.
29 Ezi me amizir arazir kurar kam bangin,
Ikiavira Itir God atara,
arimariar ekiam me bagh anemadazima a ize.
30 Finias dikavigha
gumazamizibar arazir kurar kam ikara,
ezi arimariar kam me ataki.
31 God bizir Finias amizir kam ginighnigha egha a dibora ghaze,
a nan damazimin dera.
A deragh iki mangivira ikiam.

32 Israelia gin Meriban dipamin ikia amir araziba God gamizi an atari,
ezi Moses me bangin osimtizir ekiam ini.

106:19: Ua Me Ini 32:1-14 **106:24:** Diboboniba 14:1-35 **106:27:** Ofa Gami 26:33 **106:28:** Diboboniba 25:1-13 **106:32:** Diboboniba 20:2-13

33 Guizbangɨra, men arazir kam Moses gamizɨ an atarava bar osemegha
deragha nɨghnɨzir puvatɨgha paza mɨkeme.

34 Ikiavɨra Itir God ghaze, ia Kenanɨn gumazamiziba bar me mɨsueghtɨ me
arɨmɨghiregh.
Ezɨ me me mɨsoghezɨ me ariaghirezir puvatɨ.
35 Israelia kantrin igharaziba ko ikia
men guiviba ko otariba uarir iti.
Egha me amir arazir kuraba uaghan me ko dagh ami.
36 Me men asebar marvir guabar ziaba fe,
ezɨ kamaghɨn men arazir kurar kam azuazimɨn mɨn men suiragha
me gasɨghasɨki.
37 Me uari uan otariba ko guiviba isa aseba bagha me mɨsozi me ariaghɨrima,
me men ofa gami.
38 Me uari uan otariba ko guivibav sozi me ariaghiri.
Men boriba osɨmtɨzitaba puvatɨ,
ezɨ me me isa pura me mɨsozi me ariaghiri,
ezɨ me me isa Kenanian aseba bagha ofa gami.
Men arazir kamɨn, men boribar ghuziba ira egha men nguazim gamizɨ,
a Godɨn damazim mɨze.
39 Me arazir kam gamua uari uari gami
me Godɨn damazimɨn mɨze.
Arazir kam Godɨn damazimɨn mati, gumazamiziba uari isa uari ko tintinibar
akuir arazim.
Me arazir kam gamua egh Godɨn akam deragha an gɨn zuir puvatɨ.

40 Ikiavɨra Itir God uan gumazamizibar atara
egha ua me gifongezir puvatɨ.
41 Egha me isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribagh arɨki,
ezɨ men apaniba me gativagha men gari.
42 Men apanir kaba me gativagha men gara
me dɨkabɨragha paza me gami,
ezɨ me pura uan apanibar gavgavibar apengan iti.
43 Dughiar avɨribar God uan gumazamizibar akurvasi,
ezɨ me akam batogha uari uan nɨghnɨzibar gɨn zui.
Me kamagh amua arazir kuram bar an aven ghugha gɨfa.

44 Me Ikiavɨra Itir God ko mɨgeir dughiabar,
a men arareba barasi,
egha men osɨmtɨzimɨn gara
men apangkufi.
45 A ua uan Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim ginɨrɨgha
ua bar men apangkufi.
Egha ua uan nɨghnɨzim gɨra.
46 A ua men apanir men suirazibar nɨghnɨzibagh irazɨ,
me Israelian apangkufi.

47 O Ikiavɨra Itir God, en God, nɨ datɨrɨghɨn en akuragh!
E gumazamizir bar igharazibar torimɨn iti,
nɨ uam e akuvagh uam e inigh en nguazimɨn izɨ.

106:34: Gumazir Dapaniba 2:1-3; 3:5-6 **106:37:** 2 Atriviba 17:17 **106:38:** Dɨboboniba 35:33
106:40: Gumazir Dapaniba 2:14-18

Eghtɨ e nɨn ziar ekiam gɨnɨghnɨgh nɨn ziar ekiam mɨnabagham.
E nɨn ziam fɨsɨ bar akuegham.

48 E Ikiavɨra Itir Godɨn ziam feka,
a Israelian God.
E datɨrɨghɨn ko, gɨn izamin dughiabar zurara an ziam feka.
Gumazamiziba bar mɨkɨm suam,
"Bar guizbangɨra!"

E Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.
Aleluia!

Akɨnafarir namba 5

107

(Onger Akaba 107--150)

Gumazamiziba osɨmtɨzibar aven ikia Godɨn deima, a men apangkuvigha men akura

1 Ikiavɨra Itir God a dughiabar zurara en dera,
a zurara en apangkuva ikia mamaghɨra iti.
Kamaghɨn amizɨ, e a mɨnamam!
2 Ia, Ikiavɨra Itir God ua inizir gumazamiziba,
ia bar a mɨnabɨ.
Guizbangɨra, a ian akuragha en apanibar dafariba da ia inis.
3 An aruem anadi naghɨn ko aruem uaghiri naghɨn ko not ko sautɨn itir gumazamiziba,
bar ia akuvagha ia inigha ize.

4 Ezɨ ian marazi gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ikia
tintinibar arua deragha fozir puvatɨ,
me nguibatamɨn boroghɨn iti o puvatɨ.
5 Ezɨ mɨtiriaba ko kuariba men pɨra men azi,
ezɨ me ghaze,
me gɨvagham.
6 Me osɨmtɨzir kamɨn ikia,
egha Ikiavɨra Itir Godɨn diava an azangsɨzima,
a men osɨmtɨzir kamɨn aven men akura.
7 A me inigha biaghatɨgha ghua
nguibar ekiar me an aven dapiamin mamɨn me atɨ.
8 Kamaghɨn, Ikiavɨra Itir God zurara men apangkuvigha
arazir aghuimɨn me gamizir bizim bagha,
me a mɨnabɨ.
9 Guizbangɨra, a kuariba pɨrir adarasi,
dɨpaba me ganɨdima, me apa bar izefi.
Ezɨ mɨtiriaba azi darasi,
a dagheba me ganɨdima, me apa bar izefi.

10-11 Ezɨ ian marazi Godɨn Bar Pɨn Itimɨn akam batuegha,
egha an akam baraghizir puvatɨ.
Kamaghɨn, me kalabusɨn dɨpenimɨn ikia egha mɨtater kuramɨn iti.

107:1: 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11 **107:9:** Onger Akaba 34:10; Luk 1:53 **107:10-11:** Jop 36:8; Aisaia 9:2; Luk 1:79

Men apaniba ainɨn senba isa me ikezɨma
me osɨmtɨzir ekiamɨn aven iti.
12 Ezɨ God me dɨkabɨrazɨ,
me asaghpora ira ingangarir ekiam gamua
men gavgaviba bar gɨfa,
ezɨ men akurvaghamin gumaziba puvatɨ.
13 Me osɨmtɨzir kamɨn ikia,
egha Ikiavɨra Itir Godɨn diava an azangsɨzima,
a men osɨmtɨzir kamɨn aven men akura.
14 Ikiavɨra Itir God me inigha men senba fɨrigha,
danganir mɨtater kurar kamɨn me inigha
azenan ize.
15 Kamaghɨn, me Ikiavɨra Itir God zurara men apangkuvigha arazir aghuimɨn me gamizir bizim bagh,
a mɨnamam.
16 Me fo, a gumaziba brasɨn gavgavimɨn ingarizir tiaba abɨagharɨgha,
kalabuziar dɨpenimɨn ain baba akaragharɨsi.

17 Guizbangɨra, ian marazi bar arazir kurabagh ami.
Egha arazir kurar me amir kaba bangɨn
me arɨmariar kuraba ini.
18 Me dagheba inian aghuagha
ovengasava ami.
19 Men ikɨrɨmɨrim ikuvizɨ me pazavɨra ikia,
egha Ikiavɨra Itir Godɨn dei.
Ezɨ a men akuragha men osɨmtɨzir kam agɨfa.
20 A uabɨ mɨgeima,
an akar kam men mɨkarzibagh amizɨ da ua dera.
Ezɨ a matmatiamɨn ua me ini.
21 Kamaghɨn, me Ikiavɨra Itir God zurara men apangkuvigha arazir aghuimɨn me gamizir bizim bagh,
a mɨnamam.
22 Me a mɨnamamin ofabar amuva,
an amizir bizir aghuibar gun gumazamizibav kɨmsɨ
bar akongegh onger akabar amu.

23 Ezɨ ian marazi kuribar aven ingara
ongarir ekiaba bar dagh arua
egha biziba amaga dagh ivesi.
24 Kurimɨn ingarir gumazir kaba, me Ikiavɨra Itir God amizir bizir kabar gani.
An ongarir ekiamɨn bizir aghuir kabagh ami.
25 A mɨkemezɨ, amɨnir ekiam ongarir konimɨn oto,
egha ongarim fema, a dɨkafi.
26 Ezɨ kuriba a gisɨn bar pɨn uavanaga egha bar vɨn mar uaghiri.
Ezɨ kurimɨn ingarir gumaziba bar atiatingi,
me fo me bar moghɨra bar ikuvigham.
27 Me gumazir dɨpar onganiba amegha onganigha purama aruibar mɨn kurim gisɨn arui,
egha kurimɨn akurvaghamin nɨghnɨziba bar puvatɨ.
28 Me osɨmtɨzir kamɨn aven ikia,

107:14: Onger Akaba 68:6; 146:7; Aposel 12:7

Ikiavɨra Itir Godɨn deima
a men akuragha men osɨmtɨzim agɨfa.
29 An amɨnir ekiam gamizɨ an amɨra,
ezɨ ongarim amɨragha
uaghirɨgha ua dɨkavir puvatɨ.
30 Me ongarimɨn gari an amɨragha irɨghav itima,
me bar akonge.
Ezɨ Ikiavɨra Itir God me inigha
nguibar me mangɨ ikiamin ongarir mɨkebamɨn ghu.
31 Kamaghɨn, me Ikiavɨra Itir God zurara gumazamizibar apangkuvigha arazir aghuimɨn me gamizir bizim bagh,
a mɨnamam.
32 Me gumaziba uari akuvir danganibar Godɨn gumazamiziba ko uari akuv,
egh me an ziar ekiamɨn gun mɨkɨm.
Me gumazir aruaba ko dapi bizibav kɨm,
dughiar kamɨn me Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.

33 Ikiavɨra Itir God faner ekiaba ko dɨpar atuibagh ami,
da dati.
34 Egha nguazir dagheba deragha aghuim gamizɨ,
a ragha otogha amangsɨzir nguazimɨn otozɨ
bizitam bar an otogha aghuir puvatɨ.
Nguazir kamɨn itir gumazamiziba arazir kurabagh ami,
kamaghɨn, Ikiavɨra Itir God osɨmtɨzir kaba me ganɨngi.
35 Egha gɨn Ikiavɨra Itir God, gumazamiziba puvatɨzir danganir mɨdiariba,
dɨpar akareba dagh arɨsi.
Egha nguazir dɨpaba puvatɨzibar,
a faneba arɨghizɨma da afora ivemari.
36 Me nguazir kabar mɨtiriaba azir gumazamiziba arɨki,
ezɨ me nguibar ekiamɨn ingarigha an aven iti.
37 Ezɨ me dagheba opara, egha wainɨn beniba opari,
egha dagher avɨriba ikia, wainɨn ovɨzir avɨriba iti.
38 Ikiavɨra Itir God uan gumazamiziba bar deragha me gami,
ezɨ me borir avɨriba bate.
Ezɨ a bulmakaun avɨriba me bagha dagh amizɨ
da otifi.

39 Men apaniba me ko mɨsogha,
bar me dɨkabɨragha osɨmtɨzir bar ekiam me ganɨngi.
40 Ezɨ Ikiavɨra Itir God men apanibar gumazir dapanibagh amizɨ,
me pura bizir kɨnibar mɨn iti.
A me gamizɨ me tintinibar arua
danganir mɨsɨngizir tuaviba puvatɨziba, pura dagh arui.
41 Gumazir biziba puvatɨziba, osɨmtɨzir avɨribar aven iti,
ezɨ a men akurazɨ, me deragha iti.
A men amizibagh amizɨ, me borir avɨriba bati.
Ezɨ men adarazi avɨrasemegha mati sipsipɨn bɨzibar mɨn bar avɨraseme.
42 Ezɨ gumazamizir Godɨn damazimɨn deraziba, bizir kamɨn ganigha
men naviba bar men dera.
Ezɨ gumazamizir kuraba mɨkɨman asagha
purama akabar kumigha nɨmɨra iti.

43 Eghtɨ ia gumazamizir nɨghnɨzir aghuiba itiba,

ia deraghvɨra bizir kabagh bar dagh nɨghnɨgh.
Egh kamagh akam akarigh suam,
Ikiavɨra Itir God bar en apangkuvigha ikia
mamaghɨra iti.

108

Gumazim apaniba dɨkabɨnasa Godɨn azangsɨsi
(Onger Akaba 57:7-11; 60:5-12)

Godɨn ziam fer ighiar kam, Devit an osiri.
1 O God, kɨ uan navir averiamɨn aven nɨghnɨzir gavgavimra nɨn ikia,
egha ua nɨghnɨzir igharaziba nan puvatɨ.
Datɨrɨghɨn nan navim dɨkavtɨ,
kɨ gitabav sogh
nɨn ziam famin ighiabar amuasa.
2 Amɨnim tiraghtɨ,
kɨ daguim ategh dɨkavigh uan gita ko kulele mɨsogham.
Kɨ dagh ikararangtɨ, dar ararer aghuim otivtɨ
aruem bigh anangam.
3 O Ikiavɨra Itir God, kɨ Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongɨn nɨ mɨnamam.
Gumazamiziba bar moghɨra oraghtɨ,
kɨ nɨn ziam fɨ ighiam bangam.
4 Kɨ fo, nɨ en apangkuvir arazim,
a bar ekefe, egha overiamɨn abababanimɨn tu.
Nɨ zurara amir arazir aghuir kaba
e da meng mangɨtɨ,
da mangɨ overiamɨn ghuariabar suiragham.
5 O God, nɨ overiamɨn uan gavgavim akaghtɨ,
nguazimɨn gumazamiziba ganigh fogh suam,
nɨn gavgavim bar ekevegha
me gafiragha pɨn iti.

6 Nɨ bar ifongezir darazi bar deravɨra ikiasa,
nɨ uan agharir guvir gavgavimɨn en suiragh en akuragh.
Nɨ nan azangsɨzim baragh!
7 God uan Dɨpenimra ikia ghaze,
“Kɨ apaniba ko mɨsogha me abɨragha gɨfa.
Kɨ datɨrɨghɨn Sekemɨn nguibamɨn nguazim ko Sukotɨn danganir zarim abɨgh,
egh uan gumazamizibar anɨngam.
8 Guizbangɨra, Gileatɨn nguazim ko Manasen nguazim, aning nana.
Ezɨ Efraimɨn nguazim a kon mɨdorozir dapanir asuamɨn mɨn iti.
Ezɨ Judan nguazim, mati nan atrivir fidizim.
9 Moapɨn kantri, a nan itarir dɨpar kɨ ruemɨn mɨn iti.
Idomɨn kantri, a nan danganir kɨ uan dagarir asuaba arɨzimɨn mɨn iti, egha nana.
Ezɨ Filistiaba kɨ mɨdorozimɨn me abɨragha
bar akuegha pamten dei.”

10 O God, tinara na inigh
egh nguibar gavgavim itir kamɨn aven mangam?
Tina nan faragh mangɨtɨ

ki Idomin kantrin ekiamin aven mangam?

11 O God, ni akirim ragha e gasaras ti?
Ni ti en midorozir gumazibar akurvaghan aghua?
12 Gumazibar gavgavibar akurvazim, a pura bizim.
Kamaghin amizi, ni en akuraghti
e uan apaniba ko misogham.
13 E fo, Godin akurvazimra,
e uan apanibav sogh me abinigham.
A uabi en apanibav sogh
me agivagham.

109

Gumazir osimtizim itimin dimdiam

Godin ziam fer onger akar kam, Devit an osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
1 O God, ki nin ziam a pirafa.
Ni nimira ikian marki.
2 Gumazamizir kuraba ko gumazamizir ifavariba na gasighasighasa.
Me nan gara ifara akar kurabar na migia
nan apanim gami.
3 Me na ekiarugha nan aghuazir akabar na migei.
Guizbangira, me migeir migirigiaba, mingariba puvati.
4 Ki me gifuegha me bagha God ko migei.
Ezi me nan atara akaba na gasi.
5 Ki arazir aghuibar me gami,
ezi me arazir kuraba nan arazir aghuiba ikarvasi.
Ki bar me gifonge,
ezi me ki me gifongezir arazir kam ikarvagha na gifongezir puvatigha
bar nan aghua.

6 Ki ghaze, ni jasin kuratam a miseveghti,
a nan apanim kotiamin a baragh egh a tuisigh.
An apanitamrama,
an kotiam baragh.
7 Jasin kotiam barazir kam oraghti, migirigiaba mangiti,
a mikim suam, gumazir kam guizbangira arazir kuram gami,
a isi kalabus datigh.
Nan apanim, God ko mikimti,
jasin kurar kam an akar kam gifogh egh mikim suam,
a God ko migeir arazir kam, an arazir kuram.
8 Nan ifongiam, a bar zuamiram aremegh,
eghti gumazir igharazitam an danganim inigh.
9 An aremeghti an boriba afeziaba puvatighti,
an amuim uaghan paba puvatigham.
10 An boriba dipeniba puvatigh egh onganarazibar amu ikiasa ki ifonge.
Eghti gumaziba me itir dipenir kuramin me batuegham.
11 Nan apanir kam gumazitabar bizitaba inigh egh da ikaraghan koghti,
ki kamaghsua, me izi uan biziba ikarvagh an nguazim inigh.
Eghti nguibar igharazibar gumaziba izi
bizir a ingangarim gamua ivezeziba bar ada da inigham.

109:8: Aposel 1:20

12 Ki kamaghsua, gumazitam bar an apangkuvan marki.
Gumazitam kamaghin an boribagh nighnigh suam,
me afeziaba puvati egh men apangkuvan marki.
13 Ki kamaghsua, an ovavir boriba uaghan bar arimighiregham,
eghti gin otivamin adarazi ua gumazir kamin ziam ginighnigh a diponan kogham.
14 An inazir afeziaba amizir arazir kuraba, Ikiavira Itir God uabi adagh nighnigh.
Egh an amebamin arazir kuraba gin amangan marki.
15 Ikiavira Itir God me amizir arazir kurar kam ginighnighvira iki,
eghti gumazamiziba gumazir kamin adarazi nighnizitam ua men ikian bar marki.

16 Gumazir kam tong apangkuvir nighnizitam igharaz darazir itir puvati.
A gumazir biziba otevezíba ko, biziba puvatiziba ko, naviba osemegha itiba,
a paza me gamua ghua me misozi me ariaghire.
17 A faragha gumazamizibagh asighasighasa ifuegha akar kurabar me migei,
egh a datirighin uabi bar moghira ikufigh!
A God deragh gumazamizir igharazibar amuasa a me bagha Godin azangsighan aghua,
eghti uaghan gumazitam God deragh a damusi an a bagh Godin azangsighan marki.
18 Dughiabar a migeir migirigiaba,
a gumazir igharazibagh asighasighasa migei,
ezi an migirigiar kam mati an adiarir a uan mikarzimin kurkezim.
Kamaghin dera, an akar kurar kam dipar an apimin min an namnamin aven iki.
Egh boremin min an agharibar aven magiri.
19 An akar kurar kam, a korotiam aruzi moghin anevaragh,
egh letiamin min uan ivariam gighuigh iki kamaghira iki.
20 Ikiavira Itir God mizazir kamra gumazir na isa kot garizibar arighasa, ki ifonge.
Guizbangira, gumazir kaba akar bar kuraba na migei.

21 O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni uan ziar ekiam bangin, ni Akar Gavgavim akirizi moghin ni nan akuragh.
Ni bar deragha egha zurara nan apangkufi,
kamaghin ni nan akuragh.
22 Ki biziba bar puvatigha purama aperaghav ikia,
uan navir averiamin aven mizazir kuram barasi.
23 Aruem anaga bizibagh isirazi dar nedaziba ghua guaratighin gevi moghin,
ki mangigh givaghasa ami.
Aminim odezibagh ivai da migha ghua gevi moghin,
ki uaghan dar min mighegh mangigh givagham.

24 Ki dagheba ategha egha nan tevir akuriba gavgaviba puvati.
Ki bar agharim gurazi, agharir suiaba bar nan amira.
25 Gumazamiziba nan gara egha na dipofi,
egha me uan dapaniba roa egha nan ingaravati.

26 O Ikiavira Itir God, nan God,

109:25: Matyu 27:39; Mak 15:29

ni zurara bar nan apangkufi.
Kamaghin, ni nan akuragh egh uam na inigh.
27 Ni nan apaniba kamagh men akaghti, me fogh suam,
nirara nan akuragha egha uam nan ini.
28 Me, ni na gasighasighsi me ni mikimam.
Eghti puvatigham. Ni deravira na damuvira ikiam.
Gumazir na gasighasighasava amiba
ni me abinasa ki ifonge.
Eghti, ki nin ingangarir gumazim,
nan navim nan deragham.
29 Nan apaniba aghumsizir dafam iniasa, ki ifonge,
eghti gumazamiziba men aghumsizir arazir kam bar an ganam.

30 Gumazamiziba Godin ziam fasa uari akuvir dughiabar,
ki an ziam fam.
Egh akar ekiamin Ikiavira Itir God minamam.
31 Guizbangira, apaniba gumazamizir onganaraziba isi kot datigh kamagh
mikim suam, me arimighiram.
Ezi, God gumazamizir onganarazibar gara men akurvasi.

110

Ikiavira Itir God gavgavim isa atrivim ganidir ighiam

Kar Godin ziam fer onger akam. Devit an osiri.
1 Ikiavira Itir God, nan Ekiam migia ghaze,
"Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,
ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti
me nin dagarimningin apengan ikiam."

2 Ikiavira Itir God ni damighti,
ni Saionin nguibamin iki gavgavir ekiam iki
nguibar aviribagh ativagh dar ganam.
God ghaze, ni uan apanibagh ativagham.
3 Ni uan apanibav soghamin dughiam,
nin gumazamiziba uaghan ni ko mangi nin akurvagham,
egh ia Godin mighsiamin ghuavanangam.
E gari ghuariabar amariba dimagaribar ira azenibagh iri
da aghua dagher aviriba iti.
Kamaghira, ni dughiabar zurara gavgavim ini mamaghira iki,
egh gumazir igiamin min otogham.

4 Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ni koma anekirigha gifa,
egh uan nighnizim giraghan kogham.
A ghaze, "Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam.
Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam."

5 Ekiam gavgavim ni daningasa ni ko iti.
Eghti an aningagharir dughiam otoghti
an atriviba tintinimin me misogh me gasighasigham.
6 A nguazimin gumazamizibar arazir kuraba ikarvagh,

110:1: Matyu 22:44; Mak 12:36; Luk 20:42-43; Aposel 2:34-35; 1 Korin 15:25; Efesus 1:20-22; Kolosi 3:1; Hibru 1:13; 8:1; 10:12-13 **110:4:** Hibru 5:6; 6:20; 7:17; 7:21

egh mɨdorozir danganibar a gumazir avɨribav soghtɨ me arɨmɨghiram.
An atrivir avɨriba ko mɨsogh me abɨnam.
7 Atrivim tuavir mɨriamɨn ivemarir daghurir dɨpabar amɨ,
egh a gavgavim inigh, uan apaniba dɨkabɨragham.

111

*Godɨn ziam fer ighiam**

1 E Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.

Gumazamizir God baghavɨra itiba,
me uari akuvamin dughiam,
kɨ men tongɨn ikɨva, uan navir averiamɨn aven nɨghnɨzir vamɨra ikɨva
Ikiavɨra Itir God mɨnamam.

2 Ikiavɨra Itir God amir biziba, da bar bizir bar aghuiba.
Gumazamizir Ikiavɨra Itir God, bar a gɨfofoghasa ifongeziba,
me an ingangariba bar deragh dagh fogham.
3 Bizir an amiba, e dar gara
an ziar ekiam fa egha fo,
an atrivir gavgavir ekiam a bar dera.
An arazir aghuir kam zurara ikɨvɨra ikɨ
mamaghɨra ikiam.
4 Ikiavɨra Itir God zurara gumazamizibar nɨghnɨzibagh amima,
me zuraram an amir dɨgavir kuram gamir arazibagh nɨghnɨghvɨra iti.
Ikiavɨra Itir God en apangkuva en akurvasi.
5 A gumazamizir an atiatiba, a dagheba me ganɨdi.
Egha a uan Akar Gavgavir a gumazamiziba ko dɨkɨrɨzir kam,
a zuraram a gɨnɨghnɨsi.
6 A uan gavgavim uan gumazamizibar akagha
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar nguaziba isa
uan gumazamizibagh anɨngi.

7 An araziba, da bar guizbangɨra egha bar dera.
E an Akar Gavgaviba nɨghnɨzir gavgavim adar ikɨ
egh dar gɨn mangam.
8 God Akar Gavgavir kaba e ganɨga ghaze,
da gavgavigh ikɨ mamaghɨra ikiam.
Guizbangɨra, God guizɨn arazir aghuimɨn gɨn ghua
Akar Gavgavir kaba e ganɨngizɨ da bar dera.
9 A ua uan gumazamizibagh ivezegha ua me ini.
Egha Akar Gavgavim me koma anekɨra ghaze,
Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam zurara ikɨ mamaghɨra ikiam.
Ikiavɨra Itir God, an arazir aghuibaram amua bar derazir God,
ezɨ gumazamiziba an ziar ekiam gɨnɨghnɨgha ghaze,
a bar pɨn kozɨ,
me an atiatia an apengan iti.

10 Gumazitam nɨghnɨzir aghuim inisɨ
a faragh Ikiavɨra Itir Godɨn atiating an apengan ikɨ.
Gumazamizir an Akar Gavgavibar gɨn zuiba,

---

* **111::** Hibrun akamɨn onger akar kam, me uan alpabetɨn letabar vaghvagha dar gɨn ghua ighiar kamɨn vesba osira bar ghuava vezɨn abuananamɨn oto. **111:10:** Jop 28:28; Aghuzir Akaba 1:7; 9:10

me fofozir aghuiba ikiam.
Eghtɨ e an ziam fɨ ikɨ mamaghɨra ikiam.

112

*Gumazir aghuiba me bar akongegham**

1 E Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam!

Gumazamizir Ikiavɨra Itir Godɨn atiatia an Akar Gavgavimɨn gɨn mangasa bar ifongeziba,
me bar akongegh.

2 Gumazir aghuibar boriba, nguazir kamɨn ikɨ
ziar ekiaba ikiam.
Men ovavir boriba,
Ikiavɨra Itir God deravɨra me damuam.
3 Men adarazi dagɨar avɨriba initɨ,
men biziba bar avɨrasemegham.
Me deraghvɨra arazir aghuimɨn gɨn mangɨva ikɨ
mamaghɨra ikiam.

4 E fo, mɨtarmem iti,
ezɨ gumazir aghuim, gumazir aghuir igharazibar akurvaghasa angazan-garimɨn mɨn anagava otogha,
men apangkuvigha, amɨnirbɨrim gisira.
5 Gumazir guizbangɨra mɨgɨa pura uan biziba anɨdim,
an ingangariba a guizbangɨra dagh amutɨ, an dagɨaba isir tuaviba deravɨra mangɨtɨ,
a bar akongegham.
6 Gumazir aghuim irɨghan kogh egh tugh gavgavigh mamaghɨra ikiam.
Eghtɨ gumazamiziba a gɨnɨghnɨghvɨra ikiam.

7 An osɨmtɨzir otivibar mɨgɨrɨgɨaba baragh atiatingan kogham.
Puvatɨgham, a tugha gavgavigh nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn ikiam.
8 A nɨghnɨzir avɨribagh amua atiatir puvatɨ.
A fo, God gɨn an apaniba dɨkabɨragham.
9 A bizir bar avɨriba gumazir onganarazibagh amibagh anɨdi.
Ezɨ an arazir aghuir kam gɨvaghan kogham, a ikɨvɨra ikiam.
Egh a nguibamɨn aven ziar ekiam ikɨtɨ,
gumazamiziba an ziam fam.

10 Gumazir kuraba, gumazir aghuimɨn dabirabimɨn ganɨva puvɨram ataram.
Egh men naviba men ikuvightɨ,
men gavgavim me ateghtɨ me puram amɨragh magɨrɨ gɨvagham.
Guizbangɨra, bizir aghuir me iniasa mɨzua itiba,
me da inighan kogham.

113

Godɨn Araziba bar dera, kamaghɨn e ziar ekiam a danɨngam

---

* **112::** Hibrun akamɨn onger akar kam, me uan alpabetɨn letabar vaghvagha dar gɨn ghua ighiar kamɨn vesba osira bar ghuava vezɨn abuananamɨn oto. **112:4:** Jop 11:17; Onger Akaba 97:11 **112:7:** Onger Akaba 57:7; 64:10 **112:9:** 2 Korin 9:9

1 E Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam!

O Ikiavɨra Itir Godɨn ingangarir gumazamiziba,
ia Godɨn ziam fɨ.
2 E bar moghɨra an ziam datɨrɨghɨn ko, gɨn sara a fɨ
mangɨvɨra ikiam.
3 E Godɨn gumazamizir aruem anadi naghɨn ikegh ghua aruem uaghiri naghɨn itiba,
e bar moghɨra Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.

4 Ikiavɨra Itir God, kantribar gumazamiziba bar me gativagha men garima,
me an ziam fe.
An gavgavim ko ziar ekiam bar ekevegha
overiam gafiragha bar pɨn mar iti.
5-6 Ikiavɨra Itir God, a en God, gumazitam an mɨraram amir puvatɨ.
An atrivir bar ekiamɨn ikia bar pɨn iti.
Egha bar pɨn ikia overiam ko nguazim vɨrara vɨn beragha aningɨn gari.

7 A gumazamizir onganarazir nguazir mɨnemniabar tongɨn itiba, men akura.
A gumazamizir biziba puvatɨgha averenimɨn tongɨn itir kaba,
a iza me fe.
8 A gumazamizir kaba isa uan gumazamizibar gumazir dapaniba ko me atɨzɨ,
me me ko apiaghav iti.
9 An amizir boriba batir puvatɨziba deragha me akɨrizɨ,
me borir avɨriba bata bar akonge.

E Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam!

114

Godɨn gumazamiziba Isipɨn kantrin azenan izezir ighiam

1 Israelia me Jekopɨn ovavir boriba,
me Isipɨn kantri ategha azenan ize.
Kar akar igharazibav geir gumazamiziba, men kantri.
2 Dughiar kam, Judaba, Ikiavɨra Itir God baghavɨra itir gumazamizibar mɨn iti.
Guizbangɨra, Israelia God me gativagha men gari, ezɨ me an gumazamizibar mɨn iti.

3 Dughiar kam, Ongarir Aghevim Godɨn gavgavimɨn garava egha arav ghu.
Ezɨ Jordanɨn Fanem pura mɨtɨghav ikia ua ivemarir puvatɨ.
4 Ezɨ mɨghsɨar ekiaba memebar mɨn uari akuri.
Ezɨ mɨghsɨar muziariba sipsipɨn nguzibar mɨn uari akuri.

5 O Ongarim, nɨ manmaghsuava arav ghu?
O Jordanɨn Fanem, nɨ manmaghsua ua ivemari puvatɨ?
6 O mɨghsɨar ekiaba, ia manmaghsua memebar mɨn uari akuri?
O mɨghsɨar doziba ia manmaghsua sipsipɨn nguzibar mɨn uari akuri?

7 O nguazim, datɨrɨghɨn Ekiam a izɨ, nɨ nɨghɨva akong.

114:1: Ua Me Ini 12:51 **114:3:** Ua Me Ini 14:21; Josua 3:16

A Jekopɨn God a izegha gɨfa,
ezɨ nɨ an damazimɨn nɨghɨva akong.
8 Godɨn kam, a dagɨam gamizɨ, a mozir dɨpamɨn mɨn oto.
Guizbangɨra, a mɨghsɨar gavgavim gamizɨ,
a dɨpar nguazimɨn aven afora azenan izimɨn mɨn oto.

115

God uabɨra a guizbangɨra God

1 O Ikiavɨra Itir God, nɨ zurara bar en apangkuvigha mamaghɨra ikia,
egha e ataghɨrazir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, e zurara nɨn ziamra fam.
E uari uan ziaba fan kogham.

2 Manmaghɨrama amizɨ, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghɨn en azangsɨgha ghaze,
"Ian God managh iti?"
3 Me kamagh fozir puvatɨ, en God uan Nguibamɨn iti,
egha a bizir tizim uan ifongiamɨn a damusɨ ifuegh, ana damuam.
4 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, silva ko gol isa uan marvir guabar ingari.
Me uari uan dafaribar dar ingari.
5 Ezɨ marvir guar kaba, da akatoriba ikia egha mɨgeir puvatɨ,
Da damaziba ikia bizibar garir puvatɨ.
6 Da kuariba ikia, egha orazir puvatɨ,
egha atiniba ikia bizibav ghuriabagh amir puvatɨ.
7 Da dafariba ikia, bizibar suizir pu.
Da sueba ikia, egha aruir puvatɨ.
Da akaba akartɨ tiariba puvatɨgham.
8 Guizbangɨra, gumazir marvir guar kabar ingariba,
me uari marvir guar me ingarir kabar mɨn iti.
Gumazir nɨghnɨzir gavgavim marvir guabar itiba, me uaghan dar mɨn iti.

9 O ia Israelian gumazamiziba,
ia nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn ikɨ.
A deragha ia gamua egha ian akurvasi.
10 O ia Aronɨn adarasi, ia ofa gamir gumaziba,
ia Ikiavɨra Itir God nɨghnɨzir gavgavim an ikɨ.
A deragha ia gamua ian akurvasi.
11 O ia gumazamizir Ikiavɨra Itir Godɨn atiatiba,
ia nɨghnɨzir gavgavim an ikɨ.
A uabɨra deragha ia gamua ian akurvasi.

12 Ikiavɨra Itir God zurara e gɨnɨghnɨgha mamaghɨra iti.
Egh a deravɨra e damuam.
A, e Israelia deravɨra e damuam.
Egh uaghan Aronɨn adarasi,
me ofa gamir gumaziba, a deravɨra me damuam.
13 Gumazamizir Ikiavɨra Itir Godɨn atiatiba,

114:8: Ua Me Ini 17:1-7; Diboboniba 20:2-13 **115:4:** Onger Akaba 135:15-18; Jeremaia 10:4-5; Akar Mogomem 9:20 **115:13:** Akar Mogomem 11:18; 19:5

a deragh me damuam,
gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatɨziba uaghara,
a deragh me damuam.

14 Kɨ ghaze, Ikiavɨra Itir God borir bar avɨriba,
ia ko ian gɨn otivamin ovavir boribar anɨngam.
15 Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir Godɨn overiam ko nguazimɨn ingarizim,
a bar deravɨra ia damu.

16 Nguibar bar pɨn itim, kar Ikiavɨra Godɨn bizimra.
A nguazir kam isa gumazamizibagh anɨngi.
17 E fo, gumazamizir ariaghɨriba me uan nguibamɨn iraghue.
Egha Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fer puvatɨ.
18 Ezɨ e datɨrɨghɨn angamɨra itir gumazamiziba,
e Ikiavɨra Itir Godɨn ziam mɨnabɨ
mamaghɨra ikiam.

Aleluia!
E Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam!

116

God gumazir mamɨn akurazɨ, an a mɨnabi

1 Ikiavɨra Itir God nan dɨmdiaba ko azangsɨziba barasi.
Kamaghɨn kɨ bar a gifonge.
2 Dughiaba bar a nan azangsɨziba baraghavɨra iti,
kamaghɨn dughiar kɨ angamɨra itir kam,
kɨ a ko mɨkɨmvɨra ikiam.

3 Kɨ faragha aremeghasava amima,
ovevem benimɨn mɨn na ikezɨ kɨ iti.
Kɨ Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam gɨnɨghnɨgha atiatia
egha navim bar osemeghavɨra iti.
4 Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ziam dɨbora a mɨgɨa ghaze,
“O Ikiavɨra Itir God, kɨ nɨ gaghori,
nɨ nan akuragh ua na inigh, puvatɨghtɨ kɨ ovegham!”

5 Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God zuraram en kuarkuva en akurvasi,
egha a bar dera.
En God, an apangkuvim itir God.
6 Gumazamizir uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvatɨziba,
Ikiavɨra Itir God men akurvasi.
Kamaghɨra kɨ faragha gavgaviba bar puvatɨzɨ,
osɨmtɨziba na gasɨghasɨghasava amima, a nan akura.

7 Kɨ fo, Ikiavɨra Itir God bar deragha na gami.
Kamaghɨn, kɨ datɨrɨghɨn navir amɨrizimɨn ikɨva avughsɨ ikiam.

8 O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan akurazɨ, kɨ aremezir puvatɨ.
Nɨ nan temeriba adɨsi.
Egha na geghuvima kɨ irɨzir puvatɨ.
9 Kɨ angamɨra itir dughiamɨn,

116:2: Onger Akaba 17:6; 40:1 **116:3:** Onger Akaba 18:4-6

ki zurara Ikiavira Itir God ko daruam.
10 Ki faragha ghaze,
“Osimtizir ekiam na avaragha na dikabiraghasava ami.”
Ezi dughiar kamin ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiavira
ikia kamaghin migei.
11 Ki dughiar kamin puv atiatia bar osemegha ghaze,
“Ki nighnizir gavgavim gumazitamin ikian kogham.
Ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godra ikiam.”

12 Ikiavira Itir God bar deravira na gami.
Eghti ki ua bizir tizimrama a daningam?
13 Ki ti wainin kavin tam a danigham,
eghti ofan kam kamaghin akagh suam,
Ikiavira Itir God ua na ini.
A ua na inizir bizir kam bagh
ki an ziamin dimiva a minamam.
14 An gumazamiziba izi uari akuvamin dughiam,
ki a koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki a damuam.

15 Ikiavira Itir God ua bagha inabagha bar ifongezir gumazitam aremegham,
eghti an damazimin gumazir kamin ovevem, bar bizir ekiamin min
ikiam.
16 O Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim.
Nan amebam faragha nin ingangarir amizimin ike,
ezi datirighin ki nin ingangarir gumazimin ikia
egha nin ingangarim gami.
Ezi ni benir na ikeziba firizi
ki datirighin firiaghiri.

17 Ki ni minabisi ni bagh ofa damuam,
egh nin ziamin dimiva a fam.
18 Ki faragha ni koma akar dikirizim gami.
Ki datirighin Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangi
nin gumazamizibar damazibar anekagham.
19 O Ikiavira Itir God, ki Jerusalemin nguibamin mangi,
nin Dipenimin aven ofa damuam.

Aleluia!
E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

117

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

1 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar,
Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia ikiziba bar,
an ziamin onger akabar amu.
2 Guizbangira, an apangkuvim e bagha zurara ekeveghavira iti.
Egha a zurara uan akamin gin ghua
e ataghirazir puvati.

Aleluia!

116:10: 2 Korin 4:13 **116:15:** Onger Akaba 72:14 **117:1:** Rom 15:11

E Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam!

118

Me God men akuragha apaniba abɨrazir bizim bagha a mɨnabi

1 Ikiavɨra Itir God a dughiabar zurara en dera,
egha a zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
Kamaghɨn amizɨ, e a mɨnamam!

2 E Israelian gumazamiziba, e kamaghɨn mɨkɨm suam,
"A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti."
3 Aronɨn adarazi uaghan kamaghɨn mɨkɨm suam,
"A zurara en apangkuvigha
mamaghɨra iti."
4 Gumazamizir Ikiavɨra Itir Godɨn atiatiba e bar moghɨra uaghan kamaghɨn mɨkɨm suam,
"A zurara en apangkuvigha
mamaghɨra iti."

5 Kɨ faragha bar osɨmtɨzir ekiam ikia
Ikiavɨra Itir God ko mɨgɨa an deima,
a na baregha
nan osɨmtɨzir kam agɨfa.
6 Ikiavɨra Itir God na ko itima
kɨ atiatir puvatɨ.
Kɨ fo, gumazamiziba arazitamɨn na damighan kogham.
7 Ikiavɨra Itir God uabɨ nan akurvasi.
Kɨ Ekiamra gantɨ,
a nan apaniba abɨnigh me gasɨghasigham.

8 Kamaghɨn deragham, e Ikiavɨra Itir Godra nɨghnɨzir gavgavim an ikɨtɨ,
an e geghuv e avaragh en gantɨ,
gumazamizir kuraba e gasɨghasighan kogham.
Eghtɨ e nɨghnɨzir gavgavim gumazamizibar ikian kogham.
9 Kamaghɨn deragham, e Ikiavɨra Itir Godra nɨghnɨzir gavgavim an ikɨtɨ,
an e geghuv e avaragh en gantɨ,
gumazamizir kuraba e gasɨghasighan kogham.
Eghtɨ e nɨghnɨzir gavgavim gumazir dapaniba ko atrivibar ikian kogham.

10 Apanir avɨriba faragha na ekɨaru,
ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ziamɨn gavgavimra, kɨ me dɨkabɨra.
11 Guizbangɨra, me danganiba bar na ekɨaruzɨ
kɨ tongɨra iti.
Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ziamɨn gavgavimra, kɨ bar me agɨfa.
12 Me aparibar mɨn bar na ekɨaru.
Egha me dadabar avimɨn mɨn zuamɨra isigha munge.
Ikiavɨra Itir Godɨn ziamɨn gavgavimra, kɨ me gasɨghasɨki!

13 Nan apaniba faragha na ko mɨdorozim pamten a gamua

118:1: 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 136:1; Jeremaia 33:11 **118:5:** Onger Akaba 18:19; 120:1 **118:6:** Onger Akaba 56:4; 56:11; Aisaia 51:12; Hibru 13:6

na abinasava ami.
Ezi Ikiavira Itir God nan akura.
14 Ikiavira Itir God uabi na gamizima,
ki gavgavigha onger akam bangava an ziam fe.
A zurara ua na ini,
ezi ki an ziam fasa.

15 Ia oragh! Ikiavira Itir Godin gumazamiziba uan purirpenibar aven ikia
bar akongegha dia kamaghin migei,
“Ikiavira Itir Godin gavgavimra,
e uan apaniba dikabira.
16 Ikiavira Itir Godin gavgavimra en akura.
Ikiavira Itir Godin gavgavimra,
e uan apaniba dikabira.”
17 Ki fo, ki aremeghan kogham. Puvati.
Ki angamira iki,
egh bizir Ikiavira Itir God amizibagh eghanam.
18 Ki fo, Ikiavira Itir God nan arazir kuraba akirasa mizazir ekiam na gase,
egha na ataghizi ki aremezir puvati.

19 Ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin na bagh tiar akaba kuighti,
ki aven mangi egh a minamam.
20 Kar Ikiavira Itir Godin tiar akam,
eghti gumazamizir an damazimin derazibara an aven mangam.

21 O Ikiavira Itir God, ni ki ni ko mikemezir migirigiam baraki,
egha nan akurazi, ki deragha iti.
Kamaghin ki ni minabi.

22 Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.
23 Ikiavira Itir God uabi bizir kam gamizima an oto.
Ezi e an garima, a bar dera.
24 Ikiavira Itir God uabi, dughiar aghuir kam e ganingi.
Kamaghin en naviba deraghti, e bar akuegham.

25 O Ikiavira Itir God, ni en akurvaghasa e nin azangsisi.
Ni en akuraghti, bizir e amiba, da bar deragham.
26 E ghaze, gumazir Ikiavira Itir Godin ziam ko gavgavimin izim,
God deragh a damu!
E Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia,
gumazir kamin ziam fe.
27 Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God.
A bar deraviram e gamua an angazangarim e gisira.
Kamaghin, e bar akongegh temer aguabar suigh
ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibagh ighuraruam.

28 O God, ni nan God,
ezi ki ni minabaghasa.

118:14: Ua Me Ini 15:2; Aisaia 12:2 **118:22:** Luk 20:17; Aposel 4:11; 1 Pita 2:7 **118:22:** Matyu 21:42; Mak 12:10-11 **118:25:** Matyu 21:9; Mak 11:9; Jon 12:13 **118:26:** Matyu 21:9; 23:39; Mak 11:9; Luk 13:35; 19:38; Jon 12:13

Nɨ nan God,
kɨ ziar ekiam nɨ danɨngam.

29 Ikiavɨra Itir God a dughiabar zurara en dera,
egha a zurara en apangkuvigha ikia mamaghɨra iti.
Kamaghɨn amizɨ e a mɨnamam!

119

Godɨn Akamɨn Osiziriba, da bar dera

1 Gumazamizir, men daroriba Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn osɨmtɨziba puvatɨziba,
Ikiavɨra Itir Godɨn Arazibar gɨn zui, me bar akongegham!
2 Gumazamizir kaba uan navir averiabar aven nɨghnɨzir vamɨran ikiava,
an akabar gɨn ghua bar akonge.
3 Bar guizbangɨra, gumazir kaba arazir kurabar gɨn zuir puvatɨ.
Me Ikiavɨra Itir Godɨn Arazibara gɨn zui.
4 Nɨ uan akaba e ganigha gɨvagha ghaze,
e deraghvɨra dar gɨn mangam.
5 Kɨ kamaghsua ifonge,
kɨ nɨn arazir nɨ ifongezibar gɨn mangɨsɨ bar gavgavigham.
6 Kɨ nɨn Akar Gavgavibagh nɨghnɨghvɨra ikiam.
Kamaghɨn kɨ aghumsɨghan kogham.
7 Kɨ deragh bizir nɨ damuasa e mɨkemeziba bagh nɨghnɨghɨva,
bar uan navim sara nɨn ziam fam.
8 Arazir nɨ ifongeziba, kɨ dar gɨn mangasa.
Nɨ na ataghɨraghan markɨ!

Gumazim Godɨn Akar Gavgavimɨn gɨn zui

9 Gumazir igiam, a tuavir manamɨn Godɨn damazimɨn zuegham?
A nɨn akamɨn suiragh gavgavigh an gɨn mangɨ, egh zuegham.
10 Kɨ uan navir averiamɨn aven nɨghnɨzir vamɨran ikɨva, nɨn ingangarim damuasa.
Nɨ nan akuraghtɨ kɨ nɨn Akar Gavgaviba ataghɨraghan kogham.
11 Kɨ nɨn akam uan navim ko nɨghnɨzimɨn aning gatɨ.
Kamaghɨn, kɨ arazir kuratam nɨn damazimɨn a damighan kogham.
12 O, Ikiavɨra Itir God kɨ nɨn ziam fe.
Nɨ uan arazir ifongezibar nan sure damu.
13 Bizir nɨ damuasa e mɨkemeziba,
kɨ dar gun gumazamizibav gei.
14 Dagɨar avɨriba ko bizir avɨriba, kɨ dagh ifonge, ezɨ God gifongezir arazim, bar bizir kabagh afira.
Ezɨ kɨ nɨn akaba bagha bar akonge.
15 Nɨn akaba, kɨ deravɨra dagh nɨghnɨgha dagh ami.
Egha deragha dar gara da tuisɨsi.
16 Nɨ ifongezir araziba, kɨ dar gɨn mangasa bar akonge.
Egh da gɨn amangan kogham.

Gumazim Godɨn Akar Gavgaviba uan navir averiamɨn dar gɨn zui

17 Nan ifongiamra kara, kɨ angamɨra ikɨ, egh nɨn akamɨn gɨn mangam.
Kamaghɨn kɨ nɨn ingangarir gumazim, nɨ bar deraghvɨra na damu.

119:1: Onger Akaba 128:1 **119:10:** Onger Akaba 119:2; 119:21; 119:118; 119:145 **119:16:** Onger Akaba 119:35; 119:70; 119:92-93; 119:174

18 Ni nan damaziba kuighti ki bizir bar aghuiba,
nin Arazibar aven dar ganam.
19 Ki dughiar ruarimin nguazir kamin ikeghan kogham.
Ni uan Akar Gavgaviba nan mongan marki.
20 Nan navir averiam bizir God damuasa mikemezibar gin mangasa,
dughiabar zurara na dikafi.
21 Gumazamizir nin Akar Gavgaviba batogha akirim ragha nin akabagh asiba,
ni men atariva me gasighasigham.
22 Ezi kirara, ki nin akabar gin zui, ezi gumazamizir kaba akar kurabar na migia na dipofi.
Me uam akar kabar na mikiman ki aghua. Ni men anogorokegh.
23 Gumazir dapaniba uari akuvagha, na misoghasa akam misosi.
Ezi ki nin ingangarir gumazim, ki zurara nin akabar suiragh dagh nighnigham.
24 Nin akaba bar deravira nan sure gamizima, ki da bagha bar akonge.
Da deravira nan akurvazi, ki deraviram arui.

Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin mangasa

25 Ki aremeghasava amua nguazir minemeniabagh iraghu.
Eghti nin akam mikemezi moghin, ni na fegh gavgavim ua na daningigh.
26 Ki uan araziba bar dar gun ni mikemezi, ni nan akam ikara.
Ni uan arazir ni ifongezibar nan sure damu.
27 Ni nan akuraghti ki nin akabar aven itir akar mingaribagh fogham.
Ki nin akar aghuiba zurara dar gan dagh nighnigham.
28 Nan navim bar na basemezi nan temeriba iri.
Nin akam mikemezi moghin, ni gavgavim nan navim daningigh.
29 Ni nan akuraghti ki ifavarir tuavim ategham.
Ni ifongezir arazir aghuimin na damu, egh uan Arazibar nan sure damu.
30 Ki nin gin mangasa akam akirigha,
egha bizir ni damuasa na mikemezibagh nighnisi.
31 O, Ikiavira Itir God,
ki akar ni na ganingizimin suiragha an gin zui.
Ni na ateghti aghumsizir arazitam na bativan marki.
32 Ni fofozir arazir aghuir aviriba na daningti,
ki nin Akar Gavgaviba atamra dar gin mangisi nighnigham.

Gumazim fofozim uabi daningasa Godin azangsisi

33 O, Ikiavira Itir God, ni uan arazir ifongeziba zurara nan sure damu,
eghti ki dughiaba bar adar gin mangam.
34 Ni uan Arazibar mingaribar amighti da azenara ikiti,
ki bar moghira uan navimin dar gin mangam.
35 Ki nin akar kam bagha bar akonge.
Tuavir ki mangamim ni nan akaghti, ki nin Akar Gavgavibar gin mangam.
36 Ni nan navim damighti a nin akabar gin mangisivira dikav.
Nan navim bizir igharaziba bagh dikavan ki aghua.
37 Nan akuraghti ki mingariba puvatizir arazir kuraba akirim ragh dagh asaragham.
Nin akam mikemezi moghin ni deraghvira na damu.

119:32: 2 Korin 6:11-13 **119:33:** Onger Akaba 119:73; Aghuzir Akaba 2:6; Jems 1:5 **119:36:** Mak 7:21-22; 1 Timoti 6:10-11; Hibru 13:5

38 Gumazir nɨn atiatiava nɨn apengan itiba, nɨ gavgavim me ganɨdi.
Kamaghɨra, kɨ nɨn ingangarir gumazim, nɨ uan akar dɨkɨrɨzir kamɨn gɨn
mangɨ deragh na damu.
39 Kɨ aghumsɨzir akaba baraghan aghua, nɨ nan akuraghtɨ akar kaba na
abɨnan kogham.
Guizbangɨra, bizir nɨ damuasa mɨkemeziba da bar dera.
40 Kɨ nɨn akabar gɨn mangasa bar ifonge.
Nɨn Araziba da bar dera, kamaghɨn nɨ ikiavɨra itir ikɨrɨmɨrim na danɨng.

Gumazim Godɨn Akar Gavgavim, nɨghnɨzir gavgavim an iti

41 O Ikiavɨra Itir God, nɨ faragha akar dɨkɨrɨzim gamizɨ moghɨn,
nɨ uan apangkuvim, azenara nan akagh egh ua na inigh.
42 Kɨ nɨn akam nɨghnɨzir gavgavim an iti.
Kamaghɨn, nɨ nan akuraghtɨ akar kurar gumazamiziba na mɨgeiba,
kɨ da ikarvagham.
43 Bizir nɨ damuasa na mɨkemeziba, kɨ nɨghnɨzir gavgavim dar iti.
Kamaghɨn, nɨ gavgavim na danighti,
kɨ nɨn guizɨn akam dughiabar anekunvɨra ikiam.
44 Kɨ nɨn Arazibar suiragh dar gɨn mangɨvɨra ikiam.
45 Kɨ nɨn akabar gɨn mangasa ifonge.
Kamaghɨn, arazir kuratam nan mɨkarzimɨn itir puvatɨzɨ kɨ fɨriaghɨrɨ.
46 Kɨ aghumsɨghan kogh
nɨn akabar gun atrivibav kɨmam.
47 Kɨ nɨn Akar Gavgavir kaba guizbangɨra bar dagh ifonge.
Kamaghɨn kɨ da bagha bar akonge.
48 Kɨ nɨn Akar Gavgavibagh nɨghnɨzi da derazɨ, kɨ bar dagh ifuegha nɨ mɨnabi.
Kɨ zurara nɨn arazir nɨ ifongezir kabagh nɨghnɨgham.

Gumazim ghaze, Godɨn akam a guizɨn bizim

49 Kɨ nɨn ingangarir gumazim, nɨ faragha na koma akam akɨrizir bizim
gɨnɨghnɨgh.
Nɨn akar kam na gamizɨ kɨ nɨghnɨzir gavgavim nɨn iti.
50 Nɨn akar dɨkɨrɨzim ikɨrɨmɨrir aghuim na ganɨdi.
Kamaghɨn amizɨ, osɨmtɨziba na bativir dughiamɨn, kɨ navir amɨrizimɨn
iti.
51 Gumazir akaba batoziba dɨbovir akabar na mɨgei,
ezɨ kɨ nɨn Araziba ataghɨrazir puvatɨ.
52 O, Ikiavɨra Itir God, bizir nɨ damuasa e mɨkemeziba, nɨ fomɨra e ganɨngizɨ
kɨ dagh nɨghnɨsi,
ezɨ da gavgavim na ganɨdi.
53 Gumazir kuraba nɨn Araziba abɨgha arazir kurabagh ami,
ezɨ nan navim bar men ikuvigha men atari.
54 Kɨ uan nguibam ategha saghon itir danganibar ikia,
nɨn arazir nɨ ifongezibar ighiabagh ami.
55 O, Ikiavɨra Itir God, kɨ dɨmagaribar nɨn ziam gɨnɨghnɨgha,
egha nɨn Arazibar gɨn zui.
56 Nan arazir ekiamra kara,
kɨ dughiabar zurara nɨn akabar gɨn zui.

Gumazim Godɨn Akar Gavgavibar gɨn mangasa

119:42: Onger Akaba 102:8; 119:39; Aghuzir Akaba 27:11 **119:47:** Onger Akaba 119:16; 119:97; 119:127; 119:159

57 O, Ikiavira Itir God, ki ni koma akar dikirizim gamigha ghaze, ki nin akamra gin mangam.
Nan nighnizim ua bizitamin itir puvati. Ni bar uabira ki nin ganam.
58 Ni faragha na ko akam akirizi moghin,
ki datirighin uan navir averiamin pamten nin azangsigha ghaze, ni nan apangkufigh.
59 Ki uan daroribagh nighnigha givagha,
nin akabar gin mangasa ni koma akam akiri.
60 Nin Akar Gavgavir kaba ki zuamira dar gin mangasa,
ki suighsuighan aghua.
61 Gumazir kuraba na gekuigh na inigh uan arazir kuraba bagh mangasava ami.
Ezi puvati, ki nin Arazibagh nighnighavira iti.
62 Ki dimagarir arizibar dikava apiav ikia,
bizir ni damuasa e mikemeziba bagha nin ziam fe.
63 Gumazamizir nin akabar gin ghua nin atiatia nin apengan ikia ingangarim gamiba,
ki men namakam.
64 O, Ikiavira Itir God, nin apangkuvim nguazir kamin gumazamiziba bar me gizifa.
Ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.

Godin Akar Gavgaviba deragha en akurvasi

65 O, Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim,
ni uan akamin mikemezi moghin arazir aghuimin na gami.
66 Ki nighnizir gavgavim nin Akar Gavgavibar iti.
Kamaghin, ni nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba na daning.
67 Ki fomira tighar mizaziba iniamin dughiam, ki nin gin zuir tuavim ataki.
Ki datirighin nin akaba baragha dar gin zui.
68 Ni bar deragha nin apangkuvim bar ekefe.
Kamaghin, ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.
69 Gumazir uari feba ifavarir akar aviribar na mikeme.
Ezi ki uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikia, nin akabar gin zui.
70 Gumazir kaba uan navibar kumigha nighnizir aghuiba men puvati.
Ezi ki nin Araziba bar dagh ifonge.
71 Ni bar deragha mizazim na gase.
Ni mizazim na gasezir bizir kamin, ni arazir ni ifongeziba nan aka.
72 Ki dagiar aviriba ikiva bar akueghan kogham.
Nin Arazimra ki bar a gifonge. A dagiaba bar dagh afira.

Godin Akar Gavgavim a bar dera

73 Ni uabi nan ingarigha deragha nan gari.
Ni datirighin nighnizir aghuiba na daning, uan Akar Gavgavibar nan sure damu.
74 Ki nighnizir gavgavim nin akamin iti.
Kamaghin, gumazamizir nin atiatiba me nan gan egh bar akuegham.
75 O, Ikiavira Itir God, ki fo bizir ni damuasa mikemeziba da bar guizbangira.
Ni bar na gifuegha, nan araziba akirmighasa osimtizim na ganingi.

119:57: Onger Akaba 16:5 **119:67:** Onger Akaba 119:71; Jeremaia 31:18; Hibru 12:10-11

76 Ki nin ingangarir gumazim, ni faragha akar dikirizimin gin mangi,
nan apangkuvigh gavgavim nan navim daning.
77 Ki nin Araziba bar a dagh ifonge.
Kamaghin amizi, ni nan apangkuvighti, ki ikirimirir aghuim iniam.
78 Gumazir uari feba akar ifavaribar na migia,
pura na isi kotiam darighasa.
Ki ghaze, gumazir kamagh amiba ni aghumsizim me daningigh.
Eghti ko, ki nin akaba zurara dagh nighnighvira ikiam.
79 Nin atiatia, egha nin akabar gin zuir gumazamiziba,
me na bagh izi na ko ikiam.
80 Nan akuraghti ki bar uan navir averiamin arazir ni ifongezibar gin mangam.
Egh arazir kamin ki aghumsighan kogham.

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

81 Ki fomira uabin akurvaghasa, ni mizua ghuava amira.
Ezi nan gavgavim bar gifa. Ki nighnizir gavgavim nin akamin ikiavira iti.
82 Ni faragha akam akirizi moghin ki nin ganasa, ikia ghua nan gavgaviba bar givazi, ki amira.
Ki kamaghin migia ghaze, "Ni manadizoghin nan akuragham?"
83 Ki memen nir me dipaba tuasa isamizir ghurimin min ikuvizi, me a makuni.
Ezi arazir ni ifongeziba, ki dar suiraghavira iti.
84 Ki nin ingangarir gumazim, manmaghin dughiabar ki zurara ni mizuam ikiam?
Ni man dughiamin nan apaniba mizazim me gasam?
85 Gumazir uari feba nin Arazibar gin zuir puvatigha,
nan suighasa na bagha modogha azuazim agura.
86 Ki nin Akar Gavgaviba nighnizir gavgavim dar iti.
Ezi gumazir kuraba uan akar ifavaribagh amua arazir kurabar na gami, kamaghin amizi, ni nan akuragh.
87 Gumazir kurar kaba bar atam na misoghezi ki aremeghai.
Ki kamaghin aghuagha nin akaba ataghirazir puvati.
88 Ni zurara nan apangkuf, egh deragh nan akurvagh.
Kamaghin, ki nin akabar gin mangivira ikiam.

Gumazim nighnizir gavgavim Godin Akar Gavgavimin iti

89 O, Ikiavira Itir God, nin akam ikivira ikiam.
A nin Nguibamin iki mamaghira ikiam.
90 Nin akam mikemezi moghin ni zuraram an gin zui.
Ni nguazim an danganimram anetizima a ua mozorozir puvati.
91 Biziba bar nin ingangarim gami.
Kamaghin amizi, ni uabi mikemezi, biziba uan danganibara ikia, iza datirighin ikia kamaghira iti.
92 Ki nin Arazibagh ifongezir puvatizi,
ni mizazim na gasegha na misoghezi ki aremeghai.
93 Ki nin akabar gin ghua egha angamira iti,
kamaghin, ki da ataghiraghan kogham.
94 Ki zurara nin akabar gin zui, egha ki ni baghavira itir gumazim.
Ni nan akuragh.

119:89: Aisaia 40:8; 1 Pita 1:25

95 Gumazir kuraba na mɨsueghtɨ kɨ aremeghasa na bagha mɨzua mueghav iti.
Ezɨ kɨ uabɨ, kɨ zurara nɨn akabagh nɨghnɨghavɨra iti.
96 Kɨ kamaghɨn fo, biziba bar gɨvamin oteviba iti.
Ezɨ nɨn Akar Gavgavim bar dera, egh dughiabar vaghvagh zurara ikɨvɨra ikiam.

Gumazim Godɨn Akar Gavgavim bagha bar ifonge

97 Kɨ nɨn Arazim bagha bar ifonge.
Egha arueba ko dɨmagaribar a gɨnɨghnɨghavɨra iti.
98 Nɨn Akar Gavgavir kam na ko zurara ikia, egha fofozir aghuim na ganɨdi.
Akar Gavgavir kam, nan fofozim gamizɨ a nan apanibar fofozibagh afira.
99 Kɨ zurara nɨn guizɨn akabagh nɨghnɨsi.
Kamaghɨn kɨ fofozir aghuim ikia uan tisabagh afira.
100 Kɨ nɨn akabar gɨn zui.
Kamaghɨn, nan fofozim gumazir aruabar fofozibagh afira.
101 Kɨ nɨn akamɨn gɨn mangasa ifonge.
Kamaghɨn, kɨ arazir kuramɨn gɨn mangan aghua.
102 Nɨ uabɨ uan akabar nan sure gami,
kamaghɨn bizir nɨ damuasa e mɨkemeziba, kɨ dar suiraghavɨra iti.
103 Nɨn akaba da bar isɨngi.
Nɨn akar kabar isɨngtɨzim bar hanin isɨngtɨzim gafira.
104 Nɨn akaba nɨghnɨzir bar aghuim na ganɨngi,
kamaghɨn kɨ arazir kuraba bar dar aghua.

Godɨn akam an angazangarimɨn mɨn iti

105 Nɨn akam a lamɨn angazangarimɨn mɨn,
tuavim nan akaghagha angazangarim na ganɨdima kɨ zui.
106 Kɨ nɨ ko akam akɨra ghaze,
kɨ guizbangɨra bizir nɨ damuasa e mɨkemezibar gɨn mangam.
107 O, Ikiavɨra Itir God, osɨmtɨzir bar ekiam na avara.
Nɨn akam mɨkemezɨ moghɨn, nan akuraghtɨ kɨ angamɨra ikɨvɨra ikiam.
108 O, Ikiavɨra Itir God, kɨ nɨ ko mɨgɨa egha nɨ mɨnabi.
Kɨ nɨ mɨnabir mɨgɨrɨgɨar kaba mati, kɨ uan ifongiamɨn gɨn zuir ofan mɨn da nɨ ganɨdi.
Nɨ da inigh, egh bizir nɨ damuasa e mɨkemeziba,
nɨ deraghvɨra nan sure damu.
109 Kɨ uabɨ zurara atam ovia taghɨrasi.
Ezɨ nɨn Arazim, kɨ a bakɨnɨghnighan kogham.
110 Gumazir kuraba mati azuazim asɨzimɨn suighasa, na bagha mongegha ikia azuaziba gui.
Ezɨ kɨ nɨn akaba ataghɨrazir puvatɨ.
111 Nɨn akaba, kɨ dar suirazɨ da nan ikia kamaghɨra iti.
Akar kaba nan navim gami a bar akonge.
112 Kɨ mɨkemegha gɨfa, kɨ nɨn arazir nɨ ifongezibar suiragh,
dar gɨn mangɨvɨra ikɨ mangɨ ovegham.

Godɨn Akar Gavgaviba e gamizɨ e deravɨra iti

113 Gumazir maba nɨghnɨzir vamɨra itir puvatɨ,
men nɨghnɨziba bɨaghire.

119:101: Aghuzir Akaba 1:15 **119:103:** Onger Akaba 19:10; Aghuzir Akaba 8:11 **119:105:** Aghuzir Akaba 6:23 **119:112:** Onger Akaba 119:33; 119:36

Gumazir kamaghɨn amiba kɨ bar men aghua.
Kɨ uabɨ, nɨn Araziba bar dagh ifonge.
114 Nɨrara nan mogomer danganim, egha oramɨn mɨn na apazagha na modozɨ kɨ deravɨra iti.
Ezɨ kɨ nɨn akam nɨghnɨzir gavgavim an iti.
115 Ia gumazamizir arazir kurabagh amiba ia na gitagh.
Eghtɨ kɨ uan Godɨn Akar Gavgavibar gɨn mangam.
116 Nɨ gavgavim na danɨngasa na koma akam akɨrigha gɨfa, eghtɨ kɨ angamɨra ikɨvɨra ikiam.
Nɨn akar dɨkɨrɨzir kam, kɨ nɨghnɨzir gavgavim an iti.
Kɨ akar kam bagh aghumsɨghan aghua.
Kamaghɨn, nɨ uan akar dɨkɨrɨzimɨn gɨn mangɨ gavgavim na danɨng.
117 Nɨ nan suiraghtɨ kɨ deraghvɨra ikiam.
Eghtɨ, kɨ zurara nɨn arazir nɨ ifongeziba baragh dar gɨn mangam.
118 Gumazamizir nɨn arazir nɨ ifongezibar aghuaziba, nɨ akɨrim gigha me gasi.
Men ifavarir akabar daghetam otoghan kogham.
119 Nɨ kamaghɨn nɨghnɨsi,
nguazir kamɨn itir gumazamizir kuraba bar,
mati bizir kurar gumazamiziba makunasava amiba.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ bar nɨn akabagh ifonge.
120 Kɨ bizir nɨ damuasa e mɨkemezibagh nɨghnɨsi.
Egha kamaghɨn, kɨ bar nɨn atiatima, nan mɨkarzim nɨghava agoi.

Gumazim Godɨn Akar Gavgavibar gɨn zui

121 Arazir aghuir kɨ nɨ ko gumazamizibagh amiba, da nɨn damazimɨn bar dera.
Nɨ na ateghtɨ nan apaniba arazir kuramɨn na damuan markɨ.
122 Kɨ nɨn ingangarir gumazim, nɨ nan akurvaghsɨ na ko akam akɨram.
Egh gumazir uari febar amamangatɨghtɨ me osɨmtɨzim na danɨngan kogham.
123 Kɨ nɨn akurvazim bagha mɨzua ghuava amɨra.
Nɨn akar dɨkɨrɨzir aghuim, kɨ a iniasa dughiar bar ruarimɨn mɨzua ghuava amɨra.
124 Kɨ nɨn ingangarir gumazim, nɨ uan apangkuvir arazimɨn gɨn mangɨ deravɨra na damu.
Egh deraghvɨra uan arazir nɨ ifongezibar nan sure damu.
125 Kɨ nɨn ingangarir gumazim,
kamaghɨn nɨ nɨghnɨzir aghuim na danightɨ, kɨ nɨn akabagh fogham.
126 O, Ikiavɨra Itir God, gumazamiziba nɨn Araziba zurara da abɨsi.
Nɨ datɨrɨghɨn mɨzazim me gasɨ.
127 Kamaghɨn amizɨ, kɨ nɨn Akar Gavgaviba bar adagh ifonge.
Kɨ nɨn akam gifongezir arazir kam, a gol gifongezir arazim bar a gafira.
128 Kamaghɨn amizɨ, Kɨ nɨn akaba bar dar gɨn zui.
Egha tuavir kurar igharaziba, kɨ bar dar aghua.

Gumazim Godɨn Akar Gavgavimɨn gɨn mangasa

129 Nɨn akaba bar moghɨra dera,
kamaghɨn, kɨ uan navir averiamɨn aven bar dar gɨn zui.

119:114: Onger Akaba 32:7; 91:1

130 Gumazim igharazitavɨn akuragh nɨn akabar mɨngaribar an sure damighti,
nɨn akamɨn angazangarim an navir averiamɨn ikiam.
Akar kam nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzir gumazamizibar amuti,
me nɨghnɨzir aghuiba ikiam.
131 Ki nɨn Akar Gavgaviba uan navir averiamɨn dagh ifonge.
Mati gumazim dɨpam bagha kuarim an pɨrima, a dɨpam apima an an kuarmɨzimɨn uaghiri.
132 Nɨ gumazamizir nɨn ziam gifongeziba, nɨ me gifongezɨ moghɨn,
nɨ na bagh izɨ nan apangkufigh.
133 Nɨ faragha na ko akar dɨkɨrɨzim gamizɨ moghɨn deragh na gativagh nan gan.
Eghti arazir kuram na damighti ki irighan kogham.
134 Nɨ uam na inighti, gumazir akaba na gasiba na gasɨghasɨghan kogham.
Eghti ki nɨn akabar gɨn mangam.
135 Ki nɨn ingangarir gumazim, nɨ nan boroghɨn ikɨti, nɨn angazangarim na gisiraghti, nɨ deragh na damu.
Egh arazir nɨ ifongezibar nan sure damu.
136 Gumazamiziba nɨn Arazibar gɨn zuir puvati.
Kamaghɨn ki puvɨram azima nan temeriba dɨpamɨn mɨn ivemari.

Godɨn Akar Gavgaviba da bar guizbangɨra

137 O, Ikiavɨra Itir God, nɨ guizbangɨra bar dera.
Ezɨ bizir nɨ damuasa mɨkemeziba da bar dera.
138 Akar nɨ e ganɨngiziba,
da bar deragha bar guizbangɨra.
139 Nan apaniba nɨn akabagh nɨghnɨzir puvati.
Kamaghɨn amizɨ, nan navim avimɨn mɨn nan isi.
140 Ki nɨn ingangarir gumazim, ki nɨn akar dɨkɨrɨzimɨn ganigha a tuisigha fo, a bar guizbangɨra.
Egha akar dɨkɨrɨzir kam ki bar a gifonge.
141 Ki gumazir kɨnim ezɨ gumazamiziba na dɨpofi,
ezɨ ki nɨn akabagh nɨghnɨghavɨra iti.
142 Nɨn arazir aghuim a zurara ikiavɨra iti,
ezɨ nɨn Araziba da bar guizbangɨra.
143 Osɨmtɨzir ekiaba na batifi,
ezɨ ki nɨn Akar Gavgaviba bagha bar akonge.
144 Nɨn akaba da bar deragh ikɨ mamaghɨra ikiam.
Nɨ nɨghnɨzir aghuim na danighti kɨ angamɨra ikɨ mamaghɨra ikiam.

Gumazim uabɨn akurvaghasa God ko mɨgei

145 O, Ikiavɨra Itir God, ki uan navir averiamɨn aven nɨghnɨzir vamɨra ikiava nɨ ko mɨkɨmasa.
Nɨ nan mɨgɨrɨgɨam barakigh.
Ki nɨn arazir nɨ ifongezibar gɨn mangam.
146 Ki datɨrɨghɨn nɨn dɨa ghaze,
nɨ ua na inighti ki nɨn akabar gɨn mangam.
147 Amɨnim tiasava amima nɨ nan akurvaghasa ki nɨn dei.
Ki nɨn akaba nɨghnɨzir gavgavim dar iti.
148 Ki dɨmagaribar akuir puvati.
Ki nɨn akar dɨkɨrɨzim gɨnɨghnɨghavɨra iti.

119:130: Onger Akaba 19:7; Aghuzir Akaba 1:4 **119:135:** Onger Akaba 4:6; 119:12; 119:26

149 O, Ikiaviira Itir God, nii bar nan apangkufi, kamaghiin nii nan miigiriigiaba barakigh.
Nii bar moghiira dera, kamaghiin nii na akumakum nan gantii, kii deraghviira ikiam.
150 Gumazir niighniizir kuraba nan itiba, na gasiighasiighasa nan boroghiira izi.
Gumazir kaba niin Arazibar saghon ikia, dar giin zuir puvatii.
151 Eziii Ikiaviira Itir God, niin Akar Gavgaviba da bar guizbangiira.
Eziii nii uabii, nii bar nan boroghiira iti.
152 Bar fomiira kii niin akabagh fo.
Nii uan akar kam gamiziii a ikia mamaghiira iti.

Gumazim uabiin akurvaghasa Godiin dei

153 Kii niin Araziba bakiiniighniizir puvatii.
Kamaghiin, nii nan osiimtiizibar gan nan akuragh.
154 Nii faragha na ko akam akiriziii moghiin,
nii nan akuragh ua na inigh ikiriimiirir aghuim na daniing.
155 Gumazir kuraba arazir nii ifongezibar giin zuir puvatii,
eziii nii ua me inian kogham.
156 O, Ikiaviira Itir God, niin apangkuvim bar ekefe.
Nii faragha miikemeziii moghiin, nii nan akuraghtii kii angamiira ikiam.
157 Gumazir aviriba arazir kurabar na gamua egha na gasiighasiighasa,
eziii kii niin akaba ataghizir puvatii.
158 Gumazir akaba batoziba, me niin Akar Gavgavibar giin zuir puvatii.
Gumazir kaba, kii men gara nan navim bar ikuviziii, kii bar men amiira.
159 O, Ikiaviira Itir God, nii nan gari, kii niin akaba bar dagh ifonge.
Eziii nii bar nan apangkufi, kamaghiin nii uam na inighti kii angamiira ikiam.
160 Niin akar kam a guiziin akamra.
Bizir nii damuasa miikemeziba da zurara ikia mamaghiira iti.

Gumazim Godiin Arazibar giin mangasa bar akonge

161 Gumazir dapaniba arazir kurabar na gami, eziii men arazir kurar kaba, miingarir aghuitam itir puvatii.
Eziii kii zurara niin akabagh niighniighaviira iti.
162 Kii niin akaba bagha bar akonge.
Mati gumazim dagiar aviribar apigha da isa bar akonge.
163 Kii guizbangiira ifavarir arazim bar an aghua,
egha niin Araziba kii bar dagh ifonge.
164 Dughiaba bar, a dar 7plan dughiabar,
kii bizir aghuir nii damuasa miikemezibagh niighniigha niin ziam fe.
165 Gumazamizir niin Arazibagh ifongeziba, me navir amiirizimiin ikia bar deraghviira iti.
Eghtii bizitam me damightii me asaghporegh ireghan kogham.
166 O, Ikiaviira Itir God, kii niin akurvazim bagha nii miizua,
niin Akar Gavgavibar giin zui.
167 Kii niin akaba bar uan navir averiamiin dagh ifonge.
Egha zurara dar giin zui.
168 Kii niin akaba, ko niin arazir aghuiba bar dar giin zui.
Eziii nii bar nan arazibagh fogha giifa.

Gumazim uabiin akurvaghasa God ko miigei

169 O, Ikiaviira Itir God, nii nan azangsiizim baragh nan akuragh.

119:160: Onger Akaba 119:89; 119:142; 119:152 **119:165:** Aisaia 32:17

Ni faragha mikemezi moghin, nan akuragh fofozir aghuim na daningigh.
170 Ni faragha na mikemezi moghin,
nan azangsizim baragh nan akuragh.
171 Arazir ni ifongeziba, ni zurara nan sure gami.
Kamaghin ki zurara nin ziam fam.
172 Nin Akar Gavgaviba da bar guizbangira,
kamaghin ki dagh nighnigh, egh ighiabar amuam.
173 Ki nin akaba zurara dar gin zui.
Kamaghin, ni zurara nan akurvaghsi gan iki.
174 O, Ikiavira Itir God, ki nin akurvazim bagha ara ni mizuai.
Ezi nin Araziba na gami ki bar akonge.
175 Ni na damighti ki angamira iki, egh nin ziam fam.
Eghti bizir ni damuasa e mikemeziba en akuragham.
176 Ki nin ingangarir gumazim.
Ki sipsipin ovengezimin min tuavir aghuim ataki.
Ki nin Akar Gavgaviba gin amadir puvati,
kamaghin amizi, ni na bagh izi na buri.

120

*Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei**

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Ki osimtizim itir dughiamin,
ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava araima,
a nan dimdiam barasi.

2 Ki ghaze, “O Ikiavira Itir God, gumazir ifariba na gasighasighasava ami.
Ni men akar ifavaribar ua nan akuragh,
men dafaribar ua na inigh.”

3 Ia gumazir ifariba, God mizazir manmaghira garim ia daningam?
Egh a manmaghira garir arazim ian arazir kuraba ikaragham?
4 God ti afuzir ghumtizim inigh ia ginivam.
A ti avir bar puvira isim inigh ia dapongam.

5 Maia! Ki uabin apangkufi!
Ki Mesekia ko Kedarian tongin pazava aperazi moghin,
ian tongin datirighin pazava apera.
6 Gumazir igharaziba ko deragh dapian aghuaziba,
ki dughiar ruarimin ian tongin ikegha, bar amira.
7 Ki uabi dabirabir aghuim baghavira migei,
ezi me midorozim baghavira migei!

121

Ikiavira Itir God, a gumazir deravíram e geghuva en garim

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Ki uan akurvazim bagha mighsiaba kozorogha dar gari.
Eghti gumazir nan akurvaghamim managhira ikegh otogh izam.

119:172: Onger Akaba 119:138 **119:176:** Aisaia 53:6; Jeremaia 50:6; Matyu 18:12; Luk 15:4
* **120::** Godin gumazamiziba an ziam fasa Godin Dipenimin ghuavanaga ighiaba banga zui. **120:1:** Onger Akaba 118:5; Jona 2:2 **121:1:** Onger Akaba 123:1

2 Ikiavɨra Itir Godɨn overiam ko nguazimɨn ingarizim,
a bar uabɨra nan akurvasi.

3 A Godɨn akuir puvatɨzim.
A nɨ akumakum deragh nɨn gantɨ,
nɨ irɨghan kogham.
4 A Israelia akumakua deragha men gari,
egha dughiatamɨn bar akuizir puvatɨ.

5 Ikiavɨra Itir God, nɨn boroghɨra ikia,
mati dughuazim nɨ avara.
Egha nɨ geghuva deragha nɨn gari.
6 Aruem isiragh nɨ dapongeghan kogham,
eghtɨ dɨmangan iakɨnim nɨ gasɨghasɨghan kogham.

7 Ikiavɨra Itir God nɨ geghuv deragh nɨn gantɨ,
bizir kuratam nɨ gasɨghasighan kogham.
8 Nɨ uan dɨpenim ataghɨraghamin dughiam,
a nɨ geghuv deragh nɨn ganam.
Egh nɨ ua izamin dughiam, a kamaghɨra damuam,
a datɨrɨghɨn ko, dughiar gɨn izamibar,
kamaghɨra damuam.

122

Me Jerusalemɨn nguibam gɨnɨghnɨgha ighiam gamua bar akonge
Devit ighiar kam osiri.
Godɨn Dɨpenimɨn ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Kɨ orazi, me kamagh na mɨgɨa ghaze,
“Ia dɨkavigh e mangɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn mangam.”
Kɨ kamaghɨn oregha bar akonge.
2 E datɨrɨghɨn otivigha gɨvagha,
Jerusalemɨn nguibam avɨnizir dɨvazimɨn aven tuivighav iti.

3 Me Jerusalemɨn nguibamɨn ingarizɨ,
a gavgavigha ganganim datɨrɨghɨn bar dera.
4 God faragh Israelian anababav kemezɨ me iza kagh Ikiavɨra Itir God mɨnabazɨ moghɨn,
me datɨrɨghɨn izava ami.
5 Danganir kam, atrivim kotiaba barazir dɨpenim iti.
Kar Atrivim Devitɨn ovavir boriba kotiaba baragha
da tuisɨzir danganim.

6 Ia Jerusalem bagh Ikiavɨra Itir God ko mɨkɨm.
Eghtɨ a navir amɨrizim Jerusalemɨn iti darazir anightɨ,
me navir amɨrizimɨn ikɨva deragh ikiam.
7 Gumazamizir Jerusalemɨn dɨvazimɨn aven itiba deragh ikɨva,
ua mɨdorozim damuan kogham.
8 Kɨ uan adarazi ko, uan namakabagh nɨghnɨgha,
kamaghɨn Jerusalem mɨgɨa ghaze,
“Nɨ amɨragh nɨmɨra ikɨtɨ

121:2: Onger Akaba 115:15; 124:8 **121:3:** Onger Akaba 41:2; 66:9 **121:6:** Aisaia 49:10; Akar Mogomem 7:16 **121:7:** Onger Akaba 91:10-12 **122:1:** Aisaia 2:3; Sekaraia 8:21

mɨdoroziba nɨn aven otivan markɨ."
9 Kɨ, Ikiavɨra Itir God, en God, an Dɨpenim gɨnɨghnɨsi.
Egha Jerusalem bar deraghvɨra ikiasa kɨ a bagha God ko mɨgei.

123

Gumazim Godɨn apangkuvim iniasa a ko mɨgei

Godɨn Dɨpenimɨn ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 O, Ikiavɨra Itir God, nɨ uan Nguibamɨn atrivimɨn itima,
kɨ kogha nɨn akurvazim bagha gari.
2 Ingangarir gumazim, a uan gumazir dapanimɨn gantɨ, an an akurvagham.
Ingangarir amizim, a uan amizir dapanimɨn gantɨ, an an akurvagham.
Kamaghɨra, e Ikiavɨra Itir Godɨn ganvɨra ikɨ mangɨtɨ,
a uan apangkuvim en akakagham.

3 O, Ikiavɨra Itir God, gumazamiziba arazir kurabar e gami,
kamagh nɨ en apangkufigh.
4 Dughiar bar ruarimɨn dagɨaba itir gumazamiziba dɨbovir akabar e mɨgɨa,
uari fa pazava e gami.
Ezɨ e bar amɨra.

124

Godɨn gumazamiziba, a uabɨ men akurvazim

Ighiar kam, Devit an osiri.
Godɨn Dɨpenimɨn ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Ikiavɨra Itir God en akuraghan koghtɨ, e manmaghɨra damuam?
Ia Israelia azangsɨzir kam ikaragh mɨkɨm suam:
2-3 En apaniba faragha naviba en ikuvigha e mɨsoke.
Ikiavɨra Itir God en akurazir puvatɨzɨ,
apaniba pazavɨra en atara bar e gasɨghasighai.
4 Puvatɨzɨ apaniba aperiamɨn mɨn e inigha ghuzɨ
dɨpam e avarazɨ moghɨn e oveghai.
5 Mati aperiar ekiam
bar e adugha ghueghai.

6 E datɨrɨghɨn Ikiavɨra Itir God mɨnabagham.
A itima en apaniba asɨzir atiamɨn mɨn e givir puvatɨ.
7 Mati gumazim kuarazimɨn suighasa azuazim gura,
e kuarazimɨn mɨn mɨghegha a gitagha ghu.
Me gurazir azuazir kam dutuaghirɨ,
ezɨ e a gitagha ghu.
8 Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir Godɨn overiam ko nguazimɨn ingarizim,
a uabɨra en akurvasi.

125

God uan gumazamizibagh amizɨ, me deragha apia

Godɨn Dɨpenimɨn ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn itiba,
me Saionɨn Mɨghsɨamɨn mɨn iti.
Mɨghsɨar kam bar gavgavigha
mozoroziba puvatɨ,

123:1: Onger Akaba 121:1 **123:2:** Onger Akaba 25:15; Malakai 1:6

a iki kamaghira ikiam.
2 Kamaghira, mighsiaba Jerusalemin nguibam ekiaruzi moghin,
datirighin ko gin Ikiavira Itir God,
uan gumazamiziba ekiarugh men ganam.

3 Gumazir arazir kurabagh amiba,
Godin gumazamizibar nguazim gativagh zurara men ganan kogham.
Me kamagh damuti,
Godin gumazamiziba uaghan arazir kurabar amuam.

4 O, Ikiavira Itir God, gumazamizir ni baghavira ikia nin akamin gin zuiba,
ni deraghvira me damu.
5 Ni gumazir kurabagh asighasigh,
egh gumazir ifara uan nighnizibar gin zuiba sarama asighasikigh.

Eghti Israelia deraghvira ikiam.

126

Israelia God men akurvaghasa me a ko migei

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Ikiavira Itir God uam e inigha
Saionin nguibamin ize,
ezi dughiar kam e ghaze,
e mati irebamin gari.
2 Kamaghin, e akava ighiabagh amuavira iti.
Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba e migia ghaze,
"Ikiavira Itir God, Israelian akurvaghasa
maburan ingangarimram ami."
3 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God en akurvaghasa bar ingangarir ekiam gami,
kamaghin e datirighin naviba deragha bar akonge.

4 O Ikiavira Itir God, ni ua deraghvira e damuam.
E mati dipaba puvatizir danganimin itir faneba dipaba dake,
ni amozim damighti a ua izити da izevegham.
Kamaghira, ni e damuti e izivagham.
5 Gumazir aravira dagheba opariba,
me dar dagheba iniva
bar akuegh dimiva arangam.
6 Guizbangira, gumazir aravira dagher oviziba atera ghua da opariba,
me dar dagheba inigh
uamategh ighiabar amu da ater izam.

127

God arazir aghuimin me gamizi me an ziam fe

Ighiar kam, Solomon an osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Ikiavira Itir God uabi dipenimin ingar.
Puvatightima, dipenir kamin ingarir gumaziba pura an ingarigham.
Ikiavira Itir God uabi nguibamin gan.

125:2: Onger Akaba 121:8; Sekaraia 2:5 **127:1:** Onger Akaba 121:4

Puvatɨghtɨma, nguibar kamɨn garir gumaziba pura ingarigham.
2 E dagheba ko dagɨaba bagha bar mɨzarazibara dɨkava ingara zui amɨniba pɨri.
E pura ingangarir kabagh ami.
Ikiavɨra Itir God uabɨ gumazamizir a ifongeziba biziba me ganɨdima,
me pura ikia avughsi.

3 Boriba, kar bizir aghuir Ikiavɨra Itir God anɨdiba,
da bar dera.
4 Gumazir igiamɨn boriba,
mati afuziba mɨdorozir gumazir mamɨn dafarimɨn iti.
5 Gumazir borir avɨriba itim a bar akongegh.
A uan apaniba ko kotiam damuamim dughiamɨn,
me kotiar danganimɨn an akurvagham.
Eghtɨ an kotiam deragh mangam.

128

God gumazamizir an akam baragha an gɨn zuiba, a deragha me gami

Godɨn Dɨpenimɨn ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Gumazamizir Ikiavɨra Itir Godɨn atiatia an apengan ikia, an akaba baragha dar gɨn zuiba,
me bar akongegh.
2 Ingangarir nɨ amibara nɨ dar dagɨaba inigh
bizir nɨ ifongezibagh ivezam.
Eghtɨ bizir nɨ amiba bar deraghtɨ
nɨ bar akuegham.
3 Nɨn amuim, wainɨn ikarɨzimɨn mɨn
ava ovɨzir avɨriba iti moghɨn, a borir avɨriba batam.
Nɨn boriba bar avɨrasemegh nɨn avir mɨriam,
olivɨn temer igiabar mɨn bar an okarigham.
4 Bar guizbangɨra,
gumazir Ikiavɨra Itir Godɨn atiatia an apengan itim,
a kamaghɨrama otogham.

5 Ikiavɨra Itir God, uan Dɨpenimɨn aven Saionɨn Nguibamɨn iti,
a deragh nɨ damu.
Nɨ zurara nguazimɨn itir dughiam,
nɨ Jerusalemɨn nguibamɨn itir bizibar gantɨ da deraghvɨrama otiv.
6 Kɨ kamaghsua, nɨ dughiar ruarimɨn ikɨ
uan igiar boribar gan.

Eghtɨ Israelia deraghvɨra ikɨ.

129

Israelia uan apanibagh asɨghasɨghasa God ko mɨgei

Godɨn Dɨpenimɨn ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Israel, nɨ uan igiamɨn ikegha iza,
datɨrɨghɨn nɨn apaniba nɨ gamizir arazir kuraba,
nɨ dagh eghan.
2 Nɨ kamaghɨn mɨkɨm suam,
“Kɨ uan igiamɨn ikia iza datɨrɨghɨn, nan apaniba arazir kurabar na gami.
Me kamaghɨn na gamua egha na abɨrazir puvatɨ.

3 Me nan akɨrim ifozorozima a duar ruariba iti.
Ezɨ duar kaba mati me azenir ekiam oparasa an nguazim abɨaghariki.
4 Ezɨ Ikiavɨra Itir God an araziba dera,
a ikia kalabuziar kamɨn ua nan akurazɨ
kɨ fɨriaghɨrɨ.”

5 Kɨ ghaze, Saionɨn Nguibamɨn apanimɨn itir darasi,
e men agɨntɨghtɨ
me uam arɨ uan nguibabar mangegh
bar aghumsika.
6 Me dɨpenir siriabagh isɨn aghuir grazibar mɨn aghungam.
Da aghung ua zuamɨra mɨsigham.
7 Gumaziba grazir kabar ikɨziba ikia,
egha da atera zuir puvatɨ.
8 Gumazamiziba gumazamizir kabar boroghɨn mangɨ kamaghɨn mɨkɨman markɨ,
“Ikiavɨra Itir God deragh ia damu!
Ikiavɨra Itir Godɨn ziamɨn
ia deraghvɨra ikɨ.”

130

Gumazim uabɨn akurvaghasa God ko mɨgei

Godɨn Dɨpenimɨn ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 O, Ikiavɨra Itir God,
nan navir averiam bar osemezɨ kɨ nɨn dei,
nɨ nan akuragh.
2 O Ekiam, nɨ na barakigh.
Kɨ nɨ mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba ko nan arareba nɨ da baregh
nan akuragh.

3 O, Ikiavɨra Itir God, nɨ en arazir kuraba mengegh dar suiragh ikɨtɨ,
Ekiam, en tinara nɨn damazimɨn tugh gavgavigham?
4 Nɨrara arazir kuraba gɨn amadi,
kamaghɨn amizɨ, e nɨrarama atiating nɨn apengan ikiam.

5 Kɨ uabɨn akurvaghasa ifongegha,
Ikiavɨra Itir God, a mɨzua iti.
Egha nɨghnɨzir gavgavim an akamɨn iti.
6 Kɨ uan navir averiamɨn aven,
Ekiamɨn akurvazim bagha a mɨzua ti.
Ezɨ nan arazir kam a gumazir dɨmagarimɨn bizibar gara itima amɨnim men itirazir arazim,
a bar a gafira.

7 E Israelia, Ikiavɨra Itir God zurara bar en apangkufi,
egha e ikuvighan koghasa an en akurvasi.
Kamaghɨn amizɨ, ia nɨghnɨzir gavgavim an ikɨ.
8 A uan gumazamiziba Israelia men akuragha ua me ini,
egh men arazir kuraba gɨn amangam.

130:1: Azir Akam 3:55; Jona 2:2 **130:3:** Onger Akaba 143:2; Rom 3:20; 3:23-24 **130:4:** Jeremaia 33:8-9 **130:5:** Onger Akaba 33:20; 40:1; Aisaia 8:17; 30:18 **130:6:** Onger Akaba 63:6; 119:147 **130:8:** Matyu 1:21; Taitus 2:14

131

Gumazim nighnizir gavgavim ikia God ko migei

Ighiar kam, Devit an osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 O Ikiavira Itir God, ki akaba batogh uabi uan ziam fan aghua.
Ki bizir ekiaba ko bizir ki damuan iburaziba dagh nighnizir puvati.
2 Ki datirighin deragha aperagha navir amirizim iti,
mati borim uan amebamin otem ategha a ko aghumram aperaghav iti.
Kamaghira, nan navim purama amiragha irighav iti.

3 O Israelia, ia datirighin nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God iki,
kamaghira iki mangiviira iki.

132

Gumazamiziba Godin Dipenim bagha bar akonge

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 O Ikiavira Itir God, Devit uabi ko, a inizir osimtizir ekiar kaba,
ni dagh nighnighvira iki.

2 O Ikiavira Itir God,
Ni Jekopin God, Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim.
Devit ni ko dikirizir akaba
ni dagh nighnighvira iki.
3 Devit ghaze,
"Ki uan dipenimin ghuavanaboghan kogh,
uan misiam mitoghan kogham.
4 Ki dakusi uabi abinan kogham.
Eghti nan damazimning komeghan kogham.
5 Ki kamaghira deragh dakuan kogh mangi,
ki Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingarsi danganitam batoghvira givagham.
A Jekopin God, Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim."

6 E Betlehemin nguibamin ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin akam baraki.
Egha ghua Kiriat Jearimin nguazimin an apigha a inigha ize.
7 E ghaze, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi,
egh an atrivir dabirabimin guamin teviba apirigh an ziam fam.

8 O, Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi uan avughsir danganimin iki.
Ni uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam sara izi.
Boksiar kam, a nin gavgavir bar ekiam aka.
9 Nin ofa gamir gumaziba me zurara arazir aghuibara damuam.
Arazir aghuir kaba men kurkazir aghuimin min ikiam.
Eghti nin gumazamizir ni baghavira itiba,
bar akuegh pamten kamagh dimiva arang mikimam.

10 O, Ikiavira Itir God, ni faragha uan ingangarir gumazim Devit koma akam akirizi moghin,

---

132:6: 1 Samuel 7:1-2; 1 Eghaghaniba 13:5 **132:6:** 2 Eghaghaniba 6:41-42

ni datirighin uan Atrivir ni ua bagha inabazim, akirim ragh a gasan
marki.
11 Ni Devit ko akam akirigha gifa, egh uan nighnizim gighan marki.
Ni kamaghin migia ghaze,
"Ki nin gin otivamin adarazir aven otaritam damighti
an Atrivimin otogham,
eghti nin gin, ana Atrivimin ikiam.
12 Nin otariba, ki men sure gamir akaba baregh
nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangiti,
nin ovavibar otariba, uaghan Atrivibar iki
mamaghira ikiam."

13 Ikiavira Itir God, Saion Nguibam ua bagh a ginaba.
A nguibar kam bar a gifuegha,
zurarama an ikiasa a ginaba.
14 A ghaze, "Ki nguibar kam bar a gifonge.
A nan avughsizir danganim,
ki an aven iki mamaghira ikiam.
15 Ki Saion deragh a damu bizir bar aviriba isiva a daningam.
Eghti an itir gumazamizir onganaraziba,
ki dagheba me daningam.
16 Ki Saionin itir ofa gamir gumaziba ingangarim me danighti,
me ki nguazimin gumazamizibar akurvagh ua me iniamin akam, me me
mikimam.
Eghti Saionin gumazamiziba bar akuegh tiariba akaram.

17 "Ki Devitin adarazir aven gumazitam damighti
an otogh Atrivir bar gavgavimin ikiam.
Ki an miseveghti,
a mati lamin angazangarimin min isiragh gavgavigh iki
mangivira ikiam.
18 An apaniba, ki me damighti
me aghumsizir bar ekiam inigham.
Eghti an ativaghamin gumazamiziba,
men kantri gavgavigh iki
mamaghira ikiam."

133

Godin adarazi uari ko ikia, navir vamiran itir arazim a bar dera

Devit ighiar kam osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Ia oragh, kamaghin bar dera,
e Godin adarazi bar navir vamiran ikiva,
uari ko dapiagh aveghbuabar min ikiam.
2 Arazir kam mati olivin tememin borer aghuim,
me a isa Aronin dapanim ginge.
Ezi an emira uaghira an ghuamasizimin uaghira,
egha uaghira an evarimin itir korotiamin tu.
3 Arazir kam uaghan mati, ghuariar dipam Hermonin Mighsiamin ira,
izaghira Saionin Nguibam gisin itir mighsiabagh iri.

132:11: 2 Samuel 7:12-16; 1 Eghaghaniba 17:11-14; Onger Akaba 89:4-5; Aposel 2:30 **132:17:** 1 Atriviba 11:36 **133:1:** Jenesis 13:8

Danganir kamin, Ikiavira Itir God, gumazamizir navir vamiran itiba bar deragha me gami.
A ikirimirir zurazurara itim me ganidi me iki mamaghira ikiam.

134

E Ikiavira Itir Godin ziam fam

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
1 Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumaziba,
ia iziva an ziam fi.
Ia dimagaribar an Dipenimin tuivav ikia an ingangarim gami,
ia an ziam fi.
2 Ia Godin Dipenimin aven dafariba fi
a ko mikim egh an ziam fi.

3 Ikiavira Itir God, a Godin overiam ko nguazimin ingarizim,
a Saionin nguibamin iki,
egh bar deragh ia damu.

135

Godin ziam fer onger akam

1 Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!
Ia ziar ekiam a daning!

Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumaziba,
ia an ziam fi.
2 Ia gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin tuivighav itiba,
ia an ziam fi.

3 Ikiavira Itir God a bar dera,
kamaghin ia an ziam fi.
An apangkuvim bar en ekefe,
kamaghin ia an ziam fi ighiabar amu.
4 Ikiavira Itir God ua baghvira Jekop ginaba,
kamaghin Israelia kar bar Godin adarazira.

5 Ki kamaghin fo, Ikiavira Itir God gavgavir ekiam iti,
egha aseba bar dagh afira.
6 An overiam ko, nguazim ko, ongarim, ko ongarir konimin bizim damuasa,
an a gami.
7 Ana amozimin migharir pizibagh ami, da nguazir oteviba bar dar zui,
ana onimaribagh ami, da taghtagha amozim sara izi.
An aminim gami, a dikava ivava danganiba bar dar zui.

8 A Isipian otarir ivariaba ko,
men asizir apurir faragha otivizir aviribav soghezi, da ariaghire.
9 A Isipin atrivim ko, an ingangarir gumaziba, me damighti me foghasa,
a mirakelba ko digavir kuram gamir arazibagh ami.
10 Ikiavira Itir God, kantrin aviribagh asighasigha,
atrivir gavgavir aviribav soghezi, me ariaghire.
11 An atrivir gavgavir kabar maraziv soghezi me ariaghire,

135:8: Ua Me Ini 12:29 **135:9:** Ua Me Ini 7:14--10:29 **135:11:** Diboboniba 21:21-35

Sihon Amorian atrivim, ko Ok a Basanian atrivim, ko Kenanian atriviba,
bar moghira.
12 An Atrivir kabar nguaziba, isa uan gumazamiziba Israelia ganingi.
Eghti da men nguazibara min ikiam.

13 O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba zurara kamagh ni mikim suam,
ni uabi guizbangira God.
Gumazamizir gin otivamin kaba me ni gifogham.
14 Ikiavira Itir God, uan gumazamizibar araziba tuisigh, egh suam,
me osimtiziba puvati.
Egh a uan ingangarir gumazibar kuarkuvam.

15 E fo, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me silva ko golba isa,
uan dafaribara marvir guaba kiri.
16 Marvir guar kaba, da akatoriba ikia egha migeir puvati.
Da damaziba ikia bizibar garir puvati.
17 Da kuariba ikia, egha orazir puvati.
Me ikirimirir e datirighin ikiava angamira itir kam puvati.
18 Guizbangira, gumazir marvir guar kabar ingariba,
me uari marvir guar me ingarir kabar min iti.
Gumazir nighnizir gavgavim marvir guabar itiba,
me uari dar min iti.

19 Ia Israelia, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba,
ia an ziam fi.
20 Ia Livain adarasi, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba,
ia an ziam fi.
21 Saion, an ziar mam Jerusalem,
a Ikiavira Itir Godin nguibam.
Ia an itir gumazamiziba,
an ziam fi.

Aleluia!
Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi.

136

God minabir ighiam

1 Ikiavira Itir God, bar arazir aghuibar e gami, kamaghin e a minabagham.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
2 Ikiavira Itir God, godin ifavaribagh afiragha bar ekefe.
Kamaghin e a minamam.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
3 Ekiam nguazir kamin gumazir ekiaba bar dagh afira.
Kamaghin e a minamam.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.

4 A uabira mirakelin ekiabagh ami.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.

135:15: Onger Akaba 115:4-8; Akar Mogomem 9:20 **136:1:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; Jeremaia 33:11

5 A uan nɨghnɨzir aghuimɨn overiamɨn ingari.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
6 A nguazim isa dɨpabagh isɨn an ingarizɨ an aperaghav iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
7 An aruem ko iakɨnimɨn ingari.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
8 An aruem atɨzɨma an aruemɨn isiragha gari.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
9 A iakɨnim ko mɨkoveziba atɨzɨma me dɨmagarimɨn isira.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.

10 A Isipian otarir ivariabagh soghezɨ me ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
11 A Israelian gumazamiziba inigha Isipɨn kantri ategha azenan ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
12 A uan gavgavir ekiamɨn, ua me inigha ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.

13 An Ongarir Aghevim gamizɨ a tongɨra biaghɨrɨ.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
14 A uan gumazamizibar faragha ghua, ongarir kam biaghirɨzɨ naghɨn, an an tongɨra me inigha azenan ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
15 A Isipɨn atrivim ko an mɨdorozir gumaziba avigha Ongarir Aghevimɨn me makunizɨ me dɨpam amegha ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.

16 A uan gumazamizibar faragha ghua me inigha gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ghuava otifi.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
17 An atrivir bar gavgavibav soghezɨ me ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
18 An atrivir ziaba itibav soghezɨ me ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
19 An Amorian Atrivim Sihon, a mɨsoghezɨ an areme.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
20 A Basanian Atrivim Ok, a mɨsoghezɨ an areme.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
21 An atrivir kabar nguazim isa uan gumazamizibagh anɨngi.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
22 A nguazir kam isa uan ingangarir gumazim Israel ganɨngizɨ, nguazir kam men nguazimra mɨn iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.

23 En apaniba e abɨrima an e gɨnɨghnɨghavɨra iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.
24 A en apanibar dafaribar uam e ini.
A zurara en apangkuvigha mamaghɨra iti.

136:5: Jenesis 1:1 **136:6:** Jenesis 1:2 **136:7:** Jenesis 1:16 **136:10:** Ua Me Ini 12:29 **136:11:** Ua Me Ini 12:51 **136:13:** Ua Me Ini 14:21-29 **136:16:** Ua Me Ini 13:18; 15:22 **136:19:** Dɨboboniba 21:21-30 **136:20:** Dɨboboniba 21:31-35

25 A dagheba isa gumazamiziba ko asiziba bar me ganidi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.

26 Bizir kabanang bagh, e Godin uan Nguibamin itim minamam!
Bar guizbangira, a zurara en apangkuvigha mamaghira iti!

137

Israelia Babilonin kantrin kalabusin ikiavira ikia Jerusalemin nguibam bagha arai

1 E Babilonin Faner miriabar apiaghav ikiava,
Saionin nguibam ginighnigha
a bagha azia iti.
2 E uan gitabav sozir puvati,
e purama da isa en boroghin itir temer aguabar da gui.
3 Gumazir e isa kalabus garighiziba ghaze,
"Ia ighiabar amu en navibar amuti da deraghti e bar akuegham.
Ia Saionin nguibamin ziam dighor e bagh ighiabar amu."

4 E manmagh suvira kantrin igharazimin iki,
egh Ikiavira Itir Godin onger akabar amuam?
Kar en kantri puvati,
e kamaghin damuan kogham.
5 O Jerusalemin Nguibam, ki ni gin amadagh,
gita inigh uan agharir guvimin uam a misoghan kogham.
6 O Jerusalem, ki ni isa faraghavira uan dighorim gamigha ni bagha bar akonge.
Ki ua ni bakinighnigh ni isi uan nighnizim datighan koghti,
nan tiarim ikuvighti ki ighiabar amuan kogham.

7 O Ikiavira Itir God, ni dughiar gumaziba Jerusalem gasighasizi, Idomia e gamizir arazim ginighnigh.
Me ivivigha ghaze,
Jerusalemin dipeniba bar dipirighiregh nguazim giregh.

8 O Babilonia, ia orakigh.
Ia bar ikuvigham!
Ian arazir kurar ia e gamizir kam,
gumazir uam a ikarvaghamim, a bar akongegh.
9 Gumazir kam nin borir iririviba inigh,
dagiabav kinighti me bar ikuvigham.
Kamaghin, gumazir kam bar akuegham.

138

Gumazim God minabi

Ighiar kam, Devit an osiri.
1 O Ikiavira Itir God,
ki uan navir averiamin aven bar ni minaba.
Egha asebar damazibar,
ki ighiar nin ziam febagh ami.
2 Ni zurara bar na apangkuvigha bar deragha nan gari.

137:1: Nehemia 1:4 **137:8:** Akar Mogomem 18:6

Nɨn akam ko nɨn ziam kamaghɨn en akagha ghaze,
nɨ bar ekevegha bizir igharaziba bar dagh afira.
Kamaghɨn, kɨ nɨn Dɨpenim uan guam a mɨsuegh,
teviba apɨrigh egh nɨn ziam fam.
3 Kɨ nɨn deima, nɨ dughiar kamɨn nan dɨmdiaba barasi.
Egha uan gavgavim na ganɨgavɨra iti.

4 Nɨ mɨgei, nguazir kamɨn atriviba uari nɨn akam baraki,
kamaghɨn me nɨn ziam fam.
5 Me nɨn ziar ekiam ko gavgavim gɨnɨghnɨgh,
nɨ amizir biziba bagh ighiabar amuam.

6 O Ikiavɨra Itir God, nɨ bar faraghavɨra ikia egha bar pɨn iti.
Gumazir uari abɨra nɨn apengan itiba,
nɨ me gɨnɨghnɨsi.
Egh gumazir uari feba,
me nɨn damazimɨn uari mongɨva avegham.
7 Osɨmtɨzir avɨriba na batifi,
ezɨ nɨ nan gari kɨ deragha iti.
Nan apaniba nan atari,
ezɨ nɨ me ko mɨsogha
uan gavgavimrama ua na ini.
8 Ikiavɨra Itir God, nɨ na ko dɨkɨrɨzir akamɨn gɨn mangɨ biziba bar dar amu.
Nɨ nan apangkuvigha ikia mamaghɨra iti.
Ingangarir nɨ damuasa nɨghnɨzim,
nɨ a damu bar anegɨfagh.

139

God e gɨfogha gɨvagha bar deraghavɨra en gari

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim gɨnɨghnɨgha an osiri.
1 O Ikiavɨra Itir God,
nɨ nan navim tuisigha gɨvagha
na gɨfo.
2 Nɨ nan saghon ikia nan nɨghnɨziba ko,
kɨ amir biziba ko, kɨ apia dɨkavir araziba,
nɨ bar dagh fo.
3 Nɨ nan gari kɨ ingari, o kɨ akui,
kɨ amir araziba,
nɨ bar dagh fo.
4 O Ikiavɨra Itir God, kɨ tɨghar mɨkɨmamin dughiam,
nɨ fogha gɨfa kɨ tizim mɨkɨmam.

5 Nɨ danganibar bar nan mɨriaba ekɨarugha,
uan gavgavir ekiamɨn bar deragha nan gari.
6 Nɨn fofozir kam bar pɨn ikia,
egha nan nɨghnɨzim bar a gafira.

138:6: Aisaia 57:15; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **138:7:** Onger Akaba 23:3-4 **139:1:** Onger Akaba 17:3; Jeremaia 12:3 **139:2:** 2 Atriviba 19:27; Matyu 9:4; Jon 2:24-25 **139:3:** Onger Akaba 17:3; Jeremaia 12:3 **139:4:** Hibru 4:13

7 Ki managhira mangigh, nin duam ategham?
Ki managhira mangigh nin modogham?
Bar puvati.
8 Ki nin Nguibamin mangam, ni uaghan iti.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam, ni uaghan ti.
9 Ki nguibar aruem anadi naghin ititamin ikiam,
o aruem uaghiri naghin itir nguibar saghuiamin ikiam,
10 ni kagh iki tuavim nan akakagh
nan akurvagham.

11-12 Ki suam, “Aminir birim ni na avaraghti,
aruer angazangarim ni iragh mitatemin otogh.”
Nin nighnizim mitater kam a guizin mitatem puvati.
Dimagarim, a uaghan aruem mirara isiragha gari.
Nin damazimin, aruem ko dimagarim magh gari.

13 Guizbangira, ni nan mikarzimin ingarir dughiam,
ni nan amebamin navir averiamin aven bar nan ingarizi,
nan mikarzim bar moghira iti.
14 Ni nan mikarzimin ingari,
ezi nan mikarzim bar deragha igharagha gari.
Kamaghin ki nin ziam fe.
Bizir ni ingariziba, da bar dera,
ezi ki guizbangira uan navir averiamin aven bizir kabagh nighnigha dagh fo.
15 Ki uan amebamin navir averiamin aven modoghav ikia nimiram irivima,
ni nan agharibar garima da ekiva uari isavsuiki.
16 Nan amebam tighar na batamin dughiam,
ni faragha nan ganigha gifa.
Bar fomira, ki tighar nguazimin otivam,
ki nguazir kamin ikiasa ni ifongezi moghin dughiaba ni da osirigha gifa.

17 O God, ki manmaghira nin nighnizibagh fofogham?
Nin nighniziba bar avirasemegha bar pin iti,
ezi ki dagh foghamin tuaviba puvati.
18 Ki nin nighniziba mengti,
dar megemem mangi ongarimin gigibagh afiragham.
Ki akuigha uam osezir dughiamin,
ni na ko ikiavira iti.

19 O God, ni gumazir kurabav sueghti me arimighireghasa ki ifonge.
Gumazir misoziba na atakigh.
20 Gumazir kaba, nin ziam akar kurabar a migei.
Egha pura nin ziam diborava, a gasighasisi.
21 O Ikiavira Itir God, gumazir ni gifongezir puvatiziba, ki bar men aghua.
Gumazir uari fa ni gasighasighasava amiba,
nan navim me bagha bar ikufi.
22 Ki bar guizbangira me gifongezir puvati.
Ki garima me nin apanibar min iti.

139:7: Jeremaia 23:24; Jona 1:3 **139:11-12:** Jop 34:22; Daniel 2:22; Hibru 4:13 **139:15:** Jop 10:8-9; Fofozir Gumazim 11:5

23 O God, ni nan navir averiam tuisigh
egh deragh nan nighnizim gifogh.
24 Ni bar deragh na tuisigh egh deragh na gifogh,
ifavarir arazitam ti nan nighnizimin ikiama.
Nan akuragh nan aku,
ikirimirir zurara itimin tuavimin mangi.

140

Gumazim deragh uabin ganasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
1 O Ikiavira Itir God, ni nan akuraghti,
gumazir kuraba ko midorozibagh amir gumaziba, na gasighasighan kogham.
2 Me zurara uan navir averiabar aven arazir kurabagh nighnigha,
zurara gumazamizibar tongin adaribagh amima,
da otifi.
3 Men mizebar otivir akaba,
kuruzir ataribar min bar ghumi.
Me gumazibagh asighasighasa migeir akaba,
men akatoribar ikia mati kuruzim imezir kuram an aven iti.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 O Ikiavira Itir God, ni deragh nan ganti,
gumazir kurabar gavgavim na abiraghan kogham.
Ni uan dafarimin na avaraghti
gumazir misoziba na gasighasighan kogham.
5 Gumazir uari uan ziaba feba, nan suighasa na bagh azuazim benir gavgavibar an ingarigha a gura.
Me asizimin min nan suighasa a isa nan tuavim gati.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

6 Ki Ikiavira Itir God migia ghaze, Ni nan God.
O Ikiavira Itir God, nan ararem baregh nan akuragh.
7 O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam,
ni gumazir bar gavgavir ekiam itim,
ni nan akuragh ua na inigh.
Ki faragha apaniba ko misozi,
ni na modozi ki deraghavira iti.
8 O Ikiavira Itir God, gumazir kuraba iniasa migeir biziba,
ni da me daningan marki.
Egh arazir kurar me damuasa akabav sogheziba,
ni dar damighti da guizin otivan marki.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

139:23: Jop 31:6; Onger Akaba 26:2 **139:24:** Onger Akaba 5:8; 143:10 **140:3:** Rom 3:13

9 Apanir na ekiaruzir kaba uari fe.
Ni me damighti me na abinan kogham.
Bizir me na damuasava amiba,
ni da otevkinighti da meraram otiv.
10 Ni dagiar isibar avim amadaghti a me giri men isi.
Tarazi ni me isi torir konimin me kunighti
me uam anangan tuaviba puvatigham.
11 Gumazir akaba igharaz darazi gasiba,
men akatam guizbangiram otoghan kogham.
Kamaghin dera, gumazir misoziba,
bizir bar kuratam me batogh bar me agifagh.

12 O Ikiavira Itir God, ki fo, gumazamizir onganaraziba ni men akurvasi.
Egha osimtiziba itir gumazamiziba,
ni deragha men osimtizibar gara me akirmisi.
13 Guizbangira, gumazamizir aghuiba nin ziam fi,
zurara ni ko iki kamaghira ikiam.

141

Gumazir mam dimangan God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ki datirighin nin azangsisi,
ni zuamira nan akuragh.
Ki uabin akurvaghasa ni ko migei,
ni nan azangsizim barakigh.
2 Ki guaratizibar ofa gami, ni migharir mughuriar aghuim zuim barazi moghin,
ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baragh da iniasa ki ifonge.

3 O Ikiavira Itir God, ni deragh nan akatorimin gan,
egh ki migeir migirigiaba ni ifongezi moghin ki me mikimam.
4 Ni na ateghti nan navim arazir kuraba bagh dikavan marki.
Ki gumazir kuraba ko uari akuva arazir kuratam damuan kogham.
Ni na ateghti,
ki me ko men isar kurabar ikian kogham.

5 Gumazir aghuim nan apangkuvigh, arazir aghuim damusi nan atar fofozim na daningti,
kamaghin a dera.
Kamaghin, ki gumazir kuraba ko namakabar amuan kogham.
Ki zurara God ko migia ghaze,
a men arazir kuraba uam ada ikarvagham.

6 Gumazitaba gumazir kurar kaba inigh me gasighasighti,
me fogh suam, nan akam a bar guizbangira.
7 Me gumazir kurar kabar aghariba inigh,
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mozir torim mikinigham,
mati gumazim temer akuam abiagharighizi
an muziariba tintinimin ire.
8 O Ekiam, ni Ikiavira Itir God,

141:2: Akar Mogomem 5:8 **141:3:** Onger Akaba 34:13; Jems 1:26; 3:8 **141:4:** Aghuzir Akaba 23:6 **141:8:** 2 Eghaghaniba 20:12; Onger Akaba 25:15; 123:1-2

ki nighnizir gavgavim nin ikiavira ikia,
egha nin aven modi.
Ni deravira nan ganti
ki ovengan kogham.

9 Ni deragh nan ganti,
gumazir kuraba na bagha modogha guizir azuazir katam na suiraghan kogham.
10 Ni gumazir kurabar amighti,
me uari uan azuazibar guighiv iki.
Eghti ki puvatigham.
Ki bar deravira daruti,
bizitam na gasighasighan kogham.

142

Gumazir mam uabin akurvaghasa God ko migei

Devit dagiar torimin aven ikia, ighiar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.
1 Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei.
Ki an apangkuvim bagha pamten a gaghorava a migei.
2 Na bativir araziba ko osimtiziba
ki bar dar gun a migei.

3 Tuavir ki mangamim, nan apaniba nan suighasa azuazir mam gura,
ezi nan navim osemezi, ki ghaze, ki ikuvigham.
Nirara, ki mangamin tuavim
ni a gifo.
4 Ki uabin boroghin gari, gumazir nan akurvaghamiba puvati.
Ezi gumazir nan gan na geghuvamiba puvati.
Ki mongamin danganiba puvati.

5 O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki nin dei.
Nirara ni nan eghuvir gumazim.
Ki kamaghin ifonge,
ki angamira ikiavira itir dughiam,
nirara na ko ikiam.
6 Gumaziba arazir kurabar na gamua egha bar gavgafi,
ezi ki me abinasava amuava avenge.
Nan navim bar oseme.
Kamaghin, ki uabin akurvaghasa nin dei,
ni na barakigh.
7 Ni osimtizir kamin aven uam na inighti,
ki an firighirigh egh deravira ikiam.
Ni bar deravira na gami.
Kamaghin, gumazamiziba uari akuvagh ikiti,
ki men tongin nin ziam fam.

143

Gumazir mam uabin akurvaghasa God ko migei

Devit ighiar kam osiri.

142:1: 1 Samuel 22:1; 24:3 **142:3:** Onger Akaba 77:3; 140:5; 143:4 **142:4:** Onger Akaba 88:8; 88:18 **142:7:** Onger Akaba 13:6; 143:11; 146:7

1 O Ikiavɨra Itir God, kɨ nɨ ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba nɨ da baragh.
Nɨ arazir aghuibaram amua, bar guizbangɨra mɨgɨa ifarir puvatɨ.
Kɨ nɨ ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba nɨ kuarim atɨgh da baragh.
2 Gumazitam bar zuegha nɨn damazimɨn itir puvatɨ.
Kamaghɨn, nɨ uan ingangarir gumazim isi kotiam datɨgh a tuisɨghan markɨ.

3 Nan apaniba nan agɨntɨgha bar na abɨra.
Egha na isa kalabuziar danganir mɨtatemɨn na atɨzɨ,
kɨ fomɨrama oveaghuezibar mɨn iti.
4 Kamaghɨn nan nɨghnɨzim ikuvizɨ,
nan navim osemegha mamaghɨra iti.

5 Kɨ fomɨram otivizir biziba uam a dagh nɨrɨ.
Egha nɨ fomɨra ingarizir bizir aghuiba, kɨ uam adagh nɨghnɨsi.
6 Kuarim na mɨsɨngizɨ, kɨ dɨpatamara amasa bar ifongezɨ moghɨn,
nan duam nɨ ko mɨkɨmasa bar ifonge.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

7 O Ikiavɨra Itir God, nan nɨghnɨzir gavgavim iraghu.
Nɨ nan dɨmdiam baragh.
Nɨ uabɨ nan mongan markɨ,
kɨ ti ovegh mangɨ oveaghuezibar nguibamɨn mangɨgham.
8 Kɨ nɨghnɨzir gavgavim nɨn iti,
nɨ mɨzaraziba vaghvagh apangkuvir ekiar nan itir kam bagh, na mɨkɨmvɨra ikɨ.
Kɨ uan navir averiamɨn aven nɨ baghavɨra iti.
Kamaghɨn kɨ mangamin tuavim nɨ nan sure damu.
9 O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan akurvaghasa kɨ nɨ bagha zui,
nɨ na modogh.
Nɨ nan apanibar dafaribar uam na inigh.
10 Nɨ nan God, kɨ kamaghsua, nɨ deravɨra nan sure damutɨ,
kɨ nɨn ifongiamra gɨn mangam.
Nɨn duam deravɨra na damutɨ,
kɨ tuavir aghuimɨn mangam.

11 O Ikiavɨra Itir God, nɨ uan ziar ekiam bangɨn,
nɨ akam akɨrizɨ moghɨn nɨ uam na inigh.
Nɨ arazir aghuibaram ami.
Kamaghɨn, nɨ nan osɨmtɨzir na bativibar aven uam na inigh.
12 Kɨ nɨn ingangarir gumazim, ezɨ nɨ bar nan apangkufi.
Kamaghɨn amizɨ, gumazir nan apanim gamiba ko na gasɨghasɨghasava amiba,
nɨ me mɨsueghtɨ me bar arɨmɨghiregh.

144

God atrivimɨn apaniba abɨrazɨ, an a mɨnabi
Ighiar kam, Devit an osiri.

143:2: Rom 3:20; Galesia 2:16 **143:5:** Onger Akaba 77:5; 77:10-11 **143:8:** Onger Akaba 5:8; 25:1; 46:5 **143:10:** Onger Akaba 31:14; 119:12; 139:24

1 Ikiavɨra Itir God, nɨ dagɨar ekiamɨn mɨn itima
kɨ an aven modozɨ
nɨ deragha nan gari.
Kamaghɨn kɨ nɨn ziam fe.
A mɨdorozir arazibar nan aka.
2 A dagɨar ekiamɨn mɨn itima, kɨ an aven modi.
Egha dɨpenir gavgavimɨn mɨn itima, kɨ an aven iti.
Egha a nguibar gavgavimɨn mɨn ikia nan akurvasi.
Egha nan oramɨn mɨn itima,
kɨ an uabɨ apazagha deragha iti.
Kɨ nighnɨzir gavgavim an itima,
a na ko ikia nan akurvazi kɨ deravɨra iti.
A gumazamizir igharazibagh amizɨ me nan apengan iti.

3 O Ikiavɨra Itir God, e gumazamizir kɨniba.
Manmagh amizɨ, nɨ e gɨnɨghnɨgha deragha en gari?
E pura bizir kɨnibar mɨn iti,
ezɨ nɨ manmaghsua mɨghɨgha e gɨnɨghnɨsi?
4 E mati gumazim, uan akatorimɨn dughiar vamɨran amɨnim givera.
E dughiar bar otevimra ikiam,
mati aruem isirazɨ nɨn nedazim dughiar otevimra ikegha
ua zuamɨra puvatɨ.

5 O Ikiavɨra Itir God, nɨ overiam abigh izighirɨ.
Egh uan agharim mɨghsɨabar amadaghtɨ
dar mɨturir ekiaba otiv.
6 Nɨ uan onɨmarim damightɨ a taghtagh,
apanibar agɨraghtɨ me tintinibar aregh.
Nɨ uan baribar me gasɨtɨ me aregh.
7 Nɨ uan dafarim amadaghtɨ a izighirɨ, na gekuightɨ
kɨ dɨpar konir kaba ategh uam anaboka.
Nɨ Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafariba da uam na inigh.
8 Gumazamizir kaba guizbangɨra mɨgeir puvatɨ,
me akar ifavaribagh ami.
Me ifara uari isa pɨn uari arɨgha ghaze,
me guizbangɨra mɨgei.

9 O God, kɨ nɨn ziam fɨ egh ighiar igiatam bangam.
Kɨ gita mɨsogh nɨ bagh onger akam damuam.
10 Nɨ atrivibar akurvazi
me mɨsogha uan apaniba abɨri.
Kɨ nɨn ingangarir gumazim Devit,
nɨ nan akuragha nan apaniba da uam na ini.
11 Nɨ nan apanir pazavɨra na gamibar dafaribar, nan akuragh ua na inigh.
Nɨ Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafariba da uam na inigh.
Gumazamizir kaba guizbangɨra mɨgeir puvatɨ, me akar ifavaribagh ami.
Me ifara uari isa pɨn uari arɨgha ghaze,
me guizbangɨra mɨgei.

12 E kamaghɨn ifonge, en otarir igiaba aghung mangɨ ekevegh,
temebar mɨn gavgavigham.
Eghtɨ en guivibar ganganiba bar deragham,

144:3: Jop 7:17-18; Onger Akaba 8:4

mati Atrivimin dipenir ekiamin aven itir dipenir akinibar itir nedazir
bar aghuiba.

13 E uaghan kamaghin ifonge, en azenibar dagheba bar mighighvira otiti,
en dagher peniba izivagham.
Eghti en sipsipba nguzir aviriba bati,
mangi mamaghira ikiam.
14 En bulmakauba oti mamaghira ikiam.
Eghti dar nguzitam ikuvighan kogh, egh tam aremeghan kogham.
E kamaghin aghua, e oraghti
gumazitam o amizitam, osimtiziba ater tuangiva arangam.

15 Gumazamizir God kamaghin deragha me gamiba,
me bar akongegh.
Gumazamizir Ikiavira Itir God inizi, a men Godin min iti,
me bar akongegh.

145

*Ighiar Godin ziam fem**
Ighiar kam, Devit an osiri.
1 Atrivim, ni nan God, ki nin ziar ekiam fam.
Ki nin ziar ekiam pirafi mangivira ikiam.

2 Bar guizbangira, dughiaba vaghvagh bar, ki zurara ni minamam.
Egh ki zurazurara nin ziam pirafi mamaghira ikiam.

3 Dughiaba bar, Ikiavira Itir God bar ziar ekiam iti, e an ziar ekiam fi
mamaghira ikiam.
E an gavgavim gifoghsi damuva avegham.
En nighniziba otefe.

4 Ekiam, gumazamizir datirighin itiba, me gumazamizir gin otivamiba bizir
ni amibar gun me mikimiva,
nin ziam fam.
Me arazarazir bar ekiar ni amiziba,
me dagh eghanam.

144:15: Onger Akaba 33:12 * **145::** Arazir Israelia gin ghua akaba osirir maba, da mong ighara. Hibrun akamin me 22plan letabar uan akaba osiri. Egha dughiar maba, me osirir akaba 22plan akuabar da bisi. Ezi dar akuar kaba, vaghvagha dar akar faragha zuibar faragha zuir letaba, letan igharazim iti. Me ikizir igharazibar akar, Hibrun akamin daghizir dughiamin, me Hibrun akamin arazir kamin gin ghua dagh izir puvati. E fo, Aruamin akamin migirigiaba 21plan letaba iti. An letabar dibobonim mong Hibrun letabar dibobonimin min ghu. Ezi kamaghin Aruamu Baibelin Onger Akabar Akinafarim sapta 145, e Hibru akamin arazir kamin gin ghua, a gira. Eghti ni gan fogham, a manmaghin mangam. Ni ighiar kamin ganti 21plan letaba ikiam, vezin faragha zuim, an migirigiar otevir faragha zuim, a leta A an iti. Namba 2 ves, an migirigiar otevir faragha zuim, a leta B an iti. Egha ighiar kam kamaghira ghua ves 21in oto. Ighiar kamin aven ves, 8 ko 9 aning ighiar kamin aven itir nighnizir ekiamin gun migei, kamaghin amizi leta I vezin kamning virara aningin iti, egha gavgavim nighnizir ekiar ighiar 145in itim ganidi. Hibrun akamin arazir kam kaghira itir puvati, me uaghan arazir kamra gin ghua akinafarir kaba uaghan a da osiri. Kar Azir Akam 1-5 ko Onger Akabar Akinafarim sapta 9, ko 10, ko 34, ko 37, ko 111, ko 112, ko 119, ko Aghuzir Akabar Akinafarim sapta 31.

5 Faraghavɨra Itir Atrivir Ekiam, kɨ nɨn gavgavim ko,
nɨn atrivir araziba ko, ingangarir ekiabagh nɨghnɨgham.

6 Guizbangɨra, kɨ nɨn ziar ekiam itir bizibar gun mɨkɨmam.
Gumazamiziba nɨn ingangarir gavgavir ekiar nɨ amizibagh egharavɨra ikia,

7 ghua nɨn arazir aghuim ko, nɨn apangkuvir arazim, geghara
onger akam bange.

8 Ikiavɨra Itir God bar en kuarkuva e gifueghavɨra iti.
A bar en apangkuvigha zuamɨram en atarir puvatɨ.
Kar bar bizir ekiam.
9 Ikiavɨra Itir God gumazamiziba bar men deragha,
bizir a ingariziba sarama apangkufi.
Bar guizbangɨra.

10 Kamaghɨn, Ikiavɨra Itir God, bizir angamɨra itir nɨ ingariziba bar moghɨra nɨn ziam fam.
Eghtɨ nɨ baghavɨra itir gumazamiziba nɨ mɨnamam.

11 Me nɨn gavgavimɨn gun mɨkɨm suam,
nɨ biziba bar dagh ativagha dar gari, da bar dera.
Ezɨ nɨn ziam bar pɨn iti.

12 Nɨn ingangarir ekiar nɨ amiziba ko,
nɨ biziba bar dagh ativaghamin arazim,
me dar gumazamizibav kɨmtɨ me fogh suam,
nɨ ziar ekiam ko gavgavir ekiam iti.

13 Nguazimɨn itir gumazamiziba ko, biziba bar,
nɨ dagh ativagh dar gan mamaghɨra ikiam.
Nɨ bizibagh ativaghamin arazir kam, gɨvaghan kogham.
God uan akar dɨkɨrɨzimɨn gɨn ghua biziba bar dagh ami.
Arazir an amir kaba,
a bar en apangkufi.

14 Osɨmtɨziba itir gumazamiziba, Ikiavɨra Itir God men akurvasi.
Gumazamizir, men apaniba me abɨniziba,
Ikiavɨra Itir God ua me fava gavgavim me ganɨdi.

15 Pɨn garir angamɨra itir biziba, me nɨrara gari.
Ezɨ mɨtiriaba men azir dughiaba,
nɨ men akurvagha dagheba me ganɨdi.

16 Ruarimɨn itir biziba ko, nguibamɨn itir biziba bar,
nɨ dagheba me ganɨdi me apa izɨvagha kuatɨgha iti.

17 Sɨn itir arazir aghuibara, Ikiavɨra Itir God, dar gɨrara ghua bizibagh ami.
Arazir an amir kaba,
a bar en apangkufi.

145:8: Dɨboboniba 14:18; Onger Akaba 103:8

18 Te navir averiaba zuegha Ikiavɨra Itir Godɨn dei,
a bar men boroghɨra ikiam.

19 Uaghan, gumazamizir an atiatia an apengan itiba,
a bizir me ifongeziba bar da isɨ me danɨngam.
A uaghan men arareba baragh
men akurvagh ua me iniam.

20 Vezir kuram, Ikiavɨra Itir God a isɨ gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me danɨngɨva,
bar me gasɨghasɨgham.
Egh gumazamizir bar a gifongeziba,
a bar me akumakum deragh men ganam.

21 Zurazurara, kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.
Eghtɨ bizir angamɨra itir a ingariziba,
me an ziam fɨ ikɨ mamaghɨra ikiam.

146

Ikiavɨra Itir God, men akurvazima, me an ziam fe

1 E bar Ikiavɨra Itir Godɨn ziam feka!

Kɨ uan navir averiamɨn aven uabɨra uabɨ mɨgɨa ghaze,
kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam!
2 Nan dughiar kɨ nguazimɨn ikiamimɨn, kɨ an ziam fam.
Kɨ ighiaba bangɨ an ziam fɨ kamaghɨra ikɨ,
mangɨ uan ovevem batogham.

3 Ia uarir akurvaghsɨ nguazir kamɨn atriviba ko, gumazir dapaniba, me
gɨnɨghnɨghan markɨ.
Me pura gumazir kɨniba, me ian akuraghan kogham.
4 Me arɨmɨghiregh pura ua nguazim gavagh,
bizir me damuasa mɨkemeziba,
me dar amighan kogham.

5 Gumazitam nɨghnɨzir gavgavim Jekopɨn Godɨn ikɨ suam,
Ikiavɨra Itir God nan akuragham,
gumazir kam bar akongegh.
6 God, overiam ko nguazim, ko ongarimɨn ingarigha, dar itir biziba bar dar
ingari.
God dughiabar zurara bizir a gun mɨkemegha gɨvazibar gɨn ghua dagh
ami.
7 A gumazamizir gavgaviba puvatɨziba, deragha me gamizɨ, me dera.
A mɨtiriaba aziba, dagheba isa me ganɨdi.
A kalabuziar gumazamiziba fɨri,
me kalabus ataghɨragha azenibar izi.
8 A gumazamizir damazir okavrɨzibagh amima, me datɨrɨghɨn ua gari.
Gumazamizir, men apaniba me abɨniziba, a ua me fava gavgavim me
ganɨdi.
Ikiavɨra Itir God, an damazimɨn derazɨ adarasi,
a bar me gifonge.

146:6: Onger Akaba 115:15; 117:2; Aposel 4:24; 14:15

9 Kantrin Igharazibar Gumazamizir en nguazimɨn itiba, Ikiavɨra Itir God
deragha men gari.
Amizir paba ariaghireziba ko, borir afeziaba ariaghireziba,
a me fava men akurvasi.
A gumazamizir arazir kurabagh amiba, a men tuaviba apaghapaki.

10 Ikiavɨra Itir God, Atrivimɨn ikɨ mamaghɨra ikiam.
Ia Saionɨn gumazamiziba,
ian God, a Atrivimɨn ikɨ, zurara ikɨvɨra ikiam.

Aleluia!
E bar Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam!

147

En God ziar ekiam ikia gavgaviba bar iti

1 E bar Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam!
E ighiabagh amua uan Godɨn ziam fer arazim dera.
An ziam fer arazir kam a guizbangɨrama bar dera.

2 Ikiavɨra Itir God ua Jerusalemɨn nguibam akɨrigha,
Israelian gumazamizir Babilonɨn kalabus itiba,
ua me inigha ize.
3 An osɨmtɨziba aterir gumazamizibagh ami me ua dera.
Egha men duaba nogha dagh ami da uam agui.

4 A mɨkovezibar ingarir dughiam,
a vaghvagha da mengegha
ziaba dagh arigha dagh fo.
5 En Ekiam, a bar gavgavigha, ziar bar ekiam iti,
an fofozim bar pɨn iti,
ezɨ e an fofozim bativsɨ damuva avegham.
6 A gumazamizir uarira uan naviba abɨra itiba, a men dafaribar suigha
me fe me dɨkafi.
Egha arazir kurabagh amir gumazamiziba,
a me dɨkabɨri me nguazim giri.

7 Ia Ikiavɨra Itir God bagh ighiaba bangɨ egh a mɨnamang.
E uan God bagh gitabav soghtɨ,
dar ararer aghuiba a bagh mangɨ.
8 An overiamɨn ghuariaba arɨghizɨ, amozim nguazimɨn izaghirava,
mɨghsɨabagh izima graziba dar otifi.
9 A dagheba isa asɨziba bar me ganɨdi,
ezɨ kuarazir nguziba daghem bagha arai,
a men akuaghapi.

10 A hoziabar gavgavim ko,
mɨdorozir gumazibar gavgavim bagha bar akongezir puvatɨ.
11 A gumazamizir an atiatiava, nɨghnɨzir gavgavim an apangkuvir arazimɨn
itiba,
a me baghavɨra bar akonge.

147:3: Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; 61:1; Luk 4:18 **147:4:** Jenesis 15:5; Aisaia 40:26 **147:10:** Onger Akaba 33:16-18; Hosea 1:7

12 O Jerusalemia, ia Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ!
O Saionia, ia uan Godɨn ziam fɨ!
13 A nɨn dɨvazimɨn tiar akabagh amizɨ da gavgafi,
egha nɨn gumazamiziba arazir aghuimɨn me gami.
14 A nɨn nguazir mɨtaghniabar aven, dabirabir aghuim gumazamiziba bar me ganɨga, navir amɨrizim me ganɨdi.
Egha ian azenibar daghebagh ami da deragha aghui.

15 Ikiavɨra Itir God, nguazimɨn Akar Gavgavitam amadaghtɨ,
bizir a mɨkemezir kam zuamɨra nguazimɨn otogham.
16 A ghuariaba amadazɨ da iza avivkɨabar mɨn
izaghira, nguazim avara.
17 An aisɨn amozir ofɨzir dagɨabar mɨn gariba amadazɨ,
da izaghira ongarimɨn gigibar mɨn nguazim giri.
Eghtɨ gumazitam an amadazir orangtɨzir kamɨn ikɨva avegham.
18 A gɨn ua mɨkemezɨ aisɨn kam dɨpamɨn oto.
Ezɨ an amɨnim amadazɨ a dɨpam givaima a ivemari.

19 A uan arazir a ifongeziba ko,
bizir a damuasa e mɨkemeziba isa
Israelia ganɨngi.
20 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an Akar Gavgavir kabagh fozir puvatɨ,
kamaghɨn bizir kam, a me bagh a gamizir puvatɨ.

Aleluia!
E bar Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam!

148

Overiam ko nguazimɨn itir biziba bar Godɨn ziam fɨ

1 Ia Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ!
Ia Godɨn Nguibamɨn bar pɨn iti darasi,
ia an ziam fɨ.
2 Ia enselba, ia bar moghɨrama an ziam fɨ!
Godɨn Nguibamɨn itir mɨdorozir enselba uaghan an ziam fɨ.
3 Aruem ko iakɨnim, gua uaghan an ziam fɨ!
Mɨkovezir angazangarir gavgaviba itiba, ia uaghan an ziam fɨ.
4 Godɨn Nguibar bar pɨn itim, nɨ uaghan an ziam fɨ!
Dɨpar overiamɨn pɨn itiba, ia uaghan an ziam fɨ.
5 Ikiavɨra Itir God mɨkemezɨ bizir kaba otifi!
Kamaghɨn me bar an ziam fɨ.
6 A uabɨ mɨkemezɨ me uan danganibarama, otivigha iti.
Me dar ikɨ kamaghɨra ikɨva,
an akabar gɨn mangam.

7 Ia nguazimɨn itir biziba bar,
ia Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ.
Ia bizir kabanang.
Ongarir konimɨn aven itir kuruzir ekiaba ko osiriba ko
8 onɨmariba ko dagɨabar mɨn garir amozir ofɨzir ekiaba ko amoziba ko mɨgharir pɨziba ko

148:6: Jop 38:33; Jeremaia 33:20; 33:25

amɨnir ekiar an Akar Gavgavibar gɨn zuiba,
ia bar Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ.
9 Ia mɨghsɨar ekiaba ko mɨghsɨar doziba,
ko temer ovɨziba itiba ko sidan temeba ko,
10 ruarim ko nguibamɨn asɨziba bar moghɨra ko goaba ko kuaraziba,
ia bar moghɨra Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ.

11 Ia nguazir kamɨn itir atriviba,
ko kantriba ko gavmanɨn gumaziba ko gumazir dapaniba ko
12 gumazir igiaba ko amizir igiaba ko gumazir ghuriba ko boriba,
ia bar Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ.

13 Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God, an ziam bar ekevegha gumazamizibar ziaba bar dagh afira,
egha an ziar ekiam bar pɨn ikia nguazim ko overiam gafira.
Kamaghɨn amizɨ, biziba bar moghɨra an ziam fɨ.
14 A bar Israelia gifonge.
Me bar an gumazamizibara.
Me bar an boroghɨra itima,
a me gamima me gavgavighavɨra iti.
Egha me bar an ziam fe.

Aleluia!
Ia Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ.

149

Godɨn gumazamiziba uan apaniba abɨragha, an ziam fe

1 Ia bar Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ!
Ia ighiar igiam, a bagh a bangɨ.
Ia gumazamizir a baghavɨra itiba,
ia an ziam fasa mɨsevezir dughiaba,
ia uari akuv ziar ekiam a danɨng.
2 Ia Israelia, God ian ingari,
ezɨ ia an bizir kam bagh bar akongegh.
Ia Saionɨn nguibamɨn gumazamiziba,
ia uan atrivim bagh bar akongegh.
3 Ia ighiabar amuva an ziam fɨva ighɨ.
Ia gitaba ko, tambarinbav sogh
an ziam fɨ.

4 Ikiavɨra Itir God uan gumazamizibagh ifonge.
Gumazir uari abɨra igharaz darazir apengan itiba, a men ziaba fava,
me gami me mɨdorozim gamua uan apaniba abɨri.
5 Godɨn gumazamiziba uan apaniba ko, mɨdorozim gamigha me abɨragha gɨfa.
Me datɨrɨghɨn bar akongegh.
Me dɨmagariba sara uari akuvir dughiabar,
me God bagh bar akongezir ighiabar amu.

6 Me pamtem dɨmɨva Godɨn ziam fɨ.
Me mɨdorozir sabar ghumtɨziba uan dafaribar da suikigh.

149:5: Jop 35:10

7 Egh kantrin igharaziba akɨrsɨ mɨsogh,
mɨzazim me gasɨ me abɨnigh.
8 Apanibar gumazir dapaniba ko atriviba,
me senɨn ainɨn ingarizibar me ikegham.
9 Me God osirizɨ moghɨra me damuam.
Godɨn gumazamiziba arazir kamnaghɨra damu, uan apaniba akɨram.
God baghavɨra itir gumazamizir kaba, arazir kamra damu,
uan apaniba abɨnigh ziar ekiam iniam.

Aleluia!
Ia bar Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ!

150

Godɨn ziam fer ighiar abuananam

1 God uan Dɨpenimɨn itima, e an ziam fam.
A gavgavir bar ekiam ikia uan Nguibamɨn itima,
e an ziam pɨrafam.
2 A bar bizir ekiabagh ami.
E ziar ekiam a danɨngam.
A bar faraghavɨra ikia, an ziar ekiam bar pɨn mar iti.
E an ziam fam.
3 E sɨghabagh iviva, dɨbɨariba ko gitabav sogh,
Ikiavɨra Itir Godɨn ziam pɨrafam.
4 E tambarinbav soghɨva, ighɨ an ziam fam.
E gitan avɨrir igharagha garibav soghɨva, itabagh iviva ziar ekiam a danɨngam.
5 E brasɨn itaribav soghtɨ da bar puvɨrama arangtɨ,
e Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.
6 E bizir bar angamɨra itiba,
e bar Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam.

E bar Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fam!
Aleluia!

Dabirabir Aghuimɨn Aghuzir Akaba
o
Aghuzir Akaba

Akar faragha zuim

Israelia akar bar otevir isɨngtɨzir gumazamizibar ikɨrɨmɨrim akɨr dabirabir aghuim men akakaghamibagh ifonge. Akar otevir kaba me Inglisɨn akamɨn kamagh da dɨbori: ol Provep. Dabirabir Aghuimɨn Aghuzir Akabar akɨnafarir kamɨn aven, me akar otevir avɨrir kaba, kar Israelian tisaba gumazamizir igiabar sure gamiba. Dughiar maba, e Aruamɨn gumazamiziba kamagh dɨbora ghaze, Aghuzir Akaba.

Bizir bar faragha zuir dabirabir aghuim me danɨngam, me kamagh a dɨbori, nɨghnɨzir aghuim ko fofozir aghuim. Akɨnafarir kam, kamaghɨn en aka, nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn itir arazim, ko an atiatia an apengan itir arazimra, aning nɨghnɨzir aghuim ko fofozir aghuimɨn mɨngarim.

Akɨnafarir kamɨn averiam, dabirabir aghuimɨn mɨgɨrɨgɨar avɨriba en aka. A e uan amuiroghboriba ko deragh dapiamin tuavim en akakasi. Egha dagɨar ingangaribar amu igharaz darazi ko deragh dapiamin tuavim en aka. Igiabar akar bar avɨriba iti, me da baragh egh gumazir uari fa orazir puvatɨziba ko daruan kogham. Kamaghɨn dera, e uarira uari abɨnigh gumazamizir onganarazibar akurvagh.

Akɨnafarir kamɨn otevir maba, Godɨn Akar Gavgaviba, gavgavim dagh anɨdi. Ezɨ akar maba fofozir gumaziba uari dar gara dagh fo, da en ikɨrɨmɨrimɨn akurvaghasa, ezɨ me dar gun mɨgei. Me mɨgɨrɨgɨar kaba bar da isa akɨnafarir kamɨn da osiri, eghtɨ da dabirabir aghuim en akakagham.

Nɨghnɨzir aghuim, a bizir bar aghuim

(Sapta 1--9)

Akɨnafarir kam a gumazamiziba bar men akurvagham

1 Akɨnafarir kam a Solomonɨn aghuzir akar otevir aghuiba an iti, a Devitɨn otarim, a Israelian atrivim.

2 Egh akar kaba, nɨghnɨzir aghuim e danɨngɨva, egh uaghan en sure damuam.
Eghtɨ e mɨngariba izɨvazir akaba, deraghvɨra dagh fogham.
3 Egh akɨnafarir kamɨn itir akaba, dabirabir aghuimɨn tuavim, en sure damuam.
Eghtɨ e arazir aghuimɨn gɨn mangɨva, egh gumazamiziba bar deragh me damuva, arazir magh garimɨn bar me damuam.
4 Eghtɨ gumazir fofozir muziariba itiba, akar kam men akurvaghtɨ me nɨghnɨzir aghuiba iniva,
egh fofozir aghuim gumazamizir igiabar anɨngtɨ, me deragh tuaviba tuisɨghamin arazim gɨfoghɨva egh tuavir aghuimɨn gɨn mangam.
5 Eghtɨ akɨnafarir kam gumazir fofoziba itiba bar men akurvaghtɨ, me fofozim inivɨra ikiam.
Egh gumazir nɨghnɨzir aghuiba itibar sure damutɨ, me tuavir aghuimɨn gɨn mangɨsɨ nɨghnɨgham.

1:1: 1 Atriviba 4:32 **1:5:** Aghuzir Akaba 9:9; 14:6; Fofozir Gumazim 9:11

6 Egh akar kam men akurvaghtɨ, me aghuzir akaba ko akar isɨn zuibagh fofoghɨva,
egh gumazir fofozibar akar aghuiba ko akar mogomebagh fofogham.

7 Eghtɨ nɨ nɨghnɨzir aghuim inisɨ, nɨ faragh Ikiavɨra Itir Godɨn apengan ikɨ an atiating.
Ezɨma gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨziba, me fofozir aghuiba ko suren akaba inian aghua.

Gumazamizir igiabar sure damuamin akaba

8 Nan borim, nɨ uan amebam ko afeziamɨn aghuzir akaba baragh
egh aningɨn akaba batoghan markɨ.
9 Eghtɨ aningɨn akaba nɨ damutɨ nɨn dabirabimɨn ganganim deragham,
mati nɨ adɨsir aghuim gami, ezɨ nɨn ganganim dera.
10 Nan borim, arazir kurabagh amir gumazamiziba arazir kuram damusɨ nɨ gaghontɨ,
nɨ men akam baraghan markɨ.
11 Eghtɨ kamagh garir gumaziba kamaghɨn mɨkɨmam, "Nɨ izɨ, e mangɨ tuavir mɨriamɨn muegh ganam. Eghtɨ gumazir manaba izɨtɨ, e me mɨsueghtɨ me arɨmɨghiregham.
Gumazir manaba iza uarir akurvaghamin tuaviba puvatɨ, e uan ifongiamɨn gɨn mangɨ pura me mɨsueghtɨ me arɨmɨghiregham.
12 Me angamɨra ikɨvɨra ikɨ izɨtɨ, e zuamɨram otivighɨva me mɨsoghtɨ me arɨmɨghiregham,
mati ovevem gumazamiziba bativi me ariaghira Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn ghuaghiri.
13 Egh e gumazir kabar bizir avɨriba initɨ
da bar en dɨpenibagh izɨvagham.
14 Nɨ izɨ en akuragh,
egh e koma bizir avɨriba iniam."

15 Nan borim, kamagh garir gumaziba ko daruan markɨ,
men saghuiamɨn ikɨva egh men gɨn mangan markɨ.
16 Kamagh garir gumaziba zurara arazir kurabar amuasa bar ifonge.
Egha zurara gumazibav soghtɨ me arɨghirasava ami.
17 E fo, kuaraziba nɨghnɨzir aghuiba ikia garima, gumazim da bagha ivem arɨsi, ezɨ da kamaghɨn garava ara zui.
Ezɨ kamaghɨn amir gumaziba nɨghnɨzir aghuiba puvatɨ, me ivezir kuramɨn arɨmangamɨn nɨghnɨziba puvatɨ.
18 Ezɨ kamagh garir gumaziba uari uari bagha azuaziba adui,
da me mɨsoghtɨ me arɨmɨghiram.
19 Ezɨ gumazir mɨsogha okeba, me arazir kamɨn gɨn zui, me arɨmɨghiram.
Bizir me okeba, da me gasɨghasɨgham.

Gumazir nɨghnɨzir aghuimɨn gɨn zuir puvatɨziba, me osɨmtɨzir ekiaba bativam

20 Nɨghnɨzir aghuim, a mati amizim tuavibar biziba amaga dagh ivezir danganibar tuivav ikia
gumazamizibar dei.

1:7: Jop 28:28; Onger Akaba 111:10; Aghuzir Akaba 9:10; 15:33 **1:10:** Godɨn Araziba 13:8; Onger Akaba 50:18; Aghuzir Akaba 16:29 **1:15:** Onger Akaba 1:1; 119:101; Aghuzir Akaba 4:14 **1:20:** Aghuzir Akaba 8:1-3

21 Egha a gumaziba danganir uari akuvim ko, gumazamizir avɨriba itir danganibar tuivav ikia,
egha kamaghɨn dei,
22 “Ia gumazamizir nɨghnɨziba puvatɨziba, ia zurara kamaghɨra ikiasa, a? Ia gumazamizir onganiba!
Ia fofozir aghuim inian aghuagha egha dɨbovibar a mɨgei. Ia manadɨzoghɨn arazir kam ataghɨragham?
23 Ia oragh! Kɨ akar gavgavimra ia mɨgei, ia uan arazir kuraba atakigh.
Kɨ ian sure damuva egh nɨghnɨzir aghuiba ia danɨngam, eghtɨ ia nan akamɨn gɨn mangɨ.
24 Ia na bagh izasa kɨ uan agharim amadagha ian dei.
Ezɨ ia aghuagha izezir puvatɨ.
25 Kɨ ia akɨrasa mɨgei, ezɨ ia aghua.
Egha ia bar moghɨra akɨrim ragha nan akam gasara.
26 Eghtɨ osɨmtɨzir ekiam ia batoghtɨ ia ikuvighamin dughiamɨn,
kɨ uaghan bar puvɨram akɨva, dɨbovir akabar ia mɨkɨmam.
27 Dughiar kuram zuamɨram otogham, mati amɨnir gavgavir kuram bizibagh asɨghasɨsi.
Eghtɨ osɨmtɨziba ko mɨzaziba ia batogh ia gasɨghasigham, mati amɨnir bar ekiam oto.

28 “Dughiar kamɨn ia uarir akurvaghsɨ nan dɨmtɨ, kɨ oreghan kogham.
Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham.
29 Guizbangɨra, ia fofozir aghuim batoke.
Egha Ikiavɨra Itir Godɨn apengan ikɨ an atiatingan aghua.
30 Dughiar kɨ ia akɨrasava amim, ia akɨrim ragha na gasara.
Egha nan akar aghuim batoke.
31 Kamaghɨn amizɨ, ia datɨrɨghɨn uan arazir kurar ia amiba bagh
ivezir bar kuram iniam, mati gumazim dagher kuram amegha puvɨram arei.
32 Ezɨ gumazamizir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨziba, zurara akɨribagh igha na gasi, ezɨ men arazir kam me mɨsozima, me ariaghiri.
Me ghaze, me bar bizibagh fogha gɨfa, egha me mati gumazir onganiba. Ezɨ men nɨghnɨzir kam meraram asɨghasɨgham.
33 Ezɨ gumazamizir deraghavɨra nan akam baraziba, me deraghvɨra ikiam.
Egh osɨmtɨziba men puvatɨghtɨ, me atiatingan kogh, egh me fogham, bizir kuratam me batoghan kogham.”

2

Gumazir nɨghnɨzir aghuimɨn gɨn zuiba deraghvɨra ikiam

1 Nan borim, nɨ nan akam baragh,
egh deraghvɨram nan akar gavgaviba isɨ uan navim datɨgh. Nan akar kaba bar pɨn ko.
2 Egh nɨghnɨzir aghuim anɨdir akaba baragh.
Egh nɨ fofozir aghuim inisɨ pamten ingar.
3 Egh nɨ nɨghnɨzir aghuim ko fofozir aghuim bagh azangsɨghtɨ aning nɨ bagh izam,
mati nɨ uabɨn akurvaghasa gumazir mamɨn dei.

1:22: Onger Akaba 1:1; Aghuzir Akaba 1:4; 1:32; 9:4; 22:3 **1:25:** Onger Akaba 107:11; Aghuzir Akaba 15:10; Luk 7:30 **1:28:** Onger Akaba 18:41; Aisaia 1:15; Maika 3:4; Sekaraia 7:13 **1:33:** Onger Akaba 25:12-13; Aghuzir Akaba 3:24-26

4 Egh nɨ nɨghnɨzir aghuim bativsɨ pamtemɨn ingar, mati gumazim silvan nguazimɨn aven itim a buri,
egha mati gumazim bizir aghuir mongeziba, a da buri.
5 Egh nɨ bizir kabar amuva, egh nɨ Ikiavɨra Itir Godɨn apengan ikia an atiatir arazim bar a gɨfoghɨva,
egh nɨ bar deraghvɨra God gɨfogham.
6 Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God uabɨ nɨghnɨzir aghuim e ganɨdi.
Egha a fofozim ko deragha nɨghnɨzir arazimɨn mɨngarim.
7 Egha a gumazamizir arazir aghuibar gɨn zuiba, nɨghnɨzir aghuiba me ganɨdi.
Gumazamizir deraghavɨram aruiba, a bar deraghavɨra men garima me osɨmtɨziba puvatɨ.
8 God gumazamizibar gari, me gumazamizir igharaziba deragha arazir magh gariba me gami, ezɨ a deravɨra men gara men akura.
Egha gumazamizir an tuavimɨn gɨn zuiba, a deravɨra me geghufi.

9 Nan borim, nɨ nan akam bareghɨva, egh nɨghnɨzir aghuimɨn gɨn mangɨva, egh tuavir aghuir nɨ mangamim a gɨfogham.
Egh nɨ arazir aghuim gɨfoghɨva, egh uaghan arazir magh garimɨn gumazamizibar amuamin arazim gɨfogham.
10 Egh nɨ nɨghnɨzir aghuir avɨriba iniva,
nɨ uan fofozim bagh bar akuegham.
11 Nɨ deragh tuaviba tuisɨghamin arazim gɨfoghɨva egh tuavir aghuimɨn gɨn mangam.
Eghtɨ arazir kam, deravɨra nɨn ganam, mati nɨ dɨvazimɨn aven deravɨra iti. Eghtɨ fofozir aghuim nɨ geghuvam.
12 Eghtɨ nɨghnɨzir aghuim nɨn akurvaghtɨ,
nɨ gumazir arazir kurabagh amiba ko akar kurabav geibar gɨn mangan kogham.
13 Gumazir kaba tuavir aghuim ategha
tuavir mɨtatemɨn zui.
14 Egha me arazir kurabar amuasa bar akonge.
Egha arazir me amizir kam, me a bagha bar ifonge.
15 Gumazir kaba ifarava,
men araziba bar ikufi.

16 Eghtɨ gumazir igharazimɨn amuim nɨ ko dakusɨ apezeperir akabar nɨ mɨkɨmam,
eghtɨ nɨghnɨzir aghuim nɨn akuraghtɨ nɨ an akam baraghan kogham.
17 Kamagh garir amizim, fomɨra uan igiamra pamɨn ike, egha datɨrɨghɨn a gɨn amadagha anetaki.
A fomɨra Godɨn damazimɨn dɨkɨrɨzir akam datɨrɨghɨn a bakɨnɨghnɨki.
18 Nɨ amizir kamɨn gɨn an dɨpenimɨn ghua,
kar nɨ ovever tuavimɨn zui.
19 Gumazir a bagha zuiba, me ua izir puvatɨ.
Me ikɨrɨmɨrir aghuim bagha zuir tuavim ataki, egh ua izeghan kogham.
20 Kamaghɨn amizɨ, nɨ nɨghnɨzir aghuim ikɨva,
egh nɨ gumazir aghuibar tuavimɨn mangɨ, egh arazir aghuibar gɨn mangɨ.
21 Eghtɨ gumazir aghuiba en nguazimɨn ikiam.

2:6: 1 Atriviba 3:9; 3:12; Jems 1:5 **2:8:** 1 Samuel 2:9; Onger Akaba 66:9 **2:21:** Onger Akaba 37:29

Eghti arazir kuraba puvatizir gumaziba kagh iki mamaghira ikiam.
22 Eghti gumazim uan azenimin ogheba asi moghin,
God gumazir arazir kurabagh amiba asigh me batuegham.

3

Nighnizir aghuim dabirabir aghuim ni daningam

1 Nan borim, ki nin sure damuamin akar gavgavir kam ni a bakinighnighan
marki.
Ni zurara a ginighnigh a damu.
2 Ni akar kamin gin mangiva, egh ni dughiar ruarimin nguazimin ikiva,
bar deraghvira daperagham.
3 Egh ni gumazir igharazibagh ifongezir arazim ko, igharaziba ko poroghav
itir arazim ataghiraghan marki.
Egh ni arazir kamin gin mangiti, a mati kurukazir aghuimin min nin
firimin ikiam. Egh ni deraghvira arazir kam isi uan navim datigh.
4 Egh ni kamaghin damigh, God ko gumazamizibar damazimin ziar ekiam
iniam,
eghti me ni gifongegham.

5 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki.
Egh kamaghin nighnighan marki, nan fofozimra nan akurvagham.
6 Bizir ni bar amiba, ni Ikiavira Itir Godra nighnigh egh dar amu,
eghti a tuavir aghuir ni mangamimra nin akagham.
7 Ni suam, nan fofozimra a guizbangin bizim. Puvati.
Ni Ikiavira Itir Godin apengan ikiva an atiating, egh arazir kuraba akirim
ragh dagh asaragh.
8 Ni kamaghin damuti, arazir kam bar deraghvira nin akuragham,
mati marasin nin mikarzimin akurvazima, ni deraghavira iti.
9 Egh ni uan azenimin faragha mitighizir dagheba inigh ofan min da isi
Ikiavira Itir God daningigh,
egh uaghan biziba ko dagiaba abigh God daning, egh bizir kamin ziar
ekiam God daningam.
10 Egh ni kamaghin damuti, Ikiavira Itir God nin azenibar daghebar amuti da
otiv, dagher aviriba ikiam.
Eghti ni uan dagher dipenibar aghuti da izivaghti, nin wainin mineba
wainin dipam bar izivagh egh fasfagham.

11 Nan borim, Ikiavira Itir God arazir kurar manam bagh ni akirti,
ni osimiva egh ataran marki.
12 Guizbangira, gumazamizir Ikiavira Itir God ifongeziba a me akirmisi,
mati afeziam uan otarir a bar ifongezim akiri.

13 Gumazim nighnizir aghuim ko fofozim ini,
a bar akongegh.
14 Guizbangira, nighnizir aghuim bar deragha
silva ko gol gafira.

3:1: Ua Me Ini 20:6; Godin Araziba 30:16; Onger Akaba 119:61 **3:2:** Onger Akaba 91:16; 119:165; Aghuzir Akaba 11:10; 11:27 **3:4:** Luk 2:52 **3:5:** Onger Akaba 37:3-5; Aghuzir Akaba 23:4; Jeremaia 9:23 **3:6:** 1 Eghaghaniba 28:9; Aghuzir Akaba 16:3; Aisaia 45:13 **3:7:** Rom 12:16 **3:11:** Jop 5:17 **3:11:** Hibru 12:5-6 **3:12:** Godin Araziba 8:5; Aghuzir Akaba 13:24; Akar Mogomem 3:19

15 Nighnizir aghuim, dagiar aghuir bar pin koziba bar dagh afira.
Egha uaghan bizir igharazir ni bar ifongeziba bar dagh afira.
16 Nighnizir aghuim nin akurvaghti, ni dughiar ruarimin nguazimin ikiam.
Egh ziar ekiam ni daningiva egh bizir aviriba ni daningam.
17 Nighnizir aghuim zurara nin navim damuti an amiragh ikiam.
Egh nin dabirabim damuti a deraghviram otogham.
18 Nighnizir aghuim, mati temer ikirimirir aghuim anidimin min iti.
Kamaghin, gumazir nighnizir aghuimin suiraziba, me ikirimirir aghuimin ikia egha bar akonge.

19 Ikiavira Itir God nighnizir aghuimin nguazir kamin ingari,
egha a fofozir aghuimin overiamin ingari.
20 Egha nighnizir aghuimin dipar ekiar nguazir averiamin itim gamizi an akariaghirigha anabo.
Egha ghuariabagh amima, da uari akuvima amozim izi.
21 Nan borim, ni bar deragh gan, egh uan nighnizir aghuim ko tuaviba tuisizir arazimin suiragh gavgavigh,
egh tuavir aghuimin gin mangi. Ni aning ataghiraghan marki.
22 Nighnizir aghuim ko fofozim ikirimirir ruarim ni daningiva,
egh kurukazir aghuimin min nin firimin ikiam.
23 Eghti ni deraghvira tuavimin mangiti,
bizitam nin dagarim mitighti ni irighan kogham.
24 Egh ni akuir dughiamin ni atiatingan kogham.
Ni bar deraghvira dakuam.
25 Eghti dughiar kuram zuamiram otogh gumazir kurabagh asighasighti, ni atiatingan marki.
Dughiar kamagh gariba izam, mati amozir dafaba ko aminir gavgaviba izi, eghti ni nighnizir aviribar amuan marki.
26 Ni fo, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki,
eghti a ni ekiarugh egh nin ganam, eghti apaniba uan ivebar ni inighan kogham.

27 Eghti gumazitam bizitam puvatigh egh uabi daningisi nin azangsighti,
ni kamaghin mikiman marki, "Puvati." Ni a damuamin tuavim ikiti, ni a daningigh.
28 Eghti ni uan namakamin akurvaghamin tuavitam ikiva, ni datirighin an akurvagh. Ni kamaghin a mikiman marki,
"Ni tong orarkegh.
Ni gurumzaraghan izити, ki ni daningam."
29 Nin namakar nin boroghira itiba, ni pazi me damusi nighnighan marki.
Me kamaghin nighnisi, ni men namakar aghuim.
30 Ni gumazir arazir kuratam ni gamizir puvatizir tam,
ni puram an atar akabar a gasan marki.
31 Ni igharaz darazigh asighasisir gumazamizibar ganiva men biziba bagh navim dikavan marki.
Egh ni men tuavimin gin mangan marki.
32 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi gumazir arazir kurabagh amibagh ifongezir puvati.
Egha gumazir aghuiba, a me gifuegha egha men boroghira izi.

3:24: Jop 11:19; Onger Akaba 3:5; Aghuzir Akaba 6:22 **3:27:** Rom 13:7; Galesia 6:10

33 Ikiavɨra Itir God ghaze, gumazir kuraba uan amuiroghboriba sara bar arɨghiregham.
Egha a gumazir aghuiba uan amuiroghboriba ko deraghavɨra me gamua, egha men gari.
34 Gumazir uari fava dɨbovir akabar igharaz daraziv geiba, God dɨbovir akaba me mɨkɨm me ikarvagham.
Egha gumazir uan ziaba dɨkabɨriba God bar deravɨra me gami.
35 Gumazamizir nɨghnɨzir aghuiba itiba, ziar ekiaba iniam.
Eghtɨ gumazamizir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨziba, me uari uan ziabagh asɨghasɨgh aghumsɨgham.

4

Ia fofozir aghuim ko nɨghnɨzir aghuim inigh

1 Nan boriba, kɨ ian afeziam, ia bar deraghvɨra nan aghuzir akam baragh,
egh ia mɨngariba izɨvazir akaba, deraghvɨra dagh fogham.
2 Aghuzir akar kɨ ia ganɨdir kam, a bar dera,
eghtɨ ia an suiragh gavgafigh.
3-4 Nan amebam borir igharazir tam batezir puvatɨ, a nararam ote, egha a bar na gifonge.
Ezɨ kɨ aghɨrimra itir dughiamɨn uan afeziamɨn dɨpenimɨn itima,
a nan sure gamigha kamaghɨn na mɨgei,
"Nan akam deraghvɨram a inigh uan navim datɨgh, egh an gɨn mangɨ, egh nɨ bar deraghvɨra ikiam.
5 Nɨ nɨghnɨzir aghuim ko fofozir aghuiba inigh.
Egh nɨ nan akam batogh a bakɨnɨghnɨghan markɨ.
6 Nɨ nɨghnɨzir aghuim ataghɨraghan markɨ.
Nɨ bar a gifongegh, eghtɨ a bar deraghvɨra nɨ geghuvam.
7 Nɨghnɨzir aghuim, a bar bizibar faraghavɨra iti.
Guizbangɨra, nɨ gɨn bizir igharazir avɨriba iniam, ezɨ nɨghnɨzir aghuim a bar dagh afira, ezɨ nɨ a inisɨ pamtem ingar.
8 Nɨ nɨghnɨzir aghuim gifuegh pamtemɨn an suiragh,
eghtɨ a ziar ekiam nɨ danɨngam.
9 A kurukazir aghuimɨn mɨn nɨn dapanimɨn ikɨ,
egh a matɨ atrivimɨn dapanir asuamɨn mɨn ikiam."

Tuavir aghuim ko tuavir kuram

10 Nan borim, nɨ bar deraghvɨra nan akam baragh,
egh nɨ dughiar bar ruarimɨn ikiam.
11 Kɨ nɨghnɨzir aghuimɨn nɨn sure gami,
egha nɨn akua tuavir aghuimɨn zui.
12 Nɨ tuavir kamɨn mangɨtɨ,
bizitam nɨn tuavim apɨrightɨ nɨ irɨghan kogham.
13 Aghuzir akar aghuim, a nɨn ikɨrɨmɨrimɨn mɨngarim.
Kamaghɨn nɨ zurara an suiragh deravɨram a geghuv, egh anetaghɨraghan markɨ.
14 Nɨ gumazir kurabar tuavimɨn mangan markɨ,
egh men arazibar gɨn mangan markɨ.
15 Egh nɨ bar moghɨra tuavir kam gitagh, akɨrim a gasaragh
mangɨ bar an saghon ikɨ.
16 Gumazir kuraba arazir kuratam damusɨ nɨghnɨgh egh dakuighan kogham.

3:34: Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **4:7:** Matyu 13:44; Luk 10:42

Me arazir kuratam gumazir igharazitam damighvɨrama, egh me deraghvɨra dakuam.
17 Arazir kuram ko arazir gumazir igharaziba paza me gamim,
aning mati men daghem ko dɨpar me apimning.

18-19 Gumazir kurabar tuavim mɨtarmer bar ekiamɨn mɨn iti.
Gumazir kaba tuavir kamɨn ghua irava fozir puvatɨ, bizir manam men dagaribav tifi.
Ezɨ gumazir aghuibar tuavim mati aruem anaga isiragha,
angazangarim bar ekevegha ghua aruer arɨzimɨn tu.

20 Nan borim, nɨ deraghvɨra kuarim atɨgh
nan akam baragh.
21 Nɨ akar kam deraghvɨram an suiragh.
Egh a isɨ uan navim datɨgh.
22 Nɨ nan akam inigh, eghtɨ akar kam ikɨrɨmɨrir aghuim nɨ danɨngtɨ
nɨn mɨkarzim ghuamagheghtɨ, nɨ bar deraghvɨra ikiam.
23 Ezɨ nɨghnɨzir aghuir nɨn ikɨrɨmɨrim akakazim, a nɨn nɨghnɨzimɨn otifi.
Kamaghɨn amizɨ nɨ zurara uan nɨghnɨzim deraghvɨram an gan.
24 Nɨ akar ifavariba ko akar kurabav mɨkɨman markɨ.
25 Nɨ tuavir nɨ mangamimra deraghvɨram an gan.
Egh nɨ tintinimɨn ganan markɨ.
26 Nɨ faragh deragh nɨghnigh, egh gɨn mangɨ bizibar amu.
Eghtɨ nɨn araziba bar deraghvɨram otivam.
27 Nɨ zuir tuavir aghuim, nɨ anetaghɨraghan markɨ.
Egh nɨ agharir guvim ko ikiriamɨn gɨn mangɨ arazir kuratam bar a damuan markɨ.

5

Nɨ gumazir igharazimɨn amuim okemegh a ko dakuan markɨ

1 Nan borim, nɨ deraghvɨra kuarim atɨgh nan akam baragh.
Kɨ nɨghnɨzir aghuim ko fofozir aghuim nɨ danɨngasa.
2 Eghtɨ nɨ deragh tuaviba tuisɨghamin arazim gɨfoghɨva egh tuavir aghuimɨn gɨn mangam.
Eghtɨ nɨn mɨgɨrɨgɨaba mati gumazim fofozir aghuim ikia mɨgei.
3 Nɨ fogh, amizitam uan pam ategh, nɨ gakueghsɨ, a nɨ apezeperɨva akar avɨribar nɨ mɨkɨmɨva egh nɨ gekuigham.
Eghtɨ an akaba zuimɨn mɨn bar isɨngigham.
4 Eghtɨ nɨ an mɨgɨrɨgɨabar gɨn mangɨghɨva, gɨn an akabagh nɨghnɨghtɨ da bar nɨn ikuvigham.
Amizir kamɨn akaba mati nɨ marasinɨn mɨsozim ame. Egha a uaghan mati mɨdorozir sabamɨn mɨn nɨ ginifi.
5 Ezɨ amizir kamaghɨn amim, a nɨn akua Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn zui. Kar ovever tuavimra.
6 A ikɨrɨmɨrir aghuimɨn zuir tuavimɨn mangasa nɨghnɨzir puvatɨ.
A kamaghɨn fozir puvatɨ, a tuavir kuramɨn ghua pura zui.

7 Nan boriba, deraghvɨra kuariba arighɨva nan akam baragh,
ia akar kam bakɨnɨghnɨghan markɨ.
8 Nɨ bar amizir kamaghɨn amimɨn saghon ikɨ.

4:18-19: 2 Samuel 23:4; Matyu 5:14-15; Filipai 2:15 **4:23:** Onger Akaba 44:21 **4:26:** Hibru 12:13

Egh nɨ an dɨpenimɨn tiar akamɨn boroghɨn mangan markɨ.
9 Nɨ a bagh mangɨgh, egh uan ziar aghuim gasɨghasigham.
Eghtɨ an pam nɨn apangkuvighan kogham. A nɨ mɨsueghtɨ nɨ uan igiamram ovegham.
10 Bizir aghuir nɨ pamtem ingara iniziba,
da gumazir igharazibar dafaribar mangɨgham.
11 Eghtɨ arɨmariam nɨ inighti nɨ bar agharim guragham.
Egh nɨ ovengamin dughiam, nɨ dakozimɨn irɨghɨv ikɨ mɨzazim iniva arangam.
12 Egh nɨ kamaghɨn mɨkɨmam, "Kɨ bar ongani. Kɨ manmaghsua otuegha aghuzir akabar aghua.
Me na akɨrasa mɨgeir akaba, kɨ da baraghan aghua.
13 Gumaziba aghuzir akabar na mɨgei,
ezɨ kɨ men akaba barazir puvatɨ.
14 Kɨ datɨrɨghɨn bar moghɨra ikufi,
egha gumazamizibar damazibar aghumsɨki."

15 Kɨ ua nɨ mɨgei, nɨ gumazir igharazimɨn mozir dɨpam aneman markɨ.
Nɨ uan amuimra ko ikɨ, egh anarɨra ko daku, mati gumazim uan mozir dɨpamram api.
16 Nɨ amizir igharaziba ko dakutɨ, me boriba bateghtɨ, borir kaba gɨn nɨn akuraghan kogham.
Nɨn amuimra nɨ bagh boriba batɨ.
17 Nɨ amizir igharaziba ko dakutɨ, nɨn boriba nɨn akurvaghan kogham.
Me gumazir nɨ fozir puvatɨzibar akurvagham. Arazir kam ikufi, nɨn boribara, nɨ ko ikɨ.
18 God nɨn amuim deraghvɨram a damutɨ, a mati nɨn mozir dɨpam,
eghtɨ nɨ a bagh bar akuegham.
19 An ganganim bar derazɨ an araziba bar aghungi.
Egha a bar nɨ gifonge, kamaghɨn amizɨ nɨ zurara a gɨnɨghnɨghɨva, egh bar a gifongegh. Egh nɨ zurara an otemning bagh bar akongegh.

20 Nan borim, nɨ manmaghsua gumazir igharazimɨn amuim gɨnɨghnɨghvɨra ikia a gifuegha, an otemningɨn suighasa?
Arazir kam bar ikufi.
21 Nɨ fogh, Ikiavɨra Itir God nɨ amir biziba a bar dar gari,
egha bar deraghavɨra nɨn arazibar gara dagh fo.
22 Gumazimɨn arazir kuram,
ivemɨn mɨrara an suira, egha mati benimɨn mɨn a ikiaghariki.
23 Kamagh amir gumazim, a uan ifongiam dɨkabɨrir puvatɨgha arazir bar onganim gami,
eghtɨ an arazir kamning a mɨsueghtɨ an aremegham.

6

Kar arazir maba,
nɨ dar gɨn mangan markɨ

1 Nan borim, gumazitam gumazir igharazitam da puram an bizim ini, egh tɨghar uam a ikarvagham, ezɨ nɨ a ko akam akɨrigha gɨvagha ghaze,
"Nɨ a ikarvaghan iburaghtɨ, kɨ nɨ bagh a ikarvagham." Nɨn arazir kam bar derazir puvatɨ.

5:21: Aghuzir Akaba 4:26; Jeremaia 16:17; Hosea 7:2; Hibru 4:13

2 Nɨn akar dɨkɨrɨzir kam nɨrara ikiagharɨki,
mati nɨ uabɨ ivem agurazɨ a nɨn suira.
3 Nan borim, nɨ gumazir kamɨn apengan itima, a nɨ ikiagharɨki. Kamaghɨn nɨ iver kam zuamɨram an azenim girɨgh.
Nɨ ua mangɨ a mɨkemegh, gua akar dɨkɨrɨzir kam ua anekɨrigh nɨ fɨrighɨrɨgham. Arazir kam nɨn ziam abɨrazɨ nɨ aghumsɨsi. Pura bizim. Nɨ mangɨva anekɨrigh.
4 Nɨ avughsɨ dakusɨ nɨghnɨghan markɨ,
nɨ zuamɨra mangɨ.
5 Nɨ iver kam fɨrigh,
mati asɨzim o kuarazim ivemɨn uabɨ fɨrigha arav ghu.
6 Ia gumazir amɨraziba, kɨ kamaghɨn ia mɨkɨmasa.
Ia mangɨva sibabar araziba deraghvɨra dar ganigh, egh nɨghnɨzir aghuim inigh.
7 Sibaba, da gumazir dapaniba ko
gumazir men faragha zuiba ko gumazir me gativagh men ganamiba, bar puvatɨ.
8 Ezɨ dagher avɨriba itir dughiamɨn, sibaba dagheba akufi,
egha dagheba otevir dughiam bagha da arɨsi.
9 Nɨ gumazir amɨrazim, nɨ dughiar ruarimɨn akui.
Nɨ manadɨzoghɨn uan mɨsiam ategh dɨkavam?
10 Ezɨ nɨ ghaze, “A dera, kɨ tong dakuigham.
Kɨ dughiar ovezimɨn tong avughsegh ikɨ mangɨ egh gɨn ua dɨkavigham.”
11 Nɨ kamaghɨn damutɨ, nɨn biziba ko dagheba zuamɨra gɨvaghtɨ, nɨ gumazir onganarazibagh amim mɨn otogham.
Mati okɨmakɨar gumazim nɨn biziba bar da okeme.

12 Gumazir kuraba puram arua
ifavaribagh ami.
13 Egha me deraghavɨra uan akabar bighavɨra mɨgeir puvatɨ.
Me uan namakabagh ifarasa arazir igharagha garibagh amua, uan damaziba ko dafariba, ko suebar araziba akakasi.
14 Egha me zurara navimɨn aven ifavarir nɨghnɨzibagh amua arazir kurabar amuasa nɨghnɨsi,
egha gumazibagh amima me gumazir igharazibar anɨngazi.
15 Eghtɨ osɨmtɨzir ekiam zuamɨra me batogham, egh me gasɨghasigham.
Eghtɨ me ua deraghamin tuaviba puvatɨgham.

16 Ikiavɨra Itir God 7plan arazir kurar kabar amuan anogoregha
bar dar aghua:
17 Gumazir uabɨ uabɨ fem, gumazir igharazibar gara ghaze,
me pura biziba.
Gumazir akar ifavaribav geim.
Gumazir pura gumazir igharazibav sozi me ariaghirim.
18 Gumazir arazir kuram damuasa nɨghnɨzim.
Gumazir zuraram arazir kuram damuasa ivemarim.
19 Gumazir kotiamɨn aven ifavarir akabav geim.
Gumazir aveghbuabagh ami me uarir anɨngazim.

Nɨ gumazir igharazimɨn amuim ko dakuan markɨ

6:6: Jop 12:7 **6:10:** Aghuzir Akaba 24:33-34 **6:11:** Aghuzir Akaba 10:4; 13:4; 20:4 **6:17:** Onger Akaba 18:27; 120:2-3; Aisaia 1:15

20 Nan borim, ni uan afeziam ko amebamin akar gavgaviba baragh,
egh da bakinighnighan marki.
21 Ni aningin akaba inigh uan navim datigh, egh zurara dar gin mangi,
eghti da nin firimin kurukazir aghuimin min ikivira ikiam.
22 Ni daruamin dughiamin, akar kam tuavim nin akakagham.
Egh ni dakuamin dughiamin, akar kam nin ganam.
Egh ni dikavamin dughiam, akar kam nighnizir aghuim ni daningam.

23 Akar Gavgavir kaba, mati lamin angazangarim, tuavim nin akakagham.
Aningin akaba nin dabirabir aghuim bagha ni migei, egha ni akiri.
24 Aningin akaba nin akurvaghti,
ni gumazir igharazimin amuimin apezeperir akam baraghan kogham.
25 Ni amizir munamin mikarzir ganganir aghuimin ganiva a gakongan marki.
A nin ganiva ni gekuighti ni a bagh mangan marki.
26 Gumazitam tuavimin amizim koma akua arazir kuram gami, a ivezir ekiam damuan kogham, mati dagher muziarimin ivezim.*
Ezi gumazitam, gumazir igharazimin amuim koma akui, a bar ivezir ekiam damuam. Egh a uaghan aremegham.
27 Ni avim uan evarim boroghin an suiraghti,
nin korotiam ti isigham, o?
28 Ni avim gisin daruti,
avim ti nin suemin isigham, o?
29 Kamaghira, ni gumazir igharazimin amuim ko dakuighti,
me bar pazavira ni damighti ni bar ikuvigh ivezir kuram gitaviraghan iburagham.
30 Gumazitam mitiriam an aghiti a daghetam okemeghti,
me mighigh an ataran kogham.
31 Me bizir an amizir kamin apighiva a isi kotiam datighti,
a bizir kaba bar da ikarvagh, an dipenimin itir biziba bar ada da inigham.
32 Ezi gumazim, gumazir igharazimin amuim koma akui, a bar derazir puvatigha egha bar ongani.
Gumazir kam, a uabi uabi gasighasisi.
33 Gumazamiziba a misoghiva akar kurabar a mikimiva an ziam gasighasigham,
eghti aghumsizim an iki mamaghira ikiam.
34 E fo, gumazim, gumazir igharazimin amuim koma akui, an osimtizir ekiam gami.
Kamaghira, amizir kamin pam bar puvira aningaghegh bar pazavira gumazir kam damigh ivezir kuram a daningiva, egh an apangkuvighan kogham. Bar puvatigham.
35 An arazir kurar kam ikarvaghamin dagiatam inian aghuagham.
An aningagharir ekiar kam givaghan kogh kamaghira ikiam.

7

1 Nan borim, akar kam bar pin ko,
ni pamtem nan akamin suiraghti a nin nighnizimin iki.

---

* **6:26:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba akam gigha ghaze, “Egh ni zurara tuavimin amizim bagha arui, ni uan biziba bar da tegh egh onganarazir gumazim min ikiam.” **6:32:** Aghuzir Akaba 7:7-13

2 Nɨ nan akam deraghvɨram an gɨn mangɨ, nɨ deraghvɨra ikiam.
Egh deraghvɨra nan akamɨn gan, mati nɨ uabɨ uan damazim geghufi.
3 Nɨ nan akam inigh uan navim datɨghtɨ a ikɨ mamaghɨra ikiam,
mati ring zurara nɨn dafarimɨn iti.
4 Nɨghnɨzir aghuim, nɨ ko mamaghɨra ikia, mati nɨn buaramizim nɨ ko iti.
Fofozim, a mati nɨn roroar aghuim.
5 Eghtɨ gumazir igharazimɨn amuim uabɨ ko dakusɨ apezeperir akabar nɨ mɨkɨm nɨ gaghontɨ,
nɨghnɨzir aghuimra nɨ mɨkemeghtɨ, nɨ an akamɨn gɨn mangan kogham.

Gumazir igiabar ikiangsɨzir akaba

6 Dughiar mamɨn kɨ uan dɨpenimɨn aven winduan boroghɨn tughav ikia
egha tuavimɨn gari.
7 Egha kɨ gumazir igiabar garima me tuavimɨn mangɨgh zegh gami.
Egha me nɨghnɨzir aghuiba ko fofoziba puvatɨ. Egha mav bar paza ghu.
8 Egha gumazir igiar kam,
amizir kurar mamɨn dɨpenimɨn boroghɨn arui.
9 Ezɨ aruem iraghugha gɨvazɨ,
amɨnim bar pɨrasava ami.
10 Ezɨ amizir kam tuavimɨn amizimɨn mɨn kurukegha, gumazir kam gekuigh uabɨ mɨkɨnasa.
Egha amizim ghuava a bato.
11 Amizir kam, an aghumsɨzir puvatɨgha puv ifaghati,
egha deragha dɨpenimɨn apiaghirir puvatɨ.
12 Egha a zurara gumaziba buria
tuaviba ko biziba amadir danganiba ko uari akuvir danganiba bar dagh arui.
13 Ezɨ kɨ garima, amizir kam gumazir igiar kam muigha an tori.
Egha an damazimningra gara egha kamaghɨn a mɨgei,
14 “Kɨ datɨrɨghɨn ofan mam gami,
ezɨ ofan kamɨn asɨzir nar mam nan dɨpenimɨn iti.
15 Kamaghɨn amizɨ, kɨ uan dɨpenim ategha egha nɨ buriasa izi.
Egha kɨ nɨ bato.
16 Kɨ uaghan mɨsiar aghuim uan dɨpenimɨn anekɨri.
Egha kɨ Isipɨn kantrin inir avaver dirir aghuiba itiba isa, mɨsiar kamɨn da ghuani.
17 Egha kɨ pauran mughuriar bar aghuim zuiba,
mɨsiar kam ginge.
18 Nɨ na ko izɨ!
Ga uaning gikararangɨva daku mamaghɨra ikɨtɨ amɨnim tiragham.
19 Nɨ nan pamɨn atiatingan markɨ.
A dɨpenimɨn itir puvatɨ. A saghon ghugha maghɨra iti.
20 A dagɨar avɨriba inigha da sara ghu. Egh zuamɨra izeghan kogham.
Wighɨn pumuning gɨvaghtɨ a ua izam.”

21 Egha amizir kam, gumazir kamɨn navim damutɨ a dɨkavasa,
akar isɨngtɨzir aghuiba ko apezeperir akabar a gifarava a gakaghora an navim ginifi.
22 Ezɨ gumazir kam amizir kamɨn akam baregha zuamɨra amizir kamɨn gɨn dɨpenimɨn ghu,
mati bulmakau me a mɨsueghtɨ an aremeghasa a inigha zui. Egha mati asɨzir mam azuazimɨn aven ghu.

23 Ezɨ gumazir kam kamaghɨn fozir puvatɨ, afuzitam an dɨghorim mɨtivam.
A mati kuarazir mam mɨghegha ivem itir danganimɨn zui. Egha a fozir puvatɨ, ivem an suiraghtɨ an aremegham.

24 O nan boriba, ia oragh,
ia deraghvɨra nan akam baragh.
25 Ia uan naviba ateghtɨ
da amizir kamaghɨn amimɨn gɨn mangan markɨ.
26 Guizbangɨra, gumazir bar avɨriba
amizir kamaghɨn amimɨn agharimɨn ariaghire.
27 An bighan zuir tuavim mati nɨ ovevem bagha fɨrim mɨkɨnigha ghu.
Ia tuavir kamɨn mangam, ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn zuir tuavimɨn ghugha gɨfa.

8

Nɨghnɨzir aghuim, en akurvasi

1 Nɨghnɨzir aghuim, mati amizir mam tughav ikia
egha en dei.
2 Egha a tuavimɨn boroghɨra itir danganir pɨn tibar tuivav ikia
egha uaghan tuavir akabar tuivav iti.
3 Egha a nguibar ekiamɨn danganir uari akuvimɨn tughav ikia,
kamaghɨn dei,
4 "Kɨ gumazamiziba bar ian dei.
5 Ia gumazir fofoziba puvatɨziba, ia izi fofozim ini.
Ia gumazir nɨghnɨziba puvatɨziba ia nɨghnɨzir aghuim ini.
6 Ia deraghvɨra na baragh, kɨ akar bar aghuim ia mɨkɨmasa.
Nan akam guizɨn araziba ian akagham.
7 Kɨ zurara guizbangɨn akamɨn gun ia mɨgei.
Kɨ akar kurar maba bar adar aghua.
8 Nan akaba da guizbangɨra.
Kɨ akar ifavarir tam mɨkemeghan kogham.
9 Gumazir nɨghnɨzir aghuim ko fofozim itiba,
me bar nan akam gɨfogha ghaze, akar kam bar guizbangɨra.
10 Nan aghuzir akaba ko fofozim, aning bar deragha silva ko golɨn aghuim gafira.
Kamaghɨn ia silva ko gol bagh nɨghnɨghan markɨ. Ia pamtem nan akaba inisɨ nɨghnɨgh.

11 "Kɨ uabɨ kɨ nɨghnɨzir aghuim, egha kɨ dagɨar igharagha gari bar pɨn koziba ko
bizir ia bar ifongezibagh afira.
12 Kɨ dabirabir aghuimɨn arazim gɨfo.
Egha kɨ fofoziba bar iti, egha kɨ biziba bar da tuisɨghamin fofozim iti.
13 Ezɨ gumazir Ikiavɨra Itir Godɨn apengan ikia an atiatiba, me arazir kurabar aghua.
Kɨ, akaba batozir arazim ko, gumazamiziba uarira uan ziaba fer arazim ko, bizir kurabagh amir arazim ko, akar ifavaribav geir arazim, kɨ bar dar aghua.

8:1: Aghuzir Akaba 1:20-21 **8:11:** Jop 28:15; Onger Akaba 19:11; 119:127

14 Ki nighnizir aghuim gumazamizibar aningiva, egh men akurvaghti me ingangarir aghuibar amuam.
Ki nighnizir aghuim ko gavgavir ekiam iti.
15-16 Ki atriviba ko gavmanin gumazir dapanibar akurvazima me uan kantribagh ativagha bar deraghvira men gara,
egha arazir aghuiba arisi, eghti men kantribar gumazamiziba arazir aghuibar gintigham.
17 Ezi gumazamizir manaba gavgavigha na buri, me nan ganam.
Ezi gumazamizir manaba na gifonge, ki uaghan bar me gifuegham.
18 Ki ziar ekiam ko dagiar aviriba isi gumazamizibar aningasa.
Ki men akurvaghti me arazir aghuimin gin mangiva, bizir bar aghuiba iniam.
19 Ezi bizir ki me ganidiba,
bar guizin gol ko guizin silva gafira.
20 Ki zurara arazir aghuimin gintisi.
Ki dughiaba bar guizin arazibar gin zui.
21 Ki bizir aghuir aviriba gumazir na gifongezibar dipenibagh arisi.
Ezi men dipeniba bar izefi.

22 "Bar fomira fomira, Ikiavira Itir God tighar bizibar ingaramin dughiam, a faragha nan ingari.
Egha a gin bizir igharazibar ingari.
23 Bar fomira, a tighar nguazimin ingaram,
a nan ingarizi ki iti.
24 A tighar ongarim ko dipabar ingaram,
ki faragha oto.
25 A tighar mighsiar ekiaba ko dozibar ingaram, ki faragha oto.
26 A nguazir asizir zariba ko nguazir minemininiar tamin ingarizir puvatizi,
ki faragha oto.
27 Ki Ikiavira Itir God ko itima, an overiam gamizima, an oto.
Ki itima, an overiam ko ongarim uaning mitivi naghin mitaghniam ati.
28 Ki itima, a ghuriabagh amizima da overiamin iti.
Ki itima, a dipabagh amizima da nguazim abigha anaga nguazim bar agizivazi ongarir ekiam oto.
29 Ezi an Akar Gavgavimin ongarim migia ghaze, Ongarim, ni izivagh mangi mitaghniar ki atizimin tugh, egh an ikiavkinan marki.
Ki itima, God nguazim ikiamin danganimin abara.
30 Ikiavira Itir God ingangarir kabagh amir dughiamin, ki a ko itima a na misevezi, ki mati fofozir gumazim ingangarimin gari.
Dughiaba zurara ki a ko itima, a na bagha bar akonge. Ezi ki uaghan a ko ikiasa bar akonge.
31 Dughiaba bar ki nguazimin itir bizir a ingarizibar gara bar akonge. Egha ki gumazamiziba bagha bar akonge.
Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin damazimin bar akuegha ikia mamaghira iti."

32 Ezi nighnizir aghuim ua kamaghin migei, "Nan boriba, ia deraghvira nan akam baragh egh nan arazibar gin mangi.
Ia kamaghin damuva, ia bar akuegham.
33 Ki ian sure damuti, ia nighnizir aghuim ko fofozim iniam.

8:22: Aghuzir Akaba 3:19; Jon 1:1; Akar Mogomem 3:14

Egh ia akɨrim ragh nɨghnɨzir kam gasan markɨ.
34 Gumazamizir deraghvɨra nan akam baraziba, me bar akongegh.
Me zurara dughiabar iza nan dɨpenimɨn tiar akamɨn boroghɨra tuivav ikia egha na mɨzuai, ezɨ kɨ akam me ganɨdi.
35 Na inizir gumazamiziba, me ikɨrɨmɨrir aghuim isi.
Ezɨ Ikiavɨra Itir God bar me gakonge.
36 Ezɨ gumazamizir na inizir puvatɨziba, me uarira uarigh asɨghasɨsi.
Ezɨ gumazamizir bar na gifongezir puvatɨziba, me mati gumazamizir ovevem gifongeziba.”

9

Nɨghnɨzir aghuim gumazamizibar dei

1 Nɨghnɨzir aghuim, amizimɨn mɨn, uan dɨpenimɨn ingari.
Egha a gavgavim dɨpenim danɨngɨva egh anesɨngasa, 7plan guarir akɨnibar dɨghoribagh amigha da kuni.
2 Egha an asɨzim mɨsuegha dagheba isai, egha wain sara vereverezɨ, a isɨngi.
Egha a dagher dakozim akɨrigha gɨfa.
3 Egha uan ingangarir amiziba amangizɨ
me ghua nguibamɨn tongɨn danganir mɨghsɨamɨn tuivighav ikia kam-aghɨn dɨa mɨgei,
4 “Ia gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨziba ko gumazir onganiba,
ia nɨghnɨzir aghuimɨn dɨpenimɨn izɨ.
5 Nɨghnɨzir aghuim ia mɨgɨa ghaze,
Ia izɨ nan daghebar amɨva, egh wainɨn dɨpar kɨ ia bagha veregha gɨvazimra amɨ.
6 Ia uan arazir onganiba atakigh, egh izɨ ikɨrɨmɨrir aghuim ini.
Egh ia nɨghnɨzir aghuimɨn tuavimɨn mangɨ.”

Gumazir pumuningɨn arazimning

7 Nɨ gumazir uabɨ fa dɨbovir akabav geim akɨram, an akar kuram nɨ ikaragham.
Eghtɨ nɨ gumazir kuram akɨram, a nɨ mɨsuegh nɨn mɨkarzim gasɨghasigham.
8 Kamaghɨn, nɨ akaba batozir gumazim akɨran markɨ. A bar nɨn aghuagh nɨn apanim damuvɨra ikiam.
Eghtɨ nɨ gumazir nɨghnɨzir aghuim itim akɨrightɨ, a nɨ gifuegham.
9 Nɨ gumazir nɨghnɨzir aghuim itim, akam a danɨngam, eghtɨ nɨghnɨzir aghuiba a gizɨv mangɨvɨra ikiam.
Egh nɨ gumazir aghuimɨn sure damutɨ, an fofozim ekɨv mangɨvɨra ikiam.

10 Nɨ nɨghnɨzir aghuim inisɨ, nɨ faragh Ikiavɨra Itir Godɨn atiating an apengan ikɨ. God a bar deragha arazir kuratam an itir puvatɨ.
Nɨ fofozir aghuim inisɨ, nɨ faragh deraghvɨram a gɨfogh.
11 Nɨghnɨzir aghuim nɨ damutɨ nɨ dughiar ruarimɨn nguazimɨn ikɨva,
nɨ azenir avɨribar ikiam.
12 Nɨ nɨghnɨzir aghuim inigh, egh nɨ uabɨn akurvagham.
Egh nɨ uabɨ fɨ dɨbovir akabav kɨmɨva, egh nɨ uabɨra uabɨ gasɨghasigham.

Arazir onganim, gumazamizibar dei

13 Ezɨ arazir onganim mati amizir mam pura ifaghata tintinibar tiarim akari.

9:10: Jop 28:28; Onger Akaba 19:9; 111:10; Aghuzir Akaba 1:7

Egha arazir aghuim gifozir puvati.
14 Ezi an dipenim nguibamin tongira danganir pin itimin iti.
Ezi a tiar akamin boroghin aperaghav iti.
15 Egha gumazamizibar gari, me uan ingangariba bagha zui,
ezi a uabin bighan izasa men dei. A kamaghin migei,
16 “Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko gumazir onganiba,
ia nan dipenimin aven izi!
17 Dipar ni okemeghamim, a bar isingigham.
Eghti dagher ni modogh damamim, a uaghan bar isingigham.”
18 Ezi gumazir an akam baraziba, me fozir puvati, an dipenim mati oveaghuezibar dipenim.
Me fozir puvati, gumazir a bagha ghueziba, me datirighin Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin iti.

Solomonin akar aghuiba

10

(Sapta 10:1--22:16)

Solomonin aghuzir akar oteviba

1 Kar Atrivim Solomonin aghuzir akar oteviba, da dabirabir aghuimin arazimin gun migei:

Borim nighnizir aghuim ko fofozim ikiam, eghti an afeziam bar akuegham. Eghti borim arazir onganimin gintighti, an amebam bar osemegham.

2 Ni arazir kuramin gin mangiva egh dagiaba bar izivaghti, nin dagiaba ni damuti ni deraghvira ikian kogham. Eghti ni arazir aghuimin gintighti, God nin akurvaghti ni dughiar ruarimin ikiam.

3 Ikiavira Itir God gumazir aghuiba ataghrazi me mitiriaba sara itir puvati. A gumazir kuraba ataghirazi, me bizir me ifongeziba isir puvati.

4 Ni ingarir puvati, ni biziba puvatigham. Egh ni bar puvira ingariva, egh ni bizir aviriba ikiam.

5 Gumazir nighnizir aghuim itim, a dagheba asir dughiamin a da isa da akufi. Ezi dughiar kamin gumazir akua ingarir puvatizim, an adarazi a bangin bar aghumsigham.

6 God gumazir aghuiba deraghavira me gami. Ezi gumazir kuram, gumazir igharazibagh asighasighasa nighnigha, nighnizir kurar kaba modi.

7 Gumazir aghuitam aremegham, gumazamiziba a ginighnigh egh bar akuegham. Ezi gumazir kuraba ariaghiri, gumazamiziba zuamiram me bakinighnisi.

8 Gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir igharazibar akar aghuiba barasi. Ezi gumazir onganigha puram akam araim, a bar ikuvigham.

9 Gumazir aghuiba deraghvira ikiam. Ezi gumazir arazir kurabagh amim, a uan arazir kuraba mongiva avegham, God adagh fogham.

10 Gumazir guizin akam avaragha a modim, an osimtizibagh ami da otifi. Gumazir pura guizin akaba bigha migeim, a gumazamizibagh amizi, me navir amirizimin ikia deraviram apia.

11 Gumazamizir aghuibar akaba, mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi gumazamizir kuraba me gumazir igharazibagh asighasighasa nighnisi, ezi men akaba men nighnizir kurar kaba modi.

12 Navir kuramin arazim osimtiziba fema da otifi. Ezi igharaz darazigh
ifongezir arazim, an arazir kuraba bar da ave.
13 Gumazir nighnizir aghuim itim, a zurara uan nighnizir aghuimin
gun migei. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fidizimin an
akiragharim misuegham.
14 Gumazir nighnizir aghuim itim zurara fofozir aviriri igharaziba isa egha
zuamira dar gun migeir puvati. Eghti gumazir nighnizir aghuim puvatizim,
a pura tintinibar akabav kim mangiti, osimtizim zuamiram otogham.
15 Gumazamizir dagiar aviriba itiba, men dagiar aviriba me geghuva men
garima, me deraghvira iti, mati nguibamin divazir gavgavim anekiaruzi an
gumazamiziba deravira iti. Ezi onganarazibagh amir gumazamiziba biziba
puvati, kamaghin me ikuvigham.
16 Gumazir aghuim ikirimirir aghuim iniam, mati gumazim uan ivezir
aghuim isi. Ezi gumazir kuraba arazir kurar aviribagh amima da otifi.
17 Gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anerkiram, eghti a ikirimirir
aghuimin tuavimin ikiam. Eghti gumazim, me anerkirasav amima ana
aghua, a tuavir kam gitagha gifa.
18 Gumazim igharaztavin aghuagha navir kuram an ikia, egha bizir kam
mongasava ami, kamaghin a zurara akar ifavaribav gei. Ezi gumazim
igharaztavin girakirangin a migei, a mati gumazir bar onganim.
19 Gumazir akar aviribav geim, an akar kabar arazir kuraba otifi. Ezi
gumazim akar aviribav geir puvati, a nighnizir aghuim iti.
20 Gumazir aghuimin akaba mati guizin silva. Ezi gumazir kuramin
nighniziba pura biziba, egha da bar derazir puvati.
21 Gumazir aghuimin akaba zurara gumazamizir aviribar akurvasi. Ezi
gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, men nighniziba bar paza zui, kam-
aghin me arimighiram.
22 Ikiavira Itir God uabi bizir aghuiba e ganidi, egha an osimtiziba e ganidir
puvati.
23 Gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir kurar igharaz-
ibar amuasa bar akonge. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, me arazir
aghuibar amuasa bar akonge.
24 Gumazamizir kuraba bizir aviribar atiati, eghti bizir kaba me ba-
tivigham. Eghti gumazamizir aghuiba bizir aghuir me bar ifongeziba iniam.
25 Dughiar kuram gumazamizir kuraba batogham, bizir kam bar me
agivagham, mati amozir ekiam izima aperiam me avigha ghu. Ezi gumaza-
mizir aghuiba zurara gavgavigha egha deraghvira iti.
26 Ni gumazir amirazim inighti a nin ingangarim damuan marki.
Guizbangira, ni bar an aghuagham, mati ni dagher avivizim amezi a nin
akam misosi, egha mati avir migharim nin damazimningin zui.
27 Ni Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiva egh ni dughiar ruarimin
nguazimin ikiam. Ezi gumazamizir kuraba dughiar otevimin ikegh, egh me
aremegham.
28 Gumazamizir aghuiba Ikiavira Itir God mizuamti, a dughiar aghuim
me daningam, eghti me bar akuegham. Eghti gumazamizir kuraba pura
mizuamiva, dughiar aghuimin ganighan kogham.
29 Ikiavira Itir God bar deraghavira gumazamizir aghuibar gari. Egha a
gumazamizir arazir kurabagh amiba gasighasisi.

10:12: Jems 5:20; 1 Pita 4:8 **10:22:** Jenesis 24:35; 26:12; Onger Akaba 37:22 **10:27:** Onger Akaba 19:9; 55:23; Aghuzir Akaba 9:11

30 Gumazamizir aghuiba deraghavira uan nguibamin ikivira ikiam. Eghti gumazamizir kuraba kamaghin ikeghan kogham.
31 Gumazamizir aghuiba nighnizir aghuir aviriba ikia, egha me dar gun gumazamizibav gei. Ezi gumazir akar kuram migeim, me an migirigiam atugham.
32 Gumazir aghuim bar fo, akar manaba gumazamizibar akurvasi. Ezi gumazir kurabar akaba gumazamizibar navibagh amima me osei.

11

1 Gumazir biziba amadiba, ko gumazir bizibagh iveziba, me gumazamizibagh ifara pura biziba me dama da isima, Ikiavira Itir God men arazir kam bar an aghua. Egha a gumazir biziba deraghavira da amaga egha dagh iveziba, a bar me gakonge.
2 Gumazir uarira uan ziaba feba bar aghumsizir ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuim itiba, me uari dikabiri.
3 Gumazir aghuir Godin gin zuiba, me arazir aghuibara gin zui. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me uan ifavariba bangin bar ikuvigham.
4 Ikiavira Itir God nin arazir kuraba ikarvaghamin dughiamin, nin dagiar aviriba nin akuraghan kogham. Eghti ni arazir aghuimin gin mangam, nin arazir kam nin akuraghti ni zuamiram aremeghan kogham.
5 Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba men akurvaghti, me tuavir aghuimin mangam. Ezi gumazir kuraba, men arazir kurabara, me gamima me iri.
6 Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba, men akurvazi me deraghavira iti. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me bizibagh ifuer arazimra, me ikiaghariki.
7 Gumazir kuraba ghaze, me uari uan gavgavibar bizir aghuir aviriba iniam. Egh me aremeghamin dughiamin, me bizir kaba inighan kogham.
8 Osimtizim gumazir aghuim batoghti, Ikiavira Itir God an akurvagham, eghti osimtizir kamra gumazir arazir kurabagh amibar otivti, tina men akurvagham.
9 Gumazir kuraba mikimti, men migirigiaba gumazamizir igharazibagh asighasigham. Ezi gumazir aghuibar nighnizir aghuiba, men akurvaghti, me deraghvira ikiam.
10 Gumazir aghuibar dabirabim deraghviram otoghti, nguibamin itir gumazamiziba bar akuegham. Eghti gumazir zurara arazir kuram gamuavira itim aremeghti, nguibamin itir gumazamiziba bar akuegham.
11 Gumazir aghuiba zurara arazir aghuiba uan nguibar averiamin dagh ami, ezi da nguibam gamima a dera. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, me akar kurar igharazibav gei, ezi bizir kam nguibam gasighasisi.
12 Gumazim akar kurabar gumazir igharazibav giava me gasighasisi, a mati gumazir onganim. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a uan akam dukuagha egha puram akar kabav geir puvati.
13 Gumazir migirigiar aviribagh amim, a uan guizin roroamin akar mogomebar gun migei. Ezi gumazir uan roroam baghavira itim, a uan guizin roroamin mogomer akabar gun migeir puvati.
14 Gavmanin gumazir dapaniba nighnizir aghuiba baraghan kogh, egh deraghvira gumazamizibar ganiva egh tuavir aghuimin men akakaghan koghti, kantri ikuvigham. Eghti gumazir aviriba nighnizir aghuiba isi gavmanin gumazir dapanibar aningti, kantri deraghvira ikiam.

11:1: Ofa Gami 19:35-36; Godin Araziba 25:13-16; Aghuzir Akaba 16:11 **11:14:** Aghuzir Akaba 15:22

15 Gumazir mam pura bizir mam inigha, a ikarvaghasa nɨ koma akam akɨri, egha a uabɨ a ikarvaghan ibura, kamaghɨn nɨ gɨn osɨmtɨzir ekiam ikiam. Nɨ deraghvɨra ikɨsɨ, arazir kam akɨrim ragh a gasaragh.
16 Amizir apangkuvir arazibagh amim, gumazamiziba ziar ekiam a danɨngam. Ezɨ gumazir apangkuvir puvatɨziba, me dagɨar avɨriba ko biziba iniasa ifonge.
17 Nɨ gumazir munamɨn apangkuvigha deraghavɨram a gami, egha arazir kamɨn nɨ deragha uabɨ uabɨ gami. Egha nɨ gumazir igharazim deragha a gamir puvatɨ, kamaghɨn nɨ pazavɨra uabɨ uabɨ damuam.
18 Gumazir kuraba inizir biziba, me ghaze da men akuragham, da bar men akuraghan kogham. Da mati pura bizir kɨniba. Ezɨ gumazir arazir aghuibagh amiba, me guizɨn ivezir bar aghuim iniam.
19 Gumazir arazir aghuim pamten an gɨn zuiba, me ikɨrɨmɨrir aghuim iniam. Ezɨ gumazir arazir kurabar amuasa bar gavgaviba, me arɨmɨghiram.
20 Ikiavɨra Itir God, gumazir nɨghnɨzir kuraba itiba, bar men aghua. Egha a gumazir deraghvɨram aruiba, bar me gakonge.
21 Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God gumazir arazir kurabagh amiba tuisɨgh, egh pazɨvɨra me damuam. Eghtɨ gumazir arazir aghuibagh amiba, me kotiamɨn mɨseveghirɨgham.
22 Amizir ganganir aghuim gamir mam, a zurara deragha nɨghnɨgha bizibagh amir puvatɨ, a mati dam me bar deraghavɨram anesigha, golɨn ringɨn aghuim an atinim garu.
23 Ikiavɨra Itir God bar gumazamizibar nɨghnɨziba ko men ifongiabagh fo. Ezɨ gumazamizir aghuiba me nɨghnɨzir aghuiba iti. Kamaghɨn amizɨ, a bizir aghuiba me ganɨdi. Ezɨ gumazamizir arazir kurabagh amiba, me nɨghnɨzir kuraba iti, kamaghɨn amizɨ, a men arazir kuraba ikarvasi.
24 Gumazir maba uan dagɨaba ko biziba isa gumazir igharazibagh anɨga egha men akurvasi. Egha me gɨn uari uan ingangaribar dagɨar avɨriba isi. Ezɨ gumazir maba ghaze, me gumazir igharazibar akurvaghasa iti, egha me aghuagha uan dagɨabar suira, egha gɨn me uari bar dagɨaba puvatɨ.
25 Gumazamizir biziba isa gumazir igharazibar akurvazim, a uabɨ bizir avɨriba isi. Egh nɨ gumazir igharazibar akurvaghtɨ, me uaghan nɨn akurvagham.
26 Gumazim, me an daghebagh ivezasava amima a uan daghebar anogoroke, eghtɨ me akar kurabar a mɨkɨmam. Eghtɨ gumazim uan dagheba ateghtɨ gumazamiziba dagh ivezegham, me bar a gakuegham.
27 Gumazir arazir aghuim bagha ingarava an gɨn zuim, gumazamiziba bar a gifuegham. Eghtɨ gumazir arazir kuram gamuavɨra itim, dughiar kuram a bativam.
28 Gumazim suam, nan dagɨabara nan akurvaghtɨ kɨ deraghvɨra ikiam, puvatɨ, a mati temer dafarir mɨdiarim irɨ. Eghtɨ gumazir aghuiba me bar deraghvɨra ikiam, mati temem dafarir igiaba an iti.
29 Gumazim uan adarazir osɨmtɨziba me darɨgh mangɨtɨ, gɨn an afeziam aremeghtɨ, a bizitam bar a inian kogham. Eghtɨ kamaghɨra gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨziba, me biziba bar ada ategham, egh me pura gumazir nɨghnɨzir aghuiba itibar ingangarir gumazir kɨnibar mɨn ikiam.
30 Arazir aghuimɨn daghem, a mati ikɨrɨmɨrir aghuim anɨdir temem. Ezɨ gumazir nɨghnɨzir aghuim itim, a gumazir igharazibagh amima me izɨva a ko ikiasa ifonge.
31 E fo, gumazir aghuiba me nguazir kamɨn ikia uan araziba bagha ivezir

11:24: Onger Akaba 112:9 **11:28:** Onger Akaba 1:3; 92:12; Jeremaia 17:8 **11:30:** Daniel 12:3; 1 Korin 9:19; Jems 5:20 **11:31:** 1 Pita 4:18

aghuim isi. Ezi e bar fo, gumazir arazir kurabagh amiba me uan ivezir kuram gitaghan kogham. Ikiavira Itir God guizbangira me daningam.

12

1 Gumazir fofozim gifongezim, a gumazir igharazim an arazir kuraba bagha anekirasa, a bar akonge. Ezi gumazim, a igharazitav an arazir kuraba akirasava amima an aghua, a mati bar gumazir onganim.

2 Gumazamiziba arazir aghuimin gin zui, Ikiavira Itir God bar me gifuegha an navim bar men dera. Egha gumazir arazir kurabar igharaz darazir amuasa nighniziba, Ikiavira Itir God ghaze, a me gasighasigham.

3 Gumazim arazir kuram gami, bizir kam an akuraghti a deraghvira daperagh egh gavgavighan kogham. Ezi gumazim arazir aghuimin gin zui, a mati temem biba ikia bar iraghu, eghti gumaziba anesiv avegham.

4 Gumazir tamin amuim arazir aghuim gami, ezi bizir kam ziar ekiam an pam ganidi. Ezi amizim arazir kurar aviribagh amizi, an pam aghumsisi, ezi amizir kam mati arimariar kuram an pamin agharibagh amua, egha an pam gasighasisi.

5 Gumazamizir aghuiba zurara arazir aghuir magh garibar bar gumazamizibar amuasa nighnisi. Ezi gumazamizir kuraba zurara gumazamizibagh ifarir arazibagh nighnisi.

6 Gumazamizir kurabar akaba, osimtiziba gumazamizibagh aniga me gasighasisi. Ezi gumazamizir aghuibar akaba, gumazamizir osimtiziba itibar akurvasi. Ezi gumazamizir kaba me deraghvira ikiam.

7 Gumazim arazir kuram damigh, a bar ikuvighti an adarazi uaghan bar givagham. Eghti gumazir aghuimin adarasi, me deraghvira iki mamaghira ikiam.

8 Gumazim nighnizir aghuim ikiam, eghti gumazamiziba an ziam fam. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, eghti me an ziam dikabiragham.

9 Ingangarir gumazir kinim uan dagheba bagha puvira ingara, egha an dabirabim dera. Egha an dabirabim, gumazir ifara uan ziam fa dagheba otevimin dabirabim gafira.

10 Gumazir aghuiba uan asizibar apangkuva egha deraghavira men gari. Ezi gumazir kuraba bar pazaviram uan asizibagh ami.

11 Gumazim deraghavira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a ingangarir aviriba pura dagh ami, da an akuraghan kogham.

12 Gumazir kuraba gari, gumazir maba arazir kurabagh amua bizir aviriba isi, ezi me men bizir kaba bar dagh ifonge. Ezi gumazir aghuiba me uan arazir aghuibar biziba isi.

13 Gumazir kurabar akaba, men suiki. Eghti osimtizim gumazir aghuiba batoghti, me an misiviregham.

14 Nin migirigiaba ko araziba da deraghti, bizir kaba nin akuraghti ni ivezir aghuim iniam.

15 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me ghaze, men arazibara dera. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumazir igharaziba ataghirazi me nighniziba me ganidi.

16 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me zuamira gumazir bizibar me gamibar aningagham. Eghti gumazitam, gumazir nighnizir aghuim itim akar kuramin a mikemeghti, an akar kam gin amadagham.

17 Gumazir guizbangira migeim, a kotin aven ikia guizbangin akamin gun migei. Egh a gumazir ifarim, kamaghin a kotin aven akabagh ifari.

18 Gumazim deraghvira nighnizir puvatigha migei, an akaba gumazir
igharazimin navim gasighasigham, mati midorozir sabam a miti. Ezi gu-
mazir nighnizir aghuim itim, a mati marasinin aghuim gumazamizibar
akurvasi.
19 Ifavarir akam, a dughiar otevimra ikiam, eghti gumazamiziba a
bakinighnigham. Ezi guizbangin akam, a dughiar ruarimin iki mamaghira
ikiam.
20 Gumazamizir arazir kurabar amuasa nighniziba, me uarira uarigh
ifari. Ezi gumazir gumazamizibar akurvaghti me navir amirizimin ikiasa
nighnizim, a uabi bar akongegham.
21 Gumazamizir aghuiba osimtiziba bativir puvati. Ezi gumazamizir
arazir kurabagh amiba, osimtizir aviriba batifi.
22 Ikiavira Itir God bar moghira gumazamizir akar ifavaribav geiba,
bar men aningagha men apanim gami. Egha a gumazamizir guizbangin
arazimin gin zuiba, me bagha bar akonge.
23 Gumazim bizibar amuamin nighnizir aghuim gifo, a zuamira uan
nighnizir aghuimin gun migeir puvati. Ezi gumazim nighnizir aghuiba
puvati, a puram akam arai. Ezi gumazamiziba an akaba baragha egha me
fo, a mati gumazir akam araim.
24 Gumazir puvira ingarim, an atrivimin min otogham. Ezi gumazir
amiraziba, me pura ingangarir gumazir kinibar min otivagham.
25 Gumazir zurara nighnizir aviribagh amim, an navir averiam bar a
basemeghti, an nighniziba ikuvigham. Eghti gumazitam gumazir kam akar
aghuimin a mikimti, an navim deragham.
26 Gumazir aghuiba tuavir aghuimin uan namakabar akakasi. Ezi gumazir
arazir kurabagh amiba tuavir aghuim ategha tuavir kinimin ghu.*
27 Gumazir amiraziba asizitam misoghsi mangi, a misuegh a inighan
kogham. Ezi gumazir puvira ingariba, me uan ingangariba a gefi.
28 Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a ikirimirir aghuarim iniam. Egh
gumazir tuavir aghuir kamin gin zuim, an ovevemin tuavimin gin zuir
puvati.

13

1 Borim nighnizir aghuim ikiva, a uan afeziamin akam baragham. Ezi
akaba batozir gumazim, a gumazir igharaziba anekiran an aghua.
2 Gumazim akar aghuibar gumazamizibav gia, bizir aghuiba isi. Ezi
gumazir ifariba, me gumazir igharazibagh asighasizir araziba bagha bar
ifonge.
3 Gumazim faragh deraghvira nighnigh egh gin bizibav kim, egh a deragh
ikiva ikuvighan kogham. Ezi gumazir pura akar aviribav geiba, me iku-
vigham.
4 Gumazir amirazim bizir aviriba iniasa bar ifonge, egh da inighan
kogham. Ezi gumazir bar puvira ingariba, bizir aviriba uan ifongiabar ada
iniam.
5 Gumazir aghuiba akar ifavariba bar dar aghua. Ezi gumazir kuraba
aghumsizir arazibagh ami.
6 Gumazir arazir aghuim gamim, an arazir kamra a geghuvima a der-
aghavira iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, men arazir kurabara me
gasighasisi.
7 Gumazir maba biziba puvatigha ifara ghaze, “E dagiar aviriba ko bizir

* **12:26:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **13:7:** Aghuzir Akaba 12:9

aviriba iti.” Ezi gumazir dagiar aviriba itir maba, mati gumazir dagiaba
puvatiziba moghin iti.
8 Gumazir kuraba dagiaba itir gumazim paziva a damusi mikimam, eghti
a uabi uan dagiabar me givezegh, deragh ikiam. Eghti gumazir biziba
puvatiziba, me nighnizir aviribar amuan kogham. Me dagiar aviriba itir
puvati, ezi gumazir kuraba pazi me damighan kogham.
9 Gumazir aghuim, mati lam isia angazangarir ekiam anidi. Ezi gumazir
kuraba, mati lam mungeghasava ami.
10 Akaba batogha uabi fer arazim, adaribagh amima da otifi. Egh gu-
mazim gumazir igharaziba ateghti me nighnizim a daningam, gumazir kam
nighnizir aghuim iti.
11 Gumazim ingarir puvatigha zuamira pura dagiaba isi, an dagiaba
zuamira pura givagham. Ezi gumazim ingara nimira nimira dagiar
muziariba akufi, eghti an dagiaba bar avirasemeghiva anangam.
12 Gumazim bizitam iniasa nighnigha dughiar ruarimin pura mizua iti, egh
an navim bar osemeghvira ikiam. Egh a bizir kam inigh, egh nighnigh suam,
nan ikirimirim bar dera, egha a bar akonge.
13 Gumazim gumazir igharaziba nighnizir aghuim a daningasava amima,
an aghua, kamaghin a uabira uabi gasighasigham. Eghti gumazim, gumazir
igharaziba nighnizir aghuim a daningti, a bar akar kabar gin mangi, egh a
deraghvira ikiam.
14 Gumazir nighnizir aghuiba itibar akaba, da mati dipar ikirimirir
aghuim anidim. Ezi akar kam nin akuraghti, bizir ni gasighasighamim ni a
miseveghirigham.
15 Gumazim nighnizir aghuim ikiam, gumazamiziba a gifuegham. Ezi
gumazir ifariba, me tuavir kuramin zui.
16 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, faragha bar deragha nighnigha
egha gin bizibagh ami. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me
uan arazir onganiba azenara da akakasi.
17 Gumazim akar ifavarim inigha iza egha akam gira, ana osimtizim iniam.
Ezi gumazim akam inigha iza akar kam deragha anebigha a migei, egh a
gumazamizibar akuraghti me deraghvira ikiam.
18 Gumazim, gumazir igharaziba anekiran an aghua, a biziba puvatigh
egh bar aghumsigham. Eghti gumazim, gumazir igharaziba ateghti me
anekirigham, eghti gumazamiziba ziar ekiam a daningam.
19 Gumazim bizitam iniasa a ginighnigha, egha a gin a ini, an navim bar
deraghti a bar akuegham. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me
arazir kuraba akirim ragha dagh asan aghua.
20 Gumazim, gumazir nighnizir aghuim itim ko porogha a koma arui, a
uaghan nighnizir aghuim iniam. Ezi gumazim, gumazir nighnizir aghuiba
puvatiziba ko porghiva, an osimtizim bativam.
21 Osimtiziba zurara gumazir arazir kurabagh amiba, me buria me batifi.
Ezi gumazir aghuiba, me bizir aghuiba iniam. Mati men ivezim.
22 Gumazir aghuim aremezi, an igiaba an bizir aviriba isi. Eghti gumazir
arazir kuram gamim, uan dagiaba akuvam, eghti gumazir aghuiba gin an
biziba iniam.
23 Dagher aviriba gumazir onganarazibagh amibar azenibar otifi, ezi
gumazir aruar kuraba pazava amua, me dikabira men dagheba isa zui.

13:20: 2 Eghaghaniba 10:8

24 Afeziam uan borim arazir kuram bagha a misoghezir puvati, kamaghin
a borim gifongezir puvati. Ezi afeziam borim gifonge, ana misogha egha
anekiri.
25 Gumazir aghuiba dagher aviriba iti, ezi gumazir arazir kurabagh amiba
zurara mitiriaba sara iti.

14

1 Amizir nighnizir aghuim itim, a bar deraghavira uan dipenimin averiam
akira deragha an gari, ezi an adarazi a ko deravira ikia gavgafi. Ezi amizir
nighnizir aghuiba puvatizim, a uabi uan dipenim ko uan adarazi gasighasisi.
2 Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a Ikiavira Itir Godin atiatia an
apengan iti. Ezi gumazir arazir ifavarimin gin zuim, “A ghaze, Ikiavira Itir
God pura bizim.”
3 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin migirigiaba osimtiziba a ganidi.
Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an migirigiaba an akurvazi, a deraghvira
iti.
4 Ni bulmakaun nguazim gituitam ikian kogham, an dagher itarim pura
misevir kinim ikiam. Eghti ni bulmakaun tam ikiti, dagher aviriba nin
azenimin ikiam.
5 Gumazim guizbangira arazimin ganigha migei, a kotiamin guizbangira
mikimam. Eghti gumazir ifarim, an migirigiaba deragh mangan kogham.
6 Gumazir nighnizir aghuiba dibovir akabar dav gei, an ada inisi
iburagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozir aghuim inisi
deravira a iniam.
7 Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizibar saghon iki. Me nighnizir
aghuitam ni danighan kogham.
8 Gumazir nighnizir aghuim itim, deraghvira uan darorim ginighnisi.
Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uarira uari gifara, men
nighniziba derazir pu.
9 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, arazir kurabagh amua dipova
ghaze, da dera. Ezi gumazir aghuiba arazir aghuibagh amizi, God bar me
gifonge.*
10 Gumazim uabi uan navim gifo, an osimtizim ko a bar akongezir arazim,
a uabi dagh fo. Ezi gumazir igharazitam an navimin aven itir bizitam
gifoghan kogham.
11 Gumazir kuramin adarazi ikuvigh, egh bar moghira givagham. Eghti
gumazir aghuimin adarasi, me bar moghira deraghvira iki gavgavigh
mangivira ikiam.
12 Gumazir maba ghaze, men araziba derazi, me tuavir aghuimin zui. Ezi
puvati. Me damu mangi mangi gin arimighiregham.
13 E akiti, navir osimtizim e ateghan kogham. Eghti nin bar akongezir
arazim mangi givaghti, navir osimtizim a ikivira ikiam.
14 Gumazir kuraba uan arazir kurar me amiba bagha ivezir kuram ini. Ezi
gumazir aghuiba uarira uan arazir aghuiba bagha ivezir aghuim ini.†
15 Gumazir fofozir muziarim itiba, pura akar igharaziba nighnizir gav-
gavim dar ti. Eghti gumazir nighnizir aghuim itim, a faragh deraghavira
nighnigh egh gin bizim damuam.

13:24: Aghuzir Akaba 19:18; 22:15; 23:13-14; 29:15-17 * **14:9:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **14:12:** Aghuzir Akaba 16:25; Rom 6:21 † **14:14:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

16 Gumazir nighnizir aghuim itim, a deraghavira gara egha osimtizibagh itaghvirasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a deravira nighnizir puvatigha ifaghatava pura bizibagh ami.
17 Gumazir zuamiram aningaziba, arazir onganibagh ami. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a pura nimira iti.
18 Gumazir fofozir muziariba itiba, men araziba mati gumazir onganibar araziba. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba fofozir aghuim inigha, mati me ivezir aghuim ini.
19 Gumazir arazir kurabagh amiba, me gumazir aghuibar apengan ikiam, egh apangkuvim bagh azangsighti me men akurvagham.
20 Gumazamizir biziba puvatiziba, gumazamiziba ko men namakaba sara bar men aghua. Ezi dagiaba itir gumazamiziba, me namakar aviriba iti.
21 Gumazim, uan nighnizimin aven gumazir igharazim gasighasisi, an arazir kuram gami. Ezi gumazim, gumazamizir biziba puvatizibar apangkufi, a bar akongegh.
22 Gumazamizir arazir kurabar amuasa nighniziba, men nighniziba bar pazivira mangam. Ezi gumazir arazir aghuim damuasa nighnizim, gumazir igharaziba a gifuegha navim an iti.
23 Ni mighigh ingar, egh ni ivezir aghuim iniam. Egh ni pura daperagh ikiva migirigiamra damuam, ni biziba puvatigham.
24 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, dagiaba uan ivezir aghuimin min da iniam. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, gumazamiziba bar fo, me ongani.
25 Gumazim arazir mamin ganigha, kotin guizbangira an gun mikimti, me gumazir arazir kuram gamizir puvatizim misueghti, an aremeghan kogham. Eghti gumazir osimtiziba puvatiziba puram aremegham.
26 Gumazim Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki, a tugh gavgavigh, egh bizitamin atiatighan kogham, eghti an boriba uaghan deraghvira ikiam.
27 Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim, mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi arazir kam a gumazimin akuraghti, bizir a gasighasighamim, an a miseveghirigham.
28 Atrivim gumazamizir avirim gativaghti, gumazamiziba ziar ekiam a daningam. Eghti atrivim gumazamizir vabaram ativagham, egh a gumazir kinimin min ikiam.
29 Gumazir zuamiram aningazir puvatizim, a nighnizir aghuim iti. Ezi gumazim zuamira aningazi, a uabi isa igharaz darazir akagha ghaze, an ongani.
30 Gumazim navir amirizimin iti, an mikarzim deraghvira ikiam. Ezi gumazim biziba bagha zurara navim igharaz darazir ikufi, arazir kam mati arimariar kuram an agharibagh asighasisi.
31 God gumazamiziba bar men ingari, ezi gumazim gumazir onganarazibagh amiba dikabiri, a mati God dikabiri. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar apangkuva deragha me gami, arazir kam ziar ekiam God ganidi.
32 Gumazamizir kuraba uan arazir kurabar uari, uari gasighasisi. Ezi gumazamizir aghuiba me bizitam bagh nighnighan kogham. Men ovevemin dughiam otoghti, men nighnizir gavgavim men akuraghti me suam ovevem a pura bizim.
33 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fo, nighnizir aghuim ko fofozir me iniamba iti. Ezi nighnizir aghuim ko fofozim zurazurara gumazir nighnizir aghuiba itiba ko iti.

34 Gumazamiziba arazir aghuimɨn gɨn mangɨtɨ, men kantri ziar ekiam
iniam. Eghtɨ me arazir kuram damuvɨra ikɨtɨ, men kantri aghumsɨzim iniviɨra
ikiam.
35 Atrivimɨn ingangarir gumaziba ingangarir aghuim gamima, atrivim
bar akonge. Eghtɨ ingangarir gumaziba ingangarir kuram damigh, egh
aghumsɨzim atrivim danighti a bar men anɨngaghegham.

15

1 Gumazim nɨn anɨngagham, nɨ nɨmɨram an akam ikarvaghtɨ, an
anɨngagharim amɨragham. Egh nɨ uan akabar gumazir igharazim pazav a
mɨkemegh, a damighti a bar puvɨra nɨn anɨngaghegham.
2 Gumazim nɨghnɨzir aghuim ikia akam akuri, a gumazamizibagh amima
me nɨghnɨzir aghuim ko fofozim baka. Gumazim nɨghnɨzir aghuim pu-
vatɨgha akam akuri, a puram akam arava pura mɨgei.
3 Ikiavɨra Itir God bar bizibar garima da bar nguazimɨn otifi, egha a uaghan
gumazir aghuiba ko gumazir kurabar gari.
4 Gumazim ghuamagheghamin akamɨn gun gumazamizibav gei, eghtɨ
akar kam mati temer ikɨrɨmɨrir angamɨra itim anɨdimɨn mɨn gumazamizibar
amutɨ, me deraghvɨra ikiam. Ezɨ gumazim akar kuramɨn gumazamizibav
keme, a men nɨghnɨzibagh asɨghasɨsi.
5 Gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzim, a uan afeziamɨn akam batoke. Ezɨ
gumazim gumazir igharaziba ataghizɨ me anekɨri, a nɨghnɨzir aghuim iti.
6 Gumazir aghuiba, bizir avɨriba iti. Ezɨ gumazir kurabar dagɨaba,
osɨmtɨzim meraram anɨdi.
7 Gumazir nɨghnɨzir aghuiba itiba, me gumazamiziba nɨghnɨzir aghuiba
me ganɨdi. Ezɨ gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨziba, me kamaghɨn amir
puvatɨ.
8 Ikiavɨra Itir God, gumazir arazir bar kurabagh amiba, God men ofaba bar
dar aghua. Egha God ko mɨgeir gumazir aghuariba, a bar me gakonge.
9 Ikiavɨra Itir God gumazir arazir bar kurabagh amiba a bar men aghua.
Egha gumazir arazir aghuibar gɨn zuiba, a bar me gifonge.
10 Gumazir tuavir aghuim ataghizim, a ivezir kuram iniam. Eghtɨ gu-
mazim, gumazir igharaziba ateghtɨ me anekɨran aghua, an aremegham.
11 Ikiavɨra Itir God gumazir ovengezibar gara, egha Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibam sara gari. Egha a uaghan e nguazimɨn gumazamiz-
iba, en nɨghnɨziba ko ifongiabagh fo.
12 Akaba dɨpovir gumazim, a igharazitav anekɨran an aghua, egha gumazir
nɨghnɨzir aghuim itimɨn azaraghtɨ, a nɨghnɨzim a danɨngan aghua.
13 Gumazimɨn navim bar akonge, an guam deragham. Eghtɨ gumazimɨn
navim osemeghtɨ, an nɨghnɨziba ikuvigham.
14 Gumazir nɨghnɨzir aghuim itim, bizir igharazibagh fofoghasa bar puvɨra
ingari. Gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzim, a zurara pazavɨra mɨgei.
15 Gumazir biziba puvatɨzim, pazavɨra ikia egha osɨmtɨzir ekiam iti. Gu-
mazir navir aghuim ikia bar akongezim, an dughiaba bar mati isabagh amir
dughiam.
16 Nɨ bizir avɨriba puvatɨgha, Ikiavɨra Itir Godɨn atiati an apengan iti, nɨn
ikɨrɨmɨrim, gumazir dagɨar avɨriba ko osɨmtɨzir avɨrim itim, an ikɨrɨmɨrim
gafira.
17 Gumazamizibagh ifongezir arazim, kar bizir ekiam. Nɨ uan namakaba

15:1: Gumazir Dapaniba 8:1-3; 1 Samuel 25:10; Aghuzir Akaba 25:15 **15:3:** Jop 34:21; Jeremaia 16:17; 32:19; Hibru 4:13 **15:13:** Aghuzir Akaba 17:22 **15:16:** Onger Akaba 37:16; Aghuzir Akaba 16:8; 1 Timoti 6:6 **15:17:** Aghuzir Akaba 17:1

ko ikia, ia zuravaribaram api, a bar dera. Ezɨ arazir kam, gumazir nɨ ifongezir puvatɨzim ko ikia bulmakaun asɨzim apim, bar a gafira.

18 Gumazir zuamɨram anɨngazim, a gumazir igharazibagh amima, me atari. Ezɨ gumazir navir amɨrizim gumazamizibar adariba dɨkabɨri, me ua navir vamɨra iti.

19 Gumazir amɨrazim ghaze, nan ikɨrɨmɨrim ikufi, egha uan ikɨrɨmɨrimɨn tuavim akɨran amɨra. Ezɨ an ikɨrɨmɨrim mati, a pura ruarim akara zui. Ezɨ gumazir aghuim fo, an ikɨrɨmɨrim bar dera, mati a tuavir ekiam garui.

20 Otarir nɨghnɨzir aghuim ko fofozim itim, an afeziam ko amebam bar akonge. Borir arazir onganimɨn gɨn zuim, a uan afeziam ko amebam gakongezir puvatɨ.

21 Gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨziba, arazir onganiba bagha bar akonge. Ezɨ gumazir nɨghnɨzir aghuim itiba, zurara arazir aghuimɨn gɨn zui.

22 Nɨ ingangarir tabar amuasa ifonge, nɨ faragh gumazir avɨrir igharazibar nɨghnɨzir aghuiba iniam, eghtɨ nɨn ingangarim deraghvɨram otogham. Nɨ kamaghɨn damighan kogh, nɨ pura ingarigham.

23 Gumaziba mɨgɨa ghuavɨra iti, ezɨ nɨn dughiamɨn nɨ mɨgɨrɨgɨar aghuir mamɨn me damigh, nɨ arazir kam bagh bar akuegham.

24 Gumazim nɨghnɨzir aghuim ikia tuavir isɨn zuimɨn ghua, an ikɨrɨmɨrim ikɨ mangɨvɨra ikiam. Kamaghɨn a uamategh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn magɨrɨghan kogham.

25 Ikiavɨra Itir God, gumazir uabɨra uan ziam femɨn dɨpenim gasɨghasigham. Egh an amizir pam aremezim, an akuragham, eghtɨ gumazir igharaziba amizir kamɨn nguazim inian kogham.

26 Ikiavɨra Itir God, gumazamizir kurabar nɨghnɨzir kuraba, a bar dar aghua. Ezɨ Godɨn damazimɨn zuezir gumazamizibar akar aghuiba, God da bagha bar akonge.

27 Gumazim dagɨabar gara navim dɨkava egha arazir igharagha garir kurabar amuasa, kamaghɨn a uan adarazi osɨmtɨzim me ganɨngi. Ezɨ gumazitam, gumazir igharaziba arazir kurabar amuasa anepezepera dagɨaba a danɨngasa, ezɨ gumazir kam ghaze, “Puvatɨ, kɨ ian dagɨar kaba inian aghua,” kamaghɨn gumazir kam deraghvɨra ikɨvɨra ikiam.

28 Gumazir aghuim, a faragh deragh nɨghnɨghɨva, egh gɨn gumazir igharazibar akaba ikarvagh. Ezɨ gumazir kuram zuraram akar kurabara mɨgei.

29 Ikiavɨra Itir God gumazamizir arazir kurabagh amibar saghuiamɨn iti. Egha a gumazamizir aghuir a ko mɨgeiba, a men azangsɨziba barasi.

30 Nɨ gumazimɨn guamɨn garima a bar akuegha iti, eghtɨ nɨn navim deragham. Egh nɨ akar aghuim bareghtɨ, bizir kam gavgavim nɨn mɨkarzim danɨngam.

31 Gumazim deraghavɨra kuarim atɨghtɨ, gumazir igharazim anekɨr an akurvaghtɨ, a deraghvɨra ikiam. Egh gumazir kam nɨghnɨzir aghuim ko fofozimɨn itir gumazibar tongɨn ikiam.

32 Gumazim, gumazir anekɨramimɨn akam batuegham, kamaghɨn a uabɨra uabɨ gasɨghasɨsi. Eghtɨ gumazim, gumazir anekɨramibar akam baraki, an nɨghnɨzim ko fofozim deragh otogham.

33 Ikiavɨra Itir Godɨn atiatia an apengan itir arazim, a tuavir nɨghnɨzir aghuim ko fofozim iniamim. Eghtɨ nɨ uabɨ dɨkabɨraghan koghɨva, nɨ ziar ekiam inighan kogham.

15:21: Efesus 5:15

16

1 E bizibar amuasa nighnisi, Ikiavira Itir God faragh amamangatighti, e
akatam mikimam.
2 E kamaghin nighnigha ghaze, “en araziba bar Godin damazimin bar zue.”
Ezi Ikiavira Itir God, en nighniziba bar ada tuisigha, en arazir e amibar
mingariba a bar dagh fo.
3 Ni biziba bar dar amusi, ni faragh da isi Ikiavira Itir Godin dafarim datigh.
Eghti a bizibar amuti da deraghviram otivam.
4 Ikiavira Itir God biziba bar dar ingari, ezi da ingangariba iti. Ezi
kamaghira, Ikiavira Itir God, gumazir arazir kurabagh amibar ingarigha,
dughiar abuananamin ovengasa me amisefe.
5 Ikiavira Itir God, gumazir ifaghata uari uan ziaba feba bar men aghua.
Ezi e kamaghin fo, Ikiavira Itir God, me ateghti me pura mangeghan kogham.
Puvati. A ivezir kuram me daningam.
6 Gumazim Ikiavira Itir God bar a gifuegha, bar an poro, Ikiavira Itir God
an arazir kuraba gin amangam. Gumazim Ikiavira Itir Godin atiating an
apengan iki, egh an arazir kurabagh itagham.
7 Gumazim Ikiavira Itir God, ifongezir arazir kamagh garibar amuti,
Ikiavira Itir God an akurvaghti, a gumazamiziba bar deraghvira me ko ikiva,
uaghan uan apaniba deraghvira me ko ikiam.
8 Ni bizir muziariba ikia, egha ni Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui,
kamaghin nin ikirimirim dera. Egha nin ikirimirim, gumazir tuavir kurabar
dagiaba isa uaghan arazir kurabagh amimin, ikirimirim gafira.
9 E zurara bizibar amuasa nighnisi. Ezi Ikiavira Itir God tuavir e daru-
amibar en akakasi.
10 Atrivim akam gumazamizibagh anidi, mati Ikiavira Itir God a ganingizir
akabar gun migei. Egha kotin gumazamiziba tuisizir dughiam, a bar de-
ravira me tuisisi.
11 Gumazamiziba biziba tuisighasa bizibar abaraghti, da mangi mitemra
tugham, eghti Ikiavira Itir God men arazim gifuegham. Biziba tuisighamin
arazim, kar Godin bizimra. A gan fogh suam, e gumazamizibagh ifaragham
ti, puvatigham.
12 Atrivim, arazir bar kuram gami kar arazir kuram. Guizbangira, gavman
arazir aghuitam damighti, a iki gavgavigham.
13 Gumazim guizin akam akunasa atrivim ifonge.
14 Atrivim gumazir mamin aningaghe, an a misueghti an aremegham. Ezi
gumazir nighnizir aghuim itim, an atrivim damuti a ua navir amirizimin
ikiam.
15 Atrivim navir aghuim iki egh gumazitam gakuegham, a deraghvira
gumazir kam damuti, gumazim deraghvira ikiam. Ezi atrivimin arazir kam,
mati ghuariam amozimin akua iza, daghebagh amima da ani.
16 Ni nighnizir aghuim ko fofozim ini, ezi bizir kam bar gol ko silva gafira.
17 Gumazamizir aghuiba arazir kuramin gin zuir tuavim gitavirasi. Gu-
mazim uan darorim deragha an asavsuisi, a deraghvira ikiam.
18 Ifaghatir arazim ko uabira uan ziam fer arazim, aning ni damighti ni
irigh bar ikuvigham.
19 Gumazir onganarazibagh amim uabira uabi dikabiri, ezi arazir kam
deragha, gumazir uari uan ziaba fa, igharaz darazir biziba okia uarigh
anidim, a bar a gafira.

16:2: 1 Samuel 16:7 **16:3:** Aghuzir Akaba 21:2 **16:5:** Aghuzir Akaba 6:17; 8:13 **16:8:** Onger Akaba 37:16; Aghuzir Akaba 15:16

20 Gumazim deraghvɨram an sure gamir gumazibar akam baregh,
dabirabir aghuim ikiam. Gumazim bar nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir
Godɨn ikɨva, a bar akuegham.
21 Gumazamiziba fo, gumazir nɨghnɨzir aghuim itim, a deragh araz-
iba ko, nɨghnɨzir igharagha gariba tuisɨgham. Egh a gumazir mɨgɨrɨgɨar
aghuibagh amim, gumazamiziba an suren akaba baraghsɨ bar ifueghɨva dar
gɨn mangam.
22 Gumazir nɨghnɨzir aghuim itim, a mati dɨpar ikɨrɨmɨrir aghuim anɨdim.
Gumazamizir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨziba, me onganizir arazibagh ami, ezɨ
bizir kam me gasɨghasɨsi.
23 Gumazir nɨghnɨzir aghuim itim, a faragha deraghavɨra nɨghnigha, gɨn
mɨgɨrɨgɨar aghuim gami. Ezɨ bizir kam gumazamizibagh amima me an
mɨgɨrɨgɨaba baraghasa bar ifonge.
24 Mɨgɨrɨgɨar aghuim mati hani, a bar isɨngigha, gumazamizibar mɨkarziba
gavgavim me ganɨdi.
25 Gumazamizir maba ghaze, men araziba derazɨ me tuavir aghuimɨn gɨn
zui. Ezɨ puvatɨ. Me damu mangɨ mangɨ gɨn arɨmɨghiregham.
26 Ingangarir gumazamiziba fo, me puvɨra ingarighan kogh, dagheba
puvatɨgham. Egha bizir kam me gamima, me puvɨra ingari.
27 Gumazir bar kuram, a gumazamiziba pazɨ me damuasa tuavir igharaz-
iba buri. Egha an mɨgɨrɨgɨaba mati avir dafam me gasɨghasɨsi.
28 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, gumazamizibagh amima me
uarir tongɨn akabar uarira uariv sosi. Ezɨ gumazir gɨrakɨrangɨn mɨgeim, a
gumazim gamima a namakamɨn atari.
29 Gumazir mɨsozim, uan anav apezepera, a inigha tuavir kuramɨn zui.
30 Nɨ gari, gumazim uan damaziba pɨra gumazir igharazim mɨkɨntɨ, nɨ fogh,
gumazir kam arazir kuram damuasa nɨghnɨsi. Nɨ gari, gumazim pamten uan
akam dukua, nɨ fo, an arazir kuram gami.
31 Gumazamiziba, gumazir ghuribar dapanir arɨzir ghurghuribar gari,
me fo, gumazir ghuriba me arazir aghuibar gɨn ghua, dughiar ruarimɨn
nguazimɨn iti. Kamaghɨn, me ziar ekiam me ganɨdi.
32 Gumazim zuamɨra anɨngazir puvatɨ, an arazir aghuim gami. Ezɨ arazir
kam, mɨdorozir gumazimɨn arazim gafira. Ezɨ gumazim uabɨ gativagha
uabɨn gari, a gumazir pamten mɨsogha nguibar mam inizim, ana gafira.
33 Gumazir satu* gikarareba, me foghasa, bizir manam me a damuam. Ezɨ
Ikiavɨra Itir God, uabɨra satu gamima a men azangsɨziba ikarvasi.

17

1 Gumazim uan amuiroghboriba ko deraghavɨra ikia, dagher kurar abua-
nanaba iti, arazir kam deragha, gumazir uari ko atariba ko, isar ekiam gamir
arazim, bar a gafira.
2 Ingangarir gumazim nɨghnɨzir aghuim ikia, uan ingangarim gami, a uan
gumazir a gativazimɨn borimɨn mɨn otogham. Eghtɨ gumazir a gativazimɨn
borir kuram, ingangarir gumazir kamɨn apebamɨn ikiam. Eghtɨ gumazir
a gativazir kam aremeghtɨ, me an dagɨaba ko biziba tuiragh an boribar
anɨngɨva, egh uaghan ingangarir gumazir kam sara danɨngam.

16:25: Aghuzir Akaba 14:12 **16:32:** Aghuzir Akaba 19:11 * **16:33:** Satun ikararem, a katɨn ikararemɨn mɨn ghuzir puvatɨ, a mong ighara. Nɨ bar fofoghsɨ, Ua Me Ini 28:30ɨn gan.

3 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn fofoghasa, e gumazir aghuiba o gumazir
kuraba, egha en naviba badagh foghasa, mati me avimɨn gol ko silva
tuaghɨva aningɨn gɨfofoghasa, ka guizbangɨn bizim, ti puvatɨ.
4 Arazir kurabagh amir gumazamiziba, akar kuraba bagha orasi. Ezɨ
ifavaribagh amir gumazamiziba, akar ifaraviba bagha orasi.
5 God bar gumazamizibar ingari, egh gumazitam gumazir onganaraz-
ibagh amir gumazim akar asuibar a mɨgei, a God gasɨghasɨsi. Ezɨ gumazim,
gumazir igharazibar gari, me osɨmtɨziba isima a bar akonge, a ivezir kuram
iniam.
6 Gumazim ghurigha egha igiar boriba iti, a me bagha bar akonge. Kam-
aghɨn amizɨ, bizir kam gumazamizibagh amima me ziar ekiam a ganɨdi. Ezɨ
boriba uan amebaba ko afeziaba bagha bar akonge.
7 Akar aghuim mɨgeir arazim, kar gumazir nɨghnɨzir aghuim puvatɨzir
arazim puvatɨ. Ezɨ bar guizbangɨra, arazir ifavarim, kar gumazir aruamɨn
arazim puvatɨ.
8 Gumazim arazir kuram damuasa igharazir tav apezepera dagɨaba isa me
ganɨdi, a kamaghɨn nɨghnɨsi, dagɨar kaba mati akavsiam an akurvaghtɨ a uabɨ
uan ifongiamɨn gɨn mangɨ bizibar amuam.
9 Gumazim, namakaba a gifongegh deraghvɨra a ko ikɨsɨ, a me a gamir
arazir kuraba gɨn amang. Nɨ fogh, nɨ uan namakam amizir arazibar gun
mɨkɨm mangɨvɨra ikɨtɨ, an atar gua uaning abigham.
10 Nɨ gumazir nɨghnɨzir aghuim itim akɨrsɨ, nɨ dughiar vamɨran a
mɨkemeghtɨ, a fofozir ekiam inigham. Egh nɨ gumazir nɨghnɨzir aghuiba
puvatɨzim akɨrsɨ, nɨ 100plan dughiabar a ifozoreghtɨ, a uan araziba oteghɨv
kɨnighan kogham.
11 Gumazir arazir kurabagh amim, a mɨdoroziba forima da otifi. Eghtɨ me
gumazir kuratam amadaghtɨ a izɨ puv a damigham.
12 Nɨ asɨzir bean amebamɨn nguzitam okemegh, tuavimɨn bean amebar
kam batoghtɨ, a puvɨra nɨn atarightɨ, nɨ bar kuramra inigham. Ezɨ gumazir
nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzim, arazir kurabagh amuavɨra iti, nɨ a batoghɨva,
nɨ bar ikuvigham. Eghtɨ adarir arazir kam, a bean amebamɨn adarir arazim
gafiragham.
13 Me gumazir mam arazir aghuimɨn a gami, ezɨ gumazir kam arazir
kuramɨn me ikara, eghtɨ an amuiroghboriba zurara dughiar kuramɨn ikiam.
14 Gumazim akam adarir mam gamizɨ an oto, a mati gumazim dɨpam
apɨrizir dɨvazir ekiam torim a gatɨ. Kamaghɨn an arazir kam ateghtɨ, adarir
ekiaba otivan kogham.
15 Ikiavɨra Itir God, kotɨn arazir kamning bar aningɨn aghua: pura gu-
mazimɨn arazir kuraba ataghɨrazir arazim ko, gumazir arazir kurabagh
amir puvatɨziba, pura me gasɨghasɨzir arazim.
16 Gumazim nɨghnɨzir aghuiba puvatɨ, a fofozir kam givesɨ damuva aveg-
ham.
17 Namakar aghuiba zurara e gifongegha mamaghɨra iti. Ezɨ osɨmtɨzibar
dughiabar aveghbuaba en akurvaghasa amua iti.
18 Gumazitam pura bizitam inigh, egh a ikarvaghan ibura, egh a ikarvaghsɨ
nɨ mɨkɨm suam, nɨ na ko bizir kam ikarvaghamin akam akɨrigh. Nɨ a ko
akam akɨran markɨ. Nɨ akam akɨrigha, kar nɨ onganigha gumazir nɨghnɨziba
puvatɨzimɨn mɨn iti.

17:13: Jeremaia 18:20; Rom 12:17; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 3:9 **17:17:** Rut 1:16; Aghuzir Akaba 18:24

19 Gumazir arazir kuram gifongezim, a uaghan mɨdoroziba forasava ami.
Ezɨ gumazir uabɨ uan ziam fem, an osɨmtɨzimɨn aven mangasava ami.
20 Gumazim nɨghnɨzir kuraba ko ifavarir akaba zurara dav gei, a der-
aghvɨra ikian kogham. Puvatɨ. An osɨmtɨzibara ruiam.
21 Otarim nɨghnɨzir aghuiba puvatɨghtɨ, an afeziam bar osemegham.
22 Navir aghuimɨn arazim, a mati marasin aghuim gumazim damutɨ a
deraghvɨra ikiam. Eghtɨ gumazimɨn nɨghnɨzim ikuvigham, bizir kam mati
arɨmariar kuram an agharibagh asɨghasɨsi.
23 Gumazir arazir kuram gamim kotɨn iti, gumazamiziba kotiam
gasɨghasɨghasa anepezepera dagɨaba moga a ganɨdi, eghtɨ a bar akuegh
dagɨar kaba inigh egh kotiam gasɨghasɨgham.
24 Gumazir fofozim itim, a nɨghnɨzir aghuim iniasa bar puvɨra ingari. Ezɨ
gumazir nɨghnɨzir aghuim puvatɨzim, an onganigha tintinibar gara bizir
igharagha gariba iniasa bar puvɨra ingari.
25 Borim arazir onganimɨn gɨn zui, an amebam ko afeziam navimning
ikuvigh egh bar osemegham.
26 Kot mɨkɨmtɨ, gumazir arazir kuram gamizir puvatɨzim a kotiam
givezam, ezɨ kotiar arazir kam bar ikufi. Egh kot mɨkɨmtɨ me, arazir aghuim
gamir gumazir aruaba isɨ, pura mɨzaziba me danɨngam, eghtɨ kotiar arazir
kam uaghan bar ikuvigham.
27 Gumazir fofozir avɨriba itim, a mɨghɨgha mɨgeir puvatɨ. Ezɨ gumazir
nɨghnɨzir aghuim itim, a zuamɨra anɨngazir puvatɨ.
28 Kamaghɨn amizɨ, gumazir nɨghnɨzir aghuim puvatɨzim, a uan akam
dukua, eghtɨ gumazamiziba suam, a nɨghnɨzir aghuim ko fofozim iti.

18

1 Gumazir bar uabɨra itim, a uabɨra uabɨ gɨnɨghnɨsi. Egha gumazir
igharazir nɨghnɨzir aghuiba itiba, a men nɨghnɨzibagh ifongezir puvatɨ.
2 Gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzim, a nɨghnɨzir aghuim ko fofozim
iniasa bar akongezir puvatɨ. A pura uabɨ fava egha uan nɨghnɨziba aghurasa
ifonge.
3 Gumazir arazir kurabagh amim, a ghaze, “Gumazir igharaziba me pura
biziba.” Egha men ziabagh asɨghasɨgha me gamima me aghumsɨsi.
4 Gumazim nɨghnɨzir aghuim ikia mɨgei, an akaba bar guizbangɨn akaba,
ezɨ nɨghnɨzir aghuir avɨrim an akar kabagh izɨfa, mati dɨpam mozir pam
gizɨvagha emɨra ira zui.
5 Gumazim arazir kuram gamigha kotɨn tu, nɨ an akurvaghan markɨ.
Nɨ kamaghɨn damu, gumazir arazir kuratam gamizir puvatɨzimɨn tuavim
apɨrightɨ, kotiam an osɨmtɨzim akɨrighan kogham.
6 Gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzim, a igharaz darazi ko akabar uariv
sosi. Ezɨ me an akaba baregha, a mɨsoghasa.
7 Gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzim, akabav gei, egha a uabɨ paza uabɨ
gami. A mati, ivemɨn uabɨ ikezɨma, ivem an suiragha a gasɨghasɨki.
8 Gumazamizir maba zurara, gumazir igharaziba gɨrakɨrangɨn me mɨgeir
akaba, baraghasa bar ifonge. Ezɨ akar kamagh gariba mati dagher
isɨngtɨziba me zuamɨra da apɨ.
9 Gumazir amɨrazim a gumazir bizibagh asɨghsɨzimɨn aveghbuamɨn mɨn
ami.

17:22: Aghuzir Akaba 12:25; 15:13-15 **17:28:** Aghuzir Akaba 10:19 **18:8:** Aghuzir Akaba 26:22

10 Ikiavɨra Itir Godɨn ziam mati dɨpenir gavgavim. Eghtɨ gumazir aghuiba,
ivemarɨva an mangɨva deraghvɨra ikiam.
11 Dagɨaba itir gumazamiziba ghaze, “Men dagɨaba dɨvazimɨn mɨn me
avɨni, eghtɨ me deraghvɨra ikiam, mati nguibam dɨvazir gavgavim anevɨni.”
12 Gumazir ifaghata egha uan ziam fem, a gɨn ikuvigham. Nɨ ziar ekiam
inisɨ, nɨ faragh uabɨ dɨkabɨragh.
13 Nɨ faragh oregh, egh gɨn akam ikaragh. Nɨ kamaghɨn damighan kogh, nɨ
arazir onganim damigh, aghumsigham.
14 Gumazim arɨava an nɨghnɨzim gavgavigha ikiavɨra iti, kamaghɨn an
arɨmariar kam dɨkabɨragham. Eghtɨ gumazimɨn nɨghnɨzim ikuvigham, a
manmaghɨn ua deragham?
15 Gumazir nɨghnɨzir aghuim itim, a fofozim iniasa puvɨra ingari, egha
bizir avɨribagh fofosɨ. Egha deravɨra gumazir an sure damuamiba barasɨ.
16 Nɨ gumazir aruatam ko mɨkɨmsɨ, a bagh izɨ bizir aghuitam inigh izɨtɨ, a nɨ
ateghtɨ nɨ an ganam.
17 Gumazir kotɨn tughav ikia faragha mɨgeim, nɨ an akam baregh mɨkɨm
suam, akar kam ti guizbangɨra. Eghtɨ gumazir igharazim an akar kam akɨrsɨ
an azangsɨgham, eghtɨ nɨ an akar kam baregh foghan kogham, tinan akaba
ti bar guizbangɨra.
18 Kotiam gumazir aruamningɨn tongɨn aning akɨrighan kogh, egh kotiam
satu gikararangɨva gumazim amɨseveghtɨ kotiam gɨvagham.
19 Nɨ uan aveghbuam damutɨ an navim nɨn ikuvigham, eghtɨ a uan
nɨghnɨzim suiragh nɨ gifueghan kogham. A mati gumazamiziba nguibamɨn
dɨvazimɨn tiam asarazɨ, gumaziba aven mangan ibura. Ezɨ gumazir
pumuning akabar uaning mɨsogha dafarimningɨn suirazir puvatɨ, bizir kam
aningɨn tuavim apɨrightɨ aning navir vamɨran ikian kogham, mati tiar akar
gavgavim gumazimɨn tuavim apɨrizɨ, a dɨpenimɨn aven mangan ibura.
20 Nɨn mɨgɨrɨgɨaba deraghtɨ, nɨn navim bar akuegham.
21 Nɨn mɨgɨrɨgɨaba, da gavgaviba iti. Da gumazim damutɨ a deraghvɨra
angamɨra ikiam, o da uaghan gumazim damutɨ a ikuvigham. Kamaghɨn
amizɨ, nɨ mɨgɨrɨgɨar aghuibav kɨmamin arazim gifongegh, nɨ deraghvɨra
ikiam.
22 Nɨ amuimɨn iti, bizir kam bar dera. Bizir kam kamaghɨn nɨn aka, God nɨ
bagha bar akuegha egha an navim bar nɨn dera.
23 Onganarazibagh amir gumazim aghumra dagɨaba itir gumazim mɨgɨa,
uabɨn akurvaghasa an azangsɨsɨ. Ezɨ dagɨaba itir gumazim pamten an akam
ikara.
24 Gumazim namakar avɨriba itima, me an akurvazir puvatɨ. Ezɨ gumazir
maba, guizɨn namakaba iti. Namakar kamning deragha uaningɨn porogha
navir vamɨran iti. Egha aningɨn arazim, aveghbuar pumuningɨn tongɨn itir
arazim gafira.*

19

1 Gumazim biziba puvatɨgha, a gumazir aghuim, a gumazir nɨghnɨzir
aghuiba puvatɨgha ifavaribagh amim, bar a gafira.
2 Gumazim bizitamɨn ingarasa gavgafi, egha bizir a damuasa ifongezir
kam a deragha a gɨfozir puvatɨ, ezɨ arazir kam derazir pu. Egha gumazim
zuamɨra ingangarir tam damuasa, a ingangarim damutɨ a deraghvɨram
otoghan kogham.

18:24: Aghuzir Akaba 17:17 * **18:24:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

3 Gumazamizir maba arazir onganibagh amua egha uarira uari
gasighasigha, egha gin osimtizim isa Ikiavira Itir God garigha an atari.
4 Gumazir dagiar aviriba itim, a namakar aviriba ikiam. Eghti gumazir
dagiar aviriba itir puvatizim, an namakaba aneteghti a ua namakaba pu-
vatigham.
5 Gumazim kotiam gifaragh, a ivezir kuram iniam. Me aneteghti a pura
mangighan kogham.
6 Gumazir aviriba, gumazir ziaba itiba me gifueghsi, me me mikimiva me
apezeperam. Eghti gumazir bizir aghuiba anidim, gumazir aviriba a ko
namakam damuam.
7 Gumazir biziba puvatizim, an aveghbuaba an aghuagham. Ezi ka-
maghira an namakaba uaghan akirim ragha a gasara. A me migia me
apezeperi, ezi an akaba pura biziba.
8 Gumazim uabira uabin akurvaghasa, puvira ingara nighnizir aghuim
ko fofozim isi. Egh gumazim deravira fofozir kam uan nighnizimin an
suiragham, kamaghin a dabirabir aghuim ikiam.
9 Gumazir kotiam gifarazim, a ivezir kuram iniam. Me kamagh garir
gumazir ifarim misueghti an aremegham.
10 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a dagiar aviriba iti, bizir kam
derazir puvati. Ezi ingangarir gumazir kinim gumazir dapanimin otoghiva
gumazir aruabagh ativagh men ganam, bizir kam a bar ikufi.
11 Gumazir nighnizir aghuim itim, a zuamira adarim damighan kogham.
An arazir faraghavira amimra kara, a gumazir igharaziba a gamir arazir
kurabagh nighnizir puvati.
12 Atrivim atariva aningagham, a mati laion pamten tiarim akara dazeri.
Ezi an navim deragha, gumazamizibar akurvaghasa ifonge, a mati amozim
daghebagh izima da deraghaviram otifi.
13 Otarir nighnizir aghuiba puvatizim, an osimtizir bar ekiam uan afeziam
ganidi. Ezi gumazimin amuim, an atara migia migirigiar aviribagh ami, a
mati amozim dipenir isiriamin torimin izaghira, zurara muziaribar iravira
iti.
14 Nin afeziam ko amebam dipenim ko dagiaba ko biziba ni daningam.
Eghti God uabira amuir nighnizir aghuim itim ni daningam.
15 Gumazir amiraziba zurara akuavira iti. Gumazir puram apiav itim, a
dagheba puvatigh egh mitiriabara ikiam.
16 Gumazir Godin Arazibar gin zuim, a deraghvira iki ikuvighan kogham.
Ni Godin Araziba akirim ragh dagh asaragh, ni aremegham.
17 Ni onganarazibagh amir gumazimin apangkuvigha bizim a ganingi,
mati ni Ikiavira Itir God bizim puram a ganidi, eghti Ikiavira Itir God gin bizir
kam ikarvagham.
18 Nin borim akam batosi, ni anekirighti, ana arazir aghuimin gin mangam.
Ni aneteghti ana arazir kuramin gin mangam, mati ni ovengasa an amaman-
gati.
19 Gumazir zuamiram adaribagh amim, a uan arazir kurabar osimtiziba
ateram. Eghti ni an akuragh an osimtizim agivagham, kamaghira ni gin uam
an akuragham.
20 Ni gumazim ateghti a nin sure damuva nighnizir aghuim ni daningti, ni
gin nighnizir aghuim ko fofozim ikiam.
21 Gumazamiziba bizir aviribar amuasa nighnisi. Ezi bizir Ikiavira Itir God
damuasa nighnizim, bizir kamram otivam.

19:13: Aghuzir Akaba 10:1; 21:9; 27:15

22 Gumazim akar a uabɨ amiziba, gavgavigha dar gɨn zui, gumaziba a gifonge. Guizbangɨra, kamaghɨn derazir puvatɨ, gumazim onganarazibagh amir gumazim mɨn ikiam, kamaghɨn derazir puvatɨ. Egha onganarazibagh amir gumazimɨn, a gumazir aghuim, a gumazir ifarim bar a gafira.
23 Nɨ Ikiavɨra Itir Godɨn atiati an apengan ikiam, arazir kam ikɨrɨmɨrir aghuim nɨ danɨngam. Eghtɨ nɨ avughsɨ deraghvɨra ikɨ mamaghɨra ikɨtɨ, bizir kuratam nɨ gasɨghasighan kogham.
24 Gumazir amɨrazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatɨgha ikia, uan agharim fegh daghetamɨn suiragh uan akam darɨghan aghua.
25 Nɨ gumazir akaba dɨpovim mɨsueghtɨ, gumazir nɨghnɨziba puvatɨzim ganigh fogham, a uabɨ arazir aghuimɨn gɨn mangam. Eghtɨ nɨ gumazir nɨghnɨzir aghuiba itiba akɨrtɨ, men fofozim bar deravɨram otogham.
26 Borir tam uan afeziam pazɨva a damuva, uan amebam dɨpenimɨn a batuegham, kamaghɨn a uan adarazi damutɨ me bar aghumsigham.
27 Nan borim, nɨ ua nɨghnɨzir aghuimɨn sure damuan aghuagh, nɨ gumazir nɨghnɨziba puvatɨzibar arazibar gɨn mangam.
28 Arazir kuram gamir gumazim kotɨn otogh, bar akuegh kot gifaragh anegɨvagham. Ezɨ arazir kuram, a bar kamagh amir gumaziba, men dagher isɨngtɨzimra.
29 Gumazir akar kuraba ko akar asuibav geiba ivezir kuraba iniam. Eghtɨ gumaziba, gumazir nɨghnɨziba puvatɨziba, men akɨriba fozoregham.

20

1 Gumazir dɨpar onganir avɨriba apim, an akar asuiba ko akar kurabav mɨkɨmɨva egh pura mɨsogham. Guizbangɨra, gumazim dɨpar onganim ataghizɨ an a gatifa, a nɨghnɨzir aghuiba puvatɨ.
2 Atrivimɨn adarim ko anɨngagharim, atiatim gumazamizibagh anɨdi, mati laionɨn ararem. Nɨ atrivim damutɨ an anɨngaghegham, nɨ ovegham.
3 Gumazir akɨrim ragha mɨdorozir arazim gasarazim, a ziar ekiam iniam. Ezɨ gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzim, a zurara akamadaribagh amima da otifi.
4 Gumazir amɨrazim dagheba oparir dughiamɨn a uan dagher azenimɨn ingarir puvatɨ. Egh dagheba iniamin dughiamɨn, a mangɨ pura uan azenimɨn dagheba buriam.
5 Gumazimɨn nɨghnɨzim mati mozir dɨpam, bar kone, ezɨ gumazir fofozir aghuim itim, a nɨghnɨzir kam gekuigh azenim datɨgham.
6 Gumazamizir avɨriba ghaze, me uan namakaba bar me gifonge. Ezɨ gumazamizir vaghvazibara guizbangɨra gumazamizir igharaziba ko namakabagh ami.
7 Afeziatam, a gumazir aghuim, egha arazir aghuimɨn gɨn zui, eghtɨ an gɨn zamin boriba bar akongegham.
8 Atrivim kotiaba barazir dughiam, a deraghavɨra kotiaba bagha izir gumazamizibar mɨgɨrɨgɨaba tuisɨgha dagh fo, bizir manam dera, manam ikufi.
9 Tinara kamaghɨn mɨkɨm suam, “Kɨ Godɨn damazim uabɨ uabɨ gamigha bar zue. Ezɨ datɨrɨghɨn arazir kuratamɨn osɨmtɨzitam nan itir puvatɨ.” Ti puvatɨ.

19:23: 1 Timoti 4:8 **20:1:** Aghuzir Akaba 23:29-35; Aisaia 28:7; Hosea 4:11 **20:6:** Aghuzir Akaba 25:14; Matyu 6:2; Luk 18:11 **20:7:** 2 Korin 1:12 **20:9:** 1 Atriviba 8:46; Jop 9:28-29; Onger Akaba 51:5; 1 Jon 1:8

10 Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifongezi, gumazamizir biziba amadiba me paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua.
11 E gumazir mamin arazibar ganiva fogh suam, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram. Ezi arazir kamra e uaghan boribagh fogham, me deraghaviram ami, o me pazava ami.
12 Ikiavira Itir God, bizibar ganamin damaziba e ganingi, egha biziba baraghamin kuariba e ganingi.
13 Ni gumazir zuraram akuim, ni dagiaba puvatigh ni onganarazibagh amir gumazimin min otogham. Ni dikavigh ingariva, egh ni dagher aviriba ikiam.
14 Gumazim bizitam givezasa amima, bizir kamin ivezim bar pin kozi, a migiavira ikia ghaze, bizir kam guizbangira derazir puvati, kamaghin me bizimin ivezim isivaghti a izighiri. A gin bizir kam givezegha ghua uan ziam fa uan namakabav gia ghaze, an ivezim bar izaghirizi, a dagiar bar muziarimin a givese.
15 Gumazimin akam nighnizir aghuim gumazamizibagh anidi, arazir kam bar guizin bizim, egha gol ko dagiar igharagha gara bar pin kozibagh afira.
16 Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kamin ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh.
17 Bizir ni ifavarir arazim gamua pura inizim, ni suam, a mati dagher aghuim isingi. Eghti a gin iragh bar bizir kuramin min otoghiva, mati gigimin min nin akam gizivagham.
18 Ni faragh nighnizir aghuim igharazitav dam a inighti, nin ingangarim mangam. Kamaghira, ni apanim misoghsi, ni faragh deraghvira igharazitav da nighnizim inigh fogham, ni manmaghin misogham.
19 Gumazir puv girakirangin migeim, ni modogh a mikeghti, a mangi akar kamin gun igharazitav mikemegham. Kamaghin, ni gumazir tintinibav geim ko poghan marki.
20 Gumazim uan afeziam ko amebam akar kurabar aning mikemegham, an aremegham, mati lam dimagarimin munge.
21 Gumazim, an amebam ko afeziam ikiavira iti, a zuamira aningin danganim inigh biziba inighti, bizir kaba deraghvira ikian kogham.
22 Ni gumazir igharazim ni gamizir arazir kuraba ikarvaghsi nighnighan marki. Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki, a mizuamti a nin akuragham. Egh nin osimtizir kam agivagham.
23 Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifonge, ezi gumazir biziba amadiba paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua.
24 E nguazir kamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God e bagha tuaviba bar adagh inabazi da iti. Ezi e manmaghin tuavir kabagh fogham, da managh zui? Bar puvati.
25 Ni faragh deraghvira nighnigh, egh ofa isi God daningisi akar dikirizir gavgavim damigham. Ni akar dikirizir gavgavim zuamiram a damigh, ni gin akar kam puviram a ginighnigham. Egh ni kamaghin damuva, uabi gasighasigham.
26 Atrivir nighnizir aghuim itim, kotiabagh amuava, deraviram arazir kurabagh amir gumazamiziba tuisigha fogha, men apangkuvir puvatigha, ivezir kuram me ganidi.

27 En navir averiaba, mati lamba, Ikiavira Itir God e ganingi. Da en nighniziba ko arazibar ganiva, deragh da tuisigham.
28 Atrivim arazir aghuimra uan gumazamizibagh amuava, men apangkuva, men akurvasi, kamaghin a deraghvira ikiva dughiar ruarimin Atrivimin ikiam.
29 Gumazir igiaba me gavgaviba iti, ezi bizir kam gumazamizibagh amima, me me bagha bar akonge. Ezi gumazir ghuriba dapanir arizir ghurghuriba iti, ezi gumazamiziba bizir kam ginighnigha ziar ekiam me ganidi.
30 Ni gumazir arazir kuram gamizim misueghti, bizir kam a damuti a uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaraghiva, gumazir aghuimin otogham.

21

1 Ikiavira Itir God nighniziba atrivim ganidima, atrivim an ifongiamin gin zui, mati dipam daghurimin ivemari.
2 E ghaze, e amir araziba, da dera. Ezi puvati. Ikiavira Itir God en araziba ko navir averiaba tuisigha, en arazir kabar mingariba deravira dagh fo.
3 E arazir aghuiba ko, Godin damazim derazir arazibar gin mangam. Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kam e ofaba God ganidir arazim bar a gafira.
4 Gumazir arazir kurabagh amiba, zurara ifaghata uari uan ziaba fe. Kamaghin amizi, arazir kuram bar me gizifa.
5 Gumazir puvira ingariba, me zurara deraghavira nighnigha ingangaribagh ami. Ezi men ingangariba deraviram otivima, me bizir aviriba iti. Kamaghira gumazir atamatam ingariba, men ingangarim deragh otoghan koghti, me biziba izivaghan kogham.
6 Gumazim migirigiar ifavaribagh amuava dagiar aviriba ko biziba isi, an ovever tuavimin iti. Guizbangira, gumazir kamin dagiaba ko biziba mati ghuariam dughiar bar otevimin ikegh, bar givagham.
7 Gumazir arazir kurabagh amiba, arazir aghuibar amuan aghua. Me gumazir igharaziba paza me gami. Eghti men arazir kamra me agivagham.
8 Gumazir arazir kuram gamim, a ifavarir tuavimin zui. Ezi gumazir osimtiziba puvatiziba, me arazir aghuibagh ami.
9 Gumazim uan dipenimin siriamin uabira aperaghav iti, a dera. Arazir kam, an amizir atara puv migeim ko dipenimin aven itir arazim, a bar a gafira.
10 Gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurabar amuasa mitiriaba men azi. Egh me gumazir men boroghin ititamin apangkuvighan kogham.
11 Me, gumazir akaba dibova akabav geim ivezir kuram a danighti, gumazir nighniziba puvatizim ganighiva, nighnizir aghuim ko fofozim iniam. Eghti me gumazir nighnizir aghuim itimin sure damighti, an fofozim bar deraghviram otogham.
12 Godin arazim a bar dera, egha arazir gumazir kuraba uan dipenibar aven amiba, a bar dagh fo. Egh a gumazir kaba me gasighasigham.
13 Ni uan kuarimning migoroghti, onganarazibagh amir gumazamiziba uarir akurvaghsi nin dimtima ni me baraghan kogham, eghti gin gumazamiziba ni dimdiam bareghan kogham.
14 Gumazitam nin atarighti, ni bizim mogomemin a daningighti, an adarim amiragham.

21:2: Aghuzir Akaba 24:12; Luk 16:15 **21:3:** Onger Akaba 50:8; Aisaia 1:11; Hosea 6:6; Maika 6:7-8
21:5: Aghuzir Akaba 10:4; 13:4 **21:6:** Aghuzir Akaba 10:2 **21:9:** Aghuzir Akaba 21:19; 25:24
21:13: Matyu 18:30; 18:33; Jems 2:13

15 Gumazamiziba kotiṅ deragha araziba tuisiṡi, gumazamizir aghuiba me bar akuegham. Eghti gumazir arazir kurabagh amiba men navir averiaba bar moghira ikuvigham.

16 Gumazir nighnizir aghuimiṅ tuavim ataghizim, an ovegh mangi gumazir ariaghireziba ko ikiam.

17 Gumazir dagher aghuim ko wainiṅ dipaba apava bar akongezim, an dagiaba givaghti, a biziba puvatigham.

18 Osimtizim gumazamizir aghuiba batoghti, gumazamizir arazir kurabagh amiba, men danganiba inigh osimtizir kaba ateram.

19 Gumazim, gumazamiziba puvatizir danganimiṅ uabira iti, a dera. Arazir kam, an amizir zurara atara puvira migeim ko itir arazim, a bar a gafira.

20 Gumazir nighnizir aghuim itim, a bizir igharagha garir aghuir aviriba uan dipenimiṅ ada akufi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uan biziba agefi.

21 Gumazir arazir aghuim ko igharaz darazir apangkuvir arazimiṅ giṅ zuim, a dughiar ruarimiṅ deraghvira ikiti, me arazir aghuimiṅ a damuva, ziar ekiam a daniṅgam.

22 Gumazir nighnizir aghuim itim, a nguibam inisi tuavir aghuim midorozir gumazibar akagham. Eghti gumaziba kamagh mikimam, nguibamiṅ divazim bar gavgavizi, apaniba anekaran iburagham. Eghti midorozir gumaziba mangi misoghiva, nguibamiṅ midorozir gumazir gavgaviba dikabiraghiva, nguibam iniva divazir kam gasighasigham.

23 Gumazir faragh deragh nighnigh bizibav kimamim, a uabiṅ akurvaghti osimtiziba a bativan kogham.

24 Gumazir akaba batozim, a ifaghata akar asuibar gumazir igharazibav gei. Egha zurara uabi uan ziam fasa gavgafi.

25 Gumazir amirazim biziba iniasa ifonge, egha a ingangaribagh amir puvati. Eghti an ifongiar kam a damighti, an aremegham.

26 Gumazir amirazim, bizir igharagha gariba iniasa zurara nighnisi. Ezi gumazir aghuim bizir avirim gumazir igharazibagh aniga da bagha nighnizir puvati.

27 Ekiam gumazir arazir kurabagh amibar ofa bar aghua. Ezi gumazim arazir ifavariminṅ giṅ ghua ofabagh ami, ezi Ekiam ghaze, arazir kam bar ikufi.

28 Gumazim kotiam gifaragh, egh aremegham. Eghti gumazir deraghavira akaba baragha da tuisizim, a mikimti, gumazamiziba deraghaviram an akam baragham.

29 Arazir kurabagh amir gumazim kamaghiṅ amua ifara ghaze, ki gumazir aghuim. Eghti gumazir aghuim zurara deraghvira uan darorim ginighnigh, bizibar amuam.

30 Ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ko bizibar amuamin fofozim iki, egh ni Ikiavira Itir Godiṅ apaniminṅ ikiti, niṅ fofozir aghuir kam niṅ akuraghan kogham.

31 Midorozir gumaziba uan hoziaba midorozim bagha dar kiri. Eghti Ikiavira Itir God uabira me damuti me apaniba dikabiragham.

21:23: Aghuzir Akaba 12:13; 13:3; 18:21; Jems 3:2

22

1 Gumazamiziba ghaze, ni gumazir aghuim, ezi me ziar ekiam ni ganidima,
arazir kam bar dera. Guizbangira, ziar ekiam iniamin arazim, a dagiar
aviriba iniamin arazim, bar a gafira.
2 Ikiavira Itir God gumazamiziba bar adar ingari, gumazamizir dagiaba
izivaziba ko gumazamizir onganarazibagh amiba.
3 Gumazir nighnizir aghuim itim, a gara fo, osimtizim a bativasava amima,
a uabi modogha a gita. Ezi gumazir nighniziba puvatizim, an osimtizimin
garima an an tuavimin itima, a ghua a batogha, osimtizim ateri.
4 Ni uabi dikabiraghiva Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iki, dagiar
aviriba ikiva, ziar ekiam ini, deraghvira ikiam.
5 Bizir gumazamizibagh amima me daighira ikuvim, da gumazamizir
arazir kurabagh amibar tuavimin iti. Eghti gumazim deragh ikisi, a der-
aghvira uan darorimin ganiva, bizir kurar kabagh itaviragh.
6 Ni arazir aghuimin gin mangisi uan borimin sure damuti, a tuavir kamin
mangivira iki mangi a bar ghurigham.
7 Gumazir dagiaba izivaziba gumazir biziba otevezibagh atifa. Ezi gu-
mazir pura biziba inigha tighar da ikarvaghamiba, me gumazir pura biziba
me ganidiba, men ingangarir gumazir kinibar min iti.
8 Gumazir arazir kuram gamizim, dughiar kuram a bativam, eghti a ua
gumazir igharaziba pazi me damuan kogham.
9 Gumazir biziba isa gumazir igharazi bagha anidiba, me dagheba isa
onganarazibagh amibagh anidi. Kamaghin, Ekiam me bagha bar akongegha
deravira me gami.
10 Ia gumazir akaba dibovir akabav dav geiba, batueghti, akamadariba ko
akar kuraba givagham.
11 Gumazim Godin damazimin zurara zuegh iki, akaba deraghti, atrivim
an roroamin otogham.
12 Ikiavira Itir God deraghavira gumazir fofozir aghuim akakazimin gara,
gumazir ifavaribar akaba, da dikabiri.
13 Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, “Laionin
tam ti tuavimin ikiama. Kamaghin ki tuavimin azenan mangighti, laion na
misueghti ki aremegham!”
14 Amizir akar asuibar gumazibav gia me isava me ko akuim, an akam mati
mozir mam bar kone. Eghti Ikiavira Itir God gumazitamin arazir kuraba
ikarvaghiva, an an teghti a mozir kamin magirigham.
15 Boriba onganigha arazir igharagha garibagh ami. Ezi kamaghin ni me
akirsi me misueghti, me arazir kam ategham.
16 Gumazim arazir kuramin onganarazibagh amir gumazamizibagh
amuava, men biziba isi, ko gumazir dagiaba izivazir gumazim bizir aghuim
isa a ganidim, gumazir kamaghin amimning, uaning gumazir onganaraz-
ibagh amimningin min ikiam.*

Gumazir nighnizir aghuiba itibar 30plan akar aghuiba

(Sapta 22:17–24:34)

17 Ki datirighin gumazir nighnizir aghuiba ko fofozim itibar akabar nin
sure damuasa. Ni deraghviram akar kam baragh, egh a ginighnigh.

22:1: Fofozir Gumazim 7:1 **22:6:** Efesus 6:4; 2 Timoti 3:15 **22:8:** Jop 4:8; Hosea 10:13 **22:10:** Aghuzir Akaba 26:20 * **22:16:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

18 Nighnizir kam nin navir averiamin ikiti, ni an gun gumazir igharazim mikimti, nin navim deragham.
19 Ki datirighin akar kamin gun mikimasa, eghti ni uabi a baraghiva, guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam.
20 Ki 30plan akar aghuiba osiri, da deragh nin sure damuva nighnizir aghuim ko fofozim ni daningam.†
21 Kamaghin ni guizin akamin mingarim gifogham. Egh gumaziba ni amadaghti ni mangi fogh, akar manam guizbangira, ni foghiva deraghvira me geghanam.

Akar aghuir namba 1

22 Ni kamaghin nighnighan kogh suam, onganarazibagh amir gumazamiziba me pura gumazir kiniba, ezi ni pura men biziba isi. Eghti kamaghin me kotiamin otoghti, ni kotiamin me dikabinan marki.
23 Guizbangira, Ikiavira Itir God me bagh ganiva egh men akurvagham. Eghti gumazitam pazi gumazir onganarazibagh amiba me damighti, Ikiavira Itir God pazi gumazir kam damigham.

Akar aghuir namba 2

24 Ni gumazir zuamiram atara puram aningaziba, me ko roroabar amuan marki.
25 Ni kamaghin damu, ni men arazim inighti, gin bizir kuraba azuazimin min ni misuegh ni gasighasigham.

Akar aghuir namba 3

26 Gumazim igharazitav dam pura bizim inighti, ni a ikarvaghsi puram akam akiran marki.
27 Ni bizir kaba ikaraghan koghti me nin biziba bar da inigh, nin dakozim uaghan a inigham.

Akar aghuir namba 4

28 Egh nin ovaviba bar fomira nin nguazimin mitaghniam gatizir ababanim gisivagh mangan marki.

Akar aghuir namba 5

29 Eghti gumazir ingangarir aghuim gamim, an Atrivimin ingangarir gumazimin otogham. Kamaghin amir gumazim, a gumazir ziaba puvatizimin ingangarir gumazimin otivan kogham.

23

Akar aghuir namba 6

1 Ni aperagha ikia gumazir aruar mam koma api, egh ni dagher me ni daningamimra nighnigh, dagheba apir arazir aghuimin gin mangi.
2 Egha ni puv apir gumazim, ni uan ifongiam abiragh.
3 Egh ni gumazir aruar kamin dagher aghuiba bagh puv ivizivighan marki. Da ni gifaraghti, ni arazir a ifongezir puvatizim damigham.

Akar aghuir namba 7

---

† **22:20:** Hibrun akam akar otivir kam deragha a gifozir puvati, “30plan akar aghuiba.” Gumazir maba kamaghin a gira, “Akar maba, da bar dera.” Ezi marazi ghaze, “Fomira itir akaba.” **22:28:** Godin Araziba 19:14; 27:17; Aghuzir Akaba 23:10 **22:29:** 1 Atriviba 11:28; Aghuzir Akaba 10:4; Fofozir Gumazim 9:10; Matyu 25:21; Rom 12:11

4 Nɨ dagɨaba bar izɨvazir gumazimɨn mɨn otivsɨ pamten ingaran markɨ. Nɨ
nɨghnɨzir aghuim ikɨva, egh kamaghɨn damuan kogham.
5 Nɨ dagɨar avɨriba inighti, da zuamɨra gɨvagham. Dagɨaba gɨvaghamin
arazim, mati kuarazir isam avɨziba ikia mɨghegha bar isɨn mar ghu.

Akar aghuir namba 8

6 Nɨ gumazir uan bizibar suighavghɨra dar anogorozim ko daman markɨ.
Egh nɨ an dagher aghuim bagh ivizivighan markɨ.
7 Nɨ a ko damɨti a kamaghɨn nɨ mɨkɨmam, "Nɨ izɨ, uan ifongiamɨn gɨn mangɨ
taba ua dar amɨ." Egha a guizbangɨra mɨgeir puvati. A uan nɨghnɨzimɨn aven
nɨ damamin dagheba an ada amɨsefe.
8 Eghti nɨ gumazir kamɨn arazim gɨfogh, egh dagher amezir kabar mighsɨ
damuam. Eghti nɨn asuir akar nɨ a mɨkemeziba, da pura gɨvagham.

Akar aghuir namba 9

9 Nɨ gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzim ko mɨkɨman markɨ. Nɨ nɨghnɨzir
aghuim a danɨngam, a bar aghuagham.

Akar aghuir namba 10

10 Bar fomɨra me nguazibar mɨtaghiniaba arɨki, ezɨ nɨ mɨtaghniar kabagh
isɨvaghan markɨ. Egh nɨ ameboghfeziar oveaghuezibar boribar nguaziba
inian markɨ.
11 Ezɨ Ikiavɨra Itir God uabɨ mati borir kabar anabar gumazimɨn mɨn, men
akurvaghamin ingangarim iti. Egh a kotiabar aven men akurvaghsɨ bar
gavgavigh ikiam.

Akar aghuir namba 11

12 Me nɨn sure damutɨ, nɨ bar deraghvɨra suren akar aghuibar suiragh. Egh
nɨ deraghvɨra fofozir aghuim itir akaba baragh.

Akar aghuir namba 12

13 Nɨ borim akɨrsɨ, a mɨsoghsɨ atiatingan markɨ. Nɨ aghorimɨn a mɨsogh, an
aremeghan kogham.
14 Guizbangɨra, bizir kam an akuraghti, a Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamɨn mangɨghan kogham.

Akar aghuir namba 13

15 Nan borim, nɨ nɨghnɨzir aghuim ko fofozim inighti, nan navim bar
deragham.
16 Eghti nɨ guizɨn akam mɨkɨmti, nan navir averiam bar akuegham.

Akar aghuir namba 14

17 Nɨ gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh ifongeghan markɨ. Nɨ
zurara gavgavigh Ikiavɨra Itir Godɨn atiating an apengan ikɨ.
18 Nɨ kamaghɨn damuva, egh nɨ gɨn dughiar aghuim bativam, egh nɨ
zuamɨram oveghan kogham.

Akar aghuir namba 15

19 Nan borim, nɨ nan akam baragh, nɨghnɨzir aghuim iniam. Egh uan
daroriba deraghvɨra dagh nɨghnɨgh.
20 Egh nɨ puv wainɨn dɨpaba apir gumazamiziba ko puv apir gumazamiz-
iba ko poghan markɨ.

23:4: Aghuzir Akaba 28:20; 1 Timoti 6:9-10 **23:10:** Godɨn Araziba 19:14; 27:17; Aghuzir Akaba 22:28 **23:13:** Aghuzir Akaba 13:24; 19:18; 29:15

21 Guizbangɨra, wainɨn dɨpaba apa onganizir gumazamiziba ko puv apir
gumazamiziba, me bar onganarazibagh amir gumazamizibar otivigham.
Ezɨ gumazir apava puram akuim, a dughiar otevimra korotiar bɨaghireziba
uan mɨkarzim avam.

Akar aghuir namba 16

22 Nɨ uan afeziar nɨ gamizɨ nɨ datɨrɨghɨn itim, nɨ an akam baragh. Egh nɨn
amebam ghurighti, nɨ a bakɨnɨghnɨgh an aghuaghan markɨ.
23 Egh nɨ guizɨn arazim ko, nɨghnɨzir aghuim ko, suren akaba ko, fofozir
igharazir maba bagh gavgavigh da inigh. Egh nɨ arazir kaba makunan
markɨ.
24 Guizbangɨra, gumazim nɨghnɨzir aghuim ikia arazir aghuimɨn gɨn zui,
ezɨ an afeziam bizir kam bagha bar akonge.
25 Nɨ arazir aghuir kabar gɨn mangɨti, nɨn afeziam ko amebar nɨ batezim,
aningɨn navimning bar deragh bar akuegham.

Akar aghuir namba 17

26 Nan borim, nɨ deraghvɨra nan akam baragh nan arazibar gansɨ bar
akongegh.
27 Guizbangɨra, tuavimɨn amizim ko, amizir pam ikia gumaziba isava
akuim, aning mati mozir bar konezim.
28 Ezɨ amizir kamaghɨn amim, okɨmakɨar amizimɨn mɨn gumaziba bagha
mɨzua gara iti. Egha a gumazir avɨribagh etuima me uan amuiba ataghɨrasi.

Akar aghuir namba 18

29 Gumazir manaba osɨmtɨzir ekiaba ikia, egha uari uarir apangkufi? Ezɨ
gumazir manaba puvɨra mɨgɨa mɨdoroziba forima da otifi? Ezɨ gumazir
manabar mɨkarziba duaba puram otiva isi? Ezɨ gumazir manabar damaziba
zuraram men aghefi?
30 Kar gumazir wainɨn dɨpar avɨriba ko dɨpar onganir maba saram apiba,
kar merara.
31 Guizbangɨra, wain ganganir aghuim gamua, kavɨn aven angazangarim
ikia, nɨn kuarɨghmɨzimɨn dera. Egh nɨ wain ateghti a nɨ gekuan markɨ.
32 Nɨ anemegh, gɨn kamaghɨn uabɨ baragham, a mati kuruzim nɨ givizima
an imezim nɨn mɨkarzimɨn aven ghu.
33 Eghti nɨn nɨghnɨzim ikuvighti, nɨ suam, nɨ bizir igharagha garibar gari.
Egh nɨ pura bizir onganir igharazibav kɨmam.
34 Egh nɨ dakusɨ, nɨ uabɨ baragh, mati nɨ kurimɨn dɨpenim gisɨn itima ana
ongarimɨn ghua nɨ isa vong ko vongɨn nɨ akuri.
35 Egh nɨ kamaghɨn mɨkɨmam, “Me na mɨsozi, kɨ orazir puvatɨ. Manmagh
amizɨ kɨ dɨkavizir puvatɨ? Kɨ dɨkavigh ua dɨpar onganitam ramasa.”

24

Akar aghuir namba 19

1 Nɨ gumazamizir arazir kurabagh amibar arazibagh ifueghan markɨ. Egh
men poghsɨ nɨghnɨghan markɨ.
2 Guizbangɨra, me gumazamizibagh asɨghasɨghasa nɨghnigha, zurara
osɨmtɨzibar amutɨ da otivamin arazibav gei.

Akar aghuir namba 20

23:23: Aghuzir Akaba 4:5-7; Matyu 13:44 **23:29:** Aisaia 5:11; 5:22 **23:30:** Aghuzir Akaba 20:1; Efesus 5:18 **24:1:** Onger Akaba 37:1; Aghuzir Akaba 1:15

3 Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim, a dipenir aghuimin ikiti, an
amuiroghboriba gavgavigh ikiam.
4 Kamagh garir gumazim, a bizir aghuir avirir bar pin kozibagh ivezegh
uan dipenimin dar arigham.

Akar aghuir namba 21

5 Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim, a gumazir gavgaviba itim.
Nighnizir aghuim bar deragha gumazir gavgavimin arazim gafira.
6 Guizbangira, atrivim nguibar igharazim ko misoghsi, a faragh gumazir
midorozimin arazibagh fozim da nighnizim inigham. Atrivim, gumazir
nighnizir aghuiba a daningamin aviriba ikiti, a midorozim gafiragham.

Akar aghuir namba 22

7 Nighnizir aghuim bar pin kogha, gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin
nighnizim a gafira. Gumazamiziba apiaghav ikia bizir ekiaba bagh akabav
sosi, ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, puram akam dukuagha aper-
aghav iti.

Akar aghuir namba 23

8 Gumazir arazir kuram damuasa nighnizir aviribagh amim, me a dipon
suam, osimtizibagh amir gumazim.
9 Gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir derazir pu-
vatizibar amuasa nighnisi, ezi arazir kaba bar arazir kuraba. Ezi gumaza-
miziba, dibovir akabav geir gumazimin gara ghaze, a gumazir kuram, e bar
an aghua.

Akar aghuir namba 24

10 Dughiar kuram ni batoghti, nin agharir suiaba amiraghti, ni guizbangira
gavgaviba puvatigham.

Akar aghuir namba 25

11 Kot pazi mikim suam, me gumazim misueghti an aremegham, ni ua-
mategh mangi gumazir kam uam a inigh an akurvagham.
12 Ni kamaghin mikiman kogh suam, “Ki bizir kam gifozir puvati. Kar
nan bizim puvati.” Puvatigham. Ikiavira Itir God deraviram nin gara, bar
deraviram nin nighniziba tuisisi. Egha a nin akar kamin mingarim gifo.
Egh a gumazamiziba amizir araziba bagh vaghvagh me ikarvagh ivezim me
daningam.

Akar aghuir namba 26

13 Nan borim, ni hanibar ami. A bar nin akamin isingi.
14 Ezi ni kamaghin foghasa ki ifonge, nighnizir aghuim a uaghan deragha
bar isingi. Eghti ni a inigh, gin dughiar aghuim batogh, egh zuamiram
aremeghan kogham.

Akar aghuir namba 27

15 Ni gumazir kuramin min modogh, gumazir aghuimin dipenimin ganiva,
an dipenim akarigh an biziba okiman marki.
16 Guizbangira, gumazir aghuim dughiar aviribar daighiri, egha zurara ua
dikafi. Eghti dughiar kuram gumazir arazir kurabagh amiba batoghti, me
bar ikuvigham.

Akar aghuir namba 28

24:10: Jop 4:5

17 Nɨ uan apanimɨn gantɨ, dughiar kuram a batoghtɨ, nɨ bar akueghan markɨ. A uan dagarim bizitam gasegh irɨsɨ damutɨ, nɨ an ingarvakan markɨ.
18 Nɨ kamaghɨn damutɨ, Ikiavɨra Itir God nɨn gantɨma nɨ bar akueghtɨ, a navir kuram nɨn ikɨva egh nɨn apanir kamɨn ataran kogham.

Akar aghuir namba 29

19 Nɨ mɨghɨgh gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh nɨghnɨghan markɨ. Egh uaghan men arazibagh ifueghan markɨ.
20 Guizbangɨra, gumazir kaba me dughiar aghuim bativan kogham. Me lamɨn avim mungezɨ moghɨn, arɨghiregham.

Akar aghuir namba 30

21 Nan borim, nɨ Ikiavɨra Itir Godɨn apengan ikɨva atrivimɨn apengan ikɨ. Egh nɨ gumazamizir Ikiavɨra Itir God ko atrivim, aningɨn akaba batoziba, men saghon ikɨ.
22 Guizbangɨra, gumazamizir kamagh gariba, me zuamɨra ikuvigham. Ezɨ e fozir puvatɨ, Ikiavɨra Itir God ko atrivim, osɨmtɨzir manam me danɨngam.

Akar aghuir igharazir maba

23 Gumazir nɨghnɨzir aghuiba itiba, akar kamɨn gun mɨkeme. Gumaziba kotɨn izima, kotiaba tuisɨzir gumazim akurvazim marazi danɨng egh marazi dɨkabɨnam, arazir kam bar ikufi.
24 Ezɨ gumazir arazir kuram gamizim, me a kot datɨghtɨ, jas aneteghtɨ a pura mangɨtɨ, kantrin gumazamiziba bar jasɨn kam gifueghan koghɨva, akar kurabar a mɨkɨmam.
25 Eghtɨ jas gumazir arazir kuram gamizim ivezir kuram a danigham, jas deraghvɨra ikɨ bizir avɨrir aghuiba iniam.
26 Gumazitam, guizbangɨn akam nɨ ikara, a guizbangɨra nɨn namakam.
27 Nɨ faragh uan azenibar ingarigh dagheba oparigh, egh gɨn dɨpenimɨn ingar.
28 Nɨ kotɨn guizbangɨra mɨkɨm, egh gumazir arazir kuram gamizir puvatɨzim gifaragh puram a mɨkɨmɨva a dɨkabɨnan markɨ.
29 Egh nɨ kamaghɨn mɨkɨman markɨ, “Kɨ datɨrɨghɨn arazir kuramɨn a ikaragham. Egh a na gamizir arazir kamra kɨ a damuam.”
30 Dughiar mam, kɨ arua ghua gumazir mamɨn dagher azenim ko wainɨn azenimɨn gari. Gumazir kam a nɨghnɨzir aghuiba puvatɨ, egha gumazir amɨrazim.
31 Ezɨ ogher kuram ko dɨkonir beniba dagher azenir kamɨn ave. Ezɨ dagɨar dɨvazir azenir kam avɨnizim, a dɨpɨriaghirɨgha irɨ.
32 Ezɨ kɨ dagher azenir kamɨn ganigha, nɨghnɨzir avɨribagh amua, fofozir aghuim ini.
33 Guizbangɨra, gumazamizir amɨraziba ghaze, “A dera, kɨ tong dakuigham. Kɨ dughiar ovezimɨn tong avughsegh ikɨ mangɨ egh gɨn ua dɨkavigham.”
34 Nɨ kamaghɨn damutɨ, nɨn biziba ko dagheba zuamɨra gɨvaghtɨ, nɨ gumazir onganarazibagh amimɨn mɨn otogham. Matɨ okɨmakɨar gumazim nɨn biziba bar da okeme.

Solomonɨn aghuzir akar oteviba

25

(Sapta 25--29)

24:19: Onger Akaba 37:1; Aghuzir Akaba 24:1 **24:33:** Aghuzir Akaba 6:10-11

1 Kar Solomonin aghuzir akar otevir maba, a uabi dar gun migei. Ezi
Hesekia, Judan atrivim, an osizirir gumaziba, me akar kaba osiri.
2 God bizir aviriba uan nighnizimin ada monge. Kamaghin amizi e ziar
ekiam a ganidi. Atrivim bizir avirir en mongezibar mingariba buriavira iti.
Kamaghin amizi, e ziar ekiam a ganidi.
3 Bizir overiamin itiba, da bar pin iti, ezi bizir ongarimin itiba, da bar vin
iti, eghti e dagh foghfoghsi iburagham. Kamaghira, atrivimin nighniziba bar,
gumazir kinitam deragh dagh foghan kogham.
4 Me silva isi avimin a tuaghti an poghezir dagiar minezir kuraba
asighireghti, silvara otogham. Eghti gumazim an itarir aghuimin in-
garigham.
5 Ezi kamaghira, me gumazir arazir kurabagh amiba batueghti, me ua
atrivim ko ikian kogham, eghti atrivim bar arazir aghuim damuti, nguibam
gavgavigh ikiam.
6 Ni atrivim ko ikiva, kamaghin nighnighan marki, ni gumazir ekiam, ni
gumazir aruabar danganim inian marki.
7 Kamaghin, ni gumazir aruar tamin danganim inighti, atrivim gin otoghti
me ni batuegham. Arazir kam dera, ni pura gumazir kiniba ko ikiti, me gin
ni mikemeghti ni mangi gumazir aruaba ko iki. Egh ni gumazitamin gantima
an arazitam damighti,
8 ni suam, an arazir kuram gami, egh zuamira mangiva akam a gasiva
a kotiam datigham. Arazir kam ikufi. Gumazir igharazim bizir kam
guizbangin a gifogh, a gin nin akaba dikabiraghti, ni aghumsigham.
9 Ni bizitam bagha migirigiatam uan tavin iti, ni mangi gumazir kam ko
akam akirigh. Egh ni bizir kamin mogomer akatam baraki, ni akar kamin
gun a mikiman marki.
10 Ni kamaghin damuti, gumaziba gin oregh suam, ni akar modim aghuri,
egh me aghumsizim ni danigham. Egh me nighnizir kurabar ni damuvira
ikiam.
11 Gumazim akar mam bar deraghavira a migei, an akam mati nedazir
aghuim me golin an ingarigha silvan anesingi.
12 Gumazir nighnizir aghuim itim, uan anav akiri, ezi gumazir kam oregha
ghaze, akar kam bar guizbangira. Egha ghaze, nan namakar kamin akam
mati golin kurukazir bar aghuim.
13 Gumazir akam inigha izim, iza deraghvira gumazir aruar anemadaz-
ibar akamin gun migei, a me gamima me bar akonge, mati gumaziba me
azenibar ingarigha dagheba isa, dipar orangtiziba apa bar akonge.
14 Gumazamiziba bizir aghuim aningasa akam akirigha egha aneningizir
puvati, me mati aminim ko ghuariam izi, ezi amoziba puvati.
15 Ni nimira migiava zuamiram atarir puvati, ni gumazir nin akam
baraghan aghuazibar amuti, me navibagh iragham. Egh ni uaghan gumazir
dapanibar nighnizibagh iragham.
16 Ni hanin garima a tememin iti, ni damisi puningra dami. Ni aviribar
amegh, nin navim bar izivaghti ni migham.
17 Egh ni zurara uan anavin dipenimin mangan marki. A nin aghuagh ua
ni gifueghan kogham.
18 Gumazim akar ifavarim kotin uan anav gasara, a mati midorozir sabam,
o afuzim, o temer otevimin a bira.

25:6: Luk 14:8-10 **25:15:** 1 Samuel 25:24; Aghuzir Akaba 15:1; 16:14 **25:18:** Onger Akaba 57:4; 120:3-4; Aghuzir Akaba 12:18

19 Nɨ fo, gumazir mam a gumazir ifarim, ezɨ nɨ ghaze, a dughiar kuramɨn
nɨn akuragham, nɨ mati atarir kuraba ikia damasa, o mati suer kuram ikia
egha daruasa.
20 Nɨ ghua gumazimɨn garima a bar osemezɨ, nɨ agoroger ighiabagh
amua, gumazir kamɨn akurvazir pu. Bar puvatɨ. Nɨ mati gumazim amɨnir
orangtɨzimɨn dughiamɨn uan korotiam sue, o mati gumazim wainɨn dɨpam
isa an duam ginge.
21 Nɨn apanim, mɨtiriam an aghɨtɨ, nɨ daghem a danɨng. Egh kuarim an pɨrtɨ,
nɨ dɨpatam a danɨng.
22 Nɨn arazir aghuir kamɨn a damightɨ, a uan arazir kuram gɨnɨghnɨgh bar
aghumsɨgham. Eghtɨ Ikiavɨra Itir God, nɨn arazir kam bagh bar deraghvɨram
nɨ damuam.
23 Gɨrakɨrangɨn mɨgeir akaba gumazim gamima an guam mɨsɨngi, mati
amɨnim amozim inigha izi.
24 Gumazim uan dɨpenimɨn siriamɨn uabɨra aperaghav iti, a dera. Arazir
kam, an amizir atara puv mɨgeim ko dɨpenimɨn aven itir arazim, a bar a
gafira.
25 Gumazim nguibar saghuiamɨn izezir akar aghuim baraki, a bar
akuegham, mati gumazim kuarim bar an pɨrizɨ, a dɨpar orangtɨzim api.
26 Gumazir kuram arazir kuram damusɨ gumazir kuram gekuigham, a
mati mozir par aghuim negenem an oto.
27 Nɨ hanin avɨribar aman markɨ. Egh nɨ uaghan ziar ekiam uabɨ danɨngɨsɨ
pamtem ingaran markɨ. Arazir kamning derazir puvatɨ.*
28 Gumazim uan anɨngagharim tɨvan iburaghtɨ, gumazir igharaziba a
dɨkabɨragham. Kamagh garir gumazim mati nguibar mam dɨvaziba an
puvatɨ, eghtɨ apaniba aven mangɨ a gasɨghasigham.

26

1 Gumazamiziba ziar ekiam isɨ gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzim
danɨngasa, ezɨ arazir kam derazir puvatɨ. A mati, aisɨn amozim aruem garir
dughiamɨn izi, o mati amozim daghebagh izi dughiamɨn izi.
2 Gumazim arazir kuram damighan koghtɨma, gumazamiziba pazɨva a
damusɨ God mɨkɨmtɨ akar kam a guizɨn otoghan kogham. Men akaba mati
kuaraziba zurara mɨghagha arua, danganitam gaperazir puvatɨ.
3 Gumaziba hoziaba aghoribar dav sogham. Egh ainɨn donkibar akabar
aghu, me damutɨ da men ifongiabar gɨn mangam. Egh gumazir arazir
onganibagh amiba, fidizibar men akɨragharibav suegham.
4 Gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzim, an akar onganimɨn nɨ mɨkɨmtɨ, nɨ
an akam ikaraghan markɨ. Nɨ a ikaragh, an mɨn otogham.
5 Gumazim nɨghnɨzir aghuim puvatɨgha akar onganim nɨ mɨkɨmtɨ, nɨ an
akam ikaragh. Kamaghɨn a fogh suam, an fofozim ekevezir puvatɨ.
6 Nɨ gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzim amadaghtɨ, a gumazir igharazim
bagh akam inigh mangɨgham, kamaghɨn arazir kamɨn nɨ uabɨra uabɨ
gasɨghasɨsi, mati nɨ uabɨ uan suem atugha a makunigha mɨzazir ekiam isi.
7 Gumazir nɨghnɨzir aghuim puvatɨzim, a pura aghuzir akar otevir
aghuitam mɨkɨmsɨ iburagham, mati gumazim suer kuram ikia daruan ibura.
8 Gumazim ziar ekiam isa gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzim ganɨdi,
arazir kam mati a katapelɨn asasa, dagɨam isa katapel garugha pamtemɨn
a ikezɨ dagɨam zuir puvatɨ.

25:21: Matyu 5:44 **25:21:** Rom 12:20 **25:24:** Aghuzir Akaba 21:9; 21:19 * **25:27:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

9 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an aghuzir akar otevir aghuitam
mikimasa, a mati, gumazim dipar onganim amegha onganigha benir
dikoniba itimin suirazi, dikoniba an dafarim mitifi.
10 Gumazir ekiam ingangarim isa gumazir nighnizir aghuim puvatizim
ganigha, uaghan gumazir pura tintinibar aruibagh aningi, a mati gumazim
pim dafagha pura tintinibar asavamaga, egha gumazir avirim gasighasisi.*
11 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, arazir onganir a fomiram amizim
a uam a gamuavira iti, a mati afiam migha egha ghua ua uan mimiziba api.
12 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, e fofozir aghuimin an akuraghan
kogham. Gumazim ghaze, a bar bizibagh fo, eghti e guizbangira bar an
akuraghan iburagham.
13 Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, “Laionin
tam ti tuavimin ikiama. Kamaghin amizi, ki azenan mangan kogham.”
14 Gumazir amirazim uan dakozim girighav ikia zurara uabi
gighavkiravira iti. A mati tiar akamin itir ainsisin min mangi izegh gami.
15 Gumazir amirazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatigha ikia,
uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua.
16 Gumazir amirazim ghaze, “Nan fofozim, 7plan gumazir deraghavira
nighnizir aghuimin gun migeibar fofozim gafira.”
17 Gumazir pumuning uaningin atari, gumazir mam ghua aningin mavin
akuraghasa migei, gumazir kam mati gumazim afiar atiamin garima an arua
zuima, a ghua an kuarimningin suira.
18-19 Gumazim uan namakam gifaragha, gin kamaghin migei, “Ki pura
dibovibav gei,” a mati gumazir onganim, an afuziba isa tintinibar iniva,
aviba itir aghoriba pura tintinibar da makuri.
20 Me dazibar avim atighan koghti, avim mungegham. Eghti gumazamiz-
iba girakirangin mikiman koghti, akam adariba bar givagham.
21 Daziba avibagh amima avim deravira isi. Ezi adaribagh amir gumazim,
gumazibagh amima me uarir tongin akabar uarira uariv sosi.
22 Gumazamizir maba zurara, gumazir igharaziba girakirangin me migeir
akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher
isingtiziba me zuamira da api.
23 Gumazim arazir aghuim damuasa mighighavira migia, an nighnizimin,
ana arazir kuram damuasa, a mati nguazir minem, me silvan a nomkezima,
an ganganim bar dera.
24 Gumazir igharazibar aghuazir gumazim, a pura me apezepera me
migeima, me ghaze, a me gifonge. Ezi an nighnizimin aven a pura me gifari.
25 Gumazir kamaghin amimin akaba nin kuarimningin isingigham. Eghti
ni an akabar nighnizir gavgavim dar ikian marki. Bar guizbangira, nighnizir
kuraba an navim gizifa.
26 A uan nighnizir kam modogham, eghti gumazamiziba an arazir kuram
gifogham.
27 Gumazim igharazitav magirasa a bagha mozim gikuigha, a uabi mozir
kam giraghu. Egha mati gumazim dagiam popoegha mighsiamin ghua-
vanadi, dagiam ua puegha izaghira a gisin ghu.
28 Gumazim akar ifavaribar gumazir igharazibav geim, bizir kam kam-
aghin en aka, a me gifongezir puvatigha me gasighasighasa. Ezi gumazim

* **26:10:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **26:11:** 2 Pita 2:22 **26:12:** Aghuzir Akaba 29:20; Luk 18:11; Rom 12:16 **26:21:** Aghuzir Akaba 15:18; 29:22 **26:22:** Aghuzir Akaba 18:8 **26:28:** Onger Akaba 12:3; Aghuzir Akaba 29:5

zurara apezeperir mɨgɨrɨgɨabagh ami, bizir kam gumazamizibagh amima me derazir puvatɨ.

27

1 Nɨ gurumɨn bizitam damusɨ ifaghatɨ pura mɨkɨman markɨ. Nɨ guizbangɨra fozir puvatɨ bizir manam gurumzaraghan otivam.

2 Gumazir igharaziba nɨn ziam feir arazim, a dera. Eghtɨ nɨ uabɨ arazir kam damuan markɨ.

3 Gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzimɨn arazir onganiba, da osɨmtɨzir ekiaba e ganɨdi. Osɨmtɨzir kaba da gigimɨn osɨmtɨzim ko dagɨar ekiamɨn osɨmtɨzim gafira.

4 Gumazir atarim ko anɨngazim, mɨzazim isa gumazir igharazibagh anɨga, bar paza me gami. Navimɨn aven atara navim ikuvizir arazim, a bar ikuvigha, adarir arazim ko anɨngazir arazim gafira.

5 Nɨ azenara gumazimɨn arazir kuram bagh a mɨgei, a dera. Arazir kam a nɨ modogha gumazim gifongezim arazim gafira.

6 Guizɨn roroaba nɨn akurvaghasa mɨzaziba nɨ ganɨdi. Ezɨ apaniba pura nɨ gifara, arazir aghuir avɨrim nɨ gami.

7 Gumazim amezɨma an navim bar izɨvazɨ, a ghaze, hanin isɨngizim ko dagheba bar, da derazir puvatɨ, Ezɨ mɨtiriam gumazimɨn aghezɨ a ghaze, dagheba bar moghɨra dera. Dagher mɨsoziba, da uaghan an akamɨn isɨngi.

8 Gumazim uan nguibam ategha tintinibar arui, a mati kuarazir mam uan mɨkonim ategha egha pura tintinibar mɨghagha arui.

9 Sanda ko borer mughuriar aghuim zuiba, da e gamima e bar akonge. Ezɨ namakaba en akurvaghasa nɨghnigha, mɨgɨrɨgɨar aghuiba e ganɨdi. Me kamaghɨn e gamima, e guizbangɨra bar akonge.

10 Nɨ akɨrim ragh uan namakaba ko nɨn afeziamɨn namakabagh asan markɨ. Eghtɨ dughiar kuram nɨ batoghtɨ, nɨ mangɨ uan aveghbuam batogh, egh uabɨn akurvaghsɨ an azangan markɨ. Guizbangɨra, gumazir nɨn boroghɨra itim, a nɨn aveghbuar saghuiamɨn itim gafira.

11 Nan borim, nɨ nɨghnɨzir aghuim ko fofozim inighti, nan navim der-agham. Eghtɨ gumazitam akatam na gasɨtɨ, kɨ an akam ikaragham.

12 Gumazir nɨghnɨzir aghuim itim, a kamaghɨn fogh, osɨmtɨzim a bativam, eghtɨ a uabɨ modogh a gitagham. Ezɨ gumazir nɨghnɨzir aghuim puvatɨzim, an osɨmtɨzimɨn garima an an tuavimɨn iti, ezɨ a ghuava a batogha aneteri.

13 Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesɨ akam akɨrigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghtɨ gumazitam nɨn bizitam puram a inisɨ nɨ ko akam akɨrtɨ, nɨ bizir kamɨn ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh.

14 Nɨ bar mɨzarazimra tiarim akarigh dughiam isɨ uan namakam danigham, a mati nɨ akar kuram isa a ganɨdi.

15 Gumazitamɨn amuim, zurara atarava mɨgɨrɨgɨar avɨribagh amuavɨra iti, a mati amozim dɨpenir inogorimɨn torim izaghira, zurara nɨmɨra nɨmɨra iravɨra iti.

16 Ezɨ an pam a damutɨ an arazir kam ateghan kogham, mati gumazir mam amɨnimɨn tɨvaghasava ami, o a borem uan dafarimɨn an suigha amuava avenge.

27:1: Luk 12:19-20; Jems 4:13-16 **27:2:** Aghuzir Akaba 25:27 **27:6:** Onger Akaba 141:5 **27:15:** Aghuzir Akaba 19:13; 21:9; 21:19

17 Ni sabamning inigh uaningra uaning avisti, aning bar ghumigham.
Kamaghira, gumazir pumuning nighniziba uaningra uaning ganiga, aningin
nighniziba ghuavanabogha bar ghumi.
18 Gumazim uan tememin ovizim amisi, a deraghvira temer kamin gan.
Eghti gumazim uan gumazir dapanim deraghaviram a geghuvti a der-
aghvira ikiti, gumazir an garim an ziam fam.
19 Gumazim dipamin aven gari, a uabi uan guamin gari. Ezi gumazim
deravira uan nighniziba ko arazibagh nighnisi, a fo, a manmaghin garir
gumazim.
20 Gumazamizir bar aviriba ovegha gifa. Ezi Oveaghuezibar Nguibam,
gumazamiziba a gizivaghan kogham. Gumazamiziba ovengivira ikiam.
Kamaghira, gumazamiziba bizibagh ifueghamin arazim izivaghan kogh,
kamaghira ikivira ikiam.
21 Me avimin gol ko silva tuaghiva aningin gifofoghasa, ka guizbangin
bizim, ti puvati. Kamaghira, gumazamiziba, gumazimin ziam fa, an gara
anesavsuigha fo, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram.
22 Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puv a misogh, a dikabiraghti
ana aremeghsi damu, egh a uan arazir onganim ateghan kogham.
23-24 Nin dagiaba zurara ikivira ikian kogham. Eghti atrivim kantri gativir
dughiam, a uaghan zurara ikivira ikian kogham. Kamaghin, ni uan sipsipba
ko memeba deraghvira dar gan.
25-26 Ni dadabar ganti da nin nguazimin otiv ruarti, ni uan asiziba bagh da
aghoriva da akuvaghti me dar amam. Eghti dadar igiaba uam otivam. Eghti
ni gin memeba amangiva, dagiaba inigh nguazim givesegh. Egh ni sipsipin
ariziba iniva, ua bagh korotiaba isamam.
27 Egh ni uan memebar oter eboriba ua bagh da inigh, uan amuirogh-
boriba ko ia dar ami. Egh ingangarir amiziba uaghan me daning.

28

1 Gumazir arazir kurabagh amiba puram atiatia aragharui. Ezi gumazir
aghuiba laionbar min tuiva gavgavigha atiatir puvati.
2 Kantrin gumazamiziba gavman akirasa uarira uariv sozima, gumazir da-
panir igiar aviriba zuraram otivasava ami. Eghti gumazir dapanir nighnizir
aghuim itim, a kantri damuti a gavgavigh deraghvira ikiam.
3 Gumazir biziba puvatizim, dikavigh onganarazibagh amir gumazamiz-
iba dikabiragh, a mati amozir ekiam azenibar daghebagh asighasisi.
4 Gumazamiziba akirim ragha Godin Akar Gavgavibagh asara, me gu-
mazir arazir kurabagh amibar ziaba fe. Ezi gumazamizir Godin Akar
Gavgavibar gin zuiba, me gumazir kuraba pamten me dikabiri.
5 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me arazir aghuiba deragha da
tuisigha fozir puvati. Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin gin mangasa
ifongeziba, me arazir aghuim tuisigha bar a gifo.
6 Gumazir biziba puvatigha arazir aghuimin gin zuim, a deragha, dagiaba
izivagha arazir kurabagh amir gumazim, bar a gafira.
7 Gumazir igiam Godin Akar Gavgavibar gintisi, a nighnizir aghuim iti.
Egh a gumazir arazir kurabagh amiba ko porogh, uan afeziam damuti a bar
aghumsigham.
8 Gumazitam gumazamiziba ateghti me a da pura biziba inigh tighar a
ikaragham, a me da uan dagiabagh isin ua dagiataba iniva, dagiar kabar

27:20: Aghuzir Akaba 30:16; Habakuk 2:5 **28:1:** Ofa Gami 26:17; 26:36; Onger Akaba 53:5 **28:4:** 1 Atriviba 18:18; 18:21; Efesus 5:11

suiraghan kogham. Puvati. Dagiar kaba, gumazamizir onganarazibagh amibar apangkuvigh men akurvaghamin gumazimin dafarimin mangam.

9 Gumazim Godin akamin araziba akirim ragha dagh asaragh, God ko mikimti God a bareghan kogham. Ezi a God ko migeir arazir kam, God an gara bar an aghua.

10 Gumazim gumazir aghuibagh ifaraghti, me arazir kuram damighti, an arazir kurar kamra a gasighasigham. Ezi gumazir bizir kuratam gamizir puvatizim, Godin dafarimin bizir aghuiba iniam.

11 Dagiar aviriba izivazir gumazamiziba ghaze, me fofozir aviriba iti. Ezi onganarazibagh amir gumaziba nighnizir aghuiba ikiam, me men araziba bar dagh fo.

12 Gumazir aghuiba, me kantri gativagha an garima, gumazamizibar naviba derazima me bar akonge. Ezi gumazir kuraba, kantri gativir gumazibar otivizi, gumazamiziba men modi.

13 Gumazim uan arazir kuram modogh, an amir ingangaritam deragh otoghan kogham. Ezi gumazim uan arazir kuraba bar da ghurigh, akirim ragh arazir kurar kabagh asaraghti, God an apangkuvigham.

14 Gumazim zurara Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti, a bar akuegham. Ezi gumazim Ikiavira Itir Godin akaba batogha navim gavgafi, a dughiar kuram iniam.

15 Kantrin gumazir dapanim, a gumazir arazir kurabagh amim, egha gumazir onganarazibagh amiba dikabira, laionin min pamtemin tiarim akara, asizim bean min amua daghem buriagha arui.

16 Kantrin gumazir dapanim, nighnizir aghuiba puvatigham, a puv gumazamiziba dikabinam. Ezi gumazir dapanim, gumazamizibar bizibagh etuir arazimin aghua, a dughiar ruarimin deraghvira ikiam.

17 Gumazim gumazir igharazim misoghezi an areme, a bar paza uabi baragham. Eghti gumazamiziba an akuraghan kogham. Eghti a deravira daperaghan koghiva, mangi an aremeghamin dughiamin otogham.

18 Gumazim arazir aghuimin gin zui, a deragh ikiam. Ezi gumazir arazir kuram gamim, a zuamira ikuvigham.

19 Gumazim deraghavira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazim pura ikia uan ifongiabar arua ingangaribagh amir puvati, a bar onganarazibagh amir gumazimin min ikiam.

20 Gumazim arazir aghuimin gin zui, God bar deraghviram a damuam. Ezi gumazir zuamira dagiar gumazimin otivasa bar puvira ingarim, God aneteghti a pura mangighan kogham. Puvati. God ivezir kuram a danigham.

21 Gumazim pazi gumazitamin kotin an akuraghiva, igharazitav dikabiragham, arazir kam derazir puvati. Ezi gumazir arazir kurabar amuasava amiba iti, gumazitam me apezeperegh dagiar muziarir taba me daningti, me kotiam gasighasigham.

22 Gumazir uan bizibar anogorozim, a zuamira dagiar gumazimin min otivasa puvira ingari. Egha a kamaghin fozir puvati, an onganarazibagh amir gumazimin otogham.

23 Ni gumazimin araziba akirti, a gin bar ni gakuegham. Ezi arazir kam, an apezeperir akaba, bar dagh afira.

24 Gumazim uan afeziam ko amebamin biziba okemegha ghaze, “Ki arazir kuram gamizir puvati,” a mati gumazir bizibagh asighasizimin miraram ami.

28:13: Onger Akaba 32:3-5; 1 Jon 1:8-10 **28:18:** Aghuzir Akaba 10:9; 10:25; 28:6

25 Gumazim bizir avɨrim iniasa puvɨra nɨghnɨsi, an arazim gumazir
avɨribar amutɨ me ataram. Ezɨ gumazir pamten nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra
Itir Godɨn itim, a deraghvɨra ikɨva egh bizir avɨriba ikiam.
26 Gumazim ghaze, an fofozimra an akuraghtɨ a biziba bar dar amuam,
kamaghɨn a nɨghnɨzir aghuiba puvatɨ. Ezɨ gumazim nɨghnɨzir aghuimɨn
arazimɨn gɨntɨsi, a deraghvɨra ikiam.
27 Gumazir, onganarazibagh amir gumazamiziba biziba me ganɨdim, a
bizitamɨn oteveghan kogham. Ezɨ gumazim onganarazibagh amir gumaz-
ibar gara men akurvaghasa ifongezir puvatɨ, gumazamiziba akar kurabar a
mɨkɨmam.
28 Gumazir kuraba kantrin gumazir dapanibar itima, gumazamiziba men
modi. Egh me arɨghireghtɨ gumazir aghuibar adarazi gumazir dapanibar ikɨ
deravɨra ikiam.

29

1 Me dughiar avɨribar gumazir mam akɨrtɨ, an akaba batoghvɨra ikiam,
kamaghɨn a zuamɨra ikuvigham. Eghtɨ an akurvaghamin tuaviba ua pu-
vatɨgham.
2 Gumazir aghuiba kantri gativagha an gari, gumazamiziba bar akonge.
Ezɨ gumazir arazir kurabagh amim kantri gativagha an garima, gumazamiz-
iba bar osemegha ararer kuram gami.
3 Gumazir nɨghnɨzir aghuim iniasa bar ifongezim, a uan afeziam gamima
a bar akonge. Ezɨ gumazim, tuavimɨn amizibar gɨntɨsi, a bar uan dagɨaba ko
biziba makuri.
4 Atrivim arazir aghuimɨn kantri gativagh an gantɨ, kantri ikɨ gavgav-
igham. Ezɨ atrivim gumazamizibar dagɨaba iniasa pura nɨghnɨsi, a uan
kantri bar a dɨkabɨragh a gasɨghasigham.
5 Gumazim uan namakabagh ifarɨva me apezeperam, a mati namakamɨn
suighasa ivem agura.
6 Gumazim arazir kuram damigham, a mati uabɨra uabɨn suighasa ivem
agura. Ezɨ gumazir arazir aghuibagh amiba, me bar akuegha ighiabagh ami.
7 Gumazamizir aghuiba me onganarazibagh amir gumazamizibar
osɨmtɨziba bagha nɨghnɨgha, men akurvagha osɨmtɨzir kaba kɨri. Ezɨ
gumazamizir arazir kurabagh amiba, arazir kamɨn mɨngarim gɨfozir puvatɨ.
8 Gumazamizir dɨbovir akabav geiba nguibamɨn itir gumazamizibagh
amima men naviba isia anɨngagha, adarir kurabar uarira uari ganɨdi. Ezɨ
gumazamizir nɨghnɨzir aghuiba itiba, me gumazamiziba amɨnivima, me ua
navir amɨrizim isi.
9 Gumazir nɨghnɨzir aghuim itim, a gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzir
mam kot gatɨ, ezɨ gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzir kam, akar dɨkabɨriba
ko dɨbovir akabav gɨavɨra ikia akam ara, nɨmɨra itir puvatɨ.
10 Gumazir igharaz daraziv sozi me ariaghirim, a gumazir aghuibagh
ifongezir puvatɨ. Ezɨ gumazir aghuim, gumazir igharaziba deraghavɨra
ikiasa a ifonge.*
11 Gumazir nɨghnɨzir aghuiba puvatɨzim a uan anɨngagharim azenim gatɨ.
Ezɨ gumazir nɨghnɨzir aghuim itim a uan anɨngagharim dɨkabɨragha an
suirazɨ a iti.
12 Kantrin gumazir dapaniba, akar ifavariba baraghtɨ, gumazir arazir
kurabagh amiba, merara an gumazir dapanibar ikiam.

28:27: Godɨn Araziba 15:7; Aghuzir Akaba 19:17; 22:9 **28:28:** Jop 24:4; Aghuzir Akaba 28:12; 29:2
29:1: 1 Samuel 2:25; 2 Eghaghaniba 36:16 **29:2:** Esta 8:15; Aghuzir Akaba 11:10; 28:12; 28:18
* **29:10:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

13 Ikiavɨra Itir God bar gumazamizibar damazibar ingarizɨ, me bizibar
gari. A uaghan onganarazibagh amir gumazamiziba ko, me dɨkabɨrir
gumazamiziba uaghara men damazibar ingari.
14 Atrivim deragh gumazir onganarazibagh amibar kotiam tuisɨghtɨ, gɨn
izamin dughiaba an adarazir atrivimɨn ikɨvɨra ikiam.
15 Nɨ uan borim akɨrsɨ a mɨsoghtɨ, a nɨghnɨzir aghuim iniam. Eghtɨ borim
zurara uan ifongiamɨn gɨn mangɨva, uan amebam damutɨ an aghumsigham.
16 Gumazir arazir kurabagh amiba, kantri gativaghtɨ, arazir kuram
mangɨvɨra ikiam. Guizbangɨra gumazir kaba dughiar ruarimɨn ikeghan
kogham. Eghtɨ gumazir aghuiba men gantɨ, me irɨgh ikuvigham.
17 Nɨ uan borim akɨrightɨ, an arazir aghuim damutɨ, nɨ navir amɨrizim ikɨ
bar akuegham.
18 Ikiavɨra Itir God, akam gumazamizibagh anɨngizir puvatɨzɨ, me tintini-
bar arazir igharazir avɨrim gamighai. Ezɨ gumazir Godɨn Akar Gavgavibar
gɨn zuim, a bar akongegham.
19 Nɨ pura uan ingangarir gumazim akabaram a mɨkɨm, an araziba
akɨrighan kogham. A nɨn akar kam bareghɨva, an gɨn mangan kogham.
20 Gumazir nɨghnɨzir aghuim puvatɨzim, e an akuraghtɨ a fofozim iniam.
Ezɨ gumazir faraghavɨra nɨghnɨzir puvatɨgha bizibav geim, e an akurvaghan
iburagham.
21 Nɨn ingangarir gumazim suvighavɨra itir dughiam, nɨ dughiabar biziba
isa a ganɨdi, a gɨn bar nɨn otarimɨn mɨrara ikiam.†
22 Gumazir zuamɨram anɨngazim, gumazir igharazibagh amima me atari,
a uabɨ arazir kurar avɨribagh ami.
23 Gumazim ifaghata uabɨra uan ziam fe, me an ziam dɨkabɨragham. Eghtɨ
gumazim uabɨ uan ziam dɨkabɨraghtɨ, me an ziam fam.
24 Gumazim okɨmakɨar gumazimɨn akuragha, a uabɨ uabɨn apanim gami.
Egh aning amizir arazir kam aghurighɨrɨghtɨ, me a isɨ kotiam datɨgham. A
kotɨn aven akam modoghtɨ, God a gasɨghasigham.
25 Gumazitam gumazir igharazibar atiatingtɨ, an atiatim, mati a ivem
agurazɨ, ivem an suira. Ezɨ gumazir nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn
itim, a deraghvɨra ikiam.
26 Gumazir avɨrim, kantrin gumazir dapanim me gifueghasa me akabar
anepezeperi. Ezɨ Ikiavɨra Itir God uabɨra en akaba deravɨra da tuisɨgha en
akurvasi.
27 Gumazamizir aghuiba, gumazamizir arazir kurabagh amiba bar dar
aghua. Ezɨ gumazamizir kuraba, gumazamizir arazir aghuibar gɨn zuiba bar
dar aghua.

Akar aghuir igharaziba

30

(Sapta 30--31)

Agur mɨkemezir akar maba

1 Kar Agurɨn akaba, a Jaken otarim, an akar kaba dar gun Itiel ko Ukal
aning mɨgei.*

29:17: Aghuzir Akaba 13:24; 22:15; 23:13-14 **29:18:** 1 Samuel 3:1; Amos 8:11-12 † **29:21:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. * **30:1:** Gumazir maba ghaze, Agur saptan kamɨn akaba bar a dar gun mɨkeme. Ezɨ marazɨ ghaze, a ti an akar mabara mɨkeme. E fozir puvatɨ, Agur ko Itiel ko Ukal me bar terara.

2 Agur kamaghin mikeme: Ki gumazimin min itir puvati. Guizbangira, ki
gumazimin min nighnizir puvati. Nan nighnizim bar ikufi.
3 Ki nighnizir aghuim ko fofozim inizir puvati. God a bar derazi, ki a gifozir
puvati.
4 Tinara Godin Nguibamin ghuavanabogha an ganigha ua izaghira bizir
a ganizibar gun migei? Ezi tinara uan dafarimningin aminimin suira?
Ezi tinara dipam isa overiamin itir ghuariabar aneti, mati gumazim bizim
inigha inim gatigha, a nomke? Ezi tinara nguazibar mitaghniaba akira da
arighizi da iti? Gumazir kamin ziam tina? Ezi an otarimin ziam tina? Ni na
mikim! Ni ti foz, o? Puvati.
5 Godin akam, a bar guizbangira. Ezi bizir a damuasa migeiba, da bar
guizin otifi. Egha a bar deraghavira gumazamizir a bagha zuiba, divazimin
min me avinigha men gari, mati oram, midorozir gumaziba modorozimin
ghua an suigha uarir pisi.
6 Eghti ni Godin akam gisin, uabi uan akam isafuragh an gun mikimam,
egh suam, kar Godin akamra. Ni kamaghin damuti, a nin atar ni akirighti,
gin gumazamiziba fogh suam, ni gumazir ifarim.
7 O God, ki bizir pumuning bagha nin azangasa, eghti ni na daningasa ki
ifonge. Ki nguazimin ikiamin dughiamin,
8 ni nan akuraghti, ki akirim ragh ifavarir arazibagh asaragham. Eghti
ni na ateghti, ki dagiaba izivazir gumazimin min otivan kogh, egh uaghan
onganarazibagh amir gumazimin min otivan kogham. Ni dughiar vamiran
vaghvagh daghebara na daning.
9 Guizbangira, ki dagher aviriba ikiva, akirim ragh ni gasaragh egh mikim
suam, “Ikiavira Itir God, a tinara?” Egh ki onganarazibagh amir gumazimin
min otoghiva, ti okimiva uan Godin ziam dikabiragham.
10 Ni gumazir dapanim bagh mangi girakirangin an ingangarir gumazitam
mikiman marki. Ni kamaghin damuti, ingangarir gumazim God ko mikimti,
a pazi ni damighti, ni osimtizim inigham.
11 Gumazamizir maba ghaze, “God pazivira men amebaba ko afeziabar
amuam.”
12 Ezi gumazamizir maba ghaze, “Me arazir kuratam gamizir puvati.” Ezi
puvati, men arazir kuramin osimtizim ikiavira iti, ezi me Godin damazimin
bar mize.
13 Ezi gumazamizir maba uan ziaba fa ghaze, e bar derazi, gumazir
igharaziba me pura biziba.
14 Ezi gumazamizir maba bar pazavira onganarazibagh amir gumazamiz-
ibagh ami. Men atariba mati sababa ko afuaba men akabagh izivazima, me
onganarazibagh amir gumazamizibagh amua bar me agivasa.
15 Ghuziba apir mikinbam a guivir pumuning iti, ezi aning kamaghin arai,
“Na Daning, na Daning.”
Guizbangira, 4plan bizir kaba men ifongiaba givaghan kogham:

16 Kar, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam,
ko amizir furabar itim,
ko nguazim dipam isa, egh tighar izivam,
ko avim isia mamaghira iti.

17 Gumazitam uan amebam ko afeziamin akam batuegh, dibovir ak-
abar aning mikim, egh aremeghamin dughiamin, me an kuam afaghan

30:4: Jon 3:13 **30:8:** Matyu 6:11; Luk 11:3 **30:8:** Nehemia 9:25-26; Jop 31:24; Hosea 13:6
30:12: 1 Jon 1:8

kogham. Eghti kuarazir kotkotba an damazimning asighti, kuarazir isaba an mikarzim amegham.
18 Kar, 4plan bizir bar igharagha gariba, ki adagh fozir puvati:

19 Kar, kuarazir isam pin mighagha aruir arazim,
ko kuruzim dagiam gisin rozir arazim,
ko kurim ongarim gisin aruir arazim,
ko gumazim amizir igiam gifongezir arazim.

20 Pamin itir amizim, gumazir igharaziba koma akua, egha kamaghin ami: a dagheba amegha akam ruegha ghaze, "Ki arazir kuratam gamizir puvati."
21 Arazir 4pla da nguazimin otifi. Kar arazir bar kuraba, nguazim uabi arazir kabar aghuagha, bar puvira ivazvasi.
22 Arazir kaba kamakin:

Ingangarir gumazir kinim atrivimin otogha amir arazim,
ko gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puvira apir arazim,
23 ko amizir fomira gumaziba a gifongezir puvatizim, a datirighin pamin iti, an arazim,
ko ingangarir amizim uan amizir dapanimin danganim inizir arazim.

24 Ezi nguazir kamin 4plan asiziba ko apizir muziariba ikia, nighnizir bar aghuiba iti:

25 Sibaba gavgaviba puvatigha, me dagheba otevir dughiam bagha, dagheba akuva ada arisi.
26 Ezi iriaba uaghan gavgaviba puvatigha dagiar ekiabar tizibar mikonibar ingari.
27 Ezi odeziba atriviba puvatigha me bar uari inigha okoruamin arui.
28 Ezi mizviar muziariba, e uan dafarimin dar suigham. Ezi da atrivimin dipenimin iti.

29 Ezi 4plan biziba bar ganganir aghuim gamuava arui:

30 Laionba bar gavgavigha, bar asizir mabagh afira. Egha da arua bizitamin atiatir puvati.
31 Ezi tuarir apuriba, uan dapaniba fava arui,
ezi memen apuriba arui,
ezi atrivim a bar gavgavigha arua fo, apanitam a gafiraghan kogham.

32 Ni arazir onganim gamua ifaghata uabira uan ziam fava, arazir kurabar amuasa nighnisi. Ni uan akam dukuagh, arazir kam atakigh.
33 Ni fo, ni bulmakaun oter eborim inigh a gighiti, bata otogham. Egh ni gumazir igharazimin atinim misueghti, ghuzim otogham. Kamaghira, ni gumazamizibar amuti me atarti, midorozim otogham.

31

Atrivim Lemuelin akar aghuiba

1 Kar atrivim Lemuelin akaba. An amebam nighnizir aghuim a daningasa akar kamin a geghani.
2 Nan otarim, ki Godin azarazi, a ni isa na ganingi. Ezi ki uabi ni bategha, bar ni gifonge. Kamaghin ni deraghvira nan akam baragh.

3 Nɨ amiziba ko ikararang me ko daku uan gavgavim me danɨngan markɨ.
Guizbangɨra, kamagh garir amiziba atrivibagh amima me ikufi.
4 O Lemuel, nɨ oragh! Nɨ atriviba, wainɨn dɨpabar aman markɨ, egh dɨpar
onganir igharagha gariba sara damɨsɨ navim dɨkavan markɨ.
5 Me dɨpar onganibar amɨva kantrin araziba gɨn amadagh, uaghan onga-
narazibagh amir gumazamiziba pazɨ me damuam.
6 Dɨpar onganim ko wain, kar gumazamizir ovengasava amiba ko osɨmtɨzir
ekiaba itir gumazamizibar bizimning.
7 Me ifuegh damɨva, uam onganarazibagh amir dabirabiba ko osɨmtɨzir
bar ekiaba dagh nɨghnɨghan kogham.
8 Nɨ, gumazamizir uan osɨmtɨzibar gun mɨkɨman koghamibagh nɨghnigh,
kotɨn aven men akuragh mɨkɨm. Egh nɨ kotɨn aven mɨkɨm gavgavightɨma, kot
arazir aghuibar onganarazibagh amir gumazamiziba me damu.
9 Egh nɨ uabɨ kotiam baragh, arazir aghuimra damu. Egh onganarazibagh
amir gumazamiziba ko biziba puvatɨzir gumazamizibar akurvagh.

*Amuir aghuimɨn araziba**

10 Guizbangɨra, gumazim ti amizir arazir bar aghuiba itimɨn ikɨsɨ, a bar
pamtem da buriam. Kamaghɨn garir amizim, a bar deragha pɨn ikia dagɨar
iveziba bar pɨn koziba bar dagh afira.
11 Amizir kamagh amim, an pam uan navir averiamɨn aven nɨghnɨzir
gavgavim an ikia deraghvɨra a gɨfo, a zuraram arazir aghuibar gɨn zui. Eghtɨ
an amuim an akuraghtɨ, a bizir avɨriba ikiam.
12 Amizir kam dughiaba vaghvagha arazir aghuibara, uan pam gami.
13 Egha a tretɨn aghuir me sipsipɨn arɨzibar ingariziba, ko tretɨn aghuir
igharagha gariba inigha, korotiaba isamasa bar akonge.
14 Egha a mati kurir ekiaba ami moghɨn, saghon ghua dagheba isi, kam-
aghɨn amizɨ an adarazi me dagher avɨriba iti.
15 Amizir kamagh amim, amɨnim tɨghar bar tiragham, an osegha dɨkavigha
uan pam ko boriba bagha dagheba tue. Egha uan ingangarir amiziba bagha
ingangariba abɨgha me ganɨdi.
16 Amizir kamagh amim, a faragha nguazir mamɨn ganigha deravɨra
nɨghnigha, a givese. Egha gɨn a uan dagɨar a faragha iniziba inigha, wainɨn
ikɨzimɨn ovɨzibagh ivezegha, da opari.
17 Amizir kam, dughiatamɨn amɨrazir puvatɨ. An amizir gavgavir bar
puvɨra ingarim.
18 Egha an lam munger puvatɨgha isiavɨra itima, a ingara ghua dɨmagarir
arɨzimɨn tu. Egha uan bizibagh amaga dagh ivezir ingangarimɨn garima, a
deraghvɨra zui.
19 Kamagh amir amizim, uabɨ ua bagh tretbagh irɨgha, inibar ingari.
20 Egha a gumazamizibar gari, me biziba otevegha onganarazibagh
amima, a biziba isa me ganɨdi.

---

* **31:9:** Israelian akaba osirir arazim, a mong igharagha ghu. Hibrun akamɨn aven, me 22plan letaba ikia uan akaba osiri. Dughiar maba, me akaba osirasa, 22plan vezba o danganibar me akar kaba vaghvagh dar faragh ikiasa letaba arɨsi. Gumaziba Hibrun akam gɨgha akar igharaziba osirir dughiabar, me zurara Israelian arazir kamɨn gɨn ghua da osirir puvatɨ. Hibrun akamɨn aven, Aghuzir Akabar 31:10-31 arazir kamɨn gɨn zui. Hibrun akamɨn arazir kam, danganir vamɨran itir puvatɨ, me danganir igharazir kabar arazir kamɨn gɨn zui: Azirakam 1-4 ko Onger Akaba 9-10 ko 25 ko 34 ko 37 ko 111 ko 119 ko 145. **31:10:** Aghuzir Akaba 12:4; 18:22; 19:14

21 Egha a uan pam ko boriba bagha korotiar bar aghuiba isamigha gɨvazɨ
da bar deragha iti. Eghtɨ amozir orangtɨzir dughiam izɨtɨ, a ua korotiaba me
bagh dagh nɨghnɨghan kogham.
22 Egha a uabɨ uan dɨpenimɨn itir dakoziba aver inibar ingari. Egha a inir
ghurghurir aghuiba ko inir pɨghaghevir aghuiba inigha ua bagha korotiaba
isai.
23 Ezɨ nguibamɨn gumazir dapaniba ziar ekiam an pam ganɨdi. Ezɨ an pam
men tongɨn uaghan men gumazir dapanir mam.
24 Ezɨ dughiar avɨribar amizir kam korotiar aghuiba isava, letiabar in-
garima, biziba amadir gumazamiziba izava dagh ivesi.
25 Amizir kam, ziar ekiam ko gavgavim itima, aning mati korotiamɨn mɨn
anevara. Egha a bizir gɨn otivambar atiatir puvatɨ.
26 A gumazamizibagh ifuegha men sure gamua, deragha bighavɨra me
mɨgei. Egha an mɨgɨrɨgɨaba, da nɨghnɨzir aghuiba ko fofozir aghuim iti.
27 Egha a uan dɨpenimɨn biziba deravɨra dar gara dagh iporporir puvatɨ. A
puvɨra ingara ingangarir aghuim gami.
28 Ezɨ an boriba dɨkavigha uan amebamɨn ziam fava a dɨbora ghaze, “Kar
en amebar bar aghuimra.” Ezɨ an pam uaghan an ziam favɨra ikia ghaze,
29 “En nguibamɨn aven amizir avɨriba arazir bar aghuibagh ami, ezɨ nɨ bar
deragha, bar me gafira.”
30 Amizitam akar isɨngtɨziba e danɨngtɨ, e foghan kogham, a guizbangɨra
mɨgei o, a ti ifari. Ezɨ e fo, amizir ganganir aghuim gamim, a kamaghɨra
ikɨvɨra ikian kogham. Ezɨ amizir Ikiavɨra Itir Godɨn apengan ikia an atiatim,
e amizir kamɨn ziam fam.
31 Bar guizbangɨra, e amizir kamɨn arazim ko ingangarir aghuir an amizim
gɨnɨghnɨghɨva, ziar ekiam a danɨngam. Eghtɨ gumazamiziba bar an ziam
fam.

Fofozir Gumazim Ikiriimirimin Mingarim Buri o Eklisiastis

Akar faragha zuim

Akinafarir kamin, fofozir gumazir mam uan nighnizimin gun migei. Fofozir gumazir kam a bizir aviribagh nighnisi. A deraghavira gumazamizibar gara me asavsuisi. Egha a bizir bar aviribar garima, da osimtizim an navim ganidi. Egha a gumazamizibar ikirimiribar gari, da bar otevegha derazir puvati. Bizir bar avirir gumazamiziba amiba, dar dagher aghuitam otivir puvati. Kamaghin fofozir gumazir kam kamaghin migia ghaze, ikirimirir gumazamiziba itir kam, an mingariba puvati.

Godra, a ikirimirir kamin Afeziam. Ezi e gumazamiziba, e deragh Godin Arazibagh foghan kogham. Kamaghin akar gavgavir kabanang, e da baragh dar aghuaghan kogham. Ezi fofozir gumazir kam kamaghin e migia ghaze, ia dar amiraghan marki. Manmagh amizi e deragha fozir puvati, God nguazir kamin ikiasa dughiar otevim vaghvagha e ganingi, eghti dughiar kamin aven e nguazir kamin iki pamtem ingariva bar akongegham. Kamaghin deragham.

Gumazir aviriba Godin akinafarimin aven akinafarir mamin gari, akar kamaghin gariba an aven itima, me an gara digavir kuram gami. Egha akinafarir kam bizir mam en aka, a kamakin. Gumazir manam osimtizir aviriba ateri, a uaghan Godin adarazir aven ikiam. Akinafarir kam gumazamizir bar aviribar akura. Guizbangira, me uari osimtiziba ikia nighnizir aviribagh ami. Fofozir gumazir kam osirizi moghin, bizir kaba me batifi. Egha me akinafarir kamin garir dughiamin, me kamaghin fo, me uarira itir puvati. Me Godin adarazir aven iti. Ezi bizir kaba me gamima me uam God me bagha dikirizir akar Godin akinafarimin itibagh nighnisi.

Biziba bar mati pura biziba

1 Kar gumazir bar fofozir mamin akaba, a Devitin otarim, a Jerusalemin
nguibamin ikia atrivimin iti:

2 Bar fofozir gumazir kam kamaghin migia ghaze,
“Biziba bar, dar mingariba bar mongezi,
bar guizbangira, e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi.”
3 E bar, overiamin apengan itir dughiamin
e ingangarir mitiabagh amua, egha da ikivira ikiamin ivezir aghuir manabara isi?
Puvati. Da tong bar en akurvazir puvati.
4 Gumazamiziba ovia zui ezi igiaba otiva men danganiba isima,
nguazir kam kamaghira iti.
5 E garima, aruem anaga uaghira zuamira ivemara uamategha
an anadir danganimin zui.
6 E gari, aminim sautin amadaghan ivava anaga notin amadaghan vua uaghiri.
Egha a kamaghiram amua ghuavira iti.
7 E gari, faneba bar emira ongarimra uaghiri, ezi ongarim izevir puvati.
Egha gin dipaba uamategha ghua dipar suiabar ghuegha uamategha emira ua izaghiri.

8 Nguazir kamin biziba bar zurara ghuavira itima e dar gara dagh nighnigha bar dar amira.
Guizbangira, e bizir kabar amirvagha dar gun mikimamin migirigiabagh asa.
E bizir kabar garir ifongiam a gevir puvati, e pura dar gara kamaghira iti.
E bizir kaba barazir ifongiam a gevir puvati, e da baraghavira iti.
9 Bizir fomiram otiviziba, da gin uam otivam.
Bizir God fomiram amiziba, a ua dar amuam.
Bizir igiatam, overiamin apengan itir puvati.
10 Dughiar mabar gumazamiziba kamaghin migei, “Ia gan, kar bizir igiar mam.”
Ezi puvati.
Bizir kaba bar, fomira e nguazir kamin tighar otivamin dughiamin, da iti.
11 Fomiram en inazibar dughiamin otivizir biziba, gumazitam dagh inirighan kogham.
Eghti gumazamizir en gin otivamiba,
me e ginirighan kogham.

Fofozir ekiam, a pura bizim

12 Ki fofozir gumazim, ki Israelian atrivim ikia, Jerusalemin nguibamin ike.
13 Ki overiamin apengan otivir bizibar fofozim iniasa dagh nighnisi, egh ki deraghvira dagh nighnigh dar mingarim gifoghasa. Guizbangira, ingangarir God e gumazamiziba en boribagh aningizir kam, a bar oseme.
14 Overiamin apengan otivir biziba bar, ki deraghavira dar ganigha egha ki kamaghin fo, bar guizbangira, gumazamiziba amir biziba bar, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua, an suighan ibura.

15 Bizir ikizirigha givaziba, e da aminan iburagham.
Ezi bizir puvatiziba, e da mengan kogham.

16 Ki uabi kamaghin nighnigha ghaze, ki fofozir bar dafam iti, nan fofozim fomira Jerusalemin nguibamin atrivimin ikezir atrivibar fofozibagh afira. Ki fofozir aghuim inigha givagha, nighnizir aghuir aviribagh fo.
17 Ki nighnizir aghuim pamtemin a buria ingara, uaghan onganizir arazimin mingarim buria ghuava amira. Ki puram ingangarir dafam gamigha datirighin fogha givagha ghaze, arazir nighnizir aghuim iniamim, a mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua an suighan ibura.

18 Bar guizbangira, gumazir fofozir aviriba itim, a nighnizir aviriba aterima da anebiri.
Ezi an fofozim ghua bar ekevegha, uaghan osimtizir aviriba a ganidi.

2

Agoroger araziba, dar mingariba puvati

1 Ezi ki uabira uabi migia ghaze, Ki agoroger arazim deraghvira a tuisigh ganigh fogh suam, a ti guizbangira dera o puvati? Egha ki inivafizimin

1:16: 1 Atriviba 4:29-31 **1:18:** Fofozir Gumazim 12:12

agoroger arazibar uan ifongiam agivasa dagh nighnisi. Egha ki datirighin fo,
a uaghan an mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.
2 Ki kamaghin fo, akazir arazim, an arazir onganim. Ezi agoroger arazim
tong en akurvazir puvati.
3 Ki nighnizir aghuir kamin mingarim gifoghasa ingaravira iti. Kamaghin,
ki inivafizir agoroger arazim bagha wainin dipaba apir arazim gamua a
tuisisi. Ki kamaghin foghasa, gumazamiziba dughiar otevimin overiamin
apengan ikiti, bizir manamra men akuragham?
4 Ki ingangarir avirir dafabagh amizi gumazamiziba da bagha ziar ekiam
na ganidi. Ezi ki ua bagha dipenir bar dafabagh amuava, wainin azenibar
ingari.
5 Ki azenibar ingara da opari, ezi dar aven temer dagher aghuiba batiba
iti.
6 Egha ki uan temer avirir kaba ruasa ua bagha mozir dipar ekiabagh kui.
7 Ki ua bagh pura ingangarir gumazir kiniba ko amizir kinibagh ivese.
Ezi men boriba, nan dipenimin aven nan ingangarir gumazamizibar min
iti. Ezi ki bulmakauba ko sipsipin aviriba iti. Gumazir fomira Jerusalemin
nguibamin itiba, nan min bulmakauba ko sipsipin aviriba itir puvati.
8 Ki ua bagha gol ko silvan dagiar aviriba isi. Ezi kantrin igharazibar
atriviba ko provinsin igharazibar gumazir dapaniba, me uan dagiaba isa
na bagha da amadi. Ezi ki ighiabagh amir gumazamiziba, me na bagha
ighiabagh ami. Egha ki amuir dozir aviriba iti, ezi me na damuti nan navim
bar deragham. Gumaziba bar, arazir kam bagh bar akongegham.
9 Ki bizir kaba bar da inizi, da na gamima nan ziam bar ekefe. Ezi fomira
Jerusalemin nguibamin itir gumazitam nan min bizir aghuir aviritaba itir
puvati. Nan fofozir aghuiba uaghan, na ataghirazir puvati, da na ko ikiavira
iti.
10 Ki tong uan ifongiam dikabirazir pu. Bar puvati. Ki bizir manam gifonge,
ki puram a iniam. Egha ki amizir ingangarir kaba bagha bar akonge. Ezi
agoroger kam, a kamakin, a nan ingangarimin ivezim.
11 Egha gin ki uan dafarimningin ingarizir bizir kaba bar dar gara, da
tuisigha deraghavira dagh nighnigha ghaze, bizir kaba, dar mingariba bar
mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin
suighasa ivegha ghua, an suighan ibura. Ia oragh, e bar, overiamin apengan
itir dughiamin e ingangarir mitiabagh ami, eghti da pura mangi dar dagher
aghuiba puvatigham. Da tong en akuraghan kogham.

Nighnizir aghuim mati pura bizim

12 Ki bizir kabagh amigha gifa, eghti gin gumazir igharazitam nan dan-
ganim inigh atrivimin otogh, a bizir igharazir manatam damuam? Bar pu-
vati. Kamaghin amizi, ki nighnizir aghuimin mingariba ko arazir onganibar
mingaribagh nighnighavira iti.
13 Ki nighnigha givagha, kamaghin fo, nighnizir aghuim, an arazir on-
ganiba bar dagh afira, mati aruemin angazangarim mitarmem gafira.
14 Fofozir gumazamiziba me deragha tuavimin garava an zui. Ezi gu-
mazamizir onganiba, mati gumaziba mitarmemin tuavimin zui. Bizir kam a
guizbangira, ezi ki nighnigha ghua nighnizir ekiar mam na bato. A kamakin,
aning uaghara ovevem aning bativam.
15 Ezi ki uabira uabi ginighnigha ghaze, bizir gumazir onganiba batozim,
uaghan na bativam. Kamaghin, nan fofozir avirir kaba, manmaghin nan

2:4: 1 Atriviba 10:23-27; 2 Eghaghaniba 9:22-27 **2:7:** 1 Atriviba 4:23 **2:8:** 1 Atriviba 10:10; 10:14-22 **2:9:** 1 Eghaghaniba 29:25

akuragham? Bar puvatigham. Egha ki uan navir averiamin aven kamaghin nighnisi, fofozir aghuim uaghan, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

16 Ki fo, gumazamizir gin izamiba, me bar e gin amadagham. Guizbangira, gumazir onganiba ko gumazir fofoziba itiba, me uam e ginirighan kogham. Ezi ovevemin dughiam, fofozir gumazim, gumazir onganim gafiraghan kogham. Puvati. E bar moghiram ovengam!

17 Ezi bizir overiamin apengan otivir kaba bar moghiram osimtizim nan navim ganidi. Kamaghin, ki uan ikirimirim bar an aghua. Bizir kaba bar, dar mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava, an suighan ibura.

Ingangarir mitiabar mingariba ko dagheba puvati

18 Ki overiamin apengan ikia zurara puvira ingari. Egha ki fogha gifa, ingangarir mitiar ki amizir kaba, gumazir igharazim izi nan danganim inigh dar ganam. Kamaghin, ki ingangarir kaba bar dar aghua.

19 Eghti gumazir nan danganim iniamim, ki a gifozir pu, a ti gumazir fofozim itim, o gumazir onganim. Egh a izi, ki uan fofozir aghuimin overiamin apengan amizir ingangarir mitiar kabar ganigh dar ghuavimin ikegham. Ezi arazir kam, uaghan an mingarim modozi, e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

20 Kamaghin, ki overiamin apengan ikia ingangarir mitiar amizir kabagh nighnigha nan navim ikuvigha bar oseme.

21 E garima, gumazir maba, fofoziba ko nighnizir aghuim ikia egha uan fofozir kam ko nighnizir aghuir kam sara ingara biziba deragha dagh amua, bizir bar aviriba isi. Egha me gin ariaghirezi, gumazir igharaziba pura men biziba isi, me men min fofozir kamagh gariba itir puvati. Arazir kam a derazir puvati, egha uaghan an mingarim aven modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

22 E zurara overiamin apengan ikia puv ingarava bizir aviriba uaghan dagh nighnisi, ezi bizir kam ikivira ikiamin ivezir aghuir manatam e ikaragham? Bar puvati.

23 Dughiar e nguzimin itir kaba, mizaziba e batifi, ezi en ingangariba osimtiziba e ganidi. Ezi e uaghan dimagaribar dakuasa amua, dagh nighnighavira ikia avughsaziba en puvati. Ezi arazir kam uaghan, an mingarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

24 Arazir mam bar dera, egha arazir igharazibagh afira. A kamakin: E pamtem ingarigh egh uan ingangaribar dagheba ini dar amiva, dagh ifongegh bar akuegham. Ki arazir kamin gara egha fo, bizir aghuir kaba en biziba pu. Bar puvati, God uabi bizir kabar afeziam, egha a da isa e ganidi.

25 Guizbangira, God puvatighti, e manmaghin dami, bar akueghiva arazir kabar amuam? Bar puvatigham.

26 Guizbangira, God ifongezir gumazamiziba, a nighnizir aghuim ko fofozim ko, bar akuegha itir arazim me ganidi. Ezi arazir kurabagh ami darasi, a me gamima, me ingara dagheba ko biziba isa da akumakua da isa God ifongezi darazigh anidi. Arazir kam, uaghan an mingarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

2:23: Jop 5:7; 14:1 **2:24:** Fofozir Gumazim 3:13; 5:17; 9:7; Aisaia 56:12; Luk 12:19; 1 Korin 15:32
2:26: Jop 32:8; Aghuzir Akaba 2:6

3

Biziba bar moghira, vaghvagh otivamin dughiaba iti

1 Overiamin apengan otivir biziba vaghvagha, da uan dughiabaram otifi:

2 Amiziba otamin dughiaba iti,
ezi e bar arimighiramin dughiaba iti.
Egha e dagheba oparamin dughiaba iti,
egh e dagheba asiamin dughiaba iti.
3 Egha e gumazibav soghti me arimighiramin dughiaba iti,
egh e me damuti me ghuamaghamin dughiaba iti.
Egha e biziba angararighamin dughiaba iti,
egh e bizibar ingaramin dughiaba iti.
4 Egha e aziamin dughiaba iti,
egh e akamin dughiaba iti.
Egha e bizibagh nighnigh navim ikuvamin dughiaba iti,
egh e bar akongegh ighiabar amuamin dughiaba iti.
5 Ezi paba uan amuiba ko dakuamin dughiaba iti,
egh aning uaning ko dakuan koghamin dughiaba iti.
Egha paba uan amuibar suighamin dughiaba iti,
egh an suighan koghamin dughiaba iti.
6 Egha e bizir ovengeziba buriamin dughiaba iti,
egh da buri mangi da ateghamin dughiaba iti.
Egha e biziba deraghvira dar arighamin dughiaba iti,
egh e pura da makunamin dughiaba iti.
7 Egha e korotiaba abighrarighamin dughiaba iti,
egh e da isamamin dughiaba iti.
Egha e mikiman kogh nimira ikiamin dughiaba iti,
egh e mikimamin dughiam iti.
8 Egha e igharaz darazi bar me gifongeghamin dughiaba iti,
egh e men aghuaghamin dughiaba iti.
Egha e igharaz daraziv soghamin dughiaba iti,
egh me ko deravira dapiamin dughiaba iti.

9 Gumazamizir ingangaribagh amiba, me bar ikivira ikiamin ivezir aghuir manabar uan ingangarir me amiba bagha da isi?
10 God e ganingizir ingangaribar osimtiziba, ki deraghavira dar ganigha dagh fogha gifa.
11 God, biziba bar otivamin dughiabar akiri, egha dagh amizi da uan dughiar aghuimin otivigha bar deragha ganganir aghuibagh ami. Ezi God uaghan en nighnizibagh amizi, e uan navibar aven nighnigha, bar fomira itir bizir otiviziba ko bar gin otivamibagh fofoghasa nighnisi. Egh God fomiram amizir biziba ko gin damuamin biziba, e deraghvira dagh foghan kogham.
12 Ki bizir kabagh nighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam, arazir igharazibagh afira. Arazir kam, a kamakin, e nguazir kamin itir dughiamin, e arazir aghuibar amu bar akuegh ikiam.
13 Egh e uan ingangarir e amizibar ivezim ini daghebar ami bar akuegh ikiam. Bizir kaba, God e ganidir bizir aghuiba.
14 Ki fo, Godin Araziba ikivira iki, egh givaghan kogham. Puvati. Da kamaghira iki mamaghira ikiam. Gumazitam uan arazitam Godin arazitam

3:1: Fofozir Gumazim 3:17; 8:6 **3:2:** Hibru 9:27 **3:14:** Jems 1:17

gisin datighan kogham. Egh gumazitam ua Godin arazitam batueghan kogham. God gumazamiziba an atiating an apengan ikiasa, a kamaghin ami.
15 Bizir datirighin otiviba, da fomiram otifis. Ezi bizir gin otivamiba, da uaghan fomiram otivigha gifa. God fomiram otivizir biziba ataghizi, da bar ghuezir puvati. A bizir kabagh ami da uam otifi.

Gumazamizibar araziba derazir puvati

16 Ezi ki arazir mamin garima a uaghan overiamin apengan iti. E fo, jasba kotiamin aven arazir aghuibar gintigh deraghvira gumazamizibar osimtiziba tuisigham. Ezi puvati, me arazir aghuibar gintizir pu. Bar puvati. Me dughiar maba arazir bar kurabar gintisi.
17 Ezi ki ua kamaghin nighnisi, God gumazamiziba kotiam darighamin dughiamin, a gumazamizir an damazimin deraziba ko gumazamizir kuraba, a me bagh dughiam atigh, men araziba tuisigham.
18 Egha ki uaghan kamaghin nighnisi, God gumazamizibar araziba tuisighti, me kamaghin fogh suam, e gumazamiziba, en araziba uaghan asizibar arazibar min iti.
19 Ki ghaze, E gumazamiziba uaghan asizibar min ovengam. Asiziba ovei, ezi e gumazamiziba uaghan ovei. Gumazamiziba ko asiziba uagharam ikirimirir angamira itim anidir aminim ikia, arua bizibagh ami, egha aning uaghara ikirimirir kamin iti. Kamaghin, gumazamizibar ikirimirim asizibar ikirimirim gafirazir puvati. Aningin ikirimirimin mingarim uaghara aningin modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.
20 Gumazamiziba ko asiziba uaghara, ovea ghua nguazimin zui. E fo, God nguazir minemeniam inigha, gumazimin inivafizimim ingari. Kamaghin, an aremegh, uamategh nguazir minemeniam gavagham.
21 Ezi, gumazir maba kamaghin migia ghaze, gumazim aremezi an duam Godin Nguibamin ghuavanadima, asizimin duam nguazimin ghuaghiri. Ezi tinara bizir kamin ganigh a gifogham?
22 Ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam arazir igharazibagh afira. Arazir kam a kamakin. Ingangarir e amiba, e dar gan dagh ifongegh bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a ivezir aghuir God e bagha misevezimra. Ezi tinara, e arimighiregh givaghti en gin otivamin biziba en akagham?

4

1 Overiamin apengan itir bizir gumazamiziba amiba, ki ua dagh nighnigha fo, da derazir puvati. Gumazir kuraba gumazamiziba dikabira osimtiziba me garizima, me bar puviram arai. Ezi men akurvaghan gumaziba puvati. Ki gari, gavmanin gavgavim, gumazir kurabaram akurvasi. Kamaghin, gavman uaghan men akurvazir puvati.
2 Ezi ki kamaghin nighnisi, gumazamizir ovengeziba, me bar dera, me nguazimin itir gumazamizibar min osimtiziba aterir puvati. Oveaghuezibar dabirabim, an angamira itir gumazamizibar dabirabim gafira.
3 Ezi gumazamizir tighar nguazimin otivamiba, me arazir kurar gumazamiziba overiamin apengan amibar ganizir pu. Kamaghin me bar dera, egha gumazamizir nguazimin itibagh afira.
4 Egha ki uaghan arazir mamin gari, gumazamiziba ingangarir mitiabagh amua, bizir aghuibagh ami. Ezi bizir kamin mingarim kamakin, me uan namakabar garima, me bizir aviriba ikia ziar ekiaba isima, me uaghan men min otivasa ingangarir aviribagh ami. Ezi ki ghaze, arazir kam uaghan an

3:20: Jenesis 3:19

mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.
5 Marazi ghaze, gumazir ingangaribar amuan amiragha pura nguibamin itim, a gumazir onganim. Egh an gavgavim givaghti an aremegham.
6 Ezi ki kamaghin nighnisi, kamaghin dera, e bizir muziariba iki, navir amirizim sara ikiam. Gumazir maba bizir aviriba bagha nighnigha pamtem ingara osimtizir aviriba sara iti, ezi arazir kam ikufi, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.
7 Ezi ki ua garima, arazir igharazir mam overiamin apengan iti, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.
8 A kamakin, gumazir mam a uabira iti, egha boriba ko aveghbuaba puvatigha ingaravira ikia avughsaziba an puvati. Egha a bizir bar aviriba ikia kamaghin nighnisi, bizir kaba tighar nan ifongiam agivagham. Ki mangi zurara ingarvira ikiam. A kamagh uabi uabi migeir puvati, "Ki tizim bagha pura ingangarir mitiar kabagh amua dar daghetam isa pura ikia bar akongezir puvati? Ki oveghti tinara bizir kaba iniam? Puvatigham." Gumazir kamaghin amimin araziba, da bar kufi. Ezi ki datirighin fo, arazir kam uaghan, an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.
9 Uabira itir arazim, a derazir puvati. Gumazir pumuning uaning inigh ikiti, deragham. Eghti gumazir pumuning uaning inigh ingarti, aningin ingangarim deragham.
10 Eghti tav irighti, tav an agharimin suiragh uam a fegham. Ezi uabira itir gumazim, gumaka, a irighti tina an akuragh a fegham? Bar puvatigham.
11 Gumazir pumuning arugharugh, egh uaning inigh dakuva, aningin mikarzimning fengam. Eghti tav uabira dakuva, an arugharugham.
12 Gumazir vamira, an apaniba a misogh bar anegivagham. Ezi gumazir pumuning, me aning misoghan iburagham. Guizbangira gumazitam, benir pumuning ko mikezim inigh da ruivigh ikarizim girighti da zuamira dighoreghan kogham.
13-14 Gumazir igiar biziba puvatizitam o kalabuziar gumazir tam, aningin tav kantrin atrivimin ikiti deragham. Ezi atrivir igharazir mam bar ghuri, egha a fofozir gumazibar nighnizir aghuiba baraghan aghua, ezi an arazim bar ikuvigha ongani. Guizbangira, atrivir igiar biziba puvatizir kam, a nighnizir aghuimin ikia, atrivir ghurir kam gafira.
15 Ki garima, atrivir ghurir kam gin aremezi, gumazir igiam an danganim ini, ezi overiamin apengan tir gumazamiziba bar atrivir igiar kamin gin zui.
16 Ezi gumazir bar avirir me men dibobonim diponan iburaziba, me bar an apengan itima a me gatifa. Ezi gin an aremezi, gin otivir gumazamiziba, me an amizir bizir ekiar kabagh nighnizir puvati. Egha ki datirighin fo, uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.*

5

Ni pura mikim akar dikirizimin God damuan marki

1 Ni deraghvira uan arazibagh nighnighiva, Godin Dipenimin aven mangi. Puram aven mangan marki. Ni fofozim iniasava aven zui. Egh gumazir mabar min puram ofabar amuan marki, mati gumazim fofoziba

---

4:6: Aghuzir Akaba 15:16-17; 16:8 * **4:16:** Hibrun akam ves 13-16 aningin itir akar isin zuimning deragha aning abighizir puvati.

puvatighava dagh ami. Kamaghin amir gumazamiziba, me deragha fozir pu,
bizir manam Godin damazimin dera.
2 Ni faragh navir averiamin aven deravira nighnigh, gin dikavigh uan
akatorimin mikim. Egh ni God ko migeir dughiamin migirigiar aviribar
amuan marki. God a gavgavir ekiam ikia uan Nguibamin iti, ezi e gumazir
kiniba nguazir kamin iti. Kamaghin, ni an damazimin migirigiar aviribar a
damuan marki.
3 E fo, ni osemegha bizir aviriba bagha navim isia dagh nighnigh, irebabar
ganam. Kamaghira ni puvira migeir gumazim, ni mati gumazir onganim
puvira bizibav gei.
4 Egh ni akar dikirizi tamin God damighiva, zuamiram an gin mangi a
damigh. Egh ni uan akar dikirizimin gin mangi damighan kogh, ni mati
gumazir onganim. God kamaghin amir gumazamizibagh ifongezir puvati.
Kamaghin ni akar dikirizim gami, egh ni an gin mangi a damigh.
5 Egha ni akar dikirizimin God gamigha an gintizir pu, kar arazir aghuim
puvati, arazir bar kuram. Egh ni nighnigh fogh suam, ni uan akar dikirizim
gintighan kogham, egh ni akar dikirizir kam damuan marki.
6 Egh ni puram akar dikirizim damighiva, an gin mangan kogh, ni arazir
kuram gami. Egh ni akar dikirizir tam damigh, egh gin Godin ofa gamir
gumazim mikiman marki suam, “Ki deragha nighnizir puvatigha, akar
dikirizir kam gami.” Ni tizim bagh God damighti an aningagharim nin ikiam?
Ni kamaghin damuti, a nin aningaghegham. Egh ni ingangarir mitiabagh
amua inizir bizibagh asighasigham.
7 Ni gumazir zurara irebabar garim, o ni gumazir pura migeim, arazir kaba
uaghan pura biziba. Arazir kabar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha
okam nighnisi. Kamaghin, ni zurara Godin atiating an apengan iki.

Ni gumazir dagiar aviriba itimin otivsi nighnighan marki

8 Ni gavmanin ganti, a gumazir onganarazibagh amiba osimtiziba me
darighiva, men kotiaba deragh da akiran kogh, me ateghti me deragh dapian
koghti, ia digavir kuram damuan marki. Arazir kamin mingarim kamakin.
Ingangarir gumazir dapaniba arazir kabagh amima, men garir gumazir
ekiar maba, men ingangaribar gara osimtiziba me garisi. Ezi gumazir men
garir kaba, me uaghan gumazir ekiar maba ikia men gara osimtiziba me
garisi, me arazir kamra me gami.
9 Egha me arazir kam gamima, gumazamiziba uan nguazibar azenibar
ingara dagheba amaga dar iveziba isima me bar men dagiaba tuiragha
uarira uarigh anidi. Ezi atrivim uaghan men dagiar nar maba isi.*
10 Gumazim dagiar aviriba iniasa puviram nighnizima, dagiar muziarir
a isiba, an ifongiam agivaghan kogham. Ezi gumazim, dagiar aviriba itir
gumazimin min otivsi nighnighiva, bizir a isir kaba, an ifongiam agivaghan
kogham. Kamaghin, dagiam bagha bar ifongezir arazim ko bizibagh
ifongezir arazim, da uaghan dar mingariba mongezi, e dagh fozir puvatigha
okam nighnisi.
11 Egh gumazimin ivezim mavanangti, an ikizir gumazir avirim iziva an
dipenim gizivagh an daghebar amam. Kamaghin, gumazim uan dagiaba ko
bizibar garava, a uabi ua bagh bizitam givezan kogham.

5:2: Aghuzir Akaba 10:19; Matyu 6:7 **5:4:** Diboboniba 30:2; Godin Araziba 23:21-23; Onger Akaba 66:13-14; 76:11 **5:5:** Aghuzir Akaba 20:25; Aposel 5:4 * **5:9:** Hibrun akam deragha ves 9in itir akamin mingarim abighizir puvati.

12 Ingangarir gumaziba, me dagher aviriba iti, o dagher muziariba iti, me dimangan deravira dakuam. Ezi dagiar aviriba itir gumazim, a zurara uan bizir avirir kabagh nighnighava, deraghav akuir puvati.
13 Ki gara overiamin apengan itir arazibar garima, arazir bar kurar mam iti. Gumazir mam, gin izamin osimtizimin atiatigha pura tintinibar bizibagh ivezamin ifongiam dikabiragha, uan dagiaba atigha deraghaviram dar gara iti.
14 Egha gin an dagiar ingangarim akuiaghirizi, an dagiaba bar givazima, a uan borim daningamin biziba pu.
15 E fo, en amebam e batezir dughiamin, a bizitam saram e batezir puvati, e puram bibiabara iti. Kamaghira, e ovengamin dughiamin, e pura bibiabara mangam. E guizbangira bizir aviriba iniasa ingangarir mitiabagh ami, egh e aremeghamin dughiamin, e bizir katam sara Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangan kogham.
16 Ezi kar uaghan bar osimtizir kurar mam, e pura dafarir kinibar nguazir kamin ize, ezi kamaghira, e dafarir kinibar uamategh mangam. Egha e nguazir kamin tir dughiamin, e pura ingangarir mitiabagh ami, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuav an suighan ibura.
17 Nguazir kamin tir dabirabim, a derazir pu, mati e zurara osimtizim ikia ovevemin mitarmemin aven apia dagheba api. E zurara navir kuram isava, atarava, arimariaba isi.
18 Guizbangira, ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam bar deragha arazir kam gafira. Arazir kam, a kamakin, God e ganingizir dughiar otevir overiamin apengan ikiamimin, e uan ingangarir e amizibar ivezim inigh daghebar ami bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a ivezir God e bagha misevezimra.
19 Eghti God dagiaba ko bizitaba gumazitam danightima, a fogh suam, da ivezir God a bagha inabaziba. Egh an adar gan bar akuegh, egh uan ingangariba ko dabirabimin gan egh navir amirizim inigh ikiti, kamaghin deragham. Bizir kaba, kar God aningizi bizir aghuiba.
20 Egha God gumazir kam ataghizi a uan dabirabir aghuimin gara, bar akuegha mamaghira ikia, kamaghin nighnizir pu, ki dughiar otevimin nguazir kamin ikiam.

6

Ikirimirir kam, osimtiziba an iti

1 Ki overiamin apengan ikia osimtizir kurar mamin garima, gumazamiziba aneterava ingangarir dafam gami.
2 God gumazir mam dagiar aviriba ko, bizir aviriba ko ziar ekiam, da a ganingi, ezi a ifongezir bizitamin otevezir puvati. Ezi gumazir kam, God a ganingizi bizir aghuir kaba, an adar amu bar akuegh ikian firin, God gumazir igharazim bizir kaba anetaghizi an ada inigha dagh amua bar akuegha iti. Arazir kam, a bar ikuvigha, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.
3 Eghti gumazitam borir 100pla ikiva, nguazir kamin azenir aviribar iki, egh gumazir kam uan bizir aghuir kaba bagh bar akuegh ikian kogh, egh gin aremeghti, me deragh a bagh mozim gikuigh anefaghan koghti, arazir kam, a bar derazir puvati. Ki guizbangira migei, borir amebamin navimin aven aremezim, a gumazir azenir aviribar nguazir kamin itim gafira.

5:15: Jop 1:21; Onger Akaba 49:17; 1 Timoti 6:7

4 Kamagh amir borim, mati pura bizim, a ziaba puvatizi, me mitarmemin
anefazir dughiamin, me a ginamadagha gifa.
5 Egha borir kam, an aruer angazangarimin ganizir puvatigha, bizitam
bar a gifozir puvati. Egha borir kam datirighin avughsazir aghuim gamua
iti. Kamaghin, borir kamin dabirabim, gumazir bizir aviriba itir kamin
dabirabim gafira.
6 Gumazir kam uan bizir kabar gara, dagh agoir puvati. Gumazir kam
1,000in azeniba o 2,000in azenibar nguazir kamin ikiti, an dabirabim, borir
kamin dabirabim gafiraghan kogham. Guizbangira, e bar moghiram oveng
nguibar vamiran mangam.
7 E dagheba iniasa, kamaghin, e zurara ingari. Ezi dagher e isiba, da en
ifongiam agevir puvati.
8 Manmaghin amizi, fofozir gumazim fofoziba puvatizir gumazim gafira?
Bar puvati. Eghti gumazir biziba puvatizim, arazir aghuimin gumazamiz-
ibar damazimin a damighti, bizir kam manmaghin an akuraghti, a ikivira
ikiamin ivezir aghuir manam iniam?
9 Gumazir maba ghaze, e bizir guar aviriba inisi nighnighan kogham.
Arazir kam uaghan an mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam
nighnisi, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.
Kamaghin dera, bizir tizir e inigha givaziba, e dagh ifuegh dar suiragh ikiam.
10 Bizir otivir kaba, da puram otivir puvati. Bar fomira God da otivasa
mikemezi, da datirighin otivaghiri. Egha God en arazibagh fogha gifa.
Kamaghin e a ko uari batoghan kogham. Guizbangira, an gavgavim en
gavgavim gafira.
11 E fo, e migirigiar adoghodozir aviribav kimtima, da manmaghin en
akurvagham? Bar puvati. Puvira migeir arazim, a tong en akuraghan
kogham, e pura migei.
12 E dughiar bar otevimin nguazir kamin iti, ezi en ikirimirim, a dagheba
puvatigha uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam
nighnisi. En ikirimirim, mati ghuariam aruem apazazima, temer dughuazim
zuamiram arav ghu. Ezi tina kamaghin fo, e arazir aghuir manamin
gintigham? Ezi tina kamaghin fo, e ovegh givaghti, bizir manaba overiamin
apengan otivam?

7

Nighnizir aghuir aviriba

1 Gumazamiziba kamaghin nighnigh suam, ni gumazir bar aghuim,
nighnizir kam a dera. Egha a borer aghuir ivezim bar pin itim gafira. Eghti
dughiar ni ovengamim, a dughiar nin amebam ni batezim gafiragham.
2 Gumazim aremeghti, me a bagha azir dipenir mamin ikitima, ni a bagh
mangi. Arazir kam, a me dipenim ikia isar ekiabagh amir arazim gafira.
Guizbangira, e bar moghira ovengam. Kamaghin, e nguazir kamin iki bar
deravira ovevemin arazim ginighnigham.
3 E bizitam bagh navim ikuvigh osemegh ikiti, arazir kam akazir arazim
gafira. Guizbangira, navir osimtiziba, e gamima en guaba ikufi, arazir kam
e gami e arazir aghuim gifofogha egha akonge.
4 Egha gumazir nighnizir aghuiba itim, an aremezir gumazim bagha azia
itir darazi ko ikiam. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me
inivafizir agoroger arazir aviribagh amir gumazamiziba ko ikiasa.

7:1: Aghuzir Akaba 22:1

5 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, nin atar, ni akirmigham, ni me
baregh men gin mangiti arazir kam a dera. Arazir kam, gumazir onganim
ziar ekiam isa ni ganidir arazim, gafiragham.
6 Egh gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba akiti, men akazibar
mingariba puvatigham. Mati benir ataghatarim avimin ikia isia tingazi,
egha a minem gamima a isir puvati. Arazir kam uaghan pura bizim, an
mingariba puvati.
7 Gumazir nighnizir aghuim ikiava gumazir igharazibar biziba ko dagiaba,
pura dagh ekua da isi, a mati gumazir onganim. Eghti gumazim apezeperir
dagiaba initi, an arazir kamin, a uabi uan nighnizir aghuim gasighasisi.
8 Eghti gumazitam ingangarim foregh a damuasava ami, kar arazir
aghuim. Egha an an ingarava anegifa, arazir kam bar deragha arazir
ingangarim damuasava amim, gafira. Ezi gumazir navim amiragha uabin
asugha nimira itim, a dera. An arazim, gumazir uabira uabi femin arazim,
bar a gafira.
9 Ni zuamira gumazir munamin aningagheghan marki. Aningagharim, a
gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin arazim.
10 Ni kamaghin mikiman marki, “Manmaghin amizima, dughiar fomira
ikezim, datirighin tir dughiam gafira?” Gumazir nighnizir aghuim pu-
vatizim, a kamaghin azangsigham.
11 Gumazamiziba bar overiamin apengan iki nighnizir aghuim ikiva, men
akurvagh ikivira ikiamin ivezir aghuimin min ikiam. Bizir kam, a bar
dera, mati afeziam aremeghasava amua uan bizir aghuiba isa uan boribagh
aningi.
12 Nighnizir aghuim ko dagiam, aning uaghara dughiar kurabar en akur-
vasi. Egha nighnizir aghuim ko fofozim, dagiam gafira, egha deravíram en
akurvazima, e deravira iki mamaghira ikiam.
13 God amizir biziba, ia bar deraghvira, dagh nighnigh. Egh God bizitam
damighti a ikizirighti, tinara uam anemínegham?
14 Nin ikirimirimin biziba bar deravíram otivti, ni bar akuegh iki. Eghti
dughiar kuram ni batoghti, ni kamaghin fogh suam, God dughiar aghuiba
ko dughiar kuraba e bagha da amadi. Kamaghin, e fozir pu, bizir manam
gin otivam.
15 Ki nguazir kamin ikia arazir aviravíribar gara ghaze, nan ikirimirim, an
mingariba mongezi ki dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Egha ki gumazir
mabar garima, me arazir aghuibar gintigha, egha ariaghire. Ezi ki gumazir
mabar gari, me arazir kurabagh amua, egha dughiar ruarimin nguazir
kamin iti.
16 Kamaghin e uan damazimin uari fi, arazir aghuim ko nighnizir
aghuimin gintighsi, bar pamten ingaran kogham. E ti, uarira uarigh
asighasigham.
17 Egh e uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar gintighsi bar pamten
ingaran kogham. E ti God ovengasa e bagha inabazir dughiamin aviragham.
18 Ni uabi tuavir aghuimin gin mangi, egh arazir aghuimin suiragh, egh
arazir kuramin suighan marki. Gumazim Godin atiatia an apengan iti, a
bizir manam damuti, a bar deravíram otogham.
19 Eghti gumazir dapanir ekiar 10pla, nguibar ekiar mamin akuragh
a damuti, a tugh gavgavigham. Ezi nighnizir aghuim, a gumazitamin
akuraghti, a bar gavgavigh nguibar ekiar kamin gavgavim gafiragham.

7:9: Jems 1:19

20 Godɨn damazimɨn derazir gumazitam, zurara arazir aghuitam gamir pu.
A dughiar mabar uaghan arazir kurabagh ami.
21 Nɨ gumazamizibar akaba bar, da baraghan markɨ. Egh nɨ kuarim atɨgh
deragh me baraghtɨ, nɨn ingangarir gumazim ti akar kuram nɨ danɨngam.
22 Guizbangɨra, nɨ kamaghɨn fogh, nɨ uabɨ dughiar avɨribar akar kurabar
gumazir igharazibav mɨgei.
23 Kɨ bar fofozir gumazimɨn otivasa, kamaghɨn kɨ bizir kabar mɨngariba
bativasa bar deravɨra da tuisɨgha dagh nɨghnɨki. Ezɨ nan nɨghnɨzim otefe.
24 Bizir otivir kabanangɨn mɨngaribagh foghamin ingangarim, bar aven
ko. Mati bizim bar saghon itima e a buri, o bar vɨn mar iti. Kamaghɨn, tinara
bizir kabar mɨngaribagh fogham? Bar puvatɨ.
25 Kɨ nɨghnɨzir aghuiba ko fofozir aghuibar mɨngaribagh foghasa bar
ingangarir dafam gami. Egha uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar
mɨngaribagh foghasa ingangarir dafam gami.
26 Kɨ ingara ghua kamaghɨn fo, amizir maba osɨmtɨzir bar ekiaba e ganɨdi,
ezɨ da ovevemɨn osɨmtɨzim gafira. Amizir kabanang mati, gumaziba en
suighamin iveba. Ezɨ men dafariba mati sen e ikɨrarigham. God gumazitam
gifueghtɨ, gumazir kam amizibar ivem gitagh arɨmangɨgham. Eghtɨ ivem,
arazir kurabagh amir gumazimɨn suiraghtɨ, an a gitaghan kogham. Bar
puvatɨ.
27 Ezɨ fofozir gumazim kamaghɨn mɨgei, Bar guizbangɨra, kɨ bizir kabar
mɨngariba bativasa bar nɨmɨra nɨmɨra ingara ghua datɨrɨghɨn bizir mabar
arazim gɨfo.
28 Kɨ ghua amiziba buriagha aruava amizir aghuitam bativasa ingara ghua
tam batozir puvatɨ. Ezɨ tausenɨn gumazibar tongɨn, kɨ gari, gumazir aghuir
vabara iti. Egha kɨ amizir aghuitamɨn garir puvatɨ.
29 Egha kɨ nɨghnɨzir ekiar mam bato, a kamakɨn, God gumazamizibar
ingarigha ghaze, me an damazimɨn dera. Ezɨ me uari nɨghnɨzir avɨriba ko
tuavir guar avɨribar gɨn zui.

8

1 Fofozir gumazamizibara bar bizibar mɨngaribagh fos. Kamaghɨn tina
men fofozim gafiragham? Guizbangɨra, gumazimɨn navim ikuvightɨ an
guam mɨsigham, eghtɨ nɨghnɨzir aghuim ko fofozir aghuim a damutɨ an guam
angazangarigh, bar akongegham.

Nɨ atrivimɨn akamɨn gɨn mangɨ

2 Kɨ kamaghɨn mɨgei, nɨ atrivimɨn akamɨn gɨn mangɨ. Nɨ God ko dɨkɨrɨzir
akam gɨnɨghnɨgh, egh atrivimɨn akaba batoghan markɨ.
3 Egh nɨ atrivim ko ikɨ zuamɨram anetaghɨraghan markɨ. Egh nɨn akaba ko
atrivimɨn akaba uariv soghtɨ, nɨ akaba gavgavan markɨ. Nɨ kamaghɨn fogh,
atrivim nɨ bareghan kogham, a uan ifongiamɨn gɨn mangam.
4 E bar fo, atrivim mɨkɨmtɨma, gumazamiziba bar an akamɨn gɨn mangɨ.
Eghtɨ gumazitam kamaghɨn an azangsɨghan kogham, “Nɨ tizim bagha kam-
aghɨn ami?”
5 Gumazir atrivimɨn akaba bar dar gɨntɨzim, a deravɨra ikiam. Eghtɨ
nɨghnɨzir aghuim itir gumazim, a bizibar amuamin tuavim ko dughiam
gɨfogham.
6 E fo, e gumazamiziba en osɨmtɨziba bar ekevezɨ e da ateri. Ezɨ da akɨramin
tuavir aghuim ko da akɨramin dughiar aghuim iti.

7 E fozir pu, bizir manam gin otivam. Ezi bizir kabar gun e mikimamin gumaziba puvati.
8 Gumazim ovengamin dughiamin, an duam an inivafizim ataghiragham. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham, gavgavir kaba bar puvati. Gumazitam ovevemin dughiam gisivaghan kogham. E fo, midorozimin dughiamin, midorozir gumazir dapanir ekiaba, midorozir gumaziba ateghti me uamategh uan nguibabar mangan kogham. Egha gumazim arazir kuramin gintisi, an arazir kam bar an porogh, anetaghiraghan iburagham.

E bar akongezir arazimin gintigham

9 Ki bizir kabar garava, gumazamizir overiamin apengan ikiava amir bizibagh nighnighavira iti. Egha dughiar kamin ki garima, gumazir ekiar maba gumazamizir mabagh ativagha me dikabira paza me gami.
10 Egha dughiar mabar ki garima, gumazir kurar mam aremezi, me mozimin anefa. Gumazamiziba anefagha uamategha gumazir kurar arazir kurabagh amim, aven itir nguibar ekiamin ghue. Egha me izir dughiar kamin, me gumazir kurar kamin ziam fe. Arazir kam uaghan, an mingariba mongezi, e dar gari puvatigha okam nighnisi.*
11 Dughiar mabar, gumazamiziba uan arazir kurabar ivezir kuram zuamiram a isir puvati. Kamaghin bizir kam gumazamizibar nighniziba fema, me arazir kurabar amuasa gavgavighavira iti.
12 Dughiar mabar, gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurar aviribagh amuavira iti, egha me dughiar bar ruarimin nguazir kamin ikiava, me zuamiram oveir puvati. Ki fo, marazi kamaghin migia ghaze, “Gumazim Godin atiatigh an apengan iki, deravira ikiam.
13 Egh arazir kurabagh amir gumazim, a deragh ikian kogham. A Godin atiatia an apengan itir puvati, kamaghin a bar dughiar otevimin nguazir kamin ikiam.”
14 A guizbangira, me onganigha kamaghin migei, ezi ki arazir mamin garima, a me migeir moghin otozir puvati. Ezi arazir kam, a bar onganigha bar ikufi. Dughiar mabar, gumazamizir Godin damazimin deraziba, ivezir kurar gumazamizir kuraba iniamim isi. Ezi gumazamizir kuraba, Godin damazimin derazir gumazamizibar ivezim isi. Ezi arazir kam, ki ghaze, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.
15 Ezi ki kamaghin nighnisi, e bar akueghamin arazimin gin mangiti, a deragham. Ua tuavir aghuir e gintighamba puvati. Kamaghin e overiamin apengan iki dagheba ko dipabar amiva bar akuegh ikiam. E fo, e ingangarir mitiabagh ami, egh dughiar God e ataghizi e overiamin apengan itimin, e bar akongezir arazim damu ikiam.
16 Ki gumazamizibar ingangarir arazibar gara deravira fofozim ko nighnizir aghuim iniasa arueba ko dimagaribar ingangarir bar dafam gamua akuir puvati.
17 Guizbangira God biziba bar dar ingari, ezi ki dar ganigha fo, e nguazimin otivizir bizir kabar mingariba buriva avegham. Egh e dagh foghsi, ingar mangi amiragham. Eghti fofozir gumazamiziba suam, e dar mingaribagh fogha gifa, me guizbangira migeir puvati. Me dagh foghan kogham.

9

Bizir kamra bar e bativam

* **8:10:** Hibrun akam deragha ves 10in akabar mingarim abighizir puvati.

1 Ki bizir kaba bagha deravira nighnigha ghua kamaghin fos, Godin
damazimin derazir gumazamiziba ko, gumazamizir nighnizir aghuiba itiba
ko, me amir biziba, da bar Godin agharimin iti. God uabi, gumazamizibagh
ifongezir arazim ko gumazamizibagh ifongezir puvatizir arazim gamizi da
otifi. Guizbangira, e gumazamiziba fozir pu, bizir tiziba gin otivam.
2 Ezi bar e bativamin bizir mam iti, e gumazamizir Godin damazimin
deraziba, gumazir arazir kurabagh amiba, ko gumazir aghuiba, ko gu-
mazir kuraba, Godin damazimin zuezir darasi, ko Godin damazimin mizezir
darasi, gumazir ofa gamiba, ko ofa gamir puvatiziba uaghara, bizir kamra
bar me batogham. Bizir kamra, gumazir aghuiba ko gumazir arazir
kurabagh amiba bativam. Bizir kamra, gumazir God ko akar dikirizim
gamiziba ko, gumazir God ko akar dikirizim damuasa atiatingiziba, a bar me
batogham.
3 Egh e overiamin apengan itir gumazamiziba bar, bizir kurar kamra bar
e batifi, a kamakin: ovevem. Gumazamiziba nguazimin itir dughiamin, me
fo, me aremegham, egha dughiaba bar ovevemin arazim bagha nighnigha
navim osemegha bar onganigha a bagha mizuai. Egha gin me uaghan
ariaghiri.
4-5 Afiar angamira itim, laionin aremezim gafira. Ezi kamaghira, gumaza-
mizir angamira itiba, gumazamizir ariaghirezibagh afira. Me fo, bizitam me
bativti, me ovengam. Ezi gumazir ovengeziba, me bizitam gifozir puvati, egh
me bizir aghuitam inian kogham. Ezi gumaziba me ginamadagha gifa.
6 Gumazamiziba ariaghirezir dughiamin, men ifongiam ko adariba ko gu-
mazir igharazimin bizibagh ifongezir arazim, da bar gifa. Ezi gumazamizir
kaba, me ua overiamin apengan iki bizitam damuan kogham.
7 Aria, ni mangi dami bar akongegh. Egh ni wainin dipam ami navir
amirizim inigh. God arazir kamin amamangati.
8 Ni zurara korotiar aghuibar aghu bar deragh kuriki dapanariziba batogh
bar akuegh iki.
9 En ikirimirim mati pura bizimin min itima an mingariba mongezi e dagh
fozir puvatigha bar okam nighnisi. Eghti, God ni ganingizir ikirimirir kam,
ni overiamin apengan a misevezir dughiabar, a ko bar akuegh iki. God a isa
ivezir aghuimin min ni bagha anemisevegha ni ganingi. Kamaghin ni ove-
riamin apengan iki, uan ingangaribar amuva, God ni ganingizir ikirimirim
amuir aghuimin min a ko iki bar akongegham.
10 Egh ni ingangaritam damusi, bar uan gavgavim sara a damu. Ni fo,
Oveaghuezibar Nguibar ni mangamim, ni ingangarir tam ko nighnizitam
damuan kogham. Danganir kamin, ni nighnizir aghuitam ko fofozir
aghuitam inian kogham.
11 Ki uamategha overiamin apengan bizir mamin gari. Gumazir bar puvira
atamra ivemariba, me dughiar mabar gumazir igharazibagh afirazir pu.
Ezi midorozir gumazir gavgaviba, dughiar mabar uan apanibagh afirazir
puvati. Gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko fofozir ekiaba itiba, me dughiar
mabar dagiaba ko bizir aviriba isir puvati. Ezi ingangarir guar aviribagh
amir fozir gumaziba, me dughiar mabar ingangarir ekiaba isir puvati. E fo,
dughiar kuram dughiatabar bar e bativam.
12 E fozir pu, e dughiar manam osimtizim e bativam. Ezi dughiar kuram
zuamiram e batifi, mati kuarazim o osirim ivemin aven ghuzi an an suiragha
iti.

Gumazamizibar arazir aghuim ko arazir kuram

13 Ki overiamin apengan ikia ua bizir mamin garima an oto. Ezi ki
kamaghin nighnisi, kar ti, gumazir nighnizir aghuim itimin nedazir bar
aghuim. Bizir ki garim kamakin.
14 Dughiar mam nguibar muziarir mam iti, ezi gumazamizir aviriba an
itir puvati. Ezi atrivir bar gavgavir mam uan midorozir gumaziba inigha
a ko misogh a dikabinasa ize. Egha midorozir gumaziba nguibar kam bar
anekiarugha, an divazir gavgavim akarasa bizibar akiri.
15 Ezi nguibar kamin, biziba puvatizir gumazir mam iti. Gumazir kam,
nighnizir aghuim ko fofozim iti. Egha an nighnizir aghuimin, a nguibar
kam uan apaniba dam a iniasa tuaviba burizi, me deraviram oto. Egha gin
gumaziba ua biziba puvatizir gumazir kam, me a ginamada.
16 Ezi ki kamaghin mikimasa, nighnizir aghuim, gavgavir ekiam gafira. Ezi
gumazamiziba kamaghin nighnisi, gumazir biziba puvatizim, an nighnizir
aghuim pura bizir kinimin min iti. Kamaghin me an akaba barazir puvati.

17 Gumazir nighnizir aghuiba itim uan akabar asughasugh nimira mikimti, e
da baraghti, deragham.
Kamaghin amir gumazimin akaba, da nighnizir aghuiba puvatizir gu-
mazibar atrivim,
an tiarir arozim gafira.
18 Nighnizir aghuim, a midorozimin bizibagh afira.
Eghti gumazitam arazir kurar tam damighti,
an arazir aghuir avirim gasighasigham.

10

1 E fo, bereziba mughuriar aghuim zuir boremin sivafarimin aven magiri
arighireghti, borer kam bar puvira mughagham. Kamaghira arazir onganir
muziarim, gumazimin nighnizir aghuim ko ziar ekiam dikabiragham.
2 Gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itim, an arazir aghuibagh
ami. Ezi gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itir puvatizim, an
onganigha arazir kurabagh ami.
3 Egh gumazir kam pura tuavimin daruti, an arazibara gumazir mabar
akakagh suam, a nighnizir aghuiba puvati.
4 Eghti nin gumazir dapanim nin atarti, ni uan ingangarim ataghiraghan
marki. A fogh suam, ni osimtizim iti. Egh ni nimira ikiti, a nin arazir kuram
ginamadagham.
5 Ki overiamin apengan ikia ua garima, gumazir maba osimtizir bar dafar
mam gami. Ezi osimtizir kurar kam, a gumazir dapanibar osimtizimra.
6 Gumazir dapaniba, dughiar mabar ingangarir ekiaba isa gumazir
nighnizir aghuiba puvatizibagh anidi. Egha dughiar mabar ingangarir mong
derazir puvatiziba isa dagiar aviriba itir gumazamizibagh anidi.
7 Ezi ki garima, ingangarir gumazir kiniba, hoziabagh isin apiagha zuima,
gumazir ekiaba mati ingangarir gumazir kinibar min suebar zui.
8 Gumazir tam mozir ekiam gikuigh a ti uabi an magirigham. Eghti
gumazitam me dagiabar ingarizir divazir gavgavim abighti, kuruzim ti a
givigham.
9 Eghti gumazitam mighsiamin dagiar dafaba abighirarighti, dagiaba ti
a misuegham. Eghti gumazitam temem abighti, temem ti a misueghti a
mizazim iniam.

10:8: Onger Akaba 7:15; Aghuzir Akaba 26:27

10 Eghti gumazimin sobiam ghumighan koghti, an anemineghan kogh,
a temem okisi ingangarir dafam damigham. Eghti gumazim nighnizir
aghuim ikiva, a ingangarir aghuim damuti, an ingangarimin dagher aghuim
otogham.
11 Eghti gumazim kuruzim damighti a nimira ikiamin arazim gifogh, a
deragham. Egh a kuruzim ateghti, an a givighti, an fofozim manmaghin an
akuragham? Bar puvati.
12 Gumazir nighnizir aghuim itimin akaba, da ziar ekiam anariram anidi.
Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizimin akaba, da a dikabiri.
13 Egh gumazir kam dikavigh mikimiva, a pazi bizir onganibav mikimam.
Eghti an migirigiaba givamin dughiamin, an migirigiaba bar ikuvigham, mati
gumazir bar onganimin migirigiaba.
14 Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me migia mamaghira iti. E
fozir puvati, bizir manam gin otivam. Egha e fozir puvati, bizir manam e
aremegh givaghti, a gin nguazimin otivam.
15 Gumazir nighnizir aghuiba bar puvatizim uan dipenimin mangasa
tuaviba buriava avenge. Kamaghin amir gumazim, a pura ingangarir
mitiabagh amua, an gavgavim pura gefi.
16 O gumazamizir ian kantrin atrivim aghirimra itim, Iavzika! Ian gu-
mazir faragha zuiba ti mizarazibara dikava pura isabara amuvira ikiam.
Eghti osimtizir ekiabara ian kantrin kam bativam.
17 Eghti ian kantrin atrivim, a gumazir ziam itir tamin borim, eghti ian
gumazir faragha zuiba, me dagheba ko wainin dipaba apir dughiamin
da ami gavgavim uari daningam, egh dipar onganir aviriba apir arazibar
amuan kogham, eghti kantrin kam, a bar deravira ikiam.
18 Eghti gumazim amiragh uan dipenir inogorim akiran aghuaghti, dipenir
inogorim angarighireghti, amozim aven iri dipenim gasighasigham.
19 Daghem a gumazim gamima, a bar akonge, ezi wainin dipam gumazim
gamima, an navim bar nuira. Ezi dagiaba da ingangarir guar avirim
damuamin bizir aghuim.
20 Ni uan akuir danganimin aven modoghiv iki, adarir kurabar atrivim
ko dagiaba itir gumazim, aning damuan marki. Egh ni uaghan migirigiar
kurabar me damuan marki. Ni kamaghin damuti, kuarazitam ti nin
migirigiaba inigh mangi me danigham.

11

Ni deragh nighnighiva ingangarim damu

1 Ni danganir aviribar ingangaribar amu, egh ni gin ivezir aghuim iniam.
2 Ni fozir pu, dughiar kurar manam nguazir kamin otivam. Kamaghin, ni
uan dagiaba isi 7pla o 8plan dagiar ingangaribar arikigh.
3 E fo, dipam overiamin pin itir ghuariabagh izivazima, amozim nguazim
giri. Temem ira sautin amadaghan irighav iti, o notin amadaghan irighav iti,
a danganir irizimin, a irighiv ikiam.
4 Eghti ni aminim ko amozimin dughiam bagh aning mizuam mangi
azenitamin ingarigh an oparighan kogh, ni daghetam inian kogham.
5 God biziba bar dar ingari, ezi e kamaghin fozir pu, manmagh amizi, borir
igiam, amebamin navimin aven iti, ezi an duam iza an aven ghuzima an
angamira iti. Kamaghira God amir biziba, e dagh foghan kogham.

10:17: Aghuzir Akaba 31:4 **11:1:** Aisaia 32:20; Matyu 10:42; Galesia 6:9-10; Hibru 6:10

6 Ni daghetaba mizarazimin da opariva, taba guaratizimin da opar, ni
kamaghin fozir puvati, dagher ni mizarazimin opariziba o ni guaratizimin
opariziba deraviram otivigham, o da uaghara deraviram otivam.
7 Angazangarim a bizir aghuim, ezi e aruemin angazangarimin gara, bar
akonge.
8 Ni nguazir kamin itir azenibar, ni bar akuegh iki. Egh e azenir aviribar
iki, bizir kaba bakinighnighan kogham, e bar azenir aviribar, mitarmemin
iki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. Ezi bizir gin otivamiba,
dar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

Gumazamizir igiabar sure damuamin akaba

9 Ia gumazamizir igiaba, ia igiamra itir dughiamin, ia bar akongegh iki. Ia
uan nighniziba ko ifongiamin gintigh. Kamaghin ia uari bagh gan, God uan
kotiamin dughiam, a ian araziba tuisigham.
10 Ia igiamra itir dughiam, a ruarazir puvati. Kamaghin amizi, bizir
osimtiziba ia ganidiba, ia puv dagh nighnighan marki. Egh ia, bizir mizazir
ian mikarzibagh anidibar gintighan marki. Ki datirighin fo, ia igiamin itir
ikirimirim uaghan, mati an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam
nighnisi.

12

1 God bar en ingari, kamaghin, ia igiamra itir dughiamin, ia a ginighnigh.
Ia kamaghin a gin amadagh gin ghurighti, dughiar kuram ia batoghti, ia
vaghvagh kamaghin mikimam, "Ki uan ikirimirim gakongezir puvati."
2 Eghti dughiar kamin ian damaziba ikuvightima, ia kamaghin nighnigh
suam, aruem ko iakinim ko mikoveziba deragha isir puvati. Ezi amozir
ghuariam ua iza danganir vamiran iti.
3 Eghti dughiar kamin, ian dafariba gavgaviba puvatigh inigham. Eghti
ian sueba gavgaviba puvatigh ikizirigham. Eghti ian atariba bar asighiregh
vaghvaziba ikiti, ia dagher gavgavibar aman kogham. Egh ian damaziba
ikuvighti, ia deraviра bizibar ganan kogham.
4 Egh ian kuarir toribar bar pirighti, ia dipenimin azenan otivir niginiba
baraghan kogham, mati me wit mirmirir dagiamin tingagharim, ko marvir
ararer aviriba. Eghti ia dakuamin dughiamin, kuarazibar araremira ia
gaghunam.
5 Eghti ia danganir pin itibar atiatingiva, tuavibar aruan buraghbu-
regham. Ian dapanariziba ghurghurighti, ia daruan asaghasegham. Eghti
biziba ia damuti, ian naviba da bagh dikavan kogham. Eghti ia aremegh
mangi nguibar ia zurara ikiamimin ikiam. Eghti ian nguibamin iti darasi,
me arang azir akabar amu ikiam.
6 Ia tighar aremeghamin dughiamin, ia God ginighnigh. Guizbangira, ia
kamaghin ovengam, mati lamin silvan sen dutuaghirizi, an golin itarim
irigha ikuvizi, an avir angazangarim munge. Egha mati, me mozir dipamin
minem dafagha dipam tua a gekuava anadir benim dutuaghirizi, nguazir
miner dipam tuim, irigha bar misaraghire.*
7 E fo, God fomira nguazir minemeniam isa gumazimin ingari. Eghti gin
ia aremeghti ian mikarziba ua nguazir minemeniam gavagham. Eghti ian
duar God ia ganingiziba, uamategh God bagh mangam.

8 Fofozir gumazim kamaghin migei,

12:1: 2 Samuel 19:35; Aghuzir Akaba 22:6; Azir Akam 3:27 * **12:6:** Hibrun akamin ves 2-6 da akar isin zuibara migei, ezi akar kabar mingariba da deragha otozir puvati.

Biziba bar, dar mɨngariba bar mongezɨ
e dagh fozir puvatɨgha bar okam nɨghnɨsi.

Akɨnafarimɨn akar abuananam

9 Fofozir gumazir kam bar nɨghnɨzir aghuim iti, kamaghɨn a gumazamizibar sure gami. An akar aghuiba ko aghuzir akar avɨriba bar deravɨra dagh nɨghnɨgha da tuisɨsi. Egh an akar manam ginɨghnɨghtɨ, a guizbangɨra mɨkɨmtɨ, an akɨnafarimɨn an osiram.
10 Egha an akar aghuiba buria akar gumazamizibar kuaribar isɨngiziba bagha ingangarir dafam gami. Egha bar deravɨra guizɨn akar kaba osiri.
11 Fofozir gumazimɨn akaba mati aghorim, me anemɨnezɨ a ghumi. Aghorir kam, mati sipsipbar garir gumazim an suiragha sipsipbagh eghuva tuavim dar akakasi. Egha fofozir gumazim akar aghuiba akumakua akɨnafarimɨn aven da osiri, eghtɨ akar kaba bar dughiar ruarimɨn ikiam, mati dɨkoniba me palang gafuzɨ da gavgafi. God bar en garir gumazim, egha akar kaba e ganɨngi.
12 Nan borim, kɨ akar abuananam ua nɨ mɨkɨmasa. Nɨ nan akam baragh. Gumazamiziba akɨnafarir avɨriba osiri, ezɨ ingangarir kamaghɨn amim a gevir puvatɨ. Nɨ zurara akɨnafaribar gantɨ, nɨn mɨkarzim bar amɨragham. Kamaghɨn nɨ bizir kam bagh deravɨra gan.
13 Kɨ, nɨghnɨzir kaba bar dar gun nɨ mɨkemegha gɨvagha, egha nɨghnɨzir abuananam nɨ mɨkɨmasa. Egh akar kaba bar ada gɨvasa, kɨ kamaghɨn mɨgei, e gumazamiziba en ikɨrɨmɨrimɨn faragha zuir bizim, a kamakɨn. E Godɨn atiating an apengan ikɨ, an akabar gɨntɨgham.
14 Guizbangɨra, God e amizir araziba bagh uan kotɨn aven e tuisɨgham. Arazir aghuiba, ko arazir kuraba, ko mogava amir araziba sara da bagh e tuisɨgham.

12:14: Fofozir Gumazim 11:9; Aposel 17:30-31; Rom 2:16; 2 Korin 5:10

Solomonɨn Onger Akam
O
Solomon

Akar faragha zuim

Akɨnafarir kam, me ighiamɨn mɨn an osiri, ezɨ gumaziba ko amiziba ongezir akaba da vaghvagha akar otevir kabar aven iti. Da kamakɨn, onger akar otevir mam, gumazim amizir a bar ifongezimɨn mɨgei. Ezɨ onger akar otevir mam, amizim a bar ifongezir gumazimɨn mɨgɨrɨgɨaba ikarvasi. Ezɨ akar isɨn zuir bar aghuiba, aningɨn onger akar otevir kabar aven ti. Egha da bar deravɨra kamaghɨn en akakasi, gumazim amizim bagha bar akonge, ezɨ amizim uaghan gumazim bagha bar akonge.

Godɨn Akɨnafarimɨn akɨnafarir igharazir mabar aven, Godɨn akam inigha izir gumaziba ko gumazir igharazir maba sara kamaghɨn akar isɨn zuim gami, Israelia me Godɨn amuimɨn mɨn iti. Kamaghɨn amizɨ, Israelia akɨnafarir kamɨn gara fo, God bar me gifuegha arazir aghuibar me gami. Ezɨ me uaghan bar God gifonge. Ezɨ Kraisɨn gɨn zuir gumazamizir maba, me akɨnafarir kam kamaghɨn an gari, kar Krais uan sios ko aningɨn akar isɨn zuim. Krais uan sios bar a gifonge, ezɨ an sios uaghan bar a gifonge.

Bar Faraghavɨram Otivizir Bizibar Eghaghanimɨn Akɨnafarimɨn aven, God gumazim ko amizimɨn ingari, eghtɨ aning uaning porogh ikiam. (Nɨ Jenesis 2:24ɨn gan.) Akɨnafarir kam gavgavim akar kam ganɨdi, egha kamaghɨn en akakasi, God gumazir aghuim o amizir aghuim isɨ nɨ danightɨ, nɨ a bagh bar akongegh. Kar Godɨn bizir aghuir a pura nɨ ganɨngizim.

1

1 Onger akar kam a bar dera,
egha onger akaba bar dagh afira.
Me Solomon gɨnɨghnɨgha a baghavɨra ighiar kam osiri.

Onger akar faragha zuim

Amizir igiamɨn onger akam

2 Dughiar avɨribar nɨ nan tori,
kɨ kamaghsua,
nɨ zurara kamaghɨra damuvɨra ikɨ.
Guizbangɨra, nɨ na gifuegha,
na baghavɨra iti.
Nɨ na gifongezir arazir kam, a bar isɨngi,
egha wainɨn aghuimɨn isɨngtɨzim gafira.
3 Nɨn mɨkarzim mughuriar bar aghuim iti.
Kɨ nɨn ziam baregha bar akonge,
mati kɨ sandan aghuim bagha bar akonge.
Kamaghɨn, amizir igiaba bar nɨ gifonge.
4 Nɨ na inigh ga zuamɨra arɨ mangam.
Nɨ mati nan atrivim,
egh nɨ na inigh mangɨ uan danganir akuimɨn mangɨ.
Egh ga uaghara bar akongegham.
Nɨ bar na gifonge, kamagh amizɨ ga bar akonge.
Gan agoroger kam,

1:1: 1 Atriviba 4:32

a bar wainba apir gumazibar agorogebagh afira.
Nɨ bar deragha bar igharagha gari.
Kamaghɨn amizɨ, amizir igiaba bar nɨ bagha pura iri.

5 O Jerusalemɨn itir amizir igiaba, ia oragh.
Nan mɨkarzim pɨki,
Ezɨ kɨ ganganir aghuim gami.
Nan mɨkarzim pigha,
mati Kedarɨn purirpenim.
Ezɨ nan ganganim bar dera,
mati inir aghuir Solomonɨn dɨpenimɨn guighav itiba.
6 Guizbangɨra, nan mɨkarzim pɨki,
ezɨ ia kamaghɨn nɨghnɨghan markɨ,
kɨ ti pura ingangarir amizir kɨnim. Puvatɨ.
Aruem na gapongezɨ,
nan mɨkarzim kamaghɨn oto.
Nan tuebaba nan atara na gamizɨ,
kɨ ghua wainɨn azenibar gari.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ deragha uan mɨkarzim geghuvir puvatɨ.

7 O nan roroar bar aghuim,
kɨ bar nɨ gifonge.
Nɨ na mɨkemegh,
nɨ uan memen okoruam inigh managh mangam?
Da danganir manamɨn mangɨgh grazir aghuiba bativ dar amam?
Egh aruer ekiamɨn, da mangɨ managh muegh avughsam?
Nɨ na mɨkemeghtɨ,
kɨ nɨ buriamin ingangarir ekiam damuan kogham.
Nɨ na mɨkemeghan koghtɨ
kɨ ti initam inigh uan guam avaragh,
egh memebagh eghuvir gumazir igharazibar memen okoruabar tongɨn nɨ buriam.

Gumazir igiamɨn onger akam

8 O nan amizir dirim, nɨn ganganim bar deragha
amizir igharazibar ganganiba bar dagh afira.
Nɨ nan gansɨ,
nɨ memebar diarir nozibar gɨn mangɨ.
Nɨ dar gɨn mangɨ, egh nɨ grazir aghuibar apigham,
eghtɨ nɨn memeba dar amam.
Grazir kaba sipsipbagh eghuvir gumazibar averpenibar boroghɨn iti.
9 O nan dɨghorim,
nɨn kurkaziba bar derazɨ nɨn ganganim bar dera,
mati hoziaba kurkegha
Isipɨn atrivimɨn karis getui.
10 Kurkazir nɨn dapanir arɨzimɨn guighav itiba,
nɨn koviamning gamima, a dafo.
Ezɨ nɨn manmaniar aghuiba nɨn fɨrimɨn itima,
nɨn fɨrim bar dafo.
11 Eghtɨ e golɨn kurkazir tabar ingarigh,
silvan kurkazir igharaziba sara ingarigh,
egh kɨ da isɨ nɨ danɨngam.

Amizir igiamɨn onger akam

12 Nan atrivim uan dakozim gakua, egha
borer aghuir kɨ uabɨ gaghuizimɨn mughuriam isi.
13 Nan roroar kɨ bar ifongezim,
a mati pauran anezir mughuriar aghuim itim,
nan evarim gisɨn irɨghav ikiava akui.
14 Nan roroar kɨ bar ifongezim, a mati akɨmarir mughuriar aghuim zuim,
a Engedin nguibamɨn wainɨn azenibar otifi.

Gumazir igiamɨn onger akam

15 Ame! Nɨ amizir bar dirim
ezɨ kɨ bar nɨ gifonge.
Ezɨ nɨ uaghan na gifonge,
ezɨ nɨn damazim bar dera mati kuarazir bunbamɨn damazim.

Amizir igiamɨn onger akam

16 Ame! Nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim, nɨ bar dera.
Nɨn ganganiba bar dera,
ezɨ kɨ bar nɨ gakonge.
Gan mɨsiam mati, grazir garir aghuim.
17 Temer sidan aguar kaba,
mati gan dɨpenir akoriba.
Ezɨ painɨn temeba mati
gan dɨpenir afiaba.

2

1 Kɨ mati ruarimɨn akɨmarir dirim,
a pura Saronɨn danganir zarimɨn oto.
Egha kɨ mati akɨmarir aghuarim,
a mɨghsɨabar tongɨn itir danganir zarimɨn ti.

Gumazir igiamɨn onger akam

2 Kɨ garima, nan dughorir amizim, an amizir igiar igharazibar tongɨn ikia
mati akɨmarir dirim dɨkoniba itir ikarɨzibar tongɨn iti.

Amizir igiamɨn onger akam

3 Nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim, a gumazir igiar igharazibar tongɨn ikia,
mati temer dagher aghuiba itim, a ruarimɨn ikia temer igharazibar tongɨn ti.
Aruer ekiamɨn dughiam kɨ an dughuazimɨn aven ikiasa bar ifonge.
Temer kamɨn ovɨziba bar deragha nan akatorimɨn bar isɨngi.
4 A na inigha isar ekiam bagha uan dɨpenir ekiamɨn ghu.
A bar na gifonge, ezɨ kɨ a bagha bar akonge,
mati nir aghuir me isa gan dagher dɨpenimɨn ga avarazim, kɨ a bagha bar akonge.
5 Nan roroam, kɨ bar nɨ gifonge,
ezɨ nan damaziba nan sirizɨ, nan agharapaniba bar nan amɨra.
Ga uaning, nɨ ter ovɨziba ko wainɨn ovɨzir me apuzizir taba na danighɨ,
kɨ dar amegh ua gavgavim iniam.
6 Kɨ ghaze, Nan roroam uan agharir kɨriam,
nan dapanimɨn aghorogham.
Eghtɨ an agharir guvim, a nan namnam muigham.
7 O Jerusalemɨn amiziba, kɨ kamaghɨn ian azai,

ia dian asɨzir atiar aghuibagh nɨghnigh,
egh na ko akam akɨrigh suam,
Ia ga uaning gifongezir arazim, an tuavim apɨran markɨ,
egh ikɨ mangɨtɨ gan ifongiam gɨvagham.

Onger akar namba 2

Amizir igiamɨn onger akam

8 Kɨ oragha fo, nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim na bagha izi!
Kɨ garima, a mɨghsɨabagh isɨn uabɨ akura ivemara izi.
9 Nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim, a pamten ivemari, mati dian asɨzir apurir gavgavir mam.
Ame! A izegha gɨvagha en dɨpenimɨn dɨvazim azenan tughav ikia winduan aven gari.

Gumazir igiamɨn onger akam

10 Nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim kamaghɨn na mɨgei:

"O nan amizir kɨ bar ifongezim,
nɨ nan amizir dirim,
nɨ dɨkavigh azenan izɨ,
egh na ko, ga arɨ mangam.
11 Nɨ amozimɨn atiatingan markɨ,
amozir dughiam a gɨfa.
12 Ezɨ akɨmariba nguazir kamɨn danganiba bar a da avara,
ezɨ kar onger akabar dughiam.
Aruer kuaraziba tintinimɨn ruaribar
onger akabagh ami.
13 Ezɨ fighɨn temeba be.
Ezɨ ruarimɨn beniba akɨmariba otifi,
ezɨ dar akɨmariba mughuriar aghuiba zui.
O nan amizir kɨ bar ifongezim,
nan amizir dirim,
nɨ dɨkavigh azenan izɨ,
egh ga arɨ mangam."
14 Nɨ uan dɨpenimɨn aven ikia,
mati kuarazir bunbam saghon itir mɨghsɨamɨn dagɨar torir muziarimɨn modoghav iti.
Nɨ azenan izɨtɨ, kɨ nɨn guar dirimɨn ganɨva,
egh nɨn tiarir isɨngtɨzim baragham.
15 Gan wainɨn ikarɨzibar, akɨmariba otifi.
E fo, afiar atiar muziariba aruava tintinibar wainɨn azenibagh asɨghasɨghasava ami.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ afiar atiar muziarir kabar suikigh,
eghtɨ da gan azenimɨn aven izegh gan wainɨn ikarɨzibagh asɨghasighan kogham.

Amizir igiamɨn onger akam

16 Nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim, kɨ an amuim,
ezɨ a nan pam,
mati a uan memeba inigha
akɨmarir aghuibar tongɨn ghuzɨ, da graziba api moghɨn,
a na ko ikiasa bar akonge.

2:15: Onger Akaba 80:13; Esekiel 13:4; Luk 13:32

17 A dagh eghuv dar gan mangɨtɨ
amɨnim tiraghtɨ, mɨtarmem arɨ mangɨgham.
O nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim, nɨ zuamɨra raghɨrɨgh arɨ mangɨ,
mati asɨzir dian apurir aghuir mam ivemara mɨghsɨar ekiabagh isɨn ara zui.

3

1 Kɨ dɨmagaribar zurara akuava, irebabar gumazir kɨ ifongezir kamɨn gari.
Egha irebamɨn aven kɨ pamtemɨn a gɨnɨghnɨgha danganiba bar a buriavɨra ikia ghua,
egha an apizir puvatɨ.
2 Kɨ irebamɨn aven dɨkavigha, nguibar ekiamɨn aven a buriagh arui.
Kɨ nguibar ekiamɨn tuaviba ko, gumazamiziba uari akuvir danganiba ko danganiba bar dagh arui.
Egha kɨ bar ifongezir gumazir kam buria,
egha kɨ a batozir puvatɨ.
3 Ezɨ nguibar ekiam geghuvir gumaziba arua iza na bato.
Ezɨ kɨ men azara,
“Gumazir kɨ ifongezir kam, ia ti an ganiz, o puvatɨ?”
4 Egha kɨ me ategha ghua
maghɨra gumazir kɨ ifongezir kamɨn api.
Kɨ a bagha ghua a muki,
egha kɨ an ataghɨraghan aghua.
Egha kɨ a inigha uan amebamɨn dɨpenimɨn ghu,
egha ga amebar na batezimɨn danganir akuimɨn aven ghu.

5 O Jerusalemɨn amiziba, kɨ kamaghɨn ian azai,
ia dian asɨzir atiar aghuibagh nɨghnigh,
egh na ko akam akɨrigh suam,
ia ga uaning gifongezir arazim, an tuavim apɨran markɨ,
egh ikɨ mangɨtɨ gan ifongiam gɨvagham.

Onger akar namba 3

Amizir igiamɨn onger akam

6 Bizir tizim gumazamiziba puvatɨzir danganim ategha izi?
Bizir kam, mati mɨgharim me sanda ko pauran anezir, me iter balsan eborimɨn ingarizim tuema an mɨgharim otifi.
Ezɨ an mughuriam,
mati pauran aghuir dagɨar ingangaribagh amir gumaziba amadim.
7 Ia gan! Me akuriar aghuim inigha a gupugha izi.
Ezɨ Atrivim Solomon uabɨ a gaperaghav iti.
Ezɨ 60plan mɨdorozir gumaziba a ko izi.
Me Israelian mɨdorozir gumazibar tongɨn itir mɨdorozir gumazir gavgaviba.
8 Me fomɨra dughiar avɨribar mɨsoke.
Egha me mɨdorozir sababar mɨsogha bar fo.
Me bar moghɨra vaghvagha uan mɨdorozir sababa suiki.
Me fo, apaniba dɨmagaribar iza me mɨsosi,
kamaghɨn amizɨ, me deravɨra uari bagha gara iti.
9 Atrivim Solomon uan gumazibav kemezɨ,
me kantri Lebanonɨn temer aghuiba inigha

2:17: Solomon 4:6

a bagha akuriar aghuimin ingari,
mati dipenir muziarir mam.
10 Akuriar aghuir kamin sueba, me silvan dar ingari,
ezi an dabirabir danganim me golin an ingari.
Ezi me akuriar aghuir kamin danganir apiaghirimin pilo, atrivimin inir pighaghevimin anevara.
Jerusalemin amiziba deravira dabirabir kam asingi.
Me atrivim bagha ingangarir kam damuasa bar ifonge.

11 O Jerusalemin amiziba, ia azenan izi Atrivim Solomonin ganigh.
Atrivimin dapanir asuam an dapanimin iti.
Atrivim Solomon amuimin itir dughiamin, an amebam dapanir asuar kam isa an dapanim garu.
Ezi dughiar kamin a bar akonge.

4

Gumazir igiamin onger akam

1 O amizir ki ifongezim, nin ganganim bar dera.
Bar guizbangira, ni amizir dirim.
Ni uan guam mongasa nir avizim uan dapanim gike.
Ezi ki nin damazimningin gari, aning kuarazir bunbamin damazimningin min dikiravira gara bar dera.
Nin dapanir arizim girakirangin guraghav itim, pigha ruaragha bar dera,
mati memen pizir okoruam bar akuegha, uari fa kura Gileatin Mighsiamin ghuaghiri.
2 Nin atariba bar ghurghuri,
mati sipsipin mikarzir ghurghuriba, me dar arizibagh isegha datirighira da rue.
Nin ataritam asiaghirizir pu,
Puvati. Da bar deravira iti.
3 Nin iriviba bar aghevegha, mati benir aghevim.
Nin akatorim bar aghungigha, bar dera.
Inim nin guam avara,
ezi ki nin koviamningin gari, aning dafo,
mati pomigranetin ovizir aghevir akuam.
4 Nin firagharim bar ruaragha bar dera,
mati Atrivim Devitin tauan ruarir aghuim.
Ezi nin firagharimin itir manmaniar aghuiba,
mati midorozir gumazir aviribar oraba taghtagha tauan ruarir kamin guighav iti.
5 Nin otemning mati dian asizir aghuarir pumuning,
akimaribar tongin graziba api.
6 Aning mati mighsiar mamning, mughuriar aghuiba itir biziba bar aning gizifa,
mam sandan anezim, ezi mam pauran balsamin temer eborimin ingarizim.
Ki mangi mighsiar kamningin iki mangiti
aminim tiraghti, aruem oviram.
7 Nan amizir ki bar ifongezim, nin ganganim bar dera.
Nin mikarzim duar kuritam an itir puvati.

8 Nan amuim, ni na ko izi,

egh ga Lebanonɨn Mɨghsɨaba ategh mangam.
Nɨ Amanan Mɨghsɨam ko Senirɨn Mɨghsɨam ko Hermonɨn Mɨghsɨar orazim
ategh izighirɨ.
Nɨ fo, laionba ko asɨzir atiar igharaziba mɨghsɨar kabar iti.
9 Nɨ nan amuim,
egha nɨ guizɨn nan dɨghorim asi.
Nɨ dughiar vamɨran pura damazir ofɨzimningɨn nan gara,
egha nan dɨghorim asi.
Kɨ nɨn fɨrimɨn itir manmaniamɨn gara
bar nɨ gifonge.
10 Nɨ nan amuim,
egha nɨ guizɨn nan dɨghorim,
nɨ bar na gifonge,
ezɨ kɨ bar akonge.
Nɨn ifongiar kam, a bar isɨngi,
egha wainɨn isɨngtɨzim gafira.
Sandan mughuriar nɨ uabɨ gazuir kam,
a pauran mabar mughuriaba bar dagh afira.
11 O nan amuim,
nɨn mɨgɨrɨgɨaba, nan kuarimɨn aven bar isɨngi.
Nɨn akamɨn torir araziba, nan akamɨn bar isɨngi,
mati hani akatorimɨn isɨngi.
Nɨ nan torezɨ, kɨ bar akonge,
mati kɨ bulmakaun oter eborim ko ani api.
Nɨn korotiaba mughuriar aghuim iti,
mati Lebanonɨn Mɨghsɨabar mughuriar aghuim.

12 O nan amuim, nɨ bar nan dɨghorim.
Nɨ mati azenir dɨvazim itim,
eghtɨ gumazitam an mangan kogham.
Nɨ mati mozir dɨpar mam,
egha azenir kamɨn aven iti,
eghtɨ gumazitam aven mangan kogham.
13-14 Nɨ mati azenir aghuim,
temer bar aghuiba an iti.
Temer maba dagher aghuiba iti,
ezɨ maba mughuriar aghuim zuir boreba iti.
Maba me dar sandan aghuibar dar ingari,
egha maba, daghebagh amima, da isɨngi.
Temer kaba, dar ovɨziba bar isɨngigha, nguazir kamɨn ter ovɨziba bar dagh
afira.
Dar eboriba bar isɨngigha, nguazir kamɨn ter eboriba bar dagh afira.
15 Nɨ mati mozir dɨpam izɨvagha fasfagha ivemara ghua,
ikɨrɨmɨrir zurara itim anɨdim azenir kam ganɨdi.
Nɨ mati daghurir suiar dɨpaba
Lebanonɨn Mɨghsɨabar otiva ivemara izaghira azenir kamɨn izim.

Amizir igiamɨn onger akam

16 O notɨn amɨnim, nɨ osegh dɨkafigh.
O sautɨn amɨnim, nɨ dɨkavigh izɨ.
Gua dɨkavigh izɨ nan azenim givang,
egh danganiba bar dar amutɨ,
da azenir kamɨn mughuriar aghuim ikiam.

Eghtɨ nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim,
uan azenimɨn izɨva, egh an ter ovɨzir bar aghuibar amam.

5

Gumazir igiamɨn onger akam

1a O nan amuim, nɨ bar nan dɨghorimra,
kɨ uan azenimɨn izegha gɨfa.
Egha nan sanda ko temer eborir mughuriar aghuiba itiba,
kɨ da akufa.
Kɨ uan hanin aghuim amegha,
uan bulmakaun oter eborim ko wainɨn dɨpam amegha gɨfa.

Amizibar onger akam

1b Gua namakar aghuimning,
gua deravɨra uaning gifongegh,
mati gua dagheba ko dɨpaba apa,
ghua bar izɨfa.

Onger akar namba 4

Amizir igiamɨn onger akam

2a Kɨ dɨmagarimɨn akuima,
nan nɨghnɨzim ingaravɨra iti.
Egha kɨ irebamɨn aven uan roroar gumazir kɨ bar ifongezimɨn garima,
a nan tiar akam gafughafusi.

Gumazir igiamɨn onger akam

2b O nan amuim, nɨ guizɨn bar nan dɨghorim,
nɨ kuarazir bunbamɨn mɨn ikia guizbangɨra bar dera.
Nɨ tiam kuightɨ kɨ aven izam.
Dɨmagarimɨn ghuariam izaghira nan dapanim rue.
Ezɨ nan dapanarɨzim kumkumi.

Amizir igiamɨn onger akam

3 Kɨ uan korotiar ruarim suegha gɨfa.
Kɨ tizim bagh uam aneghuam?
Kɨ uan dagariba ruegha gɨfa.
Egh dɨkavigh daruan aghua.
Tizim bagh nan dagariba ua mɨzegham?
4 Kɨ orazi, nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim,
tiam kuighasa uan dafarim isa aven tiar torimɨn amadagha tiar akamɨn igugunimɨn suirazɨ,
nan mɨkarzim na dɨkafi,
ezɨ kɨ a baghavɨra ikia bar akonge.
5 Kɨ uan roroar kɨ bar ifongezim bagha tiam kuasa dɨkafi.
Kɨ uan dafarim isa tiar akamɨn gugunim darɨghasava amima,
ezɨ sandan nan dafarimɨn itim, ira
tiar akamɨn igugunimɨn poro.
6 Kɨ uan roroar gumazir kɨ bar ifongezim bagha tiam kui.
Kɨ gari, ezɨ puvatɨ, a zuamɨra ua ragha ghugha gɨfa.
Ezɨ kɨ an garir puvatɨ.
Kɨ an mɨgɨrɨgɨabagh nɨghnɨgha
nan navim a bagha bar ikufi.
Kɨ a buriagharua, an apizir puvatɨ.

Ki an deima, a na ikarazir puvati.
7 Ezi nguibar ekiamin divazim geghuvir gumaziba na batogha,
na misogha na mikarzim gasighasigha,
egha ki azenan azuir korotiam ini.

8 O Jerusalemin amiziba, ki akar gavgavim ia ganiga ghaze,
Ia nan roroar gumazir ki bar ifongezir kam, ia a batoghiva, a mikim suam,
ki bar a gifonge.
Bizir kam bagha nan agharapaniba nan amirazi, nan damazimning nan siri.

Amizibar onger akam

9 O amizir dirim, nin ganganim bar deragha
amizir igharazibar ganganiba bar dagh afira.
Ni ifongezir roroar gumazir kam,
a gumazir manmaghin garim?
A ti e amizir igharaziba en paba bar dagh afira,
kamaghin amizi ni ghaze,
e ni ko akar kam akiram.

Amizir igiamin onger akam

10 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a bar gavgavigha,
an guam bar derazi, an damazimning dafozi, an mikarzimin ganganim bar dera,
egha gumazir tausen plan aviribar ganganim gafira.
11 An dapanim bar deragha golin min dafo.
An dapanarizim pigha bar dera,
mati kuarazir pizimin arizim.
12 An damazimning bar dafogha,
mati kuarazir bunbamning ruegha givagha, dipar miriamin aperaghav iti.
13 An koviamningin bar deragha
mati temer eborir mughuriar aghuim itiba azenim gizifa.
An iriviba, mati akimarir aghuim.
An migirigiaba bar dera,
mati sandan mughuriar aghuim.
14 An agharimning bar dera.
Egh uan dafarimningin kurka ringin ivezir pin koziba aghui.
An navir asizim bar ghurghurigha, bar dafo.
Ezi an letiam me dagiar bluplan ivezir pin kozibar anesingizi, a uan ivariam gike.
15 An suemning mati guarir akinir pumuning,
me dagiar ghurghurir aghuibar aningin ingari.
Ezi aning golin taghtazir pumuning gisin tughav iti.
An ganganim bar deragha, mati sidan temer diriba,
egha mati Lebanonin kantrin mighsiar ekiaba.
16 A nan torima, ki an isingtizim isi.
An mikarzim bar moghira na gamima, ki bar a gifonge.
O ia Jerusalemin amiziba,
ki ifongezir gumazir kam, a nan roroar aghuim,
an ganganim kamaghin gari.

6

Amizibar onger akam

1 O nɨ amizir dirim, nɨ bar amizir igharazibagh afira.
Nɨn roroar gumazir nɨ bar ifongezim managh ghu?
Nɨ e mɨkemeghtɨ, e nɨn akuragh a buriam.
A tuavir manamɨn ghu?

Amizir igiamɨn onger akam

2 Nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim,
uan azenim giraghu.
Azenir kam, bizir mughuriar aghuiba itiba, a gizɨfa.
An memen okoruam azenimɨn graziba api,
ezɨ an akɨmarir aghuiba akumakua da arɨsi.
3 Nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim, kɨ an amuim,
ezɨ a nan pam,
mati a uan memeba inigha
akɨmarir aghuibar tongɨn ghuzɨ,
da graziba api.

Onger akar namba 5

Gumazir igiamɨn onger akam

4 O kɨ ifongezir amizim, nɨn ganganim bar dera,
mati Tirsan nguibar ekiam,
ko Jerusalemɨn nguibar ekiam.
Nɨn ganganim nan damazimɨn, nɨ amizir bar dirim,
mati gumazir mam gari, mɨdorozir gumaziba uan ababanir inir avɨzibar suigha izi,
ezɨ kɨ dɨgavir kuram gamigha mɨkɨman asa.
5 Nɨ nan ganan kɨ aghua.
Nɨ nan gara nan muriam aghorima, kɨ okam nɨghnɨsi.
Nɨn dapanarɨzir gɨrakɨrangɨn guraghav itim, pigha ruaragha bar dera,
mati memen pɨzir okoruam bar akuegha, uari fa kura Gileatɨn Mɨghsɨamɨn ghuaghiri.
6 Nɨn atariba bar ghurghuri,
mati sipsipɨn ghurghurimɨn arɨziba
me datɨrɨghɨra da rue.
Nɨn ataritam asiaghirɨzir pu.
Puvatɨ. Da bar deraghavɨra iti.
7 Inim nɨn guam avara,
ezɨ kɨ nɨn koviamningɨn gari, aning dafogha,
mati pomigranetɨn ovɨzir aghevir akuam.

8 Atrivim amuir avɨriba iti.
60plan kwinba, ko 80plan amuir doziba.
Egha amizir igiar avɨrir maba uaghan iti,
ezɨ gumazitam men dɨbobonim gɨfozir puvatɨ.
9 Ezɨ ko, kɨ amizir ifongezir vamɨra iti.
A bar amizibagh afira,
ezɨ kɨ bar a gifonge.
An amebam, uan guivibar tongɨn, bar a gifuegha,
a bagha bar akonge.
Amizir igiaba bar an garava,

an ziam fe.
Atrivimɨn amuir ekiaba ko, amuir doziba,
a bagha bar akuegha ighiabagh ami.
10 Muna tinara nan gari?
An guam mati amɨnim tirazɨ,
aruer ekiam isiragha dafo.
An guam bar angarigha, mati iakɨnir aruem isira.
An ganganim nan damazimɨn bar amizir dirim,
mati gumazir mam garima, mɨdorozir gumaziba uan ababanir inir avɨzibar suigha izi,
ezɨ kɨ dɨgavir kuram gamigha mɨkɨman asa.

11 Kɨ izaghirɨgha gɨvagha azenimɨn aven itir temer aghuir ovɨziba itibar tongɨn iti.
Kɨ temeba ko dar akɨmarir otivibar ganasa danganir zarimɨn ize.
Kɨ wainɨn ikarɨzir mumuriba, ko temer dagher aghuiba itibar akɨmaribar ganasa ize.
12 O nan amizim, kɨ nɨn gara,
egha agorogem na mɨsosi.
Kɨ kamaghɨn nɨghnɨsi,
kɨ mati gumazir aruar mamɨn karisɨn aven iti.*

Amizibar onger akam

13a O Sulamɨn ikɨzimɨn amizim,
nɨ uamatengegh,
nɨ uamatengegh.
Nɨ uamategh izɨtɨ, e nɨn ganika!

Amizir igiamɨn onger akam

13b Kɨ Sulamɨn ikɨzimɨn amizim,
ia tizim bagh nan gantɨ,
kɨ mɨdorozir gumazir okoruar pumuningɨn tongɨn igham gighiam?

7

Gumazir igiamɨn onger akam

1 O kɨ ifongezir amizim, nɨ bar amizir igharazibagh afira,
egha mati atrivimɨn guivim.
Nɨ dagarir asuaba aghuizɨ,
nɨn dagarimning bar aghungi.
Nɨn oghɨriamningɨn ganganimning, bar dera,
mati nedazir mamning, fofozir gumazim dagɨar aghuimɨn aning aghore.
2 Nɨn overapanim,
mati itarir mam, me wainɨn dɨpam ko pauran isɨngtɨzim verezɨ, an a gizɨfa.
Nɨn navim bar dera,
mati witɨn pozir mam, me akɨmarir aghuaribar an kuruke.
3 Nɨn otemning bar dera,
mati asɨzir dian atiar aghuarir pumuning.
4 Nɨn fɨragharim bar dera,
mati tauan ruarir ghurghurim.
Nɨn damazimning bar dera,

* **6:12:** Hibrun akam vezɨn kam deragha a mɨgeir puvatɨ.

mati dɨpar akarer muziarir Hesbonɨn nguibar ekiamɨn tiar akamɨn
boroghɨn itimning.
Nɨn atinim bar dera,
mati Lebanon geghuvir gumazibar tauan ruarim.
Me an ikiava, Damaskusɨn nguibar ekiam geghufi.
5 Nɨn dapanim nɨn namnam gisɨn ikia bar dera,
mati atrivimɨn dapanir asuam,
egha mati Karmelɨn Mɨghsɨar orazim.
Nɨn dapanir arɨzir gɨrakɨrangɨn guraghav itim, pigha ruaragha bar deragha
taghtasi,
mati atrivimɨn inir aghuim.
Egh nɨn dapanarɨzir kam,
atrivim damutɨ, a nɨ gakuegh, nɨn kalabuziar gumazimɨn mɨn otogham.

6 O nan amizir kɨ ifongezim, nɨ amizir bar dirim.
Kɨ bar nɨ gifonge,
ezɨ nɨn biziba bar na gamima,
kɨ bar akonge.
7 Nɨn ruarim bar dera,
mati iruem vorogḧra tughav iti.
Ezɨ nɨn otemning,
mati iruer foroziamning.
8 Kɨ ghaze, kɨ iruer kamɨn mavanang,
egh an dagheba iniam.
Kɨ nɨn otemningɨn gari,
aning mati wainɨn orozaghar ovɨzir avɨriba itimning.
Ezɨ nɨn akamɨn otivir mughuriam,
mati ter ovɨzir mughuriar aghuim itim.
9 Nɨ nan torima bar dera,
mati wainɨn bar aghuim, nan amizimɨn akatorimɨn amɨraghavɨra emɨri.
Nɨ nan tora,
mati ga uaning inigha akua wainɨn isɨngtɨzim api.

Amizir ɨgiamɨn onger akam

10 Nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim,
kɨ an amuim,
ezɨ a bar na gifonge.

11 O nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim,
nɨ na ko izɨ.
Ga dɨmagarimɨn ruarimɨn mangɨ,
egh nguibar dozibar ikɨ dakuam.
12 Egh mɨzaraghara dɨkavigh mangɨ
wainɨn ikarɨzir azenibar ganam.
Dar atiba ko akɨmariba ti oneghama?
Egh uaghan pomigranetɨn ovɨzir aghuiba ber temebar ganam,
dar akɨmariba ti onez, o puvatɨ?
Ga wainɨn azenir kamɨn ikɨ,
egh kɨ uabɨ isɨ nɨ danɨng kamaghɨn nɨn akagham,
kɨ bar nɨ gifonge.
13 O nan roroar gumazir kɨ bar ifongezim,
kɨ temer ovɨzir aghuiba ini,
ter ovɨzir kaba e dav gɨa ghaze, amiziba an ovɨziba isa akavsiar
arazim gamua da apima,

dar mughuriam gumazim damutɨ, an amuim ko daku, egh boriba batam,
kɨ da isa tiar akamɨn boroghɨn da atɨ,
eghtɨ nɨ dar amam.
Kɨ fomɨra maba ini,
egha maba kɨ datɨrɨghɨra da ini.
Kɨ uan ifongiam isa nɨ baghavɨra anetɨ.
Egh ga ter ovɨzir kamɨn mughuriam ini ga uan ifongiam damutɨ, a dɨkavam.

8

1 Nan amebam ti nɨ bategha, otem nɨ ganɨngizɨ,
kamaghɨn deraghai.
Kamaghɨn, kɨ tuavir ekiamɨn nɨ batogh,
nɨn tortɨ gumazitam pazɨ ga gɨnɨghnɨghan kogham.
2 Egha kɨ nɨ inigha ga uan amebamɨn dɨpenimɨn ghuzɨ,
nɨ deravɨra nan sure gamighai.
Ezɨ kɨ, wain ko pauran isɨngtɨzim sara verezim,
a isa nɨ ganighai.
Egha kɨ uan pomigranetɨn ovɨzibar dɨpaba nɨ ganɨngizɨ, nɨ da ameghai.

3 Kɨ ghaze, nan roroam uan agharir kɨriam
nan dapanimɨn aghorogham.
Eghtɨ an agharir guvim, a nan namnam muigham.

4 O Jerusalemɨn amiziba, kɨ kamaghɨn ian azai,
ia na ko akam akɨrigh suam,
ga uaning gifongezir arazim, ia an tuavim apɨran markɨ,
egh ikɨ mangɨtɨ gan ifongiam gɨvagham.

Onger akar namba 6

Amizibar onger akam

5a Ia gan. Munar amizir manam gumazamiziba puvatɨzir danganim ategha izi,
egha uan roroar gumazir a ifongezim dukuagha aning izi?

Gumazir igiamɨn onger akam

5b Ga temer ovɨzir aghuiba itimɨn povimɨn ikiava,
kɨ nɨn ifongiam gamizɨ, a dɨkafi.
Nɨn amebam temer kamɨn apebamɨn nɨ bate.

Amizir igiamɨn onger akam

6 Nɨ uan navir averiamɨn aven, narara ifongegh,
egh uam amizitam gifueghan markɨ.
Nɨ amizir igharazitam uan dafarimɨn an suighan markɨ.
Kɨrara, nɨ nan dafarimɨn suigh.
Nan ifongiam nɨ bagha bar gavgafi,
mati Ovevem nɨ iniasa gavgafi.
Kamaghɨra, nan ifongiam nɨ bagha puvɨra dɨkafi,
mati avim isia pamten dɨkafi.
7 Ifongiar arazim, an avir mɨzariamɨn mɨn isi,
kamaghɨn ongarir ekiaba anemungan iburagham,
eghtɨ aperiar ekiaba izɨva anegɨvaghan kogham.

Gumazitam nan ifongiam gives nighnigh, uan dagiaba ko biziba is na daningti, tam tughatighan kogham.
Ki dagh ifueghan kogham.
Ki pura ni gifuegham.

Amizir igiamin tuebabar onger akam

8 En buaramizim suvighavira iti
ezi an otemning tighari.
An amizir ekiamin otoghti,
gumazitam an ikisi damuti,
e manmaghin a bagh damuam?
9 En buaramizim nguibar ekiamin divazimin min deravira ikiti,
e divazir kam gisin a bagh silvan tauan a geghuvamimin ingaram.
Eghti a nguibar ekiamin tiar akamin min ikiti,
e temer sidan ararir gavgavibar anepirigham.

Amizir igiamin onger akam

10 Ki mati nguibar ekiam ekiaruzir divazim,
ezi nan otemning mati tauan ruarir pumuning.
Ki ifongezir gumazim nan gari,
ki aghuigha amizir ekiamin oto.
Egha ki an damazimin bar dera.

Gumazir igiamin onger akam

11 Atrivim Solomonin wainin azenim Balhamonin nguibamin iti.
Gumaziba azenir kamin ingarsi,
me vaghvagh 1,000 silvan dagiaba isi Atrivim Solomon daning.
12 Solomon mar uan 1,000 silvan dagiaba ini.
Ezi gumazir azenimin ingariba,
me mar uan 200 silvan dagiaba ini.
Ezi ki bizir kabagh nighnizir puvati,
ki uabi, nan wainin azenim iti.
Ki uabi wainin azenir kamin gari.
13 O amizir ki ifongezim,
ni azenimin aven iki mikimti, ki nin tiarim baragham.
Nan namakaba uaghan nin tiarim baraghasa.

Amizir igiamin onger akam

14 O nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ni uamategh atamra izasa ki ifonge,
mati dian asizir atiar aghuim mighsiabagh isin ivemara izi,
mighsiar kaba, bizir mughuriar aghuir aviriba dar iti.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Aisaian Akinafarim O Aisaia

Akar faragha zuim

Aisaia Godin akam inigha izir gumazim, a Jerusalemin itir dughiamin Asiriaba iza, notin amadaghan itir kantri Israel gasighasighasa izi. Egha me uaghan kiran oveghangin iza sautin amadaghan iti Judan kantri gasighasighai.

Aisaian akinafarir kam, e 3plan akuabar an abiki.

1. Sapta 1--39. Dughiar kamin, Asirian midorozir gumaziba, Judabagh asighasighasa bar roghira izezima, Aisaia akinafarir kam osiri. Aisaia faragha mong uabi geghani (Sapta 1--12).

Dughiar kamin Judabar gumazamizir bar aviriba, bar puv atiatia itima, Aisaian akam osimtizir me batozir kamin mingarimin gun me migei. A kamaghin migei, bizir kam Asirian ifongiamin otozir pu. Puvati, Judaba akirim ragha God gasara, kamaghin me uari osimtizim iti. Kamaghin amizi, God me gasighasighasa.

Aisaia kamaghin migei, Judaba uan gumazir ekiaba ko, me Ikiavira Itir Godin apengan ikiva, arazir aghuibara gintigh. Egh me kamaghin damu, me deravira ikiam. Me arazir kurar kabar gintighvira ikiti, God me gasighasigham.

Egha Aisaia uaghan gin otivamin dughiar aghuimin akam akuri. Atrivim Devitin ovavir borir mam, an atrivimin otoghti, nguibar aviribar gumazamiziba, bar dughiar aghuim iniam.

2. Sapta 40--55. Akinafarimin akuar kamin, a Judaba Babilonin kalabusin ikiamin dughiamin gun migei. Bizir kaba, da akinafarir akuar faragha itimin itir bizibar gin otifi. Judaba naviba osemegha itima, Godin akam inigha izir gumazim, dughiar aghuim otoghtima, me bar akueghamin dughiamin gun me migei. God a biziba bar dar afeziam. A ghaze, Judabar apaniba me inigh mangiti, me bar uan nguibamin saghon ikiam, eghti God me ginamadaghan kogham. A fomira me gamizir akar dikirizibagh nighnighavira iti. Egh a Persian Atrivim Sairus amiseveghtima, a uan ingangarim damuva, Judaba amadaghti, me uamategh uan nguibamra izam. Egha Godin akam inigha izir gumazim uaghan kamaghin migia ghaze, Israelian agharimin, God nguazir kamin gumazamiziba bar deravira me damuam.

Akinafarimin akuar kamin migirigiar avirir maba uaghan kamaghin iti, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazir mam otogh, mizazim inigh, egh gumazamizibar akuragham. Kraisin gin zuir gumazamizir aviriba kamaghin nighnizir gavgavim iti, kar Iesusra.

3. Sapta 56--66. Akinafarimin akuar kam, Judaba uamategha iza Jerusalemin itima, Godin akam inigha izir gumazim, akam me ganidi. Akinafarir kamin migirigiar maba kamaghin migei, God uan akar dikirizim ginighnighavira iti, ezi bizir kam, gavgavim Judabar navibagh anidi. Ezi akinafarir kamin migirigiar otevir maba kamaghin me migei, Me Godin apengan ikiva, an ziam fer arazir aghuibar gintighiva, Godin ziam fiva, an amamangarighiva, egh ofaba a daning. Me uaghan gumazamizir biziba puvatizibagh nighnigh, men akurvagh.

Akar aghuir mam, Aisaia 61:1-2in iti, Iesus uan ingangarim foregh a damuamin dughiamin, an a diborima, gumazamiziba a barakis. (Ni Luk 4:16-21in gan.)

Aisaian akinafarir kamin migirigiar avirir maba Godin gumazamizibar akurvazima, me navir amirizim isi. Migirigiar kaba Godin gavgavimin gun migei. Gumazamiziba, osimtizir guar aviribar isa dar mizaziba barasi. God guizbangira men afeziam, egh a men akurvagham. E Kraisin gin zuir gumazamiziba kamaghin fo, Iesusin ikirimirim ko an ovevemin, Godin akam inigha izir gumazim mikemezir akabar daghem oto.

Aisaia Godin akam Juda ko Jerusalemin itir gumazamiziba mikiri

(Sapta 1--12)

1 Akinafarir kam, Emosin otarim Aisaia, an akaba an iti. Ezi a irebamin min
garir bizibar garima, Ikiavira Itir God uan akam isa a ganingi, eghti a Judan
nguazimin gumazamiziba ko Jerusalemin nguibar ekiamin gumazamiziba*
akam me mikinam. Ezi Usia, ko Jotam, Ahas, ko Hesekia, me Judan kantrin
atrivibar itir dughiabar Aisaia akar kam akuni.

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar atari

2 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"O overiam, ni kuarim atigh, eghti nguazim, ni uaghan oragh.
Borir ki garima ekeveziba,
me datirighin nan akaba batosi.
3 Bulmakauba uan ghuavibagh fo.
Ezi donkiba men ghuaviba dagheba me ganidi me apir danganibagh fo.
Ezi nan gumazamiziba, Israelia, me kamaghin na gifozir puvati, ki me geghufi.
Ezi bulmakauba ko donkiba, dar fofozim bar men fofozim gafira."

4 Iavzika! Ia gumazamizir bar kuraba, ian araziba uaghan ikufi.
Ia zurara arazir kurabagh amuavira itima, ian arazir kuram ia gekua ghuaghiri.
Ia Israelia, ia uan Ikiavira Itir God ategha gifa.
Guizbangira, ia akirim ragha Israelian Godin Bar Zuezim gasara.

5 Egha manmaghsua ia Godin akam batoghavira iti?
Ia ti zurara mizaziba inian aghua, a?
Israelia, ia mati gumazir me bar puv misoghezim,
ezi an mikarzim ikufi, egha gavgaviba puvati.
Ezi duaba bar an dapanim gizifa.
6 Duaba an dapanim bar anegirigha uaghira an suemningin tu,
ezi an mikarzitam pura itir puvati.
Duar igharagha garir aviriba an mikarzimin iti,
ezi an mikarzim pura fifiki.
Me an duaba ruezir puvatigha da nomkezir puvati.
Egha me tong marasin tam dagh aghuizir puvati.

1:1: 2 Atriviba 15:1-7; 15:32-38; 16:1-20; 18:1--20:21; 2 Eghaghaniba 26:1-23; 27:1-9; 28:1-27; 29:1--32:33 * **1:1:** Judan nguazim, a sautin amadaghan itir kantrin iti. Ezi Jerusalemin nguibar ekiam, a Judan nguazimin aven iti, ezi Godin Dipenim ko Judan atriviba, an aven iti. **1:2:** Jeremaia 2:12; 22:29; Maika 1:2; 6:1-2 **1:3:** Jeremaia 9:3; 9:6

7 Ian apaniba ian kantri gasighasigha givagha, ian nguibabagh apongezi da isi.
Egha ia garavira itima, me ian azenibar ian dagheba isi.
Nguibar igharazimin gumaziba iza
ian kantrin biziba bar dagh asighasighizi,
nguazir kinim oto.
8 Saionin nguibam, me gumagh ataki.
A uabira iti, egha gavgaviba puvati.
A mati, averpenim gumaziba wainin azenibar tongin an ingari.
A mati, averpenir muziarir kurar mam, me melonin azenir ekiamin tongin an ingarizi a uabira mitighav iti.
A mati, nguibam an apaniba, anerugha gifa.
9 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, en tarazi ataghizir puvatizi,
e itir puvatighai.
Ezi bar guizbangira, e bar gevegha givaghai,
mati bar fomira Sodom ko Gomoran nguibamning, bar ikufi.

10 Ia Jerusalemin gumazir dapaniba ko, gumazamiziba,
ia mati fomira Sodom ko Gomoran ikezir gumazir kurabar min iti.
Egh ia datirighin bar deravira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh, a en God.
A, ian sure damuamin akam, ia deraviram a baragh.
11 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia ti kamaghin nighnisi, ia na gamir ofan guar avirir kaba, ki dagh ifonge, a?
Bar puvati.
Ki ia sipsipba inigh izi da tueghti, da bar isi mighirighamin ofaba,
ki bar dar aghua.
Egh ian asizir deragh aghungizir asizibar oviba,
ki uaghan dar aghua.
Ki uaghan bulmakaun apuriba ko, sipsipin nguziba ko, memen apuribar ghuziba,
ki bar dar aghua gifa.

12 "Ia nan ziam fasa izir dughiamin, ia nimira iza nan Dipenim avinizir divazimin aven izir puvati.
Bar puvati.
Ia pura iza aruava niginir dafam gami.
13 Ia na bagh ofaba inigh izisi pura ingangarir dafabar amuan marki.
Guizbangira, ki ian ofaba bar dar aghua.
Egha ia tuer pauran mughuriar aghuiba, dar mughuriar kurabara nan atinimin zui.
Ki iakinir igiabar ia nan ziam fer dughiaba ko, Sabatba ko, nan ziam fer arazir igharazir ia amibar ganan bar aghua.
Ia izi uari akuvagh arazir kurabar amuasa izi.
Kamaghin amizi, ki bar arazir kabar aghua.
14 Ki, iakinir igiabar ia nan ziam fer araziba ko, ia mizevezir isar ekiar igharaziba,
ki uan navir averiamin aven bar dagh ifongezir puvati.
Bizir kaba bar osimtizim na ganidi,
ezi ki da ateran porporegha bar dar amira.

1:9: Jenesis 19:24; Rom 9:29 **1:11:** Aisaia 66:3; Jeremaia 7:21; Maika 6:7 **1:11:** Amos 5:21-22
1:13: Joel 1:13; 2:15; Matyu 15:9

15 “Egh ia uan dafariba fegh na ko mikimti, ki ian ganan kogham.
Egh ia dughiar aviribar na ko mikimti, ki uan kuarimning migorogham.
Guizbangira, gumazir ia misoghezir ariaghireziba,
men ghuziba ian dafaribar pueghavira iti.
16 Ki ian garima, ia amir araziba bar ikufi.
Ia mangi ruva, uari zuegh uan arazir kurar ian pogheziba bar da adangigh.
Egh uam arazir kurabar amuan marki.
17 Ia arazir aghuim ko, guizin arazimin fofozim inigh.
Egh arazir aghuir kam bagh ingar bar gavgavigh iki.
Egh gumazir igharaz darazi dikabiriba, men arazir kuram akirighiva nighnizir aghuiba me daning.
Egh ia borir ameboghfeziaba oveaghueziba ko, amizir paba oveaghueziba, deravira me damu.
Egh uaghan gumazamiziba pazi me damuti, ia men akurvagh.

18 “Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki ia migia ghaze,
Ia izi, e uari akuvagh deraghvira nighnigh akam akirigham.
Ki garima, ia arazir kurar aviriba iti,
egha ia mati nir ghurghurim, me nguazir aghevim a gasighasigha givazi moghin iti.
Eghti ki ia zuegh ia damuti, ia ua buruvir ovizimin min bar ghurghurigham.
Guizbangira, ian arazir kuraba, mati ter ovizir aghevir ighiabagh amimin min gari.
Eghti ki ian arazir kuraba gin amadaghti,
ia arinir ghurghurimin min bar ghurghurigham.
19 Egh ia ifueghiva nan akabar gin izziti, ian dabirabim bar deragham,
eghti bizir aghuiba ian azenibar otivti, ia dar amam.
20 Egh ia aghuagh nan akam batueghti,
ian apaniba izi ia misoghti, ia arighiregham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God Jerusalemian araziba akirmighasa

21 O Jerusalemin nguibar ekiam, ni fomira deravira nan akamin gintisi,
egha ni datirighin tuavibar amizimin min oto.
Fomira, gumazamizir arazir aghuibagh amiba ko, gumazir kotiamin aven guizin arazibar gintiziba, ni gizifa,
egha datirighin, gumazir gumazamizibav sozi me ariaghiriba, ni gizifa.
22 Ni fomira silvan aghuimin min gari,
egha ni datirighin mati kapa akuaghiregha gifa.
Ni fomira mati wain, a bar singi,
egha ni datirighin, mati wain me dipam sara a iverezi a isingtiziba puvati.
23 O Jerusalem, nin gumazir dapaniba, me gumazir akaba batoziba,
egha me uaghan okimakiar gumazibar namakaba.
Me zurara kotiabar dughiamin, me gumazir arazir kurabagh amibar amamangatizi,
me uarir akurvaghasa me giviziviga, dagiaba ko biziba me ganidi, ezi me men akurvasi.
Egha me kotiaba barazir dughiamin, me borir ameboghfeziaba oveaghuezibar akurvazir puvati,

---

1:15: Aisaia 59:3; Jeremaia 14:12; 1 Timoti 2:8 **1:18:** Onger Akaba 51:7; Aisaia 43:26; Maika 6:2

Egha me uaghan deragha kuariba arigha oragha, amizir paba
oveaghuezibar osimtiziba akirir puvati.

24 Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
Ki Israelian Atrivir Bar Gavgavim, egha ki kamaghin migei,
“O Jerusalem, ni datirighin nan akaba baragh.
Ki uan apaniba, ivezir kuram me ikarvagham,
eghti me uam osimtizim na darighan kogham.
25 O Jerusalem, ki ingangarir gavgavim foregha, nin arazir kuram
akirmigham,
mati gumaziba silvan itir minezibа amisivasa da tue moghin,
ki bar avir pamtemin isimin ni tuam.
Kamaghira, ki ian arazir mizirriziba adangasa.
26 Egh ki uamategh ian jasba ko ian gumazir dapanir aghuibar arighiva,
deraghavira kotiaba baraziba arigham,
mati fomira nin ikezir darazi.
Eghti gumazamiziba kamaghin ni dipon suam,
Nguibar Ekiar Godin Damazimin Derazim,
ko Nguibar Ekiar Deravira Godin Akamin Gintizim.”

27 Ikiavira Itir God, kotiamin aven uan guizin arazimin gin mangi
Jerusalemin araziba bar deravíram da tuisigh, egh gin uam a iniam.
Arazir aghuir kamra, a ua Jerusalemin gumazamiziba iniam.
Kar gumazamizir navibagh iragha uan arazir kuraba ataghiziba.
28 Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin akam batoziba, ko gumazamizir arazir
kurabagh amiba,
a me gasighasigham.
Gumazamizir akirim ragha God gasiba,
a bar me agivagham.

29 Ia faragha temer okin ekiabar tongin, asebar ziaba fava
temer kaba bagha bar akonge,
egh gin ia amizir arazir kurar kaba bagh aghumsigham.
Ia faragha aseba fasa azenibar ingarigha, dar anogoregha ghaze,
da asebar ziaba famin danganiba aghegha pura iti.
Egh gin ia navibagh iragh,
egh arazir ia faragha amizibagh nighnigh bar aghumsigham.
30 Ia temer okin ekiam misigha aremezi moghin, ia arimighiregham.
Egh ia mati azenim dipaba puvatigha kuvizi moghin, ia ikuvigham.
31 E fo, ogher misigha givaziba zuamira isi,
ezi arazir kamra gumazamizir gavgaviba ko bizir me amiziba bativam.
Avir kuram, uaghara zuamiram men sigham,
eghti dughiar kamin gumazitam men akurvaghsi
avim amungan iburagham.

2

Ikiavira Itir God dabirabir aghuim gumazamiziba bar me daningam (Maika 4:1-3)

1 God, Judan kantri ko Jerusalemin nguibar ekiamin gumazamiziba
mikimasa, irebamin min garir bizimin aven uan akam isa Emosin otarim,
Aisaian aka.

2 A ghaze:

Gin otivamin dughiar tamin, mighsiar Ikiavira Itir Godin Dipenim tughav itim,
ziar bar ekiam iniam.
Egh a pin mar iki mighsiar igharaziba bar dagh afiragham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar izi an uari akuvagh ikiam.
3 Kantrin aviribar gumazamiziba izi suam,
"Ia izi e Saionin Mighsiamin mavanangam, a Ikiavira Itir Godin mighsiam.
Kar Jekopin Godin Dipenim.
E mangiti a uan arazir a ifongezibar en sure damuam.
Egh a uabi misevezir tuavim, e an gin mangam."
Moses Osirizir Araziba, Saionin Mighsiamin ikegh mangiti gumazamiziba a iniam.
Guizbangira, Jerusalemin nguibam, kar danganir Ikiavira Itir God uan akam isi uan gumazamizibar aningamim,
eghti me azenan mangi an akam akunam.
4 A jasin min iki kantriba bar dar gumazamizibar araziba tuisigh,
men osimtiziba deragh da akirti, me uari inigh deragh ikiam.
Egh me uan midorozir sababa inigh, dav soghti,
da baravigh nguazibagh tuir ainbar min otivigham.
Egh me uan afuzibav soghti, da ikizirigh sabar azenibar ingaribagh ami moghin, otivigham.
Egh danganiba bar dar itir gumazamiziba, uam uariv soghan kogh ikiva, ua midorozir arazibar sure damuan kogham.

5 O Jekopin ovavir boriba, ia izi.
Ikiavira Itir God uan Akar Gavgaviba isa uan angazangarimin min e ganidi.
Da angazangarim min tuavim en akakasi, egha an Akar Gavgaviba, deravira tuavim en aka.
Eghti e Akar Gavgavir kabar gin mangam.

Ikiavira Itir God uan ziar ekiam akagham

6 Asebar gin zuir arazir guar aviriba, Jekopin ovavir boribagh izifa,
ezi me mati Filistian gumazamiziba.
Ezi kukunir gumazibar arazir kuraba,
me aruem anadi naghin itir kantriba dama da ini.
Ezi me datirighin Kantrin Igharazibar Gumazamizibar arazibar gintisi.
Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God, nin gumazamiziba, Jekopin ovavir boriba, ni akirim ragha me gasara.
7 Silva ko gol, Israelin nguazim bar a gizifa,
ezi me uan bizir aghuiba mengan ibura.
Me hosin bar aviriba iti,
egha me uan karisba, bar da mengan iburagham.
8 Ezi men marvir guaba, men nguazim gizifa.
Ezi me uari uan dafaribar ingarizir godin ifavaribar nedaziba dar ziaba fa teviba apiri.
9 O God, ni gumazamiziba bar me dikabiraghti me bar aghumsigham.
Egh ni gumazamizir kaba, men arazir kuraba gin amadagh ua me fan marki.

2:2: Onger Akaba 72:8; Aisaia 27:13 **2:4:** Onger Akaba 72:3; 72:7; Hosea 2:18; Joel 3:10; Sekaraia 9:10

10 Ia gumazamiziba, ia ari mangi dagiar toribar mongegh.
Ia nguazibar moziba okoregh dar aven mongegh.
Guizbangira, ia Ikiavira Itir Godin ganti,
an atrivimin min uan angazangarir ekiam ko gavgavim sara izити,
ia akong bar atiatigham.
11 Ikiavira Itir God otivamin dughiamin,
a gumazamizir uarira uari feba bar me abiragham,
eghti me bar aghumsigham.
Eghti a uabira dughiar kamin ziar ekiam iniam.

12 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim uabi gumazamizir uarira uan ziaba feba abinasa dughiar kam amisefe.
Egh dughiar kamra, bizir ekiar gumazamiziba gara bar akuegha uan ziaba feba,
a bar dagh asighasigham.
13 A Lebanonin kantrin itir temer sidan ruarir diriba ko,
Basanin Distrighin itir temer okin gavgaviba saram asighasigham.
14-15 Egh a mighsiar ekiabagh asighasigh,
egh tauan ruariba ko nguibar ekiamin divazir mitiar bar gavgaviba saram asighasigham.
16 A Tarsisin nguibar ekiamin kurir aghuiba,
ko kurir ekiar bar dirir igharaziba, bar dagh asighasigham.
17-18 Ikiavira Itir God otivamin dughiamin,
a gumazamizir uarira uari feba bar me abiragham, eghti me bar aghumsigham.
Eghti marvir guaba uaghan bar givagham.
Eghti Ikiavira Itir God uabira dughiar kamin ziar ekiam iniam.

19 Egh gin izamin dughiamin,
Ikiavira Itir God dikavigh nguazir kamin gumazamiziba ivezir kuram me daningisi izam.
Gumazamiziba bar an ganti, an atrivimin min uan angazangarir ekiam ko gavgavim sara izити,
me bar puviram atiating, ari mangi dagiar toribar mongegh ikiam.
Tarazi nguazibar moziba okoregh dar aven mongam.
20 Dughiar kamin gumazamiziba marvir guar me gol ko silvan ingarigha dar ziaba feba, me da inigh mangi,
kuarziba ko aghunababa itir danganibar da makunam.
21 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, uan aningagharim ko angazangarir gavgavim sara gumazamizibar araziba tuisighsi izam.
Eghti gumazamiziba atiatigh ivezir kuram gitaghsi, ari mighsiar ekiabar ghuavanegh
mozir torir kuiziba ko dagiar toribar aven mongegh ikiam.

22 Ia gumazir kiniba kamagh me ginighnighan marki, egh suam, me ian akurvagham.
Puvati. Me dughiar otevimra ikegh arimighiregham.
Mati gumazim abuan duam suasa uabi gekuigha gifa.

3

Jerusalemin gumazamizibar dabirabim bar ikuvigham

2:10: 2 Tesalonika 1:9; Akar Mogomem 6:15

1 Ia oragh! Ekiam, a Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim,
a kɨran oveghangɨn Jerusalem ko Judan gumazamiziba, me da, men akurvaziba ko biziba bar da batuegham,
kar bizir me gamima men dabirabim deraziba.
A men dagheba ko dɨpaba bar da agɨvagham.
2 A men mɨdorozir gumazir gavgaviba ko mɨdorozir gumazir igharaziba sara batuegham,
egh kotiaba barazir gumaziba ko, Godɨn akam inigha izir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, nguibar ekiabar garir gumazir dapaniba batuegham.
3 Egh a uaghan mɨdorozir gumazibar gumazir ekiaba ko, gavmanɨn gumazir ekiaba ko, gumazir nɨghnɨzir aghuiba atrivim ganɨdiba, a bar me batuegham.
Egh gumazir bizir igharagha garir avɨribar ingariba ko, gumazir imezibagh amiba batuegham.
4 Egh kɨ pura otarir igiaba ateghtɨ, me Jerusalem ko Judan gumazir dapanibar otivigham.
Egh me uan ifongiar onganibar kantrin ganɨva, arazir guar avɨribar amuam.
5 Egh gumazamiziba uarigh afighafighsɨ, igharaz darazi dɨkabɨnam.
Namakaba uaghan uari dɨkabɨnam.
Eghtɨ gumazamizir igiaba, me uan gumazamizir ghuribar akaba munasɨ, me batogham.
Eghtɨ gumazamizir nɨghnɨzir kuraba itiba, me gumazamizir nɨghnɨzir aghuiba itibar akaba batogham.

6 Eghtɨ dughiar kamɨn, gumazim uan aveghbuamra bagh mangɨ kamaghɨn a mɨkɨm suam,
“E gari, nɨ daghuamin korotiar ruarir mam iti.
Nɨ en gumazir dapanimɨn otoghɨva,
danganir kurar me bizir kuraba makunir kam gativagham.”
7 Eghtɨ a kamaghɨn men akam ikaragham,
“Kɨ ian akurvaghamin tuaviba puvatɨ.
Kɨ uaghan dagheba ko iniba nan dɨpenimɨn puvatɨ.
Ia na mɨseveghtɨ, kɨ ian gumazir dapanimɨn otivan markɨ.”

8 Jerusalem ko Juda, men mɨgɨrɨgɨaba ko ingangariba,
Ikiavɨra Itir God dɨkabɨrava, an ziar ekiam gasɨghasɨsi.
Egha me arazir kurar kaba an damazimɨn dagh ami.
Kamaghɨn amizɨ, dughiar kuram me batozɨma, me akuiaghirɨgha uaghiri.
9 Egha me kotiaba barazir dughiabar, me ifongezir gumazamizibaram akurvagha igharaz darazi dɨkabɨri.
Ezɨ men arazir kamra, me isa kotiam garɨsi.
Sodomia fomɨram amizɨ moghɨra,
me gumazamizir igharazibar damazibar arazir kuram damuan aghumsɨzir puvatɨ.
Mevzika!
Me ikuvigham. Me uari arazir kuram gamigha an osɨmtɨzim ateri.
Kamaghɨn amizɨ, me uan arazir kuramɨn ivezim ateram.*

* **3:9:** Gumazir maba kamaghɨn nɨghnɨsi, akar kam ababanir pumuningɨn tongɨn iti, “Nɨ men guabara ganigh fogh suam, kar gumazir arazir kurabagh amiba.”

10 Gumazir Godɨn damazimɨn deraziba, ia me mɨkemegh,
Me uan ingangaribar ivezir aghuim iniam,
kamaghɨn, me bar akongegh.
11 Ezɨ gumazamizir kuraba, mevzika! Me bar ikuvigham!
Me uan dafaribar amizir arazir kuraba, gumazir igharaziba me ikarvagh
arazir kurar me amizir kabara, me danɨngam.

12 O nan gumazamiziba, iavzika!
Ian gumazir dapaniba ia gifara ia gamizɨ, ia men gɨn tuavir kurabar ghue.
Ezɨ borir igiaba ko amiziba ia gativagha, ia dɨkabɨra paza ia gami.

13 Ezɨ Ikiavɨra Itir God gumazamiziba bar men kotiaba baragha, me tuisɨghasav ami.
14 Egha Ikiavɨra Itir God uan gumazamizibar gumazir dapaniba ko gumazir aruaba ko kotiam gamua kamaghɨn me mɨgei,
"Nan gumazamiziba mati, nan wainɨn azenim,
ezɨ iarara azenir kam gasɨghasigha, an itir biziba bar da okeme.
Ia gumazamizir biziba otevezibar apangkuvir puvatɨ. Bar puvatɨ.
Men bizir muziariba, ia me da da isava uan dɨpenibar da pozibav kɨri.
15 Tina ia mɨkemezɨma, ia nan gumazamizibagh asɨghasɨsi, a?
Ia gumazir biziba puvatɨziba paza me gami,
mati me gumazim isa, nguazim mɨkɨnigha an dapanim dɨkaragha nguazim gisɨn a rɨghɨrɨsi.
Kɨ Ekiam, kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim,
kɨ guizbangɨra ia mɨgei, ia bar arazir kuram gami."

Saionɨn itir amizir puv uari feba, me bar ivezir kuram bativam

16 Egha Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei, "Ia Saionɨn itir amizibar gan.
Me ghaze, me bar pɨn mar iti.
Me aruir dughiabar, gumazamiziba men ganasa
me uan suer kurkazibar amutɨ da tɨngaghasa, me pura darorir afangtɨzir kabagh ami.
Me arua uan dapaniba fezɨ, men fɨriba bar ruara,
ezɨ men damaziba pura tintinibar gumazibar gari."
17 Kamaghɨn amizɨ, Ekiam amizir kaba ivezir kuram me danigham.
Ikiavɨra Itir God Saionɨn amizibar amutɨ, duaba men dapanibagh izɨvagham,
eghtɨ me men dapanibar arɨziba bar dagh iseghtɨ, me bar aghumsɨzir dafam iniam.†

18-19 Eghtɨ dughiar kamɨn, Ekiam Saionɨn amizibar kurkaziba, bar me da ada adegham. Kar men kurkaziba: suer averiaba ko, segiaba ko, boavtariba ko, kuarir kurkaziba ko, dafarivteba ko, dapaniba aver nir avɨziba ko,
20 dapaniba kurkamin sorɨba ko, men daveriaba ko, mɨteba ko, forivtarir muziarir borer mughuriar aghuim zuim azuiba ko, bizir me suigha akavsiar arazibagh amiba ko,
21 ziaba itir ringɨn aghuiba ko, ngueba ko,

† **3:17:** Hibrun akam deragha mɨgirɨgiar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

22-23 korotiar bar aghuiba ko, azenan azuir korotiar ruariba ko, saketin
aghuiba ko, dagiaba azuir forivtariba ko, guabar garir ganganiba ko, ko-
rotiar me nir ghurghurir aghuibar isamiziba ko, dapanir asuaba ko, inir
aghuiba. Ekiam bar me dama da adegham.‡

24 Eghti dughiar kamin, Saionin amiziba, fomira deragha kurti moghin ua
kurukan kogham.
Me borer mughuriar aghuim zuiba puvatigham,
eghti men mikarziba bar puvira mughagham.
Me ua miteba uan ivariaba amighinan kogham,
egh uan ivariaba pura benir kinibar uari amighinan.
Me ua deraghvira uan dapanir arizibar akirigh da asingan kogham,
eghti men apaniba izi, men dapanir ariziba bar dagh iseghtima, me
onariba misegh ikiam.
Me korotiar bar diriba ua da aghuan kogham,
egh me korotiar bibizir kurabar aghuam.
Eghti men guar bar aghuiba, men apaniba kalabuziabar dighoribar min me
aghor me tuegham.
Eghti me bar aghumsigham.
25 O Jerusalem, nin apaniba, nin midorozir gumazir gavgaviba ko nin gu-
mazir igharaziba misoghti,
me arighiregham.
26 Egh me nin biziba bar da inigham.
Ni mati amizim, me bar an korotiaba suezi, a pura bibiamra nguazim
gaperaghav iti moghin ikiam.
Eghti nin gumazamiziba nin ganti,
bizir kaba ni bativti, men naviba bighti me bar puv aziam.

4

1 Dughiar kamin, 7plan amiziba gumazitamin suiragh a muigh, kamaghin
pamtem a gakaghonam,
“E dagheba ko korotiaba uari uarir akurvagh ikiam.
E paba puvatigha bar aghumsiki.
Kamaghin amizi, e uari, ni en pam gavagh.”

Jerusalem ua deragh zuegh ikiam

2 Dughiatam gin otoghti, Ikiavira Itir God Ter Aguam damighti, a ua ghuzir
igiam otogham. Eghti a nguazim damuti dagher aghuiba otivam. Eghti
Israelian ikiavira itir varazira, me bizir kabar ganti, da bar deraghti, me bar
akuegham.
3 Jerusalemin ikiavira itir gumazamizir kaba, me Saionin ikiavira itir
varazira, God angamira ikiasa me amisevegha gifa, egha uan akinafarimin
men ziaba osiri. Egh a datirighin me dipon suam, me an gumazamizibara.
4 Ekiam Jerusalemin nguibam damighti, a ua deragh zueghasa. A uan gav-
gavir ekiamin, avimin min izi gumazamizibar araziba tuisigh, egh Saionin
amizibar arazir mizirriziba bar da ruva da gin amadagham. Egh uaghan
Jerusalemin gumaziba, gumazir igharaziba misozi men ghuziba irezir araz-
iba ruegham. Dughiar kamin Jerusalem zuegh givagham.
5 Gumazamiziba Saionin Mighsiamin pin Godin ziam fisi uari aku-
vaghti, Ikiavira Itir God ghuariatam damighti, an otogh Saionin Mighsiam
avaragham. Aruebar, ghuariam a gisin ikiam, egh dimagaribar, a migharim

‡ **3:22-23:** E datirighin deragha fozir puvati, fomira ikezir kurkazir kaba, da ti manmaghira gari.
4:5: Ua Me Ini 13:21; 24:16

ko avir mizariar angazangarimin min isi ikiam. Ghuariar kam, averpenimin
min an mighsiam gisin guraghiv iki, an ziar ekiam ko angazangarir ekiamin
aven itir bizir aghuiba, an a da avaragham.
6 Averpenir kam mati, Godin gavgavim ko angazangarimin ababanim,
a Jerusalem aviva, aruer bar gavgavim apazagham, egh uaghan amozir
ekiabar dughiamin, a Jerusalem damuti, a deravira ikiam.

5

Wainin azenimin ighiam

1 Ia oraghti, ki uan namakar ki ifongezim bagh onger akar kam bangam.
Nan onger akar kam, ki uan namakamin wainin azenim geghari.
Nan namakam, mighsiam gisin itir nguazir mam iti, dagheba an deragha aghui,
ezi a nguazir kamin wainin azenimin ingari.
2 A nguazim abiagharigha, dagiaba amisevegha,
wainin ikariziir agharir bar aghuiba amisevegha da isa da opari.
Egha wainin azenir kamin torimin, a dipenir bar pin itimin ingari,
an an aven ikiva wainin azenimin ganam.
A dipenir kamin aven, wainin oviziba diki da righ irighasa, dagiar mozir mam gikui.
Ingangariba bar givazima, a datirighin wainin ovizibar ganasa mizua ghaze,
“Da ti deraviram otivighti dar daghem isingigham.”
Ezi puvati. Ikariziba deragha ber puvatigha,
oviziba bar suvigha akam misosi.
3 Ezi nan namakam kamaghin migia ghaze:
“Ia Judan kantrin itir gumazamiziba ko Jerusalemia,
ia datirighin na ko nan wainin azenim tuisigh ga mikim,
Tina osimtizim iti?
Nan osimtizim, o nan wainin azenimin osimtizim?
4 Ki fo, wainin azenim deraghvira biva ovizir aghuiba ikiasa,
ki ingangarir aghuim gami.
Ezi manmaghin amizi wainin oviziba bar suvigha akam misosi?
Bizir ki ua damuamin tam ti iti, ezi ki a gamizir puvati?
5 Ki datirighin uan wainin azenim damuamin arazimin gun ia mikimam.
Ki azenim avinizir divazim akarigh a gasighasigham.
Egh ki wainin azenim avinizir divazim akarighti a irigham.
Eghti asizir atiaba wainin azenimin aven mangi azenim dikabin wainin ikariziir amiva, dagh asighasigham.
6 Ki nguazim damighti ruarim a batoghti
dikoniba itir ikariziba azenir kamin avegham.
Ki wainin azenimin ogher kuraba asian kogh, egh ikariziir aghariba aghoran kogham.
Ki uaghan ghuariabav kemeghti,
da amozimin tivaghti a wainin azenir kam gizan kogham.”

7 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin wainin azenim, a Israelian gumazamiziba.
Bar guizbangira, Judan gumazamiziba, an oparizir wainin agharir aghuir a bar ifongeziba.
Me guizin arazir aghuibara damu ikiasa a ifonge, ezi puvati. Me gumazibav sozi me ariaghiri.
Me arazir aghuibar igharaz darazir amuasa a ifonge, ezi puvati.
Ararer kuram men danganibar otiva ghuavira iti.

Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigham

8 Iavzika, ia dipenir aviriba ko nguazibagh iveza egha uari baghavira dar
poziba mikiri darasi, ia bar ikuvigham.
Kiran oveghangin ia nguaziba ko biziba bar da inighti, igharaz darazi
dapiamin danganibagh asagham.
Eghti ia uarira nguazir kamin ikiam.

9 Ki orazi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei:

"Bar guizbangira, dipenir bar dirir dafar kabanagh, da ikuvigham,
eghti gumazitaba dar ikian kogham.
10 Me wainin azenir ekiam oparigham,
eghti wainin ikariziba wainin ovizir aviriba dar ituighan kogham,
egh da wainin dipar bar muziarimra otogham.
Egh me 10plan witin oviziba itir mitariba oparigh,
egha dagh eghuvamin dughiamin, me mitarir vamira daghuigham."

11 Iavzika! Ia gumazir bar mizarazibara dikavava wain ko, dipar onganir
igharagha garir avirir gavgaviba apiba,
ia bar ikuvigham!
Ia da apava onganigha ikia ghua dimagariba aghori.
Ia bar ikuvigham.
12 Ia isabagh amua, wain apava,
gitaba ko buabav sogha, marvibagh ivia, ighiar guar aviribagh ami.
Egha ia arazir kaba bar dagh fo.
Egha Ikiavira Itir God amir biziba, ia fofozim dar itir puvati.
13 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze,
"Bar guizbangira nan gumazamiziba, ia na gifoghan aghua,
kamaghin ian apaniba ia inigh mangi
nguibar igharazimin ia isi kalabuziam darigham.
Ian gumazir aruaba ko gumazamiziba, me dipaba ko dagheba puvatigham,
egh me bar ikuvigham.
14 Jerusalemin itir darasi, ia datirighin isabagh amua bar akuegha iti,
ezi bar guizbangira, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, uan
akam bar anekarigha, gumazir aruaba ko gumazamiziba tuasa me
mizua iti.
Iavzika, ia bar ikuvigham."
15 Gumazamiziba bar, me bar aghumsigham.
Gumazamizir uarira uan ziaba feba,
God me dikabiragham,
eghti me ua ziaba puvatigham.
16 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim uan arazir aghuimin gumazamiziba
akir men akagham,
egh a uabi ziar ekiam iniam.
Egh a uabi gumazamizibar akagh suam,
a Godin arazir aghuiba ko arazir zuruzibaram amim.
17 Nguibar ekiaba bar ikuvighti, ogheba aghung bar nguibaba avaragham.
Eghti sipsipin nguziba ko memeba izi danganir kamin oghebar amam.

18 Iavzika, ia gumazir igharazibagh ifarasa bar ifuegha arazir kurabagh
amiba,

5:11: Aghuzir Akaba 23:29-30; Fofozir Gumazim 10:16

ia bar ikuvigham.
Ian arazir kurar kaba ian poghezi,
ia da ataghiraghan iburagham.
19 Ia kamaghin migia ghaze,
“E kamaghin orasi, Israelian Godin Bar Zuezim,
a bizitamin e damusi egh a zuamiram a damuam.
Egh e kamaghin ganigh, an nighnizim gifogham.”

20 Iavzika, ia bar ikuvigham.
Ia ghaze, arazir kuram a dera, ezi arazir aghuim a ikufi.
Egha ia ghaze, mitarmem an angazangarim, ezi angazangarim a mitarmem.
Egha ia ghaze bizir akatorimin ikia misozim a isingi,
ezi bizir akatorimin ikia isingizim, a misosi.
Ia bar ikuvigham.

21 Iavzika, ia ghaze, ia nighnizir bar aghuiba ikiava ian fofozim, igharaz darazir fofozibagh afira.
Ezi puvati.
Ia bar ikuvigham.

22 Iavzika! Ia gumazir dipar onganim apava, egha bizir kam bagha ia ziar ekiam isi.
Ezi ia bar ikuvigham.
Ian gavgaviba ko fofoziba, da dipar onganim ververamin fofozimra iti.
Iavzika! Ia bar ikuvigham.
23 Iavzika! Ia kotin aven akaba tuisighamin dughiamin, gumazir arazir kurabagh amiba uan osimtiziba akirasa, ia apezepera dagiaba ia ganidima,
ia me ataghirazima me zui.
Egha ia gumazir osimtiziba puvatizibar akaba deragha da tuisizir puvati.
24 Ia Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akaba baraghan aghua.
Ia akirim ragha Israelian Godin Bar Zuezimin Akar Gavgavibagh asaragha gifa.
Kamaghin amizi, ia dadar misingizibar min ikuvigham,
mati dar biba kurigha givazi,
dar akimariba asiaghira nguazim gira, minezibar min migha ghue.
Osimtizir kam bar zuamiram ia batogham,
mati avim isia ghua dadar misingizibagh irigha zuamira isigha gifa.
25 Ikiavira Itir God uan gumazamizibar aningaghe.
Egha datirighin uan agharim ghufegha me gasighasighasa gara iti.
A dughiar vamiran agharim akunighti, mikimkizim otoghti,
mighsiaba ivazvaghti, gumazamizir bar avirim arighiregham.
Eghti men kuaba nguibar ekiamin tuavibar buarir pozibar min
pura tintinibar ireghiv ikiam.
Ikiavira Itir God kamaghin damuam, eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.
Puvati. A ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

26 Egh Ikiavira Itir God kantrin bar saghon itimin midorozir gumaziba bagh dimdiar ababanitam damighti,
me izi an gumazamizibagh asighasigham.

5:25: Aisaia 9:12; 9:17; 9:21; 10:4

Ia gan!
Mɨdorozir gumazir kaba bar puvɨra ivemar akɨzɨrɨgh izam.
27 Mɨdorozir gumazir kaba, me bar gumazir gavgavibara.
Men tav, an suem a gamima, a irasa amir puvatɨ.
Men tav, an damazim akuir puvatɨ.
Men tav, uan mɨtem bar deravɨram an amɨghɨnizɨ a fɨriaghɨrɨzir puvatɨ.
Men tav, dagarir asuar bar gavgavimning aruzɨ aningɨn beniba dɨghoraghirezir puvatɨ.
28 Men bariba bar ghumizɨ,
me pibar afegha, egha asasavɨra gara iti.
Men hoziaba bar gavgafi,
ezɨ men hoziabar dagarir puziba mati dagɨar bar gavgaviba egh bɨghiran kogham.
Men karisba bar puvɨram akɨzɨrɨsi,
ezɨ dar wilba amɨnir ekiamɨn mɨn ivemari.
29 Mɨdorozir gumazibar dɨmdɨar ararem,
mati laion asɨzimɨn gɨntɨgha ghuav an suiragha, a dazeri moghɨn me diava arai.
Mɨdorozir gumaziba mati laion uan asɨzim mɨsuegha a inigha zui moghɨn,
me uan apanibar suigha me atera zui.
Eghtɨ gumazitam uam me inian iburagham.
30 Eghtɨ dughiar kamɨn, mɨdorozir gumaziba izɨ Judan kantri gasɨghasɨgham,
egh me bar pamtemɨn dɨm nɨgɨnir dafam damuam,
mati ongarim dɨpɨra iza ongarir dadarim gɨra tɨngazi.
Eghtɨ gumazitam ian kantrin kamɨn gantɨ,
a bar ikuvightɨ,
ghuariar pɨziba aruemɨn angazangarim apazaghtɨ,
kantrin kamɨn danganiba bar mɨtarmegham.*

6

God Aisaian diazɨ, an akam inigha izir gumazimɨn oto

1 Atrivim Usia aremezir azenimɨn, kɨ irebamɨn mɨn bizimɨn gari moghɨn Ekiamɨn garima, a uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezɨ dabirabir kam bar na gafiragha pɨn iti. Ezɨ an aruzir korotiam a bar ruaragha an Dɨpenir averiam bar a ini.
2 Ezɨ enselɨn bar gavgaviba an okarigha iti. Egha enselba bar vaghvagha 6plan avɨziba iti. Me uan avɨzir mamning isa uan guaba ava, egha avɨzir mamningɨn uan mɨkarziba nogha, egha avɨzir mamningɨn mɨgha zui.*
3 Egha me dɨa ongava uarira uariv gɨa ghaze:

"Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim,
an arazir kurabar saghon ikiava Bar Zue,
a Bar Zue,
a Bar Zue!
An angazangarim ko gavgavim ko ziar ekiam,
bar nguazim avara."

---

* **5:30:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgiar kamɨn mɨngarim abɨghɨzir puvatɨ. **6:1:** 2 Atriviba 15:7; 2 Eghaghaniba 26:23 * **6:2:** Enselɨn avɨzir 6pla itir kaba, da enselɨn igharazibar mɨn garir puvatɨ. Enselɨn kaba me Hibrun akamɨn kamaghɨn me dɨbori, "Serafim." Ezɨ men akam Godɨn akɨnafarimɨn aven danganir vamɨran iti. **6:3:** Akar Mogomem 4:8

4 Ezɨ kɨ ikiava orazima, enselba dɨa ongema, Dɨpenimɨn akɨnir tiar akamɨn
itiba ivazvagha nɨsi. Ezɨ kɨ garima, mɨgharim Dɨpenim gizɨfa.
5 Ezɨ kɨ atiatigha ghaze, “Maia, kɨ ikuvigha gɨfa. Nan mɨzem zurara akar
kurabav gɨavɨra iti, ezɨ kɨ gumazamizir mɨzer akar kurabav geiba ko iti. Kɨ
arazir kurabagh amir gumazim, egha datɨrɨghɨn kɨ Atrivimɨn ganigha gɨfa, a
Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim. Kɨ uan damazimningɨn an ganigha
gɨfa, kamaghɨn amizɨ, kɨ aremegham.”
6 Ezɨ enselɨn kabar mav, ghua akamimɨn mɨn garir bizim isa ofa gamir
dakozimɨn itir avir mɨkɨamɨn suiragha, mɨghegha na bagha izi.
7 Egha avir mɨkɨar kam nan akam gatɨgha uam a ini, egha kamaghɨn na
mɨgei, “Nɨ oragh. Kɨ avir mɨkɨar kam nɨn akam gatɨ, ezɨ God datɨrɨghɨn nɨn
arazir kuraba gɨn amadagha, nɨn osɨmtɨzim adangi, ezɨ nɨ zue.”
8 Ezɨ kɨ orazima, Ekiam kamaghɨn enselbar azangsɨsi, “Kɨ tinaram
amangam? Tina e bagh akam inigh mangɨ gumazamizibav kɨmam?”
Ezɨ kɨ ghaze, “Nɨ na amadaghtɨ, kɨ mangam.”
9 Ezɨ Ekiam akar kam Israelian gumazamizibar anɨngasa na mɨkemegha
na amada:

“Ia zurara ganɨva, egh deragh bizitamɨn ganighan kogham.
Ia uaghan zurara oraghɨva, egh ia deragh bizitamɨn mɨngarim gɨfoghan
kogham.”

10 Egha a uaghan kamaghɨn mɨkeme:

“Nɨ gumazamizir kabav kɨmɨva, men nɨghnɨzibar amightɨ, da pɨrigh,
egh men kuaribar amightɨ, me akam baraghan aghuagh,
egh men damazibar amightɨ, me ganan iburagham.
Puvatɨghtɨma, me ua bizitamɨn ganigh akam baregh an mɨngarim gɨfogham.
Egh me navibagh iragh egh na bagh izɨtɨ,
kɨ men arazir kuraba gɨn amadaghtɨ, me ua deragham.”

11 Egha kɨ kamaghɨn an azara, “O Ekiam, kɨ ingangarir kam damu mangɨ
man dughiamɨn tugham?”
Ezɨ a kamaghɨn nan akam ikaragha ghaze:

“Nɨ ingangarir kam damu, mamaghɨra ikɨ mangɨtɨ
nguibar ekiaba bar ikuvigham,
eghtɨ nguazim ikuvightɨ,
dɨpeniba pura mɨsevir kɨnibar ikiam,
eghtɨ gumazamizitaba uam a dar ikian kogham.
12 Kɨ Ikiavɨra Itir God,
kɨ gumazamiziba bar men agɨraghtɨ, me bar uan nguibam ategh saghon
mangegham,
eghtɨ men kantri gumazamizitaba uam an ikian kogham.
13 Eghtɨ gumazamizir vaghvazir taba nguazir kamɨn ikɨvɨra ikɨ,
me uaghan gevegham.
Eghtɨ kantrin gumazamiziba bar kuavaremegham,
eghtɨ gɨn nan gumazamizir bɨzir igiam otivigham,
mati temem me an okegha a gaborozɨ a isigha gɨvazɨ, ghuzir igiaba
an otoghav aghui.”

6:4: Akar Mogomem 15:8 **6:5:** Gumazir Dapaniba 6:22; 13:22; Jeremaia 1:6 **6:9:** 2 Korin 3:14-15
6:9: Matyu 13:14-15; Mak 4:12; Luk 8:10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27 **6:11:** Maika 3:12

7

God Atrivim Ahas mɨgɨa ghaze, nɨ nɨghnɨzir gavgavim ikɨ gavgavigh ikɨ

1 Dughiar kam, Usian otarim Jotam, ezɨ Jotam Ahasɨn afeziam. Ezɨ
Ahas Jerusalemɨn aven, Judan atrivimɨn itima, mɨdorozim oto. Resin, a
Sirian atrivim, ezɨ Remalian otarim Peka, a Israelian atrivim, aning ghua
Jerusalemia ko mɨsosi. Egha aning a inian iburaghburaki.
Ezɨ mɨdorozim tɨghar Jerusalemɨn otivam,
2 Judan Atrivim Ahas, a Devitɨn ovavir borim, a kamaghɨn oraki, "Siriabar
mɨdorozir gumaziba Israelian mɨdorozir gumazibar akuraghasa Israelɨn
nguazimɨn izegha gɨfa." Ezɨ atrivim uan gumazamiziba ko, me bar puvɨram
atiatia bar puv nɨsi, mati amɨnim temebagh ivai.
3 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Aisaia mɨgei, "Nɨ uan otarim Searjasup
inigh gua mangɨ Atrivim Ahas batoghsɨ, Mozir Dɨpar Pɨn Itimɨn daghurimɨn
mavanang, dɨpar kam a uaghira Jerusalemɨn otifi. Egh gua mangɨ tuavir
ekiar ghua iniba ruer danganimɨn boroghɨn ikɨ, atrivim batogham.*
4 Nɨ kamaghɨn atrivim mɨkɨm suam, A gavgavigh ikɨ, egh a pura tintinimɨn
mɨgɨrɨgɨaba baraghtɨ da an navim abɨnan markɨ. An aghumra ikɨ, egh Atrivim
Resin uan adarazi ko Remalian otarim Israelian atrivir kamɨn atiatingan
markɨ. Atrivir kamningɨn anɨngagharim mati avim kɨran oveghangɨn
mungeghasava ami, ezɨ mɨgharimram otifi.
5 Guizbangɨra, Siriaba, ko Efraimɨn adarasi, ko Israelian atrivim, a Re-
malian otarim, me Judan Atrivim Ahas abɨnasa akam akɨri.
6 Me kamaghɨn mɨgɨa ghaze, me izɨ kantri Judan gumazamiziba ko mɨsogh
atiatim an gumazamizibar anɨng, ua bagh kantri inigh, egh Tabelɨn otarim
amɨseveghtɨ an atrivimɨn ikiam.†
7 "Ezɨ kɨ Ekiam, kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨkemegha gɨfa:

"Bizir kam otoghan kogham.
Bar puvatɨgham.
8 Ia fo, Sirian kantrin faragha zuir nguibar ekiam, an ziam Damaskus.
Ezɨ Atrivim Resin, a Damaskusɨn nguibam gativagha an gari.
Ia gantɨ, 65plan azeniba gɨvaghtɨ,
Israelian kantri, bɨghiregh egh bar gɨvagham.
9 E fo, Israelian kantrin faragha zuir nguibar ekiam, a Samaria.
Ezɨ Remalian otarim Peka, a Samarian nguibamɨn atrivimɨn ikia a
gativagha an gari.
Kamaghɨn amizɨ, Ahas, nɨ oragh. Ia nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikian kogh,
egh ia uaghan tugh gavgavighan kogham."

10 Egha Ikiavɨra Itir God, uam akar igharazim isa Ahas ganɨngi.
11 A kamaghɨn Ahas mɨkɨmasa Aisaia mɨkeme, "Nɨ Ikiavɨra Itir God, nɨn
God, an azaraghtɨ, an ababanir arazitam akagh. Nɨ ababanir manatamɨn
gansɨ ifongegh an azaragh. Egh nɨ, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn
ababanir tamɨn ganasa, o ababanir overiamɨn ikegha izir ababanir tam, o
danganir nɨ ifongezir manam, nɨ puram azaraghtɨ God nɨn akagham."
12 Ezɨ Ahas ghaze, "Kɨ mirakelɨn tamɨn gansɨ azangsɨghan kogham. Kɨ
Ikiavɨra Itir Godɨn gavgavim ko araziba, dar gan da tuisɨghan aghua."

7:1: 2 Atriviba 16:5; 2 Eghaghaniba 28:5-6 * **7:3:** Hibrun akamɨn, ziam Searjasup an mɨngarim an mɨrara ghu, "Gumazamizir varazira uamategh izam." † **7:6:** E gumazir kamɨn ziam gɨfozir puvatɨ, me kamaghɨn a dɨbori "Tabelɨn otarim." Fofozir gumaziba kamaghɨn nɨghnɨsi, a Sirian adarazir gumazir mam.

13 Ezi Aisaia an akam ikaragha ghaze, “Ia Atrivim Devitin ovavir boriba,
ia bar deraghviram oragh! Ian araziba gumazamizibagh amima me bar ian
amira. Ia uaghan nan God, kamaghiram a damuti a ti ian amiragham, o?
14 Kamaghin, Ekiam uabi ababanir tam nin akagham. Ababanir kam
kamakin. Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim navim asegh, otaritam
bategham. Eghti me ziar kam Emanuel a darigham.”‡
15 “Eghti an aghung mangi egh biziba tuisighamin nighnizim iki suam,
bizir manam a dera an a damuam, ezi bizir manam a ikufi, an a damuan
kogham. Egh dughiar kamin, a hani ko sis amam, daghem sis, me bulmakau
ko sipsipin oter eborimin dar ingari.§
16 “O Atrivim Ahas, ni datirighin atrivir kamningin atiati. Eghti aningin
kantrining bar ikuvigham, eghti aningin nguazimning pura ikiam. Dughiar
kamin borir kam, arazir manam a dera an a damuam, ezi arazir manam a
ikufi, an a damuan kogham. Egh a tighar dagh foghamin dughiamin bizir
kaba otivam.
17 Eghti Ikiavira Itir God ni ko nin gumazamiziba ko nin adarazi bagh
dughiar bar kuram amadaghti a izam. Dughiar Judaba ko Israelia uari
abigha ikia iza datirighin, osimtizir tam me batozir puvati. Ezi datirighin
osimtizir bar kuram me bativam. Osimtizir kam a kamakin: Ikiavira Itir God,
Asirian atrivimin amamangatighti, a Judaba bagh izam.
18 “Eghti dughiar kamin Ikiavira Itir God bobemin Isipian diaghtima,
midorozir gumazir bar avirim, saghon mar Isipin Faneba bar dar suiabar
ikegh, berezir bizir bar avirimin min izam. Egh an Asiriaba bobemin men
diaghti me aparir okoruabar min izam.
19 Egh me kantri Judan danganiba bar dagh izivagham. Me danganir
moziba bar dagh izivagh, dagiar toriba ko ogheba aghuir danganiba ko benir
dikoniba itiba bar dagh izivagham.
20 “Dughiar kamin, Ekiam Yufretisin Fanemin vongin Asirian atrivim
inigham. An Ekiamin resan min otogh, egh ia Judaba, a ian dapanarizibagh
isam. A ian ghuamasizibagh isiva, ian dapaniba ko mikarzir ariziba sara
isam.
21 “Eghti dughiar kamin, apaniba izi ian bulmakauba ko sipsipbav sogham.
Eghti gumazitam bulmakaun vamira ko sipsipin pumuningra ikiti,
22 da oter eborir aviribar amuti da otivam. Eghti an oter eborir kam inigh
damamin sisin ingaram. Eghti gumazamizir ikiavira itir varazira, me haniba
ko sisbar amam.
23-24 “Dughiar kamin ian azeniba bar moghira ikuvigham. Datirighin
wainin azeniba da wainin ikarizir 1,000pla iti, ezi azeniba vaghvagha dar
ivezim 1,000 kina. Eghti gin temer ataghatariba itiba ko benir kuraba otivigh
azenir kaba avegham. Eghti gumaziba danganir kabar asiziba burisi, me
uan barir piba sara mangam.
25 Datirighin gumazamiziba mighsiar dozibar dagheba opari. Eghti gin
temer ataghatariba itiba ko benir kuraba otivigh mighsiar dozir kaba bar,

---

7:14: Aisaia 9:6; Matyu 1:23; Luk 1:31; 1:34 ‡ **7:14:** Hibrun akamin, ziam Emanuel, an mingarim kamaghin ghu, “God e ko iti.” § **7:15:** Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin ikiavira itir dughiamin, me dagher aviriba puvati. Egha me kamaghin oraki, Kenanin nguazim haniba ko oter eborir aviriba iti, egha me ghaze kar dagher bar aghuibara. Ni Ua Me Ini 3:8in gan. Egha me gin iza Kenanin nguazimin otivigha garima, hani ko oter eborim, aningra itir puvati, dagher guar aviriba uaghan iti. Kamaghin amizi, gumazir maba kamagh nighnisi, gumazir maba ghaze, borir kam dagher aghuibara damam, mati hani ko sis. Ezi gumazir maba ghaze, akar kamin mingarim bar igharavira iti. Me ghaze, azeniba bar dar dagheba bar ikuvigham. (Ni ves 21-25in gan.) Ezi dagher guar pumuning iti, hani ko oter eborir damamim o daghem sis, me oter eborimin an ingari.

da avegham. Gumazamiziba dikonibar atiating egh me uam mangi azenibar ingaran kogham. Puvati. Me pura bulmakauba ko sipsipba ateghti, darara danganir kabar daru dagheba buriam."

8

Asiriaba misoghsi izi Damaskus ko Samarian bizir aghuiba okemegham

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, "Ni osirsi bizir ekiatam inigh, egh a gisin en akamin letan kinir kabar, ziar kam osirigh, 'Me Zuamiram Okemegh Zuamiram a Inigh Mangi.' Ni bar deraviram an osirigh, eghti gumazamiziba deraviram an ganiva a diponam.*
2 Egh akar ni osiramin kam gavgavim a daningisi, ni gumazir aghuir kamning inigh, ofa gamir gumazim Uria ko Jeberekian otarim Sekaraia, aning ganti, ni an osir."
3 Ezi ki gin ghua uan amuim, a Godin akam inigha izir amizir mam, a koma akui. Ezi a navim asegha otarim bate. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, "Ni ziar kam a datigh, 'Me Zuamiram Okemegh Zuamiram A Inigh Mangi.'†
4 Borir kam tighar kamaghin fogh suam, kar nan amebam ko nan Afeziam, ezi dughiar kamra, Asirian kantrin midorozir gumaziba izi Damaskusin nguibar ekiam ko Samarian nguibar ekiamin bizir aghuiba okemegh, mangi uan atrivim daningam. Ezi borir kamin ziamin mingarim kamakin, Zuamiram Okemegh Zuamiram A Inigh Mangi."

Asirian atrivim Judaba dikabinasava ami, ezi God me ko iti

5 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei:

6 "Ki Ekiam, ki Jerusalemin boroghin itir dipam Siloan min iti,
egha zurara aghumra ivemari.
Ezi Judan gumazamiziba kamaghin nighnisi, Ki ti gavgaviba puvati.
Egha me Atrivim Resinin gavgavim ko Israelin atrivir kamin gavgavim ginighnigha,
atiatir bar ekiam men itima, agorogem me misozima aghariba men amira.
7-8 Kamaghin amizi, ki Ekiam, ki Yufretisin Fanem damighti,
an aperiam bar ekevegh danganiba bar da avaragham.
Dipam nguibaba bar da avaragh, Yufretisin Fanemin miriamin ikegh izi
kantri Judan otogham,
egh dipam bar buigh izi v anang gumazimin firagharimin tugham.
Yufretisin Fanem, an Asirian kantrin atrivir gavgavim uan midorozir gumaziba ko men nedazim.
Ezi e fo, God e ko iti!
Egha deraviira e geghuvam,
mati kuarazir avizir bar ekiamning itim, an aning onegha migha ghua
en nguazim bar, deraviira an gari."‡

9 Ia deraviram oragh, ia kantrin roghira itiba ko saghon itibar gumazamiziba.
Ia uari akuvagh misoghsi gan iki.

---

* **8:1:** Hibrun akam bizitamin mingarim deragha bigha mikemezir puvati. † **8:3:** Gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim Asaia, an amuim uaghan akam inigha izir amizir mam. ‡ **8:7-8:** Hibrun akamin ziam Emanuel kamaghin ghu, "God e ko iti." Aisaia 7:14in aven, Aisaia ghaze, boritam otoghti me ziam Emanuel a darigham. Aisaia ti borir kam ginighnigha ghaze, "Emanuel."

Eghti ian gavgavim bighirighti,
ia digavir kuram damigh puram onganim damuam.
10 God e ko iti.
Kamaghin amizi, bizir ia damuasa nighnizim,
ia a damuti, ian tuavim pirighti, bizir kam otoghan kogham.
Ia bizir aviribav mikimam,
eghti dar dagheba puvatigham.§

Aisaia uan adarazi ko me Godram atiating

11 Ki Ikiaviira Itir Godin gavgavim barazima, a nan anadima, a kamaghin
na migei, "Ni gumazamizir kabar nighniziba ko arazibar gin mangan marki.
12 Gumazamiziba kamaghin mikim suam, gumazir maba kantri Juda
gasighasighasa akam akiri, eghti ni uan adarazi ko kamaghin nighnighan
marki, akar kam a guizbangira. Bar puvati. Egh gumazamiziba puviram
atiating nighamin dughiamin, ia men min puvirama atiatingan marki.
13 Ia kamaghin fogh suam, Ikiaviira Itir Godin Gavgavim Bar Itim, a Godin
Bar Zuezim, egha arazir aghuibara ami. Ia anariram atiatingiva an apengan
iki.
14-15 A gumazamizibar mogomer danganir bar gavgavimin min iti. Egha a
dagiamin min Israelia ko Judan gumazamiziba aruir tuavimin iti. Eghti men
aviriba uan dagariba asi daghiri ikuvigham. Ezi Jerusalemin gumazamiziba,
an azuazimin min men suighasa iti. Eghti men aviriba azuazir kamin guam.
Jerusalemin gumazamiziba, ki guizbangira azuazimin min men suighasa
iti."

Ekiam damuasa mikemezir biziba, Aisaia dar mizua iti

16 Nan suren gumazibar damazimin, Ikiaviira Itir God na ganingizir akar
kaba,
ki da osirigh, da righiva da ikegh kandelin grisin anemighirigh,
uan ababanim isi kandelin gris datighti, da deraghviira ikiam.**
17 Egh ki datirighin, Ikiaviira Itir God damuasa mikemezir biziba,
ki puram a mizuam da bagh gan ikiam.
Ki fo, an akirim ragha Israelian gumazamizibagh asagha gifa,
egh a ua ragh men ganan kogham.
Eghti ki nighnizir gavgavim an ikiviira ikiam.

18 Ia gan. Ikiaviira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Saionin Mighsiamin
ikiava, borir kaba na ganingi. Ezi ki uan boriba ko an e atizi e Israelian
gumazamiziba bagha, ababanimin min iti. Eghti me en ganiva, Godin
Arazibagh nighnigham.††

Godra uan gumazamiziba bizir aghuiba me ganidi

---

§ **8:10:** Hibrun akar kam Emanuel a kamakin, "God e ko iti," a ziar kam ko magh ghu Emanuel. Ni Aisaia 7:13-15 ko 8:7-8in gan. **8:12:** 1 Pita 3:14-15 **8:14-15:** 1 Pita 2:8 ** **8:16:** Aisaia akam osirigha ghaze, Gumazamiziba Godin akabar gin mangan koghti, God ghaze a bizir kabar amuti da otivam. Egha Aisaia akar kabar akinafarim righa, a savsuigha, kandelin gris isa tongiram a gati, egha a uan ababanim isa kandelin gris gisin ati, eghti gumazitam an akaba angaran kogham. Kamaghin amizi, bizir kaba gin otivighti, gumazamiziba an akinafarir akar irighizir kam kuigh akar an osiriziba dipon kamaghin guizin fogh suam, Aisaian akaba, da guizbangira. **8:17:** Hibru 2:13 **8:18:** Hibru 2:13 †† **8:18:** Aisaia Godin akam akunigha gifa. A datirighin aghumra iki ganti, God damuasa ifongezir bizibar amuam. Eghti gumazamiziba Aisaian ganiva egh an boribar ziabar mingaribagh nighnighiva, a me mikemezir akabagh nighnigham. Ni Aisaian boribar izibar mingaribagh fofoghsi, ni Aisaia 7:3 ko 8:3-4in gan. Ves 17-18in akar kam, "Israelin gumazamiziba," a kantri Israel ko kantri Judan gumazamizibav gei.

19 Eghti gumazamiziba ia mikimti, ia mangi gumazamizir oveaghuezibar
duaba ko mikim, me da nighniziba iniam. Egha me kuarazibar min imoba,
sighsirir akabar migei. Ezi gumazamizir oveaghueziba, me nighniziba
gumazamizir angamira itibar aningan iburagham. Kamaghin amizi, e tizim
bagh aseba ko gumazamizir oveaghueziba da nighniziba iniasa ivemara me
bagha zui? Puvati. Arazir kam ikufi. Me uan God bagh mangi.
20 Me Godin Araziba ko an Akar Gavgaviba ko, an nighnizim gifogh. Egh
me kamaghin damighan kogh, me mitarmemin averara ikiti, aminim me
bagh tiraghan kogham, eghti me dughiar aghuitamin ganighan kogham.‡‡
21 Puvati. Me bar dughiar kuram iniam. Me navir osimtizir dafaba ikiti,
mitiriaba men aghiti, me pura tintinibar kantrin aven daruam. Mitiriam
me damuti me atar, akar kurabar uan aseba ko atrivim mikimam. Me kogh
overiamin ganiva,
22 vin nguazimin gan, egh me bar bizir aghuitamin ganighan kogham. Bar
puvati. Me osimtiziba ko dughiar kuramra danganiba bar da gan ikiam,
mati aminirbirim bar me avara. Egh me osimtizim gitaviragh arimangamin
tuaviba puvatigham.

9

Godin, gumazamiziba bar akueghsi, an atrivir aghuim me daningam

1 Eghti gin, osimtiziba aterir darasi, me uam osemeghan kogham. Ia fo,
Ikiavira Itir God, fomira Naptali ko Sebulunin anababar nguibaba bar dagh
asighasighizi, me bar aghumsiki. Eghti gin dughiatam iziti, tuavir ongarimin
zuimin boroghira itir danganim, ko Jordanin Fanemin dadarir vongin itir
danganim, a Galilin Distrighin nguazim, danganir kam Kantrin Igharazibar
Gumazamizir aviriba uaghan an aven iti, nguibar kaba uaghan bar moghira,
men dughiar kuraba da givaghti, me ziar ekiam iniam.*

2 Gumazamizir arazir kurabar mitatemin aven aruiba,
me datirighin angazangarir ekiamin gari.
Me danganir mitatemin apiaghav ikiava aremeghasava ami,
ezi datirighin aminim tirazi angazangarim me gisira.
3 Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibagh amizima, me bar aviraseme,
Ni me gamizi, me bar akonge.
Me nin damazimin bar akongezir arazir kam,
mati me azenibar dagheba asia da bagha bar akonge.
Egha mati midorozir gumaziba midorozim gamigha givagha,
bizir me iniziba da tuiragha uari ganiga bar akonge.
4 Gumazamiziba bar akongezir bizim, a kamakin:
Ni fomira Midianin kantrin gavgaviba apiraghariighizi moghin,
datirighin men apanibar gavgaviba apiraghariigha gifa.
Guizbangira, apaniba faragha nin gumazamizibagh ativagha,
me gamima, me mati bulmakaun mam, gumazim ter ararim isa an tuem
gatigha,
ingangarim zuamiram a damuasa, a gaghora a misosi.
Ezi ni apanibar aghoriba ko ter arariba apiraghariighizi,

‡‡ **8:20:** Ves 19 ko 20in, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **9:1:** Matyu 4:15 * **9:1:** Asiriaba izava kantri Israelin misogha, Sebulun ko Naptalin anababar nguibaba ko nguibar igharaziba ko Galilin Distrighin notin amadaghan itir nguaziba ini. Ni 2 Atriviba 15:29in gan. Kantrin kamin danganir kam, an ziar mam Galili. **9:2:** Matyu 4:16; Luk 1:79; Efesus 5:8; 5:14

me ua nin gumazamiziba paza me gamir puvati.†
5 Guizbangira, midorozir gumaziba midorozir korotiar aghua ghua misoziba,
avim bar dar isigham.
Men dagarir asuaba ko men korotiar gumazibar ghuziba itiba,
avim bar adar isigham.
Eghti osimtiziba bar givaghtima,
dughiar aghuim otogham.
6 Bar guizbangira, otarir mam amebam e bagha a bate,
a borir God e ganingizir mam.
Eghti an e gativagh en ganamin arazir kam,
mati gumazim dipenir akinir dafam uan dipizim gatigha aneteri.
Kar an ziaba,
Gumazir Nighnizir Bar Aghuiba Anidim,
ko Godin Gavgaviba Bar Itim,
ko Afeziar Zurara Ikiavira Itim,
ko Atrivir Dabirabir Aghuim ko Navir Amirizim Anidim.
7 Eghti atrivir kam, Atrivim Devitin danganim inigh,
Devitin atrivir dabirabim daperagh gumazamizibar ganam.
Eghti a gumazamizibagh ativagh men ganamin gavgavir kam,
an ekiv mangivira ikiam.
Kamaghin midoroziba ua puvatighti,
gumazamiziba navir amirizimin ikia, deraghvira dapiagh iki mamaghira ikiam.
Atrivir kam, guizin arazimin gin ghua biziba deragha da tuisigha,
Godin arazir aghuibara amuasavira iti.
A kamaghin damuti,
an atrivir ingangarim datirighin ikegh gavgavigh mangivira ikiam.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan gumazamiziba guizbangira bar me gifonge,
kamaghin amizi, a bizir kam damighti an otogham.

Ikiavira Itir God Israelia gasighasiki

8 Ekiam mikemegha givagha ghaze,
a kantri Israel gasighasigham, kar Jekopin ovavir boriba.
Eghti dughiar kurar kam me batoghti,
9 Samarian nguibar ekiamin itir gumazamiziba ko, Efraimin adarasi,
me bar kamaghin fogh suam, Ekiamra bizir kamin me gami.
Egha me datirighin ghaze, me bar pin mar iti,
egha uarira uan ziaba fe.
Me kamaghin migei,
10 "Apaniba en brighin dipeniba akaragharigha, en temer fikba okaghariki.
Ezi e da bagha naviba ikuvir pu, da pura biziba.
Puvati. E dagiaba aghoregh dipenir bar gavgavibar ingaram.
Egh temer fikbar danganibar, temer sidan bar aghuiba oparam."
11-12 Ezi Ikiavira Itir God Israelian aningaghe,
kamaghin amizi, a men apanibar naviba fegha gifa, eghti me izi me misogham.
An aruem anadi naghin Siriabar naviba fe, me Atrivim Resinin adarasi.

---

† **9:4:** Fomira Midiania paza Israelia gami, ezi Gideonin dafarimin Ikiavira Itir God men gavgaviba apiri. Ni Gumazir Dapaniba 6:1-6 ko 7:9-25in gan. **9:6:** Aisaia 7:14; Luk 2:11; Jon 3:16; Taitus 2:13 **9:7:** 2 Atriviba 19:31; Daniel 2:44; Luk 1:32-33

Egha a uaghan aruem uaghiri naghin Filistiabar naviba fe.
Egha a uaghan Israelia misogh, me dikabinasa Atrivim Resinin apanibar naviba fe.
Ekiam kamaghin amigha gifa,
ezi bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.
Puvati. A ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

13 Ezi Israelian gumazamiziba navibagh irazir puvati.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ivezir bar kuram me ganingi,
ezi me uamategha a baghavira izir puvati.
14 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, kantri Israel gasighasiki.
Guizbangira, an aruer vamiran Israelin dapanim ko puem atu.
A dughiar vamira, a iruer dafarim ko ighurunim gighizazi aning iri.
15 Dapanim, a gumazir aruaba ko gumazir ziar ekiaba itibar ababanim.
Ezi puem, a gumazir akam inigha iziba, me akar ifavaribar gumazamizibagh anidiba, men ababanim.
16 Gumazir dapaniba tuavir aghuim ko arazir aghuim men akazir puvati.
Kamaghin amizi, gumazamiziba okam nighnigha pura tintinibar ghue.
17 Gumazamizir kaba bar moghira God ategha arazir kurabagh ami.
Me bar akar kurabav gei.
Kamaghin amizi, Ekiam bar moghira me gasighasigham.
A gumazir igiatam ateghtima a ikian kogham.
Egh an amizir paba oveaghueziba ko borir ameboghfeziaba oveaghuezibar apangkuvighan kogham.
Ekiam kamaghin damuam, eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.
Puvati. A ivezir kuram isi me daningvira ikiam.‡

18 Gumazamizibar arazir kurabara me gasighasisi.
Mati avim benir ataghatariba ko ogher kurabar isia ghua, temer dafaribagh irigha ghua, ruarir ekiam girizi a isi.
Ezi maburan migharim dikavigha ghuavanadi.
19 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bar aningaghegha, nguazir kamin ruaghatevibar itir gumazamiziba bar me gasighasiki.
A mati avim ruarir ekiamin isia bar a gasighasighizi moghin, bar me gasighasiki.
Gumazamiziba uaghan vaghvagha men nighnizibar gin ghua,
igharaz darazi dikabinasava ami.§
20 Me gumazamizir igharazibar biziba, tintinibar da okimasa.
Eghti bizir kaba men ifongiaba agivan kogham.
Me mati gumazim dagher aviriba apavira ikiava izivazir puvati.
Egha me uaghan arazir kamra, uan ikizibagh amua me gasighasisi.**
21 Manasen anabamin adarasi, Efraimin anabamin adarazi abinasa,
ezi Efraimia Manaseba abinasa.
Egha aning uaghan Judaba abinasa.
Kamaghin amizi, Ekiam me ateghti me uarira uarigh asighasigham,
eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.
Puvati. A tighar ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

9:17: Aisaia 5:25; Maika 7:2 ‡ **9:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. § **9:19:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. ** **9:20:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

10

1-2 Iavzika! Ia gumazamizir kamagh amiba, ia bar ikuvigham.
Ia gumazir onganarazibagh amibagh ifar men biziba iniasa
arazir igiar igharagha garir aviriba arigha, da osirigha me gasighasisi.
Ia arazir kurar kaba arigha dar gin zuima,
nan gumazamizir onganaraziba kotin aven, uan biziba bagha mikimasa izima,
ia guizin araziba ategha arazir kurar ia arizir kabar, me dikabirima,
me bizir me iniamba isir puvati.
Egha arazir kamra, ia amizir paba oveaghuezibar biziba okiava,
borir ameboghfeziaba oveaghuezibar biziba saram okei.
3 God ian arazir kurar ia amir kaba ikarvagh, ia gasighasighti, ia manmaghin damuam?
Dughiar kam, a kantrin saghon itimin gumaziba inigh izziti,
me aminir gavgavimin min izi ian bizibagh asighasighti, ia manmaghin damuam?
Ia ti ivegh mangi tina dama akurvazim iniam?
Ian ziar ekiam ko bizir avirir ia iniziba, ia ti managh dar arighti, da deraghvira ikiam?
Bar puvatigham!
4 Ia bizitam damuva avegham. Bar puvatigham.
Ian tarazi midorozimin arimighiregham.
Me ian tarazir suigh mangiti, ia kalabuziabar tongin bar atiatigh teviba apirigh mamaghira ikiam.
Ia osimtizir bar kurar kam gitaghan kogham.
Ikiavira Itir God bizir kabar amuti, da ia bativam,
eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.
Puvati. A tighar ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

Asirian kantri ikuvigham

5 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:
Asirian kantrin gumazamiziba, mevzika! Me bar ikuvigham.
Ki uan gumazamiziba puvira men atari.
Kamaghin ki datirighin ingangarim isi Asirian kantrin gumazamizibar aningti,
me nan aghorimin min otoghti,
gumazamizir nan navim gamima a ikuviziba,
me ivezir kuram me daningiva me gasighasigham.
6 Nan gumazamizir kaba na ategha uamategha nguazir kamin bizibagh amua, na gamizi
ki bar men aningaghe.
Kamaghin amizi, ki Asiriaba amadaghti,
me mangi gumazamizir ki aningaghavira itir kabagh asighasigh,
egh me dikiti me mati gumazim tuavir beghneazim diti moghin me magiram.
Egh me uan ifongiabar gin mangi men bizir aghuiba me dama da mikegh,
da inigh uan kantrin mangam.
7 Ezi Asirian atrivimin nighnizim, nan nighnizim ko voroghira ghuzir puvati.
A ghaze, a kantrin avirir igharaziba uaghan bar dagh asighasigh,
da agivasa nighnisi.
8 A uabi fa kamaghin migia ghaze,

10:5: Aisaia 14:24-27; Nahum 1:1--3:19; Sefanaia 2:13-15

“Ki ghaze, ki kantrin aviribar atriviba abinigha men nguibar ekiaba ini.
Ezi atrivir ki abiraziba,
me nan midorozir gumazibar, gumazir dapanibar iti.
9 Ki misogha nguibar ekiar kaba ini:
Kalno, Karkemis, Hamat,
Arpat, Samaria, ko Damaskus.
10 Ki kantrin aviriba abiragha fo,
men asebar marvir guar aviriba men iti.
Ezi men aser kaba, da tong men akurvazir puvati.
Ki ghaze, marvir guar kaba, Jerusalem ko Samarian marvir guabagh afira.
11 Ki Samaria ko an aseba ko marvir guabagh asighasigha gifa.
Egh arazir kamra, ki Jerusalem ko an aseba ko marvir guabar amuam.”

12 Asirian atrivim ghaze, a bar pin mar ikia bar gavgafi, egha a uabira uan ziam fe. Eghti gin nan Ekiam, a faragha mikemezi moghin, a Saionin Mighsiamin iki, a Jerusalemin nguibar ekiam, a uan ingangariba bar dar amigh givaghti, a gin uamategh mangi ivezir kuram Asirian atrivim daningam.
13 Ekiam orasi, Asirian atrivim uabira uabi fa, kamaghin migei:

“Ki bizibar amuamin nighnizir bar aghuim iti.
Kamaghin amizi, nan gavgavim ko fofozimin, ki bizir kabagh ami.
Ki kantribar mitaghniaba akaragharigha gifa, ezi da bar nan apengan iti.
Egha bizir bar aghuir me akumakua arighiziba, ki da ini.
Ki bar gumazir gavgavim, kamaghin ki kantrin kabar atrivibagh afiragha, me dikabini,
mati bulmakaun apurir ekiam misosi.
14 Nguazir kamin itir kantriba bar, mati kuarazir mikonir mam,
ki, men bizir aghuiba, mati kuarazir mikonimin, gumazim kuarazir aroriaba isi moghin, nimira bar da ini.
Kuarazir amebaba ikia, nan gari puvati.
Mevzika! Kuarazir amebatam uan aroriaba bagha ara nan agintighizir puvati.
Ki pura men biziba okemegha da inigha ghu.”

15 Atrivim uabi uan ziam fe, ezi Ekiam kamaghin azaragha ghaze,
Sobiatam ti uabi fi kamaghin mikim suam,
a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suirazimin gavgavim gafira, a?
Puvati, nighnizir kam ongani.
Eghti son tam ti uabi fi suam,
a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suiragha temem pungizim gafira, a?
Puvati, nighnizir kam ongani.
Eghti itazitam ti uabi fi suam,
a uabi gumazitamin suiragh, a inigh misoghsi mangam, a?
Puvati. Nighnizir kaba, bar ongani.
16 Ezi Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a ziar ekiam ko gavgavir ekiam iti.
Egh a datirighin arimariar bar kuratam amadaghti,
an Asiriabar midorozir gumazibar amu, men gavgavir ekiam agivagham.

Egh a uaghan avim damighti,
a dikavigh isi mangi men biziba bar da agivagham.
17 Ekiam, a Israelian Godin Bar Zuezim,
a Israelian gumazamizibar angazangarimin min iti.
Egh Asiriaba, an avir bar dafamin min otogh,
men kantri daboroghti, a isigham.
Egh dughiar vamiran, a Asirian oghevsevir kurabar apueghti,
da bar isigham.
18 Egh afiragh mangi temer ekiaba ko nguazir aghuir azenibar ingaramim
sara daboroghti,
da bar isigham.
Ikiavira Itir God, Asiriabagh asighasigh, bar men duaba ko mikarziba
agivagham,
mati arimariam gumazim puv a gamizi, an gavgavim bar magiri
ameregh givagham.
19 Eghti Asirian kantrin temer vaghvazibara mitivighiv ikiti,
borir iririvitam uaghan da mengan fogham.

Gumazamizir ikiavira itir varazira, uamategham

20 Jekopin ovavir boriba, datirighin uan apanibar atrivir me misogha itim, me an atiatighava, an apengan ikia uarir akurvaghasa an dia. Eghti gin izamin dughiam otoghti, Israelian ikiavira itir varazira, apanir kam bagh gan uarir akurvaghsi nighnizir gavgavim an ikian kogham. Puvati. Dughiar izamimin, me Ikiavira Itir God baghvira iki nighnizir gavgavim an ikiam. A Israelian Godin Bar Zuezim, eghti me guizin an akamin gin mangi uarir akurvaghsi, anarira mizuamam.

21 Gin, Jekopin ovavir boribar gumazamizir ikiavira itir varazira, me uamategh Godin Gavgavir Ekiam Itim bagh izam.*

22 Fomira, Israelian gumazamiziba, mati ongarimin itir gigimin min, bar aviraseme. Ezi God ghaze, me bar ikuvigham. God uan arazir aghuimin gin mangiva ivezir kurar kam me daningham. Eghti gin men gumazamizir ikiavira itir varazira uamategh uan nguibabar izam.

23 Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a nguazir kamin kantriba bar, a ivezir kuram isi me daningasa mikemegha gifa, egh a bar me gasighasigham.

24 Nan Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, "Ia nan gumazamizir Saionin nguibar ekiamin itiba, ia Asiriabar atiatingan marki. Me, Isipia fomira uan itaziba isa ia misogha, paza ia gamizi moghin, me ia damuam, eghti ia men atiatingan marki.

25 Nan navim ia bagha ikuvighavira iti, kamaghin, ki Asiriaba ataghizi me ia gasighasisi. Eghti ki, kiran oveghangin, uan adarir ian itim agivagh, egh raghirigh Asiriabagh asighasigham.

26 Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki me misogham, mati ki fomira Midiania, Orepin Dagiamin boroghin benim isa me fozorogha me misoke. Egha mati, ki fomiram Isipin kantrin, uan asadivir aghorim ghufegha ongarim gisin amadazi, apaniba ongarir torimin bar ikufi.†

27 Asiriaba datirighin ia gativagha ia gasighasisi, mati gumazim ter otevim, bulmakaun firim gatigha, an abirima, a ingangarim gami. Datirighin Asiriaba bar deraghaviram apiazi, ia paza iti. Ezi men arazir kam na gamima, nan

---

* **10:21:** Hibrun akamin akar kam, "Gumazamizir varazira uamategh izam," a mati Aisaian otarir mamin ziam. Ni Aisaia 7:3in gan. **10:22:** Rom 9:27 † **10:26:** Ni Gumazir Dapaniba 7:23-25in gan.

navim puvira nan isi. Kamaghin, ki gin izamin dughiar kamin, ki Asiriabar
gavgavim agivaghti, me uam osimtiziba ia daningan kogham.”‡

Apaniba Jerusalemia misoghasa izi

28 Apaniba Ain nguibar ekiam boroghin iza a gitagha, Mikronin nguibar
ekiamin otivigha gifa.
Me uan dagheba ko biziba isa Mikmasin nguibar ekiamin da ariki.§
29 Me uaghira daghurir dipamin faghafiagha, binigha ghuanaga,
dimangan Geban nguibar ekiamin akui.
Raman nguibar ekiamin itir gumazamiziba bar atiatingi.
Ezi, Gibean nguibar ekiamin itir gumazamiziba, kar Atrivim Solin
nguibar ekiam,
me anetegha are.
30 O Galimin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ia pamtemin dim.
Ia Laisan nguibar ekiamin itir gumazamiziba,
ia kuariba arighiva oragh.
Ia Anatotin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, iavzika!
Ia ti akabagh asa.
31 Matmenan nguibam ko Gebimin nguibamin itir gumazamiziba,
me uari mongasa danganiba buriava, aregha gifa.
32 Apaniba datirighin Nopin nguibar ekiamin otivigha gifa.
Egha Saionin Mighsiamin amadaghan gara, uan dafariba apira,
uan gavgaviba akakagha ghaze,
me Jerusalemin nguibar ekiam gasighasighasa uari baraki.

33 Ia oragh!
Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a gumazir ziar ekiam ko gavgavim itiba dikabiragham.
Me datirighin temer ekiar ruaribar min iti,
eghti a me okiti me iregham.
34 Me mati Lebanonin temer aghuibar min mitivigha gavgavigha iti,
egha mati temer dafar ruarir bar ruarir pizimin itibar min iti.
Egh a me gasighasigham,
mati gumazim sobiam inigha temer ekiar kaba okiti da iregham.

11

Atrivir igiam, dabirabir aghuim me daningam

1 Jesin ovavir boriba, mati temer povim me an okegha givazi,
an dakam ikiavira iti.
Eghti gumazir mam otogham,
mati temer ghuzir igiam temer dakar kamin otogh mavanangam.*
2 Eghti Ikiavira Itir Godin Duam izi gumazir kam gizivagh a ko iki,
egh fofozir aghuim ko nighnizir aghuim a daningam.
Eghti an atrivir gavgavimin ikiva,

---

‡ **10:27:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. § **10:28:** Nguibar ekiar igharazir kaba da notin amadaghan Jerusalem boroghin iti, kamagh amizi, notin amadaghan itir apaniba Jerusalem gasighasighsi iziva, me faragh Ain nguibar ekiam ko nguibar ekiar kaba batogham, dar ziaba ves 28-32in iti. **11:1:** Aisaia 53:2; Jeremaia 23:5; Sekaraia 3:8; Aposel 13:23; Akar Mogomem 5:5; 22:16 * **11:1:** Jesi, an Atrivim Devitin afeziam. (Ni 1 Samuel 16:10-13in gan.) Temer ghuzir igiar kam oto, a mati Devitin ikizimin otozir atrivir igiamin ababanim. **11:2:** Aisaia 61:1; Matyu 3:16; Jon 16:30; 2 Timoti 1:7

deraghvɨra ingangarim damuamin fofozim ikiam.
Egh a deraghvɨra Ikiavɨra Itir God gɨfogh,
an atiatingɨva zurara an apengan ikiam.
3 Eghtɨ Ikiavɨra Itir Godɨn atiatir arazir kam a damutɨ,
a bar akuegh mamaghɨra ikiam.
Egh kotiaba baraghamin dughiam,
a pura gumazimɨn ganganimɨn ganɨva, a tuisɨghan kogham.
Egh a gumazamizir tintinimɨn mɨgeir akaba,
a pura da baragh da tuisɨghan kogham.
Bar puvatɨgham.
4 A kotɨn aven guizɨn arazir aghuimɨn gɨn mangɨ,
onganarazibar mɨgɨrɨgɨaba baragh, deraghvɨra me tuisɨgham.
A nguazir kamɨn itir gumazir uari abɨra aghumra itiba,
a men osɨmtɨziba baragh, me tuisɨgh men akurvagham.
An akam me danɨngtɨ, nguazir kamɨn gumazir kuraba, ivezir kuram iniam.
A mɨkɨmtɨ, gumazir kurar akaba batoziba arɨmɨghiram.
5 An arazir aghuim mati gumazim letɨn uabɨ amɨghɨrɨ,
an an ikɨtɨ, a gumazamizibar ganam.
Eghtɨ an nɨghnɨzir gavgavir arazir aghuim gamim, mati inim gumazimɨn evarim avara,
an an ikɨtɨ, a uan ingangarim damuvɨra ikiam.
6 Eghtɨ afiar atiaba ko sipsipɨn nguziba uarɨ inigh deraghvɨra ikiam,
eghtɨ lepatba, da kaziar ekiabar mɨn gari, da memen nguziba ko dakuam.
Eghtɨ bulmakaun nguziba ko laionɨn igiaba daru egh uari inigh damam,
eghtɨ borir dozir mam men gan men aku men faragh mangam.
7 Eghtɨ bulmakauba ko beaba uari inigh damɨtɨ,
men nguziba uari inigh dakuam.
Eghtɨ laionba bulmakaubar mɨn dadabar amam.
8 Eghtɨ borir dozir oteba apavɨra itiba,
me kuruzir imeziba itibar mozibar boroghɨra ikararangam.
Eghtɨ borir oteba ataghiziba,
uan dafariba isɨ kuruzir kuraba itir mozibar aven dar arɨgh, egh deraghvɨra ikiam.
9 Dughiar kamɨn, nguazimɨn itir gumazamiziba bar deraghvɨra Ikiavɨra Itir God gɨfogham.
Eghtɨ fofozir kam, nguazimɨn oteviba bar dagh izɨvagham,
mati ongarim bar ghua uan danganimra tu.
Kamaghɨn amizɨ, God baghavɨra itir mɨghsɨamɨn itir gumazamiziba ko, gumazamizir igharaziba bar moghɨra
uari inigh deraghvɨra ikɨva,
tav pazɨ tav damuan kogh, egh me gasɨghasɨghan kogham.

Judan gumazamizir ikiavɨra itir varazira, me uamategh izam

10 Eghtɨ dughiar kamɨn, atrivir igiam, Jesin ovavir boribar tongɨn otogh,
mati temer ghuzir igiam, temer dakar kamɨn oto.
Eghtɨ gumazamiziba bar an gantɨ, a me bagh ababanimɨn mɨn ikiam.
Eghtɨ gumazir kamra, kantribar gumazamiziba a bagh izɨ a baghvɨra ikiam.
Eghtɨ an Dɨpenir an avughsɨ ikiamim,
bar gavgavigh ziar bar ekiam ikɨtɨ, an angazangarim bar me gisiragham.

11:4: Aisaia 9:7; 49:2; Malakai 4:6; 2 Tesalonika 2:8 **11:5:** Efesus 6:14 **11:6:** Aisaia 65:25 **11:9:** Onger Akaba 98:2-3; Aisaia 48:18; 52:10; Habakuk 2:14 **11:10:** Rom 15:12

11 Egh gin ua izamin dughiamin, Ekiam uamategh uan agharim ghufegh
uan gavgavim akagh, uan gumazamiziba inigh uamategh izi, men
nguibabar me arigham. Kar gumazamizir ikiavira itir varazira, me kantri
Asiria ko, Isip ko, Itiopia ko, Elam ko, Babilonian kantri ko, Hamat ko,
Mediterenianin Ongarir Ekiamin arighatizibar ikiavira itiba.

12 Kantriba bar dar gumazamiziba gansi, Ekiam nir avizim ghufegh aba-
banimin min anesaragham,
egh a Israelia ko, Judan gumazamizir apaniba inigha ghua kalabuz
gatiziba, a ua me akuvagham.
Me datirighin tintinibar ikia nguazir ruaghateviba bar dar iti,
eghti Ekiam ua me inigh izam.
13 Eghti gin kantri Israel ua navir kuram kantri Judan ikian kogham.
Eghti kantri Juda, uam kantri Israelin aningagheghan kogham.
Puvati. Aning uaning inigh deraghvira dapiam.
14 Aning uaning inigh mangi aruem uaghiri naghin itir Filistiaba ko
misogham.
Egh aning misoghiva aruem anadi naghin itir gumazamizibar bizir
aghuiba iniam.
Aning kantri Idom ko Moap ko, Amonin gumazamiziba dikabiragh,
kantrin kaba gativaghti, me men apengan ikiam.
15-16 Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim damighti a bar dakegham.
Egh aminir fefer bar puvira ivaim damighti a izam,
eghti aminir kam, Yufretisin Fanem damighti a daki mangi su-
vigham.
Egh a 7plan dipar eghuravibar emir mangam.
Kamaghin amizi, dughiar kamin tuavim, tuavir ekiamin min bar
ekevegh aruegham,
eghti gumazamiziba Asiria ategh daru iziti, men dagarir asuaba
tong kumkumighan kogham.
Tuavim Israelia bagha kuiaghirizi me Isip ategha izezi moghin,
bizir kam uaghan kamaghiram otivam.

12

Ekiam minabir ighiam

1 Eghti gin izamin Dughiam otoghti, ia Israelia kamaghin igham damuam:

"O Ikiavira Itir God, ki nin ziam fe.
Ni nan aningaghe, ezi nin aningagharim gifa,
ezi ni bar deraghavira nan asughasugha gavgavim na ganidi.
Ezi datirighin nan navim deraghavira iti.

2 "Ia oragh! God nan akuragha ua na ini.
Eghti ki nighnizir gavgavim an ikiva atiatingan kogham.
Ikiavira Itir God, a Godra, a na gamima, ki gavgavigha iti.
Guizbangira, a nan Akurvazir Gumazim, ezi ki an ziam fava onger akam
gami."
3 Mozir dipam, gumazir kuariba piriba, anepa bar akonge.
Ezi kamaghira, God uan gumazamizibar akuragh ua me inighti, me bar
akuegham.

11:15-16: Aisaia 35:8; 40:3; Akar Mogomem 16:12 **12:2:** Ua Me Ini 15:2; Onger Akaba 118:14
12:3: Jon 4:10; 4:13; 7:37-38

4 Dughiar kamin ia kamagh mikimam:

“E Ikiavira Itir God, an ziam dipon, egh a minabiva,
uarir akurvaghsi an dimam.
Egh ingangarir ekiar an amizibar gun kantribar gumazamiziba bar moghira me mikimiva,
an ziar ekiamin gun mikim.
5 Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir bar ekiar an amiziba bangin,
a bagh onger akabar amu an ziam fam!
Ia nguazir kamin gumazamiziba bar me mikim suam,
God ingangarir ekiabagh ami.”

6 O Saionin Mighsiamin itir gumazamiziba, ia fo,
Israelian Godin Bar Zuezim, a ian tongin ikia ingangarir ekiabagh amua, ziar bar ekiam iti.
Kamaghin amizi, ia pamten dimiva arang
bar akuegh onger akabar amu.

Aisaia, Godin akamin, gun kantrin mabav gei

13

(Sapta 13--23)

God kantri Babilon gasighasigham

1 God kantri Babilon gasighasighasa, kamaghin, a irebamin min garir bizimin aven, akam isa Emosin otarim, Aisaia ganingi.
2 A kamaghin migei:

“Ni nan nir avizir pin itim isi ababanimin min temeba puvatizir mighsiar mamin a kuasagh,
eghti midorozir gumaziba an ganigh izi uari akuvagh ikiam.
Ni pamtemin men dimti, me zuamira izi.
Eghti ni uan dafarim ghufegh, Babilonin itir gumazir aruar uan ziaba feba, tiar akar ekiabar amadaghan men akagh,
egh me amadaghti, me mangi me ko misogh.
3 Ki Babilon bagha nan navim bar nan ikufi,
egha ki uabi uan midorozir gumazir aghuir bar gavgaviba amisevegha, men diazi, me ize.
Egha ki Akar Gavgavim me mikeme, eghti me mangi Babilonia ivezir kuram me daningam.
Midorozir gumazir kaba, ziar ekiaba iti,
egha Babilon misoghasa bar akonge.”

4 Ia mighsiabagh isin niginir dafar kam baragh,
kar gumazir bar aviribar niginim.
Kantrin aviribar midorozir gumaziba iza uari akufa.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
misoghasa uan midorozir gumaziba akufa.
5 Me kantrin bar saghon itimin ikegha ize,
egha me mati Ikiavira Itir Godin piba ko bariba.
A bar aningaghegha, me akuvagh me damuti,

13:1: Aisaia 47:1-15; Jeremaia 50:1--51:64

me nguazir kamin itir kantribagh asighasigh, bar me agivagham.*

6 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira izegha gifa.
Kamaghin amizi, ia bar puviram aziva arang.
Dughiar kamin, Godin Gavgavim Bar Itim,
dughiar bar kuram amadaghti a izam.
7 Bizir kam bangin, gumazamizibar aghariba bar men amiraghti,
men gavgaviba bar givaghti, me uan navibar aven bar atiatingam.
8 Me nigh bar atiatighiva, mizazir bar ekiaba baragham,
mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, me mizazim iniam.
Me digavir kuram damuti, men guabara uarir akakagh suam,
me mizazir bar ekiam isi.
Egh me uarira uan guabar ganamin dughiamin,
me bar atiatigham.

9 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a izi,
kar Ikiavira Itir God uan aningagharir ekiam sara izasa misevezir dughiam,
egh nguazir kamin itir ruaghateviba bar dagh asighasighiva,
gumazamizir arazir kurabagh amiba me bar me agivagham.
10 Dughiar kamin, mikoveziba bar dar angazangarim mungegham.
Egh aruem otoghti, an angazangarim mitarmegham,
eghti iakinimin angazangarim puvatigham.

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Gumazamizibar arazir kuraba nguazir kam gizifa,
kamaghin amizi, ki men arazir kuraba ikarvagh, puv me damigham.
Gumazamizir uarira uan ziaba feba, ki me dikabiragham.
Gumazamizir igharaz darazi paza me gamua uari feba,
ki pazi me damigh men ifaghatir arazim agivagham.
12 Gumazamizir bar avirim arighiregham, eghti ki vaghvaziba ateghti, me ikiam.
Egh ni kantri Ofirin golin bar aghuim burian asaghasaghizi moghin,
ni me burian asaghasegham.
13 Dughiar kamin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
uan aningagharir bar dafam sara izam.
Egh ki overiam ko nguazim damighti, aning nigham,
eghti nguazim isivagh uan danganim ategham.”

14 Dughiar kamin, gumazamiziba bar puviram atiatingiva aregham,
mati asizir atiam, gumazim ruarimin ghua a gasasava amima,
an arav ghuzi moghin, me arimangegham.
Egh mati sipsipbar garir gumaziba puvatizi, me onganigh pura tintinibar zui moghin,
me tintinibar ari uamategh pura uan nguibabar mangam.
15 Eghti gumazir manam, apaniba an suira,
me uan midorozir sababar a biraghti, an aremegham.
16 Eghti apaniba, borir iririviba, men amebabar aghariba da me amikiva,

---

* **13:5:** Gumazir maba kamagh nighnisi, Hibrun akam, a “Nguazir kamin itir kantriba bar,” a dav geir puvati. Me ghaze, Hibrun akam kamaghin migei, “Kantrin kamra nguibaba bar an iti.” **13:6:** Joel 1:15 **13:8:** Onger Akaba 48:6; Aisaia 21:3 **13:10:** Esekiel 32:7; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Akar Mogomem 6:12-13; 8:12 **13:13:** Hagai 2:6

eghtɨ amebaba ko afeziaba ganvɨra ikɨtɨ,
me boriba isɨ dagɨaba itir nguazim gapɨztɨ, me arɨmɨghiram.
Eghtɨ apaniba men dɨpenibagh asɨghasɨgh, men biziba okɨmɨva,
men amuibar suigh, me abɨn arazir kurabar me damuam.

17 Ikiavɨra Itir God ua ghaze,
"Kɨ, Midbar navibagh inivima, me Babilonia mɨsoghasa izi.
Me Babilonian silva ko gol bagha nɨghnɨgha mɨsoghasa izir puvatɨ.
18 Me bar Babilonia agɨvasa nɨghnɨzim bar gavgafi.
Me gumazir igiaba uan pibar me gasɨtɨ, me arɨghiregham.
Eghtɨ borir ekiaba ko muziariba, me men apangkuvighan kogham."

19 E fo, Babilonɨn nguibar ekiam, a bar deragha nguibar ekiar mabagh afira.
Babilonian gumazamiziba, me uan nguibar ekiamɨn ziar aghuim bagha bar akonge.
Eghtɨ God Sodom ko Gomora gasɨghasɨghizɨ moghɨn,
a Babilon gasɨghasɨgham.
20 Gumazitam ua nguibar kamɨn ikian kogham.
Eghtɨ uaghan Arebian gumaziba izɨ uan averpenitam danganir kamɨn anesaraghan kogham.
Eghtɨ sipsipbar garir gumaziba uan sipsipba inigh izɨtɨ,
da danganir kamɨn irɨv ikɨ avughsan kogham.
21 Nguibar kam pura danganir kɨnim gavaghtɨ, asɨzir atiaba izɨva an ikiam.
Eghtɨ dɨmagarimɨn, kuaraziba dɨpenibar ikiam.
Eghtɨ poneba uaghan ikɨtɨ,
memen atiaba uari akun nguibar ekiamɨn mangɨ izegh damuam.
22 Eghtɨ, atrivibar dɨpeniba ko gumazir ekiabar dɨpeniba,
afiar atiaba izɨ dar ikɨ, pura dapur ikiam.
Bar guizbangɨra, Babilon ikuvighamin dughiam,
a roghɨra izegha gɨfa.

14

Ikiavɨra Itir God uan gumazamiziba ua me iniam

1 Eghtɨ Ikiavɨra Itir God uamategh Jekopɨn ovavir boribar apangkuvigham. A ua bagh Israelia mɨsevegham. Egh a men aku uamategh men nguazimra mangam. Eghtɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izɨ me ko ikɨ, men gumazamizibagh avagham.
2 Guizbangɨra, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Israelia inigh men aku uamategh Israelian nguazimɨn izam, kar Ikiavɨra Itir Godɨn nguazim. Eghtɨ Israelia, gumazamizir kabar amutɨ, me pura Israelian ingangarir gumazamizir kɨnibar otivigham. Fomɨra Israelia kalabus gatɨzir darasi, me datɨrɨghɨn, Israelian kalabuziabar aven ikiam. Me fomɨra Israelia dɨkabɨragha paza me gami, me datɨrɨghɨn Israelian apengan ikɨtɨ, me me gativagham.

Atrivir bar gavgavir irɨzimɨn ighiam

3 Ia Israelia, Ikiavɨra Itir God ian mɨzazim ko dughiar kuram agɨvaghtɨ, ia deravɨra ikiam. Igharaz darazi ia abɨrima, ia men ingangarir mɨtɨabagh ami, eghtɨ osɨmtɨzir kam, datɨrɨghɨn gɨvagham.
4-5 Eghtɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn damightɨ, ia Babilonɨn atrivim gɨnɨghnɨgh ighiar dɨbovir akar kam damuam. Ighiar kam kamakɨn:

13:19: Jenesis 19:24 **13:20:** Jeremaia 50:3; 50:39; 51:29; 51:62 **13:21:** Aisaia 34:14; Sefanaia 2:14; Akar Mogomem 18:2

"Maia! Ia ganigh, atrivir gavgavim irigha gifa.
Manmaghin amizi, atrivir puvira atara uan ziam fer kaba iri?
Ikiavira Itir Godra,
paza gumazibagh amir gumazir kurar kabar gavgavim agifa.
6 Atrivir kaba pura gumazamizibar aningaghegha paza me gami.
Egha me arazir kurabar kantrin igharazibagh amua, me gasighasighan avughsir puvati.
Me dughiaba bar, kantrin igharazibar atara
osimtizir kuraba me ganiga me gatifa.

7 "Ezi datirighin nguazir kamin ruaghateviba bar, avughsa navir amirizimin iti.
Dar gumazamiziba bar akuegha ighiabagh ami.

8 "Ezi Lebanonin kantrin ruarimin itir temer painba ko, temer sidaba, oregha fo,
Babilonin atrivim aremegha gifa.
Kamaghin amizi, me uaghan bar akonge.
Me ti ghaze, 'Gumazitam ua iziva e okan kogham. Bar dera!'

9 "Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, me ni iniasa bar akuegha biziba akira iti.
Danganir kam ti kamaghin migia ghaze,
Ia gumazir aruaba, dikav.
Ezi ia atriviba, ia uan atrivir dabirabiba ataghiragh.
Ia bar izi gumazir izir kam batogh.
10 Me bar moghira ni dipov migirigiar kamin ni damuam,
'Maia, e kamaghin nighnisi,
nin gavgavim ti bar en gavgavim gafira.
Ezi nin gavgavim datirighin bar givazi ni en min iti.
Ni gavgaviba puvati.'

11 "Ni fomira kurkazir aghuibar uabin kurtima, gumazamiziba gitaba misogha,
ighiabagh amua, nin ziar ekiam fe.
Ezi datirighin, ni Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itima, nguazimin apiziba nin dakozim gavagham.
Eghti ni me gisin dakuam.
Eghti kuruzir muziariba blanketin inimin min ni avaragham.

12 "Ni fomira ziar bar ekiam ike.
Gumazamizibar damazimin, ni mati mizarazibar anadir mikovezir overiamin ikia isimin min iti.
Ezi noka, ni datirighin irigha gifa.
Ni fomira midorozir gumazir gavgavim itim.
Ni kantrin aviriba agevir gumazim.
13 Ni ti kamaghin nighnisi,
'Ki mikovezibagh afiragh, bar pin mar overiamin mavanabogham.
Egh ki uan atrivir dabirabim isi,
Godin mikovezibagh isin bar pin mar anefagham.

14:12: Luk 10:18; Akar Mogomem 8:10; 9:1; 12:8-9

Egh kɨ uaghan izɨ, notɨn amadaghan itir mɨghsɨar aseba iza uari akuvi naghɨn,
a gisɨn bar pɨn mar daperaghɨv ikiam.
14 Kɨ ghuariabagh isɨn bar pɨn mar ghuanabogh,
Godɨn Bar Pɨn Itimɨn mɨn ikiam.’

15 “Ezɨ noka, nɨ irɨgha gɨfa,
nɨ bar vɨn mar magɨrɨ Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn ikɨ,
egh nɨ bar apengan ikiam.
16 Egh nguibar kamɨn, oveaghuezir gumazamiziba nɨn apigh bar dɨgavir kuram damigham.
Egh me dɨkɨravɨra nɨn gan kamaghɨn azaragham,
‘Gumazir kamra ti, nguazim gamizɨ a ivazvazima,
kantrin igharazibar itir atriviba atiatia nɨsi, guisɨ?
17 Gumazir kamra ti, nguibar ekiabagh asɨghasɨghava, nguazim gamima,
a nguazir kɨnimɨn oto?
Gumazir kamra ti, kalabuziam gatɨzir gumazamizibar apangkuvizir puvatɨgha, me ataghizɨ,
me uamategha uan nguibabar ghuzir puvatɨ?
Are, gumazir kamra!’

18 “Atrivir igharaziba over dughiamɨn, gumazamiziba bar deravɨra men kuabagh amua,
mozir bar aghuibar me afi.
19 Ezɨ nɨ puvatɨ.
Nɨn kuam mati, gumazim temer aguam kurasa an anetugha anekunizɨ moghɨn,
me nɨn kuam akunizɨma a mozim giraghu.
Nɨn kuam tuavimɨn gumazir igharazir mɨdorozimɨn ovengezibar kuabar pozimɨn apengan iti.
Ezɨ gumazamiziba a dɨka ivemara mangɨ izegh gami.
Men duaba bar moghɨra,
gumazir ovegha gɨvazibar mozimɨn, bar vɨn mar magɨram.
20 Nɨ uan kantri gasɨghasigha,
uan gumazamiziba mɨsoghezɨ, me ariaghire.
Kamaghɨn amizɨ, me atrivir igharazibar mɨn deravɨra nɨn kuam akɨrigh,
anefaghan kogham.
Atrivir kurar kamɨn boriba,
nguazir kamɨn bar gɨvaghtɨ, bar deragham.
21 Kamaghɨn, an boriba, ia bar da inigh izɨ,
egh men inazir afeziabar arazir kuraba ikarvaghsɨ,
me mɨsoghtɨ me arɨghiregh.
Eghtɨ men tav ua ikian kogh, atrivimɨn otogh, ua kantribar ganan kogham.
Egh ua nguazir kamɨn danganiba bar dar mangɨ
nguibar ekiabar ingaran kogham.”

Ikiavɨra Itir God
Babilonia gasɨghasɨgham

22 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim kamaghɨn mɨgei:

“Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ uabɨ dɨkavigh mangɨ Babilonia mɨsoghɨva,
me gasɨghasɨgh bar me agɨvagham.
Kɨ men tav ateghtɨma a ikian kogham.
Bar puvatɨ.

Gumaziba ko, amiziba ko, boriba, bar givagham.
23 Ki mati amizim uan bizimin minezіba avi moghin,
ki uan bizim isi Babilon bar anevigh anegivagham.
Ki Babilon damighti, mughuriar kuram itir beghneazim bar anevaragham.
Eghti asizir atiaba an ikiam.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God,
Asiriabagh asighasigham

24 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin akar dikirizir mam gami:

“Bar guizbangira, bizir ki damuasa nighnigha givazim,
ki a damuam.
25 Asiriaba nan nguazimin iza, nan gumazamizibagh amizi,
me osimtizir bar ekiam ateri.
Asiriaba pamtemin Israelia abirima, me puvira ingari,
mati bulmakaun mam, gumazim ter ararim an tuem gatigha, anebirima, a ingari.
Eghti Asiriaba, Israelian nguazir mighsiabar ikivira ikiti,
ki me dikabin bar me righirigham.
Egh osimtizir ekiar Israelia aterir kam,
ki bar anegivagham.”

26 Nguazir kamin itir kantrin gavgaviba,
Ikiavira Itir God arazir kamra me damuasa nighnigha gifa.
Kamaghin amizi, a me gasighasighasa uan agharim ghufegha gara iti.
27 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin damuasa nighnigha gifa,
ezi tina an anogoregham?
A uan agharim ghufegha gifa,
eghti tav an agharim medagh magiran iburagham.

Ikiavira Itir God
Filistiabagh asighasigham

28 Atrivim Ahas aremezi azenimin, Ikiavira Itir God akar mam aningi. Akar kam kamakin:

29 “Ia Filistian gumazamiziba, ia oragh.
Aghorir ian misoghezir kam, a dipiriaghirigha gifa, eghti ia bizir kam bagh bar akongan marki.
Gin kuruzitam oveghti, kuruzir kuratam an danganim iniam.
Egh kuruzir kam, a kuruzir bar kuram bateghti,
an aviziba iki, egh mighi mangi izegh damuam.*
30 Gumazamizir onganarazibagh amiba, me deravira ikiam.
Gumazamizir biziba puvatiziba, me navir amirizim iniam.

14:24: Aisaia 10:5-34; Nahum 1:1--3:19; Sefanaia 2:13-15 **14:28:** 2 Atriviba 16:20; 2 Eghaghaniba 28:27 **14:29:** Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7

* **14:29:** Fofozir gumazir maba ghaze, Asirian atrivir mam aremezir dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, ti akar kam akuri. An akar isin zuir kamin kamaghin migei, atrivir igharaziba atrivir kamin danganim iniam, eghti men arazir osimtizim kantrin igharazibagh aningamim bar ekevegham, egh atrivir kamin arazibagh afiragham.

Eghtɨ ia Filistiaba, kɨ mɨtɨriba azir dughiar bar ruarim amadaghtɨ, a izam.
Eghtɨ mɨtiriar azir kam, ian ikiavɨra itir varazira damutɨ,
me bar mɨtiriam bangɨn arɨghirɨ bar gevegham.

31 "Ia Filistian nguibar ekiaba ko, gumazamizir men itiba,
ia bar moghɨram atiatingɨva, nɨghɨva akong puv aziva, pamtemɨn dɨm gan,
mɨdorozir gumazir bar bɨzir dafam, notɨn amadaghan ikegha izi.
Me izima, mati avir mɨturim men gɨrakɨrangɨn otifi.
Mɨdorozir gumazir kaba, me mɨdorozir gumazir bar gavgaviba,
ezɨ, men tav uabɨra gɨn izir puvatɨ, me bar moghɨra uari inigha izi."

32 E Israelia, e gantɨ, Filistian abuir gumaziba izɨ uarir akurvaghsɨ en azangsɨghtɨ,
e manmaghɨn men akam ikarvagham?
E kamaghɨn men akam ikarvagham,
"Ikiavɨra Itir God, Saionɨn nguibamɨn ingarigha a gamizɨ a tugha gavgafi.
Ezɨ an gumazamiziba osɨmtɨzir ekiaba me bativir dughiabar,
me a bagh mangɨ an aven modogh deravɨra ikiam."

15

Ikiavɨra Itir God Moapia gasɨghasɨgham

1 Ikiavɨra Itir God kantri Moap gɨnɨghnɨgha akar kam anɨngi:

Apaniba dɨmagarimɨn iza kantri Moapɨn otogha,
Arɨn nguibar ekiam gasɨghasɨsi.
Me ghua Kirɨn nguibar ekiam gasɨghasɨghizɨ,
Moapɨn kantri datɨrɨghɨn bar ikufi.
2 Kamaghɨn amizɨ, Dibonɨn nguibar ekiamɨn itir gumazamiziba, mɨghsɨabar ghuavanabogha,
asebar ziaba fer danganibar aziava ara iti.
Moapia bar fo, Nebon nguibar ekiam ko, Medeban nguibar ekiam bar ikuvizɨma,
kamaghɨn me aningɨn apangkuvigha azi.
Me bar aning bagha osemegha,
uan dapanir arɨziba ko, ghuamasɨzir arɨzibagh ise.
3 Egha azir korotiaba aghuigha,
nguibar ekiabar tuavibagh arui.
Marazi uan dɨpenibar avughsamin danganibar iti,
ezɨ marazi uari akuva itir danganibar iti,
Me bar puv azima, temeriba men damazibar izaghira,
egha uaghira nguazim giri.
4 Hesbonɨn nguibar ekiam ko, Elealen nguibar ekiamɨn itir gumazamiziba,
me uaghan bar puvɨram azi,
ezɨ Jahasɨn nguibar ekiamɨn itir gumazamiziba, men azir akaba barasi.
Ezɨ mɨdorozir gumazir gavgaviba uaghan osemegha ara dei.
Guizbangɨra, Moapian gavgavim bar gɨfa.

5 Mevzika! Kɨ uaghan Moapian apangkuvigha, me bagha azi.
Kɨ garima, me uan nguibam ategha, ara ivemara

15:1: Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; Esekiel 25:8-11; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11

Soarin nguibar ekiam ko, Eklat Selisian nguibar ekiamin zui.
Me aziavira ghua Luhitin nguibar ekiamin tuavimin ghuavanadi.
Egha me uan osimtizir ekiam ginighnigha pamtem aziava ara
Horonaimin nguibar ekiamin tuavimin zui.
Ezi men ararem bar ekefe.
6 Me fo, Nimrimin dipam bar misingizi, an apinimin itir oghevseviba uaghan misingi.
Me ghaze, Danganir kam, oghevseviba ko, temeba ti uam an aghungan kogham.
7 Ezi Moapia uan nguibamin ikiava,
uari bagh akumakumizir bizir aghuiba, me da saram ari.
Me kantri Moap ategha, Temeba Itir Danganir Zarir tuavimin zui.
8-9 Bar guizbangira, me uarir akurvaghamin ararem bar ekevegha
men kantrin danganiba bar dar ghu.
Eklaimin nguibar ekiam ko, Berelimin nguibar ekiam ko,
kantri Moapin itir nguibar ekiar aviribar gumazamiziba, men ararem baraki.
Guizbangira, Moapian ghuzim Dimonin dipam gizifa.
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
A uam puv Moapia damigham.
Moapian arav ghueziba ko, kantri Moapin ikiavira itir varazira,
a laionin bar kuram mikemeghti, a izi bar me gasighasigham.*

16

1 O Moapin atrivim, e Moapian gumazamiziba ara iza Idomin nguibar ekiam Selan iti.
Eghti atrivim, ni sipsipin nguziba isi da amadaghti, da Saionin Mighsiamin mangam.
Sipsipin kaba, Saionin Mighsiamin gumazamiziba dar ganigh fogh suam,
e uam dagiaba takisin min me daningam.
Gumazir sipsipin kaba inigha zuiba,
me gumazamiziba puvatizir danganimin zuir tuavimin mangi, Jerusalemin otivigham.
Jerusalem, Saionin guivimin ababanim gami.
2 Egh me kamaghin Judan gumazamizibav mikim,
Apaniba en nguibabar en agirazi,
e ara ghua Arnonin Fanemin miriamin ikia,
deragha itir puvati.
E mati kuarazir nguziba uan mikonimin suaghiregha
pura tintinibar ruarimin aven arui moghin,
e ara pura tintinibar arui.
3 Ezi, e kamaghsua, ia en akaba tuisighiva, kotin aven guizin arazimin gin mangi en akuragh.
E kamaghin ifonge, ia en danganir mogomemin min otogh.
E mati gumaziba temer ekiamin apengan mangi aruer dafamin mizazimin uari muegh, an orangtizimin ikiam moghin, e izi ian kantri uari mongam.
En apaniba en nguibabar en agirazima, e datirighin pura guighav iti.
Kamaghin, ia ua e isi, apanibar agharim datighti,
me izi pazi e damuan marki.

* **15:8-9:** Vezin kam, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

4 E uari, e Moapian gumazamizir aragharuiba, ia e ateghti,
e izi ian tongin ian nguazimin ikiam.
Eghti ia en ganiva e mueghti,
en apaniba e gasighasighan kogham!

“E fo, osimtizir datirighin e bativir kaba givaghti,
en apaniba en kantri ategh mangi ua pazi e damuan kogh,
5 eghti danganir kamin, atrivir mam otogham.
A Devitin ovavir boribar gumazir mam.
Egh a uan gumazamiziba bar men apangkuvigh,
egh zurara guizin arazimin gin mangi men ganam.
A uan gumazamizibar osimtiziba baragh, egh zuamira me tuisigh me akirmigham.
Egh a zurara arazir aghuibar amusi gavgavigham.”

6 Ezi Judaba Moapian akar kam baregha, me kamaghin uarira uariv gei,
“E Moapian arazir uari febar eghaghaniba baregha gifa.
Me puv ifaghata uarira uan ziaba fa, migirigiar guar aviribagh ami.
Me ghaze, me uarira ikia, gumazamizir igharazibagh afiragha, me dipofi.
E fo, Moapia me gumazamizir ifariba.
E nighnizir gavgavim men akabar ikian kogham.

7 “Kamaghin amizi, e Moapian gumazamiziba ateghti,
me uan kantrin osimtizim ko mizazim bagh aziva arangam.
Me fomira Kirheresin nguibar ekiamin ikia,
wainin ovizir midiarir me apuzizir aghuiba api.
Men bizir aghuiba, da bar moghira ikuvigha gifa,
kamaghin amizi, me datirighin dagher aghuir kabagh nighnigha,
bar uarir apangkuvighav arai.
Mevzika!
Gumazamiziba bar men apangkuvigh me bagh aziam.
8 Me uaghan uan wainin azenir aghuir Hesbonin nguibar ekiam ko, Sipman nguibar ekiamin boroghira itibagh nighnigha,
dar apangkuvavira iti.
Kantrin igharazibar atriviba fomira,
wainin azenir kabar wainin dipabar amasa bar ifonge.
Ezi wainin dipar kaba me gamima, me bar ongani.
Ezi wainin azenir kaba datirighin, bar misigha ikuvigha gifa.
Moapia fomira wainin azenir bar aviriba ike,
da Hesbon ko Sipman nguibar ekiamningin ikegha,
ghua notin amadaghan Jaserin nguibar ekiamin ghua, aruem anadi naghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin tu.
Egha maghira ghua Amangsizim Itir Dipar Akarem girigha
ghua vongin aruem uaghiri naghin tu.

9 “Ki Jaserin nguibar ekiam ko, Sipman wainin azeniba bagha azi.
Ezi nan damazir temeriba uaghan Hesbon ko, Elealen nguibar ekiamning gisin iri.
Ki fo, ia bar ikuvigha gifa,
kamaghin amizi, ian gumazamiziba wainin azenibar mangi,
wainin ovizir andiziba kuarsi bar akuegh dim ivemar mangigh izegh damuan kogham.
10 Wainin azenir kaba, da fomira bar puvira be,

ezɨ gumazamiziba da kuarir dughiamɨn, me bar akonge.
Ezɨ datɨrɨghɨn bar akongezir arazir dɨmdɨar kam gɨfa, ezɨ gumazamiziba ua
bar akongeghamin ighiabagh amir puvatɨ.
Ezɨ gumazamiziba uam wainɨn itarir ekiamɨn, wainɨn ovɨziba mɨrmɨrir
puvatɨ.
Ikiavɨra Itir God men akaba dukuagha, me bar akongezir arazir dɨmdɨar
kam agɨfa.
11 Kamaghɨn amizɨ, kɨ Moapia ko, Kirheresɨn nguibar ekiamɨn gumazamiziba
bagha nan navim bar oseme.
Gumazimɨn navim bar osemegha gita mɨsogha ighiar amɨrizibagh ami
moghɨn, nan navim bar oseme.
12 Moapian gumazamiziba uan asebar ziaba fasa mɨghsɨabar ghuavanega,
dar dɨpenibar aven dar dei.
Me arazir kabagh amua pura uan gavgaviba agefi.
Ezɨ men arazir kam tong men akurvazir puvatɨ.”

13 Moapia ikuvighamin mɨgɨrɨgɨar kaba, Ikiavɨra Itir God bar fomɨram dagh
amigha gɨfa.
14 Egha Ikiavɨra Itir God datɨrɨghɨn ua kamaghɨn mɨgei, “Moapia uan bizir
aghuiba sara bar gɨvaghamin azenir 3plara iti. 3plan azenir kabanang, dar
arueba kɨ vaghvagha, bar deraghavɨra da medi. Ezɨ namba 3ɨn azenimɨn, kɨ
mɨkemezɨ moghɨn kɨ bizir kabar amuam. Moapɨn ziam datɨrɨghɨn bar pɨn iti,
egh a gɨn bar gɨvagham. Gumazamizir bar avɨrim datɨrɨghɨn kantri Moapɨn
iti, eghtɨ men kantri ikuvamin dughiamɨn, gumazamizir varazira an ikɨva
gavgaviba puvatɨgham.”

17

Ikiavɨra Itir God, kantri Siria ko Israelia gasɨghasɨgham

1 Ikiavɨra Itir God Damaskusɨn nguibar ekiam ikuvighasa akar kam anɨngi.
A kamaghɨn mɨgei:

“Ia oragh! Apaniba Sirian kantrin nguibar ekiam Damaskus gasɨghasɨgham,
eghtɨ a bizir kuraba akurir danganir pozimɨn otogham.
2 Gumazamizitaba uam Aroerɨn Distrighɨn nguibabar ikian kogham.
Eghtɨ an nguibaba, pura sipsipbar danganibagh avagham.
Eghtɨ a ua dar amutɨ, da atiatingamin gumaziba puvatɨgham,
kamaghɨn amizɨ, sipsipɨn kaba deravɨra ikiam.
3 Apaniba, kantri Israelɨn nguibar gavgavibagh asɨghasigh,
egh uaghan Damaskusɨn gumazamizibagh gativagham.
Datɨrɨghɨn kantri Israel ko Siria, aning ziar ekiamning itima,
gumazamizir avɨrim aningɨn iti.
Eghtɨ kantrin kamning bar ikuvightɨ, gumazamizir varazira ikiam.
Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim,
kɨ mɨkemegha gɨfa.”

4 Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei,
“Dughiar kamɨn, Jekopɨn ovavir boribar ziar ekiam gɨvagham.
Men bizir aghuir bar avɨriba ko, gumazamizir bar avɨrim gɨvagham,
eghtɨ men kantri biziba bar puvatɨgh pura ikiam.
Egha mati arɨmariam gumazir gavgavir dafam batozɨ,
a bar agharim gura.

17:1: Jeremaia 49:23-27; Amos 1:3-5; Sekaraia 9:1

5 Israelia datɨrɨghɨn bar avɨrasemegha,
mati witba Refaimɨn danganir zarimɨn bar puvɨram otifi.
Eghtɨ apaniba me gasɨghasɨgh gɨvaghamin dughiamɨn,
me bar avɨrasemeghan kogham,
mati me azenimɨn witba akoregha gɨvazɨ, witɨn vaghvaziba mɨtivighav iti.
6 Egha me mati, temer oliv, gumazim aghorim inigha a mɨsogha olivɨn ovɨzir avɨriba ini,
ezɨ datɨrɨghɨn olivɨn ovɨzir puningra an ghuamɨn itima,
ovɨzir vaghvaziba an aguabar iti.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, Israelian God,
kɨ mɨkemegha gɨfa.”

7 Dughiar kamɨn, gumazamiziba navibagh iragh,
Israelɨn Godɨn ziam fɨ nɨghnɨzir gavgavim an ikiam,
a Godɨn men ingarizim,
a Israelian Godɨn Bar Zuezim.
8 Egh me uamategh uari ingarizir ofa gamir dakoziba bagh mangan kogh,
egh ua aser amizim Aseran ziam fan kogh,
egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba, dar ziaba fan kogham.
Egh pauran mughuriar aghuim zuim isɨ
aser amizim Asera bagh me ofa gamir dakozibar uam a tuan kogham.
Me uari uan dafaribar ingarigha asebar ziaba fer bizir kaba,
me bar da agɨvagham.

9 God Israel gasɨghasɨghamin dughiar kamɨn, men nguibar ekiar gavgaviba, bar ikuvigh pura ikiam, da mati nguazir kamɨn fomɨra ikezir darazir nguibabar mɨn ganam. Israelia fomɨra mɨsoghasa izima, me uan nguibaba ategha are, ezɨ nguibar ekiar kaba pura mɨghsɨabagh isɨn itima, ruarim ada avara.*

10-11 O Israelia, God ian akurvazir bizir kam, ia a gɨnɨghnɨzir puvatɨ.
Dughiar kurabar, a mati dagɨar bar ekiam,
ia ghua an aven uari moga deravɨra iti.
Ezɨ bar guizbangɨra, ia a gɨn amadagha bar a gɨnɨghnɨzir puvatɨ.
Ia igharaz darazir asebar ziaba fava,
ia ghaze, aser kaba ian akuraghtɨ, ia deravɨra ikiam.
Egh ia mɨzaziba ko arɨmariaba ikɨ bar ikuvigh deragh ikian kogh,
egh uamategh deraghamin tuaviba puvatɨgham.
Mati ia wainɨn azenim oparigha, wainɨn ikarɨzibar dafaribar gari,
da zuamɨram akɨmariba otivima, ia bar akonge.
Ezɨ ia dar dagheba inighan kogham. Puvatɨ.
Wainɨn ikarɨzir kaba mɨsightɨ, azenim bar ikuvigham.

God kantrin gavgaviba dɨkabɨra

12 Ia nɨgɨnir ekiar kam baragh!
Kar kantrin avɨribar mɨdorozir gumaziba uari akuvir nɨgɨnim.
Men nɨgɨnim mati, ongarim pamtem iza
dadarimɨn dɨpɨraghira tɨngazi.
13 Apaniba mati, aperiar dafam aforegha izi.

17:7: Maika 7:7 * **17:9:** Vezɨn kam, Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgiar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

Eghti God men atariva pamtem me mikemeghti,
me uamategh ari uan nguibabar mangam.
God men agiraghti, me pura mangam,
mati aminim mighsiabar dikavigha,
raizin misevibagh varazi, da pura tintinibar zui,
egha mati aminir dafam pamtem iza,
nguazir minezibа avizi da tintinibar ghuavanadi.
14 Guaratizibar, apaniba iza nguibam korima,
gumazamiziba bar atiatingi.
Egha mizarazibar me itir puvati.
God, arazir kamin, en apanibar tuaviba apirima,
me iza pazav e gamua,
en biziba okeir puvati.

18

Ikiavira Itir God, akam Itiopian kantrin iti

1 Itiopian kantrin dipabar vongin itir gumazamiziba, mevzika!
Nguazir kamin apizir aviriba an ikia, migha mangin izegh gami.
2 Me uan abuir gumaziba amadima,
me ighuruniba inigha, da ikegha botbar ingarigha, dagh apiagha Nailin Fanemin uaghiri.
Ia Itiopiabar abuir gumaziba, ia zuamira zuir gumaziba,
ia uamategh uan kantrin gavgavimin mangi, kantrin dipar aviriba itim.
Kantrin kamin itir gumazamiziba, me bar ruarigha, mikarziba bar dera.
Ezi ian kantrin kam, midorozimin ziar ekiam iti,
ezi kantrin igharaziba bar an atiatingi.

3 Ia gumazamizir nguazir kamin ruaghatevim bar an itiba, ia bar oragh.
Ia ganti, me ababanitam mighsiabar a kuazaghti, ia deraviram an gan.
Egh ia oraghti me sighatam giviti,
ia kuariba arigh deragh a baragh.
4 Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme,
"Ki uan Nguibamin ikiava, gumazamizibar arazibar gara,
puram aghumra ikia men gari.
Egha ki me gasighasighasa navim dikavir puvati.
Ki me mizua pura nimira iti,
mati aruem nguazim gisirazima, an fefem ghuavanadi.
Egha ki mati dagheba iniamin dughiam roghira izima,
ghuariaba dimagaribar iza azenibagh iri moghin,
ki nimira ikia me mizuavira iti."

5 Guizbangira, kantrin kam bar gavgafi,
mati wainin ikarizim deraviram otogha, an akimariba otivigha irezi,
wainin oviziba kiran oveghangin aniam.
Gumazim aningaghegha wainin ovizir ghuariba itir aguam atuzi a irizi moghin,
God kantrin kam gasighasigham.*
6 Ikiavira Itir God apaniba amadaghti,
me izi kantrin kam bar a gasighasigham,

18:1: Sefanaia 2:12 * **18:5:** Gumazir maba kamagh nighnisi, vezin kam kantri Itiopian migei. Ezi gumazir igharaziba ghaze, a kantri Asirian migei.

eghtɨ kantrin kamɨn mɨdorozir gumazibar kuaba pura tintinibar nguazim gireghɨv ikiam.
Eghtɨ kuarazir isaba ko, ruarimɨn itir asɨzir atiaba izɨ men kuabar amam.
Aruemɨn dughiamɨn, isaba izɨ dar amɨtɨ,
orangtɨzimɨn dughiamɨn, ruarimɨn itir asɨzir atiaba izɨ kuar kabar amam.
7 Dughiar kamɨn, Itiopian kantrin gumazamiziba bizir bar aghuiba inigh mangɨ
Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim danɨngam.
A kantrin gavgavim. A kantrin dɨpar bar avɨriba itim.
Kantrin kamɨn itir gumazamiziba bar ruarigha, mɨkarziba bar dera.
Egha kantrin kam, mɨdorozimɨn ziar ekiam iti, ezɨ kantrin igharaziba bar an atiatingi.
Eghtɨ me uan bizir aghuiba inigh izɨ Saionɨn Mɨghsɨamɨn izam.
Ikiavɨra Itir God, ua bagha danganir kam amɨsefe,
eghtɨ gumazamiziba an izɨ, an ziam fam.

19

Ikiavɨra Itir God Isipia gasɨghasɨgham

1 Isipia bar ikuvighasa, Ikiavɨra Itir God akar kam me bagha an anɨngi.

“Ia gan! Ikiavɨra Itir God ghuariam gisɨn aperaghav ikia,
ivegha akɨgha Isipɨn kantrin izi.
A izɨ otoghamin dughiamɨn, Isipian aseba, bar puvɨra nɨghtɨ,
Isipian gumazamiziba bar puvɨram atiatingɨva,
gavgaviba amɨragh magɨrɨgh bar gɨvagham.”

2 Egha Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei,
“Kɨ Isipian navibagh inivtɨ, me uarira uariv sogham.
Aveghbuaba uarira uariv soghtɨma,
namakaba uarira uariv sogham.
Isipian nguibar ekiaba uarira uariv soghtɨma,
provinsba uaghan uarira uariv sogham.
3 Kɨ Isipia damightɨ men gavgavim gɨvaghtɨ,
me okam nɨghnɨghɨva,
bizir me damuasa nɨghnɨziba, me dar amuan kogham.
Egh me uan asebar azangtɨ, da ti men akurvagham.
Egh me mangɨ, gumazir oveaghuezibar duabar azangsɨgham,
me bizir manam damuam.
Me imezibagh amir gumaziba ko kukunir gumazibar nɨghnɨzibagh foghsɨ
men azangsɨgham.
4 Kɨ Isipia isɨva, atrivir kuratamɨn agharim datɨghtɨ,
a men ganam.
A gumazir bar anɨngaghezim,
a men gan, deragh me damuan kogham.
Kɨ Ekiam, kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim,
kɨ mɨkemegha gɨfa.”

5 Eghtɨ Nailɨn Fanem bar dakegh magɨrɨtɨ,
nguazim otogh bar mɨsɨngigham.
6 Daghurir dɨpar izava Nailɨn Fanem ginivizíba,

19:1: Jeremaia 46:2-26; Esekiel 29:1--32:32

aghumra daka uaghirima, mughuriar kuram otifi.
Eghtima ogheba ko ighurunir dipamin itiba bar misingigham.
7 Eghti me fanemin miriam ko an akamin boroghin oparizir dagheba misingti,
aminim vang bar da inigh mangigham.
8 Eghti gumazir Nailin Fanemin osiriba isiba,
uam osiribar guan kogh, uan iver ekiaba akuniva osiriba inian kogham.
Kamaghin amizi, men naviba bar osemeghti,
me aziva arangam.
9 Eghti korotiabar ingarir biziba
uam otivan kogham.
Eghti gumazir iniba nuaviba ko amizir korotiaba isaiba,
me bar amiragh, bar osemegh puviram aziam.
10 Eghti Isipian gumazir dapaniba bar ikuvighti,
dagiaba bagha ingarir gumazamiziba,
men navir averiaba bar me basemegham.*

11 Soanin nguibamin gumazir ekiaba, me gumazir onganiba.
Ezi gumazir nighnizir aghuiba Isipin atrivim ganidiba, me migirigiar kuraba a ganidi.
Fofozir gumazir kaba vaghvagha atiatir puvatigha kamaghin Isipian atrivim gifara
uari fa migia ghaze,
“Ki fofozir gumazibar gin zuir suren gumazibar mav.
Ki fomira itir atrivibar ovavir borimra!”

12 Egha me managh uan fofoziba moegha,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Isipia damuamin bizibar gun ni mikemezir puvati?
Bar puvati.
13 Soanin nguibam ko, Memfisin nguibar ekiam, aningin gumazir ekiaba,
me gumazir onganiba.
Ezi Isipian gumazamizibar gumazir dapanir ekiaba,
me uaghan deragha kantrin garir puvati.
14 Guizbangira, Ikiavira Itir God, Isipian nighnizim gasighasigha gifa.
Bizir kam bangin, Isipia amir biziba, bar ikuvigha ghua,
mati wainin dipar onganim amezir gumazim uan mimizim dikaragha, atam irighai.
15 Gumazitam kantri Isipin akuraghti, a deragh ikian kogham.
Gumazir ekiam o pura gumazir kinim,
a bizitam damuan kogham.

Ikiavira Itir God Isipia ivezir kuram me daningti, me navibagh iragham

16 Gin izamin dughiamin, Isipia kamaghin osimtiziba aterіva, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ganti, a me misoghsi uan agharim ghufeghti, me amizibar min bar atiatigh nigham.
17 Egh dughiar kamin, Isipian gumazamiziba oraghti, me kantri Judan ziam diboroghti, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ko a damuamin bizibagh nighnigh, bar moghiram an atiating nigham.
18 Dughiar kamin, Isipian gumazamizir an 5plan nguibar ekiabar itiba, me Hibrun akam mikimam. Egh nguibar ekiar kabar itir gumazamiziba,

* **19:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim baghvira iki an apengan ikiam. Nguibar ekiar kabar mam, me ziar kam a darigham, “Aruemin Nguibar Ekiam.”†

19 Eghti dughiar kamin, Isipin kantrin tongin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozir tam ikiam. Eghti me uaghan Isipin kantrin mitaghniamin, Ikiavira Itir God baghavira itir dagiar dipenir akinir mam asaraghti, a tughiv ikiam.

20 Dagiar dipenir akinir kam ko, ofa gamir dakozir kam, Isipin nguazimin ikiti, gumazamiziba aningin gan, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ginighnigham. Eghti apaniba izi pazi me damuamin dughiamin, me Ikiavira Itir Godin dimti, an Akurvazir Gumazitam amadaghti, a izi men akuragh ua me iniam.

21 Eghti Ikiavira Itir God uabi isi Isipian akaghti, me a gifogh suam, a uabi Ikiavira Itir God. A kamaghin damighti, Isipia bar deragh a gifogh, an ziam fi, uan asiziba tuer ofaba ko witin oviziba tuamin ofaba, da inigh a bagh mangam. Egh me akar dikirizibar a damuva, egh me damuasa mikemezir bizibar amuam.

22 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ivezir kuram Isipia daningam. Arazir an amir kamin, a men arazir kuraba akirmighasa. Eghti gin me navibagh iragh uamategh Ikiavira Itir God bagh mangiti, a men azangsiziba baragh, me damuti, me ghuamaghegh deravira ikiam.

23 Dughiar kamin, tuavir ekiar mam Isipin kantri ko Asirian kantrin tongin ikiam. Eghti Asiriaba daru Isipin kantrin mangiti, Isipia daru Asirian kantrin mangam. Eghti kantrin kamningin gumazamiziba Ekiamin ziamra fam.

24 Eghti dughiar kamin, kantri Israel, Isipin kantri ko Asirian kantri, me roroabar otogh uari inigh deraghvira ikiam. Eghti God me bangin, nguazimin itir kantriba bar, dar gumazamiziba bar deragh me damuam.

25 Egh Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bizir aghuiba me daning kamaghin mikimam, “Isipia, ki deravira ia damuam, ia nan gumazamiziba. Egh ia Asiriaba, ki deravira ia damuam, ia gumazamizir ki uabi ingarizziba. Egh ia Israelia, ki deravira ia damuam, ia gumazamizir ki ua bagha misevezíba.”

20

Aisaia amizir arazir kam, a God damuamin bizim akakasi

1 Asirian Atrivim Sargon migeima, an midorozir gumazir dapanir ekiam, Asirian midorozir gumaziba inigha ghua Filistian kantrin aven, Asdotin nguibar ekiamin misosi. Ezi azenir kamra, God akar kam Aisaia ganingi.

2 Ikiavira Itir God fomiram Emosin otarim Aisaia, arazir kam damuasa a migia ghaze, Aisaia azir korotiar an aghuiziba adegh bibiamra iki, egh uan dagarimin, dagarir asuaba suegh pura suer kinibar daru. Ezi Aisaia Ikiavira Itir Godin akam baregha, a mikemezi moghin ami.

3 Ezi gin, Ikiavira Itir God kamaghin migei, “3plan azenir kaba bar moghira, nan ingangarir gumazim Aisaia, korotiar tam ko dagarir asua tam aruzir puvatigha, puram arui. Ezi an arazir an amizir kam, a bizir bar kurar Isipin kantri ko, Itiopian kantri bativamin ababanim.

4 Eghti Asirian atrivim mangi, kantri Isip ko kantri Itiopia misogham. Egh a kantrin kamningin gumazamizir igiaba ko, gumazamizir ghuriba inigh mangi kantrin igharazir tamin me kalabuziam darigham. Egh me mangamin dughiamin, me korotiaba ko dagarir asuataba aghuighan kogham, me pura daruam. Me pura bibiabara iki, bar aghumsigham.

---

† **19:18:** Akinafarir ghurir maba Hibrun akamin ziar kam iti, “Aruemin Nguibar Ekiam.” Ezi maba ziar kam iti, “Ikuvighamin Nguibar Ekiam.” **19:23:** Aisaia 27:13; 35:8; 62:10

5 Gumazamiziba kantri Itiopia ko kantri Isipin gara men ziamning fa
ghaze, Aning ti en apanibav soghsi en akurvagham, egh me guizbangira
digavir kuram damigh, bar aghumsigh, naviba bar ikuvigham.
6 Dughiar kamin, Filistian gumazamizir ongarir miriamin itiba, me kam-
aghin uarira uariv kimam, 'Maia! E kantrin gavgavir kamning, en akur-
vaghasa, e aningin azaragha ghaze, me en akuraghtima, Asiriaba ua izi e
gasighasighan kogham. Ezi ia gan, kantrin kamningra datirighin ikufi. Ezi
e Asirian midorozir afuziba gitaviraghan tuaviba ua puvati.' "

21

Ikiavira Itir God, Babilonin nguibar ekiam gasighasigham

1 Ikiavira Itir God, Babilon ikuvighamin akar kam aningi, an ongarimin
boroghin gumazamiziba puvatizir danganimin iti.

Ia oragh, osimtizir bar dafam ko, bizibagh asighasizir arazim me batogham.
Apaniba izi mati, aminir bar gavgavim, Negevin danganim, a sautin
amadaghan itir gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha,
pamtem ivegha iza bizimin min nguazim avigha izi.
Gumazamiziba puvatizir danganir kam, gumazamizibagh amima
me bar atiati.*

2 Ezi God bizir bar kurar mam nan aka, ki irebamin min garir bizimin, an
gani.
Ki orazi, Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Babilonia, me gumazamizibagh ifara paza me gami darasi.
Egha me arazir kam gamima a ghua bar ekefe.
Kamaghin amizi, ia kantri Elamin itir midorozir gumaziba,
ia izi Babilonia misogh.
Eghti ia Midian kantrin midorozir gumaziba,
ia izi nguibar ekiar kam an ekiarugh.
Ki osimtizir Babilonia gumazamizir igharazibagh anidiba agivagham."

3 Irebar kam na gamima, ki bar atiatigha aguaghfagha,
mati amizim borim batasa mizazim isi moghin,
ki mizazir bar dafam isi.
Ki bar atiatigha nan nighnizim bar ikufi,
egha ki bizitamin ganan bar aghuagha,
akatam baraghan bar aghua.
4 Nan dapanim onganizi,
nan mikarzim atiatim bangin nisi.
Aruem iraghugha givazi, aminirbirim nguibam avarazi dughiaba,
ki zurara guaratiziba bagha bar ifonge.
Ezi datirighin puvati, aminirbirim otozi irebam na gamima,
ki bar atiatingi.

5 Ki irebar kamin garima,
gumazamiziba isar dafam damuasa biziba akiri.
Egha me inir dafaba nguazimin da ghuanizi
gumaziba dagh apiagha dagheba ko dipaba api.
Ezi gumazir mam zuamira iza kamaghin dei,

* **21:1:** Hibrun akamin ziar kam Babilon itir puvati. A ghaze, "Danganir midiarir kinir ongarimin boroghin itim." Ezi a mati Babilonin akar isin zuim.

“Ia gumazir aruaba, apaniba izegha gifa.
Ia dikavigh uan midorozir oraba asigh
misoghsi gan.”

6 Ezi Ekiam kamaghin na migia ghaze:

“Ni apaniba bagh ganamin gumazitam amiseveghti,
a tugh gavgavigh gan iki.
Egh a bizir manamin ganigh,
ni mikimam.
7 Egh a ganti, gumazim karis daperaghti, hoziar pumuning a geku izi mangiti,
maba kamaghira aning tiv izam.
A gumazibar ganti, me donkiba ko, kamelbar apiagh izam,
eghti, a bar deravira ganiva, kuarimning atigh oragham,
bizir tizimram otivam.”

8 Ezi apaniba bagha garir gumazir kam,
laionin min tiarir dafam akara, pamten kamaghin dei,
“Ekiam, ki arueba ko dimagariba bar, apaniba bagh ganamin danganir
kamin tughav ikia
bar deravira me bagha gara iti.
9 Egha ki datirighin gumazibar garima,
gumazim karis gaperazi hoziar pumuning a gekuigha izi, ezi maba
kamaghira aning tiva izi.”

Egha gumazir kam ua kamaghin migei:
“Babilon ikuvigha gifa, a ikuvigha gifa.
Ezi men asebar marvir guaba nguazim giregha
bar misaraghire.”

10 Ezi ki ghaze:
“O ia nan gumazamiziba, ian apaniba ia misoke,
mati gumaziba witin ovizibav sosi.
Ezi ki datirighin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim na ganingizir akam,
ki ia mikemegha gifa,
kar Israelian God.”

Godin akam inigha izir gumazim, Idomian azangsizim ikara

11 Ikiavira Itir God, Duman nguibar ekiamin otivamin bizibar gun migei.

Idomian kantrin itir gumaziba dia kamaghin azangsisi,
“O apaniba bagha garir gumazim, dimagarim manadizoghin givagham?
A bar guizbangira, dughiar manamin givagham?”†
12 Ezi ki apaniba bagha garir gumazim, ki kamaghin men akam ikaragha
ghaze,
“Aminim tiragh izam, ezi datirighin dimagarim ikiavira iti.
Eghti ia uam azangsighsi,
ia uamategh izив azang.”

Ekiam Arebia gasighasigham

21:9: Akar Mogomem 14:8; 18:2 † **21:11:** Hibrun akam, ves 11 ko 13, aningin mingarim bigha mikemezir puvati. Gumazir maba ghaze, Duman nguibar ekiam, a Arebian nguibar ekiar mam. Jenesis, sapta 25:13-15, ziar kam Duma, a ziam Tema ko Kedar ko iti. (Ni saptan kamin ves 14-16in gan.) Ezi ves 11 uaghan kantri Idomin migei. Kamaghin amizi, gumazir maba ghaze, vezin kamin ziam Duma a kantri Idom.

13 Arebia bar ikuvighasa, Ekiam akar kam aniingi.

Ia Dedanian gumaziba, ia kamelin bizibagh apiagha,
danganir dipaba puvatizibagh aruava, bizibagh iveza da amadi.
Egh ia ari mangi
Arebian ruarimin danganir dipaba puvatizimin muegham.
14 O ia Teman nguazimin itir gumazamiziba, ia dikavigh mangi,
gumazamizir kuariba bar puv me pirir kaba,
ia dipaba inigh me bagh mangi.
Ia Teman gumazamiziba,
gumazamizir ruarimin arav ghuezir kaba,
ia dagheba inigh me bagh mangi.
15 Men apaniba midorozir sababa ko, piba inigha
iza puv me misosi, kamaghin amizi,
me are.

16 Ezi Ekiam kamaghin na mikeme, "Kedarin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, uan bizir aghuiba sara bar givaghamin azenir bar vamira iti. Ki bar deravira azenir kamin dughiaba vaghvagha da medi, egh azenir kam givamin aruer kamra, ki me damuasa mikemezir bizibar me damuam.
17 Kedaria, me midorozir gumazir bar gavgaviba, egha me pibar misoghan bar fo. Egh me bar givaghti, midorozir gumazir buangningra ikiam. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki mikemegha gifa."

22

Ikiavira Itir God, Jerusalemin gumazamizibar atari

1-2 Ikiavira Itir God, Irebamin Min Garir Biziba Otivamin Danganir Zarim bagh akar kam aniingi.

Ia Jerusalemin itir gumazamiziba, ia bar manmaghira nighnigha,
dia niginir dafam gamua, egha bar akonge?
Ia uan dipenir inogoribar ghuavanega pamtem deima,
ian niginim nguibar ekiamin ruaghateviba bar dar ghu.
Ian gumazir ariaghireziba,
me midorozir gumazir gavgavibar min misoghava ariaghirezir puvati.*
3 Ia fo, ian midorozir gumazir dapaniba ara bar saghon ghue.
Ian gumaziba uan apanibar midorozim ikarvaghan piba ko biziba puvati.
Kamaghin amizi, apaniba men apigha
zuamira bar moghira men suiki.†

4 Kamaghin ki ia migei,
Ia nan navim damuti,
a nimira ikisi damuan marki.
Nan navim bar ikuvizi ki azia iti,
kamaghin amizi, ia na ateghti ki uabira ikiam.
Nan gumazamiziba bar ikufi,
ezi ki me ginighnighav arai.

---

* **22:1-2:** Asiriaba iza Jerusalem ekiaruzir dughiamin, Jerusalemin gumaziba Asiriabar atiatigha tuivigha gavgavigha me ko misoghezir puvati. Jerusalemin gumazir maba arasava ami, ezi Asiriaba men suigha me misoghezi me ariaghire. Ezi marazi nguibar ekiamin aven ikia arimariaba ko mitiriam bangin ariaghire. † **22:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

5 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan Ekiam,
an osimtizir guar aviriba ia bativamin dughiam amisevegha gifa.
Osimtizir kaba, Irebamin min Garir Bizibar Garir Danganir Zarimin ia bativam.
Dughiar kamin, apanir bar avirim iziva pamtemin dimiva ivemar mangi izegh damuti,
ia digavir kuram damigh onganigham.
Egh me nguibar ekiamin divazir gavgavim akarti,
ia atiatingti, ian dimdiam bar saghon mangi mighsiabar tugham.
6 Elamin kantrin midorozir gumaziba, me piba ko baribar suiki,
egha me misoghasa hoziaba ko karisba sara izi.
Ezi Kirin nguibar ekiamin midorozir gumaziba,
me misoghasa uan oraba sara izi.
7 Misoghamin karisba ian danganir zarir bar aghuiba bar dagh izefe.
Ezi midorozir gumaziba hoziaba mikirvazir karisbagh apiagha,
men nguibar ekiamin tiar akabar otivigha givagha misoghasa gara iti.
8 Ia fo, Ikiavira Itir God,
ua kantri Juda geghuva an garir puvati.
Ia fomira kamaghin fo,
ia misoghamin bizir aviriba isa dipenir me kamaghin diborim gati,
Lebanonin Ruarir Pizimin Temebar Ingarizir Dipenim.
Ezi ia ti datirighin ghaze, apaniba izi ia ko misoghti,
ia misoghamin bizir kaba ian akuraghti, ia deraghvira ikiam.

9-10 Egha ia kamaghin gari, Jerusalemin dagiabar ingarizir divazir bar mitiar gavgavim,
an danganir aviriba akuaghiregha ikuvigha iti.
Egha ia Atrivim Devitin nguibar ekiam Jerusalem,
ia an dipeniba bar da menge.
Egha ia dipenir maba akaragharigha
dar dagiaba inigha nguibar ekiamin divazim akirmiki.
Egha ia dipam, Mozir Dipar Vin Itimin magirasa,
ia afemozibagh gikui.
11 Egha ia mozir dipar mam, nguibar ekiam avinizir divazimningin tongiram a gikui.
Eghti mozir dipar ghurir nguibar ekiamin azenan itim, a ivemar izi nguibar ekiamin aven itir mozir dipar igiamin magiram.
Ia bizir kabagh amua, egha tong God ginighnizir puvati.
Bizir ia bativamin kaba, a fomira ia bagha da amisefe.
Egha bizir kabar ingarizi, da otifi.

12 Egha bizir kaba otivir dughiamin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan Ekiam, a kamaghin ifonge,
Ia aziv arang kuarkuv, egh uan dapaniba bar dagh isegh,
egh azir korotiabar aghuigh.
13 Egh ia gan! Ia azir arazibagh amir puvati.
Ia akazim gamua bar akuegha iti.
Egha ia sipsipba ko bulmakaubav sogha, isar dafam gamua,
egha wainin dipaba api.
Egha ia kamaghin migei,
“E fo, e gurumin ovengam, kamaghin amizi,

22:13: 1 Korin 15:32

ia izi e dami wainin dipabar amam.”

14 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a uabi na batogha migirigiar kam nan kuarim gati,
“Ki ian arazir kurar kam gin amadaghan kogh,
mamaghira iki mangi ia aremeghtimra givagham.”
Kar Ikiavira Itir God, Godin Gavgaviba Bar Itim, a nan Ekiam, an akam.

Ikiavira Itir God Sepna batuegham

15 Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a migia ghaze:

Ni mangi Sepnan ganigh, gumazir kam atrivimin dipenimin biziba bar dar gari.
Egh ni akar kamin a mikim,
16 “Sepna, ni nguaziba ko ikiziba kagh itir puvati.
Tinara nin amamangatizi, ni uabi fa pin itir mighsiamin ghua,
ua bagha dagiam abigha torim okore,
eghti dagiar torir kam, ni bagh mozir bar aghuimin otogham?

17-18 “Ni ti ghaze, ni gumazir gavgavim, a? Bar puvati!
Ni kamaghin fogh, Ikiavira Itir God, bar pamtemin nin suiragh, ni munumigh ni righti,
ni balin muziarimin min otogham.
Egh a ni akunighti, ni akigh mangi
bar saghon itir nguazir ekiatamin irigham.
Egh ni danganir kamin aremegham.
Egh ni karisin bar dirir ni bar ifongezir kaba ategham.
Ni datirighin atrivimin ingangarim gami.
Egh ni gin aghumsizim atrivimin adarazir ganidir gumazimin otogham.‡

19 “Ikiavira Itir God ingangarimin ni agivagh ni batueghti, ni pura ikiva ua ziaba puvatigham.
20 Bizir kam otoghti, ki uan ingangarir gumazim Eliakimin diaghti a izam. A Hilkian otarim.
21 Eghti ki korotiar ruarir kam isi Eliakim darugh, miter atrivimin ingangarir gumazim uan ivariam gitim a gikegh, ni amir ingangarimin gavgavim inigh an dafarim datigham. Eghti an afeziamin min otogh bar moghira Jerusalem nguibamin gumazamiziba, ko Judian nguibaba bar me gativagh men ganam.
22 Eghti ki Ikiavira Itir God, ki Atrivim Devitin dipenimin kiba isi, an dafarim datigham. Eghti a tiam kuighti tav a dukuaghan kogham. A tiam dukuaghti tav a kuighan kogham.
23 Ki a damighti, a ingangarir kam bagh bar gavgavigham, mati purirpenibar suizir afughafuziba, da purirpenimin suirazi a danganir vamira ikia gavgafi. Eghti an adarazi bar moghira ingangarir an amir kam bangin ziar ekiam iniam.
24 “Eghti an adarazi ko an boriba ko namakaba, me bar moghira an guighiv iki, uarir akurvaghsi an azangsigham. Me, mineba ko mitariba akezir mamin guraghav iti moghin, me an guighiv ikiam.”

‡ **22:17-18:** Hibrun akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **22:22:** Akar Mogomem 3:7

25 Egha Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, ua kamaghɨn mɨgei,
“Dughiar kamɨn akezir kam, a faragha gavgavigha iti, egh a datɨrɨghɨn
asighirɨgh irɨgham. Eghtɨ bizir an guighav ikia osɨmtɨzim a ganɨdiba, me bar
ikuvigham. Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, kɨ mɨkemegha gɨfa.”

23

Ikiavɨra Itir God, Tairɨn nguibar ekiam gasɨghasigham

1 Bizir Tairɨn nguibar ekiamɨn otivamiba, Ikiavɨra Itir God, dar akam anɨdi:

O ia gumazir kurir ekiabar ongarim garuiba, iavzika!
Ian nguibar ekiam Tair, a bar ikuvigha gɨfa,
ezɨ tam uam an itir puvatɨ.
Ia Tarsisɨn nguazimɨn ikegha, uamategha iza Saiprusɨn Arighatɨzim ategha,
uan nguibam bagha izi,
egha dughiar kamɨn ia asɨghasɨghizir arazir kam baraki.
Kamaghɨn amizɨ, ia naviba ikuvigh aziv arang.

2 Ia ongarir mɨriamɨn itir darasi,
ia Saidonɨn nguibar ekiamɨn itir dagɨaba bagha ingarir gumaziba,
ian naviba osemegh, uan akaba dukuagh.
Ia Saidonɨn nguibar ekiamɨn gumaziba,
kuriba bizir avɨriba ia bagha da inigha izi.
3 Egha ia ongarir bar konim gisɨn arua, kantrin avɨribar ghua
biziba amaga, dagh ivezagha arua,
egha ia ziar ekiam isi.
Ian kuriba Isipɨn kantrin ghua,
Nailɨn Fanemɨn ghua, Sihorɨn Danganir Zarimɨn amadaghan ghua,
witɨn ovɨziba ko, biziba inigha ia bagha izi.
Ezɨ ia dar dagɨabar ingangaribagh amua,
dar dagɨaba isi.

4 Ia Saidonɨn nguibar ekiamɨn gumazamiziba, ian nguibar ekiar bar gavgavir ongarir mɨriamɨn itim,
a bar ikuvigha gɨfa.
Ongarim ti ian nguibam gɨnɨghnɨgha ghaze,
“Iavzika! Nan boriba bar moghɨram ovegha gɨfa.
Ezɨ kɨ mati, amizim borim batasa, mɨzazim barazir puvatɨzɨ moghɨn iti.
Egha kɨ mati, amizir gumazamizir igiar bar aghuiba bata, egha deragha dar gari puvatɨzim.”
Kamaghɨn amizɨ, ia bar aghumsɨgh!
5 Eghtɨ Isipia, Tairɨn nguibar ekiamɨn otivizir bizir kaba baregh,
bar atiating, egh men gavgaviba bar gɨvagham.

6 Ia gumazamizir ongarir mɨriamɨn itiba,
ia naviba ikuvigh, aziv arangɨva,
arɨ bar saghon Tarsisɨn nguazimɨn amadaghan mangɨ.
7 Tair nguibar ekiar bar gavgavir fomɨra itim,
a nguibar ekiar ia a bagha bar akongezim.
Fomɨra nguibar ekiamɨn itir gumazamiziba uan marazi amangizɨ,
me nguazir saghon itibar ghua, nguibar ekiar igiabar ingara da aghui.
Ezɨ tizim bagha, nguibar ekiar kam uabɨ ikuvigha iti?

23:1: Esekiel 26:1--28:19; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14

8 Tinara migiava arazir kurar kam gamizima, a Tairin oto,
nguibar ekiar kam atriviba amisevezi, me nguibar ekiar igharazibagh ativagha dar gari?
Ezi a dagiaba bagha, biziba amaga dagh ivezir ingarir gumaziba, atrivibar otaribar min itima,
nguazir kamin itir gumazamiziba bar, ziar ekiam me ganidi.
9 Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migeima, arazir kam oto.
Gumazir uan gavgaviba ko, uan ziar ekiaba fa bar akongeziba, Ikiavira Itir God me dikabinasa.
Egha a uaghan gumazir ziar ekiaba itibar ziaba dikabinasa, bizir kam gami.

10 Ia Tarsisin nguazimin itir gumazamiziba,
ia uan ifongiamin bizibar amu,
mati Nailin Fanemin aperiar dafam otogha afora pura tintinibar zui.
Ia fo, Tairin nguibar ekiamin itir gumazamiziba ua ikian kogh,
ian ifongiamin tuaviba apiran kogham.*
11 Ikiavira Itir God uan agharim ghufegha gifa, an ongarim gisin an amadagha,
kantrin ongarir miriamin itir kabagh asighasighasava ami.
Kamaghin amizi, kantrin kabar itir gumazamiziba atiatiava agoi.
A Kenanin nguazimin nguibar ekiar gavgavir kabagh asighasighasa akam anigha gifa.
12 A kamaghin migei:
“O Saidonin nguibar ekiar dirim, gumaka!
Ni uabin akurvaghan kogham.
Nin bar akongezir arazim givagh ua ikian kogham.
Ni bar ikuvigh, egh deravira ikian kogham.
Kamaghin amizi, ia Saidonian gumazamiziba, ia dikavigh ari Saiprusin Arighatizimin mangi.
Egh ia uaghan avughsamin danganiba puvatigham.”

13 Ia Kaldian nguazim deraghviram an gan.
Men kantri bar givazi, gumazitam uam an itir puvati.
Ia fo, Asiriaba men kantri gasighasiki,
egha men nguazim gamima, a ruarimin itir asizir atiabar nguibam gava.
Asiriaba dakozibar ingarizima,
da Kaldiabar nguibar ekiamin divazir gavgavim bar anevinizi, nguibar ekiam an aven iti.
Egha me dakozir kabagh isin tuivigha me misosi.
Me nguibar ekiar kamin divazir gavgavir kam akaraghariki,
egha bar nguibar ekiabagh asighasiki.†

14 O ia gumazir kurir ekiabar ongarim garuiba, iavzika!
Ia Tarsisin nguibamin ikegha iza garima,
ian nguibar ekiar gavgavim, a bar ikuvigha gifa.
Kamaghin amizi, ia naviba ikuvigh aziva arang.

15 Bizir kaba otivamin dughiamin, gumazamiziba 70plan azenibar, Tairin nguibar ekiam ginamadagham. Kar atrivim ikiamin azenibar dibobonim.

---

* **23:10:** Hibrun akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. † **23:13:** Vezin kamin, Hibrun akam deragha mikemezir puvati.

70plan azenir kaba givaghti, Tair tuavimin amizimin min ikiti, gumaziba a dighor ighiam damuam. Ighiar kamin migirigiaba kamakin:

16 O tuavimin amizim, me ni ginamadagha gifa.
Kamaghin ni gita inigh nguibar ekiam daru.
Egh ni ighiabar amuva, onger akar bar aghuibar amu,
eghti gumaziba ua ni ginighnigham.

17 Eghti 70plan azeniba givaghti, Ikiavira Itir God, Tairin nguibar ekiam damighti, a uamategh nguibar gumazamiziba iza biziba amaga dagh ivezimin min otogham. Egh Tairin nguibar ekiam, nguazir kamin itir kantrin igharaziba, bar me apezeperti, me izi a ko dagiar ingangaribar amuam, mati tuavimin amizim, a gumaziba apezeperima, me a bagha izi.
18 Egh dagiaba ko, bizir tizir Tair isiba, a ua baghvira da isi, dar pozim mikinan kogham. Puvati. Da Ikiavira Itir Godin bizibar min ikiam. Eghti Tair inigha pozim mikinizir bizir kaba, Ikiavira Itir Godin damazimin ikiamin gumazamiziba bar da inigham, egh me damamin dagher bar aviriba ko, korotiar aghuir daghuamin bar aviriba ikiam.

Ikiavira Itir God Saionin Mighsiam gisin iki, gumazamiziba bar me gativagh men ganam

24

(Sapta 24--27)

Ikiavira Itir God nguazir kam gasighasigh, egh a uabi gumazamizibagh ativagham

1 Ia deraviram oragh! Ikiavira Itir God nguazim bar a gasighasighti,
a bar nguazir kinimin otoghti gumazamiziba puvatigham.
A nguazim dikaragh a righirigham.
Egh a gumazamizibar amighti, me ari tintinibar mangegham.
2 Gumazamizir dabirabir igharagha garibar itiba, me bar moghiram osimtizir vamira bativam.
Godin ofa gamir gumaziba ko, gumazamizir kiniba,
gumazir dapaniba ko, ingarir gumaziba,
amizir dapaniba ko, amizir kiniba,
biziba amadir gumaziba ko, bizibagh ivezir gumaziba ko,
gumazir munam ko, akam akirigh dagiaba a danighti a gin uam ada ikarvaghamin arazim gamir gumaziba ko,
gumazir munamin dagiaba iniasa a ko akam akirir arazim gamir gumaziba,
gumazir dagiaba itiba ko, gumazir biziba puvatiziba,
me bar moghira dughiar kuram bativam.
3 Nguazim bar moghira ikuvigh pura ikiam.
Bizir kaba otivasa Ikiavira Itir God mikemegha gifa.
4 Nguazir bar misingigha, an gavgavim gifa, ezi an azirakar amirizibagh ami.
Ezi gumazamizir ziaba itiba,
men gavgaviba uaghan gifa.
5 Gumazamizibar arazir kuraba bangin, nguazim Godin damazimin bar ikufi.
Me akirim ragha Godin Arazibagh asara.
Me arazir God ifongeziba munasa amuavira iti.
Me God ko Akar Dikirizir Gavgavir iki mamaghira ikiamim abiki.

6 God men arazir kurabar osɨmtɨzim bangɨn mɨkemezɨ,
dughiar bar kuram nguazimɨn otozɨ,
gumazamizir bar avɨrim, avir ekiam men isigha gɨfa,
ezɨ bar varazira iti.
A kamaghɨn damightɨ,
gumazamiziba uan arazir kurabar osɨmtɨziba ateram.
7 Egha me garima, wainɨn ovɨzir igiaba mɨdɨima,
wainɨn ikarɨziba uaghan mɨdɨi.
Ezɨ gumazamizir wainɨn dɨpaba apa bar akongeziba,
me datɨrɨghɨn naviba bar osemegha iti.
8 Me ua bar akuegha, dia uan tambarinbav mɨsozir puvatɨ.
Ezɨ me bar akongezir arazir isam gamim a uam otozir puvatɨ.
Ezɨ ighiar me gitan guar avɨribav soghava amim,
a bar gɨfa.
9 Me wainɨn dɨpaba apir dughiamɨn, me ua ighiabagh amir puvatɨ.
Men osɨmtɨziba me gamima,
dɨpar onganim ua men akatoribar isɨngizir puvatɨ.
10 Nguibar ekiamɨn itir biziba bar moghɨra ikufi.
Ezɨ dɨpenibar tiar akaba bar pɨrigha itima,
gumazitam dar aven mangan iburagham.
11 Ezɨ gumazamiziba damamin wainɨn dɨpaba puvatɨ,
kamaghɨn amizɨ, me nguibar ekiabar tuavibar mɨtivighav ikia
wainɨn dɨpaba bagha dei.
Gumazamiziba bar akongezir arazim gɨfa,
ezɨ navir kuram ko navir osɨmtɨzimra nguazimɨn ruaghateviba bar, dar ghu.
12 Nguibar ekiam bar ikufi,
ezɨ an dɨvazir gavgavimɨn itir tiar akar ekiam irɨgha bar akaraghire.
13 Arazir kamra, nguazir kamɨn itir gumazamiziba bar me bativam,
eghtɨ gumazamizir varazira ikiam,
mati gumaziba olivɨn ovɨziba kuarigha da inigha gɨvazɨ,
ovɨzir vabara olivɨn tememɨn guighav iti.
Egha mati me wainɨn ovɨziba inigha gɨvazɨ,
vaghvazibara wainɨn azenimɨn iti.

14 Ezɨ ikiavɨra iti varazira, me bar akuegh ighiabar amuam.
Gumazamizir aruem uaghiri naghɨn itiba,
me Ikiavɨra Itir Godɨn ziar ekiam ko, gavgavim bagh bar akuegham.
15 Kamaghɨn amizɨ, ia aruem anadi naghɨn itir gumazamiziba,
Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨ.
Ia ongarimɨn arighatɨzibar itir gumazamiziba,
ia bar moghɨra ziar ekiam a danɨng,
a Israelian God, Ikiavɨra Itir God.
16 Ia oragh!
Nguazir kamɨn ruaghatevir bar saghon itibar gumazamiziba,
me bar akongezir ighiabagh ami.
Ezɨ men ighiam kamakɨn,
“Ikiavɨra Itir God, arazir aghuibagh ami.
Kamaghɨn amizɨ, e bar ziar ekiam a ganɨdi.”

Ezɨ kɨ kamaghɨn mɨgei,
“Iavzika! Kɨ bar akueghan kogham.
Nan navim bar osɨmtɨzir dafam iti,

ezɨ nan ikɨrɨmɨrim pura gɨvasava ami.
Kɨ garima, gumazir arazir kurabagh amiba ko akar ifavaribagh amiba,
igharaz darazigh ifara paza me gami.
17 Ia nguazir kamɨn itir gumazamiziba, iavzika!
Dughiar kuram ko, torir ekiam ko, iver ia avaragh ian suighamba,
me ia mɨzua iti.
18 Eghtɨ gumazitam dughiar kurar kamɨn mɨgɨrɨgɨam bareghɨva arɨmangam,
a torir ekiamɨn magɨrɨgham.
Egh a uamategh anabogh arɨ mangɨsɨ,
ivem gasagham.
Guizbangɨra, overiam kuighirɨghtɨ, amozir ekiam nguazim giram.
Eghtɨ nguazimɨn mɨngarim nɨgham.
19 Nguazim bar puvɨra nɨgh bɨghirɨ,
akaba akarɨghiregh ikiam.
20 Nguazim ivazvagh,
mati gumazim wainɨn dɨpam apava onganigha mangɨn izegh gami.
Egh mati averpenir muziarimɨn mɨn,
amɨnir gavgavim a givaima, a mangɨn izegh damuam.
Gumazamizibar arazir kuramɨn osɨmtɨzim, bar osemezɨ nguazim an ateran ibura.
Kamaghɨn amizɨ, nguazim irɨgh, ua dɨkavighan iburagham.”

21 Eghtɨ Ikiavɨra Itir God uabɨ mɨsevezir dughiamɨn,
a Godɨn Nguibamɨn itir mɨdorozir gumaziba ko,
nguazir kam gativir atriviba, ivezir kuram isɨ me danɨngam.
22 God me akuvagh me isɨ kalabus datɨgham,
mati me kalabuziar gumazamiziba inigha torir mam gatɨ.
Egh a me dukuaghtɨ, me dughiar ruarimɨn kalabuziamɨn ikiam,
egh a gɨn ivezir kuram me danɨngam.
23 Dughiar kamɨn, Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar itim, uan angazangarir ekiam ko, uan gavgavim sara izɨ,
Jerusalemɨn itir Saionɨn Mɨghsɨamɨn ikɨ, gumazamizibagh ativagh men ganam.
Eghtɨ an gumazamizibar gumazir faragha zuiba an ganam.
Eghtɨ an angazangarim pamtem me gisiraghtɨ,
aruem ko iakɨnimɨn angazangarim pura bizir kɨnimɨn mɨn otogham.

25

Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fer ighiam

1 O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan God, ezɨ kɨ nɨn ziam fasa.
Nɨ nan akurvaghasa bizir aghuir igharagha garibagh ami.
Nɨ fomɨra damuasa mɨkemezir biziba,
nɨ guizbangɨra dagh amigha gɨfa.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ ziar ekiam nɨ ganɨdi.
2 Nɨ nguibar ekiabagh amizɨ, da mɨnezir pozibar otifi.
Nguibar ekiar dɨvazir gavgaviba itiba, bar ikufi.
Ezɨ apanibar nguibar ekiar kabar gavgaviba bar gɨfa,
ezɨ me ua dɨkavan ibura.
3 Kantrin gavgavibar gumazamiziba, ziar ekiam nɨ danɨngam.
Eghtɨ kantrin kurabar nguibar ekiaba, me nɨn atiatingam.

24:20: Aisaia 19:14 **25:1:** Dɨboboniba 23:19; Onger Akaba 98:1; 118:28 **25:2:** Aisaia 21:9; 23:13; Jeremaia 51:37

4-5 Gumazamizir biziba puvatiziba,
ni deravira me geghuva men gari.
Gumazamizir onganarazibagh amiba, osimtizibar dughiamin itima,
ni men mogomer danganir bar gavgavimin min iti.
Atrivir kurabar adariba ko aningaghariba,
mati aminir gavgavim iza dipenir birim ginifi.
Ezi ni mati averpenim me avarazi,
aminir gavgavim izi va me ginobaghan kogham.
Ezi gumazir kurabar adariba,
mati aruemin fefem dipaba puvatizir danganimin ikegha pamtem me gisira.
Ezi ni mati, me tememin dughuazimin apengan ikia,
aruemin fefemin uari apasi.
Ezi aminim ko amozimin dughiamin,
ni biziba puvatizir gumazamiziba avarazi
me deravira iti,
ezi aruer gavgavim me gapongezir puvati,
mati overiamin ghuariaba aruemin fefeim avarazi, nguibam bar orangi.
Ni ifaghatir apanibar akaba dukumizi,
atrivir kurabar dimdiaba pura gefi.

God Saionin Mighsiamin isar ekiam damuam

6 Egh Saionin Mighsiam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
isar bar ekiam kantribar gumazamiziba bar me bagh a damuam.
Eghti isar kam bar deragham, egh asizir bar aghuir oviba itiba ko,
damamin wainin dipar bar aghuiba an ikiam.
7 Datirighin gumazamizir naviba osemegha itiba,
me mati gumazim aremezi,
me a bagha osemegha korotiar piziba aghui.
Eghti Ikiavira Itir God,
Saionin Mighsiamin iki, gumazamiziba bar men ovever osimtiziba agivam,
mati me gumazir kuam avarazir niravizir kam, a me dama anedegham.
8 Egh God ovevem dikabiragh,
a gasighasigh, bar a gafiragham.
Ikiavira Itir God, en Ekiam, men ararem agivagham,
egh bar gumazamizibar damazibar teriba bar da adizam.
Egh a uan gumazamizir aghumsigha itiba,
a men aghumsiziba bar da givagham.
Kar, Ikiavira Itir God kamaghin damuasa mikemezir akam.
9 Ezi bizir kaba otivamin dughiamin, gumazamiziba kamaghin mikimam,
“Ikiavira Itir God, en God.
E nighnizir gavgavim an iki, a mizuam ikiti,
anarira izi en akuragh uam e iniam.
A uabira Ikiavira Itir God, egha an en akura.
Kamaghin amizi, a uam e inizir bizir kam bagh,
e bar akuegham.”

God kantri Moab gasighasigham

25:8: 1 Korin 15:54; Akar Mogomem 7:17; 21:4 **25:9:** Jenesis 49:18; Onger Akaba 20:5; Taitus 2:13

10 Eghti Ikiavira Itir God bar deravira Saionin Mighsiamin ganti, a deraghvira
ikiam.
Egh a Moapian gumazamiziba fofozim me daning.
Egh apanibar amamangatighti,
me izi me gasighasigh me abinigham,
mati bulmakauba uari uan buariba dikabiri, da dadabar aven zui.*
11 Egh Moapia, mati gumazim ongarir torir ekiamin ikiava,
ovengan atiatia ongarir dadarimin mangasa nighnigha,
uan dafarimningin pamtemin ongarim misogha
afozofogha zui moghin,
me osimtizir kam gitaviraghsi arazir bar igharazibar amuam.
Eghti Ikiavira Itir God uan dafarimin me abiraghti,
me fogh suam, bizir me uari fasa amir kaba,
da men akuraghan kogham.†
12 Eghti God Moapian nguibar ekiabar divazir gavgaviba akararigham.
Divazir kaba datirighin pin mar iti.
Ezi an adar amuti, da bar daghiri nguazim giregham.
Da bar iregh nguazir minemniabar tongin irighiv ikiam.

26

God uan gumazamizibar amuti me uan apaniba dikabiragham

1 Dughiatam gin otoghti, Judan nguazimin itir gumazamiziba ighiar kam
damuam:

En nguibar ekiaba bar gavgafi!
Ikiavira Itir God, a uabi en divazir bar mitiar gavgavimin min iti.
An en akurvazima,
e uan apaniba dikabiri.
2 Ia nguibar ekiamin tiar akar ekiaba kuigh,
eghti Godin damazimin derazir gumazamiziba aven izam.
Gumazamizir kaba zurara Ikiavira Itir Godin apengan ikia,
nighnizir gavgavim an iti.
3 O Ikiavira Itir God, gumazamizir nin apengan itiba,
me zurara ni baghavira iti.
Kamaghin amizi, ni me gamima,
navir amirizimin arazim me gizifa.
4 Ikiavira Itir God, en God, a en mogomer danganir gavgavim,
mati dagiar gavgavir ekiam.
Egh a zurara kamaghira ikiam.
Kamaghin e guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva,
zuraram an apengan ikiam.
5 Gumazamizir ziar ekiar bar pin itiba,
Ikiavira Itir God me dikabiri.
Egha a nguibar ekiar gavgaviba akaragharighiziima,
da bar nguazim gire.
6 Nguibar nguazim girezir kaba,

25:10: Aisaia 15:1--16:14; Jeremaia 48:1-47; Esekiel 25:8-11; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11 * **25:10:** Matmena a Moapin kantrin nguibar ekiar mam. Ezi Hibrun akam Matmena, an ziamin mingarim kamaghin min ghu, “Davir danganim.” A mati Godin akam inigha izir gumazim dibovir akabar Moapin nguibar ekiar kamin ziam gami. † **25:11:** Hibrun akam vezin kam deragha bigha mikemezir puvati. **26:2:** Aisaia 45:25; 60:11; 60:18; 60:21; 62:1-2 **26:3:** Aisaia 27:5; 57:19; 66:12

gumazir onganaraziba ko gumazamizir gavgaviba puvatiziba,
datirighin iza uan suebar me dikabira me gisin arui.

7 O God, gumazamizir nin damazimin deraziba,
ni me zuir tuavim akirizi, a voroghira iti.
Ikiavira Itir God, nin damazimin derazir gumazamiziba,
ni me bagha tuavim akirizi a dera.
8 O Ikiavira Itir God, e nin Akar Gavgavibar gin zui,
egha e ni baghavira gara,
nirara mizua iti.
Egha uan navir averiabar aven nin ziar ekiam bar a gifongegha ghaze,
gumazamiziba bar ni gifogh
zurara ni ginighnigham.
9 Dimagaribar mitiriam nan azi moghin,
nan nighnizim nirara iti.
Egha mizarazibar, ki uan navir averiamin aven
ni ko ikiasa bar ifonge.
Ki fo, ni nguazir kamin itir gumazamizibar araziba tuisisi,
eghti me ganiva guizin nin araziba deraghvira dagh fogham.
10 Eghti ni gumazamizibar araziba tuisigh gumazamizir kurabar apangkuvighti,
me ti nin arazir derazibar fofozim inighan kogham.
Egh me gumazamizir nin damazimin derazibar nguazimin ikiva,
me arazir kurar kabar amu mamaghira ikiam.
Egh me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim ginighnighan koghiva,
an apengan ikian kogham.
11 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizir kurabagh asighasighasa
uan agharim ghufegha gifa.
Ezi me an ganizir puvati.
Egh ni me ateghti, me an gan fogh suam,
ni uan gumazamizibar akurvaghasa bar ifonge.
Eghti gumazir kurar kaba bar aghumsigham.
Eghti ni uan apaniba bagha atizir avir kam,
bar me dapongti me isigh.

12 O Ikiavira Itir God, ni en ingangariba akirmigha dagh amizi,
da deraviram otifi.
Kamaghin amizi, ni dabirabir aghuim ko navir amirizim isi
e daningigh.

13 O Ikiavira Itir God, en God,
gumazir ekiar igharaziba fomira e gativaghava en gari.
Ezi e ziar ekiam niraram anidi.
14 Gumazir ekiar kaba datirighin ariaghiregha gifa.
Me ua itir puvati, egh me ua dikavan kogham.
Ni men gavgavim dikabiragha, me gasighasighizima, me bar ikuvigha gifa.
Ezi gumazamiziba ua men ziabagh nighnizir puvati.
15 O Ikiavira Itir God, ni en kantri gamima, a bar ekefe.
Ni en kantrin gumazamizibagh amizi, men dibobonim bar ghuavanabo.
Ni en nguazimin mitaghniaba aruegha bar dagh isifa.

26:7: Onger Akaba 27:11; Aisaia 42:16; 57:2 **26:9:** Onger Akaba 63:1; 63:5-6; Aisaia 55:6; Luk 6:12
26:11: Hibru 10:27

Ezi bizir kam bangin, nin ziar ekiam ghua bar ekefe.

16 O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamiziba puv me gamima,
men gavgaviba gifa.
Egha me osimtizibar tongin ikia ni bagha iza osimtizir dafam sara
sighsirir akabar ni ko migei.
17 O Ikiavira Itir God,
e mati amizim borim batasa mizazim isa pamtemin arai moghin,
e nin damazimin mizazim isi.
18 E, mati amizim borim batasa,
osimtizir dafam atera, egha mizazir dafam isa
nighnigha ghaze, bizir aghuitam ti otivam.
Ezi puvati. E bizitam gamizi an otozir puvati.
E mati, amizim boritam batezir puvati,
a pura aminir kinim bate.
Guizbangira, e uan nguazimin itir apaniba dikabinamin gavgaviba puvati,
egha uan nguazimin dabirabir aghuitam gamizir puvati.
Egha e nguazir kamin ikiasa borir aviritaba batezir puvati.*

19 O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizir oveaghuezibar amuti, me ua dikavigham.
Ni uan gumazamizir ovengezibar kuabar amuti, me gin ua angamira ikiam.
Ia mozimin itir kuaba,
ia ua osegh dimiva bar akuegh ighiabar amuam!
O Ikiavira Itir God, ni mati dimagarimin ghuariam nguazir misingizim girima,
oghevsevir igiaba a bativi moghin,
ni gumazamizir oveaghuezibar amuti,
me nguazim ategh ua dikavam.

Ikiavira Itir God, ivezir kuram isi uan gumazamizibar aningam,
eghti me gin deraghvira ikiam
20 Ia nan gumazamiziba, ia uan dipenibar aven mangi uan tiaba asegh.
Ia dughiar otevimra muegh ikiti,
Ekiamin aningagharim givaka.
21 Ia gan! Ikiavira Itir God uan Nguibam ategha izaghiri,
egh nguazir kamin itir gumazamizibar arazir kurabar ikarvaghamin ivezim me daningam.
Eghti gumazir igharazir darazi me misoghezi me ariaghireziba,
nguazim uabi ovengezir gumazir kabar ghuziba mongan iburagham.
Bar puvatigham.
A gumazamiziba amizir arazir kurar kaba bar da azenim datigham.

27

1 Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan gavgavir bar ekiam akakagham.
A izi ongarimin itir kuruzir aser dafar kam Leviatan,
ivezir kuram isi a daningiva a gasighasigham.
A uan midorozir sabar ekiar gavgavir bar ghumizim inigh,
kuruzir bar puvira daghdagha tintinibar aragharuir kam atughti

* **26:18:** Hibrun akam vezin kamin mingarim deragha bigha mikemezir puvati. **27:1:** Jop 41:1; Onger Akaba 74:14; 104:26

an aremegham.

2-3 Dughiar kamɨn, Ikiavɨra Itir God ighiatam kamaghɨn a bangam:

“E wainɨn azenir aghuimɨn ighiam damuam.
Kɨ, Ikiavɨra Itir God, kɨ bar deravɨram azenir kamɨn gari.
Egha kɨ zurara dɨpam a ganɨdi.
Gumazitaba ti izɨv a gasɨghasigham,
kamaghɨn amizɨ, kɨ dɨmagariba ko aruebar deravɨram an gari.
4 Kɨ datɨrɨghɨn uan wainɨn azenir kamɨn atarir puvatɨ.
Egh kɨ gantɨ, ogher ataghatariba itiba ko, ogher kurataba a bativighti,
kɨ, mati mɨdorozir gumazim uan apanibav sozi moghɨn,
kɨ dagh asɨghasigham.
Kɨ avim daborogh, ogher kaba bar dar aboroghti
da isigham.
5 Egh apanir kaba, kɨ men gansɨ,
me na bagh izɨ na ko deragh ikɨsɨ, me
akar dɨkɨrɨzir tam damigham.”

6 Gɨn izamin dughiamɨn, Israelia, Jekopɨn ovavir boriba,
me wainɨn ikarɨzir akɨmariba itimɨn mɨn mɨtɨgh gavgavigh,
egh borir avɨriba batam, mati wainɨn ikarɨziba ovɨzir avɨriba itu-igham.
Eghtɨ men otivir dagheba, bar avɨrasemegh,
mangɨ nguazimɨn danganiba bar dagh izɨvagham.*

7 Ikiavɨra Itir God, Israelian apaniba puv me gamizɨ moghɨn,
Israelia gamizir puvatɨ.
Guizbangɨra, a igharaz darazigh amizɨ moghɨn,
Israelian gumazamizir avɨribav soghezɨ, me ariaghirezir puvatɨ.
8 Ikiavɨra Itir God uan gumazamiziba amadazɨ,
me kalabuziamɨn zuir dughiamɨn, a puv me gami.
A men anɨngaghegha uan amɨnir gavgavim amadazɨma,
a iza me avigha ghu,
mati amɨnir gavgavim aruem anadi naghɨn ikegha iza,
men biziba avigha ghu.
9 Egh Israelia guizbangɨra mɨkɨm suam,
Ikiavɨra Itir God men arazir kurabar osɨmtɨziba agɨvam,
eghtɨ me uan asebar ofa gamir dakoziba apɨrighɨva,
dar dagɨaba amsarɨraghitɨ da nguazir mɨnemniamɨn mɨn otogham.
Egh me temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okɨrarɨgh.
Egh paura tuema a mughuriar aghuim zuir dakoziba,
bar dagh asɨghasɨkigh.
Tuavir kamɨn, Ikiavɨra Itir God men arazir kuraba gɨn amadagham.
10 Nguibar ekiar kam fomɨra dɨvazir bar gavgavim iti,
egha datɨrɨghɨn a bar ikuvigha iti.
A datɨrɨghɨn pura nguibar dadar kɨnim mɨn itima, gumazitaba uam an itir puvatɨ.
Egha bulmakaubar nguibamɨn mɨn otozɨ, da iza uari akuva ikia,
dadaba ko tevsevibar dafariba apava, kagh avughsa iti.

* **27:6:** Vezɨn kamɨn Hibrun akamɨn mɨngarim deragha bigha mɨkemezir puvatɨ.

11 Ezi temer kabar aguaba misigha givazi, dar aguaba dipiraghira nguazim girima,
amiziba avibar arighasa iza dagh eghufi.
Nguibar ekiar kamin itir gumazamiziba, me bar onganigha akaba baraghan aghua,
kamaghin, arazir kam me batifi.
Kamaghin amizi, God, a Godin men ingarizim,
a men apangkuvir puvatigha deragha me gamir puvati.

12 Egh Ikiavira Itir God bizir kabar amuamin dughiamin, a uan gumazamizir tintinibar kantribar itiba iniam, Yufretisin Fanemin ikegh mangi Isipin kantrin tugham. A vaghvagh me iniam, mati gumazim witin oviziba righirigha dar miseviba ategha, witin ovizir aghuibara isa itarim garisi.
13 Eghti dughiar kamin sighamin ararem bar ekevegham. A Israelian dimam, men apaniba fomira me batoghezima, me ghua kantri Asiria ko, kantri Isipin ovegha ikiavira iti. Eghti me uamategh Jerusalemin izi, Ikiavira Itir Godin mighsiamram an ziam fam.

Ekiam, Jerusalemin gumazamizibar araziba akirmigham

28

(Sapta 28--35)

Ekiam Samarian nguibar ekiar bar aghuim gasighasigham

1 O Efraimin anabamin adarasi, iavzika!
Ian nguibar ekiar bar aghuim Samaria bar ikuvigham.
Ian gumazir aruaba wain apava onganigha,
Samarian ziam bar puviram a fa kamaghin migia ghaze,
a nguibar ekiar bar gavgavim.
A mighsiar bar muziarim gisin iti, a nguazir bar aghuir dagheba oparamimin tongin iti,
egha a bar deragha gari,
mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh arizir akimaribar min,
bar dera.
Egh ian nguibar ekiam dughiar ruarimin ikeghan kogh,
mati akimarim misigha ikuvizi moghin, ikuvigham.*
2 Bar guizbangira, Ekiam ia dikabinasa
ikizir bar gavgavir mam amisevegha gifa.
Eghti me aminir gavgavimin min iziva,
amozim ko aisin amozimin min bar pamtemin ia giriva,
ia amisararigh, ia fi nguazim mikinigham.
3 Egh me ia dikabin ia gisin daruam,
ia Efraimin anabamin adarasi, ian gumazir aruaba wainin dipaba apava onganigha,
ian nguibamin ziam bar pin mar a fe.
4 A mighsiar bar muziarim gisin iti,
a nguazir bar aghuir dagheba oparamimin tongin iti,
mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh arizir akimaribar min
bar dera.

---

* **28:1:** Vezin kamin, Aisaia Samarian nguibar ekiam migei. Samaria, a notin amadaghan itir kantri Israelin nguibar ekiar mam.

Egh ian nguibar ekiar kam dughiar ruarimɨn ikeghan kogham,
mati akɨmarim mɨsigha ikuvizɨ moghɨn, ikuvigham.
Egh a zuamɨra gɨvagham,
mati temer fighɨn mamɨn ovɨzim, mabagh afiragha faragha anizɨ,
gumazir mam zuamɨra a inigha aneme.
5 Eghtɨ dughiar kamɨn, gumazamizir ikiavɨra itir vabara,
me Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim bagh bar akuegham.
A uabɨ atrivimɨn dapanir asuar aghuimɨn mɨn ikiam,
egh mati akɨmarir bɨzim me uan dapanibagh aghui.
6 Ikiavɨra Itir God uabɨ nɨghnɨzir aghuim isɨ
kotiaba barazir gumazir aruabar anightɨ,
me guizɨn arazimɨn gɨn mangɨ deraghvɨra kotiaba tuisɨgham.
Eghtɨ a gavgavim isɨ nguibar ekiamɨn tiar akabar itir mɨdorozir gumazibar anɨngam,
eghtɨ me apaniba ateghtɨ,
me aven izɨ gumazamizibav soghan kogham.

Godɨn ofa gamir gumaziba ko Godɨn akam inigha izir gumaziba Aisaia dɨpofi

7 Godɨn ofa gamir gumaziba ko, Godɨn akam inigha izir gumaziba,
uaghan wainɨn dɨpaba ko dɨpar onganiba puv da apava onganigha,
asaghporaghira nuighnuigha men daroriba derazir puvatɨ.
Godɨn akam inigha izir gumaziba, me irebamɨn mɨn garir bizibar ganasa,
God men akakazir biziba, me deragha dar garir puvatɨ.
Ezɨ Godɨn ofa gamir gumaziba, men nɨghnɨziba derazir puvatɨgha,
gumazamizibar osɨmtɨziba deragha da tuisɨzir puvatɨ.
8 Dakozir me apiaghav ikia dɨpar onganiba apiba,
men mimiziba bar dagh izɨfa, ezɨ dar danganiba bar mɨzegha iti.

9 Gumazir aruar kaba, nan akam barazir dughiamɨn, me kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
“Gumazir kam bar tinara sure damuasa?
E biziba bar dagh fogha gɨfa, ezɨ a tinan sure damuasa?
E borir aghegheviba puvatɨ,
egha datɨrɨghɨram amebamɨn otem ataki.
10 A zuraram akar kabaram ami,
mati borir iririviba azava ghaze, ta ta da da nɨ nɨ na na.
Mɨgɨrɨgɨar kaba mɨngariba puvatɨ.”†

11 Bar guizbangɨra, gumazamizir kaba, nan akaba baraghan bar aghua,
kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God uan akam nguibar igharazimɨn gumazim danightɨ,
a uan nguibamɨn akamɨn mɨkɨm gumazamizir kabav kɨmam.
12 God uabɨ uan gumazamiziba nguazir otevir kamɨn me arɨki,
egha kamaghɨn me mɨkeme,
“Ia danganir kamɨn avughsɨ
navir amɨrizim inigh ikɨ.
Ia gumazamizir osɨmtɨziba aterava amɨraziba,
ia nguazir kamɨn avughsɨ nɨmɨra ikɨ.”
Ezɨ me an akam baraghan aghua.
13 Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God uabɨ men sure damuam,

† **28:10:** Vezɨn kamɨn, Hibrun akam deragha akamɨn mɨngarim bigha mɨkemezir puvatɨ (ves 13 uaghan.) **28:11:** 1 Korin 14:21

eghtɨ me aghuagh kamaghɨn mɨkɨm suam,
Godɨn akam mɨngariba puvatɨ, mati borir iririviba azafi.
Egh me bar onganigh dughiar kuram initɨma,
men apaniba, mati azuazim asɨzimɨn suirazɨ moghɨn,
me inigh mangɨ kalabus darɨgham.

God dagɨar bar aghuir gavgavim Saionɨn Mɨghsɨam darɨgham

14 Ia gumazir aruar Jerusalemɨn itir gumazamizibar gariba,
ia deraghvɨra Ikiavɨra Itir Godɨn akam baragh.
Ia na dɨpova ghaze,
nan akam a pura bizim.
15 Egha ia ti kamaghɨn mɨgei,
"E Ovevem ko akar gavgavim akɨrigha gɨfa.
E Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ko, akar gavgavim akɨrigha gɨfa,
kamaghɨn, e ikuvighan kogham.
Dughiar kurar manam aperiamɨn mɨn e bativam, e a gitagham.
En nɨghnɨzir gavgavim kamaghɨn iti,
en ifavarir akaba ko ifavarir arazir guar igharagha garir avɨriba, en akurazɨma,
e deravɨra iti."
16 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, nan Ekiam, kamaghɨn mɨgei,
"Ia gan! Kɨ datɨrɨghɨn dagɨar mam isa, Saionɨn Mɨghsɨamɨn anerɨsi.
Ezɨ a dɨpenim aterir dagɨamɨn mɨn oto.
Kɨ deravɨra a tuisɨgha ghaze,
a dagɨar aghuir bar gavgavim, egha an ivezim bar pɨn ko.
Gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim an itiba,
me zuamɨram atiating nɨghan kogham.‡
17 Kɨ Godɨn guizɨn arazim damightɨ,
a mati gumazir mam bizimɨn ruarimɨn ababanim tuisɨghsɨ, benim amɨkɨrɨvagh bizimɨn ruarimɨn dɨbobonim gɨfogham,
egh men araziba tuisɨgham.
Eghtɨ arazir aghuim,
mati gumazir mam bizibar osɨmtɨziba gan dagh foghsɨ,
a skelɨn mɨn otogh ian akaba tuisɨgham.
Ia ti ghaze,
ian arazir ifavariba ian akuraghtɨ, ia deravɨra ikiam.
Ezɨ puvatɨ. Kɨ bar dughiar kuram damightɨ a ia batogham.
Egha ia, mati aperiar dafam otogha gumazamizibagh asɨghasɨghizɨ moghɨn,
ia bar ikuvigh mangɨ mongamin danganiba puvatɨgham.
18 Egh kɨ ia Ovevem ko amizir akar dɨkɨrɨzir gavgavim uaghan anetughɨva,
ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ko, akar dɨkɨrɨzir gavgavim agɨvagham.
Eghtɨ dughiar bar kuraba ia bativtɨma,
ia bar moghɨra ikuvigham.
19 Dughiar kurar kaba ia ateghan kogham. Puvatɨ.
Da dɨmagariba ko aruebar zurara ia bativ mamaghɨra ikiam,
mati amizim bɨzimɨn uan dɨpenim zurara aneviavɨra iti."

28:16: Onger Akaba 118:22-23; Rom 9:33; 10:11; 1 Pita 2:6 ‡ **28:16:** Gumazir maba, vezɨn kamɨn akuar abuananam gɨgha ghaze, "Dagɨar kamɨn ziam kamakɨn, 'Gumazir guizbangɨra nɨghnɨzir gavgavim itiba, me atiatingɨva akongan kogham.' "

Egh ia guizbangɨra Godɨn akar kabar mɨngaribagh foghɨva, puv atiating nɨgham.
20 E fo, gumazim dakozim dakuasava amima,
dakozim bar otevezɨ an suemning pura guraghav iti, ezɨ a dakuan ibura.
Egha gumazim dakuasava amima, an nir avavem bar suvizɨ
a uan mɨkarzim deragh anevaraghan kogh, egh dakuan iburagham.
Kamaghɨra, ia bar osemegham,
eghtɨ ian akurvaghamin tuaviba bar puvatɨgham.
21 Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God fomɨra Perasimɨn Mɨghsɨam ko Gibeonɨn danganir zarim gamizɨ moghɨn,
dɨkavigh uan gavgavim ko anɨngagharim sara izam.
Egh ingangarir a nɨghnɨzim,
an a damuam.
Egh ia ingangarir kamɨn gantɨ,
a bar igharagh otogham.
22 Kamaghɨn amizɨ, ia Godɨn akaba batogha da dɨpovir arazir kam atakigh.
Puvatɨghtɨ, ian kalabuziamɨn aven itir arazir kam,
a bar ekevegh mamaghɨra ikiam.
Kɨ kamaghɨn oraki, Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, nan Ekiam, mɨkɨmtɨ
ian kantrin kam bar moghɨra ikuvigham.

Gumazamizibar fofozir aghuim,
a Godra ikegha izi

23 Ia kuariba arigh,
deragh nan akaba baragh.
24 Gumazitam dagher ovɨziba oparasa, zurara dughiabar akunimɨn ingaravɨra iti, o? Puvatɨ.
A ti dughiabar pura nguazim gɨkuavɨra iti? Puvatɨ.
25 A nguazim gɨkuigha, anekɨrasegha gɨvagha, zuravariba opari.
A witɨn ovɨziba, bar voroghɨram da oparava, balin ovɨziba igharagha da opari.
Egha, a uaghan azenir kamɨn mɨriamɨn,
raizɨn guar avɨrir igharaziba opari.
26 An God uabɨ, azenimɨn ingaramin arazir aghuim,
bar deravɨram an sure gamɨ.

27 Egha zuravarir muziaribar ovɨziba iniamim dughiamɨn,
gumazir kam, ter ararir bar dafam isa pamtem zuravaribav sozir puvatɨ.
Egha a wilbaro tɨva ghua zuravaribagh isɨn da mɨra zuir pu.
Bar puvatɨ.
A ter agharir bar muziarim inighɨva, zuravarir muziarir kabar ovɨziba inisɨ,
bar aghumra dav sogha da kuari.
28 A witɨn ovɨziba dɨkabɨnamin arazim bar a gɨfo,
egha an adar bretbar ingaram.
Egha a witɨn ovɨziba, ko witɨn mɨseviba, da amɨsɨvasa hos ko wilkar isa
witɨn ovɨzibagh isɨn ghua da mɨrmɨra zui.
Egha a deravɨra aghumra ghua dar gara ghaze,
A witɨn ovɨziba amɨsar dagh asɨghasɨghan kogham.
29 Ingangarir kabar fofozim ko nɨghnɨzir aghuim, bar Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itimɨn ize.

28:21: Josua 10:10-12; 2 Samuel 5:20; 1 Eghaghaniba 14:11

A uabira fofozir aghuir guar aviriba ko nighnizir aghuim bar a gizifa.

29

Ikiavira Itir God, aminim ko mikimkizim ko avimin min Jerusalemin izam

1 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
"O Ariel, Ariel, ni nguibar ekiar Atrivim Devit fomira ikezim, Jerusalem, noka!
Ni bar ikuvigham.
Ni datirighin nan ofa gamir dakozimin min iti.
Ki garima, azeniba zurara iza zuima,
ni uan isar ekiabar arazibar gin ghuavira iti.
Egh ni gin bar ikuvigham.
2 Ki osimtizim inigh iziti a ni bativam.
Eghti ni bar osemegh tiarim akariva arangam.
Ni nan ofa gamir dakozimin min iti,
eghti ghuzim bar ni ruegh ni avaragham,
mati gumaziba ofa gamir dakozim gisin asizibav sozi,
dar ghuziba ofa gamir dakozim avarazi moghin ni avaragham.*
3 Ki nin apaniba inigh iziti,
me ni ekiarugham.
Egh me ni misoghsi, nguaziba inigh nin divazir gavgavimin miriamin uarigh isin darigh divazim bar an okarigham,
egh nguazir kam gisin dakozibar ingarigh, mitivigh ni misogham.
4 Eghti ni bar moghira degeghirighti, nguazim ni avaragham.
Eghti ni bar nimira, nimira mikimam,
mati ariaghirezir gumazamizibar duaba nguazimin aven ikia migei.
Egha mati, tiarir mam nguazimin minemniabar tongin ikia, aghumra sighsirakabav geima,
tiarir bar muziarim an ikegha azenan izi."

5 Ezi apanir iza ni misozir kaba,
me nguazir minemniamin min bar aviraseme.
Men gumazir ekiar kuraba bar avirasemegham,
mati me witin ovizibar amasa, dav sozima,
dar miseviba pura tintinibar mizi moghin, me bar avirasemegham.
Ezi bar zuamira,
6 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim otoghiva,
arariba ko mikimkizim, ko niginir bar dafam, ko aminir bar gavgavim, amozir bar dafam ko,
avir mizariar bar kurar biziba bar da tueghamim sara izam.
7 Eghti kantrin igharazibar midorozir gumazir avirir Ariel ko misogha paza a gamiziba,
da uam ikian kogham.
Ezi me nguibar ekiam iniasa ingarizir dakoziba, da pura givagham,
mati Jerusalemia irebar kuramin men ganizi mokin.
Egh mati irebamin min garir bizim dimangan otogha zuamira pura zui moghin,

---

* **29:2:** Ves 1 ko 2, Hibrun akamin ziam Ariel, Aisaia a isa Jerusalem garisi. Fofozir gumaziba deragha ziar kamin mingarim gifozir puvati. Marazi ghaze, "Godin laion." Ezi marazi ghaze, "Godin mighsiam." Ezi aviriba me ghaze, "God bagha ofa gamir dakozim." Ezi vezin kamning aning nighnizir kamin gin zui.

an apaniba zuamira bar givagham.
8 Ezi kantrin aviribar midorozir gumazir avirir kaba, Saionin Mighsiam ko misoghasa ize,
egh me bar a dikabiraghan kogham.
Bar puvatigham.
Mati mitiriam azir gumazim irebamin garava, an aven api,
egha an osezir dughiamin, a uabi barazi, mitiriam an aghavira iti.
Egha mati gumazim dipam amasa kuarim bar a misingi,
egha a irebamin aven gari, a dipam api.
Egha, a dikavizir dughiamin, a uabi barazi,
kuarim an piravira iti.

God gumazamizibagh amizi me ongani

9 Ia Juda ko Jerusalemin gumazamiziba, ia okam nighnigh onganighvira iki damazir okavirizibar min daru.
Ia gumazim wainin dipam ko dipar onganim apava deragha aruir puvatizi moghin arui.
Egha guizbangira, ia wain ko dipar onganiba apa onganim gamir puvati.
10 Ikiavira Itir God ian damazibagh amizi pariam puv ian azi.
Ia mati gumazim akuav aremezi moghin akui.
Ezi God uaghan uan akam inigha izir gumazibar damaziba okafi,
ezi me ganamin bizibar garir puvati.
Egha God uaghan an akam inigha izir gumazibar damaziba avara,
ezi me God amir bizibar garir puvati.

11 Kamaghin amizi, God irebamin min garir bizimin aven nin akakaghamin biziba, ni dar mingaribagh foghan kogham. Mati me akaba aven itir akinafarim righa, kendelin gris a gatigha, pamtemin a dukuazi a gavgavizi, me a diponasa ni ganingi. Egh ni ti gumazir akinafariba dibora fozitam, akar akinafarimin itir kaba diponsi a mikimti, a suam, “Akinafarir bar dukuagha gavgavizir kam, ki a diponan iburaghburaki.”
12 Eghti ni ti gumazir akinafariba dibora fozir puvatizitam, akinafarimin itir akar osiziriba diponsi a mikimti, a kamaghin mikimam, “Ki akinafariba dibora fozir puvati.”

13 Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze:
“Gumazamizir kaba uan akatoribara nan ziam fe,
ezi men naviba ko nighniziba bar nan saghon iti.
Me guizbangira nan ziam fer puvati.
Me gumaziba pura uari amizir otivizir arazibar gintisi.
Me arazir kabar men sure gamizi, me pura uan akatoribara dar bori,
ezi da men navir averiabar aven zuir puvati.
14 Kamaghin amizi, ki uamategh bizir bar igharagha garitabar amuti,
da gumazamizir kaba bativam.
Eghti me bar digavir kuram damigham.
Eghti ki gumazamizir nighnizir aghuiba me ganidibar fofoziba adegham,
egh ki men fofozir gumazamizibar fofoziba bar da agivagham.”

Ikiavira Itir God bizibar amuti da igharagh otogham

29:10: Rom 11:8 **29:13:** Esekiel 33:31; Matyu 15:8-9; Mak 7:6-7 **29:14:** 1 Korin 1:19

15 Gumazamizir uan nighnizir kuraba ko uan arazir kuraba Ikiavira Itir
Godin da mongasava amiba, mevzika!
Me bar ikuvigham!
Me arazir kurar kaba, mogomer danganiba ko dimagaribar dagh amua
kamaghin migia ghaze,
“Tinara en ganigh e gifogham?”

16 Me biziba otavkira bar da adafi.
Egha me kamaghin migei,
“Gumazir nguazir minemin ingarim, a nguazimin min gari.”
Manmaghin ami?
Pura bizir kinitam ti gumazir an ingarizim kamaghin a mikim suam,
“Ni nan ingarizir puvati,” migirigiar kam ti deraz, o?
Egh pura bizir kinitam ti gumazir an ingarizim kamaghin a mikim suam,
“Ni bizitam gifozir puvati,” migirigiar kam ti deraz, o?
Bar puvati.

17 Kiran oveghangin biziba bar igharagh otivigham.
Lebanonin kantrin ruarir pizim, bar nguazir aghuir azenibar in-
garamim gavagham.
Eghti azenir bar aghuiba ruarir pizim gavagham.
18 Eghti dughiar kamin kuarir orazir puvatiziba,
akinafarir me osirizimin akaba baragham.
Eghti damazir kurar bar mitarmemin aven itiba,
ua ganam.
19 Eghti gumazamizir uari abiriba,
me Ikiavira Itir God bagh bar akuegham.
Eghti gumazamizir biziba puvatiziba,
me uaghan Israelian Godin Bar Zuezim bagh bar akuegham.
20 Eghti gumazir ekiar kuraba, men gavgaviba givagham.
Eghti gumazir Godin akam batogha a dipoviba, me puvarigham.
Eghti gumazir arazir kurabar amuasa bar ifongeziba,
me bar moghira bar ikuvigham.
21 Egh arazir kamra uaghan, gumazir pura ifara igharaz darazi isa kot
gariziba,
ko gumazir osimtizibagh amibar akurvagha akar ifavaribagh amiba,
ko gumazir kotiam adavadavighti, eghti gumazir Godin damazimin
deraziba kotiamin me gafiraghan kogham,
gumazir kaba, me bar moghira bar ikuvigham.

22 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, kar Godin fomira Abrahamin aku-
razim, a datirighin kamaghin Israelian gumazamizibav gei:

“Ia Jekopin ovavir boriba ia uam aghumsighan kogh,
egh ian guaba uam pighatomegh ganan kogham.
23 Ia ingangarir ki ian tongin amizibar gan,
egh guizbangira kamaghin fogh suam, ki Israelian God,
ki Jekopin ovavir boribar Godin Bar Zuezim.
Eghti ia nan ziam fiva nan apengan ikiam.
24 Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba itir puvatiziba,
datirighin nighnizir aghuiba iniam.
Ezi gumazamizir imoba puv akaba batoziba,

29:16: Aisaia 45:9

me nan akaba baraghsi
bar ifuegham.”

30

Ikiavira Itir God kamaghin migei, Isipia Judabar akurvaghan kogham

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Judan adarasi, me nan boriba me bar ikuvigham, me bar orazir puvatizir darazi.
Me nan nighnizimin gintizir puvati.
Me uan nighnizibar gintigha ghua
kantrin igharazim ko roroam gami.
Egha tuavir kamin, me arazir kurar bar avirim,
uan arazir kurar faragha amizibagh siriabagh arisi.
Mevzika.
Kamaghin amizi, me bar ikuvigham.
2 Me Isipia ko akam akirasa nan nighnizim bagha nan azarazir puvati,
eghti Isipian atrivim men akuragh men ganti,
apaniba me gasighasighan kogham.
3 Eghti men nighnizim deragh ingaran koghti me bar aghumsigham.
Osimtizir me bativamin kam,
Isipin atrivim men akuragh me apazaghan kogham.
4 E fo, Judan atrivim Soanin nguibar ekiam ko Hanesin nguibar ekiamin, Isipin abuir gumaziba batoghasa,
uan abuir gumaziba ko ingangarir gumazir faragha zuiba amadazi, me ghua otivigha gifa.
5 Eghti Isipia men akurvaghsi bizitam damighan kogham. Bar puvatigham.
Kamaghin amizi, Judaba aghumsigh bar uarir apangkuvigham.
Me aghumsizir bar ekiamra Judabar aningam.”

6 Ekiam, a Negevin danganimin, sautin amadaghan itir gumazamiziba puvatizir danganimin itir asizir atiaba, akar kam me ganingi. A kamaghin migei:

“Judan gumazir aruaba sautin amadaghan itir gumazamiziba puvatizir danganir kam garui.
Kar gumazamiziba osimtiziba bativamin danganir kurar mam.
Laionin amebaba ko apuriba ko, kuruzir gumazamizibagh iviba ko, kuruzir kurar mighegha zuiba ko,
asizir atiar kuraba danganir kamin iti.
Ezi gumazir aruar kaba ingangarir dafam gamua, bizir bar aghuir ivezim bar pin koziba isa,
donkiba ko kamelbagh isin arigha ghua,
kantrin men akurvaghan koghamiba bagha da atera zui.
7 Isipin kantri, kantrin igharazibar akurvaghasa migiava,
a men akurvazir puvati.
Kamaghin amizi, ki datirighin ziar igiar kam a gati,
‘Maburan Kuruzir Aser Puram Aperaghav Itim.’ ”

Gumazamiziba Godin akam baraghan aghua

8 Ikiavira Itir God gumazamizibar damazimin, me amir arazibar eghaghani-bar akaba, dagiamin da osirigh da aghorasa na mikeme.

30:2: Josua 9:14; 1 Atriviba 22:7; Jeremaia 21:2

Egh uaghan eghaghanir kam akinafarir righizimin da osirigh.
Eghti migirigiar kam zurara iki gumazamizibar akakagh suam,
9 me gumazamizir bar puviram akaba barazir puvatiziba.
Me zurara Ikiavira Itir Godin akaba batosi, a men Afeziam.
Egha me zurara ifarava, an suren akaba baraghan aghua.
10 Egha me kamaghin Godin ganganir gumaziba ko an irebamin min garir bizibar garir gumazibav gei,
"Ia ua irebamin min garir bizibar ganan marki.
Egh ia uan akabar kumigh.
Ia uam arazir aghuiba ko arazir zuezibar gin mangisi e mikiman marki.
E oraghasa ifongezir akar e apezeperibaram e mikim,
kar bizir aghuir otivan koghamiba.
11 Ia ingangarir kam atakigh, egh bar saghon ikiva, en tuavim apiran marki.
E Israelian Godin Bar Zuezimin akaba baraghan aghua."

12 Ezi Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei,
"Ia nan Akar Gavgavim munasava akirim ragha na gasara.
Egha ia kamaghin nighnizir gavgavim ikia ghaze,
Ifavarir arazim ko igharaz darazi dikabirir araziba ian akuragham.
13 Kamaghin amizi, ia arazir kuram gamigha gifa,
ezi arazir kurar kam bar ia gasighasigham,
mati bibizir muziarim divazir ruarimin ghuamin ikia bar ekefi,
egha kiran oveghangin dipirasava ami.
Egh divazim dipirigh zuamira irigham.
14 Bar guizbangira, ia bar ikuvigham,
mati nguazir minem bigha akuar bar mizumzuiaribar ire,
ezi akuar ekiatam itir puvati,
me akua tam isi avim isir danganimin mangi avir mikiam tuighan kogham.
O akua tam inigh mangi
mozir dipamin an dipaba tuan iburagham."

15 Ikiavira Itir God, nan Ekiam, a Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei,
"Tuavir ia deravira ikiamim, a kamakin.
Ia uamategh na bagh izi, egh avughsi ikiti,
ki ian akurvagham.
Eghti ia navir amirizimin iki nighnizir gavgavim narara ikiva, ia gavgavigh ikiam."
God kamaghin mikeme, ezi ia an akar kamin gin mangan bar aghua.
16 Egha ia ghaze, "Puvati! E hoziabar apiagh puv ari mangam."
Ezi God ghaze, "Guizbangira, ia ari mangi!"
Ia ghaze, "En hoziaba puvira ivemaram."
Ezi God ghaze, "Ian apanibar hoziaba bar puvira ivemar ian gintigham."
17 Ian apanibar midorozir gumazir vamira izi misoghsi dimti,
ian 1,000plan midorozir gumaziba puv aregham.
Egh men midorozir gumazir 5plara izi ian dimti,
ia bar moghira dikavigh nguibar ekiam ategh aregham, eghti gumazitam ua ikian kogham.
Eghti ian gumazir ikiavira itir varazira bar uarira ikiam,
mati me inir avizim guasa temer vamira mighsiar itimin a kuasa.

18 Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Godin guizin arazibagh amim.
Kamaghin amizi, a ian apangkuvighasa ifongiar bar ekiam iti.
A uan apangkuvim ian akakaghasa ia mizua iti.
Gumazamizir nighnizir gavgavim an ikiava, uarir akurvaghasa a mizua itiba,
me bar akuegham.

Ikiavira Itir God, deravira uan gumazamizibar amuam

19 Ia Jerusalemia, ia Saionin Mighsiamin iti, ia ua kuarkuv aziv arangan kogham. Ezi Ikiavira Itir God datirighin ian apangkuvigha, deravira ia damuasa gara iti. Egh ia uari bagh an azangsigh an dimti, a zuamira ian dimdiam baregh ian akuragham.
20 Guizbangira, Ekiam ia gamizi, ia osimtizir dafam ateri, egha ia mati gumazim daghebar otevezi moghin iti. Ezi a ia ko ikia ian sure gami. Eghti gin ia uam a burian kogham. Ia uari uan damazibar an ganam.*
21 Egh ia daruamin dughiamin tuavimin atamakuigh, ia ti tuavir agharir guvimin amadaghan itimin mangam, o agharir kiriamin amadaghan itimin mangam, eghti a ian gin iki ia mangamin tuavim ia mikimam.
22 Egh ia uan asebar marvir guaba, ia fomira dar ingarigha silva ko golin da noke. Egh ia marvir guar kaba batogh dar ganti da mati bizir kuriba, egh ia kamaghin me mikimam, “Ia kamatigh. E ua ia gifongezir puvati.”
23 Eghti Ekiam ia oparizi dagher oviziba bagh amozim amadaghti, a izighiri da ruam, eghti da deravira nguazir kamin otivam. Eghti ia dagher aviriba ikiam. Eghti ian bulmakauba uaghan damamin grazir aviriba ikiam.
24 Egh ia uaghan uan azenibar dagher aghuiba inigh izi, egh bar deravira da akuvagh, uan bulmakauba ko donkin ian nguazim abigha ingariziba bagh, fogh ko sped isi dagh iniv da aghamsigh me daningam.
25 Dughiar Ekiam misevezimin, dughiar bar kuram ian apaniba batoghtima, me pura tintinibar arimighiregham, eghti men divazir gavgavir kaba bar ikuvigham. Eghti dughiar kamin, dipaba mighsiaba bar dar otiv ivemar izighiriti, ia dipatamin oteveghan kogham.
26 Eghti dughiar kamin, iakinimin angazangarim aruemin angazangarimin min siragham. Eghti aruem isiragh gavgavighti an angazangarim bar ekevegh, a fomira garir angazangarim gafiragham. Mati ni 7plan aruebar aruer angazangariba inigha aruer vamira gisafura. Ikiavira Itir God uamategh uan gumazamiziba deravira me damu men mizaziba ko osimtiziba adeghti me ghuamagheghamin dughiamin, bizir kaba otivam.

Ikiavira Itir God ivezir kuram isi Asiriaba daningam

27 Ia gan! Ikiavira Itir God nguibar saghon itimin ikia dikavigha uan gavgavir ekiam sara izi.
A bar puvirama atarima, avim ko avir miturim an aningagharim akakasi.
A migeir dughiamin,
avir biziba bar da isiamim an akatorimin otifi.
28 An aningagharim biziba bar dagh asighasisi,
mati aperiam otogha ivemara biziba bar da ava ghua, gumazimin firagharimin tu.
Ikiavira Itir God kantriba bar uan agharimin men suigha,

30:18: Onger Akaba 2:12; Aghuzir Akaba 16:20; Jeremaia 17:7 * **30:20:** Vezin kam, Hibrun akam deragha akamin mingarim bigha mikemezir puvati.

me ikuvasa a pura tintinibar me kavkiri.
Egha a men nighnizibagh amima, da deragha ingari puvatizi,
a me inigha danganir me mangan ifongezir puvatizibar zui,
mati gumazim hoziamin daroribar an aku mangasa,
ainin otevim an akam garu.
29 Eghti ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia bizir kabar ganti da otivti,
ia Godin ziam fer arazim bagha isar ekiaba dimagaribar dagh ami moghin,
ia bar akongezir ighiabar amuam.
Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin mighsiamin mavanang bar akuegh uan itabagh ivi ighiabar amuam,
kamaghira ia men min bar akuegham.
Ikiavira Itir God a mati dagiar gavgavim,
egha a uabi Israelian mogomer danganim.

30 Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an dimdiar gavgavim baragham,
egh me an aningagharimin mizazim baragham.
An avir gavgavir biziba bar da isiamim sara izam,
egh uaghan aminir gavgavim ko amozim ko maburan amozir ofizir dagiabar min gariba, sara izam.
Eghti arariba dagarvaghti,
gumazamiziba an aningagharimin ganam.
31 Ikiavira Itir Godin dimdiam kantri Asiria damuti, a bar atiatigham.
Eghti a uan aghorimin suiragh Asiriaba misogh mamaghira ikiam.
32 Ikiavira Itir God, Asiriabav sozir dughiamin, Godin gumazamiziba bar akueghiva,
gitaba ko buar guar aviriba misoghiva,
Ekiam me misozir aghorimin tingagharim girara mangam.
33 Me Asirian atrivimin kuam tuasa avim arighasa mozir mam gikuigha gifa.
Egha me mozir kam gituima a bar vin mar iraghugha bar aroke,
ezi me dazir aviribar kuegha dar pozim mikini.
Eghti Ikiavira Itir God, an aningagharim pamtem otogh,
mati aminim pamtemin avim giveraghti, a bar puvira isigham.

31

Ikiavira Itir God uan gavgavim akazi, kantrin gavgaviba daghire

1 Ia abuir gumaziba, ia kantri Isipin ghuava uarir akurvaghasa, men azangsisi, iavzika!
Ia bar ikuvigham.
Ia Isipian hoziaba ko men karisin aviriba ko karisin suizir gumazir bar gavgaviba, ia nighnizir gavgavim dar iti.
Ia ti ghaze, Isipia ian akuragham.
Egha ia Israelian Godin Bar Zuezim, nighnizir gavgavim an itir puvati.
Egha ia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsizir puvati.
Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham.
Iavzika!
2 Ikiavira Itir God, fofozir aghuim iti.
A dughiar kuram gumazamizir kurabar aningsi, me daningam.
Egha a zurara uan akabar gin zui.
A dikavigh gumazir kuraba ko,

30:29: Godin Araziba 32:4 **31:1:** Aisaia 30:2; Esekiel 17:15; Daniel 9:13; Hosea 7:7

gumazir arazir kurabagh amibar akurvazir gumaziba ko misogham.
3 Isipia, me aseba puvati, me pura gumazir kiniba.
Men hoziaba uaghan en hoziabar min gari, da aseba puvati.
Eghti Ikiavira Itir God uan gavgavim akagh ivezir kuram me daningamin dughiam,
kantrin gavgavir kam irighti kantrin an akurazim uaghan irigham.
Egh aning uaghara bar ikuvigham.

4 Guizbangira, Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,
"Ia fo, laionin tam, sipsipin a misoghezim amisi dazer iki,
egh sipsipin kam ategh arimangighan kogham.
Eghti sipsipbar gari gumazir avirim izi a dagarvaghti,
a men atiatigh ari mangighan kogham.
Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki dikavigh Saionin Mighsiamin apanibav soghsi izighiram,
eghti bizitam nan tuavim apirighan kogham.
5 E fo, kuaraziba pin migha, egha deraghvira uan mikonibar itir nguzibagh eghufi.
Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki deragh Jerusalem geghuv deragh an ganam.
Ki zurarama an boroghin iki mangin izegh damu
a getiva deragh an ganiva an akurvagham."*

6 Ia Israelia, ia Ikiavira Itir God, deragha a barazir puvatigha an akaba batosi.
Egh ia uan navibagh iragh uamategh a bagh izi.
7 Ikiavira Itir God izamin dughiamin,
ia asebar marvir guaba makunigham.
Kar nedazir ia uari uan dafaribar silva ko gol isa dar ingariziba.
Ia kamaghin amigha arazir kuram gami.

8 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Midorozir sabar tam Asirian kantri misogh egh bar me agivagham.
Midorozir sabar kam, a gumazibar sabam puvati, ki uabi anemadaghti a mangam.
Asiriaba midorozir sabar kam gitaviraghsi aregham,
eghti men midorozir gumazir igiaba kalabusin mangi
pura ingangarir gumazir kinibar min otivigham.
9 Atiatir bar ekiam, Asiriaba batoghti,
men nguibar ekiar gavgavim irigham.
Men midorozir gumazibar dapaniba, bar atiatigh uan midorozir inir avizir asaraghav itim ategh
onganigh puviram aregham."
Kar Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim.
A Saionin Mighsiamin ikia, avimin min iti.
A Jerusalemin nguibar ekiamin ikia,
danganir ekiar avir pamtemin isimin min iti.

32

Atrivir aghuim kantrin ganam

---

* **31:5:** God uan nguibar ekiam Jerusalem geghufi, mati ves 5 mikemezi mokin. Eghti gumazamiziba akirim a gasaraghtima, (ni ves 1-3in gan) a uaghan izighiri Jerusalem misogham, mati ves 4 mikeme.

1 Ia oragh! Atrivitam otivam!
Atrivir kam, arazir aghuimɨn gɨn mangɨ, kantrin kam gativagham.
Eghtɨ kantrin gumazir dapaniba, me guizɨn arazimɨn gɨn mangɨ,
gumazamizibagh ativagh men ganam.
2 Gumazamiziba akurvazim bagh izɨtɨ,
gumazir dapanir kaba deravɨra vaghvagh bar deravɨra men akurvagham.
Gumazir dapanir kaba, gumazamizibar danganir mogomemɨn mɨn ikiam,
eghtɨ dughiar amozir ekiaba ko amɨnir ekiaba izɨtɨ, me mangɨ men uari mongam.
Eghtɨ me mati dɨpaba puvatɨzir danganimɨn,
dɨpam ivemara an zui moghɨn ikɨ,
egh mati dagɨar ekiam aruem apazagha, danganir orangtɨzimɨn mɨn iti.
Aruem bar gavgavightɨ,
gumazamiziba mangɨ an apazangɨn dapiagh ikɨ avughsam.
3 Gumazamizir bizibar gariba,
men damaziba okavighan koghtɨ,
me deravɨra bizibar ganam.
Eghtɨ gumazamizir kuariba deraziba,
men kuariba deraghvɨra ikɨtɨ,
me deravɨra biziba baragham.*
4 Eghtɨ gumazamizir faragha deragha nɨghnɨgha bizibagh amir puvatɨziba,
me datɨrɨghɨn biziba deragh dagh nɨghnigh dar amuam.
Eghtɨ gumazamizir mɨkɨmasa mɨzeba osemeziba,
me deravɨra bizibav kɨmam.
5 Eghtɨ arazir ziar ekiam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, gumazir onganibagh amibagh anɨdim,
a bar gɨvagham.
6 Guizbangɨra, gumazir arazir onganibagh amiba, me mɨgɨrɨgɨar onganibagh ami,
egha me zurara bizir kurabar amuasa nɨghnɨsi.
Me arazir Ikiavɨra Itir God aghuazibagh amuava,
egha akar ifavarir avɨriba Ikiavɨra Itir God gasi.
Egha me mɨtiriaba azir gumazamiziba, dagheba me ganɨdir puvatɨ.
Egha kuariba pɨrir gumazamiziba, dɨpaba me ganɨdir puvatɨ.
7 Ezɨ ifavarir gumazamiziba, nɨghnɨzir kurar bar avɨriba men dapanibagh izɨfa.
Me gumazamizir biziba puvatɨziba, dɨkabɨnasa men kotiaba adafi.
Me, onganarazibagh amir gumazir arazir kurabagh amir puvatɨziba,
me kotɨn aven ifavarir arazir igharazibar mɨgɨrɨgɨabar me gami.
8 Ezɨ gumazamizir aghuiba me ziar ekiaba iti, me zurara arazir zuezibagh ami.
Egha me arazir aghuibar amuasavɨra iti.

Amiziba azirakabar amu

9 Ia Jerusalemian amiziba, ian dabirabim derazɨ ia ghaze, ia deravɨra ikiam.
Egh ia deravɨra kuariba arigh nan akam baragh.
10 Ia datɨrɨghɨn navir amɨrizimɨn iti.
Egh ia oragh, azenir vamɨra gɨvaghtɨ, ia bar atiating nɨgham.
Ia gantɨ, ian wainɨn azeniba ko, dagher igharazibar azeniba,
da ua ban kogham.

---

* **32:3:** Nɨ Aisaia 6:9-10ɨn gan.

11 Datirighin ian dabirabim derazi ia ghaze, ia deravira ikiam.
Egh ia atiating nighiva akong uan korotiar aghuiba suva, azirakar korotiabar aghuam.
12 Ia uan azenir obarir aghuiba ko wainin azenir aghuiba bagh uan osimtiziba akakaghsi,
ia uan evaribav misogh azirakabar amu.
13 Benir ataghatariba ko oghevsevir kuraba nguazir kam avaragham,
kamaghin ia nan gumazamiziba nguazim bagh azirakabar amu.
Guizbangira, ia dipenir bar dirir ia bar ifongeziba, ia fomira dagh nighnigha da bagha bar akonge,
egh datirighin ia da bagh azirakabar amu.
Ia fomira uan nguibar ekiamin ikia bar akonge,
egh gin, ia a bagh osemegham.
14 Bar guizbangira, atrivim uan dipenim ategham.
Eghti gumazamiziba bar moghira nguibar ekiar kam ateghti gumazamizibar niginir me ingara mangin izegh gamir kam, ua ikian kogham.
Eghti midorozir gumazibar divazir gavgavim ko, dipenir suer ruarir midorozir gumaziba ikia apaniba bagha gariba,
da bar moghira pura iki bar ikuvigham.
Eghti afiar atiaba dughiar bar ruarimin danganir kamin ikiam.
Eghti donkin atiaba an aven darusi bar akuegham,
eghti sipsipba ko bulmakauba izi oghevsevibar amam.

Ikiavira Itir God dabirabir aghuim isi uan gumazamizibar aningam

15 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia
uan Duam, uam e bagh anemangam.
Eghti dughiar kamin, gumazamiziba puvatizir danganim,
azenir bar aghuim otogham,
eghti bizir bar igharagha gariba a bativam.
Eghti azeniba, dagher aviribar amuti da otivam,
mati temeba pura ruarir pizimin aghui.
16 Dughiar kamin, gumazamiziba nguazir kamin ruaghateviba bar dar iki,
arazir aghuiba ko guizin arazibara damuam.
17 Gumazamiziba arazir aghuim damuti,
tuavir kamin dabirabir aghuim otogham.
Eghti gumazamiziba uam atiatingan kogh,
nimira iki nighnizir gavgavimin aven tugh gavgavigh kamaghira ikiam.
18 Ezi Ikiavira Itir God ghaze,
Nan gumazamiziba, me dabirabir aghuim ikiam, egh me deravira iki avughsi,
uan nguibabar aven navir amirizimin iki, egh bizitamin atiatingan kogham.
19-20 Eghti aisin amozim mar iri ruarir ekiamin itir temeba bar dagh asighasigh,
egh uaghan nguibar ekiamin dipenibagh iriti, da bar nguazim giregham,
eghti ia Ekiamin gumazamiziba bar deravira ikiam.
Egh ia uan dagher oviziba nguazir dipam iti naghin da oparam,
egh ia uan bulmakauba ko donkiba ateghti,
da uan ifongiabar daru oghevsevibar ami ikiam.

33

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin dimti, a deravira men ganam

1 Ia kantrin igharazibagh asighasizi darasi, iavzika!
Ia bar ikuvigham.
Bar guizbangira, ia datirighin ikuvizir puvati.
Ezi ia kantrin igharazibagh asighasighamin dughiam,
a gifa, eghti ia uari ikuvigham.
Ia igharaz darazigh ifarava, uan akar dikiriziba abigha
me isa apanibar agharim gariisi.
Bar guizbangira, tarazi datirighin ia gifarazir puvati.
Eghti ia igharaz darazigh ifaramin dughiam, a givagham.
Eghti igharaz darazi ia gifar,
ia isi apanibar dafarim darigham.
2 O Ikiavira Itir God, en nighnizim nirara iti.
Ni en apangkuvigh zurara dughiabar e ekiarugh
uan gavgavimin deragh en gan.
Egh osimtizibar dughiamin en akurvagh e damuti,
e uan apaniba dikabiraka.
3 Gumazamiziba nin dimdiam barasi,
mati arariba dagarvazima me ari.
Kantrin bar gavgaviba nin garima,
ni dikavigha uan gavgavim men akazi,
me atiatia tintinibar ari.
4 Ezi bizir me ara taghiziba,
Israelian gumaziba izi zuamiram da iniam.
Mati odezir bizir avirim mighegha iza azenibagh apiagha,
men dagheba apa bar ada gifa.
Ezi kamaghira, gumaziba zuamira izi men biziba ater mangam.

5 Ikiavira Itir God, ziar ekiam ikiava,
bar pin uan Nguibamin iti.
Egh a uan guizin arazim ko arazir aghuim amadaghti,
a izi Jerusalemin mikebaba bar da avaragham.
6 Egh ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, a zurara deragh ian ganiva,
ia damuti ian dabirabim deragh gavgavigh ikiam.
Egh a bizir aghuiba ia daningti
ia deraghvira ikiam.
A nighnizir aghuiba ko, fofozir aviriba ko, arazir an atiatiava an apengan itiba,
da bizir bar aghuibar min,
an ada isa ia ganidi.

7 Ia munagh ganigh!
Midorozir gumazir gavgaviba tintinibar tuavibar mitivighav ikia
akurvazim bagha diava arai.
Ezi abuir gumaziba midorozim agivasa ingangarir mitiam gami,
ezi midorozim givazir puvati.
Kamaghin amizi, abuir gumaziba datirighin bar puviram azi.
8 Tuavir ekiaba pura itima,
gumazamiziba ua dar mangi izegh gamir puvati.
Gumazamiziba akar dikirizir me amiziba, me da abiki.
Ezi gumazim uan damazimin bizimin ganigha, kotin aven guizbangiram an gun migeima,
me nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua.
Egha me gumazir igharazibar gara ghaze,

me mati pura biziba.*
9 Ezi nguazim uabi bar osemegha azirakabagh amima, an gavgavim gifa.
Lebanonin ruaribar temeba midii, egha bar aghumsiki.
Ezi Saronin Danganir Zarim bar misingigha dipaba puvatizir danganim gava.
Ezi Basanin Distrighin temeba ko, Karmelin Mighsiamin temebar dafariba da midia suaghiri.

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin gavgavimin ganam

10 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki datirighin dikavigh ingangarim damuam,
eghti gumazamiziba ganigh nan ziar ekiam fam.
11 Ia nan apanim gami darasi,
ia pura bizir dagheba puvatiziba bagha nighnigha ingangarir mitiabagh ami.
Ia mati, gumazim uan azenimin ingangarir dafam gami,
ezi puvati, dadar misingiziba ko oghevsever kiniba puram an otifi.
Ian ingangarir mitiar kam avimin min otogh
bar ia agivagham.
12 Egh ia mati me gumazibar aghariba tuezi,
da arinimin otozi moghin, ia otivigham.
Egha mati me benir ataghatarim tuazima
an averenimin otozi moghin, ia otivigham.
13 Ia gumazamizir roghira itiba, ko nguibar saghon itiba,
ia ingangarir gavgavir ki amizibar migirigiaba baragh
egh ia nan ziar ekiam ko gavgavimin gun mikim!"

14 Saionin itir gumazamizir arazir kurabagh amua Godin damazimin mizeziba,
me bar atiatighava agoi.
Egha me kamaghin migei,
"Ikiavira Itir Godin aningagharim, an avir bar gavgavimin min isiava, biziba bar da gefi.
An ofa gamir dakozimin itir avim zurara isia mamaghira iti.
Ezi en tongin tinara a ko ikiam?"
15 Gumazamizir kabanang Ikiavira Itir God ko ikiam:
Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, ko
gumazamizir guizbangira migeiba, ko
gumazamizir ua baghavira biziba iniasa igharaz darazi dikabirir puvatiziba, ko
gumazamizir gumaziba apezeperir dagiaba isi me daningti, me a bagh arazir kuram damuamin aghuaziba, ko
gumazamizir gumazir mam gumazir igharazitam misueghti an aremeghan me oraghan aghuaziba, ko
gumazamizir arazir kurabar ganan aghuaziba.
16 Gumazamizir kamaghin amiba, me bar deravira ikiam.
Me mati gumazim mighsiam gisin mogomer danganir bar gavgavimin modoghav iti moghin deravira ikiam.
Eghti bizitam me dikabiraghan kogham.
Eghti me zurara damamin dagheba ko dipaba ikiam.

---

* **33:8:** Hibrun akam deragha ves 6-8in akabar mingarim deragha anebighizir puvati. **33:15:** Onger Akaba 15:2; 119:37; Aisaia 58:6-11

Ikiavira Itir God, dughiar bar aghuim isi Jerusalem daningam

17 Ia uan atrivir dirim uam an ganti,
a uan atrivir korotiar bar aghuibar aghuigh,
kantri deraviram an ganam.
Egh ia uan kantrin ganti,
a bar aruegh bar ekevegham.
18 Egh ia uamategh dughiar kurar ia batozir kam ginirigh, egh kamaghin azangsigham,
"Apanibar gumazir dapanim izava en dagiaba ko biziba inigha dar osimtizibagh foghasa da tuisigha, da mega atrivir kuram ganingiziba,
me managh iti?
Apanibar gumazir dapanim izava en tauan ruariba mengeziba,
me managh iti?
Ti puvati."
19 Akaba barazir puvatigha uarira uan ziaba fer gumazir kaba,
ia ua men guatamin apighan kogham.
Egh ia ua me uan akabar migeir migirigiaba baraghan kogham,
akar me mikimamim, gumazitam deragh an mingarim gifoghan kogham.

20 Ia Saionin gan, an ziar mam Jerusalem,
a nguibar ekiar e zurara Ekiamin ziam fer dughiar ekiabar uari akuva itim.
Danganir e avughsa deravira itim.
A purirpenir gavgavimin min mitigh gavgavigham,
eghti gumaziba an afughafuziba asigh, an beniba aghoregh, a inigh mangan kogham.
21 Ikiavira Itir God uan gavgavim ko ziar ekiam Jerusalemin aven e bagh anekagham.
Egh a Jerusalem damighti, a bar kantrin dirimin min ikiam,
an aven faner ekiaba ko daghurir dipar muziarir aviraviriba ikiam.
Eghti midorozimin kurir me pul gamua zuiba ko kurir ekiaba,
dipar kabar izan kogham.
22 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi,
jasin min iki,
egh en atrivimin iki,
en gumazir deravira en ganamim min iki,
egh en Akurvazir Gumazimin ikiam.

23 Apaniba Jerusalem inisi bar iburaghburegham.
Me mati kurimin ingangarir gumaziba kurimin ikiti a ivemaran kogham.
Mati kurimin mas mitigha gavgavizir puvati.
Ezi an beniba firiaghirezi, an sel kuiaghirizir puvati.
Kamaghin amizi, apaniba ari mangi bizir aviriba ateghti da ikiti,
Jerusalemia ivemar izi bizir kaba iniam.
Gumazir suer kuraba uaghan izi men gin otivigh, uaghan bizir avirir tabar ganti,
da ikivira ikiti,
me uari bagh da inigh mangam.
24 Eghti dughiar kamin, Jerusalemin itir gumazitam kamaghin mikiman kogham,

---

33:17: Aisaia 6:5; 24:3; 26:15

"Ki arimariam iti."
Eghti Ikiavira Itir God
Jerusalemin itir gumazamizibar arazir kuraba ginamangam.

34

God kantri Idom gasighasigham

1 Ia nguazir kamin itir kantriba bar dar gumazamiziba, ia izi.
Ia ikiziba bar izi uari akuvagh akar kam baragh.
Nguazim ko an itir biziba bar moghira,
ia uaghan kuariba arigh deraghviram oragh.
2 Ikiavira Itir God, kantriba bar me ko midorozir gumaziba, bar men aningaghegha me bagha navim isi,
egha me aremeghasa, a mikemegha gifa.
3 Eghti men kuaba, gumaziba mozibar da afeghan kogham.
Puvati. Da pura iki kur mughuriam mangam.
Eghti men ghuziba mighsiaba avaragh
daghuribar emir magiram.
4 Aruem ko, iakinim ko mikoveziba bar moghira kuarigh iregh givagham.
Eghti overiam mati akinafarim me a irigha a nomke.
Mikoveziba ko bizir overiamin ikia isiba,
mati wainin ikarizibar dafarir midiariba ko fighin temebar ovizir midiariba,
misigha ira nguazim girezi moghin nguazim giram.

5 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Nan aningagharim, a midorozir sabamin min iti,
egh midorozir sabar kam pin ikegh, ivezir kuram aningamin ingangarim agivagh,
egh overiam ategh magiri,
Idomia bagh izi ivezir kuram me daningiva
me misoghti me arimighiram.
Kar ki asighasighasa mikemegha givazir darasi."
6 Eghti Idomian ghuzim ko ovim, Ikiavira Itir Godin midorozir sabam bar anegiragirigham,
mati sipsip ko memen ghuzim ko ovim, gumaziba ofa damuasa dav sozi men ghuziba ko ovim men dafariba agiragiri.
Ikiavira Itir God kantri Idomin aven Bosran nguibar ekiamin,
gumazamizir bar avirim misueghti me arimighiregham.
Mati a uabi Bosran iki ofan bar dafam damuam.
7 Egh Ikiavira Itir God, uaghan bulmakaun atiaba ko bulmakaun igiaba ko bulmakaun apurir bar gavgaviba, dav soghti da arimighiriti,
dar ghuziba ko oviba Idomin kantrin nguazim giregh anevaragham.
8 Ikiavira Itir Godin nguibar ekiam Saion, apaniba a dikabiravira iti.
Kamaghin amizi, a me ikarvaghamin azenir mam amisevegha gifa.
Eghti dughiar kam otoghti,
a ivezir kuram isi me daningam.

9 Idomin kantrin faneba, koltan min isia amera zui moghin otogham.
Eghti nguazimin mineziba dagiar avir isibar min otivam.

34:4: Matyu 24:29; Mak 13:25; Luk 21:26; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 6:13-14 **34:5:** Aisaia 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5

Eghtɨ Idomɨn nguazim kolta isi moghɨn isiam.
10 Avir kam mungeghan kogham. Puvatɨ.
An arueba ko dɨmagaribar isi gavgavigh mamaghɨra ikɨtɨ, an mɨgharim zuraram otivam.
Eghtɨ Idomɨn nguazim pura ikɨ
mangɨtɨ men ovavir borir gɨn otivamiba, men danganiba inigh mangɨ dughiabar ikɨ mamaghɨra ikiam.
Eghtɨ gumazitam ua danganir kamɨn mangan kogham.
11 Eghtɨ a, isaba ko, taragiaba ko, anebaba ko, mɨghɨaba dar danganim gavagham.
Ikiavɨra Itir God Idomian biziba bar da agɨvagham,
egh Idomɨn nguazim damightɨ a pura ikiam,
mati nguazim fomɨrama otogha pura ikezɨ moghɨn ikiam.
12 Men gumazir aruaba ko gumazir dapaniba ua ikian kogham.
Eghtɨ atrivitam ua kantrin kamɨn ganan kogham.
13 Beniba ko oghevsevir dɨkoniba itiba atrivimɨn dɨpenim ko dɨpenir igharazibar avɨ da avegham.
Eghtɨ afiar atiaba izɨ ikɨ arangtɨ, poneba izɨ dɨpenir kabar dakuam.
14 Eghtɨ asɨzir atiar guar avɨriba izɨ danganir kamɨn uari akuvagh ikiam.
Eghtɨ memen atiaba uaghan izɨ ikɨ dɨmtɨ,
amizir aser dɨmagaribar aruim uaghan izɨ dakusɨ,
danganir kamɨn daguir danganiba buriam.
15 Eghtɨ mɨghɨaba izɨ uan aroriabar arɨghsɨ, danganir kamɨn izɨ mɨkonibar ingarsɨ danganiba buriam,
egh da aroriaba arightɨ, da afueghtɨ
da uan avɨziba kuigh uan nguzibar gan ikiam.
Eghtɨ isar apuriba ko isar amebaba,
me uaghan izɨ ikiam.

16 Ia Ikiavɨra Itir Godɨn akɨnafarir rɨghizimɨn aven ganɨva,
ia bizir kabar mɨgɨrɨgɨabar gantɨ, da ikiam.
Asɨziba, o kuaraziba, o bizir tiziba, akɨnafarim dar gun mɨgei,
da bar izɨ kantri Idomɨn nguazimɨn ikiam.
Egh da vaghvagh asɨzir amebaba ko apuriba ikiam.
Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God uabɨ da izasa dav keme.
An Duam da akuvagh, da inigh izam.*
17 Ikiavɨra Itir God uabɨ Idomɨn nguazim abɨgha,
asɨzir kaba bagha da tuiragha dagh anɨngi,
eghtɨ da zurara danganir kamɨn ikɨ mangɨtɨ dar ovavir borir gɨn otivamiba, dar danganiba inigh
mangɨ dughiabar ikɨ mamaghɨra ikiam.
Nguazir kam, Ikiavɨra Itir God da bagha anetɨ.

35

God ua bizibagh amizɨ da deragha otifi

1 Gumazamiziba puvatɨzir danganiba, ko nguazir mɨsɨngiziba, da bar akuegham.
Akɨmarir aghuiba otivigh gumazamiziba puvatɨzir danganiba avaraghtɨ,

---

34:10: Akar Mogomem 14:11; 19:3 * **34:16:** Vezɨn kam, Hibrun akam deragha akamɨn mɨngarim bigha mɨkemezir puvatɨ. **35:1:** Aisaia 27:6; 27:10; 41:18-19; 55:12-13

da bar akongegham.
2 Egh nguazir mɨdiarir kam, akɨmarir avɨriba an otogh oneghtɨ, an ganganim bar deraghtɨ,
a bar akuegh pamten dɨmɨva arangam.
Ikiavɨra Itir God dirir aghuim isɨ nguazir mɨdiarir kam danɨngtɨ, an ganganim bar deragham,
egh Lebanonɨn ruarir ekiam ko, Karmelɨn Mɨghsɨam ko,
Saronɨn Danganir Zarimɨn ganganir aghuimɨn mɨrara ganam.
Eghtɨ gumazamiziba Ikiavɨra Itir Godɨn angazangarim ko gavgavimɨn ganɨva, egh uaghan en Godɨn ziar ekiamɨn gantɨ,
an atrivimɨn kurkazir aghuimɨn mɨn ikiam.
3 Ia atiatim itir gumazamizibar amutɨ,
me atiatingan kogh tuivigh gavgavigh ikɨ.
Egh gavgaviba puvatɨzir gumazamiziba gavgavim me danɨng.
4 Ia gumazamizir atiatiba me mɨkɨm suam,
"Ia tuivigh gavgavigh, egh atiatingan markɨ.
Ian God izɨ ian akuragh,
egh ivezir kuram isɨ ian apanibar anɨngɨva bar me gasɨghasigham."

5 Dughiar kamɨn, gumazir damazir okavɨrɨziba ua gantɨ,
gumazir biziba barazir puvatɨziba, uam oragham.
6 Eghtɨ gumazir suer kuraba, uari akun mavanang izighiram,
mati ruarimɨn itir asɨzir mam, me dia a garɨsɨ.
Eghtɨ gumazir mɨgeir puvatɨziba,
me pamten dɨm, egh bar akuegham.
Eghtɨ dɨpaba otiv gumazamiziba puvatɨzir danganibar mangɨ,
egh nguazir mɨsɨngizibar itir fanebar ivemar magɨram.
7 Egh gigir mɨsɨngizim, dɨpar akaremɨn mɨn otogham.
Nguazir dɨpaba faragha puvatɨziba, nguazimɨn aven ivemarir dɨpar atuiba,
dar otivigh ivemar izighiram.
Afiar atiabara ikezir danganir mɨsɨngizir kam, dadar avɨriba ko ighuruniba an otivam.

8 Eghtɨ tuavir ekiam kagh ikɨtɨ, me kamaghɨn a dɨpon suam,
kar "God Ua Baghavɨra Inabazir Tuavim."
Eghtɨ Godɨn damazimɨn arazir kurabagh amir gumazitam an daruan kogham,
kar Godɨn gumazamizibar tuavimra.
Eghtɨ gumazamizir nɨghnɨzir aghuiba itiba ko gumazamizir nɨghnɨzir aghuiba otevezíba,
me an atam akuighan kogham, me a gɨfogh an mangam.*
9 Laionɨn tam ko, asɨzir kurar mɨsozitam tuavir kamɨn mangan kogham.
Asɨzir anɨngazir taba tuavir ekiar kam daruan kogham.
Gumazamizir Ikiavɨra Itir God akuragha ua inizibara,
tuavir kamɨn daruam.
10 Gumazamizir Ikiavɨra Itir God men akuragha ua iniziba, me ua izɨ,

---

35:3: Hibru 12:12 **35:4:** Aisaia 34:8; 61:2 **35:5:** Matyu 11:5; Luk 7:22 **35:6:** Luk 11:14; Jon 5:8-9; 7:38; Aposel 3:8 **35:8:** Aisaia 11:16; Jeremaia 14:8; Matyu 7:13; 1 Pita 1:15-16 * **35:8:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abigha mɨgeir puvatɨ. **35:9:** Aisaia 5:29; 13:22; 51:10; 62:12 **35:10:** Aisaia 1:27; 65:19; Akar Mogomem 7:17; 21:4

Saionin Mighsiamin bagh iziva, bar akongegh ongi, tiariba akariva
tuavir kamin izam.
Egh me dabirabir bar aghuim ikiti,
bar akongezir arazir kam a men iki me gizivagh kamaghira ikiam.
Eghti mizaziba ko osimtiziba me ategh, ua men ikian kogham.

Asiriaba Jerusalemin nguibar ekiam iniasa

36

(Sapta 36--39)

Asiriaba Jerusalem iniasava ami
(2 Atriviba 18:13-37; 2 Eghaghaniba 32:1-19)

1 Hesekia 14plan azenibar an atrivimin itima, ezi Asirian Atrivim
Senakerip, uan midorozir gumaziba ko iza Judaba ko misogha, me abiragha
men nguibar ekiar divazir gavgaviba aviniziba bar da ini. Egha me
Jerusalem inizir puvati.
2 Senakerip, Lakisin nguibar ekiamin ikia uan abuir gumazim ko
midorozir gumazir bizir dafam amadazi, me Lakis ategha, Atrivim Hesekia
bagha Jerusalemin zui. Me an boroghin ghua otifi. Dughiar kamin, danganir
mam iti, Mozir Dipar Pin Itimin daghurim, dipam an ghuaghira Jerusalemin
otifi. Daghurir kam, a tuavir ekiar ghua iniba ruer danganimin boroghin iti.
Asiriaba otivigha danganir kamin tuivighav iti.
3 Ezi Israelin gumazir dapanir 3pla ghuav a bato. Kar, Hilkian otarim
Eliakim, an atrivimin dipenimin garir gumazim, ko Sepna, atrivimin
akinafariba osirir gumazim, ko Asapin otarim Joa, an atrivim amir bizibar
eghaghaniba bar a da osirir gumazim, me zui.
4 Ezi 3plan gumazir kaba ghuava Asirian abuir gumazir kam batozi, an
akar gavgavimin me migia ghaze, "Ia mangi, Asirian atrivir ekiamin akar
gavgavir kam Hesekia mikemegh. A kamaghin migei, 'Hesekia, ni gavgavir
manam ikia egha nan apengan ikian aghua?
5 Migirigiar kiniba ti midorozimin gavgavim gafiraz, o? Bar puvati! Ni
nan akaba barazir puvati. Egha ni ghaze, tina izi nin akuragham! Ezi ni na
baraghan aghua.
6 Ki fo, kantri Isip nin akuragh misoghasa, ni a bagha gara mizua iti. Egha
ki ni migei, Isip mati abuar misiam dipiriaghirigha gifa. Egh ni a inigh
fidizimin min an suiragh daruti, an ruaghatevim nin agharim mitigham. Isipin
atrivimin arazim abuar misiar kamin mirara ghu. Kamaghin amizi,
misoghamin dughiamin a izi nin akuraghan kogham.
7 Egh ni ti kamaghin mikimam, ia Israelia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin iti, a ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze, bar puvatigham. E
fo, Hesekia, ni uabi ghua, mighsiabar pin itir danganir an ziam feba ko, an
ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ni Judaba
ko Jerusalemia migia ghaze, me Jerusalemra izi ofa gamir dakozir vamiran
Godin ziam fam.'
8 "Hesekia, ni izi nan gumazir ekiam, Asirian atrivim ko akam akirigh. Ni
ti 2,000plan midorozir gumazir gavgavibar apighti, nan atrivim 2,000plan
hoziaba ni danighti, me dar apiagh misogham. Ki fo, ni uabi gumazir
kamaghin garitaba itir puvati.
9 Egha ni kamaghin nighnisi, Isipian midorozir gumaziba uan hoziaba ko
karisba sara izi nin akuragh misogham. Bar puvatigham, me izan kogham.

36:6: Esekiel 29:6-7

Ni en midorozir gumazibar tongin gumazir dapanir ziaba puvatizitam abinamin gavgaviba puvatigham.

10 Ni ti ghaze, ki uabi uan nighnizimin iza nin kantri ko misogha, a gasighasisi, a? Bar puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi, ki iza kantrin kam gasighasisi."

11 Ezi Eliakim ko, Sepna ko Joa akar kam baregha, kamaghin Asiriabar abuir gumazim migia ghaze, "Ni Aramin akamin e mikim, e a gifo. Ni Hibrun akam mikiman marki. Puvatightima, gumazir nguibar ekiamin divazir gavgavir mitiam gisin mitivighav itiba nin akam baregham."

12 Ezi abuir gumazir kam kamaghin akam ikaragha ghaze, "Nan gumazir ekiam pura akar kamin ia ko ian gumazir ekiam, a iarara mikimasa na amadazir pu. Puvati. Gumazir divazim gisin tuivighav itiba, me uaghan akar kam baragham. Guizbangira, midorozim otoghti, e Jerusalem ekiarugham, eghti dughiar kuram bar ia batogham. Eghti ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba, ia bar dagheba puvatighiva uan buaribar amiva, uan misizir pabar amam."

13 Ezi Asirian abuir gumazim, divazim gisin apiaghav itir gumazamizibar gara kamaghin pamtemin Hibrun akamin men dia me migei, "Ia deraghvira Asirian atrivir ekiamin akam baragh!

14 Atrivim kamaghin migei, Ia Hesekia baraghti, a ia gifaran marki. Hesekia ian akuraghti, ia deragh ikian kogham.

15 Ia Hesekian apezeperir akaba baraghan marki, egh ia nighnizir gavgavim iki suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e Asiriaba ia abinigh Jerusalemin nguibar ekiam inighan kogham.

16 Ia Hesekian akam baragh ua na ko misoghsi nighnighan marki. Ia deravira dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar amiva, wainin ikarizibar ovizibar ami. Ia uan azenibar itir temer fighin oviziba uan azenibar da inisi, egh ia na ko akam akirigh na ateghtima, ki ian nguibar ekiam iniam.

17 Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia inigh mangi kantrin igharazir ian kantrin mirara garimin ia atigham. Kantrin kam wainin azenir aviriba iti. Egha a bret damuamin witin azenir aviriba iti.

18 "Hesekia ia gifaragha ghaze, 'Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiriaba dikabiragham!' Ia Hesekia ateghtima a ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e misogha e abira, a? Bar puvati.

19 E ghua Hamatin nguibar ekiam ko Arpatin nguibar ekiam ko Sefarvaim ko misozima, men aseba managh ikia, egha men akurazir puvati? Egha e ghua Samaria ko misozima, Samarian aseba men akuragha e dikabiraz, o? Bar puvati.

20 Kantrin kaba me aser aviraviriba iti, ezi e me ko misosi. Ezi men aseba men akurazi, me e misogha e abirazir puvati. O Jerusalemia, ia manmaghsua nighnigha ghaze, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e ia misogh ia abiraghan kogham? Bar puvatigham!"

21 Asirian gumazir dapanir kam me mikemegha givazi, gumazir divazir gavgavimin apiaghav itiba oregha fo, men Atrivim Hesekia faragha an akam ikarvagh bizitamin mikiman men anogoroke. Kamaghin amizi, me uan akabar kumigha an migirigiatam ikarazir puvati.

22 Ezi Asirian abuir gumazim mikemezir migirigiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa gamizi men naviba bar oseme. Ezi me uan korotiaba abiagharigha ghua abuir gumazimin migirigiaba bar dar gun Hesekia migei.

37

Hesekia uan osɨmtɨzimɨn
gun Aisaia mɨgei
(2 Atriviba 19:1-17)

1 Ezɨ Judan Atrivim Hesekia Asirian atrivimɨn abuir gumazimɨn akam
baregha, uan korotiaba abɨaghariga buaber korotiaba aghuigha, Ikiavɨra
Itir Godɨn Dɨpenimɨn ghu.
2 Egha atrivimɨn dɨpenimɨn garir gumazim Eliakim ko, atrivimɨn
akɨnafariba osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir gumazir ghuribar diazɨ, me
izi. Ezɨ a me amangizɨ, me Emosɨn otarim, Aisaian ganasa zui. Ezɨ gumazir
kaba, azirakar korotiaba aghuigha zui.
3 Me ghuava otivigha kamaghɨn Aisaia mɨgei, “Atrivim Hesekia ghaze, Kar
osɨmtɨzir ekiaba ko aghumsɨziba otivir dughiam. Asiriaba dɨbovir mɨgɨrɨgɨar
avɨribar e gami. E amizir navim asangizɨmɨn mɨn ami, a borim batamin
dughiam otozɨ, an a batamin gavgaviba puvatɨ.
4 Asirian atrivim uan abuir gumazim amadazɨ, a iza dɨbovir akabar en
Godɨn Zurara Ikiavɨra Itim mɨkeme. E fo, Ikiavɨra Itir God, an dɨbovir akaba
baregha gɨfa, egh gumazir kamaghɨn amizim, God ivezir kuram a danɨngam.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ en akuragh God ko mɨkɨmtɨ, Ikiavɨra Itir God, e varazira
en akuraghtɨ, e ovengan kogham.”
5-6 Ezɨ Aisaia Hesekian akam baregha, kamaghɨn gumazir an akam inigha
izir kabav gei, “Ia uamategh atrivim bagh mangɨ Ikiavɨra Itir Godɨn akamɨn
gun a mɨkemegh. Ikiavɨra Itir God ghaze, ‘Nɨ akar a nan tiraghtirazir kam,
mɨghɨgh a gɨnɨghnɨgh atiatingan markɨ. A pura Asirian atrivimɨn ingangarir
gumazir kɨnim, a mɨgɨrɨgɨar kam gami.
7 Ia oragh. Kɨ uan Duamɨn gavgavimɨn, Asirian atrivim damighti an okam
nɨghnɨgham. Egh a mɨgɨrɨgɨar kɨnim baregh pura uamategh arɨ uan kantrin
mangɨgham. An Asirian kantrin ikɨvɨra ikɨtɨ, kɨ gumazitabar amighti, me a
mɨsueghti an aremegham.’”

Asiriaba ua Jerusalem
gasɨghasɨgha mɨgei
(2 Atriviba 19:8-19)

8 Ezɨ Asirian abuir gumazim kamaghɨn oraki, Atrivim Senakerip Lakisɨn
nguibam ataki. Ezɨ abuir gumazir kam dɨkavigha Jerusalem ategha ghua
Libnan nguibamɨn otogha garima, an atrivim Lipnan nguibamɨn ikia Lip-
nabav sosi. Ezɨ a ghuava atrivim bato.
9 Asiriaba mɨsogha itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip mɨgɨa
ghaze, “Itiopian Atrivim Tirhaka uan mɨdorozir gumaziba ko iza nɨ ko
mɨsoghasa.” Ezɨ Senakerip Jerusalem iniasa nɨghnɨsi, kamaghɨn amizɨ, an
akɨnafarir mam osirizɨ, an abuir gumaziba a inigha Hesekia bagha ghu.
10 Senakerip kamaghɨn akɨnafarim osiri, “Hesekia, kɨ fo, Godɨn nɨ nɨghnɨzir
gavgavim itim, a nɨ mɨgɨa ghaze, kɨ mɨsogh ia abɨnigh Jerusalem inighan
kogham. A nɨ gifari. Nɨ bar an akam baraghan markɨ.
11 E Asirian atriviba, nɨ uabɨ en arazibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba
ko mɨsogha bar me gasɨghasɨsi. Egha nɨ tɨ ghaze, kɨ nɨn kantri kamaghɨram a
damighan kogham? Puvatɨ, ia guizbangɨra e gitaghan kogham.
12 Nan inazir afeziaba fomɨra, Gosenɨn nguibam, Haranɨn nguibam,
Resepɨn nguibam, ko Idenɨn gumazamizir Telasarɨn nguibamɨn itiba, me
nguibar kabagh asɨghasɨki. Ezɨ men aseba men akurazir puvatɨ, ezɨ me
deragha ikezir puvatɨ.

13 Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba
datirighin managhira iti? Me itir puvati. E bar me misoagharighizi me
ariaghire."
14 Ezi Atrivim Hesekia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba
dama an suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu.
Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti.
15-16 Egha Hesekia kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, "O Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagh
afiragha bar pin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi nin gavgavim
enselin bar gavgavibar gavgavim gafira. Nirara, ni guizbangira God, ni
nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar me gativagha men gari. Nirara,
overiam ko nguazimin ingari.
17 O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiaba baregh, egh
deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi
Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan.
18 O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar
dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki.
19 Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da
isa avimin da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeba
ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira
dagh asighasigha, dagh apongezi da isi.
20 O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en akuragh Senakeripin
dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar
kamagh ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God."

Aisaia Godin akamin gun atrivim migei
(2 Atriviba 19:20-37)

21 Ezi Emosin otarim Aisaia, Hesekia bagha kamaghin akam amada,
"Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, 'Ni Asirian Atrivim Senakeripin
dafarimin, ia ua uari iniasa nan azangsiki.
22 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakerip
ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei:

" 'Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim,
a ni dipova aghumsizir akabar ni migei.
Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi.
23 Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovibar a gami?
Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei?
Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami?
Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir kabar na gami!
24 Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi,
me nin ziam fa nan ziamin tira.
Ezi ki men akatoribar migirigiar kaba baraki.
Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin
Mighsiabar orazibar ghuavanega,
egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, danganir gumaza-
miziba aven zuir puvatizimin,
ni temer sidan bar ruariba ko temer painin bar aghuiba oke.
25 Egha ni pura tintinibar aruir dughiabar, ni damamin dipatam gasazir
puvati.
Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba,

37:15-16: Ua Me Ini 25:22

da bar moghira izefe, ezi nin adarazi da api.
Egh ni mangi Isipin Faner ekiabar aruti,
nin sueba dipar kabar amuti da misingam.

26 “‘Senakerip, ni kamaghin fozir puvati,
ki fomira bizir kabar amuasa ni amisefe.
Ki, nguibar gavgavir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasighasa, gavgavim ni ganingi.
Ezi ni nan nighnizimra gin ghua nguibar kaba akaragharighizi da iregha, mati me dagiaba pozibav kinizi, da iti.
27 Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar atiatingi.
Me okam nighnigha men gavgaviba bar moghira gefe.
Me mati, aruer dughiamin, aminir fefem iza grazibar isi
da midii moghin misigha iti.
Aminir fefer kam aruem anadir naghin ikegha iza,
grazir dipenir siriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuibar isizi, da deragha aghuir puvati.

28 “‘Ezi ki bar moghira ni gifo,
nin dabirabir araziba ko dikavir araziba, ko iza zuir araziba, ki bar dagh fo.
Egha nin aningagharir nan itim, ki uaghan bar a gifo.
29 Nin aningagharir nan itir akaba ko, ni uabira uabi feir arazim, ki bar dagh fo.
Ezi ki datirighin akezim isi nin atinim darugh, egh ainin otevir me hosin akam gazuim, isi nin akam darugham.
Egh ni amikirigh, tuavir ni uan nguibamin ikegha izezim uam an mangigham.’”

30 Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Hesekia ganiga kamaghin migei:

“Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam ko azenir gin izamimin, ia dagheba oparan kogham.
Ia azenir kamin witin pura uari azenibar otiviba ini dar ami,
egh mangi azenir pumuningin, ia azenir faragha ghuzimin dagher ovizir iregha aghuiba, ia dar ami,
egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva opar dami.
Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi,
wainin ikariziba opariva, dar ovizibar amam.

31 “Eghti Judan anabamin gumazamizir ikiavira itir varazira,
me witin azenim puvira be moghin, borir aviriba bati bar avirasemegham.
32 Eghti apaniba Jerusalemin gumazamiziba bar me gasighasighan kogham, men tarazi ikivira ikiam.
Gumazamizir ikiavira itir varazira, iki Saionin Mighsiamin mitivighvira ikiam.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a bizir kabar amuti da otivighirasa nighnizir gavgavim iti.

33 “Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,

‘Asiriabar atrivim, uan mɨdorozir gumaziba ko, Jerusalemɨn aven izan kogham.
Egh me uan baritamɨn aseghtɨ, a nguibar ekiar kamɨn aven izeghan kogham.
Egh mɨdorozir gumaziba mɨsoghsɨ, oratam inigh nguibar kamɨn aven izeghan kogham.
Egh me tugh mɨsoghsɨ, nguibar ekiamɨn dɨvazir mɨriamɨn nguazim arɨghtɨ, a ghuavanaboghan kogham.
Bar puvatɨgham.
34 Kɨ Asiriabar atrivim uam a purightɨ, a izezir tuavim uam an mangam.
Kamaghɨn amizɨ, a Jerusalemɨn aven izeghan kogham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨkeme.
35 Kɨ uan ingangarir gumazim Devit, a ko dɨkɨrɨzir akam ko, uan ziar ekiam gɨnɨghnɨgh,
egh bizir kamning bangɨn,
kɨ nguibar ekiar kamɨn ganɨva an akurvagham.’ ”

36 Egha dɨmagarir kamra, Ikiavɨra Itir Godɨn enselɨn mam dɨkavigha ghua, Asiriabar mɨdorozir gumaziba itir danganimɨn, men 185,000plan mɨdorozir gumazibav soghezɨ, me ariaghire. Ezɨ amɨnim tirazɨ bar mɨzaraghara, gumazamiziba dɨkavigha mɨdorozir gumazir kabar kuabar gari.
37 Ezɨ Senakerip mɨdorozir gumazir ikiavɨra itiba ko, dɨkavigha uamategha Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiamɨn iti.
38 Egha a dughiar mamɨn uan asem Nisrokɨn dɨpenimɨn ghugha an ziam fe. Ezɨ an otarimning, aningɨn ziamning, Adramelek ko Sareser, aning mɨdorozir sabam inigha aven ghugha a mɨsoghezɨ an aremezɨ, aning ara ghua Araratɨn kantrin iti. Ezɨ an otarir igharazim, an ziam Esarhadon, a uan afeziamɨn danganim inigha, Asirian kantrin atrivimɨn iti.

38

Atrivim Hesekia arɨmariam itima, Ikiavɨra Itir God an akura
(2 Atriviba 20:1-11; 2 Eghaghaniba 32:24-26)

1 Dughiar kamɨn, Asiriaba bar arazir kurabar Judabagh amima, Hesekia arɨmariam inigha atam areme. Ezɨ Emosɨn otarim Aisaia ghuava an ganigha kamaghɨn a mɨgei, “Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei, ‘Nɨn arɨmariam gɨvaghan kogham, a ikɨvɨra ikɨtɨ nɨ ovegham. Kamaghɨn amizɨ, nɨ gumazamizir nɨn dɨpenimɨn itibav kemeghtɨ, me nɨn ingangariba bar dar amu dar kɨrigh.’ ”
2 Ezɨ Hesekia akar kam baregha, uan guam isa a itir dɨpenimɨn averiamɨn bɨrimɨn gara, Ikiavɨra Itir God ko mɨgɨa ghaze,
3 “O Ikiavɨra Itir God, kɨ uan navir averiamɨn aven nɨ baghavɨra ikia nɨn ifongiamɨn gɨn ghua, bar guizbangɨra zurara nɨn ingangarim deravɨra a gamuavɨra iti. Kamaghɨn amizɨ, kɨ amizir ingangariba, nɨ dagh nɨghnɨgh na ateghtɨ, kɨ ovengan kogham.” Egha Hesekia Ikiavɨra Itir God ko mɨkemegha gɨvagha, bar puvɨram azi.
4 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn Aisaia mɨgei,
5 “Nɨ mangɨ kamaghɨn Hesekia mɨkemegh, ‘Kɨ Ikiavɨra Itir God, nɨn inazir afeziam Devitɨn God, kɨ nɨn azangsɨzim baregha nɨn temeribar ganigha gɨfa. Kamaghɨn amizɨ, kɨ nɨ ateghtɨ, nɨ ua 15plan azenibar ikegh gɨn ovengam.
6 Egh kɨ nɨn akuragh, Asiriabar atrivimɨn amamangatɨghtɨ, a nɨ abɨragh Jerusalem inighan kogham. Bar puvatɨgham.
7 “ ‘Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ababanitam nɨ danightɨ, nɨ kamagh fogh suam, kɨ

38:3: Nehemia 13:14 **38:7:** 2 Atriviba 20:8

damuasa akam akirigha givazir bizim, ki a damuam.
8 Ni gan! Ababanir kam kamakin, Atrivim Ahas fomira ingarigha asarazir adiriziam, ia an dughuazibar gara aruemin auaba medi. Aruem datirighin ghuaghiri, eghti ki a damighti, a timira uamategh overiamin mangiti, an angazangarimin dughuazim adiriziamin 10plan ighuvibar pin uamategh ghuavanabogham.’”*
Ezi aruem uaghira adiriziamin dughuazim gamima, a zuamira timira uamategha pin ghua adiriziar ighuvir 10in pin itimin tu, a datirighin 10plan auan a faragha ikezi moghin iti.
9 Ezi Hesekia ua ghuamaghegha akar kam osira ghaze:

10 Ki kamaghin uabi ginighnigha ghaze, ki ti uan igiamram aremegh nguazir kam ategham.
Egh mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.
11 Ki ghaze, ki gumazamizir angamira itibar tongin iki ua Ikiavira Itir Godin ganighan kogham.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangi,
egh ua nguazir kamin itir gumazamizir angamira itibar ganighan kogham.
12 Nan angamira itir ikirimirir kam, mati averpenim,
gumaziba anepirigha a inigha ghu.
Ki ghaze, nan ikirimirim, mitarir ruarimin min ruaragham,
egha ki mitarimin min a girighavira iti. Ezi puvati.
Nan ikirimirir ki datirighin itir kam,
mati amizim mitarim girizi moghin, me zuamiram anetughti, an otevegham.
God, nan ikirimirir angamira itim ni zuamira anegifagh.
13 Ki dimagaribar nighnigha ghua mizarazibar tu, egha ghaze,
Ni laionin min nan aghariba apiri.
Ni dughiaba bar na gamima,
nan ikirimirir kam givasava ami.†
14 Ki mizazim isa ara deima, nan arareba gavgaviba puvati,
mati kuarazir nguzimin ararem.
Nan arareba, da kuarazir bunbamin ararebar min bar nimiram arai.
Ki dughiar bar ruarimin akurvazim iniasa, kogha overiamin garava araima,
nan damazimning teriba ira na gamizi, ki bar amira.
O Ekiam, ki osimtizir bar ekiam iti, ezi ni iziva nan akuragh.

15 Egh ki manmaghira mikimam? Ikiavira Itir God, nan akurvaghasa akam akirigha gifa,
egha a datirighin bizir kabagh amizi da otifi.
Kamaghin amizi, ki uan navir averiamin aven osimtizir ekiar na batozir kam ginighnisi,
egh pura uabi abiragh nimira iki
mangi ovengamin dughiam otogham.

16 O Ekiam, ni ikirimirim isi gumazamizibar aningti,
me angamira ikiam.

---

* **38:8:** Judabar arazim kamaghin. Atrivim Ahas asarazir adiriziam, a men kloghin min iti. Aruem an garima, an dughuazim, adiriziar ighuvibar gisira, ezi me dughuazim gara fo, kar auan manam.
† **38:13:** Ves 11-13, Hibrun akam deragha dar akar mabar mingarim abighizir puvati.

Ezi bizir na bativizir kaba, da ikirimirir igiam nan duam ganingi.
Ni nan arimariam agivagha na gamizi,
ki ua dikavigha ghuamaghe.‡
17 Ezi osimtizir ekiar na bativiba, ki dar gara fo,
da nan akurvaghasa otifi.
Ezi datirighin, ni bar moghira nan arazir kuraba gin amadagha gifa.
Ni bar moghira na gifuegha nan amamangatizir puvatizi,
ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati.
18 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itiba,
me nin ziam fan kogham.
Egh ni uan gumazamiziba bagha zurara amir bizir aghuiba,
me dar ganan kogham.
19 Gumazamizir angamira ikiavira itiba,
guizbangira merara, ki datirighin nin ziam fe moghin, me nin ziam fa ni minabi.
Amebaba ko afeziaba, ni zurara amir bizir aghuiba,
me dar gun uan boribav gei.

20 Ikiavira Itir God nan akuragha na gamizi ki ua ghuamaghe.
Eghti dughiaba bar, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi,
gitabav sogh, ighiaba bangi an ziam fam.
E datirighin angamira itir dughiar kam,
e kamaghira zurara a ziam fivira ikiam.

21 Aisaia faragha kamaghin migia ghaze, “Atrivimin ingangarir gumaziba, fighin ovizir me apuzizi taba inigh, da mirmirigh dipatam darugh da munumigh da inigh izi, Hesekian okar gavgavim dukuaghti, a ua deragham.”
22 Ezi Hesekia faragha uaghan kamaghin Aisaian azara, “Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?”

39

Babilonin Atrivim Merodak, gumaziba amangizi me Jerusalemin ize (2 Atriviba 20:12-19)

1 Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Hesekia arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Hesekia bagha da inigha zui.
2 Ezi Hesekia men akaba baregha givagha bar akongegha, me inigha uan dipenim ko, dagiaba itir dipenim ko bizir aghuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiaba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba, ko golba, ko pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Hesekia bizitam modozir puvati. An atrivimin dipenim avinizir dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka.
3 Ezi Babilonin izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, iza kamaghin Atrivim Hesekian azara, “Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamin gumaziba?”
Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasa saghuiamin ikegha ize.”

‡ **38:16:** Hibrun akam deragha ves 15 ko 16, aningin akabar mingariba deragha da abighizir puvati.

4 Ezi Aisaia kamaghin Hesekian azara, “Me bar bizir tizimra nin dipenimin
aven an gani?”
Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki uan biziba bar men
akakaki. Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitamin men
modozir puvati.”
5 Ezi Aisaia kamaghin Hesekia migia ghaze, “Ni oraghti, ki Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itimin akam ni mikimam.
6 Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Bar guizbangira, dughiatam gin iziti,
Babilonia izi, nin atrivir dipenimin itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin
inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh
Babilonin kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham.
7 Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me
damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighti, me men mikarzir
mogomebar oviziba amiseveghti, me Babilonin atrivimin dipenimin aven
ingaram.’”
8 Ezi Hesekia akar kam baregha, kamaghin Aisaia migei, “Ikiavira Itir
Godin akar ni na migeim, a dera.” Guizbangira, Hesekia kamaghin nighnigha
ghaze, “Ki datirighin atrivimin itir dughiar kamin, bizir kurar kaba otivan
kogham. E pura navir amirizimin ikiti midoroziba puvatigham.”

God uan gumazamiziba ua me iniam

40

(Sapta 40--55)

Dughiar aghuim Godin gumazamiziba bativamin akam

1 Ian God ghaze:
“Ia gavgavim isi nan gumazamizibar aningti,
me navir amirizimin iki.
2 Ia apangkuvim itir akar aghuir kam isi,
Jerusalemin nguibamin gumazamiziba me mikim gavgavim me daning.
Egh kamaghin nan gun me mikim suam, ki Ikiavira Itir God,
ki uan dafarimin men arazir kuraba ikaragha bar dughiar ruarimin me
ataghizi me kalabusin ike.
Ezi datirighin ki men mizaziba ko ingangarir ekiam agivagha
men arazir kuraba gin amadazi, me firiaghire.”
3 Ezi gumazir tiarir mam kamaghin dia ghaze,
“Ia gumazamiziba puvatizir danganimin,
Ikiavira Itir God baghiva tuaviba azeniva dar kir.
4 Egh danganir zariba apemiva,
mighsiaba ko akiribagh kuti da magiri.
Egh tuavir ikizirizib a, ia dar ingarighti, da voroghira mineghirigh.
Egh tuavir kuraba, ia deraghvira da akir.
5 Eghti Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim ko ziar ekiam azenim
girighti,
nguazir kamin gumazamiziba bar moghiram an ganam.”
Kar Ikiavira Itir Godin, akatorimin otozir migirigiam.

6 Ezi tiarir mam kamaghin migia ghaze,
“Ni akam akun.”
Ezi ki ghaze,

39:7: 2 Atriviba 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:10; Daniel 1:1-7 **40:3:** Matyu 3:3; Mak 1:3; Jon 1:23
40:3: Luk 3:4-6 **40:4:** Aisaia 45:2 **40:6:** Jems 1:10-11; 1 Pita 1:24-25

“Ki akar manam akunam.”
Ezi tiarir kam na ikaragha ghaze,
“Ni kamaghin mikim suam,
Gumazamiziba nguazir kamin ikivira ikian kogham,
me oghevseviba midii moghira misigham.
Me ruarimin itir akimariba suaghiri moghin,
dughiar ruaribar itir puvati.
7 Ikiavira Itir God aminir fefeim amadima, oghevseviba midiima, akimariba
midia suaghiri.
Bar guizbangira, gumazamiziba oghevsevibar min, bar moghira geveg-
ham.
8 E fo, oghevseviba midii, ezi akimariba suaghiri.
Ezi en Godin akam,
a zurara ikia kamaghira iti.”

9 O Saionin gumazamiziba, ia mighsiar ekiamin mavanangiva, akar aghuim
akun.
O Jerusalemin gumazamiziba, ia pamtemin dimiva akar aghuim akun.
Ni atiatingan kogh, akam akun Judan nguibabav kim suam,
“Ia gan, ian God a izi!”
10 Ia gan. Ikiavira Itir God, ian Ekiam, a uan gavgavir ekiam sara izi.
A uan apaniba dikabiragha gifa.
Egha a uan gumazamiziba, ua me inigha izi,
mati bizir aghuir a midorozimin me dikabiragha inizir biziba.*
11 A sipsipbagh eghuvir gumazimin min,
uan gumazamiziba deragha me geghuva men gari.
A zurara uan agharimningin sipsipin nguziba akumakua,
me isa uan evarim garigha, me ateragha arui.
A sipsipin amebar nguzir bar muziariba itiba, a men asughasugha,
me isa tuaviba men akakagha, men akua zui.

Israelian God, an aseba bar dagh afira

12 Gumazitam ongarim tuisighasa uan dafarimin bar a tuigha an suirazir
puvati.
Gumazitam overiamin arozim gifoghasa uan dafarim onegha an
suiragha an abarazir puvati.
Gumazitam nguazir minezim tuisighasa uan itarim inigha bar moghiram a
tuizir puvati.
Gumazitam, mighsiar ekiaba ko dozibar osimtizibar dibobonim
gifofoghasa, uan skel inigha da medir puvati.
13 Gumazitam bizibar amuamin fofozim, Ikiavira Itir Godin sure damuan
kogham.
Gumazitam an faragh mangi nighniziba a daningan kogham.
14 Ikiavira Itir God fofozim bagha gumazitamin azarazi,
a ti guizin arazimin tuavimin an sure gami?
Bar puvati.
Gumazitam nighnizir aghuiba ko fofozir aghuir a itir kabar Godin sure
gamizir puvati.
Bar puvati.

40:10: Aisaia 62:11; Akar Mogomem 22:12 * **40:10:** Akar kam gighan tuavir igharazim uaghan iti, a kamakin, “An apaniba abiragha givagha, bizir aghuiba sara ize, a da isi uan gumazamizibar aningasa.”
40:11: Esekiel 34:15; Jon 10:11; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25; 5:4 **40:13:** Rom 11:34; 1 Korin 2:16

15 Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God,
kantribar garima, me mati pura biziba.
Me mati dɨpar muziarir ofɨzir vamɨra ira mɨner ekiam giri.
Egha mati gumazim nguazir mɨnezir muziarir bar vamɨran osɨmtɨzim gɨfoghsɨ
a inigh skel datɨghtɨ, an osɨmtɨziba puvatɨgham.
Kantriba bar, Godɨn damazimɨn guizbangɨra bar sufi.
A saghuiamɨn itir arighatɨzibar garima, men osɨmtɨziba
mati nguazir mɨnezir kɨnim.
16 Egh gumazamiziba asɨziba bar dav suegh, Lebanonɨn ruarimɨn temeba okegh,
da inigh izɨ avir ekiam atɨgh, asɨzir kaba bar da tueghtɨ,
da bar isi mɨghɨrighamin ofa damuam.
Eghtɨ men ofan kam Godɨn damazimɨn pura bizimɨn mɨn otogham.
17 Nguazir kamɨn kantriba bar, me Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn pura biziba.
Me pura bizir kɨniba.

18 Kamaghɨn amizɨ, tinara Godɨn mɨn gari?
Guizbangɨra, bizitam a ko magh garir puvatɨ.
19 Ezɨ, asebar marvir guaba, gumazir dɨgɨribagh amiba,
me da aghora dar ingari.
Ezɨ golɨn ingarir gumaziba me golɨn da nomke,
egha da ikiasa silvan senbar ingari.†
20 Gumazamizir onganarazibagh amiba,
me temer aghuir bar gavgavir zuamɨra kurighan koghamiba amɨsefi.
Egha gumazir dɨgɨriba deragha dagh amiba me mɨgei.
Ezɨ me me bagha asebar marvir guaba temebar dar aghori.
Gumazir kam bar deravɨra marvir guar kam tememɨn aneghoreghtɨ,
a tugh gavgavigh ikɨ irɨghan kogham.‡

21 Ia ti fozir puvatɨ?
Egha ia ti oraghizir puvatɨ?
Gumazitam ti ia mɨkemezir puvatɨ,
ezɨ ia bar fomɨra iza datɨrɨghɨn bizir kam gɨfozir puvatɨ?
22 Godɨn overiamɨn pɨn uan atrivir dabirabim gaperaghav itim,
a bizir kaba bar dar ingari.
Egha an overiam, inimɨn mɨn an onegha, averpenimɨn mɨn a kuasa.
Ezɨ an damazimɨn, nguazir kamɨn gumazamiziba bar suvigha, odezibar mɨn iti.
23 An atriviba ko gumazir ziaba itiba abɨrima,
me ua ziaba puvatɨ.
24 Atriviba mati, akɨmarir igiaba gumazamiziba datɨrɨghɨra da opari, ezɨ dar biba tɨghar nguazimɨn magɨram.
Eghtɨ Ekiam amɨnir fefem amadaghtɨ, a izamin dughiamɨn, me zuamɨra mɨsɨngam.
Eghtɨ amɨnim mɨnezir muziarimɨn mɨn, me giveragh mangɨgham.

40:17: Onger Akaba 62:9; Daniel 4:35 **40:18:** Aposel 17:29 † **40:19:** Fofozir gumazir maba ghaze, senba mati pura adiarir kɨniba. Ezɨ fofozir gumazir igharazir maba ghaze, senba nedazibar suigham, puvatɨghti nedaziba iregham. ‡ **40:20:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn akar mɨngarim abɨghizir puvatɨ. **40:21:** Onger Akaba 19:1; Aposel 14:17; Rom 1:19-20

25 Ezi Godin Bar Zuezim azaragha ghaze,
“Tinara nan min gari?
Guizbangira, gumazitam na ko magh gari puvati.”

26 Ia pin overiamin gan!
Tinara mikoveziba ko overiamin itir bizibar ingarizi, da otifi?
Bizir kaba, Godin midorozir gumazibar min iti.
A ziaba dagh arigha dar pone.
An adar dibobonim gifogha, vaghvagha dar ziabagh fo.
A gavgaviba bar iti, kamaghin amizi, bizir pin itir katam ovengan kogham.

27 Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia manmaghsua puvira imoba kamaghin migei,
“Ikiavira Itir God, en osimtizibar garir puvati.
E dughiar kuraba bativima, en God en akurvaghan aghua.”
28 Ia ti kamaghin oregha fozir puvati,
Ikiavira Itir God, a Godin zurara ikia mamaghira itim.
A nguazir kam ko an itir biziba bar moghira dar ingari.
An amiragha amirazir puvati.
Egha an gavgavim gevir puvati.
Eghti gumazitam an nighnizim gifofoghsi damuva avegham.
29 A gavgaviba puvatizir gumazamiziba gavgaviba me ganidi.
Ezi men gavgaviba amiragha uaghirima, a me gamizi,
me uamategha gavgaviba isi.
30 Dughiar mabar, gumazir igiabar gavgaviba gefi.
Ezi me amirvagha pura iri.
31 Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia, an gavgavim bagha a mizua itiba,
a gavgavir igiam me daningti, me zurara gavgavighvira ikiam.
Me dikavigh deraghvira mangam, mati kuarazir bagaba overiamin mighagha arui.
Me ivemar mangi, egh avighaghan kogham,
me daru mangi, egh amirvaghan kogham.

41

Ikiavira Itir God ghaze, a Israelian akuragh ua me iniam

1 God kamaghin migei:
Ia kantrin roghira itimin gumazamiziba ko, saghon itir arighatizibar gumazamiziba,
ia uan akaba dukumigh nan akam baragh.
Ia bar deravira nighnigh kotin izi uan akaba tuisighamin dughiamin dav kim.
E uari akuvagh akaba tuisigh dar gan egh fogh suam, tinan akam a guizbangira.

2 Tinara aruem anadi naghin atrivim garugha a fezi,
a kantriba ko misogha ghua egha bar moghira me abini.
Godra kantriba an agharim gatigha, a gamima,
an atrivir igharaziba abiri.
An midorozir sabam ko pim bar me agefi,

40:28: Onger Akaba 147:5; Rom 11:33 **40:31:** Onger Akaba 103:5

ezi me mati nguazir mineziba ko raizin afezibar min otozi, aminim me
giva zui.*
3 A zuamira me bativa, me gasighasigha me gitaviragha zui,
ezi me bizitamin a damuan ibura,
mati aminim uabi a inigha zuima, a tong nguazim dikarazir puvati.
4 Tinara bizir kabagh amizi da otifi?
Ki Ikiavira Itir Godra, ki dagh ami.
Ki nguazim gamizi an otozir dughiamin,
ki zurara bizibagh amima, da nan ifongiamin nguazir kamin otifi.
Ki Ikiavira Itir God, ki bar faraghavira iti.
Egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar abuananamin, uaghan ikiam.

5 Saghuiamin itir arighatiziba bar men gumazamiziba, ko nguazimin oteviba
bar dar itir gumazamiziba,
me ki amizi bizibar ganigha, puv atiatia nisi.
Egha me iza uari akuvagha,
6 me uan naviba gavgavim dar aningasa, uarira uariv gei.
7 Egha me asebar marvir guabar ingari.
Gumazir digiribagh amiba, golin bizibar ingarir gumazibav gia ghaze,
Ia ingangarir bar aghuimram ami.
Ezi golin misogha anekiri gumaziba, kamaghin ainin bizibar ingarir gumaz-
ibav gei,
Aia, ia bar deraviram ada isavsuiki.
Egha me gin da iran atiatigha,
dikonibar dagh afughafuki.

8 Ezi ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ki ia amisevezi,
ia nan ingangarir gumazamizibar iti.
Ia nan roroam Abrahamin ovavir boriba.
9 Ki nguazir kamin ruaghatevimin itir nguibar bar saghon itimin ia inigha
ize.
Egha ki kamaghin ia mikeme, ia nan ingangarir gumazamizibar iki.
Ki ua bagha ia ginaba,
egha ki ian aghuagha akirim ragha ia gasarazir puvati.
10 Ki ian God, egha ki ia ko iti,
kamaghin amizi, ia atiatingan marki.
Ki ia damuti ia gavgavighti,
ki ian akuragham.
Ki bar deraviira ian ganiva,
uan gavgavir ekiamin ian apaniba abinam.
11 Ia gan! Ian aningagha ia isa kot bagha zui darasi,
me ia dikabinan iburagh bar aghumsigham.
Gumazir ia misoghasa amiba,
me pura bizir kinimin min otogh bar givagham.
12 Ia misogha ia gasighasighava amir gumazir kaba,
ia me buri men apighan kogham.
Me pura nguazir kam ategh bar puvarigham.
13 Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian boroghira ikia,

---

* **41:2:** Akar kam, "Aruem anadi naghin itir atrivim," a ti kantri Persian Atrivim Sairus. Ni Aisaia 44:28 ko 45:1 ko 46:11in gan. **41:4:** Aisaia 44:6-7; 46:10; Akar Mogomem 1:8; 1:17 **41:8:** 2 Eghaghaniba 20:7; Jems 2:23 **41:9:** Godin Araziba 14:2; Onger Akaba 135:4 **41:10:** Josua 1:9; Aisaia 44:2; Rom 8:31 **41:13:** Aisaia 42:6; 45:1

gavgavim isa ian agharir guvim ganiga kamaghin ia migia ghaze,
Ia atiatingan marki.
Kirara, ki ian akurvagham.

14 Ikiavira Itir God ghaze:
"O Israelia, ia avirasemezir puvatigha gavgaviba puvati.
Ki ian akurvagham.
Ki Israelian Godin Bar Zuezim,
ian Akurvazir Gumazim.
15 Ia gan! Ki ia damighti, ia wit dikava a mirmiri ter ararir bar dafar me ainin dikonibar afughafughizimin min otogham.
Kar ter ararir igiam, ezi an dikonibar atariba bar ghumi.
Egh bizir ian tuaviba apira osimtiziba ia ganidiba, ia da dikabinigham.
Mati ia mighsiaba abiagharizi da uaghira nguazir minemniamin otifi.
16 Ia osimtizir kaba isi pin da akunam,
mati gumazim nguazir minezim ruegha pin anekunizi, aminim a givaragha ghu.
Egh ia Ikiavira Itir God bagh bar akuegham.
Egh ia Israelian Godin Bar Zuezimin ziam fam.

17 "Gumazamizir onganarazibagh amiba dipaba puvatigha,
men kuariba bar men pirizi, me dipaba buri.
Me nan deima, ki Ikiavira Itir God, ki men migirigiaba barasi.
Ki Israelian God, ki me ginamadaghan kogham.
18 Ki fanebar amuti, dipaba mighsiar temeba aghuir puvatizibar otiv afor dar izighiram.
Egh ki dipar emimiribar amuti, da danganir zaribar otiv monmoniba anangam.
Egh ki dipar akarebar amuti, da danganir dakirtizibar otivam.
Egh ki dipaba puvatizir daghuribar amuti, dipaba dar otiv dagh izivam.
19 Egh ki sidan temeba ko, pain ko, oliv ko, saipres ko, temer guar igharagha garibar amighti,
da dipaba puvatizir danganimin otivigh aghungam.
20 Ki kamaghsua, gumazamiziba ganigh fogh suam,
ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim, ki uan gavgavir ekiamin bizir kabagh ami.
Ki bizir kaba bar dar ingarizi, da otifi."

Aseba da guizin godba puvati

21 Ikiavira Itir God, a Jekopin anabamin atrivim, a kamaghin migia ghaze,
"Ia kantrin igharazibar aseba, ia uan akar otevir ia mikimamiba deragh da akirigh, uan akaba gavgavim dar aningsi kotin iziti,
kot deragh ian migirigiaba tuisigh da baragham.

22 "Ia faragha, bizir gin otivamibar gun mikeme.
Egh datirighin akar kaba kot geghan, egh bizir kabar mingariba abigh e mikimti,
e deraghvira da tuisigh dagh fofogh suam, da guizbangira otoz, ti puvati.
Egh ia gin otivamin bizibar gun mikim.
23 Egh ia gin izamin arazibar gun e mikim, eghti bizir kaba otivamin dughiamin,
e kamaghin fogh suam, ia guizin godba, o puvati.

41:18: Onger Akaba 107:35; Aisaia 35:6-7; 43:19

Ia bizir aghuitam, o bizir kuratam damuti,
e ian gavgaviba deraghvira dar ganam.
24 E fo, ia pura bizir kiniba, kamaghin amizi, ia bizitam damighan kogham.
Ezi gumazamizir ian ziaba feba, me uaghan bizir kurabar min otivizi,
ki bar men aghua.

25 "Ki aruem anadi naghin itir gumazir mam amisefe.
Gumazir kam ziar ekiam na ganidi.
Ezi ki datirighin notin amadaghan a inigha izi.
Ezi a mati, gumazir nguazir minebar ingarim, a minemin ingarasa nguazim dikabiri moghin,
an atriviba dikabira me abiri.
26 Ia kantrin igharazibar aseba,
ian tongin tina ghaze, bizir kaba otivam? Puvati.
Ian tongin tinara migirigiar tam damighti,
e kamaghin mikimam, a guizbangira migei.
Ian tav kamaghin mikemezir puvati, bizir kaba otivam.
Guizbangira, gumazitam ian tav barazima, a migirigiatam gamizir puvati.
27 Ki uabi faraghavira, bizir kaba otivasa ki dar gun Saion mikeme.
Ezi datirighin ia garima, ada otivigha gifa.
Ki datirighin Jerusalemin akar aghuim akunasa abuir gumazir mam amadagha gifa.†

28 "Ki aser kabar garir dughiamin, me migirigiatam gamizir puvati.
Egh me nighnizir aghuitam damuan kogham.
Egh men tav nan azangsiziba ikaraghan kogham.
29 Ia gan! Aser kaba da pura bizir kiniba.
Dar nedaziba mati aminim pura ivai.
Da bizitam damuamin gavgaviba puvati."

42

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimin migirigiaba

1 Ikiavira Itir God ghaze:
Ia gan! Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe,
egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge.
Egha uan Duam isa a gati.
Eghti a nguazir kamin kantribar gumazamiziba guizin arazimin gin mangisi me tuisigham.
2 A mikimamin dughiamin, a pamten akam akarigh mikiman kogham.
A tuavibar tuiv aghurighvira pamten mikiman kogham.
3 Ighurunim gavgaviba puvatigha dipirasava amim, a bar anepirighan kogham,
egh lamin pamtem isir puvatizim, a anemungeghan kogham.
Egh a kamaghira, gavgaviba puvatizir gumazamizibar asughasugh deravira me damuam.
A kamaghira damu mangi, guizin arazim damighti a iki gavgavigham.
4 Eghti osimtizitam a dikabiraghan kogham.

---

† **41:27:** Vezin kam, Hibrun akam deragha an mingarim abigha an gun mikemezir puvati. **42:1:** Aisaia 43:10; Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 3:22; 9:35; Jon 3:34; Efesus 1:6 **42:1:** Matyu 12:18-21

A pamten ingar mangiva, dughiar a guizin arazimin gin mangi gumazamiziba tuisighamim otogham.
Egh an otogh gavgavigh nguazir kam bar an ikiam.
Ezi saghon itir arighatizibar gumazamiziba,
me arazir God uarir sure damuamibav mizua iti.

5 Ikiavira Itir God, an overiamin ingarigha a isa inimin min an onegha aneti.
Egha nguazir kamin ingarigha, an itir biziba bar dar ingarigha dagh amizi, da otivigha aghui.
Egha angamira ikiamin aminim ko gavgavim isa nguazir kamin gumazamizibagh aningi.
Godin kamra, uan ingangarir gumazim migia ghaze,
6 "Ki Ikiavira Itir God, ni nan arazir aghuimin bizibar amuasa ki nin dia.
Egh nin agharimin suiragh, deragh ni geghuv nin ganam.
Egh ni bangin, ki Akar Dikirizir Gavgavim nguazir kamin gumazamiziba ko a damuam.
Egh ni damuti, ni kantribar gumazamiziba, bar men angazangarimin min ikiam.
7 Ni ingangarir kam damuam:
Ni damazir okavirizibar amuti, me ua ganam.
Egh kalabusin itir gumazamizir danganir mitarmemin apiaghav itiba,
ni me damighti me firighiregham.

8 "Kirara, ki Ikiavira Itir God, kar nan ziam.
Ezi ki uabira, ia nan ziar ekiamra fi.
Ia gumaziba ingarizir marvir guatamin ziam fan bar marki.
9 Ia ganigh! Bizir ki fomira otivasa mikemeziba,
da datirighin otivigha gifa.
Ki bizir igharazir tighar otivamibar gun ia mikimam.
Eghti ia dagh foghvira ikiti, da gin otivam."

Gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin ziamra fi

10 Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar,
ia ighiar igiam bangi, Ikiavira Itir Godin ziam fi!
Ia gumazir kuribagh aruiba ko ongarimin osiriba, ia an ziam fi.
Ia saghon itir arighatizibar gumazamiziba, ia ighiar igiaba bangi.
11 Ia dakightizir danganimin itir nguibabar gumazamiziba ko, Kedarian adarasi,
ia tiariba akar an ziam fi.
Ia Selan nguibamin gumazamiziba,
ia mighsiabar mavanegh dim mikim bar akongegh.
12 Ia gumazamizir roghira itiba, ziar ekiam Ikiavira Itir God daning.
Ia saghon itir arighatizibar gumazamiziba,
ia bar moghira an ziam fi.

13 Ikiavira Itir God mati, midorozir gumazir gavgavim, egha a datirighin misoghasa zui.
A tiarim akara diava mati, gumaziba midorozim foreghasa misoghamin arazibagh amua, misoghasa gara iti.
Egha a gavgavim ikia, uan apaniba ko misoghasa atiatir puvatigha,
bar me abini.

42:5: Aposel 17:24-25 **42:6:** Aisaia 49:6; Luk 2:32; Aposel 13:47; 26:23 **42:7:** Aisaia 61:1; Luk 4:18; Hibru 2:14-15 **42:8:** Aisaia 48:11

14 Ikiavɨra Itir God ghaze,
“Kɨ dughiar ruarimɨn uabɨn asugha aghumra ikia, bizitam gamizir puvatɨ.
Datɨrɨghɨn, kɨ amizim navim asegha otasa mɨzazim isa arai moghɨn, kɨ pamten diava arai.
Egha bar avɨghaghegha, nan akam ko nan atinim pamten amɨnim gekua aven ghua azenan izi.
15 Kɨ mɨghsɨaba bar dagh asɨghasigh,
egh temeba ko grazibar amightɨ, da mɨsigham.
Egh kɨ faner ekiaba ko dɨpar akarebar amightɨ,
da bar dakegham.
16 Kɨ uan gumazamiziba inigh tuavir me fomɨrama aruizir puvatɨzimɨn me atɨghtɨ, me an mangam.
Me datɨrɨghɨn mati damaziba okavigha amɨnirbɨrimɨn iti.
Eghtɨ kɨ amɨnirbɨrim me dam anedegh, angazangarim me danɨngam.
Tuavir fɨghtɨzir kurar me fomɨram aruiziba, kɨ da akozeghtɨ,
me tuavir voroghɨra ireghav itibar aruam.
Kɨ guizbangɨra, me gɨn amadaghan kogham.
Bizir kɨ damuasa mɨkemezir kaba, kɨ tam ateghan kogham.
Kɨ guizɨn dar amightɨ, da otivam.
17 Gumazamiziba marvir guabar ziaba fa nɨghnɨzir gavgavim dar ikia ghaze,
da men guizɨn godba.
Ezɨ kɨ bar gumazamizir kaba batuegh me damutɨ,
me bar aghumsigh uan nɨghnɨzibagh iragham.”

Israelia, gumazamizir damazir okavɨrɨziba ko kuarir onganibar mɨn iti

18 Ikiavɨra Itir God ghaze:
“O Israelia, ian damaziba pɨrizɨ, ian kuariba bar ongani.
Ia uan damaziba kuigh ganɨva, egh kuariba arigh oragh!
19 Ia nan ingangarir gumazamiziba, kɨ ua bagha ia amɨsefe,
eghtɨ ia na baghvɨra ikɨ, nan abuir gumazibar mɨn ikɨ
nan akam inigh mangam.
Egha ia gumazir damazir okavɨrɨziba ko, kuarir onganibar mɨn iti,
egha bar damazir ikuviziba ko kuarir onganiba, bar me gafira.*
20 Bizir bar avɨriba, ia dar ganigha dar akaba baraki.
Egha bizir kaba, ia deragha dar gari puvatɨ,
egha deragha kuariba arigha, akar kam baraghizir puvatɨ.”

21 Ikiavɨra Itir God, arazir aghuibaram ami.
Kamaghɨn amizɨ, a uan Akar Gavgaviba isa ia ganɨngi.
Eghtɨ gumazamizir igharaziba dar ganigh kamaghɨn fogh suam,
Akar Gavgavir kaba, bar deragha bar pɨn iti.
22 O Israelia, ia datɨrɨghɨn bar paza iti.
Apaniba ia gasɨghasɨgha ian biziba okemegha da inigha ghue.
Me uaghan pamtem ian suigha ia inigha
ghua kalabuziar dɨpeniba ko toribar aven ia arɨki.
Ia mati pura bizir kɨniba, apaniba ia okemegha ia inigha ghue,
ezɨ ian akurvagh ua ia iniamin gumaziba puvatɨ.

23 Ezɨ datɨrɨghɨn ikegh mangɨ,
ian te deragh kuariba arigh nan akam baragham?

42:16: Onger Akaba 18:28; Aisaia 40:31; Matyu 3:3; Mak 1:3; Luk 3:5; Jon 1:23 * **42:19:** Vezɨn kam, Hibrun akam an mɨngarim deragha bigha an gun mɨkemezir puvatɨ.

24 Tinara mikemezi, apaniba iza, e Jekopin anabamin gumazamizibagh asighasiki?
E Israelia, tinara e isa en apanibar agharim gatizi, me izegha en biziba okeme?
Ikiavira Itir God uabi arazir kam gami.
E akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha arazir kurabagh amua,
an Akar Gavgaviba batogha, a ifongezi moghin zuir puvati.
Kamaghin amizi, a uabi bizir kam gamizi, an oto.
25 A en apanibar amamangatizi, me iza e ko misosi.
Ezi tuavir kamin, a uan aningagharim isa e Israelia, e gingezi, an e avara.
An aningagharim avimin min bar en isi.
E arazir kamin gara, egha deragha fozir puvatigha,
bizitam gamir puvati.

43

God uan gumazamizibar akurvagha ua me ini

1 Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi,
Ikiavira Itir God ian ingarigha ia gamizi,
ia gumazamizir ikizir vamiran otozi, a kamaghin ia migei:
"Ki ian akuragha givagha, ian ziaba ia gariki,
ki ua baghavira ia amisefe.
Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.
2 Ia dipar konibagh iri mangiti,
ki ia ko mangam.
Ia faneba abigh vongin mangiti,
da ia avan kogham.
Eghti ia avir ekiar puvira isimin aven mangiti,
a ian isian kogham.
3 Ki Ikiavira Itir God, ian God, Israelian Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim.
Ia apanibar dafarimin itir dughiamin, ki Isipia ko, Itiopiaba ko, Sebaba, me isi
ian danganim inisi apanibar agharim datigh ia givezeghti, ia firighirigham.
4 Ki ia isa uabin dighorim gamigha,
bar moghira ia gifongegha,
ziar ekiam ia daningasa.
Kamaghin amizi, ki gumazamizir igharazitaba inigh ian danganimin inisi apaniba bagh me amadagham.
Guizbangira, kantrin igharaziba ian danganim iniam.
5 Ki ia ko iti,
kamaghin ia atiatingan marki.
Ian adarazi me aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin iti,
eghti ki me akuvagh uamategh men aku izam.
6 Ki not ko sautin itir gumazamizibav kemeghti, me ia ateghti,
ia uamategh izam.
Ki kantrin bar saghuiamin itiba, me mikimti,
me nan otariba amadaghti, me uamategh uan nguibamin izam.
Ki gumazamizir nguazir kamin oteviba bar dar itiba, me mikimti,
me nan guiviba amadaghti,

43:1: Aisaia 42:6; 44:6; 44:21; 45:4 **43:2:** Godin Araziba 31:6-8; Onger Akaba 91:3; Daniel 3:25-27
43:5: Aisaia 41:10; 41:14; Jeremaia 30:10-11; 46:27-28

me uamategh uan nguibamin izam.
7 Ia nan gumazamizibara,
ki vaghvagha ian ingari.
Ki uan ziar ekiam ko gavgavir ekiam bagha,
ian ikizimin ingarigha ghaze,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian ganiva
nan ziam fam.”

Israelia kotin aven God bagh oteviba akakagham

8 Ikiavira Itir God ghaze,
“Ia gumazamizibar diaghti me izi uari akufagh.
Guizbangira, me damazir okavirziba ko orazi puvatizibar min ikia,
egha me ganamin damaziba ko akam baraghamin kuarir toriba iti!
9 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uari akuvagha iza kotin damazimin tuivigha gifa.
Men tinara gin otivamin bizibar gun mikimam?
Ezi men tongin gumazir manam faragha bizibar gun mikemezi, da datirighin otifi?
Tinara kotin aven tugh suam, an aser mam barazima, a bizir gin otivamibar gun mikeme, ezi da datirighin guizbangiram otifi?
Bar puvati.”

10 Ikiavira Itir God ghaze,
“Israelia, ia na ko ikia uan damazibar nan gara na gifo,
egh ia kotin aven nan gun mikim.
Ia nan ingangarir gumazamizibar otivasa,
ki ua baghavira ia amisefe.
Ki ghaze, ia na gifogh nighnizir gavgavim nan iki, deragh na gifogh suam,
ki bar uabira ki guizbangira God.
Fomira godin tam nan faragha ikezir puvati,
egh godin tam uam otogh nan danganim inighan kogham.
11 Ki uabira, ki Ikiavira Itir God,
egha ian Akurvazir Gumazim,
ezi ian akurvazir gumazitam ua itir puvati.
12 Ki uabira, ki Ikiavira Itir God.
Kirara, ki bizir damuamimin gun mikeme.
Egha ki mikemezi moghin, ian akuragha gifa.
Egha ki ian akurvazir bizimin gun akam akuri.
Ezi ian akurvazir godin igharazitam ua itir puvati. Ki uabira.
Ezi ia uan damazibar bizir kaba bar dar ganigha fo.
Egh kotin aven, ia nan gun mikim.
13 Datirighin ko dughiabar zurara,
ki guizin Godin ikiam.
Ki gumazamizitabar suiraghti me nan agharimin ikiti,
tina nan gavgavim iriagh, nan agharimin me batuegham? Bar puvatigham.
Egh ki ingangaritam damuti,
gumazitam nan ingangarim tivaghan kogham.”

Israelian Babilonin kalabusin itiba, God ua me iniam

14 Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim, a ghaze,

---

43:10: Aisaia 41:4; 44:6-8 **43:11:** Aisaia 45:21; Hosea 13:4

"Ki ian akurvaghsi midorozir gumaziba amadaghti, me izi Babilonia ko misogham.
Eghti Babilonia ari mangi, uan kurir me bar akongezibar mavanegh,
uan nguibam ategh bar ari mangegham.*
15 Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim.
Ki ian ingarigha ia gamizi, ia gumazamizir ikizir vamiran iti,
ezi ki ian atrivimin iti."

16 Ikiavira Itir God ghaze,
"Ki fomira ongarir bar ekiam tongiram anebigha tuavim ati.
17 Egha ki midorozir gumazir aviribagh amizi, me uan karisba ko hoziaba sara tuavir kamin ghue,
egha me bar ikuvigha ua dikavizir puvati.
Me mati gumazim lam giverazi
a zuamira munge.
18 Ezi datirighin ki ghaze,
Ia bizir ki fomiram amizibara, nighnighan marki.
19 Ia gan! Ki bizir igiam damuasava ami.
Ezi bizir kam a datirighin otifi, ezi ia ti an ganiz, o puvati?
Ki danganir misingizibar tuavibar ingariva,
egh ki dipabar amuti, da gumazamiziba puvatizir danganir kamin ivemaram.
20 Nan gumazamizir ki ua bagha misevezíba, me dipabar ami,
ki dipam damighti, a danganir misingizimin otoghti,
bizir kam bangin asizir atiaba, ko afiar atiaba, ko poneba
ziar ekiam na daningam.
21 Gumazamizir kaba, bar akuegh nan ziar ekiamin gun mikimasa,
ki ua bagha men ingarigha me gamizi, me nan adarazir otifi."

Israelian arazir kuraba, osimtizim God ganidi

22 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:
O Israelia, ia Jekopin adarasi, ia nan ziam dibora, a fer puvati.
Manmaghin amizi ia amiragha
nan aghua?
23 Egha ia asiziba tue da bar isia mighirir ofaba bagha sipsipba na daningasa, da inigha izezir puvati.
Egha ia uan navir averiabar aven, ia nan ziam fa na ginighnizir puvatigha ofabagh ami.
Guizbangira, ki ia na daningamin ofan guar bar aviriba ko, pauran me temer balsamin eborimin ingarizimin ofabagh nighnigha,
osimtizir bar aviriba ia gisin arizir puvati.
24 Ezi ia ofa damuasa uan dagiaba isa, na bagha ighurunir mughuriar aghuim zuibagh ivezezir puvati.
Egha ia ofaba bagha sipsipba na daningasa, ia dar ovir aghuir aviriba sara na ganingizir puvati.
Kamaghin amizi, ian arazir kuraba na gamima, ki osimtizim ateri.
Ezi bizir kam na gamizi, ki ian arazir kurabar aghua.

25 Kirara, ki God, ki uan ziar ekiam baghavira nighnisi,
kamaghin ki ian arazir kuraba bar da gin amada.

---

* **43:14:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha an gun migeir puvati. **43:16:** Ua Me Ini 14:21-29 **43:25:** Aisaia 1:18; 44:22; Esekiel 36:22; Aposel 3:19

Egh ki ua ian arazir kurar kabagh nighnighan kogham.

26 Ia ti ghaze, ia arazir kurar tabagh amizir puvati.
Egh ia kotin aven deraghvira mikim uan nighniziba azenim darigh oteviba akakagham,
eghti e nighnizir vamira damu akam akir mikim suam,
ian nighniziba ti dera.
27 Ezi bar puvati! Ian inazir afeziar bar faraghavira ikezim, arazir kuram gami,
ezi ian gumazir dapaniba uaghan nan akam batoke.†
28 Kamaghin amizi, ian ofa gamir gumazibar dapaniba,
ki me gamizi, me nan damazimin mizegha bar aghumsiki.
Ia Jekopin anabamin adarasi, ia bar moghira ikuvighasa ki ian amamangatis.
Gumazamizir igharaziba ia dipov ian ingarav akasa, ki men amamangati.

44

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar akurvasi

1 Ikiavira Itir God ghaze,
"Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia oragh!
Ki uabi ia amisevezi, ia nan ingangarir gumazamizibar iti.
2 Ki Ikiavira Itir God, ki fomira ian ingarigha ia gamizi, ia ikizir vamiran oto.
Ia uan amebabar navir averiabar ikezi, me tighar ia batamin dughiam,
ki ian ingarigha deravira ian gari.
O Jesurun, ia nan gumazamizibar ikiasa ki fomira ia ginabagha gifa.
O Jekopin anabamin gumazamiziba, ia nan ingangarir gumazir aghuibar min iti.
Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.
3 Ki mati gumazim dipam isi nguazir dipaba puvatizibagh ingiva,
egh dipam damighti, a nguazir midiaribar ivemaram.
Kamaghira, ki uan Duam isi ian boribagh ingiva,
ian ovavir boriba deragh me damuam.
4 Eghti me deraghvira aghungam, mati grazir garir dipaba itibar min ganganiba deragham.
Egh mati, temer faner miriabar aghuibar min ganam.
5 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, men tarazi nighnizir gavgavim nan ikiam.
Men tarazi kamagh mikim suam, 'E Ikiavira Itir Godin adarasi.'
Men tarazi suam, 'E Jekopin anabamin adarasi.'
Eghti tarazi uan agharibar kamaghin osiram, 'E Ikiavira Itir God baghavira iti darasi.'
Men tarazi suam, 'E Israelian adarasi.' "

Gumazir asebar marvir guabar ingariba, me bar ongani

6 Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim,
a men Akurvazir Gumazim, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
A kamaghin migei, "Ki Ikiavira Itir God,
kirara ki bar faraghavira ikia, egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam.
Ezi godin tam ua itir puvati.
Kirara, ki God.

---

† **43:27:** Inazir afeziar bar faraghavira itir kam, a ti, Jekopra. **44:3:** Aisaia 35:7; Joel 2:28; Jon 7:38; Aposel 2:18 **44:6:** Aisaia 41:4; 48:12; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 22:13

7 Tinara, nan min gari?
God̈in tam ikiva, a uabi nan damazimin uan eghaghanimin gun e mikim.
Egh uabi abigh uan otevibar en akagh.
Kirara bar fomira gumazamizibar ingarigha nguazir kam gati.
Eghti godin tam ti guizbangira ikiva, a bar fomira otozir biziba ko bizir gin izamibar gun e mikimti,
e bar moghira bizir kabagh fofogham.*
8 Nan gumazamiziba, ia nigh akongiva atiatingan marki.
Bizir otivamin kaba, ki fomira dar gun ia mikemegha gifa.
Ezi ia uan damazibar dar ganigha na gifo,
egh kotin aven ia nan gun mikim.
Godin tam ua itir puvati!
Bar puvati.
Ki uabira ki ian dagiar ekiamin min itima, ia nan aven uari modi.
Ki bizir kam bar a gifo, a bar guizbangira!

9 "Gumazir marvir guabar ingariba,
men ingangariba dagheba puvatigham.
Ezi nedazir me gara da bagha bar akongezir kaba,
da pura bizir kinibar min iti.
Ezi aser kabar ziaba fer gumazamiziba,
me mitatemin aven iti moghin, bizitamin ganigh a gifoghan kogham,
kamaghin kotin aven me uan asebar akuragh deraghvira da bagh mikiman kogham.
Kamaghin amizi, me onganigh aghumsigham.
10 Me manmaghin nighnigha, aser kabar marvir guabar ingari?
Nedazir kinir kaba, tong bar men akuraghan kogham.
11 Ia gan! Gumazamizir digiribagh amir kaba, me pura nguazir kamin itir gumazir kinibara,
egha marvir guabar ingari.
Kamaghin amizi, gumazamizir marvir guabar ziaba feba,
me bar aghumsigham.
Ki ghaze, me bar izi nan damazimin kotin tuifigh.
Bar guizbangira, ki me damighti,
me bar atiatigh bar aghumsigham.

12 "Gumazir ainbar bizibar ingara foziba,
me ainba isa avim garigha aser kabar marvir guabar ingari.
Me uan gavgavibar haman suigha ain misogha,
nedazir kabar ingari.
Egha me dar ingarir dughiabar, mitiriam men aghiti
me dipaba ko daghebar aman koghti,
men gavgaviba bar moghira gevegham.

13 "Ezi gumazir temebar nedazibar ingara foziba,
me temem inigh marvir guam akirsi, an abaragh bar deraghviram anekirigham.
Egh finfinimin marvir guar kamin nedazim tememin bar deravira an apan an osiram.
Egh gin tuizim inigh osizirimin girara mangi, aneghoreghti,

* **44:7:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha an gun mikemezir puvati. **44:8:** Godin Araziba 4:35; 4:39; Aisaia 41:22; 43:10-12

gumazir igiar bar diritamin nedazim bar deravirama otogh gan ikiam.
Eghti me marvir guar dighorezir kam inigh,
a isi uan aseba feir dipenimin anetigham.
14 Me temer sidaba isa ingangarir kam gami.
Me faraghavira ruarir ekiabar ghua okin temer igiar aghuibar gara dagh ifefi,
egha me uaghan amozimin dughiam mizua iti.
Eghti amozim iziti, da aghung mangi ekeveghti,
me mangi da okegh izi ingangarir kam damuam.
15 Temer kabar maba me dar daziba isava aviba arigha dar fii.
Egha maba me da arizi da isima, me dar bretba tue.
Egha me temer otevir igharazimin marvir guamin ingari,
egha an damazimin tevimning apirigha an ziam fe.
16 Me temer kam isa arazir kabar a gami.
Me anebigha a isa uan dagheba ko asiziba tuava,
apa uan kuvibav gori da ghua bar izefi.
Egha uaghan, me avimin fingasa aviba arisi.
Me avimin fia ghaze, 'Avim bar deragha nan mikarzimin izima, ki bar deragha uabi barasi.'
17 Egha temer kabara, me uari uan marvir guabar ingari.
Egha me teviba apira dar ziaba fe.
Egha me kamaghin dia migei,
'Ni nan god, kamaghin amizi, ni nan akuragh.'

18 "Gumazamizir kamaghin amiba,
me bar guizbangiram ongani.
Bizitam ti men damazibagh amizi, me damazir okavirziba ikia bizibar gari puvati.
Bizitam ti men nighnizibagh amizi, me ghua bar ongani.
19 Gumazim nighnizir aghuim iki, arazir kam tuisigh egh kamaghin mikimam,
'Ki temer otevir kabar mabar avim ati,
egha uaghan bretba ko asiziba tuegha da ame.
Egh tizim bagh ki an otevir kam inigh, bizir bar kurar kamin marvir guamin ingarigh,
uan tevimning apirigh an ziam fam?'
Guizbangira, gumazamizir onganir kaba, me nighnizir aghuiba puvatigh migirigiar katam damuan kogham.
20 Men nighniziba bar ikuvizi, me bar arazir kuram gami.
Egha mati gumazim averenim ame.
Gumazamizir kaba deragh ikiamin tuavitam itir puvati.
Egha me kamaghin fozir puvati, bizir me suizir kaba, da pura temer kiniba,
da guizin godba puvati."

Ikiavira Itir God uan gavgavimin, Israelia ua me ini

21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi,
ia nan ingangarir gumazamizibar min iti,
egh ia bizir kabagh inirigh.
Ki ian ingara ia gamizi,

ia gumazamizir ikizir vamiran otogha, nan ingangarir gumazamizibar min iti.
Eghti ki ia gin amangan kogham.
22 Ian arazir kuraba, ki da adegha da isa pin da akunizi, aminim da inigha ghu.
Nin arazir kuraba givagham, mati ghuariaba aruem mizaraghara anadi, da a sara ghuegha gifa.
Ki ian akurvagha deravira ian gari,
kamaghin amizi, ia uamategh na bagh izi."

23 Ikiavira Itir God uan ziar ekiam ko gavgavim akagha Israelian akuragha ua me ini.
Kamaghin amizi, O overiam, ni ighiabar amu bar akongegh.
Nguazimin aven itir biziba bar, ia uaghan tiariba akar.
O mighsiaba ko temer ruarimin itiba,
ia uaghan tiariba akar.

24 "Ki Ikiavira Itir God, ian Akurvazir Gumazim,
ia uan amebamin navir averiamin ikezi a tighar ia batamin dughiamin, ki uabi, uan adarazir otivasa ian ingari.
Ki kamaghin ia mikimasa:
Ki uabira bizibagh amizi da otifi.
Ki uabira overiam ko nguazimin ingarigha,
aning isa aningin danganimin aning ati.
25 Bizir gin otivamibar gun migeir gumaziba,
ki me gamizi, me okam nighnigha, men migirigiaba paza zui.
Ezi kukunir gumaziba, ki men nighnizibagh amima, me okam nighnisi.
Ezi fofozir gumaziba, ki me gamizi, me ongani.
26 Nan ingangarir gumazim nan akam akuniva,
bizir gin otivamiba, ki a mikimti, a mangi gumazamizibav kim,
eghti ki a migeir akar kabar amuti, da guizbangiram otivam.
Ki kamaghin migia ghaze, gumazamiziba ua Jerusalemin ikiam.
Egh Judan nguibar ekiaba me uamategh dar ingaram.
Nguibar apaniba asighasighiziba,
ki uamategh da feghti, da dikavigh tuivigham.
27 Ki kamagh mikim suam, ongarim ni dakegh, eghti a dakegham.
Egh ki uaghan faner uaghira ongarim ginivizibar amighti, da misigham.
28 Ki ghaze, kirara atrivimin ikiasa Sairus amisefe.
Eghti a nan gumazamiziba deraghvira men ganam,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipba deravira me geghufi.
Eghti a ingangarir ki ifongezibar amuam.
A mikimti, me Jerusalem uam an ingariva,
nan Dipenim uam anesam."

45

Ikiavira Itir God, atrivimin ikiasa Sairus amisefe

1 Ikiavira Itir God, a Sairus atrivimin ikiasa anemisevegha givagha, gavgavim a ganingi.

44:22: Aisaia 43:1; 43:25; 1 Korin 6:20; 1 Pita 1:18-19 **44:24:** Aisaia 40:22; 43:14; 45:12 **44:25:** 1 Korin 1:20 **44:28:** 2 Eghaghaniba 36:23; Esra 1:2 **45:1:** Onger Akaba 107:16; Aisaia 40:4

Eghtɨ a kantrin igharazibav sogh,
men atrivibar gavgaviba agɨvaghtɨ, me aghumsɨgham.
Eghtɨ kɨ pura Sairus bagh men nguibabar dɨvazibar tiar akaba kutɨ,
gumazitam ua da dukuman koghtɨ, Sairus aven mangɨ, uan apaniba dɨkabɨnam.
Egha Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Sairus mɨgɨa ghaze:
2 "Kɨ nɨn faragh mangɨ danganir fɨghtɨzibar amightɨ, da magɨrɨ voroghɨra ikiam.
Egh dɨvazir gavgavimɨn tiar akar ekiar me brasɨn ingariziba akararigham.
Egh aɨnɨn igugunir ekiar me tiar akaba gavgavim dar anɨngasa atɨziba dar ghoregham.
3 Kɨ dagɨaba ko bizir aghuir nguibar kamɨn gumazamiziba danganir mogomebar atɨziba,
inigh nɨ danɨngam.
Eghtɨ nɨ kamaghɨn fogham, kɨ Ikiavɨra Itir God, Israelian God,
kɨ uabɨ nɨn ziam dɨborogha, ua bagha nɨn dia.

4 "Nan ingangarir gumazim Jekop, an adarazi Israelia,
me gumazamizir kɨ ua baghavɨra mɨseveziba,
kɨ men akurvaghasa nɨn diazɨ nɨ ize.
Nɨ guizbangɨra na gɨfozir puvatɨ,
ezɨ kɨ nɨn ziam dɨborogha nɨn diagha ziar ekiam nɨ ganɨngi.
5 Kɨ uabɨra, kɨ Ikiavɨra Itir God, ezɨ ua godɨn igharazir tam itir puvatɨ.
Kɨ uabɨra iti, ezɨ ua godba bar puvatɨ.
Nɨ na gɨfozir puvatɨ,
ezɨ kɨrara kɨ gavgavim nɨ ganɨdi.
6 Kɨ kamaghsua, nguazir kamɨn gumazamiziba,
me aruem anadir naghɨn ikia ghua aruem ghuaghiri naghɨn tu,
me bar moghɨra fogh suam,
kɨrara kɨ Ikiavɨra Itir God,
ezɨ ua godɨn tam itir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ bizir kabagh ami.
7 Kɨrara, kɨ mɨkemezɨ, angazangarim ko mɨtarmem oto.
Egha kɨrara gumazamizibagh amima, me deravɨra iti.
Kɨ me gamima, me osɨmtɨzir ekiaba batifi.
Kɨ Ikiavɨra Itir God,
kɨrara bizir kabagh amima da otivaghiri.

8 "O overiam ko ghuariaba,
ia nan akurvazim ko dughiar aghuim, gumazamizibagh ingɨ,
mati amozim nguazim giri.
O nguazim, nɨ mati, nɨ uan akam akarigh, nan akurvazim inightɨ
an aghungɨva arazir aghuim damightɨ, a gumazamizibar navibar aven ikɨ gavgavigham.
Kɨ, Ikiavɨra Itir God,
kɨ uabɨ uan gumazamizibar akurvaghasa bizir kabar ingarizɨ da otifi."

Ikiavɨra Itir God uabɨra biziba bar dar gari

45:3: Ua Me Ini 33:12; 33:17; Aisaia 41:23; 43:1 **45:4:** Aisaia 44:1; 1 Tesalonika 4:5 **45:5:** Godɨn Araziba 4:35; 4:39; Aisaia 44:8; 46:9 **45:6:** Onger Akaba 102:15; Aisaia 37:20; Malakai 1:11

9 E gumazamiziba, God en ingari, e mati pura bizir kiniba.
Kamaghin gumazir Godin atara a migeim, a bar ongani.
Gumaka, a bar ikuvigham.
God mati gumazir nguazir minebar ingarimin min iti.
Ezi e nguazir minebar min, biaghiregha pura tintinibar nguazim gireghav iti.
Ia bizir kam ginighnigh.
Nguazir mam ti dikavigh mangi gumazir a inigha minemin ingarizim, kamaghin an azaragham,
"Manmaghin ami? Ni na inigha bizir tizimin ingari?"
Eghti nguazim ti kamaghin atar mikimam,
"Ni tizim bagha bizir ni ingarizir kam, an suighamin agharimningin ingarizir puvati?"
10 Eghti gumazitam ti borir bar agheghevitamin gan kamagh an amebam ko afeziamin azaragham,
"Kar bizir tizim gua a gamizi, an oto?"
Gumazir kam, guizbangira bar gumazir onganim.
Gumaka, a bar ikuvigham.

11 Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Bar Zuezim.
Egha a Godin men ingarizim, a me gamizi
me ikizir vamiran gumazamizibar oto, a kamaghin migia ghaze,
"Ia gin otivamin biziba bagh nan azangam.
Egh arazir manam ki an gin mangi uan boribar ganiva,
egh arazir manam ki an gin mangi uan dafarimningin ingangarim damuam,
ia dar amusi, bar na mikiman marki.
Bar markiam.
Kar nan bizir ki damuamibara.
12 Kirara, ki nguazimin ingarigha,
nguazir kamin itir gumazamizibar ingarizi, me an iti.
Ki uan gavgavimin overiamin ingarigha pin anetizi, a iti.
Kirara, ki aruem ko iakinim ko mikovezibagh ativagha dar gari.
13 Kirara Atrivim Sairus gamizi,
a nan ingangarir aghuibagh ami.
Tuavir a mangamiba, ki dar kirighti,
a nan nguibam Jerusalem uam an ingaram.
Egh a nan gumazamiziba kalabusin ua me firigh, me ateghti me mangam.
Gumazir a givezamiba puvatigham, a pura ingaram.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa."

14 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Kantri Isip ko Itiopian dagiaba ko biziba, da Israelia ian biziba.
Eghti apaniba kantri Sabean itir gumazir ruariba kalabus datigh, ia bagh me amadaghti me izi,
pura ian ingangarir gumazir kinibar min ikiam.
Egh me ian guabar uan teviba apirigh kamaghin mikim suam,
'Bar guizbangira, God ia ko iti.
A uabira bar guizbangira God, ezi godin tam ua itir puvati!' "

15 Ni Israelian God, ni men Akurvazir Gumazim,

45:9: Aisaia 29:16; Jeremaia 18:6; Rom 9:20 **45:12:** Jenesis 1:26-27; Jeremaia 27:5 **45:15:** Onger Akaba 44:24; Aisaia 8:17; 57:17

egha gumazamizir igharaziba, ni uabin me modi.
16 Asebar marvir guabar ingarir gumaziba
bar guizbangira okam nighnigh bar aghumsigham.
17 Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akuragha gifa.
Egh a me damighti, me zurara deraghvira iki mamaghira ikiam.
Egh okam nighnighan kogh,
aghumsighan kogham.

18 Ikiavira Itir God,
anarira God.
A nguazim ko overiamin ingarizi, aning gavgavighavira iti.
Nguazim pura ikiasa God an ingarizir puvati.
Biziba ko gumazamiziba bar moghira nguazimin ikiasa, an an ingari.
Egha a ghaze, "Kirara, ki Ikiavira Itir God,
ezi ua godin tam ua itir puvati.
19 Ki saghon ghugha mitatemin modogha uan akam akurir puvati.
Ki uan gumazamiziba, Jekopin ovavir boriba, ki kamaghin me mikemezir puvati,
'Ia pura mangi gumazamiziba puvatizir danganibar na buri.'
Kamaghin puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki guizin akam akuri,
ezi nan akaba da guizbangira zui."

Nguazimin itir gumazamiziba bar Godin apengan ikiam

20 Ikiavira Itir God ghaze,
"Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizir ikiavira itir varazira, ia izi uari akufagh!
Ia gumazamizir midorozimin aven deravira ikia, ikiavira itiba,
ia bar moghira kot bagh izi!
Me uan marvir guar me pura ter otevir kinibar ingariziba,
da inigha tintinibar dar atera izi.
Ki men gara ghaze,
Me guizbangira nighnizir aghuiba bar puvati.
Me uarir akurvaghasa asebar dei,
ezi da gumazitamin akuraghamin gavgaviba puvati.
21 Ia gumazamiziba bar moghira izi kotin aven uari bagh mikim.
Ia fofoghsi uarira uarir azangsigh suam,
godin manamra a fomira bizir datirighin otivasa mikemeziba,
da datirighin guizbangirama otifi?
Kirara, ki God, ki bizir kabav kemezi, da datirighin otifi.
Ezi ua godba puvati.
Ki Godin arazir aghuibaram amim, egha ki ian Akurvazir Gumazim.
Ezi ua godba puvati, kirara ki God.

22 "Ia nguazir kamin saghon itir danganibar gumazamiziba, ia bar na bagh izi.
Kirara ki God, ezi godin tam ua itir puvati.
Kamaghin amizi, ia na bagh iziti,
ki ian akurvaghti, ia deravira ikiam.
23 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan ziamin pin akakagha mikeme,
egh ki uan akam akirigha mikemezir bizir kam, ki a giraghan kogham.
Nan migirigiam kamakin,

45:22: Onger Akaba 22:27; 65:5 **45:23:** Jenesis 22:16; Rom 14:11; Filipai 2:10-11; Hibru 6:13

gumazamiziba bar moghira nan guamin teviba apirigh nan ziam fam.
Egh me akam akirigh suam,
e uari Godin apengan ikiam.
24 Egh me kamagh mikim suam,
Godra arazir aghuimin en akurvagha gavgavim e ganidi.
Eghti gumazamizir an aningagheziba, bar moghira an damazimin izi,
egh aghumsizir ekiam inigham.*
25 Eghti Israelian ovavir boriba, Ikiavira Itir God me damuti,
me uan apaniba abiragha ziar ekiam inizir bizir kam bagh
bar akuegham.”

46

Ikiavira Itir God, uabira gavgavim iti, ezi marvir guaba, da pura nedazir kiniba

1-2 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ia Babilonia, ian aser kamning, Bel ko Nebo, ia aningin ziamning fava,
egha aningin marvir guamning atera, aningin ziamning famin dughiar ekiabagh arui.
Eghti aningin ziar ekiamning givaghti, ia aningin ganti,
aning uaningin akurvaghamin gavgaviba puvatigham.
Egh apaniba izi Babilonin nguibar ekiam gasighasighti, ia donkibar aning ikegham.
Eghti donkiba, mevzika, da ingangarir dafam damu, aning ater mangi
ia ko kantrin igharazimin kalabusin ikiam.

3 “Ia Israelin ikiavira itir varazira ia oragh, ia Jekopin anabamin adarasi,
ian amebaba ia batezir dughiamin, ian gumazamizir ikizir igiamin otivizir dughiamin ikegha iza datirighin,
ki ia inigha ia atera, bar deravira ian gari.
4 Ki ian God, ki ian ganvira iki mangi,
ia bar ghurigh dapanir arizir ghurghuriba otivighamin dughiam otogham.
Ki fomira uabi ian ingara ia gamizi, ia gumazamizir ikizir vamiran oto,
egh ki zurara ia aterіva, ian gan ian akurvagham.

5 “Tinara nan min gari? Puvati.
Ki gumazir manamra ko magh gari? Bar puvati.
Ia nan araziba, bar tinara ko da tuisigham? Bar puvatigham.
Gumazitam ki amir araziba uaghan dagh amua kagh iti, o puvati?
Bar puvati.
6 Gumazir maba marvir guabar ingarasa gol ko silvan bar aviribar pozim mikira,
dar osimtiziba tuisisi.
Egh me gol ko silvan bizibar ingarir fofozir gumazim givezeghti,
a me bagh marvir guabar ingaram.
Eghti me teviba apiriva, an ziam fam.
7 Egh me marvir guar kam uan dipizibar afegh, aneter mangi,
danganir me anesasa dikirizimin anesaraghti, a mitighiv ikiam.
Marvir guar kam uabi daru danganir igharazimin mangan kogham.
Kamaghin amizi, a danganir me anetizir kamra iti.

---

* **45:24:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha gun mikemezir puvati. **46:4:** Onger Akaba 71:18

Egh gumazir an deibar dɨmdiaba ikarvaghan koghɨva,
egh dughiar kurabar men akurvaghan kogham.
Bar puvatɨ.

8 "Ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ia akar kɨ akurir kam, ia bar deravɨram a gɨnɨghnɨgh.
9 Egha kɨ fomɨram amizir biziba, ia ua dagh nɨghnɨgh.
Kɨ uabɨra kɨ God, ezɨ ua godɨn tam ua itir puvatɨ.
Kɨ uabɨra kɨ God, ezɨ ua godɨn tam nan mɨn itir puvatɨ.
10 Bizir tam tɨghar otivamin dughiamɨn, an otogh manmaghɨn gɨvagham,
kɨ bizir kamɨn gun mɨgei.
Kɨ bar fomɨra bizir otivambar gun mɨkeme,
ezɨ gɨn bizir kaba kɨ mɨkemezɨ moghɨram otifi.
Egh kɨ bizir manatam damusɨ ifongegh, kɨ puram a damuam.
Eghtɨ kɨ damuasa ifongezir bizir kam, bizitam nan tuavim apɨrighan kogham.
11 Kɨ aruem anadi naghɨn itir gumazir mam izasa an diagha gɨfa,
eghtɨ a isamɨn mɨn mɨghegh izɨ kɨ damuasa nɨghnɨzir bizibar amuam.
Kɨ damuasa mɨkemezir bizir kaba, kɨ mɨkemezir moghɨra an adar amuam.
Bizir kɨ damuasa mɨseveziba, kɨ dar amuam.*

12 "Ia gumazir akaba barazir puvatɨziba, ia nan akam baragh.
Ia ti ghaze, dughiar kɨ uamategh ian akuragh
ia iniasa mɨsevezim, a saghon ikiavɨra iti, a?
13 Bar puvatɨ. Nan akurvazim, a bar roghɨra izegha gɨfa.
Eghtɨ kɨ ua mɨzuaman kogham.
Israelia, kɨ zuamɨra izɨ ian akurvagh apanir ia abɨriba,
kɨ bar puv me damightɨ, ia ua deravɨra ikiam.
Egh kɨ uaghan Saionɨn nguibar ekiamɨn akurvaghtɨ, a deravɨra ikiam.
Kɨ uan ziar ekiam ko gavgavim damightɨ,
aning Israelia ian tongɨn azenim girɨgham."

47

Ikiavɨra Itir God ghaze, Babilon ikuvigham

1 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Babilonian nguibar ekiam mɨgei,
"O Babilon, nɨ fomɨra mati atrivir amizim uan atrivir dabirabim gaperaghav iti moghɨn,
ziar ekiam iti.
Nɨ nguibar bar aghuimɨn mɨn itima, kantrin igharazitamɨn mɨdorozir gumaziba nɨ dɨkabɨrazir puvatɨ,
kamaghɨn amizɨ, nɨ mati amizir bar igiar patamɨn itir puvatɨzim mɨn, bar deravɨra iti.
Ezɨ datɨrɨghɨn puvatɨ.
Nɨn gavgavim gɨvaghtɨ,
nɨ uan atrivir dabirabim ategh nguazir kɨnim dapiam.
Nɨn mɨkarzim fomɨra deragha iti moghɨn, ua ikian kogham.
Egh gumaziba ua nɨn gantɨ, nɨ deragh kurkegh daruan kogham.
Bar puvatɨ.
2 Nɨ ingangarir amizir kɨnimɨn mɨn ingaram.

46:9: Godɨn Araziba 32:7; Aisaia 41:26-27; 42:9 * **46:11:** Gumazir kam, "aruem anadi naghɨn itir gumazim," an Atrivim Sairus. (Nɨ Aisaia 41:2-3ɨn gan.) **47:1:** Aisaia 13:1--14:23; Jeremaia 50:1--51:64

Nɨ uan dapanim avarazir nir avɨzim adegh, uan korotiar dirir otɨghɨn aruzim sueghtɨ,
nɨn dagariba azenara ikɨtɨ, nɨ wit mɨrmɨrir dagɨaba poghpogham.
Egh uan inim fegh
mavanabogh faneba abɨgh mangam!
3 Gumaziba nɨn korotiaba sueghtɨ,
nɨ bibiamra ikɨ bar aghumsigham.
Kɨ nɨn arazir kuram ikarvaghsɨ ivezir bar kuram isɨ nɨ danɨngtɨ,
gumazitam nan anogoreghan kogham.”

4 Israelian Godɨn Bar Zuezim, a en Akurvazir Gumazim.
An ziam, Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim.

5 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Babilonia mɨgei,
“Babilon, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua kamaghɨn nɨ dɨponan kogh suam,
‘Kantriba bar men atrivir amizim.’
Kamaghɨn amizɨ, nɨ uan akam dukuagh mangɨ
mɨtarmemɨn daperagh nɨmɨra ikɨ.
6 Kɨ bar puvɨra uan gumazamizibar atari,
egha kɨ ua uan gumazamizibar mɨn me gɨnɨghnɨzir puvatɨ.
Egha kɨ nɨ ataghizɨ, nɨ iza paza me gamua,
egha nɨ tong men apangkuvizir pu.
Bar puvatɨ.
Nɨ bar pazavɨra me gamua osɨmtɨzir bar dafam me ganɨngi.
Egha nɨ uaghan gumazamizir ghuribagh amima me osɨmtɨzir dafam ateri.
7 Nɨ ghaze, nɨ atrivir amizimɨn ikɨ mamaghɨra ikiam,
kamaghɨn amizɨ, bizir kaba ko bizir gɨn nɨ bativamiba,
nɨ deragha dagh nɨghnɨzir puvatɨ.

8 “Nɨ dughiar aghuim baghavɨra nɨghnɨzir amizim,
nɨ akar kam baragh!
Nɨ ti ghaze, nɨ deravɨra ikɨtɨ, bizir kuratam nɨ batoghan kogham.
Egha nɨ kamaghɨn uabɨ mɨgɨa ghaze,
‘Kɨ uabɨra kɨ gavgaviba bar iti, ezɨ tav nan mɨn itir puvatɨ.
Kɨ amizir pam ko boriba ariaghirezimɨn mɨn otoghan kogham.’
9 Ezɨ noka, arazir kamning zuamɨra nɨ bativam.
Dughiar kamra nɨn pam aremegham,
eghtɨ nɨn boriba uaghan bar moghɨram arɨghiregham.
Nɨ ti kamaghɨn nɨghnɨsi, nɨ imeziba ko akavsiar gavgavir avɨriba iti,
ezɨ bizir kaba nɨn akuraghan kogham.
Bar puvatɨgham.
Nɨ bar dughiar kuram batogham.

10 “Nɨ ti kamaghɨn nɨghnɨsi,
Nɨn arazir kuraba nɨ damutɨ, nɨ mɨtɨgh gavgavigham.
Egha nɨ kamaghɨn nɨghnɨsi,
Nɨ amir bizir kaba, gumazitam dar garir puvatɨ.
Nɨn fofozir bizir guar avɨribar ingariba, nɨn nɨghnɨzim adavizɨma,
nɨ kamaghɨn uabɨn mɨgɨa ghaze,
‘Kɨ uabɨra, kɨ gavgavim iti, ezɨ tav nan mɨn itir puvatɨ.’

47:8: Akar Mogomem 18:7-8

11 Dughiar bar kuram ni batogham,
eghti ni akavsiamin gavgavimin a gitaviraghan kogham.
Osimtizir dafam zuamira ni batogham,
eghti ni an tuavim apiramin bizitam damuan kogham.
Bizir bar kurar ni nighnizi da ni bativan koghamiba,
da ni batogh bar ni gasighasigham.

12 "Kamaghin ti dera, ni igiamra ikia imeziba ko akavsiar gavgavibar fofoziba inigha dagh amua fozi moghin,
ni pamtem dar amu ganigh.
Da ti nin akuragham.
Da ti nin apanibar amuti,
me atiatigh aregham.
13 Fofozir gumazir aviriba nighnizim ni ganidima,
nin nighnizim deravira ingarir puvati.
Egha ni mikovezibar garir akavsiabagh amir gumaziba bagh akam amada.
Gumazir kaba, me overiam ko mikovezibar gara zurara iakinibar ni bagha iza,
bizir ni bativamibar gun ni migei.
Ezi me ti nin akuragham.

14 "Ezi puvati, me mati ogheba misigha iti, ezi avir mam gumazir kabar isi me gasighasigham.
Eghti me uarira uarir akurvaghan kogham.
Bar guizbangira, me kamaghin mikiman marki,
'Ki mangi avir miriamin daperagh uan mikarzim fefem a daningam.'
Puvati. Avir kam bar men isigham.
15 Bar guizbangira, ni igiamra itima
gumazir nighnizim ni ganiga nin akurvaziba,
me bar onganigh,
men tav nin akuraghan kogham."

48

Gumazamiziba ziar ekiam Godra daning

1 Ia Jekopin anabamin adarasi, ia gumazamizir Israelin ziam itiba, ia Judan ovavir boriba, ia oragh!
Ia gavgavim uan akam daningasa,
Ikiavira Itir Godin ziam dibora akaba akiri.
Egha ia ghaze, ia Israelian Godin ziam fe.
Egha ia ifara guizbangira an apengan ikiava,
guizin akaba ko arazir aghuibar gin zuir puvati.
2 Egha ia uarira uan ziaba fa ghaze,
ia God baghavira itir nguibar ekiar kamin gumazamiziba.
Egha ia Israelian Godin akurvazim iniasa a mizua iti.
An ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
3 A kamaghin ia migei,
"Bar fomira, ki gin otivamin bizibar akam akuni.
Egha ki zuamira dagh amizi, da otifi.
4 Ki kamaghin bar fo, ian dapaniba mati dagiaba ko ain,
ezi ia nan akabar gintizir puvati.
Kamaghin amizi, ki fomira bizir gin otivamibar akar kam akuni,

48:3: Aisaia 42:8-9; 46:8-10

egha ki zuamira dagh amizi, da otifi.
5 Ki kamaghin aghua, ia ti mikim suam, ian marvir guar ia temeba ko ainbar
ingarizir nedazir kaba,
me bizir kabagh amizi, da otifi.
Ki bar aghua,
kamaghin amizi, ki fomira bizir gin otivamibar gun ia mikemegha gifa.

6 "Bizir ki fomiram otivasa mikemeziba,
da otivigha givazi ia dar gani.
Ezi ia datirighin kamaghin mikim suam,
'Ekiam, a guizbangira migei.'
Egh ki datirighin bizir igiar otivamibar gun ia mikimam,
kar bizir mueghav itir ki fomira ia mikemezir puvatiziba,
ia tighar da baragham.

7 "Bizir kaba, ki datirighin dar ingari,
ki fomira dar ingarizir puvati.
Ia faragha zuir dughiamin,
ia da baragha dagh fozir puvati.
Ki datirighin mikimti, bizir bar igiaba otivam, bizir fomiram otivizir puvatiziba.
Eghti ia kamaghin mikiman kogham, 'E bizir kabagh fogha gifa.'
Guizbangira, ia fomira bizir kaba bar dagh fozir puvati.
8 Ki kamaghin fo, ki ian ingara ia gamizi,
ia gumazamizir ikizir vamiran otozir dughiamin ikegha, iza datirighin,
ia akaba munasa da barazir puvatizir adarasi.
Egha ki fo, ia ifavarir gumazamiziba.
Kamaghin amizi, ki bizir kabar gun ia mikemezir puvatizi,
ia dagh fozir puvati.

9 "Ki bar ia basemegha bar ia agivasava ami.
Egha ki zurara uan ziar ekiam ginighnigha,
ia bagha uan aningagharim dikabiri.
Kamaghin amizi, ki ia gasighasighan kogham.
Eghti gumazamizir igharaziba nan ziam fam.
10 Ki ia damighti ia zueghasa nighnisi,
egha ki avimin ia tuezir puvati,
mati gumazim silvan mineziba adangasa avimin da tue.
Ia uan arazir kuraba ataghiraghasa,
ki osimtizir guar aviriba ataghizi, da ia batifi.*
Ki tuavir kamin ian nighniziba ko araziba tuisisi.
11 Ki uan ziar ekiam ginighnigha arazir kamin ia gami.
Gumazamiziba nan ziam gasighasigh a dikabin, ziar ekiam igharaz
darazir aningan ki aghua.
Bar guizbangira, me ziar ekiam narara daningam."

Ikiavira Itir Godra, Sairus amisevegha a gamima, a Babilonia dikabira

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia Israelia, ia gumazamizir ki diaziba,
ia Jekopin anabamin adarasi, ia nan akam baragh!

---

* **48:10:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha a mikemezir puvati. **48:12:** Aisaia 44:6; Akar Mogomem 1:17; 22:13

Ki uabira ki God.
Kirara, ki bar faraghavira iti,
egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar abuananamin uaghan ikiam.
13 Ki uan dafarimningin nguazim gamigha gavgavim an povim ganingizi a gavgafi,
egha ki overiam isa an danganimin aneti.
Egha ki overiam ko nguazimin diazir dughiamin,
aning zuamira ivegha iza nan damazimin tu.

14 "Ia bar moghira, ia izi uari akuvagh, nan akam baragh!
Asetam fomira kamaghin akatam ia mikemezir puvati,
'Gumazir Ikiavira Itir God bar ifongezim, Godin ingangarim damusi, a izi Babilonia ko misogham.
Ikiavira Itir Godin gavgavimin, a Babilon dikabiragham.'
Aseba kamaghin mikemezir puvati.
15 Gumazir kam izasa, ki uabi ia mikeme.
Ki uabi izasa an dia.
Ezi ki uabi a inigha iza a gamima,
a deravira ingara an ingarimin daghem oto.

16 "Ia nan boroghira izi nan akam baragh!
Fomira iza datirighin, ki mogomer danganitamin ikia otivamin bizibar gun migeir puvati.
Bar puvati.
Bizir kaba tighar otivamin dughiamin,
ki faragha ikia dar garima da otifi."

Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
uan Duam na ganiga na amadazima,
ki an Duamin gavgavim sara izi.†

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deragh me damuasa iti

17 Ezi Ikiavira Itir God, ian Akurvazir Gumazim, a Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei,
"Ki Ikiavira Itir God, ian God.
Ki zurara ian sure gamua,
arazir zuruzir ia gintigh deravira ikiamiba ian akakasi.
18 Ia ti nan Akar Gavgaviba baraghizi, ki ian akurazi ia datirighin deravira ikiai,
ezi ia dabirabir aghuimin ikiai, mati fanemin dipaba zurara izi va gevir puvati.
Egh arazir aghuim ti ian ikia gavgavigha mamaghira ikiai,
mati ongarim, ongarir dadarimin dipiraghira kamaghira iti.
19 Egha ian boriba otiva,
mati ongarir dadarimin gigimin min bar avirasemeghai.
Ezi men ziaba nan damazimin givaghan koghai."

20 Ia kantri Babilon ategh,

48:13: Onger Akaba 102:25; Aisaia 40:26 † **48:16:** Ves 48:16in akar faragha itim, Hibrun akam deragha an mingarim abigha an gun mikemezir puvati. Ezi an namba 2in akam, e fozir puvati, tinara ghaze, God anemada. Gumazir maba ghaze, kar Godin akam inigha izir gumazimin akamra. Ezi marazi ghaze, kar Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimin akam. (Ni Aisaia 42:1in gan.) Ezi marazi ghaze kar Atrivim Sairusin akam. **48:18:** Godin Araziba 32:29; Onger Akaba 81:13; 119:165
48:20: Akar Mogomem 18:4

nguibar kamin gumazamizibar arimangigh.
Egh ia bar akuegh pamtemin tiariba akar, egh kamaghin akam amadaghtima
a nguazir kamin ruaghatevibar mangi,
"Ikiavira Itir God uamategha uan ingangarir gumazim Jekop, uam
a ini."
21 Fomira Ikiavira Itir God uan gumazamizibar akua, me inigha danganir
dipaba puvatizimin ize,
ezi me dipam bangin ariaghirezir puvati.
A dipam gamizima, a dagiamin oto.
A dagiam kuizi, dipam iri me anepi.

22 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me dabirabir aghuim batoghan kogham."

49

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, angazangarimin min kantriba bar dar ikiam

1 Ia saghon itir arighatizibar gumazamiziba ko, saghon itir kantriba,
ia nan akam baragh.
Nan amebam tighar na batamin dughiamin,
Ikiavira Itir God, na amisevegha givagha ziam na gati.
2 Egha a nan akatorim gamizi, nan migirigiaba deraviram otiva,
mati midorozir sabar bar ghumtizim, gumazamizibar navibagh inifi.
Ezi a uan agharim isa deravira na avaragha na geghuvima,
ki an aven modo.
A barir aghuir ghumtizimin min na akirigha, na isa danganir uan barir
ghumtiziba arizimin na modozi,
ki an ingangarim damuasa mizua iti.
3 Egha a kamaghin na migei,
"Israel, ni nan ingangarir gumazim,
ni bangin, ki uan gavgavim ko ziar ekiam isi
gumazamiziba bar men akagham."
4 Ezi ki kamaghin uabira uabi migia ghaze,
"Ki bar puvira ingangaribagh ami, ezi nan gavgaviba pura gefi.
Ezi ingangarir ki amir kabar daghetam otozir puvati.
Ezi ki pura ingangarir kabagh amir puvati, ki Ikiavira Itir God bagha dagh
ami.
Ingangarir ki amir kabar ivezim,
nan God a isi na daningam."
5 Nan amebam tighar na batamin dughiamin,
Ikiavira Itir God Jekopin adarasi Israelia, a men aku ua bagh izasa, na
amisefe.
Kamaghin amizi, nan God, ziar ekiam na ganiga, gavgavim na
ganingi.
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
6 "Ki faragha ingangarir kam ni ganiga ghaze,
Ni Jekopin adarasi, Israelian ikiavira iti darasi,
ni gavgavim me daning ua me inigh izi.
Kar ingangarir ekiam puvati.

48:21: Ua Me Ini 17:1-6; Diboboniba 20:2-11 **48:22:** Aisaia 57:21 **49:1:** Jeremaia 1:5 **49:2:** Hibru 4:12; Akar Mogomem 1:16 **49:6:** Aisaia 42:6; Luk 2:32; Aposel 13:47; 26:23

Ezi ki datirighin ingangarir ekiam ni daning, egh ni damighti,
ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh angazangarimin min ikiam.
Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men akuragh
ua me iniam.”

7 Ikiavira Itir God, Israelian Akurvazir Gumazim, men Godin Bar Zuezim, a ghaze,
Gumazir kam, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gara ifongezir puvatizim.
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an gara ghaze, a bizir bar kuram.
Egha kantribar atriviba a gamizi, a men ingangarir gumazir kinimin min iti.
Egha Ikiavira Itir God datirighin kamaghin gumazir kam migei,
“Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim, ki uan ingangarim damuasa ni amisefe.
Egha ki uan akar dikiriziba abizir puvati.
Kamaghin amizi, atriviba nin gan, egh mitivigh nin ziam fam.
Eghti gumazir aruaba nguazim girigh fuaghiva,
ziar ekiam, ni daningam.”

8 Egha Ikiavira Itir God kamaghin uan ingangarir gumazim migei,
“Ki uabi ua ni inigh, deragh ni damuasa dughiam amisefe.
Dughiar ki ian akurvaghasa atizir kam, an otozi, ki nin ararem baregha nin akura.
Egha ki bar deravira ni geghufi.
Egh ni bangin, ki nguazimin itir gumazamiziba ko Akar Dikirizir Gavgavim damuam.
Egh ki Israelin nguazim damighti, a ua deragh otogham.
Eghti Israelian adarazi uamateghti,
ni me bagh men nguazir datirighin pura itim tuiragh, ua me daningti, me a dapiam.
9 Ki faragh kamaghin kalabusin itir gumazamizibav kimam,
‘Ia azenan izi!’
Ki kamaghin mitarmemin itir gumazamizibav kimam,
‘Ia angazangarimin izi!’

“Eghti me kalabuziam ategh uamategh uan nguazimin izam.
Egh me tuavibar mangi, damamin dagheba ikiam,
mati sipsipba mighsiar graziba puvatizibar ghua, dagher aviriba batifi.
10 Gumazir men apangkuvim bar deravira men ganam,
mati gumazir sipsipbar garim, sipsipba inigha ogher aviriba itir danganim ko dipar aghuiba itir danganim bagha me inigha zui.
Kamaghin me dipam ko daghebar oteveghan kogham,
eghti aminir fefem ko aruer dafam men mikarzibar apongan kogham.
11 Ki ingarizir mighsiaba akirmigh, tuaviba aghorti da mighsiabagh isin mangi vongin otivam.
Ki uan tuavir ekiam damighti, a deraghvira otogham.
12 Ia gan! Nan gumazamiziba nguibar bar saghon itibar ikegh izam.
Marazi not ko aruem uaghiri naghin ikegh izam.

49:8: 2 Korin 6:2 **49:10:** Onger Akaba 121:6; Aisaia 33:16; 35:7; Akar Mogomem 7:16-17

Marazi uaghan Aswanɨn nguibamɨn amadaghan ikegh izam.”*

13 O overiam, nɨ bar akongezir ighiabar amu.
O nguazim, nɨ bar akuegh tiarim akar.
O ia mɨghsɨaba, ia bar akongezir ighiabar amu.
Ia ganigha fo, Ikiavɨra Itir God, gavgavim isa uan gumazamizibagh anɨngizɨ,
me navir amɨrizimɨn iti.
Me osɨmtɨzir avɨriba ateri,
ezɨ datɨrɨkɨn Ikiavɨra Itir God, men apangkuvigha deraghvɨra me gami.

14 Ezɨ Saionɨn nguibamɨn gumazamiziba kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
“Ikiavɨra Itir God, en Ekiam,
ti e bakɨnɨghɨnigha akɨrim ragha e gasaraghama.”

15 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn men akam ikaragha ghaze,
“Amebatam ti otezir borir iririvimɨn apangkuvigh otem a danighan kogham o?
Amebatam ti kamaghɨn damuam,
ezɨ ko, kɨ ia bakɨnɨghnighan kogham. Bar puvatɨgham.

16 “Kɨ nɨ gɨn amadaghan kogham.
Nɨ gan! Kɨ nɨn nedazimɨn ingarigha nɨn ziam uan dafarimningɨn an osira, aneghorezɨ a iti.
Egha kɨ zuraram an gara nɨ gɨnɨghnɨsi.
17 Nɨn boriba zuamɨra uamategha izi,
nɨ gasɨghasɨghizir darasi, me nɨ ategh bar aregham.
18 Nɨ uan dapanim fegh pura tintinibar gan!
Nɨn boriba uari akuvagh nɨ bagh izam.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ zurara ikɨvɨra ikiam, kamaghɨn amizɨ, kɨ guizbangɨra ia mɨgei,
‘Nɨ, mati amizim pamɨn ikiasa bar akuegha kurkazir aghuibar uabɨn kurti moghɨn,
nɨ ua me inigh me bagh bar akuegham.’

19 “Guizbangɨra, nɨ bar moghɨra ikuvigha bar pura iti.
Ezɨ gɨn nɨn boriba uamategh izɨ bar nɨ gizɨvaghtɨ, nɨ me arɨghamin danganiba puvatɨgham.
Eghtɨ nɨ gasɨghasɨghizir darasi, me bar nɨn saghon ikiam.
20 Dughiar kamɨn, nɨn borir amebaba kalabusɨn ikia me bateziba, me kamaghɨn nɨ mɨkɨmam,
‘Nguazir kam a bar sufi. E nguazir asɨzir ekiatamɨn ikiasa.’
21 Eghtɨ nɨ kamaghɨn uabɨra uabɨ mɨkɨmam, ‘Tinara borir kaba bar na ganɨngi?
Nan boriba ovengezɨ, kɨ ua boriba batan kogham.
Apaniba na kalabus darɨghasa na inigha ghu.
Tinara borir kaba bategha dar gari da ghuava ekefe?
Kɨ fo, kɨ uabɨra iti, ezɨ borir kaba bar managhɨra ize?’ ”

---

* **49:12:** Hibrun akam ghaze, “Sinim,” ezɨ e fozir puvatɨ nguibar kam managhɨra iti. Gumazir avɨriba kamagh nɨghnɨsi, Godɨn akam inigha izir gumazim, an Aswan nguibar ekiamɨn mɨgei, a kantri Isipɨn nguibar ekiar sautɨn amadaghan itir mam. **49:15:** Malakai 3:17; Matyu 7:11; Rom 11:29 **49:16:** Ua Me Ini 13:9; Solomon 8:6

22 Ikiavira Itir God, en Ekiam, kamaghin Jerusalemin gumazamizibav gei,
“Ki uan inir avizim asaraghti, an ababanimin min ikiam,
eghti ki uan dafarim, ababanimin min uaghan a ghufegham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an ganigh nin boriba uam ada inigh izam.
Me nin otariba uan evaribar arigh me inigh izam.
Me nin guiviba isi uan dipizibar afegh me inigh izam.
23 Atriviba ko atrivir amiziba uan boribar gari moghin, nin boribar ganam.
Me nin ziam fisi,
nin suemningin boroghin uan teviba apirigh, dapaniba avigh nguazim ginivigham.
Eghti ni fogh suam, ki uabira, ki Ikiavira Itir God.
Gumazamizir nighnizir gavgavim nan ikia, nan akurvazim bagha mizua itiba,
me na mizuam iki aghumsighan kogham.”

24 Eghti apaniba izi misogh midorozir gumazir gavgavir tamin adarazi kalabuziam datigh an bizir aghuiba inighti,
a ti dikavigh uamategh uan adarazi ko men biziba inigham o?
Bar puvatigham.
25 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalem migei,
“Ki guizbangira nin adarazi ko nin bizir aghuiba, apanir gavgaviba ko atrivir kuraba dam ada iniam.
Ni misozir gumaziba, ki ni bagh men midoroziba ikarvagham,
egh nin boribar akuragh ua me inigham.
26 Egh ki nin apanibar amuti, me uarira uariv sogh uarigh asighasigham,
mati gumazim uan namakabar tuzibar amam.
Me pamtem uarira uariv sogham,
mati gumazim uan namakabar ghuziba apa bar ongani.
Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar bizir ki amizir kamin ganigh, me kamaghin fogh suam,
Ki uabira, ki Ikiavira Itir God.
Ki gumazir uamategha uan gumazamiziba isim.
Ki ian Akurvazir Gumazim.
Ki Jekopin adarazir Godin Gavgaviba Bar Itim.”

50

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Israelian gumazamizibav gei:

“Jerusalemin nguibar ekiam, mati ian amebam.
Ia ti ghaze, gumazim uan amuim batuegha bar anemadazi a ghuzi moghin,
ki akirim ragha bar a gasara, a?
Egh ia mamaghin nighnighti, akinafarir poroghamiba uari ataghirazimin akam, a managh iti?
Egha ki uaghan gumazitamin bizitam inizir puvatigha, uam a ikarazir puvati.
Ezi ia tizim bagha kamaghin nighnigha ghaze,
ia nan boriba, ki uan ikarvazim akirmighsi,
dagiaba bagh pura ingangarir gumazir kinibar min gumazir igharazibar ingarsi, ia amadagham?
Kamaghin puvati.
Ian arazir kurar aviribara na gamima, ki ian aningaghegha,

akɨrim ragha Jerusalem gasaragha, a isa gumazir igharazibar agharim
gatɨ.

2 “Egha kɨ iza ia bagha rui gari, ezɨ manmaghɨn amizɨ gumazitam itir puvatɨ?
Egha kɨ ian deir dughiamɨn, ia tizim bagha nan dɨmdiam ikarvaghan
aghua?
Ia ti ghaze, kɨ ua ia inian gavgaviba puvatɨ.
Ia ghaze, kɨ ian akurvaghamin gavgaviba puvatɨ.
Kɨ mɨkɨmtɨ, ongarim bar dakegham.
Kɨ mɨkɨmtɨma, faner ekiaba bar dakegh gigir kɨnibar otivigham.
Eghtɨ dar osiriba arɨmɨghiregh kuram.
3 Egh kɨ uaghan overiam damightɨ a bar pigham,
mati gumazim ovengezɨ, ana bagha azirakar korotiam aru.”

Gumazamiziba Ekiamɨn ingangarir gumazim pazav a gami

4 Ikiavɨra Itir God, en Ekiam, nan sure gamigha,
uan akabar igharaz darazir sure damuamin fofozir aghuim na ganɨngi.
Ezɨ kɨ an akam inigha, gumazamizir amiagha pura itiba,
deraghvɨra men sure damuva gavgavim me danɨngam.
Egha zurara mɨzarazibar, a na gaghurima,
kɨ dɨkava suren gumazimɨn mɨn, an mɨgɨrɨgɨaba baraghasa bar ifonge.
5 Ikiavɨra Itir God, en Ekiam, uan akam baraghasa nan kuarimning kuizɨ,
kɨ an akam batoghezir puvatɨ.
Egha kɨ akɨrim ragha a gasarazir puvatɨ.
6 Kɨ pura uabɨ isa apanibar taghizɨ,
me aghorimɨn nan akɨragharim mɨsogha, nan ghuamasɨziba asi.
Me akar kurabar na mɨgei,
kɨ men gari me nan guam giparima,
kɨ uan guam men modozir puvatɨ.
7 Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God, nan Ekiam, nan gara nan akurvasi,
kamaghɨn amizɨ, men akar kurar katam na abɨrazir puvatɨ.
Kɨ fo, kɨ amir ingangarir kam bagh aghumsɨzim inian kogham,
kamaghɨn amizɨ, kɨ gavgavim uabɨ ganɨga uan ingangarim gami.
8 God bar nan boroghɨra ikia ghaze,
arazir kuratam nan itir puvatɨ.
Eghtɨ apanir tuivighav itir kabar tav na isɨ kot datɨgh,
akatam na gasɨ na mɨkemeghan kogham.
Bar puvatɨgham.
9 Ia gan! Ikiavɨra Itir God, nan Ekiam, a uabɨra nan akurvasi.
Ezɨ ua tina na mɨkɨm suam, kɨ arazir kuram iti? Puvatɨ.
Akaba na gasi darasi,
me mati korotiaba barareba da api, da okozokoregha bar ikuvizɨ
moghɨn,
me bar moghɨra ikuvigham.

10 Ia Ikiavɨra Itir Godɨn atiatia an apengan ikia, an ingangarir gumazimɨn
akabar gɨntɨziba,
ia atiatingan markɨ.
Ia angazangarim puvatɨgha mɨtarmemɨn arui darasi,
ia nɨghnɨzir gavgavim Ikiavɨra Itir Godɨn ikɨva a mɨzuam ikɨ.
11 Ia gan! Ia nɨghnɨzir gavgavim Ekiamɨn itir puvatɨ,

50:2: Jenesis 18:14; Diboboniba 11:23; Aisaia 59:1 **50:6:** Matyu 26:67; Mak 14:65 **50:7:** Esekiel 3:8-9 **50:8:** Rom 8:33-34 **50:9:** Jop 13:28; Onger Akaba 102:26; Aisaia 51:6-8

ia mati gumazamiziba tuavir mitarmebar mangasa, uari uan adenir avibagh aboi,
ia uan arazir kamin gin mangi, e ganika.
Ia mangi ikiamin danganim,
Ekiam an amisevegha gifa, a mizazir bar kuram iniamin danganim.*

51

Gumazamiziba nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin gavgavimin iki

1-2 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
"Ia arazir aghuimin gintighasa a bagha pamten ingara, Ikiavira Itir Godin ifongiam buria a baghavira itir darasi,
ia nan akam baragh!
Ia uan inazir afeziam Abraham ko amebam Sara ginighnigh.
Aning mati dagiam, ki aning abigha ia ini.
Ki Abrahamin diazir dughiamin, a boriba puvati.
Ezi ki deragha aning gamizima,
aningin ovavir borir bar avirim otifi.

3 "Ki Ikiavira Itir God, nguibar datirighin ikuvigha itir kam Saionin, ki bar an apangkufi.
Egh ki an osimtiziba, bar dar amighti da givagham.
A datirighin mati gigir kinimin min iti,
eghti, ki bizir avirir bar aghuibar amuti da a bativighti,
an azenir ki Idenin ingarizimin min gan bar deragh gan ikiam.
Eghti bar akongezir arazim bar a gizivaghti,
an itir gumazamiziba zurara ighiar na minabibar amu ikiam.

4 "Ia nan gumazamiziba, ia deraghvira nan akam baragh.
Ki dabirabir aghuimin arazim bagh gumazamiziba bar men sure damuam,
eghti nan guizin arazim, angazangarimin min kantriba bar dar ikiam.
5 Ki men akuragh ua me iniamin dughiam, a roghira izegha gifa.
Ki arazir aghuimin gin mangi, uan gavgavimra kantriba bar dar ganam.
Saghon itir arighatizibar gumazamiziba, nighnizir gavgavim nan gavgavimin iki,
egh uarir akurvaghsi, na mizuam ikiam.
6 Ia kogh pin overiamin ganiva,
egh vin nguazimin gan!
Overiar kam, migharimin min mangigh givagham,
eghti nguazim, inimin min bighiregh givagham.
Eghti gumazamiziba, itibar min pura tintinibar bar arighiregham.
Ezi nan arazir gumazamizibar akurvagha ua me isim,
a zurara iki givaghan kogham.

7 "Ia arazir aghuim deragha a gifogha
uan navir averiabar aven nan akamin suiragha gavgavizir darasi,
ia gumazir ian atarava akar kurabar ia gamua, ia gasighasizibar atiatingan marki.
8 Barareba inim apa bar anegivazi moghin, me bar givagham.

---

* **50:11:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **51:1-2:** Aisaia 51:7; Rom 9:30-32 **51:6:** Onger Akaba 102:26; Matyu 24:35; 2 Pita 3:10

Eghti nan arazir gumazamizibar akurvagha ua me isim, givaghan kogham. Bar puvati.
A zurara iki mamaghira ikiam.”

9 O Ikiavira Itir God, ni osegh dikafigh!
Ni fomiram amizi moghin, dikavigh uan gavgavir ekiam sara izi en akuragh.
Nirara, ni Rahap a bira, ongarimin itir kuruzir aser dafar kam,
egha ni bar aneghoragharighizi, a bar mizumzuiaribar ire.
10 Egha nirara, gumazamiziba firighirigh daru mangasa ongarir konim gamizima,
a misingizi tuavim oto.
11 Kamaghira, gumazamizir Ikiavira Itir God akuragha ua iniziba, me ua-mategh izi,
Saionin Mighsiamin boroghin iziva, bar akongegh tiariba akariva tuavir kamin iziva ongam.
Egh me dabirabir bar aghuim ikiti,
bar akongezir arazir kam, a men iki me gizivagh kamaghira ikiam.
Eghti mizaziba ko osimtiziba me ategh ua men ikian kogham.

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin uan gumazamiziba migei,
“Ki uabi, ki gavgavim ian navibagh aniga, ian osimtizibagh ami da gefi.
Kamaghin amizi, ia tizim bagha gumazamizir igharazibar atiati?
Me gavgaviba puvati.
Gumazamiziba bar zuamira arimighiregh, mati ogheba zuamira misingi.
13 Ki Ikiavira Itir God, ia ti na bakinighinigha gifa.
Kirara, ki ian ingari.
Ki overiam an danganimram anetigha,
nguazimin ingarigha, gavgavim an mingarim ganingi.
Ezi ia tizim bagha gumazir kurar ia dikabin ia gasighasighamibar atiati?
Gumazir kaba bizitamin ia damighan kogham.
Men aningazir kuram pura givagham.
14 Kalabusin ikia osimtiziba aterir darasi,
me mozimin aven kalabusin iki arimighireghan kogham.
Puvati.
Me zuamira kalabus ategh
azenan izegh pura ikiam.
Egh me damamin dagher aviriba ikiam.

15 “Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam.
Ki ongarim gamima, ongarim dipira iza niginir dafam gami.
Nan ziamra kara,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
16 Ki uan akaba ia ganingi, eghti ia nan akaba bar deraghvira da akunam.
Egha ki bar deravira uan agharimin ia monge.
Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim isa aningin danganibaram arighizi,
aning bar gavgavighavira iti.
Ezi ia Saionin gumazamiziba, ki kamaghin ia mikeme,
‘Ia nan gumazamizibara.’”

Ekiam ua Jerusalemin aningazir puvati

51:11: Aisaia 35:10

17 O Jerusalemia, ia dikafigh.
Ia dikavigh uamategh tugh gavgafigh.
Ikiavira Itir Godin aningagharim, mati wainin kap a ia ganingi,
egha a ia gamizi, ia bar anepava anegivagha, bar ongani.
18 Jerusalemin nguibar ekiam,
nin borir tuavim nin akakagh, nin dafarimin suiragh mangamiba puvati.
Boritam nin dafarimin suiragh, ni damuti, ni deragh daruan kogham.
19 Ni bar osimtizir dafam ateri,
ezi tina nin apangkuvigh nin navim damighti, a ua deragham?
Apaniba iza ni abigha, ni gasighasiki.
Egha me uaghan nin gumazamizir avirim, midorozir sababar me misozima, me ariaghire.
Ezi mitiriaba azir dughiar ekiam ni bato.
Ezi ni ghaze, ki nin navir osimtizim agivsi, bizitamin nin akuragham?
Bar puvati.

20 Nin gumazamiziba gavgaviba puvatigha, men damaziba men siri,
me tuavir miriabar pura tintinibar irav iti.
Me mati asiziba, azuaziba dar suighizi, da tintinibar ira iti.
Egh me bizitam damuan iburagham.
Ikiavira Itir God, ian God, uan aningagharim ko ivezir kuram me gingezi,
me bar ikuvigha iti.

21 Kamaghin amizi, Jerusalemia, ia oragh!
Ia osimtizir bar aviriba atera, mati amizim bar puv onganangnigha iti.
Ni wainin dipam amegha onganizir pu. Puvati.
Ekiamin aningagharimra ni gamima, ni bar ongani.
22 Ezi Ikiavira Itir God, nin God, a nin Ekiam,
a gumazir kotin aven nin akurvazima ni uan apaniba dikabirim, a kamaghin migei,
"Ni ganigh! Nan aningagharimin aven itir itarir nin agharimin itir kam, ki anedangi,
kar itarir ni an apava onganigha pura tintinibar ingarizim.
Eghti ni gin ua kavin kamin wainin dipam aman kogham.
23 Eghti ki itarir kam isi
gumazir paza ni gamibar agharim datigham.
Me fomira akar gavgavim ni ganiga ghaze,
ni nguazim girighiv ikiti, me ni diki, nin akiragharim gisin daru,
mati me nguazir kinim gisin arui."

52

Ikiavira Itir God gumazamiziba inigh uamategh Jerusalemin izam

1 O Saion, ni dikavigh tugh gavgavigh!
O Jerusalem, ni God baghavira itir nguibar ekiam!
Ni kurkazir bar aghuiba uabin kurkegh
ganganir bar aghuim damuam.
Guizbangira, Ekiam gifozir puvatiziba,
me gumazir uan mikarzir mogomer iniba aghorezir puvatiziba, ko Godin damazimin zuezir puvatiziba,

---

51:17: Akar Mogomem 14:10; 16:19 **52:1:** Akar Mogomem 21:2; 21:27

me uam nɨn aven izan kogham.
2 O Jerusalem, noka! Nɨ datɨrɨghɨn kalabuziamɨn iti,
egh nɨ dɨkavigh uan mɨkarzimɨn nguaziba apɨsigh.
O Saion, senɨn nɨn fɨrim gikeziba,
nɨ da adangigh mangɨ, uan atrivir dabirabim daperagh.

3 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei,
“Gumazitam na givezezir puvatɨgha,
nan gumazamiziba inigha ghuzɨ, me an ingangarir gumazamizir kɨnibar otifi.
Puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ ua me inisɨ, me givezan kogham.
Puvatɨ. Kɨ pura ua me iniam.
4 Kɨ Ikiavɨra Itir God, ian Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨgei,
Fomɨra nan gumazamiziba ghua Isipɨn itir dughiamɨn,
me mati gumazamizir pura guighav itibar mɨn ghua
pura kantrin kamɨn iti.
Ezɨ gɨn, Asiriaba iza ingangarir gumazamizir kɨnibar mɨn me inigha ghu.
Asiriaba na givezezir puvatɨgha pura me inigha ghu.
5 Ezɨ kɨ garima, Babilonia uaghan arazir kamram ami.
Me pura nan gumazamiziba inigha ghua kalabuziam gatɨ,
egha nan adarazir gumazir dapanibagh amizɨ, me bar puvɨram azi.
Ezɨ kɨ bizitam inizir puvatɨ.
Gumazamiziba zurara na dɨpovava, nan ziam gasɨghasɨsi.
6 Kamaghɨn amizɨ, kɨ uabɨ mɨsevezir dughiamɨn, kɨ uabɨ uan gumazamiziba ua me iniam,
eghtɨ me deravɨra nan ziam gɨfogham.
Egh me kamaghɨn fogh suam, kɨrara, kɨ Ikiavɨra Itir God,
kɨ uabɨra biziba bar dar gun mɨgei.”*

7 Godɨn akar aghuim inigha izir gumazamizibar darorim, a bar dera.
Me mɨghsɨabar pɨn ikegha akar aghuim inigha iza Saionɨn aven iza kamaghɨn mɨgei,
“Ia dabirabir aghuim ko navir amɨrizimɨn ikɨ!
Bizir bar aghuiba ia bativam,
God ian akurvaghtɨ ia deravɨra ikiam.
Eghtɨ ia Saionɨn gumazamiziba, ian God, an atrivimɨn ikiam.”
Eghtɨ gumazamiziba akam inigha izir gumazamizibar gansɨ bar akuegham.
8 Ia oragh. Ian gumazir nguibar ekiamɨn bizibar gariba,
uari uan damazibar gantɨ,
Ikiavɨra Itir God uamategh Saionɨn nguibamɨn izam,
eghtɨ me bar akuegh pamten dɨmɨva, arangɨva onger akabar amu.

9 Ia Jerusalemɨn nguibar apaniba asɨghasɨghizimɨn gumazamiziba,
ia kamaghɨn fogh, Ikiavɨra Itir God uan gumazamizibar osɨmtɨziba agɨvagha
gavgavim isa me ganɨngi.
A Jerusalemɨn nguibamɨn itir gumazamiziba ua me ini.
Kamaghɨn amizɨ, ia bar akuegh pamten dɨmɨva onger akabar amu.

52:5: Rom 2:24 * **52:6:** Hibrun akam deragha ves 4-6ɨn akabar mɨngariba abigha dar gun mɨkemezir puvatɨ. **52:7:** Onger Akaba 93:1; Aisaia 61:1; Nahum 1:15; Rom 10:15; Efesus 6:15

10 Ikiavira Itir God uan gavgavim, kantribar gumazamiziba an ganasa,
anekagha gifa.
Eghti a uan gumazamizibar akuragha ua me inizir gavgavir ekiam,
nguazir kamin gumazamiziba bar an ganam.

11 Ia bar moghira Babilon atakigh!
Ia dikavigh zuamiram azenan izi!
Egh ia bar deraghvira uari bagh gan,
ia ua bizir Godin damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki.
Egha ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin itariba ateri darasi,
ia uari Godin damazimin zueghamin arazimin gin mangi.
Ia bar moghira uari zuegh izi.
12 Ia fomira Isip ategha zuamiram aravghuzi moghin, ia Babilon ategh zuamira ari izan kogham. Puvati.
Ia bar aghumra daru izam.
Eghti Ikiavira Itir God, a ian faragh mangam.
Egh uaghan ian gin izam,
egh a bar deragh ian gan, ia geghuv ian aku izam.

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, gumazamizibar arazir kurabar osimtiziba ateri

13 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia oragh, bizir nan ingangarir gumazim amiziba,
da bar moghira deraghviram otivigham.
Eghti gumazamiziba ziar ekiam a daningiva,
an ziam bar a pirafam.
14 Me faragha an mikarzim ko guam gasighasighizi,
gumazamiziba an garima, a nguazir kamin gumazimin min garir puvati.
Gumazamiziba digavir kuram gamua an ganan atiatingi.
15 Eghti gin kantrin aviribar gumazamiziba ko men atriviba,
me bizir fomira nighnigha ganizir puvatizibar gan dagh fofogham.
Gumazamizir eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba, datirighin da baragham.
Kamaghin amizi, me digavir kuram damigh, pura ganiva uan akabar kumigh,
bizitam mikiman asagham."

53

1 Ezi gumazamiziba akam ikaragha ghaze,
"Tinara datirighin, e orazir akaba nighnizir gavgavim adar iti?
Terara, Ikiavira Itir God, uan ingangarir gavgaviba isa men akazi,
me dar gani?
2 Guizbangira, Ekiam uan ingangarir gumazim ataghizi,
a mati temer mam nguazir misingizimin oto.
Ingangarir gumazir kam, an ganganim tong en damazibar derazir puvati,
kamaghin amizi, a ziaba puvati.
Ezi bizir aghuitam an itir puvati, eghti e an ganiva a gakongam.
3 Ezi gumazamiziba akirim ragha a gasaragha, pazavira a gamua bar a gifongezir puvati.
Ezi mizaziba ko osimtizir aviriba a gizifa.

52:11: 2 Korin 6:17 **52:14:** Aisaia 53:2-3 **52:15:** Rom 15:21 **53:1:** Jon 12:38; Rom 10:16
53:2: Aisaia 11:1; 52:14 **53:3:** Matyu 27:30-31

Gumazamiziba an ganan aghuagha, uan guaba monge.
Egha akirim ragha bar a gasara.
Ezi e an gara ghaze,
a pura gumazir kinim.

4 "E nighnigha ghaze,
God ti ivezir kuram a ganiga, a misogha osimtizir kabagh amizi, da a batifi.
Ezi puvati.
Ingangarir gumazir kam, e bagha en osimtiziba ko mizaziba isa da ateri.
5 Ezi en akaba batozir arazim bagha, me an ekianim bira.
Arazir kurar e amiba bangin, me a dikabiragha a gasighasiki.
Egha me puv a misozima an mikarzim tintinibar biaghire,
mizazir a inizir kam e gamizi, e ghuamaghegha ua deragha bar deravira iti.
6 Guizbangira, e bar moghira sipsipbar min tintinibar arua,
vaghvagha uan ifongiabar gin arui.
Ezi Ikiavira Itir God, en arazir kuraba ikarvaghsi pazaviram e damuan firin,
a kamaghin amizir puvati.
A uan ingangarir gumazim gamizi,
a en danganim inizi, e iniamin mizaziba, an ada isa a ganingi."

7 Gumaziba ingangarir gumazir kam pazav a gami,
ezi a uabi dikabira mizazir kuram ini.
Egha migirigiar tam gamizir puvati.
A mati sipsipin nguzim uan akam dukuazi,
me a misueghti an aremeghasa a inigha zui.
Egha uaghan mati sipsip me an ariziba aghorasava amima,
a bizitam migeir puvati.*
8 Ezi me guizin arazim oteghavkinigha, puram a isa kalabus gatigha, a inigha kotin ghu,
ezi kot a migia ghaze, an aremegham.
Ezi me a misoghezi an areme.
Egha an adarazir tav kamaghin nighnigha fozir puvati,
a men danganim inigha mizazir me uari iniamin an a ini,
egha en arazir kuraba gin amangasa areme.†
9 Ezi me an kuam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, dagiar aviriba itir gumaziba ko anefa.
Ezi e fo, a uabi arazir kuratam gamizir puvati,
egha a uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati.

10 Ezi Ikiavira Itir God, uabi uan ifongiamin gin ghua
uan ingangarir gumazir kam dikabiragha a gamizi, a mizazim isi.
A fo, ingangarir gumazim gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi,

---

53:4: Matyu 8:17; 1 Pita 2:24 **53:5:** Rom 4:25; 1 Korin 15:3; Hibru 5:8; 1 Pita 2:24 **53:6:** Aisaia 53:11; Aposel 13:38-39; Rom 5:15; 5:18; 1 Pita 2:25 **53:7:** Matyu 26:62-63; Mak 15:3-5; Luk 23:9; Jon 19:9; Akar Mogomem 5:6 **53:7:** Aposel 8:32-33 * **53:7:** Fofozir gumaziba deragha fozir puvati, tinara akar ves 7-9in itimin mikeme. Marazi ghaze, Ikiavira Itir God mikeme. Ezi marazi ghaze, gumazamiziba mikeme. Ezi marazi ghaze, kar Godin akam inigha izir gumazimin akam. † **53:8:** Hibrun akam deragha ves 8in akar avirir mabar mingariba abighizir puvati. **53:9:** Matyu 27:57-60; 1 Pita 2:22 **53:10:** Onger Akaba 22:30; Jon 1:29

osɨmtɨziba agɨvamin ofan mɨn uan mɨkarzim anighti, an ikɨrɨmɨrim bar ruaraghti, a uan ovavir boribar ganam.
Egh ingangarir an amim, Ikiavɨra Itir God ingarasa ifongezir araziba, a dar amuam.
Egh a bizir kabar amuti, da deraghvɨram otivam.
11 Ezi osɨmtɨzir ekiar an aterezir kamɨn gɨn, a bizir bar aghuibar ganti da otivam,
eghti a bar akuegham.
Ezi Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei,
"Nan ingangarir gumazir nan damazimɨn derazir kam, a deraghavɨra na gɨfo.
Egha a gumazamizir avɨribar arazir kuraba ateri,
egh arazir kamɨn a me damuti, me nan damazimɨn derazir gumazamizibar otivigham.

12 "Kamaghɨn amizi, gumazamiziba an gari, a mati gumazir kuram.
Egha a gumazamizir avɨrimɨn arazir kurabar osɨmtɨziba atera, uabi isa me bagha areme.‡
Egha a gumazamizir arazir kurabagh amibar akurvaghasa God ko mɨgei.
Kamaghɨn amizi, ki gumazir gavgavir bar ekiaba itibar tongɨn, ziar ekiam a danɨngam.
Egh mati mɨdorozir gumazir gavgaviba, uan apaniba dɨkabɨragha men bizir aghuariba inigha,
da tuisɨgha uan adarazigh anɨngizi moghɨn,
ki bizir aghuiba isi a danɨngam."§

54

Ikiavɨra Itir God bar Jerusalem gifonge

1 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei,
"O Jerusalem, noka! Ni mati amizir furabaghatim.
Ni boritam batezir puvati.
Ni mati amizir borim batasa an mɨzazim inizir puvatɨzim.
Ni mati amizir nɨn pam ni ataghizim.
Egh ni gɨn borir bar avɨriba inighti,
nɨn boribar dɨbobonim, amizir uan pam ko itimɨn boribar dɨbobonim gafiragham.
Kamaghɨn amizi, ni bar akuegh dɨmɨva ighiabar amu.

2 "Egh ni uan averpenim asamimɨn danganir mɨtaghniam a gisɨfagh,
egh uan averpenir ekiam asaragh.
Egh ni uan averpenim bar an arokegh,
egh an beniba ateghti da tong ruaragh,
egh averpenim gavgavim a danɨngamin afughafuziba isi pamtemɨn nguazimɨn dagh afughafughti, da magɨreghti,
ni beniba pamtemɨn afughafuzir kabagh ikegh.
3 Guizbangɨra, nɨn nguazim aruegh bar ekevegh,

53:11: Aposel 13:38-39; Rom 5:15; 5:18 **53:12:** Aisaia 50:6; Mak 15:28; Luk 22:37; 23:34; Rom 3:25 ‡ **53:12:** Akar faraghavɨra 53:12ɨn itim, gumazir maba ghaze, e kamaghɨn a giragham, "A gumazamizir arazir kurabagh amibar danganim inigha me iniamin osɨmtɨzim an a ini." § **53:12:** Ves 53:12, an akar namba 2, gumazir maba ghaze, e kamaghɨn a giragham, "Kamaghɨn amizi, ki gumazamizir kaba isi a danɨngam, mati bizir a mɨdorozim gafiragha iniziba. Egh a dagh ativagh dar ganam." **54:1:** Galesia 4:27

agharir guvimin tugh mangi agharir kiriamin tugham.
Eghti nin ovavir boriba Kantrin Igharazibar Gumazamiziba dikabinam.
Egh nguibar apaniba asighasighizir pura itiba, me ua da inigh, dar apiagh ikiam.

4 "O Jerusalem, ni uam aghumsighan kogham.
Ni osimiva atiatingan marki.
Gumazamiziba ua dibovir akabar ni mikiman kogham.
Ni fomira aghumsizim ikezir dughiaba ginamadagham.
Ni fomira uabira ikia,
mati amizimin pam ovengezi, a uabira ikia, bar aghumsigha oseme.
Kamaghin amizi, ni dughiar faragha ghuzir kam uam a ginighnighan kogham.

5 "Gumazir nin ingarizim, a nin pamin min iti.
An ziam kara, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a Israelian Godin Bar Zuezim,
a nin Akurvazir Gumazim,
a nguaziba bar dagh ativagha dar garir God.

6 "Guizbangira Ikiavira Itir God ghaze, ki nin diaghti ni uam na bagh izam.
Ni mati amizir igiam uan pamin ikezi, an pam gin anetaghizi, an navim bigha bar oseme.
Kamaghin amizi, ki ghaze, ni ua izi.

7-8 "Ki Ikiavira Itir God, nin Akurvazir Gumazim, ki ghaze,
ki dughiar bar otevimin ni ategha, datirighin ki apangkuvir ekiam nin iti.
Kamaghin amizi, ki ua ni inigh izam.
Ki dughiar otevimin bar puvira nin atara, uan guam modo.
Ki datirighin nin apangkuv ni gifuegh,
zurara deraghvira ni damuam.

9 "Ki fomira Noa ko akam akira ghaze,
ki nguazim gasighasighsi uam aperiam damighti, an otivan kogham.
Kamaghira, ki guizbangira ni migia ghaze,
ki fomira Noa ko akam akirizi moghin, ki uam ni ko akam akira ghaze, ki nin aningaghegh, ni batueghan kogham.
10 Ki Ikiavira Itir Godin bar ia gifongezim, ki ghaze, mighsiaba ko akiriba ti sivaghsivagh mangi bar givagham,
eghti nan apangkuvir arazir ian itim, a gavgavigh iki mamaghira ikiam.
Ki fomira ia ko Akar Dikirizir Gavgavim, e uari inigh deragh ikiasa a gamigha gifa.
Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan kogham."

11-12 Ikiavira Itir God ghaze,
"O Jerusalemin nguibam, noki, gumazitam nin apangkuvizir puvati,
egha osimtizir aviriba ni garigha ni apirizi ni iri.
Eghti ki dagiar bar aghuiba inigh ua nin ingarighti,
ni nguibar bar aghuim otogham.

54:9: Jenesis 9:8-17 **54:10:** Onger Akaba 46:2; 89:33-34; Aisaia 51:6 **54:11-12:** Akar Mogomem 21:18-21

Ki dagiar aghuir ivezim bar pin koziba inigh nguazimin dar afegh, adagh isin
ni afagham.
Egh divazir gavgavim ni gighuigh an ingarigh,
egh ki dagiar igharagha gara taghtazir aghuiba inigh, divazimin tiar
akabar ingarigh,
uaghan divazimin min, dipenir bar pin itibar ingarigham.
13 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi nin boriba bar men sure damuam,
eghti me dabirabir bar aghuim ikiam.
14 Ki uan arazir aghuimin gin mangi ni damighti, ni gavgavigham.
Eghti gumazir ni dikabiraghamin tam ua nin boroghin ikian kogham.
Eghti ni bizitam uam an atiatingan kogham.
Atiatir arazim nin saghon ikiam.
15 Eghti gumazitaba ni ko misoghsi iziti, ni kamaghin fogh suam, ki me
amadazir puvati.
Me uan ifongiamin izi.
Kamaghin amizi, tina ni misoghasa izi, a uabi kuram iniam.

16 "Ki uabi gumazir ainin bizibar ingaribar ingarigha, fofozim me ganingi.
Egha me avim atigha, a givima a dafogha pamtem isima, a ain isava avim
gatizi, avim an isima a bar puvira isi.
Ezi me ain inigha a misozima a baravizima, me misoghamin bizir guar
aviribar ingari.
Egha kirara, ki uaghan midorozir gumazibar ingarizi,
me bizir kaba isa misogha kantrin igharazibagh asighasisi.
17 Eghti misoghamin bizir katam ni gasighasighan kogham.
Eghti ni mitigh gavgavigh gumazir pura migirigiaba ni gasibar
migirigiaba ikarvagham,
eghti men migirigiaba gavgaviba bar puvatigham.
Ezi arazir kamra ki deravira uan ingangarir gumazamizibar garava,
me gamizi, me uan apaniba dikabiri.
Nan arazir kam, a ivezir aghuimin min, ki a isa uan ingangarir gumaza-
mizibagh anidi.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

55

God uan gumazamiziba deravira me damuasa me migei

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"O gumazamizir dipam bagha kuariba piriba,
ia na bagh izi dipabar ami.
Ia gumazir dagiaba puvatiziba, ia na bagh izi, dagheba inigh dar ami.
Ia izi wainin dipaba ko oter eborim inigh, dar iveziba puvati.
2 Manmagh amizi, ia ingangarir dafam gamua uan dagiaba isa pura bizir ian
akurvazir puvatiziba bagha da agefi,
ezi mitiriaba ian aghavira iti?
Ia kuariba arigh deravira nan akam baragh, ki mikemezi moghin damu,
egh dagher guar aghuir avirir ki ia ganingiziba izivagham.
Dagher kaba bar isingigh gavgavim ia daningam.
3 Ia nan gumazamiziba, ia izi kuariba arigh na baragh,
ian ikirimirim deragham.

54:13: Jon 6:45; 1 Korin 2:10; 1 Tesalonika 4:9; 1 Jon 2:20 **54:14:** Jeremaia 30:20 **55:1:** Jon 4:14; 7:37; Akar Mogomem 3:18; 21:6; 22:17 **55:3:** 2 Samuel 7:8; Onger Akaba 89:28; Aposel 13:34

Eghti ki Atrivim Devit ganingizir apangkuvir arazim ia daningisi,
Akar Dikirizir Gavgavim ia ko a damigham,
eghti a gavgavigh ikivira ikiam.
4 Ia oragh, ki Devit gamizi,
a gumazir ekiamin otogha, Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh ativagha men gari.
Anarira, nan gavgavim isa gumazamizibar aka.
5 Ia fomira kantrin igharazir maba, ia me gifozir puvati, ezi me uaghan ia gifozir puvati.
Eghti ia men dimam.
Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Israelian Godin Bar Zuezim,
ki datirighin ziar ekiam isa ia ganingigha gifa.
Kamaghin amizi, ia kantrin kabar amighti,
me zuamira ivegh ia bagh izegham."

6 "Ikiavira Itir God bar ian boroghira ikia ia mizua iti.
Kamaghin, ia datirighin a buri izi an dimiva, a baghvira iki.
7 Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiba uan arazir kuraba ategh,
uam adar amusi nighnighan kogham.
Egh me uamategh Ikiavira Itir God, en God, a bagh izити,
a men apangkuvigh men arazir kuraba gin amangam."

8 Ikiavira Itir God ghaze,
"Ia gumazamiziba ian nighniziba, nan nighnizibar min zuir puvati.
Ezi nan araziba, ian arazibar min itir puvati.
9 Overiam bar nguazim gafiragha pin mar iti moghin,
nan araziba ko nighniziba,
da ian araziba ko nighniziba bar dagh afira.
10 E fo, amozim overiamin ikia izaghira, pura uamategha ghuavanadir puvati.
A dipam nguazim ganiga, daghebagh amima da azenibar aghuima,
gumazamiziba da isa dar maba apava, maba opari.
11 Ezi kamaghira, nan akam uaghan, pura uamategh na bagh izeghan kogham.
Puvati. A ki mikemezi moghira bizibar amuti da otivam.
Eghti ingangarir ki damuasa ifongeziba,
a adar amuti dar dagheba otivam.

12 "Ia kalabus ategh bar akuegh mangam,
eghti ki ia inigh izити,
ia navir amirizim ikiti, bizir ia damuti ia atiatingamin tam, ia damuan kogham.
Mighsiaba, ian damazibar ighiabar amu bar akuegham,
eghti temeba bar akuegh dafaribav sogh ighiabar amuam.
13 Temer kurar dikoniba itir danganim, datirighin temer painba a bativ an aghungam.
Eghti temer muziarir bar aghuiba datirighin benir ataghatariba ikezi naghin ikiam.
Egh temer aghuir kaba zurara danganir kamin otivam, eghti bizir kam ababanimin min ikiam.

55:6: Matyu 5:25; 25:11; Jon 8:21; 2 Korin 6:1-2 **55:7:** Onger Akaba 130:7; Jeremaia 3:12; Esekiel 18:27-28 **55:8:** 2 Samuel 7:19 **55:9:** Onger Akaba 103:11 **55:10:** 2 Korin 9:10 **55:11:** Aisaia 54:9

Eghti gumazamiziba zurazurara bizir kamin gan,
Ikiavira Itir God amizir ingangarir gavgavibagh nighnigham.”

Ikiavira Itir God, Jerusalemin igiamin atrivimin ikiam

56

(Sapta 56--66)

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, an Dipenim me bagha kuiaghiri

1 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:
“Ia nan gumazamiziba, ki ian akurvaghamin dughiam, a bar roghira ize.
Gumazamiziba ganti, ki ua ia iniam.
Kamaghin amizi, nan gumazamiziba, ia nan guizin arazibar gin mangi
arazir aghuibar amu.

2 “Gumazamiziba arazir aghuibar gin mangasa gavgavigha,
Sabatin araziba deraviram dar gin ghua,
egha arazir kurabagh amir puvati, me bar akongegh.
Ki deraghvira me damuam.”

3 Kantrin igharazibar gumazamizir Ikiavira Itir Godin gumazamiziba ko itiba, me kamaghin uarira uariv kiman marki,
“Ikiavira Itir God e ateghti, e uam an gumazamiziba ko ikian kogham.”
Puvati.
Ezi gumazir me an mikarzir mogomemin ovizim amisevegha givazim,
a kamaghin nighnigham kogham,
“Ki boriba puvatigh, egh ziam puvatigham.
Ki mati temer mam misigha gifa.”
Puvatigham.
4 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Gumazir kamaghin amiziba, me Sabatin arazibar gin mangi,
egh arazir ki ifongezibar gin mangi,
egh ki uan gumazamiziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavimin akabar gin mangiti,
5 ki men ziam itir ababanitam uan Dipenimin aven anetigham.
Eghti gumazamiziba zuraram an gan me ginighnigham.
Eghti men ziar ekiam, gumazir boriba itibar ziabagh afiragham.
Ki men ziam damighti a givaghan kogham.”

6 Ikiavira Itir God ghaze,
Kantrin Igharazibar Gumazamizir maba,
me Ikiavira Itir Godin gumazamiziba ko ikiasa ifonge.
Egha na bagha ingara bar na gifuegha, nan gin iza nan ziam fa, nan apengan ikia,
Sabatin dughiaba deravira dar gin zui.
Egha ki Akar Dikirizir Gavgavir uan gumazamiziba ko amizim,
me deravira an suiragha an gin zui.
7 Ezi gumazamizir kaba, ki me inigh uan Mighsiamin mavanangam.
Me nan Dipenir na ko migeimin ikiti, ki me damuti me bar akuegham.

56:2: Aisaia 58:13 **56:7:** Matyu 21:13; Mak 11:17; Luk 19:46

Me nan ofa gamir dakozim izɨ, asɨzim tuaghtɨ a bar isi mɨghɨrighamin ofa ko,
ofan igharaziba na danɨngtɨ,
kɨ da iniam.
Guizbangɨra, nan Dɨpenimɨn ingangarimɨn mɨngarim kamakɨn,
kar Nguaziba Bar Men Gumazamiziba na ko Mɨgeir Dɨpenim.
8 Kɨ Ikiavɨra Itir God, ian Ekiam ghaze,
Kɨ Israelian gumazamizir apaniba inigha kalabus gatɨziba, kɨ uamategh me inigh izam.
Egh gumazamizir kɨ kalabusɨn inigha iza akuvaziba,
kɨ ua gumazamizir igharazir taba inigh me gɨfuragham.

God Israelian gumazir dapanibar atari

9-10 Israelian gumazir dapaniba, deragha gumazamizibar garir puvatɨzɨ, God akar kam gami,
"Apaniba ia datɨrɨghɨn izɨ.
Ia ruariba ko mɨghsɨabar asɨzir atiabar mɨn izɨ.
Ia izɨ Israelian gumazir dapanibagh asɨghasɨgh.
Gumazir dapanir kaba, bizir kurar izɨ kantri gasɨghasɨghamibar gun gumazamizibav kɨmamin ingangarim iti.
Egha me deragha uan ingangarim gamir pu. Puvatɨ.
Me mati gumazir damazir okavɨrɨziba, apaniba bagha gara ikia bizitamɨn garir puvatɨ.
Egha me mati afiar dapurir puvatɨziba,
me okɨmakɨar gumazimɨn ganigh, a dapuran kogham.
Fofozir muziaritam men dapanimɨn itir puvatɨ.
Me dakuasavɨra gara, irebar igharagha garibar ganasa bar ifonge.
11 Me afiabar mɨn daghem bagha bar ikufi, egha tong izɨvazir puvatɨ.
Me mati sipsipbar garir gumazim uan ingangarim gɨfozir puvatɨ.
Me vaghvagha uan ifongiabar gɨntɨsi.
Me uarira uarigh nɨghnɨgha bizibagh amua uarira uarir akurvasi.
12 Me uari akuvazir dughiamɨn, me vaghvagha kamaghɨn uariv gɨa ghaze,
'Aria, ia izɨ, kɨ wainɨn dɨpam inigh,
e anemɨ mangɨ e uan ifongiaba agɨvaka.
Egh e, gurumzaraghan uam uari akuvagh
bar an dafam damuam.' "

57

Israelia orazi puvatɨgha, asebar ziaba favɨra iti

1 Gumazamizir aghuiba ariaghirir dughiamɨn,
gumazamiziba men gara men apangkuvir puvatɨ.
Egha me kamaghɨn nɨghnɨzir puvatɨ, Ekiam gumazamizir kaba ataghizɨ,
me ovea zui, me gɨn izamin dughiar kurabagh itavɨragham.
2 Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me ovengamin dughiamɨn,
me uan mozibar akua, avughsazir bar aghuim ini ikiam,
eghtɨ dughiar kuratam me bativan kogham.

3 Ekiam kamaghɨn mɨgei,
"Ia gumazamizir arazir kurar guar avɨribagh amiba,
ia kukunir amizibar boriba,
ia gumazamizir poroghamiba uari bakɨava uari isava akuir arazim gamir gumazamizibar boriba,

---

57:1: 2 Atriviba 22:20; Onger Akaba 12:1

ia tuavimɨn amizibar boriba,
ia kagh izɨ.
4 Ia gumazir akaba barazir puvatɨziba ko ifavarir gumazamizibar boriba,
ia dɨbovir akar kuramɨn tina mɨgei?
Ia akaba ikɨzɨrɨgha, mɨzeba onga tina garɨsi?
Kɨ fo, ia arazir kurar kaba nararam ami.

5 “Ia asebar ziaba fasa, ian inivafɨzibar ifongiamɨn agorogem dɨkavima,
ia ghua temer ekiabar apengan uan godɨn ifavaribar ziaba fer danganibar,
poroghamiba uari isava akuir arazim gami.
Egha ia uan boribav sozi da ariaghɨrima,
ia da isa danganir zarimɨn dagɨar ekiabar tongɨn
aseba bagha ofan mɨn da tue.
6 Egha ia danganir kamɨn dagɨabar gara ghaze, ian aseba dar aven iti.
Ezɨ da ian godba.
Ia asebar ziabagh nɨghnɨgha,
wain inger ofa ko witɨn ofaba me ganɨdi.
Ia arazir kabagh amua ghaze,
kɨ uan nɨghnɨzim giragh ian apangkuvam?
Bar puvatɨgham.
7 Ia mɨghsɨabar ghuavanaga aseba fer danganibar ofa gamua,
poroghamiba uari isava akuir arazim gami.
8 Ia bar akɨrim ragha na gasara.
Ia uan asebar nedaziba uan dɨpenibar aven tiar akabar boroghɨn da gui.
Ia dar ziaba fasa, tintinibar tuavir amiziba ko tuavimɨn gumaziba isa me ko dakuasa, uan dakozir ekiabar ingari,
egha dar mɨsiaba adangizɨ, da pura mɨzua iti.
Ia dakozir ekiar kabagh nɨghnɨgha bar ifonge.
Egha ia dagɨaba me ganɨdima, me izima,
ia men bibiamra itir mɨkarzibar gara bar akonge.
Egha ia me ko dakozir ekiar kabagh isɨn
poroghamiba uari isav akuir arazim gami.
9 Ia paura ko sandan mughuriar bar isɨngtɨzim zuim uari gaghua,
asem Melekɨn ziam fasa zui.
Egha ia asebar ziaba fasa, abuir gumaziba amadima,
me aseba buria nguibar bar saghon tibar zui.
Egha ia uaghan me amadima, me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn ghua, dar duaba buri,
eghtɨ ia dar ziaba fɨsɨ damuam.
10 Ia aseba buria ingangarir dafam uari ganɨngi,
ezɨ ian gavgaviba gɨfa.
Egha ia bizir kam barazir puvatɨgha ghaze,
‘E pura uan gavgaviba agefi. E ti arazir kam ateka.’
Puvatɨ.
Ian inivafɨzimɨn ifongiar kurar kam gavgavigha ia getuima,
ia ghuavɨra iti.*

11 “Ia bar tinaram atiatia,
na gifara akɨrim ragha na gasaragha bar na bakɨnɨghnɨki?

* **57:10:** Hibrun akam deragha ves 8-10ɨn akabar mɨngarim abigha mɨkemezir puvatɨ.

Ki ti bar dughiar ruarimin ian atarizir puvati, kamaghin amizi,
ia ua nan atiatir puvati.
12 Ia ti ghaze, ia arazir aghuibaram ami.
Ian arazir ia amiba, ki da azenim datigham.
Eghti da tong ian akuraghan kogham.
Bar puvatigham.
13 Egh osimtizim ia bativamin dughiamin, ia ti marvir guar ia akuvazir kabar dimti,
me izi ian akuragham, o?
Bar puvatigham.
Da gavgaviba puvati, aminir bar muziarim me givaragh mangigham.
Ezi gumazamizir na bagha iza nighnizir gavgavim nan ikia nan aven modoghav itiba,
me nguazir kam iniam.
Me uaghan mighsiar ki ua bagha inabazir kam inigh an ikiam."

God gumazamizibar arazir kuraba gin amadagh, egh dughiar aghuim me daningam

14 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Nan gumazamiziba ua na bagh izi.
Kamaghin amizi, ia me bagh deraghvira tuaviba akir,
egh tuavim apirizi biziba isi da makun.
Puvatighti, bizir katam men suetam mitightima
me daghiregham.

15 "Kirara, ki God, ki ziar bar pin itim ikia, egha zurara iti.
Ezi nan ziam bar zue.
Ki bar pin ikia uan Nguibar Zuezimra iti.
Egha ki uaghan gumazamizir uari dikabira, uan arazir kuraba ataghiragha navibagh iraziba,
ki me ko iti.
Egha ki gavgavim men navibagh aniga, men ikirimirim gamima,
a ua deraghaviram oto.
16 Ki uan gumazamiziba zurara akam me gasi men ataran kogham.
Ki men atar me damuti, men ikirimirim ikuvigh bar givagham,
men ikirimirir kam, ki uabi me ganingi.
17 Me faragha bizir aviriba iniasa, arazir kurar guar aviribagh ami,
kamaghin amizi, nan aningagharim men ikia,
puv me gamua, egha uan guam men modo.
Ezi me akaba barazir puvatigha,
uan ifongiabar gintisi.

18-19 "Me amir arazir kuraba, ki dar ganigha gifa,
egh ki me gasighasighan kogham.
Puvati.
Ki men arazir kuraba adeghti, me ua ghuamaghegham.
Egh gumazamizir osimtiziba ikiava araiba,
ki men aku tuavim men akagh me damuti,
me osimtizir arazim ataghiragh, na minabi bar akueghamin ighi-abar amuam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei,

57:15: Onger Akaba 147:3; Aisaia 33:5; 40:28; 66:2 **57:16:** Onger Akaba 85:5; 103:9; Maika 7:18
57:18-19: Efesus 2:17

Bar guizbangɨra, nan navir amɨrizim ko dabirabir aghuim, gumazamizir roghɨra itiba ko nguibar saghon itiba baghavɨra iti.
Kɨ me damightɨ me ua deraghtɨ,
kɨ dughiar aghuim me danɨngam.
20 Ezɨ gumazamizir arazir kurabagh amiba, me uan arazir kuram ateghan kogham.
Me mati ongarim zurara dɨpɨra iza,
mɨnezir guar avɨrim atera iza ongarir dadarimɨn da akuri.”

21 Nan God kamaghɨn mɨgei,
“Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me navir amɨrizim ko dabirabir aghuim batoghan kogham.”

58

Ia dagheba ataghɨragh, egh uaghan arazir kurabar amuan markɨ

1 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Aisaia mɨgei,
“Nɨ bar pamtemɨn dɨm!
Egh aghumra dɨman markɨ!
Nɨ tiarir arozim akar, mati sɨgham arang kamaghɨn nan gumazamiziba mɨkɨm,
me nan Akar Gavgavibar gɨntɨzir puvatɨ.
Nɨ Jekopɨn ovavir boribar arazir kurabar gun me mɨkɨm.
2 Guizbangɨra, me nan ifongiam gɨfoghasa ifuegha, bizir kɨ damuasa mɨkemezibar aghuazir puvatɨgha,
dughiabar zurara nan ziam fer arazibagh ami.
Me ifara ghaze, me nan boroghɨra ikiasa bar akonge.
Me ifara, arazir aghuibar deragh uari damuasa nan azangsɨsi.
Bar puvatɨ, gumazamizir kaba bar moghɨra ifari.
Me guizbangɨra akɨrim ragha nan akabagh asaragha arazir kurabagh ami.
3 Me kamaghɨn na mɨgei,
‘Ikiavɨra Itir God, nɨ en gari, e dagheba ataghɨragha uari abɨri,
ezɨ nɨ tizim bagha en akurvaghamin bizitam gamir puvatɨ?’

“Ezɨ kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn men akam ikaragha ghaze,
Ia oragh!
Ia dagheba ataghɨraghamim dughiar ia inabazimɨn, ia uarira uan bizibagh nɨghnɨgha,
paza uan ingangarir gumazamizibagh ami.
4 Ia oragh! Ia ti ghaze, ia dagheba tagh na ko mɨkɨmam.
Ezɨ ian araziba guizbangɨra bar igharagha ghu.
Ia atara mɨsogha, dafariba apɨra gumazir igharaziba me mɨsoghavɨra iti.
Egh ia dagheba ataghɨraghamin dughiamɨn arazir kurar kabar amutɨ,
kɨ bar ian dɨmdɨatam bareghan kogham.
5 Ia ti ghaze, ia dagheba ataghɨrazir araziba,
kɨ da mɨsevegha dagh ifonge, a?
Ia azirakar korotiaba aghuigha uan dapaniba avigha uaghira,
mati ighurunim amɨnim a givarazɨ, a nguazim girɨghav iti,
egha ia avernim gisɨn akua uaghan uari abɨnasa arazir maba saram ami.
Egha ia ti ghaze, arazir kaba ti na damutɨ,

57:21: Aisaia 48:22; 59:8

ki navir aghuim ian ikiam, a?
Bar puvati.

6 "Ia dagheba ataghirazir arazir kamaghin garim, ki an aghua.
Ezi nan ifongiam kamakin, ia arazir kuraba ko gumazamizir igharaziba dikabira paza me gamir araziba, bar ada atakigh.
Gumazamizir kaba, mevzigh mati ia kalabuziabar min beniba ko senbar me ike,
Egha mati ia bulmakauba ter ararim men firibagh ike,
egh me damuti me ian ingangarim damuam.
Ian arazir kam bar ikufi.
Ki ghaze, Ia arazir aghuimin me damuva men senba aghoregh,
me ateghti me mangi."

7 God kamaghin migei,
"Arazir ki ifongezim a kamakin:
Ia dagheba isi mitiriaba azir gumazamizibar aning.
Ia gumazir onganarazibar ganti, me dakuamin dipeniba puvatighti,
ia me inigh uan dipenibar mangi.
Ia gumazimin ganti, a uan mikarzim avamin iniba puvatighti,
ia iniba a daning.
Ia uan adarazir ganti me osimtiziba initi,
ia men akurvagh.

8 "Eghti ia arazir ki ifongezir kabar amuti,
ki zuamira ian osimtiziba agivagham,
mati aruemin angazangarim isiragha mitatem agifa.
Egh ki ian mikarzibar amuti, ia zuamira ua deragham.
Ki arazir aghuim gamir Ikiavira Itir God,
ki ian faragh mangam.
Egh ki angazangarim ko gavgavim sara ian gin iziva,
egh deravíram ian ganam.
9 Egh ia na ko migia nan deir dughiam,
ki Ikiavira Itir God, ki ian dimdiam baragham.
Eghti dughiar ia uarir akurvaghsi na bagh arangamimin,
ia fogh suam, ki ia ko iti.

"Eghti ia guizbangira igharaz darazi dikabirir arazim ko paza me gamir arazim ategh,
dafariba me gasa, akar kuraba migeir arazim atakigh.
10 Egh ia gumazamizibar ganti me bizibar otevegh dagheba puvatighti, ia uari baghvira nighnighan marki,
ia men apangkuvigh bizir me otevezíba isi me daning.
Egh gumazamizir osimtiziba ateribar gan,
men akurvagh.
Ia kamaghin damuti,
ki bar deravira ia damuam.
Nan dughiar aghuim ia batogham,
mati aruer angazangarir bar gavgavim isiragha mitarmem agifa.

11 "Ezi ki Ikiavira Itir God, ki zurara deravira ian gara
ia mangamin tuavim ian akakagh,

58:7: Matyu 25:35 **58:9:** Onger Akaba 50:15

bizir ian ifongiaba agivamba ia daningam.
Ia datirighin mati nguazir dipaba puvatizim, a bar ikuvighav iti,
eghti ki ia damighti ia bar deragh gumazamizir bar gavgavibar otivigham.
Egh ia bar deravira ikiam, mati azenir dipar avirim itim,
egha mati mozir dipam datir puvati.
12 Egh ia nguibar ikuviziba ua dar ingaram.
Ia dipenir ghurir fomira ikezir danganiba, ua dar dipenibar ingaram.
Eghti me kamaghin ziar kamning ia darigham,
'Nguibar Ekiamin Divazir Gavgavir akuaghireziba ua Dar Ingarir Gumazamiziba' ko,
'Nguibamin Aven Itir Tuaviba ua Deraviram da Akiri Darasi.' "

Ia Sabatin dughiamin araziba deraviram dar gintigh, egh bar deravira ikiam

13 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia Sabatin dughiamin araziba abighan marki, kar dughiar ki ua bagha misevezim.
Egh ia dughiar kamin uari uan bizibar amusi nighnighan marki.
Ki Ikiavira Itir God, ia nan dughiar kam bar a gifongegh kamaghin a ginighnigh,
kar nan dughiar bar ekiam.
Egh ia pura tintinibar mangi uan ingangaribar amuava,
uan migirigiar guar aviribar amuan marki.
14 Egh ia Sabatin dughiamin arazibar gintigh, ki Ikiavira Itir God,
ia na bagh bar akuegham.
Egh ki ia damuti, ia uan apaniba dikabiraghti,
ki ian aku mangi mighsiar bar pin itibar mavanangvira ikiam.
Egh ki fomira ian inazir afeziam Jekop ko an adarazi ganingizir nguazim ia daningti,
ia dagher bar aviriba iki, egh bizir bar aviriba iki bizitamin oteveghan kogham."
Akar kam Ikiavira Itir Godin akatorimin ize.

59

Israelia arazir kuramin gin mangasa bar gavgafi

1 Ia oragh! Ia kamaghin nighnighan marki,
Ikiavira Itir God ian akurvaghamin gavgaviba puvati.
Egh ia kamaghin nighnighan kogham,
an kuariba pirizi, e an deir dimdiaba, an ada barazir puvati.
2 Ian arazir kurabaram amima,
God uan guam ian modogha, ian dimdiaba barazir puvati.
Ian arazir kuraba mati, davarir konim ia ko ian God abighizi,
ia an saghon iti.
3 Egha ian dafariba gumaziba misozi me ariaghirima,
men ghuziba ian dafaribar pueghavira iti.
Ian dafariba arazir kurabagh ami.
Ian akaba, akar ifavarir guar aviribagh ami.
Akar kurabar ian mizebar otivaghiri.

58:13: Aisaia 56:2 **58:14:** Jenesis 28:13; Godin Araziba 32:9; 32:13; 33:29; Maika 4:4 **59:1:** Diboboniba 11:23; Aisaia 50:2 **59:2:** Onger Akaba 18:41; Jeremaia 5:25; 11:11; Esekiel 39:23; Jon 9:31

4 Ia deravira kotiabagh amir pu. Puvati.
Ia akar ifavaribagh amua, pura gumazir igharazibagh ekua kotiam bagha zui.
Egha ia migirigiar ifavarir guar aviribagh ami,
eghti me iararam oragh igharaz darazi dikabinam.
Ian nighniziba ko naviba, arazir kurabar amuamin araziba dagh gizifa,
ezi ia arazir kurar guar aviribagh amima da otifi.
5-6 Ian nighnizir kuraba, mati kuruzir divimin aroriaba.
Eghti gumazitam kuruzir divimin aroriaba abigh dar amegh, an aremegham.
Eghti aroriar kabar aven kuruzir nguziba otivigham.
Kamaghira, ian nighnizir kuraba osimtizir guar aviribagh ami da otiva,
gumazir igharazibar ikirmiribagh asighasisi.
E garima, boghoboriba uan dipenibar ingari, eghti apizir muziariba mighi izi dar poghti, me dar amam.
E fo, gumazitaba boghoboribar dipeniba inigh, dar inibar ingarigh, korotiabar min dar aghuan kogham.
Ia boghoboribar min ikia igharaz darazigh ifarasa men suigha, paza me gamua men ikirmiribagh asighasisi.
Guizbangira, ian ingangarir kurar ia amiba, da ian modoghan kogham.
Puvati. Ian arazir kuraba azenim giram.
7 Ia zuraram arazir kuram damuasa bar ifonge.
Egha ia zurara atamra ghua gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi, me ariaghiri.
Ia bizir kurabara damuasa nighnisi.
Egha ia gumazamizibar ikirimirim gasighasighasava arua bizibagh ami.
8 Ia navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha igharaz darazi ko deragha apiaghiri puvati.
Ian ikirimirim, guizin arazim an itir puvati,
ia mati tuavir ikizirizimin zui.
Ian araziba bar derazir puvati,
eghti gumazitam ian gin tuavir ia zuimin mangi,
navir amirizim ko dabirabir aghuim batoghan kogham.

Gumazamiziba uan arazir kuraba aghuri

9 Ezi gumazamiziba kamaghin migei:
“O God, e datirighin fo, e arazir kurar kam gami,
ezi bizir kam bagha ni uan guizin arazim en akazir puvati.
Ezi nin arazir aghuim, e batozir puvati.
E mati, gumazamiziba mitarmemin iti moghin iti.
Egha e dughiar aghuim e bativasa, e bar ifuegha a mizua iti,
mati aruemin angazangarim anang e gisiragham.
Ezi puvati.
E mitarmer dafamin tongin arua, egha osimtizir igharagha garir aviriba batifi.
10 Osimtizir kaba e gamima, e mati gumazir damazir okaviirizibar min tuavim buriagh arui.
Egha pura arua ghua dipenir birimin suighasava amuav avenge.
Egha e aruer arizimin arua
mati gumazamiziba mitarmemin arua, uan sueba isa dagiabagh asa daghiri.

59:7: Aghuzir Akaba 6:17; Mak 7:21-22 **59:7:** Rom 3:15-17 **59:8:** Aisaia 57:20-21; Hosea 4:1; Luk 1:79

E ghaze, e ti bar gavgavigha deravɨra iti, puvatɨ.
E gumazamiziba ariaghirezɨ moghɨn iti.
11 Osɨmtɨzir kaba e gamima, e bar osemegha arai, mati afiar atiaba aroi.
E dughiabar aghumra ikia aziavɨra iti, mati kuarazir bunbaba aghumram arai.
E Godɨn guizɨn arazim bagha mɨzua iti. Bar puvatɨ.
E Godɨn akurvazim bagh an gara iti. Ezɨ a bar en saghon iti.

12 "O Ikiavɨra Itir God, en arazir kuraba nɨn damazimɨn bar avɨraseme.
Egha da e isa kot gatɨ.
Ezɨ akaba batozir arazimɨn osɨmtɨzim, en poroghavɨra iti.
Ezɨ e uari uan arazir kurar e amibagh fo.
13 Ikiavɨra Itir God, en God, e arazir kuramɨn nɨ gamigha, akɨrim ragha nɨ gasaragha nɨ barazir puvatɨ.
E igharaz darazi dɨkabɨragha, akaba barazir puvatɨzir arazir guar avɨribagh ami.
E igharaz darazigh ifarasa tuavir bar avɨribagh nɨghnigha,
dar gun mɨgei.
14 E arazir kabagh amima, en arazir kam guizɨn nɨn arazim ko arazir aghuim gamima,
aning en saghon iti,
kamaghɨn amizɨ, nɨ en akuragha, uam e inizir puvatɨ.
E arazir zuruzim ko guizɨn mɨgeir arazim ataghizɨ, aning en itir puvatɨ.
Egha e uari akuvir dughiabar, arazir kamning uaghan itir puvatɨ.
15a Guizɨn arazitam en itir puvatɨ.
Eghtɨ gumazitam uan arazir kuraba ateghtɨ,
igharaz darazi pazav a damusɨ tuaviba buriam."

Ikiavɨra Itir God uan gumazamizibar amutɨ me deravɨra ikiam

15b Ikiavɨra Itir God garima, gumazamiziba guizɨn arazim gamir puvatɨ,
ezɨ a navir aghuim men itir puvatɨ.
16 A garima, gumazamiziba paza gumazir igharazibagh amima, men akuraghamin gumazitam itir puvatɨ.
Ezɨ a kamaghɨn ganigha dɨgavir kuram gami.
Egha uabɨ uan gavgavim ko uan arazir aghuimɨn, a ua me inigha,
me gamizɨ me deravɨra iti.
17 An arazir aghuir a zuraram amiba, evarimɨn pɨzir korotiamɨn mɨn aneru.
Egha a gumazamizibar akurvaghamin gavgavim gɨnɨghnɨgha, an nɨghnɨzir kam mati a dapanir asuar gavgavimɨn mɨn aneruzɨ, an an dapanim ave.
Egha gumazir kuraba ivezir kuram me ikarvaghamin gavgavim, uan mɨdorozir korotiamɨn mɨn aneru.
Egha uan anɨngagharir ekiam, korotiar ruarimɨn mɨn aneru.
18 Egh Ikiavɨra Itir Godɨn anɨngagharimɨn, a uan apanibar arazir kuraba ikarvagh,
puv me damigham.
Egh a uaghan gumazamizir kantrin roghɨra itiba ko, saghon itir arighatɨzibar gumazamiziba,
puvɨra me damu ivezir kuram me danɨngam.
19 Ikiavɨra Itir God puv ingara,
mati amɨnim iza dɨpam giverazɨ, dɨpam bar puvɨra ivemari moghɨn,

---

59:12: Esra 9:6; Jeremaia 14:7; Hosea 5:5 **59:16:** Onger Akaba 98:1; Aisaia 63:5; Esekiel 22:30
59:17: Aisaia 9:7 **59:19:** Onger Akaba 113:3; Aisaia 11:9; 24:15; 30:28

Ikiavɨra Itir God izam.
Eghtɨ nguazir kamɨn ruaghateviba bar dar itir gumazamiziba, aruem anadi naghɨn tugha ghua aruem uaghiri naghɨn,
me Ikiavɨra Itir Godɨn ziar ekiam ko gavgavim gɨfogh,
an ziamɨn atiating an apengan ikiam.

20 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei,
"Kɨ men Akurvazir Gumazimɨn mɨn Saionɨn izam.
Kɨ Jekopɨn ovavir borir uan arazir kuraba ataghiziba, kɨ ua bar me iniam."

21 Egha Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei,
"Kɨ me ko Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim gamigha kamaghɨn mɨgei,
'Kɨ uan Duam ko uan Akaba ia ganɨngizɨ, da ia ko iti.
Akar kaba, ia ko ikɨvɨra ikɨtɨ,
ia dar gun mɨkɨmam.
Eghtɨ gɨn ian boriba ko ian ovavir boriba, me uaghan zurara nan akam akunam.
Nan Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam zurara ikɨ mamaghɨra ikiam.'
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kar nan akamra!"

60

Godɨn angazangarir ekiam ko gavgavim Jerusalemɨn ikiam

1 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
"O Jerusalem, kɨ Ikiavɨra Itir God, nan gavgavir ekiam otogha angazangarimɨn mɨn nɨ gisira.
Nan ziar ekiam otogha, mati amɨnim tirazɨ aruem anadi.
Kamaghɨn amizɨ, nɨ dɨkavigh aruemɨn mɨn isiragh.
2 Nɨ gan, ghuariar pɨziba nguazir kamɨn danganiba bar da avara.
Mɨtater kuram, kantriba bar da modi.
Eghtɨ Ikiavɨra Itir God otoghtɨ, an angazangarir gavgavim nɨ bagh izɨ,
nɨ gisiraghtɨ gumazamiziba an ganam.
3 Eghtɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nɨn angazangarir kamɨn ganigh, nɨ bagh izam.
Eghtɨ atriviba uaghan nɨn angazangarir ekiar kamɨn ganigh,
dɨkavigh nɨ bagh izam.

4 "Nɨ kogh pɨn tintinibar gantɨ, nɨn gumazamiziba uari akuvagh nɨ bagh izam.
Nɨn otariba nguibar saghuiabar ikegh me ko daru izam.
Nɨn guivibar ameboghfeziaba, me guribagh afegha izɨ moghɨn,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nɨn guiviba isɨ uan guribar afegh izam.
5 Eghtɨ nɨ bizir kamɨn ganigh, nɨn guam angazangarimɨn mɨn taghtaghtɨ,
nɨn navir averiam bar akuegham.
Guizbangɨra, kurir ekiaba, bizir aghuir avɨriba inigh ongarim abɨgh nɨ bagh izam,
eghtɨ nɨ dagɨaba ko bizir aghuiba nguazir kamɨn kantriba dam ada iniam.
6 Midianɨn kantri ko Efan kantri, aningɨn gumazamiziba, uan kamelɨn avɨriba inightɨ,
da bizir aghuir avɨriba ater nɨ bagh izam.

59:20: Rom 11:26 **59:21:** Aisaia 11:2; 44:26; Jeremaia 31:31-34; 32:40

Egh uaghan Seban kantri gol ko pauran me iter balsamɨn eborimɨn ingarizɨba inigh nɨ bagh izam.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, me tuavimɨn izɨ nan ziar ekiam fam.

7 “Eghtɨ Kedaria ko Nebaiotia uan sipsipba nɨ bagh da inigh izam.
Eghtɨ kɨ uan gumazamizibar gantɨ,
me uan sipsipba inigh nan ofa damusɨ nan ofa gamir dakozimɨn izɨtɨ,
kɨ men gan bar akuegham.
Eghtɨ kɨ uan Dɨpenir dirim damightɨ,
a ziar ekiam inigh bar pɨn ikiam.

8 “Munar bizir ghurghurir tiziba ghuarimɨn mɨn garima, amɨnim ada inigha ongarim gisɨn izi,
egha mati kuarazim mɨgha uamategha uan mɨkonim bagha izi?
9 Kar, Tarsisɨn nguibar bar saghon itimɨn kuriba.
Bar guizbangɨra, saghon itir arighatɨzibar gumazamiziba uarir akurvaghasa na mɨzua iti.
Egh me nɨn boriba inigh uamategh nɨ bagh me amangɨsɨ, kurir ekiar kaba amangɨtɨ, me izam.
Egh gumazamizir kaba uaghan gol ko silvan avɨrim isɨ kurir kabar da ameghtɨ, da izam.
Me garima, kɨ bar deravɨra nɨ gamizɨ, nɨ ziar ekiam iti,
kamaghɨn amizɨ, me arazir kam gami.
Me fo, kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, kɨ Israelian Godɨn Bar Zuezim,
egha me ziar ekiam na danɨngasa kamaghɨn ami.*

10 “O Jerusalem, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izɨ ua nɨn dɨvazir gavgavibar ingaram.
Eghtɨ men atriviba nɨn ingangarim damuam.
Kɨ faragha bar puv nɨn atara nɨ gasɨghasɨki.
Egha datɨrɨghɨn, nan navim nɨn itima, kɨ nɨn apangkufi.
11 Kamaghɨn nɨn dɨvazir gavgavibar tiar akaba, arueba ko dɨmagaribar kuighiregh ikɨtɨ,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan dagɨaba ko biziba nɨ bagh ada inigh izam.
Egh me uaghan uan atriviba inigh izɨtɨ,
me nɨn ingangarir gumazir kɨnibar otivam.
12 Ezɨ kantrin nɨn apengan ikia nɨn ingangaribar amuan aghuaziba,
me bar moghɨra ikuvigh bar gɨvagham.

13 “Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Lebanonɨn kantrin ruarir ekiamɨn ghuavanegh,
temer painɨn bar ruariba ko, saipresba ko temer ruarir igharaziba saram okegh da inigh nɨ bagh izam.
Eghtɨ gumaziba izɨ temer kaba inigh,
nan Dɨpenimɨn ingarigh anesaraghtɨ, an ganganim bar deragham.
Dɨpenir kam, kɨ an aven ikia uan dagarimning arɨzir danganim.
Egh kɨ a damightɨ, a bar pɨn ikɨ, ziar ekiam ikiam.
14 Egha fomɨra paza nɨ gamua bar nɨ gifongezir puvatɨzir darasi,
men ovavir boriba uan dapaniba avigh nɨ bagh izɨ, nɨn apengan ikiam.
Egh me nɨn suemɨn boroghɨn, uan teviba apɨrigh, nɨn ziam fam.

---

* **60:9:** Nɨ Aisaia 51:5ɨn gan. **60:11:** Akar Mogomem 21:25-26 **60:14:** Akar Mogomem 3:9

Egh me kamaghɨn nɨ dɨponam,
‘Ikiavɨra Itir Godɨn Nguibar Ekiam’ ko,
‘Saion, Israelɨn Godɨn Bar Zuezimɨn Nguibar Ekiam.’

15 “O Jerusalem, nɨ bar ikuvigha pura itima, gumazitam nɨn tuavibar mangɨ
izegh gamir puvatɨ.
Nɨ mati amizim, an pam an aghuagha anetegha arav ghuzɨ moghɨn iti.
Eghtɨ, kɨ nɨ damightɨ, nɨ bar deragh pɨn ikɨtɨ, gumazamiziba nɨ bagh bar
akuegham.
Eghtɨ nɨ zurazurara kamaghɨra ikiam.
16 Nɨ kantrin igharazibar bizir bar aghuibara initɨ,
atriviba uan bizir aghuiba nɨ danɨngam,
mati amizim otem uan borim ganɨdi.
Eghtɨ nɨ kamagh fogh suam, kɨrara kɨ Ikiavɨra Itir God.
Kɨ uan gumazamiziba ua me isir God,
kɨ nɨn Akurvazir Gumazim,
kɨ Jekopɨn ovavir boribar Godɨn Bar Gavgavim.

17 “Kɨ nɨn brasba inigh, da ikarvagh golba isɨ nɨ danɨngam.
Kɨ nɨn ainba inigh, da ikarvagh silvaba nɨ danɨngam.
Kɨ nɨn temer arariba inigh, da ikarvagh brasba nɨ danɨngam,
egh nɨn dagɨaba inigh, da ikarvagh ainba nɨ danɨngam.
Eghtɨ atrivitam ua nɨn gan, pazɨ nɨ damuan kogham.
Kɨ nɨn atrivibar amutɨ, me navir amɨrizim ko arazir aghuimɨn gɨn mangɨ
deraghvɨra nɨn ganam.
18 Egh nguazir kamɨn ruaghatevir nɨ gariba,
gumazamiziba ua tintinibar uariv soghan koghtɨ, nɨ bizir asɨghasɨzir
nɨgɨnitam bareghan kogham.
Eghtɨ nɨn dɨvazir gavgavimɨn ziam kamaghɨn ikiam, ‘Ekiam Gumazamizibar
Akurvasi.’
Eghtɨ nɨn dɨvazir gavgavimɨn tiar akar ekiamɨn ziam kamaghɨn ikiam, ‘E
Ekiamɨn Ziam Fam.’

19 “Aruem ua nɨ bagh angazangarimɨn mɨn ikian kogham,
eghtɨ dɨmangan, iakɨnim uam angazangarim nɨ danɨngan kogham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ uabɨ aruem ko iakɨnimɨn mɨn, angazangarim nɨ danɨng
mamaghɨra ikiam.
Kɨ nɨn God, kɨ gavgavim ko angazangarir ekiamɨn mɨn nɨ gisiraghtɨ, nɨ
ganganir bar aghuarim damuam.
20 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ zurara nɨn angazangarimɨn mɨn ikɨtɨ,
nɨn osɨmtɨzibar dughiam gɨvagham.
Eghtɨ nɨ ua aruem uaghirir arazimɨn ganan kogham.
Egh nɨ ua, iakɨnim uaghirir arazimɨn ganan kogham.
21 Nɨn gumazamiziba bar moghɨra arazir aghuibara damu,
egh kɨ me bagha mɨsevezir nguazim me a inigh, a dapiagh zurara ikiam.
Guizbangɨra, nan dafarimɨn, kɨ men ingarigha me gamizɨ me ikɨzir vamɨran
gumazamizibar otogha,
mati kɨ temer ovɨziba oparizɨ, da biar avɨriba otifi.
Kɨ kamaghsua, kɨ kamaghɨn damightɨ, ikɨzir igharazibar gumazamiziba
ganɨva,
ziar ekiam na danɨngam.

60:18: Aisaia 26:1 **60:19:** Sekaraia 2:5; Akar Mogomem 21:23; 22:5 **60:21:** Onger Akaba 37:11; Aisaia 52:1; Matyu 15:13; Akar Mogomem 21:27

22 O Jerusalem, gumazir nɨn ikia ziam puvatɨzim, a gumazamizir ikɨzir
dafamɨn afeziamɨn otogham.
Ezɨ ikɨzir muziariba, me bar avɨrasemegham, mati kantrin bar ekiar
gavgavibar gumazamizibar mɨn otivigham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God,
kɨ mɨkemegha mɨsevezir dughiam,
kɨ bizir kabar amutɨ, da zuamɨram otivigham.”

61

Ikiavɨra Itir God uan gumazamiziba deravɨra me damuamin dughiam otogha gɨfa

1 Ikiavɨra Itir God, akar aghuim gumazamizibav kɨnasa na mɨsevegha, borem
nan dapanim ginge,
kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God, en Ekiamɨn Duam, a nan iti.
Egha uaghan akam akunasa na amada, eghtɨ kɨ kamaghɨn me mɨkɨm suam,
gumazir osɨmtɨzibar apengan itiba, men osɨmtɨziba gɨvagham,
eghtɨ kalabusɨn itir gumazamiziba, me bagh kalabusɨn tiar akam kuightɨ,
me kalabus ategh fɨrighɨregh mangam.
2 A kamaghɨn akam akunasa na mɨkemegha na amada:
Ikiavɨra Itir God gumazamizibagh ifongezir dughiam, an otogha gɨfa.
Dughiar kamɨn, God ivezir kuram isɨ
men apanibar anɨngam.
Egha, a gumazamizir osemegha aziba,
gavgavim men navibar anɨngasa na amada.
3 Gumazamizir Saionɨn nguibamɨn aven ikiava aziba,
kɨ bar akongezir arazim ko navir amɨrizim me danɨngtɨ, me gavgavigham.
Egh kɨ averenir me uan dapanibagh atɨziba adegh,
kurkazir aghuiba men kurkegham.
Kɨ borem me daghuightɨ,
me bar akuegh, men osɨmtɨzir ararem gɨvagham.
Egh me ua uan gavgavim inigh, gumazim korotiar aghuim aruzɨ moghɨn,
Ikiavɨra Itir God bagh bar akongegh onger akar aghuibar amuam.
Egh me temer Okɨn, Ikiavɨra Itir God, uabɨ oparizibar mɨn,
tuivigh ikɨ deraghvɨra Ikiavɨra Itir Godɨn gɨn mangɨ an ziar ekiam fam.

4 Ia Ikiavɨra Itir Godɨn gumazamiziba,
ia fomɨra ikuvizir nguibar ekiaba ua da akɨr,
egh bizir ikuvigha gɨvagha azenir avɨribar ikegha gɨvaziba akɨram.
5 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izɨ ian ingangaribar amuam.
Me ian sipsipba ko bizibar ganɨva, ian akunibar ingarigh dagheba
oparam.
Egh me uaghan ian wainɨn azenibar ganam.
6 Eghtɨ ia uari Ikiavɨra Itir Godɨn ofa gamir gumazibar mɨn ikɨtɨ,
me ziar kam Godɨn ingangarir gumaziba ia darɨgham.
Eghtɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ia bagh bizir avɨriba inigh izɨtɨ,
ia bizir bar avɨriba ikiam.
Eghtɨ ia bizir avɨrir me ia danɨngamiba bagh,
bar akuegham.
7 Ia faragha bar aghumsɨzir dafam inigha uan guaba monge.

61:1: Aisaia 11:2-4; 42:7; 57:15; Matyu 11:5; Luk 7:22 **61:1:** Luk 4:18-19 **61:2:** Aisaia 13:6; Jeremaia 31:13; Matyu 5:4 **61:3:** Onger Akaba 23:5; Aisaia 60:20-21; Jeremaia 17:7-8

Egh gɨn ia uari uan nguazim inigh a dapiagh bizir bar avɨrim initɨ,
da bizir ia faragha inizibagh afiragham.
Eghtɨ ia bar akongegh ikɨ kamaghɨra ikiam.

8 Kɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
Kɨ guizɨn araziba baghavɨra itɨ.
Egha okɨmakɨar arazim ko paza igharaz darazigh amir arazibagh ifongezir puvatɨ.
Nan gumazamiziba osɨmtɨzir avɨriba ateri,
ezɨ datɨrɨghɨn kɨ bar guizbangɨra bizir aghuiba me danɨngam.
Egh kɨ me koma Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavitam damightɨ
a ikɨ mamaghɨra ikiam.
9 Eghtɨ nan gumazamizibar ovavir boriba,
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongɨn ikɨ ziar ekiam ikiam.
Eghtɨ gumazamiziba men ganigh fogh suam,
gumazamizir kaba me nan adarasi, ezɨ kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ uabɨ deravɨra me gami.

10 Godɨn ingangarir gumazim ghaze:
Kɨ uan Ikiavɨra Itir God bagh bar akongegham.
Guizbangɨra, a nan akurazɨ, an arazir aghuim mati korotiar ruarim na avara,
egha mati gumazim amuimɨn ikiasa deragha kurke,
egha mati amizim pamɨn ikiasa deragha kurke.
Kamaghɨn amizɨ, an navir averiamɨn aven itir bar akongezir arazim bar na gizɨfa.
11 Kɨ fo, Ikiavɨra Itir God, nan Ekiam, uan arazir aghuim ko uan akurvazir arazim nan akagham,
mati nguazim dagher ovɨziba an aven ikia biaba otiva anaga azenim girɨ.
Eghtɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Ekiamɨn arazir kamɨn ganigh
an ziam fam.

62

Jerusalem ziar igiam ini

1 Kɨ Saionɨn nguibam bagh zurazurara Ekiam mɨkɨmvɨra ikɨtɨ,
a deravɨra a damuam.
Guizbangɨra, kɨ Jerusalemɨn nguibam gɨnɨghnɨghvɨra ikɨ,
kamaghɨn kɨ uan akam dukuaghan kogham. Bar puvatɨgham.
Egh kɨ Ekiamɨn dɨmvɨra ikɨ mangɨtɨ, arazir aghuimɨn dughiam Jerusalemɨn gumazamiziba batogham,
mati aruemɨn angazangarim mɨzarazimɨn otifi.
Egh kɨ Ekiamɨn dɨmvɨra ikɨ mangɨtɨ, an akurvazir arazimɨn dughiam Jerusalemɨn gumazamiziba batogham,
mati adenir angazangarim dɨmagarimɨn otifi.
2 Eghtɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gantɨ, God Jerusalemɨn akurvagh suam, nɨ nan damazimɨn dera.
Eghtɨ atriviba gantɨ, God gavgavim ko ziar ekiam isɨ nɨ danɨngam.
Egh me ziar igiam nɨ darɨgham,
kar ziar Ikiavɨra Itir God uabɨ nɨ danɨngamim.
3 Jerusalem, nɨ atrivimɨn dapanir asuar kurkazir aghuiba itimɨn mɨn ikiam.

61:10: Akar Mogomem 21:2

Eghti Ikiavira Itir God, ian God, dapanir asuar aghuir kam uan dafarimningin an suiragham.
4 Eghti gumazamiziba ua kamaghin ni diponan kogh suam,
"Ekiam ni ategha gifa."
Eghti nin nguazim gumazamiziba ua kamaghin a diponan kogham,
"Nguazir kam, gumaki, a bar ikuvigha pura iti." Puvati.
Kamaghin amizi, me kamaghin fogham, Ikiavira Itir God navir aghuim nin ikiava, ni bagha bar akonge.
Egh me ziar igiam kamaghin ni dipon suam, "God bar a gakonge."
Ezi nin nguazim mati amizim, an pam uam a inigha, a bagha bar akonge.
Eghti nin nguazim me kamaghin a diponam, "An amizir pamin itimin min iti."
5 Eghti nin otariba ni inigh, ni ko deraghvira ikiam,
mati gumazir igiam amizir igiamin ikia, aning uaning ko deravira iti.
Guizbangira, nin God bar ni gakuegham,
mati gumazim igiamra amuimin ikia uan amuim gakonge.
6 O Jerusalem, nin divazir mitiar gavgavibar pin, ki apaniba bagha garir gumaziba afe,
eghti ganganir gumazir kaba, arueba ko dimagaribar uan akabar kumighan kogham.
Ki kamaghin me mikeme,
"Ia Ikiavira Itir Godin deir gumazamiziba, ia avughsan marki.
7 Ia an dimvira iki mangiti, a Jerusalem damightima,
a uamategh tugh gavgavighamin dughiam otogham.
Eghti dughiar kamin, Jerusalem nguazir kamin gumazamizibar damazimin, bar pin ikiam."

8 Ikiavira Itir God akar dikirizim gami,
ezi an gavgavir ekiamin, an akar dikirigha mikemezim, guizbangiram otogham.
Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalemin migei,
"Ki uamategh apaniba ateghtima me izi, nin gumazamizibar witba ko bizir me ingangarir dafam gamuava opariziba inian kogham.
Ki ua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ateghti, me izi nin gumazamiziba ingarizir wainin dipaba inian kogham.
Puvatigham.
9 Nin gumazamizibara witin anigha givaziba inigh bretbar ingarigh dar amam.
Egh me ziar ekiam Ikiavira Itir God daningam.
Eghti nin gumazamiziba wainin ovizir andiziba inigh wainin dipabar ingaram.
Egh me da inigh nan Dipenimin divazimin aven izi, dar amiva bar akuegham."

10 Ia datirighin Jerusalemin itir darasi,
ia zuamira bar moghira nguibar ekiam atakigh.
Ia nguibam ategh azenan mangi,
ia gumazamizir uamategha iziba bagh deravira tuavim akir.
Ia me bagh deravira tuaviba azeniva,
tuavim apirizir dagiaba isi da makun.
Egh Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gansi,
ia inir avizir ababanim asaragh.

11 Ia oragh! Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn nguazir kamɨn gumazamiziba bar me mɨkemegha ghaze:
“Ia Saionɨn nguibamɨn gumazamiziba bagh mangɨ kamaghɨn me mɨkɨm suam,
‘Ia gan, ian Akurvazir Gumazim, a izi!
A faragha mɨdorozim gamua apanibagh afiragha,
gumazamiziba bizir aghuibar mɨn me inizɨ, me a ko izi.’*
12 Me gumazamizir kaba kamaghɨn me dɨponam,
‘God Baghavɨra Itir Gumazamiziba’ ko,
‘Ikiavɨra Itir God, ua Inizir Gumazamiziba.’
Egh me kamaghɨn ian nguibam dɨponam,
‘Nguibar God Bar Ifongezim’ ko,
‘Nguibar Ekiar God ua Izegha Itim.’ ”

63

Ekiam ivezir kuram isa uan apanibagh anɨdi

1 Ia gan! Mar gumazir manam atrivimɨn mɨn bar deravɨra kurkegha Idomɨn kantrin aven,
Bosran nguibam ategha azenan izi?
Mar gumazir manam uan dapanim aviragha uan gavgavir ekiam sara izi?
Ezɨ an korotiam bar aghevezɨ moghɨn gari.

“Kar kɨ Ekiamra.
Kɨ gumazamizibar akurvazir gavgavim iti, egha kɨ kamaghɨn mɨkɨmasa, nan arazir aghuimɨn, kɨ men apaniba abɨragha gɨfa!”

2 Nɨn korotiaba tizim bagha bar aghefe?
Da mati gumazim wainɨn dɨpabar ingarasa, wainɨn ovɨziba mɨrmɨramin dagɨar mɨner bar ekiamɨn aven ghugha,
wainɨn ovɨziba dɨkabɨrima, wainɨn dɨpar aghevir avɨrim otozɨ moghɨn aghefe.

3 “Kɨ uabɨra, kɨ wainɨn ovɨziba dɨkabɨra da mɨrmɨri moghɨn, kantriba dɨkabɨri, ezɨ kantrin tamɨn gumazitam nan akurazir puvatɨ.
Kɨ men atara bar men anɨngaghe,
egha bar pamtemɨn me dɨkarazɨ,
men ghuziba pura tintinibar asavamaga, nan korotiabagh ira dar poke.
4 Kɨ uan navir averiamɨn aven uan gumazamizibar apaniba ikarvagh, me gasɨghasɨghamin dughiam gɨnɨghnɨghavɨra iti.
Ezɨ datɨrɨghɨn dughiar kɨ ua gumazamiziba iniamim otogha gɨfa.
5 Kɨ garima, nan akurvaghamin gumaziba puvatɨ, kamaghɨn amizɨ,
kɨ dɨgavir kuram gami.
Ezɨ nan gavgavim ko nan anɨngagharimra na gamima,
kɨ uan gumazamizibar apaniba abɨra.
6 Nan anɨngagharir bar ekiam na gamima,
kɨ ikɨzir avɨribar gumazamiziba dɨkabɨni.
Kɨ puv me gamua uan anɨngagharim men akazɨ, me a baraki,

62:11: Aisaia 40:10; Akar Mogomem 22:12 * **62:11:** Akar kam gɨghan tuavir igharazir mam kamakɨn, “Egha a bizir aghuiba isɨva uan gumazamizibar anɨngasa, da sara izi.” **63:1:** Aisaia 34:5-17; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5 **63:3:** Akar Mogomem 14:20; 19:13-15 **63:5:** Onger Akaba 44:3; 98:1; Aisaia 59:16

mati me nan aningagharim itir itarimin wainin dipam ame, egha bar ongani.
Ezi ki me misogha
men ghuziba isa nguazim ginge.”

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin arazir aghuim ginighnisi

7 Ki Ikiavira Itir Godin apangkuvir ekiamin gun mikimasa.
Egh an arazir aghuim bagh an ziam fam.
E Israelia, God en akurvagha bizir aghuir bar aviriba isa e ganidi.
Egha bar deravira e gamizi, e an ziam fe.
Guizbangira, a bar e gifuegha apangkuvir ekiam en iti.

8 E fo, Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa,
“Gumazamizir kaba, me nan gumazamizibara.
Egh me nan akaba batogh, na gifaran kogham.”
Kamaghin amizi, a men osimtizibar tongin men Akurvazir Gumazimin oto.
9 Egha me mizaziba ko osimtiziba aterir dughiamin,
Ekiam uaghan me ko mizaziba ko osimtiziba ateri.
God uabi, ensel o abuir gumazimin min otogha ua me ini.
Bar fomira an ifongiam ko apangkuvim men ikiavira iti,
kamaghin amizi, a dughiar bar ruarimin me atera bar deravira men gari.
Bizir kam bagha, a men akurvasi.
10 Guizbangira, me a barazir puvatighava, an Duam gamima a bar oseme.
Kamaghin amizi, God uabi men apanimin min otogha,
me ko misosi.

11 Egha me gin God fomiram amizir bizibagh nighnisi.
Men nighnizim uamategha Moses ko an gumazamizibar ghua kamaghin migei:
“Ikiavira Itir God managh iti?
A fomira uan gumazamiziba ko, men gumazir dapaniba inigha izima,
me iza ongarim abigha vongin oto.
Ikiavira Itir God managh iti?
A fomiram uan Duam amadazi, a men tongin iti.
12 A uan gavgavir bar ekiam isa Moses ganingi.
Ezi an ongarim tongiram an abighizi, an akuar pumuningin otozi, an gumazamiziba vongin ghue.
Ezi arazir kamin, a zurara ikiamin ziar ekiam ini.
13 A men faragha zuima, me tuavir ongarir bar konimin itimin aruava an gin zui.
Egha me ghua dipaba puvatizir danganimin itir, hoziar atiabar min pamtemin dika ghua daghirezir puvati.
14 Ikiavira Itir Godin Duam uabi, an gumazamiziba avughsazim isa me ganingi,
mati bulmakauba ghua danganir zarimin ikia ogheba apava, avughsa iti.”

Ikiavira Itir God, ni kamaghin ifonge,
gumazamiziba bar nin gavgavim ko ziar ekiam gifogham.

63:7: 1 Atriviba 8:66; Nehemia 9:25; 9:35; Onger Akaba 92:2 **63:9:** Gumazir Dapaniba 10:16; Malakai 3:1; Aposel 9:4; 12:11 **63:12:** Ua Me Ini 14:21-22

Kamaghin amizi, ni uan gumazamizibar akua zui.

Israelia Ikiavira Itir God men akurvaghasa, me an azangsisi

15 O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iti, nguibar kam nin gavgavim ko
angazangarim a gizifa.
Eghti ni pin iki vazimin en gan.
Ni tizim bagh dikavigh uan arazir e baghavira itim ko gavgavir ekiam en
akakaghan aghua?
Ni ti uamategh uan apangkuvim ko ifongiar uan navir averiamin aven
itim, en akakaghan aghua.
Ni ti uam e gifongezir puvatiz, o?

16 O Ikiavira Itir God, ni bar guizbangira en Afeziam.
En inazir afeziamning, Abraham ko Jekop,
aning ua e ko itir puvati, egha e gifozir puvati.
Ezi nirara, ni fomiram en Akurvazir Gumazimin ikia,
e geghuva deragha en gara iza datirighin tu.
17 O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua e gamizi,
e tintinibar ghua nin akabar gin zuir puvati?
Egha manmaghsua, ni en naviba ko nighnizibagh amizi,
e nin atiatia nin apengan itir puvati?
E nin ingangarir gumazir ni ua baghavira inabaziba,
e nin anabamra, egha ni baghavira iti.
Kamaghin amizi, ni uamategh e ko iki.
18 E nin gumazamizibara.
Ezi Dipenir ni ua baghavira inabazim, a bar dughiar otevimin en
agharimin iti.
Ezi gin en apaniba iza nin Dipenim gasighasiki.
19 Ezi e datirighin mati gumazamizir ni fomira me gativazir puvatiziba.
Egha mati gumazamizir ni uan ziam me gatizir puvatizibar min iti.

64

1 O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh kagh izighiri!
Ni kamaghin damuti, mighsiaba nin damazimin atiating bar puviram
akongam.
2 Ni gumazim dazir suzibar avim atizi, dipam isiaghtui moghin,
ni uan ziar ekiam isi uan apanibar akagham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin damazimin atiating
bar puviram akongam.
3 Ni fomira izaghira bizir igharagha garir e ganizir puvatizibagh amizi da
otivima,
e dar gara digavir kuram gami.
Ni izaghirir dughiar kamin,
ni mighsiabagh amizi
da nin damazimin bar puviram agoi.
4 Bar fomira iza datirighin, gumazitam uan damazimin gara uan kuarim
atigha orazi,
godin nin min iti tam, ua itir pu.
Bar puvati.
Ni uabira, gumazamizir nighnizir gavgavim nin ikia ni mizuaiba,
ni me bagha pamtem ingara men akura.

64:4: Aisaia 30:18; 40:31; 1 Korin 2:9

5 Gumazir arazir aghuibara damuasa ifuegha nɨn tuavim gɨnɨghnɨgha an gɨn zuiba,
nɨrara me bativa me gifonge.
E fo, nɨ faragha en ataravɨra itima,
e tong uan arazir kuraba ataghɨrazir puvatɨ.
E dughiar bar ruarimɨn arazir kurabar amuasa bar gavgavighavɨra iti.
Ezɨ markɨ, nɨ uan gavgavir ekiam sara izɨ uam e inigh.*

6 E nɨn damazimɨn arazir kurabagh amigha, bar mɨze.
E amir arazir kaba e ghaze, da ti derazɨ e dagh ami,
arazir kaba nɨn damazimɨn bar ikuvigha, mati inir avɨzir bar pughpurizim.
En arazir kurar kabara e gamima,
e amɨnim ter afarir mɨdiaribagh ivarazɨ da ghuezɨ moghɨn,
e bar mɨsigha atam ariaghire.
7 Gumazitam nɨn ziam dɨbora nɨ ko mɨgeir puvatɨgha,
akurvazim bagha nɨn boroghɨn zuir puvatɨ.
E ghaze, en arazir kuraba bangɨn,
nɨ bar uan guam en modogha e ataghizɨ,
en arazir kuraba e gasɨghasɨghizɨ, e bar ikuvigha iti.

8 O Ikiavɨra Itir God, nɨ en Afeziam, nɨ mati mɨnebar ingarir gumazim.
Ezɨ e mati, gumazim nguazim isa uan dafarimningɨn nguazir mɨnebar ingari.
Ezɨ nɨ uan dafarimningɨn en ingari.

9 O Ikiavɨra Itir God, nɨ zuraram en arazir kurar e amibagh nɨghnɨgh
puv en anɨngaghan markɨ.
Nɨ kamaghɨn nɨghnɨgh, e bar nɨn gumazamiziba,
nɨ tong en apangkufigh.
10 Nɨn nguibar ekiaba, danganir kɨnibar mɨn iti,
ezɨ Saion, a gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn mɨn oto.
Guizbangɨra, Jerusalem bar moghɨra ikuvizɨ,
gumazitam an itir puvatɨ.
11 Ezɨ nɨn Dɨpenir e an mangɨ nɨn ziam famim,
a uaghan avim an isizɨ, a bar moghɨra ikufi.
Fomɨra Dɨpenir kam bar dɨpenir dirim,
ezɨ en inazir afeziaba an ghua nɨn ziam fe.
Egha datɨrɨghɨn a ikuvizɨ,
bizir aghuir e ifongeziba, da uaghan bar ikuvigha iti.
12 O Ikiavɨra Itir God, nɨ bizir kabar gara,
en akuragh bizitam damuasa nɨn navim nɨ dɨkafi, o puvatɨ?
Nɨ ti kamaghsua,
e osɨmtɨzir avɨriba ater mangɨvɨra ikiam, o?
Nɨ en mɨgɨrɨgɨaba baragha da ikarvaghan aghua, o?
E ghaze, nɨ ti en akuragham.

65

God gumazir akaba barazir puvatɨzibagh asɨghasɨgh, uan ingangarir gumazamiziba deravɨra me damuam

---

* **64:5:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abigha mɨkemezir puvatɨ. **64:6:** Onger Akaba 90:5-6; Aisaia 48:1; Jeremaia 4:11-12 **64:8:** Onger Akaba 100:3; Aisaia 45:9; 60:21

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Gumazamizir na bagha azai puvatiziba,
ki men dimdiaba baragh, men akurvaghasa me mizua iti.
Gumazamizir na burir puvatiziba, na
bagh izasa ki me mizua iti.
Ki fo, me bar nan saghon ikia nan ziamin nan diman aghua.
Ezi ki kamaghin men dia ghaze,
‘Kirara kagh iti. Ki kagh iti.’
2 Ki zurara dughiabar gumazamizir nan akaba batoziba ua me iniasa me baghavira ikia
uan dafarim amadagha men azangsighavira iti.
Kar gumazamizir uan arazir kurabar tuavibar gin mangasa bar ifongeziba.
Me uan ifongiabar gintisi.
3 Egha me zurara nan damazimin arazir na damuti,
ki men aningagheghambagh ami.
Me azeniba itir danganibar uari akuva ikia aseba bagha ofabagh amua,
asebar ofa gamir brighin dakozibar ghua, pauran migharim otivim tuti,
a mughuriar aghuim mangasa me a tue.
4 Egha me ghua gumazir oveaghuezibar mozibar boroghin apiaghav ikia,
men migirigiaba iniasa men azangsigha iti.
Egha dimagaribar me danganir kabar ikia asebar ziaba fe.
Egha me dabar tuziba apava,
asizir guar igharagha garir nan damazimin zuezir puvatizibar siariba api.
5 Egha me kamaghin igharaz darazi migia ghaze,
‘E uari isa asebagh aniga da baghavira itima, dar gavgaviba en iti,
kamaghin amizi, ia bar en saghon iki.
Ia en poghan marki.’
Gumazamizir kaba amir araziba, ki bar dar aghua.
Me na gamima, ki bar men aningaghezi, nan aningagharimin migharim nan atinimin otifi.
Mati avim isia bar gavgavizi moghin,
nan aningagharir men itim givaghan kogham.

6 “Ia oragh! Ia gumazamizir kuraba, ki Ikiavira Itir God, ian arazir kuraba uan akinafarimin da osiri.
Egh nimira ikian kogham. Puvati.
Ki bar ia gasighasigh,
ian arazir kurabar ivezimra ia ikarvagham.
7 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ki ia damuti,
ia uan arazir kurabar osimtiziba ko uan inazir afeziabar osimtiziba saram ateram.
Ian inazir afeziaba mighsiabar ghuavanega,
asebar ziaba fer danganibar, ofan migharir mughuriar aghuiba zuibagh ami.
Egha me mighsiabar pin ikia arazir kurar aviriba nan damazimin dagh amua,
egha arazir kamin na dipova aghumsizim na ganidi.
Kamaghin amizi, ki men arazir kurar me amizibar ivezimra me daningam.”

65:1: Aisaia 63:19; Rom 9:24; 10:20; Efesus 2:12-13 **65:2:** Rom 10:21

8 Egha Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei,
“Gumazitam wainɨn ikarɨzir ovɨzir kurar avɨriba itiba makunsɨ damutɨ,
gumazir igharazim suam,
‘Nɨ tong orarkegh. Kɨ wainɨn ovɨzir aghuir mabar garima, da an iti.
E da inigh wainɨn aghui tabar amigh, dar amɨ bar akongegham.’
Kamaghɨra, kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ fo,
Israelia nan ingangarir gumazamiziba, ezɨ kɨ me baghavɨra ikia,
bar moghɨra me gasɨghasɨghan kogham.
9 Judan anabamɨn adarasi, me Jekopɨn ovavir boriba, kɨ bar deraghvɨra me damuam.
Kɨ me damutɨ, me bar gumazamizir bar avɨribar otivigh, nan mɨghsɨabar dapiagham.
Gumazamizir kaba, kɨ me amɨsevezɨ me nguazir kamɨn nan ingangarir gumazamizibar mɨn iti.
Egh me nguazir kamɨn ikiam.
10 Eghtɨ men sipsipba ko bulmakauba nguazir kam gizɨvagham.
Da Saronɨn danganir zarir aruem uaghiri naghɨn tugh mangɨ, Akorɨn danganir zarir aruem anadi naghɨn tughtɨ,
men sipsipba ko bulmakauba bar avɨrasemegham.
Egh grazir avɨriba ikɨtɨ, me dar amɨ avughsɨ ikiam.
Gumazamizir na gifuegha na buria na baghavɨra itiba, kɨ bizir kabar me damuam.

11 “Ia akɨriba igha Ikiavɨra Itir God gasiba,
ia nan mɨghsɨam Saionɨn, nan ziam fer arazim ataki,
kamaghɨn amizɨ, ia bar dughiar kuram iniam.
Ia Gat ko Menin ziamning fasa, aning bagh isar ekiabagh amua wainɨn dɨpabar ofabagh ami.
Aser kamning, ia ghaze,
aning ia gami ia uan apaniba dɨkabɨra, egha ia dughiar aghuim isi.
12 Ezɨ kɨ ia bagha dughiar igharagha garim amɨsevegha gɨfa.
Ian apaniba izɨ, uan mɨdorozir sababar ia mɨsoghtɨ, ia arɨmɨghiregham.
Ia uan teviba apɨrigh, avigh dapaniba nguazimɨn gantɨ, apaniba ian fɨriba aghoram.
Ia fo, kɨ ian deima, ia nan dɨmdiam ikarazir puvatɨ.
Kɨ uaghan uan akam ia mɨkeme, ezɨ ia an gɨn zuir puvatɨ.
Ia nan akaba batogha, arazir kurar kɨ bar aghuaziba nan damazimɨn dagh ami.
Kamaghɨn amizɨ, dughiar kurar kam ia bativam.
13 Kamaghɨn kɨ, Ikiavɨra Itir God, ian Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨgei,
Bar guizbangɨra, nan ingangarir gumazamiziba guizbangɨra dɨpaba ko dagher avɨriba ikiam,
eghtɨ akɨrim ragha na gasi darasi, ia mɨtiriamra ikɨ, damamin dɨpaba ko dagheba puvatɨgham.
Bar guizbangɨra, nan ingangarir gumazamiziba, me bar akuegh ikiam,
eghtɨ ia bar aghumsigham.
14 Nan ingangarir gumazamiziba, men navir averiaba
guizbangɨra bar akongezir arazim me gizɨvaghtɨ,
me bar akongezir ighiabar amuam.
Eghtɨ ian naviba osɨmtɨzir ekiam dagh izɨvaghtɨ,
ian nɨghnɨziba deragh ingaran koghtɨ,
ia bar puvɨram aziv arangam.

65:10: Josua 7:24-26

15 Eghti nan adarazi me akar kuramin igharaz darazir aningsi, me kamaghin
mikimam,
‘Ikiavira Itir God, en Ekiam, gumazir kurar kabagh asighasighizi
moghin, ia gasighasigham.’
Kamaghin amizi, gumazamiziba ian ziabagh nighnigh suam, da
bizir kuraba.
Eghti God ziar aghuir igiam isi uan ingangarir gumazamizibar aningam.
16 Eghti me uam osimtizir fomiram amiziba
bar da bakinighnigham.
Eghti ki Ikiavira Itir God, me fomiram amizir osimtiziba ua dar ganan kogh,
bar ada ginamadagham.
Ki Godin bar guizbangira bizibav migeim, kamaghin migei:
Nguazir kamin ruaghateviba bar adar itir gumazamiziba, deragh uari
damusi nan azangsigh,
egh gavgavim uan migirigiabar aningsi, kamaghin mikimam:
Bar guizbangira, Godin ziar bar pin itim, a uabira nan gara fo,
nan akam a guizbangira.”

Jerusalemin igiamin aven, biziba bar moghira deravira ikiam

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ia ganigh! Ki overiar igiam ko nguazir igiamin ingarasava ami.
Eghti gumazamiziba ua fomiram otivizir bizibagh nighnighan kogham.
Guizbangira, ia bar da bakinighnigham.
18 Ia bizir igiar ki datirighin ingarizim bagh naviba deragh
zurara bar akuegh iki.
Ia gan! Jerusalemin igiar ki ingaramin kam,
a nguibar gumazamiziba bar ifuegh bar akueghamim,
eghti an gumazamiziba navir aghuimin ikiam.
19 Ki uaghan Jerusalem bagh bar akuegh uan gumazamiziba bagh navir
aghuim ikiam.
Eghti Jerusalemin igiamin aven, gumazamiziba mizazim isava arair
niginiba ua puvatighti,
gumazamizibar, azirakaba puvatigham.
20 Eghti borir muziariba uaghan igiabara iki ovengan kogham.
Eghti gumazamiziba dughiar bar ruarimin iki mangi bar ghurigham.
Tarazi 100plan azeniba ikiti,
gumazir igharaziba men ganiva mikim suam, me ti bar gumazamizir
igiabara iti.
Eghti men tarazi 100plan azeniba agivaghan kogh aremeghti,
igharaz darazi suam, Ekiam ti uabi me gamizi me ariaghire.

21 “Nan gumazamiziba dipenibar ingariva dar ikiam.
Egh me wainin azeniba oparіva, dar ingar dar wainin ovizibar amam.
22 Apaniba ua izi nan gumazamiziba batogh men dipenibar dapiaghan
kogham.
Egh men wainin azeniba inigh, wainin ingar dar aman kogham.
Nan gumazamiziba, temer bar gavgavibar min, dughiar bar ruarimin ikiam.
Gumazamizir ki ua bagha misevezіba, me uari ingarizir bizibar ganіva,
dughiar bar ruarimin bar akuegham.
23 Ingangarir me amiba puram mangighan kogham. Dar dagheba otivam.
Eghti dughiar kuratam men boriba batoghan kogham.
Guizbangira, kar gumazamizir ki deravira damuamibar boriba.

65:17: Aisaia 66:22; 2 Pita 3:13; Akar Mogomem 21:1 **65:19:** Akar Mogomem 21:4

Ki Ikiavira Itir God, ki bar deravira me damu
men gin otivamin boriba sara damuam.
24 Egh me ifongezir biziba bagh nan azangsighti,
ki men azangsiziba ikarvagham.
Me na ko mikimvira ikiti,
ki me baregh men akurvagham.
25 Eghti afiar atiaba ko sipsipin nguziba uari inigh damam.
Eghti laionba, bulmakaubar min oghebar amam.
Eghti kuruziba nguazimin minezibar amam.
Egh da nan mighsiamin ikiva, bar moghira bar deravira uari inigh ikiva,
egh pazi uarir amuan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

66

Ikiavira Itir God uan apaniba dikabiragh, egh an apengan itir darazi deragh me damuam

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Overiam, a nan atrivir dabirabim,
ezi nguazim ki uan dagarimning arizir danganim.
Eghti ia managh nan Dipenimin ingaram?
Eghti danganir manamra nan avughsazir danganimin min ikiam? Bar puvatigham.
2 Ki uabi, uan dafarimningin overiam ko nguazim ko biziba bar dar ingarizi,
da otivigha iti.
Nan navim kamaghin amir gumazamizibar iti:
Gumazamizir uari abirava, uan arazir kuraba bagha osemegha,
nan akam baregha nan atiatia nigha, nan apengan itiba,
ki men gara bar me gifonge.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

3 “Gumazamizir maba uan ifongiar kuramin gintigha arazir kurabar amuasa bar ifonge.
Egha me uari kamaghin nighnigha ghaze, me guizbangira nan ziam fe.
Egha me amir ofan kaba, ki bar dar aghua.
Ki garima, me bulmakaubav sogha na bagha ofabagh amua,
merara uaghan gumazir maba isa, me misuegha uan aseba bagha ofabagh ami.
Me na bagha sipsipin nguzibar ofabagh amua,
me uaghan afiaba isa dav suegha, aseba bagha dar ofabagh ami.
Me witba isa na bagha ofabagh amua,
me uaghan uan aseba bagha dabar ghuzibar ofabagh ami.
Me na bagha pauran me iter balsamin eborimin ingarizimin ofabagh amua,
egha uaghan asebar marvir guaba bagha ofabagh ami.*
4 Eghti kirara, ki me amir arazir kam baghvira osimtizim amiseveghti me aneteram,
kar osimtizir me ateran bar atiatingizim.

65:24: Onger Akaba 32:5; Aisaia 55:6; Daniel 9:21-23 **65:25:** Aisaia 11:6-9 **66:1:** Matyu 5:34-35; 23:22 **66:1:** Aposel 7:49-50 **66:2:** Onger Akaba 34:18; 51:17; Aisaia 57:15 * **66:3:** Hibrun akam vezin kamin deragha gumazir kaba mikemezir puvati. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, God ti kamaghin migei, ofan me amiba da bar an damazimin zuezir puvatizi, a bar dar aghua.

Guizbangɨra, kɨ men dei, ezɨ me nan dɨmdiam ikarvaghan aghua.
Kɨ uaghan uan akam me mɨkɨri, ezɨ me an gɨntɨghan aghua.
Puvatɨ. Me nan akaba munasi.
Egha arazir kurabara nan damazimɨn dagh ami,
kar arazir kurar kɨ bar aghuaziba.

5 "Ia Ikiavɨra Itir Godɨn akam baragh an apengan ikia, an akamɨn atiatia agoi darasi,
ia akar kɨ datɨrɨghɨn ia mɨkɨnamim baragh!
Ia an gɨntɨghasa bar gavgafi,
kamaghɨn amizɨ, ian adarazi bar ia gifongezir puvatɨgha, akɨrim ragha ia gasaragha ghaze, ia men tongɨn ikian kogham.
Egha me dɨbovir akabar ia mɨgɨa, kamaghɨn mɨgei,
'Ikiavɨra Itir God uan gavgavir ekiam ko izɨ ia damutɨ, ia bar akongeghtɨ, e ganika.'
Ezɨ kɨ kamaghɨn ia mɨgei, Ia men gantɨ, me bar aghumsigham.†
6 Ia nguibar ekiamɨn aven otivir dɨmdɨar ekiar munam baragh!
Egh nan Dɨpenimɨn aven otivir nɨgɨnir dafar kam baragh!
Kɨ Ikiavɨra Itir God, mar nan dɨmdiam ko nɨgɨnimra.
Kɨ uan apanibar arazir kuraba ikarvagha ivezir kuram me danɨngasa an gun mɨgei.

7 "Nan nguibar ekiam mati, amizim borim zuamɨram a bate.
A borim batasa mɨzazim baraghizir puvatɨgha, a bate.
8 Gumazitam fomɨra bizir kamɨn ganigha, a baraghizir puvatɨ!
Kantrin tam ti dughiar vamɨram otozir puvatɨ!
Bar guizbangɨra, ikɨzir ekiatam dughiar vamɨran, zuamɨram otozir puvatɨ. Bar puvatɨ!
Eghtɨ Saion borim batɨsɨ mɨzazim baragh, a bar zuamɨram uan boriba bategham.
9 Kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God, kɨ ian azai,
Kɨ ti amizim gamima a borim batasa mɨzazim isi,
egh manmaghsua, kɨ an navim apɨrightɨ, an borim otoghan kogham?
Bar puvatɨgham.

10 "Ia Jerusalem gifongezir darasi, ia a ko bar akongegh.
Ia gumazamizir a bagh azia itiba, ia datɨrɨghɨn a bagh bar akongegh.
11 A datɨrɨghɨn deravɨra ikɨtɨ, ia an aven itir bizir aghuir avɨrim inisɨ bar akuegham.
A mati amebar otem boribagh anɨdir mam.
Eghtɨ ia mati, an boriba an otem amɨ bar izɨvagh navir amɨrizimɨn ikiam."

12 Egha Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
"Ia oragh! Kɨ Jerusalemɨn nguibar ekiam damightɨ, a zurara bar deravɨra ikiam.
A kantrin igharazibar bizir aghuir avɨriba iniam.
Mati faner zurara emɨra ivemara gevir puvatɨzɨ moghɨn,
bizitamɨn oteveghan kogham.
Ia bizir kaba iniva bar akuegham,
mati borim amebamɨn otem apava bar akongezɨ,

† **66:5:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. **66:7:** Akar Mogomem 12:5

amebam a ifiragha aruima a bar akonge.
Egha amebam a isa
uan apozim gatigha a gikararaima, a bar akonge.
13 Ia Jerusalemin nguibar ekiamin gumazamiziba,
amebam deravira uan borimin gara akar aghuimin a migeima, a navir amirizim iti moghin,
ki bar deraghvira ian gan
navir amirizim isi ia daningti, ia deraghvira ikiam.
14 Ki ia gamizir bizir kam, ia an ganigh ian naviba bar akueghti,
ian mikarziba bar gavgavighti ia deravira ikiam.
Eghti gumazamiziba kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir God uan gavgavimin uan ingangarir gumazamizibar akura.
Egha apanibara, a men atarima, me an aningagharimin mizazim barasi.”

15 Ia gan! Ikiavira Itir God avim sara izam,
mati a uan karis daperagh aminir bar gavgavimin min bar puv akigh izam.
Eghti an aningagharimin avivzariaba, an apanibar isiti,
a ivezir kuram me daning, bar me agivagham.
16 Guizbangira, Ikiavira Itir God, avim isi, ivezir kuram gumazamizibar aningam.
Eghti an midorozir sabam, gumazamizir bar avirimin arazir kuraba ikarvagh
me misoghti, me arimighiregham.

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Gumazamizir maba, asebar ziaba fasa uari zueghamin arazibar gin ghua,
egha uan azenibar itir marvir guabar ziaba fer danganibar ghua,
men tongin itir gumazir dapanimin gin zui.‡
Egha me dabar tuziba ko kuarziba ko bizir igharazir nan damazimin zuezir puvatiziba saram api.
Egh me bar moghira ikuvigh bar givagham.”

Kantriba bar men gumazamiziba, Ikiavira Itir God in apengan ikiam

18 Ikiavira Itir God ghaze,
“Ki gumazamizibar nighniziba ko arazibar ganigha fo,
kar dughiar ki gumazamiziba bar me akuvamim.
Kantriba bar dar itir gumazamiziba ko akar igharazibav migeir gumazamiziba, me bar moghira izam.
Me izi uari akuvaghamin dughiamin, me nan angazangarir ekiam ko gavgavimin ganam.§
19 Eghti ki men tongin ababanitam asaragh men akagham.
Egh ki gumazamizir ikiavira itir varazira amangiti,
me saghon itir arighatizibar gumazamizir igharaziba bagh mangam.
Egh nan ziar ekiam ko gavgavimin gun gumazamizir tong oraghizir puvatizibav kimam.
Ki kantrin kaba bagh me amangiti, me mangam,
Tarsisin kantri ko, Pulin kantri ko, Lidian kantri,
me barir pibar asir fofozir aghuim itir gumaziba.

---

‡ **66:17:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. § **66:18:** Hibrun akam deragha vezin kamin faragha itir akamin mingarim abigha an gun mikemezir puvati.

Egh Tubalɨn kantri, ko Grikɨn kantri,
ko nguibar arighatɨzir ongarir torir saghon itiba, me bagh mangam.
Gumazamizir ikiavɨra itir varaziran kabanang,
kantrin kaba bagh mangegh nan ziar ekiam ko gavgavimɨn gun me mɨkɨmam.
20 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ghaze, gumazamizir kaba mangɨ,
ian namakar kantrin kabar aven itiba, me me isɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ofan mɨn me inigh na bagh izam.
Egh me isɨ hoziaba ko, karisba ko, dabirabir akuriaba ko, donkiba ko, kamelbar afegh,
men aku na bagh nan mɨghsɨamɨn itir nguibar ekiam Jerusalemɨn izam.
Israelia zurara witɨn ovɨziba ofabar mɨn, da isa itarir nan damazimɨn zuezibagh arɨgha, da atera na bagha nan Dɨpenim izi moghɨn,
me men aku na bagh izam.
21 Eghtɨ kɨ men tarazi amɨseveghtɨ
me ofa gamir gumazibar otivtɨ,
tarazi Livaibar adarazir otivam.”
Kar Ikiavɨra Itir God mɨkemezir akaba.

22 “Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨgei,
Overiar igiam ko nguazir igiar kɨ ingarasava amir kamning,
aning nan damazimɨn ikɨ gavgavigh mamaghɨra ikiam.
Eghtɨ kamaghɨra ian ovavir boriba ikɨ gavgavigh mamaghɨra ikɨtɨ,
ian ziam zurara ikɨvɨra ikiam.
23 Eghtɨ iakɨnir igiar otivamba ko Sabatɨn dughiar ekiar nan ziam famiba,
nguazir kamɨn itir ruaghateviba bar dar itir gumazamiziba izɨ nan damazimɨn teviba apɨrigh,
bar moghɨra izɨ nan ziam fam.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha gɨfa.

24 “Me nan Dɨpenim ategha zuir dughiamɨn,
me gumazir nan akaba munasa na barazir puvatɨzibar kuabar gantɨ,
me ireghɨv ikiam.
Me ariaghiregha gɨvagha pura tintinibar nguazim gireghav iti.
Ezɨ apizir muziariba men kuaba amɨvɨra ikɨ mangɨ da gɨvaghan kogham.
Eghtɨ avir men kuabar isim uaghan mungeghan kogham.
Men kuaba bar bizir kuribar mɨn gantɨ,
gumazamiziba bar dar aghuagham.”

66:22: Aisaia 65:17; 2 Pita 3:13; Akar Mogomem 21:1 **66:24:** Mak 9:48

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akɨnafarim o Jeremaia

Akar faragha zuim

Akam inigha izir gumazim Jeremaia Jerusalemɨn itima Babilonian Atrivim Nebukatnesar iza Judabagh asɨghasɨki. Jeremaian akar avɨriba a Judaba ko Israelia dughiar kam bagha ikiangsɨzir akaba me ganɨngi. Eghtɨ gumazamiziba aseba ategh navibagh iraghan koghtɨ, God me gasɨghasigham. Ezɨ me Jeremaia mɨgeir akaba baraghan aghua. Ezɨ Jeremaian akar maba, Godɨn akar dɨkɨrɨzimɨn gun me mɨgei, God gɨn Judabar apangkufigh men akuraghtɨ, me uamategh uan nguazimɨn izam.

Jeremaian akɨnafarim akam inigha izir gumazir igharazibar akɨnafariba mong men ighara. A kamakɨn, Jeremaia uabɨ an eghaghanir avɨriba an aven iti. Jeremaia uabɨ Godɨn akam akunasa ifongezir puvatɨ, a pura uan ifongiam abɨragha Godɨn ifongiamɨn gɨn ghu. A dughiar avɨribar navim osemegha uabɨra uabɨn apangkufi. Egha a uan navir osɨmtɨzim modozir puvatɨ. A guizbangɨra an gun mɨkemezɨ, an mɨgɨrɨgɨaba akɨnafarir kamɨn iti. Jeremaia Judaba bar me gifonge, ezɨ God Akar Gavgaviba a ganɨdima, an adar gun mɨkɨmasa ifongezir puvatɨ. Ezɨ gumazamiziba an akam baraghan aghuagha a gasɨghasɨghasava amima, a me bagha pamten God mɨgei.

Jeremaian akar bar aghuir mam sapta 31:31-34ɨn iti. Jeremaian akam kagh God uan gumazamiziba ko Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir Igiam damuamin akabar gun mɨgei. Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir Igiar kam, me dagɨam ko akɨnafarimra an osirighan kogham. A gumazamizibar navir averiabar ikɨtɨ, me uari an gɨn mangɨsɨ bar ifuegham. E Iesusɨn gɨn zuir gumazamiziba, Godɨn Duamɨn ingangarimɨn gara Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir Igiar kam gɨnɨghnɨsi.

God uan akam akunasa Jeremaian dia

(Sapta 1)

Azenir God uan akam isa Jeremaia ganɨdiba

1 Akɨnafarir kam, Jeremaia mɨkemezir mɨgɨrɨgɨaba an iti. Jeremaia, a Hilkian otarim, a ofa gamir gumazir mam, a Benjaminɨn anabamɨn gumazim, egha Anatotɨn nguibamɨn iti.

2 Ezɨ Emonɨn otarim Josaia, a Judan kantrin atrivimɨn itima, an 13plan azenibar dughiamɨn Ikiavɨra Itir God, akar kaba isa Jeremaia ganɨngi.

3 Ezɨ gɨn Josaian otarim Jehoiakim atrivimɨn itima, Ikiavɨra Itir God, ua akar avɨriba isa Jeremaia ganɨgavɨra ikia ghua Josaian otarim Sedekaia atrivimɨn itir dughiamɨn, an namba 11plan azenimɨn tu. Ezɨ azenir kamɨn namba 5 iakɨnimɨn, apaniba Jerusalemɨn gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazimɨn kalabusɨn me arɨki.

God, uan akam inigha izir ingangarim damuasa Jeremaian dia

1:2: 2 Atriviba 22:3--23:27; 2 Eghaghaniba 34:8--35:19 **1:3:** 2 Atriviba 23:36--24:7; 2 Atriviba 24:18--25:21; 2 Eghaghaniba 36:5-8; 36:11-21

4 Kɨ Jeremaia, Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn na mɨgɨa ghaze:

5 “Kɨ tɨghar nɨn amebamɨn navir averiamɨn aven nɨn ingaramin dughiam,
kɨ nɨ gɨfogha, nɨ ginabagha gɨfa.
Nɨn amebam tɨghar nɨ batamin dughiamɨn,
kɨ kantribar tongɨn akam inigha izir gumazimɨn ingangarim damuasa
nɨ amɨsefe,
nɨ na baghavɨra ikiamin gumazimɨn ikiasa, kɨ nɨ amɨsevegha gɨfa.”

6 Ezɨ kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn akar kam baregha, kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Ti puvatɨgham. Ikiavɨra Itir God, nan Ekiam, kɨ gumazir bar igiam, egha kɨ akam akunamin arazibagh fozir puvatɨ.”
7 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn na mɨgei:

“Nɨ kamaghɨn mɨkɨman markɨ suam,
kɨ gumazir bar igiam.
Egh kɨ gumazamizir manaba me bagh nɨ amangam,
nɨ me bagh pura mangɨ.
Egh akar kɨ bar nɨ mɨkemeziba,
nɨ dar gun me mɨkɨm.
8 Kɨ nɨ ko ikɨ egh nɨn akurvagham.
Kamaghɨn, nɨ men atiatingan markɨ.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ nɨ mɨkemegha gɨfa.”

9 Egha Ikiavɨra Itir God, uan dafarim isa nan akam gatɨgha, kamaghɨn mɨgei:

“Nɨ oragh. Kɨ datɨrɨghɨn uan akaba isa nɨn akam garɨsi,
eghtɨ nɨ dar gun mɨkɨmam.
10 Ezɨ datɨrɨghɨn dughiar kamɨn, kɨ kantrin igharazir avɨribar gumazamiz-
ibav kɨmamin gavgavim nɨ ganɨdi.
Eghtɨ nɨ biziba asɨamin gavgavim,
ko biziba apɨrarɨghamin gavgavim,
ko bizibagh asɨghasɨghamin gavgavim,
ko biziba dɨkabɨnamin gavgavim,
ko bizibar ingaramin gavgavim,
ko biziba oparamin gavgavim,
kɨ bar da isa nɨ ganɨdi.”

God bizir pumuning isa Jeremaian aka

11 Ezɨ Ikiavɨra Itir God gɨn kamaghɨn nan azara, “Jeremaia, nɨ tizimɨn gari?” Ezɨ kɨ a ikaragha ghaze, “Kɨ amonɨn temer aguamɨn gari.”
12 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn na mɨgei, “Nɨ deragha mɨgei. Kamaghɨn, kɨ uabɨ uan akam deravɨram an gari. Eghtɨ, kɨ mɨkɨmamin biziba guizbangɨram otivam.”*
13 Egha Ikiavɨra Itir God bizir igharazim nan akagha nan azara, “Jeremaia, nɨ tizimɨn gari?” Ezɨ kɨ a ikaragha ghaze, “Kɨ notɨn amadaghan gari mɨnem isiaghkua ikia, en amadaghan fuaghanadaghsava ami.”
14 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn na mɨgei, “Bizir kam a kamakɨn: Bizir bar kurar mam notɨn amadaghan ikegh izɨ, en nguazir kamɨn gumazamiziba bar me gasɨghasɨgham.

1:5: Onger Akaba 139:15-16; Aisaia 49:1; 49:5 **1:6:** 1 Atriviba 3:7 * **1:12:** Hibrun akam, “Amon,” an akar otevir kam ko magh ghu, “Nɨ deragha gari.”

15 Ni gan! Ki Ikiavira Itir God, ki datirighin ni migei, ni deraghviram
oragh. Ki datirighin notin itir kantribar atrivibar diaghti, me uan midorozir
gumaziba ko izam. Eghti atrivir kaba izi uan atrivir dabirabiba Jerusalemin
tiar akabar boroghin dar afegham. Egh me nguibar ekiam aghuizir divazir
gavgaviba akararigham. Egh me uaghan Judan nguibar igharaziba kam-
aghira dar amuam.
16 Nan gumazamiziba akirim ragha na gasaragha, uari bagha marvir
guabar ingarigha, dar damazimin dapaniba avia da bagha ofan mughuriar
aghuiba zuibagh amua dar ziaba fe. Me kamaghin amua, bar arazir kuram
gami. Kamaghin, ki me isi kot datigham.
17 "Ezi Jeremaia, ni uabira uabi akirigh dikavigh mangi akar ki ni
mikemeziba ni dar gun me mikim. Ni men atiatingan marki, ni atiatingti ki
ni damighti, ni men damazibar bar atiatigham.
18 Jeremaia, ni orakigh. Ki datirighin ni gamizi ni nguibam avinizir divazir
gavgavimin min gavgavigha, mati ainin dipenir akinir guarim, ko divazir me
brasin ingarizimin min gavgafi. Eghti Judan atriviba ko, atrivimin ingan-
garibar faragha zuir gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba ko, nguazir
kamin itir gumazamizir bar gavgaviba, me ni dikabiragh ni abiraghan
kogham.
19 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa, Ki uabi ni ko iki nin akurvagham.
Eghti gumazir kaba nin apanimin ikiva, ni dikabiragh ni abinsi damuva
avegham."

Jeremaia Godin akam Judaba ko Jerusalemia mikiri

2

(Sapta 2--25)

Israelia datirighin
Ikiavira Itir God ataki

1 Ikiavira Itir God na migia ghaze:

2 "Ni Jerusalemia bagh mangi nan akamin gun kamagh me mikim:
Ikiavira Itir God ghaze, ia bar faraghavira nan gumazamizibar otivizir
dughiamin,
ia mati amizim igiamra pamin ikia uan pam gifongezi moghin,
ia uari isa na ganigha na gifueghavira iti.
Egha ia na baghavira ikia gumazamiziba puvatizir danganimin nan gin zui,
kar nguazir gumazitam dagheba oparizir puvatizim.
3 Egha dughiar kamin ia Israelia, ia nan gumazamizibara ikia,
mati nan azenimin itir dagher faragha aniziba.
Ezi nan dagher kabar maba isir gumazamiziba,
osimtizim me batozi ki me gasighasiki.
Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa."

Israelian inazir afeziabar arazir kuraba

4 Ia Jekopin ovavir boriba,
ia bar Israelian ikiziba,
ia bar Ikiavira Itir Godin akam baragh.
5 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:
"Ian inazir afeziaba arazir kurar manamin gari, ki a gamizi,
me na ategha bar nan saghon ghue?
Egha marvir guar kinibar ziaba fema,

da tong men akurvazir puvatɨ.
6 Me na gɨnɨghnɨzir puvatɨ.
Egha me bizir kɨ men akurvaghasava amiziba dagh nɨghnɨzir puvatɨ.
Kɨrara Isipɨn kantrin me inigha men akua ize.
Ezɨ me pura danganir dɨpaba puvatɨzir ekiam abɨki.
Danganir kam, pura gigir kɨnim an iti,
egha mozir konir kuraba tintinibar an iti.
A gumazamiziba puvatɨzir danganim ko amoziba izir puvatɨzim.
Danganir kam, mɨtater kuram anevara.
Gumazamiziba uaghan danganir kam garuir puvatɨgha,
uaghan an itir puvatɨ.
7 Kɨ ian inazir afeziaba inigha nguazir aghuir dagheba deravɨram aghuir kamɨn me arɨki.
Ezɨ ia an ikia dagher aghuiba ko ter ovɨzir aghuiba apa bar akonge.
Egha dughiar ia nan nguazimɨn itim, ia an ikia arazir kurar bar kuribagh ami,
egha ia nguazir kɨ ia ganɨngizir kam gamizɨ,
a nan damazimɨn bizir bar mɨzezimɨn mɨn oto.
8 Ezɨ nan ofa gamir gumaziba uaghan na gɨnɨghnɨzir puvatɨ.
Ezɨ Moses Osirizir Arazibagh fozir gumaziba, me uaghan na gɨfozir puvatɨ.
Ezɨ ian atriviba, me akɨrim ragha na gasara.
Ezɨ ian akam inigha izir gumazamiziba me asem, Bal, an ziamɨn gun mɨgei.
Me bar moghɨra bizir kɨnir men akurvaghan koghamibar ziaba fe.”

Ikiavɨra Itir God, uan gumazamiziba isa kot gatɨ

9 Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn mɨgɨa ghaze:
“Ia amizir arazir kurar kaba bagh,
kɨ ia isɨ kot datɨgham.
Egh kɨ uaghan ian boriba, ko ian ovavir borir gɨn otivamiba,
kɨ me isɨ kot datɨgh me tuisɨgham.
10 Ia kurim inigh mangɨ Saiprusɨn Arighatɨzimɨn mangɨ,
an aruem ghuaghiri naghɨn iti.
Egh ia Saiprusian arazibar ganigh.
Egh ia uaghan gumaziba amadaghtɨ,
me aruem anadi naghɨn amadaghan Arebian nguazimɨn mangɨ,
egh bar deraghvɨra men arazibar ganigh.
Ia gantɨ arazir ia amir kaba, men tarazir dar amuam ti?
Bar puvatɨgham.
11 Ezɨ kantrin igharazibar aseba, da guizbangɨra godba puvatɨ.
Ezɨ gumazamizir kaba uan aseba ataghɨragha godɨn igiabar gɨn ghua dar ziaba fer puvatɨ.
Kɨ God, kɨ gavgavim ikia, ziar ekiam ti.
Ezɨ ia nan gumazamiziba, ia na ategha godɨn kurar ian akurvazir puvatɨzibar gɨn ghua
dar ziaba fe.
12 Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
‘O overiam, nɨ Israelian arazir kurar kamɨn ganɨva dɨgavir kuram damu.
Egh nɨ atiating navim ikuvigh mamaghɨra ikɨ.
13 Nan gumazamiziba arazir kurar pumuning gami.
Kɨ mati, dɨpar aghuir ikɨrɨmɨrir aghuim anɨdim me bagha fasfagha iri.

2:13: Aisaia 12:3; 65:11; Jeremaia 17:13

Ezi me akirim ragha na gasara.
Me uari bagha dipabar suighasa dagiaba okora toribagh ami.
Ezi me okorezir dagiar mozir dipar kaba tintinibar bighireghti,
dipaba dar aven ikian kogham.' "

Israelia akirim ragha God gasaragha, uari uarigh asighasiki

14 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin migia ghaze:
"Israelia, ia pura ingangarir gumazir kinibar min itir puvati, ia firiaghirezir gumazamiziba.
Ian amebaba ti ingangarir amizir kinibar ikia ia batezi,
kamaghin ia ti firiaghiregha azenan izeghan koghai. Bar puvati.
Ia firighiregh ikiti, manmaghsu apaniba asizibar min
ian gintigh ia misoghirarigham?
15 Apanir kaba Israelia abiragha mati laionbar min pamtemin me dazera tiariba akara iti.
Egha me Israelian nguazim gamizi a danganir kinir mamin min iti.
Egha ian nguibabagh apongezi da isigha,
nguibar sueriabar otifi.
16 Ia Israelian gumazamiziba, Isipin nguibar ekiar kamning,
Memfis ko Tapanesin midorozir gumaziba, me izi
ian dapanir tuaribagh isegham.*
17 Israelia, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia inigh tuavir aghuimin izasa,
ezi ia aghuagha akirim ragha na gasara.
Ia uari kamaghin amizi, osimtizir kam ia bato.
18 Ia bizir aghuir manam inisi nighnigh kantri Isipin mangi,
men akurvazim bagh men azangam, mati ia Nailin Fanemin dipam amasa?
Egh bizir aghuir manam inisi nighnigh kantri Asirian mangi,
men akurvazim bagh men azangam, mati ia Yufretisin Fanemra masa?
Arazir kam tong ian akuraghan kogham. Bar puvatigham.†
19 Ian arazir kuramra puv ia damigham.
Ia akirim ragha na gasara, ezi ian arazir kam bangin ia bar ikuvigham.
Ki Ikiavira Itir God, ian God,
ia na ataki, egha ua nan apengan itir puvati.
Kamaghin amizi, ia deraghvira nighnigh, egh kamaghin fogham,
ian arazir kaba bar kufi, egha mizaziba ia ganidi.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa."

Israelia, Ikiavira Itir Godin gin mangan aghua

20 Ikiavira Itir God, a ua kamaghin migia ghaze:
"Israelia, ia oragh.
Fomira ia uari nan akabar gin mangi nan apengan ikian aghuagha, ingangarir ki ia ganingizim ategha ghaze,
'Ingangarir e damuasa ni e ganingizim, e a damuan kogham.'
Egha ia mighsiabar ghuanaga ruarir ghuribar temer ekiabar apengan,

---

* **2:16:** Vezin kam ti osimtizir Isipian Atrivim Neko kantri Juda ganingizir akar isin zuimin gun migei. Ni 2 Atriviba 23:33-35in an gan. † **2:18:** Judan gumazir aruaba kamaghin nighnisi, Judaba kantrin gavgavibav kemeghti me men akuragham, eghti apaniba me abiraghan kogham. Gumazir aruar maba kamaghin nighnisi, me kantri Isip ko namakabar amuam, ezi marazi kantri Asiria ko namakabar amuasa. Ezi Jeremaia kamaghin men akakaghasa, God uabi men akurvaghti me deravira ikiam. Kantrin gavgavir kaba men akuraghan kogham. God mati dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim. (Ni ves 13in gan.) Me tizim bagh saghon itir kantribar fanebar mangi dipam amasa?

marvir guabar ziaba fe.
Ia mati, tuavimɨn amizimɨn mɨn ghua gumazir avɨriba ko tintinibar akui moghɨn ami.‡
21 Kɨ nguazir kamɨn ia atɨ,
mati gumazim uan azenimɨn wainɨn ikarɨzir aghuir mam ginabagha anekara,
eghtɨ a gɨn bɨva ovɨzir bar aghuiba ikiam.
Ezɨ manmaghɨn amizɨ ia datɨrɨghɨn iragha
ruarimɨn wainɨn ikarɨzir atiamɨn mɨn oto?
22 Ian mɨkarziba arazir mɨzɨrɨziba dar puegha gavgafi,
Ia ti ghaze, ia osɨmtɨzir kaba rusɨ sopɨn gavgavibagh ivezegh,
da rutɨ da gɨvagham.
Bar puvatɨ.
Ian arazir mɨzɨrɨzir ian mɨkarzibar poghezíba, nan damazimɨn ikiavɨra iti.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, ian Ekiam.
23 Ia uarir ghuangsɨgh kamaghɨn mɨkɨman kogham,
E asem Balɨn ziam fezir puvatɨ.
Ia arazir kurar ia Hinomɨn danganir zarimɨn ikiava amizim gɨnɨghnɨgh.
Ia asɨzir kamelɨn amebar igiamɨn mɨn apuriba buria ivemara danganiba bar dagh arui moghɨn,
ia asebar ziaba fasa ivemaragha arui.
24 Egha ia uaghan mati, donkin amebar atiamɨn mɨn,
an iakɨnir a donkin apuriba buriam otozɨ,
an ada buria gumazamiziba puvatɨzir danganibagh arui.
A kamaghɨn damutɨ tav an ifongiar kam abɨnɨva avegham.
Egh uaghan donkin apuriba a bativsɨ iburaghburaghan kogham.
Me an dughiamrama a bativam.
25 Israelia, ia asebar ziaba fɨsɨ ivemar dar gɨn mangan markɨ.
Ia kamaghɨn damuva, ian dagarir asuaba ti dɨghoraghireghtɨ,
ian kuariba bar ia mɨsigham.
Ezɨ ia ghaze, En ifongiam aser kabar iti,
ezɨ e dar gɨn mangɨvɨra ikiam.
E nɨn akam baraghan aghua.”

Israelia aghumsɨzir ekiam iniam

26 Ikiavɨra Itir God, ua kamaghɨn mɨgei:
“Me okɨmakɨar gumazimɨn suirazɨ an aghumsɨghizɨ moghɨn,
kamaghɨra ia Israelia bar aghumsigham.
Ian atriviba, ko gumazir dapaniba, Godɨn ofa gamir gumaziba, akam inigha izir gumazamiziba, ko Israelian gumazamiziba bar,
ia uaghan aghumsɨzim iniam.
27 Ia dagɨaba ko temebar dɨkɨrɨzir marvir guabar ziaba fa ghaze,
Da en ingarigha ikɨrɨmɨrim e ganɨngi.
Da en afeziabara.
Egha ia akɨrim ragha na gasara.
Egha osɨmtɨziba isir dughiabar,

‡ **2:20:** Akar isɨn zuir kam kamakɨn. Israel a mati amizir mam, ezɨ God mati an pam. Ezɨ Israelia Godɨn ziamra fan aghua. Puvatɨ. Me ghua tintinibar asebar ziaba fe, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba ko akui. Tuavimɨn amizir pura gumaziba koma akuimɨn akar isɨn zuir eghaghanim dughiar avɨribar Jeremaian akɨnafarimɨn iti, egha a uaghan Godɨn akam inigha izir gumazir igharazibar akɨnafaribar iti. Gumaziba temer ekiabar apebaba ko mɨghsɨabagh isɨn asebar ziaba fasa danganibar ingari. **2:22:** Jop 9:30; 14:17; Hosea 13:12

ia uarir akurvaghasa nan dei.§
28 Ezi marvir guar ia uari ingariziba,
dar dibobonim Judan nguazimin itir nguibabar dibobonim gafira.
Kamaghin amizi, ia osimtizim itir dughiam, ia men dimti,
da ian akurvaghamin tuavitam iki, ian akurvagh. Ti puvatigham!”

29 Ikiavira Itir God, ua kamaghin Israelia migia ghaze:
“Ia uari nan akam batoke,
egha manmaghsua akam na gasa na migei?
30 Ian marazi ki ivezir kuram me ganiga, me misoghezi me ariaghire,
ezi ian aviriba ki ia gamizir bizir kamin ganigha,
me uan arazir kuraba ataghizir pu.
Bar puvati.
Ia mati laionba asiziba zuamira dar suigha dav sozi da ariaghiri moghin,
ia nan akam inigha izir gumaziba, midorozir sabamin me misoghezi me ariaghire.
31 Ia Israelian datirighin iti darasi,
ki Ikiavira Itir God, ki ia mikimasa.
Ia deraghvira kuariba arigh,
nan akam baragh.
Ia ti ghaze, ki bizir kuram, egha mati danganir dakightizim?
Ki mati danganir bar mitatem, a? Bar puvati.
Egha manmaghsua ia nan gumazamiziba ghaze,
Datirighin e uari uan ifongiabar gin mangi tintinibar daruam.
E ua ni bagh izan kogham.
32 Egha ia ti ghaze, guivir igiaba me uan kurkazir aghuiba ategham, o puvatigham?
Eghti amizir igiar pamin ikiamim,
uan kurkazir korotiar aghuiba bakinighnigh dar aghuan kogham, o?
Puvatigham.
Ezi ia nan gumazamiziba, fomira iza datirighin ia na ginighnizir puvati.
Gumazitam ti, dughiar ia na bakinighnighavira itibar dibobonim, mengiva avegham.

33 “Israelia, ia gumazamiziba uari isava akuir arazim deragha a gifogha a buriagha arui.
Ezi ian arazir kurar kaba, tuavimin amizibar arazir kurabagh afira.
Ia kamaghin amir arazim bar a gifo, ia ti tuavimin amizibar sure damuam.
34 Gumazir onganaraziba ian dipeniba akarigha okimasa dar aven ghuzir puvati.
Bar puvati.
Ezi ia pura me misoghezi me ariaghire.
Men ghuziba ian korotiabar puegha ikiavira iti.
Ian arazir kurar kabanang bagh, ki osimtizim ia daningam.
35 Ia ti ghaze, ia osimtiziba puvati.
Egha ghaze, ki ua ian ataran kogham.
Ia uan arazir kurabar ghuangsighti,
ki ia isi kot datigh ia tuisigh, ivezir kuram ia daningam.

---

§ **2:27:** Gumazamiziba temeba ko dagiaba isa asebar marvir guabar ingari. Me ghaze, me ingarizir aser kaba ikirimirir angamira itim me ganingi. **2:28:** Godin Araziba 32:37; Gumazir Dapaniba 10:14; Aisaia 45:20

36 Ezi ia manmaghin amigha tuavir mamin gin ghua anetegha
zuamira ghua tuavir igharazimin gin zui?
Isipia tong ian akuraghan kogham, eghti ia bar aghumsigham,
mati Asiria ian akurazir puvatizi ia aghumsighizi mokin.
37 Ki Ikiavira Itir God, gumazir ia nighnizir gavgavim men itiba,
ki akirim ragha me gasaragha gifa.
Eghti me bizitam ian akuragh,
ia bagh bar a damighan kogham.
Kamaghin, ia uaghan Isipia ategham,
egh dughiar kamin ia aghumsigh
naviba bar osemegham.”

3

Israelia Ikiavira Itir God ategha gifa

1 Ikiavira Itir God ua Israelia migia ghaze:
“Gumazim uan amuim batueghti a mangi gumazir igharazimin ikegh,
egh uamategh uan par faragha ikezim bagh izeghti,
an par faragha ikezim uam a inian kogham.
A kamaghin damighti, kantrin kamin nguazim nan damazimin bar mizegham.
Israelia, ia tintinibar gumazir aviriba isa me koma akuigha gifa.
Egha datirikin ia uamategh na bagh izasa, a?*
2 Ia kogh mighsiabar ganiva deraghvira nighnigh.
Ia mighsiar kabanangin, ti dar tam gisin gumaziba ko amiziba uari isava
akuir arazim gamizi moghin, asebar ziaba fez, o?
Puvati, ia mighsiabar vaghvagha arazir kam gami.
Ia aseba baghavira iti,
mati tuavimin amizim, tuavir miriabar apiav ikia gumaziba bagha gari.
Egha uaghan mati Arebiabar min gumazamiziba puvatizir danganibar mogav ikia
gumazibar biziba okimasa me mizua iti.
Ia mati amizim gumaziba isa me koma akuir arazir kuram gami moghin,
uan nguazim gamizi, a nan damazimin bar mize.
3 Ezi bizir kam bangin, ki amozimin tivazima,
a tong ian nguazim gizezir puvati.
Ezi ia tuavimin amizimin mirarama amua,
akam baraghan aghuagha, aghumsizir puvati.
4 Ia datirighin na migia ghaze,
‘Ikiavira Itir God, ni en afeziam,
egha igiamra e gifongegha iza datirikin.
5 Ia kamaghin na migia ghaze,
ni ti zurara en aningaghi egh zurara en ataran kogham.’
Ia kamaghin migia, egha uan ifongiamin gin ghua
arazir kurar aviribagh amua ghuavira iti.”

Israelia ko Judaba, nighnizir gavgavir Ikiavira Itir Godin itir arazim ataki

6 Dughiar kamin Josaia atrivimin itima, Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, “Jeremaia, Israelia me nighnizir gavgavir nan itir arazim, me anetegha gifa. Me tuavimin amizim ami moghin, me mighsiabar ghua dar

---

3:1: Godin Araziba 24:1-4; Jeremaia 2:20; Esekiel 16:26-29 * **3:1:** Ni Jeremaia 2:20in itir akamin gan. **3:3:** Jeremaia 6:15; 8:12; Esekiel 3:7 **3:6:** 2 Atriviba 22:1–23:30; 2 Eghaghaniba 34:1–35:27

ghuanaga dar itir temer ekiabar apebabar asebar ziaba fe. Nɨ bizir kamɨn
ganiz, o?
7 Kɨ kamaghɨn nɨghnɨgha iti, me uan arazir kurar kabar amigh gɨvagh, gɨn
ua na bagh izam. Ezɨ puvatɨ, me ua izezir pu. An buaramizim Juda, amizir
par ikɨzibagh asɨghasɨzir kam, a Israelian arazimɨn gani.†
8 Juda garima, Israelia nɨghnɨzir gavgavim nan itir puvatɨgha, gumaziba
isa da koma akuir arazim gami. Ezɨ kɨ par ikɨzimɨn anegɨvasa akɨnafarim
osirigha a ganɨngi. Ezɨ an buaramizim Juda arazir kamɨn ganigha, atiatir
puvatɨgha nɨghnɨzir gavgavir nan itir arazim ataki. A uaghan ghua asebar
ziaba fe, mati tuavimɨn amizim arazir gumaziba okɨa me isava akuim gami.
9 A ghaze, an arazir tuavimɨn amiziba gumaziba okɨa me isava akuir
kam, a pura bizim. Egha a dagɨaba ko temebar marvir guabar ziaba fe. A
kamaghɨn amua, nguazir kam gamizɨ, a nan damazimɨn bar mɨze.
10 Israelɨn buaramizim Juda, nɨghnɨzir gavgavir nan itir arazim ategha,
arazir kurabagh ami, egha guizbangɨra uan navim gɨrazir puvatɨgha ua na
bagha ize. Bar puvatɨ. A ifara navim gɨra. Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha
gɨfa."

11 Ikiavɨra Itir God mɨgɨa ghuavɨra ikia ghua kamaghɨn mɨgei:
"Israelia ko Judaba, aning na ataghɨragha ghua arazir kurabagh ami.
Egha Judabar arazir kuraba bar Israelian arazir kurabagh afira.
12 Kamaghɨn amizɨ, Jeremaia, nɨ dɨkavigh notɨn amadaghan mangɨ dɨmɨva
nan akamɨn gun kamaghɨn me mɨkɨm,
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ghaze, Israelia, ia nɨghnɨzir gavgavir nan itir arazim
ataki,
mati amizim uan pam ategha par igharazimɨn iti.
Nan apangkuvir arazim a bar ekefe.
Kamaghɨn ia uamategh na bagh izɨ.
Kɨ ua navir kuram ian ikɨ
zurara ian anɨngaghan kogham.
13 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ghaze, Israelia, ia bighɨvɨra kamaghɨn mɨkɨm,
'E osɨmtɨzim gamigha gɨvagha uan Ikiavɨra Itir God, en God, akɨrim ragha
a gasaragha gɨfa.
Egha uaghan, e nɨn akabar gɨn zuir puvatɨ.
E temer ekiabar apebabar ghua
arazir kuram gamua asebar ziaba fe.'

14 "Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
Ia gumazamizir akɨrim ragha na gasaraziba,
kɨrara ian Ekiam,
ezɨ ia nan boribara.
Kɨ vaghvagh ian nguibaba ko ikɨzibar aven,
ian tarazi inigh ua uan mɨghsɨam Saionɨn izam.
Kamaghɨn amizɨ, ia uamategh na bagh izɨ.

---

† **3:7:** Jeremaian dughiamɨn, kantri Israel notɨn amadaghan ua tir puvatɨ. Apaniba fomɨra a gasɨghasigha gɨfa. Akar otevir kamɨn, God gumazamizibav kemezɨ, me bizir fomɨra Israel bativizibagh nɨghnɨgh. Kamaghɨn amizɨ, danganir kamɨn ziar kam "Israel," a gumazamizir kagh notɨn amadaghan Judan kantrin ikezibar kantrin ababanim gami. Ezɨ Jeremaian akɨnafarimɨn danganir avɨriba, ziar kam Israel a Jerusalemɨn gumazamizibav gei, egha Judan danganir maba sara. Me uaghan Jekopɨn ovavir boriba, an ziar igharazim Israel. Kamaghɨn amizɨ, apaniba Israelia inigha ghua not amadaghan kantrin igharazimɨn me isa kalabus gatizɨ, Judan kantri gumazamiziba ua ziar kam Israel inigha uari uari gatɨ.

15 Eghtɨ gumazamizir zurara nan arazibara gɨn zuiba kɨ me amɨseveghtɨ,
me fofozim ko nɨghnɨzir aghuim sara ian gan ia geghuv ian faragh mangam.
16 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
Dughiar gɨn zamin kamɨn, ian dɨbobonim ian nguazimɨn bar avɨrasemegham.
Eghtɨ gumazamiziba ua nan Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn Boksiam mɨkɨman kogham.
Egh ia Boksiar kam gɨn amadagh uam a gɨnɨghnɨghan kogham.
Egh ia Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn Boksiar igiatam,
uam an ingarighan kogham.
17 Eghtɨ dughiam izɨtɨ gumazamiziba kamaghɨn mɨkɨmam,
Jerusalem uabɨ, a Ikiavɨra Itir Godɨn atrivir dabirabimɨn mɨn ikɨ.
Eghtɨ kantriba bar dar gumazamiziba izɨ an uari akuv,
Ikiavɨra Itir Godɨn ziar ekiam fam.
Egh me uan navir averiabar aven damuasa ifongezir arazir kuraba ko men arazir akam batoziba,
me ua dar gɨn mangan kogham.
18 Eghtɨ dughiar kamɨn Judaba ko Israelia, uari inigh notɨn amadaghan itir nguazir me itim ategh izɨ uari akuvagham.
Egh me izɨ nguazir kɨ ian inazir afeziabagh anɨngizimɨn ikɨtɨ, nguazir kam men adarazir nguazimɨn mɨn ikɨ, kamaghɨra ikiam.”

Israelia aseba atakigh

19 Kɨ Ikiavɨra God, kɨ ua kamaghɨn mɨgei,
“Israelia, kɨ fomɨra ia damightɨ ia guizbangɨra nan boribar otivasa nɨghnɨsi.
Egha nguazir bar aghuir kam ia danɨngasa bar akonge.
Nguazir dirir kam, gumazamizir igharazibar nguaziba bar dagh afira.
Eghtɨ ia an ikɨ mamaghɨra ikiam.
Kɨ kamaghɨn ia gɨnɨghnɨgha ghaze,
ia na dɨpon suam,
Nɨ en Afeziam.
Egh ia zurara nan gɨn izɨ, uamategh mangan markɨ.
20 Ezɨ puvatɨ. Ia Israelia, ia na tegha gɨvagha,
matɨ amizim pamɨn ikiava anetegha par igharazimɨn iti.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha gɨfa.”

21 Gumazamiziba orazi, nɨgɨnir dafam mɨghsɨabagh isɨn otifi.
Kar Israelian gumazamizir arazir kurabagh amiba
puvɨram arava azia ikia, uarir apangkuvighasa azangsɨghavɨra iti.
Me fo, me Ikiavɨra Itir God, men God,
me anetegha tuavir kurar igharazimɨn ghue.
Kamaghɨn me pamtem azi.

22 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei:
“Ia akɨrim gɨgha Ikiavɨra Itir God gasa zuir boriba,
ia uamategh a bagh izɨ.
Eghtɨ a ian arazir kuraba batueghtɨ, ia ua ghuamaghegham.”
Ezɨ gumazamiziba kamaghɨn an akam ikaragha ghaze,
“Nɨ en Ikiavɨra Itir God, en God,
kamaghɨn e uamategha nɨ bagha ize.

3:21: Aisaia 17:10; Jeremaia 2:32; 13:25 **3:22:** Jeremaia 30:17; 33:6; Hosea 14:4

23 E fo, e mighsiabar pin ikia asebar ziaba fa niginir dafam gamir arazir kam,
tong bar guizbangirama en akuraghan kogham.
Ikiavira Itir God, en God,
a uabira Israelia en akuragham.
24 E aser aghumsizim itim, Bal, e an ziam fer dughiamin,
e uan sipsipba ko, bulmakauba ko, otariba ko, guiviba ko bizir aghuir en
inazir afeziaba ingara iniziba, e bar ada gifa.
E uan igiabara arazir kurar kam gamuavira ikia iza datirighin tu.
25 O Ikiavira Itir God, en God, e uan inazir afeziaba ko, uan mugabara ikia
arazir aghumsizir kurabar ni gamua iza datirikin tu.
E nin akabar gin zuir puvati.
Kamaghin amizi, e bar aghumsigh guaba avigh nguazim mituagham.
Egh teghti, en aghumsizir kam inimin min e avaraghti,
e a sara ikiam."

4

Israelia Ikiavira Itir God bagh izisi uan navibagh iragh

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Ia Israelia, ia na bagh izisi, egh na baghvira izi.
Ia pura tintinibar tuavir igharazibar mangan marki.
Bar marki, ia nighnizir gavgavim narara iki.
Egh marvir guar ki bar aghuaziba nan damazimin da batokegh.
2 Egh ia gavgavim uan akabar aningsi, kamaghin mikim suam,
E Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, e guizbangira migei.
Egh dughiar kamin ia guizin akam ko, arazir aghuim ko, arazir voroghira
zuimin gin mangi
akar kam damuam.
Egh ia kamaghin damuti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba deragh uari
damusi nan azangti,
ki deragh me damuam, mati ki deravira ia gami mokin.
Eghti me ziar ekiam na daningam."

3 Ikiavira Itir God, kamaghin Judaba ko Jerusalemia migia ghaze:
"Ia akaba barazir puvatigha, naviba bar gavgafi.
Ia tong uan navibar amighti da amiragh,
mati nguazir ararir gavgavim me anebigha anemisarizi moghin iki.
Ian arazir kuraba ian dabirabibagh asighasisi.
Ia uan arazir kuraba adegh da makunigh,
mati gumazim akunimin ingarigha, an tongin aghuir ikarizir
dikoniba itiba asizi, dagheba deraviram aghui.
4 Ia Judaba ko Jerusalemia, ia na bagha uan mikarzir mogomebar inibar
ghoregha na ko akam akirizi moghin,
kamaghira ia na baghvira iki uari isi na daning.
Ia kamaghin damighan koghti, nan aningagharim avir ekiamin min otogh,
ia amizir arazir kuram bagh ian isiti,
gumazitam anemungueghan kogham."

Apaniba Judaba ko misoghasa

5 Ikiavira Itir God, Judaba ko Jerusalemia akam me mikinasa kamaghin na
mikeme.
An akam kamakin:
"Ia kantrin danganiba bar dar mangi sigham givi.

3:23: Onger Akaba 3:8; Jeremaia 17:2; 17:14; 31:7 **4:3:** Jop 41:20; Aisaia 1:31; Hosea 10:12; Kolosi 2:11

Egh gumazamizibar dim me mikim suam,
‘Ia izi bar moghira uari akuvagh,
egh mangi divazir gavgaviba itir nguibabar aven mangi uari mongegh.’
6 Egh ia nir avizir gumazamiziba ganigh foghfoghamim,
ia a feghti me an ganigh ari Saionin mangam.
Ki apanibagh amizi me bar pazavira ia gasighasighasa
notin itir nguazim ategha izi.
Kamaghin amizi, ia sughsughan marki,
ia ivemar mangi mongegh.
7 Apanir kaba uan nguibam ategha mati laion uan mogomer danganir itim ataki.
Apanir kaba nguibar aviribagh asighasigha izi.
Me izi Judan kantri bar a gasighasighti a bar ikuvighti,
gumazamiziba ua nguibar kabar ikian kogham.”
8 Ikiavira Itir Godin aningagharir ian itim givazir puvati,
an aningagharim ikiavira iti.
Kamaghin amizi, ia azirakar korotiabar aghuigh aziva,
azirakar ighiar amirizibar amu.

9 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
“Dughiar kamin, atrivim uan gumazir dapaniba ko bar atiatigham.
Eghti ofa gamir gumaziba, ko akam inigha izir gumaziba,
digavir kuram damigham.”

10 Ezi ki kamaghin migei:
“Ame! Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
ni Judaba ko Jerusalemia gifara ghaze,
Kar me deraghvira ikiamin dughiam.
Ezi puvati, datirighin apaniba izi,
uan midorozir sababar me misoghti me arimighiram.”

Apaniba aminir fefemin min izi

11 Eghti apaniba izamin dughiamin,
Ikiavira Itir God kamaghin Judaba ko Jerusalemia mikim suam,
“Aminir fefem nguazir mighsiar gumazamiziba puvatizibar ikegh dikavigh,
nan gumazamiziba iti naghin vang izam.
Aminir kam nimira izi arazir kuraba batoghasa puvati,
mati aminim nimira iza witin ovizibar misevibagh ivavamadi mokin. Puvati.
12 Aminir kam bar gavgavigh izi,
bar me gasighasigham.
Ki uabi gumazamizir kaba isa kot gatigha gifa,
egha ki ivezir kuram me daningasava ami.
Kamaghin amizi, ki uabi mikemezi apaniba izi,
mati aminir kuram izi.”

13 Ezi ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir Godin akamin, kamaghin gumazamizibav gei,
“Ia gan! Apaniba ghuariar pizimin min pighatome,
men midorozir gumazibar karisba, mati aminir bizibagh asighasizim pamten iza tingagha nidi,
ezi men hoziaba mati kuarazir bagabar min akizirigha bar puvira izi.
Evzika!

E datirighin bar ikuvigha gifa.
14 O Jerusalemia, ia manadizoghin uan navir averiamin aven itir nighnizir kuraba batuegham?
Ia bar uan arazir kuraba batuegh zueghti,
Ikiavira Itir God, ian akuragham.
15 Ia gan, gumaziba Danin nguibar ekiam ko Efraimin mighsiaba ategha iza,
osimtizir kamin akam akura izi.
16 Ikiavira Itir God, gumazir kabav gia ghaze,
Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kemegh,
'Apaniba Judan otivigha gifa.'
Egh ia Jerusalemia kamaghin me mikemegh,
'Apaniba nguibar saghon itiba ategha iza,
Judan nguibaba ko misosi.
Me nguibar kaba avinigh, pamten tiariba akar,
egh akar ekiamin gumazamizibav kimam.'
17 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze,
Ia Jerusalemia nan akam batoke.
Kamaghin, apaniba Jerusalem avinigham,
mati gumaziba dagher azenim divazimin min an okari.
18 Ia uari osimtizir kabagh amigha,
tuavir kuramin ghu.
Ezi bizir kam bagha ia bar osimtizir ekiam ini.
Ian arazir kurabara ia gamima,
ia mizazir kam isima,
ian naviba biaghire."

Jeremaia uan adarazi bar men apangkufi

19 Jeremaia kamaghin migei:
"Ki tizim bagha mizazir dafar kurar kam isi?
Ki mizazir kurar kam isima, nan navir averiam bar na basemezi,
nan dighorim bar pamten na ginivima,
ki bar mikirighasava ami.
Mizazir kam bar na abirazi nan nighnizim uaghan bar nan ikufi.
Ki midorozir gumaziba barazi,
me midorozim bagha pamtemin sighabagh ivi.
Kamaghin amizi, ki uan akam dukuagh,
nimira ikian kogham.
20 Ki garima, me kantrin aven itir danganiba bar dar gumazamiziba paza me gamua
me gasighasizima, biziba bar moghira ikufi.
Ki garima, me zuamira en purirpenibagh asighasiki.
21 Eghti dughiar manatamra apaniba e ategh ua uan nguibabar mangam.
Egh me manadizoghin sigham givia, nir avizim ghufer arazim ategham?
Ki arazir kamra ikia ghua bar amira!"*
22 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na ikaragha ghaze,
"Nan gumazamiziba fofozir aghuiba puvati,
egha na gifozir puvati.
Me boribar min fofoziba puvatigha bar ongani.
Egha arazir kuram gamir arazim me bar a gifogha,

4:14: Aisaia 1:16; Jems 4:8 * **4:21:** Me apanibar ganti me izamin dughiam, me nir avizim ghufegh sigham giviam, eghti gumazamiziba oregh ari mangi, nguibar divazir gavgaviba itibar mongegham. Ni saptan kamin, ves 5 ko 6in gan.

arazir aghuibar amuamin arazim me bar a gifozir puvati.”

Jeremaia irebamin min bizimin gani

23 Ki Jeremiah ki garima,
nguazim bar ikuvigha pura itima,
bizir aghuitam a gisin itir puvati.
Ezi ki overiamin gari,
angazangaritam an itir puvati.
24 Ezi ki mighsiabar garima,
mikimkizim adagh nuabima,
dar ghuaba mangigh zeghi gami.
25 Ezi ki tintinibar gara gumazitamin apizir puvati.
Ezi kuaraziba migha tintinibar bar ghue.
26 Ezi ki ua garima, fomira nguazir otevir biziba bar deravirama aghuiba,
da datirighin dipaba puvatizir danganir kinibar otifi.
Ezi nguibar ekiar nguazir kamin itiba bar ikufi.
Kar Ikiavira Itir Godin aningagharim bar ekevegha,
bizir kabagh amizi da otifi.
27-28 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
“Ki bizir kabar amighti da otivasa uan nighnizim gamigha gifa.
Egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham.
Nguazir kam, ki a damighti a mangi bar danganir kinimin otogham.
Egh ki bar a gasighasighan kogham.
Eghti bizir mingarir kam bagh, nguazim azirakar onger akabar amuti,
overiam pin pighatomegham.”

29 Ki Jeremaia, ki garima, midorozir gumazir maba hoziabagh apiazi,
gumazir maba uan pibar suigha midorozim bagha izi.
Ezi gumazamizir danganir kabar itiba, me baregha, bar moghira uan nguibaba ataghiraghava are.
Men marazi ara ghua ruaribar aven monge,
ezi marazi ghua dagiar toribar aven monge.
Ezi nguibaba bar moghira pura misevir kinibar itima,
gumazamiziba puvati.
30 O Jerusalem, ni ikuvighamin dughiamin, ni manmaghin damuam?
Nin gumazir fomira bar ni gifongegha ni ko akuir kaba,
me datirighin nin aghuagha, ni misueghti ni aremeghasava ami.
Kamaghin amizi, ni pura korotiar aghevir aghuibar aghuan marki,
egh me golin ingarizir kurkazibar uabin kurkian marki,
egh uan damazimning aghivan marki.
Kurkazir kaba tong nin akuraghan kogham.

31 Ki ararem barazi, mati amizim otasava amir ararem.
Egha uaghan mati amizim datirighiram otirimirir igiam gami, egha mizazir ekiam isi.
Kar Saionin nguibar ekiamin ararem.
A bar avighaghegha, uan aghariba kavkira, kamaghin migei,
“E uarir apangkufi! E ikuvigha gifa.
Apaniba e misueghti e arimighiram.”

5

Jerusalemia bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasara

4:23: Jenesis 1:2; Aisaia 5:25

1 Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn mɨgɨa ghaze:
“Ia Jerusalemɨn gumazamiziba, ia uan tuaviba bar dar aru,
uan biziba amadir danganibar ganigh fogh suam,
gumazamizir aghuitam iti, o puvatɨ.
Egh ia gantɨ, gumazamizir arazir aghuim ko guizɨn arazimɨn gɨn zuitam ikɨtɨ,
kɨ nguibar ekiar kamɨn arazir kuraba gɨn amadagham.
2 Egha ia gavgavim uan mɨgɨrɨgɨabar anɨngasa
Ikiavɨra Itir Godɨn ziam dɨbora pɨn arɨgha mɨgei,
kar ia ifara pura mɨgei.”

3 Ezɨ kɨ Ikiavɨra Itir God ikaragha ghaze:
“Kɨ fo, nɨ gumazamizir deravɨra guizɨn arazimɨn gɨn zuiba, nɨ bar me gifonge.
Egha nɨ gumazamizir kabav soghezɨ, me mɨzazim baraghizir puvatɨ.
Nɨ me akɨrasa me gasɨghasɨghizir bizir kam, me an ganigha fofozim inian aghua.
Men dapaniba dagɨabar mɨn gavgafi, ezɨ me uan navibagh iraghan aghua.
4 Ezɨ kɨ ghaze,
Gumazamizir kaba, pura onganarazibagh amir gumazamizibar mɨn ikia,
egha fofoziba bar men puvatɨ.
Egha me Ikiavɨra Itir God, men God,
a me damuasa ifongezir araziba, me deravɨra dagh fozir puvatɨ.
Kamaghɨn, me arazir onganibagh ami.
5 Kamaghɨn amizɨ, kɨ mangɨ gumazir dapanibar gan, me ko mɨkɨmam.
Me ti Ikiavɨra Itir God, men God, a me damuasa ifongezir arazibagh fo.
Ezɨ kɨ fo, gumazir dapanir kaba uaghan Ikiavɨra Itir Godɨn akaba batuegha,
an ifongiamɨn gɨn mangan aghua.
6 Gumazamizir kaba arazir kurar avɨribagh amua,
egha dughiar avɨribar Ikiavɨra Itir God, akɨrim ragha a gasara.
Bizir kam bagh, men apaniba, laionɨn ruarir ghuribar itiba azenan izɨ
me mɨsoghtɨ me arɨmɨghiram.
Apanir kaba, afiar atiar danganir kɨnibar itibar mɨn izɨ me gasɨghasɨgham.
Apanir kaba, kaziar atiar ekiabar mɨn izɨ,
Judan nguibar ekiabar boroghɨn mongegh ikɨ ganam,
eghtɨ gumazim o amizitam nguibam ategh azenan izɨtɨ,
apaniba kaziar ekiar kabar mɨn uari fɨ me mɨkɨn, men mɨkarziba abɨghɨrarigham.”

7 Ikiavɨra Itir God akar kam Jerusalemɨn nguibamɨn itir gumazamizibav gɨa ghaze,
“Bizir me ifongeziba, kɨ bar ada isa me ganɨngi,
ezɨ me ua na ategha aser kabar gɨn zui,
mati gumazim uan amuim ategha, tuavimɨn amizibar gɨn ghu.
Kamaghɨn, kɨ manmaghsuvɨra ian arazir kuraba gɨn amangam?
Bar puvatɨgham.
8 Gumazir kabar naviba, gumazir igharazibar amuiba bagha dɨkafi,
mati afiar apurir gavgaviba, afiar amebaba bagha naviba dɨkafi.
9 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ghaze,
Gumazamizir kaba nan ziar ekiam gasɨghasɨsi.
Kamaghɨn, kɨ guizbangɨra gumazamizir kabar arazir kuraba ikarvaghɨva,

5:1: 2 Eghaghaniba 16:9; Esekiel 22:30 **5:9:** Godɨn Araziba 29:24-26; 1 Atriviba 9:8-9

bar me gasighasigham.

10 “Ia Israelian apaniba,
ia mangi men wainin azenibar aruva dagh asighasigh.
Egh bar dagh asighasighan marki.
Purama adar aghariba aghoregh.
Wainin ikarizir agharir kaba, da nan biziba puvati.
Kamaghin amizi, ia dar aghariba aghoregh.
11 Guizbangira, Israelia ko Judabar gumazamiziba, me akirim ragha bar na gasaragha gifa.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God, apaniba amangighti me Israelia gasighasigham

12 Israelia Ikiavira Itir God, an gin mangan aghuagha ifara ghaze:
“Ikiavira Itir God, arazir kuratam damighti an e batoghan kogham.
Apaniba iziva e misoghan kogham,
eghti mitiriar ekiatam otoghan kogham.
13 Guizbangira, akam inigha izir gumaziba akar kabar e migei.
Ezi men akar kabar mingariba puvati, da mati aminim ivai.
Ikiavira Itir God, akatam me ganingizir puvati.
Kamaghin, bizir manam me a migei, bizir kamra ua ragh maghira me gasighasigham.”

14 Gumazamizir kaba akar kamagh garir mabav keme,
kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin na migia ghaze,
“Jeremaia, migirigiar ki ni ganidiba ni darara Israelia mikim.
Migirigiar nin aka torimin otivamin kaba, da avimin min otiv mangi.
Eghti gumazamizir kaba dazibar min ikiti,
nan akam me giri, mati avim men isi moghin, bar men isigham.”

15 Ki Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia ia migia ghaze,
Ia Israelia, ia oragh!
Ki saghon itir nguibar mamin midorozir gumaziba inigh iziti,
me ia ko misogham.
Me fomira uan kantrin ikia iza datirikin, egha me gumazamizir bar gavgaviba.
Egh ia men akar me migeim mikiman iburagham.
Egh uaghan a gifoghsi damuva avegham.
16 Men midorozir gumaziba bar moghira, midorozir gumazir bar gavgaviba.
Egha me barir pibar asa bar fogha,
gumazamizibagh asi me ariaghiri.
17 Ia ti ghaze, ian nguibaba divazir gavgaviba dar iti,
eghti ia deravira dar aven ikiam.
Bar puvatigham.
Apanir kaba izi ian nguibar kabagh asighasigham.
Egh ian azenibar itir dagheba ko dipenibar itiba sara,
dar ami da agivagham.
Egh ian otariba ko guivibav soghirarigh,
ian sipsipba, bulmakauba, bar a dav soghirarighti
da arighiregham.
Egh me ian wainin ikariziba, ko fighin temebagh asighasigham.

5:12: Jeremaia 14:13

18 Egha Ikiavɨra Itir God, dughiar kamɨn ua kamaghɨn na mɨgei,
“Apaniba dughiar kamɨn izɨ, egh Israelia bar me gasɨghasighan kogham.
19 Eghtɨ gumazamizir itiba kamaghɨn nɨn azangsɨgham,
‘Manmaghsua Ikiavɨra Itir God, en God, akɨrim ragha e gasarazɨ, bizir kurar kam e bato?’
Eghtɨ Jeremaia, nɨ me mɨkɨm suam,
‘Ia akɨrim ragha na gasara, ia uan nguazimɨn ikia kantrin igharazibar asebar apengan ikia
dar ziaba fe.
Kamaghɨn, ia datɨrɨghɨn gumazamizir igharazibar kantrin mangɨ an ikɨ, pura men ingangarir gumazir kɨnibar mɨn ikɨ, men ingangarim damu men apengan ikiam.’ ”

Ikiavɨra Itir God, Akar Gavgavim gumazamizibagh anɨngi

20 Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
Nɨ akar kam isɨ Jekopɨn ovavir boriba ko Judan nguazimɨn itiba me danɨngigh:
21 Ia gumazamizir nɨghnɨzir aghuiba ko foziba puvatɨziba.
Ia damaziba ikia, bizibar garir puvatɨ.
Egha ia kuariba ikia, biziba barazir puvatɨ.
Ia datɨrɨghɨn kuariba arigh
deraghvɨra nan akaba baragh.
22 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn ia mɨgɨa ghaze,
Ia manmaghsua nan damazimɨn atiatiava agoir puvatɨ?
Kɨ ongarim dɨpɨr izɨ mɨtivasa danganimɨn abaragha gɨfa,
ezɨ ongarir dadarim an ongarim dɨpɨr izɨ
tuivamin dɨvazimɨn mɨn ikɨ mamaghɨra ikiam.
Eghtɨ ongarir ekiam pamten dɨpɨr izɨ,
egh dɨvazir kam azovagh mangɨghan kogham.
23 Ezɨ ia gumazamiziba bar igharaghava ami.
Egha bar puvɨra nan akaba batogha uan nɨghnɨziba bar dar kumi.
Egha akɨrim ragha na gasaragha
tintinibar ghue.
24 Kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God.
Ezɨ ia nan apengan ikian aghua.
Egha ia kamaghɨn nɨghnɨzir puvatɨ,
kɨ uabɨ azeniba oparir dughiam ko dagheba asir dughiamɨn,
amozim amadi, a izi.
Egha kɨ uabɨ daghebagh amima da uan dughiamram otivima,
ia azenibar, vaghvagha zurara da isi.
25 Ezɨ ian arazir kurar kabara bizir aghuir kabar tuavim apɨrizɨ
ia da isir puvatɨ.

26 “Nan gumazamizibar tongɨn marasi, arazir kurabagh amir adarasi.
Me gumazamizir igharaziba arazir kurabar me damuasa mɨzua iti.
Mati gumazim kuarazim izɨ ivemɨn aven mangasa aneguragha a mɨzua iti.
27 Me ifavarir arazibagh amua gumazir igharazibar bizir avɨriba puram ada isi.
Mati gumazim ivem aguragha kuarazir avɨriba inizɨ an akɨram izɨfa.
Egha arazir kamɨn me gavgavigha ikia,
dagheba ko bizir avɨriba iti.

5:21: Aisaia 6:9-10; Esekiel 12:2; Mak 8:18 **5:22:** Jop 38:8-11

28 Egha me bar puvɨrama apava naviba ifiki.
Me arazir kurabar amuasava atiatir puvatɨgha dagh ami.
Me kotɨn aven guizɨn arazibar gɨn zuir puvatɨgha,
arazir kamɨn borir afeziaba ariaghireziba, arazir kurabar me gami.
Ezɨ onganarazibagh amir gumazamiziba osɨmtɨziba itima,
me men akurvazir puvatɨgha, men osɨmtɨzir kaba agevir puvatɨ.

29 "Kɨ Ikiavɨra Itir God, guizbangɨra mɨgei,
Kɨ gumazir kabar arazir kuraba bagh pazɨvɨra me damigham.
Bar guizbangɨra, kɨ gumazamizir kabanang ikarvagh
ivezir kuram me danɨngam.
30 Guizbangɨra, bizir bar kurar atiatim anɨdim
nguazir kamɨn oto.
31 Kɨ garima, akam inigha izir gumaziba,
uari uan akaba akuri, egha gumazamizibagh ifari.
Ezɨ ofa gamir gumaziba,
gumazamizibagh ativagha akam inigha izir gumazibar akar ifavarir kabar gɨn zui.
Ezɨ nan gumazamiziba arazir kam bar a gifonge.
Kɨ mɨzazir kuram ia gaseghtɨ ian arazir kurar kam gɨvagham.
Eghtɨ dughiar kamɨn men tinara ian akuragham?"

6

Apaniba iza Jerusalemia mɨsosi

1 Ia Benjaminɨn anabamɨn adarasi, ia Jerusalem ategh arɨ mangɨ.
Puvatɨghtɨ, ia bar ikuvigham.
Ia Tekoan nguibamɨn aven sɨghabagh ivi mangɨ,
Bet Hakeremɨn nguibamɨn avim atɨghtɨ an mɨgharim mavanangam,
eghtɨ gumazamiziba an ganigh fogh arɨ mangam.
Bizir kurar ia gasɨghasɨghamim notɨn amadaghan dɨkavigha,
bar roghɨra izi.
2 Saionɨn nguibar ekiam, mati guivir bar dirir mam,
a nguibar ekiar bar aghuim.
Ezɨ Ikiavɨra Itir God nguibar ekiar kam bar moghɨrama,
a gasɨghasigh anegɨvagham.
3 Atriviba uan mɨdorozir gumaziba ko Jerusalem mɨsoghsɨ izam,
mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipba ko izam.
Me azenan nguibam ekɨarugh, vaghvagh nguazir akuar nguibam boroghɨn itiba, uan averpenibar ingaram.
Egh mɨdorozir gumazir kaba sipsipɨn okoruar dafabar mɨn bar avɨrasemegham.
4 Eghtɨ gumazir men faragha zuiba kamaghɨn mɨkɨmam,
"Aria, e mɨsoghsɨvɨra gan ikiam.
E aruer arɨzimɨn dɨkavigh mangɨ me korogh,
me mɨsogham."
Egh me gɨn kamaghɨn mɨkɨmam,
"Amei, e tɨghar mɨdorozir bizibar akɨram, amɨnim pɨri.
5 Kamaghɨn amizɨ, markɨ,
e dɨmagarimɨn mɨdorozim foregh,
men dɨvazir gavgavibagh asɨghasɨgham."

6 Ikiaviira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bar deraviira nguibar ekiar kamin
averiamin gani.
Egha kamaghin midorozir gumazibav gei,
“Nguibar ekiar kamin gumazamiziba, uan namakaba bar arazir kurabar me
gamua me abiri.
Kamaghin amizi, nguibar ekiar kam osimtizir bar ekiam iniam.
Ia mangi temeba okegh izi divazir gavgavimin miriamin dar pozim mikinigh
nguazim adav kinighti,
a figh uanaboghti,
ia mangi a gisin mitivigh nguibar ekiam ko misogham.
7 Ki orazi, arazir kuram, mati dipaba mozir pamin ikia zuraram otivaviira iti
moghin,
zurara Jerusalemin otifi.
Me zurara nguibar ekiamin aven bizibagh asighasigha,
gumazamizir igharazibav sosi.
Ki men gari, men aviriba duaba ikia
egha arimariaba iti.
8 O Jerusalemia, ia nan akam barakigh.
Puvatighti, ki zuamiira akirim ragh ia gasaragham.
Egh ki ia damighti ia nguibar soriam gavaghti,
gumazamiziba puvatigham.”

Israelia akam bar a batoke

9 Ki Jeremaia, Ikiaviira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin na migei,
“Apaniba Israelian gumazamizir vaghvazir ikiaviira itiba ateghti, me
ikian kogham,
me bar me gasighasigham.
Mati gumaziba ghua wainin azenimin wainin oviziba
bar da kuarizi tam itir puvati.
Kamaghin ti deragham, ni faragh mangi
Jerusalemin aven akam akunigh.
Mati gumazim ghua wainin azenimin averiam getiagha arua gari,
wainin ovizir vaghvazir maba iti.
Kamaghira, gumazamizir vaghvaziba ti nin akam baregham.”

10 Ezi ki Ikiaviira Itir Godin akam ikaragha ghaze:
“Ki ikiangsizim me daning me mikimti,
tina men tongin na baregham?
Me kuarir toriba puvati.
Men naviba gavgavizi me nin akam baraghan aghua.
Me nin akam migia ghaze, a bizir kuram, egha a gifongezir puvati.
11 Ezi Ikiaviira Itir God, nin aningagharir ni men itir kam uaghan na gizifa.
Ezi ki an suiraghti a dughiar ruarimin nan ikian ki aghua. Ki bar amiira.”

Ezi Ikiaviira Itir God, kamaghin na ikaragha ghaze:
“Ni nan aningagharir kam isi, borir pura tintinibar tuavibar ikarara itiba ko,
gumazamizir igiar uari akuva itiba me gingegh.
Egh uaghan poroghamiba ko gumazamizir bar ghuriba, uaghan me
gingegh.
12 Ki Ikiaviira Itir God, ki kantrin kamin itir gumazamiziba uan gavgavir
ekiamin bar me gasighasigham.
Egh igharaz darazir amamangatighti,
me izi men dipeniba ko nguaziba ko men amuiba iniam.

6:12: Jeremaia 8:10-12

13 Men gumazamizir ziaba puvatizibar ikegha ghua, gumazamizir ziaba itibar tuziba,
me bar moghira ifara uari baghavira nighnigha,
arazir kurar aviribagh amua dagiaba ko biziba isi.
Ezi gumazir ofa gamiba, ko akam inigha izir gumaziba,
me uaghan arazir kurar kamin gin ghua ifavaribagh ami.
14 Nan gumazamiziba, duar dafaba isia iti,
ezi ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba men duabar gari,
da pura biziba,
egha deraghvira da akira da nozir puvati.
Egha me akar aghuimin gumazamizibav gia ghaze,
'Biziba en derazi e deraghavira iti.'
Me kamaghin migei, ezi guizbangira bizitam deragha itir puvati.
15 Me ti arazir kurar me amizibar aghumsighama?
Bar puvati. Me tong aghumsizir puvati.
Kamaghin, ki men igharaz darazigh asighasighizi moghin,
ki gumazamizir kaba mizazim me daning me gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Israelia, Ikiavira Itir God in akamin gin mangan aghua

16 Ikiavira Itir God uan gumazamizibav gia ghaze:
"Ia tuavir akamin mitigh nighnigh, ia tuavir manam mangisi ifuegh, an mangi.
Ia tuavir aghuir ian inazir afeziaba faragha ghuezim bagh gan an apigh an mangi.
Ia tuavir kamin mangiti, bizitam osimtizim ia daningan koghti,
ian naviba purama amiraghirigh nimira ikiam."

Ezi Israelia a ikaragha ghaze,
"Ti puvatigham,
E tuavir mamin gin mangan aghua."

17 Ezi Ikiavira Itir God ghaze,
"Ki ian faragh mangi ikiangsizim ia daningamin gumaziba amisevegha gifa.
Egha ki kamaghin ia migei,
'Osimtizim otivamin dughiamin me sigham giviti,
ia deravira me baragh.' "

Ezi me ghaze,
"Ti puvatigham.
E gumazir kabar akaba bareghan kogham."

18 Ezi Ikiavira Itir God, nguazimin itir kantriba bar me migia ghaze:
"Ia izi bar uari akuvagh uan damazibar gan oraghti,
ki Israelia damuamin bizibar gun ia mikimam.
Ia uan damazibar bizir kabar ganam.
19 O nguazim, ni oragh!
Nan gumazamiziba na ginamadagha,
Arazir Ki Me Ganingizibar gin zuir puvati.
Kamaghin, ki men arazir kurar kaba ikarvagh,
uan gumazamizir kabagh asighasigham.
20 Me ofa gamua nan ziam fasa

6:14: Esekiel 13:10 **6:16:** Aisaia 8:20; Malakai 4:4; Matyu 11:29; Luk 16:29

Seban adarazi da pauran mughuriar aghuim zuim ko, saghon itir gumaziba da borer aghuim givese.
Egha ghaze, bizir kaba nan damazimin deragham.
Bar puvati.
Ki ofan me tue bar isia mighiriba ko ofan igharazir me na bagha amiba,
ki bar adagh ifongezir puvati.
Ki da inighan kogham.
21 Ki Ikiavira Itir God ki ghaze,
Ki gumazamizir kabar amighti me asaghpor iregham.
Egh ameboghfeziaba, ko boriba, gumazamiziba ko
men namakar men boroghin itiba sara arimighiregham."

Apaniba notin amadaghan ikegha izi

22 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia gan! Midorozir gumaziba notin amadaghan ikegha izasava ami.
Me bar gavgavigha, bar saghon ti.
Egha me misoghasa
midorozir biziba akira iti.
23 O Saion, ni mati guivir dirim!
Ezi apanir kaba, me apangkuviba puvatizir gumaziba.
Me gumazir igharazibagh asighasighasa bar ifonge.
Me barir piba ko barir afuziba suisi.
Me hoziabar apiagh iziti, niginir ekiam otivam.
Mati ongarim gigim gira tingazi.
Egh me uari darigh mitivigh iki,
egh Babilon ko misoghsivira gan ikiam."

24 Ezi Jerusalemia kamaghin migei:
"E apanir kam, an eghaghanim baregha gifa.
Egha e men atiatia agharapaniba bar en amia.
E nighnighava avenge, en ararem mati,
amizim borim batasa mizazir ekiam isava arai.
25 Apaniba me bar gumazir kuraba, egha danganiba bar adar iti.
Egha misoghasavira gara itima e atiatingi.
Kamaghin amizi, e tuaviba ko azenibar aruan kogham."

26 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin migei:
"O, nan gumazamizir ki bar ifongeziba,
ia azir korotiabar aghuigh averenim gipoghpogh.
Ia fo, apanir izi ia gasighasighamim pura kaghiram otoghti,
ia atam mangeghti me ia gasighasigham.
Kamaghin, ia puvirama aziva, azir onger akaba bangi.
Mati poroghamimning borir bar vamirara iti, an aremezi, aning a bagh azia an kuarkufi."

Gumazamiziba mati silvan kuram

27 Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze,
"Jeremaia, ki ni isa uan gumazamizibar tongin ni ati.
Eghti ni gumazamiziba tuisigh, mati gumaziba silva tuava a gifofozi moghin, me tuva me gifofogham,
men araziba guizbangira dera, o ti puvati."

28 Ezi ki an akam ikaragha ghaze:

6:27: Jeremaia 1:18

"Gumazamizir kaba me akaba batogha,
akaba uarigh asa gɨrakɨrangɨn uarira uariv gei.
Me ifavaribagh amua men araziba bar ikufi.
Egha men naviba ain ko brasɨn mɨn bar gavgavigha,
arazir kurabar amuasa bar gavgafi.*
29 Nan gumazamiziba mati silvan mɨneziba itiba,
nɨ masinɨn avim giviti a puvɨra isi mɨnezir dar itir kabar isigh da batueghan kogham.
Ingangarir gumaziba pura ingangarir kam damigham.
Kamaghɨra, nan gumazamiziba arazir kurabagh ami,
egh arazir kurar kaba me da ateghan kogham.
30 O Ikiavɨra Itir God, nɨ akɨrim ragha uan gumazamizibagh asaragha gɨfa.
Kamaghɨn amizɨ, me silvan kurar me otoghezibar mɨn iti."

7

Godɨn Dɨpenim, Judabar amutɨ, me Godɨn damazimɨn deraghvɨra ikian kogham

1 Kɨ Jeremaia, Ikiavɨra Itir God kamaghɨn na mɨgei,
2 "Nɨ mangɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn tiar akamɨn tugh, kamaghɨn mɨkɨm: Ia Judan Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn ghua an ziam fe darasi, ia kuaribar arigh an akam baragh.
3 Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, Israelia ian God, kɨ ghaze, Ia uan daroriba ko arazibar kɨrigh deravɨram otoghtɨ, kɨ ia teghtɨ ia deraghvɨra uan nguazimɨn ikiam.
4 Ia kamaghɨn mɨgei, 'Kar Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim. Kar Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim. Kar Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim.' Egha ia kamaghɨn mɨgɨa uarira uarigh ifari. Dɨpenir kam tong ian akuragh ia damutɨ, ia Godɨn damazimɨn deraghvɨra ikian kogham.*
5 Ian daroriba ko arazir ia datɨrɨghɨn amiba, ia da ategh tuavir aghuimɨn gɨn mangɨ. Egh arazir aghuibara uari damu ikɨ.
6 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizir ia ko itiba, pas me damuan markɨ. Egh borir ameboghfeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba ia paza me damuan markɨ. Egh ia uan nguazir kamɨn aven, gumazamizir osɨmtɨziba itir puvatɨziba pura me mɨsoghtɨ me arɨghiram markɨ. Egh ia asebar ziaba fan markɨ. Ian arazir kam ia gasɨghasɨgham.
7 Ia nan akar kaba bar dar gɨn mangɨtɨ, kɨ ia teghtɨ ia nguazir kɨ fomɨra ian inazir afeziabagh anɨngizir kam, ia an ikɨ deravɨra ikɨ mamaghɨra ikiam.
8 "Ia uarir gan. Ia akar ifavarir kaba nɨghnɨzir gavgavimɨn dar iti. Ada tong ian akuraghan kogham.
9 Ia gumazir igharazibar biziba okɨava, egha gumazibav sozi da ariaghiri. Egha poroghamiba uari isava akuir arazim gamuavɨra iti. Egha uan akaba gavgavim dar anɨngasa akam akɨri, egha ia guizbangɨra akar ifavaribagh ami. Egha ia asem Bal, a bagha ofan mughuriar aghuim zuibagh ami. Egha ia aser ia faragha fozir puvatɨzibar ziaba fe.

---

* **6:28:** Marazi kamaghɨn nɨghnɨsi, ves 28ɨn ikegha ghua ves 30, mɨgɨrɨgiar Ikiavɨra Itir God Jeremaia mɨkemezir kam, a ves 27ɨn itir akam, a uam a geghari. * **7:4:** Gumazamiziba ti akar Onger Akaba 132:13-14ɨn aven itim gɨnɨghnɨgha, egha me kamaghɨn nɨghnɨsi, Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim Jerusalem iti. Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God zurara Jerusalem geghuvam. A bizir kuraba ateghtɨ da Jerusalem koma an itir gumazamiziba bativan kogham.

10 Ia arazir kabagh amigha nan Dipenir ki uan ziam fasa inabazimin aven
izegha nan ziam fa ghaze, E deraghavira iti. Ia gin nan Dipenim ategha
azenan ghuegha arazir kurar ki ifongezir puvatizibagh amuvira iti. Ia ghaze,
Kar ti arazir aghuim, a?
11 Ia Dipenir kamin nan ziam fasa ki a ginaba. Ezi ia ghaze, kar okimakiar
gumaziba modir danganim, a? Ki Ikiavira Itir God uabi guizbangira migei,
arazir ia amiba, ki bar adar ganigha gifa.
12 "Kamaghin, ia mangi Silon nguibar ki uan ziam fasa faragha inabazimin,
ki amizir bizibar ganigh. Nan gumazamiziba Israelia, me arazir kuram
gami, kamaghin amizi, ki nguibar kam bar a gasighasiki.†
13 Ezi ia uaghan arazir kurar kabagh amuavira ikia zuima, ki dughiar
aviribar ia arazir kurar kaba ataghiragh navim giraghasa ia mikemezi, ia
oraghan aghua. Ki ian deima, ia nan dimdiam ikarazir puvati.
14 Ia guizbangira kamaghin nighnighan marki egh suam, nan Dipenir kam
ian akuraghti, ia deravira ikiam. Ki fomira ian inazir afeziaba, me mikemezi,
me nan ziam fasa kagh an ingari. Datirighin ki Silon nguibam gasighasighizi
moghin, a gasighasigham.
15 Egh ia Judaba, ki Efraimin anabamin adarazi batoghezi moghin, ia
batuegh ua ian ganan kogham."‡

Israelia Ikiavira Itir Godin akam batoke

16 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, "Jeremaia, ni ua gu-
mazamizir kaba bagh nan azangsigh nan dimiva arangan marki. Ki nin
azangsizitam bareghan kogham, kamaghin ni men akurvaghsi nan azangan
marki.
17 Ni uabi Judan gumazamizibar garima, me uan nguibabar aven araz-
ibagh amua, egha Jerusalemin nguibamin tuavir toribar arazibagh ami.
18 Men boriba dazibagh eghuva izima, afeziaba aviba arisi, ezi amebaba
bisketba tuasa plaua gami, kar aser amizir kam, Astarten me a bagha ofa
gami, me a dibora ghaze, Overiamin Garir Atrivir Amizim. Egha me uaghan
aser igharagha gariba bagha wain isa me bagha ofa gami. Me kamaghin
amua paza na damuasava ami.
19 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Me kamaghin amua paza nararam amir
pu. Bar puvati. Me paza uarira uarigh amua aghumsizim uarira uarigh
aningi.
20 Kamaghin, ki Ikiavira Itir God, men Ekiam, ki uan aningagharim bar a
isi nguibar ekiar kamin gumazamiziba, ko asiziba, ko temeba, ko dagheba,
ki bar me gingegham. Nan aningagharim avir ekiamin min iriti tav anemu-
ngeghan kogham."
21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gei, "Ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia mikimasa. Ia fo, ofan maba, ia asiziba
inigh dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham, egh dar tuziba aman
kogham. Ezi ofan maba, ia dar tuziba, ki amamangati, ia dar amam. Ezi ki
ghaze, Marki! Ia bar ada inigh dar ami, da pura bizim.

7:11: Aisaia 56:7; Matyu 21:13; Mak 11:17; Luk 19:46 **7:12:** Onger Akaba 78:60; Jeremaia 26:6
† **7:12:** Josuan dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin Purirpenim Silon nguibamin anesara. (Ni Josua 18:1in an gan.) Ezi ofa gamir gumazim Elin dughiamin, Godin Purirpenim Silon iti. (Ni 1 Samuel 1-3in an gan.) Ezi dughiar Filistiaba Israelia abirazir kamin me ti Silon nguibam gasighasiki, ezi gin nguibam pura ikiavira iti. (Ni 1 Samuel 4in an gan.) **7:13:** 2 Eghaghaniba 36:15; Aisaia 65:12; Jeremaia 35:17
‡ **7:15:** Israelian akar kam, a fomira notin amadaghan kantri Israelin adaraziv gei. Ni Jeremaia 3:7in ganigh. **7:18:** Jeremaia 44:17-19

22 Ia bizir kam ginighnigh: ian inazir afeziaba, ki Isipin me inigha izir
dughiamin, me ofan tuezi bar isia mighiriziba ko ofan igharaziba, ki tam
damuasa me mikemezir puvati.
23 Ki kamaghin me mikeme, 'Ia nan Akar Gavgavir ki ia migeiba baragh
deraghvira dar gin mangiti, ki ian Godin ikiti, ia nan gumazamizibar min
ikiam. Eghti biziba bar ian deragham.'
24 Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghan aghua. Men naviba arazir
kurabar amuasavira nighnigha, uan ifongiabar gin ghua akirim ragha na
gasaragha, uamategha bar saghon ghuavira iti.
25 Ian inazir afeziaba Isip ategha izezir dughiamin iza datirighin, ki uan
akam inigha izir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, me ian inazir
afeziaba akam me daningasa ivivigha me amagavira iti.
26 Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghan aghua. Egha akaba batogha
men faragha zuir ovavibagh afiragha arazir kurabagh ami.
27 "Jeremaia, ni Israelian gumazamiziba akar kabar me mikimti, me da
bareghan kogham. Ni men dimti, me nin dimdiam ikaraghan kogham.
28 Eghti ni kamaghin me mikim suam, 'Kantrin kamin gumazamiziba,
Ikiavira Itir God, men Godin akamin gin ghuzir puvati. Egh God ateghti a me
akirmighasa me nighnizir puvati. Egha guizin akamin gin zuir tuavir kam,
me bar anetaki.' "

Gumazamiziba Hinomin danganir zarimin ikia arazir kurabagh ami

29 Jerusalemia, ia uan azirakar arazim akakagh uan dapanir arizibagh
isegh da makunigh. Nin gumazamiziba Ikiavira Itir God gamizi, a bar
aningagharir ekiam iti. Egha a gumazamizir kabar aghuagha akirim ragha
me gasara. Kamaghin, ia mighsiabar ghuavanegh azirakar ighiaba bangi.
30 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, "Judaba nan damazimin arazir
kurar aviribagh ami. Me marvir guar ki ifongezir puvatizir kaba isa, nan
Dipenir ki uan ziam fasa inabazir kamin aven da ariki. Egha kamaghin nan
Dipenim gamima, a nan damazimin bar mize.
31 Egha me Hinomin danganir zarimin ghua ofa gamir dakozibar ingara
da dibora ghaze, Tofet. Egh me uari uan otariba ko guiviba inigh ofan min
avimin ada tuam. Arazir me amir kamin nighnizitam nan navir averiamin
itir pu. Bar puvati. Ki kamaghin damuasa akatam me mikemezir puvati.
32 Ki Ikiavira Itir God, ki ikiangsizim me ganiga ghaze, Gin gumaza-
miziba ua danganir kam, Tofet o Hinomin danganir zarim a darighan
kogham. Apaniba dughiar kamin Judan gumazamizir aviribav sueghti, me
arimighiram. Eghti Tofetin danganim, a Judabar matmatiar danganimin
min ikiti, men kuaba bar a gizivaghti, men kuaba afamin danganiba ua pu-
vatigham. Eghti me danganir kam kamagh a diponam, Danganir Gumazibav
Sozi Me Ariaghirim.
33 Eghti gumazir kuar aviriba pura nguazimin ireghiv ikiti, kuaraziba ko
asizir atiaba izi dar tuzibar amam. Eghti gumazir kuaraziba ko asizir atiaba
batoghamiba puvatigham.
34 Eghti gumazamiziba ua Judan nguibaba ko Jerusalemin tuavibar ikian
kogham. Ki bizir kaba bar dar amighti, da otivam, eghti navir aghuimin
arazim ko, agoroger arazim ko, poroghamir igiabar isar ekiaba, da bar
givagham. Eghti kantrin kamin danganiba ikuvigh ikiam."

7:23: Ua Me Ini 15:26; Ofa Gami 26:12; Aisaia 3:10 **7:31:** Ofa Gami 18:21; 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 32:35 **7:34:** Jeremaia 16:9; 25:10; Akar Mogomem 18:23

8

1 "Ki Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei. Dughiar kamin ian apaniba,
matmatiabar mangi, Judabar atriviba ko, gumazir dapanir, ofa gamir
gumaziba, akam inigha izir gumazir dapaniba, ko Jerusalemin aven itir
gumazamizir igharaziba sara bar men agharibagh kuigham.
2 E fo, Judaba bar aruem ko iakinim ko mikovezibagh ifonge. Egha me bizir
kaba bagha iteviba apira dar ziaba fava, da ko migia, egha uarir akurvaghasa
dar azangsisi. Kamaghin amizi, dughiar gin izamim, men apaniba Judabar
aghariba inigh tintinibar buarir aviribar min nguazimin ada akunigham.
Eghti, aruem, ko iakinim, ko mikoveziba, men agharibagh isiragham. Eghti
men aghariba inigh da oparamin gumaziba puvatigham.
3 Eghti Judan gumazamizir kurar kantrin kamin aven ikiavira itiba, ki
men amangighti, me kantrin igharazibar tintinibar mangegham. Egh gu-
mazamizir ikiavira itir varazira, me angamira ikisi nighnighan kogham, me
ovengsivira ifuegham. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin
mikemegha gifa."

Judaba uan arazir kurabar aghumsizir puvati

4 Ikiavira Itir God, kamaghin gumazamizibav kimasa na migei:

"Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei.
Ia fo, gumazamiziba daghira, egha me ua dikavrosi.
Egha ia fo, me tuavim ataghiragha ghua, egha me ua tuavimin izi.
5 Ezi Jerusalemin gumazamizir kaba na ategha, ua izir puvati.
Me zurara akiribagh igha na gasi.
Me ifavarir arazimin gin mangasa bar gavgavigha,
ua na bagh izan aghua.
6 Ki kuarim atigha me barazi, me deragha guizin akatam na migeir puvati.
Egha men tav uan arazir kuraba gin amangasa migeir puvati.
Egha nan azangsigha ghaze, ki arazir kurar manamrama ami?
Me vaghvagha uan ifongiabar girara ghua,
mati hoziaba midorozim bagha ghuaba arigha ivemara ghuavira iti.
7 E fo, kuarazir ekiaba ko doziba mighegh mangi ikegh,
ua izamin dughiam me a gifo.
Ezi nan gumazamiziba, me bizir ki damuasa mikemeziba
me dar gin zuir puvati.

8 "Manmaghin amizima ia Judaba ghaze,
'E nighnizir aghuim ko fofozim iti. Ikiavira Itir God uan Araziba e
ganingi.'
Bar guizbangira, nan Arazibagh fozir gumaziba bar adagh iragha akar
ifavariba osiri.
Kamaghin amizi, ia kamaghin mikiman marki.
9 Ki Ikiavira Itir God, ian fofozir gumaziba nan akabar aghuagha
akirim ragha dagh asara.
Manmaghsua me ghaze, me datirighin fofoziba iti? Puvati.
Me datirighin azuazim asizimin suizi moghin, dughiar kuram men suiraghti
me bar aghumsigham.
Eghti men nighniziba bar ikuvigham.

10 "Men gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba sara arazir kurar kam gami.

8:10: Jeremaia 6:12-15

Ezɨ men ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba uaghan gumazamizibagh ifari.
Kamaghɨn, kɨ men azeniba ko amuiba isɨ
azenan itir gumazir igharazibar anigam.
11 Nan gumazamiziba, mati duar dafaba isia iti,
ezɨ ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba men duabar gari,
da pura biziba, egha deraghvɨra da akɨra da nozir puvatɨ.
Egha me akar aghuimɨn gumazamizibav gɨa ghaze,
'Biziba en derazɨ e deraghavɨra iti.'
Me kamaghɨn mɨgei,
ezɨ guizbangɨra bizitam deragha itir puvatɨ.

12 "Me ti arazir kurar me amizibar aghumsɨghama?
Bar puvatɨ. Me tong aghumsɨzir puvatɨ.
Kamaghɨn, kɨ men igharaz darazigh asɨghasɨghizɨ moghɨn,
kɨ gumazamizir kaba mɨzazim me danɨng, me gasɨghasɨgham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha gɨfa.

13 "Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ guizbangɨra mɨgei,
Kɨ bar me agɨvagham.
Me mati wainɨn ikarɨziba ko fighɨn temeba, da ua ber puvatɨ,
ezɨ dar dafariba mɨsɨngi.
Ezɨ kamaghɨn kɨ apaniba amadaghtɨ me izɨ me dɨkabɨragham."

14 Eghtɨ Judaba kamaghɨn mɨkɨmam:

"Manmaghɨn amizɨ e puram apia?
E uari akuvagh mangɨ nguibar ekiar dɨvazir gavgaviba itibar aven mongam.
Egh e nguibar kabar aven arɨghiram.
E arazir kuramɨn Ikiavɨra Itir God gamɨ, a en God.
Ezɨ a ghaze, e ovengam.
A ivezir kuram e danɨngam,
mati gumazir mam marasinɨn kurar gumazibagh asɨghasɨzim me danɨngtɨ
me aneremam.
15 E ghaze, e deravɨra dapiam, egha e deragha apiazir puvatɨ.
Egha e ghaze, ua deraghamin dughiam iti,
ezɨ apaniba iza e gamima, e bar atiatingi.
16 Ezɨ apaniba notɨn amadaghan, Danɨn anabamɨn adarazir nguazimɨn otivigha gɨfa,
ezɨ e hoziaba barazi me bar puv avɨghagha pamtemɨn arai.
Ezɨ hoziar kaba araima, en nguazir oteviba ivazvazima,
e bar puvɨrama atiati.
E fo, apaniba Jerusalemɨn nguibam ko an tir gumazamiziba ko, bar
en nguazimɨn itir biziba bar dagh gasɨghasɨghasa izi."

17 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei:

"Ia oragh. Kɨ apaniba amadaghtɨ,
da mati kuruzir kurabar mɨn ia bagh izɨ ia giviam.
Ia me damutɨ me nɨmɨra ikɨ, me ia ateghamin tuaviba puvatɨ.

8:11: Esekiel 13:10

Bar puvati.”

Ki Jeremaia ki bar uan adarazir apangkufi

18 Ki Jeremaia, ki kamaghin migei:

“Nan apangkuvir ekiam ko navim bar oseme,
ezi nan nighniziba bar ikufi.
Nan osimtizim agivamin tuaviba puvati.*
19 Mevzika, nan adarazi nguazir oteviba bar adar ikia egha ara kamaghin dei,
‘Ikiavira Itir God ua Saionin nguibamin atrivimin itir puvatighama, a?
Egha a manmaghsua en akurazir puvati?’ ”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin akam ikaragha ghaze:
“Manmaghsua ia nan gumazamiziba kantrin igharazibar asebar nedazibar ingara
egha dar ziaba fe?
Ian arazir kam na gamima,
ki bar ian aningaghe.”

20 Ezi gumazamiziba kamaghin diava ara migei:

“Aruem garir dughiam gifa,
ezi me azenibar aven itir dagheba bar ada asigha gifa.
Ezi God ua e iniasa nighnizir puvati.”

21 Ki Jeremaia, ki uan gumazamizir ki bar ifongezibar garima,
me dighoraghire, ezi nan nighniziba ikufi.
Ki bar osemegha aziava aravira iti.
22 Ki orasi, Gileatin nguazim ti marasinin aghuiba uam an iti.
Egha me ti uaghan doktan maba iti.
Ezi manmagh amizi, nan gumazamiziba ghuamaghezir puvati?†

9

1 Ki ghaze,
Kamaghin deragham,
nan dapanim dipamin min ikiti,
nan damazimning mozir dipar zurara anaga ivemarimin min iki.
Eghti ki arueba ko dimagaribar nan gumazamizir ki bar ifongeziba,
apaniba misoghezi ariaghireziba,
me bagh aziva arangvira ikiam.
2 Kamaghin deragham,
ki ti gumazamiziba puvatizir danganitamin mangi
tuavir miriamin averpenir gumaziba daru dakuamin tamin ingarigh,
an aven ikiam.
Nan gumazamiziba bar, Godin itir nighnizir gavgavimin arazim anetegha,
asebar gin ghua arazir mizirizibagh ami.

---

* **8:18:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **8:22:** Jeremaia 14:19

† **8:22:** Jeremaia danganir kam akar isin zuimin a migei. Judaba Gileatin Distrighin marasinba isi. (Ni Jenesis 37:25in gan.) Ezi Jeremaia kamaghin fo, arimariar an gumazamiziba batozir kam, kar men arazir kurar me amiba bagha arimariar kam me bato. Ezi doktan aghuiba ko marasinba me damighti me ghuamagheghan kogham.

Kamaghin amizi, ki ti me ategh mangi saghon ikiam.

3 Ikiavira Itir God na ikaragha ghaze:
“Mati gumazim pir baribar asiva amangasa ami moghin,
ifavarim nan gumazamizibar akatoribar otiv mangasava ami.
Egha men ifavarir arazim, men kantrin bar ekefe.
Ezi nan gin zuir guizin arazim a itir puvati.
Akar ifavarim bar ekefe.
Ezi me nighnizir gavgavim nan itir puvati.”

4 “Ia gumazamiziba kamaghin fogh, ian namakaba ko aveghbuaba ifara,
mati ia uan inazir afeziam Jekopin min ifari.*
Kamaghin amizi, ia bar me bagh deraghvira gan,
nighnizir gavgavim men akabar ikian marki.
5 Gumazamiziba bar moghira uan adarazigh ifara,
egha guizin bizitam migeir puvati.
Men mizeba ifavarir arazim bar a gifozi,
me arazir kurar kam gamua ghuavira iti.
Me uarigh ifarir arazir kam, uarira uarir akakasi.
Egha me uan navibagh iraghan aghua.†
6 Me uarira uari abirir arazim gamua ghuavira ikia,
egha ifavarir arazibagh amuavira iti.
Me nighnizir gavgavim nan iki, nan gin mangan aghua.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

7 Kamaghin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migia ghaze:
“Ki uan gumazamizibar araziba tuisigh, mizazim me daningiva men gan me gifofogham,
mati gumazim silva isa avimin a tua, an mineziba misiva da batozi mokin.
Ki gumazamizir kabar arazir kuraba bagh damuamin tuavitam ua itir puvati.
Bar puvati.
8 Men mizeba, mati barir gumazibagh asi me ariaghiriba.
Me ifavarir gumazamiziba.
Me uan namakaba akar aghuibar me migia,
egha men navir averiaba, me me gasighasighasa nighnisi,
mati gumazim asizimin suighasa azuazim agura.
9 Bar guizbangira, ki gumazamizir kabar arazir kuraba ikarvaghiva,
bar me gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

10 Ki Jeremaia, ki garima,
Mighsiaba ko tuziba itir danganiba,
me bar adagh apongegha dagh asighasighizi gumazamiziba ua dagh aruir puvati.
Ezi bulmakaubar arareba puvatizi,
kuarazibar arareba ua dar otivir puvati.

9:4: Jenesis 27:36 * **9:4:** Israelian inazir afeziam Jekopin ziamin mingarim kamakin: Ifari. Ezi a guizbangira gumazir igharazibagh ifari. Ni Jenesis 27:36in gan. Vezin kam a nighnizir kam an aven iti. † **9:5:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Kamaghin ki dagh nighnigha puvirama azi.
Ki da bagha osemegha azir akam bange.

11 Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze,
“Ki Jerusalem gasighasighti a irigh dagiar pozim mitigham.
Egh afiar atiabar danganimin otogham.
Eghti ki Judan nguibar igharazibagh asighasighti,
nguibaba pura ikiti gumazamiziba dar ikian kogham.”

12 Ezi ki Jeremaia kamaghin Ikiavira Itir God migei,
“Nguazir kam tizim bagha ikuvigha gifa,
egha gumazamiziba puvatizir danganimin min iti?
Gumazir manatam Ikiavira Itir God nighnizim a danighti,
a bizir kamin mingarimin gumazamizibav kimam?”

13 Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze:
“Bizir kamin mingarim kamakin.
Gumazamizir kaba nan Arazir Ki Me Ganingizibar gin zuir puvatigha,
nan akam batuegha,
tuavir ki men akazimin gin zuir puvati.
14 Men navir averiaba gavgavigha uan ifongiamin gin ghua
men inazir afeziaba men sure gamizi moghin,
me aser Balbar ziaba fe.
15 Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ghaze,
Ia gan, ki gumazir kabar amighti me osimtizir ekiaba iniam,
mati me dagher akabav sozibar amam.
Me bar ivezir kuram iniam,
mati me imeziba itir dipabar amam.
16 Ki me batuegh me amadaghti, me mangi
tintinibar kantrin fomira men inazir afeziaba ko me fozir puvatizibar tongin me ko ikiam.
Eghti ki apanibar amamangatighti,
me men gintigh mangi dughiar ki me gasighasighamim otogham.”

Jerusalemia azirakar amirizibagh ami

17 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin migei:
“Bizir ia bativir kaba, ia deravira dar gan.
Egh azir akabagh amir amizibar diagh!
Ia amizir gumazir kuaba bagha igiar amirizibagh amua fozibar diagh me inigh iziti,
me azirakar amirizibar amu.”

18 Ezi gumazamiziba kamaghin migei:
“Are, me zuamira iziva e bagh azirakar ighiabar amu.
Me pamtem azi mamaghira iki mangiti,
e aziti temeriba en damazibar iziv otiv iram.
19 Guizbangira, Saionin nguibar ekiamin aven,
gumazamiziba kamaghin ara egha azirakar ighiabagh amua ghaze,
‘Aio! E bar ikufi!
Apaniba en dipenibagh asighasigha gifa.
Ezi e uan nguazim ategham.

9:16: Ofa Gami 26:33; Godin Araziba 28:64; Esekiel 5:2; 5:12

Kamaghin e bar aghumsiki.’”

20 Ezi ki ghaze:
Ia Jerusalemin amiziba,
ia kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh.
Ia uan guiviba azirakar ighiabar men sure damu.
Egh vaghvagh namakaba azirakar kamin men sure damu,
21 “Ovevem e batogha gifa.
A en dipenir gavgaviba ko danganir mogomoebar aven izegha gifa.
Boriba ikarara tuavibar itima ovevem me batifi.
Egha uari akuvir danganibar gumazir igiaba batifi.”

22 Ikiavira Itir God mikimasa na migia ghaze,
“Ariaghirir gumazamizibar kuaba pura tintinibar nguazimin ikiam,
mati afiar buariba, ko witin ikiziba pura tintinibar irav iti.
Ezi gumazir dagh eghuvamiba puvati.”

23 Ikiavira Itir God ghaze:
“Fofozir gumazim uan fofozim bagh bar akuegh uabi fan marki.
Eghti gumazir gavgavim uan gavgavim bagh bar akuegh uabi fan marki.
Eghti dagiaba izivazir gumazim uan dagiaba bagh bar akuegh uabi fan marki.
24 Gumazim bar akueghsi, a bizir bar vamira bagh bar akongegham. Bizir kam kamakin:
Ki Ikiavira Itir God, a na gifozir bizim bagh bar akongegh.
Ki zurara nguazimin gumazamiziba bar men apangkufi.
Egha ki zurara guizin arazimin gin ghua arazir aghuibar me gami.
Ki arazir kam damuasa bar akonge.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

25 “Ikiavira Itir God ghaze,
Gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir kaba,
men araziba azenan paza zui, egha me nan akamin gin zuir puvati.
Gumazir kaba, dughiam izити ki puv me damigham.
26 Ia nguibar kabar gumaziba,
kar Isipia, Judaba, Idomia, Amonia, Moapia ko gumazir pura gumazamiziba puvatizir danganimin ikia uan dapanir dakurir arizibagh isezi da otevezib a,
gumazamizir kaba me gumazir God gifozir puvatiziba.
Ezi Israelia uaghan men arazibar gin zui.
Israelian gumaziba uan mikarzir mogomer iniba aghoregha,
uan navir averiabagh irazir puvati.
Egha me mati gumazir uan mikarzir mogomer iniba aghorezir puvatiziba.”

10

Ikiavira Itir God an atrivim, ezi aseba pura biziba

1 O Israelia, ia deraghvira Ikiavira Itir Godin akam baragh.
2 A kamaghin migia ghaze:

“Ia kantrin igharaziba amir arazibar gin mangan marki.

9:24: Maika 6:8; 1 Korin 1:31; 2 Korin 10:17 **10:2:** Ua Me Ini 23:24; Aisaia 47:12-14

Me overiamɨn igharagha garir otivir bizibar gara bar atiatingi.
Ezɨ ia dar ganɨva, atiatingan markɨ.
3 Ezɨ gumazir kabar arazir men aseba feba,
da guizɨn araziba puvatɨ.
Me temer mam ruarimɨn an okegha, dɨgɨribagh amir gumazibagh anɨngizɨ,
me temer kamɨn asemɨn marvir guam akɨri.
4 Egha gumaziba gol ko silvan marvir guar kam asigha,
hama ko dɨkoniba inigha, a iran aghuagha a gafu.
5 Ezɨ marvir guar kaba biziba dar puvatɨ, da nedazir kɨniba.
Kuaraziba izɨ gumazibar azenibar zuravariba ko daghebar amɨsɨ, dar gan atiatingasa
me dar ingarigha da ase.
Men marvir guar kaba mɨgeir puvatɨ.
Egha da aruir puvatɨzɨ, gumaziba da ateragha arui.
Me ian tav gasɨghasighan kogham, kamaghɨn ia dar atiatingan markɨ.
Me uaghan bizir aghuitam damighti an otoghan kogham.”

6 Ikiavɨra Itir God gavgavir bar ekiam iti,
ezɨ ua godɨn tam nɨn mɨn itir puvatɨ.
Nɨn ziam gavgavir ekiam iti.
Egha nɨ bizir igharagha garibagh amima da nɨn gavgavim aka.
7 Nɨ kantriba bar dar gumazamiziba bar me gativagha men gari,
ezɨ me bar nɨn atiating nɨn apengan ikɨ nɨn ziamra fam.
Ezɨ nguazir kamɨn fofozir aghuiba itir gumaziba ko atriviba,
men tav nɨn mɨn amir puvatɨ.
8 Gumazir kaba bar fofoziba puvatɨgha bar ongani.
Marvir guar me temebar dɨkɨrigha arɨghizir kaba, pura biziba,
da fofozir aghuir manatam me danɨngam? Bar puvatɨ.
9 Aser marvir guar kaba, me dar kurkiasa, Tarsisɨn nguibamɨn ghua silva isa,
egha ghua Ufasɨn nguibamɨn gol ini.
Egha iza gol ko silvan ingarir darazigh anɨdi,
eghtɨ me uan marvir guaba avam.
Egha me inir blupla ko pɨghaghevіba isamigha
asebar marvir guar kabar kurti.
Kurkazir marvir guar kabar itiba,
kar dɨgɨribagh amir fofozir gumaziba ingangarir kaba bar dagh ami.
10 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, a guizbangɨra God.
A Godɨn zurara ikia mamaghɨra itim,
egh atrivimɨn ikɨ mamaghɨra ikiam.
Ezɨ an anɨngagharim nguazim gamima,
a ivazvasɨ, eghtɨ gumazamiziba deraghvɨra ikian kogham.

11 “Israelia, ia kamaghɨn nɨghnɨzir gavgavim Godɨn itir puvatɨzir gumazamiz-
ibav kɨm,
‘Ian aseba overiam ko nguazimɨn ingarizir puvatɨzɨ,
da ua nguazim ategh an ikian kogham,
egh overiamɨn apengan ikian kogham.’ ”

Godɨn ziam fer ighiam
(Jeremaia 51:15-19)

12 Ikiavɨra Itir God uan gavgavimɨn nguazir kamɨn ingari.

10:3: Aisaia 40:19; 44:9-20 **10:5:** Aisaia 41:23-24; 46:1; 46:6-7 **10:7:** Akar Mogomem 15:4
10:11: Onger Akaba 96:5; Aisaia 2:18; 65:16

A uan nighnizir aghuimin nguazir kam isa uan danganimra anetizi, a gavgafi.
A uan fofozimin overiamin ingara an onegha gifa.
13 A tiarim akarigha migeima, overiam bar pamtemin tingazi.
Ezi ghuariar piziba nguazir otevibar migha iza,
egha uari akufa.
God onimaribagh amima,
da taghtazima amozim izaghiri.
Egha aminim asirafima, a
a uan danganim ataghiragha izi.
14 Ezi gumazamiziba, me bar onganigha bizitam gifozir puvati.
Gumazir marvir guaba golin dar ingariba,
me bizir me ingarizir kaba bagh bar aghumsigham.
Kar guizin godba puvati.
Marvir guar kaba, da aminir datirighin en ikia angamira itir kam puvati.
15 Kar me dibovir akabav kimasa pura ingarigha arighizir bizir kiniba.
Eghti Ikiavira Itir God, me tuisighamin dughiam iziti me bar ikuvigham.
16 Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar God, a uabi biziba bar adar ingari.
Egha bizir kabar min garir puvati.
A Israelia amisevezi me an adarazira iti.
An ziamra kara:
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Ikiavira Itir God Judaba batuegham

17 O Jerusalemia, apaniba ia ekiarugha gifa.
Ezi ia uan biziba bar ada akuvagh da inigh mangi.
18 Ikiavira Itir God, kamaghin ia migia ghaze,
“Dughiar kamin ki nguazir kamin itir gumazamiziba batueghti me mangegham.
Ki osimtizir ekiam me danighti, me mizazir ekiam baragham.”

19 Eghti Jerusalemia kamaghin mikimam:
“Maia, e ikuvigha gifa.
Osimtizir ekiam e batogha duamin min bar ekevegha misingizir puvati.
Ezi marki, osimtizir kam e batogha givazi e aneteram.”
20 Jerusalem ikuvigha gifa, egha pura iti, mati purirpenir mam dipirigha iri.
A mati en purirpenibar benir dar suighiziba dighoraghirezi da dipiraghiregha ire.
Ezi gumazamiziba bar Jerusalem ategha ghuegha gifa,
mati en boriba bar ariaghiregha tav ua itir puvati.
Kamaghin amizi, ua Jerusalemin ingaramin gumazitam ua itir puvati.
21 Ezi kantrin gumazir dapaniba onganigha fofoziba puvati,
egha nighnizir aghuim bagha Ikiavira Itir Godin azangsizir puvatigha ire.
Kamaghin me deragha ingangarir aghuim gamizir puvati,
ezi apaniba iza gumazamiziba batoghezi me tintinibar ghuegha kantrin igharazibar iti,
mati sipsipbar garir gumazim deragha dar garir puvatizi, afiar atiaba sipsipba batoke.

22 Ia oragh! Niginir ekiar mam notin amadaghan oto.

Kar apanibar midorozir gumazibar mighsizir niginir dafar kuram, me
niga akizirigha izi.
Me uan nguibam ategha Judan nguibaba ko misoghasa izi.
Me Judan nguibaba bar ada agivaghti,
da afiar atiabar nguibamin otogham.

Jeremaia uan gumazamizibar akurvaghasa Godin azara

23 O Ikiavira Itir God, ki fo, e gumazamiziba uari uan daroriba gativaghan
kogham.
E mangamin tuaviba, e deragha dar garir puvati.
24 O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuimin e akirmigh, pura en aningaghan
marki.
Ni en aningaghegh ti e bar moghira ikuvigham.
25 Egh Kantrin Igharazibar Gumazamizir nin ziam dibora a fer puvatiziba,
ni men aningaghi me gasighasigh.
Gumazamizir kaba, e Jekopin adarasi, me en maraziv soghezi me ariaghire.
Me bar e agivagha en nguaziba ko dipeniba sara bar dagh asighasiki.
Kamaghin amizi, ni me gasighasigh.

11

Israelia, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim abiki

1 Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei,
2 "Ni deraghvira nan Akar Dikirizir Gavgavimin akaba baregh mangi
Judaba ko Jerusalemin gumazamizibav kemegh:
3 Ni mangi me mikim suam, Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ia migia
ghaze, Gumazir manam nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangan koghti,
ki a damighti a bar ikuvigham.
4 Ki fomira ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza Akar Dikirizir Gavgavir
kam me koma a gamizi, a gavgavigha kamaghira iti. Dughiar me Isip
ataghizim, danganir kam bar puv fei, mati avim men isi, ezi ki me inigha
iza kamaghin me migei, 'Ia nan Akar Gavgaviba bar adar gin mangi, egh ia
nan gumazamizibar ikiti, ki ian Godin ikiam.
5 Ki ian inazir afeziaba ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha nguazir
aghuim isi me daningasa, kar nguazir bar aghuir biziba an ikia deraviram
aghuim. Ia nan Akar Gavgavimin gin mangiti, ki a isi ia daningam.' Nguazir
kam ia datirighin an iti." Ezi ki Jeremaia Ikiavira Itir God ikaragha ghaze,
"Bar guizbangira! Bizir kam otogham."
6 Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, "Ni nan migirigiar kaba isi Judan
nguibaba ko Jerusalemin tuavir aguabar mangi, dar gun ivivigh me mikim:
Ia datirighin nan Akar Dikirizir Gavgavimin akaba baragh, dar gin mangi!
7 Ki ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza datirighin, ia ikiangsigha
ivivigha ia migia ghaze, ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi.
8 Ezi ian inazir afeziaba nan akam barazir puvatigha an gin zuir pu. Puvati.
Me akaba batogha uan ifongiabara gintigha arazir kurabara damuasavira
nighnisi. Ezi Akar Dikirizir Gavgavim mikemezi moghira, ki ivezir kuraba
me ganidi."
9 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, "Judaba ko Jerusalemia, nan
akamin gin mangan aghuagha, akiribagh iragh na gasasa akam misoke.
10 Me uamategha men ovaviba amizir arazir kurabar gin zui. Men ovaviba
fomiram amizi moghin me nan akam baraghan aghua. Israelian kantri ko

10:23: Aghuzir Akaba 20:24; Aisaia 26:7 **11:8:** Jeremaia 3:17; 7:24-26; 9:14

Judabar kantri, aning uaghara asebar gin ghua men ziaba fe, egha Akar Dikirizir Gavgavir ki men ovaviba ko amizim abigha gifa.
11 Kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki zuamira bar me gasighasighti, me itavraghamin tuaviba puvatigham. Egh me akurvazim bagh nan dimiva arangti, ki me bareghan kogham.
12 Eghti Judaba ko Jerusalemia, aser me ofan mughuriar aghuim zuiba anidiba bagh mangam. Egh me aser kabar dimti, da dughiar kurar kamin aven men akuraghan kogham.
13 "Judaba, ian aser ia ziaba febar dibobonim, ian nguibar ekiabar dibobonim ko magh ghu. Egha ia aghumsizim itir asem Bal bagha, ofan migharir mughuriar aghuim zuim damuasa dakozir aviribar ingari. Ezi dakozir kabar dibobonim da Jerusalemin nguibar ekiamin tuavir aguabar dibobonim ko magh ghu.
14 Jeremaia, gumazamizir kaba dughiar kuram bativamin dughiamin, ni me bagh na ko mikiman marki. Ni me bagh pamten nan diman marki. Ni men akurvaghsi nan azangsighan marki. Guizbangira, me uarir akurvaghsi nan dimti ki me bareghan kogham."

15 Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gia ghaze:
"Ia gumazamizir ki bar ifongeziba, ia arazir bar kurar aviribagh ami,
kamaghin, ia nan ofa gamir Dipenimin aven mangan kogham.
Ki ian amamangatighti, ia aven mangam.
Ia uaghan uari bagha ofa damuasa asiziba na bagha da inigha iza ghaze,
ofan kaba ian akurvaghti ia ikuvighan kogham. Bar puvatigham.
Ki ia gasighasighamin dughiamin, ia bar biziba puvatigh bar akongeghan kogham.*
16 Ki faragha ia dibora ghaze,
Israelia ia mati olivin temer aghuir mam bava ovizir aghuiba iti.
Eghti ki datirighin olivin temer kam avim a datighti,
avim ararimin min pamten dagarvagh, temer kam gaseghti,
a isiva aguaba bar dipirighiregh bar givagham.
17 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki tememin min nguazir kamin ia akara,
egha datirighin ia gasighasighasa migei.
Ki garima, ia Israelin kantri ko Judan kantrin gumazamiziba,
ia ofan mughuriar aghuim zuiba isa asem Bal bagha, dagh ami.
Ezi ian arazir kurar kam na gamizi,
ki bar ian aningaghe."

Gumaziba Jeremaia misueghti an aremeghasa akam misoke

18 Ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir God ko migia ghaze:
"Ikiavira Itir God, gumazamizir maba paza na damuasa migei.
Ezi me damuasa amir bizir kam, ni an gun nan akazi, ki fo.
19 Ki faragha fozir puvati, me paza na damuasa na bagha akam misosi.
Ki mati sipsipin nguzim gumaziba a misueghti an aremeghasa an akua zui.
Ezi gumazir kaba akam misuegha ghaze,
'Aria, e datirighiram a misueghti an aremegham,
mati gumazim temem bema, me an dughiamrama an oti mokin.
E bar a kuavaremeghti, gumazamiziba uam an ginighnighan kogham.'

* **11:15:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

20 O Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim,
nɨ arazir aghuimɨn gɨn ghua gumazamizibar araziba tuisɨsi.
Nɨ deravɨra men nɨghnɨziba ko naviba tuisɨsi.
Kɨ osɨmtɨzir kam isa nɨn dafarim gatɨ.
Kɨ fo, Nɨ gumazamizir kaba ivezir kuram me danɨngɨva bar me gasɨghasɨgham."

21 Kɨ orazi Anatotɨn nguibamɨn gumazir maba na mɨsueghtɨ, kɨ aremeghasa kamaghɨn na mɨgɨa ghaze, "Nɨ Ikiavɨra Itir Godɨn ziamɨn uam akatam mɨkɨman markɨ. Nɨ ua tam mɨkɨmtɨ, e nɨ mɨsueghtɨ nɨ aremegham." Ezɨ Ikiavɨra Itir God, nan dɨmdiam baregha kamaghɨn na mɨgei,
22 "Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, kɨ guizbangɨra mɨgei: Kɨ Anatotɨn gumazamiziba pazɨvɨra me damighɨva, ivezir kuram me danɨngam. Kɨ me mɨsoghsɨ apaniba amadaghtɨ me izɨ men gumazir igiabav sueghtɨ me arɨmɨghiregham. Eghtɨ dughiar kamɨn, Anatotɨn gumazamiziba dagheba puvatɨghtɨ, men otariba ko guiviba arɨmighiram.
23 Anatotɨn gumazamizir paza nɨ damuasava amiba, kɨ me ikarvagh me gasɨghasɨghamin dughiam, kɨ a ginabagha gɨfa. Men tarazi mɨseveghɨrɨghan kogham. Me bar moghɨra ikuvigham."

12

Jeremaia osɨmtɨzim ikia Ikiavɨra Itir Godɨn azangsɨsi

1 O Ikiavɨra Itir God, nɨ kotiaba tuisɨzir arazim a bar dera,
ezɨ kɨ zurara uan osɨmtɨzim akɨrsɨ akamadarim nɨ ko a damuan kogham.
Ezɨ arazir kɨ fozir puvatɨzir maba iti, ezɨ guizɨn nɨn arazir kotiaba tuisɨzim,
kɨ a bagh nɨn azangsɨghasa.
Manmaghɨram amizɨ gumazamizir arazir kurabagh amiba me zurara deragha iti?
Ezɨ manmagh amizɨ, ifavaribagh amir gumaziba deraghavɨra ikia ghuavɨra iti?
2 Nɨ me isa nguazir kam garɨghizɨ, me deraghvɨram otiva,
mati gumazim temem akarazɨ, an biba nguazim giraghuezɨ,
temem aghuigha bava ovɨziba iti.
Me zurara nɨn ziam dɨborava,
men nɨghnɨziba nɨn saghuiamɨn iti.
3 O Ikiavɨra Itir God, nɨ bar na gɨfogha, kɨ amir araziba sara fo.
Egha na tuisigha bar deravɨra na gɨfo.
Nɨ na bagh apanir kaba batueghasa, kɨ ifonge.
Mati gumaziba sipsipbav sueghtɨ da aremeghasa, da inigha zui.
Kɨ nɨn azai, nɨ inabazir dughiamɨn,
nɨ me mɨsueghtɨ me arɨghiregham.
4 Gumazamizir kaba arazir kurabagh ami.
Egha uaghan me ghaze,
"Bizir e bativamin kaba, Jeremaia bar dar ganighan kogham."*
Kamaghɨn amizɨ, nɨ gumazamizibar arazir kurabar osɨmtɨziba ikarvagha nguazim gamizɨ,
an aghazagharizɨ, graziba bar mɨsɨngi.
Ezɨ asɨziba ko kuaraziba tintinibar ariaghiri.

---

* **12:4:** Gumazir maba kamaghɨn akar kam gɨra, "God bizir e amibar gari puvatɨ." Gumazamiziba kamaghɨn Jeremaian mɨkɨmam, egh me ti kamaghɨn nɨghnɨgh suam, a men faragh ovegham. O me ti ghaze, me uari an mɨsueghtɨ an aremegham. Nɨ Jeremaia 11:18-23ɨn an gan.

Ezɨ kɨ nɨn azai, Nɨ dazoghɨn bizir kam agɨvaghtɨ,
nguazim ua deragham?

5 Ezɨ Ikiavɨra Itir God na ikaragha ghaze:
“Jeremaia, osɨmtɨzir nɨ datɨrɨghɨn isir kam, a gɨn otivamin osɨmtɨzim mɨn garir puvatɨ.
Nɨ gumaziba ko ia tuavimɨn ivemar, nɨ me gitavɨraghsɨ damuva avegham, nɨ avɨghaghegham,
egh nɨ manmaghɨn hoziaba ko ivemaram?
Nɨ nɨmɨra uan kantrin aven danganir azentuzimra deragh ikɨ,
nɨ manmaghɨn mangɨ Jordanɨn Fanemɨn boroghɨn itir ruarir averiamɨn ikiam?
6 Ezɨ nɨn aveghbuaba ko nɨn adarazi akɨrim nɨ gasaragha,
osɨmtɨzim nɨ darɨgh pazɨ nɨ damuasa akam mɨsoke.
Egha uari akuvagha nɨ ekɨarugha gɨvagha,
bar nɨn suighasa roghɨra izi.
Kamaghɨn amizɨ, me izɨ akar aghuibar nɨ mɨkɨmtɨ,
me baraghan markɨ.”

Ikiavɨra Itir God, uan gumazamiziba bar me baseme

7 Ikiavɨra Itir God ghaze,
“Israelian gumazamizir kɨ ua baghavɨra mɨseveziba,
kɨ akɨrim ragha me gasaragha gɨfa.
Gumazamizir kɨ bar gifongezir kaba,
kɨ datɨrɨghɨn apanibar amamangatɨghtɨ,
me me dɨkabɨragham.
8 Nan gumazamizir kaba, nan apanim gamigha,
na dɨkabɨnasa pamten diava arai,
mati laionɨn mam ruarimɨn ikia pamten aroi.
Kamaghɨn, kɨ me gifongezir puvatɨ.
9 Nan gumazamizir kɨ ua baghavɨra inabaziba,
me mati kuarazir mam, kuarazir isaba iza anekɨarugha a gasɨghasɨsi.
Kɨ kantrin igharazibar diaghtɨ me izɨ nan gumazamizir kɨ ua baghavɨra inabazibagh asɨghasɨgham,
Matɨ gumazim asɨzir atiabar diaghtɨ, me uaghan izɨ kuarazir kam amam.

10 “Kantrin Igharazibar Gumazamizibar gumazir dapanir avɨriba iza,
nan wainɨn azenir dirim gasɨghasɨki.
Me azenir dirir kam dɨkezɨ,
a danganir mɨdiarimɨn mɨn iti.
Ezɨ gumazamiziba uam an itir puvatɨ.
11 Eghtɨ nguazir kam pura ikɨtɨ, gumazamiziba an puvatɨgham.
A dɨpaba puvatɨzir danganimɨn mɨn otogham.
Eghtɨ nguazim ikɨva azitɨ, kɨ a baragham.
Eghtɨ nguazir kamɨn itir gumaziba,
ua a gɨnɨghnɨghan kogham.
12 Eghtɨ apanir avɨriba otivigh, gumazamiziba puvatɨzir danganir mɨghsɨabar tuavimɨn izɨ,
biziba bar dagh asɨghasɨgham.
Guizbangɨra, kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ apanibar amutɨ,
me ian kantrin otevir mamɨn ikegh, mangɨ otevir igharazimɨn gumazamiziba bar me gasɨghasɨgham.
Eghtɨ gumazitam ua deragh ikian kogham.

12:5: Jeremaia 49:19; 50:44

13 Ia Israelia witin oviziba oparigh,
da iniamim dughiamin, ia benir dikonibar ganti darara ikiam.
Ia pura ingangarir mitiabagh amua bizir muziaribara isi.
Ki Ikiavira Itir God, nan aningagharim ian ikiavira iti,
kamaghin ia witin ovizir muziariba bangin aghumsigham.”

Ikiavira Itir God, Israelian boroghin itir kantriba bagha akar dikirizim gami

14 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki Israelian boroghira itir kantriba akam men iti. Me arazir kurabagh amua, egha nguazir ki uan gumazamizibagh aningizir kam pazav a gami. Ni oragh! Ki apanir kaba men nguazimra me batuegham. Judaba uaghan apanibar tongin uan nguazir ki me ganingizimra iti, eghti ki uaghan me batuegham.

15 Ki bar moghira me batuegh givagh, gin ua men apangkuvigh, men aku men nguazibara mangam.

16 Eghti nan gumazamiziba nan ziam fer araziba, me dughiar kamin dar gan dagh fofogham. Fomira gumazir kaba nan gumazamiziba, me aser Balin ziamin guizbangira mikimasa pin arigha migei, egha nan gumazamizibar sure gami. Me datirighin uari nan ziamin pin darigh guizbangira mikim suam, Ikiavira Itir God, a zurara iki mamaghira ikiam. Me arazir kabar gin mangi, uaghan nan gumazamizibar otivigham.

17 Eghti kantrin tamin gumazamiziba nan akam bareghan aghuaghti, ki me batuegh bar me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.”

13

Ikiavira Itir God, inimin akar isin zuimin Jeremaia migei

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, “Ni mangi inir aghuitam givezegh, a ikegh. Egh inir kam isi dipam daghuan marki.”

2 Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, ki ghua inir mam givezegha a ike.

3 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,

4 “Inir ni ivezegha uan ivariam gikezir kam, a inigh dikavigh Peratin Fanemin mangi, egh inir kam isi dagiar torimin aven a modogh.”*

5 Ezi ki Ikiavira Itir God mikemezi moghin amua, inir kam Peratin Fanemin a modo.

6 Ezi aruer aviriba ghua givazima, Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, “Ni dikavigh uamategh Peratin Fanemin mangi, egh ki ni mikemezi ni modozir nir kam uam a inigh.”

7 Ezi ki Peratin ghugha, inim modozir danganim gutui. Egha ki inim inigha an garima, a ikuvigha givagha, ua ingangariba an puvati.

8 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,

9 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki Judaba ko Jerusalemia uari uan ziaba feir arazim abiraghti, me inir ikuvizir kamin min ikuvighti, men ziar ekiam givagham.

10 Gumazamizir arazir kurabagh amir kaba, me uan kuaribav konegha nan akaba baraghan aghua. Men naviba gavgavizi, me uan nighnizibar gin zui. Egha asebar gin ghua men ziaba fe. Egh gin gumazamizir kaba ikuvigham, mati inir kam ikuvigha ingangariba an puvati.

12:15: Jeremaia 48:47; 49:6; 49:39 **12:16:** Josua 23:7; Aisaia 49:6; Jeremaia 3:17; 16:19 **12:17:** Onger Akaba 2:8-12; Aisaia 60:12 * **13:4:** Ziar kam Perat, gumazir maba kamaghin a ginighnisi, a Yufretisin Fanem. **13:10:** Jeremaia 9:14; 11:8; 16:12

11 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki faragha Israelin kantrin gumazamiziba
ko Judan kantrin gumazamiziba bar me gamizi, me nan porogha gavgavizi
moghin, mati gumazim inim isa uan ivariam gikegha, anemighirizi a gavgafi.
Ki kamaghsua, me nan gumazamizibara iki, egh nan ziam fi na bagh bar
akuegh ziar ekiam na daningam. Ezi me na baragh nan gin mangan aghua.”

Jerusalemia nguazir minemin min ikuvigham

12 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “Jeremaia, ni mangi kamaghin
Israelia mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migia
ghaze: Gumazamiziba wainin dipam isa nguazir minebagh fusfuzi da izefe.’
Eghti Jerusalemia ti oregh ni mikim suam, ‘Ni ghaze, e ti bizir kam gifozir
puvati, a?’
13 Eghti ni kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir God kamaghin migei, Ki uabi
nguazir kamin itir gumazamiziba wainin dipam men gunasava ami, eghti
me bar onganigham. Devitin ikizimin atriviba ko, ofa gamir gumaziba ko,
akam inigha izir gumaziba ko, Jerusalemin gumazamiziba bar, mati wainin
dipam nguazir minem gizivazi moghin, wainin dipam me gizivagham.
14 Ki gumazamizir kaba bar me gasighasigham, mati gumazim nguazir
mineba isa uariv sosi da biaghiri moghin. Men ameboghfeziaba ko, boriba
sara ki me ginighnigh men apangkuvighan kogham. Bizitam bar nan tuavim
apirighan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.’ ”

God ivezir kuram isi Judabar aningam

15 Ia Judaba, Ikiavira Itir God, ia mikemegha gifa.
Kamaghin amizi, ia deraghvira kuaribar arigh nan akam baragh.
Egh ia ifaghati uari fan marki.
16 Ia datirighin Godin akurvazimin angazangarim bagha garavira iti.
Eghti gin Ikiavira Itir God, angazangarir kam giraghti, a mitarmer bar
ekiamin otogham.
Guizbangira, dughiar kuram otogham,
mati Ikiavira Itir God ian nguibaba mitarmem dar anighti,
ia mighsiabar pin daruva asaghpor tintinibar iregham.
Kamaghin, arazir kam faragha otivamin dughiamin,
ia zuamira ziar ekiam isi Ikiavira Itir God, ian God, a daning.
17 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia mati an sipsipin bizim,
a deravira ia geghufi.
Ia nan akam baraghan aghuaghavira ikiti,
apaniba izi, ia inigh mangi,
kantrin igharazimin pura ingangarir gumazir kinibar min ia
arigham.
Eghti, ki uabira modogh ikiva ian ifaghatir arazim ginighnigh,
ia bagh pamtem aziti,
temeriba nan damazimning gizivagh izighiram.

18 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze:
“Ni mangi akar kam isi atrivim uan amebam ko aningin mikim suam,
Gua gin ua kantri gativaghan kogham.
Guan atrivir dapanir asuar dirimning, pura bizir kinimningin min otogham.
Kamaghin amizi, gua atrivir dabirabimning atakigh.
19 Apaniba izi Judan sautin amadaghan itir Distrik Negev, an itir nguibaba
ekiarugh dar divazibar tiar akaba asegham.
Me Judaba bar me inigha nguibar igharazimin, pura ingangarir gu-
mazir kinibar min me arighsi, me inigh mangegham.

Kamaghin amizi, Judan gumazitam ua nguibabar tiar akaba kuigh
mangi izegh damuan kogham.

20 "O Jerusalemin nguibar ekiam, ni kogh notin amadaghan izir midorozir
gumazibar ganti, me ni bagh izam.
Gumazamizir ni bar ifuegha deragha me geghuva men gariba,
me mati sipsipin dirir ni me bagha bar akongeziba, me managh iti?†
21 Eghti gumazir ni namakabagh amigha akurvaghiziba,
me izi ni dikabiragh ni gativam.
Eghti ni manmaghin me mikimam?
Ni amizim otasa mizazim isi moghin,
ni ti mizazir bar kuram baragham.‡
22 Egh ni ti uan navir averiamin aven uabi uabin azangsigham,
manmaghin amizi, bizir kurar kaba na batifi?
Ni kamaghin fogh, Nin arazir kuram bar ekefe.
Kamaghin amizi, gumaziba nin korotiaba suegha arazir kurabar ni
gami.
23 Eghti Itiopian kantrin gumazamiziba, men mikarzir piziba, mikarzir
ghurghuribar otivam, ti puvati.
Eghti kaziar atiam, me a dibora ghaze, lepat,
a ti uan mikarzir dighdiriba itiba giragham, a?
Bar puvati.
Kamaghira, arazir kurar kam, nin arazimra,
ezi ni aneteghan kogham.
24 O Jerusalem, ki nin arazir kurar kam bangin
aminim gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha iza, witin afez-
ibagh ivai da zui moghin,
ki nin gumazamiziba batuegham.
25 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
ni na bakinighinigha ifavarir aseba nighnizir gavgavim dar iti.
Kamaghin amizi, bizir ni bativir kaba, ki deraghavira fogha da misevegha
gifa,
eghti da ni bativam.
26 Ki uabi nin korotiam fegh uanaboghti,
gumazamiziba nin mikarzir mogomemin ganti,
ni bar aghumsigham.
27 Ki uabi gari, ni arazir bar kurar ki ifongezir puvatizibagh ami.
Ni asebar gin mangasa pamtemin ingara, mighsiaba ko danganir tuziba
itibar dar ziaba fe.
Ni mati gumazim uan roroamin amuim ko dakuasa an giriabagh suagha
arui,
egha mati hoziar apurim pamten hoziar amebamin gin ghuava aroi.
O Jerusalem, nin araziba bar mize,
egh ni kamaghira iki mangi manadizoghin ua zuegham? Bar pu-
vatigham.
Noka! Ni bar ikuvigham."

---

† **13:20:** Ves 20-27in aven itir migirigiaba, God akam isa Jerusalemian mikiri. Egha a kamaghin akar isin zuimin migei, Jerusalem uabi mati amizir mam, egha an akar kam amizir kamra mikiri. Ezi gumazamizir nguibar kamin itiba me mati an boriba. ‡ **13:21:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **13:27:** Aisaia 65:7; Jeremaia 5:8; Esekiel 6:13

14

Judan kantri amoziba puvati

1 Dughiar kamin Judan kantri amoziba izi puvatizima, Ikiavira Itir God, an
gun migia akar kam isa Jeremaia ganingi:

2 Judan kantrin gumazamiziba bar osimtizir ekiamin ikia azi.
An nguibabar aven itir gumazamiziba bar pazavira iti.
An gumazamiziba tintinibar nguazim girav ikia puviram azima,
men azirakam Jerusalemin nguibamin ikegha, nan kuarim bagha ghuavanadi.
3 Men gumazir dapaniba dipaba tuasa ingangarir gumaziba amangizi,
me mozir dipabar ghuegha gari mozir paba dakegha gifa.
Ezi me miner miseviba ua da inigha nguibar ekiamin ghue.
Egha me paza uari baragha aghumsigha, osemegha uan guaba monge.
4 Amoziba Judan kantri gizir puvatizi,
nguazim bar misingi.
Kamaghin amizi, gumazir azeniba opariba,
bar osemegha aghumsigha uan guaba monge.
5 Ezi asizir atiaba nguziba batima, da damamin graziba puvati.
Kamaghin, me uan nguziba ataghirazi, da pura iti.
6 Ezi donkin atiaba mighsiabar tuivav ikia, afiar atiabar min avighagha pamtemin aminim isi.
Da pamtem damamin graziba bagha ruia gari.
Ezi graziba bar puvati,
kamaghin men damaziba bar mikirvagha iraghue.

7 Ezi nan gumazamiziba kamaghin na ko migia dia ghaze,
"Bar guizbangira, e akirim ragha ni gasaragha givagha, arazir kurar avirim gami.
Ezi en arazir kurar kaba e isa kotiam gati.
Ezi Ikiavira Itir God, ni uan ziar ekiam ginighnigh,
en apangkufigh.
8 E Israelia zurara uarir akurvaghasa nirara nighnigha ni mizua iti.
Egha osimtizibar dughiabar ni uam e isi.
Ezi manmagh amizi, ni datirighin e gifozir puvatizi moghin iti?
Manmagh amizi, ni nguibar igharazimin gumazir guraghav itimin min iza
dimagarir vamiran e ko ikegha ghu?
9 Manmagh amizi, ni gumazir okam nighnizimin min, en akurvaghamin gavgaviba puvati?
Manmagh amizi, ni mati, midorozir gumazim uan apaniba abinamin gavgaviba puvati?
Ikiavira Itir God, e bar fo, ni kamaghin amir puvati.
E fo, ni en tongin itima, e nin gumazamizibara iti.
Kamaghin, ni e ataghiraghan marki."

10 Ezi Ikiavira Itir God, gumazamizibagh nighnigha ghaze:
"Me pura tintinibar daruasa bar ifuegha, deragha uan daroribar garir puvatigha akirim na gasara.
Ezi ki Ikiavira Itir God, ki arazir kam bagha bar me gakongezir puvati.
Ki datirighin men arazir kurar kabagh nighnigh,

14:9: Onger Akaba 27:9; Aisaia 63:19

me ikaragh ivezir kuram me daniingam.”

11 Egha Ikiaviira Itir God, kamaghiin na miigiia ghaze:
“Jeremaia, gumazamizir kaba, kii deragh me damusii,
nii me bagh nan azangsighan markii.
12 Eghtii me ti na bagh dagheba ataghiiragh nan akurvazim bagh na ko mikimtii,
kii me bareghan kogham.
Eghtii me ti, ofan na bagh tueghtii bar isi mighiiramiba ko, witiin ofan tuamiba, na daniingtii,
kii dagh ifuegh da inighan kogham. Puvatii.
Kii apaniba amadaghtii, me izii me misueghtii me ariimighiregham.
Egh kii me damutii, me dagheba puvatigh ariimighiregham.
Egh kii ariimariar ekiabar amutii,
da me bativtii me ariimighiregham.”

13 Eziii kii an akam ikaragha ghaze,
“Oio, Ikiaviira Itir God, en Ekiam, nii oragh.
Niin akam inigha izir gumazir maba akar igharagha garibar gumazamiz-ibav gei.
Me kamaghiin niin akam akura ghaze,
Apaniba ia misueghtii ia ariimighireghan kogham.
Egh ia dagheba otevegha ariimighireghan kogham.
Egh Ikiaviira Itir God deragh ia damightii,
ia nguazir kam bar deraghviirama an ikiam.”

14 Eziii Ikiaviira Itir God, kamaghiin na miigei:
“Akam inigha izir gumazir kaba nan ziamiin ia miigiia, ifavarir akabar ia miigei.
Kii me amangizir puvatii, egha uaghan akatam me ganiingizir puvatii.
Akam inigha izir gumazir kaba, me uari uan nighniizibar miigei.
Me ghaze, me irebamiin miin garir bizibar gara miigei.
Puvatii, me ifari.
Egha bizir otivamiba me dav giia, pura miigei.
15 Kii Ikiaviira Itir God, kii gumazir iza nan ziamiin akam akunizir kaba, kii men gun nii miigiia ghaze,
Kii me amangizir puvatii.
Me ifara pura iza nan ziamiin ghaze,
‘Miidoroziba ko dagheba puvatighamin dughiam kantrin kamiin otivan kogham.’
Eziii kii ia miigei,
Miidoroziba ko miitiriar arazimra,
Godiin akam inigha izir gumazir kabara bativ bar me kuavaremegh.
16 Eghtii gumazamizir akam inigha izir gumazir kabar akaba baraghiziba,
me miidorozim ko dagheba puvatizir bizim bagh ariimighiriitii,
me men kuaba isii Jerusaleminiin nguibar ekiamiin tuavir toribav kinightii,
gumazir men kuaba isii mozibar afamiba bar puvatigham.
Eghtii men amuiroghboriba uaghan, arazir kamra men kuaba bativigham.
Kii garima, Jerusalemia arazir kuram gami, kamaghiin kii bar me gasighasigham.”

17 “Jeremaia, nii gumazamizibar apangkuvamin akamiin me mikim. Niii kamaghiin mikim,

‘Ki Jeremaia, ki arueba ko dimagaribar azivira ikiti,
nan damazimning temeriba dagh izivagh mamaghira ikiam.
Nan gumazamiziba, guivir ki bar ifongezimin min, ki bar deravira men gari.
Ezi apaniba nan gumazamiziba puvira me misoagharighizi,
me bar moghira ikufi, mati me duar dafar kuraba iti.
18 Ki nguibar ekiamin azenan ghua gari,
midorozimin ariaghirezir gumazibar kuaba irav iti.
Egha nguibar ekiamin tuavibar aven arua gumazir dagheba otevezibar gari,
me ariava men mikarziba ikuvigha aghariba guni.
Ki arua garima,
akam inigha izir gumaziba ko ofa gamir gumaziba purama arua
bizitam gifozir puvati.’”

Jeremaia amozim amangasa Godin azangsisi

19 Ezi ki kamaghin Ikiavira Itir Godin azangsisi,
“O Ikiavira Itir God, ni bar akirim ragha Judan kantri gasara, o?
Ni Saionin nguibar ekiamin gumazamiziba bar me gifongezir puvati, a?
Egha ni manmaghsua, bar e gasighasighizi, e ua deraghan kogham?
E ghaze, e ti deraghvira dapiam.
Ezi puvati, e deragha apiazir puvati.
E ghaze, e ti osimtiziba ategh, avughsi deravira ikiam.
Ezi puvati, apaniba iza e gamima e bar atiatingi.
20 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, e fo,
e uan inazir afeziaba ko, arazir kurar aviribagh amua,
nin damazimin e dar osimtiziba iti.
21 Ni uan ziar ekiam bagh akirim ragh e gasan marki.
Nin Dipenim, a mati nin atrivir dabirabir aghuim,
ni a ginighnigh, apaniba ateghti me Dipenir kam paza a damuan marki.
Egh ni e ko amizir Akar Dikiriziir Gavgavir kam ginighnigh
anebighan marki.
22 Kantrin igharazitamin aser kuratam amozim damighti an arigham ti? Puvati.
O overiam uabi amozim e danigham ti? Bar puvati.
Ikiavira Itir God, en God, nirara ni bizir kamagh garibagh ami da otifi.
Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavim nin iti.”

15

Judaba bar ikuvigham

1 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, “Jeremaia ni oragh. Moses ko Samuel nan boroghin iziva, gumazamizir kabar akurvaghsi izi nan damazimin tugh na ko mikim nan azangam, eghti ki apangkuvitam men ikian kogham. Ni gumazamizir kaba batueghti me mangi! Nan mukuragh! Ki ua kagh men ganan aghua.
2 Eghti me ti kamaghin azangam, ‘E managhira mangam?’ Eghti ni me mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:
Men gumazamizir ki arimariar kuramin arimighirasa amiseveziba,
me arimariar kuraba iniam.

14:20: Nehemia 9:2; Onger Akaba 32:5; Jeremaia 8:14 **15:1:** Ua Me Ini 32:11-14; Diboboniba 14:13-19; 1 Samuel 7:5-9 **15:2:** Akar Mogomem 13:10

Eghtɨ gumazamizir kɨ mɨdorozir sabamɨn ovengasa amɨseveziba,
me mangɨ mɨsogh arɨmɨghiram.
Eghtɨ gumazamizir dagheba otevegh arɨmɨghiran kɨ mɨseveziba,
me dagheba puvatɨghɨva arɨmɨghiram.
Eghtɨ gumazamizir mangɨ nguibar igharazimɨn kalabusɨn ikiasa kɨ mɨseveziba,
me mangɨ nguibar igharazibar kalabusɨn ikiam.

3 "Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ bizir gumazamiziba bar me agɨvamin 4plan kaba amangi: Apaniba me mɨsoghtɨ me arɨmɨghireghtɨ, afiaba men kuaba kurvagh mangɨtɨ, da dɨghortɨ kuarazir pɨn mɨghagha aruiba izighirɨ dar tuzibar amɨtɨ, asɨzir atiaba izɨ dar naba bar ada amɨ da agɨvagham.
4 Eghtɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bizir kɨ Judabagh amizir kam baregh atiatigh dɨgavir kuram damigham. Kɨ garima, Hesekian otarim Manase, a Judan atrivimɨn ikia, Jerusalemɨn aven arazir bar kurabagh ami. Ezɨ bizir kɨ amir kam, a Manasen arazir kuram ikarvasi."

5 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn dɨagha ghaze:
"O Jerusalemɨn gumazamiziba, tina ian apangkuvigham?
Eghtɨ tina ia bagh aziam?
Eghtɨ tina ian kuarkuv ia gɨfofogham,
ia deragha iti o puvatɨ?
Gumaziba puvatɨ.
6 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ guizbangɨra mɨgei,
ia akɨrim na gasaragha bar nan saghon iti.
Ezɨ kɨ uabɨ uan agharimɨn ian mɨsogh,
ia gasɨghasɨghasava ami.
Kɨ dughiar avɨribar ian apangkuva ghua,
datɨrɨghɨn kɨ aghua.

7 "Judan gumazamiziba uan arazir kurabagh irazir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ Judan nguibaba vaghvagha dar gumazamiziba bar me inigha,
me givaragha me batoghezɨ me ghuezɨ moghɨn,
mati amɨnim witɨn afezibagh ivarazɨ da ghue.
Kɨ uan gumazamiziba bar me gasɨghasigha
men boribav soghezɨ me ariaghire.
8 Eghtɨ men mɨdorozir gumazir ariaghirezibar amuir odiaribar dɨbobonim nan damazimɨn bar ghuanabogh,
ongarir gigimɨn dɨbobonim gafiragham.
Kɨ aruer arɨzimɨn apaniba amadazɨ, me iza,
men mɨdorozir gumazir igiabav soghezɨ me ariaghire.
Ezɨ bizir kam gumazir igiar kabar amebabagh amizɨ,
me dɨgavir kuram gamigha, osɨmtɨzir ekiamɨn ikia bar atiatingi.
9 Ezɨ amizir borir 7pla batezim, an boriba bar arɨmɨghireghtɨ,
amebar kamɨn navir averiam bar ikuvigh, mati mɨnemɨn mɨn isikuam,
eghtɨ an kuarmɨzim mati asɨzir agharim an guraghtɨ, an angam aremeghsɨ damuam.
Amebar kamɨn dughiar aghuim, ua dughiar bar kuramɨn otoghtɨ, a bar aghumsigham.
Mati an aruer arɨzimɨn itima, aruem zuamɨra iraghugha gɨfa.
Kamaghɨra, Judan ikiavɨra itir varazira, kɨ apaniba amangightɨ,

---

15:4: 2 Atriviba 21:1-16; 2 Eghaghaniba 33:1-9 **15:6:** Jeremaia 2:13; 7:24; Hosea 13:14

me izi me misueghti me arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Jeremaia uan osimtizimin gun God migei

10 Ki kamaghin migei:
“Ki bar uabin apangkuvigha osemegha kamaghin uabira uabin migei,
O nan amebam, ni ti tizim baghavira na batezi ki nguazir kamin ize?
Gumazamizir nguazir kamin itiba nan akaba ikarvazima, ki akamadariba me koma adagh ami.
Ki gumazitamin amamangatizi, a pura nan bizitam inizir puvati.
Ki gumazitam pura na da bizitam inizir puvati.
Ezi gumaziba bar moghira nan atara ghaze, ki ikuvigham.”

11 Ezi Ikiavira Itir God, ghaze:
“Ni osiman marki. Ki nin akuraghti ni deraghvira ikiam.
Eghti ki apanibar amighti, me osimtizim ko dughiar kuramin aven ikiva, uarir akurvaghsi ni bagh izi nin azangsigham.”*

12 Egha Ikiavira Itir God, gumazamizibav gia ghaze:
“Gumazitam ain ko bras apiramin gavgaviba puvati.
Ezi apanir notin amadaghan iziba, me bras ko ainin min bar gavgafi.
13 Ia nguibar kamin ikia arazir kurar bar aviribagh ami.
Eghti ki bizir kam ikarvaghamin ivezimin min, ian dagiaba ko bizir aghuiba isi, pura apanir kabar aningam.
14 Egh ki ian apanibar amighti me ia inighti ia pura men ingangarir gumazir kinibar iki,
nguazir ia fozir puvatizimin mangam.
Nan aningagharir ian itim, ki a damighti
an avim min bar puvira ian isi iki kamaghira ikiam.”

15 Ezi ki Jeremaia ki kamaghin migei:
“O Ikiavira Itir God, ni biziba bar dagh fo, egha gumazir paza na gamiba, ni bar me gifo.
Kamaghin, ni gumazir nin ziam bagha dibovir osimtiziba na garizibar ganiva, na ginighnigh nan akuragh.
Egh gumazir na gasighasizir kaba, ni ivezir kuram me ikaragh.
Ni ti men sughsughti, me na misueghti ki aremegham.
16 O Ikiavira Itir Godin Bar Gavgaviba Itim,
ni uan ziam na garizima, ki ni nan anavira.
Ezi nin akam na batogha, mati nan daghemra min iti,
mati dagher mam, gumazim, a isa anepava gavgavim namnam ko duam ganidi.
Ezi nin akam na gamima,
ki uan navir averiamin aven bar akongegha nan navim dera.
17 Ki gumazir dughiar aghuiba baghavira itiba ko apiavkia
bizibav gia atir puvati. Bar puvati.
Gumazamizir arazir kurar me amiba bangin, aningazim na gizifa.
Kamaghin, ki uabi abiragha bar nin apengan ikia uabira iti.
18 Manmagh amizi mizazir kam nan ikiavira iti?

---

* **15:11:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Egha manmagh amizi, me osimtizim na ganigavira iti,
mati duaba nan mikarzimin ikiavira ikia midir puvati?
Ki garima, ni nan akurazir puvati,
mati gumazim mozir pam bagha ghua garima,
a dakezi a tam amezir puvati.”

19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na ikaragha ghaze:
“Ni akar kabanang ategh navim giragh ua na bagh iziti, ki ua ni inighti,
ni ua nan ingangarim damuam.
Egh ni akar kuraba akurir arazim ategh, akar aghuimram akunam,
egh ni nan akatorimin min iki nan akamin gun mikimam.
Eghti gumazamiziba nin akaba baragh nin gin mangam.
Ni men akaba baragh men gin mangan marki.
20 Ki gumazamizir kabar damazimin ni damighti,
ni brasin divazimin min tugh gavgavigham.
Ki datirighin nin akuragha, ni ko iti.
Eghti gumazamizir kaba nin apanim damuva
ni dikabiraghan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.
21 Ki gumazir arazir kurabagh amiba ko apangkuviba puvatizir gumaziba,
men agharim da ua ni inighti, me ua ni gasighasighan kogham.”

16

Jeremaia Godin Akar Gavgavim akunamin ingangarim iti

1 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,
2 “Ni nguazir kamin amizitamin ikian marki, egh ni boriba puvatigh.
3 Ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin itir boriba ko, men amebaba ko afeziar me batamiba, ki me bativamin bizibar gun ni mikimasa.
4 Me bar arighiregham. Tarazi arimariar kuraba iniva arimighiram. Eghti apaniba izi taraziv soghti me arighiram. Eghti men tarazi dagheba puvatighiva, arimighiram. Eghti gumazir men kuabar apangkuv aziva, me isi mozibar afamiba puvatigham. Eghti men kuaba pura tintinibar afiar buaribar min nguazim giriv ikiam. Eghti kuarazir pin mighagha aruiba ko asizir atiaba men kuabar amam.
5 “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei: Ni gumazir ovevem gibua itibar pizir isam bagh, men dipenimin mangan marki. Gumazamizir kaba, ki ua deragh men apangkuv me damu navir amirizim me ko a inian aghua. Kamaghin, ni me bagh azirakar ighiabar amuan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.
6 Ki ghaze, nguazir kamin gumazamizir ziaba itiba, ko ziaba puvatiziba sarama arighiregham. Eghti gumazir men kuaba mozibar afamiba puvatigham. Eghti gumazir me bagh aziva uan apangkuvim akakagh mikarzim aghoriva, dapanir arizim gisamiba puvatigham.
7 Eghti gumazitaba gumazir aremeziba bagh azi ikiti, gumazir me bagh dagheba ko dipaba ater izi men navibar amuti, me navir amirizimin iki nimira ikiamiba puvatigham. Eghti men amebaba ko afeziaba aremeghti, gumazir izi gumazir kabagh ibua itiba bagh dagheba ko, dipaba ater izi me daning, me ko ikiva gavgavim me daning me ko ikiamiba puvatigham.
8 “Ni gumazamizir isar ekiabagh amibar dipenibar mangi, me ko iki dagheba ko dipabar aman marki.
9 Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira

16:9: Jeremaia 7:34; 25:10; Akar Mogomem 18:23

mɨgei, gumazamiziba ua nguazir kamɨn ikian kogham. Eghtɨ bar akongezir arazim ko navim deragha itir arazim ko poroghamiba uarir itir arazim, kɨ bar moghɨra da agɨvagham. Eghtɨ gumazamizir datɨrɨghɨn itiba, uari uan damazibar bizir kamɨn gantɨ, an otivam.

10 "Jeremaia, nɨ kamaghɨn me mɨkɨmtɨ, me ti kamaghɨn nɨ mɨkɨmam, 'Manmaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God bizir kurar kabar amutɨ da e bativasa mɨgei? En arazir manam ikufi? E uan God, Ikiavɨra Itir God, arazir kurar manamɨn a gami?'

11 Eghtɨ nɨ kamaghɨn me mɨkɨm suam, 'Ian inazir afeziaba nan akam batuegha, na ategha ghua asebar ziaba fe. Kamaghɨn amizɨ, kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ arazir kabar ia damuasa.

12 Ezɨ ian arazir kuraba bar ian inazir afeziaba amizir arazir kurabagh afira. Ia vaghvagha nan akam batogha, uari uan nɨghnɨzir kurabar gɨn zui.

13 Kamaghɨn amizɨ, kɨ nguazir kamɨn ia batueghtɨ, ia mangɨ, nguazir igharazir ia ko ian inazir afeziaba fomɨra fozir puvatɨzimɨn ikiam. Kɨ ian apangkuvighan kogham, kamaghɨn amizɨ, ia nguibar kamɨn arueba ko dɨmagaribar ia asebar ziaba fam.' "

Ikiavɨra Itir God ua gumazamiziba inigh men nguibamra izam

14-15 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨgɨa ghaze, "Kɨ gumazamizir kaba batuegh, gɨn ua men aku nguazir kɨ men inazir afeziabagh anɨngizimɨn izam. Me datɨrɨghɨn uan akam gavgavim a danɨngɨsɨ mɨkɨm suam, 'Bar Guizbangɨra, Ikiavɨra Itir Godɨn zurara itim, a Isipɨn e inigha en akua ize, e an ziamɨn gun mɨgei.' Egh kɨ ua men aku izamin dughiam, me arazir kam giragh kamaghɨn mɨkɨm suam, 'Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir Godɨn zurara itimɨn ziamɨn, notɨn amadaghan itir kantri ko kantrin igharazir an e amadazɨ e ghua ikeziba, a ua e inigha en akua en nguazimɨn ize, ezɨ e an ziamɨn gun mɨgei.' "

Judaba Ikiavɨra Itir Godɨn mongɨva avegham

16 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgɨa ghaze, "Kɨ apaniba amadaghtɨ, me izɨva Judan gumazamizibar suigh me iniam, mati gumazim uan ivem akunigha osirir avɨriba ini. Eghtɨ gɨn kɨ uam apanir igharaziba ameghtɨ, me mangɨ gumazamizir mɨghsɨabar mongeziba, ko dagɨar toribar mongeziba, buri men suigham, mati gumazim ruarimɨn asɨziba buria dar suisi.

17 Me amir biziba bar nan modozir puvatɨ. Da bar nan damazimɨn azenara iti. Me uan arazir kuraba mongɨva avegham.

18 Me nguazir kɨ me ganɨngizir kam, marvir guar kurar kaba isa nan nguazim garɨghizɨ, da nan damazimɨn mɨze. Kamaghɨn kɨ me amizir arazir kuramɨn ivezim givɨragh, ua a ikaragham."

Gumazamiziba bar moghɨra Ikiavɨra Itir God gɨfogham

19 O Ikiavɨra Itir God, nɨ gavgavim na ganɨga, nan danganir mogomemɨn mɨn ikia, egha osɨmtɨzibar dughiabar nɨ nan akurvasi. Nguazir kamɨn oteviba bar dar gumazamiziba bar, nɨ bagh izɨ kamaghɨn mɨkɨmam: En inazir afeziabar aseba, da pura bizir kɨniba, da e gifara, en akuraghan kogham.

20 Gumaziba uari baghvɨra godɨn tabar ingaram ti? Puvatɨ. Marvir guar gumaziba ingariba, da guizbangɨra godba puvatɨ.

21 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei, "Nɨ oragh! Kɨ gumazamizir arazir kurabagh amiba dughiar vamɨrara men sure damigham. Dughiar kamɨn kɨ

16:11: Nehemia 9:26-29; Esekiel 11:21; 1 Pita 4:3 **16:17:** Onger Akaba 90:8; Luk 12:2; 1 Korin 4:5; Hibru 4:13 **16:21:** Onger Akaba 9:16; Aisaia 43:3; Amos 5:8

men sure damuti, me nan gavgavir ekiam gifogham. Egh me fogh suam, Nan ziam, Ikiavira Itir God.”

17

Ikiavira Itir God, Judabar arazir kuraba bagha me gasighasiki

1 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Judaba, arazir kurar ia amiba kar ian arazir ia zurarama amiba da zurara ian ikivira ikiam. Mati gumazim tuizimin akar oteviba aghorezi moghin, ia dar uan navir averiar gavgavibar da osirigha, da isa ofa gamir dakozibar 4plan mikebabar, bulmakaun komba aghoregha da osiri.

2 Ian gumazamiziba zurara asebar ofa gamir dakoziba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itibagh nighnisi. Ia marvir guar kaba isa azenara temer ekiaba bar dar apengan da asava, maba mighsiar pin itibar ada asezi da tuivighav iti, ezi ia dar ziaba fe.

3 Ia mighsiar kaba ko azenan itir tuzibar ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, ki ian dagiaba ko ian bizir bar aghuiba isi apanibar aningam. Ia uan kantrin aven arazir kurar avirim gami. Kamaghin, ian arazir kuraba bangin, ki apanir kaba ateghti, me ia ofa gamir dakoziba iniam.

4 Ian arazir kurar ia amir kaba bangin, ki ia damighti ia nguazir ki aningizir kam ategham. Egh ki ia damighti ia nguazir ia fozir puvatizimin pura uan apanibar ingangarir gumazir kinibar otivigham. Guizbangira, nan aningagharim mati avir mam isia iti. Ia uari avir kam uam a gamizi a dikafi. Eghti avir kam isi mamaghira ikiam.”

Gumazir pumuningin arazim

5 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Gumazim akirim ragha na gasaragha,
nighnizir gavgavim gumazir kinimin ikia ghaze,
ki uan gavgavimin uabin akurvagh deravira ikiam,
gumazir kam a bar ikuvigham.
6 A mati temer muziarim dipaba puvatizir danganimin ikiava aghui.
Danganir kam gumaziba puvatizi, nguazim amangsizim a gizifa.
Gumazir kamaghin garim,
dabirabir aghuiba puvatigham.

7 “Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim nan itiba,
ki bar deraghvira me damuam.
8 Me mati temem me dipar miriamin anekara.
Ezi temer kamin biba nguazim giraghuegha dipam isi.
Ezi aruem garir dughiam, an atiatir puvati.
An dafariba angamira ikiavira iti.
Egha amoziba izir puvatizir dughiabar, a nighnizir aviribagh amir puvati.
A bar ikia mamaghira ti.”

Ikiavira Itir God, gumazamizibar araziba bar moghira da tuisisi

9 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, “Gumazamizibar navir averiaba arazir kurabara damuasavira me dikafi.
Egha men nighniziba bar kufi.
Ezi tina arazir kamin mingarim gifogham?
Bar puvati.

17:5: Aisaia 30:1-2; 31:1-3 **17:7:** Onger Akaba 2:12; 34:8; 146:5; Aisaia 30:18 **17:8:** Onger Akaba 1:3 **17:9:** Matyu 13:15; Mak 7:21-22; Rom 1:21; 7:11; Efesus 4:22

10 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨrara, kɨ gumazamizibar navir averiaba ko men
nɨghnɨziba aven men gari.
Egha vaghvagha gumazamizibar araziba tuisɨgha,
me amir arazaraziba bar da ikarvagha ivezim me ganɨdi.”

Me arazir kurabagh amua isir dagɨaba, da ovengam

11 Gumazim ifarɨva bizir avɨriba ikɨ,
a mati kuarazir mam, kuarazir igharazimɨn aroriaba okemegha dagh
isɨn itima da afoaghirezɨ,
an adar nguziba ini.
Ezɨ gumazir kamɨn dagɨaba ko biziba,
da gumazir kam tɨghar ghurighamin dughiam da ovengam.
Eghtɨ gɨn, gumazamiziba fogham,
a mati gumazir onganim.

Israelia uarir akurvaghasa Ikiavɨra Itir God mɨzuai

12 En Godɨn Dɨpenim, a mati Godɨn atrivimɨn dabirabir bar aghuim.
A fomɨra ziar ekiam ikia, iza kamaghɨra iti.
13 Ikiavɨra Itir God, e Israelia zurara nɨghnɨzir gavgavim nɨn ikia,
nɨ en akurvaghasa e nɨ bagha mɨzuai iti.
Gumazamizir akɨrim ragha nɨ gasaraziba, me bar aghumsigham.
Men ziaba, gumazamiziba zuamɨra me bakɨnɨghnigham,
mati gumazim uan ziam nguazimɨn an osirizɨma a zuamɨra an-
garaghire.
Ezɨ gumazir kaba nɨ ataki.
Ikiavɨra Itir God, nɨ mati emɨmɨrir pam, dɨpar ikɨrɨmɨrim e ganɨdimɨn mɨn
iti.

Jeremaia uabɨn akurvaghasa Ikiavɨra Itir Godɨn azangsɨsi

14 O Ikiavɨra Itir God, nɨ nan arɨmariam akɨrightɨ, kɨ bar guizbangɨra ghuam-
agheka.
Nɨ nan akuraghtɨ, kɨ guizbangɨra deraghvɨra ikiam.
Kɨ ziar ekiam nɨraram anɨdi.
15 Israelia kamaghɨn na dɨpova mɨgɨa ghaze,
“E manadɨzoghɨn gantɨ, Ikiavɨra Itir God, bizir kurar a damuasava mɨkemezir
kabar amutɨ,
da otivam?
A datɨrɨghɨn guizbangɨra dar amutɨ, da otivtɨ, e dar ganika!”
16 Ikiavɨra Itir God, nɨ uan gumazamizibagh eghuvir ingangarir kam na
ganɨngi,
mati gumazir sipsipbagh eghuvim.
Ezɨ kɨ ingangarir kam ataghizir puvatɨ.
Ezɨ nɨ fo, kɨ dughiar kuram gumazamizir kaba bativasa
me bagha nɨ mɨkemezir puvatɨ. Bar puvatɨ.
Kɨ nɨn damazimɨn mɨkemezir akaba, nɨ bar deraghvɨra dagh fo.
17 Nɨ na damutɨ kɨ bar puvɨram atiatingan markɨ. Puvatɨ.
Nɨ dughiar kurabar aven, nan mogomer danganir aghuimɨn mɨn iti.
18 Egh datɨrɨghɨn nɨ paza na gamir gumaziba, aghumsɨzim me danɨngightɨ,
me dɨgavir kuram damightɨ,
kɨ dɨgavir kuram damigh aghumsɨghan kogham.
Nɨ men arazir kuram bangɨn dughiar kuram damightɨ, a me batogh
bar me gasɨghasɨkigh.

17:10: 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 62:12; Rom 2:6; 8:27; Akar Mogomem 2:23

Judaba Sabatin dughiamin damuamin araziba

19 Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Ni mangi nguibar ekiamin divazimin
tiar akar me kamaghin diborim, Gumazamizibar Tiarakam, ni an boroghin
tughiv iki. Kar Judan atrivibar nguibar ekiamin aven mangigh izegh gamir
tiar akam. Egh ni gin anetegh mangi Jerusalemin tiar akar igharaziba
uaghan bar dar boroghin tughiv iki.
20 Egh ni gumazamiziba kamaghin me mikim suam, ‘Ia Judan atriviba,
ko Judan gumazamiziba, ko Jerusalemian tiar akar kamin mangigh izegh
gamiba, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh.
21 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze: Ia deraghvira uan ikirimirim
bagh nighnigh. Egh Ia Sabatin dughiamin biziba ater Jerusalemin aven
mangisi, tiar akar kabar aven mangan marki.
22 Egh ia uaghan Sabatin dughiamin, uan dipenibar itir biziba ater daruan
marki. Egh ingangaribar amuan marki. Ki ian inazir afeziabav kemezi
moghin, ia Sabatin dughiam amiseveghti, a na baghvira iki.
23 Ezi ian ovaviba nan akam batuegha, nan gin zuir puvatigha, nan suren
akar aghuiba baraghan aghua.
24 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze: Ia nan akam barakigh! Ia Sabatin
dughiamin biziba ater Jerusalemin aven izan marki. Ia Sabatin dughiam
amiseveghti a nan dughiamra ikiti, ia an ingangaritam bar a damuan marki.
Ia nan akamin gin mangi,
25 eghti atriviba zurara Devitin ikizimin otivam, egh me Devitin ikizimin
atrivir dabirabim dapiam. Eghti atriviba uan gumazir aruaba ko, hoziabar
apiagh, karisbar tuivigh Jerusalemin tiar akabar aven mangi izegh damuam.
Eghti Judaba ko Jerusalemia tiar akar kabar mangi izegh damuam. Egh
dughiabar zurara gumazamiziba Jerusalemin ikiam.
26 Eghti gumazamiziba Judan kantrin danganiba bar da ategh, uan ofaba
inigh nan Dipenimin izam. Me Judan nguibar ekiaba ko, Jerusalemin
boroghin itir nguibaba ko, Benjaminin anabamin nguazim ko, mighsiar
dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba
ko, sautin amadaghan Negev iti naghin, me danganir kaba bar da ategh,
Jerusalemin izam. Me izi, asizir tue bar isia mighirir ofaba ko, asizir
igharazibar ofaba ko, witba tuer ofaba ko, mughuriar aghuim zuir ofaba ko,
na minabir ofaba, me da inigh na bagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin izam.
27 Egh ia nan akamin gin mangan aghuagh, Sabatin dughiam amiseveghti
a nan dughiamra ikian kogh, ia biziba inigh Sabatin dughiamin Jerusalemin
tiar akabar aven mangigh izegh damuti, ki tiar akar kaba avim dar atighti da
isiam. Eghti Jerusalemin itir dipenir ekiaba bar isigham. Eghti tav avir kam
amungeghan kogham.’”

18

God mati nguazir minebar ingarir gumazim

1 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God, na migia ghaze,
2 “Ni dikavigh gumazir nguazir minebar ingarimin dipenimin magiritima
ki ua ni mikimam.”
3 Ikiavira Itir God, na mikemegha givazi, ki gumazir nguazir minebar
ingarimin dipenimin ghua garima, a minebar ingarir wilin boroghin aper-
aghav ikia minemin ingara a gighavkiri.
4 A garima, dughiar mabar nguazir miner a uan dafarimin ingarir kam,
an damazimin mong derazir puvati. Egha a ua miner kamin nguazir kamra

17:21: Nehemia 13:15-22 **17:22:** Ua Me Ini 20:8-10; Godin Araziba 5:12-14

inigha an suiragha, ua an ingara uan ifongiamin gin ghua nguazir miner igharagha garimin ingari.
5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei.
6 "Ki Ikiavira Itir God, ki akar mam Israelia ian iti. Ki ti gumazir nguazir minemin ingarizi moghin bizibar ia damuan kogham, a? Puvati, ki uan ifongiamin gin mangam. Mati gumazim minemin ingarasa nguazimin suirazi an an dafarimin iti moghin, ia Israelia nan dafarimin iti.
7 Egh ki kamaghin mikim suam, gumazamizitaba o kantrin tam, ki me abinigh me batuegh, me gasighasighsi me damuam.
8 Eghti kantrin kamin gumazamiziba navibagh iraghti, ki uan nighnizim giragh, bizir kurar ki me damuasa mikemezibar amuan kogham.
9 Egha dughiar mabar ki kantrin maba gavgavim me daning, men akurvaghti me deravira ikiasa migei.
10 Eghti me nan damazimin arazir kuram damuti, ki uan nighnizim giragh, me damuasa mikemezi moghin me damuan kogham.
11 "Jeremaia, ni kamaghin Judaba ko Jerusalemia mikim, 'Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, ia oragh! Bizir kurar ki ia damuamim, ki anekirigha gifa. Ki ivezir kuram ia daningasava ami. Kamaghin amizi, ia vaghvagh uan arazir kuraba ategh, uan dabirabiba akirigh arazir aghuibara gin mangi.'
12 Eghti gumazamiziba kamaghin nin akam ikaragham, 'Marki e aghua. E uari uan nighnizibar gin mangasa ifonge. E bar moghira nin akam baraghan aghua, e uan navir averiar kurabar gin mangasa.'"

Gumazamiziba Ikiavira Itir God gin amada

13 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:
"Ni mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar azaragh fogh,
me tong kamaghin oraghiz, o?
Israelia amizir arazir kurar kaba, kantrin igharazir taba uaghan,
Israelian min arazir kurabagh amiz, o? Puvati.
Israel, mati nan guivir igiar ki bar ifongezimin min iti.
Ezi an arazir bar kurar ki bar ifongezir puvatizim gami.
14 Lebanonin kantrin dagiar mighsiaba, ti dughiar tabar ais dar amera ira uaghiri o? Ti puvati.
Mighsiar kabar dipar orangtiziba ti dati, o?
Bar puvati.
15 Ezi nan gumazamiziba bar na gin amada.
Egha me aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami.
Me kamaghin amua iregha, tuavir men afeziba fomira gin zuim ategha,
datirighin tuavir aguar kurar kabar zui.
16 Kamaghin, men nguazim ikuvigha pura danganir kinimin min iti.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir kamin izi an ganigh,
dapaniba rongiva dibovir akabar me damuva misoribar aningiva,
digavir kuram damigh bar atiatigham.
17 Eghti ki uan gumazamiziba akirim me gasaragh men akuraghan koghti,
apaniba izi men agiraghti me aregham.
Mati aminim aruem anadi naghin ikegha pamtemin iza
tintinimin bizibagh ivaima, da zui."

Gumazamiziba Jeremaia pazіva a damuasa

18 Gumazamiziba kamaghin migia ghaze, "Jeremaia guizbangira akatamin migeir puvati. Kamaghin, e Jeremaia misoghsi tuaviba buriam. E ghaze,

18:6: Aisaia 45:9; Matyu 20:15; Rom 9:21 **18:17:** Jop 27:21; Jeremaia 13:24; 46:21

Ofa gamir gumaziba suren akam akurir ingangarim ataghiraghan kogham. Eghti gumazir nighnizir aghuim ko fofozir aghuiba itiba, me uan nighnizim ko fofozir aghuim ateghan kogham. Eghti akam inigha izir gumaziba Godin akam e mikimvira ikiam. Kamaghin amizi, e Jeremaia baraghan kogham. E a isi kotiam darigham."

19 Ezi ki Jeremaia, ki kamaghin God ko migei, "Ikiavira Itir God, nan dimdiam barakigh. Ni nan apaniba mikemezir akam ginighnigh.

20 Gumazitam arazir aghuim damuti, gumaziba ti a ikaragh arazir kuram a daningam, o? Puvati. Eghti gumazir kaba na gasighasigham, me mati gumazim mozim gutui, eghti asizim atamakuigh an magirigham. Ni, arazir ki fomira amizim ginighnigh. Ki nin boroghira iza me bagha nin azangsigha ghaze, ni uan aningagharim agivagh, gumazamizir kaba deraghvira me damu.

21 Ezi datirikin, ni men boribar amuti, me dagheba puvatigh arighiregham. Egh apaniba ateghti, me izi gumazitabav sueghti me arighiregh. Eghti gumazitaba arimariar kurataba ini arighiri. Eghti gumazir igiaba midorozimin arighiri. Kamaghin, men amuiba boriba ko paba puvatigham.

22 Nan apaniba nan suiragh na gasighasighasa, mati asizim mozimin magirasa mozim gutui, egha mati gumazim asizimin suighasa azuazim aguragha a mizua iti. Kamaghin amizi, ni zuamira gumazir kuraba ameghti me izi gumazir kaba ko misogh, me gasighasikigh, eghti me bar puviram atiatingiva, uan dipenibar aven mongegh bar puviram arangam.

23 Ikiavira Itir God, ni fo, me na misueghti ki aremeghasava ami. Eghti ni men arazir kuraba gin amangan marki. Men osimtiziba agivan marki. Ni men aningaghvira ikiva, men apanibar amuti, me izi nin damazimin me dikabiragh."

19

Judaba nguazir minem bighizi moghin bar ikuvigham

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, "Jeremaia, ni mangiva nguazir minebar ingarir gumazim da nguazir minetam givesegh. Egh miner kam inigh mangi gumazamizibar gumazir dapanir taba ko ofa gamir gumazibar dapanir taba inighti, me ni ko mangi.

2 Egh ia mangi Jerusalemin divazimin tiar akar me kamaghin diborim, Mineba Biaghirezir Tiarakam, an boroghin mangi Hinomin Danganir Zarimin otogh. Egh ni kagh tugh nan akam akun suam,*

3 'Ia Judan atriviba ko Jerusalemin gumazamiziba, ia Ikiavira Itir Godin akam baragh! Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei. Ki bizir bar kuram damighti, a danganir kamin otivam. Eghti gumazamizir bizir otivamin kamin akaba bareghamiba, me bar digavir kuram damigham.

4 Ki kamaghin damuamin bizimin mingarim, a kamakin, gumazamizir kaba akirim ragha na gasaragha, aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Gumazamizir kaba, ko men ovaviba, ko Judan atriviba, me fomira aser kabagh fozir puvati. Ezi datirighin, me aser kabar ziaba fe, egha arazir kamin me danganir kam gamima a nan damazimin bar mize. Me uaghan pura gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizir aviribav soghezi, me ariaghirezi men ghuziba danganir kam gire.

5 Egha me Jerusalemin asem Balin ziam fasa danganibar ingarigha, uari uan boriba isa ofan bar isia mighiribar min, avimin da tua asem Bal bagha

---

19:2: 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 32:34-35 * **19:2:** Ni Jeremaia 7:30-33in gan. **19:5:** Ofa Gami 18:21

ofa gami. Arazir ia amizir kam a nan arazim puvati. Ki kamaghin arazir kam damuasa me mikemezir puvati. Bar puvati. Egha uaghan arazir kamagh garir tam ki me daningasa nighnizir puvati.
6 Egha Ikiavira Itir God ghaze, me gin ua danganir kamin ziam, Tofet o Hinomin Danganir Zarim a darighan kogham. Puvati. Me kamaghin danganir kam diponam, Danganir Zarir Gumazir Aviribav Sozi Me Ariaghirim!
7 "'Judaba ko Jerusalemia danganir kamin bizir aviribar amuasa nighnisi, ezi ki men tuavim apirighti me dar amighan kogham. Eghti ki apaniba ameghti, me izi me misueghti me arimighiregham. Eghti ki kuaraziba ko asizir atiaba ameghti, da izi men kuabar amegham.
8 Eghti Jerusalem ikuvigham, eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir kamin izi, bizir kurabar ganti, da an ikiam. Eghti me, me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh atiatingam.
9 Apaniba Jerusalemia misoghsi, izi men nguibar ekiam avinigham. Eghti bizir kam an osimtizir bar ekiam Jerusalemia danighti, dagheba bar men puvatigham. Eghti gumazamiziba uari uan boribav sogh dar amiva, egh uari uan namakabav sogh me amam.'†
10 "Jeremaia, ni akam akunti gumazamiziba ni baragh nin ganti, ni nguazir miner ni suirazim ni anemisararikigh.
11 Egh kamaghin me mikim, 'Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migia ghaze: Ki Judan kantrin gumazamiziba ko Jerusalemin gumazamiziba bar, nguazir minem amisaragharighizi moghin me misararigham. Eghti gumazitam uam anekirighan kogham. Eghti Tofetin danganim, Judabar matmatin min otoghti, men kuaba danganir kam bar a gizivagham.
12 Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migia ghaze, ki nguibar ekiar kam ko, an itir gumazamiziba arazir kamin me damigham. Ki Tofetin danganim gamizi moghin, Jerusalemin nguibar ekiam damigham.
13 Ia Jerusalemin nguibar ekiamin itir dipeniba ko Judabar atrivibar dipenir siriabagh isin ghua mikoveziba bagha mughuriar aghuim zuir ofabagh amua, aseba bagha wain inger ofabagh ami. Eghti Jerusalemin itir dipenir kaba bar moghira Tofetin danganimin min otoghti, gumazamizibar kuaba dar aven iki Godin damazimin bar mizegham.'"
14 Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki Tofetin danganimin ghugha an akam akuri. Egha gin, ki Tofet ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua, Dipenir miriamin uari akuvir danganimin tugha, kamaghin gumazamizibar dia me migei.
15 "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin migei, 'Ia deraviram oragh! Ia akaba batogha, nan akam baraghan aghua. Ezi kamaghin bizir kurar ki ia damuasa mikemeziba, ki dar amighti, da bar ian nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar otivam.'"

20

Jeremaia akar gavgavimra ofa gamir gumazim Pasur ganingi

1 Jeremaia akar kam akurir dughiamin, Imerin otarim Pasur, an ofa gamir gumazir mam. A Ikiavira Itir Godin Dipenim geghuvir gumazibar, gumazir dapanim, a ikiava orazi, Jeremaia akam akuri.
2 Ezi Pasur midorozir gumazibav kemezi, me Jeremaian suiragha, a misuegha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin itir Benjaminin

† **19:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazamiziba ti igharaz daraziv sogh me amam, akar kamaghin amizim 2 Atriviba 6:26-29in iti. O me ti igharaz darazir kuabar mikarzibar asizibar amam, mati Azirakam 2:20 ko 4:10in iti? E deravira foghan kogham.

Tiarakar Pin Itimin ghugha, a isa kalabus gatigha, an suemning pamtem
temem sara aning ike.
3 Egha amimzaraghan, Pasur kalabusin Jeremaia isa azenim gatizi, Jere-
maia kamaghin a migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ziam Pasur ni gatigha, ni
diborir puvati. A ziar igharazir kam ni gatigha ni dibora ghaze: Atiatim
Danganiba Bar Dar Ikiam.
4 Egha Ikiavira Itir God kamaghin akam nin iti, ‘Ki bizir kuram damighti a
ni ko nin roroabar amighti ia bar atiatingam. Egh ni ganti apaniba midorozir
sabamin nin roroabav soghti me bar arimighiram. Egh ki Judaba bar me isi
Babilonin atrivimin agharim datighti, a taraziv sueghti me arimighireghti, a
tarazi me inigh mangi Babilonin pura ingangarir gumazir kinibar min me
arigham.
5 Eghti ki apaniba ateghti me izi midorozir gavgavim Jerusalemin a damu
dagiaba bar ada iniva, gumazamizibar bizir aghuiba ko Judan atrivibar
dagiaba ko, biziba bar ada akumakumigh Babilonin mangigham.
6 Pasur, ni oragh. Ni ko nin dipenimin itir darasi, ia bar Babilonin mangi
kalabusin ikiam. Ni akar ifavaribar uan roroabav keme. Kamaghin, ni uan
roroar kaba ko ia Babilonin aremegham. Eghti me nguibar ekiar kamin ia
afegham.’ ”

Jeremaia osemegha, Ikiavira Itir God ko migei

7 O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarim damuasa na apezeperezi,
ki nin apezeperir akar kam baraki.
Ni bar gavgavizi, nin akam bar na gafirazi, ki pura nin apengan ghu.
Ezi datirighin gumazamiziba na dipova nan ingaravati.
8 Ki zurara nin akam akurima, ni na gamima
ki tiarim akara kamaghin dia migei,
“Midorozim otoghti, ia ikuvigham!”
Ezi gumazamiziba akar kam baragha,
zurara aghumsizim na ganiga akar kurabar na migei.
9 Ki kamaghin uabira uabi mikimam,
ki ti ni gin amadagh ua nin ziamin nin akamin gun me mikiman kogh,
egh ki kamaghin nin akam ginighnigh suam,
nin akam mati avim nan navir averimin ikia,
nan agharibar isia iti.
Ki ua nin akam mikiman koghasava amuava avenge.
Bar puvati.
10 Ki orazi, gumazamiziba bar nimira uarira uariv gia ghaze,
Jeremaia, a ghaze, bizir kurar kam bar danganibar iti,
an e damuti e atiatingam.
Kamaghin e a isi kotiam datika.
E datirighirama a isi gumazir ekiabar damazimin kotiam darigham.
Nan namakaba kamaghsua ifonge,
bizir kurar na bativir kaba na dikabiragham.
Me ghaze, “E ti a gifaragh a dikabiraghiva,
an arazir kuram ikarvagham.”
11 Ezi Ikiavira Itir God, mati midorozir gumazir bar gavgavir mam,
a nan akurvaghasa nan boroghin tughav iti.
Eghti gumazir izi pazi na damuamin kaba,
bizir kuram me batoghti me daghiregham.
Egh me bar aghumsighti,
men aghumsizir kam iki mamaghira iki givaghan kogham.
12 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,

ni gumazamizibar nighniziba ko navir averiaba tuisigha dagh fo,
ezi nin kotiam a bar guizin arazimra gin ghua bar dera.
Ezi ki uan osimtizir kam isa nin dafarim gariisi.
Kamaghin amizi, ki ghaze, ni nan apaniba ivezir kuram me daningti, ki ganika.

13 E fo, Ikiavira Itir God, gumazamizir onganarazibagh amiba,
a bar men akuragha gumazir kurabar dafarim da ua me ini.
Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God bagh ongiva,
an ziam fam.

14 Nan amebam na batir dughiar kam,
God a gasighasighizi deraghai.
Egha God bizir aghuitam dughiar kamin a gamizi,
a an otozir puvatizi deraghai.
15 Ezi dughiar kamin gumazir mam akam inigha nan afeziam bagha ghua,
kamaghin a migei,
"Nin amuim otarim bate."
Ezi nan afeziam oregha bar akonge.
Ezi God gumazir akam inigha afeziam bagha ghuzim paza a damuasa ki ifonge.
16 Ikiavira Itir God, nguibar ekiabagh asighasighizi moghin,
gumazir kam ikuvighasa ki ifonge.
Ikiavira Itir God, nguibar ekiar kabar apangkuvizir puvati.
Ezi bar mizaraghara, gumazamiziba apanibar ganigha bar puviram azi.
Egha aruer arizimin apaniba nguibamin aven zegha misoghasa pamten dei.
Gumazir kam, arazir kamra, God a gasighasighasa ki ifonge.
17 Gumazir kam, nan amebamin navir averiamin na misoghezi ki aremeghai.
A kamaghin amizi, nan amebamin navir averiam na afazi mozimin min otoghai.
Ezi puvati. Gumaka!
18 Manmaghsua ki amebamin navimin ikegha otogha osimtizir kamagh garibar ikia,
egha zurara bar puviram aghumsisi?
Ki bar uabin apangkufi.

21

Ikiavira Itir God, Atrivim Sedekaian azangsizim baraghizir puvati

1-2 Atrivim Sedekaia, gumazir pumuning Jeremaia bagha aning amada. Aningin ziamning, Malkian otarim Pasur, ko Masean otarim Sefanaia, an ofa gamir gumazir mam. Aning Jeremaia migia ghaze, "Babilonin Atrivim Nebukatnesar, e ko misosi. Ezi ni e bagh Ikiavira Itir Godin azaraghti, an en akuraghasa e ifonge. A ti e bagh mirakelin tam damigham, a fomira en adarazi bagha amizi mokin. Eghti a mirakelin kam Atrivim Nebukatnesar damighti anetegh mangam." Me migeima, Ikiavira Itir God, migirigiam isa Jeremaia ganidi.

3 Ezi Jeremaia aningin akam ikaragha ghaze, "Gua mangi Sedekaia mikim suam,

4 Ikiavira Itir God, a Israelian God, kamaghin migia ghaze, 'Datirighin Babilonin atrivim, Kaldiabar midorozir gumaziba ko iza Jerusalemin

20:14: Jop 3:1-19 **21:1-2:** 2 Atriviba 25:1-11; 2 Eghaghaniba 36:17-21

dɨvazim ekɨaru. Ezɨ Israelian mɨdorozir gumaziba mɨdorozir bizibar suigha
dɨvazimɨn azenan gara Babilonia ko mɨsosi. Eghtɨ kɨ ian mɨdorozir bizir
kabagh iraghtɨ, da nguibar ekiamɨn tongɨra ikɨtɨ, kɨ kagh bar moghɨra da
akuvagh pozir ekiam mɨkɨnigham.
5 Kɨ uabɨ bar ian anɨngaghegh ian atarɨva uan gavgavim sara ia mɨsogh bar
ia gasɨghasigham.
6 Egh kɨ nguibar ekiar kamɨn aven itir gumazamiziba ko asɨzitaba
arɨmariar kuraba me danighti, me arɨmɨghiregham.
7 Kɨ Ikiavɨra Itir God kɨ ua kamaghɨn mɨgei. Gumazamizir avɨrim,
arɨmariar kaba ko, mɨdorozir kam ko, dagheba puvatɨghamin dughiam
bangɨn arɨghiram. Egh gɨn kɨ Atrivim Nebukatnesar ko an mɨdorozir gu-
maziba ateghtɨ, me Atrivim Sedekaia uan gumazir ekiaba ko gumazamizir
ikiavɨra itiba inigh mangam. Apanir kaba Israelia ia mɨsoghtɨ ia aremeghasa
bar ifonge. Nebukatnesar kuarkuvim ko, ifongiam ko, apangkuvir arazim
tong ian ikeghan kogham. Egh ian tav ateghtɨ, a ikian kogham.’ ”
8 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ghaze, “Jeremaia, nɨ kamaghɨn gumazamizibav kɨm
suam, ‘Ia oragh! Ikiavɨra Itir God tuavir pumuning ian aka. Tuavir mam, an
angamɨra itir ikɨrɨmɨrimɨn zuir tuavim, ezɨ tuavir igharazim, an ovevemɨn
zuir tuavim.
9 Eghtɨ gumazamizir nguibar ekiar kamɨn aven itiba, me arɨmɨghiregham.
Apaniba izɨ me mɨsogham, eghtɨ tarazi dagheba men puvatɨghtɨ me
arɨmɨghiregham, eghtɨ tarazi arɨmariar kuram me gasɨghasighti, me
arɨmɨghiregham. Eghtɨ gumazamizir angamɨra ikiasa ifongeziba, me
nguibar ekiar kam ategh mangɨ pura uari isɨ, Babilonian dɨvazimɨn azenan
ikia mɨsoghasa garir darazi pura uari isɨ me danigh, men gɨn mangɨ,
angamɨra ikɨ mati apaniba mɨdorozim gafiragha suirazir pura ingangarir
gumazamizibar kɨnibar mɨn ikiam.
10 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ guizbangɨra mɨgɨa ghaze, Kɨ Jerusalemɨn nguibar
ekiam gasɨghasɨghasa nɨghnigha gɨfa. Kɨ ua deraghvɨra a damuan aghua.
Kɨ Babilonɨn atrivimɨn amamangatɨghtɨ, a nguibar ekiar kam inigh uan
mɨdorozir gumazibav kemeghtɨ, me a daboroghtɨ, a bar moghɨra isigh
ikuvigh puvatɨgham.’ ”

Ikiavɨra Itir God, Judan atrivimɨn adarazigh asɨghasɨgham

11-12 Ikiavɨra Itir God, ua ia mɨkɨmasa kamaghɨn na mɨgɨa ghaze:

“Ia Judan Atrivim Devitɨn anabamɨn ikɨzim,
ia nan akam baragh!
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn ia mɨgei,
Ia zurara mɨzarazibar kotɨn gumazamiziba tuisɨzir arazim a deraghvɨra
mangɨ.
Egh gumazim gumazir igharazitamɨn bizim okemegh osɨmtɨzim a danighti,
ia gumazir osɨmtɨzim itir kamɨn akuragh an osɨmtɨzim akɨrigh.
Ia kamaghɨn damighan koghtɨ, kɨ ian arazir kurar kam bagh,
nan anɨngagharim avimɨn mɨn bar ekeveghtɨ,
kɨ pazavɨra ia damigham.
Eghtɨ gumazitam anemungɨva avegham.

13 “O Jerusalem, kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ guizbangɨra nɨ mɨgei.
Nɨ oragh! Nɨ bar pɨn mar aperaghav ikia danganir zarir vɨn itibar gari.
Nɨ mati dagɨar bar pɨn itim.
Nɨ ghaze, ‘Tina izɨ e mɨsogham?
Tinara izɨva en nguibar e aven modimɨn aven izam?’
Ezɨ puvatɨ.

14 Ki ian arazir kurar ia amiziba ikarvagh
pazavira ia damigham.
Ki avim damighti a Jerusalemin nguibar ekiamin otogham,
mati avim ruarir arizimin dikavigha isi,
egh avir kam atrivimin dipenimin isiti,
Jerusalemin dipeniba uaghan bar moghira isigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

22

Jeremaia atrivim uan gumazamiziba ko, akam me mikiri

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Jeremaia ni Judan atrivimin dipenimin magiriva, egh akar kam akun.
2 Ni kamaghin mikim: O Judan atrivim, ni Atrivim Devitin atrivir dabirabim gapiaghiri, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh. Ni uan gumazir dapaniba ko nin gumazamizir atrivimin dipenimin tiar akar kabar mangi izegh gamiba, ia bar moghira akam baragh.
3 Ikiavira Itir God kamaghin migei, ia arazir aghuibara damu. Eghti gumazitam gumazir igharazimin bizim okemegha osimtizim a ganingi, ia gumazir osimtizim itir kamin akuragh an osimtizim agifagh. Ia borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ovengeziba, ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ia ko itiba, ia pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan nguazir kamin aven, gumazamizir osimtiziba itir puvatiziba, pura me misoghti me arighiram marki.
4 Egh ia nan akamin gin mangiti, atriviba zurara Atrivim Devitin ikizimin otivam. Egh atriviba hoziaba ko karisbar apiagh, egh atrivimin dipenimin divazimin tiar akamin mangi zegh damuam. Eghti gumazir dapaniba ko gumazamiziba, me uan atrivim ko daruam.
5 Egh ia nan akamin gin mangan koghti, ki Ikiavira Itir God, ki bar guizbangira uabi uan ziam dibora ghaze, dipenir kam ki a gasighasigham.
6 Ki Ikiavira Itir God, ki Judan atrivimin dipenim migirigiar kam an iti:

"O atrivimin dipenim, ki nin garima, ni bar dera,
nin ganganim bar deragha mati Distrik Gileatin ruarir ekiam,
egha mati kantri Lebanonin mighsiar ekiaba.
Eghti ki ni damighti, ni pura nguazir kinimin min ikiam,
mati danganir misingiziba ko nguibar gumazamiziba itir puvatiziba.
7 Ki apaniba ameghti, me izi ni gasighasigham.
Me uan sobiaba ko midorozir biziba inigh izi, nin dipenir akinir me sidan
temebar ingariziba okegh da abigh,
dar ararir kaba inigh avim mikinigham.

8 "Eghti gin, kantrin igharazir aviribar gumazamiziba danganir kam daruam. Egh me Jerusalem faragha itir danganimin ganiva, kamaghin uarira uarir azangsigham, 'Ikiavira Itir God manmaghsua arazir kamin nguibar ekiar kam gami?'
9 Egh me uari kamaghin uari ikarvagham, 'Bizir kamin mingarim kamakin. Gumazamizir kaba, me Ikiavira Itir God, men God, me an Akar Dikirizir Gavgavim akirim ragha a gasara. Egha me asebar ziaba fa dar apengan iti.'"

Gumazamiziba me Atrivim Joahas bagh aziam

10 Ia Judaba, ian Atrivim Josaia aremegha gifa,

22:5: Matyu 23:28; Luk 13:35

ezi ian apangkuv a bagh azian marki.
Ezi Atrivim Josaian otarim Joahas e ategha gifa.
A uamategh uan nguibamin izeghan kogham.
Kamaghin amizi, ia Joahas bagh puv azi.*
11 Joahas, an ziar mam Salum, a uan afeziam Josaian danganim inigha,
Judabar atrivimin oto.
Egha Joahas Jerusalem ategha gifa.
Ikiavira Itir God Joahas ginighnigha kamaghin mikeme,
"Gumazir kam ua izeghan kogham.
12 Apaniba a inigha nguibar igharazimin ghu.
Ezi a uan nguazir kamin ganighan kogham. Puvati.
A kantrin igharazimin aremegham."

Jeremaia akam Atrivim Jehoiakim mikiri

13 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:
"Gumazim ua bagha ingarizir dipenim ginighnigha,
an arazir kurabar gin ghua dipenir kamin ingarir gumaziba paza me gami.
An akar gumaziba ingangarir kam gamua, an dipenimin ghuriar pin itibar ingarizi,
a guizin arazim ategha me givezir puvati.
Me pura ingari.
Gumaka Gumazir kam bar ikuvigham.
14 Gumazir kam ti kamaghin migei,
'Ki ua baghavira dipenir ekiamra ingaram.
Eghti an ghuriamin pin danganir ekiaba ikiam.
A dipenir kamin winduan ekiabar ingari.
Egha temer Sidan ararir aghuibar dar ingarigha
Egha ter araribar uan dipenimin biribagh afughafuki.
Egha penin aghevimin dipenim asingi.'

15 "O atrivim, ni sidan temer ararir aviriba iti,
egha ti ghaze, da ni gamima ni atrivir aghuimin oto, a?
Nin afeziam, gumazir igharazibar min dagheba ko dipaba apava bar akonge.
Egha a guizbangira arazir aghuibar gumazamizibagh ami.
Ezi dabirabir aghuim iti.
16 Dughiar onganarazibagh amir gumazamiziba ko, biziba puvatizir gumazamiziba, me kotiamin otivima,
nin afeziam men akaba arazir aghuimra gin ghua me tuisisi.
Ezi gumazamiziba bar moghira dabirabir aghuim iti.
Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
arazir kamaghin amizim, kar guizbangin na gifozir gumazamizibar arazim.
17 Ezi ni uabira uabi ginighnigha,
egha zurara bizir igharagha gariba iniasa puv a dagh ifuegha,
ifavarir arazim gamuava bizir kaba isi.
Egha ni pura gumazir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi me ariaghiri.
Egha ni gumazamiziba dikabira paza me gami."

---

* **22:10:** Ni 2 Atriviba 23:28-34in gan. **22:11:** 2 Eghaghaniba 36:1-4 **22:13:** Jeremaia 17:11; Maika 3:10; Habakuk 2:9

18 Ezi bizir kam bangin, Ikiavira Itir God Jehoiakim ginighnisi, a Josaian
otarim, Judabar atrivim. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Jehoiakim aremeghamin dughiamin, gumazamiziba an apangkuv, egh a
bagh azian koghiva kamaghin mikimam.
'O noki, nan aveghbuam,'
'O noki, nan amizim.'
Egh me kamaghin mikiman kogham,
'O noki, en gumazir aruam,'
ezi 'Noki, en atrivim.'
Puvati, me bar kamaghin mikemeghan kogham.
19 Me an kuam donkin kuamin min a batoke.
Egh me an kuam amikirigh, a inigh mangi,
Jerusalemin divazimin azenan a makunigham."

Ikiavira Itir God Jerusalemia bagha Akar Gavgavim iti

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Jerusalem, gumazir ni me gifuegha me ko arazir kurabagh amiba,
me bar ikuvigha gifa.
Kamaghin amizi, ni mangi,
Lebanon mighsiar ekiaba ko Basan mighsiam ko Abarimin Mighsiamin
ghuavanabogh,
pamtemin dimiva azi.
21 Ni deragha itir dughiabar ni bizir aviriba itima,
ki akam ni ganingi.
Ezi ni kamaghin migei, 'Ki nin akam baraghan aghua.'
Ni zurara nan akam batosi.
Ni kamaghin amir arazir kam,
ni uan igiamra itir dughiamin a gamua iza datirighin tu.
22 Kamaghin amizi, apaniba aminir gavgavimin min iziva,
nin gumazir dapaniba inigh mangam.
Apaniba izi nin gumazir ni ifuegha me ko arazir kurabagh amiba inigh
mangiti,
me kantrin igharazimin kalabusin ikiam.
Egh dughiar kamin ni uan arazir kurar ni amiziba bagh,
bar aghumsigham.
23 Me faragha Lebanonin temer sidan temer ararir aghuibar nin dipenimin
ingari,
ezi ni dabirabir aghuim iti.
Ezi noka, ni mizazir ekiam iniam,
mati amizim borim batasa mizazir ekiam isi moghin,
ni bar puviram arangam.

Ikiavira Itir God Atrivim Jehoiakin migei

24 "Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia mamaghira iti, ezi ni Jehoiakin, Judan
atrivim ki guizbangira ni migei. Ni nan atrivimin ziar ekiam ko gavgaviba
akakaghamin ringin min nan dafarir guvimin ikiam, ki bar ni gifueghan
koghiva, ni batuegham.†

22:18: 2 Atriviba 23:36--24:6; 2 Eghaghaniba 36:5-7 **22:21:** Jeremaia 19:15; 32:30 **22:24:** 2 Atriviba 24:8-15; 2 Eghaghaniba 36:9-10 † **22:24:** Jehoiakinin, an ziar igharazim Konia.

25 Egh ki ni isi ni gasighasighamin gumazibar anigam, kar ni atiatir gumaziba. Ki Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan Kaldian midorozir gumaziba ko me migei.
26 Ni uan amebam ko, ki gua inigh, gua isi kantrin igharazim mikinigham. Kar guizbangira guan kantrin guan amebamning gua batezir puvatizim, eghti gua an iki mangiva an aremegham.
27 Ia uamategh uan nguazimin izisi ifuegh, egh uam an izeghan kogham."
28 Ezi Jeremaia kamaghin migei:

"Manmagh ami? Gumazir kam Jehoiakin, a mati nguazir miner kurar mam bighizi
gumazamiziba an aghuaz, o?
Manmaghsua Ikiavira Itir God an boriba sara
nguazir me fozir puvatizimin me akunasa?
29 O Israelian nguazim, Israelian nguazim, Israelian nguazim,
ni Ikiavira Itir Godin akam baragh!"

30 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Ni kamaghin gumazir kamin eghaghanim osirigh.
Gumazir kam, mati gumazim boriba puvatizi moghin,
bizir an amiba bar deragh otivan kogham.
Bizir kam bangin, an boritam an danganim inigh,
Devitin atrivir dabirabim daperagh,
Judan nguazim gativaghan kogham."

23

Atrivir bar aghuim Israelia gativagh men ganam

1 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, "Ia gumazir dapaniba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia nan gumazamiziba paza me gami. Ia sipsipbar gari gumazir kuraba, ia men agintigha me gasighasizima me tintinibar zui.
2 Kamaghin, ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki bighavira gumazir dapanir nan gumazamizibagh ativiba me migia ghaze, Ia nan sipsipba batogha men agintizi me tintinibar ara ghue. Ia deragha men gara me geghuvir puvati. Kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, ia amizir arazir kurar kam, ki deraghvira an gan egh a ikarvagham.
3 Gumazamizir ki amangizi ghua kantrin igharazibar itiba, ki ua men ikiavira itir varazira aku izi me isi men divazimin aven me arigham. Eghti me borir aviriba bativa bar avirasemegham.
4 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki gumazir dapanir igiaba amiseveghti, me deraghvira gumazamizir kaba sipsipbar min me geghuv men ganam. Eghti gumazamiziba bizitamin atiatingan koghiva, osimtizitaba puvatigh, egh men tav ovengeghan kogham.
5 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, Dughiam izити, ki Atrivim Devitin adarazir tongin, gumazir aghui tam amisevegham. Eghti a Temer Ghuzir Igiam temer dakamin otogha aghui moghin ikiam. Gumazir kam atrivimin iki, nighnizir aghuim iki, ingangarim damuam. Egh guizin arazimin gin mangi nguazir kamin gumazamiziba arazir aghuibar me damuam.
6 Eghti an atrivimin ikiamin dughiamin, Israelin nguibamin itir darasi, me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikiam. Eghti Judaba, God men akurvaghti, me uam osimtiziba puvatigh deravira ikiam. Eghti me Jerusalem

23:3: Jeremaia 32:37; Esekiel 34:13 **23:5:** Jeremaia 33:14-16

ziar kam a darigh a diponam, ‘Ikiavira Itir God, A Guizin Arazir Aghuimin Mingarim.’

7-8 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei. Ki gumazamizir kaba batoke,
egha ki ua men aku men nguazimra izasa dughiar mam ginaba, eghti
me deraghviram an ikiam. Me datirighin gavgavim akam ganidir arazim
kamakin: Me kamaghin migei, ‘Ikiavira Itir Godin zurara ikia mamaghira
itim, a Isipin kantrin e inigha ize, e an ziam dibora guizbangira migei.’ Ezi
dughiar ki me inigha izezimin, me arazir kam giraghti, akar igharazitam
an danganim iniam. Eghti me kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir Godin
zurara ikia mamaghira itim, a kantrin notin amadaghan itim ko kantrin
igharazir e amangiziba, adar uam Israelia e inigha en akua en nguazimra
ize, e an ziam diborogha guizbangira migei.’ ”

Jeremaia, a Godin akam inigha izir gumazir ifavaribar gun akam akuri

9 Ezi Jeremaia Godin akam inigha izir gumazibagh nighnigha kamaghin
migei:

“Ki Ikiavira Itir God gifo,
egha an akar bar zueziba sara fo.
Egha ki garima, Godin akam inigha izir gumaziba arazir kurabagh amua,
Godin akabar gin zuir puvati.
Ezi bizir kam bangin nan nighnizim bar ikufi.
Ezi ki atiatia nan aghariba bar puvira nisi.
Ki mati gumazim wainin dipar onganir aviriba amegha givagha bar
ongani.
10 Nguibar kamin gumazamizir avirim Ikiavira Itir God ataki,
egha amiziba ko gumaziba uan paba ko amuiba ataghiragha,
tintinibar uari isava akui.
Gumazamiziba zurara tuavir kurabar gin zui,
egha me uan gavgaviba isa puv arazir kuramra aniga,
gumazamizir igharaziba paza me gami.
Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, uan akamin gin ghua nguazir kam
gasighasiki.
Ezi graziba bar misiga gifa, ezi nguazim azi.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

11 “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei,
Godin akam inigha izir gumaziba ko ofa gamir gumaziba uaghan Godin
akaba batosi.
Egha me nan Dipenimin aven ingara, arazir kurabar amuasa atiatir
puvati.
12 Kamaghin amizi, tuavir me zuir kam, ki a damighti a bar apighsigham,
eghti mitatem bar me avaragham.
Eghti ki bar mighighvira me abinti
me iregham.
Ki me gasighasighasa dughiam ginabagha gifa,
eghti dughiar kamin ki bar puv me gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

13 “Ki fomira Samarian Godin akam inigha izir gumazibar garima,
me kamaghira arazir kurar ki bar aghuazim gami.
Me asem Balin ziamin, akam akuri,

egha nan gumazamizibar akua tuavir kuramin zui.*
14 Ezi ki datirighin Jerusaleminin gumazir Godin akam inigha izibar gari,
me arazir bar mizirizibagh ami.
Ezi men arazir kuraba bar kurigha,
Samarian akam inigha izir gumazibar arazibagh afira.
Me amuir ikiziba ko, par ikiziba abizir arazim gamua,
egha uaghan ifavarimin arazim gami.
Me gumazir arazir kurabagh amiba gavgavim me ganidi.
Kamaghin amizi, gumazitam akirim ragha arazir kabanang gasarazir puvati.
Ki Jerusalemian garima, me bar gumazamizir kuraba,
mati Sodom ko Gomora.

15 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki Godin akam inigha izir gumazir kabagh nighnigha kamaghin migei,
Jerusaleminin itir akam inigha izir gumaziba, nan akaba barazir puvati,
ezi arazir kam bar moghira nguazir kam bar anevara.
Kamaghin amizi, ki mizazir bar ekiam me daningam.
Ki mati marasinin misozim me ganiga, me gamima me anepi,
egha mati, ki me gamima me gumazamizibagh asighasizir imezir dipam ame."

16 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin Jerusalemia migei, "Ia Godin akam inigha izir gumaziba migeir akaba baraghan marki. Me ia gifara ghaze ia deraghvira ikiam. Me uan nighnizibar aven irebabar min garir bizibar gara ia migei. Ki akar kaba me ganidi puvati.
17 Gumazamizir nan akam baraghan aghuaziba, akam inigha izir gumazir kaba kamaghin me migei, 'Ia dabirabir aghuim ikiam.' Egha gumazamizir akaba batogha, uan nighnizibar gin zuiba, akam inigha izir gumazir kaba, kamaghin me migei, 'Bizir kuram, ia bativan kogham.'"

18 Ezi Jeremaia kamaghin migei:
"Godin akam inigha izir gumazir katam, bar Ikiavira Itir Godin Nguibamin ikia uari akuvir dughiamin ikegha,
Godin akatam ko an nighnizir aghuitam inizir puvati.
Gumazir kaba deraghavira kuarim atigha
Godin akam baragha fozir puvati.
19 Ia gan!
Ikiavira Itir Godin aningagharim aminir gavgavim ko amozimin min gumazir kuraba bativam,
mati aminir bar gavgavir kuram, men dapaniba dikabinam.
20 Ikiavira Itir Godin aningagharim ikivira iki mangi,
bizir a damuasa nighniziba bar ada givagham.
Egh dughiar abuananamin,
ia gumazamiziba bizir kaba deraghviram adagh fogham."

21 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ki akam inigha izir gumazir kaba amadazir puvati.
Me uan avivizibar ghua uan akaba akuri.
Ki akatam me ganingizir puvati,

* **23:13:** Samaria, a not amadaghan kantri Israelin nguibar ekiam. Jeremaian amebam a batezir puvatizir dughiamin, apaniba Samarian nguibam gasighasigha, an gumazamiziba inigha ghua me isa pura ingangarir gumazamizir kinibar me ati. **23:14:** Jenesis 18:20; Esekiel 16:49

ezi me akam inigha izir gumazimin min akam akuri.
22 Me ti na ko nan Nguibamin ikia uari akuvir dughiamin ikegha,
nan nighnizitam inigha,
egha me ghua guizbangira nan akabar gun nan gumazamizibav kemeghai.
Ezi akar kam gumazamizibagh amizi,
me arazir kurar me amiba ategha, uamategha na bagha izeghai.

23 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ian azangsisi:
Ia ti ghaze, ki ti roghira kagh itir danganir kamin Godra, a? Puvati.
Ki danganiba bar dar God. Ki roghira ikia, egha uaghan saghon iti.
24 Eghti gumazitam mangi igharagh modogham,
eghti ki Ikiavira Itir God, ki ti an ganighan kogham?
Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki bar overiam ko nguazimin iti.
Kamaghin amizi, ki gumazir kamin gari.

25 "Ki akam inigha izir gumaziba nan ziamin gun migeir akar ifavariba baregha gifa. Me kamaghin migei, 'Ki irebamin gani. Ki irebamin gani.'
26 Akam inigha izir gumazir kaba, manadizoghin navibagh iragh uan akar ifavarir gumazamizibav geir kaba ataghiragham? Bar puvatigham.
27 Me uari uan irebabar gun uarira uariv gei, egha me ghaze bizir kam gumazamizibar amuti, me na gin amadagham, mati men inazir afeziaba fomira na gin amadagha, asem Bal bagha tevibar pira an ziam fe.
28 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, akam inigha izir gumazitam irebar kinitamin ganigh, uan irebar kinim geghanam. Eghti ki akam isi gumazitam danighti, a nan akar kam deraghviram anekunigh. Nan akam mati witin dagher aghuim, ezi akam inigha izir gumazir kabar akaba, da pura biziba, mati witin miseviba.
29 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, nan akam mati avim. Egha mati haman ekiam, a dagiaba bigha dagh amima, da mineminiar kiniba iri.
30 "Kamaghin amizi, ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira akam inigha izir gumazir kabar apanim gami. Me uarira uan akaba okiava ifara ghaze, me na dama akaba ini.
31 Bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki akam inigha izir gumazibar garima, me pura mizebav gia kamaghin migia ghaze, 'Kar Ikiavira Itir Godin akam.' Kamaghin amizi, ki men apanim gami.
32 Ia gan! Ki Ikiavira Itir God, ki garima, akam inigha izir gumazir kaba, uan ifavarir irebabar gara dar gun gumazamizibav gei. Egha me gifara ghaze, ki da isa me ganidi. Me akar ifavarir igharagha garir aviriba akuri, ezi bizir kam gumazamizibagh etuima me nan saghon iti. Ki me amadazir puvatigha, ingangarim me ganingizir puvati. Kamaghin amizi, me gumazamizibar akurvazir puvati. Bar puvati. Kamaghin amizi, ki men apanim gami. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Judaba osimtizim Ikiavira Itir God ganingi

33 Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, "Gumazamiziba o, Godin akam inigha izir gumaziba o, ofa gamir gumazitam, me ti izi kamaghin nin azangsigham, 'Ikiavira Itir God, akar osimtizim ititam iti, o puvati?' Eghti ni

23:24: 1 Atriviba 8:27; Onger Akaba 139:7; Amos 9:2-3

a ikaragh nan akar kamin gun mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki akam ian iti. Iarara osimtizim na gati. Kamaghin amizi, ki ia batuegham.’†
34 Eghti akam inigha izir gumazitam o, ofa gamir gumazitam o, gumazir kinitam, ti kamaghin mikimam, ‘Ikiavira Itir Godin akam, bar oseme.’ Eghti ki gumazir kam ikarvagh osimtizim a daningiva, an adarazi sara osimtizim me daningam.
35 Ia uan namakaba ko aveghbuabav geir dughiamin, ia kamaghin mikim, ‘Ikiavira Itir God, manmaghin akam ikara?’ o ‘Ikiavira Itir God, akar manam mikeme?’
36 Eghti ia ua kamaghin mikiman marki, ‘Ikiavira Itir Godin akam, a bar oseme.’ Puvati. Ian akabara, osimtizim ia ganidi. Ezi ia uari nan akam adavadafi. Ki Godin zurara ikia mamaghira itim. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ian God.
37 Eghti gumazitam akam inigha izir gumazitamin azangsighsi, a kamaghin mikim, ‘Ikiavira Itir God akar manamin ni ikara?’ o ‘Ikiavira Itir God manmaghira mikeme?’
38 Eghti ia kamaghin mikimam, ‘Ikiavira Itir Godin akam bar oseme,’ ki Ikiavira Itir God, ki deraghavira ia migei. Ki akar kamin mikiman ian anogoroke, ezi ia nan akam batuegha ua migei, ‘Ikiavira Itir Godin akam bar oseme.’
39 Ezi guizbangira, ki ia inigh ia asirafagh, ia akunighti ia nan saghuiamin mangigham. Ki kamaghira ia damuva, ia ko ian ovavibagh aningizir nguibar ekiar kam, ki uaghan a makunigham.
40 Ki ia damighti, gumazir igharaziba dibovir akaba ia gasiti, ia bar aghumsigham. Eghti aghumsizir kam iki mamaghira ikiam, eghti ia a gin amadaghan kogham.”

24

Ki Jeremaia, ki fighin temebar ovizibar gani

1 Babilonin Atrivim Nebukatnesar, Jerusalem abiragha givagha, Judaba inigha ua Babilonin ghu. A uaghan Atrivim Jehoiakimin otarim ini, otarir kamin ziar mam Jehoiakin, an ziar igharazim Jekonia. Egha a uaghan Judan gumazir ekiaba ko fofozir gumazir, bizir aghuibar ingariba ko ainin bizibar ingarir gumaziba sara inigha Jerusalem ataki. Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God bizir mam irebamin min garir bizimin aven nan aka, ezi an aven ki akirar pumuningin garima, fighin oviziba akirar kamningin iti. Akirar kamning, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin iti.
2 Fighin ovizir faragha azenibar ania iti moghin, akirar mam fighin ovizir bar aghuiba an iti. Ezi akirar igharazim fighin ovizir bar kuraba an iti, ezi gumazamiziba dar aman iburagham.
3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “Jeremaia, ni bizir tizimin gari?” Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki fighin ovizibar gari. Fighin aghuiba da bar dera, ezi fighin kuraba, da bar ikufi, gumaziba dar aman iburagham.”
4 Ezi Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam kamakin:
5 “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ghaze, Judan gumazamizir ki me batoghezi, me ghua Kaldian nguazimin ghueziba, ki men garima, me mati fighin ovizir aghuiba.

---

† **23:33:** Me Hibrun akamin aven, akar kam, “akam,” ko akar kam, “osimtizim,” aningin arerem voroghira ghu. Akar kamin arerem, a mingarir pumuning iti. Jerusalemia kamaghin a ginighnigha dibovir akabar kamaghin a dibori, “Ikiavira Itir Godin akam bar oseme.” **24:1:** 2 Atriviba 24:12-16; 2 Eghaghaniba 36:10

6 Ezi ki bar deraghvira men ganiva, deraghvira me geghuvam. Egh ua me
inigh nguazir kamin izam. Ki gavgavim me daning me abinan kogham. Ki
me akaragh me asian kogham.
7 Egh ki men navir averiabar aven nighnizir aghuiba me daningti, me
kamaghin fogh suam, Ki uabi, ki Ikiavira Itir God. Eghti me ua na bagha iziva,
na ko navir vamiran ikiam. Egh nan gumazamizibar otivighti, ki men Godin
ikiam.
8 "Ki, Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki Atrivim Sedekaia uan
gumazir dapaniba ko, Jerusalemian gumazamizir uan nguazimin ikiavira
itir varazira, ko gumazamizir Isipin ghueziba, ki gumazamizir kaba pazi
me damigham, mati gumazim paza fighin ovizir kurar gumaziba daman
iburazibagh ami.
9-10 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Judan amizir biziba
baregh, digavir kuram damigh, egh bar atiatigham. Guizbangira, ki apaniba
ameghti me izi Judan gumazamizir ikiavira itibav sueghti me arighiregham,
eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram, eghti arimariar kuram tarazigh
asighasighti me arimighiram. Ki me batueghti me tintinibar mangegham.
Eghti arazir kamin, ki nguazir ia ko ian ovavibagh aningizir kamin aven, ki
bar ia agivagham. Eghti kantrin igharazir kabar gumazamiziba, ki Judaba
batoghezi me dar ghueziba, me pazivira me damuva me dipovam. Egh
gumazamizir kaba uan apanibar atar akar kurabar me mikim suam, 'Ia
Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.'"

25

Atrivim Nebukatnesar Judabagh asighasigham

1 Ikiavira Itir God Judabav kimamin akam iti, egha akar kam isa Jeremaia
ganingi. Dughiar kamin Josaian otarim Jehoiakim, a Judabar atrivimin
itima, an namba 4in azenim oto. Ezi Nebukatnesar Babilonin atrivim itima
an namba 1in azenim oto.
2 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia akar kam Judaba ko
Jerusalemia mikiri. A kamaghin me mikeme:
3 Emonin otarim Josaia, a Judabar atrivimin itima, an namba 13in
azenimin, ki Jeremaia Ikiavira Itir God na ganingizir akam akuravira ikia iza
namba 23in azenim gifa. Ezi ia a baraghan aghua.
4 Ikiavira Itir God, ia bagha dughiar aviribar uan akam inigha izir gumaz-
iba amadi, kar an ingangarir gumaziba. Ezi ia uan kuariba apirigha men
akaba baraghan aghua.
5 Godin akam inigha izir gumazir kaba ghaze, "Ia bar vaghvagh navibagh
iragh, tuavir kurar ia gin zuim atakigh, egh arazir kurar ia amiba atakigh.
Egh arazir kaba ateghti, Ikiavira Itir God ia ateghti, ia nguazir a ia ko ian
ovavibagh aningizir nguazimin deraghvira iki mamaghira ikiam.
6 Ia asebar gin mangi egh dar ziaba fiva dar ingangaribar amuan marki.
Egh ia aser kabar marvir guabar ingariva, Ikiavira Itir God damuti, a ian
aningaghan marki. Ia Ikiavira Itir Godin akamin gin mangiti, a pazi ia
damighan kogham."
7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei, Nan akam inigha izir gumazim nan akar kamin gun mikemezi, ia nan
akam baraghan aghua. Puvati. Ia asebar marvir guabar ingara, na gamima,
ki aningaghe. Ezi arazir kam bangin, ia paza uarira uarigh ami.
8 "Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ia
nan akam baraghan aghua.

25:1: 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7; Daniel 1:1-2 **25:5:** 2 Atriviba 17:13; Jeremaia 18:11

9 Kamaghin amizi, ia oragh! Ki Ikiavira Itir God, ki notin amadaghan itir
ikizibar diaghiva, egh uaghan Babilonin Atrivim Nebukatnesar, an diagham,
a nan ingangarir gumazimin min ami. Egh ki me inigh iziti, me nguazir
kam ko an boroghin itir kantriba dagh asighasigham. Eghti me ikuvigh
mamaghira ikiam. Eghti gumazamizir igharaziba men ganigh, akirim ragh
me gasi dibovir akabar me mikimiva, egh digavir kuram damuva, egh
puviram atiatingam. Eghti nguazir kamin gumazamiziba aghumsizim iki
mamaghira ikiam.
10 Egh ki men navir aghuimin agoroger arazim ko, bar akongezir arazim
ko, gumaziba amuibar ikiamin arazim, ki bar ada givagham. Eghti witin
oviziba mirmiramin gumaziba puvatigham, kamaghin wit mirmiramin
dagiaba ua tingaghan kogham. Eghti lamin angazangariba ua danganir
kamin puvatigham.
11 Eghti nguazir kam bar ikuvigh danganir kinim otogham. Eghti 70plan
azenibar, nan gumazamizir kaba, Babilonin atrivimin ingangarir gumazir
kinibar ikiam.
12 "Eghti 70plan azeniba givaghtima, ki Babilonin atrivim ko an gumaza-
miziba, ki men arazir kurar me amiba ikarvagh puv me damigham. Egh
Babilonin kantri gasighasigham, an ziar mam Kaldia. Eghti Babilonin
nguazim pura iki mamaghira ikiam.
13 Ki Babilon gasighasighasa mikemezir biziba, Jeremaia bar adav keme.
Ki bizir kaba bar dar amuti, da otivigham. Jeremaia osirizir akinafarir kam,
ki kantriba bar dagh asighasighasa mikemezir akaba bar an iti.
14 Ki ivezir kuram isi Babilonin gumazamiziba, men arazir kurar me
amiziba bagh me daningam. Eghti kantrin igharazir aviribar atrivir gavgav-
iba me dikabin me damuti, me pura ingangarir gumazamizir kinibar min
ingangarim damuam."

God gumazamiziba bar me gasighasighasa

15 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin na migei, "Jeremaia,
wainin kavin ki suirazir kam, kar nan aningagharimin ababanim. Ni kavin
kam inighti, ki ni amadaghti, ni gumazamizir aviriba bagh mangigh, me
damighti, me wainin kavin kamin itim ami.
16 Eghti ki apaniba ameghti, me, me misoghiva, me gasighasigham, kam-
aghin me mati, me wainin dipar kabar amegh givagh, gumazir onganibar
min otivigh, bar paziviра daruam."
17 Ezi ki Ikiavira Itir Godin dafarimin wainin kavin kam inigha, gumaza-
mizir kaba bagha ghugha, me gamizima me aneme.*
18 Ki faragha ghua Jerusalem ko Judan nguibar igharaziba, ko atriviba, ko
Judan gumazir dapaniba, ki me gamizi, me wainin dipar kam ame. Egha
Judan atrivim ko gumazir dapaniba bar ikuvizi, nguazir kam pura nguazir
kinimin oto. Ezi gumazamizir igharaziba Judan kantrin gara, akirim ragha
me gasa dibovir akabar me migia, bar digavir kuram gamua, puviram atiati.
Egha gumazamizir kaba akar kurabar uari uan apanibav kimasa, kamaghin
me migei, "Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham." Bizir kaba datirighin bar
moghira otivigha gifa.
19 Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua, Isipin atrivim ko, an ingangarir
gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko, an gumazamiziba ko,

25:10: Aisaia 24:7; Jeremaia 7:34; 16:9; Esekiel 26:13; Hosea 2:11; Akar Mogomem 18:22-23 **25:11:** 2 Eghaghaniba 36:21; Jeremaia 29:10; Daniel 9:2 * **25:17:** Jeremaia kamaghin migia ghaze, gumazamiziba amezir kavin dipar kamin akar isin zuim kamakin: God men arazir kuraba ikarvagh ivezim kuram me daningam. Ni Jeremaia 46-51in uaghan an gan.

20 gumazamizir igharazir Isipin tongin itiba sara bar me ganingi. Egha ki
ghua Usin nguazimin atriviba ko, Filistian nguazimin atriviba sara, ki bar
me ganingi. Filistia nguibar kaba iti: Askelon, Gasa ko, Ekron ko Asdotin
nguibamin ikiavira itir varazira.
21 Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua, Idomin kantri ko, Moapin kantri
ko, Amonia ko,
22 Tairin atriviba ko, Saidonin atriviba ko, ongarimin vongin itir nguibabar
atriviba sara, ki bar me ganingi.
23 Egha ki ghua Dedanin gumazamiziba ko, Teman gumazamiziba ko,
Busin gumazamiziba ko, gumazamizir uan dapanir minedevir arizibar pira
da oteviba, sara bar me ganingi.
24 Egha ki ghua Arebian atriviba ko, gumazamiziba puvatizir danganimin
itir ikizir igharagha gariba, men atrivibagh aningi.
25 Egha ghua Simrin atriviba ko, Elamin kantrin atriviba ko, Midian
kantrin atriviba ko,
26 nguazir notin amadaghan itibar atriviba, men marazi saghon itima,
marazi roghira iti, ki vaghvagha bar me ganingi. Ki nguazir kamin kantriba
bar dar atriviba, ki bar me ganingi, ezi me aneme. Ezi bar abuan Babilonin
atrivim abuananam ame.
27 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, "Jeremaia, ni akar kam
gumazamizir kabav kemegh. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
Israelian God, ki kamaghin migei, 'Ki apaniba amadaghti, me izi ia misogh
ia gasighasigham, eghti ia wainin dipar kam ami mangivira iki wainin dipar
bar aviribar amiva, ia bar onganigh, mighiva nguazim giregh ua dikavan
kogham.'
28 Jeremaia, me ti nin dafarimin kavin kam inian aghuaghti, ni kamaghin
me mikim, 'Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ia a inigh
aneremi!
29 Ia oragh! Ki nguazir kamin gumazamiziba bar pazivira me damigham.
Ki Jerusalemin bizir kam faragh a damuam, kar nan nguibamra, ki uan ziam
fasa a ginaba. Ezi ia ti ghaze, ki ia gitagham, a? Bar puvati. Ki Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ki apaniba ateghti me mangi nguazir
kamin gumazamiziba bar me misogham.'
30 "Jeremaia, ki ni ganingizir akaba, ni bar adar gun mikemegh. Ni
gumazamizir kaba kamaghin me mikemegh:

" 'Ikiavira Itir God uan Nguibamin overiamin ikiva,
pamtemin tiarim akarigh uan gumazamizibav kimam.
A pamtemin nguazir kamin uan gumazamizibar diagham,
mati gumaziba wainin dipaba otivasa wainin oviziba dika dei moghin
dimam.
31 An dimdiar kamin niginim, bar nguazim avaragham.
Ezi dimdiar kamin mingarim kamakin.
Ikiavira Itir God nguazir kamin gumazamiziba bar me tuisigham.
A kantriba bar dar gumazamiziba isi kot darigham.
Egh ana apaniba ameghti me mangiva,
gumazamizir arazir kurabagh amibav soghti, me arimighiram.
Ikiavira Itir God, a kamaghin mikeme.

32 " 'Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin mikeme:
Ia oragh. Kantriba bar ikuvigham.
Bizir kam, faragh kantrin tamin otogham,
egh mangi bar kantribar otivam.
Ezi asighasizir kam, mati aminir ekiam bar saghon dikavigha iva iza

nguazim bar a garui.’ ”

33 Eghtɨ dughiar kamɨn, Ikiavɨra Itir God gumazamizibav mɨsoghtɨ me arɨghirɨtɨ, men kuaba tintinibar nguibaba bar dar ikiam. Eghtɨ men apangkuv aziva, men kuaba akuva, me afamin gumaziba puvatɨgham. Men kuaba afiar buaribar mɨn tintinibar nguazimɨn irɨv ikiam.

34 Ia gumazamizibar gumazir dapaniba ko me geghuva men gariba,
mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipbagh eghufi, ia bar puvɨrama azi.
Apaniba izɨ ia mɨsoghtɨ ia arɨmɨghiramin dughiam otogha gɨfa.
Eghtɨ gɨn me gumazamizir ikiavɨra itiba batuegham.
Kamaghɨn amizɨ, ia nguazim giregh a gɨpoghpogh.
Ia nguazir mɨner aghuim irɨgha bɨaghirezɨ moghɨn, ia iregh bar ikuvigham.
35 Sipsipbagh eghuvir gumaziba,
ia arɨ mangɨ bizir kurar kam gitaghamin mogomer danganiba puvatɨ.
36 Ikiavɨra Itir God danganir men sipsipba apir grazibagh asɨghasɨki.
Kamaghɨn amizɨ, ia oragh!
Datɨrɨghɨn sipsipbagh eghuvir gumaziba bar puv aziava arai.
37 Ikiavɨra Itir God bar puvɨram ian anɨngaghe.
Kamaghɨn amizɨ, a mati sipsipba avughsa nɨmɨra itir danganir grazir aghuiba itibagh asɨghasɨki.
38 Ikiavɨra Itir God dɨkavigha, laionɨn mɨn uan danganir mogomem ataki.
Ikiavɨra Itir God bar anɨngaghegha apaniba amangizɨ, me iza Judabav sosi.
Ezɨ men nguazim bar ikuvigha, danganir kɨnim gava.

Gumazir dapaniba ko gumazamiziba Jeremaian akam batoke

26

(Sapta 26--36)

Gumazamiziba Jeremaia mɨsueghtɨ an aremeghasa

1 Josaian otarim Jehoiakim, a Judan atrivimɨn otivir dughiamɨn, Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn Jeremaia mɨgei,
2 “Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨgei: Nɨ mangɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn aven mangɨ, me uari akuvir Danganimɨn tughɨv ikɨva, Judan itir nguibabar gumazamiziba akam bar me mɨkɨm. Kar gumazamizir nan Dɨpenimɨn aven iza nan ziam feba. Eghtɨ akar kɨ nɨ ganɨngiziba, nɨ me mɨkemegh. Nɨ akatam ataghɨraghan markɨ.
3 Egh dughiar nɨ nan akaba bar ada akunam, eghtɨ gumazamiziba nɨn akam baragh, egh navibagh iragh, egh arazir kurar me amiba ategham. Eghtɨ kɨ nɨghnɨzim giragh, bizir kurar kɨ me damuasa mɨkemezibar amuan kogham.
4 Nɨ akar kamɨn me mɨkemegh, ‘Ikiavɨra Itir God kamaghɨn ia mɨkɨmasa: Ia nan akam baragh, kɨ ia ganɨngizir Arazibar gɨn mangɨ.
5 Egh nan akam inigha izir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, me ia ganɨngizir akaba, ia bar dar gɨn mangɨ. Dughiar avɨribar kɨ akam inigha izir gumaziba amadima, me iza akam ia mɨkɨri, ezɨ ia men akabar gɨn zuir puvatɨ.

26:1: 2 Atriviba 23:36--24:6; 2 Eghaghaniba 36:5-7

6 Egh ia nan akam batueghti, ki Dipenir kam gasighasigham. Mati ki fomira
uan dipenim Silon nguibamin a gamizi mokin. Eghti nguibar igharazibar
gumazamiziba gin uan apaniba akar kurabar me mikimsi, me kamaghin me
mikimam, "Ia Jeremaia ikuvizi moghin ia ikuvigham." ' "
7-8 Ezi Jeremaia dikavigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghugha, Ikiavira
Itir God a mikemezir akar kaba bar dar gun gumazamiziba bar me mikeme.
Ezi ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumazamiziba
bar akam baraki. Ezi Jeremaia mikemegha givazima, ofa gamir gumaziba
ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumazamiziba bar an suigha ghaze, "Na
aremegh.
9 Manmaghsua ni Ikiavira Itir Godin ziamin, akar kurar kam akuri? Ni ka-
maghin mikiman marki, Dipenir kam Silo ikuvizi moghin a ikuvigham. Egh
ni kamaghin mikiman marki, nguibar kam ikuvigham, eghti gumazamiziba
uam an ikian kogham." Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin
aven itir gumazamiziba, me bar iza Jeremaia ekiaru.
10 Ezi dughiar kamin Judan gumazir dapaniba atrivimin dipenimin ikia,
egha bizir kabar akaba barasi. Egha me dikavigha ghuavanaga, Ikiavira
Itir Godin Dipenim avinizir tiar akamin otifi. Egha me uan dabirabibagh
apia. Men dabirabiba Ikiavira Itir Godin Dipenimin avinizir divazimin aven
mangamin tiar akam boroghin iti, tiar akar me kamaghin diborim, Tiarakar
Igiam.
11 Ezi ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumazir
dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira me migei, "Gumazir kam kam-
aghin mikeme, nguibar ekiar kam ikuvigham. Ia uari an akar kam baraki.
Kamaghin amizi, bizir kam bangin, an aremegham."
12 Ezi gumazir dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira, Jeremaia kam-
aghin men akaba ikara, "Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki akam inigha
izir gumazimin akar ia oraghizir kam, an gun mikeme. A uabi ghaze, Dipenir
kam ko nguibar ekiar kam ikuvigham.
13 Eghti datirighin ia uan daroriba ko arazibar kirigh. Egh ia Ikiavira Itir
God, en Godin akamin gin mangi. Egh ia kamaghin damighti, Ikiavira Itir God
uan nighnizim giraghiva, bizir a ia gasighasighasa mikemezibar amighan
kogham.
14 Ezi ko, ki ian agharimin iti. Ia bizitamin na damusi, egh ia a ginighnigh
suam, ian arazir kam deragh voroghira mangiti, ia a damu.
15 Ezi ki kamaghsua, ia deraghavira kamaghin fogh. Bar guizbangira,
Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki iza akar ki ia mikemezir kabav gei. Eghti
ia na misueghti ki aremegham, ia kamaghin fogh, ia gumazir arazir kuratam
gamizir puvatizim puram a misueghti an aremeghti, ia an osimtizim iniam.
Eghti osimtizir kam a nguibar ekiar kamin ikiva, uaghan bar moghira
nguibar kamin gumazamiziba sara ikiam."
16 Jeremaia mikemegha givazima, gumazir dapaniba ko gumazamiziba
bar moghira dikavigha ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaz-
ibav gia ghaze, "Gumazir kam, Ikiavira Itir God, en God, an ziamin akam
akuri. An osimtiziba puvati, kamaghin amizi, e a misueghti ana aremeghan
kogham."
17 Ezi Judan gumazir aruar maba dikavigha kamaghin uari akuvagha itir
gumazamizibav gei,
18 "Fomira, Hesekia Judan atrivimin itir dughiamin, Moresetin nguibamin
itir Godin akam inigha izir gumazim Maika, akam Judabav kira ghaze,

---

26:6: Josua 18:1; Onger Akaba 78:60; Jeremaia 7:12-14 **26:13:** Jeremaia 7:3; 26:3; 26:19 **26:18:** Maika 3:12

‘Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Jerusalemin biziba bar ikuvigham, egh minezir pozimin otogham. Egh Saion nguazir kinimin min ikiti, gumazamiziba an dagher azenibar ingaram. Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim iti naghin mighsiar kam, ruarim a batogham.’

19 Maika kamaghin migei, Hesekia ko Judaba bar moghira ti a misoghezi an areme, a? Bar puvati. Hesekia Ikiavira Itir Godin apengan ikia, egha uan gumazamiziba bagha an azangsisi. Ezi Ikiavira Itir God nighnizim giragha, bizir kurar a me damuasa mikemezibagh amizir puvati. Ezi erara, arazir e Jeremaia damuasa mikemezim, an osimtizir ekiam inigh izi e datigham!”

20 (Ezi gin gumazir mam, an ziam Uria, a Godin akam inigha izir gumazir mam, a Ikiavira Itir Godin ziamin akam akuri. Uria a Semaian otarim, egha Kiriat Jearimin nguibamin gumazim. A Jeremaia mikemezi moghin, Jerusalemin nguibar ekiam ko Judan nguazim ikuvighasa a mikeme.

21 Ezi Atrivim Jehoiakim uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumaziba ko, me Urian akar kam baraki. Egha atrivim a misoghasa amima, Uria atiatigha ara Isipin ghu.

22 Egha Atrivim Jehoiakim, Akborin otarim Elnatan amadazi a gumazir maba ko me Isipin ghue.

23 Me ghua Uria inigha atrivim bagha ize. Ezi atrivim gumazibav kemezi me midorozir sababar a misoghezi an aremezi, me an kuam isa gumazir kinibar matmatiam mikini.)

24 Ezi gumaziba iza Jeremaia misueghti an aremeghasa amima, Safanin otarim Ahikam Jeremaian akurazi, me paza a gamizir puvati.

27

Kantriba bar, Atrivim Nebukatnesarin apengan ikiam

1 Josaian otarim Sedekaia, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme,

2 “Ni ter ararir ruarir taba inigh, benir ruarir dar afamiba inigh, mati gumazim ingangarim damuasa bizir kamning isa bulmakaun tuem garizi moghin, da isi uan tuem datigh.

3 Egh ni tuebagh arizir ter araribar ingarigh, vaghvagh Idomin atrivim ko, Moapin atrivim ko, Amonin atrivim ko, Tairin atrivim ko, Saidonin atrivim, me bagh ada amadagh. Ni fo, atrivir kabar gumazir dapaniba, en atrivim Sedekaia ko mikimasa Jerusalemin ize. Kamaghin amizi, ni tuebagh arizir ter ararir kaba isi me daningigh, eghti me da inigh uan atriviba bagh mangi.

4 Ni kamaghin men atrivibav mikimsi gumazir kabav kemegh: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin akam ian atrivibar iti:

5 Ki uabi uan gavgavir ekiamin nguazir kamin ingari, egha ki uaghan gumazamiziba ko, asizibar ingarizi da nguazir kamin iti. Ki uabi uan ifongiamin gin ghua, nguaziba abigha gumazamizibagh anidi.

6 Ki datirighin ian kantriba isa, Babilonin Atrivim Nebukatnesar ganidi, a nan ingangarir gumazim. Egha uaghan ki asizir atiaba isa bar a ganingi, eghti gin me an apengan ikiam.

7 Kantriba bar an apengan iki, egh uaghan an otarim ko, an igiav otarir gin otivamim sara men apengan ikiam. Me Babilonin apengan iki mangi, ki Babilon gasighasighamin dughiar ki misevezimin tugham. Dughiar kamin, kantrin aviriba ko atrivir gavgaviba Babilonin dikabiragh, me damuti me pura men ingangarir gumazir kinibar otivigham.

27:1: 2 Atriviba 24:18-20; 2 Eghaghaniba 36:11-13

8 “Egh kantrin igharaz tamin gumazamiziba Atrivim Nebukatnesar ateghti, a me gativagh men ganan aghuagham, mati gumazim ingangarim
damuasa ter ararim isa bulmakaubar tuebagh ariki, eghti ki kantrin kam
paziva a damigham. Egh ki Ikiavira Itir God, ki apaniba amadaghti me izi me
misogham. Eghti me dagheba otevegh arimariar kuraba iniam. Eghti arazir
kabar, ki Atrivim Nebukatnesar ateghti, a kantrin kamin gumazamiziba bar
me agivagham.
9 Kamaghin amizi, ia atriviba, ian akam inigha izir gumaziba ko, ian kuku-
nir gumaziba ko, ian irebabar mingaribar gun migeiba ko, ian imezibagh
amir gumaziba ko, ian akavsiabagh amir gumaziba, ia kuaribar arigh me
baraghan marki. Gumazir kaba ghaze, ia Babilonin atrivimin apengan ikian
kogham.
10 Me ia gifari. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti
ia uan nguaziba ategh saghon mangegham. Egh ia bar ikuvigham.
11 Eghti kantrin tamin gumazamiziba Babilonin atrivim ateghti, a me
gativagh men ganam, kar mati bulmakau pura uabi isa gumazimin taghizi
a ter ararim isa an tuem gatigha, egha ingarasa a getui. Eghti ki gumaza-
mizir kaba ateghti, me deraghvira uan nguazimin ikiva, uari bagh dagher
azenibar ingaram. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”
12 Ezi ki Jeremaia, ki akar kamra Judan Atrivim Sedekaia ganingi. Ki ka-
maghin a mikeme, “Ia Judaba, ia uan tueba isi Nebukatnesarin ter araribar
apengan ada amangigh, aneteghti a uan gumazamiziba ko, me ia gativagh
ian ganam. Ia kamaghin damu, ia deraghvira ikiam.
13 Ikiavira Itir God mikemegha gifa: Ni uan gumazamiziba ko Babilonin
apengan ikian aghuaghti, apaniba ian taraziv sueghti me arimighiregham,
eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram
inigh arimighiregham. Ni uan gumazamiziba ko, onganigh akaba batoghti,
bizir kaba ia gasighasigham.
14 Ia fo, akam inigha izir ifavarir gumaziba ghaze, ia Babilonin atrivimin
apengan ikian kogham. Puvati, me pura ia gifari. Ia men akaba baraghan
marki.
15 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki me amadazir puvati. Me nan
ziamin akar ifavarim akuri. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti,
ki ia batueghti, ia uan nguibam ategh bar ikuvigham. Ezi akam inigha izir
ifavarir gumazir akaba ia mikiriba, me uaghan bar ikuvigham.”
16 Ki ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba bar me bagha kamaghin akam
akura ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ia akam inigha
izir gumazir ifavarir kabar akaba baraghan marki. Me ghaze, ‘Me kiran
oveghangin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin bizir
Babilonin itiba, me bar ada inigh ua Jerusalemin izam.’ Godin akam inigha
izir gumazir ifavarir kaba pura ia gifari.
17 Ia men akam baraghan marki. Ia Babilonin atrivimin apengan iki,
deraghvira ikiam. Puvatightima, nguibar kaba ikuvigham.
18 Gumazir kaba, me guizbangira akam inigha izir gumaziba, egh me
guizbangira Ikiavira Itir God, dama akam inigh izisi, Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itimin azaraghti, an apaniba ateghti me Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven ingangarim damuamin biziba, ko atrivimin dipenimin itir
bizir aghuiba ko, Jerusalemin danganir igharaziba bar moghira, dar itir bizir
naba inigh Babilonin mangan kogham.
19-21 “Atrivim Nebukatnesar Jerusalemin izegha, Judan Atrivim Jehoiakin
ini, a Jehoiakimin otarim. Egha uaghan Juda ko Jerusalemian gumazir
dapaniba ini. Egha men akua kalabus bagha Babilonin ghu. Egha a bizir
aghuir maba ataghizi da Jerusalemin iti. A brasin dipenir akiniba ko, tengin

ekiar me brasin ingarizim ko, me brasin ingarizir bizir me tengin doziba isin afamiba, me bizir kaba inizir puvati. Egha uaghan ingarizir bizir aghuir nan Dipenimin itir maba ko, atrivimin dipenimin itiba ko, bizir igharazir Jerusalemin itir maba inizir puvati. Ezi ki God, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin ia migei,
22 'Apaniba bizir kaba bar ada inigh Babilonin mangam. Eghti bizir kaba Babilonin iki mangi dughiar ki inabazimin, ki uam adagh inirigham. Eghti dughiar kamin ki ua me inighti, me ua Jerusalemin ikiam.' "

28

Hanania gumazamizibagh ifari

1 Azenir kamin, Sedekaia Judan atrivim igiamra an otogha atrivimin ikia zuima an namba 4in azenim. Egha azenir kamin namba 5in iakinimin, Gibeonin nguibamin gumazir mam, a Godin akam inigha izir gumazim Hanania, Asurin otarim, a iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iza ofa gamir gumaziba ko gumazamiziba bar moghira, men damazimin akar mam Jeremaia ganidi. A kamaghin migei,
2 "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin mikeme, 'Babilonin atrivim ia gativagha, mati gumazim ter ararim isa bulmakaun tuem gatigha a gatifa. Ezi ki ter ararir ian tuebagh atiziba, ki dar pirigha gifa, ezi da ua ia gativagh ian ganan kogham.
3 Azenir pumuning ikivira ikiti, ki ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin bizir kaba bar ada inigham, kar bizir Nebukatnesar inigha Babilonin ghuziba, ezi ki ua da inigh Jerusalemin izam.
4 Egh ki uaghan Judan Atrivim Jehoiakin, a Jehoiakimin otarim, a inigh egh Babilonin kalabusin itir marazi sara ua men aku Judan nguazimin izam. Guizbangira, ki Babilonin atrivim ian tuebagh arighizir ter arariba, ki kaba apirigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.' "
5 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia datirighin dikavigha ofa gamir gumaziba ko, gumazamizir Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin tuivighav itibar damazimin, Godin akam inigha izir gumazim Hananian akam ikarvasi.
6 Jeremaia kamaghin migei, "Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ni mikemezi moghin damuasa ki ifonge. Ikiavira Itir God nin akam inigha izir gumazimin akar kabar amuti, da guizbangiram otivigham. Egh a uan Dipenimin biziba uam ada iniam. Egh Babilonin itir gumazamizir kaba, a ua me inigh Jerusalemin izam.
7 Ezi datirighin gumazamiziba ko ia bar moghira oraghti, ki akar igharazim mikimasa.
8 Bar fomira iza datirikin, Godin akam inigha izir gumaziba en faragha otifi. Me kamaghin migia ghaze, Midorozir ekiaba ko, mitiriar ekiaba ko, arimariar kuraba, da kantrin aviriba bativ, uaghan nguibar ekiabar otivam.
9 Eghti akam inigha izir gumazibar tav kamaghin mikim suam, Gumazamiziba dabirabir aghuim ikiam, e foghan kogham, akar kam a guizbangira, o puvati. Eghti gin, akam guizbangiram otoghti, e datirighin fogham, Bar guizbangira, Ikiavira Itir God akar kam isa, akam inigha izir gumazim ganingigha anemadazi a ize."
10 Jeremaia akar kam mikemegha givazi, Hanania ter ararim Jeremaia uabi uan tuem gatizir kam ini. Egha Hanania ter ararir kam bar anepirahgharikі.

28:1: 2 Atriviba 24:18-20; 2 Eghaghaniba 36:11-13

11 Egha a gumazamizibar damazimin tugha ghaze, “Ikiavira Itir God
kamaghin mikeme. Ezi arazir kamra, ki ter ararir Nebukatnesar tintinibar
kantribar gumazamizibar tuebagh ariziba apirarigham. Azenir pumuning
givaghan koghtima, ki kamaghin damigham.” Jeremaia akar kam baregha
ghu.
12 Godin akam inigha izir gumazim Hanania, a Godin akam inigha izir
gumazim Jeremaian firimin itir ter ararir kam apiriaghati, ezi dughiar maba
givazima, gin Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migia ghaze,
13 “Ni mangi akar kamin gun Hanania mikemegh. Me tememin ingarizir
ter ararir kam ni anepirigha gifa. Ezi ni ainin igiatamin ingarigh, egh ter
ararir ni dipirizir kamin danganim datigh.
14 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin
mikeme: Ki uabi ainin me ingarizim inigha Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba bar moghira men tuebagh ariki, ezi me pura Babilonin Atrivim
Nebukatnesarin ingangarir gumazamizibar iti. Egha ki asizir atiaba sara a
ganingizi, da uaghan an apengan iti.”
15 Jeremaia akar kam mikemegha givagha, ua kamaghin Hanania migei,
“Hanania, ni oragh. Ikiavira Itir God ni amadazi ni izezir puvati. Ezi ni
gumazamizibagh ifarazi, me nin akar ifavariba nighnizir gavgavimin dar iti.
16 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migei: Nin akaba gumaza-
mizibagh ekuizi, me nan akaba barazir puvati. Kamaghin, ki nguazir kamin
ni agivagham. Ni azenir kamnaghiram aremegham.”
17 Ezi azenir kamra an namba 7in iakinim ikiavira itima, Godin akam
inigha izir gumazim Hanania aremegha gifa.

29

Jeremaia Judan Babilonin itiba bagha akinafarim osiri

1 Jeremaia Jerusalemin ikiava, akinafarim osirigha gumazamizir kaba
bagha anemada: Gumazir dapanir ikiavira itiba ko, ofa gamir gumaziba
ko, Godin akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumazamizir Babilonin
itiba. Gumazamizir kaba bar moghira, Atrivim Nebukatnesar faragha
Jerusalemin me inigha, Babilonin kalabus darighasa men akua ghue.
2 Babilonia faragha iza Jerusalemin izegha, Atrivim Jehoiakin ko gumaza-
mizir avirim inigha men akua Babilonin ghuegha gifa, ezi gin Jeremaia
akinafarir kam osiri. Me atrivim ko an amebam, ko atrivimin dipenimin
ingarir gumazir ekiaba ko, Judaba ko Jerusalemian gumazir dapaniba ko,
fofozir gumazir bizir aghuibar ingariba ko, ainin bizibar ingarir gumaziba,
me bar moghira ghue.
3 Dughiar kamin Judabar Atrivim Sedekaia, a Safanin otarim Elasa ko,
Hilkian otarim Gemaria, aning amadazi aning Babilonian Atrivim Nebukat-
nesar bagha zui. Ezi Jeremaia Judan Babilonin itiba bagha akinafarir kam
isa aning ganingizi aning a inigha zui. Akinafarir kam kamaghin mikeme,
4 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin
mikeme. Ia Judaba, ia oragh. Ki Jerusalemin ia batuegha ia amadazi ia
Babilonin ghue.
5 Egh ia uari bagh dipenibar ingariva, dagher azeniba opariva, azenir
kabar dagheba ini.
6 Egh ia gumaziba amuibar ikiva boriba bati. Eghti ian otariba gin amuibar
ikiva uari, uari bagh boriba bati. Egh ia ikizir avirir ekiam ikiam. Ia uari uari
damuti, ian dibobonim magiran marki.

29:1: 2 Atriviba 24:12-16; 2 Eghaghaniba 36:10

7 Ki ian akua nguibar ekiar ia datirighin itir kamin ghu. Eghti ia nguibar
ekiar kam bagh pamten ingar deragh a damuti an amiraghirigh deraghvira
ikiam. Eghti ia a bagh Ikiavira Itir God ko mikimti, a nguibar ekiar kam de-
raghviram a damuam. Guizbangira, nguibar kam amiraghirigh deraghvira
ikiti, ia uaghan amiraghirigh deraghvira ikiam.
8 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira
ia migei, ia akam inigha izir ifavarir gumaziba ko kukunir gumaziba, ia
me ateghti me ia gifaran marki. Egha ia garir irebar aghuiba, gumazir dar
mingariba abigha ia migeiba, ia me baraghan marki.
9 Akam inigha izir gumaziba nan ziamin gun migeir akar kaba, da pura
ifavarir akaba. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki akatam me
ganingizir puvati.
10 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Akar kamin mingarim a
kamakin. Babilon ia gativagh ian ganasa, ki 70plan azenibagh inaba.
Eghti azenir kaba givaghtima Babilon ikuvigham. Eghti dughiar kamin ki
ia ginirigh, ua ian aku Jerusalemin izam, kar ki uan akar dikirizimin gin
mangiva a damuam.
11 Ki Ikiavira Itir God, ki bizir ian akurvaghsi damuamiba, ki adagh
nighnigha dagh fogha gifa. Ki deraghvira ia damuti ia navir amirizim ko,
dabirabir aghuim ikiasa ki ifonge. Ki pazi ia damuan aghua. Ia bizir ki
damuamin kabagh nighnigh, dughiar kam mizuam ikiti, an otogham.
12 Egh dughiar kamin ia nan boroghin iziva, egh nan dimiva, egh na ko
mikimti, ki ian dimdiam baragham.
13 Eghti dughiar kamin ia uan ifongiaba ko navir averiabar na buri nan
gansi bar pamtemin ingaram. Ia kamaghin damu nan apigh nan boroghira
izam.
14 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki ia ateghti ia nan boroghira
izam. Eghti ki ua ia damuti ia deraghvira ikiam. Eghti ki kantriba ko
danganir ki ia batoghezi ia ghueziba, ki me da bar moghira ia akuvagh ia
iniam. Egh ki ua ian aku danganir ia fomira ikezimin mangam.
15 "Ia ti ghaze, ia Babilonin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, uan akam
inigha izir gumaziba, ia ganingi.*
16 Ezi Ikiavira Itir God, atrivir datirighin Judan kantri gativagha Devitin
atrivir dabirabim gaperaghav itir kam ginighnigha, egha ian akar gumazir
ia ko kalabusin ikezir puvatizibagh nighnigha, kamaghin migei:
17 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ki apaniba amadaghti
me izi gumazamizir Judan ikiavira itir daraziv sogham. Eghti ki me damuti
me dagheba puvatigh, arimariar kuram iniam. Me bar fighin kurabar min
otivigham, eghti gumazamiziba dar aman iburagham.
18 Egh ki kamaghira damuvira mangi midorozir ekiaba ko, dagheba pu-
vatighamin dughiaba ko arimariar kurabar amuti, da me bativira ikiam.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir kurar ki Judaba me damuasa
mikemezibar akam baregh, bar digavir kuram damigh atiatingam. Egh
ki Judaba batueghti me tintinibar mangegham. Eghti kantrin igharazir
kabar gumazamiziba pazi me damuva, dibovir akabar me mikimam. Egh
gumazamizir kaba uari uan apaniba akar kurabar me mikimsiva, kamaghin
me mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.'

29:10: 2 Eghaghaniba 36:21; Jeremaia 25:11; Daniel 9:2 **29:11:** Aisaia 40:9-11; Jeremaia 30:9-10; 30:18-22 **29:12:** Onger Akaba 50:15; 145:19; Jeremaia 33:3 **29:13:** Godin Araziba 4:29; 1 Eghaghaniba 22:19; 2 Eghaghaniba 6:37; Jeremaia 24:7 **29:14:** Aisaia 43:5-6; Jeremaia 16:15; 23:8; 30:3 * **29:15:** Ikiavira Itir God ua akam inigha izir gumazibar gumazir pumuningin, a ves 20-23in aven gun migei.

19 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, me nan akam batoghezi, kamaghin ki bizir
kabar me damuam. Ki dughiar aviribar uan akam inigha izir gumaziba
amadi, me nan ingangarir gumaziba. Ezi me ia bagha izima, ia men akaba
baraghan aghua. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegh gifa.
20 "Ia gumazamizir ki Jerusalemin bar ia batuegha, ia amadazi ia Babilonin
ghueziba, ia Ikiavira Itir Godin akam deraghviram abaragh.
21 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki akam inigha
izir gumazir ifavarir pumuning ginighnisi. Kar, Kolaian otarim, Ahap ko,
Masean otarim, Sedekaia. Egha ki kamaghin migei, Aning nan ziam gifara
akam akuri. Kamaghin amizi, ki aning isi Babilonin Atrivim Nebukatnesarin
agharim datigham. Eghti a kamaghin mikimam, me ian damazibar aning
misueghti aning aremegham.
22 Ezi ia Judan Babilonin itiba, ia namakatam akar kuramin a mikimamin
dughiamin, ia kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God ni gasighasigham, mati
a Sedekaia ko Ahap gamizi, Babilonin atrivim avimin aning gaponge.'
23 Aning Israelian tongin bar arazir kuram gami, egha aning namakabar
amuiba koma akuava, nan ziam gifara akam akuri. Ki akar kam me
ganingizir puvati. Kirara, ki aning gara aning gifogha givagha aningin gun
migei. Kamaghin amizi, ki aning gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki
kamaghin mikemegha gifa."

Jeremaia akar gavgavim isa Semaia ganingi

24 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, "Jeremaia, ni Nehelamin nguibamin
gumazim Semaia akar kam a mikemegh.
25 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin
mikeme, Semaia, ni uan nighnizimin gin ghua, Masean otarim Sefanaia,
a ofa gamir gumazir mam, a ko ofa gamir gumazir igharaziba bar, ko
gumazamizir Jerusalemin itiba bar moghira, ni uan ziamin akinafarim
osirigha me bagha anemada. Nin akinafarim kamaghin mikeme:
26 Sefanaia, Ikiavira Itir God ni amisefe, eghti ni ofa gamir gumazimin iki,
ni Jehoiadan danganim inigh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ganam. Eghti
gumazitam ifaragh onganigh akam inigha izir gumazimin min akam akunti,
kar nin ingangarir ni damuamim: Ni a isi kalabus datigh, an sueba ko
dafariba ikegh, ainin an firim dafagh.
27 Egha ni manmaghsua Anatotin nguibamin gumazim Jeremaia akiran
aghua? Kar gumazir ian tongin akam inigha izir gumazimin min akam
akurir gumazim.
28 E Babilonin kagh itir gumazamiziba, an e bagha akam amadagha
ghaze, 'Ia dughiar ruarimin kalabusin ikiam. Kamaghin amizi, ia uari bagh
dipenibar ingariva, azenibar dagheba oparіva, azenir kabar dagheba ini.'"
29 Ofa gamir gumazim Sefanaia, Semaian akinafarim inigha Jeremaia
bagha ghugha, a bagha akinafarir kam dibori.
30 An a diponegha givazima, Ikiavira Itir God kamaghin akam isa Jeremaia
ganingi,
31 "Jeremaia, ni akam isi bar Judan Babilonin kalabusin itir adarazi
bagh anemadagh, kamaghin me mikim suam: Ikiavira Itir God, Nehe-
lamin nguibamin gumazim Semaia ginighnigha ghaze, ki ia bagha Semaia
amadazir puvati. Ezi an akam inigha izir gumazimin min akamin gun ia
mikeme, egha ia gamizima, ia akar ifavarir kam nighnizir gavgavim an iti.
32 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Nehelamin nguibamin gu-
mazim Semaia, gumazamizibagh etuima me nan akaba batosi. Kamaghin
amizi, ki a ko an adarazi puv me damigham. Egh bizir aghuir ki uan

gumazamiziba bagh damuti da otivighamiba, an adarazir gumazitam, bizir kabar gansi ikeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

30

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deragh me damuasa akam akiri

1 Ikiavira Itir God kamaghin akam Jeremaia ganiga ghaze,
2 “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ni akinafaritam
inigh, egh ki ni ganingizir akaba bar ada osirigh.
3 Ki Ikiavira Itir God, nan gumazamiziba Israelia ko Judaba, me ua de-
raghvira ikiasa, ki me bagha dughiam amisevegha gifa. Ki ua men aku
nguazir ki men ovavibagh aningizimin izam, eghti a ua men nguazimra
otogham.”
4 Ikiavira Itir God Israelia ko Judabagh nighnigha ghaze:

5 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme:
E orazima, gumazamiziba navir amirizimin itir puvatigha,
bar atiatia digavir kuram gamua bar puviram azi.
6 Manmaghin ami?
Gumaziba ti boriba bati, a? Puvatigham.
Ezi manmaghsua, ki gumazibar garima, me vaghvagha dafariba isa uan
navibagh ariki,
mati amizim borim batasa mizazir ekiam isi moghin arai.
Manmaghsua, men guaba igharagha otivigha gari,
mati gumazim bar puviram atiati.
7 Iavzika! Dughiar bar kurar mam otivasava ami.
Egha dughiar kam bar dughiar kurar maba bar adagh afira.
Nan gumazamiziba, Israelia, me dughiar kamin osimtizir bar ekiam iniam.
Eghti ki ua me iniam.”

8 “Egh dughiar kamin apaniba Israelian tuebagh atizir ter ararir kaba ki
da apirigh, men kalabuziam agivagham. Eghti me ua pura igharaz darazir
ingangarir gumazir kinibar min ikian kogham. Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin mikeme.
9 Ki Ikiavira Itir God, men God, me nan apengan ikiam. Eghti ki me bagh
Atrivim Devitin ovavir boribar tav amiseveghti, a me gativagh men ganam.
Eghti me an apengan ikiam.”

10 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
“Ia Israelia, ia Jekopin ovavir boriba, ia nan ingangarir gumazamiziba,
ia atiatingiva digavir kuram damuan marki.
Bar guizbangira, ia kantrin saghon itir kamin kalabusin iti.
Eghti ki ua ia inighti,
ia ua uan nguazimra izegh, deraghvira dapiagham.
Eghti tarazi ua ia damuti ia atiatingan kogham.
11 Ki Ikiavira Itir God, ki ia ko iki ian akurvagham.
Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin igharazibar tongin itiba,
ki bar me agivagham.
Egh ki ia agivaghan kogham.
Guizbangira, ki puv ia damigham,
ki arazir voroghira itim ginighnigha ia akiri.”

30:10: Jeremaia 46:27-28

12 Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei:
“Ia Israelia, me puv ia mɨsoke,
eghtɨ ian mɨzazim ikɨvɨra ikɨtɨ, ian duar ekiaba akumighan kogham.
13 Kɨ ian akurvaghsɨ, ia bagh na ko mɨkɨmamin gumaziba puvatɨ.
Egha uaghan ian mɨkarziba akɨrightɨ,
da ua deraghamin marasinba puvatɨ.
14 Ia arazir kurar avɨribagh amigha osɨmtɨzir ekiam iti.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ ia gasɨghasɨki,
mati gumazim uan apanimɨn apangkuvir puvatɨgha, a gasɨghasɨki.
Kamaghɨn amizɨ, iavzika, gumazir fomɨra ian namakabagh amiziba, me ia gɨn amadagha gɨfa,
egha me ua ia gɨnɨghnɨzir puvatɨ.
15 Ia uan duar kaba bagh azirakar avɨribar amuan markɨ.
Duar kaba akumighan kogham.
Ia arazir kurar avɨribagh ami, egha osɨmtɨzir ekiam iti.
Kamaghɨn kɨ arazir kamɨn ia gami.
16 Guizbangɨra, ia gasɨghasɨzir adarasi, me uari ikuvigham.
Ian apaniba mangɨ saghon itir nguibabar kalabusɨn ikiam.
Gumazir paza ia gamigha ian biziba okemeziba,
apaniba pazɨ me damuva, men biziba okɨmam.
17 Ian apaniba kamaghɨn mɨgei:
‘Saion mati bizir kɨnim, egha bar ikufi.
Ezɨ gumazitam an apangkuvir puvatɨ.
Kɨ uabɨ ian mɨkarzibar amightɨ, da ua deragham,
egh ian duabar amightɨ, da mɨsigham.’
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨkemegha gɨfa.”

18 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei:
“Kɨ Jekopɨn adarazir apangkuvigh, egh men akuragham.
Eghtɨ me uari bagh dɨpenibar ingar, egh deraghvɨra ua uan nguazimɨn ikiam.
Egh Jerusalem fomɨra ikezɨ moghɨn, me uam an ingaram.
Egh atrivimɨn dɨpenim me an danganimra an ingaram.
19 Eghtɨ Israelia na mɨnabir ighiabar amuam.
Egh me ighiabar amuva, egh bar akongegham.
Eghtɨ kɨ me damightɨ me bar avɨrasemegham,
egh me ua varazira ikian kogham.
Eghtɨ kɨ gumazamizir igharazibar amightɨ,
me men ziaba dɨkabɨraghan kogham,
me ziar ekiam me danɨngam.
20 Israelia fomɨra gavgavizɨ moghɨn ikiam.
Eghtɨ kɨ men akuraghtɨ me deraghvɨra uan nguazim dapiagham.
Eghtɨ gumazir pazɨ me damuamiba,
kɨ puv me damigham.
21 Eghtɨ men gumazitam uabɨ men gumazir dapanir ekiamɨn otogh, me gativagh men ganam.
Kɨ uabɨ gumazir kamɨn aku uabɨn boroghɨra izam.
Guizbangɨra, gumaziba uan ifongiabar gɨn ghua nan boroghɨra izir puvatɨ.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨkemegha gɨfa.
22 Eghtɨ ia Israelia, ia nan gumazamizibaram otoghtɨ,
kɨ ian Godɨn ikiam.”

30:17: Jeremaia 33:6

23 Ia gan! Ikiavɨra Itir Godɨn anɨngagharim gumazir kuraba bativasava ami,
mati amɨnir gavgavim ko amozir ekiam me bato,
egha mati amɨnir ighuagha aruim men dapaniba abɨni.
24 Ikiavɨra Itir Godɨn anɨngagharim ikɨ mangɨvɨra ikɨtɨ,
bizir a damuasa nɨghnɨziba, a bar moghɨra dar amu da gɨvagham.
Eghtɨ ia dughiar abuananamɨn,
bizir kabagh fogham.

31

Israelia uamategh izɨ deraghvɨra uan nguibamɨn ikiam

1 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei:

"Dughiar kɨ inabazimɨn, kɨ Israelian ikɨziba bar men Godɨn ikiam,
eghtɨ me nan gumazamizibaram otogham.
2 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨgei:
Apaniba Israelia mɨsozima, men ikiavɨra itir varazira apanibagh itagha
ara ghua gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn iti.
Ezɨ kɨ me gifuegha, arazir aghuibar me gamima,
me ghua avughsazir danganimɨn ghue."*

3 Ikiavɨra Itir God, danganir saghuiamɨn ikegha, e bagha izegha kamaghɨn mɨgei,
"Ia Israelia, kɨ ia damightɨ ia na gifuegh nan boroghɨra izasa,
kamaghɨn kɨ zurara ia gifonge, ezɨ nan ifongiamɨn arazir kam ikɨ mamaghɨra ikiam.
Guizbangɨra, nan apangkuvim ian itima, kɨ ia baghvɨra iti.
4 Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar kɨ bar ifongezim,
kɨ ia damightɨ ia ua kantrin gavgavimɨn ikiam.
Egh ia akuegh, mati amizir igiaba buabav sogha,
egha ighiam gizir marazi ko akueghɨva ighavamang ikɨ.
5 Egh ia uam uari, uari bagh Samarian mɨghsɨabar wainɨn azenir igiabar ingar.
Egh ia wainɨn azenir kaba oparizir darasi,
ia uari uan wainɨn ikarɨzir kabar ovɨziba iniva bar akuegham.
6 Eghtɨ dughiar kamɨn, Efraimɨn anabamɨn adarazir gumazir eghuvir mɨghsɨabar itiba,
me kamaghɨn dɨmam,
'Ia bar moghɨra dɨkavigh izɨ, e Saionɨn Mɨghsɨamɨn mavanangam.
E Ikiavɨra Itir God bagh mangam, en God.' "

7 Egha Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei,
"Ia, Jekopɨn adarazi bagh bar akongegh ighiabar amu,

30:23: Jeremaia 23:19-20; 25:32 * **31:2:** Ves 1 ikegha ghua 22ɨn aven itir akaba, da Israelian gumazamizibar gun mɨgei, me fomɨra notɨn amadaghan Judan kantrin Israelɨn kantrin ike. Gumazamizir kaba arazir kurabagh amima, God apaniba taghizɨ me me inigha ghua uan kantri ike, me kamaghɨn a dɨbori, "Kantri kam notɨn amadaghan iti." Nɨ ves 8ɨn gan. Me dughiar ruarimɨn kantrin kamɨn ikezɨ, eghtɨ datɨrighɨn God ua me inigh Israel kantri bagh izeghtɨ me bar moghɨra ikɨzir vamɨran otivigh deravɨra ikɨ Godɨn apengan ikiam. Samarian nguibar ekiam Israelɨn kantri nguibar mam. Nɨ ves 5ɨn gan. Efraim anabamɨn adarasi, a Israelian ikɨzir dafam. Ezɨ God Efraimɨn ziam dɨbori dughiam, a Israelian notɨn amadaghan iti darazi bar moghɨra me dɨbori. Nɨ ves 6 ko 9 ko 18 ko 20ɨn gan. **31:3:** Godɨn Araziba 4:37; Onger Akaba 25:6; Jeremaia 24:6

gumazamizir kaba gumazir igharazibagh afira.
Ia pamtem, ziar ekiam na daniingamin ighiabar amu, egh kamaghin mikim,
‘Ikiavira Itir God, ni uan gumazamiziba ua me inigh,
kar Israelian ikiavira itir varazira.’
8 Bar guizbangira, ki notin amadaghan itir nguibar kam ko nguazir oteviba bar uan gumazamiziba inigh,
ua men aku izam.
Damazir kuraba itir gumaziba, ko suer kuraba itir gumaziba ko, amizir navir adaseba ko, amizir boriba batasava amiba,
me uaghan izam.
Eghti gumazamizir avirim uamategh nguibar kamin izam.
9 Ki men aku izamin dughiamin, me uan arazir kurar me amiziba gin amangisi,
na ko mikim azi, na ko tuavimin izam.
Ki me inigh men faragh mangi dipar aghuim itir danganimin otogh,
men aku tuavir aghuibar mangiti, me ireghan kogham.
Guizbangira, ki Israelian afeziamin min itima, Efraim nan otarir ivariamin min iti.

10 “Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia deraghvira kuaribar arigh nan akam baragh, ki Ikiavira Itir God.
Egh ia nan akar kamin gun bar gumazamizir ongarimin vongin saghon arighatizibar itibav kin.
Ia kamaghin me mikim,
‘Ikiavira Itir God Israelia batoghezi me tintinibar ghue,
ezi a ua me inigh izam.
Egh a ua deraghvira men ganam,
mati gumazim uan sipsipbar gara me geghufi.’
11 Ki Ikiavira Itir God, ki apanir gavgavibar agharimin,
ua Jekopin gumazamiziba, inigham.
12 Eghti me izi Saionin Mighsiamin tugh bar akuegh,
egh bar pamtemin araghasi dim ighiabar amuam.
Egh bizir bar aghuir Ikiavira Itir God me ganingiziba bagh bar akuegham.
Egh me wit ko, wain ko, olivin boreba ko, sipsipba ko, bulmakaun ki me ganingiziba,
me da bagh bar akuegham.
Egh me bar deraghviram otivigham,
mati dagher azenim dipamin otevezir puvati.
Egh me ua pazi ikian kogham.
13 Eghti dughiar kamin guivir igiaba bar akuegh kumatizibagh ighiam,
eghti gumazir igiaba ko, gumazir ghuriba uaghan bar akuegh kumatizibagh ighiam.
Ki men azir akaba agivagh, me damuti men naviba bar deragham.
Ki men navibar itir osimtizibar amuti, da amiragh ikiti, me bar akuegham.
14 Ki gumazamizibar amuti, me ofan aviriba inigh na bagh izam.
Eghti kamaghira, ofa gamir gumaziba dagher aghuir aviriba ikiam.
Eghti ki bizir bar aghuiba uan gumazamizibar aningti,
me bizitamin oteveghan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

31:8: Godin Araziba 30:4; Aisaia 42:16; Esekiel 34:16; Maika 4:6

Ikiavɨra Itir God Israelian apangkufi

15 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei:
"Me Raman nguibamɨn tiarir mam barasi, azir akam ko tuatem.
Reselɨn boriba ua itir puvatɨ.
Kamaghɨra, a uan ovengezir boriba bagha azi.
A navir amɨrizim inian aghua.†
16 Ezɨ kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ghaze,
Resel, nɨ uam azian markɨ.
Nɨ uan damazimɨn teriba adɨsigh.
Nɨn azir akam pura zuir puvatɨ.
Nɨn boriba apanibar kantri ategh ua nɨ bagh izam.
17 Kɨ Ikiavɨra Itir God kɨ kamaghɨn mɨgei:
nɨ bizir otivamin kam gɨnɨghnɨgh.
Nɨn boriba uamategh uan nguibamɨn izamimɨn dughiam nɨ a mɨzuam.

18 "Kɨ Efraimɨn adarazir azir akam baregha gɨfa.
Me azia kamaghɨn mɨgei:
'Ikiavɨra Itir God, nɨ e akɨrasa, mɨzazim e ganɨngi,
mati gumazim bulmakaun igiar orazir puvatɨgha akaba batozim mɨsosi.
Ikiavɨra Itir God, nɨrara en God,
kamaghɨn nɨ ua e ateghtɨ, e uamategh nɨ bagh izam.
19 E nɨ ategha gɨvagha, datɨrɨghɨn e ua uan nɨghnɨzibagh iragha gɨfa.
Egha e uan osɨmtɨzim gɨfozir dughiamɨn, e osemegha bar aghumsɨki, egha dapaniba avingi.
Faragha en adarazi gumazamizir igiabar mɨn ike, egha me arazir kurar avɨribagh ami.
Egha datɨrɨghɨn e uan arazir kuraba, bar dar aghumsɨki.'
20 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkeme:
Kɨ bar Efraim gifonge, a nan otarim.
Kɨ zurara an ziamɨn dia, egha puv a gɨnɨghnɨsi.
Dughiar mabar kɨ an atari.
Ezɨ guizbangɨra kɨ a gɨnɨghnɨgh an apangkuvigham.

21 "Ia Israelia, ia uan nguibam ategha ghuzir tuavir kam, ia deragh a gɨnɨghnɨgh,
egh ia ua izɨsɨ, ababanir taba uari bagh ada asegh.
Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar kɨ bar ifongezim,
ia datɨrɨghɨn uamategh uan nguibabar izɨ.
22 Ia mati nan guivim, egha ia akɨrim na gasara.
Ia manadɨzoghɨn navir pumuning itir arazim ategham, egh ua na bagh izam?
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ arazir igiam atɨzɨ a nguazir kamɨn oto.
Arazir kam kamakɨn:
Mati amizim ua uan pam gifuegha, an ikiasa an azangsɨsi."‡

Ikiavɨra Itir Godɨn gumazamiziba dabirabir aghuim ikiam

23 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghɨn mɨkeme:

31:15: Jenesis 35:16-19; Matyu 2:18 † **31:15:** Resel a Jekopɨn amuim, ezɨ Israelia kamaghɨn nɨghnɨsi, a men inaghamir amebam. Me fo, Reselɨn kuam afazir mozim Raman nguibamɨn iti. Kamaghɨn amizɨ, gumazamizir kaba kamaghɨn mɨgei, Resel Raman nguibamɨn ikia uan ovavir borir oveaghuezibagh nɨghnɨgha aziavɨra ikia iti. ‡ **31:22:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgiar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

"Ki gin Judan nguazim damighti, a deraghvira ikiam.
Eghti Judaba uan nguazim ko nguibar ekiabar ikiam.
Egh me fomira mikemezi moghin ua mikim suam,
'Ni Ikiavira Itir Godin mighsiam,
Ikiavira Itir God nin ikia, bar arazir aghuibagh ami!
Ikiavira Itir God bar deraghvira ni damu!'
24 Gumazir azenibar ingariba ko, gumazir sipsipbagh eghuva, egha dar gariba sara uaghan,
me Judan nguaziba ko nguibar ekiabar ikiam.
25 Eghti gumazitamin mikarzim amiragham, ki ua gavgavim a daningam.
Eghti gumazitam amiragh damaziba an siram, ki gavgavir igiam a daningam."

26 Ezi ki osegha dikavigha tintinibar gari, egha ghaze, ki deragha akui.§

27 "Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki dughiar mam amisefe, egh ki gumazamiziba ko asizibar amighti, da Judaba ko Israelian nguazimin otiv bar avirasemegham. Mati gumazim dagher azenimin ingarigha, dagher aviribagh amizi da otifi.
28 Ki fomira da asiasa dar gara, da abigha, egha dagh asighasigha paza dagh ami. Egha datirighin, ki dar ganiva, dar ingariva da oparti da deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.
29 Eghti dughiar kamin gumazamiziba ua kamaghin akar isin zuir kamin mikiman kogham: Afeziaba ko amebaba wainin ovizir angamtiziba api. Ezi wainin ovizir kaba isingtiziba puvatigha boribar akabav sozi men atariba me giri.
30 Puvati. Dughiar kamin, gumazitam arazir kuratam damigham, a uabi aremegham. Mati gumazim wainin ovizir anizir puvatiziba amezi, da an akam misozi an atariba a giri."
31 Egha Ikiavira Itir God migia ghua kamaghin migia ghaze, "Dughiam a iziti, ki Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam.
32 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, an an min mangan kogham. Fomira itir dughiam, ki uan dafarimin men suigha me inigha Isipin kantri ategha azenan ize, egha ki men pamin min itima me nan amuimin min iti. Egha me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurir kam abiki.
33 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia migei, Gin izamin dughiam otoghti, ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, a kamaghin mangam: Ki uan araziba men nighnizibar arigh, egh da isiva men navir averiabar da osiram. Egh ki men Godin ikitima me nan gumazamizibar ikiam.
34 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, dughiar kamin gumazamiziba vaghvagh uan namakaba ko uan adarazir sure damuan kogh suam, 'Ia Ikiavira Itir God gifogh.' Puvati. Me bar moghira na gifogham, gumazamizir kiniba ko ziaba itir gumazamiziba. Eghti ki men arazir kuraba gin amadaghiva ua dagh nighnighan kogham."

---

§ **31:26:** Akar kamin mingarim deragha otozir puvati, egha uaghan kamaghin deragha otozir puvati, tina akar kam akuni. A ti Jeremaia, o ti gumazir igharazim? E foghan kogham. **31:28:** Jeremaia 1:10; 44:27; Daniel 9:14 **31:29:** Esekiel 18:2 **31:30:** Godin Araziba 24:16; Aisaia 3:11; Esekiel 18:4; 18:20 **31:31:** Matyu 26:28; Mak 14:24; Luk 22:20; 1 Korin 11:25; 2 Korin 3:6 **31:31:** Hibru 8:8-12 **31:33:** Jeremaia 24:7; 32:40; Hibru 10:16 **31:34:** Aisaia 11:9; Maika 7:18; Habakuk 2:14; 1 Tesalonika 4:9; Hibru 10:17

35 Ikiavira Itir God angazangarim aningasa aruemin ingari,
egha a iakinim ko mikoveziba dimagaribar angazangarim aningasa
dar ingarigha, dar danganibar da ariki.
Egha an ongarim fezi, ongarir ekiaba dikava pamtemin dipiraghira tingazi.
An ziam kamakin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
A kamaghin mikeme:
36 "Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
Israelian adarasi, me zurara iki mamaghira ikiam,
mati aruem ko iakinim ko mikoveziba.
Eghti aruem ko iakinim ko mikoveziba, me uan ingangarir ki me ganingizim
damuan kogham,
eghti dughiar kamra Israelian adarazi givagham.
37 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Gumazitam ti overiamin danganibar ababaniba bar da inigh,
egh gumazir kam ti nguazimin dikinimin magirigh,
nguazimin oteviba bar dar ganigh deraghvira dagh foghti,
eghti dughiar kamra ki Israelian gumazamiziba akirim ragh bar me
gasaraghiva,
men arazir kurar me amiziba ikarvagham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

38 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ki dughiar mam amisefe, eghti me ua Jerusalemin ingaram, nan nguibar ekiar kam. Jerusalemin divazir notin amadaghan ghuzimin ababanim, an Hananelin Tauan ikegh mangi divazimin Mikebamin Tiar Akamin tugham.
39 Eghti an mitaghniam mangi Garepin mighsiar dozimin, aruem ghuaghiri naghin tugham, egh ua ragh mangi Goan nguibamin tugham.
40 Egh nguibamin mitaghniamin mangi sautin amadaghan mangi Kidronin danganir zarimin miriam gighuigham. Nguibamin mitaghniamin aven nguazir kam, matmatiam ko danganir avereniba akurim iti. Eghti aruem anadi naghin nguazir zarimin ruaghatevibar itir danganir kaba, bar moghira uaghan nguibar kamin mitaghniamin aven ikiam. Eghti mitaghniam aruem anadi naghin mangi Hoziaba Zuir Tiar Akamin tugham. Eghti nguazir nguibar ekiar kamin aven itiba, kar bar nan nguibabara, ki Ikiavira Itir God. Eghti apaniba izi nguibar kam gasighasigh, uam an biziba akararighan kogham. Puvatigham. Nguibar kam a deraghvira iki mamaghira ikiam."

32

Jeremaia nguazir otevir mam givese

1 Ezi namba 10in azenimin Sedekaia Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Kar Atrivim Nebukatnesar Babilonin atrivimin iti a namba 18in azenim.
2 Ezi dughiar kamin Babilonin atrivimin midorozir gumaziba, Jerusalemin nguibamin divazim azui, ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia Judan atrivimin dipenimin boroghin itir danganimin kalabusin aven iti.
3-5 Jeremaia faragha kamaghin Godin akam inigha izir gumazimin min akam akuri, "Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: Bar guizbangira, ki Babilonin atrivim ateghti a nguibar ekiar kam iniam. Eghti Sedekaia Babilonian arimangighan kogham, kar Kaldiaba. Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki Babilonin atrivim ateghti an an suiragham, eghti Sedekaia, Nebukatnesarin guamin tugh, gua uaghara uaningin gan, egh ni an azangsiziba deraghviram

32:1: 2 Atriviba 25:1-7

ada ikarvagham. Nebukatnesar Sedekaia inigh Babilonin mangighti, a nguibar ekiar kamin iki mangi dughiar ki uam a ginighnighamimin tugham. Kamaghin amizi, ia Babilonia misoghsi damuva, ia me dikabiraghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa." Ezi Atrivim Sedekaia akar kam baregha, kamaghin Jeremaian atara ghaze, "Tinara ni mikemezi, ni Godin akam inigha izir gumazimin min akar kam akuri?" Egha Sedekaia maghira Jeremaia inigha kalabus gati.

6 Kar Jeremaian akamra. Ki Jeremaia, ki kalabusin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme:

7 "Ni oragh. Nin aveghbuam, Hanamel, a nin afeziar dozim Salumin otarim, a ni bagh izam. Egh a nguazir Anatotin itim givesi nin azangam. Ni fo, ni an aveghbuar bar an boroghira itim, ezi ni nguazir kam givezamin faragh mangamin gumazim."*

8 Ezi Hanamel gin iza danganir midorozir gumaziba iti naghin kalabusin nan gani, Ikiavira Itir God mikemezi mokin. Ezi Hanamel kamaghin na mikeme, "Ni Anatotin nan nguazim givesegh, a Benjaminin anabamin nguazibar nguazir otevir mam. Ni fo, ni nan aveghbuar roghira itim, ni nguazir kamin faragh mangi a givezamin gumazim. Ni ua bagh a givezeghti, nguazir kam nin nguazimra ikiam." Egha Hanamel uabi mikemegha givazi, ki fo, kar Ikiavira Itir Godin akamra, eghti ki Ikiavira Itir God ifongezi moghira damuam.

9-10 Egha ki nguazir kam givese. Ki nguazim givezasa akam akirigha an osirigha, gumazir mabar damazibar, uan ababanim a gati. Egha ki nguazir otevimin ivezim bagha 200 silvan dagiaba mengegha, da isa Hanamel ganingi.

11 Egha ki nguazim givezasa akar dikirizir akinafarir pumuning osiri, ezi akinafarir kamning bizir ga damuasa akam akirizir akaba aningin iti. Ezi akinafarir mam ki a dukua, ezi igharazim ki a dukuazir puvati.

12 Egha ki akinafarir otevir kamning inigha Baruk ganingi, a Nerian otarim, egha Masean igiavotarim. Ezi gumazir aviriba nan garima, ki nguazim givezasa bizir kabagh ami. Nan aveghbuam Hanamel ko, gumazir akinafarimin men ziaba osiriziba, ko Judan gumazir danganir kamin aperaghav itiba, me bar moghira bizir kabar garima, ki dagh ami.

13 Gumazir kaba garavira itima, ki kamaghin Baruk migei,

14 "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin migei, 'Baruk, ni akar dikirizimin akinafarir kamning inigh, dukuazir puvatizim ko dukuazim. Egh aning isi nguazir minetam darugh, eghti aning deraghvira dughiar ruarimin ikiam.' "

15 Guizbangira, arazir kamin mingarim kamakin: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelian God, a ghaze, Gin gumazamiziba ua dipeniba ko, nguaziba ko, wainin azeniba nguibar kamin a dagh ivezam.

Jeremaia Ikiavira Itir God ko migei

16 Nerian otarim Baruk, akar dikirizir gavgavim itir akinafarim inigha givazi, ki kamaghin Ikiavira Itir God ko migei,

17 "O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, nin gavgavir ekiamin, ni overiam ko nguazimin ingari. Ni bizitam damusi iburaghan kogham.

18 Ni zurara tausenin gumazamizir aviribar apangkufi. Eghti gumazitam arazir kuratam damigham, ni ivezir kuram a daningiva, uaghan an boriba ko an arazir kuraba ikarvagham. God ni bar gavgafi, ezi nin gavgavim bar

* **32:7:** Ofa Gami 25:25in itir akamin gan. **32:17:** Jenesis 18:14; 2 Atriviba 19:15; Luk 1:37

en gavgavim gafira. Ezi nin ziam kamakin: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim.
19 Ni bizir aghuibar amuasa nighnisi. Ni gavgavim ikia, egha ni ingangarir ekiabagh ami. Ni gumazamiziba amir biziba ni bar adar gari. Egha ni vaghvagha gumazamiziba amir araziba tuisigha, arazir me amibar ivezimra ikarvagh me ganidi.
20 "Ni fomira Isipin kantrin mirakelin ekiabagh ami. Egha ni Israelia ko gumazamizir igharaziba bar, men tongin arazir kamagh garibagh amuavira iti. Kamaghin amizi, gumazamiziba bar ziar ekiam ni ganidi.
21 Nin gavgavir ekiamin, ni mirakel bagh amua, egha bizir ekiar igharagha garir aviribagh ami, egh Isipia damuti me bar atiatigham. Ezi arazir kamin ni uan gumazamiziba Israelia, ua Isipin me inigha azenan ize.
22 Egha ni men ovaviba ko akam akirizi moghin, ni nguazir kam me ganingi. Nguazir kam bar dera, ezi dagheba an ikia bar deraghaviram aghui.
23 Me nguazir kam inigha an ikia, egha nin akaba ko Arazir Ni Me Ganingiziba, me dar gin zuir puvati. Me nin akam batuegha nin Arazibar ikiavkini. Kamaghin amizi, ni bizir kurar kabagh amizi, da me batifi.
24 "Ni gan. Datirighin Babilonia me misoghasava amua, Jerusalem ekiarugha gifa. Me nguibar ekiamin divazim boroghira mitivigh misoghasa nguazim akuvagha divazim boroghira dar pozir ekiabav kini, egha nguibam iniasa. Apanir kaba me misozima, me dagheba puvatigha, arimariar kuraba me batifi. Kamaghin Kaldiaba Jerusalem iniam. Bizir ni mikemeziba, da otivigha gifa, ezi ni datirighin dar gari.
25 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni uabi nguazir kam givezasa kamaghin na mikeme, 'Ni gumazamiziba inigh iziti, me uan ziaba akinafarir dikirizir kamin ada osiram.' Ezi Kaldiaba me nguibar ekiar kam iniasava ami."
26 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei,
27 "Ni gan! Ki uabi ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin gumazamiziba bar moghira men God. Ki bizitam damuan iburaghan kogham.
28 Kamaghin amizi, ki Babilonin Atrivim Nebukatnesar ko Kaldiabar midorozir gumaziba, ki me ateghti me nguibar ekiam iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.
29 Me izi nguibar ekiar kam daboroghti a isigham. Eghti avir kam dipeniba bar dar isigham, dipenir kaba gumazamiziba faragha dagh isin ghuavanaga, ofan migharir mughuriar aghuim zuiba aser Bal bagha dagh amua, wainin ofaba aser igharaziba bagha da inge. Ezi gumazamiziba amir arazir kaba na gamima ki bar aningaghe.
30 "Israelia ko Judaba, me igiamra ikia iza datirikin, me nan damazimin arazir kurabaram ami. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Me arazir kurar kamin na gamima, ki aningaghe.
31 Me Jerusalemin ingarir dughiamin ikegha iza datirikin, Jerusalemia na gamima ki bar aningaghe. Kamaghin amizi, ki nguibar ekiar kam uam an ganan aghuagha a gasighasighasa.
32 Israelia ko Judaba na damuti ki bar men aningaghivira ikiasa, me arazir kurar igharagha garibagh amuavira iti. Gumazamizir kiniba ko, atriviba ko, gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumazamiziba ko, Jerusalemin itir gumazamiziba, me bar moghira arazir kurabagh ami.

32:19: Jop 34:21; Onger Akaba 33:13; Aisaia 28:29
32:27: Diboboniba 16:22; Jeremaia 32:17
32:28: 2 Atriviba 25:1-11; 2 Eghaghaniba 36:17-21

33 Me akirim ragha na gasaragha, nan boroghin izir puvati. Ki dughiar aviribar men arazir kuraba bagha men sure gami, ezi me nan akam baraghan aghua, egha dar gin zuir puvati.
34 Ki uan ziam fasa inabazir dipenir kam, me asebar marvir guaba aven da asezi, da bar kuri. Egha arazir kamin me dipenim gamima, a nan damazimin bar mize.
35 Egha me Hinomin danganir zarimin asem Balin ziam fasa danganim akiri. Egha me uari uan boriba isi asem Molekin ofa damuasa. Ki kamaghin damuasa me mikemezir puvati. Ezi ki uaghan arazir kam me daningasa nighnizir pu. Bar puvati. Me arazir bar kurar kurizir kam damuan ki ifongezir puvati. Me kamaghiram amua Judabar naviba fezi, me arazir kurar kamin osimtizim iti."

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deragh me damuam

36 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migei, "Gumazamiziba kamaghin migei, 'Apaniba e misozima, e dagheba puvatizi, arimariar kuram e gasighasisi. Eghti arazir kamin Ikiavira Itir God, Babilonin atrivim ateghti a en nguibar ekiar kam iniam.' Ezi ki nguibar ekiar kam ginighnigha, egha akar igharazim iti.
37 Bar guizbangira, ki aningaghegha atara gumazamiziba batoghezi me ghuezir kantriba, ki kantrin kaba da ua me iniam. Egh men aku ua nguazir kamin izeghti, me deraghvira ikiam.
38 Egh me nan gumazamizibar ikiti, ki men Godin ikiam.
39 Ki men navir averiabar aven navir vamira me danighti, me tuavir vamiran gin mangam. Egh me zurara nan atiating nan apengan ikiti, ki me ko men boriba sara deraghvira me damuam.
40 Egh ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam iki mamaghira ikiam. Ki kamaghin akam akirigh suam, Ki deragh me damuamin arazim ateghan kogham. Egh ki nighnizir aghuim me daningam, eghti me nan atiating nan apengan ikiam, egh me ua na ateghan kogham.
41 Egh ki uaghan uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiam, kar ki me gakuegh deraghvira me damuam, egh me ateghti me deraghvira nguazir kamin ikiam.
42 "Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei, Ki faragha bizir kurar mabagh amizi da otiva, me gasighasiki. Ezi, kamaghira, ki me bagh akam akirizi moghira, ki datirighin bizir aghuir avirim damuti da me bativti, me dabirabir aghuim ikiam,
43 Gumazamiziba ghaze, 'Ikiavira Itir God nguazir kam isa Kaldiaba ganingi. Kamaghin amizi, nguazir kam a ikuvigha gifa, ezi gumazamiziba ko asiziba an itir puvati.' Ezi kirara, ki ghaze, gin Judaba ua uan nguazim dapiagh, egh me nguazim uam a givezegh anemangam.
44 "Gumazamiziba nguazim givesi akar dikirizibar akinafariba da osiram. Egh men damazibar gumazamizir maba me akar dikirizim damuva, uan ababanibar arighiva akinafarir kabar kumam. Da nguazir otevir kaba: Benjaminin anabamin nguaziba ko, Jerusalemin boroghin itir danganiba ko, Judan nguibar ekiar igharaziba ko, mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, sautin amadaghan Negevin danganim sara. Eghti dughiar kamin, ki Judan kantri damighti, a ua deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

32:33: Jeremaia 2:27; 7:13; 7:24 **32:34:** 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 7:30-31; 19:1-6 **32:35:** Ofa Gami 18:21; 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 7:31 **32:37:** Godin Araziba 30:3; Jeremaia 23:6; Esekiel 37:21 **32:38:** Jeremaia 30:22; 31:33 **32:40:** Aisaia 55:3; Jeremaia 31:31-33

33

Ikiavira Itir God uan akar dikirizim damuti a guizbangira otogham

1 Jeremaia, atrivimin divazimin aven itir midorozir gumazibar dan-
ganimin kalabusin ikiavira itima, Ikiavira Itir God akar igharazim a ganiga ghaze,
2 "Ki Ikiavira Itir God, ki bizitam damusi a ginighnighiva, ki bizir kam
damighti an otogham. Ki Ikiavira Itir God, kar nan ziamra. Ezi ki kamaghin
migei:
3 Ni nan dimti, ki nin dimdiam ikaragham. Egh bizir ekiar modogha itir ni
fozir puvatiziba, ki dar gun ni mikimam.
4 "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki Jerusalemin dipeniba ko, Judan
atrivimin dipenibagh nighnisi. Apaniba iza Jerusalem avinigha, an divazim
boroghira mitivigh misoghasa nguazim akuvagha, divazim boroghira dar
pozir ekiabav kini, egha nguibar ekiam iniasava ami. Ezi Jerusalemia uari
uan dipeniba apirigha, divazim gavgavim a daningasa dagiaba ko, ter ararir
oteviba inigha ghua divazimin boroghira da ariki.
5 Egha me dikavigha Kaldiabav soghasava ami. Ezi ki Jerusalemian
arazir kuraba bagha ataravira ikia, bar puviram me aningaghegha, men
akuraghan aghua. Kamaghin, apaniba me misoghti me arighiram, eghti men
kuaba men nguibar ekiamin dipenibagh izivagham.
6 "Eghti ki gin nguibar ekiar kamin akuragham, eghti nguibam ko an
gumazamiziba ua deragh otivigham. Eghti ki dughiar bar aghuim me
danighti, me deragh dapiaghti, apaniba me misoghan kogham.
7 Ki dughiar kamin Judaba ko Israelia damighti me ua deraghvira ikiam.
Egh me damighti me uan gumazamizir fomira ikeziba, ikezi moghin gavgav-
igh ikiam.
8 Me na batuegha, arazir kuram gami. Ezi ki men arazir kuraba
ginamadagham, egh men arazir kurabar osimtizim agivagh me damighti, me
nan damazimin zuegham.
9 Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar bizir avirir aghuir ki Jerusalemia
gamizibar ganigham. Egh gumazamizir kaba bar akuegh navir amirizim
nan ikiva, ziar ekiam na daningam. Egh gumazamizir kaba Jerusalemian
dabirabir aghuimin ganiva, bizir aghuir ki Jerusalem ganingizibar ganiva,
atiating nighiva akong digavir kuram damigham."
10 Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Datirighin gumazamiziba
ghaze, 'Nguibar ekiar kam ikuvigha gifa, ezi gumazamiziba ko asiziba an tir
puvati. Judan nguibaba ko Jerusalemin tuaviba pura iti, ezi gumazamiziba
ko asiziba dagh aruir puvati.' Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze: Gumazamiz-
iba gin ua nguibar ekiar kamin ikiam.
11 Egh me navir aghuimin ikiva, bar akuegh poroghamiba uarir ikiamin
isabar amuam. Egh gumazamiziba na minabir ofaba inigh Ikiavira Itir
Godin Dipenimin izam. Egh me ofaba inigh izi, kamaghin ighiaba bangam:

"Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
bar deravira e gami.
A zurara bar en apangkufi.
Kamaghin, e a minamam.

33:3: Aisaia 48:6; 55:6-7; Jeremaia 29:12; 32:17 **33:11:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1

“Dughiar kamin, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kam damighti a fomira ikezi
moghin ua deraviram otogham.
12 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin mikeme:
Datirighin nguazir kam ko an itir nguibaba ikuvigha iti, ezi gumazamiziba ko
asiziba dar itir puvati. Ezi gin, gumazamiziba ua nguibar kabar ikiam. Eghti
grazir aghuiba dar aghungam, eghti sipsipbagh eghuvir gumaziba kantrin
kamin nguazir oteviba bar, ua uan ingangarim damuam. Me graziba itir
danganir aghuibar sipsipbar aku mangiti me aghuvsam.
13 Egh me uan sipsipba mengam. Ingangarir kam, me uan mighsiar
dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko,
Negevin sautin amadaghan iti naghin ko, Benjaminin anabamin nguazim
ko, Jerusalemin boroghin itir nguibaba ko, Judan nguibar ekiaba bar, me
ingangarir kam damuam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”
14 Egha Ikiavira Itir God ghaze: Dughiar ki misevezim iziti, ki faragha
Israelia ko Judaba, me ko dikirizir akam, a guizbangiram otivam.
15 Ki dughiar kamin, Devitin adarazir aven gumazir bar aghuitam a
damighti an otogham, mati Temer Ghuzir Igiam temer aguamin otogham.
Gumazir kam atrivimin iki arazir aghuimin gin mangi, guizin arazimin
nguazir kamin itir gumazamizibagh ativagh men ganam.
16 Eghti dughiar kamin Jerusalemin nguibar ekiamin itir darasi, me
dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikiam. Eghti Judaba, God men
akurvaghti, me uam osimtiziba puvatigh deraviра ikiam. Eghti me Jerusalem
ziar kam a darigh a diponam, “Ikiavira Itir God, A Guizin Arazir Aghuimin
Mingarim.”
17 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Devitin ikizimin, Israelia zurara
atrivibar otiv ikiam.
18 Eghti uaghan Livain anabamin ikiziba, me ofa gamir gumazibar ikiam,
egh me zurara nan damazimin na bagh ofan igharagha garibar amuam, kar
ofan bar isia mighiriziba ko, witin ofaba ko, ofan igharaziba.
19 Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme,
20 “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki aruem ko, dimagarim ko,
akam akirigha gifa, eghti aning zurara dughiar ki aning bagha inabazimin
otivam. Ezi gumazitam nan akar dikirizir gavgavir kam giraghan kogham.
21 Ezi kamaghira, gumazitam nan Akar Gavgavir ki Devit ko dikirizir kam
abighan kogham, Devit nan ingangarir gumazim. Akar Dikirizir Gavgavir
kam kamaghin ghaze, Devitin ikizimin, atriviba zurara otivira ikiam. Ezi
uaghan, ki Livain anabamin ofa gamir gumaziba ko, Akar Dikirizir Gav-
gavim gamua ghaze, Livain ofa gamir gumaziba, me zurara nan ingangarir
gumazibar ikiam. Eghti gumazitam Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan
kogham.
22 Gumaziba mikoveziba ko, ongarimin gigiba mengiva avegham. Eghti
kamaghira ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nan ingangarir gumaziba,
Livaiba, me damighti, men ovavir boriba bar avirasemeghti, gumazamiziba
me mengan iburagham.”
23 Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaian migei,
24 “Gumazamiziba ghaze: ‘Fomira Ikiavira Itir God Israelia ko Judaba me
amisevezi, me a baghavira ikizir pumuningin iti. Ezi datirighin an akirim
ragha me gasaragha gifa.’ Gumazamizir kaba akar kamagh garibav gia, egha
me nan gumazamizibagh ifongezir puvatigha, ghaze, men ganganimin, nan
gumazamizibar kantri ovegha gifa.

33:14: Jeremaia 23:5-6 **33:17:** 2 Samuel 7:12-16; 1 Atriviba 2:4; 1 Eghaghaniba 17:11-14 **33:18:** Diboboniba 3:5-10

25 Ezɨ kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ guizbangɨra mɨgei: Kɨ aruem ko, dɨmagarim
ko Akar Gavgavim akɨrigha, overiam ko nguazim bagha bizir kɨ damuasa
mɨkemeziba bar da arɨki,
26 ezɨ bar guizbangɨra, kɨ Jekopɨn ovavir boriba ko nan ingangarir gu-
mazim Devitɨn ikɨzim, akɨrim ragh me gasaraghan kogham. Puvatɨ. Kɨ
Abraham ko, Aisak ko, Jekopɨn ovavir boriba gativsɨ, Devitɨn ovavir boribar
tongɨn atrivibar amutɨ me otivam. Guizbangɨra, kɨ kuarkuvim men ikɨ me
damutɨ, me ua deraghvɨra ikiam."

34

Ikiavɨra Itir God, mɨgɨrɨgɨam Atrivim Sedekaian iti

1 Babilonɨn Atrivim Nebukatnesar uan mɨdorozir gumaziba ko, iza
Jerusalemia ko, Judan nguibar ekiaba ko mɨsozir dughiamɨn, Ikiavɨra Itir
God akam isa Jeremaia ganɨngi. Nebukatnesarɨn apengan itir kantriba
bar dar ikɨzibar mɨdorozir gumaziba, me bar Nebukatnesarɨn gɨn ghua
Jerusalem mɨsosi. Dughiar kam, Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Jeremaia mɨgei,
2 "Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ Israelian God, kɨ ghaze, nɨ Judan Atrivim Sedekaia
bagh mangɨgh kamaghɨn a mɨkemegh: Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ nguibar ekiar
kam isɨ Babilonɨn atrivim danɨngam, eghtɨ an a daboroghtɨ a isigham.
3 Sedekaia, nɨ an arɨmangan markɨ. Puvatɨ. Nɨ ikɨtɨ me nɨn suiragh nɨ inigh
a bagh mangam. Nɨ an guamɨn tugh, egh gua uaghara uaningɨn gan, egh
nɨ an azangsɨziba deraghvɨram ada ikarvagh. Eghtɨ me nɨn aku Babilonɨn
mangam.
4 O Judan Atrivim Sedekaia, kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ akar igharazir kam nɨn
iti. Nɨ deraghvɨra nan akar kam barakigh: Me nɨ mɨsueghtɨ nɨ aremeghan
kogham.
5 Puvatɨ. Nɨ deraghvɨra ikɨ mangɨ, egh aremegham. Eghtɨ nɨ are-
meghamin dughiamɨn, me pauran mughuriar aghuim itim tuegh, ziar ekiam
nɨ danɨngam, mati me nɨn Judan atrivibar itir ovaviba bagha amizɨ mokɨn.
Egh me azi mɨkɨm suam, 'O noki, en gumazir aruam.' Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ
akam akɨrigha egha mɨkemezɨ moghɨn bizir kam otivam."
6 Atrivim Sedekaia Jerusalemɨn itima, ezɨ Godɨn akam inigha izir gumazim
Jeremaia ghua akar kaba bar a mɨkeme.
7 Ezɨ dughiar kamɨn, Babilonɨn atrivimɨn mɨdorozir gumaziba Jerusalemia
ko, Lakisɨn nguibam ko, Asekan nguibam ko mɨsosi. Apaniba faragha Judan
nguibar dɨvazir gavgaviba itir maba bar ada ini, ezɨ nguibar 3plan kabara
ikiavɨra iti.

Judaba ingangarir gumazir kɨniba paza me gami

8 Atrivim Sedekaia ko Jerusalemɨn gumazamiziba ko, akar gavgavim
akɨrigha ghaze, Men ingangarir gumazamizir kɨniba, me me damightɨ me
fɨrighɨregham. Ezɨ dughiar kamɨn, Ikiavɨra Itir God akam isa Jeremaia
ganɨngi.
9 Me kamaghɨn akam mɨsoke. Israelian gumazitam o amizitam, namakar
tamɨn ingangarir gumazir kɨnimɨn ikɨtɨ, a gativazir gumazim aneteghtɨ a
fɨrighɨrɨgh ikɨ. Kamaghɨra, Judaba namakabar suiraghtɨ me men ingangarir
gumazamizir kɨnibar ikian kogham.
10 Gumazir dapanir avɨriba ko gumazamizir avɨrir maba akar dɨkɨrɨzir
gavgavir kam gifonge, egha me bar akam mɨsuegha ghaze, me pura men
ingarir gumazamizir kɨnibar suighan kogham. Me akam mɨsuegha gɨfa, egha
me ingangarir gumaziba ko, ingangarir amiziba ataghizɨ me fɨriaghɨre.

34:1: 2 Atriviba 25:1-11; 2 Eghaghaniba 36:17-21

11 Egha me gin nighnizim giragha, egha gumazir kaba ko amizir kaba
inigha, me gamizima me ua ingangarir gumazamizir kinibar otifi.
12 Kamaghin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingigha ghaze,
13 "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ian ovaviba ko Akar Dikirizir Gav-
gavim gami. Me Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, ki kalabuziar
danganimin me inigha azenan ize. Egha gin ki me ko Akar Gavgavim akiri.
Akar Dikirizir Gavgavir kam kamaghin migei:
14 'Ia zurara azenir namba 7in vaghavagh, uan ingangarir gumazamizir
kinibar amuti me firighiregham. Ian namakaba me ian uari amangiti, ia
me inighti me ian ingangarir gumazamizir kinibar otivigh, ian ingangaribar
amuam. Egh me ingar mangivira iki 6plan azeniba givagham. Eghti azenir
an girara irimra, ia me ateghti me pura mangi.' Ian ovaviba akar kam gifo,
egha me nan akam barazir puvatigha, an gin zuir puvati.
15 "Ia faragha akar kam bar an gin zuir puvati. Egha bar boghimra, ia nav-
ibagh iragha guizin araziba nan damazimin dagh ami. Ia vaghvagh namakar
ingangarir gumazamizir kinibar mikimti, me ian ingangarir gumaziba ko
ingangarir amizibar ikian marki. Egh uaghan ia nan Dipenimin tuivigh,
Akar Dikirizir Gavgavim nan damazimin a damuva mikim suam, Ia uan
namakaba ateghti, me pura mangi.
16 Egha datirighin ia ua nighnizibagh iragh, gumazamizir ia me ataghizi
me uan ifongiamin pura ghueziba, ia ua me inigha, me gamizi me ua ian
ingangarir gumazamizir kinibar otifi. Ezi arazir kamin ia nan ziar ekiam
dikabira.
17 "Ezi bizir kam bagha, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: Ia nan
akamin gin zuir puvati, egha ia aveghbuar kaba ko namakaba, ia ategh
mangasa, ia me mikemezir puvati. Egh ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki
kamaghin mikeme: ki ia ateghti ia uari pura mangam. Guizbangira, ia
pura mangi aremegham. Apaniba ian taraziv sueghti ia arimighiregham,
eghti tarazi arimariar kuraba iniva arighiram, eghti tarazi dagheba puvatigh
arighiram. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir ki ia gamizibar
akam baregh, atiating digavir kuram damigham.
18 Ian ovaviba fomira nan damazimin Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua,
akam akiramin arazimin gin ghua, bulmakaun nguzim misuegha, akuar
pumuningin anebiki. Egha ia bulmakaun akuar kamningin tizimningin
arui. Ezi gin ian gumazamizir aviriba Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki.
Kamaghin amizi, ki ia damighti ia bulmakaun nguzir ian ovaviba misoghezir
kamin miraram otogham.
19 Gumazamizir bulmakaun akuamningin tizimin aruiziba, me akar
dikirizim abighti, ki kamaghin bar moghira me damuam. Kar Judaba ko,
Jerusalemin gumazir dapaniba ko, atrivimin gumazir dapanir ekiaba ko, ofa
gamir gumaziba ko, gumazamizir igharaziba bar.
20 Ki me isi apanibar dafarim datighti, apaniba me misueghti me
arimighiregham, eghti kuaraziba ko asiziba izi men kuabar amam.
21 Egh uaghan, ki Atrivim Sedekaia uan gumazir aruaba ko me isi apanir
me misoghti me arimighirisi damuamin kabar dafarim datigham. Kar
Babilonin atrivimin midorozir gumaziba. Guizbangira, Babilonia ia ategha
ghue.*
22 Eghti ki Ikiavira Itir God, ki mikemeghti, me ua izi Jerusalem ko
misogh egh nguibar ekiar kam iniam. Egh men nguibar ekiaba, avimin dar

34:14: Ua Me Ini 21:2; Godin Araziba 15:12 * **34:21:** Jeremaian akinafarimin itir akaba, biziba otivizir dughiamin gin deravira zuir puvati. Jeremaia saptan kamin aven akunizir akaba, da bizir otivizibar eghaghanim, Jeremaia 37:5 ko 37:11in iti.

apongegham. Eghtɨ kɨ Judan nguibaba bar dagh asɨghasigham, eghtɨ nguibar kɨniba ikɨtɨ, gumazamiziba dar puvatɨgham.”

35

Rekapia deravɨra uan ovavibar akabar gɨn zui

1 Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimɨn itir dughiamɨn, Ikiavɨra Itir
God kamaghɨn Jeremaia mɨgei,
2 “Nɨ mangɨ Rekapɨn adarazir gumazamizibar ganɨva, egh me ko mɨkɨmɨva
men aku nan Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn aven itir danganir mam bagh izɨ.
Egh nɨ wain isɨ me danightɨ me aneremam.”
3 Ikiavɨra Itir God mɨkemegha gɨvazɨ, kɨ ghua Rekapian mav ini, an ziam
Jasania. A Jeremaian otarim, egha Habasinian igiavotarim. Kɨ an aveg-
hbuaba ko, an otariba ko, Rekapɨn adarazir gumazir igharaziba bar me
inigha,
4 men akua Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn ghu. Egha kɨ men akua Ikdalian
otarim Hananɨn adarazir danganimɨn ghu. Hanan a Godɨn akamɨn gɨn zuir
gumazir mam. Danganir kam, a Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn gumazir
ekiabar danganimɨn boroghɨn iti. Egha a Masean danganim gisɨn iti, a
Salumɨn otarim. Masea, a Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn gumazir ekiar
faragha itim, egha a Dɨpenibar Tiar Akabar gari gumazim.
5 Ezɨ kɨ wainɨn mɨner izɨvɨrɨzim ko kavɨn dɨpaba apiba inigha Rekapɨn
adarazi ganɨga, kamaghɨn me mɨgei, “Aria, ia damɨ.”
6 Ezɨ me kamaghɨn akam ikaragha ghaze, “Noki, e wainɨn dɨpam aman
kogham. En ovavim Jonadap, Rekapɨn otarim, a ikiangsɨzir mam e ganɨga, e
ko en ovavir boriba wainɨn dɨpabar aman en anogoroke. Bizir kam bangɨn,
e wainɨn dɨpaba apir puvatɨ.
7 Jonadap uaghan e mɨgɨa ghaze: Ia dɨpenibar ingaran markɨ, egh azeniba
oparan markɨ, egh wainɨn azenibar ingaran kogh, uaghan wainɨn azenitam
ikian markɨ. Puvatɨ. E zurara averpenibar ikiam. Egh akar kabar gɨn
mangam, egh e zuamɨram oveghan kogham. E dughiar ruarimɨn nguazir
kamɨn ikiam.
8 En ovavim, Rekapɨn otarim Jonadap, e ganɨngizir akar kaba e zurara bar
dar gɨn zui. E uan amuiba ko boriba sara wainɨn dɨpaba apir puvatɨ.
9 E dɨpenibar ingarir puvatɨgha, egha e wainɨn azeniba ko azenir igharaz-
iba puvatɨ.
10 E purirpenibar iti, ezɨ arazir kamɨn, e Jonadap e ganɨngizir akaba bar
adar gɨn zui.
11 Ezɨ dughiar Babilonɨn Atrivim Nebukatnesar iza nguibar ekiar kam
ko mɨsozima, e Kaldia ko Sirian mɨdorozir gumazibar atiatingi, egha e
Jerusalemɨn ikiasa akam mɨsoke. Kamaghɨn amizɨ, e datɨrɨghɨn Jerusalemɨn
ikiavɨra iti.”
12 Me mɨkemegha gɨvazɨma, ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Jeremaia mɨgei,
13 “Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, kɨ kamaghɨn
mɨkeme: Nɨ mangɨ Judaba ko Jerusalemia kamaghɨn me mɨkɨm suam,
Kɨ Ikiavɨra Itir God, ia nan akamɨn gɨn mangamin arazimɨn, kɨ ian sure
damuasa.
14 Fomɨra Rekapɨn otarim Jonadap, uan adaraziv gɨa ghaze, me wainɨn
dɨpabar aman kogham. Ezɨ fomɨra ikegha iza datɨrɨghɨn tugha zui, Rekapia
uan ovavimɨn akaba deravɨram dar gɨn ghua, egha wainɨn dɨpaba apir
puvatɨ. Ezɨ kɨ dughiar avɨribar akaba ia ganɨdi, ezɨ ia nan akam barazir
puvatɨ.

35:1: 2 Atriviba 23:36--24:6; 2 Eghaghaniba 36:5-7

15 Nan akam inigha izir gumaziba, ki dughiar aviribar me amadima, me
ia bagha izi, me nan ingangarir gumaziba. Me kamaghin migia ghaze:
Ia vaghvagh uan nighnizibagh ira uan arazir kuraba ategh, uan araziba
akirigh. Egh ia asebar gin mangiva, dar ziaba fan marki. Ia nan akar kamin
gin mangiva, nguazir ki ian ovaviba ko ia ganingizir kam, deraghviram an
ikiam. Nan akam inigha izir gumaziba akar kamin gun ia mikeme, ezi ia nan
akam barazir puvatigha, an gin zuir puvati.
16 Rekapin otarim, Jonadapin adarasi, deravira uan ovavimin akabar gin
zui. Ezi ia gumazamiziba nan akamin gin zuir puvati.
17 Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki
kamaghin mikeme: Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ki fomira akam ia
mikini, ezi ia kuariba arigha akar kam barazir puvati. Ki ian diazi, ia nan
dimdiam ikarazir puvati. Bizir kam bangin, ki damuasa mikemezi moghin,
ki bizir kuraba bar adar amuti da ia bativam."
18 Egha gin, Jeremaia kamaghin Rekapia migei, "Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim, a Israelian God, a ghaze: Ia uan ovavim Jonadapin akaba
baragha, egh an akaba bar dar gin ghua, a damuasa ia mikemezir biziba ia
bar adagh ami.
19 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelian God,
ki ian migei, ia Rekapin otarim Jonadapin adarasi, ian ovavir boriba zurara
nan ingangarim damuamin gumazamizibar ikiam."

36

Jeremaia, Godin akam gumazamiziba bagh a diponasa Baruk migei

1 Ezi azenir namba 4, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir
dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganiga ghaze,
2 "Ni akinafarir tam inigh bizir Israel ko, Juda ko, kantrin igharazibar
otivamin akaba bar ada osirigh. Ni akar kaba bar ada osirigh, ki Atrivim
Josaian dughiamin faragha ni ganingizir akabar ikegh izi, datirighin otoziba
sara, ni bar ada osirigh.
3 Eghti Judaba bizir kurar ki me damuamibar akar kaba baregh, uan
nighnizibagh ira uan arazir kuraba ateghti, ki men arazir kuraba ko
osimtiziba gin amadagham."
4 Ezi Jeremaia dikavigha Nerian otarim, Barukin diazi, a ize. Ezi Jeremaia
akar Ikiavira Itir God a ganingiziba bar dar gun a mikeme, ezi Baruk akar
kaba akinafarir mamin bar ada osiri.
5 Ezi gin Jeremaia kamaghin Baruk migei, "Ki uabi ki Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven mangighan kogham.*
6 Kamaghin amizi, ki osirasa ni mikemezir akinafarir kam, ni a iniasa ki
ifonge. Ni dagheba ataghirazir dughiar ekiatam bagh Ikiavira Itir Godin
Dipenimin aven mangiva, Godin akar kaba Judan nguibabar gumazamiziba
bagh adar pon. Dughiar kamin me bar moghira uari akuvagh, Ikiavira Itir
Godin Dipenimin aven ikiva, uaghan akar kam baragham.
7 Ikiavira Itir God atara bar gumazamizir kaba bar men aningaghe, egha
bizir kuratamin me damuasa migei. Eghti gumazamiziba ti uan arazir kurar
me amiba ategh, Ikiavira Itir God ko mikimti, a men dimdiam baragham."

36:1: 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7; Daniel 1:1-2 * **36:5:** E fozir puvati, manmaghin amizi Jeremaia Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangan aghua. A ti kamaghin nighnisi: an aven mangiti me pazi a damigham o, an aven mangan atiatingiz o, a ti arimariar tam iti o, gumazir aruaba ti aven mangan an anogoroke.

8-9 Ezi namba 5in azenimin, an namba 9in iakinimin, Jehoiakim Judan
atrivimin itir dughiamin, gumazamiziba uarir akurvaghasa, Ikiavira Itir
Godin azangsighasa, dagheba ataghiraghasa dughiar mam amisefe. Ezi
Jerusalemin itir gumazamiziba ko Judan nguibabar gumazamiziba bar iza
Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Ezi dughiar kamin Baruk bizir
Jeremaia a mikemeziba bar adagh ami. A Ikiavira Itir Godin akaba itir
akinafarim inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu.
10 Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin aven tughav ikia,
Jeremaian akar akinafarir kamin itiba bar ada dipone, ezi gumazamiziba
bar da baraki. Baruk danganir mamin tiar akamin tughav ikia akinafarir
kam dibori. Danganir kam, a Safanin otarim Gemarian danganim. A
fomira Safanin atrivimin akinafariba osirir gumazimin iti. Danganir kam, a
danganir me uari akuvimin pin ikia, egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar
akamin boroghira iti. Me ziam, Tiarakar Igiam a garisi.

Baruk atrivimin gumazir dapaniba bagha akinafarim dibori

11 Mikaia, a Gemarian otarim, egha Safanin igiavotarim. A Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ikia, Baruk barazima, a Ikiavira Itir Godin Akar Akinafarir
kamin itiba dibori.
12 Egha an atrivimin dipenimin iraghu. Egha atrivimin akinafariba osirir
ingangarir gumazimin danganimin aven ghua garima, gumazir dapanir
aviriba apiaghav iti. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Akinafariba osirir
ingangarir gumazim Elisama ko, Semaian otarim Delaia, ko Akborin otarim
Elnatan, ko Safanin otarim Gemaria, ko Hananian otarim Sedekaia. Ezi
gumazir ekiar maba uaghan iti.
13 Baruk gumazamiziba bagha diponezir akar akaba, Mikaia faragha da
baregha, bar dar gun gumazir dapanir kaba me geghani.
14 Gumazir dapanir kaba, me Mikaian akam baregha, Baruk iniasa gu-
mazir mam amada. Gumazir kamin ziam, Jehudi, a Netanian otarim,
egha Selemian igiavotarim, ezi Selemia, a Kusin otarim. Ezi Jehudi ghua
kamaghin Baruk migei, “Ni akinafarir gumazamiziba bagha diponezir kam
inigh, egh ni izi.” Ezi Baruk akinafarir kam inigha, gumazir dapaniba bagha
ize.
15 An otogha givazima, gumazir dapaniba a migei, “Ni daperagh egh
akinafarir kam diponti e a baragham.” Ezi Baruk akinafarir kam me bagha
a dibori.
16 Me akinafarir kamin akaba bar ada baragha, atiatigha digavir ku-
ram gami, egha uarira uarir gari. Egha me kamaghin Baruk migei, “Bar
guizbangira, e mangi bizir kabar gun atrivim mikemeka.”
17 Egha me kamaghin Barukin azara, “Ni e mikemegh. Ni manmaghsua
akar kaba osiri? Jeremaia ti migeima ni da osiri, a?”
18 Ezi Baruk me ikaragha ghaze, “Bar guizbangira. Jeremaia akar kaba bar
na ganingi, ezi ki finfinim inigha, an akaba akinafarir kamin bar ada osiri.”
19 Ezi gumazir dapaniba kamaghin Baruk migei, “Ni mangi Jeremaia inigh
gua mangi modogh. Ni gumazitam ateghti a gua modir danganim gifoghan
marki.”

Gumazir mam atrivim bagha akinafarim dibori

20 Ezi gumazir dapaniba Barukin dafarimin da akinafarim inigha, a
isa Elisaman danganimin aneti, an atrivimin akinafariba osirir gumazim.
Egha me dikavigha atrivimin ganasa uari akuvir danganimin ghugha, bizir
otivizir kabar gun a migei.

21 Atrivim akar kaba baregha, akinafarir kam iniasa Jehudi amada. Ezi
Jehudi ghua Elisaman danganimin akinafarim inigha atrivim bagha ize.
Egha an atriviba ko gumazir ekiar atrivimin boroghira tuivigha itiba, me
bagha a dibori.
22 Kar bizir namba 9in iakinimin otiviziba, kar orangtizimin dughiam.
Dughiar kam, atrivim uan dipenir a zurara orangtizimin dughiamin itimin
ikiava, avimin boroghira aperaghav ikia, uan mikarzim fefem a ganidi.
23 Ezi Jehudi akinafarim dibora iti, egha osizirir mabar ponegha givazima,
atrivim afuar dozir mam inigha, Jehudi diponezir akar otevir akinafarimin
itir kam atugha a isa avim mikini. Jehudi akinafarim dibora ghuavira itima,
atrivim kamaghira amuavira ghua, akinafarir otevir maba bar da tue.
24 Atrivim uan gumazir dapaniba ko me bar akar kaba baraki. Egha
me tong atiatia digavir kuram gamizir puvatigha, uan arazir kurabagh
nighnigha, egha osemegha uan korotiaba abighizir puvati.
25 Ezi Elnatan ko, Delaia ko, Gemaria, me atrivim akinafarim tuan me bar
aghuagha gavgavigha a gakaghori. Ezi atrivim men akam baraghan aghua.
26 Egha atrivim uan otarim Jeramel ko, Asrielin otarim Seraia, ko Apdelin
otarim Selemia, akar gavgavimra me ganiga ghaze, Ia mangi Godin akam
inigha izir gumazim Jeremaia ko akinafariba osirir gumazim Baruk, aningin
suiragh. Ezi Ikiavira Itir God aning modozi, me aningin apizir puvati.

Ikiavira Itir God akinafarir igharazim osirasa Jeremaia migei

27 Atrivim, Baruk osirizir akinafarir kam tuazi a isizi, an gin, Ikiavira Itir
God kamaghin Jeremaia migei,
28 "Ni akinafarir igharazim inigh, Atrivim Jehoiakim tuazi isizir akinafarir
kamin itir akabar mirarama ada osirigh.
29 Egh ni uaghan, atrivim bagh kamaghin akam osir suam:

"Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, Atrivim Jehoiakim, ni akinafarir
kam tuagha kamaghin mikeme, 'Tizim bagha Jeremaia akar kam osirigha
ghaze, Babilonin atrivim izi nguazir kam gasighasigh, gumazamiziba ko
asiziba bar me misueghti, me arighiregham?'
30 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki Atrivim Jehoiakim ginighnigha
kamaghin migei, an adarazir gumazitam atrivimin otogh, Devitin atrivir
dabirabim daperaghan kogham. Eghti Jehoiakim aremeghamin dughiam,
me an kuam isi nguazimin anekunighti, aruem a dapongti, dimagarimin
ghuariam a giram.
31 Eghti ki an arazir kuraba ikarvaghsi, a ko, an boriba ko, an ingangarir
gumazir ekiaba sara bar pazivira me damigham. Egh ki damuasa mikemezi
moghin, ki bizir kurabar amuti da Jerusalemia ko Judaba bativam. Ki akar
kam me ganingizi, me a baraghan aghua."

32 Ezi Jeremaia akinafarir igiam inigha, egha akinafariba osirir gumazim
Nerian otarim, Baruk ganingi. Egha Atrivim Jehoiakim tuazi akar akinafarir
kabar itiba, Jeremaia bar adar gun mikeme. Egha uaghan kamaghira ghuzir
akar igiar maba sara mikeme. Ezi Baruk akar kaba bar da isa akinafarir
igiamin ada osiri.†

† **36:32:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, akinafarir igiar kamin itir akaba, da datirighin Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarir kam, an akar faragha zuir akabar aven iti, e da dibori. Egha e fozir puvati, migirigiar kaba me managh ada osiri, egha me ti managh ikegha uam ada osira ghu.

Jeremaia mɨkemezɨ moghɨn, God bar pazavɨra Juda ko Jerusalem gami

37

(Sapta 37:1--40:6)

Ikiavɨra Itir God akam Sedekaian iti

1 Babilonɨn Atrivim Nebukatnesar, faragha Josaian otarim, Sedekaia amɨsevezɨ, a Judan atrivimɨn oto. An Atrivim Jehoiakinɨn danganim ini. Jehoiakin, an ziar mam Konia, egha a Jehoiakimɨn otarim.

2 Dughiar kamɨn, Jeremaia Ikiavɨra Itir God, a ganɨdir akabav gei, ezɨ Sedekaia uan gumazir dapaniba ko gumazamiziba ko me bar moghɨra deragha kuariba arigha, akar kam barazir puvatɨ.

3 Egha dughiar mamɨn, Sedekaia, Selemian otarim Jehukal ko, ofa gamir gumazim Sefanaia, a Masean otarim, aning amadazɨ, aning Godɨn akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghua kamaghɨn a mɨgei, "Atrivim ghaze, Nɨ e bagh Ikiavɨra Itir God, en God, a ko mɨkɨm."

4 Dughiar kamɨn Jeremaia tɨghar kalabusɨn mangam. A zurara gumazamizibar tongɨn uan ifongiamɨn mangɨ izegh gami.

5 Ezɨ uaghan dughiar kamɨn, Kaldiabar mɨdorozir gumazir Jerusalem mɨsoghasava amiba orazima, Isipɨn atrivimɨn mɨdorozir gumaziba, Isip ategha Jerusalemɨn izi. Kamaghɨn, Kaldiaba Jerusalem ataki.

6 Ezɨ Ikiavɨra Itir God akam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganɨngi, ezɨ an akam isa Jehukal ko Sefanaia mɨkɨri. Ikiavɨra Itir Godɨn akam kamakɨn,

7 "Kɨ Ikiavɨra Itir God, Israelian God, kɨ kamaghɨn mɨgei: Judan atrivim nan azangsɨgh na gɨfoghasa gua amada, egh fogh suam, kɨ ian akuragham, ti puvatɨgham? Eghtɨ nɨ kamaghɨn atrivim mɨkɨm, Isipɨn mɨdorozir gumaziba ian akurvaghasa Isip ategha izi. Ezɨ me izɨ ia batoghan kogham. Puvatɨ. Me tuavimɨn uamategh ua uan kantrin mangam.

8 Eghtɨ Babilonia uamategh izɨ Jerusalemia mɨsoghɨva, nguibar ekiar kam iniam. Egh me nguibam daboroghtɨ a isigham.

9 Kamaghɨn amizɨ, kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ guizbangɨra Akar Gavgavimɨn ia mɨgei, Ia uarira uarigh ifar suam, 'Kaldiaba uamategh Jerusalemɨn izeghan kogham.' Akar kamaghɨn garim, a guizɨn akam puvatɨ. Me ua izam.

10 Ia ti Kaldiaba me mɨsogha, men mɨdorozir gumazir avɨriba bar me abɨrazɨ deraghai. Men mɨdorozir gumazir ikɨvɨra ikiamin varazira ti duar ekiar avɨriba ko mɨdorozimɨn osɨmtɨziba ikɨ uan averpenibar ikegh, me guizbangɨra ua dɨkavigh izɨ nguibar kam daboroghtɨ a isigham."

Me Jeremaia isa kalabus gatɨ

11 Kaldiabar mɨdorozir gumaziba orazi, Isipɨn atrivimɨn mɨdorozir gumaziba Jerusalem bagha izi. Ezɨ Kaldiaba Jerusalem ategha ghue.

12 Ezɨ dughiar kamɨn Jeremaia Jerusalem ategha Benjaminɨn anabamɨn nguazimɨn mangasa, egh uan namakabar tongɨn men nguazir otevir mam iniasa.

13 A ghua Jerusalemɨn dɨvazimɨn tiar akar kamɨn oto, me kamaghɨn a dɨbori, Benjaminɨn Tiarakam. Ezɨ mɨdorozir gumazibar gumazir dapanir mam, tiar akar kamɨn tugha gumazamizibagh eghuva, men gari me mangɨ izegh gami. Gumazir dapanir kamɨn ziam, a Iriya, a Selemian otarim, egha

---

37:1: 2 Atriviba 24:17; 2 Eghaghaniba 36:10

Hananian igiavotarim. Ezi Iriya Jeremaian suiragha ghaze, “Ki fo, ni ari mangi Kaldiaba ko ikiasava ami.”

14 Ezi Jeremaia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni ifari. Ki Kaldiaba bagha zuir puvati.” Ezi Iriya nighnizir gavgavimin Jeremaian akabar itir puvati. Kamaghin, a Jeremaian suiragha a inigha, gumazir dapaniba bagha ghu.

15 Gumazir dapaniba Iriyan akam baregha, puvira Jeremaian atari. Egha me benimin a misuegha a isa atrivimin akinafariba osirir gumazim Jonatanin dipenimin kalabus gati. Me faragha Jonatanin dipenim kalabusin min a gami.

16 Dipenir kam, an kalabuziar danganim nguazimin aven iti. Me Jeremaia danganir kamin a kalabus gati, ezi a dughiar ruarimin iti.

17 Ezi gin, Sedekaia Jeremaian aku atrivimin dipenimin izasa me mikeme. Ezi Sedekaia amizir bizir kam, gumazir igharaziba a gifozir puvati. Ezi aning uaningra ikia egha Sedekaia kamaghin Jeremaian azara, “Ikiavira Itir God akatam ni ganingi, o puvati?”

Ezi Jeremaia ghaze, “Are, Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam a kamakin. Me ni isi Babilonin atrivim dafarim darigham.”

18 Egha Jeremaia kamaghin Sedekaian azara, “Ki arazir kurar manamin ni gami, o nin gumazir dapanitam, o nin gumazamizibagh amizi, ia na isa kalabus gati?

19 Nin akam inigha izir gumazir maba kamaghin akam akunigha ghaze, ‘Babilonin atrivim izi ni ko kantrin kamin misoghan kogham.’ Egha datirighin akam inigha izir gumazir kaba managh iti.

20 Ezi uaghan, ga uaning, gumazir ekiam, ki bizir mam bagh nin azangsighasa. Ni nan apangkuvigh, ua na amadaghti, ki akinafariba osirir gumazim Jonatanin dipenimin mangan marki. Puvatightima, ki an dipenimin iki mangiva aremegham.”

21 Jeremaia mikemegha givazima, Atrivim Sedekaia migeima, me Jeremaia isa atrivimin divazimin aven midorozir gumazibar danganir mamin, Jeremaia isa kalabus gati. Egha atrivim me mikemezi, me dughiaba bar bretba tuer dipenimin, bretba vaghvagha da isa iza Jeremaia ganidi. Me arazir kam gamuavira ikia, ghua nguibar ekiamin bretba bar givazir dughiam otozi, me ua kamaghin amir puvati. Dughiar kabar, Jeremaia kamaghira midorozir gumazibar danganimin kalabusin ikiavira iti.

38

Me Jeremaia isa mozir mam gati

1-3 Jeremaia kamaghin akam gumazamizibav mikiri, “Ikiavira Itir God ghaze: Gumazamizir nguibar ekiar kamin itiba, me arighiram. Apaniba taraziv sueghti me arimighiregham, tarazi dagheba puvatigh arighiram, tarazi arimariar kuram pazi me damighti me arimighiregham. Kamaghin amizi, me angamira ikisi, me nguibar ekiam ategh Babilonin midorozir gumaziba bagh mangi. Egh me Babilonia ateghti me men suiraghti, me arimighireghan kogham. Ikiavira Itir God uaghan kamaghin migei, ‘Ki Babilonin atrivimin midorozir gumaziba ateghti me nguibar ekiar kam iniam.’”

Ezi atrivimin gumazir dapanir maba, Jeremaian akar kam baraki. Men ziabar kara: Matan otarim Sefatia ko, Pasurin otarim Gedalia ko, Selemian otarim Jehukal ko, Malkian otarim Pasur.

4 Ezi gumazir dapanir kaba ghua kamaghin atrivim migei, “Gumazir kam Jeremaia, a migeir akaba, nguibar ekiar kamin ikiavira itir midorozir

gumaziba ko, gumazamizibar navir averiaba ko, nighniziba ko gavgavim dikabiri. Gumazir kam, men akuraghti me deragh ikian aghua. Puvati. A me ikuvighasa a ifonge. Kamaghin amizi, ni a misueghti, an aremegh."

5 Ezi Atrivim Sedekaia kamaghin men akam ikaragha ghaze, "A ian dafarimin iti. Ki ian anogoreghan kogham."

6 Ezi gumazir kaba Jeremaia inigha mozir dipar mamin ghu. Egha me benimin an agharimning ikegha, aghumra anetaghirazima a mozimin uaghira, mozir kamin dikinimin tu. Mozir kam a dipatam an itir puvati. Nguazir beghneazimra an iti. Ezi Jeremaia mozir dikinimin tuzi an suemning nguazir beghneazir kam giraghu. Kar atrivimin otarim Malkian mozim, a midorozir gumazibar danganimin ikia atrivimin dipenim avinizi divazimin aven iti.

7 Ebetmelek a Itiopian kantrin gumazir mam, an atrivimin dipenimin gumazir dapanir mam, a kamaghin akam baraki, me Jeremaia isa mozir kam gati. Ezi dughiar kamin, atrivim Benjaminin Tiarakamin boroghiram aperaghav ikia, gumazamizibar kotiam barasi.

8 Ezi Ebetmelek atrivimin dipenim ategha, atrivim bagha ghua, kamaghin a migia ghaze,

9 "Ga uaning, gumazir aruam, gumazir kaba arazir bar kuramin, akam inigha izir gumazim Jeremaia gami. Me a isa mozir mam mikini. Eghti a mozir kamin ikiva, dagheba puvatigh aremegham. Ni fo, dagheba nguibar ekiar kamin bar puvati."

10 Ezi atrivim akar kam baregha, kamaghin Itiopian gumazim Ebetmelek migei, "Ni mangi, na ko itir gumazibar tongin gumazir 30pla inigh, egh ia mangi mozir kamin Jeremaia gekuigh anang. Eghti an aremeghan kogham."

11 Ezi Ebetmelek gumazir kaba inigha atrivimin dagiaba itir dipenimin apengan itir danganir mamin ghu. Egha me inir ghuriba inigha Jeremaia itir mozir kamin ghu. Egha Ebetmelek inir ghurir kaba isa benir gavgavim gikegha, Jeremaia bagha da kunizi da ghuaghiri.

12 Egha a kamaghin Jeremaia migei, "Inir kaba uan reziamning datigh, egh benir gavgavim inigh izi dagh isin uabi gikegh. Eghti e ni gekuamin dughiamin, benim ni aghoran kogham." Ezi Jeremaia Ebetmelek mikemezi moghiram ami.

13 Ezi me Jeremaia gekuizi a mozimin anabo. Egha me ua Jeremaia isa midorozir gumazibar danganim gatizi a ikiavira iti.

Sedekaia ua Jeremaia ko migei

14 Ezi gin, Atrivim Sedekaia gumaziba amangizi, me Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia iniasa ghue, egha me an akua iza Ikiavira Itir Godin Dipenir tiar akar namba 3in atrivim bato. Aning uaningra ikiava, atrivim kamaghin Jeremaia migei, "Ki bizitam bagh nin azangasa. Eghti ni deraghviram a ikaragh. Ni akam nan mongan marki."

15 Ezi Jeremaia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki akamin gun ni mikemeghti, bar guizbangira, ni na misueghti ki aremegham. Ki ti nighnizir aghuim ni daningti, ni nan akam baraghan kogham."

16 Ezi Atrivim Sedekaia akar dikirizir mam Jeremaia bagha a gamigha ghaze, "Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin bar pin itim, a Godin ikirimirir angamira itim isa gumazamizibagh anidim, ki an ziamin ni migei, ki ni misueghti ni aremeghan kogham. Egh ki ni isi gumazir ni gasighasighamibar dafarim datighan kogham. Bar puvatigham."

17 Ezi Jeremaia kamaghin Sedekaia migei, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a ghaze, Ni midorozim ategh, egh Babilonin atrivimin gumazir dapaniba ateghti me ni inigh, ni misueghti ni aremeghan

koghti, me nguibar kam daboroghti a isighan kogham. Eghti ni uan amuiroghboriba ko ia deraghvira ikiam.
18 Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan kogham, eghti ki me ateghti me nguibar kam inigham, egh me a daboroghti a isigham. Eghti ni uabi men arimangighan kogham."
19 Ezi Sedekaia kamaghin Jeremaia migei, "Ki Judan ara ghua Babilonia ko itir darazir marazir atiatingi. Kamaghin Babilonia ti na isi Judan kabar dafarim datighti, me pazivira na damigham."
20 Ezi Jeremaia ghaze, "Me ni isi Judabar dafarim datighan kogham. Puvati. Ni Ikiavira Itir God nan akam garugha ni ganingizir akaba bar adar gin mangi, egh ni deraghvira ikiti, me ni misueghti ni aremeghan kogham.
21 Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan koghti, bizir kurataba ni bativigham. Ikiavira Itir God irebamin min garir bizir mamin aven, bizir kam nan aka.
22 Ezi irebar kamin ki Babilonian garima, me amizir nin dipenimin ikiavira itiba, me inigha men akua Babilonin atrivimin gumazir dapaniba bagha ghue. Ezi ki amizir kaba barazi me kamaghin migei:

" 'O Atrivim Sedekaia, ni namakabar akam baraki,
me ni gifaragha ni dikabira.
Datirighin dughiar kuram ni bato,
mati nin dagarimning nguazir beghneazim giraghu.
Ezi namakaba anetaki.'

23 "Ki irebar kamin gani, egha ki fo, bar guizbangira, Babilonia nin amuiroghboriba iniam. Ezi ni uaghan men ariv avegham. Puvati. Babilonin atrivim nin suiragham. Egha ni akam batoghezir arazim bangin, Babilonia nguibar ekiar kam daboroghti a isigham."
24 Ezi Sedekaia kamaghin Jeremaian akam ikaragha ghaze, "Ni, ga uan akamin gun gumazir igharazitam mikiman marki. Ni mikemeghiva, aremegham.
25 Gumazir dapaniba kamaghin oregh suam, ga uaning mikeme, egh me ti izi kamaghin nin azangsigham, 'Ni manmaghin atrivim mikeme? Ezi atrivim akar manam ni mikeme? Ni e mikemegh. Ni akar kam mongan marki. Puvatighti, e ni misueghti ni aremegham.' Me akar kamagh garitam ni mikemeghti,
26 ni kamaghin men akam ikaragh, 'Puvati. Ki atrivim ko migia, egha an azangsisi, a ua na amadaghti ki Jonatanin dipenimin kalabusin ikian kogham. Puvatighti, ki dipenir kamin iki mangi aremegham.' "
27 Egha gin gumazir dapanir kaba bar Jeremaia bagha izegha, an azangsisi. Ezi ana atrivim a mikemezi moghin, kamaghin men akaba ikara. Ezi gumazitam atrivim ko Jeremaian akatam baraghizir puvati. Kamaghin amizi, gumazir dapaniba ua an azangsighan iburagha, Jeremaia ategha ghu.
28 Ezi Jeremaia midorozir gumazibar danganimin ikiavira ikia ghua, apaniba Jerusalem inizir dughiamin tu.

39

Babilonia me Jerusalem ini
(Jeremaia 52:1-11)

1 Egha namba 9in azenimin Sedekaia atrivimin ikia ghua, namba 10in iakinimin otogha ghua an namba 10in iakinir kamin aruemin oto. Ezi

38:28: Esekiel 33:21

Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar me inigha iza,
Jerusalemin nguibar ekiam korogha a iniasa misosi.
2 Me misogha ikiavira itima iakinir 6pla gifa, ezi Sedekaia atrivimin itir
azenir namba 11 otozi, azenir kamin namba 4in iakinim oto, egha an namba
9in dughiamin, me divazimin vuer mam akarigha, Jerusalemin aven ghue.
3 Egha dughiar kam, Babilonin atrivimin gumazir dapaniba bar nguibar
ekiamin aven ghue. Gumazir dapanibar ziabar kara: Nergal Sareser ko,
Samgar Nebo ko, gumazir ekiar faragha zuim Sarsekim ko, midorozir gu-
mazibar dapanim Nergal Sareser. Me ghua nguibar ekiamin divazir kamin
Arighan Itir Tiarakamin ghuegha, nguibar ekiam gativaghasa a gapiagha
iti.*
4 Judan Atrivim Sedekaia uan midorozir gumaziba ko me bar moghira
garima, Babilonia izima, me are. Me dimagarimin suebar ghuava atrivimin
dagher azenimin otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isas-
uiragha itir tiar akar kamin ghua, nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha me
Jordanin Fanemin danganir zarimin ghua tuavimin zui.
5 Ezi Babilonin midorozir gumaziba men agirazi, me ghua Jerikon nguibar
ekiamin boroghin itir danganir zarimin otozi, me Sedekaian suira. Egha
me a inigha Atrivim Nebukatnesar bagha ghu. Ezi dughiar kamin Atrivim
Nebukatnesar Riplan nguibamin iti, Hamatin nguazimin aven itir nguibam.
Ezi Nebukatnesar uan kotin aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia uan arazir
kurar an amizimin ivezim iniam.
6 Ezi Babilonian atrivim Riplan nguibamin ikia Sedekaian otariba inigha,
Sedekaian damazimin bar me misuaghariki. Egha a uaghan Judan gumazir
dapaniba me misuaghariki.
7 Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemn-
ing ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha Babilonin ghu.
8 Ezi Kaldiabar midorozir gumaziba Jerusalemin ikia atrivimin dipenim
ko gumazamizibar dipenibagh apongezi da isi. Egha Jerusalem avinizir
divaziba bar da akaraghariki.
9 Ezi Nebusaradan, a Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim, a
Jerusalemin iti, a Jerusalemin gumazamizir ikiavira itiba bar me inigha, men
akua kalabus bagha Babilonin ghu. Egha uaghan Judan faragha Jerusalem
ategha ara ghua, an gara a ko ikezibar akua, me inigha Babilonin kalabus
bagha ghu.
10 Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir maba ataghizi,
merara Judan nguazimin ikiavira iti. Gumazamizir kaba nguaziba ko biziba
puvati. Ezi a dughiar kamin wainin azeniba ko, azenir igharaziba sara me
ganingi.

Atrivim mikemezi, Jeremaia kalabus ataki

11 Atrivim Nebukatnesar Jeremaia ginighnigha, egha Jerusalemin Neb-
usaradan bagha anemada, Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim.
Nebukatnesarin akam kamakin,
12 “Ni mangi Jeremaia inigh deraghviram an gan. Ni pazi a damuan marki.
Ni an ifongiamin gin mangiva, bizir manam ana damuasa nin azai, ni a
damu.”
13 Ezi Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim Nebusaradan, a ko an
gumazir ekiar an apengan ikia faragha itimning, Nebusasban ko Nergal
Sareser, aning ko Babilonin gumazir ekiar igharaziba, me bar dikavigha,

* **39:3:** Gumazir dapanir kabar ziaba ko men ingangariba me deragha da abighizir puvati.

14 gumaziba amangizɨ, me mɨdorozir gumaziba itir danganimɨn ghua
Jeremaia ini. Egha me Jeremaia isa, Gedalian dafarim gatɨ. Gedalia,
a Ahikamɨn otarim, egha Safanɨn igiavotarim. Me, Jeremaia inigh an
dɨpenimɨn mangasa Gedalia mɨgei. Kamaghɨn, Jeremaia ua uan nguibamɨn
ghua uan namakaba ko Judan nguazimɨn ikiavɨra iti.

Ikiavɨra Itir God akam Ebetmelek ganɨngi

15 Jeremaia faragha mɨdorozir gumazibar danganimɨn ikiavɨra itima,
Ikiavɨra Itir God kamaghɨn akam isa a ganɨga ghaze,
16 "Nɨ Itiopian gumazim Ebetmelek bagh mangɨ, kamaghɨn a mɨkɨm suam:
Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghɨn mɨkeme,
Kɨ fomɨra nguibar ekiar kam gasɨghasɨghasa, ezɨ datɨrɨghɨn nan akamɨn
daghem otogham. Kɨ nguibar ekiar kam deraghvɨra a damuan kogham. Ezɨ
nɨ uabɨ bizir kɨ damuasa mɨkemezibar ganam.
17 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemes, Kɨ bizir kam damuamin dughiam, kɨ nɨn
akuraghtɨ, me nɨ isɨ gumazir nɨ atiatibar dafaribar atɨghan kogham.
18 Kɨ deraghvɨra nɨn akurvagh nɨn ganam, eghtɨ me nɨ mɨsueghtɨ nɨ are-
meghan kogham. Nɨ nɨghnɨzir gavgavim nan iti, kamaghɨn nɨ aremeghan
kogham. Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha gɨfa."

40

Nebusaradan Jeremaia ko mɨgei

1 Nebusaradan Jeremaia ataghizɨ a fɨriaghɨrɨgha zuir dughiamɨn, Ikiavɨra
Itir God akam isa Jeremaia ganɨngi. Babilonia Jeremaia ko, Judaba ko,
Jerusalemia inigha senbar me ike, egh men aku kalabus bagh Babilonɨn
mangam. Egha me Raman nguibamɨn otivir dughiamɨn, gumazir dapanir
faragha zuim Nebusaradan, Jeremaian garima a me ko iti, ezɨ a anetaghizɨ a
fɨriaghɨrɨgha ghu.
2 Ezɨ dughiar kamɨn Nebusaradan kamaghɨn Jeremaia mɨgei, "Ikiavɨra Itir
God, nɨn God, bizir kurar kantrin kamɨn otivamimɨn gun mɨkeme.
3 Egha datɨrɨghɨn Ikiavɨra Itir God mɨkemezɨ moghɨn bizir kabagh amima
da otifi, Ia Israelia Ikiavɨra Itir Godɨn akaba batuegha, an damazimɨn arazir
kuram gami. Ezɨ bizir mɨngarir kam bagha, bizir kaba ia batifi.
4 Nɨ oragh. Datɨrɨghɨn kɨ senɨn nɨn dafarimning ikezir kam fɨri, ezɨ nɨ
datɨrɨghɨn fɨrighɨrɨgh ikɨ. Egh nɨ na ko Babilonɨn izɨsɨ, kamaghɨn nɨ izɨ, eghtɨ
kɨ deraghvɨra nɨn ganam. Nɨ aghuagh markɨ, a dera nɨ ikɨ. Ezɨ kantrin kamɨn
danganir manaba nɨ dar mangasa ifonge, nɨ pura mangɨ."
5 Jeremaia akar kam baregha, Nebusaradan ataghizir puvatɨ. Kamaghɨn
amizɨ, Nebusaradan Jeremaia mɨgɨa ghua ghaze, "Puvatɨghtɨ, nɨ Gedalia bagh
mangɨ, an Ahikamɨn otarim, egha Safanɨn igiavotarim. Babilonɨn atrivim
Judan nguibabagh ativagh dar ganasa anemɨsefe. A gumazamizir maba ko
kagh ikɨtɨ, nɨ a ko ikɨ. Nɨ aghuaghɨva, managh mangasa ifonge, nɨ mangɨ."
Egha Nebusaradan bizir aghuir mam ko dagher maba sara Jeremaia ganigha
anetaghizɨ, a ghu.
6 Ezɨ Jeremaia ghua Gedalia bagha nguibam Mispan ghu. Jeremaia a
gumazamizir Judan nguazimɨn ikiavɨra itibar tongɨn me ko iti.

Me Jeremaian akua Isipɨn zui

(Sapta 40:7--45:5)

Gedalia Judan gavmanɨn gumazir faragha zuimɨn iti
(2 Atriviba 25:22-24)

7 Judan mɨdorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantrin
danganir mabar ikiavɨra iti. Me kamaghɨn akam baraki, Babilonɨn atrivim,
Gedalia Judan nguazimɨn, gavmanɨn gumazir dapanir faragha zuimɨn ikiasa
anemɨsefe. Ezɨ a onganarazibagh amir gumazamiziba ko borir Babilonia
inigha Babilonɨn kalabusɨn ghuezir puvatɨzir kabar ganamin ingangarim iti.
8 Ezɨ gumazir dapanir kaba uan mɨdorozir gumaziba inigha, me Gedalian
ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim
Ismael ko, Karean otarimning Johanan ko Jonatan, ko Tanhumetɨn otarim
Seraia ko, Netofan nguibamɨn gumazim Efain otariba ko, Makan nguazimɨn
gumazim Jesania.
9 Ezɨ Gedalia me ko akam akɨra ghaze, "Bar guizbangɨra, ia Babilonia
men apengan ikɨva, men atiatingan markɨ. Puvatɨ. Ia nguazir kamɨn ikɨva,
Babilonɨn atrivimɨn apengan ikɨ deraghvɨra ikiam.
10 Kɨ uabɨ, kɨ Mispan kagh ikiam. Babilonia izɨ en ganamin dughiam, kɨ
Judaba e uan abuir gumazimɨn ikiam. Iarara, ia uamategh nguibar ia inizir
kabar mangɨ, wainɨn ikarɨzir ovɨziba ko ovɨzir igharazir aghuiba inigh, wain
ko borebar ingar, egh gɨn izamin dughiam bagh ada isɨ mɨnebar arigh."
11 Ezɨ dughiar kamɨn Judan marazi Moap ko, Amon ko, Idom ko kantrin
igharazibar iti. Me kamaghɨn akam baraki, Babilonɨn atrivim gumazamizir
varazira ataghizɨ me Judan nguazimɨn itima, ezɨ atrivim me gativagh men
ganasa, Gedalia amɨsefe, a Ahikamɨn otarim, egha Safanɨn igiavotarim.
12 Ezɨ Judan gumazamizir apaniba me batoghezɨ me ghuezir nguibar kaba,
me da ategha uamategha Judan nguazimɨn ize. Egha me Gedalian ganasa
Mispan ghue. Egha gɨn, wainɨn ikarɨzir ovɨziba ko, ovɨzir igharazir aghuiba
azenibar da isava, me wainɨn avɨriba ko dagher aghuiba iti.

Ismael Gedalia mɨsoghezɨ an areme
(2 Atriviba 25:25-26)

13 Ezɨ dughiar mamɨn, Karean otarim Johanan ko, Judan mɨdorozir gumaz-
ibar, gumazir dapaniba, me kantrin danganir mabar ikegha Gedalia bagha
Mispan ize.
14 Egha me kamaghɨn a mɨgei, "Amonɨn kantrin Atrivim Balis, nɨ mɨsueghtɨ
nɨ aremeghasa, Netanian otarim Ismael amadazɨ, a ize. Nɨ bizir kam gɨfo, o
puvatɨ?" Ezɨ Gedalia men akam nɨghnɨzir gavgavim an itir puvatɨ.
15 Ezɨ Johanan ko Gedalia uaningra itir dughiamɨn, Johanan nɨmɨra kam-
aghɨn Gedalian mɨgei, "Ga uaning. Nɨ na ateghtɨ kɨ mangɨ Ismael mɨsueghtɨ
ana aremeka. Gumazitam bizir kam gɨfoghan kogham. Nɨ aneteghtɨ a nɨ
mɨsueghtɨ, nɨ aremeghtɨ, Judan datɨrɨghɨn iza nɨ akuvagha itiba, me tintinibar
mangegham. Eghtɨ en gumazamizir ikiavɨra itir varazira, e bar ikuvigham."
16 Ezɨ Ahikamɨn otarim Gedalia kamaghɨn Karean otarim Johanan akam
ikaragha ghaze, "Nɨ arazir kam damuan markɨ. Kɨ fo, nɨ Ismaelɨn gun mɨgeir
akar kam, a guizɨn akam puvatɨ. Nɨ ifari."

41

1-2 Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan
atrivimɨn ikɨzir mam. An atrivimɨn gumazir dapanir faragha zuir mamɨn
ike. Babilonɨn atrivim Judan gavmanɨn faragha zuir gumazimɨn ikiasa
Gedalia amɨsefe, ezɨ azenir kamɨn, an namba 7ɨn iakɨnim otozɨ, Ismael
10plan gumaziba inigha, Gedalian ganasa Mispan ize. Egha me Gedalia
ko apiagha apir dughiamɨn, Ismael 10plan gumaziba ko me dɨkavigha, uan
mɨdorozir sababa inigha Gedalia mɨsoghezɨ an areme.

40:7: 2 Atriviba 25:22-24 **41:1-2:** 2 Atriviba 25:25

3 Ezi Ismael uaghan Judan Gedalia ko Mispan itiba sara misuegha, Kaldia-
bar midorozir gumazir dughiar kamin Mispan itiba sara misoghezi, me
ariaghire.

4 Ezi amimzaraghan, gumaziba fozir puvati, Gedalia aremegha gifa,

5 ezi Sekemin nguibam ko, Silon nguibam ko, Samarian nguibamin gu-
mazir 80pla arua iza Mispan boroghira izi. Me wit ko pauran mughuriar
aghuim zuim inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha Jerusalemin mangi
ofa damuasa zui. Gumazir kaba uan ghuamasizibagh isava, uan korotiaba
abigha, tintinibar uan mikarzibar ghora uan apangkuvim ko osimtizim
akakaghasa.

6 Dughiar kam, Netanian otarim Ismael men gari, me izima, a Mispa
ategha, me gifara aziava me bagha tuavimin zui. A ghaze, an azirakam ti
gumazibar amuti, me suam, a me ko apangkuvir kam iti. Egha a ghua me
batogha kamaghin me migei, “Ia izi, Ahikamin otarim Gedalia, ia an ganasa
ai ifonge.”

7 Me nguibar ekiamin aven ghuezi, Ismael uan adarazi ko me gumazir
avirir kabav suegha, men kuaba akunizi me mozir dipar ekiar mam gi-
raghue.

8 Ezi gumazir kabar tongin itir 10plan gumaziba kamaghin migei, “Ni en
misueghti e aremeghan marki. E tuzimin dagher bar aviriba mongezi da iti,
witba ko, baliba ko, olivin boreba ko, haniba. E da ni daningam.” Ezi Ismael
men akam baregha, 10plan gumazir kabav soghezi me ariaghirezir puvati.

9 Mozir dipar kam, Judan Atrivim Asa, fomira ghaze, Israelian Atrivim
Basa izi Mispan misoghiva, nguibar ekiam avinighti, Mispan gumazamiziba
dipamin oteveghan kogham. A Mispan gumazamiziba dipamin oteveghan
aghuagha an a gikui. Mozir dipar kamra, datirighin Ismaelin adarazi me
Gedalia misoghezi an aremezir dughiamin, me gumazir kuar kaba inigha
mozir kam gaghuizi, mozir kam izifa.

10 Ezi gin, Ismael Mispan itir gumazamizir igharaziba inigha, Mispa
ategha, men akua Amonin kantrin zui. Babilonin midorozir gumazibar
dapanim Nebusaradan, a faragha gumazamizir kaba, Mispan nguibamin
me ataghizi me itima, a men ganasa Gedalia amisefe. Ezi Judan atrivimin
guiviba uaghan men tongin iti.

11 Ezi Karean otarim Johanan, ko Judan midorozir gumazibar dapanir
maba, me Netanian otarim Ismael amizir arazir kuraba bar da baraki.

12 Kamaghin amizi, me dikavigha uan midorozir gumaziba inigha, Ismael
misoghasa an gintigha zui. Me an gintigha ghua Gibeonin nguibamin itir
dipar akarer ekiamin boroghiram a bato.

13 Ezi Ismael Mispan inigha a ko izezir gumazamiziba, me Karean otarim
Johanan ko gumazir dapanir mabar ganigha, bar akonge.

14 Egha me bar Ismael ategha, ivemara Karean otarim Johanan bagha
ghue.

15 Ezi Johanan adarazi Ismaelin suighasa amima, a uan gumazir 8pla ko,
me ara ghua Amonin kantrin ghue.

16 Ezi Karean otarim Johanan, ko gumazir dapanir an gin zuiba, me
Ismaelin dafarimin ada ua Mispan gumazamiziba ini. Midorozir gumazir
igharaziba ko, men amuiroghboriba, ko atrivimin ingangarir gumaziba,
me ikizir kamin tongin iti. Gumazamizir kabara, Netanian otarim Ismael
faragha Gedalia misuegha givagha, egha kalabuziabar min bar me inigha
Mispa ategha Gibeonin ghu. Ezi datirighin me bar Gibeon ategha ghue.

17-18 Johanan men aku Isipin mangasava ami. Ezi me fo, Ismael Gedalia
misoghezi an areme, gumazir kam Babilonin atrivim Judan nguazim gati-
vagh an ganasa anemisefe. Egha me atiatia nighnisi, Kaldiaba ti men
otivizir biziba baregham, egh izi me gasighasigham. Kamaghin amizi, me
Isipin mangasa ifonge. Egha me Betlehemin nguibamin boroghira, Gerut
Kimhamin nguibamin otivigha iti.

42

Gumazamiziba Ikiavira Itir God ko mikimasa Jeremaian azangsisi

1 Egha gin, Karean otarim Johanan ko, Hosaian otarim Jesania ko,
midorozir gumazir maba ko, gumazamiziba bar, kar gumazir aruaba ko
gumazir kiniba, me bar dikavigha,
2 Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghue. Egha me ka-
maghin a migei, "E uari, ni Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikim, egh
an azaraghti, a en gumazamizir ikiavira itir varazira an en akuragham. E
fomira aviraseme, ezi datirighin ni garima, e bar ikizir muziariba iti.
3 E kamaghsua, Ikiavira Itir God, nin God, tuavir manamin e mangam, ko
bizir tizir e damuamim, an e mikemegh."
4 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia kamaghin migei, "A dera.
Ki ian akamin amamangati. Ezi ia nan azarazi moghin, ki Ikiavira Itir God,
ian God, a ko mikimam. Eghti Ikiavira Itir God akar manamin na ikaraghti,
ki an gun ia mikimam. Ki akatam ian modoghan kogham."
5 Ezi gumazamiziba kamaghin Jeremaia migei, "Bar guizbangira, Ikiavira
Itir God, nin God, e an akaba bar adar gin mangam. Ikiavira Itir God guizin
araziba ko, voroghira zuir araziba zurara adagh ami. Eghti e an akar, an e
bagha ni ganingizibar gin mangan koghti, a uan kotin aven e tuisigham.
6 Ikiavira Itir God e bagha en azangsiziba ikarvagha ni ganidir akar kaba,
da pazi e damuam o, da deragh e damuam, e pura dar gin mangam. Bar
guizbangira, e Ikiavira Itir Godin akabar gin mangam, an en God, ezi e
deraghvira ikiam."

Ikiavira Itir God Jeremaian azangsizim ikara

7 Ezi Jeremaia Ikiavira Itir God ko migeima, 10plan dughiabar gin, an akam
a ganingi.
8 Ezi Jeremaia dikavigha, Karean otarim Johanan ko midorozir gumazibar
dapanir a ko itiba ko, gumazamiziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir
kiniba, a men diazi me a bagha ize.
9 Ezi a kamaghin me migei, "Ia Ikiavira Itir God ko mikimasa nan azangsiki.
Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, kamaghin migei:
10 Ia Judan nguazimin kagh ikiti, ki gavgavim ia daningigh, egh ia
dikabiraghan kogham. Guizbangira, bizir kurar ki ia gamizir kam, a na
gamima ki bar oseme. Kamaghin ki ia akaragh, ua ia asighan kogham.
11 Ia Babilonin atrivimin atiati, ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
Ki ia ko iti. Egh ki ian akuragh an dafarimin ua ia inigham. Kamaghin, ia uam
an atiatingan marki.
12 Ki ian apangkuvigh, egh a damuti, a uaghan ian apangkuvigham. Egh
ia ateghti, ia uamategh uan nguazimin mangam. Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa.
13 "Ezi ia nan akaba batoghan marki, ki Ikiavira Itir God, ian God. Egh ia
kamaghin mikiman marki, 'E Judan nguzimin ikian aghua.

42:10: Jeremaia 1:10

14 Puvati. E Isipin mangam. E Isipra ikiti, apaniba e misueghan kogham.
Eghti gumazamiziba misoghsi sighabagh iviva, en diman kogham. Eghti e
daghebar oteveghan kogham. E pura Isipin ikiam.'
15 O Judan ikiavira itir varazira, ia oragh! Ia akar kamaghin amizim
mikemeghti, ki Ikiavira Itir God, ki akam ian ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia migei, Ia ti gavgavigh mangi Isipin
ikiti,
16 bizir ia atiatiba, da Isipin ia bativam. Apaniba ia misoghti ia arighiram,
egh ia dagheba puvatigh arighiram.
17 Gumazamizir otuegh gavgavigh, mangi Isipin ikiamiba, me bar
arighiregham. Apaniba taraziv sueghti me arighiram, eghti tarazi dagheba
puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram iniva arimighiram.
Ki bizir kurar kabar amuti, da me bativti, men adarazi bar givaghti, men
ikiavira itir varazira, ua ikian kogham.
18 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira
migei: Ki faragha puvira Jerusalemian aningagha, bar pazavira me
gasighasiki. Eghti kamaghira, ia Isipin mangighti, ki bar puvira ian
aningaghegh, bar pazivira ia gasighasigham. Eghti Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba, bizir ki ia gamiziba bareghiva, atiating, digavir kuram
damigham. Egh me pazi ia damuva, egh dibovir akabar ia mikimam. Egh me
uari akar kurabar uan apaniba mikimsi, me kamaghin mikimam, 'Ia Judaba
ikuvizi moghin, ia ikuvigham.' Egh ia ua uan nguazir kamin ganighan
kogham."
19 Jeremaia Ikiavira Itir Godin akam akunigha givagha, kamaghin migei,
"O ia Judan gumazamizir ikiavira itir varazira, ia oragh! Ikiavira Itir God,
Isipin mangan ian anogoregha mikeme. Ezi ia akar ikiangsizir ki datirighin
ia ganingizir kam deraghviram a ginighnigh.
20 Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a ko mikimasa nan azangsigha, kamaghin
migei, 'Jeremaia, ni mangi Ikiavira Itir God, en God, ni a ko mikim, egh
an azaraghti, an akam e daningigh. Eghti akar manam a ni danighti,
ni e mikemeghti, e an gin mangam.' Ezi ia datirighin arazir igharazim
damuasava ami. Ian arazir kam, a bar derazir puvati. A ia damuti, ia
ikuvigham.
21 Ikiavira Itir God, ian God, a ia daningasa na ganingizir akam, ki
datirighin ia ganingi. Ezi ia akar kamin gin zuir puvati.
22 Kamaghin, ia deraghvira fogh, danganir ia mangi ikiasa amir
kam, apaniba ian taraziv sueghti me arimighiregham, eghti tarazi
dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram iniva
arimighiregham."

43

Me Jeremaia inigha, gumazamizir ikiavira itir varazira sara Isipin ghue

1 Akar Ikiavira Itir God, men God, gumazamizibav kimasa Jeremaia
mikemeziba, Jeremaia dar gun gumazamizibav kemegha givazima,
2 Hosaian otarim Asaria, ko Karean otarim Johanan, ko gumazir akaba
batozir maba, me kamaghin Jeremaia migei, "Ni ifari. Ikiavira Itir God, en
God, e mangi Isipin ikiasa en anogorogha, e mikimasa ni amadazir puvati.
Bar puvati.
3 Kar Nerian otarim Baruk, anarira e dikabinasa nin nighnizimin fe. Ni
Kaldiaba e inigh e misueghti e aremeghasa, o en aku kalabus bagh Babilonin
mangasa ni ifonge."

4 Egha me akar kam mikemezi, ezi Karean otarim Johanan ko gumazir
dapanir maba, ko gumazamiziba bar moghira Ikiavira Itir Godin akam
batogha, Judan nguazimin ikian aghua.
5-6 Karean otarim Johanan uan gumazir dapaniba ko, me dikavigha,
Judan gumazamizir ikiavira itir varazira, bar moghira me inigha zui.
Gumazir kaba, ko amiziba ko boriba, apaniba fomira me batoghezi me
kantrin igharazibar ghueziba, me fomira uamategha Judan nguazimin ize.
Ezi datirighin Johanan uaghan, Judan atrivimin guiviba ko gumazamizir
igharaziba ini. Kar Nebusaradan, Babilonin midorozir gumazibar gumazir
faragha zuim, me gativagh men ganasa Gedalia amisefe. Ezi datirighin
Johanan ko gumazir dapaniba, Judan gumazamizir kaba ko, Godin akam
inigha izir gumazim Jeremaia ko Nerian otarim Baruk, bar me inigha zui.
7 Egha me men akua bar Isipin ghu. Egha arazir kamin me Ikiavira Itir
Godin akam batoke. Egha me ghua nguibam Tapanesin otifi, kar Isipin
kantrin nguibar mam.
8 Me Tapanesin itima, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme,
9 "Ni mangi dagiar ekiar taba inigh mangi Isipin atrivimin dipenir nguibar
kamin itimin tiar akamin apengan, nguazim gikuigh an aven dar afegh.
Judan marazi nguibar kamin iti, me nin ganti, ni a damu.*
10 Egh Judan kaba kamaghin me mikemegh: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme: Ki Ikiavira Itir God, ki uan
ingangarir gumazim Babilonin Atrivim Nebukatnesarin diagham. Eghti a
danganir kamin izam. Egh dagiar ki mozim gikuigha dafezir kabagh isin,
uan atrivir dabirabim afagham. Egh a uaghan uan purirpenim asaragh,
nguazir otevir dagiar kaba itir kam avaragham.
11 A izi Isipin kantri gasighasigham. Ki gumazir maba me arimariar kuram
inigh arighirasa me amisefe, eghti dughiar kamin me arimariar kuram
iniam. Ezi gumazir maba me mangi kantrin igharazimin kalabusin ikiasa,
ki me amisefe, eghti dughiar kamin me kalabusin mangam. Ezi ki gumazir
maba me mangi misogh arighirasa, me amisefe, eghti dughiar kamin me
mangi misoghiva arighiram.
12 Egh ki Isipin asebar ziaba fer dipenibar apongegham. Dipenir kaba, da
Isipin asebar marvir guaba dar iti. Eghti Nebukatnesar marvir guar katabar
apongiva, taba inigh uan kantrin mangam. Egh a Isipin kantrin biziba bar
ada batuegham, mati sipsipbagh eghuvir gumazim, uan korotiamin piba
batosi. A Isipba bar me gafiragham. Egh a kantrin kam ategh deraghvira
mangam.
13 A Isipin ikiamin dughiamin, a dagiar dipenir akinir ruarir dipenir kamin
itiba apirigham, gumazamiziba zurara dipenimin ghua, aruemin ziam fe,
mati men asem. Egh a bar Isipian asebar ziaba fer dipeniba, bar dar apongti
da isigham."

44

Ikiavira Itir God akam isa Judan Isipin itibagh anidi

1 Ikiavira Itir God akam isa Judan Isipin itir daraziv kinasa Jeremaia
ganingi. Me Mikdolin nguibam ko Tapanesin nguibam ko, Memfisin
nguibam ko, Isipin sautin amadaghan itiba. Ezi Jeremaia kamaghin me
migei,

43:5-6: 2 Atriviba 25:26 * **43:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

2 “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin migei: Ki Ikiavira Itir God, ki Jerusalem ko Judan nguibar ekiabagh amizir bizir kuraba, ia bar a dar gani. Ia gan, da datirighin bar ikuvigha iti. Ezi gumazamiziba uam adar itir puvati.
3 Judan kaba me arazir kurar aviribagh ami, ezi bizir kam na gamima ki men aningaghe. Me asebar ziaba fe, egha ofan migharir mughuriar aghuim zuiba me ganidi. Me fomira aser kabagh fozir puvati. Ezi ia Judan kagh itiba, ko ian inazir afeziaba uaghan, ia bar moghira aser kabagh fozir puvati. Kamaghin amizi, ki Judan gumazamizibagh asighasiki.
4 Ki faragha dughiar aviribar uan ingangarir gumaziba amangi, me Godin akam inigha izir gumaziba, me Judaba ia bagha ize. Egha me kamaghin nan akam akura ia gakaghori, ‘Ia arazir kurir ki aghuazir kabar amuan marki.’
5 Ezi Judan kaba kuariba arigha akar kam barazir puvati, egha an gin zuir puvati. Me uan arazir kuram ataghizir puvati, egha me asebar ofa gamir arazim ataghizir puvati.
6 Kamaghin amizi, ki bar men aningaghegha, Judan nguibaba ko Jerusalemin tuaviba bar pazavira dagh amua dagh asighasiki. Ezi me ikuvigha kamaghira iti.
7 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelin God, ki datirighin kamaghin migei: Ia manmaghsua uarira uari gasighasighasava ami? Ia arazir kam damuti, ian Judabar tongin itir gumaziba ko amiziba ko boriba, bar moghira ikuvigham. Egh ian ikiavira itir varazira ua ikian kogham.
8 Ia datirighin Isipin ikia, egha ia uan dafaribar asebar marvir guabar ingara, ofan migharir mughuriar aghuim zuiba, aser igharagha garibagh anidi. Ezi ian arazir kam na gamima, ki bar puviram aningaghe. Eghti kamaghin ia ikuvigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar ia dipova, akar asuir kurabar ia mikimam. Egh me uan apaniba akar kurabar me mikimsi, me kamaghin mikimam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.’
9 Ian inazir afeziaba ko atriviba, ko atrivibar amuiba, arazir kuram gami. Egha ia uaghan uan amuiba ko arazir kuram gami. Ia bar moghira arazir kam Judan nguibaba ko Jerusalemin tuavibar arazir kam gami. Ia ti bizir kurar kaba ginamadagha gifa, a?
10 Fomira ikegha iza datirighin, ia arazir kurar kabar aghumsizir puvati. Egha ia nan atiatia nan apengan itir puvatigha, nan Araziba ko arazir ki ifongeziba, ki da isa ia ko ian ovavibagh aningi, ia dar gin zuir puvati.
11 “Kamaghin ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki mikeme: Ia Judaba, ki ia gasighasighasa nighnigha gifa. Ezi ian tav ikian kogham.
12 Ia Judan ikiavira itir varazira, ia izi Isipin ikiasa gavgafi. Iarara, ki bar ia gevegham. Egh ia Isipin ikiamin dughiamin, ia arighiram. Apaniba izi ian taraziv soghti ia arighiram, ian tarazi dagheba puvatighiva arighiram, gumazir aruaba ko gumazir kiniba sara. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir ki ia gamizir kaba baregh, me atiating, digavir bar kuram damigham. Egh me ia dipov, ia gasighasigh akar kurar asuibar ia mikimam. Egh me uari akar kurabar uan apanibav mikimsi, me kamaghin mikimam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.’
13 Ia Isipin itir darasi, ki Jerusalemin amizir arazir kamra, ki ia damigham. Apaniba taraziv sueghti me arighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram, eghti tarazi arimariar kuram iniva arighiram.
14 Ia Judan datirighin Isipin ikiavira itir varazira, ia Judan nguazimin mangasa bar ifonge. Ezi ian tav asighasizir kam gitaghan kogham, egh uamategh

uan nguazimin mangighan kogham. Ia bar moghira ikuvigham. Eghti gumazir bar vaghvazibara uamategh ari mangi uan nguazimin mangam.”

15 Dughiar kamin, Judan avirir ekiam iza uari akuvagha itima, Jeremaia akar kam akuri. Judan Isipin sautin amadaghan itiba, me uaghan iti. Gumaziba bar uari akuvagha ikia, kamaghin fo, men amuiba ofan mughuriar aghuim zuiba aseba bagha dagh ami. Egha gumazir kaba uan amuiba ko kamaghin Jeremaian akam ikaragha ghaze,

16 “Ni Ikiavira Itir Godin ziamin akaba e mikiri. Ezi e akar kam bareghan kogham. Puvati. E aghua.

17 E bizir e damuasa akam akiriziba, e dar amuam. E ofan mughuriar aghuim zuiba, aser amizir kam bagh dar amuam, me kamaghin a dibori Overiamin Kwin. Egh e wainin ofaba a gingam. Mati e fomira, en ovaviba ko atriviba, ko en gumazir dapaniba, e bar moghira Overiamin Kwin bagha ofan kabagh amizi moghin dagh ami. E ofan kaba Judan nguibaba ko Jerusalemin tuavibar dagh ami. E dagh amir dughiabar, e dagher aviriba ikia deraghavira iti, ezi bizir kuratam e batozir puvati.

18 E fomira ikegha iza datirighin Overiamin Kwin baghava wainin ofaba ko, ofan igharazir avirir amir kaba ategha, e biziba bar puvati. Apaniba iza en marazi misoghezi me ariaghire, ezi marazi dagheba puvatigha ariaghire.”

19 Ezi amiziba ua kamaghin migei, “E guizbangira, Overiamin Kwin bagha ofan kabagh amua, bisketba tua dagh amima da an nedazim min otifi. Egha e wainin ofaba a ginge. Ezi ni ti ghaze, en paba ti arazir kamin aghua, a? Puvati, me arazir kaba bar dagh fogha, da bagha bar akonge.”

20 Jeremaia akar kam baregha, egha gumaziba ko amiziba virara, kamaghin men akam ikaragha ghaze,

21 “Fomira ia ko, ian ovaviba, ko atriviba, ko gumazir dapaniba, ko gumazamizir igharaziba bar, ia Judan nguibaba ko Jerusalemin tuavibar ikia, aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Ezi ia ti ghaze, Ikiavira Itir God, ti ian arazir kabagh nighnizir puvati, a? Puvati. A deraghviram dagh fogha dagh nighnisi.

22 Ia arazir bar kuribagh ami, ezi gin Ikiavira Itir God ian arazir kurar kam bar a giporpore. Bizir kam bangin, a ian nguazim gamizi, a ikuvigha nguazir kinimin oto. Ezi gumazitam an itir puvatigha iza datirighin tu. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba akar kurabar uan apanibav kimasa kamaghin migei, ‘Ia Juda ikuvizi moghin, ia ikuvigham.’

23 Ia aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh amua, egha arazir kuraba, Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Egha ia an Araziba ko an arazir a ifongeziba batuegha, an akabar gin zuir puvati. Kamaghin amizi, dughiar kurar ia batozim ikiavira iti.”

24 Egha Jeremaia uam akar maba bar Judabav keme. An akam amizibagh asa, kamaghin migei, “Ia bar Judan Isipin itiba, deragh kuaribar arigh, Ikiavira Itir Godin akam baragh.

25 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a ghaze: Ia uan amuiba ko, uan akar dikirizimin bizibar amuti da otivasa. Ia kamaghin akam akirigha mikeme, ‘E ofan migharir mughuriar aghuim zuim tuegh, Overiamin Kwin bagh wainin ofaba ingasa akam akiri. Ezi bar guizbangira, e akar dikirizir kam damuti an otivam.’ Aria, ia bizir ia damuasa akam akiriziba, ia mangi dar amuti da otiv.

26 “Ia Judan Isipin iti darazi bar, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh. Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ki uan ziar

44:22: Jeremaia 25:11; 25:18; 25:38

ekiam bagha pin arigha guizbangira migei: Ia Judan tav Isipin kantrin
ikivira ikiva, akar dikirizir tam uan ziamin a damighan kogham. Ia ua
kamaghin mikemeghan kogham, 'Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin pin
ikiavira itimin ziam, e uan akam gavgavim a ganiga migei.' Bar puvati.
27 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki deraghvira ia damuan
kogham. Puvati. Ki paza ia damuasa ian gari. Ia Judan Isipin iti darasi, ki
apaniba amadaghti, me izi ian taraziv soghirarigham. Eghti tarazi dagheba
puvatigh arimighiregham. Egh ia bar gevegham.
28 Ian vaghvazibara midorozimin ikuvighan koghiva, Isip ategh ua Judan
nguazimin mangam. Ia Judan ikiavira ikia iza Isipin ikezir varazira, ia
dughiar kamin deraghvira fogham, tinan akam bar gavgafi, nan akam, o ian
akam?
29 "Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki ian akakaghsi bizitam
kamaghin a damigham. Ia kantrin kamin ikiamin dughiamin, ki ia
gasighasigham. Ia bizir kamin ganigh, egh ia fogham, nan akam pura
mangighan kogham. Puvati.
30 Bizir ki ia damuamim a kamakin, Isipin Atrivim Hofra, ki a isi apanir a
misueghti ana aremeghamimin dafarim darigham. Arazir kamra, ki faragha
Judan Atrivim Sedekaia gami. Babilonin Atrivim Nebukatnesar Sedeka-
ian apanim gami, egh a misueghti an aremeghasa, ki a isa Nebukatnesar
ganingi."*

45

Jeremaia Ikiavira Itir Godin akam isa Baruk ganidi

1 Namba 4in azenimin, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir
dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia akam isa Nerian
otarim Baruk ganingi. Jeremaia Ikiavira Itir God a ganingizir akaba, bar
adar gun mikeme. Ezi Baruk akinafarir mamin ada osiri. Egha aning
ingangarir kam gamir dughiamin, Jeremaia kamaghin Baruk mikeme,
2-4 "Baruk, ni oragh. Ni kamaghin mikeme, 'Aio! Ki osimtizir aviriba
ko mizazir aviriba iti, ezi Ikiavira Itir God ua nan osimtizibagh isivagha
ghu. Ki ikiavira ikia, ghua bar iporpore. Nan osimtiziba da gevir puvati.
Da kamaghira itima, ki bar amiragha avughsaziba puvati.' Ezi Baruk, ni
oragh. Ikiavira Itir God, Israelian God, ni mikimasa kamaghin na mikeme,
'Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei. Ki datirighin bizir ki ingariziba
abisi. Ezi ki oparizir biziba, ki da asiam. Bizir ki bighiva asiamin kaba, da
bar nguazir kamin gumazamiziba bar me bativam.
5 Ezi manmaghin amizi, bizir aghuibara ni bativasa ni ifonge? Ni nighnizir
kam atakigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin gumazamiz-
iba bar pazavira me damigham. Egh ki nin akuragham, eghti ni danganir
manamin mangam, me ni misueghti ni aremeghan kogham.' "

Ikiavira Itir God kantrin maba migirigiam dar iti*

46

(Sapta 46--51)

44:30: 2 Atriviba 25:1-7 * **44:30:** Jeremaian eghaghanim, a sapta 44in gifa. Dughiar kamin, Jeremaia Isipin kantrin ikia egha ghurigha gifa. Ezi fofozir gumaziba ghaze Jeremaia Isipin kantrin ikia ghua areme. **45:1:** 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7; Daniel 1:1-2 **45:2-4:** Jeremaia 1:10 * **46::** Jeremaia Jerusalemin Godin akam akuri dughiamin, God dughiar mabar kantrin igharazir tintinibar itiba bagha akaba isa a ganidi. Akar kaba me bar ada isafuragha Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarimin aven bar abuan ada ariki.

Isipia mɨdorozimɨn ire

1 Ikiavɨra Itir God, kantrin maba bagha akam ikia, egha akar kam isa
Jeremaia ganɨngi.
2 Akar mam, Isipia bagha ghu. Akar kam, a Isipɨn atrivim Nekon
mɨdorozir gumaziba bagha ghu. Mɨdorozir gumazir kaba Yufretisɨn
Fanemɨn boroghɨn, Karkemisɨn nguibamɨn otifi. Ezɨ namba 4ɨn azenimɨn, Jo-
saian otarim Jehoiakim, Judan atrivimɨn itima, Babilonɨn Atrivim Nebukat-
nesar uan mɨdorozir gumaziba ko, iza Isipia mɨsogha me dɨkabɨra. Dughiar
kamɨn, Ikiavɨra Itir God Babilonia gɨnɨghnɨgha akar kam isa Isipia ganɨga
ghaze:

3 "Ia Isipia, ia oraba inigh,
mangɨ mɨsoghsɨ uari arɨgh gan ikɨ.
4 Ia hoziabar kɨr.
Eghtɨ ia mɨdorozir gumazir hoziabagh apiaghira mɨsoziba,
ia uan hoziabar apiagh.
Ia uan mɨdorozir dapanir asuabar aghuigh, tuivigh mɨsoghsɨ gan ikɨ.
Ia uan afuziba akɨrɨva, egh ia vaghvagh uan mɨdorozir korotiabar
aghuigh.
5 Ezɨ datɨrɨghɨn manmaghɨn ami?
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ Isipian garima,
me bar puvɨram atiatigha ara uamategha ize.
Apaniba men mɨdorozir gumazir gavgaviba dɨkabɨra, ezɨ Isipia mɨdorozim
ategha zuamɨra ua ize.
Me atiatir biziba da tintinibar iti.
Kamaghɨn me ua ikɨgha gɨrakɨrangɨn garir puvatɨ.
6 Egha gumazir puv ivemariba ko mɨsozir gumazir gavgaviba,
me apanibar arɨv avegham. Puvatɨ.
Me notɨn amadaghan ikia,
tintinibar onganigha Yufretisɨn Fanemɨn boroghɨra ire.

7 "Ikɨzir manaba, Isipɨn kantrin itir Nailɨn Fanemɨn mɨn ekefe?
Me gavgavigha, mati faner ekiam aperiar gavgavim an otogha zui.
8 Kar Isipɨn adarazira.
Me Nailɨn Fanemɨn mɨn ekevegha otivigha, mati faner ekiam aperiam
an oto.
Isipɨn gumazamiziba kamaghɨn mɨkeme:
'Kɨ bar ekevegh otogh nguazimɨn danganiba bar ada avaragham.
Egh kɨ nguibabagh asɨghasɨghɨva,
dar itir gumazamiziba saram asɨghasigham.
9 Ia nan hoziaba, ia ivemar mangɨ.
Ia nan karisba, ia bar puvɨra ivemar.
Ia nan mɨdorozir gumazir gavgaviba, ia Itiopia ko Libian kantrining, ia
aningɨn mɨdorozir gumaziba,
ia oraba suizir gumaziba, ia Lidian kantrin pibar asir gumaziba,
ia bar moghɨra mangɨ mɨsogh.'

10 "Isipia kamaghɨn mɨkemegha gɨfa.
Ezɨ mɨdorozir kam, kar Godɨn Gavgaviba Bar Itimɨn bizim.
A en Ekiam.
Egha dughiar kamɨn a uan apaniba ivezir kuram me ikarvasi.

46:2: Aisaia 19:1-25; Esekiel 29:1--32:32

Mɨdorozim bar gavgavizɨ, gumaziba pura tintinibar ariaghiri.
Mati mɨdorozir sabam mɨtiriam puv an azima,
a gumazibar mɨkarziba ko ghuziba apava, bar izɨfa.
Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, gumazamizir kabav soghezɨ me ariaghire.
Egha mati, a uabɨ notɨn amadaghan,
Yufretisɨn Fanemɨn boroghɨn ofa gami.”

11 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei,
“Kantri Isip, nɨ mati guivir igiar mam duaba nɨn mɨkarzimɨn otifi.
Nɨ Gileatɨn mangɨgh danganir kamɨn marasinɨn aghuiba buri.
Egh nɨ marasinɨn igharagha gariba bagh, bar puvɨra ingar da inighan kogham.
Marasinɨn tam nɨn duabar amutɨ, da akumighan kogham.
12 Nɨn mɨdorozir gumaziba tintinibar are,
egha me uarira uarigh ivezegha, uari inigha ire.
Nɨ mɨdorozimɨn irɨgha bar aghumsɨki,
ezɨ kantrin igharaziba nɨn aghumsɨzir akam baraki.
Nɨn ararem bar nguazir kamɨn danganiba bar adagh izɨfa.”

Atrivim Nebukatnesar iza Isipia mɨsosi

13 Babilonɨn Atrivim Nebukatnesar izɨ Isipɨn kantri ko mɨsoghamin dughiamɨn, Ikiavɨra Itir God akar mam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganɨngi. Akar kam kamakɨn:

14 “Ia Mikdol ko Memfis, ko Tapanes ko, Isipɨn itir nguibar maba sara akam akun.
Egh kamaghɨn me mɨkɨm, ‘Apaniba otivigh puv ia mɨsoghɨrarigh,
egh ian kantrin aven bizir avɨribagh asɨghasigham.
Kamaghɨn amizɨ, ia Isipia, uan mɨdorozir biziba akɨrigh
tuivigh mɨsoghsɨ ikɨ.
15 Manmaghsua Apis, an aser ia bulmakaun apurir ingarizim,
an arav ghu, egha tugha gavgavizir puvatɨ?
An mɨngarim kamakɨn,
Ikiavɨra Itir God uabɨ anekunizɨ a iraghu.
16 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, Isipian avɨrim gamizɨ, ia tintinibar ire.
Ezɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uariv gɨa ghaze:
Aria, e ti Isip ategh uamategh uan gumazamiziba bagh mangam.
Apaniba kantrin kam gasɨghasɨsi,
kamaghɨn amizɨ, e uamategh uan nguibamra mangam.’
17 Ia ziar igiam kamaghɨn Isipɨn atrivim danɨngigh,
Gumazim Puram Akam Arava Tintinibar Ifaghata Uan Dughiamɨn Atam Ghuzɨ A Gɨfa.”

18 Ezɨ atrivimɨn ziar bar guizbangɨram atrivimɨn itim, a Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim.
A kamaghɨn mɨkeme,
“Kɨ zurara angamɨra iti, kɨ guizbangɨra mɨgei:
Gumazitam izam.
Eghtɨ an gavgavim bar gumazir igharazibar gavgavim gafiragham,
mati Taborɨn Mɨghsɨam bar ruaragha, mɨghsɨar mabagh afira.
Egha mati Karmelɨn Mɨghsɨam ongarir dadarimɨn ikia,

46:13: Jeremaia 43:10-13

bar pin mar iti.
19 Ia Isipia, ia mangi kantrin igharazibar kalabusin ikiam,
kamaghin amizi, ia uan bizibar kir.
Apaniba Memfis gasighasigham,
eghti nguibar kam pura ikiam, eghti gumazamiziba ua an ikian kogham."

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Isipin kantri, mati bulmakaun amebar igiar bar dirim.
Ezi difuar bar kurar mam notin amadaghan ikegha iza a givi.
21 Ezi igharaz darazir gumaziba, Isipia uan midorozir gumazibar ikiasa
me givese.
Egha Isipia bar deraghavira men gari, ezi me bar deraghavira iti,
mati bulmakaun mikarzim saram aghungiziba.
Egha apaniba otivizir dughiamin, gumazir kaba midorozim ategha are.
Ezi Isipin midorozir gumaziba uaghan kamaghin ami.
Ezi midorozimin aven, dughiar bar kuram me batozi, me bar ikufi.
Kamaghin amizi, me midorozim bagha tuivigha gavgavizir puvati.
Ezi dughiar kamin me arazir kurar me amiziba bagha
ivezir kuram isi.

22 "Apaniba bizir ekiamin arua izima,
Isipia bar atiatigha nimira kuruzimin min uari amikirivegha are,
egha me niginir tam gamizir puvati.
Apaniba sobiabar me misoghasa izi,
mati gumazim sobiam suiragha temeba okasa izi.†
23 Isipia me aviraseme, egha me bar gavgavigha,
mati ruarir ekiamin temeba bar uari anighafiri,
ezi gumaziba aven mangan asaghasaki.
Ezi apanibar midorozir gumazibar dibobonim bar ghuavanabo,
egha odezibar dibobonim gafira,
eghti gumazitam men dibobonim mengan iburagham.
Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
apaniba bar Isipia agivagham,
mati gumaziba ruarir ekiamin temeba bar ada oke.
24 Ki Isipia isa notin amadaghan itir gumazibar dafarim gatizi,
me bar aghumsiki."

25 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, kamaghin migei, "Ia oragh. Tebesin nguibamin asem Emon, ko Isipin atrivim ko, men aser igharaziba ko, Isipin kantrin aven itir biziba bar ko, an atrivim ko, gavmanin gumazir dapaniba ko, gumazamizir nighnizir gavgavim uan atrivimin itiba, me bar moghira, ki ivezir kuram isi me daningam.
26 Atrivim Nebukatnesar uan gumazir dapaniba ko Isipia misueghti me arighireghasa. Ki Isipia isi Babilonian dafarim darigham. Eghti gin, gumazamiziba fomira Isipin apiagha ikezi moghin, gumazamiziba ua Isipin nguazimin ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Ikiavira Itir God ua uan gumazamiziba iniam
27 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

---

† **46:22:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **46:27:** Aisaia 41:13-14; 44:2 **46:27:** Jeremaia 30:10-11

"Ia Israelia, ia Jekopɨn ovavir boriba, ia nan ingangarir gumazamiziba,
ia atiatingɨva dɨgavir kuram damuan markɨ.
Bar guizbangɨra, ia kantrin saghon itir kamɨn kalabusɨn iti.
Eghtɨ kɨ ua ia inightɨ,
ia ua uan nguazimra izegh, deraghvɨra dapiagham.
Eghtɨ tarazi ua ia damutɨ ia atiatingan kogham.
28 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨgei: Kɨ ia ko ikɨ ian akurvagham.
Kamaghɨn amizɨ, Ia Israelia, ia nan adarasi, ia nan ingangarir gumazamiziba, ia atiatingan markɨ.
Kɨ ia batoghezɨ, ia ghua kantrin igharazibar tongɨn iti.
Eghtɨ kɨ kantrin kaba bar me agevegham.
Egh kɨ ia agɨvaghan kogham.
Guizbangɨra, kɨ puv ia damigham,
kɨ arazir voroghɨra itim gɨnɨghnɨgha ia akɨri."

47

Ikiavɨra Itir God akam Filistian adarazir iti

1 Ikiavɨra Itir God akam Filistian kantrin adarazir iti. Dughiar kamɨn Isipian atrivim tɨghar Gasa mɨsogham, kar Filistian nguibar ekiar mam. Ezɨ God akam isa an akam inigha izir gumazim Jeremaia ganɨngi.
2 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨkeme:

"Ia gan!
Apaniba notɨn ikia uari akuvasava ami,
mati notɨn amadaghan itir dɨpaba bar ekefe.
Egha da bar puvɨra ivemara,
dar aperiaba bar gavgafi.
Apaniba nguazir kam avaragham,
mati aperiam nguazim ko an itir biziba bar ada avegham.
A nguibaba ko dar itir gumazamiziba saram avaragham.
Kamaghɨn nguibar kabar gumazamiziba bar atiatingɨva,
pamtemɨn dɨmɨva, bar puvɨram arangam.
3 Eghtɨ hoziaba ivemar izɨtɨ,
dar suer puziba puvɨra nguazim mɨsogh tɨngaghɨtɨ, me da baragham.
Eghtɨ me karisbar nɨgɨnim baraghtɨ
da puvɨra ivemartɨ, dar wilba pamtemɨn tɨngagham.
Eghtɨ gumazamiziba bar puvɨram atiatingɨva, aregham.
Eghtɨ ameboghfeziaba onganigh
uan boribagh nɨghnɨghan koghɨva, me mɨzuamighan kogham.

4 "Filistiaba gasɨghasɨghamin dughiam a izegha gɨfa.
Kɨ men tuavim apɨrigham, eghtɨ me ua Tair ko Saidonɨn akuraghan kogham.
Fomɨra Filistian ovaviba Kritɨn Arighatɨzim ategha iza Filistian nguibar ekiabar iti.
Ezɨ datɨrɨghɨn, kɨ Ikiavɨra Itir God,
kɨ nguibar ekiamɨn itir Filistian varazira gasɨghasɨghasava ami.
5 Gasaba, men naviba bar oseme, ezɨ me uan dapanir arɨziba apɨri.
Ezɨ Askelonɨn nguibam bar ikufi.
Ia danganir zarir kamɨn ikiavɨra itir varazira, ian apangkuvim manadɨzoghɨn gɨvaghtɨ,

46:28: Jeremaia 10:24; 30:11 **47:1:** Aisaia 14:29-31; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7

ia tintinibar uan inivafiziba aghorir arazim ategham?
6 Ia kamaghin dia ghaze,
'O Ikiavira Itir Godin midorozir sabam, ni manadizoghin e gasighasizir ingangarir kam ategham?
O midorozir sabam, ni uamategh uan asuamin aven magiri.
Ni ingangarir kam ategh avughsi.'
7 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ingangarir kam isa uan midorozir sabam ganingi.
Ki Askelonia ko ongarir dadarimin itir gumazamizir igharaziba sara misoghasa midorozir sabar kam amada.
Kamaghin, a nimira iki avughsan kogham."

48

Moapin kantri ikuvigham

1 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a Moapin kantri ginighnigha kamaghin mikeme:

"Iavzika, Nguibar ekiam Nebon gumazamiziba.
Apaniba Nebo bar a gasighasigham.
Me Kiriataim dikabiragham, a nguibar divazir gavgavim itim.
Me a gasighasigham.
Eghti nguibar kamin gumazamiziba bar aghumsigham.
2 Moapin ziar ekiam a iraghugha gifa.
Apaniba Hesbonin nguibamin otifi,
egha me Moapia gasighasighamin arazimin akam misosi.
Me kamaghin migei,
'Aria, e mangi gumazamizir kaba bar me agivaka,
eghti Moapin kantri ua ikian kogham.'
Ia Matmenia, apaniba bar ia gasighasighti,
ia matmatin mangam.

3 "Ia dimdiar ararer ekiar Horonaimin nguibamin otozim baragh.
Me kamaghin dei:
Biziba bar ikufi.
4 Moap ikuvigham,
eghti men boribar ararem bar ekevegham.
5 Moapia, me aregham.
Me bar puv arava, Luhitin tuavimin ghuavanaga, Horonaimin nguibamin ghuaghiri.
Ezi men ararem ghuavira ikiava bar ekefe.
6 Me kamaghin migei: Ia zuamiram aregh.
Puvatighti ia ikuvigham.
Ia asizir atiabar min mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mongegh.*

7 "Moap, ni ingarizir biziba ko, dagiaba bagha pamtemin nighnigha ghaze:
Bizir kaba nin akuraghti ni deraghvira ikiam.
Ezi nin nighnizir kam derazir puvati.
Kamaghin amizi, nin apaniba midorozimin ni dikabiragham.

48:1: Aisaia 15:1--16:14; Aisaia 25:10-12; Esekiel 25:8-11; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11 * **48:6:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **48:7:** Diboboniba 21:29; Aisaia 46:1-2; Jeremaia 43:12; 49:3

Egh me nin aser kam Kemos inigh mangi kantrin igharazimin kalabus
datigham.
Egh me uaghan Kemosin ofa gamir gumaziba ko, an ingangarir
gumazibar dapaniba sara iniam.
8 Apaniba izi nguibaba bar dagh asighasigham,
eghti nguibatam deragh ikian kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi moghin,
me danganir zariba ko, danganir mighsiabar itibagh asighasigham.

9 "Moap, ki amangsizim nin nguazim datigham.
Eghti nin nguibaba bar ikuvigh pura ikiam.
Eghti gumazitaba dar ikeghan kogham."†

10 Gumazamiziba Ikiavira Itir God me ganingizir ingangarim damuan aghuaghti, a me gasighasigham. Egh a gumazir igharaziba midorozir sabamin me misueghti me arimighirisi gumazitam mikemeghti, gumazim a damighan koghti, Ikiavira Itir God a gasighasigham.

Moapin nguibaba bar ikuvigham

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Moapin kantri fomira igiamra ikegha iza datirighin dughiar kamin tu,
apanitam iza a gasighasighizir puvati,
egha gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazimin me isa kal-
abus gatizir puvati.
Moap mati wainin aghuim, gumaziba an ingarigha, anetaghizi a iti.
Me dipar misevir tabar a ruizir puvati.
Ezi an isingtizim kamaghira ikia, egha an mughuriam dera.
12 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei:
Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar kamin ki gumazitaba amadaghti
me izi Moapia gasighasigham,
mati gumaziba iza wainin kam nguazir kamin a ingegha,
wain ruir mineba abiagharíki.
13 Eghti dughiar kamin Israelia asem Betel bangin aghumsighizi moghin,
Moapia asem Kemos bangin bar aghumsigham.
Me ghaze, aser kam, a men akuragham.
14 Ia Moapia, manmaghsua ghaze,
ia midorozir gumazir gavgaviba,
egha ia bar midorozibar misogha fo?

15 "Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, a kamaghin
migei:
Apaniba izi Moap gasighasigh, an nguibaba iniam.
Me Moapian gumazir igiar diribav soghirarigham.
16 Moap ikuvighamin dughiam a roghira izegha gifa.
Asighasizir kam a bar zuamiram otogham.
17 Ia Moapian boroghira itir darazi ko, gumazir an ziar ekiam gifoziba,
ia an apangkuvigh kamaghin azi mikim,
'Iavzika, ian nguibar kamin ziar ekiam ko gavgavim a irigha gifa.'

18 "Gumazir Moap gasighasighamin ingangarim itim,
a ia batogh ian divazir gavgavibagh asighasigham.

† **48:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Kamaghin amizi, ia Dibonin nguibar ekiamin gumazamiziba,
ia mati atrivimin guivir dirim uan ziam fe,
egh ia uan ziar ekiaba gin amadagh,
gumazir kinibar min nguazir midiarim dapiagh.
19 Ia Aroerin nguibar ekiamin gumazamiziba,
ia mangi tuavir miriamin tuivigh ganti, gumazamiziba me ari izam.
Eghti ia men azaragh,
‘Bizir tizim otozi ia ari?’
20 Eghti me kamaghin akam ikaragham,
‘Moapin kantri a ikuvigha gifa,
egha datirighin a bar aghumsiki.
Kamaghin amizi, ia apangkuv, bar pamtemin azi.
Ia Arnonin Fanemin mangiva, kamaghin gumazamizibav kemegh,
Moap ikuvigha gifa.’

21 “Mighsiabar pin danganir voroghira itibar nguibar ekiaba, me uan ivezir kuram isi. Nguibar ekiar kaba kara: Holon, Jasa, Mefat,
22 ko Dibon, Nebo, ko Bet Diplataim,
23 ko Kiriataim, ko Betgamul, ko Betmeon,
24 Keriot ko Bosra. Moapin nguibar ekiar roghira itiba ko, saghon itiba, me bar moghira ivezir kuram ini.
25 Apaniba Moapin gavgavim dikabira. Ezi Moap uabin akuraghasa bizitam gamizir puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God Moap dikabiragham

26 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Moap na batoke, kamaghin amizi, apaniba a dikabinasa ki ifonge.
Egh a damighti a mati gumazim dipar onganim amezi moghin otogham.
A uan mimizibagh isin daku, egh tintinibar poghpogham,
eghti gumazamiziba an ingariva akam.
27 Moap, ni fomira akar asuibar Israelia migia,
men ingarav ake. Manmaghin ami?
Ni ti ghaze, Israelia okimakiar gumazimin min iti, ezi ni men ziam dikabira,
egha zurara me geghara dapaniba roi, a?

28 “Ia Moapia, ia uan nguibaba ategh mangi dagiabar tongin mongegh.
Ia kuaraziba danganir kurabagh isin mikonibar ingari moghin damu.

29 “E bar Moapian akaba batozir arazim gifo.
A uabi uan ziam fe, egha puv ifaghata,
egha ghaze, a bar dera.
30 Ki Ikiavira Itir God, ki an akaba batozir arazim gifo.
A ifaghata puram akam arai,
ezi an amir biziba, tam otivir puvati.
31 Kamaghin amizi, ki Moapia bar moghira me bagh azir akabar amuam.
Ki Kirheresin gumazamizibar apangkuvam.
32 Jaserin nguibam ikuvizir dughiamin, ki azi.
Eghti Sipman nguibam, ni ikuvighti, ki ni bagh azivira ikiam.
Sipma, nin wainin azeniba, da bar avirasemegha ghua,
Amangsizim Itir Dipar Akaremin miriamin tugha ghua, Jaserin dipar akaremin tu.
Apaniba izi wainin ikarizir ovizir aghuiba,

ko nin temer taba saram asighasigham.
33 Moapian nguazim dagher aviribagh amima da otifi,
ezi gumazamiziba da isa bar akonge.
Eghti, agoroger arazir kam ko akazim, da bar givagham.
Ki a me damighti, me ua wainin oviziba dika da mirmirir miner ekiabar aven, wain damuan kogham.
Egh me bar akongiva dimiva arang wainin oviziba dikabinan kogham.
Guizbangira, me dimiva araghasi, egh me agoroger araghasizibar amuan kogham.

34 "Moapia bar puviram arangiva,
Hesbonin nguibamin ikegh mangi, Elealen nguibar ekiam ko notin amadaghan, Jahasin nguibamin tugham.
Egh Soarin nguibamin ikegh mangi Horonaimin nguibam ko sautin amadaghan Eklat Selisian nguibamin tugham.
Guizbangira, men kantrin nguibaba bar ikuvigham.
Eghti Nimrimin Fanem uaghan bar dakegham.
35 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
Moapian adarazir ghua mighsiabar pin itir danganibar ghua, ofan mughuriar aghuim zuiba ko ofan igharazir maba sara uan aseba bagha dagh amiba,
ki bar me agivagham.
36 Guizbangira, Moapia inizir bizir aghuiba, da bar ovegham.
Kamaghin amizi, Kirheresin nguibamin gumazamiziba ko Moapia bar moghira,
ki uan navimin aven bar men apangkufi.
Ki mati gumazim apangkuvir ekiam ikia,
egha marvim givia azirakar onger akabagh amua iti.

37 "Moapia bar uan dapanir ariziba ko ghuamasiziba apir bar adar apangkuvigham.
Egh me tintinibar uan dafaribar ghoriva, apangkuvir korotiabar aghuigham.
38 Ki Ikiavira Itir God, ki Moapin kantri gasighasigham,
mati nguazir miner ingangariba puvatiziba, gumazim ada abiaghariki.
Kamaghin amizi, Moapin kantri ararer bar ekiam otogham.
Eghti me pin dipenibar azuaribar ikiam, o danganir me iviriabagh amua uari akuva itibar ikiva,
bar puviram aziam.
39 Bar guizbangira, Moap bar bighiregham,
eghti gumazamiziba bar puv arangam.
Moap, a aghumsizir gumazimin min otoghiva,
uan guam modogham.
Moapin boroghira itir kantribar gumazamiziba bizir kamin ganti, a Moapin otivti,
me bar atiatigh dibovir akar Moapin mikimam."

Moap asighasizir kam gitaghan kogham

40 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ia gan. Apaniba Moap gasighasighasa bar puvira izi,
mati kuarazir isam asizim iniasa,
uan avizimning onegha tuigha iraghu.
41 Apaniba nguibaba iniva, egh danganir misozir gavgaviba sara iniam.

Eghtɨ dughiar kamɨn, Moapian mɨdorozir gumaziba atiatigh, okam nɨghnɨgham,
mati amiziba boriba batasa mɨzazim isi.
42 Kɨ Ikiavɨra Itir God, Moapia uari fa na batoke.
Kamaghɨn amizɨ, Moap bar ikuvigham.
Gɨn kantri Moap ua ikian kogham.
43 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ guizbangɨra mɨgei,
atiatim gumazamizibagh anɨdir biziba ko, mozir ekiaba ko azuaziba,
da Moapian gumazamizibagh asɨghasɨghasa me mɨzua iti.
44 Eghtɨ gumazitam atiatim gumazamizibagh anɨdir bizibar, arɨ mangam,
a mozir ekiamɨn magɨram.
Egh a mozim ategh anangɨva otoghtɨ,
ivem an suiragham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ guizbangɨra mɨgei:
Kɨ Moapia gasɨghasɨghasa dughiar kam amɨsefe,
ezɨ kɨ me gasɨghasɨghasava ami.

45 "Moapian gumazamiziba apanibar atiatigha,
arɨ mangɨ Hesbonɨn nguibamɨn mongasa.
Ezɨ Puvatɨ.
Mati Hesbonɨn nguibam fomɨra Atrivim Sihonɨn dughiamɨn isizɨ moghɨn,
me an garima a ua isia iti.
Kamaghɨn amizɨ, me nguibamɨn aven mangeghan kogham.
Me bizitam damuamin gavgaviba puvatɨ.
Avir kam kantrin kamɨn biziba bar adagh apongezɨ da isi.
Kantrin kamɨn mɨtaghniamɨn boroghɨn iti darasi, ko kantri kamɨn aven itir mɨghsɨabar pɨn iti darasi,
mɨdorozim bagha bar ikuvigha puv mɨsozir gumazir kaba, me bar moghɨra isigham.

46 "Ia Moapia, iavzika.
Ia asem Kemosɨn gumazamiziba, ia ovegha gɨfa.
Apaniba ian otariba ko guivibar suigh, me inigh mangɨ,
kantrin igharazimɨn me isɨ kalabus darɨgham.

47 "Eghtɨ dughiar abuananamɨn,
kɨ Moapian dabirabim damightɨ a ua deragham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha gɨfa."

Ikiavɨra Itir God, Moapia kot darɨghasa mɨkemezir akar kaba,
da datɨrɨghɨn gɨfa.

49

Ikiavɨra Itir God
Amonia gasɨghasɨgham

1 Ikiavɨra Itir God, akam Amonian gumazamizibar iti. A kamaghɨn mɨkeme:

"Manmaghɨn ami?
Israelia ti otariba puvatɨ, me uan afeziabar nguaziba iniam, a?
Ezɨ men tarazi ti uan nguazir kabar iti, o?

48:42: Onger Akaba 83:4; Aisaia 7:8 **49:1:** Esekiel 21:28-32; 25:1-7; Amos 1:13-15; Sefanaia 2:8-11

Manmaghsua aser Milkomin ziam fer adarasi,
Gatin anabamin adarazir nguazim ini?
Manmaghsua Amonia ghua
Israelian nguibabar iti?
2 Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:
Bar guizbangira ki dughiar mam amisefe,
egh dughiar kamin ki apaniba ameghti me izi,
Raban nguibam misogham, kar Amonin kantrin nguibar ekiam.
Me nguibar kam gasighasigham, eghti a pura minezir akuvazibar min ikiam.
Eghti apaniba nguibar ekiamin boroghira itir nguibabar apongam.
Eghti, Israelia gin ua Amonia inizir nguazir kam iniam.
Ki Ikiavira Itir God, kar nan akam.

3 "Ain nguibar ekiam ikuvigha gifa,
kamagh amizi, Hesbonin nguibar ekiamin gumazamiziba, ia pamtemin azi.
Ia Raban gumazamiziba, ia uaghan azi.
Apaniba izi asem Milkom a inigh, mangi kantrin igharazimin kalabus datigham,
egh an ofa gamir gumaziba ko Amonian gumazir dapaniba sara iniam.
Kamaghin amizi, ia azirakar korotiar pizibar aghuigh, apangkuvir onger akaba bangi.
Egh ari mangi uan dagher azenibar mongegh.

4 "O Amon, ni fo, nin danganir zariba bar dera,
ezi ni zurara uabi fa, dagher danganir kamin otiviba bagha migia, egha bar akonge.
Ni akaba batozir guivimin min iti, ni manmaghsua akar kabav gei?
Ni uan dagiaba ko bizibagh nighnigha, ghaze,
'Tina izi na misogham?'
5 Ia oragh. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, ki ian Ekiam,
ki guizbangira migei, ki nin boroghin itir darazi bar me feghti,
me izi ni damuti, ni bar atiatigham.
Eghti me ia batueghti,
ia ari tintinibar danganibar mangegham.
Eghti ua ia geghuv ia akuvamin gumaziba puvatigham.

6 "Eghti gin izamin dughiam,
ki ua ian dabirabim damuti, a ua deragham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Ikiavira Itir God Idomia gasighasigham

7 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Idomian gumazamiziba akam men iti.
A kamaghin migei:
"Manmaghin ami?
Temanin Distrighin gumazamiziba ti nighnizir aghuiba ko fofoziba puvati, a?
Ezi fofozir gumaziba ti akar aghuibav geir arazim ataki, a?
Men nighnizir aghuim ko fofozim ovegha gifa, a?
8 Dughiar ki arazir kurar ia amiziba bagh ivezir kuramin ia ikarvaghamim,
ki anemisevegha gifa.

49:7: Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5

Egh kɨ dughiar bar kuram damighti, a Idomia bativam.
Ia Ison ovavir boriba, ia bar ikuvigham.
Kamaghin, ia Dedanin gumazamiziba, ia nguibam ategh arɨ mangɨ
deraghvira mongegh.

9 "Gumaziba iza wainin ikarɨzir ovɨzir andɨziba isir dughiamin,
me ti bar ada isir puvati.
Me maba ataghirasi.
Okimakiar gumaziba dimagaribar izir dughiamin,
me ti bizir me ifongezibara isi.
10 Eghti ki ua Ison ovavir boribagh asighasighamin dughiamin,
ki ian biziba bar adagh asighasigham.
Kɨ ian mogomer danganiba bar adagh asighasighti,
ia ua mongan kogham.
Ian boriba ko, ian namakaba ko, ian boroghira itir darasi,
ia bar moghira ikuvigham.
Egh Idomian adarazi bar gevegham.
11 Ia Idomia, ia uan boriba bagh nighnighan marki.
Ian afeziaba arɨghireghti, kɨ uabɨ ian boribar ganam.
Eghti ian amuiba uari, uari isɨ nan dafarim darɨgham."

12 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Kɨ gumazamizir avɨrim ivezir kuram me daningam. Osimtizir ekiaba puvatizir darasi, kɨ uaghan me gasighasigham. Ezɨ Idom, nɨ ghaze kɨ nɨ gitagham, a? Bar puvati. Kɨ nɨ gitaghan kogham. Kɨ uaghan nɨ gasighasigham.
13 Kɨ Ikiavira Itir God, kɨ guizbangira uabɨ uan ziamin pin arɨgha, kamaghin migia ghaze, kɨ Bosran nguibam bar pazavɨram a gasighasigham, eghti a danganir kinimin otogham. Eghti igharaz darazir gumazamiziba bizir kɨ Bosran amizir kaba baregh, me atiatingiva, digavir kuram damigham. Egh me dipov akar asuibar Bosran mikimam. Ezɨ gumazamizir kaba uari akar kurabar uan apanibav kimamin dughiamin, me kamaghin mikimam, 'Ia Bosra ikuvizɨ moghin ia ikuvigham.' Kɨ Idomian nguibabara bar dagh asighasigham, eghti da ikuvigh mamaghira ikiam."

14 Kɨ Jeremaia, Ikiavira Itir God kamaghin na migei:
"Kɨ gumazir mam amadazɨ
a ghua akam kantriba bar dar gumazamizibav kinigha ghaze:
Ia bar uari akuvagh dikavigh mangɨ Idomia misogh.
Ia me misoghsɨ uari akirighasɨ ikɨ."

15 Ikiavira Itir God kamaghin Idomin kantri migei:
"Idom, nɨ oragh.
Kɨ ian gavgaviba abighti, kantrin igharazibar gavgaviba ian gavgavibagh
afiragham.
Eghti gumazamiziba bar ian aghuagh
dibovir akabar ia mikim egh akirim ragh ia gasaragham.
16 Nɨ ifaghata ghaze, nɨ kantrin igharazibagh amima me puvɨram atiati.
Egha nɨ ti ghaze, nɨ bar dera.
Puvati, nɨ uabɨ fer nighnizimra nɨ gifari.
Dagiar gavgavir ekiaba ian nguibar ekiam, divazimin min avinizima,
ia mighsiamin bar pin mar iti.
Nɨ uan nguibam kuarazir isaba uan mikonibar ingarir danganibar an ingari.

49:10: Jenesis 36:8

Eghtɨ kɨ nɨ gekuightɨ nɨ izighiram.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kar nan akam.”

17 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨkeme:
“Idomia ikuvigham,
eghtɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Idomɨn nguazimɨn izɨ,
bizir kurabar gantɨ, da an ikiam.
Eghtɨ me, me dɨpov akɨ mɨsoribar anɨng,
dɨgavir kuram damigh atiatingam.
18 Kɨ fomɨra Sodomɨn nguibam ko Gomoran nguibam ko, nguibar aningɨn boroghɨra itiba saram asɨghasɨki.
Ezɨ da nguibar kɨnibar otifi.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkeme:
Bizir kamra Idomɨn otogham,
eghtɨ gumazitam an ikeghan kogham.
19 Kɨ zuamɨra Idomian nguazimɨn me batuegham,
mati laionba sipsipbagh ami mokɨn.
Laion Jordanɨn Fanemɨn boroghɨn itir ruarir pɨzimɨn ikegha otogha ghua,
sipsipba graziba apa itir danganir aghuimɨn men gɨntɨki.
Ezɨ kɨ gumazitam amɨseveghtɨ,
a nguazir kam gativagh an ganam.
Kɨ kamaghɨn damuamin dughiamɨn,
gumazir manam na ko ga akamɨn uaning mɨsogham?
Ezɨ tina nan mɨn gavgavir kam iti?
Eghtɨ gumazir sipsipbar garir manam na ko apanim damuam?
Bar puvatɨgham.

20 “Kɨ gumazamiziba ko boriba uaghan bar me batuegham,
mati laion sipsipba bar me mɨsuegha,
egha men kuaba amɨkɨrvagha zui.
Eghtɨ Idomɨn kantri uabɨ,
kɨ damuamin bizim bagh dɨgavir kuram damigham.
Kamaghɨn amizɨ, ia deraghvɨra kuaribar arigh oragh,
egh bizir Ikiavɨra Itir God Temanɨn nguibar ekiam ko Idomɨn kantri sara damuasa nɨghnɨziba baragh.
21 Idomɨn kantri irɨghamin dughiamɨn,
mɨkɨmkɨzim nguazimɨn otoghtɨ nɨgɨnir ekiam otogham.
Eghtɨ Idomian ararem otogh ekevegh mangɨ,
Ongarir Aghevimɨn tugham.
22 Ia gan! Apaniba Bosran nguibam gasɨghasɨghasa puvɨra izi,
mati isam mɨghegha pɨn ghuavanabogha,
tuigha izaghira asɨzim iniasa avɨziba one.
Eghtɨ dughiar kamɨn, Idomɨn mɨdorozir gumaziba atiatigh okam nɨghnɨgham,
mati amiziba boriba batasa mɨzaziba barasi.”

Ikiavɨra Itir God, Damaskus ivezir kuram a danɨngam

23 Ikiavɨra Itir God akam Damaskusɨn nguibar ekiamɨn gumazamizibar iti.
A kamaghɨn mɨgei:

“Hamat ko Arpatɨn nguibar ekiamningɨn gumazamiziba,
me bativamin bizir kuraba me da baregha, dɨgavir kuram gami.
Me atiatia, nɨrɨzir agorogem sara ikia deragha apiazir puvatɨ.

49:18: Jenesis 19:24-25 **49:23:** Aisaia 17:1-3; Amos 1:3-5; Sekaraia 9:1

Me mati ongarir ekiam dipiraghira puv ingara amiraghirigha itir puvati.*
24 Damaskusin gumazamiziba ua gavgaviba puvati.
Me mati amizir mam arasa atiatim a gamima an aran ibura.
Me mizazir ekiam ko osimtizim iti,
mati amizim borim batasa mizazim isi.

25 "Nguibar ekiar kam ziar ekiam itima, ki bar a gifonge.
Ezi ki datirighin ikiangsizim ia ganidi:
Ia nguibar kamin itir gumazamiziba ari mangi.
Apaniba otivigha izi.
Ia ikian marki!
26 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki guizbangira migei:
Dughiar kamin apaniba Damaskusin gumazir igiabav sueghti,
me arighirива, tintinibar uari akuvir danganibar irив ikiam.
Eghti apaniba bar moghira Damaskusin midorozir gumazibav sueghti,
me arighiregham.
27 Ki Damaskusin nguibam avinizir divazim avim a datighti,
avir kam uaghan Atrivim Benhadatin dipenir gavgavim uaghan an isigham."

Ikiavira Itir God Kedar ko Hasor, ivezir kuram aning daningam

28 Ikiavira Itir God, Kedarin ikizim ko Hasorin nguazimin aven itir distrighbar adarazi akam men iti. Babilonin Atrivim Nebukatnesar me misogha me dikabiragha gifa. God datirighin kamaghin Kedarian apanibav gei:

"Ia dikavigh mangi Kedarian misogh.
Ia aruem anadi naghin itir gumazamizir kaba bar me agifagh.
29 Egh men purirpeniba ko sipsipba ko,
purirpenibar iniba ko, men bizir maba saram ater mangi.
Egh uaghan men kamelba inigh mangi.
Egh kamaghin men dim:
Bizir ia damuti ia atiatingamim, a bar danganibar iti."

30 Ikiavira Itir God, kamaghin Hasorin gumazamizibav migei,
"Babilonin Atrivim Nebukatnesar, a ia gasighasighasa nighnigha gifa.
Kamaghin amizi, ia ivemar saghon mangegh, deraghvira mongegh."

31 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonia migei:
"Ia dikavigh mangi,
gumazamizir deraghavira ikia bizitam bagha nighnizir puvatizibav sogh.
Men nguibam divaziba puvati.
Kantrin gavgavir tam men boroghin itir puvati.
Me uarira iti.
32 Ia men kamelba ko men bulmakauba ko sipsipba inigh.
Gumazir pura gumazamiziba puvatizir danganimin ikia, egha uan dapanir dakurir arizibagh isiba,
ki me batueghti me tintinibar mangegham.
Ki Ikiavira Itir God, ki apaniba ia damighti,
ia tintinibar danganiba bar dar otivighti,
Hasor bar dughiar kuram batogham.

* **49:23:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

33 Eghtɨ Hasor afiar atiabar danganimɨn mɨn otogham,
egh a ikuvigh mamaghɨra ikiam.
Eghtɨ nguibar kam pura ikiam.
Gumazamiziba ua an puvatɨgham.”

Ikiavɨra Itir God, Elamɨn kantri gasɨghasigham

34 Ikiavɨra Itir God, akam Elamɨn kantrin gumazamizibar iti. Ezɨ Sedekaia Judan atrivimɨn otozir dughiamra, God akar kam maghɨra a isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganɨngi:

35 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar itim,
a kamaghɨn mɨgei:
“Barir pim, a mati Elamɨn kantrin agharim,
ezɨ me apaniba dɨkabɨnasa bar gavgafi.
Eghtɨ kɨ men barir piba apɨrarigham.
36 Kɨ nguazir kamɨn danganiba bar apanibar afeghtɨ,
me tintinibar izɨ Elamia mɨsogham,
mati amɨnir gavgaviba iza me gasɨghasɨki.
Ezɨ kɨ me batueghtɨ,
me tintinibar danganiba bar dar mangɨ,
eghtɨ Elamɨn gumazamiziba tintinibar kantriba vaghvagh dar ikiam.
37 Apaniba izɨ Elamia mɨsoghtɨ me arɨghiramin dughiam,
kɨ me damightɨ me foghɨva, bar puvɨram atiatigham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ uan anɨngagharim akakaghsɨ,
bizir bar kuram damightɨ, an Elam batogham.
Egh kɨ mɨdorozir gumazibar amightɨ,
me, me mɨsogh men agɨntɨgh mangɨtɨ,
me bar arighireghamin dughiamɨn tugham.
38 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ uan atrivir dabirabim Elam datɨgh, me gativagham.
Egh kɨ men atrivim ko an gumazir dapaniba sara mɨsoghɨrarɨgham.

39 “Egh dughiar abuananamɨn, kɨ Elamian dabirabim akɨrightɨ,
a ua deragh otogham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha gɨfa.”

50

Ikiavɨra Itir God akam kantri Babilonɨn iti

1 Babilonɨn nguibar ekiar Kaldian nguazim itim, Ikiavɨra Itir God akam an gumazamizibar iti. An akar kam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganɨngi. Ezɨ Jeremaia kamaghɨn akar kam akuri:

2 “Nɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangɨ, akam me mɨkɨn.
Nɨ nir avɨzim fegh ghuanang,
eghtɨ gumazamiziba an ganigh, izɨ akam baragh.
Egh akam mongan markɨ.
Nɨ mangɨ kamaghɨn me mɨkemegh,
‘Apaniba Babilonɨn nguibam inigha gɨfa.
Babilonɨn aser kam, Bel, a bar aghumsɨki.
Ezɨ asem Marduk dɨgavir kuram gami.
Ezɨ Babilonɨn asebar marvir guaba bar aghumsɨki,

50:1: Aisaia 13:1–14:23; Aisaia 47:1-15

ezi dar nedazir kuriba digavir kuram gami.’ ”*

3 Gumazamiziba not ategh izi Babilonia misogham.
Egh apanir kaba bar Babilonin nguibam gasighasigham,
eghti a pura danganir kinimin otogham,
eghti gumazamiziba an ikian kogham.
Gumazamiziba ko asiziba bar anetegh aregham.

Israelia uamategh uan nguazimin mangam

4 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Bizir kaba otivamin dughiamin,
Israelian gumazamiziba ko Judaba uari akuvagh ua uan nguazimin izam.
Me izivа navibagh iragh aziva, uamategh na baghvira izam.
Ki Ikiavira Itir God, men God.
5 Me Saionin Mighsiamin mangisi,
tuavir an mangamim bagha azangsisi.
Me kamaghin mikim suam,
‘Aria, e mangi Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim damika,
egh an gumazamizibar ikiam.’
Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam iki mamaghira ikiam.
Eghti gumazitam a ginamadaghan kogham.

6 “Nan gumazamiziba sipsipbar min ovegha iti.
Me geghuvir gumazìba me gamima me tuavir aghuim ataki,
egha tintinibar mighsiamin arui.
Me tintinibar mighsiamin arua,
egha uan avughsir danganir divazim itim gin amada.
7 Ezi gumazir maba men gara me misosi.
Ezi men apanir kaba kamaghin migei:
‘Gumazamizir kaba, uari arazir kuramin Ikiavira Itir God gami.
Ikiavira Itir God, danganir aghuimin min iti, me an mangi deraghvira ikiam.
Men ovaviba nighnizir gavgavim an ikia,
a men akuraghasa me a mizua iti.
Ezi Ikiavira Itir Godin kam, me anetegha arazir kuram gami.
Kamaghin ami, e me gasighasigh egh, osimtiziba puvatigham.’ ”

8 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Ia Israelia ko Judaba, ia Babilon ategh ari mangi.
Mati memen apurim memen mabar faragha zui moghin,
ia kalabuziar gumazamizibar faragh mangi.
9 Ki notin gumazamizir gavgavizir aviriba feghiva, Babilonin misoghsi men aku izam.
Me tuivigh uarir akuigh, egh Babilonia ko misogh me dikabiragham.
Apanir kaba barir pibar asa bar fo, egha me asavamadir dughiamin,
me ni gitaghan kogham.
Kamaghin, ia Babilon atakigh.
10 Eghti me Babilonin bizir aghuiba iniam.
Gumazir vaghvaziba bizir aviriba iniva, egh uan ifongiaba agivagham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

---

* **50:2:** Aser kaba angamira itir ikirimirim puvati, ezi gumazir kaba akar isin zuimin migia ghaze, da aghumsigha digavir kuram gami. **50:6:** Aisaia 53:6; 1 Pita 2:25 **50:8:** Akar Mogomem 18:4

Babilon bar moghira ikuvigham

11 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Ia Babilonia, ia nan kantri gasighasiki,
egha nan gumazamizibar biziba ini.
Mati bulmakaun nguzim raizin miseviba dikabira uabi fa uabi ekura, egha bar akongezi moghin,
ia bar akongegh.
Egha ia hoziar apuribar min tiariba akara bar akonge.
12 Ezi ian kantri Babilon bar aghumsigham,
eghti an ziar ekiam bar moghira irigham.
Eghti a bar kantrin kuramin min ikiva,
kantrin igharazibar tongin ziaba puvatigham.
Egh a danganir misingizim ko danganir kinimin min ikiam.
13 Ki Ikiavira Itir God, ki puvira ian aningazi,
ki ia damuti ian kantri bar moghira ikuvigham,
eghti gumazamiziba an ikian kogham.
Ezi gumazir igharaziba danganir kamin mangamin dughiamin,
me Babilonia ia bativizir bizir kurabar ganiva,
dibovir akabar ia damuva misoribar aningiva,
digavir kuram damigh bar atiatigham.”

14 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonin apanibav keme:
“Ia barir pibar asavamadir darasi, ia Babilonin nguibam ekiarugh, egh tuivigh misogh.
Ia uan barir afuzibar bar a gasegh!
Ia tam ataghiraghan marki.
Babilonia me arazir kuramin Ikiavira Itir God gami,
kamaghin amizi, ia nguibar kam bar a gasighasikigh.
15 Ia an divazir gavgaviba ko an tauaba apirarighti da daighireghti,
a ua misoghan iburagh, ia teghti ia a inigh,
dughiar kamin ia danganiba bar, adar dimiva tiariba akar.
Egh a faragha igharaz darazigh asighasighizi moghin,
ia datirighin bar a gasighasikigh.
Ki Ikiavira Itir God, ki ivezir kuram a daning, a gasighasighasava ami,
kamaghin amizi, ia bar puv a damigh.
16 Ia bar Babilonia agifagh,
eghti gumazir dagheba oparitam ko, gumazir dagheba iniamiba puvatigham.
Eghti kantrin igharazir Babilonin itiba,
ia Babilonia gasighasizir gumaziba, me ian atiatingam.
Egh me zuamira Babilon ategh uamategh uan kantribar mangegh,
uari uan gumazamizibara me ko ikiam.”

Israelia ua deravira uan nguazim dapiagham

17 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Israelia mati sipsipin mam,
ezi nguibar maba mati laionba, me a gasighasighasa an agintisi.
Asirian atrivim faragha an suiragha aneme.
Egha gin Babilonin Atrivim Nebukatnesar an aghariba ame.
18 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki mikeme.
Ki fomira Asirian atrivim gasighasighizi moghin,

50:13: Jeremaia 25:12; 49:17

ki Babiloniin atrivim ko an kantri gasighasigham.
19 Ki Israelia inigh, sipsipbar min men aku ua men danganimin izam,
eghti me Karmelin Mighsiam ko, Basanin Distrik ko, Efraimin Mighsiam ko, Gileatin Distrighin, dar grazibar amam.
Me puvira dar ami mangi naviba bar izevegham.
20 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei:
Dughiar kamin ki Israelia ko Judan ikiavira itir varazira,
kar ki taghizi deravira itiba,
ki men arazir kuraba gin amadagham.
Eghti arazir kuratam ko osimtizir tam men ikian kogham.
Eghti gumazitam akatam me gasisi damuva avegham."

Ikiavira Itir God bar pazivira Babilonia damigham

21 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonian apanibav gei:
"Ia mangi Babilonia misogh.
Ia Merataimin nguazimin gumazamiziba ko, Pekotin nguazimin itir adarazi ko misogh.
Egh puv me misuegh men bizibagh asighasigh.
Ia nan akaba bar adar gin mangi.
22 Midorozimin niginim, Babilonian nguazimin aven otogh bar ekevegham,
eghti kantrin kam bar ikuvigham.
23 Babilon mati haman mam, tintinibar nguazir kamin kantriba bar da misaragharіki.
Ezi datirighin ia Babiloniin apaniba, kantrin kam apirigh, a gasighasikigh,
datirighin haman kam bar misarighiregham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an ganigh,
bar digavir kuram damigh, bar moghiram atiatigham."

24 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
"Babilon, ki nin suighasa azuazir mam ati,
ezi ni a gifozir puvati, a managh iti.
Ki Ikiavira Itir God, ni nan apanim gami,
kamaghin amizi, azuazir kam nin suiragham."

25 Ikiavira Itir God Babiloniin aningaghe,
egha uan midorozir biziba aven itir dipenimin tiar akam kuigha,
midorozir biziba inigha azenan ize.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an Ekiam, a ingangarir ekiar mam ua iti,
a Babiloniin kantri damuasa.

26 Ia apanir saghon danganiba bar adar itiba, ia bar izi Babilonia misogh.
Ia dagheba arizir dipeniba bar adagh asighasikigh.
Egh Babiloniin biziba bar ada inigh, tintinibar dar pozibav kinigh,
mati gumaziba raiziaba aghora dar pozibav kini.
Ia bizitam ko gumazitam ateghti a ikian marki.
27 Mati gumaziba bulmakaubav sozi moghin,
ia Babiloniin midorozir gumazir gavgaviba bar me misoghirarikigh.
Ikiavira Itir God me gasighasighamin dughiam an otivasa,
kamaghin amizi, me bar moghira ikuvigham.

50:20: Aisaia 1:9; Jeremaia 31:34 **50:24:** Jeremaia 51:12; Daniel 5:30-31

28 Ia bar oragh!
Israelia ko Judan marasi, me Babilon ategha ara uamategha Saionɨn izi.
Me kamaghɨn mɨkɨmasa izi,
“Ikiavɨra Itir God, en God, a ivezir kuram isa gumazir an Dɨpenim gasɨghasɨziba ikarvasi.”

29 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Babilonɨn apanibav keme:
“Babilon bar puvɨra ifaghata na batoke, kɨ Israelian Godɨn Bar Zuezim.
Kamaghɨn amizɨ, ia gumazir barir pibar asa foziba, ia izɨ Babilon mɨsogh.
Ia Babilon korogh deragh anevɨnigh.
Egh ia Babilonɨn tav ateghtɨ an arɨ mangan markɨ.
Me igharaz darazigh asɨghasɨghizɨ moghɨn,
Ia pazɨ me damuva, bar me gasɨghasɨkigh.
30 Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ guizbangɨra mɨgei,
Dughiar kamɨn ia apaniba, Babilonian gumazir igiabav soghɨrarɨgham,
eghtɨ me danganir uari akuvibar tintinibar irɨv ikiam.
Egh ia Babilonɨn mɨdorozir gumazibav soghtɨ me arɨghiram.

31 “Babilon, nɨ oragh! Nɨ ifaghata uabɨ fer gumazimɨn mɨn ami.
Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim,
kɨ nɨn Ekiam,
kɨ guizbangɨra mɨgei, Kɨ nɨn apanim gami.
Kɨ nɨ gasɨghasɨghamin dughiam otogha gɨfa, kɨ ivezir kuram nɨ danɨngam.
32 Babilon, nɨ kantrin akaba batozim,
nɨ irɨgh bar ikuvightɨ, gumazir ua nɨ gifueghamiba puvatɨgham.
Kɨ avim nɨn nguibabar atɨghtɨ,
eghtɨ avir kam nɨn biziba bar dar isigham.”

33 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, a kamaghɨn mɨkeme:
“Apaniba faragha Israelia ko Judaba bar me abɨra.
Egha apaniba me isa kalabus gatɨ,
egh me ateghtɨ me mangan me aghua.”
34 Ezɨ men Akurvazir Gumazim, a gavgavir ekiam iti,
ezɨ an ziam kara, Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim.
A men akuragh men apaniba abɨragham.
Egh a dabirabir aghuim isɨ nguazir kamɨn gumazamiziba bar me danɨngam.
Eghtɨ Babilonia puvatɨgham.
A me damightɨ me pazɨvɨra ikiam.

35 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei:
“Babilonɨn kantri ikuvigham.
Eghtɨ Babilonɨn gumazamiziba ko gumazir dapaniba ko, fofozir gumaziba sara ikuvigham.
36 Babilonɨn akam inigha izir gumazir ifavariba ikuvigh,
gumazir onganibar mɨn otivigham.
Babilonɨn mɨdorozir gumaziba ikuvigham, egh me bar atiatigham.
37 Babilonɨn hoziaba ko karisba
bar ikuvigham.
Eghtɨ kantrin igharazibar mɨdorozir gumazir Babilonɨn akurvaziba,
me bar ikuvigham.

50:29: Akar Mogomem 18:6

Me amizibar mɨn otivigh gavgaviba puvatɨgham.
Babilonian bizir bar aghuiba ikuvigham.
Apaniba izɨ bizir kaba inigh, ada ater mangegham.
38 Asebar marvir guaba da nguibar kam gizɨfa.
Ezɨ Babilonia aser kabar gɨn ghua, dar atiatia gumazir onganibar mɨn otifi.
Kamaghɨn amizɨ, aruem dughiar ruarimɨn Babilonian gan me inigh mangɨtɨ,
men faneba ko daghuriba bar mɨsigham.
39 Eghtɨ kamaghɨra, gɨn izamin dughiabar gumazitam ua Babilonɨn ikian kogham.
Eghtɨ kaziar atiaba ko afiar atiaba ko poneba, darara ikiam.
40 Kɨ fomɨra Sodomɨn nguibam ko Gomoran nguibam ko, nguibar aningɨn boroghɨra itiba saram asɨghasɨki.
Ezɨ da nguibar kɨnibar otifi.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkeme:
Bizir kamra Idomɨn otogham,
eghtɨ gumazitam an ikeghan kogham.

41 "Ia gan! Mɨdorozir gumaziba notɨn amadaghan ikegha izasava ami.
Me bar gavgavigha atrivir avɨriba ikia, egha bar saghon ti.
Egha me mɨsoghasa mɨdorozir biziba akɨra iti.
42 O Babilon, nɨ mati guivir dirim.
Ezɨ apanir kaba, me apangkuviba puvatɨzir gumaziba.
Me gumazir igharazibagh asɨghasɨghasa bar ifonge.
Me barir piba ko barir afuziba suisi.
Me hoziabar apiagh izɨtɨ, nɨgɨnir ekiam otivam.
Mati ongarim gigim gɨra tɨngazi.
Egh me uari darigh mɨtivigh ikɨ, egh Babilon ko mɨsoghsɨvɨra ikiam.
O Babilon, nɨ mati guivir dirim.
43 Babilonɨn atrivim apanir kabar eghaghanim baraghtɨ me izɨtɨ,
an atiatigh egh agharapaniba bar an amɨragham.
An atiatigh nɨghnɨghɨva avegh, egh an ararem mati,
amizim borim batasa mɨzazir ekiam isava arai.

44 "Mati laionba sipsipbagh ami moghɨn,
kɨ zuamɨra Babilonia men nguazimra me batuegham.
Laion Jordanɨn Fanemɨn boroghɨn itir ruarir pɨzimɨn ikegha, otogha ghua
sipsipba graziba apa itir danganir aghuimɨn men agɨntɨsi.
Ezɨ kɨ gumazitam amɨseveghtɨ,
a nguazir kam gativagh an ganam.
Kɨ kamaghɨn damuamin dughiamɨn,
gumazir manam na ko ga akamɨn uaning mɨsogham?
Ezɨ tina nan mɨn gavgavir kam iti?
Eghtɨ gumazir sipsipbar garir manam na ko apanim damuam?
Bar puvatɨgham.
45 Ia deraghvɨra kuaribar arigh, bizir kɨ Babilonɨn kantri damuasa nɨghnɨziba baragh!
Kɨ uaghan gumazamiziba ko boriba sara bar me batuegham,
mati laion sipsipba, bar me mɨsuegha, dar kuaba amɨkɨrvagha zui.
Ezɨ Babilonɨn kantri uabɨ,
kɨ damuamin bizim bagh dɨgavir kuram damigham.

50:39: Aisaia 13:20-21; Jeremaia 51:37; Akar Mogomem 18:2 **50:40:** Jenesis 19:24-25

46 Apaniba Babilon iniamin dughiamin,
mikimkizim nguazimin otoghti niginir ekiam otogham.
Eghti Babilonian ararem otogh ekevegh mangiti,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar a baragham.”

51

Ikiavira Itir God
Babilonin apanim gami

1 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Ki tarazir nighniziba feghti me bizir aviribagh asighasigham,
egh me mati aminir gavgavimin min izi,
Babilonin kantri ko an itir gumazamiziba sara misogham.
2 Ki gumazitaba ameghti me izi aminim raiziabar misevibagh ivarazi da ghuezi moghin Babilonia giveragham.
Me aminimin min an nguazimin a giveragh an biziba bar da batuegham.
Me a gasighasighamin dughiam,
me tintinibar danganibar bar otivigh izi a gasighasigham.
3 Ia Babilonin apaniba, ki kamaghin ia migei,
Ia zuamira Babilonin midorozir gumazibav sogh.
Me tighar uan midorozir korotiabar aghuva, egha tighar uan pibar afam,
ia Babilonin gumazir igiaba ko midorozir gumaziba bar me gasirarikigh.
Ia men tav ateghti a ikian marki.
Bar markiam.
Ia bar moghira me agifagh.
4 Ia uan barir afuzibar Babilonia gasiti,
me arighiri kuaba tintinibar Babilonin kantrin tuavibar iregham.”

5 Israelia ko Judaba faragha uan nguazimin itir dughiamin,
me Israelian Godin Bar Zuezimin damazimin arazir kurar aviribagh ami.
Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an akirim ragha me gasarazir puvati,
egha me ataghizi me mati amizir paba ovengezibar min pura itir puvati.

6 Ia Israelia ko Judaba, ia arimangegh deraghvira ikiam.
Puvatighti, ia Babilonian tongin iki, men osimtizim bangin me ko ikuvigham.
Datirighin Ikiavira Itir God, Babilonin arazir kuraba bagh ivezir kuram a daningamin dughiam.
Kamaghin amizi, ia zuamira Babilon ategh mangi.
7 Ikiavira Itir God fomira nguazir kamin kantriba, ivezir kuram isi bar adar aningasa,
ezi Babilonin kantri an ingangarir kam gami.
Babilon golin kavin mamin min Ikiavira Itir Godin dafarimin iti.
Egha kantrin igharazibagh amima, me kavin kamin wain ame.
Egha me datirighin tintinibar ongani.
8 Eghti Babilon uabi zuamira irigh ikuvigham.
Kamaghin amizi, ia a bagh aziva an apangkuv.
Ia mangi a bagh marasinba inigh, an duabar aghuighti da akumigham.
Eghti a ti ua deragham.

51:5: Aisaia 54:7-8; Jeremaia 33:24-26; Hosea 4:1-2 **51:7:** Akar Mogomem 17:2-4; 18:3

9 Eghtɨ Israelia ko Judaba an aven ikɨ kamaghɨn mɨkɨmam,
“E kalabuziar gumazamiziba pura Babilon damutɨ, a ua deraghasa,
ezɨ a ua deragha otozir puvatɨ.”
Egh me gɨn kamaghɨn mɨkɨmam,
“Markɨ. E fo, Babilonɨn osɨmtɨzim a bar ekefe, egha overiamɨn pɨn ghuavanabo.
Eghtɨ Ikiavɨra Itir God bar pazɨvɨra Babilon damuam.
Kamaghɨn, e Babilon ategh uamategh vaghvagh uan nguibabar mangam.
10 Ikiavɨra Itir God Babilon gasɨghasɨki,
ezɨ arazir kamɨn a en gumazamizibar arazir aghuiba azenim gatɨ.
Aria, e Saionɨn mangɨva,
Ikiavɨra Itir God, en God amizir bizibar gun mɨkɨmam.”

11 Ia Babilonɨn apaniba, ia mɨdorozim bagh mangɨsɨ
uan afuziba amɨnɨva, oraba ini.
Ikiavɨra Itir God ghaze, Babilonia an Dɨpenim gasɨghasɨki,
ezɨ a ivezir kuramɨn me ikarvaghasa.
Egh a Midian atrivibar nɨghnɨziba feghtɨ, me Babilonia mɨsogham.
A tuavir kamra, bar Babilon gasɨghasigham.
12 Ia apaniba, ia nir avɨzir ababanim ghufeghtɨ,
mɨdorozir gumaziba mɨghvɨra mɨsogh,
Babilonɨn nguibar ekiamɨn dɨvazim akarika.
Ia mɨdorozir gumaziba arightɨ, me nguibar ekiam bagh arav ikɨ,
egh uan ingangarim deragh a damu.
Ia mɨdorozir gumazibav kemeghtɨ me mangɨ mongegh,
Babilonia mɨsoghsɨ damu ikɨ.
Ikiavɨra Itir God, Babilonɨn gumazamizibagh asɨghasɨghasa mɨkemegha gɨfa,
egha datɨrɨghɨn a bizir kam damuasa.

13 O Babilon, nɨ dɨpar avɨriba ko bizir aghuir bar avɨriba nɨn nguibamɨn iti.
Ezɨ nɨ ikuvamin dughiam a roghɨra izegha gɨfa.
Nɨn ikɨrɨmɨrim mati tretɨn mam,
me datɨrɨghɨn aneghorasava ami.
14 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, a guizbangɨra uan ziamɨn pɨn arɨgha mɨkeme.
A kamaghɨn mɨkeme:
“O Babilon, kɨ apanibar gumazir okoruar avɨrim inigh izɨtɨ, me nɨ mɨsogh, nɨ dɨkabɨragham.
Me nɨn nguazim gizɨvagham, mati odezir okoruam.
Egh me nɨ gafiragh nɨ abɨnamin dughiamɨn,
me bar akuegh pamtemɨn dɨmam.”

Godɨn ziam fer ighiam
(Jeremaia 10:12-15)

15 Ikiavɨra Itir God uan gavgavimɨn nguazir kamɨn ingari.
A uan nɨghnɨzir aghuimɨn nguazir kam isa uan danganimra anetɨzɨ, a gavgafi.
A uan fofozimɨn overiamɨn ingara an onegha gɨfa.
16 A tiarim akarigha mɨgeima, overiam bar pamtemɨn tɨngazi.
Ezɨ ghuariar pɨziba nguazir otevibar mɨgha iza,

51:9: Akar Mogomem 18:5 **51:13:** Akar Mogomem 17:1

egha uari akufa.
God onimaribagh amima,
da taghtazima amozim izaghiri.
Egha aminim asirafima,
a uan danganim ataghiragha izi.
17 Ezi gumazamiziba, me bar onganigha bizitam gifozir puvati.
Gumazir marvir guaba golin dar ingariba,
me bizir me ingarizir kaba bagh bar aghumsigham.
Kar guizin godba puvati.
Marvir guar kaba, da aminir datirighin en ikia angamira itir kam puvati.
18 Kar me dibovir akabav kimasa pura ingarigha arighizir bizir kiniba.
Eghti Ikiavira Itir God, me tuisighamin dughiam izziti, me bar ikuvigham.
19 Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar God, a uabi biziba bar dar ingari.
Egha bizir kabar min garir puvati.
A Israelia amisevezi me an adarazira iti.
An ziamra kara:
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Babilon mati Ikiavira Itir Godin ifanim

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
"Babilon, ni mati ki misoghasa inizir bizir mam, ni nan ifanim min iti.
Ki ni inigha, kantrin aviriba misaragharigha,
egha nguibar gavgavir aviribagh asighasiki.*
21 Ki ni inigha midorozir hoziaba, ko gumazir hoziabagh apiaziba amisaragharіki.
Ki ni inigha, midorozimin karisba ko, gumazir karisbar suiziba saram asighasiki.
22 Ki ni inigha, bar gumaziba ko amiziba amisaragharіki.
Egha gumazir igiaba ko gumazir ghuriba, ki bar me amisaragharіki.
Egha gumazir igiaba ko amizir igiaba, ki bar me amisaragharіki.
23 Ki ni inigha sipsipba ko me geghuva men garir gumaziba sara misaragharіki.
Ki ni inigha bulmakaun ainba mikirvagha nguaziba abiziba ko, dar ghuaviba sara misaragharіki.
Egha ki ni inigha gavmanin gumaziba ko, gumazir dapaniba amisaragharіki.

24 "Egha ki Ikiavira Itir God, ki mikeme,
Babilonian arazir kurar me Saionin amiziba bar, ki ada ikarvagh ivezir kuram me daningam.
Eghti ia Israelia ko Judaba, ia bizir ki damuamin kabar ganam.

25 "Babilon, ni oragh. Nin gavgavim bar ekevegha mati mighsiar ekiam,
egha nguazir kamin danganiba bar adagh asighasiki.
Ezi bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki nin apanim gami,
ki uan gavgavim itir dafarimningin nin suiragh, ni isi davarir konimin ni akunighti,
ni poghpogh magiri nguazimin otoghti,

* **51:20:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, ves 20in ikegha ghua ves 23, akar kaba Babilonin gun migei. Ni Jeremaia 50:23in an gan. Ezi gumazir maba kamaghin nighnisi, a gumazamizir igharazibar gun migei.

avim bar nɨ agɨvagham.
26 Eghtɨ gumazitam dɨpenimɨn mɨkebamɨn asɨsɨ, nɨn aven dagɨatam inighan kogham.
Gumazitam uan dɨpenimɨn ingarsɨ, dɨpenim aterir dagɨatam, nɨn aven a inighan kogham. Puvatɨ.
Nɨ bar ikuvigh kamaghɨra ikiam.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha gɨfa.”

Apaniba izɨ Babilonia mɨsogham

27 Ia kantrin avɨribar tongɨn akaba amang,
egh nguaziba bar dar gumazamizibar tongɨn sɨgham givi,
eghtɨ me Babilonia mɨsoghsɨ biziba akɨr.
Ia Araratba ko, Miniba ko, Askenasba, men diaghtɨ me izɨ.
Egh mɨdorozim bagh gumazir ekiar tam amɨsefegh.
Mɨdorozir gumaziba uan hoziabar apiagh,
egh odezir okoruamɨn mɨn izam.
28 Egh uaghan Midian atriviba ko, gumazir dapaniba ko, gumazamizir Midian gavman gativagha an gariba, ia men diagh.
Ia kantrin avɨrir me gativibar gumazibar amutɨ,
me bar izɨ Babilon mɨsoghsɨ biziba akɨr.

29 Ikiavɨra Itir God Babilon gasɨghasɨghasa mɨkemegha gɨfa,
egh a damightɨ a danganir kɨnimɨn otogham,
eghtɨ gumazitam ua an ikian kogham.
Eghtɨ Ikiavɨra Itir God ingangarir kam damuamin dughiamɨn,
mɨkɨmkɨzir dafam nguazim bativɨra ikiam,
mati gumazim mɨzazir bar kuram isima mɨkarzim a gasi.
30 Babilonɨn mɨdorozir gumaziba mɨdorozim ategh, mɨdorozir dɨpenir gavgavimɨn aven ikiam.
Egh me amizibar mɨn ikɨva, gavgaviba puvatɨgham.
Apaniba Babilonian dɨpenibar apongɨva,
egh nguibabar dɨvazibar tiar akaba akaram.
31 Gumazir akaba inigha izir avɨriba, ivemar mangɨ ivɨvɨgh Babilonɨn atrivim mɨkɨmam,
Abuir gumazir kaba izɨ a mɨkɨm suam,
Apaniba nɨn nguibar ekiamɨn danganiba bar ada inigha gɨfa.
32 Apaniba dɨpabagh iregh vongɨn mangamin tuaviba inigh,
tintinibar dakarabar itir ighurunibar apuegham.
Eghtɨ Babilonɨn mɨdorozir gumaziba bar puvɨram atiatigh,
egh tintinibar onganigham.

33 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghɨn mɨkeme:
“Babilon, a guivir dirimɨn mɨn iti.
Eghtɨ mati gumaziba raizɨn daghem iniasa a dɨkabɨri moghɨn,
apaniba a dɨkabɨnigham.
Ezɨ ingangarir kam damuamin dughiam,
a roghɨra izegha gɨfa.”

34-35 Ezɨ Jerusalemɨn nguibar ekiam kamaghɨn mɨgei:
“Babilonɨn Atrivim Nebukatnesar puvɨra na mɨsoke, mati a na apava bar na agɨfa.
A mati aser mam bar na tuavareme.
Egha nan bizir aghuibar uan navim gazuima a izɨfa.

Ezi ki mati itarir mam, an amegha givazi, dagher nataba an itir puvati.
Egha gin a bar na disi.
Babilonia bar nan mikarzim gasighasiki, ezi nan ghuzim ire.
Kamaghin amizi, me osimtizim iti,
ezi Ikiavira Itir God men osimtizir kam ikarvagham.”

Ikiavira Itir God, ivezir kuram isi Israelian apanibar aningam

36 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:
“Jerusalem, ni oragh!
Bar guizbangira, ki nin akuragh Babilonia ni gamizir osimtizim ikaragham.
Ki Babilonian faneba ko dipavsiziba bar dar amighti, da dakegham.
37 Ki Babilon gasighasighti, an dagiar pozibara ikiam.
Eghti an afiar atiabar danganimin otoghti,
gumazamiziba an puvatigham.
Eghti gumazir igharaziba ian ganigh,
akirim ragh ia gasi, dibovir akabar ia mikimiva,
bar digavir kuram damigh puviram atiatingam.
38 Eghti Babilonia laionbar min tiariba akar dimdiar kuram damuam.
Me laionin nguziba asizibar amasa puvira aroi moghin damuam.
39 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei:
Men naviba arazir kurabar amusi dikavamin dughiamin,
ki isar ekiatam me bagh a damighti,
me dipar onganir aviribar amiva, bar ikuvigham.
Egh me gin dakuv onganigh,
egh ua dikavighan kogham.
40 Mati gumaziba sipsipin nguziba ko, sipsipin apuriba ko, memen apuribagh ami moghin,
ki men aku danganir me misoghti me arimighiramimin mangam.”

41 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Ia bar gan! Nguazir kamin gumazamiziba bar ziar ekiam isa Babilonia ganidi,
ezi apaniba izi a misogh, a iniam.
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an ganigh,
digavir kuram damigham.
42 Apaniba Babilonia avaragham,
mati ongarim dipiraghira iza bar gigim avara.
43 An nguibar ekiaba bar ikuvigham.
Eghti kantrin kam danganir dakightizir kinimin min ikiam.
Eghti gumazamiziba an ikian koghiva,
a daruan kogham.
44 Ki mizazim Bel gasegham, a Babilonin asem.
Ki a damighti bizir a tuavaremeziba, uam a dar migham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uam an izan kogham.
Eghti Babilonin divazir ekiam bar akarighirigham.†

45 “Ia nan gumazamiziba, ia Babilon ategh aregh.
Ia vaghvagh aregh deraghvira ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki puv Babilonian aningaghe.

---

† **51:44:** Babilonia kantrin igharazibar bizir aghuir aviriba inigha ghua ofabar min da isava uan asebagh aningi. Ni ves 34-35in an gan. Aser kam mati bizir aghuir kaba tuavareme, eghti datirighin Ikiavira Itir God a damighti a uam adar mighti, gumazir igharaziba ua uan biziba iniam.

Kamaghin, ki ti ia ko me saram asighasigham.
Kamaghin, ia zuamira ari mangegh.
46 Ia tintinibar akar nguazir kamin otiviba baragh,
ian naviba digavir kuram damuti
ia atiatingan marki.
Ia orazima, azenir mamin akar mam oto, ezi azenir igharazimin akar igharazim oto.
Me midorozir ekiaba otivir akabav gei, ezi atrivir mam atrivir igharazim misosi.
47 Ki dughiar mam amisefe, egh dughiar kamin,
ki Babilonin nguibamin asebar marvir guabagh asighasigham.
Eghti Babilonin nguibam bar aghumsigham.
Eghti apaniba izi Babilonin gumazir aviribav soghirarighti,
men kuaba tintinibar Babilonin nguazim giregh ikiam.
48 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Bizir aviribagh asighasizir gumazir maba,
me not ategha Babilonia misoghasa izi.
Kamaghin, overiam ko nguazim, ko aningin itir biziba,
da Babilon iramin dughiamin bar akongegham.
49 Babilonin arazir kamra,
Israelia gamizi moghira, a ikuvigham.
Ezi kantrin aviriba Babilonin agharimin ariaghire.”

50 Eghti ia Israelia, Babilonia ia gasighasighizir puvatizir darasi, ia zuamira Babilon ategh ari mangegh.
Guizbangira, ia uan nguibamin saghon iki,
egh ia Ikiavira Itir God ginighnigh.
Egh ia Jerusalem bakinighnighan marki.
51 Egha datirighin ia kamaghin migei:
“E bar aghumsiki.
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin anogoroghezir danganimin aven ghue.
Egha me akar kurabar e mikeme.
Kamaghin amizi, e bar aghumsiki.”

52 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar kamin, ki Babilonian kantrin asebar marvir guabagh asighasigham.
Egh Babilonin danganiba bar, gumazir aviriba midorozimin mizaziba iniva, puram arangam.
53 Eghti Babilon ti overiamin ghuanabogh, egh misoghamin danganir gavgavimin ingarighti,
ki gumaziba ameghti, me izi a gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

54 Ararer ekiam Babilonin otogham.
Apaniba bar pazivira Babilonin kantri gasighasigham.
Eghti niginir ekiam otogham.
55 Eghti apanir aviriba izi Babilonia misogh, niginir ekiam damuam,
mati ongarimin niginim.
Ikiavira Itir God bar pazivira Babilon gasighasighasa,
egha an akar arozim dukumasava ami.

51:48: Akar Mogomem 18:20 **51:49:** Akar Mogomem 18:24

56 Gumazir bizibagh asighasiziba, me izi Babilon misogh me dikabiragham.
Egh me Babilonin midorozir gumaziba kalabus darigh,
men piba apirarigham.
Ikiavira Itir God, a Godin guizbangin iveziba ikarvazim.
Egh guizbangira a Babilonian arazir kuraba bagh ivezim me daningam.

57 Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin mikeme:
"Ki Babilonin gumazir dapanibar amighti, me wainin dipabar ameghiva onganigham.
Kar fofozir gumaziba ko, gumazir ekiaba ko, gavmanba ko, midorozir gumaziba.
Me daku onganigh, ua dikavighan kogham.
58 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze:
Apaniba Babilonin kantrin ekiam avinizir divazir gavgavim tintinibar an akararighti,
an divazir otevitam ikian marki.
Egh an tiar akar ekiabar apongegham.
Bizir kam kamakin. Kantriba bar dar gumazamiziba pura ingari.
Eghti bizir me ingariziba, da bar isigham."

Jeremaia Babilonia bagha akam amada

59 Ezi namba 4in azenimin Sedekaia Judan atrivimin itir dughiamin, Jeremaia akar mam Babilonin anemada. Ezi dughiar kamin, Atrivim Sedekaia Babilonin mangasava amima, Seraia a ko mangasa. Seraia a Nerian otarim, egha Masean igiavotarim. An atrivimin ingangarir gumazim. Jeremaia akar kam isa a ganingi.
60 Jeremaia bizir kurar bar Babilonin otivamiba bagha akam akinafarimin an osiri, kar akar Ikiavira Itir God a ganingiziba.
61 Ezi Jeremaia kamaghin Seraia migei, "Ni mangi Babilonin otoghamin dughiam, ni akar kaba bar adar ponegh.
62 Egh ni kamaghin God ko mikim, 'O Ikiavira Itir God, ni nguibar kam gasighasighasa mikemegha gifa, eghti gumazitam ko asizitam an ikian kogham. Eghti dughiabar zurara danganir kam pura ikiam.'
63 Seraia, ni akinafarir kam diponegh God ko mikemegh, dagiatam akinafarir kamin a righiva anekunighti, a Yufretisin Fanemin magirigh.
64 Egh ni kamaghin Ikiavira Itir Godin akam akun, 'Ki Ikiavira Itir God, ki bar Babilon gasighasigham. Babilon akinafarir kamin min magiram, egh uam otoghan kogham.' "

Jeremaian akam iza kagh tu.

Apaniba Jerusalem gasighasizir eghaghanim

52

(Sapta 52)

Babilonia Jerusalemia misogha men nguibar ekiam ini
(2 Atriviba 24:18--25:7; Jeremaia 39:1-10)

1 Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. An amebam, Hamutal, a Jeremaian igharazimin guivim, a Lipnan nguibar ekiamin gumazir mam.

51:63: Akar Mogomem 18:21

2 Sedekaia, Jehoiakimin arazibar gin ghua, egha Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kurabagh ami.
3 Judaba ko Jerusalemian arazir kuraba Ikiavira Itir God gamizi, a bar men
aningaghe. Egha Ikiavira Itir God gumazamizir kaba bar me batoghezi, me
an guamin saghon ghue.
Ezi gin Sedekaia, Babilonin atrivim, a gativagh an ganan a bar aghua, egha
a uam an apengan itir puvati.
4 Egha namba 9in azenimin Sedekaia atrivimin ikia ghua, namba 10in
iakinimin otogha ghua namba 10in iakinir kamin aruemin oto. Ezi Babilonin
Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar dar akua iza Jerusalem
avinigha, nguibam iniasa misosi. Me Jerusalem korogha, ghua temeba
okegha iza nguibar ekiamin divazir gavgavimin boroghira dar pozim mikini.
Egh me nguazim adav kinighti, da figh ghuavanaboghti, me mangi dagh isin
mitivigh nguibar ekiam ko misogham.
5 Me azenir vamira ko akuamin Jerusalem avinigha iti. Ezi Sedekaia
11plan azenibar atrivimin iti,
6 ezi an namba 4in iakinimin otogha ghua, namba 9in aruem otozi, men
dagheba bar gifa. Kamaghin amizi, Jerusalemin gumazamiziba mitiriam bar
puv men azi.
7 Dughiar kamin Babilonia divazimin vuer mam akarigha Jerusalemin
aven ghue. Ezi Atrivim Sedekaia Jerusalemin midorozir gumaziba koma are.
Me dimagarimin suebar ghuava atrivimin dagher azenimin otivigha ghua,
danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamin ghua,
Jerusalemin nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha me Jordanin Fanemin
danganir zarimin ghuaghirir tuavimin zui.
8 Ezi Babilonin midorozir gumaziba Atrivim Sedekaian agiragha ghua
Jerikon nguibar ekiamin boroghin itir danganir zarimin a bato. Ezi Sedeka-
ian midorozir gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue.
9 Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a inigha Babilonin atrivim bagha ghu.
Ezi dughiar kamin Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamin iti, an Hamatin
nguazimin aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotin aven Sedekaian
gara egha ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimin ivezim iniam.
10 Ezi Babilonian atrivim Riplan nguibamin ikia Sedekaian otariba inigha,
Sedekaian damazimin bar me misuaghariki. Egha a uaghan Judan gumazir
dapaniba me misuaghariki.
11 Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an
suemning ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha Babilonin ghu. Egha
a isa kalabus gatizi a ikia ghua areme.

Babilonia Jerusalem gasighasiki
(2 Atriviba 25:8-17)

12 Nebukatnesar Babilonin atrivimin itima, ezi an namba 19in azenim
otogha ghua an namba 5in iakinimin, an namba 10in dughiam oto. Ezi
dughiar kamin, Nebusaradan, an atrivimin garir midorozir gumazibar
gumazir dapanir faragha zuim, a dikavigha Babilonin atrivimin ingangarim
gativagh an ganasa Jerusalemin ize.
13 Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenim ko Judan atrivimin dipenim ko,
Jerusalemin gumazir aruabar dipeniba sara, a bar dagh aponge. Babilonian
dipeniba bar, a vaghvagha dagh aponge.
14 Babilonian midorozir gumazir Nebusaradanin gin zuiba, me bar
moghira Jerusalem avinizir divazim gasighasigha bar anekaragharіki.

52:4: Esekiel 24:2 **52:7:** Esekiel 33:21 **52:11:** Esekiel 12:13 **52:13:** 1 Atriviba 9:8

15 Nebusaradan gumazamizir Jerusalemɨn ikiavɨra itiba inigha ghua, Babilonɨn kalabus gatɨ. Men marasi, onganarazibagh amir gumazamiziba. Egha a uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua an gara, a ko ikezibar akua, me inigha Babilonɨn kalabus bagha ghue. Egha fofozir gumazir bizir igharagha garir avɨriba akɨribar akua, Babilonɨn kalabuziabar mɨn me inigha ghue.
16 Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir marazi ataghizɨ, merara Judan nguazimɨn ikiavɨra iti. Egha a me mɨgɨa ghaze, ia wainɨn azeniba ko, azenir igharazibar gan ikɨ.
17 Egha Babilonia ghua Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn ghuegha, brasɨn guarir akɨniba ko, tengɨn doziba pɨn da afasa brasɨn ingarizir osazariba apɨraghariki. Egha me uaghan tengɨn dɨpar ekiar me brasɨn ingarizim abɨki. Israelia fomɨra kamaghɨn a dɨbori, "Ongarim." Egha me brasɨn kaba bar da inigha Babilonɨn ghue.
18 Babilonia uaghan averenim iniamin itariba ko, savolɨn muziariba ko, lamba munger biziba ko, itarir ofan ghuzibar arɨghamiba ko, pauran mughuriar aghuim zuiba tuer itariba ko, Judaba Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn aven, ingarasa amizir brasɨn biziba sara me da ini.
19 Egha Nebusaradan uaghan bizir gumaziba gol ko silvan ingariziba ini, kar itarir muziariba ko, itarir avim ateriba ko, ofan ghuziba arɨzir itarir ekiaba ko, mɨneba ko, lamɨn aghoriba ko, itarir pauran mughuriar aghuim zuir tuezir itariba ko, wainɨn ofabar arɨghamin itarir ekiaba sara ini.
20 Atrivim Solomon fomɨra bras inigha guarir akɨnir kamning ko, tengɨn ekiar me kamaghɨn dɨborim "Ongarim," adar ingari. Egha uaghan a bras inigha bulmakaun 12plan nedaziba tengɨn ekiar kamɨn apengan itimɨn ingara, egha wilkarɨn itarir ekiar dagh isɨn darɨghamibar ingari. Ezɨ Solomon mɨkemezɨ, me bizir kaba isa Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn ada arɨki. Ezɨ brasɨn kabar osɨmtɨzim bar ekefe, eghtɨ gumazitam dar osɨmtɨzim gɨfofoghsɨ, da isɨ skel tam darɨghan iburagham.
21-22 Gumaziba fomɨra ababanir vamɨran brasɨn guarir akɨnir kamningɨn ingari. Aningɨn ruarimning 8 mitan tu, ezɨ aningɨn arozimning 5 mita ko 30 sentimitan tu. Me dɨpenir akɨnir pumuning paip brasɨn ekiamningɨn mɨn aningɨn ingari, ezɨ bras mɨtemegha an mɨtiam, 7 sentimita ko akuamɨn tu. Egha guarir akɨnimning dapanimning, me brasɨn aningɨn ingari, ezɨ dɨpenir akɨnir kamning mong ekefe. Ezɨ dapanir pɨn ghuavanadim 2 mita ko 20 sentimitan tu. Ezɨ me bras inigha iver nuzimɨn mɨn anesɨngi, mati temer pomigranetɨn ovɨziba. Me pomigranetɨn kaba tintinibar iver nuzimɨn mɨn da ike. Egha me guarir akɨnir kamningɨn dapanimning gighuigha, aning asɨngi.
23 Guarir akɨnimning vaghvagha 100plan pomigranetɨn ovɨziba aningɨn dapanimningɨn iti. Egha 96plan pomigranetba aningɨn 4plan mɨriaba iti.

Judaba ghua Babilonɨn kalabusɨn iti
(2 Atriviba 25:18-21)

24 Nebusaradan, Babilonian gumazir dapanir faragha zuir kam, an ofan gamir gumazibar dapanim Seraia, ko Seraian apengan itir gumazim Sefanaia, ko Godɨn Dɨpenimɨn tiar akamɨn garir gumazir 3plan igharaziba sara ini.
25 Egha Jerusalemɨn, gumazir dapanir Jerusalemɨn mɨdorozir gumazibar garim ini. Egha nɨghnɨziba Judan atrivim ganɨdir gumazir 7pla ini. Egha a Judan mɨdorozir gumazibar gumazir dapanibar akɨnafariba osirir gumazim ini, kar gumazir gumaziba isima, me mɨdorozir gumazibar otivim. Egha a

52:17: 1 Atriviba 7:15-47

60plan gumazamizibar garima me Jerusalemɨn ikiavɨra iti, ezɨ a uaghan me ini.
26 Egha Nebusaradan gumazamizir kaba bar me inigha Babilonɨn atrivim
bagha Riplan nguibamɨn ghu.
27 Kar Hamatɨn nguazim. Ezɨ atrivim mɨkemezɨ, me gumazir kabav soghezɨ
me ariaghire.
Babilonia kamaghɨn amigha, me gɨn Judan igharaziba inigha ghua Babilonɨn kalabus gatɨ.
28 Nebukatnesar inigha ghua kalabus gatɨzir gumazamizibar dɨbobonim, a
kamakɨn: Namba 7ɨn azenimɨn an atrivimɨn itir dughiam, a Judan 3,023plan
gumazamiziba ini.
29 Egha a namba 18ɨn azenimɨn atrivimɨn itir dughiamɨn, a 832plan
Jerusalemian gumazamiziba ini.
30 Ezɨ a namba 23ɨn azenimɨn atrivimɨn itir dughiamɨn, gumazir dapanir
faragha zuim, Nebusaradan, Judan gumazamizir 745pla inigha kalabus gatɨ.
Me bar moghɨra men dɨbobonim, 4,600plan gumazamiziba.

Babilonɨn atrivim, a kalabusɨn Atrivim Jehoiakin fɨri
(2 Atriviba 25:27-30)

31 Judan Atrivim Jehoiakin, Babilonɨn 37plan azenibar kalabusɨn itima,
Evil Merodak, Babilonɨn atrivimɨn oto. Egha azenir kamɨn aven an namba
12ɨn iakɨnim otogha ghua, namba 25ɨn aruemɨn otozɨ, Evil Merodak Jehoiakinɨn apangkuvigha, kalabusɨn anegɨfa.
32 Evil Merodak arazir aghuimɨn a gamua, ziar ekiam ko dabirabir aghuim
a ganɨngi, ezɨ an dabirabir kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilonɨn
kalabusɨn ikezibar dabirabim gafira.
33 Kamaghɨn amizɨ, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuir puvatɨ. Egha
a zurara dughiabar Babilonɨn atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin
aremezir dughiamɨn tu.
34 Babilonɨn atrivim mɨkemezɨ, me dughiabar dagɨaba isa Jehoiakin ganɨdi,
eghtɨ a deraghvɨra ikiam. Me kamaghɨram amua ghua, Jehoiakin aremezir
dughiamɨn tu.

Gumazamiziba Jerusalem Bagha Aziava Arai o Azir Akam

Akar faragha zuim

Babilonia Jerusalem gasighasizir dughiamin, gumazamiziba bar uan nguibar ekiar aghuimin apangkufi, ezi Godin akam inigha izir gumazim, Jeremaia akinafarir kam osiri. Fomira Jerusalemin nguibar ekiam ko Godin Dipenir an aven itim, aning mati God Israelian adarazi ko itir nedazim aka. Ezi Jerusalem ikuvizir dughiamin, Israelian nighnizir gavgavim mong irizi, men nighniziba derazir puvati. Kamaghin amizi, me an kuarkuvigha zurarama azi.

Akinafarir kamin saptaba vaghvagha mati ighiar maba, gumazamiziba Jerusalemin apangkuva a bagha azir onger akabagh ami. Judan adarazi me dughiar ekiabar, osimtizir me batozir kam ginighnigha ighiar kabagh ami.

Israelian arazir me akar kam osirizim, me kamaghin Inglisin a dibori, "Poetry." A Hibrun akamin mong igharagha amizir arazir mam, men akam alfabetin 22plan letaba iti. Me dughiar mabar akam osirasa 22plan akuabar ana osiri, egha me an osirir dughiam, me letaba uan akamin alfabet osiri moghin vaghvagha da osira iraghu. Ezi gumazir maba Hibrun akamin akar maba igha da osirir dughiamin, me men arazir kamin gin ghua an osirir puvati. Ezi e fo, Aruamin akam osiramin 21 letaba iti, a bar Hibrun akamin letabar dibobonim ko magh ghu. Kamaghin amizi, Aruamin akamin akinafarir kam (Azir Akam), e Hibrun akamin arazimin gin ghua a gira, ni e an osirizir arazir kamin ganam, a manmaghin zui. Ni bar deravira akinafarir kamin gan, ni ganti Sapta 1, 2, 4, ko 5, ni ganti vezin kaba vaghvagha alfabet letabar gin zui. Namba 1 leta ves 1, kar leta A. Ezi ves 2, namba 1 leta, a leta B, da bar kamaghira ghua, vezin abuananamin namba 1 leta, a leta Z. Hibrun akam 22plan letaba iti, ezi Aruamin akam 21plan letaba iti, egha uaghan Aruamin akam letan kam i, akaba osirir dughiam a faragha itir puvati, a letan mabar tizibar iti. Kamaghin amizi, e dughiar mabar vezin pumuning pumuningin da isafufusi. Akinafarir kamin Aruamin akamin sapta 3, 66pla vesba iti. Kamaghin amizi, e Hibrun akamin gin ghua, akuar faragha zuim, a ves 1-6, kar Leta A. Egha ves 7-9, kar leta B. Egha 10-12, kar leta D, ghua akuar abuananamin, ves 64-66, kar leta Z. E kamaghira an osira 3pla ves isafufuki. Hibrun akamin, kamaghin amizir osizirir arazim, an akinafarir kamra itir pu. Puvati, a uaghan Onger Akaba 9, 10 ko 25 ko 34 ko 37 ko 111 ko 112 ko 119 ko 145, ko Dabirabir Aghuim sapta 31 a uaghan iti.

*Jerusalem osimtizir ekiam iti**

1 Aio! Jerusalem, gumaka! A fomira gumazamizir avirim iti,
ezi gumaka, a datirighin bar puvati.
A fomira kantrin igharazibar tongin ziar ekiam iti,
ezi datirighin an osimtizir dafam iti, mati amizim, an pam areme.
A fomira, mati atrivimin amuimin ikia, egha nguibaba bar dagh atifa,
ezi datirighin apaniba bar an abirazima a mati ingangarir amizir kinimin min iti. Gumaki!

---

* **1::** Sapta 1--5 Aruamin letaba Hibrun akamin poetrin arazim gin ghua an osiri, vesba bar moghira alfabetin letaba gin zuir osizirim iti.

2 Bar fomira nguibar igharaziba an namakar aghuibar ike,
egha datirighin nguibatam osimtizir kamin aven an akuragha gavgavim
a ganidir puvati.
An namakar kaba a gifaragha
datirighin an apanibar otifi.
Kamaghin amizi, Jerusalem datirighin dimagaribar puvirama azima,
an temeriba ira mamaghira iti.

3 Datirighin apaniba bar pazavira Judabagh amuava,
me inigha ghua kantrin igharazimin me isava kalabus gati.
Me pura ingangarir gumazamizir kinibar min me gamima me iti.
Apaniba an agintizima, ana aran iburazi me an suirazi a iti.
Judaba datirighin kantrin igharazibar tongin ikiava, deragh daperagh
avughsamin danganir aghuiba puvati.
Bar puvati.

4 Ezi tuavir ekiar Saionin nguibar ekiamin zuim pura ikiava azia iti,
gumazamiziba uam a garui puvati.
Me Godin ziam famin isar ekiaba bagha uari akuvamin dughiaba bagha a
garuir puvati.
Kamaghin amizi, Saionin zuir tuaviba pura ikiava azia iti.
Nguibar ekiamin itiar akaba pura iti.
Ezi ofa gamir gumaziba bar puviram aziava naviba bar oseme,
mati gumazim mizazim barasi.
Ezi Saionin amizir igiaba bar osimtizir ekiam barasi.
Ezi Saionin nguibar ekiam uabi bar pazavira uabi barasi.

5 Faragha Jerusalemin apaniba a gatifa.
Egha apanir kaba nimira apiaghav ikia an apangkuvir puvati.
Me kamaghin fo,
Jerusalemia osimtizitam me danighan kogham.
Me fo, Jerusalemia bar arazir kurar aviribagh ami,
kamaghin amizima Ikiavira Itir God mizazir ekiar kam me ganingi.
Ezi an apaniba Jerusalemin boriba inigha ghua,
bar saghon me isava kalabus gati.

6 Guizbangira datirighin Saionin ziar ekiam irigha gifa,
mati atrivimin guivim uan diriba sue.
An gumazir dapaniba mitiriam men azima, men gavgaviba bar gifa,
mati asizir dian atiaba mitiriam men azima, me grazibar amasa da
buriava avenge.
Egha me bar amiagha gavgaviba puvati.
Apaniba men agintizima, men agharapaniba bar men amirazi,
me apanibar aran ibura.

7 Ghuezir dughiabar bizir aghuir faragha Jerusalemin ikezir kabanang,
da datirighin bar ikuvigha itima,
gumazamiziba anetegha tintinibar ghue.
Egha me datirighin bizir aghuir a fomira ikeziba bagha nighnisi.
Dughiar Jerusalemin apaniba an gumazamiziba isimin, igharaz darazi an
akurazir puvati.
Egha apanir kaba an garima, a bar pazavira iri,
ezi me bar a dipova puvirama an ingaravati.

8-9 Igharazi darazi fomira Jerusalemin ziam fe.
Ezi an gumazamiziba bar arazir kurabagh ami,
egha bar mizegha, mati bizir kurir mamin min mughuasi.
Kamaghin amizi, igharaz darazi datirighin an garima a bibiamra itima,
me aghumsizir ekiam a ganidi.
Egha me bar an aghua.
Ezi Jerusalem mizazir dafam isava,
egha aghumsigha pamtem aziava uan guam modo.
Fomira an arazir kuraba bar azenimra iti,
mati amizimin korotiam bar mize.
Ezi a kamaghin nighnizir puvati, a ikuvigham.
Kamaghin amizi, a datirighin ikuvizi,
gumazitam datirighin bar an apangkuvizir puvati.
Ezi a kamaghin migei,
"O Ikiavira Itir God, ni nan osimtizir kamin gan.
Apaniba bar na abiragha gifa, ezi ki bar ikufi."

10 Kamaghin amizi, noka! Jerusalem, nin bizir bar aghuariba,
apaniba bar ada okeme.
Ikiavira Itir God faragha Akar Gavgavim aniga ghaze,
Kantrin Igharazibar Gumazamizir kaba, me Godin Dipenimin aven mangan kogham.
Kar Godin gumazamiziba uari akuvamin danganim.
Ezi men midorozir gumaziba datirighin aven izezi,
Jerusalemia bizir kurar kamin garima an oto.

11 Mitiriam Jerusalemian gumazamizibar azima,
me bar pamten dagheba bagha rui.
Egha bar puvirama azi.
Me bar uan bizir aghuibara dagiaba bagha da amagava,
daghebagh ivezava apava mong deragha iti.
Ezi Jerusalem kamaghin migei,
"O Ikiavira Itir God, ni kagh gan.
Me bar pazavira na gami.

12 "Nan gumazamiziba fomira kamaghin mizazitam inizir puvati,
ezi marazi ghaze, kar pura bizim.
Jerusalem, gumazamizir an boroghin tuavimin aruibar dia ghaze,
'Ia kagh gan, ki bar mizazir dafam ateri.
Ikiavira Itir God nan aningaghegha mizazir dafam na ganingi.'

13 "Nguibar kam, ki Jerusalem, Ikiavira Itir God avim amadazima a izaghirava,
nan agharibar isiava nan gavgavim gamizi ki amira.
A iver mam gamigha pamten nan suira.
Egha na akunizima ki ghua akiribar moghin iri.
Egha a na taghizima,
ki zurara bar pazavira uabi baragha damaziba nan siri.

14 "Osimtizir kaba, Ekiam bar da isafuragha
da ikeghava nan firim gike.
Nan arazir kurabar osimtizir kaba bar osemegha
nan gavgaviba bar ada gifa.
Ezi Ekiam na isava apanibar agharim gatizi,

ki me ko misoghan kogham.

15 “Puvatigham.
Ekiam bar nan midorozir gumazir gavgaviba akirim ragha me gasara.
An apanibar midorozir gumazibar diazima,
me izava na ko misoghava nan gumazir igiaba bar pazavira me gami.
Ekiam Judan kantrin gumazamiziba bar me dikava me righiriki,
mati gumazim wainin oviziba mirmiramin dagiar miner bar ekiamin,
wainin oviziba dikava da righiriki.

16 “Righirighizir bizir kam na gamizima nan temeriba iri.
Ezi na ko osimtizir kamin ikiva gavgavim na daningamin gumaziba ua puvati.
Apaniba bar na abiragha givazi
nan boriba bar pazavira iti.”

17 Saion uabin akurvaghasa uan agharim amadima,
tav gavgavim a ganidir puvati.
Ezi Ikiavira Itir God an namakabar diazima,
me an apanibar otivigha tintinibar moghin izava a ko misosi.
Me an garima, a mati bizir mizirizir mam.

18 Tuighsizir arazim, Ikiavira Itir God uabi na tuisiki.
Ki Jerusalem, ki kamaghin migei, ki uabi Ikiavira Itir Godin akaba batoke,
kamaghin amizi, arazir na batozir kam, a dera.
Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia deravira nan akar kam baragh.
Ia gari, ki mizazir ekiar kam isi.
Apaniba nan gumazir igiaba ko amizir igiaba inigha ghua
nguibar bar saghon itimin me isava kalabus gati.

19 Ua tav nan akuraghan kogham.
Ki uabin akurvaghasa uan namakabar dei.
Ezi puvati, me na gifara nan apanim gami.
Nan ofa gamir gumaziba ko gumazir dapaniba, mitiriam bar puvira men azima,
me damiva deragh ikiamin dagheba buria, bar ingangarir dafam gami.
Ezi dagheba puvatizima
gumazir kaba bar moghira ariaghire.

20 Vanginan kagh nan gan, O Ikiavira Itir God!
Ki bar osimtizir dafam ikiava bar pazavira iti.
Ki uabi ni baraghizir puvatigha nin akaba bar da batoke,
kamagh amizi nan nighniziba bar ikufi.
Apaniba nan tuavibar nan gumazamizibav soghezi me ariaghire.
Ezi dipenibar itir gumazamiziba uaghan ariaghire.

21-22 Zurara igharaz darazi nan mizazir kamin azir akam barasi.
Egha tav tong gavgavim na ganidir puvati.
Nan apaniba uaghan ni na ganingizir osimtizir kam baraki.
Egha me bizir ni na gamizir kam bagha bar akonge.
Ni fomira fofozim na daningasava dughiar kam ginaba,
ezi datirighin dughiar kam oto.
Ezi ki kamaghsua, ni na gamizi moghira nan apanibar amigh.

Zurara ki mizazim isava arai.
Ni nan arazir kurabagh nighnigha ivezir kuram na ganingi.
Ezi datirighin, ni nan arazir kurabagh nighnigha, bar pazavira na gamizi moghira,
ni dagh nighnigh nan apaniba kamaghira men araziba ikaragh.
Ki mati amizim mizazim isava arai moghin arai,
ezi nan navim bar ikuvigha, mati amizim arimariar bar ekiam iti.

2

Ikiavira Itir God bar pazavira Jerusalem gami

1 Ame! Saionin nguibar ekiar aghuir kam, noka!
Ekiam nin aningaghegha mamaghira iti,
ezi an aningagharim mati overiar pizim nguazim avarazi mitatem oto.
Fomira kantri Israelin, Jerusalemin nguibar ekiam, an ganganim bar deragha an ziam bar pin iti,
ezi datirighin Ekiam anekunigha anebirazima, nguibar ekiar kam bar ikuvigha iti.
Ezi Ekiam Jerusalem gasighasizir dughiam, a uan Dipenir nguibar ekiamin itim ginighnizir pu.
Puvati. A nguibar ekiam bar a gasighasiki.

2 Bar guizbangira, Ekiam Jekopin ovavir boribar apangkuvizir puvatigha,
bar men dipenibagh asighasiki.
A bar men aningaghegha
men nguibar ekiar gavgavir aghuarir Judan kantrin aven itiba,
a tintinibar bar ada apiraghariki.
A kantri ko an itir gumazir dapaniba sara a bar me abirazima
me bar aghumsiki.

3 Datirighin Ekiam bar aningaghegha Israelian gavgavim gasighasighizi me bar amira.
Ezi apaniba Israelia misoghasa izima a men akurazir puvati. Bar puvati.
A bar Jekopin ovavir borir kabar nguazim gasighasiki,
mati avir bar ekiam isia biziba bar ada agifa.

4 Egha a Saionin nguibar ekiamin apanim gamigha,
an itir gumazamiziba, uan barir pimin me gasasa men akuighav iti.
A uabi uan gavgavimin Jerusalemin gumazamizir e bar ifongeziba,
a bar me misuaghariki.
An aningagharim
mati avir fefem Jerusalemin nguibar ekiamin isi.

5 Faragha Ekiam Israelian apanim gamigha
men kantri bar a gasighasiki.
A men nguibar ekiar gavgavibagh asighasigha
egha uaghan men atrivibar dipenir diriba tintinibar da apiraghariki.
Egha Judan adarasi, an osimtizir ekiaba me ganidima me naviba bar osemegha azia mamaghira iti.

6 Gumazim uan azenimin itir averpenim apiriaghatizi moghin,
Ikiavira Itir God uan Dipenir me a bagha ghua an ziam fem a gasighasiki.
Egha arazir kamin, Ekiam,

me an ziam fer isar ekiabar dughiaba ko, Sabatin dughiaba sara a bar
da gifa.
Kamaghira, Jerusaleminitir gumazamiziba
ua isar ekiaba ko Sabatin dughiabar an ziam fer puvati.
Ekiam bar atriviba ko ofa gamir gumazibar aningaghegha,
men ingangaribar me agifa.

7 Ghua tintinibar Godin Dipenimin aven itir apanir kaba,
Ekiam uan Dipenim ko ofa gamir dakozim isa men taki.
Egha apaniba ataghizi,
me Jerusalem ko an itir atrivibar dipenir gavgaviba ini.
Egha me an Dipenimin ikia niginir ekiam gami,
mati Israelia fomira an Dipenimin ikia isar ekiabagh amua an ziam fe
mokin.
Kamaghira, Ekiam uabi,
bar uan ofa gamir dakozim ko an Dipenim,
a bar akirim ragha aning gasaragha gifa.

8 Ikiavira Itir God Saionin nguibar ekiar aghuimin divazir gavgavim akarasa
nighnisi.
A bar deravira an divazimin gara anesavsuisi,
egha mati dipenimin ababanim damuasa benim inigha an ababanim
gamigha givagha,
bar a gasighasiki.
A ingangarir kam damuasa iburaghburazir puvati.
A bar divazir gavgavim akara a gasighasiki, ezi da bar ikuvigha gifa.
Divazir kaba mati gumazamiziba bar ikuvigha azia mamaghira iti.

9 Kar divazimin itiar akaba, God tintinibar da akarizi, da vazim gireghav iti.
Egha itiar akaba asir tiar iguguniba an ada apiraghariki.
Ezi da mizumzuiaribar otifi.
Egha da nguazimin irezima nguazir mineziba ada avara.
Ezi apaniba men atriviba ko gumazir dapaniba inigha
kantrin igharazibar ghua kalabus gariki.
Ezi ofa gamir gumaziba ua deravira Godin Akar Gavgaviba gumazamizibagh
eghari puvati.
Ezi Godin akam inigha izir gumaziba ua irebabar min garir bizibar garir
puvatigha,
ua Ikiavira Itir God da migirigiaba isir puvati.

10 Merara, Saionin gumazir aruaba, me pura nguazim gapiaghav ikia
akabar kumigha nimira iti.
Me osemegha nguazir mineziba uan dapanibagh aghuigha
azir akar korotiar piziba aghui.
Ezi Jerusaleminamizir igiaba bar osemegha
dapaniba avigha pura nguazimin gari.

11 Nan navim bar osemezi,
ki bizir bar kurar Jerusaleminotivizibagh nighnigha azia,
kamaghira ikia ghua nan damazimning na gami.
Ki uan gumazamizibar gari, me bar ikuvigha onganarazibagh amua itima,
ki bar pazavira uabi barasi.

Ki garima, borir iririviba ko borir igiaba pura nguibar ekiamin tintinibar
tuavir arizibar ariaghira irav iti,
kamaghin amizi, nan dighorim bar biki.

12 Nguibar kamin itir borir kaba,
mitiriam ko dipam bagha mikirvagha arava uan amebabar gari.
Me ghaze, Mamo, dagheba, dagheba, mitiriam en azi.
Me pura tuavir arizibar ariaghira irav iti,
mati midorozir gumaziba midorozimin aven ariaghira irav iti.
Ezi men amebaba men suigha itima
me men dafaribar ariaghire.

13 O, nan guivim Jerusalem, ki bar nin apangkufi.
Osimtizir ni inizir kam, nguibar ekiatam a inizir puvati.
Ezi ki manmaghin garir migirigia tam damuva
gavgavim nin navim daningam?
Nin osimtizim, mati ni duar ekiam ati,
egha ongarimin min bar kone.
Ezi tinara ua ni damighti ni ua ghuamaghegham?

14 Pura ni gifarir gumazir Godin akam inigha iziba, me ni gifara ghaze,
me irebamin min garir bizibar gani.
Puvati, me bar ni gifara.
Me nin akuraghti ni deragh ikiasa,
nin arazir kurabar gun ni mikemezir puvati.
Me Godin akamin gun migeir ingangarimin abazim gami,
ezi men akaba ni gamizi, ni bar navim girazir puvati.

15 Raghiragha uan dapaniba roava ni dipovava, atiniba muno kura iparav
amaga sighsirir akabar uariv gei darasi,
kar Jerusalemian gumazamizir nguibar ekiar kam garuiba, me nin gari.
Egha me ifara digavir kuram gamua
dafariba nin akakagha arui.
Egha me kamaghin ni migia ghaze,
“Kar ti nguibar ekiar bar aghuir me migiava ghufer kamnang, a?
Nguazir kamin itir gumazamiziba bar, me ti bar a gifonge, a?
Ti bar puvati!”

16 Saghuiaba ko roghira itir nin apaniba bar,
nin aghuagha akar bar kurabar ni migia ni gasighasighasa.
Egha atariba kuskugha
iriviba tagharigha nin ingaravaka kamaghin migei,
“Bar guizbangira e Jerusalem gasighasigha gifa.
Dughiar e migia mizua itir kam a datirighin otogha gifa.”

17 Tiziba Ikiavira Itir God fomira damuasa nighnighizi moghin
a datirighin a gami.
A fomira kamaghin migia ghaze,
Israelia an akam batueghti, a bar me gasighasigham.
O Jerusalem, a datirighin nin apangkuvir puvati.
A nin apanibagh amizi me bar gavgavigha ni abiragha gifa.

2:15: Onger Akaba 48:2; 50:2 **2:17:** Godin Araziba 28:15; 28:43-44; Onger Akaba 89:42; Esekiel 5:11

Ezi ni ikuvizi bizim bangin me bar akonge.
A me gamizi me gavgavir bar ekiam iti.

18 Uarir akurvaghsi uan navir averiabar Ekiamin dimiva an azangsigh.
O Saion, noka!
Nin divazir mitiar gavgaviba uaghan, arueba ko dimagaribar puviram aziam,
eghti nin teriba iri mamaghira iki,
mati aperiam otogha ivemari.
Ni avughsan marki,
ni azi mamaghira iki.

19 Virara dafarimning feghiva,
dimagaribar dughiar aviribar Ekiamin dim.
Ni pamtemin a ko mikimiva
an damazimin uan navir averiamin aven itir osimtizim ko nighnizimin gun an mikim.
Nin boriba mitiriam bangin ariaghira
tintinibar nin tuavibagh irav iti.
Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin boribar apangkuvighsi,
ni uabin gun a mikim.

20-22 Zurara Jerusalemia kamaghin migei,
“O Ikiavira Itir God, ni bizir kurar ni uan adarazi gamizir kamin gan.
Amizir bar uan boribagh ifongeziba, me datirighin uan boribar kuaba api.
Ezi apaniba nin Dipenimin aven ghuegha,
ofa gamir gumaziba ko nin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghire.
Apaniba uaghan nan amizir igiaba ko nan gumazir igiaba afuzibar bar me ginivizi,
me ariaghire.
O Ikiavira Itir God, ni bar nan gumazamizir kabar aningaghe,
egha ni tong men apangkuvir puvati. Bar puvati.
Ni bar me misoghezi me ariaghire.
Zurara, ni bar nan aningaghegha tintinibar apanibar diazi,
me izava bar pazavira na gami.
Apanir bar aviriba ize, mati gumazamizir bar avirim isar ekiam gamir dughiamin otivi moghin,
otivigha dughiar kamin uari akufa.
Egha apaniba nan gumazamiziba bar me misoghezi me ariaghire,
ezi tav ua itir puvati.
Ki bar uan gumazamizibagh ifongegha deravira me geghufi.
Ezi nan apaniba izava bar me agifa.”

3

Ki navim giragha, Ikiavira Itir God nan osimtiziba agivasa, a mizuai

1-6 *Aio! Ikiavira Itir God nan aningaghegha fofozim na ganingi,
ezi ki bar osimtizir ekiam ateri.

---

* **3:1-6:** Akinafarir kamin danganir mabar Jerusalem uabi akam akuri. Ezi saptan kamin, puvati. Gumazir akam akurir kam, a Israelian gumazim, ana osimtizir a bativiziba ko osimtizir Israelian igharaz darazi bativizibar gun mikimasa.

A na gamima kɨ bar tuavir mɨtatemɨn zui.
Kɨ bar angazangaritam itir puvatɨgha puram arui.
A dughiabar zurara mɨzaziba nararam anɨdi.
A gumazir igharaziba kamaghɨn arazitamɨn me gamizir puvatɨ.
A na mɨsogha, nan aghariba apɨragharɨghizɨ,
nan inivafɨzim bar amɨragha gavgaviba puvatɨ.
An osɨmtɨzir igharagha gariba na ganɨngizɨ
da na okarigha mɨzazim na gasi mati kɨ kalabusɨn iti.
A na gamizɨ kɨ bar mɨtater ekiamɨn aven iti,
mati gumazamiziba fomɨra ariaghiregha iti.

7-9 Bar guizbangɨra, a bar na okarizɨ, kɨ azenim giran ibura.
Mati me senɨn osɨmtɨzibar na ikezɨ kɨ kalabuziamɨn iti.
Kɨ zurara uabɨn akurvaghasa Ekiamɨn dei.
Ezɨ a tong bar kuarim atɨgha nan dɨmdiam barazir puvatɨ.
Ezɨ kɨ mangasava amir danganiba, ana da pɨri.
Mati me dagɨar dafaba nan tuavim apɨri.

10-12 Datɨrɨghɨn Ekiam na gasɨghasɨghasa,
a mati asɨzir atiam asɨzir tam mɨsuegh anemasava a bagha modogha gara iti.
Ekiam na gamizɨ kɨ uan tuavim ataghizɨ a na gasɨghasɨki,
mati asɨzir atiam asɨzir mamɨn agɨragha ghua a mɨsuegha, a kurugha ghua bar an aneghoragh sue,
ezɨ kɨ datɨrɨghɨn bar ikufi.
Ekiam uan barir pim dafagha na gasasa
nan akuighav iti.

13-15 Egha a uan barir afuzibar nan navim gase,
ezɨ an barir afuziba nan navim okoregha nan ovɨzimning mɨtɨ.
Ezɨ nan gumazamiziba bar datɨrɨghɨn na dɨpovava
dughiaba bar nan ingarav ati.
A bar osɨmtɨzir kurar avɨriba na ganɨngizɨ kɨ bar izɨfa.
Mati gumazim na gaghora dɨpar puvɨra mɨsozim na ganɨngizɨ, kɨ a tuavareme.

16-18 Faragha a bar pazavɨra na gami.
A mati nan guam isava nguazim gasezɨ dagɨaba nan atariba apɨragharɨki.
Egha a mati kɨ bar aghumsigha atiatigha guagha uaghira av-erenimɨn modo.
Kɨ uam navir amɨrizim ko agoroger arazimɨn itir puvatɨ.
Egha dabirabir aghuimɨn arazim gɨn amada.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ ghaze, Ikiavɨra Itir God bizitam na danɨngan kogham,
eghtɨ kɨ dughiar ruarimɨn nguazir kamɨn ikeghan kogham.

19-21 Ganganir kɨ uabɨn gara uabɨ gɨnɨghnɨzim, mati kɨ pura guraghav ikiava arui.
Egha kɨ uan osɨmtɨzir ekiabagh nɨghnɨsi.
Ezɨ bizir kam mɨzazir ekiam na ganɨngi, mati kɨ marasinɨn kuram ame.
Kɨ dughiabar zurara bizir kabagh nɨghnɨgha,
nan navim bar oseme.

3:13-15: Jop 30:9; Onger Akaba 69:12; Jeremaia 20:7

Egha kɨ bizir igharazim gɨnɨghnɨsi,
ezɨ bizir kam na gamima kɨ gavgavigha Ikiavɨra Itir God mɨzua iti,
a nan akuragham.
Bizir kam a kamakɨn.

22-24 Ghuariaba zurara mɨzarazibar iri moghɨra,
Ikiavɨra Itir God, nɨn apangkuvir arazir kam, zurara e ko iti.
Ikiavɨra Itir God zurara en apangkuva,
uan navim isa bar e ganɨgavɨra iti.
Ezɨ an arazir kam a gɨvaghan kogham.
Kamaghɨn amizɨ, e fo, e bar ikuvizir puvatɨ.
Ezɨ an apangkuvir kam, dughiabar zurara otivavɨra iti.
O God, nɨn arazir kam, a bar deragha mamaghɨra iti.
Kɨ ghaze, kɨ bizir igharazibagh nɨghnɨghan kogham.
Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir God uabɨra, a nan Akurvazim.
Ezɨ a nan akuraghasa kɨ gavgavigha a mɨzua iti.

25-27 Ia gumazamizir Ikiavɨra Itir God buria, egha uarir akuraghasa a mɨzua itiba,
a deraghavɨra ia gami.
Kamaghɨn ti deragham, gumazamiziba nɨmɨra ikɨva
Ikiavɨra Itir God mɨzuamtɨ, a ua me iniam.
Egh uaghan kamaghɨn ti dera,
gumazamiziba uan igiabara osɨmtɨziba ater, egh nɨmɨra ikɨ.

28-30 Kamaghɨn amizɨ, Ekiam osɨmtɨzitam gumazitam danɨngightɨ,
gumazir kam danganitamɨn mangɨ uabɨra nɨmɨra ikɨ.
Gumazitam uabɨ abɨragh nɨmɨra ikɨ gantɨ,
Ekiam ua an akuragham.
Eghtɨ gumaziba a mɨsoghɨva dɨbovir akaba ko adarir kurabar a damutɨ,
a pura uabɨ isɨva men teghtɨ, me mar a damu.

31-33 Markɨ, Ekiam zurara akɨrim ragh
e gasan kogham.
A osɨmtɨziba isava gumazamizibagh anɨgava,
egha a gɨn ua men apangkufi.
Guizbangɨra, a Godɨn puvɨra gumazamizibar apangkuvim.
A uaghan mɨzaziba ko osɨmtɨziba
me danɨngasa ifongezir puvatɨ.

34-36 Nɨ ge! Ekiam bar arazir kurar kabar aghua:
Arazir gumaziba pazava kalabuziar gumazibagh amua me dɨkabɨriba,
ko arazir gumaziba kotiamɨn gumazibagh ifara me dɨkabɨriba,
ko Godɨn Bar Pɨn Itimɨn damazimɨn, gumazir maba guizɨn arazibar amuan men anogorosi.
Guizɨn arazir kaba, kar God damuasava e mɨkemezir araziba.

37-39 Nguazimɨn gumazir manamra mɨkemeghtɨ, biziba otivam? Ua gumaziba puvatɨ,

---

3:22-24: Ua Me Ini 34:6; Onger Akaba 119:57; Jeremaia 10:16; Sefanaia 3:5 **3:25-27:** Onger Akaba 33:18; Aisaia 30:18; Maika 7:7 **3:28-30:** Aisaia 50:6; Matyu 5:39 **3:31-33:** Onger Akaba 78:38; 94:14; 106:43-45; Esekiel 33:11; Hosea 11:8; Hibru 12:10

Ekiam uabɨra nɨghnɨgh mɨkemeghtɨ, biziba otivam.†
Godɨn Bar Pɨn Itim mɨgeima,
bizir aghuiba ko bizir kuraba otifi.
Eghtɨ gumazitam tizim bagh,
uan arazir kuram bangɨn ivezir kurar a inizim bagh imomam?‡

40-42 Oraghɨva arazir aghuibar amuva, e bar deravɨra uan araziba ko uan daroriba tuisɨgham.
Egh e uan arazir kuraba ateghɨva uamategh Ikiavɨra Itir God bagh izam.
Egh e Godɨn Uan Nguibamɨn Itim ko mɨkɨmsɨ, e pura aghariba fan kogham.
E bar guizbangɨra uan navibar God ko mɨkɨmɨva kamaghɨn mɨkɨmam,
"E nɨ barazi puvatɨgha arazir kuram gami,
ezɨ nɨ en arazir kuraba gɨn amadazir puvatɨ."

43-45 Puvatɨ. Nɨ en agɨragha en mɨsoghezɨ e ariaghire.
Nɨn anɨngagharim e avara, egha nɨ bar en apangkuvir puvatɨ.
Nɨ en anɨngaghegha uan kuarimning mɨgoro.
Mati nɨ overiamɨn itir ghuariar bar pɨzir mɨtiamɨn uabɨ avarazɨ,
en mɨgɨrɨgɨaba mavanang nɨ bativan ibura.
Nɨ bar e abɨrazɨma, igharaz darazi ghaze e bar mɨzegha,
mati pura dagariba adɨzir bizim.

46-48 Roghɨra itir apaniba bar,
en aghuagha akar bar kurabar e mɨgɨa e gasɨghasɨghasa.
Ezɨ bizir otivir kaba bar e gamizɨma,
e mati mozim giraghuezɨ moghɨn atiatigha iti.
E bar ikuvigha iti.
Kɨ uan gumazamizibar garima, me bar onganir arazibagh amua itima,
kɨ me bagha azia teriba ira,
mati faner ekiam ivemari moghɨn, ivemara kamaghɨra iti.

49-51 Saghon mar ikegha izi, kɨ uan azir akam agɨvaghan kogham.
Kamaghɨn amizɨ, nan temeriba irɨ kamaghɨra ikiam.
Kɨ azi kamaghɨra ikɨ mangɨ, Ikiavɨra Itir Godɨn Uan Nguibamɨn Itim beragh
vangɨnan deraghvɨra nan ganɨva na gɨnɨghnɨgham.
Kɨ uan nguibar ekiamɨn itir amizir igiabar garima,
me bar dughiar kuram isima, nan navim bar oseme.

52-54 Tav tong bizir mɨngarir tam nan itir puvatɨ.
Me pura nan apanim gamua na buria na mɨsueghtɨ kɨ aremeghasa.
Egha mati gumazim kuarazimɨn agɨntɨzi moghɨn nan agɨntɨsi.
Egha mati me angamɨra na fegha mozim mɨkɨni,
egh dagɨaba na mɨkɨnightɨ kɨ aremeghasa.
Ezɨ mati dɨpar dafam na avarazɨ,
kɨ ghaze, kɨ aremegham.

55-57 Uan kuarimning dukuman markɨ! O Ikiavɨra Itir God, ga uaning!

---

† **3:37-39:** Gumazir maba ghaze, vezɨn kam, Hibrun akamɨn kamaghɨn mɨgei, "God amamangatɨghan koghtɨ, gumazitam bizitam damightɨ ana otoghan kogham." ‡ **3:37-39:** Gumazir maba, vezɨn kamɨn kamaghɨn mɨgei, Hibrun akam ghaze, "Gumazim arazir kuram damightɨ, God ivezir kuram a danɨngightɨ, a imoman markɨ." **3:40-42:** Onger Akaba 119:59; 139:23; 2 Korin 13:5 **3:43-45:** Onger Akaba 97:2; Azir Akam 2:1; Sekaraia 7:13 **3:55-57:** Onger Akaba 145:18; Aisaia 41:10; 41:14; Jeremaia 38:9; Jona 2:2; Aposel 16:24-25

Nɨ nan azir akam baragh,
kɨ mati gumazim mozir bar konimɨn iti moghɨn ikia nɨn ziamɨn dei.
Egha bar pazavɨra ikiava uabɨn akurvaghasa nɨn dei.
O Ekiam!
Kɨ kamaghɨn nɨn dei, ezɨ nɨ nan dɨmdɨar kam baraki.
Kɨ nɨn deir dughiamɨn, nɨ nan boroghɨn izava kamaghɨn na mɨgei,
"Nɨ atiatingan markɨ."

58-63 Vezir bar kuram, kɨ a ini. O Ekiam, nɨ nan akuragha apaniba abɨra.
Nɨ ua na inizɨ kɨ deragha iti.
O Ikiavɨra Itir God, nɨ jasɨn mɨn nan garima, gumazir kaba arazir kurar avɨribar na gami.
Ga uaning! Nɨ tong nan akuragh arazir aghuibar na damu.
Ekiam, nɨ fo, me nan apanim gamua na dɨpova kamaghɨra iti.
Me arazir kurabar na damuasa nɨghnɨgha mɨgɨrɨgɨar kurabar na gami.
Me zurara dughiabar sighsɨzir akaba ko imobir akabar na gamua,
egha na mɨsoghasa na bagha tuaviba buria akabav sosɨ.
Nɨ ganam, me managh dapiaghɨv ikiam, o me dɨkavigh managh mangam,
me dughiabar zurara na dɨghora dɨbovir onger akabagh ami.

64-66 Zuamɨra! O Ikiavɨra Itir God, nɨ men arazir kabagh nɨghnɨghɨva,
me ikaragh arazir kabara ua me danɨng.
Nɨ osɨmtɨzir kurabar men navibar anɨng, onganim men nɨghnɨzibar anɨngigh.
Nɨ ivezir kuram men danɨngɨva bar me gasɨghasɨkigh.
Nɨ men anɨngaghegh asɨzibar mɨn men agɨntɨgh bar me mɨsogh me agɨfagh,
eghtɨ men tav tong Ikiavɨra Itir Godɨn overiamɨn apengan itir nguazir kam uam an ikian bar markɨ.

4

Jerusalemian apaniba me mɨsozir dughiamɨn Jerusalemia bar dughiar kuram ini

1-2 Aio! Saionɨn gumazamiziba, mevzika,
me bar ikuvigha iti.
Me fomɨra mati golɨn dagɨar bar pɨn kozimɨn mɨn taghtagha bar dera.
Ezɨ me datɨrɨghɨn bar mɨghovegha, ua dagɨar bar pɨn kozimɨn mɨn taghtazir puvatɨ.
Fomɨra Ekiamɨn gumazamizir kaba mati, Godɨn Dɨpenimɨn itir dagɨar bar pɨn kozir bar aghuibar mɨn iti.
Me datɨrɨghɨn bar tegha, mati dagɨaba mɨsaraghira tintinibar nguibar ekiamɨn tuavibagh ire.
Gumazamizir igiar kaba datɨrɨghɨn ua ziaba puvatɨ.
Me datɨrɨghɨn mati nguazir mɨner ghurir, gumaziba ingarizibar mɨn gari.

3 Boribara, nan gumazamiziba deravɨra uan boribar garir puvatɨ.
E gari, afiar atiar amebaba oteba uan nguzibagh arɨsi.
E fo, afiar atiaba derazir puvatɨ.
Ezɨ nan gumazamiziba afiar atiabar mɨn arazir aghuim gamir pu. Puvatɨ.
Me mati, ponebar mɨn danganir dakɨrtɨzimɨn arazir kurabagh amua iti.
Me deragha uan boribagh amir pu. Puvatɨ.
Me bar akɨrim ragha me gasara.

4 Daghem bagha pura tintinibar aruava, gumazamizibar azangsizir boriba,
tav daghetam me ganingizir puvati.
Ezi borir aghegheviba otem bagha kuariba men piri.

5 Ezi fomira dagher bar aghuir aviriba iti darasi,
me datirighin dagheba puvatigha daghem bangin ariaghiri.
Ezi men kuaba pura nguibar ekiamin tuavibar irav iti.
Me fomira bar bizir aviriba ikia dar kurka iti.
Me datirighin bar biziba puvatigha onganarazibagh amua ikia,
egha bizir kuraba makurir danganibar damasa dagheba buri.

6 Faraghavira, Ekiam Sodom gasighasizir dughiamin, a bar zuamira a gasighasiki.
Ezi nan adarazi Jerusalemia,
men arazir kuraba bar Sodomin gumazamizibar arazir kurabagh afira.
Kamaghin amizima, Ekiam bar pazavira Jerusalemia gami.
Ezi apaniba bar pazavira Jerusalemia gamizi moghin,
pazavira Sodomia gamizir puvati.

7 Gumazir dapaniba fomira bar deravira ikia men mikarziba bar dera.
Me bar gumazir gavgaviba,
mikarziba bar zuegha dafogha,
mati dagiar pin kozibar min taghtasi.

8 Ghuezir dughiabar men mikarziba bar dera,
ezi datirighin men mikarziba pighatomegha bar ikuvigha mighofe.
Egha me tuavibar aruir dughiabar, gumazamiziba deragha men gara me gifozir puvati.
Me bar aghariba gunigha men mikarziba bar misingi.

9 Ia gumazir faragha midorozimin aven oveaghuezibagh fo,
me bar dera, me angavsighin faragha ovegha ghue.
Ezi gin ariaghirezir darazi dughiar ruarimin daghem bagha amua,
mitiriar mizazir ekiaba isa ghua, bar aghariba guigha gin ariaghire.

10 Kar borir ariaghiribar kuaba, mevzika.
Men amebaba fomira bar uan boribar apangkufi.
Ezi boriba ariaghirezi,
amebaba uari uan boribar kuaba avigha da api.
Apaniba iza nan gumazamizibav sozir dughiamin,
arazir kam oto.

11 Maia! Ikiavira Itir God bar Saionin aningaghe,
egha uan aningagharim a ginge.
A Saionin nguibar ekiam avimin a gaborozi,
a bar isi.

12 Nighnizir atriviba ko nguibar igharazibar gumazamizibar itim,
me ghaze,
apaniba ti Jerusalem abiragh
an tiar akaba akarigh, nguibar ekiamin aven mangeghan kogham.

4:6: Jenesis 19:24 **4:10:** Godin Araziba 28:57; Esekiel 5:10

13 Nguibar ekiamɨn itir ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba uari arazir kuram gamua,
Jerusalemɨn gumazamizir aghuibav soghezɨ, me ariaghire.
Kamaghɨn amizɨ, God apaniba ataghizɨma,
me bar Jerusalem gasɨghasɨki.

14 Ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba, gumazamizir ariaghirezir kabar ghuziba men korotiabar puegha,
bar Godɨn damazimɨn mɨze.
Ezɨ me bar osɨmtɨzir dafam iti.
Kamaghɨn amizɨ, ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba,
datɨrɨghɨn onganigha pura tintinibar tuavibagh arui.
Ezɨ gumazamiziba men boroghɨn mangan aghua.

15 Pamtemɨn, gumazamiziba kamaghɨn men dɨa ghaze,
“Ia e gitagh.
Ia Godɨn damazimɨn mɨze,
ia en boroghɨn ikian markɨ.
Ia kamatɨgh, en kantrin ikian markɨ.”
Kamaghɨn amizɨ, ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba,
ara ghua tintinibar kantrin igharazibar aghunababar mɨn guav iti.
Ezɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan me batogha ghaze, ia bar e gitagh.

16 Roghɨra kagh me ikian kogham, Ikiavɨra Itir God uabɨ me amadazɨma,
me tintinibar mar ghuezɨ, a ua me gɨnɨghnɨzir puvatɨ.
Guizbangɨra, ofa gamir gumaziba ko gumazir dapaniba,
ua gumazamizibar damazimɨn ua ziaba puvatɨ.

17 Saghon mar, e pura gumazir izɨ uamategh en akurvaghamiba bagha gara iti.
E pura tuavir akabar gara ghua damaziba e gami.
Egha e pura gara me mɨzua itima, me tong izir puvatɨ.
Kantrin igharazitam tong en akuraghan kogham.

18 Tuaviba bar, apaniba e gasɨghasɨghasa en daroribar aravima,
e ua daruan atiatingi.
E bar gɨvamin dughiam roghɨra ize.
Me en dughiaba dɨbori, en dughiar abuananam izegha gɨfa.

19 Uaghan e ara zuima, en apaniba en agɨntɨsi.
Me bar zuamɨra ivegha izava e ekɨaru,
mati kuarazir bagam overiamɨn ikegha izaghira asɨzimɨn suighasa.
Me mɨghsɨabar en agɨntɨgha zui.
Men marazi danganir dakɨrtɨzimɨn,
e bagha mongegha gara ikia en suiki.

20 Vaghvagh kamaghɨn fogh,
atrivir Ikiavɨra Itir God inabazir kam,
a en gantɨ e an apengan ikɨva, en dabirabim deraghtɨ e kantrin igharazibar mɨn deravɨra ikiam.
A uaghan e ko ikia e geghuva en akurvagha, en gara itir gumazim.
Ezɨ puvatɨ. Me uan mozir azuazimɨn an suira.

21-22 Zuamira! Idomin gumazamizir Usin nguazimin itiba,
ia datirighin dibovir akabar amu bar akongegh suam, Saionin nguibar ekiam datirighin bar ikufi.
Ia ganti, Ekiamin aningagharim mati wainin dipar onganimin kap,
an a isiva Saionin gumazamizibar aningti me anemam.
A uaghan a isi ia daningam, eghti ia uaghan onganigh puvira mizebav kimam.
Mati ia uan mikarzibar korotiaba suegh bar aghumsigham.
Zurara, ia Saionin gumazamiziba, ia arazir kurabagh ami.
Ezi datirighin Ekiam ian arazir kuraba ikarvagha mizazim ia gasegha gifa.
Kamaghin amizi, kalabuziar ian gumazamiziba ikezim,
datirighin gifa, eghti ia deraghvira ikiam.
Ezi Idom, Ekiam nin arazir kuraba aghurigh azenim datigh,
mizazim ni daningighti ni fogham,
kar nin arazir kurabar ivezim.

5

Jerusalemia uarir apangkuvighasa Ikiavira Itir Godin azai

1 Aio! Ikiavira Itir God, bizir e bativiziba ni adagh nighnigh,
en apangkufigh.
Ni kagh en gan.
E bar pazavira ikia
egha gumazamizir igharazibar damazimin bar aghumsiki.

2 Bar guizbangira, en nguazim kantrin igharazimin gumazamizibar dafarimin iti.
Ezi me en dipenibar iti.

3 Dughiar e itir kam,
e mati afeziaba puvatigha borir asaghasazibar min iti.
Egha e bar pura iti,
mati amizir odiarir paba ariaghireziba.

4 E fomira daziba ko dipaba pura da isi,
ezi datirighin e dagiar ekiabar iveza,
daziba ko dipaba isi.

5 Faragha iza datirighin, apaniba bar e abiragha mamaghira itima,
e bar amira.
Me tong e ataghizima, e avughsir puvati.*

6 Gatirighin e dagheba puvatigha,
Isipia ko Asiriabar apengan ikia men azangsizima,
me dagheba amadima e dagh ivesi.†

7 Ghuezir inazir afeziar kaba arazir kuram gamigha, oveaghue.
Ezi e datirighin men osimtizimin ivezir kuram isi.

8 Ia Babilonian ingangarir gumazir kiniba e gativagha en gari,

---

* **5:5:** Hibrun akamin me kagh deragha akam abighizir puvati. † **5:6:** Gumazir maba ghaze, vezin kam, Hibrun akamin kamaghin migei, “E fomira Isipia ko Asiria en akurvaghasa me ko akam akiri.”

ezɨ gumazir me dama e iniamba puvatɨ.

9 Kar gumazir e gasɨghasɨghamiba tintinibar en kantrin iti.
E dagheba burir dughiabar,
okɨmakɨar gumazir kaba, e mɨsoghtɨ e arɨmɨghirasa
me en tuaviba asia iti.

10 Mɨtiriar avir mɨzazir igharaziba en azi.
Ezɨ en mɨkarziba fei, mati avim isi.

11 Nan apaniba en amuiba ko guivir igiar Saion ko Judan nguibar ekiamɨn itiba,
pura men suighava arazir kurabar me gami.

12 Nguibar kamɨn gumazir dapaniba, apaniba me inigha benibar men fɨriba dafegha me gui.
Egha en gumazir aruaba, me arazir aghuitamɨn me gamir puvatɨ.

13 Otarir igiaba me puvɨra me abɨrima
me pura witɨn ovɨziba mɨrmɨra,
dazir ikɨzir osɨmtɨzir bar dafaba ateragha arui.

14 Puvatɨ. Gumazir aseba datɨrɨghɨn ua nguibar ekiamɨn tiar akamɨn apiav itir puvatɨ.
Ezɨ gumazir igiaba ua marvibagh ivia dɨbɨaribav sozi puvatɨ.

15 Roghɨra roghɨra, en agoroger en navibar itiba gɨfa.
E ighiabagh amir arazir kam e ataghizɨ,
e datɨrɨghɨn azir akamrama amua iti.

16 Saion, en ziar ekiam iraghugha gɨfa.
E uari arazir kuram gamigha,
arazir kurar kam bangɨn,
e datɨrɨghɨn bar tegha gɨfa.
Evzika!

17-18 Tina en akuragham, e ghaze Saionɨn Mɨghsɨam bar ikuvigha gɨvagha,
afiar atiabar nguibamɨn mɨn oto.
Ezɨ e a bagha arei moghɨn uari baragha aziavɨra itima,
en damaziba e gami.

19 Uaghan nɨ, Ikiavɨra Itir God,
nɨ Atrivir ikia mamaghɨra itim.
En ovavir boriba uaghan zurara nɨn apengan ikɨ,
mamaghɨra ikiam.

20 Vangɨnan kagh en gan,
nɨ tizim bagha zurara e bakɨnɨghɨnigha
akɨrim ragha e gasara?

21-22 Zurara nɨ ko ikiamin arazim,

5:16: Jop 19:9; Onger Akaba 89:39; Aisaia 3:9-11 **5:19:** Onger Akaba 10:16; 45:6; 90:2; 102:12; 102:26 **5:21-22:** Onger Akaba 80:3; 80:7; 80:19; Jeremaia 31:18

nɨ ua e damutɨ e an gɨn mangam.
O Ikiavɨra Itir God, nɨ akɨrim ragha bar e gasaragha bar en anɨngaghe.
Nɨ ti bar e gɨn amadagham, o?
E ua nɨ bagh izasa.
E ghaze, nɨ faragha deragha e gamizɨma, e deragha ikezɨ moghɨn,
nɨ kamaghɨra ua e damu.

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Esekielɨn Akɨnafarim
O
Esekiel
Akar faragha zuim

Esekiel, a Godɨn ofa gamir gumazir mam, a uaghan akam inigha izir gumazim. A gumazamizir apaniba inigha ghua Babilonɨn kalabus gatɨziba, a men tongɨn ikia, bizir gɨn otivambar gun gumazamizir bɨzir pumuning vɨrara me mɨgei. Gumazamizir maba Esekiel ko Babilonɨn iti, ezɨ gumazamizir maba Jerusalemra iti.

Akɨnafarimɨn aven danganir mabar Esekiel, Ikiavɨra Itir God pazavɨra Judabar amuamin ikiangsɨzir Akar Gavgavibar me mɨgei. Egha danganir mabar a ghaze, God gumazir Judabagh asɨghasɨghiziba, men araziba tuisɨgh osɨmtɨzir ekiam me danɨngam. Egha akar otevir igharazibar, Esekiel kamaghɨn mɨgɨa ghaze, God gumazamizibar amighti me navir amɨrizimɨn ikiam. A ghaze, God dughiar aghuim damighti a gɨn otivam. Eghti Israelia ua uan kantri damighti a ua tughti, me ua God bagh Dɨpenir igiamɨn ingaram.

Ezɨ Judan gumazamizir Babilonɨn itiba, me nɨghnɨzir avɨribagh ami. Me ua Godɨn nguibar ekiamɨn itir puvatɨgha, Godɨn Dɨpenimɨn saghon iti. Kamaghɨn amizɨ, me fozir puvatɨ, God me ko ikiavɨra iti, o ti puvatɨ? Ezɨ Esekiel Godɨn akabar me mɨgɨa, men nɨghnɨzibar amighti da gavgavighti me kamaghɨn fogham, God me ko ikiavɨra iti. Egha arazir aghuibar amuasa vaghvagha gumazamizibar naviba fer akabar me mɨgei.

Dughiar avɨribar God irebabar mɨn garir bizibar mɨgɨrɨgɨabar Esekiel mɨgei. Ezɨ Esekiel bizir a garir kabagh eghari. An mɨgɨrɨgɨar kabar mɨngariba dughiar mabar azenara iti e dagh fogha da baraghasa ifonge. Ezɨ mɨgɨrɨgɨar mabar mɨngariba mongezɨ, e deragh dar mɨngaribagh fofoghasa dɨvaghdɨvasi.

God akam inigha izir ingangarim Esekiel ganɨngi

(Sapta 1--3)

Esekiel Godɨn atrivir dabirabimɨn gari

1 Kɨ Esekiel, kɨ Judabar tongɨn Babilon Kantrin aven Kebarɨn Fanemɨn boroghɨn iti. Babilonia faragha e inigha iza kalabus gatɨzɨ, e danganir kamɨn iti. Ezɨ azenir namba 30, an iakɨnir namba 4, egha an aruer namba 5, kɨ irebamɨn mɨn garir bizimɨn garima, overiam kuiaghirɨzɨ, kɨ Godɨn gari.

2 Babilonia atrivim Jehoiakin Jerusalemɨn a inigha Babilon kantrin ghuzɨ, azenir 5pla gɨvazɨ, gɨn, bizir kaba otifi.

3 Kɨ Esekiel, Godɨn ofa gamir gumazim Busɨn otarim. Kɨ kantri Babilonɨn Kebarɨn Faner mɨriamɨn ikia, Ikiavɨra Itir God barazi, a na mɨgeima an gavgavim iza na avara.

4 Ezɨ kɨ kogha, notɨn amadaghan pɨn garima, Ame! Amɨnir ekiam mɨturir ekiar mɨtiam sara izi. Ezɨ onɨmariba mɨturir mɨtiar kamɨn aven taghtazima, an angazangarim avimɨn mɨn bariba sɨgha ghuavɨra iti. Ezɨ avir kamɨn tongɨn bizir mam brasɨn mɨn angazangarigha taghtasi.

1:1: Akar Mogomem 19:11 **1:2:** 2 Atriviba 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:9-10

5 Ezɨ mɨturir mɨtiar ekiar kamɨn tongɨn kɨ gari, bizir angamɨra itir 4pla iti.
Dar namnaba, gumazimɨn namnamɨn mɨn gari.
6 Egha da vaghvagha 4plan guaba ikiava 4plan avɨziba iti.
7 Dar sueba gumazamizibar suebar mɨn mɨnaghɨre, ezɨ dar dagarir oniba
mati bulmakaun dagarir beraba. Dar dagariba ko dagarir beraba, mati me
bras dagh aghuizɨ, da taghtasi.
8 Ezɨ dar namnabar mɨriar 4pla vaghvagh avɨziba iti. Egha 4plan avɨzibar
apengan da vaghvagha gumazamizibar dafaribar mɨn dafariba iti. Ezɨ dar
avɨziba ko guaba kamaghɨn iti.
9 Ezɨ bizir angamɨra itir 4plan kaba, vaghvagha uan avɨziba kuizɨ dar avɨzir
suiaba uarir suigha, mati boksiam 4plan ruaghateviba iti. Egha da zuir
dughiabar, da kamaghɨra ikia uari inigha zui, egha namnaba gɨghavkɨra
tintinibar zuir puvatɨ.
10 Egha bizir angamɨra itir 4plan kaba, da vaghvagh 4plan guaba iti. Gu-
mazir guam faragha iti, ezɨ laionɨn guam agharir guvimɨn itima, bulmakaun
guam agharir kɨriamɨn iti, ezɨ kuarazir bagamɨn guam, gɨrakɨrangɨn iti.
11 Bizir angamɨra itir kaba uan avɨziba kuizɨma dar avɨzir suiaba uarigh
inifi, ezɨ dar avɨzir igharaziba, me dar uan namnaba ave.
12 Ezɨ bizir angamɨra itir kaba vaghvagha Godɨn Duamɨn gɨn bighatɨghavɨra
zui. Egha uan namnaba ighaghira tintinibar zuir puvatɨ.
13 Kɨ bizir angamɨra itibar tongɨn gari, mati adenir avim isia, bizir
angamɨra itir kabar tongɨn ghua ua izi. Ezɨ avimɨn angazangarim bar
gavgavigha onɨmarimɨn mɨn taghtagha tintinibar zui.
14 Ezɨ bizir angamɨra itir kaba, mati onɨmarim taghtasi, ezɨ da mangɨ zegh
gami.
15 Kɨ bizir angamɨra itir kabar gari, da vaghvagha dar boroghɨn, wilɨn mam
nguazim gisɨrara iti. Egha da vaghvagha wilɨn vamɨra vamɨra iti.
16 Ezɨ wilɨn kaba magh gari, da vaghvagha dagɨar iangurir pɨn kozibar
mɨn taghtasi. Egha uaghan da vaghvagha dar aven wilɨn igharazir mam ua
vaghvagha wilɨn kabar aven dagh ighuvagha iti.
17 Ezɨ wilɨn kaba managh mangɨsɨ pura bighɨratɨgh mangɨ ua ighɨghiran
kogham.
18 Wilɨn kabar rimba ekevezɨ dar tuiriviba pɨn iti, ezɨ ganamin damaziba
bar wilɨn kaba noegha iti. Ezɨ kɨ dar gara bar atiatingi.
19 Bizir angamɨra itir kaba sɨvaghsɨvagh mangɨtɨ, wilɨn kaba uaghan
mangam. Eghtɨ bizir kaba nguazim ategh pɨn ghuavanangtɨ, wilɨn kaba
uaghan ghuavanangam.
20 Godɨn Duam managh zui, ezɨ bizir angamɨra itir kaba uaghan zuima,
wilɨn kaba uaghan da ko zui. Bizir angamɨra itir kabar duam, wilɨn kabagh
apazagha iti, kamaghɨn amizɨ, da bar uari inigha vɨrara zui.
21 Bizir angamɨra itir kabar duam wilbagh apazagha iti. Kamaghɨn
amizɨ, bizir angamɨra itir kaba mangɨtɨ wilba uaghan mangam. Eghtɨ da
tuivightɨ, wilba tuivigham. Eghtɨ bizir angamɨra itir kaba nguazim ategh
ghuavanangtɨ, wilba nguazim ategh ghuavanangam.
22 Ezɨ kɨ bizir angamɨra itir kabar dapanibagh isɨn gari, bizir mam mati
itarir bar dafam fuaghav iti. Egha a glasɨn aghuir mamɨn mɨn bizir angamɨra
itir kabar dapanibagh isɨn onegha taghtasi.

1:5: Akar Mogomem 4:6 **1:10:** Esekiel 10:14; Akar Mogomem 4:7 **1:13:** Akar Mogomem 4:5
1:15: Esekiel 10:9-13 **1:18:** Akar Mogomem 4:8 **1:22:** Akar Mogomem 4:6

23 Bizir angamɨra itir kaba itarir dafamɨn mɨn garir bizir kamɨn apengan
ikia, uan avɨziba kua uarir amangizɨ, dar suiaba uarir suisi. Ezɨ dar avɨzir
igharazir pumuning vaghvagha dar namnaba ave.
24 Egha da mɨgha zuima, kɨ dar avɨzibar nɨgɨnim barazima, mati on-
garim dɨpɨra tɨngazi, egha mati mɨdorozir gumazir okuruar gavgavir mam
mɨsoghasa zui, egha mati Godɨn Gavgaviba Bar Itimɨn tiarim, ararimɨn mɨn
dagarvasi. Egha da mɨghegha ghua tuivigha, uan avɨzibar kumi.
25 Kɨ orazima, gumazimɨn tiarim, bizir angamɨra itir kabar dapanibagh
isɨn itir itarir ekiar fuaghav itimɨn ikegha izi. Ezɨ bizir angamɨra itir kaba
tuivigha uan avɨzibar kumi.
26 Ezɨ itarir ekiar kam gisɨn mati atrivir dabirabir me dagɨar bar gavgavir
bluplan ingarizim, ezɨ atrivir dabirabim gisɨn, mati gumazim a gaperaghav
iti.
27 Ezɨ kɨ gumazir kamɨn gari, an ivariamɨn ikegha uanadi, a brasɨn mɨn
angazangarigha taghtasi. Ezɨ an angazangarim avimɨn mɨn bar ekefe. Egha
an ivariamɨn ikegha uaghiri, kɨ gari, mati avim isia bar ekevegha bar an
okari.
28 Ezɨ angazangarir kam, ekianimɨn mɨn overiamɨn ikia dirir aghuiba an
iti. Angazangarir kɨ gari kam, kar Ikiavɨra Itir Godɨn angazangarir gavgavim
a izi.
Ezɨ kɨ an ganigha, irɨgha uan guam isa nguazim gatɨgha orazima,
mɨgɨrɨgɨam kamaghɨn na bagha izi.

2

God, akam inigha izir gumazimɨn ingangarim damuasa Esekiel amɨsefe

1 Ezɨ tiarir kam kamaghɨn na mɨgɨa ghaze, “O nguazir kamɨn gumazim, nɨ
dɨkavigh tughtɨ, kɨ nɨ mɨkɨmasa.”
2 God na mɨgɨavɨra itima, an Duam na bagha iza nan aven ghua, na fezɨ kɨ
dɨkavigha tu. Egha kɨ God barazima, a ua kamaghɨn na mɨgɨa ghaze.
3 “O nguazir kamɨn gumazim, kɨ datɨrɨghɨn Israelia bagha nɨ amadi. Me
gumazamizir akaba barazir puvatɨziba, me nan akam batoke. Me uan
inazir afeziabar mɨn akaba batogha, akɨribagh igha na gasi, mati men inazir
afeziaba fomɨra amizɨ mokɨn.
4 Men naviba gavgavizɨ me nan akam barazir puvatɨ. Ezɨ kɨ nɨ amadaghtɨ,
nɨ me bagh mangɨ kamaghɨn me mɨkɨm suam, ‘Kar Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam,
ia bagha akar kam amada.’
5 Eghtɨ e pura ganam, gumazamizir kaba ti nɨn akam baregham, o an
aghuagham. Bar guizbangɨra, kar gumazamizir akaba barazir puvatɨziba.
Egh me kamaghɨn fogham, Godɨn akam inigha izir gumazir mam me ko iti.
6 “Ezɨ nguazir kamɨn gumazim, nɨ men mɨgɨrɨgɨar me nɨ gamibar atiatingan
markɨ. Me nɨn akaba dɨkabɨragh nɨ abɨnam, mati nɨ benir ataghataribar
torimɨn iti moghɨn ikiam. Egh uaghan mati nɨ tuighakabagh isɨn aperaghav
iti. Eghtɨ nɨ gavgafigh. Me akaba batozir adarasi. Kamaghɨn amizɨ, nɨ men
akabar atiatingan markɨ.
7 Nɨ fo, kar akaba batozir adarasi. Me nɨ baragham, o ti puvatɨgham, nɨ
pura nan akabar me mɨkɨm mangɨvɨra ikɨ.
8 “Nguazir kamɨn gumazim, nɨrara, akar kɨ nɨ mɨgeiba, nɨ deragh da baragh.
Egh gumazamizir akaba batozir kabar mɨn akaba batoghan markɨ. Nɨ uan
akam akarigh bizir kɨ nɨ danɨngamim amɨ.”

1:24: Akar Mogomem 1:4-15; 19:6 **1:26:** Esekiel 10:1; Akar Mogomem 4:2-3 **1:27:** Esekiel 8:2
2:2: Esekiel 3:24; Daniel 8:18 **2:7:** Jeremaia 1:7; 1:17; Esekiel 3:10-11; 3:17

9 Ezi ki garima, Ame! Dafarir mam miniaghirigha na bagha izi, ezi
akinafarir righizim an iti.
10 Ezi God akinafarir righizir kam nan damazimin an onezi, ki garima,
tuater arareba ko, azirakar ighiaba ko, gumazamiziba osimtiziba itir akaba,
me da osirizi, da vong ko vong sara iti.

3

1 Ezi God kamaghin na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni akinafarir
righizir kam amegh givagh, egh mangi Israelian adaraziv kim."
2 Ezi ki uan akam akarizima, an akinafarir righizir kam amasa a isa nan
akam garu.
3 Egha a kamaghin na migei, "Nguazir kamin gumazim, ni akinafarir
righizir kam amiti, nin navim bar izifagh." Ezi ki anepima, a nan akamin
ikia, hanin min isingi.
4 Ezi God kamaghin na migia ghaze, "O nguazir kamin gumazim, ni
Israelian adarazi bagh mangiva, ki ni mikemezir akabar me mikim.
5 Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir akar igharazibav geiba bagha ni
amadir puvati. Ki Israelian adarazi baghavira ni amadi.
6 Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirir, uan akabav kimti ni foghan
koghamiba bagha ni amadir puvati. Ezi kamaghin ti deragham, ki kantrin
igharazir kaba bagh ni amadaghti, me nin akaba baragh dar gin mangam.
7 Israelian adarasi, me oraghan aghuagham. Me bar moghira akaba
barazir puvatigha naviba bar gavgafi. Kamaghin amizi, men tav tong bar
ni migeir akatam bareghan kogham.
8 "Ni oragh! Men nighniziba gavgavizi moghin, ki nin nighnizim damighti
a gavgavigham. Ezi men naviba gavgavizi moghin, ki datirighin nin navim
damighti a men damazibar gavgavigham.
9 Ki nin nighnizim damighti ni daimonin dagiamin min gavgavigham. Eghti
ni men ganganibar ganiva digavir kuram damu men atiatingan marki. Me
bar akaba batozir adarasi."
10 Egha God ua kamagh na migia ghaze, "Nguazir kamin gumazim, ni
deraviram migirigiar ki ni mikimamin kaba uan kuarir torimningin da
baregh, da isi uan navim datigh dagh nighnighvira iki.
11 Nin gumazamiziba iza Babilonin kalabusin iti, ni me bagh mangi me
mikim suam, Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia mikimasa na mikemezi biziba ki
ia migei. Eghti me uari, me ni baragham, o puvatigham."
12 Ezi Godin Duam na fezi, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim uan
danganimin ikegha izima, ki uabin girakirangin niginir dafam barasi.
13 Ezi niginir dafar izir kam, kar 4plan angamira itir bizir kaba uan aviziba
kuizi dar avizir suiaba uarir suigha uanaga izaghiri, ki dar niginim barasi.
Ezi wilin kaba dar boroghin ikia uaghan niginir ekiam gami, mati mikimkizir
ekiam izi.
14 Ezi Godin Duam na fegha na inigha zuima, ki paza uabi baragha atara
nan navim bar oseme. Ezi Ikiavira Itir Godin gavgavim na avara.
15 Ezi ki iza Israelia kalabusin itir nguibam, Telabipin oto. Nguibar kam
Kebarin Fanemin miriamin iti. Ki danganir kamin ikia, 7plan aruebar
bizitam damuamin gavgaviba puvatigha, puram aperaghav ikia bizir ga-
nizir kabagh nighnigha bar osemegha iti.

2:9: Akar Mogomem 5:1 **3:1:** Akar Mogomem 10:9-10 **3:3:** Onger Akaba 19:10; 119:103; Jeremaia 15:16

Ikiavira Itir God, Israelia geghuv
men ganasa Esekiel amisefe
(Esekiel 33:1-9)

16 Ezi 7plan arueba givazima, Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,
17 "Nguazir kamin gumazim, ki Israelia geghuv men ganasa ni amisefe.
Egh ki me mikimsi akatam mikemeghti, ni oregh, ikiangsizim me daning me
mikim.
18 Eghti gumazitam arazir kurabar amighti, ki aremeghsi a mikimam, eghti
ni ikiangsizir akamin a mikim suam, a navim giragh uan arazir kuraba ategh,
angamira ikiam. Ni a mikemeghti, a uan arazir kurabagh iraghan kogh,
ovegham. Ni a mikemeghan koghti, an arazir kuraba ikivira ikiti an oveghti,
an ovevemin osimtizim nin ikiam.
19 Egh ni uabi, ni arazir kurabagh amir gumazir kam mikemeghti an
arazir kuraba ataghiraghan aghuagh aremegham. A uabi uan arazir kuraba
bangin aremegham. Eghti ni an ovevemin osimtizim ateran kogham. Egh
arazir kamin, ni uabi uan ikirimirimin akuragh, ovengan kogham.
20 "Eghti gumazir aghuitam uan arazir aghuim ategh arazir kuram
damighti, ki an tuavim apirighti, an aremegham. Ni dughiar kamin
ikiangsizir akam a mikemeghan koghti, a uabi uan arazir kuraba bangin
aremegham. A faragha amizir arazir aghuiba, ki dagh nighnighan kogham.
Puvati. An aremegham. Eghti an ovevemin osimtizim nin ikiam.
21 Eghti ni gumazir aghuitam arazir kurabar anogorogh ikiangsizir
akamin a mikemeghti, a nin akam baregh arazir kurabar amuan koghiva,
aremeghan kogham. Eghti arazir kamin, ni uabi uan ikirimirimin akuragh
ovengan kogham."

God Esekiel gamizi,
an mizem osemezi, a mikiman asa

22 Ki danganir kamra ikiavira itima, Ikiavira Itir Godin gavgavim na bagha
iza na avara. Ezi ki orazima, a kamaghin na migei, "Ni dikavigh danganir
zarimin magiriti, ki munagh ni ko mikimam."
23 Ezi ki dikavigha danganir zarimin zuima, Ikiavira Itir Godin angazan-
garir gavgavim munagh tughav iti. A mati ki faragha Kebarin Fanemin
miriamin ikia ganizir angazangarir gavgavimin mirara gari. Ezi ki uan
tevimning apirigha guam isa nguazim gati.
24 Ezi Godin Duam nan aven iza na gamizi ki dikavigha tu. Egha na ko migia
ghaze, "Ni mangiva uan dipenimin aven mangi uan tiar akam asaragh.
25 Nguazir kamin gumazim, ni oragh! Me benir gavgavibar ni ikeghti, ni
ua gumazamizibar tongin daruan kogham.
26 Eghti ki nin mizem damighti, an anang nin akar averiam apirighti, ni
mikiman asagham. Eghti ni uam akaba batozir ikizir kam, ni me akirsi me
mikiman kogham.
27 Eghti gin ni nan akam gumazamizibav kinsi ifongeghti, ki nin mizem
damighti, ni ua mikimam. Egh ni me mikim suam, 'Kar Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ia mikimasa mikemezir akaba.' Eghti tarazi ni baraghsi ifuegham, a
dera, me mar ni baragh. Eghti tarazi oraghan aghuagham, marki, me mar
aghuagh. E fo, me gumazamizir akaba batoziba."

Esekiel akam akura ghaze, Jerusalem ikuvigham

4

(Sapta 4--24)

3:20: Esekiel 18:24; 33:12-13 **3:26:** Esekiel 2:5-7; 24:27; Luk 1:20-22 **3:27:** Esekiel 12:2-3; 24:27; 33:22

Apaniba Jerusalem gasighasigham

1 Egha God ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni mangi
brighin tam inigh nguazim datigh, egh Jerusalemin nguibar ekiamin
nedazim brighin kam osirizi moghin an aghoregh.
2 Egh brighin kamin boroghin, ni mati midorozir gumaziba nguibar ekiar
mam avinigh a misogh a iniamin arazibar ababaniba, ni bar dar arikigh.
Egh daghurimin ababanim damighti a nguibar ekiar kam bar anevinigh,
egh nguazibagh kuva nguibar ekiar kamin divazimin boroghin dar pozibav
kinigh. Eghti da danganir aghuir midorozir gumaziba isin ghuavanang
tuiv iki misoghamibar min ikiam. Egh midorozir gumaziba iki misoghamin
averpeniba nguibar ekiamin boroghin dar ababaniba arikigh. Egh nguibar
ekiamin divazim ginivti an akarighirisi, me temer bar ekiaba inigh da isi
akuriabar arigh, egh dagh afughafuzir ababanibar moghin, ni bar moghira
dar ababanim nguazimin dar amu.
3 Egh ni dar ababaniba arigh givagh, ainin itaritam inigh anekirigh a isi
ni uabi ko nguibar ekiamin tongin anesaragh, egh ni uan guam nguibar
ekiam mituagh, egh nguibar ekiar kam bagh misogh a iniamin ababanim
damu. Eghti Israelian gumazamiziba bizir kamin gan fogham, gin midorozir
gumazitaba izi Jerusalemin nguibar ekiam gasighasigham.”
4-5 “Ni kamaghin damigh givagh, egh ragh uan agharir kiriam moghin
mitogh, 390plan dughiabar irighiv iki arazir kurar Israelia amizibar
osimtizibar ivezir kuram ateram. Ki 390plan dughiaba ni ganingi, ezi
dughiar kaba Israelin ikizim osimtizir me ini ikiamim, a 390plan azenibar
dibobonim ko magh ghu. Kamaghin amizi, ni bar dughiar ruarir kamin me
amizir arazir kurabar osimtizim iniam.
6 Ni kamaghin damigh givagh, namba 2in dughiamin ua mitogh. Egh ni
uan agharir guvim moghin mitogh egh irighiv iki, egh Judan gumazamiziba
amizir arazir kurabar osimtizimin ivezir kuram ateram. Ki 40plan dughiaba
ni ganingi, ezi dughiar kaba Judabar ikizimin osimtizir me ini ikiamin
azenibar dibobonim ko magh ghu.
7 “Ni irighiv ikiva, apaniba Jerusalem iniasava amir ababanir nedazir
itibar gan. Egh ni mati midorozim damuasava ami moghin damu, egh nan
akam isi kamaghin pamtem an gun mikim, ‘Nguibar ekiar kam ikuvigham.’
8 Ni orakigh, ki benir gavgavimin ni ikeghti ni uabi gighivkinisi damuva
avegham. Ni kamaghira iki mangi, dughiar ki ni ganingizir kaba, da mangi
bar givagham.
9 “Ni datirighin, witin igharagha gari taba ko, balin taba ko, nguezir
igharagha garir taba inighiva bar moghira da isi itarir ekiatam datigh, dagh
asegh da veregh ua bagh bretin tabar ingarigh da tuegh. Ni 390plan dughiar
kabar uan agharir kiriamin ofizibara irighvira ikiva darara dami iki.
10 Egh dagher aruer vamiran ni damamin osimtizim, 200pla gremra tu, a
tong ua sivazir puvati.
11 Egh uaghan dipar ni aruer vamira damamim a 1 litara tugh, a tong uam
afiraghan marki.
12 Egh ni bret tusi gumazir buariba inigh dar arikigh. Buariba misingighti,
ni da inigh dar avim atigh bretba tu. Ni gumazamizibar damazimin bizir
kabar amuti, me ni amir bizir kabar ganam.”
13 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze, “Arazir ni amir kaba, kar
Israelia damuamin arazibar ababaniba. Ki gin apanibar amamangatighti,
me mangi Israelia ko misoghiva me inigh kantrin igharazimin mangigham.
Eghti me kantrin igharazimin iki dagher nan damazimin zuezir puvatizibar
amam.”

14 Ezi ki an akam ikaragha ghaze, O Ikiavira Itir Godin Ekiam, “Ni orakigh!
Ki kamaghin damighan kogham. Bar puvati. Ki uan igiamin ikegha iza
datirighin, nin damazimin mizezir puvati. Egha asizir atiaba misozir asiziba
ko, uari ariaghirir asizibar tuziba, ki uan akamin tam amezir puvati. Egha
dagher nin damazimin zuezir puvatiziba, ki uan akamin tam amezir puvati.”

15 Ezi a nan akam ikaragha ghaze, “Mamaghin, ki nin amamangarisi, ni
gumazir buariba ategh egh bulmakaun buaribara inigh avim atigh bretba
tu.”

16 Egha a ua kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni oragh! Ki
Jerusalemin daghebar amighti da bar otevegham. Eghti gumazamiziba ati-
atim sara, aruer vamirara men tughatighamin damamin daghebara ikiam.
Eghti gumazamizibar dipabar daghem, ki anetughti, me arueba vaghvagh
dughiar vamiran dipam ami bar osemegham.

17 Eghti dagheba ko dipaba bar men oteveghti, me osimtizir ekiamin iki
uarira uarir ganam. Me gumazamizir arazir kurabagh amiba, kamaghin
amizi, ki ivezir kuram me daning men dagheba ko dipabar amighti, da bar
oteveghti, me bar aghariba gunigham.”

5

Esekiel uan dapanir arizim gise

1 God ua kamaghin migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, ni mangi
midorozir sabar bar ghumtizir tam inigh resan min an suiragh uan ghua-
masizim ko dapanir ariziba bar adagh isegh. Egh arizir kaba bar da isi skel
datigh dar osimtizim gifogh, egh 3plan pozibar da tuiragh da arikigh.

2 Egh 390plan aruebar gin ivezir kurar kam givaghti ni dikafigh. Eghti
arazir kam kamaghin Israelian akagham, apaniba Jerusalem inigha gifa. Ni
dikavigh uan arizir pozir faragha itim inigh, Jerusalemin akazir ababanim
gamir brighin kam gisin datigh, a daboroghti a isi. Egh arizir pozir namba
2 inigh, brighin kamin miriam daruva da akun, uan midorozir sabamin
tintinibar ada aghor mangi. Egh arizir pozir namba 3 inigh da akunighti,
aminim da ater tintinibar mangi. Eghti ki uan midorozir sabam inigh arizir
kabar gintigh mangam.

3 Egh ni arizir vabara ateghti da ikiti, ni da inigh uan azenan itir korotiamin
miriam gitorogh da isamigh.

4 Egh arizibar tongin, ni ua taba inigh avim mikinighti da isi. Eghti dar avim
isi mangi Israelin ikizim girigh, bar moghira men isigham.”

5 Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin na migei, “Ni Jerusalemin
nguibar ekiamin gan, ki a isa kantrin igharazibar nguibabar tongiram aneti.
Ezi me bar an okarigha iti.

6 Ezi Jerusalemia, bizir ki damuasa me mikemeziba ko arazir ki ifongezibar
gin zuir puvatigha, me amir arazir kuraba, Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba amir arazir kuraba bar dagh afira. Me bar akirim ragha bizir ki damuasa
me mikemezibagh asaragha, nan arazir ki ifongezibar gin zuir puvati.

7 Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
Jerusalemia, ia oragh! Ia arazir ki ifongeziba batuegha bizir ki damuasa ia
mikemezibar gin zuir puvatigha, kantrin ian boroghin itiba men arazibagha
ami. Ezi arazir kurar ia amiba, kantrin igharaziba amir bizir ki damuasa
mikemezibar arazir kuraba bar dagh afira.

4:14: Ofa Gami 17:15; Aisaia 65:4; Esekiel 20:49; Aposel 10:14

8 Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze, nan agorogetam
tong ian itir pu. Bar puvati. Ki ian apanimin min iti. Egh kantrin igharazibar
damazibar, ki ian araziba tuisighti gumazamiziba bar ian ganam.
9 Ia arazir ki ifongezir puvatizir bar aviribagh amigha gifa. Ezi ki ivezir ku-
ram ia daningiva arazir fomira amizir puvatizir kaba, datirighin ia damuam.
Egh ki ua gin kamaghin ia damighan kogham.
10 Eghti arazir kurar ia amizibar ivezir kuram, ia ameboghfeziaba uan
boribav soghiva dar tuzibar amiti, boriba uan ameboghfeziabav sogh men
tuzibar amam. Ki pazivira ia damuam, eghti ariaghirezir puvatizir darasi,
ki me aghamsighti me tintinimin nguazir kamin danganir igharazibar
mangegham.
11 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara ikia uan ziamin guizbangira
migei. Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviriba, nan Dipenimin aven
dagh amizi nan Dipenim nan damazimin bar mize. Eghti ki ian apangkuv
ian asughasuighan kogham. Ia mati gumazim uan dapanir arizim bar a gise.
Kamaghira, ki guizbangira bar ia gasighasigham.
12 Ki ia isi 3plan okoruabar ia arigham. Eghti namba 1in okoruam,
mitiriar ekiam ian aghiti arimariaba ia damuti ia nguibar ekiamin aven
arighiregham. Eghti namba 2in okoruam, apaniba izi nguibar ekiamin
azenan midorozir sababar me misoghti me arighiregham. Eghti namba 3in
okoruam, ki me aghamsigh tintinimin me amangighti me nguazimin dan-
ganiba bar dar mangeghti, ki apanibar amamangatighti me uan midorozir
sababa inigh men agintigh mangi me misoghirarigham.
13 "Egh ki kamaghin damighti nan adarir ekiam ko aningagharim
givagham. Bizir kaba otivti, ia nan akam ginighnigh fogham, ki Ikiavira Itir
God, ki asetamin amamangatighti, a nan danganim inighan kogham.
14 Ki ia gasighasighti, kantrin igharazir ian boroghin itibar gumazamiziba
izi ian gan kamaghin mikimam, 'Mevzika! Me bar moghira ikufi. Ikiavira Itir
God, men arazir kuraba ikarvagha me gasighasiki.'
15 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, nan aningagharim
ia bagha bar nan ekefe, ezi ki bar pazavira ia damu ia gasighasigham.
Eghti arazir kam kantrin igharazir ian boroghin itibar gumazamizibar
damazimin ikiangsizir arazimin min otogham. Eghti me ian ganigh atiatigh
nighnizir aviribar amuam. Egh me dibovir akabar ia mikimti ia bar aghum-
sigham.
16 Egh ki ian dagher damamibar amighti,* da bar oteveghti, mitiriaba puv
ian agham. Eghti mitiriar aghazir kam, mati me baribar ia gasima, ia mizazir
ekiaba isi moghin uari baragham.
17 Egh ki mitiriar aghazir ekiam ia bagh anemadagh, asizir atiabar ama-
mangatighti, da ian boribav soghirarigham. Egh ki arimariar bar kurabar
amamangatighti da ia bagh izam. Egh ki apaniba amadaghti, me izi bar ia
misoghirarigh ia agivagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

6

Ikiavira Itir God
gumazamizir asebar gin zuibar atari

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni Israelin kantrin mighsiabar amadaghan
ganiva nan akamin gun dav kim,

5:10: Ofa Gami 26:29; Azir Akam 4:10; Esekiel 6:8; Amos 9:9; Sekaraia 7:14 * **5:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **5:17:** Akar Mogomem 6:8

3 egh suam, Ia Israelɨn kantrin mɨghsɨaba ia Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiamɨn
akam baragh. Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, uan akam isa ia mɨghsɨar ekiaba
ko mɨghsɨar doziba, ko daghurir ekiaba, ko danganir zariba, ia ganɨdi! A
ghaze: Kɨ apanibar amamangatɨghtɨ me izɨ, gumazamiziba asebar ziaba fer
danganir pɨn itiba bar dagh asɨghasigham.
4-5 Egh apaniba, ian ofa gamir dakoziba, ko ian ofan mɨgharir mughuriar
aghuim zuim gamibar dakoziba bar da apɨrarigham. Egh kɨ apanibar
amutɨ, me Israelian gumazamiziba bar me mɨsoghɨrarigh, men kuaba ian
marvir guabar damazibar da akunighti, da ireghɨv ikiam. Eghtɨ kɨ apanibar
amamangatɨghtɨ, me men aghariba ian ofa gamir dakozir kabar mɨriabar
tintinibar da aghamsighti da ireghɨv ikiam.
6 Egh apaniba, Israelɨn nguibar ekiaba bar dagh asɨghasighti da iku-
vigham. Eghti men mɨghsɨabar pɨn itir danganir ia asebar ziaba feba ko, men
ofa gamir dakoziba ikuvigh pura ikiam. Eghti ian asebar marvir guaba me
bar dagh asɨghasigham. Egh mughuriar aghuim zuir ofa gamir dakoziba bar
da akararighti, Israelia amir arazir kurar kaba bar moghɨra gɨvagham.
7 Eghti apaniba Israelɨn kantrin averiam bar a daru, egh gumazamizibav
soghɨrarɨgham, eghti ariaghirezir puvatɨgha angamɨra itiba ganigh kam-
aghɨn fogh suam, kɨ Ikiavɨra Itir God.
8 "Kɨ tarazi ateghti, me ikɨvɨra ikiam. Eghti tarazi mɨdorozimɨn tintinibar
aregh mangɨ kantrin igharazibar ikiam.
9 Me saghon itir kantrin igharazir kabar kalabusɨn ikɨ, na gɨnɨghnɨgh
kamaghɨn fogh suam, me uan navir averiabar aven akɨrim ragha na gasara,
ezɨ arazir kam bar na abɨra. Me uan damazir kurabar aseba bagha pamtem
garava, bar dagh ifonge, ezɨ arazir kam na gamima, kɨ bar me baseme. Me
fo, me arazir kurar kɨ ifongezir puvatɨzir avɨribagh ami. Eghti me uan arazir
kurar mɨzɨrɨzir amiziba bagh bar aghumsigham.
10 Egh me kamaghɨn fogh suam, Kɨrara kɨ Ikiavɨra Itir God. Egh me fogham,
Akar Gavgavir kɨ amizim, a purama akar kɨnim puvatɨ."
11 Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam kamaghɨn mɨgei, "Ia uan dafaribav sogh,
pamtemɨn dagaribar nguazim dɨkɨva, osemezɨ moghɨn kamagh mɨkɨm,
'Mevzika! Israelɨn ikɨzim, me arazir kurar kɨ ifongezir puvatɨzir avɨribagh
ami.' Kamaghɨn amizɨ, apaniba izɨva men tarazi, bar me mɨsoghɨrarigham.
Eghti men tarazi, mɨtiriaba ko arɨmariaba me damutɨ, me arɨghiregham.
12 Men tarazi saghon ikɨ arɨmariaba bangɨn arɨmighiram. Eghti tarazi
roghɨra ikɨti apaniba izɨ me mɨsoghti me arɨmighiram. Eghti angamɨra
ikiavɨra iti darasi, mɨtiriar ekiam men aghɨti me arɨmighiregham. Kam-
aghɨra, kɨ men anɨngaghegh bar ivezir kuram me danɨngam.
13 Eghti apaniba, Israelian gumazamizibar marvir guabar ofa gamir
dakoziba, ko mɨghsɨabar pɨn itir danganir asebar ziaba feba, ko temer
ekiabar apebaba, ko me aseba bagha ofan mɨgharir mughuriar aghuim
gamir danganibar Israelian tabav soghɨrarighti, men kuaba pura tintinibar
ireghɨv ikiam. Eghti dughiar kamɨn, Israelia arazir kamɨn gan fogh suam,
kɨrara kɨ Ikiavɨra Itir God.
14 Kɨ uan agharim men nguazimɨn anemadaghti a bar moghɨra ikuvigham.
Kɨ notɨn amadaghan Diplan nguibamɨn ikegh mangɨ gumazamiziba pu-
vatɨzir danganir sautɨn itimɨn otogh, men nguaziba bar dar amighti, da
gumazamiziba puvatɨzir danganibar mɨn ikiam. Kɨ men nguibatam ateghti
a ikian kogham. Da danganir kɨnibar mɨn ikiam. Eghti gumazamiziba
deravɨra na gɨfogh suam, kɨ uabɨ kɨ Ikiavɨra Itir God."

6:8: Aisaia 6:13; Jeremaia 30:11; 44:14; 44:28; Esekiel 7:16 **6:10:** Jeremaia 5:12-14; Esekiel 6:7

7

God Israelia agivam

1 Ikiavira Itir God kamagh na migei:
2 O nguazir kamin gumazim, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
Israelin nguazibar itir gumazamizibav gia ghaze:

Kar dughiar abuananam!
Dughiar abuananam a nguazir oteviba bar dar otivasava ami.
3 Ia Israelia, ian dughiar abuananam otogha gifa.
Eghti ki datirighin uan aningagharim ia bagh anemadagh,
ia amizir araziba tuisigham.
Egh arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviriba ikarvagh
ivezir kuram ia daningam.
4 Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham.
Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami.
Arazir kaba bangin, ki ivezir kuram isi ia daningam.
Eghti ia bizir kamin ganigh fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

5 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze:

Ia gan! Bizir kurar ia gasighasighamin kaba,
uari tivaghtivagh izivira iki bar moghira ia agivagham.
6 Ia gan! Ian dughiar abuananam datirighin roghira izegha gifa,
egha ia agivasava ami.
7 O Israelin nguazimin itir gumazamiziba, ia bar moghira,
ian dughiam roghira izegha gifa.
Eghti ia ua mighsiabar uari akuv bar akueghan kogham.
Ia datirighin atiatim sara uari akuv akong ikiam.

8 Ki ian arazir kurar ia amizir kaba bagh ia tuisigh,
zuamira ian arazir kurar avirir ki ifongezir puvatizir kaba ikarvagh
ivezir kuram ia daning,
egh uan aningagharim ia gingeghti,
ia osimtizir ekiaba iniam.
9 Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham.
Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami.
Arazir kaba bangin, ki ivezir kuram isi ia daningam.
Eghti ia bizir kamin ganigh, fogh suam,
ki Ikiavira Itir God, ki bizir kurar kaba amada.

10 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei:

Ia gan! Dughiam otogha gifa!
Ezi asighasizir ekiam otivasa.
Israelia zurara uan namakabar ikuvava, arazir aghuibar me gamir puvati.
Me zurara uari pirafir arazim gami.
11 Men arazir kurar kaba ghuavira ikia datirighin ekevegha gifa.
Kamaghin amizi, ki men bizir aghuir aviriba bar dagh asighasigham.
Egh men ziam abiraghti,
me uam arazir kurabar amuan kogham.*

* **7:11:** Hibrun akam ves 10 ko 11 deragha aningin mingarim abighizir puvati.

12 Osimtizim otivamin dughiam a roghira izegha gifa.
Eghti dughiar kamin gumazamiziba bizibagh ivesi akongan marki.
Eghti gumazamizir biziba amangasa amiba naviba osiman marki.
Dughiar kamin ki gumazamiziba bar me gasighasigham.

13 Eghti gumazitam uan biziba amangiti tav adagh ivesi ifuegh,
aning dughiar kamin angamira ikivira iki,
ua uan biziba amang dagh ivezamin arazim damuan kogham.
Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gami, kamaghin men tav ikian kogham,
me bar moghira givagham.
Nan akam a gavgafi, egh a guizbangiram otivam.

14 Nan aningagharim gumazamizir kaba bar men iti.
Kamaghin amizi, me midorozim damusi sigham givi biziba akiriva,
men gumazitam midorozim bagh mangan kogham.

God ivezir kuram Israelia ganidi

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

Apaniba Jerusalem anekiarugha gifa.
Eghti gumazamizir nguibar ekiamin azenan itiba,
apaniba me misoghti me arimighiram.
Eghti gumazamizir nguibar ekiamin aven itiba,
dagheba men oteveghti,
arimariar igharagha garir aviriba me damuti,
me arimighiram.
16 Eghti midorozimin ariaghirezir puvatizir darasi, me ari mighsiabar mangam.
Egh uan arazir kurar me amizibagh nighnigh
naviba bar osemegh puvirama aziam.
Eghti men azirakam,
mati danganir zaribar itir kuarazibar ararebar min mangam.
17 Eghti men aghariba men amiragh gavgaviba puvatighti,
men teviba me ginuighnuigham.
18 Eghti me azirakar korotiabar aghuigh,
puvirama atiating akongiva,
bar aghumsigh,
uan dapanir ariziba bar dagh isegh dapanir tuziba ikiam.
19 Me faragha silva ko gol mighigha aning gagoima,
aning me gamizi, me arazir kurar aviribagh ami.
Egha me fo, Ikiavira Itir God, uan aningagharim men akaghamin dughiamin,
men gol ko silva men akuraghan kogham.
Guizbangira, men gol ko silva, men mitiriar aghazir ekiar kam agivaghan kogham.
Kamaghin amizi, me pura uan gol ko silva isi bizir kurabar min, tintinibar tuavir toribar da akunti,
da Godin damazimin bizir mizirizibar min otogham.
20 Me gol ko silva itir dughiamin, me kurukazir bar aghuibar ingara uarir kuruka,
egha da bagha bar akongegha
da isa aser aviribar marvir guabar ingari.
Marvir guar kaba ki dagh ifongezir puvatigha, bar a dar aghua.
Kamaghin amizi, ki bizir kabar amighti

da men damazibar bar bizir mizirizibar otivigham.

21 Egha Ikiaviira Itir God ua kamaghin migia ghaze:

Ki gumazir kurar azenan itibar amamangatighti me uan kantri ategh izi,
Israelian bizir kaba bar ada okemegh mangi,
egh dar arazir kurar bar aviribar amuam.
22 Egh ki men amamangatighti me nan Dipenir aghuimin aven mangi
a damighti, a nan damazimin mizegham.
Eghti ki men anogoreghan kogham.
Bar puvati.

23 Israelin nguazimin itir danganiba bar, gumazamiziba arazir kurar aviribar uari gamua,
egha men nguibar ekiamin aven me uan aviirim misozi me ariaghira ghuaviira iti.
Kamaghin amizi, datirighin senbar ingarigh me ikirarighamin dughiam oto.†
24 Ki kantrin bar kurar igharazibar gumazibar amamangatighti
me izi Israelian dipenibar me batoghti,
me ari mangiti, me men dipeniba iniam.
Egh Israelia asebar ziaba fer danganiba me bar ada akararigham.
Eghti men gumazir gavgavir uan ziaba feba, atiatigh,
ua uari pirafan kogham.
25 Eghti dughiar bar kuram Israelia bagh iziti,
me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikisi bar damuva avegham.
Bar puvatigham.
26 Eghti osimtizir ekiaba uari tivaghtivagh me bagh izam,
eghti bizir kurar otivir aviribar akaba uari tivaghtivagh me bagh iziti,
me da baragham.
Egh bar atiatingiva nan nighnizibagh fofoghsi,
akam inigha izir gumazibar azangsighti,
ki akaba me daningan kogham.
Eghti ofa gamir gumaziba men sure damuamin akaba puvatighti,
men gumazir dapaniba me daningamin nighnizir aghuiba puvatigham.
27 Eghti men atrivimin navim bar a basemeghti,
an nighniziba bar an ikuvigham.
Eghti nguazir kamin gumazamiziba
atiatingiva akongam.
Ki men arazir kurar me amiziba bar da bagh ivezir kuram me daningam.
Me faragha gumazir igharaziba isa kot gatigha me tuisizi moghin,
ki datirighin arazir kurar me amiziba bagh me tuisigham.
Eghti me kamaghin fogh suam,
ki Ikiaviira Itir God.

8

Israelia arazir kuraba
Godin Dipenimin aven dagh ami

1 E kantri Babilonin kalabusin itir dughiamin, azenir namba 6in, an iakinir namba 6in, an aruer namba 5 otozi, ki uan dipenimin aperaghav itima, Judan

† **7:23:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **7:26:** Godin Araziba 32:23; Jeremaia 4:20; Azir Akam 2:9

gumazir dapaniba iza na ko e apiaghav iti. E apiaghav itima, Ikiavira Itir Godin Duam na bagha iza na avara.
2 Ezi ki kogha pin gara irebamin min garir bizimin garima, bizir mam mati, gumazimin nedazim avimin min isi. Ezi gumazir kamin mikarzim ko, ivariamin ikegha uaghiri, ki an gari, a mati avim isi. Ezi an ivariamin ikegha ghuanaga ki garima, a isia bar puvira taghtasi.
3 Ezi ki garima, gumazir kam mati, uan dafarim anemінegha nan dapanir arizimin suira. Ezi irebamin min garir bizir kamin aven, Godin Duam na ghufegha nguazim ko overiamin tizimin ghua na inigha Jerusalemin ghua Godin Dipenimin otogha ghua, notin amadaghan itir divazimin tiar akamin tu. Danganir kamin, Israelia faragha aser mamin marvir guam atizi a iti. Ezi God bizir kam bagha bar aningaghe.
4 O Israelia, ki e uan Godin angazangarir gavgavimin gari. Ki faragha Kebarin Faner miriamin ikia ganizir angazangarim.
5 Ezi a kamagh na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni kogh notin amadaghan gan." Ezi ki garima, aser mamin marvir guam tiar akamin boroghira ofa gamir dakozimin boroghin asaraghav iti. Ezi God bizir kurar kam bagha bar aningaghe.
6 Egha a kamaghin na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni Israelin ikizimin arazir kurar me amibar gari? Me amir arazir kaba, ki bar dar aghua. Da bar ikuvigha, nan Dipenimin na batosi, egha na gamima ki bar men saghon iti. Ni gin me damuamin arazir bar kurar ki bar ifongezir puvatizibar ganam, da ni datirighin garir arazir kurar kabagh afiragham."
7 Egha a nan akua ghua divazir Godin Dipenimin avinizimin aven zuir tiar akamin otozi, ki garima, torir mam divazimin iti.
8 Egha God kamaghin na migei, "Nguazir kamin gumazim, ni divazimin torir kam akarigh a damighti an arokegh." Ezi ki divazimin torim asigha garima, tiar akar mam iti.
9 Ezi a kamagh na migei, "Ni aven mangiva arazir bar kurar mizirizir ki ifongezir puvatizir me amibar ganigh."
10 Ezi ki aven ghua garima, God ifongezir puvatizir asizir mizirizibar nedaziba ko kuruziba, danganir kamin divaziba bar a dagh izifa. Israelin ikizim fer marvir guaba uaghan iti.
11 Ezi ki garima, Israelian gumazir dapanir 70pla danganir kamin aven iti, ezi Safanin otarim Jasania, a uaghan me ko iti. Me bar moghira vagh-vagha itarir pauran mughuriar aghuim zuibar suighav itima, migharibа dar dikava ghuavanadi.
12 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, "Nguazir kamin gumazim, Ni gan! Israelian gumazir dapaniba mitarmemin mueghav ikia arazir kurar kabagh ami. Me vaghvagha uan marvir guaba bagha ofa gamir dakoziba iti. Me ghaze, Ikiavira Itir God ti men garir puvati. Ikiavira Itir God ti akirim ragha nguazir kam gasara."
13 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, "Ni men ganti, me arazir kurar ekiar ki ifongezir puvatizir aviribar amu mangivira ikiam. Ezi arazir kurar me amir kaba, me faragha amizir arazir kurabagh afira."
14 Egha a na inigha ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazir notin amadaghan itir tiar akamin otogha na migia ghaze, "Ni gan! Amizir munaba ghaze, men asem Tamus areme, ezi me an apangkuva a bagha azia iti."
15 Egha a ua kamaghin na migei, "Nguazir kamin gumazim, ni bizir kamin ganiz, o? Ni arazir bar kurar mabar ganigha gifa, ni datirighin ua arazir bar

8:2: Esekiel 1:27 **8:4:** Esekiel 1:28

kurar ki aghuazir igharagha garibar ganam, da arazir ni faragha ganigha givaziba bar dagh afira.”

16 Egha a ua nan akua ghua Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin
bar aven ghua an Dipenimin tiar akamin boroghin oto. Ezi ki garima,
Dipenimin tiar akam ko ofa gamir dakozimin tizimin 25plan gumaziba iti.
Me akiriba ighegha Ikiavira Itir Godin Dipenim gasaragha guaba aruem
anadi naghin gara tevibar pirigha avighav iti.

17 Egha a ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni bizir kamin
ganiz, o? Judan ikizim, arazir bar kurar ki aghuazibagh amuava, Israelin
nguazim bar an gumazamizir igharaziba bar men apanim gami. Men
arazir kurar kamin, me ghaze, ki ti pura bizim, egha na dipova arazir bar
mizirizibar na gami. Ezi ni oragh! Me amir arazir kurar kaba na gamizi ki
bar men aningaghe.

18 Kamaghin amizi, ki bar pazivira me damigham. Egh uan aningagharim
anegivagham. Ki tong men apangkuv men asughasughan kogham. Me
pamtem nan dimiva arangam, eghti ki bar me bareghan kogham.”

9

God ivezir kuram isa Jerusalem ganidi

1 God na mikemegha givagha, tiarim akarigha pamtemin dia migei, “Ia,
gumazir nguibar ekiamin itir gumazamizibav soghti me arighiramiba, ia
vaghvagh midorozir sababar suigh kagh izi.”

2 Ezi ki gari, gumazir 6pla divazimin notin amadaghan itir itiar akamin
boroghin ikegha izi. Me bar vaghvagha gumazibav soghamin midorozir
sababar suiki. Ezi gumazir igharazir mam me ko izi. A korotiar ghurghurir
bar aghuir mam aruzi, osizirir biziba itir mitarir muziarim an oghiriamin
mitem gitoroghav iti. Me bar izegha ofa gamir brasin dakozimin miriamin
boroghin mitifi.

3 Ezi Israelian Godin angazangarir gavgavir ekiam, enselin bar gavgavim
a gisin ikia avughsegha, anetegha uanaga Godin Dipenimin tiar akamin
boroghin zui. Ezi Ikiavira Itir God, gumazir korotiar ghurghurir bar aghuim
aruzir kamin dia,

4 egha kamaghin a migei, “Ni dikavigh Jerusalemin nguibar ekiam bar
an averiam daruva gumazamizir men namakaba amir arazir kurar God
aghuazibar osemegha itiba, ni me bativ, men guaba osizirir ababanim me
darigh.”

5 Ezi ki orazi God kamaghin gumazibav soghamin midorozir sababar
suighizir gumazir 6plan kabav gei, “Ia dikavigh an gin mangi nguibar
ekiamin aven gumazamizibav soghti, me arimighiregh. Egh men tavin
apangkuvigh aneteghti an angamira ikian marki.

6 Ia gumazir dapanir akirim ragha Godin Dipenim gasaraziba faragh me
misoghirarigh, egh mangi gumazir ghuriba, ko guiviba ko otarir igiaba,
ko amiziba ko boriba, bar me misoghirarikigh. Egh osizirir ababanim
guabar itir gumazamiziba, ia me misueghti me arimighiran marki.” Ezi me
dikavigha ghua gumazir dapanibav soghezi me ariaghire.

7 Egha God kamaghin 6plan gumazir kabav gei, “Ia nan dipenim avinizir
divazimin aven iti darazi bar me misoghirarighti men kuaba nan Dipenim
gizifagh. Eghti bizir kam bangin nan Dipenim nan damazimin bar
mizegham. Aria! Ia dikavigh mangi.” Ezi me nguibar ekiamin danganiba
bar dagh arua ghua gumazamiziba bar me misuagharisi.

9:4: Akar Mogomem 7:3; 9:4; 14:1

8 Me gumazamizibav soagharizir dughiamin, ki uabira ikia Godin
Dipenimin aven iti. Egha ki nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim
mituagha diava ara ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ni uan aningagharim
isi Jerusalemia gingamin dughiamin, ni Israelian ikiavira itir varazira bar
me gasighasigham, o?”
9 Ezi a na ikaragha ghaze, “Israelin ikizim ko Judan ikizim arazir kurar bar
avirim gami, ezi osimtizir bar ekiam iti. Nguazir kamin, arazir gumaziba
uariv soghava ariaghirim bar ekefe. Ezi nguibar ekiar kamin gumazamiziba
uarir ikizirizir arazim bar izifa. Me ghaze, Ikiavira Itir God ti nguazir kam
akirim ragha a gasara. Egha en garir puvati.
10 Ezi ki men ganiva tong men apangkuv men asughasughan kogham. Ki
arazir me igharaz darazigh amizibara, uam da ikarvagh dar me damuam.”
11 Ikiavira Itir God mikemegha givazi, ki garima, gumazir korotiar
ghurghurir bar aghuim aruzim, osizirir biziba itir mitarir muziarim an
oghiriamin mitem gitoroghav iti, a uamategha iza kamaghin Ikiavira Itir God
migei, “Ni na mikemezi moghin ki amigha gifa.”

10

Godin angazangarir ekiam an Dipenim ataki

1 Ki garima, bizir mam mati itarir bar dafam, enselin bar gavgavir kabar
dapanibagh isin pin iti.* Ezi itarir bar dafar kam gisin, bizir mam mati atrivir
dabirabim me dagiar bluplan aghuimin an ingarizi a iti.
2 Ezi Ikiavira Itir God, gumazir inir ghurghurir aghuim aruzim migia
ghaze, “Ni mangi ganigh, 4plan wilba, da enselin bar gavgavir kabar apen-
gan iti. Ni wilbar tongin mangiva dafarim amadagh, avivkiataba inighiva
nguibar ekiam gisin tintinibar da kavamadagh.” Ezi ki garima, a zui.
3 Ezi a Dipenimin aven zuima, enselin bar gavgavir kaba, Dipenimin aven
sautin amadaghan tuivighav iti. Dughiar kamin, ghuariam Dipenim avinizir
divazir averiam, bar a koro.
4 Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim, enselin bar gavgavir
kaba ategha pin ghuava, Godin Dipenimin tiar akamin boroghin tu. Ezi
ghuariam ghua Godin Dipenim bar a koro. Ezi Godin angazangarir bar
ekiam Dipenim avinizir divazim gisirazi a taghtasi.
5 Ezi enselin bar gavgavir kabar aviziba tingazir niginim, me divazir
ekiar azenan itimin aven uaghan da baragham. Dar avizibar niginim, mati
Gavgaviba Bar Itir Godin tiarim.
6 God gumazir korotiar ghurghurir aghuim aruzim migia ghaze, Ni enselin
bar gavgavir kaba boroghin mangi, wilbar tongin avivkiataba inigh. Ezi an
aven ghua wilin mamin boroghin miti.
7 Ezi enselin bar gavgavir kabar mav uan dafarim amadagha avir men
tongin itimin, avivkiar mam inigha a isava gumazir korotiar ghurghurir
aghuim aruzimin dafarim gatizi, ana inigha zui.
8 Ki garima, enselin bar gavgavir kaba, mati gumazibar dafaribar min
dafariba ikia, dafariba vaghvagha dar avizibar apengan iti.
9 Ki ua garima, 4plan wilba vaghvagha enselin bar gavgavir kabar
boroghin iti. Wilin kaba mati dagiar iangurir pin kozibar min taghtasi.
10 Ezi wilin 4plan kabar ganganiba da magh gari, egha da vaghvagha dar
aven wilin igharazir vamira vaghvagha dar tongira iti.

---

* **10:1:** Esekiel 1:26; Akar Mogomem 4:2 **10:1:** Enselin bar gavgavir kaba, bizir 4plan angamira itir kabar mirara gari. Esekiel sapta 1, a irebamin min garir bizim, a gun dav gei. **10:2:** Akar Mogomem 8:5 **10:9:** Esekiel 1:15-21

11 Wilin kaba managh mangisi pura bighiratigh mangi ua ighighiran
kogham. Wilin faragha itim guam danganir manam misuegh mangiti, wilin
igharaziba uaghan an girara mangi pura bighiratigh mangam.
12 Enselin bar gavgavir kabar namnaba, ko men akiraghariba ko, dafariba
ko, aviziba ko, men wilin 4pla, ganamin damaziba bar dagh izifa.
13 Ezi ki orazi, tiarir mam wilin kaba ziam me garigha ghaze, "Wilin
Ivemariba."
14 Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha 4plan guaba iti. Enselin bar
gavgavimin guam faragha iti, ezi gumazimin guam agharir guvimin itima,
laionin guam agharir kiriamin iti, ezi kuarazir bagamin guam girakirangin
iti.
15 Enselin bar gavgavir kaba, da bizir angamira itir 4plan kabar min magh
gari, ki faragha Kebarin Fanemin ikia irebamin min garir bizimin aven dar
gani. Egha datirighin ua irebamin min garir bizir kamin ua men gari. Ezi me
dikavigha mighegha ghuavanadi.
16-17 Enselin bar gavgavir kaba mangiti, wilin kaba dar miriamin iki
uaghan mangam. Eghti enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigh
mighegh ghuavanangti, wilin kaba uaghan nguazim ategh bighiratigh ghua-
vanangam. Enselin bar gavgavir kabar duam wilbagh apazagha iti. Ka-
maghin amizi, enselin bar gavgavir kaba tuivighti, wilba tuivigham. Eghti
enselin gavgavir kaba nguazim ategh ghuavanangti, wilba nguazim ategh
ghuavanangam.
18 Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim Godin Dipenimin tiar
akam ategha ghua enselin bar gavgavir kabagh isin iti.
19 Ezi ki garima enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha mighegha
nguazim ataghiragha ghuanadi, ezi wilin kaba dar miriabar ikia uaghan
ghuanadi. Da ghua Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizi divazir aruem anadi
naghin itir tiar akamin tuifi. Ezi Israelian Ikiavira Itir Godin angazangarir
gavgavim me gisin iti.
20 Ezi ki fo, enselin bar gavgavir kaba, kar bizir 4plan angamira itir kabara,
ki faragha Kebarin Faner miriamin boroghin dar garima, da Israelian Godin
gavgavimin apengan iti.
21 Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha 4plan guaba ko 4plan aviziba
iti. Egha men avizibar apengan me vaghvagha gumazibar dafaribar min,
dafariba iti.
22 Ki faragha Kebarin Faner miriamin ikia 4plan angamira itir bizibar
guabar ganizi moghin, ki datirighin ua dar guabar gari. Enselin bar gavgavir
kabar guaba danganir manamin mituagh mangisi pura bighiratigh mangam.
Me uan namnaba gighaghira tintinibar zuir puvati.

11

Israelia ikuvigham

1 Bizir kabar gin, Godin Duam na ghufegha na inigha ghua, Godin Dipenim
avinizir divazir aruem anadi naghin itir tiar akamin na ati. Ezi ki itiar
akamin boroghin 25pla gumazibar gari me iti. Ezi ki men tongin Asurin
otarim Jasania ko Benaian otarim Pelatian garima, aning iti. Aning gumaza-
mizibar faragha zuir gumazir dapanimning.
2 Ezi God kamaghin na migia ghaze, "O nguazir kamin gumazim, gumazir
kaba nighnizir kuraba ikia, arazir kuram damuamin tuavim buri. Egha uan
nighnizir kurar kaba Jerusalemin gumazamiziba me ganidi.

10:12: Akar Mogomem 4:8 **10:14:** Esekiel 1:10; Akar Mogomem 4:7

3 Me ghaze, ‘E datirighin dipenibar ingaramin dughiam puvati. E dera. En
nguibar ekiam mati isaghapir minem, ezi e asizir tuzibar min an aven iti.’
4 Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazim, ni akam inigha izir gu-
mazimin min, bizir gin otivamibar gun akam me gasi me mikim.”
5 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam nan aven izegha akar kam na migia ghaze,
“O Israelin ikizim, kar nin nighnizim. Ezi nin nighnizimin averiam, ki bar
moghirama a gifo.
6 Ia nguibar ekiar kamin averiamin gumazamizir aviribav sozi me
ariaghirezima, men kuaba nguibar ekiamin tuaviba bar adagh izefe.
7 “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia
migia ghaze, Jerusalemin nguibar ekiar kam mati isaghapir minem, ezi
ariaghiregha ireghav itir kuar kaba asizir tuzibar min an aven iti. Kamaghin
ti puvatigham, ki Jerusalemin nguibar ekiamin ia batueghti ia mangi azenan
ikiam.
8 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, Ki fo ia midorozir
sababar atiatia iti. Ki gumazir midorozir sababav soziba amangighti, me ia
misoghsi izam.
9 Ki nguibar ekiamin aven ia inigh Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
dafaribar arigham. Egh arazir kamin, ki ian arazir kuraba ikarvagh ivezir
kuram ia daningam.
10 Ki ian arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram ia daningti, apaniba Israelin
kantrin mitaghniamra, midorozir sababar ia misoghti ia arimighiram. Eghti
arazir kamin ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
11 Nguibar ekiar kam a nin isaghapir minemin min ikian kogham. Egh ia
minemin min asizir tuziba an averiamin ikian kogham. Ki ian arazir kuraba
ikarvagh Israelin kantrin mitaghniamra, bar pazavira ia damigham.
12 Eghti ia kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, ia arazir ki ifongezibar
gin zuir puvatigha bizir ki damuasa ia mikemeziba abisi. Egha kantrin
igharazir ian boroghin itibar gin ghua men arazibagh ami.”
13 Ki Godin akamin me migiavira itima, Benaian otarim Pelatia irigha
maghirama areme. Ezi ki tevimning apirigha guam nguazim girigha pamten
kamaghin dia migei, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, manmaghin ami? Ni ti
Israelian gumazamizir ikiavira itir varazira ni bar me kuvarimasa o?”

God Israelian kalabusin itir darazi bagha amizir akar dikirizim

14 Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei:
15 “O nguazir kamin gumazim, ni ko nin aveghbuaba, nin namakaba,
ni ko kalabusin itiba, me Israelin ikizim, ia bar moghira, Jerusalemin itir
gumazamiziba ia ginighnigha ghaze, ‘Ikiavira Itir God, me batoghezi me
ghua bar nguibar saghuiamin itimin iti. Guizbangira, a nguazir kam isa e
ganingizi, a guizbangira en nguazimra.’
16 Eghti ni uan namakar Babilonin kalabusin itiba kamaghin me mikim
suam, ‘Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kirara ki ia aghamsigha ia amangizi,
ia tintinibar kantrin saghon itibar ghue. Ia datirighin iki nan ziam famin
dipeniba puvati. Eghti ki dughiar ovezimin danganir ia ghua itir manaba ki
uabi ia ko ikiti, ia nan ziam fivira ikiam.’
17 “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze:
Kantrin igharazir ki faragha ia amangizi ia ghua itir kabar, ki ua ia inigh izi
ia akuvagh, Israelin nguazim isi ua ia daningam.
18 Egh me uamategh Israelin nguazimin izeghiva asebar marvir guar ki bar
aghuaziba, bar da batokegh.

19 Eghti ki me damuti, me navir vamiran ikiam. Ki duar igiam isi men
navir averiabar atigham. Faragha men navir averiaba dagiabar min bar
gavgafi. Eghti ki men navir averiabar amuti, da amiraghamiregh na gifuegh
na baghvira ikiam.
20 Egh me arazir ki ifongeziba guizbangira dar suiraghiva, deravira bizir
ki damuasa me mikemezibar gin mangam. Egh me nan gumazamizibar min
ikiti, ki men Godin ikiam.
21 Egh gumazamizir asebar marvir guar ki bar aghuazibar ziaba feba, ki
me amir arazir kaba ikarvagh ivezir kuram me daningam. Ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki mikemegha gifa."

Godin angazangarir gavgavim Jerusalem ataki

22 Egha gin, enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha migheghasava
amua, wilin kaba dar miriabar ikia uaghan uanangasa. Dughiar kamin,
Israelin Godin angazangarir gavgavim me gisin iti.
23 Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim nguibar ekiam ategha
ghuanaga aruem anadi naghin itir mighsiam gisin iti.
24 Ezi Godin Duam irebamin min garir bizimin aven na fegha uamategha
na inigha Israelian kalabuziaba itir naghin kantri Babilonin ize. Ezi ire-
bamin min garir bizir kam gifa.
25 Ezi ki Ikiavira Itir God nan akazir biziba bar dar gun kalabusin itir
gumazamizibav gei.

12

Esekiel gumazim kalabusin zuir ababanim gami

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
2 "O nguazir kamin gumazim, ikizir ni datirighin men tongin itir kam, me
akaba batozir darasi. Me damaziba ikia gari puvati. Egha me kuariba ikia
biziba barazir puvati. Me akaba batogha orazir puvatizir ikizim.
3 "Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazim, ni datirighin uan biziba
inigh, mati gumazim kalabus bagha nguibar saghuiamin itimin mangasa.
Egh aminim tighar pirsi damuti, ni mangiti me bar nin ganigh. Ki kamaghin
ifonge, me ni amir bizir kamin mingarim deragh a gifogh. Me gumazamizir
akaba batoziba, egh me ti an mingarim deragh a gifoghan kogham.
4 Aruem pazaghar torimin ikivira ikiti me nin ganvira ikiti, ni kalabus bagh
mangisi uan biziba ini. Egh aruem magiriti, me ganvira ikiti ni ifar mati
kalabusin mangasa ami moghin mangi.
5 Me ganvira ikiti ni divazimin toritam asigh, uan biziba ater torir kamin
aven mangi vongin otogh.
6 Egh me ganvira ikiti ni uan biziba dipizim datigh mitarmemin mangi. Ni
mangi uan guam avaragh, egh foghan kogham, ni nguazir manamin zui. Ni
amir arazir kam, ababanir arazim Israelin ikizimin akagham."
7 Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ki ami. Aruer kamin ki gumazim
kalabuziam bagh mangasa biziba isi moghin ami. Egha aminim pirima,
ki uan dafarimin divazimin torim gamigha azenan ghu. Me bar garima ki
biziba uan dipizim gatigha mitarmemin zui.
8 Ezi amimzaraghan, Ikiavira Itir God kamaghin na migei,

11:19: Onger Akaba 51:10; Jeremaia 31:33; 32:39; Sekaraia 7:12 **11:19:** Esekiel 36:26-28 **11:20:** Onger Akaba 105:45; Jeremaia 24:7; Esekiel 14:11 **11:22:** Esekiel 43:2-5 **12:2:** Aisaia 1:23; 6:9-10; Jeremaia 5:21; Matyu 13:13-14; Mak 8:18; Jon 9:39-41

9 “Nguazir kamin gumazim, Israelian akaba batoziba kamaghin nin
azaragham, ni tizim gami?
10 Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki me migia ghaze,
kar atrivir Jerusalem gativagha an garim, ko Israelin ikizir Jerusalemin
munagh itibar migirigiam.*
11 Ni me mikim suam, bizir ni amizir kam, a Jerusalemia bativamin
bizimin ababanim. Eghti apaniba kalabuziabar min me inigh mangi, kantrin
igharazimin me isi kalabus darigham.
12 Atrivir men tongin itim, uan biziba dipizim datigh mangi uan dafarimin
divazimin toritam damigh, uan biziba ater torir kamin aven mangi vongin
otoghiva mitarmemin mangam. A mangi uan guam avaragh uan damazimn-
ingin nguazimin ganan kogham.
13 Eghti ki uan ivem aguraghti an an suiragham. Egh a inigh Babilonin
nguibar ekiamin mangigham, kar Kaldiabar nguazim. Eghti a nguazir
kamin ganighan kogham.† Egh a nguazir kamin iki mangi aremegham.
14 An dipenimin itir darasi, ki bar me kavkinigham, eghti an ingangaribagh
amir gumaziba ko an midorozir gumaziba, ki me damighti me tintinibar
mangegham, eghti gumaziba me misoghsi me buriam.”
15 “Ki me aghamsighti me tintinibar kantrin igharazibar mangegham.
Eghti me kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.
16 Ki men varazira ateghti me iki, midorozim ko, dagheba otevir dughiam
ko, arimariar kurabar arimighireghan kogham. Egh kantrin igharazibar
tongin iki, me amizir arazir kurar ki bar aghuaziba me uari dar gun
mikimam. Eghti me fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.”

Esekiel nighava agoi

17 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
18 “O nguazir kamin gumazim, ni nighvira uan daghem ami, egh atiating
akongiva dipam ami.
19 Egh ni nguazir kamin itir gumazamiziba bar moghira me mikim suam,
kar Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam, a Jerusalemin gumazamizir Israelin
nguazimin itiba bagha izi. Nguazir kamin itir darasi, me dughiaba bar
uan namakaba pazavira me gamua arazir kurar aviribagh ami. Bizir kam
bangin, apaniba izi men biziba bar da avigh mangegham. Kamaghin amizi,
me atiatingvira daghebar amiva, atiatingvira dipabar ami.
20 Nguibar ekiar datirighin gumazamiziba izivaziba ikuvigham. Eghti
kantri pura danganir kinimin min ikiam. Eghti Israelia kamaghin fogh suam,
Kirara, ki Ikiavira Itir God.”

Dughiar ovezimin akam inigha izir gumazimin migirigiam guizbangiram otivam

21 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze,
22 “O nguazir kamin gumazim, bizir tizim bagha Israelian gumazamiziba
zurara akar otevir kam gami? Me ghaze, ‘Akam inigha izir gumaziba bizir
gin izamibav gia ghaze, da otivam. Ezi azenir aviriba iza zui, irebabar min
garir bizir kabar aven otivir akaba guizbangira otivir puvatigha pura zui.’
Ezi ki Israelian aghuzir akar kamin aghua.

---

* **12:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **12:13:** 2 Atriviba 25:7; Jeremaia 52:11 † **12:13:** Dughiar kabar gin, Babilonia, Atrivim Sedekaian suiragha egha a inigha a isi kalabus darighasa Babilonin ghu. Me a gamizi, an damazimning okafi. Ezi arazir kamin akar isin zuir kam a guizbangira oto. Egha a bar uan damazimningin Babilonin nguazimin ganizir puvati, egha a nguazir kamin areme. Ni eghaghanir kam, 2 Atriviba 25:7 ko Jeremaia 52:11, an gan.

23 Ni datirighin me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
mikimasa. Aghuzir akar me zurara migeir kam ki datirighin anegivagham.
Me Israelin kantrin aven uam a mikiman kogham. Ni kamagh me mikim
suam, 'Dughiam otogha gifa. Eghti irebamin min garir bizibar akaba, da
vaghvagh guizbangira otivam!'
24 "Ezi datirighin, akam inigha izir gumazir maba Israelin gumazamizibar
tongin ikia irebamin min garir bizibar gara, akar ifavariba ko apezeperir
akavsiabar gun me migei. Eghti ki Israelin ikizimin aven bar arazir kam
agivagham.
25 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi Israelia me ko mikimam. Eghti bizir ki
mikemeziba, da zuamiram otivam. Ia akaba batozir ikizim, ia oragh! Ia
aremeghan kogh ikivira ikiti, ki mikemezi moghin damuam. Ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."
26 Ikiavira Itir God ua kamagh na migei,
27 "Nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim ghaze, 'Esekiel, irebamin min
garir bizibar gara, egha gin otivamin bizibar migirigiabar gun migei. Ezi
bizir a migeir kaba datirighin otivan kogham. Puvati, da bar gin otivam.'
28 Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam me ikaragha
ghaze, Ki sughsughan kogham. Bizir ki mikemeziba, da datirighin otivam.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa!"

13

God, akam inigha izir gumazir ifavaribar atari

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni mangi Israelin akam inigha izir gumaz-
ibav kim. Men marazi uan nighnizibar gin ghua, gin otivamin bizibar gun
migei. Ni pamtemin men atar me mikim. Ni kamaghin me mikim, 'Ia Ikiavira
Itir Godin akam barakigh.'
3 "Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Akam inigha izir gumazir
onganir kaba, Mevzika! Me bar ikuvigham! Me irebabar min garir bizibar
garir puvati. Me uari uan navir averiabar aven itir bizibar gin ghua, uan
nighnizibar dav gei.
4 O Israelian gumazamiziba, ian akam inigha izir gumaziba, mati afiar
atiaba nguibar ekiar ikuvizir mam puram a garui.
5 Me nguibar ekiam avinizir divazir akaraghirezir danganibar gara ua dar
ingarir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiamin
midorozim otoghti, ia Israelia tuivigh gavgavighan kogh apanibav soghan
iburagham.
6 Akam inigha izir gumazir ifavarir kaba, me irebabar min garir bizibar
aven itir biziba, da bizir ifavariba. Me gin otivamin bizibar migirigiabav
gei, ezi da guizbangira puvati. Me ghaze, me Ikiavira Itir Godin akabav gei.
Ezi puvati, Ikiavira Itir God me amadazir puvati. Egha me ti manmaghin
nighnigha ghaze, men migirigiabar dagheba otivam? Bar puvatigham.
7 "Ki ia mikimasa, ia irebamin min amizir bizir ia gariba, da guizbangira
puvati. Ezi gin otivamin bizir ia migeiba, da akar ifavariba. Ia ghaze, kar
Ikiavira Itir Godin migirigiaba. Ezi puvati. Ki akatam ia mikemezir puvati!
8 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin me migia ghaze,
ian migirigiaba guizbangira puvati. Ezi ia irebamin min garir biziba, da
gumazamizibagh ifari. Kamaghin amizi, ki ia ko itir puvatigha, navim ia
bagha bar ikufi.

9 Ia akam inigha izir gumazir ifavariba irebamin min garir bizibar gara
akar ifavaribagh amua, egha gin otivamin biziba deraghavira gumaza-
mizibagh eghari puvati. Kamaghin amizi, ki pazivira ia damigham. Nan
gumazamiziba uari akuvagh ikiti, ia men tongin ikeghan kogham. Eghti ian
ziaba uaghan Israelin ikizimin osirizir ziabar aven ikian kogham. Eghti ia ua
Israelin nguazimin izeghan kogham. Egh ia kamaghin fogh suam, kirara ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam.
10 "Ia akam inigha izir gumazir ifavariba, ia ifara nan gumazamizibav
gia ghaze, men dabirabim bar dera. Ezi guizbangira men dabirabim bar
derazir puvati! Nan gumazamizibar dabirabim mati, gumazim divazimin
ingarizi a guizbangira deragha gavgavizir puvati. Ezi ia akam inigha izir
gumazir ifavariba izava, divazir kurar kam penin ghurghurim a gaghui.
Ezi datirighin divazir kamin azenan itir ganganim bar dera. Ezi puvati. A
guizbangira irigh ikuvigham.
11 Ni mangi gumazir penin ghurghurimin aghuizir gumazir kabav kim
suam, men divazim akarighirigham. Ki amozir izi mamaghira ikiamim
amadagham. Eghti amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba a gisin iram,
eghti aminir gavgavim a givangam.
12 Eghti divazim irightima, me bar ian azangsigham, 'Divazir kam bar
gavgavizir puvati! Ian penin ghurghurim tong divazimin akurazir puvati.
Ia e gifari.' "
13 "Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze,
nan aningagharimin, ki amozir izi mamaghira ikiamim, ko amozir ofizir
ekiar dagiabar min gariba, ko aminir gavgavim amadaghti, da divazir kam
gasighasigham.
14 Divazir ia penin ghurghurimin aghuizir kam, ki anekararigh, an divazir
mingarimin aven itir dagiaba aghamsighti da pura tintinibar ikiam. A
degeghirigh bar ia misoghirarigham. Eghti ia bar fogh suam, kirara, ki
Ikiavira Itir God.
15 "Kamaghira, divazir kam ko gumazir divazim penin ghurghurim
aghuzir kaba, me nan aningagharimin gavgavim baragham. Eghti ki ia
mikim suam, divazim a itir puvati, kamaghira, te penin ghurghurim a
gaghui, me uaghan ikian kogham.
16 Akam inigha izir gumazir ifavarir manaba, irebabar min garir bizibar
gara, Jerusalem migia ghaze, an dabirabim bar dera, ezi guizbangira an
dabirabim bar derazir puvati. Kamaghin amizi, ki adagh asighasiki. Ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

God amizir imezibagh amibar atari

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "O nguazir kamin gumazim, ni Is-
raelian amizir imezibagh amibar atar, me zurara gin otivamim bizibar gun
migeir kabav gei. Akar me migeir kaba me uan nighnizibar dagh ami. Ni nan
akam inigh mangi me mikim.
18 Ni me mikim suam: Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia migia ghaze,
'Iavzika! Ia amizir kuraba, ia gifa! Ia akavsiar kuraba bagha daveri-
abar ingara da isava gumazamizibar agharibagh azui. Egha akavsiabar
amuamin iniba isamigha da isa men dapaniba ave. Gumazamizir oteviba
ko ruariba, ia kamaghira bar moghira me gami. Eghti me bizir kaba uari
darigh gavgavim inigh gumazamizir igharazibagh ativaghasa. Ia amizir
kaba uarira uarigh nighnigha, gumazamizir maba paza me gamua marazi
deragha me gami. Ia ghaze, arazir ia amir kam ti dera? Bar puvati.

13:10: Jeremaia 6:14; 8:11 **13:10:** Aposel 23:3

19 Ia nan gumazamizibagh ifara ghaze, ia ziar ekiam na ganidi. Ezi
puvati, ia nan ziam abiravira iti. Ia akuzir arazim gamua gumazamizir
mabav sozi me ariaghiri, egha marazir akurvasi. Gumazir ki ovengan
ifongezir puvatiziba, ia me misozi me ariaghiri, egha ki ovengasa ifongezir
gumazamiziba ia deragha me gami. Ezi gumazamiziba ian arazir kam bagha
bar ifongegha bretin oteviba ko balin muziaribar ia givezima, ia arazir kurar
kabagh ami.

20 "'Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze, Ia oragh!
Ia akavsiar kuraba bagha daveriabar ingara da isava gumazamizibagh
ativaghasa men agharibagh azui. Mati gumazim ruarimin kuaraziba buri
moghin ia gumazamizibagh ami. Ezi ki daveriar kaba bar dagh ifongezir
puvati. Ia agharibagh aghuizir daveriar kaba, ki bar da aghoreghti, ia uam
akavsiabar amuan kogham. Eghti gumazamizir ia ativazir kaba ua ian
apengan ikian kogham.

21 Egh ki uaghan akavsiabar amuamin inir ia gumazamizibar dapaniba
aveziba adegham, eghti nan gumazamiziba firighiregh ua ian apengan ikian
kogham. Eghti ia kamaghin mikim suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.

22 "'Ia akar ifavarir bar aviribagh amua, gumazamizir aghuibar
nighnizibagh asighasiki. Ezi ki uabi me gamizi, me osemezir puvati. Ia
gumazamizir arazir kurabagh amibav gia, gavgavim me ganidima me uan
navibagh ighasa nighnizir puvati, kamaghin amizi, me zurara itir ikirimirim
inighan kogham.

23 Kamaghin amizi, ia ua irebabar min garir bizir ifavaribar ganan
kogham. Eghti gin otivamin bizibar apezeperir akar ia amiba, da bar
givagham. Eghti ki uan gumazamizibar akuragh ua ia da me inighti, ia ua
me gativagh men ganan kogham. Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki
Ikiavira Itir God.'"

14

Gumazamiziba asebar ziaba fan, God aghua

1 Dughiar mam Israelian gumazir dapanir maba, Ikiavira Itir Godin ifon-
giam gifofoghasa nan azangsighasa izi.

2 Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze,

3 "O nguazir kamin gumazim, gumazir kaba uan naviba isa asebagh
aningizi, arazir kam bangin men arazir kuraba ghua bar ekefe. Me bar
uan asebagh ifongegha da ataghiraghan aghua. Me datirighin pura iza
nighniziba bagha nan azangsisi. Eghti ki guizbangira men azangsizim
ikarvaghan aghua."

4 Datirighin ni me mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
migei, Israelin ikizimin tongin gumazitam uan navim isi asebar anigam,
eghti arazir kam bangin an arazir kuraba mangi bar ekeveghti, a uan aseba
bar dagh ifongegh da ataghiraghan aghuagh, a pura izi nighniziba bagh
Godin akam inigha izir gumazimin azangsigham, eghti ki Ikiavira Itir God,
nan ikarvazim kamakin, ki fo, a ziar ekiaba aser aviribagh anidi.

5 Aser kaba Israelin ikizim gamizi, me akirim ragha na gasara. Ezi nan
ifongiam kamakin, ki ua men navir averiaba iniasa nighnisi, eghti me na
baghvira ikiam.

6 "Ezi datirighin, ni Israelin ikizimin mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam kamaghin migei, ia navibagh iragh, uan aseba akirim ragh dagh
asaragh, arazir kurar ki bar aghuaziba da atakigh.

7 “Eghti Israelin ikizimin gumaziba o amiziba, o Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizir uan kantri ategha iza Israelia ko itiba, akirim ragh na gasaragh
uan navim isi asebar anigam, eghti arazir kam bangin men arazir kuraba
mangi bar ekeveghti, me uan aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan
aghuagh, egh me pura izi nighniziba bagh nan akam inigha izir gumazimin
azangsigham, eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi men ikarvazim me daningam.
8 Ki men apanim damu, egh uan gumazamizibar tongin me batuegham.
Eghti ia Israelia bizir ki me gamizir kamin ganigh, egh kamaghin mikim
suam, ‘Ikiavira Itir God, gumazamizir akirim iragha a gasiba, arazir kamin
me gami.’ Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.
9 “Eghti gumazir kamagh garitam izi nan akam inigha izir gumazitam
apezeper a damuti, an akatam a danigham, bizir kamin mingarim mati, ki
Ikiavira Itir God, ki uabi nan akam inigha izir gumazim gifarazi an akar
kam a ganingi. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram a daningiva Israelian
gumazamizibar tongin a batuegham.
10 Eghti nan akam inigha izir gumazim ko, gumazir nan ifongiam
gifofoghasa ghuava an azarazim, aning uaghara ivezir kurar magh garim
iniam.
11 Ki kamaghin damigh, Israelin ikizimin tuavim apirighti me uam akirim
ragh na gasan kogham. Egh arazir kurabar amuan kogh nan damazimin
mizeghan kogham. Eghti me nan gumazamizibara ikiti, ki men Godin ikiam.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God vaghvagha gumazamizibar arazir kurabar gari

12 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
13 “Nguazimin gumazim, kantrin tamin gumazamiziba arazir kuram
damighiva nighnizir gavgavim nan ikiam koghti, ki uan gavgavim men
akagh men daghebar amighti da mangi bar otevegham. Ki mitiriam azir
dughiam me bagh anemadaghti, gumazamiziba ko asiziba virara daghem
bangin arighiram.
14 Gumazir 3plan aghuir kaba, Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kamin
ikiai,* ki 3plan gumazir kabagh nighnigh egh gumazamizir arazir kurabagh
amibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me
ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
15 “Ki maghsuegh, asizir atiaba amadaghti da izi gumazamizibav
soghirarigham, egh nguazim damighti atiatim bar anevaraghti, gumazitam
a daruan kogham.
16 Ezi gumazir 3plan aghuir kaba, Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kamin
ikiavira ikiai, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin
kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabara nighnigh men otariba ko guivibar
apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me
deraghvira ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham. Eghti
nguazim ruarir kinimin otogham.
17 “Egh ki maghsuegh, midorozir sababar suighizi apaniba kantrin kam
bagh me amadaghti, me izi gumazamiziba ko asiziba uaghan bar me
kuavaremegham.
18 Ezi gumazir aghuir 3plan kaba kantrin kamin ikiavira ikiai, ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki

---

14:12: Ofa Gami 26:14-35; 1 Atriviba 8:33-40 * **14:14:** Noan eghaghanimin akaba, Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanimin Akinafarim, sapta 6in ikegha ghua sapta 9in tu. Ezi Jopin eghaghanimin akaba da Jopin Akinafarimra iti. Ezi Danielin eghaghanimin akaba da Danielin Akinafarimra iti.

3plan gumazir kabara nighnigh, men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham.
19 "Egh ki maghsuegh, arimariar kuratam amadaghti a bar atamra kantrin kam gimirighti, ki uan aningagharimin gumazamiziba ko asizibav soghirarigham.
20 Ezi gumazir 3plan kaba, Noa, Daniel ko Jop, kagh ikiai. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabagh nighnigh men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham.
21 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei, ki uan ivezir kurar 4plan kaba isi Jerusalemin da amangam, kar midoroziba, ko mitiriam azir dughiam, ko asizir atiaba, ko arimariar kuram. Eghti da gumazamiziba ko asiziba uaghara me misoghirarigham.
22 Eghti varazira ikivira ikiam, kar Israelian otariba ko guiviba. Ki gin men aku azenan izam, eghti me ia bagh iziti, ia me amir arazibar gan. Men araziba bar ikufi. Eghti ni uan navir averiamin fogh suam, ivezir kurar ki Jerusalem bagha amadazim, a voroghira ghu.
23 Eghti ia kamaghin fogham, ki amizir biziba da mingarir aghuiba itima, ki dagh ami. Ni men arazir kurabar ganigha fo, ki me ikarvaghamin arazim bagh navir amirizim inigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

15

Wainin ikarizimin akar isin zuim

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei:

2 "O nguazir kamin gumazim,
ni manmaghin nighnisi, wainin ikarizim, a ti derazir puvati.
Wainin ikarizimin agharim, ruarir arizimin temebar agharibar tongin manmaghin deragh aghung,
dagh afiragham?
Ti puvati.
3 Ni a isi bizitamin ingarigham, o?
Egh ni wainin ikarizir otevitam inigh, biziba guamin akezibar ingarigham, o?
Ti puvatigham.
4 An avim damuamin bizim a bar dera.
An ruaghatevimning isighti an arizim ganadam tong isighti, ni a isi an bizitamin ingarigham, o?
Ti puvatigham.
5 Avim tighar an isiam, ingangariba an puvati.
Ezi datirighin avim tong an isighti,
a guizbangira ingangariba bar an puvatigham."

6 Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, "Kamaghira, mati wainin ikarizir ruarir arizimin temebar tongin itim, a derazir puvati. Kamaghin, ki dazimin min anemisevezima, me a gaborozi a isi. Kamaghira, ki Jerusalemin itir gumazamiziba inigh pazavira me damigham, me mati avim arighamin daziba.

14:21: Akar Mogomem 6:8

7 Ki men apanim damuva ivezir kuram me daningam. Me ti avim gi-
taviraghsi damuva avegh bar isigham. Ki pazavira me damightima, me fogh
suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.
8 Me nighnizir gavgavim nan itir puvati. Kamaghin amizi, ki nguazir
kam damighti a danganir kinimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam
kamaghin mikemegha gifa."

16

Jerusalem mati amizim uan pam ataki

1 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni akam Jerusalemia gasi me mikim suam,
me bar arazir kurar ki bar aghuazibagh ami.
3 Ni Jerusalem mikim suam: Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia
ghaze, Jerusalem, ni amizir mamin min iti. Nin afeziam ko amebam gu-
mazamizir arazir kurabagh amibar tongin ikegha ize. Nin afeziam Amorian
adarazir gumazim. Ezi nin amebam Hitian adarazir amizim. Ezi nin
amebam Kenanin nguazimin ni bate.
4 Amebam ni batezima, tav nin overapanir sazim atugha ni ruezir puvati.
Me amangsizim ni gaghuizir puvati, egha inir avizibar ni nomkezir puvati.
5 Tav bar nin apangkuvigha bizir katam ni gamizir puvati. Amebam ni
batezir dughiamin, tav ni gifongezir puvati. Me pura ni isa danganir arozir
kinimin ni akunizi, ni pura irighav iti.
6 "Ezi ki arua iza nin garima, ni uan ghuzim gipoghposi. Ghuzim ni avara,
ezi ki ni ateghti ni aremeghan aghua. Egha ki ghaze, 'Ni angamira ikiam.
7 Egh aghung ghuavanang, mati akimarir bar aghuim azenimin iti.' Ka-
maghira, ni aghua gavgavigha ruaragha amizir igiamin oto. Nin otemning
otozi, nin mikarzimin ariziba otivigha gifa. Ezi ni bibiamra ikiavira iti.
8 "Ki ua iza nin garima, ni gumazimin ikiamin dughiam otogha gifa. Ezi ki
uan azenan azuir korotiam inigha an onegha nin mikarzim avara. Egha ki
nin ikiasa ni ko Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi ni konanamra. Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam kamaghin mikemegha gifa.
9 "Egha ki dipam inigha nin mikarzim ruava, nin ghuzim adiza olivin
mughuriar aghuim zuir borem nin mikarzim gaghui.
10 Egha ki korotiar bar aghuir me tretin digirir bar aghuibar isamizim
ni garu. Egha dagarir asuar bar aghuiba ni ganigha, inir bar aghuim nin
dapanim gike. Egha azenan azuir korotiar bar aghuim ni garu.
11 Egha ki kurkazir bizir aghuiba ni ganingi. Ki daveriaba nin agharimning
gaghuigha, senin aghuim isa nin firimin da.
12 Egha ni uan atinim daghuasa ki ring ni ganingi. Egha ni uan kuarimning
daghuasa ringning ni ganingi. Egha ki dapanir asuar bar dirim isa nin
dapanim garu.
13 Ezi ni uabin kurkamin silva ko golin bar avirim iti. Egha ni zurara,
korotiar aghuir me tretin digirir aghuibar isamizir aghuiba azui. Ki bretin
me plauan bar aghuimin ingarizim ko hani ko olivin borem isa ni ganingizi
ni da api. Nin ganganiba bar deraviram oto. Ezi ni atrivir amizimin oto.
14 Nin ganganiba deraviram otozi, Kantrin Igharazibar Gumazamizir
avirim, nin eghaghanim gifo. Ki uabi ni asingizi ni ganganir bar aghuim
gamua taghtasi. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
15 "Ezi ni nighnizir gavgavim uabin ikia ghaze, ni amizir bar dirim, egha
tuavimin amizimin min oto. Ni uan ganganir aghuim bangin, gumazir

avɨriba mangɨgh zegh gamima, nɨ me gekua me koma akui. Ezɨ nɨn ganganir aghuim, gumaziba bar men bizir aghuimɨn mɨn oto.
16 Nɨ uan korotiar maba isa asebar ziaba fer danganiba asɨngi. Nɨ danganir kabar tuavimɨn amizimɨn mɨn amua pura uabɨ isava gumazibagh anɨdi. Nɨn arazir kurar kam, a bar ikufi.*
17 Nɨ gol ko silvan nɨ uan mɨkarzimɨn kurkiasa kɨ nɨ ganɨngiziba da inigha gumazibar nedazibar ingari. Egha nedazir kaba ko poroghamiba uari bakɨava akuir arazim gami.
18 Kɨ nɨ ganɨngizir korotiar aghuir me tretɨn dɨgɨrir bar aghuibar isamiziba, nɨ da isa nedazir kabagh aghui. Egha kɨ nɨ ganɨngizir olivɨn boreba ko pauran mughuriar aghuim itiba, nɨ da isa nedazir kaba bagha mughuriar aghuim zuir ofabagh ami.
19 Kɨ dagher bar aghuiba nɨ ganɨngi, mati plauan bar aghuim ko olivɨn boreba, ko haniba, ezɨ nɨ aser kabar naviba iniasava me baghavɨra nɨghnɨgha, ofan mɨn dar men ofa gami. Bar guizbangɨra, nɨ arazir kabar dagh ami, kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨgei.
20 "Nɨ na bagha otezir otariba ko guiviba, nɨ me mɨsuegha asɨzibar mɨn me isa marvir guaba damasa ofabagh ami. Nɨ fo, nɨn arazir tuavibar amiziba amir arazir kam, a derazir puvatɨ. Ezɨ nɨ ti ghaze, nɨ amir arazir kuram ti pura bizim, ezɨ nɨ arazir kurar avɨrim damu mangɨvɨra ikiasa.
21 Nɨ kamaghɨn ifuegha, nɨ nan boribav suegha me isa marvir guaba bagha ofabagh ami.
22 Nɨ uan arazir kurar kɨ bar aghuaziba ko, nɨn arazir nɨ tuavimɨn amizimɨn mɨn amibar gɨn ghua, tong uan aghɨrimra ikezir dughiam gɨnɨghnɨzir puvatɨ. Dughiar kamɨn nɨ bibiamra ikiava uan ghuzim gɨpoghposi."

Jerusalem, tuavimɨn amizimɨn mɨn oto

23 Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze, "Iavzika! Ia bar moghɨra ikuvigham. Iavzika!
24 Ia tuaviba bar, dar gumazamiziba uari akuvir danganibar ghua asebar ziaba fer arazim ko tuavimɨn amizibar arazim, aning damuasa danganibar ingari.
25 Nɨ ghaze, nɨ bar amizir ganganir bar aghuim gamim, egha gumaziba tuavibar izima, nɨ me gekua uan mɨkarzim isa pura gumazir kɨnibagh anɨdi. Egha nɨn arazir tuavimɨn amiziba amir arazir kam, ekɨva ghuavɨra iti.
26 Ezɨ Isipian nɨn boroghɨn itir darasi, kar gumazir mɨkarziba puvɨra dɨkaviba, nɨ men amamangatɨzɨ, me iza nɨ ko mɨsiabagh akui. Ezɨ nɨn arazir tuavibar amiziba amir arazim ekɨva ghuavɨra ikia na gamima, nan navim ikuvizɨ kɨ nɨn atari.
27 "Nɨ oragh! Kɨ uan anɨngagharim nɨ gingegha uan gavgavimɨn pazavɨra nɨ gamigha, nɨ ganɨngizir biziba, kɨ ua nɨ dama da ini. Kɨ nɨ isava Filistiabar agharim gatɨzɨ me uan ifongiabar gɨn ghua pazavɨra nɨ gami. Me bar nɨn arazir kurar mɨzɨrɨzir kabar aghuagha dar aghumsɨsi.
28 "Gumazir igharazir kaba iza nɨ ko akua nɨn ifongiam agɨvazir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, nɨ Asirian gumazibar gɨn ghua mati tuavimɨn amizim tintinimɨn gumaziba bagha ruiagha arui. Me nɨ koma akuima, nɨ arazir kam bagha bar ikuvighavɨra iti.
29 Egha nɨ uaghan Babilonian, dagɨaba bagha ingarir gumaziba, nɨ men gɨn arua mati tuavimɨn amizimɨn mɨn, nɨ me koma akui. Me nɨ koma akuima, nɨ arazir kam bagha bar ikuvighavɨra iti.

---

* **16:16:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgɨar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

30 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, Ni uan ifongiamin gin
ghua, aghumsizir puvatigha tuavimin amizimin min ami. Mati, nin navir
averiamin aven, arimariar ekiam an iti.
31 Tuaviba bar, gumaziba uari akuvir danganibar ni asebar marvir guabar
ziaba fasa danganibar ingarava tintinimin gumaziba koma akuir arazim
gami. Egha ni tuavimin amizir igharazibar min amir pu. Bar puvati. Me
dagiaba iniasa arazir kam gami. Ezi ni arazir kam gamua dagiaba inian
aghua. Ni uan ifongiam agivasa pura me koma akui.
32 “Ni mati amuir uan pam ataghirazim. Egha gumazir ni fozir puvatiziba
ko, poroghamiba uari bakeir arazim me koma a gami.
33 Tuavimin amiziba bar, dagiaba isi. Ezi ni puvati. Ni bizir aghuiba isa
gumazir ni ifongeziba bar me ganidi. Egha tuavir kamin ni me apezepera
me getuima, me tintinibar ikia iza ni ko dakuasava ami.
34 Ni tuavimin amizir igharazibar min amir puvati. Tav kamaghin tuavir
amizimin min otivasa ni migia ni gaghonezir puvati. Ni dagiaba isir puvati.
Ni dagiaba isa me givesi! Guizbangira, ni bar amizir igharaghav amim.”

Godin aningagharim Jerusalem gisin iti

35 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “O Jerusalem. Ni tuavimin amizim,
ni nan akam barakigh! Ki Ikiavira Itir God.
36 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ni uan ifongiar ekiamin gin
ghua uan korotiaba suegha bibiamra ikia, tuavir amizimin min uabi isava
gumazir ni ifongeziba pura uabi me ganidi. Egha ni uan marvir guar ki bar
aghuaziba baghavira ikia, uan boribav sogha da isa asebar ofa gami.
37 Nin arazir kaba bangin, ni gifongezir gumaziba, ki bar me akuvagham.
Gumazir ni ifongeziba, ko ni aghuaziba sara, ki men aku iziti, me bar ni
okarigh tuivighti, ki nin korotiaba sueghti, me bar nin ganti, ni bibiabara
ikiam.
38 Nin arazir poroghamiba uari bakeir arazim ko gumazibav soagharizir
arazim bangin, ki ivezir kuram ni daningam. Egh gumazibar ghuziba irezir
bizir kurar kam ikarvagh, uan aningagharim akagh pazavira ni damighti, ni
ovengam.
39 Ki ni isi gumazir kabar agharim datighti, me nin danganir ni gumaziba
koma akua, egha asebar ziaba feba, me bar da akararigh dagh asighasigham.
Me nin korotiaba ko kurkazir aghuiba bar da inigh mangi ni ateghti ni
bibiabara ikiam.
40 “Gumazir kaba gumazir igharazibar diaghti, me izi dagiabar ni ginivigh,
uan midorozir sababar ni aghorarigh bar ni nguemsirigham.
41 Egh gumazir kaba nin dipenibar apongiva amizir aviribar damazimin
ivezir kuram ni daningam. Tuavir kamin, ki nin arazir tuavimin amizimin
arazir kam agivagham. Egh ki uaghan ni damighti, gumazir ni gifongeziba,
ni ua pura bizir aghuiba isi me daningiva me apezeper me gekuan kogham.
42 Eghti nan aningagharim givaghti ki amiragham. Egh navim ua ni bagh
ikuvan kogham. Egh ki navir amirizim iki, ua nin ataran kogham.
43 “Ni aghirimra itima, ki bar deravira ni gami, ezi ni bizir kam
bakinighinigha egha arazir kurar kabagh ami. Ni guizbangira arazir kurar
avirir ki aghuazibagh ami. Egha ni manmaghsua, tuavimin amizimin arazir
kam gami. Kamaghin amizi, ki nin arazir kurar kaba ikarvagh egh ivezir
kuram ni daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha
gifa.”

Guivim uan amebamin araziba ini

16:43: Onger Akaba 78:42; Esekiel 9:10; 22:31

44 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze, “O Jerusalem, gin gumazamiziba nin gan aghuzir akar otevir kamin ni mikimam, ‘Guivim uan amebamin araziba bar ada ini.’
45 Guizbangira, nin araziba bar nin amebam ko nin avenemebabar arazibar mirara ghu. Me uan paba ko boribagh ifongezir puvati. Nin amebam Hitian amizim, ezi nin afeziam Amorian gumazim.
46 “Nguibar ekiam Samaria, a notin amadaghan iti, a mati nin avenemebam. Ezi nguibar ekiam Sodom, a fomira sautin amadaghan ike, a mati nin afumim. Ezi nguibar dozir an boroghin itiba, da mati an guiviba.
47 Amizir kamning faragha arazir bar kurar ki bar aghuazibagh ami. Ezi ni aningin dagarir noziba dikiva aningin min arazir mizirizibar amuasava ami. Ezi dughiar otevimin nin arazir bar kurar ni amiba bar aning amir arazir kurabagh afira.
48 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Nin afumim Sodom ko nguibar dozir an boroghin itiba, me ni ko nin nguibar dozir nin boroghin itibar mirara, arazir bar kurar katabagh amizir puvati.
49 “Ni oragh. Nin afumim Sodom uan guiviba ko, me gavgavigha uari fava, dagher avirim ikia navir amirizimin ikia nimira iti. Ezi men osimtizim kamakin, me onganarazibagh amir gumazamizibar akurvaghan aghua.
50 Me ifaghata uari fava, egha nan damazimin ki aghuazir arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, ki men arazir kurabar ganigha me batoke.
51 “Samarian arazir kuraba avirasemezir puvatizi, dar dibobonim mong nin arazir kurabar dibobonimin apengan iti. Nin arazir kuraba an arazir kurabagh afiragha bar mize. Ia 3plan amiziba, ki ian arazir kurabar gari, nin arazir kurabara bar ikufi. Ezi amizir igharazimningin arazir kuraba, ki dar gari, da mati pura biziba.
52 Kamaghin amizi, ni datirighin uan arazir mizirizibar aghumsizim iniam. Ki ian gara bar ian araziba tuisigha ghaze, nin arazir kuraba bar ikuvizi ki bar dar aghua. Ezi amizir igharazimning, nan damazimin amizir aghuimningin min oto. Bizir kam bangin, ni datirighin uan aghumsizir ekiam iniva navim bar ikuvigham.”

God deravira Sodom ko Samaria damuam

53 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O Jerusalem, datirighin Sodom ko, Samaria uan guiviba ko, me bar ikuvighavira iti. Eghti ki me damighti, men dabirabim ua deragham. Ki garima, ni aningin tongin ikia bar ikuvighavira iti. Eghti ki uaghan ni damighti, nin dabirabim ua deragham.
54 Ni uan arazir kuraba bangin uabin aghumsigham. Eghti amizir igharazimning, nin aghumsizimin gan, fogh suam, aning deravira zui.
55 Eghti amizir igharazimning ki aningin akuragham, Sodom uan guiviba ko, Samaria uan guiviba ko, men dabirabim mati me faragha ikezi moghin ua deragham. Eghti ki uaghan ni ko nin guivibar akuraghti ian dabirabim mati ia faragha iti moghin ua deragham.
56 Dughiar ki tighar ni gasighasighamimin, ni gavgavigha ifaghata uabi fa, egha Sodom dipova ghaze, Sodom bar ikufi.
57 Ezi nin arazir kurar ni faragha amiziba datirighin azenim gire. Ezi gumazamizir igharazir nin boroghin itiba, me ni gifongezir puvati. Nin dibovir arazim a ua iza nirara iti. Ezi Idom ko, an boroghin itir darazi ko, Filistia ko, an boroghin itir darasi, me bar ni dipova nin aghua.
58 Ni datirighin uan arazir mizirizibа ko, arazir kurar avirir ki aghuaziba bagh ivezir kuraba iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

Godɨn Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir Igiam zurara ikɨ mamaghɨra ikiam

59 Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze: “Nɨ fomɨra na ko
Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim gamigha akam akɨrigha ghaze, nɨ an gɨn mangam.
Egha nɨ uan akar dɨkɨrɨzimɨn aghuagha Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim abɨki.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ nɨn arazir kurar kamra, a ikarvagham.
60 Ezɨ kɨrara, kɨ dughiar nɨ uan igiamra itimɨn, kɨ nɨ ko Akar Dɨkɨrɨzir
Gavgavim gami, egh gɨn kɨ a gɨnɨghnɨghvɨra ikiam. Kɨ nɨ ko Akar Dɨkɨrɨzir Gav-
gavim damuasa, eghtɨ Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam zurara ikɨ mamaghɨra
ikiam.
61 Nɨn avenemebam ko nɨn afumim gɨn ua nɨ bagh izeghtɨ, kɨ aning
ateghtɨ, aning nɨn guivimningɨn mɨn ikiam. Arazir kam, a nan Akar Dɨkɨrɨzir
Gavgavir kɨ nɨ ko amizimɨn aven itir puvatɨ. Kɨ uan ifongiamɨn gɨn mangɨ a
damuam. Eghtɨ dughiar kamɨn, nɨ amizir arazir kuraba, nɨ dagh nɨghnɨgh
aghumsɨgham.
62 Kɨ uan Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir Igiam, nɨ ko a damuam. Eghtɨ nɨ fogh
suam, kɨrara, kɨ Ikiavɨra Itir God.
63 Nɨ amizir arazir kuraba, kɨ bar ada gɨn amadagham, eghtɨ nɨ dagh
nɨghnɨgh bar aghumsigh mɨkɨman akabagh asagham. Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn
Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨkemegha gɨfa.”

17

Ikiavɨra Itir God kuarazir bagamning ko wainɨn ikarɨzimɨn akar isɨn zuim mɨgei

1 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn na mɨgei:
2 “O nguazir kamɨn gumazim, kɨ kamaghsua, nɨ akar isɨn zuitam Israelia
mɨkɨm, eghaghanir otevir kamɨn aven, mɨngarir mam modoghav iti.
3 Nɨ kamaghɨn Israelia mɨkɨm suam:

“Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨgɨa ghaze:
Bar maburan kuarazir bagar mam iti,
an avɨziba bar ekevegha arɨziba bar ruarigha dirir aghuiba ikia
ganganir bar aghuim gami.
A mɨghegha Lebanonɨn Mɨghsɨabar ghua
temer sidan mamɨn ghuam apɨri.
4 Egha an suiam apɨrigha a inigha mɨghegha
ghua dagɨaba bagha ingangaribagh amir nguazir mamɨn ghugha,
a isa biziba amaga dagh ivezir gumazamizibar nguibar ekiamɨn
anekara.
5 Egha a dɨkavigha mɨghegha
Israelɨn nguazimɨn ghua wainɨn ikarɨzir mamɨn biam asigha,
azenir mamɨn nguazir bar aghuimɨn an opari.
Nguazir kam, a dɨpar mɨriamɨn ikia bar dera,
eghtɨ gɨn wainɨn ikarɨzir kam an ikɨ aghung
mangɨ bar ekevegham.
6 Ezɨ wainɨn ikarɨzimɨn biar kam aghua
vazimra aghariba asava wainɨn ikarɨzimram oto.
An aghariba aghua iragha kuarazir bagam iti naghɨn gari,
ezɨ an biba dɨza bar vɨn mar uaghiri.
Ezɨ wainɨn ikarɨzimɨn aghariba ko an dafariba bar avɨraseme.

7 “Ezɨ kuarazir bagar ekiar igharazir mam uaghan iti.

16:60: Onger Akaba 106:45; Jeremaia 32:40; 50:5 **16:62:** Hosea 2:19-20

An aviziba bar ekevegha arizir aviriba iti.
Ezi wainin ikarizir kam nguazir a itir kamin aghua,
egha a uan biba ko agharibagh iragha
kuarazir bagar kam itir danganimin da amangi.
Wainin ikarazim nighnisi,
kuarazir bagar igharazim tir nguazim ti dipar aghuim a daningam.
8 Ezi nguazir wainin ikarizir kam faragha itim,
a guizbangira nguazir bar aghuim.
A dipar bar aviriba ikiava, ikarizim damuti,
an aghung dafariba muriva,
biva oviziba ikiva bar deragham.

9 "Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin nin azai,
Wainin kam deravira ikiva aghungam? Ti puvatigham.
Kuarazir bagar faragha izim ti izi
biba sarama anesigh an oviziba adegh,
an aghariba apirigh da ateghti da misingigham.
Gavgaviba puvatizir gumazim o gumazir kinir puningra,
me ti wainin ikarizir kam asighirafagham.
10 Ni oragh! Me wainin ikarizir kam nguazir aghuimin an opari.
Eghti a deraghvira ikiva aghungam, o? Ti puvatigham.
Aruem anadi naghin ikezir aminim izi a givangti, a imuigham.
A danganir a faragha aghuimra, iki bar misigham."

Akar isin zuimin mingarim

11 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,
12 "Ni mangi Israelin ikizir akaba batozimin azaragh, me ti akar isin zuir kamin mingarim gifos, ti puvati? Akar isin zuir kamin mingarim kamaghin ghu. Babilonian atrivim, Jerusalemin izegha atrivim ko an gumazir dapaniba ua bagha me inigha Babilonin ghu.
13 Babilonin atrivim, Judan kantrin ikiavira ikiava, Judan kantrin atrivimin adarazir mav inigha a ko akar dikirizir gavgavim gami. A ghaze, gumazir kam, a Judan kantrin atrivir igiamin otogham. Egha ghaze, atrivir igiam an apengara ikiasa. Egha a Judan kantri ateghasa amua gumazir ziaba itiba, a me inigha kalabusin ghu.
14 Babilonin atrivim ghaze, atrivir igiam akar dikirizir gavgavir kamin gin mangan aghuagh, a uan kantri damuti a ua gavgavigh dikavigh Babilon misoghsi damuam, eghti Babilonin atrivim ua izi bar Judan kantri gasighasigham.
15 Ezi Judan atrivir igiar kam Babilonin atrivimin akam batuegha, Isipin atrivim bagha akam amadagha ghaze, a hoziaba ko midorozir gumazir aviritaba amadaghti me an akurvaghsi izam. Ni manmaghin nighnisi, atrivir igiar kam deravira ikiam, o? Puvatigham. A Babilonin atrivimin akar dikirizir gavgavim abiki. Kamaghin amizi, Babilonin atrivim izi pazaviram a damigham.
16 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin guizbangira kamaghin migei: Judan atrivim mangi Babilonin kantrin kalabusin iki mangi aremegham. Bizir kamin mingarim kamakin, Babilonin atrivim anemisevezi, an atrivir igiamin iti. Egha a Babilonin atrivim ko akar dikirizir gavgavim gamua ghaze, an an apengan ikiva bizibar amuam. Egha a uabi akar dikirizir gavgavimin aghuagha anebiki.

17:12: 2 Atriviba 24:15-20; 2 Eghaghaniba 36:10-13

17 Eghti Babilonia izi, Jerusalemin nguibar ekiam ekiarugh nguazim giku
divazim boroghin dar pozibav mikinigham. Egh me nguazir pozir kabagh
isin tuivigh iki midorozim damuam. Me kamagh nighnigha ghaze, gumazir
avirim arighiregham. Eghti Isipin atrivimin midorozir gumazir avirir bar
gavgavim, midorozimin dughiamin izi men akuraghan kogham.
18 Ia oragh! Judan atrivir igiam, akar dikirizir gavgavimin aghuagha
anebiki. Egha a bizir kaba bar dagh ami. A datirighin arimangighan kogham.
19 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki
uan ziamin guizbangira kamaghin migei: Ki atrivir kam ikaragh pazavira a
damigham. A guizbangira nan ziamin akar dikirizir gavgavim gami, egha
anebiki.
20 Ki an suiragham, mati gumazim asizibar suizir ivem onegha a mikinizi
an an suira. Ki a inigh Babilonin mangi munagh an arazir akirim ragha na
gasarazim tuisigh, egh ivezir kuram a daningam.
21 An midorozir gumazir gavgavir aghuiba, me bar arighiregham. Eghti
midorozir gumazir ikiavira itir varazira, me tintinimin suaraghirigham,
mati aminim iza ivaima biziba tintinibar ghue. Eghti ia kamaghin fogh
suam, ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

God Israelian akuraghasa akam akiri

22-23 Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei:
"Ki uabi, ki sidan temer ruarim an aguar muziarir bar pin ititam atugham.
Egh a inigh mangi Israelin mighsiar igharazir bar dagh afirazimin an
anekaragham.
Eghti temer kam aghuigh ekevegh aguar ruariba iki biva, oviziba ikiam.
Egh a sidan temer bar dirimin otogh, sidan temer mabagh afiragham.
Eghti kuarazir guar aviriba izi an aguabar dapighiri aruemin uari apazam.
Egh me an aguar kabar mikonibar ingaram.
24 Eghti nguazir kamin itir temeba, me bar kamaghin fogh suam, ki Ikiavira
Itir God.
Ki temer ruariba otima, da uaghiri, egha temer igiabagh amima, da
aghua ghuavanadi.
Ki temer dafarir angamtizibagh amima, da midii.
Egha temer dafarir midiaribagh amima, dar dafariba angamira iti.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa,
egh ki mikemezi moghin, ki biziba bar dar amuam."

18

Gumazamiziba bar God vaghvagha men arazibar gari

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,
2 "Ia manmaghsua zurara Israelian nguazim ginighnigha aghuzir akar
kamin a migei?

"'Afeziaba ko amebaba wainin ovizir angamtiziba api.
Ezi wainin ovizir kaba isingtiziba puvatigha
boribar akabav sozi men atariba me giri.'

3 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki
uan ziamin bar guizbangira ia migei, Israelia ia uarira uarir tongin aghuzir
akar kam mikiman kogham!

18:2: Jeremaia 31:29

4 Ia oragh! Gumazamiziba bar men ikirimirim, nan bizim, afeziam ko
amebamin ikirimirim ko borimin ikirimirim, nan bizim. Eghti gumazir
arazir kuram gamizim, anarira aremegham.
5 “Gumazitam ti bar deragh, arazir kuraba an puvatighti, gumazir kam
deraghvira ikiam.
6 Gumazir kam, mighsiabar pin itir aseba famin danganibar zuir pu-
vatigha me bagha ofa gamua dar dagheba apir puvatigha, Israelin asebar
marvir guabar ziaba fer puvati, egha gumazir igharazibar amuiba koma
akuir puvati, egha uaghan amizir uan iakinibav sozim koma akuir puvati.
7 Egha a igharaz darazi abira arazir kurabar me gamir puvati. Egha
gumazir igharazibar biziba okeir puvati. Egha a uan namakamin ama-
mangatizi, a pura ada dagiar kaba ini, ezi namakam ua da ikarvaghamin
ababanimin min a uan biziba isa a ganingi. Egha gin namakar kam iza uan
dagiar kaba ikarvaghasa, ezi gumazir aghuir kam ua namakamin bizim a
ganidi. Egha gumazir aghuir kam, mitiriaba azir darasi, a dagheba isa me
ganidi. Egha korotiaba puvatizir darasi, a korotiaba isa me ganidi.
8 Egha an namakam an dagiaba pura da inigha ua da ikarvaghasa, an
dagiar an aningizim gisin ua dagiaba isir puvati. Egha gumazamiziba
kotiaba bagha izi, a guizin arazimin gin ghua men kotiaba tuisisi. Egha an
arazir kurabar amuan aghua.
9 Gumazir kamaghin amim, an arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia
mikemeziba baragha deravira dar gin ghua dagh ami. Gumazir kam, nan
damazimin dera, kamaghin amizi, an angamira iki mamaghira ikiam. Ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
10 “Eghti gumazir kam otaritam ikiti, otarir kam gumazibav soghti me
arimighiram, kar otarimin osimtizimra.
11 An afeziam arazir kabagh amir puvati, otarim uabira arazir kabagh
ami. A mighsiabar pin itir aseba famin danganibar ghua da bagha ofa gamir
dagheba api. Egha gumazir igharazibar amuiba koma akui. Egha dagher me
aser marvir guaba bagha ofa gamiziba apava gumazir igharazibar amiba ko
arazir kurar ki aghuazibagh ami.
12 Egha a gumazamizir onganaraziba abira arazir kurabar me gami. Egha
gumazir igharazibar biziba okei. Eghti namakatam an dagiar a iniziba ikar-
vaghsi iziti, gumazir kurar kam ua namakamin ababanir bizim a danighan
kogham, a pura ua bagha a ini. Egha marvir guabar ziaba fe. Egha arazir
kurar ki aghuazir igharazibagh ami.
13 Egh an namakam an dagiaba inigh, ua da ikarvaghsi, an dagiar an
aningizim gisin, a ua dagiar igharaziba isi. Gumazir kam ti angamira ikiam
ti? Puvatigham. A ikian kogham. An arazir kurar ki aghuazir kabagh ami,
kamaghin amizi, an ovengam. A uabi uan osimtizim bangin ovengam.
14 “Eghti gumazir kurar kamin otarim, uaghan otaritam ikiti, otarir kam
uan afeziamin ganti, an arazir kurabar amuam. Eghti a uan afeziamin min
arazir kurabar amuan aghuagham.
15 Egh otarir kam, mighsiabar pin itir aseba famin danganibar mangan
kogh, da bagh ofabar amu, dar daghebar aman kogham. Egh gumazir
igharazibar amuiba ko dakuan kogham.
16 Egh a igharaz darazi arazir kurabar me damuan aghuagham. Egh
gumazir igharazibar biziba okiman aghuagham. Egh a uan namakamin
amamangatizi, a pura ada dagiar taba inigh, eghti namakam ua da ikar-
vaghamin ababanim inian aghuagham. Egh gumazir aghuir kam, mitiriaba

---

18:4: Esekiel 18:20; Rom 6:23 **18:6:** Ofa Gami 20:18 **18:7:** Ua Me Ini 22:25 **18:8:** Ofa Gami 19:15 **18:9:** Ofa Gami 18:5; Esekiel 20:11; Amos 5:4

azir darasi, a dagheba isi me daningam. Egh korotiaba puvatizir darasi, a korotiaba isi me daningam.
17 Egh an namakam an dagiaba pura da inigh, egh ua da ikarvaghsi, an dagiar an aningizim gisin ababanim inighan kogham. Egh an arazir kurabar amuan aghuagham. A bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongeziba baragh deravira dar gin mangi dar amuam. Otarir kam, uan afeziamin arazir kurabar osimtiziba inigh, da bangin aremeghan kogham. Puvatigham. An angamira ikiam.
18 An afeziam bar arazir igharagha garibagh ami. A ifara biziba okiava zurara arazir kurabar igharaz darazigh ami. Kamaghin amizi, a uabi uan arazir kurar an amizibagh ipurigh aremegham.
19 "Ezi ia kamaghin azai, 'Tizim bagha, otarim afeziamin arazir kurabar ivezir kuram inian kogham?' Ezi ian azangsizimin ikarvazim kamakin. An otarim nan arazir aghuiba ko arazir ki ifongezibar suiragha deravira dar gin zui, kamaghin amizi, an aremeghan kogh deravira ikiam.
20 Gumazim an arazir kuram gami, anariram aremegham. Otarim afeziamin arazir kurabar ivezir kuram inian kogham. Eghti afeziam, otarimin arazir kurabar ivezir kuram inian kogham. Gumazir arazir aghuim gamizim, an an ivezir aghuim iniam. Eghti gumazir arazir kurabagh amim, a da bangin ivezir kuram iniam.
21 "Gumazir arazir kurabagh amitam arazir kuraba ategh arazir ki ifongezibar suiragh arazir aghuibar amuam, an aremeghan kogham, an angamira ikiam.
22 A datirighin arazir aghuibagh ami. Egha a faragha amizir arazir kuraba ki da gin amada, egh ua dagh nighnighan kogham. Kamaghin amizi, an angamira ikiam.
23 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei. Gumazir arazir kurabagh amiba ariaghiri, ki bizir kam bagha bar akongezir pu. Puvati. Ki kamaghsua, me navibagh iragh angamira ikiasa ki ifonge.
24 "Eghti gumazir aghuitam arazir aghuiba ategh, arazir mizirizіba ko arazir kurar ki aghuazibar amu, egh an angamira ikian kogham. A faragha amizir arazir aghuitam, ki tam ginirighan kogham. An akirim ragha na gasara, kamaghin amizi, a uan arazir kuraba bangin ovengam.
25 "O Israelin ikizim, ia zurara kamaghin migei, 'Ekiam amir arazir kaba, da derazir puvati.' Israelia, ia deravira nan akam baragh. Ia ghaze, nan araziba ti ikufi. Bar puvati. Iarara ian arazibara bar ikufi!
26 Gumazir aghuitam, arazir aghuim ategh arazir kuram damigh an osimtizim ikiam. Egh a uan osimtizir kam bagh an ovengam.
27 Eghti gumazir kuratam, arazir kuram ategh arazir aghuim damu, an aremeghan kogham. A deraghvira ikiam.
28 An arazir kurar amizir kam gifogha givagha, anetegha arazir aghuimin gin zui. Bizir kam bangin, an aremeghan kogham. An angamira iki deraghvira ikiam.
29 Ezi ia Israelin ikizim, ia ghaze, Ekiam amir araziba, derazir puvati. Ezi puvati. Ian arazibara bar ikufi.
30 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze, O Israelin ikizimin gumazamiziba, ki vaghvagh bar ian araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh, ia amir arazir kuraba ategh, akirim ragh dagh asaragh. Eghti ian arazir kuraba ia gasighasighan kogham.

18:20: Godin Araziba 24:16; Aisaia 3:10-11; Esekiel 18:4; Rom 2:9 **18:21:** Esekiel 18:27; 33:12; 33:16-19 **18:23:** Esekiel 33:11; 1 Timoti 2:4; 2 Pita 3:9 **18:24:** Esekiel 3:20; 33:12-13; 33:18; 2 Pita 2:20

31 Arazir kurar ia amiba, ia bar ada atakigh. Egh nighnizir igiam ko navir
igiam inigh. O Israelin ikizim, ia manmaghsuava ovengasava ami?
32 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: Ian tav aremeghan ki
bar aghua. Kamaghin amizi, ia uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh,
egh ia angamira ikiam."

19

Esekiel azirakar ighiam bange

1 Ikiavira Itir God Israelian atrivir pumuning bagha azirakar ighiar kam
bangasa na mikeme:

2 Nin amebam bar laionin amebar aghuim.
A laionin apurir ekiabar tongin ikia uan nguzibar akuaghapi.
A uan nguzibar gara dagh eghuvima, da aghuava ekefe.
3 A uan nguzir mam deragha a geghuva an garima,
an aghuigha bar dera.
An asiziba burir arazimin an akakasi,
ezi gin a gumazamizibav sogha me api.
4 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bar laionin kamin eghaghanim
baregha,
a bagha azuazimin min mozim gikuizi
laion iza mozir kam giraghu.
Ezi me akezim an koviamin guragha anemikirigha
Isipin kantrin ghu.
5 Amebam a bagha dughiar ruarimin a mizua itima,
a izezir puvati.
Ezi a tagha ua nguzir igharazir mam inizi an an danganim ini,
ezi an an gara a geghuvima,
a bar mikarzim saram aghungigha, laionin igiar aghuimin oto.
6 A bar ekevegha givagha laionin igharaziba koma arui.
A uaghan asiziba buri dav sogh, egh dar amamin arazimin fofoziba ini.
Egha uaghan gumazamizibav sogha me api.
7 A men dipenir gavgaviba akaragharigha,
men nguibar ekiabagh asighasisi.
A tiarim akara dazerima,
nguazir kamin gumazamiziba bar puvirama atiati.
8 Kantriba ko provinsin an boroghin itiba bar dar gumaziba,
a misoghasa tintinibar uan nguibabar iza uari akufa.
Egha me mozimin aven laionbar suizir iveba onegha an suira.
9 Me akezimin an guragha a inigha boksiar mam garugha
a inigha Babilonin atrivim bagha ghu.
Egha a isa kalabus gati.
A uam ari mangi Israelin mighsiabar mangan kogham.
Eghti gumazamiziba uam an dazezerir tiarim baraghan kogham.

10 Nin amebam mati wainin ikarizir me dipar miriamin dikarazim.
Egha a dipar aviriba iti,
kamaghin amizi, an agharir aviriba ikia puvira be.*
11 Wainin ikarizir kamin aghariba bar gavgafi,
ezi me da isa dar atrivibar asadivibar ingari.

* **19:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Wainin ikarazir kam aghua agharir aviriba ko dafarir bar aviriba ikia,
bar ruaragha overiamin suighasava ami.
Ezi gumazamiziba bar saghon mar ikia an gari,
a bar ruaragha aghariba ko dafarir aviriba iti.
12 Ezi gumazir an aningaghezíba biba saram
anesigha a isa nguazim mikini.
Ezi aminir bar puvira ivaim aruem anadi naghin ikegha iza an ovizibagh ivarazi,
da kuaraghiregha misingi.
Ezi an agharir gavgavim misingizi, me a gaborozi a isi.
13 Me datirighin a inigha dipaba puvatizir danganimin ghua,
nguazir dakightizimin anekara.
14 Ezi avim ikarizir kamin agharir gavgavimin otogha
vaghvagha an aghariba ko ovizibar isizi,
a ua agharir gavgaviba puvati.
Egh da ua atrivimin asadivimin min otoghan kogham.
Kar azirakar ighiar dughiar aviribar ongezim.

20

Israelia Godin gintizir puvati

1 E Babilonin kalabusin min itima, azenir namba 7in, an iakinir namba 5, an aruer namba 10 otozi, Israelian gumazir dapaniba na bagha iza, Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa nan damazimin apiaghav iti.
2 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
3 "O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun gumazir dapanir kabav kim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia migei. Ia manmaghsua nan ifongiam gifofoghasa nan azangsighasa izi? Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ia pura ize. Ki bizitamin ian azangsizitam ikaraghan kogham. Bar puvatigham.
4 "O nguazir kamin gumazim, ni men arazir kurar me amiziba bagh akam me gasi me tuisigham. Ni me isi azenara me atigh me tuisigh. Ni men inazir afeziaba amizir arazir bar kurar ki aghuazibar gun me mikim.
5 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam mikemezi moghin, ni me mikim. Ki Israelia ginabazir dughiamin, ki Jekopin ikizimin ovavir boriba ko Akar Gavgavim akirigha uabi isa men aka. Dughiar kamin, me Isipin nguazimin itima, ki uabin gun me migia ghaze, ki Ikiavira Itir God, ki ian God.
6 Dughiar kamin ki akar dikirizim gamua ghaze, ki Isipin nguazimin me inigh nguazir ki me bagha inabazimin mangam. Nguazir kam bar deragha, nguazir otevir maba bar dagh afira. Nguazir kam bar derazi dagheba an ikia, bar deraghaviram aghui.
7 Ezi ki kamaghin me migei, ia bar moghira vaghvagh Isipian marvir guar mizirizir ia bar ifongeziba makunigh. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki me mikeme, bizir ia damuti ia nan damazimin zueghan koghamiba, ia dar ziaba fan marki.
8 Ezi me akaba batogha, oraghan aghua. Men tav uan marvir guar mizirizir me bar ifongezitam a makunizir puvati. Egha me Isipian aseba ataghirazir puvati. Me Isipin itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me gingegh mizazir kuram me daningam.

20:5: Ua Me Ini 6:2-8

9 Ezi puvati, ki kamagh amizir puvati. Ki kamaghin damighiva, uabi uan
ziam abiri moghin damuam. Dughiar kamin, Israelia Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar tongin itima, ki men damazibar uabi isa Israelian akagha
Akar Dikirizir Gavgavim Israelia koma a gamigha ghaze, ki Isipin kantrin
aven me inigh azenan mangam. Kamaghin amizi, dughiar kamin ki uan ziar
ekiam bangin, mizazir kuram Israelia ganingizir puvati.
10 "Egha ki me inigha Isip ategha gumazamiziba puvatizir danganimin ize.
11 Ki uan arazir ki ifongeziba, ki da isa me ganiga, bizir ki damuasa me
mikemeziba, men sure gami. Men tina Akar Gavgaviba baragha dar gintisi,
me deravira ikiam.
12 Egha ki Sabatin dughiam isa me ganiga, na ko men tongin ababanimin
min aneti. Me dughiar kamin avughsiva kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir
God, ki me gamima me nan damazimin zue.
13 Egha Israelin ikizim gumazamiziba puvatizir danganimin ikia na
barazir puvati. Me arazir ki ifongeziba abigha bizir ki damuasa me
mikemeziba, me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Kar Akar
Gavgaviba, men tina dar gintigh, egh deraghvira ikiam. Me bar moghira
Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar
kinim. Me gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ki ghaze, ki ti uan
aningagharim me gingegh mizazir kuram me daningam.
14 Ezi puvati, ki kamaghin amizir puvati. Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba nan garima, ki Israelia Isipin kantrin aven me inigha azenan ize.
Kamaghin amizi, dughiar kamin ki uan ziar ekiam bangin, mizazir kuram
Israelia ganingizir puvati.
15 Egha ki gumazamiziba puvatizir danganimin akar dikirizim gamua me
migia ghaze, ki me inigh nguazir ki me bagha inabazimin mangan kogham.
Nguazir kam bar deragha, nguazir otevir maba bar dagh afira. Nguazir kam
bar derazi, dagheba an ikia bar deraghviram aghui.
16 Me bizir ki damuasa me mikemeziba abigha arazir ki ifongeziba, me dar
aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Me bar moghira Sabatin arazimin
gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Egha me uan
navir averiabar aven asebar ziaba fasa. Kamaghin amizi, nguazir ki me
ganingizim, ki me inigh an mangan aghua.
17 "Egha ki men apangkuvigha, gumazamiziba puvatizir danganimin me
gasighasizir puvati.
18 Ki men boriba gumazamiziba puvatizir danganimin me migia ghaze,
ia uan ameboghfeziaba amizir araziba, ia dar suighan marki. Ia bizir me
damuasa ia mikemezibar gintighan marki. Egh men asebar ziaba fi uari
damu nan damazimin mizeghan marki.
19 Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ia nan arazir ki ifongezibar gin mangi, egh
bizir ki damuasa ia mikemeziba baragh dar amu.
20 Ia nan Sabatin dughiam damighti, a nan damazimin zuegh iki. Eghti a
na ko ian tongin ababanimin min ikiam. Eghti ia kamaghin nighnigh suam,
ki Ikiavira Itir God, ian God.
21 "Ezi dughiar kamin otivizir borir kaba, gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ikia na barazir puvati. Me arazir ki ifongeziba abigha arazir ki
damuasa me mikemeziba me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara.
Kar Akar Gavgavir men tina dar gintigh, egh deragh ikiamiba. Me bar
moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura
dughiar kinim. Me gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ki ghaze, ki
ti uan aningagharim me gingegh mizazir kuram me daningam.

20:11: Ofa Gami 18:5 **20:12:** Ua Me Ini 31:13-17 **20:15:** Diboboniba 14:26-35

22 Ezɨ puvatɨ, kɨ kamaghɨn amizir puvatɨ. Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba nan garima, kɨ Israelia Isipɨn kantrin aven me inigha azenan ize.
Kamaghɨn amizɨ, dughiar kamɨn kɨ uan ziar ekiam bangɨn, mɨzazir kuram
Israelia ganɨngizir puvatɨ.
23 Me gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn itima, kɨ Akar Gavgavir mam
me ganɨga ghaze, kɨ me aghamsightɨ, me tintinibar kantrin igharazibar
mangegham.
24 Me bizir kɨ damuasa me mɨkemeziba abɨgha arazir kɨ ifongeziba me dar
aghuagha akɨribagh ighegha na gasara. Me bar moghɨra Sabatɨn arazimɨn
gɨn zuir puvatɨgha anebɨragha ghaze, a pura dughiar kɨnim. Egha me uan
inazir afeziabar asebar ziaba fasa zurara da bagha gari. Kamaghɨn amizɨ,
nguazir kɨ me ganɨngizim, kɨ me inigh an mangan aghua. Kamaghɨn amizɨ,
kɨ ghaze, kɨ me aghamsightɨ, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham.
25 "Kɨ uaghan arazir kɨ ifongezir igharazir maba ko, bizir kɨ damuasa
mɨkemeziba me ganɨngi.
26 Kɨ men amamangatɨzɨ, me uari uan aseba bagha ofabagh amua nan
damazimɨn bar mɨze. Egha kɨ men amamangatɨzɨ me uan otarir ivariaba
isa aseba bagha me mɨsogha ofabagh ami. Nan nɨghnɨzim kamakɨn, me ti
arazir kurar kabar amuva, bar dɨgavir kuram damigh uan arazir kaba bar
da ategham. Egh me fogh suam, kɨrara kɨ Ikiavɨra Itir God."

God Israelia damightɨ, me nguazir kamɨn araziba ategham

27 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei, "O nguazir kamɨn gumazim,
kɨ Israelia mɨgeir akaba, nɨ me mɨkɨm. Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ
kamaghɨn ia mɨgei, Ian inazir afeziaba, arazir igharazir mam gamigha, nan
ziam abɨragha akɨrim ragha na gasara.
28 Nguazir kɨ me bagha inabazir kam, kɨ me inigha nguazir kamɨn ize. Ezɨ
gɨn me temer ekiaba ko mɨghsɨabar gara kamaghɨn nɨghnɨsi, kar danganir
aghuir asebar ziaba famiba. Egha me zurara danganir kabar ofabar amuasa
iza, asɨziba inigha ghua dar ofa gamua dar mughuriar aghuim isa aseba
bagha pɨn da amadi. Egha me wainba inigha iza dagh ingegha aseba bagha
ofa gami. Me kamaghɨn amuava na gamima, kɨ bar men anɨngaghe.
29 Egha kɨ men azangsɨsi, 'Ia manmaghsua ghua mɨghsɨar kabar ghua-
vanaga asebar ofa gami?' Kamaghɨn amizɨ, Israelia, fomɨra iza datɨrɨghɨn
danganir ofa gamir kaba kamaghɨn dar bori, 'Pɨn Itir Danganiba.'
30 "Kamaghɨn amizɨ, nɨ mangɨ Israelɨn ikɨzim mɨkɨm suam, kɨ Ikiavɨra
Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨgei, ia manmaghsua uan inazir afeziabar
arazir kurabar gɨn zui? Ia me amizir arazir kurar kɨ aghuazir kabagh
amuava men asebar gɨn ghua nan damazimɨn mɨze.
31 Ia tuavimɨn amizimɨn mɨn aser kɨ bar aghuaziba bagha ofa gamuavɨra
ikia, uan boribav sogha me isa da bagha ofabagh ami. Bar fomɨra iza
datɨrɨghɨn, ia arazir kam gamua, nan damazimɨn bar mɨze. Egha ia Israelia
bar tong aghumsɨzir puvatɨgha, na bagha izava nan ifongiam gɨfofoghasa
nan azangsɨsi. Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ zurara angamɨra ikia mam-
aghɨra iti, kɨ uan ziamɨn bar guizbangɨra ia mɨgei, kɨ ian amamangatɨghan
koghtɨ, ia nan ifongiam bagh azangsɨghan kogham.
32 "Ia kamaghɨn nɨghnɨgha ghaze, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
mɨn ikɨva men mɨn temeba ko dagɨabar ziaba fasa. Eghtɨ kɨ ti ian amaman-
gatɨghtɨ ia kamaghɨn otogham. Bar puvatɨgham.

20:23: Ofa Gami 26:33

33 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki
uan ziamin bar guizbangira ia migei, ki uan gavgavimin uan agharim ian
amadagh uan aningagharim isi ia gingam, egh ian atrivimin ikiam.
34 Ia tintinimin kantrin igharazibar kalabusin itima, ezi ki datirighin ia itir
kantrin kabar ia inigh izi danganir vamiran ia akuvagham. Egh ki datirighin
uan gavgavimin, uan agharim ian amadagh uan aningagharim isi ia gingegh
uan gavgavim ian akaghti, ia a gifogham.
35 Ki ia inighiva, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Puvatizir Dan-
ganimin mangighiva, egh ki munagh ikiva ian damazibar ian arazir kuraba
bagh ia tuisigham.
36 Ki arazir kamra, ian inazir afeziaba Isipin kantrin boroghin gumaza-
miziba puvatizir danganimin itir dughiamin, ki men arazir kuraba tuisiki.
Eghti kamaghira, ki gin uaghan ia tuisigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin mikeme.
37 "Ki datirighin danganir kamin mati, sipsipbagh eghuvir gumazim
uan sipsipbagh eghuva asadivim suirazi sipsipba an apengan iti an ada
medi moghin, ki ia gativagh ia damighti, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim
baragham. Eghti ki bar deraghvira vaghvagh ian araziba bagh ia tuisigham.
38 Ian tongin itir akaba batogha arazir kurabagh amir gumazamiziba,
ki me batueghti, me ua ian tongin ikian kogham. Me datirighin kantrin
igharazibar nguazibar ikia kalabuziamin iti, eghti ki dar me inigh azenan
izam. Eghti me ua Israelin nguazimin aven mangan kogham. Eghti ia
kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
39 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki datirikin kamaghin migei, O Israelin
ikizim, ia ti na baraghan aghuagh, egh ia vaghvagh datirighin pura iki mangi,
uan ifongiabar gin mangi uan asebar ziaba fi. Egh ia asebar ofa damuti, ian
ofan arazir kam ua nan ziar zuruzim abinan kogham.
40 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, kotiar kam givaghtima,
ia nan gumazamiziba bar uamategh Israelin nguazimin mangi nan mighsiar
ruarir bar pin ghuavanabozir kamin mangi nan ziam fam, eghti ki bar ia
gakuegham. Ia uan ofaba ko, ian bizir ia ifongegha faragha atiziba ko, ian
bizir bar aghuir na baghavira itiba, ia na bagh ada inigh izi na daningti ki
bar akuegham.
41 Ia tintinimin kantrin igharazibar ghuegha dar aven itiba, ki ia inigh
azenan izi, egh ki mughuriar aghuim zuir ofaba bagha bar akongezi moghin,
ki ia bagh navim deragh bar akuegham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba, bizir ki ia gamir kabar ganigh kamaghin fogh suam, nan araziba bar
zue.
42 Ki ia inigh Israelin nguazimin izam, kar nguazir ki ian inazir afeziabar
aningasa akar dikirizim gamizim. Eghti dughiar kamin, ia kamaghin fogh
suam, ki Ikiavira Itir God.
43 Eghti ia uan arazir kurar ia amiziba ko, arazir ia uari uari gamua nan
damazimin zuezir puvatizibagh inirigham. Ia amizir arazir mizirizir kaba
bangin, ia bar uarir ikuragh suam, e bar ikufi.
44 O Israelin ikizim, ki uan ziar aghuim bangin deragha ia gami. Ki ian
arazir kurabar ivezir kuram isa ia ganingizir puvati. Eghti ia kamaghin fogh
suam, ki Ikiavira Itir God.
"Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa."

Avim sautin amadaghan otogham

45 Ikiavira Itir God na migia ghaze,

46 “O nguazir kamin gumazim, ni sautin amadaghan ganiva pazavira
sautin mikimiva, Negevin danganimin itir gumazamiziba puvatizir dan-
ganir arozimin atariva akam a gasi.
47 Ni Negevin danganim mikim suam, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh!
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ni migei, ki avitam atighti, a
nin aven itir temer angamtiziba ko misingiziba bar, a dar isigham. Eghti
bizitam avir ekiam amungeghan kogham. A sautin amadaghan ikegh mangi
notin amadaghan otogham. Eghti gumazamiziba bar, men mikarziba an
mizariabar fefem bar men isigham.
48 Eghti gumazamiziba bar ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki avir
kam ati, eghti gumazitam anemungeghan kogham.”
49 Ikiavira Itir God mikemegha givazima, ki kamaghin an akam ikaragha
ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki manmaghira akar kam akunam.
Gumazamiziba zurara ki migeir akar isin zuir kaba baragha ghua na gipor-
pore.”

21

God uan midorozir sabamin Jerusalemia misoghirarigham

1 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,
2 “O nguazir kamin gumazim, ni munagh Jerusalemin ganiva kamaghin
Israelin nguazimin itir gumazamiziba akam me gasi me mikim suam, me
arazir kurabagh amir ikizim. Gumazamiziba asebar ziaba fer danganiba,
ki uaghan dagh ifongezir puvati.
3 Ni nan Akar Gavgavim isi kamaghin Israelin nguazimin itir gumaza-
mizibav kim suam, ki Ikiavira Itir God ghaze, ki ian apanim damuva, uan
midorozir sabamin bar ia misoghirarigham, ian gumazamizir aghuiba ko
kuraba sara.
4 Guizbangira, ki ian gumazamizir aghuiba ko kuraba uaghara me
misoghsi sautin amadaghan ikegh uan midorozir sabamin me misogh mangi
notin amadaghan tugham.
5 Eghti gumazamiziba bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God uabi uan
midorozir sabam an misevimin anesigha gifa, egh ki uam a isi anerugham
kogham. Puvati. Ki bar puvira ia damigham.”
6 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim,
ni mangi gumazamizir kabar kuabatighin azenara tugh tiarim akar arang,
mati nin dighorim bighasava ami.
7 Eghti me ti nin azaragham, ni tizim bagha tiarim akarava arai? Eghti
ni kamaghin me mikim suam, ia bativamin bizimin migirigiam izegha gifa.
Dughiar kurar kam, izi otoghti, atiatim ian navibagh izivaghti, ian agharapaniba ian amiraghti ia gavgaviba puvatighti, ian sueba inighiva akongam.
Ia deraghviram oragh, dughiar kuram otivasav ami. Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam kamaghin mikeme.”
8 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,
9 “O nguazir kamin gumazim, ni gin izamin bizimin gun gumazamizibav
kim suam:

“Ekiam kamaghin migei:
Midorozir sabar mam iti,
midorozir sabar kam me anemineži a bar ghumigha iti.
Me uaghan borem a gaghuizi a bar zuegha taghtasi.
10 Me misoghasavira anemineži a iti.
Me uaghan borem a gaghuizi a zuegha onimarimin min taghtasi.

Ezi ia nan gumazamiziba, ia ti ghaze, ia deravira iki bar akuegh ikiam?
Bar puvati.
Ki migirigiar gavgaviba ia gamua mizazim ia gasima,
ia tong nan akam barazi puvatigha
da batoke.
11 Midorozir sabar kam, me datirighira borem a gaghuizi a bar zuegha iti.
A ingangarim damuasa me anekiri.
Me anemінegha borem a gaghuigha a isa
gumazir gumazibav soghti me arimighiramimin dafarim garisi.
12 O nguazir kamin gumazim, ni pamtemin tiarim akar puv azi.
Midorozir sabar kam, me a inigh nan gumazamizibav sogham.
Egh uaghan Israelian gumazir dapanibav sogham.
Eghti me bar arighiram.
Aia! Nin navir averiam bar bighti, ni uan evarim misoghiva azi.

13 "Ki datirighin uan gumazamiziba osimtizim me danigh men ganigham, me navibagh iraghan koghti, bizir kaba me bativam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.

14 "Nguazir kamin gumazim, ni datirighin, gin izamin bizim mikim
uan dafaribav sogh.
Eghti midorozir sabam okivira iki mangi
gumazamizir aviriba okiti me arimighiregham.
Kar midorozir sabar kuar aviriba kurim.
15 Midorozir sabar kam, nan gumazamizibagh amima,
me gavgaviba puvatigha daghiri.
Midorozir sabar kam, onimarimin min taghtagha nguibar ekiamin tiar akamin ikia
kuaba akunasavira gara iti.
16 O midorozir sabam, ni agharir guvimin amadaghan dughor kuniva,
agharir kiriamin dughor kun.
Ni midorozir sabar ghumtizim!
Ni manmaghin uabi ighavkirir dughiabar, ni danganiba bar gumazamizibav sogh.
17 Ki uaghan uan dafaribav sogh mamaghira iki mangiti,
nan aningagharim givagham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Babilonian atrivim izi Jerusalem misogham

18 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
19-20 "O nguazir kamin gumazim, Babilonian atrivim uan midorozir sabam suiragh izamin tuavir pumuning amisefe. Tuavir kamning uaghara kantrin vamiran ikegh izam. Ni tuavir akar kamningin bizitam osirigh anesaragh. Eghti atrivim izi an ganigh fogham, tuavir mam Amonian nguibar ekiam Raban zui. Tuavir akar igharazim, a kantri Judan nguibar ekiam Jerusalemin zui.
21 Eghti Babilonin atrivim iziva tuavir akamningin ni osirigha asarazir bizimin miriamin mitigham. Egh a tuavir manamra mangisi fofoghsi, faragh uan barir pibar midorozir akavsiabar amu, uan afuzir mizebagh ivivamang dagh inobagh inobagham. Egh a uan afuzitam Raban akagh, egh tam Jerusalemin akakagham. Eghti atrivim afuzir vamira iniam. A uaghan asebar azangsighsi, ofa gamizir asizir dighorimin ganiva anesavsuigham.

22 Ezɨ afuzir atrivim uan agharir guvimɨn suirazim, barir pimɨn afuzim
Jerusalemɨn akaghtɨ, a fogh me mɨkɨm suam, me mangɨ Jerusalemɨn
mɨdorozim damuam. Egh me Jerusalemɨn itiar akabar aven mangɨsɨ, me
temer bar ekiaba inigh da isɨ akuriabar arigh, dagh afughafugham. Egh
mɨdorozir gumaziba tiariba akarɨva, temer bar ekiar kaba inigh mangɨ
nguibar ekiamɨn itiar akaba akaram. Egh Jerusalem konsɨ, nguazibagh kuva
nguibar ekiar kamɨn dɨvazimɨn boroghɨn dar pozibav kɨnam. Eghtɨ da dan-
ganir aghuir mɨdorozir gumaziba isɨn ghuavanang tuivigh ikɨ mɨsoghamibar
mɨn ikiam.
23 "Jerusalemɨn gumazamiziba kamaghɨn nɨghnɨgh suam, bizir kam
a guizbangɨra puvatɨ. Me fo, me fomɨra Babilonian atrivim ko akar
dɨkɨrɨzibagh amua ghaze, me an apengan ikiam. Kamaghɨn amizɨ, me ghaze,
mɨdorozitam me bativan kogham. Ezɨ puvatɨ. Babilonɨn atrivim, men arazir
kuraba bangɨn akam me gasɨ, men suigh me isɨ kalabus darɨgham.
24 "Kamaghɨn amizɨ, kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ Israelia ian mɨkɨmasa,
ian arazir kuraba aghua ghua bar ekefe. Kɨ ian arazir kurar kaba gɨn
amadaghan kogham. Ia arazir kurar kaba azenara dagh ami, ezɨ gumaza-
miziba ian arazir kurabagh fo. Osɨmtɨzir ekiam ian iti. Kamaghɨn amizɨ, kɨ
ia isɨ ian apanibar agharim darɨgham.

25 "Nɨ Israelɨn atrivim,
nɨ nan akaba batogha arazir kurabaram amir gumazim,
kɨ nɨn arazir kuraba ikarvaghamin dughiam,
a izegha gɨfa.
26 Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨgei,
nɨ uan atrivir dapanir asuam ko inir nɨ dapanim ikezim suegh.
Biziba kamaghɨra ikian kogham, da ighɨghɨregham.
Kɨ onganarazibagh amir gumazamizibar amightɨ, me gavgaviba ikiam!
Eghtɨ ziaba itir adarasi, kɨ me abɨragham!
27 Asɨghasɨgham, asɨghasɨgham!
Guizbangɨra, kɨ nguibar ekiam gasɨghasightɨ a bar ikuvigham.
Asɨghasɨzir arazir katam fomɨra nguazimɨn otozɨ, gumazitam an ganizir
puvatɨ.
Nguibar kam pura ikɨ mangɨ gumazir kɨ inabazimɨn dughiamɨn otogham.
Eghtɨ kɨ nguibar ekiam isɨva an dafarim darɨgham."

God pazavɨra Amonia damuam

28 Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam ua kamaghɨn mɨgei, "O nguazir kamɨn gu-
mazim, nɨ gɨn otivamin bizimɨn gun Amonian mɨkɨm. Gumazir kaba akar
kurabar Israelia mɨgɨa akaba me gasi. Eghtɨ nɨ me mɨkɨm suam:

"Mɨdorozir sabar mam, me an mɨsevimɨn anesizɨ a gumazibagh
asɨghasɨghasava ami.
Me gumazamiziba mɨsoghɨrarɨghasa borem a gaghuizɨ
a zuegha onɨmarimɨn mɨn taghtasi.
29 Ia Amonia irebamɨn mɨn garir bizir ifavariba ia dar gari,
egha gɨn otivamin bizir ia mɨgeiba, da guizbangɨra puvatɨ.
Ia ghaze, ia uari mɨdorozir sabar kamɨn suiragh, egh gumazir nan akaba
batogha arazir kurabagh amibav soghɨrarɨgham.
Ezɨ irebar kam, guizbangɨra puvatɨ.
Bar guizbangɨra, ian arazir kuraba ikarvaghamin dughiam izegha gɨfa,
ezɨ ia a damighan kogham.

21:28: Jeremaia 49:1-6; Esekiel 25:1-7; Amos 1:3-15; Sefanaia 2:8-11

30 “Ia mɨdorozir sabar kam isɨ uam an mɨsevim darugh!
Ian amebam ia batezir nguazim, a ian nguibamra,
kɨ ian arazir kuraba isɨ azenim datɨgh ia tuisɨgham.
31 Kɨ uan anɨngagharim ia gingegh ia gasɨghasɨgham,
mati avir mɨzariaba mɨghɨ ia bagh mangam.
Egh kɨ ia isɨ bar puvɨra anɨngazir gumazibar agharibar arɨgham,
kar bizibagh asɨghasɨzir fofozim itir gumaziba.
32 Avim ia gasɨghasigham,
eghtɨ ian ghuziba ian nguazimra iram.
Eghtɨ tav ua ia gɨnɨghnɨghan kogham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨkemegha gɨfa.”

22

Jerusalemia arazir kurar avɨribagh ami

1 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn na mɨgei,
2 “O nguazir kamɨn gumazim, Jerusalemɨn nguibar ekiamɨn gumazamiziba, gumazamizir avɨrimɨn mɨsoghezɨ me ariaghire. Kamaghɨn amizɨ, nɨ me isɨ kotiam datɨgh me tuisɨgham, o? Nɨ bighɨvɨra me amir arazir mɨzɨrɨzir kɨ aghuazibar gun me mɨkemeghtɨ, me fogham.
3 Egh nɨ nguibar ekiar kam mɨkɨm suam, kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam kɨ ghaze, ia Jerusalemia uari uan gumazamizir avɨrim mɨsuaghariki. Egha ia uari bagha marvir guabar ingara dar ziaba fava, egha ia uari kamaghɨn amigha nan damazimɨn mɨze. Kamaghɨn amizɨ, kɨ ia gasɨghasɨghamin dughiam roghɨra ize.
4 Ia gumazamizibar ghuzibagh amizɨ, da ire, egha marvir guabar ingarigha nan damazimɨn mɨze, ezɨ arazir kurar kabar osɨmtɨzim ian iti. Kamaghɨn amizɨ, ian dughiam izegh gɨfa! Arazir kam bangɨn, kɨ kantrin igharaziba bar men amamangatɨghtɨ, me ian aghumsɨzimɨn ganɨva ia dɨpov ian ingaravakam.
5 Kantrin ian boroghɨn itiba ko kantrin saghon mar itiba ian gara fo, ia arazir bar kurabagh amir gumazamiziba. Kamaghɨn amizɨ, me ian ingaravati.
6 “Ia oragh! Ian tongɨn itir Israelian gumazir dapaniba bar uari uan gavgaviba fava igharaz daraziv suagharɨsi.
7 Ian aven itir gumazitam tong deravɨra uan ameboghfeziabar akaba baragha men apengan itir puvatɨ. Kantrin igharazibar gumazamizir ian tongɨn itiba ia me abɨri. Egha ian tongɨn itir amizir odiarir paba ovengeziba, ko ameboghfeziaba ariaghirezir boriba, ia men biziba isa pazavɨra me gami.
8 Ia ghaze, nan ziam fer biziba, da pura biziba. Egha ia Sabatɨn arazimɨn gɨn zuir puvatɨgha anebɨragha ghaze, a pura dughiar kɨnim.
9 “Ian gumazamizir maba, akar ifavaribar igharaz darazigh amua me mɨsoghɨrarɨghasava ami. Ezɨ ian marasi, asebar ofa gamir dagheba api. Ezɨ marasi, zurara uan inivafɨzir agorogebar arazimɨn gɨn ghua aghumsɨzir arazibagh ami.
10 Ezɨ ian marasi, uan afeziabar amuiba koma akui. Ezɨ marasi, amizir uan iakɨnibav sozir dughiabar me ko arazir kurabar amuasa me gakaghori.
11 Ezɨ marazi poroghamiba uari bakeir arazim gami. Ezɨ igharaziba uan otaribar amuiba koma akui. Ezɨ marasi, uan afeziabar guiviba koma akui.

22:7: Ua Me Ini 20:12; 22:21-22; Godɨn Araziba 5:16; 24:17 **22:8:** Ofa Gami 19:30; 26:2 **22:10:** Ofa Gami 18:7-20

12 Ezi ian gumazamizir maba, iveziba isa ghua igharaz daraziv suagharisi.
Ezi marasi, uan namakabar dagiaba pura da inigha ua da ikarvaghsi an
dagiar an aningizim gisin ua dagiaba ini. Ezi marasi, uan namakar gumaz-
ibagh ifara me gami me atiatima, me me da dagiaba isa bizir aviriba iti. Ia
bar na gin amadagha na ginighnizir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin mikeme.
13 "Ia gan! Ia okimakiabagh ami darasi, ko igharaz daraziv suagharizi
darasi, ki ian aningaghe, kamaghin amizi, ki ivezir kuram ia daning uan
dafaribav sogham.
14 Dughiar ki pazavira ia damuamin kamin, ia uan navir averiabar aven
osimtizir kam aterіva puvira atiatingam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi
moghin, ki damuam.
15 Ki ian gumazamiziba inigh tintinimin kantrin igharazibar me agham-
sigham, eghti arazir kuraba dutugh mangi givagham.
16 Eghti kantrin igharaziba ian ganiva ian aghuagh mikim suam, ia pura
bizir kinim. Eghti ia uari fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

Godin aningagharim mati avir ekiam

17 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
18 "O nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim, ki bar men amira. Me mati
gumaziba silva iniasa dagiaba avir ekiamin minemin aven da tuema, da
amera egha emira dar muziarir kurar ingangariba puvatiziba iri. Ezi me da
isa da makuni.
19 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, ia
nan ikiangsizir akam deravira a baragh. Ia silvabar min amir puvati, ia
mati dar muziarir kurar ingangariba puvatizir kaba. Kamaghin amizi, ki bar
moghira ia akuvagh ia inigh mangi Jerusalemin nguibar torimra mizazim ia
gasam.
20 Nan adarim ko aningagharim mati avir ekiam. Gumaziba silva iniasa
avir ekiamin dagiaba minemin da tue moghin, ki ia tuam. Me dagiaba
akuvagha avim givima a pamten isima, dagiaba amera dipamin min emira
iri moghin, ki ia akuvagh ian atar ian aningagham.
21 Ki ia inigh ia akuvagh mizazim ia gasegham. Guizbangira ki bar ian
aningaghe. Kamaghin amizi, nan aningagharim avir ekiamin min bar ian
isigham. Eghti ia ameregham.
22 Egh ia mati silva minemin aven avir ekiamin isia ameri moghin, ia
datirighin nan gavgavim ganiva deravira na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God,
ki uabi uan aningagharim ia gingegha mizazim ia gase."

Israelin gumazir dapaniba arazir kurabagh ami

23 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei.
24 "O nguazir kamin gumazim, ni Israelia mikim suam, me arazir kurar
aviribagh amizi, men nguazim nan damazimin bar mize. Kamaghin amizi,
ki bar men aningaghe, egh mizazim me gasisi amozim amadaghan kogham.
25 Gumazir dapanir ian tongin itiba mati, laionba asizim misuegha an
kuamin miriam dazera an tuziba asiaghariga da api. Me gumazamiz-
ibar dagiaba ko men bizir aghuiba isi. Egha uan namakabav sogheziі me
ariaghire. Men arazir kamin, amuir avirim paba puvatigha odiaribar iti.
26 Men ofa gamir gumaziba, nan Akar Gavgavibar gin zuir puvatigha da
abiki. Egha ghaze, nan ziam fer biziba, da pura biziba. Egha me fozir
puvati, bizir tizim bar zue, ezi bizir manam nan damazimin pura bizim.

22:12: Ua Me Ini 22:25; 23:8; Ofa Gami 25:36-37; Godin Araziba 16:19; 23:19 **22:26:** Ofa Gami 10:10

Egha nan damazimin zuezir biziba ko bizir mizirizibar gun gumazamizibar
sure gamir puvati. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvati. Egha
me uarir uan tongin nan ziam abiragha ghaze, nan ziar ekiam a pura bizir
kinim.
27 "Ian gumazir aruaba, mati afiar atiaba asizim misuegha uarir tongin
an kuam getuima, a dighoraghire. Me bizir aviriba ikiasa gumazibav
suagharigha, egha ifara pura men biziba isi.
28 Akam inigha izir gumazir ifavariba, me gumazibar arazir kurar kaba
moga mati gumaziba birim, penin ghurghurim a gaghui. Egh irebamin min
garir bizir ifavaribar garava, gin otivamin bizir ifavaribav gei. Guizbangira,
ki Ikiavira Itir God, ki akatam me mikemezir puvati. Ezi me ifara ghaze, me
Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam migei.
29 Nguazir kamin itir gumazamiziba, uan namakabagh ifara biziba okei.
Egha zurara arazir kurabar onganarazibagh amir gumazamizibagh amua
pazavira me gami. Egha Kantrin Igharazibar Gumazamizir men tongin itiba
abira men biziba okei, egha me guizin arazim ategha kotiamin aven men
tuavim apiri.
30 "Ki gumazir men tongin itir kamaghin garitam, a bagha ruia an apizir
puvati. Tinara nguazir kamin gumazamiziba bagh nan damazimin tughiva,
nguibar ekiam avinizir divazir akaraghireziba akiram. Eghti ki nguibar kam
gasighasighan kogham. Ki kamaghin damuamin gumazitamin apizir puvati.
31 Kamaghin amizi, men arazir kurar me amiziba bangin, ki uan
aningagharim avimin min a isa me gingegha me gasighasiki. Ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

23

Amizir pumuning,
tuavimin amizimin arazibagh ami

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei.
2 "O nguazir kamin gumazim, guivir pumuning iti. Amebar vamira aning
bate.
3 Guivir kamning uan igiamra ikia Isipin kantrin ikia, deravira itir arazim
ategha tuavibar amizimin arazimin gin ghua pura tintinimin gumaziba ko
ikarara uan mikarzimning isa me ganidi.
4 Avenemebam, an ziam Ohola, a Samarian nguibar ekiamin ababanim
gami. Ezi an afumimin ziam Oholiba, a Jerusalemin nguibar ekiamin
ababanim gami. Ki uaghara aningin iti, ezi aning nan boriba bati.
5 "Ohola, a nan amuimra, egha a pura tintinimin gumaziba koma akuir
arazir kam bagha bar ikuvigha, Asirian midorozir gumaziba, a bar me
gifongegha zurara me bagha an mikarzim dikava me baghavira iti.
6 Asirian midorozir gumazir kaba, me gumazir aruar ziaba itiba, ko
midorozir gumazir dapaniba, egha me korotiar bar aghuir bluplaba azui.
Midorozir gumazir igiar kaba hoziabagh isin apiav ikia misosi. Ohola
gumazir igiar kabar marvir guaba sara gari me an damazimin bar derazi,
an navim me bagha dikavizi, a me ko arazir kuram gami.
7 An Asirian kantrin faragha zuir gumazir igiaba, men tuavir amizimin
min otozi, an agoroger kam a gamima, me a ko arazir mizirizibagh ami. Egha
an Asirian marvir guabar ziaba bar da fava, egha uan arazir kam bangin a
mize.

22:30: Onger Akaba 106:23; Jeremaia 5:1; Esekiel 13:1-7

8 A uan igiamra Isipɨn ikia tuavimɨn amizimɨn arazir kam, a gamuavɨra iti.
Dughiar kamɨn, gumaziba a koma akua a ko ikararaima, a uan mɨkarzim isa
me ganɨga ghuavɨra iti.
9 Kamaghɨn amizɨ, kɨ a isa, Asirian gumazir a bar ifongegha, me baghavɨra
itibar agharim gatɨ.
10 Ezɨ me an korotiam suezɨma, a bibiabara iti. Egha me mɨdorozir sabamɨn
Ohola mɨsoghezɨ ana aremezɨ, me an guiviba ko otariba bar me ini. Ezɨ
amizir tintinibar itiba, Ohola batozir arazir kamɨn eghaghanim baregha
sighsirir akabar nɨmɨra, kamaghɨn uariv gei, 'A uan arazir kurabar ivezim
ini.'
11 "An afumim Oholiba garima, arazir kam Ohola batozɨ, a bizir kam
gɨnɨghnɨzi pu. Bar puvatɨ. An arazir pura tintinibar gumaziba koma akuir
kam gamuavɨra iti, an arazir kuraba bar Ohola amizir arazir kurabagh afira.
12 A uaghan Asirian gumazir dapaniba ko, ziaba itiba ko, mɨdorozir
gumazibar mɨdorozir korotiar aghuiba azuiba ko, gumazir hoziabagh isɨn
apiav ikia mɨsoziba, a me baghavɨra ikia bar me gifonge. Gumazir kaba bar,
me gumazir igiar bar diriba.
13 Kɨ kamaghɨn an arazir kamɨn garima, a bar ikuvigha, uan avenemebamɨn
mɨrara ghu. Aningɨn araziba bar mɨze.
14 "Oholiba arazir kurar kabagh amua ghuavɨra iti. A Babilonian gumazir
aruabar nedazibar gari, me bɨrimɨn penɨn aghevimɨn men nedazibar ingarigha
da aghefe.
15 Egha dar ivariabar letiabar da amɨghɨni, egha iniba isa uan dapanibagh
ikezɨ dar otevir muziariba guighav iti. Oholiba Babilonian gumazir aruar
kabar nedazibar gari da bar an damazimɨn derazɨ,
16 an navim dɨkavizɨ, a maghɨra Babilonian gumazir kaba bagha akam
amadagha ghaze, Kaldian kantrin gumaziba izɨva a ko dakuam.
17 Ezɨ Babilonia izava a ko poroghamiba uari koma akuava amir arazir
kurabagh ami. Men agorogem me gami me an gɨn ghua arazir kurar
igharazibar a gamizɨ a bar mɨze, ezɨ a men aghuagha akɨrim ragha bar me
gasara.
18 Oholiba bibiamra ikia azenara arazir kurabagh ami, ezɨ gumaziba bar
a gɨfo, an amizir bar kuram. Ezɨ kɨ an avenemebamɨn aghuazɨ moghɨn, kɨ an
aghuagha akɨrim ragha a gasara.
19 Ezɨ a tintinimɨn gumaziba koma akuir arazir kam gami an ekɨva ghua-
vanagavɨra iti, mati a faragha Isipɨn igiamra ikia tuavimɨn amizimɨn arazir
kam gami.
20 An navim arazir kurar kam bagha puv a dɨkafi. Guizbangɨra, gumazir
kabar mɨkarzir mogomeba bar ekevegha mati donkin amɨnasɨziba, ezɨ a da
baka. Men amɨnasɨzibar dɨpaba mati hoziabar amɨnasɨzibar dɨpaba.
21 "Oholiba, nɨ Isipɨn guivir igiamra ikiava amizir arazir kaba bagha bar
ifonge. Dughiar kamɨn gumaziba nɨn otemning gikararava nɨ koma akui."

God Oholiba gasɨghasigham

22 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei, "O Oholiba, kɨ Ikiavɨra Itir
Godɨn Ekiam, kɨ fo, nɨ ifongezir gumaziba, nɨ bar men aghuagham. Eghtɨ
kɨ me damightɨ me adarim nɨn ikɨ, egh tintinibar ikegh izɨ pazɨ nɨ damu nɨ
gasɨghasigham.
23 Kɨ Babilonia ko Kaldian gumaziba bar, ko Pekotia ko, Soaba ko, Koaba ko,
Asirian gumaziba bar, me akuvagh me inigh izam. Me gumazir igiar diriba,
ko gumazir ziaba itiba, ko gumazir dapaniba ko, mɨdorozir gumaziba, me
bar hoziabagh isɨn dapiaghtɨ kɨ me inigh izam.

24 Me mɨdorozir gumazir avɨrir ekiam ko karisba ko biziba aterir dakoziba
sara notɨn amadaghan ia mɨsoghsɨ izam. Me orar ekiaba ko orar doziba
ko mɨdorozir dapanir asuaba inigh uarir pɨgh izɨ bar nɨ ekɨarugham. Kɨ nɨ
isɨ men agharim datɨghtɨ, me uan arazibar gɨn mangɨ bizir me nɨ damuasa
mɨkemezibar gɨntɨgh ivezir kuram nɨ danɨngam.
25 Kɨ nɨn atara nɨ bagha nan muriam bar kufi, kamaghɨn amizɨ, kɨ me
ateghtɨ, me uari uan anɨngagharimɨn nɨ damuam. Me nɨn atinim ko
kuarimning atugh, egh nɨn ikɨvɨra ikiamin adarasi, me mɨdorozir sabamɨn
me mɨsoghɨrarigham. Bar guizbangɨra, me nɨ da nɨn otariba ko guivibar
suightɨ, gumazamizitaba ikɨvɨra ikɨtɨ me angamɨra me dapongtɨ me isiam.
26 Me nɨn korotiaba bar da surarigh nɨn bisba ko ringɨn diriba inigham.
27 Nɨ tuavimɨn amizimɨn araziba ko arazir mɨzɨrɨzir nɨ fomɨra Isipɨn
nguazimɨn ikia iza datɨrɨghɨn amiziba, kɨ bar ada agɨvagham. Eghtɨ nɨ uam
asebar ziaba fan kogh, egh ua Isipia gɨnɨghnɨghan kogham."
28 Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam kamaghɨn mɨgei, "Nɨ gan! Kɨ nɨ isɨ gumazir nɨ
ifongezir puvatɨzibar agharim datɨghtɨ, me izɨ pazɨ nɨ damigham.
29 Gumazir kaba, bar nɨn aghua, kamaghɨn amizɨ, me nɨn bizir nɨ ingara
iniziba bar da inighɨva, nɨ ateghtɨ, nɨ bibiamra ikiam. Mati nɨ fomɨra arazir
mɨzɨrɨzibagh amua tuavimɨn amizimɨn mɨn bibiamra ike.
30 Nɨ kantrin ɨgharazibar arua men asebar ziaba fava tuavimɨn amizimɨn
mɨn amua, uabɨ uabɨ gamigha nan damazimɨn mɨze. Kamaghɨn amizɨ, kɨ nɨ
damutɨ, nɨ osɨmtɨzir kaba iniam.
31 Nɨ uan avenemebamɨn diarir nozibar gɨn zui. Kamaghɨn amizɨ, kɨ a
ganɨngizir ivezir kurar kavɨn izɨvazir kam, kɨ a isɨ nɨ danɨngightɨ nɨ anemam.
32 Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨgɨa ghaze:

"Kɨ bar pazavɨra nɨ damigham,
kɨ paza nɨn avenemebam, gamizɨ moghɨn pazɨ nɨ damigham.
Kɨ nɨ damightɨ nɨ ivezir kuram iniam, mati ivezir kuram itir kavɨn bar izɨvazir
mam nɨ aneremam.
Eghtɨ gumazamiziba bar nɨn gan nɨ dɨpov nɨn ingaravakam.
33 Kavɨn kam, mati kɨ nɨn avenemebam Samaria, ganɨngizir kap.
Nɨ anemegh onganigh bar osemegh atiatigham.
34 Nɨ wainɨn kam amɨ bar an agɨvagham,
egh kavɨn kam abigh an akuar mɨsaraghirezibar amɨsɨ damuam.
Egh an akuar mɨsaraghireziba isɨ uan otemning abɨghɨrarɨgham.
Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨkemegha gɨfa."

35 Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam kamaghɨn mɨgei, "Nɨ na gɨn amadagha akɨrim
na gasara. Kamaghɨn amizɨ, nɨ uan inivafɨzir agorogem ko tuavimɨn
amizimɨn arazim bagh mɨzazim iniam."

God amizir kurar kamning gasɨghasɨgham

36 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn na mɨgei, "O nguazir kamɨn gumazim, nɨ
Ohola ko Oholiba akam aning gasɨ aning tuisɨgh, aning amizir arazir kurar
kɨ aghuazibar gun aning mɨkɨm.
37 Aning amizir poroghamiba uari bakeir arazim gamimning, egha gu-
mazibav sozi me ariaghɨri. Aning uaghan poroghamiba uari bakeir arazim,
uan marvir guaba ko dagh ami. Aning na bagha boriba bate, egha me
mɨsuegha me isa aseba bagha ofa gami.
38 Aning arazir kamnangram amizir puvatɨ. Aning nan dɨpenim gamizɨ
a bar mɨze. Aning bar moghɨra Sabatɨn arazimɨn gɨn zuir puvatɨgha
anebɨragha ghaze, a pura dughiar kɨnim.

39 Aning uan boribav suagharigha da isa asebar ofa gamizir dughiar
kamra, ua nan Dipenimin ghugha a gamizi a nan damazimin bar mize. Aning
nan Dipenimin arazir bar mizirizibagh ami.”
40 “Aning zurara saghuiamin itir gumaziba bagha akaba amadima me izi.
Ezi aning ghua ruava uan damaziba aghiva bisin aghuibar uaningin kurti.
41 Egha dabirabir bar aghuim gapera, ezi aningin guamningin, me bizir
aghuiba dakozimin da avara. Bizir aghuir me avezir kabar tongin, nan
migharir mughuriar aghuim zuim koma olivin borer ki me ganingizim
uaghan iti.
42 Ezi aning orazi, gumazir aviriminin nigin im oto. Gumazir igharagha
garir aviriba izi. Me marasi, wainin dipaba apa onganizir gumazir kuraba,
me gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha ize. Ezi amizir kamning,
daveriaba uan agharibagh aghuigha atrivir dapanir asuar bar aghuimning
uan dapanimning garu.
43 Ezi ki uabi uabi migia ghaze, ‘Amizir kamning ti poroghamiba uari
bakeir arazim gamua bar amiraghama. Ezi puvati, gumazir kaba ghua aning
ko arazir mizirizibagh amuavira iti.
44 Me zurara amizir kamning bagha ghua tuavimin amizimin arazimin
min aning gami. Ohola ko Oholiba, kar amizir arazir mizirizibagh amimn-
ing.
45 Aning arazir kurar poroghamiba uari bakeir arazim ko igharaz daraziv
soagharizir arazim gami. Kamaghin amizi, jasin arazir aghuibagh amiba,
kotiamin aven aningin arazir kaba bagh aning ikuvighsi aningin mikimam.
Me fo, aning arazir kurar kabagh amima aningin dafariba ghuziba dar iti.’
46 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki midorozir gumazir
okoruatamin aku izити, me pazavira aning damuti aning atiatighti me aningin
biziba okemegham.
47 Me dagiabar aning giniv, midorozir sababar aning okiva, aningin
boribav soghirarigh, aningin dipenibar apongegham.
48 Eghti nguazir kamin aven, ki arazir mizirizir kam batuegham. Eghti
amiziba arazir kamin ganigh fogham, me aningin min arazir mizirizir kabar
amuan kogham.
49 Gumazamizir kaba, guan arazir mizirizib a ko asebar ziaba fer arazir
kurar kaba bangin gua ikaragh, mizazim gua daningam. Eghti gua kamaghin
fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

24

Jerusalem mati miner mam

1 E namba 9in azenimin Babilonin kalabuzin itima, an namba 10in
iakinimin, an namba 10in aruem otozi,* Ikiavira Itir God kamagh na migei.
2 “O nguazir kamin gumazim, ni datirighin aruer kamin dughiam
osirigh. Datirighin, dughiar kamra, Babilonian atrivim ghua, Jerusalem
ekiarughasava ami.
3 Ni ikizir akaba batozir kam, ki me bagha ni ganidir akar isin zuir kam isi,
me mikemegh:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin me migei,
Ni minem isi avim dafagh,

* **24:1:** Kar e azeniba vaghvagha da diborir diboboniba. Ezi kar azenir vamiran iakiniba dar dughiabar dibobonim a 588. Dibobonir kam a Kraisin otirivimin faragha iti. **24:2:** 2 Atriviba 25:1; Jeremaia 52:4

egh dipam a gingeghti a izifagh.
4-5 Egh sipsipbar tongin, sipsipin bar aghuir mikarzim sara ititam inigh a misuegh aneghoregh,
an gurir tuzir bar aghuim ko an sueba, ko an agharir aghuiba inigh minem daghuigh.
Egh agharir igharaziba isi asizibar apengan da amangigh,
egh asizir aghariba ko tuziba avikigh.

6 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei,
Gumaka! Jerusalemin nguibar ekiar kam, a bar ikuvigham.
A gumazamizir aviribav suaghariki.
A mati miner mam, an averiam bizir mizirizibа an iti,
me tong a rueghan kogham.
Ni asizir tuzir kaba ko aghariba vaghvagh da inigh azenim darigh,
eghti tam ua minemin aven ikian marki.
Guizbangira, Jerusalemia bar ikuvigham.
7 Guizbangira, men arazir kuram azenimra iti.
Me mati, gumazim, misoghezi an aremezi, an ghuzim dagiam gire.
Gumazir kamin ghuzim nguazim girezi nguazir mineziba anevaragha a modozir puvati.
A dagiar azenan itim gisin ire.
Kamaghira, me azenara gumazamizibar damazimin kamaghin amima,
me bar men gari.
8 Kirara, ki ghuzim gamizi
a dagiar azenan itim gisin ikia mamaghira itima, ki an gari.
Eghti me modoghan kogham.
Kamaghin amizi, ki men arazir kuram ginighnigh,
puviram atariva a ikarvagham.

9 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei,
Gumaka! Jerusalemin nguibar ekiar kam, a bar ikuvigham.
A gumazamizir aviribav suaghariki.
Ki uabi dazibar pozim mikinam.
10 Ni dazir aviriba inigh izi!
Egh avim atigh a givi!
Egh asiziba amangsizim ko iriziba sara da vereghti, da isi.
Eghti asizir tuziba isi mangiti dipam dakeghti,
asizir aghariba bar isigh mighirigh.
11 Ni datirighin minevsevim isi avivkiabagh isin anefaghti,
a isi mangi bar aghefegh.
Miner kam, a bar mize,
eghti minemin itir mineziba isi mangi bar givaghti,
minem ua bar zuegham.
12 Ezi ki fo, avim miner kamin minezibar isi da agivaghan kogham.
Nan ingangarim pura ghu, ezi ki bar amira.
13 O Jerusalem, miner kamin itir mineziba,
da nin arazir mizirizibar ababanim gami.
Ki zueghasa ni gamima,
ni mizeghvira iti.
Ni zueghan kogh iki mangi
dughiar nan aningagharim givaghamimin tugham.
14 Ki Ikiavira Itir God kamaghin mikeme,
ki ia gasighasighamin dughiam izi.

Ki a damu,
egh ian arazir kuraba ateghan kogham.
Egh ian apangkuvighan kogham.
Ki ia amizir arazir kuraba tuisigh,
da bagh ivezir kuram ia daningam.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

Godin akam inigha izir gumazim Esekiel, an amuim areme

15 Ikiavira Itir God kamaghin na migei.
16 “O nguazir kamin gumazim, ki fo ni uan amuim bar faraghvirama anerigha bar a gifonge. Ki zuamira ni dam amizir kam inighti ni pura ikiam. Eghti ni a bagh azian kogh temeriba iran marki.
17 Eghti tav nin ararem baraghan marki. Ni nimira iki uan navir averiamin aven osemegh. Ni zurara ami moghin uan inim isi uan dapanim gikeghiva uan dagarir asuabar aghuigh, egh gumazim aremezi me a bagh aziava amir araziba, ni dar amuan marki. Ni uan guam avan marki. Egh ni azia itir darazi ni daningamin daghebar aman marki.”
18 Dughiar kamin, bar mizaraghara ki gumazamiziba ko migia iti. Ezi guaratighin nan amuim areme. Ezi amimzaraghan ki Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ami.
19 Ezi gumazamiziba kamaghin nan azai, “Ni manmaghsua kamaghin ami? Ni bizir kamin mingarimin gun e mikim.”
20 Ezi ki kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God na migia ghaze:
21 Ni Israelin ikizimin mangi akar kam me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia nan Dipenim bagha bar akongegha ghaze, a bar deragha gavgafi. Ia Dipenir kam bar faraghvirama anerigha bar a gifonge. Ia uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Ia bizir kam gifogh, ki a gasighasighti a bizir kinimin min otogham. Eghti ian borir Jerusalemin ikiavira itiba, me midorozimin aven arimighiregham.
22 Eghti dughiar kamin, ia ki amizi moghin damu. Egh uan akaba avan marki. Egh ia, azia itir darazi ia daningamin daghebar aman marki.
23 Ia zurara ami moghin, iniba isi uan dapaniba ikeghiva dagarir asuabar aghuigh. Egh ia aziva arangan marki. Ia uan arazir kurabagh nighnigh aghariba guigh, uari uan navir averiabar aven osemegh azi.
24 Esekiel ia bagha ababanim gami, ezi ia an amizi moghira damu. Bizir kaba otoghamin dughiamin ia fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”
25 Ikiavira Itir God ua migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, nan Dipenim men tongin itima me an gavgavim ko dirimin gara, ziar ekiam isa naviba bar akonge, egha me bar faraghvirama anerigha zurara bar a gifonge. Me uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Eghti ki me da a batuegham. Egh uaghan men boriba me dama da inigham.
26 Ki kamaghin damuamin dughiamin, tav dughiar kurar kamin Jerusalemin miseveghirigh ni bagh izi ni mikimam.
27 Eghti dughiar kamra, ni ua bizibav kimam. Eghti ni gumazir kam ko mikim, egh ua nimira ikian kogham. Arazir kamin, ni mati ababanimin min ikiva fofozim gumazamizibar aningam, eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

Esekiel akam akura ghaze, kantrin igharaziba ikuvigham

25

(Sapta 25--32)

God Amonia gasighasigham

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni Amonian nguazimin gan akam me gasi
me mikim suam, me ikuvigham.
3 Ni kamaghin me mikim: O Amonia, ia Ikiavira Itir Godin Ekiam migeir
migirigiaba, deragh da baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia
ghaze, Ia nan Dipenimin garima, a ikuvigha ikia bizir kinimin oto. Ezi
Israelin nguazim, apaniba izegha a gasighasiki. Ezi apanir igharaziba Judan
ikizim inigha kalabuziabar min me inigha kantrin saghuiamin itimin ghua
me isa kalabus gati. Ezi ia men gara men ingaravaka ghaze, 'A dera!'
4 Kamaghin amizi, ki aruem anadi naghin itir gumazibar amamangatighti,
me izi ia abinigh ian nguazim inigham. Egh me ian kantrin aven, ian tongin
uari bagh uan averpenibar ingariva dar ikiam. Egh ia damamin azenibar
itir dagheba ko ian bulmakaun oter eboriba, me dar amam.
5 Ki Raban nguibar ekiam gasighasigh a damighti, a kamelbar arighamin
danganimin otoghti, da iki grazibar amam. Eghti ki Amonin nguazim
damighti a sipsipbar arighamin danganimin otoghti, da an aven iki avugh-
sam. Eghti ia kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God.
6 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia Israelin nguazim bar
an aghuagha, uan dafaribav sogha bar akuegha uari fa uari akuri.
7 Kamaghin amizi, ia oragh! Ki uan gavgavim itir agharim amadagh,
ia isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar agharim datighti, me bar ia
gasighasigh ia kuavaremeghti, ia ua kantrin tamin min ikian kogham. Eghti
ia kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God."

God ghaze, Moapin kantri ikuvigham

8 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, "Ia Moapia ko Seiria
ghaze, Ia gan! Judan ikizim, me mati kantrin igharazibar mirara iti.
9 Kamaghin amizi, ki apanibar amamangatighti, me izi Moapin kantrin
mitaghniamin boroghin itir nguibar ekiar gavgavibagh asighasigham. Egh
me men nguibar ekiar dirir kaba, Bet Jesimot, Balmeon, ko Kiriataim, bar
dagh asighasigham.
10 Eghti apaniba aruem anadi naghin ikegh izziti, ki Moapia ko Amo-
nia isi apanibar agharim datighti, me me abinigh men nguazim inigham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uam Amonin kantri ginighnighan
kogham.
11 Guizbangira, Ki Moapia amizir araziba tuisigh, ivezir kuram me
daningam. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

God ghaze, Idomin kantri ikuvigham

12 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, "Idomia ikarvazir arazim
gamua, egha bar arazir kurabar Judan ikizim gamizi, arazir kurar kam bar
ekefe. Me osimtizir ekiam uari gati.
13 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia
ghaze: Ki datirighin uan agharir gavgavim isi Idomin kantrin amadagh, a

---

25:1: Jeremaia 49:1-6; Esekiel 21:28-32; Amos 1:13-15; Sefanaia 2:8-11 **25:8:** Aisaia 15:1--16:14; Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11 **25:12:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5

gasighasigham. Egh Temanin nguibamin ikegh midorozir sabamin gumazamiziba ko asizibav soghirarigh mangi Dedanin nguibamin tugham. Eghti Idomin kantri pura ikiam.
14 Ki Idomian arazir kuraba ikarvagham. Kamaghin amizi, ki uan gumazamiziba, Israelia, me amadaghti me mangi me misogham. Eghti Idomia nan adarim ko aningagharir ekiar kam iniam. Egh Idomia uari nan ikarvaghamin arazim gifogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

God ghaze, Filistiaba ikuvigham

15 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, "Filistiaba fomira ikegha iza datirighin, me uan navir averiabar aven Judabar apanim gamua, apangkuvir arazim men puvatigha ikarvazir arazim me gamua, arazir kurabar me gamua me gasighasigha ghuavira iti.
16 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki uan agharir gavgavim amadagh Filistiaba bar me abiragham. Men ziar mam Keretia, kar ongarir dadarimin ikiavira itir darasi, ki bar me gasighasigham.
17 Ki adarir ekiam men iti. Ki me amizir arazir kuraba ikarvagh, pazavira me damu me gasighasigh me akuatigham. Eghti me nan mizazim inigh, egh me kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

26

God ghaze, Tair ikuvigham

1 E kalabusin itima, namba 11in azenim, an iakinir mamin aruer faragha zuim otozi,* Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
2 "O nguazir kamin gumazim, Tairin nguibar ekiamin gumazamiziba bar akuegha tiariba akara kamaghin migei:

"Bar dera, Jerusalemin nguibar ekiam, a ikuvigha gifa,
ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua an mangi
dagiar ingangaribar amuan kogham.
Me datirighin e baghvira izi dagiar ingangarim damuti
e bizir bar aviriba ikiam.

3 "Kamaghin amizi, datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ghaze:

"O Tairia, ia oragh, ki ian apanim.
Ki kantrin aviribar gumazibar aku ia misoghsi izam,
eghti me ongarim dikava izi moghin izam.
4 Me ian nguibar ekiam avinizir divaziba akararigham.
Eghti ki bar dar tauaba avigh da makunigham.
Egh ki nguibar kamin nguaziba bar dar aning da adeghti,
dagiar kinimra ikivira ikiam.
5 Egh dagiar kam ongarimin tongin ikiti,
osiriba isir gumaziba, uan iveba a gisin da onegh aruemin dar arigham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi
ia inigh pazavira ia damuam.

25:15: Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7 **26:1:** Aisaia 23:1-18; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 * **26:1:** Hibrun akam iakinibar dibobonim itir puvati.

6 Me uan mɨdorozir sababar ian kantrin aven itir nguibar dozibar gumaza-
mizibav soghɨrarɨgham.
Eghtɨ Tairia kamaghɨn fogh suam,
kɨ Ikiavɨra Itir God.

7 “Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam kɨ kamaghɨn mɨgei: Babilonɨn kantri gativir atrivir bar gavgavim Nebukatnesar, kɨ an aku izɨtɨ, a Tairia ia ko mɨsogham. A notɨn amadaghan ikegh izɨ, uan hoziaba ko, karisba ko, hoziabagh isɨn dapiamin gumaziba ko, mɨdorozir gumazir bar avɨrim sara izam.

8 “A izɨ, nɨn kantrin aven itir nguibar dozibar gumazamiziba,
mɨdorozimɨn aven me mɨsoghtɨ me arɨghiregham.
Apaniba izɨ nguibar ekiam ekɨarugh
nguazim gɨku dɨvazim boroghɨn da pozibav kɨnigham.
Egh me nguazir pozir kabagh isɨn tuivigh ikɨ mɨdorozim damuam,
egh uari mongsɨ bɨrir gavgavibar amuam.
9 Egh me temer bar ekiaba inigh mangɨ
nguibar ekiamɨn dɨvaziba akararɨgh,
egh uan sobiar bar gavgavibar dɨvazimɨn tauaba akurarɨgham.
10 An hoziaba bar avɨrasemegh ivemar izɨ nguazim dɨkɨtɨ,
nguazir mɨneziba dɨkav bar ia avaragham.
Eghtɨ men mɨdorozir gumazir hoziabagh apiaziba ko, dar wilba, ko dar karisba, pamtem ivemar izɨ,
nguibar ekiamɨn tiar akabar mangɨgh zegh damuam.
Eghtɨ hoziar kaba nɨgɨnir bar ekiam damutɨ ian dɨvaziba vazvagham.
11 Men mɨdorozir gumazibar hoziaba, ian tuavir dozibar akɨzɨrɨgh izɨ ia dɨkabɨragham.
Eghtɨ apaniba mɨdorozir sababar ian gumazamizibav soghɨrarɨgham.
Eghtɨ ian dagɨar dɨpenir akɨnir gavgavir ekiaba magɨrɨ nguazim giregham.
12 Ian apaniba ian dagɨaba okɨmɨva,
ia dagɨaba bagha amadir biziba tintinimɨn da iniam.
Me ian dɨvaziba akurarightɨ da irɨtɨ,
me ian dɨpenir bar aghuiba akararigh bar adagh asɨghasigham.
Egh me ian dagɨaba ko temeba ko nguaziba isɨ
ongarimɨn da makunigham.
13 Eghtɨ kɨ ian onger akaba ko,
gitabav sozir arazim bar ada agɨvagham.
14 Kɨ ian nguibam damightɨ, dagɨar kɨnimra an ikɨvɨra ikiam.
Eghtɨ dagɨar kamɨn, osiriba isir gumaziba,
uan iveba a gisɨn da onegh da aruem darɨgham.
Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨkeme,
gumazitam ua ian nguibar ekiamɨn ingarighan kogham.

15 “Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ Tairɨn nguibar ekiamɨn gumazamiziba kamaghɨn me mɨgei: Ian nguibar ekiam akarɨghiregh irɨghtɨ, gumazamizir ongarir mɨriamɨn itiba, me nguibam akaraghirezir nɨgɨnim baragh, egh gumazamiziba mɨzazir ekiam isir nɨgɨnim baragh, uarir tongɨn gumazamizibav sozi me ariaghirir nɨgɨnim baragh, dɨgavir kuram damigh akongam.
16 Kantrin ongarir mɨriamɨn itibar atriviba, uan atrivir dabirabiba ategh, uan atrivir korotiaba ko tretɨn diribar isamizir korotiar azenan azuiba

26:13: Akar Mogomem 18:22 **26:16:** Akar Mogomem 18:9-10

suegh, pura nguazim dapiagh atiatingiva inighiva akong mamaghira ikiam,
eghti men nirizir agorogem givaghan koghan.
17 Me ni bagh azirakar ighiar kam damuam:

"Ziar ekiam itir nguibar ekiam, ni bar ikufi!
Gumazamizir nguibar ekiar kamin itiba, fomira ongarimin ize,
Egha kurir aviriba ikia ongarim bar a gativagha,
ongarimin ingangarir kaba me faragha dagh ami.
Egha ongarir dadaribar boroghin nguibabar itir darazigh amizi,
me atiatia okam nighnigha digavir kuram gami.
Ezi datirighin ni ua ongarimin itir puvati.
Noki!
18 Datirighin dughiar kamra,
ni irigha gifa.
Ezi ongarimin boroghin itir darasi, inighava agoi,
ezi arighatizibar gumazamiziba atiatia,
pazava otozir arazir kamin aguaghfa.

19 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Tair, ki ni damighti ni pura ikiam, mati nguibar ekiar akaraghirezimin min, nin gumazamiziba puvatigham. Ki ongarir konir gavgavimin ni avaragham.
20 Ki nin amadaghti, ni Oveaghuezibar Nguibamin magiri gumazamizir bar fomira ikeziba ko ikiam. Ki ni damighti, ni nguazimin apengan magiri nguibar ekiar ki asighasighiziba ko zurara ikiam. Bizir kam bangin, gumazitam ua nin danganimin ikian kogham. Eghti ni ua nguazir kamin nguibar aghuitamin min otogham kogham.
21 Ki ni gasighasigh ni damighti, ni mati bizir kuramin min otogh gumazamizibar amuti me atiatingam. Gumazamiziba ni buriva, nin apighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

27

Tairin nguibar ekiam ikuvizi, Esekiel a bagha azi

1 Ikiavira Itir God kamagh na migei.
2 "O nguazir kamin gumazim, Tairin nguibar ekiam ikuvigham, kamaghin amizi, ni a bagh azirakar ighiam bangi.
3 Nguibar ekiar kam, ongarir dadarimin boroghin ikiava, gumazamizir ongarir miriabar itiba ko dagiaba bagha bizibagh iveza da amadir ingangaribagh ami. Ni a mikim suam, Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei:

"O Tair, ni uabi uan ganganir bar dirim migia a pirafi.
4 Nin ingarizir gumaziba, kurir dirimin min nin ingari,
ezi ongarir torim, a nin nguibar mitaghniamin min iti.
5 Me Hermonin Mighsiamin ghua painin temer aghuiba inigha kurir kamin ingari.
Me Lebanonin ruarimin ghua
sidan temer aghuim inigha, kurimin tughav itir guarir akinim asara.
6 Egha me Basanin nguazimin ghua temer okin aghuiba inigha an pulbar ingari.
Egha Saiprusin Arighatizimin ghua temer aghuiba inigha, kurimin ghuriamin ingari.

26:21: Akar Mogomem 18:21

Egha elefanin atariba inigha an ghuriam asingi.
7 Egha me Isipin kantrin ghua inir bar aghuir mam inigha kurimin duir inimin ingari.
Inir kam me digirir bar aghuiba tretin da isami.
Eghti kurim saghon mar iziti, gumazamiziba bar deragh an ganam.
Egha me Saiprusin Arighatizimin ghua
bluplan nir aghuiba ko, inir pighaghevir maba inigha kurimin da gui.
Eghti kurimin ingangarir gumaziba dar apengan dapiv ikiam.
8 Me Saidonin nguibar ekiam ko Arvatin nguibar ekiamin ghua,
pul damuamin gumaziba ini.
O Tair, nin ingangarir gumazir fofoziba itiba,
me nin kurimin suizir gumaziba.
9 Gebalin nguibamin gumazir aruaba, me kurimin ingarir fofozir gumaziba,
me ni ko arua, kurimin toriba apirir ingangarim gami.
Tairin nguibar ekiam, kurir kam a nin ababanim gami,
ezi nin fofoziba itir gumaziba, kurimin suizir gumazibar min ami.
Kantrin igharazibar kuriba bar ni bagha ize, egha dar ingarir gumaziba,
nin nguibar ekiamin aven ghua
nin biziba amadir dipenibar, dagiaba bagha ingangarir bizibagh ami.
10 Persian kantri ko Lidia ko Libia, men marasi, nin midorozir gumaziba.
Me uan oraba ko dapanir asuaba nin divazibar da gui.
Gumazir kaba nin akuragha misoghezi, ni ziar ekiam ini.
11 Arvatin nguibamin midorozir gumaziba nin divazir gavgavir mitiabagh isin, tuivav ikia apaniba bagha gari.
Ezi Gamatin midorozir gumaziba nin tauan ruaribagh isin ikia,
apaniba bagha gara iti.
Gumazir kaba uan oraba nin divazibar da guigha ni gamima,
nin ganganim bar dera.

12 “Ni kantri Spen ko bizibagh iveza da amadir dagiar ingangarim gami.
Ezi me ni da bizir bar aviriba iniasa,
silva ko ain ko bizir igharazir maba sara isa ivezimin min ni ganidi.
13 Ni kantri Grik ko, kantri Tubal ko, kantri Mesek ko bizibagh iveza da amadir dagiar ingangarim gamua,
dar ikarvazim bagh ingangarir gumazir kiniba ko bizir avirir me brasin ingariba isi.
14 Ni Togarman nguibar ekiamin gumazamiziba ko dagiaba bagha ingangaribagh ami.
Egha uan biziba uari ikarvagha uari ganiga,
me dama ingangarim damuamin hoziaba, ko hoziar mangi misoghamiba ko donkiba isi.
15 Dedanin gumazamiziba ni ko ikarvazir arazim gami,
ezi ongarimin miriabar itir gumazamiziba, ni ko ikarvazir arazim gamua,
elefanin atariba ko ebonin temer piziba ni ganiga ni da bizibagh ivesi.
16 Sirian gumazamiziba, ni ko biziba uari ikarvasi.
Me dagiar bluplan ivezim bar pin koziba ko, inir pighaghevir aghuiba ko, inir me tretin diribar isamiziba ko,
ongarimin dagiar bar aghuir pin koziba, ni ganiga,
nin bizir me ifongezibagh ivesi.
17 Juda ko Israelia ni ko biziba uari ikarvasi.

Me Minitɨn nguazimɨn itir azenibar aghuir wit ko, hani ko, olivɨn borem
ko, marasin ko, bizir igharaziba nɨ ganɨga,
nɨn bizir me ifongezibagh ivesi.*
18 Ezɨ Damaskusɨn gumazamiziba nɨ ko dagɨaba bagha ingangarim gamua,
egha wainɨn dɨpar me Helbonɨn nguibar ekiamɨn iniziba ko,
sipsipbar arɨzir me Saharɨn danganimɨn iniziba, isa nɨ ganɨdi.
19 Wedanɨn adarazi ko Grikba ko Usalian adarazi† dagɨaba bagha ingangarim
nɨ koma a gami.
Egha me ain ko, borer me temer igharagha garir mamɨn ingarizim ko,
ighurunir mughuriar aghuim zuiba, me da isa,
bizir avɨrir me nɨ da iniamibagh ivezasa bizir kaba inigha ize.
20 Ezɨ Dedanɨn gumazamiziba hoziabar satelɨn apengan arɨzir nir mɨtiaba
isa,
nɨn biziba bagha, nɨ ko ikarvazir arazim gami.
21 Ezɨ Arebian gumazamiziba ko kantri Kedarɨn gumazir dapaniba, nɨ ko
dagɨaba bagha ingara,
uan sipsipɨn nguziba ko sipsipɨn apuriba ko memeba,
nɨn biziba bagha, da isa nɨ ko ikarvazir arazim gami.
22 Ezɨ kantri Seba ko Raman nguibar ekiamɨn dagɨaba bagh ingangaribagh
amir gumaziba, nɨ ko ikarvazir arazim gami.
Me uan gol ko pauran mughuriar aghuim zuiba ko, ivezim bar pɨn kozɨ
dagɨaba isa,
nɨ ganigha, nɨ da bizibagh ivezasa.
23 Ezɨ Haranɨn nguibar ekiam ko, Kane ko Idenɨn gumaziba, ko kantri Seba
ko, Asur ko Kilmatɨn kantri, men gumazir dagɨaba bagha ingangarib-
agh amiba,
nɨ ko ikarvazir arazim gami.
24 Me ikarvazir arazim gamua, korotiar bar aghuiba ko, korotiar
pɨghagheviba ko, korotiar me tretɨn diribar isamiziba ko,
blanketɨn mɨtiar me ghuriabar ghuaribar, nedazir aghuariba itiba,
me da righa benibar da ikegha nɨ bagha da inigha ize.
Me bizir kaba nɨ danɨngigh, bizir nɨ da iniamibagh, ivezam.
25 Ezɨ kurir bar ekiaba, nɨn bizir avɨrir kaba, kantrin igharaziba bagha da
ateragharui.
Nɨ uabɨ, mati kurir bar ekiar mam, ongarir torimɨn bizir bar avɨrim ateri.

26 “Ezɨ nɨn pul gamir gumaziba nɨ inigha ongarir torimɨn zuima,
aruem anadi naghɨn amɨnim iza nɨ givarazɨ,
nɨ bar saghon mar ghua uabɨ gasɨghasɨki.
27 Ezɨ nɨn dagɨaba ko, dagɨaba bagha amadir bizir aghuiba ko, kurkazir biziba
ko, kurimɨn suirazir gumaziba ko, nɨn ingangarir gumaziba ko, nɨn
kurimɨn ingarir gumaziba ko, nɨn biziba amadir gumaziba ko, nɨn
mɨdorozir gumaziba ko, kurimɨn aruir gumaziba,
me bar kurimɨn itima, kurim ikuvizɨma, me bar ongarir torimɨn ovenge.
28 Ezɨ kurimɨn suizir gumaziba, pamtem tuavara deima men tuater ararem
otozɨ,
gumazamizir ongarir dadarimɨn itiba a baragha nɨghava agoi.

29 “Ezɨ kurir igharaziba, ongarim ategha dadarimɨn ghue.
Ezɨ kuribar suizir gumaziba, ko gumazir pul gamiba,

---

* **27:17:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgɨar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. † **27:19:** Hibrun akam deragha mɨgɨrɨgɨar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. **27:25:** Akar Mogomem 18:11-19

kuribar faghafiagha nguazimɨn tuifi.
30 Egha me bar puvɨra nɨ bagh aziava arai.
Egha me uan osɨmtɨzim akakagha,
nguazir mɨneziba isa uan dapanibav kɨra averenim gɨpoghposi.
31 Me nɨ bagha uan dapanir arɨzibar suigha da asiagharɨgha,
azirakar korotiar bɨbɨziba aghui.
Me nɨ bagha arava men navir averiaba bar ikufi.
32 Me nɨ bagha azirakar ighiam gamua ghaze,
'O Tair, nguibar ekiar igharazitam nɨ ikuvizɨ moghɨn garir puvatɨ.
Tair datɨrɨghɨn ongarir torimɨn aven nɨmɨra iti.'
33 Nɨ dagɨaba bagha ongarir torimɨn azenan amadir biziba, da kantriba bar dar ifongiaba agɨfa.
Atriviba, nɨn bizir nɨ amadiba bangɨn, biziba bar izɨfa.
34 Datɨrɨghɨn nɨ ikuvigha ongarir torir konimɨn aven iraghu.
Nɨn biziba ko gumazir nɨn ingariba, me bar nɨ ko ongarim giraghuegha gɨvagha puvatɨ.
35 Ongarir dadarimɨn itir gumazamiziba bar, nɨn biarim baregha dɨgavir kuram gami.
Men atriviba uaghan agoava atiati,
ezɨ atiatim me gami men guaba igharagha gari.
36 Nɨ bar ikuvigha gɨfa, egh ua ikian kogham.
Ezɨ nguazir kamɨn dagɨaba bagha ingarir gumazamiziba bar, akongɨva atiating ghuariaba su suam,
nguibar kam batozir bizim, uaghan ti e batogham."

28

God ghaze, Tairɨn atrivim ikuvigham

1 Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam kamaghɨn na mɨgei,
2 "O nguazir kamɨn gumazim, nɨ Tairɨn atrivim mɨkɨm suam:

"Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam kamaghɨn a mɨgei:
Nɨ puvɨra uabɨ fa, uabɨ mɨgɨa ghaze,
nɨ godɨn mam.
Nɨ ghaze, nɨ godɨn mamɨn mɨn atrivir dabirabim gaperaghav iti,
ezɨ ongarim nɨ ekɨaru.
Nɨ ghaze, nɨn nɨghnɨzim godɨn mamɨn nɨghnɨzim ko magh ghu.
Ezɨ puvatɨ! Nɨ pura nguazir kamɨn gumazir kɨnim!
Nɨ god puvatɨ.
3 Nɨ ghaze, nɨn fofozim bar ekevegha, Danielɨn fofozim gafira,
eghtɨ bizitam nɨn modoghan kogham.
4 Nɨn fofozim ko ingangaribar amuamin fofozim nɨ gamima,
nɨn gol ko silva bar avɨraseme.
5 Nɨ fofozir bar aghuir dagɨar ingangaribagh amiba ikia,
egha dagɨar avɨriba uam ada isi.
Egha uan dagɨar avɨrir kaba bagha uabɨ fa,
uan navir averiamɨn aven puvɨra ifaghati.

6 "Ezɨ datɨrɨghɨn, kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn nɨ mɨgei:
Nɨ ghaze, nɨ godɨn mamɨn mɨn fofozim iti.
7 Kamaghɨn amizɨma, kɨ apanir bar kurabar aku nɨ gasɨghasɨghsɨ izam.

28:2: Onger Akaba 9:20; Aisaia 14:13; 31:3; 2 Tesalonika 2:4

Eghtɨ nɨ fofozir ekiamɨn amodoghɨn amua inizir bizir aghuiba ko ziar
ekiam nɨ ganɨdir bizir diriba,
me bar adagh asɨghasigham.
8 Me bar nɨ gasɨghasigh ongarir torimra nɨ mɨsueghtɨ nɨ aremegh,
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn magɨram.
9 Me izɨ nɨ mɨsoghamin dughiamɨn, nɨ ti kamaghɨn me mɨkɨm suam, kɨ godɨn
mam.
Nɨ mɨsoghamin adarazi izɨtɨ, nɨ men guamɨn gumazir kɨnimɨn otogh
aremegh uam angamɨra ikian kogham.
Dughiar kamɨn nɨ fogh suam, nɨ pura nguazir kamɨn gumazir kɨnim!
Nɨ god puvatɨ.
10 Apanir azenan izezir kaba nɨ mɨsueghtɨ, nɨn ovevem bar ikuvigh,
egh mati gumazir mɨzɨrɨzir kɨnimɨn mɨn otogham.
Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, Akar Gavgavir kam anigha gɨfa.”

11 Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn na mɨgei:
12 “O nguazir kamɨn gumazim, nɨ mangɨ Tairɨn atrivim bagh azirakam
damu, a mɨkɨm suam:

“Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam kamaghɨn nɨ mɨgei:
Nɨ faragha gumazamiziba bar me gafiragha gumazir aghuimɨn oto.
Ezɨ nɨn fofozim bar ekevegha nɨ gamizɨ nɨn ganganiba bar dera.
13 Nɨ mati Idenɨn azenimɨn iti, kar Godɨn azenir aghuim.
Egha nɨ dagɨar guar avɨrir igharagha garir bar pɨn koziba uabɨn kurti.
Me golɨn diriba inigha dagɨabar suizir golɨn kurkazibar ingari.
Dagɨar kabar kara, rubi, topas, daimon, beril, kanilian, jaspa, sapaia, emeral
koma ganet.
Nɨ nguazimɨn otozir dughiamɨn, kɨ nɨ bagha dagɨar kaba bar dar ingari.
14 Kɨ kagh enselɨn bar gavgavim, isa nɨ geghuvasav anetɨ.
Nɨ nan mɨghsɨamɨn ikia dagɨar aghuir taghtazir kabagh isɨn arui.
15 Kɨ nɨn ingarizɨ, nɨ otozir dughiamɨn, nɨn araziba bar dera.
Egha iza datɨrɨkɨn, nɨ arazir kurabagh amua nan damazimɨn osɨmtɨzim
iti.
16 Nɨ zurara bizibagh iveza da amadi.
Ezɨ bizir kam nɨ gamima, nɨ akamadariba ko arazir kurabagh ami.
Ezɨ kɨ uan Mɨghsɨamɨn, bizir mɨzɨrɨzir kɨnimɨn mɨn nɨ batosi.
Ezɨ enselɨn bar gavgavir kɨ nɨ geghuvasava atɨzim dɨkavigha,
dagɨar aghuir taghtazir kabar tongɨn nɨ inigha da ategha mar ghu.
17 Nɨ ganganir bar aghuim gamua, uabɨ uabɨ fe.
Egha fofozir aghuim ikia ghaze,
fofozir kam ziar ekiam ko gavgavim nɨ danɨngam.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ nɨ kavkɨnizɨ nɨ nguazim girɨ.
Kɨ nɨ isɨ azenara atrivir igharazibar damazim datɨghtɨ, me nɨn irɨrim
deragh an ganam.

18 “Nɨ bizibagh iveza da amaga, arazir kurar avɨribagh amua,
nan ziam fer danganibagh amizɨ, da bar mɨze.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ nɨn nguibar ekiam avim a gatɨzɨ,
a ısia ghua nguazir kɨnim oto.
Ezɨ gumazamizir nɨn gariba, nɨ men damazimɨn averenimɨn oto.
19 Ezɨ nɨ bar ikuvigha gɨfa.
Egh ua nguazir kamɨn ikian kogham.
Gumazamiziba bar moghɨra, nɨ batozir arazir kamɨn biarim baregha,

puvɨra aguava atiatia dɨgavir kuram gami.”

God ghaze, Saidonɨn nguibar ekiam ikuvigham

20 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn na mɨgei:
21 “O nguazir kamɨn gumazim, nɨ Saidonɨn nguibar ekiamɨn ganɨva, a ikuvighsɨ a mɨkɨm:

22 “Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn ia mɨgei.
O Saidonia, kɨ ian apanim gami.
Kɨ ian tongɨn uan gavgavim ian akagham,
eghtɨ gumazamiziba nan ziar ekiam fam.
Kɨ ian arazir kuraba tuisɨgh ivezir kuram ia danɨngam.
Egh uan ziar bar zuezim ian akagham.
Eghtɨ ia kamaghɨn fogh suam, kɨ Ikiavɨra Itir God.
23 Kɨ arɨmariar kuraba ia bagh da amangam.
Egh apanibar amangightɨ me bar tintinimɨn izɨ ia ekɨarugh,
egh ian gumazamizibav soghɨrarɨgham.
Egh ghuzim damightɨ, a ian tuavibar emɨram.
Eghtɨ ia kamaghɨn fogh suam,
kɨ Ikiavɨra Itir God.”

God deraghvɨra Israelia damuam

24 “Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨgei: Israelɨn ikɨzimɨn boroghɨn itir kantrin igharaziba, men apanim gamua dɨbovir akar kurabar me mɨgei, mati benir atariba ko dɨkoniba gumazimɨn mɨkarzim mɨtifi. Egh me gɨn uam arazir kam damuan kogham. Eghtɨ dughiar kamɨn, Israelia deragh na gɨfogh suam, kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam.
25 “Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨgei, kɨ Israelɨn ikɨzir kɨ aghamsɨgha tintinibar kantrin igharazibar amangizibar tongɨn ua me inigh, me akuvagh me inigh izam. Eghtɨ kantriba bar Israelian gantɨ, kɨ uan zuezir arazim isɨ men akagham. Eghtɨ Israelɨn gumazamiziba ua uan nguazimra ikiam. Kar nguazir kɨ uan ingangarir gumazim Jekop ganɨngizim.
26 Me nguazir kamɨn deravɨra ikɨ, egh dɨpenibar ingarɨva wainɨn azeniba oparam. Men boroghɨn itir gumazamizir men apanim gamua dɨbovir akar kurabar me mɨgeiba, kɨ ivezir kuram me danɨngam. Eghtɨ Israelia, deravɨra ikiam. Eghtɨ me kamaghɨn fogh suam, kɨ Ikiavɨra Itir God, men God.”

29

God ghaze, Isipɨn kantri ikuvigham

1 E kalabuziabar mɨn itima, azenir namba 10ɨn, an iakɨnir namba 10ɨn, an namba 12ɨn aruemɨn, Ikiavɨra Itir God kamaghɨn na mɨgei:
2 “O nguazir kamɨn gumazim, nɨ Isipɨn atrivimɨn ganɨva, a ko Isipia bar ikuvighsɨ a mɨkɨm.
3 Nɨ kamaghɨn a mɨkɨm suam:

“Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn Isipɨn atrivimɨn mɨgɨa ghaze,
Kɨ nɨn apanim gami.
Nɨ mati, goar bar dafar Isipɨn dɨpabar itim.
Nɨ ghaze, Nailɨn Fanem, nɨ ua bagha an ingarizɨ a nɨn bizimra.
4 Kɨ akezir taba isɨ nɨn aghozimningɨn guraghɨva,

28:20: Joel 3:4-8; Sekaraia 9:1-2; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 **29:1:** Aisaia 19:1-25; Jeremaia 46:2-26 **29:4:** 2 Atriviba 19:28; Esekiel 38:4

osirir dipamin itibar amighti, da nin naziabar puegham.
Egh ni ko osirir nin naziabar pueghav itiba saram ekuigh,
azenim mikinigham.
5 Ki ni ko osirir kaba isi dipaba puvatizir nguazim mikinigham.
Eghti nin kuam, me nguazim gikuigh anefaghan kogham,
a pura nguazim girighiv ikiam.
Ki daghemin min a isi kuaraziba ko asizir atiabar aningighti,
da nin kuam amam.
6 Eghti Isipin gumazamiziba bar fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.
Ni fo, Israelia akurvazim bagha Isipia ian gari.
Israelia ghaze, ni mati, men asadivir aghorir gavgavim.
Ezi puvati.
7 Me daruasa nin suirazi, ni dipirigha,
men dipizibagh amizi da mizazir kuram ini.
Me nin suirazi, ni mati ighurunir kinimin min dipirizi,
men sueba amirazi, me ira uan ogaba amiki.

8 "Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki apaniba inighti me midorozir sababa inigh iziva ia ekiarugh nin gumazamiziba ko asiziba bar me misoghirarigham.
9 Eghti Isipin kantri, a ikuvigh nguazir kinir biziba puvatizimin min ikiam. Eghti ia kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
"Atrivim, ni ghaze, Nailin Fanem, ni ua bagha an ingarizi a nin bizimra.
10 Kamaghin amizi, ki ni ko nin Nailin Fanemin apanim damuam. Ki Isipin nguazim bar a damighti a nguazir kinimin ikiam. Ki notin amadaghan Mikdolin nguibar ekiamin ikegh mangi sautin amadaghan Aswanin nguibar ekiamin mangi Itiopian nguazir mitaghniamin tugham.
11 Eghti 40plan azenibar, gumazitam o asizitam an ikiva, a daruan kogham.
12 Ki Kantri Isip gasighasighti, a bar ikuvigh nguazir kamin kantrin ikuviziba, bar dagh afiragham. Eghti 40plan azenibar, Isipin nguibar ekiaba bar ikuvigh, nguibar ekiar igharazir ikuvizibagh afiragham. Ki Isipia damighti, me mati nguaziba puvatizi moghin mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiam.
13 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: 40plan azeniba givaghti, Isipian aghamsigha tintinibar kantrin igharazibar itiba, ki ua me inigh izam.
14 Egh me ateghti me Isipin kantrin sautin amadagham ikiam, kar guizin men ovavibar danganimra. Me kagh ikiti, men kantri gavgaviba puvatigham.
15 Eghti men kantri pura bizir kinimin min otogham. Eghti me uam kantrin igharazibagh ativan kogham. Ki me damighti me ziaba puvatigh, fomira kantrin igharazibagh ativazi moghin gavgaviba puvatigham.
16 Eghti Israelin ikizim uam akurvazim bagh Isipian azangsighan kogham. Isip ikuvizir eghaghanim Israelia damuti, me fogh suam, me arazir kuram gami. Egh Israelia ua kamaghin fogh suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam."

Atrivim Nebukatnesar Isip abiragham

17 E kalabusin itima, azenir namba 27in, an iakinir faraghavira itimin, an aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God na migia ghaze,

---

29:6: Aisaia 36:6 **29:16:** Aisaia 30:2-3; 36:4-6

18 “O nguazir kamin gumazim, Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan
midorozir gumaziba ko iza Tairin nguibar ekiam misoghavira iti. A uan
midorozir gumazibagh amizi, me misoghamin bizir osimtiziba ateri. Egha
bizir kam bangin men dapanariziba asiaghirezi men dipizir iniba bar
dizaghire. Ezi atrivim ko an midorozir gumaziba pura mizaziba inigha, uari
bagha Tairian bizitam inizir puvati.
19 Ezi datirikin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ki Isipin
nguazim isi Atrivim Nebukatnesar daningam. Eghti a Isip gasighasigh, an
dagiaba ko bizir aghuiba bar da isi uan midorozir gumaziba uan ivezimin
min da inigh mangigham.
20 Ki an ingangaribar ivezimin min Isipin nguazim isi a daningam.
Guizbangira, an midorozir gumaziba na bagha ingari. Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin mikeme.
21 “Bizir kam otoghamin dughiamin, ki Israelin ikizim damighti me ua
gavgavigham. Eghti Esekiel, ki nin amamangatighti ni men tongin mikimti,
me bar ni baragham. Egh me kamaghin bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

30

Ikiavira Itir God Isip gasighasigham

1 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,
2 “O nguazir kamin gumazim, ni nan akaba inigh dar gun mikim:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
Iavzika!
Dughiar kuram a izi.
3 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira ize.
Kar dughiar God gumazamizibagh asighasighamim.
Dughiar kamin, overiamin ghuariar ekiaba otivighti,
God kantribar araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam.
4 Dughiar kamin apaniba izi Isipia misogham.
Eghti Itiopiaba osimtizir ekiam iniam.
Eghti Isipin gumazamizir avirim arighiram.
Apaniba bar a gasighasigh anekararighti a ikuvigh ikiti,
me an itir bizir aghuiba bar da inigh mangegham.

5 “Midorozimin aven,
Itiopian gumazamiziba ko,
Putin gumazamiziba ko,
Lidian gumazamiziba ko,
Libian gumazamiziba ko,
nan gumazamiziba
uaghan arimighiregham.

6 “Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:
Gumazir manaba Isipian akurvagha me bagha misosi, me bar arimighiregham.
Egh notin amadaghan Mikdolin nguibamin ikegh mangi,
Sautin amadaghan Aswanin nguibamin tugham.
Eghti Isipin midorozir gumazir gavgavir ikia uari feba, me bar arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
7 Isipin nguazim bar ikuvighiva,
kantrin igharazibar nguazir ikuviziba bar dagh afiragham.

Eghtɨ an nguibar ekiaba bar akarɨghiregh ikɨ,
kantrin igharazibar nguibar ekiar ikuviziba bar dagh afiragham.
8 Kɨ avim Isip datɨghtɨ a isitɨ,
gumazir an akuragha a bagha mɨsoziba arɨghiregham.
Eghtɨ Isipia kamaghɨn fogh suam, kɨ Ikiavɨra Itir God.

9 "Dughiar kamɨn, Itiopiaba deravɨram apiagha ghaze,
bizir kuratam me bativan kogham.
Eghtɨ Isip ikuvightɨma, kɨ gumazitaba amadaghtɨ
me kuriba inigh mangɨ Itiopiabav kɨm suam,
Isip bar ikuvigha gɨfa.
Eghtɨ Itiopiaba bar atiatigh dɨgavir kuram damigham.
Ia ikiangsɨzir akam baragh! Dughiar kurar kam, bar roghɨra izi!

10 "Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨgei:
Kɨ Babilonian Atrivim Nebukatnesar amamangatɨghtɨ,
a Isipɨn gumazamizir avɨriba agɨvagham.
11 A uan mɨdorozir gumazir bar kuraba ko izɨva Isipɨn nguazim bar a gasɨghasigham.
Me izɨ uan mɨdorozir sababar Isipia mɨsoghɨrarightɨ,
Isipɨn nguazim gumazir kuaba bar a gizɨvagham.
12 Kɨ Nailɨn Fanem damightɨ a dakegham.
Egh Isip isɨ gumazir arazir bar kurabagh amibar dafarim datɨgham.
Egh kɨ azenan izezir gumazamizibar amamangatɨghtɨ,
me izɨ nguazim ko a gisɨn itir biziba bar dagh asɨghasigham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨkeme.

13 "Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨgei:
Kɨ Isipɨn kantrin nguibar ekiam Memfis, an marvir guaba ko aseba bar adagh asɨghasigham.
Eghtɨ tam ua Isipɨn atrivimɨn ikian kogham.
Egh kɨ gumazamiziba bar me damightɨ me bar atiatigham.
14 Kɨ Isipɨn sautɨn amadaghan itir nguibar ekiam Patros damightɨ, biziba bar an puvatɨgham.
Egh notɨn amadaghan nguibar ekiam Soan, avim a datɨghtɨ a isigham.
Egh kɨ nguibar ekiam Tebes, an gumazamiziba tuisɨgh ivezir kuram a danɨngam.
15 Pelusiumɨn nguibar ekiam, a Isipɨn nguibar ekiar bar gavgavim,
kɨ uan anɨngagharim a gingegh a damightɨ,
an gumazamiziba osɨmtɨziba ini maburan mɨzaziba ateram.
Egh Tebesɨn nguibar ekiam,
kɨ an gumazamizir avɨrim bar me gasɨghasigham.
16 Kɨ Isip avim a datɨgham.
Eghtɨ nguibar ekiam Pelusium, maburan osɨmtɨziba ko mɨzaziba iniam.
Eghtɨ apaniba Tebesɨn nguibar ekiamɨn dɨvaziba akararigham.
Eghtɨ Memfisɨn nguibar ekiam, apaniba dughiabar zuraram an izɨvɨra ikɨtɨ,
an nguibar ekiam aperiam a batogham.
17 Eghtɨ Heliopolisɨn nguibar ekiam, ko Bubastisɨn nguibar ekiam, aningɨn gumazir igiaba mɨdorozimɨn arɨghiregham,
eghtɨ aningɨn gumazamizir igharaziba, apaniba me inigh mangɨ
kantrin igharazimɨn me kalabuziabar mɨn me arɨgham.

30:12: Aisaia 19:4-6

18 Isipia faragha uan gavgaviba bagha bar akongegha uari fe.
Eghti ki bar Isipin gavgaviba abiragham.
Eghti mitarmer kuram,
Tapanesin nguibar ekiam avaragham.
Overiamin ghuariar pizir tam Isip avaraghti,
apaniba an gumazamiziba bar me inigh kalabuziabar min me arigham.
19 Ki Isipian arazir kuraba tuisigh ivezir kuram isi me daningighti,
me fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

Isipin atrivimin gavgavim gifa

20 E kalabuziabar min itima, namba 11in azenimin, an faragha zuir iakinimin, namba 7in aruemin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
21 "O nguazir kamin gumazim, ki Isipin atrivimin gavgavim abira, mati ki an agharim misogha anepiri. Ezi tav an agharim noghezir puvati, eghti a ua deragh gavgavighti, a ua midorozir sabamin suigham.
22 Datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki Isipin atrivimin apanim gami. Egh ki an agharimning uaghara aning misogh aning apirigham. Eghti an agharir aghuim ko agharir dipiriaghirizim suirazir midorozir sabam ateghti a irigham.
23 Egh ki Isipia batuegh me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham.
24 Eghti ki Babilonian atrivimin agharimning damighti aning gavgavigham. Ki uan midorozir sabam an dafarim datigham. Ki Isipin atrivimin agharimning apirighti, a mizazir bar ekiam iniam. Egh Babilonin atrivimin damazimin mati gumazim aremeghasava amua bar puvira tuava arai.
25 Guizbangira, ki Isipin atrivim damighti a gavgaviba puvatigham. Egh ki Babilonian atrivim damighti a gavgavigham. Ki uan midorozir sabam isi a danighti, a Isipian akaghti me bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
26 Egh ki Isipia batuegh me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

31

God ghaze, Isipian atrivim mati temer sida

1 E kalabuzibar min itima, azenir namba 11in, an iakinir namba 3in, an aruer bar faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni Isipian atrivim ko an gumazamizir aviriba me mikim suam:

"Ia Isipia gavgavir bar ekiam iti.
Bizir manamra, ia an min gavgafi?
3 Ia Asirian kantri ginighnigh, a fomira tugha bar gavgavigha iti,
mati Lebanonin kantrin itir temer sida ruaragha tughav ikia,
aguar diriba ikia dughuazir aghuim isa ruarim ganidi.
Egha bar ruaragha ghuanaga overiamin ghuariabar suiragha iti.
4 Dipar aviriba nguazimin aven ikia temer kam gamizi
an aghua ruara.
Ezi dipar emimirir mam nguazimin aven ikia, dipam temer sida ganidima
an aghua bar ekefe.
Ezi dipar isin emirim ivemara ghua temer kamin povim boroghin ghua,
uaghan ruarimin itir temer igharazir tintinibar itiba bar dar zui.
5 Dipar emimirir zurara itir kam bangin, temer kam deraghaviram aghua bar
ruaragha

ruarimin temer igharaziba bar dagh afira.
Ezi an aguaba aghua bar ekevegha ruari.
6 Ezi kuarazir guar igharagha garir avirim an aguabar mikonibagh ami.
Ezi asizir atiaba iza an apebamin oti.
Ezi kantrin gavgavibar gumazamiziba,
temer gavgavir kamin dughuazimin apengan avughsa iti.
7 Temer kam, aguar bar ruariba ikiava, an ruarimin ganganim bar dera.
Ezi an biba nguazimin aven bar iraghuezi a dipar aviriba isi.
8 Godin azenim Idenin aven, temer sidan tam a ko magh garir puvati.
An ganganim bar dera.
Ezi temer guar igharaziba,
an min aguar ruariba itir puvati.
9 Ki Ikiavira Itir God, ki temer kam gamizi,
an ganganim bar deragha aguar bar aviriba iti.
Ezi Idenin azenimin itir temeba,
da an gara an min otivasa.

10 "Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Temer kam bar ruaragha ghuariabar suiragha, uabi fa ghaze, bizir tizitam na batogham?
11 Kamaghin amizi, ki an aghuagha, a isa kantrin igharazibar atrivimin agharim gati. Ezi atrivir kam temer kamin arazir kuram bangin ivezir kuram a ganingi. Ezi ki uabi a makunigha gifa.
12 Kantrin kurar igharazibar adarazi iza, an okegha anetaghizi, a irighav iti. Ezi an aguaba tintinibar mighsiaba ko danganir zaribar ire. Kantrin igharazibar gumazamizir an aguabar dughuazibar apengan itiba, anetegha igharagha ghue.
13 Eghti kuaraziba izi temer irizir kam gisin dapiam, eghti asizir atiaba izi an aguabagh isin daruam.
14 Kamaghin amizi, datirighin ikegh mangiva temer deravira dipam isava aghuir ruaribagh amiba, ua puvatigham. Temeba bar arighiram, mati gumazamiziba ariaghira ghua Oveaghuezibar Nguibamin iti.

15 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Temer kam, Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir dughiamin, ki nguazimin apengan itir dipabagh amizi, da azir akam gamua bar anevara. Ki dipabar anogoroghezi, da uam emirir puvati. Ki mitarmem gamizi, a Lebanonin Mighsiaba avarazi, da temer kam bagha azi. Ezi ki ruarir ekiamin temeba bar dagh amizi, da misingi.
16 Ki temer kam, mozim magiramin temer igharaziba sara, da isi Oveaghuezibar Nguibamin me akunamin dughiamin, dar iririmin tingagharim, kantriba bar a bareghiva akongam. Eghti Idenin azenimin temeba ko Lebanonin temer bar aghuiba ko, temer igharazir deravira dipam isiba, me an iririm baregh bar akongegham.
17 Gumazamizir an dughuazimin apengan ikeziba, kar kantrin an akurvaghiziba, me a ko Oveaghuezibar Nguibamin mangi apaniba faragha midorozir sabamin misoghezir gumaziba ko ikiam.
18 "Isipin atrivim, ni ko nin gumazamizir avirim, ia mati temer kam, nguazir kamin ikia bar ruaragha gavgafi. Ezi Idenin azenimin aven temetam nin min ruaragha gavgavizir puvati. Ezi datirighin, me ni okeghti ni iri, mati Idenin ikezi temeba bar ariaghire. Ni Oveaghuezibar Nguibamin mangi, God

31:8: Jenesis 2:9

gifozir puvatiziba ko midorozimin aven ariaghirezir darazi ko ikiam. Arazir kaba, da Isipin atrivim ko an gumazamizir avirim bativam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

32

Isipin atrivim ikuvigham

1 E kalabuziabar min itima, namba 12in azenim otozi, an iakinir namba
12in, an aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei:
2 “O nguazir kamin gumazim, ni Isipin atrivim bagh azirakar ighiar kam
bangiva a mikim suam:

“Atrivim, ni uabi migia ghaze,
ni mati laionin mam kantribar tongin iti.
Ezi puvati, ni goar ekiar mamin min ongarim abighava arui.
Ni fanebagh aruima nin dagariba dipaba ditima da kovakova nedi.
3 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei:
Ki ikizir igharazibar gumazamizir aviriba inigh izi me akuvagh men damazimin,
ki uan iver ekiam ni mikinigh ni gekuigh azenim mikinigham.
4 Egh ki ni isi nguazimin azenara ni akunigham.
Eghti kuarazir pin mighagha aruiba ko nguazir kamin asizir atiaba izi,
ni ami bar izevegham.
5 Ki nin asizir nataba mighsiabav kinigh,
egh nin asizir nar ikuviba isi,
danganir zaribav kinighti, danganir zariba bar izevegham.
6 Ki nin ghuzim ingeghti, a danganiba bar dar emir mangam.
Egh fanebagh izevegh mighsiaba avegham.
7 Ki ni gasighasighamin dughiamin,
ki overiam avaragh mikovezibar angazangariba amungegham.
Egh overiamin ghuariabar amighti da aruer angazangarim apazaghti a isiraghan kogham.
Eghti iakinim uaghan isiraghan kogham.
8 Guizbangira, ki overiamin angazangariba bar ada mungegham.
Eghti nin kantri bar mitarmegham. Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin mikeme.

9 “Ki ia amadaghti ia kantrin ia fozir puvatizibar mangi
dar aven kalabuziabar min ikiam.
Eghti ikizir igharazibar gumazamizir avirim,
ki ni gasighasighizir biarir kam baregh bar atiatigham.
10 Ki ni gamizir bizir kam, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amighti,
me digavir kuram damigham.
Men atriviba ian biarim baregh atiatigham.
Ki uan midorozir sabamin ni gasighasighti,
atriviba ko men gumazamiziba bizir kamin ganigh,
puvira atiatingiva nighiva akongam.
Egh me vaghvagh uarigh nighnigh kamaghin mikim suam,
God ti arazir kamra uaghan e damigham.

11 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Isipin atrivim migia ghaze:
Babilonin atrivim uan midorozir sabamin ni misoghsi izam.

32:7: Aisaia 13:10; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Akar Mogomem 6:12-13; 8:12

12 Ki kantrin kurar kabar midorozir gumazir bar gavgaviba amangighti,
me izi uan midorozir sababar nin gumazamizir avirim bar me
misoghirarigham.
Egh me bizir aghuir, ia Isipia da bagha uan ziaba fa bar akongeziba,
me bar dagh asighasigham.
13 Eghti nin bulmakaun dipar aviriba itir danganibar ikiava apiba,
ki bar adav soghirarigham.
Eghti bulmakauba ko gumazamiziba ua iki dipaba dikan kogham.
Egh dar amuti da nengan kogham.
14 Ki ian dipabar amighti da dikirigh,
olivin boremin min amiraghvira emir mangam.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki mikemes.
15 Ki Isipin nguazim gasighasighti a ikuvigh nguazir kinimin min ikiam.
Egh ki uaghan gumazamiziba ko bizir an aven itibagh asighasigham.
Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
16 Eghti kantrin igharazibar amiziba, Isipin kantri ko an itir gumazamizir
avirim bagh azirakar ighiar kam bangam.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, Ki mikemegha gifa.”

Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itiba

17 E kalabuziabar min itima, azenir namba 12in, an akinir faragha zuimin,
aruer namba 15in, Ikiavira Itir God, kamaghin na migei:

18 “O nguazir kamin gumazim,
ni Isipin gumazamizir avirir kam bagh azi.
Egh ni me amadaghti,
me mangi kantrin gavgavir igharazibar gumazamiziba ko, Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin magiri.
19 Ni kamaghin Isipian mikim suam,
ia ghaze, ia ti bar deragha gumazamizir igharazibagh afira? Bar puvati.
Ia magiri gumazir Oveaghuezibar Nguibamin,
God gifozir puvatizir gumazamiziba, me ko ikiva avughsi.

20 “Isipia gumazamizir midorozir sabamin ariaghirezibar tongin, me
arimighiram. Ki me isa apanibar dafarim gati, ezi me Isipin gumazamizir
avirim misoghasava ami.
21 Eghti Oveaghuezibar Nguibamin aven, gumazir faragha midorozimin
ziar ekiaba ikeziba, Isipia ko Isipin akuragha misoghezir darazi mikim suam:
kar Gumazir God gifozir puvatiziba, me midorozir sabamin ariaghiregha
izaghira Oveaghuezibar Nguibam gireghav iti.
22 “Asirian kantri uaghan Nguibar kamin iti, ezi an midorozir gumaz-
ibar moziba uaghan iti. Apaniba midorozimin aven bar moghira me
misuaghariki.
23 Ezi men kuaba afir moziba, Oveaghuezibar Nguibamin saghuiamin itir
danganim iti. Ezi Asirian kantrin mozim uabi, an midorozir gumazibar moz-
iba an okarizi, a men torimin iti. Asiriaba faragha angamira itir dughiamin,
me gumazamizibagh amizi, me puvirama aguava atiati.
24-25 “Kantri Elam, ko an midorozir gumaziba bar moghira midorozimin
ariaghire. Ezi an midorozir gumazibar moziba bar an mozim okarizi, a
tongira iti. Elamia God gifozir puvatigha, me angamira ikiavira ikia gumaza-
mizir avirim gamizi, me aguava atiati. Me datirighin uaghira Oveaghuezibar
Nguibamin ikia, gumazir aremezibar tongin ireghav ikia bar aghumsiki.

26 “Kantri Mesek ko kantri Tubal, ko aningin midorozir gumazir avirim
uaghan danganir kamin iti. Ezi aningin midorozir gumazibar moziba bar
aningin mozimning okarizi, aning tongira iti. Kantrin kamningin gumaziba
God gifozir puvatigha, midorozimin aven bar ariaghire. Aning angamira
ikiavira itir dughiamin, aning kantrin aviribar gumazamizibagh amizi me
aguava atiati.
27 Me nguibar kamningin midorozir gumazir kaba, mozibagh arigha
gumazir onganarazibagh amibar min pura me afi. Me fomira midorozir
gumaziba mozibagh arizir arazibar gin ghua me afir puvati. Me men arazir
kurar me fomiram amizibar gin ghua, men midorozir sababa men dapani-
bar aghonegha, men oraba men agharibagh isin ariki, ezi me Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuaghiri. Mesek ko Tubal angamira itir
dughiamin, aning gumazamizir bar avirim atiatim me ganingi. Kamaghin
amizi, aningin arazir kurabar osimtizim aningin ikiavira itima aning areme.
28 “Eghti kantri Isip uaghan ikuvigh mangi, apaniba midorozimin
misuagharighizir gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba, me God gifozir
puvati.
29 “Ezi kantri Idom uaghan Oveaghuezibar Nguibamin iti. A uan atriviba
ko gumazir dapaniba ko iti. Fomira Idomia midorozir gumazir bar gavgav-
ibar min ike. Egha datirighin, me ariaghiregha ghua apaniba midorozimin
misoagharighizi gumaziba ko iti. Gumazir kaba God gifozir puvati.
30 “Ezi notin amadaghan itir atriviba uaghan bar danganir kamin iti.
Ezi Saidonia me ko iti. Idomia fomira bar gavgavigha gumazamizir
aviriba atiatim me ganidi. Egha datirighin me ariaghiregha, ghua gumazir
igharazir apaniba midorozimin aven misoagharighiziba ko iti. Gumaza-
mizir kaba God gifozir puvati. Egha me gumazamizir faragha Oveaghuez-
ibar Nguibamin itiba ko, virara ivezir kurar magh garim inigha, men min
bar aghumsiki.
31 “Isipin atrivim, danganir kamin izegh gantima, gumazir igharazir
aremeziba danganir kamin ikiam. Eghti a navim deragham, egh uan
midorozir gumazir avirir ovengeziba bagh bar aghumsighan kogham. Kar
an midorozir gumazir apaniba misogheziba. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin mikeme.
32 Ki uabi Isipin atrivim gamizi, a uan midorozir gumaziba ko gumaza-
mizir avirim atiatim me ganingi. Ezi datirighin, apaniba midorozimin
an midorozir gumazir avirim misoghirarighti, me mangi Oveaghuezibar
Nguibamin iki apaniba midorozimin misuagharighizir gumazibar tongin
ikiam. Gumazir kaba me God gifozir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin mikemegha gifa.”

God Israelia damighti me ua deraghvira ikiasa, Esekiel akam akuri

33

(Sapta 33--37)

God Israelia geghuv men ganamin gumazimin min ikiasa, Esekiel amisefe (Esekiel 3:16-21)

1 Ikiavira Itir God na migia ghaze:
2 “O nguazir kamin gumazim, ni uan gumazamizibav kim suam: Ki
apaniba amadaghti, me kantrin tamin mangiti, kantrin kamin gumazamiz-
iba ti uan tav amiseveghti, a men nguazir mitaghniam geghuv an ganamin
gumazimin otogham.

3 A ganti, apaniba iziti, a gumazamiziba fofoghsi sigham giviam.
4 Eghti gumazitam sighamin ikiangsizir ararem bareghiva, ari mangi uabi
mongan aghuaghti, apaniba iziva a misueghti an aremegham. Eghti an
ovevemin osimtizim, a uabi a iniam.
5 Eghti gumazir kam sighamin ikiangsizim baregh aran aghuaghti,
apaniba mar a misueghti an aremegh, kar an osimtizimin an areme.
Guizbangira, a ti oregha ara ghua modogha, ti osimtizim batoghan koghai.
6 Eghti eghuvir gumazitam apanibar ganti me iziti, a ikiangsizim damu
sigham giveraghan koghti, apaniba izi gumazibav soghti me arighiregham.
Eghti gumazamizir uan arazir kuraba akirizir puvatigha ariaghire, kar men
osimtizim puvati. Kar eghuvir gumazir kamin osimtizim, a ikiangsizim me
ganingizir puvati.
7 "Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazim, ki Israelin ikizim geghuvasa
ni amisefe. Ikiangsizir akar ki ni daningamiba, ni oragh me mikim.
8 Ki gumazitamin ganti an arazir kuratam damuti, ki suam, an aremegham.
Eghti ni ikiangsizim a daning a mikim suam, a uan navim giragh arazir kurar
kaba atakigh. Ni a mikiman aghuaghti, an arazir kuraba kamaghira ikiti an
aremegham. Eghti nan damazimin, an osimtizimin ghuzim nin dafarimin
ikiam.
9 Eghti ni ikiangsizir akam arazir kuram gamir gumazim mikemeghti, a
uan arazir kuraba ataghiraghan aghuaghti, an arazir kurar kam an iki a
gasighasighti an aremegham. Eghti ni bizir kamin osimtizim puvatigham,
egh ni ovengan kogham."

Ikiavira Itir God, arazir kurabagh amir gumazamiziba aremeghan an aghua

10 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, "O nguazir kamin gumazim, ni nan
akamin gun Israelin ikizim mikim suam: Ia ghaze, e akiriba God gasaragha
arazir kurar aviribagh amigha bar oseme, egha da bagha aghariba guni. E
manmaghin angamira ikiam?
11 Ni me mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira
ikia mamaghira ikia, egha ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Arazir
kurabagh amir gumazamiziba ariaghirima, nan navim derazir puvati. Ki
kamaghsua, me arazir kuraba ategh angamira ikiasa ki ifonge. O Israelin
ikizim, ia oragh! Arazir kurar ia amiba, ia da atakigh, egh ua na bagh izi. Ia
tizim bagha ovengasa?
12 "Ezi datirighin, nguazir kamin gumazim, ni Israelia mikim suam, gu-
mazir aghuim arazir kuram gami, an arazir aghuir a faragha amiziba
an akuraghan kogham. Eghti arazir kurabagh amir gumazim uan arazir
kuraba ateghti, ki a gasighasighan kogham. Eghti gumazir aghuitam arazir
kurabar amuam, egh an arazir aghuir a faragha amizibagh nighnigh, da
bangin nan damazimin deraghvira ikian kogham. Bar puvati.
13 Ki gumazir aghuibav gia ghaze, me deraghvira ikiam. Eghti gumazitam
nighnigh suam, an arazir aghuir an amiziba an akuraghti a deravira ikiam,
egh arazir aghuiba ategh arazir kurabar amuam, eghti ki an arazir aghuir
a fomirama amizibagh nighnighan kogham. Bar puvati. A datirighin uan
arazir kuraba bangin an aremegham.

33:4: Ua Me Ini 9:19-21; Hibru 11:7 **33:6:** Aisaia 56:10-11; Esekiel 3:18; 18:20; 18:24 **33:7:** Jeremaia 1:17; 26:2; Esekiel 3:17; Aposel 5:20 **33:9:** Esekiel 3:19-21; Aposel 13:40-41; 13:46 **33:11:** 2 Samuel 14:14; Esekiel 18:23; 18:31; 2 Pita 3:9 **33:13:** Esekiel 3:20; 18:24

14 Egh ki gumazir kuraba me mikim suam, ia aremegham. Eghti gumazir
arazir kuram gamim, an akirim ragh uan arazir kurabagh asaragh, egh
arazir aghuibar amuam,
15 an aremeghan kogham. Egh a uan namakam da ikarvaghamin aba-
banimin min inizir bizim, a uam a daningam. Egh an okemezir biziba a ua
dar aningam. Egh an arazir ki ifongezir ikirimirir aghuim anidibar gintigh
aremeghan kogham, an angamira ikiam.
16 An arazir aghuibar gintighti, kamaghin ki an arazir kuraba gin
amadaghti an angamira ikiam.
17 "Ezi nin gumazamiziba ghaze, arazir Ekiam amizir kam derazir puvati.
Bar puvati. Men arazir me amibara derazir puvati.
18 Eghti arazir aghuibagh amir gumazim, uan arazir aghuiba ategh arazir
kurabar amu, egh da bangin ovegham.
19 Eghti arazir kurabagh amir gumazim arazir kuraba ategh arazir
aghuibar amu, egh da bangin angamira ikiam.
20 Ezi Israelin ikizim, ia ghaze, arazir Ekiam amir kam a derazir puvati. Ki
gin ia amir arazibara, da bagh vaghvagh ia tuisigham."

Jerusalemin nguibar ekiam ikufi

21 E kalabuziabar min itima, azenir namba 12 otozi, an iakinir namba 10in
aven, an aruer namba 5in, Jerusalemin ikezir gumazir mam ara na bagha
iza na migia ghaze, "Jerusalemin nguibar ekiam, apaniba a inigha bar a
gasighasiki."
22 Gumazir kam tighar izamin guaratizir faragha zuimin, Ikiavira Itir
Godin gavgavim, aminimin min nan mikarzimin izi. Ezi gumazir kam
amimzaraghan mizaragharam oto. Ezi dughiar kamra, Ikiavira Itir God ua
mikimamin gavgavim na ganingi.*

Gumazamizir kantri Israel ikiavira itiba, me arazir kurabagh ami

23 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
24 O nguazir kamin gumazim, Israelin nguazimin itir danganir ikuvizibar
ikiavira itir gumazamiziba ghaze, Abraham a gumazir vamira, ezi nguazir
kam bar moghira an anam. Ezi e bar avirasemegha ghaze, ti guizbangira,
God nguazir kam e ganingi.
25 Kamaghin amizi, ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
kamaghin migia ghaze: Ia ghuziba itir asiziba apavira iti. Egha ia asebar
ziaba fava gumazamiziba sozi me ariaghiri. Ia tizimsua ghaze, nguazir kam
a ian nguazim?
26 Ia zurara midorozibagh ami da otifi. Egha ia arazir kurar ki aghuazibagh
ami. Ia bar moghira poroghamiba uari bakeir arazibagh ami. Egha man-
maghsua ia ghaze nguazir kam a iananam? Bar puvati, ia a inighan kogham.
27 "Ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira
ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Danganir
ikuvizibar ikiavira itir gumazamiziba, apaniba izi me misoghirarigham. Ezi
nguibabar azenan itir gumazamiziba, ki asizir atiabar amuti, da izi me
misogh me amam. Eghti mogomer danganiba ko dagiar toribar moga iti
darasi, arimariar kuraba me damuti me arighiram.
28 Ki nguazir kam damighti a ikuvighti gumazamiziba ko biziba an pu-
vatigham. Egh ki me damighti, me uari fava amir ifaghatir arazim, a bar
givagham. Eghti Israelin mighsiaba bar ruaribagh avagh, mitemeghti me dar
aruan aghuagham.

33:21: 2 Atriviba 25:3-10; Jeremaia 39:2-8; 52:4-14 * **33:22:** Ni Esekiel 24:25-27in gan.

29 Gumazamizir arazir kurar ki aghuazibagh amiba, ki pazavira me
damighti, nguazim ikuvighti gumazamiziba ko biziba an puvatigham. Eghti
me kamaghin ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

Gumazamiziba Godin akam inigha izir gumazimin migirigiabar gintizir puvati

30 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Nguazir kamin gumazim, nin gu-
mazamiziba nguibar ekiamin divazimin boroghin ikia, uan dipenibar tiar
akabar uari akuva ikia ni ginighnigha, kamaghin uariv gia ghaze, ‘Ia izi. E
mangi Ikiavira Itir God datirighin e mikimamin akaba baragham.’
31 “Nan gumazamiziba ni mikimamin migirigiaba baraghasa, nin
damazimin uari akuvagha apiaghav ti. Egha arazir ni damuasa me migeiba,
me dagh amir puvati. Me gumazamiziba uari isava akuava amir arazibagha
amua, egha dagiaba iniasavira nighnigha iti.
32 Ni kamaghin fogh, me nin akaba barazima, da mati gumazim amizim
gifuegha uan gita misogha, uan tiarir aghuimin ighiar aghuibagh ami. Ezi
me pura da baragha, dar gin mangan aghua.
33 Eghti gin, nin migirigiaba guizbangin otivti, me kamaghin fogh suam,
Godin akam inigha izir gumazir mam men tongin iti.”

34

God, Israelian gumazir dapanibar araziba tuisisi

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,
2 “O nguazir kamin gumazim, ni Israelian gumazir dapanibar atar iku-
vighsi me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei:
Iavzika! Ia ivezir kuram iniam. Israelia mati sipsipin bizim, ezi ia mati
sipsipbagh eghuvir gumaziba. Ia uarira uarir akuaghapi. Egha ia uan
sipsipbar akuaghapir puvati.
3 Ia sipsipin aghuir mikarziba sara itibav sogha da apava, dar arizibar
ingarizir korotiabar uarir kurti. Egha ia dar akuaghapir puvati.
4 Ia sipsipin gavgaviba puvatiziba, deragha men garir puvati. Egha
arimariaba itiba, ia men arimariaba agevima, me ua ghuamazir puvati.
Egha duaba itiba, ia men duaba nozir puvati. Egha tintinibar zuiba, ia ua me
isa izir puvati. Egha ovengeziba, ia me burir pu. Puvati. Ia uan gavgavimin
dagh ativagha bar pazavira dagh ami.
5 Nan sipsipbagh eghuvir gumaziba puvati, kamaghin amizi, da pura
tintinibar zui, ezi asizir atiaba dav sogha da api.
6 Nan sipsipba tintinibar arua mighsiabar ghuavanadi. Egha pura tintini-
bar nguazir kamin danganiba bar dar zui. Ezi tav me bagha gara me burir
puvati.
7 “Kamaghin amizi, datirighin ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira
Itir Godin migirigiam baragh:
8 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti,
ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Sipsipbagh eghuvir gumaziba
puvati. Kamaghin amizi, asizir atiaba dav sogha da api. Nan sipsipbagh
eghuvir gumaziba tong nan sipsipba burir puvati. Me deraghasa uarira
uarir akuaghapi, egha sipsipbar akuaghapir puvati.
9 Kamaghin amizi, ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin
akam deragh a baragh:

33:33: 1 Samuel 3:20; Esekiel 2:5 **34:5:** Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Aisaia 56:9; Jeremaia 12:9; Matyu 9:36; Mak 6:34

10 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze, ki ian apanim
gami. Ki uan sipsipba ian dafariba dam ua da inigham, egh ia ateghti ia ua
sipsipbagh eghuvir gumazibar min ikian kogham. Egh ia ua uarira uarir
akuraman kogham. Ki uan sipsipba ian akatoriba da ua da inighti, ia uam
damamin sipsipba puvatigham."

Ikiavira Itir God, a uabi sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim

11 Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migei, "Ia oragh. Ki uabi uan
sipsipba buriva ua me inigh izi deraghvira men ganam.
12 Nan sipsipba tintinibar ghuegha, mitarmer ekiamin aven iti. Ezi ki
gumazir dagh eghuvimin min da akumakum da inigh izam.
13 Ki kantrin igharazibar mangi ua da inigh Israelin kantrin izam, kar
dar nguazimra. Eghti da mighsiaba ko faneba ko gumaziba itir danganibar
boroghin iki, grazibar ami deraghvira ikiam.
14 Egh da Israelin mighsiabar ikiva grazir aghuibar amam. Da nguazir
aghuimin iki avughsi deraghvira ikiam.
15 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze, ki uabi uan sipsipbagh eghuv dar
ganam. Egh ki uabi men aku aghuvsazir danganir aghuimin mangam.
16 Eghti nan sipsipin taba oveghti, ki mangi da buri da bativ ua da inigh
izam. Egh sipsipin tintinibar ghueziba, ki ua dar aku izam. Eghti taba
ikuvigh duaba ikiti, ki dar duaba akir da nogham. Eghti taba arimariaba
ikiti, ki da akirighti da ua ghuamaghegham. Egh sipsipin mikarziba sara itiba
ko sipsipin gavgaviba, ki dagh asighasigham. Guizbangira, ki guizin arazim
damu, egh sipsipbagh eghuv dar ganam.
17 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki vaghvagh ian araziba
tuisigham, egh ki sipsipba vongin dar arigh, memeba vongin dar arigham.
18 "Ian marazi grazir aghuiba apava, naviba izefi, egha grazir ikiavira
itiba, ia pura da dika da mirmiri. Ia dipar dikiriaba amegha givagha, gin ia
da dikabira dagh amima, da nedi.
19 Ezi nan sipsipin igharaziba, grazir ia dika mirmiriziba apava, dipar ia
dikabiri negariba api. Ian arazir kam, a bar ikufi.
20 "Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin ia migei: Ia oragh!
Ki vaghvagh ian araziba tuisigh ia tuiragham. Egh ia sipsipin gavgavir
mikarziba sara itiba ki vongin ia arigh, egh vongin sipsipin gavgaviba
puvatizibar arigham.
21 Ia sipsipin gavgaviba itiba, ia zurara sipsipin gavgaviba puvatiziba uan
komba ko, uan dapaniba ko, uan namnabar da munamadima, da tintinibar
zui.
22 Kamaghin amizi, ki uan sipsipba ia da da inighti, ia ua pazavira dar
amuan kogham. Ki vaghvagh uan sipsipba tuisighiva sipsipin aghuiba
vongin dar arigh, egh sipsipin kuraba vongin dar arigham.
23 "Ki uan ingangarir gumazim Devit, an ikizimin gumazitam amiseveghti,
a sipsipbagh eghuvir gumazimin ikiam. Egh a deravira dar ganam.
24 Eghti ki Ikiavira Itir God, ki men Godin ikiam. Eghti atrivitam, mati nan
ingangarir gumazim Devitin min me gativagh men ganam. Ki Ikiavira Itir
God, ki kamaghin mikeme.
25 Me navir amirizimin iki deragh dapiagh ikisi, ki me ko Akar Dikirizir
Gavgavim damuam. Me misoghirarighamin asizir atiaba, ki bar ada

---

34:12: Aisaia 40:11; Esekiel 30:3; Joel 2:2 **34:13:** Aisaia 65:9-10; Jeremaia 23:3; Esekiel 28:25
34:14: Onger Akaba 23:2; Jeremaia 33:12 **34:16:** Maika 4:6; Matyu 18:12-14; Mak 2:17; Luk 5:32
34:23: Akar Mogomem 7:17 **34:24:** Esekiel 37:24 **34:25:** Aisaia 11:6-9; Jeremaia 23:6; Hosea 2:18

givagham, eghti da ua men nguazimin ikian kogham. Guizbangira, nan sipsipba deravira ikiva ruarir ekiabar dakuam.
26 "Ki deravira uan gumazamiziba ko nguazir nan mighsiam avinizibar amuam. Egh amozir dughiamin, ki amozir aviribar amuti da nguazim giri a damighti a bar deragham.
27 Eghti men azenibar itir temeba oviziba ikiam. Eghti azenibar dagheba otivam. Ki kantrin apanir nan gumazamiziba isa kalabuziabar min me atizim, ki kantrin kamin dafarimin ua me inigh izam. Eghti me bar moghira uan nguazibar deravira dapiagh ikiam. Egh dughiar kamin me fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
28 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua me abinan kogham. Eghti asizir atiaba ua me misoghirarigh me aman kogham. Me deravira ikiti, tav ua me damuti me atiatingan kogham.
29 "Ki men nguazim damuti, dagheba bar deraviram an aghungam. Eghti mitiriaba gumazamizibar azir arazim, a givagham. Eghti kantrin igharaziba ua me dipovan kogham.
30 Eghti Israelia bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God men God, egha me ko iti. Ezi me nan gumazamiziba, me Israelin ikizim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei.
31 "Ia nan gumazamiziba, ia nan sipsipbar min ikia, nan nguazimra iti. Ezi ki daghebar ian akuaghapa, ia geghuva, egha ian Godin iti. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa."

35

God Idomia gasighasigham

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni Seirin Mighsiamin ganiva, Idomin kantri ikuvighsi akam a gasiva a mikim.
3 Egh gumazamizibav kim suam:

"Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ghaze:
Ni oragh! Seirin Mighsiam, ki nin apanim gami.
Ki uan agharim nin nguazimin amadagh ni damighti ni ikuvighti,
gumazamiziba ko biziba nin puvatighti,
ni pura ikiam.
4 Ki nin nguibar ekiabar amighti da ikuvighti,
gumazamiziba ko biziba dar puvatighti, da pura ikiam.
Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

5 "Ia Idomia fomira Israelian apanim gami, egha ki ivezir kuram me ganidir dughiamin, apaniba iza me misozima, ia apanibar akuragha Israelia misoghezi me ariaghire.
6 Kamaghin amizi, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar angamira itim, ki guizbangira ghaze, apaniba ian agintigh ia misoghtima ia arimighiram. Ia fomira gumazamizibav sozi me ariaghirir arazimin atiatingizir puvati, kamaghin amizi, datirighin apaniba ia misueghti ia arimighiram.
7 Ki Seirin Mighsiam damighti, a danganir kinimin otoghti, gumazamiziba ko biziba bar an puvatigham. Eghti gumazamizir an mangigh zegh gamiba, ki bar me kuavaremeghti, me ua ikian kogham.

34:30: Esekiel 34:24; 37:27 **34:31:** Onger Akaba 100:3; Jon 10:11 **35:1:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5

8 Ki nin gumazamizibar kuabar amuti, da mighsiabar pura tintinibar iriv
ikiam, egh uaghan danganir zariba ko daghurir dakeziba bar, men kuaba
dagh izevegham.
9 Ki nin nguazim ko nguibar ekiabar amighti, da pura ikiti, gumazamiziba
ko biziba ua dar aven ikian kogh kamaghira ikiam. Eghti ia fogh suam, ki
Ikiavira Itir God.
10 "Ia kamaghin migia ghaze, Juda ko Israelin kantrin nguazimning, ian
nguazimning, eghti ia aning gativagham. Ezi puvati, ki Ikiavira Itir God, ki
men God, ki nguazir kamningin iti.
11 Kamaghin amizi, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar angamira itim, ki uan
ziamin guizbangira migei, ki ian arazir kuraba ikarvagham. Ia Israelian
aghuagha men atara navir kuram men ikia pazavira me gami. Kam-
aghin amizi, ki arazir kurar kabara ikarvagh, dar ivezir kuram isi ia
daningam. Ki tuavir kamin uabi isi Israelia akakaghti, me nan arazir ki ia
gasighasighamimin ganiva, deravira na gifogham.
12 Eghti ia Idomia kamaghin deravira fogh suam, ki Ikiavira God, ki
orazima, ia Israelian mighsiaba dipova akar kurabar kamaghin dav keme,
'Israelian mighsiaba ikuvigha bar gifa. Eghti e datirighin kantrin kam inigh
a gativagham.'
13 Ia Idomia puv ifaghata uari fa akar kurabar na migei. Ki ian migirigiar
kaba baregha gifa.
14 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki bar moghira ia
gasighasighti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin ganigh bar
akongegham.
15 Nan gumazamiziba, Israelin ikizim, ikuvigha itir dughiamin ia bar
akonge. Kamaghira, ia Idomia, ki datirighin me batozir osimtizimin mirara
bar moghira ia gasighasigham. Eghti Seirin Mighsiam ko ian kantrin dan-
ganiba, da danganir bar ikuvizibar min otogham. Eghti Israelia kamaghin
fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God."

36

God deravira Israelia damuam

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei: O nguazir kamin gumazim, ni
Israelin mighsiaba kamaghin me mikim: "O Israelian mighsiaba, ia Ikiavira
Itir Godin migirigiam baragh.
2 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Nin apaniba akam ni gasi
suam, 'Bar dera! Mighsiar ekiar kaba datirighin e dar ghuaviba ikegham!'
3 "Kamaghin amizi, ni ikuvighsi dav kim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kam-
aghin migei: Israelin boroghin itir kantriba iza, ia ekiarugha ia abinigha, ia
gasighasigha ia inigha kantrin igharazibagh aningi. Ezi Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba ia dipova akar kurabar ia gasa ia migei.
4 Kamaghin amizi, O Israelin mighsiaba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam
kamaghin ia mikimasa. Ian mighsiaba ko, daghuriba ko, danganir zariba
ko, danganir asighasighiziba ko nguibar ekiar akaraghiregha biziba bar
puvatiziba, kantrin igharazir Israelin boroghin itiba, ian biziba okiava ia
dipova akar kurabar ia migei.
5 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Ki aningagharir
ekiam avimin min, kantri Idom ko kantrin igharazibar ikia, pamtem ia
migei. Ia zurara navir averiar kuraba ikia bar akongegha ghaze, ki pura
bizim, egha nan nguazim ini. Egha nguazir kamin aven itir tuziba ko
ruaribagh ifongegha uari bagh an biziba okemegha, dar ghuaviba ikiangi.

6 “Kamaghin amizi, ni Israelin nguazim ginighnigh a mikim suam: Ia
mighsiaba ko daghuriba ko danganir zariba, Ikiavira Itir Godin Ekiam,
kamaghin ia migei: Kantrin igharaziba ia dipova akar kurabar ia migei,
kamaghin amizi, ki uan aningagharir ekiam sara kamaghin ia mikimasava
ami.
7 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam akam akirigha guizbangira migia ghaze, Is-
raelin boroghin itir kantriba, me uaghan igharaz darazi dipov akar kurabar
me mikimam.
8 “Eghti Israelin mighsiaba, ia gisin temeba ua muriva Israelin ikizim bagh
uam oviziba ituam. Me bar kiran oveghangin uamategh uan nguibabar
izam.
9 O mighsiaba, ki ia baghavira iti. Kamaghin amizi, ki deraghvira ian ganti,
Israelia ian dagher azenibar ingaram.
10 Ki Israelin ikizim bar moghira me damighti, me bar avirasemegh
ian ikiam. Eghti me ua nguibar ekiaba ko danganir men apaniba
asighasighizibar ingaram.
11 Ki ian itir gumazamiziba ko asiziba bar dar amighti, dar dibobonim
mavanangam. Ian dibobonim bar ghuavanaboghti, gumazamiziba bar
avirasemegham. Ki ia damighti, gumazamiziba ian danganir mikebaba
bar dar ikiam, mati ia fomira ikezi moghin ikiam. Eghti ian dabirabim
bar deragham, egh ia fomira ikezi dabirabim bar a gafiragham. Eghti ia
kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
12 Egh Israelia, nan gumazamiziba, ki men aku mangiti me ia dapiagh,
deravira ikiam. Egh me ian ghuaviba ikegham. Eghti ia men nguazibar min
ikiam. Egh ia ua men boribagh asighsighan kogham.
13 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Gumazamizir maba
ghaze, ‘En nguazir kam, a gumazamiziba api, egha a guizbangira en borib-
agh asighasisi.’
14 Ezi datirighin ikegh mangam, ia ua gumazamizibar aman kogham, egh
ia uan boribagh asighasighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin mikeme.
15 Eghti kantrin igharaziba, Israelin mighsiaba dipova akar kurabar ua
ia mikiman kogham. Ia mighsiaba datirighin, ua men aghumsizir akaba
baraghan kogham. Egh ia ua uan kantrin gumazamizibar amuti, me arazir
kuram bangin irighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
mikeme.”

God Israelia gamizi,
me gumazamizir igiabar oto

16 Egha Ikiavira Itir God uan akam isa na ganiga ghaze,
17 “Nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim uan nguazimin itir
dughiamin, me arazir bar mizirizibagh amua, nguazir kam gasighasiki.
Me mati, amizim uan iakinir arimariabagh amua nan damazimin mize.
18 Me gumazir avirim misoghezi me ariaghire. Egha me marvir guabar zi-
aba fe, egha uan nguazim gamizima, a nan damazimin bar mize. Kamaghin
amizi, ki uan aningagharim me gingegha, ivezir kuram isa bar me ganingi.
19 Ki men arazir kurar me amizir kaba tuisigha da ikarvagha me batoghezi,
me tintinibar kantrin igharazibar ghue.
20 Me tintinibar ghuezi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba men garima,
me nan ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Ezi Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba ghaze, ‘Kar Ikiavira Itir Godin adarasi. A me
gamizi, me an nguazim ategha gifa.’

36:11: Jeremaia 31:27; Esekiel 35:9; 37:6; 37:13

21 Ezi ki fo, Israelia ghuezir danganiba bar, kantrin kabar gumazamizibar
tongin nan ziar bar zuezim dipovava a gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim.
Ezi ki uan ziam bagha oseme.
22 “Kamaghin amizi, ni akar kam Israelin ikizim daningigh: Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze: Ia kantribar gumazamizir
igharazibar tongin itima, me ian gara nan ziar bar zuezim dipova a
gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Bizir gavgavir ki damuamin kaba, ia
Israelin ikizim, ki ia ginighnigha dagh amir pu. Bar puvati. Ki uan ziar ekiam
baghavira nighnigha dar amuasa.
23 Ki uabi Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, Ia Israelia, ia
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin, nan ziar ekiam gasighasigha
ghaze, a pura ziar kinim. Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
amighti, me ganigh fogh suam, ki uabi Ikiavira Itir God, ezi nan arazir ki ia
gamiba, da bar moghira zue. Eghti me ziar ekiam na daningam.
24 “Bizir ki ia damuamin kam a kamakin, ki kantrin ia datirighin itibar, bar
ia inigh izi ua ian nguazimra ia arigham.
25 Egh dipar dikiriam inigh, ian dapanibagh isin a kavamang ian arazir
kuraba batueghti, ia nan damazimin bar zuegham. Egh ian arazir kurar ia
marvir guaba fem bagh, ia rueghti ia zuegham.
26 Egh ki ian navir averiabar amighti da ua igiabar otivigham. Egh duar
igiam ia datigham. Ian naviba faragha dagiabar min gavgafi. Ki datirighin
ian navir kuraba batuegh nighnizir igiam isi ian navir averiabar arigham.
27 Egh ki uan duam isi ia daningam, eghti a ian navir averiabar ikiam. Egh
ia fiti, ia deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezibar
gin mangam.
28 Egh ia nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizir kamin ikiam.
Egh ia nan gumazamizibaram otoghti, ki ian Godin ikiam.
29 “Ki ian akuragh ia damuti, ia ua nan damazimin arazir mizirizibar
amuan kogham. Ki ian dagher azenibar amighti, da dagher aviriba ikiam.
Eghti dagheba otevir dughiaba ua ia bativan kogham.
30 Ki ian temer bebar amighti, da ovizir bar aviriba iki bar avirasemegham.
Eghti dagheba otevir dughiaba ua ia bativan kogham. Eghti ia Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar damazimin uam aghumsighan kogham.
31 Egh ia uan arazir kurar ia amiziba ko arazir mizirizir ki aghuazibagh
nighnigham. Egh arazir kurar kaba bangin, ia uari dar aghuaghiva bar
aghumsigham.
32 “O Israelin ikizim, ia kamaghin fogh, ki ian akurvaghasa arazir kabagh
amir pu. Puvati, ki uan ziar ekiam ginighnigha dagh ami. Ki kamagh-
sua, ki arazir kabar amuti, ia uan arazir kurabagh nighnigh bar osemegh
aghumsigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”
33 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki ian arazir kuraba
batueghti ia zueghamin dughiamin, ki ia ateghti ia ua uan nguibar ekiabar
ikiva, ua danganir ian apaniba asighasighizibar ingaram.
34 Gumazamiziba faragha ian nguazir ikuvizibagh arua dar garima, da
pura ikia bar mitemegha ruarir ekiabar min gari. Eghti ki dar amighti, ia
ua dar ingariva oparam.
35 Eghti me bar suam, manmagh amizi, nguazir kam faragha pura ikia
ruarir ekiar mitiamin min gari, egha datirighin, a deraviram oto, mati
Idenin azenim. Manmagh amizi, nguibar ekiar me akara asighasighizir
bar ikuviziba, Israelia datirighin ua dar ingarigha, vaghvagha da avinigha

36:24: Aisaia 43:5-6; Esekiel 34:13; 37:21 **36:26:** Sekaraia 7:12 **36:26:** Esekiel 11:19-20 **36:27:** Esekiel 11:20; 37:14

dɨvazir gavgavibar ingari. Ezɨ gumazamizir bar avɨrim vaghvagha uam adar aven iti.
36 Eghtɨ kantrin ian boroghɨn ikiavɨra itiba fogh suam, kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ uabɨ nguibar ekiar ikuviziba, kɨ ua dar ingari. Egha nguazir pura itiba, kɨrara uam ada opari. Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn damuasa Akar Gavgavim gami. Guizbangɨra, kɨ dar amuam.
37 "Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨgei: Kɨ Israelɨn ikɨzim ua men amamangatɨghtɨ, me uarir akurvaghsɨ ua nan azangsɨgham. Eghtɨ kɨ me damightɨ, men gumazamiziba sipsipɨn okoruar mamɨn mɨn, bar avɨrasemegham.
38 Me Jerusalemɨn ofa damuasa inigha izir sipsipbar mɨn, me bar avɨrasemegham. Eghtɨ Israelia ua ingaramin nguibar ekiar kabagh izɨvagham. Eghtɨ me kamaghɨn fogh suam, kɨ Ikiavɨra Itir God."

37

Esekiel gumazamizibar agharir avɨrimɨn gari

1 Ikiavɨra Itir Godɨn gavgavim nan izezɨ, an Duam na inigha ghua danganir zarir mamɨn na atɨ. Danganir kam, gumazamizibar agharir avɨriba an iti.
2 Egha a na inigha, ga ghua danganir zarir kam garua, agharir pozir bar avɨrimɨn garima, agharir kaba bar mɨsigha ireghav iti.
3 Ezɨ a kamaghɨn nan azara, "Nguazir kamɨn gumazim, nɨ manmaghɨn nɨghnɨsi, agharir kaba, da ua gumazamizibar mɨn otivigh angamɨra ikiam, o puvatɨgham?"
Ezɨ kɨ a mɨgɨa ghaze, "O Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, nɨ uabɨra fo, kɨ fozir puvatɨ."
4 Ezɨ a kamaghɨn na mɨgei, "Nɨ nan akar kam agharir kabav kɨm suam: Ia agharir mɨdiariba, kɨ Ikiavɨra Itir God, ia nan akam baragh.
5 Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn agharir kabav gei: Kɨ amɨnim ia danɨngam, eghtɨ ia ua gumazamizibar mɨn otivigh angamɨra ikiam.
6 Kɨ agɨriba ko tuziba ia darɨgh, egh mɨkarzir inimɨn ian agɨriba ko tuzir kaba avegham. Egh kɨ ia damightɨ ia gumazamizibar mɨn otivightɨ, kɨ amɨnim ia danightɨ ia angamɨra ikiam. Eghtɨ ia deraghvɨra fogh suam, kɨ uabɨ kɨ Ikiavɨra Itir God."
7 Ezɨ kɨ a mɨkemezɨ moghɨn amua, akam akuravɨra ikia orazima, Maia! Nɨginir dafar kuram oto. Kɨ oraghavɨra itima, aghariba tɨngazi. Egha kɨ garima, aghariba uamategha uan danganibara ghua uariv tifi.
8 Egha gɨn kɨ agɨriba ko tuzibar garima, da uam agharibar poke, ezɨ dar mɨkarziba otivigha da avara. Ezɨ me gumazamizibar mɨn otifi, ezɨ amɨnim men aven ghuzir puvatɨ.
9 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn na mɨgei, "Nguazir kamɨn gumazim, nɨ kamaghɨn amɨnim mɨkɨm suam: Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ Akar Gavgavim amɨnim ganɨga ghaze: Nɨ nguazir kamɨn otevir 4pla bar dar ikegh izɨ mɨkarzir kɨnir kabar aven mangɨtɨ, me uamategh angamɨra ikiam."
10 Ezɨ kɨ an akar kam akurima, amɨnim mɨkarzir kuar kabar aven zuima, me angamɨra itir ikɨrɨmɨrim inigha, bar moghɨra tuifi. Me gumazamizir bar avɨrim oto. Ezɨ men dɨbobonim bar ghuavanabo.
11 Ezɨ a kamaghɨn na mɨgei, "Nguazir kamɨn gumazim, Israelɨn ikɨzim, mati agharir mɨsɨngizibar mɨn aremezɨ moghɨn iti. Egha me zurara ghaze: En aghariba mɨsigha gɨfa. E ua deraghvɨra ikian kogham. Egh e bar gɨvagham.

37:5: Onger Akaba 104:30 **37:10:** Akar Mogomem 11:11

12 Kamaghin amizi, ni nan akam me mikinasa ki ifonge, egh kamaghin
me mikim suam: O nan gumazamiziba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ian
gumazir kuaba afezir mozibagh kuigh, ia inigh azenan izegh, egh ia inigh
ua Israelian nguazimin mangam, kar ian nguazim.
13 O nan gumazamiziba, dughiar ki ian mozibagh kuigh ia feghamimin, ia
deraghvira fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.
14 Egh ki uan Duam ia danighti, ia angamira ikiam. Eghti ki ua ian aku
ian nguazimra mangam, eghti ia an iki deraghvira ikiam. Eghti ki kamaghin
damuamin dughiamin, ia deraghvira fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki
kamaghin damuasa Akar Gavgavim gami. Guizbangira, ki dar amuam."

Israelia kantrin vamiran otogham

15 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze,
16 "O nguazir kamin gumazim, ni ter araritam inigh akar kamin an osirigh:
'Kar Judan adarazi ko Israelian igharazir me ko itiba, men ter ararim.' Egh
ni ter ararir igharazitam inigh akar kamin an osirigh, 'Kar Josepin adarasi,
me Efraimin anabamin gumazamiziba ko Israelian me ko iti adarazir ter
ararim.'
17 "Egh ni ter ararir kamningin ruaghatevimning uaghara uan dafarimin
aningin suiragh, egh aning isafuraghti, aning ter ararir vamiran min iki.
18 Eghti nin gumazamiziba nin azaragham, bizir kamin mingarim man-
makin?
19 Eghti ni kamaghin mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
migei: Ia gan! Ter ararir kam, a Josepin adarazir ababanim gami, me
Efraimin anabamin gumazamizir Israelia ko itiba, men ter ararim, ki a
inigh, Judabar ter ararim sara isafuragham. Egh aning damighti aning nan
dafarimin ter ararir vamiran min ikiam.
20 "Ni uan dafarimin osizirim itir ter ararimning uaghara aningin
suiraghti, gumazamiziba aningin ganam.
21 Eghti ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
Israelia ghua kantrin igharazibar tongin itibar aven, ki me akuvagh, me
inigh ua men nguazimin izam.
22 Ki me damighti me kantrin vamiran otogh uan nguazimin ikiam. Eghti
Israelin mighsiabar pin, atrivir vamirara me gativagh men ganam, eghti me
bighan kogh ua kantrin pumuningin ikian kogham.
23 Me ua aseba ko bizir ki aghuazibar ziaba fan kogh, nan damazimin
mizeghan kogham. Egh arazir kurabar amuan kogham. Ki men akuragh
arazir kurar me amibar me firighti, me ua uarigh asighasighan kogham.
Ki me damighti me nan damazimin zuegham. Dughiar kamin, me nan
gumazamizibar ikiti, ki men Godin ikiam.
24 Eghti nan ingangarir gumazim Devit, an ikizimin tongin gumazitam
men atrivimin ikiam. Me bar uari inigh atrivir vamiran apengan ikiti,
a uabira me geghuvam, mati sipsipba geghuvir gumazim deravira uan
sipsipbagh eghufi. Dughiar kamin, me deraghvira arazir ki ifongeziba ko
bizir ki damuasa me mikemezibar gin mangam.
25 Me nguazir ki uan ingangarir gumazim Jekop ganingizimin aven ikiam.
Kar nguazir men inazir afeziaba ikezim. Me uan boriba ko men gin otivamin
ovavir boriba, me zurara nguazir kamin iki mamaghira ikiam. Nan ingan-
garir gumazim, Atrivim Devit, an ikizimin gumazitam me gativagh men gan
mamaghira ikiam.

37:14: Esekiel 36:27 **37:21:** Esekiel 36:24 **37:24:** Esekiel 34:24

26 Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti a iki mamaghira ikiam. Me
Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi navir amirizim ko dabirabir aghuim
ikiam. Eghti ki deravira me damuam. Ki me damighti, me ekiva bar
avirasemegham. Egh ki uan Dipenim men tongin anetighti, a iki mamaghira
ikiam.
27 Nan Dipenim men tongin ikiti, ki men Godin ikiti, me nan gumazamiz-
ibar ikiam.
28 Nan Dipenim zurara men tongin ikiam, eghti kantriba bar kamaghin
fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki Israelia ginaba, eghti me na baghvira
ikiam."

Atrivim Gokin Eghaghanim

38

(Sapta 38--39)

Ikiavira Itir God, migirigiam Atrivim Gokin iti

1 Ikiavira Itir God kamagh na migia ghaze,
2 "O nguazir kamin gumazim, ni Atrivim Gok mikim. Gok, a Magokin
nguazimin gumazim. A Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningin atrivir
faragha zuim. Ni ikuvighsi a mikim.
3 Ni kamaghin a mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ni
migei: O Gok, ni Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningin atrivir faragha
zuim. Ki nin apanim gami.
4 Ki ni damighti ni ighighiregham, eghti ni ko nin midorozir gumaziba bar,
ki akezibar ian aghozibar aghuigh, ia gekuigh ia inigh mangigham. Nin
hoziaba, ko hoziabagh isin apiaghiri gumaziba, ko midorozir gumazir uan
midorozir biziba ateriba, ko midorozir gumazir oraba ko midorozir sabar
itir bar avirim, ki bar ia gekuigh ia inigh mangam.
5 Ezi Persian kantri ko Itiopian kantri ko Libian kantrin midorozir gumaz-
iba bar ia ko iti. Egha me bar oraba ko midorozimin dapanir asuaba iti.
6 Ezi kantri Gomerin midorozir gumaziba ko, kantri Bet Togarman notin
amadaghan itir midorozir gumaziba, me uaghan ia ko iti. Ezi ikizir igharazir
aviriba uaghan ia ko iti.
7 Atrivim Gok, ni midorozim bagh biziba akir. Egh midorozir gumazir
ni ativaziba, me uari akuvagh uaghan midorozim bagh uari akir. Eghti ni
deraghvira me geghuv.
8 Ni dughiar ruarimin mizuam mangiti, gin dughiar abuananamin ki nin
diagh ni amadaghti, ni kantri Israel bagh mangam. Kantrin kam bar fomira
midorozimin aven ikuvigha dughiar ruarimin gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin min iti. Ezi ki an gumazamiziba kantrin igharazibar tongin me
akuvagha me inigha uamategha men nguazimin izezi, me datirighin navir
amirizimin uan nguazir mighsiabar iti. Gin izamin dughiam otoghti, ni
mangi kantrin kam misogham.
9 Ni uan midorozir gumaziba ko, kantrin igharazibar midorozir gumaziba,
ia nguazir kamin gumazamizir kabav soghsi mangam. Ia amozir ekiam ko
ghuariam mitarmegha izi moghin, men nguazim avaragham.
10 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Gok migei: Dughiar kam
otoghti, nighnizir taba ni bativti ni arazir kuratabar amusi nighnigh, dar
amuamin tuaviba buriam.

37:27: 2 Korin 6:16; Akar Mogomem 21:3 **38:2:** Akar Mogomem 20:8 **38:4:** Aisaia 43:17; Esekiel 39:2; Daniel 11:40

11 Ni suam: Kantrin kamin gumazamiziba navir amirizimin ikiava deravira iti. Men nguibar ekiaba bar, divazir gavgavir da avinizibа ko tiar akar gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, ki pura aven mangi me korogham.
12 Men nguibar ekiaba faragha ikuvizi, me kantrin igharazibar ikegha uari akuvagha uan nguazimin ize. Egha me datirighin, bulmakauba ko biziba ikiava nguazir kamin kantribar tongira iti. Eghti ni mangi me gasighasigh men biziba okemegh da inigh mangi.
13 Eghti kantri Seba ko kantri Dedanin gumazamiziba, ko kantri Spenin dagiaba bagha ingarir darazi ko, an midorozir gumazir igiaba bar, me izi kamaghin ni mikimam: Ni ti biziba okimasa ize. Ni ti uan midorozir gumazir aviriba akuvagh izi, egh me korogh men bizibagh asighasigh men silva ko gol ater, men bulmakauba ko men bizir aghuir aviriba inigh mangasa.
14 "Nguazir kamin gumazim, ni nan akam an gun Atrivim Gok mikim suam, 'Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ni ganti, nan gumazamiziba Israelia deravira dapiagh ikiam. Eghti ni dughiar kamra dikavigh me bagh mangi.
15 Ni saghon notin amadaghan ikegh, uan midorozir gumazir gavgavir avirir dafam inigh Israelia misoghsi izam. Midorozir gumazir avirir kaba, me kantrin igharazir aviribar tongin ikegh izi, egh me bar hoziabar apiagh ni ko izam.
16 Ni nan gumazamiziba Israelian apanim damusi izam, mati amozir ekiamin ghuariar pizim me avara. Dughiar abuananam otoghti, ki ni isi uan nguazim misoghsi ni amadagham. O Gok, ki kamaghsua, ni damighamin arazir kamin, ki uabi isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akagham, eghti me na gifogh suam, ki Godin bar zuezim.
17 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Fomira nan ingangarir gumaziba, kar nan akam inigha izir gumaziba, ki me mikemezi, me ikiangsizir akaba Israelia ganiga ghaze: Ki gin izamin dughiatamin apaniba amadaghti me Israelia gasighasigham. Ezi Gok, ni apanir kam, ezi dughiar kam izi.' "

God pazavira Atrivim Gok damuam

18 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Atrivim Gok Israelin nguazim misoghamin dughiamin, nan aningagharim puvira dikavigham.
19 Ki atariva navir kuram iki, nan aningagharim avimin min na dikavti, ki kamaghin mikim suam: Ki mikimkizir ekiam amadaghti, a Israelin nguazimin otogh a ginobaghnobagham.
20 Ongarimin itir osiriba, ko overiamin itir kuaraziba, ko nguazimin itir asizir ekiaba ko doziba, ko gumazamizir nguazir kamin itiba, da bar nan damazimin puvira akongiva atiatingam. Mighsiaba iriti danganir kuraba bighiram, eghti nguibar ekiaba avinizir divaziba akarighiram.
21 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki midorozir ekiam damighti, a nan mighsiabar tongin Atrivim Gok gasighasigham. Eghti an midorozir gumaziba uan midorozir sababar uari uariv soghirarigham.
22 Ki Atrivim Gokin araziba tuisigh pazavira a damighti arimariar kuraba a giram. Eghti midorozimin aven an midorozir gumazir ovengezibar ghuziba emir ivemaram. Eghti ki amozir dafar kuraba, ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, ko avim, ko salfan dagiar avir bar puvira isim amadaghti, da a ko an midorozir gumaziba, ko gumazamizir an akurazibagh isin iram.
23 Arazir kamin, ki uabi isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akaghti me fogham, ki Godin bar zuezim, egha ki ziar ekiam iti. Eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

39

Ikiavira Itir God Atrivim Gok abira

1 "O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun Atrivim Gok mikim: Ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Gok, ni Mesekin kantri ko
Tubalin kantri, aningin atrivir faragha zuim, ni oragh! Ki nin apanim gami.
2 Ki ni giraghti ni bar saghon mar notin amadagham ikegh izi, Israelin
mighsiabar otoghiva Israelia misoghsi izam.
3 Eghti ki nin agharir kiriamin suirazir barir pim ko, nin agharir guvimin
itir baribav sueghti da iregham.
4 Eghti Gok, ni uan midorozir gumaziba ko nin akurazir darasi, ia Israelin
mighsiabar arighiregham. Eghti ian kuaba, kuarazir guar aviriba, ko asizir
atiaba dar amam.
5 Ia arimighiregh azenara nguazim gireghiv ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin mikeme.
6 "Ki Magokin nguazim ko ongarir dadaribar deravira apiaghav itir gu-
mazamiziba avim me datigham. Eghti me bar moghira fogh suam, ki Ikiavira
Itir God.
7 "Ki kamaghin damightima, nan gumazamiziba Israelia, nan ziar bar
zuezim gifogham. Ki ua uan ziar bar zuezim damighti, me uam aghumsizim
na daningan kogh, egh kamaghin mikiman kogham, a pura bizim. Eghti
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir
God, Israelian Godin bar zuezim.
8 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze: Dughiar ki mikemezim, a kiran
oveghangin otogham. Bar guizbangira, dughiar kam zuamiram otoghti, ki
bizir kabar amuam.
9 Gumazamizir Israelin nguibar ekiabar aven itiba, me uan nguibaba
ategh mangi midorozir bizir apaniba pura taghizi itiba iniam. Kar men
oraba ko, barir piba ko, barir afuziba ko, afuzir ruariba ko, midorozir
ifaniba. Me dazibar min dar avibar arigh mangi 7plan azenibar tugham.
10 Egh me ua 7plan azenir kabar ua ruariba ko, tuzibar dazibar kuan
kogham. Me avibar arighsi midorozir bizir kabar ikiziba ater mangi dar
avibar arigham. Gumazir men biziba okemeziba, Israelia kamaghira, me
ikaragh men biziba okemegham. Apanir men bizibagh asighasighiziba,
Israelia uaghan me ikaragh men bizibagh asighasigham. Ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

Gokin midorozir gumaziba afamin nguazim

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Bizir kaba bar otivightima, ki Israelin
nguazimin Gok afisi nguazim a danigham. Danganir kam, Amangsizim
Itir Dipar Akaremin aruem anadi naghin danganir zarimin ikiam, egh
gumazamizir mangigh izegh gamibar tuavim apirigham. Me gin Gok uan
midorozir gumaziba ko, danganir zarir kamin bar me afam. Egh me ziar
kam a darigham, 'Gokin Midorozir Gumazibar Danganir Zarim.'
12 Israelin ikizim, 7plan iakinibar gumazir kuaba afir ingangarim damu
mangi givaghti, nguazim ua deragh zuegham.
13 Israelin nguazimin itir gumazamiziba bar, gumazir kuar kabar afamin
ingangarim damuam. Dughiar kamin, ki uan ziar ekiam ko gavgavim men
akaghti me nan ziam fam. Egh me uaghan, uan kuabar afamin ingangarir
kam bangin ziar ekiam iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
mikeme.

39:7: Esekiel 36:20; 38:16; 38:23

14 Me gumaziba amiseveghti, me mangi nguazim daru gumazir kuar
nguazimin ikiavira itiba buri, da isi mozibar afam. Me kamaghin damighti,
nguazim ua zuegham. Me 7plan iakinibar kamaghin kuaba buriamin
ingangarim damuam.
15 Me Israelian nguazimin averiam zurara mavanaboghin izighirigh
damuva agharitabar apigh, egh ifevim damigh ababanimin min dar
boroghin anesaragham. Eghti gumazir kuaba afiba izi, agharir kaba inigh
mangi Gokin Midorozir Gumazibar Danganir Zarimin dar afam.
16 Eghti nguibar ekiar tam danganir kamin boroghin ikiam. Eghti me ziar
kam a darigham, 'Midorozir Gumazir Bizir Ekiam.' Me kamaghin ingangarir
kam damighti nguazim ua deragh zuegham.
17 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: O nguazir kamin
gumazim, ki kamaghsua, ni kuarazir guar aviriba ko, asizir atiar tintinibar
itiba bar dar diaghti, me izi uari akuvagh ofan ki me bagh damuamin kam
ami. Kar Israelin mighsiabar isar bar ekiam. Da iziva gumazir kuar kabar
tuzibar amiva dar ghuzim dozam.
18 Ia iziva midorozir gumazir bar gavgavir kabar tuziba amiva, men
ghuziba dozam, mati me Basanin Distrighin itir sipsipba ko, memeba ko,
bulmakaun mikarziba sara itiba ofan min ada api.
19 Ki ofa damuasa ami moghin gumazir kabav soghirarighti, kuaraziba ko
asiziba izi dar tuzibar amiva naviba bar izevegham, egh men ghuzibar ami
mangi mati, me dipar onganiba apava ongani.
20 Me izi nan dagher dakozimin hoziaba ko, dagh apiaghirir gumaziba
ko, midorozir gumazibar tuzibar ami mangi bar izevegham. Ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

Ikiavira Itir God, ua Israelia inigham

21 Ikiavira Itir God ua migia ghaze, "Ki gumazamizibar arazir kuraba ikar-
vagh ivezir kuram me daningam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
dughiar kamin nan gavgavir ekiamin ganigh fogham, egh ziar ekiam na
daningam.
22 Egh dughiar kamin ikegh mangi dughiaba bar, Israelin ikizim kamaghin
deragh fogham, Ki Ikiavira Itir God, ki men God.
23 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Israelin ikizim gamizir
bizir mingarim gifogham. Dughiar kamin Israelia nan akam batuegha arazir
kurabagh ami. Kamaghin amizi, me kantrin igharazimin kalabuziabar min
ghue. Ezi ki akirim ragha me gasaragha me ataghizima, apaniba me abira
midorozibar me misoghariki.
24 Me arazir mizirizir bar kurabagh ami. Ezi ki akirim ragha me gasarazi,
me uan arazir kurar kabar ivezim ini.
25 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Jekopin ovavir borir
kantrin igharazibar kalabuziabar min itiba, ki datirighin men apangkuvigh
ua me inigh, men ikizim damighti me ua deragham. Egh ki uan ziar zuruzim
deragh an ganti, gumazitam anebiraghan kogham.
26 Israelia ua deraghvira uan nguazimin ikiti, gumazitam ua me damuti,
me atiatingan kogham. Egha me faragha akirim ragha na gasaragha amizir
arazir kurabagh nighnigh, aghumsizir ekiam iniam.
27 Ki apanibar kantribar tongin ua uan gumazamiziba inigh izam. Eghti
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Israelia gamizir bizir kamin ganigh
fogh suam, nan araziba bar zuegha dera.

39:17: Akar Mogomem 19:17-18

28 Eghtɨ Israelia kɨ me gamizir bizibagh nɨghnɨgham. Kɨ me amadazɨ me
ghua kantrin igharazibar kalabusɨn mɨn itima, kɨ ua me akuvagha me inigha
men nguazimɨn ize. Kɨ men tav ateghtɨ, a kantrin kabar aven ikɨvɨra ikian
kogham. Eghtɨ me kamaghɨn fogham, kɨ Ikiavɨra Itir God, men God.
29 Kɨ uan Duam isɨ Israelɨn ikɨzim gingegham, egh uam akɨrim ragh me
gasaraghan kogham. Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨkeme."

God, gɨn kantri Israelɨn otivamin bizir aghuibar Esekielɨn akakasi

40

(Sapta 40--48)

Ikiavɨra Itir God Esekiel inigha Jerusalemɨn ghu

1 E kalabuziabar mɨn itima, azenir namba 25 otozɨ, an iakɨnir faragha
zuimɨn, an dughiar namba 10ɨn, Ikiavɨra Itir Godɨn gavgavim na avara. Kar
apaniba Jerusalemɨn nguibar ekiam inigha gɨvazɨ, an azenir namba 14ɨn gɨn
otozɨ dughiam. Dughiar kamra Ikiavɨra Itir God uan Duamɨn aven na inigha
Jerusalemɨn ghu.
2 Ezɨ kɨ irebamɨn mɨn garir bizimɨn garima, God na isa Israelɨn nguazimɨn
ghua mɨghsɨar mamɨn bar pɨn na atɨ. Ezɨ kɨ garima bizir mam sautɨn
amadaghan mɨghsɨar kamɨn ikia, mati nguibar ekiamɨn mɨn gari.
3 A na inigha bar roghɨra ghuzɨ, kɨ garima gumazir mam brasɨn mɨn
taghtasi. A dɨvazimɨn tiar akar mamɨn mɨriamɨn tughav ikia bizibar abarir
aghorim ko, bizibar abarir benim, uan dafarimɨn aningɨn suiraghav iti.
4 Egha gumazir kam kamaghɨn na mɨgɨa ghaze, "Nguazir kamɨn gumazim,
nɨ gan! Deraghvɨra kuarim atɨgh! Akar kɨ nɨ mɨgeiba baragh! God
bizir kam bagha nɨ inigha ize, kamaghɨn amizɨ, nɨ deraghvɨra bizir kɨ nɨn
akakaghamibar gan. Egh nɨ gɨn mangɨ bizir kabar gun Israelian ikɨzim
mɨkemegh."

Esekiel aruem anadi naghɨn itir dɨvazimɨn tiar akamɨn gani

5 Kɨ ganizir bizir kam, a Godɨn Dɨpenim, ezɨ dɨvazir mam anevɨni. Gumazir
kam uan bizibar abarir aghorim inigha dɨvazimɨn abari. Aghorir kamɨn
ruarim 3 mitan tu. Ezɨ dɨvazir kamɨn tuirivimɨn ababanim a 3 mitan tu, ezɨ a
mɨtemezir ababanim 3 mitan tu.
6 Egha a tiar akar aruem anadi naghɨn itimɨn ghu. A dagɨar adɨrɨziar itariba
dɨka ghuanaga aven zuir danganimɨn tiar akamɨn gara an abari. Ezɨ aven
zuir tuavimɨn ruarimɨn ababanim 3 mitan tu.
7 An aven ghua garima, gumazir dɨvazimɨn garibar danganir mɨzuariba
vong ko vongɨn sara iti. Egha dar aroziba ko ruariba bar moghɨra, 3 mita, 3
mitan tu. Ezɨ danganir kaba abɨghizir bɨrim, an arozimɨn ababanim, 2 mita
ko akuamɨn tu. Danganir kabagh itagh sɨvagh mangɨ, aven zuir tuavim iti, an
tiar akam Godɨn Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn aven amadaghan gari. Gumazir
kam danganir muziarir bar aven zuimɨn ruarimɨn abari, ezɨ an ababanim 3
mitan tu.
8-9 Ezɨ an aven zuir tuavir kamɨn azuarir dozimɨn abarima, an arozimɨn
ababanim 4 mitan tu. Azuarir dozimɨn mɨriamningɨn bɨrimning vong ko
vongɨn ikia, aningɨn arozim 3 mitan tu. Azuarir dozimɨn vongɨn, tiar akar
Godɨn Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn aven amadaghan gari. Gumazir kam
ghua tiar akar kamɨn mɨriamɨn vong ko vongɨn itir guarir akɨnimningɨn
arozimningɨn abarima, aningɨn ababanim uaghara 1 mitan tu.

40:2: Akar Mogomem 21:10 **40:3:** Akar Mogomem 11:1; 21:15 **40:5:** 1 Atriviba 6:1-38; 2 Eghaghaniba 3:1-9

10 Gumazir dɨvazimɨn garibar danganir muziarir 6pla, da aven zuir tu-
avimɨn mɨriamningɨn iti. Ezɨ danganir kabar ababaniba vaghvagha magh
ghue. 3pla vongɨn itima, 3pla vongɨn iti. Ezɨ guarir akɨnir dar tongɨra itibar
ababaniba, uaghan uaghara ghu.
11 Egha gumazir kam gɨn uamategha ghua tiar akar aven mangamimɨn
abari. Ezɨ tiar akamɨn arozim uabɨ 6 mita ko akuamɨn tu. Eghtɨ me tiam
kuamin dughiamɨn, an arozimɨn ababanim 5 mitan tu.
12 Ezɨ dɨvazimɨn garir gumazibar danganir muziariba, da bɨrir oteviba iti.
Dar tuiriviba 50 sentimita, ezɨ dar aroziba uaghan 50 sentimita. Ezɨ danganir
kabar ruariba ko aroziba uaghara magh ghuegha, 3 mitan tu.
13 Gumazir kam, dɨvazimɨn garir gumazibar danganir mamɨn aven
gɨrakɨrangɨn ikegha, an abaragha ghua vongɨn itir danganir mamɨn
akɨrangɨn tu. Ababanir kam 12 mita ko akuamɨn tu. Ababanir kam, a
dɨpenir siriamɨn, otevir mamɨn ikegha ghua vongɨn otevir mamɨn tuzimɨn
ababanim, an mɨrara ghu.
14 Egha gumazir kam gɨn ghua azuarir dozimɨn abari. An tuirivim 10 mitan
tu. Ezɨ tiar akar vongɨn azuarir dozimɨn itim, an mɨriamningɨn guarir akɨnir
pumuning iti, egha a bar ghua Godɨn Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn aven ghua,
uari akuvir danganim oto.*
15 Ezɨ Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn azenan itir tiar akamɨn ikegha, bar aven
ghua azuarir dozimɨn vongɨn otozimɨn ruarim, 25 mitan tu.
16 Ghuriar kaba bar moghɨra, winduan doziba iti. Ezɨ gumazir dɨvazimɨn
garibar danganibar bɨriba, da bar winduaba iti. Egha dar guarir akɨniba,
mɨsizibar mɨn garir temem detɨn nedaziba iti.

Esekiel, dɨvazimɨn aven danganir ekiar uari akuvimɨn gari

17 Egha gumazir kam na inigha ga danganir kaba ategha, Godɨn Dɨpenim
avɨnizir dɨvazimɨn aven ghua 30plan danganir muziarir igharazibar garima,
da dɨvazir ekiar kamɨn pueghav iti. Me fomɨra dagɨar avɨriba isa nguazim
gatɨgha daruamin danganimɨn ingari. Daruamin danganir kam, danganir
muziarir kabar guamɨn ikia dɨvazir ekiar kamɨn averiam bar an avɨni.
18 Egha daruamin danganir kam bar ghua Dɨpenim avɨnizir dɨvazir tiar
akaba itibar tu. Daruamin danganir kamɨn ruarimɨn ababanim, tiar akabar
arozibar ababaniba ko magh ghue. Ezɨ uari akuvir danganir ekiar kam
vazimɨn itima, Godɨn Dɨpenim pɨn iti.
19 Danganir uari akuvir ekiar kam, bar moghɨra dɨvazir namba 2 anevɨni.
Dɨvazir namba 2ɨn kam, Godɨn Dɨpenim an aven iti. Dɨvazir namba 2ɨn kamɨn
aven, uari akuvir danganir igharazim ikia, egha a mong pɨn iti. Ezɨ namba
2ɨn dɨvazir kamɨn aruem anadi naghɨn, tiar akar mam iti. Ezɨ gumazir
kam nguazir dɨvazir kamningɨn tɨzimɨn itimɨn abari. An azenan itir dɨvazir
ekiamɨn tiar akamɨn ikegha ghua, aven itir dɨvazir namba 2ɨn tiar kamɨn tu.
Ezɨ nguazir kamɨn ababanim, 50 mitan tu.

Esekiel notɨn amadaghan itir tiar akamɨn gari

20 Ezɨ gumazir kam dɨvazir ekiar notɨn amadaghan itir tiar akamɨn
abanasa zui. Egha tiar akamɨn ruarim ko arozimɨn abari.
21-22 Ezɨ notɨn amadaghan itir tiar akam, an danganir muziarir 6pla iti, 3pla
vongɨn itima 3pla vongɨn iti. Tiar akar kam ko, an danganir muziariba ko,
bɨriba ko, azuarir dozim ko, winduan doziba ko, temer aghuibar nedaziba,
dar ababaniba aruem anadi naghɨn itir tiar akamɨn danganiba ko magh
ghue. Tiar akamɨn danganibar arozimɨn ababanim 12 mita ko akuamɨn tu.
Ezɨ an ruarimɨn ababanim, 25 mitan tu. Ezɨ tiar akar kamɨn adɨrɨziar dɨkɨ

* **40:14:** Me Hibrun akam kagh deragha a mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

mavanangamim, ighuvir 7pla iti, eghti me da diki pin mavanang an azuarir
dozimin aven mangam.
23 Ezi notin amadaghan itir divazir ekiamin tiar akam, an vongin, namba
2in divazimin tiar akar mam iti. Aning aruem anadi naghin itir tiar akamn-
ing ko magh ghu. Ezi gumazir kam tiar akar kamningin tizimningin itir
nguazimin abari. An azenan itir divazir ekiamin tiar akamin ikegha ghua
aven itir divazir namba 2in tiar kamin tu. Ezi nguazir kamin ababanim, 50
mitan tu.

Esekiel sautin amadaghan itir tiar akamin gari

24-26 Ezi gumazir kam na inigha sautin amadaghan ghu, egha ga ghua
divazir ekiamin tiar akamin oto. Egha tiar akar kamin danganiba ko guarir
akiniba ko azuarir dozim, dar ruarim ko arozimin abari. Ezi tiar akar kamin
aven itir danganiba ko azuarir dozim, da winduan doziba ikia, da tiar akar
igharazimning itir biziba ko bar moghira magh ghue. Ezi danganir kamin
ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozim 12 mita ko akuamin tu. Ezi
tiar akar kamin adiriziar diki mavanangamim, ighuvir 7pla iti, eghti me da
diki pin mavanang an azuarir dozimin aven mangam. Egha adiriziamin
boroghin itir guarir akinimning, vong ko vongin itima, aning misizimin min
garir detin temer nedaziba iti.
27 Ezi sautin amadaghan, namba 2in divazim, uaghan tiar akar mam
iti. Gumazir kam ghua nguazir divazimningin tiar akar kamningin tizimin
itimin abari, mati a faragha aruem anadi naghin ababanim gamizi mokin.
Nguazir kamin ababanim uaghan 50 mitan tu.

Esekiel namba 2in divazimin tiar akabar gari

28 Ezi gumazir kam na inigha ga namba 2in divazimin tiar akamin aven
ghua, danganir me uari akuvir igharazir Godin Dipenimin guamin itimin
oto. Ezi gumazir kam sautin amadaghan itir tiar akamin danganibar
abarima, an ababaniba, tiar akar igharazibar ababaniba ko uaghara ghu.
29 An danganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko azuarir dozim, da
danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghu. Danganir kam ko an
azuarir dozim, uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin ababanim,
25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 12 mita ko akuamin tu.
30 Danganir kam, azuarir ekiaba an vong ko vong sara iti. Azuarir kabar
ruarim 12 mita ko akuamin tu, ezi dar aroziba 2 mita ko akuamin tu.†
31 Azuarir kaba, me azenan uari akuvir danganir ekiam guam amisuegha
iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir detin temer
nedaziba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.
32-34 Ezi gumazir kam na inigha ga aruem anadi naghin itir tiar akamin
aven ghua, me uari akuvir danganir igharazir mamin oto. Egha aven
mangamin tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba tiar akar
igharaziba ko magh ghu. An danganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko
azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghu.
Danganir kam ko an azuarir dozim, da uaghan winduan dozir aviriba iti.
Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 12 mita
ko akuamin tu. An azuarim, me azenan uari akuvir danganir ekiamin guam
misuegha iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir
detin temer nedazir aghuiba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.
35-37 Ezi gumazir kam na inigha ga ghua notin amadaghan itir namba 2in
divazimin tiar akamin oto. Egha aven mangamin tiar akamin danganibar
abarima, an ababaniba tiar akar igharaziba ko magh ghu. An danganir
muziariba, ko an guarir akiniba ko, azuarir dozim, da danganir igharazir

† **40:30:** Hibrun akam vezin kam deragha an mingarim abighizir puvati.

a faragha abaraziba ko magh ghu. Danganir kam ko an azuarir dozim, da uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 12 mita ko akuamin tu. An azuarir dozim, an azenan uari akuvir danganir ekiamin guam misuegha iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir detin temer nedazir aghuiba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.

Esekiel danganir me ofabar amuamimin gari

38 Ezi divazir namba 2in notin amadaghan itir tiar akamin azuarimin boroghin, danganir mam uaghan iti. Danganir kamin tiar akam, azuarimin boroghin iti. Me ofan bar isia mighiriba bagh asiziba inigh izi, danganir kamin aven da ruam.
39 Tiar akar kamin boroghin itir azuarir kam, an aven, 4plan dakoziba iti, pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Ezi me ofa damuamin asiziba isa dagh arigha dav sosi. Ofan kabanang, ofan avim bar isia mighiriziba, ko arazir kuraba gin amangamin ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba.
40 Ezi notin amadaghan itir tiar akamin boroghin itir azuarir kam, an azenan, 4plan dakozir igharaziba ua iti. Da azuarir kamin ghuavanadir adiriziamin boroghin iti. Dakozir pumuning vongin itima, pumuning vongin iti.
41 Ezi datirighin ofa damuamin asizibav soghamin dakozir 8pla iti. 4plan dakoziba, azuarimin azenan itima, 4plan dakoziba, azuarimin aven iti.
42 Ezi dakozir 4plan igharaziba, ua iti, me dagiabar adar ingari. Dakozir kabar turivibar ababanim 50 sentimita, ezi dar ruariba ko arozibar ababanim 75 sentimitan tu. Me dakozir kabagh isin, afuaba ko bizir igharaziba arisi, kar asizibav sogh, ofan bar isi mighiramibar amuamin biziba.
43 Ezi asiziba aguamin akeziba, me azuarir kamin aven itir biribar da dui. Akezir kabar ruaribar ababaniba, 7 sentimita ko akuamin tu. Ezi me ofa damuamin asizir tuziba dakozir kabar da arisi.

Esekiel ofa gamir gumazibar ghuriabar gari

44 Ezi gumazir kam na inigha namba 2in divazimin aven ghua, uari akuvir danganimin aven otogha garima, God bagha ighiabagh amir gumazibar danganimning iti. Danganir mam, notin itir tiar akamin boroghin ikia guam sautin misoke. Ezi danganir igharazim, sautin amadaghan itir tiar akamin boroghin ikia, guam notin misoke.
45 Ezi gumazir kam kamaghin na migei, “Danganir guam sautin misoghezim, kar ofa gamir gumazir Godin Dipenimin ingangaribar garibar danganim.
46 Ezi danganir guam notin misoghezim, kar ofa gamir gumazir ofan dakozibar ingangaribagh amiba, men danganim. Me Livain anabamin ovavir boribar aven otivigha Sadokin ovavir boribar adarazira. Merara, Ikiavira Itir Godin boroghin mangi an ingangarim damuam.”

Aning Godin Dipenimin oto

47 Ezi gumazir kam Godin Dipenimin uari akuvir danganimin abarima, an ruarim 50 mita, ezi an arozim uaghan 50 mita, egha aning uaghara ghu. Ezi ofa gamir dakozim, Godin Dipenimin faragha iti.

48 Ezi gumazir kam ua na inigha ghua Godin Dipenimin otogha an azuarir mam nan aka. Egha an tiar akamin boroghin itir guarir akinir vong ko vongin itimningin abari, aningin ababanim uaghara ghugha, 2 mita ko

akuamin tu. Ezi Godin Dipenimin tiar akamin arozimin ababanim,‡ 7 mitan
tu. Ezi birir otevir tiar akamin miriamningin itimning, aning uaghara
ghugha 1 mita ko akuamin tu.
49 Ezi azuarir kamin ruarimin ababanim 10 mitan tu. Ezi an arozimin aba-
banim 5 mita ko akuamin tu. Egha adiriziam, danganir me uari akuvimin
ikegha azuarir kamin anabo. Ezi guarir akinir dafar pumuning azuarir
kamin tiar akamin miriamningin mitighav iti.

41

1 Ezi gumazir kam na inigha Godin Dipenimin aven ghu. Ga garima,
Anogoroghezir Danganim iti. Egha a tiar akamin boroghin itir guarir
akinimning vong ko vong itimin abarima, aningin arozim 3 mitan tu.
2 Ezi a tiar akamin arozimin abarima, an ababanim 5 mitan tu. Ezi tiar
akamin miriamningin birir otevir vong ko vongin itimning virara voroghira
ghu. Aningin arozimin ababanim 2 mita ko akuamin tu. Egha gumazir kam
Anogoroghezir Danganir kamin abarima, an ruarimin ababanim, 20 mita,
ezi an arozimin ababanim 10 mitan tu.
3 Egha a bar aven ghua Danganir Bar Anogoroghezimin oto. Egha a
tiar akamin boroghin itir guarir akinir vong ko vong itimningin abarima,
aningin arozimning, 1 mitan tu. Ezi tiar akamin arozimin ababanim, 3 mitan
tu. Ezi tiar akamin miriamningin birir otevir vong ko vongin itimning virara
voroghira ghu. Aningin arozimningin ababanim 3 mita ko akuamin tu.*
4 Egha a Danganir Bar Anogoroghezir kamin abarima, an ruarim ko
arozim, aning uaghara ghua 10 mitan tu. Egha a kamaghin na migei,
“Danganir kam, a Danganir Bar Anogoroghezim.”

Esekiel Godin Dipenimin poghezir ghuriabar gari

5 Ezi gumazir kam Godin Dipenimin birir mitiamin abari, ezi an ababanim
3 mitan tu. Godin Dipenim azenan danganir muziarir aviriba anevinigha iti.
Egha danganir kabar arozimin ababanim, 2 mitan tu.
6 Danganir muziarir kaba, da uari gisin ikia ghuava anaga 3plan ghuriaba
iti, ezi 3plan ghuriar kaba, vaghvagha 30plan danganir muziarir kaba iti.
Me dar ingarir dughiamin, me dipenir akiniba asegha akoriba dagh isin da
arigha 3plan ghuriar danganir muziariba itiba, pin dar ingari. Eghti dar
oteviba izi Godin Dipenimin birim biraghan kogham.
7 Danganir muziarir Godin Dipenimin avinizir kaba, dar ghuriar dar
itiba kamaghin iti: Danganir vanginan itiba, dar arozim 2 mitan tu. Ezi
dar pin danganir muziarir ghuriar namba 2in itiba, dar ababaniba mong
ekevegha dar apengan itir danganibar ababanibagh afira. Ezi dar pin
danganir muziarir ghuriar namba 3in itiba, dar ababaniba mong ekevegha
dar apengan itir danganibar ababanibagh afira. Ezi adiriziar mam, ghuriar
vanginan itimin ikegha pin ghua namba 2in ghuriamin ghua bar pin namba
3in ghuriamin oto.†
8 Ki gari, Godin Dipenim ghuriar vazimin itim biragha azenan ghuzir daru-
amin tuavim, a ghuriar kabar apengan dar mingarimin min ikia, Dipenir
miriaba bar da avini, egha a ghuriar pin itibar mingariba gavgaviba dagh

‡ **40:48:** Akar ababanir kamningin itim ua datirighin Hibrun akamin itir puvati. Akar kam fomira ikia iza datirighin a itir puvati. Akar kam ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin a gira, ezi akar kam akinafarir me Grikin akamin an osirizimin iti. * **41:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Ezi akar kam, datirighin itir Grighin akamin gin zui. † **41:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

anidi. Mingarir kam, nguazimin ikegha pin ghua daruamin tuavimin tu, an tuirivimin ababanim 3 mitan tu.
9 Danganir muziarir kabar azenan itir divazimin mitiamin ababanim, a 3 mita ko akuamin tu. Ezi vanginan itir nguazir pura itim, a Godin Dipenim avinizir danganir mizuaribar ikegha ghua,
10 Godin Dipenim avinizir dipenir igharazir mabar oto. Danganir aruir kam, Dipenim bar anevinigha gumaziba daruamin tuavimin min iti, ezi an arozimin ababanim 10 mitan tu.
11 Ezi danganir mizuarir kabar aven mangamin tiar akar pumuning iti, egha aningin azenan aruir tuavim guam a misuegha iti. Egha tiar akar mam a Godin Dipenimin sautin amadaghan itima, mam notin amadaghan iti. Ezi ki ua garima, pin itir tuavim, kar danganir muziariba avinizir tuavim, an arozimin ababanim, 2 mita ko akuamin tu.

Godin Dipenimin ababanim

12 Godin Dipenimin akirangin aruem uaghiri naghin, dipenir ekiar mam iti. Egha Godin Dipenim avinizir nguazir pura itim, guam a misuegha iti. Dipenir kamin arozimin ababanim, a 35 mitan tu, ezi an ruarim 45 mitan tu. Dipenir kamin birir azenan ghuzim, an mitiamin ababanim a 2 mita ko akuamin tu.
13 Egha gumazim Godin Dipenimin ruarimin abarima, a 50 mitan tu. Egha a gin nguazir Godin Dipenim avinizim ko aruem uaghiri naghin itir dipenibar abari. A Godin Dipenimin tiamin mikebamin ikegha an abara ghua dipenir igharazir kamin girakirangin oto. Ezi an ababanim 50 mitan tu.
14 Egha a Godin Dipenimin guam ko nguazir kinir vong ko vong sara itimin ruaribar abari, dar ababanim bar moghira uaghan 50 mitan tu.
15a Egha a ghua, Godin Dipenimin akirangin itir dipenimin abari, dipenir kam Godin Dipenim avinizir nguazir kinim guam a misuegha iti. A dipenir kam ko an dipenir ruarir vuem ko vuemin itimning, dar ruaribar abarima, dar ababanim uaghan 50 mitan tu.

Esekiel Godin Dipenimin aven an biribar digiribar gari

15b-16 Godin Dipenimin aven zuir danganim, ko an azuarir faragha itimin birim ko Anogoroghezir Danganimin birim, ko winduan ruariba ko, 3plan birir tiar akamin boroghin itiba, me temer arariba isa, ghuriamin ikegha ghua winduabar otogha, birir kabar pogha da ariki. Egha uaghan temer arariba winduaba aven dagh ase.
17 Me Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganimin biriba ko, tiar akam gisin danganir pin itimin biriba ko, Dipenimin aven zuir danganimin biriba nedazibar digiribar gin ghua da aghore.‡
18 Digirir kam kamakin: temer aghuir mamin nedazim iti, ezi an gin enselin bar gavgavir mamin nedazim iti, ezi an gin detin tememin nedazim iti, egha ghua dar nedaziba kamaghira uari aghoravkira ghua, danganir kam bar a ini. Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha guar pumuning iti.
19 Mam gumazir guam iti, ezi igharazim laionin guam iti. Egha aningin guamning detin tememin gari, detin temer roghira itir vong ko vongin itimningin gari. Digirir kamaghira gariba, bar Dipenimin biribagh izifa.
20 Egha da vanginan itir ghuriamin ikegha uanaga tiar akabagh afiragha isin tu.
21a Anogoroghezir Danganimin guarir akinimning, 4plan miriaba iti. Egha aning magh gari.

‡ **41:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Esekiel ofa gamir dakozimɨn gari,
a Ikiavɨra Itir Godɨn boroghɨn iti

21b-22 Bar Anogoroghezir Danganimɨn aven mangamin tiar akamɨn boroghɨn, bizir mam iti, a ofa gamir dakozir mamɨn mɨn gari. Ofa gamir dakozir kam, me temer araribar an ingari. An tuirivimɨn ababanim, 1 mita ko akuamɨn tu, ezɨ an arozimɨn ababanim, 1 mitan tu, ezɨ an ruarim 1 mitan tu. An mɨkebaba, ko an dɨkɨnim,§ ko an mɨriaba, me temer araribar dar ingari. Ezɨ gumazir kam kamaghɨn na mɨgei, "Ofa gamir dakozir kam, a zurara Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn tughav iti."

Godɨn Dɨpenimɨn tiar akaba

23-24 Danganir Anogoroghezimɨn aven zuir tiar akam, tiar pumuning iti. Tiar kamning vaghvagha akuar pumuning iti, ezɨ me hinsbar da isav suiki. Pumuning vongɨn itima, pumuning vongɨn iti. Da kuamɨn dughiam, da sɨvagh sɨvagh mangɨ uarigh puegham. Ezɨ kamaghɨra Danganir Bar Anogoroghezim uaghan tiar pumuning iti.

25 Ezɨ me Anogoroghezir Danganimɨn tiamningɨn, detɨn temeba ko enselɨn bar gavgavibar nedazibar ghore, mati nedazir me Dɨpenimɨn aven itir bɨribar ghore. Ezɨ tiar akar azuarimɨn aven mangamimningɨn azenan, me temer araribar dɨpenir ivem, tiar akam gisɨn an ingari.

26 Ezɨ aven mangamin azuarimɨn bɨrimningɨn, vong ko vong, winduan ruariba ko detɨn temebar nedaziba iti. Ezɨ Dɨpenimɨn mɨriaba avɨnizir danganir muziariba, dar bɨriba uaghan nedazir kabanang dar iti.

42

Ofa gamir gumazibar dɨpenir pumuning

1 Egha gumazir kam na inigha azenan itir danganir me uari akuvimɨn aven otogha, Godɨn Dɨpenimɨn notɨn amadaghan dɨpenir ruarir mamɨn gari. Dɨpenir kam, daruamin nguazir kɨnir Godɨn Dɨpenim avɨnizimɨn vongɨn iti, egha an mɨkebar mam Godɨn Dɨpenimɨn gɨrakɨrangɨn itir dɨpenir ekiam mong an boroghɨra iti.

2 Dɨpenir kamɨn ruarim, 50 mitan tu, ezɨ an arozim, 25 mitan tu.

3 Dɨpenir kamɨn kuebam daruamin nguazir kɨnir Godɨn Dɨpenim avɨnizim bɨra, egha azenan itir danganir me uari akuvir ekiamɨn guam a mɨsuegh iti. Me ghuriar 3pla dɨpenir kamɨn dar ingara ghuanabo.

4 Dɨpenir kamningɨn tizimɨn, daru aven mangamin tuavim iti. An arozimɨn ababanim, 5 mitan tu. Ezɨ an aven zuir danganim notɨn amadaghan iti, an arozim, 50 sentimitan tu.

5 Dɨpenir kamningɨn namba 3ɨn ghuriamɨn danganir muziariba, da namba 2ɨn ghuriam ko namba 1ɨn itir ghuriamɨn danganir muziariba mong dar sufi. Me namba 3ɨn ghuriamɨn ingarir dughiam, me mong anesuvagha an ingarizɨ, an danganir muziariba sufi.

6 Dɨpenir kamningɨn ghuriaba me dɨpenir akɨnibagh isɨn da arɨghizir puvatɨ, mati me uari akuvir danganimɨn boroghɨn itir dɨpenir igharazibar ingari. Puvatɨ. Namba 1ɨn ghuriam, a nguazim gaperagha namba 2ɨn ghuriam ko namba 3ɨn ghuriam gavgavim aning ganɨdi. Kamaghɨn amizɨ, pɨn itir ghuriamɨn danganir muziariba mong sufi.

7-8 Dɨpenir namba 2ɨn ruarimɨn ababanim, a 25 mitan tu. Ezɨ dɨpenir ruarir faragha itimɨn ruarimɨn ababanim, a 50 mitan tu. Dɨpenir ruarir faragha

§ **41:21b-22:** Hibrun akam, akar kam, "an dɨkɨnim," a guizbangɨra ghaze, "an ruarim." Fomɨra itir gumazir maba akɨnafarir kamɨn akam gɨra, egha ghaze, akar kam ghaze, "an dɨkɨnim." **42:3:** Esekiel 40:17; 41:10

itim, me an guamin vongin divazir mamin ingari, ezi an ruarim, mati dipenir ruarir namba 2in ruarimin min ikia, 25 mitan tu. Divazir kam, a danganir uari akuvamin azenan itimin miriamin iti.

9-10 Divazir kam, ko dipenir ruarir faragha itir kam, aningin tizimin daruamin tuavim iti. Gumazitam dipenir kamin aven mangisi, azenan ikia uari akuvir danganim ategh divazimin mikebamin boroghin aven izi, aruem anadi naghin ikegh mangi, daruamin tuavir kamin aven mangam.*

Ezi dipenir igharazir pumuning, aning uaghan Godin Dipenimin vongin, danganir uari akuvimin boroghin sautin amadaghan iti.† Egha daru-amin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimin vongin iti. Egha aningin mikebamning Godin Dipenimin girakirangin itir dipenir ekiam mong an boroghira iti.

11 Dipenir kamningin ababaniba, dar aroziba ko ruariba ko tiar akaba, da bar moghira notin amadaghan itir dipenimningin ababaniba ko magh ghue. Ezi dipenir kamningin tizimin, daruamin tuavir aven mangamim, aningin tiamningin iti.

12 Gumazitam sautin itir dipenimningin aven mangisi, divazimin mikebamin boroghin aven izi, aruem anadi naghin ikegh izi, daruamin tuavir kamin aven izam. Tuavir kam, a notin amadaghan itir tuavimin mirara gari.

13 Ezi gumazir kam kamaghin na migei, “Notin itir dipenir kamning ko sautin itir dipenir kamning, Godin Dipenim avinizir nguazir kinimin vongin ikia, egha uaghan Godin danganibara, egha bar zue. Ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba, me dar aven ikia ofan bar zueziba api. Ki dipenir kabagh amizi da zue. Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ofan bar zueziba kagh dar arigham. Kar witba tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin amangamin ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba.

14 Ofa gamir gumaziba Godin Dipenimin aven ikegh, me azenan uari akuvir danganim mangisi, me korotiar zueziba suegh dipenir kabar dan-ganir mizuarir kabar aven dar arigham. Korotiar zuezir kaba me Ikiavira Itir Godin ingangarim damuasa da azui. Egh korotiar igharaziba aghuigh azenan itir danganir gumazamiziba uari akuvimin mangam.”

Gumazir kam divazir ekiar Godin Dipenim avinizimin abari

15 Gumazir kam Godin Dipenimin aven tir danganibar abaragha givagha, na inigha ga ghua aruem anadi naghin itir tiar akamin azenan otogha, a Godin Dipenimin avinizir divazir ekiamin abari.

16 A bizibar abarir aghorim inigha aruem anadi naghin divazimin aba-banim gamima, a 250 mitan tu.

17-19 Egha a ghua notin amadaghan ko, sautin amadaghan ko, aruem uaghiri naghin divazir kamin abarima, dar ababanibar ruariba vaghvagha 250 mitan tu.

20 Godin Dipenim avinizir divazir kam, a 4plan miriaba iti, ezi dar ababan-iba bar 250 mitan tu. Divazir kam, Godin bizir zueziba, ko nguazir kamin gumazamizibar bizir kiniba, tongira da abigha iti.

43

Ikiavira Itir God, uamategha uan Dipenimin ize

---

* **42:9-10:** Akar ves 3in ikegha ghua 10in tuziba, Hibrun akam deragha migirigiar kabar mingarim abighizir puvati. † **42:9-10:** Hibrun akar datirighin itim, ghaze, “aruem anadi naghin.” Fomira itir gumazir maba akinafarir kam akabagh iragha da osiri, egha me ghaze, akar kam, sautin amadaghan itir naghin migei.

1 Gumazir kam na inigha divazir tiar akar aruem anadi naghin garimin
amadaghan ghu.
2 Ezi ki garima, Israelian Godin angazangarir ekiam ko gavgavim aruem
anadi naghin ikegha izi. Ezi angazangarir ekiam ko gavgavim izir
dughiamin, ki niginir ekiam barazima, a mati ongarir ekiaba dipira tingazi.
Ezi Godin angazangarim nguazim gamima a bar dafogha taghtasi.
3 Irebamin min garir bizir kam mati ki faragha irebamin min garir biz-
imningin min ghu. Irebamin min garir bizir mamin aven, God Jerusalem
gasighasighasa ami. Ezi irebamin min garir bizir igharazim, ki Kebarin
Fanemin miriamin ikia an gani. Irebar ki datirikin garir kam, aning ko magh
ghu. Kamaghin amizi, ki uabi fegha nguazim mikinigha guam nguazim gati.
4 Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam ko gavgavim iza aruem anadi
naghin amadaghan tiar akamin aven iza Godin Dipenimin aven ghu.
5 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam na fegha na inigha bar aven itir danganir
me uari akuvimin ghu. Ezi ki kagh garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir
ekiam Godin Dipenim gizifa.
6 Ezi gumazir kam nan boroghin tughav ikiavira iti, ezi ki orazima, gumazir
mamin tiarim Godin Dipenimin aven ikia na migei.
7 A kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, dipenir kam kar
nan atrivir dabirabimin danganim. Egha a uaghan nan dagarir onimning
ikiamin danganim. Ki Israelin ikizim zurara men tongin kagh ikiva, me
gativagh men gan iki mamaghira ikiam. Israelin ikizim ko men atriviba, me
faragha nan ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Egh gin
izamin dughiamin, me ua kamaghin damuan kogham. Me faragha asebar
ziaba fa arazir bar kurabagh amua mati amizim tuavir amizibar arazibar
gin zui. Egh gin me ua kamaghin damuan kogham. Eghti men atrivibar
kuaba, ua danganir kamin ikian kogham.
8 Men atriviba faragha uan dipeniba nan Dipenimin boroghin dar ingari.
Ezi men dipenir tiar akaba nan Dipenimin tiar akam boroghira iti. Ezi divazir
vamira me dipeniba ko na dipenim abigha iti. Ezi me arazir bar kurar ki
aghuaziba me dagh ami. Ezi bizir kamin, me nan ziar zuruzim gamizi, a
nan damazimin bar mize. Bizir kam bangin, ki bar men aningaghegha me
gasighasiki.
9 Me datirighin ua asebar ziaba fan marki, mati tuavir amizimin arazir an
amiba. Egh me uan atrivibar kuaba nan saghon da arikigh. Me kamaghin
damighti, ki zurara men tongin iki mamaghira ikiam.”
10 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, “O nguazir kamin gu-
mazim, ni Dipenimin ganganir gin ikiamimin gun Israelin ikizim mikim me
geghan. Eghti me uan arazir kurar me amiziba bagh aghumsigham.
11 Me uan arazir kurar me amizibar aghumsigh givaghti, ni Godin
Dipenimin digiriba ko ganganimin gun me mikim. An ababaniba, ko tiar
akar aven ghua azenan iziba ko, an averiamin itir biziba ko, an aven
ingaramin araziba ko, an bizir ki damuasa mikemeziba, ni bizir kaba men
damazibar bar ada osirighti, me bar nan akabar gan dar gin mangi dar amu.
12 “Kar Godin Dipenimin Akar Gavgavim: Mighsiar orazir Godin Dipenim
aperaghav itim, an danganiba bar anevinigha itir danganiba, da bar
moghira zuegh na baghvira ikiam. Guizbangira, kar Godin Dipenimin Akar
Gavgavim.”

Ofa gamir dakozimin ababaniba

13 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Kar ofa gamir dakozimin aba-

43:2: Esekiel 10:3-4; 10:18-19; 11:22-23; Akar Mogomem 1:15 **43:12:** Esekiel 40:2 **43:13:** Ua Me Ini 27:1-2; 2 Eghaghaniba 4:1

banim. Ofa gamir dakozir kamin mingarimin povir nguazim gaperaghav itim, an tuirivimin ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi an povimin miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Divazir dozir mam, an mingarir povir kamin miriaba azenan isin ikia bar anevini, ezi an tuirivimin ababanim, 25 sentimitan tu.

14-15 Ofa gamir dakozir kam a 3plan miteba iti. An povim gisin aperaghav itir miter namba 1, an tuirivimin ababanim 1 mitan tu. Ezi miter kamin miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi miter kam gisin itir namba 2in mitem, an tuirivimin ababanim, a 2 mitan tu. Ezi miter kamin miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi miter kam gisin itir namba 3in mitem, an tuirivimin ababanim 2 mitan tu. Miter bar pin itir kam, kar ofaba tuer danganim. Ezi ofaba tuer danganim, bulmakaun kombar min garir biziba, an mikebar 4pla gaseghav iti.

16 "Ofa gamir dakozimin ofaba tuer danganir kamin siriam, an ruarimning ko, arozimningin ababaniba uaghara ghuegha 6 mitan tu.

17 Ofaba tuer danganir kam, an apengan itir miter namba 2, an ruarimning ko arozimningin ababaniba magh ghugha 7 mitan tu. Ezi miter namba 2in miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi divazir dozir mam, a miter kamin miriaba azenan isin ikia bar anevini, ezi an tuirivimin ababanim, a 50 sentimitan tu. Ezi adiriziar mam, ofa gamir dakozim gasaraghav ikia, guam aruem anadi naghin misuegha iti."

Ofa gamir dakozim, me a isa God ganidi

18 Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze, "Nguazir kamin gumazim, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Kar bizir ki damuasa mikemeziba, me ofa gamir dakozim gisin asiziba tue da mighirir ofabar amuva, ofan bar isi mighiramim damuamin asizir ghuziba, a gisin da kavamangsi, ofa gamir dakozimin ingarigh givaghti, dughiar kamra, ni arazir kabar gin mangi dar amu.

19 Ni bulmakaun apuritam inigh Livain anabamin ofa gamir gumaziba, me Sadokin ovavir boribar maba, me daningigh. Merara izi nan boroghin nan ingangarim damuam. Egh ofa gamir gumazir kaba bulmakaun apuritam misuegh gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin ofa damu. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Akar Gavgavir kam gami.

20 Egh ni bulmakaun kamin ghuzitaba inighiva ofa gamir dakozimin, mikebabar komin 4plan kabar aghuigh. Egh gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi ofa gamir dakozir namba 2in mitemin mikebabar aghuva, an divazir dozir bar anevinizim a daghuigh. Ni kamaghin damighti, ofa gamir dakozim nan damazimin zueghiva, na baghavira itir bizimin min ikiam.

21 Ia bulmakaun apurim inigh, Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir God inabazimra mangi, arazir kuraba gin amangamin ofan min, a misuegh an ofa damu. Danganir kam, a Anogoroghezir Danganimin azenan iti.

22 Egh amimzaraghan, ia memen apurir duaba puvatizitam inigh, egh arazir kuraba gin amangamin ofan min ofa damu. Eghti ofan kam ofa gamir dakozim damighti, a zuegham. Mati ia faragha bulmakaun apurimin ghuzim gamizi mokin.

43:18: Ua Me Ini 29:35-37

23 Ia kamaghin ofa gamir dakozim damighti a zuegh givaghti, ia bul-
makaun apurir duaba puvatizi tam inighiva, sipsipin okoruamin tongin
sipsipin apurir duaba puvatizitam inigh,
24 Ikiavira Itir Godin damazimin izi. Eghti ofa gamir gumaziba amangsizim
isi aning gisuaghsuegh, ofan bar isia mighirizimin min, aning isi Ikiavira Itir
God bagh ofa damu.
25 Ia 7plan aruebar, ia vaghvagh aruer vamiran memen tam inigh izi
arazir kuraba gin amangamin ofan min a misuegh ofa damu. Egh uaghan
bulmakaun apuritam ko sipsipin okoruamin tongin sipsipin apuritam inigh
izi. Eghti asizir kaba, duatam dar mikarzibar ikian marki.
26 Ofa gamir gumaziba aruer 7plan ofa gamir dakozim damighti a zueghsi,
ofan kabar amuam. Me kamaghin ofa gamir dakozim damighti, a nan
bizimra an min ikiam.
27 Eghti 7plan aruer kaba givaghti, namba 8in aruemin ikegh mangi,
ofa gamir gumaziba, Israelia ia bagh ofa damuam. Me ofan tue bar
isia mighiriziba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabar
amuam. Me kamaghin damighti, ki ofan kaba bagh bar akongegh da iniam.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

44

Aruem anadi naghin itir tiam dukuaghav iti

1 Ezi gumazir kam na inigha, ga ua Godin Dipenimin aruem anadi naghin
amadaghan itir divazimin ghua ki gari, an tiam dukuaghavira iti.
2 Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Tiar kam dukuaghvira iki
kuighirighan kogham. Gumazitam an aven mangan kogham. Ki Ikiavira Itir
God, Israelian God, kirara ki an aven ize. Kamaghin amizi, a kuighirighan
kogh kamaghira ikiam.
3 Atrivimin otarimra, Ikiavira Itir Godin damazimin daghebar amisi
tiar akamin aven izi Dipenimin aven dapiam. A tiar akamin aven iziva,
Dipenimin aven mangamin azuarimin aven izam, egh gin a mangisi a
kamaghira tuavir kamra azenan mangam.”

Godin gumazamizibara, Godin Dipenimin aven mangam

4 Egha gumazir kam na inigha ga notin amadaghan itir tiar akamin
aven ghua, Godin Dipenimin tiamin oto. Ezi ki garima, Ikiavira Itir Godin
angazangarir ekiam, Ikiavira Itir Godin Dipenim bar a gizifa. Kamaghin
amizi, ki degiaghirigha uan guam nguazim gati.
5 Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni
deravira ganigh. Bizir ni garava orazir kaba, ni deravira dagh nighnigh. Ki
bizir Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven damuamiba ko Akar Gavgaviba ni
mikimasa. Eghti ni deravira fogham, tinara Godin Dipenimin aven mangigh
uam azenan izam, eghti tina puvatigham.
6 “Ni Israelin ikizir akaba batozir kamin mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ki kamaghin migei: O Israelin ikizim, ia amir arazir kurar ki bar
aghuaziba, Ia da atakigh!
7 Ia na bagha ofabagh amua asizir aghuiba ko, oviba ko, ghuziba na ganidir
dughiabar, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amamangatizi me nan
Dipenimin aven ize. Me uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati,
egha uan navir averiabar aven nighnizir gavgavim nan itir puvati. Me
nan Dipenimin aven ize, ezi tuavir kamin ia nan Dipenim gamizi, a nan

44:4: Aisaia 6:4; Esekiel 1:28; 3:23; 43:5

damazimin mize. Ia arazir kurar ki bar aghuazir aviribagh ami. Kamaghin amizi, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abiki.
8 Ia nan bizir bar zuruziba deravira dar garir puvati. Egha ia
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba arizima, me ian danganim inigha nan
Dipenimin ingangarir kabagh ami.
9 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Kantrin Igharazibar
Gumazamizir Israelin ikizimin tongin ititam, a uan mikarzir mogomemin
inim atughan kogh, egh uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim
nan ikian kogh, gumazir kam, nan Dipenimin aven izan kogham. Bar
puvatigham."

Livaiba ofa damuamin ingangarim damuan kogham

10 Ikiavira Itir God na migia ghaze, "Israelin ikizim akirim na gasaragha bar
nan saghon zuima, Livain anabamin adarazi uaghan, nan aghuagha asebar
ziaba fa nan saghon ghu. Kamaghin amizi, ki men arazir kuraba ikarvagh
pazavira me damigham.
11 Ki kamaghsua, me nan Dipenimin aven ingangaribar amuam, egh
nan Dipenimin tiar akaba deraghvira dar ganam. Egh gumazamizibar
akurvagh, ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba bagh asizibav soghiva,
ofabar amuva gumazamizibar damazimin tuiv, me bagh Godin ingangarim
damuam.
12 Ezi puvati, me ua Israelin ikizimin faragha ghua, asebar ziaba fe, egha
me gamizi me asaghpora ira arazir kuramin aven zui. Kamaghin amizi, ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki akar dikirizim gamua guizbangira kamaghin me
migei, ki men arazir kuraba ikarvagh pazavira me damigham.
13 Eghti me nan boroghin izi ofa gamir gumazibar iki nan ingangarim
damuan kogham. Me nan damazimin ofan zueziba ko anogoroghezir
bizitamin boroghin mangan kogham. Me uan arazir kurabagh nighnigh bar
aghumsigham. Egh arazir kurar ki bar aghuazir me amiziba bagh, ivezir
kuram iniam.
14 Eghti ki me amiseveghti, me nan Dipenimin ganiva an aven damuamin
ingangariba bar dar amuam."

Ofa gamir gumazibar ingangariba

15 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Ofa gamir
gumazir Livain anabamin itiba, me Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin
ikizim akirim ragha na gasarazimin, merara nan Dipenimin aven itir biziba
deravira dar garava, nan ingangarim bagha gavgafi. Kamaghin amizi,
merara nan ingangarim damusi nan boroghin izi, na bagh ofabar amusi
asizibar oviba ko ghuziba isi ofabar min na daningam.
16 Merara nan Dipenimin aven izam. Merara nan ingangarim damusi nan
dakozim boroghira izam. Merara nan bizibar ganam.
17 "Ofa gamir gumaziba, namba 2in divazir nan Dipenim avinizimin tiar
akamin aven mangi uari akuvir danganimin otivsi, me ofa gamir gumazibar
korotiar me inir ghurghuribar ingarizibar aghuigh. Me nan Dipenimin
boroghin uari akuvir danganir kamin aven iki, nan ingangarim damuamin
dughiamin, me sipsipin arizibar ingarizir korotiabar aghuan marki.
18 Me inir ghurghurir avizir ruarir taba dapanir asuabar min uan da-
panibagh ighuigh. Egh trausiziar oteviba isi uan korotiar ruaribar apengan
dar aghuigh. Egh doriba men aghan koghsi me inir ruariba ikiva, miter
gavgavibar uan ivariaba amighinan marki.

44:17: Ua Me Ini 28:39-43; Ofa Gami 16:4

19 Me azenan ikia uari akuvir danganimin gumazamiziba bagh mangisi,
me Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa aghuizir korotiaba suegh
danganir muziarir zuezibar dar arikigh. Egh me korotiar igharazitabar
aghuigh azenan mangi. Puvatightima, gumazamizir kiniba men korotiar bar
zuegha anogoroghezibar suigh, egh me arimighiregham. Kamaghin amizi,
me korotiar igharazitabar aghuigh azenan mangam.
20 "Ofa gamir gumaziba uan dapanir ariziba apir, bar adagh isiti da dapanir
tuziba ikian marki. Egh me uan dapanir ariziba ateghti da mangi ruarighan
marki.
21 Ofa gamir gumaziba, aven ikia uari akuvir danganimin aven mangisi,
wainin tam aman marki.
22 Ofa gamir gumazitam, amizir pam taghizir tamin ikian marki. A
Israelin ikizimin amizir igiar gumazitam koma akuizir puvatizitamin ikiti
deragham. Egh a uaghan ofa gamir gumazir aremezimin amuir odiarimin
ikiti deragham. A gumazir kinir ovengezitamin amuir odiarimin ikian
marki.
23 "Ofa gamir gumaziba, bizir na baghavira itiba ko nguazir kamin bizir
kiniba, nan gumazamizibar sure damu. Egh bizir manam, nan damazimin
zue, ezi bizim manam nan damazimin mize, ni dar men sure damuam.
24 Akam adaritam otoghti, ofa gamir gumaziba nan Akar Gavgavibagh isin
tugh men adarim tuisigh. Me isar ekiabar Arazibar suigh, dagh nighnigh dar
gin mangi, arazir ki ifongezibar amuva, egh Sabatin dughiamin arazimin gin
mangiti, a na baghvira itir dughiamin min ikiam.
25 "Ofa gamir gumazitam, ovengezir gumazir kuamin boroghin mangi an
suiragh, nan damazimin mizeghan marki. Egh an tavira, mati an afeziam
o amebam, o an borir tam, o an aveghbuatam, o an amizir patamin itir
puvatizim aremeghti, a men kuabar suigh dar afegh, egh a nan damazimin
mizegham.
26 Egh gin a ua nan damazimin zueghamin arazibar gin mangi ua nan
damazimin zuegh givaghiva, gin a 7plan aruer igharazibar ua pura iki
mizuamam.
27 Aruer kaba givaghti, a gin Godin Dipenim avinigha uari akuvir dan-
ganimin mangi, ua bagh arazir kuram gin amangamin ofa damu. Egh a
kamaghin, ua Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganimin aven mangi ua
ingaram. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.
28 "Ofa gamir gumaziba, Israelin nguazimin aven nguazitam inian
kogham. Me nan ingangarir kam ini, a mati men bizir aghuir ki me
ganingizim. Kirara, ki bizir aghuir me inigh zurazurara suiragh ikiamin
kam.
29 Ofa gamir gumaziba, me wit tuamin ofa, ko arazir kuraba gin
amangamin ofa ko, osimtiziba agivamin ofaba, dagher kaba kar ofa gamir
gumazibar dagheba. Egh Israelin nguazimin aven, bizir gumazamiziba na
bagha arighizi da na baghvira itiba bar, ofa gamir gumaziba da iniam.
30 Gumazamiziba faragha anizir dagheba asighiva, dar tongin dagher
bar aghuir faraghavira itiba inigh ofa gamir gumazibar aningam. Egh
bizir igharazir gumazamiziba isa nan ingangarim bagha anidiba, ofa gamir
gumaziba uaghan da iniam. Gumazamiziba dughiabar zurara bretba tuva,
faraghivira tuamin bretba, me ofan min da isi ofa gamir gumazibar aningigh.

44:19: Ofa Gami 16:23; Esekiel 42:13-14 **44:20:** Ofa Gami 21:5 **44:21:** Ofa Gami 10:9 **44:22:** Ofa Gami 21:7; 21:13-14 **44:23:** Ofa Gami 10:10 **44:25:** Ofa Gami 21:1-4 **44:28:** Diboboniba 18:20 **44:29:** Diboboniba 18:8-19

Egh gumazamiziba kamaghin damuti, nan bizir aghuiba men dipeniba ko
ikizibagh izivagham.
31 “Ofa gamir gumaziba, kuarazim o, asizir uabi aremezir tam aman
marki. Egh asizir igharazim misuegha atizir asizim uaghan, me aneman
marki.”

45

Israelia Ikiavira Itir God bagh nguazir tam ginabagh

1 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “Ia uamategh uan kantrin mangegh,
Israelia uan nguazim abigh, uan ikiziba vaghvagha me daningiva, ki Ikiavira
Itir God, na bagh nguazir ekiatam atigh. Eghti an ruarim, 12 kilomita ko
akuamin tugham, eghti an arozim 10 kilomitan tugham.* Eghti danganir
kam bar moghira zueghiva na baghvira ikiam.
2 Nguazir kamin aven, ia Godin Dipenimin ingarsi danganitam ginabagh.
Nguazir kamin 4plan miriabar ababaniba bar moghira 250 mitan tugham.
Egh ia ua nguazir otevir igharazitam amiseveghti, a Godin Dipenim ikiamin
nguazir otevir kam avinighti, an arozim 25 mitan tughti, a pura ikiam.
3-5 Eghti ia nan nguazir ekiar kam, akuar pumuningin anebighti, akuar
pumuning aning ababanir vamiran iki. Nguazir kamningin ababanimin
ruarimning uaghara 12 kilomita ko akuamin tugh, eghti aningin arozim,
5 kilomitan tugh. Nguazir kamningin tam, ki ofa gamir gumaziba bagh a
ginabagham, kar nguazir nan Dipenim itir kam. Ofa gamir gumazir nan
Dipenimin aven ingangaribar amuasa nan boroghin iziba, me nguazir ki
me bagha inabazir kamin uari bagh dipenibar ingaram. Ezi nguazir kam a
danganir bar zuruzim, egha a nan bizimra, nan Dipenim uaghan danganir
kamin aven ikiam. Eghti ki uan nguazir kamin otevir igharazim isi Livain
adarazir aningam. Livaiba nan Dipenimin ingangarir igharazibagh ami.
Egh me nguazir kamin uan nguibar ekiabar ingaram.†
6 “Danganir zuruzir kamin miriam, danganir igharazir mam an boroghin
ikiam. An ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tughti an arozimin
ababanim, 2 kilomita ko akuamin tugham. Nguazir kam a Israelin gumaza-
miziba bar men nguazim, eghti me an uan nguibar ekiamin ingaram.”

God atrivim bagha nguazim ginaba

7 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia nguazir otevir pumuning atrivim
bagh aning ginabagh. Nguazir otevir faragha zuim, an aruem anadi naghin
amadaghan nan nguazimin miriam ko nguazir ian nguibar ekiam itimin
miriamin ikegh, mangi aruem anadi naghin amadaghan Israelin kantrin
nguazibar mitaghniamin tugh. Eghti namba 2in nguazir otevim, aruem
uaghiri naghin amadaghan nan nguazim ko nguibar ekiam itir nguazimin
miriamin ikegh, mangi aruem uaghiri naghin Israelin kantrin nguazir
mitaghniamin tugh. Kamaghin amizi, nan nguazim ko nguibar ekiam itir
nguazim, ko atrivimin nguazir otevimning, da Israelin kantrin danganir
kam bar a iniam. Nguazir kam, aruem anadi naghin itir mitaghniamin
ikegh, mangi aruem uaghiri naghin itir mitaghniamin tugham. Eghti nguazir
kamin ekiamin ababanim, Israelian anababa vaghvagha ghuaviba ikian-
gizir nguazibar ababaniba ko magh mangigh.

---

* **44:31:** Ofa Gami 22:8 * **45:1:** Hibrun akar datirighin itim, akar kam kamaghin migei, “5plan kilomita.” Ezi gumazir fomira itir maba, akar kam Grighin akamin kamaghin a gira, “10plan kilomita.”
† **45:3-5:** Hibrun akar datirighin itim, akar kam kamakin, “20plan danganiba.” Egha gumazir fomira itir maba, akar kam Grighin akamin a gira, “Men nguibar ekiam.”

8 Israelin nguazimin aven, atrivim ua baghvira nguazim ikiam. Eghti
gin atriviba, nan gumazamiziba abin ua men nguaziba inian kogham,
mati atriviba faragha amizi mokin. Atriviba gin Israelin ikizimin anababa,
vaghvagh men nguaziba me daningam.
9 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia Israelian atriviba,
ia bar dughiar ruarimin arazir kurabagh ami! Ia kuaba kurir arazim ko
igharaz darazi abirir arazim atakigh. Bizir manam dera ia damu. Ia
uamategh nan gumazamiziba, men nguazim me dama a inisi, me batoghan
marki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei."

Ia guizin arazimin gintigh bizibar ababanibar amu

10 Ia bar guizin arazimin gintigh, bizibar osimtiziba ko ababanibar amu.
11 Efa, a bizir midiariba tuisigh dar osimtizimin ganamin bizim. Ezi bat,
a bizir dipamin itibar ababanim damuamin bizim. Aningin bizibar abarir
ababaniba uaghara magh ghu. Kamaghin amizi, efan 10pla, a homan vamira
ko magh ghu. Ezi batin 10pla, homan vamira, o korin vamira ko magh ghu.
Bizir guar aviriba bar, me homan ababanimin gin ghua, dar osimtiziba ko
ababanibar adagh ami.‡
12 Bizibar osimtizibar ababanim kamakin: 20plan gera, sekelin vamira. Ezi
60plan sekel, minan vamira.§
13 "Ia Israelia dagher biziba ofan min da inigha na bagha izi, ia kamaghin
dar ababanibar amu. Ia witin 60plan efa iki, egh dar tongin efan vamira isi
ofa damu. Egh balin 60plan efa iki, dar tongin efan vamira isi ofa damu.
14 Egh ia uan temer olivin borer 100plan batba iki, ia dar tongin batin
vamiran isi ofa damu.
15 Egh sipsipin Israelin nguazimin dadaba apir 200pla iki, ia dar tongin
sipsipin vamira isi ofa damu. Ia bizir kaba inigh izi, wit tuamin ofaba, ko
ofan bar isia mighiriba, ko na ko navir vamira ikiamin ofaba, ia dar amu. Ia
ofan kabar amutima, ki ian arazir kuraba gin amadagham. Ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
16 "Kantrin kamin gumazamiziba bar, bizir kaba inigh Israelian atrivim
bagh mangiva ofabar amuam.
17 Kar atrivimin ingangarir a damuamim: ofan bar isia mighiriba, ko wit
tuamin ofaba, ko wain ko olivin borem inger ofaba ko, dughiar ekiabar isaba
ko, iakinir igiabar dabirabiba ko, Sabatin dughiaba ko, Israelin ikizimin
dughiar ekiar igharazir God inabaziba. Atrivim, Israelin ikizimin arazir
kuraba agivsi, ofan kabar amuam. Ofan kabanang: arazir kuraba gin
amadir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, ofan isia bar mighiriba ko, God
gumazamiziba ko navir vamiran ikiamin ofaba."

Godin ziam famin dughiar ekiaba

18 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Azeniba vaghvagha
dar iakinir faragha itimin, an aruer farazimin, ia Godin Dipenim damighti a
zueghsi, bulmakaun apurir igiar duaba puvatizitam inigh an ofa damu.
19 Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba gin amangamin ofan kamin
ghuzitaba inigh, Godin Dipenimin guarir akinir tiar akamin boroghin itibar
aghuva, ofa gamir dakozir namba 2in mitemin mikebar 4pla daghuva, aven

---

45:10: Ofa Gami 19:36 ‡ **45:11:** Ababanir kamning, homa ko kor, aningin ababanim 175 litan ghu. Ezi ababanir kamning efa ko bat, aningin ababanim, 17 lita ko akuamin tu. § **45:12:** Sekelin osimtizim, 11 gremin tu, ezi minan osimtizim, 648 gremin tu. Hibrun akam vezin kamin aven, "60plan sekel," a migeir puvati. A ghaze, "20plan sekel, ko 25plan sekel, ko 15plan sekel." Ezi kar 60plan sekel.

itir danganir me uari akuvimin tiar akabar boroghin itir guarir akinibar aghu.
20 Iakinir kamin, an namba 7in aruemin, tina deraghvira fozir puvatigha
atamakuigha arazir kurar manam gami, ia a bagh ofan kabar amu. Egh
tuavir kamin, ia Godin Dipenim damuti a zuegham.
21 "Iakinir faragha zuimin, an namba 14in aruemin, ia God Israelia Gitazir
Dughiam bagh Isar Ekiam damu. Egh aruer 7plan, ia yis puvatizir bret
amam.
22 Isar ekiamin dughiar faragha zuimin, atrivim uan arazir kuraba ko
kantrin kamin itir gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi, arazir kuram
gin amangamin ofa damusi bulmakaun apurir igiatam isi ofa gamir gumaz-
ibar anighti, me an ofa damu.
23 Isar kamin arueba vaghvagh, atrivim Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia
mighiribar amusi, gumazamiziba inigha izir bulmakaun apurir igiar 7pla,
ko 7plan sipsipin apurir duaba puvatiziba isi ofabar amu. Egh 7plan dughiar
kabar vaghvagh a uaghan memen apurim isi arazir kuraba gin amangamin
ofabar amuam.
24 "Egh atrivim bulmakaun apurir kaba ko sipsipin apurir kaba iniva
vaghvagh 14 kilogrem wit ko 3 lita olivin borem sara inigh izi. Eghti ofa
gamir gumaziba, bulmakauba ko sipsipin kaba isi ofa damuva, wit ko olivin
borem sara ofa damuam.
25 "Eghti iakinir namba 7in, an aruer namba 15in, Averpenibar Ikiamin
Dughiar Ekiam ko Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam otogh mangi
7plan aruebar tugham. Eghti atrivim 7plan aruer kabar vaghvagh da inigh
izi ofa gamir gumazibar aningam. Ofan kaba, arazir kuraba gin amangamin
ofaba ko, avimin bar isia mighirir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, olivin
boremin ofaba. Asizir kaba ko, witba ko, olivin borebar dibobonim, da God
Israelia Gitazir Dughiamin ofabar dibobonim ko magh ghu."

46

God, atrivim damuamin ofabav gei

1 "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Aven itir danganir me
uari akuvimin tiar akar aruem anadi naghin itim, wighba vaghvagh, dar
6plan ingangarir aruebar, tiam dukuagh iki mamaghira iki. Egh Sabatin
dughiam ko iakinir igiamin isar ekiamin dughiamin, tiam kuighirigham.
2 Godin ziam famin dughiam otoghti, atrivim azenan itir me uari akuvir
danganimin ikegh, izi azuarir dozir aven mangamimin mangi namba 2in
divazimin aven otogh, an tiar akamin guarir akinimin boroghin tughiv
ikiam. A ganti, ofa gamir gumaziba izi, an ofan bar isi mighiramim
ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabar amigh givaghti,
atrivim tiar akamin boroghira ikiva tevimning apirigh, dapanim aviragh,
Godin ziam fam. Egh gin uamategh azenan mangam. Eghti me tiar akam
asaraghan kogh iki mangi guaratizimin tugham.
3 Sabatin dughiaba ko iakinir igiabar isaba bar, kantrin kamin gumaza-
miziba uaghan tiar akar kamin azenan Ikiavira Itir Godin damazimin iki, an
ziam fi teviba apirigh dapaniba avigham.
4 "Sabatin dughiaba bar, atrivim izi Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia
mighiribar amusi, 6plan sipsipin nguzir duaba puvatiziba ko sipsipin apurir
duaba puvatizir tam inigh izi.

45:21: Ua Me Ini 12:1-20; Diboboniba 28:16-25 **45:25:** Ofa Gami 23:33-36; Diboboniba 29:12-38

5 A sipsipɨn apurir kam iniva 14 kilogrem wit sara inigh izam. A sipsipɨn
nguziba iniva, a uan ifongiamɨn gɨn mangɨ witɨn avɨritaba sara inigh izam.
A witɨn avɨrir kaba bagh olivɨn borer da ko voroghɨra mangamiba inigh izɨ.
Dar ababanim kamakɨn: a 14 kilogrem wit iniva, a 3 litan olivɨn borem sara
inigh izɨ.

6 "Egh atrivim iakɨnir igiamɨn isam bagh, a bulmakaun apurir igiatam ko
6plan sipsipɨn igiaba, ko sipsipɨn apurir ekiar vamɨra, duaba dar mɨkarzibar
puvatɨziba, ana da inigh izam.

7 A bulmakaun apurir kam iniva 14 kilogrem wit sara inigh izɨ. A sipsipɨn
apurir kam iniva 14 kilogrem plaua sara inigh izɨ. A sipsipɨn igiaba iniva,
a uan ifongiamɨn gɨn mangɨ witɨn avɨritaba sara inigh izɨ. Egh witɨn avɨrir
kaba bagh olivɨn borer da ko voroghɨra mangamiba inigh izɨ. Dar ababanim
kamakɨn: a 14 kilogrem wit iniva, a 3plan litan olivɨn borem sara inigh izɨ.

8 Atrivim nan ziam fɨsɨ, an azenan itir me uari akuvir danganimɨn ikegh,
izɨ azuarir dozir aven mangamimɨn mangɨ namba 2ɨn dɨvazimɨn tiar akamɨn
aven otogham. Egh a nan izam fegh gɨvagh ua mangɨsɨ, a izezɨ moghɨn ua
mangɨ azenan itir me uari akuvir danganimɨn otogham.

9 "Isar ekiabar dughiabar, kantrin kamɨn gumazamiziba Ikiavɨra Itir
Godɨn ziam fɨsɨ izɨ, tina notɨn amadaghan itir tiar akamɨn aven izegh, a
uamategh mangɨsɨ, a sautɨn amadaghan itir tiar akamɨn azenan mangɨ. Eghtɨ
tina sautɨn amadaghan itir tiar akamɨn aven izegh, a uamategh azenan
mangɨsɨ notɨn itir tiar akamɨn azenan mangɨ. Tav aven izezir tiar akam
moghɨn uam azenan mangan kogham, a vongɨn itir tiar akamɨn otogh
azenan mangɨ.

10 Gumazamiziba aven izɨsɨ, atrivim uaghan me ko aven izam. Eghtɨ me
azenan mangɨsɨ, atrivim uaghan me ko azenan mangam.

11 Isar ekiabar dughiaba ko ofa gamir dughiar ekiabar, gumazitam ofa
damusɨ a bulmakaun apurir tam iniva, 14 kilogrem wit sara inigh izɨ. A
sipsipɨn apurir ekiar tam iniva, 14 kilogrem plaua sara inigh izɨ. A sipsipɨn
igiataba iniva, a uan ifongiamɨn gɨn mangɨ witɨn avɨritaba sara inigh izɨ. Egh
witɨn avɨrir kaba bagh olivɨn borer da ko voroghɨra mangamiba inigh izɨ. Dar
ababanim kamakɨn: a 14 kilogrem wit iniva, 3plan litan olivɨn borem sara
inigh izɨ.

12 "Atrivim uabɨ, Ikiavɨra Itir God bagha, uan ifongiamɨn gɨn mangamin ofa
a danɨngam, kar ofan bar isia mɨghɨrim ko, God ko navir vamɨran ikiamin
ofaba, a da isɨ a uan ifongiamɨn gɨn mangamin ofabar mɨn, da inigh izɨ.
Dughiar kamɨn, me a bagh namba 2ɨn dɨvazimɨn aruem anadi naghɨn itir tiar
akam kuightɨ, an aven mangɨgham. Egh a uan ofan bar isia mɨghɨrim ko, God
ko navir vamɨran ikiamin ofabar amuam, matɨ a zurara Sabatɨn dughiabar
ofa gami moghɨra, an ofabar amuam. Egh a uam azenan mangɨtɨ, me tiam
dukuagh."

God, me dughiabar vaghvagh ofan damuamibav gei

13 Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei, "Mɨzarazibar zurara, ia sipsipɨn
igiar azenir vamɨra ikia duaba puvatɨzitam inigh izɨ, Ikiavɨra Itir God bagh
ofan bar isia mɨghɨrimɨn mɨn ofa damu. Ofan kamaghɨn amizim, ia dughi-
abar zurara a damu.

14 Egh uaghan mɨzarazibar zurara, ia ofan bar isia mɨghɨramim damusɨ
asɨzim iniva, witɨn aghuir kilogremɨn pumuning ko olivɨn borer litan tam
sara inigh izɨ aning veregh. Kar wit tuamin ofa. Arazir mɨzarazibar Ikiavɨra
Itir God bagh ofa damuamin kam, a ikɨ mamaghɨra ikiam.

15 Ia kamaghɨra sipsipɨn igiam ko wit ko olivɨn borem inigh izɨ, mɨzarazibar
zurazurara Ikiavɨra Itir God bagh ofan bar isia mɨghɨribar amu mamaghɨra
ikɨ."

Atrivimɨn nguazim

16 "Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨgei: Atrivim nguazir otevir
tam isɨ, bizir aghuimɨn mɨn uan otarim danigham, eghtɨ nguazir kam, an an
ghuavim ikegham. Nguazir kam zurara an otarimɨn adarazir nguazimra.
17 Eghtɨ atrivim uan nguazir otevir mam isɨ, uan ingangarir gumazir
mam danightɨ, azenir namba 50 otoghtɨ, a nguazir inizir kam uam atrivim
danɨngam. 50plan azenibar zurara, Judaba ua biziba ikarvaghamin arazir
kam damuam. Dughiar kam otoghtɨ, nguazir kam uam atrivimɨn nguazim
gavagham. Kar an bizimra, ezɨ a uan otariba ko uan ovavir boriba, me
zurara an ghuavim ikegham.
18 "Eghtɨ atrivim gumazamizibar nguazitam me dama a inian kogham. A
nguazir manam isɨ uan otaritam danɨngɨsɨ, a uan nguazimra isɨ a danɨngam.
Eghtɨ nguazir kam an otarimɨn bizimra. A gumazamiziba abɨnɨva men
nguaziba me dama da inian kogham. Kamaghɨn amizɨ, nan gumazamiziba
uan nguazibar ikɨ deraghvɨra dapiagham. Me aghamsɨgh tintinibar nguazir
igharazibar mangan kogham."

Esekiel Godɨn Dɨpenimɨn
ofa tuer danganibar gari

19 Gumazir kam na inigha, namba 2ɨn dɨvazimɨn tiar akamɨn aven
ghua, daruamin nguazir kɨnir Godɨn Dɨpenim avɨnizimɨn otogha notɨn itir
dɨpenimɨn oto. Dɨpenir kamɨn danganir doziba, da Godɨn danganibara, egha
da bar zue. Dar aven, ofa gamir gumazir Ikiavɨra Itir Godɨn boroghɨn zuiba
dar iti. Ezɨ gumazir kam aruem uaghiri naghɨn itir danganim nan aka.
20 Egha kamaghɨn na mɨgei, "Danganir kamɨn aven, ofa gamir gumaziba,
osɨmtɨziba agɨvamin ofaba ko arazir kuraba gɨn amangamin ofabar asɨzir
tuziba inigh izɨ da avigham. Egh me uaghan wit tuamin ofaba inigh izɨ
danganir kamra da tuam. Ofa gamir gumaziba bizir zuezɨ taba inigh, azenan
gumaziba uari akuvir danganimɨn mangan kogham. Puvatɨghtɨma, gumazir
kɨniba bizir bar zuegha anogoroghezir kabar suighɨva me ovengam. Kam-
aghɨn amizɨ, bizir zuezir kaba bar men saghon ikiam."
21 Egha gumazir kam na inigha azenan ghua, me uari akuvir danganimɨn
otogha an mɨkebar 4pla nan akakasi. Kɨ garima, an mɨkebar 4pla vaghvagha
ua danganir muziarir maba iti.
22 Danganir muziarir kaba, dar ababaniba magh ghu. Dar ruaribar
ababanim, 20 mitan tu, ezɨ dar arozibar ababanim, 15 mitan tu.
23 Da vaghvagha bɨrir dagɨabar ingarizir mam iti. Ezɨ avim arɨghamin
danganim dar bɨribar poroghav iti.
24 Ezɨ gumazir kam kamaghɨn na mɨgei, "Kar ofan dagheba tuamin dan-
ganim. Godɨn Dɨpenimɨn ingangarir gumaziba, gumazamiziba ofa damuasa
inigha izir asɨziba inigh, me kagh adar tuziba avigham."

47

Dɨpam Godɨn Dɨpenimɨn ikegha emɨra ghuaghiri

1 Egha Esekiel ghaze, gumazir kam ua na inigha Godɨn Dɨpenimɨn tiar
akamɨn ize. E fo, Godɨn Dɨpenim aruem anadi naghɨn gari. Dughiar kamɨn,
kɨ garima, Ame! Dɨpam tiar akar aruem anadi naghɨn itimɨn apengan

46:17: Ofa Gami 25:8-17 **47:1:** Sekaraia 14:8; Jon 7:38; Akar Mogomem 22:1

otogha emira ghuaghiri. Ezi sautin amadaghan itir tiar akam uaghan dipam
an otogha sautin amadaghan itir ofa gamir dakozimin boroghin emira
ghuaghira, ofa gamir dakozim gita.
2 Ezi a na inigha ghua tiar akar notin amadaghan itimin azenan ghugha, ga
divazir ekiar Godin Dipenim avinizimin azenan ghu. Egha ga arua divazimin
miriamin azenan ghua tiar akar aruem anadi naghin itimin oto. Egha ki
dipamin garima, a sautin amadaghan itir divazimin tiar akamin apengan
otogha emira zui.
3 Ezi gumazir kam uan ababanir benim inigha dipamin miriamin ghua an
ruarimin abari, a aruem anadi naghin ghuaghira 500 mitan tu. Ezi a na migia
ghaze: Ga dipam girigh mangam. Ezi ki an gin ghua dipam girigha vongin
zuima, dipam nan duiamningin tu.
4 Ezi a ua dipamin miriamin sivagha ghua an abarima, a 500 mitan tu. Ezi
a nan akua dipam girigha vongin zuima, dipam nan itevimningin tu. Ezi a
ua dipamin miriamin sivagha an abarima, a 500 mitan tu. Ezi a ua nan akua
dipam girigha vongin zuima, dipam nan ivariamin tu.
5 Ezi a ua dipamin miriamin sivagha an abarima, a 500 mitan tu. Dipam
kagh faner ekiamin otogha bar kone. Ezi ki an aven daru vongin mangan
ibura. Gumazir uabi afozofogh damuan fozitam, a ti tong an aven mangam.
Kar faner ekiar gumazitam vongin mangan koghamim.
6 Ezi gumazir kam kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni
ti bizir kaba deravira dar gari?” Egha gumazir kam ua na inigha faner
dadarimin miriamin ghu.
7 Ki kagh otozir dughiamin, ki garima temer bar avirim, faner
miriamningin uaghara bar izivagha iti.
8 Ezi a kamaghin na migei, “Dipar aruem anadi naghin ikegha ivemarim, a
Jordanin Fanemin ghua Araban danganir zarimin ghuaghiri, egha bar ghua
Amangsizim Itir Dipamin tu. E fo, ongarir kam, amangsizim bar a gizifa.
Eghti faner kam a damuti, a dipar aghuimin otogh amangsizim puvatigham.
9 Eghti faner kam zuir danganiba, asizir igharagha gariba izi an boroghin
ikiam. Eghti osirir aviriba an ikiam. Guizbangira, faner kam Amangsizim
Itir Dipam damuti a deragham. Egh faner kam ivemara ghuaghirir naghin,
biziba bar angamira ikiam.
10 Eghti osiriba isir gumaziba, Amangsizim Itir Dipamin miriamin
boroghin tughiv iki, Engedin dipam emirava otivi naghin ikegh, bar mangi
Eneklamin dipam emirava otivi naghin tugh, osiriba buriam. Egh me dan-
ganir kamin uan iveba aruemin da onegh da kirkiram. Eghti Mediterenianin
Ongarir Ekiamin itir osirir guar aviriba iti moghin, da kagh ikiam.
11 Eghti danganir kamin boroghin itir dipar muziarir beghneazim
izivaziba, dar dipaba deraghviram otivan kogham. Puvatigham,
amangsizim dagh izivagham.
12 Ezi Godin Dipenimin otozir faner kamin miriamningin, temer igharagha
garir aghuiba otiv bivira ikiam. Temer kabar dafariba da misingan kogham.
Temer kaba, dipar iza Godin Dipenimin otozimin boroghin iti, kamaghin
amizi, da iakinibar zurara bivira ikiam. Eghti gumazamiziba temer kabar
ovizibar amiva, dar dafariba iniva uan duaba ko arimariaba akiram.”

Kantri Israelin nguazir mitaghniaba

13-14 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ki bar fomira akar
dikirizim ian inazir afeziaba bagha a gamua ghaze, ki Israelin nguazir kam
isi ia danighti, a zurara ian nguazimra ikiam. Kamaghin amizi, ia nguazir

47:12: Akar Mogomem 22:2

kam deraghvira a tuisigh bar uari romegh Israelian anabar 12pla bagh anebigh me daning. Anababa bar, da vaghvagh nguazir otevir tam iniam, eghti Josepin anabam, a nguazir otevir pumuning iniam. Nguazir kamin mitaghniabar, kara.

15-16 "Nguazir kamin mitaghniam, a Notin amadaghan Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegh, mangi aruem anadi naghin mangi nguibar ekiam Hetlonin otogh mangi, nguibar ekiam Hamatin mangamin tuavir akar ekiamin otogh mangi, nguibar ekiam Sedatin mangi, Berota ko Sibraimin nguibar ekiamningin otogham. Sibraim, a nguibar ekiam Damaskus ko nguibar ekiam Hamat, aningin mitaghniamin tizimin iti. Eghti ian mitaghniam bar mangi nguibar ekiam Tikonin tugham. Tikon, a Hauranin Distrighin mitaghniamin iti.

17 Kamaghin amizi, Israelin nguazimin mitaghniar notin itim, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin ikegh, bar vongin mangi aruem anadi naghin amadaghan mangi, nguibar ekiam Enonin otogham. Nguibar kam, Damaskusin nguazim ko Hamatin nguazimin mitaghniamin iti. Kar Israelin nguazir notin amadaghan itir mitaghniam.

18 "Eghti aruem anadi naghin nguazir mitaghniam, a nguibar ekiam Damaskus ko Hauran Distrighin tizimin ikegh mangi, Jordanin Fanemin magiri sautin amadaghan mangi, Gileatin Distrik ko Israelin nguazimin tizim abighiva bar sautin mangi, Amangsizim Itir Dipamin tugham. Kar Israelin nguazir aruem anadi naghin amadaghan itir mitaghniam.

19 "Eghti sautin itir nguazir mitaghniam, a nguibar ekiam Tamarin ikegh mangi, aruem uaghiri naghin amadaghan bar mangi, dipam itir danganim, Kades Meriban otogham. Egh mangi Isipin nguazir mitaghniamin itir fanemin magiri, Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. Kar Israelin nguazir sautin amadaghan itir mitaghniam.

20 "Eghti aruem ghuaghiri naghin itir nguazir mitaghniam, a Mediterenianin Ongarir Ekiam. A sautin ikegh ongarimin dadarimin mangi, bar notin amadaghan mangi nguibar ekiam Hamatin otogham. Kar Israelin nguazir aruem ghuaghiri naghin amadaghan itir mitaghniam.

21 "Ia arazir kamin gin mangi nguazir kam, uari bagh uan anababa ko, anebigh vaghvagh uari daningam.

22 Nguazir kam, a zurara ia ko ian ovavir boribar bizimra min ikiam. Kantrin igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko tina ian tongin ikia boriba isi, ia nguazir kam abigha uari ganidir dughiam, ia uaghan nguazir asizitaba me bagh da abigh me daningigh. Me mati bar Israelian gumazamizibar min, ia arazir aghuibar me damu. Eghti me uaghan Israelian anababar tongin, nguazir oteviba ia ko da inighti, da zurara me ko men ovavir boribar nguazibara ikiam.

23 Kantrin igharazibar gumazamizir iza ia ko ian gumazamizibar tongin apiaziba, me uaghan uari bagh danganir me itibar nguazir otevitaba iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

48

Me notin itir nguazim abigha Israelian anababa vaghvagha me ganidi

1 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Israelian anababar ziabar kara:

"Kantri Israelin nguazir mitaghniar notin itim, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegh mangi, aruem anadi naghin mangi nguibar ekiam Hetlonin otogham, kar nguibar ekiam Hamatin zuir tuavir akam. Egh an mitaghniam mangi nguibar ekiam Enonin otogh mangi, nguibar ekiamning Damaskus ko Hamatin mitaghniamin tugham. Eghti Danin anabamin adarasi, notin amadaghan itir nguazir kamin, nguazir otevir kam

iniam. Men nguazimin mitaghniam, kantrin kamin aruem anadi naghin itir mitaghniam ikegh, ua izi aruem uaghiri naghin amadaghan mangi, Meditereniania Ongarir Ekiamin tugham.

2-7 "Ezi Aserin anabamin nguazim Danin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Naptalin anabamin nguazim, Aserin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Manasen anabamin nguazim, Naptalin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Efraimin anabamin nguazim, Manasen anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Rubenin anabamin nguazim, Efraimin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Judan anabamin nguazim, Rubenin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi naghin ikegha, ghua aruem uaghiri naghin tu."

God ghaze, Israelin kantrin tongira, nguazir ekiar mam ikiam (Esekiel 45:1-8)

8 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Judan anabamin nguazimin mitaghniamin, sautin amadaghan nguazir otevir ekiar mam ikiam. Ia an ingangarir bar igharazim bagh anebigh igharaghvira anetigh. An arozimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tugham, kar arozir notin ikegh mangi sautin otoghamim. Eghti nguazir otevir kam, aruem anadi naghin ikegh mangi aruem uaghiri naghin Meditereniania Ongarir Ekiamin otogham, an ruarimin ababanim mati Israelin anababar nguazibar ruarimin ababanim. Eghti Godin Dipenim nguazir otevir kamin tongira ikiam.

9-10 "Nguazir kamin tongira, ia nguazir otevir tam isi Ikiavira Itir God bagh anetigh. An mitaghniar notin itim ko mitaghniar sautin itim, aningin ababanimning uaghara mangi, 12 kilomita ko akuamin tugham. Eghti an mitaghniar aruem anadi naghin itim ko mitaghniar aruem ghuaghiri naghin itim, aningin ababanimning uaghara mangi, 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir kam, a ofa gamir gumazibar nguazimra. Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim, nguazir otevir kamin tongira ikiam.

11 Nguazir kam bar zuegh na baghvira iki. Egh ofa gamir gumazibar tongin, Sadokin ovavir boriba, me na baghvira ikiamin gumaziba, a men nguazimra. Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim akirim ragha na gasarazimin, merara nan Dipenimin aven itir biziba deravira dar garava nan ingangarim bagha gavgafi. Mati Livain anabamin adarazir marazi amizi moghin, me amizir puvati. Kamaghin amizi, na baghvira ikiamin nguazir kam, ia me baghvira anetigh.

12 Kamaghin amizima, ki nguazir otevir kam isi me daningam. A bar moghira anogoregh, bar zuezir nguazimin ikiam. Nguazir kamin mitaghniam, a Livain anabamin nguazir mitaghniam ko poroghiv ikiam.

13 "Eghti Livain anabamin adarasi, men nguazim, ofa gamir gumazir kabar nguazimin miriamin mitaghniam ko poroghiv ikiam. Eghti an ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tugham, eghti an arozimin ababanim, 5 kilomitan tugham.

14 Nguazir me bigha Ikiavira Itir God baghvira ikiamim, a nguazir bar aghuir nguazir igharaziba bar dagh afiraghamim. Eghti ofa gamir gumaziba an akua tam isi dagiaba bagh anemangan kogham. Me bizir igharaziba bagh a ikarvaghan kogham. Me gumazir igharazitamin amamangatighti, an a inian kogham. Bar guizbangira, a Ikiavira Itir Godin nguazimra, egh bar anogoregham.

15 "Nguazir zuruzir kamin akuigha itir danganir igharazim, a pura nguazir kinim. An ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tughti, an arozimin ababanim, 2 kilomita ko akuamin tugham. Nguazir kamin, nguibar ekiar

mam an tongɨn ikɨ, eghtɨ nguibar ekiamɨn gumazamiziba, an uan dɨpenibar ingaram. Eghtɨ an danganɨr maba pura ikiam.

16 Eghtɨ nguibar ekiar kam avɨnizir dɨvazimɨn mɨriar 4pla, dar ababaniba uaghara mangɨ, 2,250 mitan tugham.

17 Nguibar ekiam avɨnizir nguazir azenan itim, a pura ikiam. Eghtɨ an arozimɨn ababanim, 125 mitan tugham.

18 Men nguibar ekiam, gumazamizibar nguazimɨn tongɨn an ingarigh gɨvaghtɨ, nguibar ekiam nguazim abightɨ nguazir otevir pumuning otogh, vong ko vong ikɨ pura ikiam. Nguazir otevir tam, aruem anadi naghɨn ikɨtɨ, nguazir otevir igharazim aruem ghuaghiri naghɨn ikiam. Eghtɨ aningɨn ruarimningɨn ababanimning uaghara 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir kamning, gumazamizir nguibar ekiamɨn aven ingar ikiamiba, aningɨn ingarɨva opar aningɨn daghebar amam.

19 Israelɨn gumazamiziba nguibar ekiar kamɨn aven ikia ingariba, me nguazir kamningɨn azenibar ingarɨva oparam.

20 "Eghtɨ nguazir ekiar otevir kam, an aven, nguazir me God bagh datɨghamim ko ofa gamir gumazibar nguazim, ko Livain anabamɨn adarazir nguazim, ko gumazamizir nguibar ekiamɨn itibar nguazim, da bar nguazir ekiar kamɨn ikiam. Eghtɨ an ruarimning ko arozimningɨn ababaniba, uaghara mangɨ 12 kilomita ko akuamɨn tugham.

21-22 "Nguazir na baghvɨra ikiamin kam, ko gumazamiziba itir nguibar ekiamɨn nguazir kam, aning nguazir bar ekiamɨn tongɨra iti. Eghtɨ kɨ nguazir bar ekiam isɨ, ingangarir igharazim bagh anetɨgham. Nguazir an vong ko vongɨn itimning, aning atrivimɨn nguazimningra. Nguazir otevir mam, na baghvɨra ikiamin nguazimɨn ikegh mangɨ aruem anadi naghɨn Jordanɨn Fanemɨn tugham. Eghtɨ nguazir otevir igharazim, na baghvɨra ikiamin nguazimɨn ikegh mangɨ aruem ghuaghiri naghɨn Meditereniania Ongarir Ekiamɨn tugham. Eghtɨ nguazir otevir nan Dɨpenim an torimɨn ikiamim, ko gumazamizibar nguazir men nguibar ekiam ikiamim ko Livaibar nguazim, da bar atrivimɨn nguazimɨn torimra ikiam. Egh mangɨ notɨn amadaghan Judan anabamɨn nguazir mɨtaghniamɨn otogham. Egh mangɨ sautɨn amadaghan, Benjaminɨn anabamɨn nguazir mɨtaghniamɨn tugham."

Anabar igharazibar nguazir oteviba

23-27 Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei, "Israelɨn anabar igharazibar nguaziba, ia me bagh nguazir otevir kaba isɨ me danɨngam:

"Nguazir me bigha God bagh datɨghamimɨn mɨtaghniam, sautɨn amadaghan itir nguazim, a Benjaminɨn anabamɨn adarazir nguazir otevim. Men nguazimɨn mɨtaghniam, kantrin kamɨn aruem anadi naghɨn itir mɨtaghniamɨn ikegh, ua izɨ aruem uaghiri naghɨn amadaghan mangɨ, Meditereniania Ongarir Ekiamɨn tugham.

"Ezɨ Simeonɨn anabamɨn nguazim, a Benjaminɨn nguazir otevimɨn akuighav iti. Ezɨ Isakarɨn anabamɨn nguazim, a Simeonɨn nguazir otevimɨn akuighav iti. Ezɨ Sebulunɨn anabamɨn nguazim, a Isakarɨn nguazir otevimɨn akuighav iti. Ezɨ Gatɨn anabamɨn nguazim, a Sebulunɨn nguazir otevimɨn akuighav iti. Nguazir mɨtaghniar kaba bar aruem anadi naghɨn ikegha ghua, aruem uaghiri naghɨn tu.

28 "Nguazir me bigh Gatɨn anabamɨn adarazi danɨngamim, kantrin kamɨn sautɨn itir nguazir mɨtaghniamɨn iti. A nguibar ekiam Tamarɨn ikegh mangɨ aruem uaghiri naghɨn amadaghan bar mangɨ, dɨpaba itir danganim, Kades Meriban otogham. Egh mangɨ Isipɨn nguazir mɨtaghniamɨn itir fanemɨn magɨrɨ bar mangɨ Meditereniania Ongarir Ekiamɨn otogham. Kar Israelɨn kantrin sautɨn amadaghan itir mɨtaghniam.

29 Ia arazir kamin gin mangi nguazim abigh Israelin anababar aningighti,
me dar iki uari bagh da iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
mikemegha gifa.”

God Jerusalemin tiar akabar gun migei

30-34 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gin otivamin nguibar ekiam
avinamin divazim, an azenan mangamin tiar akar 12pla iki. Eghti divazir
kamin 4plan miriaba vaghvagh dar ababaniba, uaghara mangi, 2,250 mitan
tugham. Egh divazimin miriar 4plan kaba vaghvagh, 3plan tiar akaba iki.
Tiar akaba, Israelin anababar ziaba vaghvagh dar iki. Tiar akar notin
amadaghan ikiamibar ziabar kara: Ruben, Juda, ko Livai. Ezi tiar akar
aruem anadi naghin ikiamibar ziabar kara: Josep, Benjamin, ko Dan. Ezi
tiar akar sautin ikiamibar ziabar kara: Simeon, Isakar, ko Sebulun. Ezi tiar
akar aruem uaghiri naghin ikiamibar ziabar kara: Gat, Aser, ko Naptali.
35 Kamaghin amizi, nguibar ekiam avinizir divazimin 4plan miriaba, dar
ababanim bar moghira 9,000 mitan tugham. Eghti dughiar kamin ikegh
mangi zurazurara ikiamin dughiamin, me nguibar ekiar kamin ziam dipon
suam, ‘Ikiavira Itir God Kagh Iti.’”

48:30-34: Akar Mogomem 21:12-13 **48:35:** Jeremaia 3:17; 33:16; Joel 3:21; Sekaraia 2:10; Akar Mogomem 21:3; 22:3

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Danielɨn Akɨnafarim
O
Daniel

Akar faragha zuim

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Danielɨn Akɨnafarim a 6plan eghaghaniba ko 4plan irebabar akaba an iti. Me akɨnafarir kam Judaba osɨmtɨziba sara itir dughiamɨn an osiri, ezɨ akɨnafarir kam men nɨghnɨzir gavgaviba gavgavim me danɨngasa. Kar men akurvaghtɨ me kamaghɨn fogh suam, God gumazamizir bar deragha an pozibar akurvasi. Eghtɨ gɨn God men osɨmtɨziba gɨvagh dabirabir aghuim me danɨngam.

Danielɨn akɨnafarim, akuar pumuning iti.

1. Sapta 1--6. Kar Daniel ko an namakabar eghaghaniba. Dughiar avɨribar apaniba pazɨ me damuasa, ezɨ kamaghɨn me pamten nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikia egha arazir aghuibagh ami, ezɨ apaniba me damuamin bizim me ibura.

2. Sapta 7--12. Kar Daniel ganizir irebaba. Dughiar kamɨn, God gɨfozir puvatɨzir gumazamizibar kantriba bar gavgavigha iti. Eghtɨ me ti Godɨn gumazamiziba bar me agɨvagham. Ezɨ irebar kaba kamaghɨn men akakasi, God uan gumazamizibar akuragh, egh kantrin kabar gavgaviba agɨvagham. Eghtɨ gɨn Godɨn gumazamiziba bar deraghvɨra ikiam.

Daniel uan namakaba ko men eghaghanim

(Sapta 1--6)

Judan gumazir igiar maba atrivimɨn dɨpenimɨn iti

1 Fomɨra Jehoiakim Judabar atrivimɨn itima, azenir pumuning ko mɨkezim gɨvazɨma, Babilonɨn kantrin Atrivim Nebukatnesar, a izɨ Jerusalemɨn nguibar ekiam ko mɨsoghasa, egha an mɨdorozir gumaziba nguibam bar an ekɨaru.

2 Ezɨ Ekiam Nebukatnesar amamangatɨzɨma, an Atrivim Jehoiakim inigha Judan gumazamizir avɨrim inigha Godɨn Dɨpenimɨn kavɨn aghuiba ko itariba ini. Egha da inigha Babilonɨn kantrin ghua uan asebar dɨpenimɨn ghu. Egha bizir aghuir kaba isa dɨpenir kamɨn aven itir danganir mogomemɨn da atɨ.

3 Ezɨ Atrivim Nebukatnesar Judabar tongɨn gumazir igiar maba iniasa, uan dɨpenimɨn ingarir gumazibar faragha zuir gumazim, Aspenas mɨgei. A ghaze, nɨ Atrivim Jehoiakimɨn anabamra ganɨva gumazir igiabara iniva egh uaghan gumazir ekiabar adarazir otaritaba sara inigh.

4 Egh a kamaghɨn garir gumazir igiaba iniam: me guar aghuiba ikɨva, namnar aghuiba ikɨva, egh tav mɨkarzir tam ikuvighan kogh, egh fofozir avɨriba ikɨva, suren aghuibar amuva, uaghan zuamɨra fofozim inigham. Eghtɨ me atrivimɨn dɨpenimɨn ingaramin fofozim ikiam. Egh Aspenas uabɨ men sure damutɨ me Babilonɨn akam osirɨva egh a dɨponam.

5 Egha atrivim uaghan kamaghɨn mɨgei, dughiaba bar dagher me apiba ko wainɨn dɨpar me apiba, me atrivimɨn dɨpenimɨn itir gumazibar mɨn dar amam. Egh me azenir pumuning ko mɨkezimɨn sure damighɨva gɨn me atrivimɨn ingangarir gumazibar otivam.

1:1: 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7 **1:2:** 2 Atriviba 20:17-18; 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:10; Aisaia 29:7-8

6 Men tongin misevezir gumazibar ziabar kara: Daniel, ko Hanania, ko
Misael, ko Asaria, me bar Judan anabamin gumazir igiaba.
7 Egha Aspenas ziar igiaba me gariki. Daniel a Beltesasar a gati, egha
Hanania a Satrak a gati, egha Misael a Mesak a gati, egha Asaria an Abetnego
a gati.
8 Ezi Daniel dagheba ko wainin dipaba ko bizir me atrivimin dipenimin isa
me ganidiba, ana dar aman aghua. A pamten kamaghin nighnisi, a dagheba
ko wainin dipam amegh, Godin damazimin mizegham.* Kamaghin amizi,
a uabin akurvaghasa Aspenasin azangsisi, eghti me dagher igharazitam a
daningam.
9 Ezi God Aspenas gamima a Danielin apangkuvigha an akurvaghasa.
10 Egha Aspenas kamaghin Daniel migei, "Ki uan ekiamin atiatingi. Ki fo,
a ia bagha dagheba ko dipaba amisevegha gifa. Eghti ia mikarziba suegh
aghariba guigh, egh ia, ia ko izezir gumazibar min ganan koghtima, a na
misueghti ki aremegham."
11 Aspenas faragha Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men ganasa gu-
mazir mam amisefe. Ezi Daniel ghua gumazir men garim kamaghin a migei,
12 "Ni kamaghin e damu ganigh, ni azenibar oparir dagheba ko dipamra,
da e daning mangi 10plan dughiabar tugh.
13 Egh 10plan dughiar kabar gin, ni gumazir igiar atrivimin dagheba
apibar ganiva, egh ni en gan. Egh ni fogham, en mikarziba men mikarzibar
min deraviram oto, o puvati? Egh ni gin bizir tizimin e damusi, ni puram e
damu."
14 Ezi gumazir men garim, a Danielin akamin gin ghua Daniel mikemezi
moghin ami.
15 Ezi 10plan dughiabar gin, men ganganim bar deragha, men mikarziba
saram aghua gavgavigha, gumazir igiar atrivimin dipenimin amezibagh
afira.
16 Ezi gumazir men garim, an atrivimin dipenimin dagheba ko wainin
dipaba isa zurara munagh da arisi. Egha azenibar oparir daghebara me
ganigavira iti.
17 Ezi 4plan gumazir igiar kaba, God biziba bar dar amuamin fofozim
ko, akinafaribar gara dagh fozir fofozir aghuim, ko nighnizir aghuim me
ganingi. Egha God Daniel fofozim a ganingizima, a irebaba ko irebamin min
garir bizibar mingaribar gun mikimamin fofozim ti.
18 Ezi Judan gumazir igiar kaba bar, me azenir pumuning ko mikezimin
sure agifa, dughiar Atrivim Nebukatnesar inabazim. Ezi Aspenas me inigha
atrivim bagha ghu.
19 Ezi atrivim me ko migiava kamaghin gari, Daniel, Hanania, Misael, ko
Asaria, men fofozim gumazir igiar mabar fofozibagh afira. Kamaghin amizi,
a me inizima me an ingangarir gumazibar otifi.
20 Egha atrivim bizir aviribar men azangsigha, me ko migia gari, men
fofozim Babilonin fofozir gumazibar fofoziba, bar moghira me gafira.
Atrivimin irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir

---

* **1:8:** Esekiel 4:13; Hosea 9:3 **1:8:** Danielin nighnizimin mingarim, a deragha bigha migeir puvati. Guizbangira, Babilonia bizir guar avirir God Israelian anogorogheziba me dapi. Ezi Israelian Araziba, wainin dipabar amasa men tivazir puvati. Babilonia ti dagheba uan aseba ofabar min dagh anidi, ezi bizir kabar Daniel daman aghua. O a ti ghaze, an atrivimin dagher aghuiba iniam, egh arazir kamin an atrivim kamaghin an akagha ghaze, a bar atrivim aningizir akabar gin mangam. **1:9:** Jenesis 39:21 **1:20:** 1 Atriviba 10:1

gumaziba bar, me Judan gumazir 4plan kabagh afiraghan kogham. Bar puvati.
21 Egha Daniel dughiar ruarimin atrivimin ingangarim gami. Egha a
ingara ikiavira itima, Sairus Babilonin atrivimin oto.

2

Nebukatnesarin irebam

1 Nebukatnesar azenir pumuning uan kantrin garava an atrivimin iti.
Egha dimagarir mam, a irebamin gani. Ezi irebar kam a gamima a bar
osemegha akuava avenge.
2 Kamaghin amizi, irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba
ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiar ifavarib-
agh amir gumaziba, me bagha akam amada. Eghti me izi an irebamin
mingarimin gun mikimam. Egha me iza atrivimin guamin tuivizi,
3 a kamaghin me migei, "Ki irebamin ganizi, irebar kam na gamima nan
navim bar oseme. Kamaghin amizi, ki irebamin mingarim gifoghasa."
4 Egha me kamaghin Aramin akamin atrivimin akam ikaragha ghaze,
"Atrivim,* ni bar deraghvira iki mamaghira iki. E ghaze, ni faragh uan
irebamin e mikemeghti, e an mingarimin gun ni mikimam."
5 Ezi atrivim kamaghin gumazir kabav gia ghaze, "Ki guizbangira ia migei,
ia bizir ki irebamin ganizibar gun na mikemeghan kogh, egh uaghan an
mingarimin gun mikemeghan koghti, ki midorozir gumazibav kemeghti,
me ian sueba ko aghariba asighti, ia aremegham. Egh me ian dipenibagh
asighasighiva, dar amuti da bar ikuvigham.
6 Egh ia virara irebam ko an mingarim sara na mikemeghti, ki bizir avirim
ia daning, egh ia damuti ia ziar ekiam iniam. Kamaghin datirighin, ia irebam
ko an mingarimin gun na mikim."
7 Egha me uam atrivim migei, "Ni irebar kamin gun e mikemeghti, e an
mingarimin gun ni mikimam."
8 Ezi atrivim kamaghin migei, "Ki ian ifavaribagh fogha gifa. Ia dughiar
ruarim mizuamasa, kamaghin ia ghaze, ki akam otavkiri. Ezi bar puvati.
9 Guizbangira, ia bizir ki irebamin ganizibar gun na mikemeghan koghiva,
ia bar osimtizir magh gariba iniam. Ki fo, ia bar navir vamira inigha ghaze, ia
na gifar mangiti ki uan nighnizim otevkinigham. Kamaghin, ia irebar kamin
gun na mikim, eghti ki fogham, ia uaghan an mingarim sara na mikemegh."
10 Ezi fofozir gumazir kaba atrivimin akam baregha, kamaghin a ikaragha
ghaze, "Atrivim, nguazir kamin gumazitam bizir ni damuasa e mikemezim
damighan kogham. Bar puvati. Atrivim, atrivir gavgavir ekiatam, uan ire-
bar mingaribagh fogha dar gun migeir gumazitam, ko kukunir gumazitam,
ko akavsiar ifavaribagh amir gumazitam, an azangsizir katamin a gamizir
puvati.
11 Atrivim, bizir ni en azangsiziba, e dav kiman ibura. Ezi gumazitam dar
amighan kogham. Aseba dar amuam. Egha aser kaba da gumaziba ko itir
puvati."
12 Ezi atrivim akar kam baregha bar puviram atari. Kamaghin amizi, a
midorozir gumaziba bagha akam amadagha ghaze, me Babilonin fofozir
gumaziba bar me misueghtima me aremegham.

---

* **2:4:** Akar kagh ikegha ghua Daniel 7:28in tuziba, me Hibrun akamin dar osirizir puvati. Me Aramin akamin an osiri. **2:11:** Jenesis 41:39; Aisaia 57:15; Daniel 5:11

13 Ezi midorozir gumaziba ghua, Daniel uan namakaba ko me misueghti
me aremeghasa me buriagha arui.

God irebamin mingarim Danielin aka

14 Ezi atrivimin midorozir gumazibar garir gumazim Ariok, dikavigha
Babilonin fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa zui. Ezi Daniel a
mikimasa deravira nighnigha,
15 kamaghin Ariokin azara, "Manmaghsua, atrivim fofozir gumazibav
sueghti me aremeghasa migirigiar gavgavir kam gami?" Ezi Ariok bizir
otivizir kabar gun a migei.
16 Ezi Daniel fofozir gumaziba aremeghan aghuagha, zuamira ghua
atrivimin migia ghaze, "Ni tong dughiam na danighti ki irebamin mingarimin
gun mikimam."
17 Ezi atrivim akar kam amamangatizi, Daniel uamategha uan dipenimin
ghugha uan namakaba, Hanania, Misael, ko Asaria, bizir otiviziba bar dar
gun me mikeme.
18 Egha apangkuvim bagha Godin Uan Nguibamin Itim ko mikimasa
me migei. Egh uaghan irebar mogomemin itim bagh azangsighti, an an
mingarim en akagham. Eghti e Babilonin fofozir gumazir igharaziba ko
aremeghan kogham.
19 Ezi dimagarir kamra God, atrivimin irebamin mingarim Danielin aka.
Ezi Daniel Godin Uan Nguibamin Itimin ziam fa,
20 egha kamaghin migei:

"God, ki nin ziam fi mamaghira ikiam.
Guizbangira, fofoziba ko gavgaviba bar nina.
21 Ni amozim ko aruemin dughiam gatifa,
egha ni uabi gumazibagh inabi, da atrivibar otifi,
egha ni men ingangaribar me a gefi.
Egha fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba gumazibagh anidi.
22 Egha God ni bizir aven modoghav itir me fozir puvatiziba men akakasi.
Ezi zurara angazangarim nin iti,
ezi ni mitatemin itir biziba, ni dagh fogha gifa.
23 Nan ovavibar God, ni fofozim ko gavgavim na ganingi
egha ni nan dimdiam baraki,
egha bizir e nin azangsighizir kam, en aka.
Egha ni atrivimin irebamin mingarim, en aka.
Ki bizir kam bagha ni minabagha, bar nin ziam fe."

Daniel irebamin mingarimin gun atrivim migei

24 Egha Daniel Ariok bagha ghu, gumazir kam atrivim Babilonin fofozir
gumazibav sueghti me aremeghasa anemisefe. Ezi Daniel kamaghin a migei,
"Ni fofozir gumazibav sueghti me aremeghan marki. Ni na inigh atrivim
bagh mangi, eghti ki irebamin a geghaniva irebamin mingarimin gun a
mikimam."
25 Ezi zuamira Ariok Daniel inigha atrivim bagha ghugha, kamaghin
atrivim migei, "Ki Judan adarazir mav inigha izi, me fomira kalabuziar
gumazir mamin min an kantrin a inigha kagh ize. Ezi a irebamin mingarimin
gun ni mikimam."

2:21: 1 Eghaghaniba 29:30; Esta 1:13; Jeremaia 27:5; Jems 1:5 **2:22:** Onger Akaba 139:11-12; Daniel 2:28-29; Hibru 4:13; Jems 1:17

26 Ezɨ Daniel, an ziar mam Beltesasar, atrivim kamaghɨn an azara, “Nɨ nan
irebam ko an mɨngarim mɨkɨmamin fofozim iti?”
27 Ezɨ Daniel kamaghɨn atrivim mɨgei, “Atrivim, fofozir gumazitam, ko
kukunir gumazitam, ko imezibagh amir gumazitam, ko akuzibagh amir
gumazitam, me bar modoghav tir bizir kamɨn mɨngarim abɨghɨva avegham.
28 Ezɨ Godɨn Uan Nguibamɨn Itim, a iti, a bizir mogomebar mɨngariba
azenim garɨsi. Atrivim, God bizir gɨn otivamibar nɨn akaghasa irebar kam
nɨ ganɨngi. Ezɨ kɨ datɨrɨghɨn irebar nɨ uan dakozimɨn akua ganizimɨn, gun nɨ
mɨkɨmam.
29 “Atrivim, nɨ akuima God irebamɨn bizir gɨn otivamiba nɨn aka. Ezɨ Godɨn
kam, a bizir mogomeba azenim garɨsi. Egha bizir gɨn otivamiba nɨn aka.
30 Egha Godɨn kam bizir modoghav itim nan aka. Kɨrara fofozir ekiam ikia
egha fofozir gumazir igharazibagh afirazir pu. Puvatɨ. God bizir kam nan
aka, eghtɨ nɨ uan irebamɨn mɨngarim ko nɨghnɨzibagh gɨfogham.
31 “Atrivim, nɨ irebamɨn garima marvir guar dafam iti. Ezɨ bizir kam a
gavgavigha bar puvɨra taghtasi. Ezɨ nɨ an ganigha bar atiatingi.
32 Me golɨn puvɨra taghtazimɨn an dapanimɨn ingari. Egha an evarim
ko agharimning, me silvan aningɨn ingari, egha an ivariam me brasɨn dar
ingari.
33 Egha an suemning me ainɨn aningɨn ingarigha, an dagarimningɨn vɨn,
me uaghara ain ko nguazim veregha aningɨn ingari.
34 Ezɨ dughiar nɨ marvir guar kamɨn garavɨra itimɨn, dagɨam a uabɨ
mɨghsɨamɨn kuiaghirɨ, gumazitam a poghezir puvatɨ. A uabɨ izaghira marvir
guar kam mɨsogha an dagarir me nguazim ko ainɨn ingarizimning mɨsoke.
Ezɨ aning bar mɨsaraghire.
35 Ezɨ ainba, ko nguazim, ko bras, ko silva, ko gol, da bar bɨaghiregha
matɨ raizɨn mɨseviba, nɨ da isa da makuri. Ezɨ amɨnim dagh ivavamadi, ezɨ
mɨnezir taba ua itir puvatɨ. Ezɨ dagɨar marvir guar kam mɨsoghezim, an
aghua mɨghsɨar ekiamɨn otoghava nguazir kam bar anevara.
36 “Kar irebar nɨ ganizim. Ezɨ datɨrɨghɨn kɨ irebamɨn mɨngarimɨn gun nɨ
mɨkɨmam.
37 Atrivim, nɨ faraghavɨra ikia, egha atrivir maba bar dagh afira. Ezɨ Godɨn
Uan Nguibamɨn Itim, a nɨn amamangatɨzɨ nɨ atrivimɨn iti. Ezɨ a gavgavim nɨ
ganɨga egha ziar ekiam nɨ ganɨngi.
38 Egha nɨ gamima, gumazamiziba bar, ko asɨziba, ko kuaraziba bar, nɨ me
gatifa. Ezɨ nɨ dapanir me golɨn ingarizimɨn mɨn iti.
39 “Eghtɨ atrivir mam nɨn gɨn otivam, egh a nɨn mɨn gavgavighan kogham.
Egh gɨn atrivir mɨkezim otoghɨva, nguazir oteviba bar dagh ativagham. Ezɨ
atrivir kam matɨ bras.
40 Eghtɨ ua gɨn namba 4ɨn atrivim otivam. An ainɨn mɨn gavgavigham. E
fo, ain bizibav sozima da bɨgha mɨnemniaba irɨ. Ezɨ kamaghɨra atrivir kam
kantrin fomɨra ikezibar gavgaviba bar dagh afiragh ada gɨvagham.
41 Ezɨ nɨ irebamɨn kamaghɨn gari, bizir kamɨn dagarimning ko dagarir
puziba, me ain ko nguazim uaning veregha dar ingari. Ezɨ bizir kamɨn
mɨngarim kamakɨn. Gumazamizir atrivir kam ativaziba, me uarira uari
abigh, men tarazi gavgavigh ikɨvɨra ikiam. Ain ko nguazim vɨrara dagarir
pumuningɨn iti, a kamaghɨn nɨn aka, dar gavgavim ainɨn mɨn gavgavigh egh
bar gavgavighan kogham.
42 Ezɨ dagarir puzir me ain ko nguazimɨn ingarizim, a kamakɨn, kantrin
otevir mam ainɨn mɨn gavgavigham. Eghtɨ an otevir mam nguazim mɨn
gavgavighan kogham.

2:30: Jenesis 41:16; Daniel 2:47; Aposel 3:12

43 Ezi me, nguazim ko ain aning veregha marvir guar kamin dagarimin ingari. Ezi bizir kamin mingarim kamakin. Atrivim gumazamizir biaghireziba, ua me akuvasa nighnisi. Eghti me atrivir igharazibar guivibar iki, egh me deragh uari ko poroghan kogham.† Kamaghira ain deragha nguazim ko pozir puvati.
44 "Ezi dughiar atrivir kaba ikiavira itimin, Godin Uan Nguibamin Itim, a Dughiar a Gumazamizibagh Ativaghamin Tam a damighti, an otivam. Eghti a iki mamaghira ikiam. Eghti atrivir maba da God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiar Kam dikabiraghan kogham. Eghti God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiam, an atrivir igharazibagh asighasigham. Eghti an atrivir dughiar kam a iki mamaghira ikivira ikiam.
45 Ni dagiamin gari, a uabi mighsiamin pura kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. Dagiar kam ira, marvir guar me ain ko bras ko nguazim ko silva ko golin ingarizim a misoghezi, a bar misaraghire. Dagiar kam, a God gumazamizibagh ativaghamin dughiamin ababanim.
"Godin ziar ekiam itim, a bizir gin otivamiba nin aka. Guizbangira, bizir ni irebamin ganiziba, da ki ni mikemezi moghiram otivam."

Atrivim ziar ekiam Daniel ganingi

46 Atrivim Nebukatnesar Danielin akam baregha, egha Danielin boroghira tevimning apirigha irigha uan guam isa nguazim gatigha ghaze, me Danielin ofa damu borer mughuriar aghuim zuim tuva an ziam fi.
47 Ezi atrivim kamaghin Daniel migei, "Ni irebar modozir kamin gun mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghin fo, nin God a godin igharazibagh afira. Ana atriviba bar dar ekiam, egha bizir mogomeba azenim garisi."
48 Ezi atrivim Babilonin provinsin gavmanin dapanimin ikiasa Daniel amisefe. Egh a gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidibar gumazir dapanimin iti. Ezi atrivim uaghan Daniel bizir avirir aghuiba a ganingi. Ezi Daniel ziar ekiam iti.
49 Egha Daniel Babilonin provins gatifa. Egha a ingangaribar ganasa nighnighava, Satrak ko Mesak ko Abetnego, me amisivasa atrivimin azangsisi. Ezi atrivim an azangsizir kamin amamangatizi, me dar gari. Egha Daniel uabi atrivimin dipenimin iti.

3

Nebukatnesar marvir guamin tevimning apirigh a ziam fasa gumazamizibav gei

1 Atrivim Nebukatnesar migeima me gol inigha marvir guar mamin ingari. Ezi marvir guar kamin ruarim a 27 mitan tuzi, an baravim 3 mitan tu. Ezi me marvir guar kam isa Babilonin provinsin Duran nguazir zarimin aneti.
2 Ezi me anetigha givazima, atrivim uan gavman gumazir dapaniba bar me migia ghaze, me izi uari akufagh. Eghti gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir ekiar faragh zuiba ko, nguibamin gavmanin garir gumaziba ko, dagiabar garir gumaziba ko, jasba ko, nguibabar gavmanin gumaziba me izi uari akufagh. Me izi, marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kam bagh, dughiar faragha zuimin an ziam fisi izam.
3 Ezi gavmanin gumazir ekiar kaba iza bar marvir guam itir naghin dughiar namba wanin an ziam fasa bar uari akufa.

---

† **2:43:** Aramin akam deragha akar otevir kamin mingarim abighizir puvati. **2:48:** Daniel 2:6; 4:9; 5:11

4 Egha gavmanin gumazir akam akurir mam pamten kamaghin diagha migei, “Ia nguibaba bar dar gumazamiziba, kantriba bar dar gumazamiziba, nguibabar akaba bar ia bar atrivimin akam baragh!
5 Ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghti da arangam. Egh ia ighiar kam baragh, uan teviba pirigh avigh marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamin ziam fi.
6 Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh, marvir guamin ziam fan koghti, e zuamira a inigh danganir ekiar avir bar pamten isimin aven anekunigham.”
7 Kamaghin me ighiam baragha, nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, maghira teviba apirigha aviragha marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamin ziam fe.

Me Judan gumazir 3plan gun mikeme

8 Ezi dughiar kamin Babilonin gumazir maba iza Judan gumazamizibar ziabagh asighasighasa men gun atrivim mikeme.
9 Egha me kamaghin Atrivim Nebukatnesarin migei, “Gumazir ekiam, ni iki mamaghira ikiam!
10 Atrivim, ni gumazamiziba bar kamaghin me migia ghaze, me sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, gumazamiziba bar teviba apirigh avigh, golin marvir guar ni ingarigha asarazir kamin ziam fam.
11 Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh marvir guamin ziam fan koghti, ni zuamira a inigh danganir ekiar avir bar pamten isimin aven anekunigham.
12 Ezi Judan gumazir pumuning ko mikezir kaba, Satrak, Mesak, ko Abetnego, kar ni Babilonin provins gativagh an ganasa me amisefe, ezi me nin akam batoke. Egha me nin asebar ziaba fer puvati, egha uaghan teviba apirigha aviragha golin marvir guar ni asarazir kamin ziam fer puvati.”
13 Ezi Atrivim Nebukatnesar akar kam baregha bar puviram atara egha ghaze, ia 3plan gumazir kaba inigh na bagh izi.
14 Me izegha givazima a kamaghin men azai, “Satrak ko Mesak ko Abetnego, me ghaze ia nan aseba ko godin marvir guar ki asarazir kam ia uaghan teviba apira aviragha an ziam fer puvati. Guizbangira, o?
15 Ezi datirighin, ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, teviba pirighiva avigh marvir guar kamin ziam fi. Ia kamaghin damuan koghti, ki datirighira gumazibav kemeghti me ia isi danganir ekiar avir bar pamten isimin aven ia kunigham. Eghti godin manam ian akuragh nan gavgavim da ua ia inigham?”
16 Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego atrivim ikara, “Atrivim Nebukatnesar, bizir ni e damuasa ifongezir kam, e akaba an puvati.
17 E guizin Godin ziam fe. Ni mikemezi moghin e damigh, eghti en Godin gavgavim itim, an en akuraghti, nin gavgavim ko danganir ekiar avir bar pamten isim, e a gitagham. God en akuragham.
18 Eghti an en akuraghan koghti, ni bizir kam gifogh, e nin asebar ziaba fan koghiva, egh uaghan teviba pirighiva aviragh golin marvir guar ni asarazir kamin ziam fan kogham.”

Me Satrak, Mesak ko Abetnego isava avim mikini

3:15: Ua Me Ini 5:2; 2 Atriviba 18:35

19 Nebukatnesar akar kam baregha egha bar Satrak, Mesak ko Abetnego
men aningaghegha, an damazimning bar aghefe. Egha a uan ingangarir gu-
mazibav kemeghti me avim atighti a puvira isiam. Avim faragha kamaghin
isizir puvati.

20 Egha a uan midorozir gumazir gavgavibav gia ghaze, me Satrak, Mesak
ko Abetnego, ikegh me isiva danganir ekiar avir bar pamten isimin me
kunigh.

21 Kamaghin, me 3pla uaghara men korotiar ruariba ko siotba ko dapanir
asuaba sara me ikeghava, me isa danganir ekiar avir bar pamten isimin, me
akuni.

22 Dughiar kam atrivim faragha migeima me avim gamima a bar
pamtemin isia mizariaba zui. Kamaghin, midorozir gumazir me inigha avir
danganir ekiamin ghueziba, avir mizariaba bar men isizi me ariaghire.

23 Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego, me avimin torim giraghue. Ezi me ikezir
beniba kamaghira iti.

24 Ezi Atrivim Nebukatnesar men ganigha digavir kuram gamigha
zuamira dikavigha tu. Egha kamaghin gumazir nighnizir aghuiba a
ganidibar azara, “E 3plan gumaziba ikegha me isa avim mikini, o puvati?”
Ezi me a ikara, “Are, atrivim, e manmaghiram ami.”

25 Ezi a ghaze, “Manmaghin amizi ki 4plan gumazibar garima me avimin
torimin arui? Egha benir e me ikeziba, ua men namnabar itir puvati. Egha
avim uaghan men isir puvati. Ezi namba 4in gumazim asebar borimin min
gari.”

Avim 3plan gumazibar isizir puvati

26 Ezi Nebukatnesar danganir ekiar avir bar pamten isimin tiar akamin
boroghira ghugha kamaghin dei, “Satrak! Mesak! Abetnego! Ia Godin Bar
Pin Itimin ingangarir gumaziba! Ia azenan izi!” Ezi me avim ategha azenan
ize.

27 Ezi gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir
aruar faragh zuiba ko, gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidiba, me
iza Judan gumazir 3plan kabar ganasa uari akufa. Me gara fo, me isizir
puvati. Egha avim men dapanir ariziba ko korotiabar isizir puvati, egha me
mikarzitam isigha mughazir puvati, egha avir mughuriar tam zuir puvati.

28 Ezi atrivim kamaghin migei, “E bar Satrak, Mesak, ko Abetnego, men
Godin ziam fam. God uan ensel amadazi a 3plan gumazir an ziam fa
egha nighnizir gavgavim an itibar akura. Me nan akam batuegha ovengan
atiatingizir puvati. Egha godin igharazitam tevimning apirigha an ziam feir
puvati. Me uan Godin ziamra fe.

29 Ezi ki fo, Satrak, Mesak ko Abetnego, men God men akurazi moghin,
godin igharaz tam uan gumazamizibar akuraghan kogham. Kamaghin
amizi, ki migirigiar kam damuasa, ia gumazamiziba bar Godin kam a
dipova, akar kuratamin a mikiman kogham. Egh nguibaba bar dar gu-
mazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar,
me arazir kam damuti, ki midorozir gumazibav kemeghti me men sueba ko
aghariba asighti, me aremegham. Egh me men dipeniba akararigh bar dagh
asighasigham.”

30 Ezi atrivim mikemegha givagha, egha Satrak, Mesak ko Abetnego ingan-
garir igiam Babilonin provinsin me ganingi, ingangarir kam ingangarir me
faragha amizim gafira.

4

Nebukatnesarin namba 2in irebam, a temer ekiamin gani

1 Atrivim Nebukatnesar nguazimin nguibaba bar dar gumazamiziba ko
kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me bagha akam
amada. An akam kamakin:

Ia bar deraghvira iki!

2 Datirighin ki arazaraziba ko mirakelin bar ekiaba, Godin Bar Pin Itim
na bagha dagh amizibar gun ia mikimasa.

3 God arazarazir bar ekiabar en aka!
Egha bar gavgavigha mirakel bagh ami!
God iki mamaghira ikiam;
an atrivimin dughiaba zurara ikivira ikiam.

4 Ki Nebukatnesar, nimira uan dipenimin aperaghav ikia uan ingan-
garibar garima, da bar deragha oto. Egha ki bizir avirim ikia, egha bar
akuegha iti.
5 Ezi dimagarir mamin ki irebamin ganigha bar puviram atiatingi. Ki
irebamin aven ganizir biziba na gamizi ki digavir kuram gami.
6 Egha ki Babilonin fofozir gumaziba bagha akam amada, eghti me izi
irebamin mingarimin gun na mikimam.
7 Ezi irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir
gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiabagh amir gumaziba,
me bar ize. Ki irebamin gun me migeima, me irebamin mingarimin gun na
mikiman ibura.
8 Ezi gin Daniel izi. (An ziar mam Beltesasar, ziar kam nan asemin ziam.
Guizbangira, aser bar gavgavibar duaba nighnizim Daniel ganingi.) Ezi ki
uan irebamin gun a migei. Ki kamaghin a migei:
9 "Beltesasar, fofozir gumazibar gumazir dapanim, ki fo, aser bar
gavgavibar duaba, nighnizim ni ganingizi, ezi bizitam nin pin kogh,
nin modoghan kogham. Ezi ni datirighin nan irebam baragh, egh an
mingarimin gun na mikim.
10 "Ki uan dakozim girighav ikia irebamin garima, temer bar dafam
nguazim bar moghira an tongira tughav iti.
11 Egha an aghua bar ekiva ghuanaga overiamin suira, nguazimin itir
gumazamiziba bar an gari.
12 Ezi temer kam dafarir bar aghuiba iti, egha ovizir aviriba iti,
nguazimin itir gumazamiziba bar dar amegh izivagham. Ezi kuaraziba
an aguabar mikonibagh amima, nguazimin asizir atiaba iza an apengan
avughsi, egha da bar an oviziba api.
13 "Ki uan dakozim girighav ikia irebamin garavira itima enselin mam
Godin Nguibamin ikegha izaghiri, an enselin maba ko me bizibar garir
enselba.
14 Egha pamtemin dia ghaze: Ni temem okeghti a irigh. Egh an aguaba
aghoregh, an dafariba aghor da makunigh, an oviziba tintinibar da kunigh.
Egh asizir an apebamin itiba batokegh, egh kuarazir an aguabar itiba
batokegh.
15 Egh temer dakam biba saram aneteghti a nguazimin grazibar tongin
iki, eghti ainin kuakar ekiatam ko bras inigh an povim gighuigh. Egh
gumazir kam ateghti amariba dimagaribar a giram. Eghti an asizibar min
dadabar ami ikiam.

16 Egh gumazir kam, a 7plan azenibar gumazamiziba nighnizi moghin
nighnighan kogham, ana asizibar min nighnigh ikiam.
17 Ezi bizibar garir enselba bizir kaba otivasa me mikeme, eghti
angamira itir gumazamiziba bar kamaghin fogham, Godin Bar Pin Itim bar
gumazamizibagh ativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gin ghua,
gumazir ziar ekiaba itiba ko gumazir kiniba, atrivimin ikiasa me amisevima
me otifi.”

18 Egha ki ua kamaghin Daniel migei, ki uan irebam ni mikemegha gifa.
Nan fofozir gumaziba irebamin mingarimin gun na mikiman ibura. Kam-
aghin amizi, Beltesasar, ni datirighin an mingarimin gun na mikimam. Ki
fo, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganingi, kamaghin nirara na
mikimam.

Daniel irebamin mingarimin gun migei

19 Ezi Daniel irebamin mingarim gifogha gifa, kamaghin amizima a bar
osemegha digavir kuram gamigha, atrivimin mikiman atiati.* Ezi atrivim
kamaghin a migei, “Beltesasar, irebar kam ko an mingarim ni damuti ni
osimiva atiatingan marki.”
Ezi Beltesasar a ikara, “Atrivim, ki irebar kam mikemezir biziba ni bativan
ki ifongezir puvati. Da nin apanibara otivasa ki ifonge!
20 Ni temer ekiar mamin gani, a bar ruaragha ghuanaga overiamin suira,
ezi nguazir kamin gumazamiziba bar an gari.
21 A dafarir bar aghuiba ko ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumazamiziba
bar dar amegh izivagham. Ezi asizir atiaba an apengan avughsi, ezi kuaraz-
iba an aguabar mikonibar ingari.
22 “Atrivim, nirara temer kam, ruaragha bar gavgafi. Ezi nin gavgavim bar
ekevegha pin ti, ezi nin gavgavim nguazimin itir gumazamiziba bar dar gari.
23 “Ezi ni garima, enselin mam Godin Nguibamin ikegha izaghira ghaze,
‘Ni temer kam okegh a gasighasikigh, egh an dakam ateghti a nguazimin iki.
Egh ainin kokam ko bras inigh an povim gighuigh. Eghti ghuariar dipaba
dimangan gumazir kam giram, egh aneteghti a 7plan azenibar asizir atiaba
ko ikiam.’
24 “Atrivim, irebar kamin mingarim kamakin, kar Godin Bar Pin Itim
mikemezir bizim, ni bativam.
25 Ni gumazamizibar nguibam ategh, mangiva asizir atiaba ko ikiam.
Ni bulmakaubar min dadabar ami, egh puram azenan dakuam. Eghti
dimagarimin ghuariar dipaba 7plan azenibar ni giram. Ni kamaghira iki,
mangi kamaghin fogham, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh atifa. Ezi
a uabi uan ifongiamin, gumaziba misevima me atrivibar otifi.
26 Ni ensel barazi, a temer dakam ateghti a nguazimin aven ikiasa mikeme.
Bizir kamin mingarim kamakin, ni bar kamaghin fogh mikim, God Uabira
Nguazimin Biziba Bar Dagh Atifa. Ni fogha gifa, egha gin ni uam atrivimin
otivam.
27 Kamaghin amizi, atrivim, ni datirighin ki ni mikimamin akamin gin
mangam:† Ni arazir kurabar amuan koghiva, arazir aghuibar amu, egh

* **4:19:** Akar kam, 4:19in ikegha ghua 4:33in tu, kar akar otevir mam Atrivim Nebukatnesar gumazamiziba bagha anemada. (Ni Daniel 4:1in ganigh.) Egha kagh atrivim bizir a bativizibagh eghanizir puvati. † **4:27:** Gumazir maba ghaze, vezin kam, a dughiar Nebukatnesar uam atrivimin otivamim a migeir puvati. Me ghaze, Daniel kamaghin mikeme, atrivim arazir aghuibar amuti, bizir kurar kaba a bativan kogham.

gumazamizir onganarazibar apangkuf. Nɨ kamaghɨn damuva, egh nɨ ti
deraghvɨra ikɨtɨ, bizir nɨ amiba bar deravɨram otivam.”
28 Ezɨ Daniel mɨkemezɨ moghɨra, bizir kaba bar Atrivim Nebukatnesar
batifi.
29 Ezɨ 12plan iakɨniba gɨvazɨ, atrivim dughiar mamɨn uan dɨpenir Ba-
bilonɨn itimɨn azuarim garui.
30 Egha kamaghɨn mɨgei, “Ia gan, Babilon a nguibar bar ekiam egha bar
dera. Nan gavgavimɨn kɨ uabɨ an ingari, kɨ nguibar kam gamizɨ an otogha,
uan gavgavim ko ziar ekiam isɨ gumazamizibar akakaghasa.”
31 A mɨgɨavɨra ikiava egha orazima, tiarir mam Godɨn Nguibamɨn ikegha
izi. Tiarir kam kamaghɨn mɨgei, “Atrivim Nebukatnesar, nɨ nan akam
barakigh. Kantrin nɨ ativazir kam, kɨ datɨrɨghɨn nɨ dam a inigham.
32 Eghtɨ kɨ nɨ batueghtɨ nɨ ua gumazamiziba ko ikian kogham. Nɨ mangɨ
asɨzir atiaba ko ikiam. Egh nɨ 7plan azenibar, bulmakaubar mɨn dadabar
amam. Nɨ kamaghɨra ikɨ mangɨ dughiar nɨ fogh suam, Godɨn Bar Pɨn Itim
bar gumazamizibagh atifa. A uabɨ uan ifongiamɨn, gumazibagh amima me
atrivibar otifi.”
33 Ezɨ bizir ensel mɨkemeziba, da zuamɨra Nebukatnesar batifi. Me gu-
mazamizibar tongɨn a batoghezɨ, a bulmakaubar mɨn dadaba api. Egha
dɨmagarimɨn ghuariar dɨpaba an namnam giri. Egha an dapanir arɨzim bar
ruaragha taragiar arɨzibar mɨn gari. Egha an dafarir puziba bar ruaragha
mati kuarazir puzibar mɨn gari.

Nebukatnesar Godɨn ziam fe

34 Gɨn 7plan azeniba gɨvazɨ, kɨ Nebukatnesar, kɨ kogha Godɨn nguibamɨn
gara, egha nan nɨghnɨziba ua dera. Egha kɨ Godɨn Bar Pɨn Itim bagha bar
akonge. A Godɨn ikia mamaghɨra itim, kamaghɨn, kɨ an ziam fam. Egha kɨ
kamaghɨn mɨgei:

God atrivimɨn ikɨ mamaghɨra ikiam.
Eghtɨ an atrivir kam dughiabar ikɨvɨra ikiam.
35 A gari, nguazimɨn itir gumazamiziba mati
pura biziba.
An Nguibamɨn itir enselba ko nguazimɨn itir gumazamiziba an apengan iti,
a bar me gatifa.
Egh a bizitam damusɨ an a damuam,
eghtɨ gumazitam an anogoreghan kogham.
Guizbangɨra, gumazitam kamaghɨn an azangsɨghan kogham,
Nɨ bizir tizim gami. Bar puvatɨ.

36 Ezɨ kɨ mɨgɨrɨgɨar kam gamir dughiamɨn, nan nɨghnɨzim ua dera, ezɨ kɨ
ua uan ziar ekiam ini. Egha datɨrɨghɨn kɨ kantrin faragha ativazim, kɨ uam
a gativagh an ganamin gavgavim ini. Ezɨ gumazir nɨghnɨzir aghuiba na
ganɨdiba, ko nan gumazir ekiaba, me ua iza na ko iti. Ezɨ kɨ uam atrivimɨn
ikia, egha ziar bar ekiam iti, a ziar ekiar kɨ faragha inizim gafira.
37 Egha datɨrɨghɨn kɨ Nebukatnesar, kɨ Atrivir Uan Nguibamɨn Itim bagha
bar akonge, egha an ziam fa ziar ekiam a ganɨdi. Kɨ fo, bizir ana amiba bar
voroghɨra ikia bar dera. Egha a gumazir uan ziaba feba da dɨkabɨri.

5

Atrivim Belsasarɨn isar ekiam

1 Ezɨ datɨrɨghɨn Belsasar atrivir igiamɨn otogha, dɨmagarir mamɨn a isar
ekiar mam gamua, egha uan gumazir ekiar tausen plan diazɨ me isar kamɨn
izegha, a ko wainɨn dɨpam api.
2 Egha me wainɨn dɨpam apavɨra itima, Belsasar, gol kapba ko silvan
kapba inigh izasa uan ingangarir gumazibav mɨgei. Kavɨn kaba, an afeziam
Nebukatnesar Jerusalemɨn nguibamɨn itir Godɨn Dɨpenimɨn ghugha da
inigha Babilonɨn nguibamɨn ize. Atrivim ghaze, a uan gumazir ekiaba ko
uan amuiba ko an amuir doziba ko, me bar kavɨn kabar wainɨn dɨpabar
amam.
3 Kamaghɨn amizɨ, ingangarir gumaziba golɨn kapba inigha ize. Ezɨ
gumazamiziba bar kavɨn kabar wainɨn dɨpaba api.
4 Egha me wainɨn dɨpaba apa ikiava, aser me gol, ko silva, ko bras, ko ain,
ko temem, ko dagɨamɨn, ingarizir marvir guabar ziaba fe.
5 Me kamaghɨn amima, gumazimɨn dafarim zuamɨra bɨrimɨn otogha bɨrim
gisɨn osiri. Danganir kamɨn lam isia an angazangarim bar ekefe, ezɨ atrivim
bar deraghavɨra dafarir kamɨn garima, an osiri.
6 Egha a bar atiatigha, an atiatir guam asaragha, an gavgavim gɨvazɨ, an
soroghafariba a ginɨsi.
7 Ezɨ a kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar
ifavaribagh amir gumaziba, tav a bagh me inigh izasa a pamten dei.
Me izegha gɨvazɨma, atrivim kamaghɨn me mɨgei, “Gumazitam akar kam
dɨponegh an mɨngarimɨn gun na mɨkemeghtɨ, kɨ atrivimɨn korotiar aghevim
a danightɨ aneghuam. Egh kɨ golɨn sen an fɨrimɨn daghtɨ, a ziar ekiam iniam.
Eghtɨ kɨ a damightɨ a namba 3ɨn gavmanɨn gumazimɨn ikiam.”
8 Ezɨ fofozir gumaziba aven izegha gɨvazɨ, atrivim akar kam bar me
mɨkemez, men tav akar kam dɨponan ibura. Egha men tav akar kamɨn
mɨngarimɨn gun atrivim mɨkemezir puvatɨ.
9 Kamaghɨn amizɨ, Atrivim Belsasar bar atiatingi. Egha an atiatir guam
asaragha an gavgavim gɨvazɨma, an soroghafariba a ginɨsi. Ezɨ an gumazir
ekiaba nɨghnɨghava avenge, kamaghɨn amizɨ, me bizitam damuan ibura.
10 Dughiar kam atrivimɨn amebam nɨgɨnir kam baraki, nɨgɨnir atrivim uan
gumazir ekiaba ko me amizim. Egha a isar ekiam itir danganimɨn aven
ghugha ghaze, “Atrivim, nɨ deraghvɨra ikɨ mamaghɨra ikɨ. Nɨ bizir kam
ateghtɨ an osɨmtɨzim nɨ danɨngan markɨ.
11 Nɨ oragh, gumazir mam nɨn kantrin iti, ezɨ aser bar gavgavibar duaba
nɨghnɨzim a ganɨngi. Ezɨ dughiar nɨn afeziam atrivimɨn itimɨn, nɨn afeziam
gumazir kamɨn garima, a fofozir ekiaba ko nɨghnɨzir aghuiba iti. Egha an
fofozim bar ekevegha aser gavgavibar fofozimɨn mɨn ghu. Ezɨ nɨn afeziam
Atrivim Nebukatnesar, gumazir kam isa, irebabar mɨngaribar gun mɨgeir
gumaziba ko, kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar
ifavaribagh amir gumaziba, bar men gumazir dapanimɨn ikiasa anemɨsefe.
Nɨn afeziam kamaghɨn ami.
12 A fo, gumazir kam bar fofozir aghuiba ko nɨghnɨzir aghuiba iti, egha
irebabar mɨngariba ko akar isɨn zuiba, ko bizir mogomebar mɨngaribar
gun mɨgei. Kamaghɨn amizɨ, nɨ Daniel bagh akam amadagh. Atrivim
Nebukatnesar ziam Beltesasar a gatɨ. Nɨ a mɨkemeghtɨ a izɨ akar bɨrimɨn
itimɨn mɨngarimɨn gun nɨ mɨkɨmam.”

Daniel akar dɨpenir bɨrimɨn itimɨn mɨngarimɨn gun mɨgei

13 Egha me Daniel inigha aven ghuzɨma, an atrivimɨn boroghɨn tughav iti.
Ezɨ atrivim kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ Daniel, nɨ ti Judan gumazir mam? Nɨ ti

Judan adarazir mav, fomira nan afeziam, Atrivim Nebukatnesar, ni inigha ize?
14 Ki kamaghin oraki, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganingi, ezi
ni fofozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti.
15 Ki fofozir gumaziba ko kukunir gumazibar dia, eghti me izi akar birimin
itim diponiva, an mingarim gun na mikimasa. Ezi puvati, me mikiman ibura.
16 Ezi ki kamaghin oraki, ni bizir mogomeba ko akar isin zuibar gun migei.
Egh ni osizirir kam diponiva an mingarim gun na mikemeghti, ki atrivimin
korotiar aghevim ni da arugh, egh gol sen nin firimin datighti ni ziar ekiam
iniam. Eghti ni nan gavmanin gumazir namba 3in otogham."
17 Ezi Daniel an akam ikaragha ghaze, "Marki, ki ni da bizir aghuitam
inighan kogham. Ni ifueghiva, gumazir igharazir tam daningigh. Ezi
Atrivim, ki datirighin osizirir kam diponiva an mingarimin gun ni mikimam.
18 "Ni oragh. Godin Bar Pin Itim, a nin afeziam Nebukatnesar gamizi, a bar
atrivir ekiamin otogha bar gavgafi, egha ziar ekiam ikia bar pin ti.
19 A gavgavir bar ekiam iti, kamaghin amizi, nguibaba bar dar gumaza-
miziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, nguibabar akaba bar, me
an atiatigha egha nisi. Eghti a gumazitam misueghti an aremeghsi an
aremegham. Eghti a gumazitam ateghti a ikisi, a ikiam. Egha a kamaghin
ami, a gumazitamin ziam fisi, a fam. Eghti a gumazitam dikabiragh a
gasighasighsi, ana damuam.
20 Egha a uan ziam fava, akaba batogha, arazir igharazibagh amima, Godin
Ikiavira Itim, atrivimin ikian a batoke, ezi an ziar ekiam iraghuzi, a uan
danganim ataki.
21 Ezi Godin Ikiavira Itim gumazamizibar nguibamin a batoke, ezi an
nighnizim, gumaziba nighnizi moghin nighnizir puvati, an asizibar min
nighnisi. Egha a ghua donkiba ko ikia, bulmakaubar min dadaba apava,
puram azenan akui. Ezi dimagarimin ghuariar dipaba a giri. Ezi a kamaghin
amua ghua gin a kamaghin fo, Godin Bar Pin Itim gumazamiziba bar me
gativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gumaziba misevima me
atrivibar otifi.
22 "Ni Nebukatnesarin otarim, ni bizir kabagh fogha gifa. Egha ni uabi
dikabirazir puvati.
23 Ni uabi uan ziam fasa nighnigha, Ekiar Uan Nguibamin Itim, ni nan ziam
dikabira. Egha uan ingangarir gumazibav kemezi me kavin nin afeziam
Godin Dipenimin iniziba inigha ize. Egha ni uan gumazir ekiaba ko uan
amuiba ko nin amuir doziba ko, ia bar kavin kabar wainin dipaba api. Egha
ia marvir guar me gol ko, silva ko, bras ko, ain ko, temeba ko, dagiamin
ingarizibar ziaba fe. Ezi marvir guar kaba me garir puvatigha migirigiaba
barazir puvatigha bizitam gifozir puvati. God uabira nin ikirimirim ko ni
amir biziba bar dar gara dagh atifa. Ezi ni an ziam fer puvati.
24 Kamaghin amizi, God dafarir kam amadazi an akar kaba osiri.
25 Akar kam kamakin:

'Dipon, dipon, tuisigh, abikigh.'

26 "Akar kamin mingarim, 'Dipon,' a kamakin,
God ni atrivimin ikiamin dughiaba diponsi.
Datirighin nin dughiar abuananam.
27 Ezi akar kamin mingarim, 'Tuisigh,' a kamakin,

5:22: 2 Eghaghaniba 33:23; 36:12

God nɨn araziba tuisigha gɨfa, ezɨ an ababanim kamaghɨn nɨn aka,
nɨ arazir aghuibagh amir puvatɨ.
28 Ezɨ akar kamɨn mɨngarim, ‘Abɨkigh,’ a kamakɨn,
God nɨn kantri abɨghizɨ, an vuer mam Midian kantrin ghu,
ezɨ an vuer mam Persian kantrin ghu.”*

29 Ezɨ Atrivim Belsasar zuamɨra uan ingangarir gumazibav geima, me korotiar aghevim Daniel garugha egha golɨn sen an fɨrimɨn da. Egha Daniel gamizɨ a Belsasarɨn gavmanɨn namba 3ɨn gumazir dapanir ekiamɨn oto.
30 Ezɨ dɨmagarir kamra, Midian kantrin gumaziba iza Babilonɨn Atrivim Belsasarɨn mɨsoghezɨ ana areme.
31 Ezɨ Darius, a Midian gumazim, a 62plan azeniba ikiava, datɨrɨghɨn Babilonɨn atrivimɨn oto, egha kantrin kam gativagha an gari.

6

Me Daniel akunizɨ a laionba itir mozim giraghu

1 Dughiar kam Darius atrivimɨn otogha gɨvagha, egha 120plan gavmanɨn faragha zuir gumaziba amɨseveghtɨ me kantrin aven tir nguibabagh ativagh dar ganam.
2 Ezɨ atrivim, Daniel ko gumazir igharazir pumuning a me amɨsevezɨ, me gavmanɨn faragha zuir gumazir kabagh ativagh, atrivimɨn ingangaribar ganam. Eghtɨ atrivimɨn ingangaribar tongɨn bizitam ovengan kogham.
3 Ezɨ atrivim, Danielɨn ingangarimɨn garima a bar dera, egha gavmanɨn faragha zuir gumaziba ko a ko ingarir gumazimning a men ingangaribagh afira. Kamaghɨn amizɨ, atrivimɨn nɨghnɨzim a Daniel amɨseveghtɨ a kantrin gumazir dapanimɨn ikiam.
4 Ezɨ gavmanɨn faragha zuir gumazir kaba ko, Daniel ko ingangarir vamɨram amimning, me nɨghnɨzir kam gifongezir puvatɨ. Egha me Danielɨn ingangarimɨn aven gari, a bizitam pazɨva a damighti, me a kot darɨgham. Me garima, Daniel a gumazir bar aghuim, egha an ingangarim bar dera. A ifarir puvatɨgha arazir kuratam gamizir puvatɨ, kamaghɨn amizɨ, me an arazir kuratamɨn apizir puvatɨ.
5 Egha me uarira uariv gei, “E Danielɨn ingangarimɨn aven arazir kuratam batoghan kogh egh, a kot darɨghɨva avegham. Egh arazir a uan Godɨn gɨn ghua amibar ganɨva, tuavitam batoghɨva a kot darɨgham.”
6 Egha me atrivimɨn ganasa ghugha kamaghɨn a mɨgei, “Atrivim Darius, nɨ deraghvɨra ikɨ mamaghɨra ikiam!
7 Ezɨ e bar, nɨn gumazir ekiar nɨn kantri gativamiba, e gavmanɨn gumazir dapaniba, ko gavmanɨn faragha zuir gumaziba, ko distrighɨn faragha zuir gumaziba, e bar, nɨ akar bar gavgavitam damuasa, e akam akɨrigha gɨfa. En ifongiam kamakɨn, nɨ gumazamiziba bar me mɨkɨm, eghtɨ 30plan dughiaba me bizitam bagh ase tam o gumazitam ko mɨkɨman markɨ. Me nɨrara nɨ ko mɨkɨm. Eghtɨ gumazitam akar gavgavir kam batueghtɨ, nɨ anekunightɨ a laionba itir mozimɨn magɨrɨ.
8 Ezɨ atrivim, nɨ gumazibav kemeghtɨ me akar gavgavir kam akɨnafarimɨn an osirightɨ, nɨ uan ziam osirightɨ an akar gavgavir kam a damutɨ a gavgavigham. Eghtɨ gumazamiziba bar an gɨn mangam. Akar kam e Midia ko Persia, a en akar gavgavim, an e bagh ikɨ mamaghɨra ikiam. Gumazitam anebighan kogham.”

* **5:28:** Aramɨn akamɨn, akar kam “Abɨkigh,” a Persian kantrin ziamɨn mɨrara ghu.

9 Ezi Atrivim Darius gumazibav geima me akar kam osirizi, a uan ziam
akinafarir kamin an osiri.
10 Egha Daniel atrivimin akam baregha fo, Atrivim uan ziam osiri. Egha
zurarama ami moghin, a dikavigha uan dipenimin ghu. Egha a bar
ghuriamin pin itir danganimin ghugha, winduan Jerusalemin amadaghan
itimin bar an boroghira tevimning apirigha, God ko migia egha an ziam fe. A
dughiar vamira, 3plan dughiabar God ko migei.
11 Ezi Danielin apaniba bar moghira uari inigha, an dipenimin ghua an
garima, a uan God ko migei.
12 Egha me uamategha atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, “Atrivim,
guizbangira ni ghaze, gumazamiziba 30plan dughiabar nirara mikimam.
Egh me asetam o gumazitam ko mikiman kogham. Gumazitam akar gav-
gavir kam batueghti, ni anekunighti a laionba itir mozimin agiram.”
Ezi atrivim ghaze, “Are. Akar gavgavir kam tugha bar gavgafi, kar Midia
ko Persian akar gavgavim, a ikivira ikiam.”
13 Egha me atrivim migei, “Daniel, gumazir kam Judan adarazir mav, me
fomira kalabuziar gumazir mamin min an kantrin a inigha kagh ize, a nin
akaba batogha, ni atizir akar gavgavimin gin zuir puvati. A zurara 3plan
dughiar vamiran, dughiar 3plan dughiabar dughiar vamiran uan God ko
migei.”
14 Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar oseme, egha Danielin
akurvaghasa tuaviba buria ghuavira itima aminim piri.
15 Ezi Danielin apaniba uamategha atrivim bagha izegha kamaghin
pamten a migei, “Atrivim, ni e Midia ko Persian arazim gifo. A kamakin,
atrivim akar gavgavitam damighti, akar gavgavir kam iki mamaghira
ikiam.”
16 Ezi atrivim gumazibav geima, me Daniel inigha laionbar mozimin
anekunizi a iraghu. Ezi a kamaghin Daniel migei, “Nin Godin ni nighnizir
gavgavim an ikia egha zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragh.”
17 Ezi me Daniel akunigha givagha, dagiar ekiar mam inigha mozir akam
apiri. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, me uan ringin dafaribagh
aghuizir ababaniba isa dagiar kam gati. Egha bizitam Daniel damuan
gumazamizibar anogoroke.
18 Egha gin atrivim uamategha uan dipenimin ghu. Egha dimagarir kamin
daghetam amezir puvatigha, gumazamizibar diazi me iza a koma aperazir
puvati. Egha a uaghan akuava avenge. Bar puvati.
19 Ezi aminim tirazima bar mizaraghara atrivim dikavigha zuamira ghua
mozimin ghu.
20 Ana otogha givagha, bar osemegha kamaghin dei, “Daniel, ni Godin Ikia
Mamaghira Itimin ingangarir gumazim! Nin Godin ni nighnizir gavgavim
an ikia zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragha laionbar akabar
kuazi, da ni amezi o puvati?”
21 Ezi Daniel mozimin aven ikia kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, ni
deraghvira iki mamaghira iki!
22 God uan ensel amadazi a iza laionbar akabar kuazi da na gasighasighizir
puvati. A fo ki deraghavira ikia, egha arazir kuratam ni gamizir puvati.
Kamaghin, a nan akura.”
23 Ezi atrivim bar akuegha laionbar mozimin Daniel gekuigh azenim
darighasa gumazibav gei. Me mozimin a gekuigha azenim gatigha givagha,
an garima, Daniel guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti,
kamaghin amizi, laionba duatam a gatizir puvati.

24 Ezi atrivim migeima me gumazir Daniel isa kot gatizir kaba ko, men
amuiba ko boriba inigha laionbar mozim mikini. Ezi me tighar nguazim gi-
ram, laionba pirara men suigha men mikarziba aghoraghsua men aghariba
orovoregha me tuvareme.
25 Ezi Atrivim Darius, nguazir kamin itir nguibaba bar dar gumazamiziba
ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar me bagha
akinafarim osira ghaze:

"Ia bar navir amirizimin iki!
26 Ki kamaghin ia migei, ia nan kantrin gumazamizir ki ativaziba,
ia ziar ekiam Danielin God daning,
egh Godin kamin atiating an apengan iki.

"Kar Godin Ikia Mamaghira Itim,
egh an atrivimin iki mamaghira ikiam.
An Dughiar an Atrivimin Ikiamim ko an gavgavim givaghan
kogham.
27 A gumazamizibar akurvagha ua me isi;
an arazaraziba ko mirakelba overiam ko nguazimin dagh ami.
Bar guizbangira, a Danielin akurazi
laionba a gasighasighizir puvati."

28 Ezi Darius atrivimin ikia ghua gin Persian Atrivim Sairus uaghan
atrivimin itima, Daniel dughiar ruarimin gumazir dapanimin iti. Egha
uaghan gumazir bar ekiamin iti.

Daniel uan irebabagh eghari

7

(Sapta 7--12)

Daniel 4plan asizibar irebamin gani

1 Dughiar Belsasar Babilonin kantrin atrivim itima, an azenir farazimin,
ki Daniel, ki dimagarir mamin dakozim girighav ikia irebamin min bizimin
gani. Egha ki irebar kamin eghaghanim akinafarir mamin an osiri.
2 Kar bizir ki dimagarimin irebamin ganiziba. Aminim danganiba bar dar
iza ongarim gamima a dikafi, egha dipira tintinibar zui.
3 Ezi 4plan asizir dafar vaghvagha igharagha gariba, ongarim ategha
azenan izi.
4 Ezi farazim laionin min gara, avizimning ikia taragiar ekiamin min gari.
Ki garavira itima me an avizimning asigha an suemning asarazi a gumazim
min tughav iti. Ezi me gumazibar nighnizim a ganingi.
5 Ezi ki garima naba 2in asizim, a bean mirara gara uan suemningin tu.
Egha an asizir mamin iviragharir 3pla uan akamin da isaghvira, ezi tiarir
mam a migia ghaze, "Aria, ni asizir tuzir aviribar ami!"
6 Egha ki garavira itima asizir atiar kaziamin min gari, ezi me a dibora
ghaze lepat, an oto. An akiragharim avizir 4pla an iti. Da kuarazir avizibar
min gara, dapanir 4pla iti. Egha me bizibagh ativagh dar ganamin gavgavim
a ganingi.
7 Egha ki garavira itima, namba 4in asizir bar dafam oto. An guam bar
igharagha gari, egha gavgavir ekiam iti. Ezi ki bar puviram an atiatingi.
An ainin atarir bar ekiaba ikiava, biziba bar da apava da orovorogha dagh

7:3: Akar Mogomem 13:1; 17:8 **7:4:** Akar Mogomem 13:2 **7:7:** Akar Mogomem 12:3; 13:1

asighasisi. Egha gin minezir ireziba dikava da misaragharisi. Asizir kam
10plan komba an dapanimin iti. Kamaghin amizi, a 3plan asizir faragha
otivizibar min garir puvati.
8 Egha ki mighigha 10plan kom kabar gara, komin dozir mamin garima a
mabar tongin oto. Ezi komin igiar kam 3plan komin faragha itiba asi. Ezi
komin igiar kam gumazimin damazimning ko akam iti. Egha bar akongegha,
uabi uan ziam fe.

Daniel irebamin garima, Fomira Fomira Itir Gumazim iti

9 Ezi ki irebamin garima me atrivir dabirabiba inigha iza dar afi. Ezi
Fomira Fomira Itir Gumazir mam iza atrivir dabirabir mam gaperaghav
iti. Egha an korotiaba ghuariamin min bar ghurghurizi, an dapanir arizba
sipsipin arizibar min bar ghurghuri. Ezi atrivir dabirabir kam, wilba
iti, egha dabirabim ko an wilba, avir mizariaba dar ikiava anekiarugha
anevara.*
10 Ezi avivzariaba dabirabimin otivaghira bar ekevegha dipamin min
buigha izaghira tintinibar zui. Ezi tausen tausenin gumazamiziba Gumazir
Kam bagha ingari, ezi milionin gumazamiziba an damazimin tuivighav iti.
Egha marazi kotiabar amuasa akinafariba tui.
11 Ezi ki garavira ikia orazima, namba 4in asizimin komin dozir kam uabi
uan ziam favira iti. Egha ki garima me namba 4in asizir kam misuegha an
kuam inigha ghua avim mikinizi a bar isi.
12 Ezi 3plan asizir ikiavira itir kaba, me dar gavgaviba agifa, eghti da
ua bizibagh ativagh dar ganan kogham. Egha me zuamira dav soghezi da
ariaghirezir puvati. Me da ataghizima da dughiar bar otevimin ike.
13 Ezi nan irebar ki dimagarimin ganizir kam, ki gumazir mam, a Gumaza-
mizibar Otarimin min ki an gani. A ghuariamin tongin ikegha nan boroghin
izi. Ezi me a inigha ghua Fomira Fomira Itir Gumazir Kam ganingi.†
14 Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir Kam uabi a gamizi an atrivimin otozi,
a gavgavim ko ziar ekiam a ganingi. Eghti ana atrivimin ikiti, an gavgavim
mamaghira ikiam. Eghti an atrivir ingangarim givaghan kogham. Eghti
nguibaba bar dar gumazamiziba, ko kantriba bar dar gumazamiziba ko
nguibabar akaba bar, me bar an apengan iki a bagh ingaram.

Irebar kamin mingarim

15 Ezi ki Daniel, ki bizir kaba irebamin dar ganigha digavir kuram gamigha
nighnizir aviribagh ami.
16 Egha ki gumazir kabar mav bagha ghu, an atrivir dabirabimin boroghira
tughav iti, ezi ki uan irebamin gun mikimasa an azangsisi. Ezi an an
mingarimin gun na migei.
17 A ghaze, “Asizir 4plan ekiar kaba, da kantrin gavgavir 4plan ababanim,
da nguazir kamin otivam.
18 Eghti gin Godin Bar Pin Itimin gumazamiziba, me gavgavim inighiva,
biziba bar dagh ativagh, iki mamaghira ikiam.”
19 Ezi ki akar kam baregha givagha, namba 4in asizir kam bar a gifoghasa.
A mabar min garir puvati, ezi ki bar ana atiatingi. A bizir aviriba uan
brasin dagarir puzibar da isa, da apava ainin ataribar da orovorogha dagh
asighasisi. Egha gin minezir ireziba dikava da misaragharisi.

7:8: Akar Mogomem 13:5-6 **7:9:** Akar Mogomem 1:14; 20:4 * **7:9:** Vezin kamin akar kam, “Fomira Fomira Itir Gumazim,” a Godin gun migei. **7:10:** Akar Mogomem 5:11; 20:12 **7:13:** Matyu 24:30; 26:64; Mak 13:26; 14:62; Luk 21:27; Akar Mogomem 1:7; 1:13; 14:14 † **7:13:** Aramin akamin ziar kam, “Gumazamizibar Otarim,” Iesus uabi dibori mokin. **7:14:** Akar Mogomem 11:15 **7:18:** Akar Mogomem 22:5

20 Ezi ki uaghan, 10plan komin an dapanimin itiba ko komin dozir gin
otozim, ki dagh foghasa. Egha komin dozir kam a 3plan komin faragha itiba
asizi da ire. Ezi a damazimning ikia, akam ikia, egha akam arava uabi uan
ziam fe. Egha ki komin dozir kamin gara, ki bar atiatingi. Ki komba bar dar
atiatiava, egha dozir kam ki bar an atiatingi.
21-22 Ezi irebar kam ki an garima, komin kam Godin gumazamiziba ko
misogha ikia, me dikabira ghuavti Fomira Fomira Itir Gumazim oto. Egha
a komin kam isa kotiam gatigha kamaghin migei, Godin Bar Pin Itimin
gumazamiziba, me kotiamin aven komin kam gafira. Ezi dughiam otozima
Godin gumazamiziba, me biziba bar dagh ativamin gavgavim ini.‡
23 Ezi gumazir ki azarazir kam, a kamaghin na mikeme, "Irebar kamin
mingarim kamakin, namba 4in asizir kam, a namba 4in kantrin ababanim
gami. Egh a kantrin igharazibar min ganan kogham. A kantrin igharaziba
bar dagh asighasigh da dikabiragh egh da givagham.
24 Ezi 10plan komin kaba, da 10plan atrivibar ababanim, me kantrin
kamin otivam. Eghti gin atrivir igharazitam otogham, egh an atrivir faragha
itibar min ganan kogham. An atrivir 3pla batuegham.
25 Eghti an akar kurabar Godin Bar Pin Itim mikimiva, egh an gumazamiz-
iba dikabinam. Egh me Arazir God Me Ganingiziba ko, dughiar ekiar Godin
ziam feba, da batoghsi damuam. Egh an azenir pumuning ko mikezim ko
akuamin Godin gumazamizibagh ativagh men ganam.§
26 "Eghti an dughiar kam givaghti, Godin kotiam otivam, eghti ana atrivir
kamin gavgavim agiva, egh bar a gasighasigham.
27 Egh Godin Bar Pin Itim, a nguazimin atriviba bar dar gavgaviba isi uan
gumazamizibar aningam. Eghti me atrivibar iki mamaghira ikiam. Eghti
kantriba bar Godin gumazamizibar apengan ikiva, egh ingariva men akaba
baragham."
28 Kar irebar ki ganizimin eghaghanim, a kamaghira tu. Ezi ki Daniel, ki
bar atiatingi, egha atiatir guam asara, egha ki bizir kaba puviram a dagh
nighnisi.**

8

Daniel irebamin sipsipin mam ko memen mamin gari

1 Ezi 3plan azeniba Belsasar atrivimin itima, ki bizir igharazir mam
irebamin min an gani.
2 Ki irebamin uabin garima, ki zuamira ghua Elamin provinsin oto. Egha
Susan nguibar ekiamin tughav iti. Ulain Fanemin boroghin.
3 Egha ki garima sipsipin apurir mam fanemin boroghin tughav iti. Egha
komin pumuning iti. Ezi an komning ruara, ezi komin mam farazimin gin
otogha bar ruara.

7:21-22: Akar Mogomem 13:7; Akar Mogomem 20:4 ‡ **7:21-22:** Akar kam, Aramin akam, deragha an mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kam kamakin, "Gumazim ghaze, Godin Bar Pin Itimin gumazamiziba me gumazir igharazibagh afira." Ezi gumazir maba ghaze, akar kam kamakin, "Gumazir Godin Bar Pin Itimin gumazamiziba gavgavim me ganidim, a kotiam gatifa."

7:24: Akar Mogomem 17:12 **7:25:** Akar Mogomem 12:14; 13:5-6 § **7:25:** Aramin akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Marazi ghaze, an azenir pumuning ko mikezim ko akuam migei. Ezi marazi ghaze, akar kam, a guizbangira, akar mogomem, egha an osimtizim kam givaghamin dughiam deragha an gun migeir puvati. **7:27:** Akar Mogomem 20:4; 22:5 ** **7:28:** Aramin akam kagh gifa. Me akar sapta 8in ikegha ghua 12in tuziba, Hibrun akamin an osiri.

4 Ezi ki sipsipin apurir kamin garima, ana aviragha ivegha ghua aruem
uaghiri naghin, ko not ko sautin ghu. Eghti asizitam an tivaghan kogham.
Eghti tav an gavgavimin arimangighan kogham. A biziba uan ifongiamin
dagh amua egha bar gavgavigha uan ziam fe.
5 Ezi ki bizir kamin mingarim nighnizir aviribar a gamuavira ikia, egha
memen apurir mamin garima, an aruem ghuaghiri danganim ategha izi.
A bar puvira ivemara an sueba nguazim ditir puvati. Ezi komin bar ekiar
vamira an damazimningin tizimin tughav iti.
6 Ezi komin pumuning itir sipsipin Fanemin boroghira tughav itir ki
ganizim, memen kam an ganigha puv ivegha ataravira sipsipin kam bagha
ghu.
7 Egha ki an garima a sipsip misosi. Ezi memen kam bar aningaghegha,
gavgavim uabin akuigha ivegha ghua, sipsipin apurim uabi a gasegha an
komning apiriaghati. Sipsipin apurim a munasan gavgaviba puvati, ezi
meme anekunizi a nguazim giraghuzi, ana dikabini. Ezi sipsipin kamin
akurvaghamin bizitam itir puvati.
8 Egha memen kam bar puvira ifaghata, uan gavgavim akakasi. Egha
an gavgavim bar ekevezir dughiamin, an komin ekiam dipiri. Ezi an
danganimin 4plan komin igharaziba otifi. Egha da bar ekefe. Ezi komin
4plan kaba nguazimin 4plan ruaghateviba bar dar gari.
9 Ezi komin dozir igiar mam, 4plan komin kabar mam gisin aghui. Egha
komin igiar kamin gavgavim bar ekefegha ghuavira ikia gumazamizir sautin
amadaghan itiba ko, aruem anadi naghin itiba ko, God uan gumazamizibagh
aningizir nguazir aghuir kamin me dikabira.
10 Ezi komin kam bar gavgavigha mikovezibav sosi. Mikoveziba Godin
Nguibamin itir midorozir enselbar min misosi. Ezi komin kam mikovezir
maba kunizi da nguazim giraghue, ezi a me dikabini.
11 Egha komin kam uaghan Godin Nguibamin midorozir gumazibar
atrivim dikabinasa. An atrivim bagha zurara ofa gamir arazim agivagha,
Godin Dipenim gasighasigha a gamima a bar mize.
12 Gumazamiziba arazir kurabagh ami, kamaghin komin kam gavgavim
inigha Godin Nguibamin midorozir gumaziba me dikabinasa, egh dughiabar
zurara ofa gamir arazim agivasa.* Ezi Godin akaba bar guizbangira, ezi
komin kam Godin guizin akam gasighasiki. Ezi gumazamiziba uam an gin
zuir puvati. Ezi biziba bar komin kam dar amuasa, a pura dagh ami.
13 Egha ki enselin mam barazima a migeima enselin igharazir mam kam-
aghin an azai, “Bizir kurar e irebamin garir kaba, da dazoghin givagham?
Gumazamiziba dazoghin ua Godin ofa damuam. God bar aghuazir bizim
an Dipenimin iti, kamaghin a uan Dipenim ataki, eghti dughiar manamin
arazir kurar kam givagham? Eghti dughiar manamin komin kamin gav-
gavim givagham? Eghti a ua Godin Dipenim gasighasighan koghiva, Godin
Nguibamin midorozir gumaziba uan suemningin me dikabinan kogham?”
14 Ezi ki orazima enselin igharazim a ikaragha, kamaghin migei, “Fomira
me mizaraziba ko guaratizibar ofa God ganidi. Eghti bizir kurar kam itir
dughiamin, me 2,300plan ofaba God daningan kogham.† Dughiar kam
givaghti, me Godin Dipenim akiriva, ua Godin ofa damuam.”

---

* **8:10:** Akar Mogomem 12:4 **8:12:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.
† **8:14:** Hibrun akam, dibobonir kam iti, 2,300in arueba. Me vaghvagh arueba mengti, da 2,300plan arueba. Egh me zurara mizaraziba ko guaratizibar ofa gamir dughiaba mengti, da 1,150plan aruebar tugham.

15 Ezi ki Daniel, ki irebar kamin garavira ikia, egha ki an mingarim
gifoghasa puvira nighnisi. Egha ki garima gumazir mam zuamira nan
boroghin tughav iti.‡

Ensel Gebriel irebamin mingarimin gun migei

16 Ezi ki gumazir mamin tiarim barazi a Ulain Fanemin ikia dia egha
kamaghin migei, “Ensel Gebriel, ni bizir Daniel ganizir kamin mingarimin
gun mikim.”
17 Ezi Gebriel iza nan boroghin tuzi, ki bar atiatigha, nguazim girigha
fuaghav iti. Ezi Gebriel kamaghin na migei, “Ni pura nguazimin gumazim,
ezi ki kamaghsua, ni irebar kamin mingarim gifogh. Irebar kam, nguazim
givaghamin bizibar migirigiam an ti.”
18 A migiavira itima, nan damaziba nan sirizi, ki ira mitogha akuava
ongani. Ezi a nan suiragha na fezi ki tu.
19 Ezi a migei, “Ki Godin aningagharim givaghamim dughiamin, ni
mikimasa. Kar God inabazir dughiar abuananam. Bizir kaba ni irebamin
ganizi moghin otivam.
20 “Sipsipin apurir komin pumuning itir ni ganizim, a kantri Midia ko
kantri Persian ababanim.
21 Ezi memen apurir ni ganizim, a kantri Grikin ababanim. Egha an
damazimningin tongin tughav tir komin ekiar kam, a kantri Grikin faragha
itir atrivimin ababanim.
22 Ezi ni ganizir komin ekiar dipirizir kam, 4pla komin maba an danganim
otifi. Bizir kamin mingarim kamakin. Kantri Grik bigh kantrin igiar 4pla
ikiam. Egh me gavgaviba puvatigham, mati fomira kantri bighizir puvatizi
mokin.
23 “Ezi kantrin kabar gavgavim gevir dughiamin, gumazamizibar arazir
kuraba bar pazav otoghti, dughiar kamra, atrivir tam otogham. A bar
gumazir kuram. Egh an akaba batoghiva, navim gavgavigh ifavaribar
amuam.
24 An otogh gavgavigh ikiam, ezi kar guizbangira an gavgavim puvati.
Eghti a bizir avirim gasighasighiva, biziba bar dar amusi nighnigh, a pura
dar amuam. A gumazir gavgaviba itibagh asighasigh, egh Godin gumaza-
mizibagh asighasigham.
25 Egh a gumazamizibagh ifaramin fofozir aghuim ikiva, egh an ifavarir
arazir kamin an afiragh bar pin ikiam. Egh a uan navir averiamin nighnigh
suam a bar ekefe. Eghti gumazamiziba suam me deravira iti. Puvati, a
zuamira dikavighiva men aviribagh asighasigham. Egh a dikavigh Atrivir
Atriviba Bar Dagh Afirazir Kam misoghsi damuam. Eghti dughiar kamin
gumazitam a gasighasighan kogham, a uabi kuram iniam.”
26 Ki guaratiziba ko mizarazibar ofabagh amir arazim, ki an irebar
mingarimin gun ni mikeme. Ezi bizir ni ganiziba da otivam. Egh bizir kaba
zuamiram otivighan kogham, kamaghin ni irebar kamin akar mogomer
kamin gun gumazamizibav kiman marki.
27 Ezi ki akar kam baregha givagha, bar oseme, egha dughiar mabar ki
arei. Ezi arimariam givazima, ki dikavigha ua ingangarir Atrivim Belsasar
na ganingizim bagha ghu. Egha ki irebar kam puv a ginighnigha, nighnizir
aviribagh amua deragha an mingarim gifozir puvati.

‡ **8:15:** Gumazir kam, ensel Gebrielra. (Ni ves 16 ko 17in gan.) Ezi Daniel ghaze, a gumazir mamin min an gani. **8:16:** Luk 1:19; 1:26

9

Daniel Israelia bagha God ko mɨgei

1 Darius, Serksisɨn otarim, a kantri Midian gumazim, egha a kantri Babilonɨn atrivimɨn iti.
2 An azenir farazim, ana atrivimɨn itima, kɨ Daniel, kɨ Godɨn akɨnafariba gara da dɨbori. Egha, Godɨn akam inigha izir gumazim Jeremaia, Ikiavɨra Itir God a ganɨngizir akam, kɨ a gɨnɨghnɨsi. A ghaze, Jerusalem 70plan azenibar ikuvighvɨra ikiam.
3 Ezɨ kɨ Ikiavɨra Itir God ko mɨgei, Ekiam. Osɨmtɨzim nan navimɨn itima, kɨ daghetam apir puvatɨgha, azir akamɨn korotiaba aghuigha, averenim isa uan mɨkarzim gaghui. Kɨ kamaghɨn ikia, egha pamtem God ko mɨgei.
4 Ezɨ kɨ Israelian gumazamizibar arazir kurabar gun uan Ikiavɨra Itir Godɨn gavgavim mɨgei. Kɨ kamaghɨn mɨgei, "O Godɨn Ekiam, nɨ gavgavir ekiam iti, ezɨ e nɨn ziam fe. Egha nɨ zurara e koma amizir Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn gɨrara zui. Egha nɨ zurara gumazamizir nɨ gifuegha, nɨn akamɨn gɨn zuiba, nɨ bar men apangkufi.
5 "E gumazamizir derazir puvatɨziba. E arazir kuram gami, egha nɨn gɨn zuir tuavim ataki. E nɨn akam batuegha, Akar Gavgaviba ko, bizir nɨ damuasa e mɨkemeziba e dagh amir puvatɨ.
6 Nɨn akam inigha izir gumaziba, me nɨn ingangarir gumaziba, e men akam barazir puvatɨ. Me nɨn ziamɨn, akam en atrivibav kɨra, en gumazir dapanibav kɨra, egha en ovaviba ko en kantrin itir gumazamiziba bar me mɨkɨni.
7 "Ekiam, nɨ arazir aghuibagh amima, ezɨ en arazir kuraba aghumsɨzir ekiam e ganɨngi. Ezɨ kar bar guizbangɨra, e Judan nguibamɨn iti, o e Jerusalemɨn iti, o Israelian gumazamizir kantrin roghɨra itiba ko saghon itiba bar. Guizbangɨra, e nɨn akam batoghezɨ, kamaghɨn nɨ e amadazɨ e tintinibar ghue, ezɨ aghumsɨzir kam en mɨkarzibar ikiavɨra iti.
8 "O Ikiavɨra Itir God, e ko, en atriviba ko en gumazir dapaniba ko en ovaviba, arazir kuraba nɨ gamigha aghumsɨzir ekiam e ganɨngi.
9 E nɨn akaba batosi, ezɨ nɨ Ekiam en God, en apangkuvigha en arazir kuraba gɨn amadi.
10 En Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim, e nɨn akam barazir puvatɨ. Akar Gavgavir kam, nɨn akam inigha izir gumaziba nɨ e mɨkɨmasa me mɨkeme, ezɨ e an gɨn zuir puvatɨ.
11 Ezɨ e Israelia bar nɨn Akar Gavgaviba abigha, nɨn akam barazir puvatɨ. Egha akɨrim ragha nɨn akam gasara. E arazir kuram nɨ gami. Kamaghɨn amizɨ, nɨ en arazir kuraba tuisigha gɨfa. Egha Akar Gavgavir kam nɨ Moses ganɨngizɨ an an osiri. Nɨ ivezir kuram gumazamizir akɨrim ragha nɨn akam gasaraziba me danɨngam. Nɨ ivezir kurar kam e gingegha gɨfa.
12 Egha nɨ en gumazir dapaniba ko e damuasa mɨkemezɨ moghɨn, nɨ bizir kam gami. Egha nɨ Jerusalem puv a gamigha, bar pazavɨram a gasɨghasɨki. Jerusalem gasɨghasɨzir arazir kam, a nguazimɨn itir nguibar igharazibagh asɨghasɨzir arazim bar a gafira.
13 Ezɨ nɨ Moses osirizir akabar aven mɨkemezɨ moghɨn e osɨmtɨziba isi. Ezɨ datɨrɨghɨn e uaghan arazir kuram gamir arazim ataghizir puvatɨ, egha nɨ Ikiavɨra Itir God, en God, nɨ e gakongasa e bizitam gamizir puvatɨ. Egha e nɨn guizɨn akam barazir puvatɨ.

9:2: Jeremaia 25:11; 29:10 **9:11:** Ofa Gami 26:14-39; Godɨn Araziba 28:15-68

14 Ezi Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba ikarvaghasa iti. Ezi datirighin ni
a gamigha gifa. Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, ni arazir aghuibaram
ami. Ezi e nin akam barazir puvati.
15 "O Ekiam, en God, ni uan gavgavim akaghava uan gumazamiziba Isipin
kalabusin me inigha ize. Ezi datirighin Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
ingangarir ni amizir kamin gavgavim ginighnighavira iti. Egha me ziar
ekiam ni ganidi. Bar guizbangira, e arazir kurar avirim gamigha nin akam
batoke.
16 O Ekiam, ni en arazir kuraba ko en ovavibar arazir kurabar ganigha,
egha puv e gamigha, Jerusalemin nguibar ekiam gasighasiki. Ezi Jerusalem
boroghira itir kantribar gumazamiziba, me bar dibovir akabar Jerusalem
migiava, e nin gumazamiziba sara migei. E kamaghsua, ni uam Jerusalemin
ataran marki. Bar guizbangira, kar nin nguibam a nin mighsiam gisin ti. Ni
fomira an ingangarir aghuir avirim e bagha dagh ami, ezi ni ua kamaghin e
bagh damuasa e ifonge.
17 "O en God, nan dimdiam ko azangsizim barakigh. Ki kamaghsua, ni uan
ziar ekiam ginighnigh, ua uan Dipenir me asighasighizir kam akirigh, eghti
me bar fogh suam, ni Ekiam.
18 O nan God, en ararem baregh, en gan. Ni osimtizir kamin gari an en ti, ezi
osimtizim nin nguibar ekiamin ti. E gumazir aghuibar min nin azangsighan
kogham. E fo nin apangkuvim iti, kamaghin e nin azangsisi.
19 O Ekiam, en dimdiam baragh! O Ekiam en arazir kuraba gin amadagh!
O Ekiam, e baragh egh en akuragh! Jerusalemin nguibar kam ko an gumaza-
miziba sara, e nin adarazira. Kamaghin amizi, ni suighsuighan marki. O nan
God, ni uan ziar ekiam ginighnigh egh zuamira en akuragh!"

Ensel Gebriel, Jeremaian akamin mingarimin gun migei

20 Ki Daniel, ki God ko migiavira iti, egha uan arazir kuraba ko Israelia, me
nan gumazamiziba, men arazir kuraba sara, ki dar gun migei. Egha Ikiavira
Itir God, nan God ki an azangsisi, eghti a uan Dipenim ua mighsiar kam gisin
an ingarighti a tugham.
21 Ezi ki God ko migiavira itima, enselin kam Gebriel, ki uan irebar
farazimin an gani, ezi a datirighin mighegha izaghira danganir ki itimin ize.
Ezi dughiar kam, bar guaratizimin ofa gamir dughiam.
22 Egha a iza kamaghin na migei, "Daniel, ki nin nighnizim akirasa ize.
Eghti ni fofozir aghuir aviriba ikiam.
23 Daniel, ni God ko migeir dughiar kamra, a nin azangsizim ikaragha gifa.
God bar ni gifonge, kamaghin amizi, ki a nin azangsizimin ikarvazir akam
inigha ni daningasa izi. Ezi ni datirighin deraghviram oraghti ki akar ni
diponezir kamin mingarimin gun ni mikimam.
24 "Ni 70plan dughiabar, 7plan azeniba akuvagh kamaghira damu mangi
490in azenibar otogham.* Kar dughiar God inabazim, a nin gumazamiziba
ko nin nguibam Jerusalem, a uamategh men arazir kuraba akirigh da
avegham. A gumazamizibar arazir kuraba bar ada agivaghti, me arazir

---

9:21: Luk 1:19; 1:26 * **9:24:** Daniel 9:24in, akar namba 1. Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ghaze, Israelin kantri ikuvigh iki mangiti 70plan azeniba givagham. Ezi vezin kamin, ensel Gebriel kamaghin migei, "70plan azenir kaba," da guizbangira 70plan azeniba puvati, da 70plan wikba. Gumazir aviriba ghaze, akar kam, "wikba," Hibrun akamin mingarim kamakin 7plan azeniba. Kamaghin amizi, 70plan wikba, kar 70plan azeniba, ezi ni 7plan azeniba inigh 70plan dughiabar da akuvaghti, da bar moghira 490plan azenibar otogham. Ezi marazi ghaze, puvati, Hibrun akam wikbara migei. Ezi gumazir maba ghaze, a pura bizir gin otivamibar akar isin zuibav gei, egha dughiar tamin ababanim gamizir puvati.

aghuim damu mamaghira ikiam. Eghti Godin Dipenim uam a baghvira ikiam.† Eghti a bizir kabar amuti, akam inigha izir gumazibar akaba ko irebaba guizbangiram otivam.

25 "Ni oreghiva, kamaghin fogh: Dughiar Jerusalem uam an ingaramin migirigiam otogh mangi 49plan azeniba givaghtima, gumazir God en akurvaghasa misevezim, an otogham. Eghti me ua Jerusalemin ingariva, nguibar ekiamin aven tuavibar ingariva, afemozir ekiam gekuighti a nguibar ekiamin divazir gavgavim gighuigham. Eghti Jerusalem 434plan azenibar kamaghira ikiam, eghti azenir kaba, kar osimtiziba ikiamin azeniba.‡

26 Egh 434plan azeniba givaghti, me gumazir God en akurvaghasa misevezim misueghti an aremegham. Eghti an bizitam ikian kogham.§ Eghti atrivir gavgavir mamin midorozir gumazir bizir ekiam iziva Jerusalem ko Godin Dipenim gasighasigham. Eghti dughiar abuananamin, mati aperiam faner ekiamin otogha, biziba atera zui. Eghti midorozir ekiam iki mangiti, God mikemezi moghin, dughiar abuananam otogham.

27 Eghti atrivir kam gumazamizir avirim ko akar dikirizir gavgavim damuam, eghti me an akam baragham. Eghti akar dikirizir gavgavir kam 7plan azenibar ikiam. Egh mangi azenir 3pla ko akuamin givaghti, an arazir Godin ofa gamim agivagham. Eghti me bizir kurar God bar aghuazim isi Godin Dipenim gisin anetigham, kamaghin a uan Dipenim ategham. Eghti gumazir bizibagh asighasizim dipenir kamin iki mangi, God a gasighasighasa inabazir dughiam otogham."**

10

Daniel Taigrisin Fanemin miriamin ikiava irebamin gani

1 Ezi Sairus 3plan azenibar kantri Persian atrivim itima, God akam aghurigha Daniel ganingi. Danielin ziar mam Beltesasar. Ezi akar kam bar guizbangira, egha mong bar pin kozi, an osemegha ghaze, a manmaghin a gifogham?* Ezi God irebamin an gun migei.

2 Ezi dughiar kabar ki, Daniel, ki 3plan wikbar oseme.

3 Egha dagher isingtizitam amezir puvatigha, asizitam ko wainin dipatam nan akatorim giraghuzir puvati. Egha boretam uabi gaghua egha uan dapanir arizim akirizir pu, bar puvati, ezi wighin pumuning ko mikezim gifa.

4 Ezi ki iakinir faragha zuimin, an dughiar namba 24in, Taigrisin Faner ekiamin miriamin tughav iti.

5 Egha uan guam fegha garima, gumazir mam korotiar bar ghurghurim arugha, letiar golin aghuimin ingarizim ike.

---

† **9:24:** Daniel 9:24in akar namba 2, gumazir maba ghaze, e kamaghin akar kam giragham, "A danganir anogoroghezir tam ua baghvira an amisevegham." Eghti arazir kamin, "God uabi gumazitam amisevegham, a gumazir bar zuegha arazir aghuibagh amim." ‡ **9:25:** Gumazir maba ghaze, e kamaghin akar kam giragham, "E kamaghin oregh fogham, me ua Jerusalemin ingaramin migirigiam otoghti, 7plan dughiabar, 7plan azeniba akuvaghamin dughiam ko 62plan dughiabar, 7plan azeniba akuvaghamin dughiam givaghti, God miseveghamin gumazir ekiar kam otogham. Dughiar kamin, me ua Jerusalemin ingariva, nguibar ekiamin aven tuavibar ingariva, egh ua afemozir ekiam gekuighti a nguibar ekiamin divazir gavgavim gighuigham. Eghti azenir kaba, osimtiziba itir azenibar min ikiam." § **9:26:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **9:27:** Daniel 11:31; 12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14 ** **9:27:** Hibrun akam ves 27in akar avirim deragha a migeir puvati. Kamaghin amizi, gumazir maba akar kam gira arazir igharazibar an osiri. * **10:1:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **10:5:** Akar Mogomem 1:13-15; 2:18; 19:12

6 Egha an mikarzim dagiar angazangarim itimin min taghtasi. Ezi an guam
mati onimarim taghtasi. Ezi an damazimning avimin min dafogha isi. Ezi
an aghariba ko sueba da brasin min ghurghurizi, an tiarim mati gumazir
aviriba migei.
7 Ezi ki, Daniel, ki uabira irebar kamin gani. Ezi na ko itir darasi, me
bizitamin ganizir puvatigha men mikarziba pura me dikafi. Ezi me atiatiava
ara ghua monge.
8 Ezi ki bar uabira ikia digavir kuram gamir irebar kamin gani. Egha ki ua
gavgaviba puvatizi, nan guam ovever guam asaragha bar ikufi.
9 Egha ki an tiarim baregha, egha nguazim girigha akuava onganigha, uan
guam nguazim tua.
10 Ezi gumazir mam uan dafarimin nan suira. Egha na ghufezi ki uan
dafarimning ko tevir akirimningin tu. Egha ki nuighnuigha irasa amuavira
iti.
11 Ezi ensel kamaghin na migei, "Daniel, God ni gifonge. Eghti ni dikavigh
bar deraghvira na baraghti, ki bizir ni mikimamim ni mikimam. God uabi na
amadazi ki ize." Egha a mikemegha givazima ki dikafi, egha tugha aguavira
iti.
12 Ezi a ua kamaghin migei, "Daniel, ni atiatingan marki. Dughiar faraz-
imra ni uabi dikabiragha egha an fofozim iniasava ami. Ezi dughiar kamra,
God nin dimdiam baraki. Egha datirighin na amadazi, ki nin azangsizim
bangin ize.
13 Ki zuamira izasa, ezi puvati. Aser kurar Persian nguibar ekiam gati-
vazim, 21plan dughiabar nan tivazi ki ike. Ezi ki uabira Persian atriviba
ko itima gumazir nan akurvaghamiba puvati. Kamaghin amizi, enselbar
faragha zuir enselin mam, an ziam Maikel, a nan akuraghasa ize.†
14 Ezi ki bizir gin nin gumazamiziba bativamim mikimti ni foghasa ize. Ni
irebamin min ganizir bizir kam, a bizir gin izamibar eghaghanim nin aka."
15 Egha a kamaghin migeima, ki uan guam nguazim mituagha migirigiaba
nan puvati.
16 Ezi enselin kam nguazimin gumazamiziba en min gari, egha uan da-
farim isa nan akam gati. Ezi ki akam akarigha kamaghin a migei, "Ekiam,
ki irebar kamin ganigha bar atiatigha, puvira nigha gavgaviba gifa.
17 Kamaghin amizi, ki migirigiar manatam ni mikimam? Ki mati ingangarir
gumazir uan gumazir ekiamin damazimin tughav itim. Egha ki gavgaviba
puvatigha avighazi."
18 Ezi enselin kam ua nan suirazi, ki ua gavgafi.
19 Egha a kamaghin na migei, "God bar ni gifonge, ezi ni navir amirizimin
ikiva, atiatingan marki. Ni tugh gavgafigh." Egha a mikemegha givazima,
ki bar gavgavigha egha kamaghin a migei, "Gumazir ekiam, ni gavgavim na
ganigha gifa, kamaghin, ni datirighin bizir kabar gun na mikim."
20-21 Ezi a kamaghin na migei, "Ni fo, ki tizim bagha ni bagha ize? Ki Guizin
Akar Akinafarimin aven osirizir, akar mabar gun deraghvira ni mikimasa
ize. Egh ki dughiar ruarimin ikeghan kogham. Ki zuamira uamategh
mangiva, aser kurar Persian kantrin garim ko misogham. Eghti midorozir
kam givaghti, Grighin kantrin garir aser kuram otogham. Tav nan akurazir
puvati. Ensel Maikel, a Israelia ian gari, egha a uabira nan akura."

10:12: Daniel 9:3-4; 9:22-23; Aposel 10:4 **10:13:** Daniel 10:20-21; 12:1; Jut 1:9; Akar Mogomem 12:7
† **10:13:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **10:19:** Gumazir Dapaniba
6:23 **10:20-21:** Akar Mogomem 12:7

11

1 Ezi, azenir faragha zuimin Midian kantrin gumazim Darius Babilonin
kantrin atrivimin itima, ki ensel Maikelin akura.

Isip ko Sirian atrivimning uaning misosi

2 Ezi enselin kam ua kamaghin na migei, "Daniel, ni oragh. Bizir ki ni
mikimamin kaba, da bar guizbangiram otivam. Eghti atrivir 3pla otoghiva
Persian kantri gativagh an ganam. Eghti gin atrivitam uam otogham. Egh
namba 4in atrivir kam dagiar aviriba ko bizir aviriba ikiva, kantri Persian
atrivir maba bar dagh afiragham. Eghti an gavgavim bar ekeveghti, a bizir
avirim ikiam, egh a kantriba bar dar amuti men naviba bar ikuvighti me
kantri Grik ko misoghsi damuam.

3 Eghti gin atrivir gavgavitam otogh, egh kantrin aviriba ko gumazamizir
aviribagh ativagham. Egh bizir manam ana damusi, ana damuam.

4 Eghti an gavgavim ikivira ikiti, an kantri bigh, 4plan kantribar otivighti,
an boribara kantrin kabagh ativagh dar ganan kogham. Puvati. Gumazir
igharaziba dagh ativagham, eghti dar gavgavim atrivir kamin gavgavimin
min gavgavighan kogham.

5 "Eghti dughiar kamin, Isipin atrivim,* gavgavim ikiam. Eghti an gumazir
dapanir mam kantrin igharazimin atrivimin ikiam. Egh an gavgavim bar
ekeveghti, a Isipin atrivimin gavgavim gafiragham. Eghti kantrin a ganamin
kam, a bar ekevegh kantrin igharazibagh afiragham.

6 Eghti azenir mabar gin Isipin atrivim uan borir guivim amadaghti a
mangi Sirian kantrin atrivimin amuimin ikiam. Arazir kam kantrining
damighti aning uaning inigh deraghvira ikiam. Eghti amizir kamin gav-
gavim dughiar ruarimin ikeghan koghti, an pamin gavgavim givagham.
Eghti me amizir kam ko, an borim ko, a ko ghuezir darazi ko, an pam, me
me misueghti me aremegham.†

7 "Eghti gin amizir kamin anabatam Isipin atrivimin otogham. Egh atrivir
kam Sirian atrivimin midorozir gumaziba ko misogh, egh nguibar ekiamin
divazir gavgavimin aven mangi, misoghiva me kuavaremegham.

8 Egh a men asebar marvir guaba, ko men aseba baghavira itir bizir aghuir
me silva ko golin ingariziba, ko bizir aghuir igharaziba sara, inigh Isipin
mangam. Eghti bizir kabar gin azenir tabar midoroziba puvatigham.

9 Eghti gin Sirian atrivim Isipin mangi egh Isip ko misogham. Egh
midorozim ategh, ua uan kantrin mangam.

10 "Sirian atrivimin otariba, midorozir gumazir aviriba inigh me akuvagh
midorozim bagh ikiam. Eghti atrivimin otaritam, midorozir gumazir kaba
inigh zuamira mangi aperiamin min men nguibaba avaragham. Egh me
nguibar divazir gavgavim itim ko misogham, kar nguibar Isipin atrivim
ativazim.

11 "Eghti Isipin atrivim adarir ekiam iki mangi Sirian atrivim ko misogh,
egh an midorozir gumazir avirim dikabiragh kalabus datigham.

---

* **11:5:** Hibrun akamin me deragha kantrin kamning, Isip ko Siria, aningin ziamning deragha aning diborir puvati. Me ghaze, "Notin amadaghan itir kantri," egha "Sautin amadaghan itir kantri." Ezi sapta 11in vezin aviriba, e dar gara ghaze, "Notin amadaghan itir kantri," a guizbangira Sirian kantri migei. Ezi "Sautin amadaghan itir kantri," a Isipin kantri migei. Ezi sapta 11in vezin abuananam, marazi ghaze, akar kam ua Isip ko Siria migeir puvati. Me ghaze, a kantrin igharazibav gei. † **11:6:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Marazi ghaze, vezin kam an amizir kamin borim migei, egha an afeziam migeir puvati.

12 Egh a mɨdorozir kam dɨkabɨragh, egh kamaghɨn a bar akuegh uan ziam
fam. A tausenplan mɨdorozir gumazir avɨrim mɨsueghtɨ me arɨghiregham,
eghtɨ an gavgavim dughiar ruarimɨn ikian kogham.
13 “Egh Sirian atrivim uamategh uan kantri bagh mangɨva mɨdorozir
gumazir avɨrim akuvaghtɨ, men dɨbobonim fomɨra mɨsoghezir mɨdorozir
gumazibar dɨbobonim gafiragham. Eghtɨ azenir gɨn izamim, a uamategh izɨ
mɨdorozir gumazir gavgavir avɨrim inigh mangɨ Isipɨn atrivim ko mɨsogham.
Egh me dagher avɨriba ko bizir avɨriba sara inigh mangam.
14 “Eghtɨ dughiar kamɨn gumazir avɨrim Isipɨn atrivimɨn apanimɨn ikiam.
Ezɨ Daniel nɨn adarazir marasi, me anɨngagharir arazim ikɨ, irebamɨn
ganigh, bizir kam bagh dɨkavigh mɨsoghsɨ damuam. Egh me Isip ko mɨsogh,
egh me iregham.
15 Eghtɨ Sirian atrivim uan mɨdorozir gumaziba ko, me izɨ nguibar
gavgavir mam dɨvazimɨn mɨn anerugh nguibam inisɨ mɨsogh, egh a
dɨkabɨragham. Eghtɨ Isipɨn mɨdorozir gumaziba ua mɨsoghan kogham. Eghtɨ
men mɨdorozir gumazir gavgavir aghuiba, uaghan mɨsoghamin gavgaviba
puvatɨgham.
16 Eghtɨ, Sirian atrivim uan ifongiamɨn bizibar me damuam. Eghtɨ gumazi-
tam an anogoreghan kogham. Egh a nguazir aghuir God uan gumazamiz-
ibagh anɨngizir kam inigh, egh nguazir kam gasɨghasɨghamin gavgavim an
dafarimɨn ikiam.
17 “Egh gɨn Sirian atrivim uam uan mɨdorozir gumaziba bar me inigh,
Isipɨn kantri ko mɨsoghsɨ mangɨsɨ nɨghnɨgham. Egh kantrining uaning inigh
deragh ikiasa, a uan guivim amadaghtɨ a mangɨ Isipɨn atrivimɨn amuimɨn
ikiam. A ghaze, tuavir kamɨn a Isipɨn nguibam dɨkabɨragham. Eghtɨ an
nɨghnɨzir kam guizɨn otoghan koghtɨ, a bizitam inighan kogham.‡
18 Eghtɨ gɨn a mangɨ nguibar ongarimɨn mɨriamɨn itiba ko mɨsogh, egh
nguibar avɨriba dɨkabɨragham. Eghtɨ kantrin igharazimɨn gumazir da-
panim, a Sirian atrivim uabɨ fer arazir kuram dɨkabɨragh, egh an arazir
kurar kamra a ikaragh, bar a dɨkabɨragham.
19 Eghtɨ Sirian atrivim uamategh uan nguibamɨn mangɨgh, nguibar
ekiamɨn dɨvazimɨn ikiam. Egh a irɨgh bar gɨvaghtɨ, me uam an ganighan
kogham.
20 “Eghtɨ atrivir igharazitam an danganim inigh, kantrin an ativaziba
bizir aghuiba ua bagh da inisɨ nɨghnigh, egh gumazitam amadaghtɨ, a
nguibar bar aghuir kamɨn mangɨ me abɨn men dagɨaba iniam.§ Egh atrivir
kam mɨdorozimɨn aremeghan kogham. Egh uaghan gumazitam an atar a
mɨsueghtɨ an aremeghan kogham. Eghtɨ atrivir kam bar dughiar otevimɨn
ikegh ovengam.”

Sirian kantrin itir atrivir kuram

21 Ezɨ ensel ghua kamaghɨn Daniel mɨgei, “Eghtɨ gɨn atrivir tam Sirian
kantrin otogh, egh an araziba bar ikuvigham. Gumazir kam, Sirian gumaza-
mizibar ifongiamɨn atrivimɨn otoghan kogham, a uan nɨghnɨzimɨn atrivimɨn
otogham. Egh a zuamɨra otogh akar asuibav kɨmɨva akar ifavaribar amu,
egh Sirian atrivimɨn ikiam.

---

‡ **11:17:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. § **11:20:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. Gumazir maba ghaze, “nguibar bar aghuir kam,” a Jerusalemɨn nguibar ekiam mɨgei. Ezɨ marazi ghaze, a Godɨn Dɨpenir Jerusalemɨn itim mɨgei.

22 Eghti midorozir gumazir avirim a misoghsi izīti, a me dikabiragh bar me
a gevegham. Egh uaghan, a Godin Ofa Gamir Gumazibar Dapanir Ekiam
dikabiragham.**
23 An kantri suvizi, eghti a kantrin taba ko, akar dikirizir gavgavir ifavarir
tabar amigham, egh mikim suam a me ko deraghvira ikiam. Egh a zuamira
kantrin a misoghasa nighnizir puvatiziba ko misogham. Eghti arazir kamin
an gavgavim bar ekevegham.
24 Eghti kantrin maba navir amirizimin iki misoghsi nighnighan koghti,
a zuamira dikavigh pura me ko misogham. Ezi kantrin kaba, kar kantrin
dagiar aviriba itiba. Egh a bizir aghuir a misogha iniziba, a uan roroaba ko
da tuiragh me da iniam. Kar an ovaviba fomiram amizir puvatizir arazim.
Egh a nguibar divazir gavgaviba itiba inisi, ua misoghsi nighnigh, egh a men
tarazi iniam. Egh a bizir kaba dughiar bar otevimra dar amuam.
25 "Egh atrivir kam Isipin atrivimin atiatighan kogham. Egh, a midorozir
gumazir avirir ekiam akuvagh Isip ko misogham. Eghti Isipin atrivim
midorozir gumazir gavgavir taba ua bagh da inigh, egh uaghan Sirian
atrivim ko misogham. Eghti gumazitaba Isipin atrivim gifariva a damuti a
bar foghan kogh, egh kamaghin, a irigham.
26 Isipin atrivimin gumazir dapanibara pazavira a damigham. Eghti Sirian
midorozir gumaziba an midorozir gumazibav sueghti me bar arighiregham.
27 Egh gin atrivir kamning uaning inigh daperagh damam. Egh aningin
nighniziba bar ikuvighti, aning akam gitiva, akar ifavarir aviribar uaning
mikimam. Egh bizir aning damuasa ifongeziba, aning dar amighan kogham.
God bizir kabar amuasa inabazim dughiam a tighar otivam.
28 Egh Sirian atrivim, bizir a midorozimin iniziba, bar da inigh izam, egh
a ua uan nguibamin mangam. Egh gumazamiziba Godin ziam fer arazim
gasighasighsi nighnizir tam damuam. Ezi bizir a damuasa ifongeziba, a pura
dar amuam. Egh gin a uamategh uan nguibamin mangam.
29 "Eghti dughiar God inabazimin, Sirian atrivim Isipin mangighiva ua Isip
ko misogham, egh a dughiar kamin a faragha me misogha me abinizi moghin,
ua kamaghin damighan kogham.
30 Eghti Romin gumazamiziba kuribar iziva a misogham, eghti a bar
atiatigham. Egh a bar puv atariva uamategh mangi, gumazamizir Godin
ziam fer arazim gasighasighsi damuam. Egh a gumazamizir akirim ragha
God gasaraziba men migirigiaba ko nighnizibar gin mangam.
31 "Eghti an midorozir gumaziba otivigh Godin Dipenim damuti a Godin
damazimin mizegham. Egh me Israelian tivaghti, me zurara ofa gamir
arazim damuan kogham, egh bizir bar kuratam Godin Dipenimin a damighti
a tugham, kamaghin a uan Dipenim ategham.††
32 Egh atrivim gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, akar bar
isingtizir aghuibar me mikimtima, me an gin mangam. Eghti gumazir Godin
apengan itiba, me tuivigh gavgavigh an akaba batogham.
33 "Eghti Israelin gumazir dapanir fofozir aghuiba itiba, me gumazamiz-
ibar akurvagh nighnizir aghuiba me daningam. Eghti men tarazi, apaniba
midorozir sababar me misoghti me arimighiram, egh tarazi me me dapongti
me arimighiram. Egh me gumazir dapanir tabar bizitaba okimiva me

---

** **11:22:** Gumazir maba ghaze, akar kam ofa gamir gumazibar dapanimin migeir puvati. Me ghaze, gumazir dapanir igharazim atrivim ko akam akiri. **11:31:** Daniel 12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14
†† **11:31:** Akar kam, "bizir bar kuratam," an akar bar faraghavira itim, a Daniel 9:27in iti. **11:32:** Daniel 11:21; 11:34; Maika 5:7-9; Sekaraia 10:3-6

isi kalabus darigham. Egh me arazir kam dughiar ruarimin a damighan kogham.

34 Eghti dughiar me Godin gumazir dapanibav soghti me arimighiramim, gumazitaba men akurvagham. Eghti men aviriba uari uarir akurvaghsi nighnighiva, men akurvagham.

35 Eghti apaniba gumazir dapanir tabav soghti me arighiram. Eghti men osimtizir kam gavgavim gumazamizir mabar aningam. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazimin bar zuegham. Eghti arazir kam givaghan kogham. A kamaghira iki mangi God inabazir dughiar abuananamin tugham.

36 "Eghti Sirian atrivir kam uan ifongiamin bizibar amuam. Egh a uabi uan ziam fiva kamaghin mikim suam, ki aseba bar dagh afira. Egh an akar dibovibav kimiva, Godin Bar Pin Itimin ziam dikabinam. A kamaghira damu mangivira iki mangiti Godin aningagharimin dughiam otogham. Guizbangira, God uan nighnizimin gin mangi, biziba bar dar amuam.

37 Eghti atrivir kam uan ovavibar aseba bar men aghuaghiva, uaghan amiziba gin zuir asemin aghuagham. Egha, a uabi migia ghaze, ki uabira faraghavira ikia dagh afira, egh kamaghin, a bar aseba akirim ragh dagh asaragham.‡‡

38 Egh an aser vamira ziar ekiam a daningam. Aser kam, a nguibar ekiar divaziba itibar gari. Ezi atrivir kamin ovaviba aser kamin ziam fomiram a feir puvati. Eghti atrivim gol ko silva ko dagiar bar aghuiba, ko bizir aghuir maba sara aser kam bagh dar aningam.

39 Eghti a nguibar divazir gavgaviba itibav soghsi mangi, egh a uabin akurvaghsi men aser kamin azangsigham. Egh a gumazir a gifongeziba, a men atrivimin iki, egh a ziar ekiam me daning, egh a me damuti me gumazir dapanibar otivti, a nguaziba bizir aghuibar min me daningam, egh akurvazir me a gamizim ikarvagham.

40 "Eghti dughiar abuananam roghira iziti, Isipin atrivim izi a ko aning uaning misogham. Eghti Sirian atrivim karisba ko hoziaba ko kuriba inigh, zuamira mangi Isipin atrivim ko pamtem misogham. Egh kantrin aviriba aperiar dafamin min otogh me arigham.

41 Eghti midorozir gumazir kaba izi God uan gumazamizibagh aningizir nguazir aghuir kamin otogham. Egh me tausen tausenin gumazamizibav soghirarigham. Egh midorozir gumazir kaba kantri Idom ko Moap ko kantri Amonin nguazir otevir ekiam inighan kogham.

42 Eghti atrivir kam nguibar avirim dikabiragh, egh uaghan Isip ateghti a deraghvira ikian kogham. Puvati.

43 Egh a Isipin ivezir ekiaba itir bizir aghuir maba ko gol ko silvan avirim inigham. Egh kantri Libia ko Itiopia dikabiraghti, aning an apengan ikiam.

44 Eghti gin gumaziba aruem anadi naghin ko notin ikegh iziva akar tam a mikemeghti, akar kam a damighti a digavir kuram damigh bar aningaghegham. Egh a navim bar an ikuvighti, a pamtem misogh gumazamizir avirim kuavaremegham.

45 Egh a ua bagh averpenir ekiaba, nguazir otevir mamin dar ingaram, nguazir kam a Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriam ko Godin Dipenim itir mighsiamin tizimin iti. Mighsiar kam bar zuegha bar deragha taghtasi, kar Godin mighsiam. Eghti atrivir kam bar givagham, eghti tav an akuraghan kogham."

11:36: 2 Tesalonika 2:3-4; Akar Mogomem 13:5-6 ‡‡ **11:37:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

12

Dughiar abuananam

1 Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, kamaghin migei, “Dughiar kam
otivam, enselin bar ekiam Maikel, kar Israelin gumazamizibar garir ensel,
an otogham. Eghti dughiar kamin osimtizir bar ekiam otivam. Egha fomira
osimtizir kamaghin garitam nguazir kamin nguibatamin otozir puvati. Ezi
dughiar osimtizir kam otivamim, Israelian gumazamizir men ziaba Godin
akinafarimin aven itiba God ua me iniam.
2 Eghti God gumazamizir avirir ovengeziba ua me fiti me ua dikavam.
Men marazi zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Eghti men tarazi bar
aghumsighiva kamaghira ikivira ikiam.
3 Eghti gumazir fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba itiba, me mikoveziba
isi moghin isi taghtagham. Eghti gumazir gumazamizir avirim arazir
aghuibar gin mangasa men sure gamiba, me zurara mikovezibar min isi
taghtagh mamaghira ikiam.
4 Ezi datirighin a na migia ghaze, ‘Ni Daniel, ni akaba itir akinafarir kam
dukuagh, egh kendel gris a datighti, an akaba modogh ikiam. Egh akinafarir
kam dukuagh mamaghira iki mangi dughiar abuananam otogham. Eghti
gumazamizir avirim pamtem akar kamin mingarim gifoghsi damuva aveg-
gham.’”*

Dipar miriamin itir enselningin irebam

5 Ezi ki Daniel, ki gin garima, gumazir pumuning fanemin miriamningin
tughav iti. Mam vongin itima, ezi mam vongin iti.
6 Ezi aningin mav, enselin korotiar ghurghurim arugha mong fanemin pin
itim kamaghin an azangsigha ghaze, “Dughiar manamra bizir me ganiva
atiatingamiba givagham?”
7 Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, a uan agharimning viraram
aning ghufegha Godin Nguibamin akui. Egha kamaghin migei, “Ki Godin
Mamaghira Itimin ziamin, bar guizbangira migei. Bizir ni ganiva ati-
atingamiba, azenir pumuning ko mikezim ko akuamin mangiva givagham.
Eghti me Godin gumazamizibar gavgavim dikabiraghti, eghti me bar iku-
vigha, dughiar kamra bizir kaba uaghan givagham.”†

Enselningin irebamin mingarim

8 Ezi a migeima, ki a baregha, akamin mingarim gifozir puvati. Egha ki
kamaghin an azai, “Gumazir ekiam, bizir kaba manmaghin givagham?”
9 Ezi a kamaghin nan akam ikaragha ghaze, “Daniel, ni mangi.
Guizbangira, akinafarim ni a dukuagha gifa. Eghti akar kamin mingarim
modogh mamaghira iki mangi dughiar abuananam otogham.
10 Eghti bizir kaba otiv gumazamizibar amuti me arazir aghuibar amuam.
Egh me Godin damazimin zuegham. Egh gumazamizir fofozir aghuiba ko
nighnizir aghuiba itir kaba, merara bizir kamin mingarim gifogham. Eghti

---

12:1: Matyu 24:21; Mak 13:19; Akar Mogomem 7:14; 12:7 **12:2:** Aisaia 26:19; Matyu 25:46; Jon 5:29 **12:3:** Daniel 11:33-35; Matyu 13:43; 1 Korin 15:41-42; Jems 5:20 **12:4:** Akar Mogomem 22:10 * **12:4:** Amos 8:12 vezin kamin itir akamin mirara ghu. Ezi Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir avirim ghaze an mingarim kamaghin ghu, “Gumazamizir avirim danganiba bar dar aruam, egh bizir guar aviribar fofozir aviriba iniam.” **12:7:** Akar Mogomem 10:5; 12:14 † **12:7:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, a azenir pumuning ko mikezim ko akuam migei. Ezi gumazir maba ghaze, akar kam, a guizbangira akar mogomem, egha osimtizir kam givaghamin dughiam deragha a migeir puvati. **12:10:** Akar Mogomem 22:11

gumazamizir kuraba me bizir kamɨn mɨngarim gɨfoghan kogham. Egh me
arazir kurar avɨrim damuam.
11 “Eghtɨ gɨn apaniba Israelian tɨvaghtɨ me zurara ofa gamir arazim
damuan kogham. Eghtɨ bizir bar kuratam me Godɨn Dɨpenimɨn aven ane-
saraghtɨ, kamaghɨn a uan Dɨpenim ategham, kar God bar aghuazir bizim.
Dughiar kam ikɨ mangɨ, 1,290plan dughiaba gɨvaghtɨma, bizir kurar kam
gɨvagham.
12 Eghtɨ gumazamizir God bagha tuivigha gavgavigha itiba, a mɨzuam
mangɨtɨ 1,335plan dughiaba gɨvaghtɨ, me bar akuegh ikiam.
13 “Eghtɨ nɨ, Daniel, nɨ datɨrɨghɨn tugh gavgavigh mangɨtɨ dughiar abua-
nanam otogham. Eghtɨ nɨ aremegham, egh nɨ gɨn ua dɨkavigham, egh
dughiar abuananamɨn God nɨ bagha inabazir biziba, nɨ da iniam.”

12:11: Daniel 9:27; 11:31; Matyu 24:15; Mak 13:14

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Hosean Akɨnafarim
O
Hosea
Akar faragha zuim

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Hosean Akɨnafarim, a 12plan Godɨn akam inigha izir gumazibar akɨnafarir otevibar faragha zuir akɨnafarim. Godɨn akam inigh izir gumazibar akɨnafarir igharazibar, akam inigh izir gumazim Aisaia ko, akam inigha izir gumazim Jeremaia ko, akam inigha izir gumazim Esekiel, men akɨnafariba, kar akɨnafarir bar ruariba. Kamaghɨn amizɨ, akɨnafarir otevir 12plan kaba, me kamaghɨn da dɨbora ghaze, akam inigha izir gumazibar akɨnafarir otevir 12pla.

Dughiar kantri Asiria iza Israelɨn kantri bar a gasɨghasɨghasava amimɨn, Hosea notɨn amadaghan Israelɨn nguazimɨn ikia, Godɨn akabar gun mɨgei. Kar, osɨmtɨzir ekiamɨn dughiam, ezɨ dughiar kamɨn Israelia bar deraghavɨra ikezir puvatɨ.

Akar Hosea gun mɨkemezir mam, an otevir pumuning iti. An otevir mam, a gumazamiziba uan arazir kuraba akɨrasa Akar Gavgavimɨn me mɨgei. Me God ategha asebar marvir guabar gɨn zui. Ezɨ an akar otevir igharazim, a bar guizbangɨra Godɨn apangkuvim ko gumazamizibagh ifongezir arazimɨn gun mɨgei. A uaghan, Godɨn arazir an arazir kuraba gɨn amadim ko, gumazir arazir kuram gamizim uam a inizir akabar gun mɨgei.

Hosean ikɨrɨmɨrimɨn araziba, Godɨn arazir kamɨn ababanimɨn mɨn oto. Hosean amuim ghua arua poroghamiba uari bakeir arazibagh ami, Arazir kamra, Israelia uari God ategha tintinibar asebar marvir guabar gɨn zui. Ezɨ gɨn Hosea ua uan amuim ini, ezɨ bizir kam a God uan gumazamizibar apangkuva ua me inizir ababanimɨn mɨn iti. God bar uan gumazamizibagh ifonge, egh a me ateghan kogham.

Hosea uan amuim ko an boribar eghaghanim

(Sapta 1--3)

1 Akar kaba, Ikiavɨra Itir God, Hosea ganɨdi, a Berin otarim. Dughiar kamɨn aven, Usia atrivimɨn ike, ezɨ an gɨn Jotam atrivimɨn ikezɨ, an gɨn Ahas atrivimɨn ike, ezɨ an gɨn Hesekia, me bar kantri Judan atrivibar itima, Jehoasɨn otarim Jeroboam, a kantri Israelɨn atrivimɨn iti.

Hosean amuim boriba bati

2 Ikiavɨra Itir God Israelia mɨkɨmasa, Hosean dughiar bar faragha zuimɨn, akam isa a ganɨga kamaghɨn a mɨgei, “Nan gumazamiziba ua na gifongezir puvatɨ, egha asebar ziaba fe, mati tuavimɨn amizir tintinimɨn gumaziba koma akuim. Nɨ kamaghɨn men akakagham, nɨ mangɨ tuavir amizitam inigh an ikɨtɨ, a poroghamiba tintinibar uari bakeir arazim damuvɨra ikiam. Eghtɨ an boriba, tuavimɨn amizim oteghamin boribar mɨn ikiam.”

3 Ezɨ Hosea ghua Diplaimɨn guivim Gomer inigha an ti. Ezɨ gɨn Gomer navim asegha otarim bate.

1:1: 2 Atriviba 14:23-29; 15:1-7; 15:32-38; 16:1-20; 18:1--20:21; 2 Eghaghaniba 26:1-23; 27:1-8; 28:1-27; 29:1--32:33

4 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni otarim, ziar kam, ‘Jesril,’ a datigh. Ni fo, Israelian atrivibar inazir afeziam Jehu, a faragha atrivibar nguibam Jesrilin ikia, atrivir pumuning misoghezi aning areme. Kamaghin amizi, kiran oveghangin, ki an arazir kuram ikarvagh Israelian atrivir datirighin itim ivezir kuram a daningam. Egh ki Jehun ikizimin aven gumazitam ateghti, tav uam Israelian atrivimin ikian kogham. Kar ziam Jesrilin mingarim. Gumazamiziba otarir kamin ziam baraghiva Jehu amizir arazir kuram ginighnigham.
5 Egh dughiar kamin, ki Israelian midorozir gumazibar gavgavim Jesrilin danganir zarimin a gasighasigham.”
6 Ezi gin Hosean amuim Gomer ua navim asegha borir guivim bate. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Hosea migei, “Ni ziam, ‘Loruama,’ a datigh. Ziar kamin mingarimra kara, ki ua Israelia me gifongeghan kogh, men arazir kuraba gin amadaghan kogham.
7 Ki Judan gumazamiziba, bar me gifongeghavira iti. Ki Ikiavira Itir God, men God, ki uan gavgavimin men akurvagham. Ki midorozir sabam ko, barir pim inigh me bagh misogh men akuraghan kogham. Ki men akurvaghsi midorozir gumaziba ko hoziaba amadaghan kogham. Puvati, ki tuavir igharazim iti.”
8 Ezi gin Hosean guivim, Loruama, otem ataghizi, Gomer ua navim asegha otarir igharazim bate.
9 Ezi Ikiavira Itir God Hosea migia ghaze, “Ni ziar kam a datigh, ‘Loami.’ Ziar kamin mingarimra kara, Ia Israelia, ia nan gumazamiziba puvati. Eghti ki ian Godin ikian kogham.”

Israelian kantri ua deravira ikiam

10 Israelia ua bar avirasemegham, mati ongarir dadarimin gigim,
eghti me me mengan iburagham.
Datirighin God kamaghin me migei, “Ia nan gumazamiziba puvati.”
Egh gin dughiatam izziti, a kamaghin me mikim suam,
“Ia Godin Zurazurara Angamira Itimin boriba.”
11 Eghti ikizir kamning, Juda ko Israel ua uaning akuvagh, kantrin vamiran otogham.
Me gumazir men faragh mangamin vamira amiseveghti, men kantri, ua kantrin bar gavgavimin otogham,
eghti me damuamin biziba, da bar deraviram otivam.
Me mati God ingarizir azenimin min otogham, mati Jesrilin azenir aghuim.*
Bar guizbangira, God ingangarir kam damuamin dughiam,
a bar dughiar ekiam.

2

1 Datirighin, ia Israelia, uan adarazigh nighnigh, ziar kamning me darigh, “Ia Godin Gumazamizibara,” ko “God Bar Ia Gifonge.”

Israelia God ataki, mati Gomer Hosea ataki

2 Ezi God akar isin zuim uan gumazamizibagh amua ghaze:

1:4: 2 Atriviba 10:11 **1:7:** 2 Atriviba 19:35; Sekaraia 4:6 **1:10:** Jenesis 32:12; Hosea 2:23; Jon 1:12; Rom 9:26; 1 Pita 2:10; 1 Jon 3:1 * **1:11:** Akar kam ghaze, God ingarizir azenim, Hibrun akamin me a dibora ghaze, Jesril. Borir 3plan ziaba, faragha bizir kurabar ababanim gami. Ezi datirighin ziar 3plan kaba bizir aghuibar ababanim gami.

“O nan boriba, ian amebam ua nan amuimin min itir puvati, ezi ki uam an
pamin min itir puvati.
Ia pamten, a mikim a gakaghonti, a uan arazir tintinimin gumaziba ko
akuim atakigh.
A ua tuavimin amizimin arazim damuan marki.
3 An arazir kam ateghan koghti, ki an korotiaba sueghti, a bibiamra iki bar
aghumsigham.
Ki a damighti, a nguazir bar kuramin min otogham.
Nguazir kam, bar misingizi temeba ko biziba an aghuir puvati, egha dipar
apiba an puvati.
Arazir kamin ki a gasighasigham.
4 An boriba, me tuavimin amizim otezir boribar min iti.
Kamaghin amizi, ki an boribar apangkuvan kogham.
5 Men amebar kam uan pam ategha, tintinibar gumazir igharaziba ko akua
navim asegha aghumsiziba puvati, egha kamaghin migei,
‘Ki gumazir ki ifongezibar gin mangam.
Me dipaba ko, dagheba ko, korotiaba ko, olivin borem ko, wainin
dipaba ko, bizir maba sara na ganidi.’

6 “Kamaghin amizi, ki temer dikoniba itiba inigh an tuavim apirigham.
Ki divazimin min an tuavim avinigham, eghti a gumazir kaba bagh
mangan kogham.
7 A ifongezir gumazibar gin ivegh mangi, egh me batoghan kogham.
A me burisi mangiva, egh men apighan kogham.
Egh a kamaghin mikimam, ‘Ki faragha deraghavira iti, ezi datirighin puvati.
Kamaghin amizi, ki ti uamategh uan par faragha ikezim bagh mangam.’

8 “A kamaghin foghan aghua, ki uabi dagheba ko, wainin dipam ko, olivin
borem ko, silva ko, gol ko, bizir maba sara bar a ganingi.
Ezi puvati, a bizir bar aghuir kaba inigha ghua asem Balin ziam fe.
9 Kamaghin amizi, dagheba asiamin dughiam otoghti, ki dagheba ko wainin
a ganingiziba,
ki ua da inigham.
Egh korotiaba ko bizir aghuir a ganingiziba,
ki ua da inigham.
10 Egh a ifongezir gumazibar damazimin,
ki an korotiaba suegham.
Eghti gumazitam nan dafarimin uam a inighan kogham.
11 Dughiar ekiar a bar akongeziba, ki bar da agivagham.
Dughiar ekiar kaba kamakin.
Kar, dughiar ekiar zurara azeniba bar dar otiviba, ko, iakinir igiaba,
ko, Sabatin dughiaba, ko, Godin ziam fer dughiar igharaziba sara.
12 Ki an wainin ikariziba ko fighin temeba ki bar dagh asighasigham.
A ghaze, a gifongezir gumaziba temer kaba isa an ivezimin min a
ganingi.
Eghti asizir atiaba izi wainin azeniba ko fighin temebagh asighasigham.
Eghti wain ko fighin azenir kaba ruarir kinibar otivigham.
13 A dughiar ruarimin na ginamada,
egha ghua migharir mughuriar aghuim zuir ofaba isa asem Bal bagha
ofabagh ami.
Egha kurkazir aghuaribagh amua gumazir a ifongezibar gin arui.
Kamaghin amizi, ki ivezir kuram a danigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei.”

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar me gifonge

14 Egha Ikiavira Itir God uam akar isin zuimin kamaghin migei:

“Ki akar aghuimin amizir kam mikimiva,
egh uam a gekuigh gumazamiziba puvatizir danganimin mangigham.
Egh an asughasugh anepezeperiva, kamaghin a mikimam,
‘Ki bar ni gifonge.’
15 Egh ki wainin azeniba isi ua a daningam.
Egh danganir zarir kam me kamaghin a dibori, ‘Osimtizibar Danganir Zarim,’ ki a giragham,
eghti a bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamamin danganimin otogham.
Eghti nan amuim danganir kamin aven iki nan akamin gin mangam,
mati a fomira igiamra itir dughiamin, Isip ategha izava amizi mokin.”

16 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Israelia migei:

“Ia dughiar kamin, nan amuimin min iki kamaghin na dipon suam, ‘Ni nan pam.’
Egh ia ua kamaghin na ginighnighan kogh suam,
‘Ni aser kam Bal, ni nan Ekiam.’ Puvati.
17 Ki ia ateghti,
ia amizir kamin min uam asem Balin ziam diponan kogham.
Bar puvatigham.

18 “Dughiar kamin, ki asizir atiaba ko, kuruziba ko, kuaraziba koma akar dikirizir gavgavim damigham.
Eghti da nan gumazamizibagh asighasighan kogham.
Egh midorozim gamir biziba, mati barir piba ko, afuziba, ki bar ada apirarigham.
Eghti nan gumazamiziba navir amirizimin iki nguazir kamin ikiam,
egh uam atiatingan kogham.

19 “Israel, ki ni damighti ni nan amuimin min otogham,
egh ni kamaghira iki mamaghira ikiam.
Ki arazir aghuim ko guizin arazimin ni damuam, egh ni ateghan kogham.
Egh ni gifuegh mamaghira ikiam,
egh nin apangkuvira ikiam.
20 Ki uan akar dikirizimin gintigham,
eghti ni nan amuimin min iki mamaghira ikiam.
Egh ni fogh suam,
kirara, ki nin Ikiavira Itir God.
21-22 Ki Ikiavira Itir God,
ki dughiar kamin uan gumazamiziba Israelian azangsiziba baragham.
Egh amozim amadaghti, a nguazim gizam.
Eghti men azenibar dagheba ko, wainba ko, olivin temer me borem isiba,
biva avirasemegham, mati Jesrilin azenir aghuim.*

2:15: Josua 7:24-26 * **2:21-22:** Vezin kamin, Godin akam inigha izir gumazim Israelia migei, egha a ziam, “Jesril,” Israelia garisi. God bizir kurar a Israelia gamizim giragha, ua deragha me gami. Kamaghin amizi, ves 21-23in aven, God Hosean borir 3plan ziabagh ira. Ni uaghan Hosea 1:11in gan.

23 Egh ki uan gumazamiziba nguazir kamin me arighti,
me aghung azenir aghuir ki ingarizimin min ikiam.
Ki faragha kamaghin uan gumazamizibav gia ghaze,
'Ki Ia Gifongezir Puvati.'
Egh gin ki bar me gifuegham.
Ki faragha kamaghin me migei,
'Ia Nan Gumazamiziba Puvati.'
Egh gin ki kamaghin me mikim suam,
'Ia nan gumazamizibara.'
Eghti me kamaghin nan akam ikaragham,
'Ni en God.'"

3

Hosea ko an amuir kuram

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, "Ni ua mangi uan amuim gifongegh. Ni faragha uan amuim gifonge, ezi a ghua poroghamiba uari bakeir arazim gami. Ni bar a gifongegh, mati ki uan gumazamiziba Israelia bar me gifonge. Guizbangira, me na ategha aseba bagha ghue, egha wainin ovizir me apuziziba isa asebar ofa gami. Me kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God me gifueghavira iti."

2 Kamaghin amizi, ki dikavigha ghua 150 kina ko, 6plan balin beghiaba uan amuim uam a givese.

3 Egha ki kamaghin a migei, "Guizbangira, ni nan amuimra, ezi datirighin ki ni ko dakuighan kogham. Ni faragh dughiar ruarimin pura ikegh, dughiar kamin, ni tuavimin amizimin min ikian marki. Ki ni baghvira mizuamam."

4 Kamaghira, Israelia dughiar ruarimin tong pura ikegham. Egh me atriviba ko gumazir dapaniba puvatigham. Me aseba bagh ofabar amuan kogham. Egh dagiar guariba, ko nedazir me dar gara bizir gin otivamibagh fofoziba, ko marvir guaba, me bar da ategham.

5 Dughiar kam givaghti, Israelia uamategh Ikiavira Itir God, men God bagh izi, akongiva atiatingvira an ziamra fam. Egh me Atrivim Devitin ovavir borir mamin gin mangam. Egh me Ikiavira Itir Godin akamin apengan ikiti, gin izamin dughiamin a bizir aghuariba me daningam.

Hosea Godin aningagharimin gun Israelia migei

4

(Sapta 4--13)

Ikiavira Itir God migirigiam isa Israelia gasi

1 Kantrin kamin itir gumazamiziba, Ikiavira Itir God mati kotin aven kamaghin migirigiam me gasi:

"O Israelia, ia Ikiavira Itir Godin akam baragh!
A kamaghin ia migei,
'Kantrin kamin gumazamiziba guizin arazibar gin zuir puvati.
Egha gumazamizir igharazibagh ifongezir puvati.
Me kamaghin nighnizir puvati, ki men God.
2 Me akar kurabar gumazamizibav gei.
Me uarigh ifarava,
gumazamizibav sozi me ariaghiri,

2:23: Jeremaia 31:27; Sekaraia 13:9; Rom 9:25; 1 Pita 2:10 **3:5:** Jeremaia 31:9; 50:4-5; Esekiel 34:24

egha igharazibar biziba okiava,
egha poroghamiba uari bakeir arazim gami.
Me arazir kurar avirim saram ami,
egha gumazamizibav suagharigha ghuavira iti.
Ezi arazir kam bar ekevegha ghuavira iti.
3 Kamaghin amizi, nguazir kam osimtizim ikia misigham.
Ezi nguazimin itir gumazamiziba, ko an itir biziba bar,
kar asiziba ko, kuaraziba, ko, osiriba, da bar arimighiregham.' "

Ikiavira Itir God akam ofa gamir gumazibagh asi

4 Egha Ikiavira Itir God mati kotin aven ua kamaghin migei:

"Gumazitam akam gumazamizibagh asan kogham. Markiam.
Ia ofa gamir gumaziba, arazir kurar kamin mingarim a ian iti.
Ezi gumazamiziba migirigiam ian iti.
5 Ia zurara ingangarim gamua, deraghavira ingarir puvatigha asaghporavira iti.
Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan kamaghiram ami.
Kamaghin amizi, ki Israel gasighasigham,
a mati ian amebam.
6 Nan gumazamiziba nan akamin gin zuir puvati.
Kamaghin amizi, me ikuvigham.
Ia ofa gamir gumaziba uaghan, nan gin zuir puvati, egha nan fofozim batuegha gifa.
Kamaghin amizi, ki ia batuegham.
Egh ian otariba ateghti,
me nan ofa gamir gumazibar ikian kogham.

7 "Ia ofa gamir gumaziba bar aviraseme,
egha kamaghin ia arazir kurar avirim gami.
Ia datirighin ziar ekiaba iti.
Eghti ki ia abiraghti, ia bar aghumsigham.
8 Nan gumazamizibar arazir kuraba mati ian daghem.
Kamaghin amizi, me arazir kurabar amuvira ikiasa ia bar ifonge.
9 Ki pazi gumazamizibar amighti, me ikuvigham.
Eghti ia ofa gamir gumaziba, men mirara ikuvigham.
Ki ian arazir kurar ia amiziba ikarvagh pazi ia damuam.
10 Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha pura asebar gin zui.
Kamaghin amizi, ia dagher aghuibar amiva, egh izivaghan kogham.
Ia borir aviriba inisi, asebar ziaba fiva,
poroghamiba uari bakeir arazim damuva,
egh ia boriba puvatigh kamaghira ikiam."

Ikiavira Itir God gumazamizir asebar ziaba febar aningaghe

11 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Wainin dipaba apir arazim ko, tuavir amiziba ko, akuir araziba,
nan gumazamizibar nighnizibagh amizi,
me onganigha, deraghavira nighnizir puvati.
12 Egha me akar mogomeba azenim darighasa,
pura ter otevibar ingarizir marvir guabar azangsisi.
Me ghaze, ter otevir kaba,

4:6: Aisaia 5:13 **4:7:** 1 Samuel 2:30; Hosea 13:6; Malakai 2:9; Filipai 3:19

bizir me foghasa ifongezibar gun me mikimam.
Me na ategha gifa, egha asebar gin zui,
mati amizir mam tintinimin gumaziba koma akui.
13 Me mighsiabar orazibar ghuavanaga ofabagh ami.
Pin itir temer kabar apengan dughuazir orangtizim iti.
Kamaghin amizi, me temer ekiabar apengan ikia ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami.
Kamaghin amizi, ian guiviba tuavimin amizibar min tintinimin gumaziba koma akui.
Ezi ian otaribar amuiba poroghamiba uari bakeir arazim gami.

14 "Ia uari uaghan asebar ziaba fer dipenibar itir, tuavimin amizibar gin arui.
Egha ia me ko ikiava me ko asebar ofa gami.
Ezi kamaghin ki ian guiviba ko, ian otaribar amuibar arazir kuraba ikaraghan kogham.
Egha ki bighavira kamaghin ia migei,
'Ia gumazamizir nighnizir aghuariba puvatiziba, ia ikuvigham.'

15 "Ia Israelian gumazamiziba mati amizim tintinimin gumaziba koma akui, egha ia na ategha gifa.
Ia deraghvira ganigh, ia Judan gumazamizibar amamangatighti,
me ian min arazir kamra damigh uaghan osimtizim ikiam.
Ia Gilgal ko, Betelin mangi ofabar amuan marki.
Ia aningin mangiti, aning uaghan nguibar kuramningin min otogham.
Egh ia nguibar kamningin iki, ki Ikiavira Itir Godin Zurara Itimin akakagh nan ziamin akar dikirizibar amuan marki.
16 Israelian dapaniba bar gavgafi, mati bulmakaun amebar igiar akaba batoziba.
Me ghaze, Ikiavira Itir God me geghuvam,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipin nguzibagh eghufi.
Ki garima, me puv akaba batosi,
eghti ki manmaghin me geghuvam?
Ti puvatigham!
17 Efraimia bar uari isa asebagh anigha dar gin zui.
Marki, ia me ateghti me mar uan ifongiabar gin mangi.
18 Men gumazir aruaba aghumsizir arazim bar a gifonge.
Kamaghin amizi, me wainin aviriba apava ongani,
egha gin me poroghamiba uari bakeir arazim tintinimin a gami.*
19 Ia oragh! Ki aminir gavgavim bizibagh ivai da zui moghin,
ki me inigh mangiti me ikuvigham.
Eghti me ofan asebagh amizibagh nighnigh,
bar aghumsigham."

5

1-2 "O ofa gamir gumaziba, ia akar kam baragh.
Ia Israelia, deravira kuaribar arigh nan akam baragh.
Ia atrivimin adarasi, ia oragh.
Ia kotin aven tughti, ki deravira ian osimtiziba tuisigham.
Ki fo, ia ofa gamir gumaziba azuazimin min gumazamizibagh ifarava me gekua,

* **4:18:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

Mispan nguibam ko Taborɨn Mɨghsɨamɨn asebar ziaba fe.
Kamaghɨn amizɨ, ia gumazamizir avɨribar nɨghnɨzibar suirazɨ,
me okam nɨghnɨsi.
Ia mati asɨzir atiabar suizir mozibar mɨn iti.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ ivezir kuram isɨ bar ia danɨngam.
3 Ia Efraimia ko Israelia, kɨ ian arazibagh fo.
Ia manmaghɨn nan modogham?
Ia nan gɨn zuir puvatɨ, egha ia bar nan damazimɨn mɨze,
mati amizir tintinimɨn gumaziba koma akuim.”

Israelia ua Ikiavɨra Itir God bativan kogham

4 Israelia uan God ategha asebar ziaba fema,
men arazir kam tuavir amizimɨn arazibar mɨn iti.
Arazir kam me gativagha, pamten men nɨghnɨziba ikiagharɨsi,
eghtɨ me uamategh uan God bagh izeghan kogham.
5 Israelian arazir uari fem, a me isa kot gatɨ.
Israelia ko Efraimian arazir kuramra me gamima me asaghporaghire.
Ezɨ Judaba uaghan me ko ire.
6 Ikiavɨra Itir God me ategha gɨfa.
Kamaghɨn amizɨ, me sipsipba ko bulmakauba inigha a bagha iza, an ofa damuasava ami.
Mevzika, me uam a batoghan kogham.
7 Bar guizbangɨra, me Ikiavɨra Itir God ategha gɨfa,
mati amizim uan pam ataki, egha tintinimɨn gumaziba koma akua men boriba bate.
Ezɨ men boriba kamaghɨn fozir puvatɨ, Godra guizɨn men afeziam.
Kɨran oveghangɨn iakɨnir igiamɨn dughiamɨn, apaniba izɨ,
me gasɨghasɨgh men nguazim saram asɨghasigham.

Judaba ko Israelia uariv sosi

8 Ia Gibean gumaziba, ko Raman gumaziba, ko Betelɨn gumaziba ko Benjaminɨn anabamɨn gumaziba,
ia bar sɨghabagh ivi.
Ia pamten dɨmɨva ivemar mangɨ mɨdorozim damu.
9 Dughiar kamra ia Efraimia bar ikuvigham.
Kɨ ia mɨgei, guizbangɨra, bizir kam kɨ mɨkemezɨ moghɨn,
a Israelɨn anababar tongɨn otogham.

10 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei:

“Ia oragh. Judan gumazir dapaniba,
mati gumaziba gumazir igharazimɨn nguazir otevim okɨmasa nguazir mɨtaghniabagh sɨvaghsɨvasi.
Kɨ men arazir kurar kam bangɨn men anɨngaghegh me gasɨghasigham,
mati aperiam otogha bizibagh asɨghasɨsi.
11 Efraimia uan atrivimɨn akar gavgavimɨn gɨn ghua marvir guar kɨnibar ziaba fe.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ kotɨn aven me tuisɨgh ivezir kuram me danɨngɨva me dɨkabɨnam.
12 Kamaghɨra, kɨ Efraimia ko Judaba vɨrara me gasɨghasigham,
mati apizir bizibagh asɨghasɨzim.

5:6: Aisaia 1:15; Jeremaia 14:12; Esekiel 8:6; Maika 6:6-7

13 “Efraimia uarir gara fo, me puv arei.
Ezi Judaba uari uan duar ekiabar gari.
Egha me dikavigha kantri Asirian ghua uarir akurvaghasa atrivir ekiam gakaghora an azangsisi.
Ezi Asirian atrivim men arimariabagh amima, me ghuamazir puvati.
A men duabagh amima, da ua aguir puvati.
14 Ki datirighin bar gavgavigh laionin gavgavimin min otogh
Efraimia ko Judabav sogham.
Ki uabi tintinimin me abighirarigh me kurvagh mangiti,
gumazitam men akuraghan kogham.

15 “Ki uan gumazamiziba ategh uamategh uan nguibamin mangam.
Eghti me uarira iki uan arazir kurabar ivezir kuram ini mangiti, mizazir kam givaghamin dughiam otogham.
Me uan arazir kurabar ikarvazim bagh ivezir kuram ko mizazim iniam,
egh gin me uamategh na bagh izi na buriam.
Me pazi uari baregh,
egh gin me ua na baghvira izam.”

6

Gumazamiziba guizin navim girazir puvatigha ghaze, me ti ua Ikiavira Itir God bagh mangam

1 Ezi gumazamiziba kamaghin migei:

“Aria, e uamategh Ikiavira Itir God bagh mangam.
An e abiaghariga gifa, egh a ti e damuti, e ua deraviram otogham.
An e misoghezi duaba e batifi,
egh a duar kaba ua da ikegham.
2 Dughiar pumuning o pumuning ko mikezim mangi givaghti,
an e damuti e ghuamaghegham.
A ti uam e feghti,
e an damazimin deravira ikiam.
3 E Ikiavira Itir God gifoghsi, bar puvira ingaram.
E fo, mizarazibar, aruem zuraram anadi.
E fo, aruem garir dughiaba givaghti, amozir dughiabar, amoziba nguazim giri.
Kamaghira, e fo, Ikiavira Itir God iziva deravira e damuam.”

Ikiavira Itir God gumazamizibar migirigiaba ikarvasi

4 Ezi Ikiavira Itir God men akam ikaragha ghaze:

“Ia Israelia ko Judaba, ki manmaghin ia damuam?
Ia na gifongezir arazim, a zuamira gifa.
Mati mizarazimin ghuariam a zuamirama asigha ghuavanabogha puvati.
Egha uaghan mati ghuariar dipam dadabagh irezi,
aruem anadi da zuamira misigha gifa.
5 Kamaghin amizi, ki uan akam akunasa, akam inigha izir gumaziba amangi.
Eghti me akam ia mikinti, akar kaba ian arazir kuraba tuisigh osimtizir ekiam ia daningam.
Bizir ia damuasa ki ifongezim, ia a baregha a gifogha gifa.

5:15: Onger Akaba 50:15; Aisaia 64:7-9; Jeremaia 2:27; 3:13-14 **6:1:** Godin Araziba 32:39; 1 Samuel 2:6; Jeremaia 30:17 **6:3:** 2 Samuel 23:4; Onger Akaba 72:6

Bizir kam, azenimra ikia kamaghin iti:
6 Guizbangira, Ki apangkuvir arazim gifonge,
ki ofan kinibagh ifongezir puvati.
Ia zurara ofan bar isia mighiribagh ami, ezi ki dar aghua.
Ki bizir kam bagha bar ifonge, a kamakin,
ia deraghvira na gifogh nan akamin gin mangi.

7 "Gumazamizir kaba, bar faraghavira otozir gumazim Adamin min ikia,
Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko amizim abiki.*
Me zuamira akirim ragha na gasara.
8 Arazir kurabagh amir gumazamiziba ko gumazibav sozi me ariaghirir gumazamiziba,
me Gileatin nguibar ekiam gizifa.
9 Ofa gamir gumazibar okoruaba mati okimakiar gumaziba tuavir miriabar uari akuva,
moga gumazibagh asighasigha, men biziba okei.
Egha tuavir Sekemin nguibar ekiamin zuimin,
me gumazamizir Godin ziam fasa zuibav sozi, me ariaghiri.
Me gumazir bar kuraba.
10 Ki arazir bar kurar mamin garima, a Israelin otifi.
Nan gumazamiziba asebar ziaba fava egha nan damazimin bar mize.
Efraimian arazir kam mati, gumazir ghua tuavir amiziba ko akuim.

11 "O Judaba, ia uakan, ki ia amizir araziba bagh ian aningaghamin dughiam ginabagha gifa,
eghti ia ivezir kuram iniam, mati gumazim uan azenimin dagheba asi.
Egh gin, ki uan gumazamizibar amuti,
me ua deraghvira ikiam."

7

1 "Ki Israelia damuti me ua deraghasa ifonge. Ezi puvati.
Ki Efraimian arazir kurabar garima, da azenara otifi.
Ki Samarian nguibar ekiamin gumazamizibar bizir kurar me amibar gari.
Me uari uarigh ifara dipeniba akara biziba okei.
Ezi men okoruar kurar maba
nguibar ekiamin tuavibar gumazamizibar biziba pura da isi.
2 Ki men arazir kuraba gin amadaghan kogham. Puvatigham.
Ezi me bizir kam ginighnizir puvati.
Men arazir kuram me avara,
ezi ki zurara men arazir kurar kamra gari."

Me arazir kuram damuasa akam akiri
3 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Gumazamizir maba tintinimin arazir kurabar amuasa akam akiri,
egha atrivim ko an gumazir dapaniba apezepera me gifari.
4 Me bar poroghamiba tintinibar uari bakia uari koma akuir gumazamiziba.
Men navir averiaba arazir kam bagha isi, mati bret tuamin danganimin min iti.

6:6: 1 Samuel 15:22; Jeremaia 22:16; Maika 6:8; Matyu 9:13; 12:7; Jon 17:3 * **6:7:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **7:2:** Onger Akaba 9:16; 90:8; Jeremaia 17:1

Bretba tuer gumazim avim atizi a isi, egh aneteghti a ikiti bret buigham.
Bret buigh givaghti, an avim giveraghti a dafogh isi bar ekevegham.
Men arazim a kamaghin zui.
5 Atrivim isar ekiam gamir dughiamin, a uan gumazir dapaniba ko,
me wainin dipar bar aviriba ame.
Egha me bar onganigha arazir onganibagh amua,
dibovir gumaziba ko arazir kuram damuamin akam misosi.
6 Men nighnizir me bizir kuram damuasa amim,
mati bret tuer danganimin min fei.
Ezi dimagarimin gumazir danganir kamin bretba tuem, an akui,
egha me mati avivkiabar min isi, ezi migharimram otifi.
Egha mizarazimin da bar puviira isi.*

7 "Me bret tuamin danganimin min puviira aningaghegha,
gumazir dapaniba ko atriviba vaghvagha me misoghezi me ariaghire.
Men arazir kurar kam men kantrin aven itima,
ezi gumazitam nan dia na ko migeir puvati."

Israelia ghaze, kantrin igharaziba men akurvagham

8 Egha Ikiaviira Itir God kamaghin migei:

"Efraimia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko porogha men arazibar gin zui,
mati amizim bretin ingarasa plaua ko olivin borem isa da verevere.
Kamaghin amizi, men araziba derazir puvati,
mati bret deragha isizir puvati.
9 Israelia kantrin igharaziba ko pozir arazir kam, a men gavgavim abiragha gifa,
ezi me bizir kam gifozir puvati.
Me mati gumazir ghurir apanim, ua gavgaviba puvati,
egha me uaghan bizir kam gifozir puvati.
10 Israelian arazir akaba batozim me isa kot gati.
Ezi me navim girazir puvati,
egha Ikiaviira Itir God, men God, me uam a bagha izir puvati.
Bizir kurar aviriba me batozi,
me God baghaviira ikian aghua.
11 Efraimia, mati kuarazir onganir mam, egha tintinimin uari akuri.
Faragha me akurvazim bagha Isipin azara,
egha gin me akurvazim bagha uaghan ivemara Asiriaba bagha ghue.
12 Egh dughiar me mighi mangamimin,
ki uan iver ekiam pin aneguragh men suigham.
Me arazir kuram damusi uari akuvti,
ki zuamira ivezir kuram me daningam.

13 "Mevzika! Me bar ikuvigham.
Me na ategha gifa, egha nan akam batosi.
Kamaghin amizi, ki me gasighasigham.

---

* **7:6:** Akar kam, gumazir maba amizir bizibagh eghari. Ezi e datirighin fozir puvati, bizir manamra dughiar kamin oto. Vezin kamin aven, "gumazir danganir kamin bretba tuem," a gumazir kabar gumazir dapanimin akar isin zuim gami. **7:7:** Onger Akaba 14:4; Aisaia 9:13; Hosea 7:16; Sefanaia 1:6 **7:9:** Aisaia 1:7; Hosea 4:6 **7:10:** Hosea 5:4-5; 7:7; 7:14

Ki faragha men akurvaghasava amima,
me nan moga na gifari.
14 Me ifara na ko migei, egha gumazir na gifozir puvatizibar min
uan misiabar irav ikia puv arai.
Me dagheba ko wainin dipaba iniasa uan asebar deir dughiabar,
me tintinimin uan mikarzibar ghori,
mati na gifozir puvatizir gumazamiziba.
Me akirim na gasa puvira nan akaba batosi.†
15 Guizbangira, kirara men akurazi, me ekevegha gavgafi.
Egha me arazir kuramin na damuasa akam akiri.
16 Osimtizibar dughiabar, me uarir akurvaghasa na bagh izir pu.
Puvati, me aser gavgaviba puvatiziba baghavira zui.
Me paza zuir tuavir kam, a mati barir pir kuram.
Men gumazir dapaniba uari fa ghaze,
me gavgavim ikia uari uan apaniba midorozimin me abinigham.
Ezi puvati. Me midorozimin aven arimighiregham,
eghti Isipia puvira men ingaravakam.”

8

Israelia asebar ziaba fema, God me isa kot gati

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ia midorozim damusi sigham givi.
Apaniba atamra izi nan Dipenim misoghasava ami,
mati kuarazir isam asizim iniasa zuamira mighegha nguazimin izaghiri.
Guizbangira, nan gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko amizim abiki,
egha nan akam batoke.
2 Israelia nan dia ghaze,
‘Ni en God, e ni gifo!’
3 Ezi puvati, me arazir aghuim ataki.
Kamaghin amizi, apaniba men agintigham.

4 “Nan gumazamiziba gumazir dapaniba amisevima,
ki men amamangarizir puvati.
Me uan silva ko golba isa uari bagha marvir guabar ingari.
Kamaghin amizi, ki gumazamizir kabagh asighasigham.
5 O Samariaba, ki ian golin bulmakaun marvir guar kam bar an aghua.
Kamaghin, ki bar ian aningaghe.
Ki kamaghin ifonge, me uan arazir kurar kam zuamiram anetakigh.
Ezi ti puvatigham.
6 Israelian ingangarir gumazir mam marvir guar kamin ingari.
Bizir kam, a God puvati, a pura nedazir kinim.
Bar guizbangira, ki bulmakaun kam abighirarighti,
a pura minezir kinimin otogham.
7 Men arazir kuram, mati pura aminir muziarim,
eghti arazir kurar kamra, gumazamizibagh asighasigham,
mati aminir ekiam iza gumazamizibagh asighasisi.
Egha mati witin azenir dagheba misevir puvatizim,

† **7:14:** Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **8:7:** Aghuzir Akaba 22:8; Hosea 7:9; 10:12-13

ezɨ bretbar ingaramin witba puvatɨ.
Eghtɨ witɨn kurar kam dagher bar muziariba mɨseveghtɨ,
kantrin igharazimɨn gumazamizibara izɨ dar amam.
8 Israelia ua derazir puvatɨ.
Me kantrin igharazibar mɨraram oto.
Datɨrɨghɨn me matɨ nguazir mɨnem bɨki,
egh me ua nan ingangarim damuan kogham.
9 Me donkin atiabar mɨn puvɨra akaba batosi,
egha uan ifongiabar gɨn zui.
Egha uarir akurvaghasa Asiriaba bagha ghua men azangsɨsi.
Egha me uarir akurvaghasa kantrin igharazibar atrivibagh iveza me apezeperi.
10 Ezɨ datɨrɨghɨn kɨ bar me akuvagh
pazɨ me damuam.
Dughiar ovezimɨn, Asirian atrivim bar me abɨnigh,
egh osɨmtɨzir ekiar bar kuram me darɨgham.
Eghtɨ gɨn me avɨrasemeghan kogham.

11 "Efraimia arazir kuraba gɨn amadir ofa damuasa,
ofa gamir dakozir avɨribar ingari.
Ezɨ ofan kaba derazir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, me arazir kurar avɨrim gamuavɨra iti.
12 Kɨ men sure damuasa uan arazir avɨriba osiri.
Ezɨ me arazir kabar garima, da matɨ ikɨzir igharazibar arazir igharagha gariba.
Egha me dar gɨn zuir puvatɨ.
13 Me ofan avɨribagh amua ofa gamir asɨzibar tuziba api.
Ezɨ kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ofan kabagh ifongezir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ datɨrɨghɨn men arazir kurabagh inɨrɨgh,
ivezir kuram isɨ me danɨngam.
Kɨ me amadaghtɨ, me mangɨ
ua Isipɨn kantrin otogh kalabuziabar mɨn ikiam.

14 "Israelia ghaze, atriviba ti men akurvaghamin gavgaviba itima,
me atrivibar dɨpenibar ingari.
Bar guizbangɨra, kɨ God, kɨ gumazamizibar ingari.
Ezɨ me bizir kam gɨn amada.
Judaba uaghan osɨmtɨzir kamra iti,
me dɨvazir gavgaviba itir nguibar ekiabar ingari.
Egha ghaze, me deravɨra ikiam.
Ezɨ puvatɨ, kɨ avim amadaghtɨ,
a izɨ nguibar ekiar kaba ko atrivibar dɨpenibar isigham."

9

God ivezir kuram Israelia danɨngam

1 O Israelia, ia God gɨfozir puvatɨzir gumazamizibar mɨn ikia,
isar ekiaba ko nan ziam fer dughiabar bar akongezir arazim gami.
Ia arazir kam atakigh.
Ia akɨrim ragha uan God gasaragha gɨfa,
egha an gɨn zuir puvatɨ.
Ia danganiba bar, asem Balɨn ziam fe,

8:14: Aisaia 17:10; Jeremaia 17:27; Amos 2:5

mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba koma akui.
Egha ghaze, Bal ian azenibagh amima,
dagher aviriba otifi, mati tuavimin amizimin ivezim.
2 Ezi kiran oveghangin ia dagheba,
ko wainin dipaba puvatigham.
3 Egh ia Efraimia, ia uam Ikiavira Itir Godin nguazimin ikian kogham.
Eghti ian tarazi uamategh mangi Isipin kalabuziabar min ikiam.
Eghti ian tarazi uaghan Asirian kantrin mangi kalabuziabar min ikiam.
Ia kantrin kamningin iki dagher God anogoroghezibar amam.
4 Ia ikizir igharazibar kantrin ikiamin dughiamin,
ia asiziba ko wainin dipaba ofan min Ikiavira Itir God daningan kogham.
Ian dagheba ia damighti, ia Godin damazimin mizegham,
mati dagher me gumazir kuamin azia, egha apim,
ezi dagher kam me gamizi, me mize.
Dagher kaba, ia pura naviba izivsi da iniam.
Ia dagher nar katam inigh
Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi an ofa damighan kogham.
5 Eghti Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiar ekiam iziti,
ia manmaghin damuam?
Ia ofa damuamin tuaviba bar puvatigham.
6 Ia oragh! Gin osimtizir ekiam otoghti,
ia tintinibar ari mangegham.
Eghti Isipia izi ia batogh ia inigh mangiti,
ia Isipin kantrin otivigh kalabuziabar min ikiam.
Egh ia iki mangi arighireghti, me uan nguibar ekiam Memfisin ian kuabar afegham.
Ia uamategh uan nguibamin izeghan kogham.
Puvatigham.
Eghti ian silvan dagiaba ko dipeniba ko ian bizir aghuiba pura ikiti,
ruarim aghung bar da avaragham.

7 God pazi ia damuamin dughiam otogha gifa.
Eghti ia uan arazir kurar amizibar ivezir kuram iniam.
Arazir kam otoghamin dughiamin, ia Israelia fogham,
kar dughiar God ia ikarvaghamim.
Ia kamaghin na migei,
“Akam inigha izir gumazir kam ongani.
Gumazir Godin Duam itir kam, a nighnizir aghuiba puvati.”
Ia gumazamiziba, ian arazir kuram bar ekefe,
kamaghin amizi, ia bar na gifongezir puvati.
8 God uabi Akar Gavgavim uan gumazamizibar aningasa,
akam inigha izir gumazimin min na amada.
Ezi danganir ki aruiba bar, ia nan suighasava ami,
mati gumazim kuaraziba guasa ivem adui.
Egha Godin Dipenimin uaghan nan apanim gami.
9 Ia arazir kuram gamuavira iti,
mati ian inazir afeziaba fomira Gibean nguibar ekiamin amizi mokin.
Kamaghin amizi, God ian arazir kurabagh nighnigh,
ia ikarvagh ivezir kuram ia daningam.*

Israelian arazir kuraba ko dar ivezir kuram

9:7: Luk 21:22 * **9:9:** Ni Gumazir Dapaniba sapta 19 ko 20in gan.

10 Egha Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei:

“Kɨ faraghavɨra ian apizir dughiamɨn, ia bar dera,
mati wainɨn ikarɨzim nguazir mɨdiarimɨn otogha deraghavɨra be.
Ezɨ ian inazir afeziaba, mati temer fikɨn ovɨzir faraghavɨram aniba.
Egha gɨn me Peorɨn Mɨghsɨamɨn otivigha,
egha faraghavɨra asem Balɨn ziam fava aghumsɨzir araziba baghavɨra iti.
Me bar aser kam gifonge, egha an mɨrara bar ikufi.
11 Efraimian gavgavim mangɨ gɨvagham,
mati kuarazim mɨghegha ghu.
Eghtɨ men amiziba naviba asang
boriba batan kogham.
12 Tarazi boriba batɨtɨ,
kɨ me mɨsueghtɨ, me arɨmɨghiregham.
Kɨ tav ateghtɨ a ikian kogham.
Kɨ gumazamiziba ateghamin dughiamɨn,
bizir kuraba tintinimɨn me bativam.
Mevzika!”

13 Egha Hosea kamaghɨn mɨgei:

“O Ikiavɨra Itir God, Efraimia faragha, mati Tairɨn nguibar ekiamɨn mɨn bar deravɨra iti.
Ezɨ kɨ garima, apaniba izava Tair gasɨghasɨki.
Eghtɨ arazir kam uaghan Efraimian otivam.
Apaniba izɨ men boribav soghtɨ me arɨmɨghiram.
14 O Ikiavɨra Itir God, nɨ ti ivezir manam me danɨngam?
Nɨ men amizibar amutɨ me naviba asangan kogham.
Nɨ amizir borir iririviba itiba men oter eboribar amightɨ da mɨsɨngigh,
eghtɨ me oteba boribar anɨngan kogham.”

15 Egha Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei:

“Efraimia fomɨra Gilgalɨn ikia egha faraghavɨra arazir kurar kabagh ami.
Ezɨ dughiar kamra, kɨ uaghan men anɨngagha men atari.
Gumazamiziba arazir kurar avɨrim gamima,
men gumazir dapaniba uaghan nan akaba batosi.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ uan dɨpenimɨn me batuegham.
Egh ua me gifueghan kogham.
16 Efraimia boriba batan kogham,
mati temem an biba mɨsigha gɨfa, egh ua ban kogham.
Eghtɨ tarazi boriba batɨtɨ, kɨ borir me bar ifongezir kabav soghtɨ,
me arɨmɨghiregham.”

Hosea ghaze, God pazavɨra Efraimia damuam

17 Gumazamizir kaba nan Godɨn akaba batogha an akamɨn gɨn zuir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, an akɨrim ragh uan gumazamizibagh asaragham.
Eghtɨ me kantrin igharazibar tongɨn
pura guighav itir gumazamizibar mɨn ikiam.

9:10: Dɨboboniba 25:1-5

10

1 Israelia bizir avɨrim ikia, mati wainɨn ikarɨzir aghuim puvɨra be.
Men bizir aghuiba bar avɨrasemegha iti.
Kamaghɨn amizɨ, me asem bagha ofa gamir dakoziba ko dagɨar guarir akɨnir avɨribar ingara,
egha bar deravɨra dagɨar guarir akɨnir kabar kurti.
2 Me ifarir gumazamiziba.
Kamaghɨn amizɨ, me uan osɨmtɨzibar ivezir kuram iniam.
Ikiavɨra Itir God men ofa gamir dakoziba,
ko dagɨar guarir akɨniba apɨrarigham.

3 Kɨran oveghangɨn, Israelia kamaghɨn mɨkɨmam,
“E Ikiavɨra Itir Godɨn akamɨn gɨn zuir puvatɨ,
kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God en atrivim batoke.
Egh e atrivim ikɨtɨ,
a manmaghɨn en akurvagham?
Ti puvatɨgham.
4 Atriviba en akurvaghasa pura mɨgɨrɨgɨar kɨnibagh ami.
Me puram akar gavgaviba akɨra,
egha kantrin igharazibar atriviba ko puram akabav sosi.”

Israelia arazir aghuim ategha, arazir kuram gamuavɨra iti.
Ezɨ arazir kurar kam, mati imezim itir ogher kurar gumazamizibagh asɨghasɨzim.

5 Golɨn bulmakaun nedazir Betelɨn itir kam,
Samarian nguibar ekiamɨn itir gumazamiziba, me a bagh akongɨva arangam.
Guizbangɨra, apaniba an kurkaziba adegham.
Kamaghɨn amizɨ, ofa gamir gumaziba ko an gumazamiziba bar,
me an apangkuv egh aziam.
6 Eghtɨ Asiriaba golɨn bulmakaun nedazir kam inigh mangɨ,
mati me takis gavman ganɨdi moghɨn, me uan atrivir ekiam danɨngam.
Israelia fofozir gumazibar akabar gɨn zui,
ezɨ fofozir gumazibar akaba dagheba puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, apaniba Israelia abɨraghtɨ,
me bar aghumsigham.
7 Israelian atrivim, apaniba a inigh mangɨgham,
mati dazir suzim, aperiam a inigha ghu.
8 Asebar ziaba fer danganiba, da mɨghsɨabar pɨn iti,
ezɨ Israelia kagh men ziaba fa arazir kurabagh ami.
Eghtɨ God danganir kabagh asɨghasigham,
eghtɨ ogheba ko benir dɨkoniba aghung ofa gamir danganir kaba avegham.
Eghtɨ gumazamiziba apanibar mongsɨ,
kamaghɨn mɨghsɨabav kɨmam,
“Ia e gisɨn irɨva e mongegh.”

Ikiavɨra Itir God ghaze, Israel ikuvigham

9 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei:

“Fomɨra Israelia Gibean nguibar ekiamɨn ikia arazir kuramɨn na gami,

10:8: Luk 23:30; Akar Mogomem 6:16

egha arazir kurar kam ataghizir puvati.
Kamaghin amizi, apaniba izi gumazamizir kurar kabav sogh,
egh mangi Gibean tugham.*
10 Kamaghira, ki gumazamizir arazir kurabagh amir kabav soghasa akam
misuegha gifa.
Egh ki pazavira me damigham.
Me arazir kurar avirim gami.
Kamaghin amizi, ki kantrin igharazibar amuti,
me izi uari akuvagh me misogham,
egh me inigh ingangarir gumazamizir kinibar min me ikirarigh me
inigh mangam.

11 "Fomira Efraim mati bulmakaun amebar igiar mam,
a rais dikabinasa deravira sure gami,
eghti gumazamiziba raizin daghem iniam.
Egha a ingangarir kam bar a gifonge.
Ingangarim faragha bar an dera, ezi datirighin ki a damighti,
an ingangarim bar osemegham.
Datirighin ki Israel ko Juda damighti, aning bulmakaun min,
gumazim temem an firim gikeghti,
a nguazim abizir bizim gekuam.
A ingangarir dafam damuva, bizir kam gekuti,
temem an firim aghoram.
12 Ki kamaghin Israelia ko Judabav gei,
'Ia arazir kurar kam ategh, arazir aghuibar amu, egh guizbangira nan ziam
fi,
mati gumazim azenir igiamin nguazim abigha dagheba oparima,
da deravíram aghua dagher aviriba bati.
Datirighin ia ua Ikiavira Itir God bagh izi.
Ia ua na bagh izíti, ki bar deravira ia damuam.'
13 Ezi ia kamaghin amir pu.
Puvati, ia mati gumazim azenimin ingari,
ezi ian azenibar, ia arazir kuram ko ifavarir arazim opari.
Kamaghin amizi, ian azeniba, dagher kuraba dar aghui,
ezi ia da api.

"Ia ti ghaze, ian midorozir gumazir avirim ian akuragham.
Ia ghaze, ia deravira ikiamin tuavim gifogha gifa.
Ezi puvati.
14 Kamaghin amizi, ian apaniba izi ia misogham,
egh ian nguibar ekiar divazir gavgaviba itibagh asighasigham.
Osimtizir kam, mati Atrivim Salman fomiram amizir arazim,
a Betarbelin nguibar ekiam ko misogha bar a gasighasiki.
An adarazi men boriba ko amiziba isa nguazimin me apizima,
me tintinibar ariaghiri.
15 Ia Betelia, ia arazir kurar avirim gami,
kamaghin amizi, bizir kurar kamaghira garitam ia bativam.
Aruem anangti, me Israelian atrivim misueghti,
an aremegham."

---

* **10:9:** Ni Gumazir Dapaniba sapta 19 ko 20in gan. **10:12:** Aghuzir Akaba 11:18; Jeremaia 4:3

11

Gumazamiziba Godɨn akaba batosi, ezɨ a me gifueghavɨra iti

1 Egha Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei:

"Israel borir aghɨrimɨn mɨn itima, kɨ bar a gifonge.
Ezɨ nan borir kam Isipɨn kantrin itima,
kɨ an diazɨma an azenan ize.
2 Ezɨ dughiar avɨribar gɨn, nan akam inigha izir gumaziba nan gɨn mangasa Israelian gumazamizir kabar dei.
Ezɨ akam inigha izir gumaziba men deima, me dughiabar zurara akɨribagh igha me gasi.
Nan gumazamiziba asem Bal bagha ofabagh ami.
Me mughuriar aghuim zuir ofaba marvir guaba bagha dagh ami.
3 Kɨ uabɨ, kɨ Efraimia geghara me afi, mati borim daruasa, afeziam a geghara anefi.
Egha kɨ uaghan uan agharimningɨn men suigha me ateri.
Kɨ deraghavɨra men gari, ezɨ me kamaghɨn fozir puvatɨ,
kɨrara kɨ me gamizɨ, me ghuamaghe.
4 Kɨ bar me gifongegha men apangkuvigha deragha me gamua men asugha-sugha,
me inigha uabɨ da izegha, men osɨmtɨzir me ateriba adangi.
Egha kɨ aviragha men akurvagha dagheba me ganɨdi.

5 "Ezɨ me ua na bagh izan aghua.
Kamaghɨn amizɨ, me ua Isipɨn mangɨ,
o Asiriaba me gativagh men ganam.
6 Mɨdorozir ekiam otoghtɨ, apaniba nguibar ekiam avɨnizir dɨvazimɨn tiar akar ekiam akarigh,
ivemar nguibar ekiamɨn aven mangɨ me ko mɨsogham.
Nan gumazamiziba uan ifongiamɨn gɨn zui,
kamaghɨn amizɨ, mɨdorozir kam me agɨvagham.
7 Me zurara akɨrim na gasi,
kamaghɨn ivezir kurar kɨ me danɨngamim, me a gitaghan kogham.
Me uarir akurvaghsɨ asebar dɨmam.
Eghtɨ aser kɨnir kaba men akuraghan kogham.

8 "O Efraimia, kɨ ia ateghan kogham, egh ian arɨ mangɨghan kogham.
Egh kɨ bar ia kuavaremeghan kogham,
mati kɨ Atma ko Seboimɨn nguibar ekiamning bar moghɨra aning kuavareme.
Kɨ bar ia gifonge,
kamaghɨn amizɨ, kɨ bar ia gasɨghasighan kogham.
9 Nan anɨngagharim ian ti.
Eghtɨ kɨ pazɨ ia damuan kogham.
Egh kɨ ua ia gasɨghasɨghan kogham.
Nan araziba gumazamizibar arazibar mɨn zuir puvatɨ.
Kɨ Godɨn Bar Zuezim, ezɨ nan araziba bar deragha bar zue, egha kɨ ia ko iti.
Kɨ atar izɨ bar ia gasɨghasɨghan kogham.

11:1: Ua Me Ini 4:22; Matyu 2:15 **11:3:** Godɨn Araziba 1:31; Onger Akaba 107:20; Hosea 7:15
11:4: Ua Me Ini 16:32; Jeremaia 31:2-3 **11:8:** Godɨn Araziba 29:23 **11:9:** Dɨboboniba 23:19

10 "Ki uan gumazamizibar apaniba atiatim me daningisi, pamtemin dimam,
mati laion tiarim akara dazeri.
Eghti nan gumazamiziba atiating akongiva,
aruem ghuaghirir danganim ategh zuamira izi nan gin mangam.
11 Me puviram atiating nighiva akong zuamira Isip ko Asiria ategh izam,
mati kuaraziba migha zui.
Eghti ki men aku uamategh men nguibar me itimin izam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Israelia ko Judaba Ikiavira Itir God ataki

12 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

"Efraimian gumazamiziba bar dughiar aviribar na gifari.
Ki Godin Bar Zuezim, ki zurara uan akar dikirizimin gin zui.
Ezi Judaba nan apengan ikia gavgafi."*

12

1 Bizir Efraimia arueba ko dimagaribar amiba, da bar moghira ikuvigha meraram asighasisi.
Ifavarir arazim ko midorozir arazim men tongin bar ekefe.
Me kantri Asiria ko ingarasa akam akiri.
Egha me olivin borebar dagiar ingangarim gamua da isa Isipin da amadi,
ezi Isipia dagh ivesi.

2 Ikiavira Itir God Judaba tuisighamin migirigiam iti.
Egh a Israelia amizir arazir kuram ikarvagh
ivezir kuram me daningam.
3 Men inazir afeziam, Jekop, a uan aveghbuam ko,
aning uan amebamin navir averiamin ikia, uaning misosi.
Gin Jekop ekevegha givagha God ko misosi.
4 Dughiar kamin, a Godin ensel ko misogha a gafira.
Egha Jekop uabin apangkuvasa puvira Godin ingarava ara, an azangsisi.
Dughiar igharazimin, God Betelin nguibamin Jekop bato, egha a ko migei.*
5 Jekop ko migeir Godin kam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
E kamaghin an ziam diponam, Ikiavira Itir God.
6 Kamaghin amizi, ia nighnizir gavgavim uan Godin ikiva uam a bagh izi.
Egh ia apangkuvir arazim ko guizin arazimin gin mangi.
Egh a ian akurvaghsi ia a mizuam.

Israelian arazir kurabar osimtizim bar ekefe

7 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Efraimia, Kenanian gumazir dagiaba bagha ingaribar min dagiar ingangaribagh amua,
egha arazir aghuim sara dagh amir puvati.
Me gumazir iza men bizibagh ivezibagh ifarasa bar ifonge.

---

* **11:12:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **12:3:** Jenesis 25:26 **12:3:** Jenesis 32:24-26 **12:4:** Jenesis 28:10-22 * **12:4:** Jekop, a Israelian inazir afeziam, ezi an gin otivamin ovavir boriba, me uan inazir afeziam ko itima God a ko migei. Ezi me ghaze, God "e ko migei."

Me amadir biziba, me guizɨn ivezibar mɨrara da amadir puvatɨ.
8 Egha me kamaghɨn mɨgei:
‘E dagɨaba itir gumazibar otivigha gɨfa.
E bizir avɨriba iti.
Eghtɨ gumazitam kamaghɨn mɨkɨman kogham,
e okɨmakɨar arazim gamua dagɨar gumazibar otifi.
E arazir kuratam gamizir puvatɨ.’
9 Ezɨ kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ ian ifavarim gɨfogha gɨfa.
Kɨ fomɨra kantri Isipɨn ia inigha ian akua azenan ize.
Egh kɨ ia damutɨ, ia uan dɨpenir aghuiba ategh ua purirpenibar dakuam,
mati kɨ ia ko gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn itima, ia amizɨ mokɨn.

10 “Kɨ uan akam inigha izir gumaziba ko mɨgei,
egha irebamɨn mɨn garir bizir avɨribar me mɨkeme.
Egha akam inigha izir gumazibar akatoribar,
kɨ akar isɨn zuibar Israelia mɨgei.
11 Ezɨ me orazir puvatɨ.
Me Gilgalɨn nguibar ekiamɨn arazir kurar avɨribagh ami.
Kamaghɨn amizɨ, me guizbangɨra bizir kɨnibar mɨn otogham.
Me Gilgalɨn nguibar ekiamɨn ikia bulmakaun apuriba isa
uan ofa gamir dakozir kurabar ofabagh ami.
Eghtɨ kɨ ofa gamir dakozir kaba apɨrightɨ,
da dagɨar pozir kɨnibar mɨn azenara ikiam.”

12 Bar fomɨra en inazir afeziam Jekop, ara Mesopotemian kantrin ghu.
Egha an amizimɨn ikiasa, gumazir igharazimɨn sipsipbagh eghufi.
Egha tuavir kamɨn a gumazir kamɨn guivim givese.

13 Israelia Isipɨn itir dughiamɨn, Ikiavɨra Itir God uan akam inigha izir gumazir mam amada,
ezɨ a me inigha Isip ataki.
Egha akam inigha izir gumazir kam deravɨra me geghufi.
14 Guizbangɨra, Efraimia arazir kurar avɨrim gamima, men Ekiam men anɨngaghe.
Kamaghɨn amizɨ, me osɨmtɨzir kam bangɨn arɨghiram.
Me Ekiamɨn ziam dɨkabɨri,
kamaghɨn amizɨ, a pazɨ me damigham.

13

God Israelia gasɨghasigham

1 Fomɨra Efraimɨn anabamɨn adarazi mɨgeima,
anabar igharazibar gumazamiziba atiatiav agoi, egha orasi.
Efraimia uari Israelian anababar tongɨn uan ziam fe.
Egha Efraimɨn adarazi ua asem Balɨn ziam fava arazir kamɨn arazir kuram gamigha gɨfa.
Kamaghɨn amizɨ, me arɨghiregham.
2 Egha datɨrɨghɨn me arazir kuram gamua ghuavɨra iti.
Me uari bagha marvir guaba silvan dar ingara egha dar ziaba fe.
Gumazir maba uari dagh nɨghnigha, egha uan dafaribar dar ingari.
Egh nedazir kaba bagh ofa damuasa gumaziba amɨsefe.

12:9: Ofa Gami 23:42-43 **12:12:** Jenesis 29:1-20 **12:13:** Ua Me Ini 12:50-51

Me bulmakaun nedazir kabar tori.
Amei! Kar gumazamizir anabar bar kuraba.
3 Kamaghin amizi, gumazamizir kaba mizarazimin ghuariamin min pura
givagham.
Me dimagarimin ghuariamin min iti,
eghti aruem anangti, ghuariam zuamira misingigham.
Me raizin misevibar min aminim dagh ivangti, da pura tintinibar mangam.
Egh me avir migharimin min pin ghuavanang pura givagham.

4 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

"Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin ia inigha ian akua azenan ize.
Ki uabira, ki ian God.
Ua godin igharaziba puvati.
Kirara ki ian Akurvazir Gumazimra!
5 Ia gumazamiziba puvatizir danganimin itima,
ki deravira ia geghufi.
Danganir kam, aminir fefem itima,
dipaba an puvati.
6 Ezi gin ia nguazir aghuimin otogha
dagher aviriba ikia, egha biziba bar iti.
Ia bizir kaba inigha givagha egha ifaghata uari fa ghaze,
ia uari uan gavgavibar da ini.
Egha kamaghin ia na ginamada.
7 Kamaghin amizi, ki ian tuavibar mongiva ia mizuamam,
mati laion ko kaziar atiar igharaziba ami moghin,
ia misoghti ia arimighiram.
8 Ki uabi fegh ia mikinigh, egh ian evariba abigham,
mati bean amebam, an nguzim ovengezi an a bagh atari.
Egh ki ia abighirarigh egh zuamira ia tuigham,
mati laion ko asizir atiar igharaziba ami mokin.

9 "O Israelian gumazamiziba, ki uabira ian Akurvazir Gumazim.
Ezi ia aghua, kamaghin ia ikuvigham.
Iavzika!
10 Ia atrivim ko gumazir dapaniba uari daningasa nan azara.
Eghti me manmaghin ian akurvagham?
Me bar ian akuraghan kogham.*
11 Ezi ki aningaghegha atriviba ia ganingi.
Ezi datirighin ki bar puvira ian aningagha,
ian atriviba batuegha gifa.

12 "Ki Efraimian arazir kuraba bar,
uan akinafarimin aven da osirigha givagha,
deravira da atizi da iti.
13 Israelia deravira ikian firin, me onganigha egha aghua.
Men arazir kam, mati borim amebamin navimin itima,
amebam a batasava amima, an azenan otivan aghua.
14 Ki ti Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin gavgavim da ua me
inigham, a? Puvatigham.

13:4: Ua Me Ini 20:3; 2 Atriviba 18:35; Aisaia 45:21-22 **13:5:** Godin Araziba 8:11-17 **13:10:** 1 Samuel 8:5-6 * **13:10:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **13:11:** 1 Samuel 10:17-24; 15:26

O ovevem, ni gumazamiziba dikabirir gavgavim managh iti?
O ovevem, ni gumazamiziba mizazim me ganidir gavgavim managh iti?
Apangkuvir arazim ti nan damazimin modogham.†

15 "Efraimia bar avirasemegha Israelian anabar igharazibagh afira.
Ezi ki aruem anadi naghin aminir fefem amadagham,
eghti a men mozir dipabar amuti da dakegham.
Egh men bizir aghuiba bar da inigh mangigham.
16 Samariaba bar nan akaba barazir puvati, kamaghin amizi, me ivezir kuram iniam.
Apaniba izi me misoghti me arimighiram.
Egh borir doziba isi nguazimin me apisti, me uaghan arimighiram.
Egh amizir navir adasebar naviba abigham."

Israelia uan arazir kuraba ategh, uam Ikiavira Itir God bagh izam

14

(Sapta 14)

Israelia ua Ikiavira Itir God bagh izasa, Hosea me migei

1 O Israelia, ian arazir kuraba ia gamizi, ia asaghpora ire.
Kamaghin amizi, ia uamategh Ikiavira Itir God, ian God bagh izi.
2 Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh izi, ofan min kamaghin a ko mikim:
"O God, ni bar moghira en arazir kuraba gin amadagh, egh e ni daningamin bizir aghuiba inigh.
Datirighin e bulmakaun apuriba misogh nin ofa damuan kogham.
Puvatigham. Arazir aghuir e fomira damuasa ni ko akam akiriziba,
e dar amuam.*
3 Asiriaba en akuraghan kogham.
Eghti midorozir hoziaba en akuraghan kogham.
E uan dafaribar marvir guabar ingari,
egh gin e kamaghin ua dav mikiman kogh suam,
'Kar en aseba.'
E fo, e mati asaghasazir borir e geghuvamin amebaba ko afeziaba puvati,
ezi nirara, zurara en apangkufi."

Ikiavira Itir God ghaze, Israelia deravira dapiam

4 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ki gumazamizir na ataghizir kaba ua me iniam.
Ki uan navir averiamin bar me gifuegh,
uam men ataran kogham.
5 Ki Israelia deravira me damuam, mati amozim danganir misingizim gizi.
Ki me damuti, me akimarir aghuiba ko Lebanonin temer ekiabar min otivam.
Temer kabar biba bar nguazir averiamin ghuaghiri.
6 Me deraghvira otogham, mati tememin ghuzir igiaba otifi.
Men ganganim bar deragham, mati olivin temer dirimin min bar dera.

† **13:14:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, Vezin kamin nighnizim kamaghin migei, God Israelia pazi me damigh egh me amadaghti me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam. * **14:2:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

Eghtɨ gumazamiziba bar me bagh bar akuegham,
mati me kantri Lebanonɨn temer sidabar mughuriar aghuariba bagha agoi.
7 Me ua izɨ na ko ikɨtɨ, kɨ me geghuvam,
mati me nan orangtɨzir dughuazimɨn apengan iti.
Eghtɨ men azeniba dagher avɨriba ikiam.
Egh borir avɨriba batam,
mati wainɨn azenimɨn itir wainɨn ikarɨziba deraghavɨra ovɨziba bati.
Egh me ziar ekiaba ikiam,
mati Lebanonɨn kantrin wainɨn dɨpar bar aghuir faraghavɨra itim.

8 "O Efraimia, ia ua marvir guabar ziaba fan kogham.
Kɨ uabɨra, ian azangsɨziba baragham.
Egh deraghvɨra ia geghuvam.
Eghtɨ ia nan apengan ikiam,
mati gumazim aruemɨn dughiamɨn, temer ekiamɨn dughuazimɨn apengan aperaghav iti.
Ia isir bizir aghuiba bar, kɨrara dar mɨngarim."

Akar abuananam

9 Gumazir nɨghnɨzir aghuarim itiba,
me akɨnafarir kamɨn aven tir mɨgɨrɨgɨaba, me dar fofozir aghuim iniam.
Ezɨ kɨ kamaghsua, me akar kam gɨnɨghnɨgh, egh an gɨn mangam.
Ikiavɨra Itir Godɨn Araziba bar dera, ezɨ gumazamizir aghuariba dar gɨn zui.
Ezɨ gumazamizir arazir kurabagh amiba, me dar gɨn zuir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, me asaghpora iri.

14:9: Aghuzir Akaba 10:29; Daniel 12:10; Jon 8:47; 2 Korin 2:16; 1 Pita 2:7-8

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Joelɨn Akɨnafarim
O
Joel

Akar faragha zuim

Akɨnafarir kam, Godɨn akam inigha izir gumazim Joel mɨkemezir mɨgɨrɨgɨaba an iti, ezɨ a Godɨn akam inigha izir gumazimɨn gun mɨkemezir puvatɨ, a gumazir manmaghɨn amizimra. Kantri Persia gavgavigha itir dughiamɨn a ti ike, kar dughiar Israelian gumazamiziba Babilon ategha ua Judan nguazimɨn izezim.

Dughiar bar kurar mam kantrin otozɨ, Joel an gari. Aruer ekiam isiragha biziba bar dagh amizɨ, da bar mɨsɨngizɨ, odezir bɨzir ekiam uaghan otogha, dagheba ko bizibagh asɨghasɨghasava ami. Joel bizir kamɨn garima, a mati, gumazamizir Godɨn apanim damuasava amiba, ikiangsɨzir akar mam me bagha izi. Me arazir kurabar amu mangɨtɨ, Ikiavɨra Itir Godɨn Kotiar Ekiamɨn Dughiam otoghtɨ, a gumazamizir kurabagh asɨghasɨgh, gumazamizir an ifongiamɨn gɨn zuiba deravɨra me damuam.

Joel gumazamizibav gɨa ghaze, me uan navibagh iraghtɨ, God men apangkuvigham. Akam inigha izir gumazim Joelɨn akabar aven, akar dɨkɨrɨzir ekiar mam iti, akar kam a Joel 2:28-32ɨn iti. A ghaze, God uan Duam amadaghtɨ, a gumazamiziba bagh izam, gumazamizir aseba ko igiaba uaghara. God uan Duam Iesusɨn suren gumazamiziba bagha anemadazir dughiamɨn gɨn, Pita kamaghɨn mɨgɨa ghaze, Bizir kam, a Godɨn akam inigha izir gumazim Joelɨn akam gamizɨma a guizbangɨram oto. Nɨ Aposel 2:1-42ɨn gan.

Odeziba Judan kantri gasɨghasɨgha, ua gumazamiziba inigha God bagha izi

(Sapta 1:1--2:17)

Gumazamizibar dagheba ko biziba bar ikuvizɨ, me azi

1 Kar Ikiavɨra Itir Godɨn akam, a Petuelɨn otarim Joel bagha ize.

2 Ia gumazamizir aruaba, ia oragh.
Ia Judan nguazimɨn itir gumazamiziba bar, kuariba arɨkigh.
Kɨ datɨrɨghɨn otivir biziba bagh ian azangsɨghasa.
Fomɨra bizir kamaghɨn garitam
ti ian dughiam ko ian inazir afeziabar dughiamɨn otoz, o puvatɨ?
3 Ia bizir kamɨn gun uan boribav kɨm.
Eghtɨ ian boriba uan boribav kɨmtɨ,
men boriba gɨn otivamin adaraziv kɨm.

4 Odezir guar igharagha garir 4pla otivigha, bizir nguazimɨn aghuibar dafariba bar ada gɨfa.
Faragha zuir odeziba da kun odeziba,
da bizir dafarir maba api.
Ezɨ dar gɨrara, odezir bɨzir avɨrir mɨghagha aruiba,
iza bizir maba api.
Ezɨ dar gɨrara, odezir febaba uari fa kura iza

bizir dafarir maba api.
Ezɨ dar gɨrara, odezir akɨraba, kar odezir bar ekiar bizibagh asɨghasɨziba,
da izir dughiamɨn bizitam itir puvatɨ, da bar da agɨfa.
5 Ia gan, odezir kaba bar ian wainɨn ovɨzibagh asɨghasɨki.
Kamaghɨn amizɨ, ia gumazir mɨghɨgha wainɨn dɨpam apava onganiziba,
ia osegh dɨkavigh azi!
Ia gumazamizir wainɨn dɨpaba apiba,
ia uaghan uan wainɨn dɨpar ɨsɨngtɨziba bagh azi.
6 Odezir bɨzir ekiam, mati mɨdorozir gumazir bɨzir ekiam en kantri bar a noke.
Da bar gavgavigha bar avɨraseme, ezɨ e da dɨponan ibura.
Ezɨ dar atariba bar ghumi, mati laionɨn atariba.
Egha mati laionɨn amebam uan atarir afuzibar asɨzibav sogha da aghor-agharɨsi.
7 Da en wainɨn ikarɨzibagh asɨghasɨgha,
en fighɨn temeba apima da mɨdɨa dɨpɨraghire.
Da temer iniba bar da amezɨ,
dar aguaba ghurghurigha mɨsigha iti.

8 Ia gumazamiziba, ia azi,
mati guivir igiam gumazir igiamɨn ikiasa a ginabazɨ an areme,
ezɨ a uan pam bagha puv azia,
azirakar korotiar pɨziba aghui.
9 Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn aven, ofa damuamin dagheba ko wainɨn dɨpaba puvatɨ.
Ofa gamir gumaziba, me Ikiavɨra Itir Godɨn ofa damuamin biziba puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, me azi.
10 Azeniba pura ikia dagheba puvatɨ.
Azenimɨn itir dagheba bar ikufi,
kamaghɨn amizɨ, nguazim pura ikia mɨsɨngi.
Ezɨ wainɨn ovɨziba bar mɨsigha gɨfa.
Ezɨ olivɨn borer igiam gɨvasava ami.

11 Witba ko, baliba ko, dagheba ko, bizir maba sara bar ikufi.
Kamaghɨn amizɨ, ia gumazir azenimɨn ingariba ko, gumazir wainɨn azenimɨn ingariba,
ia naviba osemegh azi.
12 Wainɨn ikarɨziba ko fighɨn temeba bar mɨsɨngi.
Ezɨ temer igharazir ovɨzir aghuiba itiba, da uaghan mɨsɨngi.
Kamaghɨn amizɨma, gumazamizibar arazir bar akongezim,
a bar gɨfa.

13 E uan Godɨn Dɨpenimɨn ofa damuamin dagheba ko wainba puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, ia ofa gamir gumazir ofa gamir dakozimɨn ingangarim gamiba,
ia azirakar korotiar pɨziba aghuigh egh azi.
Ia dɨmagarimɨn azirakar korotiar pɨziba aghuigh,
Godɨn Dɨpenimɨn aven mangegh ikɨ
mangɨtɨ amɨnim tiragh.

14 Ia gumazamiziba bar me mɨkemeghtɨ, me dagheba atakigh.

1:6: Akar Mogomem 9:8

Egh Judan nguazimin itir gumazamiziba bar men diaghti,
me izi Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin uari akuvagh, an dimiva arang.

15 Bar guizbangira, dughiar kuram kiran oveghangin otivam,
kar Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam.
Kar Godin Gavgaviba Bar Itim, uan gavgavimin ivezir kuram gumazamizibar aningamin dughiam.
Evzika!
E uarira uarir apangkufi, dughiar kam, a bar moghira ikuvigham.
16 En dagheba en damazimin bar ikuvigha gifa, e manmaghira damuam?
E uan Godin Dipenimin mangi, bar akuegh ighiabar amuan kogham.
17 Nguazimin aven dipaba puvati,
ezi dagher oviziba nguazimin aven ariaghire,
ezi dagheba otivir puvati.
Kamaghin amizi, ruar dipenir dagheba ariziba,
da pura ikia ikufi.
18 Graziba puvatizi, bulmakaun okoruaba mitiriam puvira men azi,
kamaghin amizi, me arai,
egha dar okoruaba pura tintinibar aruava ongani.
Ezi sipsipin okoruaba uaghan mitiriam men azi,
ezi me aghariba gunigha bar amira.
19 Temeba ko graziba bar misingi,
mati avivzariam dar isi.
Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God,
ki pamten ni ko migia nin dei.
20 Faneba ko, daghuriba ko, dipar atuiba bar misingigha gifa,
ezi graziba mati avim bar adar isi.
Kamaghin amizi, asizir atiaba uaghan nin dei.

2

Odeziba mati Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamin Dughiamin ikiangsizir akam

1 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam,
a bar roghira izi.
Kamaghin amizi, Saionin nguibam, a Godin mighsiamra, ia a gisin iki,
sighabagh iviva dibiaribar tong.
Eghti Judan nguazimin itir gumazamiziba bar
nighiva akong.

2 Ikiavira Itir Godin Dughiar Ekiar kam, a bar mitarmegham,
eghti ghuariar pizir aviriba overiam apazagham.
Odezir bizir ekiam, mati midorozir gumazibar bizir bar ekiam,
zuamira mighsiabar otifi,
mati aminim tiasava amua bar mitarmangi.
Bizir kamaghin garitam fomiram otozir puvatigha iza datirighin,
egh bizir kamaghin garitam gin uam otivan kogham.

3 Da mati, avim dadabar isi moghin
dagheba ko, graziba, ko, bizir igharaziba sara bar ada agifa.
Danganir da tighar mangamiba, da bar deragha,

1:15: Aisaia 13:6 **2:2:** Ua Me Ini 10:14; Amos 5:18-20

mati Idenɨn Azenim.
Ezɨ danganir me ter afariba ko, graziba amegha gɨvaziba,
da mati danganir mɨsɨngizim.
Da bizitam ataghizɨ, a itir puvatɨ.
Bar puvatɨ.
Da biziba bar ada gɨfa.
4 Odezir kaba, mati mɨdorozir hoziabar mɨn,
ivemara izi.
5 Da mɨghsɨar orazibar uari akura ghuavanadir dughiamɨn,
dar nɨgɨnim mati, karisba dagɨabagh isɨn ghua tɨngazi,
egha mati tuzim isia mɨzariaba dɨkava tɨngazi.
Egha mati mɨdorozir gumazir bɨzir bar ekiam,
mɨdorozim damuasava ami.
6 Da roghɨra izir dughiamɨn,
gumazamiziba bar atiatigha, men guaba ighegha igharagha gari,
egha me bar dukome.
7 Odezir kaba, mɨdorozir gumazibar mɨn ivemara izi.
Egha nguibar ekiamɨn dɨvazir gavgavimɨn bɨra ghuavanadi.
Egha mati mɨdorozir gumaziba bɨzimɨn voroghɨra zui.
Egha me ragha tuavir igharazitamɨn zuir puvatɨ.
Me vaghvagha uan bɨzim ataghɨrazir puvatɨ.
8 Me ghua gumazir igharazitabar tuaviba apɨrir puvatɨ.
Me vaghvagha bigha ghuavɨra iti.
Me ghua men afuziba ko barir pibar atiatir puvatɨ,
eghtɨ bizitam men tɨvaghan kogham.
9 Me ivemara nguibar ekiabar zui.
Me dɨvazir gavgavibar ghuavanaga ghuaghira nguibar ekiabar aven zui.
Egha dɨpenibar bɨribar ghuavanaga
winduabar aven ghuaghiri,
mati okɨmakɨar gumaziba.

10 Me zuima nguazim mati mɨkɨmkɨzim a gɨnobazɨ a ivazvasi,
ezɨ overiam mati God a gɨnobazɨ a nɨdi.
Ezɨ aruem ko iakɨnim mɨtarmangizɨ,
mɨkoveziba ua isir puvatɨ.
11 Ikiavɨra Itir God uan mɨdorozir gumaziba Akar Gavgavim me ganɨdi,
ezɨ an mɨgɨrɨgɨaba mati ararim dagarvasi.
An mɨdorozir gumaziba bar avɨraseme,
eghtɨ gumazitam me dɨponɨva avegham.
Ikiavɨra Itir God Izamin Dughiar Ekiam, gumazamizibar amutɨ,
me bar atiatigham.
Eghtɨ tinara dughiar kamɨn aven mangɨ ikuvighan kogh, deravɨra ikiam?
Ti puvatɨgham.

God navibagh ighasa gumazamizibar dei

12 Egha Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei,
“Guizbangɨra, bizir kurar kaba bar otivam,
eghtɨ ia datɨrɨghɨra uan navibagh iragh ua na bagh izɨ.
Egh dagheba ategh uan navir averiaba sara azi ua na bagh izɨ.
13 Ia pura uan korotiaba abɨghɨva azir arazim damuan markɨ.

2:4: Akar Mogomem 9:7-9 **2:10:** Akar Mogomem 8:12 **2:11:** Akar Mogomem 6:17 **2:13:** Ua Me Ini 34:6-7; 2 Samuel 1:11; Onger Akaba 86:5; 86:15; Jona 4:2

Ian navir averiaba aven bighiregh, ian ararem akagham.
Ia fo, Ikiavira Itir God gumazamiziba bar me gifongegha bar men kuarkufi.
Egha zuamirama atarir pu. Puvati.
An apangkuvim bar moghira men ekefe.
Egha a zurara uan nighnizim gighasa ifongeghavira ikia,
egha gumazamizibar arazir kuraba ikarvazir puvati.
Kamaghin amizi, ia ua Ikiavira Itir God, ian God bagh izi.
14 Ia ua Ikiavira Itir God, ian God, ia a bagh iziti,
a ti uan nighnizim giragh, deraghvira ia damuam, egh dagher aviriba ia daningam.
Eghti ia a bagh ofa damuamin dagheba ko wainba ikiam.
15-16 Ia Saionin Mighsiamin iki sigham givi.
Egh uari akuvagh dagheba ateghamin dughiam ginabagham.
Egh gumazamiziba bar me akuvagh, me mikimti,
me nan ziam fisi, uan bizir kuraba ko arazir kuraba ategh,
nan damazimin bar zuegh.
Men gumazamizir ghuriba ko, borir ekiaba ko otem apir borir iririviba, me bar moghira,
ni me inigh izi.
Poroghamir igiaba, me uan dipeniba ategh uaghan izi.
17 Nan ofa gamir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, ni me mikemeghti,
me Godin Dipenimin azuarim ko, ofa gamir dakozimin tongin tugh aziva arang kamaghin mikim,
'O Ikiavira Itir God, e nin gumazamizibara.
Ni uan gumazamizibar apangkufigh.
Puvatighti, kantriba bar, akirim ragh e gasaragh
dibovir akabar e mikimam.
E nin azai, ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ateghan koghti,
me e dipova kamaghin mikiman kogham, Ian God managh iti?' "

God uamategh uan gumazamiziba deravira me damuam

(Sapta 2:18--3:21)

Ikiavira Itir God daghebagh amizi da uam otifi

18 Ezi gin, Ikiavira Itir God, bar puvira uan nguazim ginighnigha,
uan gumazamizibar apangkufi.
19 Egha Ikiavira Itir God uan gumazamiziba ikaragha kamaghin me migei:
"Ia gan! Datirighin ki dagheba ko wain dipaba, ko olivin borem ia danighti,
ian dagheba avirasemegham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
dibovir akabar ia damuan kogham.
20 Eghti ki notin amadaghan itir odeziba batueghti, da ian saghon mangam.
Da danganir misingizir gumazamiziba itir puvatizimin mangam.
Dar okoruar faragha zuim, ki da batueghti,
da Amangsizim Itir Dipar Akaremin magiram.
Eghti dar okoruar igharazim, ki da batueghti,
da Meditereniania Ongarir Ekiamin magiram.
Dar kuaba kurigh mughuriar bar aninganir kuram otivam.
Bar guizbangira, ki arazir gavgavir bar ekiam damuam.

21 "Ki Ikiavira Itir God, ki arazir bar gavgavir ekiaba ni bagha dagh ami.
Kamaghin amizi, O nan nguazim, ni atiatingan marki.

Ni bar akongegh navim deragh.
22 Graziba uam gumazamiziba puvatizir danganibar otifi.
Ezi temeba ua be.
Ezi fikin temeba ko wainin ikariziba dagher aviriba iti.
Kamaghin amizi, ia asizir atiaba, ia atiatingan marki!

23 "Ia nan damazimin deraghasa,
ki ian akurvagha amozir aviriba ia ganidi.
Amozir dughiabar iakinir faragha zuiba, ki amoziba ia ganiga,
egha uaghan amozir dughiabar gin izir iakiniba, ki amoziba ia ganidi.
Kamaghin amizi, ia Saionin gumazamiziba, ia bar akongegh.
Ki Ikiavira Itir God, ian God,
ki ian akurvaghasa amizir biziba, ia da bagh bar akongegh.
24 Witin iniba kua dar dagheba isir danganiba, bar izevegham.
Eghti wain ditir danganiba ko olivin oviziba mirmirir danganiba,
wainin dipaba ko, olivin boreba bar dagh izivagh fasfagham.
25 Ki uabi, midorozir gumazibar min,
odezir okoruar kaba ia bagha da amangi.
Maba, odezir bizir avirir mighagharuiba,
maba, odezir febaba,
maba, odezir bar ekiar bizibagh asighasiziba,
maba, da kunodezir biziba aghoriba,
da bar izegha ian dagheba ame.
Kamaghin amizi, ki ua da ikaragh deraghvira ia damuam.
26 Ia dagher aviribar ami, egh bar izevegham.
Ki digavir kuram gamir arazir aghuir aviriba ia bagha dagh ami.
Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba, me nan gumazamizibar amuti,
me uam aghumsighan kogham.
Eghti kamaghin, ia Ikiavira Itir God, ian God, ia an ziam fam.
27 Kamaghin amizi, ia Israelia, ia fogh suam,
Ki ian tongin iti.
Ki Ikiavira Itir God, ian God, ezi godin igharazitam nan min itir puvati.
Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba, me ia damuti,
ia uam aghumsighan kogham."

God uan Duam isi gumazamiziba bar me daningam

28 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:
"Dughiar gin izamimin
ki uan Duam gumazamiziba bar me gingegham.
Eghti ian otariba ko guiviba Godin akam inigha izir gumazibar min mikimtima,
ian gumazir ghuriba irebabar gantima,
ian gumazir igiaba irebabar min amizir bizibar ganam.
29 Egh dughiar kabar ki uaghan uan Duam isi,
uan ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh ingegham."

Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamin Dughiamin arazaraziba

30 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei:
"Ki pin overiamin digavir kuram gamir araziba akakagh,
uaghan nguazimin digavir kuram gamir arazibar amuam.

2:25: Joel 1:4 **2:27:** Aisaia 45:5; Esekiel 37:26-28; 39:22; 39:28; Joel 3:17 **2:28:** Sekaraia 12:10; Jon 7:39 **2:28:** Aposel 2:17-21 **2:30:** Matyu 24:29; Mak 13:24; Luk 21:11; 21:25

Eghtɨ ghuzim ko, avim ko, mɨgharir pɨzir ekiaba otivam.
31 Eghtɨ aruem mɨtarmeghtɨ,
iakɨnim ghuzimɨn mɨn otogham.
Bizir kaba faragh otivightɨ,
gɨn Ikiavɨra Itir God Izamin Dughiar Ekiam otogham.
Dughiar ekiar kam otoghtɨ, gumazamiziba bar atiatigham.
32 Eghtɨ dughiar kamɨn, Ikiavɨra Itir Godɨn ziamɨn diaghamin adarasi,
a men akurvagham.
Eghtɨ Ikiavɨra Itir God mɨkemezɨ moghɨn, gumazamizir Saionɨn Mɨghsɨam ko Jerusalemɨn nguibamɨn itiba,
men tarazi oveghan kogham.
Gumazamizir Ikiavɨra Itir God ua bagha inabaziba,
me men tongɨn ikɨ deraghvɨra ikiam.”

3

God kantriba bar dar gumazamiziba akuvagh kotiam damuam

1 Egha Ikiavɨra Itir God ghaze:
“Ia oragh! Gɨn izamin dughiamɨn,
kɨ Jerusalem ko Judan gumazamizibar amightɨ,
me ua deragh otivigham.
2 Eghtɨ kɨ kantriba bar dar gumazamiziba bar me inigh izɨ,
danganir zarir mamɨn otogham.
Me danganir zarir kam kamaghɨn a dɨbori, God Gumazamiziba Tuisɨsi.
Kɨ kagh me akuvagh,
arazir me nan gumazamizibagh amiziba bagh akam me gasam.
Gumazamizir kaba, me nan gumazamizir kɨ ua bagha inabazibara.
Kantrin kabar gumazamiziba, nan nguazim inigha
anebɨgha uarigh anɨngi,
egha Israelia inigha tintinimɨn kantrin igharazibar ghue.
3 Egha me nan gumazamiziba bagha satu gikarara
uari uari amɨsevegha gari,
terara vaghvagh me iniam.
Egha me Israelian otariba amaga, dar ikarvazimɨn, uari bagha tuavimɨn amiziba isi.
Egha me Israelian guivir doziba amaga,
uari bagha dagɨaba isa wainɨn dɨpabagh ivesi.

4 “Ia Tair ko, Saidonɨn nguibamningɨn adarazi ko, Filistian kantrin danganiba bar,
ia manmaghɨn na damuasa?
Ia ti ghaze, Kɨ arazir kuram gamizɨ, ia na ikarvaghasa a?
Ia kamaghɨn nɨghnɨghtɨ, kɨ zuamɨra ian arazir kuram ikaragham.
5 Kɨ fo, ia nan gol ko, silvan biziba ko, bizir aghuir iveziba bar pɨn kozir avɨriba sara,
inigha ghua uan asebar ziaba fer dɨpenibar da arɨki.
6 Ia Tair ko, Saidon ko, Filistiaba, ia Jerusalem ko, Judan danganir igharazibar gumazamiziba inigha,
bar saghon ghua me amada,

2:31: Aisaia 13:9-10; Malakai 4:5; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Akar Mogomem 6:12-13
2:32: Aisaia 11:11; 11:16; Obadia 1:17; Maika 4:7; Rom 9:27; 10:13; 11:26 **3:4:** Aisaia 14:29-31; 23:1-18; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15--28:26; Amos 1:6-10; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:1-7; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14

ezɨ Grikba me givezezɨ,
me pura men ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir kɨnibar otifi.
7 Ezɨ datɨrɨghɨn kɨ ua me inighti,
me ua danganir ia me amangiziba ategham.
Eghtɨ ia me gamizir arazimra,
kɨ a ikarvagh ia damuam.
8 Kɨ Judabar amamangatɨghtɨ, me ian otariba ko guivibagh ivezam.
Egh me inigh Sabean kantrin ikɨzir saghon itimɨn me amadagham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha gɨfa.”

9 Egha God akar kam Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongɨn mangɨ a mɨkɨmasa Joel mɨkeme,
“Ia God ko mɨdorozim damusɨ biziba akɨr ikɨ,
egh mɨdorozir gumaziba bar men diaghtɨ,
me izɨ uari akuvagh, egh mɨsoghsɨ mangam.
10 Ia uan nguazibagh tuir ainbav soghtɨ, da mɨdorozir sababar mɨn otifigh.
Egh uan sabar ikɨzɨrɨzir azenibar ingaribav soghtɨ, da afuzibar mɨn otifigh.
Eghtɨ gumazir gavgaviba puvatɨziba, uaghan mɨdorozir gumazibar otivam.
11 Ia kantrin roghɨra itibar gumazamiziba, ia bar moghɨra zuamɨra izɨ,
danganir zarir kamɨn uari akufagh.”

O Ikiavɨra Itir God, nɨ uan mɨdorozir gumazir gavgaviba amadaghtɨ,
me izɨ apanir kaba ko mɨsogh.

12 Ezɨ God kamaghɨn mɨgei:
“Kantribar gumazamiziba bar, dɨkavigh danganir zarir kamɨn izɨ.
Me danganir zarir kam kamaghɨn a dɨbori, God Gumazamiziba Tuisɨsi.
Kɨ danganir kam daperagh,
Israelɨn boroghɨn itir kantribar gumazamiziba bar men arazir kuraba tuisɨgham.
13 Ikɨzir kaba, me bar gumazamizir kuraba!
Kamaghɨn amizɨ, ia sabar ikɨzɨrɨziba inigh me aghor, mati daghem anigha gɨfa.
Egh pamten me dɨkabɨn, mati gumazim wainɨn ovɨziba dɨkabɨri danganimɨn da dɨti.
Ezɨ wainɨn dɨpaba bar izɨvagha fasfasi.
Eghtɨ, gumazamizir kaba kamaghɨra bar ikuvigham.”

14 Gumazamizir bar avɨrim, bar avɨrasemegh kotiam bagh danganir zarir kamɨn uari akuvagham.
Ikiavɨra Itir God Izamin Dughiar Ekiam,
bar dughiar ovezimɨn danganir zarir kamɨn otivam.
Danganir zarir kamɨn ziar igharazim,
God Ivezir Kuram Gumazamizibar Anɨngasa Mɨkeme.
15 Eghtɨ aruem ko iakɨnim mɨtarmeghtɨ,
mɨkoveziba ua isian kogham.

God uan gumazamiziba bar deravɨra me damuam

16 Ikiavɨra Itir God, Jerusalemɨn aven Saionɨn Mɨghsɨamɨn pamtemɨn deima,

---

3:10: Aisaia 2:4; Maika 4:3 **3:13:** Aisaia 63:3; Hosea 6:11; Matyu 13:39; Akar Mogomem 14:14-20; 19:15 **3:16:** Amos 1:2

an dɨmdiam mati ararim dagarvasi, ezɨ overiam ko nguazim nɨsi.
Ezɨ God uan gumazamizibagh eghufi, eghtɨ me ikuvighan kogham.
A Israelian mogomer danganimɨn mɨn iti.

17 A kamaghɨn mɨgei,
"Dughiar kamɨn ia Israelia fogham, kɨrara kɨ Ikiavɨra Itir God, ian God.
Saion, nan mɨghsɨamra, kɨ danganir kamɨn iti.
Kɨ Jerusalem damighti, a nan nguibar ekiamra ikiam,
eghtɨ azenan itir darazi uam an aven mangan kogham.
18 Dughiar kamɨn, wainɨn azenir avɨriba otivigh mɨghsɨaba avegham,
eghtɨ mɨghsɨar muziariba bar, bulmakaun avɨriba dar ikiam.
Eghtɨ gɨn Judan nguazimɨn itir daghurir dakeziba, dɨpar avɨriba zurara dagh izɨvagh ivemaram.
Eghtɨ dɨpatam Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn ikegh azenan izɨ,
emɨr ivemar Akasɨn Temeba Itir Danganir Zarimɨn mangam.
19 Isipɨn kantri ko Idomɨn kantri, aningɨn mɨdorozir gumaziba iza,
Judaba ko mɨsogha, pura gumazamizir osɨmtɨziba puvatɨziba,
me mɨsoghezɨ me ariaghire.
Kamaghɨn amizɨ, Isipɨn nguazim danganir mɨdiarimɨn mɨn otogham,
eghtɨ Idomɨn nguazim danganir kɨnimɨn mɨn otoghtɨ,
gumazitam uam an ikian kogham.
20-21 Eghtɨ gumazir, gumazamizir kabav soghezɨ me ariaghireziba,
kɨ men arazir kurar kamra ua me ikarvagham.
Osɨmtɨzim itir gumazir kaba,
kɨ men tav ateghtɨ a ikian kogham.
Eghtɨ nan gumazamizir Jerusalem ko Judan danganir igharazibar itiba,
me zurara ikɨ mamaghɨra ikiam.
Eghtɨ kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ Saionɨn Mɨghsɨamɨn ikiam."

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Amosɨn Akɨnafarim O Amos

Akar faragha zuim

Akam inigha izir gumazim Amos, a gumazir akam inigha izir igharazir Godɨn Akɨnafarimɨn aven itir akɨnafaribar itiba, a ti men faragha oto. Amos a Judan kantrin aven itir nguibar dozir mamɨn gumazim, egha a faragha sipsipbagh eghuva dar garir gumazim. Ezɨ God uan gumazamizir Israelɨn kantrin aven notɨn amadaghan itiba bagha, uan akam me mɨkɨnasa anemɨsefe. Dughiar kamɨn, Israelia deravɨra ikia, egha osɨmtɨzir ekiataba bativizir puvatɨ.

Ezɨ Israelia ghaze, me deravɨra iti, ezɨ Amos me mɨgɨa ghaze, Me Godɨn damazimɨn derazir puvatɨ. Gumazamizir onganarazibagh amua men tongɨn itiba me deragha men gara me gamir puvatɨ. Egha uan namakaba arazir aghuibar me gamir puvatɨ. Ezɨ Amos akar bar gavgavim men nɨghnɨziba ko araziba akɨrasa me ganɨngi. A ghaze, me uan navibagh iraghan koghtɨ God bar ivezir kuram me danɨngam. Ezɨ Israelian gumazir ekiaba kamaghɨn a baregha, uam anemadaghtɨ a Judan kantrin mangasa mɨgei.

Ezɨ Amos gumazamizibav gɨa ghaze, Me kamaghɨn nɨghnɨghan markɨ suam, God me amir araziba mɨghɨgha dagh nɨghnɨzir pu. Bar puvatɨ. Men nɨghnɨzir kaba kamaghɨn men akagha ghaze, Me bar Godɨn saghon iti. Me bar deravɨra kamaghɨn fogh suam, God a men Ikiavɨra Itir God, egha biziba bar dar amuamin gavgavim iti. Egha a uaghan ivezir kuram me danɨngamin gavgavim iti.

Israelia osɨmtɨzir dafam itima, Amos Godɨn akam me mɨkɨri

(Sapta 1:1--5:3)

God akam isa Amos ganɨngi

1 Kɨ Amos, kɨ Tekoan nguibar ekiamɨn gumazim, egha kɨ sipsipbar garir gumazim. Kɨ irebamɨn mɨn garir bizimɨn garima, God akar kam na ganɨngi. Dughiar kamɨn, Usia Judan kantrin atrivimɨn itima, Joasɨn otarim Jeroboam, Israelɨn kantrin atrivimɨn iti. Kɨ bizir kam irebamɨn mɨn an ganigha gɨvazɨ, azenir pumuning gɨvazɨma, mɨkɨmkɨzim oto.

Ikiavɨra Itir God ivezir kuram isɨ gumazamizibar anɨngamin gavgavim iti (Amos 5:8-9; 9:5-6)

2 Amos kamaghɨn mɨgei:

"Ikiavɨra Itir God, Jerusalemɨn nguibar ekiamɨn Saionɨn Mɨghsɨamɨn iti.
Egha an azenan iza pamtemɨn dɨa dagarvasi.
Ezɨ grazir aghuariba ko, Karmelɨn Mɨghsɨamɨn orazimɨn itir tera-
fariba bar mɨsɨngi."

Ikiavɨra Itir God, Sirian kantrin gumazamizibar araziba tuisɨsi

3 Amos kamaghɨn mɨgei:

1:1: 2 Atriviba 14:23-29; 15:1-7; 2 Eghaghaniba 26:1-23 **1:3:** Aisaia 17:1-3; Jeremaia 49:23-27; Sekaraia 9:1

“Ia oragh! Ikiavɨra Itir God Akar Gavgavir kam ia ganɨga ghaze,
Sirian kantrin aven itir nguibar ekiam Damaskus,
an gumazamiziba arazir kurabagh amua ghuavɨra iti.
Me Gileatɨn Distrighɨn itir gumazamiziba bar
me dɨkabɨragha me abɨni.
Kamaghɨn amizɨ, nan anɨngagharim guizbangɨra me bagha bar ekefe,
ezɨ kɨ ivezir kuram me danɨngam.
4 Kamaghɨn amizɨ, kɨ avim isɨ Atrivim Hasaelɨn dɨpenim mɨkɨnightɨ,
avim Atrivim Benhadatɨn nguibar ekiar gavgaviba bar dar isigham.
Nguibar kaba, dɨvazir bar gavgaviba da avɨnizɨ da gavgavigha iti.
5 Kɨ nguibar ekiar kam Damaskus, an ainɨn tiar akabar dɨvazir gavgaviba bar
ada akararigham.
Egh kɨ Avenɨn Danganir Zarimɨn itir gumazamiziba batuegh,
uaghan Beteden kantrin atrivim batuegham.*
Eghtɨ kantri Sirian itir gumazamiziba mangɨ
aruem anadi naghɨn itir nguazim Kirɨn, aven kalabusɨn mɨn ikiam.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨkeme!”

God Gasan nguibar ekiamɨn gumazamizibar araziba tuisɨsi

6 “Ia oragh! Ikiavɨra Itir God Akar Gavgavir kam ia ganɨga ghaze,
Filistian kantrin aven itir nguibar ekiam Gasa,
an gumazamiziba arazir kurabagh amua ghuavɨra iti.
Me ikɨzir mabar gumazamiziba inigha
ghua Idomɨn kantrin kalabusɨn mɨn me atɨ.
Kamaghɨn amizɨ, nan anɨngagharim guizbangɨra me bagha bar ekefe,
ezɨ kɨ ivezir kuram me danɨngam.
7 Kamaghɨn amizɨ, kɨ avim isɨ
Gasan nguibar ekiamɨn itir dɨvazim mɨkɨnightɨ,
avim an dɨpenir gavgaviba bar dar isigham.
8 Egh kɨ Asdotɨn nguibamɨn itir gumazamiziba bar me batuegh,
uaghan Askelonɨn atrivim batuegham.
Egh uan gavgavimɨn Ekronɨn nguibar ekiam gasɨghsigh,
Filistian ikiavɨra itir varazira, kɨ me mɨsueghtɨ, me arɨmɨghiregham.
Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨkeme!”

God Tairɨn nguibar ekiamɨn gumazamizibar araziba tuisɨsi

9 “Ia oragh! Ikiavɨra Itir God Akar Gavgavir kam ia ganɨga ghaze,
Tairɨn nguibar ekiamɨn gumazamiziba, arazir kurabagh amua ghuavɨra iti.
Me ikɨzir mabar gumazamiziba bar me isa Idomɨn kantrin me amadazɨ,
Idomia me isa kalabusɨn mɨn me atɨ.
Me fomɨra ikɨzir kaba ko deragh dapiasa akam akɨri,
ezɨ puvatɨ, me datɨrighɨn uan akar dɨkɨrɨzim abɨki.
Kamaghɨn amizɨ, nan anɨngagharim guizbangɨra me bagha bar ekefe,
ezɨ kɨ ivezir kuram me danɨngam.
10 Kɨ avim isɨ Tairɨn dɨvazim mɨkɨnighɨva,
an aven itir dɨpenir gavgaviba bar dar apongegham.”

God Idomɨn kantrin gumazamizibar araziba tuisɨsi

---

* **1:5:** Avenɨn Danganir Zarim ko Beteden kantri, aning Damaskusɨn nguibar ekiamɨn boroghɨn iti. Egha Hibrun akam, ziar kam Avenɨn Danganir Zarim akar kamɨn mɨrara ghu, “Arazir Kurabar Danganir Zarim.” Ezɨ ziam Beteden an akar kamɨn mɨn iti, “Bar Akongezir Nguibam.” Egha ziar kamning, gumazamizir God asighasighamibar araziba akakasi. **1:6:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7 **1:9:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1--28:19; Joel 3:4-8; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14

11 “Ia oragh! Ikiavɨra Itir God Akar Gavgavir kam ia ganɨga ghaze,
Idomɨn kantrin aven itir darasi,
arazir kurabagh amua ghuavɨra iti.
Me uan adarazira Israelia, men agɨntɨgha,
men marazi† mɨdorozir sababar me mɨsozi me ariaghɨrima,
me tong men apangkuvir pu.
Bar puvatɨ.
Men anɨngagharir arazir kam men tongɨn ikiavɨra iti.
Kamaghɨn amizɨ, nan anɨngagharim guizbangɨra me bagha bar ekefe,
ezɨ kɨ ivezir kuram me danɨngam.
12 Kamaghɨn amizɨ, kɨ Temanɨn Distrighɨn avim akunightɨ a magɨram.
Eghtɨ kɨ Bosran nguibar ekiamɨn itir dɨpenir gavgavibar apongtɨ da isiam.”

God Amonɨn kantrin gumazamizibar araziba tuisɨsi

13 “Ia oragh! Ikiavɨra Itir God Akar Gavgavir kam ia ganɨga ghaze,
Amonian kantrin gumazamiziba, arazir kurabagh amua ghuavɨra iti.
Me ua nguazitaba iniasa mɨsosi,
egha Gileatɨn Distrighɨn itir amizir naviba adaiba, me men naviba abɨzi da bɨaghiri.
Kamaghɨn amizɨ, nan anɨngagharim guizbangɨra me bagha bar ekefe,
ezɨ kɨ ivezir kuram me danɨngam.
14 Kamaghɨn amizɨ, kɨ avim isɨ Raban nguibar ekiamɨn dɨvazibav kɨnightɨ,
men dɨpenir ekiaba bar isigham.
Eghtɨ mɨdorozir gumaziba mɨsoghɨva pamtemɨn dagarvagh dɨmam,
eghtɨ mɨdorozim bar gavgavigham, mati amɨnir ekiam dughiar kuramɨn oto.
15 Eghtɨ Amonɨn atrivim uan mɨdorozir gumaziba ko me mangɨ
kantrin igharazimɨn kalabusɨn mɨn ikiam.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨkeme!”

2

Ikiavɨra Itir God, Moapɨn kantrin gumazamizibar araziba tuisɨsi

1 “Ia oragh!
Ikiavɨra Itir God Akar Gavgavir kam ia ganɨga ghaze,
Moapia arazir kurabagh amua ghuavɨra iti.
Me Idomɨn kantrin atrivim inigha a mɨsoghezɨ an areme.
Ezɨ me gɨn uam an aghariba inigha avimɨn da tuezɨ
da isigha arinimɨn mɨn oto.
Kamaghɨn amizɨ, nan anɨngagharim guizbangɨra Moapia bagha bar ekefe,
ezɨ kɨ ivezir kuram me danɨngam.
2 Kamaghɨn amizɨ, kɨ avim isɨ Moapɨn kantrin anekunightɨ,
Keriotɨn nguibamɨn dɨpenir gavgaviba bar isigham.
Eghtɨ mɨdorozir bar ekiam otoghtɨ,
mɨdorozir gumaziba pamten dɨmɨva sɨghabagh iviam.
Eghtɨ Moapia mɨdorozir kamɨn tongɨn arɨmɨghiregham.
3 Eghtɨ kɨ Moapɨn atrivim ko an ingangarir gumaziba bar me mɨsueghtɨ,
me arɨmɨghiregham.

1:11: Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5
† **1:11:** Israelia, me Jekopɨn ovavir boriba, ezɨ Idomia me Jekopɨn avebam Ison ovavir boriba. Nɨ Jenesis 36:1-8ɨn ganigh. **1:13:** Jeremaia 49:1-6; Esekiel 21:28-32; 25:1-7; Sefanaia 2:8-11 **2:1:** Aisaia 15:1--16:14; Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; Esekiel 25:8-11; Sefanaia 2:8-11

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme!”

Ikiavira Itir God, Judabar araziba tuisisi

4 “Ia oragh!
Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Judaba arazir kurabagh amua ghuavira iti.
Me nan Araziba batogha, arazir ki ifongezibar gin zuir puvati.
Egha me uan inazir afeziaba faragha gin ghuezir aser ifavariba,
uaghan dar gin zui.
Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe,
eghti ki ivezir kuram me daningam.
5 Kamaghin amizi, ki avim isi Judan nguibabav kinighti,
Jerusalemin dipenir gavgaviba bar isigham.”

Ikiavira Itir God, Israelian araziba tuisisi

6 “Ia oragh!
Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Israelia arazir kurabagh amua ghuavira iti.
Israelia uan namakabar amamangatizi,
me pura men biziba inigha, ua da ikarvaghan iburaghburaki.
Ezi Israelia pura uan bizir namakabagh aningizibagh nighnigha,
gumazir kaba biziba amadi moghin me amadi, ezi gumazir ekiaba me givese.
Ezi me pura gumazir ekiar kabar ingangarir gumazir kinibar ikiam.
Ezi Israelia gumazir ekiar kaba da dagiaba inigha,
gumazir pura men bizir me da inizibar biziba ikarvasi.
Gumazir men biziba pura da iniziba, mevzika, me osimtiziba puvati,
ezi bizir me Israelia da pura iniziba dar ivezim ekevezir puvati.
Dar ivezimin dibobonim, dagarir asuamning givezamin dagiabar ko magh ghue.
Egha Israelia tong men apangkuvir puvati.
Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe.
Eghti ki ivezir kuram me daningam.
7 Me gumazir gavgaviba puvatiziba dikabira,
onganarazibagh amir gumazamiziba batosi.
Egha afeziar maba uan otariba ko me amizir vamira ko akua arazir kurabar a gami.
Me kamaghin amua nan ziar aghuim gasighasisi.
8 Danganir me Godin ziam feba,
me pura namakaba da inizir iniba ghuara dagh isin akui.
Inir kaba kamaghin akagha ghaze,
gumazir pura dagiaba inizir kaba, me ua da ikarvagham.
Egha me inir kaba ua me ganidir puvati.*
Egha me uan namakar men biziba iniziba isa kot garigha
wainin dipabagh ivezasa me da dagiaba isi.
Egha me Godin Dipenimin aven wainin dipar kaba api.

9 “Israelia nan gumazamiziba, ki ia bangin Amoria gasighasiki.
Gumazir kaba temer sidabar min ruarigha, egha okin temebar min gavgafi.
Ezi Amoria ki bar moghira me gasighasiki.
10 Ki Isipin nguazimin aven ia inigha azenan ize.

---

* **2:8:** Ni Ua Me Ini 22:26-27in itir Arazibar gan. **2:9:** Godin Araziba 3:8-11

Egha ia inigha Amorian nguazimin ia arighasa,
40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganimin
ki ian faragha ghua ian akua ize.
11-12 Ki ian otarir maba, akam inigha izir gumazibar min me amisefe.
Ezi me nan akam akunan aghuagha men anogoroke.
Egha ki ian gumazir igiar maba, Nasan gumazibar min otivigh nan ingan-
garim damuasa me amisefe.†
Ezi ia me gakaghonezi me wainin dipaba ame.
Israelia ia fo, kar bar guizbangira!
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa!

13 "Ia oragh!
Ki datirighin ia dikabiraghti ia magiregham.
Osimtizir ia iniamim
mati gumazim bizir osimtizim ateri an akiragharim a gami moghin,
ia mizazir ekiam baragham.
14 Gumazir puvira ivemariba, me ari mangi mongan iburagham.
Gumazir gavgaviba, me ua gavgaviba puvatigham.
Midorozir gumaziba deragh ikisi uarir akurvaghsi damuva aveg-
ham.
15 Gumazir barir pibar misoziba,
me tuivigh gavgavigh misoghiva avegham.
Gumazir puvira ivemariba,
me deragh ikisi uarir akurvaghsi ivemaran iburagham.
Eghti gumazir hoziabagh apiagha misoziba
me uaghan ari mangan iburagham.
Men apaniba me misoghti me bar moghiram arimighiregham.
16 Dughiar kamin, midorozir gumazir atiatir puvatigha misoziba,
me bar moghira uan midorozir biziba ategh puram ari mangegham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa!"

3

1 O Israelin gumazamiziba, ia oragh! Ikiavira Itir God Isipin kantrin aven
ia inigha azenan ize, ia bar moghira deragh an akar a ia gasim baragh.
2 A kamaghin migei:

"Ikizir aviriba nguazir kamin iti.
Ezi ki men tongin iarara inabazi,
ia nan gumazamizibara iti, ezi ki bar deravira ia geghufi.
Kamaghin amizi, ki ian ganti, ia arazir kurabar amuti,
ki bar ada ikarvagh ivezir kuram isi ia daningam."

God akam aningighti, akam inigha izir gumazim anekunam

3 Gumazir pumuning uaning ko darusi,
faragh akam akirighan kogh,
mamaghin uaning inigh daruam? Puvatigham.

4 Laion asizitam ruarimin a inighan kogh,
manmaghsu dazeram?
Eghti laionin igiam dagiar torimin iki asizitam ameghan kogh,

† **2:11-12:** Gumazir ziar kam, "Nasa," itiba, me uari uari isa God ganiga egha wainin dipaba ko dipar onganibar anogoroke, egha uaghan arazir igharazir mabagh ami. Ni Diboboniba 6:1-8in gan.

manmaghsu dɨmɨva arangam? Puvatɨgham.
5 Eghtɨ ivetam, asɨzir otevir kuarazibagh ifaramim an ikian koghtɨ,
kuaraziba manmaghɨn puram an aven mangam?
Eghtɨ asɨzitam azuazimɨn aven mangɨgham koghtɨ,
azuazim manmaghsu pura irɨgham. Bar puvatɨgham.
6 Eghtɨ mɨdorozim nguibatamɨn aven otivsɨ,
gumazamiziba fofoghsɨ me sɨgham giviam.
Ezɨ ia manmaghɨn nɨghnɨsi, gumazamiziba atiatingam, o?
Ezɨ kamaghɨra, nguibar ekiatam asɨghasɨzim a batogham.
Ezɨ ia manmaghɨn nɨghnɨsi, Ikiavɨra Itir God ti asɨghasɨzir kam amadaz, o?
7 Bar guizbangɨra, Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam damuasava amir biziba,
a faragh uan ingangarir gumazibav kemegham,
kar an akam inigha izir gumaziba,
egh gɨn a mɨkemezɨ moghɨra dar amuam.
8 Gumazim laion baraghtɨ, a pamten dazertɨ, a ti atiatingam, o?
Eghtɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam uan akam gumazitam danightɨ, an anekunan kogham o?
Puvatɨ, an an gun mɨkɨmam.

Amos ghaze, Samarian nguibam ikuvigham

9 Ia mangɨ, gumazir Asdotɨn nguibar ekiamɨn dɨpenir gavgavibar itiba, ko Isipɨn kantrin dɨpenir gavgavibar itiba,
men diagh, akar kamɨn gun me mɨkemegh,
“Ia bar mangɨ Samarian mɨghsɨabar uari akuvagh ikɨ,
egh Samarian gumazamizibar gan, me bar onganigha atiatim uarira uarigh anɨdi.
Egh men igharaz darazi dɨkabɨrir arazir kurar me amiba ia dar ganigh.”

10 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei,
“Samarian gumazamiziba okɨmakɨar arazim ko mɨdorozir arazim gamua,
pura bizir avɨriba isa
ghua uan dɨpenir gavgavibagh arɨzi, da bar izefe.
Me guizbangɨn arazir aghuibar amuan fofoziba bar puvatɨ.”

11 Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
“Apanitaba izɨ men kantri ekɨarugh an aven daru,
egh men nguibar ekiamɨn dɨvazir gavgaviba akarigh,
men bizir aghuir men dɨpenir gavgavibar itiba iniam.”

12 Egha Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei,
“Laion sipsipɨn tam mɨsuegh anemeghtɨ, sipsipbagh eghuvir gumazim uam a inisɨ,
mangɨ gantɨ, an mɨdiarir muziaribara ikiam,
mati an suer agharimning ko kuarir nam.
Eghtɨ arazir kamra, God Samarian itir gumazamizibar amuam.
Samaria, a Israelɨn kantrin aven itir nguibar ekiam.
Gumazamizir kaba deragha apiagha bar akongegha iti, me datɨrɨghɨn bar ikuvigham.
Men tongɨn itir ikɨzir bar muziarim deragh ikɨvɨra ikiam,
mati nguibar ekiamɨn itir bizir aghuiba bar ikuvizɨ,
dakozir suemɨn otevimra irɨgh mamaghɨra ikiam.”

13 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migei:

“Ni deragh kuarimning atigh oregh,
Jekopin ovavir boriba ikiangsizir akar kam me daningigh:
14 Dughiar ki Israelian arazir kuraba ikarvaghamim,
ki Betelin nguibar ekiamin ofa gamir dakozibagh asighasigh,
egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba,
ki bar da apirarighti da nguazim giregham.*
15 Egh ki dipenir aghuir gumaziba dughiar orangtiziba bagha ingarizibagh asighasigh,
dipenir aghuir me aruem garir dughiamin avughsi ikiamibagh asighasigham.
Egh dipenir me elefanin ataribar kurkeziba, ki bar da apirarighti da minezir kinibar otivigham.
Eghti dipenir ekiaba bar moghira ikuvigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa!”

4

1 Ia Samarian amiziba, ia akar kam baragh:

Ia mati bulmakaun aghuibar min grazir avirim apava ian mikarziba bar dera.
Gumazamizir gavgaviba puvatiziba,
ia bar pazavira me gami.
Egha ia osimtiziba isa onganarazibagh amir gumazamizibagh aniga,
tong men apangkuvir puvati.
Egha ia uaghan uan pabar dia
uari bagh wainin dipaba inigh izasa me migia ghaze,
“Ia wainin dipar aviriba inigh izíti,
e dar ami onganam.”
2 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin bar zuezim,
a uan ziar zuruzim akagha, akam akirigha givagha ghaze,
“Bar guizbangira, dughiatam izíti,
apaniba akezimin ian guigh ia mikirivagh mangegham.
Ia bar moghira,
mati gumazim dipamin akezimin osiribar guava azenan izi moghin,
me akezibar ian guigh danganir igharazimin mangam.
3 Apaniba ia inigh nguibar ekiamin divazim akaraghirezi naghin
mangi azenan otogham,
egh ia isi Harmonin danganir bizir kuraba akurimin, ia akunighti,
ia magiregham.*
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God ivezir kuram Israelia ganingizi, me uan navibagh irazir puvati

4 Ikiavira Itir God, a God, a kamaghin migia ghaze:

3:14: 2 Atriviba 23:15 * **3:14:** Israelia bulmakaun kombar min bizibagh ingara egha da isa uan ofabagh amir dakozibar mikebabagh arisi. Ni Ua Me Ini 27:2in gan. * **4:3:** Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati. Egha uaghan, e fozir puvati, Harmonin nguibam a bar managhira iti, egha a nguibar manmaghira gara iti.

“Ia Israelia, ia dikavigh mangi
Betelin nguibar ekiamin arazir kurabar amuva nan akam batogh.
Egh ia Gilgalin nguibar ekiamin mangi
akirim ragh na gasi mamaghira iki.
Ia mizarazibar zurara ofa damusi asiziba inigh izi.
Egh dughiar mikezimin, ia uan azenibar dagheba ko, biziba tuiragh pozir 10pla mikinigh,
egh ia pozitam isi na daningam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.
5 Aria, ia pura mangi na minabaghsi,
bretin ia tueziba inigh, na bagh ofa damu.
Egh ia uan ifongiamin gin mangi bizir aviriba inigh izi nan ofa damuva,
tuavir kamin gumazamizibar damazimin uarira uan ziaba fi.
Ki fo, ia Israelia, ia arazir kabar amuasa bar ifonge.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

6 “Kirara, ki mitiriar ekiam gamizi, a ian nguibaba bar da batozi,
dagheba puvati.
Ezi ia tong uan navibagh irazir pu.
Bar puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

7 “Dughiar kamin, ian azenibar dagheba tighar aghungamin iakinir 3pla ikiavira iti,
ezi ki amozimin anogoroke.
Ki amozim gamizi, a nguibar mabar ize,
egha nguibar mabar puvati.
Ki amozim gamizi, an azenir mabagh ize,
ezi azenir maba amoziba puvatigha bar misingi.
8 Ezi nguibar mabar gumazamiziba dipam bagha aremeghasava amua,
nguibar igharazibar ghua dipam burigha arui.
Ezi dipam bar men oteveghavira iti.
Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
Bar puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

9 “Ki aminir bar puvira feir mam ko, arimariar kurar mam amadazi,
aning iza ian azenibagh asighasiki.
Ezi odeziba iza ian dagher azeniba ko, wainin azeniba ko, fighin temeba ko, olivin temeba,
da apa bar ada agifa.
Ki bizir kabagh ami, ezi ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
Bar puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

10 “Ki faragha Isipia bagha arimariar mam amadazi moghin,
ki datirighin ian marazigh asighasighasa arimariar mam ia bagh anemada.
Midorozir dughiamin, ki apanibar amamangatizi,
me ian gumazir igiabav soghezi me ariaghire.
Ki ian apanibar amamangatizi, me ian hoziaba okeme.
Gumazir ariaghirezibar kuaba, ki dagh amizi,
dar mughuriar kuraba ian fetoribar aven zui.

Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
Bar puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

11-12 “Ian marasi, ki Sodom ko Gomoran nguibamning gasighasighizi moghin,
ki me gasighasiki.
Ezi ia ikiavira iti darasi, mati dazir otevim avim gasaraghav ikia isima,
gumazir mam a gekuizima, a isizir puvati.
Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
Bar puvati.
Kamaghin amizi, Israelia, ki mizazim ia gasam.
Ki kamaghin damighti,
ia fogh uan Godin kotiamin tuivsi uari akirmigh ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God, biziba bar dar amuamin gavgaviba iti
(Amos 5:8-9; 9:5-6)

13 Ia oragh!
Godin mighsiabar ingarizim, an aminibagh amima,
da otiva ivai.
Egha a uan nighniziba isa
gumazamizibar akakazima, me dagh fo.
Anarira aminirbirim damighti
an angazangarim otoghamin gavgavim iti.
A mighsiabagh isin arua
nguazir kamin danganiba bar dagh ativagha dar gari.
An ziam, Ikiavira Itir God,
a Godin Gavgaviba Bar Itim.

5

Amos azirakar ighiaba Israelia bagha da bange

1 O Israelia, ia oragh! Ia mati gumazim aremezi moghin iti. Kamaghin amizi, ki azirakar ighiar mam ia bagh a bangiti, ia a baragham.
2 Azirakar kam kamaghin ghu:

“Kantri Israel mati amizir igiar kam,
a irigha givagha, ua dikavan kogham.
A datirighin uan nguazim girighav iti,
ezi an akurvagh, uam a famin gumaziba puvati.”

3 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a kamaghin migei:
“Israelin kantrin aven an nguibar mam 1,000plan midorozir gumaziba
midorozim bagha me amadazi,
100plan midorozir gumazibara uamategha ize.
Ezi nguibar igharazir mam 100plan midorozir gumaziba amadazi,
midorozir gumazir 10plara uamategha ize.”

Ikiavira Itir Godin biziba bar dagh ativazim, a Israelian araziba akirasa

(Sapta 5:4-15)

Israelia ua navibagh iragh God bagh izi, egh ikirimirir angamira itim iniam

4 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia migei:

4:11-12: Jenesis 19:24

“Ia ua izɨ na baghvɨra ikɨ,
egh dabirabir aghuim iniam.
5 Egh Ia Berseban nguibamɨn mangɨ
nan ziam fan markɨ.
Ia Betelɨn nguibamɨn mangɨ, tong na burian markɨ,
Betelɨn nguibam bar moghɨra ikuvigham.
Ia Gilgalɨn nguibamɨn mangɨ nan ziam fan markɨ,
Gilgalɨn gumazamiziba mangɨ kantrin igharazimɨn kalabuziabar mɨn ikiam.

6 “Ia uamategh izɨ Ikiavɨra Itir God baghvɨra ikɨ,
egh dabirabir aghuim iniam.
Puvatɨghtɨma, a ian atarɨva avir mɨzariamɨn mɨn isi izighirɨ,
ia Josepɨn ovavir boriba bar ian isigham.
Avir kamra Betelɨn nguibam bar an isigham.
Eghtɨ avir mɨzariar isir kam amungamin gumaziba puvatɨgham.”

Gumazir arazir kurabagh amiba me bar ikuvigham

7 Iavzika, ia gumazir kotiabagh ifariba ko gumazir arazir aghuiba dɨkabɨriba, ia bar ikuvigham!

Ikiavɨra Itir God, biziba bar dar ingaramin gavgavim ikia, egha uaghan ivezir kuram gumazamizibar anɨngamin gavgavim iti
(Amos 1:2; 4:13; 9:5-6)

8-9 God mɨkovezir kamning Guezam ko, Iavibamɨn ingarigha,
egha uaghan mɨkovezir pɨn ikia angazangarim anɨdiba sara ingari.
A mɨtarmer bar pɨzim gɨrazɨ, angazangarim oto.
Egha angazangarim gɨrazɨ mɨtatem oto.
Egha ongarimɨn deima, a izima,
an a isa nguazim ginge.
A gumazir gavgaviba ko men dɨpenir gavgaviba sarama asɨghasɨsi.
God bar bizir kabagh ami,
ezɨ an ziam, Ikiavɨra Itir God.

Amos Israelia amir arazibar gun me mɨgei

10 Gumazir aghuiba, kotiamɨn otiva guizbangɨra mɨgɨa,
egha gumazir arazir kurabagh amibar atari,
ezɨ ia gumazir aghuir kabar aghua.
11 Ia onganarazibagh amir gumazamiziba dɨkabɨra
men biziba pura dagh ekuava, men dagheba okei.
Ia dagɨar gavgavibar dɨpenir aghuibar ingari,
egh ia dɨpenir katamɨn ikeghan kogham.
Ia wainɨn azenir aghuiba opari,
egh ia azenir kabar wainɨn dɨpatabar ameghan kogham.
12 Ia amir arazir kuraba, kɨ bar dagh fo.
Kɨ fo ia osɨmtɨzir bar avɨribagh ami.
Ia gumazamizir aghuiba paza me gami.
Gumazir kuraba ia apezepera moga dagɨaba ia ganɨdima, ia dagɨaba isa,
gumazir onganarazibagh amibar, kotiabar me gifara me abɨri.

13 Gumazamiziba arazir kurar kabar amuam,
eghtɨ ia gumazamizir fofozir aghuiba itiba,
ia akabar kumigh bizitamɨn me mɨkɨman markɨ.

5:8-9: Jop 9:9; 38:31 **5:11:** Godɨn Araziba 28:30; 28:38-40; Maika 6:15; Sefanaia 1:13

Bar guizbangɨra, kar arazir kuraba otivir dughiamra.

Ia arazir aghuimɨn gɨrara mangɨtɨ, God ia ko ikiam

14 Ia arazir aghuibara damu, arazir kurabar amuan markɨ.
Egh kamaghɨn, ia ikɨrɨmɨrir angamɨra itim inigh,
ian ikɨrɨmɨrim deragham.
Ia kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
Ikiavɨra Itir God,
a Godɨn Gavgaviba Bar Itim, a ia ko iti.
Ezɨ ia arazir aghuir kabar amutɨ,
God guizbangɨra ia ko ikiam.
15 Ia arazir kuraba ategh,
arazir aghuibara ifongegh dar gɨn mangɨ.
Ia kotiamɨn tugh guizbangɨra mɨkɨm.
Ia kamaghɨn damutɨ,
Ikiavɨra Itir God, a Godɨn Gavgaviba Bar Itim,
ia Josepɨn ovavir borir ikiavɨra itir varazira, a ti ian apangkuvam.

Ikiavɨra Itir God ivezir kuram Israelia danɨngam

(Sapta 5:16--9:15)

Israelia uan arazir kurabagh nɨghnɨgh aziam

16-17 Ia arazir kurar kabagh ami, kamaghɨn nan Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam,
a Godɨn Gavgaviba Bar Itim, a kamaghɨn mɨgɨa ghaze:

"Kɨ ian tongɨn izɨ ivezir kuram isɨ bar ia danɨngam.
Eghtɨ ia nguibar ekiamɨn aven itir tuaviba ko biziba amadir danganibar
pamten azi suam,
'Evzika! Evzika!'
Eghtɨ ia gumazir azenibar ingaribar diaghtɨ,
me uaghan aziam.
Eghtɨ gumazamizir gumazir aremeziba bagha azia foziba,
me uaghan izɨ ian akuragh aziam.
Eghtɨ gumazamizir wainɨn azenimɨn aven itiba,
me uaghan izɨ ian akuragh azirakabar amuam.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha gɨfa."

Godɨn ziam fer arazibara, Israelian akuraghan kogham

18 Ia bar moghɨra kamaghɨn ifonge,
Ikiavɨra Itir God Izamin Dughiar Ekiam,*
a bar zuamɨrama otogham.
Iavzika!
Ia bizir aghuir manamra dughiar kamɨn an gantɨ an otivam?
Ia ti ghaze, dughiar kamɨn amɨnim ti ian tiragham.
Bar puvatɨ.
Amɨnir bɨrim a ikɨ kamaghɨra ikiam.
19 Dughiar kam kamaghɨn otivam,
mati gumazim laionɨn ara ghua bea batozɨ,
bea a mɨsuegha aneme.
Dughiar kam uaghan kamaghɨn otogham,
mati gumazir mam uan dɨpenimɨn aven ghua dɨpenir bɨrimɨn suirazɨ,
kuruzim bɨrimɨn ikiava a givi.
20 Ikiavɨra Itir God Izamin Dughiar Ekiamɨn, amɨnim bar mɨtategham.

5:15: Onger Akaba 97:10; Joel 2:14; Maika 5:3; 5:7-8 * **5:18:** Nɨ Joel 1:15--2:11ɨn gan.

Eghtɨ angazangarim an ikian kogham.
Bar puvatɨgham.

21 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
“Ian isar ekiabar dughiaba, kɨ bar dar aghua,
Guizbangɨra, kɨ bar dagh ifongezir puvatɨ.
Ia nan ziam fer dughiar ekiaba,
da nan atinimɨn kurigha mughasi.
22 Ian ofan bar isia mɨghɨriziba ko,
ofa damuasa inigha izir witba,
kɨ bar tam inighan kogham.
Ia bulmakaun aghuir mɨkarziba sara itiba, inigh
izɨ gumazamiziba na ko navir vamɨran ikiasava amir ofabar amutɨ,
kɨ ofan kabar ganighan kogham.
Bar puvatɨgham.
23 Ia ua ighabar amuan markɨ.
Ia ua gitaba ko buabav soghan markɨ, da nan kuarir torimɨn pura nɨgɨnir kɨnim gami.
Ezɨ kɨ da baraghan aghua.
24 Kɨ kamaghɨn ifonge, ia guizɨn arazibara damu,
eghtɨ arazir aghuiba zurara ikɨ
matɨ faner ekiar mam zurara,
emɨra ivemara uaghira datir puvatɨ.

25 “O Israelia,
kɨ 40plan azenibar ian akua, gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn iza,
ofan kamagh garitam ua bagh a damuasa ian azarazir puvatɨ.
26-27 Ezɨ ia datɨrɨghɨn na ategha
gɨvagha uari bagh aser pumuningɨn marvir guamningɨn ingari.
Marvir guar mam, ia atrivimɨn ziam Sakut a gatɨgha,
marvir guar igharazim, ia mɨkovezimɨn ziam Kaiwan a gatɨ.†
Kamaghɨn amizɨ, kɨ Damaskusɨn vongɨn amadaghan itir kantrin mamɨn kalabusɨn mɨn ikɨsɨ ia amadaghtɨ,
ia ti marvir guar kamning inigh aning sara mangam.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ kamaghɨn mɨgei.
Nan ziamra kara, Godɨn Gavgaviba Bar Itim.”

6

Israelian gavgavimra men akurvaghtɨ, me deravɨra ikian kogham

1 Egha God ghaze:
Iavzika, ia Saionɨn nguibamɨn gumazamizir deravɨra itiba,
ko ia Samarian nguibamɨn itir gumazamiziba, Iavzika, ia kamaghɨn nɨghnɨgha ghaze, bizitam e gasɨghasighan kogham.
Iavzika!
Ia Israelɨn kantrin faragha zuir gumazir dapaniba, ia ghaze, e ziar ekiaba ikia, egha kantrin igharaziba bar me gafira.
Ezɨ gumazamiziba akurvazim bagha ia bagha izi.
Iavzika, ia bar moghɨra ikuvigham!
2 Ia mangɨ Kalnen nguibar ekiamɨn ganighɨva,
egh gɨn mangɨ Hamatɨn nguibar bar ekiamɨn ganighɨva,

5:21: Aisaia 1:11-14 **5:25:** Aposel 7:42-43 † **5:26-27:** Hibrun akam vezɨn kam deragha mɨgeir puvatɨ.

egh ua mangi Filistian kantrin aven itir nguibam Getin ganigh, kar kantrin gavgaviba.
Ia men gan nighnigh, ian gavgaviba men gavgavibagh afirazir puvati.
Men nguaziba ti, guan nguazim gafirazir puvati.*
3 Ia ghaze, dughiar kurar kam ti ia bativan kogham.
Iavzika, ia uari, ian arazir kurar ia amiba,
dughiar kurar kam inigha bar roghira ize.
4 Ia gumazir dagiar aviriba ikia, dakozir bar aghuibagh irav ikia, bulmakau ko, sipsipin asizir aghuiba apiba,
Iavzika, ia uari bagh deravira gan.
Dughiar kuram ia batogham!
5 Ia Devit ami moghin, ighiar igiaba osira,
da bangasa gitabav sosi.
6 Ia itarir ekiaba itir wainin dipaba apa mamaghira ikia, egha tong avughsir puvati.
Egha ia borer bar aghuiba isa uan mikarzibagh azui.
Egha ia Josepin ovavir boriba ikuvighamin bizir kam,
ia an kuarkuva a ginighnizir puvati.
7 Kamaghin amizi, iarara faragh mangi kantrin igharazitamin kalabusin min ikiam.
Egh ua isar ekiabar amuan kogham.

8 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim,
a uan ziamin Akar Gavgavim akira ghaze,
Jekopin ovavir boriba uari fava amir arazir kam,
ki bar an aghua.
Egha uaghan men nguibar ekiamin aven itir dipenir gavgaviba, ki bar dagh ifongezir puvati.
Kamaghin amizi, ki nguibar kam ko bizir bar an aven itiba isi apanibar dafaribar arigham.

9 Eghti 10plan gumazamizibara dipenir tamin aven iki,
me bar moghiram arimighiregham.
10 Gumazitam aremeghti, an ikizimin tav izi an kuam inigh mangi a tusi,
dipenimin aven izi, egh dipenimin aven modogha itir gumazir kamin diagh a mikim suam,
"Gumazir igharaziba uaghan aven ikiavira iti, o puvati?"
Eghti gumazir modozir kam kamaghin a ikaragh suam, "Puvati."
Eghti gumazir kuam iniamim, a kamaghin a ikaragham,
"Ni aghumra iki. Egh Ikiavira Itir Godin ziam diponan marki."†

11 Ia oragh! Ikiavira Itir God mikimti,
dipenir ekiaba ko, doziba sara bar dipirighiri akuar muziaribar otivigham.
12 Ia ti ghaze,
hoziaba dagiar ekiabagh isin ivemaram?

---

* **6:2:** Hibrun akam deragha vezin kam migeir puvati. † **6:10:** Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati. Israelia gumazamizir ariaghirezibar kuaba tuer arazimin gin zuir puvati. E fo, midorozir ekiabar dughiabar, arimariar kuraba otifi, ezi fofozir gumazir maba ghaze, me ti gumazir kuaba dughiar kamin da tue. Ezi fofozir gumazir maba ghaze, Israelia ghaze, Ikiavira Itir God uabi asighasizir kam me bagha an akua ize, kamaghin amizi, dughiar kabanangin me ti Ikiavira Itir Godin ziam a diponan atiati. Me an ziam diponti a ti puvira me ginighnigh bar me gasighasigham.

Egha ia ghaze,
gumazim bulmakau inigh mangi, ti dagiabagh isin mangi nguazim abigham?
Ti Puvatigham.
Arazir kaba da bar guizbangira puvatigham.
Ia guizin arazibagh irazi, da ghua imezimin min oto.
Egha ia arazir aghuim girazi, a ghua bizir kuramin min oto.
13 Ia midorozim gamua Lodebarin nguibam ini,‡
egha bizir kam bagha bar akongegha uari fa iti.
Egha ia uaghan ghaze,
Ia uan gavgavimin Karnaimin nguibam ini.
14 Ezi Ikiavira Itir God,
a Godin Bar Gavgaviba Itim kamaghin migei,
"Israelia, ki kantrin igharazibar midorozir gumazitaba amadaghti,
me izi ia ko misogham.
Egh me notin amadaghan itir nguibam Hamatin ikegh ia gasighasigh,
mangi sautin amadaghan Araban Fanemin tugham."

7

Amos irebamin min garir bizimin aven odezibar gari

1 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a irebamin min garir bizir mam nan aka. Ame! Ki Ikiavira Itir Godin garima, an odezir okoruar bar dafamin ingarizi da otifi. Dughiar kamin atrivimin ingangarir gumaziba an nguazimin grazibagh ighizigha gifa. Ezi grazir kabar dafarir igiaba uam otivir dughiamra, odezir kaba otifi.
2 Ki garima, odeziba nguazir kamin graziba ko biziba bar da apa ada agifa. Ezi ki kamaghin migei:

"O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga uaning, ki nin azai,
ni Jekopin ovavir boribar arazir kuraba gin amadagh.
Men ikizim avirasemezir puvatizi,
me uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvati.
Ni men arazir kuraba ikarvaghsi damuti,
me ua manmaghira damuam?"
3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan nighnizim giragha kamaghin migei,
"Bizir ni garir kam, an otoghan kogham."

Amos irebamin min garir bizimin aven avimin gari

4 Ikiavira Itir Godin Ekiam ua irebamin min garir bizimin aven bizir igharazim nan aka. Ki irebamin min garir bizimin gari, Ikiavira Itir Godin Ekiam, ivezir kuram uan gumazamizibar aningasa avim gamizi a izaghiri. Ezi gin avir kam ongarir ekiar bar konimin isigha, gin nguazimin isia ghuavira iti.
5 Ezi ki kamaghin migei:

"O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga uaning, ki nin azai,
ni Jekopin ovavir boribagh nighnigh, bizir kam damuan marki.
Men ikizim avirasemezir puvatizi,
me uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvati.

‡ **6:13:** Hibrun akamin aven ziam Lodebar, an akar kam bar an mirara ghu, "Ingangarir mingariba puvatizim." Ezi ziam Karnaim akar kamin mirara ghu, "Bar gavgafi." Dughiar kamin, Israelia nguibaba misogha me abini, ezi akam inigha izir gumazim gumazamizibar nighniziba fasa egha nguibar kamningran ziamning diboro.

Ni men arazir kuraba ikarvaghsi damuti,
me manmaghin uarir akurvagham, me gavgaviba puvati?”
6 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Ekiam, uan nighnizim giragha kamaghin migei,
“Bizir ni garir kam, a uaghan otoghan kogham.”

Amos irebamin min garir bizimin aven ainin muziarir guraghav itimin gari

7 Ekiam, bizir igharazir mam irebamin min garir bizimin aven nan aka. Ki Ekiamin garima, a dipenir mamin divazir miriamin boroghira tughav iti. Gumazir dipenir kamin ingariziba, me ainin muziarir guraghav itimin suiragha dipenir kamin biribar abaragha fo, an biriba pura voroghira tuivighav iti. Ki gari Ekiam benir kamin suiraghav iti.*
8 Egha a kamaghin nan azara, “Amos, ni bizir tizimin gari?”
Ezi ki kamaghin migei, “Ki ainin muziarir benimin guraghav itimin gari.”
Ezi a kamaghin na migei:

“Ni oragh!
Ki ainin benir muziarir guraghav itimin suiragha,
Israelian gumazamizibar aban men arazibar ganiva da tuisighasa.
Ki men gari,
me mati dipenir divazibar min voroghira tuivighav itir puvati.
Ki men arazir kuraba ua da ikarvaghasa,
egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham.
9 Israelin nguibar kaba, kar Aisakin ovavir boribar
danganir pin itir me asebar ziaba feba, da bar ikuvigham.
Guizbangira, ki dikavigh atrivim Jeroboamin adarazi bar me agivagham.”

Amos ofa gamir gumazim Amasian atari

10 Dughiar kamin, Amasia, a Betelin nguibamin itir ofa gamir gumazir mam. A Israelian atrivim Jeroboam bagha akam amaga kamaghin migia ghaze, “Israelian gumazamiziba nin apanimin ikiasa Amos men navibagh inifi. Ni purama an ganti a ikiti, an migirigiar kaba kantrin kam bar a gasighasigham.
11 Amos kamaghin migei:

“ ‘Jeroboam midorozir ekiatamin mangi aremeghti,
Israelia uan kantri ategh mangi,
kantrin saghuiamin itimin kalabusin min ikiam.’ ”

12 Ezi Amasia ghua kamaghin Amosin migia ghaze, “O ifavarir gumazim, ni Betel ategh ari uamategh Judan nguazimin mangi. Ni mangi Judaba akam me mikimti, me ivezim ni daning.
13 Ni akam inigha izir gumazibar akatam ua kagh Betelin nguibamin en mikiman marki. Guizbangira, atrivim nguibar kamin Godin ziam fe. Godin Dipenir kagh itim, a Israelia bar men dipenim.”
14 Ezi Amos kamaghin Amasian akam ikaragha ghaze, “Ki akam inigha izir gumazir igharazibar min amir puvati. Egha uan ivezim bagha azangsizir puvati. Ki pura sipsipbar gara dagh eghuvir gumazir kinim, egha fighin temebar garir ingangarim gami.

* **7:7:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

15 Ki uan ingangaribagh amua itima, Ikiavira Itir God na inigha kamaghin
na migei, ‘Ni mangi nan gumazamiziba Israelia, nan akamin me mikim.’
Kamaghin amizi, ki izi.
16 Ni datirighin, Ikiavira Itir Godin akam baragh. God adarim Israelian
ti, ezi ni Godin akam inigha izir gumazimin akaba, Israelia mikiman nan
anogoroke.
17 Amasia, ni akar kam na gasi. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God kamaghin
akam nin iti.

“ ‘Nin amuim, nguibar ekiar kamin aven tuavimin amizimin min gumaziba
isi me ko dakuam,
eghti apaniba izi misogh nin boribav sueghti me arimighiregham.
Egh me nin nguazim inigh anebighirarigh gumazir igharazibar aningam.
Egh apaniba ni inigh, gumazamizir God gifozir puvatizibar kantrin
mangighti,
ni kantrin kamin aremegham.
Eghti apaniba Israelia inigh mangi kantrin saghuiamin itir igharazir kamin,
me isi kalabuziamin min me arigham.’ ”

8

Amos irebamin min garir bizimin akiramin gari, dagher aghuir anigha givazir abuananaba an iti

1 Ki irebamin min garir bizimin gari, Ikiavira Itir Godin Ekiam, dagher
aghuir anigha givazir abuananaba itir akiram nan aka.
2 Egha a nan azara, “Amos, ni bizir tizimin gari?”
Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki dagher aghuir anigha givazir abuananabar
gari, da akirar mam gizivagha iti.”
Ezi Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei:

“Dughiar abuananam otogha gifa, kar dughiar ki ivezir kuram isi
uan gumazamiziba Israelia daningamim,
mati gumazamiziba dagher aghuir anigha givazir abuananaba asi-
amin dughiam otogha gifa.
Egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham.
Ki bar me gasighasigham.
3 Dughiar kamin, gumazamizir atrivimin dipenimin itiba,
me uam ighiabar amuan kogham.
Me azivira ikiam.
Eghti gumazamizir ariaghirezibar kuaba, tintinibar danganibar iriv ikiam.
Me gumazir kuaba azenan da akunti, gumaziba mikiman iburagham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

Israelin kantri ikufi

4 Ezi Ikiavira Itir God ghaze,
Israelia, Ia oragh. Ia Israelia, ia gumazamizir biziba oteveziba dikabira,
egha gumazamizir onganarazir ian kantrin itiba
ia me gasighasisi.
5 Ia kamaghin uariv gia ghaze,
Godin ziam fer isar ekiar kaba zuamira givaghti,
e uan daghetaba inigh mangi dagiaba bagh da amangam.
Dughiar manamra Sabat givagham?
Eghti e uan dagheba inigh da amadir danganimin mangi
dar iveziba pin dar arigham.

Egh ababanir ifavaribar amu,
egh skel guva me gifartɨ, me bizir kabagh ivezam.
6 E witɨn kurabar dagɨaba pɨn dar arɨgh, egh dar dagɨar ekiaba iniam.
E gumazir onganarazim inighti,
an e da inizir biziba, dagɨar muziarimɨn da ikarvagham.
Eghtɨ dagɨar kam pura dagarir asuamning givezamin dagɨamɨn ababanimɨn mɨn ikiam.
Egh e an suiragh anemadaghti,
a gumazir igharazimɨn ingangarir gumazir kɨnimɨn mɨn otogham.
Eghtɨ gumazir igharazir kam, dagɨaba isɨ, onganarazir gumazir kam danighti,
a uan osɨmtɨzir kam ikarvaghsɨ dagɨaba e danɨngam.

7 Ikiavɨra Itir God, a Jekopɨn ovavir boribar God,
an akam akɨrigha ghaze,
Ia Israelia, ia amir arazir kurar kaba, kɨ da bakɨnɨghnighan kogham.
8 Kamaghɨn amizɨ, kɨ nguazim damighti, mɨkɨmkɨzim a gɨnobaghti,
nguazir kamɨn itir gumazamiziba atiatingɨva arangam.
Eghtɨ nguazir kamɨn danganiba bar akongam.
Mati Isipɨn kantrin itir Nailɨn Fanemɨn, aperiam otogha buigha ua mɨkɨrɨzɨ moghɨn,
nguazir kam bar buigh ghuvanabogh ua izighiram.

9 Dughiar kam otoghtɨ, kɨ aruem damightɨma, ana aruer arɨzimɨn mɨtategham,
Amɨnir bɨrim aruer arɨzimɨn, nguazir kamɨn itir gumazamiziba batogham.
Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨkeme.
10 Ia isar ekiabagh amua bar akongezir dughiaba, kɨ dagh iraghti,
da mati gumazim ovengezɨ, ia an aghuimazimɨn iti moghɨn ikiam.
Kɨ ian onger akabagh iraghti,
da azir onger akabar mɨn otivigham.
Kɨ ia damutɨ ia azirakar korotiabar aghuigh,
egh uan osɨmtɨzim akakaghsɨ, bar moghɨra uan dapanir arɨzibagh isegham.
Kɨ ia damutɨ ia mati poroghamimning borir vamɨrara itima, an areme,
ezɨ aning a bagha osemezɨ moghɨn, ia azi bar osemegham.
Dughiar kurar kamɨn osɨmtɨzim,
mati ia dagher mɨsozim amezɨ a ia mɨsozi moghɨn,
a mangɨvɨra ikɨ mangɨ gɨvagham.

11 Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze:
“Kɨ mɨtiriar ekiam damightɨ a ian kantrin otivam.
Eghtɨ gumazamiziba mɨtiriam bar puvɨra men agham,
eghtɨ me daghem bagh mɨtiriam men aghan kogham. Puvatɨ.
Kuarim puvɨra men pɨram,
eghtɨ me dɨpam bagh kuarim men pɨran kogham. Puvatɨ.
Me Ikiavɨra Itir Godɨn akam baraghsɨ
mɨtiriam men agham.
Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam, kɨ kamaghɨn mɨkeme.
12 Gumazamizir kaba bar, Ikiavɨra Itir Godɨn akam baraghsɨ ifueghɨva,
a inisɨ ongarir vuemɨn ikegh vuemɨn mangɨ,
aruem anadi naghɨn ikegh aruem uaghiri naghɨn mangɨ
Godɨn akam bagh mangɨgh zegh damu a buriva a batoghan kogham.

13 “Dughiar kamɨn amizir igiar diriba ko gumazir igiaba, nan akam inisɨ damu,
damaziba men sɨrighti me iregham,
mati gumazamiziba dɨpam bagha ariaghire.
14 Ezɨ gumazamizir maba Samarian asebar ziabar gavgavim uan akabagh anɨga,
kamaghɨn mɨgei, ‘E aser Danɨn nguibar ekiamɨn itimɨn ziamɨn, e guizbangɨra mɨgei.’
Egha ‘E aser Berseban nguibar ekiamɨn itimɨn ziamɨn, e guizbangɨra mɨgei.’
Kamaghɨn amizɨ, gumazamizir kaba guizbangɨra osɨmtɨziba ikɨ arɨghiregham,
egh ua dɨkavan kogham.”

9

Ikiavɨra Itir God Israelian araziba tuisɨsi

1 Kɨ Ekiamɨn garima, a uan Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn aven itir ofa gamir dakozimɨn boroghɨn tughav iti. Egha kamaghɨn mɨgei:

“Ia nan Dɨpenimɨn guarir akɨnir ruaribar dapanibav soghti,
dɨpenimɨn azuarimɨn danganiba bar ivazvagh.
Eghti Dɨpenir akɨnir guariba dɨpɨrighɨrɨ,
gumazamizibar dapanibav soghti me arɨmɨghiram.*
Eghti ariaghirezir puvatɨziba ikɨvɨra ikɨti, kɨ apanibar amamangatɨghti me izɨ me mɨsoghti, me arɨmɨghiregham.
Men tarazi aregh deraghvɨra ikian kogham.
Bar puvatɨgham.

2 “Egh me nan arɨ mangɨsɨ, uari bagh mozibagh ku magɨrɨ
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɨn ikiam,
eghti kɨ uaghan magɨrɨ men suigham.
Me pɨn overiamɨn ghuavanaboghti,
kɨ uamategh me gekuigh izighiram.
3 Me Karmelɨn Mɨghsɨamɨn orazimɨn mangɨ uari mongeghti,
kɨ me buri men apigham.
Me magɨrɨ ongarimɨn dɨkɨnimɨn mongeghti,
kɨ ongarimɨn itir kuruzir aser dafam mɨkemeghti,
a me mɨsuegh me amegham.
4 Apaniba me inigh saghon mangɨ kalabusɨn mɨn me atɨghti,
kɨ apanibav kemeghti, me me mɨsueghti me arɨghiregham.
Kɨ men akurvaghan aghua,
kɨ bar moghɨra me gasɨghasɨghasa.”

Ikiavɨra Itir God, biziba bar dar amuamin gavgavim iti (Amos 1:2; 4:13; 5:8-9)

5 Ikiavɨra Itir Godɨn Bar Gavgaviba Itim, a en Ekiam,
a uan dafarimɨn nguazimɨn suirazɨ, mɨkɨmkɨzim a gɨnobaghnobasi.
Eghti nguazimɨn itir gumazamiziba, men naviba osemeghti me arangam.
Eghti nguazir kamɨn danganiba bar akongam.

---

* **9:1:** Hibrun akam vezɨn kam deragha a mɨgeir puvati. **9:2:** Onger Akaba 139:8; Jeremaia 51:53; Obadia 1:4 **9:3:** Jop 34:22; Onger Akaba 139:9-12; Aisaia 27:1; Jeremaia 16:16

Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin aperiam otogha buigha ua mikirizi moghin,
nguazir kam bar buigh ghuanabogh izighiram.
6 Ikiavira Itir God, uan Dipenim uan Nguibar bar pin itimin an ingarigha,
egha overiam gamizi, a bar pin ikia nguazim avara,
mati dipenimin siriam anevara.
Egha an ongarimin diazi, a dikavigha izima, ana isa nguazim gisin a inge.
God uabira bizir kabagh ami, ezi an ziam kamakin, Ikiavira Itir God.

God gumazamiziba me geghuva deravira men gari

7 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:

"O Israelia, ki Itiopian gumazamiziba deragha men gari moghin,
ki uaghan deragha ian gari.
Ki Kritin nguibamin Filistiaba inigha ize,
egha kantri Kirin, ki Sirian gumazamiziba inigha ize,
egha kamaghira, ki Isipin kantrin ia inigha ize.
8 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki gara fo, arazir kuram bar ia gizifa.
Egha ki uan damazimin bar deravira Israelia, ian arazibar gari.
Kamaghin amizi, ki bar ia gasighasigh ia agivagham.
Eghti Jekopin ovavir boribar tongin ikiavira itir varazira, ki me gasighasighan kogham, me ikivira ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

9 "Ia oragh! Ki pura mikimtima, Israelia nighiva akongam,
mati gumazim rais misogha, da amisivasa dagh ivazvasi.
Eghti Israelian gumazamizir kuraba raizin afezibar min,
kantrin igharazibar tongin nguazim giregham.
10 Gumazir arazir kurabagh amir kaba kamaghin migei,
'God bizitamin e damigh e gasighasighan kogham.'
Puvatigham. Ki apanibar amamangatighti,
me me misueghti me arimighiregham."

God kantri Israel damighti a ua deragham

11 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Dughiatam otoghti, ki Atrivim Devitin ikizimin aven atrivitam damighti, a tugham.
Dipenir kam ki gin uam anekirigh, an divaziba ua da aseghti,
dipenir kam fomira ikezi moghin ua ganam.
12 Eghti Israelia Idomin kantrin nguazir ikiavira itiba bar ada inigh,
egh kantrin igharazir ki ua bagha inabaziba uaghan da iniam.
Kar Ikiavira Itir God, bizir kabar amuti da otivasa migei."

13 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Dughiatam otoghti, nguazim bar deraghti dagheba zuamiram aghuigh bar avirasemegham.
Eghti, gumazir dagheba opariba ko dagheba isibar ingangarim uari tivaghtivagham.
Eghti wainin ikariziba zuamirama aghuigh ovizir bar aviriba ikiam,
eghti gumazir wainin dipabar ingariba, da agivsi damuva avegham.
Eghti gumazamiziba wainin dipar isingtizir bar avirim ikiam,
mati dipaba mighsiabar izevegha ivemara uaghiri.

9:11: Aposel 15:16-18 **9:13:** Ofa Gami 26:5; Joel 3:18

14 Ki uan gumazamiziba Israelia inigh,
uamategh men nguibamin mangam.
Eghti me uan nguibar ekiar ikuviziba akirigh, ua dar apiam.
Eghti me ua wainin ikariziba opar wainin dipabar amiva dar amam.
Egh me uam azenibar ingar dar dagheba iniva dar amam.
15 Ki uan gumazamizibar amamangatighti, me nguazir ki me ganingizir kam
deragh a dapiagh ikiam.
Eghti gumazitam uam me batueghan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

9:14: Aisaia 61:4; Jeremaia 30:3; Esekiel 36:33 **9:15:** Aisaia 60:21; Jeremaia 32:41; Esekiel 34:28; Joel 3:20

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Obadian Akɨnafarim
O
Obadia
Akar faragha zuim

Godɨn akam inigha izir gumazim Obadia dughiar Babilonia iza Jerusalem gasɨghasɨghizimɨn gɨn uan akamɨn gun mɨgei. Fomɨra Idomia Israelian apanim gami, egha dughiar Babilonia iza Jerusalemia gasɨghasɨghizimɨn, Idomia bar akonge, egha Babilonian akuragha paza Israelia gami. Kamaghɨn amizɨ, Obadia kamaghɨn Godɨn otivir akabar gun mɨgɨa ghaze, God bar pazɨvɨra Idomia damigham. Kantri Idom ko, kantrin igharaziba Israelian apanim gamiziba, me bar ovegham.

Idomian gumazamiziba arazir kuram gamizɨma, God men arazir kuram ikara

Idomian arazir kuram bangɨn, God ivezir kuram me danɨngam

1 Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam akar kaba isa Obadia ganɨngi, God arazitam
Idomia damuamin akaba.

Ikiavɨra Itir God akam inigha izir gumazir mam amadazɨma, a kantriba bar
adar ghu.
Ezɨ e an akam baregha gɨfa.
A kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
“Ia uarira uarir ariragh, egh dɨkavigh e mangɨ Idomia mɨsogham.”

2 Ezɨ Ekiam kamaghɨn Idomia mɨgei:
“Kɨ ian gavgaviba abighti,
kantrin igharazibar gavgaviba ian gavgavibagh afiragham.
Eghti gumazamiziba bar ian aghuagh dɨbovir akabar ia mɨkɨm,
egh akɨrim ragh ia gasaragham.
3 Ia uari fer nɨghnɨzimra ia gifari.
Dagɨar gavgavir ekiaba ian nguibar ekiam, dɨvazimɨn mɨn anevɨnizɨma,
ia mɨghsɨamɨn bar pɨn mar iti.
Ezɨ ia kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
‘Tina e gekuigh izighiramin gavgavim iti?
Bar puvati.’
4 Ezɨ kɨ God, kɨ ia mɨgei,
‘Ia kuarazir isabar mɨn mɨgha bar pɨn ghuavanaga,
egha uan dɨpeniba bar pɨn mɨkovezibar tongɨn dar ingari,
ezɨ kɨ ia gekuighti ia bar izighiregham.’ ”

5 Egha Ekiam ghaze:
“Okɨmakɨar gumaziba dɨmagaribar iza, egha bizir ifongeziba isa
egha bizir me ifongezir puvatɨziba ataghɨrasi.
Ezɨ gumaziba wainɨn azenimɨn iza wainɨn ovɨziba isa,
egha igharaziba ataghɨrazi da iti.

1:1: Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Malakai 1:2-5
1:3: 2 Atriviba 14:7; Aisaia 14:13-15; Akar Mogomem 18:7

Ezɨ ia, ian apaniba guizbangɨra bar ia agɨvagham.
6 Ezɨ ia Idomia, ia Ison ovaviba,
apaniba guizbangɨra ian bizir aghuir mongeghav itiba okemegh,
bar ada inigh mangɨgham.
7 Eghtɨ kantrin ia ko uari isa bizibagh amiba, me ia gifaram.
Me ia batueghtɨma, ia uan kantrin ategh mangam.
Eghtɨ kantrin deragha ia ko apiav itiba, me mɨdorozim ia ko a damuva ia abɨnam.
Eghtɨ ian namakar aghuir ia koma apiba,
me itarim giragh asɨzibar suizir azuazimɨn mɨn ia bagh aneguraghtɨ a ian suiragham,
eghtɨ me suam, 'Idomian fofozim managh iti.' "

8 Ezɨ Ikiavɨra Itir God ua ghaze:
"Kɨ ia gasɨghasɨghamin dughiam, kɨ Idomian fofozir gumazibagh asɨghasigham,
egh mɨghsɨabar pɨn itir Ison ovavibar fofozir aghuiba itir gumaziba,
kɨ me da bar da batuegham.
9 Ia Temanɨn nguibamɨn gumazir mɨdorozir fofozim itiba, ia bar atiatigham.
Eghtɨ mɨghsɨabar pɨn itir Ison ovaviba,
kɨ bar me mɨsueghtɨ me arɨmɨghiregham."

Idomian arazir kuramɨn, me osɨmtɨzir bar dafam ini

10 Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei:
"Ia Idomia, ia uan aveghbuaba, me Jekopɨn ovavir boriba,*
ia me mɨsoghezɨ me ariaghire.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ bar ia gasɨghasigh ian ziabar amightɨ,
da magɨreghtɨ ia aghumsigham.
11 Dughiar kamɨn Judan apaniba Jerusalemɨn dɨvazimɨn tiar akaba akari,
egha Judabar dagɨaba ko bizir aghuiba okemegha,
uan nguibamɨn arazimɨn ikarara da tuisɨgha uari ganɨdi.
Ezɨ ia pura tuivighav ikia, egha Judabar akurazir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, ia uaghan okɨmakɨar gumazir kabar mɨn iti.
12-14 Egha arazir avɨrir ia Judabagh amiziba da derazir puvatɨ, kar ian aveghbuaba.
Me osɨmtɨzim isir dughiamɨn, ia bar akuegha
naviba ian dera.
Me osɨmtɨzim isir dughiamɨn,
ia me dɨpova me abɨri.
Me osɨmtɨzim isir dughiamɨn, nan gumazamiziba bar ikuvizɨma,
ia men nguibar ekiabar aven ghua men osɨmtɨzir kaba bagha bar akuegha,
men bizir aghuariba ini.
Me osɨmtɨzim isir dughiamɨn, Ia tuavir akabar tuivighav ikia Judaba bagha gari,
me arɨtɨ ia men suigh me isɨ men apanibar anɨngam.
Arazir ia amir kaba, da bar derazir puvatɨ."

God bizitam gumazamizibar amightɨ me fogham

15 Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei:
"Ikiavɨra Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghɨra izegha gɨfa.

---

* **1:10:** Jekop ko Iso afeziar vamɨra iti. Ezɨ Israel ko Juda kar Jekopɨn ovavir boriba. Ezɨ Idomia, kar Ison ovavir boriba.

Kar dughiar kɨ kantriba bar men gumazamizibar araziba tuisɨghamim.
Ia Idomia amizir arazir kuraba, kɨ dar ia damuam.
Osɨmtɨzir ia iniamim, kar arazir kurar ia amizibar ivezim.”

16 Egha Ikiavɨra Itir God Judan gumazamizibav gei:
“Ia nan Dɨpenimɨn itir mɨghsɨamɨn ikia, mɨsozir dɨpam ame.
Kamaghɨra, kɨ kantriba bar men gumazamiziba fofozim me danɨngam,
mati kɨ dɨpar mɨsozim me ganɨngi.
Eghtɨ me bar moghɨra me agɨvagham.”

Israelia mɨdorozim damu apaniba abɨragham

17 Egha Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze:
“Gumazamizir Saionɨn Mɨghsɨamɨn itiba, me ikuvighan kogham,
eghtɨ Saionɨn Mɨghsɨam Nan Nguibamɨn mɨn zuegh ikiam.
Eghtɨ Jekopɨn ovavir boriba,
kɨ me ganɨngizir nguazir kam, me uam a iniam.
18 Egh Jekopɨn ovavir boriba, me avimɨn mɨn otivigham.
Guizbangɨra, Josepɨn ovavir boriba, me avir mɨzariamɨn mɨn otivigham,
egh Ison ovavir boriba avim dadam girɨgha an isi moghɨn men isigham.
Eghtɨ Ison ovavir boritam ua ikian kogham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha gɨfa.”

19 Ikiavɨra Itir God Israel mɨgɨa ghaze:
“Gumazamizir Negevɨn Distrighɨn aven itir nguibabar itiba,
me Ison ovavir boribar mɨghsɨaba inigh dar ikiam.
Eghtɨ ian gumazamizir mɨghsɨar muziaribar itiba, me Filistian nguaziba iniam.
Eghtɨ Israelɨn igharaz darazi Efraimɨn nguazim ko Samaria nguazim iniam,
eghtɨ Benjaminɨn adarazi Jordanɨn Fanem girɨgh,
vongɨn aruem anadi naghɨn Gileatɨn danganim iniam.
20 Israelɨn notɨn itir mɨdorozir gumaziba, me faragha kantrin igharazimɨn kalabusɨn ikezɨma,
men kalabuziam gɨvazɨma me ua ize.
Gumazir kaba mangɨ Fonisian nguazim inigh,
mangɨ notɨn amadaghan Sarefatɨn nguibamɨn tugham.
Ezɨ Jerusalemɨn itir mɨdorozir gumazir kalabusɨn ikegha uamategha izeziba,
me Sarefatɨn nguibamɨn ikia, Negevɨn Distrighɨn aven itir nguibaba iniam.
21 Eghtɨ mɨdorozim gamua apaniba abɨniziba,
me Saionɨn Mɨghsɨamɨn ghuavanangam.
Kamaghɨn amizɨ, me Ison ovavir boribar mɨghsɨabagh ativagh dar ganam.
Eghtɨ kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ uabɨ atrivimɨn ikiam.”

1:21: Onger Akaba 22:28; 47:9; 66:4; Daniel 2:44; Sekaraia 14:9; 14:16; Malakai 1:14; Akar Mogomem 11:15

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Jonan Eghaghanim
O
Jona
Akar faragha zuim

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Jonan Eghaghanim, a Godɨn akam inigha izir gumazir igharazibar eghaghanibar mɨn garir puvatɨ. Akɨnafarir kam, Jona amizir bizibara gun mɨgei. Egha uaghan, Jona amizir arazir maba mong derazir puvatɨ.

God Niniven nguibar ekiamɨn gumazamizir God gɨfozir puvatɨziba bagh akam akunasa Jona mɨkeme. Ezɨ Jona aghuagha, faragha Godɨn arɨ mangasa. Ezɨ God uam a inigha ize, egha dughiar kamɨn Jona Niniven ghugha Godɨn akam otivizir akabar gun me mɨgei. Egha a gari, me navibagh irazɨ, a kamaghɨn fo God me gasɨghasighan kogham, ezɨ an navim ikuvigha iti. Kamaghɨn amizɨ, God Jona arazir apangkuvim bagha bar deraghavɨra an sure gami.

Judan gumazamizir maba kamaghɨn nɨghnɨsi, God merara ifonge, egha gumazamizir igharaz darazigh ifongezir puvatɨ. Akɨnafarir kam deraghvɨra kamaghɨn e mɨkɨmasa, God nguazimɨn gumazamiziba bar moghɨra me gifonge. Ezɨ ingangarir God Israelia ganɨngizir mam, a kamakɨn, me gumazamizir igharazibar aku a bagh izam.

Jona arɨ mangasa amima God uam a inigha ize

(Sapta 1--2)

Jona Godɨn dɨmdiamɨn ari

1 Dughiar mam Ekiam akam isa Amitain otarim Jona ganɨga ghaze,
2 “Niniven nguibar bar ekiam, an arazir kuram nan damazimɨn otogha gɨfa. Kamaghɨn amizɨ, nɨ datɨrɨghɨra mangɨ, akam akunɨva a gasɨva a mɨkɨm.”
3 Ezɨ puvatɨ Jona Ikiavɨra Itir Godɨn arɨ, nguibar ekiam Tarsisɨn mangasa nɨghnɨsì. Egha Jopan nguibar ekiamɨn uaghira kuriba itir danganimɨn gari, ezɨ Tarsisɨn mangamin kurir mam iti. Ezɨ a uan kurir ivezim akɨrigha gɨvagha kurimɨn ingarir gumaziba ko kurimɨn bɨragha Ekiamɨn arava Tarsisɨn zui.
4 Ezɨ Ekiam amɨnir bar dafam amadazɨma an ongarim gisɨn ivai, ezɨ osɨmtɨzir dafam ongarim batozɨma kurim bighɨrɨghasava ami.
5 Ezɨ kurimɨn suighava an ingarir gumaziba atiatia aguava, vaghvagha akurvazim bagha uan asebar diava arai.* Egha me kurim mɨghɨvghighasa, kurimɨn itir bizir maba isa ongarimɨn ada akuri. Dughiar kamnaghɨn, Jona kurimɨn dɨkɨnim giraghu, egha akuava ongani.
6 Ezɨ kurimɨn suizir gumazir ekiam a bagha ghuava a mɨgɨa ghaze, “Nɨ manmaghsuava akui? Nɨ osegh dɨkavigh uan asemɨn dɨm! Eghtɨ aser kam ti en apangkuvigh en akuraghtɨ e ovengan kogham.”

1:1: 2 Atriviba 14:25 **1:3:** Josua 19:46; 2 Eghaghaniba 2:16; Onger Akaba 139:7-10; Jona 4:2; Aposel 9:36 **1:4:** Onger Akaba 107:25 **1:5:** Aposel 27:18-19; 27:38 * **1:5:** Kurimɨn ingarir gumazibar aseba, mati en marvir guaba ko asɨzir nedaziba ko aser avɨrir maba uakan. **1:6:** Onger Akaba 107:28

7 Ezɨ kurimɨn ingarir gumaziba uariv gɨa ghaze, “Ia izɨ e arazitam damigh
fogham, tinara amizɨma osɨmtɨzir kam e bato.” Egha me foghasa uan
nguibamɨn arazir mam gikarara zuima Jonan ziam oto.
8 Ezɨ me an azara, “Nɨ, osɨmtɨzir e bativir kaba inigha izir gumazim, nɨ dar
gun e mɨkemegh. Nɨ tizim kagh a gami? Nɨ ten gumazim, egha managhɨra
ikegha izi? Nɨ nguibar manam ko, ikɨzir manamra gumazim?”
9 Ezɨ a men akam ikaragha ghaze, “Kɨ Hibruian gumazir mam, egha kɨ
Godɨn ziam fer gumazim. A Godɨn uan Nguibamɨn itim, an ongarim ko
nguazimɨn ingari.”
10 Ezɨ Jona me geghanizɨ me kamaghɨn fo, a Ikiavɨra Itir Godɨn ari. Ezɨ me
bar atiatigha aguava an azara, “Nɨ manmaghɨram ami?”
11 Dughiar kamnaghɨra ongarim bar moghɨra ikuva zui. Ezɨ me an azara,
“E manmaghɨra nɨ damightɨma, ongarim e bagh amɨragh magɨram?”
12 Ezɨ a ghaze, “Nan suiragh na isɨ ongarir torimɨn na akunigh, eghtɨ
ongarim amɨragh magɨram. Kɨ fo, na bangɨn amɨnim ko ongarim osɨmtɨzir
ekiam ia ganɨngi.”
13 Ezɨ puvatɨ, kurimɨn ingarir gumaziba kurim inigha azenan nguazimɨn
mangasava pul gami. Datɨrighɨn ongarim bua bar ekevegha ghuanabogha,
faragha ingarizɨ moghɨn bar a gafira. Kamaghɨn me ghuava avenge.
14 Egha me Ikiavɨra Itir God diava arai, “O Jonan Ekiam, e nɨn dei! E gu-
mazir kam ongarim mɨkɨnightɨ, nɨ an ovevem ikaraghtɨ e ovengan kogham.
Nɨ gumazir osɨmtɨziba puvatɨzir kamɨn ovevem e gasan markɨ. O Ikiavɨra Itir
God, nɨ uabɨ ifongezɨ bizir kaba otifi, nɨ uabɨ dar amu.”
15 Egha me Jona inigha anekunizɨ, a iraghuzɨ, ongarir mɨghɨgha ingarir
kam maghɨra amɨragha uaghiri.
16 Bizir kamɨn kurimɨn ingarir gumaziba bar Ikiavɨra Itir Godɨn atiatigha,
gɨn an ofa gamua akam akɨrigha, an ziam fe.
17 Ezɨ Ikiavɨra Itir God osirir dafar mam amadazɨ, a iza Jona tuizɨ, an
an navir averiam giraghu. Jona osirir kamɨn navir averiam aruer 3pla ko
dɨmagarir 3plan an aven iti.

2

Jona osirimɨn aven ikia egha God ko mɨgei

1 Egha Jona osirimɨn navimɨn aven ikia uan Ikiavɨra Itir God ko mɨgei.

2 A ghaze, “O Ikiavɨra Itir God, kɨ osɨmtɨzim ikia nɨn dei,
ezɨ nɨ nan akuragh, nan dɨmdiam barakigh.
Kɨ Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibar kuramɨn ikia, nɨn diava arai.
Ezɨ nɨ nan ararem baraki.
3 Nɨ na akunizɨ kɨ ongarir dɨkɨnim giraghu.
Kɨ guizbangɨra bar ongarir dɨkɨnimɨn iti.
Ezɨ ongarim bar na avara.
Ongarim na gisɨn dɨpɨraghira zui.
4 Kɨ kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
‘Nɨ na batoghezɨ, kɨ nɨ ko ikian kogham.
Kɨ ti ua nɨn Dɨpenimɨn ganan kogham.’
5 Kɨ ongarimɨn aven iraghu, egha kɨ avɨghazi.
Ezɨ ongarim bar na avara.

1:7: Josua 7:14-16; 1 Samuel 10:20-21; Aposel 1:26 **1:17:** Matyu 12:40 **2:2:** 1 Samuel 30:6; Onger Akaba 18:4-6; 22:24 **2:3:** Onger Akaba 42:7; 88:6 **2:4:** 1 Atriviba 8:38; Onger Akaba 31:22 **2:5:** Onger Akaba 69:1; Azir Akam 3:54

Ongarimin aghuir tevseviba
bar nan dapanim agiragiri.
6 Ki ongarimin itir mighsiaba bar dar apengan iraghu.
Danganir kurar kam bar nan suiragha bar na ikiaghariki.
Ezi Ikiavira Itir God, ni nan God, ni uam na ini.
Ezi ki danganir kuram ategha angamira ni ko iti.
7 Ekiam, ki ovengamin moghin uabi ginighnigha,
egha ni ginighnisi.
Ki ni ko migeir migirigiar kam nin Dipenir ekiar zuezimin ni batozi,
ni na baraki.
8 Gumazir maba gavgaviba puvatizir marvir guabar ziaba fe.
Gumazir kaba arazir nin gin zuim ataki.
9 Ezi ki uabi, ighiam bangiva nin ziam fiva
asizitam misuegh ofa isi ni daningasa.
Bizir ki ni ko akam akirigha givaziba, ki dar amuam.
O Ikiavira Itir God, ni uabira en akurvazima,
e angamira ni ko iti."

10 Ezi Ikiavira Itir God osirim mikemezima, a ghua dadarimin Jonan miki.

Jona Godin akam Niniven anekuri

3

(Sapta 3--4)

Jona Niniven zui

1 Ezi Ikiavira Itir God, uam akam Jona ganiga ghaze,
2 "Ni dikavigh, Niniven nguibar bar ekiamin mangi. Akar ki ni ganidim, ni
a isi gumazamizir nguibar kamin itiba, an gun me mikim."
3 Ezi Jona Ikiavira Itir Godin akam baregha, dikavigha Niniven zui. Ninive
a nguibar bar ekiam. Ni nguibar kam fagh vongin otivsi, aruer 3plan anebigh
mangam.
4 Ezi Jona dikavigha nguibar ekiar kamin averiamin ghuava, aruer
vamiran darorim gamua, kamaghin pamtemin gumazamizibar dia ghaze,
"40plan dughiaba givaghtima, Ninive bar moghira ikuvigham."
5 Ezi Niniven gumazamiziba Godin akar kam nighnizir gavgavim an ikia,
egha kamaghin migia ghaze, "E dagheba ategham. E bar moghira, gumazir
dapaniba ko gumazir kiniba uaghara, e azir korotiabar aghuigh, egh uan
azirakar kam akaghti, God fogh suam, e guizbangira navibagh iragha gifa."
Egha me mikemezi moghin, ami.
6 Ezi migirigiar kam Niniven atrivim batozi, an oregha uan Atrivir
dabirabim ataki. Egha a uan atrivimin korotiar aghuiba suegha, ada arigha
azirakar korotiaba aghui, egha averenim gisin aperaghav iti, egha kamaghin
uabi Godin akagha ghaze, a uan navim gira.
7 Egha atrivim Niniven gumazamiziba bar me bagha akaba amangi. Egha
kamaghin migei, "Kar ki, uan gumazir dapaniba ko en akam. Ia bar moghira
dagheba atakigh. Ia gumazamiziba, ko, uan bulmakauba ko, sipsipba ko, ia
dipatam ko, daghetam aman bar marki.
8 Ia bar moghira azirakar korotiabar aghuigh, egh uan bulmakauba ko
sipsipba azirakar korotiaba uaghan me gikegh. Egh ia mighighvira God ko
mikim, egh ia amir arazir bar kuraba ko pura uariv sogha ariaghirir arazim,
ia bar moghira da atakigh.

2:7: Onger Akaba 18:6 **3:4:** Matyu 12:41; Luk 11:32

9 E kamaghɨn damightɨma, God ti ua uan nɨghnɨzim giragh, egh uam ataran koghtɨ, e ovengan kogham.”
10 Egha me uan arazir kuraba ataki, ezɨ God me amizir arazir kamɨn gani.
Egha uan nɨghnɨzim giragha, bizir kurar a Niniven gumazamizibar amuasa
mɨkemezim, an a gamizir puvatɨ.

4

God apangkuvim iti, ezɨ Jona Godɨn atari

1 Jona, Ikiavɨra Itir God, Niniven gumazamizibar apangkuvizir arazir
kamɨn osemegha, navim an ikufi.
2 Egha a kamaghɨn Ikiavɨra Itir God ko mɨgɨa ghaze, “Ekiam, nɨ nan akam
barakigh. Kɨ tighar nguibam ataghɨraghamin dughiamɨn, kɨ fo, arazir nɨ
amizir kam nɨ a damuam. Kamaghɨn amizɨ, kɨ arɨ mangasa, egha ara Tarsisɨn
zui. Kɨ fo, nɨ gumazamiziba bar me gifongegha, bar men apangkufi. Egha nɨ
zuamɨrama atarir pu. Puvatɨ. Nɨn apangkuvim bar moghɨram en ekefe. Egha
nɨ zurara uan nɨghnɨzim gɨghasa ifongeghavɨra ikia, egha gumazamizibar
arazir kuraba ikarvazir puvatɨ.
3 Aria, Ikiavɨra Itir God, nɨ ikɨrɨmɨrir kɨ datɨrɨghɨn itim agɨfagh. Kɨ oveghtɨ,
kamaghɨn deragham. Kɨ oveghan koghtɨ, kamaghɨn ti deraghan kogham.”
4 Ezɨ Ikiavɨra Itir God an akam kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Jona, adarir
arazir nɨ amir kam a deras, o? Bar puvatɨ!”
5 Ezɨ Jona nguibar ekiam ategha ghua aruem anadi naghɨn apera. Egha a
purirpenir mamɨn ingarigha an aven aperaghav iti. Egh an an ikɨ nguibar
ekiamɨn ganasa, bizir tizimram a bativam.
6 Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim, kamaghɨn Jona gɨnɨghnɨsi, aruem an
mɨkarzim dapongan koghtɨma a deravɨra ikiam. Kamaghɨn, a ruarimɨn
ikarɨzir mam gamizɨma an aghua, Jonan purirpenimɨn ava Jona avara. Ezɨ
Jona ikarɨzir kam bagha bar akonge.
7 Ezɨ amɨnim tirazɨ amɨmzaraghan mɨzaraghara, God apizir kurar mam
amadazɨma, a ikarɨzir kam bagha izegha anemezɨ, ikarɨzim mɨsɨngi.
8 Ezɨ gɨn aruem anadima, God amɨnir bar puvɨra feim amadazɨma, an
aruem anadi naghɨn izi. Ezɨ aruem Jonan dapanim gaboi, an damaziba an
sɨrima a irasava ami.
Ezɨ Jona kamaghɨn nɨghnɨgha God mɨgei, “Kɨ aremeka. Kɨ aremeghtɨ,
kamaghɨn deragham. Kɨ aremeghan koghtɨ, kamaghɨn deraghan kogham.”
9 Ezɨ God kamaghɨn Jona mɨgei, “Ikarɨzir kam mɨsigha gɨvazɨma, nɨ atari.
Nɨn adarim ti arazir aghuim, o? Bar puvatɨ.”
Kamaghɨn amizɨ, Jona bar God basemegha ghaze, “Guizbangɨra, nan
adarim arazir aghuim. Nan adarim bar ekefe, a na damightɨ, kɨ aremeghtɨ
deragham.”
10 Ezɨ Ekiam kamaghɨn a mɨgei, “Ikarɨzir kam dɨmagarir vamɨran aghuava
ekefe, egha dɨmagarir igharazimɨn a mɨsɨngi. Nɨ tong an ingarizir puvatɨ,
egha nɨ a gamizɨ an ekevezir puvatɨ. Egha bar bizir muziarir kam, nɨ an
apangkufi.
11 Kɨ uaghan apangkuvir ekiam Niniven nguibar bar ekiamɨn iti. An
aven, arazir kuratam gamizir puvatɨzir borir avɨriba iti, men dɨbobonim 120
tausen gafira. Egha uaghan bulmakaun bar avɨriba iti.”

3:10: Ua Me Ini 32:14; 1 Atriviba 21:27-29; Jeremaia 18:8; Amos 7:3; 7:6 **4:2:** Ua Me Ini 34:6-7; Joel 2:13 **4:3:** 1 Atriviba 19:4

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Maikan Akɨnafarim O Maika

Akar faragha zuim

Godɨn akam inigha izir gumazim Maika, Godɨn akam inigha izir gumazim Aisaian dughiamɨn, a uaghan Godɨn akam akuri. Ezɨ Aisaia Jerusalemian gumazim, egha an akam isa gumazir aruabav kɨri. Akam inigha izir gumazim Maika, a Judan nguibar dozir mam Moresetɨn ize. A kamaghɨn gumazamizibav gei, me akɨrim God gasaragha arazir aghuiba ataki, kamaghɨn amizɨ, a mɨzazim me gasam.

Maika inigha izezir akar mabar tongɨn, akar dɨkɨrɨzir aghuir maba uaghan iti. A ghaze, God gɨn bar deraghvɨra uan gumazamizibar amuam. A Devitɨn ikɨzimɨn gumazitam amɨseveghtɨma, an arazir aghuibar gɨn mangɨ me gativagham.

Maikan akar otevir mam, akam inigha izir gumazir avɨriba mɨkemezir akabar mɨngaribar mɨrara ghu. Akar kam kamakɨn, "Ikiavɨra Itir God arazir aghuibar e mɨkemegha gɨfa, eghtɨ e arazir aghuir a ifongezir kabara damu: E guizɨn arazibara damuam, egh igharaz darazir apangkuvir arazim gifongegh, egh e uari abɨn uan Godɨn apengan ikɨ, anarɨra gɨn mangam." Akar kam, Maika 6:8ɨn iti.

God ivezir kuram isɨ uan gumazamizibar anɨngam

(Sapta 1--2)

1 Fomɨra Atrivim Jotam ko, Atrivim Ahas ko, Atrivim Hesekia me vaghvagha Judan gumazamizibagh ativagha men atrivibar ikezir dughiabar,
Ikiavɨra Itir God mɨgɨrɨgɨar kam isa Maika ganɨngi, Maika a Moresetɨn
nguibamɨn gumazir mam. Ikiavɨra Itir God Samarian nguibar ekiam ko,
Jerusalemɨn nguibar ekiamɨn otivamin bizibar gun Maika mɨgei.

God jasɨn mɨn izɨ mɨzazim Samaria ko Jerusalemia danɨngam

2 Ia kantriba bar dar gumazamiziba, ia deraghvɨra akar kam baragh!
Ia nguazimɨn itir gumazamiziba, ia deraghvɨra kuariba arigh Ikiavɨra Itir Godɨn akam baragh!
Ikiavɨra Itir God, ian Ekiam, a ia isa kot gatɨgha gɨfa.
Ezɨ ia deravɨram oragh.
Ekiam uan Dɨpenimɨn ikia mɨgɨrɨgɨar kam gami.
3 Ia gan! Ikiavɨra Itir God uan Nguibar Aghuim ategh izasa.
A izighirɨ mɨghsɨabagh isɨn daruam.
4 Eghtɨ mɨghsɨaba an suemningɨn apengan dɨpabar mɨn otivigham,
mati kendel isia amera izaghira dɨpamɨn mɨn emɨri.
Mɨghsɨar kaba, irɨ danganir zaribar otivigham,
eghtɨ dagɨaba poghpogh izighirɨ,
mati dɨpam mɨghsɨabar ikegha ivemara izaghiri.

5 Israelia, me Godɨn akam batuegha arazir kuram gami,
kamaghɨn amizɨ, bizir kaba bar me bativam.
Israelia akam batozir arazir kam, kar ten osɨmtɨzim?

1:1: 2 Atriviba 15:32-38; 16:1-20; 18:1--20:21; 2 Eghaghaniba 27:1-7; 28:1-27; 29:1--32:33

Samariaba, kar ian osɨmtɨzim.
Ezɨ Judaba asebar ziaba feir arazir kam, kar ten osɨmtɨzim?
Jerusalemia, kar ian osɨmtɨzim.*
6 Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God ghaze,
“Kɨ Samarian nguibar ekiam gasɨghasigh,
an mɨzumzuiariba azenan dar pozim mɨkɨnigham.
Eghtɨ a wainɨn biar igiaba oparamin danganimɨn mɨn otogham.
Kɨ an dɨpeniba bar da apɨrarightɨ, da dagɨar muziaribar otivigh ikiam.
Eghtɨ dagɨar muziarir kaba irɨ poghpogh danganir zarimɨn magɨrɨ,
dɨpenibar danganir faragha ikeziba avaraghan kogham.
7 Eghtɨ kɨ asebar marvir guaba abɨghɨrarigh, da isɨ avimɨn da kunigham.
Eghtɨ marvir guar kaba bizir mɨzumzuiarir pozim mɨkɨnizibar mɨn otivigham.
Samariaba akɨrim ragha God gasaragha aser kabar ziaba fe,
mati amizim uan pam ategha gumazir igharaziba ko tintinibar akui.
Bizir kam bangɨn, igharaz darazi izɨ Samariaba abɨnigh,
bizir me arazir kuram gamua iniziba, me me da, bar ada inigham.
Bizir kaba me da inigh kantrin igharazibar mangegh da isɨ uan asebar anɨngam.”

8 Ezɨ Maika kamaghɨn mɨgei:
“Bizir kaba otivam, eghtɨ nan navim bightɨ kɨ aziam.
Kɨ uan osɨmtɨzir kam akakaghsɨ dagarir asuabar aghuan kogham,
kɨ pura inir kurar bɨbɨziba ikiam.
Egh kɨ afiar atiabar mɨn arongam.
Egh kɨ ponemɨn mɨn arangam.
9 Eghtɨ Samarian gumazamizibar osɨmtɨzim,
mati mɨdir puvatɨzir duaba.
Eghtɨ Judaba, uaghan kamaghɨra mɨzazim iniam.
Jerusalem, kar nan gumazamizibar nguibam,
a mɨzazim iniamin dughiam uaghan bar roghɨra izi.”

Apaniba Jerusalemɨn boroghɨra ize

10 Getɨn nguibamɨn itir gumazamiziba, me en apaniba, ezɨ ia kamaghɨn me mɨkɨman markɨ,
God e gasɨghasɨki,
me ian gantɨ, ia azenara azian markɨ.
Ia Bet Leafran adarasi, ian naviba osemeghtɨ ia azi,
nguazim gɨpoghpogh, an mɨneziba uan mɨkarzibar aghu.†
11 Ia Safirɨn nguibamɨn gumazamiziba, ia bibiabara ikɨva aghumsɨgh,
kalabuziar gumazamizibar mɨn kantrin igharazimɨn mangɨ.
Ia Sananɨn nguibamɨn gumazamizibar atiatigh, nguibam ategh

---

* **1:5:** Samarian nguibar ekiam, a kantri Israelɨn nguibar ekiar mam. Ezɨ Jerusalemɨn nguibar ekiam, a kantri Judan nguibar ekiar mam. † **1:10:** Bet Leafran nguibar ekiam ko nguibar igharaziba ko nguazir ves 10-15ɨn itiba, da Jerusalemɨn nguibar ekiamɨn boroghɨn iti. Apaniba Jerusalemɨn mɨsoghsɨ mangɨ nguazir kam ko nguibar kamɨn otogh mangam. Gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim Maika ti akar kam, pura ikararer dɨbovir akabar a gamua ziar kam a gatɨ. Hibrun akamɨn ziar kam, Bet Leafra mong kamaghɨn ghu, “Nguazir menemeniar dɨpenim.” Kamaghɨn amizɨ, akam inigha izir gumazim kamagh me mɨgɨa ghaze, me nguazir mɨnemeniam uan mɨkarzibar aghuam. Ziar kam Sanan (a ves 11ɨn iti) a mong ziar kamɨn mɨn ghu “Anetaki.” Ezɨ akam inigha izir gumazim men mɨgɨa ghaze, me uan nguibar kam ategham. Akam inigha izir gumazim uaghan ziar igharazir maba kamaghɨra ikararer dɨbovir akabar da gei. Ezɨ Hibrun akam danganir maba me deragha dar mɨngariba abɨghizir puvatɨ.

azenan izan kogham.
Ia oraghi, Beteselin nguibamin adarazi arangti ia fogh,
mongamin danganitam kagh itir puvati.‡
12 Ikiavira Itir God Jerusalem gasighasighamin dughiam bar roghira ize,
kamaghin amizi, Marotin nguibamin adarazir naviba bar osemegha,
uarir akurvaghasa gumazamiziba bagha pura mizua iti.
13 Ia Lakisin nguibamin adarasi, ia Israelian arazir kurabar gin ghua,
Jerusalemia gamizi, me arazir kuram gami.
Kamaghin amizi, ia karisba inigh
hoziar bar puvira ivemaribagh ikegh aregh.
14 Ia Judaba, ia Moreset Getin nguibamin apangkufigh.
Ia ganti, igharaz darazi a inighti, a ua ian nguibam gavaghan kogham.
Eghti Aksipin nguibamin adarasi,
Israelian atrivibar akuraghan kogham.

15 Ezi ia Maresan nguibamin adarasi, Ikiavira Itir God,
ia isi ian apanibar dafarim datighti,
me ian nguibam inigham.
Eghti Israelian gumazir dapaniba ari mangi,
Adulamin dagiar toribar aven muegham.
16 Egh apanir kaba ian borir ia bar ifongeziba inigh mangegham.
Kamaghin amizi, ia me bagh nighnigh azi,
egh uan dapanir arizibagh isegh dapanir tuziba ikiam.

2

Gumazir arazir kurabar gumazir onganarazibagh amiba, God me gasighasigham

1 Ia gumazir dimagaribar akui puvatigha, arazir kurabar amuasa nighnigha itiba,
aminim tirazi arazir kurar kam damuamin tuavim otozi, ia zuamirama a gami.
Ia kamaghin amir gumazamiziba iavzika!
Ia bar ikuvigham.
2 Ia gumazamizibar azenibar gara dagh ifuegha purama da isi darasi.
Egha ia men dipenibar gara dagh aguava pura da isi.
Ia ifavaribagh amuva,
gumazamizibar nguaziba ko, biziba ko, dipenibar okei darasi.

3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Ia oragh! Ki ia gasighasighasa nighnisi,
eghti ia ari mangamin tuaviba puvatigham.
Dughiar kurar kam ia batoghti ia ganigh fogham,
egh ia ua gin, uan ziaba fisi kamaghin damuan kogham.
4 Ia bativamin bizir kaba otivti,
gumazamiziba ia geghan akam ia gasi ia mikimam.
Egh me kamaghin azirakar ighiar amirizibar amuam:
‘E bar moghira bar ikufi.
Ikiavira Itir God, en nguazim inigha en apanir igharazibagh aningi.
Gumazir kaba e inigha ghua
nguazir igharazimin e isa kalabus gati.

‡ **1:11:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati.

Maia! A datɨrɨghɨn manmaghɨn
en nguazir, e da inizim ikarvagh e damuam?’ ”*

5 Kamaghɨn amizɨ, ia Ikiavɨra Itir Godɨn gumazamiziba, ia gɨn ua izɨ uari akuvagh,
nguazim abigh uari danɨngɨsɨ, a bagh satu gikarangamin dughiam,
ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ian ovavir boriba nguazir otevir katam inighan kogham.

6 Ezɨ gumazamiziba kamaghɨn na mɨgɨa ghaze,
“Nɨ kamaghɨn garir akabar gun e mɨkɨman markɨ.
E nɨn akaba baraghan aghua.
God e gasɨghasɨghan koghtɨ, e aghumsɨghan kogham.”

7 Ia Jekopɨn ovavir boriba, ia ghaze,
Ikiavɨra Itir Godɨn apangkuvim ia ko ikɨvɨra ikiam, a?
Egh bizir kuratamɨn ia damighan kogham, a? Puvatɨ.
Ikiavɨra Itir God ghaze,
gumazir nan damazimɨn arazir aghuibagh amiba,
kɨ nɨmɨra me mɨgei.

8 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn gumazir kabav gɨa ghaze,
nan gumazamiziba, ia apanibar mɨn me gami.
Men marazi mɨdorozim gamigha uamategha uan dɨpenibar izegha ghaze,
e deragha uamategha izegha avughsi.
Ezɨ puvatɨ, ia ghua me azenan azuir korotiaba men akɨragharibar da adangi.†
9 Egha ia nan gumazamizibar tongɨn itir amizir odiariba,
ia men dɨpenir me ifongeziba bagha me batosi.
Egha kɨ men boriba, gɨn me danɨngamin bizir aghuiba,
ia men tuavim apɨrigha da okemegha gɨfa.
10 Ia gumazir arazir kurabagh amua nan damazimɨn zuezir puvatɨziba,
ia kagh deravɨra ikiamin danganir aghuiba puvatɨgham.
Kɨ bar pazavɨra ia gasɨghasigham.
Kamaghɨn amizɨ, ia dɨkavigh mangɨ.

11 Eghtɨ akam akurir gumazitam ti gumazir kurar kaba bagh izɨ,
wainɨn dɨpar onganiba ko dɨpar onganir igharazibar akar ifavaribar mɨkɨm suam,
“Kɨ guizɨn kamaghɨn mɨgei, ia wain ko dɨpar onganir avɨriba ikiam,”
gumazir kurar kaba, ti gumazir akam inigha izir kam bar a gifuegham.

Ikiavɨra Itir God uamategh uan gumazamiziba iniam

12 Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn Jekopɨn ovavir boribav gɨa ghaze,
“Kɨ uamategh Israelian gumazamizir itir varazira ua me akuvagham.
Egh mati gumazim sipsipba inigha iza dɨvazimɨn aven me akuvi moghɨn,
kɨ ua me akuvagham.
Eghtɨ me kalabusɨn dɨpenibar tiar akabar uari akuvam.
Eghtɨ gumazamiziba ua ian nguazim bar a gizɨvagham,
mati sipsipɨn avɨrim grazir aghuir avɨribar tongɨn ikia ada api.”

---

* **2:4:** Hibrun akamɨn me akamɨn mɨngarim kagh deragha anebɨghizir puvatɨ. † **2:8:** Hibrun akamɨn me akamɨn mɨngarim kagh deragha anebɨghizir puvatɨ.

13 Ikiavɨra Itir God uan gumazamiziba kalabusɨn me fɨrigh,
me inigh azenimɨn izam.
Eghtɨ me kalabuziar dɨvazibar tiar akaba akar azenan izɨtɨ,
men Atrivim a Ikiavɨra Itir God, a uabɨ men faragh mangam.

God gumazamizibar araziba akɨr, deragh me damuam

3

(Sapta 3--5)

Maika Israelian gumazir dapanibar atari

1 Kɨ ghaze:
"Ia oragh, ia Jekopɨn ovavir boribar gumazir dapaniba, ia Israelian gumazir aruaba,
ia arazir aghuibagh nɨghnɨgh da bagh ingar.
2 Ia arazir aghuir kamɨn aghuagha arazir kuram bagha bar ifonge.
Ian arazir kaba mati, ia nan gumazamizir angamɨra itibar iniba aghora da mɨsi.
Egha men agharibar itir tuziba aghora da mɨsefi.
3 Ian arazir kaba mati ia nan gumazamizibar iniba mɨsa men aghariba apɨraghar ɨgha
dagh asegha, men tuziba aghoraghsua da api.
Ia mati, me mɨnem daghuasa asɨzir tuzir agharibar itiba aghoraghsuegha da mɨnem gaghui.
4 Eghtɨ dughiatam gɨn izɨtɨ, ia akurvazim bagh Ikiavɨra Itir Godɨn arangtɨ,
a ia bareghan kogham.
Ia arazir kurabagh ami, kamaghɨn amizɨ, a ian azangsɨziba bareghan kogham,
mati a uan guam ian modo."

5 Godɨn akam inigha izir gumazir maba,
deragha nan gumazamizibagh amir puvatɨ.
Eghtɨ tav dagheba me danɨngtɨ, me a ko akaba akɨr suam,
a dughiar aghuibar ikiam.
Puvatɨ, kar me a gifari.
Eghtɨ gumazamiziba dagheba me danighan kogham, eghtɨ me akar atiatibav kɨm ifar suam,
men apaniba izɨ me gasɨghasɨgham.
Ezɨ Ikiavɨra Itir God, akam inigha izir gumazir kabav gɨa ghaze,
6 "Ia nan gumazamizibagh ifari,
kamaghɨn amizɨ, kɨ ian anogoreghtɨ,
ia ua irebamɨn mɨn gari bizibar ganan kogham,
egh dar mɨngariba abɨghan kogh,
egh ia gɨn otivamin bizibagh foghan kogh, dav kɨman kogham.
Ia aruem iraghugha gɨvagha amɨnim pɨrizɨ moghɨn,
ian dughiaba gɨvagham."
7 Eghtɨ akam inigha izir gumazir gɨn otivamin bizibar gara dav geir kaba,
me aghumsigh naviba men ikuvigham.
Men arazir kurar kam bangɨn, God men azangsɨziba baraghan kogh,
bizir me ganamin kabar amutɨ,
da otivan kogham.

8 Ezɨ ko, Ikiavɨra Itir Godɨn Duam gavgavim na ganɨngi,

egha guizɨn arazim damuasa nɨghnɨzim isa na ganɨngi.
Egha Israelian arazir kuraba bar dar gun me mɨkɨmasa gavgavim na ganɨngi.
Eghtɨ kɨ Jekopɨn ovavir boribar arazir akaba batozimɨn gun me mɨkɨmam.

9 Ia Jekopɨn ovavir boribar gumazir dapaniba deragh na baragh,
ia guizɨn arazibar aghua.
Ia Israelian gumazir aruaba, ia arazir aghuibagh irazɨ,
da ghua arazir kurabar mɨn otifi.
10 Ia uari bagha Saionɨn nguibamɨn dɨpenir aghuir avɨriba ingarasa,
gumazamizibav sozi me ariaghiri.
Ia guizɨn arazimɨn aghuagha, onganarazibagh amir gumazamiziba abɨragha men ghuzim ingegha
ghaze, kar Ikiavɨra Itir Godɨn nguibam Jerusalem,
e anesarazɨ a tugha gavgafi.
11 Ezɨ Jerusalemɨn gumazir dapaniba kotɨn dughiamɨn, gumazamizibar amamangatɨzɨ,
me modogha dagɨaba me givezegha me gakaghorima,
me paza kotiaba tuisɨsi.
Ezɨ ofa gamir gumaziba, gumazibar amamangatɨghtɨ me dagɨaba me danɨngtɨ,
me Godɨn Akar Gavgavibar mɨngariba abɨgh me mɨkɨmam.
Ezɨ akam inigha izir gumaziba uaghan ghaze, me dagɨaba inighɨva,
akar mogomebar mɨngariba deragh da abɨgham.
Jerusalemɨn gumazir ekiar kaba bar, me kamaghɨn amua ghaze,
“Ikiavɨra Itir God e ko iti. Ezɨ bizitam e gasɨghasighan kogham.”

12 Kamaghɨn amizɨ, ia gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba,
ia amizir osɨmtɨzir kaba bangɨn, God Jerusalem gasɨghasɨgham.
Eghtɨ Jerusalemɨn biziba bar ikuvigham, egh mɨnezir pozimɨn otogham.
Eghtɨ Saion nguazir kɨnimɨn mɨn ikɨtɨ, gumaziba an dagher azenibar ingaram.
Eghtɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim iti naghɨn mɨghsɨar kam,
ruarim a batogham.

4

Ikiavɨra Itir God uan gumazamiziba bar men atrivimɨn ikiam (Aisaia 2:1-4)

1 Gɨn otivamin dughia tamɨn,
mɨghsɨar Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenim tughav itim,
ziar bar ekiam iniam.
Egh a pɨn mar ikɨ mɨghsɨar igharaziba bar dagh afiragham.
Eghtɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar izɨ an uari akuvagh ikiam.
2 Kantrin avɨribar gumazamiziba izɨ suam,
“Ia izɨ, e Saionɨn Mɨghsɨamɨn mavanangam, a Ikiavɨra Itir Godɨn mɨghsɨam.
Kar Jekopɨn Godɨn Dɨpenim.
E mangɨtɨ a uan arazir a ifongezibar en sure damuam.
Egh a uabɨ mɨsevezir tuavim, e an gɨn mangam.”
E fo, Moses Osirizir Araziba, Saionɨn Mɨghsɨamɨn ikegh mangɨtɨ gumazamiziba a iniam.

3:12: Jeremaia 26:18

Guizbangira, Jerusalemin nguibam, kar danganir Ikiavira Itir God uan akam
isi, uan gumazamizibar aningamim,
eghti me azenan mangi an akam akunam.
3 Eghti Ikiavira Itir God, jasin min iki kantriba bar dar gumazamizibar
araziba tuisigh,
men osimtiziba deragh da akirti,
me uari inigh deragh ikiam.
Egh me uan midorozir sababa inigh dav soghti,
da baravigh nguazibagh tuir ainbar min otivigham.
Egh me uan afuzibav soghti,
da ikizirigh sabar azenibar ingaribagh ami moghin, otivigham.
Egh danganiba bar dar itir gumazamiziba, uam uariv soghan kogh ikiva,
ua midorozir arazibar sure damuan kogham.
4 Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim akam akirigha ghaze,
gumazamiziba vaghvagh deraghvira uari uan wainin ikariziba ko fighin
temebar boroghin dapiam.
Egh me deragh ikiti,
tav ua izi atiatim me daningan kogham.
5 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan asebar ziaba fi, men akabar gin
mangam.
Eghti e Israelia, Ikiavira Itir God, en God, e zuraram an ziam fi mam-
aghira ikiam.

Israelia uamategh uan nguibamin izam

6 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Gin otivamin dughiamin, gumazamizir ki faragha ivezir kuram me ganiga,
kalabuziar gumazamizibar min kantrin igharazimin amadaziba ko,
suer kurar daruan iburaziba,
ki ua me akuvam.
7 Ezi gumazamizir ikiavira itir varazira, me uan nguibamin saghon ikia,
egha daruan iburaghburaki, me gumazamizir suer kurar pazava
aruiba.
Ezi datirighin itir varazira ki ua me damighti, me kantrin bar gavgavimin
min otogham.
Eghti datirighin ikegh mangi, ki Ikiavira Itir God, ki Saionin Mighsiamin
iki,
men atrivimin iki, me gativagh mamaghira ikiam."

8 Ezi ni Jerusalem, God nin ikia uan gumazamizibar gari,
mati sipsipbar gari gumazim uan sipsipbar garir dipenir divazimin aven
iti.
Ni faragha me geghuvi moghin,
ni bar ekevegh uan kantrin nguibaba bar da gativagh, dagh eghuvam.
9 Jerusalem, ni manmaghsua pamten arai?
Ni tizim bagha amizim borim batasa mizazim isi moghin uabi barasi?
Ni ti atriviba puvati, a?
Ezi nin fofozir gumaziba ti ariaghire, a?

10 Ia Jerusalemia, ia dimiva arang,
mati amizim borim batasa mizazim baragha,
uabi gighavkiravira iti.
Ia datirighin nguibam ategh graziba itir danganimin mangi.

4:3: Joel 3:10 **4:4:** Sekaraia 3:10

Eghtɨ me ia inigh Babilonɨn mangam.
Eghtɨ gɨn Ikiavɨra Itir God, ian apaniba da ua ia inigham.
11 Ezɨ kantrin avɨriba ia gasɨghasɨghasa uari akufa.
Egha me ghaze,
“Aria, e Jerusalemɨn nguibar ekiam bar a gasɨghasigh,
an gantɨ a bar ikuvigh ikiam.”
12 Egha kantrin kabar gumazamiziba Ikiavɨra Itir Godɨn nɨghnɨzim gɨfozir puvatɨ, a manmaghɨn nɨghnɨsi.
Me kamaghɨn fozir puvatɨ, a me akuvagh me gasɨghasɨgham.
Mati gumazim witba akuvagh da mɨrmɨrightɨ,
da witɨn daghebar mɨn otivigham.

13 Egha Ikiavɨra Itir God ghaze,
“Jerusalemia, ia dɨkavigh
mangɨ uan apanibagh asɨghasɨgh.
Kɨ ia damightɨ, ia gavgavigh ikiam,
mati bulmakaun mam ainɨn komba ko, brasɨn sueba ikia bar gavgafi.
Kamaghɨn amizɨ, ia kantrin avɨriba dɨkɨ me abɨnigham.
Egh apaniba faragha ia mɨsogha inizir biziba,
ia uam ada inigh na danɨngam,
kɨ nguazir kam bar a gativazir Ikiavɨra Itir God.”

5

1 Ia Jerusalemia, ian mɨdorozir gumaziba uari akuvagh,
arang uan mɨkarziba aghor.
Apaniba ia ekɨarugha gɨfa.
Me Israelian gumazir dapanim mɨsogh aghumsɨzim a danɨngasa,
mati apanim aghorim inigha gumazimɨn koviam mɨsoke.

God akam akɨra ghaze, gumazir dapanitam Betlehemɨn nguibamɨn otivam

2 Ikiavɨra Itir God ghaze,
“O Betlehem, nɨ Efratan Distrighɨn itir nguibam,
nɨ Judan anababar nguibabar tongɨn, nɨ nguibar bar dozim,
ezɨ nɨn aven gumazitam na bagh gumazir dapanimɨn otogh Israelia gativagh men ganam.
Ezɨ bar fomɨra, an ovavir bar faraghavɨra itim, an otogha ike,
ezɨ an adarazi datɨrɨghɨn ikia ghuavɨra iti.”

3 Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir God uan adarazi ateghtɨ,
me uan apanibar dafaribar ikɨvɨra ikɨ mangɨtɨ,
amizir God inabazim, an otarim bategham.
Eghtɨ dughiar kamɨn Israelian kantrin igharazibar ikeziba, uamategh izɨ uan adarazi ko uam uari akuvagham.
4 Eghtɨ gumazir dapanir kam otogh,
uabɨ uan gumazamiziba Ikiavɨra Itir Godɨn gavgavimɨn men ganam,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim deravɨra uan sipsipbagh eghufi.
Guizbangɨra, a Ikiavɨra Itir God, an God, an an ziar ekiamɨn me gativagham.
Eghtɨ gumazamizir kantrin igharazibar itiba an gavgavim gɨfogham.
Eghtɨ an gumazamiziba deragh ikiam.

5:2: Matyu 2:6; Luk 2:4; Jon 7:42

5 Eghtɨ a navir amɨrizim ko, dabirabir aghuim isɨ uan gumazamizibar anɨngam.
Eghtɨ Asirian mɨdorozir gumaziba izɨ, en nguibar ekiar gavgavibar dɨvaziba akartɨ,
e uan mɨdorozir gumazir faragha zuir gavgaviba amɨseveghtɨ,
me mangɨ me ko mɨsogham.
6 Me Asirian kantri ko mɨsogh me abɨnigh,
men kantri iniam, an ziam Nimrot,* me me dama a inigham.
Eghtɨ arazir kamɨn, gumazir dapanir kam, Asirian e gasɨghasɨghasa iziba,
a men dafarimɨn en akuragh, uam e inigham.
7 Eghtɨ Jekopɨn ovavir boribar ikiavɨra itir varazira,
me kantrin igharazir avɨribar gumazamizibar tongɨn ikɨ,
men akurvaghamin gumazibar mɨn ikiam.
Mati dɨmagaribar grazibagh irir ghuariaba, ko, temebagh izir amoziba,
Ikiavɨra Itir God da amadagha dagh amizɨ, da deraghavɨram otifi.
Bizir kaba me Godɨn gavgavimra dar amuam,
men gavgaviba puvatɨ.
8 Eghtɨ Jekopɨn ovavir boribar ikiavɨra itir varazira,
me kantrin igharazir avɨribar gumazamizibar tongɨn ikɨ,
mati laion ruarimɨn itir asɨziba ko,
sipsipɨn dɨvazimɨn aven itibar amasa gari.
A sipsipbar tongɨn mangɨ, uabɨ fɨ sipsipbav kɨn me givi me aghoram.
Eghtɨ gumazir men akurvaghamiba puvatɨgham.
9 Eghtɨ tuavir kamɨn Israelia uan apaniba abɨnigh bar me agɨvagham.

10 Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn Israelia mɨgɨa ghaze:
“Gɨn otivamin dughiamɨn, kɨ mɨdorozir bizibagh asɨghasɨgham.
Egh ian hoziabagh asɨghasɨgh ian karisba apɨrarigham.
11 Egh kɨ ian nguibar ekiaba ko dar dɨvazir gavgaviba bar ada akarightɨ,
ia uam adar mongɨva avegham.
12 Egh kɨ ian meziba ko akavsiaba batuegh,
ian kukunir gumaziba agɨvaghtɨ, me ua ikian kogham.
13 Egh kɨ ian marvir guaba ko, asebar nedaziba bar da batuegham.
Ia uari uan dafaribar ingarizir bizibar ziaba fan markɨ.
14 Egh kɨ temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba apɨrarigh,
ian nguibamɨn bar da batuegham.
Egh ian nguibar ekiaba bar adagh asɨghasigham.
15 Kɨ arazir kam bagha nan navim bar osemegha atari.
Egh kantribar gumazamizir nan akaba batozir arazir kam, kɨ a ikarvagham.”

God Israelian arazir kurar me amiziba bagh me tuisɨgh, gɨn me damightɨ me an gumazamizibar otivigham

6

(Sapta 6--7)

Ikiavɨra Itir God Israelia isa kot gatɨ

---

* **5:6:** Nimrot, a gumazir Niniven nguibar ekiamɨn ingarizim, an Asiriabar nguibar ekiam. Kamaghɨn amizɨ, kantri Asiria, me ziar kam a garɨsi “kantri Nimrot.” Nɨ Jenesis sapta 10:8-12ɨn gan.

1 Ia oragh!
Ikiavɨra Itir God Israelia isa kot gatɨ.

O Israelia, ia dɨkavigh izɨ kotiamɨn, ia uan osɨmtɨzimɨn gun mɨkɨm.
Eghtɨ mɨghsɨaba jasɨn mɨn ikɨ,
ia baragh ian akaba tuisɨgham.

2 Eghtɨ ia mɨghsɨaba ko, dagɨar bar gavgavir nguazimɨn apengan ikia, an suirazɨ a gavgavigha ikia mamaghɨra itiba,
ia Ikiavɨra Itir Godɨn kotiam baragh.
Eghtɨ Ikiavɨra Itir God, kotɨn aven uan gumazamiziba ko uari adoghodoghɨva,
egh an akam me gasam.

3 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei,
“O nan gumazamiziba, kɨ arazir kurar manamra ia gami?
Kɨ ian azai, kɨ bizir tizim gamigha osɨmtɨzim ia ganɨngi?
Ia na mɨkɨm!
4 Guizbangɨra, kɨrara dughiar ia Isipɨn kalabusɨn itimɨn ia inigha azenan ize.
Kɨ tuavim ian akaghasa, Moses ko, Aron ko, Miriam, me amadazɨ,
me ian faragha ghua ia inigha ize.
5 O nan gumazamiziba, ia Moapian Atrivim Balak faragha ia gamizir arazir kuram gɨnɨghnɨgh.
Beorɨn otarim Balam, ia Balak mɨkemezir akam gɨnɨghnɨgh.
Egha ia Sitimɨn nguibam ategha ghua Gilgalɨn zuir dughiamɨn, kɨ amizir bizir ekiabagh nɨghnɨgh.
Ia bizir kabagh nɨghnɨgh fogh suam, kɨ ian akurvaghasava bizir aghuibagh ami.”*

Ikiavɨra Itir God, arazir a ifongezibar amuasa gumazamizibav gei

6 Ikiavɨra Itir God, a Godɨn Bar Pɨn Itim, kɨ an damazimɨn izɨ
tevimning apɨrigh an ziam fɨsɨ,
bizir tizimra inigh izam?
Kɨ ti bulmakaun igiar mɨkarziba sara itir aghuiba inigh izɨ, a danɨngɨsɨ
ofan bar isia mɨghɨrizim mɨn bar da tueghtɨ da isi mɨghɨrigham, a?
7 Kɨ ti sipsipɨn apurir 1,000pla o, 10,000plan olivɨn borer mɨneba inigh izam,
eghtɨ Ikiavɨra Itir God bizir kaba bagh bar akuegham, o?
Kɨ ti uan arazir kuramɨn ivezim bagh uan otarir ivariam ofa damusɨ
a mɨsueghtɨ an aremegham, o?
Bar puvatɨgham.
8 Ia nguazir kamɨn itir gumazamiziba, Ikiavɨra Itir God arazir aghuibar ia mɨkemegha gɨfa,
eghtɨ ia arazir aghuir a ifongezir kabara dar amu:
Ia guizɨn arazibara damuam,
egh igharaz darazir apangkuvir arazim gifongegh,
egh ia uari abɨn uan Godɨn apengan ikɨ, anarɨra gɨn mangam.
9 Ia fofozir aghuim gifueghɨva,
Ikiavɨra Itir Godɨn atiating an apengan ikiam.

6:4: Ua Me Ini 4:10-16; 12:50-51; 15:20 **6:5:** Diboboniba 22:2--24:25; Josua 3:1--4:19 * **6:5:** Vezɨn kam ghaze, Ikiavɨra Itir God dɨgavir kuram gamir arazir aghuir avɨribagh ami. Israelia Sitimɨn nguibam ategha izir dughiamɨn, a Jordanɨn Fanem gamizɨ a dakezɨ me nguazir dakɨrtizim giregha vongɨn Gilgalɨn ghue. **6:8:** Godɨn Araziba 10:12; 1 Samuel 15:22; Aisaia 1:17; Hosea 6:6

Ia oragh! Ikiavira Itir God Jerusalemin nguibar ekiamin diagha ghaze,
"O nguazir kamin itir gumazamizir iza nguibar kamin uari akuviba, ia oragh!†
10 Ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ia bizir aghuiba uan dipenibar aven da mongezi da ikiavira iti,
ezi bizir ia itir kaba, kar ia arazir kuram gamua inizir biziba.
Ia uan biziba gumazir igharaziba bagha da amadir dughiam,
ia ifara deragha dar osimtiziba tuisigha dar ivezibar abarir puvati.
Ki arazir kurar kam bar an aghua.
11 Ki garima, ian gumazir maba igharaz darazigh ifara men bizir amadiba,
deragha dar osimtizibar iveziba me ganidi puvati.
Ki men arazir kuraba gin amadir puvati. Ki aghua.‡
12 Ezi nguibar ekiamin itir gumazir dagiar aviriba itiba,
me onganarazibagh amir gumazamizibagh ifara men biziba pura dagh ekua,
egha paza me gami.
Nguibar ekiar kamin gumazamiziba,
me bar ifavarir gumazamizibara.
13 Kamaghin amizi, ian arazir kurar kaba bangin,
ki ia gasighasigham.
14 Ia daghebar ami, izivaghan kogham,
eghti mitiriaba ian aghivira ikiam.
Egh ia biziba inigh dipenimin ada akuvam,
eghti da deravira ikian kogham.
Eghti ia bizir manaba iti, ki apaniba amadaghti,
me izi ia misogh dagh asighasigham.
15 Ia azeniba opariva,
dar daghetam inighan kogham.
Egh ia olivin oviziba dikabin da mirmir,
egh olivin borer tam uan mikarzim daghuighan kogham.
Egh ia wainin oviziba dikabin da mirmir,
egh wainin dipatam ameghan kogham.
16 Atrivim Omri ko an otarim, Atrivim Ahap, ia aningin arazir kurabar gin ghuezir gumazamiziba,
aning faragha amizir araziba, ia datirighin aningin gin ghua dagh ami,
kamaghin amizi, ki ia gasighasighti,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, akirim ragh ia gasi dibovir akabar ia mikimam.
Eghti ia nan gumazamizir nguibar ekiar kamin itiba
bar moghiram aghumsigham."

7

Israelia arazir kurabagh ami

1 Maia! Ki uabin apangkufi.
Ki ti ovengam.
Gumazamiziba mitiriaba men azi moghin,
mitiriam nan azi, ezi ki temer ovizitam amasa da bagha tememin garima, da puvati.

---

† **6:9:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. ‡ **6:11:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. **6:15:** Godin Araziba 28:30; 28:38-40; Amos 5:11; Sefanaia 1:13 **6:16:** 1 Atriviba 16:23-24; 21:25-26

Temer fighin oviziba ko, wainin oviziba, me bar ada inigha gifa.*
2 Gumazir aghuitam nan kantrin aven itir puvati.
Gumazitam guizbangira Godin gin zuir puvati.
Bar puvati.
Dughiabar zurara gumazamiziba uarira uarir apanibagh amua uarigh asighasighasa uari bagha tuaviba buri,
mati gumazim asizibav soghasa, azuazim agura.
3 Gumazamizir bar arazir kurabagh fogha dagh amiba,
me zuraram arazir kurabagh ami.
Gavmanin ingarir gumaziba ko, jasba kotin dughiamin, me gumazamizibar azangsizima,
me moga dagiabar me giveza me gakaghorima,
me paza kotiaba barasi.
Gumazir ziar ekiaba itiba pura uan ifongiabar jasbav geima,
jasba guizin arazim ategha pura gumazir kurar kabar ifongiabar gin zui.†
4 Ezi gumazir igharaziba ghaze me deragha arazir aghuibagh ami,
ezi God men gari,
me ikuvigha mati grazir ataghatariba ko, benir dikoniba itiba.
Dughiam otogha gifa, ezi God uan gumazamizibagh asighasighasa,
mati an akam inigha izir gumazim mikemezi mokin.
God kamaghin damuti,
an gumazamiziba okam nighnigh onganigh tintinibar nighnigham.
5-6 Eghti dughiar kamin otariba dibovir akabar uan afeziabav kimti,
guiviba uan amebabar akaba batogham.
Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adogham.
Gumazamizibar anababa uari, men apanim ikiva, men ikuvigham.
Kamaghin amizi, ni uan namakam ko roroamin akaba, nighnizir gavgavim dar ikian marki.
Egh ni uaghan uan amuim o uan pam mikimsi deraghvira nighnigh a mikim.
7 Ezi ki uabi, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki a mizuamam.
Eghti a ki a ko migeir azir akaba baregh,
izi nan akuragh na inighti, ki deraghvira ikiam.

Ikiavira Itir God ua uan gumazamiziba ini

8 Eghti en apaniba aghumsizir akabar e damuan kogham.
E guizbangira iregha gifa, egh e ua dikavigh tuivigham.
E datirighin aminirbirimin iti,
eghti Ikiavira Itir God uam angazangarim e daningam.
9 E datirighin Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami.
Eghti Ikiavira Itir God bar dughiar otevimra uan aningagharim akagh, e gasighasigham.
Egh a gin ua en akuragh guizin arazimin gin mangiva,
pazavira e gamir darazir arazir kuraba ikarvagham.
Egh a mitatemin e inigh angazangarimin e atighti,
e angamira iki an ganti, an en apanibar dafaribar uam e iniam.
10 Apaniba faragha kamaghin e migia ghaze,

---

* **7:1:** E fozir puvati tinara akar kam akuni. Gumazir maba ghaze kar akam inigha izezir gumazim Maika, an akamra. Ezi gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim, a Jerusalem o Samarian nguibamningin amizimin akar isin zuim migei. Ezi akar kam amizir kam akam akuni. † **7:3:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. **7:5-6:** Matyu 10:35-36; Luk 12:53 **7:7:** Aisaia 8:17

“Ikiavɨra Itir God, ian God managh iti?”
Egh me gɨn gantɨ Ikiavɨra Itir God en akuraghtɨ,
me bar aghumsigham.
E gantɨ Ikiavɨra Itir God me dɨkɨtɨ,
mati gumazamiziba tuavimɨn beghneazim dɨti moghɨn, a me dɨkabɨnigham.

11 Ia Jerusalemɨn gumazamiziba, ia gɨn nguibar ekiamɨn dɨvaziba uam adar ingaramin.
Egh nguazimɨn mɨtaghniabagh isɨvaghtɨ da mangɨ ekevegham.
12 Dughiar kamɨn nɨn gumazamizir kantrin igharazibar kalabusɨn itiba, me uamategh tintinibar izam.
Tarazi Yufretisɨn Fanemɨn amadaghan ikegh izam,
eghtɨ tarazi aruem anadi naghɨn kantri Asirian ikegh izam,
eghtɨ tarazi sautɨn amadaghan kantri Isip ategh izam.
Israelia bar moghɨra kantrin saghon itibar mɨghsɨaba ko, ongarir dadarimɨn itibar ikegh izam.
13 Ezɨ kantrin kabar gumazamiziba bar arazir kurabagh ami.
Kamaghɨn amizɨ, da danganir bar kurabar mɨn ikiam.

Ikiavɨra Itir God, nɨ Israelian apangkufigh

14 O Ikiavɨra Itir God, nɨ gumazamizir ua bagha mɨseveziba, nɨ me eghuvir gumazimɨn mɨn ikɨ,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim deravɨra uan sipsipbagh eghufi.
Me ruarir arɨzibar mɨghsɨabar ikia, nguazir aghuiba puvatɨ.
Ezɨ azenibar ingaramin nguazir aghuiba vɨn iti.
Me faragha amizɨ moghɨn, nɨ men amamangatɨghtɨ,
me mangɨ Basan Distrik ko Gileatɨn Distrighɨn nguazir aghuibar azenibar ingaram,
mati sipsipba grazir aghuiba itir nguazim garua grazir avɨriba api.

15 Ikiavɨra Itir God akam ikaragha ghaze:
“Kɨ faragha Isipɨn ia inigh azenan izasa dɨgavir kuram gamir araziba,
kɨ datɨrɨghɨn uam ada ian akagham.
16 Eghtɨ kantrin igharazir gavgaviba itiba,
me datɨrɨghɨn nan gavgavimɨn ganighɨva dɨgavir kuram damigh aghumsɨgham.
Egh me atiatigh uan kuariba ko, akabar kumigham.
17 Egh me fogh suam, me gavgaviba bar puvatɨ,
mati kuruziba uan navibar nguazim davaram.
Egh akongɨva atiatigh uan danganir mogomeba ategh,
Ikiavɨra Itir God bagh izam, a en God.”

18 O Ikiavɨra Itir God, ua godɨn igharazitam nɨn mɨn itir puvatɨ.
Nɨn gumazamizir ikiavɨra itir varazira, nɨ men arazir kuraba gɨn amadi.
Nɨn adariba dughiar ruaribar itir puvatɨ.
Nɨ zurara en apangkuvigha, arazir aghuibar e damuasa bar akonge.
19 Nɨ uam en apangkufigh.
Egh uan suemɨn biziba dɨka da abɨri moghɨn,
en arazir kuraba dɨkɨ da abɨnigh,
da akunightɨ da ongarir konim bar an aven magɨrɨgh.
20 Egh nɨ uan akaba bar dar gɨn mangɨva, zurara Israelia en apangkufigh.
E Abraham ko Jekopɨn ovavir boriba, e nɨn gumazamizibara.

Nɨ fomɨra en inazir afeziaba koma akar dɨkɨrɨzim gamua ghaze,
nɨ en apangkuvigham,
egh nɨ uan akar dɨkɨrɨzir kam damutɨ,
a guizbangɨram otogham.

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Nahumɨn Akɨnafarim
O
Nahum
Akar faragha zuim

Godɨn akam inigha izir gumazim Nahum, e deravɨram an ikɨrɨmɨrim gɨfozir puvatɨ. Niniven nguibar ekiam a ikuvigha gɨfa, kamaghɨn amizɨ, akɨnafarir an osirizir kam, kar an mɨgɨrɨgɨar bar akongeziba.

Ninive, a kantri Asirian nguibar ekiam. Asiria a kantrin bar gavgavir mam, ezɨ an mɨdorozir gumaziba kantrin igharazir avɨribar gumazamizibav sogha me abɨni. Kantrin kamra notɨn amadaghan Israelian kantri gasɨghasɨki. Egha an gumazamiziba inigha ghuezɨ, me danganir igharazibar iti.

Kamaghɨn amizɨ, Israelia orazi apaniba Niniven nguibar ekiam gasɨghasɨghizɨ, me bar akonge. Godɨn akam inigha izir gumazim Nahum kamaghɨn mɨgei, me akaba batogha arazir kurar avɨrim gami. Kamaghɨn amizɨ, God men arazir kuraba ikarvagha uabɨ bizir kam gamizɨ, a Ninive bato.

Ikiavɨra Itir God Niniven nguibar ekiam gasɨghasɨki

(Sapta 1--3)

Ikiavɨra Itir God Niniven nguibar ekiamɨn anɨngazi

1 Godɨn akam inigha izir gumazim Nahum, a irebamɨn mɨn garir bizir mamɨn garima, God akar kam a ganɨngizɨ, an akɨnafarir kam osiri. Akar kam, a Niniven nguibar ekiamɨn akam. Godɨn akam inigha izir gumazim Nahum, an nguibam Elkos.

2 Ikiavɨra Itir God uabɨra God, a gumazamiziba ateghtɨ,
me asebar ziaba fan kogham.
An akam batozir gumazamiziba, a mɨzazim me ganɨdi.
Ikiavɨra Itir God, a uan apanibar anɨngagha,
men arazir kuraba ikarvagha ivezir kuram me ganɨdi.
3 Ikiavɨra Itir God a zuamɨram atarir puvatɨ.
A Godɨn Gavgavir Ekiaba Itim,
egha a zurara arazir kurabagh amir gumazamiziba mɨzazim me gasi.

Ikiavɨra Itir God, danganir manamɨn mangɨtɨ, amɨnir ekiam ko amozim otivam,
eghtɨ ghuariaba mati an dagarimning nguazim dɨtima,
nguazim mɨneziba mɨzi.
4 An ongarim dagarvagh an atartɨ, ongarim dakegham.
Egha uaghan fanebagh ami da dati.
Egh a suam, biziba ikuvigham,
eghtɨ azeniba ko, grazir aghuariba mɨsɨngigh arɨmɨghiregham.
Basanɨn nguazir aghuimɨn itir azeniba ko, Karmelɨn Mɨghsɨamɨn itir temeba

---

1:1: Aisaia 10:5-34; 14:24-27; Sefanaia 2:13-15 **1:2:** Ua Me Ini 20:5; Godɨn Araziba 32:35; 32:41; Onger Akaba 94:1 **1:3:** Ua Me Ini 34:6-7; Onger Akaba 104:3; Aisaia 29:6; Amos 1:14

ko, Lebanonɨn kantrin itir akɨmariba, da bar mɨdiava ariaghiri.
5 God uan gavgavim akazɨ, mɨghsɨaba agoa nɨgha,
dɨpabar mɨn otifi.
A uan gavgavim akazɨ, mɨkɨmkɨzim nguazim ginobagha a gamima a nɨsi,
ezɨ gumazamiziba uaghan agoa nɨsi.

6 An anɨngazir dughiam, tina deravɨra ikɨ ikuvighan kogham.
Bar puvatɨgham.
A gumazamizibar anɨngagha, an damazimning mati avim isiava aghefe,
An anɨngagharim, dagɨaba mɨsaragharɨsi.
7 Ikiavɨra Itir God, an arazir aghuibar e gami.
Osɨmtɨzibar dughiabar a uan gumazamizibar mogomer danganimɨn mɨn ikia,
egha gumazamizir a bagha zuiba, a men akurvasi.
8 An aperiar ekiamɨn mɨn, Niniven nguibar ekiam bar a gasɨghasigham.
Egha gumazir an akam batoziba, a me mɨsozi me ariaghiri.
9 Ia apaniba, ia arazir manam Ikiavɨra Itir God damuasava a mɨgei?
Ia ganigh, a bar ia kuavaremegham.
Guizbangɨra, apanitam dughiar pumuning akɨrim ragh a gasaraghan kogham.
10 Ia mati gumazim dɨpar onganim amegha bar ongani,
eghtɨ a bar ia agɨvagham,
mati avim benir dɨkoniba ko, grazir bar mɨsɨngizibar isi.*
11 Ia Niniven adarasi, ian mav nɨghnɨzir kuram iti,
egha a pazɨ Ikiavɨra Itir God damuasa akam akɨri.

12 Ezɨ Ikiavɨra Itir God uan gumazamiziba Israelia, a kamaghɨn me mɨgei,
“Asiriaba me bar avɨrasemegha gumazir gavgaviba iti,
ezɨ kɨ me gasɨghasightɨ, me bar gɨvagham.
Nan gumazamiziba, kɨ osɨmtɨzir ekiam ia gatɨ,
egh kɨ ua kamaghɨn damuan kogham.
Bar puvatɨgham.
13 Asiriaba faragha ia gativagha ike,
ezɨ datɨrɨghɨn kɨ men gavgavim abɨragham,
eghtɨ me ua ia gativagh, ian ganan kogham.
Eghtɨ ia ua men kalabusɨn aven ikian kogham.”

14 Egha Ikiavɨra Itir God Akar Gavgavimɨn kamaghɨn Asiriabav gei,
“Ian ovavir boriba uam otivan kogham.
Ian dɨpenir asebar ziaba feba,
kɨ dar aven marvir guaba bar dagh asɨghasigham.
Egh me ian kuaba afamin moziba, kɨ ia bagh dar akɨram.
Ia gumazamizir kɨniba, kamaghɨn amizɨ, ia ua ikian kogham.”

15 Ia gan, gumazir mam mɨghsɨamɨn itir tuavimɨn izi,
egha akar aghuim inigha izi.
Kamaghɨn amizɨ, ia Judan gumazamiziba, ia izɨ
uari akuvagh Ikiavɨra Itir Godɨn ziam fɨsɨ isam damuam.
Egh bizir ia God danɨngasa akam akɨrigha gɨvaziba,
ia da isɨ a danɨng.

---

* **1:7:** Onger Akaba 25:8; 28:8; 37:39-40 **1:10:** Hibrun akamɨn me kagh akam deragha anebɨghizir puvatɨ. **1:15:** Aisaia 52:7; Rom 10:15

Eghtɨ gumazamizir kuraba ua ian nguazim inian kogham.
Guizbangɨra, God me gasɨghasigha gɨfa.

2

1-2 Apaniba faragha Israelia gasɨghasigha, men biziba bar da inigha ghue.
Ezɨ datɨrɨghɨn Ikiavɨra Itir God, Israelɨn ziar ekiam damutɨ,
a faragha ikezɨ moghɨn uam otivam.
O Niniven adarasi, apaniba datɨrɨghɨn ia mɨsosi.
Ia gasɨghasɨghamin gumazim izegha gɨfa.
Ia mɨdorozir gumaziba arɨghtɨ me ian nguibar ekiamɨn okarigham.
Ia bar deravɨra tuavibar gan.
Ia mɨsoghsɨ tuivigh gavgavigh gan.

Ninive ikuvigham

3 Ian apaniba orar aghevibar suigha, mɨdorozir korotiar agheviba aghuigha,
ia mɨsoghasa izi.
Me mɨsoghasa ivemara izima, men karisba taghtasi,
mati avim isi.
Ezɨ men afuzir ruarir me painɨn temebar ingariziba,
da mɨsoghasa amua dar koniba igha izi.
4 Men karisba bar pamten ivemara nguibar ekiamɨn aven izi,
egha gumazamiziba uari akuvir danganibar me dar mangɨ izegh gami.
Me adenir avibar mɨn isia,
tintinibar ghua mati onɨmarim taghtasi.
5 Men faragha zuir gumazim, mɨdorozir gumazir dapanibar diazɨ,
me ivemara asaghpora irasava amua dɨvazim bagha zui.
Me zuamɨra ivemara ghua averpenimɨn aven zui,
me averpenimɨn apengan, dɨvazim ginivtɨ, anekaramin temer otevir mam iti.
6 Me temer otevir kam, tiar akar fanemɨn boroghɨn itim ginivima,
tiar akam akariaghɨrɨ.
Ezɨ dɨpam bar puvɨra ivemara, atrivimɨn dɨpenimɨn aven izima, aperiar ekiam otozɨ,
gumazamizir atrivimɨn dɨpenimɨn itiba bar atiatingi.
7 Apaniba Asirian atrivim gamizɨ, a tughav itima, me an amuimɨn korotiaba suegha,
a inigha kalabusɨn ghu.
Ezɨ an ingangarir amizibar naviba bar ikuvizɨ me aziava,
bar an apangkuvigha uan evaribav sosi.

8 Dughiar bar ruarimɨn Niniven nguibar ekiam nɨmɨra iti, mati dɨpar akarem.
Ezɨ datɨrɨghɨn an gumazamiziba ara nguibar ekiam ategha azenan zui,
mati dɨpam apɨrizir dɨvazim akariaghɨrɨzɨ, dɨpam puvɨra ivemari.
Men marazi pamten dɨa ghaze,
"Ia mɨtifigh, ia mɨtifigh. Ia arɨ mangan markɨ."
Ezɨ tav mɨtɨgha uamategha zuir puvatɨ. Bar puvatɨ.

9 An apaniba kamaghɨn uan adaraziv gei,
"Aria, ia men gol ko silvaba okemegh bar da inigh.
Bizir aghuir bar avɨriba, men nguibar ekiam gizɨfa."

10 Ninive bar ikuvigha, pura danganir kinir gumazamiziba puvatizimin min iti.
Gumazamiziba nguibar ekiam ategha tintinibar are.
Me puviram aguava bar atiatigha, men sueroghofariba nisi.
Men gavgaviba bar givazima, men naviba me gighaghirima,
men damaziba atiaghiregha guaba bar ghuari.
11-12 Nguibar ekiar kam faragha bar gavgafi,
mati laionba itir danganim, ezi datirighin puvati.
Ninive fomira mati laionin igiaba ikia apir danganim, ezi laionin apuriba ko, amebaba ko, men nguziba an moga deravira itima,
apaniba me misozir puvati.
Laionin apurim asizibav sogh da nguemsirighti, amebam ko, nguziba deravira damam.
Egha asizir naba isa dipenim garizima a izifa.
Ezi datirighin laionin dipenim a managh iti?
A ikuvigha gifa.

13 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin Ninivebav gei,
"Kirara ian apanim.
Ki ian karisba dapongti da bar isigham.
Eghti ian midorozir gumaziba,
laionin igiabar min midorozimin aven arimighiregham.
Eghti bizir ia igharaz darazi da iniziba, ki bar uam ada inigham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
ua ian abuir gumaziba baraghan kogham."

3

1 O Ninive! Men gumazamiziba puvira ifara gumazamizibav sozi me ariaghiri.
Egha bizir avirim okemegha, nguibar ekiam garizima a bar izifa.
Kamaghin amizi, God gumazamizir kaba bar me gasighasigham.
Mevzika!
2 Ia oragh, benir hoziabar akiriba ifozorozim ikia tingazi,
ezi hoziabar sueba ko, karisin wilba tuavimin tingazi.
Ezi karisba tuavimin dagiabagh isin ghua nidi.
3 Midorozir gumaziba hoziabagh apiagha ivemara izi,
ezi men midorozir sababa glasin min taghtasi.
Egha gumazir avirim misozima, men kuaba tintinibar uarigh isin irav iti,
ezi ni da diponan iburagham.
Ezi gumazamiziba aruava gumazir kuaba dika, me gasaghporaghiri.

4 O Ninive, ni mati tuavimin amizim, kamaghin amizi, God ivezir kuram ni ganidi.
Nin ganganim bar derazi, ni kantrin igharazibagh etui,
mati tuavimin amizim akavsiaba ko, imezibagh amua gumazibagh etui.
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ni bagha ghua tuavimin amizimin min ni ko, arazir kurabagh ami.
Egha me nin kalabuziar gumazamizibar min iti.
5 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei,
"O Ninive, ki ni gasighasigham.

Nɨ tuavimɨn amizimɨn mɨn itima, kɨ datɨrɨghɨn nɨn korotiaba sueghtɨ nɨ bibiamra ikiam.
Nɨ korotiaba puvatɨghtɨ, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nɨn gantɨ,
nɨ bar aghumsigham.
6 Kɨ pazɨ nɨ damuva, bizir mughuriar kuraba zuibar nɨ avaragham.
Eghtɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nɨn ganɨva bar atiatigham.
7 Me nɨn ganɨva nɨn arɨ mɨriabar mangam.
Me kamaghɨn mɨkɨm suam,
‘Ia gan. Ninive ikuvigha gɨfa.
Gumazitam an apangkuvighan kogham.
Mɨgɨrɨgɨar aghuaritam a damuva an akurvaghamin gumaziba puvatɨ.’”

8 O Ninive, nɨ ti ghaze, nɨn gavgavim Tebes gafira, a?
Kar Isipɨn nguibar ekiar mam.
A uaghan Nailɨn Faner Ekiamɨn boroghɨn iti,
ezɨ Nail mati an dɨvazim.
9 Ia ti fo, Tebes, kantri Isip ko, kantri Itiopian ruaghatevir mam gativagha aningɨn gari.
Ezɨ kantrin tam an gavgavim abɨrazir puvatɨ.
Ezɨ kantri Put ko, kantri Libia a ko, porogha mɨdorozibagh ami.
10 Ezɨ a pura bizim, apaniba Tebesia gafiragha,
kalabusɨn ingangarim bagha me inigha ghue.
Me men boriba, tuavir akar uari bativibar me mɨsozi me ariaghiri.
Egha Tebesɨn gumazir aruaba me senbar me ikegha vaghvagha me inigha ghue,
ezɨ me men ingangarir gumazir kɨnibar mɨn ingari.

11 Ia Niniveba, ia uaghan Tebesbar mɨn otivam.
Ia dɨpar onganibar amɨ gumazir onganibar mɨn otivam.
Ian nɨghnɨziba onganightɨ ia daighiram,
egh apanibar atiating arɨ mangɨ mongsɨ danganiba buriam.
12 Eghtɨ apaniba ian nguibar ekiam inisɨ pamten ingaran kogham. Puvatɨgham.
Ian nguibar ekiar gavgaviba mati fighɨn temer ovɨziba faragha anigha gɨfa.
Eghtɨ apaniba zuamɨram a inigham, mati gumazim temer figh gɨnobazɨ,
an ovɨziba ira gumazimɨn akatorimra iraghu.
13 Ian mɨdorozir gumaziba mati amiziba,
kamaghɨn amizɨ, me apanibav sogh, me batueghan kogham.
Ian nguibar ekiamɨn tiar akar ekiar, gavgaviba apazir igugunir gavgaviba, avim dar isigham.
Eghtɨ nguibar ekiamɨn tiar akam bar kuighirɨghtɨ, apaniba puram an aven izegham.
14 Niniven gumazamiziba, apaniba ian nguibar ekiam korogham,
kamaghɨn amizɨ, ia dɨpaba tuigh, da inigh nguibar ekiamɨn aven izɨ.
Egh ia nguazir aghevim inigh a dɨkɨtɨ an amereghtɨ,
ia brighbar ingarir boksiabar arɨgh.
Egh brighba inigh mangɨ
gavgavim isɨ nguibar ekiamɨn dɨvazim danɨng.
15 Ia dar amutɨ da uaghan bar ian akuraghan kogham.
Avim izɨ ia ko ian nguibar ekiamɨn isitɨ, ia isigh arɨghiregh bar gɨvagham,
mati odeziba bar dagheba agɨfa.

Ia faragha odezibar mɨn bar avɨraseme.

16 Egha ian gumazir dagɨar ingangaribagh amiba
bar avɨrasemegha, overiamɨn mɨkovezibar dɨbobonim gafira.
Ezɨ datɨrɨghɨn me bar ghuegha gɨfa,
mati odeziba zuravariba amegha gɨvagha, uan avɨziba kuigha mɨghegha ghue.
17 Ian gumazir dapaniba mati odezir okoruam, orangtɨzimɨn dughiam,
da dɨvazibagh isɨn iti.
Ezɨ aruem anadima da mɨgha ghue.
Ezɨ gumazamiziba fozir puvatɨ, da managh ghue?

18 O Asirian atrivim, nɨ oragh.
Nɨn gumazir dapaniba ko, gumazir ziaba itiba,
me ariaghirezɨ men kuaba ireghav iti.
Ezɨ apaniba nɨn gumazamizibagh amizɨ, me tintinibar mɨghsɨabar ghue.
Ezɨ ua men akuva, me inigh nguibamɨn izamin gumaziba puvatɨ.
19 Nɨ mati gumazir duar ogorim iti.
Ezɨ nɨn duam damightɨ an akumamin marasinba puvatɨ.
Nɨn duam akumighan kogham.
Bar puvatɨ.
Nɨ fomɨra paza gumazir avɨribagh ami,
ezɨ gumazitam arazir bar kurar nɨ me gamitamɨn arɨ mangɨghan kogham.
Kamaghɨn amizɨ, gumazamiziba nɨn osɨmtɨzim bareghɨva,
dafaribav sogh bar akuegham.

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Habakukɨn Akɨnafarim
O
Habakuk
Akar faragha zuim

Babilonɨn kantri bar gavgavigha itir dughiamɨn, Godɨn akam inigha izir gumazim Habakuk, Godɨn akam akuri. Egha a garima, Babilonian araziba bar ikufi. Me pura mɨsogha, igharaz darazigh asɨghasɨsi, ezɨ bizir kam Habakuk gamima, a nɨghnɨzir avɨribagh ami. A kamaghɨn Godɨn azangsɨsi, "Kɨ fo, nɨ guizɨn arazibagh ami, egh nɨ arazir kurabagh amir gumazamizibar araziba tuisɨgh, ivezir kuram me danɨng. Gumazamizir kurar kaba, gumazamizir mong derazibagh asɨghasɨzima, nɨ puram aperaghav ikia gari. Nɨ bar tizim bagha kamaghɨn ami?" Nɨ Habakuk 1:13ɨn ganigh.

Azangsɨzir kam bar fomɨra ikia, iza datɨrɨghɨn tu. Ezɨ Godɨn ikarvazim uaghan ikiavɨra iti. A kamaghɨn mɨgɨa ghaze, a uabɨ biziba bar dar afeziam, ezɨ an ifongiam ko, dughiar a uabɨ mɨsevezimɨn, a biziba bar da akɨrmɨgham. Ezɨ gumazamizir Godɨn Akar Gavgavibar gɨn zuiba, me nɨghnɨzir gavgavim Godɨn iti, egh me zurara ikɨvɨra ikiam.

Habakukɨn akar mam uaghan kamaghɨn mɨgɨa ghaze, God gumazamizir kurabagh asɨghasɨgham. Egh akɨnafarir kam agɨvsɨ, Godɨn ziam famin ighiar mam iti, eghtɨ an aven Habakuk uabɨ uan nɨghnɨzir gavgavim akakagham.

Habakuk uan navir osɨmtɨzibar gun mɨgeima, Ikiavɨra Itir God an akam ikarvasi

(Sapta 1--2)

1 Kar Godɨn akam inigha izir gumazim Habakuk, a irebamɨn mɨn garir bizimɨn aven akar kam baraki.

Habakuk gumazir kurabar arazibar gun Ikiavɨra Itir God mɨgei

2 O Ikiavɨra Itir God, dughiar bar ruarim kɨ nɨn diava ara iti.
Ezɨ nɨ dazoghɨn nan dɨmdiam baregh, en akuragham,
eghtɨ bizir bar kurar e bativiba, e gasɨghasɨghan kogham?
3 Kɨ osɨmtɨzir bar avɨribar gari da gumazamiziba batifi.
Nɨ manmaghsua osɨmtɨzir kaba ataghizɨ, da otifi?
Manmaghɨn amizɨ nɨ bizir kurar kabar garima,
da gumazamiziba bativima, nɨ bizitam gamir puvatɨ?
Kɨ danganiba bar a dar gari,
gumazir kuraba, gumazamiziba ko, men biziba saram asɨghasɨsi.
Ezɨ gumazamiziba atara pura tintinibar mɨsosi.
4 Gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar gɨntɨzir puvatɨgha ghaze,
nɨn Arazir kaba pura biziba.
Ezɨ jasba zurara kotɨn aven nɨn guizɨn Arazibar gɨn zuir puvatɨ.
Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me gumazir arazir aghuibagh amizɨiba dɨkabɨra,
egha zurara nɨn guizɨn araziba adavadafi.

Ikiavɨra Itir God akar mam uan gumazamizibagh anɨngi

5 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn uan gumazamizibav mɨgei,
"Ia bar deraghvɨra kantrin igharazimɨn gumazamizibar gan!

1:5: Aposel 13:41

Maia! Ia nguazir kamɨn itir dughiamɨn,
kɨ bar bizir igharagha garim ian tongɨn a damigham.
Eghtɨ ia bizir kam bareghamin dughiamɨn,
ia ti nɨghnɨzir gavgavim an ikian kogham!
Kamaghɨn amizɨ, ia bar dɨgavir kuram damigham!
6 Ia oragh! Kɨ Babilonia damighti me gumazamizir bar gavgavibar otivigham.
Gumazamizir kaba, me gumazamizir bar kuraba, me uaghan mɨsozir gumazamiziba.
Egha me datɨrɨghɨn pura tintinibar kantribar ghua, gumazamizir igharazibar dɨpeniba isa,
me dɨkabɨri.
7 Me gumazamizibagh amima, me bar atiatigha puvɨra nɨsi.
Gumazir kurar kaba, me guizɨn arazir tamɨn gɨntɨzir puvatɨ.
Me uari fa, uan ifongiabar gɨntɨsi.

8 "Men hoziaba bar puvɨra ivemari,
egha me asɨzir atiar ruarimɨn ikia puvɨra ivemaribagh afira.
Egha hoziar kaba bar puvɨra mɨsosi, ezɨ me mɨsozir arazim,
afiar atiabar mɨdorozir arazim gafira.
Hoziar kaba uari fa, uari akuri, ezɨ mɨsoghamin gumaziba, me hoziar kabagh apiagha,
nguibar bar saghon itibar ikegha, mɨdorozim foreghasa izi.
Me bar puvɨram akɨgh izam, mati kuarazir isam nguazim gisɨn uan asɨzimɨn apigha
a mɨsuegh anemasa, pura tuigha iraghu.
9 Men mɨdorozir gumaziba, kantrin me inabazimra mangasa nɨghnɨsi.
Me izima, gumazamiziba me baregha, puvɨra atiatia nɨsi.
Egha me bar apangkuviba puvatɨgha puvɨra kantri gasɨghasɨgh,
gumazamiziba inigh mangɨ kalabuziam datɨghtɨ me pura ingaram.
Kalabuziar gumazir me inizir kabar dɨbobonim bar avɨrasemegha
mati ongarir gigim.
10 Me atriviba ko, nguibar ekiabar gumazir dapanibar ingaravaka,
dɨbovibar me gami.
Egha me nguibar ekiamɨn garima, a dɨvazir gavgavim iti,
ezɨ me puv an ingaravati.
Egha me dɨvazir mɨriamɨn nguazir pozim mɨkɨnigh, egh an mavanang dɨvazimɨn uari akunigh,
nguibar ekiamɨn aven mangɨ an biziba bar ada inigham.
11 Me mɨdorozim zuamɨram anegɨvagha, ivegha zuamɨra danganir igharazimɨn ghue,
mati amɨnim va iza zui.
Gumazir kaba, me godɨn tamɨn gɨntɨzir puvatɨ.
Me uari fa uan ifongiam ko, gavgavimɨn gɨntɨsi,
egha me bar osɨmtɨzir dafam iti."

Habakuk atara uamategha Ikiavɨra Itir God mɨgei

12 O Ikiavɨra Itir God, nɨ fomɨra ikia iza datɨrɨghɨn, nɨ ikiavɨra iti.
Nan God, nɨ nan Godɨn Bar Zuezim.
Nɨ zurara ikɨ mangɨ aremeghan kogham.
O Ikiavɨra Itir God, nɨ mati dagɨar bar gavgavim, ezɨ e nɨn gɨrakɨrangɨn uari modi.

1:6: 2 Atriviba 24:2

E fo, nɨ en arazir kuraba ikarvagh, puv e damuasa,
Nɨ Babilonia amɨsevegha gavgavim me ganɨngi.
13 Babilonia me gumazamizir ifariba, egha me arazir kurar avɨribagh ami.
Ezɨ bar manmaghɨram amizɨ, nɨ me ataghizɨ, me nɨn ingangarim gami?
Kɨ fo, nɨ bar moghɨra zue, egha nɨ gumazir arazir kurabagh amibar araziba tuisɨgh,
egh men arazir kuraba bagh, ivezir kuram me ikarvagham.
Ezɨ gumazamizir kurar kaba, me gumazamizir mong derazibagh asɨghasɨsi.
Ezɨ nɨ puram aperaghav ikia men gari.
Nɨ bar tizim bagha kamaghɨn ami?
14 Nɨ gumazamizibagh amizɨ, me ongarimɨn itir osiribar mɨn iti.
Nɨ me gamizɨ, me sibar davaragh aruibar mɨn ikia,
men ganamin gumazir dapaniba puvatɨ?

15 Ezɨ Babilonia gumazamiziba isa kalabuziam garɨsi,
mati amiziba ivebar osiriba isi.
O mati, gumaziba akezibar osiribar dui.
Egha Babilonia me isa kalabuziam gatɨgha gɨvagha,
bar akuegha diava arai.
16 Egha arazir kamra, me dagher avɨriba ko, bizir aghuir avɨrim uari bagha da akumakua,
dar pozim mɨkɨri.
Egha me uan asebar ziaba fava, bizir mughuriar aghuiba zuiba tuava,
mughuriar aghuiba me ganɨga, me bagha ofabagh ami.
17 Babilonia uan apanibar apangkuvir puvatɨ.
Eghtɨ nɨ me ateghtɨ,
me zurara kamaghɨra kantrin igharazibav mɨsogh me gasɨghasɨgham, o?

2

Ikiavɨra Itir God Habakukɨn akam ikara

1 Kɨ uan osɨmtɨzimɨn gun Ikiavɨra Itir God mɨkemegha gɨfa,
egha a na danɨngamin mɨgɨrɨgɨam mɨzua iti,
eghtɨ kɨ uam an mɨgɨrɨgɨam ikarvagham.
Mati mɨdorozir gumaziba nguibam avɨnizir dɨvazir mɨtiar gavgavimɨn pɨn ghuavanega,
tuivigha apaniba bagha gara iti moghɨn,
kɨ a bagha gara mɨzua iti.

2 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, kamaghɨn nan akam ikaragha ghaze,
“Kɨ uan akam, nɨ irebamɨn mɨn bizimɨn gari moghɨn,
kɨ a isɨ nɨn akagham.
Eghtɨ nɨ akar kam deravɨra dagɨatamɨn an osirigh,
eghtɨ gumazir a dɨponamim deraghvɨram an gan zuamɨra a dɨponam.
3 Bizir kam otivamim dughiam, a tɨghar maghɨn izɨ guizɨn otivam.
Kamaghɨn amizɨ, bizir kɨ nɨn akaghamin kaba, nɨ da osirightɨ da ikɨ.
Bizir kɨ nɨn akakaghamiba, da bar guizbangɨra kɨran oveghangɨn otivigham.
Nɨ ti ghaze, da zuamɨra otoghan kogham, puvatɨ, nɨ pura mɨzuam ikɨ,
bizir kam bar aghumra izɨva otogham.
4 Akar kam kamakɨn,

1:13: Onger Akaba 5:5; Jeremaia 12:1 **2:3:** Hibru 10:37 **2:4:** Rom 1:17; Galesia 3:11; Hibru 10:38

‘Gumazamizir kurar uan navir averiabar aven, uarira uari fa akaba batoziba,
me iregham.
Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba,
me nighnizir gavgavim Godin iki, me zurara ikivira ikiam.’ ”

Gumazir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigham

5 Gumazir bizir aviriba iniasa naviba isiba, men arazir kam, zurara me gifari.
Gumazir uari fa akaba barazir puvatiziba,
me deragh dapiagh dughiar ruarimin ikian kogham.
Me zurara kantrin avirim dikabin, me inigh me gativaghasa.
Kamaghira, me zurara bizir bar aviriba iniasa ifonge,
Mati ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam zurara gumazamizir aviriba iniasa, egha izevir puvati.*
6 Eghti gumazamizir men apengan itiba,
me dibovir akabar men garir gumazibav kimam.
Me kamaghin me mikim suam,
“Iavzika!
Ia gumazir igharaz darazir biziba okeiba, ia bar ikuvigham.
Ia manadizoghin arazir gumaziba pura ian biziba inizi, ia men avighti
me zuamira uam ada ikarvaghamin arazir kam ataghiragham?”
7 Ia gumazir igharaz darazi abiniziba,
ia uari gumazir munamin bizim inigh, egh uam a ikarvaghamin osimtizir ekiaba ikiam.
Eghti igharaz darazi zuamira ia bagh izi, ia mikim suam,
arazir gumazir munamin bizim inigha uam a ikarvaghamin, ia zuamiram a ikaragh.
Guizbangira, apaniba izi ian bizibagh eku,
da ater mangam.
8 Ia kantrin avirir igharazibar gumazamizibar biziba, ia bar da okeme.
Egha ia men gumazamizir bar avirim misoghezi me ariaghirezi,
ia men nguibar ekiabagh asighasiki.
Egha men gumazamizir varazira ataghizi me ikiavira iti.
Egh me gin, igharaz darazi gamizi moghira,
me dikavigh arazir kamra ia damuam.

9 “Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir bizir aviriba iniziba, ia bar ikuvigham.
Ia bizir kaba isa uan adaraziram aningi.
Egha ian biziba deravira ikiasa, ia da bagha dipenir bar gavgavibar ingari,
egha ia ghaze, arazir kamin osimtizim izi ia gitaviragham. Puvatigham.
10 Ian arazir kurabara, ian adarazir ziam dikabiragha aghumsizim me ganingi.
Ia kantrin avirim gasighasiki,
kamaghin amizi, iarara bar ikuvigham.
11 Eghti dagiar ia dipenibar biriba gavgavim dagh anidiba,
da uaghan ian dimiva arangiva akaba ia gasam.
Eghti ian dipenir afiaba uaghan ian akam ikaragh migirigiar kamram damuam.

12 “Iavzika! Ia uan nguibar ekiam damighti, a tugh gavgavighasa,

* **2:5:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

ia gumazamizir avirim misoghezi me ariaghire.
Egha ia uan nguibar ekiam damighti, a mitigh gavgavighasa nighnigha,
arazir kurar aviribagh ami.
Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham.
13 Ia kantriba dikabiragha, men gumazamiziba isa kalabuziam gariki,
ezi me bar ingangarir dafamin ian bizibagh ami.
Eghti avim bizir kaba bar dar isighti, ingangarir me amizir kabar dagheba
puvatigham.
Guizbangira, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bizir kam
damightima an otogham.
14 Eghti nguazimin itir gumazamiziba bar deraghvira Ikiavira Itir God
gifogham.
Eghti fofozir kam, nguazimin oteviba bar dagh izivagham,
mati ongarim bar ghua uan danganimra tu.

15 "Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir atara bar pazavira me gamiba,
ia bar ikuvigham.
Ian aningagharim mati wainin kap.
Egha ia paza me gami,
mati gumazim uan namakam wainin dipar aviriba a ganingizi,
an ada amegha, bar onganigha inim firiaghirizi,
a bibiamra ikia bar aghumsiki.
16 Kamaghira Ikiavira Itir God ian ziar ekiam abiraghtima, ia bar aghum-
sigham.
A ivezir kuram ia daningam, mati a uabi ia gamima,
ia uari wainin dipar aviriba apa bar ongani.
Egh gumaziba ian ganti ia bibiabara ikiti,
ian ziar ekiam degeghirighti, ia bar aghumsigham.
17 Ia Lebanonin ruarir pizimin itir temer bar aviriba oke,
kamaghin amizi, God arazir ia amizir kamra, ua ia damuam.
Ia mati ruarimin itir asizir atiaba, asizir bar avirim misuaghariki,
ezi datirighin ia uari ikuvigham.
Ia gumazamizir bar avirim misozi me ariaghire,
egha ia nguazir kam ko, nguibar ekiaba ko, dar aven itir adarazi bar me
gasighasiki,
kamaghin amizi, bizir kaba otivam.†

18-19 "Iavzika! Ia gumazir kamaghin ter oteviba ko, dagiabav migeiba,
'Ia daguim ategh dikafigh,'
ia bar ikuvigham.
Ia ti ghaze, bizir kam dikavigh bizitam ian akagham.
Bar puvatigham.
Marvir guar kaba manmaghin ian akuragham?
Me ian akuraghan kogham.
Marvir guar kaba, kar bizir gumaziba uari gol ko, temer otevibar
ingariziba.
Kamaghin amizi, bizir kaba guizin akatam akarigh ia mikemeghan kogham.
Da pura ia gifari,
ezi ia bar ikuvigham.
Gumazim uabi marvir guar kam akirigha ghaze, bizir kam a nan
akuragham.

2:14: Onger Akaba 22:27; Aisaia 11:9; Sekaraia 14:8-9 **2:15:** Jenesis 9:22; Hosea 7:5 † **2:17:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

Bar puvatigham.
Marvir guar kam, bar akam akarigh bizitam mikemeghan kogham.
Eghti ia silva ko, golin bar deraghviram an kurkegham, arazir kam a pura bizim.
Guizbangira, an angamira itir puvati,
egh a bar bizitam ia bagh a damighan kogham.

20 "Ezi Ikiavira Itir Godra, uan Dipenir Bar Zuezir uan Nguibamin itimin iti.
Eghti ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar moghira izi,
an damazimin tuivigh, uan akabar kumigh nimira ikiam."

Habakuk God ko migei

3

(Sapta 3)

Godin akam inigha izir gumazim, Israelian akurvaghasa Godin azangsisi

1 Kar Godin akam inigha izir gumazim Habakuk, God ko migeir akaba, ezi da onger akar kamin min zui. Gumazamiziba onger akar kabar amuva, me azir akamin arazimin gin mangi, ighiabar amu. Eghti gumazir onger akabar faragha zuim gumazibav mikimti, me gitabav misogham.*

2 O Ikiavira Itir God,
ni uan gavgavimin amizir bizibar akaba,
ki da baraki.
O Ikiavira Itir God,
ki nin ingangaribar akaba baregha,
digavir kuram gami.
Ni fomiram amizir bizir bar ekiaba,
ni datirighin en dughiamin,
ni ua dar amuasa ki ifonge.
Eghti datirighin itir dughiamin gumazamiziba,
uaghan nin arazibagh fogham.
Guizbangira, nin adarim en iti,
ni Godin apangkuvim.
Ezi ki nin azangsisi,
ni en apangkuvigh en akuragh.

3 God Idomin nguazim ategha uamategha izi.
Godin Bar Zuezim, a Paranin Mighsiamin dikavigha izi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
An gavgavim ko, ziar ekiam ko, an angazangarim otogha,
overiamin danganiba, bar da avara.
Ezi nguazir kamin itir gumazamiziba bar an angazangarir ekiamin garima,
arazir an ziam fem, bar me gizifa.
4 An gavgavir ekiamin angazangarim, danganiba bar dagh isira.
Egha angazangarir kam, an dafarimin ikegha onimarimin min tagh-tagha tintinibar zui.
An dafarimra, an gavgavim moga itir danganim.

2:20: Sekaraia 2:13 * **3:1:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **3:2:** Jop 42:5-6; Onger Akaba 44:1; 119:120; Jeremaia 10:7

5 An arɨmariar igharagha garir avɨriba amadazɨ,
da an faragha ghue.
Eghtɨ arɨmariar bar ekiar gumazamizibar amutɨ me arɨmɨghiramiba,
da an gɨn izam.
6 A ghua tuzɨ dughiamɨn, nguazim bar moghɨra ivazvasi.
Egha a ghua kantribar gumazamizibar garir dughiamɨn,
me atiatiava agoa puvɨra nɨsi.
Egha a fomɨra itir mɨghsɨar ekiar bar gavgavibagh amizɨ, da pura dɨpɨra uaghiri.
Egha a mɨghsɨar muziarir a fomɨra isɨn aruizibagh amizɨ,
da isɨvagha uaghiri.†

7 Kɨ Kusanɨn kantrin gumazamizibar garima, men averpeniba bar moghɨra ikuvizɨ
me bar atiatingi.
Ezɨ Midianian purirpeniba, pura tintinibar irezɨ
me puvɨra atiatia nɨsi.

8 O Ikiavɨra Itir God, nɨ amɨnir ekiam amadazɨma,
a iza faneba ko, ongarim gamizɨma,
da dɨkavigha puvɨra ingari.
Nɨ ti men atara kamaghɨn ami, o?
Nɨ dɨkavigh izɨ uan gumazamizibar akuragh
men apaniba abɨnamin dughiar kamɨn,
amozimɨn ghuariar ekiaba mati, nɨn mɨdorozir hoziaba ko karisba.

9-10 Nɨ uan pim asigha a dafagha, anekɨrigha gɨfa.
Nɨ barir avɨriba isa bariba azuir mɨtarir mɨsevim gaghui.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
Egha mɨghsɨaba nɨn garir dughiabar, me nɨsi.
Nɨ amozir ekiaba akuri da nguazim gɨra anebɨsi,
ezɨ faner ekiabar dɨpaba emɨra izi.
Ezɨ aperiar ekiaba dar otiva izaghiri.
Ezɨ dɨpar nguazimɨn aven itiba uaghan tɨngagha,
buav anaga overiamɨn suisi.
11 Nɨn bariba akɨzɨrɨgha zuir dughiamɨn,
dar angazangarim bar ekefe.
Nɨn afuzim akɨgha zuir dughiamɨn,
an onɨmarimɨn mɨn taghtasi.
Ezɨ aruem ko, iakɨnim dar gara,
voroghɨra mɨtɨghav iti.
12 Nɨ adarir ekiam kantriba bar dar ikia,
egha nɨ nguazim gisɨn arua,
nguibaba bar da dɨkabɨni.

13 Nɨ tizim bagha arazir kabagh ami?
Guizbangɨra, nɨ uan gumazamiziba ko, atrivir nɨ mɨsevezimɨn akurvaghasa ifonge,
egha nɨ arazir kabagh ami.

---

† **3:6:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

Egha nɨ gumazir kurabar gumazir dapanim mɨsuegha, bar an adarazi
gasɨghasɨki,
mati gumazim dɨpenir siriamɨn ikegha anekaragharigha, bar izaghira
an dɨpenir akɨnibar tu.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

14 Apaniba en agɨraghtɨ e pura tintinibar arɨ mangasa,
me amɨnir bar dafamɨn mɨn izi.
Apaniba e dɨkabɨnasa bar akuegha,
mati gumaziba pazɨ gumazir biziba puvatɨzibar amuasa izima,
gumazir biziba puvatɨziba mongegha iti.
Ezɨ puvatɨ, nɨ apanibar mɨdorozir gumazibar dapanimɨn barir afuziba inigha
dar anarɨram ase.
15 Nɨ uan hoziabagh aperazɨ,
da ongarim dɨka anebɨgha zui.
Ezɨ bizir kam ongarim gamima
a dɨkava nɨgarpɨri.

16 Kɨ bizir kaba bar da baregha agoi.
Kɨ atiatia agoima, nan akam uaghan nɨsi.
Nan agharapaniba amɨraghamɨregha berir amɨrazimɨn mɨn oto.
Ezɨ nan suemning nan amɨrazɨ, kɨ ua gavgaviba puvatɨ.
Kɨ fo, God izɨ apanir e gasɨghasɨghizir kaba puv me damigham.
Ezɨ kɨ dughiar kam mɨzua iti.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ pura uabɨn asugha nɨmɨra iti.‡

17-18 Eghtɨ fighɨn temeba ban koghtɨ,
wainɨn ikarɨziba, wainɨn ovɨziba dar ituan koghtɨ,
olivɨn temeba, ovɨziba dar ituan koghtɨ,
azenimɨn dagheba puvatɨghtɨ,
sipsipba bar arɨmɨghireghtɨ,
bulmakaubar dɨpenim pura ikɨtɨ,
eghtɨ kɨrara Ikiavɨra Itir God bagh bar akongegham.
Kɨ fo, God, a uamategh na iniam.
Kamaghɨn amizɨ, osɨmtɨzir kaba otivamin dughiamɨn,
kɨ bar akuegh navir amɨrizimɨn ikiam.
19 Ikiavɨra Itir God, a nan Ekiam, a gavgavim na ganɨdi.
A nan suemning gamizɨ, aning gavgavigha, mati asɨzir dian sueba,
Egha a na gamima, kɨ deravɨra mɨghsɨabagh isɨn arui.

(Gumazir onger akar kabar faragha zuim,
gumazibav geima,
me gitabav sosi.)

‡ **3:16:** Hibrun akam deragha vezɨn kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. **3:17-18:** Jop 13:15; Aisaia 41:16 **3:19:** 2 Samuel 22:34; Onger Akaba 18:33

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Sefanaian Akɨnafarim O Sefanaia

Akar faragha zuim

Dughiar atrivim Josaia Judabar arazir kuraba akɨrizimɨn, Sefanaia gɨn iza Ikiavɨra Itir God a ganɨngizir akabav gei. (Nɨ 2 Atriviba, sapta 22 ko, 23ɨn gan.) Sefanaia ghaze, Judan adarazi arazir kurar me Godɨn ziam fava amiba ataghɨragham. Puvatɨightɨma, God me bagh osɨmtɨzir ekiam amadaghtɨ a izam.

Sefanaia uaghan mɨgɨa ghaze, kantrin igharazir Judabar apanim gamiba, God uaghan me gasɨghasigham. Eghtɨ Jerusalem uaghan ikuvigham. Eghtɨ gumazamizir navibagh iragha arazir aghuibagh amiba, me deraghvɨra ikiam. Eghtɨ gɨn Jerusalem ua deragh otoghtɨ, gumazamizir Godɨn damazimɨn deraziba an aven ikiam.

Ikiavɨra Itir God Izamin Dughiam Otogham

(Sapta 1--3)

Ikiavɨra Itir God Izamin Dughiam otoghtɨ, a gumazamiziba isɨ kot darɨgham

1 Emonɨn otarim Josaia, a Judan atrivimɨn itima, Ikiavɨra Itir God akar kam Sefanaia ganɨngi. Sefanaia Atrivim Hesekian anabamɨn oto. Kusi, a Sefanaian afeziam, ezɨ Kusin afeziam Gedalia, ezɨ Gedalian afeziam Amaria, ezɨ Hesekia Amarian afeziam.

2 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Sefanaia mɨgei:

"Kɨ nguazir kamɨn itir biziba bar ada avigha da makunizɨ moghɨn, dagh asɨghasigham,
3 kar gumazamiziba bar moghɨra, ko asɨziba, ko kuarazir overiamɨn mɨghagha aruiba, ko osirir ongarimɨn aruiba.
Bizir kaba gumazamizibagh amima, me arazir kurabagh ami,
kɨ bar ada agɨvagham.
Eghtɨ tam ua ikian kogham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha gɨfa.

4 "Judan gumazamiziba ko Jerusalemɨn gumazamiziba bar moghɨra,
kɨ mɨzazim me gasegham.
Asem Balɨn ziam fer arazimɨn bizir ikiavɨra itir vaghvaziba, ko an ofa gamir gumaziba,
kɨ bar me gasɨghasigham,
eghtɨ gumazamiziba ua me gɨnɨghnɨghan kogham.
5 Gumazamizir uan dɨpenibar isɨriabar ghuavanaga, aruem ko, iakɨnim ko, mɨkovezibar ziaba feba,
kɨ me gasɨghasigham.
Gumazamizir avɨrim nan ziam fa kamaghɨn mɨgei,
'E Ikiavɨra Itir Godɨn ziamɨn pɨn an akakagha ghaze, Bar guizbangɨra, e an gɨn zui.'

1:1: 2 Atriviba 22:1--23:30; 2 Eghaghaniba 34:1--35:27

Ezɨ puvatɨ, me uaghan asem Molekɨn ziam fa ghaze,
‘E asem Molekɨn ziamɨn pɨn akakagha ghaze, Bar guizbangɨra, e asem Molekɨn gɨn zui.’
Kamaghɨn amizɨ, kɨ me gasɨghasigham.
6 Gumazamiziba akɨrim na gasa, ua nan gɨn zuir puvatɨ,
egha tuavim uarir akakaghasa na bagha iza, nan azangsɨzir puvatɨ.
Kɨ uaghan gumazamizir kabagh asɨghasigham.”

7 Ikiavɨra Itir God Izamɨn Dughiar Ekiam a roghɨra izegha gɨfa.
Kamaghɨn amizɨ, ia an boroghɨn izɨ nɨmɨra ikɨ.
Ikiavɨra Itir God uan gumazamiziba me mɨsoghasava ami,
mati gumaziba ofa damuasa asɨzibav sosi.
Egha gumazir igharazibar diazɨ me iza garima,
a uan damazimɨn zuezir arazim damuasa me mɨgei.*
8 Ikiavɨra Itir God ghaze,
Dughiar kɨ uan gumazamizibav soghamim,
kɨ atrivimɨn gumazir dapaniba ko, atrivimɨn otariba ko, kantrin igharazibar arazibagh amir gumazamiziba,
kɨ me gasɨghasigham.
9 Dughiar kamɨn, gumazamizir asebar ziaba fa,
uan gumazir ekiamɨn dɨpenim damutɨ a izɨvasa,
me okɨava gumazibav sozi me ariaghiri,
gumazir kaba, kɨ me gasɨghasigham.

10 Ikiavɨra Itir God ghaze,
Dughiar kamɨn ia oraghtɨ ararem Osirir Tiar Akar Jerusalemɨn itimɨn ikegh otivam,
eghtɨ azirakam Jerusalemɨn ruaghatevir igiamɨn ikegh otivam.
Egh ia oraghtɨ, mɨghsɨabagh isɨn dɨpeniba irɨ,
pamten tɨngagham.
11 Ia gantɨ, ian gumazir dagɨar ingangaribagh amiba,
me bar arɨmɨghiregham.
Kamaghɨn amizɨ, ia nguibar ekiamɨn danganir zarimɨn ikɨ, bizir kaba baragh aziam.

12 Dughiar kamɨn, kɨ lamba inigh Jerusalemɨn averiam buriam.
Gumazir nan arazibagh ifongezir puvatɨziba, me ghaze me uari biziba bar dar amuam.
Me ghaze God pura iti.
A gumazir aghuibar akurvazir puvatɨgha,
gumazir kurabar araziba ikarvazir puvatɨ.
Eghtɨ kɨ gumazir kabagh asɨghasigham.
13 Gumazir kaba, gumazir igharaziba izɨ men biziba okemegh, men dɨpenibagh asɨghasigham.
Me dɨpenir igiabar ingarigh, dar ikian kogham.
Egh wainɨn azenir me opariba,
me dar wainɨn dɨpabar aman kogham.

---

* **1:7:** Vezɨn kamɨn akar isɨn zuim, a kamaghɨn mɨgɨa ghaze, bizir God damuasa mɨkemeziba, da mati gumaziba God bagh ofa damuasa amizir bizibar dughiam. Me asɨzibav sogha ofabagh ami. Egha me gumazir igharazibar deima me iza me ko uari akuvava asɨzir ofan kaba api. Ezɨ e deragha fozir puvatɨ, akar isɨn zuim, gumazir igharazir kaba, me taia. Gumazir maba ghaze, kar God diazir gumazir izɨ Judabagh asɨghasɨghamiba. **1:13:** Godɨn Araziba 28:30; 28:38-40; Amos 5:11; Maika 6:15

14 Ikiavɨra Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghɨra ize,
egh a bar zuamɨram otogham.
Ikiavɨra Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a gumazamizibar amutɨ,
me bar osemegham.
Dughiar kamɨn, mɨdorozir gumazir gavgaviba,
me uaghan atiating pamten arangam.
15 Dughiar kamɨn, Ikiavɨra Itir Godɨn anɨngagharim azenim giram,
eghtɨ gumazamiziba osɨmtɨzir ekiamɨn aven ikɨ men naviba bar ikuvigham,
eghtɨ biziba tintinimɨn ikuvam.
Eghtɨ ghuariaba aruem avaraghtɨ,
mɨtater pɨgha duar dafam otogham.
16 Dughiar kamɨn mɨdorozir sɨgham arangtɨ,
mɨdorozir gumaziba izɨ,
nguibar ekiar dɨvazir gavgaviba itiba ko dɨpenir gavgavir ganganir gumaziba itiba,
me dav sogh pamten mɨkɨm, dɨmɨva arangam.

17 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei,
Gumazamiziba arazɨr kurabar na gami,
kamaghɨn amizɨ, kɨ bizir kurar avɨrim damutɨ da me bativam,
eghtɨ me damazir okavɨrɨzibar mɨn punpun, daruamin tuaviba buriam.
Eghtɨ men ghuziba dɨpamɨn mɨn irɨtɨ me arɨmɨghiram.
Eghtɨ men kuaba nguazim gisɨn kurighirɨ mati afiar buariba.

18 Dughiar kamɨn, Ikiavɨra Itir God uan anɨngagharim akagham,
eghtɨ men gol ko silva tong bar men akuraghan kogham.
Bar puvatɨgham.
An anɨngagharim, avimɨn mɨn otogh nguazimɨn ruaghateviba
bar dar isigham.
A zuamɨram otogh, nguazimɨn gumazamiziba
bar me agɨvagham.

2

Gumazamiziba navibagh iragh

1 Ia kantrin kamɨn gumazamiziba,
ia uan arazir kurabar aghumsɨzir puvatɨ.
Ia deravɨra arazir kam gɨnɨghnɨgh,
egh a bagh aghumsɨgh.
2 Puvatɨghtɨ, Ikiavɨra Itir God uan anɨngagharim akaghtɨ,
ia ikuvigham mati akɨmariba mɨdɨi.
Puvatɨghtɨ, Ikiavɨra Itir God ian ataram,
eghtɨ an adarim avimɨn mɨn ian isiam.

3 Ia gumazamizir uari abɨra, Ikiavɨra Itir Godɨn apengan itiba,
ia a bagh izɨ a baghvɨra ikɨ.
Egh uari abɨnigh Godɨn damazimɨn arazir aghuibar amu.
Ia kamaghɨn damutɨ, Ikiavɨra Itir God uan anɨngagharim amadaghtɨ
a izɨ arazir kuraba ikarvaghamin dughiam,
ia ti an aven modogh deraghvɨra ikiam.

1:17: Godɨn Araziba 28:29; Onger Akaba 83:10; Jeremaia 9:22 **2:3:** Aisaia 1:17; Amos 5:6; 5:14-15

Judan kantrin boroghɨn itir kantriba Ikiavɨra Itir God me gasɨghasigham

4 Ikiavɨra Itir God Filistian kantri gasɨghasighti,
gumazitam Gazan nguibar ekiamɨn ikian kogham.
Eghti Askelonɨn nguibar ekiam uaghan gumaziba puvatɨgham.
Asdotɨn itir gumazamiziba, apaniba dughiar vamɨran me batuegham,
egh me uaghan Ekronɨn itir gumazamiziba batuegham.

5 O Filistian ongarir dadarimɨn itiba, ia ikuvigham.
Ikiavɨra Itir God ia isa kot gatɨgha gɨfa.
A ia gasɨghasighti, ian tav ikian kogham.
6 Ian nguazir ongarir mɨriamɨn itim, grazir kɨnim a batogham.
Danganir kamɨn sipsipbagh eghuvir gumaziba,
ia uari bagha dɨpenir doziba ko sipsipba ikiamin dɨvazibar ingaram.
7 Ezɨ Judan ikɨzimɨn ikiavɨra itir varazira, me ian nguazim iniam.
Eghti men sipsipba danganir kamɨn itir grazibar amɨti,
Judaba Askelonɨn nguibamɨn itir dɨpenibar dakuam.
Eghti Ikiavɨra Itir God, a men God,
a me ko ikɨ me damuti
me deravɨra ikiam.

8 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim kamaghɨn mɨgei,
"Kɨ Moapɨn kantri ko, Amonɨn kantri barazima,
aning nan gumazamiziba dɨpova akar kurabar me mɨgɨa uari fe.
Me pamten mɨgɨa ghaze,
me Israelia abɨnigh men nguazim inigham.
9 Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, Israelian God,
kɨ zurara angamɨra ikia, guizbangɨra mɨgɨa Akar Gavgavir kam gami,
Moapia ko, Amonia me ikuvigham,
mati Sodom ko, Gomora ikuvizɨ moghɨn me ikuvigham.
Eghti ikarɨzir ataghatariba otivigh men nguazim bar anevegham.
Eghti amangsɨzim itir moziba nguibar kamɨn otoghti
a bar ikuvigh kamaghɨra ikiam.
Eghti nan adarazir ikiavɨra itir varazira,
me, me mɨsogh pura men biziba iniva,
men nguaziba iniam."

10 Moapia ko, Amonia uari fava akaba batosi,
egha Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itimɨn gumazamiziba,
me dɨbovir akar kurabar me mɨgei.
Kamaghɨn amizɨ, God me ikaragh pazavɨra me damuam.
11 Ikiavɨra Itir God me damuti,
me puvɨram atiatingam.
Kantriba bar, a men asebar amuti
da pura bizir kɨnibar mɨn otivam.
Eghti gumazamizir ongarimɨn mɨriamɨn itiba ko, gumazamizir ongarir arighatɨzimɨn itiba,
me uan nguibabara ikɨva
uan teviba apɨr dapaniba avighɨva an ziam fam.

12 O Itiopian gumazamiziba, ia uaghan

2:4: Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sekaraia 9:5-7 **2:8:** Aisaia 15:1--16:14; Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; 49:1-6; Esekiel 21:28-32; 25:1-11; Amos 1:13-15 **2:9:** Jenesis 19:24 **2:12:** Aisaia 18:1-7

Ikiavɨra Itir God mɨdorozimɨn aven ia mɨsoghtɨ
ia arɨmɨghiram.

13 Ikiavɨra Itir God uan gavgavimɨn Asirian gumazamizibagh asɨghasigham,
kantrin kam a notɨn amadaghan iti.
Egh a men nguibar ekiam Ninive gasɨghasigham.
Eghtɨ nguibar ekiar kam dɨpaba puvatɨzir danganimɨn mɨn otogham,
eghtɨ gumazamiziba ua an ikian kogham.
14 Bulmakauba ko, sipsipba ko, memeba ko, asɨzir atiabara izɨ a dakuam.
Apaniba dɨpenibar itir ter arariba isɨ tintinimɨn da kunigham.
Kamaghɨn amizɨ, dɨpenir kaba bar ikuvigham.
Eghtɨ dɨmagarimɨn kuarazir biariba ko, mɨghɨaba ko, dariaba
da pura izɨ dɨpenir kabar ikɨva
dar dɨpenir akɨniba ko, tiar akaba ko, winduabar dapiagh ikɨva arangam.

15 Niniven adarazi nɨghnɨgha ghaze, me gavgavir ekiam iti,
me ikuvighan kogham, kamaghɨn amizɨ, me bar akonge.
Egha me ghaze, men nguibar ekiam a uabɨra kantrin igharazibar nguibar ekiaba, bar dagh afira.
Ezɨ bar puvatɨ.
Bizir kurar kaba Ninive bato.
Ezɨ nguibam ikuvigha kamaghɨra ikia,
asɨzir atiabar danganim gava.
Gumazir an boroghɨn zuiba me atiatiava
dapaniba roava bar an aghua.

3

Ikiavɨra Itir God Jerusalemian arazir kuraba gɨn amada

1 O Jerusalem, nɨ ikuvigham.
Nɨn gumazamizibar araziba, Ikiavɨra Itir Godɨn damazimɨn bar mɨzegha, kurigha bar ikufi.
Me an akaba batogha uan adarazira, paza me gami.
2 Me Ikiavɨra Itir Godɨn akam barazir puvatɨ,
egha Ikiavɨra Itir God men araziba akɨran me aghua.
Egha nɨghnɨzir gavgavim an ikian aghua,
egha uarir akurvaghasa an azangsɨzir puvatɨ.

3 Men gumazir dapaniba mati laionba, mɨtiriam men azima
me pamten arava aroi.
Ezɨ men gumazir kotiaba tuisɨziba, mati afiar atiaba mɨtiriam puv men azi,
ezɨ me asɨziba apava,
gurumzaraghan bagha agharitam atɨzir puvatɨ.
4 Godɨn akam inigha izir gumaziba deraghavɨra uan ingangarim gamir puvatɨ,
egha ifaghata gumazamizibagh asɨghasɨghasa pura me gifari.
Ofa gamir gumaziba, me bizir anogorogheziba paza dagh ami,
egha uarira uarir akurvaghasa Godɨn Akar Gavgaviba otavkɨri.

5 Ezɨ Ikiavɨra Itir God Jerusalemɨn ikiavɨra iti.

2:13: Aisaia 10:5-34; 14:24-27; Nahum 1:1--3:19

A guizin arazir aghuibaram ami, egha arazir derazir puvatiziba ana dagh amir puvati.
Mizarazibar zurara, a guizin uan arazimin gin ghua,
bar deragha kotiabagh amua, gumazamizibar araziba tuisisi.
Egha ingangarir kam ataghirazir puvati.
Ezi gumazir kurar nguibar ekiar kamin itiba,
me guizin arazimin gin zuir puvati,
egha aghumsizir puvati.
Bar puvati.

6 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Ki kantrin maba bar me agifa, egha men nguibar ekiabagh asighasiki.
Ezi dar nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba ko, dipenir ruarir ganganir gumaziba itiba,
da ikuvigha iti.
Gumazitaba nguibar ekiabar itir puvati,
kamaghin amizi, gumazamiziba ua nguibar ekiabar aven itir tuavibagh aruir puvati.
7 Ki ghaze gumazamiziba nan arazir kabar gan, nan apengan ikiam,
egh me nan amamangatighti ki men arazir kuraba akiram.
Egh ki deraghvira men sure gamizir biziba, me deragh dagh nighnighti,
ki me gasighasighan kogham.
Ezi me nan suren akaba barazir pu. Puvati.
Me zuamira ua dikavigha arazir kurabagh ami."

8 Ikiavira Itir God kamaghin an gin zuir gumazamizibav gei,
"Ki men atara kamaghin uan nighnizim akirigha gifa,
ki kantriba bar dar gumazamiziba inigh izi me akuvagh,
men arazir kuraba ikarvagham.
Eghti nan aningagharim avimin min nguazir kamin danganiba bar dagh asighasigham.
Kamaghin amizi, ia nighnizir aviribar amuan marki.
Ia Dughiar ki kantriba bar dar gumazamiziba isi kot darighamim bagh pura mizuam iki.

9 "Dughiar kamin, ki kantriba bar dar gumazamiziba migeir migirigiabagh iraghti,
da ua igiabar otivigham.
Eghti me migeir migirigiaba bar zuegh bar deragham.
Egh me ua aseba ko, mikiman kogham,
me narara mikimam.
Egh me navir vamira iki, nan ingangarim damuam.
10 Nan gumazamizibar marazi tintinimin kantrin igharazibar ghue,
ezi marazi kantri Itiopian iti,
me ofaba inigh na bagh izam.

11 "Nan gumazamiziba,
ia guizbangira nan akam batoke.
Eghti ki bizir kabar amuti da otivamin dughiamin,
ian tongin itir gumazir uari fa akaba batoziba,
ki bar me batuegham.
Eghti ia Jerusalemin ikiam, kar nan mighsiam,
egh ia ifaghati ua nan akaba batoghan kogham.
Kamaghin amizi, ia uamategh Jerusalemin izeghiva,

ni ua uan arazir kurabagh nighnigh aghumsighan marki.
12 Eghti gumazamizitaba, ki me ateghti me Jerusalemin nguibamin ikiam.
Me bizir aviriba puvatigh guizbangira uari dikabiragham.
Egh na bagh izi uarir akurvaghsi nan azangsigham.
13 Israelian ikiavira itir varazira, men dibobonim bar sufi.
Me arazir kurabar amuan koghiva, akar ifavaribar amuan kogham.
Me guizin akabar amu, egh ifaran kogham.
Me deraghvira dapiagh avughsam,
eghti bizitam me damuti me atiatingan kogham.”

Bar akongeghamin onger akar mam

14 O Israelian gumazamiziba, ia pamten dimiva ighiabar amu!
O gumazamizir Jerusalemin nguibamin itiba,
ian navir averiaba deraghti ia bar akuegh mamaghira iki!
15 Ikiavira Itir God, ia gasighasighasa mikemezir akar kam,
a anegivagha ian apanibar agirazi me are.
Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim,
a ian tongin iti.
Kamaghin amizi, ia bizitamin atiatingan marki.
16 O Jerusalem, Dughiam iziti me ni mikim suam,
Ia Saionin gumazamiziba, ia puram akongiva bizitamin atiatingan marki.
17 Ikiavira Itir God, a ian God, a ia ko iti.
An gavgavim ian akurazi, ia midorozimin uan apaniba abira.
A ia bagha bar akongegh ighiabar amuam.
Mati gumazamiziba uari akuva Godin ziam fa onger akabagh ami moghin,
a ia bangin pamtem ongam.
Guizbangira a bar ia gifonge, ia kamaghin nighnizir kam damuti,
a migirigiabagh asagham.

18 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
“Ki faragha puv ia gamizi, ia nan saghon iti.
Ia fo, ia nan ziam fe puvati,
ezi bizir kam ia gamima ia bar aghumsiki.
Ezi ki datirighin ua ia inigh izasa.*
19 Dughiar kamra, apanir ia abiragha paza ia gamiziba,
ki me gasighasigham.
Ia Israelian tintinibar kantrin igharazibar itiba,
ia mati sipsipba tintinibar ghuezi, ian sueba ikufi.
Ki ia inigh ua ian nguibamin izam.
Ia datirighin igharaz darazir damazimin bar aghumsiki,
ezi ki ian aghumsizim agivagh ziar ekiam ia daningam.
Eghti nguazimin danganiba bar,
dar gumazamiziba ian ziaba fam.
20 Dughiar kamin, ia itir danganiba bar,
ki ia inigh uamategh ian nguibamin izam.
Egh ziar ekiam ia danighti,
nguazimin gumazamiziba bar ian ziam fam.
Egh Dughiar kamin, ki ian ingangaribar amuti da bar deragh otivam,

---

3:13: Akar Mogomem 14:5 **3:15:** Aisaia 54:14 **3:17:** Godin Araziba 30:9; Aisaia 62:5; Jeremaia 32:41 * **3:18:** Hibrun akam me kagh deragha akamin mingarim abighizir puvati.

eghtɨ ian dabirabim deragham.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ mɨkemegha gɨfa.”

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Hagain Akɨnafarim
O
Hagai

Akar faragha zuim

Judaba, kantri Babilonɨn kalabus ategha ua Jerusalemɨn izezɨ, Hagai Ikiavɨra Itir God, a ganɨngizir akar kamɨn gun me mɨgei. Me azenir mabar Jerusalemɨn ikia, zuamɨra Ikiavɨra Itir Godɨn Dɨpenimɨn ingarizir puvatɨ. Ezɨ Hagai ko, Godɨn akam inigha izir gumazim Sekaraia, aning Serubabel, ko Josuan, nɨghnɨziba fasa akabar aningɨn mɨgei. Aning Judabar gumazir dapanimning. Eghtɨ aning Godɨn Dɨpenim uam an ingarsɨ Judabar gumazamizibav kemegh, uaghan Godɨn ziam fer arazimɨn arazir kuraba akɨram.

Hagai kamaghɨn mɨgɨa ghaze, Judaba ingangarir kam damuam, a men akuraghtɨ, me uari ko ingarir arazir kam bar deragham. Eghtɨ Godɨn akar dɨkɨrɨziba, an akam inigha izezir gumaziba mɨkemezɨ moghɨn, da guizbangɨrama otivam. Eghtɨ God bar deragh uan gumazamizibar amutɨ, me dughiar bar aghuarimra ikiam.

God uan Dɨpenimɨn ingarasa gumazamizibav gei

(Sapta 1:1--2:9)

God ua uan Dɨpenimɨn ingarasa gumazamizibar avɨsi

1 Dughiar kamɨn Darius, Persian kantrin atrivir ekiamɨn itima, an namba 2ɨn azenim. Ezɨ an iakɨnir namba 6ɨn, an aruer faragha zuimɨn aven, Ikiavɨra Itir God mɨgɨrɨgɨam isa, uan akam inigha izir gumazim Hagai ganɨngi. Eghtɨ an akar kam isɨ Judabar gumazir dapanim Serubabel danɨngam, a Sealtielɨn otarim. Egh uaghan akar kam isɨ Jehosadakɨn otarim Josua, a Judabar ofa gamir gumazibar dapanim danɨngam.*

2 Egha Hagai kamaghɨn aning mɨgɨa ghaze, “Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim kamaghɨn mɨgei, ‘Gumazamizir kaba ghaze, “Godɨn Dɨpenimɨn ingaramim dughiam tɨghar maghɨn otivam.” ’ ”

3 Ezɨ Ikiavɨra Itir God, gumazamizibav kɨmasa mɨgɨrɨgɨaba isa ua Hagai ganɨngi.

4 A ghaze, “Nan gumazamiziba, ia manmaghsua uari bagha dɨpenir bar aghuibar ingara dar itima, nan dɨpenim ikuvigha iti?

5 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, datɨrɨghɨn ghaze, Ia bizir kurar ia bativir kabar gara nɨghnɨsi o puvatɨ?

6 Ia dagher avɨriba oparigha, dar dagher avɨriba isir puvatɨ. Ia apava izevir puvatɨ. Ia dɨpaba apava, kuariba ian pɨravɨra iti. Ia korotiaba ikia da aghuava, arugharughvɨra ikiam. Gumazir dagɨaba bagha ingara da isiba, da zuamɨra gefi, mati ia da isa dagɨavtarir toriba itibagh azui.

7 Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, kɨ kamaghɨn ia mɨgei, ia bizir kurar ia bativir kabar gara nɨghnɨsi, o puvatɨ?

8 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ia mɨghsɨabar mavanang temeba okegh izighirɨ nan Dɨpenim uam an ingarigh. Eghtɨ nan navir

---

1:1: Esra 4:24--5:2; Esra 6:14 * **1:1:** Azenir kam 520, an azenir fomɨra Kraisɨn dughiamɨn ikezim, an dughiam Ogas 29. **1:6:** Godɨn Araziba 28:38-40; Hosea 8:7; Hagai 2:16

averiam deragh bar akongegham. Egh ia an aven nan ziam fiti, ki uan angazangarim ko, gavgavim saram otogh, ziar bar ekiam iniam.
9 "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ia nan Dipenim ataghizi a ikuvigha itima, ia uari uan dipenibar ingarigha arui. Kamaghin amizi, ia uan azenibar dagher ekiataba inisi damuva avegham. Ia dagher muziarir kaba inigh agheghti, ki dagh iveraghti da zuamira gevegham.
10 Ian arazir kaba bangin, ghuariaba irir puvatizima dagheba ian azenibar otivir puvati.
11 Ki uabi amozimin anogoroke. Egha ki aruer ekiam gamizi, a nguazim koma, mighsiaba ko, ian witin azeniba, ian wainin azeniba, ian olivin temeba, nguazimin otivava aghuir zuravariba, ian asiziba, gumazamiziba ko, me oparir dagher guar aviriba, a bar dagh apongezi da misingi."

Gumazamiziba Godin akam baregha an gin zui

12 Dughiar kamin, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir ua izegha aning ko itir vabara, me Ikiavira Itir God, men God, an migirigiaba baraki. Egha me an akam inigha izir gumazim Hagain migirigiaba baregha Ikiavira Itir Godin atiatingi. Me fo, Ikiavira Itir God, anemadazima a izi.
13 Ezi Hagai, an akam inigha izir gumazim, a kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun gumazamizibav gei, "Ikiavira Itir God ghaze, 'Ki ia koma akam akira ghaze, ki zurara ia ko ikiam.' "
14 Ezi Ikiavira Itir God, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua a Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir aning ko itir vabara, men nighniziba ua da fema, me iza ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a men God, me an Dipenim ingari.
15 Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir pumuningin namba 6 iakinimin dughiar namba 24in, me ingangarir kam foregha a gami.†

2

Godin Dipenir igiam bar deragham

1 Darius atrivimin itir azenir namba 2in, an iakinir namba 7in, dughiar namba 21in, Ikiavira Itir God uam akam isa, akam inigha izir gumazim Hagai ganingi.*
2 God Hagai migia ghaze, "Ni mangi Judabar gumazir dapanim Serubabel Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan ikiavira itir varazira, kamaghin me mikim suam,
3 'Fomira nan Dipenimin ganganim bar dera, ezi ian tarazi ti an ganigha a ginighnighavira ikiama? Datirighin ia an gari, a kamaghira garavira iti o, a pura bizir kinimin min iti?
4 Ikiavira Itir God ghaze, O Serubabel, ni tugh gavgafigh. O Josua, Jehosadakin otarim, ni ofa gamir gumazibar dapanim, ni tugh gavgafigh. Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ki ia ko iti, kamaghin amizi, ia dikavigh ua ingangarim damu.
5 Ia fomira Isip ategha azenan izasava amima, ki ia ko Akar Gavgavim akira ghaze, ki ia ko zurara ikiam. Guizbangira nan Duam ian tongin ikiavira iti. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.

---

† **1:15:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin ikezim, an dughiam Septemba 21.
* **2:1:** Dughiar kam, a Oktoba 17. **2:3:** Esra 3:12; Sekaraia 4:10 **2:5:** Ua Me Ini 29:45-46

6 “ ‘Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei. Dughiar otevimin, ki ua overiam ko, nguazim ko, ongarim ko, nguazir midiarimin itir bizibagh nobaghnobagham.
7 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ki kantrin igharazibagh nuabaghti me akong, uan bizir aghuir ivezir bar pin koziba inigh kagh izити, nan Dipenim ganganir aghuim damuam.
8 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Kantriba bar dar itir silvaba ko golba, da bar nan biziba.
9 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Nan Dipenir igiar kam an ganganim ko, ziar ekiam bar deragh, nan Dipenir ghurim gafiragham. Eghti ki bizir aviriba gumazamizibar aningti, me navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.’ ”

God deragh gumazamiziba ko, gumazir dapanim Serubabel, damuam

(Sapta 2:10-23)

Arazir mizirziba gumazamizibar ofabagh asighasisi

10 Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir namba 2in, iakinir namba 9in, an dughiar 24in, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, migirigiar mam ua Hagai ganingi.†
11 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Ni nan azangsizir kamin mingarim gifoghfoghsi, ofa bagh amir gumazibar azaragh, Moses Osirizir Araziba manmaghin migei.
12 Gumazitam, God ganingizir ofa gamir asizir tuzitam inigh, uan korotiamin aven anerugh mangiti, an korotiar otevitam bretin tam o, dagher isamiziba o, wain o, olivin borem o, dagher guar igharagha garitam uaghan a seregh mangiti, dagher kam God baghvira iki bar anogoregham o puvatigham?” Ezi Hagai ghua ofa gamir gumazibar azarazi me kamaghin migei, “Mamaghin puvatigham.”‡
13 Ezi Hagai ua men azara, “Gumazitam uan dafarim isi gumazir kuatam gisin datigh, gin daghebar suiraghti, dagher kaba Godin damazimin mizegham, o puvatigham?” Ezi ofa gamir gumaziba ghaze, “Are, da mizegham.”
14 Ezi Hagai kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ghaze, ‘Gumazamizir kaba ko, men kantrin me amir biziba nan damazimin kamaghira ghue. Men nighniziba ko, me amir araziba mize. Kamaghira ofan me ofa gamir dakozimin amiba, da bar moghira nan damazimin mize.’ ”

God uan gumazamiziba deragh me damuasa akam akiri

15 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, “Ia tighar nan dipenimin ingaramin dughiam, faragha ia bativizir biziba ia dagh nighnigh.
16 Dughiar kamin bizir maba ia batifi. Ia dagher pozir mam aghuasa ghua ghaze, ia 4plan daghevtaribar aghuigham. Ezi puvati, ia daghevtarir pumuningrama aghui. Ia ghaze, ia ti wainin tengin ekiamin mangigh, 10plan mineba tuigham. Ezi puvati, ia miner 4plara tui.
17 Ikiavira Itir God ghaze, Ki aminir gavgavir fefeim itim ko, arimariar kurar mam ko, aisin amozir kuram amadazi, da izaghirava ian dagher ia oparizibagh asighasiki. Ia bizir kabar gara navibagh ighasa nighnizir puvati.

2:6: Joel 3:16; Hagai 2:21; Hibru 12:26 **2:7:** Aisaia 60:4-9; Daniel 2:44 **2:8:** 1 Eghaghaniba 29:14-16 † **2:10:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin otozir dughiam, an dughiam Disemba 18. ‡ **2:12:** Ni Ofa Gami 6:25-27in ganigh. **2:13:** Diboboniba 19:11-22 **2:16:** Hagai 1:6; 1:10-11; Sekaraia 8:10-12

18 Datirighin namba 9in iakinimin, an 24in dughiam ia nan Dipenimin
ingarasa, dagiar ekiaba isa Dipenimin apengan iki, gavgavim a daningasa
da ariki. Kamaghin amizi, datirighin ia bizir aghuir ki damuamibar ganam.
19 Guizbangira, ian dagher dipenir ekiar dagheba ariziba, datirighin witba
dar puvati. Eghti ian wainin ikariziba ko, fighin temeba ko, pomigranetin
temeba ko, olivin temeba, da tighar bam. Datirighin ikegh mangi, ki bar
deraghvira ia damuam."

Ikiavira Itir God, ziar ekiam isi Serubabel daningam

20 Dughiar kamra, iakinir kamran an dughiar 24in Ikiavira Itir God, a uam
Hagai migei,
21 "Ni Judabar gumazir dapanim Serubabel, kamaghin a mikim, 'Ki over-
riam ko, nguazimin itir biziba ua dagh inobagh inobaghasava ami.
22 Ki kantrin igharaziba ko, atrivibar gavgaviba agivagham, egh karisba
ighirarighti, dar karisbar suizir gumaziba da sara daighiregham. Eghti
hoziaba arimighireghti, men midorozir gumaziba dikavigh kaghira uan
roroabav sogh bar me agevegham.
23 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, O Serubabel, nan in-
gangarir gumazim, Sealtielin otarim, dughiar kam otoghti, ki ni inighti ni
guizbangira nan ziamin gumazamizibagh ativagh men ganam. Ki nirara
amisefe, ezi ni mati nan atrivimin ziar ekiam ko, gavgaviba akaghamin
ringin nan dafarimin itimin min ikia, gumazamiziba geghuvamin gavgavim
iti. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim nan migirigiaba kamaghira tu.'"

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Sekaraian Akɨnafarim O Sekaraia

Akar faragha zuim

Godɨn akam inigha izir gumazim Sekaraia, an Hagai ko ingarir gumazir mam. A uaghan nɨghnɨzir gavgavim Judabar ikia ghaze, Me uamategh Godɨn Dɨpenimɨn ingarigh, arazir aghuibar amuamin gumazamizibar ikɨ. Sekaraia uaghan Godɨn Akamɨn gun mɨgɨa ghaze, God dughiar aghuim damighti a me bativam.

Sapta 1--8, an akam inigha izir gumazimɨn akam an iti, a Esekiel ko Danielɨn akɨnafarir akar e gariba, mong a dar mɨrara ghu. Sekaraia irebabar mɨn garir bizibar gari, ezɨ an akaba, akar isɨn zuir avɨriba iti.

Sapta 9--14, a bizir gɨn otivamibar gun mɨgei, kar dughiar God ikɨziba bar dar itir gumazamizibar araziba tuisɨghɨva, egh uaghan God gumazitam amadaghtɨma a izɨ an ingangarim damuam. Akɨnafarir kamɨn akar maba akam inigha izir gumazimɨn akamɨn mɨn, mati Iesus amizir bizir mabar mɨrara ghu.

Sekaraia irebabar mɨn garir bizibar gari

(Sapta 1--6)

Ikiavɨra Itir God ghaze, an gumazamiziba a bagh uamategham

1 Darius Persian kantrin atrivim itima, azenir mam gɨvazɨma, an namba 2ɨn azenimɨn, namba 8ɨn iakɨnimɨn, Ikiavɨra Itir God, mɨgɨrɨgɨar kam isava Sekaraia ganɨngi. Sekaraia Berekian otarim, ezɨ Berekia Idon otarim.

2 A kamaghɨn mɨgɨa ghaze: Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ fomɨra puvɨra ian inazir afeziabar atari.

3 Kamaghɨn amizɨ, Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim ia mɨkɨmasa na mɨgei: Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim ghaze, ia na bagh ua izɨti, kɨ ua ia bagh izam, kar Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itimɨn mɨgɨrɨgɨaba.

4 Ia uan inazir afeziabar mɨn damu ikian markɨ. Fomɨra Godɨn akam inigha izir gumaziba nan akam me mɨkɨra ghaze, Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar itim ghaze, ia pazavɨra itir arazir kuraba ataghɨragh. Ezɨ me na barazi puvatɨgha, nan gɨn izir puvatɨ. Kar Ikiavɨra Itir Godɨn mɨgɨrɨgɨam.

5 Ian ovaviba ko, Godɨn akam inigha izir gumaziba, me datɨrɨghɨn itir puvatɨ, me bar ariaghire.

6 Nan akam inigha izir gumaziba, kar nan ingangarir gumaziba, me nan akaba ko, arazir kɨ ifongeziba isa ian ovavibagh anɨngizɨ, me me baraghan aghuagha osɨmtɨzibar aven zui. Egha gɨn me navibagh iragha fogha ghaze, Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, fomɨra mɨkemezɨ moghɨn, en arazir kurar kaba bangɨn ivezir kuram e ganɨngi.

Akam inigha izir gumazim irebamɨn mɨn garir bizimɨn, hoziabar gari

7 Darius atrivimɨn itima, an namba 2 azenimɨn, egha an namba 11ɨn iakɨnim, kar Sebatɨn iakɨnim, an dughiar 24, Ikiavɨra Itir God mɨgɨrɨgɨar mam

---

1:1: Esra 4:24--5:1; Esra 6:14 **1:3:** Jeremaia 25:5; Maika 7:19; Malakai 3:7; Luk 15:20; Jems 4:8

irebamin min garir bizim na ganingi. Ki Sekaraia, ki Godin akam inigha izir gumazir mam, ki Berekian otarim, ezi Berekia a Idon otarim.*

8 Ki dimangan irebamin min garir bizir mamin garima, Ikiavira Itir Godin enselin mam, hoziar aghevim gaperagha izi. A iza danganir zarir mamin tevsevibar tongin tughav itima, an akirangin hoziar agheviba ko, baghiraviba dukumiziba koma, ghurghuriba tuivighav iti. Ezi enselin maba hoziar kabagh apiaghav iti.

9 Ezi ki azara, "Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim, manmakin?" Ezi enselin na migeim, na ikaragha ghaze, "Ki dar mingarim ni akagham."

10 Ezi enselin faragha zuim, a tevsevibar tongin tughav ikia na migia ghaze, "Ikiavira Itir God uan enselin kaba amadazi, me ghua nguazir oteviba bar dar gari."

11 Ezi enselin igharaziba, enselin faragha ghua tevsevibar tongin tughav itim kamaghin a migei, "E nguazim bar a garua garima, nguazimin gumazamiziba bar moghira osimtiziba puvatigha deraviram apia."

12 Ezi Ikiavira Itir Godin enselin faraghavira zuim kamaghin migei, "O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni 70plan azenibar Jerusalem ko, Judan nguibar ekiaba bagha atara navim bar nin ikufi. Ni bar dughiar manamra ua men apangkuvigham?"

13 Ezi Ikiavira Itir God, apangkuvir akaba ko, gavgavim anidir migirigiaba enselin na migeir kam ganidi.

14 Ezi enselin kam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam akunasa na migei: Ki ifongiar bar ekiam ko, apangkuvir nighnizim Jerusalem bagha iti, an ziar mam Saion, a nan nguibar ekiam.

15 Ki fomira uan gumazamiziba mong men atara, egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibav mikemezi, me iza mizazim me gase. Me izava amiraghavira me gasighasighizir puvati. Me, me gasighasighamin mitaghniam gafiragha bar me gasighasiki. Ezi kantrin igharaziba datirighin osimtiziba puvatigha deraghavira iti. Ezi ki osimtizir ekiam men iti.

16 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, Ki ua Jerusalemin uan apangkuvim men akaghasa izegha gifa. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Me nan Dipenimin ingarighti, a ua Jerusalemin tugham. Mati gumazim dipenimin ingarasa benibar an ababaniba asi moghin, me Jerusalemin nguibar ekiam, an ababaniba asi, egh bar aneghuigham.

17 Ezi ensel uaghan kamaghin akam akunasa na migia ghaze, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, An nguibar ekiaba bizir aghuir aviriba dagh izivagham. Eghti gumazamiziba deraghvira ikiam. Ikiavira Itir God, gavgavim ua Saion daningti, a ua tugh gavgavigham. Egh ua baghvira uam Jerusalem ginabagham."

Sekaraia irebamin min garir bizimin aven bulmakaun kombar gani

18 Ki irebamin min garir bizimin aven, bulmakaun komin 4plan gari.

19 Egha ki enselin na ko migeimin azara, "Kar manmaghin amizir biziba?" Ezi a kamaghin na ikara, "Komin kaba, dar mingarim kamakin, da Judaba ko, Israelia ko, Jerusalemin gumazamiziba gasighasigha me aghamsighizir kantriba."

20 Egha Ikiavira Itir God, 4plan ingangarir gumaziba nan akazima, me vaghvagha haman ainbav sozibar suiki.

21 Ezi ki an azara, "Gumazir kaba tizim damuasa izi?" Ezi a kamaghin na ikara, "Kantrin pazavira Judan nguazim gamua an gumazamiziba

* **1:7:** Azenir kam 519, a Krais tighar otivamin dughiamin fomira otozir dughiam, ezi an dughiam, 15 Februari. **1:8:** Akar Mogomem 6:2-4

aghamsighiziba, ingangarir gumazir kaba izi, me damuti me atiatingti me bar men gavgaviba dikabiragham.”

2

Sekaraia ingangaribagh amir benir ababanim, irebamin min garir bizimin aven an gari

1 Ki kogha irebamin min bizir mamin garima, gumazir mam ababanibagh amir benir mamin suira.
2 Ezi ki an azara, “Ni managh zui?” Ezi a kamaghin na ikara, “Ki Jerusalemin ababanim damuva, an arozim ko, an ekiam gifoghasa zui.”
3 Ezi ki garima, enselin faragha na migeim zuima enselin igharazim iza a batogha,
4 kamaghin a migei, “Ni ivegh mangi gumazir igiar munam mikim suam, ‘Gumazamiziba ko, asizir aviriba bar avirasemegham, kamaghin amizima, me Jerusalemin divazibar biribar ingaran iburagham.
5 Eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi deragh an ganam, mati ki birir avimin min an divazim aghuigham. Egh ki an aven iki, an angazangarim ko gavgavimin min ikiam.’”

God Judabar diazima me uamategha uan nguazimra ize

6-7 Ikiavira Itir God uan gumazamiziba kamaghin me migei, “Ia izi! Ia izi! Ki fomira tintinibar ia aghamsighizi, ia nguazir kamin danganiba bar dar ghue. Ezi datirighin, ia kalabusin itiba, ia Babilonin nguibar ekiam ategh ari ua Saionin izi. Ia dikavigh zuamira izi!”
8 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan ziar ekiam bangin gavgavim na ganiga, kantrin pazavira an gumazamizibagh amiba, a me mikimasa na amadagha ghaze, “Tina paza me gami, a paza nan bizir bar pin kozim gami.*
9 Ki uabi ivezir kuram me daningasava ami, eghti gumazamizir me abirazi men ingangarir gumazir kinibar ikeziba, me dikavighiva, uan apaniba pazavira me damuva me da men biziba iniam.” Bizir kam otoghtima, me bar fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, na amada.
10 Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, “Ia Saionin nguibamin gumazamiziba, ia mati nan guivir ki ifongezim, ia araghasiva bar akongezir ighiabar amu. Bar guizbangira, ki uabi izi ian tongin ikiam.
11 Dughiar ekiar ki ian akurazi kamin, kantrin aviribar gumazamiziba Ikiavira Itir God bagh izi, an gumazamizibar ikiam. Guizbangira, ki izi ia ko ikiva ian tongin ikiam.” Bizir kam otoghti, ia fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a uabi na amadazi ki ia bagha ize.
12 Eghti Judaba, Ikiavira Itir Godin kantrin kamra iki, egh me an damazimin bar faraghivira ikiam. Eghti a bar Jerusalem gifueghiva, ua bagh anemisevegham. A Jerusalem gifongezi moghin, nguibar ekiatam gifueghan kogham.
13 O gumazamiziba, ia pura ikiva oragh! Ikiavira Itir God dikavigha uan Nguibam ategha e bagha izasava ami. Kamaghin amizi, e bar moghira uan akabar kumigh nimira ikiva a mizuamam.

2:5: Aisaia 26:1; 60:19; Sekaraia 9:8; Akar Mogomem 21:23 * **2:8:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **2:11:** Aisaia 2:2-3; 60:3 **2:13:** Habakuk 2:20

3

Sekaraia irebamɨn mɨn garir bizimɨn aven ofa gamir gumazibar dapanimɨn gani

1 Egha kɨ irebamɨn mɨn garir bizir mamɨn aven garima, Ikiavɨra Itir God ofa
gamir gumazibar dapanim Josua, nan aka. Josua Ikiavɨra Itir Godɨn enselɨn
boroghɨn tughav iti. Ezɨ Josuan agharir guvimɨn amadaghan, Satan tughav
ikia, a isɨ kotiam darɨghasava ami.
2 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn Satan mɨgei, “Satan, kɨ Ikiavɨra Itir God, nɨn
atara ghaze, nɨ akatam mɨkiman kogham! Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Jerusalem
gifongezim, kɨ nɨ mɨgɨa ghaze, nɨ nɨmɨra ikɨ. Gumazir kam Josua, kɨ uam a ini,
a mati gumazim aviradiar avim isim inigha anemunge.”
3 Kɨ garima, Josuan korotiam bar pughpurizima a enselɨn boroghɨn tughav
iti.
4 Ezɨ enselɨn kam, enselɨn an faragha tuivighav itibav gɨa ghaze, “Ia
korotiar pughpurir an aghuiziba suegh.” Egha a Josua mɨgɨa ghaze, “Nɨ
oragh. Kɨ nɨn arazir kuramɨn osɨmtɨzim ko, korotiar pughpurir kaba suegha
gɨfa. Kɨ datɨrɨghɨn korotiar igiaba nɨ danɨngam.”
5 Kɨ kamaghɨn mɨgei, “Kamaghɨn ti deragham, me inir zuruzitam inigh
Josuan dapanim gighuigh a ikegh.” Ezɨ kɨ mɨkemezɨ moghɨn, me ami. Ikiavɨra
Itir Godɨn ensel an boroghɨn itima, enselɨn igharaziba korotiar igiaba Josua
gazui.
6 Ezɨ gɨn Ikiavɨra Itir Godɨn ensel kamaghɨn Josua mɨgei,
7 “Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim ghaze, nɨ nan Akar Gavgavibar
gɨn mangɨva, ingangarir kɨ nɨ danɨngamiba nɨ bar dar amutɨ, kɨ nɨ ateghtɨ
nɨ nan Dɨpenim ko, bizir nan ziam feba nɨ dar ganam. Egh kɨ nɨ ateghtɨ, nɨ
enselba ami moghɨn, nan boroghɨn izam.
8 Ofabagh amir gumazibar dapanim Josua, nɨ oragh. Ezɨ ia ofa gamir
gumazir igharaziba, ia uaghan oragh. Ia mati bizir aghuir gɨn otivamibar
ababanir gumaziba. Ia oragh. Kɨ uan ingangarir gumazim amadaghtɨ a
izam, an ziam Temer Ghuzir Igiam.
9 Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, kɨ dagɨar aghuir mam inigha
Josuan boroghɨn anetɨ. Dagɨar kam, a 7plan damaziba iti. Eghtɨ dagɨar kam
gisɨn, kɨ akatam osirigham. Egh kɨ dughiar vamɨran, nguazir kamɨn arazir
kurabar osɨmtɨzim gɨn amangam.
10 Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, kɨ ghaze, dughiar kam
otoghtɨma, ia vaghvagh uan namakaba inigh izɨ ia ko ikiam. Eghtɨ me ia ko
wainɨn azenibar daperagh fighɨn temebar apengan ikɨ, avughsɨ deraghvɨra
ikiam.”

4

Sekaraia irebamɨn mɨn garir bizimɨn, golɨn ingarizir lamɨn aghorimɨn gari

1 Ezɨ Enselɨn faraghavɨra na ko mɨgeim, a uamategha na bagha iza, mati
gumazim akuima me a gaghuri moghɨn, a na gaghuri.
2 Egha a kamaghɨn nan azara, “Nɨ tizimɨn gari?” Ezɨ kɨ ghaze, “Kɨ garima,
me golɨn ingarizir aghorim ko, borem arɨghamin itarir ekiam, an pɨn iti. Ezɨ
golɨn itarir ekiar kamɨn 7plan lamɨn aghoriba a gaseghav ti. Ezɨ 7plan lamɨn
kaba, da vaghvagha borer itarir ekiamɨn itim gekuasa 7pla wikba iti.
3 Ezɨ olivɨn temer pumuning itima, lamɨn aghorir kam aningɨn tɨzimningɨn
tughav iti, mam vongɨn itima mam vongɨn ti.”

3:1: Esra 5:2; Akar Mogomem 12:10 **3:2:** Jut 1:9 **3:8:** Jeremaia 23:5; 33:15; Sekaraia 6:12 **3:9:** Sekaraia 4:10 **3:10:** Maika 4:4 **4:2:** Ua Me Ini 25:31-40 **4:3:** Akar Mogomem 11:4

4 Ki kamaghin ganigha enselin azara, “Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim manmakin?”
5 Ezi enselin na ko migeim nan azara, “Ni fos ti puvati?” Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ki fozir puvati.”

God Serubabel bagha akam akiri

6 Ezi ensel Ikiavira Itir Godin akam, gavmanin gumazir dapanim Serubabel daningasa, kamaghin na migei, “Kar, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam: Ni ingangarim damusi, ni uan midorozir gumazibar gavgavim ko, ni uan gavgavimin amodoghin bizibar amuam marki. Bar marki. Nan Duamin gavgavim ni ko ikiti, ni gavgavir kamin amodoghin ingangaribar amuam.
7 Eghti bizir ekiaba mati mighsiaba nin tuavim apirti, ki bar da batueghti da voroghira ikiam. Eghti ni ua nan Dipenimin ingaram, egh ni dagiar abuananam nan dipenim datighti, gumazamiziba tiariba akar suam, ‘Dipenir kam a bar dera. God deraghvira a damu!’ ”
8 Egha Ikiavira Itir God ua migirigiar mam na ganiga ghaze,
9 “Serubabel uan dafarimningin nan Dipenimin ingarasa danganim akirigha gifa. Egh a uabi an ingar anegivagham. Nan Dipenim givaghamin dughiamin, nan gumazamiziba fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uabi ni amadazi ni me bagha ghu.
10 Me ingangarimin garima a zuamira dikavigha zuir puvati, ezi men naviba bar oseme. Egh me Serubabelin gantima, an ain itir ikarizimin suiragh nan dipenimin ingaram. Me fo, ikarizir kam, dipenir ingangariba voroghira zuir abababanim. Eghti me ganigh fogh suam, dipenir ingangarim deraghvira zui, eghti me bar akongegham.”

Ensel Sekaraia irebamin ganizir lamba ko, olivin temer pumuningin mingarimin, gun a migei

Ensel ua kamaghin na migei, “Lamin 7plan kaba da Ikiavira Itir Godin damazibar abababanimin min iti. A zurara nguazir kamin oteviba bar dar gari.”
11 Ezi ki an azara, “Olivin temer pumuning, lamin aghorimin agharir guvim ko, agharir kiriamin tughav itimningin mingarim manmaghin ghu?”
12 Egha ki uam an azara, “Kar olivin aguar manmaghin amizimning, aningin boroghin golin borem, golin itamningin torimin aven ivemara ghuaghiri?”
13 Ezi a kamaghin nan azara, “Ni ti fozir puvati, a?” Ezi ki ghaze, “Puvati, nan gumazir ekiam.”
14 Ezi ensel kamaghin na migia ghaze, “Olivin aguar kamning, aning gumazir pumuningin abababanim gami. Ekiam, a nguazir kamin oteviba bar dar gari, egha a uan ingangarim damuasa aning amisevegha, borem isa aningin dapanimning ginge.”

5

Sekaraia irebamin min garir bizimin garima, akinafarir irighizir mam mighegha zui

1 Ki ua kogha gara irebamin min bizir mamin garima, akinafarir irighizir mam mighegha zui.

4:6: Esra 5:2; Hosea 1:7 **4:10:** Akar Mogomem 5:6 **4:11:** Akar Mogomem 11:4

2 Ezi ensel na migia ghaze, “Ni bizir tizimin gari?” Ezi ki ghaze, “Ki garima
akinafarir irighizir mam mighegha zui. Ezi an ruarim 10 mitan tu, ezi an
arozim 5 mitan tu.”
3 Egha a kamaghin na migei, “Akinafarir kam ghaze, dughiar kuram otogh
mangi nguazir kamin itir gumazamiziba bar me avaragham. Ezi akinafarir
kamin osizirir mam ghaze, gumazir okeiba, God kantrin kamin me bat-
uegham. Ezi akinafarir kamin osizirir igharazir mam ghaze, te ifavaribagh
amua pura pin akakagha ghaze guizbangira, a uaghan me batuegham.”
4 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki akar kam amadazima,
a zui, eghti a mangi okeir gumaziba ko, gumazir ifavaribagh amua pura nan
ziam diboriba, a men dipenibar aven mangam. Egh akinafarir kam men
dipenir akiniba ko, dagiaba bar da agivaghti, gumazir kaba bar ikuvigham.”

Sekaraia irebamin min garir bizimin garima, amizir mam akiramin aven iti

5 Ezi ensel uam otogha, na migia ghaze, “Ni gan. Bizir igharazir mam ua
izi.”
6 Ezi ki an azara, “Bizir tizim?” Ezi a ghaze, “Kar akirar mam. Egha akirar
kam a mati, kantrin kamin itir gumazamiziba bizir kurar me ifongezibar
ababanimin min* iti.”
7 Akirar kamin asuam, me ainin an ingari. Ezi ki garima an asuam
kuiaghirizi, an aven amizir mam aperaghav iti.
8 Ezi ensel ghaze, “Amizir kam, an arazir kuraba bar dar nedazimin min
iti.” A mikemegha givagha uam amizim abiragha, akiramin asuam dukua.
9 Ezi ki kogha pin gara amizir pumuningin garima, aning aviziba ikia
na bagha izima, aminim iva aningin avizibar akurvazi, aning mighegha
nan amadaghan izi. Aningin avizibar ganganiba ekevegha, mati kuarazir
bagamin aviziba. Ezi aning akirar kam inigha pin mighegha nguazim ko,
overiamin tizimningin zui.
10 Ki amizir kamningin ganigha kamaghin enselin azara, “Kaning akirar
kam inigha managh zui?”
11 Ezi ensel kamaghin na ikara, “Aning akirar kam inigh Babilonin
mangiva, a bagh an ziam famin dipenir ekiatamin ingaram. Aning
dipenimin ingarigh givaghiva, akirar kam an averiam datigham. Eghti
Babilonian gumazamiziba me dipenir kamin an ziam fam.”

6

Sekaraia irebamin min garir bizimin garima, 4plan karisba iti

1 Ki gin ua kogha irebamin min bizir mamin garima, karisin 4pla iti, me
brasin mighsiar pumuningin tizimin iza, azenan oto.
2 Karisin faragha izim, hoziar agheviba a kurvasi. Ezi an gin izir karis,
hoziar piziba a kurvasi.
3 Ezi aningin girara izir karis, hoziar ghurghuriba a kurvasi. Ezi bar dar
gin izir karis, baghiraviba dukumizir hoziaba a kurvasi. Ezi hoziar kaba
gavgaviba dar iti.
4 Egha ki kamaghin enselin azara, “Nan gumazir ekiam, karisin 4plan
kabar mingariba manmaghin ghu?”
5 Ezi a kamaghin na ikaragha ghaze, “Karisin 4plan kaba, da 4plan aminir
overiamin pin itibar ababanim gami. Da datirighira nguazir kamin oteviba
bar dar garir Ekiamin damazimin ikegha, anetegha izi.”

---

* **5:6:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **6:2:** Akar Mogomem 6:4-5 **6:3:** Akar Mogomem 6:2 **6:5:** Akar Mogomem 7:1

6 Hoziar pizziba mikirvazir karis, a notin amadaghan itir kantrin zui. Ezi
hoziar ghurghuriba mikirvazir karis, a kantrin aruem ghuaghiri naghin
itimin zui. Ezi baghiraviba dukumizir hoziaba mikirvazir karis, a sautin
amadaghan itir kantrin zui.*
7 Hoziar aghuir kaba, azenan otivigha, zuamira kantribar mangi da geti-
asava ami. Ezi ensel ghaze, "A dera, ia mangi." Ezi me ghue.
8 Ezi ensel pamtemin nan diagha ghaze, "Hoziar notin amadaghan
itir kantribar ghueziba, me navir amirizim isa Ikiavira Itir Godin Duam
ganingi."

God Sekaraia migei, An atrivibar dapanir asuam isi Josuan dapanim daghuam

9 Ezi Ikiavira Itir God akar kam na ganiga ghaze,
10 "Ni datirighin Sefanaian otarim Josaian dipenimin mangi otogh, gu-
mazir 3plan kaba, Heldai, Tobia ko, Jedaia, me dama silvaba ko, golba inigh.
Me Babilonin kalabus ategha Jerusalemin iza datirighiram oto.
11 Egh ni me da silvaba ko, golba inigh, dar atrivir dapanir asuamin
ingarigh. Egh a inigh mangi ofa gamir gumazibar dapanim Josuan dapanim
darugh, a Jehosadakin otarim.
12 Egh ni kamaghin an mikim, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
ghaze, 'Gumazir mam, me kamaghin a dibori, Temer Ghuzir Igiam. Eghti
an aghungigh aguar ekiam gavagh bar deraghviram otogham. Egh a gin
Ikiavira Itir Godin ziam fer Dipenimin ingaram.
13 Guizbangira, a uabi Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Eghti
gumazamiziba atrivimin min ziar ekiam a daningam. Egh a uan atrivir
dabirabim daperagh gumazamizibagh ativagh men ganam. Eghti ofa gamir
gumazitam an atrivir dabirabimin boroghin tughiv iki, aning uaning inigh
ingariva, uaghara navir amirizimin fofozim aningin tongin ikiam.†
14 Eghti atrivimin dapanir asuam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
ikiam. Eghti gumazamiziba atrivimin dapanir asuar kamin ganiva God
ginighnigham. Eghti gumazir kaba, Heldai, Tobia, Jedaia, ko, Sefanaian
otarim Josaia, atrivimin dapanir asuamin ganamin ingangarim, men da-
faribar ikiam.'
15 "Eghti gumazamizir saghuiamin itiba iziva, men akuragh Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ingaram. Eghti ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir Godin
Gavgavir Bar Itim ia bagha na amada. Ia bar deraviva Ikiavira Itir Godin
Akar Gavgaviba baragh dar gin mangi, eghti bizir kaba otivigham."

God osimtiziba itir dughiam agivagh, bar akongezir arazim damightima an otogham

7

(Sapta 7--8)

---

* **6:6:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, e akar kam giraka, "An aruem uaghiri naghin uaghiri," mati, "a ghua hoziar pizibar gintisi." Gumazir avirim kamaghin nighnisi, "kantrin notin amadaghan itir kam," a kantri Babilonin ababanim gami. **6:12:** Jeremaia 23:5; 33:15; Sekaraia 3:8 † **6:13:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, a kamaghin migei, "A nan dipenimin ingarigh egh, an atrivim ko ofa gamir gumazimin min iki egh uan gumazamizibagh ativagh men ganam. Eghti an atrivim ko ofa gamir ingangarir an amir kam bar deraviram otogham."

Ikiavira Itir God ghaze, ia dagheba ataghirazir ifavarir arazim damuan marki

1 Darius atrivimin itir dughiamin, an namba 4in azenimin, an iakinir
namba 9, me Kislot a garisi, an aruer namba 4in, Ikiavira Itir God akar mam
na ganingi.*
2 Dughiar kamin Betelin nguibamin gumazamiziba, Sareser ko, Regemelek
ko, men adarazi amangizi, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin
Dipenimin ghue. Me deragh uari damuasa, ghua Ikiavira Itir God ko migei.
3 Egha me kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir
gumaziba men azangsighasa, "Azenir aviriba givazima, Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itimin Dipenim ikuvigha iti. Ezi e a bagha bar osemegha
aziavira iti, egha e zurara namba 5in iakinibar dagheba ataghirasi. E ti
zurara kamaghin damuam, o?"
4 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin na migei,
5 "Ni kantrin kamin gumazamiziba ko, an ofa gamir gumaziba kamaghin
me mikim, 'Guizbangira, 70plan azeniba dar namba 5in iakiniba ko, namba
7in iakiniba ia dagheba ataghiragha azia aghuimazimin iti. Ezi ia nan ziam
fasa arazir kam gamizir pu. Bar puvati.
6 Egha ia apir dughiabar, ia pura uan navibar amuti da izivaghasa ia api.' "
7 Fomira Ikiavira Itir God uan akar kam, uaghan gumazamizibav kinasa
akam inigha izir gumazibagh aningi. Dughiar kamin, Jerusalem deravira
itima bizir aghuir aviriba a gizifa. Dughiar kamin, Jerusalem ko, nguibar
ekiar an boroghin itiba ko, sautin amadaghan itiba ko, mighsiar dozir aruem
ghuaghiri naghin itiba, gumazamizir aviriba bar dagh izifa.

Ikiavira Itir God, Judaba kalabusin ikezir bizimin mingarimin gun Sekaraia migei

8 Ezi Ikiavira Itir God, akar mam ua Sekaraia ganiga ghaze,
9 "Bar fomira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, akar kam uan
gumazamizibagh aniga ghaze, ia arazir aghuibara damu gumazamizibar
araziba akir. Egh ia uan adarazir apangkuv men akurvagh.
10 Ia pazivira amizir paba ariaghirezibar amuan marki. Egh borir afeziba
ariaghireziba ko, gumazamizir saghuiamin iza ia ko itiba ko, gumazamizir
biziba puvatiziba, ia pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan adarazi
gasighasighan marki.
11 "Ezi gumazamiziba akaba baraghan aghuagha uan kuaribav konegha,
uan nighnizibar kumi.
12 Guizbangira, me uan dapanibagh amizi da dagiabar min gavgafi. Me
nan akam baraghan aghua, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Nan
Duam akar kam me bagha a isa nan akam inigha izir gumazibagh aningi.
Ezi me akar kamin gin zuir puvati, ezi ki puvira men atari.
13 Me nan akaba barazir puvatizir bizim bangin, ki men azangsiziba barazi
puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin, ki mikemegha
gifa.
14 Bar guizbangira, ki me batoghezi, me ghua Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizibar tongin, pura guighav iti, mati aminir ekiam bizibagh ivara. Ezi
men nguazir aghuir kam, danganir kuramin min otozi, gumazitam uam a
garuir puvati."

---

* **7:1:** Azenir kam 518, an azenir fomira Kraisin dughiamin otozim, ezi an aruem Disemba 7. **7:9:** Ua Me Ini 22:21-22; Ofa Gami 19:17-18; 25:35; Godin Araziba 10:17-19; 15:11; Jeremaia 7:5-6; 22:3

8

Ikiaviра Itir God, ua deragh Jerusalem damuasa akam akiri

1 Ikiaviра Itir Godin Gavgaviba Bar Itim akar kam Sekaraia ganingi.

2 Ikiaviра Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki bar Saionin nguibamin
gumazamizibagh ifonge. Kamaghin amizi, ki men akurvaghasa. Ki bar me
gifonge, men apaniba bagha navim isia bar ikufi.

3 Ki uamategh izi Saionin nguibamin aven ikiam, an ziar mam Jerusalem,
a bar guizbangira nan nguibar ekiamra. Jerusalem, a ki Ikiaviра Itir
Godin Gavgaviba Bar Itimin mighsiam, eghti me kamaghin a dipon suam,
Godin Mighsiar Anogoroghezim. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba
Jerusalemin gumazamizibar gan suam, ‘Guizbangira, Jerusalemia der-
aghaviра Ekiamin gin zui.’

4 Ki Ikiaviра Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, Midoroziba ko,
osimtiziba Jerusalemin otivan kogham. Eghti gumazamiziba iki bar ghurigh
asadivir aghoribar suigh an tuavibar daruam. Egh me nguibar ekiamin uari
akuvir danganiba bar, me pura tintinibar dapiagh avughsam.

5 Eghti borir doziba nguibar ekiamin uari akuvir danganibagh izivagh
ikararang ikiam.

6 “Ki Ikiaviра Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, gumazamizir kabar
varazira, me kamaghin nighnisi, ki mikemezir biziba ti otivan kogham. Ezi
ki Ikiaviра Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin nighnizir pu. Puvati. Ki
biziba bar dar amuamin gavgavim iti, ki dar amusi dar amuam.”

7-8 Egha Ikiaviра Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki uan gumazamizir
kantrin aruem anadi naghin itiba ko, kantrin aruem uaghiri naghin itiba,
ki men akurvaghasava ami. Ki me inigh ua Jerusalemin iziti me an ikiam.
Eghti me nan gumazamizibar ikiti, ki men Godin ikiam, egh guizin araziba
ko arazir aghuibar me damuam.”

9 Egha Ikiaviра Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ia uan aghariba
gavgavim dar aning, nan Dipenimin ingar. Godin akam inigha izir gu-
maziba, me fomira Ikiaviра Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin
ingangarim forir dughiamin ikia Godin akamin gun migei. Ezi ia datirighin
men akatoribar otivizir akabara ia ua dagh nighnigh.

10 Akam inigha izir gumaziba tighar izi akar kam akunamin dughiamin,
bar faraghaviра, ingangarir gumaziba ko ingangarir asizibagh ivezamin
dagiaba puvati. Ezi apaniba dughiabar pura tintinibar arua osimtizibagh
amima, gumazamiziba avughsaziba puvati. Ezi ki me gamima, namakaba
uarira uariv sosi, ezi men dabirabim derazir puvati.

11 Ezi Ikiaviра Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ki fomiram amizir
arazim, ki datirighin itir varazira damighan kogham.

12 Ki me ateghti, me navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiva uan
azeniba oparam. Eghti amozir ekiar aviriba izitima men wainin ikariziba
bitima, men dagheba deraviram otivam. Nan gumazamizibar ikiaviра itir
varazira, ki me bagh bizir aghuir kabar amuam.

13 Ia Judaba ko Israelia, ia uagharam oragh. Fomira Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba ian garima, ian araziba ikuvizima me uan apanibav migia
ghaze, ‘E kamaghsua, Judaba ko, Israelia ikuvizi moghin, ia uaghan iku-
vigham.’ Ezi datirighin, ia Judaba ko, Israelia, ki ua ia inigh deraghviра
ia damuam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian gan, uan akar
gumazibav mikim suam, ‘E kamaghsua, ia Judaba ko, Israelia bar deraviра
iti moghin, ia bar deraviра ikiam.’ Kamaghin amizi, ia atiatingan marki! Ia
tuivigh gavgavigh iki!”

8:7-8: Sekaraia 10:10

14 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Fomira ian
inazir afeziaba na gamizima, ki me basemegha me gasighasighasava ami.
Egha ki uan nighnizim girazir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki men aningaghegha me gasighasiki.
15 Egha ki datirighin ghaze, Ki ua deragh Jerusalemia ko, Judabar
amuasava ami. Kamaghin amizima ia atiatingan marki.
16 Egh ia arazir kabar amu: Ia bar moghirama guizin akabar gumazamizir
igharazibav kim. Egh ia kotiamin deragh guizin akam akirighti, migirigiaba
bar givagham.
17 Ia arazir kurabar gumazamizir igharazibar amusi nighnighan marki.
Ia kotiamin mitivigh, akar ifavaribar amuan marki. Ki ifavarir arazim ko,
kotiam oteghavkirir arazim ko, uarir atara uariv sozir araziba, ki bar dar
aghua.”
18 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migirigiar igharazir mam ua
Sekaraia ganingi.
19 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Ia iakinir
namba 4, ko 5, ko 7, ko 10in, ia dar aruer maba ia osimtizir ia bativiba
dagh nighnigha dagheba ataghirasi. Ezi osimtizibar dughiar kaba, da Judaba
bar akongeghamin dughiar ekiaba. Kamaghin amizi, ia guizin akaba ko,
gumazamizir igharaziba ko, deraghvira dapiaghamin araziba bar dagh
ifongegh, dar amu.”
20 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ua kamaghin migei, “Gin
nguibar ekiar aviribar gumazamiziba ua Jerusalemin izam.
21 Eghti nguibar ekiar mamin gumazamiziba kamaghin nguibar ekiar
igharazimin gumazamizibav kim suam, ‘E Jerusalemin mangiva Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fiva deragh uari damusi, an azangam. Ia e
ko izi.’
22 Ezi ikizir igharazir aviriba ko, kantrin gavgavir aviribar gumazamiziba,
me Jerusalemin iziva Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fiva,
deragh uari damusi an azangsigham.
23 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ua kamaghin migei, Dughiar
kamin saghon itir nguibabar gumazamizir 10pla iziva Judan gumazitamin
korotiar otevitamin suiragh a mikim suam, ‘E kamaghin oraki, God ia ko iti.
Kamaghin amizi, e uaghan ia ko ikizir vamiran ikiasa ifonge.’ ”

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar akuraghsi, bizir igharagha garibar amighti da otivam

9

(Sapta 9--14)

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ivezir kuram me daningam

1 Ikiavira Itir God kamaghin uan akam na ganiga ghaze, Ikiavira Itir God,
Distrik Hadrak ko, Damaskusin nguibar ekiam daperagh avughsi ikiam.
Guizbangira, a uan damazimningin Israelian anababar gari moghin, a
kantriba bar dar gumazamizibar gari.
2 Egha uaghan a Hamat, a nguibar ekiar Distrik Hadrakin boroghin itim,
ko, Tairin nguibam ko, Saidonin nguibamin gari. Tair ko Saidonin gumaziba
ti ghaze, me fofozir aghuir aviriba iti. Ezi Ikiavira Itir God guizbangira
uaghan men gari.

8:16: Efesus 4:25 **8:17:** Aghuzir Akaba 3:29; Sekaraia 5:3-4; 7:10 **9:1:** Aisaia 17:1-3; Jeremaia 49:23-27; Amos 1:3-5 **9:1:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1--28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14

3 Tair, a nguibar ekiar gavgavimin oto. Ezi an gumazamiziba uari bagha
divazir mitiar bar gavgavimin ingarigha uan nguibar ekiam avini. Me
uaghan uari bagha silvan aviriba geghufi, da nguazir minezibar min iti. Ezi
me golin bar aviriba itima, da men damazibar pura bizir kinibar min iti.
4 Ezi puvati, Ekiam men bizir aghuiba bar da batuegham. A Tairin biziba
ko, an divazir mitiar bar gavgaviba, a bar da isi ongarim da kunigham. Eghti
apaniba izi men nguibar ekiam daborogh bar a gasighasigham.
5 Eghti Askelonin nguibar ekiamin gumazamiziba bizir kamin ganigh bar
atiatigham. Me uaghan kuram iniam, eghti men nguibam, gumazamiziba
gin an ikian kogham. Eghti Gasaba uaghan bizir kamin ganti, osimtizir ekiam
me batogham, mati amizim borim batamin mizazim a bato. Eghti men
atrivim aremegham. Eghti Ekronba uaghan bizir kamin ganiva osimtizir
ekiar kam iniam, mati amizim borim batasa mizazim isi. Me kamaghin
nighnisi, Tairba ti men akuragham. Ezi puvati, me bar ikuvigham.
6 Eghti gumazir pura tighin itir igharaziba izi Asdotin nguibar ekiamin
ikiam. Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Filistian kaba, me gumazir uari
fa akaba batoziba, ki bar me dikabiragham.
7 Eghti Filistian ikiavira itir varazira, me nan gumazamizibar min otivigh
Judan anababar tongin ikiam. Jebusia* fomiram amizi moghin, Ekronba
datirighin nan gumazamizibar ikiam. Kamaghin amizima, me ghuziba itir
asizir tuzibar aman koghiva, uaghan Judaba ataghizir dagheba, me dar
aman kogham.†
8 "Ki uan gumazamizibar garima me mizazir ekiam ini. Kamaghin amizi,
ki uan kantri geghuv, midorozir gumaziba ateghtima, me nguazir kamin
izeghan kogham. Ki uam apaniba ateghti me ua nan gumazamiziba abiniva
arazir kurabar me damuan kogham."

Guizin atrivim izam

9 Ia Saionin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ia bar akongegh!
Ia Jerusalemin itir gumazamiziba, ia bar tiariba akar pamtemin dim.
Ia gan, ian atrivim mara ia bagha izi!
A ziar ekiam ikiava midorozim gamuava uan apaniba abiri.
Egha a uabi uan ziam fer puvati.
A gumazir kinir ziaba puvatizir mamin min donkin mam gaperagha izi.
Kar donkin amebamin nguzir asem.
10 Ikiavira Itir God ghaze,
Ki karisba ko, midorozibagh amir hoziaba batueghti, da ua Israelin
tongin ikian kogham.
Egh ki men bariba bar da apirarigham.
Ian atrivim, kantrin ekiaba bar dar amighti, da midorozir arazim ategh
deraghvira dapiagh, navir amirizimin ikiam.
A nguazir otevibar gumazamiziba bar me gativagh men ganam.
Nguazir kaba, da ongarir ekiamin ikegh mangi ongarir saghon mar itibar
tugham.

9:5: Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7 * **9:7:** Jebusia, me Jerusalemin nguibamin nguazir ghueba. Devit gin taun Jerusalem iniam, Jebusia Israelia ko iti. Ni Josua 15:63in gan. † **9:7:** Judaba asizim isamsi faragh bar deravirama an ghuzim rueghiva gin a isamigh aneremam. Ezi Filistiaba arazir kam gamir puvatigha, Moses osirizi moghin me Godin damazimin mize. (Ni vezin kabar gan: Jenesis 9:4; Ofa Gami 3:17 ko 7:26-27; Godin Araziba 12:16 ko 15:23.) Ikiavira Itir God kagh kamaghin migia ghaze, me asizim ghuziba sara ikiti me aneman a men anogoroke. **9:9:** Matyu 21:5; Jon 12:15 **9:10:** Onger Akaba 72:8

Egh Yufretisɨn Faner ekiamɨn ikegh vongɨn amadaghan mangɨ bar saghon mar tugham.

Ikiavɨra Itir God ua uan gumazamizibar dabirabim akɨri

11 Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn mɨgei,
"Kɨ Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir mam Judaba ia ko a gami.
Ian inazir afeziaba ofabar amuasa asɨzibav sozima dar ghuziba ire.
Ezɨ ghuzir kam gavgavim en Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim a ganɨngi.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ ia teghtɨma ia kantrin igharazimɨn kalabus ategham.
Kalabuziar kam bar ikufi,
mati me ia isa mozir ekiamɨn ia arɨghizɨ ia damamin dɨpaba puvatɨ.
12 Ia kamaghɨn fo, kɨ ian akuraghasa ifonge.
Kamaghɨn amizɨ, ia uamategh uan nguibamɨn izɨ deravɨra ikiam.
Ia osɨmtɨzir Bar ekiam ateri, ezɨ kɨ ia mɨgɨa ghaze, kɨ arazir aghuibar ia damuam.
Eghtɨ arazir aghuir kam bar osɨmtɨzir kam gafiragham.
13 Judaba, kɨ uan barir pimɨn mɨn men suiragh, egh Efraimɨn adarasi, kɨ uan barir afuzibar mɨn men suiragham.
Eghtɨ Saionɨn gumaziba me mati mɨdorozir sabam, eghtɨ kɨ Grikba ko mɨsogham.

14 "Ikiavɨra Itir God uan gumazamizibagh isɨn azenaram otogh barir pimɨn asam.
Eghtɨ an afuziba onɨmarim mɨn taghtagh zuamɨra mangam.
Eghtɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Ekiam sɨgham givigh,
sautɨn amadaghan ikegh, pamtem sueba akun daru, amɨnir bar gavgavim ko, amozim sara izam.
15 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, oramɨn mɨn deravɨra uan gumazamizibagh eghuvam,
eghtɨ me katapelbar uan apanibav sogh bar me abɨragham.
Me mɨdorozimɨn aven, me mati gumaziba dɨpar onganiba amegha tiariba akara uan apanibav suagharɨsi.
Men ghuziba, mati me ofabar amuasa asɨzir ghuzir itarim inigha, ofa gamir dakozim ginge.

16 "Dughiar kamɨn, Ikiavɨra Itir God men God uan gumazamiziba iniam,
mati laion sipsipbagh asɨghasɨghasava amima, sipsipbagh eghuvir gumazim uam me iniam.
Eghtɨ me bar deraghvɨram an nguazimɨn ikiam,
mati atrivimɨn dapanir asuamɨn itir dagɨar ivezir bar pɨn kozibar mɨn taghtagham.
17 Nguazir kam bar deraghtɨ, me deravɨra ikiam.
Eghtɨ gumazamizir igiaba, me dagher avɨriba ko, wainɨn avɨribar amɨva aghungtɨ,
men ganganiba bar deragham."

10

God uan gumazamiziba ua me iniasa akam akɨri

1 Dagheba aghungamin dughiamɨn, ia amozim bagh Ikiavɨra Itir Godɨn azangsɨgh.
Ikiavɨra Itir God overiar pɨzim ko, ghuariam akuvima, amozim izi,
ezɨ dagheba ko, biziba aghui.

9:11: Ua Me Ini 24:8

2 Gumazamiziba, me gɨn otivamin bizibagh foghasa, aseba ko kukunir gumazibar azangsɨsi.
Ezɨ me ifavarir akabar me gami.
Gumazir maba irebabar mɨngaribar gun mɨgei, me uaghan ia gifari.
Me ghaze ia navir amɨrizim iniam, ezɨ puvatɨ, ian navir osɨmtɨzim ikɨvɨra ikiam.
Gumazamiziba mati sipsipba tintiniba arua ovegha gɨfa.
Me geghuvir gumaziba puvatɨzɨ, kamaghɨn amizɨ me osɨmtɨziba ateri.

3 Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei,
"Kantrin Igharazibar Gumazamizibar gumazir dapanir nan gumazamiziba gativaziba,
nan navim men atara me bagha nan isi.
Kɨ ivezir kuram me danɨngam.
Judan gumazamiziba, me nan gumazamizibara.
Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, kɨ deraghvɨra men ganam,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipbar gari.
Egh kɨ Judan anababa bar dar amutɨ,
me mɨdorozir hoziar bar gavgavimɨn mɨn ikiam.
4 Eghtɨ Judan anababar tongɨn, gumazir dapanir gavgavir maba otivam,
egh me mati dɨpenim aterir dagɨaba ko,
dɨpenim aterir guariba ko,
mɨdorozir barir pibar mɨn ikiam.
5 Me mɨdorozir gumazir gavgavibar mɨn uari inigh, uan apaniba abɨntɨ,
mati mɨdorozir gumaziba nguibar ekiamɨn zuir tuavimɨn uan apaniba, nguazir beghneazibar me dɨkabɨri.
Kɨ Ikiavɨra Itir God me ko ikiam.
Kamaghɨn amizɨ, me bar pamtemɨn mɨsogh mangɨ,
hoziabagh apiazir mɨdorozir gumazibav sogh me abɨnigham.

6 "Kɨ Judan gumazamizibar amightɨ, me bar gavgavigham.
Egh kɨ Israelian gumazamiziba ua me iniam.
Kɨ men apangkufi,
kamaghɨn amizɨ, kɨ bar me inigh uamategh men nguazimra izam.
Eghtɨ me deravɨra ikiam, mati kɨ me batoghezir puvatɨ.
Kɨ Ikiavɨra Itir God, kɨ men God,
kamaghɨn amizɨ, kɨ men mɨgɨrɨgɨar me na mɨgeiba kɨ da baragham.
7 Israelian gumazamiziba me mɨdorozir gumazir gavgavibar mɨn otivigh bar akuegham,
me mati gumaziba wainɨn dɨpaba ame.
Eghtɨ men ovavir boriba gɨn otivigh,
kɨ Ikiavɨra Itir God, me gamizir bizir aghuir kabagh nɨghnɨgh bar akuegham.

8 "Kɨ uan gumazamiziba bar men dɨmɨva,
me akumakum me inigh izam.
Kɨ ua me inigh me damutɨ,
me fomɨra ikezɨ moghɨn bar avɨrasemegham.
9 Kɨ guizbangɨra me batuegha me aghamsɨki,
ezɨ me pura tintinibar kantrin igharazibar iti.
Egh me nguibar saghuiabar ikɨva,
me na gɨnɨghnɨghvɨra ikiam.

10:2: Matyu 9:36; Mak 6:34

Ikizir kaba uan boriba ko, me ikivira ikiva,
bar moghira uari akuvagh, uamategh
uan nguazimra izam.
10 Nan gumazamizir Isip ko, Asirian kantrin itiba,
ki ua me inigh izitima,
me uan nguazimra dapiagham.
Ki nguazimin mitaghniam gisivaghtima,
me Gileatin Distrik ko, Lebanonin nguazim sara iniam.
Eghti gumazamiziba nguazir kam bar a gizivagham.
11 Ki me inighti me uamategh uan nguibamin izam,
eghti Isipia ko, Asiriaba ongarir ekiamin min men tuavim apirighti, ki me abinigham.
Kamaghira, ki Isipian gavgavim agivagh,
egh uaghan Nailin Fanem damighti a misigham.
Eghti Asirian gavgavim uaghan givagham.
12 Ki uan gumazamizibar amighti me gavgavigham.
Eghti me nan apengan iki nan ziam fiva, nan akabar gin mangam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

11

Atrivir kuraba mati temer kuraba

1 O Lebanonin gumazamiziba, avim ian temer sidabar isigham,
kamaghin amizi, ia tuavim apiran marki,
ia uan tiar akaba kuigh.
2 Sidan temeba iregha gifa, temer kaba ziar ekiaba iti,
da ikuvigha gifa.
Kamaghin amizi, painin temeba ia azi.
Me ruarir arizimin temeba okegha gifa,
kamaghin amizi, ia Basanin itir okin temeba ia azi.
3 Atrivibar gavgaviba ko, men ziar ekiaba gifa,
kamaghin amizi, men naviba bar osemezi, me azi.
Ia oragh, atriviba pamtemin arava azi.
Me mati laionba Jordanin Faner miriamin moga itir ruarir ekiam, me an temer ekiaba okava,
a gasighasighizima da aroi.

God, uan gumazamizibar garir gumazir dapanir guar pumuningin migei

4 Egha Ikiavira Itir God, nan God kamaghin na migei,
“Ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min damu.
Sipsipin kaba dar ghuaviba dav sogh dar amasa.
5 Sipsipin kabar ghuaviba dav sogha ghaze,
‘E ti arazir kuram gamir puvati.’
Me sipsipbav sogha, dar tuziba dagiaba bagha da amagava, dagiaba isa ghaze,
‘E dagiar gumazibar otivigha gifa.
Kamaghin amizi e Ikiavira Itir Godin ziam fam.’
Ezi sipsipbagh eghuvir gumaziba me uaghan, sipsipbar apangkuvir puvati.”
6 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ki nguazimin gumazamizibar apangkuvighan kogham.
Ki uabi vaghvagh me isi men atriviba ko, men adarazir agharibar arigham.

Eghtɨ me pazavɨra me damuam, mati sipsipɨn ghuaviba uari pazavɨra me gami.
Atriviba ko, men adarazi pazavɨra me damutɨ, kɨ men akuraghan kogham.”
7 Ezɨ kɨ gumazir bizibagh iveza da amadiba bagha, sipsipbagh eghuvir gumazimɨn mɨn oto.
Kar sipsipɨn me mɨsuegh damasava amiba.
Ezɨ kɨ sipsipbagh eghuvir gumaziba suizir aghorir pumuning ini.
Aghorir mam, kɨ ziam Apangkuvim a gatɨgha,
igharazim, kɨ Navir Vamɨra a gatɨ.
Kɨ aghorir kamningɨn suiragha,
sipsipɨn okoruar kamɨn gari.*
8 Egha kɨ, sipsipbagh eghuvir gumazir 3plan atara men aghua.
Ezɨ me uaghan na gifongezir puvatɨ.
Ezɨ iakɨnir vamɨran aven kɨ me batoke.
9 Egha kɨ kamaghɨn sipsipɨn okoruar kam mɨgei,
“Kɨ ua ia geghuvir gumazimɨn ikian kogham,
eghtɨ me aremeghsɨ tina ginabaghtɨ, an aremegh.
Eghtɨ me tina gasɨghasɨghasa nɨghnɨsi, me a gasɨghasɨgh.
Eghtɨ te mɨseveaghɨrɨgha iti, me uari uan inivafɨzibar amɨ!”
10 Kɨ gumazamizir kaba koma amizir Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim aghorasava amua,
aghorir kɨ ziam Apangkuvim a gatɨzim,
kɨ a inigha anepɨri.
11 Kamaghɨn amizɨma, Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kam dughiar kamra gɨfa.
Ezɨ bizir kɨ amizibar aven, gumazir bizibagh iveza da amadiba nan ganigha fo,
kar Ikiavɨra Itir God me mɨgei.
12 Ezɨ kɨ kamaghɨn me mɨgei,
“Ia nan ivezim na danɨngɨsɨ, ia na danɨng. Puvatɨghtɨ markɨ, ia uari.”
Ezɨ me 30plan silvan dagɨaba isa na ganɨngi.
13 Gumaziba ghaze, kɨ ingangarir gumazir kuram.
Egha me ivezir bar muziarim na ganɨngi.
Ezɨ Ikiavɨra Itir God kamaghɨn na mɨgɨa ghaze,
“Nɨ dagɨaba isɨva Godɨn Dɨpenimɨn dagɨaba arɨzir danganim datɨgh.”
Ezɨ kɨ 30pla silvan dagɨaba inigha Godɨn Dɨpenimɨn dagɨaba arɨzir danganimɨn da atɨ.
14 Egha kɨ gɨn, aghorir namba 2 apɨri, aghorir kam kɨ ziam Navir Vamɨra a garɨsi.
Ezɨ arazir kam kamaghɨn men akagha ghaze,
Judaba ko Israelia, uari abigha ikɨzir pumuningɨn oto.
15 Ikiavɨra Itir God ua kamaghɨn na mɨgei,
“Nɨ ua sipsipbagh eghuvir gumazimɨn ikɨ,
egh dughiar kamɨn nɨ sipsipbagh eghuvir gumazir kuramɨn mɨn damu.
16 Guizbangɨra, kɨ uan gumazamizibar ganasa gumazir mam atɨ,
me mati sipsipɨn okoruar mam.
Ezɨ gumazir kam sipsipbar tongɨn dar ikuvizibar akurvazir puvatɨ,
egha a uaghan sipsipɨn ovengeziba tong da buria dar deir puvatɨ.
A uaghan dar duaba nozir puvatɨ, egha deravɨra itiba, a dagheba dagh anɨdir puvatɨ.

---

* **11:7:** Hibrun akam deragha akar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. **11:12:** Matyu 26:15 **11:12:** Matyu 27:9-10

Bar puvati.
A mikarziba sara itiba, a uabi dar tuziba apava
dar duiaba ko, puziba sara bar da asigha da ame.
17 O sipsipbagh eghuvir gumazir bar kurar pura sipsipba kavkirim,
an apaniba izi an agharim ko damazir agharir guvimin itim misogh
an gavgaviba bar da agivagham.
Eghti an agharim an amiraghtima,
an damazir agharir guvimin itim bar an okavigham.”

12

God gin ua Jerusalem iniam

1 Kar migirigiar Ikiavira Itir God Israelia bagha aningizim. Ikiavira Itir God overiam ko, nguazimin ingarigha, gumazamizibar ingarigha, ikirimirir angamira itim me ganingi. A kamaghin migei,
2 “Ki Jerusalem damighti a wain itir kavin min otogham. Eghti kantrin igharazir an boroghin ikia, a gasighasighasava amiba, me mati gumazir wainin kavin kam amegha onganiziba. Me midorozim bagh Jerusalemin nguibar ekiamin mangiva, me Judan nguibar dozir igharaziba bar da sara ekiarugham.
3 Dughiar kam otogh givaghti, ki Jerusalem damightima a dagiar bar osimtizimin min otogham. Eghti kantriba bar a ko misoghsi uari akuvagh, me uari ikuvigham, mati gumazim dagiar osimtizir kam fava mizazim isi.
4 Ki Ikiavira Itir God, ki dughiar kamin apanibar hoziabar amighti, da bar atiatigham, eghti dagh isin apiazir gumaziba bar onganigham. Ki Judabagh eghuva, men apanibar hoziabar amighti dar damaziba bar okavigham.
5 Eghti Judan gumazir dapaniba bizir kamin ganigh, uarira uariv kim suam, ‘God, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a gavgavim uan gumazamizir Jerusalemin itibagh aningi.’*
6 “Dughiar kamin ki Judan gumazir dapanibar amighti, me mati tuzim dafogha isi moghin, o mati witin azenir bar misingizim dafogha isia mizariaba zui. Eghti kantrin men boroghin itiba da bar givagham. Eghti Jerusalemin nguibar ekiamra, a itir danganimra ikivira ikiam.
7 “Ki Ikiavira Itir God, ki Judan midorozir gumazibar amighti, me faraghivira apaniba abinigh ziar ekiam iniam. Eghti Devit uan ovavir boriba ko, Jerusalemin gumazamiziba, men ziar ekiam, Judan gumazamizibar ziar ekiam gafighan kogham.
8 Dughiar kamin ki Ikiavira Itir God, ki Jerusalemin gumazamiziba geghuvam, mati gumazim oramin uabi modi. Ki gavgavim me daningti, gumazir midorozibar gavgavizir puvatiziba, me Atrivim Devitin min gavgavigham. Eghti Devitin ovavir borir gin otivamiba, me, men gumazir dapanibar ikiam, eghti me mati Ikiavira Itir Godin ensel o God uabi, egh me, me geghuvam.
9 Eghti dughiar kamin, kantrin igharazir Jerusalem ko misoghava amiba, ki bar dagh asighasigham.”

Gumazir afuzimin ruazir aremezim, me gin an aghuimazimin ikiam

10 Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze, “Ki Devitin ovaviba ko, Jerusalemin nguibamin itir gumazamizir igharaziba, ki me damuti, me uan navir averiabar aven apangkuvir arazim ko, God ko migeir arazimin gin mangam. Egh gumazir me afuzimin ruazim, me an ganigh a bagh bar puv aziam.

* **12:5:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **12:10:** Jeremaia 31:9; Akar Mogomem 1:7

Mati gumazim otarir ivariamra itima, an aremezi, an a bagha puviram azi moghin, me bar osemegh puviram aziam.†

11 Dughiar kamin Jerusalemin nguibamin azirakar bar ekiam an aven otogham. Mati, me fomira Megidon danganir zarimin ikia, asem Hadatrimon bagha bar puviram azi moghin, men azirakam an mirara mangam.‡

12-14 Ikiziba bar, me vaghvagh an aghuimazimin ikiva aziam. Devitin ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Natanin ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Livain ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Simein adarazir ikizim uari baghvira ikiti, eghti ikizir igharaziba bar moghiram aziam. Ikiziba bar vaghvagh uari akuvagham, eghti men gumaziba uari baghvira ikiva azitima, men amiziba uari baghvira ikiva aziam.

13

1 "Dughiar kam otoghti ki mozir dipam damighti an anang otogh iram. Devitin ovaviba ko, Jerusalemin nguibamin itir gumazamizir igharaziba, me godin ifavaribar ziaba fava, arazir mizirizir aviribagh ami. Eghti dipar kam men arazir kuraba ruam."

Akam inigha izir gumazir ifariba givagham

2 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ua kamaghin migei, "Ki dughiar kamin godin ifavarir marvir guaba nguazir kamin da batuegham, eghti gumazitam uam a dagh nighnighan kogham. Egh uaghan akam inigha izir ifavarir gumaziba ko, duar mizirziba, ki nguazir kamin da batuegham.

3 Eghti akam inigha izir gumazitam, Godin akamin min ifavarir akabav kimti, an amebam ko, afeziam uaning kamagh a mikim suam, 'Ni uan akar ifavarimin gun migei. Kar Ikiavira Itir Godin akam puvati. Kamaghin amizi, ni aremegham.' Gumazir kam akar ifavarir kam mikimti, an amebam ko, an afeziam afuzimin a biraghtima, an aremegham.

4 Dughiar kamin, akam inigha izir gumazir ifavariba, men tav uan irebabar min garir biziba bagh aghumsigh, bar akongeghan kogham. Me Godin akam inigha izir gumazibar korotiatam aghuan kogham. Egh Godin akam inigha izir gumazibar arazitam gumazamiziba gifarisi, a damighan kogham. Puvatigham.

5 A kamaghin mikim suam, 'Ki Godin akam inigha izir gumazim puvati. Ki azenibar ingarir gumazim. Ki gumazir igharazimin pura ingangarir gumazir kinim.'*

---

† **12:10:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Ekiam faragha kamaghin migia ghaze, Israelia Godra rua, egha a gin akam giragha kamaghin migia ghaze, me gumazir igharazim birazi, an areme. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, God uabi me bagh amadazir gumazim me a misoghezi an areme. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, faragha migirigiar igharazim iti, ezi me gin mong akam pazav an osiri. Jon 19:37 ko Akar Mogomem 1:7 migirigiar otevir kamning, Kraisin otozir bizimin ababanim. ‡ **12:11:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Hadatrimon, an aser mamin ziam. Gumazamizir an ziam feba, me nighnizir gavgavim an ikia ghaze, an azenibar zurara dar dughiar vamiran aremegham, eghti me a bagh puviram aziam. Egha gin, me ghaze, a uam angamira iti. **13:1:** Onger Akaba 51:2; 51:7; Aisaia 1:16-18; Esekiel 36:25; Jon 1:29 **13:3:** Godin Araziba 18:20 * **13:5:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

6 Eghtɨ gumazitam kamaghɨn an azaragham, ‘Kar manmaghɨn amizir duar
kurim nɨn evarimɨn iti?’ Eghtɨ a ifar suam, ‘Kɨ uan namakamɨn dɨpenimɨn a
ini.’ ”†

God sipsipbagh eghuvir gumazim mɨgei

7 Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgavim Bar Itim kamaghɨn mɨgei, “O nan
mɨdorozir sabam, dɨkavigh na bagh uan namakam, a sipsipbar garir gu-
mazim, a mɨsueghtɨma, sipsipba tintinimɨn aregham. Kamaghɨra, mati
gumazim sipsipɨn nguzibav sosi moghɨn, kɨ uan gumazamizibav sogham.
8 Egh kɨ kantrin kamɨn gumazamiziba me tuiraghtɨ, me 3plan ikɨzibar
otogham. Eghtɨ kɨ ikɨzir pumuning mɨsueghtɨ aning aremegham. Eghtɨ ikɨzir
abuananam ikiam.
9 Eghtɨ ikɨzir itir kam, a nan damazimɨn zueghsɨ, kɨ a damu ganigham, mati
me silvaba ko, golɨn mɨneziba batueghasa, avimɨn da tuema da isi. Eghtɨ me
na ko mɨkɨmtɨ, kɨ men mɨgɨrɨgɨaba baragham. Egh kɨ kamaghɨn me mɨkɨm
suam, ‘Ia nan gumazamiziba.’ Eghtɨ me kamaghɨn na mɨkɨmam, ‘Nɨ Ikiavɨra
Itir God nɨ en God.’ ”

14

Apaniba izɨ Jerusalemia ko mɨsogham

1 Eghtɨ Ikiavɨra Itir Godɨn kotiar ekiamɨn dughiam izam. Eghtɨ dughiar
kamɨn apaniba izɨ Jerusalemɨn dagɨaba ko biziba iniam. Me ian damazibar
bizir aghuir kaba tuiragh uari daningam.
2 Eghtɨ Ikiavɨra Itir God uabɨ kantrin igharazibar mɨdorozir gumaziba
bar da inighti, me izɨ Jerusalem mɨsogham. Me Jerusalemia abɨnigh bizir
dɨpenimɨn itiba bar ada inigham. Egh arazir otuaribar amizibar amuam.
Egh gumazamizir kabar nar mam inigh mangɨtɨ, me kantrin igharazibar
kalabusɨn ikiam. Eghtɨ men akuar mam Jerusalem ateghan kogham, me an
ikɨvɨra ikiam.
3 Eghtɨ Ikiavɨra Itir God zurara mɨdorozibagh ami moghɨn, a dɨkavigh
mangɨ kantrin kabav sogham.
4 Mɨdorozim otivir dughiar kamɨn, Ikiavɨra Itir God dɨkavigh, Jerusalemɨn
boroghɨn Olivɨn Mɨghsɨam gisɨn tughɨv ikiam. Olivɨn Mɨghsɨam a Jerusalemɨn
aruem anadi naghɨn iti. Eghtɨ Olivɨn Mɨghsɨam tongɨra bighɨva, akuar
pumuning otoghtɨ, mɨghsɨar akua tam mangɨ sautɨn amadaghan otoghtɨ, an
akuar vuem notɨn amadaghan ikiam. Eghtɨ aningɨn tɨzimningɨn danganir
zarir ekiam ikiam.
5 Danganir zarir kam, a bar mangɨ, Asalɨn nguibamɨn otogham. Eghtɨ ia arɨ
danganir zarir kamɨn mangɨ vongɨn otogham. Fomɨra Usia Judan atrivimɨn
itima, mɨkɨmkɨzir ekiam otozɨ ian ovaviba arezɨ moghɨn, ia zuamɨram
aregham. Eghtɨ dughiar kamɨn, Ikiavɨra Itir God, nan God, uan enselba bar
ada inigh ia bagh izam.
6 Eghtɨ angazangarim aruemɨn dughiamra otivan kogham. Puvatɨ.*
7 Amɨnim pɨrir dughiamɨn, angazangarim isi mamaghɨra ikiam. Eghtɨ
arueba ko, dɨmagaribar dughiaba gɨvagham, da uam otivan kogham.
Ikiavɨra Itir God uabɨra, bizir otivamin kabar dughiam gɨfo.

---

† **13:6:** Akam inigha izir gumazir maba, me afuam inigha pura tintinibar uan mɨkarzim aghorir arazimɨn gɨntisi. (Nɨ 1 Atriviba 18:28ɨn ganigh.) Egha gumaziba an evarimɨn afuar dɨghoribar ababanibar ganigha me fo, kar akam akurir gumazim. Ezɨ a me gifara ghaze, puvatɨ. **13:7:** Matyu 26:31; Mak 14:27 **14:4:** Esekiel 47:1-10; Maika 1:3-4; Habakuk 3:6; Sekaraia 4:7; 14:8 * **14:6:** Hibrun akam deragha akar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ. **14:7:** Aisaia 60:19; Matyu 24:36; Akar Mogomem 21:23; 22:5

8 Dughiar kamin, dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim Jerusaleminikegh
ivemar mangam, eghti an tam Amangsizim Itir Dipar Akaremin mangitima,
an tam Mediterenianin Ongarir Ekiamin mangam. Dipar kam dughiabar
ivemar mamaghira ikiam, an amoziba ko, aruebar dughiamin ivemar ma-
maghira ikiam. A bar dakeghan kogham.
9 Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin kantriba bar dagh ativagh dar
Atrivimin ikiam. Eghti a bar uabira, gumazamiziba bar moghira ziar vamira
a darigh, an ziam fam.
10 Eghti nguazir Jerusaleminboroghin itim, a voroghira itir danganir
zarimin otogham, a notin amadaghan Geban nguibar ekiamin ikegh, mangi
sautin amadaghan Rimonin nguibar ekiamin otogham. Jerusaleminnguibar
ekiamra mighsiatam gisin ikiam. Eghti Jerusalem avinamin divazir bar
mitiar gavgavim, a fomira ikezi moghira, a kamaghira ikiam. Jerusaleminin
divazim, a Benjaminin Tiar Akamin ikegh mangi, Mikebamin Tiar Akamin
otogham, danganir kam tiar akar mam fomira iti. Egh ababanir mitaghniar
Hananelin Tauan ikegh mangamim, a mangi me atrivim bagha wainin
ingarir danganimin otogham.
11 Eghti Jerusaleminitir gumazamiziba danganir kamin deravira ikiam,
eghti bizitam ua me gasighasighan kogham.
12 Kantrin Jerusalem ko misoziba, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram
me bagh anemangam. Arimariar kam kamakin, gumazamiziba angamira
ikiti, men mikarziba ko damaziba ko mizeba bar kurighti, dar kuriba pura
iram.
13 Dughiar kamin Ikiavira Itir God me damighti, me atiatingiva on-
ganigham. Egh me uarir boroghin itir darazir suighiva, uariv soghiva
arighiram.
14 Eghti Judan gumaziba Jerusaleminakurvaghsi misogham, eghti an
gumazamiziba ikuvighan kogham. Egh me kantrin igharaziba bar, me da,
men gol ko silva ko korotiar avirir aghuiba inigham.
15 Eghti men apanibar averpeniba itir danganimin, arimariar kurar kamra
men hoziaba ko kamelba ko donkiba ko asizir guar igharaziba bativam.

Kantriba bar men gumazamiziba Godin ziam fam

16 Judaba uan apaniba abiraghti, men apanir mikeaghirziba, me azenibar
zurara Jerusaleminiziva Atrivimin ziam fam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim. Egh me Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiamin aven ikiam.
17 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamizitaba, atrivim Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, me an ziam fan aghuaghti, amozim men nguazim gizan
kogham.
18 Eghti Isipia, Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiamin aven iki, Ikiavira Itir
Godin izam fan aghuaghtima, faragha isamin mangan aghuazir darazi inizir
arimariar kurar kamra, Isipia uaghan a iniam.
19 Isipia ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me uaghan Averpenibar
Ikiamin Dughiar Ekiamin mangi Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva, me
uaghara uan arazir kuraba bagh ivezir kurar magh garim iniam.
20 Dughiar kamin, me kamaghin nighnigham, bizir kaba, da Ikiavira
Itir Godin bizir zuezibara. Hoziabar firibagh ikezir belon muziariba, da
uaghan osizirim kamaghin dar ikiam, “Bizir kaba, da bar Ikiavira Itir Godin
damazimin bizir zueziba.” Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir miner

---

14:8: Esekiel 47:1; Joel 3:18; Jon 7:38; Akar Mogomem 22:1 **14:9:** Aisaia 2:2-4; 45:21-24; Sekaraia 9:9; 14:16-17 **14:11:** Akar Mogomem 22:3 **14:16:** Ofa Gami 23:39-43 **14:20:** Ua Me Ini 28:36-38; Aisaia 23:18; Esekiel 46:20

kiniba, da Ikiavira Itir Godin damazimin guizin zuezir bizibar otivam, mati itarir ekiar me ofa damuasa asizir ghuziba isa ofa gamir dakozim gingem.

21 Eghti Jerusalemia ko, Judabar dipeniba bar dar itir miner kiniba, da uaghan Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin damazimin zuezir bizibar ikiam. Eghti gin gumazamiziba ofabar amusi, pura miner kaba inigh dar ofabar amuamin asizir tuziba avigham. Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin bizibagh iveza, da amadir gumaziba ua ikian kogham.

14:21: Esekiel 44:9; Sefanaia 1:11; Sekaraia 9:8

Godɨn Akam Inigha Izir Gumazim Malakain Akɨnafarim O Malakai

Akar faragha zuim

Godɨn akaba inigha ziar gumazim Malakai, a Godɨn akam inigha izir gumazir igharazibar gɨn, a uan akam akuri. Dughiar kamɨn Judaba Jerusalemɨn Godɨn Dɨpenimɨn ingarigha gɨfa. Godɨn Dɨpenim gɨvazɨ, Malakai garima, Godɨn ziam fer arazir maba ko, ofabagh amir arazir maba mong derazir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, a ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba gavgavim men nɨghnɨzibar anɨngasa akam akuri, eghtɨ me deraghvɨra Godɨn damazimɨn arazir aghuibar gɨn mangam.

Malakai Godɨn Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavibagh nɨghnɨgha akar avɨribav gei. An Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kamɨn apengan ikiasa Judabav gei. Gumaziba deraghvɨra uan amuibar porogh ikɨ, egh me arazir aghuibar amuamin gumazamizibar otivam.

Malakai arazir kuraba ko, navim giraghamin arazimɨn gun mɨgei. Egha a uaghan Ikiavɨra Itir Godɨn dughiar otivamimɨn gun mɨgei, eghtɨ Ikiavɨra Itir God gumazamiziba bar men araziba tuisɨgham.

Malakain akar abuananam mɨgɨa ghaze, Elaija izeghtɨ an gɨn, God amizir akar dɨkɨrɨzimɨn gɨn mangɨva bizir aghuir avɨribar amuam. Akar aghuir kam, a Godɨn akam inigha izir gumazibar akɨnafariba agɨfa, egha en nɨghnɨzibagh ekuigha, God uan gumazamiziba ko, damuamin Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir Igiam bagha zui. Ezɨ akar aghuir kamɨn mɨngarim, ensel Gebriel ofa gamir gumazim Sekaraia mɨgɨa ghaze, a Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonɨn afeziamɨn otogham. Ensel ghaze, Jon Godɨn akam inigha izir gumazim Malakain akabar amightɨ da guizbangɨra otivam. Nɨ Luk 1:15-17ɨn gan.

E Ikiavɨra Itir Godɨn apengan ikɨ, egh bizir e amiba bagh ziar ekiam a danɨngam

(Sapta 1--4)

God bar Israelia gifonge

1 Ikiavɨra Itir God, Israelia mɨkɨmasa akar kam isa Malakai ganɨngi.

2 Ikiavɨra Itir God kamaghɨn mɨgei, “Kɨ bar fomɨra ia gifueghavɨra iti.” Ezɨ ia ghaze, “Nɨ manmaghɨram e gifonge?”

Ezɨ Ikiavɨra Itir God ghaze, “Ia oragh, fomɨra Jekop ko Iso, aning avegh-buamning, ezɨ kɨ Jekop gifuegha, Ison aghua.

3 Iso uan ovavir boriba ko, me Idomia me garɨsi, ezɨ kɨ me gifongezir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, kɨ Ison danganir mɨghsɨam gasɨghasigha gɨfa, egha an nguazim gamizɨma, an afiar atiabar nguibamɨn oto.”

4 Eghtɨ Idomia kamaghɨn mɨkɨm suam, “En nguibar ekiaba ikuvigha gɨfa, ezɨ e uam adar ingaram,” eghtɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim men akam ikaragh mɨkɨm suam, “Ia uam adar ingartɨ, kɨ da apɨrarightɨ da ua bar ikuvigham. Eghtɨ gumazamizir igharaziba, me Idomia ia mɨkɨm suam,

---

1:2: Jenesis 25:21-26 **1:2:** Rom 9:13 **1:2:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14

‘Me gumazamizir kuraba,’ egha ‘Me gumazamizir, Ikiavɨra Itir God zuraram atariba.’ ”
5 Ia Israelian gumazamiziba, ia uan damazibar bizir kamɨn ganam. Egh ia kamagh mɨkɨm suam, “Ikiavɨra Itir God, gavgavir ekiam ikia, Israelia iararam akurvazir puvatɨ, a uaghan kantrin igharazibar ingangarir gavgavibagh ami.”

Ikiavɨra Itir God ofa gamir gumazibar atari

6 Egha Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim kamaghɨn ofa gamir gumazibav gɨa ghaze, “Boriba uan afeziabar apengan ikia men ziaba fe, ezɨ ingangarir gumaziba uan gumazir dapanibar apengan ikia men akabar gɨn zui. Kamaghɨn amizɨ, ia oragh. Kɨ ian afeziam. Ia manmaghɨn amigha nan apengan itir puvatɨ? Kɨ ian gumazir dapanim. Ia manmaghɨra amigha nan akabar gɨn zuir puvatɨ? Ia nan aghuagha akɨrim ragha na gasi. Egha ia kamaghɨn na mɨgɨa ghaze, ‘E manmaghɨra nɨn aghuagha akɨrim ragha nɨ gasi?’
7 Ia oraghtɨ, kɨ ian arazir kuramɨn gun ia mɨkɨmam. Ia nan ofabagh amir dakozimɨn asɨzir kuraba inigha iza ofaba tue. Egha ia gɨn kamaghɨn nan azangsɨsi, ‘E manmaghɨra nɨn ziam gasɨghasɨki?’ Kɨ datɨrɨghɨn ia mɨkɨmam. Ia ghaze, nan ofa gamir dakozim ti pura bizim, ia kamaghɨn amua nan ziam gasɨghasɨki.
8 Ia ofa gamua, asɨzir damazir okavɨrɨzir mam inigha na bagha an ofa gami, ia ghaze, ian arazir kam ti deras, o? Egha ia asɨzir arɨmariaba itiba ko, agharir dɨbɨriba, ia da isa na bagha ofa damuasa da inigha izi, ia amir arazir kam a deras, o? Ia asɨzir kamagh garitam isɨ uan gavmanɨn faragha zuir gumazir dapanim danightɨ, a ti ia amizir arazir kam gifuegham, o? Egh a bizir kam ikarvagh bizir bar aghuitam ia danɨngam, o? Ti bar puvatɨgham! Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, kɨ kamaghɨn ia mɨkeme.”*
9 Aria, ia ofa gamir gumaziba, ia God deragh e damusɨ an azangsɨgh. Eghtɨ a bar ian azangsɨzim bareghan koghtɨ, tinara osɨmtɨzir kam ateram? Osɨmtɨzir kam iarara aneteram. Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, kamaghɨn ia mɨgei.
10 Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Kamaghɨn ti deragham, gumazitam nan Dɨpenimɨn tiar akaba asegham, eghtɨ gumazitam aven mangɨ ofan mɨngariba puvatɨzir kabar amusɨ ofa gamir dakozimɨn avim arɨghan kogham. Kɨ ian arazir kabagh ifongezir puvatɨ. Egh ofan ia na bagha inigha iziba, kɨ da inian kogham.
11 “Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim, kɨ ghaze, gumazamizir aruem anadi naghɨn itiba ko, aruem uaghiri naghɨn itir kantriba, me bar moghɨra ziar ekiam na ganɨdi. Nguibaba bar dar gumazamiziba mughuriar aghuim zuir ofaba ko, ofan igharazir guar avɨriba sara na danɨngam. Gumazamizir kaba me bar moghɨra ziar ekiam na ganɨdi.
12 Ezɨ ia nan ofa gamir dakozim mɨgɨa ghaze, a pura bizim, egha dagher kurar ia aghuaziba, ia da isa ofan mɨn na ganɨdi. Ia kamaghɨn amua nan ziam fer puvatɨ.†
13 Ia kamaghɨn mɨgɨa ghaze, ‘Oio, e ofa damuamin arazim a bar e baseme.’ Ezɨ ian arazir kam kamaghɨn akagha ghaze, ia Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itimɨn ziar ekiam, a ganɨdir puvatɨ. Ia asɨzir atiaba mɨsoghezir asɨziba

---

* **1:8:** Nɨ Godɨn Araziba 15:21ɨn itir akamɨn ganigh. **1:10:** Aisaia 1:11; Jeremaia 6:20; Amos 5:21
† **1:12:** Hibrun akam deragha akar kamɨn mɨngarim abɨghizir puvatɨ.

isa, dar ofabagh ami. Ia uaghan asizir arimariaba itiba ko, agharir dibiriba
isa na bagha izi. Egha ia ghaze, Ki Ikiavira Itir God, ki ti ia amir ofan kabagh
ifuegham, a? Ti bar puvatigham!
14 Ian tina, na ko ofa damuasa akam akirigha inabazir asizir mikarziba
sara itir aghuiba ategha, asizir kurar mizirizіba inigha Ikiavira Itir God,
bagha izi. Ia ifavarir arazir kam bangin ia ivezir kuram iniam. Ki Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim. Ki atrivibar Ekiam, ezi kantribar gumazamiziba
bar nan atiatia nan ziamra fe. Kamaghin amizi, ki bizir kam bagh ia
gasighasigham."

2

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, "O, ofa gamir gumaziba, ki Akar
Gavgavir mam ia mikimasa.
2 Ia na bagh ingangaribar amusi, ia guizbangira nan ziar ekiam famin
ingangaribar amu. Ia nan akaba batogh da baraghan koghti, ki Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin migei, ia bar ikuvigham. Egh bizir
aghuir ia uarir akurvaghasa isiba, ki dagh asighasigham. Ia ghaze, ki ti pura
migei, egha nan akaba batosi. Kamaghin, ki ia gasighasigha gifa.
3 Ia oragh, ia bangin ki ian ovavir boriba ivezir kuram me daningam. Egh
ia ofa gamir asizibar buariba isi ian guabar aghuigham. Egh ia batueghti, ia
mangi me asizibar buariba akuri naghin ikiam.
4 Ki kamaghin damighti, ia ganigh fogh suam, ki uabi Akar Gavgavir kam
isa ia ganingi. Ia ofa gamir gumaziba, ia Livain ovavir boriba, Akar Dikirizir
Gavgavir ki ian adarazi ko amizir kam, ia anebighan marki. Ki Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.
5 "Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki me ko akam akirigha ghaze, ofa
gamir gumaziba me dughiar ruarimin nguazimin ikiti, ki dabirabir aghuim
me daningam. Ki kamaghin me damightima, me nan ziam fam. Me faragha
nan apengan ikia, nan ziam fes.
6 Me guizin arazibar gumazamizibar sure gami. Egha arazir kuratamin
men sure gamizir puvati. Ezi men ikirimirim na ko bar dera. Egha me uari
arazir aghuibaram amua gumazamizir igharazir aviribar akurvazima, me
arazir kuraba ataghirasi.
7 Kar ofa gamir gumazibar ingangarim, me gumazamizibar sure damuti,
me guizbangira na gifogham. Ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itimin akam akurir gumaziba.
8 "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia migia ghaze,
Ia ofa gamir gumaziba, ia datirighin guizin nan tuavim ataki. Ian suren
ifavariba gumazamizibagh amizi, me iregha arazir kurar mabagh amigha
gifa. Bar guizbangira, ia Livain adarasi, ki ia ko amizir Akar Dikirizir
Gavgavim, ia anebigha gifa.
9 Ia nan akabar gin zuir puvati. Egha gumazamizibar sure damuasa akar
magh garibar men sure gamir puvati. Ia marazi akar isingtizibar me migia
egha marazir atari. Kamaghin, ki Israelia damighti me akiriba ia gasegh ian
aghuagham."

Israelia God ataki

10 E bar moghira afeziar vamira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin vamira an e
gamizi e otifi. Egha manmaghsuavira, e uari uan namakaba ko, dikirizir

2:4: Diboboniba 3:11-13 **2:5:** Diboboniba 25:12 **2:6:** Godin Araziba 33:10; Jeremaia 23:22; Jems 5:20

akaba abiagharisi? Egha manmaghsuavira, e Ikiavira Itir God, en ovaviba ko Dikirizir Akar Gavgavim an gin zuir puvati? Arazir kam, bar ikufi!

11 Fomira Israelia ko Judaba, me Godin akamin gin mangasa akar mam akiri. Ezi puvati, me anebigha uam arazir bar kurar mam gami. Arazir kurar kam me kantrin aven nguibabar bar a gamua, egha uaghan Jerusalemin a gami. Men gumazir maba, asebar ziaba fer adarazir amiziba isa dar iti. Ezi men arazir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenir a bar ifongezim gamizi, a bar an damazimin mize.

12 Ki kamaghsua, Ikiavira Itir God gumazir kamagh amiba bar me agivaghti, me ko men ikiziba sara ua Israelian gumazamizibar tongin ikian kogham. Kamaghin amizi, men tav ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bagh ofaba inigh mangan kogham.

13 Ezi ki bizir kurar igharazir ia amir mamin gun ua ia mikimam. Ofan ia Ikiavira Itir God bagha inigha zuiba a ua da isir puvati. Kamaghin amizima, ia pamtemin aziava araima, ian temeriba Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim giri.

14 Ezi ia kamaghin Godin azangsisi, "Manmagh amizi, ni en ofaba isir puvati?" Bizir kamin mingarim kamakin, Ikiavira Itir God fo, ni fomira uan mugamra ikia, amuimin ikiasa Godin damazimin akar dikirizir gavgavim gamigha ghaze, ni amizir kam ateghan kogham. Amizim, kar nin roroam. Ezi puvati, ni akar dikirizir kam abigha gifa.

15 Gua poroghamimning, God gua gamizi, gua mikarzir vamira ko, nighnizir vamira iti. God tizim bagha arazir kam gami? A kamaghsua, E boriba batiti, me guizbangira Godin adarazir ikiam. Egh ia bizir kam bagh deraghvira gan, ia uan amuir inigha itir kaba ko akar dikirizir gavgavir kaba, ia da abighan marki.*

16 God, a Israelian Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migia ghaze, "Ki poroghamiba uari ataghirazir arazir kam, bar an aghua. Ni uan amuim pazavira a damuam, nin arazir kam, mati ni inim isa gua uaning avarazi moghin, nin aghumsizir arazir kuram gua avara, egha mati gua poroghamimning uaning abisi. Ia poroghamiba, bar deravira uan ikirimirim geghuv, ifavarir arazibar uari damuan marki."†

Ikiavira Itir God izamin dughiam roghira izi

17 Ia migirigiar guar aviribagh amizima, Ikiavira Itir God ian migirigiar kaba bar dar amira. Ia kamaghin azangsisi, "E migirigiar manabagh amizi, Ikiavira Itir God en amira?" Ia kamaghin migei, "Ikiavira Itir God gumazir arazir kurabagh amibav gia ghaze, Me dera, ezi a me gifonge." Egha ia tintinibar kamaghin migei, "Gumazamiziba ghaze, God arazir aghuibaram amua gumazamizibar araziba akiri. Ezi e an garima, a guizin arazir katam gamizir puvati." Kamaghin amizi, a ian migirigiar kaba bar dar aghua.

3

1 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin akam ikaragha ghaze, "Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva na bagh tuavim akiram. Ia ghaze, ia datirighin Ekiam bagha gara iti. Eghti a zuamira izi uan Dipenimin ikiam. Abuir gumazir ia bar ifongezim izi, Akar Dikirizir Gavgavir kamin gun ia mikimam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, An darorim izi."

---

* **2:15:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. † **2:16:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **3:1:** Matyu 11:10; Mak 1:2; Luk 1:76; 7:27

2 Eghti dughiar a izamin kam, tinara an kotiamin aven guizbangira
mikimam? Eghti an azenaram otogh izamin dughiar kam, tinara tugh an
ganam? Bar puvatigham. Guizbangira, a mati, avim bar puvira isia golin
isigha bizir kuraba bar da adangizi moghin, a izam. Egh mati, sopin gavgavir
inir mizirizim ruti a bar zueghamimin min ganam.
3 Avim golin isima a golrama otivi moghin, a gumazamizibar araziba
tuisigham. Kamaghira Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, Livain
adarazir arazir kuraba batuegh, egh Ikiavira Itir God bagh ofan aghuiba
inigh izam.
4 Eghti gin Jerusalemia ko, Judaba mati me faragha amizi moghin, Ikiavira
Itir God bagh ofan a ifongeziba uam ada inigh izam. Eghti a da bagh bar
akuegham.
5 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Ki izi ian araziba
tuisigham. Ki bar zuamira kotin aven gumazamizir kabar arazir kurabar
gun me mikimam. Gumazamizir kabar kara: imezibagh amir gumazamiz-
iba ko, kukunir gumaziba ko, gumazamizir poroghamibagh asighasiziba
ko, gumazamizir kotin akabagh ifariba ko, gumazir dapanir deragha uan
ingangarir gumaziba ivezir puvatiziba ko, gumazir amizir odiaribagh ifara
pura men biziba isiba ko, gumazamizir afeziaba ariaghirezir boribar biziba
isiba ko, gumazamizir Kantrin Igharazibar Gumazamizir men tongin itibar
akurvazir puvatiziba. Gumazamizir arazir kaba bar dagh amiba me nan
apengan itir puvati."

Bizir akuatam God daningamin arazimin akam

6 Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, "Kirara ki Ikiavira Itir God, ki uan
nighnizim giraghan kogham. Kamaghin amizi, ia Jekopin ovavir boriba bar
givazir puvati.
7 Ian ovaviba fomiram amizi moghin, ia ami. Ia nan arazir ki ifongeziba
akirim ragha dagh gasaragha dar gin zuir puvati. Ia uan arazir kuraba ategh
ua na bagh izити, ki uan aningagharim ategh ua ia iniam. Ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa. Ia kamaghin migei, 'E bizir tizim
damighiva, ua ni bagh izam?'
8 Ezi ki ia migia ghaze, Ia nan biziba okei. Egha ia ti ghaze, arazir ia amir
kam a dera, a? Bar puvati. Egha ia arazir kam ataghirazir puvati. Egha ia
gin ua kamaghin nan azangsisi, 'Ni manmaghsua ghaze e nin biziba okei?' Ki
kamaghin ia mikimam, Nan Akar Gavgavim ghaze, ia ingara isir biziba, ia
bar da tuiraghti pozir 10plan otoghti, ia pozitam isi na daningam. Kar nan
bizimra.
9 Guizbangira, ki pamtem kamaghin ia migei, Ia bar moghira nan biziba
okemes. Kamaghin amizima, ia bar kuram iniam.
10 Ia uan biziba 10plan pozibar arigh egh dar pozir tam inigh izi nan
dipenim datigh. Eghti nan ingangarir gumaziba, dagher aviriba ikiam.
Ia kamaghin damighti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uan
Nguibamin tiar akaba kuigh, uan bizir aghuiba isi amozimin min da in-
gegham, eghti ia bizir aghuir avirim iki egh ua bizitamin oteveghan kogham.
Ia tuavir kamin gin mangi damu ganigh, egh fogh suam, nan akam a bar
guizbangira.
11 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, 'Ia kamaghin
damighti, ki apizibar tivaghti, da ian azenibar itir bizibagh asighasighan

---

3:2: Aisaia 33:14; Joel 2:11; Sekaraia 13:9; Matyu 3:10-12; 1 Korin 3:13-15; Akar Mogomem 6:17 **3:10:** Ofa Gami 27:30; Diboboniba 18:21-24; Godin Araziba 12:6; 14:22-29; 2 Atriviba 7:2; 1 Eghaghaniba 26:20; 2 Eghaghaniba 31:10; Nehemia 10:38; 13:12

kogham. Eghtɨ ian wainɨn aghariba bar puvɨra bɨtɨ dar ovɨziba ikɨ mangɨ anɨzir dughiamɨn otogham.
12 Eghtɨ kantrin igharaziba ian ganigh suam, Israelian nguazim bar derazɨ,
me deraghavɨra a gapiagha bar akonge. Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar
Itim, nan akam kamaghɨra tu.’ ”

God ivezir aghuim isɨ gumazamizir aghuibar anɨngam

13 Egha Ikiavɨra Itir God ghaze, “Ia bar akar kurar avɨribar pamten na mɨgei. Egha ia nan azangsɨgha ghaze, ‘E akar kurar manabara nɨ mɨkeme?’
14 Ia uarira uariv gɨa ghaze, ‘E Godɨn ziam fe, ezɨ a en akurazir puvatɨ. Ezɨ
e tizim bagh an ziam fam? Egha Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itimɨn
damazimɨn, e uan arazir kuraba bagha osemegha aziava dar gun a mɨkeme,
ezɨ a bizir aghuitamɨn e gamizir puvatɨ. Ezɨ e manmaghsua pura uan arazir
kurabar gun a mɨkeme?
15 E gumazir uari fa akaba batozibar gari, me bar akuegha deraghavɨra
iti. Ezɨ gumazir arazir kurabagh amiba, me bizir aghuir avɨriba iti. Ezɨ
gumazir arazir kuraba Godɨn akakaghasa dagh amiba, me ghaze, God ti me
gasɨghasɨgham, ti puvatɨgham? Ezɨ God me gasɨghasɨghizir pu. Bar puvatɨ.’ ”
16 Ezɨ gɨn gumazamizir Ikiavɨra Itir Godɨn atiatiava an apengan itiba uarira
uariv gei, ezɨ Ikiavɨra Itir God men mɨgɨrɨgɨam barasi. Egha Ikiavɨra Itir
God mɨkemezɨ, enselba an Nguibamɨn ikia akɨnafarir rɨghizir mam isa Godɨn
damazimɨn an gumazamizir kabar ziaba osiri. Kar gumazamizir Ikiavɨra
Itir Godɨn atiatiava an apengan ikiava, zurazurara an ziam feba. Akɨnafarir
rɨghizir kam, kar otivizir biziba gɨn dagh nɨghnɨghamin akɨnafarim.
17 Ezɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Gumazamizir kaba,
me nan adarazira ikiam. Eghtɨ dughiar kɨ inabazir kam otoghtɨ, gumaza-
mizir kaba guizbangɨra na baghvɨra ikiam. Eghtɨ nan apangkuvim men ikɨ
mamaghɨra ikiam, mati borim afeziamɨn ingangarim gamizɨma, afeziam an
apangkufi.
18 Eghtɨ dughiar kamɨn, ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba ko arazir
kurabagh amiba, kɨ me gamir arazim, ia an ganam. Arazir aghuibagh amir
gumazim, a nan akamɨn gɨn zui. Ezɨ arazir kurabagh amir gumazim, a nan
akam batosi.”

4

Ikiavɨra Itir Godɨn Dughiar Ekiam Otivam

1 Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ia deragh oragh. Dughi-
atam izɨtɨ, gumazamizir akaba batogha uan ziaba fava arazir kurabagh
amiba, avir ekiam tuzibar isi moghɨn, otogh bar men isitɨ, me bar gevegham.
Eghtɨ temer aguatam, o ter bitam ikian kogham.
2 Eghtɨ dughiar kamɨn, ia gumazamizir nan ziam fa nan atiatia nan
apengan itiba, ia bagh amɨnim tiraghtɨ, aruem anang ia gisiragh, ian arazir
aghuiba akakagham. Mati aruem ia gisiragha gara fefem ian mɨkarzibagh
anɨdi moghɨn, a ia damutɨ ian arɨmariaba gɨvaghtɨ ia ghuamaghegham. Egh
ia mati bulmakaun nguziba bar akuegha uari akura dɨvazim ategha ivemara
azenan zui moghɨn, ia bar akuegh mangɨ.
3 Kɨ Ikiavɨra Itir Godɨn Gavgaviba Bar itim ghaze, bizir kabar amuamin
dughiamɨn, ia gumazir kurar kaba ia tuzir siribar mɨn me dɨkabɨn me
abɨnigham.

3:17: Godɨn Araziba 7:6; Onger Akaba 103:13; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9 **4:2:** Malakai 3:16; Luk 1:78; Efesus 5:14; 2 Pita 1:19; Akar Mogomem 2:28

4 “Ki Sainain Mighsiamin, uan ingarir gumazim Moses ganingizir arazir ki
ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia da bakinighnighan marki.
Israelian gumazamiziba bar akar kabar gin mangasa, ki da isa ia ganingi.
5 “Nan Dughiar kam, a Dughiar Bar Ekiam, ki an gumazamizibar amighti
me bar atiatigham. Dughiar kam a tighar otivam, ki faraghivira Elaija
amadaghtima an akam akurir gumazimin min ia bagh izam.
6 Egh an afeziaba ko, men boribar navibar amighti, me navir vamiran
otogh ikiam. Kamaghin amizi, ki nguazir kamin izi gumazamiziba bar me
gasighasighan kogham.”

4:5: Matyu 11:14; 17:10-13; Mak 9:11-13; Luk 1:17; Jon 1:21 **4:6:** Aisaia 11:4; Sekaraia 5:3; 14:12; Luk 1:17; Akar Mogomem 19:15

Matyu Osirizir Akar Aghuim
O
Matyu
Akar faragha zuim

Matyu Osirizir Akar Aghuim, a 4plan akinafaribar tongin faragha zui. Egha akinafarir 4plan kaba, da Iesusin Akar Aghuim migia, egha dughiar Iesus nguazimin ikiava amir bizir otivizibagh eghari.

Matyun akinafarim, a Maria Iesus batezir dughiamin otivizir bizibagh egharava, egha ghua dughiar me Iesus misoghezi an aremezimin tu. Egha a ua mozimin dikavigha, uan adarazi ategha Godin Nguibamin ghuavanabo.

Ezi bizir ekiar mam Matyu anekakaghasa, a kamakin, Iesus bizir God fomira dikirizir akamin dagh amigha gifa. Me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurimin da osirizi, da iti. God akam akirigha ghaze, a Israelia ua me inisi gumazitam amadaghti a izam. Ezi akinafarir kam kamaghin en aka, Iesus a gumazir kamra. Egha Matyun akinafarir otevir aviravirir mabar, akaba kamaghin e migia ghaze, bizir Iesus amiziba, da bar migirigiar Godin akam nigha izir gumaziba fomira mikemezir akabar miraram otivigha gifa. Ni vezin kabar gan: Matyu 1:22-23, 2:4-6, 2:14-15, 2:23, 4:13-16, 8:16-17, 12:15-21, 13:34-35, 21:2-5, 21:16, 26:24, 26:31, 26:54, 27:6-10in gan.

Ezi bizir ekiar igharazir mam, Matyun akinafarim a migei, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin migei. God kamaghin ifonge, Iesusin ingangarimin God bar gumazamizibar atrivimin ikiasa, eghti gumazamiziba bar an ifongiamin gin mangam.

Matyun akinafarimin aven, Iesus mikemezir akar ruarir 5pla, da iti. Faragha zuim, a sapta 5, 6 ko, 7in iti, kar akar Iesus mighsiar mam gisin ikia, mikemeziba. Akar kam a guizbangira God gumazamizibar arazibar en aka. Ezi namba 2in akar ruarim, a sapta 10in iti. Kar akar Iesus uan suren gumazibagh aningizim. Dughiar kam, me mangiva Iesusin akam gumazamizir igharazibav kimasa, ezi Iesus me mangi damuamin bizibav gei.

Ezi namba 3in akar ruarim, a sapta 13in iti, Iesus God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuibar gumazamizibav gei. Ezi namba 4in akar ruarim, a sapta 18in iti, Iesus gumazamizir guizbangira an suren gumazibar itir arazibar gun migei. Egha namba 5in akar ruarim, a sapta 24 ko 25in iti, Iesus Dughiar Abuananamin bizibar gun migei.

Akinafarir kam uabi, gumazir akinafarim osirizimin gun mikemezir puvati. Akinafarir kam kamaghin ziar kam ini, Matyu Osirizir Akar Aghuim. Guizbangira, me ti dagiaba isir gumazim Matyu, a ginighnisi. (Ni Matyu 9:9-13in gan.)

Iesus nguazir kamin oto

(Sapta 1:1--4:16)

Iesusin inaziba ko ovavibar ziaba
(Luk 3:23-38)

1 Kar Krais Iesusin inaziba ko ovavibar eghaghanim. Iesus a Devitin ovavim. Ezi Devit Abrahamin ovavim.

1:1: Stt 22:18, 1 Sto 17:11 **1:1:** Jenesis 22:18; 1 Eghaghaniba 17:11

2 Abraham Aisakɨn afeziam. Ezɨ Aisak, Jekopɨn afeziam. Ezɨ Jekop Juda ko
an aveghbuabar afeziam.*
3 Ezɨ Juda, Peres ko Seran afeziam. Aningɨn amebam Tamar. Ezɨ Peres
Hesronɨn afeziam, Ezɨ Hesron, Ramɨn afeziam.
4 Ezɨ Ram Aminadapɨn afeziam, Ezɨ Aminadap Nasonɨn afeziam, ezɨ Nason
Salmonɨn afeziam.
5 Ezɨ Salmon Boasɨn afeziam. An amebam Rahap. Ezɨ Boas Obetɨn afeziam,
an amebam Rut. Ezɨ Obet Jesin afeziam, Ezɨ Jesi Atrivim Devitɨn afeziam.
6 Ezɨ Devit Solomonɨn afeziam, an amebam Urian amuim.†
7 Ezɨ Solomon Rehoboamɨn afeziam. Ezɨ Rehoboam Abiyan afeziam, Ezɨ
Abiya Asan afeziam.
8 Ezɨ Asa Jehosafatɨn afeziam. Ezɨ Jehosafat Jehoramɨn afeziam. Ezɨ
Jehoram Usian afeziam.
9 Ezɨ Usia Jotamɨn afeziam. Ezɨ Jotam Ahasɨn afeziam. Ezɨ Ahas Hesekian
afeziam.
10 Ezɨ Hesekia Manasen afeziam. Ezɨ Manase Emonɨn afeziam. Ezɨ Emon
Josaian afeziam.
11 Ezɨ Josaia Jehoiakin ko an aveghbuar mabar afeziam. Dughiar kamɨn
Israelia ghua kalabuziar gumazamizibar mɨn Babilonɨn nguibar ekiamɨn
ghue.
12 Ezɨ me Babilonɨn kalabusɨn ghuezɨ, gɨn Jehoiakin Sealtielɨn afeziam. Ezɨ
Sealtiel Serubabelɨn afeziam.
13 Ezɨ Serubabel Abiutɨn afeziam. Ezɨ Abiut Eliakimɨn afeziam. Ezɨ Eliakim
Asorɨn afeziam.
14 Ezɨ Asor Sadokɨn afeziam. Ezɨ Sadok Akimɨn afeziam. Ezɨ Akim Eliutɨn
afeziam.
15 Ezɨ Eliut Eleasarɨn afeziam. Ezɨ Eleasar Matanɨn afeziam. Ezɨ Matan
Jekopɨn afeziam.
16 Ezɨ Jekop Josepɨn afeziam, a Marian pam.
Ezɨ Maria Iesus bate, ezɨ me ziar kam Krais a gatɨ. A Gumazir God Uam E
Iniasa Mɨsevezim.
17 Kamaghɨn amizɨ, Abrahamɨn dughiamɨn ikegha ghua Atrivim De-
vitɨn dughiamɨn tu, 14plan ovaviba otifi. Ezɨ Devitɨn dughiamɨn ikegha
ghua dughiar Israelia Babilonɨn nguibar ekiamɨn kalabuziabar mɨn ikezim,
14plan ovaviba otifi. Ezɨ dughiar me kalabuziabar mɨn ikezimɨn ikegha ghua
God Uam E Iniasa Mɨsevezir Gumazim, Kraisɨn dughiamɨn tuzim, uaghan
14plan ovaviba otifi.

Maria Krais Iesus bate, a God Uam E Iniasa Mɨsevezir Gumazim (Luk 2:1-7)

18 Krais Iesus otozir eghaghanimra kara, a God Uam e Iniasa Mɨsevezir
Gumazim. An amebam Maria, me Josepɨn ikiasa a ginaba. Egha aning tɨghar
uaning inigh ikiasava amima, Maria navim asangi. Godɨn Duamra borim a
gatɨ.

---

* **1:2:** Juda uan aveghbuaba ko, me Israelɨn anabar 12plan inaziba. **1:3:** Stt 38:29-30, Rut 4:18-22 **1:3:** Jenesis 38:29-30; Rut 4:18-22 **1:6:** 2 Sml 12:24 **1:6:** 2 Samuel 12:24 † **1:6:** Amizir ziar kagh otiviziba, Israelian amiziba puvatɨ. Me Israelɨn gumazibar iti. Tamar ko Rahap aning Kenanɨn amizimning. Rut, a Moapɨn amizim. Batseba Solomonɨn amebam, a uabɨra Israelɨn amizim. A faragha Urian ike, Uria Hititɨn gumazim. **1:7:** 1 Sto 3:10-16 **1:7:** 1 Eghaghaniba 3:10-16 **1:11:** 2 Kin 24:14-15, 1 Sto 3:15, 2 Sto 36:10, Jer 27:20 **1:11:** 2 Atriviba 24:14-15; 1 Eghaghaniba 3:15; 2 Eghaghaniba 36:10; Jeremaia 27:20 **1:12:** Esr 3:2 **1:12:** Esra 3:2 **1:18:** Lu 1:27, 1:35 **1:18:** Luk 1:27; 1:35

19 Ezɨ Josep Godɨn damazim derazir gumazim an averara Maria
ataghɨraghasa nɨghnɨsi. An azenan Maria aghumsɨzim a danɨngan aghua.
20 Egha a kamaghɨn nɨghnɨgha itima Ekiamɨn enselɨn mam irebamɨn
kamaghɨn a mɨgei, "Josep, nɨ Devitɨn ovavim, nɨ atiatingan markɨ. Nɨ Maria
inigh an ikɨ. A navim asangizir borim, a Godɨn Duam da ize.
21 An otarim bateghtɨma, eghtɨ a uan gumazamizibar arazir kuraba gɨn
amadagh men akurvagham. Kamaghɨn nɨ ziam Iesus a datɨgh."‡
22 Arazir kaba kamaghɨn otiva, egha Godɨn akam inigha izir gumazir
mamɨn mɨgɨrɨgɨamɨn mɨraram otifi.
23 A kamaghɨn mɨkeme:

"Amizir gumazitam ko akuizir puvatɨzim navim asegh, otaritam bategham.
Eghtɨ me ziar kam Emanuel a darɨgham, ziar kamɨn mɨngarim kara, 'God
e ko iti.' "

24 Ezɨ Josep daguraguimɨn dɨkavigha, Ekiamɨn ensel irebamɨn aven a
mɨkemezɨ moghɨn, ghua Maria inigha an iti.
25 A poroghamiba uari isava akuir arazitam Maria gamizir puvatɨgha, ghua
dughiar an otarim batezim. Ezɨ a ziam Iesus isa a gatɨ.

2

Saghon itir fofozir gumaziba Iesus bagha ize

1 Maria Distrik Judian aven itir nguibam Betlehemɨn Iesus bate. Dughiar
kamɨn Herot, Atrivimɨn iti. Amebam Iesus batezɨma fofozir gumazir maba
aruem anadi naghɨn ikegha Jerusalemɨn ize.*
2 Egha me kamaghɨn azai, "Borir Judabar Atrivimɨn ikiamim, amebam a
batezɨ a managh iti? E an gun mɨgeir mɨkovezim aruem anadi naghɨn an
ganigha an ziam fasa izi."
3 Ezɨ Herot akar kam baregha an dɨghorim a bɨra. Ezɨ Jerusalemɨn itir
darazi uaghan kamaghɨn ami.
4 Egha Herot ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaz-
ibar diagha me akuvagha kamaghɨn men azai, "God Uam E Iniasa Mɨsevezir
Gumazim, an amebam managh a batam?"
5 Ezɨ me ghaze, "Judian Distrighɨn aven itir nguibam Betlehemɨn, an
amebam a batam. E bizir kam kamaghɨn a gɨfo, Godɨn akam inigha izir
gumazimɨn osizirim kamaghɨn iti:

6 " 'Nɨ Betlehem, nɨ Judan nguazimɨn aven iti.
Nɨ Judabar nguibar ekiabar tongɨn uaghan ziam iti,
nɨn aven gumazitam na bagh gumazir dapanimɨn otogh
Israelia gativagh men ganam.' "

1:19: Lo 24:1 **1:19:** Godɨn Araziba 24:1 **1:21:** Lu 1:31, 2:21, Ap 4:12, 13:23, 13:38 **1:21:** Luk 1:31; 2:21; Aposel 4:12; 13:23; 13:38 ‡ **1:21:** Ziam Iesus Hibrun akamɨn mɨgɨrɨgiar kam ko magh ghu, "Ekiam, a gumazamiziba ua me iniamɨn gumazim." Ziam Iesus Grighɨn akam. Me Hibrun akamɨn ziam, "Josua," Iesus garɨsi. **1:23:** Ais 7:14 **1:23:** Aisaia 7:14 **1:25:** Lu 2:7, 2:21 **1:25:** Luk 2:7; 2:21 * **2:1:** Atrivim Herot Judian Distrik ko Judian boroghɨn itir distrighbar gari. Herot Atrivimɨn ikia, uaghan Romɨn Atrivir Ekiam Sisarɨn apemɨn iti. **2:2:** Num 24:17 **2:2:** Dɨboboniba 24:17 **2:6:** Mai 5:2, Jo 7:42 **2:6:** Maika 5:2; Jon 7:42

7 Ezɨ Herot averara aruem anadi naghɨn izezir gumazibar diagha mɨkovezim otozir dughiam bagha men azai. A me faraghavɨra mɨkovezimɨn
apizir dughiam gɨfogha,
8 egha me isa Betlehemɨn me amadagha kamaghɨn me mɨgei, “Ia mangɨ
borim bativsɨ deraghvɨra rui. Ia a batoghɨva ua na bagh mɨgɨrɨgɨam amadagh.
Eghtɨ kɨ uaghan mangɨ, an ziam fam.”
9 Me Herot baregha zuima mɨkovezir me faragha aruem anadi naghɨn
ganizim, men faragha ghua borim itir danganim batogha a gisɨrara iti.†
10 Me mɨkovezimɨn ganigha bar akonge.
11 Egha me dɨpenimɨn aven ghua borim uan amebam Maria ko, aning bato.
Me tevibar pɨrigha avigha ghuaghira borimɨn ziam fe. Egha me uan mɨtariba
kuigha bizir aghuir a bagha inigha izezibar an ekarim gami. Me gol ko
mughuriar aghuim itir borem ko avir mɨgharir mughuriar aghuim gamim
da isava a ganɨngi.
12 Ezɨ God irebamɨn me batogha Herot bagh ua mangan me anogoroke. Ezɨ
me tuavir igharazimɨn uamategha uan nguibamɨn ghue.

Josep ko Maria borim inigha Isipɨn zui

13 Fofozir gumaziba ghuezɨma Ekiamɨn enselɨn mam irebamɨn Josep
batogha a mɨgɨa ghaze, “Nɨ dɨkavigh borim iniva an amebam sara inighɨva
ia arɨ Isipɨn mangɨ. Herot borim bagh ruiva amɨsueghtɨ an aremeghasa. Ka-
maghɨn amizɨ, ia mangɨ maghɨra ikɨ mangɨtɨ, dughiar kɨ ua nɨ mɨkɨmamim.”
14 Ezɨma Josep dɨkavigha borim isa an amebam inigha me dɨmagarir
kamra Isipɨn ghue.
15 Egha Josep Isipɨn ikia ghua, dughiar Herot ovengezim. Arazir kabanagh
otiva Ekiamɨn akam inigha izir gumazir mamɨn akatorimɨn mɨkemezir
mɨgɨrɨgɨabar mɨn otifi. A kamaghɨn mɨkeme, “Nan Otarim Isipɨn kantrin
itima, kɨ an diazɨma an azenan ize.”

Atrivim Herot mɨkemezɨma, me borir avɨribav soghezɨma da ariaghire

16 Ezɨ Herot garima, fofozir gumazir aruem anadi naghɨn izeziba a gifara.
Ezɨ Herot bar puv atara uan mɨdorozir gumaziba amadagha, mɨgɨrɨgɨar
gavgavim me ganɨga, me amadima me ghua, Betlehem koma an boroghɨn
itir nguibaba bar dar ghua otarir azenɨr pumuning ko an apengan itiba,
me mɨsozima me ariaghire. Kar ana aruem anadi naghɨn izezir fofozir
gumazibar mɨgɨrɨgɨamɨn gɨn ghua kamaghɨn ami.
17 Arazir kabanagh otiva Godɨn akam inigha izir gumazim Jeremaia
mɨkemezɨ moghɨn, otifi. A ghaze:

18 “Me Raman nguibamɨn tiarir mam barasi, azirakam ko tuatem.
Reselɨn boriba ua itir puvatɨ.
Kamaghɨra a uan ovengezir boriba bagha azi.
A navir amɨrizim inian aghua.”

Josep uan amuim ko Iesus inigha uamategha uan nguibamɨn ize

19 Herot ovengezɨma, Josep Isipɨn itima, Ekiamɨn ensel irebamɨn Josep
bato.

---

† **2:9:** Betlehem a Jerusalemɨn saghon itir puvatɨ. Aning tɨzim 8 kilomitan iti. **2:11:** Sng 72:10, Ais 60:6, Mt 12:46 **2:11:** Onger Akaba 72:10; Aisaia 60:6 **2:15:** Hos 11:1 **2:15:** Hosea 11:1 **2:18:** Stt 35:19, Jer 31:15 **2:18:** Jenesis 35:19; Jeremaia 31:15

20 Egha kamaghin a migei, “Borim misoghasa amir darazi me ovenge.
Kamaghin amizi, ni dikavigh borim koma an amebam inigh ua Israelin
mangi.”
21 Ezi a dikavigha borim isa an amebam inigha me ua Israelin ghue.
22 Egha an orazima, Arkelaus uan afeziam Herotin danganim inigha
Judian Atrivimin iti. Ezi Josep Judian Distrighin mangan atiatingi. Egha God
da irebamin migirigiam inigha Galilin Distrighin ghu.‡
23 A ghua Galilin Distrighin nguibar mam, Nasaretin apera. Bizir kaba
otiva Godin akam inigha izir gumazim mikemezi moghin otifi, a ghaze, “Me
Nasaretian Gumazim, a darigham.”

3

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, akam akuri
(Mak 1:2-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Dughiar kamnaghin Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon izava, Judian
gumazamiziba puvatizir danganimin ikia akam akuri.
2 Egha ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a roghira ize. Kamaghin
amizi, ia navibagh iragh.”*
3 Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira Jonin gun migia ghaze,
“Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia
Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.’ ”
4 Jon an asizim kamelin arizibar ingarizir iniba ikegha asizir inim uan
ivariam ike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimin haniba api.†
5 Ezi gumazamiziba, me Jerusalemin nguibar ekiam ko Judian Distrik ko
Jordanin danganimin ikegha, bar a bagha izava,
6 uan arazir kurabar gun migeima a Jordanin Fanemin me rue.
7 Egha a garima, Farisiba ko Sadyusibar avirim, a gumazamiziba ruer
danganimin izi. Ezi a kamaghin me migei, “Ia kuruzir divir anababa, tina
ia mikemezi, ia Godin aningagharir gin izamimin ari mangasa?
8 Ia navim girazir arazibar amu.
9 Egh ia pura uarigh nighnigh suam ‘E Abrahamin ovaviba.’ Ki ia migei,
God dagiar kabara amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gav-
gavim iti.
10 Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba
itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam.
11 “Ia navibagh irazir arazim akakaghasa ki dipamin ia rue. Ezi nan gin

2:20: Kis 4:19 **2:20:** Ua Me Ini 4:19 ‡ **2:22:** Atrivim Herot ovengezima Romin gavman a garir kantri abigha an otaribagh aningi. Ezi Arkelaus atrivimin ikia Distrik Galili ko Distrik Judian gari. A 10plan azenibar atrivimin ike. **2:23:** Ais 11:1, 53:2, Mk 1:24, Lu 2:39, Jo 1:45 **2:23:** Mak 1:24; Luk 2:39; Jon 1:45 **3:1:** Mk 1:4, 1:15, Lu 3:2-3, Jo 1:28 **3:1:** Mak 1:4; 1:15; Luk 3:2-3; Jon 1:28 **3:2:** Mt 4:17, Mk 1:15 **3:2:** Matyu 4:17; Mak 1:15 * **3:2:** Ziar kamning, “Kingdom Bilong God,” ko “Kingdom Bilong Heven,” aning God Bizibagh Ativamin Dughiam migei. Ezi kagh Matyu osirizi Akar Aghuimin aven e ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam.” **3:3:** Ais 40:3, Mk 1:3, Lu 1:76, Jo 1:23 **3:3:** Aisaia 40:3; Mak 1:3; Luk 1:76; Jon 1:23 **3:4:** 1 Sml 14:25-26, Sek 13:4, Mk 1:6 **3:4:** 1 Samuel 14:25-26; Sekaraia 13:4; Mak 1:6 † **3:4:** Jon apir dagheba ko an azuir korotiaba an akakagha ghaze, a Godin akam inigha izezir gumazim Elaijan min iti. Ni akar 2 Atriviba 1:8in itimin gan. **3:7:** Mt 12:34, 23:33, Lu 3:7, Ro 5:9, 1 Te 1:10 **3:7:** Matyu 12:34; 23:33; Luk 3:7; Rom 5:9; 1 Tesalonika 1:10 **3:9:** Jo 8:33, Ap 13:26, Ro 2:28-29, 4:1, 4:11-12, 4:16 **3:9:** Jon 8:33; Aposel 13:26; Rom 2:28-29; 4:1; 4:11-12; 4:16 **3:10:** Mt 7:19, Lu 13:6-9, Jo 15:6 **3:10:** Matyu 7:19; Luk 13:6-9; Jon 15:6 **3:11:** Ais 4:4, Mal 3:2, Jo 1:26-27, 1:33, Ap 1:5, 2:3-4, 1 Ko 12:13 **3:11:** Aisaia 4:4; Malakai 3:2; Jon 1:26-27; 1:33; Aposel 1:5; 2:3-4; 1 Korin 12:13

izir gumazim, an gavgavim nan gavgavim gafira. Ezi ki an dagarir asuabar ateramin gavgaviba puvati. Gumazir kam Godin Duam ko avimin ia ruam.
12 A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam."

Jon Iesus rue
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Ezi dughiar kamin Iesus Galilin Distrik ategha Jon a ruasa, Jordanin Fanemin zui.
14 Ezi Jon an anogorogha ghaze, "Ni manmaghsua, uabi ruasa na bagha izi? Ni na ruti, kamaghin deragham!"
15 Ezi Iesus an migirigiam ikaragha a migia ghaze, "Marki. Ni datirighin ki ni migei moghin ni damu. Ga arazir kamin, God ifongezir arazibar gintighti, da otivam." Ezi Jon an migirigiamin min ghu.
16 Ezi Iesus ruegha givagha zuamira dipamin anagava oto. Ezi overiam kuiaghirizi a garima, Godin Duam bunbamin min mighegha izaghira a gisin apera.
17 Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikia dia ghaze, "Kar nan Otarim, ki bar a gifonge. Ki a bagha bar akonge."

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Dughiar kamin Godin Duam Iesus inigha ghua Satan a gifarasa gumazamiziba puvatizir danganimin ghu.
2 Ezi Iesus 40plan arueba ko dimagaribar daghetam inizir puvati. Ezi mitiriam an azi.
3 Ezi gumazir ifavaribagh amim Satan iza a batogha kamaghin a migei, "Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti da bretin rubuzibar min otifigh."
4 Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva me ikirimirir aghuim iniam.'"
5 Ezi Satan Iesus inigha Jerusalemin ghugha a isa Godin Dipenim pin mar anefa.
6 Egha kamaghin a migei, "Ni oragh, Godin Akinafarim kamaghin migei, 'A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatamin aneseghan kogham!' Kamaghin amizi, ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh."
7 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim uaghan kamaghin migia ghaze, 'Ni uan Ekiam Godin Araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki.'"

3:12: Mal 3:3, 4:1, Mt 13:30 **3:12:** Malakai 3:3; 4:1; Matyu 13:30 **3:16:** Ais 11:2, Mk 1:10, Lu 3:22, Jo 1:32-33 **3:16:** Aisaia 11:2; Mak 1:10; Luk 3:22; Jon 1:32-33 **3:17:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 12:18, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 12:28, 2 Pi 1:17 **3:17:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 12:18; 17:5; Mak 1:11; Luk 9:35; Jon 12:28; 2 Pita 1:17 **4:1:** Mk 1:12-13, Lu 4:1-13, Hi 2:18, 4:15 **4:1:** Mak 1:12-13; Luk 4:1-13; Hibru 2:18; 4:15 **4:2:** Kis 34:28, 1 Kin 19:8 **4:2:** Ua Me Ini 34:28; 1 Atriviba 19:8 **4:3:** Jo 6:30-31 **4:3:** Jon 6:30-31 **4:4:** Lo 8:3 **4:4:** Godin Araziba 8:3 **4:6:** Sng 91:11-12, Jo 7:3-4 **4:6:** Onger Akaba 91:11-12; Jon 7:3-4 **4:7:** Lo 6:16 **4:7:** Godin Araziba 6:16

8 Ezi Satan ua Iesus inigha ghua mighsiar bar pin itir mamin ghuavan-
abogha nguazir kamin kantriba bar, ko dar bizir aghuiba an akakagha ghaze,
9 "Ni tevimning apirigh nan ziam feghti, bizir kaba ki bar da ni daningam."
10 Ezi Iesus a migia ghaze, "Satan ni na gitagh! Godin Akinafarim kamaghin
migei, 'Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.' "
11 Ezi Satan Iesus ataghiziima, Godin enselba an garava an akurvasi.

Iesus Galilin Distrighin ingari
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Iesus orazima me Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim a isa kalabus gati,
ezi a uamategha Galilin Distrighin ghu.
13 Egha a Nasaretin nguibam ategha ghua Kaperneamin nguibamin iti.
Nguibar kam, Galilin Dipar Akaremin dadarimin Sebulun ko Naptalin
nguazir asizimin iti.*
14 Arazir kabanagh otiva fomira Godin akam inigha izir gumazim Aisaia
mikemezi moghin otifi. A ghaze,
15 "Ia gumazamizir Sebulunin nguazim ko Naptalin nguazimin itiba,
nguazir kam a tuavir ongarimin zuimin boroghira itir danganim ko Jordanin
Fanemin dadarir vongin itir danganim, a Galilin Distrighin nguazim. Dan-
ganir kam Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba uaghan an aven iti.
16 Gumazamizir arazir kurabar mitatemin aven aruiba, me datirighin
angazangarir ekiamin gari. Me danganir mitatemin apiaghav ikiava are-
meghasava ami, ezi datirighin aminim tirazi angazangarim me gisira."

Iesus Akar Aghuim akuri

(Sapta 4:17--9:34)

Iesus suren gumazir 4plan diazi,
me an gin zui
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

17 Dughiar kamin Iesus ingangarim foregha akam akura gumazamizibav
gia ghaze, "God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira ize. Kamaghin amizi,
ia navibagh iragh!"
18 Ezi Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarimin ghua gari aveghbuar
mamning iti. Saimon, me "Pita," a garisi. A uan dozim Andru ko, aning
iver ekiaba dipamin da kuri. Aning osiriba isa dagiaba bagha da amadir
gumazimning.
19 Ezi Iesus aning migia ghaze, "Gua nan gin izitima ki guan akakaghtima,
gua osiriba isi moghin gumazamiziba iniam."
20 Ezi aning an akam baraghavira, uan iveba ategha an gin zui.
21 Ezi Iesus mong sivagha ghua aveghbuar mamningin api. Jems, a Sebedin
otarim, a uan dozim Jon ko iti. Aning uan afeziam Sebedi ko me botin mamin
iti. Men iveba dighoraghirezi, me dar toribar kiri. Ezi Iesus aning diazima,
22 aning maghira uan afeziam ko bot ategha Iesusin gin zui.

4:9: Jo 6:14-15 **4:10:** Lo 6:13, 10:20, Jos 24:14 **4:10:** Godin Araziba 6:13; 10:20; Josua 24:14 **4:11:** Hi 1:6, 1:14 **4:11:** Hibru 1:6; 1:14 **4:12:** Mt 14:3, Mk 1:14, 6:17, Lu 3:19-20, Jo 4:43 **4:12:** Matyu 14:3; Mak 1:14; 6:17; Luk 3:19-20; Jon 4:43 **4:13:** Jo 2:12 **4:13:** Jon 2:12 * **4:13:** Israelin inazir pumuning Sebulun Ko Naptali fomira Galilin Dipar Akaremin dadarimin ike. Egha Iesusin dughiamin aning Galilin Distrighin aven iti. **4:15:** Aisaia 9:1-2 **4:16:** Ais 42:7, Lu 2:32 **4:16:** Aisaia 42:7; Luk 2:32 **4:17:** Mt 3:2, 10:7, Mk 1:14-15 **4:17:** Matyu 3:2; 10:7; Mak 1:14-15 **4:19:** Mt 13:47, Lu 5:1-11 **4:19:** Matyu 13:47; Luk 5:1-11 **4:20:** Mt 19:27, Mk 10:28, Lu 18:28 **4:20:** Matyu 19:27; Mak 10:28; Luk 18:28

Iesus akam akura arimariabar kiri
(Luk 6:17-19)

23 Iesus Galilin Distrik bar a garua me God ko migeir dipenibar aven men
sure gami. Egha a God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men
arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi.
24 Ezi an biarim Sirian Provins bar an ghu. Ezi gumazamizir arimariaba
itiba, me bar me isa a bagha izi. Gumazir aria mizazir kuraba baraziba,
ko duar kuraba apazaziba, ko gumazir arimariar inirizibagh amiba, ko
gumazir agharapaniba ariaghireziba, me bar me inigha a bagha izi. Ezi Iesus
men arimariaba bar da gifa.†
25 Ezi gumazamizir bizir dafam, me a koma arui. Galilin Distrighin itir
darazi ko Distrik Dekapolisin itir darazi ko Jerusalem ko Judian Distrik, ko
Jordanin vongin itir danganimin itir darasi, me an gin arui.

5

Iesus mighsiamin akam akuri

1 Iesus gari avirir ekiam an gin izima, a mighsiar mamin ghuanabogha
apera. Ezi an suren gumaziba a bagha izi.*

Iesus gumazamizibar sure gami
(Luk 6:20-23)

2 Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar sure gamua ghaze:†

3 "Ia Godin damazimin ia fo, ia an bizibagh asa,
ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam.
Kamaghin ian naviba deragh.
4 Ia datirighin azia itir gumazamiziba,
ia bar akuegham.
Kamaghin ian naviba deragh.
5 Ia gumazamizir uari abira aghumra itiba,
God nguazim bar ia daningam.
Kamaghin ian naviba deragh.
6 Ia gumazamizir arazir aghuiba baghavira ikia egha mati gumazim
mitiriam an azi, egha mati gumazim kuarim an piri,
God ian mitiriam a givagham.
Kamaghin ian naviba deragh.
7 Ia gumazamizir igharaz darazir apangkuviba,
God ian apangkuvam.

4:23: Mt 9:35, Mk 1:39, Lu 4:15, 4:44, Ap 10:38 **4:23:** Matyu 9:35; Mak 1:39; Luk 4:15; 4:44; Aposel 10:38 **4:24:** Mk 6:55 **4:24:** Mak 6:55 † **4:24:** Judan Nguibam Rom gavmanin apengan itir dughiamin, kantri Israel a Romin Provinsin ekiam Sirian aven iti. **4:25:** Mk 3:7-8 **4:25:** Mak 3:7-8
* **5:1:** Judabar arazim, men tisaba apiava akam akuri. (Ni Matyu 13:2 ko 24:3 ko Luk 4:20in gan.)
† **5:2:** Matyu 4:23-25 ko 9:35 ghaze, Iesus ingangarir pumuning gami. A faragha gumazamizibar sure gamigha gin men arimariaba batosi. Kamaghin e Matyu sapta 5in ikegha ghua sapta 7in tu Iesus, God Bizibagh Ativamin akabar men sure gami. Egha gin Matyu sapta 8 ko 9 e gari, Iesus men arimariaba batosi. Matyun Osirizir Akar Aghuimin aven Iesus migirigiar bar ruarir 5pla akuni, sapta 5--7in itir migirigiar ruarim a 5plan kabar faragha otifi, ezi 4pla ikiavira iti. Akar sapta 5--7in itiba a mighsiar mamin ikia da akuni. **5:3:** Sng 51:17, Ais 57:15, Lu 6:20 **5:3:** Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; Luk 6:20 **5:4:** Ais 61:2, Lu 6:121, MAA 7:17 **5:4:** Aisaia 61:2; Luk 6:21; Akar Mogomem 7:17 **5:5:** Sng 37:11, Ais 29:19 **5:5:** Onger Akaba 37:11; Aisaia 29:19 **5:6:** Ais 55:1-2, 65:13 **5:6:** Aisaia 55:1-2; 65:13 **5:7:** Mt 6:14, Mk 11:25, Hi 6:10, Je 2:13 **5:7:** Jems 2:13

Kamaghɨn ian naviba deragh.
8 Ia gumazamizir navir averiaba zueziba,
ia Godɨn ganam.
Kamaghɨn ian naviba deragh.
9 Ia gumazamizir adariba ko mɨdoroziba ageviba,
me ‘Godɨn Boriba,’ ia darɨgham.
Kamaghɨn ian naviba deragh.
10 Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba, ezɨ me arazir kam bagha osɨmtɨziba ko mɨzaziba ia ganɨdi,
God Bizibagh Ativamin Dughiam, a iana.
Kamaghɨn ian naviba deragh.
11 Me ian gari ia na ko iti, ezɨ bizir kam bangɨn me paza ia gamua osɨmtɨziba ko mɨzaziba ia ganɨdi,
egha mɨgɨrɨgɨar ifavarir avɨriba ia gasi,
kamaghɨn ian naviba deragh.
12 Ivezir bar ekiam ia mɨzua Godɨn Nguibamɨn iti.
Godɨn akam inigha izir gumazir ian faragha ghueziba, me uaghan kamaghɨra osɨmtɨziba ko mɨzaziba me ganɨngi.
Kamaghɨn ia naviba deragh bar akongegh.”

Ia amangsɨzim ko angazangarimɨn mɨn iti (Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 Egha Iesus ua me mɨgɨa ghaze, “Ia nguazir kamɨn itir gumazamiziba bar me bagha, amangsɨzimɨn mɨn iti. Ia fo, amangsɨzim uan isɨngtɨzim ateghtɨ, ia manmaghɨn a damightɨ a ua sɨngigham? Amangsɨzir kamaghɨn otiviba ingangariba puvatɨ. Me a isɨ nguazimɨn anekunigh a dɨkabɨnam.
14 Ia mati nguazir kamɨn angazangarim. Ia kamagh nɨghnɨgh! Nguibar ekiatam mɨghsɨamɨn ikɨ modoghan kogham.
15 Egha gumazitam lamɨn tam gaborogha a isa mɨnetamɨn aven anetɨzir puvatɨ. An a isɨ dakozim dafaghtɨma, an angazangarim gumazamizir dɨpenimɨn itiba bar me gisiragham.
16 Nɨn angazangarim kamaghɨra isiraghtɨma, gumazamiziba bar an ganam. Egh me ian arazir aghuir kabar ganɨva ian Afeziar uan Nguibamɨn itim, me an ziam fam.”

Moses Osirizir Arazibar akaba

17 Egha Iesus ua mɨgɨa ghaze, “Ia kamaghɨn nɨghnɨghan markɨ, egh suam, kɨ Moses Osirizir Araziba ko Godɨn akam inigha izir gumazibar akaba batoghasa ize. Puvatɨ. Kɨ izɨ dar amutɨ dar dagheba guizɨn otivam.
18 Kɨ bar guizbangɨra ia mɨgei, Moses Osirizir Arazibar akar muziaritam gɨvaghan kogh, mangɨ nguazim ko overiam gɨvaghamin dughiam otogham.

5:8: Sng 15:2, 24:3-4, 51:10, 73:1, 1 Ko 13:12, Hi 12:14, 1 Jo 3:2-3 **5:8:** Onger Akaba 15:2; 24:3-4; 51:10; 73:1; 1 Korin 13:12; Hibru 12:14; 1 Jon 3:2-3 **5:9:** Mt 5:45, Lu 6:35, Ro 14:19 **5:9:** Matyu 5:45; Luk 6:35; Rom 14:19 **5:10:** 2 Ko 4:17, 2 Ti 2:12, Hi 12:4, 1 Pi 3:14 **5:10:** 2 Korin 4:17; 2 Timoti 2:12; Hibru 12:4; 1 Pita 3:14 **5:11:** Lu 6:22, Je 1:2, 1 Pi 4:14 **5:11:** Luk 6:22; Jems 1:2; 1 Pita 4:14 **5:12:** 2 Sto 36:16, Lu 6:23, Ap 5:41, 7:52, 1 Te 2:15, Hi 11:32-38, Je 5:10, 1 Pi 4:13 **5:12:** 2 Eghaghaniba 36:16; Luk 6:23; Aposel 5:41; 7:52; 1 Tesalonika 2:15; Hibru 11:32-38; Jems 5:10; 1 Pita 4:13 **5:13:** Mt 9:50, Lu 14:34-35 **5:13:** Mak 9:50; Luk 14:34-35 **5:14:** Snd 4:18, Jo 8:12, 9:5, Fl 2:15 **5:14:** Aghuzir Akaba 4:18; Jon 8:12; 9:5; Filipai 2:15 **5:15:** Mk 4:21, Lu 8:16, 11:33 **5:15:** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16:** Jo 15:8, 1 Ko 14:25, Ef 5:8-9, 1 Pi 2:12 **5:16:** Jon 15:8; 1 Korin 14:25; Efesus 5:8-9; 1 Pita 2:12 **5:17:** Mt 3:15, 9:13, 10:34-35, Ro 3:31, 10:4, Ga 3:24 **5:17:** Rom 3:31; 10:4; Galesia 3:24 **5:18:** Lu 16:17, 21:33 **5:18:** Luk 16:17; 21:33

Dar osizirir otevir muziariba ko ababanir me osiriziba, da kamaghira iki
mangi bizir otivamiba bar otivigham.
19 Kamaghin amizi, gumazir manam Moses Osirizir Arazitamin kuragh
suam, a pura bizim, egh kamaghira igharaz darazir sure damuam, gumazir
kamaghin amim, God Bizibagh Ativamin Dughiamin an ziam bar gin ikiam.
Eghtima gumazir manam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva egh kam-
aghira ua igharaz darazir men sure damuti me an min arazir kabar gin
mangiti, gumazir kamaghin amizim, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ziar
bar ekiam iniam.
20 Kamaghin amizi, ki ia migei, ia Godin ifongiamin gintighan koghiva,
ian arazir aghuiba Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir
aghuibagh afiraghan koghti, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven
mangan kogham."

Iesus akabar kirir arazim migei
(Luk 12:57-59)

21 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia migirigiar ian ovaviba iniziba, ia da
baregha givagha dagh fo, ia tav misueghtima an aremeghan marki. Ian tav
gumazitam misueghtima an aremegham, a kotiamin otivam.
22 Ezi ki kamaghin ia migei, gumazir manam uan aveghbuamin atari,
a kotiamin mangam. Egh gumazitam migirigiar kurabar uan aveghbuam
mikim suam, a Kotiar Ekiamin otivam. Egh gumazitam gumazir mamin atar
suam, a gumazir onganim, a helin avir ekiamin mangam.
23 "Egh ni ofa damusi ofa gamir dakozimin mangi, egh ni nighnigham, ni
uan aveghbuam ko migirigiar osimtizim iti,
24 egh ni uan ofaba ofa gamir dakozimin dar atigh. Egh uamategh mangi
aveghbuam ko migirigiabar kirigh. Gua dar kirigh, egh ni datirighin mangi
uan ofa isi God daning.
25 "Eghti nin apanim ni inigh kotiamin mangiti, ni a ko osimtizir kam akirsi
tuavimin a mikim mangi. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimin mangam.
Eghti jas ni inigh polisin agharim datightima, polis ni inigh kalabuziam
datigham.
26 Ezi ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, iki mangi ni ivezim
bar anekirighamin dughiamin gin, azenim giram."

Iesus poroghamiba uari bakeir arazibav gei

27 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia kamaghin oraki, me fomira ghaze, ia
poroghamiba uari bakeir arazim, damuan marki.
28 Ezi ki kamaghin ia migei, ni gumazitam ni amizir mamin gara paza a
ginighnisi, ni poroghamiba uari bakeir arazim uan navir averiamin aven, a
ko a gamigha gifa.
29 "Eghti nin damazir guvimin itim ni damuti, ni arazir kuram damighti,
ni anesigh a makunigh. Kamaghin deragham, ni uan mikarzitam atugh, egh
arazir kuratam damighan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a
isiva helin anekunigham.

5:19: Je 2:10 **5:19:** Jems 2:10 **5:20:** Ro 9:31, 10:3 **5:20:** Rom 9:31; 10:3 **5:21:** Kis 20:13, 21:12, Wkp 24:17, Lo 5:17 **5:21:** Ua Me Ini 20:13; 21:12; Ofa Gami 24:17; Godin Araziba 5:17 **5:22:** Je 1:19, 1 Jo 3:15 **5:22:** Jems 1:19; 1 Jon 3:15 **5:23:** Mt 8:4, 23:19, Mk 11:25 **5:23:** Matyu 8:4; 23:19; Mak 11:25 **5:24:** Mt 18:15-20, 1 Ti 2:8, 1 Pi 3:8 **5:24:** Matyu 18:15-20; 1 Timoti 2:8; 1 Pita 3:8 **5:25:** Mt 6:14-15, 18:34-35 **5:25:** Matyu 6:14-15; 18:34-35 **5:27:** Kis 20:14, Lo 5:18 **5:27:** Ua Me Ini 20:14; Godin Araziba 5:18 **5:28:** 2 Sml 11:2, Snd 6:25, 2 Pi 2:14 **5:28:** 2 Samuel 11:2; Aghuzir Akaba 6:25; 2 Pita 2:14 **5:29:** Mt 18:9, Mk 9:47, 1 Ko 9:27, Kl 3:5 **5:29:** Matyu 18:9; Mak 9:47; 1 Korin 9:27; Kolosi 3:5

30 Eghtɨ nɨn dafarir guvim nɨ damutɨ nɨ arazir kuratam damighti, nɨ
anetugh a makunigh. Kamaghɨn dera, nɨn mɨkarzitam dutugh deragham,
egh nɨ arazir kuratam damuan kogham. Puvatɨghtɨma, me nɨn mɨkarzim bar
a isɨ helɨn anekunigham."

Iesus ghaze, gumaziba uan amuiba ataghɨraghan kogham
(Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 Egha Iesus ua mɨgɨa ghaze, "Me fomɨra kamaghɨn mɨgei, 'Gumazir
manam uan amuim ataghɨraghsɨ, an a bagh akɨnafarim osirigh egh
anetegham.'
32 Ezɨ kɨ kamaghɨn ia mɨgei, Gumazir manam uan amuimɨn garima, a
gumazir igharazitam ko akuizir puvatɨzɨ a puram anetaki, gumazir kam
uan amuim gamima a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghtɨ amizir
kam gumazir igharazitamɨn ikiam, a poroghamiba uari bakeir arazim gami.
Eghtɨ gumazitam amizir pam ataghizimɨn ikɨva, egh gumazir kam uaghan
poroghamiba uari bakeir arazim gami."

Iesus ghaze, ia bizibav kɨm egh guizbangɨra darɨgh Godɨn Nguibamɨn akak-
aghan markɨ

33 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, "Mɨgɨrɨgɨar mam ian ovaviba a inizɨ
ia a baraki, a kara, 'Ia ifarɨva Godɨn Nguibamɨn akakagh mɨkɨman markɨ.
Ia Ekiamɨn damazimɨn mɨgeir akamɨn mɨrara mangɨ, arazir kam deragh a
damu.'
34 Ezɨ kɨ ia mɨgei, uan mɨgɨrɨgɨaba gavgavim dar anɨngsɨ, bizir katamɨn
akakagh mɨkɨman markɨ. Bar markiam. Ia Godɨn Nguibamɨn akakagh egh
mɨkɨm suam, 'Bar guizbangɨra,' ia kamaghɨn damuan markɨ. Bar markiam.
Kar Godɨn Atrivir Dabirabim.
35 Ia uan mɨgɨrɨgɨaba gavgavim dar anɨngsɨ, nguazir kam dɨponan markɨ.
God nguazimɨn uan suemning arɨsi. Egh ia uan mɨgɨrɨgɨaba gavgavim
dar anɨngsɨ, Jerusalem dɨponan markɨ. Jerusalem Atrivir Ekiamɨn nguibar
ekiam.
36 Egh ia uan mɨgɨrɨgɨaba gavgavim dar anɨngsɨ uan dapanibar akak-
aghan markɨ. Ia fo, ian tav uan dapanir arɨzitam damutɨ a pigham, o
ghurghurighan kogham.
37 Ia pura kamaghɨn mɨkɨm, 'Guizbangɨra,' o 'Puvatɨ.' A kamaghɨn dera. Ezɨ
mɨgɨrɨgɨar igharazir isafuraziba, da Satanɨn otivaghirir mɨgɨrɨgɨaba."

Iesus ghaze, ia arazir kuraba
ikarvaghan markɨ
(Luk 6:29-30)

38 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, "Ia oraki, me fomɨra ghaze, 'Tav igharaz
tavɨn damazim a gasɨghasightɨ, me uaghan an damazim gasɨghasigham.
Eghtɨ tav tavɨn ataritam asightɨ, me uaghan an ataritam asigham.'

5:30: Mt 18:8, Mk 9:43 **5:30:** Matyu 18:8; Mak 9:43 **5:31:** Lo 24:1-4, Jer 3:1, Mt 19:7, Mk 10:4 **5:31:** Godɨn Araziba 24:1-4; Jeremaia 3:1; Matyu 19:7; Mak 10:4 **5:32:** Mt 19:9, Mk 10:11-12, Lu 16:18, Ro 7:3, 1 Ko 7:10-11 **5:32:** Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18; Rom 7:3; 1 Korin 7:10-11 **5:33:** Kis 20:7, Wkp 19:12, Nam 30:2, Lo 23:21 **5:33:** Ua Me Ini 20:7; Ofa Gami 19:12; Dɨboboniba 30:2; Godɨn Araziba 23:21 **5:34:** Ais 66:1, Mt 23:22, Ap 7:49, Je 5:12 **5:34:** Aisaia 66:1; Matyu 23:22; Aposel 7:49; Jems 5:12 **5:35:** Sng 48:2, Ais 66:1 **5:35:** Onger Akaba 48:2; Aisaia 66:1 **5:37:** Kl 4:6, Je 5:12 **5:37:** Kolosi 4:6; Jems 5:12 **5:38:** Kis 21:24, Wkp 24:20, Lo 19:21 **5:38:** Ua Me Ini 21:24; Ofa Gami 24:20; Godɨn Araziba 19:21

39 Ezɨ kɨ kamaghɨn ia mɨgei, gumazim arazir kuratam ia damightɨma, ia a
ikarvaghan markɨ. Egh gumazitam ian koviatam apezeghtɨ, ia koviar vuem
sara a danɨngigh.
40 Eghtɨ tav ian korotiar azenan azuim bagh ia isɨ kotiam datɨghtɨ, ia uaghan
uan aven azuir korotiam saram a danɨngigh.
41 Eghtɨ tav uan biziba iniasa nɨ bagha gavgava ghaze, nɨ an biziba ater
an aku tuavir asɨzitamɨn mangam, eghtɨ nɨ an aku tuavir asɨzir ruarir
pumuningɨn mangɨ.
42 Eghtɨ tav biziba bagh ian azangsɨghtɨ, ia a danɨngigh. Eghtɨ gumazitam
pura ia da biziba iniasa ian azai, ia akɨrim ragh a gasan markɨ.”

Iesus ghaze, ia uan apanibagh ifongegh (Luk 6:27-28; 6:32-36)

43 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Ia kamaghɨn oraki, me fomɨra kamaghɨn
mɨgei, ‘Ia uan namakabagh ifongegh, egh pazɨ uan apanibar amu.’‡
44 Ezɨ kɨ kamagh ia mɨgei, ia uan apanibagh ifongegh, egh me bagh Godɨn
azangtɨ, God gumazir osɨmtɨziba ko mɨzaziba ia ganɨdibar apangkuvam.
45 Arazir kam kamaghɨn ian akagham, ia guizbangɨra uan Afeziar uan
Nguibamɨn itimɨn boribara. Guizbangɨra, an aruem gamima, a gumazir
kuraba ko aghuiba bar me gisɨsi. Egha an amozim gamima, a gumazir
aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba sara me gizi.
46 Eghtɨ ia gumazir ia gifongezibara ifueghɨva ia ivezir aghuir manatam
iniam? Puvatɨ. Gumazir dagɨaba isiba uaghan arazir kabagh ami.
47 Egh ia dughiam isɨ uan adarazir anɨng, egh ian arazir manam igharaz
darazir arazim gafiragham? Gumazir God gɨfozir puvatɨziba ti uaghan ia
amɨr arazibagh ami!
48 Kamaghɨn amizɨ, ia uan Afeziar uan Nguibamɨn itim, an arazir
aghuibagh ami moghɨn, ia uaghan arazir aghuibar amu.”

6

Iesus igharazibar akurvazir arazim mɨgei

1 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Ia deraghvɨra gan. Ia gumazamiziba
gansɨ osamɨva, arazir aghuibar amuan markɨ. Ia kamagh damu, uan Afeziar
uan Nguibamɨn itim da ivezir aghuitam inighan kogham.
2 “Egh ia bizitam isɨ gumazir asaghasazitam danɨngsɨva, tav amadaghtɨma
a mangɨ ian arazir aghuir kamɨn, gun mɨkɨman markɨ, egh mati gumazir
maba me God ko mɨgeir dɨpeniba ko tuavibar tuiva odava ami mokɨn. Ia men
mɨn damuan markɨ. Kamagh amir darasi, me gumazamizibar damazibar
uan araziba akakaghtɨma, me men ziaba fasa. Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, me
uan ivezim inigha gɨfa.
3 Ia asaghasazitamɨn akurvaghsɨ, ian agharir guvim arazir kam damutɨ,

---

5:39: Wkp 19:18, Ais 50:6, Lu 6:29, Jo 18:22-23, Ro 12:17-19, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 **5:39:** Ofa Gami 19:18; Aisaia 50:6; Luk 6:29; Jon 18:22-23; Rom 12:17-19; 1 Korin 6:7; 1 Pita 3:9 **5:40:** 1 Ko 6:7 **5:40:** 1 Korin 6:7 **5:42:** Lo 15:8-10, Lu 6:30, 6:35 **5:42:** Godɨn Araziba 15:8-10; Luk 6:30; 6:35 **5:43:** Lo 23:6, Sng 41:10 **5:43:** Godɨn Araziba 23:6; Onger Akaba 41:10 ‡ **5:43:** Mɨgɨrɨgɨar uan namakabara ifongeghamim, a Ofa Gami 19:18ɨn iti. Ezɨ akar uan apanibagh ifongeghan koghamim itir danganim e a gɨfozir puvatɨ. Nɨ Godɨn Araziba 7:2, ko 20:16, ko Onger Akaba 139:21-22ɨn gan. **5:44:** Kis 23:4-5, Lu 23:34, Ap 7:60, Ro 12:14, 12:20, 1 Ko 4:12-13, 1 Pi 2:23 **5:44:** Ua Me Ini 23:4-5; Luk 23:34; Aposel 7:60; Rom 12:14; 12:20; 1 Korin 4:12-13; 1 Pita 2:23 **5:45:** Jop 25:3, Ef 5:1 **5:45:** Jop 25:3; Efesus 5:1 **5:48:** Wkp 11:44, 19:2, Lo 18:13, Lu 6:36, Kl 1:28, 1 Pi 1:15-16 **5:48:** Ofa Gami 11:44; 19:2; Godɨn Araziba 18:13; Luk 6:36; Kolosi 1:28; 1 Pita 1:15-16 **6:1:** Mt 6:5, 6:16, 23:5 **6:1:** Matyu 6:5; 6:16; 23:5 **6:3:** Mt 25:37-40

agharir kiriam arazir kam gifoghan kogham.
4 Eghti ian akurvazir arazir kam averara ikiti, ian Afeziar bizir mogomebar
garim, ian arazir aghuim ikaragham.”

Iesus God ko migeir arazibagh eghari
(Luk 11:2-4)

5 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia God ko mikimsi, gumazir ifavariba ami
moghin damuan marki. Me God ko migeir dipeniba ko tuavir ekiabar akabar
tuiva, God ko mikimasa bar akonge. Me odava, egha ghaze, gumazamizir
aviriba nan ganigh nan ziam fam. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim
inigha gifa.
6 Eghti ia God ko mikimsi, uan dipenir averiamin mangi tiam asaragh, egh
modogh ia uan Afeziam ko mikim. Kamaghin, ian Afeziar bizir mogomebar
garim, a ian ivezim ia daningam.
7 “Ia God ko mikimsi migirigiar kinir aviribar amuva, God gifozir puvatizir
darazi ami moghin damuan marki. Me ghaze, me migirigiar aviribar
amuam, eghti kamaghin God me baragham.
8 Me ami moghin, ia damuan marki. Guizbangira, ia puvatizir biziba, ia da
bagh tighar uan Afeziamin azangsighamim dughiamin, an adagh fogha gifa.
9 “Kamaghin amizi, ia kamaghin God ko mikim:

“ ‘En Afeziar uan Nguibamin itim, nin ziam bar zue,
ezi arazir kuraba an saghon iti.
10 Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim,
a izi.
Eghti nin Nguibamin itir darazi nin ifongiamin gin zui moghin,
e uaghan nguazir kamin nin ifongiamin gin mangam.
11 E datirighin damamin dagheba,
ni datirighin da isi e daning.
12 Egh me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin,
ni en arazir kuraba gin amang.
13 Egh e ateghti,
e osimtizibar aven ikiti
bizitam en navim biraghti,
e arazir kuratam damuan kogham.
Ni arazir kurabar gavgavim da e inigh.’*

14 “Guizbangira, ia gumazamiziba ia gamir arazir kuraba gin amangiti, ian
Afeziar uan Nguibamin itim, ian arazir kuraba gin amangam.

6:4: Mt 6:6, 6:18 **6:4:** Matyu 6:6; 6:18 **6:5:** Mt 23:5, Mk 11:25, Lu 18:10-14 **6:5:** Matyu 23:5; Mak 11:25; Luk 18:10-14 **6:6:** 2 Kin 4:33, Mt 6:4, 6:18 **6:6:** 2 Atriviba 4:33; Matyu 6:4; 6:18 **6:7:** 1 Kin 18:26-29, Ais 1:15 **6:7:** 1 Atriviba 18:26-29; Aisaia 1:15 **6:8:** Mt 6:32 **6:8:** Matyu 6:32 **6:9:** Lu 11:2-4 **6:9:** Luk 11:2-4 **6:10:** Sng 103:19-21, Mt 7:21, 26:39, 26:42, Lu 11:2, 22:42, Ap 21:14 **6:10:** Onger Akaba 103:19-21; Matyu 7:21; 26:39; 26:42; Luk 11:2; 22:42; Aposel 21:14 **6:12:** Mt 6:14-15, 18:21-35 **6:12:** Matyu 6:14-15; 18:21-35 **6:13:** 1 Sto 29:11-13, Mt 26:41, Lu 22:40, 22:46, Jo 17:15, 1 Ko 10:13, 2 Te 3:3, 2 Ti 4:18, Je 1:13, 2 Pi 2:9 **6:13:** Matyu 26:41; Luk 22:40; 22:46; Jon 17:15; 1 Korin 10:13; 2 Tesalonika 3:3; 2 Timoti 4:18; Jems 1:13; 2 Pita 2:9 * **6:13:** Fofozir gumazir maba migirigiar kam “arazir kuraba,” a ghaze “Gumazir arazir kurabagh amim,” a Satanra. Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin ikiam. Migirigiar kam kamakin: “Atrivir arazim koma, gavgavim koma, ziar ekiam bar ni nanabara, egh zurazurara ikiam.” **6:14:** Ef 4:32, Kl 3:13 **6:14:** Efesus 4:32; Kolosi 3:13 **6:14:** Mak 11:25-26

15 Ia men arazir kuraba gɨn amangan koghtɨ, ian Afeziam uaghan ian
arazir kuraba gɨn amangan kogham.”

Iesus dagheba ataghɨrazir arazibav gei

16 Egha Iesus ua me mɨgɨa ghaze, “Ia dagheba ataghɨrazir dughiamɨn ia
gumazir ifavaribar mɨn uan guabagh ekuan markɨ. Gumazir ifavariba
dagheba ataghɨrazir dughiamɨn, gumaziba men ganasa, me uan guaba ruer
puvatɨgha pughpurighav arui. Me odava arazir kabagh ami. Kɨ guizbangɨra
ia mɨgei, me uan ivezim inigha gɨfa.
17 Eghtɨ ia dagheba ataghɨrazir dughiamɨn, ia borem uari aghɨva uan guaba
ru,
18 eghtɨ gumazamiziba ia dagheba ataghɨrazir arazir kam gɨfoghan
kogham. Eghtɨ ian Afeziar danganir mogomemɨn itim, anarɨra ian ganigh
fogham. Egh gɨn ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia
danɨngam.”

Iesus biziba akumakuir arazibav gei
(Luk 12:33-34)

19 Egha Iesus ua me mɨgɨa ghaze, “Ia nguazimɨn ikia uari bagh bizir
aghuiba akumakum dar pozibav kɨnam markɨ. Nguazir kamɨn, barereba
ko omebaba dar amɨtɨ, da mazɨva akughɨregham. Eghtɨ okɨmakɨar gumaziba
bɨriba akar da okɨmam.
20 Ia Godɨn Nguibamɨn uari bagh bizir aghuiba pozibav kɨn. Godɨn
Nguibamɨn barereba ko omebaba bizibar aman koghtɨ, da mazigh,
akughɨran kogham. Eghtɨ okɨmakɨar gumazitam bɨritam akarigh da
okemeghan kogham.
21 Nɨn bizir aghuiba itir danganim, nɨn navir averiamɨn itir ifongiam, a
uaghan danganir kamra ikiam.”

Damazim a namnamɨn angazangarim
(Luk 11:34-36)

22 Egha Iesus ua me mɨgɨa ghaze, “Damaziba, da lamɨn mɨn namnamɨn
angazangarimɨn mɨn iti. Damazim derazɨ, nɨn namnam angazangarim bar a
gizɨvaghtɨ, nɨ arazir aghuibar amuam.
23 Eghtɨ nɨn damaziba ikuvigham, nɨn namnam bar mɨtarmeghtɨma, nɨ
arazir kurabar amuam. Eghtɨ nɨn angazangarim mɨtarmegham, mɨtarmer
kam bar pɨrigham.”

Ingangarir gumazitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham
(Luk 16:13)

24 Egha Iesus ua me mɨgɨa ghaze, “Ingangarir gumazitam o amizitam,
gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavɨn aghuagh, tav
gifuegham. O, a tav baghvɨra ikɨ, tav akɨrim a gasaragham. Ia God ko dagɨaba
bagh uaghara ingaran markɨ.”

Ia pamten biziba bagh dɨghorim isiva dagh nɨghnɨghan markɨ
(Luk 12:22-31)

25 Egha Iesus ua me mɨgɨa ghaze, “Kamaghɨn amizɨ, kɨ ia mɨgei, ia

---

6:15: Mt 18:35, Je 2:13 **6:15:** Matyu 18:35; Jems 2:13 **6:16:** Ais 58:5-9 **6:16:** Aisaia 58:5-9 **6:18:** Mt 6:4-6 **6:18:** Matyu 6:4-6 **6:19:** 1 Ti 6:17, Hi 13:5, Je 5:2-3 **6:19:** 1 Timoti 6:17; Hibru 13:5; Jems 5:2-3 **6:20:** Mt 19:21, Lu 12:33-34, 18:22, Kl 3:1-2, 1 Ti 6:19, 1 Pi 1:4 **6:20:** Matyu 19:21; Luk 12:33-34; 18:22; Kolosi 3:1-2; 1 Timoti 6:19; 1 Pita 1:4 **6:21:** Lu 12:34 **6:21:** Luk 12:34 **6:22:** Lu 11:34-36 **6:22:** Luk 11:34-36 **6:24:** Lu 16:13, Ga 1:10, 1 Ti 6:17, Je 4:4, 1 Jo 2:15 **6:24:** Luk 16:13; Galesia 1:10; 1 Timoti 6:17; Jems 4:4; 1 Jon 2:15 **6:25:** Sng 55:22, Fl 4:6, 1 Ti 6:6-8, Hi 13:5, 1 Pi 5:7 **6:25:** Onger Akaba 55:22; Filipai 4:6; 1 Timoti 6:6-8; Hibru 13:5; 1 Pita 5:7

pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam, o e dipar manatamra damam? Egh ia pamten uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan mikarziba avam? Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin mikarzim ti inibagh afira.

26 Ia kuarazibar gari, da dagheba oparir puvatigha da pozibagh aghua da isa dagher dipenibar amadir puvati. Ian Afeziar uan Nguibamin itim, dagheba dagh anidi. Ezi ian ikirimirim ti kuarazibar ikirimirim gafirazir puvati?

27 Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati.

28 "Ia tizimsua, pamten korotiabagh nighnisi? Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Da ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha da korotiatam isamizir puvati.

29 Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikia an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati.

30 E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam dar akoreghiva da isiva avitam mikinigham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba!

31 Kamaghin, ia pamten nighnigh mikiman marki, 'E dagher manatam ramegham? O, dipar manatam amam? O, e inir manatam ikegham?'

32 Gumazir God gifozir puvatiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziar uan Nguibamin itim fo, ia bizir puvatizir kaba, ia da iniam.

33 Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia God Bizibagh Ativamin Dughiam baghvira nighnigh, egh God ifongezir arazir aghuibar amuti, a bizir kaba ko maba sara bar ia daningam.

34 "Kamaghin amizi, ia pamten gurumzaraghan bagh dighorim isiva nighnighan marki. Gurum izamin dughiam, a mar uan bizibara nighnigh. Dughiar manamin otivir osimtiziba, da anarira iki. Aruer manamin otivamin biziba, mar an biziba."

7

Ia munen araziba tuisighan marki,
egh suam, men araziba ikufi
(Luk 6:37-38; 6:41-42)

1 Egha Iesus ua kamaghin migei, "God ia tuisigh ian ikuraghan koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki, egh suam men araziba ikufi.

2 Ia me tuisigha men ikurakurazi moghin, God kamaghira ia tuisigham. Egh ia men gara me ginighnizi moghira, God ia ginighnigham.

3 Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati?

4 Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, 'Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim batuegham?'

6:26: Jop 38:41, Sng 147:9, Mt 10:29-31, Lu 12:6-7, 12:24 **6:26:** Jop 38:41; Onger Akaba 147:9; Matyu 10:29-31; Luk 12:6-7; 12:24 **6:29:** 1 Kin 10:4-7, 2 Sto 9:3-6 **6:29:** 1 Atriviba 10:4-7; 2 Eghaghaniba 9:3-6 **6:32:** Mt 6:8 **6:32:** Matyu 6:8 **6:33:** 1 Kin 3:13-14, Sng 37:4, 37:25, Ro 14:17 **6:33:** 1 Atriviba 3:13-14; Onger Akaba 37:4; 37:25; Rom 14:17 **6:34:** Kis 16:4, 16:19, Mt 6:11 **6:34:** Ua Me Ini 16:4; 16:19; Matyu 6:11 **7:1:** Lu 6:37, Ro 2:1, 1 Ko 4:3-5, Je 4:11-12 **7:1:** Luk 6:37; Rom 2:1; 1 Korin 4:3-5; Jems 4:11-12 **7:2:** Mk 4:24 **7:2:** Mak 4:24 **7:3:** Lu 6:41-42 **7:3:** Luk 6:41-42

5 Ni bar ifari! Ni faraghivira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh
deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.
6 "Ia God baghavira itir biziba inigh, afiabar aningan marki. Guizbangira,
da ua raghirigh ia givigham. Egh ia uan manmaniar ikarizir aghuiba isi
dabav kinan marki. Da pura da dikabinigham."

God bizir aghuiba isiva, gumazir a ko migeibar aningam (Luk 11:9-13)

7 Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ia God ko mikim, egh biziba bagh an
azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam.
Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham.
8 Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, da
batifi. Ezi gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh tiam kuigham.
9 Ezi ia afeziaba, ian boritam bretba bagh ian azangsighti, ia ti dagiatam a
daningam? Puvati.
10 Eghti boritam osiriba bagh uan afeziamin azangti, a ti kuruzitam a
daningam? Bar puvati.
11 "Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan
boribagh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh, guizbangira ian Afeziar uan
Nguibamin itim bar akueghvira bizir aghuiba isi gumazamizir a ko migeibar
aningam.
12 "Kamaghin amizi, ia arazir aghuir igharaz darazi ia damuasa ia ifongez-
iba, ia arazir kabara me damu. Migirigiar kaba, Moses Osirizir Araziba ko
Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, dagh isin tu."

Tiar akar asuvazim ko aroghezim (Luk 13:24)

13 Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ia tiar akar asuvazimin aven mangi. Tiar
akar aroghezim nguibar ikuvtizimin zui. Ezi nguibar kamin zuir tuavim an
aruegha bar ekefe. Ezi gumazamizir avirim an zui.
14 Ezi nguibar aghuimin zuir tiar akam bar asufa, egha tuavir an zuim bar
piri. Ezi gumazamizir vaghvaziba tuavir kam batogha an zui. Kamaghin
amizi, ia tiar akar asuvazimin aven mangi."

Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deravira gan (Luk 6:43-44; 13:25-27)

15 Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ia akar ifavarim akurir gumazamiziba
bagh deravira gan. Me ia gifarisi migirigiar aghuibar amuam. Egha me
guizbangira ia gasighasighasa izi. Me guizbangira afiar atiabar min ikia,
egha me ifara en damazibar sipsipbar min sipsipbar ariziba aghui.
16 Ia men arazibar gan me gifogh, egh suam, me akar ifavarim akurir
gumazamiziba. Gumaziba ter ataghataritamin wainin ovizitam kuarizir

---

7:6: Mt 10:14 **7:6:** Matyu 10:14 **7:7:** Jer 29:13-14, Mk 11:24, Lu 11:9-10, Jo 14:13-14, 15:7, 16:16, 16:23-24, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **7:7:** Jeremaia 29:13-14; Mak 11:24; Luk 11:9-10; Jon 14:13-14; 15:7; 15:16; 16:23-24; Jems 1:5; 1 Jon 3:22 **7:8:** Snd 8:17, Jer 29:12-13, Lu 11:10, Je 1:5, 1 Jo 3:22-23, 5:14-15 **7:8:** Aghuzir Akaba 8:17; Jeremaia 29:12-13; Luk 11:10; Jems 1:5; 1 Jon 3:22-23; 5:14-15 **7:9:** Lu 11:11 **7:9:** Luk 11:11 **7:11:** Lu 11:13, Je 1:17 **7:11:** Luk 11:13; Jems 1:17 **7:12:** Mt 22:39-40, Lu 6:31, Ro 13:8-10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 **7:12:** Matyu 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10; Galesia 5:14; 1 Timoti 1:5 **7:13:** Lu 13:24, Jo 10:7-9 **7:13:** Luk 13:24; Jon 10:7-9 **7:14:** Ap 14:22 **7:14:** Aposel 14:22 **7:15:** Ese 22:27, Mt 24:4, 24:24, Mk 13:22, Lu 6:26, Ap 20:29, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **7:15:** Esekiel 22:27; Matyu 24:4; 24:24; Mak 13:22; Luk 6:26; Aposel 20:29; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1 **7:16:** Mt 7:20, 12:33, Lu 6:43-44, Ga 5:19-22, Je 3:12 **7:16:** Matyu 7:20; 12:33; Luk 6:43-44; Galesia 5:19-22; Jems 3:12

puvati. Egha me ti fighin ovizitam kuarasa ghua, dikonir ataghatarimin, da isi? Bar puvati.
17 Ezi kamaghira temer aghuiba ovizir aghuiba bati, ezi temer kuraba
ovizir kuraba bati.
18 Eghti temer aghuitam ovizir kuratam bateghan kogham. Eghti temer
kuratam ovizir aghuitam bateghan kogham.
19 Temer ovizir aghuiba batir puvatiziba, me da oka da isa avim mikiri.
20 Kamaghin amizi, ia men arazibar gan fogham, me akar ifavarim akurir
gumazamiziba, o me akar aghuim akurir gumazamiziba.
21 "Ia kamaghin nighnighan marki, gumazamizir 'Ekiam, Ekiam' na
gariziba, me bar moghira God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam.
Puvati. Gumazamizir nan Afeziamin ifongiamin gin zuiba, merara God
Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam.
22 Godin Kotin Dughiamin, gumazamizir avirim kamaghin mikimam,
'Ekiam, Ekiam, e nin ziamin Godin akam akuri. Egha nin ziamin duar kuraba
batogha, nin ziamin mirakelin bar aviribagh ami.'
23 Eghti ki Dughiar kamin bighiviira me mikim suam, 'Ki tong ia gifozir
puvati. Ia gumazamizir arazir kurabagh amiba, ia na gitagh!' "

Dipenimin ingangarir arazir pumuning
(Luk 6:47-49)

24 Egha Iesus ua me migia ghaze, "Gumazir nan akam baragha an gin
zuim, a mati gumazir mam fofozir aghuim ikia, egha uan dipenim ingara
gavgavim a daningasa dagiam gisin an ingari.
25 Ezi amozim izima, aperiam otozima, aminir ekiam dikavigha dipenir
kam givava a munamadi. Ezi dipenir kam dipiriaghiriizir puvati. Dipenir
kam me dagiam gisin an ingari. Kamaghin amizi, a iriizir puvati.
26 Ezi gumazir nan migirigiaba baragha dar gin zui puvatizim, a mati
gumazir onganimin min gigimin uan dipenim okore.
27 Ezi amozim izima aperiam otozima, aminir ekiam dipenir kam pamtem
a givai. Bizir kaba dipenir kam gunabagha a munamadima, a iri. A
guizbangira bar pazavira iri."
28 Iesus migirigiar kabav kemegha givazima, gumazamizir avirir ekiam
digavir kuram gami.
29 Me fo, Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ami moghin migeir puvati.
A gavgavim itir gumazimin min men sure gami.

8

Iesus lepa itir gumazim gamizi,
a ua dera
(Mak 1:40-44; Luk 5:12-14)

1 Egha Iesus mighsiam ategha ghuaghirima avirir ekiam an gin zui.*

7:17: Jer 11:19 **7:17:** Jeremaia 11:19 **7:18:** Lu 6:43 **7:18:** Luk 6:43 **7:19:** Mt 3:10, Lu 3:9, Jo 15:2, 15:6 **7:19:** Matyu 3:10; Luk 3:9; Jon 15:2; 15:6 **7:20:** Mt 12:33 **7:20:** Matyu 12:33 **7:21:** Hos 8:2, Mt 21:31, Lu 6:46, Ap 19:13, Ro 2:13, Je 1:22, 1:25 **7:21:** Hosea 8:2; Matyu 21:31; Luk 6:46; Aposel 19:13; Rom 2:13; Jems 1:22; 1:25 **7:22:** 1 Ko 13:2 **7:22:** 1 Korin 13:2 **7:23:** Sng 6:8, Mt 10:33, 13:41-42, 25:12, 25:41, Lu 13:25-27, 2 Ti 2:19 **7:23:** Onger Akaba 6:8; Matyu 10:33; 13:41-42; 25:12; 25:41; Luk 13:25-27; 2 Timoti 2:19 **7:24:** Lu 6:47-48 **7:24:** Luk 6:47-48 **7:28:** Mak 1:22; Luk 4:32 **7:29:** Jo 7:46 **7:29:** Jon 7:46 * **8:1:** Ni Akar Matyu 5:2in itimin gan.

2 Ezɨ gumazir lepa itir mam, Iesus bagha iza uan tevimning apɨrigha a
mɨgɨa ghaze, “Ekiam, nɨ fueghɨva na damighti, kɨ Godɨn damazimɨn zuegh ua
deraka.”†
3 Ezɨ Iesus uan agharim isa gumazir kam gatɨgha ghaze, “Kɨ ifonge. Nɨn
mɨkarzim zuegh, egh ua deragh.” A kamaghɨn mɨgɨavɨra itima, gumazir
kamɨn lepan arɨmariam zuamɨra anetaghizɨma gumazim ua dera.‡
4 Ezɨ Iesus a mɨgɨa ghaze, “Nɨ oragh, nɨ batozir bizir kamɨn gun mɨkɨman
markɨ. Nɨ mangɨ uan mɨkarzim isɨ ofa gamir gumazimɨn akagh, egh Moses
fomɨra e mɨkemezɨ moghɨn, nɨ ua bagh Godɨn ofa damu. Eghti gumazamiziba
fogh suam, nɨn arɨmariam gɨfa.”

Iesus mɨdorozir gumazimɨn ingangarir gumazimɨn arɨmariam a gɨfa (Luk 7:1-10)

5 Egha Iesus ghua nguibar ekiam Kaperneamɨn aven ghu. Ezɨ 100plan
mɨdorozir gumazibar garir gumazir dapanim iza, Iesus gaghora ghaze,
6 “Ekiam, nan ingangarir gumazim arɨava muna dɨpenimɨn iti. An
soroghafariba bar amɨra, ezɨ a mɨzazir kuram barasi.”
7 Ezɨ Iesus ghaze, “Kɨ mangɨ a damighti, a ua deragham.”
8 Ezɨ mɨdorozir gumazir dapanim Iesusɨn akam ikaragha a mɨgɨa ghaze,
“Ekiam, kɨ gumazir aghuir manam, nɨ nan dɨpenimɨn aven izam? Markɨ. Nɨ
pura mɨkɨmtɨma, nan ingangarir gumazim deragham.
9 Kɨ uabɨ mɨdorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabɨ mabar garima,
me nan apengan iti. Egh kɨ me mɨkɨm suam, ‘Ia mangɨ,’ eghti me mangam.
O, kɨ me mɨkɨm suam, ‘Ia izɨ.’ Eghti me izam. Egh kɨ uan ingangarir gumazir
mam mɨkɨm suam, nɨ ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha kɨ fo,
nɨ mɨkɨmtɨ, nan ingangarir gumazim ua deragham.”
10 Ezɨ Iesus mɨgɨrɨgɨar kam baregha, dɨgavir kuram gami. Egha ragha a ko
izir gumazamizibav gɨa ghaze, “Kɨ bar guizbangɨra ia mɨgei, kɨ Israelɨn aven
kamaghɨn nɨghnɨzir gavgavim itir gumazitamɨn ganizir puvatɨ.
11 “Kɨ ia mɨgei, gumazamizir avɨriba uan nguibar aruem anadi naghɨn
itiba ko aruem ghuaghiri naghɨn itiba ategh izɨ, Abraham ko Aisak ko Jekop
dukuagh, God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn aven dakozimɨn daperagh
damam.
12 Eghti God faragh uan Nguibamɨn ikiasa mɨsevezir darasi, God me
batuegh me isɨva danganir mɨtatem me akunigham. Eghti me tuangɨva
arangɨva atariba kuskugh danganir kamɨn ikiam.”
13 Egha Iesus 100plan mɨdorozir gumazibar garir gumazir dapanimɨn
mɨgɨa ghaze, “Nɨ mangɨ. Bizir nɨ nɨghnɨzir gavgavim itim, a nɨ bagh otogham.”
Dughiar kamra, gumazir kamɨn ingangarir gumazim ua dera.

8:2: Mt 9:18, Mk 1:40-44, Lu 5:12-14, Ap 10:25 **8:2:** Mak 1:40-44; Luk 5:12-14 † **8:2:** Moses osirizir akaba mɨgɨa ghaze, gumazim o amizir lepan arɨmariam itim, a Godɨn damazimɨn mɨze. An arɨmariam gɨvaghtɨma a ua mangɨ uabɨ isɨva, ofa gamir gumazibar akagh, eghti me an gantɨ an arɨmariam gɨvagham, eghti me a mɨkɨm suam, a Godɨn damazimɨn zuegha ua dera. Nɨ Ofa Gami sapta 13 ko 14ɨn gan. ‡ **8:3:** Judabar akar mam ghaze, gumazim lepan arɨmariam ikiti nɨ an suiragh, nɨ uaghan Godɨn damazimɨn mɨze. Ezɨ Iesus uan dafarim isava gumazir lepa itir kam gatɨ, egha Godɨn damazimɨn mɨzezir puvatɨ. A gumazimɨn arɨmariam a gɨfa, ezɨ gumazim ua dera. **8:4:** Wkp 14:1-32, Mt 9:30, Mk 5:43, 7:36, Lu 5:14, 17:14 **8:4:** Ofa Gami 14:1-32; Matyu 9:30; Mak 5:43; 7:36; Luk 5:14; 17:14 **8:5:** Jo 4:47 **8:5:** Jon 4:47 **8:10:** Mt 15:28 **8:10:** Matyu 15:28 **8:11:** Sng 107:3, Lu 13:29 **8:11:** Onger Akaba 107:3; Luk 13:29 **8:12:** Mt 13:42, 21:43, 22:13, 25:30, Lu 13:28, 2 Pi 2:17, Ju 13 **8:12:** Matyu 13:42; 21:43; 22:13; 25:30; Luk 13:28

Iesus Pitan ivozir amizim gamizi,
a ua dera
(Mak 1:29-31; Luk 4:38-39)

14 Ezi Iesus ghua Pitan dipenimin aven ghua garima, Pitan asamimin
mikarzim an feima, an aria dakozim girighav iti.
15 Ezi Iesus an dafarimin suirazima, an arimariam maghiram ane-
taghizima, a dikavigha Iesus bagha isai.

Iesus gumazamizir avirim gamizi,
me ghuamaghe
(Mak 1:32-34; Luk 4:40-41)

16 Ezi aruem gevima, me gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba
inigha, Iesus bagha izi. Ezi Iesus duar kurar kabav gia me batozima, me an
akamin gumazamiziba ataghirasi. Ezi Iesus arimariaba itir gumazamiziba
bar men arimariaba agifa.
17 Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia ghaze, "A uabi, e bagha
en osimtiziba ko mizaziba isa da ateri, ezi da ghue." Iesus Aisaian akam
damighti, an otivasa, arazir kabagh ami.

Iesus uabin gin mangamin arazibav gei
(Luk 9:57-60)

18 Egha Iesus garima, avirir ekiam anekufa. Ezi a uan suren gumazibav gia
ghaze, "E dipar kam abigh an vongin mangam."
19 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam iza, kamaghin Iesus migei,
"Tisa, ni danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam."
20 Ezi Iesus a migia ghaze, "Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba
mikonibar iti, ezi Gumazamizibar Otarim, dakuamin danganiba puvati."
21 Ezi gumazir mam, a uaghan Iesusin suren gumazim, a kamaghin Iesus
migei, "Ekiam, ni faragh nan amamangatighti, ki mangi uan afeziam mozim
dafaka."
22 Ezi Iesus a migia ghaze, "Marki. Ni nan gin izi, gumazir ovengeziba uari
uan gumazir kuabar afi."

Iesus migeima, aminir ekiam gifa
(Mak 4:36-41; Luk 8:22-25)

23 Ezi Iesus botin anabozi, an suren gumaziba an gin zui.
24 Me ghua ongarimin torimin aminir bar ekiam dikava ongarim gamima,
a dipira kurim avasava ami. Ezi Iesus akuavira iti.
25 Ezi an suren gumaziba a gaghuragha a migei, "Ekiam, ni en akuragh, e
arimighiregham!"
26 Ezi a kamaghin me migei, "Ian nighnizir gavgavim bar sufi. Ia tizim
bagha atiati?" Egha a dikavigha aminim ko ongarim migirigiar gavgavim
aning ganingizi, aminim givazi, dipam uam amiraghiri.
27 Ezi an suren gumaziba nighnizir aviribagh amua ghaze, "Kar gumazir
manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!"

8:14: Mk 1:29-34, Lu 4:38-41, 1 Ko 9:5 **8:14:** Mak 1:29-34; Luk 4:38-41; 1 Korin 9:5 **8:16:** Mk 1:32, Lu 4:40-41 **8:16:** Mak 1:32; Luk 4:40-41 **8:17:** Ais 53:4, 1 Pi 2:24 **8:17:** Aisaia 53:4; 1 Pita 2:24 **8:19:** Lu 9:57-58 **8:19:** Luk 9:57-58 **8:20:** 2 Ko 8:9 **8:20:** 2 Korin 8:9 **8:21:** 1 Kin 19:20, Lu 9:59-60, Jo 5:25 **8:21:** 1 Atriviba 19:20; Luk 9:59-60 **8:24:** Sng 4:8 **8:24:** Onger Akaba 4:8 **8:26:** Sng 65:7, 89:9, 107:29, Mt 14:31, 16:8 **8:26:** Onger Akaba 65:7; 89:9; 107:29; Matyu 14:31; 16:8

Iesus gumazir pumuningɨn
duar kuraba batoke
(Mak 5:1-17; Luk 8:26-37)

28 Ezɨ Iesus ghua Galilin Dɨpar Akaremɨn vongɨn oto. Kar Gadaran nguazir asɨzim. A iza duar kuraba apazazir gumazir pumuning bato. Aning matmatiamɨn tongɨn ikegha izi. Egha aning bar ikuvizɨma, gumazamiziba aningɨn atiatigha tuavir kam garuir puvatɨ.
29 Ezɨ aning pamten dɨa ghaze, "Nɨ Godɨn Otarim, nɨ manmaghɨn ga damuasa? Dughiam tɨgharɨ, nɨ kagh izɨ ga gasɨghasɨghasa?"
30 Ezɨ dar bɨzir ekiar mam mong saghon apa iti.
31 Ezɨ duar kurar kaba pamten Iesus gakaghora ghaze, "Nɨ e batueghsɨ, kamaghɨn nɨ e ateghtɨ, e mangɨ dar okoruar munamɨn aven mangam."
32 Ezɨ Iesus duar kurar kabav gɨa ghaze, "Ia mangɨ." Ezɨ duar kuraba gumazir kamning ategha ghua dabar aven ghue. Ezɨ dar bɨzir ekiar kam puv ara ghua davarir kurar mamɨn ghuaghira dɨpam apa bar ariaghire.
33 Ezɨ gumazir dabar gariba dar ganigha ara ghua, nguibar ekiamɨn otivigha bizir kabar gun gumazamizibagh eghari. Me uaghan gumazir duar kuraba apazazir pumuning bativizir bizibagh eghari.
34 Kamaghɨn amizɨ, nguibar ekiar kamɨn itir gumazamiziba Iesus bagha izi. Me iza an gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamɨn mangɨ.

9

Iesus gumazir soroghafariba amɨrazim akɨrizɨ, a ua dera
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Ezɨ Iesus ua bot inigha uamategha ongarir dadarir vongɨn itimɨn ghua uan nguibamɨn oto.
2 Ezɨ me soroghafariba amɨrazir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir kam akuriamɨn iti. Ezɨ Iesus gumazir kabar nɨghnɨzir gavgavimɨn ganigha kamaghɨn arɨmariar gumazir kam mɨgei, "Nan borim, nɨn navim bar amɨragh ikɨ. Kɨ nɨn arazir kuraba gɨn amada."
3 Ezɨ Judan Arazibagh fozir gumazir maba Iesusɨn mɨgɨrɨgɨar kam baregha kamaghɨn uariv gɨa ghaze, "Gumazir kam Godɨn danganim inigha kamaghɨn mɨgei."
4 Ezɨ Iesus men nɨghnɨzibagh fogha gɨvagha kamaghɨn me mɨgei, "Ia tizim bagha nɨghnɨzir kurar kaba uan navir averiabar dagh ami?
5 Kɨ akar manam mɨkɨmam? Pura gumazir kɨnitam kamaghɨn a mɨkɨm suam, kɨ nɨn arazir kuraba gɨn amada. Egh uaghan gumazir kɨnitam kamaghɨn a mɨkɨman kogham, nɨ dɨkavigh uan akuriam inigh mangɨ, egh ua deragh.
6 Kɨ arazir kam damightɨma, ia ganigh fogham, Gumazamizibar Otarim a nguazir kamɨn arazir kuraba gɨn amangamɨn gavgavim iti."

Egha a kamaghɨn gumazir soroghafariba amɨrazim mɨgei, "Kɨ nɨ mɨgei, nɨ dɨkavigh uan akuriam inigh dɨpenimɨn mangɨ."
7 Ezɨ gumazir kam dɨkavigha uan dɨpenimɨn ghu.

8:28: Mk 5:1-2, Lu 8:26-27 **8:28:** Mak 5:1-2; Luk 8:26-27 **8:29:** Mk 1:24, Lu 4:34, 4:41 **8:29:** Mak 1:24; Luk 4:34; 4:41 **9:2:** Mt 8:10, Mk 2:3-5, Lu 5:18-20 **9:2:** Mak 2:3-5; Luk 5:18-20 **9:4:** Sng 94:11, Mt 12:25, Lu 6:8, 9:47, Jo 2:25 **9:4:** Onger Akaba 94:11; Matyu 12:25; Luk 6:8; 9:47; Jon 2:25 **9:5:** Mk 2:5, 2:9, Lu 5:20, 7:48 **9:5:** Mak 2:5; 2:9; Luk 5:20; 7:48 **9:6:** Jo 5:8, 17:2 **9:6:** Jon 5:8; 17:2

8 Ezima gumazamiziba arazir kamin ganigha digavir kuram gamigha
Godin ziam fava kamaghin migei, “Godra gavgavir kam isa gumazamizibagh
anidi.”

Iesus Matyun diazi, an an gin zui
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Ezi Iesus danganir kam ategha ghua garima, gumazir mam dagiaba isir
dipenimin aperaghav iti. An ziam Matyu. Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni nan
gin izi.” Ezi Matyu dikavigha an gin zui.

10 Ezi Iesus an dipenimin ikiava apima, gumazir dagiaba isiba ko gumazir
arazir kurabagh amir aviriba, me iza Iesus ko an suren gumaziba koma api.*

11 Ezi Farisiba kamaghin gara Iesusin suren gumazibar azai, “Ian Tisa, a
tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma
api?”†

12 Ezi Iesus migirigiar kam baregha kamaghin me migei, “Arimariaba
puvatizir gumazamiziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba
itibara, me dokta bagha zui.

13 Ia mangi, Godin Akinafarimin itir osizirim da fofozim inigh. Ki apangku-
vir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.”

Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ki Godin damazimin derazir gumazamiz-
iba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa
ize!”

Iesus dagheba ataghirazir arazim migei
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Ezi Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin suren gumaziba iza, kamaghin
Iesusin azai, “Kar manmaghin amizir arazim? E ko Farisiba, e God ko
mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba dagheba ataghirazir
puvati?”

15 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimin ikiamim, a ia
ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti, me ti amughamugh, dagheba
ataghiraghan kogham? Puvati. Me dagheba ataghirazir dughiam iti.
Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dama a inigh
mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham.

16 “Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a
isamizir puvati. A kamaghin damighiva egh a rutima, inir avizir igiam
ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightima an torim guizbangira bar
ekevegham.

17 Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam
guruighan kogham. A kamaghin damightima, wainin dipam gin buva
anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham.

9:10: Luk 15:1-2 * **9:10:** Matyu osirava migirigiar kam abizir puvati. Me ti tinan dipenimin api? Avirir ekiam ghaze, ti Matyun dipenim. (Mak 2:15) Marazi ghaze, Iesusin dipenim. **9:11:** Matyu 11:19; Mak 2:16; Luk 5:30; 19:7 † **9:11:** Farisiba bar akar gavgavir aviribagh amigha dar gin zui. Egha ghaze, gumazir manam men migirigiabar gin zuir puvati, egha arazir kuram gami, kamaghin me Godin damazimin mize. Egh gumazir igharazitam gumazir kam ko ikegham, a uaghan Godin damazimin mize. Farisiba uaghan ghaze, gumazir Romin gavman bagha dagiaba isiba, me zurara Romin itir darazi ko iti, kamaghin me Godin damazimin mize. **9:12:** Mak 2:17; Luk 5:31 **9:13:** Hos 6:6, Mt 12:7, Mk 2:17, Lu 5:32, 1 Ti 1:15 **9:13:** Hosea 6:6; Matyu 12:7; Mak 2:17; Luk 5:32; 1 Timoti 1:15 **9:14:** Luk 18:12 **9:15:** Jon 3:29

Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. Kamaghin me wainin igiam isi asizir inir igiabaram guruigh, eghti aning virara deraghvira ikiam.”‡

Iesus guivir aremezim gamizi, a ua dikafi. Egha uaghan amizir mamin arimariam agifa
(Mak 5:22-43; Luk 8:41-56)

18 Ezi Iesus Jonin suren gumaziba ko migiavira itima, gumazir dapanir mam iza Iesusin boroghin tevimning apirigha kamaghin a migei, “Nan guivim datirighirama areme, ezi ni izi uan dafarim a datightima a ua dikavigham.”
19 Ezi Iesus dikavigha an gin zuima, an suren gumaziba a ko zui.
20 Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam, me ko zui. Amizir kam Iesusin girakirangin iza an korotiar avizimin suira.
21 A kamaghin nighnigha ghaze, “Ki ti an korotiar avizimin suiraghti, nan arimariam ti givagham.”
22 Ezi Iesus ragha an gara a migia ghaze, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin, nin nighnizir gavgavim ni gamizi ni dera.” Dughiar kamra, amizir kamin arimariam gifa.
23 Ezi Iesus ghua gumazir dapanir kamin dipenimin otogha gari, amiziba ko gumaziba azia iti. Gumazir maba sighabagh ivima, gumazamiziba azia niginir ekiam gami.
24 Ezi Iesus me batogha me migia ghaze, “Ia dikavigh mangi. Guivim aremezir puvati. An akui.” A kamaghin migeima, me a dipofi.
25 A me batoghezi, me azenan ghuezima, Iesus aven ghua guivimin dafarimin suirazima, a dikafi.
26 Ezi Iesus amizir bizir kamin eghaghanim nguibaba bar dar ghu.

Iesus gumazir damazir okavirizir pumuning, ko gumazir migeir puvatizir mam, me gamizi, me ua dera

27 Ezi Iesus danganir kam ategha zuima, gumazir damazir okavirizir pumuning an gin iza kamaghin an dei, “O Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”§
28 A ghua dipenimin aven ghuzima, gumazir kamning a bagha izima, a kamaghin aningin azai, “Gua bizir ki damuamin kam, gua nighnizir gavgavim an iti, o puvati?”
Ezi aning ghaze, “Are, Ekiam ga nighnizir gavgavim an iti.”
29 Ezi Iesus uan dafarim isa aningin damazibagh atigha kamaghin migei, “Gua nighnizir gavgavim iti. Kamaghin, gua ua gan.”
30 Ezi aningin damaziba kuiaghirezi, aning ua gari. Ezi Iesus aningin anogorogha aning migia ghaze, “Gua tong bizir gua batozir kam tavin mikiman marki.”

---

‡ **9:17:** Judaba asizir memebav soghava dar iniba isava dar dipav kivizibagh ami, egh me da inigh wainin dipabar aghuam. Wainin oviziba, me igiamra da mirmirighiva, da isiva wainin misevibar aghuam, egh aneteghti a dughiatabar ikegham. Egh wain, onganim itir dipamin otogham. Wain memen inir kamin aven iki buv mangi, egh memen inir ghurim abigham. Me wainin misevir bar igiam a gurighti, wain deravira iki, egh inir igiam abighan kogham. **9:18:** Mk 5:22, Lu 8:41-42 **9:18:** Mak 5:22; Luk 8:41-42 **9:20:** Mk 5:25, Lu 8:43 **9:20:** Mak 5:25; Luk 8:43 **9:21:** Mt 14:36 **9:21:** Matyu 14:36 **9:24:** Jo 11:11 **9:24:** Jon 11:11 **9:27:** Mt 15:22, 20:29-34 **9:27:** Matyu 15:22; 20:29-34 § **9:27:** Judaba ghaze, Gumazir God ua Gumazamiziba Iniasa Misevizim, Atrivim Devitin ikizimin otivam. Gumazir damazir okavirizir kamning nighnizir gavgavim Iesus ikia ghaze, Israelia gumazir kamra mizuai. Kamaghin aning dia ghaze, “Devitin Otarim.” **9:29:** Mt 8:13 **9:29:** Matyu 8:13 **9:30:** Mt 8:4 **9:30:** Matyu 8:4

31 Ezi puvati. Aning ghua Iesus amizir arazir aghuir kamin gun bar
distrighin kamin itir gumazamizibav keme.
32 Gumazir kamning Iesus ategha zuima, gumazamiziba migeir puvatizir
gumazir mam inigha, Iesus bagha izi. Gumazir kam, duar kuraba a gapasa.
33 Ezi Iesus an duar kuraba batoghezima, gumazir kam ua migei. Ezi
gumazamiziba digavir kuram gamua ghaze, "Fomira, kantri Israelin aven,
bizir kamagh garitam otozir puvati."
34 Ezi Farisiba ghaze, "A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin
duar kuraba batosi."

Iesus ingangarim isa uan suren gumazibagh anidi

(Sapta 9:35--10:42)

Iesus gumazamizibar apangkufi

35 Ezi gin, Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar dagh arua, me
uan God ko migeir dipenibar aven ghua, gumazamizibar sure gami. A God
Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men arimariaba ko osimtizir
men namnabar itiba bar da gefi.
36 A gumazamizir avirir dafamin garima, men nighniziba tintinibar itima,
me osimtizibar aven arua, mati sipsipbar min ami, me ghuaviba puvatigha
asaghasazibar min puram arui. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi.
37 Egha a uan suren gumazibav gia ghaze, "Dagher bar avirim anigha
givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazamizir da iniamin aviriba puvati.
38 Kamaghin amizi, ia azenir kamin ghuavimin azangsighti, a ingangarir
gumazamiziba amangitima, me an azenimin mangi, dagheba iniam."

10

12plan suren gumazibar ziaba
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Egha gin, Iesus uan suren gumazir 12plan diazima, me a bagha izezima,
a duar kuraba batoghamin gavgavim ko gumazamiziba itir arimariaba
akiramin gavgavim sara me ganingi.
2 Aposelin 12plan ziabar kara: Men faragha zuim, Saimon, an ziar mam
Pita, ko an dozim Andru. Jems, ko Sebedin otarim, ko an dozim Jon,
3 Filip, Bartolomyu, Tomas, Matyu, a gumazir dagiaba isim, ko Jems, an
Alfiusin otarim, ko Tadius,
4 ko Saimon, a marazi ko me Selotin ikizimin iti, koma Judas Iskariot,
gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

Iesus ingangarim isa,
12plan aposelbagh anidi
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-5)

9:32: Mt 12:22 **9:32:** Matyu 12:22 **9:33:** Mk 2:12 **9:33:** Mak 2:12 **9:34:** Mt 10:25, 12:24, Mk 3:22, Lu 11:15 **9:34:** Matyu 10:25; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **9:35:** Mt 4:23, Mk 1:39, Lu 4:44 **9:35:** Matyu 4:23; Mak 1:39; Luk 4:44 **9:36:** Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Sek 10:2, Mt 14:14, Mk 6:34 **9:36:** Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Esekiel 34:5; Sekaraia 10:2; Matyu 14:14; Mak 6:34 **9:37:** Mk 6:34, Jo 4:35 **9:37:** Jon 4:35 **9:37:** Luk 10:2 **10:1:** Mt 9:35, Mk 3:13-15, 6:7, Lu 9:1 **10:1:** Matyu 9:35; Mak 3:13-15; 6:7; Luk 9:1

5 Ezɨ Iesus gumazir 12plan kaba amaga akar kam me ganɨga ghaze, “Ia
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangan markɨ. Egh Samarian
nguibar ekiabar mangan markɨ.*
6 Ia Israelɨn ikɨzimɨn itir sipsipɨn ovengeziba bagh mangɨ.
7 Ia mangɨ, akam akun suam, ‘God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghɨra
izegha gɨfa.’
8 Ia mangɨ gumazamizibar arɨmariaba agɨva, egh gumazamizir aremeziba
me damutɨ me ua dɨkav, egh lepa itir gumazamizibar amutɨ me ua zuegh, egh
duar kurar gumazamizibagh apazaziba da batogh. Bizir ia inizim ia purama
a ini, ia a givezezir puvatɨ. Kamaghɨra ia pura a isɨ gumazamizibar anɨng. Ia
a bagh ivezitam inian kogham.
9 “Ia golɨn tam o silvan dagɨatam o kapan dagɨatam inigh mangan markɨ.
10 Ia daruamin dughiabar, ia biamɨtaritam inian markɨ. Egh ia siotiar
pumuning, o dagarir asuatam o fidizitam inigh mangan kogham. Bar puvatɨ.
Guizbangɨra, ingangarir gumazamiziba damamin dagheba, me da isɨ me
danɨng.
11 “Egh ia nguibar ekiatamɨn mangam, o nguibar dozitamɨn mangɨsɨ, ia
deraghvɨram azangsɨgh fogh, gumazir manam an arazir aghuibagh amua
egha bar dera. Egh ia gumazir kam ko ikɨ mangɨ dughiar ia nguibar kam
ataghɨraghamim.
12 Egh dɨpenir ia aven zuim, ia kamaghɨn an aven itir daraziv kɨm, ‘God
deragh ia damuam.’
13 Egh gumazamizir dɨpenir kamɨn itiba, ia gifueghɨva ia inighti, ia me ko
ikɨ, egh ia Godɨn azaraghti, ian navir amɨrizim me ko ikɨ. Me ian aghuaghti,
ia uan navir amɨrizir kam me da uam a inigh.
14 Egh gumazitam ia inigh uan dɨpenimɨn mangan aghuagh, egh ian akam
baraghan koghti, ia dɨpenir kam o nguibar kam ataghɨraghamim dughiam,
ia uan dagaribar itir mɨneziba apɨsigh.†
15 Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, Godɨn Kotɨn Dughiamɨn, osɨmtɨzim gumazamizir
nguibar kamɨn itiba iniamim, an osɨmtɨzir Sodom ko Gomora inizim gafi-
ragham.”

Osɨmtɨzir avɨriba otivam
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Ia oragh, kɨ sipsipbar mɨn ia isava
afiar atiabar tongɨn ia amadi. Eghti ia kuruzibar araziba iniva deravɨra
bizibagh nɨghnigh egh gɨn dar amu. Egh ia kuarazir bunbabar arazibar amu,
kamaghɨn ia arazir kuratam damusɨ nɨghnɨghan markɨ.
17 Ia deraghvɨra uari bagh gan. Me ian suiragh, uan kaunselbar damazibar
ia isɨ kotiam darɨghɨva, egh me uan God ko mɨgeir dɨpenibar ia fozorogham.

10:5: Ap 13:46 **10:5:** Aposel 13:46 * **10:5:** Kar Iesusɨn mɨgɨrɨgiar ruarir mam, Namba 2. Akar sapta 10:5-42ɨn itiba, da suren gumaziba Godɨn akam akun darutɨma arazir me bativamibav gei. **10:6:** Jer 50:6, Mt 15:24 **10:6:** Jeremaia 50:6; Matyu 15:24 **10:7:** Mt 3:2, 4:17, Lu 10:9-11 **10:7:** Matyu 3:2; 4:17; Luk 10:9-11 **10:7:** Luk 10:4-12 **10:8:** Ap 20:33 **10:9:** Lu 10:4 **10:9:** Luk 10:4 **10:10:** Nam 18:31, Lu 10:7, 1 Ko 9:14, 1 Ti 5:18 **10:10:** Dɨboboniba 18:31; Luk 10:7; 1 Korin 9:14; 1 Timoti 5:18 **10:12:** Lu 10:5-6 **10:12:** Luk 10:5-6 **10:14:** Ap 18:6 **10:14:** Aposel 18:6 † **10:14:** Suren gumaziba arazir kam damutɨma, nguibar ekiamɨn itir gumazamiziba gan fogh suam, me arazir kuram gami. Nɨ Mak 6:11 ko Aposel 13:51ɨn gan. **10:15:** Stt 19:24-28, Mt 11:24, Ju 7 **10:15:** Jenesis 19:24-28; Matyu 11:24; Jut 1:7 **10:16:** Lu 10:3, Jo 10:12, Ap 20:29, Ro 16:19, 1 Ko 14:20, Ef 5:15 **10:16:** Luk 10:3; Jon 10:12; Aposel 20:29; Rom 16:19; 1 Korin 14:20; Efesus 5:15 **10:17:** Mt 24:9 **10:17:** Matyu 24:9 **10:17:** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15

18 Egh me nan ziam bangɨn, ia iniva gavmanba ko atrivibar damazibar
mangam. Eghtɨ ia Akar Aghuimɨn gun gumazir ekiar kabav kɨm. Egh ia
uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me mɨkɨm.
19 Me ia inigh kotiamɨn mangɨtɨma ia atiating kamaghɨn nɨghnɨghan markɨ,
'E mɨgɨrɨgɨar manatam damuam? O, e manmaghɨn men akaba ikarvagham?'
Puvatɨ. God uabɨ dughiar kamɨn ia mɨkɨmamin akaba ia danɨngam.
20 Ia uari mɨkɨman kogham, puvatɨ. Ian Afeziamɨn Duamra, ian akatoribar
aghu mɨkɨmam.
21 "Aveghbuaba uarira uari isɨ apanibar anɨngtɨ me me mɨsoghtɨ me
arɨmɨghiram. Eghtɨ afeziaba uan boriba uaghan kamaghɨra me damuam.
Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghɨva ovengamin arazibar me
damutɨ, me arɨmɨghiram.
22 Eghtɨ gumazamiziba bar nan ziam bangɨn ian aghuagham. Eghtɨ
gumazamizir gavgavigh ikɨ mangɨ dughiar abuananamɨn otoghamiba, God
men akurvagham.
23 Egh gumazamiziba nguibar ekiar mamɨn pazɨ ia damutɨ, ia arɨ nguibar
ekiar igharazimɨn mangɨ. Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, ia Israelɨn nguibar ekiar
kabar aven damuamin ingangariba, da gɨvaghan koghtɨ Gumazamizibar
Otarim uamategham.
24 "Suren gumazitam o amizitam uan tisa gafirazir puvatɨ, ezɨ ingangarir
gumazim o amizim uan gumazir ekiam gafiraghan kogham.
25 Eghtɨ suren gumazim uan tisan mɨn otoghɨva, egh deragham. Egh
ingangarir gumazim uan ekiamɨn mɨn otoghɨva, a uaghan deragham. Me
ziar kam Belsebul isa dɨpenimɨn ghuavim gatɨ, ezɨ e kamaghɨn fo, me uaghan
bar ziar kuraba da isɨva an adarazir arɨgham."‡

Gumazamiziba Godrama atiatingam (Luk 12:2-7)

26 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, "Gumazamiziba pazɨ ia damutɨ, ia men
atiatingan markɨ. Moegha itir biziba, da azenim giregham. Akar aven itiba,
gumazamiziba dagh fogham.
27 Kɨ mɨtatemɨn ia mɨkemezir akaba, ia aruer angazangarimɨn dav kɨm.
Egh sighsirir akar ia oraghiziba, ia mangɨ dɨpenir nogoribar tuiv dar gun
gumazamizibav kɨm.
28 Ia gumazir namnar kɨnibav sozibar atiatingan markɨ. Me ian duabav
sueghan kogham. Puvatɨ. Ia Godram atiating. A namnam ko duam uaghara
aning isɨva helɨn avimɨn aning gasɨghasɨghamin gavgavim iti.
29 "Ia fo, gumazamiziba kuarazir dozir pumuning wan toian vɨrara aning
givezegham. Ezɨ ian Afeziam deraghavɨra kuarazir kabar gari. Ian Afeziam
ifueghan koghtɨma, kuarazir katam nguazim giran kogham.
30 Egha God uaghan ian dapanir arɨziba menge, egha a bar deraghavɨra ia
gɨfo.
31 Kamaghɨn amizɨma, ia atiatingan markɨ. Ia kuarazir dozir kabar mɨn itir

---

10:18: Ap 25:23, 27:24 **10:18:** Aposel 25:23; 27:24 **10:20:** Jo 14:26, 1 Ko 2:4 **10:20:** Jon 14:26; 1 Korin 2:4 **10:21:** Mai 7:6, Mt 10:35, 13:12, Lu 21:16 **10:21:** Maika 7:6; Matyu 10:35; Luk 21:16 **10:22:** Mt 24:9, 24:13, Mk 13:13, Lu 21:17, Jo 15:18-21 **10:22:** Matyu 24:9; 24:13; Mak 13:13; Luk 21:17; Jon 15:18-21 **10:23:** Mt 16:28 **10:23:** Matyu 16:28 **10:24:** Lu 6:40, Jo 13:16, 15:20 **10:24:** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25:** Mt 9:34, Mk 3:22, Lu 11:15 **10:25:** Matyu 9:34; Mak 3:22; Luk 11:15 ‡ **10:25:** Ziam Belsebul, a Satanɨn ziar mam. Nɨ Matyu 12:22-28ɨn gan. **10:26:** Mk 4:22, Lu 8:17 **10:26:** Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28:** Ais 8:12-13, Lu 12:4, Je 4:12, 1 Pi 3:14 **10:28:** Aisaia 8:12-13; Luk 12:4; Jems 4:12; 1 Pita 3:14 **10:30:** Lu 21:18, Ap 27:34 **10:30:** Luk 21:18; Aposel 27:34 **10:31:** Mt 6:26, 12:12 **10:31:** Matyu 6:26; 12:12

puvati. Ia Godin damazimin bar ekevegha dagh afira.”

E Iesusin adarazir ikiva
aghumsighan kogham
(Luk 12:8-9)

32 Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Gumazir manam gumazamizibar
damazimin ghaze, a nan anavira, eghti ki uaghan uan Afeziar uan
Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam a nan anav.
33 Eghti tina gumazamizibar damazimin mikim suam, a nan adarazir mav
puvati, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin mikim
suam, gumazir kam nan anav puvati.”

Ia Iesus bar a gifuegh, faragh anetigh
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia ti ghaze, ki navir vamiran arazim
inigha, nguazir kamin ize. Ia kamaghin nighnighan marki. Ki adariba ko
midoroziba agivasa izezir pu. Puvati, ki midorozir sabam inigha ize.
35 Ki bizir kam bagha ize, ki gumazim damuti, a uan afeziamin apanimin
ikiam. Eghti guivim uan amebamin apanimin ikiam. Eghti paba itir amiziba,
uan ivozir amebaba ko akabar uari adogham.
36 Gumazamizibar anababa uari, men apanimin ikiva, men ikuvigham.
37 “Tina uan afeziam ko amebam bar aning gifongegha, faragha aning
arigha, egha na isa gin arisi, a guizbangira nan namakam puvati. Tina uan
otarim o guivim bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin
arisi, a nan namakam puvati.
38 Eghti tina uan ter ighuvir an ovengamim gisaghpugha nan gin zuir
puvati, a nan namakam puvati.§
39 Eghti gumazamizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighti, an
ikirimirim givagham. Eghti gumazamizir manam na bagh uan ikirimirim
ateghiva, a uan ikirimirim iniam.”

Gumazamizir manam Kraisin adarazi deragha me gami,
me uan ivezir aghuim iniam
(Mak 9:41)

40 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazamizir manam ia inigha arazir
aghuibar ia gami, a na inigha arazir aghuibar na gami. Gumazamizir na
iniziba, me Godin na amadazi ki izezim ini.
41 Eghti gumazitam o amizitam suam, ki Godin akam inigha izir gumazi-
tamin akurvaghasa, egha Godin akam inigha izir gumazir kamin akua
uan dipenimin ghua an akurvagha deragha a gami, God gumazir kam,
bizir aghuir an akam inigha izir gumaziba isiba, God da isiva a daningam.
Eghti gumazitam suam, ki gumazir aghuitamin akurvaghasa, egha gumazir

---

10:32: Lu 12:8, Ro 10:9-10, MAA 3:5 **10:32:** Luk 12:8; Rom 10:9-10; Akar Mogomem 3:5 **10:33:** Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12 **10:33:** Mak 8:38; Luk 9:26; 2 Timoti 2:12 **10:34:** Lu 12:49-53 **10:34:** Luk 12:49-53 **10:35:** Maika 7:6 **10:36:** Sng 41:9, 55:13 **10:36:** Onger Akaba 41:9; 55:13 **10:37:** Lo 33:9, Lu 14:26 **10:37:** Godin Araziba 33:9; Luk 14:26 **10:38:** Mt 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 17:33, Jo 12:25 **10:38:** Matyu 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23 § **10:38:** Romin gavman, nguibar gumazir igharaziba ko pura ingangarir gumazir arazir kurabagh amiziba, me me isava ter ighuvibar me dui. Me faragh uan ter ighuvim gisaghpugh mangi danganir me misevizimin otogham. Iesus akar isin zuir kamin uan suren gumazibav gia ghaze, tina guizbangira an suren gumazimin otivsi uaghan ovengamin nighnizim iki. **10:39:** Mt 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33, Jo 12:25 **10:39:** Matyu 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24 **10:40:** Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **10:40:** Mak 9:37; Luk 9:48; 10:16; Jon 13:20 **10:41:** 1 Kin 17:10, 2 Kin 4:8 **10:41:** 1 Atriviba 17:10; 2 Atriviba 4:8

aghuir mam inigha uan dipenimin ghua deraghavira an akurvaki, God gumazir kam uaghan, bizir aghuir gumazir aghuiba isiba, God da isiva a daningam.
42 Eghti tav suam, ki Iesusin suren gumazitamin akurvaghsi, egh pura dipar orangtizim isiva suren gumazamizir ziaba puvatizir katam danigham, bar guizbangira ki ia migei, God ivezir aghuim a daningam."

Iesus bar tinara

11

(Sapta 11:1--16:20)

Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, uan suren gumaziba amadazi me Iesus bagha ghue
(Luk 7:18-35)
1 Egha Iesus akar kaba uan 12plan suren gumazibagh aniga, egha danganir kam ategha nguibar igharazibar ghua men sure gamua Godin akam me mikiri.
2 Jon kalabusin ikia kamaghin God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazimin ingangariba baregha uan suren gumaziba a bagha me amada.
3 Egha ghaze, ia mangi kamaghin Iesusin azang, "Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?"
4 Ezi Iesus men azangsiziba ikaragha ghaze, "Ia mangi, bizir ia garava orazibar gun Jon mikim suam:
5 Gumazamizir damazir okavirriziba ua gari, ezi gumazamizir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazamizir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazamizir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumazamiziba ua dikavima, ezi gumazamizir onganarazibagh amiba Akar Aghuim barasi.*
6 Gumazamizir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itiba, men nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti men navir averiaba deraghti me bar akuegham!"
7 Ezi Jonin suren gumaziba anetegha ghuezima, Iesus an gun gumazamizibav gei, "Ia gumazamiziba puvatizir danganimin ghua tizimin ganasa ghue? Ia ti ighurunir aminim ivaimin ganasa ghue? Puvati.
8 Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitamin ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba, atrivibar dipenibar iti.
9 Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitamin ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira.
10 Gumazir kam baghavira Godin Akinafarim migia ghaze, 'Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.'
11 Ki guizbangira ia migei, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, nguazimin itir gumazamiziba bar me gafira, ezi tina borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, a bar Jon gafira.

10:42: Mt 18:5-6, 25:40, Mk 9:41, Hi 6:10 **10:42:** Matyu 18:5-6; 25:40; Mak 9:41; Hibru 6:10 **11:2:** Mt 14:3 **11:2:** Matyu 14:3 **11:3:** Mal 3:1 **11:3:** Malakai 3:1 * **11:5:** Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia fomira ghaze, God uan adarazi Israelian akurvaghamim dughiam, arazir kaba otivam. Ni Aisaia 35:1-7 ko 61:1-4in gan. **11:6:** Mt 13:57, 26:31 **11:6:** Matyu 13:57; 26:31 **11:7:** Mt 3:5 **11:7:** Matyu 3:5 **11:9:** Lu 1:76 **11:9:** Luk 1:76 **11:10:** Mal 3:1, Mk 1:2, Jo 3:28 **11:10:** Malakai 3:1; Mak 1:2; Jon 3:28

12 “Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin dughiamin ikegha iza datirighin,
gumazir kuraba God Bizibagh Ativamin Dughiam iniasa puv ingara misosi.
Egha me midorozir arazir anabar igharazibagh amua, egha osimtizir aviriba
a ganidi.†
13 Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba ko Moses Osirizir Araziba,
da Godin akam akura iza Jon otozir dughiamin tu.
14 Kamaghin amizi, ia dar akam baraghsi ifuegh, a baragh, ‘Godin akam
inigha izir gumazim Elaija izam,’ kar a Jon baghavira migei.
15 Tina kuarimning iti, an oragh.
16 “Eghti ki datirighin itir gumazamizibar arazibar gun mikimsiva akar isin
zuir manam mikimam? Me boribar min gara biziba amadir danganibar
apiav ikia uarir dei:

17 “ ‘E ia bagha marvibagh ivima,
ia ighian aghua.
Ezi e ongerakar amirizibagh amima,
ia azir puvati.’

18 “Datirighin itir gumazamiziba, borir kabar min ami. Jon izava pamten
apir puvatighava wainin dipaba apir puvatizima, me ghaze, ‘Duar kuraba
a gapasa.’
19 Ezi Gumazamizibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi
me ghaze, ‘Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a
dagiaba isir gumazamiziba ko gumazamizir arazir kurabagh amiba, a men
roroabagh amua me ko iti.’ Me kamaghin migeima, gumazamiziba men gara
fo, Godin fofozim a guizbangira bizim.”

Navibagh irazir puvatizir gumazamiziba, me bar ikuvigham (Luk 10:13-15)

20 Iesus nguibar ekiar mabar mirakelin aviribagh amizi me uan navibagh
irazir puvati. Ezi Iesus dughiar kamin nguibar kabar gumazamizibar atara
ghaze,
21 “Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba, Iavzika! Ia kuram iniam.
Ia Betsaidan nguibamin itir adarasi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam
Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men
tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha,
egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava a guruava, egha uan arazir
kamin uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki.
22 Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir
Tair ko Saidon iniamim gafiragham.
23 Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darasi, ia ghaze, ia uari fegh
Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin magiram. Ezi gumazitam ti Sodomin nguibamin
ghua mirakelin ki ian tongin amizibagh amizi, kamaghin Sodom ti ikiavira
ikiai.

11:12: Luk 16:16 † **11:12:** Grighin akamin migirigiar kam me deragha anebighizir puvati. Marazi nighnigha ghaze, Iesus ghaze, gumazitaba otivigh Romin gavman ko misogh me batuegh eghiva God Bizibagh Ativamin Dughiam damightima, a nguazimin ikiam. **11:14:** Mal 4:5, Mt 17:10-13, Mk 9:11-13 **11:14:** Malakai 4:5; Matyu 17:10-13; Mak 9:11-13 **11:18:** Mt 3:4 **11:18:** Matyu 3:4 **11:19:** Mt 9:10-14, Lu 7:35 **11:19:** Matyu 9:10-14; Luk 7:35 **11:21:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1--28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Jona 3:6; Sekaraia 9:2-4 **11:23:** Stt 19:24-28, Ais 14:13-15 **11:23:** Jenesis 19:24-28; Aisaia 14:13-15

24 Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir
Sodom inizim gafiragham.”

Ia na bagh iziva aghuvsazim iniam
(Luk 10:21-22)

25 Egha dughiar kamin Iesus kamaghin migei, “Afeziam, ni nguazim ko
overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumaza-
miziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazamizibar aka.
Kamaghin ki ni minabi.
26 Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami.”
27 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nan Afeziam biziba bar da isa nan
dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo.
Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir Otarim ifuegha
Afeziam isa men akaziba, merara Afeziam gifo.
28 Ia, gumazamizir ingangarir ekiabagh amua osimtizir aviriba ateriba, ia
bar moghira na bagh izi. Eghti ki aghuvsazim ia daningam.
29 Ia na da fofozim iniva nan migirigiabar apengan iki, egh mati temer
ruarir me bulmakauningin tuemning gatizima aning uaning inigha ingan-
garim gami moghin, ia nan apengan iki. Ia na gifo, ki uan navir averiamin
aven uabi dikabiragha, egha gumazamizibar asughasusi. Egh ki ia damuti ia
aghuvsazim iniam.
30 Ter ruarir ki ian tuebagh arizim, ia a gumuam, ezi bizir ki aterim an
osemezir puvati.”

12

Farisiba Sabatin dughiam bagha
Iesus adoghodosi
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 Egha Iesus Sabatin dughiar mamin uan suren gumaziba ko, raizin min
garir dagher mam wit, an azenir ekiamin torimin zui. Ezi an suren gumaziba
mitiriam men azima, me witin ovizir maba isa da api.
2 Ezi Farisiba men ganigha kamaghin Iesus migei, “Ni gan, arazir nin suren
gumaziba amiba, en Judan Araziba ghaze, me Sabatin dughiamin dar amuan
kogham.”*
3 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti Devit fomira amizir arazimin
eghaghanimin ganiz, o puvati? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam
men azi,
4 ezi Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin
rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me bretin kabar aman
kogham. Puvati, Moses Osirizir Araziba ghaze, ofa gamir gumazibara bretin
kabar amam.

11:24: Mt 10:15, Lu 10:12 **11:24:** Matyu 10:15; Luk 10:12 **11:25:** 1 Ko 1:26-29 **11:25:** 1 Korin 1:26-29 **11:27:** Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2, Fl 2:9 **11:27:** Matyu 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2; Filipai 2:9 **11:28:** Jer 31:25 **11:28:** Jeremaia 31:25 **11:29:** Jer 6:16, Sek 9:9, Jo 13:15, Fl 2:5, 1 Jo 2:6 **11:29:** Jeremaia 6:16; Sekaraia 9:9; Jon 13:15; Filipai 2:5; 1 Jon 2:6 **11:30:** 1 Jo 5:3 **11:30:** 1 Jon 5:3 **12:1:** Lo 23:25, Mk 2:23-28, Lu 6:1-5 **12:1:** Godin Araziba 23:25; Mak 2:23-28; Luk 6:1-5 **12:2:** Kis 20:10, Mt 12:10, Lu 13:14, Jo 5:10, 7:23 **12:2:** Ua Me Ini 20:10; Matyu 12:10; Luk 13:14; Jon 5:10; 7:23 * **12:2:** Moses Osirizir Araziba, Sabatin ingangaribar amuasa Judabar anogorosi. Me Sabatin damuan koghamin ingangarir mam, a dagher andiziba iniamin ingangarim. Ni, Ua Me Ini 34:21in gan. Farisiba ghaze, Iesusin suren gumaziba arazir kamin gin zuir puvati. **12:3:** 1 Samuel 21:1-6 **12:4:** Wkp 24:9 **12:4:** Ofa Gami 24:9

5 Egha ia ti Moses Osirizir Arazibar ganizir puvati, a ghaze, ofa gamir
gumaziba me Sabatin Godin Dipenimin aven ingaram. Me ingara, egha
Godin damazimin arazir kuraba puvati.
6 Ezi ki ia migei, bizir Godin Dipenim gafirazim a kagh iti.
7 Egha Godin Akinafarimin aven itir migirigiar mam ghaze, 'Ki apangkuvir
arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.' Ia migirigiar kam gifogha,
egha pura osimtiziba gumazir aghuibagh arighan koghai.
8 Ezi Gumazamizibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam."

Iesus gumazir dafarir ekonezim Sabatin dughiamin a gamizi a dera
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Egha Iesus danganir kam ategha nguibar ekiar mamin ghua God ko
migeir dipenimin aven ghu.
10 Ezi gumazir mam dipenir kamin aven iti, an dafarir mam bar ekone.
Ezi gumazir maba Iesus akatam a gasasa, egha kamaghin an azai, "Moses
Osirizir Araziba manmaghin migei? E Sabatin dughiamin gumazamizibar
arimariaba akiram, o puvatigham?"
11 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ian tongin itir gumazitam, a sipsipin tam
ikitima, egh Sabatin dughiamin sipsipin kam mozitamin magirightima, a ti
mangi uam a gekuigham, o?
12 E fo, gumazimin ikirimirim sipsipin ikirimirim bar a gafira! Kamaghin
amizima, e fo Moses Osirizir Araziba en amamangatizi, e Sabatin dughiamin
gumazamizibar akurvagham."
13 Egha a gumazir kam migei, "Ni uan dafarim onegh." Ezi gumazim uan
dafarim onezima an dafarim dafarir vuemin min, ua dera.
14 Ezi Farisiba dikavigha God ko migeir dipenim ategha uari akuvagha
Iesus misoghasa tuaviba buri.†

Iesus a guizbangira Godin ingangarir gumazim

15 Farisiba Iesus misoghasa tuaviba burima, a men arazir kam gifoghava
nguibar ekiar kam ategha ghu. Ezi gumazamizir aviriba an gin zuima, a men
arimariaba bar dar kirima, me ua dera.
16 Ezi a men anogorogha ghaze, me an gun gumazir igharazibav kiman
marki.
17 A Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiam damuti, an
otivasa, egha a kamaghin ami. Aisaia kamaghin mikeme:

18 "Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe,
egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge.
Ki uan Duam a datighti, a Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kim suam,
dughiar ki men araziba tuisighamim otivam.
19 Gumazir kam mikimamin dughiamin,
a pamten akam akarigh mikiman kogham.
Me tuavibar an tiarim baraghan kogham.

12:5: Nam 28:9-10 **12:5:** Diboboniba 28:9-10 **12:6:** Mt 12:41-42, Lu 11:31-32 **12:6:** Matyu 12:41-42; Luk 11:31-32 **12:7:** Hos 6:6, Mt 9:13 **12:7:** Hosea 6:6; Matyu 9:13 **12:10:** Lu 14:3 **12:10:** Luk 14:3 **12:11:** Kis 23:4-5, Lo 22:4, Lu 14:5 **12:11:** Ua Me Ini 23:4-5; Godin Araziba 22:4; Luk 14:5 **12:14:** Mt 26:4, 27:1, Mk 3:6, Lu 6:11, Jo 7:1, 7:19, 11:53 **12:14:** Matyu 26:4; 27:1; Mak 3:6; Luk 6:11; Jon 7:1; 7:19; 11:53 † **12:14:** Farisiba ghaze, arimariaba a gevir arazim uaghan ingangarir mam, egha Sabatin arazir kaba uaghan dar anogoroke. Ezi Farisiba gari, Iesus Sabatin arimariaba agefi, kamaghin me a basemegha a misoghasa tuaviba buri. Ni Luk 13:14 ko Jon 5:16-18in gan. **12:15:** Mk 3:7-10 **12:15:** Mak 3:7-10 **12:16:** Mt 8:4, Mk 3:12 **12:16:** Matyu 8:4; Mak 3:12 **12:18:** Aisaia 42:1-4; Matyu 3:17; 17:5

20 Ighurunim gavgaviba puvatigha dipirasava amim,
a bar anepirighan kogham,
egh lamin pamtem isir puvatizim,
a anemungeghan kogham.
Egh a kamaghira, gavgaviba puvatizir gumazamizibar asughasugh
deravira me damuam.
A kamaghira damu mangi,
guizin arazim damighti,
a iki gavgavigham.
21 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nighnizir gavgavim an ikiva
uarir akurvaghsi a mizuam ikiam.”

Me ghaze, Iesus Belsebulin gavgavimin ingari
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

22 Dughiar kamin me duar kuram apazazir gumazir mam inigha Iesus bagha ize. Gumazir kam migeir puvatigha uaghan garir puvati. Ezi Iesus gumazir kam a gamizi a deragha ua migia egha uaghan gari.
23 Ezi gumazamiziba digavir kuram gamigha migia ghaze, “Gumazir kam ti Devitin otarim, a?”‡
24 Ezi Farisiba migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, duar kurabar gumazir dapanim Belsebul, gavgavim a ganingizi, a gavgavir kamin duar kuraba batosi.”§
25 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha egha kamaghin me migei, “Kantrin tamin gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi o nguibar vamiran itir darazi uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham.
26 Ezi kamaghira e fo, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham.
27 Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghin, tinara ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei.
28 Eghti ki Godin Duamin gavgavimin duar kuraba batoghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa.
29 “Eghti gumazir manatam mangi pura gumazir gavgavitamin dipenimin aven mangiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghivira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh gumazir kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.
30 “Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.
31 “Kamaghin amizi, ki ia migei, gumazamiziba amir arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God bar da gin amadagham. Eghti

---

12:22: Mt 9:32-33 **12:22:** Matyu 9:32-33 ‡ **12:23:** Ni akar Matyu 9:27in itimin gan. **12:24:** Mt 9:34, 10:25, Mk 3:22, Lu 11:15 **12:24:** Matyu 9:34; 10:25; Mak 3:22; Luk 11:15 § **12:24:** Belsebul uaghan Satanin ziar mam. **12:25:** Mt 9:4, Jo 2:25, MAA 2:23 **12:25:** Matyu 9:4; Jon 2:25; Akar Mogomem 2:23 **12:28:** Dan 2:44, 7:14, Lu 1:33, 17:20-21, Ap 10:38, 1 Jo 3:8 **12:28:** Daniel 2:44; 7:14; Luk 1:33; 17:20-21; Aposel 10:38; 1 Jon 3:8 **12:29:** Ais 49:24, Lu 11:21-23, 1 Jo 4:4 **12:29:** Aisaia 49:24; Luk 11:21-23; 1 Jon 4:4 **12:30:** Mk 9:40, Lu 9:50, 11:23 **12:30:** Mak 9:40; Luk 9:50; 11:23 **12:31:** Mk 3:28-29, Lu 12:10, Ap 7:51, 1 Ti 1:13, Hi 6:4-6, 10:26, 1 Jo 5:16 **12:31:** Mak 3:28-29; Luk 12:10; Aposel 7:51; 1 Timoti 1:13; Hibru 6:4-6; 10:26; 1 Jon 5:16

gumazitam Godɨn Duamɨn ziam gasɨghasɨghtɨ, God an arazir kurar kam gɨn
amadaghan kogham.
32 Eghtɨ gumazitam akar kuratam Gumazamizibar Otarim mɨkemeghtɨ,
God an arazir kurar kam gɨn amadagham. Eghtɨ gumazitam Godɨn Duam
akar kuratam a mɨkemeghtɨma, God dughiar kam ko gɨn izamin dughiamɨn,
an arazir kurar kam gɨn amadaghan kogham. An arazir kurar kam an ikɨvɨra
ikiam."

Temer kuraba ovɨzir kuraba bati
(Luk 6:43-45)

33 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, "Temer aghuim ikɨtɨma, an ovɨzir
aghuiba uaghan ikiam. Egh temer kuram ikɨtɨma, an ovɨzir kuraba uaghan
ikiam.
34 Ia gumazir kuraba, ia kuruzir kurabar mɨn iti! Egh manmagh mɨgɨrɨgɨar
aghuitam mɨkemegham? Puvatɨ. Ian navir averiabagh izɨvazir nɨghnɨzibar
mara ian akatoribar otifi.
35 Gumazir aghuim, an navir averiamɨn aven nɨghnɨzir aghuiba a gizɨfa,
egha amara arazir aghuibagh ami. Gumazir kuram, an navir averiamɨn
aven nɨghnɨzir kuraba a gizɨfa, egha a mara arazir kurabagh ami.
36 Ezɨ kɨ ia mɨgei, Godɨn Kotɨn Dughiamɨn, a pura men mɨgɨrɨgɨar nɨghnɨziba
puvatɨziba bagh vaghvagh men azangsɨghɨva, me tuisɨgham.
37 God gɨn nɨn mɨgɨrɨgɨabagh nɨghnɨghɨva, nɨ tuisɨgham, eghtɨ nɨn
mɨgɨrɨgɨabara nɨ damutɨ, God gumazir aghuim o gumazir kuram nɨ
darɨgham."

Me mirakelɨn tam damuasa Iesusɨn azai
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 Ezɨ Judan Arazibagh fozir gumazir maba ko Farisin maba kamaghɨn
Iesus mɨgei, "Tisa, nɨ mirakelɨn arazitam damightɨ, e an ganigh fogh suam,
nɨ guizbangɨra Godɨn ingangarim gami."
39 Ezɨ Iesus me ikaragha ghaze, "Gumazamizir dughiar kamɨn itiba, me bar
gumazamizir kuraba! Egha me guizbangɨra God baghavɨra itir puvatɨ. Me
zurara mirakelɨn tamɨn ganasa. Me tamɨn ganighan kogham. Puvatɨ. God
mirakelɨn arazir vamɨra men akagham. Godɨn akam inigha izir gumazim
Jona batozir mirakelɨn kamra, me an ganam.
40 E fo, Jona arueba ko dɨmagarir pumuning ko mɨkezimɨn osirir ekiar
mamɨn navir averiamɨn ike. Ezɨ kamaghɨra Gumazamizibar Otarim aruer
3pla ko dɨmagarir 3plan nguazimɨn aven ikiam.**
41 Eghtɨ Godɨn Kotɨn Dughiamɨn, Niniven gumazamiziba dɨkavigh ian
arazir kurabar gun mɨkɨmam. Ia fo, Niniven adarazi Jona akunizir akam
baregha navibagh ira. Ezɨ gumazir datɨrɨghɨn ian tongɨn itir mam, a bar Jona
gafira!
42 Fomɨra Seban Atrivir Amizim nguazir kamɨn saghon ikegha Solomonɨn
fofozir aghuimɨn akaba baraghasa ize. Ezɨ gumazir mam bar Solomon

---

12:32: Mt 11:19, Lu 12:10, Jo 7:12, 7:52, 1 Ti 1:13 **12:32:** Matyu 11:19; Luk 12:10; Jon 7:12; 7:52; 1 Timoti 1:13 **12:33:** Mt 7:16-20, Lu 6:44 **12:33:** Matyu 7:16-20; Luk 6:44 **12:34:** Mt 3:7, 15:18, 23:22, Lu 3:7, 6:45 **12:34:** Matyu 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45 **12:38:** Mt 16:1, Mk 8:11, Lu 11:16, Jo 6:30, 1 Ko 1:22 **12:38:** Matyu 16:1; Mak 8:11; Luk 11:16; Jon 6:30; 1 Korin 1:22 **12:39:** Mt 16:4, Mk 8:12, Lu 11:29-32 **12:39:** Matyu 16:4; Mak 8:12; Luk 11:29-32 ** **12:40:** Nɨ Jona 1:17ɨn gan. Godɨn akam inigha izir gumazim Jona, uaghan Jonan gun mɨgɨa ghaze, a ghua nguibar ekiam Niniven ghua akam akurima gumazamiziba a baregha uan navibagh ira. **12:41:** Jna 3:5 **12:41:** Jona 3:5 **12:42:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12, Mt 12:6 **12:42:** 1 Atriviba 10:1-10; 2 Eghaghaniba 9:1-12; Matyu 12:6

gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumazamiziba Godin Kotiamin
Tuivamin Dughiamin, Seban Atrivir Amizim tugh datirighin itir gumazamiz-
ibar arazir kurabar gun mikimam."

Duar kuram uamategha ize
(Luk 11:24-26)

43 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Duar kuram gumazir mam ategha
dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam
batozir puvatigha,
44 egha uabi migia ghaze, 'Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.'
Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir
biziba bar deragha ikia egha pura iti.
45 Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar kurar a gafiragha arazir
kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamin ikiam.
Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghti an
dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham. Arazir
kamaghiram amim, gumazamizir kurar datirighin itiba uaghan me bativam,
eghti me bar pazavira ikiam. Eghti men dabirabim, faragha ikezir dabirabim
bar a gafiragh bar ikuvigham."

Terara Iesusin amebam ko doziba
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Iesus gumazamizir aviribav giavira itima, an amebam ko doziba iza
dipenimin azenan ikia a ko mikimasa.
47 Ezi gumazir mam a migia ghaze, "Ni gan, nin amebam ko doziba azenan
tuivighav ikia ni ko mikimasa."††
48 Ezi Iesus gumazir kam ikaragha ghaze, "Tina nan amebam? Te nan
doziba?"
49 Egha uan suren gumazamizibar akagha ghaze, "Ia gan! Nan amebam
ko dozibar kara.
50 Gumazamizir nan Afeziar uan Nguibamin itim ifongezir arazibar gin
zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam."

13

Iesus witin oviziba
akurir akar isin zuim migei
(Mak 9:14; Luk 8:4-8)

1 Aruer kamra Iesus dipenim ategha azenan ghu. Egha ghua dipar
dadarimin aperaghav iti.
2 Ezi gumazamizir aviriba a bagha ize, egha men avirim bar ekefe.
Kamaghin a kurir mamin biraghava apera. Ezima gumazamiziba dipar
dadarimin tuivighav iti.
3 Ezi Iesus akar isin zuir aviribar me migei. Egha kamaghin migei, "Ia
oragh. Gumazir mam witin oviziba inigha ghua uan azenimin da akuragha
arui.*

12:43: Jop 1:7, Lu 11:24, 1 Pi 5:8 **12:43:** Jop 1:7; Luk 11:24; 1 Pita 5:8 **12:45:** Hi 6:4, 2 Pi 2:20-22 **12:45:** Hibru 6:4; 2 Pita 2:20-22 **12:46:** Mt 13:55, Mk 3:31, Jo 2:12, Ap 1:14 **12:46:** Matyu 13:55; Mak 3:31; Jon 2:12; Aposel 1:14 †† **12:47:** Fofozir gumazir maba, vezin kamin akabav gia ghaze, Matyu uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim akar kaba Mak 3:32 koma Luk 8:20 mirara mangasa, gin da osiri. **12:50:** Jo 15:14, Ro 8:29, Ga 5:6, 6:15, Kl 3:11, Hi 2:11 **12:50:** Jon 15:14; Rom 8:29; Galesia 5:6; 6:15; Kolosi 3:11; Hibru 2:11 **13:2:** Lu 5:1-3 **13:2:** Luk 5:1-3 * **13:3:** Kar Iesusin migirigiar ruarir Namba 3, a Matyun osiziribar aven iti. Akar kaba, da 12:3-52in iti. Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiamin, migirigiar aviriba dar iti.

4 An ada akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da
ame.
5 Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir
puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi.
6 Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh
isirazi, da isia misingi.
7 Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin
afuangizi, benir dikoniba aghuava da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir
puvati.
8 Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha dagheba misefi. Maba
100plan oviziba misevima, maba 60plan oviziba misevima, maba 30plan
oviziba misefi.
9 Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus nighnizir manam ikia, akar isin zuibara migei (Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Ezi Iesusin suren gumaziba gin iza kamaghin an azai, “Ni tizim bagha
akar isin zuibar gumazamizibav gei?”
11 Ezi a me ikaragha ghaze, “God fofozim ia ganingizi, ia God Bizibagh
Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Ezi a fofozir kam me ganingizir
puvati.
12 Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir
igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin
akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a inigham.
13 Men damaziba gara, egha me bizitamin gari puvati. Egha me oragha,
me bizitamin mingarim bar anebighizir puvati. Ki bizir kamin tugha akar
isin zuibar me migei.
14-15 Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiaba gumazamizir
kaba bagha guizbangiram otifi. A kamaghin mikeme:

“ ‘Gumazamizir kaba uan navir averiabar kua,
ezi men kuariba oraghan aghua,
ezi men damaziba okafi.
Me kamaghin amima, God ghaze, marki,
men damaziba bizitamin ganighai,
men kuariba oreghai.
Ezi men naviba kuiaghirezi me migirigiabagh foghava egha navibagh iragha
na bagha izima,
ki ua me inigha me gamizima me deraghai.
Me kamaghin damuan aghua,
kamaghin me zuraram oraghiva,
egh deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham.
Me zurara ganiva,
egh deragh bizitamin ganighan kogham.’

16 “Ezi ia, ian damaziba bizibar gari, ezi ian kuariba akam barasi. Kamaghin
ia bar akongegh!

13:12: Mt 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18, 19:26 **13:12:** Matyu 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 **13:13:** Lo 29:4 **13:13:** Godin Araziba 29:4 **13:14-15:** Ais 6:9-10 **13:14-15:** Aisaia 6:9-10; Mak 4:12; Jon 12:40; Aposel 28:26-27; Hibru 5:11 **13:16:** Luk 10:23-24

17 Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko
gumazamizir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar
bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba,
me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati."

Witin akar isin zuimin mingarim
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 Ezi Iesus ua kamaghin migei, "Ia datirighin oragh, gumazim witin
oviziba akunizir akar isin zuimin mingarimra kara.
19 Gumazamizir God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam baragha
anebizir puvatiziba, me witin ovizir tuavim girezibar min ami. Me Godin
akam barazima, Satan zuamira izava me oraghizir akaba me dama, da ini.
20 Ezi witin ovizir dagiabagh isin itir nguazim gireziba, da gumazamiziba
Godin akam baragha zuamira nighnizir gavgavim an ikia bar akonge.
21 Ezi men biba puvati, egha dughiar bar otevimra iti. Eghti gumazitaba izi
Godin akam bagh pazi me damuva osimtiziba me darightima, me zuamira
God ategham.
22 Ezi witin ovizir benir dikonibar tongin ireziba, kar gumazamiziba Godin
akam baraghava, egha uaghan nguazir kamin osimtizibagh nighnigha,
uaghan dagiar aviriba iniasa nighnisi. Ezi bizir kaba Godin akaba iki-
agharighizima da misevir puvati.
23 Ezi witin ovizir nguazir aghuim gireziba, kar gumazamizir Godin akam
baragha deragha anebigha a gifoziba. Gumazamizir kaba mati witin oviziba
misiva, maba 100plan oviziba misefi, ezi maba 60plan oviziba misefi, ezi
maba 30plan oviziba misefi."

Ogher kuraba azenimin otivizir akar isin zuim

24 Egha Iesus uam akar isin zuir mamin kamaghin me migei, "God Bizibagh
Ativamin Dughiam mati gumazir mam witin ovizir aghuiba uan azenimin da
akuni.
25 Ezi gumazamiziba akuima gumazir witin oviziba akunizimin apanim
iza ogher kuramin oviziba isa witbar tongin da akunigha ghu.
26 Ezi witba gin aghuigha misivasava amima, me gari ogher kurar kam
uaghan iti.
27 Ezi azenir kamin ghuavimin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze,
'Gumazir ekiam, e ghaze ni witin ovizir aghuiba uan azenim mikini. Man-
magh amizima, ogher kurar kam uaghan otifi?'
28 "Ezi a me migia ghaze, 'Nan apanir mam arazir kam gami.'
"Ezi an ingangarir gumaziba an azai, 'Ni ifueghtima, e mangi ogher kam
suegham?'
29 "Ezi a ghaze, 'Marki. Ia ogher kuraba asighsuva, uaghan witba asiam.
Kamaghin da asian marki.
30 Ia da ateghtima da mar witba ko aghung, mangi dagheba iniamin
dughiamin otogh. Eghti ki ingangarir kam damuamin gumaziba kamagh me
mikimam: Ia ogher kurar kam faragh anesiva a dapongsiva an ikizibar amu.
Eghiva ia witba iniva da akuvagh da isiva nan dagher dipenim darigham.' "

Mastetin ovizimin akar isin zuim
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

13:17: Jo 8:56, Hi 11:13, 1 Pi 1:10-12 **13:17:** Jon 8:56; Hibru 11:13; 1 Pita 1:10-12 **13:22:** Mt 6:19-34, Lu 12:16-21, 1 Ti 6:9-10, 6:17 **13:22:** Matyu 6:19-34; Luk 12:16-21; 1 Timoti 6:9-10; 6:17 **13:30:** Mt 3:12 **13:30:** Matyu 3:12

31 Egha Iesus akar isɨn zuir igharazir mamɨn me mɨgɨa ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati zuravarir me mastet arɨzimɨn ovɨzimɨn mɨn ami. Gumazir mam mastetɨn ovɨzim inigha ghua uan azenimɨn anekuni.
32 Mastetɨn ovɨzim dagher igharazibar ovɨzibar mɨn ekevezir puvatɨ. A bar sufi. Egha an aghuir dughiamɨn an azenimɨn itir zuravarir mabagh afiragham. A tememɨn mɨn aghungigham, eghtɨma kuaraziba izɨva an aguabar mɨkonibar ingaram.”

Yisɨn akar isɨn zuim
(Luk 13:20-21)
33 Egha Iesus akar isɨn zuir igharazir mam kamaghɨn me mɨgei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a yisɨn mɨn ami. Amizir mam yisɨn muziarir mam inigha, plauan dramɨn ekiamɨn itim inigha, aning verevere. Ezɨ plauan kam gɨn bar bui.”

Iesus Godɨn akam
akar isɨn zuibara anekuri
(Mak 4:33-34)
34 Iesus gumazamizibav geir mɨgɨrɨgɨaba, an akar isɨn zuibara da akuri. Egha a mɨgɨrɨgɨatam abigha me mɨkemezir puvatɨ, an akar isɨn zuibara me mɨgei.
35 Fomɨra Godɨn akam inigha izir gumazim kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Kɨ akar isɨn zuibara ia mɨkɨmam. Bizir maba, nguazir kam otozir dughiamɨn da muega iza datɨrɨghɨn tu, ezɨ kɨ bizir kabar eghaghanim damuasa.” Iesus akar kam damutɨ an otivasa, kamaghɨn an akar isɨn zuir kabagh ami.

Ogher kurabar akar isɨn zuimɨn mɨngarim
36 Egha Iesus gumazamiziba ategha ghua dɨpenimɨn aven ghu. Ezɨ an suren gumaziba an gɨn iza ghaze, “Nɨ ogher kurabar akar isɨn zuimɨn mɨngarimɨn gun e mɨkɨmam, o?”
37 Ezɨ Iesus me ikaragha kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Gumazir witɨn ovɨzir aghuiba akunizim, a Gumazamizibar Otarim.
38 Azenim, kar nguazir kam. Witɨn ovɨzir aghuiba, kar gumazamizir God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn aven ikiamiba. Ogher kuraba, kar Satanɨn gumazamiziba.
39 Apanir ogher kuram akunizim, a Satan. Dagheba iniamin dughiam, kar nguazir kam gɨvamin dughiam. Ezɨ enselba, me dagheba iniamin ingangarir gumaziba.
40 Egha mati gumaziba ogher kuraba akuva dagh aboi, kamaghɨra enselba nguazir kam gɨvamin dughiamɨn, me kamaghɨn damuam.
41 Gumazamizibar Otarim uan enselba amadaghtɨ, me God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn aven itir gumazamiziba, men tongɨn itir gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir nɨghnɨzir gavgavibagh asɨghasɨziba, enselba bar me batuegham.
42 Egh me me isɨva, avir ekiam me kunigham. Eghtɨ me avir kamɨn ikɨva arangɨva atariba kuskugham.
43 Eghtɨ dughiar kamɨn gumazamizir aghuiba uan Afeziam Bizibagh Ativamin Nguibamɨn aven ikɨ, aruemɨn mɨn sɨgham. Tina kuarimning iti, an oragh.”

13:35: Sng 78:2 **13:35:** Onger Akaba 78:2 **13:38:** 1 Ko 3:9 **13:38:** 1 Korin 3:9 **13:40:** Mt 7:16, Jo 15:6 **13:40:** Matyu 7:16; Jon 15:6 **13:41:** Mt 24:31, 25:31-46, Mk 13:27 **13:41:** Matyu 24:31; 25:31-46; Mak 13:27 **13:42:** Mt 8:12 **13:42:** Matyu 8:12 **13:43:** Dan 12:3, 1 Ko 15:42, 15:53, 15:58 **13:43:** Daniel 12:3; 1 Korin 15:42; 15:53; 15:58

Bizir ivezim bar pɨn kozimɨn akar isɨn zuim

44 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati,
me bizir ivezir bar pɨn kozim isava azenimɨn nguazimɨn aven a modo. Ezɨ
gumazir mam a bato, egha uam anevara. Egha bar akuegha, ghua uan biziba
bar da amaga, dagɨaba inigha ghua, azenir kam itir nguazim givese.”

Manmaniar ivezir bar pɨn kozimɨn akar isɨn zuim

45 Ezɨ Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati,
dagɨar ingangarim gamir gumazir mam. Gumazir kam manmaniar bar
aghuiba bagha ruiagha arui.
46 Egha ghua manmaniar bar aghuir ivezir bar pɨn kozir mam bato. Egha
ghua uan biziba bar dagɨaba bagha da amada. Egha ghua manmaniar bar
aghuir kam givese.”

Ivemɨn akar isɨn zuim

47 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Akar isɨn zuir mam kamakɨn. God
Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me ivem akunizɨ a dɨpar averiamɨn
ghuaghira, osirir guar avɨriba, dar kome.
48 Ezɨ ivem izɨvazɨma, me a gekuigha dɨpar dadarim gatɨ. Egha me apiagha
osirir aghuiba mɨsɨva da isava itaribav kɨri. Egha osirir kuraba me da
makuri.
49 Nguazir kam gɨvamin dughiam kamaghɨra. Enselba izɨva gumazir
kuraba, gumazir aghuibar tongɨn me amɨsɨvam.
50 Egh me isɨva, avir ekiamɨn me akunam. Eghtɨ me avir ekiar kamɨn ikɨ,
arangɨva atariba kuskugham.”
51 Egha Iesus uan suren gumazibar azai, “Ia ti akar kamɨn mɨngarim gɨfo?”
Ezɨ me ghaze, “Are.”
52 Ezɨ a kamaghɨn me mɨgei, “Kamaghɨn amizɨ, gumazir manam Judan
Arazibagh fozir gumazimɨn ikia, egha gɨn God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn
akabar mɨngariba a dagh fo, egha a mati dɨpenir mamɨn ghuavimɨn mɨn ami.
A uan dɨpenimɨn aven ghua bizir igiaba ko ghuriba bar da isava azenim
garɨsi.”

Nasaretɨn itir darazi Iesusɨn aghuagha, akɨribagh ighegha a gasara (Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Iesus akar kaba akunigha gɨvagha danganir kam ategha,
54 uan nguibamɨn ghu. A ghua men God ko mɨgeir dɨpenimɨn aven ghugha,
Godɨn akamɨn gumazamizibar sure gami. Ezɨ me an akam baragha dɨgavir
kuram gami. Egha ghaze, “Gumazir kam managh fofozir kam ini? Egha a
mirakelba manmaghɨn dagh ami?
55 E a gɨfo, a dɨpenibar ingarir gumazimɨn otarim, ezɨ Maria an amebam.
Ezɨ Jems ko Josep ko Saimon ko Judas, me an doziba.
56 An buaramiziba bar kagh e ko iti. Kamaghɨn a manmaghɨn bizir kabar
amutɨ, da otivam.”

13:44: Ais 55:1, Mt 19:29, Lu 14:33, Fl 3:7-8, MAA 3:18 **13:44:** Aisaia 55:1; Matyu 19:29; Luk 14:33; Filipai 3:7-8; Akar Mogomem 3:18 **13:46:** Snd 2:4, 3:14-15, 8:10, 8:19 **13:46:** Aghuzir Akaba 2:4; 3:14-15; 8:10; 8:19 **13:47:** Mt 22:9-10 **13:47:** Matyu 22:9-10 **13:49:** Mt 25:32 **13:49:** Matyu 25:32 **13:50:** Mt 13:42, Lu 13:28 **13:50:** Matyu 13:42; Luk 13:28 **13:53:** Mt 7:28 **13:53:** Matyu 7:28 **13:54:** Mt 2:23, Mk 6:1, Lu 4:16, 4:22, Jo 7:15 **13:54:** Matyu 2:23; Mak 6:1; Luk 4:16; 4:22; Jon 7:15 **13:55:** Jo 6:42 **13:55:** Jon 6:42

57 Me kamagh mɨgɨa navir averiaba Iesusɨn ikufi. Ezɨ Iesus me mɨgɨa ghaze,
“Godɨn akam inigha izir gumazim, nguibar igharazibar ziar ekiam otifi.
Egha a uan nguibam ko uan dɨpenimɨn aven, a ziaba puvatɨ.”
58 Me nɨghnɨzir gavgavim an itir puvatɨ, kamaghɨn amizɨ, a nguibar kamɨn
mirakelɨn avɨribagh amizir puvatɨ.

14

Herot ghaze, Iesus ti Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim
(Mak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

1-2 Dughiar kamɨn Galilin Distrighɨn Atrivim Herot, a Iesus amizir araz-
iba baregha, kamaghɨn uan ingangarir gumazibav gei, “Gumazir kam ti,
Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, an aremegha ua dɨkafi. Kamaghɨn a
mirakelbar amuamin gavgavim iti.”*
3-4 Herot fo, a faragha uan dozimɨn Filipɨn amuim Herodias inigha an iti.
Ezɨ Jon bizir kam bagha Herot mɨgɨavɨra ikia ghaze, “Nɨ arazir kuram gamua
uan dozimɨn amuim inigha an iti.” Ezɨ Herot bizir kam bagha Jonɨn suiragha
a ikegha a isava kalabus gatɨ.
5 Egha a mɨsueghtɨ an aremeghasa nɨghnɨsi. Egha a gumazamizibar
atiatingi. A fo, me ghaze, Jon Godɨn akam inigha izir gumazim.
6 Ezɨ aruer mamɨn gumazir maba iza Herotɨn gara, an amebam a batezir
dughiam gɨnɨghnɨgha, a koma apa iti. Ezɨ Herodiasɨn guivim men guamɨn
ighiam gizi. Ezɨ Herot bar an ighiam bagha bar akonge.
7 Egha Herot dafarim overiamɨn akuigha kamaghɨn a mɨgei, “Bar
guizbangɨra, nɨ bizir manam gifongegh nan azaraghtɨ, kɨ bizir kam nɨ
danigham.”
8 Ezɨ Herodias nɨghnɨziba uan guivim ganɨngi, ezɨ guivim ghua kamaghɨn
Herot mɨgei, “Nɨ Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimɨn dapanim isɨ itaritam
dafagh a inigh izɨ na danɨngigh.”†
9 Atrivim akar kam baregha bar oseme. Egha a fo, a uabɨ gumazir a ko
itibar damazimɨn akar gavgavim gamigha, kamaghɨn, an aghumsɨzim inian
aghua. Egha a mɨdorozir gumaziba akar gavgavim me ganɨngizɨma me
guivim mɨkemezɨ moghɨn ami.
10 A gumazir mam amadazɨma, a ghua kalabusɨn mɨdorozir gumazibav
kemezɨ, me Jonɨn fɨrim atu.
11 Egha Jonɨn dapanim itarir mam dafagha, guivim bagha a inigha iza a
ganɨngi. Ezɨ an a inigha ghua uan amebam ganɨngi.
12 Ezɨ Jonɨn suren gumaziba iza an kuam inigha ghua anefa. Me anefagha
gɨvagha ghua Iesus mɨkeme.

Iesus dagheba isa
5,000 gumazibagh anɨngi
(Mak 6:31-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

13 Ezɨ Iesus kamaghɨn oraki, me Jonɨn fɨrim atuzɨma an areme. Ezɨ a
nguibar kam ategha kurim inigha uan suren gumaziba ko, gumazamiziba

---

13:57: Mt 11:6, Mk 6:3-4, Lu 4:24, Jo 4:44 **13:57:** Matyu 11:6; Mak 6:3-4; Luk 4:24; Jon 4:44 **13:58:** Mk 6:5-6 **13:58:** Mak 6:5-6 * **14:1-2:** Herotɨn kamɨn ziar mam Antipas. A Galilin Distrighɨn gari. An afeziam atrivimɨn itima, Maria Iesus bate. Nɨ Matyu 2ɨn gan. **14:3-4:** Wkp 18:16, 20:21, Mt 11:2, Lu 3:19-20 **14:3-4:** Ofa Gami 18:16; 20:21; Matyu 11:2; Luk 3:19-20 **14:5:** Mt 21:26, Lu 20:6 **14:5:** Matyu 21:26; Luk 20:6 † **14:8:** Herodias uan guivim ko, aning deraghvɨra foghasa, Jon guizbangɨra areme, kamaghɨn amizɨ, aning ghaze, nɨ an dapanim isɨva itarim datɨgh a inigh izɨ ga danɨngigh. **14:10:** Mt 17:12, Mk 6:27, Lu 9:9 **14:10:** Matyu 17:12; Mak 6:27; Luk 9:9

puvatiizir danganir mamiin ghu. Eziı gumazamizir aviirim orazima, a danganir kamiin ghu. Eziı me nguibar ekiam ategha, a buria uan suebar zui.
14 Eziı Iesus ghua diipar dadarimiin otogha garima, gumazamizir bar aviiriba iti. Eziı a men apangkuva men gumazamizibar ariimariaba akiira da gefi.
15 Aruem gevima, Iesusiin suren gumaziba iza kamaghiin a miigei, "Kar gumazamiziba puvatiizir danganim, eziı amiinim piirasava ami. Kamaghiin amiziı, niı gumazamiziba amangiiti, me mangiı nguibabar uari bagh daghebagh ivez."
16 Eziı Iesus uan suren gumaziba kamaghiin me miigei, "Me tizim bagh mangam? Ia uari daghetaba me daniing."
17 Eziı me ghaze, "E bar bretiin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti."‡
18 Eziı a ghaze, "Ia bretba ko osirimning inigh iziı."
19 Egha Iesus gumazamizibav geima, me grazim gapia. Eziı a 5plan bretba ko osirir pumuning inigha kogha overiamiin gara Afeziam miinabi. Egha bretba biigha uan suren gumazibagh aniingi. Eziı an suren gumaziba da isava gumazamizibagh aniidi.
20 Eziı gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izefe. Eziı dagher naba itima, me da akuvagha 12plan akiirabagh aghui.
21 Gumazir amezibar diibobonim 5,000iin tu. Me amiziba ko boriba diiponezir puvatiı.

Iesus diipam gisiin tugha zui
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

22 Eziı Iesus uan suren gumaziba amaga me miigiia ghaze, me faragh bot inigh diipamiin vongiin mangiı. A uabiı ikiı gumazamiziba amangam.
23 A gumazamiziba amadagha, egha uabiira ikia God ko miikimasa miighsiamiin ghuavanabo. Eziı amiinim piiriziima, Iesus uabiira iti.
24 Eziı bot dadarimiin saghon ghuziima, amiinim botiin guamiin diikavigha me givaima ongarim men bot miisosi.
25 Eziı amiinim tiasava amima, Iesus diipam gisiin arua uan suren gumaziba bagha zui.
26 Me garima, Iesus diipam gisiin izima, me bar puv atiatiava agoa ghaze, kar ti duam. Egha atiatiava arai.
27 Eziı Iesus zuamiira me miigiia ghaze, "Ia gavgafigh, kar kiirara. Ia atiatingan markiı!"
28 Eziı Pita an akam ikaragha kamaghiin miigei, "Ekiam, guizbangiira niirara, niı na miikemeghtiı, kiı diipam gisiin niı bagh mangam."
29 Eziı Iesus ghaze, "Niı iziı."
Eziı Pita bot ategha diipam gisiin Iesus bagha zui.
30 A ghua amiinir gavgavimiin gari, a bar ekeveziima an atiatia diipamiin aven ghuaghiri. Egha dei, "Ekiam, niı nan akuragh!"
31 Eziı Iesus zuamiira uan agharim amadagha Pitan suira. Egha kamaghiin Pitan miigei, "Niin niighnizir gavgavim sufi. Niı tizim bagha okam niighnisi?"
32 Egha aning me gatiin botiin ghuavanabo, eziı amiinim pura giifa.

14:14: Mt 9:36, Mk 6:34 **14:14:** Matyu 9:36; Mak 6:34 ‡ **14:17:** Judaba ingarir bretba ekevezir puvatiı. Da en skonbar miin gari. Eziı bretiin 5pla, gumazir pumuningra damam. **14:19:** Mt 15:35-39, Mk 8:6-10 **14:19:** Matyu 15:35-39; Mak 8:6-10 **14:20:** 2 Kin 4:44, Mk 6:42-43, Lu 9:17, Jo 6:11-13 **14:20:** 2 Atriviba 4:44; Mak 6:42-43; Luk 9:17; Jon 6:11-13 **14:23:** Lu 6:12, 9:28 **14:23:** Luk 6:12; 9:28 **14:26:** Lu 24:37 **14:26:** Luk 24:37 **14:29:** Jo 21:7 **14:29:** Jon 21:7 **14:31:** Mt 8:26 **14:31:** Matyu 8:26

33 Ezɨ botɨn itir gumaziba Iesusɨn ziam fa ghaze, “Bar guizbangɨra, nɨ Godɨn
Otarim!”

Iesus Genesaretian arɨmariar gumazamizir avɨribar arɨmariaba agɨfa
(Mak 6:53-56)

34 Egha Iesus uan suren gumaziba ko dɨpamɨn vongɨn ghugha, ghua
Genesaretɨn nguibamɨn otifi.
35 Ezɨ kagh itir darazi Iesusɨn gara a gɨfo. Egha akam amadazɨ, a nguibar
roghɨra itibar ghuzɨ, me arɨmariaba itir darazi bar me inigha Iesus bagha ize.
36 Egha me a gakaghora ghaze, a men asughtɨma, arɨmariaba itiba an
korotiar avɨzibar suigham. Ezɨ gumazamizir an korotiamɨn suiziba, men
arɨmariaba gɨfa.

15

Godɨn Araziba Judan ovavibar arazibagh afira
(Mak 7:1-13)

1 Dughiar kamɨn Farisin maba ko Judan Arazibagh fozir gumazir maba
Jerusalem ategha Iesus bagha ize. Egha me kamagh an azai,
2 “Manmaghɨn amizɨ, nɨn suren gumaziba en ovaviba anɨngzir arazibar gɨn
zuir puvatɨ? Egha me damasa uan dafariba ruer puvatɨ.”*
3 Ezɨ Iesus men akam ikaragha kamaghɨn me mɨgei, “Manmagh amigha ia
Godɨn Arazibar gɨn zuir puvatɨ, egha uan arazibar gɨn zui?
4 E fo, God ghaze, ‘Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baragh men apen-
gan ikɨ.’ Egha ghaze, ‘Gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam
mɨkemeghtɨ, ia gumazir kam mɨsueghtɨ, an aremegh.’
5 Ezɨ ia kamaghɨn mɨgei, ‘Gumazitam uan amebam ko afeziamɨn akur-
vaghsɨ dagɨaba atɨgha, egha ua gɨn aningɨn akuraghan aghuagha, kamaghɨn
aning mɨgei, “Kɨ guan akuraghasa atɨzir dagɨaba, gua markɨ. Kɨ da isɨ God
danɨngam.” ’ A kamaghɨn mɨkɨmɨva, amebam ko afeziam gɨnɨghnɨgh deragh
aningɨn akurvaghan kogham.
6 Ia kamaghɨn amua, ian arazir kabar, ia Godɨn Araziba ategha, uan
ovavibar araziba faraghavɨra darɨsi. Egha Godɨn akam gamima, a mati pura
bizim.
7 “Ia uarira uarigh gifarir gumazibara! Godɨn akam inigha izezir gumazim
Aisaia guizbangɨra ian arazibar gun kamaghɨn mɨgei,
8 ‘Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egha men naviba ko
nɨghnɨziba bar saghon iti.
9 Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godɨn
akam. Kamaghɨn amizɨ, me nan ziam guizbangɨra a fer puvatɨ.’ ”

Iesus Godɨn damazimɨn
mɨzezir bizibav gei
(Mak 7:14-23)

14:33: Sng 2:7, Mk 4:39, Lu 4:41, Jo 6:69, Ap 8:37, Ro 1:4 **14:33:** Onger Akaba 2:7; Mak 4:39; Luk 4:41; Jon 6:69; Rom 1:4 **14:36:** Mt 9:20-21, Mk 5:27-28, Lu 8:44 **14:36:** Matyu 9:20-21; Mak 5:27-28; Luk 8:44 **15:2:** Mk 7:5, Lu 11:38 **15:2:** Mak 7:5; Luk 11:38 * **15:2:** Suren gumazibar dafariba bar mɨzezir puvatɨzɨ me api. Puvatɨ. Judaba Godɨn damazimɨn mɨzan atiatingi, egha bizir mɨzɨrɨzitamɨn suighan aghua. Kamaghɨn amigha me ghaze, me faragh uan dafariba ruegh, Godɨn damazimɨn zuegh, egh daghebar amam. **15:4:** Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16 **15:4:** Ua Me Ini 20:12; 21:17; Ofa Gami 20:9; Godɨn Araziba 5:16 **15:8:** Ese 33:31 **15:8:** Esekiel 33:31 **15:8:** Aisaia 29:13 **15:9:** Kl 2:18-22, Ta 1:14 **15:9:** Kolosi 2:18-22; Taitus 1:14

10 Egha Iesus gumazamizibar diazima me a bagha izima a kamaghin me
migei, “Ia oragh, egh deragh nighnigh!
11 Bizir gumazamizibar akatoribar ikegha ghuaghiriba, da me gamima,
me Godin damazimin mizezir puvati. Bizir navibar ikia akatoribar otiviba,
da gumazamizibagh amima, me Godin damazimin mize.”
12 Ezi gin an suren gumaziba iza kamaghin a migia ghaze, “Ni ti kamaghin
fo, Farisiba ni mikemezir migirigiam baregha men muriaba bar ikufi?”
13 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Nan afeziar uan Nguibamin itim, an
azenim iti. Egha bizir a dikezir puvatiziba, a biba sara da asiam.
14 Ia gumazir kabagh nighnighan marki. Me damazir okavirziba, egha
me tuavim isava gumazir igharazimin akakasi. Eghti gumazir damazir
okavirizim tuavim isava gumazir okavirizir mamin akakagh, egh aning
virara mangi mozimin magirigham.”
15 Ezi Pita Iesusin azai, “Ni gumazamizibav kemezir akar isin zuimin
mingarim e bagh anebighti, e a gifogham?”
16 Ezi Iesus ghaze, “Manmagh ami, ia ti uaghan gumazir igharazibar
mirara fozir puvatighavira iti.
17 Ia ti kamaghin fozir puvati, bizir akatorimin aven zuiba ghua navimin
zuima, muriam da batozima, ezi gumazim dagh avi.
18 Ezi bizir akatoribar otiviba da nighnizimin ikegha ize. Egha da gumaza-
mizibagh amima, me Godin damazimin mize.
19 Ki gumazamizibar nighnizibar otivir bizir kabav gei, nighnizir kuraba,
ko gumazibav soagharizir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari isava
akuir araziba, ko poroghamiba uari bakeir araziba, ko okimakiar araziba,
ko kotiabar gumazamizibagh ifarir araziba, ko gumazamizibar ziabagh
asighasizir araziba.
20 Arazir kaba gumazamizibagh amima, me Godin damazimin mize. Gu-
mazamiziba dafariba ruer puvatigha api, arazir kam me gamima me Godin
damazimin mizezir puvati.”

Kenanian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti (Mak 7:24-30)

21 Ezi Iesus nguibar kam ategha ghua nguibar ekiamning Taia ko Saidonin
nguazimin ghu.
22 Ezi Kenanian amizir mam danganir kamin ikegha iza kamaghin dei,
“Ekiam, ni Devitin Otarim, ni nan apangkuvigh! Duar kuram nan guivim
gapazagha a gasighasisi.”
23 Ezi Iesus migirigiatamin a ikarazir puvati. Ezi an suren gumaziba a
bagha iza a migia ghaze, “Amizir kam diaghdiagha en gin izi. Ni anemadaghti
a mangi.”
24 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “God Israelian akurvaghasavira
na amada. Me sipsipba gumazir dar ganamiba puvatizi moghin iti.”
25 Ezi amizir kam Iesusin boroghira iza, tevimning apirigha aviragha uan
guam nguazim gatigha a migia ghaze, “Ekiam, ni nan akuragh.”

15:11: Mt 12:34, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:17, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **15:11:** Matyu 12:34; Aposel 10:15; Rom 14:14; 14:17; 1 Timoti 4:4; Taitus 1:15 **15:13:** Jo 15:2, 1 Ko 3:7 **15:13:** Jon 15:2; 1 Korin 3:7 **15:14:** Ais 9:16, Mal 2:8, Mt 23:16, Lu 6:39, Ro 2:19 **15:14:** Aisaia 9:16; Malakai 2:8; Matyu 23:16; Luk 6:39; Rom 2:19 **15:18:** Mt 12:34, Je 3:6 **15:18:** Matyu 12:34; Jems 3:6 **15:19:** Stt 8:21, Snd 6:14, Jer 17:9, Mt 12:34, Mk 7:21 **15:19:** Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:14; Jeremaia 17:9; Matyu 12:34; Mak 7:21 **15:24:** Mt 10:5-6, Ap 3:25-26, Ro 15:8 **15:24:** Matyu 10:5-6; Aposel 3:25-26; Rom 15:8

26 Ezɨ Iesus a ikaragha ghaze, “Kar arazir kuram, gumazimɨn boribar
dagheba inigh afiabav kɨnam.”†
27 Ezɨ amizim ghaze, “Ekiam, nɨ guizbangɨra mɨgei. Ezɨ afiar doziba uaghan
uan ghuavimɨn dakozimɨn apengan irezir dagher muzemziariba api.”
28 Ezɨ Iesus akar kam baregha kamagh amizim mɨgei, “Amizim, nɨn
nɨghnɨzir gavgavim bar ekefe. Bizir nɨ bativasa nɨ ifongezim, a mar nɨ batif.”
Ezɨ dughiar kamra an guivim ua dera.

Iesus arɨmariaba itir gumazamizir avɨribar arɨmariaba agɨfa

29 Ezɨ Iesus nguibar kam ategha Galilin Dɨpar Akaremɨn dadarimɨn zui.
Egha ghua mɨghsɨar mamɨn anabogha apera. Ezɨ avɨrir ekiam a bagha izi.
30 Egha suer kuraba ko, damazir okavɨrɨziba ko, soroghafarir ikɨzɨrɨziba ko,
mɨgeir puvatɨziba ko, arɨmariar igharaziba uaghan, me da inigha iza Iesusɨn
dagarimningɨn boroghɨn me arɨki. Ezɨ a bar men arɨmariaba batozima, me
ua dera.
31 Ezɨ gumazamiziba garima, mɨgeir puvatɨziba mɨgei, soroghafarir
ikɨzɨrɨziba ua dera, suer kuraba uam arui, damazir okavɨrɨziba ua gari, ezɨ
me nɨghnɨzir avɨribagh ami. Egha me Israelɨn Godɨn ziam fe.

Iesus dagheba
4,000plan gumazibagh anɨngi
(Mak 8:1-10)

32 Ezɨ Iesus uan suren gumazibar diazɨ, me izima a kamaghɨn me mɨgei,
“Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mɨkezimɨn ikia, egha
dagheba puvatɨgha mɨtiriam men azi, kamaghɨn kɨ men apangkufi. Mɨtiriam
men aghɨtɨ, kɨ me amangan aghua. Me mangɨ damaziba men isirtɨ, me
tuavimɨn dagh iram.”
33 Ezɨ an suren gumaziba a mɨgei, “Kar gumazamiziba puvatɨzir danganim.
E managh bretɨn avɨriba inigh avɨrir ekiar kam danɨngam?”
34 Ezɨ Iesus men azai, “Ia manmagh bretba iti?”
Ezɨ me ghaze, “E 7plan bretɨn rubuziba ko osirir dozir vaghvaziba iti.”
35 Ezɨ Iesus gumazamizibav geima, me nguazim gapia.
36 Ezɨ a 7plan bretɨn rubuziba ko osiriba inigha God mɨnabagha da
bɨaghsuegha da tuiragha uan suren gumazibagh anɨngi. Ezɨ suren gumaziba
da isava gumazamizibagh anɨdi.
37 Ezɨ me bar apa izɨfa. Ezɨ dagher naba itima, me da isa 7plan akɨrabagh
aghui.
38 Gumazir ameziba, men dɨbobonim 4,000ɨn tu. Me amiziba ko boriba
dɨponezir puvatɨ.
39 Ezɨ Iesus me amadazɨ, me zuima a bot inigha Magadan nguazimɨn ghu.

16

Me Iesus mɨgɨa ghaze,
a mirakelɨn tam damuam
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Ezɨ Farisiba ko Sadyusiba Iesus basamasa a bagha izi. Me iza ghaze, a mi-

† **15:26:** Iesus amizir kam dɨkabɨnasava amir puvatɨ. A kamaghɨn ifonge, a faraghavɨra Godɨn Akar Aghuim isɨ Israelɨn adarazir anɨngightɨ, gɨn igharaziba oragham. Kamaghɨn Iesus akar isɨn zuir kam gamua ghaze, Israelia boribar mɨn itima, igharaz darazi afiabar mɨn iti. Da afiar atiaba puvatɨ, en afiar e ko dɨpenibar akuiba. Ezɨ Iesus amizir kamɨn nɨghnɨzir gavgavimɨn ganigha an akura. **15:28:** Mt 8:10, 8:13 **15:28:** Matyu 8:10; 8:13 **15:31:** Mk 7:37 **15:31:** Mak 7:37 **15:32:** Mt 14:14 **15:32:** Matyu 14:14 **16:1:** Mt 12:38, Lu 11:16, 1 Ko 1:22 **16:1:** Matyu 12:38; Luk 11:16; 1 Korin 1:22

rakelin arazitam damighti, me an ganigh kamaghin fogham, a guizbangira
Godin ingangarim gami.
2 Ezi a kamaghin men migirigiaba ikaragha ghaze, “Ia guaratizibar ghaze,
overiam aghevezi, gurumin dughiam deragham.
3 Egha mizarazibar ia ghaze, ghuariam korogha pizima, aruem
aghevezi, ia ghaze, amozim datirighin izitima, dughiam deraghan kogham.
Guizbangira, ia overiamin otivir biziba deravira dagh fo. Egha ia dughiar
kamin otivir arazibar gara da abizir puvati.*
4 Gumazamizir dughiar kamin itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha
me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamin
ganasa. Me tamin ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira
men akagham. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin
kamra, me an ganam.” Egha Iesus me ategha ghu.

Farisiba ko Sadyusibar
yisin akar isin zuim
(Mak 8:14-21)

5 Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghua dipamin vongin otifi, egha gin
gari, me bretin tam inian okinighniki.
6 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia deragh uari bagh gan. Ia Farisiba ko
Sadyusibar yis bagh deravira gan.”
7 Ezi an suren gumaziba maghira uarira uariv gia ghaze, “E ti bretin tam
inigha izezir puvatizi, a kamaghin yisin bizimin e migei.”
8 Ezi Iesus me migeir migirigiabagh fo, egha me migia ghaze, “Ia gumazir
nighnizir gavgavir muziariba itiba! Ia tizim bagha uarira uariv gia ghaze, e
bretba puvati?
9 Ia ti fozir puvati? Ia ti okinighniki, ki bretin 5pla inigha gumazir 5,000pla
dagheba me ganingi. Me amezi, ia akiraba manmaghin dagh aghui, ia dagh
nighnighavira iti, o puvati?
10 Egha ia ti fo, ki bretin 7pla inigha gumazir 4,000pla dagheba me ganingi.
Ezi gin men dagher naba itima, ia akiraba manmaghin dagh aghui?
11 Ia manmaghin amigha bizir kam gifozir puvati, ki bretbagh nighnigha ia
migeir puvati? Ki ghaze, ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deragh uari bagh
gan.”
12 Ezi me akar kam baregha fo, Iesus bret bagha amir yisin migeir puvati.
Me fo, a Farisiba ko Sadyusiba sure gamir akabagh nighnigha ghaze, ia akar
kaba bagh deravira uari bagh gan.

Pita Iesusin gun migei
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Ezi Iesus ghua Sisaria Filipain nguibamin boroghin itir danganimin
ghu, egha dughiar kamin uan suren gumazibar azai, “Gumazamiziba man-
maghin migei, Gumazamizibar Otarim a tina?”
14 Ezi me ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim,
marazi ghaze ni Elaija, marazi ghaze ni Jeremaia, o ni ti Godin akam inigha
izir gumazir mam.”
15 Ezi Iesus men azai, “Ezi ia uari, ia manmaghin na diponam? Ki tina?”

---

* **16:3:** Fofozir gumazir aviriba ghaze, ves 2 ko ves 3in itir migirigiaba, gumazir igharazir mam gin da osiri. Egha ghaze, Matyu da osirizir puvati. **16:4:** Mt 12:39, Lu 11:29 **16:4:** Matyu 12:39; Luk 11:29 **16:6:** Lu 12:1 **16:6:** Luk 12:1 **16:9:** Mt 14:17-21 **16:9:** Matyu 14:17-21 **16:10:** Mt 15:34-38 **16:10:** Matyu 15:34-38 **16:14:** Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **16:14:** Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8

16 Ezɨ Saimon Pita a ikaragha ghaze, “Nɨ Krais, God Ua E Iniasa Mɨsevezir
Gumazim. Nɨ Godɨn Zurara Ikiavɨra Itimɨn Otarim.”
17 Ezɨ Iesus a ikaragha kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, “Saimon, Jonɨn otarim,
nguazimɨn gumazitam mɨgɨrɨgɨar kam nɨn akazir pu. Puvatɨ. Nan Afeziar
uan Nguibamɨn itimra, nɨn aka. Kamaghɨn nɨ bar akongegh.
18 Ezɨ kɨ nɨ mɨgei, nɨ Pita. Egh dagɨar kam gisɨn kɨ uan siosɨn ingaram, eghtɨ
Ovevemɨn Gavgavim an suiragh anepɨrighɨva a gasɨghasighan kogham.†
19 Eghtɨ kɨ God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn kiba isɨva nɨn dafarim
datɨgham. Eghtɨ bizir manam nɨ nguazimɨn a ikeghtɨ, God uan Nguibamɨn
uaghan a ikegham. Eghtɨ nɨ nguazimɨn bizir manam a fɨrightɨ, God uan
Nguibamɨn uaghan kamaghɨram a fɨrigham.
20 Egha Iesus pamten uan suren gumazibar anogorogha ghaze, me tong an
gun tav mɨkɨm suam, a Gumazir God Uam E Iniasa Mɨsevezim.”

Iesus ovengasa, egha uan suren gumazibav gɨa ghaze, me uaghan an amir arazibar amuam

(Sapta 16:21--20:34)

Iesus ghaze, an ovegh ua dɨkavam
(Mak 8:31--9:1; Luk 9:22-27)

21 Ezɨ dughiar kamɨn ikegha ghua, Iesus uan suren gumaziba bighavɨra
me mɨgɨa ghaze, a Jerusalemɨn mangam, eghtɨ gumazir aruaba, ko ofa gamir
gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, a men dafarimɨn bar
mɨzazir ekiaba ko osɨmtɨziba iniam. Eghtɨ me an aghuaghɨva a mɨsueghtɨma
an aremegham. Egh dughiar mɨkezimɨn a ua dɨkavigham.
22 Ezɨ Pita akar kam baregha Iesus inigha mɨriamɨn ghua kamaghɨn an
atara a mɨgɨa ghaze, “Bar puvatɨgham. Arazir kaba nɨ bativan kogham.”
23 Ezɨ Iesus raghɨrɨgha kamaghɨn Pita mɨgei, “Satan, nɨ na gitagh mangɨ!
Nɨ nguazimɨn bizibagh nɨghnɨgha, egha Godɨn bizibagh nɨghnɨzir puvatɨ,
kamaghɨn nɨ nan tuavim apɨri.”
24 Egha Iesus kamaghɨn uan suren gumazibav gei, “Gumazitam, o
amizitam nan gɨn izɨsɨ, a ifongezir biziba gɨn amadagh uan ter ighuvim
gisaghpugh nan gɨn izɨ.
25 Gumazamizir manam uan ikɨrɨmɨrimɨn suighasa nɨghnɨsi, an ikɨrɨmɨrim
gɨvagham. Eghtɨ gumazamizir manam na bagh uan ikɨrɨmɨrim ateghɨva, uan
ikɨrɨmɨrim iniam.
26 Gumazitam o amizitam nguazimɨn itir biziba bar da inigh, a gɨn oveghtɨ,
bizir kaba manmaghɨn an akuragham? Bar puvatɨ. A ivezir manam uan
duam bagh anerenɨngam? Bar puvatɨ.
27 Guizbangɨra, Gumazamizibar Otarim uan enselba ko, uan Afeziamɨn
angazangarir ekiam sara izam. Egh dughiar kamɨn ivezim isɨ gumazamiziba
vaghvagh men araziba bagh me danɨngam.

16:16: Jo 6:68-69, Ap 8:37, Hi 1:2, 1:5, 1 Jo 4:15 **16:16:** Jon 6:68-69; Hibru 1:2; 1:5; 1 Jon 4:15 **16:17:** Mt 17:5, 1 Ko 2:10, Ga 1:15-16, Ef 2:8 **16:17:** Matyu 17:5; 1 Korin 2:10; Galesia 1:15-16; Efesus 2:8 **16:18:** Jo 1:42, Ef 2:20, MAA 21:14 **16:18:** Jon 1:42; Efesus 2:20; Akar Mogomem 21:14 † **16:18:** Grighɨn akamɨn aven, ziar kam Pita, an mɨngarimra kara, Dagɨam. **16:19:** Mt 18:18, Jo 20:23 **16:19:** Matyu 18:18; Jon 20:23 **16:20:** Matyu 17:9; Mak 9:9 **16:24:** Mt 10:38, Lu 14:27, Ap 14:22, 2 Ti 3:12 **16:24:** Matyu 10:38; Luk 14:27; Aposel 14:22; 2 Timoti 3:12 **16:25:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 **16:25:** Matyu 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **16:26:** Sng 49:7-8, Mt 4:8-9 **16:26:** Onger Akaba 49:7-8; Matyu 4:8-9 **16:27:** Sng 62:12, Snd 24:12, Sek 14:5, Mt 25:31, 26:64, Mk 8:38, Lu 9:26, Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 22:12 **16:27:** Onger Akaba 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Sekaraia 14:5; Matyu 25:31; 26:64; Mak 8:38; Luk 9:26; Rom 2:6; 1 Pita 1:17; Akar Mogomem 22:12

28 Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan
kogham. Ia ikivira iki gantima, Gumazamizibar Otarim, Atrivir Ekiamin min
otogh ua izam."

17

Iesusin mikarzim igharagha oto
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Ezi 6plan arueba givazima, Iesus Pita ko Jems uan dozim Jon, ko a me
inigha, me mighsiar ekiar mamin ghuavanabogha, uarira kagh iti.
2 Egha me garavira itima, Iesusin mikarzim igharaghav oto. Ezi an guam
mati aruem a gisira, ezi an korotiaba ghurghurigha angazangarir mamin
min sira.
3 Ezi Moses ko Elaija otogha Iesus ko migei.
4 Ezi Pita kamaghin gara, egha Iesus migia ghaze, "Ekiam, bar deragha e
kagh iti! Ni ifueghtima, ki purirpenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni
bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam."
5 Pita migiavira itima, ghuariam angazangarimin min isiragha me avara.
Ezi ghuariar kamin aven me tiarir mam barazima a kamaghin migei, "Kar
nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!"
6 Me kamaghin oragha, bar puv atiatigha tevibar pirigha uan guaba
nguazimin akuigha ireghav iti.
7 Ezi Iesus me bagha iza men suigha kamaghin me migei, "Ia dikafigh, egh
atiatingan marki."
8 Ezi me dikavigha ua tavin garir puvati, Iesus uabira iti.
9 Egha me mighsiam ategha ghuaghira a me migia ghaze, "Ia irebamin min
ganizir bizim, bar an gun tav mikiman marki. Egh iki mangi Gumazamizibar
Otarim ovegh ua dikavigham."
10 Egha me an azai, "Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumaziba ghaze,
Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?"
11 Ezi a me ikaragha ghaze, "Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar
akiram.
12 Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumazamiziba a gifozir puvati,
egha uan nighnizibar gin ghua arazir kurabar a gami. Egh me kamaghira
Gumazamizibar Otarim arazir kurabar a damuti, a mizazir kuram iniam."
13 Iesus kamaghin migeima me fo, a Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, an
gun migei.

Iesus otarir mam da duar kuram batoke
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-42)

14 Ezi Iesus uan suren gumazir pumuning ko mikezim inigha ghua gu-
mazamizir avirim bato. Ezi gumazir mam iza Iesusin boroghin tevimning
apirigha egha ghaze,
15 "Ekiam, ni nan otarimin apangkufigh. An dapanim abanganizi, a bar
pazavira iti. Egha dughiar aviriba an aviba ko dipabar ghuaghiri.
16 Ki a inigha nin suren gumazir maba bagha izezima me anekiran ibura."

16:28: Mk 9:1, Lu 9:27 **16:28:** Mak 9:1; Luk 9:27 **17:1:** 2 Pita 1:17-18 **17:5:** Stt 22:2, Lo 18:15, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 1:11, Lu 3:22 **17:5:** Jenesis 22:2; Godin Araziba 18:15; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luk 3:22 **17:9:** Mt 8:4, 9:30, 12:16, 16:20 **17:9:** Matyu 8:4; 9:30; 12:16; 16:20 **17:10:** Mal 4:5 **17:10:** Malakai 4:5 **17:12:** Mt 11:14 **17:12:** Matyu 11:14 **17:13:** Lu 1:17 **17:13:** Luk 1:17

17 Ezi Iesus an akam ikaragha kamaghin migei, “Oio, ki bar amira, ia
dughiar kamin itir gumazamiziba, ian nighnizir gavgaviba puvati, ian araz-
iba ko nighniziba bar derazir puvati. Dughiabar manmaghin, ki ia ko iki ian
osimtiziba ateram? Ni uan otarim inigh kagh izi.”
18 Ezi Iesus duar kuram batoghezi, duar kuram otarim ataghizima, an
arimariam maghira gifa.
19 Ezi Iesusin suren gumazibara gin iza kamaghin an azai, “Manmagh
amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?”
20-21 Ezi a me migia ghaze, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi, ezi ia a
batoghan ibura. Ki guizbangira ia migei, ian nighnizir gavgavim zuravarim
mastetin ovizitamin min ikiva, ia mighsiar kam mikim suam, ni sivagh
munagh mangi, eghti a mangam. Ia nighnizir gavgavim iki, ia guizbangira
biziba bar dar amuam.”*

Iesus ua ghaze, an ovegh dikavam
(Mak 9:30-32; Luk 9:43-45)

22 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua Galilin Distrighin uari akuvagha
kamaghin me migei, “Me Gumazamizibar Otarim isi gumazibar agharim
datigham.
23 Eghti me a misueghti an aremeghiva, egh dughiar mikezimin a ua
dikavigham.” Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar oseme.

Iesus Godin Dipenimin ivezim aningi

24 Ezi Iesus gin uan suren gumaziba ko ghua nguibar ekiam Kaperneamin
otivigha itima, Godin Dipenimin takis isir gumaziba, Pita bagha iza kam-
aghin an azai, “Ian tisa ti uaghan Godin Dipenimin takis anidi, o?”
25 Ezi Pita ghaze, “Are.”
Egha dipenimin aven zuima, Iesus maghira an azai, “Saimon, ni man-
maghin nighnisi? Nguazir kamin atriviba takisin aviriba isa, egha me te
da, takisba isi? Me uan adarazi da takisba isi, o me Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba da takisba isi?”
26 Ezi Pita ghaze, “Me gumazir igharaziba da takisba isi.” Ezi Iesus a migia
ghaze, “Kamaghin amizima, men adarazi uari takisbar aningan kogham.
27 Eghti me en ataran koghsiva, ni dipamin mangi akezim akun. Egh
osirir ni faraghivira guraghamim, a inigh an akam akarigh, egh dagiatamin
gantima a ikiam. Egh ni dagiar kam inigh, egh ga uaning bagh a isi me
daningigh.”

18

God Bizibagh Ativamin Dughiamin, tina ziar ekiam iniam
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 Dughiar kamin Iesusin suren gumaziba iza kamaghin an azai, “Tina God
Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam iniam?”*

17:17: Lo 32:5, 32:20, Jo 14:9 **17:17:** Godin Araziba 32:5; 32:20; Jon 14:9 **17:19:** Mt 10:1 **17:19:** Matyu 10:1 **17:20-21:** Mt 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:9, 13:2 **17:20-21:** Matyu 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Korin 12:9; 13:2 * **17:20-21:** Fofozir gumazir maba nighnigha ghaze, migirigiar mam uaghan vezin kamin iti. A kamakin: “Duar kurar kaba batozir arazir vamira. E dagheba ataghiragh egh uaghan God ko mikimam. Bar tuavir kamra e duar kuraba batogham, ua tuaviba puvati.” **17:22:** Mt 16:21 **17:22:** Matyu 16:21 **17:24:** Kis 30:13, 38:26 **17:24:** Ua Me Ini 30:13; 38:26 **18:1:** Lu 22:24 **18:1:** Luk 22:24 * **18:1:** Matyun osiziribar aven, Iesusin migirigiar ruaribar dibobonim 5pla. Kar namba 4. Ezi abuananam ikiavira iti. Migirigiar 18:3-35in aven itiba, da arazir Iesusin gin mangamin gumazamiziba deragh uari damuamibav gei.

2 Ezi Iesus borir mamin dia, ezi a izima a men tongin anesara.
3 Egha a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia uari giragh borir
dozir kabar min otoghan kogh, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven
ikian kogham.
4 Gumazir uabi dikabiragha, borir dozir kamin min itim, gumazir kam God
Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam ikiam.
5 Egh gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh
garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi.”

Nighnizir gavgavibagh asighasizir bizir kuraba
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

6 Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Tina nighnizir gavgavim nan itir borir
katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, ivezir bar
kuram iniam. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarir
konim mikinighti an aremegham.
7 “Ki ghaze, gumazamizir nguazimin ikiava igharaz darazigh amima
me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba
guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazamiziba, ki
ghaze, Iavzika! Ia kuram iniam!
8 “Eghti nin dafarim o suem ni damuti, ni arazir kuratam damighiva,
anetugh a makunigh. Kamaghin dera, ni dafarir vamira ko suer vamira ikiva
zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni dafarir pumuning o suer
pumuning ikiti me ni isiva avir munger puvatizim mikinigham.
9 Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anesigh a
makunigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira iki, egh uaghan zurara itir
ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni damazir pumuning ikitima me ni isiva
helin avim mikinigham.
10-11 “Ia deragh uari bagh gan! Ia borir dozir kabar tongin tav ginighnigh
kamaghin mikiman marki, a pura bizim.† Puvati. Ki ia migei, men enselba
zurara nan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin iti.”‡

Sipsipin ovengezimin akar isin zuim
(Luk 15:3-7)

12 Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazitam
100pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a ti manmaghin damuam? A ti a burian
kogham, o? Puvati. A 99pla ateghti da puram azenan iki damiti, eghti a mangi
ovengezim buri mangi, an apighviira givagham.
13 Ki guizbangira ia migei, an a batogh egh bar akuegham. Egh an agoroger
ekiar kam, an agoroger 99plan ovengezir puvatizir kaba bagha itim, bar a
gafiragham.

18:3: Mt 19:14, Mk 10:15, Lu 18:17 **18:3:** Matyu 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:4:** Mt 20:27, 23:11 **18:4:** Matyu 20:27; 23:11 **18:5:** Mt 10:40-42, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **18:5:** Matyu 10:40-42; Luk 9:48; 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mt 17:27, Lu 17:1-2, 1 Ko 8:12 **18:6:** Matyu 17:27; Luk 17:1-2; 1 Korin 8:12 **18:7:** Lu 17:1, 1 Ko 11:19, 1 Ti 4:1 **18:7:** Luk 17:1; 1 Timoti 4:1 **18:8:** Mt 5:30, Mk 9:43 **18:8:** Matyu 5:30; Mak 9:43 **18:9:** Mt 5:29, 17:27, Mk 9:47 **18:9:** Matyu 5:29; Mak 9:47 **18:10-11:** Stt 48:16, Sng 34:7, Lu 19:10, Jo 3:17, 12:47, Hi 1:14 **18:10-11:** Jenesis 48:16; Onger Akaba 34:7; Luk 19:10; Jon 3:17; 12:47; Hibru 1:14 † **18:10-11:** Akar faraghavira itimin, Grighin akam ghaze, “borir dozir kaba.” Akar otevir kam uaghan, ves 6 ko ves 14in iti. Akar kam Matyu 10:42, uaghan an iti, egha ghaze, “Suren gumazir ziaba puvatiziba.” Iesus ti boribara migeir puvati, a uaghan uan suren gumazir igharazibav gei. ‡ **18:10-11:** Akar abuananamin, fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin iti. Akar kam ghaze, “E fo, Gumazamizibar Otarim gumazamizir tuavim ataghiziba iniasa ize.”

14 Kamaghira ian Afeziar uan Nguibamin itim, borir katam ovengan an
aghua.”

Aveghbuar arazir kuram ni gamizim

15 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nin aveghbuam arazir kuram ni
damighti, ni an bighan mangi egh gua uaningra ikiva ni a ko gua bizir kam
anekirigh. A ni baraghti, ni ua uan aveghbuam inigham.§
16 Egh a ni baraghan aghuaghti, ni gumazitam uam, o igharazir pumuning
uam me inighti, me nin gin mangi. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei,
‘Ni gumazitamin arazir kuram an gun a mikimsi, gumazir pumuning ko
mikezim gavgavim nin migirigiabar aningam.’
17 Egh gumazir ni migeir kam uaghan men akam baraghan aghuaghtima,
ni an arazibar gun Siosin adaraziv kimam. Eghti a uaghan me baraghan
aghuaghti, ni God gifozir puvatizir gumazim o dagiaba isir gumazimin min a
damu.
18 “Ki guizbangira ia migei, bizir manam ia nguazimin a ikeghti, God uan
Nguibamin uaghan a ikegham. Egh ia nguazimin bizir manam firighti, God
uan Nguibamin uaghan a firigham.
19 “Egha ki ua ia migei, gua taning kagh nguazimin bizitam bagh nighnizir
vamira ikia a iniasa a bagha God ko migei, nan Afeziar uan Nguibamin itim
a isi gua daningam.
20 Egh gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim nan ziamin uari
akuvagh ikiti, ki uabi men tongin ikiam.”

Iesus igharaz darazir arazir kuraba gin amangasa akar isin zuim akuri

21 Ezi dughiar kamin Pita iza kamaghin Iesusin azai, “Ekiam, ki man-
maghin dughiabar arazir kurabar na gamizir gumazimin araziba gin
amangam. Ti 7plan dughiaba?”
22 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki 7plan dughiabar an arazir kuraba gin
amangasa ni migeir puvati. Ni zurazurara an arazir kuraba gin amang.
23 “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam ko an
ingangarir gumazibar eghaghanim. Atrivim uan dagiaba isa uan ingangarir
gumazibar dafarim gatigha ghaze, me gin ua da ikarvagham. Dughiar mam
atrivim me a ikarvaghamin bizim akirasa.
24 An adar kirir dughiam, me gumazir atrivim da 10 milien kina inizimin
akua izi.
25 Ezi a dagiar inizir kabar ikarvaghan ibura. Kamaghin atrivim me migia
ghaze, me gumazir kam inigh an amuiroghboriba sara dagiaba bagh me
amadagh, egh men ivezim inigh. Egh me ateghti me gumazir igharazimin
ingangarir gumazir kinibar min iki. Egh an biziba bar da amadagh, dagiaba
inigh egh a na da inizir biziba ikarvagham.

18:15: Wkp 19:17, Lu 17:3, Ga 6:1, Je 5:19-20, 1 Pi 4:8 **18:15:** Ofa Gami 19:17; Luk 17:3; Galesia 6:1; Jems 5:19-20; 1 Pita 4:8 § **18:15:** Vezin kamin itir migirigiar otevim, “ni damightima,” fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, gumazir ti igharazim an osiri. Matyu uabi puvati. **18:16:** Lo 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1, 1 Ti 5:19 **18:16:** Godin Araziba 19:15; Jon 8:17; 2 Korin 13:1; 1 Timoti 5:19 **18:17:** Ro 16:17, 1 Ko 5:9, 5:13, 6:1-6, 2 Te 3:6, 3:14 **18:17:** Rom 16:17; 1 Korin 5:9; 5:13; 6:1-6; 2 Tesalonika 3:6; 3:14 **18:18:** Mt 16:19, Jo 20:23 **18:18:** Matyu 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22, 5:14 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7; 1 Jon 3:22; 5:14 **18:20:** Mt 28:20, Jo 14:23 **18:20:** Matyu 28:20; Jon 14:23 **18:21:** Luk 17:3-4 **18:22:** Stt 4:24, Mt 6:14, Mk 11:25, Kl 3:13 **18:22:** Jenesis 4:24; Matyu 6:14; Mak 11:25; Kolosi 3:13 **18:25:** 2 Kin 4:1, Neh 5:8 **18:25:** 2 Atriviba 4:1; Nehemia 5:8

26 Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin oregha atrivimin guamin irigha
kamagh migia a gakaghori, 'Ni nan apangkuvigh, egh na mizuam. Eghti ki ni
da inizir biziba bar da ikarvagham.'
27 Ezi atrivim an apangkuvigha, a inizir biziba uaghan da gin amada.
28 "Ezi ingangarir gumazir kam atrivimin dipenim ategha ghua a ko
ingaritav bato. A ko ingarir gumazir kam, faragha a da 10 kina inigha a
ikarazir puvati. Ezi gumazir atrivim ko ikegha izir kam, maghirama an
firimin suigha anegoava kamaghin a migei, 'Ni na da inizir dagiaba bar da
ikaragh.'
29 "Ezi gumazir kam an guamin irigha a gakaghora ghaze, 'Ni nan apangku-
figh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba ua da ikarvagham.'
30 Ezi gumazir kam a baraghan aghua, egha a inigha ghua kalabus gati,
eghti a iki mangi dagiar kaba ikaragham.
31 "Ezi aning ko ingarir marasi, arazir kamin ganigha men naviba bar men
ikufi. Egha me ghua atrivim batogha gumazir kam, a ko ingarir gumazim
gamizir arazibar gun a mikeme.
32 Ezi atrivim gumazir kamin diazima, a uam a bagha ghu. Ezi a kamaghin
a migia ghaze, 'Ni bar ingangarir gumazir kuram! Ni faragha na gamuava
araima, ki dagiar ni iniziba bar da gin amada.
33 Ki nin apangkufi, kamaghin amizi, ni tizim bagha ni ko ingarir tavin
apangkuvan aghua?'
34 Egha atrivim atarava gumazir kam isa, mizazim a gasamin gumazibar
dafarim gati. Eghti a kaghira iki mangi, a biziba bar da ikarvaghamin
dughiamin tugham.
35 "Eghti ia uan aveghbuabar arazir kurar me ia gamiba, ia guizbangira
uan navir averiabar aven, da gin amangan koghtima, nan Afeziar uan
Nguibamin itim uaghan kamaghira ia damuam."

19

Iesus poroghamiba uari
ataghirazir arazibav gei
(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

1 Iesus migirigiar kaba agivagha, Galilin Distrik ategha, Judian Distrighin
ghua Jordanin Fanemin vongin ghu.
2 Ezi gumazamizir avirim an gin zui, ezi a danganir kamin men arimariaba
agifa.
3 Ezi Farisin maba Iesus basamasa iza kamaghin an azai, "Ni manmaghin
nighnisi? Gumazim uan ifongiamin gin ghua uan amuim puram ane-
taghiraghsi damuti, Judan Araziba ti an amamangatigham, o ti puvatigham?"
4 Ezi Iesus me ikaragha kamaghin men azai, "Ia ti Godin migirigiaba itir
Akinafarimin ganizir puvati? Akar kam ghaze, 'God bar faraghavira nguazir
kam ko biziba bar dar ingara, gumazamizibar ingarigha me gamizi, men
marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi.'
5 Ezi God ghaze, 'Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh
mangi, a uan amuim ko aning uaningin porogham. Egh aning inivafizir
vamiram otogham.'

18:34: Mt 5:25-26 **18:34:** Matyu 5:25-26 **18:35:** Mt 6:12-15, Mk 11:25-26, Ef 4:32, Kl 3:13, Je 2:13 **18:35:** Matyu 6:12-15; Mak 11:25-26; Efesus 4:32; Kolosi 3:13; Jems 2:13 **19:3:** Mt 16:1 **19:3:** Matyu 16:1 **19:4:** Stt 1:27, 5:2, Mal 2:15 **19:4:** Jenesis 1:27; 5:2; Malakai 2:15 **19:5:** Stt 2:24, 1 Ko 6:16, 7:2, Ef 5:21, 5:31 **19:5:** Jenesis 2:24; 1 Korin 6:16; 7:2; Efesus 5:21; 5:31

6 God kamaghin mikemezima, aning ua gumazir pumuning puvati. Aning
inivafizir vamira ikiam. Kamaghin amizi, God bizir pumuning isafuraghti,
gumazitam aning abighan kogham."
7 Ezi Farisiba kamaghin a migei, "Manmaghin amizi, Moses osira ghaze,
gumazim amuim ataghiraghsiva, a bagh akinafarim osirigh a daningigh, egh
amuim batueghtima a mangi?"
8 Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, "Ian naviba gavgafi. Kamaghin
amizi, Moses ian amamangatizima, ia uan amuiba ataghirasi. Faraghavira
arazir kam puvati.
9 Ezi ki kamaghin ia migei, gumazitamin amuim, a gumazir igharaziba
tintinibar me isava akuir arazitam damighan koghtima, an a batuegh egh
amizir igharazitam inigh an ikiam, gumazir kam poroghamiba uari bakeir
arazim gami."
10 Ezi Iesusin suren gumaziba akar kam baregha kamaghin Iesus migei,
"Arazir kabanagh poroghamibar tongin ikitima, gumaziba amuibar ikian
kogham."
11 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Gumazamiziba bar akar kam inian
kogham. Puvati, God gavgavir kam isava gumazir vabaram aningi. Kam-
aghin me amuibar ikian kogham.
12 Guizbangira, marazi amebaba me batima, men inivafiziba ikufi.
Marazi, me me aghori, eghti me boriba inian kogham. Marazi God Bizibagh
Ativamin Dughiam ginighnigha amuiba ko pabar ikian aghua. Tina akar
kam inisiva a mar a ini."

Iesus ghaze, Ia boriba ateghti,
me na bagh izi
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Ezi dughiar kamin gumazamiziba borir doziba inigha Iesus bagha izi.
Eghti a uan dafarimning me gisin darigh me bagh God ko mikimasa me izima,
an suren gumaziba men atara men anogorosi.
14 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ni tina God Bizibagh Ativamin
Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir
doziba ateghti, me na bagh izi, egh men anogoroghan marki."
15 Egha Iesus dafarimning vaghvagha me gisin arigha, danganir kam
ategha ghu.

Gumazir igiar bizir aviriba itim iza Iesus ko migei
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Ezi gumazir mam iza kamagh Iesusin azai, "Tisa, ki manmaghin damigh
zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?"
17 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, "Ni tizim bagha arazir aghuiba bagha
nan azai? Gumazir vamira, a dera. Egh ni zurara itir ikirimirir aghuim inisi,
Godin akabar gin mangi."
18 Ezi gumazir kam kamaghin Iesusin aza ghaze, "Ni Godin Akar Gavgavir
manabav gei?"

19:7: Lo 24:1-4, Mt 5:31 **19:7:** Godin Araziba 24:1-4; Matyu 5:31 **19:9:** Mt 5:32, Mk 10:11, Lu 16:18, 1 Ko 7:10-11 **19:9:** Matyu 5:32; Mak 10:11; Luk 16:18; 1 Korin 7:10-11 **19:10:** 1 Korin 7:1-2; 7:7-9; 7:17 **19:12:** 1 Ko 7:32-34, 9:5, 9:15 **19:12:** 1 Korin 7:32-34; 9:5 **19:14:** Mt 18:2-3 **19:14:** Matyu 18:2-3 **19:16:** Mk 10:17, Lu 10:25, 18:18 **19:16:** Mak 10:17; Luk 10:25; 18:18 **19:17:** Wkp 18:5, Lu 10:28 **19:17:** Ofa Gami 18:5; Luk 10:28 **19:18:** Kis 20:13-16, Lo 5:17-20 **19:18:** Ua Me Ini 20:13-16; Godin Araziba 5:17-20

Ezɨ Iesus ghaze, “Ia gumazitam mɨsueghtɨ an aremeghan markɨ, ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan markɨ, ia okɨman markɨ, egh ia pura gumazamizibagh ifarɨva, me isɨ kotiam darɨghan markɨ,
19 egh ia uan amebaba ko afeziabar apengan ikɨ me baragh, egh ia uarigh ifongezɨ moghɨn gumazamizir igharazibagh ifongegh.”
20 Ezɨ gumazir igiar kam kamaghɨn Iesus mɨgei, “Akar kabanagh, kɨ bar dar gɨn zui. Kɨ ua tizim damuam?”
21 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, “Nɨ bar deragh otivan ifueghɨva, mangɨ uan biziba bar da amadagh. Egh dar dagɨaba inigh egh da isɨ gumazamizir biziba puvatɨzibar anɨngigh. Nɨ kamaghɨn damighti, bizir bar aghuiba nɨ bagh Godɨn Nguibamɨn ikiam. Egh nɨ nan gɨn izɨ.”
22 Gumazir igiar kam, a bizir bar avɨriba ikia, kamaghɨn oregha navim bar an osemezɨ, a ghu.
23 Ezɨ Iesus kamaghɨn uan suren gumazibav gei, “Bar guizbangɨra kɨ ia mɨgei, gumazamizir bizir bar avɨriba itiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn aven mangan iburagham.
24 Egha kɨ ua ia mɨgei, kamelɨn tam iniba isair dɨkonir torimɨn aven mangɨsɨ ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghtɨ gumazamizir biziba avɨrasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn mangɨsɨ guizbangɨra bar iburagham!”
25 Ezɨ an suren gumaziba akar kam baregha dɨgavir kuram gamigha ghaze, “Kamaghɨn damighti, tinara zurara itir ikɨrɨmɨrir aghuir kam iniam?”
26 Ezɨ Iesus damazim meraram asaragha ghaze, “Bizir kaba gumazimɨn bar osemegham. Bizir kaba Godɨn osemezir puvatɨ. A biziba bar dagh ami.”
27 A kamaghɨn mɨkemezɨ, Pita an akam ikaragha ghaze, “Nɨ ge, e uan biziba bar da ategha, nɨn gɨn ize. E tizitam iniam?”
28 Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgei, “Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, God nguazim ko overiar igiam akɨramin dughiamɨn Gumazamizibar Otarim ziar bar ekiam iniam, egh atrivir dabirabim daperagham. Eghtɨ ia nan gɨn aruizir darasi, ia uaghan 12plan atrivir dabirabibar apiagh Israelian anabar 12plan ganam.
29 Eghtɨ tina nan ziam bagh nɨghnigh, uan dɨpeniba, aveghbuaba, buaramiziba, afeziam, amebam, boriba ko nguaziba, ateghtɨ, God gumazir kam ivezir bar aghuim a danɨngam. Ivezir kam, a nguazir kamɨn itir bizir kaba bar dagh afiragham. Eghtɨ a uaghan zurara itir ikɨrɨmɨrir aghuimɨn aven ikiam.
30 Eghtɨ dughiar kamɨn faragha itir gumazamizir avɨriba, me gɨn ikɨtɨma, datɨrɨghɨn gɨn itir gumazamizir avɨriba, me gɨn faragh mangam.”

20

Wainɨn azenimɨn ingarir gumazibar akar isɨn zuim

19:19: Kis 20:12, Wkp 19:18, Lo 5:16, Ro 13:9, Ga 5:14, Je 2:8 **19:19:** Ua Me Ini 20:12; Ofa Gami 19:18; Godɨn Araziba 5:16; Rom 13:9; Galesia 5:14; Jems 2:8 **19:21:** Mt 6:20, Lu 12:33, Ap 2:45, 4:34-37, 1 Ti 6:18-19 **19:21:** Matyu 6:20; Luk 12:33; Aposel 2:45; 4:34-37; 1 Timoti 6:18-19 **19:23:** Mt 13:22, Mk 10:24, 1 Ti 6:9-10 **19:23:** Matyu 13:22; Mak 10:24; 1 Timoti 6:9-10 **19:26:** Stt 18:14, Jop 42:2, Jer 32:17, Sek 8:6, Lu 18:27 **19:26:** Jenesis 18:14; Jop 42:2; Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Luk 18:27 **19:27:** Mk 10:28, Lu 5:11, 18:28 **19:27:** Mak 10:28; Luk 5:11; 18:28 **19:28:** Mt 20:21, 25:31, Lu 22:30, 1 Ko 6:2-3, MAA 2:26, 3:21 **19:28:** Matyu 20:21; 25:31; Luk 22:30; 1 Korin 6:2-3; Akar Mogomem 2:26; 3:21 **19:29:** Mk 10:29-30, Lu 18:29-30, Hi 10:34 **19:29:** Mak 10:29-30; Luk 18:29-30; Hibru 10:34 **19:30:** Mt 20:16, Mk 10:31, Lu 13:30 **19:30:** Matyu 20:16; Mak 10:31; Luk 13:30

1 Egha Iesus ua kamaghin migia ghaze, “Ki gumazamiziba faragh ikiasa
migeir nighnizim ki kamaghin a mikimasa. God Bizibagh Ativamin Dughiam
mati, gumazir mam wainin azenir ekiam iti. Egha a mizarazimra ghua
wainin azenimin ingarasa ingangarir gumazir maba ini.
2 Ezi gumazir kaba a ko akam akiri, egha wan kina wan kina aruer
vamira iniasa ifonge, ezi gumazir ekiam me amadazi me an wainin azenimin
ingarasa ghue.
3 Ezi gumazir ekiar kam 9 klok kamaghin ghua biziba amadir danganimin
gumazir mabar gari, me iti.
4 Ezi a kamaghin me migei, ‘Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar,
eghti ki ian ingangarimin mirara ia givezam.’
5 Ezi me ingarasa ghue. Ezi gumazir ekiar kam 12 klok ko 3 kloghin ghua
arazir kamram amua ua gumazir maba ini.
6 “Egha 5 klok ko kamaghin ghua ua gumazir mabar gari, me pura
tuivighav iti. Ezi a kamaghin men azai, ‘Ia manmaghin amigha aruer kamin
pura iti.’
“Ezi me a migia ghaze,
7 ‘Tav ingangaritam e ganingizir puvati.’
“Ezi gumazir ekiam me migia ghaze, ‘Ia uaghan mangi nan wainin
azenimin ingar.’
8 “Ezi aruem givazima gumazir ekiam uan ingangarir gumazibar garir
gumazim kamaghin a migia ghaze, ‘Ni ingangarir gumazibar diagh men
ivezim me daning. Egh ni gumazir bar gin izezibar ikegh ivezim me daning,
mangi faragha izezibar gifagh.’
9 Ezi gumazir 5 kloghin izeziba iza wan kina, wan kina isi.
10 Ezi gin gumazir faraghavira ingariba iza nighnigha ghaze, me ti dagiar
ekiatam iniam. Puvati, me uaghan wan kina wan kina ini.
11 “Egha me dagiar me inizibar gara wainin azenimin ghuavimin atara
kamaghin a migia ghaze,
12 ‘Gumazir kaba bar gin izegha auan vamiran ingari, ezi e mizaraghara
izegha ingangarir ekiam gamima, aruem e gaponge. Ezi ni ivezir vamira bar
e ganingi.’
13 “Ezi azenimin ghuavim akar kam baregha kamaghin men mav migei,
‘Namakam, ki arazir kuratam ia gamizir puvati. Ia ti faragha, ia wan kina
iniasa akam akiri?
14 Ni uan ivezim inigh mangi. Ki kamaghin ifonge, ki dagiaba gumazir gin
izezim givezir moghira ni givesi.
15 Kar nan bizimra. Ki ti uan dagiaba uan ifongiamin dar aningan kogham?
Egha ki arazir bar aghuim gumazir kabagh amizima ni tizim bagha navir
averiamin na baseme?’ ”
16 Egha Iesus ghaze, “Kamaghira gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti
faragha itiba me gin mangam.”

Iesus uan ovever dughiam, dughiar mikezimin uam a migei (Mak 10:32-34; Luk 18:31-33)

17 Egha Iesus uan suren gumazir 12pla ko Jerusalemin zui. Egha me ghua
a me inigha danganir miriar mamin ghua me uarira ikiava, egha kamaghin
a me migia ghaze,

20:1: Mt 21:33 **20:1:** Matyu 21:33 **20:8:** Wkp 19:13, Lo 24:15 **20:8:** Ofa Gami 19:13; Godin Araziba 24:15 **20:16:** Mt 19:30, Mk 10:31, Lu 13:30 **20:16:** Matyu 19:30; Mak 10:31; Luk 13:30

18 “Ia oragh, E nguibar ekiam Jerusalemɨn ghuavanadi. Eghtɨ gumazitam
Gumazamizibar Otarim isɨva, Judan Arazibagh fozir gumaziba koma ofa
gamir gumazir ekiabar anɨngam. Eghtɨ me a isɨ kotiam datɨghɨva, egh a
mɨsueghtɨ an aremeghsɨva me akabar kɨram, egh me kamaghɨn a mɨkɨm
suam, Nɨ aremegham.
19 Egh me a inigh Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arightɨ,
gumazir kaba a dɨpovam, egh a ifozoroghɨva a isɨ ter ighuvimɨn a gafughtɨ an
aremegham. Eghtɨ aruer mɨkezim gɨvaghtɨ, a ua dɨkavigham.”

Jems ko Jon
gumazir ekiamningɨn otivasa
(Mak 10:35-45)

20 Ezɨ Sebedin amuim uan otarimning ko Iesus bagha izi. Me izava aningɨn
amebam itevimning apɨrigha, ua bagha bizitam damuasa an azai.
21 Ezɨ Iesus an azara, “Nɨ tizim baka?”
Ezɨ a ghaze, “Nɨ kamaghɨn na bagh damu, nɨ Atrivir Ekiamɨn otogh, egh nan
otarimning ateghtɨ, tav nɨn agharir guvim daperaghtɨ, tav nɨn agharir kɨriam
daperagh.”
22 Ezɨ Iesus akam baregha kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Nɨ azangsɨzir bizir
kam, nɨ an mɨngarim gɨfozir puvatɨ, egha nɨ a bagha nan azai.”
Egha aningɨn azara, “Gua ti kɨ ateramin osɨmtɨzim, uaghan an ateramin
gavgavim iti?”
Ezɨ aning ghaze, “Are, ga gavgavim iti.”
23 Ezɨ Iesus kamaghɨn aning mɨgɨa ghaze, “Guizbangɨra, gua kɨ ateramin
osɨmtɨzim, gua a iniam. Egha kɨ tav amɨseveghtɨ a nan kɨriam ko guvimɨn
dapiamin bizim, a nan bizim puvatɨ. Ezɨ danganir kabanang, nan Afeziam
dar apiasa gumazir maba amɨsevegha, me bagha dar kɨrigha gɨfa.”
24 Ezɨ suren gumazir 10pla akar kam baregha aningɨn atari.
25 Ezɨma Iesus men diazɨ, me izima a ghaze, “Ia fo, Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezɨ
men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvɨra me abɨraghbɨrasi.
26 Eghtɨ arazir kaba ian tongɨn ikian kogham. Gumazir manam ian tongɨn
ekiamɨn ikɨsɨ, a ingangarir gumazimɨn mɨn ikɨ.
27 Eghtɨ gumazir manam ian faragh mangɨsɨ, a bar ian ingangarir gumazir
kɨnimɨn mɨn ikɨ.
28 Ezɨ kamaghɨra Gumazamizibar Otarim iza, gumazamizibar amutɨ me
a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvatɨ, a me bagh ingarasa ize. Egha a
gumazamizir avɨriba bagh aremegh ua me givezegh me iniasa ize.”

Iesus gumazir damazir kurar pumuning gamizɨ, aning gari
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon nguibar ekiam ategha zui.
Ezɨ avɨrir ekiam an gɨn zui.
30 Ezɨ gumazir damazir kurar pumuning tuavir apɨnimɨn aperaghav iti.
Egha aning orazima Iesus tuavir kamɨn izima, aning pamten kamaghɨn dei,
“Nɨ Devitɨn Otarim, nɨ gan apangkufigh.”

20:18: Mt 16:21, 17:22-23 **20:18:** Matyu 16:21; 17:22-23 **20:21:** Mt 19:28, Lu 22:30 **20:21:** Matyu 19:28; Luk 22:30 **20:22:** Mt 26:39, 26:42, Mk 14:36, Jo 18:11 **20:22:** Matyu 26:39; 26:42; Mak 14:36; Jon 18:11 **20:23:** Mt 25:34, Ap 12:2, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, MAA 1:9 **20:23:** Matyu 25:34; Aposel 12:2; Rom 8:17; 2 Korin 1:7; Akar Mogomem 1:9 **20:25:** Luk 22:25-26 **20:26:** Mk 10:43, Lu 9:48 **20:26:** Mak 10:43; Luk 9:48 **20:26:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26 **20:28:** Lu 22:27, Jo 13:14, Fl 2:7, 1 Ti 2:6, Ta 2:14, 1 Pi 1:19 **20:28:** Luk 22:27; Jon 13:14; Filipai 2:7; 1 Timoti 2:6; Taitus 2:14; 1 Pita 1:19 **20:30:** Mt 9:27, 15:22 **20:30:** Matyu 9:27; 15:22

31 Ezɨ gumazamiziba aning barazi, aning deima, me pamten aningɨn
anogorogha ghaze, gua uan akamning dukuagh. Me kamaghɨn aning
mɨgeima, aning tiarim akarava dɨa ghaze, “Ekiam, nɨ Devitɨn Otarim, nɨ gan
apangkufigh.”
32 Kamaghɨn amizɨ, Iesus tugha aningɨn dɨa ghaze, “Kɨ tizim gua bagha a
damuasa, gua ifonge?”
33 Ezɨ aning a ikaragha ghaze, “Ekiam, nɨ gan damaziba kuightɨ, ga ua
ganasa.”
34 Ezɨ Iesus aningɨn apangkuvigha egha dafarim aningɨn damazibagh atɨzɨ,
aningɨn damaziba maghɨra ua derazɨ, aning ua gari. Egha maghɨra Iesusɨn
gɨn zui.

Iesus Jerusalemɨn otogha gumazamizibar sure gami

21

(Sapta 21--25)

Iesus atrivimɨn mɨn Jerusalemɨn aven zui
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Egha Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemɨn boroghɨn izava Olivɨn
Mɨghsɨamɨn iza Betfagen nguibamɨn oto. Egha Iesus uan suren gumazir
pumuning amaga,
2 kamaghɨn aning mɨgei, “Gua nguibar munagh itimɨn mangɨ, egh gua
gantɨma, donkin mam me a ikezɨma a uan nguzir asem ko iti. Aningɨn benim
fɨrigh na bagh aning inigh kagh izɨ.
3 Eghtɨ gumazitam guan azangtɨma, gua a mɨkɨm suam, ‘Ekiam ingangarim
aningɨn iti.’ Eghtɨ gumazir kam zuamɨra puram aning ateghtɨ, aning izam.”
4 Godɨn akam inigha izir gumazim Aisaia faragha mɨkemezir akaba oti-
vasa, bizir kaba otifi. Akar kam kamakɨn,
5 “Nɨ akar kam isɨva Saionɨn nguibar ekiamɨn itir gumazamizibav kemegh.
Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi! A gumazir kɨnir ziaba puvatɨzir
mamɨn mɨn donkin mam gaperagha izi, kar donkin amebamɨn nguzir asem.”
6 Ezɨ Iesusɨn suren gumazimning ghua a mɨkemezɨ moghɨn ami.
7 Egha aning donkin amebam nguzir asem sara aning inigha iza, egha
uan korotiar azenan azuiba suegha donkiningɨn akɨrimning gisɨn atɨzɨ, Iesus
korotiar kabagh isɨn apera.
8 Ezɨ gumazamizir avɨriba uan korotiar azenimɨn azuiba suegha tuavim
mughara zui. Ezɨ marazi temer aguaba oka da isa tuavir torim garɨsi.
9 Ezɨ gumazamizir faragha zuiba ko Iesusɨn gɨn iziba, uan tiariba akara
ghaze, “Hosana! Ia Devitɨn Otarimɨn ziam fɨ! Gumazir, Ekiamɨn ziam ko
gavgavimɨn izim, God deragh a damu! Hosana! Ia Nguibar bar pɨn itimɨn
itir Godɨn ziam fɨ!”
10 Ezɨ Iesus Jerusalemɨn aven ghuzɨ, an itir gumazamiziba dɨgavir kuram
gamigha tintinibar uarir azai,
11 “Kar gumazir manam?”
Ezɨ Iesusɨn gɨn izezir darazi ghaze, “Kar Iesus, a Godɨn akam inigha izir
gumazim. A Galilin Distrighɨn aven itir nguibam Nasaretian gumazim.”

21:3: Mt 26:18 **21:3:** Matyu 26:18 **21:5:** Ais 62:11, Sek 9:9, Jo 12:15 **21:5:** Aisaia 62:11; Sekaraia 9:9; Jon 12:15 **21:8:** 2 Kin 9:13 **21:8:** 2 Atriviba 9:13 **21:9:** Sng 118:25-26, Mt 23:39 **21:9:** Onger Akaba 118:25-26; Matyu 23:39 **21:11:** Mt 21:46 **21:11:** Matyu 21:46

Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven biziba amadir gumazamiziba, me batosi
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

12 Ezi Iesus ghua Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumazamizibar
garima, me biziba amadi, ezi a me batosi. Egha gumazamizir dagiaba
uarir ikarvazibar dakoziba, ko kuarazir bunbaba amadir gumazamizibar
dabirabiba, da fava egha da ighavkiri.*
13 Egha kamaghin me migei, "Godin Akinafarimin aven, osizirim kam-
aghin iti, 'Nan Dipenim, God ko migeir Dipenimra. Ezi ia a gamizi, an
okimakiar gumazibar mogomer danganimin min oto!' "
14 Egha a Godin Dipenimin aven itima, damazir okavirziba ko suer
amiriziba a bagha izima, a men arimariaba gefi.
15 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan Arazibagh fozir gumaziba
izava an amir arazir ivinbabar gari. Egha me orasi, boriba Godin Dipenim
avinizir divazimin aven ikia dia ghaze, "Hosana! Devitin Otarimin ziam fi."
Kamaghin amizi, me bizir kaba bagha atari.
16 Egha kamaghin Iesusin azai, "Ni boriba migeir akaba barasi, o?"
Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Are, ia ti Godin Akinafarimin ganizir puvati?
A ghaze, 'Ni borir bar iririviba ko otem apavira itibagh amima, me deravira
nin ziam fe.' "
17 Egha a me ategha ghua Jerusalemin nguibam ategha Betanin nguibamin
ghu, egha kagh akui.

Iesus temer figh mikemezi, a misingi
(Mak 11:12-14; 11:20-24)

18 Egha mizaraghara Iesus dikavigha ua Jerusalemin zuima, mitiriam an
azi,
19 ezi a tuavir apinimin temer fighin mamin garima, a iti. Ezi a roghira
ghua garima, fighin oviziba puvati. A pura dafarir kiniba iti. Ezi Iesus temer
kam migia ghaze, "Ni ua ban kogham. Bar puvatigham." Ezi temem maghira
misingi.
20 Ezi an suren gumaziba bizir kamin ganigha digavir kuram gamigha,
ghaze, "Temer figh manmaghin amigha zuamira misingi?"
21 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, "Ki guizbangira ia migei, ia
nighnizir gavgavim ikiva, okam nighnighan kogh, egh ki fighin temem
gamizir arazim, ia uaghan a damuamin gavgavim ikiam. Egha anarira
puvati, ia uaghan mighsiar kam mikim suam, 'Ni dikavigh mangi, uabi isi
ongarim mikinigh.' Eghti a ia mikemezi moghin otivam.
22 Egh ia nighnizir gavgavim ikiva God ko mikimiva, egh biziba bagh Godin
azangsigh, egh ia da iniam."

Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim bagha an azai
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

---

* **21:12:** Gumazamiziba Godin Dipenim avinizir divazimin aven iki bizibagh ivezisi, ofa gamir dagiabar dagh ivezam. Me Rom ko Grighin dagiabar ivezan kogham. Kuaraziba ko bizir me kagh iveziba, da Godin ofa gamir biziba. **21:13:** Ais 56:7, Jer 7:11, Mk 11:17, Lu 19:46 **21:13:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11; Mak 11:17; Luk 19:46 **21:14:** 2 Sml 5:8, Ais 35:5-6 **21:14:** Aisaia 35:5-6 **21:16:** 2 Sng 8:2 **21:16:** Onger Akaba 8:2 **21:19:** Lu 13:6 **21:19:** Luk 13:6 **21:21:** Mt 17:20, Lu 17:6, Jo 14:12, 1 Ko 13:2, Je 1:6 **21:21:** Matyu 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1 Korin 13:2; Jems 1:6 **21:22:** Mt 7:7-11, 18:19, Mk 11:24, Lu 11:9, Jo 14:13-14, Je 5:16, 1 Jo 3:22 **21:22:** Matyu 7:7-11; 18:19; Mak 11:24; Luk 11:9; Jon 14:13-14; Jems 5:16; 1 Jon 3:22

23 Egha Iesus ghua Jerusalemin otogha Godin Dipenim avinizir divazimin
aven gumazamiziba Godin akam men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir
ekiaba ko Judabar gumazir aruaba iza kamaghin an azai, “Ni gavgavir
manamin amodoghin bizir kabagh ami? Ezi tina gavgavir kam ni ganingi?”
24 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki uaghan azangsizir mam ia damuasa. Ia
deraghviram a ikaraghti, ki ia mikimam, ki gavgavir manamin amodoghin
bizir kabagh ami.
25 Ki Jon bagha ian azai, tina gavgavim Jon ganingizi a gumazamiziba rue?
A ti Godin Nguibamin gavgavir kam ini, o a ti gumazamiziba dama a ini?”
Ezi me uarira uariv gia ghaze, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghti a ua
kamaghin en azaragham, ‘Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jonin
ikian aghua?’
26 Eghti e suam, ‘Jonin rurim gumazamizibar ize,’ kamaghin e gumaza-
mizibar atiatingi. E fo, me bar Jonin migia ghaze, a Godin akam inigha izir
gumazir mam.”
27 Kamaghin amizi, me Iesus migia ghaze, “E fozir puvati.”
Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir
tuavimin gun ia mikemeghan kogham.”

Iesus gumazir mamin otarimning akar isin zuim migei

28 Egha Iesus uam ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba kam-
aghin me migei, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazir mam otarir pumuning
iti. Egha a ghua kamaghin otarir ekiam migei, ‘Otarim, ni datirighin mangi,
wainin azenimin aven ingar.’
29 Ezi otarim ghaze, ‘Ki aghua.’ Egha ua gin, nighnizim giragha ghua ingari.
30 Ezi afeziam ghua otarir dozim kamaghira an azara. Ezi otarim ghaze, ‘Ki
mangi ingaram.’ Egha ghuzir puvati.
31 Ezi ia manmaghin nighnisi, otarir kamningin manamra afeziamin akam
baregha an gin zui?”
Ezi me Iesus migia ghaze, “Otarir ekiam.”
Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba
isiba ko amizir arazir kurabagh amiba, me ia gafiragha faragha God Biz-
ibagh Ativamin Dughiamin aven zui.
32 Guizbangira, Jon otogha arazir aghuimin tuavim ian aka, ezi ia nighnizir
gavgavim an akamin ikian aghua. Ezi dagiaba isir gumaziba ko amizir arazir
kurabagh amiba, me nighnizir gavgaviba an iti. Ia bizir kamin ganigha
uan nighnizibagh irazir puvati, egha nighnizir gavgavim Jonin akamin itir
puvati.”

Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim (Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Egha Iesus gumazir dapaniba ua kamaghin me migei, “Ia akar isin
zuir igharazir kam baragh. Gumazir mam wainin azenimin ingarigha, an
divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gikuigha azenir
dipenimin ingari, eghti ingangarir gumaziba an iki azenimin ganam. Egha
azenir kam isa gumazir mabar agharim gatigha ghaze, me gin wainin
dipataba uam a ikaragham. Egha dikavigha nguibar saghon itimin ghu.†

21:23: Jo 2:18 **21:23:** Jon 2:18 **21:26:** Mt 14:5, 21:46, Mk 6:20, Lu 20:6 **21:26:** Matyu 14:5; 21:46; Mak 6:20; Luk 20:6 **21:28:** Lu 15:11 **21:28:** Luk 15:11 **21:31:** Lu 7:29, 7:50 **21:32:** Lu 3:12, 7:29-30 **21:32:** Luk 3:12; 7:29-30 **21:33:** Mt 25:14 **21:33:** Matyu 25:14 † **21:33:** Wainin azenimin migirigiaba, Iesus Aisaia 5:1-2in da ini, egha God Israelia damuamin akar isin zuim mikeme. Akar kamin mingarim kamaghin ghu, God uabi, gumazir azenimin ingarizim. Ezi Israelia wainin azenimin min iti.

34 Ezɨ wainɨn ovɨziba kuaramin dughiam roghɨra izezɨma, gumazir kam
uan ingangarir gumazir maba amadazɨma, me wainɨn ovɨzi taba iniasa
ghue.
35 Ezɨ azenimɨn garir gumaziba ingangarir gumazir kaba inigha, mam
mɨsuegha, igharazir mam me a mɨsoghezɨma an areme, egha dagɨabar
igharazir mam ginifi.
36 Ezɨ azenimɨn ghuavim gɨn ua ingangarir gumazir igharaziba amangi.
Me avɨraseme, egha men dɨbobonim faragha izezibagh afira. Ezɨ wainɨn
azenimɨn garir gumazir kaba kamaghɨra uam azenimɨn ghuavimɨn ingan-
garir gumazibagh ami.
37 "Kamaghɨn amizɨ, azenimɨn ghuavim abuan uan otarim amada.
Afeziam ghaze, 'Me nan otarimɨn akam baregh deragh a damuam.'
38 "Puvatɨ, gumazir kaba otarimɨn gari, a izima, me uarira uariv gei,
'Gumazir kam izɨva uan afeziamɨn biziba bar da inigham. Aria. E a
mɨsueghtɨ, an aremeka. Egh e uari bagh wainɨn azenim iniam.'
39 Kamaghɨn, me maghɨra an suigha, wainɨn azenimɨn azenan aneku-
nigha, otarim mɨsoghezɨ an areme.
40 "Eghtɨ wainɨn azenimɨn ghuavim izɨ manmaghɨn gumazir kabar
amuam? Ia manmaghɨn nɨghnɨsi?"
41 Ezɨ me a mɨgɨa ghaze, "A gumazir kurar kaba puv me mɨsueghtɨ me
arɨmɨghiregham. Eghtɨ an azenim isɨva gumazir igharazibar anigam, eghtɨ
wainɨn ovɨziba iniamin dughiamɨn me a bagh pozim daghuigh a danɨngam."
42 Ezɨ Iesus kamaghɨn men azai, "Ia Godɨn Akɨnafarimɨn aven itir osizirir
kabar ganis, o puvatɨ? Osizirir kaba kamaghɨn mɨgei:

" 'Kar dɨpenir akɨnir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datɨrɨghɨn dɨpenim aterir guarim gava.
Ekiam uabɨ arazir kam gamizɨma an oto.
Ezɨ e an garima, a bar dera.'

43 "Kamaghɨn amizɨ, kɨ ia mɨgei, God Bizibagh Ativamin Dughiam, God ia
dama a inigh a isɨva, gumazamizir dughiar kamɨn aven ikɨ arazir aghuibar
amuamibar anɨngam.
44 Eghtɨ gumazir manam dagɨar kam gisɨn irɨghɨva, an aghariba
mɨsarighiregham. Eghtɨ dagɨar kam gumazitam gisɨn irɨghɨva, bar
anemɨsararigham."‡
45 Ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba akar isɨn zuir kam baregha fo,
Iesus akam isa, me gasara.
46 Kamaghɨn amizɨ, me an suighasava amua, egha gumazamizir avɨribar
atiatingi. Me fo, gumazamiziba Iesusɨn mɨgɨa ghaze, a Godɨn akam inigha
izir gumazir mam.

21:35: Mt 22:6 **21:35:** Matyu 22:6 **21:38:** Mt 27:18 **21:38:** Matyu 27:18 **21:39:** Hi 13:12 **21:39:** Hibru 13:12 **21:42:** Sng 118:22-23, Ais 28:16, Mk 12:10, Ap 4:11, Ro 9:33, Ef 2:20, 1 Pi 2:6-8 **21:42:** Onger Akaba 118:22-23; Aisaia 28:16; Mak 12:10; Aposel 4:11; Rom 9:33; Efesus 2:20; 1 Pita 2:6-8 **21:44:** Ais 8:14-15, 60:12, Dan 2:44-45, Sek 12:3, 1 Pi 2:8 **21:44:** Aisaia 8:14-15; 60:12; Daniel 2:44-45; Sekaraia 12:3; 1 Pita 2:8 ‡ **21:44:** Baibelɨn fofozir gumazir maba ghaze, akar ves 44ɨn aven itiba, Matyu da osirizir puvatɨ, ti gumazir igharazim gɨn da osiri. Nɨ Luk 20:18ɨn gan. **21:46:** Mt 21:11, 21:26, Lu 7:16, Jo 7:40 **21:46:** Matyu 21:11; 21:26; Luk 7:16; Jon 7:40

22

Poroghamibar isar ekiamɨn akar isɨn zuim
(Luk 14:16-24)

1 Ezɨ Iesus uam akar isɨn zuir mamɨn gumazir dapanibagh amua kamaghɨn me mɨgei,
2 “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mamɨn otarim amuimɨn ikiasava amima, an a bagh isar ekiam gami.
3 Isar dughiam tɨghar otivam, a faraghavɨra isam bagh izasa gumazamiziba bagha akam amada. Ezɨ isamɨn dughiam otozɨma, a gighamizir gumazamiziba izasa uan ingangarir gumaziba amada. Ezɨ puvatɨ, gumazamizir a gighamiziba, me izan aghua.
4 Ezɨ a uan ingangarir gumazir maba amaga, kamaghɨn me mɨgei, ‘Ia mangɨ, gumazir kɨ gighamiziba kamagh me mɨkɨm, “Ia oragh. Kɨ dagheba tuegha gɨvagha, uan bulmakaun apuribav suegha, egha uaghan uan asɨzir ekiabav soke. Ezɨ isamɨn biziba bar gɨfa. Ia poroghamibar isar ekiamɨn izɨ.” ’
5 “Ezɨ ingangarir gumaziba ghua akar kamɨn gumazibav gei. Ezɨ me oraghan aghuagha tintinibar zui. Mav uan azenimɨn zui, ezɨ mav uan dagɨar ingangarim bagha zui.
6 Ezɨ marazi atrivimɨn ingangarir gumazibar suigha, puv me mɨsoghezɨ me ariaghire.
7 “Kamaghɨn amizɨ, atrivim puv atari, egha uan mɨdorozir gumaziba amada. Ezɨ me ghua an ingangarir gumazibav soghezir gumaziba, me mɨsogha bar me agɨvaghava, men nguibar ekiam gaborozɨ a isi.
8 “Egha atrivim uan ingangarir gumazibav gei, ‘Poroghamibar isamɨn dagheba isigha gɨfa. Ezɨ gumazir kɨ gighamiziba, me gumazir kuraba, kamaghɨn me isamɨn ikian kogham.
9 Kamaghɨn amizɨ, ia mangɨ tuavir ekiaba bar dar mangɨ, egh gumazir manaba ia me bativigh, egh ia men diaghtɨ, me poroghamibar isar kamɨn izɨ.’
10 A kamaghɨn mɨkemezɨma, an ingangarir gumaziba tuaviba bar dar ghuava gumazamiziba bar me akufa, gumazamizir aghuiba ko kuraba sara. Ezɨ me iza damasa poroghamibar isar dɨpenim gapiazɨ a bar izɨfa.
11 “Ezɨ gumazamiziba apiazɨma, atrivim men ganasa aven zui. Egha a ghua gumazir mamɨn garima, a poroghamibar isamɨn azuir adiaritam aruzir puvatɨ.
12 Ezɨ atrivim an azara, ‘Namakam, manmaghɨn amizɨ, nɨ adiarir aghuitam aruzir puvatɨgha, puram aven ize?’ Ezɨ gumazim mɨkɨman asa.
13 “Kamaghɨn amizɨ, atrivim ingangarir gumazibav gɨa ghaze, ‘Ia an soroghafariba ikegh, a isɨva azenan mɨtatemɨn anekunigh. Danganir mɨtater kamɨn me puvɨra tuavara atariba kuskusi.’
14 “Ia oragh. God gumazamizir avɨribar dei, egha varazira, a me amɨsevima, me aven zui.”

Gumazamiziba dagɨaba Atrivim Sisar danɨngam, o markiam?
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

22:4: Mt 21:36 **22:6:** Mt 21:35 **22:6:** Matyu 21:35 **22:8:** Mt 10:11-13, Ap 13:46 **22:11:** 2 Ko 5:3, Ef 4:24, MAA 3:4, 19:8 **22:11:** 2 Korin 5:3; Akar Mogomem 3:4; 19:8 **22:13:** Mt 8:12, 25:30, Lu 13:28 **22:13:** Matyu 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:14:** Mt 20:16, 2 Pi 1:10, MAA 17:14 **22:14:** 2 Pita 1:10; Akar Mogomem 17:14

15 Ezi Farisiba ghua akabav suegha Iesusin suighasa tuaviba buri. Egha
me ghaze, a pazi bizitam mikemeghti, me an migirigiam baghaviram an
suigham.
16 Egha me uan suren gumazir maba ko Herotin gin zuir marazi amadazi,
me Iesus bagha ghua kamaghin a migei, "Tisa, e fo ni guizbangira bizibav
geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazamizibar sure gamua guizbangira
me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazamizir
ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei.
17 Kamaghin, ni deragh e mikim. Judan Araziba manmaghin migei? E
dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera,
o puvati? Ni manmaghin nighnisi?"
18 Ezi Iesus men nighnizir kurar kam gifo, egha kamaghin me migei, "Ia
gumazir ifavaribagh amiba, ia tizim bagha na gifarasava ami?
19 Ia gavman ganidir dagiatam nan akagh." Ezi me dagiar mam inigha iza
a ganingi.
20 Ezi Iesus kamaghin men azai, "Kar tinan nedazim ko tinan ziam?"
21 Ezi me ghaze, "Mar Sisarin nedazim ko an ziam."
Ezi a me migia ghaze, "Kamaghira, ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh
Godin biziba isi, God daning."
22 Ezi me migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha, anetegha ghue.

Sadyusiba gumazir aremegha ua dikavizibar arazim bagha Iesusin azai (Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 Ezi aruer kamra, Sadyusiba Iesus bagha ize. Sadyusiba ghaze, gumazir
aremeziba ua dikavir puvati. Egha me kamaghin Iesusin azai,
24 "Tisa, Moses kamaghin mikeme, Gumazir manatam boriba puvatigh
aremeghti, an aveghbuatam an amuim inigh an ikiti, amizir kam boriba
batiti, an aveghbuamin ikizim kuavaremeghan kogham.
25 Ezi fomira aveghbuar 7pla, en tongin ike. Men avebam amuimin ikiava
boritam inizir puvati, egha areme. Kamaghin amizi, an dozir mam an
amuim inigha an iti.
26 Ezi an dozir kam uaghan boritam inizir puvatigha areme. Ezi aningin
dozir mikezim ko an gin iziba kamaghiram ami.
27 Egha me bar ariaghire, ezi abuan amizir kam uaghan areme.
28 Kamaghin ni e mikim, gumazamiziba ua dikavamin dughiamin, amizir
kam tinan amuimra? Ni nighnigh, me bar an ike!"
29 Ezi Iesus me ikarvagha kamaghin me migei, "Ia Godin Akinafarimin
itir akam gifozir puvati, egha ia uaghan Godin gavgavim gifozir puvati.
Kamaghin, ia paza migei.
30 Gumazamizir aremeziba ua dikavamin dughiamin, paba amuibar ikian
kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min
Godin Nguibamin ikiam.
31 "Ezi ki ua dikavamin dughiam bagh ian azangasa. Ia ti God ia mikemezir
akar kamin ganiz, o puvati? A ghaze,
32 'Ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.' God gumazir ariaghirezibar God
puvati, a gumazir angamira itibar God."
33 Ezi gumazamiziba an akar kam baregha digavir kuram gami.

22:15: Mk 3:6 **22:15:** Mak 3:6 **22:16:** Mk 3:6, 8:15, 12:13 **22:16:** Mak 3:6; 8:15; 12:13 **22:21:** Stt 1:27, Ro 13:7 **22:21:** Rom 13:7 **22:23:** Ap 23:8 **22:23:** Aposel 23:8 **22:24:** Lo 25:5 **22:24:** Godin Araziba 25:5 **22:29:** Jo 20:9 **22:29:** Jon 20:9 **22:30:** 1 Jo 3:2 **22:30:** 1 Jon 3:2 **22:32:** Kis 3:6, Mt 8:11, Mk 12:26, Lu 20:37, Ap 7:32 **22:32:** Ua Me Ini 3:6; Matyu 8:11; Mak 12:26; Luk 20:37; Aposel 7:32 **22:33:** Mt 7:28 **22:33:** Matyu 7:28

Godɨn Akar Gavgavir faraghavɨra itim
(Mak 12:28-31; Luk 10:25-28)

34 Farisiba orazi, Iesusɨn mɨgɨrɨgɨaba Sadyusibagh amizɨma, me mɨkɨman
ibura. Ezɨ me uari akuvagha a bagha izi.
35 Me ko izir gumazir mam, a Judan Arazibagh fozir gumazim. Egha a Iesus
basamasa kamaghɨn an azai,
36 "Tisa, Godɨn Akar Gavgavir manamra maba bar dagh afira egha
faraghavɨra iti?"
37 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, "Ia bar uan navir averiaba ko uan
duaba ko uan nɨghnɨziba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh.
38 Kar Akar Gavgavir bar ekiam, egha Akar Gavgavir igharazibar
faraghavɨra iti.
39 Ezɨ an gɨrara irim. A kamakɨn: nɨ uabɨra uabɨ gifongezɨ moghɨn,
gumazamizir igharazibagh ifongegh.
40 Moses Osirizir Araziba ko Godɨn akam inigha izir gumazibar akaba, da
bar arazir kamning gisɨn tu."

Iesus God Uam E Iniasa Mɨsevezir Gumazim bagha Farisibar azai
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Farisiba uari akuvagha ikiav itima, Iesus men azara,
42 "Ia God Ua Gumazamiziba Iniasa Mɨsevezir Gumazim, manmaghɨn a
gɨnɨghnɨsi? A tinan otarim?"
Ezɨ me an mɨgɨa ghaze, "A Devitɨn Ovavim."
43 Ezɨ Iesus kamaghɨn men azai, "Manmaghɨn amizɨ, Godɨn Duam
nɨghnɨzim Devit ganɨngizɨ, a gumazir kam, 'Ekiam,' a gatɨ, egha kamaghɨn
mɨgɨa ghaze:

44 " 'Ekiam, nan Ekiam mɨgɨa ghaze,
"Nɨ nan agharir guvimɨn daperagh ikɨ mangɨtɨ,
kɨ nɨn apaniba dɨkabɨragh me isɨ nɨn dafarim datɨghtɨ,
me nɨn dagarimningɨn apengan ikiam." '

45 "Ezɨ ia nɨghnɨgh, Devit uabɨ gumazir kamɨn mɨgɨa ghaze, a nan Ekiam.
Ezɨ manmaghɨn, gumazir kam ua Devitɨn Ovavimɨn mɨn iti?"
46 Ezɨ men tav bar Iesus ikarvaghan buraghburaki. Egha me aruer kamɨn
ikegha ghua ua gɨn bizitam bagha an azangan atiati.

23

Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami
(Mak 12:38-39; Luk 11:43; 11:46; 20:45-46)

1 Ezɨ Iesus gɨn gumazamizir avɨriba ko an suren gumazibagh eghari.
2 Egha kamaghɨn mɨgei, "Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me
Mosesɨn danganim inigha Moses Osirizir Araziba ia geghari.

22:37: Lo 6:5, 10:12, Lu 10:27 **22:37:** Godɨn Araziba 6:5; 10:12; Luk 10:27 **22:39:** Wkp 19:18, Mk 12:31, Ro 13:9, Ga 5:14 **22:39:** Ofa Gami 19:18; Mak 12:31; Rom 13:9; Galesia 5:14 **22:40:** Mt 7:12, Ro 13:10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 **22:40:** Matyu 7:12; Rom 13:10; Galesia 5:14; 1 Timoti 1:5 **22:42:** Jo 7:42 **22:42:** Jon 7:42 **22:43:** Sng 110:1, Mt 26:64 **22:44:** Sng 110:1, Ap 2:34, 1 Ko 15:25, Hi 1:13 **22:44:** Onger Akaba 110:1; Matyu 26:64; Aposel 2:34; 1 Korin 15:25; Hibru 1:13 **22:46:** Mk 12:34, Lu 14:6, 20:40 **22:46:** Mak 12:34; Luk 14:6; 20:40

3 Kamaghin amizi, me ia migeir akaba, ia da baragha dagh eghari moghin
dar amu. Egh me amir araziba, ia men gin mangi dar amuan marki. Me
migirigiar bar aviribagh amua egha uari dar gin zuir puvati.
4 Me kamaghin amua, mati me bizir bar osimtiziba isava gumazamizibar
dipizibagh isin arizima, me da ateran buraghburasi. Egha me tong uan dafar
puzitamin men akurvaghan nighnizir puvati.
5 "Arazir me amiba, me uarir ganasa oda dagh ami. Me Godin Akar maba,
uan daveriaba ko guaghafivibar da osirigha, egha dagh amizi, da bar ekefe,
ezi me da azui. Egha korotiar apinibar itir dueviar bar ruariba, me da azui.
Egha ghaze, e arazir kamin uari akakagh suam, e guizbangira Godin akabar
gin zui.*
6 Egha isar ekiabar me danganir ziaba itiba isava, God ko migeir dipenibar
aven dabirabir aghuaribagh apiaghiri.
7 Egh me maketin danganibar mangiti, gumazamiziba 'Tisaba' me darigh,
men ziaba fasa me bar akonge.
8 "Ki ghaze, gumazitam ia 'Tisa' a darighan marki. Bar marki. Ian tisan bar
vamira, ia bar aveghdiariba.
9 Egh ia nguazimin kagh gumazitam 'Afeziam' a darighan marki. Ian
Afeziar bar vamira, a uan Nguibamin iti.
10 Egh me 'Gumazir Dapanim' ian tav darighan marki. Ian Gumazir
Dapanir vamira iti, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.
11 Ian gumazamizir ekiaba pura ian ingangarir gumazamizibar min iki.
12 Gumazamizir uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumazamizir uari
abiriba, God me feghti me ziar ekiaba iniam."

Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir kurabar gun me migei
(Mak 12:40; Luk 11:39-52; 20:47)

13-14 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko
Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia God
Bizibagh Ativamin Dughiamin tiam asarazi, gumazamiziba azenan iti. Egha
ia uaghan aven mangan aghua. Ezi gumazamiziba aven mangasava amima
ia men tuaviba apiri.†
15 "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar iku-
vigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia ongariba ko nguazir igharaziba
bar dar ghua, suren gumazir vamira iniasa ruiagha arui. Eghti ia gumazitam

---

23:3: Mal 2:7-8 **23:3:** Malakai 2:7-8 **23:5:** Mt 6:1 **23:5:** Matyu 6:1 * **23:5:** God ko migeir daveriaba, kar Judaba akinafarir dozibar Godin akar maba osiri, egha da isa mitarir nguzir mabagh aghui. Egha da isava uan agharir kiriabagh aghui, egha maba isa uan guabagh afe. Ni Ua Me Ini 13:9 ko 13:16 ko Godin Araziba 6:8 ko 11:18, dar gan. Judaba uaghan Akinafarim Diboboniba 15:37-41in garava sazir oteviba uan korotiabagh itui. Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me migia gia ghaze, me daveriar ekiaba aghuigha, egha sazir ruariba azui, egha uari akakagha ghaze, e guizbangira Godin akabar gin zui. Kar me uarir ganasa odava arazir kabagh ami. **23:6:** Mt 6:5, Mk 12:38-39, Lu 11:43, 14:7 **23:6:** Matyu 6:5; Mak 12:38-39; Luk 11:43; 14:7 **23:11:** Mt 20:26-27, Mk 9:35, 10:43-44, Lu 22:26 **23:11:** Matyu 20:26-27; Mak 9:35; 10:43-44; Luk 22:26 **23:12:** Jop 22:29, Snd 15:33, 29:23, Ese 21:26, Lu 14:11, 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 **23:12:** Jop 22:29; Aghuzir Akaba 15:33; 29:23; Esekiel 21:26; Luk 14:11; 18:14; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **23:13-14:** Lu 11:52 **23:13-14:** Luk 11:52 † **23:13-14:** Fofozir gumazir maba ghaze, akar kamnagh uaghan kagh ikiam. A kamakin, "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika. Ia gumazir mizer pumuning itiba, ia amizir paba ovengezibagh ifara men dipenibar okia, oda migirigiar bar ruariba God ko dagh ami. Kotiamin Dughiamin ia bar ikuvigham." Ni Mak 12:40in gan.

batogh Judan Arazibar a geghanti, a ian nighnizibar gin mangi, egh a bar ian
mirara uaghan helin mangam. Ia a damighti, a bar ia gafiragh arazir kurabar
amuam.

16 “Ia damazir okaviriziba, egha ia gumazir igharaziba tuavim men akak-
aghasa! Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia kamaghin gumazamizibar sure
gamua ghaze, ‘Gumazir manam guizin mikimsiva, Godin Dipenimin akakagh
mikimti, an araziba pura bizim. Egh gumazir kam guizin mikimsi, golin
Godin Dipenimin aven itibar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh
a mikemezir arazimin gin mangi, a damu.’

17 Ia gumazir onganir damazir okaviriziba, tizim Godin damazimin ekefe?
Ti gol, o ti Godin Dipenim? Ia fo, golin kam Godin Dipenimin aven iti, egha
tuavir kamin golin kam Godin bizimin oto.

18 Egha ia uaghan kamaghin men sure gamua ghaze, ‘Gumazitam uan
migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir dakozimin akakaghti, an
migirigiaba pura biziba. Eghti gumazim ofa gamir dakozimin itir ofabar
akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir migirigiabar gin
mangi.’

19 Ia damazir okaviriziba, bizir manam Godin damazimin ekefe, ti ofa
gamir dakozimin itir ofaba, o ofa gamir dakozim uabi? Ia fo, ofaba ofa gamir
dakozimin iti, egha tuavir kamin ofan kam Godin bizimin oto.

20 Eghti gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir
dakozimin akakagh mikimti, an migirigiaba ofa gamir dakozim ko ofa gamir
dakozimin itir ofaba uaghara aningin akakasi.

21 Egh gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi Godin Dipenimin
akakagh mikimti, an migirigiaba Godin Dipenim, ko Godin uan Dipenimin
aven itim, virara aningin akakasi.

22 Eghti gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Godin
Nguibamin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin atrivir dabirabim, ko
Godin uan atrivir dabirabim gaperazim, uaghara aningin akakasi.

23 “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar iku-
vigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia isingtizim daghebagh anidir
zuravarir 10plan pozibar da arigha, egha dar pozir vamira God ganidi. Egha
Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir ekiaba ataghirasi. Ia, Godin guizin
arazim, ko apangkuvir arazim, ko nighnizir gavgavim Godin itir arazim, ia
da gin amadi. Ia faragh arazir ekiar kabar gin mangi dar amu, egh uaghan
arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu.

24 Ia damazir okaviriziba, egha gumazir igharaziba tuavim men akak-
aghasa! Ia mati, gumazim sibaba diparsizimin itima, a bar deravira gara da
isa da makuri. Ezi asizir ekiam kamel, a diparsizimin aven itima, an an garir
puvatigha, a tui.

25 “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar
ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia bar deraghavira kapba ko
itaribar azeniba rue, ezi dar aven itir dagher kaba bar izifa. Ia, okimakiar
araziba ko uarira uarigh nighnizir arazibar tuavimin, dagher kaba ini.

26 Ia Farisiba, ian damaziba okafi! Ia faraghivira kapbar averiaba ruegh,
eghti dar otighinaba uaghan zuegham.

23:16: Mt 5:33-34, 15:14 **23:16:** Matyu 5:33-34; 15:14 **23:22:** Ais 66:1, Mt 5:34 **23:22:** Aisaia 66:1; Matyu 5:34 **23:23:** Wkp 27:30, Hos 6:6, Mai 6:8, Lu 11:42 **23:23:** Ofa Gami 27:30; Hosea 6:6; Maika 6:8; Luk 11:42 **23:25:** Mk 7:4 **23:25:** Mak 7:4

27 “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia mati, me matmatiam penin ghurghurim a gaghui, ezi matmatiamin ganganim azenan bar dera. Ezi an aven gumazir kuabar aghariba ko bizir kuriba bar izifa.
28 Ia uaghan kamaghin iti. Me azenan ian gara ghaze, ia gumazir aghuiba. Ezi ifavarir araziba ko arazir bar kuraba, guizbangira ian navir averiabagh izifa.”
29 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia, fomira itir Godin akam inigha izir gumaziba, men moziba deraghvira dar kirmigha, egha gumazir arazir aghuibagh amizibar moziba deraghavira dar adiaribagh ami.
30 Egha kamagh uariv gei, ‘E ti uan inazibar dughiamin ikia, egha ti men akuragha Godin akam inigha izir gumazibav soghezir puvatighai.’
31 Ia kamagh migia uari akakagha ghaze, ‘E Godin akam inigha izir gumazibav soghezir gumazibar boriba!’
32 Aria, mangi, ia uan inaziba amua taghizir arazir kuraba, bar da gifagh!
33 “Ia kuruziba! Ia dabirizir anababa! God uan kotin aven ian araziba tuisighiva, ia isi helin avir ekiamin ia amangam! Ia man tuavitamin mangi, helin avim gitagham? Bar puvatigham!
34 “Kamaghin amizi, ia oragh, ki ia bagha Godin akam inigha izir gumaziba, ko gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko Godin Arazibagh fozir gumaziba, me amangam. Eghti ia men taraziv soghti me arimighiram, egh tarazi isi ter ighuvibar me afughafugham, egh tarazi ian God ko migeir dipenibar aven benibar me fozorogham. Egh ia uan nguibar ekiabar me batogh men gintighti, me ari nguibar igharazibar mangam.
35 Eghti arazir aghuibagh amir gumazamiziba bar, me misoghezir gumazibar ivezir kuram, ia a iniam. Gumazir aghuibav sozir arazir kam, gumazir aghuim Abelin dughiamin ikegha, iza Berekian otarim Sekaraian dughiamin tu. Gumazir kam, ia Godin Dipenim ko ofa gamir dakozim tizimin ia a misoghezi an areme, ezi iarara ivezir kuram uan arazir kuram bagh a iniam.
36 Ki guizbangira ia migei, arazir kurar kabar ivezir kuram, a datirighin itir gumazamiziba me bativam.”

Iesus Jerusalemin apangkufi (Luk 13:34-35; 19:41-44)

37 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Oio, ia Jerusalemin adarasi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan avizimingin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua.
38 Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriam gava.

23:27: Lu 11:44, Ap 23:3 **23:27:** Luk 11:44; Aposel 23:3 **23:28:** Lu 16:15 **23:28:** Luk 16:15 **23:31:** Ap 7:52 **23:31:** Aposel 7:52 **23:33:** Mt 3:7, 12:34, Lu 3:7 **23:33:** Matyu 3:7; 12:34; Luk 3:7 **23:34:** Mt 10:23, 1 Te 2:15 **23:34:** Matyu 10:23; 1 Tesalonika 2:15 **23:35:** Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21, Hi 11:4 **23:35:** Jenesis 4:8; 2 Eghaghaniba 24:20-21; Hibru 11:4 **23:37:** 2 Sto 24:21, Sng 17:8, 91:4, Ap 7:59, 1 Te 2:15 **23:37:** 2 Eghaghaniba 24:21; Onger Akaba 17:8; 91:4; Aposel 7:59; 1 Tesalonika 2:15 **23:38:** 1 Kin 9:7-8, Jer 12:7, 22:5 **23:38:** 1 Atriviba 9:7-8; Jeremaia 12:7; 22:5

39 Ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganan kogh, kamaghira iki mangi
dughiar ia suam, ‘Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a
damu!’ ”

24

Iesus ghaze, Godin Dipenim akarighirigham
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

1 Egha Iesus Godin Dipenimin miriam ategha azenan zuima, an suren
gumaziba a bagha izi. Egha me Godin Dipenim an akakasi.
2 Ezi an akar kamin me migei, “Ia Dipenimin itir bizir aghuir kabar gari? Ki
guizbangira ia migei, dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira
dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”*

Iesus ghaze, osimtizir aviriba
gin otivam
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

3 Egha Iesus ghua Olivin Mighsiamin aperaghav itima, an suren gumaziba
uarira iza kamaghin an azai, “Ni e mikim, bizir kaba dughiar manamin
otivam? Arazir manamnagh faragh otoghti, e fogh suam, ‘Ni ua izam,’ eghti
nguazir kam uaghan givam?”
4 Ezi Iesus me ikaragha kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan,
gumazitam izi ia gifaran marki.
5 Kamaghin amizi, gumazir bar aviriba izi, nan ziam isiva uari gasi suam,
‘Kirara, ki Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim.’ Egh me
gumazamizir aviribagh ifaram.
6 Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir
midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki.
Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam.
7 Kantrin mamin itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi
ko misogham. Eghti atrivir mamin adarazi dikavigh atrivir igharazimin
adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gu-
mazamiziba mitiriamra ikiam. Eghti mikimkiziba uaghan otivam.
8 Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim barazi mokin.
9 “Dughiar kamin me ian suighiva osimtiziba ia darighiva ia misoghti, ia
arimighiram. Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham.
10 Egh dughiar kamin gumazamizir aviriba, me uan nighnizir gavgavir
nan itim ategham. Egh pazi uarira uarir amuva, uari isi apanibar agharim
darigham.
11 Eghti akar ifavarim akurir gumazir aviriba otivigh, gumazamizir
aviribagh ifaram.

23:39: Sng 118:26, Mt 21:9 **23:39:** Onger Akaba 118:26; Matyu 21:9 **24:2:** Jer 26:18, Mai 3:12, Lu 19:44 **24:2:** Jeremaia 26:18; Maika 3:12; Luk 19:44 * **24:2:** Kar Matyu osirizir Iesusin migirigiar ruarir abuananam. (4pla faragha gifa.) Akar kaba, da 24:2–25:46in iti. Da nguazim givamin dughiamin arazibar gun migei. **24:3:** Mt 24:27, 24:37-39,, Mk 13:3, 1 Te 5:1 **24:3:** Matyu 24:27; 24:37-39; Mak 13:3-4; 1 Tesalonika 5:1 **24:5:** Jer 14:14, 23:21, 23:25, Mt 24:23-24, Jo 5:43, Ap 5:36-37, 1 Jo 2:18 **24:5:** Jeremaia 14:14; 23:21; 23:25; Matyu 24:23-24; Jon 5:43; Aposel 5:36-37; 1 Jon 2:18 **24:7:** 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Hag 2:22, Sek 14:13, Ap 11:28 **24:7:** 2 Eghaghaniba 15:6; Aisaia 19:2; Hagai 2:22; Sekaraia 14:13; Aposel 11:28 **24:9:** Mt 10:22, Mk 13:9, Lu 21:12, Jo 15:18-20, Ap 4:2-3, MAA2:10, 2:13 **24:9:** Matyu 10:22; Mak 13:9; Luk 21:12; Jon 15:18-20; Aposel 4:2-3; Akar Mogomem 2:10; 2:13 **24:10:** Mt 11:6, 13:57, 2 Ti 1:15 **24:10:** Matyu 11:6; 13:57; 2 Timoti 1:15 **24:11:** Mt 7:15, 24:5, 24:24, Ap 20:29, 1 Ti 4:1, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **24:11:** Matyu 7:15; 24:5; 24:24; Aposel 20:29; 1 Timoti 4:1; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1

12 Eghtɨ arazir kuraba bar izɨvaghtɨ, kamaghɨn gumazamiziba uarigh
ifongezir arazim ategham.
13 Eghtɨ tina arazir kabar tongɨn gavgavigh ikɨ, mangɨ dughiar nguazir kam
gɨvaghamim otoghtɨ, God uam a iniam.
14 Eghtɨ God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn Akar Aghuir kam, me a inigh a
isɨva nguazimɨn itir ikɨziba bar dar gumazamiziba bar me mɨkɨmtɨma, me a
baragham. Eghtɨma gɨn nguazir kam gɨvamin dughiam otivam.”

Iesus ghaze, bizir bar kuram otogham
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

15 Egha Iesus mɨgɨa ghua kamaghɨn mɨgei, “Ia gantɨma, bizir bar kurar
God ifongezir puvatɨzim, Godɨn Dɨpenimɨn aven ikiam. A ikɨtɨ, God uan
Dɨpenim ategham. Fomɨra Godɨn akam inigha izir gumazim Daniel bizir
kamɨn gun mɨkeme. (Gumazir osizirir kamɨn garim, a deraghvɨra nɨghnigh
egh a gɨfogh.)
16 Dughiar kamɨn Judian Distrighɨn itir gumazamiziba arɨ mɨghsɨabar
ghuavanangam.
17 Egh tav dɨpenimɨn pɨn itir avughsazir danganimɨn ikegh, nguazimɨn
magɨrɨ, egh uam aven mangɨ uan bizitam inisɨ nɨghnɨghan markɨ.
18 Egh gumazir manam azenir ekiamɨn ikegh, egh uamategh dɨpenimɨn
mangɨ uan azenan azuir korotiam inian markɨ.
19 Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar
izamin kaba bar men ikuvigham!
20 Ia amozimɨn dughiam ko Sabatɨn dughiatamɨn aran aghuaghɨva, uari
bagh God ko mɨkɨm.
21 Dughiar izamin kaba, da osɨmtɨzir ekiabar dughiaba. God nguazim ko
overiamɨn ingarizir dughiamɨn iza datɨrɨkɨn, egh ua kamaghɨn dughiatam
otoghan kogham.
22 Ekiam uan gumazamizir mɨsevezibagh nɨghnigha, dughiar kurar kamɨn
dughiar maba aghorezɨ, da mong otefe. A ti dar aghorezir puvatɨzɨ, gumaza-
miziba bar ariaghireghai.
23 “Dughiar izamimɨn, tav ia mɨkɨm suam, ‘Ia gan, Kraisra kara! A God
Ua E Iniasa Mɨsevezir Gumazimra,’ o, ‘Ia gan, Kraisra muna!’ ia an akam
baraghan markɨ.
24 Gumazitaba izɨva ia gifar suam, ‘Kɨrara, God Gumazamiziba Ua me
Iniasa Mɨsevezir Gumazim,’ o ‘kɨ Godɨn akam inigha izir gumazir mam,’
egh me mirakelɨn bar ekiaba koma dɨgavir kuram gamir arazibar amutɨ
da otivam. Me kamaghɨn ifonge, me gumazamiziba bar me gifaraghtɨ,
me onganigham. Egh me gavgavim ikɨ, uaghan God ua bagha mɨsevezir
gumazamiziba, me uaghan me gifarasa. Kamaghɨn me mirakelɨn kabar
amuam. Egh dughiataba me me gifarɨsɨ damuva avegham.
25 Ia oragh! Bizir kɨ faragha ia mɨkemeziba, da otivam.

24:13: Mt 10:22, Mk 13:13, Hi 3:6, 3:14 **24:13:** Matyu 10:22; Mak 13:13; Hibru 3:6; 3:14 **24:14:** Mt 9:35, 10:18, 28:19, Ro 10:18, Kl 1:6, 1:23 **24:14:** Matyu 9:35; 10:18; 28:19; Rom 10:18; Kolosi 1:6; 1:23 **24:15:** Dan 9:27, 11:31, 12:11 **24:15:** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 **24:17:** Luk 17:31 **24:21:** Dan 9:26, 12:1, Jol 2:2, MAA 7:14 **24:21:** Daniel 9:26; 12:1; Joel 2:2; Akar Mogomem 7:14 **24:22:** Ais 65:8-9, Sek 14:2-3 **24:22:** Aisaia 65:8-9; Sekaraia 14:2-3 **24:23:** Mt 24:5, 24:11, Mk 13:21, Lu 17:23, 21:8 **24:23:** Matyu 24:5; 24:11; Mak 13:21; Luk 17:23; 21:8 **24:24:** Lo 13:1-3, Mk 13:22, 2 Te 2:8-9, MAA 13:13-14 **24:24:** Godɨn Araziba 13:1-3; Mak 13:22; 2 Tesalonika 2:8-9; Akar Mogomem 13:13-14

26 “Kamaghɨn amizɨ, me ia mɨkɨm suam, ‘Ia gan. A muna gumazamiziba
puvatɨzir danganimɨn iti,’ eghtɨ ia mangan markɨ. Egh me suam, ‘Ia gan. A
kara, dɨpenir kamɨn aven modoghav iti,’ ia men akam baraghan markɨ.
27 Ia fo, onɨmarim taghtagha, an angazangarim aruem anadi naghɨn
ikegha nguazim bar anevaragha ghua aruem ghuaghiri naghɨn tu. Eghtɨ
Gumazamizibar Otarim ua izamin arazim, uaghan kamaghɨram otivtɨ,
nguazimɨn itir darazi bar an ganam.
28 “Gumazir kuaba iti naghɨn, taragiaba uari akuvagham. Kamaghɨra,
Gumazamizibar Otarim izɨtɨma, gumazamiziba bar an ganam.”

Iesus ghaze, Gumazamizibar Otarim gɨn izam
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

29 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Osɨmtɨzir ekiar kaba otivigh gɨvaghtɨ:

“ ‘Aruem mɨtategham,
eghtɨ iakɨnim isiraghan kogham,
eghtɨ mɨkoveziba overiamɨn asighiram,
overiamɨn itir bizir gavgaviba bar uarira uari sɨvaghsɨvagh,
uan danganiba ataghɨragham.’

30 “Eghtɨ, Gumazamizibar Otarim Izamin Dughiam, an arazarazim over-
iamɨn otivtɨma, nguazimɨn itir nguibaba bar aziam. Dughiar kamɨn gu-
mazamiziba gantɨ, Gumazamizibar Otarim ghuariabagh isɨn ikɨ, uan gav-
gavir ekiam koma angazangarir ekiam sara izam.
31 Eghtɨ sɨgham bar pamten arangtɨ, a uan enselba ameghtɨ, me nguazim ko
overiamɨn danganiba bar dar mangɨ, a ua bagha mɨsevezir gumazamiziba
akuvam, egh enselba nguazimɨn oteviba bar, me akuvagh, men aku a bagh
izam.”

Iesus ghaze, ia temer fighɨn gan fogh
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

32 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Temer fighɨn aguaba ua dɨz murtɨ, ia
fogh suam, amozimɨn dughiam roghɨra ize. Ia temer fighɨn gan nɨghnɨzim
iniam.
33 Kamaghɨra ia bizir kabar gantɨ da otivtɨ, ia fogh suam, Gumazamizibar
Otarim a ua izamin dughiam roghɨra ize. A tiar akamɨn tughav iti.
34 Kɨ guizbangɨra ia mɨgei dughiar kamɨn itir gumazamizir kaba ikɨvɨra ikɨtɨ
bizir kaba bar otivam.
35 Overiam ko nguazim gɨvagham, eghtɨ nan mɨgɨrɨgɨaba gɨvaghan
kogham.”

Iesus ghaze, a ua izamin dughiam, tav a gɨfozir puvatɨ
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30; 17:34-36)

24:26: Luk 17:23-24 **24:27:** Mt 24:37-39 **24:27:** Matyu 24:37-39 **24:28:** Lu 17:37, 2 Pi 3:10 **24:28:** Luk 17:37 **24:29:** Ais 13:10, 34:4, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12-13 **24:29:** Aisaia 13:10; 34:4; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Akar Mogomem 6:12-13 **24:30:** Dan 7:13, Sek 12:10-14, Mk 13:26, MAA 1:7, 6:12-13 **24:30:** Daniel 7:13; Mak 13:26; Akar Mogomem 1:7; 6:12-13 **24:31:** Ais 27:13, Mt 13:41, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 **24:31:** Aisaia 27:13; Matyu 13:41; 1 Korin 15:52; 1 Tesalonika 4:16 **24:33:** Je 5:9 **24:34:** Mt 16:28, 23:36, Mk 13:30, Lu 21:32 **24:34:** Matyu 16:28; 23:36; Mak 13:30; Luk 21:32 **24:35:** Sng 102:26, Ais 40:8, Mt 5:18, Mk 13:31, Lu 21:33, Hi 1:11 **24:35:** Aisaia 40:8; Matyu 5:18; Mak 13:31; Luk 21:33

36 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Bizir kɨ ia mɨgeir kaba otivamin
dughiam, tav a gɨfozir puvatɨ. Enselɨn Godɨn Nguibamɨn itiba ko Godɨn
Otarim uaghan fozir puvatɨ. Afeziam bar uabɨra fo.
37 Ezɨ bizir Noan dughiamɨn otiviziba, da uaghan Gumazamizibar Otarim
Izamin Dughiamɨn otivam.
38 Dɨpar ekiar nguazim bar anevarazim tɨghar izamin dughiamɨn, gumaza-
miziba dagheba ko dɨpaba apa, uarir ikia mamaghɨra iti. Me kamaghɨn amua
ikiav itima, Noa kurimɨn aven ghu.
39 Me bizir me bativamin tam gɨfozir puvatɨ, egha pura ikiav itima, aperiar
ekiam otogha bar me avaragha me avigha ghue. Gumazamizibar Otarim
izamin dughiam, uaghan kamaghɨram otivam.
40 Gumazir pumuning azenimɨn ikɨtɨ, God tav inighɨva tav ategham.
41 Amizir pumuning bretbar amusɨ plaua mɨrmɨr ikɨtɨ, God tav inighɨva tav
ategham.
42 “Kamaghɨn amizɨ, ia deragh gan ikɨ. Ian Ekiam izamin dughiam, ia a
gɨfozir puvatɨ.
43 Ia arazir kam gɨnɨghnɨgh. Gumazir manam, okɨmakɨar gumaziba
dɨmagarimɨn izava an dɨpenim akarasava amima, a men dughiam gɨfogha,
men arafa. Egha me ataghizɨ me an dɨpenim akarizir puvatɨ.
44 Kamaghɨra, ia uaghan aravagh ikɨ gan. Guizbangɨra, dughiar ia Gu-
mazamizibar Otarim mɨzuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.”

Ingangarir gumazir aghuim ko ingangarir gumazir kuramɨn akar isɨn zuim
(Luk 12:42-46)

45 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Ingangarir gumazir manamra nɨghnɨzir
aghuiba ikia deravɨra uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damutɨ,
a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam
ifongezimɨn, a dagheba isɨ ingangarir gumazibar anɨngam.
46 Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a
batogha an ingangarir kamɨn garima, gumazir kamɨn navir averiam bar an
dera.
47 Ezɨ kɨ guizbangɨra ia mɨgei, ingangarir gumazir kamɨn ekiam a
damightɨma, an an ingangarir gumazir mabar ekiamɨn ikɨva an biziba bar
dar ganam.
48 Eghtɨ ingangarir gumazir kam guizbangɨra ikuvigh, egh a uabɨ kam-
aghɨn nɨghnɨgham, ‘Nan ekiam zuamɨra izeghan kogham.’
49 Egha uaghan a ko ingarir daraziv sogh, wainɨn dɨpabar amɨ gumazir
dɨpar onganiba apiba ko ikiam.
50 Eghtɨ an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir pu-
vatɨzimɨn, an otogham. A dughiar a fozir puvatɨzimɨn uamategham.
51 Ingangarir gumazir kamɨn gumazir ekiam bar pazav, a damigh, ivezir
bar kuram a danɨngam. Egh a isɨva ifavaribagh amir gumazibar tongɨn

---

24:36: Sek 14:7, Ap 1:7, 1 Te 5:1-2 **24:36:** Sekaraia 14:7; Aposel 1:7; 1 Tesalonika 5:1-2 **24:37:** Stt 6:5-8 **24:37:** Jenesis 6:5-8 **24:38:** Stt 6:3-5, Lu 17:26, 1 Pi 3:20 **24:38:** Luk 17:26; 1 Pita 3:20 **24:39:** Stt 7:6-24, 2 Pi 3:6 **24:39:** Jenesis 7:6-24; 2 Pita 3:6 **24:42:** Mt 25:13, Mk 13:33, Lu 21:36 **24:42:** Matyu 25:13; Mak 13:33; Luk 21:36 **24:43:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **24:43:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 16:15 **24:43:** Luk 12:39-40 **24:44:** Mt 25:13, 1 Te 5:6 **24:44:** Matyu 25:13; 1 Tesalonika 5:6 **24:46:** MAA 16:15 **24:46:** Akar Mogomem 16:15 **24:47:** Mt 25:21-23 **24:47:** Matyu 25:21-23 **24:51:** Mt 8:12, 25:30 **24:51:** Matyu 8:12; 25:30

anetigham. Eghti a danganir kamin ikiva, arang atariba kuskugh mamaghira ikiam.”

25

Iesus 10plan guivir igiabar akar isin zuim migei

1 Egha Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, guivir igiar 10plan eghaghanimin min mangam. Gumazir mam igiamra amuimin ikiasa izi. Ezi guivir igiar maba uan lamba inigha tuavimin an apuasa zui.
2 Men 5pla, nighnizir aghuiba itima, 5pla nighnizir aghuiba puvati.
3 Egha 5plan nighnizir aghuiba itir puvatiziba, uan lamba isa, egha da bagha boretaba inizir puvati.*
4 Ezi guivir igiar nighnizir aghuiba itiba, uan lamba isa, egha uaghan borem itir misevir maba sara, ini.
5 Ezi gumazir amuimin ikiamim zuamira izezir puvati, ezi guivir kaba pariam men azima, me akui.
6 “Ezi dimagarir arizimin gumazir mam dia ghaze, ‘Gumazir amuimin ikiamim, a roghira izi. Ia izi, e mangi, tuavimin a batogh a ko izam.’
7 Ezi guivir igiar kaba dikavigha uan lambar kiri.
8 “Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatiziba, nighnizir aghuim itibar aza ghaze, ‘En lamba mungasava ami. Kamaghin amizi, ia boretaba e daningigh.’
9 “Ezi nighnizir aghuim itir guiviba, me ikaragha kamaghin migei, ‘Puvatigham! Borem bar en tughatighan kogham. Ia mangi, boreba amadir danganitamin uari bagh tabagh ivesegh.’
10 Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatizir kaba ghuezima, gumazir amuimin ikiamim oto. Ezi guivir boreba itiba, a ko isar ekiam bagha dipenimin aven ghue. Ezi gumaziba tiam asara.
11 “Ezi gin guivir ghueziba uamategha iza kamaghin migei, ‘Ekiam! Ekiam, ni izi e bagh tiam kuigh.’
12 “Ezi a me ikaragha kamaghin migei, ‘Ki guizbangira ia migei, ki ia gifozir puvati.’ ”
13 Egha Iesus ghaze, “Kamaghira, ia deraghavira gan. Ian Ekiam, aruem ko dughiar ia fozir puvatizimin, an otogham.”

Ingangarir gumazibar dagiaba inizimin, akar isin zuim (Luk 19:11-27)

14 Egha Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam nguibar saghon itimin mangasava ami mokin. Gumazir kam uan ingangarir gumazibar diazi me izima, a uan biziba isi, me danightima, me a bagh dar ganam.
15 A gumazibar araziba ko gavgavibar gara, dagiaba tuiragha da isa me ganingi. A mav 5,000 kina a ganiga, mav 2,000 kina a ganiga, mav 1,000 kina a ganingi. A kamaghin amigha ghu.
16 A ghuzima, gumazir 5,000 kina inizim maghira an ingara, 5,000 kinan mam a dagh isin uam a ini.
17 Ezi gumazir 2,000 kina inizim kamaghira amua, uaghan 2,000 kinan mam dagh isin uam a ini.

25:1: Lu 12:35, MAA 19:7 **25:1:** Luk 12:35; Akar Mogomem 19:7 * **25:3:** Israelin adarazi olivin borem isava, uan lambagh ruava dagh aboi, me en min karasin lambagh aboir puvati. **25:11:** Luk 13:25 **25:12:** Mt 7:23 **25:12:** Matyu 7:23 **25:13:** Mt 24:42-44, 1 Te 5:6, 1 Pi 5:8 **25:13:** Matyu 24:42-44; 1 Tesalonika 5:6; 1 Pita 5:8 **25:14:** Mk 13:34 **25:14:** Mak 13:34 **25:15:** Ro 12:6 **25:15:** Rom 12:6

18 Ezɨ gumazir 1,000 kina inizim ghua mozim okoregha uan gumazir
ekiamɨn dagɨaba isa mozim gatɨgha da modo.
19 “Ezɨ gumazir ekiam dughiar ruarimɨn saghon ikegha uamategha ize.
Egha uan ingangarir gumazibar ingangaribagh fofoghasa men dei.
20 Ezɨ gumazir 5,000 kina inizim, 5,000 kinan mam a dibagha, a inigha iza
kamaghɨn mɨgei, ‘Ekiam, nɨ 5,000 kina na ganɨngi. Nɨ ge, kɨ dagɨar ingangarim
gamua, 5,000 kinan mam dagh isɨn uam a ini.’
21 “Ezɨ an ekiam kamaghɨn a mɨgei, ‘Nɨ ingangarir gumazir aghuim, nɨ
ingangarir aghuim gami. Nɨ bizir doziba deravɨra dar gari. Kamaghɨn
amizɨma, nɨ ingangarir ekiabar ganasa, kɨ ifonge. Nɨ izɨ uan ekiamɨn isamɨn
aven ikɨ, egh a ko bar akuegham.’
22 “Ezɨ gumazir 2,000 kina inizim iza kamaghɨn mɨgei, ‘Ekiam, nɨ 2,000 kina
na ganɨngi. Nɨ ge, kɨ dagɨar ingangarim gamua, 2,000 kinan mam dagh isɨn
uam a ini.’
23 Ezɨ an ekiam kamaghɨn a mɨgei, ‘Nɨ ingangarir gumazir aghuim, nɨ
ingangarir aghuim gami. Nɨ bizir doziba deravɨra dar gari. Kamaghɨn amizɨ,
nɨ ingangarir ekiabar ganasa, kɨ ifonge. Nɨ izɨ, uan ekiamɨn isamɨn aven ikɨ,
egh a ko bar akuegham.’
24 “Ezɨ gumazir 1,000 kina inizim uaghan iza kamaghɨn mɨgei, ‘Ekiam, kɨ fo,
nɨ gumazir apangkuviba puvatɨzim. Nɨ gumazir igharaziba oparir azeniba,
nɨ uaghan daghebagh tui. Egha gumazir igharazim dagher ovɨziba akurima,
nɨ uaghan pura dar aghafi.
25 Kamaghɨn amizɨ, kɨ atiatingi, egha nɨn 1,000 kina inigha ghua nguazir
mozim gatɨgha egha da modo. Nɨn dagɨabar kara.’
26 “Ezɨ an ekiam a ikaragha kamaghɨn a mɨgei, ‘Nɨ ingangarir gumazir
kuram! Nɨ gumazir amɨrazim. Nɨ na gɨfo, kɨ gumazir igharaziba oparir
azenibar daghebagh tui. Egha uaghan gumazir igharazim dagher ovɨziba
akurima, kɨ uaghan pura dar aghavam.
27 Ezɨ nɨ tizim bagha nan dagɨaba isa, dagɨar dɨpenim gatɨzir puvatɨ? Eghtɨ
kɨ ua izɨva, uan dagɨaba iniva dagɨar igharazitaba dagh isɨn da iniam.
28 Kamaghɨn amizɨ, ia a da 1,000 kina inigh, a isɨva 10,000 kina itir gumazim
danɨngigh.
29 Gumazitam o amizitam Godɨn akabagh foghtɨ, God uan akabar fofozir
igharaziba a danɨngam, eghtɨ a Godɨn akar avɨribagh fogham. Eghtɨ Godɨn
akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a inigham.
30 Ezɨ ingangarir gumazir bar kurar kam, ia a isɨ, azenan itir danganir
mɨtatemɨn anekunigh. Danganir kamɨn me puvɨra tuangɨva arang, atariba
kuskugh ikiam.’ ”

Gumazamizibar Otarim, gumazamiziba bar me isɨ uan kotiamɨn aven men araziba tuisɨgham

31 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Gumazamizibar Otarim, Atrivimɨn mɨn
otogh uamategh uan enselba bar me ko izɨva, egh uan atrivir dabirabim
daperagham.

25:21: Mt 24:45-47, Lu 12:44, 16:10, 2 Ti 2:12, Hi 12:2, 1 Pi 1:8 **25:21:** Matyu 24:45-47; Luk 12:44; 16:10; 2 Timoti 2:12 **25:29:** Mt 13:12, Mk 4:25, Lu 8:18, Jo 15:2 **25:29:** Matyu 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18; Jon 15:2 **25:30:** Mt 8:12, 22:13, Lu 13:28 **25:30:** Matyu 8:12; 22:13; Luk 13:28 **25:31:** Sek 14:5, Mt 16:27, 19:28, Ap 1:11, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, MAA 1:7, 20:11-13 **25:31:** Matyu 16:27; 19:28; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; 2 Tesalonika 1:7; Akar Mogomem 1:7; 20:11-13

32 Eghtɨ nguazimɨn itir gumazamiziba bar izɨva an guamɨn uari aku-
vagham. Eghtɨ a me tuiragh, egh bɨzir pumuning damuam, mati sipsipbar
garir gumazim sipsipba isava, bɨzir mamɨn me amaga, memeba bɨzir mamɨn
me amadi.
33 A sipsipba isɨ agharir guvimɨn da amang, egh memeba isɨ agharir
kɨriamɨn amangam.
34 Egh Atrivim kamaghɨn agharir guvimɨn itir gumazamizibav kɨmam, ‘Ia
izɨ, nan Afeziam deragh ia damuasa ifonge! Ia izɨva, danganir Afeziam
fomɨra ia bagha inabazim inigh, a nguazir kam otozir dughiamɨn a ia bagha
danganir kam akɨri.
35 Kɨ faragha mɨtiriam nan azima, ia dagheba na ganɨngi, ezɨ kuarim nan
pɨrima, ia dɨpam na ganɨngi, ezɨ kɨ nguibar igharazimɨn gumazimɨn mɨn
itima, ia na inigha uan dɨpenimɨn ghu,
36 ezɨ kɨ bibiamra itima, ia korotiaba na ganɨngi, ezɨ kɨ areima, ia nan
akurvasi, ezɨ kɨ kalabusɨn itima ia iza nan gari. Kamaghɨn amizɨ, ia aven izɨ.’
37 “Eghtɨ gumazamizir aghuiba kamaghɨn a ikaragham, ‘Ekiam, dughiar
manamra, mɨtiriam nɨn azima, e dagheba nɨ ganɨngi? Ezɨ dughiar manamra,
kuarim nɨn pɨrima, e dɨpam nɨ ganɨngi?
38 Ezɨ dughiar manamra, nɨ nguibar igharazimɨn gumazimɨn mɨn itima,
e nɨ inigha uan dɨpenibar ghue? Ezɨ dughiar manam, nɨ bibiamra itima, e
korotiaba nɨ ganɨngi?
39 Ezɨ dughiar manam, nɨ areima, e nɨn akura, o nɨ kalabusɨn itima, e ghua
nɨn gani?’
40 “Eghtɨ Atrivim me ikaragh kamaghɨn me mɨkɨmam, ‘Kɨ guizbangɨra ia
mɨgei, arazir ia nan gumazamizir kɨnibagh amiziba, ia dar na gami.’
41 “Egh Atrivim uan agharir kɨriamɨn itir darazi kamaghɨn me mɨkɨmam,
‘Ia na gitagh! Ia Godɨn anɨngagharimɨn aven itir darazi! Ia mangɨ, avir
munger puvatɨzimɨn mangɨ. Avir kam, me Satan uan enselba ko me bagha
anetɨzima a iti.
42 Kɨ faragha mɨtiriam nan azima, ia daghetam na ganɨngizir puvatɨ, ezɨ
kuarim nan pɨrima, ia dɨpatam na ganɨngizir puvatɨ.
43 Egha kɨ nguibar igharazimɨn gumazimɨn mɨn itima, ia na inigha uan
dɨpenibar ghuzir puvatɨ, ezɨ kɨ bibiamra itima, ia korotiatam na ganɨngizir
puvatɨ, ezɨ kɨ areima, ia nan akurazir puvatɨ, ezɨ kɨ kalabusɨn itima, ia ghua
nan ganizir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, ia na gitagh!’
44 “Eghtɨ me kamaghɨn a mɨkɨmam, ‘Ekiam, e dughiar manam nɨn gari,
mɨtiriam nɨn aghe, o kuarim nɨn pɨri, o nɨ nguibar igharazimɨn gumazimɨn
mɨn ike, o nɨ bibiamra ike, o nɨ arei, o nɨ kalabusɨn ikezɨ, e deravɨra nɨ gamizir
puvatɨ?’
45 “Eghtɨ a me ikaragh kamaghɨn me mɨkɨmam, ‘Kɨ guizbangɨra ia mɨgei,
arazir ia gumazamizir kɨnibagh amizir puvatɨziba, ia uaghan arazir kabar
na gamizir puvatɨ.’

25:32: Ese 20:38, 34:17, Ro 14:10, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **25:32:** Esekiel 20:38; 34:17; Rom 14:10; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 20:12 **25:34:** 1 Ko 6:9, 15:50, Ga 5:21, Hi 4:3, 1 Pi 1:20 **25:34:** 1 Korin 6:9; 15:50; Galesia 5:21; Hibru 4:3; 1 Pita 1:20 **25:35:** Ais 58:7, Ese 18:7, 18:16, Hi 13:2, Je 1:27 **25:35:** Aisaia 58:7; Esekiel 18:7; 18:16; Hibru 13:2; Jems 1:27 **25:36:** 2 Ti 1:16, Je 2:15-16 **25:36:** 2 Timoti 1:16; Jems 2:15-16 **25:40:** Snd 19:17, Mt 10:42, 18:5, Mk 9:41, Hi 6:10, MAA 22:12 **25:40:** Aghuzir Akaba 19:17; Matyu 10:42; 18:5; Mak 9:41; Hibru 6:10; Akar Mogomem 22:12 **25:41:** Mt 7:23, Mk 9:48, Lu 16:24, MAA 12:9, 20:10 **25:41:** Matyu 7:23; Mak 9:48; Luk 16:24; Akar Mogomem 12:9; 20:10 **25:45:** Sek 2:8, Ap 9:5 **25:45:** Sekaraia 2:8; Aposel 9:5

46 Eghtɨ gumazamizir kamaghɨn amiziba mangɨ, ivezir kuram iniam, kar
mɨzazir gɨvan koghamim. Eghtɨ gumazamizir aghuiba mangɨ, ikɨrɨmɨrir
aghuir zurara itim iniam.”

Iesus mɨzazim inigha aremegha ua dɨkafi

26

(Sapta 26--28)

Gumazir dapaniba Iesus mɨsueghtɨ an aremeghasa mɨgɨrɨgɨabar kɨri
(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Iesus mɨgɨrɨgɨar kaba agɨvagha, uan suren gumaziba kamaghɨn me mɨgei,
2 “Ia fo, aruer pumuning gɨvaghtɨma, God Israelia Gitazir Dughiamɨn
isar ekiam otivam. Eghtɨ me Gumazamizibar Otarim isɨ apanibar agharim
datɨghtɨ me a isɨva ter ighuvimɨn a gafugham.”
3 Dughiar kamɨn, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba
ghua, ofa gamir gumazibar dapanimɨn dɨpenimɨn uari akufa. Gumazir
kamɨn ziam Kaiafas.
4 Egha me arazir mogometamɨn Iesusɨn suiragh a mɨsueghtɨ an are-
meghasa tuaviba buria, akabav sosi.
5 Egha me kamaghɨn uariv gei, “E isar ekiamɨn dughiamɨn an suighan
kogham. E damutɨ, gumazamizir isamɨn itiba men naviba osemegh, egh
mɨdorozir dafatam damigham.”

Amizir mam borem isa
Iesusɨn dapanim ginge
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

6 Ezɨ Iesus ghua Betanin nguibamɨn aven Saimonɨn dɨpenimɨn iti, Saimon
faragha lepan arɨmariam an mɨkarzim gami.
7 Dughiar kamɨn Iesus dagher dakozimɨn aperaghav itima, amizir mam,
borer mughuriar aghuim zuir mam, inigha izi. Borer aghuir kamɨn mɨsevim,
me dagɨar ziam alabastan an ingari. Ezɨ borer kamɨn ivezim bar pɨn ko. Ezɨ
amizir kam borer kam isava, Iesusɨn dapanim ginge.
8 Ezɨ an suren gumaziba kamaghɨn an gara, navir averiaba ikufi. Egha me
ghaze, “Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami?
9 E ti anemadagha dagɨar ekiatam inigha asaghasazibagh anighai.”
10 Ezɨ Iesus men mɨgɨrɨgɨabagh fogha kamaghɨn me mɨgei, “Ia tizim bagha
osɨmtɨzim amizir kam garɨsi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami.
11 Asaghasaziba zurara ia ko ikiam. Kɨrara, ia ko zurara ikian kogham.
12 Amizir kam nan namnam mozim bagh anekɨrasa, borer aghuir kam na
ginge.
13 Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, me nguazir kamɨn danganir manabar Godɨn
Akar Aghuim akunɨva, amizir kam amizir arazim uaghan a mɨkɨmɨva a
gɨnɨghnɨghvɨra ikiam.”

Judas Iesus isɨva gumazir ekiabar agharim darɨghasa akam akɨri
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

25:46: Dan 12:2, Jo 5:29, Ro 2:7 **25:46:** Daniel 12:2; Jon 5:29; Rom 2:7 **26:2:** Kis 12:1-27, Mt 20:18, Mk 14:1, Lu 22:1, Jo 13:1 **26:2:** Ua Me Ini 12:1-27; Matyu 20:18; Mak 14:1; Luk 22:1; Jon 13:1 **26:7:** Lu 7:37-38 **26:7:** Luk 7:37-38 **26:11:** Lo 15:11, Jo 12:8, 14:19, 17:11 **26:11:** Godɨn Araziba 15:11; Jon 12:8; 14:19; 17:11

14 Dughiar kamin Judas Iskariot, a 12plan suren gumazir mam, a ofa gamir
gumazir ekiaba bagha ghu.
15 Egha a kamaghin men azai, “Ki Iesus isiva ian dafaribar atighti, ia
tizim na daningam?” Ezi me 30plan silvan dagiar maba mengegha, da isa
a ganingi.*
16 Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Judas, Iesusin suiragh men dafaribar
arighasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba ko api
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-14; 22:21-23; Jon 13:21-30)

17 Ezi Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an faragha zuir
dughiam otozi, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, “Ni danganir
manamin God Israelia Gitazir Dughiamin isam amisi ifongeghti, e an mangi
bizibar kiram?”
18 Ezi a kamaghin me migei, “Ia nguibar ekiamin aven mangi, egh gumazir
kam bagh mangi kamaghin a mikim, ‘Tisa ghaze, nan dughiam roghira
izegha gifa. Ezi ki uan suren gumaziba ko, God Israelia Gitazir Dughiamin
isam, e nin dipenimin daghebar amam.’ ”
19 Ezi suren gumaziba Iesus mikemezi moghin ghua God Israelia Gitazir
Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.
20 Ezi guaratighin Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min api-
aghav iti.
21 Me apava a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isi
gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.”
22 Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar oseme. Egha me
bar vaghvagha kamaghin an azangsisi, “Ekiam, kirara markiama?”
23 Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze, “Gumazir na isiva apanibar agharim
darighamim, a uaghan na ko ga uan dafarimning isa itarir vamira garugha
uam aning asi.
24 Gumazamizibar Otarim, Godin Akinafarim mikemezi moghin, an are-
megham. Eghti gumazir Gumazamizibar Otarim isava apanibar agharim
gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi deraghai!”
25 Ezi gumazir Iesus isiva apanibar agharim darighamim, a Judas, a
kamaghin an azai, “Ekiam, ni ti na migia ma?”
Ezi Iesus ghaze, “Nirara, ni migei moghira!”

Iesus bret ko wain uan suren gumazibagh anidi
(Mak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

26 Iesus uan suren gumaziba ko apava, a bretin mam inigha God
minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aniga kamaghin me
migei, “Kar nan inivafizim. Ia a inigh aneremi.”
27 Egha a wain apir kavin mam inigha God minabagha, a isa me ganiga
kamaghin migei, “Ia bar wainin dipar kam ami.

26:14: Jo 11:57 **26:14:** Jon 11:57 **26:15:** Sek 11:12, Mt 27:3 **26:15:** Sekaraia 11:12; Matyu 27:3

* **26:15:** Dagiar 30 silvan kaba ti datirighin en dagiabar dibobonim, ti manmakin? Da aviraseme, egha gumazim iakinir 5pla o 6plan ingarizir ivezimin min otogham. Ni Matyu 27:9-10in gan. **26:17:** Kis 12:6, 12:14-20, Mk 14:12, Lu 22:7-9 **26:17:** Ua Me Ini 12:6; 12:14-20; Mak 14:12; Luk 22:7-9 **26:18:** Mt 21:3 **26:18:** Matyu 21:3 **26:23:** Sng 41:9, Lu 22:21, Jo 13:18 **26:23:** Onger Akaba 41:9; Luk 22:21; Jon 13:18 **26:24:** Ais 53, Dan 9:26, Mk 9:12, Jo 17:12 **26:24:** Aisaia 53:1-12; Daniel 9:26; Mak 9:12; Jon 17:12 **26:26:** Mt 14:19, 1 Ko 10:16 **26:26:** 1 Korin 10:16

28 Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A,
gumazamizir aviribar arazir kuraba gin amangasa, nan ghuzim me bagha
ire.
29 Ki guizbangira ia migei, ki ua wainin ovizimin dipatam rameghan kogh,
kamaghira iki mangi Dughiar Afeziam Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti
dughiar kam, ki ia ko wainin dipar igiam amam."
30 Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha, dikavigha Olivin
Mighsiamin ghue.

Iesus ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

31 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, "Ia dimagarir
kamin na bativamin arazibar ganiva ian nighnizir gavgavir nan itim
givaghtima, ia na ategh aregham. Egh Godin Akinafarim mikemezi moghin
otivam:

" 'Ki sipsipbar garir gumazim misueghtima,
sipsipba tintinimin aregham.'

32 "Ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam."
33 Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin a migia ghaze, "Me ti bar, ni
bativamin arazibar ganiva, ni ataghiragh aram, eghti kirara ni ateghan
kogham."
34 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, datirighin
dimagarir kamin ni uabi dughiar pumuning ko mikezimin, ni suam, 'Ki a
gifozir puvati,' eghti tuarim gin akam."
35 Ezi Pita a migei, "Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar mamaghin
mikemeghan kogham. Bar puvatigham!" Ezi suren gumaziba bar kam-
aghiram a migei.

Iesus Getsemanin Azenimin
God ko migei
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Egha Iesus uan suren gumaziba ko danganir ziam Getsemanin ghue.
Egha a kamaghin me migei, "Ia kagh dapiaghiv ikiti, ki munagh mangi God
ko mikimam."
37 Egha a Pita ko Sebedin otarimning inigha, me ghue. Ezi an navim bar a
basemezi, a bar paza uabi barasi.
38 Egha a kamaghin me migei, "Nan navir averiam, osimtizim a itaragha
ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, egh na ko gan."
39 Egha a mong isivagha ghugha, uan guam moghin nguazim girigha
kamaghin God ko migei, "Nan Afeziam ni ifueghiva, ni na da osimtizir kam
inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin
mangi."

26:28: Kis 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Ro 5:15, 1 Ko 10:16, Hi 9:22 **26:28:** Ua Me Ini 24:8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; Rom 5:15; 1 Korin 10:16; Hibru 9:22 **26:29:** Mk 14:25, Lu 22:18, Ap 10:41 **26:29:** Mak 14:25; Luk 22:18; Aposel 10:41 **26:30:** Lu 22:39, Jo 18:1 **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31:** Sek 13:7, Jo 16:32 **26:31:** Sekaraia 13:7; Jon 16:32 **26:32:** Mt 28:7, 28:16, Mk 14:28 **26:32:** Matyu 28:7; 28:16; Mak 14:28 **26:34:** Mt 26:69-75 **26:34:** Matyu 26:69-75 **26:35:** Mt 26:56 **26:35:** Matyu 26:56 **26:38:** Jo 12:27 **26:38:** Jon 12:27 **26:39:** Mt 6:10, 20:22, Jo 6:38, Hi 5:7-8 **26:39:** Matyu 6:10; 20:22; Jon 6:38; Hibru 5:7-8

40 Egha a dɨkavigha uamategha uan suren gumazir pumuning ko mɨkezim
bagha ghugha garima me akui. Ezɨ a kamaghɨn Pitan azai, “Manmaghɨn ami?
Ia ti na ko dughiar otevimɨn gan ikian kogham o?
41 Ia na bagh deravɨra gan, egh God ko mɨkɨm, eghtɨ osɨmtɨzitam ia damutɨ,
ia ireghan kogham. Kɨ fo, ian navir averiaba ifonge, ezɨ inivafɨziba gavgaviba
dar puvatɨ. Kamaghɨn pariam ian azi.”
42 Egha a uamategha ghua kamaghɨn Afeziam ko mɨgei, “Nan Afeziam,
osɨmtɨzir kam na gitaghan koghtɨ, kɨ anetertɨma, kamaghɨn nɨ uan ifongiamɨn
gɨn mangɨ.”
43 Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavɨra iti.
Pariam puv men azi.
44 Ezɨ a me ategha dughiar mɨkezimɨn ghua, faragha Afeziam ko mɨkemezɨ
moghɨn uam a ko mɨgei.
45 Egha a gɨn iza suren gumaziba kamaghɨn me mɨgei, “Ia avughsava
akuavɨra iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazamizibar
Otarim me a isɨva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darɨghasa.
46 Ia dɨkafigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na isɨva apanibar anɨngamim,
a muna izi!”

Judas Iesus isava
an apanibar agharim gatɨ
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

47 Iesus kamaghɨn mɨgɨavɨra itima, Judas oto, a 12plan suren gumazibar
mav. Maburan avɨrim a ko mɨdorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha
izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba, me me amangizɨ,
me izi.
48 Gumazir Iesus isɨ men dafaribar arɨghasava amim faragha ghaze, “Kɨ
arazir kam ian akagham. Gumazir kɨ toramim, anarɨra Iesus. Ia an suiragh.”
49 Egha a Iesus bagha ghuavɨra ikia ghaze, “Tisa, dɨmagarir aghuim.” Egha
an tore.
50 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, “Namakam, nɨ damuasa izezir bizim,
nɨ zuamɨram a damu.” Ezɨ gumaziba izava Iesusɨn agharibagh iregha,
pamtem an suiki.†
51 Ezɨ gumazir Iesus ko itir mam, uan mɨdorozir sabam asigha, ofa gamir
gumazibar dapanimɨn ingangarir gumazimɨn kuarim atu, ezɨ an kuarim
dutuaghirɨ.
52 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, “Nɨ ua uan sabam isɨ an mɨsevim
darugh. Gumazir sababar igharazibav soziba, me sababaram arɨghiram.
53 Nɨ ti kamaghɨn fozir puvatɨ? Kɨ ifueghɨva uan Afeziamɨn azaraghtɨ, a
mɨdorozir enselɨn avɨriba amadagham, men dɨbobonim 12plan mɨdorozir
gumazir okoruar bar ekiabagh afiragham. Ezɨ me iza nan akuraghai.
54 Kɨ kamaghɨn damighti, Godɨn Akɨnafarim mɨkemezir mɨgɨrɨgɨaba otivan
kogham. Godɨn Akɨnafarim na bativamin bizir kabav keme.”

26:41: Mt 6:13, Ef 6:18, Hi 2:14,, 4:15 **26:41:** Matyu 6:13; Efesus 6:18; Hibru 2:14; 4:15 **26:44:** 2 Ko 12:8 **26:44:** 2 Korin 12:8 **26:45:** Jo 12:27, 13:1 **26:45:** Jon 12:27; 13:1 **26:46:** Jo 14:31 **26:46:** Jon 14:31 † **26:50:** Mɨgɨrɨgɨar otevir kam Grighɨn akam deragha anebɨghizir puvatɨ. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, Iesus kamaghɨn mɨgei, “Namakam, nɨ bizitam bagha izi?” **26:51:** Jo 18:26 **26:51:** Jon 18:26 **26:52:** Stt 9:6, MAA 13:10 **26:52:** Jenesis 9:6; Akar Mogomem 13:10 **26:53:** 2 Kin 6:17, Dan 7:10 **26:53:** 2 Atriviba 6:17; Daniel 7:10 **26:54:** Ais 53:7, Mt 26:56, Mk 14:49 **26:54:** Aisaia 53:7; Matyu 26:56; Mak 14:49

55 Egha Iesus maghirama gumazir an suighasa izeziba kamaghin me
migia ghaze, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa
midorozir sababa koma asianiba suigha izi? Ki zurara ia ko ikia, Godin
Dipenim avinizir divazimin aven gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan
suighan aghua.
56 Godin Akinafarimin Osizirim mikemezi moghira ia kamaghin na gami.”
Ezi Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Me Iesus isa kot gati
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55; 22:63-71; Jon 18:13-14; 18:19-24)

57 Ezi gumazir Iesusin suighiziba a inigha, ofa gamir gumazibar dapanim,
Kaiafasin dipenimin ghue. Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar
gumazir aruaba iza uari akuvagha iti.
58 Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua, ofa gamir
gumazibar dapanimin dipenim avinizir divazimin aven ghu. Egha Godin
Dipenimin garir polisba ko aperaghav iti. Egha a me Iesus gamir arazibar
ganasa.
59 Dughiar kamin, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir
gumaziba bar, akar ifavaribar Iesus gasasa tuaviba buri. Me nighnigha
ghaze, me an arazir kuratam batogh amisueghti an aremegham.
60 Egha me tam batozir puvati. Ezi gumazir aviriba iza akar ifavariba isa
Iesus gasi. Ezi gin gumazir pumuning iza,
61 kotin aven migia ghaze, “Gumazir kam kamaghin migei, ‘Ki Godin
Dipenim akarigh, egh aruer pumuning ko mikezimin uam an ingarigham.’”
62 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim tugha kamaghin Iesusin azai, “Ni
akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?”
63 Ezi Iesus nimira ikia migirigiatam gamir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar
dapanim a migia ghaze, “Ki akar gavgavim ni ganidi, ni Godin zurara itimin
ziamin akakagh, egh guizbangira e mikim. Ni ti, God Uam E Iniasa Misevezir
Gumazim, ni ti Godin Otarimra, o puvati?”
64 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Are, ni mikemezi moghira. Ki
guizbangira ia migei, ia gin ganti, Gumazamizibar Otarim gavgavim itir
Godin agharir guvim daperagh overiamin ghuariabagh isin izam.”
65 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiam abigha kamaghin
migei, “A Godin ziam gasighasisi! E tizim bagh uam akar akurvaziba
buriam? Markiam! Ia datirighin uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin
ziam gasighasisi!
66 Ezi ia manmaghin a ginighnisi, e arazir manatamin a damuam?”
Ezi me a ikaragha ghaze, “An arazir kuram gami, kamaghin an ovengam.”
67 Egha me Iesusin guam giparava a misogha, marazi dafariba onegha a
misosi.
68 Egha ghaze, “Ni, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim! Ni Godin akam
inigha izir gumazibar arazitam damuva, egh e mikim, ‘Kar gumazir manam
ni misosi?’”

26:55: Lu 19:47, 21:37 **26:55:** Luk 19:47; 21:37 **26:56:** Mt 26:31 **26:56:** Matyu 26:31 **26:60:** Lo 19:15, Sng 27:12, Mk 14:55, Ap 6:13 **26:60:** Godin Araziba 19:15; Onger Akaba 27:12; Mak 14:55; Aposel 6:13 **26:61:** Mt 27:40, Jo 2:19 **26:61:** Matyu 27:40; Jon 2:19 **26:63:** Ais 53:7, Mt 27:12 **26:63:** Aisaia 53:7; Matyu 27:12 **26:64:** Sng 110:1, Dan 7:13, Mt 24:30, Lu 21:27, Ap 7:55, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **26:64:** Onger Akaba 110:1; Daniel 7:13; Matyu 24:30; Luk 21:27; Aposel 7:55; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **26:65:** Mt 9:3, Mk 14:63, Jo 10:33, Ap 14:14 **26:65:** Mak 14:63; Aposel 14:14 **26:65:** Ofa Gami 24:16 **26:66:** Jo 19:7 **26:66:** Jon 19:7 **26:67:** Ais 50:6, 53:5, Mt 27:30, Jo 19:3 **26:67:** Aisaia 50:6; 53:5; Matyu 27:30; Jon 19:3

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18; 18:25-27)

69 Ezi Pita dipenimin divazimin aven an miriamin aperaghav iti. Ezi
ingangarir guivir mam an boroghira iza ghaze, "Ni uaghan Galilin gumazim
Iesus ko ike."
70 Ezi Pita uabin ghuara, ezi me bar an garima, a ghaze, "Ni migeir akar
kam, ki a gifozir puvati."
71 Egha gin ghua dipenimin divazimin itir tiar akar ekiamin ghua tughav
iti. Ezi ingangarir guivir igharazir mam iza an ganigha, gumazamizir
an boroghin itiba kamaghin me migia ghaze, "Gumazir kam, a Nasaretin
gumazim Iesus ko ike."
72 Ezi Pita ua uabin ghuaragha ghaze, "Bar guizbangira, ki Godin
damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati."
73 Ezi gin gumazir roghira tuivighav itiba iza kamaghin Pita migei, "Bar
guizbangira, ni men mavira, ni men mirara migei."
74 Ezi Pita ua bagha pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki
ifaraghtima God na gasighasigham. Egha migia ghaze, "Bar guizbangira ki
Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati. Ki ifartima, God
na gasighasigh." A kamaghin mikemegha givazi, tuarim maghiram ake.
75 Ezi Pita Iesus mikemezir migirigiam ginirí, "Tuarim tighar akegham,
eghti ni faraghivira dughiar pumuning ko mikezim, na mikim suam, ni na
gifozir puvati." Egha Pita azenimin ghua bar puvirama azi.

27

Me Iesus inigha Pailat bagha zui
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

1 Ezi aminim dutuzima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir
aruaba Iesus misueghti an aremeghasa akabar kiri.
2 Egha me gin senbar a ike, egha a inigha ghua Romin gavmanin gumazir
ekiam Pailatin agharim gati.*

Judasin ovevem
(Aposel 1:18-19)

3 Ezi Judas, gumazir Iesus isava apanibar agharim gatizim, a garima me
paza Iesus gamuava a isa kotiam garigha ghaze, an aremegham. Ezi Judas
gara ghaze, ki uabi arazir kuram gami. Egha uan nighnizibagh ira. Egha
dagiar silvan 30plan ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba
a ganingiziba inigha ua me daningasa zui.
4 Egha ua kamaghin migei, "Ki Godin damazimin arazir kuram gami.
Gumazir ki ian dafaribagh atizim, arazir kuratam gamizir puvati. Ezi ia
purama a misueghti an aremegham."
Ezi me an akam ikaragha kamaghin migei, "Kar en bizim puvati. Nin
bizimra."
5 Ezi Judas dagiar silvan kaba isa Godin Dipenim avinizir divazimin aven
da kunigha ghua uabi guragha areme.

26:74: Mk 14:71 **26:74:** Mak 14:71 **26:75:** Mt 26:34, Mk 14:30, Lu 22:61-62, Jo 13:38 **26:75:** Matyu 26:34; Mak 14:30; Luk 22:61-62; Jon 13:38 **27:1:** Lu 22:66 **27:1:** Luk 22:66 * **27:2:** Pailat Romin gumazim. Romin gavman Judan atrivimin aneti. Judaba uari Iesusin misueghan kogham. Romin gavmanra gumazibav soghtima da arimighiram. Kamaghin Judaba Iesus inigha Pailat bagha ghu. Ni Jon 18:31in gan. **27:3:** Mt 26:14-15 **27:3:** Matyu 26:14-15 **27:5:** 2 Sml 17:23

6 Ezɨ ofa gamir gumazir ekiaba, dagɨar silvan kaba inigha ghaze, “Dagɨar
kaba, gumazir ghuzimɨn ivezim. E fo, Moses Osirizir Araziba ghaze, e da isɨ
ofa gamir dagɨaba sara dar arɨghan kogham.”
7 Egha me akam mɨsuegha dagɨar kaba inigha ghua Mɨnebar Ingangarir
Gumazimɨn Nguazim givese. Me ghaze, nguazir otevir kam, gumazir saghon
izezibar afamin matmatiamɨn otogham.
8 Kamaghɨn amizɨ, nguazir otevir kam, me ziar kam “Ghuzir Nguazim,”
a gatɨ. Ezɨ me dughiar kamɨn ikegha iza, datɨrɨghɨn, nguazir kam me ziar
kamra a garɨgha iti.†
9 Kamaghɨn amizɨ, Godɨn akam inigha izir gumazim Jeremaia mɨkemezir
akaba guizɨn otifi. A kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Me 30plan silvan dagɨaba ini,
kar Israelia gumazir kam givezasa atɨzir ivezim.
10 Egha Ekiam na mɨkemezɨ moghɨra, me dagɨar kabar Mɨnebar Ingarir
Gumazimɨn Nguazim givese.”

Pailat Iesusɨn azai,
“Nɨ Judabar atrivim, o?”
(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

11 Ezɨ Iesus ghua gavmanɨn gumazir ekiam Pailatɨn damazimɨn tuzɨma
Pailat kamaghɨn an azai, “Nɨ Judabar atrivim, o?”
Ezɨ Iesus ghaze, “Are, nɨ mɨkemezɨ moghɨra.”
12 Ezɨ ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba akar
avɨriba isa Iesus gasɨ. Ezɨ a men akatam ikarvazir puvatɨ.
13 Kamaghɨn amizɨ, Pailat ua kamaghɨn an azai, “Me nɨ gasir akar avɨrir
kaba, nɨ da barazi, o?”
14 Ezɨ Iesus Pailatɨn akatam ikarvazir puvatɨ, ezɨ Pailat nɨghnɨzir avɨribagh
ami.

Pailat Iesus isɨ ter ighuvimɨn
a gafughasa mɨgei
(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:38--19:16)

15 Azeniba bar, Romɨn gavmanɨn gumazir ekiam arazir kam gami, a isar
ekiar kamɨn dughiamɨn, a kalabusɨn itir gumazitam ateghtɨ, an azenimɨn
mangam. Kalabusɨn itir gumazir gumazamiziba ifongezir manam, Pailat a
isɨ me bagh anemangam.
16 Ezɨ dughiar kamɨn gumazir arazir kurabar ziam itir mam, a kalabusɨn
iti. An ziam Barabas.
17 Ezɨ gumazamizir avɨriba iza uari akufa, ezɨ Pailat kamaghɨn men azai,
“Ia tina gifonge, eghtɨ kɨ ia bagh anetaghɨragham. Kɨ Barabas ataghɨragham,
o Iesus, me a dɨbora ghaze, ‘Gumazir God Uam E Iniasa Mɨsevezim,’ kɨ
anetaghɨragham?”
18 Pailat fo, me Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a inigha kotiamɨn
ize, egha kamaghɨn men azai.
19 Egha Pailat uaghan kotiabagh amir dabirabimɨn aperaghav itima, an
amuim a bagha akam amaga ghaze, “Kɨ dɨmangan irebamɨn arazir kuraba
puvatɨzir gumazir kamɨn gani, egha bar oseme. Kamaghɨn, nɨ arazitamɨn a
damuan markɨ.”

---

† **27:8:** Mɨgɨrɨgɨar otevir kam “me dughiar kamɨn ikegha iza, datɨrɨghɨn, nguazir kam me ziar kamra a garɨgha iti,” an en dughiam mɨgeir puvatɨ. A Matyu akar kaba osirizir dughiam mɨgei. **27:9:** Jeremaia 32:6-15; Sekaraia 11:12-13 **27:11:** Mk 15:2, Lu 23:3, Jo 18:33, 18:37, 1 Ti 6:13 **27:11:** Mak 15:2; Luk 23:3; Jon 18:33; 18:37; 1 Timoti 6:13 **27:12:** Ais 53:7, Mt 26:63, Jo 19:9 **27:12:** Aisaia 53:7; Matyu 26:63; Jon 19:9 **27:14:** Jo 19:9 **27:14:** Jon 19:9 **27:18:** Jo 11:47-48, 12:19 **27:18:** Jon 11:47-48; 12:19

20 Ezɨ ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba, gumazamizir avɨrimɨn navibagh iniva ghaze, me Pailatɨn azangtɨ, a Barabas ategh, egh Iesus mɨsueghtɨ, an aremegham.
21 Ezɨ gavmanɨn gumazir ekiam ua men aza ghaze, “Ia gumazir manam gifonge, eghtɨ kɨ anetaghɨragham?”
Ezɨ gumazamiziba dɨa ghaze, “E Barabas gifonge.”
22 Ezɨ Pailat men azai, “Eghtɨ, Iesus me a dɨbora ghaze, ‘God Ua E Iniasa Mɨsevezir Gumazim,’ kɨ manmaghɨn a damuam?”
Ezɨ me bar dɨa ghaze, “A isɨ ter ighuvimɨn a gafugh!”
23 Ezɨ Pailat kamaghɨn men azara, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?”
Ezɨ me bar pamten dɨa ghaze, “A isɨ ter ighuvim gafugh!”
24 Ezɨ Pailat datɨrɨghɨn fo, me an akatam bareghan kogham. Egha a gari, mɨdorozir ekiam otivasava ami. Egha dɨpam inigha men damazibar uan dafariba rua ghaze, “Gumazir kamɨn ovevem, a nan osɨmtɨzim puvatɨ. Kar ian bizimra.”
25 Ezɨ gumazamiziba a ikarvagha ghaze, “An ovevemɨn osɨmtɨzim mar en ikɨ, egh en boribar ikɨ.”
26 Kamaghɨn amizɨ, Pailat me bagha Barabas ataki. Egha mɨdorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gɨn a isa mɨdorozir gumazibar agharim gatɨ, eghtɨ me a isɨ ter ighuvim gafugham.

Mɨdorozir gumaziba Iesus dɨpofi
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

27 Ezɨ gavmanɨn gumazir ekiamɨn mɨdorozir gumaziba Iesus inigha, gavmanɨn dɨpenir ekiamɨn mɨriamɨn aven ghuzɨ, mɨdorozir gumaziba bar uari akuvazɨ, Iesus men tongɨn tughav itɨ.
28 Egha me an korotiaba suegha, korotiar aghevir ruarir mam isa a garu.
29 Egha me dɨkoniba itir beniba inigha atrivimɨn dapanir asuamɨn mɨn an ingarigha, an dapanim garu. Egha fidizir mam isava an agharir guvim gatɨzɨ, an an suira. Ezɨ me tevibar apɨra a dɨpova ghaze, “Judabar Atrivim, nɨrara atrivir ekiam!”‡
30 Egha me a giparava a suirazir fidizim inigha an dapanim mɨsosi.
31 Me arazir kabar a gamua a dɨpovegha gɨvagha, korotiar me a gaghuiziba suegha, uam ananaba a gaghui. Egha a isa ter ighuvim a gafughafughasa an akua zui.

Me Iesus isa ter ighuvim gafu
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

32 Ezɨ mɨdorozir gumaziba Iesus inigha, nguibar ekiam ategha ghua, Sairinian nguibamɨn gumazir mam bato. An ziam Saimon. Egha me a gakaghorima, a Iesusɨn ter ighuvim gisaghpu.
33 Egha me ghua danganir mamɨn otifi, an ziam Golgota. (Danganir kamɨn ziamɨn mɨngarim kamakɨn, Dapanir Agharir Danganim.)

27:20: Ap 3:14 **27:20:** Aposel 3:14 **27:24:** Lo 21:6-9, Mt 27:4 **27:24:** Godɨn Araziba 21:6-9; Matyu 27:4 **27:25:** Jos 2:19, 2 Sml 1:16, Mt 23:35, Ap 5:28 **27:25:** Josua 2:19; 2 Samuel 1:16; Matyu 23:35; Aposel 5:28 **27:28:** Lu 23:11 **27:28:** Luk 23:11 **27:29:** Sng 69:19, Ais 53:3 **27:29:** Onger Akaba 69:19; Aisaia 53:3 ‡ **27:29:** Mɨdorozir gumaziba Iesus dɨpovasa atrivimɨn mɨn an adiarim gami. Dughiar kamɨn, atriviba kamaghɨn adiaribagh ami, me korotiar agheviba aghuava atrivibar dapanir asuaba azui. Egha me atrivibar dabirabibagh apia uaghan uan difizibar suisi. **27:30:** Ais 50:6, Mt 26:67 **27:30:** Aisaia 50:6; Matyu 26:67 **27:31:** Ais 53:7 **27:31:** Aisaia 53:7

34 Ezi me danganir kamin Iesus damasa me dipar aninganir mam wain
sara a veregha, mam inigha Iesus ganidi. Ezi a muziarimram amegha puram
anetaki.
35 Ezi midorozir gumaziba Iesus isa ter ighuvimin a gafu. Egha an
korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai.
36 Egha danganir kamin apiagha anesavsuisi.
37 Me an dapanim gisin, an kotim gamizir migirigiam osiri. Men osirizir
akam ghaze, "Kar Iesus, a Judabar Atrivim."
38 Me gumazir okiava midorozibagh amizir pumuning, Iesusin boroghin
uaghan aning agura. Me mav isa Iesusin agharir guvimin itir ter ighuvim
gafu, egha mav isa agharir kiriamin itir ter ighuvim gafu.
39 Ezi gumazamiziba mangi izegh gamua Iesus dipova, uan dapaniba roa
ghaze,
40 "Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mikezimin
uam an ingarasa mikemezim! Ni uabi uabin akuragh! Egh ni guizbangira
Godin Otarim, ni ter ighuvim ategh izighiri."
41 Ezi kamaghira ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir
gumaziba ko Judabar gumazir aruaba izava a dipova ghaze,
42 "A gumazir igharazibar akurvasi, egha uabi uabin akurvaghan ibura. A
Israelian Atrivim, kamaghin a ter ighuvim ategh izighiri, eghti e nighnizir
gavgavim an ikiam.
43 A nighnizir gavgavim Godin ikia, egha ghaze, ki Godin Otarim. Eghti God
guizbangira ifongiam an ikiva, datirighin an akuraghti, e ganika!"
44 Ezi kamaghira okimakiar gumazir Iesusin boroghin ter ighuvimningin
guraghav itimning, uaghan akar kabar a dipova a migei.

Iesus areme
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

45 Ezi aruem iza pazaghar torim gatima, mitatem nguazimin itir nguibaba
bar da avaragha ghua, dughiam 3 kloghin guaratizimin tu.
46 Egha dughiam 3 kloghin boroghira izima, Iesus pamten kamaghin dei,
"Eli, Eli, lama sabaktani?" Akar kamin mingarim kamakin, "Nan God, nan
God, ni tizim bagha na ataki?"
47 Ezi roghira tuivighav itir darazi akar kam baregha ghaze, "Gumazir kam
ti Elaijan dei."
48 Egha men mav zuamira ivegha ghua dipamin suizir bizir mam inigha
wainin afangtizim isava a gati. Ezi wain a gizivazima, an a isa aghorir mam
gati. Egha aneremasa a isa Iesusin amadi.
49 Ezi marazi migia ghaze, "Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham,
o puvati."
50 Ezi Iesus ua pamtem diagha uan duam suegha areme.
51 Ezi dughiar kamra, Godin Dipenimin guraghav itir inir ekiam pin ikegha
tongira bigha, ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri. Ezi mikimkizim
otozima, dagiar ekiaba biaghire.

27:34: Sng 69:21, Mt 27:48 **27:34:** Onger Akaba 69:21; Matyu 27:48 **27:35:** Sng 22:18 **27:35:** Onger Akaba 22:18 **27:38:** Ais 53:12 **27:38:** Aisaia 53:12 **27:39:** Sng 22:7, 109:25 **27:39:** Onger Akaba 22:7; 109:25 **27:40:** Mt 26:61, Jo 2:19 **27:40:** Matyu 26:61; Jon 2:19 **27:42:** Jo 11:50 **27:43:** Sng 22:8 **27:43:** Onger Akaba 22:8 **27:46:** Sng 22:1, Hi 5:7 **27:46:** Onger Akaba 22:1 **27:48:** Sng 69:21 **27:48:** Onger Akaba 69:21 **27:51:** Kis 26:31-33, Mk 15:38, Lu 23:45, Hi 10:19-20 **27:51:** Ua Me Ini 26:31-33; 2 Eghaghaniba 3:14; Mak 15:38; Luk 23:45; Hibru 6:19; 10:19-20

52 Ezɨ matmatiaba kuaghirima, Godɨn gumazamizir avɨrir ariaghireziba
ua dɨkavigha,
53 egha uan moziba ataki. Eghtɨ gɨn Iesus dɨkavightɨma, me nguibar ekiam
Jerusalemɨn aven mangam. Eghtɨ avɨrir ekiam men ganam.
54 Ezɨ 100plan mɨdorozir gumazibar garir gumazir dapanir mam, uan
mɨdorozir gumaziba ko, me garima mɨkɨmkɨzim otozɨma, arazir kaba
otivima, me bar puvɨram atiati. Egha me kamaghɨn mɨgei, “Bar guizbangɨra,
gumazir kam Godɨn Otarimra.”
55 Amizir avɨriba uaghan izegha iti. Me Galilin Distrik ategha Iesusɨn
akurvaghasa an gɨn ize. Amizir kaba mong saghon tuivighav ikia gari.
56 Men tongɨn, Makdalan nguibamɨn amizim Maria, ko Jems ko Josepɨn
amebam Maria, ko Sebedin otarimningɨn amebam.

Me Iesusɨn kuam isa, dagɨar torim gatɨ
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

57 Ezɨ amɨnim pɨrasava amima, Arimatean nguibar ekiamɨn gumazir mam
izi. An ziam Josep, a dagɨar avɨriba itir gumazim.
58 A uaghan Iesusɨn suren gumazir mam. Egha Pailat bagha ghua Iesusɨn
kuam iniasa an azai. Ezɨ Pailat mɨdorozir gumazibav kemezɨ, me Iesusɨn
kuam isa Josep ganɨngi.
59 Ezɨ Josep a inigha inir ghurghurir aghuir mamɨn a rɨki.
60 Egha an kuam inigha ghua, a isa ua bagha okorezir mozir igiam gatɨ.
Egha Josep dagɨar ekiar mam poghpuegha ghua mozimɨn akam gasaragha,
anepɨri. A kamaghɨn amigha ghu.
61 Ezɨ Maria, Makdalan nguibamɨn amizim, koma Marian igharazir mam,
aning mozimɨn boroghɨn aperaghav ikia, an gara iti.

Mɨdorozir gumaziba mozimɨn gara iti

62 Ezɨ Sabat bagha bizibar kɨrir dughiam gɨfa, ezɨ an gɨn izir dughiamɨn ofa
gamir gumazir ekiaba ko Farisiba Pailat bagha ghue.§
63 Me ghuegha kamaghɨn a mɨgei, “Gumazir ekiam, e gumazir ifavarir kam
ikia mɨkemezir mɨgɨrɨgɨar mam ginɨrɨ. A ghaze, ‘Aruer pumuning ko mɨkezim
gɨvaghtɨma kɨ ua dɨkavam.’
64 Kamaghɨn amizɨ, nɨ mɨkemeghtɨ, me mozim aruer pumuning ko
mɨkezimɨn deragh anepɨrigh. Puvatɨightɨma, an suren gumaziba an kuam
okemegh, egh gumazamizibav kɨm suam, a ua dɨkafi. Eghtɨ an ifavarir akar
kam, a faragha amizir ifavarir akam gafiragham.”
65 Ezɨ Pailat kamaghɨn me mɨgei, “Ia mangɨ, mɨdorozir gumaziba inigh me
mɨkemeghtɨ, me mozimɨn gan ikɨ. Egh ia mangɨ, mozim apɨrasa ifongezɨ
moghɨn, ia damuva, egh bar anepɨrigh.”
66 Ezɨ me ghua mozim apɨri. Egha ifevimɨn mɨn bizir mam mozir akam
gighufa, egh me fogham, gumazitam dagɨam giraghan kogham. Egha
mɨdorozir gumaziba arɨghizɨma, me mozimɨn gara iti.

27:55: Luk 8:2-3 **27:56:** Mt 20:20 **27:56:** Matyu 20:20 **27:58:** Lo 21:22-23 **27:58:** Godɨn Araziba 21:22-23 **27:60:** Ais 53:9 **27:60:** Aisaia 53:9 § **27:62:** Kar Sabatɨn dughiamra. **27:63:** Mt 12:40, 16:21, 17:23, 20:19, Mk 8:31, 9:31, 10:33-34, Lu 9:22, 18:31-33, Jo 2:19-21 **27:63:** Matyu 12:40; 16:21; 17:23; 20:19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 **27:65:** Dan 6:17 **27:65:** Daniel 6:17 **27:66:** Dan 6:17 **27:66:** Daniel 6:17

28

Iesus ua dɨkafi
(Mak 16:1-10; Luk 24:1-10; Jon 20:1-18)

1 Ezɨ Sabatɨn dughiam gɨvazɨma, Sanden bar mɨzaraghara aruem anadima,
Makdalan amizim Maria, ko Marian igharazim uamategha mozimɨn ganasa
izi.*
2 Ezɨ mɨkɨmkɨzir ekiam maghɨram oto. Ezɨ Godɨn enselɨn mam Godɨn
Nguibam ategha izaghira, dagɨar Iesusɨn mozir akamɨn itim poghpuegha,
mong mozir apɨnimɨn ghugha, dagɨam gaperaghav iti.
3 Enselɨn ganganim, mati onɨmarim taghtazi moghɨn gari, ezɨ an korotiaba
bar ghurghuri.
4 Ezɨ mɨdorozir gumaziba an atiatia, inɨgha egha aremezɨ moghɨn iti.
5 Ezɨ ensel kamaghɨn amizir kamning mɨgei, "Gua atiatingan markɨ. Kɨ fo,
gua me ter ighuvim gafuzir gumazim Iesus bagha gara izi.
6 A kagh itir puvatɨ. A faragha mɨkemezɨ moghɨn a ua dɨkavigha gɨfa. Gua
izɨ, a kagh irɨghav ikezir danganimɨn gan.
7 "Egh gua zuamɨra mangɨ, an suren gumazibav kɨm suam, a ua dɨkavigha
gɨvagha mozimɨn itir puvatɨ. Ia oragh. A ia bativasa faragha Galilin Dis-
trighɨn zui. Ia mangɨ, munagh an ganam. Kɨ bizir kamɨn gun gua mɨkɨmasa
ize."
8 Ezɨ amizimning puv atiatiava, egha uaghan bar akonge. Egha zuamɨra
mozim ategha, ivegha Iesusɨn suren gumazibav kɨmasa zui.
9 Ezɨ Iesus tuavimɨn maghɨra aning bato, egha ghaze, "Mɨzarazir aghuim."
Ezɨ aning an boroghɨn ghua, an dagarimningɨn suiragha an ziam fe.
10 Ezɨ Iesus kamaghɨn aning mɨgɨa ghaze, "Gua atiatingan markɨ. Gua
mangɨ, nan aveghbuabav kɨm suam, me Galilin Distrighɨn mangɨ egh mu-
nagh nan ganam."

Mɨdorozir gumaziba mɨkemezir akam

11 Amizimning Iesusɨn suren gumaziba bagha zuima, mɨdorozir gumazir
mozimɨn gara ikeziba Jerusalemɨn ghuegha, otivizir araziba bar dar gun ofa
gamir gumazir ekiabav keme.
12 Ezɨ ofa gamir gumazir ekiaba, Judabar gumazir aruaba inigha akar
mam akɨri. Egha dagɨar avɨribar mɨdorozir gumazibagh ivezegha,
13 egha me mɨgɨa ghaze, "Ia kamaghɨn mɨkɨm suam, e akuima, an suren
gumaziba dɨmagarimɨn izava an kuam okemegha ghue.
14 Eghtɨ gavmanɨn gumazir ekiam akar kam bareghtɨma, e uari a ko
mɨgɨrɨgɨam akɨram, eghtɨ ia osɨmtɨziba puvatɨgham."
15 Ezɨ mɨdorozir gumaziba dagɨar kaba inigha, gumazir ekiaba mɨkemezɨ
moghɨn ami. Ezɨ akar kam ghua Judabar tongɨn bar ekefegha iza dughiar
kamɨn, Judaba kamaghɨra mɨgɨavɨra iti.

Iesusɨn suren gumaziba damuamin ingangarim, Iesus an gun me mɨgei
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

16 Ezɨ Iesusɨn suren gumazir 11pla Galilin Distrighɨn ghua, mɨghsɨar a me
bativasa mɨkemezimɨn oto.
17 Egha me Iesusɨn garava an ziam fe, egha men marazi okam nɨghnɨsi.

---

* **28:1:** Wikbar dughiar faragh zuim, a Sandera. **28:3:** Dan 10:6, Mt 17:2, Ap 1:10 **28:3:** Daniel 10:6; Matyu 17:2; Aposel 1:10 **28:6:** Mt 12:40, 16:21 **28:6:** Matyu 12:40; 16:21 **28:7:** Mt 26:32 **28:7:** Matyu 26:32 **28:10:** Hi 2:11 **28:13:** Mt 27:64 **28:13:** Matyu 27:64 **28:16:** Mt 26:32, 28:7-10, Mk 14:28 **28:16:** Matyu 26:32; 28:7-10; Mak 14:28

18 Ezɨ Iesus men boroghɨra iza kamaghɨn me mɨgei, “God nguazim ko
overiam gativamin gavgaviba bar na ganɨngi.
19 Kamaghɨn amizɨ, ia nguazimɨn itir nguibaba bar dar mangɨ, ikɨziba bar
dar gumazamiziba, me damutɨ, me nan suren gumazamizibar otiv. Eghtɨ ia
Afeziamɨn ziam ko, Otarimɨn ziam, ko Godɨn Duamɨn ziamɨn me ru.
20 Egh kɨ ia mɨkemezir mɨgɨrɨgɨaba, ia bar da isɨva men sure damu, eghtɨ me
dar gɨn mangɨ. Ia deravɨra fogh, kɨ ia ko ikɨvɨra ikɨ mangɨtɨ, nguazir kamɨn
dughiam gɨvagham.”

28:18: Dan 7:13-14, Mt 11:27, Jo 3:35, 13:3, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Ef 1:20-22, Hi 1:2, MAA 17:14 **28:18:** Daniel 7:13-14; Matyu 11:27; Jon 3:35; 13:3; Aposel 2:36; 1 Korin 15:27; Efesus 1:20-22; Hibru 1:2; Akar Mogomem 17:14 **28:19:** Mk 16:15-16, Ap 1:8 **28:19:** Mak 16:15-16; Aposel 1:8 **28:20:** Mt 18:20, Jo 14:23 **28:20:** Matyu 18:20; Jon 14:23

Mak Osirizir Akar Aghuim
o
Mak
Akar faragha zuim

Mak Osirizir Akar Aghuimɨn akɨnafarim, an akar faragha itim kamaghɨn mɨgei, “Kar Godɨn Otarim Krais Iesusɨn Akar Aghuimɨn mɨngarim.” Akɨnafarir kam e an gari, Iesus a gumazir ingangarir avɨribar amuamin gavgavim ko ziam itim. Ezɨ dughiar a gumazamizibar sure gamiziba, ko dughiar a duar kuraba batogheziba, ko dughiar a gumazamizibar arazir kuraba gɨn amadaziba, e akɨnafarir kamɨn aven eghaghanir kabar gara kamaghɨn fo, a gavgavir ekiam ko ziar ekiam iti. Iesus a kamaghɨn uabɨ dɨbora ghaze, “Gumazamizibar Otarim.” Egha a kamaghɨn mɨgei, “A gumazamizir avɨriba bagh ovegh ua me givezegh me iniasa ize.” (Nɨ Mak 10:45ɨn gan.)

Mak Iesusɨn ingangarir avɨribagh eghani. Egha a Iesus gumazamizibar sure gamizir akar avɨribagh eghanizir puvatɨ. Mak faragha Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonɨn ingangarim, ko Iesusɨn rurim, ko Satan Iesus gifarasa a gakaghorir eghaghanimɨn gun mɨgei. Ezɨ gɨn e Iesusɨn garima, a gumazir osɨmtɨzir avɨriba ateribar apangkufi, egha men sure gami. Ezɨ faragha suren gumaziba Iesus amir bizibar mɨngaribagh fozir puvatɨ. Egha me nɨmɨra nɨmɨra gɨn dagh fofosi.

E uaghan Iesusɨn apanibar gari, me osɨmtɨzir avɨriba a garɨsi. Ezɨ Mak Osirizir Akar Aghuimɨn akar abuananaba, a Iesus aremegha ua dɨkavizir eghaghanim geghari.

Iesus, God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn gun gumazamizibav kɨmasa ize

(Sapta 1:1--3:6)

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim,
faragha izava Iesusɨn akam akuri
(Matyu 3:1-12; Luk 3:1-9; 3:15-17; Jon 1:19-28)

1 Kar Godɨn Otarim Krais Iesusɨn Akar Aghuim.

2 God fomɨra uan akam isa, an akam inigha izir gumazim Aisaia ganɨngi.
Ezɨ an an osirizɨma, an akɨnafarimɨn iti. Akar kamra kara:

“Ia oragh! Kɨ uan abuir gumazim amadaghtɨma,
a faragh mangɨ nɨ bagh tuavim akɨram.
3 Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn dɨa ghaze,
‘Ia Ekiam bagh tuaviba azenɨva, dar kɨr.’ ”

4 Kamaghɨn amizɨma, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon izava gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ikiava gumazamiziba rua kamaghɨn akam akuri, “Ia navibagh iraghtɨ, kɨ ia rueghtɨ, God ian arazir kuraba gɨn amadagham.”
5 An akar kabav geima Judian Distrighɨn itir nguibaba koma Jerusalemɨn nguibar ekiamɨn itir gumazamiziba, me bar iza uan arazir kurabar gun mɨgeima, a Jordanɨn Fanemɨn me rue.

1:2: Ais 40:3, Mal 3:1, Mt 11:10, Lu 7:27 **1:2:** Aisaia 40:3; Malakai 3:1; Matyu 11:10; Luk 7:27 **1:3:** Ais 40:3, Mt 3:3, Lu 3:4, Jo 1:15, 1:23 **1:3:** Aisaia 40:3; Matyu 3:3; Luk 3:4; Jon 1:15; 1:23 **1:4:** Ap 13:24, 19:4 **1:4:** Aposel 13:24; 19:4

6 Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, an asizim kamelin arizibar ingarizir
iniba ikegha asizir inim uan ivariam gike. A inir kaba ikeghava odeziba ko
ruarimin haniba api.*
7 Ezi an akam kamaghin migei, “Nan gin izamin gumazim an gavgavim
guizbangira nan gavgavim gafira. Ki an min garir puvati. Ki uaghan
aviraghiva an dagarir asuabar beniba firan gavgaviba puvati.
8 Ki dipamin ia rue, eghti a gin Godin Duamin ia ruam.”

Iesus ruezima gin Satan a gifarasa
a gakaghori
(Matyu 3:13-17; 4:1-11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

9 Dughiar kam Iesus Galilin Distrighin itir nguibam, Nasaret, ategha Jon
bagha izezima, a Jordanin Fanemin a rue.
10 Iesus dipamin aven ikegha azenan otivavira ikia garima overiam
kuiaghirizi Godin Duam bunbamin min mighegha a bagha izaghiri.
11 Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikiava kamaghin dei, “Ni nan Otarim.
Ki guizbangira ni gifuegha ni bagha bar akonge.”
12 Ezi Godin Duam anemadazima a gumazamiziba puvatizir danganimin
ghu.
13 A ghugha, 40plan dughiabar danganir kamin itima, Satan a gifarasa a
gakaghori. A ruarimin itir asiziba ko ikia dar torimin itima, Godin enselba
an garava an akurvasi.

Iesus faragha zuir suren gumazibar dei
(Matyu 4:12-17; Luk 4:14-15; Matyu 4:18-22; Luk 5:1-11)

14 Ezi me Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, inigha kalabus gatizima,
Iesus gin Galilin Distrighin ghugha Godin Akar Aghuim akuri.
15 A kamaghin migei, “Dughiam otogha gifa. God Bizibagh Ativamin
Dughiam roghira ize. Ia navibagh iragh nighnizir gavgavim Godin Akar
Aghuimin iki.”
16 Dughiar mam Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarimin ghua Saimon
uan dozim Andru ko aningin garima, aning osiriba baghava uan iver ekiaba
akuri. Aning osiriba isa dagiaba bagha da amadir gumazimning.
17 Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua nan gin iziti ki guan akakaghtima,
gua osiriba isi moghin gumazamiziba iniam.”
18 Ezi aning an akam baraghavira uan iveba ategha an gin zui.
19 Ezi a mong sivagha ghua, Sebedin otarim Jems uan dozim Jon ko aningin
garima aning uan botin ikiava uan iver ekiabar kiri.
20 An aningin garavira aningin diazima, aning maghira uan afeziam Sebedi
koma an ingangarir gumaziba ataghizi me uan botin itima aning Iesusin gin
zui.

---

* **1:6:** Wkp 11:22, 2 Kin 1:8, Mt 11:8 **1:6:** Ofa Gami 11:22; 2 Atriviba 1:8; Matyu 11:8 **1:6:** Ni kamel ko hanibar mingaribagh foghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **1:7:** Ap 13:25 **1:7:** Aposel 13:25 **1:8:** Ais 44:3, Jol 2:28, Ap 2:4, 10:45, 1 Ko 12:13 **1:8:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Aposel 2:4; 10:45; 1 Korin 12:13 **1:11:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 9:7, Lu 3:22 **1:11:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; Mak 9:7; Luk 3:22 **1:13:** Sng 91:11-13 **1:13:** Onger Akaba 91:11-13 **1:14:** Mk 6:17 **1:14:** Mak 6:17 **1:15:** Dan 9:25, Mt 3:2, Ga 4:4, Ef 1:10 **1:15:** Daniel 9:25; Matyu 3:2; Galesia 4:4; Efesus 1:10 **1:17:** Mt 13:47, Lu 5:1-11 **1:17:** Matyu 13:47; Luk 5:1-11 **1:18:** Mt 3:20, 19:27, Lu 5:11 **1:18:** Matyu 4:20; 19:27; Luk 5:11

Iesus duar kurar mam batoghezi
a gumazim ategha azenan ize
(Luk 4:31-37)

21 Ezi Iesus ko an gin zuir darazi Kaperneamin ghue. Me zuezi Sabat
otozima, a God ko migeir dipenimin aven ghugha, dipenir kamin aven itir
gumazamizibar sure gami.
22 A men sure gamima gumazamiziba bar an akam baregha digavir kuram
gami. An migirigiar kaba mati gavgavim itir gumazimin migirigiaba. An
migirigiaba Judan Arazibagh fozir gumazibar migirigiabar min zuir puvati.
Ezi gumazamiziba digavir kuram gami.†
23 A kamaghin me migiavira itima gumazir duar kuram apazazir mam God
ko migeir dipenimin aven izegha dei.
24 A dia kamaghin migei, "Ni manmaghin e damuasa, Nasaretin gumazim
Iesus? Ni e gasighasighasa ize? Ki ni gifo, ni God amadazir gumazim, ni Godin
damazimin zuezir gumazim."
25 Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin a migei, "Ni nimira iki, egh gumazir
kam ategh azenan izegh."
26 Ezi duar kurar kam Iesus baregha gumazir kam gunabagha aravíram
azenan ize.
27 Ezi gumazamiziba bar bizir kamin ganigha guizbangira digavir kuram
gamigha uarira uarir azangsisi, "Kar manmaghin amizir bizim? A suren
arazir igiam e gami. A gavgavim itir akabav gei. A uaghan akar gavgavimin
duar kurabav geima da an akam barasi."
28 An amizir bizibar eghaghanim zuamira Galilin Distrik bar a garui.

Iesus gumazamizir aviribar akuragha me gamizi me ghuamaghe
(Matyu 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Ezi Iesus gumazir maba ko God ko migeir dipenim ategha Saimon ko
Andrun dipenimin zuima, Jems ko Jon me ko zui.
30 Me ghua garima Saimonin asamim aria mikarzim fiava dakozim
girighav itima gumazir maba an gun Iesus migei.
31 Me a mikemezima, an a bagha ghuava an dafarimin suiragha a ghufe.
Ezi an arimariam anetaghizima a dikavigha dagheba me ganidi.

Iesus gumazamizir aviribagh amizi,
me ua dera
(Matyu 8:16-17; Luk 4:40-41)

32 Guratizir kamra, aminim pirizima me gumazamizir arimariar kuraba
koma gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba bar me inigha Iesus bagha
izi.
33 Nguibar kamin itir gumazamiziba bar izava dipenir kamin tiar akamin
uari akufa.
34 Ezi Iesus arimariar guar aviriba itir gumazamizir aviriba men
arimariabagh amizi, me ghuamaghe. A duar kurar aviriba saram
otoghezima da gumazamiziba ategha azenan ize. Duar kuraba a gifo, a
Godin Otarim. Ezi kamaghin a ghaze, ia kamaghin mikiman marki suam, Ki
Godin Otarim. Egha a men anogoroke.

1:21: Mt 4:13 **1:21:** Matyu 4:13 **1:22:** Mt 7:28-29 **1:22:** Matyu 7:28-29 † **1:22:** Ni Judan Arazibagh fozir gumazibar mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **1:24:** Mk 5:7 **1:24:** Mak 5:7 **1:26:** Mk 9:26 **1:26:** Mak 9:26 **1:28:** Mt 4:24 **1:28:** Matyu 4:24 **1:34:** Mk 3:11-12, Lu 4:41 **1:34:** Mak 3:11-12; Luk 4:41

Iesus gumazamiziba puvatizir danganimin God ko migei
(Luk 4:42-44)

35 Egha amimzaraghan aminim tighar itima, Iesus dikavigha dipenim
ategha ghuava gumazamiziba puvatizir danganimin ghugha God ko migei.
36 A ghuzi Saimon uan roroaba ko a buriagharui.
37 Me ghua an apigha kamaghin a migei, “Gumazamiziba bar ni buri.”
38 Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin migei, “E nguibar igharazir
roghira kagh itibar mangam. Ki munagh uaghan Godin akam akunam. Ki
bizir kam bagha ize.”
39 A kamaghin mikemegha, Galilin Distrighin danganiba bar dagh aru-
ava God ko migeir dipenibar aven Godin akam akurava gumazamizibagh
apazazir duar kuraba batosi.

Iesus lepa itir gumazir mam gamizima, a ua dera
(Matyu 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Ezi gumazir lepa itir mam Iesus bagha izava, an guamin aviragha
tevimning apirigha puvira a gaghori, “Ni fueghiva na damighti, ki Godin
damazimin zuegh ua deraka.”‡
41 Ezi Iesus kamaghin oregha, guizbangira bar an apangkufi. Egha uan
agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh,
ua deragh.”
42 Iesus kamaghin migiavira itima, lepan arimariam zuamira gumazir kam
ataghizi an mikarzim ua dera.
43 Ezi Iesus gumazir kam amaga akar gavgavimin kamaghin a migei,
44 “Ni oragh, ni batozir bizir kam ni an gun mikiman marki. Ni mangi
uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi
moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin
arimariam gifa.”
45 Ezi gumazir kam Iesus a mikemezi moghin damuan aghuagha, bizir
kamin gun bar me migei. Kamaghin amizi, maburan avirim Iesus aku-
vazima, a nguibar ekiatamin aven azenaram aruir puvati. A uabira itir
danganimin itima, gumazamiziba a bagha tintinibar izavira iti.

2

Iesus gumazir soroghafariba amirazir mam gamizima a ua dera
(Matyu 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Ezi dughiar maba givazima, Iesus uamategha Kaperneamin ghu. A ghua
dipenimin itima gumazamizir aviriba a uamategha izezir akam baraki.
2 Me akar kam baregha izezima dipenim bar izivazi an tiar akam sara izifa.
Ezi Iesus Godin akam me mikiri.
3 An akam akurima, gumazir maba soroghafariba amirazir gumazir mam
inigha a bagha izi. Gumazir pumuning ko pumuning akuriamin a gisagh-
pugha izi.
4 Me iza garima dipenimin tiar akam bar izifa, kamaghin amizi, me
Iesus bagh mangan ibura. Egha me gumazir kam inigha dipenir siriamin

---

1:35: Mt 14:23, Mk 6:46, Lu 4:42 **1:35:** Matyu 14:23; Mak 6:46; Luk 4:42 **1:39:** Mt 4:23, 9:35 **1:39:** Matyu 4:23; 9:35 ‡ **1:40:** Lepan arimariar fomira Baibelin dughiamin ikezim ighara. Ezi datirighin itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi. **1:44:** Ofa Gami 14:1-32; Mak 3:12; 7:36; Luk 5:14

ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha beniba akuriam dafegha
anemadazima a Iesus bagha ghuaghiri.*
5 Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin
soroghafariba amirazir gumazim migei, “Nan borim, ki nin arazir kuraba
gin amada.”
6 Iesus kamaghin a migeima, Judan Arazibagh fozir gumaziba apiaghav
ikiava uarira uan navir averiabar kamaghin migei,
7 “Gumazir kam tizim bagha kamaghin migei? A Godin danganim iniasava
ami! Gumazir kinitam gumazir igharazitamin arazir kuraba gin amadaghan
kogham. God uabira.”
8 Me kamaghin nighnizima, Iesus zuamira uan navir averiamin men
nighnizibagh fogha kamaghin me migei, “Ia manmaghsua uan navir averi-
abar aven kamaghin nighnisi?
9 Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam,
ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin
mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh.
10 Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazamizibar Otarim a
nguazir kamin arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.”
Egha kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei,
11 “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.”
12 Egha a migiavira itima me gari gumazir kam dikavigha uan akuriam
inigha azenan ghu.
Gumazamiziba bar an ganigha digavir kuram gamigha Godin ziam fa
kamaghin migei, “E faragha bizir katamin ganizir puvati!”

Iesus uabin gin mangasa Livain dei (Matyu 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Ezi Iesus ua Galilin Dipar Akaremin miriamin ghuaghiri. A ghuaghir-
ima, gumazamizir aviriba izava uari akuvazi, a men sure gami.
14 A men sure gamua dipar miriamin ghua Alfiusin otarim Livain garima,
a gavman daningamin dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. Iesus an gara,
kamaghin a migei, “Ni nan gin izi.” Ezi Livai a baregha, dikavigha an gin zui.†
15 Egha gin Iesus Livain dipenimin ikiava uan suren gumaziba koma api.
Ezi dagiaba isir gumazir aviriba ko arazir kurabagh amir gumazir aviriba,
me uaghan me koma api. Gumazir kamaghin amir aviriba, me uaghan
Iesusin gin arui.
16 Me apavira itima, Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me uaghan
Farisiba, me an ganigha, an suren gumazibar azangsisi, “A manmaghsua
dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”‡
17 Ezi Iesus men azangsizim baregha kamaghin me migei, “Arimariaba
puvatizir gumazamiziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba
itibara, me dokta bagha zui. Ki Godin damazimin derazir gumazamiziba
bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

---

* **2:4:** Judabar dipeniba boksiabar min gari. Dar inogoriba puvatigha, egha pin barafi. Ezi dar miriabar azenan adidiaba iti. Dar dipenir akiniba puvati. Me pura nguazim gisin dar ingari. **2:5:** Lu 7:48 **2:5:** Luk 7:48 **2:7:** Jop 14:4, Ais 43:25, 1 Jo 1:9 **2:7:** Jop 14:4; Aisaia 43:25; 1 Jon 1:9 **2:12:** Mt 9:33 **2:12:** Matyu 9:33 **2:14:** Jo 1:43 **2:14:** Jon 1:43 † **2:14:** Matyun ziar igharazim kara, Livai. **2:16:** Mt 11:19, Lu 15:1-2 **2:16:** Matyu 11:19; Luk 15:1-2 ‡ **2:16:** Farisibar arazir aviriba iti. Gumazamizir men arazibar gin zuir puvatiziba me kamaghin ginighnisi, me Godin damazimin derazir puvati. Farisiba kamaghin dagiaba isir gumazibagh nighnisi, me Romin gavman bagha dagiaba isi. Kamaghin amizi, me uaghan Godin damazimin derazir puvati. Me kamaghin amuava Romin gumaziba ko arazir kurabagh ami.

Me God ko mikimasa dagheba atagharazir arazim bagha Iesusin azangsisi
(Matyu 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Ezi dughiar mam Jonin suren gumaziba ko Farisin suren gumaziba, me God ko mikimasa dagheba ataghirasi. Ezi Iesusin suren gumaziba dughiar kamin apima gumazir maba Iesus bagha izava kamaghin an azangsisi, "Kar manmaghin amizir arazim, Jonin suren gumaziba ko Farisibar suren gumaziba, me datirighin God ko mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba God ko mikimasa dagheba ataghirazir puvati?"

19 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti me dagheba ategham, o puvati? Puvatigham. A me ko ikiti me dagheba ataghiraghan kogham.

20 Me dagheba ataghirazir dughiam iti. Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dam a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham.

21 "Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir puvati. A kamaghin damighiva egh a ruti, inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightima an torim guizbangira bar ekevegham.

22 Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghin damighti, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. A kamaghin damuan kogham. A wainin igiam inigh asizir inir misevir igiamra ruigham."

Iesus Sabatin Ekiam
(Matyu 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 Egha Iesus Sabatin dughiar mamin, raizin min garir dagher mam wit, an an azenir ekiamin torimin zui. Ezi an suren gumaziba a ko ghuava witin oviziba isi.§

24 Me zuima Farisin maba men ganigha kamaghin Iesus migei, "Ni gan. Me manmaghsua arazir kam gamuava Sabatin arazimin gin zuir puvati?"

25 Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, "Devit amizir bizim, me an osirizima a iti, ezi ia ti an ganiz, o puvati? A uan adarazi ko mitiriam men azima a bizir kam gami.

26 Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. An da apava, uaghan maba isa uan gumazibagh aningizima, me uaghan da ame. Dughiar kam Abiatar, ofa gamir gumazibar dapanim itima, Devit bretin kaba ame. Judabar arazir kam iti. Bretin kaba ofa gamir gumazibaram ada api, gumazamizir kiniba puvati. Ezi Devit, a gumazir kinim, egha a bretin kaba ame."

27 Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, "God gumazamizibar akurvaghasa Sabat ati. A Sabat bagha gumazamiziba atizir puvati.

28 Ezi Gumazamizibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam."**

2:23: Lo 23:25 **2:23:** Godin Araziba 23:25 § **2:23:** Ni witin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **2:24:** Lo 23:25 **2:24:** Godin Araziba 23:25 **2:25:** 1 Samuel 21:6 **2:26:** Wkp 24:9 **2:26:** Ofa Gami 24:9 **2:27:** Lo 5:14 **2:27:** Godin Araziba 5:14 **2:28:** Mt 12:8 **2:28:** Matyu 12:8 ** **2:28:** Ni Gumazamizibar Otarimin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan.

3

Iesus Sabatɨn dughiamɨn gumazir dafarim ekonezir mam gamizɨma a ua dera
(Matyu 12:9-14; Luk 6:6-11)

1-2 Egha dughiar igharazir mam Iesus God ko mɨgeir dɨpenimɨn ghua
garima, dafarim ekonezir gumazir mam, gumazamizir avɨribar tongɨn
dɨpenir kamɨn aven iti. A itima gumazir maba uaghan iti. Me, Iesus bizitam
damighti, me akam agasasa bar deravɨram an gari. Me kamaghsua an gari.
A Sabatɨn gumazir kamɨn akuragham, o?
3 Me bizir kam bagha an garavɨra itima, Iesus kamaghɨn dafarim ekonezir
gumazim mɨgei, "Nɨ dɨkavigh izɨ bar en guamɨn tugh."
4 Gumazim dɨkavigha tuzɨma, Iesus kamaghɨn men azara, "Arazir manam
Sabatɨn arazim abɨki? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam,
o gumazimɨn akuragham, o gumazim gasɨghasɨgham?" A kamaghɨn men
azarazɨma, me bar nɨmɨra iti.
5 An damazimning bar gumazamizibagh aruava, navimɨn aven men atari.
A men garima, men naviba gavgavigha apangkuvir nɨghnɨziba men puvatɨ.
Kamaghɨn a bar osemegha gumazim kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ uan dafarim
onegh." Ezɨ gumazir kam uan dafarim onezɨma, an dafarim ua dera.
6 Ezɨ Farisiba kamaghɨn ganigha dɨpenim ategha azenan ghuegha Herotɨn
gumaziba ko ikia Iesus mɨsoghasa akabar kɨri.

Iesus uan gavgavim men akazɨma an adarazi nɨghnɨzir gavgavim an itir puvatɨ

(Sapta 3:7--6:6)

Gumazamizir avɨriba Iesusɨn gɨn zui
(Luk 6:17-19)

7 Ezɨ Iesus uan suren gumaziba ko Galilin Dɨpar Akaremɨn ghuaghiri.
A ghuaghirima gumazamizir avɨriba Galilin Distrighɨn ikegha an gɨn
ghuaghiri.
8 Gumazamizir avɨriba Judian Distrik ko, Jerusalemɨn nguibam ko,
Idumean Distrik ko, Jordanɨn Fanemɨn vongɨn itir danganiba ko, Tair ko
Saidonɨn nguibamningɨn ikegha Iesus bagha ghuaghiri. Gumazamizir avɨrir
kaba, me an amizir bizibar akam baregha a bagha ghuaghiri.
9-10 Me iraghuezɨma, Iesus gumazamizir avɨribar akurazɨma, men
arɨmariaba gɨfa. Arɨmariaba itir gumazamizir avɨriba uan arɨmariaba
agɨvasa Iesusɨn boroghɨn uari akuvagha, Iesusɨn suighasa uari munamadi.
Kamaghɨn amizɨ, Iesus uan suren gumazibav gɨa ghaze, "Ia botɨn tam inigh
izɨ puram anetɨghti a ikɨ. Eghti gumazamiziba bar na akuvaghtɨma kɨ botɨn
ghuavanangam."
11 Iesus me mɨgeima, duar kuraba apazazir gumazir maba iza, Iesusɨn gara
duar kuraba zuamɨra me gamima me Iesusɨn guamɨn daighira kamaghɨn dɨa
mɨgei, "Nɨ Godɨn Otarim."
12 Me kamaghɨn mɨgeima, a men anogorogha ghaze, me an gun gumazir
igharazibav kɨman markɨ.

3:4: Luk 14:3 **3:4:** Luk 14:3 **3:5:** Jo 11:33 **3:5:** Jon 11:33 **3:6:** Mt 22:15-16 **3:6:** Matyu 22:15-16 **3:8:** Mt 4:25 **3:8:** Matyu 4:25 **3:9-10:** Mk 4:1, Lu 5:1-3 **3:9-10:** Matyu 9:21; 14:36; Mak 4:1; Mak 5:29; 6:56; Luk 5:1-3; Luk 7:21 **3:11:** Mk 1:23-24, Lu 4:41 **3:11:** Mak 1:23-24; Luk 4:41 **3:12:** Mt 8:4, 12:16, Mk 1:34 **3:12:** Matyu 8:4; 12:16; Mak 1:34

Iesus 12plan aposelba me amisefe
(Matyu 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Egha Iesus dipar miriamin ikegha dikavigha mighsiamin ghuavan-
abogha uan ifongezir gumazibar diazima, me a bagha zui.
14 Me zuima a gumazir 12pla misevegha ziar kam, aposelba, me gati. Eghti
me a ko ikiti, a gin me amangiti me mangi Godin Akar Aghuim akunam.
15 Egh a uan gavgavim me daningtima me uaghan duar kuraba batogham.
16 A misevezir gumazir 12plan ziabar kara. Saimon (Iesus gin ziar kam,
Pita, a gati),
17 Sebedin otarimning Jems ko Jon (A ziar kam aning gati, Boanerges. Ziar
kamin mingarim kamaghin ghu, atara pamtem migeir gumazimning),
18 Andru ko Filip, Bartolomyu, Matyu, Tomas, Alfiusin otarim Jems, Tadius,
Saimon (a Selotbar gumazir mam),
19 ko Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

Me kamaghin migei,
"Iesus Belsebulin gavgavimin ingari."
(Matyu 12:24-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Egha Iesus uamategha dipenimin aven ghugha itima gumazamizir
aviriba izava anekufa. Me bar anekufa, kamaghin amizi, a uan suren
gumaziba ko daghebar aman ibura. Me damamin dughiaba puvati.
21 Ezi gumazamizir maba kamaghin migei, "An ongani." Ezi Iesusin
adarazi akar kam baregha, a inigh mangasa izi.
22 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba Jerusalemin ikegha izaghira
kamaghin migei, "Belsebul a gapasa. A duar kurabar gumazir dapanimin
gavgavimin duar kuraba batosi."*
23 Ezi Iesus me migeir akam baregha, egha kamaghin gumazamizibar
diagha akar isin zuir mabar me migei, "Satan manmaghin uabira uabi
batuegham?
24 Kantrin tamin gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, kantrin
kam ikian kogham.
25 Eghti dipenir vamiran itir darazi uari abigh uarira uariv sogh dipenir
kamin itir darazi ikian kogham.
26 Kamaghira Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me man-
maghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham.
27 "Eghti gumazir manatam puram aven mangi gumazir gavgavitamin
dipenim akarighiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghiviira beni-
bar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh, egh gumazir
kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.
28 "Ki guizbangira ia migei, gumazamizibar arazir kuraba ko me Godin
ziam gasighasizir akaba, God da gin amangamin tuavim iti.
29 Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasightima God an arazir
kurar kam, a gin amadaghan kogham. Egh gumazir kam aremeghti, arazir
kurar kam an ikiviira ikiam."

3:16: Jo 1:42 **3:16:** Jon 1:42 **3:17:** Lu 9:54 **3:17:** Luk 9:54 **3:20:** Mk 6:31 **3:20:** Mak 6:31 **3:21:** Jo 7:5, 10:20 **3:21:** Jon 7:5; 10:20 **3:22:** Mt 9:34, 10:25 **3:22:** Matyu 9:34; 10:25

* **3:22:** Satanin ziar mamra kara, Belsebul. **3:23:** Mt 4:10, Lu 11:17-22 **3:23:** Matyu 4:10; Luk 11:17-22 **3:27:** Ais 49:24, Mt 12:29 **3:27:** Aisaia 49:24; Matyu 12:29 **3:28:** Matyu 12:31-32; Luk 12:10; 1 Jon 5:16

30 Me faragha kamaghin a migia ghaze, “Duar kurar mam a gapasa.” A bizir
kam bagha, akar kabar me migei.†

Iesusin amebam ko an doziba
(Matyu 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Ezi Iesusin amebam ko doziba izava, a itir dipenimin tiar akamin
tughava gumazir mam amadazima a Iesus mikimasa aven zui.
32 Ezi gumazamizir aviriba a koma apiaghav ikia kamaghin a migei, “Ni
oragh, nin amebam ko doziba ni bagha izeghava azenan iti.”
33 Me a mikemezima a kamaghin men azara, “Tina nan amebam? Te nan
doziba?”
34 A kamaghin men azaragha, egha an okarigha apiaghav itir gumazamiz-
ibar gara, kamaghin me migei, “Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara.
35 Gumazamizir God ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan
amiziba ko nan amebam.”

4

Iesus akar isin zuimin kamaghin migei, “Gumazir mam witin oviziba inigha azenimin da akuragharui.”
(Matyu 13:1-23; Luk 8:4-15)

1 Dughiar igharazir mam Iesus ua dipar miriamin ikiava, gumazamizir
mabar sure gami. Me an akaba baraghasa anekuvagha guizbangira bar
aviraseme. Ezi a botin mamin biragha dipam gisin aperaghav iti. Gumaza-
mizir kaba an boroghin dadarimin apiaghav iti.
2 An akar isin zuir aviribar men sure gamuava, kamaghin me migei,
3 “Ia oragh. Gumazir mam raizin min garir daghem wit, ana da inigha ghua
azenimin da akuragharui.
4 An ada akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da
ame.
5 Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir
puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi.
6 Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvatizi, aruem anaga dagh
isirazi, da isia misingi.
7 Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin
afuangizi, benir dikoniba aghuava da ikiagharíki. Ezi dar oviziba misevezir
puvati.
8 Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha aghuava dagheba misefi.
Egha maba 30plan oviziba misevima maba 60plan oviziba misefe. Ezi maba
100plan oviziba misefe.”
9 Iesus migia ghua kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus manmaghsuavira
akar isin zuibagh ami
(Matyu 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Ezi gumazamizir aviriba bar ghuezi, Iesus uabira itima, an 12plan gu-
maziba ko an boroghin itir gumazamiziba, me an akar isin zuimin mingarim
bagha an azara.

---

† **3:30:** Iesus Godin Duamin gavgavimin ingari. Ezi me ghaze, a Satanin gavgavimin ingari. Me kamaghin Godin Duamin ziam gasighasisi. **3:31:** Mk 6:3, Jo 2:12, Ap 1:14 **3:31:** Mak 6:3; Jon 2:12; Aposel 1:14 **4:1:** Mk 3:7-9, Lu 5:1-3 **4:1:** Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 **4:2:** Mt 13:34, Mk 4:33-34 **4:2:** Matyu 13:34; Mak 4:33-34 **4:8:** Mt 13:8, Lu 8:8, Jo 15:5, Kl 1:6 **4:8:** Matyu 13:8; Luk 8:8; Jon 15:5; Kolosi 1:6

11 Me an azarazima a kamaghin me migei, “God fofozim ia ganingizima,
ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Egha ki azenan
itir gumazamiziba pura akar isin zuibar me migei.
12 Kamaghin amizima:

“ ‘Me zurara ganiva,
egh deragh bizitamin ganighan kogham.
Me uaghan zurara oraghiva,
egh me deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham.
Me amuava akar mingarim gifogha,
uan navibagh irazi,
God men arazir kuraba gin amadaghai.’ ”*

Witin akar isin zuimin mingarim
(Matyu 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 An akar kam ua kamaghin me migei, “Ia witin akar isin zuir kamin
mingarim gifoz, o puvati? Ia manmaghin akar isin zuir igharazir tabagh
fogham?
14 Akar isin zuimin aven itir gumazir kam, a mati gumazir Godin akam
akuragharuim.
15 Gumazamizir maba tuavim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin
akaba baraghizi, Satan zuamira iza me oraghizir Godin akaba, me dama ada
ini.
16 Gumazamizir maba dagiaba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami.
Me Godin akaba baregha da bagha bar akonge.
17 Egha men biba iraghuezir puvatigha, uaghan dughiar ruarimin ikezir
puvati. Me itima osimtiziba ko Godin gin zuir gumazamizibagh asighasizir
araziba izima, me pura God ataki.
18 Gumazamizir maba benir dikoniba itir nguazim girezir witin ovizibar
min ami. Me Godin akaba baraki.
19 Me da baregha uaghan nguazir kamin biziba bagha nighnigha, dagiar
aviriba iniasa ifavarir nighnizibagh amua, nguazir kamin bizir aviribar gar-
ava da bagha agoi. Bizir kabar nighniziba izava Godin akaba ikiagharighizi
da misevir puvati.
20 Ezi gumazamizir maba nguazir aghuim girezir witin ovizibar min ami.
Me Godin akaba baregha dar suiragha dar gin zui. Gumazamizir kaba mati
witin oviziba misiva, maba 30plan oviziba misevima, maba 60plan oviziba
misevima maba 100plan oviziba misefe.”

Lamin danganimra aneguragh
(Luk 8:16-18)

21 Egha Iesus kamaghin me migei, “Ian tina lam gaborogha a inigha itarir
ekiamin anevara? O an a inigha dakozimin apengan aneti? Puvati!
Ia lam daborogh a inigh azenan an danganimram aneguragh.
22 Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir
amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham.

4:12: Ais 6:9-10, Jo 12:40, Ap 28:26-27 **4:12:** Aisaia 6:9-10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27 * **4:12:** Iesus Godin gin mangasa gumazamizibar anogorozir puvati. Marazi uari Godin gin mangan aghua. **4:18:** Mt 26:31 **4:18:** Matyu 13:26 **4:19:** Mt 19:23-24, 1 Ti 6:9, 6:17 **4:19:** Matyu 19:23-24; 1 Timoti 6:9; 6:17 **4:21:** Mt 5:15, Lu 11:33 **4:21:** Matyu 5:15; Luk 11:33 **4:22:** Mt 10:26, Lu 12:2 **4:22:** Matyu 10:26; Luk 12:2

23 Tina kuarimning iti, an oragh.”†

24-25 Egha a ua kamaghin migei, “Ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim o amizim, an fofozir muziarim God a dam a inigham.”

Dagher ovizir afuarazibar akar isin zuim

26 Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim a kamakin. Gumazir mam dagher oviziba inigha nguazimin da akuri.

27 Gumazir kam da kunigha, dimagaribar akuava, aruebar dikavigha arui. An aruima dagher ovizir kaba da afuegha aghui. Dagher ovizir kaba manmaghin afuegha aghui? Gumazir kam fozir puvati.

28 Ezi nguazimra dagher ovizir kabagh amizima da aghua misefe. Da faragha afuegha aghua ghua aghariba otivigha, ada ghua akimariba otivigha misefe.

29 Da misevegha dagheba itima, gumazir kam sabam inigha dar akori. A fo, dagheba iti, ezi da akoramin dughiam oto.”

Mastetin ovizimin akar isin zuim
(Matyu 13:31-32; Luk 13:18-19)

30 Egha a ua kamaghin migei, “E manmaghin God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim mikimam? O, e akar isin zuir manamin an mingarimin gun mikimam?

31 A mastetin ovizimin min gari. Mastetin zuravarir oviziba bar sufi. Temer igharazibar oviziba bar a gafiragha ekefe.‡

32 Gumazir mam anekunizima a gin aghua bar ekevegha azenimin itir zuravariba bar dagh afiragha bar ekefe. An ekevegha an aguar ekiaba uari tuirazima kuaraziba izava an aguabar dughuazimin aven ikia mikonibar ingari.”

Iesus akar isin zuibara akam akuri
(Matyu 13:34-35)

33 Egha Iesus men nighniziba tuzinaghira, an akar isin zuir aviribar Godin akabar me migei.

34 An akabar gumazamizibav giava zurara akar isin zuibar me migei. Egha a uan suren gumaziba ko me uarira ikiava a bizibar mingariba abigha me migei.

Iesus aminir ekiam ko dipavsizim batoghezi aning pura nimira irighav iti
(Matyu 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Aruer kamin aminim pirasava amima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipar kam abigh an vongin mangam.”

---

† **4:23:** Iesus akar isin zuibar gumazamizibar sure gami. A kamaghin foghasa, me guizbangira God gifongez ti puvati. Gumazir God gifongeziba, akar isin zuiba baregha, dagh nighnighava gin dar mingaribar gara dagh fo. Ezi gumazir God gifongezir puvatiziba, nighnigha ghaze, akar isin zuiba, eghaghanir onganiba. Kamaghin me akar isin zuiba, dagh nighnizir puvatigha, dar mingaribar garir puvati. **4:24-25:** Matyu 7:2; Matyu 13:12; 25:29; Luk 6:38; Luk 19:26 **4:27:** Je 5:7 **4:27:** Jems 5:7 **4:29:** Jol 3:13, MAA 14:15-18 **4:29:** Joel 3:13; Akar Mogomem 14:15-18 ‡ **4:31:** Ni mastetin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan.

36 A kamaghin me migeima gumazamiziba dadarimin ikiavira iti, ezi me
Iesus aperaghav itir botin ghuavanabogha pul gamua vongin zui. Botin
igharazir maba uaghan me ko vongin zui.
37 Iesus uan suren gumaziba ko zuima, Maia! Aminir ekiam dikafi. Ezi
dipavsiziba izava bot gafirazi dipam botin aven ghuaghira, bot gizivazi, an
atam dipamin aven magirasava ami.
38 Bot magirasava amima, Iesus botin kamin girakirangin dapanir
aghoghonir mam uan dapanimin aghorogha akui. Ezi an suren gumaziba
a gaghuragha kamaghin a migei, “Tisa, e gifa! Ni e bagha nighnisi, o puvati?”
39 Ezi Iesus dikavigha akar gavgavim aminim ganiga, egha kamaghin
ongarim migei, “Gua amiragh, nimira iki!” A migeima, aminim amirazi,
dipam pura nimira irighav iti.
40 Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia tizim bagha puv atiati?
Ia nighnizir gavgavim oteveghavira iti?”
41 Ezi me bar atiatigha kamaghin uarira uariv gei, “Kar gumazir man-
maghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!”

5

Iesus Gerasan gumazir mamin duar kuraba batoghezima da anetaki
(Matyu 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko dipam abigha vongin Gerasan dan-
ganimin oto.
2 Me otivigha, Iesus bot ategha dadarimin anadima gumazir duar kuram
apazazir mam, a matmatiamin tongin ikegha Iesus bativasa izi.
3-4 A matmatiamin ikiava a gakui. Me dughiar aviriba senbar an
agharimning ikiava, ankavba an suemning gazui. Ezi a zurara senin kabar
suigha da aghora egha an suemning ikezir ankavbav sogha da aghor-
agharisi. Kamaghin amizi, gumazitam gumazir kamin suiragh a ikiva aveg-
ham. Me uaghan senbar a ikeghti da an suiraghan kogham. Egh gumazitam
gavgavigh a ikeghan kogham.
5 A dimagariba ko aruebar matmatiam ko mighsiabar purama arua
pamtem arava dagiabar uabi uan mikarzim aghori.
6 A saghon ikia Iesusin ganigha ivegha a bagha izava an guamin uan
tevimning apiri.
7-8 Ezi Iesus kamaghin duar kuram migei, “Ni duar kuram, ni gumazir kam
ategh azenan izi.”
Iesus kamaghin a migeima, gumazir kam pamtem ara kamaghin migei,
“Ni manmaghin na damuasa, Iesus, Godin Bar Pin Itimin Otarim. Ki Godin
damazimin pamtem nin azangsisi, ni arazir kuratam na damuam marki!”
9 A kamaghin migeima Iesus kamaghin a migei, “Ni uan ziam diborogh.”
Ezi duar kurar kam a ikaragha kamaghin a migei, “E bar aviraseme,
kamaghin nan ziam Aviriba.”
10 A Iesus danganir igharazitamin me amangan aghuagha Iesus vivigha a
gakaghori.
11 Dughiar kam, men boroghira itir mighsiar miriamin dar aviriba ikiava
api.
12 Ezi duar kurar kaba kamaghin Iesus migiava a gakaghori, “Ni e
mikemegh e amadaghti e mangi dar okoruar munam gapazaka.”
13 Ezi a men amamangatizi duar kurar kaba gumazir kam ategha azenan
izegha ghua dabagh apasa. Dar avirir kaba, dar dibobonim 2,000in boroghin

5:2: Mk 1:23 **5:2:** Mak 1:23 **5:7-8:** Mak 1:24 **5:9:** Mt 26:53, Lu 8:30 **5:9:** Luk 8:30

ghu. Ezɨ daba puv ivemara ghua davarir kuram giraghuegha dɨpamɨn aven
ghuegha dɨpam apava ariaghire.
14 Ezɨ dabar garir gumaziba daba batoghezir bizimɨn ganigha ghua
nguibar ekiamɨn ghua danganir kamɨn itir nguibar dozibar ghua bizir otozir
kamɨn gun mɨgei. Ezɨ gumazamiziba bizir kamɨn ganasa dɨkavigha izi.
15 Me iza Iesusɨn boroghɨn duar kuraba apazazir gumazimɨn garima, an
nɨghnɨzim ua derazɨ, a korotiaba aghuigha aperaghav iti. Me an ganigha
atiati.
16 Ezɨ otozir bizir kamɨn ganizir gumazamiziba, me duar kuraba apazazir
gumazim batozir bizir kabar gumazir igharazibav gei. Me dar gun mɨgɨa
uaghan daba batozir bizimɨn gun mɨgei.
17 Egha gumazamizir kaba bizir kam baregha iza an gara a gakaghora
ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamɨn mangɨ.
18 Ezɨ Iesus danganir kam ategh mangasa botɨn bɨrima duar kuraba
apazazir gumazim Iesus ko mangasa pamtem a gaghori.
19 Ezɨ Iesus an anogoregha kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ uamategh uan adarazi
bagh dɨpenimɨn mangɨva Ekiam nɨn akuragha nɨ gamizir bizibar gun me
mɨkɨmɨva, a uaghan bar nɨn apangkuvizir bizimɨn gun me mɨkɨm.”
20 Ezɨ gumazir kam a baregha ghua Iesus an akurazir bizimɨn gun Dekapo-
lisɨn Distrighɨn itir nguibabar ghua bar me mɨgei. Gumazamizir kaba a
baregha dɨgavir kuram gami.

Iesus aremezir guivir mam ko, arɨmariar amizir mam gamizɨ
aning ua dera
(Matyu 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Ezɨ Iesus bot inigha uamategha dɨpamɨn vongɨn ize. A izegha dɨpar
dadarimɨn itima, gumazamizir avɨriba izava anekufa.
22-23 Ezɨ God ko mɨgeir dɨpenimɨn bizibar garir gumazir mam, an ziam
Jairus, a iza Iesusɨn gara an guamɨn uabɨ ekunigha an dagarimningɨn
boroghɨn irɨgha kamaghɨn puvɨram a gaghori, “Nan guivim aremeghasa an
dɨghorimra isi. Nɨ izɨva uan dafarim a datɨghtɨ an arɨmariam gɨvagh ua
ikiam.”
24 Ezɨ Iesus a ko zui.
A zuima gumazamizir avɨrim bar anekuvagha an gɨn zui.
25 Me zuima men tongɨn amizir 12plan azenibar ghuzim batir arɨmariam
itir mam uaghan me ko zui. Amizir kam ghuzim batir arɨmariam an itima
12plan azeniba gɨfa.
26 A fomɨra arɨmariam agɨvasa doktaba bagha zuima, me an arɨmariam
a gɨvazir puvatɨ. Ezɨ a mɨzazir kuram isi. A uan arɨmariam agɨvasa pura
uan dagɨabar me givezima an dagɨaba bar gɨfa. Bizir kaba an arɨmariamɨn
akurazir puvatɨ. An ekɨva ghuavɨra iti.
27-28 A Iesus amir bizibar akam baregha, kamaghɨn nɨghnɨsi, “Kɨ puram
an azenan itir korotiamra suiragh nan arɨmariam gɨvagham.” A kamaghɨn
nɨghnigha egha damuasa. Amizir kam gumazamizir avɨribar gɨn izava me
munamaga iza Iesusɨn korotiar avɨzimɨn suira.
29 Amizim Iesusɨn korotiamɨn suizir dughiamra, an ghuzir arɨmariam
pura dutugha ghu. A uabɨ baregha fo, an mɨkarzim ua dera.
30 A kamaghɨn amimra, Iesus zuamɨra uabɨ baregha God gumazamizibar
arɨmariaba gɨvaghasa a ganɨngizir gavgavim, an mɨkarzim ataghizɨ a fo, nan

---

5:15: Lu 8:27, 8:35 **5:15:** Luk 8:27; 8:35 **5:20:** Mt 4:25, Mk 7:31 **5:20:** Matyu 4:25; Mak 7:31
5:22-23: Matyu 8:3; Mak 7:32 **5:27-28:** Matyu 14:36 **5:30:** Lu 5:17, 6:19, 8:46 **5:30:** Luk 5:17; 6:19; 8:46

gavgavim ingari. Egha a ragha gumazamizibar garava men azara, “Tina nan
korotiamin suira?”
31 Ezi an suren gumaziba a ikaragha kamaghin a migei, “Ni garima,
gumazamizir aviriba ni akufa. Ezi ni tizim bagha kamaghin azai, ‘Tina nan
korotiamin suira?’ ”
32 Me kamaghin Iesus migiavira itima, Iesus an korotiamin suirazir gu-
mazim o amizim gifoghasa raghirigha garagharui.
33 A ruiavira itima, amizir kam a batozir bizim gifogha iza Iesusin guamin
degiaghirigha, atiatia nigha guizbangira a batozir bizimin gun migei.
34 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni
nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin, nin nighnizir gavgavim ni gamizi ni
dera. Ni navir amirizim sara mangi, eghti nin arimariar kam ua ni damuan
kogham.”
35 Iesus amizir kam migiavira itima gumazir maba God ko migeir di-
penimin bizibar garir gumazim, Jairusin dipenimin ikegha iza kamaghin
Jairus migei, “Nin guivim areme. Ni osimtizim Tisa daningan marki.”
36 Me kamaghin migeima Iesus me baregha kamaghin Jairus migei, “Ni
atiatingan marki. Ni pura nighnizir gavgavim nan iki.”
37 An gin aruir gumazamiziba a ko mangasa amima a men anogoregha,
Pita, ko Jems uan dozim Jon ko, a merara inigha me zui.
38 Me ghua Jairusin dipenimin otivigha Iesus gumazamiziba barazima, me
bar azia niginir dafam gami.
39 Ezi a me bagha aven ghua kamaghin me migei, “Ia tizim bagha azia
niginir dafam gami? Borir kam aremezir puvati. An akui.”
40 A kamaghin me migeima, me a dipova an ingarava kava uariv gei, “E
fo, a guizbangiram areme.” Gumazamiziba kamaghin migeima, a bar me
batuegha guivimin afeziam ko amebam inigha an suren gumazir pumuning
ko mikezim, merara a ko zui. A me inigha me guivimin kuam itir danganimin
aven ghue.
41 Me ghuegha a guivimin dafarimin suiragha kamaghin a migei, “Talita
kum!” (Akar kamin mingarim kamaghin iti, “Guivir dozim, ki ni migei, ni
dikafigh!”)
42 An a migeimrama, guivim dikavigha tughava arui. (An azenir 12pla.) A
dikavigha tugha aruima, me kamaghin guizbangira digavir kuram gami.
43 Ezi an akar gavgavimin guizbangira me migia ghaze, ia bizir kamin gun
gumazir igharazitam mikimam marki. A kamaghin me migiava daghetam a
daningasa me migei.

6

Iesusin nguibamin itir darazi
an aghuagha akirim a gasara
(Matyu 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Egha Iesus danganir kam ategha uan nguibamin ghuavanadima an
suren gumaziba a ko zui.
2 Ezi, Sabatin dughiam otozi a God ko migeir dipenimin aven ghua, gu-
mazamizibar sure gami. Gumazamizir aviriba an akaba baregha digavir
kuram gami.

5:34: Mk 10:52, Lu 7:50, 17:19, Ap 14:9 **5:34:** Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19; Aposel 14:9 **5:40:** Mt 9:25, Lu 8:54, Jo 11:11 **5:40:** Matyu 9:25; Luk 8:54; Jon 11:11 **5:41:** Lu 7:14 **5:41:** Luk 7:14 **5:43:** Mk 1:44, 7:36, Lu 8:55 **5:43:** Mak 1:44; 7:36; Luk 8:55 **6:2:** Jo 7:15 **6:2:** Jon 7:15

Me dıgavir kuram gamigha kamaghın azai, “Gumazir kam managh akar kaba ini? A managh nıghnızir aghuir kaba ini? A uaghan managh mirakel-bagh amir gavgavir kam ini?
3 E fo, kar pura dıpenibar ingarir gumazim. A Marian otarim, egha a Jems ko Josep, Judas, ko Saimon, a men avebam. An buaramiziba e ko iti.” Kamaghın amizı, me dıbovir akabar a mıgıava navibar aven an atari.
4 Ezı Iesus kamaghın me mıgei, “Godın akam inigha izir gumazim, a nguibar igharazibar zuima, me an ziam fe. Ezı an nguibamın an adarasi, me an ziam fer puvatı.”
5 Kamaghın amizı, a nguibar kamın mirakelın avırıbagh amizir puvatı. A pura dafarim arımariar gumazir vabaram arıghizıma, men arımariaba gıfa.
6 Ezı me nıghnızir gavgavim an itir puvatızıma, a kamaghın dıgavir kuram gami.

Iesus uan gavgavim suren gumazibar akazı, me deragha a gıfozir pu

(Sapta 6:6--8:21)

Iesus uan 12plan aposelba ingangarim me ganigha me amada (Matyu 10:5-15; Luk 9:1-6)

Egha Iesus nguibabagh arua gumazamizibar sure gami.
7 Iesus men sure gamua, egha 12plan aposelbar diazı, me a bagha izezı, a me akuvagha, me mıgıa me amada. Gumazir pumuning uaning inigha zui, ezı gumazir pumuning uaning inigha zui. A kamaghın amua uaghan duar kuraba batoghamin gavgavim me ganigha me amada.
8-9 A mıgırıgıar kam me gamuava me amada, “Ia mangı, bizitaba uari bagh da inian markı. Ia bretın tam ko mıtaritam inian markı. Ia dagıatam suighan markı. Ia uan dagarir asuaba aghuva, ua siotın tam inian markı. Ia uan aghorir asadivibara suigh mangı.
10 Ia kamaghın damigh, dıpenir ia aven zuir manam, ia dıpenir kamra ikı, mangı dughiar ia nguibar kam ataghırıaghamim.
11 Ia kamaghın damu mangı nguibatamın mangıghtı, me ian aghuagh ia inigh uan dıpenibar mangıghan kogh, egh uaghan ıa mıgeir akaba baraghan koghtıma, ia kamaghın damu. Ia nguibar kam ategh mangısı uan dagarir mıneziba apezegh, nguibar kam ategh mangı. Ia kamaghın damighti, me ganigh fogham, me arazir aghuim ia gamizir puvatı.”*
12 A kamaghın me mıkemegha me amadazı me nguibabar ghua Godın akam akura ghaze, Ia uan navibagh iragh.
13 Me kamaghın me mıgıava, egha uaghan gumazir avırıbar duar kuraba batogha arımariar gumazir avırıba boremın men dapanibagh inga me gamima, me ua dera.

Herot Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimın, fırim atu (Matyu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)

14 Iesus bizir avırıbagh amizı an ziam otogha ekevezı, gumazir avırıba a gıfo. Ezı danganir kamın Atrivim Herot, a baraki. Men marazi kamaghın

---

6:3: Jo 6:42 **6:3:** Jon 6:42 **6:4:** Mt 13:57, Lu 4:24, Jo 4:44 **6:4:** Matyu 13:57; Luk 4:24; Jon 4:44 **6:6:** Ais 59:16, Mt 9:35, Lu 13:22 **6:6:** Matyu 9:35; Luk 13:22 **6:7:** Lu10:1 **6:7:** Luk 10:1 **6:8-9:** Matyu 10:9-10 **6:8-9:** Luk 10:4-11 **6:11:** Ap 13:51 **6:11:** Aposel 13:51
* **6:11:** Judabar arazim kara, nı me baraghan koghtıma, me nın sagh, uan dagarir asuaba mıneziba apızighıva nı ategh igharagh mangam. Ezı en arazim kamakın, kı nı mıkımtı nı na baraghan koghtı, kı apem apırigh uan tuavim gighuvagh, egh suam, kı nın sagham. **6:13:** Je 5:14 **6:13:** Jems 5:14 **6:14:** Matyu 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19

mɨgei, “Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim aremegha ua dɨkafi. Kamaghɨn a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”

15 Ezɨ men marazi kamaghɨn mɨgei, “A Elaija.”

Ezɨ marazi kamaghɨn mɨgei, “Kar Godɨn akam inigha izir gumazir mam, a mati fomɨra ikezir Godɨn akam inigha izir gumazibar mɨn ami.”

16 Me akar kabav geima, Herot da baregha a fo, a fomɨra Jonɨn fɨrim atu. Kamaghɨn amizɨ a kamaghɨn mɨgei, “Kɨ fomɨra mɨkemezɨ, me Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonɨn fɨrim atu, ezɨ a ua dɨkafi.”

17-20 Herot kamaghɨn amigha a fo, a fomɨra uan dozim Filipɨn amuim Herodias ini. Ezɨ Jon zurara kamaghɨn a mɨgei, “Herot, nɨ arazir kuram gamuava uan dozim da an amuim ini.” Jon kamaghɨn mɨgeima, Herodias a bagha guizbangɨra navim isia, egha Jonɨn mɨsueghtɨ an aremeghasa a bagha puvɨra Herot mɨgei. Ezɨ Herot Herodias ifongezɨ moghɨn damuan aghuagha, uan gumazir mabav kemezɨ me Jonɨn suiragha a inigha kalabus gatɨ. Herot fo, Jon Godɨn damazimɨn zuegha derazir gumazimra. Kamaghɨn amizɨ, Herot an atiatia, a inigha deragha an gari. Herot uaghan Jon mɨgeir akaba baragha nɨghnɨzir avɨribagh amua, ana akaba baraghasa ifonge.

21 Ezɨ Herodias datɨrɨghɨn Jonɨn mɨsueghtɨ an aremeghasa tuavim bato. Herotɨn amebam a batezir dughiam otozɨ, a dughiar kam gɨnɨghnɨgha isar ekiam gami. Ezɨ Herodias Jon mɨsoghamin dughiam datɨrɨghɨn oto. Herot isar kam gamuava, uan ingangaribar gari gumazir ekiaba, ko uan mɨdorozir gumazibar gari gumazir ekiaba, ko Galilin itir gumazir ekiaba, a men diazɨma me a ko damasa ize.

22 Me izegha isam apima Herodiasɨn guivim izava me apir danganimɨn ghugha men guamɨn ighiam gizi. A ighiam gizima, Herot ko ikia apir gumaziba an ighiamɨn ganigha guizbangɨra bar a gifongegha a bagha bar akonge.

Me bar akuegha, Herot kamaghɨn guivir igiam mɨgei, “Nɨ bizir manam gifongegh nan azaragh. Eghtɨ kɨ bizir kam nɨ danigham.”

23 A kamaghɨn a mɨkemegha, akar dɨkɨrɨzir gavgavim kamaghɨn a mɨgei, “Kɨ guizbangɨra nɨ mɨgei, nɨ bizitam gifongegh, na mɨkɨm. Nɨ kɨ garir bizibagh ifongeghɨva, na mɨkɨm. Kɨ tongɨra da bighɨva, taba nɨ danigham.”

24 Guivir igiar kam akar kam baregha, azenan izegha ghua kamaghɨn uan amebam mɨgei, “Amebam, kɨ bizir tizim bagh an azaragham?”

Ezɨ an amebam kamaghɨn a mɨgei, “Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimɨn dapanim.”

25 Ezɨ guivir kam akar kam baregha, zuamɨra uamategha aven ghugha kamaghɨn Herot mɨgei, “Nɨ datɨrɨghɨra Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimɨn, dapanim itaritam datɨgh na danɨngigh.”

26 Ezɨ Herot a baregha, an navim bar oseme. A faragha akar dɨkɨrɨzir gavgavim mɨgeima a ko apir gumaziba a baraki. Kamaghɨn amizɨ, an an azangsɨzim pueghan kogham.

27 Egha Herot a baraghavɨra, akar gavgavim uan mɨdorozir gumazim mɨkemegha anemadazɨ a ghua kalabusɨn aven iraghugha Jonɨn fɨrim atu.

28 A Jonɨn fɨrim atugha an dapanim inigha itarir mam gatɨgha a inigha izava guivir kam ganɨngizɨ anenigha ghua uan amebam ganɨngi.

29 Ezɨ Jonɨn suren gumaziba an ovevem baregha izava an kuam inigha ghua a mozim gatɨ.

6:17-20: Ofa Gami 18:16; 20:21; Matyu 14:4; Luk 3:19-20 **6:23:** Est 5:3, 5:6, 7:2 **6:23:** Esta 5:3; 5:6; 7:2 **6:26:** Mt 14:9 **6:26:** Matyu 14:9

Iesus dagheba
5,000in gumazibagh anidi
(Matyu 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

30 Ezi Iesusin aposelba ua izegha an boroghin uari akufa. Egha me aruava
amizir biziba ko akar me gumazibar sure gamizibar gun Iesus geghari.
31 Dughiar kam gumazamizir aviriba me bagha mangigh izegh gamima,
me damamin dughiaba puvati. Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia uarira na
ko mangiva gumazamiziba puvatizir danganimin mangiva avughsam."
32 A kamaghin me migia, egha me uarira bot inigha gumazamiziba pu-
vatizir danganir mamin zui.
33 Me zuima, gumazamizir aviriba men ganigha me gifo. Ezi nguibabar itir
gumazamiziba bar men faraghavira ivegha ghua me zuir danganimin otifi.
34 Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha garima, gumazamizir bar aviriba
iti. A men gari, me mati sipsipbar min amua, ghuaviba puvatigha asaghasaz-
ibar min puram arui. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi. Egha a bizir
aviribar men sure gami.†
35 A migiavira itima, aminim pirizi an suren gumaziba a bagha iza kam-
aghin a migei, "Kar gumazamiziba puvatizir danganim, ezi aminim piri.
36 Ni gumazamiziba amadaghti, me mangi danganir kamin itir nguibaba
ko roghira itir nguibar dozibar mangiva me damisi uari bagh daghebagh
ives."
37 Ezi a me ikaragha kamaghin migei, "Ia uari daghetaba me daning."
Ezi me kamaghin a migei, "Dagiar e me bagh bretbagh ivezamim, a 200
kinan tu. E da inigh, mangi, me bagh bretbagh ivezegh me daningasa, ni
ifonge?"‡
38 Ezi Iesus men azara, "Ia manmaghira bretba iti? Ia mangi ganigh."
A mikemezi, me ghua ganigha kamaghin a migei, "E bar bretin rubuzir
5pla ko osirir pumuningra iti."
39 Ezi Iesus me mikemezi me gumazamizibav gei, me uari uari tuiragha
grazim gapia.
40 Ezi me uari tuiragha okoruabar apiaghiri. Ezi okoruar maba 50plan
gumazamiziba iti, ezi okoruar maba 100plan gumazamiziba iti.
41 Me apiaghav itima, Iesus bretin 5pla inigha, osirir pumuning inigha,
pin overiamin gara God minabagha bretba abiaghariki. Egha uan suren
gumazibav geima, me da isa, gumazamizibagh anidi. A uaghan osirimning
sara abiagharighizi, me da isa, me ganidi.
42 Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izefe.
43 Men naviba bar izevezima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me
ataghiziba inigha, akirar 12pla gaghuizima, da bar izifa.
44 Dagheba amezir gumazibara, men dibobonim 5,000in tu.

Iesus dipam gisin tugha zui
(Matyu 14:22-36; Jon 6:16-21)

6:30: Lu 10:9-10, 10:17 **6:30:** Luk 10:9-10; 10:17 **6:31:** Mk 3:20 **6:31:** Mak 3:20 **6:34:** Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Mt 9:36 **6:34:** Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Esekiel 34:5; Matyu 9:36 † **6:34:** Ni sipsipin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **6:35:** Mt 14:15, Mk 8:1-9, Lu 9:12 **6:35:** Matyu 14:15; Mak 8:1-9; Luk 9:12 **6:37:** Nam 11:13, 11:22, 2 Kin 4:43, Mt 14:16, Lu 9:13, Jo 6:7 **6:37:** Diboboniba 11:13; 11:22; 2 Atriviba 4:43; Matyu 14:16; Luk 9:13; Jon 6:7 ‡ **6:37:** Grighin akam kamaghin migia ghaze, gumazim bretba kamaghin ivesiva, an 8plan iakinibar ingarigham. **6:41:** Mk 7:34

45 Gumazamiziba amegha givazima, Iesus kamaghin uan suren gumazibar
aririagha ghaze, Ia botin binighiva faragh Betsaidan nguibamin vongin
mangi. Ki uabira iki gumazamiziba amadaghti me ua uan nguibabar
mangam.
46 A me amadazi me ghuezi, a God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo.
47 Dughiar kam aminim pirima, men bot dipamin tongin itima, Iesus
uabira dadarimin iti.
48 A ikiava uan suren gumazibar garima, aminir gavgavim izava men bot
givai. Me pul gamua ingangarir dafam gamuava aminim ko uari adosi. Egha
aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin arua me bagha izi. A mangi me
gitagh mangasa.
49-50 Ezi me an gari, a dipam gisin arua izima, me kamaghin nighnisi, "Kar
ti duatam."
Me nighnizir kam gamua, bar an ganigha puv atiatiava arai. Me araima, a
zuamira kamaghin me migei, "Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!"
51-52 A kamaghin me migiava, me gatin botin aven ghuzi, aminim pura
dutugha ghu. Ezi Iesus 5,000plan gumaziba bretba me ganingizi me damezi,
me bizir kabar ganigha, tong bar fozir puvati. Men nighniziba otefe. Egha
me bizir kabagh nighnigh guizbangira digavir kuram gami.§

Iesus Genesaretin
arimariar aviriba agifa
(Matyu 14:34-36)

53 Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua
Genesaretin nguibamin otivigha, bot ike.
54 Me botin ikegha dadarimin anadima, gumazamiziba Iesusin garavira a
gifo.
55 Me a gifogha, egha gumazamiziba Iesus itir danganim baregha, ivegha
danganir kam garua uan arimariar gumazamiziba inigha me akuriabagh
arigha Iesus bagha izi.
56 Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba ko ruarir nguibabar zui. A
zuir nguibar kaba me arazir kamram ami, me arimariar gumazamiziba
inigha iza nguibamin tongin da arigha, egha a gakaghora ghaze, a men
asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir
an korotiamin suiziba, men arimariaba gefi.

7

Godin Araziba
Judan ovavibar arazibagh afira
(Matyu 15:1-9)

1 Ezi Farisin gumazir maba ko Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me
Jerusalemin ikegha, izaghira, Iesus bagha izava anekufa.
2 Me iza ikia garima, Iesusin suren gumazir maba men ovavibar arazibar
gin ghua dafariba rua dagheba apir puvati. Me pura dagheba api.

6:46: Mk 1:35, Lu 5:16, 6:12, 9:28 **6:46:** Mak 1:35; Luk 5:16; 6:12; 9:28 **6:49-50:** Matyu 14:26; Luk 24:37; Jon 6:19 **6:51-52:** Mak 4:39; Mak 8:17 § **6:51-52:** Dughiar kamin Iesus bret gumazamizibagh anigava, uan gavgavim men akakasi, me kamaghin ganigh suam, a bizir bar avirir igharagha garibar amuamin gavgavim iti. Ezima an suren gumaziba bizir kabar garava a dagh fozir puvati. Kamaghin me Iesusin garima a dipam gisin aruava aminim gamizima an amirazima me ganighava digavir kuram gami. **6:56:** Mt 9:20, 14:36, Ap 19:12 **6:56:** Matyu 9:20; 14:36; Aposel 19:12 **7:2:** Lu 11:38 **7:2:** Luk 11:38

3 Farisin kaba ko Judan gumazamiziba bar, me uan ovavibar arazibar
suighavɨra ikia, dafariba ruava api. Me pura daghebar aman kogham.
4 Me uaghan maketɨn inigha izir dagheba, me dar aman kogham. Me
faragh da ruegh egh dar amam. Me uaghan uan ovavibar arazir avɨrir maba
sara suighavɨra iti. Me pura dagheba isamigh dar ameghan kogham. Me
faragh uan mɨneba ko itariba ko apir dakoziba, rueghɨva egh me dagheba
isamam.
5 Kamaghɨn amizɨ, Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Iesusɨn
azara, "Manmaghɨn amizɨ nɨn suren gumaziba en ovavibar arazibar gɨn
mangɨ dafariba ruan aghuagha, pura dagheba api?"
6 Ezɨ Iesus me ikaragha kamaghɨn mɨgei, "Ia uarira uarigh ifarir gumaz-
ibara. Godɨn akam inigha izir gumazim Aisaia, a guizbangɨra ia amir
arazibar gun mɨgɨa kamaghɨn osiri:

" 'Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe,
egha men naviba ko nɨghnɨziba bar saghon iti.
7 Me gumazibar akabar uari sure gamua
uari gifara egha ghaze, kar Godɨn akam.
Kamaghɨn amizɨ, me nan ziam guizbangɨra a fer puvatɨ.'

8 "Ia kamaghɨn amua, Godɨn akaba, ategha, uan ovavibar arazibar suiragha
gavgafi."
9 A mɨgɨa ghua kamaghɨn me mɨgei, "Ia ghaze, ia arazir aghuim gamua
Godɨn akaba ategha uan arazibar gɨn zui. Ian arazir kaba bar ikufi.
10 Moses fomɨra kamaghɨn mɨkeme, 'Ia uan afeziaba ko amebabar akaba
baragh men apengan ikɨ, egh gumazitam akar kuratam uan afeziam ko
amebam mɨkemeghtɨ, ia gumazir kam mɨsueghtɨ, an aremegh.'
11 Ezɨ ia kamaghɨn mɨgei, 'Gumazitam uan amebam ko afeziamɨn akur-
vaghasa dagɨaba atɨgha, egha ua gɨn aningɨn akuraghan aghuagha, kam-
aghɨn aning mɨgei, "Guan akuraghasa atɨzir dagɨaba, gua markɨ. Kɨ da isɨ God
danɨngam." '
12 Ia kamaghɨn mɨgeima, gumazir kam bizitam uan amebam ko afeziamɨn
akurvazir puvatɨ.
13 Ia kamaghɨn amua, uan ovaviba da inizir arazibar gɨn ghua, da gumazir
igharazibagh anɨdi. Ian arazir kabar, ia Godɨn Araziba ategha, uan ovavibar
araziba faragha da arɨsi. Egha Godɨn akam gamima a mati pura bizim. Ia
amir bizir avɨrir maba uaghan iti."

Godɨn damazimɨn mɨzezir biziba,
Iesus dav gei
(Matyu 15:10-20)

14 Egha Iesus ua uabɨn boroghɨn itir gumazamizibar diazɨma, me a bagha
izima, a kamaghɨn me mɨgei, "Ia bar na baragh, nan akar kaba deraghvɨra
dagh fogh.
15-16 Bizitam azenan ikegh gumazimɨn navimɨn aven magɨrɨ an navir ave-
riam damightɨ, a Godɨn damazimɨn mɨzeghan kogham. Puvatɨ, gumazimɨn

7:3: Mk 7:5, 7:8, Jo 2:6, Ga 1:14 **7:3:** Mak 7:5; 7:8; Jon 2:6; Galesia 1:14 **7:4:** Mt 23:25 **7:4:** Matyu 23:25 **7:6:** Aisaia 29:13; Matyu 15:8-9 **7:10:** Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16, Mt 15:4 **7:10:** Ua Me Ini 20:12; 21:17; Ofa Gami 20:9; Godɨn Araziba 5:16; Matyu 15:4 **7:15-16:** Ap 10:14-15 **7:15-16:** Aposel 10:14-15

navimɨn aven ikegha azenan izezir biziba, an navir averiam damightɨ, a Godɨn damazimɨn mɨzegham.”*
17 Iesus akar kaba gumazamizir avɨribav kemegha, me ategha ghua dɨpenimɨn aven ghuzɨma, an suren gumaziba akar ɨsɨn zuimɨn mɨngarim bagha an azara.
18-19 Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgei, “Eee! Ia ongani? Ia uaghan akar kam deravɨra a gɨfozir puvatɨ? Ia bizir kam gɨfo? Daghetam guizbangɨra gumazimɨn navir averiamɨn magɨrɨgh ikeghan kogham. Bizir akatorimɨn aven zuiba ghua navimɨn zuima, muriam da batozima, gumazim dagh avi. Kamaghɨn gumazim apir bizitam azenan ikegh an akam ko muriamɨn magɨrɨgh, an muriam damightɨ a Godɨn damazimɨn mɨzeghan kogham.” (Iesus akar gavgavim kamaghɨn mɨgɨa ghaze, dagheba bar Godɨn damazimɨn bar zue. Ezɨ e dar amam.)
20 A mɨgɨa ghua kamaghɨn me mɨgei, “Gumazimɨn navimɨn aven ikegha azenan izezir biziba, an arazir kuraba, a gamima, an navim Godɨn damazimɨn mɨze.
21 Gumazimɨn navimɨn aven ikegha azenan izezir arazibar kara, nɨghnɨzir kuraba, gumazamiziba tintinibar uari koma akui, biziba okei, gumazamizibav sozi da ariaghiri,
22 poroghamiba uari bakei, mɨghɨghavɨra bizibagh ifonge, gumazamizir igharazibagh asɨghasɨghasa nɨghnɨsi, ifavariba, aghumsɨziba puvatɨzir arazir kuraba, bizim bagha navim ikufi, gumazir igharazimɨn ziam gasɨghasɨsi, uabɨra uabɨ fe, arazir onganiba,
23 arazir kurar kaba bar navimɨn aven ikegha azenan iza, gumazim gamima a Godɨn damazimɨn mɨze.”

Fonisian amizim nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn iti (Matyu 15:21-28)

24 Egha Iesus Genesaret ategha Tairɨn nguibar ekiamɨn danganimɨn ghu. A gumazamiziba a gɨfoghan an aghuagha, mogomebar ghua dɨpenir mamɨn aven ghugha egha modozir puvatɨ. Me bar fo, a dɨpenimɨn aven iti.
25 A dɨpenir kamɨn itima, guivir duar kuram apazazimɨn amebam, a Iesus izezir darorim baregha, zuamɨra a bagha izava an dagarimningɨn boroghɨn uan tevimning apɨri.
26 Amizir kam, an amebam Fonisian Distrighɨn a bate. A Sirian danganir ekiamɨn aven itir distrik. Egha a Grighɨn akam mɨgei. A duar kurar an guivim gapazazim batoghasa Iesus mɨgɨava a gakaghori.
27 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “E faragh boribar dagheba me danɨngtɨ, me damam. Arazir kuram, kɨ boribar dagheba inigh afiabav kɨnam.”
28 Ezɨ amizim kamaghɨn Iesus mɨgei, “Gumazir Ekiam, Kɨ fo, afiar doziba uaghan boribar dakozimɨn apengan irezir dagher muzuemziariba api.”
29 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Nɨn mɨgɨrɨgɨam dera. Kamaghɨn nɨ uamategh uan dɨpenimɨn mangɨ. Duar kurar kam nɨn guivim ategha azenan ize.”
30 Ezɨ a uamategha uan dɨpenimɨn ghua garima, an guivim uan dakozim girɨghav iti. Ezɨ an an ganigha fo, duar kurar kam anetegha azenan ghu.

Iesus gumazir kuarir onganir mamɨn akurazɨma a dera

31 Egha Iesus dɨkavigha Tairɨn danganim ategha, ghua Saidonɨn dan-

* **7:15-16:** Bizir apiba azenan ikegha ghuaghira gumazimɨn muriar averiam gamima a Godɨn damazimɨn mɨzezir puvatɨ. Ezɨ bizir kurar navimɨn aven ikegha azenan iziba a gamima an navir averiam mɨze. **7:20:** Mt 15:8, Mk 7:23 **7:20:** Matyu 15:18; Mak 7:23 **7:31:** Mt 15:29-31 **7:31:** Matyu 15:29-31

ganimɨn otogha ghua, Dekapolisɨn Distrighɨn otogha ghua, Galilin Dɨpar
Akaremɨn dadarim giraghu.
32 A ghuzɨma, gumazir maba gumazir kuarir onganir mam inigha Iesus
bagha izi. Gumazir kam uaghan mɨzem osemegha deravɨra mɨgeir puvatɨ.
Me izegha dafarim a darɨghasa Iesus gakaghori.
33 Ezɨ Iesus gumazir kam inigha gumazir avɨriba ategha aning uaningra
mɨriamɨn ghugha, egha a uan akakazir dafarimning gumazimɨn kuarimning
gatɨgha aning asigha, egha iparigha, an mɨzemɨn suira.
34 Egha Iesus pɨn overiamɨn garava, gumazir kam bagha navim bigha
ara kamaghɨn mɨgei, “Efata!” (Akar kamɨn mɨngarim kamaghɨn ghu,
“Kuighirɨgh!”)
35 Iesus kamaghɨn mɨgɨavɨra ɨtima, an kuarimning kuiaghirɨ. Ezɨ an mɨzem
mɨghɨvghɨki, ezɨ a deravɨra bizibav gei.
36 Ezɨ Iesus akar gavgavimɨn bizir kamɨn gun mɨkɨman men anogoroke. A
men anogoroghezɨ me ua puvɨram bizir kamɨn gun mɨgɨavɨra iti.
37 Me akar kam mɨgeima, gumazamizir kaba a baregha guizbangɨra
dɨgavir kuram gamigha kamaghɨn mɨgei, “Gumazir kam an amir biziba
da bar dera. A kuarir onganibagh amima, me uam orasi. Egha, mɨzer
osɨmtɨzibagh amima, me ua deravɨra bizibav gei.”

8

Iesus 4,000ɨn gumaziba
dagheba me ganɨdi
(Matyu 15:32-39)

1 Dughiar kamɨn, gumazamizir avɨrir igharaziba iza uari akufa. Me
damamin dagheba puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, Iesus uan suren gumazibar
diazɨ me a bagha izima a kamaghɨn me mɨgei,
2 “Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mɨkezimɨn ikia, egha
dagheba puvatɨgha mɨtiriam men azi, kamaghɨn kɨ men apangkufi.
3 Men marazi saghon ikegha ize. Kamaghɨn amizɨ, kɨ me amadaghtɨ, me
mɨtiriaba sara, uan nguibabar mangɨva damaziba men isirtɨma me iram.”
4 Ezɨ an suren gumaziba kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Kar gumaza-
miziba puvatɨzir danganim. Ezɨ e managh bretba inigh gumazamizir kabar
anɨngam?”
5 Me kamaghɨn mɨgeima Iesus kamaghɨn men azara, “Ia manmagh bretba
iti?”
Me a ikaragha kamaghɨn mɨgei, “7pla.”
6 Ezɨ Iesus nguazimɨn dapiasa gumazamizibav kemezɨ me apia. Ezɨ a 7plan
bretɨn rubuziba inigha God mɨnabagha egha da bɨagharigha, gumazamiz-
ibar anɨngasa uan suren gumazibagh anɨngizɨ, me me ganɨdi.
7 Me uaghan osirir muziarir maba iti. Ezɨ a uaghan da bagha God
mɨnabagha da me danɨngasa uan suren gumazibav gei.
8 Gumazamizir avɨriba me amegha bar izɨfa. Ezɨ gɨn, an suren gumaziba
dagher nar me taghiziba inigha 7pla akɨrabagh aghuizɨ, da izefe.
9 Dughiar kamɨn itir gumazamizibar dɨbobonim 4,000ɨn boroghɨn ghu. Me
amegha gɨvazɨ, a me amadazɨ, me uan nguibabar ghue.

7:32: Mt 9:32, Lu 11:14 **7:32:** Matyu 9:32; Luk 11:14 **7:33:** Mk 5:23, 8:23, Lu 4:40, 13:13, Jo 9:6 **7:33:** Mak 5:23; 8:23; Luk 4:40; 13:13; Jon 9:6 **7:34:** Mk 6:4l, Jo 11:33, 11:38, 11:41, 17:1 **7:34:** Jon 11:33; 11:38; 17:1 **7:35:** Ais 35:5-6, Mt 11:5 **7:35:** Aisaia 35:5-6; Matyu 11:5 **7:36:** Mk 1:43-45 **7:36:** Mak 1:43-45 **7:37:** Ais 35:5 **7:37:** Aisaia 35:5 **8:2:** Mt 15:32-39, Mk 6:34-44 **8:2:** Matyu 15:32-39; Mak 6:34-44

10 Me zuima, a uan suren gumaziba ko botɨn bɨnigha, Dalmanutan dan-
ganimɨn ghue.

Me mirakelbar amuasa Iesus mɨgei
(Matyu 16:1-4)

11 Ezɨ Farisiba izegha ifavarir azangsɨzibar Iesus gami. Eghtɨ God gav-
gavim a danightɨ, a mirakelɨn arazitam damightɨ, me ganigh fogh suam, God
guizbangɨra anemada.
12 Ezɨ a men azangsɨzir ifavaribar amɨragha ghuariaba suegha, kamaghɨn
me mɨgei, "Ia datɨrɨghɨn itir gumazamizir kaba tizim bagha mirakelɨn arazim
bagha nan azangsɨsi? Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, God mirakelɨn arazitam ian
akaghan kogham."
13 Egha a me ategha uamategha botɨn bɨragha, dɨpamɨn vongɨn ghu.

Farisiba ko Herotɨn yisɨn akar isɨn zuim
(Matyu 16:5-12)

14 Egha me ghuava Iesusɨn suren gumaziba bretba bakɨnɨghɨnigha ize. Me
bretɨn vamɨra inizɨma a me ko botɨn iti.
15 Ezɨ Iesus akar gavgavimɨn kamaghɨn me mɨgei, "Ia deragh uari bagh gan!
Ia deravɨra Farisibar yis ko Herotɨn yis bagh deravɨra gan."*
16 Iesus me mɨkemezɨ, me kamaghɨn uarira uariv gei, "E ti bretɨn tam
inigha izezir puvatɨzɨ, a kamaghɨn yisɨn bizimɨn e mɨgei."
17 Me uarira uariv geima, Iesus men mɨgɨrɨgɨabagh fogha kamaghɨn men
azara, "Ia tizim bagha ghaze, e bret tam inigha izezir puvatɨ? Eee, ia kɨ
amir bizibar garava, fozir puvatɨ. Ia tɨghar deraghvɨra dagh fofogham? Ian
nɨghnɨziba bar otefe.
18 Ia damaziba ikia, garir puvatɨ? Ia kuariba ikia, orazir puvatɨ? Ia bizir
kabagh nɨghnɨzir puvatɨ?
19 Ia, kɨ bretɨn 5pla bɨaghariga ia ganɨngizɨ, ia 5,000ɨn gumazibagh
anɨngizɨma, me da apa izɨvagha, ataghizir naba, ia manmaghɨn akɨrabagh
aghui?"
Ezɨ me kamaghɨn a ikaragha ghaze, "E 12pla akɨrabagh aghui."
20 Ezɨ a ua kamaghɨn me mɨgei, "Ezɨ kɨ bretɨn 7pla bɨaghariga ia ganɨngizɨ,
ia gumazir 4,000pla dagheba me ganɨngizɨ, me da apa izɨvazɨ dar naba, ia
manmaghɨn akɨrabagh aghui?"
Ezɨ me kamaghɨn a ikaragha ghaze, "E 7pla akɨrabagh aghui."
21 Me kamaghɨn a mɨgeima, a kamaghɨn me mɨgei, "Eee, ia tɨghar bizibagh
fofogham."

Iesus uan suren gumazibar sure gami

(Sapta 8:22--10:52)

Iesus Betsaidan gumazir damazir kurar mamɨn akurazɨ, an damazimning ua dera

22 Egha me Betsaidan ghuezɨma, gumazir maba gumazir damazir kurar
mam inigha, Iesus bagha izi. Me izegha dafarim a darɨghasa Iesus gakaghori.

8:11: Mt 12:38, Lu 11:16, Jo 6:30 **8:11:** Matyu 12:38; Luk 11:16; Jon 6:30 **8:12:** Mt 12:39, Lu 11:29 **8:12:** Matyu 12:39; Luk 11:29 **8:15:** Lu 12:1 **8:15:** Luk 12:1 * **8:15:** Nɨ yisɨn mɨngarim gɨfoghsɨ, akɨnafarir kamɨn akɨrangɨn itir Akar Mɨngaribar gan. **8:17:** Mk 6:52 **8:17:** Mak 6:52 **8:18:** Jer 5:21, Ese 12:2, Mk 4:12, Ap 28:26 **8:18:** Jeremaia 5:21; Esekiel 12:2; Mak 4:12; Aposel 28:26

23 Ezi Iesus gumazir damazir kuramin agharimin suiragha, a inigha
nguibam ategha azenan ghu. Aning azenan ghugha, Iesus gumazimin
damazimning giparigha uan dafarimning a gisin atigha kamaghin an azara,
"Ni bizitamin gari?"
24 Ezi gumazir kam kogha gara kamaghin migei, "Are, ki garima, gumaza-
miziba temebar min garav arui."
25 Ezi Iesus ua uan dafarimning an damazimningin suirazi, gumazimin
damazimning kuiaghirizima, a ua deragha bizibar gari.
26 Ezi Iesus anemaga kamaghin a migei, "Ni ua nguibar kamin aven
mangan marki. Ni uan dipenimin mangi."

Pita Iesusin gun migei
(Matyu 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Egha Iesus uan suren gumaziba ko dikavigha Sisaria Filipain nguibar
ekiamin boroghin itir nguibar dozibar zui. Me ghuava a tuavimin men
azara, "Gumazamiziba tina na garisi?"
28 Ezi me a ikaragha kamaghin a migei, "Marazi ghaze, ni Jon, Gumazamiz-
iba Ruer Gumazim. Ezi marazi ghaze, ni Godin akam inigha izir gumazim
Elaija. Ezi marazi ghaze, ni fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazir
mam."
29 Ezi Iesus kamaghin men azara, "Ezi ia? Ia tina na garisi?"
Ezi Pita kamaghin a ikaragha ghaze, "Ni Krais, God Uam e Iniasa Misevezir
Gumazim."
30 Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, "Ia nan gun gumazitam
mikiman marki suam, ki tina."

Iesus uan ovevem ko
ua dikavamin migirigiam gami
(Matyu 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Egha Iesus men sure gamua kamaghin migei, "Gumazamizibar Otarim
bar mizazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghti Judabar gumazir aruaba,
koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan Arazibagh fozir gumaziba,
me an aghuaghiva a misueghti an aremegham. Egh dughiar pumuning ko
mikezim givaghti a ua dikavigham."
32 Iesus kamaghin uan ovevem aghurigha me migeima, Pita a inigha
miriamin ghua kamaghin an atara a migia ghaze, "Ni mamaghin mikiman
marki."
33 A kamaghin migeima, Iesus ragha uan suren gumazibar garava, Pitan
atara kamaghin a migei, "Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimin bizibagh
nighnigha egha Godin bizibagh nighnizir puvati."
34 Egha Iesus gumazamiziba ko uan suren gumazibar diazi, me a bagha
izima, a kamaghin me migei, "Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin
amadagh uan ter ighuvim gisaghpugh nan gin izi.
35 Gumazamizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighti, an ikirimirim
givagham. Eghti gumazamizir manam, Akar Aghuim ko na bagh uan
ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam.
36 Gumazitam o amizitam nguazimin itir biziba bar da inigh a gin oveghti,
bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati.
37 A ivezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvati.

8:28: Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **8:28:** Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **8:29:** Mt 16:16, Mk 9:9, Jo 6:68-69, 11:27 **8:29:** Matyu 16:16; Mak 9:9; Jon 6:68-69; 11:27 **8:31:** Mt 17:22 **8:31:** Matyu 17:22 **8:34:** Matyu 10:38-39; Luk 14:27 **8:35:** Lu 17:33, Jo 12:25 **8:35:** Luk 17:33; Jon 12:25

38 Ezi datirighin itir gumazamiziba me God akirim ragha a gasaragha
arazir kurabagh ami. Men tina nan ziam ko nan Akar Aghuimin gun
mikiman aghumsighti, gin Gumazamizibar Otarim uan afeziamin boroghin
ikeghiva Godin damazimin zuezir enselba koma Godin angazangarim sara
izighiri, uaghan men aghumsigham."

9

1 Iesus ua kamaghin migei, "Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav
itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh
Ativamin Dughiam gavgavim sara izighiram."

Iesusin mikarzim igharagha oto
(Matyu 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Ezi dughiar 6pla givazima, Iesus Pita ko Jems ko Jon inigha mighsiar
ekiar mamin ghuavanabogha, me uarira kagh iti. A kagh an mikarzim men
damazimin igharaghav oto.
3 An korotiabar angazangarir gavgavir kam guizbangira ghurghuri.
Ghurghurir kam nguazimin gumazitam ruezir bizir ghurghuritam an min
garir puvati.
4 Me garima Elaija ko Moses otogha Iesus ko me uariv gei.*
5-6 Me uariv giavira itima, Pita, Jems ko Jon me bar atiatigha, Pita
mikimamin migirigiabagh asagha pura kamaghin Iesus migei, "Tisa, bar
deragha e kagh iti! E purirpenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni bagh
tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam."
7 Ezi ghuariam otogha me avarazi, tiarir mam ghuariamin tongin otogha
kamaghin migei, "Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!"
8 Ezi zuamira me gara ua gumazitamin garir puvati. Iesus uabira me ko iti.
9 Egha me uamategha mighsiamin izaghira Iesus bizir otozir me ganizimin
gun gumazitam mikiman bar men anogoroke. Kamaghira iki mangi Gu-
mazamizibar Otarim aremegh ua dikavigham.
10 Me ganizir bizir kam merara iti, ezi me aremegh ua dikavighamin
migirigiar mingarim bagha uarira uariv gei.
11 Egha me an azara, "Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumaziba
ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?"
12 Ezi Iesus kamaghin men azangsizim ikara, "Guizbangira Elaija faragh
izeghiva bizibar kiram. Ezi tizim bagha fomira Godin Akinafarimin osizirim
kamaghin iti, 'Gumazamizibar Otarim osimtizir aviribar aven mangiti me
akirim a gasaragham?'
13 Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumazamiziba akinafarimin
osizirir an gun mikemezimin mirara, me uan arazir me ifongezibar a gami."†

8:38: Mt 10:33, Lu 9:26, Ro 1:16, 2 Ti 1:8 **8:38:** Matyu 10:33; Luk 9:26; Rom 1:16; 2 Timoti 1:8 **9:1:** Mt 16:28, 24:30, 24:34, Mk 13:30, Lu 9:27, 22:18 **9:1:** Matyu 16:28; 24:30; 24:34; Mak 13:30; Luk 9:27 **9:2:** 2 Pita 1:17-18 **9:3:** Dan 7:9 **9:3:** Daniel 7:9 * **9:4:** Moses ko Elaija bar fomiram ovengezima, Iesus boghimra nguazir kamin ize. **9:7:** Lo 18:15, Mt 3:17, Mk 1:11, Lu 3:22, Ap 3:22 **9:7:** Godin Araziba 18:15; Matyu 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Aposel 3:22 **9:9:** Mt 12:16, Mk 8:30 **9:9:** Matyu 12:16; Mak 8:30 **9:11:** Mal 4:5, Mt 11:14 **9:11:** Malakai 4:5; Matyu 11:14 **9:12:** Sng 22:1-18, Ais 53:3, Dan 9:26, Mal 4:5, Lu 23:11, Fl 2:7 **9:12:** Aisaia 53:3; Daniel 9:26; Malakai 4:5; Luk 23:11; Filipai 2:7 **9:13:** Mt 11:14, 17:12, Lu 1:17 **9:13:** Matyu 11:14; 17:12; Luk 1:17 † **9:13:** Dughiar kamin Iesus Elaija izamin bizim migei, egha guizbangira Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim migei. Ni foghsi, Matyu 17:12in gan. Jon izava Iesus izasava a bagha tuavibar akira faragha ize.

Iesus otarir duar kuram apazazim gamizima
a ua dera
(Matyu 17:14-23; Luk 9:37-45)

14 Egha me iza suren gumazir igharaziba bativigha garima, gumazamizir
avirim me akuvazi Judan Arazibagh fozir gumaziba me ko uariv gia uari
adosi.
15 Me uari adozima gumazamiziba Iesusin garavira digavir kuram
gamigha dughiam a daningasa ivemara zui.
16 Ezi a kamaghin men azara, "Ia tizim bagha me ko ia uari adosi?"
17 Ezi gumazir mam gumazamizir avirimin torimin ikia kamaghin migei,
"Tisa, ki uan otarim inigha ni bagha ize, duar kuram a gapazazima, a migeir
puvati.
18 Dughiar avíribar duar kurar kam a gamua anekurima, a daghira pupu-
viba an akam misevima an atariba uariv tivima a mikirvasi. Ki duar kuram
batoghasa nin suren gumazibar azangsizima me a batoghezir puvati."
19 Ezi Iesus kamaghin migei, "Oio! Ki bar amira, datirighin itir gumazamiz-
iba nighnizir gavgaviba puvati. Ki fomira ia ko itima, ia dazoghin bizitam
gifogham? Dughiabar manmaghin, ki ia ko iki egha ian osimtiziba ateram?
Otarim inigh na bagh izi."
20 Ezi me otarim inigha Iesus bagha ize. Ezi duar kuram Iesusin apigha,
maghira otarim gamima a nigha nguazim girigha, poghpogha pupuviba an
akam misefi.
21 Ezi Iesus otarimin afeziamin azara, "A man dughiamin duar kuram a
gapasa?"
Ezi afeziam kamaghin migei, "An aghirimra itima an a gapasa.
22 An a damighti an aremeghasa dughiar avíribar anekurima an aviba ko
dipabar ghuaghiri. Ni bizir kabar amuva, en apangkuvigh en akurvagh."
23 Ezi Iesus kamaghin migei, "Ni uabi! Ni nighnizir gavgavim ikiti biziba
bar deragham."
24 Ezi otarimin afeziam zuamira kamaghin diagha migei, "Ki nighnizir
gavgavim ikiava, an otefe. Ezi ni nan akuragh!"
25 Egha Iesus garima gumazamiziba ivemara men boroghin zuima a duar
kuram batogha kamaghin a migei, "Ni duar kurar gumazamizibagh ami me
orazi puvatizim ko migeir puvatizim, ki ni migei, azenan izi egh uam aven
mangan marki!"
26 Ezi duar kam aregha pamtemin a gunabagha azenan ize. Ezi otarim
gumazir kuamin min gari, ezi me bar kamaghin migei, "An areme."
27 Ezi Iesus an agharimin suiragha a ghufezi a dikavigha tu.
28 Egha Iesus dipenimin aven ghuzima an suren gumaziba mogomemin
kamaghin an azara, "Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?"
29 Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze, "Duar kurar kamaghin amiba God
ko migeir arazimin gavgavimin azenan izi."

Namba 2in dughiam Iesus ghaze,
an aremegh ua dikavigham
(Matyu 17:22-23; Luk 9:43-45)

30-31 Egha me danganir kam ategha Galilin Distrighin otogha zui. Me
ghuava Iesus uan suren gumazibar sure gami. Bizir kamin Iesus me iti
naghin gumazitam foghan an aghua. Me ghua, a kamaghin me migei, "Me

---

9:23: Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, Jo 11:40 **9:23:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; Jon 11:40 **9:24:** Lu 17:5 **9:24:** Luk 17:5 **9:26:** Mk 1:26 **9:26:** Mak 1:26 **9:30-31:** Mak 8:31; 10:32-34; Jon 7:1

Gumazamizibar Otarim isiva gumazibar dafarim darigham. Eghti me a misueghti an ovegham. Eghti dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.”

32 Ezi me migirigiar a mikemezim gifozir puvati, egha a bagha an azangsighan atiatingi.

Tinarama Ekiam
(Matyu 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Egha me Kaperneamin izegha dipenimin aven ikia Iesus men azara, “Ia tuavimin tizim migia uari adosi?”

34 Me tuavimin uarira uari adoghodogha ghaze, tina men dapanimin ikiam. Kamaghin me nimira iti.

35 Ezi Iesus aperaghav ikiava suren gumazir 12plan diagha kamaghin me migei, “Tina faragh ikisi, a bar gin kegh gumazamiziba bar men ingarir gumazimin otogh.”

36 Egha a borir dozim inigha me uan tongin anesarazi a tughav iti. Egha a uan agharimningin a muigha kamaghin me migei,

37 “Gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha ni tina nan akurvasi, ni na gamir puvati. Ni uaghan gumazir na amadazim gami.”

Tina en apanim gami puvati a en anav
(Luk 9:49-50)

38 Ezi Jon kamaghin a migei, “Tisa, e garima gumazir mam nin ziamin duar kuraba batosi. E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroke.”

39 Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia an anogoroghan marki. Gumazitam nan ziamin mirakel damigh, egh dughiar igharazimin akar kurabar na damighan kogham.

40 Tina en apanim gami puvati a en anav.

41 Ki guizbangira ia migei, ia Gumazir God Uam E Iniasa Misevezimin adarasi. Kamaghin tina nan ziamin dipatam ia daningam, God ivezir aghuim a daningam.”

Arazir kuraba
nighnizir gavgavim gasighasisi
(Matyu 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 Iesus ua kamaghin migei, “Tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, ivezir bar kuram iniam. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarim mikinighti an aremegham.

43-44 Nin agharim ni damighti ni arazir kuratam damigham, ni anetugh. Kamaghin dera, ni agharir vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni agharir pumuning virara ikiva helin mangam, a nguibar avim mungemari puvatizim.

45-46 Egh nin suem ni damighti ni arazir kuratam damigham, anetugh. Kamaghin dera, ni suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni suer pumuning virara ikiti me ni isiva helin ni akunigham.

9:32: Lu 9:45, 18:34 **9:32:** Luk 9:45; 18:34 **9:34:** Lu 22:24 **9:34:** Luk 22:24 **9:35:** Mt 20:26-27, 23:11, Mk 10:43-44, Lu 22:26 **9:35:** Matyu 20:26-27; 23:11; Mak 10:43-44; Luk 22:26 **9:37:** Mt 10:40, Lu 10:16, Jo 13:20 **9:37:** Matyu 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **9:38:** Nam 11:27-29, Lu 9:49 **9:38:** Diboboniba 11:27-29; Luk 9:49 **9:39:** 1 Ko 12:3 **9:39:** 1 Korin 12:3 **9:40:** Mt 12:30, Lu 11:23 **9:40:** Matyu 12:30; Luk 11:23 **9:41:** Mt 10:42 **9:41:** Matyu 10:42 **9:43-44:** Mt 5:30 **9:43-44:** Matyu 5:30

47 Egh nɨn damazim nɨ damutɨ nɨ arazir kuratam damigham, anesigh. Ka-
maghɨn dera, nɨ damazir vamɨra ikɨva me God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn
aven mangam. Nɨ damazimning vɨrara ikɨtɨ, God nɨ isɨva helɨn nɨ akunigham.

48 " 'Danganir kamɨn, apizir nguzir men mɨkarziba apiba gɨvaghan kogham.
Ezɨ men mɨkarziba isir avim uaghan mungueghan kogham.'

49 "Gumazamiziba ofa God danɨngasa, me amangsɨzim ofa gamir daghe-
bagh arɨgha avimɨn da tuava da isa, God ganɨdi. Amangsɨzim ko avim ofa
gamir daghebagh amima da Godɨn damazimɨn zue. Kamaghɨra, osɨmtɨziba
gumazamiziba bativam. Egh me damutɨ, me Godɨn damazimɨn zuegham.
50 Amangsɨzim a dera, egh a uan isɨngtɨzim ateghtɨ, ia manmaghɨn a
damightɨ a ua sɨngigham? Ia amangsɨzim inigh uari darɨgh, egh uari ko navir
amɨrizimɨn ikɨ."‡

10

Poroghamiba uari ataghɨrasi
(Matyu 19:1-12; Luk 16:18)

1 Egha Iesus nguibar kam ategha ghua, Judian Distrighɨn ghua Jordanɨn
Fanemɨn vongɨn oto. An otozɨma, gumazamizir avɨriba ua iza, anekuvazɨ, a
zurara ami moghɨn men sure gami.
2 A men sure gamima, Farisin maba Iesus basamasa iza kamaghɨn an azai,
"Nɨ manmaghɨn nɨghnɨsi? Gumazim uan ifongiamɨn gɨn ghua uan amuim
puram anetaghɨraghsɨ damutɨ, Judan Araziba ti an amamangatɨgham, o ti
puvatɨgham?"
3 A men azangsɨzim ikaragha kamaghɨn men azara, "Moses arazir manam
damuasa ia mɨkeme?"
4 Ezɨ me kamaghɨn mɨgei, "Moses, gumazitam amuim ateghsɨ
poroghamimning uaning ataghɨraghamin akɨnafarir avɨzim osirigh amizim
amadaghasa, e mɨkeme."
5 Ezɨ Iesus kamaghɨn me ikaragha ghaze, "Ian naviba gavgafi. Kamaghɨn
amizɨ, Moses ia bagha arazir kam osiri.
6 God bar faraghavɨra nguazir kam ko biziba bar dar ingara, gumaza-
mizibar ingarigha me gamizɨ, men marazi gumazibar mɨn otivizɨ, marazi
amizibar mɨn otifi.
7 Kamaghɨn amizɨ, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangɨ, a uan
amuim ko aning uaningɨn porogham.
8 Egh aning inivafɨzir vamɨram otogham. Aning ua gumazir pumuning
puvatɨ. Aning inivafɨzir vamɨra ikiam.
9 Kamaghɨn amizɨ God bizir pumuning isafuraghtɨ, gumazitam aning
abighan kogham."
10 Egha me uamategha dɨpenimɨn aven ghua, Iesusɨn suren gumaziba bizir
kam bagha an azara.

9:47: Mt 5:29 **9:47:** Matyu 5:29 **9:48:** Ais 66:24 **9:48:** Aisaia 66:24 **9:49:** Ese 43:24 **9:49:** Esekiel 43:24 **9:50:** Mt 5:13, Lu 14:34-35, Ro 12:18, Ef 4:29, Kl 4:6, Hi 12:14 **9:50:** Matyu 5:13; Luk 14:34-35; Rom 12:18; Efesus 4:29; Kolosi 4:6; Hibru 12:14 ‡ **9:50:** Ves 49 ko 50in mɨgirɨgiar avɨriba aningɨn aven iti. Ezɨma Grighɨn akam deragha dar akar mɨngarim abɨghizir puvatɨ. Ezɨ mɨgirɨgiar kam fofozir gumaziba uaghan nɨghnɨzir vamɨram an itir puvatɨ. **10:4:** Lo 24:1-4, Mt 5:31 **10:4:** Godɨn Araziba 24:1-4; Matyu 5:31 **10:6:** Stt 1:27, 5:2 **10:6:** Jenesis 1:27; 5:2 **10:7:** 1 Ko 6:16, Ef 5:31 **10:7:** 1 Korin 6:16; Efesus 5:31 **10:7:** Jenesis 2:24

11 A me ikaragha kamaghɨn mɨgei, “Gumazitam uan amuim ategh amizir
igharazimɨn ikɨva, gumazir kam uan amuim gasɨghasɨgha poroghamiba uari
bakɨa uari isava akuir arazim gami.
12 Eghtɨ amizitam uan pam ategh gumazir igharazimɨn ikɨva, amizir kam
poroghamiba uari bakɨa uari isava akuir arazim gami.”

Iesus ghaze, me boriba ateghtɨ me a bagh izam
(Matyu 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Ezɨ gumazamiziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghtɨ a uan
dafarimning me gisɨn darɨghasa me izima, an suren gumaziba men atara
men anogorosi.
14 Me men atarima, Iesus men ganigha navim an ikuvizɨma, a kamaghɨn
me mɨgei, “Nɨ tina God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn aven ikɨsɨ, borir dozir
kabar mɨn ikɨ. Kamaghɨn amizɨ, ia borir doziba ateghtɨ, me na bagh izɨ. Men
anogoroghan markɨ.
15 Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, gumazitam borir dozir kabar mɨn God Bizibagh
Ativamin Dughiam inighan koghɨva, an aven mangan bar iburagham.”
16 A kamaghɨn me mɨkemegha, boriba vaghvagha me isa me musi. Egha
dafarim vaghvagha me gisɨn arɨghava, God arazir aghuim me damuasa God
mɨgei.

Bizir avɨriba itir gumazim
(Matyu 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 Egha Iesus dɨkavigha zuima, gumazir mam ivegha izava, uan tevimning
apɨrigha Iesusɨn guamɨn kamaghɨn a mɨgei, “Tisan Aghuim, kɨ manmaghɨn
damigh zurara itir ikɨrɨmɨrir aghuarim iniam?”
18 Ezɨ Iesus an akam ikaragha ghaze, “Nɨ manmaghsua gumazir aghuim na
garɨsi? Gumazir aghuitam itir puvatɨ. God uabɨra gumazir aghuim.
19 Nɨ God Moses ganɨngizir arazim gɨfo, ‘Nɨ gumazim mɨsueghtɨ an are-
meghan markɨ, nɨ poroghamiba uari bakeir arazim damuam markɨ, nɨ
gumazamizir igharazibar biziba okɨman markɨ, nɨ bizibagh ifaran markɨ,
nɨ ua bagh biziba inisɨ gumazamizibagh ifaran markɨ, nɨ uan afeziam ko
amebamɨn apengan ikɨ aningɨn akaba baragh.’”
20 Ezɨ an a ikaragha kamaghɨn mɨgei, “Tisa, kɨ fomɨram aghɨrimra ikiava
arazir kabagh amua iza datɨrɨghɨn ikia kati.”
21 Ezɨ Iesus gumazir kamɨn garava, a gifongegha kamaghɨn a mɨgei,
“Nɨ bizir vamɨra tɨghar a damuam. Bizir nɨ itiba bar da amadagh
dagɨaba inighɨva, gumazamizir biziba puvatɨzibar anɨngigh. Egh nɨ Godɨn
Nguibamɨn bizir aghuariba iniam. Egh nɨ nan gɨn izɨ.”
22 Ezɨ gumazir kam akar kam baregha, an guam mɨsɨngi. A fo, a
guizbangɨra bizir avɨriba itir gumazim. Kamaghɨn, an navim bar osemezɨ
a ghu.
23 Ezɨ Iesusɨn damaziba uan suren gumazibagh aruava, kamaghɨn me
mɨgei, “Gumazamizir bizir bar avɨriba itiba, me God Bizibagh Ativamin
Dughiamɨn mangɨsɨ bar iburagham!”

10:11: Matyu 5:32; 1 Korin 7:10-11 **10:14:** 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **10:14:** 1 Pita 2:2 **10:15:** Mt 18:3 **10:15:** Matyu 18:3 **10:19:** Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, 24:14, Je 5:4 **10:19:** Ua Me Ini 20:12-16; Godɨn Araziba 5:16-20; 24:14; Jems 5:4 **10:21:** Mt 6:19-20, 10:38, Mk 8:34, Lu 12:33 **10:21:** Matyu 6:19-20; 10:38; Mak 8:34; Luk 12:33 **10:23:** Mt 19:23, Mk 4:19, Lu 18:24, 1 Ti 6:17 **10:23:** Matyu 19:23; Mak 4:19; Luk 18:24; 1 Timoti 6:17

24 An suren gumaziba an akar kaba baregha, digavir kuram gamizi,
Iesus ua kamaghin me migei, “Boriba, gumazim God Bizibagh Ativamin
Dughiamin aven mangisi, a guizbangira bar iburaghburegham.
25 Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam
damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God
Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi guizbangira bar iburagham!”*
26 A me migeima, me guizbangira digavir kuram gamigha nighnizir
aviribagh amua uarira uariv gei, “Kamaghin damighti, tinara zurara itir
ikirimirir aghuir kam iniam?”
27 Ezi Iesus men gara kamaghin me migei, “Bizir kaba bar gumazamizibar
osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami.”
28 Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize.”
29 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam nan
Akar Aghuim ko na bagh, uan dipenim, o uan aveghbuaba, buaramiziba, o
uan afeziam, amebam, ko boriba, o uan nguaziba ategh,
30 egh gumazir kam datirighin nguazir kamin, God guizbangira bizir a
faragha itiba bar dagh afiragh a daningam. A dipenir aviriba, aveghbuaba,
buaramiziba, amebaba, borir aviriba, ko azenir aviriba a daningam. Eghti
Godin gin zuir gumazamizibagh asighasizir araziba a uaghan dar aven
ikiam. Eghti dughiar gin izamim zurara itir ikirimirir aghuarim an a
daningam.
31 Datirighin dughiar kamin faragha itir gumazamizir aviriba, me gin
ikitima, datirighin gin itir gumazamizir aviriba, me gin faragh mangam.”

Iesus uan ovevem,
dughiar mikezimin uam a migei
(Matyu 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Egha me Jerusalemin ghuavanaga Iesus farazima, an suren gumaziba
an gin ghua nighnizir aviribagh amima, me ko zuir gumazamiziba atiati. Ezi
Iesus ua uan 12plan suren gumaziba inigha me miriamin ghuegha, a bizir a
bativamibar gun me migei.
33 A kamaghin me migei, “Ia oragh. E nguibar ekiam Jerusalemin ghua-
vanadi. Eghti gumazitam Gumazamizibar Otarim isiva, Judan Arazibagh
fozir gumaziba ko ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kot
datigh, egh a misueghti an aremeghsiva akabar akiram, egh me kamaghin a
mikim suam, An aremegham. Egh me a misueghti an aremeghsiva, a inigh
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham.
34 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me dibovir akabar a mikim, a
giparіva, a fozoroghiva, a misueghti an aremegham. An aremeghti, dughiar
pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.”

Jems ko Jon ziar ekiamning
iniasa ifonge
(Matyu 20:20-28)

35 Ezi Sebedin otarimning, Jems ko Jon, Iesus bagha iza kamaghin migei,
“Tisa, ga bizir mam bagha ifonge. Ni ga bagha a damuasa ga nin azai.”
36 Ezi Iesus kamaghin aningin azara, “Ki manmaghin guan akurvagham?”

---

* **10:25:** Ni kamelin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan.
10:27: Jer 32:17, Lu 1:37 **10:27:** Jeremaia 32:17; Luk 1:37 **10:30:** 2 Sto 25:9, Lu 18:30 **10:30:** 2 Eghaghaniba 25:9; Luk 18:30 **10:31:** Mt 20:16, Lu 13:30 **10:31:** Matyu 20:16; Luk 13:30 **10:32:** Mk 8:31, 9:31 **10:32:** Mak 8:31; 9:31

37 Aning a ikaragha kamaghɨn mɨgei, “Nɨ atrivir ekiamɨn otogh egh ga
damightɨ gan tav nɨn agharir guvim daperaghtɨ, tav nɨn agharir kɨriam
daperagham.”
38 Ezɨ Iesus kamaghɨn mɨgei, “Gua azangsɨzir bizir kam, gua an mɨngarim
gɨfozir puvatɨgha a bagha nan azai. Gua ti kɨ ateramin osɨmtɨzim, uaghan an
ateramin gavgavim iti? O osɨmtɨzir dɨpar kɨ ruamim gua uaghan a guruam?”
39 Ezɨ aning kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Are, ga gavgavim iti.”
Ezɨ Iesus kamaghɨn aning mɨgei, “Guizbangɨra, gua kɨ ateramin osɨmtɨzim,
gua a iniam, egh osɨmtɨzir dɨpar kɨ ruamim gua a guruam.
40 Egha gua nan agharir guvim ko kɨriam dapiasa azangsɨsi, kar nan
bizim puvatɨ. Danganir kaba Godɨn bizimra. A danganir kabar dapiamin
gumazamizibagh fogha, me bagha danganir kabagh ami.”
41 Ezɨ Jems ko Jon bizir kamɨn Iesus mɨgeima, 10plan suren gumazir
igharaziba a baregha, bizir kam bagha Jems ko Jonɨn atari.
42 Ezɨ Iesus men diagha, me akuvagha kamaghɨn me mɨgei, “Ia fo, Kantrin
Igharazibar atriviba uan gumazamiziba pamten me gamima, me bar men
apengan iti. Ezɨ men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvɨra me
abɨraghbɨrasi.
43 Eghtɨ arazir kaba ian tongɨn ikian kogham. Gumazir manam ian tongɨn
ekiamɨn ikɨsɨ, a ingangarir gumazimɨn mɨn ikɨ.
44 Eghtɨ gumazir manam ian faragh mangɨsɨ, a bar ian ingangarir gumazir
kɨnimɨn mɨn ikɨ.
45 Ezɨ kamaghɨra Gumazamizibar Otarim iza, gumazamizibar amutɨ me a
bagh ingarasa, a izezir pu. Puvatɨ, a me bagh ingarasa ize. A gumazamizir
avɨriba bagh ovegh ua me givezegh me iniasa ize.”

Iesus gumazir damazir kurar mam gamizɨ a dera
(Matyu 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon izegha, gumazamizir avɨrim
sara Jerikon nguibar ekiam ataghɨrasi. Ezɨ gumazir damazir kurar mam, an
ziam Bartimeus (Timeusɨn otarim), a tuavir mɨriamɨn aperaghav ikia biziba
bagha inge.
47 Egha an orazima Nasaretɨn gumazim Iesus uaghan iza zuima a dɨa
ghaze, “Iesus Devitɨn Otarim, nan apangkufigh!”
48 Ezɨ gumazamizir avɨriba dɨman an anogoregha nɨmɨra ikiasava a mɨgei.
Ezɨ a pamtem diavɨra iti, “Devitɨn Otarim, nɨ nan apangkufigh!”
49 Ezɨ Iesus tugha kamaghɨn mɨgei, “An diagh.”
Ezɨ me gumazir damazir kuramɨn diagha ghaze, “Nɨ uabɨn gavgavigh, egh
dɨkafigh! Iesus nɨn dei.”
50 Ezɨ a uan korotiar azenan azuim suegha anekunigha zuamɨra dɨkavigha
Iesus bagha ize.
51 Ezɨ Iesus an azara, “Kɨ tizim nɨ bagha a damuasa, nɨ ifonge?”
Ezɨ gumazir damazir kuram kamaghɨn mɨgei, “Tisa, kɨ ganasa ifonge.”
52 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Mangɨ. Nɨ nɨghnɨzir gavgavim Godɨn itima,
a nɨ gamizɨ nɨ ua dera.” Ezɨ zuamɨra a ua gari. Egha a Iesusɨn gɨn tuavimɨn
zui.

10:38: Mk 14:36, Lu 12:50 **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 **10:39:** Ap 12:2, MAA 1:9 **10:39:** Aposel 12:2; Akar Mogomem 1:9 **10:42:** Luk 22:25-26 **10:43:** Lu 9:48 **10:43:** Luk 9:48 **10:43:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26 **10:45:** Jo 13:14, Fl 2:7, 1 Ti 2:5-6 **10:45:** Jon 13:14; Filipai 2:7; 1 Timoti 2:5-6 **10:47:** Mt 9:27, 15:22 **10:47:** Matyu 9:27; 15:22 **10:52:** Mt 9:22, Mk 5:34 **10:52:** Matyu 9:22; Mak 5:34

Iesus mɨzazim inigha aremegha ua dɨkafi

11

(Sapta 11--16)

Iesus atrivimɨn mɨn Jerusalemɨn zui
(Matyu 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemɨn boroghɨn izava Betfage
ko Betanin boroghɨn Olivɨn Mɨghsɨamɨn oto. Egha Iesus uan suren gumazir
pumuning amaga,
2 kamaghɨn aning mɨgei, "Gua nguibar munagh itimɨn mangɨ gantɨma,
donkin igiar mam me a ikezɨma, a iti. Gumazitam dughiatamɨn a gaperagha
aruizir puvatɨ. Gua an benim fɨrighɨva a inigh kagh izɨ.*
3 Eghtɨ tav guan azang suam, 'Gua tizim bagha donki fɨri?' eghtɨ gua a
mɨkɨm suam, 'Ekiam ingangarim an iti. A uam anemangam.' "
4 Ezɨ aning ghua gari donki me dɨpenir tiar akamɨn azenan tuavimɨn a ike.
Ezɨ aning a fɨrima,
5 gumazir maba tuivighav ikia aningɨn azara, "Gua tizim bagha donkin
benim fɨri?"
6 Ezɨ Iesus mɨkemezɨ moghɨn aning men akam ikara. Ezɨ gumazamiziba
aning amamangatɨzɨma aning donki inigha zui.
7 Egha aning donki inigha Iesus bagha izegha uan korotiar azenan azuiba
suegha donki gisɨn da ghuanizɨ, Iesus a gisɨn apera.
8 Ezɨ gumazamizir avɨriba uan korotiar azenan azuiba suegha tuavimɨn da
ghuari. Ezɨ marazi ruarimɨn tev seviba aghoregha da arɨsi.
9 Egha faragha zuiba ko gɨn zuiba me diava ara kamaghɨn mɨgei:

"Hosana!
Ia Godɨn ziam fɨ!
Gumazir, Ekiamɨn ziam ko gavgavimɨn izim,
God deragh a damu!"
10 "En ovavim Devit fomɨra en atrivimɨn ikezɨ moghɨn
gumazir kam en atrivimɨn ikiasa izi.
Eghtɨ God deravɨra a damu.
Hosana!
Biziba bar dar pɨn itir Godɨn ziam fɨ!"

11 Ezɨ Iesus Jerusalemɨn aven ghugha Godɨn Dɨpenir mɨriamɨn ghu. A
ghugha bizibar gara da asavsuisi. Ezɨ aruem gɨvazɨ, a uan suren gumaziba
ko me Betanin ghue.

Iesus temer figh bar an anogoroke
(Matyu 21:18-19)

12 Amɨmzaraghan Iesus uan suren gumaziba ko ua Betani ataghɨragha,
Iesus mɨtiriam an azi.
13 A saghon garima temer fighɨn mam dafaribara iti. Ezɨ a roghɨra mangɨ
foghasa a dagheba iti, o puvatɨ. Kar fighɨn temeba bamin dughiam puvatɨ.
Ezɨ kamaghɨn a ghua ovɨzitamɨn apizir puvatɨ, dafarir kɨnibaram an iti.†

---

* **11:2:** Nɨ donkin mɨngarim gɨfoghsɨ, akɨnafarir kamɨn akɨrangɨn itir Akar Mɨngaribar gan. **11:9:** Sng 118:25-26 **11:9:** Onger Akaba 118:25-26 **11:13:** Mk 11:20 **11:13:** Mak 11:20 † **11:13:** Nɨ fighɨn mɨngarim gɨfoghsɨ, akɨnafarir kamɨn akɨrangɨn itir Akar Mɨngaribar gan.

14 Egha a kamaghɨn temem mɨgei, “Tav gɨn nɨn ovɨzitam rameghan kogham.” An a mɨkemezɨ, an suren gumaziba oraki.

Iesus Godɨn Dɨpenir mɨriamɨn ghua
gumazir asɨziba amadiba batosi
(Matyu 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

15 Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemɨn otivigha, Iesus Godɨn Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn aven ghuava gumazamizir asɨzir ofa gamibagh iveziba ko, asɨzir ofa gamiba amadiba, me batosi. Egha dagɨaba uari ikarvazir gumazamizibar dakoziba ko kuarazir bunbaba amadibar dabirabiba fa, egha da ighagharɨsi.
16 Egha a tav bizir amaditam inigh Godɨn Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn aven izɨ mangan an anogoroke.
17 Egha a men sure gamuava kamaghɨn me mɨgei, “Mɨgɨrɨgɨar kam Godɨn Akɨnafarimɨn osizirimɨn iti, o puvatɨ?

“ ‘Nan Dɨpenimɨn ingangarimɨn mɨngarim kamakɨn,
kar Nguaziba Bar Men Gumazamiziba God ko Mɨgeir Dɨpenim.’

“Ezɨ ia a gamizɨ, an okɨmakɨar gumazibar mogomer danganimɨn mɨn oto!”
18 Gumazamizir avɨrim bar an suren mɨgɨrɨgɨaba baregha dɨgavir kuram gami. Ezɨ kamaghɨn ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba Iesusɨn atiatigha, a mɨsueghtɨ an aremeghasa maghɨra tuaviba buri.
19 Ezɨ aruem gevima Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemɨn nguibar ekiam ategha azenan zui.

Temer fighɨn mɨsɨngizim
(Matyu 21:20-22)

20 Egha mɨzaraghara Iesus uan suren gumaziba ko ghua garima temer figh, biba sara mɨsɨngi.
21 Ezɨ Pita nɨrɨgha Iesus mɨgei, “Tisa nɨ gan, temer fighɨn nɨ asɨghasɨghasa mɨkemezim, a mɨsɨngi!”
22 Ezɨ Iesus an mɨgɨrɨgɨam ikaragha kamaghɨn me mɨgei, “Nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikɨ.
23 Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, tina mɨghsɨar kam mɨkɨm suam, ‘Mangɨ uabɨ fegh ongarim mɨkɨnigh,’ egh uan navir averiamɨn igharagh nɨghnɨghan kogh, nɨghnɨzir gavgavim a mɨkemezir bizimɨn ikɨ suam, ‘An otivam,’ eghtɨ bizir kam a bagh otogham.
24 Kamaghɨn amizɨ, kɨ ia mɨgei, ia nɨghnɨzir gavgavim ikɨ God ko mɨkɨmɨva, egh biziba bagh Godɨn azangsɨgh, da iniam.
25-26 Egh nɨ tugh God ko mɨkɨm egh osɨmtɨzim tinan iti, nɨ an arazir kuram gɨn amadagh, eghtɨ kamaghɨn nɨn Afeziar Ekiar uan nguibamɨn itim, nɨn arazir kuraba gɨn amadagham.”‡

11:14: Lu 13:6 **11:14:** Luk 13:6 **11:17:** Ais 56:7, Jer 7:11 **11:17:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11 **11:18:** Mk 14:1 **11:18:** Mak 14:1 **11:20:** Mk 11:14 **11:20:** Mak 11:14 **11:23:** Mt 17:20, Lu 17:6, 1 Ko 13:2 **11:23:** Matyu 17:20; Luk 17:6; 1 Korin 13:2 **11:24:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 14:13, Je 1:5-6 **11:24:** Matyu 7:7; Luk 11:9; Jon 14:13; Jems 1:5-6 **11:25-26:** Mt 5:23, 6:14-15, Kl 3:13 **11:25-26:** Matyu 5:23; 6:14-15; Kolosi 3:13 ‡ **11:25-26:** Fofozir gumazir maba kamaghɨn nɨghnɨsi, mɨgɨrɨgɨar otevir mam uaghan vezɨn kamɨn aven iti. Mɨgɨrɨgɨar kamra kara, “Egh ia gumazamizir igharaziba, ia gamizir arazir kuraba gɨn amadaghan koghtɨ, ian Afeziar uan nguibamɨn itim a uaghan ian arazir kuraba gɨn amadaghan kogham.”

Judan gumazir dapaniba
Iesusɨn gavgavim bagha azara
(Matyu 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Egha Iesus uan suren gumaziba ko uamategha Jerusalemɨn otogha,
Iesus Godɨn Dɨpenim avɨnizir dɨvazimɨn aven aruima, ofa gamir gumazir
ekiaba ko, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko, Judabar gumazir aruaba a
bagha ize.
28 Egha me kamaghɨn Iesusɨn azara, “Nɨ gavgavir manamɨn amodoghɨn
bizir kabagh ami? Egha tina bizir kabar amuasa gavgavim nɨ ganɨngi?”
29 Ezɨ Iesus me ikaragha ghaze, “Kɨ azangsɨzir mam ia damuasa, ia na
mɨkemeghtɨ, kɨ bizir kabagha amir gavgavimɨn gun ia mɨkɨmam.
30 Jonɨn rurim, kar Godɨn bizim, o gumazamizibar bizim? Na mɨkemegh!”
31 Ezɨ me uarira uariv kemegha ghaze, “E suam, ‘An rurim Godɨn ize,’ eghtɨ
a kamaghɨn uam en azaragham, ‘Ia manmaghɨn amigha nɨghnɨzir gavgavim
Jonɨn ikian aghua?’
32 Eghtɨ e suam, ‘An rurim gumazamizibar ize.’” (Gumazamiziba bar
moghɨra fo, Jon a guizbangɨra Godɨn akam inigha izir gumazim, kamaghɨn
me gumazamizibar atiatingi.)
33 Egha me Iesusɨn azangsɨzim ikaragha kamaghɨn mɨgei, “E fozir puvatɨ.”
Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgei, “Kamaghɨra, kɨ uan gavgavim inizir tuavimɨn
gun ia mɨkemeghan kogham.”

12

Wainɨn azenimɨn garir gumazir kurabar
akar isɨn zuim
(Matyu 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Ezɨ Iesus akar isɨn zuibar Judan gumazir dapanibav gei, “Gumazir
mam wainɨn azenim oparigha an dɨvazim aghui. Egha wainɨn ovɨziba
mɨrmɨramin itarim gɨkuigha, pɨn ikɨ wainɨn azenimɨn ganamin dɨpenimɨn
ingari. Egha a wainɨn azenim isa wainɨn azenimɨn ganamin gumazir
mabagh anɨngi. (Eghtɨ me gɨn wain taba uam a ikaragham.) Egha saghon
igharagha ghu.*
2 Ezɨ wainɨn ovɨziba kuaramin dughiam otozɨ, wainɨn azenir ghuavim in-
gangarir gumazir mam amadazɨ a wainɨn ovɨzitaba iniasa wainɨn azenimɨn
garir gumaziba bagha ghu.
3 Ezɨ me an suiragha, a mɨsuegha anemadazɨ a dafarir kɨnibar uamategha
ghu.
4 Ezɨ azenir ghuavim, ingangarir gumazir igharazim amadazɨ, me a
mɨsogha an dapanim abigha aghumsɨzir arazibar a gami.
5 Ezɨ a ua mɨkezim amada, ezɨ ingangarir gumazir kam, me uaghan
a mɨsoghezɨ an areme. Ezɨ a ingangarir gumazir avɨrir igharazir maba
amangi, ezɨ maba me pura me mɨsoke, egha maba me me mɨsoghezɨ me
ariaghire.
6 “Ezɨ an otarir kamran a bar ifongezir abuananam itima an anemangasa.
A bar men gɨn anemaga kamaghɨn mɨgɨa ghaze, ‘Me nan otarimɨn akam
baregh deragh a damuam.’ Egha anemadazɨ a ghu.

11:32: Mt 14:5, Mk 6:20 **11:32:** Matyu 14:5; Mak 6:20 **12:1:** Ais 5:1-2 **12:1:** Aisaia 5:1-2

* **12:1:** Nɨ wainɨn mɨngarim gɨfoghsɨ, akɨnafarir kamɨn akɨrangɨn itir Akar Mɨngaribar gan. **12:6:** Mt 3:17 **12:6:** Matyu 3:17

7 Ezi wainin azenimin garir gumaziba kamaghin uariv gei, ‘Kar gin wainin
azenir kam iniamin otarim. Aria, e uari inigh a misueghti an aremeka. Egh
wainin azenir kam, e an ghuaviba ikegham.’
8 Egha me an suiragha a misoghezi an areme. Ezi me a isava wainin
azenimin azenan anekuni.
9 “Ezi wainin azenimin ghuavim bar manmaghira damuam? A izi wainin
azenimin garir gumazir kabav soghtima me arimighiram. Egh wainin
azenim isiva igharaz darazir aningam.
10-11 Ia Godin Akinafarimin osizirir kamin ganiz, o puvati?

“ ‘Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.
Kar Ekiam arazir kam gami,
ezi an en ganganimin bar dera.’ ”

12 Ezi me fo an akar isin zuim me gasara, ezi kamaghin me an suiragh
a iniasa tuaviba buri. Egha me an suighasa gumazamizibar atiatigha,
anetegha ghue.

Gumazamiziba dagiaba Sisar daningam, o puvatigham?
(Matyu 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Egha gin Judan gumazir dapaniba Farisin maba ko Herotin gin zuir
marazi amadazi, me Iesusin migirigiar otevitamin suighasa ize.
14 Me izegha kamaghin migei, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir
gumazim. Ni Godin Arazibar gumazamizibar sure gamua guizbangira me
migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazamizir
ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei. Ni e mikim, Judan
Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir
kam Godin damazimin dera, o puvati?”
15 Ezi Iesus men ifavarim gifogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha na
gifari? Dagiatam na bagh a inigh izити ki an ganika.”
16 Ezi me dagiam a bagha a inigha izezi a men azara, “Tinan nedazim ko
ziamra kara?”
Ezi me kamaghin Iesus ikara, “Sisarin nedazim.”
17 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kamaghira, ia Sisarin biziba isi Sisar
daning, egh Godin biziba isi, God daning.” Ezi me an ikarvazimin digavir
kuram gami.

Sadyusiba gumazim aremegh ua dikavamin bizim bagha Iesusin azangsisi
(Matyu 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Ezi Sadyusiba, kamaghin nighnisi, gumazim aremegh ua dikavighan
kogham. Egha me azangsizir mam sara Iesus bagha ize.†
19 Me izegha kamaghin an azara, “Tisa, Moses fomira kamaghin e bagha
osiri, gumazim ovegh uan amuim ategh egh boriba puvatighti, an avegh-
buam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam.

12:8: Hi 13:12 **12:8:** Hibru 13:12 **12:10-11:** Sng 118:22-23 **12:10-11:** Onger Akaba 118:22-23 **12:13:** Mk 3:6 **12:13:** Mak 3:6 **12:17:** Ro 13:7 **12:17:** Rom 13:7 **12:18:** Ap 23:8 **12:18:** Aposel 23:8 † **12:18:** Ni Sadyusibar mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **12:19:** Lo 25:5 **12:19:** Godin Araziba 25:5

20-21 Ezɨ dughiar mamɨn 7plan aveghbuaba iti. Avebam amuimɨn ikia
boriba puvatɨgha aremezɨ, ua avebamra irim an ikia boriba puvatɨghava
uaghan areme. Ezɨ mɨkezim kamaghɨram ami.
22 Ezɨ 7plan aveghbuar kaba bar me an ikia, boritaba inizir puvatɨgha
ariaghire. Ezɨ abuan, amizim uaghan areme.
23 Aveghbuar 7pla an ike. Egh kamaghɨn gumazamiziba ua dɨkavamin
dughiamɨn, amizir kam tinan amuimra?"
24 Ezɨ Iesus kamaghɨn me ikaragha ghaze, "Ia Godɨn Akɨnafarimɨn itir
akam gɨfozir puvatɨgha, uaghan Godɨn gavgavim gɨfozir puvatɨ. Kamaghɨn,
ia paza mɨgei.
25 Ariaghireziba dɨkavamin dughiam paba amuibar ikian kogham,
uaghan me amuiba isɨ pabar arɨghan kogham. Me enselbar mɨn Godɨn
Nguibamɨn ikiam.
26 "Ezɨ ariaghireziba ua dɨkavizir bizim bagha, ia Mosesɨn Akɨnafarimɨn
aven temer isizimɨn eghaghanim ia an ganiz, o puvatɨ? Eghaghanir kamɨn,
God kamaghɨn Moses mɨkeme, 'Kɨ Abraham, ko Aisak ko Jekopɨn God.'
27 God gumazamizibar ariaghirezibar God puvatɨ, a gumazamizir
angamɨra itibar God. Ia bar paza nɨghnɨgha mɨgei."

Godɨn Akar Gavgavir faragha zuim
(Matyu 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Ezɨ Judan Arazibagh fozir gumazir mam izima Sadyusiba Iesus ko uari
adozima, a me barasi. An orazima Iesus ikarvazir aghuim me ganɨngizɨma,
a Iesusɨn azara, "Godɨn Akar Gavgavir manamra maba bar dagh afira egha
faraghavɨra iti?"
29-30 Ezɨ Iesus a ikaragha ghaze, "Akar Gavgavir bar ekiamra kara: 'Is-
raelia, ia deravɨram oragh. Ekiam, a bar uabɨra ian God. Eghtɨ ia bar uan
navir averiaba ko uan duaba ko uan nɨghnɨziba ko uan gavgaviba sara bar a
gifongegh.'
31 Ezɨ Akar Gavgavir anarɨra irimra kara, 'Nɨ uabɨra uabɨ gifongezɨ moghɨn,
nɨ gumazamizir igharazibagh ifongegh.' Ua arazitam, arazir kamningɨn mɨn
ekevegha aning gafirazir puvatɨ."
32 Ezɨ gumazir kam kamaghɨn Iesus ikara, "Nɨ guizbangɨra mɨgɨa ghaze,
God uabɨra, tav ua itir puvatɨ.
33 E uan navir averiam ko, uan nɨghnɨzim ko uan gavgavimɨn Ekiam
gifongegh, egh uabɨ gifongezɨ moghɨn, gumazamizir igharazibagh ifongegh.
E arazir kamningɨn gɨn mangɨtɨ, arazir kamning ofan me bar avimɨn tueba
ko ofa damuamin biziba bar dagh afiragham."
34 Iesus orazima a deravɨra mɨkemezɨ, Iesus a mɨgei, "Nɨ God biziba bar
dagh ativagh dar ganamin dughiamɨn saghon itir puvatɨ." Egha datɨrɨghɨn
tav ua azangsɨzitam Iesusɨn azangan atiatingi.

Iesus, God Uam E Iniasa Mɨsevezir Gumazim bagha gumazamizibar azangsɨsi
(Matyu 22:41-46; Luk 20:41-44)

12:25: 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52 **12:25:** 1 Korin 15:42; 15:49; 15:52 **12:26:** Kis 3:2, 3:6 **12:26:** Ua Me Ini 3:2; 3:6 **12:29-30:** Lo 6:4-5 **12:29-30:** Godɨn Araziba 6:4-5 **12:31:** Wkp 19:18, Ga 5:14, Je 2:8 **12:31:** Ofa Gami 19:18; Galesia 5:14; Jems 2:8 **12:32:** Lo 4:35 **12:32:** Godɨn Araziba 4:35 **12:33:** 1 Sml 15:22, Ais 45:21, Hos 6:6, Mai 6:6-8, Mt 22:37, Lu 10:27 **12:33:** 1 Samuel 15:22; Hosea 6:6; Matyu 22:37; Luk 10:27 **12:34:** Mt 22:46 **12:34:** Matyu 22:46

35 Egha Iesus Godɨn Dɨpenir mɨriamɨn gumazamizibar sure gamua, men
azara, “Manmagh amizɨ Judan Arazibagh fozir gumaziba kamaghɨn mɨgɨa
ghaze, Krais, God Uam E Iniasa Mɨsevezir Gumazim, a Devitɨn Ovavim?
36 Devit uabɨ, Godɨn Duam nɨghnɨzir kam a ganɨngizɨ, a kamaghɨn mɨkeme:

“ ‘Ekiam, nan Ekiam mɨgɨa ghaze,
“Nɨ nan agharir guvimɨn daperagh ikɨ mangɨtɨ,
kɨ nɨn apaniba dɨkabɨragh me isɨ nɨn dafarim datɨghtɨ,
me nɨn dagarimningɨn apengan ikiam.” ’

37 “Egha Devit uabɨ ‘Ekiam’ gumazir kam gatɨ. Ezɨ manmaghɨn amizɨ a
ua Devitɨn Ovavim?” Ezɨ gumazamizir avɨriba an mɨgɨrɨgɨaba baregha bar
akonge.

Judan Arazibagh fozir gumaziba
arazir kurabagh ami
(Matyu 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

38 Ezɨ Iesus gumazamizibar sure gamua kamaghɨn mɨgei, “Ia Judan Araz-
ibagh fozir gumaziba bagh ganigh. Me korotiar ruaribar aghuigh darutɨ
gumazamiziba maketɨn danganibar ziar ekiaba me danɨngasa, me bar
ifonge.
39 Egh God ko mɨgeir dɨpenibar aven dabirabir aghuariba iniva, egh isar
ekiabar dughiabar, me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge.
40 Me amuir odiaribagh ifarava men dɨpeniba okɨa, ghaze e dera. Egha
gumazamiziba men ziaba fasa, me God ko mɨgɨa mɨgɨrɨgɨar ruaribagh ami.
Kamaghɨn amir gumaziba, men ivezir kuram gumazamizir arazir kurabagh
amibar ivezim bar a gafiragham.”

Amuir odiarimɨn ofa
(Luk 21:1-4)

41 Egha Iesus ghua dagɨaba arɨzir danganimɨn boroghɨn aperaghav ikia
gumazamizir avɨribar garima me uan dagɨaba isa Godɨn Dɨpenimɨn dagɨaba
arɨzir danganimɨn a da arɨsi. Gumazamizir dagɨar avɨriba itiba dagɨar
avɨriba arɨsi.
42 Ezɨ biziba puvatɨzir amuir odiarir mam iza dagɨar muziarir pumuning
atɨ, ezɨ aning dagɨar rubuzir muziarir vamɨran mɨn ghu.
43 Ezɨ Iesus uan suren gumazibar diagha kamaghɨn me mɨgei, “Kɨ
guizbangɨra ia mɨgei, biziba puvatɨzir amuir odiarir kam dagɨar muziarir
pumuning dagɨaba arɨzir danganim gatɨ, ezɨ an dagɨar pumuning gumazir
igharaziba arɨghizir dagɨabagh afira.
44 Me uan dagɨar avɨribar amodoghɨn dagɨar muziariba anɨngi. Ezɨ a uan
dabirabir onganarazimɨn mɨrara dagɨar muziarir abuananam atɨ.”

13

Iesus ghaze, Godɨn Dɨpenim
gɨn ikuvigham
(Matyu 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Egha Iesus Godɨn Dɨpenim ategha azenan zuima, an suren gumazir mam
a mɨgei, “Tisa! Nɨ gan, kar dagɨar bar ekiaba, me dar Godɨn Dɨpenimɨn

12:36: Sng 110:1 **12:36:** Onger Akaba 110:1 **12:41:** 2 Kin 12:9 **12:41:** 2 Atriviba 12:9 **12:43:** 2 Ko 8:12 **12:43:** 2 Korin 8:12

ingarizima, an ganganim bar dera! Godin Dipenim koma dipenir dozir an miriamin itiba, da bar dipenir diriba!”

2 Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni dipenir dafar kabanangin gari? Da bar ikuvigham. Egh dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

Iesus ghaze, osimtizir aviriba gin otivam
(Matyu 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Egha Iesus Olivin Mighsiam gisin, Godin Dipenim guam a misuegha aperaghav itima, Pita, Jems, Jon ko Andru me uarira ikiava an azara,

4 “E mikemegh, dipeniba ikuvighamin bizim, a manadizoghin otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam bizir kaba otivamin dughiam roghira ize?”

5 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki.

6 Gumazir aviriba nan ziamin izi, suam, ‘Ki Krais, God ua e iniasa misevezir gumazim,’ egh gumazamizir aviribagh ifaram.

7 “Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam.

8 Kantrin mamin itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamin adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghti mikimkiziba uaghan otivam. Osimtizir kaba faragh otivigham, eghti nguazir kam givamin dughiam tighari. Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim barazi mokin.

9 “Ia deravira uarira uari bagh gan. Gumazitaba ia isi nguibabar garir gumazibar aningam. Egh me God ko migeir dipenibar ia misogham. Egh ia na bangin atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazibar tuiv, egh ki amizir biziba ia dar gun me mikimam.

10 Eghti Godin Akar Aghuim, gumazamiziba faragh mangi ikiziba bar dar gumazamiziba dav kinigh.

11 Eghti gumazamizitaba dughiar tamin ian suigh ia inigh kotin mangiti, ia mikimsi nighnigh osiman marki. God migirigiar manam kotin aven ia danighti, ia mikim. Kar ia uari migeir puvati, Godin Duam migei.

12 “Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira me damuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram.

13 Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. Eghti gumazamizir gavgavigh iki mangi dughiar abuananamin otoghamiba, God men akurvagham.”

Iesus ghaze, bizir bar kuram otivam
(Matyu 24:15-28; Luk 21:20-24)

13:2: Lu 19:44 **13:2:** Luk 19:44 **13:8:** 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Mt 24:8 **13:8:** 2 Eghaghaniba 15:6; Aisaia 19:2; Matyu 24:8 **13:9:** MAA 2:10 **13:9:** Akar Mogomem 2:10 **13:9:** Matyu 10:17-20; Luk 12:11-12 **13:12:** Mt 10:21 **13:12:** Matyu 10:21 **13:13:** Dan 9:27, 11:31, 12:12, Mt 10:22, Jo 15:21 **13:13:** Matyu 10:22; Jon 15:21

14 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Ia gantɨma, bizir bar kurar God
ifongezir puvatɨzim, Godɨn Dɨpenimɨn aven ikiam. Kar a ikian koghamin
danganim. A ikɨtɨ, God uan Dɨpenim ategham. (Nɨ tina osizirir kamɨn ganigh,
deravɨra nɨghnighɨva a gɨfogh.) God bar aghuazir bizir kam, dughiar kamɨn
otoghtɨ, Judian Distrighɨn itir gumazamiziba arɨ mɨghsɨabar ghuavanangam.
15 Tav dɨpenimɨn pɨn itir avughsazir danganimɨn ikeghɨva dɨpenimɨn aven
mangɨ uan bizitam inian markɨ.
16 Tav azenir ekiamɨn ikeghɨva uamategh dɨpenimɨn mangɨ uan azenan
azuir korotiam inian markɨ.
17 Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar
izamin kaba bar men ikuvigham!
18-19 Dughiar izamin kaba, da osɨmtɨzir ekiabar dughiaba. God nguazim
ko overiamɨn ingarizir dughiamɨn iza datɨrɨkɨn, egh ua kamaghɨn dughiatam
otoghan kogham. Ezɨ kamaghɨn, ia amozimɨn dughiamɨn aran aghuaghɨva,
uari bagh God ko mɨkɨm.
20 Ekiam uan gumazamizir mɨsevezibagh nɨghnigha, dughiar kurar kamɨn
dughiar maba aghorezɨ da mong otefe. A ti da aghorezir puvatɨzɨ gumaza-
miziba bar ariaghireghai.
21 “Dughiar izamimɨn, tav ia mɨkɨm suam, ‘Ia gan, Kraisra kara! A God
Ua E Iniasa Mɨsevezir Gumazimra,’ o, ‘Ia gan, Kraisra muna!’ ia an akam
baraghan markɨ.
22 Gumazitaba izɨ ia gifar suam, ‘Kɨrara, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa
Mɨsevezir Gumazim,’ o ‘kɨ Godɨn akam inigha izir gumazir mam,’ egh me
mirakelɨn bar ekiaba ko dɨgavir kuram gamir arazibar amutɨ da otivam.
Me kamaghɨn ifonge, me gumazamiziba bar me gifaraghtɨ, me onganigham.
Egh me gavgavim ikɨ, uaghan God ua bagha mɨsevezir gumazamiziba,
uaghan me gifarasa. Kamaghɨn me mirakelɨn kabar amuam. Egh dughi-
ataba me me gifarɨsɨ damuva avegham.
23 Kɨ gɨn otivamin biziba bar dar gun ia mɨkeme. Kamaghɨn ia deravɨra uari
bagh gan.”

Iesus ghaze, gɨn Gumazamizibar Otarim izam (Matyu 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Osɨmtɨzir ekiar kabar dughiam gɨvaghtɨ,
gɨn izamin dughiamɨn bizir kaba otivam.

“ ‘Aruem mɨtategham,
eghtɨ iakɨnim isiraghan kogham;
25 eghtɨ mɨkoveziba overiamɨn asighiram,
eghtɨ overiamɨn itir bizir gavgaviba bar uarira uari sɨvaghsɨvagh,
uan danganiba ataghɨragham.’

26 “Dughiar kamɨn gumazamiziba gantɨ Gumazamizibar Otarim gavgavir
ekiam ko angazangarir ekiam sara ghuariamɨn tongɨn izam.

13:14: Dan 9:27, 11:31, 12:11 **13:14:** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 **13:15:** Luk 17:31 **13:17:** Lu 23:29 **13:17:** Luk 23:29 **13:18-19:** Daniel 12:1; Joel 2:2; Akar Mogomem 7:14 **13:22:** Lo 13:1-3, MAA 13:13 **13:22:** Godɨn Araziba 13:1-3; Akar Mogomem 13:13 **13:24:** Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12, 8:12 **13:24:** Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Akar Mogomem 6:12; 8:12 **13:25:** Ais 34:4, Jol 2:10, MAA 6:13 **13:25:** Aisaia 34:4; Joel 2:10; Akar Mogomem 6:13 **13:26:** Dan 7:13, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **13:26:** Daniel 7:13; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7

27 Egh a uan enselba amadaghti me mangi nguazim ko overiamin danganiba
bar ko nguazimin oteviba bar dar mangiva God misevezir gumazamiziba
men aku a bagh izam."

Iesus ghaze, ia temer fighin gan fogh
(Matyu 24:32-35; Luk 21:29-33)

28 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Temer fighin aguaba ua diz murti, ia
fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim
iniam.
29 Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazamizibar
Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti.
30 Ki guizbangira ia migei, dughiar kamin itir gumazamizir kaba ikivira
ikiti bizir kaba bar otivam.
31 Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givaghan
kogham."

Iesus ghaze, a ua izamin dughiam
tav a gifozir puvati
(Matyu 24:36-44)

32 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Bizir ki ia migeir kaba otivamin
dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin
Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo.
33 "Ia deravira uari bagh ganiva mizuam iki, dughiar izamim, ia a gifozir
puvati.
34 Dughiar kam mati gumazim igharagha zui. A uan dipenim ategha
ghua uan dipenim isa uan ingangarir gumazibar dafarim garigha dipenimin
ingangariba me rome. A tiar akamin itir gumazim migia ghaze, ni deravira
gan.
35 "Dipenimin ghuavim izamin dughiam ia a gifozir puvati, a bogarangra
izam, o dimagarir arizimin izam, o tuariba akiti a izam, o aminim tiraghti a
izam, o? Kamaghin ia deravira gan.
36 Puvatightima, a zuamiram otogh ian ganti, ia dakuvira ikiam.
37 Ki ia migeir bizir kaba, ki gumazamiziba bar me migei, 'Ia deravira
gan!' "

14

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa migirigiabar kiri
(Matyu 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam, ko Yis Puvatizir Bretin
Isam Damuamin Dughiam, dughiar pumuningra ikiavira itima, ofa gamir
gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, arazir mogometamin
Iesusin suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba buri.*
2 Egha me kamaghin uariv gei, "E isamin dughiamin an suighan kogham.
E damuti isamin itir gumazamiziba midorozir ekiatam damigham."

Amizir mam mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dapanim ginge
(Matyu 26:6-13; Jon 12:1-8)

13:27: Mt 13:41 **13:27:** Matyu 13:41 **13:32:** Mt 24:36 **13:32:** Matyu 24:36 **13:34:** Mt 25:14, Lu 12:36-38 **13:34:** Matyu 25:14; Luk 12:36-38 **13:35:** Lu 12:38 **13:35:** Luk 12:38 **14:1:** Kis 12:1-27, Mk 11:18 **14:1:** Ua Me Ini 12:1-27; Mak 11:18 * **14:1:** Ni Israelia Gitazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan.

3 Egha Iesus Betanin nguibamin ikiava, Saimonin dipenimin aven dagher
dakozimin apava aperaghav iti. (Saimon faragha lepan arimariam an
mikarzim gami.) Iesus apava aperaghav itima, amizir mam mughuriar
aghuim zuir borer mam inigha izi. Borer kam alabastan ingarizir misevimin
aven iti. Boremin ziam nat, an ivezim bar pin ko. Amizir kam borer kam
inigha Iesus bagha izegha borev sevim abigha borem Iesusin dapanim ginge.
4 Ezi uaghan itir darasi, men naviba isia kamaghin uariv giavira iti, "Kav
tizim bagha borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami?
5 A ti anemadagha dagiar aviriba inighai. An ivezim azenir vamiran
ivezim gafira. Eghti an dagiaba onganarazibagh amibar akuragham." Egha
me puv an atari, egha an anogorosi.
6 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia tizim bagha osimtizim a garisi? An
arazir aghuim na gami. Ia anetakigh!
7 Onganarazibagh amiba zurara ia ko ikiam. Ia dughiar manam men
akurvaghsi, men akurvagh. Ki zurara ia ko ikian kogham.
8 Ki aremeghti a damuamin bizim, a datirighin na gami. A faragh
mughuriar aghuim zuir borem nan mikarzim daghuighti me gin na mozim
darigham.
9 Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamin danganir manabar Godin
Akar Aghuim akuniva egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva a
ginighnighvira ikiam."

Judas Iskariot Iesus inigh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa akar gavgavim akiri
(Matyu 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Ezi Judas Iskariot 12plan aposelin mam, a Iesus isi ofa gamir gumazir
ekiabar dafarim darighasa me bagha ghu.
11 Ezi Farisiba an akar kam baregha bar akonge, egha dagiaba a daningasa
akam akiri. Ezi Judas, Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba koma api
(Matyu 26:17-25; Luk 22:7-14; 22:21-23; Jon 13:21-30)

12 Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiabar faragha zuir aruemin,
Judan gumazamiziba arazir kam iti. Me faragh God Israelia Gitazir Dughiam
ginighnigh sipsipin igiam inigh God danighiva an ofa damuam. Ezi Iesusin
suren gumaziba an azara, "Ni danganir manamin God Israelia Gitazir
Dughiamin isam amisi ifueghti, e an mangi biziba akiram?"
13 Ezi a uan suren gumazir pumuning amaga kamaghin aning migei, "Gua
nguibar ekiamin mangiti gumazitam dipar minem ater izi gua batoghti, gua
an gin mangi.
14 Dipenir an aven zuim gua an mangiva an ghuavim mikim suam, Tisa
kamaghin migei, 'Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelia
Gitazir Dughiamin isam amamim a mana?'
15 Eghti a pin dipenimin aven itir danganir ekiam ian akagham. Danganir
kam biziba bar ikia e baghavira mizuai. Eghti ia danganir kam e uari bagh
biziba bar adar kirigh."
16 Ezi an suren gumazimning me ategha nguibar ekiamin aven ghua
garima biziba an migirigiamin mirara ghuzi, aning maghira God Israelia
Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

14:3: Lu 7:37-38 **14:3:** Luk 7:37-38 **14:7:** Lo 15:11 **14:7:** Godin Araziba 15:11 **14:8:** Jo 19:40 **14:8:** Jon 19:40 **14:12:** Kis 12:6, 12:14, 12:20, Mt 26:17, Lu 22:7 **14:12:** Ua Me Ini 12:6; 12:14; 12:20; Matyu 26:17; Luk 22:7

17 Ezi guaratighin Iesus uan 12plan suren gumaziba ko otifi.
18 Egha dagher dakozimin apiaghav ikia apava, Iesus kamaghin me migei,
"Ki guizbangira ia migei, ian tav na isi gumazir nan apanim gamibar agharim
darigham, a uaghan na ko ikiava api."
19 Me an akam baregha, naviba bar oseme. Egha me bar vaghvagha an
azangsigha kamaghin migei, "Ki ti markiama?"
20 Ezi a me ikaragha kamaghin me migei, "Gumazir na ko bret isa
itarir vamiram aghua, uam a isim, a gumazir na isiva apanibar agharim
darighamim, a ian 12plan maviра.
21 Godin Akinafarim mikemezi moghin, gumazamizibar Otarim are-
megham. Eghti gumazir Gumazamizibar Otarim isava apanibar agharim
gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi, deraghai!"

Iesus bret ko wain
uan suren gumazibagh aningi
(Matyu 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

22 Egha Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a bretin mam inigha
God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aniga kamaghin me
migei, "Kar nan inivafizim. Ia a inigh aneremi."
23 Egha a wain apir kap inigha God minabagha me ganingizi, me vagh-
vagha uarir guri.
24 Me wain apima a kamaghin me migei, "Kar nan ghuzim, an Akar
Dikirizir Gavgavim, gavgavim a ganidi. A gumazamizir aviriba bagha ire.
25 Ki guizbangira ia migei, Ki uam wainin ovizimin dipatam rameghan
kogham, kamaghira iki mangi Dughiar God Bizibagh Ativamimin otogham.
Eghti dughiar kamin, ki wainin dipar igiam amam."
26 Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha dikavigha Olivin
Mighsiamin ghue.

Iesus ghaze, Pita gin mikim suam,
a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

27 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Godin Akinafarimin
osizirim kamaghin iti:

" 'Ki sipsipbar garir gumazim misueghti
sipsipba tintinimin aregham.'

"Kamaghin amizi, ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia bar na
ategh aregham.
28 Ki ia migei, ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam."
29 Ezi Pita kamaghin migei, "Me ti bar, ni ataghiragh aram, eghti kirara ni
ateghan kogham."
30 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, datirighin
dimagarir kamin ni uabi dughiar pumuning ko mikezimin suam, 'Ki a gifozir
puvati,' eghti tuarim gin akazir pumuning damuam."
31 Ezi Pita akar gavgavimra amua ghaze, "Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki
bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!" Ezi suren gumaziba
bar kamaghiram a migei.

14:18: Sng 41:9 **14:18:** Onger Akaba 41:9 **14:24:** Kis 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, 1 Ko 10:16, Hi 9:20 **14:24:** Ua Me Ini 24:8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; 1 Korin 10:16; Hibru 9:20 **14:27:** Sek 13:7, Mk 14:50 **14:27:** Sekaraia 13:7; Mak 14:50 **14:28:** Mt 28:16, Mk 16:7 **14:28:** Matyu 28:16; Mak 16:7 **14:31:** Jo 11:16 **14:31:** Jon 11:16

Iesus Getsemanin azenimɨn
God ko mɨgei
(Matyu 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Egha Iesus uan suren gumaziba ko Getsemanin ghuegha, a kamaghɨn
me mɨgei, “Ia kagh dapiaghɨv ikɨtɨ kɨ God ko mɨkɨmam.”
33 Egha a Pita, Jems ko Jon inigha ghu. Egha a bar osemegha, bar paza uabɨ
barasi.
34 Egha kamaghɨn me mɨgei, “Nan navir averiam, osɨmtɨzim a itaragha
ghuaghiri. Ezɨ kɨ aremeghasava ami. Ia kagh ikɨva, deravɨra gan.”
35 Egha a mong isɨvagha ghugha, uan guam moghɨn nguazim girɨgha
kamaghɨn God ko mɨgɨa ghaze, tuavir igharazitam ikɨtɨ God dughiar kurar
kam na dam a inigh.
36 A kamaghɨn God ko mɨgei, “O Ame, nan afeziam, bizitam bar nɨn
osemezir puvatɨ. Kamaghɨn osɨmtɨzir kam, nɨ na dam a inigh. Nɨ nan
ifongiamɨn gɨn mangan markɨ. Puvatɨ, nɨ uan ifongiamra gɨn mangɨ.”
37 Egha a dɨkavigha uamategha uan suren gumazir pumuning ko mɨkezim
bagha ghua gari me akui. Ezɨ a kamaghɨn Pitan azai, “Saimon, nɨ akui? Nɨ
tong dughiar otevimɨn angamɨra ikeghan kogham?
38 Ia na bagh deravɨra gan, egh God ko mɨkɨmtɨ, osɨmtɨzitam ia damutɨ ia
ireghan kogham. Kɨ fo, ian navir averiaba ifonge, ezɨ inivafɨziba gavgaviba
dar puvatɨ. Kamaghɨn pariam ian azi.”
39 Egha a uamategha ghua faragha God ko mɨkemezɨ moghɨn uam a ko
mɨgei.
40 Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavɨra iti.
Pariam puv men azi. Ezɨ a me gaghurazɨ, me a mɨkɨmamin akabagh asa.
41 Ezɨ a dughiar mɨkezimɨn ghua God ko mɨkemegha uamategha iza me
mɨgei, “Ia avughsava akuavɨra iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan,
Gumazamizibar Otarim me a isɨva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim
darɨghasa.
42 Ia dɨkavigh, e mangam. Ia gan. Gumazir na isɨva apanibar anɨngamra
muna izi!”

Judas Iesus isava
apanibar dafarim gatɨ
(Matyu 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

43 Egha Iesus Pita, Jems ko Jon mɨgɨavɨra itima, Judas oto, a 12plan
suren gumazibar mav. Maburan avɨrim a ko mɨdorozir sababa ko asianiba
inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir
gumaziba ko Judabar gumazir aruaba, me me amangizɨ, me izi.
44 Gumazir Iesus isɨ men dafaribar arɨghasava amim faragha ghaze, “Kɨ
arazir kam ian akagham. Gumazir kɨ toramim, kar Iesusra. Ia an suiragh,
deraghvɨra an ganɨva, egh a inigh mangɨ.”
45 Ezɨ Judas Iesus bagha ghuavɨra ikia kamaghɨn mɨgei, “Tisa!” Egha an
tore.
46 Ezɨ gumaziba izava Iesusɨn agharibagh iregha, pamtem an suiki.
47 Ezɨ Iesusɨn boroghɨn itir gumazir mam uan mɨdorozir sabam asigha,
ofa gamir gumazibar dapanimɨn ingangarir gumazimɨn kuarim atuzɨ, an
kuarim dutuaghirɨ.

14:32: Mt 26:36, Jo 18:1 **14:32:** Matyu 26:36; Jon 18:1 **14:34:** Jo 12:27 **14:34:** Jon 12:27
14:36: Mk 10:38, Jo 6:38, Ro 8:15, Ga 4:6, Hi 5:7 **14:36:** Mak 10:38; Jon 6:38; Rom 8:15; Hibru 5:7
14:38: Lu 11:4, Ro 7:23, Ga 5:17 **14:38:** Luk 11:4; Rom 7:23; Galesia 5:17

48 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim
bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba suigha izi?
49 Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumazamiz-
ibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. Ezi Godin Akinafarimin osizirim
mikemezir moghira ia kamaghin na gami.”
50 Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Gumazir igiar mam arav ghu

51 Ezi gumazir igiar mam bizitam aruzir puvatigha, inir ghurghurir
azenan itimra ikegha Iesusin gin zui. Ezi Iesusin apaniba an suirazima,
52 a uan azenan itir inir ghurghurim ategha bibiamrama arav ghu.

Iesus Judan kotin aven iti
(Matyu 26:57-68; Luk 22:54-55; 22:63-71; Jon 18:13-14; 18:19-24)

53 Ezi Iesusin apaniba a inigha ofa gamir gumazibar dapanim bagha
ghu. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba, ko Judan
Arazibagh fozir gumaziba, me bar iza uari akufa.
54 Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua ofa gamir
gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. Egha kagh ganganir
gumaziba ko apiaghav ikia avimin fii.
55 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko, Judan kotin aven itir gumaziba bar, me
Iesusin misueghti an aremeghasa akar men akurvaziba buria, tam batozir
puvati.
56 Gumazir aviriba ifavarir migirigiabar Iesus gami, ezi men migirigiaba
voroghira zuir puvati.
57 Ezi marazi dikavigha ifavarir akar kamin a migei,
58 “E orazi, a ghaze, ‘Ki Godin Dipenir gumaziba ingarizim apirigh, egh
dughiar pumuning ko mikezimin, igharazitamin ingarigham. Godin Dipenir
ki ingaramim, gumaziba uan dafaribar ingarizir puvatizimin ingarigham.’”
59 Ezi migirigiar kaba uaghan guizbangira voroghira zuir puvati.
60 Ezima ofa gamir gumazibar dapanim dikavigha men tongin tugha egha
Iesusin azara, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a
guizbangira, o?”
61 Ezi Iesus nimira ikia men migirigiatam ikarazir puvati.
Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uam an azara, “Ni Krais, God Uam E
Iniasa Misevezir Gumazim? Ni gumazamiziba ziam fer Godin Otarim?”
62 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki an Otarimra. Ia ganti, Gumazamizibar
Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamin ghuariaba
sara izam.”
63 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiaba abigha azara, “E tizim
bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam!
64 Ia uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi. Ezi ia
manmaghin nighnisi?” Ezi me bar akam a gasa ghaze, an aremegham.
65 Egha marazi a gipari. Egha me an damaziba avaragha, uan agharibar
a misogha kamaghin migei, “Ni mikim. Tinara ni misosi?” Ezi ganganir
gumaziba a inigha a misoghavira iti.

14:49: Ais 53:7, Lu 19:47, 22:37, Jo 18:20 **14:49:** Aisaia 53:7; Luk 19:47; 22:37; Jon 18:20 **14:50:** Sng 88:8 **14:58:** Jo 2:19 **14:58:** Jon 2:19 **14:61:** Ais 53:7, Mk 15:5, Lu 23:9 **14:61:** Aisaia 53:7; Mak 15:5; Luk 23:9 **14:62:** Dan 7:13 **14:62:** Daniel 7:13 **14:64:** Wkp 24:16, Jo 19:7 **14:64:** Ofa Gami 24:16; Jon 19:7

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18; 18:25-27)

66 Dughiar kamra Pita dipenimin divazimin aven vanginan itima, ofa
gamir gumazibar dapanimin ingangarir guivir mam izi.
67 Egha Pitan garima an avimin fiima, a dikiraviram an gara, kamaghin
migei, "Ni uaghan Nasaretin gumazir kam, Iesus ko ike."
68 Ezi Pita uabin ghuaragha ghaze, "Ki ni migeir bizir mam gifozir puvati."
Egha divazimin tiar akar ekiamin otivasa azenan ghu. Ezi tuarim ati.
69 Ezi ingangarir guivir kam kagh an apigha tuivighav itir gumazamiziba
ua me migei, "Muna men mav."
70 Ezi a ua uabin tira.
Ezi mong gin, an boroghin tuivighav itir darazi Pita migei, "Ni Galilin
gumazim, kamaghin guizbangira ni men maviira."
71 Ezi a pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na
gasighasigham. Egha kamaghin me migei, "Ki gumazir ia migeir kam gifozir
puvati."
72 A kamaghin migaviira itima tuarim uam ake.
Ezi Pita Iesus a mikemezir migirigiam giniri, "Ni faragh dughiar pumuning
ko mikezimin suam, ki Iesus gifozir puvati, eghti tuarim gin dughiar
pumuningin akegham." Egha Pita nighnighava avegha bar puviirama azi.

15

Me Iesus inigha Pailat bagha ghu
(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

1 Egha bar mizaraghara, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judabar gumazir
aruaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko Judan kotin aven itir gu-
mazir igharaziba sara, me nighnizir mam bato. Egha me Iesusin dafariba
ikegha an akua ghua Pailat ganingi.
2 Ezi Pailat an azai, "Ni Judabar atrivim, o?"
Ezi Iesus ghaze, "Are, ni mikemezi moghiira."
3 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba bizir aviiribar a migiava, a gasi.
4 Ezi Pailat uam an azara, "Ni migirigiar kaba ikarvagham, o puvati? Ni
orasi, me bizir aviiriba ni migia ni gasi."
5 Ezi Iesus bar migeir puvatizima, Pailat digavir kuram gami.

Pailat ter ighuvimin Iesus aguasa migei
(Matyu 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:38--19:16)

6 Ezi Pailat amir arazim kamakin, azeniba bar isar ekiar kamin dughiam,
me Pailat mikimti a kalabusin itir gumazir me ifongezim, ateghti, a mangam.
7 Gumazir mam, an ziam Barabas, a gumazir gavman ko misoziba me ko
kalabusin iti. Me bizir kam bagha kalabusin iti. Me gavman ko uariv sogha
gumazir mabav soghezi me ariaghire.
8 Ezi gumazamiziba Pailat iti naghin ghuavanabogha kalabusin itir gu-
mazir me ifongezim ateghasa Pailatin azangsisi. Kar arazir Pailat zurara
amim.
9 Ezi Pailat men azara, "Ki Judabar Atrivim ategh ia bagh anemangasa, ia
ifonge?"

14:72: Mk 14:30 **14:72:** Mak 14:30 **15:1:** Lu 22:66 **15:1:** Luk 22:66 **15:2:** Mt 27:11 **15:2:** Matyu 27:11 **15:5:** Ais 53:7, Mk 14:61 **15:5:** Aisaia 53:7; Mak 14:61

10 Pailat fo, ofa gamir gumazir ekiaba Iesus amir biziba bagha naviba
ikuvava, a isa Pailatɨn dafarim gatɨ.
11 Ezɨ ofa gamir gumazir ekiaba mɨgɨrɨgɨar navibagh iniviba gumazamiz-
ibagh anɨdi. Eghtɨ me Pailat mɨkemeghtɨ a Iesusɨn anogoregh, Barabas
ateghtɨ a me bagh izam.
12 Ezɨ Pailat azara, “Gumazir ia Judabar atrivim arɨzim, kɨ manmaghɨn a
damuam?”
13 Ezɨ gumazamiziba pamtem dɨa kamaghɨn mɨgei, “A isɨ ter ighuvimɨn a
gafugh!”
14 Ezɨ Pailat men azara, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?”
Ezɨ me bar pamtem dɨa mɨgei, “A isɨ ter ighuvimɨn a gafugh!”
15 A me damutɨ men naviba deraghasa, Pailat Barabas ataki. Egha
mɨdorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gɨn a isa
mɨdorozir gumazibar agharim gatɨ, eghtɨ me a isɨ ter ighuvimɨn a gafugham.

Mɨdorozir gumaziba Iesus dɨpofi
(Matyu 27:27-31; Jon 19:2-3)

16 Egha mɨdorozir gumaziba Iesus inigha gavmanɨn dɨpenir ekiamɨn
mɨriamɨn aven ghuaghira mɨdorozir gumaziba bar men diazɨ me iza uari
akufa.
17 Egha me korotiar aghevir ruarim a garugha dɨkoniba itir beniba inigha
atrivimɨn dapanir asuamɨn mɨn an ingarigha, an dapanim garu.
18 Egha me maghɨra an diava a mɨgei, “Judabar Atrivim, nɨrara atrivir
ekiam!”
19 Egha me aghorim an dapanim mɨsogha, egha uaghan a giparavɨra iti.
Egha me ifara uan teviba apɨrigha ira mati me guizbangɨra an ziam fe
moghɨn ami.
20 Me arazir kabar a gamua a dɨpovegha gɨvagha, a da korotiar me a
gaghuiziba suegha, ananaba a gaghui. Egha me a isa ter ighuvimɨn a
gafughasa an akua zui.

Mɨdorozir gumaziba Iesus isa
ter ighuvimɨn aneguragha a gafu
(Matyu 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

21 Ezɨ Sairinin gumazir mam Saimon, a Aleksander ko Rufusɨn afeziam, a
nguibar igharazimɨn ikegha Jerusalemɨn aven zui. Ezɨ mɨdorozir gumaziba
Iesus guamin ter ighuvim aterasa an suirazɨ, an aneteri.
22 Egha me ghua danganir mamɨn ziam Golgota, me an otifi. (Danganir
kamɨn ziamɨn mɨngarim kamakɨn, Dapanir Agharir Danganim.)
23 Egha me wain ko mɨzaziba a gevir dɨpam veregha Iesus ganɨdima an an
aghua.
24-25 Ezɨ aruem anabozɨ, me a isa ter ighuvimɨn aneguragha a gafu. Ezɨ
mɨdorozir gumaziba an korotiaba tuiragh uari danɨngasa satu gikararai.
Tina faragh otogh, korotiar manam iniam.
26 Egha me an gun mɨgeir akar kam osiri, “A Judabar atrivim.” Me ghaze,
a bizir kam bagha kotɨn tughava areme.
27-28 Me gumazir okɨa mɨdorozibagh amizir pumuning, Iesusɨn boroghɨn
uaghan aning agura. Me mav isa Iesusɨn agharir guvimɨn itir ter ighuvimɨn
a gafu, egha mav isa agharir kɨriamɨn itir ter ighuvimɨn gafu.

15:11: Ap 3:13-14 **15:11:** Aposel 3:13-14 **15:21:** Ro 16:13 **15:21:** Jon 19:17; Rom 16:13
15:24-25: Onger Akaba 22:18 **15:27-28:** Ais 53:12 **15:27-28:** Aisaia 53:12

29 Ezi iza zui darazi dibovibar a migiava uan dapaniba roa ghaze, “Ore!
Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mikezimin uam an
ingarasa mikemezim,
30 datirighin ni uabi uabin akuragh, ter ighuvim ategh izighiri!”
31 Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba uaghan
kamaghiram a dipova uariv gei. Me kamaghin migia ghaze, “A igharaz
darazir akurvagha uabira uabin akurvaghan asa!
32 Gumazir kam, ghaze, ki God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gu-
mazim ko Israelian Atrivim, a ter ighuvim ategh izighiritima, e an ganigh
nighnizir gavgavim an ikiam.” Gumazir okimakiar an boroghin guraghav
itimning uaghan migirigiar kurar aviriba puviram a migiavira iti.

Iesusin ovevem
(Matyu 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

33 Aruem iza pazaghar torimin itima mitatem nguazimin itir nguibaba bar
da avaragha, ghua dughiam 3 kloghin guaratizimin tu.
34 Egha dughiam 3 kloghin itima Iesus tiarir ekiamin pamtem kamaghin
dei, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Akar kamin mingarim kamakin, Nan God,
nan God ni tizim bagha na ataki?
35 Ezi roghira tuivighav itir darazi akar kam baregha ghaze, “Ia oragh, a
Elaijan dei.”
36 Ezi gumazir mam ivegha ghua dipamin suizir bizim isa wainin
afangtizim garugha a isa aghorir mam gatigha, Iesus damasa an an amadi.
Egha a ghaze, “Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati.”
37 Ezi Iesus pamtem diagha duam sue.
38 Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiar guraghav itim pin ikegha tongira
bigha ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri.
39 Ezi midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanir mam, Iesusin
boroghin tughav ikia orazi a pamtem diagha aremezir arazir kamin ganigha
ghaze, “Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra!”
40 Ezi amizir maba mong saghon tuivighav ikia gari. Men tongin Makdalan
nguibamin amizim Maria, ko Jemsin igiam ko Josepin amebam Maria, ko
Salome.
41 Amizir kaba Galilin Distrighin ikegha Iesusin akurvaghava an gin arui.
Amizir avirir maba sara Iesus ko Jerusalemin anabogha uaghan iti.

Me Iesusin kuam isa dagiar torim gati
(Matyu 27:57-61; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

42-43 Datirighin Sabat bagha bizibar kirir dughiam. (Eghti guaratizim Sabat
otogham.) Ezi kamaghin aruem gevima, Arimatean gumazim Josep, Judabar
kotin aven itir gumazir aghuir me bar fozim. A uabi uaghan God Bizibagh
Ativamin Dughiam bagha mizuai. An atiatir puvatigha Iesusin kuam iniasa
ghua Pailatin azai.
44 Ezi Pailat orazi, Iesus aremegha givazi, a digavir kuram gami. Egha a
midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim bagha akam amadazi a
izima an an azara, “Iesus guizbangira aremez, o?”
45 Ezi an an migirigiam baregha a fo, Iesus guizbangiram areme. Ezi a
Iesusin kuam iniasa Josepin amamangati.

15:29: Sng 22:7, 109:25, Mk 14:58, Jo 2:19 **15:29:** Onger Akaba 22:7; 109:25; Mak 14:58; Jon 2:19 **15:33:** Amo 8:9 **15:33:** Amos 8:9 **15:34:** Sng 22:1 **15:34:** Onger Akaba 22:1 **15:36:** Sng 69:21 **15:36:** Onger Akaba 69:21 **15:38:** Kis 26:31-33 **15:38:** Ua Me Ini 26:31-33; 2 Eghaghaniba 3:14; Hibru 6:19 **15:40:** Luk 8:2-3 **15:42-43:** Lu 2:25, 2:38 **15:42-43:** Luk 2:25

46-47 Ezɨ Josep inir ghurghurir aghuir mam givezegha iza Iesusɨn kuam adangi. Egha a righa ghua dagɨar torir me dutuzimɨn ghugha anetɨ. Ezɨ Makdalan amizim Maria ko Josepɨn amebam Maria, aning gari, Josep Iesusɨn kuam isa dagɨar torimɨn aven anetɨgha, dagɨar ekiar mam poghpuegha iza an akam dukua.

16

Iesus ua dɨkafi
(Matyu 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

1 Ezɨ Sabatɨn dughiam gɨvazɨma, Makdalan amizim Maria, Jemsɨn amebam Maria, ko Salome mangɨ Iesusɨn kuam daghuasa borer mughuriar aghuaribagh ivese.

2-3 Egha 7plan dughiabar faragha zuir dughiamɨn mɨzaraghara, aruem anadima me dagɨar torir matmatiamɨn ghua uarira uariv gei, “Tina dagɨar torimɨn akam gasarazir dagɨam puegham?”

4 Me ghua garima dagɨar ekiar kam, me a poghpuegha ghu.

5 Ezɨ me dagɨar torir akamɨn aven ghua garima gumazir igiar mam korotiar ghurghurir ruarim arugha agharir guvimɨn amadaghan aperaghav iti. Ezɨ me an ganigha bar aguaghfa.

6 Ezɨ a kamaghɨn mɨgei, “Ia akongan markɨ. Ia Nasaretɨn gumazim Iesus bagha gari. A ter ighuvimɨn aremegha ua dɨkafi! A kagh itir puvatɨ. Ia kagh a irɨghav ikezir danganimɨn gan.

7 Egh ia mangɨ, Pita ko an suren gumazir igharazibav kemegh, ‘A ian faragh Galilin Distrighɨn mangam. A mɨkemezɨ moghɨn ia munagh a bativam.’ ”

8 Ezɨ me dɨgavir kuram gamigha aguava azenan ghuegha puv are. Me atiatigha, kamaghɨn taraziv kemezir puvatɨ.

Makdalan amizim Maria Iesusɨn gani
(Matyu 28:9-10; Jon 20:11-18)

9 Iesus 7plan dughiabar faragha zuir dughiamɨn mɨzaraghara ua dɨkavigha Makdalan amizim Maria faragha uabɨ isava an aka. Amizir kamnaghɨra Iesus faragha duar kurar 7pla an itiba batoke.

10 Ezɨ gumazamizir Iesus ko aruava ikeziba, me a bagha bar osemegha puv azia itima, Maria ghugha Iesusɨn gun me mɨgei.

11 Ezɨ me orazi, Iesus ua dɨkavigha uabɨ isa Makdalan Marian akazɨ, an an gani. Me kamaghɨn oregha nɨghnɨzir gavgavim amizir kamɨn akabar itir puvatɨ.

Suren gumazir pumuning
tuavimɨn Iesusɨn gani
(Luk 24:13-35)

12 Egha dughiar kamnaghɨra gɨn Iesus gumazir igharazimɨn mɨn otozɨ, suren gumazir pumuning nguibar ekiamɨn azenan zuima an aning bato.

13 Ezɨ aning uamategha iza bizir kamɨn gun maraziv kemezɨ, me uaghan nɨghnɨzir gavgavim aningɨn akabar itir puvatɨ.

Iesus me damuamin ingangarimɨn
gun uan suren gumazibav gei
(Matyu 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

16:7: Mt 26:32, Mk 14:28 **16:7:** Matyu 26:32; Mak 14:28 **16:9:** Lu 8:2 **16:9:** Luk 8:2 **16:10:** Lu 24:10 **16:10:** Luk 24:10

14 Egha gɨn 11plan suren gumaziba apima Iesus uabɨ isa men aka. Egha
a, me nɨghnɨzir gavgavim puvatɨzir bizim ko, me navir gavgavim ikia a
ua dɨkavizɨ mɨgɨrɨgɨam marazi an ganigha mɨgeima me nɨghnɨzir gavgavim
mɨgɨrɨgɨar kamɨn itir puvatɨ, ezɨ bizir kaba bagha Iesus me mɨgɨa men atari.
15 Egha a kamaghɨn me mɨgei, "Ia mangɨ nguazir kam bar a daruva nguazir
kamɨn itir gumazamiziba bar Akar Aghuim me mɨkɨm.
16 Eghtɨ tina nɨghnɨzir gavgavim nan ikɨ, egh rueghtɨ, God an akuraghtɨ, a
zurara God ko ikiam. Eghtɨ tina nɨghnɨzir gavgavim nan itir puvatɨ, a Godɨn
kotɨn ikɨ ivezir kuram iniam.
17-18 Eghtɨ nɨghnɨzir gavgavim nan itiba, mirakelɨn arazir kaba uaghan
me bativam: me nan ziamɨn duar kuraba batoghɨva, me nguibabar akar
fozir puvatɨzibav kɨmɨva, egh kuruziba uan dafaribar dar suigham. Egh
me imezir dɨpar ariaghiritam rameghtɨ a tong men navibagh asɨghasighan
kogham. Egh me uan dafariba isɨ arɨmariar gumazamizibar arɨghtɨ men
arɨmariaba gɨvam."

God Iesus inigha
uan Nguibamɨn ghuavanabo
(Luk 24:50-53; Aposel 1:9-11)

19 Egha Ekiam Iesus bizir kaba me mɨkemegha gɨvazɨ God a inigha uan
Nguibamɨn ghuavanabo. Ezɨ a Godɨn agharir guvimɨn amadaghan aper-
aghav iti.
20 Ezɨ suren gumaziba nguazir kamɨn danganiba bar dar ghuava akam
akuri. Ezɨ Ekiam me ko ingara uan akam gavgavim a ganɨga mirakelɨn
araziba sara akakasi, kamaghɨn gumazamiziba fo, akar kam a guizbangɨra.*

16:14: 1 Ko 15:5 **16:14:** 1 Korin 15:5 **16:15:** Mt 28:19, Ap 1:8, Kl 1:23 **16:15:** Matyu 28:19; Aposel 1:8; Kolosi 1:23 **16:16:** Jo 3:18, 3:36, 12:48, Ap 2:38, Ro 10:9, 1 Pi 3:21 **16:16:** Jon 3:18; 3:36; 12:48; Aposel 2:38; Rom 10:9; 1 Pita 3:21 **16:17-18:** Luk 10:19; Aposel 2:4; 5:16; 8:7; 10:46; 28:3-9; 1 Korin 12:10; 12:28; Jems 5:14-15 **16:19:** Sng 110:1, Ap 1:2-3, 1:9-11, 2:33-34, 7:55 **16:19:** Onger Akaba 110:1; Aposel 1:2-3; 1:9-11; 2:33-34; 7:55 **16:20:** Ap 5:12, 14:3, 1 Ko 2:4-5, Hi 2:3-4 **16:20:** Aposel 5:12; 14:3; 1 Korin 2:4-5; Hibru 2:3-4 * **16:20:** Fofozir gumazir avɨriba Sapta 16, ves 9ɨn ikegha ghua 20ɨn tuzir akabav gɨa ghaze, Mak uabɨ an osirizir pu, gumazir mam gɨn an osiri.

Luk Osirizir Akar Aghuim o Luk

Akar faragha zuim

Luk Osirizir Akar Aghuimɨn akɨnafarimɨn aven, e Iesusɨn garima, a Israelian gumazamiziba ua me inigha, egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, uaghan me ini. Iesus faragha uan ingangarim damuasa, kamaghɨn gumazamizibav mɨgei, "God Akar Aghuim onganarazibagh amir gumazamizibav kɨnasa na mɨsevegha, borem nan dapanim ginge, kamaghɨn amizɨ, Ekiamɨn Duam nan iti." (Nɨ Luk 4:18ɨn gan.) Ezɨ bar guizbangɨra, akɨnafarir kamɨn Luk Iesus geghara ghaze, a gumazamizir osɨmtɨzir avɨriba ateribar apangkuvigha deravɨra me gami.

Bizir Iesus amiba, da an adarazigh amima, me bar a gakonge. Dughiar Maria a batezimɨn, gumazamiziba bar akonge. (Nɨ Luk 1:42-48 ko 2:10ɨn gan.) Egha ghua akɨnafarim gɨvazɨ naghɨn tuzɨ, Iesus Godɨn Nguibamɨn ghuavanabozɨma, gumazamiziba bar akuegha mamaghɨra iti. (Nɨ Luk 24:52ɨn gan.)

Iesusɨn ikɨrɨmɨrimɨn bizir avɨriba, Luk uabɨra dagh eghari. Bizir kaba, da akɨnafarir igharazitamɨn itir puvatɨ. Luk uabɨra, Iesus nguazimɨn izezir bizir avɨrir otivizibagh eghari. Luk uabɨra, a Iesusɨn akar isɨn zuir kam geghari, a kamakɨn: Gumazir mam osɨmtɨzim tuavimɨn a bato, ezɨ Samarian gumazim an akura. Ezɨ akar isɨn zuir igharazim, Luk a geghari, otarim afeziam ategha ghua tintinibar aruigha gɨn uamategha ize. Egha Luk Iesusɨn akar isɨn zuir mabanang uaghan dagh eghari. Egha Luk uabɨra, bizir Sakius batozim geghari, kar gumazir dagɨaba isim.

Bizir maba Luk akar avɨriba dar iti, dar kara: God ko mɨkɨmvɨra ikiamin arazim, ko Godɨn Duamɨn ingangarim, ko God gumazamizibar arazir kuraba gɨn amadir arazim. Egha Luk uaghan amiziba ingarizir bizibar akar avɨriba da iti.

Lukɨn akaba, da akɨnafarir kamra itir puvatɨ. Luk uaghan akɨnafarir igharazim osiri, e a dɨbora ghaze, Aposelbar Ingangaribar Akɨnafarim. E fo, Iesus Godɨn Nguibamɨn ghuavanabogha gɨvazɨma, Aposelba bizir avɨribagh ami. Ezɨ akɨnafarir kamɨn aven, Luk aposelba amizir bizibar eghaghanim osiri.

Luk osirizir akar faragha zuim

(Sapta 1:1-4)

1-4 Gumazir aruam, Tiofilus, nɨ fo, gumazamizir avɨriba God en tongɨn amizir bizibar ganigha, dar gun osirasava ami. E uari uan damazibar ganizir gumazamizibar akam baraki. Me faragha Godɨn akamɨn ingangarir gumazamizibar otivigha, an akam akuri. Kamaghɨn amizɨ, kɨ uaghan akar kam osirigh nɨ bagh anemangasa. Egha kɨ deraghavɨra dar mɨngaribagh foghasa ingara ghua dagh foghava, nɨ bagha bar deravɨrama da osiri. Nɨ dar gan fogh suam, bizir nɨ oraghizir kaba da guizɨn biziba.

Jon Gumazamiziba Ruer Gumazimɨn amebam a batezir dughiam ko Maria Iesus batezir dughiamɨn mɨgɨrɨgɨam

---

1:1-4: Jon 15:27; Aposel 1:1; 11:4; 15:28; Hibru 2:3; 1 Pita 5:1; 1 Jon 1:1

(Sapta 1:5--2:52)

Ensel Sekaraian mɨgɨa ghaze, Jon otogham

5 Dughiar kamɨn Herot Judian atrivimɨn itima, Godɨn ofa gamir gumazir
mamɨn ziam Sekaraia, an Abiyan adarazir gumazir mam. Ezɨ an amuim
Elisabet, a Aronɨn ovavim.
6 Aning bar deraghavɨra Godɨn Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa e
mɨkemeziba, aning dar gɨn zui. Ezɨ God aningɨn garima, aning an damazimɨn
bar dera.
7 Elisabet furabar iti, kamaghɨn amizɨ aning boriba puvatɨgha, dughiar
ruarim pura ikia ghua bar ghuri.
8 Ezɨ dughiar mamɨn ofa gamir gumaziba ingarima, Sekaraia uaghan ofa
gamir gumazimɨn mɨn Godɨn damazimɨn ingari.
9 Ezɨ me Godɨn Dɨpenimɨn ofa gamir gumazibar arazibar gɨntɨgha, gu-
mazim amɨsɨvasa me dagɨaba akuri. Ezɨ God Sekaraia amɨsefe. Eghtɨ
Sekaraia Godɨn Dɨpenimɨn aven mangɨ mɨgharir mughuriar aghuim zuim
dapongam.*
10 Ezɨ mɨgharir mughuriar aghuim zuim dapongamin dughiam otozɨma,
gumazamizir Godɨn ziam feba, Godɨn Dɨpenimɨn mɨriamɨn uari akuvagha
God ko mɨgei.
11 Ezɨ Ekiamɨn Ensel a batogha, pauran mughuriar aghuim tuamin ofa
gamir dakozimɨn agharir guvimɨn amadaghan tughav iti.
12 Ezɨ Sekaraia an apigha dɨgavir kuram gamigha bar atiatingi.
13 Ezɨ ensel kamaghɨn a mɨgei, "Sekaraia, nɨ atiatingan markɨ, nɨ God ko
mɨkemezir mɨgɨrɨgɨam, God a baraki. Ezɨ nɨn amuim Elisabet nɨ bagh otarim
bategham. Eghtɨ nɨ ziar kam, Jon a datɨgh.
14-15 Egh nɨ bar akuegh navir amɨrizimɨn ikɨ. Eghtɨ a Godɨn damazimɨn
ziar ekiam iniam, kamaghɨn amizɨ gumazamizir avɨriba an otoghamin
dughiamɨn bar akuegham. Eghtɨ a wain ko dɨpar onganibar aman kogham.
A uan amebamɨn navir averiamɨn aven ikɨvɨra ikɨtɨ, Godɨn Duam bar a
gizɨvagham.
16 Egh a uam Israelɨn gumazamizir avɨriba inigh, men Ekiam God bagh
mangam.
17 Eghtɨ Elaijan itir Godɨn Duam ko gavgavir kamra Jonɨn ikɨtɨ, a Ekiamɨn
faragh mangɨva, afeziabar amutɨ me ua uan boribagh ifueghɨva, akɨriba
ragha God gasaraziba ua me damutɨ, me ua nɨghnɨzir aghuibar gumaza-
mizibar amuva, egh gumazamizibav kɨmtɨma me uari akɨrɨghasɨ, egh Ekiam
bagh mɨzuam ikiam."
18 Ezɨ Sekaraia enselɨn azara, "Kɨ ghurizɨ, nan amuim uaghan ghurigha
gɨfa. Kamaghɨn amizɨ, kɨ manmaghɨn guizbangɨra bizir kam gɨfogham?"
19 Ezɨ ensel an akam ikaragha ghaze, "Kɨ Gebriel. Kɨ Godɨn damazimɨn

---

1:5: 1 Sto 24:10 **1:5:** 1 Eghaghaniba 24:10 **1:6:** Stt 17:1, 1 Kin 9:4, Ap 23:1, Fl 3:6 **1:6:** Jenesis 17:1; 1 Atriviba 9:4; Aposel 23:1; Filipai 3:6 **1:8:** 1 Sto 24:19, 2 Sto 8:14, 31:2 **1:8:** 1 Eghaghaniba 24:19; 2 Eghaghaniba 8:14; 31:2 **1:9:** Kis 30:7-8, 1 Sml 2:28, 2 Sto 29:11 **1:9:** Ua Me Ini 30:7-8; 1 Samuel 2:28; 2 Eghaghaniba 29:11 * **1:9:** Kar men arazim, God gumazim uan ingangarim bagh anemɨsɨvasa, me ikararer kam gami. Ikararer kam a Satun ikararer biziba iniasa ikararemɨn amir puvatɨ. **1:10:** Wkp 16:17, MAA 8:3-4 **1:10:** Ofa Gami 16:17; Akar Mogomem 8:3-4 **1:12:** Het 6:22, Dan 10:8, Lu 1:29, Ap 10:4 **1:12:** Gumazir Dapaniba 6:22; Daniel 10:8; Luk 1:29; Aposel 10:4 **1:14-15:** Dɨboboniba 6:3; Gumazir Dapaniba 13:4; Jeremaia 1:5; Galesia 1:15 **1:16:** Mal 4:5-6 **1:16:** Malakai 4:5-6 **1:17:** Mal 3:1, 4:5-6, Mt 11:14, 17:11-13, Mk 9:12 **1:17:** Malakai 3:1; 4:5-6; Matyu 11:14; 17:11-13; Mak 9:12 **1:18:** Stt 18:11 **1:18:** Jenesis 18:11 **1:19:** Dan 8:16, 9:21, Mt 18:10, Hi 1:14 **1:19:** Daniel 8:16; 9:21; Matyu 18:10; Hibru 1:14

tughav iti. God uabi na amadazima, ki akar aghuir kamin ni mikimasa ize.
20 Ni nan akaba baregha nighnizir gavgavim dar itir puvati. Bizir kam bangin ni mikiman kogh mamaghira ikiti, bizir kaba otivamin dughiam otogham."
21 Ensel Sekaraia migeima, gumazamiziba azenan ikia Sekaraia mizua ghuav amiragha pura nighnisi, manmaghin amizima, a dughiar ruarimin Godin Dipenimin aven iti?
22 Ezi an azenan otogha, me mikiman asaghasaki. Ezi me fo, a ti Godin Dipenimin aven irebamin min bizitamin gani. Egha an akamin me migeir puvatigha dafaribara me migei.
23 Ezi an ingangarir dughiam givazima, a uan nguibamin ghu.
24 Dughiar maba ghua givazima, an amuim Elisabet navim ada 5plan iakinibar uabi modo.
25 Egha a kamaghin migei, "Ekiam na bagha bizir kam gami. A nan apangkuvigha nan aghumsizim gumazamizibar damazimin anedangi."

Ensel Maria bagha akam inigha zui

26 Elisabetin navir adasem 6plan iakinimin otozima, God ensel Gebriel Nasaretin anemada, kar Galilin Distrighin aven itir nguibar ekiam.
27 Ezi ensel ghua, guivir igiar gumazitam koma akuizir puvatizim bato, an ziam Maria, me gumazim Josepin ikiasa a ginaba. Josep, an Atrivim Devitin ovavimra.
28 Ensel a bagha ghua kamaghin a migei, "Dughiar aghuarim Maria. Ekiam ni gifongegha deravira ni gamua egha ni ko iti."
29 Ezi Maria an akam baregha digavir kuram gamigha pura nighnisi, "Kar akar manmaghin amizim?"
30 Ezi ensel kamaghin a migia ghaze, "Maria, ni atiatingan marki, God bar ni gifuegha ni ko iti.
31 Ni oragh, ni navim asegh otarim bateghiva, ziar kam Iesus, a datigh.
32 A ziar ekiam ikiti, me suam, kar Godin Bar Pin Itimin otarim. Eghti God a damighti, a uan ovavim, Atrivim Devitin min ikiam.
33 Eghti a Jekopin adarazir atrivimin ikivira ikiam. Eghti a Bizibagh Ativamin Dughiar kam givaghan kogham."
34 Ezi Maria kamaghin enselin azara, "Ki guivir igiar patamin itir puvatizim. Ezi bizir kam manmaghin na batogham?"
35 Ezi ensel an akam ikaragha kamaghin migei, "Godin Duam ni bagh izeghti Godin Bar Pin Itimin gavgavim ni avaragham. Eghti borim Godin damazimin zueghti me Godin Otarim a darigham.
36-37 Bizitam Godin aven kozir puvati. Nin anabam Elisabet, a ghuri, egha a uaghan navim adai. Me ghaze, a navim asangan kogham, ezi an navir adasem datirighin iakinir 6plan tu."
38 Ezi Maria kamaghin ensel ikara, "Ki Godin ingangarir amizim. Ni mikemezir moghira God bizibar na damu." Ezi ensel anetegha ghu.

1:20: Ese 3:26, 24:27, Lu 1:45 **1:20:** Esekiel 3:26; 24:27; Luk 1:45 **1:23:** 1 Sto 9:25 **1:23:** 1 Eghaghaniba 9:25 **1:25:** Stt 30:23, Ais 4:1, 54:1, 54:4 **1:25:** Jenesis 30:23; Aisaia 4:1; 54:1; 54:4 **1:27:** Mt 1:18, Lu 2:5 **1:27:** Matyu 1:18; Luk 2:5 **1:28:** Het 6:12, Dan 9:23, 10:19 **1:28:** Gumazir Dapaniba 6:12; Daniel 9:23; 10:19 **1:31:** Ais 7:14, Mt 1:21, Lu 2:21 **1:31:** Aisaia 7:14; Matyu 1:21; Luk 2:21 **1:32:** Sng 132:11, Jer 23:5, Mk 5:7 **1:32:** Onger Akaba 132:11; Jeremaia 23:5; Mak 5:7 **1:32:** 2 Samuel 7:12-16; Aisaia 9:7 **1:33:** Dan 2:44, 7:14, 7:27, Mai 4:7, Jo 12:34, Hi 1:8 **1:33:** Daniel 2:44; 7:14; 7:27; Maika 4:7; Jon 12:34; Hibru 1:8 **1:35:** Mt 1:20, 14:33, Jo 1:34, Ap 8:37 **1:35:** Matyu 1:20; 14:33; Jon 1:34 **1:36-37:** Jenesis 18:14; Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Matyu 19:26; Rom 4:21

Maria Elisabetɨn ganasa zui

39 Ezɨ dughiar kamɨn Maria uan biziba akɨrighava, zuamɨra nguibar ekiar
Judian Distrighɨn mɨghsɨamɨn itimɨn ghu.
40 Egha a Sekaraian dɨpenimɨn aven ghugha dughiam Elisabet ganɨngi.
41 Ezɨ Elisabet Marian tiarim barazima, an borim an navimɨn aven
aguaghfa, ezɨ Godɨn Duam Elisabet gizɨfa.
42 Ezɨ a pamtemɨn tiarim akarigha kamaghɨn mɨgei, "Nɨ amizibagh afi-
razɨ God bar bizir aghuim nɨ gami. Egh a uaghan bizir aghuim borir nɨ
oteghamim gami.
43 Ezɨ God tizim bagha deravɨra na gami, ezɨ nan Ekiamɨn amebam na bagh
izi?
44 Nɨ dughiam na ganɨdima, kɨ nɨ barazir dughiamra, borir nan navir
averiamɨn itim bar akuegha aguaghfa.
45 Nɨ nɨghnɨzir gavgavim Godɨn iti, ezɨ Ekiam nɨ mɨkemezɨ moghɨn bizibar
nɨ gami. Kamaghɨn amizɨ nɨ bar akongegh."

Marian ighiam

46-49 Ezɨ Maria kamaghɨn mɨgei:

"Kɨ pura Ekiamɨn ingangarir amizim,
kamaghɨn amizɨma a na ginɨrɨ.
Kamaghɨn amizɨ nan navim Ekiamɨn ziam fe.
Ezɨ nan duam God bagha bar akonge, a nan akurvazim.
God a bar gavgavigha bizir bar ekiabar na gami.
Ezɨ an ziam bar zuegha dera.
Kamaghɨn amizɨ, datɨrɨghɨn tugh mangɨ gumazamiziba na mɨkɨm suam,
God deravɨra nɨ gami.
50 God gumazamizir an atiatiava an apengan itibar apangkufi.
A kamaghɨra datɨrɨghɨn itir gumazamizibar amu,
egh gɨn izamin gumazamizibar amu mamaghɨra ikiam.
51 A uan dafarimɨn bizir bar gavgavibagh ami.
Gumazamizir uarira uan ziaba feba,
a men agɨrazɨ me are.
52 God atrivibar gavgavim dɨkabɨragha
gumazamizir kɨniba fe.
53 A bizir aghuiba isava mɨtiriaba azibagh anigha,
biziba bar izɨvaziba amangizɨma me pura ghue.
54-55 A uan ingangarir gumazim Israelɨn akura.
Egha en ovavibagh amizir Akar Gavgavim gɨnɨghnɨghavɨra iti.
Egha Abrahamɨn apangkuvigha,
gɨn otivamin gumazamizibar apangkuvigh mamaghɨra ikiam."

1:41: Lu 1:15 **1:41:** Luk 1:15 **1:42:** Lo 28:4, Het 5:24 **1:42:** Godɨn Araziba 28:4; Gumazir Dapaniba 5:24 **1:45:** Lu 1:20 **1:45:** Luk 1:20 **1:46-49:** 1 Samuel 2:1-10; Onger Akaba 34:2-3; 71:19; 111:9; 126:2-3; Habakuk 3:18 **1:46-49:** 1 Samuel 1:11; Onger Akaba 138:6; Malakai 3:12; Luk 1:25; 11:27 **1:50:** Kis 20:6, Sng 103:13-18 **1:50:** Ua Me Ini 20:6; Onger Akaba 103:13-18 **1:51:** 2 Sml 22:28, Sng 33:10, 98:1, Ais 40:10, 1 Pi 5:5 **1:51:** 2 Samuel 22:28; Onger Akaba 98:1; Aisaia 40:10; 1 Pita 5:5 **1:52:** 1 Sml 2:6, Jop 5:11, 12:19, Sng 113:6, 147:6 **1:52:** 1 Samuel 2:6; Jop 5:11; 12:19; Onger Akaba 147:6 **1:53:** 1 Sml 2:5, Sng 34:10, 107:9 **1:53:** 1 Samuel 2:5; Onger Akaba 34:10; 107:9 **1:54-55:** Stt 17:7, 17:19, 18:18, 22:17, Sng 98:3, 132:11, Ais 41:8, Mai 7:20, Ro 11:28, Ga 3:16 **1:54-55:** Jenesis 17:7; 17:19; 18:18; 22:17; Onger Akaba 98:3; 132:11; Aisaia 41:8; Maika 7:20; Rom 11:28; Galesia 3:16

56 Maria iakinir pumuning ko mikezimin Elisabet ko ikegha gin uamategh
uan nguibamin ghu.

Elisabet Jon batezir dughiam

57 Elisabet otamin dughiam otozima, an otarim bate.
58 An boroghira itir darazi ko an anababa kamaghin oraki, Ekiam an
apangkuvigha bizir aghuimin a gamizi, me a ko bar akonge.
59 Ezi an 7plan arueba givazima, me borimin mikarzir mogomemin inim
aghorasa izi. Egha me an afeziamin ziam Sekaraia a darighasa.
60 Ezi an amebam kamaghin me migei, "Puvati! E Jon a darigham."
61 Ezi me kamaghin a migei, "Nin anabatam ziar katam itir puvati."
62 Egha me dafarimra an afeziamin azangsisi, a ziar manatam uan otarim
darigham.
63 Ezi Sekaraia an ziam osirasa biziba bagha dafaribara men azangsisi.
Egha kamaghin osiri, "An ziam Jon." Ezi me kamaghin ganigha bar aguaghfa.
64 Ezi an akam zuamira kuiaghirizima an mizem firiaghirizi, a maghira
migiava Godin ziam fe.
65 Ezi an boroghin itir darazi kamaghin ganigha, bar atiatingi. Ezi Judian
Distrighin itir nguibar mighsiabar itibar gumazamiziba bizir otivizir kaba
baregha dar gun uariv gei.
66 Ekiamin gavgavim borir kam ko iti. Ezi me bar moghira bizir kam
baregha, a ginighnigha a bagha azangsisi, "Borir kam bar manmaghiram
otogham?"

Sekaraian ighiam

67 Ezi an afeziam Sekaraia Godin Duam a gizivazima, a Godin nighnizimin
gun migei:

68 "Ekiam iza uan gumazamiziba ua me ini,
kamaghin amizi, e an ziam fe,
a Israelian God.
69 God en akurvaghasa
uan ingangarir gumazim Devitin adarazir aven gumazir bar gavgavim
amisefe.
70 Godin akam inigha izir gumaziba
bizir kamin gun fomira kamaghin me mikeme.
71 An en apaniba ko en atara pazav e gamibar dafaribar e iniasa ize.
72 Egh apangkuvim en ovavibar akakaghiva,
uan Akar Dikirizir Gavgavim ginirigham,
73 Akar Gavgavir en ovavim Abraham ganingizim.
74 Egh en apanibar dafaribar uam e inigh,
en amamangatighti,
e an ingarsi atiatingan kogham.

1:59: Stt 17:12, Wkp 12:3, Lu 2:21 **1:59:** Jenesis 17:12; Ofa Gami 12:3; Luk 2:21 **1:60:** Lu 1:13 **1:60:** Luk 1:13 **1:66:** Stt 39:2, Sng 80:17, Ap 11:21 **1:66:** Jenesis 39:2; Onger Akaba 80:17; Aposel 11:21 **1:67:** Jol 2:28 **1:67:** Joel 2:28 **1:68:** Sng 41:13, 72:18, 106:48, Lu 7:16 **1:68:** Onger Akaba 41:13; 72:18; 106:48; Luk 7:16 **1:69:** Sng 18:2 **1:69:** Onger Akaba 18:2 **1:70:** Jer 23:5-6, Dan 9:24, Ap 3:21, Ro 1:2 **1:70:** Jeremaia 23:5-6; Daniel 9:24; Aposel 3:21; Rom 1:2 **1:71:** Sng 106:10 **1:71:** Onger Akaba 106:10 **1:72:** Stt 17:1, 17:7, Wkp 26:42, Sng 105:8-9, 106:45 **1:72:** Jenesis 17:1; 17:7; Ofa Gami 26:42; Onger Akaba 105:8-9; 106:45 **1:73:** Stt 22:16-17, Mai 7:20 **1:73:** Jenesis 22:16-17; Maika 7:20 **1:74:** Ro 6:18, 6:22, Hi 9:14 **1:74:** Rom 6:18; 6:22; Hibru 9:14

75 Egh an damazimɨn arazir aghuir a ifongezibar gɨn mangɨtɨ,
a ifongezir arazir aghuir kaba en ikiam.
76 Ezɨ nɨ nan borim, nɨ faragh mangɨ Ekiam bagh tuavim akɨr.
Kamaghɨn amizɨ, me Godɨn Bar Pɨn Itimɨn akam inigha izir gumazim nɨ
darɨgham.
77-78 Godɨn apangkuvim e ko itima,
a uan gumazamiziba ua me iniamin fofozim me ganɨga,
men arazir kuraba gɨn amadi.
Aruemɨn angazangarim Godɨn Nguibamɨn ikegh
e bagh izighiram.
79 Egh angazangarim mɨtarmemɨn ikiava aremeghasava amibagh feghɨva,
egh navir amɨrizimɨn tuavim en suebar akagham.”

80 Ezɨ Jon gɨn aghua gavgavizɨ, an duam uaghan aghua gavgafi. A ghua Judian gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ikegha, gɨn Israelɨn gumazamizibar damazimɨn azenan oto.

2

Maria Iesus bate
(Matyu 1:18-25)

1 Ezɨ dughiar kam Sisar Ogastus akar gavgavim amadagha ghaze, “Rom garir nguibabar gumazamiziba bar mangɨ uan ziaba osir.”
2 Dughiar kam Kwirinius, a Sirian gumazir dapanimɨn itima, ziaba osirir dughiar faragha zuir kam oto.*
3 Ezɨ gumazamiziba uan ziaba osirasa uan nguibabara zui.
4 Ezɨ Josep uaghan Devitɨn anabar mam. Kamaghɨn amizɨ a Galilin Distrighɨn itir nguibam Nasaret ategha, Judian Distrighɨn itir nguibam Betlehemɨn zui, kar Devitɨn nguibam.
5 A mangɨva uan amuir inabazim Maria ko aning uan ziamning osirasa. Dughiar kam Maria borimɨn navim adai.
6 Egha aning ghua Betlehemɨn itima, Maria borim batamin dughiam oto.
7 Ezɨ a uan otarir ivariam bate. Egha inir avɨzibar borim nomke. Dughiar kam dɨpenir akuim izɨfa. Kamaghɨn amizɨ, aning borim isava bulmakauba apir danganimɨn anetɨ.

Enselba akam inigha sipsipbar garir gumaziba bagha zui

8 Ezɨ sipsipbar garir gumazir maba nguibamɨn azenan ikiava, dɨmagaribar uan sipsipbar gara dagh eghufi.
9 Ezɨ Ekiamɨn enselɨn mam pura me batozɨ, Ekiamɨn angazangarim me gisirazɨ, me bar atiatingi.

1:75: Ef 4:24, 2 Ti 1:9, Ta 2:12-14, 1 Pi 1:15, 2 Pi 1:4 **1:75:** Efesus 4:24; 2 Timoti 1:9; Taitus 2:12-14; 1 Pita 1:15; 2 Pita 1:4 **1:76:** Ais 40:3, Mal 3:1, 4:5, Mt 3:3, 11:10 **1:76:** Aisaia 40:3; Malakai 3:1; 4:5; Matyu 3:3; 11:10 **1:77-78:** Jer 31:34, Ais 60:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3 **1:77-78:** Aisaia 60:1-2; Jeremaia 31:34; Mak 1:4; Luk 3:3 **1:79:** Ais 9:2, 49:9, 58:8, Mt 4:16, Ap 26:18 **1:79:** Aisaia 9:2; 49:9; 58:8; Matyu 4:16; Aposel 26:18 **1:80:** Mt 3:1, 11:7, Lu 2:40 **1:80:** Matyu 3:1; 11:7; Luk 2:40 * **2:2:** Dughiar kam, Romɨn gavman Israelian nguibaba bar dagh ativagha dar gari. Israelɨn nguibar ekiam, a Provins Sirian aven iti. Romɨn gavmanɨn gumaziba, me men garir atriviba dɨbora ghaze, “Sisar.” **2:5:** Lu 1:27 **2:5:** Luk 1:27 **2:7:** Mt 1:25 **2:7:** Matyu 1:25

10 Ezi ensel kamaghin me migei, “Ia atiatingan marki. Ia oragh! Ki
akar aghuim inigha ia bagha izi. Akar aghuir kam, gumazamiziba bar me
damighti, me bar akongegham.
11 Datirighin Devitin nguibamin Akurvazir Gumazim ia bagha oto. A God
Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, a en Ekiam.
12 Ia mangi kamaghin ganigh fogham, ia gantima me inir avizibar borim
nomkeghiva bulmakauba apir danganim datightima a irighiv ikiam.”
13 Ezi maghira, Godin Nguibamin enselin avirir bar dafam otogha enselin
kam ko me Godin ziam fa kamaghin migei:

14 “Ia Bizibar Pin Itir Godin ziam fi.
Eghti nguazimin itir gumazamizir God ifongeziba,
me navir amirizimin iki.”

Sipsipbar garir gumaziba Iesusin ganasa zui

15 Ezi enselba sipsipbar garir gumaziba ategha Godin Nguibamin
ghuezima, sipsipbar garir gumaziba uarira uariv gei, “Aria, e Betlehemin
mangiva Ekiam e mikemezir bizir otozimin ganika.”
16 Egha me zuamira ghua Josep ko Marian api, egha borimin garima a
bulmakauba apir danganim girighav iti.
17 Egha sipsipbar garir gumaziba borimin ganigha, ensel borimin gun me
mikemezir akabar gun gumazamizir igharazibav gei.
18 Ezi gumazamiziba sipsipbar garir gumazibar eghaghanim baregha
digavir kuram gami.
19 Ezi Maria bizir kaba uan navir averiam gatigha, dagh nighnighavira iti.
20 Ezi sipsipbar garir gumaziba uamatenge. Ensel me mikemezi me
oraghizi moghin bizibar gari da otifi. Kamaghin amizi me bar akuegha Godin
ziam fa zui.

Godin ensel me mikemezi moghin, me ziam Iesus a gati

21 Ezi 7plan arueba givazima an mikarzir mogomemin inim aghoramin
dughiam otozi me ziam Iesus a gati. Maria tighar navim asangam, ensel
faragha a gatizir ziam.

Simeon ko Ana Godin Dipenimin Iesusin gari

22 Ezi Moses Osirizir Arazibar min amebam Godin damazimin zueghamin
dughiam otozima, Maria ko Josep borim inigha Ekiam daningasa
Jerusalemin zui.
23 Ekiam Moses ganingizir arazibar osizirim iti, otarir ivariaba me da isi
ua Ekiam daningam.
24 Ezi aning Ekiamin arazir osiriziba mikemezi moghin, aning ofa
damuasa, kuarazir bunbar igiar pumuning o osirvar igiar pumuning inigha
izi.

2:10: Stt 12:3, Mt 28:19, Mk 1:15, Lu 24:47, Kl 1:23 **2:10:** Jenesis 12:3; Matyu 28:19; Mak 1:15; Luk 24:47; Kolosi 1:23 **2:11:** Ais 9:6, Mt 1:16, 1:21, Ap 2:36, Fl 2:11 **2:11:** Aisaia 9:6; Matyu 1:16; 1:21; Aposel 2:36; Filipai 2:11 **2:13:** Sng 103:20, Dan 7:10, Hi 1:14, MAA 5:11 **2:13:** Onger Akaba 103:20; Hibru 1:14; Akar Mogomem 5:11 **2:14:** Ais 57:19, Lu 19:38, Ro 5:1, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:14:** Aisaia 57:19; Luk 19:38; Rom 5:1; Efesus 2:17; Kolosi 1:20 **2:16:** Lu 2:10-12 **2:16:** Luk 2:10-12 **2:19:** Lu 1:66, 2:51 **2:19:** Luk 1:66; 2:51 **2:21:** Wkp 12:3, Mt 1:21, 1:25, Lu 1:31, 1:59 **2:21:** Ofa Gami 12:3; Matyu 1:21; 1:25; Luk 1:31; 1:59 **2:22:** Ofa Gami 12:1-8 **2:23:** Kis 13:2, 13:12-15, Nam 3:13, 8:17 **2:23:** Ua Me Ini 13:2; 13:12-15; Diboboniba 3:13; 8:17

25 Ezi Jerusalemin aven gumazir mam, an ziam Simeon, a Godin
damazimin deragha God baghavira iti. A Israelin gumazamizibar osimtiziba
agivamin dughiam bagha mizuai iti. Ezi Godin Duam a ko iti.
26 Godin Duam bizir kam azenarama an akagha gifa, a faragh Ekiamin
Krais (Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim), an an ganighiva,
gin aremegham.†
27 Kamaghin amizi Godin Duam nighnizim a ganingizi a Godin Dipenir
avizimin zui. Ezi Josep ko Maria Iesus inigha aven iza Ekiamin arazir
osirizim mikemezi moghin, a damuasa.
28 Ezi Simeon Iesus inigha uan dafarimningin a ifiragha Godin ziam fa
kamaghin migei:

29-32 "Ekiam, ki nin ingangarir gumazim.
Eghti nin akurvazimin angazangarim, ni Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba me daningam.
Egh ziar ekiam Israelia daningam; me nin gumazamiziba.
Ni gumazamizibar damazibar me bagha akurvazir bizir kam gami.
Ezi ni en akuragh ua e iniamin bizir kam,
ki uan damazimin an ganigha gifa.
Kamaghin amizi, ni fomira mikemezi moghin
ni na ateghti ki mangi,
navir amirizimin ikiam."

33 Ezi borimin amebam ko afeziam, Simeon an gun mikemezir migirigiaba
baregha nighnizir aviribagh ami.
34 Ezi Simeon ghaze, God bizir aghuiba ia bagh dar amu, egha Simeon
kamaghin an amebam Maria migei, "Borir kam God a ginaba, eghti Israelin
aviriba God bagh tugh gavgavigham. Eghti aviriba iregham. Eghti gumaza-
miziba bizir an amibar ganiva akar kurabar dav kimam.
35 Eghti gumazir aviribar nighnizir navimin aven itiba azenim giram.
Eghti osimtizir ekiatam uaghan nin navir averimin otivam, mati afuzim nin
dighorim miti."
36 Ezi Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Ana, a Panuelin
guivim, egha Aserin anabam. A faragha pamin ikia, aningin 7plan azenibar
ike, ezi an pam aremezima, a datirighin bar ghuri.
37 Egha a 84plan azenibar odiarimin iti. A Godin Dipenim ataghirazir
puvati, egha dimagariba ko aruebar, a Godin ziam fa, dagheba ataghiragha
God ko migei.
38 Egha dughiar kamra a uaghan iza men miriamin tu. A biziba bagha
God minabi. Egha borir kamin gun gumazamizir aviribav gei, me God ua
Jerusalemin itir gumazamiziba iniamin dughiam bagha mizuai.

Josep uamategha Nasaretin zui

2:25: Ais 40:1, 49:13, Mk 15:43, Lu 2:38 **2:25:** Aisaia 40:1; 49:13; Mak 15:43; Luk 2:38 **2:26:** Sng 89:48, Hi 11:5 **2:26:** Hibru 11:5 † **2:26:** Kraisin mingarimra kara, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. **2:29-32:** Jenesis 46:30; Aisaia 9:2; 42:6; 49:6; 52:10; 60:1-3; Matyu 4:16; Luk 3:6; Aposel 13:47; 28:28; Filipai 1:23; Taitus 2:11 **2:34:** Ais 8:14, Hos 14:9, Mt 21:42, Ap 28:22, Ro 9:32-33, 1 Ko 1:23, 1 Pi 2:7-8 **2:34:** Aisaia 8:14; Hosea 14:9; Matyu 21:42; Aposel 28:22; Rom 9:32-33; 1 Korin 1:23; 1 Pita 2:7-8 **2:35:** Sng 42:10, Jo 19:25 **2:35:** Onger Akaba 42:10; Jon 19:25 **2:37:** Ap 26:7, 1 Ti 5:5 **2:37:** Aposel 26:7; 1 Timoti 5:5 **2:38:** Ais 52:9, Mk 15:43, Lu 2:25, 24:21 **2:38:** Aisaia 52:9; Mak 15:43; Luk 2:25; 24:21

39 Josep ko Maria biziba bar Ekiamɨn arazir osirizim mɨkemezɨ moghɨn
dagh amigha gɨvagha, uamategha Galilin Distrighɨn aven itir nguibam
Nasaretɨn ghu.
40 Ezɨ borim aghuiga gavgafi. Ezɨ fofozir aghuiba bar a gizɨvazɨ, God arazir
aghuibar a gami.

Iesus otarir igiamra ikiava, Godɨn Dɨpenimɨn ghu

41 Azeniba zurara Iesusɨn amebam ko afeziam, God Israelia Gitazir
Dughiamɨn Isam bagha Jerusalemɨn zui.
42 Ezɨ Iesus azenir 12pla ikia, arazim mɨrara me isam bagha zui.
43 Isam gɨvazɨma, an gɨn, an amebam ko afeziam uamategha nguibamɨn
zuima, aningɨn otarim Iesus Jerusalemra itima aning a gɨfozir puvatɨ.
44 Aning ghaze, a ti uan namakaba ko izi. Egha aruer kamɨn ghuavɨra iti.
Egha aning maghɨra uan namakaba koma anababar tongɨn a bagha rui.
45 Egha aning an apizir puvatɨgha, a buriasa uamategha Jerusalemɨn zui.
46 Dughiar mɨkezimɨn gɨn, aning Godɨn Dɨpenir avɨzimɨn an api. A tisabar
torimɨn aperaghav ikia, me baragha azangsɨzibar me gami.
47 Gumazir kaba bar an fofozim ko akar ikarvazir kaba baragha dɨgavir
kuram gami.
48 Ezɨ an amebam ko afeziam an apigha, dɨgavir kuram gami. Egha an
amebam kamaghɨn a mɨgei, “Nan otarim, nɨ tizim bagha arazir kurar kamɨn
ga gami? Ga nɨ bagha bar osemegha nɨ buri.”
49 Ezɨ a kamaghɨn aningɨn azara, “Gua tizim bagha na buri? Gua ti fozir
puvatɨ, kɨ uan Afeziamɨn Dɨpenimɨn aven ikiam?”
50 Ezɨ a mɨgeir bizimɨn mɨngarim, aning a gɨfozir puvatɨ.
51 Egha a aningɨn akam baregha aning ko Nasaretɨn uaghiri. Ezɨ an
amebam bizir kaba baregha dagh nɨghnɨghavɨra iti.
52 Ezɨ Iesus fofozir aghuim ko mɨkarzim sarama aghui. Ezɨ an araziba God
ko gumazamizibagh amima, me a gifonge.

Jon Iesus bagha tuavim akɨri

3

(Sapta 3:1--4:13)

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, a faragha izava Iesusɨn akam akuri (Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28)

1 Dughiar kamɨn, Sisar Taiberius 15plan azenibar Romɨn atrivimɨn iti. Ezɨ
Pontius Pailat Judian Distrighɨn gavmanɨn gumazir dapanimɨn iti, ezɨ Herot
Galilin Distrighɨn gavmanɨn gumazir dapanimɨn iti. Ezɨ an aveghbuam Filip
Iturian Distrik ko Trakonitisɨn Distrighɨn gavmanɨn gumazir dapanimɨn iti,
ezɨ Lisanias Abilenen Distrighɨn gavmanɨn gumazir dapanimɨn iti.
2 Ezɨ Anas ko Kaiafas Godɨn ofa gamir gumazibar dapanimningɨn iti.
Dughiar kamɨn, Jon, a Sekaraian otarim, a gumazamiziba puvatɨzir dan-
ganimɨn itima, God uan mɨgɨrɨgiam a ganɨngi.

2:39: Mt 2:23 **2:39:** Matyu 2:23 **2:40:** Lu 1:80, 2:52 **2:40:** Luk 1:80; 2:52 **2:41:** Kis 12:1-27, 23:14-17, 34:23, Lo 16:1-8 **2:41:** Ua Me Ini 12:1-27; 23:14-17; 34:23; Godɨn Araziba 16:1-8 **2:49:** Jo 2:16 **2:49:** Jon 2:16 **2:50:** Lu 9:45, 18:34 **2:50:** Luk 9:45; 18:34 **2:51:** Lu 2:19 **2:51:** Luk 2:19 **2:52:** 1 Sml 2:26, Snd 3:4, Lu 1:80 **2:52:** 1 Samuel 2:26; Aghuzir Akaba 3:4; Luk 1:80 **3:2:** Lu 1:80 **3:2:** Luk 1:80

3 Ezi Jon Jordanin Fanemin dipar miriamin aruava akam akura kamaghin migei, “Ia uan navibagh iraghiva rueghti, God ian arazir kuraba gin amadagham.”
4 Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarimin itir migirigiar osirizibar mirara ghu, a kamaghin migei:

“Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze,
‘Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.
5 Danganir zariba apemiva,
mighsiaba ko akiribagh kuti da magiri.
Egh tuavir ikizirriziba,
ia dar ingarighti,
da voroghira mineghirigh.
Egh tuavir kuraba,
ia deraghvira da akir.
6 Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar
Godin Akurvazimin ganam.’ ”

7 Ezi Jon gumazamizir bizir ruasa a bagha izibav gei, “Ia kuruzir divir anababa! Tina ia mikemezi ia Godin aningagharir gin izamimin ari mangasa?
8 Ia navim girazir arazibar amu. Egh ia pura Abrahamin ovavibar uari arigh mikiman marki. Ki ia migei, God dagiar kabar amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti.
9 Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam.”
10 Ezi gumazamiziba Jonin azara, “Ezi e manmaghira damuam?”
11 Ezi Jon me ikaragha ghaze, “Gumazir korotiar aven azuir pumuning itim, a tam isi gumazir puvatizim daningigh. Ezi dagheba itiba uaghan kamaghira damu.”
12 Ezi gavmanin dagiaba isir gumaziba uaghan ruasa ize. Egha me azangsigha ghaze, “Tisa, e manmaghira damuam?”
13 Ezi a kamaghin me migei, “Gumazamizibar dagiabagh isin ua dagiataba inian marki.”
14 Ezi midorozir gumazir maba Jonin azara, “Ezi eia, e manmaghin damuam?”
Ezi a me ikaragha ghaze, “Gumazamizibar dagiaba okimsiva, akar ifavaribar me gasan marki. Ia uan ingangarimin ivezimra initi deragham.”
15 Gumazamiziba bizir kabar gara men navir averiaba me ginivima me pura nighnigha ghaze, Jon ti God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim?
16 Ezi Jon bar men nighniziba ikaragha ghaze, “Ki dipamin ia rue. Ezi gumazir mam gin izam, an gavgavim bar nan gavgavim gafira. An dagarir asuabar beniba ki da firan gavgaviba puvati. A Godin Duam ko avimin ia ruam.

3:3: Ap 13:24, 19:4 **3:3:** Aposel 13:24; 19:4 **3:4:** Aisaia 40:3-5 **3:6:** Sng 98:2, Ais 52:10 **3:6:** Onger Akaba 98:2; Aisaia 52:10 **3:7:** Mt 12:34, 23:33 **3:7:** Matyu 12:34; 23:33 **3:8:** Jo 8:33, 8:39 **3:8:** Jon 8:33; 8:39 **3:9:** Mt 7:19 **3:9:** Matyu 7:19 **3:10:** Ap 2:37 **3:10:** Aposel 2:37 **3:11:** Lu 11:41, 2 Ko 8:14, Je 2:15-16, 1 Jo 3:17 **3:11:** Luk 11:41; 2 Korin 8:14; Jems 2:15-16; 1 Jon 3:17 **3:12:** Mt 21:32, Lu 7:29 **3:12:** Matyu 21:32; Luk 7:29 **3:14:** Kis 23:1, Wkp 19:11 **3:14:** Ua Me Ini 23:1; Ofa Gami 19:11 **3:16:** Mt 3:11, Ap 13:25 **3:16:** Matyu 3:11; Aposel 13:25

17 Witba mɨsevir savol an dafarimɨn iti, eghtɨ a uan witba mɨsɨva dar daghebar arɨghɨva, witba mɨsevir dɨpenimɨn witɨn mɨseviba aviva, dar mɨseviba avir munger puvatɨzimɨn da akuntɨma, da isiam.”
18 Jon mɨgɨrɨgiar avɨrir maba sara me mɨgɨa men navibagh inifi. Egha Akar Aghuim me mɨkɨri.

Herot Jon kalabus gatɨ

19 Dughiar kamɨn Herot gavmanɨn gumazir dapanimɨn ti. Egha a uan aveghbuam Filipɨn amuim Herodias koma akui, egha arazir kurar maba saram ami. Kamaghɨn amizɨ Jon Herodias bagha Herotɨn guam gatɨgha a mɨkeme.
20 Herot uan arazir kurar maba ko kam sara isɨn atɨgha, Jon kalabus gatɨghava an tiam asara.

Jon Iesus rue
(Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Jon gumazamiziba ruer dughiamɨn, Jon uaghan Iesus rue. Ezɨ Iesus uan afeziam God ko mɨgeima, overiam kuiaghirɨzɨ,
22 Godɨn Duam bunbamɨn mɨn mɨghegha izaghiri. Ezɨ tiarir mam overiamɨn otogha kamaghɨn mɨgei, “Nɨ nan Otarim. Kɨ guizbangɨra nɨ gifueghava nɨ bagha bar akonge.”

Iesusɨn inaziba ko ovaviba
(Matyu 1:1-17)

23 Dughiar kamɨn Iesus uabɨ 30plan azeniba iti. Egha a uan ingangarim maghɨram a gami. Gumazamiziba ghaze, Iesus Josepɨn otarimra. Ezɨ Josep, a Helin otarim.
24 Ezɨ Heli, a Matatɨn otarim. Ezɨ Matat, a Livain otarim. Ezɨ Livai, a Melkin otarim. Ezɨ Melki, a Janain otarim. Ezɨ Janai, a Josepɨn otarim.
25 Ezɨ Josep, a Matatiasɨn otarim. Ezɨ Matatias, a Amosɨn otarim. Ezɨ Amos, a Nahumɨn otarim. Ezɨ Nahum, a Eslin otarim. Ezɨ Esli, a Nagain otarim.
26 Ezɨ Nagai, Matɨn otarim. Ezɨ Mat, a Matatiasɨn otarim. Ezɨ Matatias, a Seminɨn otarim. Ezɨ Semin, a Josekɨn otarim. Ezɨ Josek, a Jodan otarim.
27 Ezɨ Joda, a Joananɨn otarim. Ezɨ Joanan, a Resean otarim. Ezɨ Resea, a Serubabelɨn otarim. Ezɨ Serubabel, a Sealtielɨn otarim. Ezɨ Sealtiel, a Nerin otarim.
28 Ezɨ Neri, a Melkin otarim. Ezɨ Melki, a Adin otarim. Ezɨ Adi, a Kosamɨn otarim. Ezɨ Kosam, a Elmadamɨn otarim. Ezɨ Elmadam, a Erɨn otarim.
29 Ezɨ Er, a Josuan otarim. Ezɨ Josua, a Elieserɨn otarim. Ezɨ Elieser, a Jorimɨn otarim. Ezɨ Jorim, a Matatɨn otarim. Ezɨ Matat, a Livain otarim.
30 Ezɨ Livai, a Simeonɨn otarim. Ezɨ Simeon, a Judan otarim. Ezɨ Juda, a Josepɨn otarim. Ezɨ Josep, a Jonamɨn otarim. Ezɨ Jonam, a Eliakimɨn otarim.
31 Ezɨ Eliakim, a Melean otarim. Ezɨ Melea, a Menan otarim. Ezɨ Mena, a Matatan otarim. Ezɨ Matata, a Natanɨn otarim. Ezɨ Natan, a Devitɨn otarim.
32 Ezɨ Devit, a Jesin otarim. Ezɨ Jesi, a Obetɨn otarim. Ezɨ Obet, a Boasɨn otarim. Ezɨ Boas, a Salmonɨn otarim. Ezɨ Salmon, a Nasonɨn otarim.

3:17: Mai 4:12, Mt 13:30 **3:17:** Maika 4:12; Matyu 13:30 **3:19:** Matyu 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:21:** Jo 1:32 **3:22:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 1:32 **3:22:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 9:35; Jon 1:32 **3:23:** Lu 4:22, Jo 6:42 **3:23:** Luk 4:22; Jon 6:42 **3:27:** 1 Sto 3:17-19, Esr 3:2 **3:27:** 1 Eghaghaniba 3:17-19; Esra 3:2 **3:31:** 2 Sml 5:14 **3:31:** 2 Samuel 5:14 **3:32:** Rut 4:17-22, 1 Sml 16:1-13 **3:32:** Rut 4:17-22; 1 Samuel 16:1-13

33 Ezɨ Nason, a Aminadapɨn otarim. Ezɨ Aminadap, a Atminɨn otarim. Ezɨ
Atmin, a Arnin otarim. Ezɨ Arni, a Hesronɨn otarim. Ezɨ Hesron, a Peresɨn
otarim. Ezɨ Peres, a Judan otarim.
34 Ezɨ Juda, a Jekopɨn otarim. Ezɨ Jekop, a Aisakɨn otarim. Ezɨ Aisak,
a Abrahamɨn otarim. Ezɨ Abraham, a Teran otarim. Ezɨ Tera, a Nahorɨn
otarim.
35 Ezɨ Nahor, a Serukɨn otarim. Ezɨ Seruk, a Reun otarim. Ezɨ Reu, a Pelekɨn
otarim. Ezɨ Pelek, a Eberɨn otarim. Ezɨ Eber, a Selan otarim.
36 Ezɨ Sela, a Kainanɨn otarim. Ezɨ Kainan, Arpaksatɨn otarim. Ezɨ
Arpaksat, a Siemɨn otarim. Ezɨ Siem, a Noan otarim. Ezɨ Noa, a Lamekɨn
otarim.
37 Ezɨ Lamek, a Metuselan otarim. Ezɨ Metusela, a Enokɨn otarim. Ezɨ Enok,
a Jaretɨn otarim. Ezɨ Jaret, a Mahalalelɨn otarim. Ezɨ Mahalalel, a Kenanɨn
otarim.
38 Ezɨ Kenan, a Enosɨn otarim. Ezɨ Enos, a Setɨn otarim. Ezɨ Set, a Adamɨn
otarim. Ezɨ Adam, a Godɨn otarim.

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori
(Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)

1 Godɨn Duam bar Iesus gizɨvazɨma, a Jordanɨn Fanem ategha uamategha
Galilin Distrighɨn zui. Ezɨ Godɨn Duam a inigha gumazamiziba puvatɨzir
danganimɨn ghu.
2 Danganir kamɨn Iesus 40plan arueba ko dɨmagaribar itima, Satan bizibar
a gifari. Iesus dughiar kabar daghetam amezir puvatɨ. Ezɨ dughiar kaba
gɨvazɨma mɨtiriam an azi.
3 Ezɨ Satan kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ guizbangɨra Godɨn Otarim, nɨ dagɨar kaba
akar gavgavim dav kemeghtɨ, da bretɨn rubuzibar mɨn otogh.”
4 Ezɨ Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godɨn Akɨnafarim kamaghɨn mɨgei,
‘Gumazamiziba daghebara damɨva, dar gavgavimɨn ikian kogham.’ ”
5 Ezɨ Satan ua Iesus inigha danganir bar pɨn itimɨn ghuavanabogha,
zuamɨra nguazir kamɨn kantriba bar an aka.
6 Egha Satan kamaghɨn Iesus mɨgei, “Bizir kaba bar nan dafarimɨn iti,
kamaghɨn amizɨ, kɨ tina danɨngɨsɨ fueghɨva, a danɨngam. Kɨ nguibar kabar
ganamɨn gavgavim ko, dar bizir aghuiba nɨ danɨngam.
7 Kamaghɨn amizɨ nɨ tevimning apɨrigh nan ziam feghtɨma, kɨ bizir kaba
bar da nɨ danɨngam.”
8 Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikara ghaze, “Godɨn Akɨnafarim kamaghɨn
mɨgei, ‘Nɨ uan Ekiam God, nɨ an apengara ikɨ an ziamra fam.’ ”
9 Ezɨ Satan Iesus inigha Jerusalemɨn ghugha a isa Godɨn Dɨpenim pɨn mar
anefa.
10-11 Egha kamaghɨn a mɨgei, “Godɨn Akɨnafarim kamaghɨn mɨgei, ‘A
nɨ bagh uan enselba akar gavgavim me mɨkɨmtɨma me deraghvɨra nɨn
ganam. Egh me uan dafaribar nɨ fueghtɨ, nɨ uan dagɨatam gaseghan
kogham!’ Kamaghɨn amizɨ, nɨ guizbangɨra Godɨn Otarim, nɨ kagh ikɨ uabɨ
ekunigh.”

3:33: Stt 29:35 **3:33:** Jenesis 29:35 **3:36:** Stt 11:10-26 **3:36:** Jenesis 11:10-26 **3:38:** Stt 4:25-5:32 **3:38:** Jenesis 4:25--5:32 **4:2:** Kis 34:28, 1 Kin 19:8 **4:2:** Ua Me Ini 34:28; 1 Atriviba 19:8 **4:4:** Lo 8:3 **4:4:** Godɨn Araziba 8:3 **4:6:** Mt 28:18, Jo 12:31, 14:30, MAA 13:2, 13:7 **4:6:** Matyu 28:18; Jon 12:31; 14:30; Akar Mogomem 13:2; 13:7 **4:8:** Lo 6:13-14, 10:20 **4:8:** Godɨn Araziba 6:13-14; 10:20 **4:10-11:** Onger Akaba 91:11-12

12 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei,
‘Ni uan Ekiam Godin Araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan
marki.’”
13 Ezi Satan ifavarir kaba bar Iesus gamigha givagha anetaki. A Iesus
ategha ghua dughiar igharazim bagha mizuai.

Iesus Galilin Distrighin ghua Godin Duamin gavgavimin ingangarim gami

(Sapta 4:14--9:50)

Iesus Galilin ghughava maghira uan ingangarim gami
(Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Iesus Godin Duamin gavgavimin a uamategha Galilin Distrighin ghu. Ezi
an akam bar moghira nguibabar ghu.
15 Egha a God ko migeir dipenibar men sure gamima, me bar an ziam fe.

Nasaretin itir gumazamiziba
Iesusin aghua
(Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Ezi Iesus ikiava aghungizi naghin Nasaretin ghu. Egha Sabatin
dughiamin a God ko migeir dipenimin aven ghu, kar arazir a zuraram amim.
A tugha Godin Akinafarim diponasava ami.
17 Ezi me Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarir righizim a
ganingi. Ezi Iesus akinafarir righizir kam onegha, migirigiar kamin api:

18-19 “God Akar Aghuim onganarazibagh amir gumazamizibav kinasa na
misevegha,
borem nan dapanim ginge,
kamaghin amizi, Ekiamin Duam nan iti.
Egha uaghan akam akunasa na amada,
eghti ki kamaghin me mikim suam,
gumazir damazir kuraba ua ganam.
Eghti kalabusin itir gumazamiziba ko gumazir osimtizibar apengan itiba,
ki me bagh kalabusin tiar akam kuighti,
me kalabus ategh firighiregh mangam.
Ki kamaghin me mikimam,
Ekiam gumazamizibagh ifongezir dughiam,
an otogha gifa.”

20 Ezi Iesus akinafarim uam a righa, a isava ingangarir gumazim ganigha
apera. Ezi me bar moghira God ko migeir dipenimin aven pamtemin an gari.
21 Ezi a kamaghin me migei, “Datirighin Godin migirigiar ia oraghizim, a
guizbangiram oto!”
22 Ezi me an akabagh ifongeghava nighnizir aviribar akar aghuir a
mikemezibagh ami, egha me kamaghin azara, “Kar ti Josepin otarimra o?”

4:12: Lo 6:16, 1 Ko 10:9 **4:12:** Godin Araziba 6:16; 1 Korin 10:9 **4:13:** Hi 2:18, 4:15 **4:13:** Hibru 2:18; 4:15 **4:16:** Mt 2:23, Mk 6:1, Ap 13:14, 17:2 **4:16:** Matyu 2:23; Mak 6:1; Aposel 13:14; 17:2 **4:17:** Ais 61:1-2 **4:18-19:** Ais 61:1-2 **4:18-19:** Aisaia 61:1-2 **4:22:** Sng 45:2, Mt 13:54, Mk 6:2, Lu 3:23, Jo 6:42 **4:22:** Matyu 13:54; Mak 6:2; Luk 3:23; Jon 6:42

23 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia ti akar isin zuir kam na mikimam,
‘Dokta, ni uabi uan mikarzim akirigh!’ Egh e oraghizir bizir ni Kaperneamin
amiziba, ni kagh uaghan uan nguibamin dar amu.”*
24 Egha a migia ghuavira ikiava kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei,
Godin akam inigha izir gumaziba, men adarazi me baraghan aghua.
25 Ki guizbangira ia migei, Elaijan dughiamin, amuir odiarir bar avirim
Israelin iti. Ezi amozim izir puvatigha ghua azenir pumuning ko mikezim
ko azenir akuamin oto. Ezi dagheba bar puvatizir dughiam bar nguibabar
oto.
26 Ezi God Israelin amizitam bagha Elaija amadazir puvati. A Saidonin
danganir aven itir nguibar mam, Sarefetin itir amuir odiarim baghavira
anemada.
27 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisan dughiamin, lepan arimariam
itir gumazir avirim Israelin ti. Ezi God men tav gamizima a zuegha derazir
puvati. Ezi Namanra, God a gamizima a zuegha dera, a Sirian gumazir mam.”
28 Ezi gumazamizir God ko migeir dipenimin aven itiba bar bizir kam
baregha men naviba Iesus bagha men isi.
29 Egha me dikavigha, Iesus batoghezima a nguibam ategha azenan
ghuzima, me a inigha nguibar ekiam itir mighsiar avarir konimin anekunasa
zui.
30 Ezi a men tongin ghua munagh otogha ghu.

Iesus duar kuram gumazir mam
dam a batoke
(Mak 1:21-28)

31 Iesus Galilin Distrighin aven itir nguibam, Kaperneamin ghuaghiri.
Egha Sabatin dughiamin, a gumazamizibar sure gami.
32 Ezi an akaba gavgavim dar itima, me an suren migirigiaba baragha
digavir kuram gami.
33 Ezi duar kuram apazazir gumazir mam, a God ko migeir dipenimin aven
ikia, pamtemin dia kamaghin migei,
34 “Iesus, Nasaretin gumazim, ni manmaghira e damuasa ize? Ni e
gasighasighasa izi? Ki ni gifo, ni Godin damazimin zuezir gumazim!”
35 Ezi Iesus an atara a migia ghaze, “Ni nimira iki! Egh gumazir kam
ategh azenan izi!” Ezi duar kurar kam men damazibar gumazim akunigha
azenimin iza gumazim gasighasighizir puvati.
36 Ezi me bar aguaghfagha uarira uariv gei, “Eei, kar migirigiar manam?
An akar gavgavimin duar kuraba batoghezima da azenan izi.”
37 Ezi an amizir bizir kaba, dar migirigiam bar nguibabar ghu.

Iesus Pitan asamim akirizima a ghuamaghe
(Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31)

4:23: Mt 4:13, Jo 2:12 **4:23:** Matyu 4:13; Jon 2:12 * **4:23:** Dokta uabi uan mikarzim akiramin akar mingarim, a kamaghin ghu. Gumazim ingangaritam damusi, a deravira gumazamizibar damazimin a damighti, me nighnizir gavgavim an akamin ikiam. Luk 4:18-19in aven, Iesus God a ganingizir ingangarir ekiabav gei. Kamaghin, Iesus ghaze, gumazamiziba kamaghin nighnigham, me an ganti a faragh mirakelbar amighti, me an akam nighnizir gavgavim an ikiam. **4:24:** Jo 4:44 **4:24:** Jon 4:44 **4:25:** 1 Kin 17:1, 17:7, 1 Kin 18:1 **4:25:** 1 Atriviba 17:1; 17:7; 18:1 **4:26:** 1 Kin 17:8-16 **4:26:** 1 Atriviba 17:8-16 **4:27:** 2 Kin 5:1-14 **4:27:** 2 Atriviba 5:1-14 **4:30:** Jo 8:59, 10:39 **4:30:** Jon 8:59; 10:39 **4:31:** Mt 4:13, Mk 1:21, Lu 4:23 **4:31:** Matyu 4:13; Mak 1:21; Luk 4:23 **4:32:** Mt 7:28-29, Jo 7:46, Ta 2:15 **4:32:** Matyu 7:28-29; Jon 7:46; Taitus 2:15 **4:33:** Mt 8:29, Mk 1:23, Lu 8:28 **4:33:** Matyu 8:29; Mak 1:23; Luk 8:28 **4:34:** Lu 1:35, 4:41, Jo 6:69 **4:34:** Luk 1:35; 4:41; Jon 6:69

38 Egha Iesus God ko mɨgeir dɨpenim ategha Saimonɨn dɨpenimɨn ghu. Ezɨ Saimonɨn asamim arɨava mɨkarzim puvɨra feima, me an akurvaghasa Iesusɨn azai.
39 Ezɨ Iesus amizimɨn mɨn tugha aviragha akar gavgavimɨn an arɨmariam batoghezɨma, arɨmariam ghu. Ezɨ amizim zuamɨra dɨkavighava me bagha daghebagh amuava me ganɨdi.

Iesus gumazamizir avɨribagh amizɨ,
me ua dera
(Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34)

40 Ezɨ aruem ghuaghirima, gumazamiziba me gumazir arɨmariar igharagha garir avɨriba inigha Iesus bagha ize. Ezɨ a vaghvagha uan dafariba me gisɨn arɨzima me ghuamazi.
41 Egha a uaghan duar kurabagh ami da gumazamiziba ataghɨragha azenan iza kamaghɨn dei, "Nɨ Godɨn Otarim!" Duar kuraba fo, kar God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Mɨsevezir Gumazim. Kamaghɨn amizɨ Iesus mɨkɨman dar anogoroke.

Iesus nguibar igharazibagh arui
(Mak 1:35-39)

42 Amɨnim tirazɨma, Iesus gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ghu. Ezɨ gumazamiziba a buria ghua a batogha, an anogorogha ghaze, a me ategh mangan kogham.
43 Ezɨ a kamaghɨn me mɨgei, "God Akar Aghuim akunasa na amada. Kamaghɨn amizɨ kɨ nguibar igharaziba uaghan dar mangɨ God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn Akar Aghuim akunam."
44 Egha a Judian Distrighɨn God ko mɨgeir dɨpenibar akam akura ghuavɨra iti.

5

Iesus faragha diazir suren gumaziba
(Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 Dughiar mamɨn Iesus Genesaretɨn dɨpar akarer mɨriamɨn tughav itima, gumazamiziba anekuvagha Godɨn akam barasi.*
2 Ezɨ a dɨpar mɨriamɨn garima, osiriba isir gumazibar botɨn pumuning pura iti. Aningɨn ghuaviba uan iver ekiaba rue.
3 Ezɨ Iesus botɨn mamɨn ghuavanabo, kar Saimonɨn bot. Egha an azaragha ghaze, nɨ tong a gɨsɨvaghtɨma a dɨpar mɨriam atakigh. Ezɨ a bot gaperaghav ikia gumazamizibar sure gami.
4 Iesus mɨkemegha gɨvagha Saimon mɨgei, "Nɨ bot gisɨvagh dɨpar konimɨn mangɨva iver ekiaba osiriba bagh da akunigh."
5 Ezɨ Saimon an akam ikaragha ghaze, "Ekiam, e dɨmagarir kamɨn ingara ghua bar osiritam inizir puvatɨ. Ezɨ nɨ mɨgeima kamaghɨn kɨ iver ekiaba akunam."
6 Egha me Iesus mɨkemezɨ moghɨn amigha, osirir bar avɨriba inizɨma men iver ekiaba maghɨra akarasava ami.
7 Ezɨ me uan namakar botɨn igharazimɨn itiba me gikarizɨma me iza men akura, egha me iza botɨn pumuning uaghara aning gaghuizɨma aning bar izɨvagha osemegha maghɨra dɨpamɨn ghuaghiri.

4:41: Mt 8:29, Mk 1:25, 1:34, 3:11-12 **4:41:** Matyu 8:29; Mak 1:25; 1:34; 3:11-12 **4:43:** Lu 8:1 **4:43:** Luk 8:1 **4:44:** Mt 4:23 **4:44:** Matyu 4:23 **5:1:** Matyu 13:1-2; Mak 3:9-10; 4:1 * **5:1:** Ziam "Genesaret," a Galilin Dɨpar Akaremɨn ziar mam. **5:5:** Jo 21:3 **5:5:** Jon 21:3 **5:6:** Jo 21:6 **5:6:** Jon 21:6

8-10 Ezɨ Saimon Pita ko a ko iti darasi, me osirir me inizir kabar ganigha
dɨgavir kuram gami. Saimonɨn roroamning Jems ko Jon, Sebedin otarimn-
ing. Aning Saimon ko ingarir gumazimning, aning uaghan dɨgavir kuram
gami. Kamaghɨn amizɨ Saimon kamaghɨn ganigha, tevimning apɨrigha
Iesusɨn suemningɨn boroghɨn irɨ. Egha ghaze, "Ekiam, kɨ gumazir arazir
kurabagh amim! Kamaghɨn amizɨ nɨ na ategh mangɨ."
Ezɨ Iesus kamaghɨn Saimon mɨgei, "Nɨ atiatingan markɨ, datɨrɨghɨn ikegh
mangɨ, nɨ gumazamiziba iniam."
11 Ezɨ me uan botba mɨkɨrvegha, dɨpar dadarimɨn ghuavanega, biziba bar
da ategha Iesusɨn gɨn zui.

Gumazir lepan arɨmariam itim
(Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 Iesus nguibar ekiar mamɨn itima, gumazir mam lepan arɨmariam bar
anegɨrizɨma, a izava oto. Egha a Iesusɨn apigha ira uan guam nguazim
mɨtuagha kamaghɨn a mɨgei, "Ekiam, nɨ fueghɨva na damighti, kɨ Godɨn
damazimɨn zuegh ua deraka."†
13 Ezɨ Iesus uan agharim isa gumazir kam gatɨgha ghaze, "Kɨ ifonge. Nɨn
mɨkarzim zuegh, ua deragh." Ezɨma lepan arɨmariam zuamɨra anetaki.
14 Egha Iesus akar gavgavim a ganɨga ghaze, "Nɨ tav mɨkɨman markɨ.
Egh mangɨ, uabɨ Godɨn ofa gamir gumazimɨn akagh, egh Moses mɨkemezɨ
moghɨn, nɨ uabɨ zueghsɨ ofa damu. Eghtɨ gumazamiziba fogh suam, nɨn
arɨmariam gɨfa."
15 Ezɨ Iesus amizir bizir kabar eghaghanim bar mar ghu. Kamaghɨn amizɨ
gumazamizir avɨrim a baraghɨva men arɨmariaba ua deraghasa izi.
16 Ezɨ Iesus zurara me ataghɨragha ghua, gumazamiziba itir puvatɨzir
danganimɨn ikia God ko mɨgei.

Iesus gumazir soroghafariba amɨrazim gamizɨma a dera
(Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 Dughiar mamɨn Iesus gumazamizibar sure gamima, Farisiba ko Ju-
dan Arazibagh fozir gumaziba, me Galilin Distrik ko Judian Distrighɨn
itir nguibaba bar, ko Jerusalemɨn nguibamɨn ikegha iza apiaghav iti. Ezɨ
Ekiamɨn gavgavim uaghan iti, kamaghɨn Iesus men arɨmariabar amutɨ da
deragham.
18 Ezɨ gumazir maba soroghafariba amɨrazir gumazir mam inigha
akuriam gatɨgha a inigh dɨpenimɨn aven mangɨ Iesusɨn guamɨn anerɨghasa.
19 Ezɨ gumazamiziba bar avɨraseme. Ezɨ me aven mangan iburagha
dɨpenir siriamɨn ghuavanabogha dɨpenir siriamɨn torim gamigha benibar
an akuriam dafagha, nɨmɨra anetaghɨrazima a ghuaghira gumazamizir
okoruamɨn tongɨn Iesusɨn guamɨn anetɨ.
20 Ezɨ Iesus gumazir kabar nɨghnɨzir gavgavimɨn ganigha kamaghɨn mɨgei,
"Namakam, kɨ nɨn arazir kuraba gɨn amada."
21 Ezɨ Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba maghɨra uan navir
averiabar aven nɨghnɨsi, "Kar gumazir manam Godɨn danganim iniasa
mɨgɨrɨgiar kam gami? Gumazir kɨnitam arazir kuraba gɨn amangam, o
puvatɨ? God uabɨra."

5:8-10: 2 Samuel 6:9; 1 Atriviba 17:18; Matyu 4:19 **5:11:** Mt 4:20, 19:27, Mk 1:18, Lu 18:28 **5:11:** Matyu 4:20; 19:27; Mak 1:18; Luk 18:28 † **5:12:** Nɨ akar Matyu 8:2ɨn itimɨn gan. **5:14:** Wkp 14:1-32 **5:14:** Ofa Gami 14:1-32 **5:16:** Mt 14:23, Mk 1:35, 6:46 **5:16:** Matyu 14:23; Mak 1:35; 6:46 **5:20:** Lu 7:48 **5:20:** Luk 7:48 **5:21:** Sng 32:5, Ais 43:25, Lu 7:49 **5:21:** Onger Akaba 32:5; Aisaia 43:25; Luk 7:49

22 Ezɨ Iesus men nɨghnɨzibagh fogha men azara, “Ia tizim bagha bizir kaba
uan navir averiabar aven dagh nɨghnɨsi?
23 Kɨ akar manam mɨkɨmam? Pura gumazir kɨnitam kamaghɨn mɨkɨm
suam, kɨ nɨn arazir kuraba gɨn amada. Egh uaghan gumazir kɨnitam
kamaghɨn mɨkɨman kogham, nɨ dɨkavigh mangɨ ua deragh.
24 Kɨ arazir kam damightɨma, ia ganigh fogham, Gumazamizibar Otarim a
nguazir kamɨn arazir kuraba gɨn amangamɨn gavgavim iti.”
Egha kamaghɨn gumazir soroghafariba amɨrazim mɨgei, “Kɨ nɨ mɨgei, nɨ
dɨkavigh uan akuriam inigh dɨpenimɨn mangɨ.”
25 Ezɨ a zuamɨra men damazibar dɨkavigha, irɨghav ikezir akuriam inigha
uan nguibamɨn ghuava Godɨn ziam fe.
26 Ezɨ me bar dɨgavir kuram gamigha Godɨn ziam fe. Egha agorogem me
gizɨvazɨ me kamaghɨn mɨgei, “E datɨrɨghɨn bizir bar igharagha garibar gari.”

Iesus uabɨn gɨn mangasa Livain dei
(Matyu 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Bizir kabar gɨn Iesus ghua garima, gavmanɨn dagɨaba isir gumazir mam,
an ziam Livai, a uan dagɨaba isir dɨpenim gaperaghav iti. Ezɨ Iesus kamaghɨn
a mɨgei, “Nan gɨn izɨ.”‡
28 Ezɨ Livai dɨkavigha, biziba bar da ategha an gɨn zui.
29 Egha Livai isar ekiam Iesus bagha uan dɨpenimɨn aneru. Ezɨ dagɨaba isir
gumazir avɨrim ko gumazir maba sara iza me koma api.
30 Ezɨ Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar adarasi, me mɨgɨrɨgɨar
mabar Iesusɨn suren gumazibagh ami, “Ia tizim bagha dagɨaba isir gumaziba
ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”§
31 Ezɨ Iesus men akam ikaragha ghaze, “Arɨmariaba puvatɨzir gumazamiz-
iba, me dokta bagha zuir puvatɨ. Gumazamizir arɨmariaba itibara dokta
bagha zui.
32 Kɨ Godɨn damazimɨn derazir gumazamiziba bagha izezir puvatɨ. Kɨ,
gumazamizir arazir kurabagh amiba navibagh iraghasa, kɨ ize.”

Dagheba ataghɨrazir arazimɨn azangsɨzim
(Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Ezɨ me kamaghɨn a mɨgei, “Jonɨn suren gumaziba, me zurara God ko
mɨkɨmasa dagheba ataghɨrasi. Ezɨ Farisin suren gumaziba uakan. Ezɨ
nɨnanaba apa mamaghɨra iti.”
34 Ezɨ Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimɨn ikiamim, a ia ko
ikɨtɨ, ia a bagha izezir gumazibav kɨmtɨ me dagheba ategham, o puvatɨgham?
Puvatɨgham.
35 Gɨn dughiam izɨtɨma gumazir amuimɨn ikiamim, me me dama a inigh
mangɨtɨma, dughiar kabar me dagheba ataghɨragham.”
36 Egha Iesus akar isɨn zuir kamɨn me geghari, “Gumazitamɨn korotiar
ghurim torim an ikɨtɨ, a korotiar igiatam abigh, inir avɨzir kam isɨ, korotiar
ghurim dukuagh a isaman markɨ. A kamaghɨn damightɨ, korotiar igiar kam
arɨzigham. Egh uaghan inir avɨzir igiar korotiar ghurim dukuagha isamizim,
korotiar ghurimɨn mɨn ganan kogham.
37 Eghtɨ gumazitam wainɨn igiam inigh, a isɨva asɨzir inir mɨsevir ghuritam
guruighan kogham. A kamaghɨn damightɨ, wainɨn dɨpam gɨn buva anangɨva

---

5:24: Jo 5:8 **5:24:** Jon 5:8 ‡ **5:27:** Ziar kam Livai, ti Matyun ziar igharazir mam. Nɨ Matyu 9:9ɨn gan. **5:30:** Lu 15:1-2 **5:30:** Luk 15:1-2 § **5:30:** Nɨ Matyu 9:11ɨn itir akamɨn gan. **5:32:** 1 Ti 1:15 **5:32:** 1 Timoti 1:15 **5:33:** Mt 9:14, Mk 2:18 **5:33:** Matyu 9:14; Mak 2:18 **5:34:** Jo 3:29 **5:34:** Jon 3:29

asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain
ko asizir inim virara ikuvigham.
38 A kamaghin damuan kogham. A wainin igiam, wainin misevir igiam
gurigh.**
39 Egh gumazim wainin ghurim amegh, igiam gifueghan kogham. Egh a
kamaghin mikim suam, 'Ghurim a dera.' "

6

Iesus uabi Sabatin Ekiam
(Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Sabatin mam, Iesus uan suren gumaziba ko raizin min garir dagher mam
wit, me an kuriabagh aruava, an suren gumaziba witin oviziba isa uan
dafaribar dar iniba misiva da api.
2 Ezi Farisin maba kamaghin migei, "Ia manmaghsua arazir kam gamua
Sabatin arazimin gin zuir puvati?"*
3 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Ia ti Devit fomira amizir arazimin
eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam
men azi,
4 ezi Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin
rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me bretin kabar aman
kogham."
5 Egha Iesus kamaghin me migei, "Gumazamizibar Otarim a Sabatin
dughiamin Ekiam."

Iesus Sabatin dughiamin dafarir ekonezir gumazim gamizi a ua dera
(Matyu 12:9-15; Mak 3:1-6)

6 Sabatin dughiar igharazim Iesus God ko migeir dipenimin aven ghugha
men sure gami, ezi gumazir mam men tongin iti. An dafarir guvim ekonegha
an areme.
7 Farisin maba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba an arazitamin apigh,
akam a gasasa bar deravira an gari. Me kamaghsua, a Sabatin arimariaba
batogham, o?
8 Kamaghin amizi Iesus men nighnizibagh fogha dafarim ekonezir gu-
mazim migei, "Ni dikavigh men damazibar tughti me bar nin ganika." Ezi
a dikavigha tughav iti.
9 Ezi Iesus me migia ghaze, "Ki ian azai, arazir manam Sabatin dera? E
arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham,
o e a gasighasigham?"
10 Egha a bar men ganigha gumazim migei, "Ni uan dafarim onegh." Ezi a
uan dafarim onezima an dafarim bar moghira ua dera.
11 Ezi me bizir kam bangin atara, egha uarira uariv gia ghaze, e arazir
manatam Iesus damuam.

Iesus 12pla aposelba misefe
(Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 Dughiar kamin Iesus God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabogha,
God ko migeima aminim a bangin tira.

** **5:38:** Ni Matyu 9:17in itir akamin gan. **6:1:** Lo 23:25 **6:1:** Godin Araziba 23:25 **6:2:** Kis 20:10, Jo 5:10 **6:2:** Ua Me Ini 20:10; Jon 5:10 * **6:2:** Ni Matyu 12:2in itir akamin gan. **6:3:** 1 Samuel 21:1-6 **6:4:** Wkp 24:5-9 **6:4:** Ofa Gami 24:5-9 **6:7:** Lu 14:1 **6:7:** Luk 14:1 **6:8:** Lu 5:22, 9:47 **6:8:** Luk 5:22; 9:47 **6:12:** Mt 14:23 **6:12:** Matyu 14:23

13 Amɨnim tirazɨma, a uabɨn gɨn aruir gumazibar diazɨ me izezɨ, a 12pla
amɨsevegha maghɨra ziam aposelba me gatɨ:
14 Saimon (Iesus Pita a gatɨ) ko an dozim Andru, Jems, Jon, Filip, Bar-
tolomyu,
15 Matyu, Tomas, Jems Alfiusɨn otarim, Saimon, a Selotbar gumazir mam,
16 Judas Jemsɨn otarim, ko Judas Iskariot, gumazir gɨn Iesus isa apanibagh
anɨngizim.

Iesus arɨmariaba batosi
(Matyu 4:24-25; Mak 3:7-12)

17-18 Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghuaghira danganir zarimɨn tu.
An gɨn aruir gumazamizir avɨrim iti. Ezɨ maburan avɨrir Jerusalem ko Tair
ko Saidonɨn Ongarir dadarim, ko Judian aven itiba bar, Iesus baraghɨva
men arɨmariaba ghuamaghasa me ize. Ezɨ gumazamizir duar kuraba
asɨghasɨghiziba, ua dera.
19 Ezɨ gavgavim Iesus ategha azenan ghua gumazamizibagh amima me
ghuamazi, kamaghɨn amizɨ, me bar moghɨra Iesusɨn mɨkarzimɨn suighasa.

Iesus ghaze, onganarazibagh amiba
me bar akongegh
(Matyu 5:1-12)

20 Ezɨ Iesus kogha uan gumazir an gɨn aruibar gara kamaghɨn mɨgei:

"Ia biziba puvatɨziba, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn aven iti,
kamaghɨn ian naviba deragh.
21 Ia datɨrɨghɨn mɨtiriam aziba, ia gɨn izɨvagham,
kamaghɨn ian naviba deragh.
Ia datɨrɨghɨn azɨ darasi, ia gɨn akam,
kamaghɨn ian naviba deragh.
22 Me ian gantɨ ia Gumazamizibar Otarimɨn gɨn mangɨtɨma,
men naviba ia bagh bar ikuvigham.
Egh me ia batoghɨva pazɨ ia damuva ian ziabagh asɨghasɨgham.
Bizir kaba ia batɨvtɨ ian naviba deragh.
23 Men afeziaba fomɨra kamaghɨra Godɨn akam inigha izir gumazibagh amizɨ
moghɨn, me ia gami.
Ia uaghan ivezir ekiam Godɨn Nguibamɨn a iniam.
Kamaghɨn amizɨ dughiar kam otoghtɨ,
ia bar akongeghɨva
agorogem sara pɨn uari akun.
24 Ia bizir avɨriba itiba, ia datɨrɨghɨn navir aghuim inigha gɨfa,
kamaghɨn ia ikuvigham.
25 Ia dagher avɨriba itiba, ia gɨn mɨtiriam ian agham,
kamaghɨn ia ikuvigham.
Ia datɨrɨghɨn ati darasi, ia gɨn arangɨva temeribagh ruam,
kamaghɨn ia ikuvigham.

6:13: Mt 10:3-4, Mk 3:13-19, Jo 6:70 **6:13:** Matyu 10:3-4; Mak 3:13-19; Jon 6:70 **6:20:** Mt 5:3, 11:5, Je 2:5 **6:20:** Matyu 5:3; 11:5; Jems 2:5 **6:21:** Sng 126:5-6, Ais 55:1, 61:3, MAA 7:16-17 **6:21:** Onger Akaba 126:5-6; Aisaia 55:1; 61:3; Akar Mogomem 7:16-17 **6:22:** Mt 5:11, Jo 15:19, 16:2, 1 Pi 2:19, 4:14 **6:22:** Matyu 5:11; Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 2:19; 4:14 **6:23:** 2 Sto 36:16, Mt 5:12, Ap 5:41, 7:52, Kl 1:24, Je 1:2 **6:23:** 2 Eghaghaniba 36:16; Matyu 5:12; Aposel 5:41; 7:52; Kolosi 1:24; Jems 1:2 **6:24:** Amo 6:1, Mt 6:2, 6:5, Je 5:1 **6:24:** Amos 6:1; Matyu 6:2; 6:5; Jems 5:1 **6:25:** Snd 14:13, Ais 65:13, Je 5:1-6 **6:25:** Aghuzir Akaba 14:13; Aisaia 65:13; Jems 5:1-6

26 Gumazamiziba mɨgɨrɨgɨar aghuibar ia damutɨ,
ia bar ikuvigham.
Fomɨra men inaziba akam inigha izir gumazir ifariba mɨgɨrɨgɨar aghuiba me
gami.
Kamaghɨra, gumazamiziba me bar mɨgɨrɨgɨar aghuiba ia damutɨ,
ia bar ikuvigham.”

Arazir apanibagh ifongeziba (Matyu 5:38-48)

27 Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Ia na barazi darasi, kɨ kamaghɨn ia mɨgei, ia
uan apanibagh ifongegh, egh ia gifongezir puvatɨziba, ia arazir aghuibar me
damu,
28 egh mɨgɨrɨgɨar kurabar ia gamir darasi, ia mɨgɨrɨgɨar aghuibar me damu,
egh paza ia gamir darasi, ia me bagh afeziam ko mɨkɨm.
29 Eghtɨ tav ian koviatam apezeghtɨ, ia koviar vuem sara a danɨngigh. Eghtɨ
tav ian korotiar azenan azuim inightɨ, nɨ uaghan aven itir korotiam sara an
takigh.
30 Egh tav biziba bagh ian azangsɨghtɨ, ia a danɨngigh. Egh te ian biziba ini,
ia ua da bagh mɨkɨmɨva me dama da inian markɨ.
31 Ia arazir aghuir me ia damuamin ia ifongeziba, ia arazir kabara me
damu.
32 “Egh ia gumazir ia gifongezibara ifueghɨva ia ivezir manatam iniam?
Puvatɨ. Arazir kurabagh amiba uaghan kamaghɨram ami. Me, me gifongezir
daraziragh ifonge.
33 Ia deraghvɨra deragha ia gamir darazigh ami, kamaghɨn amizɨ ia arazir
aghuir manam gami? Gumazamizir arazir kurabagh amiba uaghan kam-
aghɨram ami.
34 Ia pura uan biziba me danɨng, egh nɨghnɨgh suam, me ti da ikar-
vagham, egh ia manmaghɨn arazir aghuitam damigham? Gumazamizir
arazir kurabagh amiba me uaghan ghaze, kɨ gumazir kurar igharazim uan
biziba a danɨngtɨ, a gɨn ua da ikarvagham.
35 Ia uan apanibagh ifuegh deravɨra me damu, biziba pura me danɨngɨva,
uamategh da ikarvaziba inisɨ nɨghnɨghan markɨ. God arazir aghuiba gu-
mazir arazir kurabagh amiba ko gumazir a mɨnabir puvatɨzibagh ami.
Kamaghɨn amizɨ, gɨn ian ivezim bar ekeveghtɨ, ia Godɨn Bar Pɨn Itimɨn
boribar mɨn ikiam.
36 Afeziamɨn apangkuvimɨn mɨrara, ia apangkuvim ikɨ.”

Igharaz darazir araziba tuisɨghan markɨ (Matyu 7:1-5)

37 Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “God ia tuisɨgh ian ikuraghan koghsɨ, ia munen
araziba tuisɨghan markɨ, egh suam men araziba ikufi. Ivezir kuram anɨngan
markɨ, eghtɨ God ivezir kuram ia danighan kogham. Ia men arazir kuraba
gɨn amadaghtɨ, God ian arazir kuraba gɨn amadagham.

6:26: Jo 15:19, 1 Jo 4:5 **6:26:** Jon 15:19; 1 Jon 4:5 **6:27:** Kis 23:4, Snd 25:21, Mt 5:44, Ro 12:20 **6:27:** Ua Me Ini 23:4; Aghuzir Akaba 25:21; Matyu 5:44; Rom 12:20 **6:28:** Lu 23:34, Ap 7:60 **6:28:** Luk 23:34; Aposel 7:60 **6:29:** Mt 5:39, 1 Ko 6:7 **6:29:** Matyu 5:39; 1 Korin 6:7 **6:30:** Lo 15:7-10, Snd 21:26, Mt 5:42 **6:30:** Godɨn Araziba 15:7-10; Aghuzir Akaba 21:26; Matyu 5:42 **6:31:** Mt 7:12 **6:31:** Matyu 7:12 **6:32:** Mt 5:46 **6:32:** Matyu 5:46 **6:34:** Mt 5:42 **6:34:** Matyu 5:42 **6:35:** Wkp 25:35-36, Sng 37:26, Mt 5:45 **6:35:** Ofa Gami 25:35-36; Onger Akaba 37:26; Matyu 5:45 **6:37:** Mt 6:14, 7:1 **6:37:** Matyu 6:14; 7:1

38 Ia bizibar aningti, God ia daningam. Nin minem bar deravira
izivaghtima, a biziba isi mikebabar amangiva, dagh asavkon, eghti da iri
magiri ian apozibar inibagh iram. God bizir iziviriziba, ia ganidi moghin ia
igharaz darazir aning.”
39 Iesus uaghan akar isin zuir mam sara me mikeme, “Gumazir damazir
kuram damazir kurar igharazitamin suiragh mangam, o? Aning virara
mozimin magirigham.
40 Suren gumazim, uan tisa gafirazir puvati. Ezi suren gumazir bar
deravira uan sure agivazim, a uan tisan mirara ghu.
41 Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima,
ni an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati?
42 Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam
mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim batuegham?’ Ni
bar ifari! Ni faraghivira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh
ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.”

Temem ko an ovizim
(Matyu 7:16-20; 12:33-35)

43 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Temer aghuitam ovizir kuratam batezir
puvati, kamaghira temer kuratam ovizir aghuitam batezir puvati.
44 Gumazamiziba temer ovizibar gara fogha ghaze, temer aghuim o temer
kuram. Me fighin oviziba temer ataghatarimin da kuari puvati. Egha me
wainin oviziba temer ataghatarir muziarir kuramin da isir puvati.
45 Gumazimin navir averiamin ikezir biziba, an akatorim dav gei. Ka-
maghin amizi gumazir aghuim bizir aghuiba an navir averiamin ikegha
otivaghiri. Ezi gumazir kuram bizir kuraba an navir averiamin ikegha
otivaghiri.”

Dipenimin ingarir gumazir dikiriam
ko onganim
(Matyu 7:24-27)

46 Iesus ua kamaghin migei, “Ia tizim bagha ‘Ekiam’ na garisi, egha ki
migeir biziba ia dagh amir puvati?
47 Tina na bagha iza nan migirigiaba baragha dagh ami, ki an araziba ian
akagham.
48 A mati gumazim dipenimin ingara, an okora bar vin ghuaghira dagiam
gisin ter akiniba kuni. Dipenir kam me bar deraviram an ingari. Kamaghin
amizima aperiamin dughiam, dipam dipenir kamin aven ghuzima a nuigh-
nuizir puvati.
49 Ezi gumazir nan migirigiaba baragha dar gin zui puvatizim, a mati
gumazim uan dipenim nguazir kinim ko bizitam gisin an ingarizir puvati.
Eghti dughiar aperiam otoghamim dipenir kam biraghtima, a irigh bar
ikuvigham.”

7

Midorozir gumazir dapanimin nighnizir gavgavim
(Matyu 8:5-13)

6:38: Snd 19:17, Mt 7:2, Mk 4:24, Je 2:13 **6:38:** Aghuzir Akaba 19:17; Matyu 7:2; Mak 4:24; Jems 2:13 **6:39:** Mt 15:14 **6:39:** Matyu 15:14 **6:40:** Mt 10:24-25, Jo 13:16, 15:20 **6:40:** Matyu 10:24-25; Jon 13:16; 15:20 **6:41:** Mt 7:3 **6:41:** Matyu 7:3 **6:43:** Mt 7:16-17 **6:43:** Matyu 7:16-17 **6:44:** Mt 12:33 **6:44:** Matyu 12:33 **6:45:** Mt 12:34 **6:45:** Matyu 12:34 **6:46:** Mal 1:6, Mt 7:21, 25:11, Lu 13:25 **6:46:** Malakai 1:6; Matyu 7:21; 25:11; Luk 13:25 **6:48:** Mt 7:24 **6:48:** Matyu 7:24

1 Iesus bizir kabar gumazamizibav kemegha gɨvagha, Kaperneamɨn aven
zui.
2 Ezɨ 100plan mɨdorozir gumazibar garir gumazir dapanir mam iti. An
ingangarir gumazir a bar ifongezim, arɨava aremeghasava ami.
3 Ezɨ mɨdorozir gumazir dapanir kam Iesus amizir biziba baregha, Judabar
gumazir aruar maba Iesus bagha me amangi.
4-5 Ezɨ me Iesus bagha izegha a gaghora kamaghɨn a mɨgei, “Gumazir kam
en gumazamiziba bar me gifonge. Egha e bagha God ko mɨgeir dɨpenimɨn
ingari. Kamaghɨn amizɨ gumazir kam akurvazim baghava ami, nɨ an
akuragh.”
6 Ezɨ Iesus tagha me ko zui. A ghua dɨpenimɨn boroghɨn otozɨ, mɨdorozir
gumazir dapanim uan namakaba amangizɨ me kamaghɨn a mɨgei, “Ekiam,
kɨ gumazir aghuir manam, nɨ nan dɨpenimɨn aven izam? Nɨ nan dɨpenimɨn
aven izan markɨ. Nɨ pazɨ uabɨ damuan markɨ.
7-8 Kamaghɨn amizɨ kɨ uabɨ nɨ bagh mɨgɨrɨgɨam inigh izan kogham. Kɨ uabɨ
mɨdorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabɨ mabar garima, me nan
apengan iti. Egh kɨ me mɨkɨm suam, ‘Ia mangɨ,’ eghtɨ me mangam. O, kɨ me
mɨkɨm suam, ‘Ia izɨ.’ Eghtɨ me izam. Egh kɨ uan ingangarir gumazitam mɨkɨm
suam, nɨ ingangarir kam damu, eghtɨ an a damuam. Egha kɨ fo, nɨ mɨkɨmtɨ,
nan ingangarir gumazim ua deragham.”
9 Ezɨ Iesus kamaghɨn oregha, dɨgavir kuram gamigha, raghɨrɨgha gumaza-
mizir a gɨn zuibav gei, “Kɨ ia mɨgei, kɨ Israelɨn aven kamaghɨn nɨghnɨzir
gavgavim itir gumazitamɨn ganizir puvatɨ.”
10 Ezɨ gumazir amadaziba uamategha dɨpenimɨn ghua ingangarir gu-
mazimɨn garima a dera.

Amuir odiarimɨn otarim ua dɨkafɨ

11 Egha gɨn Iesus nguibar ziam Nainɨn zui. Ezɨ an suren gumaziba ko
gumazir avɨrim an gɨn zui.
12 Egha a nguibar kamɨn tiar akar ekiar kamɨn boroghɨn ghua garima,
gumazir maba gumazir kuam gisaghpugha nguibar ekiamɨn ikegha azenan
izi. Gumazir aremezir kamnagh, an amizir pam aremezimɨn otarir vamɨra.
Ezɨ nguibar ekiar kamɨn itir gumazir avɨrim amuir odiarir kam ko iti.
13 Ezɨ Iesus an gara bar an apangkuvigha kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ arangan
markɨ.”
14 Egha Iesus roghɨra ghua gumaziba isaghpughav itir boksiamɨn suira.
Ezɨ a gisaghpughav itir gumaziba voroghɨra mɨtivighav iti. Ezɨ a kamaghɨn
gumazir igiamɨn mɨgei, “Gumazir igiam, kɨ nɨ mɨgei, nɨ dɨkafigh.”
15 Ezɨ gumazir aremezim dɨkavigha maghɨra mɨgeima, Iesus uam a isa an
amebam ganɨngi.
16 Ezɨ me kamaghɨn ganigha bar dɨgavir kuram gamigha, Godɨn ziam fa
ghaze, “Godɨn akam inigha izir gumazir ekiar mam en tongɨn oto.” Egha me
ghaze, “God uan gumazamizibar akurvaghasa ize.”
17 Ezɨ Iesus amizir bizir kamɨn eghaghanim bar Judian Distrik ko an
boroghɨn itir nguibaba sara ghu.

Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon,
a Iesus bagha azangsɨsi
(Matyu 11:2-19)

7:13: Lu 8:52 **7:13:** Luk 8:52 **7:14:** Lu 8:54, Jo 11:43, Ap 9:40, Ro 4:17 **7:14:** Luk 8:54; Jon 11:43; Aposel 9:40; Rom 4:17 **7:15:** 1 Kin 17:23, 2 Kin 4:36 **7:15:** 1 Atriviba 17:23; 2 Atriviba 4:36 **7:16:** Lu 1:68, 19:44, 24:19, Jo 4:19 **7:16:** Luk 1:68; 19:44; 24:19; Jon 4:19

18 Ezi Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, an suren gumaziba, bizir kabar
gun bar a mikeme. Ezi a uan suren gumazir pumuningin diagha,
19 Ekiam Iesusin azangsighasa aning amada, “Ti nirara, gumazir
God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam
mizuamam?”
20 Ezi gumazimning Iesus bagha izegha, kamaghin a migei, “Jon, Gu-
mazamiziba Ruer Gumazim nin azangsighasa ga amada, ‘Ti nirara, gu-
mazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam
mizuamam?’ ”
21 Ezi dughiar kamnaghira Iesus gumazamizir arimariaba itiba gamuavira
itima, me ghuamazi. Egha duar kuraba batogha gumazir damazir kurar
aviribagh amima, me ua gari.
22 Kamaghin amizi, Iesus Jonin suren gumazimningin akam ikaragha
ghaze, “Gua uamategh mangi bizir gua ganigha oraghizibar gun Jon
mikemegh, ‘Gumazamizir damazir okavirziba ua gari, ezi gumazamizir
suer amiriziba uam arui. Ezi gumazamizir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gu-
mazamizir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumazamiziba
ua dikavima, gumazamizir onganarazibagh amiba Akar Aghuim barasi.’*
23 Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itiba, men nighnizir
gavgavim ikivira iki, eghti men navir averiaba deraghti me bar akuegham!”
24 Ezi Jonin suren gumazimning uamategha ghuzima, Iesus maghira Jonin
gun gumazamizibav gia ghaze, “Ia tizimin ganasa gumazamiziba puvatizir
danganimin ghue? Ia ti ighurunir aminim ivaimin ganasa ghue? Puvati.
25 Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitamin
ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba atrivibar dipenibar
iti.
26 Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitamin
ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir
kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira.
27 Gumazir kam baghavira, Godin Akinafarim migia ghaze, ‘Ia oragh.
Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim
akiram.’
28 Ki ia migei, Jon nguazimin itir gumazamiziba bar me gafira, ezi tina
borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, a bar Jon gafira.”
29 (Jon gumazamizir aviriba ruava, egha maghira dagiaba isir gumaziba
sara rue. Kamaghin amizi me Iesusin akam baregha fo, Godin arazim a bar
guizbangira.
30 Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Jonin rurim inizir
puvati. Kamaghin amizi me akirim ragha God men akazir tuavir aghuim
gasara.)
31 Iesus ua kamaghin migei, “Ki gumazamizir datirighin itibar arazibav
kimsi akar isin zuir manam mikimam? Me manmaghira gari?
32 Me boribar min gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei:

“ ‘E ia bagha marvibagh ivima,
ia ighian aghua.
Ezi e ongerakar amirizibagh amima,

7:19: Onger Akaba 40:7; Malakai 3:1; Matyu 11:3; Akar Mogomem 1:8 **7:22:** Ais 35:5-6, 61:1, Mt 11:4-5, Lu 4:18 **7:22:** Aisaia 35:5-6; 61:1; Matyu 11:4-5; Luk 4:18 * **7:22:** Ni Matyu 11:5in itir akamin gan. **7:23:** Ais 61:1, Lu 4:18 **7:23:** Aisaia 61:1; Luk 4:18 **7:24:** Mt 11:7 **7:24:** Matyu 11:7 **7:26:** Mt 11:9, Lu 1:76 **7:26:** Matyu 11:9; Luk 1:76 **7:27:** Mal 3:1 **7:27:** Malakai 3:1 **7:29:** Matyu 21:32; Luk 3:12 **7:31:** Matyu 11:16-17

ia azir puvatɨ.’

33 “Ezɨ Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim iza dagheba ko wainɨn dɨpaba apir
puvatɨzɨ, ia ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’
34 Ezɨ Gumazamizibar Otarim izava dagheba ko wainɨn dɨpaba api. Ezɨ ia
ghaze, ‘Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainɨn dɨpam apim. Egha a dagɨaba
isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua
me ko iti.’
35 Ezɨ gumazamizir Godɨn fofozim iniziba, me gara fo, Godɨn fofozim a
guizbangɨra bizim.”

Amizir arazir kurabagh amir mam Iesusɨn dagarimning rue

36 Ezɨ Farisin gumazir mam uabɨ ko damasava Iesus bagha mɨkeme.
Kamaghɨn amizɨ an a ko daperagh damasa an dɨpenimɨn ghu.
37 Ezɨ amizir arazir kurabagh amua nguibar kamɨn itim orazi, Iesus Farisin
dɨpenimɨn ikiava api. Ezɨ amizir kam borer mughuriar aghuim zuim itir
alabastan ingarizir mɨsevim inigha izi.
38 Egha a Iesusɨn gɨrakɨrangɨn an dagarimningɨn boroghɨn tughav ikia
azima, an teriba Iesusɨn dagarimning giri. Ezɨ a uan dapanir arɨzimɨn an
dagarimning adizava, an dagarimningɨn tora borem an dagarimning ginge.
39 Ezɨ Farisin an diazim bizir kamɨn ganigha uabɨra uabɨ mɨgei, “Gumazir
kam guizbangɨra Godɨn akam inigha izir gumazim a fogh suam, kar amizir
manam an suisi, kar amizir arazir kurabagh amim.”
40 Ezɨ Iesus an akam ikaragha ghaze, “Saimon kɨ nɨ mɨkɨmamin bizir mam
iti.”
Ezɨ Saimon ghaze, “Tisa, nɨ na mɨkemegh.”
41 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Gumazir pumuning gumazir mam da
dagɨaba pura da ini, egh aning gɨn a da ikarvagham. Ezɨ mav a da 500ɨn
dagɨaba ini, ezɨ mav a da 50plan dagɨaba ini.
42 Ezɨ aning uaghara an dagɨaba ikarvaghan ibura. Ezɨ a aning ikar-
vaghamin dagɨar kaba gɨn amada. Ezɨ nɨ nɨghnɨgh, aningɨn tina gumazir kam
bar a gifuegham?”
43 Ezɨ Saimon an akam ikaragha ghaze, “Kɨ kamaghɨn nɨghnɨsi, gumazir
dagɨar avɨriba inigha ua da ikarvaghan iburazim.”
Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ deragha mɨgei.”
44 Egha a ragha amizimɨn gara kamaghɨn Saimon mɨgei, “Nɨ amizir kamɨn
gari? Kɨ nɨn dɨpenimɨn izezɨma, nɨ nan dagarimning ruasa dɨpatam na
ganɨngizir puvatɨ. Ezɨ amizim uan temeribar nan dagarimining ruegha, uan
dapanir arɨzimɨn da dɨsi.
45 Ezɨ nɨ nan torezir puvatɨ. Ezɨ amizir kam dughiar kɨ aven izezimɨn a nan
dagarimningɨn tora mamaghɨra ikia iza datɨrɨkɨn.
46 Ezɨ nɨ borem nan dapanim gingezir puvatɨ. Ezɨ amizir kam a borer
mughuriar aghuim inigha nan dagarimning ginge.
47 A bar na gifonge, kamaghɨn amizɨ, God an arazir kurar avɨriba bar da
gɨn amada. Kɨ ia mɨgei, tina God an arazir kurar muziarim gɨn amadaghtɨ,
kamaghɨn a God gifongezir arazir muziarim ikiam.”

7:33: Mt 3:4, 11:18, Mk 1:6 **7:33:** Matyu 3:4; 11:18; Mak 1:6 **7:34:** Mt 11:19, Lu 15:2 **7:34:** Matyu 11:19; Luk 15:2 **7:36:** Mt 26:6, Mk 14:3, Lu 11:37 **7:36:** Matyu 26:6; Mak 14:3; Luk 11:37 **7:37:** Matyu 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 **7:44:** Stt 18:4 **7:44:** Jenesis 18:4 **7:46:** Sng 23:5 **7:46:** Onger Akaba 23:5 **7:47:** 1 Ti 1:14

48 Ezi Iesus kamaghin amizimin migei, “Nin arazir kuraba, ki da gin
amada.”
49 Ezi gumazir a ko ikiava apiba kamaghin oregha, maghira uarira uariv
gei, “Kar gumazir manam uaghan arazir kuraba gin amadi?”
50 Ezi Iesus kamaghin amizim migei, “Nin nighnizir gavgavim nin akura,
kamaghin amizi ni navir amirizimin mangi.”

8

Amizir maba Iesusin gin arui

1 Bizir kabar gin, Iesus, nguibar ekiaba ko nguibar dozibagh arui, egha
God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akuri. Ezi an suren gumazir 12pla
uaghan an gin arui.
2 Ezi amizir maba uaghan, me fomira Iesus men arimariaba ko duar
kuraba batoke: Maria, me Makdalan nguibamin amizim a garisi, Iesus
fomira a gamizima, 7plan duar kuraba anetegha azenimin ize,
3 Joana ko Susana ko amizir avirir igharaziba uaghan a koma arui. (Joana,
a Kusan amuim, a Herotin dipenir averiamin garir gumazir dapanim.)
Amizir kaba uan bizibar Iesus ko an suren gumazibar akurvasi.

Witin oviziba akurir akar isin zuim
(Matyu 13:1-9; Mak 4:1-9)

4 Gumazamizir avirim uan nguibaba ategha Iesus bagha iza uari aku-
vazima, an akar isin zuir kamin me migei:
5 “Azenibar ingarir gumazir mam ghuava raizin min garir daghem wit, an
oviziba inigha uan azenimin da akuri. An ada akura zuima, maba tuavim
gira ghuzima gumazamiziba da dike. Ezi kuarazir pin itiba izaghira bar da
ame.
6 Ezi maba dagiaba itir danganibagh iregha afuangi. Ezi dipaba nguazimin
puvati, kamaghin amizi, witin kaba ua misingigha ariaghire.
7 Ezi witin ovizir mabanang benir ataghataribar torim gire, egha benir
ataghatariba sara aghuima da da ikiaghariki.
8 Ezi mabanang nguazir aghuim giregha, aghua dagher bar aviriba iti,
kamaghin amizi da vaghvagha 100pla bar misevegha iti.”
An akar isin zuir kam me mikemegha, a pamtem kamaghin me migei,
“Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus manmaghsua
akar isin zuibagh ami
(Matyu 13:10-17; Mak 4:10-12)

9 Ezi Iesusin suren gumaziba akar isin zuir kamin mingarim baghava an
azara.
10 Ezi a me migia ghaze, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh
Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Ezi igharaz darazi ki akar isin
zuibara me migei, eghti me zurara ganiva, egh deragh bizitamin ganighan
kogham. Egh uaghan zurara oraghiva, egh me deragh bizitamin mingarim
gifoghan kogham.”

7:48: Mt 9:2, Mk 2:5, Lu 5:20-21 **7:48:** Matyu 9:2; Mak 2:5; Luk 5:20-21 **7:49:** Mt 9:3, Mk 2:7 **7:49:** Matyu 9:3; Mak 2:7 **7:50:** Mt 9:22, Mk 5:34, 10:52, Lu 8:48, 17:19, 18:42 **7:50:** Matyu 9:22; Mak 5:34; 10:52; Luk 8:48; 17:19; 18:42 **8:1:** Lu 4:43 **8:1:** Luk 4:43 **8:2:** Matyu 27:55-56; Mak 15:40-41; 16:9; Luk 23:49 **8:5:** Mt 13:3, Mk 4:3 **8:5:** Matyu 13:3; Mak 4:3 **8:10:** Ais 6:9-10, Mk 4:12 **8:10:** Aisaia 6:9-10; Mak 4:12

Witɨn akar isɨn zuimɨn mɨngarim
(Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)

11 Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Kar akar isɨn zuir kamɨn mɨngarim. Witɨn ovɨzim a Godɨn akam.
12 Ezɨ witɨn ovɨzir tuavim gireziba mati gumazamizir Godɨn akam baraghiziba, me a baraghizɨ Satan iza men navir averiabar Godɨn akam batoke, eghtɨ me nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikian koghtɨ God ua me inighan kogham.
13 Ezɨ dagɨaba itir danganibagh irezir witɨn ovɨziba mati, gumazamizir akam baregha bar akongeziba, ezɨ men biba nguazim giraghuezir puvatɨ. Me dughiar otevimɨn nɨghnɨzir gavgavim Godɨn iti, ezɨ osɨmtɨzibar dughiam me God ataki.
14 Ezɨ witɨn ovɨzir benir ataghataribar tongɨn ireziba mati gumazamizir akam baraghizibar mɨn iti. Me deragha tuavimɨn zuima inivafɨzibar agoroger osɨmtɨziba, ko dagɨar nɨghnɨzir osɨmtɨziba, koma nguazir kamɨn bizir ganganir agorogem me isima, me dar aven ikia egha mɨsevir puvatɨ.
15 Ezɨ witɨn ovɨzir nguazir aghuim gireziba mati, gumazamizir Akar Aghuim baraghiziba, me a inigha uan navir averiabagh atɨgha dar suiragha gavgavigha ikia, dagher aghuiba otifi.”

Gumazitam lam gaborogha mɨnemɨn aven anevarazir puvatɨ
(Mak 4:21-25)

16 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Gumazitam lam gaborogha mɨnemɨn aven a modogha a isa dakozimɨn apengan anefazir puvatɨ. An a inigh dakozim gisɨn anefagham, eghtɨ tina aven izɨva angazangarimɨn ganam.
17 Kamaghɨra mogomer biziba da gɨn azenan otivigham. Eghtɨ bizir amigha aveziba da uaghan gɨn azenan otivigham.
18 Kamaghɨn amizɨ ia deraghvɨra akar kam baragh. Gumazitam o amizitam Godɨn akabagh foghtɨ, God uan akabar fofozir igharaziba a danɨngam, eghtɨ a Godɨn akar avɨribagh fogham. Eghtɨ Godɨn akabagh foghan aghuazir gumazim o amizim, an fofozir muziarim God a dam a inigham.”

Tinara a Iesusɨn amebam ko doziba?
(Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Ezɨ Iesusɨn amebam ko doziba an ganasa izi. Ezɨ gumazamiziba bar anekufa, kamaghɨn amizɨ, me an boroghɨra mangan ibura.
20 Ezɨ mav Iesus mɨgɨa ghaze, “Nɨn amebam ko doziba muna azenan tuivighav ikia nɨn ganasa.”
21 Ezɨ Iesus an akam ikaragha ghaze, “Tina Godɨn akam baragha an gɨn zui, me nan amebam ko doziba.”

Iesus mɨgeima amɨnir ekiam areme
(Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Dughiar mamɨn, Iesus uan suren gumazibav gɨa ghaze, “E dɨpar kam abigh vongɨn mangam.” Egha me botɨn ghuavanega vongɨn zui.
23 Me ghuava, Iesus pariam an azima an akui. Ezɨ amɨnir ekiam amozim sara dɨpamɨn oto, ezɨ dɨpam men bot bar a gizɨfa. Kamaghɨn amizɨ me osɨmtɨzir ekiamɨn aven iti.

8:11: Hi 4:12, 1 Pi 1:23 **8:11:** Hibru 4:12; 1 Pita 1:23 **8:16:** Mt 5:15, Lu 11:33 **8:16:** Matyu 5:15; Luk 11:33 **8:17:** Mt 10:26, Lu 12:2 **8:17:** Matyu 10:26; Luk 12:2 **8:18:** Mt 13:12, 25:29, Lu 19:26 **8:18:** Matyu 13:12; 25:29; Luk 19:26 **8:21:** Lu 6:47, 11:28, Jo 14:21 **8:21:** Luk 6:47; 11:28; Jon 14:21 **8:23:** Mt 8:24, Mk 4:37 **8:23:** Matyu 8:24; Mak 4:37

24 Ezɨ suren gumaziba ghuava a gaghuragha a mɨgɨa ghaze, “Gumazir
Ekiam, nɨ dɨkafigh! E ovengam!” Ezɨ a dɨkavigha amɨnim ko dɨpar puvɨra
ingarim akar gavgavimɨn aning mɨgei. Ezɨma amɨnim ko dɨpam aremegha
amɨragha iti.
25 Ezɨ a kamaghɨn uan suren gumazibar azara, “Ian nɨghnɨzir gavgavim
managh iti?”
Ezɨ me atiatia, nɨghnɨzir avɨribagh amuava, uarira uarir azangsɨsi, “Kar
gumazir manmaghɨn amizim? A mɨgeima, amɨnim ko dɨpam an akam
barasi!”

Iesus gumazir mamɨn
duar kuraba batoke
(Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Iesus uan suren gumaziba ko botɨn ghuava Gerasan Distrighɨn otifi, a
Galilin Dɨpar Akaremɨn vongɨn iti.
27 Egha Iesus bot ategha azenan izima, nguibar ekiar kamɨn itir gumazir
duar kuraba apazazim a bato. A fomɨra iniba itir puvatɨgha dɨpenibar aven
itir puvatɨ, a gumazir ovengezibar dagɨar mozir toribar aven iti.
28-29 Egha duar kurar kam dughiar avɨribar an suigha anekurima a
daghiri. Egha uaghan an dafariba ko sueba me senbar da ike, ezɨ an garir
gumaziba an boroghɨra ikiava an gari, ezɨ duar kurar kam a gamima a uan
senba aghorava, ara ghua gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn iti. Ezɨ Iesus
duar kuram batogha ghaze, nɨ gumazim ategh azenan izɨ. Ezɨ a Iesusɨn
apigha, arava Iesusɨn dagaribar apengan irɨgha pamtem dɨa mɨgei, “Nɨ tizim
na damuasa, Iesus, Godɨn Bar Pɨn Itimɨn Otarim? Kɨ nɨn azangsɨsi nɨ arazir
kuratam na damuam markɨ!”
30 Ezɨ Iesus an azara, “Nɨn ziam tina?”
Duar kurar avɨriba an aven iti. Kamaghɨn amizɨ, a kamaghɨn mɨgei,
“Avɨriba.”
31 Ezɨ duar kuraba kamaghɨn Iesus gaghoravɨra iti, “Nɨ e batuegh e
amadaghtɨma e torir mɨngariba puvatɨzir kamɨn mangan markɨ.”
32 Dughiar kamɨn, dar bɨzir ekiar maba mɨghsɨar mɨriamɨn roghɨra ikiava
api. Ezɨ duar kuraba Iesus gakaghora ghaze, “Nɨ en amamangatɨghtɨ e mangɨ
dar munabar aven mangeka.” Ezɨ a men amamangatɨzɨ me zui.
33 Ezɨ duar kuraba gumazim ategha azenan iza dabar aven ghue. Ezɨ dar
bɨzir kam ara ghua davarir kuram giraghuegha dɨpam amegha ariaghire.
34 Ezɨ dabar garir gumaziba garima bizir kaba otivizɨ, me ara ghua nguibar
ekiamɨn bizir kabar gun mɨgeima, nguibar azenan roghɨra itiba saram orasi.
35 Ezɨ gumazamiziba ganasa izi, bizir tizimram oto? Egha me Iesus bagha
iza garima, gumazir duar kuraba ategha azenan izezim, a Iesusɨn dagarimɨn
mɨn aperaghav iti. A korotiaba aghuizɨ an nɨghnɨzim ua dera. Kamaghɨn
amizɨ me atiatingi.
36 Ezɨ ikia bizir kamɨn ganizir darazi gumazamizibagh eghara ghaze, Iesus
duar kuraba apazazir gumazim gamizɨ a ua dera.
37 Ezɨ gumazamizir Gerasan Distrighɨn itiba puvɨra atiatia, egha Iesusɨn
azangsɨsi, “Nɨ e ategh danganir igharazitamɨn mangɨ.” Ezɨ a botɨn ghuavan-
abogha uamategha ghu.
38 Ezɨ duar kuraba ataghizir gumazir kam Iesusɨn azangsɨgha uaghan an
gɨn mangasa, ezɨ Iesus anemadagha, a mɨgɨa ghaze,

8:24: Mt 8:25, Mk 4:38 **8:24:** Matyu 8:25; Mak 4:38 **8:31:** MAA 9:11 **8:31:** Akar Mogomem 9:11 **8:32:** Mt 8:30, Mk 5:11 **8:32:** Matyu 8:30; Mak 5:11

39 “Nɨ uamategh uan nguibamɨn mangɨ, egh God nɨ gamizir biziba bar me mɨkɨm.” Ezɨ gumazim uamategha ghua nguibam garuava Iesus a gamizir biziba bar dar gun mɨgei.

Iesus aremezir guivir mam gamizɨ a ua dɨkafi, egha amizir an korotiamɨn suirazim gamizɨma a ua dera
(Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43)

40 Iesus uamategha Galilin Dɨpar Akaremɨn vongɨn izezɨma, gumazamiziba a izɨ me bativasa me a bagha oragha a mɨzua iti.
41-42 Ezɨ gumazir mam, an ziam Jairus, a God ko mɨgeir dɨpenimɨn gumazir dapanim. An guivir vamɨra an azenir 12plan boroghɨra ghugha, aremeghasava ami. Kamaghɨn amizɨ a iza Iesusɨn dagarimningɨn boroghɨn irɨ. Egha uan dɨpenimɨn mangasa Iesus gakaghori. Ezɨ Iesus ghuavɨra itima maburan avɨrim bar an okarigha kaghɨra uari dɨkabɨri.*
43 Ezɨ amizir 12plan azenibar ghuzim batir arɨmariam itir mam, gumazitam an akuraghtɨ a deraghan kogham.
44 A Iesusɨn gɨn izava an korotiar avɨzimɨn suirazɨ, an ghuzir arɨmariam zuamɨra dutugha ghu.
45 Ezɨ Iesus azara, “Tina nan suira?”
Ezɨ me bar uarir tiragha, ezɨ Pita ghaze, “Gumazir Ekiam, gumazamiziba bar nɨ akuvagha nɨ adughadusi.”
46 Ezɨ Iesus ghaze, “Kɨ kamaghɨn fo, gumazim nan suirazɨma gavgavim na ategha azenan ghu.”
47 Ezɨma amizim uabɨra uabɨn gara fo, a modoghan kogham. Egha atiatim sara iza Iesusɨn guamɨn degiaghirɨgha, gumazamizibar damazibar mɨgɨa ghaze, nan arɨmariam gɨvaghasa, kɨ Iesusɨn korotiamɨn suira, ezɨ nan arɨmariam zuamɨra gɨfa.
48 Ezɨ Iesus a mɨgɨa ghaze, “Nan guivim, nɨ navim bar amɨragh ikɨ. Nɨ nɨghnɨzir gavgavim nan iti. Kamaghɨn amizɨ, nɨn nɨghnɨzir gavgavim nɨ gamizɨma nɨ dera. Nɨ navir amɨrizim sara mangɨ.”
49 Iesus mɨgɨavɨra itima, gumazir mam God ko mɨgeir dɨpenimɨn garir gumazir dapanim Jairusɨn dɨpenimɨn ikegha, Jairus bagha izi. Egha kamaghɨn Jairus mɨgei, “Nɨn guivim areme. Ezɨ nɨ ua ingangarim tisa danɨngan markɨ.”
50 Ezɨ Iesus kamaghɨn oregha, Jairus mɨgɨa ghaze, “Nɨ atiatingan markɨ. Pura nɨghnɨzir gavgavim ikɨ, eghtɨ nɨn guivim ua deragham.”
51 Egha a Jairusɨn dɨpenimɨn otogha, ua tavɨn amamangatɨghtɨma an an gɨn aven mangan an aghua, egha a Pita, ko Jon, ko Jems ko guivimɨn amebam koma afeziam, a merara inigha dɨpenimɨn aven ghue.
52 Dughiar kamɨn gumazamiziba bar, me uan evaribav sogha azia iti.
Ezɨ Iesus me mɨgɨa ghaze, “Azir akam atakigh. Guivim aremezir puvatɨ. An akui.”
53 Me fo, guivim areme, kamaghɨn amizɨ me an ingaravati.
54 Ezɨ Iesus guivimɨn dafarimɨn suiragha a mɨgɨa ghaze, “Nan borim, nɨ dɨkafigh!”
55 Ezɨ an duam uamategha izezɨma, a zuamɨra dɨkavigha tu.
Ezɨ Iesus me mɨgɨa ghaze, “Ia daghetam a danɨngigh.”

8:41-42: Matyu 9:18; Mak 5:22 * **8:41-42:** An guivir vamɨra, a 12plan azenibar boroghɨra ghu, kamaghɨn amizɨ, e ghaze, an azenir 12plan boroghɨra ghu. **8:44:** Mt 9:20, Mk 5:28 **8:44:** Matyu 9:20; Mak 5:28 **8:46:** Mk 5:30, Lu 6:19 **8:46:** Mak 5:30; Luk 6:19 **8:48:** Lu 7:50 **8:48:** Luk 7:50 **8:52:** Lu 7:13, Jo 11:11-13 **8:52:** Luk 7:13; Jon 11:11-13 **8:54:** Lu 7:14, Jo 11:43 **8:54:** Luk 7:14; Jon 11:43

56 Ezi an amebam ko afeziam bar aguaghfa. Ezi a kamaghin migia aning abira, gua otozir bizir kamin gun gumazitam mikiman marki.

9

Iesus 12pla gumaziba amangi
(Matyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

1 Iesus uan suren gumazir 12plan diaziima, me a bagha izezi, a duar kuraba batoghamin gavgavim ko gumazamiziba itir arimariaba akiramin gavgavim sara me ganingi.
2 Egha me amaga ghaze, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akun, egh gumazamizibar arimariaba akirmighti me ua deragham.
3 Egha a kamaghin me migei, "Ia mangisiva bizitam inian marki, mitariba, dagheba, dagiaba, ko siotin ia gin daghuamin tam inian marki.
4 Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim.
5 Eghti gumazamiziba ia gifueghan koghti, dughiar ia men nguibam ataghiraghamim, ia uan dagaribar mineziba apisigh, eghti me fogh suam, arazir me amizir kam, a derazir puvati."*
6 Ezi Iesusin suren gumaziba nguibabar ghuava, Akar Aghuim akura egha arimariar gumazamizibagh amima me ghuamazi.

Herot foghasa, Iesus a tinara
(Matyu 14:1-2; Mak 6:14-16)

7-8 Ezi Herot, gavmanin dapanim, a bizir Iesus amiba baraghiziima da ghuavira iti. A fo, marazi ghaze, Jon aremegha ua dikafi, ezi marazi ghaze, Elaija oto, ezi marazi ghaze, Godin akam inigha izir gumazir mam fomira ikegha aremegha ua dikafi. Kamaghin amiziima, Herot bar nighnizir aviribagh ami.
9 Egha Herot kamaghin migei, "Ki Jonin firim atu. Ezi tina bizir kabagh amima me dar gun migei?" Egha a Iesusin ganasa.

Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-13)

10 Ezi Iesusin aposelba uamategha izegha, bizir me amizibar gun a migei. Ezi a me inigha me uarira nguibar mam an ziam Betsaidan ghue.
11 Ezi gumazir bizir avirim a gifoghava an gin zui. Ezi Iesus me gifuegha, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun me migiava, gumazamizibar arimariaba akiri.
12 Bar guaratiziminin Iesusin 12plan aposelba a bagha izegha kamaghin a migei, "E gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Ni gumazamiziba amadaghti, me danganir kamin itir nguibaba ko nguibar roghira itibar mangiva, uari bagh dagheba ko dakuamin danganiba buri."
13 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Ia uari daghetaba me daning."

8:56: Mk 7:36, Lu 5:14 **8:56:** Mak 7:36; Luk 5:14 **9:1:** Mt 10:1, Mk 3:13-15 **9:1:** Matyu 10:1; Mak 3:13-15 **9:3:** Luk 10:4-11 **9:4:** Mt 10:11, Mk 6:10 **9:4:** Matyu 10:11; Mak 6:10 **9:5:** Mt 10:14, Mk 6:11, Ap 13:51 **9:5:** Matyu 10:14; Mak 6:11; Aposel 13:51 * **9:5:** Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, suam, ki nin sagham. **9:6:** Mk 6:12 **9:6:** Mak 6:12 **9:7-8:** Mt 16:14, Mk 8:28, Lu 9:19 **9:7-8:** Matyu 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 **9:9:** Lu 23:8 **9:9:** Luk 23:8 **9:12:** Mt 14:15, Mk 6:35-36, Jo 6:5 **9:12:** Matyu 14:15; Mak 6:35-36; Jon 6:5

Ezɨ me kamaghɨn mɨgei, “E bar bretɨn rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti. Egh e mangɨ gumazir avɨrir kaba bagh dagher tabagh ivezeghan koghtɨ, dagheba bar otevegham.”
14 (Dughiar kam gumazibar dɨbobonim, 5,000 boroghɨn ghu.)
Ezɨ Iesus kamaghɨn uan suren gumazibav gei, “Ia me mɨkɨmtɨ me 5pla ten, 5pla tenɨn okoruabar dapighirɨ.”
15 Ezɨ suren gumaziba kamaghɨram amizɨma, gumazamiziba bar apia.
16 Ezɨ Iesus bretɨn rubuzir 5pla ko osirir pumuning inigha kogha overiamɨn gara Afeziar Ekiam mɨnabagha, bretba ko osirimning apɨrigha gumazamizɨbar anɨngasa uan suren gumazibagh anɨngizɨ me me ganɨdi.
17 Ezɨ gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izɨfa. Ezɨ Iesusɨn suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba, me da inigha 12plan akɨrabagh aghuizɨma da bar izefe.

Pita Iesusɨn gun mɨgɨa ghaze, a tina
(Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29)

18 Dughiar mamɨn Iesus uabɨra Afeziam ko mɨgeima, an suren gumaziba a ko itima, a men azara, “Gumazamiziba tina na garɨsi?”
19 Ezɨ me kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Marazi ghaze, nɨ Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, ezɨ marazi ghaze, nɨ Elaija, ezɨ marazi ghaze, Godɨn akam inigha izir gumazir fomɨra itir mam aremegha ua dɨkafi.”
20 Ezɨ Iesus men azara, “Ezɨ ia? Ia uari ghaze kɨ tina?”
Ezɨ Pita an akam ikaragha ghaze, “Nɨ Godɨn izezir Krais, God Uam E Iniasa Mɨsevezir Gumazim.”

Iesus ghaze, an aremegh ua dɨkavigham
(Matyu 16:20-28; Mak 8:30--9:1)

21 Iesus mɨgɨrɨgɨar gavgavim uan suren gumazibagh anɨga ghaze, ia nan gun tavɨn mɨkɨman markɨ.
22 Egha a kamaghɨn mɨgei, “Gumazamizibar Otarim bar mɨzazir ekiaba ko osɨmtɨziba iniam. Eghtɨ Judabar gumazir aruaba koma ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghɨva a mɨsueghtɨ an aremegham. Egh dughiar mɨkezimɨn a ua dɨkavigham.”
23 Egha a bar moghɨra me mɨgɨa ghaze, “Gumazitam o amizitam nan gɨn izɨsɨ, a ifongezir biziba gɨn amadagh uan ter ighuvim zurara a gisaghpugh nan gɨn izɨ.
24 Gumazamizir manam uan ikɨrɨmɨrim suiraghsɨ nɨghnɨghtɨ, an ikɨrɨmɨrim gɨvagham. Eghtɨ gumazamizir manam na bagh uan ikɨrɨmɨrim ateghɨva, uan ikɨrɨmɨrim iniam.
25 Gumazim o amizim nguazimɨn itir biziba bar da inigh, a gɨn oveghtɨ, bizir kaba manmaghɨn an akuragham? Bar puvatɨ.
26 Tina nan ziam ko nan Akar Aghuimɨn gun mɨkɨman aghumsɨghtɨ, gɨn Gumazamizibar Otarim uan afeziamɨn boroghɨn ikeghɨva Godɨn damazimɨn

---

9:18: Mt 16:13, Mk 8:27 **9:18:** Matyu 16:13; Mak 8:27 **9:19:** Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **9:19:** Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **9:20:** Mt 16:15-16, Mk 8:29, Jo 6:68-69 **9:20:** Matyu 16:15-16; Mak 8:29; Jon 6:68-69 **9:22:** Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:44, 18:32-33 **9:22:** Matyu 16:21; 17:22; Mak 8:31; 9:31; Luk 9:44; 18:32-33 **9:23:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 14:27 **9:23:** Matyu 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 14:27 **9:24:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 **9:24:** Matyu 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **9:25:** Mt 16:26, Mk 8:36 **9:25:** Matyu 16:26; Mak 8:36 **9:26:** Mt 10:33, Mk 8:38, Lu 12:9, 2 Ti 2:12 **9:26:** Matyu 10:33; Mak 8:38; Luk 12:9; 2 Timoti 2:12

zuezir enselba ko Godɨn angazangarim sara izighirɨva, uaghan men
aghumsɨgham.
27 Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan
kogham. Ia ikɨvɨra ikɨ gantɨma, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham.”

Iesusɨn mɨkarzim igharagha gari
(Matyu 17:1-13; Mak 9:2-13)

28 Iesus bizir kabav kemezɨ, 8plan dughiaba gɨvazɨma, a gɨn Pita, ko Jon, ko
Jems inigha me God ko mɨkɨmasa mɨghsɨar ekiar mamɨn ghuavanabo.
29 Egha a God ko mɨgeima, an guamɨn ganganim ragha igharagha oto. Ezɨ
an korotiaba bar ghurghurigha onɨmarimɨn mɨn taghtasi.
30 Gumazir pumuning, Moses ko Elaija,
31 aning Afeziar Ekiamɨn angazangarimɨn aven ikia, egha Iesus ko uariv
gei. Me Iesus nguazir kam ataghɨragham koma bizir a Jerusalemɨn
damuamin bizibav gei.
32 Pita uan namakamning ko pariam men azima me akui, me osegha
Iesusɨn angazangarir gavgavimɨn ganigha uaghan gumazir pumuningɨn
gari, aning a ko tughav iti.†
33 Ezɨ gumazimning an ataghɨrazima Pita kamaghɨn Iesus mɨgei, “Tisa, bar
deragha e kagh iti! E purirpenir pumuning ko mɨkezimɨn ingaram. Nɨ bagh
tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.” (Pita akar kam mɨgɨa, egha uabɨ
mɨgɨrɨgɨar a mɨkemezir kam gɨfozir puvatɨ.)
34 A mɨgɨavɨra itima, ghuariar mam otogha me avara, ezɨ me ghuariamɨn
aven ghua bar atiatingi.
35 Ezɨ tiarir mam ghuariamɨn tongɨn otogha kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Kar
nan Otarim, kɨ a ginaba. Ia anarɨram oragh!”
36 Tiarir kam mɨkemegha gɨvazɨma, me Iesusɨn garima a uabɨra iti. Ezɨ
Iesusɨn suren gumaziba bizir me ganizimɨn gun gumazitam mɨkemezir
puvatɨ.

Otarir mam, duar kuram a gapazazɨma Iesus a batoke
(Matyu 17:14-23; Mak 9:14-32)

37 Egha me amɨmzaraghan mɨghsɨam ategha izaghirima, gumazamizir
avɨrim iza tuavimɨn a bato.
38 Ezɨ gumazir mam men torimɨn ikia dei, “Tisa, kɨ nɨ gakaghori, nan otarir
bar vamɨra iti, kamaghɨn amizɨ nɨ an ganigh.
39 Duar kuram an aven ikia a gamima a zuamɨra ara dei. Egha anekurima
a nguazim gɨra puv nɨsi. Ezɨma pupuviba an akamɨn otifi. Duar kurar kam
dughiar mabar an ikia bar pazava a gamuava, anetaghɨrazir puvatɨ.
40 Kɨ a batoghasa nɨn suren gumazibagh aghori. Ezɨ me a damuan ibura.”
41 Ezɨ Iesus kamaghɨn me ikaragha ghaze, “Oio, kɨ bar amɨra, ia dughiar
kamɨn itir gumazamiziba, ia nɨghnɨzir gavgaviba puvatɨ, ian araziba ko
nɨghnɨziba bar derazir puvatɨ. Dughiabar manmaghɨn, kɨ ia ko ikɨ egh ian
osɨmtɨziba ateram? Nɨ uan otarim inigh kagh izɨ.”
42 Ezɨ otarim izavɨra itima, duar kuram an ekunizɨma a nguazim girɨgha
uam aguava egha puv nɨsi. Ezɨ Iesus duar kuram batoghezɨma, a borim
ataghizɨ a dera. Ezɨ Iesus a inigha uam an afeziam ganɨngi.
43 Ezɨ gumazamiziba bar Godɨn gavgavimɨn ganigha dɨgavir kuram gami.

9:28: 2 Pita 1:17-18 **9:31:** Mt 17:3, 17:9, Mk 9:4, 9:9, Lu 9:22, 13:33 **9:31:** Matyu 17:3; 17:9; Mak 9:4; 9:9; Luk 9:22; 13:33 **9:32:** Mt 17:2-3, Mk 9:2-4, Jo 1:14, 2 Pi 1:16-18 **9:32:** Matyu 17:2-3; Mak 9:2-4; Jon 1:14; 2 Pita 1:16-18 † **9:32:** Bizir otozir kam ti dɨmagarimɨn oto. **9:35:** Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, 17:5, Mk 1:11, 9:7, Lu 3:22 **9:35:** Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; 17:5; Mak 1:11; 9:7; Luk 3:22

Me bar puv Iesus amizir bizibagh nighnizima, a uan suren gumazibav gei,
44 “Ia deraghvira na baraghti, ki bizitam ia mikimasa. Me Gumazamizibar
Otarim isi gumazir kurabar dafarim darigham.”
45 Ezi me migirigiar kamin mingarim gifozir puvati. A men modo, kam-
aghin amizi me a gifozir puvatigha an azangsighan atiatingi.

Tina ziar ekiam iniam
(Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37)

46 Ezi Iesusin suren gumaziba uarira uari adoghodogha ghaze, tina men
dapanimin ikiam.
47 Me migeima, Iesus men nighnizibagh fogha borim inizi, borim an min
tughav iti.
48 Egha a kamaghin me migei, “Gumazitam o amizitam na ginighnigh egh
borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan
akurvasi. Egha tina nan akurvasi, a nan Afeziar na amadazimin akurvasi.
Kamaghin amizi, tina ian tongin ziam puvati, a ziar ekiam iniam.”

Tina ian apanim gamir puvati, a ian anav
(Mak 9:38-40)

49 Ezi Jon Iesus migei, “Tisa, e garima gumazir mam nin ziamin duar
kuraba batosi. E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroke.”
50 Ezi Iesus kamaghin migei, “Tina ian apanim gamir puvati, a ian anav.
Eghti, ia an anogoroghan marki.”

Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemin zui

(Sapta 9:51--19:28)

Samarian gumazamiziba Iesus men nguibamin izan me an aghua

51 God Iesus inigh uan Nguibamin ghuavanangamin dughiam roghira
izezima, Iesus Jerusalemin mangasa nighnizim gamigha iti.
52 Egha uan migirigiar gumazir maba amangizima, me akam inigha
faragha ghue. Me Samarian nguibar mamin a bagha bizibar akirasa ghue.
53 Ezi gumazamizir nguibar kamin itiba fo, Iesus Jerusalemin zui, kam-
aghin amizima me Iesus inian aghua.‡
54 Ezi suren gumazimning, Jems ko Jon bizir kabar ganigha an azara,
“Ekiam, ni ifueghtima e Godin Nguibamin itir avim bagh diaghtima a
izighiriva gumazamizibar isigham.”
55 Ezi Iesus raghava aningin atari.
56 Egha me nguibar igharazimin ghue.

Iesusin gin mangamin ivezim
(Matyu 8:19-22)

9:44: Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22, 18:32-33 **9:44:** Matyu 16:21; 17:22; Mak 8:31; 9:31; Luk 9:22; 18:32-33 **9:45:** Mk 9:32, Lu 2:50, 18:34 **9:45:** Mak 9:32; Luk 2:50; 18:34 **9:46:** Lu 22:24 **9:46:** Luk 22:24 **9:48:** Mt 10:40, 23:11-12, Mk 9:37, Lu 10:16, Jo 12:44, 13:20 **9:48:** Matyu 10:40; 23:11-12; Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 12:44; 13:20 **9:49:** Nam 11:28, Mk 9:38 **9:49:** Diboboniba 11:28; Mak 9:38 **9:50:** Mt 12:30, Lu 11:23 **9:50:** Matyu 12:30; Luk 11:23 **9:51:** Mk 10:32, 16:19 **9:51:** Mak 10:32; 16:19 **9:53:** Jo 4:9 **9:53:** Jon 4:9 ‡ **9:53:** Samarian gumazamiziba, me Gerasen Mighsiamin uari akuva God bagha ofa gamua Godin ziam fe. Ezi Judaba Jerusalemin nguibamin ghuava ofa gamua Godin ziam fe. Ni Jon 4:20in gan. Samarian gumazamiziba ghaze, Judaba deravira Ekiamin ziam fer arazimin gin zuir puvati. Kamaghin, me dughiar kam Iesusin akurvaghan aghua. **9:54:** 2 Kin 1:9-16 **9:54:** 2 Atriviba 1:9-16

57 Iesus uan suren gumaziba ko tuavimɨn zuima, gumazir mam Iesus mɨgei, “Nɨ danganir manamɨn mangam, kɨ uaghan nɨ ko mangam.”
58 Ezɨ Iesus a mɨgɨa ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mɨkonibar iti, ezɨ Gumazamizibar Otarim dakuamin danganiba puvatɨ.”
59 Egha Iesus gumazir igharazim mɨgei, “Nan gɨn izɨ.”
Ezɨ gumazim an akam ikaragha ghaze, “Ekiam, nɨ faragh nan amamangatɨghtɨ, kɨ mangɨ uan afeziam mozim dafaka.”
60 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Markɨ. Gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuaba afɨ. Nɨ mangɨva God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn akam akunam.”
61 Ezɨ gumazir mam ua Iesus mɨgɨa ghaze, “Ekiam, kɨ nɨn gɨn mangam. Nɨ faragh nan amamangatɨghtɨ, kɨ mangɨ uan adarazir ganika.”
62 Ezɨ Iesus a ikaragha ghaze, “Tav itazim kuazagh egh raghɨrɨgh gɨn ganam, a God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn aven ingaran kogham.”

10

Iesus 72plan gumaziba amangizɨ me ghua an ingangarim gami

1 Egha bizir kabar gɨn Ekiam 72plan gumazir igharaziba mɨsevegha pumuning pumuning faragh nguibar ekiaba ko danganir a mangasa nɨghnɨzibar me amadi.*
2 Egha a kamaghɨn me mɨgei, “Dagher bar avɨrim anigha gɨvagha azenimɨn iti. Ezɨ ingangarir gumazamizir da iniamin avɨriba puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, ia azenir kamɨn ghuavimɨn azangsɨghtɨ, a ingangarir gumazamizibar amangɨtɨ, me an azenimɨn mangɨ dagheba iniam.
3 Ia mangɨ! Kɨ sipsipɨn nguziba afiar atiabar torimɨn iti moghɨn ia amadazɨ ia zui.
4 Egh dagɨaba azuir mɨtarim ko beghiam ko dagarir asuaba inian markɨ. Eghtɨ gumazitam tuavimɨn ia batoghɨva dughiam ia danɨngtɨ, ia a ikaraghan markɨ.
5 “Egh ia dɨpenitamɨn aven mangɨ egh faragh kamaghɨn mɨkɨm suam, navir amɨrizim ia ko iti.
6 Eghtɨ gumazir navir amɨrizim kagh ikɨtɨ, ia navir amɨrizim an ikɨ. Puvatɨghtɨ, ian navir amɨrizim ua ia bagh izegham.
7 Guizbangɨra, ingangarir gumazamiziba uan ivezim isi. Kamaghɨn amizɨ ia dɨpenir kamɨn aven ikɨ, dagheba ko dɨpar tizir me ia ganɨdiba, ia dar amɨ. Egh dɨpenir mamɨn ikegh mamɨn mangan markɨ.
8 “Egh ia nguibar ekiamɨn aven mangɨghtɨma, me ia inigh tizim ia danɨngtɨ, ia puram anemɨ.
9 Egh ia arɨmariaba itir darazir amightɨ me ghuamagheghtɨ, ia kamaghɨn me mɨkɨm, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghɨra ize.
10-11 Egh ia nguibar ekiatamɨn aven mangɨtɨma, me ia inighan koghtɨma, ia tuavir dozibar aven mangɨ mɨkɨm suam, ‘Ian nguibar ekiamɨn nguaziba en dagaribar poghezɨ, e da dɨsi, eghtɨ ia kamaghɨn ganigh fogh suam, ia amizir

---

9:61: 1 Kin 19:20 **9:61:** 1 Atriviba 19:20 **10:1:** Mt 10:1, Mk 6:7 **10:1:** Matyu 10:1; Mak 6:7 * **10:1:** Fofozir gumazir avɨriba kamaghɨn nɨghnɨsi, gumazir Iesus amadazibar dɨbobonim, a 72 puvatɨ. Me ghaze, men dɨbobonim 70ra. Eghtɨ namba 70, a Luk 10:1ɨn ikɨtɨ, eghtɨ Luk 10:17 uaghan, namba 70 an ikɨ. **10:2:** Mt 9:37-38, Jo 4:35, 2 Te 3:1 **10:2:** Matyu 9:37-38; Jon 4:35; 2 Tesalonika 3:1 **10:3:** Mt 10:16 **10:3:** Matyu 10:16 **10:4:** 2 Kin 4:29 **10:4:** 2 Atriviba 4:29 **10:4:** Matyu 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 **10:7:** Mt 10:10-11, 1 Ko 9:14, 10:27, 1 Ti 5:18 **10:7:** Matyu 10:10-11; 1 Korin 9:14; 10:27; 1 Timoti 5:18 **10:8:** 1 Ko 10:27 **10:8:** 1 Korin 10:27 **10:10-11:** Ap 13:51 **10:10-11:** Matyu 10:14; Luk 9:5; Aposel 13:51; 18:6

arazir kam, a derazir puvati. Egh ia fogh suam, God Bizibagh Ativamin
Dughiam roghira ize.'
12 Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir nguibar kam iniamim,
an osimtizir Sodom inizim gafiragham."

Gumazamizir navim girazir puvatiziba bar ikuvigham
(Matyu 11:20-24)

13 Egha Iesus ua kamaghin uan 72plan gumazibav gei, "Ia Korasinin
nguibamin itir gumazamiziba, iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan
nguibamin itir adarasi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin
nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin
dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, azir
adiariba aghuigha, averenim gapiava a gurua, egha uan arazir kamin uari
akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki.
14 Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Tair ko Saidon
iniamim gafiragham.
15 Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darasi, ia ghaze, ia uari fegh
Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin magiram.
16 "Tina ia barasi a uaghan na barasi, tina ia barazir puvati a uaghan na
barazir puvati. Egha tina na barazir puvati, a nan Afeziar na amadazim
uaghan a barazir puvati."

72plan gumaziba uamatenge

17 Ezi 72plan gumaziba ua iza bar akuegha kamaghin migei, "Ekiam, e nin
ziam diborima duar kuraba en akabar mirara zui."
18 Ezi a me migia ghaze, "Ki Satanin garima a ira onimarimin min Godin
Nguibamin tagha gifa.
19 Ezi ki gavgavim ia ganigha gifa, eghti ia kuruziba ko tuighakabagh isin
daruva da dikiva, egh uan apanibar gavgavim a givagham. Eghti me bizir
kuratam ia damuan iburagham.
20 Eghti duar kuraba ian akam mirara ghuzir bizim bagh akongan marki.
God uan Nguibamin ian ziaba osirizir bizim baghiva ia akong."

Iesus bar akuegha uan Afeziam minabi
(Matyu 11:25-27; 13:16-17)

21 Ezi dughiar kamra, Godin Duam Iesus gamima a bar akongegha kam-
aghin migei, "Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim
ko nighnizir aghuiba itir gumazamiziba bizir kaba men modo, egha boribar
min itir gumazamizibar aka. Kamaghin amizi ki ni minaba. Guizbangira
Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami."
22 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Nan Afeziam biziba bar da isa nan
dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo.

10:12: Stt 19:24-28, Mt 10:15, 11:24 **10:12:** Jenesis 19:24-28; Matyu 10:15; 11:24 **10:13:** Ais 23:1-18, Ese 26:1-28:26, Jo 3:4-8, Amo 1:9-10, Mt 11:21-23, Sek 9:2-4 **10:13:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1–28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:2-4; Matyu 11:21-23 **10:15:** Ais 14:13-15 **10:15:** Aisaia 14:13-15 **10:16:** Mt 10:40, Mk 9:37, Lu 9:48, Jo 5:23, 13:20 **10:16:** Matyu 10:40; Mak 9:37; Luk 9:48; Jon 5:23; 13:20 **10:18:** Jo 12:31, 16:11, MAA 9:1, 12:8-9 **10:18:** Jon 12:31; 16:11; Akar Mogomem 9:1; 12:8-9 **10:19:** Sng 91:13, Mk 16:18, Ap 28:5 **10:19:** Onger Akaba 91:13; Mak 16:18; Aposel 28:5 **10:20:** Kis 32:32, Ais 4:3, Dan 12:1, Mt 7:22, Fl 4:3, Hi 12:23, MAA 3:5, 21:27 **10:20:** Ua Me Ini 32:32; Aisaia 4:3; Daniel 12:1; Matyu 7:22; Filipai 4:3; Hibru 12:23; Akar Mogomem 3:5; 21:27 **10:22:** Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2 **10:22:** Matyu 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2

Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir Otarim ifuegha
Afeziam isa men akaziba, merara Afeziam gifo."
23-24 Egha a ragha uan suren gumazibar gara kamaghin me migei, "Ki
guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko
gumazamizir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar
bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba,
me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati. Ezi ia,
ian damaziba bizibar gari, kamaghin amizi ia bar akongegh!"

Samarian gumazim Judan mavin akurazir eghaghanim, Iesus a gami

25 Ezi dughiar mamin, Judan Arazibagh fozir gumazir mam dikavigha
Iesus gifarasa purama an azara, "Tisa, ki manmaghin damighiva zurazurara
itir ikirimirir aghuarim iniam?"
26 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Akar Gavgavir manam Moses Osirizir
Arazibar akamin aven iti? Ni manmaghin an gari?"
27 Ezi an a ikaragha ghaze, "Ni uan Ekiam, a nin God, ni bar uan navir
averiam ko uan duam ko uan nighnizim ko uan gavgavim sara bar a
gifongegh. Egh uaghan, ni uabira uabi gifongezi moghin, uan namakabagh
ifongegh."
28 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Ni bar deragha migei. Ni mamaghira
damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam."
29 Ezi a gumazamizibar damazimin deraghasa, kamaghin a Iesusin azara,
"Ezi tina nan namakaba?"
30 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Gumazim Jerusalem ateghava
Jerikon uaghira, egha gumazir kuraba batozima, me an korotiaba suegha,
puviram a misueghava are, egha anetaghizima a mikirigha irighav iti.
31 Ezi ofa gamir gumazim tuavir kamra uaghira egha an gara a gitagha zui.
32 "Kamaghira Livain gumazim uaghan iza danganir kamnaghira an gara
a gitagha zui.
33 "Ezima Samarian gumazir mam iza danganir gumazir kam itimra izava,
an apighava bar an apangkufi.
34 Egha a bagha ghua wain ko borem an duaba ruegha da nomke. Egha a
gumazim isa uan donki gisin anefagha, a inigha ghua daguir dipenir mamin
aven ghugha, deraviram a gami.
35 Egha amimzaraghan a dagiar pumuning dipenir ghuavim ganigha
ghaze, 'Ni deragh an gan, eghti dughiar ki uamategh izamim, ki izi bizir tizir
ni uam a gamiziba, ki da ikaragham.'
36 "Ezi ni manmaghin nighnisi, gumazir pumuning ko mikezir kabar
manam gumazir kuraba misoghezir gumazimin namakam?"
37 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazim a ikaragha ghaze, "Gumazir an
apangkuvizim."
Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni mangiva kamaghira damu."

Iesus Maria ko Martan dipenimin iti

38 Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin ghua nguibamin oto. Ezi amizir
mam, an ziam Marta, a Iesus inigha uan dipenimin ghu.

10:23-24: Matyu 13:16-17; 1 Pita 1:10 **10:25:** Mt 19:16, Lu 18:18 **10:25:** Matyu 19:16; Luk 18:18 **10:25:** Matyu 22:35-40; Mak 12:28-34 **10:27:** Wkp 19:18, Lo 6:5 **10:27:** Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 6:5 **10:28:** Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 10:5, Ga 3:12 **10:28:** Ofa Gami 18:5; Nehemia 9:29; Esekiel 20:11-13; Rom 10:5; Galesia 3:12 **10:29:** Lu 16:15 **10:29:** Luk 16:15 **10:33:** Jo 4:9 **10:33:** Jon 4:9 **10:33:** 2 Eghaghaniba 28:15 **10:38:** Jon 11:1

39 Ezɨ an afumimɨn ziam Maria. A Iesusɨn dagarimɨn boroghɨra aperaghav
ikiava a barazima a mɨgei.
40 Ezɨ Marta ingangarir avɨrim an nɨghnɨzimɨn izi, ezɨ an osɨmtɨzim sara
dagher me damamibagh ami. Egha a Iesus bagha iza an azara, “Ekiam, nan
afumim na ataghizima kɨ uabɨra ingangaribagh ami, ezɨ nɨ na gɨnɨghnɨsi, o?
A mɨkemeghtɨma a nan akuragh!”
41 Ezɨ Ekiam a ikaragha ghaze, “Marta, Marta, nɨ bizir avɨribagh nɨghnɨgha
da bagha muriam nɨ dɨghori.
42 Nɨ bizir vamɨra bagh nɨghnɨgh. Maria a bizir aghuimra mɨsefe. Ezɨ bizir
kam, gumazitam a dama a inighan kogham.”

11

Iesus God ko mɨgeir arazibar men sure gami
(Matyu 6:9-15; 7:7-11)

1 Iesus danganir mamɨn ikia God ko mɨkemegha gɨvazɨma, an suren
gumazir mam a mɨgɨa ghaze, “Ekiam, nɨ God ko mɨgeir arazibar en sure
damu, mati Jon uan suren gumazibar sure gamizɨ mokɨn.”
2 Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgei, “Ia God ko mɨkɨmamin dughiamɨn, ia
kamaghɨn mɨkɨm:

“ ‘En Afeziam, nɨn ziam bar zue, ezɨ arazir kuraba an saghon iti.
Dughiar Nɨ Bizibagh Ativamim, a izɨ.
3 E datɨrɨghɨn damamin dagheba,
nɨ datɨrɨghɨn da isɨ e danɨng.
4 Egh me e gamir arazir kuraba e da gɨn amadi moghɨn,
nɨ en arazir kuraba gɨn amang.
Egh e ateghtɨ,
e osɨmtɨzibar aven ikɨtɨ
bizitam en navim bɨraghtɨ,
e arazir kuratam damuan kogham.’ ”

5-6 Ezɨ Iesus kamaghɨn uan suren gumazibav gei, “Ian tongɨn gumazitam
namakatam ikɨva, egha dɨmagarir arɨzimɨn a bagh mangɨva kamaghɨn a
mɨkɨmam, ‘Namakam, nɨ daghetaba nan akuragh. Nan akar gumazim
tuavimɨn iza na batozɨ, kɨ a danɨngamin dagheba puvatɨ.’
7 “Eghtɨ, gumazir dɨpenimɨn aven itim kamaghɨn an akam ikaragham, ‘Nɨ
ingangarim na danɨngan markɨ. Kɨ tiar akam asaragha gɨfa, egha uan boriba
koma akui. Kamaghɨn kɨ dɨkavighɨva bizitam nɨ danɨngan kogham.’
8 Ezɨ kɨ ia mɨgei, dɨpenir ghuavim dɨkavighɨva uan namakam puvatɨzir
biziba bar a danɨngam. A bizir kaba uan namakam danɨngan ifongezir
puvatɨ, egha an a ganɨngi. An namakam a dɨmvɨra ikian an aghuagha,
dɨkavigha iza bizir a bar ifongeziba a ganɨngi.”
9 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Ia God ko mɨkɨm, egh biziba bagh an
azangtɨ, a da isɨ ia danɨngam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia
tiam gafughafughtɨ, God ia bagh tiam kuigham.

10:39: Jo 12:2-3 **10:39:** Jon 12:2-3 **10:42:** Sng 27:4, Mt 6:33 **10:42:** Onger Akaba 27:4; Matyu 6:33 **11:1:** Lu 5:33 **11:1:** Luk 5:33 **11:2:** Matyu 6:9-13 **11:8:** Lu 18:1, 18:5 **11:8:** Luk 18:1; 18:5 **11:9:** Mt 7:7, Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22 **11:9:** Matyu 7:7; Mak 11:24; Jon 15:7; 1 Jon 3:22

10 Gumazir Godɨn azaiba, me biziba isi. Ezɨ gumazir biziba bagha ruim da
batifi. Eghtɨ gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh tiam kuigham.
11 “Ian boritam uan afeziam, osiriba bagh an azangsɨghtɨma, a ti kuruzi-
tam a danigham? Bar puvatɨ.
12 Egh borim tuarir aroriam bagh uan afeziamɨn azangsɨghtɨma, a ti
tuighakam a danigham, o?
13 Ia afeziar arazir kurabagh amiba, egha ia zurara bizir bar aghuiba
uan boribagh anɨdi. Ia deraghvɨra kamaghɨn fogh, guizbangɨra ian Afeziar
uan Nguibamɨn itim bar akueghvɨra uan Duam isɨ gumazir a ko mɨgeibar
anɨngam.”

Me ghaze, Iesus duar kuram ko ingari
(Matyu 12:22-30; Mak 3:20-27)

14 Egha Iesus duar kurar gumazim gamima a mɨgeir puvatɨzim batoke.
Ezɨ duar kuram anetaghizɨ, gumazir mɨgeir puvatɨzim datɨrɨghɨn mɨgei. Ezɨ
gumazamiziba dɨgavir kuram gami.
15 Ezɨ marazi ghaze, “A Belsebulɨn gavgavimɨn duar kuraba batosi, a duar
kurabar gumazir dapanim.”*
16 Ezɨ marazi Iesus basamasa ghaze, “Nɨ Godɨn gavgavimɨn mirakelɨn
arazitam damightɨ, an overiamɨn ikegh izighirɨtɨ, e an ganigh fogham.”
17 Ezɨ Iesus men nɨghnɨzibagh fogha, kamaghɨn me mɨgei, “Kantrin tamɨn
gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghtɨ, men dabirabim ikuvigham.
Eghtɨ dɨpenir vamɨran itir darazi uariv sogh, egh uari abigh egh men
dabirabim ikuvigham.
18 Ia ghaze, kɨ ti Satanɨn gavgavimɨn duar kuraba batosi. Kamaghɨn amizɨ,
kɨ ian azai, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghɨn
tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatɨgham.
19 Ia ghaze, kɨ Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezɨ tinara
ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba,
darara ian akagha ghaze, ia paza na mɨgei.
20 Eghtɨ kɨ Godɨn Duamɨn gavgavimɨn duar kuraba batoghtɨ, ia kamaghɨn
fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gɨfa.
21 Gumazir gavgavitam mɨdorozir biziba bar da inigh, egh uan dɨpenim
bagh gantɨ an biziba bar deraghvɨra ikiam.
22 Eghtɨ gumazitam bar gavgavigh a ko mɨsogh, anebɨragh, an mɨdorozir
bizir a gamima a gavgavim ikia mɨsoziba inigh mangɨ, da tuiragh da isɨ
gumazir igharazibar anɨngam.
23 Tina nan namakam puvatɨ, a nan apanim. Ezɨ gumazim nan akuragha
gumazamiziba akumakuir puvatɨ, gumazir kam men gɨntɨzima me tintini-
bar zui.”

Duar kuram uamategha ize
(Matyu 12:43-45)

24 Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Duar kuram gumazir mam ategha dɨpaba
puvatɨzir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir
puvatɨgha, egha uabɨ mɨgɨa ghaze, ‘Kɨ uamategh faragha ikezir dɨpenimɨn

---

11:11: Mt 7:9-10 **11:11:** Matyu 7:9-10 **11:15:** Mt 9:34, 10:25, 12:24 **11:15:** Matyu 9:34; 10:25; 12:24 * **11:15:** Satanɨn ziar mamra kara, Belsebul. **11:16:** Mt 12:38, 16:1, Mk 8:11 **11:16:** Matyu 12:38; 16:1; Mak 8:11 **11:17:** Mt 12:25, Mk 3:24, Jo 2:25 **11:17:** Matyu 12:25; Mak 3:24; Jon 2:25 **11:20:** Kis 8:19 **11:20:** Ua Me Ini 8:19 **11:22:** Kl 2:15 **11:22:** Kolosi 2:15 **11:23:** Mt 12:30, Mkk 9:40, Lu 9:50 **11:23:** Matyu 12:30; Mak 9:40; Luk 9:50 **11:24:** Mt 12:43 **11:24:** Matyu 12:43

mangam.' Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima
an itir biziba bar deragha ikia pura iti.
25 Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir
biziba bar deragha iti.
26 Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar kurar a gafiragha arazir
kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamin ikiam.
Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghti
an dabirabim, dabirabir a faragha ikezim bar a gafiragh bar ikuvigham."

Gumazir manaba bar akuegham?

27 Ezi Iesus bizir kabav giavira itima, amizir mam gumazamizibar tongin
ikia kamaghin dia migei, "Amizir ni bategha oteba ni ganingizim, a bar
akongegh."
28 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Te nan Afeziamin akam baragha an gin zui,
me bar akongegh."

Mirakelin azangsizim
(Matyu 12:38-42; Mak 8:12)

29 Ezi gumazamiziba otiva izavira itima, Iesus kamaghin me migei,
"Datirighin itir gumazamiziba bar ikufi. Me mirakelin arazir ki damighti
me ganigh foghamim bagha azangsisi. Eghti ki arazitam men akakaghsi me
danighan kogham. God Jona gamizir arazimin min, me arazir kamin ganam.
30 Fomira Jona batozir arazim Niniven nguibar ekiamin gumazamizibar
aka. Kamaghira, Gumazamizibar Otarim datirighin itir gumazamiziba
arazitam men akagham.
31 Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir kamin saghon ikegha Solomonin
fofozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon
gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumazamiziba Godin Kotiamin
Tuivamin Dughiamin, Seban Atrivir Amizim tugh datirighin itir gumazamiz-
ibar arazir kurabar gun mikimam.
32 Eghti Godin Kotin Dughiamin, Niniven gumazamiziba dikavigh ian
arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Niniven adarazi Jona akunizir akam
baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona
gafira!"

Nin damazimning mikarzimin angazangarim
(Matyu 5:15; 6:22-23)

33 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Gumazitam lam gaborogha danganir
mogometamin a modozir puvati, o a inigha itarir ekiamin aven amadazir
pu. Puvati, an a isi an danganimram anefagham. Eghti tina aven izi, an
angazangarimin ganam.
34 Damaziba, da lamin min namnamin angazangarimin min iti. Damazim
derazi, angazangarim bar nin namnam gizivagham. Eghti nin damazim
ikuvighti, mitatem nin namnam, avaragham.†

11:26: Mt 12:45, Jo 5:14, Hi 6:4, 2 Pi 2:20 **11:26:** Matyu 12:45; Jon 5:14; Hibru 6:4; 2 Pita 2:20 **11:27:** Lu 1:28, 1:42, 1:48 **11:27:** Luk 1:28; 1:42; 1:48 **11:28:** Mt 7:21, Lu 8:15, 8:21, Je 1:25 **11:28:** Matyu 7:21; Luk 8:15; 8:21; Jems 1:25 **11:29:** Mt 16:4, Mk 8:12 **11:29:** Matyu 16:4; Mak 8:12 **11:30:** Jna 1:17, 2:10, 3:4 **11:30:** Jona 1:17; 2:10; 3:4 **11:31:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12 **11:31:** 1 Atriviba 10:1-10; 2 Eghaghaniba 9:1-12 **11:32:** Jna 3:5 **11:32:** Jona 3:5 **11:33:** Mt 5:15, Mk 4:21, Lu 8:16 **11:33:** Matyu 5:15; Mak 4:21; Luk 8:16 **11:34:** Mt 6:22 **11:34:** Matyu 6:22 † **11:34:** Israelia kamaghin nighnisi, nin damazimning angazangarim puvatighti, me suam ni akurvazir puvati.

35 Kamaghɨn amizɨ, nɨ ua bagh deravɨra gan, puvatɨghtɨ, angazangarir nɨn
itim, mɨtarmem an epazagham.
36 Kamaghɨn amizɨ, angazangarim bar nɨn mɨkarzim gizɨvaghtɨ, mɨtarmem
tong an epazaghan koghtɨ, nɨn mɨkarzim bar angazangarimɨn ikiam, mati
lamɨn angazangarim nɨ gisirazɨ mokɨn."

Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, arazir kurabagh ami
(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

37 Iesus mɨkemegha gɨvazɨma, Farisin mam Iesus ko damasa an gighamizɨ,
Iesus an dɨpenimɨn aven ghugha dagher dakozim gapera.
38 Ezɨ Farisin kam garima, Iesus ruezir puvatɨgha a koma api. Ezɨ a
kamaghɨn ganigha aguaghfa.
39 Ezɨ Ekiam kamaghɨn a mɨgei, "Ia Farisiba, Ia bar deraghavɨra kapba ko
itaribar azeniba rue, ezɨ ian navir averiabar aven bar ikuvigha mɨze. Ia
okɨmakɨam koma arazir kurabagh ami.
40 Ia bar gumazir onganiba! God azenan ingarizir biziba, a uaghan aven
dar ingari?
41 Eghtɨ ia bizir itaribar averiabar itiba isɨva gumazir onganarazibar
anɨng, eghtɨ ian biziba bar zuegham.
42 "Ia Farisiba, ia ghaze, ia isɨngtɨzim daghebagh anɨdir zuravarir 10plan
pozibar da arɨgha, egha pozir vamɨra God ganɨdi. Egha ia Godɨn guizɨn
arazim ko a gifongezir arazim ataghɨrasi. Ia faragh arazir ekiar kabar gɨn
mangɨ dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu.
Kamaghɨn amizɨ, iavzika, ia bar ikuvigham!
43 "Ia zurara God ko mɨgeir dɨpenibar aven dabirabir aghuariba iniasa bar
ifonge. Egha uaghan maketɨn danganiba me dughiaba ia danɨngasa, ia bar
ifonge. Kamaghɨn amizɨ, iavzika, ia bar ikuvigham.
44 "Ia mati matmatiar me gan foghan koghamibar mɨn iti. Ezɨ gumaza-
miziba dagh fozir puvatɨgha dagh isɨn arui. Egha Godɨn damazimɨn zuezir
puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, iavzika, ia bar ikuvigham!"
45 Ezɨ Judan Arazibagh fozir gumazir mam a ikaragha ghaze, "Tisa, nɨ bizir
kabav gɨa, uaghan e gasɨghasɨsi."
46 Ezɨ Iesus a ikaragha ghaze, "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba, ia
osɨmtɨziba gumazamizibagh arɨzima me da ateran ibura. Ezɨ ia uari uan
dafar puzitamɨn men akuragha bizitam aterir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ,
iavzika, ia bar ikuvigham!
47 Ian inazir afeziaba Godɨn akam inigha izir gumazibav soghezɨma me
ariaghire. Ezɨ ia me bagha dagɨar mozir aghuiba okoregha men aghariba
mozibagh arɨki. Kamaghɨn amizɨ, iavzika, ia bar ikuvigham!
48 Ia arazir kam gumazamizibar akakagha ghaze, ian inazir afeziaba amir
arazir kam dera. Ezɨ me Godɨn akam inigha izir gumazibav soghezɨ me
ariaghire, ezɨ ia me bagha mozibagh ami.
49 "Bizir kam bagha, Godɨn fofozir aghuim kamaghɨn mɨgei, 'Kɨ me bagh
nan akam inigha izir gumaziba koma aposelba amangam, eghtɨ men tarazi,
me me mɨsoghtɨma, me arɨghiram. Eghtɨ igharaziba, me arazir kurabar me
damuam!'

11:37: Lu 7:36, 14:1 **11:37:** Luk 7:36; 14:1 **11:38:** Mt 15:2, Mk 7:3 **11:38:** Matyu 15:2; Mak 7:3 **11:39:** Mt 23:25, Mk 7:4, Ta 1:15 **11:39:** Matyu 23:25; Mak 7:4; Taitus 1:15 **11:41:** Ais 58:7, Dan 4:27 **11:41:** Aisaia 58:7; Daniel 4:27 **11:42:** Wkp 27:30, Mt 23:23 **11:42:** Ofa Gami 27:30; Matyu 23:23 **11:43:** Mt 23:6-7, Mk 12:38-39 **11:43:** Matyu 23:6-7; Mak 12:38-39 **11:44:** Sng 5:9, Mt 23:27 **11:44:** Onger Akaba 5:9; Matyu 23:27 **11:46:** Mt 23:4 **11:46:** Matyu 23:4 **11:47:** Mt 23:29-31 **11:47:** Matyu 23:29-31

50 Fomira nguazir kam otozir dughiam, Godin akam inigha izir gumaziba,
me me misoghezi me ariaghire, ezi arazir kam iza datirighin tu. Kamaghin
amizima ia datirighin iti darazi men ivezim iniam.
51 Ezi modorozir arazir kam, an Abelin dughiamin ikegha iza Sekaraian
dughiamin tu. Gumazir kam, Sekaraia, me ofa gamir dakozim ko Godin
Dipenimin tizimin a misoghezima an areme. Ezi ki ia migei, arazir kurar
kabar ivezim gumazir datirighin itiba bativam.
52 "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba, ia Godin fofozimin tiar akamin kiba
inigha ghue. Ia uari aven ghuezir puvatigha, aven mangamin gumazamiz-
ibar tiar akam apiri."
53 Egha Iesus danganir kam ataghirazima, Judan Arazibagh fozir gumaz-
iba ko Farisiba, me akar kurabar a migei. Egha azangsizir aviribar a gami.
54 Egha me an gari, a bizitam paziva a mikemeghtima, me an suigham.

12

Farisibar arazir ifavariba bagh gan
(Matyu 10:26-27)

1 Ezi dughiar kamin gumazamizir bar avirim uari akuvaghav ikia uari
dikabiri. Ezi Iesus maghira uan suren gumaziba faragha dav gia ghaze, "Ia
uari bagh gan. Farisiba mati, yis bretin aven ghugha a gamizima a bar
buizi moghin ian aven mangi ia gasighasigham. Kamaghira ifavarir araziba
uaghan bar ia gasighasigham.
2 Moegha itir biziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumazamiziba
dagh fogham.
3 Ezi bizir ia mitatemin mikemeziba, me aruer angazangarimin da
baragham. Ezi bizir tizir ia sighsirir akabar uan kuaribagh arigha dipenir
averiabar uariv kemeziba, me mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun
mikimam."

Gumazim Godram atiating
(Matyu 10:28-31)

4 Iesus ua kamaghin migei, "Nan namakaba, ki ia migei, ia gumazir
namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Me gin ua bizitam damighan
kogham.
5 Ezi, ia tinarama atiatingam, ki ian akagham. Ia Godin atiating, a ian
namnam gasighasighiva, gin ia inigh helin avim mikinamin gavgavim iti. Ezi
ki guizbangira ia migei, ia Godin atiating.
6 Ia fo, gumazamiziba kuarazir dozir 5pla wan toian vaghvagh dagh
ivezegham. Ezi God dar tam bakinighnighan kogham.
7 God uaghan ian dapanir ariziba menge, egha a bar deraghavira ia gifo.
Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir
puvati. Ia Godin damazimin bar ekevegha dagh afira."

E Iesusin ziamin aghumsighan kogham
(Matyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

11:51: Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21 **11:51:** Jenesis 4:8; 2 Eghaghaniba 24:20-21 **11:52:** Mt 23:13 **11:52:** Matyu 23:13 **11:54:** Lu 20:20 **11:54:** Luk 20:20 **12:1:** Mt 16:6, 16:12, Mk 8:15 **12:1:** Matyu 16:6; 16:12; Mak 8:15 **12:2:** Mt 10:26, Mk 4:22, Lu 8:17 **12:2:** Matyu 10:26; Mak 4:22; Luk 8:17 **12:4:** Ais 51:7, Jer 1:8, Mt 10:28, Jo 15:14-15 **12:4:** Aisaia 51:7; Jeremaia 1:8; Matyu 10:28; Jon 15:14-15 **12:5:** Hi 10:35 **12:7:** Lu 12:24, 21:18, Ap 27:34 **12:7:** Luk 12:24; 21:18

8 Iesus ua kamaghin migei, “Ki ia migei, Gumazir manam gumazamizibar
damazimin ghaze, a nan anam, eghti Gumazamizibar Otarim uaghan Godin
enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam a nan anam.
9 Eghti tina gumazamizibar damazimin mikim suam, a nan adarazir mav
puvati, eghti ki uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir
kam nan anav puvati.
10 Eghti gumazitam akar kuratam Gumazamizibar Otarim mikemeghti,
God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam akar kuratam
Godin Duam mikemeghtima, God an arazir kurar kam gin amadaghan
kogham.
11 Me ia inigh God ko migeir dipenibar mangam. Egha gavmanin gumazir
ekiaba ko gumazir ziaba itibar damazibar mangitima, ia atiatingan marki.
Egh suam, ki manmaghin ua bagh ganam, o manmaghin mikimam?
12 Dughiar kamra, Godin Duam ni mikemeghtima ni me mikimam.”

Gumazir dagiaba bar avirasemezir onganimin akar isin zuim

13 Ezi gumazir mam gumazamizibar torimin ikia kamaghin Iesus migei,
“Tisa, nan aveghbuam mikemeghtima, a gan afeziam ga bagha taghizir
bizitaba na bagh taba tuiragh.”
14 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Tinara guan osimtizibar kir guan biziba
tuiraghasa na misefe?”
15 Egha a kamaghin me migei, “Ia uari bagh ganigh. Biziba bar dagh
ifongezir arazir kaba bagh, uari bagh ganigh! Gumazimin dabirabim a bizir
avirir a itir kaba saram otozir puvati.”
16 Egha an akar isin zuir kamin me migei, “Gumazir dagiaba bar
avirasemezir mam iti. Egha uan nguazimin dagher aghuir aviriba isi.
17 Egha a kamaghin uabi ginighnisi, ‘Ki manmaghin damuam? Ki uan
daghebar arighamin danganiba puvati.’
18 “Egha a ghaze, ‘Ki kamaghin damuam. Ki uan dagher dipeniba kuar-
ighiva, dipenir ekiabara ingarigham. Egh dipenir ekiaba, ki uan maziaba ko
dagheba ko biziba bar dar arigham.
19 Egh ki uabira uabi mikimam, “Ni dughiar aviriba bagha ua bagha bizir
aghuir avirim ariki. Egh ni damiva, wainin dipabar amiva, egh dughiar
aghuarim iniva, egh bar akuegh ikiam.” ’
20 “Ezi God a migia ghaze, ‘Ni gumazir onganim. Dimagarir kamra ki nin
ikirimirim inighti, ni aremegham. Eghti ni ua bagha arighizir biziba, tina da
iniam?’
21 “Kamaghira, tina ua bagh biziba puv dar pozim mikiniva, egh a Godin
damazimin onganarazibar amuam, eghti bizir kam a bativam.”

Nighnizir aviribar amuan marki
(Matyu 6:25-34)

22 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Kamaghin amizi, ki ia
migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki,
e dagher manatamra damam? Egh ia pamten uan inivafizibagh nighnigh
mikiman marki, e inir manatam uan mikarziba avam?

12:8: Lu 15:10 **12:8:** Luk 15:10 **12:9:** Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12, 1 Jo 2:23 **12:9:** Mak 8:38; Luk 9:26; 2 Timoti 2:12; 1 Jon 2:23 **12:10:** Mt 12:31-32, Mk 3:28-29, 1 Jo 5:16 **12:10:** Matyu 12:31-32; Mak 3:28-29; 1 Jon 5:16 **12:11:** Matyu 10:19-20; Mak 13:11; Luk 21:14-15 **12:15:** 1 Ti 6:7-10 **12:15:** 1 Timoti 6:7-10 **12:19:** Sav 11:9, 1 Ko 15:32, Je 5:5 **12:19:** Fofozir Gumazim 11:9; 1 Korin 15:32; Jems 5:5 **12:20:** Sng 39:6, 52:7, Jer 17:11, Je 4:14 **12:20:** Onger Akaba 39:6; 52:7; Jeremaia 17:11; Jems 4:14 **12:21:** Mt 6:19-20, 1 Ti 6:18-19, Je 2:5 **12:21:** Matyu 6:19-20; 1 Timoti 6:18-19; Jems 2:5

23 Gumazimɨn ikɨrɨmɨrim ti daghebagh afira, ezɨ gumazimɨn mɨkarzim ti
inibagh afira.
24 Ia kuarazibar gan. Da dagheba opari puvatɨgha dagh eghuvir puvatɨ,
da dagheba arɨzir dɨpeniba puvatɨ. Ezɨ God dagheba dagh anɨdi! Ezɨ ian
ikɨrɨmɨrim bar kuarazibagh afira.
25 Egh ian tav deraghvɨra ikɨsɨ nɨghnigh, kamaghɨn a ti uan ikɨrɨmɨrim
damutɨ a tong ruaragham? Bar puvatɨ.
26 Nɨ bizir muziarir kam damuan iburagh, nɨ tizim bagha biziba bar a dagh
nɨghnɨgha nɨghnɨzir avɨribagh ami?
27 "Ia akɨmarir aghuaribagh nɨghnɨgh. Da manmaghɨn otifi? Da ingangarir
ekiatam gamir puvatɨ. Egha da korotiatam isamizir puvatɨ. Ezɨ kɨ ia mɨgei,
fomɨra Atrivim Solomon bizir bar avɨriba ikia an azuir adiariba bar dera,
egha an korotiatam akɨmarir kabar mɨn otozir puvatɨ.
28 E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumɨn gumazitam da akoreghɨva da
inigh avitam mɨkɨnigham. Grazir kɨnir kaba, God adiariba dagh azui. Ia bizir
kam gɨfogh, God uaghan adiariba ia danɨngam. Ia gumazamizir nɨghnɨzir
gavgavir muziarim itiba!
29 Ian nɨghnɨzim dagheba ko dɨpabara ikian markɨ. Egh ia pamtem dagh
nɨghnɨghan markɨ.
30 Nguazir kamɨn gumazamiziba pamten bizir kabagh nɨghnɨsi. Ezɨ ian
Afeziam fo, ia da iniam.
31 Ezɨ bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia faragh God atɨghtɨ, a ian
Atrivimɨn ikɨtɨ, ia an gɨn mangɨtɨ, a bizir kaba ia danɨngam."

Bizir aghuiba akumakuir arazim
(Matyu 6:19-21)

32 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, "Ia sipsipɨn bɨzir muziarim, ian Afeziam
ia damighti, ia Atrivimɨn otivasa a bar akonge. Kamaghɨn ia atiatingan
markɨ.
33 Ia uan biziba amangɨva dagɨaba inigh, egh gumazamizir onganarazibar
anɨng. Egh uari bagh dagɨaba azuir mɨtariba inigh dar arightɨma da dɨghoran
kogham. Ian bizir aghuir Godɨn Nguibamɨn itiba, da gɨvaghan kogham.
Godɨn nguibamɨn okɨmakɨar gumaziba roghɨra izan kogham, eghtɨ barareba
dagh asɨghasɨghan kogham.
34 Nɨn bizir aghuiba itir danganim, nɨn navir averiamɨn itir ifongiam
uaghan danganir kamra ikiam."

Dakuan markɨ, ia uari bagh gan
(Matyu 24:42-44)

35 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, "Ia ingaramin korotiabar aghuighɨva
otivamin bizim bagh ganɨva uan lamba ateghtɨma da isi mamaghɨra ikɨ.
36 Egh mati gumazim uan gumazir aruamɨn amuir ikɨzir isam bagha
ghugha uamategh izasa, me a mɨzuai. Eghtɨ a uamategh izɨ tiam
gafughafughtɨ, me zuamɨram a bagh tiam kuigham.
37 Ingarir gumazir kabar gumazir aruam uamategh izɨ men gantɨ, me
a mɨzua gari. Kamaghɨn me bar akuegham. Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, a

---

12:24: Jop 38:41, Sng 147:9, Lu 12:7 **12:24:** Jop 38:41; Onger Akaba 147:9; Luk 12:7 **12:27:** 1 Kin 10:4-8, 2 Sto 9:3-6 **12:27:** 1 Atriviba 10:4-8; 2 Eghaghaniba 9:3-6 **12:31:** Mt 6:33 **12:31:** Matyu 6:33 **12:32:** Mt 25:34, Lu 22:29, MAA 1:6 **12:32:** Matyu 25:34; Luk 22:29; Akar Mogomem 1:6 **12:33:** Mt 19:21, Lu 18:22, Ap 2:45, 4:34 **12:33:** Matyu 19:21; Luk 18:22; Aposel 2:45; 4:34 **12:35:** Kis 12:11, Mt 25:1-13, Ef 6:14, 1 Pi 1:13 **12:35:** Matyu 25:1-13; 1 Pita 1:13 **12:36:** Mk 13:34-36, 1 Pi 1:13 **12:36:** Mak 13:34-36; 1 Pita 1:13 **12:37:** Jo 13:4 **12:37:** Jon 13:4

dagheba me daningisi uabin kurukegham. Egh me mikemeghti, me dakozim
dapiaghti a izi dagheba me daningam.
38 Egh men gumazir aruam dimagarir arizim, o aminim titi a uamategh izi
men ganti me a bagh gan mizuam ikiti, kamaghin me bar akuegham.
39 Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba
dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha,
men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati.
40 Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gu-
mazamizibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham."

Ingangarir gumazir aghuim ko kuramin akar isin zuim (Matyu 24:45-51)

41 Ezi Pita Iesusin azara, "Ekiam, ni akar isin zuir kamin erara migei, o e
bar moghira?"
42 Ezi Ekiam an akam ikaragha ghaze, "Ingangarir gumazir manamra
nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a
damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir
ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam.
43 Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam iza a batogha
an ingangarir kamin garima, gumazir kamin navir averiam bar an dera.
44 Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamin gumazir aruam
a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamin ikiva an biziba bar
dar ganam.
45 Egh ingangarir gumazibar dapanim uabira uabi kamaghin nighnigham,
'Nan gumazir ekiam zuamira izeghan kogham.' Egh a dikavigh ingangarir
gumaziba ko ingangarir amizibav soghiva, damiva, wainin dipabar amiva
dapanim onganigham.
46 Eghti an gumazir ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir
puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. Eghti
an gumazir ekiam bar anerghorarighiva a inighiva gumazir God gifozir
puvatiziba ko anetigham.
47 "Ingangarir gumazibar dapanim fo, an gumazir ekiam bizir tizim
damuasava a mikeme, ezi an a gamizir puvati. Eghti an gumazir ekiam
dughiar aviribar a ifozoregham.
48 Eghti ingangarir gumazim an gumazir ekiam ifongezir arazibagh fozir
puvatighiva, egh a uabi misoghamin arazibar amuti, an gumazir ekiam
dughiar aviribar a ifozoreghan kogham. Tina bar bizir aviriba ini, a ua bizir
aviriba God daningam. Ezi tina God bizir aviriba an dafarim gariki, God uam
a dam aviriba inisiva an azangsigham."

Iesus gumazamiziba abighasa ize (Matyu 10:34-36)

49 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ki nguazim avim a darighasa izi. Ezi
avim datirighira isiasa ki ifonge.
50 Ki tighar rurir mam iniam. A mati dipam gumazim avarazi moghin,
osimtiziba na bativam. Ezi ki a inizir puvati. Kamaghin amizi ki bar osemegh
mangi dughiar kam otogham!

12:39: 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10 **12:39:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10 **12:39:** Matyu 24:43-44 **12:40:** Mk 13:33, 1 Te 5:6, 2 Pi 3:12 **12:40:** Mak 13:33; 1 Tesalonika 5:6; 2 Pita 3:12 **12:44:** Mt 25:21-23 **12:44:** Matyu 25:21-23 **12:47:** Lo 25:2, Ap 17:30, Je 4:17 **12:47:** Godin Araziba 25:2; Aposel 17:30; Jems 4:17 **12:48:** Wkp 5:17, 1 Ti 1:13 **12:48:** Ofa Gami 5:17; 1 Timoti 1:13 **12:50:** Mt 20:22, 26:38, Mk 10:38-39, Jo 12:27 **12:50:** Matyu 20:22; 26:38; Mak 10:38-39; Jon 12:27

51 Ni ti ghaze, ki navir vamiran arazim inigha, nguazir kamin ize? Puvati,
ki ia migei, ki gumazamiziba abighasa ize.
52 Datirighin tugh mangi 5plan amuiroghboriba dipenir tamin iki uari
tuiragham, 3pla pumuningin apanimin ikiam, eghti, pumuning 3plan
apanimin ikiam.
53 Me uari tuiragham, afeziam uan otarimin apanimin ikiam, eghti otarim
uan afeziamin apanimin ikiam. Eghti guivim uan amebamin apanimin ikiti,
amebam uan guivim apanimin ikiam. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir
amebaba ko akabar uari adoghti, otarimin amebam uan otarimin amuimin
apanimin ikiam."

Iesus dughiar otivamibar gun migei
(Matyu 16:2-3)

54 Egha Iesus gumazamizir aviribav gei, "Ia ganti, ghuariam aruem
magiramin amadagham anangtima, ia zuamira suam, 'Amozim izam,' eghti
a izam.
55 Egh Sainain aminim vangti, ia suam, aruem gan bar puvira isiam. Eghti
an otogham.
56 Ia ifavarir gumazamiziba! Ia guizbangira, overiamin otivir biziba
deravira dagh fo. Egha ia dughiar kamin otivir arazibar gara da abizir
puvati."

Ni gumazir ni isi kot daraghasa migeim ko akabar kirigh
(Matyu 5:25-26)

57 Iesus ua kamaghin migei, "Ezi ia uari uarir azangsighan aghua, bizir
tizim a dera.
58 Egh nin apanim ni inigh mejistretbar damazimin mangitima, ni a ko
osimtizir kam akirsi tuavimin a mikim ganigh. Puvatightima, a ni inigh jasin
damazimin mangam. Eghti jas ni inigh polisin dafarim datighti polis ni isi
kalabuziam datigham.
59 Ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, egh iki mangi ni ivezim
bar anekirighamin dughiamin gin, azenim giram."

13

Gumazamiziba navibagh iraghan kogh arimighiregham

1 Ezi dughiar kamin gumazir maba ikia Galilin gumazibar gun Iesus migei,
ezi Pailatin midorozir gumaziba me misoghezima men ghuziba God bagha
tuer asizibar ghuziba sara verevere.
2 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Galilin gumazir kaba kamaghin
ariaghire. Kamaghin amizima ia ghaze men arazir kuraba Galilin gumazir
igharaziba bar men arazir kurabagh afira?
3 Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati! Ia navibagh iraghan koghiva, ia
uaghan bar arimighiregham.
4 Egh ia uaghan bizir kam ginighnigh, 18plan gumazir Siloamin dagiar
dipenim dipirigha me misoghezima me ariaghire. Ezi ia ghaze, men arazir
kuraba bar Jerusalem itir gumazamiziba men arazir kurabagh afira?
5 Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati. Ia navibagh iraghan koghiva, ia
uaghan bar arimighiregham."

Temer ber puvatizimin akar isin zuim

12:51: Mt 10:34 **12:51:** Matyu 10:34 **12:53:** Mai 7:6 **12:53:** Maika 7:6 **12:58:** Snd 25:8, Mt 5:25 **12:58:** Aghuzir Akaba 25:8; Matyu 5:25 **13:2:** Jo 9:2-3 **13:2:** Jon 9:2-3 **13:3:** Sng 7:12 **13:3:** Onger Akaba 7:12

6 Iesus akar isɨn zuir kamɨn me mɨgei, “Gumazir mam temer figh uan
wainɨn azenimɨn anekara, egha a ghua ovɨziba bagha an gara tamɨn apizir
puvatɨ.
7 Egha a wainɨn azenimɨn garir gumazim kamaghɨn a mɨgei, ‘Kɨ 3plan
azenibar arua izava, fighɨn ovɨziba bagha garava avenge, da bar puvatɨ. An
okegh! Manmaghsua a puram aghui?’
8 “Ezɨ ingangarir gumazim kamaghɨn a mɨgei, ‘Ekiam, aneteghtɨma, an
azenir tam uam an ikɨtɨma, kɨ nguaziba an povim darɨghtɨma a dagher
aghuiba iniam.
9 An azenir munamɨn beghtɨ, deragham. Puvatɨghtɨma, nɨ na
mɨkemeghtɨma kɨ an okegham.’”

Iesus amizir akɨrir kuram akɨrizɨ, a ua dera

10 Egha Iesus Sabatɨn dughiamɨn God ko mɨgeir dɨpenir mamɨn aven
gumazamizibar sure gami.
11 Ezɨ amizir mam 18plan azenibar duar kuram an akɨragharim gamizɨ an
aviraghavɨra ikiava bar uabɨ amɨnava avenge.
12 Ezɨ Iesus an apigha an diazɨ an ada zuima, a kamaghɨn a mɨgei, “Amizim,
nɨn arɨmariam nɨ ataki.”
13 Egha uan dafarimning a gisɨn atɨzɨma, a zuamɨra uabɨ amɨnegha tugha,
Godɨn ziam fe.
14 Iesus Sabatɨn dughiamɨn amizim akɨrizɨma a dera, ezɨ bizir kam bagha
God ko mɨgeir dɨpenimɨn garir gumazim atara kamaghɨn gumazamizibav
gei, “Ingangarir dughiar 6pla iti, ia dughiar kabar izɨtɨma, a ian arɨmariaba
akɨram. Egh ia Sabatɨn dughiamɨn izan markɨ.”
15 Ezɨ Ekiam an akam ikaragha ghaze, “Ia uarira uari gifarir gumaziba! Ian
tav Sabatɨn dughiamɨn uan bulmakau o donki fɨrigha a inigha ghua dɨpatam
a ganɨdir puvatɨ?
16 Kamaghɨn amizɨ, amizir kam an Abrahamɨn ovavim, Satan 18plan
azenir kabar a ike. Kamaghɨn amizɨma kɨ Sabatɨn dughiamɨn a fɨrighti a
deragham.”
17 A kamaghɨn mɨkemezɨma, an apaniba bar moghɨra aghumsɨki. Ezɨ
gumazamiziba an amizir bizir aghuibar gara bar akonge.

Mastetɨn ovɨzir akar isɨn zuim
(Matyu 13:31-32; Mak 4:30-32)

18 Egha Iesus gumazamizibar azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam
manmaghɨn gari? Ezɨ kɨ akar isɨn zuir manamɨn a mɨkɨmam?
19 A mastetɨn ovɨzim mɨngari. Ezɨ gumazim a inigha uan azenimɨn an
ekarazɨma, an aghua ghuava temem gava. Ezɨ kuaraziba an aguabar
mɨkonibagh ami.”

Yisɨn akar isɨn zuim
(Matyu 13:33)

20 Egha Iesus ua gumazamizibar azara, “Kɨ bizir manatamɨn God Bizibagh
Ativamin Dughiamɨn akar isɨn zuim mɨkɨmam?
21 A yisɨn mɨn ami. Amizir mam yisɨn muziarir mam inigha, plauan dramɨn
ekiamɨn itim inigha, aning verevere. Ezɨ plauan kam gɨn bar bui.”

13:6: Ais 5:2, Mt 21:19 **13:6:** Aisaia 5:2; Matyu 21:19 **13:7:** Lu 3:9 **13:7:** Luk 3:9 **13:8:** 2 Pi 3:9, 3:15 **13:8:** 2 Pita 3:9; 3:15 **13:13:** Mk 16:18, Ap 9:17 **13:13:** Mak 16:18; Aposel 9:17 **13:14:** Kis 20:9-10, Lo 5:13-14, Mt 12:10, Mk 3:2, Lu 6:7, Jo 5:16 **13:14:** Ua Me Ini 20:9-10; Godɨn Araziba 5:13-14; Matyu 12:10; Mak 3:2; Luk 6:7; Jon 5:16 **13:15:** Lu 14:5 **13:15:** Luk 14:5 **13:16:** Lu 19:9 **13:16:** Luk 19:9

Tiar akar asuvɨrɨzim
(Matyu 7:13-14; 7:21-23)

22 Egha Iesus Jerusalemɨn ghuava nguibar ekiaba ko doziba bar dar itir
gumazamizibar sure gamua zui.
23 Ezɨ mav an azara, “Ekiam, God gumazamizir vabara ua me iniam, o?”

24 Ezɨ a kamaghɨn me mɨgei, “Kɨ ia mɨgei, gumazamizir avɨriba tiar akar
asuvazimɨn aven mangɨva avegham. Kamaghɨn amizɨma ia gavgavigh tiar
akar asuvɨrɨzir kamɨn dɨrighɨva aven mangɨ.
25 Eghtɨ dɨpenimɨn ghuavim dɨkavigh tiam asaragham. Eghtɨ ia azenan
ikɨva tiam mɨsogh dɨmɨva avegh suam, ‘Ekiam, e bagh tiam kuigh.’ Eghtɨ a
kamaghɨn ian akam ikaragham, ‘Kɨ ia gɨfozir puvatɨ. Ia managh izava otifi?’

26 “Eghtɨ ia kamaghɨn mɨkɨmam, ‘E nɨ ko dagheba ko dɨpaba ame. Ezɨ nɨ
tuavibar en sure gami.’

27 “Eghtɨ a kamaghɨn ian akam ikaragham, ‘Kɨ ia gɨfozir puvatɨ. Ia managh
izava otifi. Na gitagh, ia arazir kurabagh amiba!’

28 “Egh ia Abraham ko Aisak ko Jekop ko Godɨn akam inigha izir gumaziba,
me God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn aven ikɨtɨma ia men gan ikiam. Egh
ia azenan ikɨva bizir kam bagh tuangɨva arang atariba kuskugh danganir
kamɨn ikiam.
29 Egh gumazamizir avɨriba nguazimɨn mɨkebaba bar dar ikegh izɨva God
Bizibagh Ativamin Dughiamɨn isam bagh uan danganiba iniam.
30 Ia oragh, gumazir gɨn izeziba faragh ikiam, eghtɨ faragha itiba me gɨn
mangam.”

Iesus Jerusalemɨn apangkufi
(Matyu 23:37-39)

31 Ezɨ dughiar kamra Farisin maba Iesus bagha iza kamaghɨn a mɨgei,
“Herot nɨ mɨsoghasa. Kamaghɨn amizɨ nɨ nguibar kam ategh igharagh
mangɨ.”

32 Ezɨ Iesus kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, “Ia mangɨ afiar atiar
mam mɨkemegh, ‘Nɨ oragh, kɨ datɨrɨghɨn ko gurumzaraghan duar kuraba
batoghɨva, gumazamizibar arɨmariaba akɨram. Egh kɨ zuerimɨn uan ingan-
garim agɨvam.’
33 Ezɨ kɨ ia mɨgei, Godɨn akam inigha izir gumazitam Jerusalemɨn azenan
aremeghan kogham. Ezɨ kɨ datɨrɨghɨn ko gurumzaraghan ko zuerimɨn
mangɨvɨra ikiam.”

34 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Oio, ia Jerusalemɨn adarasi, kɨ ian
apangkufi! Ia Godɨn akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha
God ia bagha amadir gumaziba, ia dagɨaba isa me ginivi me ariaghiri.
Dughiar avɨribar kɨ ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan
avɨzimingɨn nguziba avarazɨ moghɨn, kɨ ia damuasa ifonge. Ezɨ ia na bagh
izan aghua.

13:24: Mt 7:13, Jo 7:34, Ro 9:31, Fl 3:12 **13:24:** Matyu 7:13; Rom 9:31; Filipai 3:12 **13:25:** Sng 32:6, Ais 55:6, Mt 7:23, 25:10-12, Lu 6:46 **13:25:** Aisaia 55:6; Matyu 7:23; 25:10-12; Luk 6:46 **13:27:** Sng 6:8, Mt 7:23, 25:41 **13:27:** Onger Akaba 6:8; Matyu 7:23; 25:41 **13:28:** Mt 13:42, 22:13, 24:51, 25:30 **13:28:** Matyu 13:42; 22:13; 24:51; 25:30 **13:28:** Matyu 8:11-12 **13:29:** Sng 107:3, Lu 14:15 **13:29:** Onger Akaba 107:3; Luk 14:15 **13:30:** Mt 19:30, 20:16, Mk 10:31 **13:30:** Matyu 19:30; 20:16; Mak 10:31 **13:34:** Mt 23:37 **13:34:** Matyu 23:37

35 Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriam gava. Ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganan kogh, kamaghira iki mangi dughiar ia suam, ‘Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu!’ ”

14

Iesus mikarzim buizir gumazim gamizi a ua dera

1 Sabatin dughiar mam Iesus ghua Farisibar gumazir ekiamin dipenimin api. Ezi dughiar kam gumazamiziba bar deraviram an gari.
2 Ezi an guamin gumazir mikarzim buizir mam iti.
3 Ezi Iesus Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar azara, “Moses Osirizir Araziba, da Sabatin gumazamizibar arimariaba ghuamaghasa amamangatiz, o puvati?”
4 Ezi me nimira itima a gumazimin suiragha a gamizima a dera. Egha anemadazi a ghu.
5 Egha a men azara, “Ian tavin otaritam o bulmakaun tam Sabatin dughiamin mozirpamin magirightima, ia ti mangi uam a gekuigham, o?”
6 Ezi me mikimamin akabagh asa.

Iesus ghaze, ia uarira uari fan marki

7 Dughiar kam Iesus gari, gumazir gighamiziba me dabirabir danganir ekiaba dagher dakozimin da isi. Ezi Iesus akar isin zuir kamin me migei,
8 “Gumazitam amuir ikizimin isam bagh diaghti, ni mangi dabirabir danganir ekiar faragha itim dapian marki. Me, gumazir ziar ekiar nin ziam gafirazim, a bagha a ginaba.
9 Eghti, isar ghuavir virara guan diazim izi kamaghin ni mikimam, ‘Ni uan misiam gumazir kam daningigh.’ Eghti ni bar aghumsighiva, danganir bar gin itim inigham.
10 Kamaghin amizi dughiar me nin diazim, ni danganir apengan itim inigh, eghti isar ghuavim izi suam, ‘Roroam, ni danganir aghuir pin itimin mangi.’ Eghti ni ziar aghuarim ni ko itir darazir tongin a iniam.
11 Gumazamizir uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumazamizir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiam iniam.”

Godin ikarvazim,
o gumazibar ikarvazim?

12 Egha Iesus ua isar ghuavim migei, “Ni isam damuva, uan roroaba ko aveghbuaba, o anababa, o nin namakar biziba bar avirasemeziba, ni men diman marki. Ni men diaghti, me uamategh nin diaghti, ni kamaghin uan ikarvazim uamategh a inigham.
13 Ezi ni isam damuamin dughiam, ni onganarazibagh amiba, sorogha-fariba ikuviziba, suer kurar aruir puvatiziba, ko damazir kurabar diagh.
14 Eghti God arazir aghuimin ni damuam. Gumazir kaba nin dagheba ikaraghan kogham. Kamaghin amizi, ni uan ikarvazim dughiar gumazir Godin damazimin deraziba ua dikavamimin a iniam.”

13:35: Sng 118:26, Ais 1:7, Jer 22:5, Mai 3:12, Mt 21:9, Mk 11:9-10, Jo 12:13 **13:35:** Onger Akaba 118:26; Aisaia 1:7; Jeremaia 22:5; Maika 3:12; Matyu 21:9; Mak 11:9-10; Jon 12:13 **14:1:** Lu 11:37 **14:1:** Luk 11:37 **14:3:** Mt 12:10, Lu 6:9 **14:3:** Matyu 12:10; Luk 6:9 **14:5:** Kis 23:5, Lo 22:4, Mt 12:11, Lu 13:15 **14:5:** Ua Me Ini 23:5; Godin Araziba 22:4; Matyu 12:11; Luk 13:15 **14:6:** Mt 22:46 **14:6:** Matyu 22:46 **14:7:** Mt 23:6 **14:7:** Matyu 23:6 **14:8:** Aghuzir Akaba 25:6-7 **14:11:** Snd 29:23, Mt 23:12, Lu 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 **14:11:** Aghuzir Akaba 29:23; Matyu 23:12; Luk 18:14; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **14:13:** Lo 14:29, Neh 8:10-12 **14:13:** Godin Araziba 14:29; Nehemia 8:10-12 **14:14:** Jo 5:29 **14:14:** Jon 5:29

Isar ekiamɨn akar isɨn zuim
(Matyu 22:1-10)

15 Egha Iesus ko dakozimɨn itir gumazibar mav Iesusɨn akaba baregha,
kamaghɨn Iesus mɨgei, “Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn isar
ekiam amamim, a bar akongegham.”
16 Ezɨ Iesus kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Dughiar mam gumazir mam isar
ekiam bagha biziba akɨrava gumazamizir avɨrimɨn dia.
17 Isam azuir dughiamɨn, isar ghuavim a gighamiziba bagha uan ingan-
garir gumazim me mɨkɨmasa anemaga ghaze, ‘E biziba bar ada akɨrigha gɨfa,
kamaghɨn amizɨ ia izɨ.’
18 “Ezɨ me bar moghɨra mangan aghuagha uan dɨmdiam avaghboava
mɨgɨrɨgɨar ifavaribagh ami. Egha men mav faragha kamaghɨn mɨgei, ‘Kɨ
datɨrɨghɨra nguazim givese, egh mangɨva an ganasa. Noka, kɨ izan kogham.’
19 Ezɨ igharazim ghaze, ‘Kɨ 10plan bulmakaubagh ivese, egha kɨ da ingan-
garim gatɨgha dar ganasa zui. Noka, kɨ izan kogham. Ga uaning, nɨ nan gun
isar ghuavim mɨkemegh.’
20 Ezɨ gumazir mɨkezim kamaghɨra a mɨgei, ‘Kɨ amuim ini, kamaghɨn amizɨ,
kɨ izan kogham.’
21 “Ezɨ ingangarir gumazim uamategha izava akar kabar gun uan ekiam
mɨkeme. Ezɨ isar ghuavim atara kamaghɨn mɨgei, ‘Nɨ zuamɨra azenan
mangɨva nguibar ekiamɨn itir tuavir ekiaba ko afeghtiabar mangɨva onga-
narazibagh amiba, ko soroghafariba ikuviziba, ko damazir kuraba, ko suer
kurar aruir puvatɨziba, me inigh izɨ.’
22 Ezɨ ingangarir gumazim kamaghɨn a mɨgei, ‘Ekiam, nɨ mɨkemezɨ moghɨn
kɨ amigha gɨfa, ezɨ danganir maba ikiavɨra iti.’
23 Ezɨ isar ghuavim uan ingangarir gumazim kamaghɨn a mɨgei, ‘Nɨ mangɨ
tuavir ekiaba ko tuavir dozibar itiba bar me mɨkɨmtɨ, me izɨ, eghtɨ nan
dɨpenim izɨvaka.
24 Ezɨ, kɨ nɨ mɨgei, gumazir kɨ faragha diaziba men tav isar kamɨn daghetam
ameghan kogham.’”

Ia faragh deravɨra nɨghnighɨva
Iesusɨn gɨn mangɨ
(Matyu 10:37-38)

25 Ezɨ gumazamizir bɨzir dafam Iesus koma arui. Ezɨ a ragha men gara
kamaghɨn mɨgei,
26 “Tina na bagh izɨva, egha uan afeziam ko amebam, o amuim ko boriba,
o aveghbuaba, o amezamebaba ko buaramiziba bar men aghuaghɨva,
egha uaghan uan ikɨrɨmɨrim ateghan koghɨva, egh nan suren gumazim o
amizimɨn otoghan kogham.
27 Egh tina uan ter ighuvir an ovengamim a gupugh, egh nan gɨn izan
koghɨva, nan suren gumazim o amizimɨn otoghan kogham.*
28 “Ian tina dɨpenir ekiamɨn ingarasa, a ti faragh daperagh nɨghnighɨva,
egh suam, kɨ dagɨaba manmaghɨra dɨpenir kam agɨvagham?

14:15: Lu 13:29, MAA 19:9 **14:15:** Luk 13:29; Akar Mogomem 19:9 **14:17:** Snd 9:2, 9:5 **14:17:** Aghuzir Akaba 9:2; 9:5 **14:20:** 1 Ko 7:33 **14:20:** 1 Korin 7:33 **14:24:** Mt 21:43, 22:8, Ap 13:46 **14:24:** Matyu 21:43; 22:8; Aposel 13:46 **14:26:** Lo 33:9, Mt 10:37, Lu 18:29, Jo 12:25, MAA 12:11 **14:26:** Godɨn Araziba 33:9; Matyu 10:37; Luk 18:29; Jon 12:25; Akar Mogomem 12:11 **14:27:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 2 Ti 3:12 **14:27:** Matyu 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23; 2 Timoti 3:12

* **14:27:** Nɨ akar Matyu 10:38ɨn itimɨn gan.

29-30 Egh ian tina dipenir ekiamin ingarsi, a faragh daperagh nighnigh
suam, 'Ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham?' Puvatightima, a
ghuriamra damighiva, egh anegivaghan koghtima, me bar an ganiva dibovir
migirigiabar a damu, suam, 'Gumazir kam dipenimin ingara bar anegivazir
puvati.'
31 "O, ki kamaghin mikim suam, atrivir mam atrivir igharazim ko
midorozir ekiam damuasa. A ti faragh daperagh uabira uabin azangsigh
suam, 'Ki ti 10 tausenin midorozir gumaziba ko mangi, na bagha izir
atrivimin 20 tausenin midorozir gumazibagh afiragham, o puvatigham?'
32 A misoghan iburaghiva, egh atrivim saghuiamra ikitima, an abuir
gumaziba mangi suam, midorozim marki.
33 Ezi kamaghira, ian tina bizir a itiba bar moghira a da ateghan koghiva,
egh nan suren gumazim o amizimin otoghan kogham."

Amangsizir kuramin akar isin zuim
(Matyu 5:13; Mak 9:50)

34 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Amangsizim a dera, egh a uan isingtizim
ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham?
35 An obarir nguazim ko bulmakaubar buariba uaghan dar akuraghan
kogham. Kamaghin amizi, me a makuni. Tina kuarimning iti, an oragh."

15

Sipsipin ovengezimin akar isin zuim
(Matyu 18:12-14)

1 Ezi arazir kurabagh amir gumaziba ko dagiaba isir gumaziba, me Iesus
baraghasa anekuvagha iti.
2 Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fofozir gumaziba an atara a migia ghaze,
"Gumazir kam gumazir arazir kurabagh amiba ko migia me koma api."
3 Ezi Iesus akar isin zuir kamin me migei,
4 "Ian tav 100pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a 99pla ateghti da pu-
ram azenan iki damiti, eghti a mangi ovengezim buri mangi, an apighviira
givagham, o?
5-6 Egh an an apighiva bar akuegh a isi uan dipizim datigh a gisaghpugh
ngun mangam. Egh a uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me
akuvagh, egh kamaghin mikimam, 'Ki uan sipsipin ovengezim uam an api!
Ia izi. E a givarvaram.'
7 Ki ia migei, kamaghira enselba gumazir kuram bagha agoir agorogem
bar 99plan derazir gumazamizir kabagh afiragham. Gumazir kuram a
navim gira. Ezi 99pla gumazamiziba me ghaze me dera egha navibagh irazir
puvati."

Dagiar ovengezimin akar isin zuim

8 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Amizitam 10pla wan kina ikiti, tam
oveghtima, a manmaghin damuam? A lam daborogh, egh dipenim aviva a
buri mangi, an apighviira givagham.
9 Egh an apigh, uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me
akuvagh kamaghin me mikimam, 'Ki uan ovengezir wan kina batogha gifa.
Ia na ko e a givarvaram.' "

14:33: Fl 3:7-8 **14:33:** Filipai 3:7-8 **14:34:** Mt 5:12, Mk 9:50 **14:34:** Matyu 5:13; Mak 9:50 **15:1:** Luk 5:29-30 **15:2:** Ap 11:3, Ga 2:12 **15:2:** Aposel 11:3; Galesia 2:12 **15:4:** Ese 34:11, 34:16, Mt 18:12, Lu 19:10 **15:4:** Esekiel 34:11; 34:16; Matyu 18:12; Luk 19:10 **15:5-6:** 1 Pita 2:10; 2:25 **15:7:** Lu 5:32 **15:7:** Luk 5:32

10 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Kɨ ia mɨgei, gumazir arazir kurabagh
amitam navim giraghtɨ, ia nguazimɨn a givarvara akongezɨ moghɨn Godɨn
enselba Godɨn Nguibamɨn a givarvaram.”

Afeziar otarir pumuning itimɨn akar isɨn zuim

11 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Gumazir mam otarir pumuning iti.
12 Ezɨ dozim kamaghɨn uan afeziam mɨgɨa a gaghora ghaze, ‘Afeziam, nɨ ga
bagh biziba tuiragh nananaba na danɨngigh.’ Ezɨ aningɨn afeziam uan biziba
aning bagha da tuira.
13 “Ezɨ dughiar otevimɨn gɨn, otarir dozim uan biziba akuvagha da inigha
saghon itir nguibar mamɨn ghu. Egha nguibar kamɨn ikiava pura tintinimɨn
arazir kurabagh amima, an dagɨaba bar gɨfa.
14 Ezɨ an dagɨaba bar gɨvazɨma, nguibar a itir kam dagheba puvatɨzir
dughiam oto. Ezɨ a ua bizitam itir puvatɨ.
15 Kamaghɨn amizɨ, a ghua nguibar kamɨn itir gumazir mamɨn ingarasa a
bato. Ezɨ a anemadazɨ a ghua an dabar gara dar akuaghapi.
16 Ezɨ gumazitam daghetam a ganɨngizir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, a dabar
gari da nguezibar mɨseviba api. Ezɨ a uaghan tabar amasa bar ifonge.
17 “Ezɨ datɨrɨghɨn nɨghnɨzir aghuarim an izima, a kamaghɨn mɨgei, ‘Nan
afeziamɨn ingangarir gumazamiziba dagher avɨriba iti. Ezɨ kɨ kagh ikɨ
mɨtiriam bangɨn aremegham.
18 Kɨ ti uamategh uan afeziam bagh mangɨ kamaghɨn a mɨkɨmam,
“Afeziam, kɨ arazir kuramɨn God ko nɨ gami.
19 Kɨ datɨrɨghɨn gumazir aghuim puvatɨ. Eghtɨ nɨ borim na darɨghan markɨ.
Nɨ na ateghtɨ kɨ pura nɨn ingangarir gumazimɨn mɨn ikiam.” ’
20 Egha a dɨkavigha uan afeziam bagha zui.
“A saghon izavɨra itima, an afeziam an apigha bar an apangkufi. Egha an
a bagha ivegha ghua uan dafarimningɨn a muigha an tori.
21 “Ezɨ an otarim kamaghɨn a mɨgei, ‘Kɨ arazir kuram God ko nɨ gami. Kɨ ua
gumazir aghuim puvatɨ, nɨ borim na darɨghan markɨ.’
22 “Ezɨ an afeziam kamaghɨn uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ia zuamɨra!
Korotiar bar aghuir ruarim inigh izɨva a darugh. Egh ring an dafarim
darugh, dagarir asuaba a daghuigh!
23-24 Nan borim aremegha ua angamɨra iti. An ovengezɨ e uam an api.
Kamaghɨn amizɨ, ia mangɨ bulmakaun nguzir mɨkarzim sara itim a inigh
izɨva a mɨsuegh e anemɨva a givarvaram.’ Egha me a givarvara isam gami.
25 “Ezɨ dughiar kamɨn otarir ekiam azenibar ikegha izi. A dɨpenimɨn
boroghɨn iza orazi, me ongava ighiam gizi.
26 Ezɨ a uan afeziamɨn ingangarir gumazir mamɨn diagha an azara, ‘Marazi
tizim gami?’
27 “Ezɨ a an akam ikaragha ghaze, ‘Nɨn dozim uamategha ize. An aremezir
puvatɨgha deravɨra ikia uamatenge. Kamaghɨn amizɨ, nɨn afeziam a bagha
bulmakaun nguzir mɨkarzim sara itim mɨsoke.’
28 “Ezɨ an otarir ekiam atara dɨpenimɨn aven mangan aghua. Ezɨ an
afeziam azenan ghua aven mangasa a gakaghoravɨra iti.

15:13: Snd 29:3 **15:13:** Aghuzir Akaba 29:3 **15:16:** Snd 23:21 **15:16:** Aghuzir Akaba 23:21 **15:18:** Sng 51:4, Jer 3:12-13 **15:18:** Onger Akaba 51:4; Jeremaia 3:12-13 **15:20:** Ap 2:39, Ef 2:13, 2:17 **15:20:** Aposel 2:39; Efesus 2:13; 2:17 **15:21:** Sng 51:4 **15:21:** Onger Akaba 51:4 **15:23-24:** Luk 15:32; Efesus 2:1; 2:5; 5:14; Akar Mogomem 3:1 **15:27:** Lu 15:2 **15:27:** Luk 15:2

29 Ezɨ a kamaghɨn uan afeziamɨn akam ikaragha ghaze, ‘Nɨ gan! Kɨ azenir
kabar kɨ pura ingangarir gumazir kɨnimɨn mɨn ikia pura nɨn ingara, nɨn
akaba batozir puvatɨ. Ezɨ nɨ bar dughiatamɨn kɨ uan namakaba ko ikɨ bar
akueghasa nɨ memen nguzitam na ganɨngizir puvatɨ.
30 Ezɨ nɨn otarir kam arazir kurabagh amua amiziba ko ikia uan dagɨaba
agɨvagha izezɨ, nɨ bulmakaun nguzir mɨkarzim sara itim a bagha a mɨsoke!’
31 “Ezɨ afeziam kamaghɨn a mɨgei, ‘Nan otarim, nɨ zurara na ko iti. Ezɨ nan
biziba da nɨn biziba.
32 Nɨn dozim aremegha ua dɨkafi. Egha an ovengezɨ e uam an api.
Kamaghɨn amizɨ, e a bagh isam gamua ivarvari.’”

16

Gumazir fofozir aghuim ikiava nɨghnɨzir aghuaribagh amimɨn akar isɨn zuim

1 Egha Iesus kamaghɨn uan suren gumazibav gei, “Dughiar mamɨn dagɨaba
bar avɨrasemezir gumazir mam, an ingangarir gumazibar dapanim iti. Ezɨ
an ingangarir gumaziba a mɨgɨa ghaze, ‘Nɨn gumazir dapanim nɨn dagɨaba
pura da makuri.’
2 Ezɨ an an diazɨ an aven ghuzɨma an an azangsɨsi, ‘Nɨ bizir tizim gamizɨ kɨ nɨ
baraki? Nɨ uan ingangarimɨn aven nɨ amizir bizibar gun mɨgeir akɨnafarim
na danɨngigh. Ezɨ bizir kam bagh nɨ ua gumazir dapanimɨn ikian kogham.’
3 “Ezɨ gumazibar dapanim uabɨra uabɨ mɨgei, ‘Nan gumazir ekiam, nan
ingangarimɨn na gɨvazɨma, kɨ manmaghɨn damuam? Egha kɨ nguazim
gɨkuamin gavgaviba puvatɨgha, biziba bagh azangsɨghan aghumsɨki.
4 Ezɨ kɨ fo, kɨ manmaghɨn damuam, nan gumazir ekiam ingangarimɨn na
gɨvaghtɨma, gumazamiziba na mɨkɨmtɨma kɨ men dɨpenibar mangam.’
5 “A fo, gumazamizir maba pura gumazir ekiamɨn biziba ini, me tɨghar an
biziba ua da ikarvagham. Ezɨ a gumazamizir kaba vaghvagha men deima
me aven zui. Ezɨ a faragha zuimɨn azara, ‘Nɨ manmaghɨn nan gumazir ekiam
da biziba ini?’
6 Ezɨ a kamaghɨn mɨgɨa ghaze, ‘Kɨ 800pla dram wel ini.’ Ezɨ gumazir da-
panim kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, ‘Nɨ uan akɨnafarim inigh zuamɨra daperagh
400 osirigh.’
7 Egha a ua mavɨn azara, ‘Nɨ manmaghɨn nan gumazir ekiam da biziba
ini?’ Ezɨ a ghaze, ‘100 bek plaua.’ Ezɨ a kamaghɨn a mɨgei, ‘Nɨ uan akɨnafarim
inighɨva 80 osirigh.’
8 “Nguazir kamɨn gumazamiziba me amir ingangariba me bar dagh fo.
Egha angazangarimɨn itir gumazamiziba bar me gafira. Ezɨ kamaghɨn
gumazir ekiam gumazir dapanim amizir arazim gɨfogha, gumazir dapanir
kurar kamɨn ziam fe. A gumazir nɨghnɨzir aghuim itimɨn arazim gami.
9 “Kɨ ia mɨgei, ia nguazir kamɨn dagɨar kuram, gumazamizibar akurvagh
me ko namakabar amu. Eghtɨ dughiar da gɨvamim otoghtɨ, God nɨ inightɨ nɨ
mangɨ ikɨ mamaghɨra ikiamin nguibamɨn mangam.
10 “Egh tina bizir doziba deraghavɨra dar gari, a uaghan bizir ekiaba
deraghvɨra dar ganam. Egha tina deraghavɨra bizir dozibar garir puvatɨ, a
uaghan bizir ekiaba deraghavɨra dar ganan kogham.
11 Egh ia nguazir kamɨn dagɨar kuram deragh an ganan koghtɨma, tina
guizbangɨn biziba ia danɨngtɨ ia dar ganam?

16:8: Jo 12:36, Ef 5:8, 1 Te 5:5 **16:8:** Jon 12:36; Efesus 5:8; 1 Tesalonika 5:5 **16:9:** Dan 4:27, Mt 6:19-20, Lu 14:14, 1 Ti 6:17-19 **16:9:** Daniel 4:27; Matyu 6:19-20; Luk 14:14; 1 Timoti 6:17-19 **16:10:** Mt 25:21, Lu 19:17-26 **16:10:** Matyu 25:21; Luk 19:17-26

12 Egh ia gumazir igharazimin biziba deraghvira dar ganan koghtima, tina
ian biziba ia daningam?
13 “Ingangarir gumazitam o amizitam, gumazir ekiar pumuning bagh
ingaran kogham. A tavin aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghvira iki, tav
akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran kogham.”

Farisin dagiaba bagha bar ifongeziba
(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)

14 Farisin dagiaba bagha bar ikuviziba bizir kaba baregha Iesusin garav
minbaba sighsiravira iti.
15 Ezi a kamaghin me migei, “Ia gumazamizibar damazibar bizibagh amua
ghaze ia dera. Ezi God ian nighnizibagh fo. Ezi bizir gumazamiziba gari men
damazibar bar deraziba, da Godin damazimin bar ikufi.”
16 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Moses Osirizir Araziba ko Godin akam
inigha izir gumaziba akam akura mamaghira ikia, ghua Jonin dughiamin
tu. Ezi dughiar kamin, Jon God Bizibagh Ativamin Dughiamin Akar Aghuim
akuri. Ezi gumazamiziba bar moghira dughiar kamin aven mangasa uari
ghasaghasagha uari munakuri.
17 Nguazim ko overiam givagham. Eghti God Osizirir Arazibar akar
otevitam, miseveghirighan kogham.

Iesus poroghamiba uari ataghirazir arazim migei
(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)

18 “Ezi ni gumazir manam uan amuim ategha amizir igharazimin iki mati,
ni amizir munamin mikarzim okeme. Ezi ni gumazir manam ni amizir me
ikegha taghizimin iti, ni uaghan amizimin mikarzim okeme.”

Gumazir dagiaba avirasemezim ko Lasarus

19 Iesus ua kamaghin migei, “Dughiar mamin, gumazir dagiaba
avirasemezir mam iti. Egha a korotiar bar aghuir aghevim arugha dagher
aghuiba ikia zurara isabagh amua da apa mamaghira iti.
20 Ezi an tiar akamin, gumazir puv biziba bagha azangsizir mam, duaba
bar a gizivazima a irighav iti, an ziam Lasarus.
21 Egha a gumazir dagiaba avirasemezir kamin dagher otevir dakozimin
apengan suaghiriba, a dar amasa gara iti. Ezi afiaba uaghan izava an duaba
ozisi.
22 “Ezi gumazir puv biziba bagha azangsizim aremeghamin dughiam
otozima, an areme. Ezi enselba a inigha ghua Abrahamin min aneti. Ezi
gumazir dagiaba avirasemezim uaghan aremezi me anefa.
23 Ezi a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikia mizazir kuram isi.
Egha a kogha pin garava Abrahamin garima, a bar saghon itima Lasarus an
min iti.
24 Egha an Abrahamin dei, ‘Afeziam Abraham, nan apangkufigh. Ki
mizazim isava avimin iti. Ezi ni bizir kam bagh Lasarus amadaghtima, a uan
dafarir puzim dipam darugh nan mizem orangigh.’

16:13: Mt 6:24 **16:13:** Matyu 6:24 **16:14:** Mt 23:14 **16:15:** 1 Sml 16:7, Sng 7:9, Snd 6:16-17, Mt 23:28, Lu 10:29, 18:9-14 **16:15:** 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 7:9; Aghuzir Akaba 6:16-17; Matyu 23:28; Luk 10:29; 18:9-14 **16:16:** Mt 4:17, 11:12-13, Lu 7:29 **16:16:** Matyu 4:17; 11:12-13; Luk 7:29 **16:17:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Mt 5:18, 1 Pi 1:25 **16:17:** Onger Akaba 102:26-27; Aisaia 40:8; Matyu 5:18; 1 Pita 1:25 **16:18:** Mt 5:32, Mk 10:11, 1 Ko 7:10-11 **16:18:** Matyu 5:32; Mak 10:11; 1 Korin 7:10-11 **16:20:** Matyu 15:27 **16:24:** Ais 66:24, Sek 14:12, Mk 9:44 **16:24:** Aisaia 66:24; Sekaraia 14:12; Mak 9:43

25 “Ezi Abraham an dimdiam ikaragha ghaze, ‘Otarim, ni bizir kam uam a ginirigh, ni angamira itir dughiamin, ni bizir aghuiba iti. Ezi Lasarus bizir kuraba iti. Ezi a datirighin kagh deraghavira itima ni mizazir kuram isi.
26 Ezi ua bizir mam, ga ko no en tizimin, ruzir konim e abiki. Ezi te kagh ikegh ni bagh mangisi iburagham, o tina magh ikegh kagh izisi iburagham.’
27-28 “Ezi dagiaba avirasemezir gumazim Abrahamin akam pamtemin a ikaragha ghaze, ‘Ki aveghbuar 5pla iti. Kamaghin amizi, Afeziam, ki pamtemin nin azangsisi, Lasarus amadaghtima a nan afeziamin dipenimin mangi. Egh me mikemeghti, me ki itir nguibar mizaziba isir kamin izan marki.’
29 “Ezi Abraham an akam ikaragha ghaze, ‘Moses ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba iti. Eghti me men akaba baragh.’
30 “Ezi a kamaghin Abraham migei, ‘Puvati, Afeziam. Gumazir ovengezitam ua dikavigh me bagh mangitima, me navibagh iragham.’
31 “Ezi Abraham kamaghin a migei, ‘Me Moses ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba baraghan koghtima, tav aremegh ua dikavigh izi me mikimtima, me uaghan nighnizir gavgavim an akabar ikian kogham.’ ”

17

Arazir kuraba, nighnizir gavgavim gasighasisi
(Matyu 18:6-7; 18:21-22; Mak 9:42)

1 Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Gumazir nguazimin ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazim, ki ghaze, Noka! Ni kuram iniam!
2 A ikiva borir katam arazir kuratam an akagham, kamaghin ia a inighiva dagiam an firim ikeghiva a isi ongarim mikinighti, an aremeghti deragham.
3 Kamaghin amizi ia deravira uari bagh gan.
“Egh nin aveghbuam arazir kuratam damightima, ni pamtem a mikim suam, ni da atakigh. Egh a navim giraghtima, ni an arazir kuraba gin amada.
4 Egh a 7plan dughiabar arazir kurabar ni damighiva, egh a 7plan dughiabar uamategh ni bagh izi kamaghin mikimam, ‘Ki navim gira,’ eghti ni an arazir kuraba gin amadagh.”

Iesus nighnizir gavgavimin arazim migei

5 Ezi aposelba kamaghin Iesus migei, “Ni en nighnizir gavgavim damighti an ekefegh!”
6 Ezi a kamaghin me migei, “Ian nighnizir gavgavim suvigh zuravarim mastetin ovizitamin min ikitima, ia temer kam mikim suam, ‘Ni uabi asigh egh biba sara mangiva ongarimin uabi ekaragh,’ eghti a ian akam baragham.”*

Iesus ingangarir gumazimin arazim migei

7 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ian tav ingangarir gumazitam an azenimin ingari o sipsipbar gari. Ingangarir gumazim azenibar ikegh

---

16:25: Jop 21:13, Lu 6:24 **16:25:** Jop 21:13; Luk 6:24 **16:29:** Ais 8:20, Jo 5:39, 5:45, Ap 15:21 **16:29:** Aisaia 8:20; Jon 5:39; 5:45; Aposel 15:21 **16:31:** Jo 11:44-48, 12:10-11 **16:31:** Jon 11:44-48; 12:10-11 **17:1:** Mt 18:6-7, Mk 9:42, 1 Ko 11:19 **17:1:** Matyu 18:6-7; Mak 9:42 **17:3:** Wkp 19:17, Snd 17:10, Mt 18:15, Je 5:19 **17:3:** Ofa Gami 19:17; Aghuzir Akaba 17:10; Matyu 18:15; Jems 5:19 **17:5:** Mk 9:24 **17:5:** Mak 9:24 **17:6:** Mt 17:20, 21:21, Mk 9:23, 11:23 **17:6:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 9:23; 11:23

* **17:6:** Mastetin ovizim, a bar sufi.

izɨtɨma, eghtɨ a suam, nɨ izɨ daperagh damɨ? Puvatɨ. Ia kamaghɨn mɨgeir puvatɨ.
8 Gumazir dapanim kamaghɨn mɨkɨmam, nɨ na bagh dagheba isamigh uan
inim kegh da tuigh faragh na danightɨ kɨ dar amam, eghtɨ nɨ gɨn damɨ.
9 A ingangarir gumazim amizir bizir kaba bagha a mɨnabagham, o pu-
vatɨgham? Puvatɨ.
10 Ezɨ ia uaghan God damuasa ia mɨkemezir biziba ia bar dagh ami, egh ia
suam, E pura ingangarir gumazir kuraba, ingangarir Ekiam e ganɨngiziba e
pura dagh ami."

Iesus 10plan gumazir lepa itiba akɨrizɨ me ua dera

11 Iesus Jerusalemɨn ghuava, Samaria ko Galilin Distrighɨn tɨzimɨn zui.
12 Egha a nguibar mamɨn aven zuima, 10pla lepa itir gumaziba a bato. Me
mong saghon tuivighav ikia,†
13 tiarim akara an dei, "Iesus, Gumazir Ekiam, en apangkufigh."
14 Ezɨ a men apigha kamaghɨn me mɨgei, "Ia mangɨva, uari isɨva Godɨn
ofa gamir gumazibar akagh." Ezɨ me me bagha ghua tuavir arɨzimɨn men
mɨkarziba zuegha dera.
15 Ezɨ men mav, uabɨn garima an arɨmariam gɨvazɨma a uamategha izava
pamtemɨn Godɨn dia egha an ziam fe.
16 Egha Iesusɨn suemningɨn boroghɨn nguazim girɨgha fuagha, Iesus a
gamizir bizim bagha a mɨnaba. A Samarian gumazimra.
17 Ezɨ Iesus kamaghɨn azara, "Ezɨ kɨ ti 10plan gumazir kaba akɨris, o puvatɨ?
Ezɨ 9pla managh iti?
18 Ezɨ Judan gumazitam ua iza, Godɨn ziam fe, o puvatɨ? Gumazir
saghuiamɨn izezim uabɨra izava Godɨn ziam fe."
19 Egha Iesus kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ dɨkavigh mangɨ. Nɨn nɨghnɨzir gav-
gavim nɨ gamizɨ, nɨ dera."

God Bizibagh Ativamin Dughiam izam (Matyu 24:23-28; 24:37-41)

20 Dughiar mamɨn Farisin gumaziba Iesusɨn azara, "God Bizibagh Ati-
vamin Dughiam manadɨzoghɨn izam?"
Ezɨ Iesus men akam ikaragha ghaze, "Ia oragh, God Bizibagh Ativamin
Dughiamɨn arazaraziba ia uan damazibar dar ganighan kogham.
21 Eghtɨ gumazitam kamaghɨn mɨkɨman kogham, 'A kara,' o 'A muna.' Ezɨ
God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ian navir averiamɨn aven iti."‡
22 Egha Iesus uan suren gumazibav gei, "Dughiam izɨtɨma, ia Gumazamiz-
ibar Otarim izamin dughiam bagh gansɨ damuva avegham.

17:8: Lu 12:37 **17:8:** Luk 12:37 **17:10:** Mt 25:30, Ro 3:12, 1 Ko 9:16-17, Fm 11 **17:10:** Matyu 25:30; Rom 3:12; 1 Korin 9:16-17; Filemon 1:11 **17:11:** Lu 9:51-52, 13:22, Jo 4:4 **17:11:** Luk 9:51-52; 13:22; Jon 4:4 **17:12:** Wkp 13:46 **17:12:** Ofa Gami 13:46 † **17:12:** Lepan arɨmariar fomɨra Baibelɨn dughiamɨn ikezim ighara. Ezɨ datɨrighɨn itir lepan arɨmariam a igharaghav ami. Fomɨra ikezim, pura mɨkarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi. **17:13:** Wkp 13:45-46 **17:13:** Ofa Gami 13:45-46 **17:14:** Wkp 13:2, 14:1-32, Mt 8:4, Lu 5:14 **17:14:** Ofa Gami 13:2; 14:1-32; Matyu 8:4; Luk 5:14 **17:19:** Mt 9:22, Mk 5:34, Lu 7:50 **17:19:** Matyu 9:22; Mak 5:34; Luk 7:50 **17:20:** Jo 3:3, 18:36 **17:20:** Jon 3:3; 18:36 **17:21:** Mk 13:21, Lu 17:23, Ro 14:17 **17:21:** Mak 13:21; Luk 17:23; Rom 14:17 ‡ **17:21:** Gumazir maba kamaghɨn akar otevir kam giragha ghaze, "Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam, ian aven iti." **17:22:** Mt 9:15, Jo 17:12 **17:22:** Jon 17:12

23-24 Gumazamiziba ia mikimam, ‘Ara muna!’ o ‘Ara kara!’ Ezi ia fo,
Gumazamizibar Otarim izamin dughiam an onimarimin min taghtagham.
Eghtima an angazangarim bar overiamin ruaghatevimning uagharam an-
ingin tagham. Eghti ia ivemar men akaba gin mangan marki.
25 A faragh bizir aviriba bagh mizazim inigham. Eghti datirighin dughiar
kamin itir gumazamiziba an aghuagham.
26 “Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan Gumazamizibar Otarim
izamin dughiamin otivam.
27 Gumazamiziba dagheba ko dipaba apava, uarir ikiava mamaghira ikia
ghua, Noa uan kurimin ghuavanabozir dughiamin, aperiam iza bar me
kuavareme.
28 “Ezi Lotin dughiamin kamaghira, gumazamiziba dagheba ko dipaba
apava, dagiaba bagha biziba amagava, dagh ivezava, dagheba oparava
dipenibar ingari.
29 Ezi Lot Sodom ataghizir dughiamin, avim ko dagiar isiba amozimin min
overiamin ikegha sua izaghira bar moghira me kuavareme.
30 “Gumazamizibar Otarim azenara izighiramin dughiamin, biziba
uaghan kamaghiram otivam.
31 Eghti dughiar kamin ni tina uan dipenimin pin itir avughsazir dan-
ganimin ikeghiva, egha uan biziba ataghizi da aven iti, ni da bagh magiri
da inian marki. Kamaghira, tina azenibar iti, a bizitam bagh nguibamin
mangan marki.
32 Ni Lotin amuim ginighnigh!
33 Gumazamizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim
iniam.
34 Ki ia migei, dimagarir kamin taning uaning inigh misiar vamira dakuti,
God tav inighiva tav ategham.
35-36 Eghti amizir pumuning uaning inigh maziaba righirightima, God tav
inighiva tav ategham.”§
37 Ezi me an azara, “Ekiam managhira?”
Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kuaba managh iti naghin,
taragiaba uari akuvagham.”

18

Zurara God ko migeir arazimin akar isin zuim

1 Egha Iesus akar isin zuir mamin uan suren gumazibav gei, egh men
akaghti, me zurara God ko mikim mamaghira ikiam. Egh amirvaghan
kogham.
2 Egha a kamaghin me migei, “Nguibar ekiar mamin aven jasin mam iti, a
Godin atiatir puvati. Egha gumazamizibagh nighnizir puvati.

17:23-24: Matyu 24:23-27; Mak 13:21; Luk 17:21; 21:8 **17:25:** Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22 **17:25:** Mak 8:31; 9:31; Luk 9:22 **17:26:** Stt 6:5-8, 7:1-24, Mt 24:37 **17:26:** Jenesis 6:5-8; 7:1-24; Matyu 24:37 **17:27:** Stt 7:6-24 **17:27:** Jenesis 7:6-24 **17:28:** Jenesis 18:20--19:25 **17:30:** 2 Te 1:7 **17:30:** 2 Tesalonika 1:7 **17:31:** Stt 19:17, 19:26, Mt 24:17-18, Mk 13:15-16 **17:31:** Jenesis 19:17; 19:26; Matyu 24:17-18; Mak 13:15-16 **17:32:** Stt 19:26 **17:32:** Jenesis 19:26 **17:33:** Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, Jo 12:25 **17:33:** Matyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; Jon 12:25 **17:34:** Mt 24:40-41, 1 Te 4:17 **17:34:** Matyu 24:40-41; 1 Tesalonika 4:17 § **17:35-36:** Baibelin fofozir gumazir maba ghaze akar otevir mam uaghan kagh iti. Akar otevir kam kamakin, “Gumazir pumuning azenimin ikiti, God aningin tav inigh egha tav ategham.” Ni deragh foghsi, Matyu 24:40in gan. **17:37:** Jop 39:30, Mt 24:28 **17:37:** Jop 39:30; Matyu 24:28 **18:1:** Ro 12:12, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Te 5:17 **18:1:** Rom 12:12; Efesus 6:18; Kolosi 4:2; 1 Tesalonika 5:17

3 Ezɨ amuir odiarir mam uaghan nguibar ekiar kamɨn iti. Ezɨ gumazir mam
pazava a gamua osɨmtɨziba a garɨsi. Ezɨ a jas bagha zurara izava a mɨgei, ‘Nɨ
kotiamɨn nan akuragh.’
4 “Ezɨ dughiar avɨrir maba a bizitam gamizir puvatɨ. Egha abuan a uabɨra
uabɨ mɨgei, ‘Kɨ Godɨn atiatir puvatɨ. Egha kɨ gumazamizibagh nɨghnɨzir
puvatɨ.
5 Ezɨ amuir odiarir kam dughiar avɨribar na bagha izi. Kɨ bar amɨra.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ ua bagh zuamɨra an osɨmtɨzim akɨrigham, eghtɨ a ua izɨ
na damutɨma kɨ bar amɨraghan kogham!’ ”
6 Egha Iesus ua mɨgɨa ghaze, “Ia jasɨn kuramɨn mɨgɨrɨgɨam baragh.
7 God inabazir gumazamiziba, me dɨmagariba ko aruebar a bagha araima,
a men osɨmtɨziba bagh izɨ da akɨram, o puvatɨgham? A me ataghɨraghtɨ me
pura mangam? Bar puvatɨ.
8 Kɨ ia mɨgei, a men osɨmtɨzibar ganɨva, zuamɨra men akuragham. Kam-
aghɨn amizɨma, Gumazamizibar Otarim uamateghamin dughiamɨn, a gantɨ,
nguazimɨn itir gumazamiziba nɨghnɨzir gavgavim an ikiam, o puvatɨgham?”

Gumazir pumuning God ko mɨgeir akar isɨn zuim

9 Gumazamizir mabara uarira uan ziaba fa, egha igharaz daraziv gɨa
ghaze, me derazir puvatɨ. Ezɨ Iesus kamaghɨn amir gumazamiziba bagha
akar isɨn zuir kam gami,
10 “Gumazir pumuning God ko mɨkɨmasa Godɨn Dɨpenimɨn ghu, aningɨn
mav Farisi, ezɨ mav dagɨaba isir gumazim.
11 Ezɨ Farisin gumazim tugha ua bagha kamaghɨn God mɨgei, ‘Kɨ nɨ mɨnaba,
kɨ gumazir mabar mɨn amir puvatɨ. Me biziba okɨava, arazir kurabagh
amuava egha amizir paba itiba okɨa me koma akui. Egha kɨ uaghan dagɨaba
isir gumazir kamɨn mɨn amir puvatɨ.
12 Kɨ wighɨn vamɨran dughiar pumuningɨn nɨ ko mɨkɨmasa dagheba
ataghɨrasi. Egha bizir kɨ isiba, kɨ 10plan pozibar da arɨgha, dar pozir vamɨra
uaghan nɨ ganɨdi.’
13 Ezɨ dagɨaba isir gumazim mong munamaghɨn tu. Egha a kogha ove-
riamɨn gari puvatɨgha uan evarim mɨsogha kamaghɨn mɨgei, ‘Kɨ gumazir
kuram, God nɨ nan apangkufigh!’
14 Kamaghɨn amizɨ kɨ guizbangɨra ia mɨgei, gumazir dagɨaba isir kam, a
Godɨn damazimɨn dera, egha dɨpenimɨn ghu. Ezɨ igharazim puvatɨ. Gumaza-
mizir uan ziaba feba, God me abɨnam. Eghtɨ gumazamizir uari abɨriba, God
me feghtɨ me ziar ekiaba iniam.”

Iesus ghaze, borir doziba na bagh izɨ
(Matyu 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 Ezɨ Iesus dafarimning borir dozibar arɨghasa, gumazamiziba me inigha
izi. Ezɨ an suren gumaziba kamaghɨn ganigha men atara men anogorosi.
16 Ezɨ Iesus borir dozibar diazɨ me a bagha zuima, a kamaghɨn me mɨgei,
“Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn aven ikɨsɨ, a borir dozir kabar

---

18:5: Lu 11:7-8 **18:5:** Luk 11:7-8 **18:7:** MAA 6:10 **18:7:** Akar Mogomem 6:10 **18:8:** Hi 10:37, 2 Pi 3:8-9 **18:8:** Hibru 10:37; 2 Pita 3:8-9 **18:9:** Lu 10:29, 16:15 **18:9:** Luk 10:29; 16:15 **18:11:** Sng 135:2, Ais 1:15, 58:2, Lu 16:15, MAA 3:17 **18:11:** Onger Akaba 135:2; Aisaia 1:15; 58:2; Luk 16:15; Akar Mogomem 3:17 **18:12:** Stt 14:20, Ais 58:2-3, Mt 23:23 **18:12:** Jenesis 14:20; Aisaia 58:2-3; Matyu 23:23 **18:13:** Sng 51:1 **18:13:** Onger Akaba 51:1 **18:14:** Jop 22:29, Mt 23:12, Lu 14:11, Je 4:6, 1 Pi 5:5-6 **18:14:** Jop 22:29; Matyu 23:12; Luk 14:11; Jems 4:6; 1 Pita 5:5-6 **18:15:** Mt 19:13, Mk 10:13 **18:15:** Matyu 19:13; Mak 10:13 **18:16:** Mt 19:14, Mk 10:14, 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **18:16:** Matyu 19:14; Mak 10:14; 1 Korin 14:20; 1 Pita 2:2

min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti me na bagh izi, egh men
anogoroghan marki.
17 Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh
Ativamin Dughiam inighan koghiva, egh an aven mangan bar iburagham."

Gumazir dapanir biziba avirasemezim, Iesus ko migei
(Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Ezi Judabar gumazir dapanir mam Iesusin azara, "Tisan Aghuim, ki
manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?"
19 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Ni manmaghsua gumazir aghuim na
garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuim.
20 Ni God Moses ganingizir arazim gifo, 'Ni gumazim misueghti an are-
meghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni
gumazamizir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki,
ni ua bagh biziba inisi gumazamizibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko
amebamin apengan iki aningin akaba baragh.' "
21 Ezi a kamaghin Iesus migei, "Ki fomiram aghirimra ikia, arazir kabagh
amua iza datirighin ikia kati."
22 Ezi Iesus kamaghin oregha a ikaragha ghaze, "Ni bizir vamira ni tighar
a damuam. Bizir ni itiba bar, ni da amangighiva dagiaba inigh, egh gumaza-
mizir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba
iniam. Egh nan gin izi."
23 Gumazir kam, biziba bar aviriba iti, kamaghin amizima, a Iesusin akam
baregha bar oseme.
24 Ezi Iesus an gara egha a migia ghaze, "Gumazamizir bizir bar aviriba
itiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham!
25 Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam
damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God
Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!"
26 Ezi marazi kamaghin oregha an azara, "Kamaghin damightima, tinara
zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?"
27 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, "Bizir kaba gumazimin bar
osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami."
28 Ezi Pita kamaghin a migei, "Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize."
29 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, gumazitam
God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha uan dipenim, o uan amuim, o
aveghbuaba, o ameboghfeziaba, o boriba ataki,
30 egh datirighin itir dughiar kamin, God bizir avirir me faragha inizir
bizibagh afiragh me daningam. Egh dughiar gin otivamim me zurara itir
ikirimirir aghuarim iniam."

Dughiar mikezim Iesus ua migia ghaze, an aremegh ua dikavigham
(Matyu 20:17-19; Mak 10:32-34)

18:17: Mt 18:3, Mk 10:15 **18:17:** Matyu 18:3; Mak 10:15 **18:18:** Mt 19:16, Mk 10:17, Lu 10:25 **18:18:** Matyu 19:16; Mak 10:17; Luk 10:25 **18:20:** Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, Ro 13:9, Ef 6:2, Kl 3:20 **18:20:** Ua Me Ini 20:12-16; Godin Araziba 5:16-20; Rom 13:9; Efesus 6:2; Kolosi 3:20 **18:22:** Mt 6:19-20, 19:21, 1 Ti 6:19 **18:22:** Matyu 6:19-20; 19:21; 1 Timoti 6:19 **18:24:** Mt 19:23, Mk 10:23, Snd 11:28 **18:24:** Aghuzir Akaba 11:28; Matyu 19:23; Mak 10:23 **18:27:** Jer 32:17, Sek 8:6, Mt 19:26, Mk 14:36 **18:27:** Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Matyu 19:26; Mak 14:36 **18:28:** Mt 4:19-20, 19:27, Mk 10:28 **18:28:** Matyu 4:19-20; 19:27; Mak 10:28 **18:29:** Lo 33:9, Mt 19:29, Mk 10:29-30 **18:29:** Godin Araziba 33:9; Matyu 19:29; Mak 10:29-30 **18:30:** Mt 19:29, Mk 10:30 **18:30:** Matyu 19:29; Mak 10:30

31 Egha Iesus 12plan suren gumaziba inigha me uarira ikiava, a kamaghin
me migei, “Ia oragh! E nguibar ekiam Jerusalemin ghuavanadi. Eghti
Godin akam inigha izir gumaziba, Gumazamizibar Otarimin gun mikemezir
osizirir biziba bar, guizbangira otogham.
32 Eghti me a isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham.
Eghti me a dipova a mikimam. Egh aghumsizir arazibar a damuam. Egh a
giparіva, a ifozoregh a misueghti an aremegham.
33 Eghti dughiar mikezimin a ua dikavigham.”
34 Ezi an suren gumaziba bizir katam gifozir puvati, a bizir tizim migei. Dar
mingariba men monge, ezi me bar fozir puvati.

Iesus gumazir damazir kuram gamizi a gari
(Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Iesus Jerikon boroghira izima, gumazir damazir kurar mam tuavir
miriamin aperaghav ikia biziba bagha azangsisi.
36 Egha an orazima gumazamizir avirim iza zuima, a men azara, kar tizim.
37 Ezi me a migia ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus iza zui.”
38 Ezi a dia migei, “Iesus, Devitin Otarim, ni nan apangkufigh!”
39 Ezi gumazir faragha zuiba me an atara a migia ghaze, ni nimira iki.
Ezi a bar pamtem dia migei, “Devitin Otarim, ni nan apangkufigh!”
40 Ezi Iesus tugha akar gavgavim gumazibav gia ghaze, “Ia gumazir mu-
nam inigh na bagh izi.”
Ezi a roghira izima, Iesus an azara,
41 “Ki tizim ni bagh a damuasa, ni ifonge?”
Ezi an a ikaragha ghaze, “Ekiam, ki ganasa ifonge.”
42 Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni gan. Nin nighnizir gavgavim nin akurazi ni
dera.”
43 Ezi a zuamira gari. Egha Iesusin gin ghua Godin ziam fe. Ezi gumazamiz-
iba an ganigha, uaghan Godin ziam fe.

19

Iesus Sakiusin dipenimin ghu

1 Iesus Jerikon nguibar ekiam abigha zui.
2 Ezi gumazir mam nguibar kamin iti, an ziam Sakius. A dagiaba isir
gumazibar gumazir dapanim, a dagiaba bar aviraseme.
3 A Iesusin ganasa, a manmaghira garir gumazim. Sakius bar gumazir
otevim, egha gumazamizir avirimin tongin iti. Kamaghin amizi a Iesusin
garir puvati.
4 A fo, Iesus tuavir kamra izam. Kamaghin amizi, a ivegha faragha ghua,
Iesusin ganasa temer fighin ghuavanabo.
5 Ezi Iesus danganir kamin oto. Egha kogha temer kam gisin gara, kam-
aghin Sakius migei, “Sakius ni zuamira izighiri. Datirighin ki nin dipenimin
ikiam.”
6 Ezi a zuamira izaghirigha bar akonge. Egha Iesus inigha uan dipenimin
zui.

18:31: Sng 22, Ais 53, Mt 16:21, Mk 10:32, Lu 24:44 **18:31:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 53:1-12; Matyu 16:21; Mak 10:32; Luk 24:44 **18:32:** Mt 27:2, Lu 9:22, 9:44, 23:1, Jo 18:28, Ap 3:13 **18:32:** Matyu 27:2; Luk 9:22; 9:44; 23:1; Jon 18:28; Aposel 3:13 **18:34:** Mk 9:32, Lu 9:45, Jo 10:6, 12:16 **18:34:** Mak 9:32; Luk 9:45; Jon 10:6; 12:16 **18:38:** Mt 15:22 **18:38:** Matyu 15:22 **18:42:** Lu 7:50, 17:19 **18:42:** Luk 7:50; 17:19

7 Ezɨ gumazamiziba bar an ganigha, kamaghɨn mɨgɨa ngavamadi, “A ghua
gumazir kuramɨn dɨpenimɨn iti.”
8 Me dɨpenimɨn ikia, Sakius tugha, kamaghɨn Ekiam mɨgei, “Ekiam, Nɨ or-
agh! Datɨrɨghɨn kɨ uan biziba bar da tuiragham. Egh kɨ taba isɨ gumazir biziba
puvatɨzibar anɨngam. Egh kɨ gumazitam gifaragh an bizitam okemeghɨva, kɨ
datɨrɨghɨn uamategh bizir pumuning ko pumuning a danɨngam.”
9 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Gumazir kam a uaghan Abrahamɨn ovavim.
Kamaghɨn amizɨ, datɨrɨghɨn God dɨpenir kamɨn gumazamiziba bar men
akura.
10 Gumazamizibar Otarim, gumazamizir ovengeziba bagha ruiava men
akurvaghasa ize.”

Dagɨaba inizir ingangarir gumazir 10plan akar isɨn zuim (Matyu 25:14-30)

11 Gumazamiziba ikia Iesus barazima, a mɨgei. A Jerusalemɨn boroghɨn
itima, me ghaze, datɨrɨghɨra God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham.
Kamaghɨn amizɨ, an akar isɨn zuir mam me mɨgei.
12 A kamaghɨn me mɨgei, “Gumazir aruar mam nguibar saghuiamɨn
mangasa, eghtɨ me a damightɨ an atrivimɨn ikiam. A gɨn uamategh uan
nguibamɨn izegh men ganam.
13 A mangasa uan ingangarir gumazir 10plan diagha, 20 kina, 20 kina bar
moghɨra me rome. Egha kamaghɨn me mɨgei, ‘Ia dagɨar kaba inighɨva uari
bagh dagɨar ingangaribar amu ikɨtɨ, kɨ uamategham.’
14 “An apengan itir gumaziba me bar navir kuram an iti. Kamaghɨn amizɨ,
me akam inigha zuir gumaziba amadazɨma me nguibar gumazir aruam
ghuzimɨn ghu. Me kamaghɨn mɨgei, ‘Gumazir kam en atrivimɨn otivan e
aghua.’
15 Ezɨ gumazir igharaziba gumazir aruar kam gamizɨ an atrivimɨn otogha,
gɨn uamatenge. A uamategha izegha kamaghɨn me mɨgei, ‘Gumazir kɨ fomɨra
dagɨaba anɨngiziba, men diagh. Kɨ foghasa me manmaghɨn nan dagɨabagh
isɨn dagɨaba ini.’
16 “Ezɨ gumazir faragha zuim iza kamaghɨn mɨgei, ‘Ekiam, kɨ nɨn 20 kinan
kamɨn dagɨar ingangarim gamighava, a gisɨn 200 kina ini.’
17 Ezɨ atrivim kamaghɨn a mɨgei, ‘Nɨ nan ingangarir gumazir aghuim,
nɨ ingangarir bar aghuim gami. Nɨ bar deraghvɨra bizir muziarim gami,
kamaghɨn kɨ datɨrɨghɨn bizir ekiam nɨ danightɨma, nɨ nguibar ekiar 10plan
ganam.’
18 “Ezɨ ingangarir gumazir igharazim iza kamaghɨn mɨgei, ‘Ekiam, kɨ nɨn
20 kinan kamɨn dagɨar ingangarim gamigha datɨrɨghɨn a gisɨn 100 kina ini.’
19 Ezɨ atrivim a mɨgei, ‘Kɨ nɨ atightɨ nɨ nguibar ekiar 5plan ganam.’
20 “Ezɨ ingangarir gumazir mɨkezim iza kamaghɨn mɨgei, ‘Ekiam nɨn 20
kina ikia kati. Kɨ inir avɨzimɨn a nomkezɨma, a kati.
21 Kɨ nɨ gɨfo, nɨ gumazir apangkuviba puvatɨzim. Gumazir igharaziba amir
biziba, nɨ pura da isi. Egha dagher me oparizíba, nɨ uaghan pura da isi.
Kamaghɨn amizɨ kɨ nɨn atiati.’

19:7: Mt 9:11, Lu 5:30, 15:2 **19:7:** Matyu 9:11; Luk 5:30; 15:2 **19:8:** Kis 22:1, Nam 5:6-7, 1 Sml 12:3, 2 Sml 12:6 **19:8:** Ua Me Ini 22:1; Dɨboboniba 5:6-7; 1 Samuel 12:3; 2 Samuel 12:6 **19:9:** Lu 13:16, Ap 16:31, Ro 4:11-13, Ga 3:7 **19:9:** Luk 13:16; Aposel 16:31; Rom 4:11-13; Galesia 3:7 **19:10:** Mt 10:6, 18:11, Lu 15:4, Jo 3:17, 1 Ti 1:15 **19:10:** Matyu 10:6; Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Timoti 1:15 **19:11:** Mt 25:14-30, Ap 1:6 **19:11:** Matyu 25:14-30; Aposel 1:6 **19:14:** Jo 1:11 **19:14:** Jon 1:11 **19:17:** Mt 25:21, Lu 16:10 **19:17:** Matyu 25:21; Luk 16:10 **19:21:** Mt 25:24 **19:21:** Matyu 25:24

22 “Ezi atrivim kamaghin ingangarir gumazim migei, ‘Ni ingangarir gumazir kuram! Nin akamra ki ni tuisigham. Ni kamaghin na ginighnisi, ki ti gumazir apangkuviba puvatizim. Egha ki gumazir igharaziba amir biziba, ki ti pura da isi. Egha dagher me opariba, ki ti uaghan pura da isi?
23 Manmaghin amizi, ni nan dagiaba isa, dagiar dipenim gatizir puvati, eghti ki uamategh iziva da iniva dagiataba dagh isin ua da iniam?’
24 Egha a kamaghin an boroghin tuivighav itir gumazibav gei, ‘Ia ada 20 kina inighiva gumazir 200 kina itim daningigh.’
25 Me kamaghin a migei, ‘Ekiam, a 200 kina inigha gifa.’
26 “Ezi a ghaze, ‘Ki ia migei! Gumazim o amizim Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba ia daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a inigham.
27 Nan apaniba, ki men atrivimin ikian me aghua, ia me inigh kagh iziva, nan damazimin me misueghti me arimighiregh.’ ”
28 Iesus akar isin zuim gamigha givagha, uan darorim gamua tuavir Jerusalemin zuimin ghuavanadi.

Iesus Jerusalemin otogha Godin Dipenimin gumaziba ko amizibar sure gami

(Sapta 19:29--21:38)

Iesus atrivimin min Jerusalemin aven zui
(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

29 Iesus Betfage ko Betanin boroghin oto, nguibar kamning Olivin Mighsiam gisin iti. Egha a uan suren gumazir pumuning amaga,
30 kamaghin aning migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi. Gua nguibar kamin mangi gantima donkin igiar mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperagha aruizir puvati. Gua an benim firighiva donki inigh kagh izi.
31 Eghti tav kamaghin guan azaragham, ‘Gua tizim bagha donkin kam firi?’ eghti gua a mikim suam, ‘Ekiam ingangarim an iti.’ ”
32 Egha Iesus aning amadazi aning ghua garima, biziba bar moghira Iesus mikemezi moghin iti.
33 Ezi aning donkin benim firima, an ghuaviba aningin azara, “Gua tizim bagha donkin benim firi?”
34 Ezi aning kamaghin me migei, “Ekiam ingangarim an iti.”
35 Egha aning donki inigha Iesus bagha izi. Egha aning uan azenan azuir korotiar ruariba donki gisin da ghuani. Egha aning Iesusin akurazima a donki gisin apera.
36 A donki gaperagha zuima, gumazamiziba uan korotiar ruariba suava tuavimin da mighuari.
37 A iza danganir tuavir Olivin Mighsiamin ghuaghirimin boroghin izima, an gin aruir darazi, me God amizir mirakelbar ganighava da bagha bar akongegha pamtem Godin ziam fe.

19:22: 2 Sml 1:16, Jop 15:6, Mt 12:37, 25:26 **19:22:** 2 Samuel 1:16; Jop 15:6; Matyu 12:37; 25:26 **19:26:** Mt 13:12, 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18 **19:26:** Matyu 13:12; 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18 **19:30:** Matyu 21:2-3; Mak 11:2-3 **19:32:** Lu 22:13 **19:32:** Luk 22:13 **19:35:** 2 Kin 9:13, Mt 21:7, Mk 11:7, Jo 12:14 **19:35:** 2 Atriviba 9:13; Matyu 21:7; Mak 11:7; Jon 12:14 **19:36:** 2 Kin 9:13, Mt 21:8 **19:36:** 2 Atriviba 9:13; Matyu 21:8

38 Me araghasa kamaghin migei, “Gumazir Ekiamin ziam ko gavgavimin
izim, God deragh a damu! Navir amirizim Godin Nguibamin iti. Nguibar
bar pin itimin itir Godin ziam fi!”
39 Ezi Farisin marazi gumazamizir kabar tongin ikia, kamaghin Iesus
migei, “Tisa, ni uan suren gumazibav kimtima, me nimira iki! Me kamaghin
mikiman marki!”
40 Ezi a kamaghin me migei, “Ki ia migei, me nimira ikiti dagiaba uari
araghasam!”

Iesus Jerusalem bagha azi

41 Iesus Jerusalemin boroghira iza, egha an gara a bagha azi.
42 Egha a kamaghin migei, “Jerusalem, ki kamaghsua, ni amua datirighin
navir amirizimin bizibagh foghai. Kamaghin amizi, da datirighin nin modo.
43 Dughiam izити, nin apaniba izi nguibam avinizir divazimin boroghin
nguazir pozir ekiabav kiniva ni ekiarughti, ni arimangighan kogham.
44 Ni Jerusalem, me nin borir nin aven itiba sarama asighasigham. Ni
Godin dughiar nin akuraghasa izezim, ni a gifozir puvati. Bizir kam bagh
me dipenimin ingarizir dagiatam, ateghti, tam tam gisin ikeghan kogham.”

Ivezir gumazamiziba ko biziba amadir gumazamiziba Iesus Godin Dipenimin me batosi
(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

45 Egha a Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, biziba amadir
gumaziba batosi.
46 Egha kamaghin me migei, “Godin Akinafarimin aven, osizirim kam-
aghin iti, ‘Nan Dipenim, God ko migeir Dipenimra. Ezi ia a gamizi, an
okimakiar gumazibar mogomer danganimin min oto.’ ”
47 A zurara Godin Dipenimin aven men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir
ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba, me a
misueghti an aremeghasa.
48 Ezi gumazamiziba a baraghasa bar ifongegha, bar an boroghin iti.
Kamaghin amizi, an apaniba a misoghan ibura.

20

Me Iesusin gavgavim bagha an azara
(Matyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 Dughiar mamin Iesus Godin Dipenir avizimin aven ikia, gumazamizibar
sure gamuava Akar Aghuim akuri. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan
Arazibagh fozir gumaziba, ko Judabar gumazir aruaba, me iza anekufa.
2 Egha me kamaghin a migei, “E mikemegh, ni gavgavir manamin bizir
kabagh ami? Tina gavgavir kam ni ganingi?”

19:38: Sng 118:26, Lu 2:14, 13:35, Ef 2:14 **19:38:** Onger Akaba 118:26; Luk 2:14; 13:35; Efesus 2:14 **19:40:** Hab 2:11 **19:40:** Habakuk 2:11 **19:41:** Jo 11:35 **19:41:** Jon 11:35 **19:42:** Ais 6:9-10, Mt 13:14, Ro 11:8 **19:42:** Aisaia 6:9-10; Matyu 13:14; Rom 11:8 **19:43:** Ais 29:3-4, Jer 6:3, 6:6, Lu 21:20 **19:43:** Aisaia 29:3-4; Jeremaia 6:3; 6:6; Luk 21:20 **19:44:** Dan 9:24, Mai 3:12, Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 1:68, 21:6 **19:44:** Daniel 9:24; Maika 3:12; Matyu 24:2; Mak 13:2; Luk 1:68; 21:6 **19:45:** Mt 21:12, Mk 11:11, 11:15, Jo 2:14-15 **19:45:** Matyu 21:12; Mak 11:11; 11:15; Jon 2:14-15 **19:46:** Ais 56:7, Jer 7:11 **19:46:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11 **19:47:** Lu 21:37, 22:53, Jo 7:19, 8:37, 18:20 **19:47:** Luk 21:37; 22:53; Jon 7:19; 8:37; 18:20 **19:48:** Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 20:19 **19:48:** Matyu 21:46; Mak 14:1-2; Luk 20:19 **20:2:** Ap 4:7, 7:27 **20:2:** Aposel 4:7; 7:27

3-4 Ezɨ Iesus kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, “Kɨ uaghan azangsɨzitam
ia damuasa. Ia na mɨkɨm, Jonɨn rurim, a Godɨn ize o gumazamizibar ize?”
5 Ezɨ me uarira uariv gei, “E suam, ‘An rurim Godɨn ize,’ eghtɨ, a kamaghɨn
mɨkɨm suam, ‘Ia manmaghɨn amigha ia nɨghnɨzir gavgavim Jonɨn ikian
aghua?’
6 Egh e suam, ‘An rurim gumazamizibar ize,’ eghtɨ gumazamiziba dagɨabar
e ginivightɨ, e arɨghiregham. Me kamaghɨn fo Jon a Godɨn akam inigha izir
gumazim.”
7 Egha me Iesus ikaragha ghaze, “E fozir puvatɨ, Jonɨn rurim manmaghɨn
ize.”
8 Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgei, “Kamaghɨra, kɨ uan gavgavim inizir tu-
avimɨn gun ia mɨkemeghan kogham.”

Wainɨn azenir gumazibar akar isɨn zuim
(Matyu 21:33-46; Mak 12:1-12)

9 Egha Iesus mɨgɨa ghua ua akar isɨn zuir kamɨn gumazamizibav gei,
“Gumazir mam wainɨn azenim oparigha, egha azenimɨn garir gumazir
mabar dafarim garɨgha ghaze, me gɨn a givezam. Egha a ghua dughiar
ruarimɨn saghon iti.
10 Egha wainɨn ovɨziba kuarir dughiamɨn, a ingangarir gumazir mam
amadagha ghaze, me wainɨn ovɨzir taba a danɨngam. Ezɨ azenimɨn garir
gumaziba a mɨsuegha anemadazɨma, a dafarir kɨnibar uamatenge.
11 Ezɨ a ingangarir gumazir igharazim amada, ezɨ me uaghan a mɨsuegha
aghumsɨzir arazibar a gamigha, anemadazɨ a dafaribara uamatenge.
12 Ezɨ a ua mɨkezim amadazɨ, me bar puv a mɨsuegha a isa azenim mɨkɨni.
13 “Ezɨ wainɨn azenir ghuavim uabɨra uabɨ mɨgei, ‘Kɨ manmaghɨn
damuam? Kɨ uan otarir ifongezim amangam. Eghtɨ me ti a baregh deragh
a damuam.’
14 Ezɨ wainɨn azenimɨn garir gumaziba otarir kamɨn ganigha, kamaghɨn
uariv gɨa ghaze, ‘Kar otarir gɨn azenir kam iniamim. E a mɨsueghtɨ an
aremeghtɨ, e uari bagh wainɨn azenir kam iniam.’
15 Egha me a isa azenim mɨkɨnigha a mɨsoghezɨma an areme.”
Egha Iesus ua kamaghɨn gumazamizibav gei, “Wainɨn azenir ghuavim
manmaghɨra azenimɨn garir gumazir kabar amuam?
16 A izɨva azenimɨn garir gumazir kabav soghtɨ, me arɨmɨghiram. Eghtɨ a
wainɨn azenim inigh gumazir igharazibar anigam.”
Ezɨ gumazamiziba bizir kam baregha mɨgɨa ghaze, “Bar puvatɨgham!”
17 Ezɨ Iesus merara gara, egha men azara, “Ezɨ Godɨn Akɨnafarimɨn
mɨgɨrɨgɨar otevir kam, an mɨngarim manmakɨn?

“ ‘Kar dɨpenir akɨnir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datɨrɨghɨn dɨpenim aterir guarim gava?’

18 “Nɨ tina temer guarir kam gisɨn irɨghɨva dɨpɨrigh irɨgham, eghtɨ a tina gisɨn
irɨghtɨma gumazir kam bar mɨsarighiregham.”

20:6: Mt 14:5, 21:26, Lu 7:29 **20:6:** Matyu 14:5; 21:26; Luk 7:29 **20:9:** Ais 5:1 **20:9:** Aisaia 5:1 **20:10:** 2 Sto 36:15-16 **20:10:** 2 Eghaghaniba 36:15-16 **20:17:** Sng 118:22, Mt 21:42 **20:17:** Onger Akaba 118:22; Matyu 21:42 **20:18:** Ais 8:14-15, Dan 2:34-35, Mt 21:44 **20:18:** Aisaia 8:14-15; Daniel 2:34-35; Matyu 21:44

19 Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, me
bar kaghira Iesusin suighasa tuaviba buri. Me fo, an akar isin zuir kam me
gasara, ezi me an suighan gumazamizibar atiati.

Dagiaba Sisar ganidi
(Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Egha me bar deravira a bagha gara, egha moga garir gumaziba amadazi,
me ifara mati me guizin migei. Me kamaghsua, me Iesusin migirigiar
otevitamin suiraghiva, egh a isi Romin gavmanin gumazir ekiam danigham.
21 Ezi moga garir gumazir kaba an azangsisi, “Tisa, e fo ni guizbangira
bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazamizibar sure gamuava
guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni
gumazamizir ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei.
22 Ni e mikim, Judan Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim
Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati?”
23-24 Ezi a men nighnizir ifavaribagh fogha kamaghin me migei, “Dagiatam
nan akagh. Tinan nedazim ko ziam an iti?”
25 Ezi me kamaghin migei, “Sisarin ziam koma nedazim an iti.”
Ezi a me migei, “Kamaghira, ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh Godin
biziba isi God daning.”
26 Ezi me gumazamizibar tongin, a mikemezir migirigiaba bagha an
suighan ibura. Egha me pura an migirigiabagh nighnigha nimira iti.

Aremezir gumazamiziba ua dikavigham
(Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Sadyusin maba azangsizir mam sara Iesus bagha ize. (Me kamaghin
nighnisi, aremeziba ua dikavan kogham.)
28 Egha me kamaghin Iesus migei, “Tisa, Moses e bagha akinafarim osira
ghaze, gumazitamin aveghbuam amuimin ikiva boriba puvatigh aremeghti,
anarira irir aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam.
29 Ezi 7plan aveghbuaba iti. Egha men mav faragha amuimin ikia boriba
puvatigha areme.
30-31 Ezi anarira irim an ikia kamaghira, ezi mikezim kamaghira ghu.
Kamaghira, 7plan aveghbuaba bar ariaghiregha boriba puvati.
32 Ezi amizir kam gin uaghan areme.
33 Fomira me bar amizir kamin ike. Kamaghin amizi gumazamiziba ua
dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra?”
34 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Dughiar kamin itir gumazamiziba,
me poroghamibagh ami.
35 Eghti gin gumazamizir God inabaziba, me uaghan dughiar izamim ko
ua dikavamin dughiamin, me poroghamibar amuan kogham.
36 God me damightima, me ua dikavigham. Me ua dikavighti e fogh suam
me Godin boribara, egh me enselbar min ikiam. Kamaghin amizi me uam
arimighiran koghiva, egh poroghamibar amuan kogham.
37 Ezi Moses uabi temer avimin eghaghanimin aven en aka, aremeziba ua
dikavam. A kamaghin migei, ‘Ekiam, Ni Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’

20:19: Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 19:47-48 **20:19:** Matyu 21:46; Mak 14:1-2; Luk 19:47-48 **20:20:** Lu 11:54 **20:20:** Luk 11:54 **20:25:** Mt 22:2, Mk 12:17 **20:25:** Matyu 22:21; Mak 12:17 **20:27:** Mt 22:21, Mk 12:18, Ap 23:8 **20:27:** Matyu 22:23; Mak 12:18; Aposel 23:8 **20:28:** Lo 25:5 **20:28:** Godin Araziba 25:5 **20:36:** Ro 8:23, 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52, 1 Jo 3:1-2 **20:36:** Rom 8:23; 1 Korin 15:42; 15:49; 15:52; 1 Jon 3:1-2 **20:37:** Kis 3:6 **20:37:** Ua Me Ini 3:6

38 Kamaghɨn e fo, God gumazir ariaghirezibar God puvatɨ, a gumazir
angamɨra itibar God. Ezɨ an damazimɨn an boriba bar angamɨra iti.”
39 Ezɨ Judan Arazibagh fozir gumazir maba kamaghɨn mɨgei, “Mar
mɨgɨrɨgɨar aghuim, Tisa.”
40 Egha me uam an azangan atiati.

Iesus a tina?
(Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Ezɨ Iesus kamaghɨn gumazamizibav gei, “Manmaghɨn amizɨ gumaza-
miziba ghaze, God Uam E Iniasa Mɨsevezir Gumazim Krais, a Devitɨn
ovavim?
42 Ezɨ Devit uabɨ Onger Akabar Akɨnafarimɨn aven kamaghɨn mɨkeme:

“ ‘Ekiam, nan Ekiam mɨgɨa ghaze,
“Nɨ nan agharir guvimɨn daperagh ikɨ mangɨtɨ,*
43 kɨ nɨn apaniba dɨkabɨragh me isɨ nɨn dafarim datɨghtɨ,
me nɨn dagarimningɨn apengan ikiam.” ’

44 “Egha Devit ‘Ekiam’ a gatɨ. Manmaghɨn amizɨ, a Devitɨn Ovavim?”

Judan Arazibagh fozir gumaziba
arazir kurabagh ami
(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

45 Ezɨ gumazamiziba orazima a kamaghɨn uan suren gumazibav gei,
46 “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba bagh gan. Me uari fava korotiar
ruarir kaba aghuraruasa ifonge. Ezɨ gumazamiziba maketɨn danganibar
men ziaba fasa me bar akonge. Egha God ko mɨgeir dɨpenibar aven dabirabir
aghuariba iniva, egha isar ekiabar dughiabar me danganir ziaba itiba iniasa
bar ifonge.
47 Me amuir odiaribagh ifara, men dɨpeniba okɨa ghaze e dera. Egha
gumazamiziba men ziaba fasa, me God ko mɨgɨa mɨgɨrɨgɨar ruaribagh ami.
Kamaghɨn amir gumaziba, men ivezir kuram gumazamizir arazir kurabagh
amibar ivezim bar a gafiragham.”

21

Amuir odiarim dagɨamning God ganɨngi
(Mak 12:41-44)

1 Iesus kogha garima, dagɨaba itir gumazamiziba uan dagɨaba isa Godɨn
Dɨpenimɨn dagɨaba arɨzir danganim garɨsi.
2 Ezɨ a garima biziba puvatɨzir amuir odiarir mam uaghan uan dagɨar
muziarimning atɨ.
3 Ezɨ Iesus kamaghɨn mɨgei, “Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, biziba puvatɨzir
amuir odiarir kam dagɨar muziarir pumuning dagɨaba arɨzir danganim gatɨ,
ezɨ an dagɨar pumuning gumazamizir igharaziba arɨghizir dagɨabagh afira.
4 Me uan dagɨar avɨribar amodoghɨn dagɨar muziariba anɨngi. Ezɨ a uan
dabirabir onganarazimɨn mɨrara dagɨar muziarir abuananamning atɨ.”

Iesus ghaze, Godɨn Dɨpenim ikuvigham
(Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)

20:38: Ro 6:10-11, 14:8-9 **20:38:** Rom 6:10-11; 14:8-9 **20:42:** Onger Akaba 110:1 * **20:42:** Ekiam Iesus, God ko biziba bar dar ganam. **20:46:** Mt 23:5, Lu 11:43 **20:46:** Matyu 23:5; Luk 11:43 **21:1:** Mk 12:41 **21:1:** Mak 12:41 **21:3:** 2 Ko 8:12 **21:3:** 2 Korin 8:12

5 Ezi an suren gumazir maba Godin Dipenimin garava kamaghin migei,
“Me dagiar bar aghuibar an ingarighava, Afeziar Ekiam daningamin bizir
aghuir maba an kuruke.”
6 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia datirighin garir bizir kabanagh,
dughiam izitima dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh
iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

Iesus ghaze, osimtiziba gin otivam
(Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)

7 Ezi me an azara, “Tisa, bizir kaba manadizoghin otivam? Arazir manam
faragh otoghti, e fogh suam, dughiar kam roghira ize?”
8 Ezi Iesus kamaghin migia ghaze, “Ia uari bagh deraghvira gan, ia men
ifavariba baraghan marki. Gumazir aviriba nan ziamin izi suam, ‘Kar
kirara!’ Eghti tarazi suam, ‘Dughiam roghira ize!’ Eghti ia men gin mangan
marki.
9 Egh ia inogoviba ko adoghodozir midorozir akaba baraghiva, atiatin-
gan marki. Bizir kabanagh faragh otivigham, eghti nguazir kam givamin
dughiam datirighira otoghan kogham.”
10 Egha a kamaghin me migei, “Kantrin mamin itir darazi dikavigh kantrin
igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamin adarazi dikavigh
atrivir igharazimin adarazi ko misogham.
11 Eghti danganir maba mikimkizir gavgaviba, ko dagheba otevir dughiaba
koma arimariar gavgaviba otivti, atiatingamin biziba ko overiamin pin
arazarazir ekiaba otivam.
12 “Bizir kaba gin otivam, me faragh ian suiraghiva arazir kurabar ia
damuam. Me ia kotiam darighsi ia inighiva God ko migeir dipeniba koma
kalabuziabar aven mangam. Eghti ia nan gin zuir gumazamiziba me bizir
kam bangin ia inighiva atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazimin
mangam.
13 Eghti kar dughiar aghuir ia nan akam me mikinamim.
14 Eghti ia deraghvira nighnigh. Ia faragh me mikimsi akabagh nighnighan
marki.
15 Eghti ki nighnizir aghuiba ko migirigiar aghuiba ia daningtima, ia
migirigiar aghuibara damuti, ian apanitam ian akaba batoghiva ia adoghan
kogham.
16 “Eghti ian ameboghfeziaba, ko aveghbuaba, ko anababa, ko namakaba,
merara ia inighiva gumazir kurabar dafaribar atighti, me ian taraziv soghti
ia arimighiregham.
17 Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham.
18 Egh me bar tong arazitam ia damuan kogham. Kamaghin ian dapa-
narizitam asighiran kogham.
19 Ia tugh gavgavighvira ikiva, dabirabir bar aghuim iniam.”

Iesus ghaze Jerusalem ikuvigham
(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)

21:6: Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 19:44 **21:6:** Matyu 24:2; Mak 13:2; Luk 19:44 **21:8:** Mt 24:4-5, Mk 13:5-6, Ef 5:6, 2 Te 2:3 **21:8:** Matyu 24:4-5; Mak 13:5-6; Efesus 5:6; 2 Tesalonika 2:3 **21:10:** Matyu 24:6-7; Mak 13:7-8 **21:12:** Mt 24:9, Mk 13:9 **21:12:** Matyu 24:9; Mak 13:9 **21:14:** Mt 10:19, Mk 13:11 **21:14:** Matyu 10:19; Mak 13:11 **21:14:** Luk 12:11-12 **21:15:** Ap 6:10 **21:15:** Aposel 6:10 **21:16:** Mai 7:6, Mt 10:21-22, Mk 13:12, Ap 7:59, 12:2 **21:16:** Maika 7:6; Matyu 10:21-22; Mak 13:12; Aposel 7:59; 12:2 **21:17:** Matyu 10:22 **21:18:** Matyu 10:30; Luk 12:7 **21:19:** Matyu 10:22; 24:13; Hibru 10:36

20 Iesus ua kamaghin migei, “Ni Jerusalemin nguibamin ganti midorozir
gumaziba izi a kontima, ni fogh suam, a gasighasighamin dughiam roghira
ize.
21 Egh gumazir Judian itiba ari mighsiabar mangiti, Jerusalemin
nguibamin itiba azenan mangitima, Jerusalemin azenan itir gumazamiziba
uam an aven mangan markiam.
22 Kar osimtizibar dughiam, God da isi Israelia daningiva, men arazir
kuraba ikarvagham. A fomira osirizi moghin otogham.
23 Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar
izamin kaba bar men ikuvigham! Eghti God gumazir kabar atartima,
osimtizir ekiam nguazir kam bativam.
24 Eghti midorozir gumaziba misozir sababar tarazigh inivti me arighiriti,
me tarazi suighiva, me amangitima me nguibar Israelin azenan itibar
mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar paziva Jerusalem
damu mangi dughiar me Jerusalemin ganamin dughiam givagham.”

Gumazamizibar Otarim gin izam
(Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)

25 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Eghti arazaraziba aruem ko iakinim ko
mikoveziba bativam. Eghti ongarim dipir tingaghivira ikitima, nguazimin
gumazamiziba bar atiatigh okam nighnigham.
26 Eghti overiamin biziba bar nigham, kamaghin amizi gumazamiziba
atiatingiva damaziba men isirtima, me daighirriva otivamin biziba bagh
mizuamiva nighnigham.
27 Egh me dughiar kamin Gumazamizibar Otarimin ganti, a ghuariamin
tongin gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara izam.
28 Eghti bizir kabanagh otivighiritima ia dikavigh, uan dapaniba fegh gan!
God ua ia iniamin dughiam roghira ize!”

Temer fighin akar isin zuim
(Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31)

29 Egha Iesus kamaghin akar isin zuimin me migei, “Ia temer fighin ganiva
temer maba sara gan.
30 Temebar dafariba asighiriti ia fogh suam, aruem ganamin dughiam
roghira ize.
31 Kamaghira, ia bizir kabar gan fogh suam, God Bizibagh Ativamin
Dughiam roghira ize.
32 “Ki guizbangira ia migei, dughiar kamin itir gumazamizir kaba ikivira
ikiti bizir kaba bar otivam.
33 Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givaghan
kogham.”

Iesusin suren gumaziba uari bagh deraghvira gan

21:20: Mt 24:15, Mk 13:14 **21:20:** Matyu 24:15; Mak 13:14 **21:22:** Lo 32:35, Jer 5:29, 46:10, Dan 9:26-27, Hos 9:7 **21:22:** Godin Araziba 32:35; Jeremaia 5:29; 46:10; Daniel 9:26-27; Hosea 9:7 **21:23:** Mt 24:19, Mk 13:17, 1 Ko 7:26 **21:23:** Matyu 24:19; Mak 13:17; 1 Korin 7:26 **21:24:** Esr 9:7, Sng 79:1, Ais 63:18, Ro 11:25, MAA 11:2 **21:24:** Esra 9:7; Onger Akaba 79:1; Aisaia 63:18; Akar Mogomem 11:2 **21:25:** Sng 46:2-3, 65:7-8, Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:31, Mt 24:29, 2 Pi 3:10-12, MAA 6:12-13 **21:25:** Onger Akaba 46:2-3; 65:7-8; Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:31; Matyu 24:29; 2 Pita 3:10-12; Akar Mogomem 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13, Mt 24:30, 26:64, MAA 1:7, 14:14 **21:27:** Daniel 7:13; Matyu 24:30; 26:64; Akar Mogomem 1:7; 14:14 **21:28:** Ro 8:19, 8:23, 13:11 **21:28:** Rom 8:19; 8:23; 13:11 **21:33:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Lu 16:17, 1 Pi 1:25 **21:33:** Onger Akaba 102:26-27; Aisaia 40:8; Luk 16:17; 1 Pita 1:25

34 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia uari bagh ganigh! Isaba ko, dipar
onganiba ko nguazir kamin biziba, ia puv dagh nighnighti, da ia dikabinti,
dughiar otivamin kam puram otoghiva, asizibar suizir azuazimin min ian
suigham.
35 Dughiar kam, nguibaba ko nguazir kamin gumazamiziba bar me bati-
vam.
36 Ia zurara uari bagh gan Afeziam ko mikimvira ikiti, a gavgavim ia
daningtima ia bizir otivamin kabagh itaviragham. Egh ia Gumazamizibar
Otarimin damazimin tuivam.”
37 Dughiabar zurara, Iesus Godin Dipenimin aven men sure gamuava,
guaratizibar Olivin Mighsiamin ghuava dimagaribar an iti.
38 Ezi gumazamiziba bar Iesus baraghasa, mizarazibar Godin Dipenimin
arui.

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

22

(Sapta 22--24)

Judas Iesus isa gumazir kurabar dafaribagh ati
(Matyu 26:1-5; 26:14-16; Mak 14:1-2; 14:10-11; Jon 11:45-53)

1 Datirighin Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam roghira izi. An
ziam, God Israelia Gitazir Dughiam.
2 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me
gumazamizibar atiati, kamaghin amizi me Iesus misoghasa tuaviba buri.
3-4 Iesusin 12plan suren gumazir mam Judas, an ziar mam Iskariot. Satan
an navir averiamin ghu. Ezi a Iesus isava Godin Dipenimin garir gumazir
ekiaba, ko ofa gamir gumazir ekiabar dafaribar arighasa ghua me koma
migirigiabagh ami.
5 Ezi me an migirigiam gifuegha ivezim a daningasa akabar kiri.
6 Ezi Judas ivezim inian ifuegha Iesusin suiragh men dafaribar arighasa
tuaviba buri. A ghaze, Iesus uabira ikiti, an an suiragh men dafarim
darigham.

Suren gumazimning daghebar kiri
(Matyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)

7 Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam datirighin oto. Ezi dughiar
kamin me God Israelia Gitazir Dughiamin isam bagha sipsipin nguzim
misuegh anemi ikiva, a ginighnighasa.*
8 Ezi Iesus Jon ko Pita amadagha kamaghin aning migia ghaze, “Gua
mangiva, e God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamin daghebar kir.”
9 Ezi aning an azara, “Ga managh a bagh danganim akiram?”

21:34: Mt 24:48-50, Mk 4:19, Lu 17:27, Ro 13:13, 1 Te 5:3, 5:6, 1 Pi 4:7 **21:34:** Matyu 24:48-50; Mak 4:19; Luk 17:27; Rom 13:13; 1 Tesalonika 5:3; 5:6; 1 Pita 4:7 **21:35:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **21:35:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 16:15 **21:36:** Mt 24:42, Mk 13:33, Lu 18:1, Ef 6:13, MAA 6:17 **21:36:** Matyu 24:42; Mak 13:33; Luk 18:1; Efesus 6:13; Akar Mogomem 6:17 **21:37:** Lu 19:47 **21:37:** Luk 19:47 **22:1:** Kis 12:1-27 **22:1:** Ua Me Ini 12:1-27 **22:2:** Sng 2:2, Lu 20:19, Ap 4:27 **22:2:** Onger Akaba 2:2; Luk 20:19; Aposel 4:27 **22:3-4:** Matyu 26:14; Mak 14:10; Luk 4:13; Jon 13:2; 13:27 **22:5:** Sek 11:12 **22:5:** Sekaraia 11:12 **22:7:** Kis 12:1-27 **22:7:** Ua Me Ini 12:1-27 * **22:7:** Ni, God Israelia Gitazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akirangin itir Akar Mingaribar gan.

10 Ezi a kamaghin aning migei, “Gua nguibar ekiamin aven mangiti,
gumazitam miner dipam ater izi gua batoghtima, gua an gin a zuir dipenimin
mangi.
11 Egh dipenimin ghuavim mikim suam, ‘Tisa kamaghin migia ghaze, “Nan
danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelia Gitazir Dughiamin isam
amamim mana?” ’
12 Eghti a ghuriamin aven danganir bar ekiatam guan akagham, dakoziba
ko dapiagh damamin dabirabiba ko biziba bar ikiti, gua magh bizibar kir.”
13 Ezi aning ghua garima, biziba bar Iesus mikemezi moghirama otifi. Ezi
aning God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

Iesus bret ko wain uan aposelbagh anidi
(Matyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

14 Ezi damamin dughiam otozi, Iesus uan aposelba ko me dagher
dakozimin min apiaghav iti.
15-16 Egha a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ki ua God
Israelia Gitazir Dughiamin isamin dagher katam ameghan kogh, kamaghira
iki mangi, God Bizibagh Ativamin Dughiamin otogham. Kamaghin amizima,
ki ia ko isar kam amasa bar ifonge. Egh ki gin mizazim iniam.”
17-18 Egha Iesus wain apir kap inigha Ekiam minabagha kamaghin migei,
“Ki ia migei, ki uam wainin ovizimin dipar katam aman kogh, kamaghira ikiti
God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin amizi, ia a inigh ia
uari daning.”
19 Egha a bret inigha, Ekiam minabagha anebigha me ganiga kamaghin me
migei, “Kar nan inivafizim, ki ia bagha aneningi. Ia anemi na ginighnigh.”
20 Me amegha givazima, arazir kamra a wain apir kap inigha kamaghin
migei, “Kavin aven itir wainin kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan
ghuzimin a gamizima, a ia bagha iri.†
21 Eghti ia gan, gumazir na inighiva gumazir kurabar dafarim
darighamim, a kara na ko dakozim gaperaghav iti.
22 Eghti Gumazamizibar Otarim tuavir Afeziam faragha a bagh atizimin
gin mangam. Ezi gumazir a inigha gumazir kurabar dafarim gatizim,
gumaka, a bar ikuvigham.”
23 Ezi me akar kam baregha uarira uarir azangsisi, “Tina bizir kam
damuam?”

Iesusin aposelba uari adogha migei, tina faragham?

24 Egha aposelba uari adogha ghaze, tinara en faragham?
25 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kantrin Igharazir Gumazamizibar atriv-
iba, me uan gavgaviba ko ziaba fava, arazir kurabar gumazamizibagh amua
kamaghin migei ‘E gumazamizibar akurvasi.’

22:13: Lu 19:32 **22:13:** Luk 19:32 **22:15-16:** Luk 13:29; 14:15; Aposel 10:41; Akar Mogomem 19:9 **22:19:** Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 24:30, 1 Ko 11:24 **22:19:** Matyu 26:26; Mak 14:22; Luk 24:30; 1 Korin 11:24 **22:20:** Jer 31:31-34, 1 Ko 10:16 **22:20:** Jeremaia 31:31-34; 1 Korin 10:16 † **22:20:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, vezin kamin itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri. **22:21:** Sng 41:9, Mt 26:21-23, Mk 14:18, Jo 13:21-22, 13:26 **22:21:** Onger Akaba 41:9; Matyu 26:21-23; Mak 14:18; Jon 13:21-22; 13:26 **22:22:** Mt 26:24, Ap 2:23, 4:28 **22:22:** Matyu 26:24; Aposel 2:23; 4:28 **22:23:** Mt 26:22, Jo 13:22, 13:25 **22:23:** Matyu 26:22; Jon 13:22; 13:25 **22:24:** Mt 18:1, Mk 9:34, Lu 9:46 **22:24:** Matyu 18:1; Mak 9:34; Luk 9:46 **22:25:** Mt 20:25-27 **22:25:** Mak 10:42-45 **22:25:** Matyu 20:25-27; Mak 10:42-44

26 Ia kamaghɨn damuan markɨ. Gumazir ian torimɨn ikia ian faragha zuim,
a uabɨ apengan ikɨva, borimɨn mɨn uabɨ arɨgh. Ezɨ gumazir ian faragha zuim,
ian ingangarir gumazimɨn mɨn ikɨ.
27 Tinara ekefe, gumazir pura dagher dakozimɨn aperaghav itim o gumazir
dagheba anɨdim? Gumazir pura dagher dakozimɨn aperaghav itim. Ezɨ kɨ
ian torimɨn ikia mati ian ingangarir gumazim.
28 "Kɨ osɨmtɨziba aterima ia na ko iti.
29 Kamaghɨra, nan afeziam Atrivimɨn mɨn na atɨzɨma, kɨ uaghan atrivibar
mɨn ia arɨghasa.
30 Eghtɨ nan atrivir dughiamɨn aven ia na ko atrivimɨn dabirabir
aghuaribar apiaghɨva Israelian anabar 12plan ganam."

Iesus kamaghɨn mɨgɨa ghaze, Pita akɨrim ragh a gasaragham
(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

31 Egha Iesus kamaghɨn mɨgei, "Saimon, Saimon, Satan nɨn nɨghnɨzir
gavgavim tuisɨgh a gɨfoghasa Godɨn azara.
32 Ezɨ kɨ nɨ bagha Afeziar Ekiam ko mɨkemegha gɨfa, nɨn nɨghnɨzir gavgavim
irɨghan kogham. Egh nɨ uamategh na bagh izɨ, egh gavgavim uan avegh-
buabar anɨng."
33 Ezɨ Pita kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, "Ekiam, kɨ nɨ ko kalabusɨn mangam o
aremeghasa ifuegha iti."
34 Ezɨ Iesus kamaghɨn Pitan akam ikaragha ghaze, "Kɨ nɨ mɨgei, nɨ datɨrɨghɨn
dughiar pumuning ko mɨkezimɨn mɨkɨm suam, nɨ na gɨfozir puvatɨ, eghtɨ
tuarim maghɨrama akam."

Iesus ghaze, suren gumaziba uan dagɨar mɨtariba ko ruagha aruir mɨtariba ko mɨdorozir sababa ini

35 Egha Iesus men azara, "Kɨ dughiar kamɨn ia amadagha bizir kataba sara
ia amadazir puvatɨ, dagɨaba azuir mɨtariba ko ruagha aruir mɨtariba koma
dagarir asuaba. Ezɨ ia bizitamɨn otevez, o puvatɨ?"
Ezɨ me kamaghɨn mɨgɨa ghaze, "Puvatɨ."
36 Ezɨ a kamaghɨn me mɨgei, "Eghtɨ datɨrɨghɨn, gumaziba dagɨaba itir
mɨtarir muziariba ikɨ da inigh, egh gumaziba ruagha aruir mɨtariba ikɨ,
uaghan da inigh. Eghtɨ gumazir mɨdorozir sababa puvatɨziba, ia uan initam
amadaghɨva tam givesegh.
37 Guizbangɨra Godɨn Akɨnafarim ghaze, 'Gumazamiziba an gari, a mati
gumazir kuram.' Kɨ ia mɨgei, bizir kaba na bativam. Are, Afeziar Ekiamɨn
Akɨnafarim osirizɨ moghɨn biziba na bativavɨra iti."
38 Ezɨ me kamaghɨn a mɨgei, "Ekiam, nɨ gan. E mɨdorozir sabar pumuning
kati."
Ezɨ a kamaghɨn me mɨgei, "A gɨfa."

22:26: Mt 23:11, Mk 9:35, Lu 9:48, 1 Pi 5:3 **22:26:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 9:48; 1 Pita 5:3
22:27: Mt 20:28, Lu 12:37, Jo 13:12-15, Fl 2:7 **22:27:** Matyu 20:28; Luk 12:37; Jon 13:12-15; Filipai 2:7 **22:28:** 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Hi 4:15 **22:28:** 2 Korin 1:7; 2 Timoti 2:12; Hibru 4:15 **22:29:** Lu 12:32 **22:29:** Luk 12:32 **22:30:** Sng 49:14, Mt 19:28, 1 Ko 6:2, MAA 3:21 **22:30:** Onger Akaba 49:14; Matyu 19:28; 1 Korin 6:2; Akar Mogomem 3:21 **22:31:** Amo 9:9, 2 Ko 2:11, 1 Pi 5:8 **22:31:** Amos 9:9; 2 Korin 2:11; 1 Pita 5:8 **22:32:** Sng 51:13, Jo 17:9-11, 17:15, 17:20, 21:15-17 **22:32:** Onger Akaba 51:13; Jon 17:9-11; 17:15; 17:20; 21:15-17 **22:33:** Lu 22:54 **22:33:** Luk 22:54 **22:34:** Mt 26:34, Mk 14:30, Jo 13:38 **22:34:** Matyu 26:34; Mak 14:30; Jon 13:38 **22:35:** Mt 10:9-10, Mk 6:8-9, Lu 9:3, 10:4 **22:35:** Matyu 10:9-10; Mak 6:8-9; Luk 9:3; 10:4 **22:36:** Lu 22:49 **22:36:** Luk 22:49
22:37: Ais 53:12, Mk 15:28, Lu 22:52 **22:37:** Aisaia 53:12; Luk 22:52

Iesus Olivɨn Mɨghsɨamɨn God ko mɨgei
(Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Egha Iesus nguibar ekiam, Jerusalem ategha, Olivɨn Mɨghsɨam bagha
zui. A zurara ami mokɨn. Ezɨ an suren gumaziba an gɨn zui.
40 Me danganir kamɨn otivigha a kamaghɨn me mɨgei, “Ia uari bagh God ko
mɨkɨm. Eghtɨ osɨmtɨzir ekiar kam ia damutɨ, ia ireghan kogham.”
41 Egha a me ategha, mati gumazim dagɨam akunizir tɨzimɨn ababanimɨn
mɨn, mong saghon ghugha, tevimning apɨrigha kamaghɨn God ko mɨgei,
42 “Afeziam, nɨ ifueghava na da osɨmtɨzir kam inigh. Egh nɨ nan ifongiamɨn
gɨn mangan markɨ. Nɨ uan ifongiamɨn gɨn mangɨ.”
43 Ezɨ ensel mam Godɨn Nguibamɨn ikegha iza gavgavim a ganɨdi.
44 Ezɨ Iesus nɨghnɨgha bar oseme, egha a pamtem Afeziam ko mɨgei. Ezɨ an
doriba otivaghira mati ghuzim nguazim giri.‡
45 An Afeziam ko mɨkemegha, dɨkavighava uamategha uan suren gumaz-
iba bagha zui. Egha a men garima, me bar osemegha akuavɨra iti.
46 Ezɨ a kamaghɨn me mɨgei, “Ia tizim bagha akui? Ia dɨkavighɨva Afeziam
ko mɨkɨm. Eghtɨ osɨmtɨzir ekiam ia damutɨ, ia ireghan kogham.”

Judas Iesus isava, gumazir kurabar dafarim gatɨ
(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-11)

47 Egha Iesus mɨgɨavɨra itima maburan gumazir bɨzim oto. An 12plan
suren gumazir mam Judas, a men faragha iza tuavim men aka. A Iesusɨn
boroghɨra izegha an torasava ami.
48 Ezɨ Iesus kamaghɨn an azara, “Judas, kar nɨ Gumazamizibar Otarimɨn
toreghɨva, a inigh gumazir kurabar dafarim darɨghasa?”
49 Ezɨ suren gumaziba Iesus ko ikia garima arazim otivasava amima, me
kamaghɨn mɨgei, “Ekiam, e uan mɨdorozir sababar me mɨsogham o?”
50 Ezɨ men mav mɨdorozir sabam inigha, ofa gamir gumazibar ekiamɨn
ingangarir gumazir mam mɨsogha, bar an kuarim anetuzɨ a irɨ.
51 Ezɨ Iesus kamaghɨn mɨgei, “Arazir kam atakigh!” Egha Iesus an kuarimɨn
suirazɨ, a ua dera.
52 Ezɨ ofa gamir gumazibar ekiaba, ko Godɨn Dɨpenimɨn garir gumazir
ekiaba, ko Judabar gumazir aruaba, me iza Iesusɨn suighasava amima, a
kamaghɨn me mɨgei, “Ia mɨdorozir sababa ko asianiba inigha iza mati, ia
okɨmakɨar gumazim o mɨdorozir gumazim buri?
53 Kɨ zurara ia ko Godɨn Dɨpenimɨn aven itima, ia dafarim na garɨzir puvatɨ.
Ezɨ datɨrɨghɨn ian dughiam. Datɨrɨghɨn mɨtarmemɨn gavgavim oto.”

Pita ghaze, a Iesus gɨfozir puvatɨ
(Matyu 26:57-58; 26:69-75; Mak 14:53-54; 14:66-72; Jon 18:12-18; 18:25-27)

54 Ezɨ Iesusɨn apaniba an suigha a inigha ofa gamir gumazibar dapanimɨn
dɨpenimɨn zui. Ezɨ Pita men gɨn ghua mong gɨrara iti.
55 Ezɨ me dɨpenimɨn dɨvazimɨn aven avim atɨgha apiaghav itima, Pita
uaghan me koma aperaghav iti.

22:39: Lu 21:37, Jo 18:1 **22:39:** Luk 21:37; Jon 18:1 **22:40:** Mt 6:13, 26:41, Mk 14:38, Lu 22:46 **22:40:** Matyu 6:13; 26:41; Mak 14:38; Luk 22:46 **22:42:** Mt 6:10, Jo 5:30, 6:38 **22:42:** Matyu 6:10; Jon 5:30; 6:38 **22:44:** Jo 12:27, Hi 5:7 **22:44:** Jon 12:27; Hibru 5:7 ‡ **22:44:** Fofozir gumazir maba kamaghɨn nɨghnɨsi, vezɨn kamɨn itir akaba, Luk uabɨ da osirizir puvatɨ. Gumazir igharazim gɨn a da osiri. **22:47:** Matyu 26:47; Mak 14:43; Jon 18:3 **22:49:** Lu 22:36 **22:49:** Luk 22:36 **22:52:** Lu 22:37, Jo 7:30, 8:20, Kl 1:13 **22:52:** Luk 22:37; Jon 7:30; 8:20 **22:53:** Lu 19:47, 21:37, Jo 12:27 **22:53:** Luk 19:47; 21:37; Jon 12:27; Kolosi 1:13 **22:54:** Sng 31:11, Lu 22:33 **22:54:** Onger Akaba 31:11; Luk 22:33

56 Ezɨ ingangarir guivir mam avir angazangarimɨn an garima, a me koma
aperaghav iti, ezɨ a mɨghɨgha an garava kamaghɨn a mɨgei, “Gumazir kam a
ko ike.”
57 Ezɨ Pita kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Puvatɨ! Amizim, kɨ a gɨfozir puvatɨ.”
58 A mong ikezɨma, mav ua gɨn iza an apigha kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, “Nɨ
uaghan men mav.”
Ezɨ Pita kamaghɨn mɨgei, “Ai! Kɨ an suren gumazim puvatɨ!”
59 Dughiam mong ghugha gɨvazɨma, gumazir igharazim izava pamtem
ghaze, “Guizbangɨra kav, a Galilin gumazimra. Kamaghɨn e guizbangɨra fo,
a uaghan a ko ike.”
60 Ezɨ Pita kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Aiee! Nɨ tizim mɨgei? Kɨ bar fozir
puvatɨ!” Egha a mɨgɨavɨra itima, tuarim ake.
61 Ezɨ Ekiam raghɨrɨgha mɨghɨgha Pitan garima, a mɨkemezir akabagh inɨrɨ,
“Nɨ datɨrɨghɨn dughiar pumuning ko mɨkezimɨn mɨkɨm suam, Nɨ na gɨfozir
puvatɨ, eghtɨ tuarim maghɨrama akegham.”
62 Egha Pita inɨrɨghava, azenan ghugha bar puvɨrama azi.

Me Iesus mɨsoghava a dɨpofi
(Matyu 26:67-68; Mak 14:65)

63 Ezɨ gumazir Iesusɨn suighiziba dɨbovir akabar a mɨgɨava a mɨsosi.
64 Egha me inir avɨzimɨn an damazimning ikegha kamaghɨn a mɨgei,
“Godɨn akam inigha izir gumazim, nɨ e mɨkɨm! Tina nɨ mɨsoke?”
65 Egha me akar kurar avɨrir maba saram a mɨkeme.

Iesus gumazir apanibar damazimɨn tughav iti
(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

66 Ezɨ amɨnim tirazɨma, Judan kotɨn aven itir gumazir aruaba (ofa gamir
gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba) me bar iza uari aku-
vaghav itima, me Iesus inigha men damazimɨn zui.
67 Ezɨ me kamaghɨn mɨgei, “Nɨ e mɨkɨm, kar nɨ Krais, God Uam E Iniasa
Mɨsevezir Gumazim, o ti puvatɨ?”
Ezɨ a kamaghɨn me mɨgɨa ghaze, “Kɨ ia mɨkemeghtɨma, ia nɨghnɨzir gav-
gavim nan ikian kogham.
68 Eghtɨ kɨ ian azaraghtɨma, ia na mɨkemeghan kogham.
69 Eghtɨ datɨrɨghɨn ko gɨn izamin dughiaba, Gumazamizibar Otarim gav-
gaviba bar itir Godɨn agharir guvimɨn daperaghɨv ikiam.”
70 Ezɨ me bar an azara, “Kar nɨ Godɨn Otarim?”
Ezɨ a me mɨgɨa ghaze, “Ia guizbangɨra mɨgei, kɨ an Otarimra.”
71 Egha me kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “E tizim bagh uamategh gumaziba
inightɨ me gumazir kamɨn arazibar gun e mɨkɨmam? A uabɨ bizir kam
mɨkemezɨma, e an akatorim baregha gɨfa.”

23

Me Iesus inigha Pailatɨn damazimɨn zuima a mɨtɨghav iti
(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

1 Egha gumazir bɨzim bar dɨkavigha Iesus inigha Pailat bagha zui.
2 Egha me dɨkavigha a gifara, kamaghɨn a mɨgɨa ghaze, “E gumazir kamɨn
garima an en gavmanɨn ikura. Egha a dagɨaba Sisar danɨngan bar en

22:56: Ap 4:13 **22:56:** Aposel 4:13 **22:61:** Lu 22:34 **22:61:** Luk 22:34 **22:67:** Jo 3:12, 8:45, 10:24 **22:67:** Jon 3:12; 8:45; 10:24 **22:69:** Ap 7:56, Hi 1:3, 8:1 **22:69:** Aposel 7:56; Hibru 1:3; 8:1 **22:70:** Lu 4:3, 4:9 **22:70:** Luk 4:3; 4:9 **23:2:** Mt 17:27, Lu 20:25, Jo 19:12, Ap 17:7 **23:2:** Matyu 17:27; Luk 20:25; Jon 19:12; Aposel 17:7

anogoregha, kamaghin migia ghaze, a uabi atrivim ko God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krais.”
3 Ezi Pailat Iesusin azai, “Ni Judabar atrivim, o?”
Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.”
4 Ezi Pailat kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba koma gumazamizibav gia ghaze, “Ki gumazir kamin arazir kuratamin apizir puvati.”
5 Ezi me bar gavgavigha kamaghin migia ghaze, “A Galilin Distrighin ikegha nguibabagh aruava men sure gamua men navibagh inivava da fe. Egha datirighin a Judian Provinsin izegha kagh otogha kamaghin amuavira iti.”

Me Iesus inighava Herotin damazimin zui

6 Ezi Pailat migirigiar kam baregha kamaghin men azara, “Kar Galilin gumazim?”
7 Iesus, Herot garir Provinsin ikezima, Pailat kamaghin fogha anemadazi, a Herot bagha ghu. Dughiar kamin Herot uaghan Jerusalemin iti.
8 Herot fomira Iesusin ganasa ifuegha, an ganizir puvatigha dughiar kamin an an ganigha, bar akonge. Egha Iesusin akaba baregha an mirakelin tamin ganasa.
9 Egha Herot azangsizir aviraviribar Iesus gamima, a bar an azangsizitam ikarazir puvati.
10 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me roghira tuivighav ikia an atara akaba pamtem a gasi.
11 Ezi Herot uan midorozir gumaziba ko an atarava dibovir akar kurabar a migei. Egha me atrivimin inir aghuir mam inigha a gikegha, uam anemadazi, a Pailat bagha zui.
12 Fomira Herot Pailatin apanim, egha dughiar kamin, aning roroamning.

Me Iesus isi temem gafughasa, Pailat migei
(Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:38--19:16)

13 Ezi Pailat, ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir aruaba ko gumazamiziba, men deima me bar uari akuvagha iti.
14 Ezi a kamaghin migei, “Ia gumazir kam inigha na bagha ize. Egha ia kamaghin migei, ‘A gumazamizibav geima me gavmanin ikura.’ Ezi ki ian damazimin arazir kabanagh bagha an azangsiki. Ia oragh! Ki gumazir kamin arazitam batozir puvati. Ia purama a gifari.
15 Ezi Herot uaghan nighnizir kam ikia, gumazir kam e bagha uam anemada. Ia oragh! An arazir kuratam damighiva, an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati, an ovengan kogham.
16-17 Kamaghin amizi, ki pura a fozoregh, an ateghti a mangam.”*
18 Ezi gumazamiziba bar moghira tuai, “Gumazir mamin misokegh! Egh Barabas ateghti an e bagh izi!”
19 (Barabas a fomira Romin gavmanin ikuragha Jerusalemin nguibamin aven midorozim fore. Ezi gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati.)
20 Ezi Pailat Iesus ateghti a mangasa ua me migei.

23:3: Mt 27:11, 1 Ti 6:13 **23:3:** Matyu 27:11; 1 Timoti 6:13 **23:4:** 1 Pi 2:22 **23:4:** 1 Pita 2:22 **23:7:** Lu 3:1 **23:7:** Luk 3:1 **23:8:** Mt 14:1, Mk 6:14, Lu 9:9 **23:8:** Matyu 14:1; Mak 6:14; Luk 9:9 **23:11:** Ais 53:3 **23:11:** Aisaia 53:3 **23:12:** Ap 4:27 **23:12:** Aposel 4:27 **23:16-17:** Mt 27:15, Jo 18:39 **23:16-17:** Matyu 27:15; Jon 18:39 * **23:16-17:** Fofozir gumazir maba migia ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. A kamakin, “Me arazir kam iti, me azeniba bar, Isar Ekiamin Dughiar kamin itima, Pailat kalabusin gumazir mam ataghizi a me bagha zui.” Ni Mak 15:6in gan.

21 Ezɨ me kamaghɨn tuai, “A isɨ ter ighuvimɨn a gafugh! E a isɨ ter ighuvimɨn
a gafugh!”
22 Ezɨ dughiar mɨkezim a kamaghɨn mɨgei, “Manmagh su? An arazir kurar
manam gami? Kɨ an arazir kuratamɨn apizir puvatɨ. An arazir kuratam
damighɨva an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvatɨ. Kɨ
puram a fozoreghɨva aneteghtɨ, a mangam.”
23 Ezɨ me bar moghɨra gavgavigha dei, “Iesus isɨva ter ighuvimɨn a gafugh!”
Ezɨ men dɨmdiaba bar Pailatɨn akam gafira.
24 Ezɨ Pailat men akamɨn gɨn ghugha, Iesus mɨgɨa ghaze, an ovengam.
25 Gumazamiziba me Pailatɨn deima a Barabas ataki. Gumazir kam a
gavman ikuragha mɨdorozim forezɨma, gumazir maba ariaghire. Ezɨ me a
isa kalabus gatɨ. Ezɨ Pailat gumazamizibar nɨghnɨzimɨn gɨn ghuava, Iesus isa
mɨdorozir gumazibar dafarim gatɨ.

Me Iesus isa ter ighuvimɨn a gafu
(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

26 Ezɨ mɨdorozir gumaziba Iesus inigha zuima, Sairinin gumazir mam an
ziam Saimon, a Jerusalemɨn mangasa iza me gitavɨrazɨma, me an suira. Egha
me ter ighuvim an dɨpɨzim gatɨgha a mɨgeima, a Iesusɨn gɨn zui.
27 Ezɨ gumazir avɨrim an gɨn ghua, amiziba a bagha aziava azirakar ighiar
amɨrizibagh ami.
28 Ezɨ Iesus raghɨrɨgha kamaghɨn me mɨgɨa ghaze, “Ia Jerusalemɨn amiziba,
ia na bagh arangan markɨ. Ia uari ko uan boriba bagh arang!
29 Gɨn dughiatam otoghtɨma, me kamaghɨn mɨkɨm suam, ‘Amizir
furabaghatiba ko amizir tɨghar boriba batamiba ko, amizir oteba boribagh
anɨngizir puvatɨziba, me bar akuegham.’

30 “ ‘Egh me dughiar kamɨn kamaghɨn mɨghsɨabav kɨmam,
“Ia e gisɨn irɨghɨva, e mongegh!” ’

31 “Me datɨrɨghɨn arazir kamɨn temer angamtɨzim damighɨva arazir man-
atamɨn temer mɨdiarim damuam?”
32 Ezɨ mɨdorozir gumaziba gumazir kurar pumuning Iesus ko aning
mɨsueghtɨma, me aremeghasa aning inigha izi.
33 Egha me ghua danganir mamɨn oto, an ziam Dapanir Agharim. Egha
me danganir kam Iesus isa ter ighuvimɨn anegura. Me uaghan gumazir
kuramning agurazɨma, mam an agharir guvimɨn itima, mam an agharir
kɨriamɨn iti.
34 Ezɨ Iesus kamaghɨn mɨgei, “Afeziam, me amir biziba, me dagh fozir
puvatɨ. Nɨ men arazir kuraba gɨn amadagh.” Ezɨ mɨdorozir gumaziba Iesusɨn
korotiaba iniasa satu gikararai.
35 Ezɨ gumazamiziba an gara tuivighav itima, gumazir dapaniba uaghan
an gara mɨnbaba sighsirava kamaghɨn a mɨgei, “A gumazir mabar akurvakis.
Egh a guizbangɨra God Uam E Iniasa Mɨsevezir Gumazim, gumazir God
inabazim, a uabɨ uabɨn akuragh.”

23:26: Mt 27:32, Mk 15:21 **23:26:** Matyu 27:32; Mak 15:21 **23:29:** Mt 24:19, Lu 21:23 **23:29:** Matyu 24:19; Luk 21:23 **23:30:** Ais 2:19, Hos 10:8, MAA 6:16 **23:30:** Aisaia 2:19; Hosea 10:8; Akar Mogomem 6:16 **23:31:** Jer 25:29, Ese 20:47, 1 Pi 4:17 **23:31:** Jeremaia 25:29; Esekiel 20:47; 1 Pita 4:17 **23:33:** Mt 27:33, Mk 15:22, Jo 19:17-18 **23:33:** Matyu 27:33; Mak 15:22; Jon 19:17-18 **23:34:** Sng 22:18, Ais 53:12, Mt 5:44, Ap 3:17, 7:60 **23:34:** Onger Akaba 22:18; Aisaia 53:12; Matyu 5:44; Aposel 3:17; 7:60 **23:35:** Sng 22:7, Sek 12:10, Mt 27:39, Mk 15:29 **23:35:** Onger Akaba 22:7; Matyu 27:39; Mak 15:29

36-37 Ezɨ mɨdorozir gumaziba iza uaghan a dɨpovava, egha wainɨn dɨpar
mɨsozim a ganɨga kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ guizbangɨra Judabar atrivir gu-
mazim, nɨ uabɨ uabɨn akuragh!”
38 Egha mɨdorozir gumaziba osizirir mam Iesusɨn dapanim gisɨn anegura.
An osiziriba kamaghɨn mɨgei, “Gumazir kam Judabar Atrivim.”
39 Ezɨ gumazir kurar mam ter ighuvimɨn guraghav ikia, atara kamaghɨn
Iesus mɨgei, “Nɨ guizbangɨra God Uam E Iniasa Mɨsevezir Gumazim, nɨ uabɨn
akurvaghɨva ga sarama akuragh!”
40 Ezɨ gumazir kurar igharazim atarava kamaghɨn mɨgei, “Nɨ ovengasava
amuava, Godɨn atiati, o puvatɨ?
41 Me deragha ga gami, ga uan arazir kurabagh ipuri. Ezɨ gumazir kam
arazir kuratam gamizir puvatɨ.”
42 Egha gumazir kam kamaghɨn Iesus mɨgei, “Iesus, nɨ gɨn atrivimɨn
ikiamin dughiam, nɨ na ginɨrɨgh.”
43 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Kɨ guizbangɨra nɨ mɨgei, nɨ datɨrɨghɨn na ko
Godɨn Nguibar Aghuarimɨn ikiam.”

Iesus areme
(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

44-45 Ezɨ aruem dughiar kamɨn garir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, mɨtatem 12
kloghɨn nguazim bar anevaragha ghua 3 kloghɨn tu. Ezɨ Godɨn Dɨpenimɨn itir
inir ekiam tongɨra bɨki.
46 Ezɨ Iesus pamtem kamaghɨn dei, “Afeziam, kɨ uan duam nɨn dafarim
garɨsi.” A kamaghɨn mɨkemegha, uan duam sue.
47 Ezɨ mɨdorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghɨn ganighava Godɨn
ziam fe. Egha kamaghɨn mɨgei, “Guizbangɨra, kar gumazir aghuim, a bizitam
pazava a gamizir puvatɨ.”
48 Ezɨ gumazamizir iza itiba bizir kabanangɨn gari da otivima, me azia, uan
afarɨzibav sogha, uan dɨpenibar zui.
49 Ezɨ Iesus gɨfozir gumaziba, ko amizir an gɨn Galilin Distrighɨn izeziba,
me mong saghon tuivigha ikia, bizir kabar gari da otifi.

Me Iesusɨn kuam dagɨar torim garɨsi
(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

50-51 Ezɨ gumazir mam, an ziam Josep, a Judian Provinsɨn nguibam Ari-
matean ikegha ize. A gumazir aghuim, a Godɨn damazimɨn arazir aghuibagh
amir gumazim, egha a Judan kotɨn aven itir gumazir aruabar gumazir mam.
Egha a men nɨghnɨziba ko arazibar gɨn mangan aghua. A God Bizibagh
Ativamin Dughiam baghavɨra mɨzua iti.
52 Egha Josep Iesusɨn kuam iniasa ghua Pailatɨn azarazɨma, Pailat an
amamangatɨ.
53 Ezɨ a Iesusɨn kuam ter ighuvimɨn anedegha, inir ghurghurimɨn a righa,
a inigha ghua dagɨar torir me fomɨra gumazir kuatam atɨzir puvatɨzim gatɨ.
54 Kar dughiar bizibar kɨrim, ezɨ Sabatɨn dughiam roghɨra ize.
55 Ezɨ amizir Iesusɨn gɨn Galilin Distrighɨn izeziba, me Josepɨn gɨn ghua
dagɨar torimɨn gari. Egha me uaghan garima, Josep manmaghɨn Iesusɨn
kuam atɨ.

23:36-37: Onger Akaba 69:21 **23:42:** Mt 16:27-28 **23:42:** Matyu 16:27-28 **23:44-45:** Ua Me Ini 26:31-33; 36:35; Amos 8:9 **23:46:** Sng 31:5, Ap 7:59 **23:46:** Onger Akaba 31:5; Aposel 7:59 **23:48:** Lu 18:13 **23:48:** Luk 18:13 **23:49:** Sng 38:11, Lu 8:2-3 **23:49:** Onger Akaba 38:11; Luk 8:2-3 **23:50-51:** Luk 2:25; 2:38 **23:55:** Lu 23:49 **23:55:** Luk 23:49

56 Egha me ganigha gɨvaghava, uamategha uan dɨpenibar ghua bizir
mughuriaba itiba ko boreba isa da arɨsi. Egha Godɨn osizirim mɨkemezɨ
moghɨn, me Sabatɨn dughiamɨn avughsi.

24

Iesus ua dɨkafi
(Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

1 Ezɨ Sanden bar mɨzaraghara, amiziba borer mughuriar aghuir me
arɨghiziba, inigha dagɨar torimɨn zui.*
2 Egha me gari, torim avarazir dagɨam, me a puegha ghu.
3 Egha me aven ghua Iesusɨn kuam bagha garava avenge.
4 Egha me kamaghɨn ganigha nɨghnɨzir avɨribagh amua tuivighav itima,
gumazir pumuning zuamɨra aningɨn korotiaba onɨmarimɨn mɨn taghtagha
men mɨn tughav iti.
5 Ezɨ amiziba bar atiatigha avigha nguazimɨn gari, ezɨ gumazimning kam-
aghɨn me mɨgei, “Ia tizim bagha gumazir angamɨra itim, gumazir ovengez-
ibar danganimɨn a buri?
6 A kagh itir puvatɨ; a ua dɨkafi! A ia ko Galilin ikia mɨkemezir bizim, ia a
gɨnɨghnɨgh,
7 ‘Gumazamizibar Otarim, me a isɨ gumazir arazir kurabagh amibar da-
farim datɨghtɨ, me a isɨ ter ighuvimɨn a guragham. Eghtɨ a dughiar mɨkezimɨn
ua dɨkavigham.’ ”
8 Ezɨ a mɨkemezir akaba, me dagh inɨrɨ.
9 Egha me mozim ategha uamategha ghua bizir kabar gun Iesusɨn suren
gumazir 11plan mɨgɨava igharaz darazi sara mɨkeme.
10 Amizir bizir kabar gun Iesusɨn 11plan aposelba ko igharaz daraziv
kemeziba. Makdalan nguibamɨn amizim Maria, ko Joana, ko Maria a Jemsɨn
amebam, ko amizir igharazir maba uaghan me ko ikia bizir kabar gun
aposelbav gei.
11 Ezɨ me amizibav gɨa ghaze, me ti onganighama, kamaghɨn amizɨ me
nɨghnɨzir gavgavim men akabar itir puvatɨ.
12 Pita kamaghɨn oregha dɨkavigha ivegha mozimɨn ghu. Egha an avi-
ragha, mozimɨn aven gara bizitamɨn apizir puvatɨgha inir ghurghuribara
gari da ireghav iti. Egha a uamategha ghua nɨghnɨzir avɨribagh amua ghaze,
kar manmaghɨn amizir bizim.†

Gumazir pumuning Emeusɨn tuavimɨn Iesus bato
(Mak 16:12-13)

13 Ezɨ dughiar kamra gumazir pumuning Emeusɨn nguibamɨn zui,
Emeusɨn nguibamɨn ikegha Jerusalemɨn zuir tuavimɨn ruarim, a 11 kilomita.
14 Ezɨ aning bizir otivizir kabar gun uaningra uaning mɨgei.
15 Egha aning bizir kabav gɨa uaningɨn azangsɨzima, Iesus uabɨ otogha
aning ko me zui.
16 Ezɨ aning an garava, deragha a gɨfozir puvatɨ.

23:56: Kis 20:10, Lo 5:14 **23:56:** Ua Me Ini 20:10; Godɨn Araziba 5:14 * **24:1:** Wikbar faraghavɨra zuir aruem, a Sandera. **24:4:** Ap 1:10 **24:4:** Aposel 1:10 **24:5:** Lu 2:9 **24:5:** Luk 2:9 **24:6:** Matyu 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33 **24:9:** Mk 16:10 **24:9:** Mak 16:10 **24:10:** Lu 8:3 **24:10:** Luk 8:3 **24:11:** Mk 16:11, Lu 24:25 **24:11:** Mak 16:11; Luk 24:25 † **24:12:** Fofozir gumazir maba kamaghɨn nɨghnɨgha ghaze, vezɨn kamɨn akaba, Luk uabɨ da osirizir puvatɨ. Gumazir igharazir mam gɨn da osiri. **24:15:** Mt 18:20, Lu 24:36 **24:15:** Matyu 18:20; Luk 24:36 **24:16:** Jo 20:14, 21:4 **24:16:** Jon 20:14; 21:4

17 Ezi an aningin azara, “Gua tizibar uaning migia tuavimin zui?”
Ezi aning tugha an garava bar osemegha aziasava ami.
18 Ezi aningin mav, an ziam Kliopas, an azara, “Jerusalemin izezir gumazamiziba bar bizir kam gifo. Ezi ni ti uabira dughiar givazibar Jerusalemin bizir kabagh fozir puvati?”
19 Ezi Iesus aningin azara, “Bizir tiziba?”
Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ga Nasaretin Iesus bativizir bizibav gei. A Godin akam inigha izir gumazir mam, ezi an akaba ko ingangariba God ko gumazamizibar damazimin bar gavgafi.
20 Ezi en ofa gamir gumazir ekiaba ko en gumazir aruaba a isa gavmanin dafarim gatizi, me a misoghezi an areme, ezi me ter ighuvimin anegura.
21 Ezi e faragha nighnizir gavgavim kamaghin an iti, a God Ua Israelia Iniasa Misevezir Gumazim.
“Ezi migirigiar mam ua iti, bizir kaba otivigha givazi, ezi datirighin an aremezir dughiar mikezim oto.
22-23 Ezi datirighin en amizir maba mizaraghara mozimin ghuegha an kuamin apizir puvati. Egha me iza e mikemezi, e bar aguaghfa. Me ghaze, e irebamin min enselbar garima, me kamaghin e migia ghaze, a ua dikafi.
24 Ezi en marazi mozimin ghuegha amiziba mikemezi moghin bizibar gari da iti, ezi me an apizir puvati.”
25 Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua gumazir onganimning! Gua Godin akam inigha izir gumazimin akaba nighnizir gavgavim ko navim zuamirama dar itir puvati.
26 Ezi gua ti fozir puvati? God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, faragh mizaziba inigh egh gin Godin damazimin ziar ekiam iniam.”
27 Egha Iesus aning geghari. A faragha Moses osirizir akabav gia, ghua, Godin akam inigha izir gumazibar akaba bar aning migei. A Godin Akinafarimin itir akar an gun mikemeziba, dar mingariba bar aningin sure gami.
28 Egha me nguibar me ikiamimin boroghira ghuava, Iesus aning bada ghuavira itima,
29 aning a migia ghaze, “Aruem bar givazima aminim piri. Ni ga ko dakuam.” Ezi a ghuava aning koma akui.
30 Egha Iesus damasa aning koma aperaghav ikia, bret inigha Afeziar Ekiam minabagha, bret abigha aning ganidi.
31 Ezi aning datirighin an gara a gifofozima, a pura puvati.
32 Ezi aning maghira uaning migei, “A tuavimin ga batogha Godin Akinafarimin akabar ga migeima, gan navimning dikafi.”
33 Egha aning dikavigha zuamira uamategha Jerusalemin ghua garima, Iesusin 11pla suren gumaziba, me marazi ko uari akuvagha iti.
34 Egha me kamaghin aning migei, “Bar guizbangira! Iesus aremegha dikavigha ghua Saimon bato!”

24:18: Jo 19:25 **24:18:** Jon 19:25 **24:19:** Mt 21:11, Jo 6:14, Ap 2:22 **24:19:** Matyu 21:11; Jon 6:14; Aposel 2:22 **24:20:** Lu 23:1, Ap 13:27-28 **24:20:** Luk 23:1; Aposel 13:27-28 **24:21:** Lu 1:68, 2:38, 19:11, Ap 1:6 **24:21:** Luk 1:68; 2:38; 19:11; Aposel 1:6 **24:22-23:** Matyu 28:8; Mak 16:10; Luk 24:1-11; Jon 20:18 **24:24:** Jo 20:3-10 **24:24:** Jon 20:3-10 **24:26:** Lu 9:22, 24:44, Ap 17:3, 1 Pi 1:11 **24:26:** Luk 9:22; 24:44; Aposel 17:3; 1 Pita 1:11 **24:27:** Stt 3:15, Nam 21:9, Lo 18:15, Sng 22:1-21, Ais 7:14, 7:53, Dan 9:24, Mal 3:1, Jo 13:31, Ap 3:13 **24:27:** Jenesis 3:15; Diboboniba 21:9; Godin Araziba 18:15; Onger Akaba 22:1-21; Aisaia 7:14; 53:7; Daniel 9:24; Malakai 3:1 **24:30:** Mt 14:19, Lu 22:19 **24:30:** Matyu 14:19; Luk 22:19 **24:34:** 1 Ko 15:4-5 **24:34:** 1 Korin 15:4-5

35 Ezi aning maghira tuavimin otivizir bizibar gun me migia ghaze, a bret
abighizima ga an ganighava a gifo.

Iesus uan suren gumaziba bato
(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

36 Iesusin suren gumazir 11pla ko marasi, bizir kabar gun uariv geima,
Iesus pura men tongin tughav ikia, kamaghin me migei, "Navir amirizim ia
ko iki."‡
37 Ezi me bar atiatigha ghaze, me duamin gari.
38 Ezi a kamaghin me migei, "Ia tizim bagha atiatia nighnizir aviribagh
ami?
39 Ia kagh nan dafariba ko dagaribar gan. Egh ia fogh suam, kar ki Iesus
uabi. Egh ia nan suigh ia fogham. Duaba aghariba ko inivafiziba puvati. Ezi
ia nan gari, ki aghariba ko inivafizim iti."
40 A kamaghin mikemegha uan duar torir dafarimningin itimning ko duar
torir dagarimning itimning, men aka.§
41 Ezi me bar akuegha tintinibar nighnigha, nighnizir gavgavim an itir
puvati.
Ezi a men azara, "Ia damamin daghetam iti?"
42 Ezi me tuazir osirir akuam a ganingizima,
43 a men damazibar a inighava anepi.
44 Egha a kamaghin me migei, "Fomira Moses Osirizir Araziba, ko Godin
akam inigha izir gumazibar osiziriba, ko Onger Akabar Akinafarim, da nan
gun mikemezir biziba, da bar moghira guizin otivam. Kar bizir ki ia ko ikia
ia mikemeziba."
45 Egha a nighnizir aghuiba me ganingizima me Afeziar Ekiamin
Akinafarimin akabar mingaribagh fo.
46 Ezi a kamaghin me migei, "Afeziar Ekiamin Akinafarim kamaghin
mikeme, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, Krais, an
aremegh dughiar pumuning ko mikezimin ikegh uamategh mozimin
dikavigham.
47 Eghti nan ziamin, ia nan akam inigh mangam. Ia Jerusalem ikegh nan
akam inigh nguazimin mikebaba bar dar mangi. Ia ikiziba bar dar gumaza-
mizibav kimti, me navibagh iraghti ki men arazir kuraba gin amangam.
48 Ia uari uan damazibar bizir kabar ganizi moghin dar gun mikim.
49 Ia oragh. Afeziam faragha akam akira ghaze, a uan Duam isi ia
daningam. Ezi ki a mikemezi moghin, ia bagh anemangam. Kamaghin ia
nguibar ekiamin iki. Egh mamaghira iki mangi dughiar God ko itir gavgavim
izighiritima, ia a iniam."

24:36: 1 Ko 15:5 **24:36:** 1 Korin 15:5 ‡ **24:36:** Fofozir gumazir maba ghaze, vezin kamin migirigiar otevir abuananam, Luk uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:37:** Mt 14:26 **24:37:** Matyu 14:26 § **24:40:** Fofozir gumazir maba ghaze, vezin kamin itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:41:** Jo 21:5 **24:41:** Jon 21:5 **24:44:** Mt 16:21, 20:18, Mk 8:31, Lu 9:22 **24:44:** Matyu 16:21; 20:18; Mak 8:31; Luk 9:22 **24:45:** Lu 24:27, Ap 16:14 **24:45:** Luk 24:27; Aposel 16:14 **24:46:** Sng 22, Ais 50:6, 52:14-53:12, Hos 6:2, Lu 24:26, Ap 17:3 **24:46:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 50:6; 52:14--53:12; Hosea 6:2; Luk 24:26; Aposel 17:3 **24:47:** Ais 49:6, 49:22, Jer 31:34, Mai 4:2, Mal 1:11, Mt 28:19, 1 Ti 3:16 **24:47:** Aisaia 49:6; 49:22; Jeremaia 31:34; Maika 4:2; Malakai 1:11; Matyu 28:19; 1 Timoti 3:16 **24:48:** Jo 15:27, Ap 1:8, 1:22, 2:32 **24:48:** Jon 15:27; Aposel 1:8; 1:22; 2:32 **24:49:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 14:16, 14:26, 15:26, 16:7, Ap 1:4 **24:49:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Jon 14:16; 14:26; 15:26; 16:7; Aposel 1:4

God Iesus inigha uamategha
uan Nguibamɨn ghuavanabo
(Mak 16:19-20; Aposel 1:9-12)

50 Egha Iesus uan suren gumaziba inigha ghuava Betanin boroghɨn itir
danganimɨn tu. Egha a uan agharim ghufegha arazir aghuim me damuasava
Godɨn azai.
51 An arazir aghuim me damuasa Godɨn azavɨra itima, God a inigha uan
Nguibamɨn ghuavanadi.
52 Ezɨ me an ziam fa bar akuegha uamategha Jerusalemɨn zui.
53 Egha me Godɨn Dɨpenimɨn aven ikiava an ziam fa mamaghɨra iti.

24:51: Jo 20:17, Ef 4:8 **24:51:** Jon 20:17; Efesus 4:8 **24:52:** Jo 14:28, 16:22 **24:52:** Jon 14:28; 16:22 **24:53:** Ap 2:46, 5:42 **24:53:** Aposel 2:46; 5:42

Jon Osirizir Akar Aghuim
o
Jon
Akar faragha zuim

Jon Osirizir Akar Aghuimin akinafarim, a kamaghin migia ghaze, Iesus a "Godin Akam uabi gumazimin min oto. God anemadazima an en tongin iti." Jon kamaghin ifonge, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Godin Otarim Iesusin ikiam. Egh me kamaghin fogh suam, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. Jon kamaghin fo, gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me ikirimirir aghuarir zurara itim iniam. Kamaghin an akinafarir kam osiri. (Ni Jon 20:31in gan.)

Jon faragha e mikeme, Akar fomira God ko itir kam, kar Iesusra. Egha gin Jon Iesusin mirakelbar eghaghanibar gun migei. Eghti e dar gan fogh suam, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Jon uaghan Iesus amizir mirakelbar akar mingaribar e mikeme. Ezi e gumazamizir mabar gari, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an gin zui. Ezi marazi nighnizir gavgavim an ikian aghua.

Akar sapta 13--17in itiba, Iesusin apaniba dimagarimin an suirazimin dughiamin otivizir araziba, Jon a dagh eghari. Dimagarir kam, Iesus uan suren gumaziba ko ikia migirigiar aghuir aviriba me ganingi. Ezi gin apaniba Iesusin suiragha a kot gatigha, a isa ter ighuvimin a gafu. Akar abuananam, Iesus mozimin ua dikavizi, an suren gumaziba an gani.

Bizir e dughiar aviribar Jonin akinafarimin garir mam, a kamakin, Iesus nguazimin itir gumazamizibar dabirabimin bizibar gara da isa akar isin zuimin dav gei. Ezi aminimin akam, ko dipamin akam, ko bretin akam, ko angazangarimin akam, ko wainin ikarizimin akam, ko sipsipbar garir gumazimin akam, dipenimin tiar akamin akam, bizir kaba Jonin akinafarimin aven iti.

Akam gumazimin min otogha iza gumazamizibar tongin iti

(Sapta 1)

Akar Ikirimirir Zurara Itim Anidim, a gumazimin min oto

1 Bar fomira fomira, biziba bar tighar otivamin dughiam, Akam iti. Akar kam God ko iti, egha a uabi God.

2 Bar fomira fomira Akam God ko iti.

3 Ezi Akar kamin, God biziba bar dar ingarizima, da otifi. Ezi bizitam tuavir igharazitamin otozir puvati. Akam uabi bizibagh amizima, da otifi.

4 Egha Akar kamra, a zurara itir ikirimirir aghuarimin mingarim. Ezi ikirimirir aghuarir kam, a uaghan gumazamiziba angazangarim me ganidi.

5 Ezi angazangarir kam a mitatemin isima, mitatem anevaraghava anemungezir puvati.

1:1: Snd 8:22, 8:30, Jo 17:5, Fl 2:6, Kl 1:17, 1 Jo 1:1-2, MAA 1:2, 19:13 **1:1:** Aghuzir Akaba 8:22; 8:30; Jon 17:5; Filipai 2:6; Kolosi 1:17; 1 Jon 1:1-2; Akar Mogomem 1:2; 19:13 **1:2:** Stt 1:1 **1:2:** Jenesis 1:1 **1:3:** Jo 1:10, 1 Ko 8:6, Ef 3:9, Kl 1:16-17, Hi 1:2 **1:3:** Jon 1:10; 1 Korin 8:6; Efesus 3:9; Kolosi 1:16-17; Hibru 1:2 **1:4:** Jo 5:26, 8:12, 9:5, 1 Jo 5:11 **1:4:** Jon 5:26; 8:12; 9:5; 1 Jon 5:11 **1:5:** Jo 3:19 **1:5:** Jon 3:19

6 Ezɨ God gumazir mam amada, an ziam Jon.
7 An akam akunasa ize. An angazangarir kamɨn akamɨn gun mɨkɨmtɨma,
gumazamiziba bar moghɨra a baraghɨva nɨghnɨzir gavgavim an ikiam. A
ingangarir kam damuasa ize.
8 Egha Jon uabɨ angazangarir kam puvatɨ. An angazangarir kamɨn akamɨn
gun mɨkɨmasa ize.
9 Ezɨ angazangarir kam guizbangɨn angazangarim. Egha nguazir kamɨn
izegha gumazamiziba bar angazangarim me ganɨdi.
10 Akam nguazir kamɨn iti. An gavgavimɨn, God nguazir kamɨn ingari, ezɨ
nguazimɨn itir gumazamiziba a gɨfozir puvatɨ.
11 A uan nguibamra ghuzɨma an anababa an aghuagha a inizir puvatɨ.
12 Ezɨ gumazamizir maba a ini, egha nɨghnɨzir gavgavim an ziamɨn iti.
Kamaghɨn amizɨ, a me gamizɨma me Godɨn boribar mɨn otifi.
13 Me amebaba ko afeziabar ghuzibar otifi, o mɨkarzibar ifongiamɨn, o
gumazimɨn ifongiamɨn Godɨn boribar otivizir pu. Bar puvatɨ. God uabɨ me
gamizɨma me an boribar otifi.
14 Akam uabɨ gumazimɨn mɨn oto. A bar Godɨn Otarir vamɨra, ezɨ God a
gamizɨ a Godɨn gavgavim ko angazangarim ini. Ezɨ God anemadazɨma an en
tongɨn iti. Ezɨ e an gavgavim ko angazangarimɨn gani. Ezɨ apangkuvim ko
guizɨn akam bar a gizɨfa.
15 Ezɨ Jon gumazir kamɨn gun me mɨgei. Egha pamten dɨa ghaze, “A
gumazir kam, kɨ faragha an gun ia mɨkemegha gɨfa. Kɨ kamaghɨn mɨgei,
‘Gumazir nan gɨn izim, a bar fomɨra iti, ezɨ nan amebam gɨn na bate.
Kamaghɨn amizɨ, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’ ”
16 Ezɨ apangkuvim bar a gizɨfa, ezɨ a uan apangkuvimɨn a dughiar avɨribar
bar deravɨra e gami.
17 Guizbangɨra, Moses Osirizir Araziba, God e bagha da isa Moses
ganɨngizɨ, Moses e ganɨngi. Ezɨ God, Krais Iesusɨn aven apangkuvim ko
guizbangɨn arazim en aka.
18 Gumazitam bar Godɨn ganizir puvatɨ. Ezɨ kar Godɨn Otarir vamɨra, a uabɨ
God, egha a bar Godɨn boroghɨra iti. A uabɨra God en aka.

Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim, an akam akuri
(Matyu 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

1:6: Mt 3:1, Mk 1:4, Lu 1:13-17, 1:76, 3:1-2, Jo 1:33 **1:6:** Matyu 3:1; Mak 1:4; Luk 1:13-17; 1:76; 3:1-2; Jon 1:33 **1:7:** Ap 19:4 **1:7:** Aposel 19:4 **1:8:** Jo 1:20 **1:8:** Jon 1:20 **1:9:** Ais 49:6, Jo 1:4, 8:12, 1 Jo 2:8 **1:9:** Aisaia 49:6; Jon 1:4; 8:12; 1 Jon 2:8 **1:10:** Jo 1:3, 17:25, Hi 1:2, 11:3 **1:10:** Jon 1:3; 17:25; Hibru 1:2; 11:3 **1:11:** Lu 19:14, Ap 3:26, 13:46 **1:11:** Luk 19:14; Aposel 3:26; 13:46 **1:12:** Ro 8:15, Ga 3:26, 2 Pi 1:4, 1 Jo 3:1 **1:12:** Rom 8:15; Galesia 3:26; 2 Pita 1:4; 1 Jon 3:1 **1:13:** Jo 3:3-6, Je 1:18, 1 Pi 1:23 **1:13:** Jon 3:3-6; Jems 1:18; 1 Pita 1:23 **1:14:** Ais 60:1-2, Mt 1:16, 1:20, Lu 9:32, Jo 2:11, Ro 1:3-4, Ga 4:4, Fl 2:7, Kl 1:19, 1 Ti 3:16, Hi 2:11-16 **1:14:** Aisaia 60:1-2; Matyu 1:16; 1:20; Luk 9:32; Jon 2:11; Rom 1:3-4; Galesia 4:4; Filipai 2:7; Kolosi 1:19; 1 Timoti 3:16; Hibru 2:11-16 **1:15:** Mt 3:11, Lu 3:16, Jo 1:27-32, 8:58, Kl 1:17 **1:15:** Matyu 3:11; Luk 3:16; Jon 1:27-32; 8:58; Kolosi 1:17 **1:16:** Jo 3:34, Ef 1:6-8, Kl 1:19, 2:9-10 **1:16:** Jon 3:34; Efesus 1:6-8; Kolosi 1:19; 2:9-10 **1:17:** Kis 34:28, lo 4:44, Jo 8:32, Ro 3:24, 6:14, 10:4 **1:17:** Ua Me Ini 34:28; Godɨn Araziba 4:44; Jon 8:32; Rom 3:24; 6:14; 10:4 **1:18:** Kis 33:20, Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 6:46, 1 Ti 1:17, 6:16, 1 Jo 4:9, 4:12, 4:20 **1:18:** Ua Me Ini 33:20; Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 6:46; 1 Timoti 1:17; 6:16; 1 Jon 4:9; 4:12; 4:20

19 Ezi Judan gumazir aruaba, me ofa gamir gumazir maba ko Livain
gumazir maba amadazi, me Jerusalem ategha Jon bagha iza kamaghin an
azara, “Ni tinara?”
20 Ezi Jon bighavira migia akam modir puvati. A kamaghin migei, “Ki God
Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim puvati.”*
21 Ezi me an azara, “Ni tinara? Ni ti Elaija, o?”
Ezi a kamaghin migei, “Puvati.”
Ezi me kamaghin a migei, “Ni ti Godin akam inigha izir gumazir kamra, e
ni mizuai.”
Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Puvati.”
22 Kamaghin amizima, me uam an azara, “Ni bar tinara? E ikarvazir
aghuitam inigh mangiva gumazir e amadazibav kimam. Ni manmaghira
uabi migei?”
23 Ezi Jon kamaghin migei:

“Ki gumazir kamin tiarim,
ki gumazamiziba puvatizir danganimin ikia egha kamaghin dia migei,
‘Ia Ekiam baghiva
tuaviba azeniva, dar kir.’ ”

(Kar akar Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira osirizim.)
24 Gumazir kaba, Farisiba me amangizi me ize.
25 Egha me kamaghin Jonin azara, “Ni Gumazir God Ua Gumazamiziba
Iniasa Misevezim puvatigh, egh ni Elaija puvatigh, ni Godin akam inigha izir
gumazir kam puvati, egha ni tizimsua gumazamiziba rue?”
26 Ezi Jon kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki dipamin me rue. Ezi
gumazir mam ian tongin iti, ia a gifozir puvati.
27 A gumazir kam, a nan gin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan ibura.”
28 Jon Betanin nguibamin ikia akar kam me mikeme, nguibar kam Jor-
danin Fanemin vongin iti. Danganir kamin Jon gumazamiziba rue.

Iesus a Godin Sipsipin Nguzim

29 Ezi amimzaraghan Jon Iesusin garima an a bagha izi. Ezi Jon kamaghin
migei, “Ia munagh gan! Munar Godin Sipsipin Nguzim. A nguazimin itir
gumazamizibar arazir kuraba gin amadi!
30 A gumazir kam, ki fomira kamaghin an gun mikeme, ‘Gumazir nan gin
izim, a bar fomira iti, ezi nan amebam gin na bate. Kamaghin amizi, an
gavgavim bar nan gavgavim gafira.’
31 Ki uabi a gifozir puvati, a tina. Ki gumazir kam aghurightima, Israelin
gumazamiziba a gifoghasa, kamaghin ki iza dipamin gumazamiziba rue.”

1:19: Jo 5:33 **1:19:** Jon 5:33 **1:20:** Lu 3:15-16, Jo 3:28, Ap 13:25 **1:20:** Luk 3:15-16; Jon 3:28; Aposel 13:25 * **1:20:** Grighin akamin, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, me a dibora ghaze, “Krais.” **1:21:** Lo 18:15-18, Mal 4:5, Mt 11:14, 17:10-13, Jo 6:14, 7:40 **1:21:** Godin Araziba 18:15-18; Malakai 4:5; Matyu 11:14; 17:10-13; Jon 6:14; 7:40 **1:23:** Ais 40:3, Mt 3:3, Mk 1:3, Lu 3:4 **1:23:** Aisaia 40:3; Matyu 3:3; Mak 1:3; Luk 3:4 **1:25:** Mt 21:25, Jo 1:33 **1:25:** Matyu 21:25; Jon 1:33 **1:27:** Jo 1:15, 1:30, Ap 13:25, 19:4 **1:27:** Jon 1:15; 1:30; Aposel 13:25; 19:4 **1:28:** Mt 3:6, Jo 10:40 **1:28:** Matyu 3:6; Jon 10:40 **1:29:** Kis 12:3, Ais 53:6-7, 53:11, Jo 1:36, Ap 8:32, 1 Ko 15:3, 1 Pi 1:19 **1:29:** Ua Me Ini 12:3; Aisaia 53:6-7; 53:11; Jon 1:36; Aposel 8:32; 1 Korin 15:3; 1 Pita 1:19 **1:30:** Jo 1:15, 1:27 **1:30:** Jon 1:15; 1:27

32 Egha Jon ua kamaghin an gun migei, “Ki garima Godin Duam kuarazir
bunbamin min Godin Nguibam ategha mighegha izaghira gumazir kam gisin
iti.
33 Ki uabi a gifozir puvati. God dipamin gumazamiziba ruasa na amadazi ki
ize. A faragha kamaghin na mikeme, ‘Ni gantima, Godin Duam izighirighiva,
gumazitam gisin ikiam, a gumazir kamra, a Godin Duamin gumazamiziba
ruam.’
34 Ki uabi bizir kamin ganigha egha an gun kamaghin ia migei, gumazir
kamra, a Godin Otarim.”

4plan gumaziba Iesusin suren gumazibar otifi

35 Egha amimzaraghan Jon uan suren gumazir mamning ko ua danganir
kamin tuivighav iti.
36 Egha a garima Iesus a gitavirazima, Jon aning migei, “Gua gan! Kar
Godin Sipsipin Nguzim!”
37 Ezi suren gumazir kamning a barazima a kamaghin akar kam
mikemezima, aning ghua Iesusin gin zui.
38 Ezi Iesus ikigha gara aningin azara, “Gua tizim buri?”
Ezi aning an azara, “Rabi, ni dipenir manamin iti?” (Ziar kam “Rabi,” an
mingarim kamakin, “Tisa.”)
39 Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua izi ganigh.” Ezi aning ghua dipenir
a itimin gari. Dughiam, 4 kloghin guaratizim. Ezi dughiar kamin aning a ko
iti.
40 Egha Andru, a Iesusin gin zuir gumazir kamningin mav. A Saimon Pitan
aveghbuam.
41 Egha Andru Iesus ategha maghira ghua uan aveghbuam Saimon
batogha, kamaghin a migei, “E Mesaian gani.” (Ziar kam “Mesaia,” a
kamakin, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim.”)
42 Egha Andru Saimon inigha Iesus bagha ghu. Ezi Iesus an gara kamaghin
a migei, “Ni Saimon, Jonin Otarim. Eghti me gin ziam ‘Sifas’ ni darigh ni
diponam.” (Ziar kam “Sifas,” a ziar kam “Pitan,” mirara ghu. An mingarim
kamakin, “Dagiam.”)†

Iesus Filip ko Natanielin dia

43 Egha amimzaraghan, Iesus Galilin Distrighin mangasa. Egha a ghua
Filip batogha, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi!”
44 (Filip a Betsaidan nguibamin gumazir mam. Andru ko Pitan nguibam,
Betsaida.)
45 Ezi Filip ghua Nataniel batogha kamaghin a migei, “E gumazir kamin
ganigha gifa, Moses fomira Judan Arazibar Akinafarim osira gumazir kamin
gun osiri. Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan gumazir kamin gun
osiri. A Nasaretin nguibamin gumazim Iesus, a Josepin otarim.”
46 Ezi Nataniel kamaghin an azara, “Akurvazir bizir aghuitam Nasaretin
nguibamin otivam? Ti puvatigham!”

1:32: Mt 3:16, Mk 1:10, Lu 3:22 **1:32:** Matyu 3:16; Mak 1:10; Luk 3:22 **1:33:** Mt 3:11, Lu 3:2-3, Ap 1:5, 2:4, 19:6 **1:33:** Matyu 3:11; Luk 3:2-3; Aposel 1:5; 2:4; 19:6 **1:34:** Mt 3:17, 17:5, 27:54 **1:34:** Matyu 3:17; 17:5; 27:54 **1:36:** Jo 1:29 **1:36:** Jon 1:29 **1:40:** Mt 4:18-20 **1:40:** Matyu 4:18-20 **1:41:** 1 Sml 2:10, Sng 2:2, Jo 4:25 **1:41:** 1 Samuel 2:10; Onger Akaba 2:2; Jon 4:25 **1:42:** Mt 16:18, Mk 3:16 **1:42:** Matyu 16:18; Mak 3:16 † **1:42:** Ziar kam Sifas, an Aramin akam ize. Dughiar kamin a Judabar akam. Ezi ziar kam Pita, a Grighin akamin ize. **1:43:** Mt 8:22, Mk 2:14 **1:43:** Matyu 8:22; Mak 2:14 **1:45:** Stt 3:15, 49:10, Lo 18:18, Ais 7:14, 9:6, Jer 23:5, Ese 34:23, Sek 6:12, Mt 2:23 **1:45:** Jenesis 3:15; 49:10; Godin Araziba 18:18; Aisaia 7:14; 9:6; Jeremaia 23:5; Esekiel 34:23; Sekaraia 6:12; Matyu 2:23 **1:46:** Jo 7:41, 7:52 **1:46:** Jon 7:41; 7:52

Ezi Filip kamaghin a migei, “Ni izi ganigh.”
47 Ezi Iesus garima Nataniel a bagha izi. Ezi a kamaghin migei, “Ia ganigh.
Gumazir izir kam, a guizbangira Israelin gumazim. Ezi ifavarir akatam ko
ifavarir arazir tam an itir puvati.”
48 Ezi Nataniel kamaghin Iesusin azara, “Ni manmaghin na gifo?” Ezi Iesus
kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Filip tighar nin dimamin dughiamin, ni
temer fighin povimin itima, ki nin gani.”
49 Ezi Nataniel akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Tisa, ni
Godin Otarim! Ni Israelian Atrivim!”
50 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki kamaghin ni migei, ni temer fighin
povimin itima, ki nin gani. Ezi bizir muziarir kamin, ni nighnizir gavgavim
nan iti. Ni gin bizir ekiabar ganti da bizir kam bar a gafiragham.”
51 Egha Iesus ua kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia gin Godin
Nguibamin ganti a kuighirighti, ia Godin enselbar ganti da Gumazamizibar
Otarim bagh ghuavanang, ua izighiram.”

Iesus uan gavgavir bar ekiam akakagha mirakelin arazibagh ami

2

(Sapta 2--4)

Iesus dipam girazima a wainin dipamin oto

1 Dughiar pumuning givazima, gumazir mam Kanan nguibamin ikia
amizimin ikiasa, ezi amuimin ikiamin isam oto. Kanan nguibam a Galilin
Distrighin aven iti. Dughiar kam Iesusin amebam uaghan iti.*
2 Ezi me uaghan Iesus uan suren gumaziba ko men diazima me uaghan
amuimin ikiamin isar kamin ghuegha iti.
3 Ezi wainin dipam givazima, Iesusin amebam kamaghin a migei, “Me ua
wainin dipaba puvati.”
4 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amebam, kar nin bizim, nan bizim puvati.
Nan dughiam a tighar izam.”
5 Ezi an amebam ingangarir gumazibav gei, “A bizitam damusi ia mikimti,
ia a damu.”
6 Ezi dipenir kamin 6plan dagiar miner ekiaba iti, da ekevegha egha
vaghvagha 100 litan dipaba dar iti. Judaba uan rurir arazibar gin ghua dipar
kabagh rue.
7 Ezi Iesus kamaghin ingangarir gumazibav gei, “Ia miner kabar dipaba
tuigh.” Ezi me da tuizima da bar izevegha akabagh imara.
8 Ezi a kamaghin me migei, “Ia datirighin miner dozitam inigh dipatam
tughiva a inigh gumazir isamin faragha zuim bagh mangi.” Ezi ingangarir
gumaziba maba inigha zui.
9 Ezi dipar kam wainin dipamin otogha gifa, ezi gumazir isamin faragha
zuim anepava a barasi, egha a fozir puvati, me managh wainin dipar kam
ini. Ezi ingangarir gumazir dipam tuiziba, merara fo.

1:47: Sng 32:2, Jo 8:39, Ro 2:28, 9:6 **1:47:** Onger Akaba 32:2; Jon 8:39; Rom 2:28; 9:6 **1:49:** Mt 14:33, 16:16, 27:42, Mk 3:11, Jo 12:13 **1:49:** Matyu 14:33; 16:16; 27:42; Mak 3:11; Jon 12:13 **1:51:** Stt 28:12, Mt 4:11, Lu 2:9, 2:13 **1:51:** Jenesis 28:12; Matyu 4:11; Luk 2:9; 2:13 * **2:1:** Iesus amizir mirakelin aviribar akaba, da Jonin akinafarimin aven iti. Arazir kabar, an akagha ghaze, a guizbangira Godra. Ni vezin kabar gan: Luk 2:11, 2:18-19, 2:23, 3:2, 4:54, 6:2, 6:14, 6:26, 9:16, 11:45, 12:18, ko 12:37. **2:4:** Mt 12:48, Jo 7:6, 7:30, 8:20 **2:4:** Matyu 12:48; Jon 7:6; 7:30; 8:20 **2:6:** Mk 7:3-4 **2:6:** Mak 7:3-4

Kamaghin amizi, isamin faragha zuir gumazim a gumazir amuimin iki-
asava amim, an diagha,
10 kamaghin a migei, “Gumazamiziba bar wainin dipar aghuim faragha me
ganidi. Ezi gumazamiziba wainin avirim amegha givazima, me gin wainin
dipar mong afangizim anidi. Ezi no, ni wainin dipar aghuimin anogoregha,
egha datirighira ni a inigha izi!”
11 Kar mirakelin arazir Iesus faragham amizim. A Galilin Distrighin aven
itir nguibam Kanan, mirakelin arazir kam gami. Ezi mirakelin kamin, Iesus
bar uan gavgavir ekiam aka. Ezi an suren gumaziba an ganigha egha
nighnizir gavgavim an iti.
12 Ezi bizir kabar gin, Iesus uan amebam ko aveghbuaba ko an suren
gumaziba, me Kanan ategha Kaperneamin nguibamin ghuaghiri. Egha me
dughiar mabar nguibar kamin iti.

Iesus Godin Dipenimin aven dagiaba bagha ingarir gumazamiziba batosi (Matyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13 Ezi God Israelia Gitazir Dughiamin Isam otivasa roghira izima, bizir kam
bagha, Iesus Jerusalemin nguibar ekiamin ghu.
14 Egha a Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua bizibar garima,
gumazamiziba dagiaba iniasa bulmakauba ko sipsipba ko kuaraziba amadi.
Ezi a garima dagiaba uari ikarvazir gumazamiziba apiaghav iti.
15 Ezi Iesus beniba inigha bizimin min a da ike. Egha a gumazamiziba ko
men sipsipba ko bulmakauba bar me batoke, ezi me Godin Dipenimin avizim
ategha zui. Ezi a dagiaba uari ikarvazir gumazamizibar dakoziba akuri da
ira dagiaba akizirigha tintinibar zui.
16 Ezi a kamaghin gumazir dagiaba bagha kuaraziba amadiba pamten me
migei, “Ia kuaraziba inigh mangi! Ia nan Afeziamin Dipenim biziba amadir
danganimin min a damuan marki.”
17 Ezi an suren gumaziba an amizir arazir kamin ganigha, egha me Godin
Akinafarimin itir akar mam giniri. Akar kam a kamakin, “Nan navir averiam
bar nin Dipenim gifuegha egha a baghavira iti.”
18 Ezi Judan gumazir aruaba Iesus amizir arazir kamin ganigha, kamaghin
an azara, “Ni mirakelin arazir manam damigh en akagh suam, ni gavgavim
ikia datirighin arazir kam gami?”
19 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia Godin Dipenir kam
apirighti, eghti ki dughiar pumuning ko mikezimin uam an ingarightima a
tugham.”
20 Ezi Judaba kamaghin migei, “Me 46plan azenibar Godin Dipenir kamin
ingari. Eghti ni ti dughiar pumuning ko mikezimin a ingarighti a tugham, o?”
21 Ezi Iesus migeir Godin Dipenir kam, an mikarzimra.
22 Ezi God gin mozimin a gamizima a ua dikafi, ezi an suren gumaziba ua
akar a fomira mikemezir kam giniri. Egha akar Godin Akinafarimin itim ko
akar Iesus mikemezir kam nighnizir gavgavim dar iti.

Iesus gumazamizibar araziba bar dagh fo

23 Ezi Iesus, God Israelia Gitazir Dughiamin Isamin Jerusalemin itima,

---

2:11: Lu 9:32, Jo 1:14, 4:54, 11:40 **2:11:** Luk 9:32; Jon 1:14; 4:54; 11:40 **2:12:** Mt 4:13 **2:12:** Matyu 4:13 **2:13:** Kis 12:1-27, Jo 6:4, 11:55 **2:13:** Ua Me Ini 12:1-27; Jon 6:4; 11:55 **2:16:** Lu 2:49 **2:16:** Luk 2:49 **2:17:** Sng 69:9 **2:17:** Onger Akaba 69:9 **2:18:** Mt 12:38, 21:23, Jo 6:30 **2:18:** Matyu 12:38; 21:23; Jon 6:30 **2:19:** Mt 26:61, 27:40, Mk 14:58, 15:29, Ap 6:14 **2:19:** Matyu 26:61; 27:40; Mak 14:58; 15:29; Aposel 6:14 **2:21:** 2 Ko 6:16, Kl 2:9, 2 Pi 1:14 **2:21:** 2 Korin 6:16; Kolosi 2:9 **2:22:** Lu 24:6-8, Jo 12:16, 14:26 **2:22:** Luk 24:6-8; Jon 12:16; 14:26 **2:23:** Jo 2:11, 7:31 **2:23:** Jon 2:11; 7:31

gumazamizir avɨrim mirakelɨn arazarazir Iesus amizibar gani. Kamaghɨn amizɨma me nɨghnɨzir gavgavim an iti.
24 Ezɨ Iesus, a bar men araziba ko nɨghnɨzibagh fo. Kamaghɨn, a nɨghnɨzir gavgavim men itir puvatɨ.
25 A uabɨ gumazamizibar navir averiabar aven itir nɨghnɨzibagh fogha gɨfa. A fofozitamɨn otevezir puvatɨ, gumazitam gumazamizibar arazibar gun a mɨkɨman kogham.

3

Iesus Nikodemus ko mɨgei

1 Gumazir mam iti, an ziam Nikodemus, a Farisin mam, egha a Judabar gumazir aruar mam.
2 Dɨmagarir mam gumazir kam Iesus bagha izegha kamaghɨn a mɨgei, “Tisa, e fo, God tisan mɨn nɨ amadazɨma nɨ ize. E fo, God gumazitam ko ikian koghtɨma, gumazir kam mirakelɨn nɨ amir kaba, a tam damuva avegham.”
3 Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Kɨ bar guizbangɨra nɨ mɨgei. Gumazitam ua gumazir igiamɨn otoghan koghɨva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn aven ikian kogham.”
4 Ezɨ Nikodemus an azara, “Gumazim ghurigh gɨvagh manmaghɨn ua igiam gavagham? A ti uamategh uan amebamɨn navir averiamɨn mangɨtɨ an amebam uam a bategham?”
5 Ezɨ Iesus kamaghɨn a ikaragha ghaze, “Kɨ guizbangɨra nɨ mɨgei, gumazitam dɨpam ko Godɨn Duamɨn ua gumazir igiamɨn otoghan kogh, egh a God Bizibagh Ativamin Dughiamɨn aven ikian kogham.
6 Nguazir kamɨn itir amiziba boriba batima, borir igiaba otifi. Ezɨ Godɨn Duam gumazimɨn duam gamima, a gumazir igiamɨn oto.
7 Nɨ akar kɨ nɨ mɨkemezimɨn dɨgavir kuram damuan markɨ, ‘Ia ua igiabar otifigh.’
8 Amɨnim a uan ifongiamɨn gɨntɨgha egha pura tintinibar vua zui. Nɨ an nɨgɨnim barasi, egha nɨ fozir puvatɨ, a managh iza egha ua managh zui. Kamaghɨra, Godɨn Duam gumazamiziba bar me gamima me igiabar otifi.”
9 Ezɨ Nikodemus kamaghɨn an azara, “Bizir nɨ mɨgeir kam, a manmaghɨn otogham?”
10 Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Manmaghɨn ami? Nɨ Israelian tongɨn itir tisan ekiam, egha nɨ ti bizir kabagh fozir puvatɨ, o?
11 Kɨ guizbangɨra nɨ mɨgei, e fozir bizim e a mɨgei. Egha e bizir e ganizimɨn gun mɨgei. Ezɨ ia, e mɨkemezir akam akɨrim ragha a gasara.
12 Kɨ nguazir kamɨn bizibar ia mɨkeme, ezɨ ia nɨghnɨzir gavgavim dar itir puvatɨ. Eghtɨ kamaghɨn kɨ Godɨn Nguibamɨn bizibar ia mɨkɨmtɨ, ia manmaghɨn nɨghnɨzir gavgavim dar ikiam?

2:25: Mt 9:4, Mk 2:8, Jo 6:64, Ap 1:24, MAA 2:23 **2:25:** Matyu 9:4; Mak 2:8; Jon 6:64; Aposel 1:24; Akar Mogomem 2:23 **3:1:** Jo 7:50, 19:39 **3:1:** Jon 7:50; 19:39 **3:2:** Mt 22:16, Jo 9:16, 9:33, Ap 2:22, 10:38 **3:2:** Matyu 22:16; Jon 9:16; 9:33; Aposel 2:22; 10:38 **3:3:** Mt 18:3, Ga 6:15, Ta 3:5, Je 1:18, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 **3:3:** Matyu 18:3; Galesia 6:15; Taitus 3:5; Jems 1:18; 1 Pita 1:23; 1 Jon 3:9 **3:5:** Ese 36:25-27, Mk 16:16, Ap 2:38, Ta 3:5 **3:5:** Esekiel 36:25-27; Mak 16:16; Aposel 2:38; Taitus 3:5 **3:6:** Sng 51:5, Jo 1:13 **3:6:** Onger Akaba 51:5; Jon 1:13 **3:8:** Sav 11:5, 1 Ko 2:11 **3:8:** Fofozir Gumazim 11:5; 1 Korin 2:11 **3:11:** Mt 11:27, Jo 3:32, 7:16, 8:26 **3:11:** Matyu 11:27; Jon 3:32; 7:16; 8:26 **3:12:** Lu 22:67 **3:12:** Luk 22:67

13 Gumazir igharazitam Godɨn Nguibamɨn ghuavanabozir pu. Puvatɨ.
Gumazamizibar Otarim uabɨra Godɨn Nguibam ategha izaghirɨ.
14 “Fomɨra Moses gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ikia kuruzimɨn
nedazir aghorimɨn itim a ghufe, eghtɨ kamaghɨra me Gumazamizibar
Otarim ghufam.
15 God kamaghsua, gumazir nɨghnɨzir gavgavim Gumazamizibar Otarimɨn
itiba, me bar zurara itir ikɨrɨmɨrir aghuarim iniam. Bizir kam bagh me
Gumazamizibar Otarim ghufam.
16 “God Otarir bar vamɨra iti. Egha God nguazimɨn itir gumazamiziba,
bar me gifonge. A kamaghsua, gumazamiziba bar nɨghnɨzir gavgavim an
Otarimɨn ikɨva ovengan kogh, zurara itir ikɨrɨmɨrir aghuarim iniam. Bizir
kam bagha an Otarir bar vamɨran kam me ganɨngi.
17 God uan Otarim nguazimɨn gumazamizibar jasɨn mɨn me tuisɨghasa
anemadazir puvatɨ. A men akurvaghasa anemada.
18 Gumazim nɨghnɨzir gavgavim Otarimɨn iti, a kotiaba puvatɨ. Ezɨ gu-
mazim nɨghnɨzir gavgavim an ikian aghua, a kotɨn ikia bar ovegha gɨfa. A
nɨghnɨzir gavgavim Godɨn Otarir vamɨran kamɨn itir puvatɨ, kamaghɨn amizɨ,
an ovegha gɨfa.
19 Ezɨ Godɨn kotiamɨn mɨngarimɨn arazim kamakɨn, Godɨn angazangarim
nguazimɨn izegha gɨfa. Ezɨ gumazamiziba, me amir araziba bar ikufi,
kamaghɨn amizɨ, me mɨtatem bagha bar ifonge, me angazangarimɨn aghua.
20 Gumazamizir arazir kurabagh amiba bar, angazangarimɨn apaniba.
Men arazir kuraba azenim giran me aghua, kamaghɨn amizɨ, me angazan-
garimɨn izir puvatɨ.
21 Ezɨ gumazir guizbangɨn arazim gamim, a Godɨn angazangarimɨn izi.
A kamaghɨn ifonge, Godɨn angazangarim deravɨra kamaghɨn gumazamizir
igharazibar akagham, a Godɨn gavgavimɨn uan ingangarim gami. Ezɨ
kamaghɨn gumazir kam Godɨn angazangarimɨn aven izi.”

Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim, deraghavɨra bighatɨgha ghaze, Iesus a tina

22 Ezɨ bizir kabar gɨn Iesus uan suren gumaziba ko me Judian Distrighɨn
zui. A me ko danganir kamɨn ikia gumazamiziba rue.
23 Jon, Salimɨn nguibamɨn boroghɨn itir nguibam Ainonɨn ikia gumazamiz-
iba rue. Danganir kam dɨpar avɨriba iti, ezɨ gumazamizir avɨrim rurim iniasa
izi.
24 (Dughiar kamɨn, Herot tɨghar Jon isɨ kalabus darɨgham.)
25 Ezɨ akavdorozir mam Jonɨn suren gumaziba ko Judan gumazir mamɨn
tongɨn oto. Me uari adogha ghaze, e rurir arazir manamɨn gɨn mangɨ, Godɨn
damazim zuegham?
26 Egha suren gumaziba Jon bagha ghuegha kamaghɨn a mɨgei, “Tisa,
gumazir kam fomɨra nɨ ko Jordanɨn Fanemɨn vongɨn ike, ezɨ nɨ an gun

---

3:13: Snd 30:4, Jo 3:6, 6:33, 6:38, Ap 2:34, Ro 10:6, 1 Ko 15:47, Ef 4:9-10 **3:13:** Aghuzir Akaba 30:4; Jon 3:6; 6:33; 6:38; Aposel 2:34; Rom 10:6; 1 Korin 15:47; Efesus 4:9-10 **3:14:** Nam 21:9, Jo 8:28, 12:32 **3:14:** Dɨboboniba 21:9; Jon 8:28; 12:32 **3:15:** Jo 3:36, 6:47, 20:31 **3:15:** Jon 3:36; 6:47; 20:31 **3:16:** Jo 3:36, 10:28, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 4:9-10 **3:16:** Jon 3:36; 10:28; Rom 5:8; 8:32; 1 Jon 4:9-10 **3:17:** Lu 19:10, Jo 5:22, 5:45, 12:47, Ap 17:31, 1 Jo 4:14 **3:17:** Luk 19:10; Jon 5:22; 5:45; 12:47; Aposel 17:31; 1 Jon 4:14 **3:18:** Jo 3:36, 5:24, 6:40, 6:47, 20:31 **3:18:** Jon 3:36; 5:24; 6:40; 6:47; 20:31 **3:19:** Jo 1:4-5, 1:8-12, 8:12 **3:19:** Jon 1:4-5; 1:8-12; 8:12 **3:20:** Jop 24:13-17, Ef 5:11-13 **3:20:** Jop 24:13-17; Efesus 5:11-13 **3:22:** Jo 4:1-2 **3:22:** Jon 4:1-2 **3:24:** Mt 4:12, 14:3, Mk 6:17, Lu 3:19-20 **3:24:** Matyu 4:12; 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 **3:26:** Jo 1:26-34 **3:26:** Jon 1:26-34

mikeme, gumazir kam datirighin gumazamiziba ruema, gumazamiziba bar
a bagha zui."
27 Ezi Jon kamaghin me ikaragha ghaze, "Godin uan Nguibamin itim,
bizitam gumazim danighan koghti, an a inighan kogham.
28 Ki fomira akar kam ia mikeme, ezi ia uari a baraki, 'Ki God Ua E Iniasa
Misevezir Gumazim puvati. God na amadazima ki an faragha ize.'
29 Gumazitam amizitamin ikiam, eghti amizir kam a gumazir kamin
amuim. Ezi gumazir kamin namakam, a tugha gumazir amuimin itimin
akam baraghasa bar akonge. Ezi kamaghira agorogem nan navir averiam
bar a gizifa.
30 An ziam bar ekevegh mamaghira ikiti, nan ziam bar magirigh.
31 "Gumazir Godin Nguibamin pin ikegha izezim, a bar bizibagh isin iti.
Ezi nguazir kamin gumazim, a nguazir kamin bizibagh amua egha nguazir
kamin bizibav gei. Ezi gumazir Godin Nguibamin izezim a biziba bar dagh
isin iti.
32 A bizir a ganiziba ko oraghizibar gun migei. Ezi gumazitam a mikemezir
akar katam inigha nighnizir gavgavim an itir puvati.
33 Ezi gumazim an akam inigha nighnizir gavgavim an ikia, egha tuavir
kamin kamaghin men aka, God a guizin akam migei.
34 Gumazir God amadazir kam, God uan Duam isa bar a ganingi. Kam-
aghin amizi, a Godin akam akuri.
35 "Afeziam uan Otarim bar a gifongegha biziba bar an agharim gatizi a
bar dagh atifa.
36 Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin iti, a zurara itir ikirimirir
aghuarim iti. Ezi gumazim Otarimin akamin gin zuir puvati, a zurara itir
ikirimirir aghuarim inian kogham, Godin aningagharim an ikivira ikiam."

4

Iesus Samarian amizim ko migei

1 Ezi Farisiba kamaghin oraki, Iesus gumazamizir aviriba ruezi, gumaza-
mizir kaba an suren gumazibar otifi. Ezi men dibobonim Jonin suren
gumazibar dibobonim gafira.
2 (Guizbangira, Iesus uabi gumazamiziba ruer puvati. An suren gumaziba
me rue.)
3 Iesus kamaghin fo, Farisiba orazima gumazamizir aviriba an suren
gumazamizibar otifi, kamaghin a Judian Distrik ategha uamategha Galilin
Distrighin ghu.
4 Ezi tuavir a zuir kam, a Samarian Distrik abigha ghu.
5 Egha a ghua Samarian Distrighin aven itir nguibar mamin oto, an ziam
Sikar. Ezi Sikarin nguibam, a nguazir Jekop uan otarim Josep ganingizimin
boroghira iti.

3:27: Jo 19:11, 1 Ko 4:7, Hi 5:4, Je 1:17 **3:27:** Jon 19:11; 1 Korin 4:7; Hibru 5:4; Jems 1:17 **3:28:** Mal 3:1, Mt 11:10, Mk 1:2, Lu 1:17, Jo 1:20, 1:23, 1:27 **3:28:** Malakai 3:1; Matyu 11:10; Mak 1:2; Luk 1:17; Jon 1:20; 1:23; 1:27 **3:29:** Mt 9:15 **3:29:** Matyu 9:15 **3:31:** Mt 28:18, Jo 8:23, Ro 9:5, 1 Ko 15:47, Ef 1:21, Fl 2:9, 1 Jo 4:5-6 **3:31:** Matyu 28:18; Jon 8:23; Rom 9:5; 1 Korin 15:47; Efesus 1:21; Filipai 2:9; 1 Jon 4:5-6 **3:32:** Jo 3:11, 8:26, 15:15 **3:32:** Jon 3:11; 8:26; 15:15 **3:33:** Ro 3:4, 1 Jo 5:10 **3:33:** Rom 3:4; 1 Jon 5:10 **3:34:** Ais 42:1, Jo 1:16, 7:16 **3:34:** Aisaia 42:1; Jon 1:16; 7:16 **3:35:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 5:20, 10:17, Hi 2:8 **3:35:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 5:20; 10:17; Hibru 2:8 **3:36:** Lu 3:7, Jo 1:12, 3:16-18, 6:47, Ro 1:17, 1 Jo 5:10-12 **3:36:** Luk 3:7; Jon 1:12; 3:16-18; 6:47; Rom 1:17; 1 Jon 5:10-12 **4:1:** Jon 3:22; 3:26 **4:5:** Stt 33:19, Jos 24:32 **4:5:** Jenesis 33:19; Josua 24:32

6 Jekop fomɨra kuizir mozir dɨpam iti, a nguibar kamɨn ti. Ezɨ Iesus iza ghua
bar amɨra. Egha a mozir dɨpar kamɨn boroghɨn apera. Ezɨ dughiam aruer
arɨzimɨn tu.
7 Ezɨ Samarian amizir mam, a dɨpam tuasa izi, ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei,
"Nɨ dɨpatam na danɨngam, o?"
8 (Dughiar kamɨn Iesusɨn suren gumaziba daghebagh ivezasa nguibamɨn
ghu.)
9 Ezɨ Samarian amizim kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ Judan gumazim ezɨ kɨ
Samarian amizim. Manmaghsua, nɨ dɨpam amasa na mɨgei?" (Amizir kam
fo, Judaba me Samarian gumazamiziba ko itir puvatɨ, kamaghɨn an akar kam
Iesus mɨgei.)
10 Ezɨ Iesus kamaghɨn amizim ikaragha ghaze, "Nɨ, God gumazamizibagh
anɨngizir bizir aghuim gɨfoghɨva, gumazir dɨpam bagha nɨ mɨgeir kam
gɨfogham, egh nɨ an azaraghtɨ, a dɨpar ikɨrɨmɨrir zurara itim anɨdim nɨ
danigham."
11 Ezɨ amizim a mɨgei ghaze, "Gumazir ekiam, nɨ mɨneba pu. Mozir dɨpar
kam bar kone. Eghtɨ dɨpar ikɨrɨmɨrir zurara itim anɨdim, nɨ managh a
inigham?
12 En ovavim Jekop mozir dɨpar kam e ganɨngi. Egha a uabɨ uan boriba ko
bulmakauba ko an asɨziba, me bar mozir dɨpar kam ame. Ezɨ nɨ ghaze, nɨ ti
Jekop gafiraz, o?"
13 Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, "Gumazamiziba bar dɨpar
kam amegh, men kuariba ua men pɨram.
14 Eghtɨ gumazim o amizir kɨ danɨngamin dɨpar kam amegham, an kuarim
dughiatamɨn uam an pɨran kogham. Puvatɨ. Dɨpar kɨ danɨngamin kam, a
dɨpam nguazir averiamɨn ikiava otivi moghɨn, an navir averiamɨn otivam.
Egh dɨpar ikɨrɨmɨrir zurara itim anɨdir kam otiv mamaghɨra ikɨva, zurara itir
ikɨrɨmɨrir aghuarim a danɨngam."
15 Ezɨ amizim kamaghɨn Iesus mɨgei, "Gumazir ekiam, dɨpar kam na
danɨngigh. Eghtɨ nan kuarim gɨn ua nan pɨran koghtɨ kɨ ua kagh izɨ dɨpam
tuan kogham."
16 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ mangɨ uan pamɨn diagh, egh gua kagh
izɨ."
17 Ezɨ amizim kamaghɨn a ikaragha ghaze, "Kɨ paba puvatɨ."
Ezɨ Iesus a mɨgɨa ghaze, "Are, nɨ deragha mɨgei, nɨ paba puvatɨ.
18 Guizbangɨra, nɨ faragha 5pla paba iti. Ezɨ gumazir nɨ datɨrɨghɨn itim, a
guizbangɨra nɨn pam puvatɨ. Nɨn akar kam a bar guizbangɨra."
19 Ezɨ amizim a mɨgei, "Gumazir Ekiam, kɨ datɨrɨghɨn fo, nɨ Godɨn akam
inigha izir gumazir mam.
20 En ovaviba me mɨghsɨar kamɨn uari akuvava, Godɨn ziam fe. Ezɨ ia Jud-
aba ghaze, danganir gumazamiziba mangɨva Godɨn ziam fam, a Jerusalemɨn
iti."*

4:9: 2 Kin 17:24, Esr 4:1-5, 9:1-10:44, Neh 4:1-2, Lu 9:52-53, Ap 10:28 **4:9:** 2 Atriviba 17:24; Esra 4:1-5; 9:1--10:44; Nehemia 4:1-2; Luk 9:52-53; Aposel 10:28 **4:10:** Ais 12:3, Jer 2:13, Sek 13:1, 14:8, Jo 4:26 **4:10:** Aisaia 12:3; Jeremaia 2:13; Sekaraia 13:1; 14:8; Jon 4:26 **4:11:** Jo 7:37-38, MAA 21:6 **4:11:** Jon 7:37-38; Akar Mogomem 21:6 **4:12:** Jo 8:53 **4:12:** Jon 8:53 **4:14:** Jo 6:35, 6:58, 7:38 **4:14:** Jon 6:35; 6:58; 7:38 **4:19:** Lu 7:16, Jo 6:14, 7:40, 9:17, 1 Ko 14:24-25 **4:19:** Luk 7:16; Jon 6:14; 7:40; 9:17; 1 Korin 14:24-25 **4:20:** Lo 12:5, 12:11-14, 1 Kin 9:3, Sng 122:1-5 **4:20:** Godɨn Araziba 12:5; 12:11-14; 1 Atriviba 9:3; Onger Akaba 122:1-5 * **4:20:** Mɨghsɨar amizir kam an gun mɨgeim, a Gerazimɨn Mɨghsɨam, a Samarian Distrighɨn iti. Samarian gumazamiziba mɨghsɨar kamra ghuava Godɨn ziam fe. Nɨ deragh foghsɨ, Luk 9:53ɨn vezɨn itir akamɨn gan.

21 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amizim, ni nighnizir gavgavim nan iki.
Dughiatam otoghtima ia mighsiar kamin Afeziamin ziam fan kogh, egh
uaghan Jerusalemin nguibamin an ziam fan kogham.
22 Ia Samariaba, ia fozir puvatizir God, ia an ziam fe. Ezi e Judaba e
fozir God, e an ziam fe. E fo, Godin gumazamizibar akurvazir ingangarim,
a faragh Judabar agharimin ikegh egh gin gumazamizir igharaziba bagh
mangam.
23 Ezi dughiar otivamim, an otogha gifa, ezi gumazamiziba bar
guizbangira Afeziamin ziam fasa, me an Duamin gavgavim ko guizbangin
arazimin an ziam fam. Ezi Afeziam, gumazamizir kamaghin amiba, me an
ziam fasa a bar ifonge.
24 God, a Duam. Ezi gumazir an ziam feba, me Godin Duamin gavgavim ko
guizbangin arazimin an ziam fe.”†
25 Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Ki fo, Mesaia a izam. A God Ua E
Iniasa Misevezir Gumazim. A izamin dughiam, a biziba bar e mikimam.”
26 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Kar kirara, datirighin ni ko migei.”
27 Iesus kamaghin a migeima, dughiar kamin an suren gumaziba ua-
mategha izi. Egha me an garima an amizir kam ko uaning migeima, me
okam nighnisi. Egha tav kamaghin amizimin azarazir puvati, “Ni tizim
iniasa?”
Egha tav Iesusin azarazir puvati, “Ni tizimsua amizir kam ko migei?”
28 Ezi amizir kam uan minem ategha, uamategha nguibamin ghu. Egha a
kamaghin gumazamizibav gei,
29 “Ia izi gumazir kamin ganigh. Ki fomira amizir araziba, a bar dar na
mikeme. Ka ti gumazir kamra, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?”
30 Egha me nguibam ategha, Iesus bagha izi.
31 Ezi dughiar kamin, Iesusin suren gumaziba a gakaghora kamaghin a
migei, “Tisa, ni dami.”
32 Ezi a kamaghin me migei, “Dagher ki damamim, ia a gifozir puvati.”
33 Ezi an suren gumaziba uarira kamaghin uariv gei, “Gumazitam ti a
bagha dagheba inigha iza a ganingi?”
34 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan daghemra kara, ki Godin ifongiamin
gin zui, a gumazir na amadazi ki izezim. Ezi a na ganingizir ingangarim, ki
anegivagham.
35 Ia kamaghin migei, ‘4plan iakiniba givaghti, e dar gin azeniba aghoram.’
Ezi ki ia migei, ia tintinibar ganiva egh deravira azenibar gan. Dagheba
aghuigha gifa, ezi azeniba aghoramin dughiam otogha gifa!
36 Gumazir dagheba isim, a datirighin uan ivezim isi, egha zurara itir
ikirimirir aghuarim bagha dagheba akufi. Kamaghin amizi, gumazir
dagheba oparim ko gumazir dagheba isim aning virara bar akuegham.
37 Akar kam a guizbangira, ‘Gumazir mam azenim opari, ezi gumazir
igharazim an dagheba isi.’

4:21: Mal 1:11, 1 Ti 2:8 **4:21:** Malakai 1:11; 1 Timoti 2:8 **4:22:** 2 Kin 17:29-41, Ais 2:3, Lu 24:47, Ro 9:4-5 **4:22:** 2 Atriviba 17:29-41; Aisaia 2:3; Luk 24:47; Rom 9:4-5 **4:23:** Jo 1:17, Fl 3:3 **4:23:** Jon 1:17; Filipai 3:3 **4:24:** Ro 12:1, 2 Ko 3:17, Fl 3:3 **4:24:** Rom 12:1; 2 Korin 3:17; Filipai 3:3 † **4:24:** Gumazir maba akar kam “Godin Duamin gavgavimin,” me a giragha ghaze, “me uari uan duabar gavgavimin.” **4:25:** Jo 1:41 **4:25:** Jon 1:41 **4:26:** Mt 26:63-64, Mk 14:61-62, Jo 9:37 **4:26:** Matyu 26:63-64; Mak 14:61-62; Jon 9:37 **4:34:** Jo 6:38, 17:4, 19:30 **4:34:** Jon 6:38; 17:4; 19:30 **4:35:** Mt 9:37, Lu 10:2, MAA 14:15 **4:35:** Matyu 9:37; Luk 10:2; Akar Mogomem 14:15 **4:36:** Sng 126:5-6, Dan 12:3 **4:36:** Onger Akaba 126:5-6; Daniel 12:3

38 Ki, ia faragha ingarizir puvatizir azenimin dagheba iniasa, ki ia amada.
Gumazir igharaziba azenir kamin ingari, ezi ia ghua me uan gavgavimin
oparizir dagheba isi."
39 Amizir kam faragha ghaze, "Gumazir kam, ki fomira amizir araziba, a
bar dar na mikeme." Ezi nguibar kamin itir Samarian gumazamizir aviriba,
me amizimin akar kam baregha, nighnizir gavgavim Iesusin iti.
40 Egha Samariaba a bagha ize, egha me uarir gan ikiasa a gakaghoravira
iti. Ezi a dughiar pumuningin me ko iti.
41 Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, me uaghan Iesusin akam
baregha nighnizir gavgavim an iti.
42 Egha me kamaghin amizim migei, "E nin akamra baregha nighnizir
gavgavim gumazir kamin itir pu. Puvati. E uari an akam baraki, egha e fo,
gumazir kamra, a guizbangira nguazir kamin itir gumazamizibar Akurvazir
Gumazim. Kamaghin e nighnizir gavgavim an iti."

Iesus atrivimin ingangarir gumazimin borim gamizima, a ua dera

43 Ezi Iesus dughiar pumuningin Samarian adarazi ko ikegha givagha,
nguibar kam ategha Galilin Distrighin ghu.
44 Iesus uabi migirigiar kam gami, "Godin akam inigha izir gumazim, a uan
nguibamra ziaba puvati."
45 Galilin Distrighin itir gumazamiziba, me uaghan Israel bagh Itazir
Dughiamin Isam bagha Jerusalemin nguibamin ghue, ezi Iesus dughiar
kamin mirakelin aviribagh amizima me dar gani. Kamaghin amizi, Iesus
datirighin uamategha ghua Galilin Distrighin otozi, Galilin gumazamiziba
bar akuegha a ini.
46 Ezi Iesus ua Kanan nguibamin ghu, a Galilin Distrighin aven itir
nguibam. A faragha nguibar kamin dipam giraziima a wainin dipamin oto.
Ezi dughiar kamin atrivimin ingangarir gumazir mam, a Kanan nguibamin
iti. Ezi an otarim ari a, Kaperneamin nguibamin iti.
47 Ezi gumazir kam kamaghin oraki, Iesus Judian Distrik ategha ua-
mategha Galilin Distrighin ize. Ezima a Iesus bagha ghua a gakaghora ghaze,
"Ni Kaperneamin nguibamin magiri, nan otarim damighti, a ua deraka. Nan
otarim bar ovengasava ami."
48 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ia mirakelba ko digavir kuram gamir
arazibar ganan koghiva, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham."
49 Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin a migei, "Gumazir Ekiam, ni
zuamira izighiri. Puvatightima, nan otarim aremegham."
50 Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni mangi, nin otarim angamira ikiam." Ezi
gumazir kam nighnizir gavgavim Iesusin akamin ikia, egha ghu.
51 Egha gumazir kam tuavimin ghuavira itima, an ingangarir gumaziba iza
tuavimin a bato, egha me kamaghin a migei, "Nin otarim an angamira iti!"
52 Ezi a men azara, dughiar manamra borim mong dera. Ezi me ghaze,
"Boghinaron 1 kloghin aruer arizimin, an arimariam givazi mikarzim
orangi."
53 Ezi afeziam fo, boghinaron dughiar kamran Iesus a mikeme, "Nin otarim
an angamira ikiam." Kamaghin amizi, a nighnizir gavgavim Iesusin itima, an
adarazi uaghan nighnizir gavgavim iti.

4:42: Jo 17:8, 1 Jo 4:14 **4:42:** Jon 17:8; 1 Jon 4:14 **4:43:** Jo 4:40 **4:43:** Jon 4:40 **4:44:** Mt 13:57, Mk 6:4, Lu 4:24 **4:44:** Matyu 13:57; Mak 6:4; Luk 4:24 **4:45:** Jo 2:23 **4:45:** Jon 2:23 **4:46:** Jo 2:1-11 **4:46:** Jon 2:1-11 **4:47:** Mt 8:5-6, Lu 7:1-10 **4:47:** Matyu 8:5-6; Luk 7:1-10 **4:48:** Jo 2:18, 20:29, 1 Ko 1:22 **4:48:** Jon 2:18; 20:29; 1 Korin 1:22 **4:50:** Mt 8:13, Mk 7:29 **4:50:** Matyu 8:13; Mak 7:29 **4:53:** Ap 16:14-15, 16:31 **4:53:** Aposel 16:14-15; 16:31

54 Kar dughiar namba 2, Iesus Judian Distrik ategha ua iza Galilin Distrighin ikiava mirakelin mam uam a gami.

Iesus uan ingangarim gamua egha Sabatin dughiabar gumazamizibar sure gami

5

(Sapta 5--10)

Iesus Betesdan mozir dipamin gumazir mam gamizi a ua dera

1 Dughiar maba givazi, Judabar isar ekiam otozi, Iesus isam bagha
Jerusalemin nguibar ekiamin ghu.*
2 Ezi Jerusalemin mozir dipar ekiar mam iti, ezi Hibrun akam me Betesda,
a garisi. A Sipsipba Aven Zuir Tiar Akar Ekiamin boroghira iti. Ezi mozir
dipar kamin miriam azuarir 5pla iti.†
3-4 Ezi azuarir kaba arimariar gumazamizir avirim dar iti, damazir
okaviriziba ko suer kuraba, ko soroghafariba amiraziba.‡
5 Gumazir mam an azuarir mamin iti, an suemning bar amirazima a
38plan azenibar arimariar kam iti.
6 Ezi Iesus gumazir kamin garima a irighav iti, ezi a fo, a fomiram aria iti.
Ezi Iesus an azara, "Ni ua deraghasa ifonge?"
7 Ezi arimariar gumazim kamaghin Iesusin akam ikaragha ghaze, "Gu-
mazir ekiam, ki akurvazir gumaziba puvati. Dipam sirvamadir dughiamin,
gumazitam na inigha ghua mozir dipamin averiam gatizir puvati. Ki uabi
mangasa ifonge, ezi gumazamizir igharaziba na gafigha faragha ghuaghiri."
8 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni dikavigh uan akuriam inigh, daru mangi."
9 Ezi gumazir kamin suemning zuamira ua dera. Ezi a uan daguivsiaba
inigha zui.
Ezi aruer kamin kar Sabatin dughiam,
10 ezi Judaba gumazir kamin ganigha kamaghin a migei, "Datirighin
Sabatin dughiam. Moses Osirizir Araziba ghaze, ni Sabatin dughiamin uan
daguivsiaba ater daruan kogham."
11 Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Gumazir na gamizi ki
derazim, a kamaghin na migei, 'Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru
mangi.'"
12 Ezi me an azara, "Gumazir manamra ni migia ghaze, 'Ni dikavighiva uan
daguivsiaba inigh, daru mangi.'"

4:54: Jo 2:11, 2:23 **4:54:** Jon 2:11; 2:23 * **5:1:** Jonin akinafarimin aven itir saptan 5, 6, 7, 8, 9, ko 10, Iesus Sabatin dughiaba ko Judabar Isar Ekiamin dughiabar, ingangarir aviribar akaba iti. Ni Luk 5:1, 5:9, 6:4, 7:2, ko 10:22in gan. Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Jon kamaghin en akaghasa, Iesus a Judabar Dughiar Ekiaba, a uabi dar mingarim. Ni Luk 2:13 ko 2:23 ko 11:55in gan. † **5:2:** Dughiar kam Jerusalem nguibamin divazir bar ekiam iti. Ezi tiar akar aviriba an iti. Ezi tiar akar kabar mam, an ziam Sipsipba Aven Zuir Tiar Akam. Betesdan mozir dipar ekiam, a tiar akar kam boroghira iti. ‡ **5:3-4:** Fofozir gumazir maba ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. Akar kam kamakin: "Me dipar kam siravamangasa, me a mizuai. Dughiar maba Ekiamin enselin mam ghuaghirigha dipam gamima a siravamadi. Dipam siravamangigha givazi, gumazir arimariar manam itim, a dipamin aven magirigh, egh ua deragham." **5:8:** Mt 9:6 **5:8:** Matyu 9:6 **5:10:** Kis 20:10, Neh 13:19, Jer 17:21, Mt 12:2, Mk 2:24, Lu 13:14, Jo 9:14 **5:10:** Ua Me Ini 20:10; Nehemia 13:19; Jeremaia 17:21; Matyu 12:2; Mak 2:24; Luk 13:14; Jon 9:14

13 Ezi gumazir ua derazir kam a fozir puvati, tinara a mikeme. Dughiar
kam gumazamizir avirim nguibar kamin iti, ezi Iesus men tongin
suiaghirigha ghu. Kamaghin amizi, gumazir kam fozir puvati, tina an
akura.
14 Ezi gin Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua an garima a
iti. Ezi Iesus a migei, "Ni oragh. Ni datirighin ua dera. Ni uam arazir kuratam
damuan marki. Ni oraghan koghti, osimtizir bar ekiatam ni batogham."
15 Ezi gumazir kam ghua kamaghin Judabav gei, "Gumazir na gamizi ki
derazim, a Iesusra."
16 Iesus Sabatin dughiamin bizir kabagh ami, bizir kam bagha Judaba
osimtiziba Iesus garigha ghaze, an en apanim.
17 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Nan Afeziam a zurara
ingara iza datirikin. Ezi ki uaghan ki ingari."
18 Ezi Judaba me akar kam baregha me fo, Iesus Sabatin dughiamin
Arazimin gin zuir puvati, egha a uaghan ghaze, God guizbangira nan Afezi-
amra. Akar kamin, a uabi uabi gamigha egha Godin min oto. Kamaghin
amizi, Judaba Iesus misueghti an aremeghasa me bar ifonge.

Godin Otarim a ingangarim damuamin gavgavim iti

19 Ezi Iesus Judabar akam ikaragha ghaze, "Ki guizbangira ia migei, Otarim
bizitam uan nighnizimin a damighan kogham. Puvati. An Afeziamin gari, an
amir biziba darara a dagh ami. Egha bizir Afeziam amiba, Otarim uaghan
dagh ami.
20 Afeziam bar Otarim gifonge, egha bizir a uabi amiba, a bar ada isa uan
Otarimin aka. Afeziam kamaghsua, a ia damuti ia digavir kuram damuam,
kamaghin a ingangarir ekiar igharaziba sara uaghan uan Otarimin ak-
agham, da ingangarir an amigha givazibagh afiragham.
21 Afeziam gumazir ariaghirezibagh amima me ua dikavima an angamira
itir ikirimirim me ganidi. Ezi kamaghira Otarim uaghan gumazir a
miseveziba angamira itir ikirimirim me ganidi.
22 Afeziam kotin gumazitamin araziba tuisizir puvati. Egha gumazamiz-
ibar araziba tuisighamin ingangarim, an a isa Otarim ganingi.
23 Afeziam kamaghsua, gumazamiziba bar Afeziamin ziam fe moghin,
me Otarimin ziam fam, kamaghin a gumazamiziba tuisighamin ingangarim
isa Otarim ganingi. Gumazim Otarimin ziam fer puvati, an Afeziar Otarim
amadazimin ziam fer puvati.
24 "Ki guizbangira ia migei, gumazim nan akam baragha, egha nighnizir
gavgavim Afeziar na amadazimin ikiava, egha a zurara itir ikirimirir
aghuarim iti. A kotiaba puvati. An ovevem ategha, datirighin an angamira
iti.

5:14: Jo 8:11 **5:14:** Jon 8:11 **5:16:** Mt 12:14 **5:16:** Matyu 12:14 **5:17:** Jo 9:4, 14:10 **5:17:** Jon 9:4; 14:10 **5:18:** Mt 26:4, Jo 7:1, 7:19, 7:30, 10:30, 10:33, Fl 2:6 **5:18:** Matyu 26:4; Jon 7:1; 7:19; 7:30; 10:30; 10:33; Filipai 2:6 **5:19:** Jo 5:30, 8:28-29, 12:49, 14:10 **5:19:** Jon 5:30; 8:28-29; 12:49; 14:10 **5:20:** Mt 3:17, Jo 3:35, 2 Pi 1:17 **5:20:** Matyu 3:17; Jon 3:35; 2 Pita 1:17 **5:21:** Lo 32:39, 1 Sml 2:6, 2 Kin 5:7, Lu 7:14, 8:54, Jo 11:25, 11:43, Ro 4:17, Ef 2:5 **5:21:** Godin Araziba 32:39; 1 Samuel 2:6; 2 Atriviba 5:7; Luk 7:14; 8:54; Jon 11:25; 11:43; Rom 4:17; Efesus 2:5 **5:22:** Mt 11:27, Jo 3:17, 5:27, 9:39, Ap 10:42, 17:31, 1 Pe 4:5 **5:22:** Matyu 11:27; Jon 3:17; 5:27; 9:39; Aposel 10:42; 17:31; 1 Pita 4:5 **5:23:** Fl 2:10-11, 1 Jo 2:23 **5:23:** Filipai 2:10-11; 1 Jon 2:23 **5:24:** Jo 3:15-18, 6:40, 8:51, 1 Jo 3:14 **5:24:** Jon 3:15-18; 6:40; 8:51; 1 Jon 3:14

25 “Ki guizbangira ia migei, dughiar otivamim, a datirighin otogha gifa. Ezi
gumazamizir ariaghireziba me Godin Otarimin akam baragham. Gumaza-
mizir a baraghiziba, me angamira ikiam.
26 Afeziam, a uabi ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti. Ka-
maghira a uan Otarim gamizi, a uaghan ikirimirir zurara itim aningamin
gavgavim iti.
27 A Gumazamizibar Otarim, kamaghin amizi Afeziam gumazamizibar
araziba tuisighamin gavgavim a ganingi.
28 Ia nan akar kam inigh egh digavir kuram damuan marki. Dughiam
otivasava amima gumazamizir ariaghireziba, me bar Otarimin akam
baragham.
29 Egh me bar moziba ategh azenimin izam. Gumazamizir arazir
aghuibagh amiziba, me ua dikavigh egh zurara angamira ikiam. Eghti
gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me ua dikavighiva kotiamin ikiam,
eghti ki kamaghin me mikimam, me bar helin mangiva ivezir kuram iniam.”

Marazi uaghan ghaze, Iesus a tina

30 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi uan nighnizimin gin mangi
bizitam damighan kogham. Ki akar Afeziam da inizibar gin ghua, egha
gumazamizibar araziba tuisisi. Ki uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. Ki
Afeziamin ifongiamin gin zuima, a na amadazima ki ize. Kamaghin amizi, ki
gumazamizibar araziba deravira da tuisisi, ezi nan kotiam a bar guizbangira
ghua egha bar dera.
31 “Eghti ki uabi ua bagh uan ingangariba ko arazibar gun mikimtima,
gumazamiziba nighnizir gavgavim ki migeir akar kabar ikian marki.§
32 Ezi igharazitav a iti, egha a uaghan nan araziba ko nan ingangaribar gun
migei. Ezi ki fo, a nan gun migeir akaba guizbangira.**
33 “Iarara fomira gumazir maba amangizi me Jon bagha ghuezi a nan gun
mikeme, ezi an akam guizbangira.
34 Ki uabi, ki gavgavim gumazitamin akam daningasa nighnizir puvati. Ki
God ian akurvaghasa, ki ifonge. Kamaghin amizi, ki Jonin akamin gun ia
migei.
35 Jon a lamin min ikia isia angazangarim gumazamizibagh anidi. Ezi
dughiar otevimin ia an akam iniasa ifonge, ezi Jonin angazangarim ia
gisiragha ia gamima ia bar akonge.
36 “Ezi nan gun migeir akar mam iti, a Jonin akam gafira, akar kam
datirighin nan gun ia migei. Afeziam, ki ingangarir kam damuva anegivasa,
a na ganingi. Ezi ingangarir ki amir kaba, da bar deraghavira nan gun
gumazamizibav gei, Afeziam na amadazi ki ize.

5:25: Jo 5:28, Ef 2:1, 2:5-6, Kl 2:13 **5:25:** Jon 5:28; Efesus 2:1; 2:5-6; Kolosi 2:13 **5:27:** Dan 7:13-14, 7:22, Jo 5:22, Ap 10:42, 17:31 **5:27:** Daniel 7:13-14; 7:22; Jon 5:22; Aposel 10:42; 17:31 **5:29:** Ais 26:19, Dan 12:2, Mt 16:27, Jo 6:40, Ap 24:15, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 **5:29:** Aisaia 26:19; Daniel 12:2; Matyu 16:27; Jon 6:40; Aposel 24:15; 1 Korin 15:52; 1 Tesalonika 4:16 **5:30:** Mt 26:39, Jo 4:34, 5:19, 6:38 **5:30:** Matyu 26:39; Jon 4:34; 5:19; 6:38 **5:31:** Jo 8:13-14, MAA 3:14 **5:31:** Jon 8:13-14; Akar Mogomem 3:14 § **5:31:** Ni Godin Araziba 19:15in gan. **5:32:** Mt 3:17, Jo 5:36-37, 8:18, 1 Jo 5:6-9 ** **5:32:** Matyu 3:17; Jon 5:36-37; 8:18; 1 Jon 5:6-9 **5:32:** Iesus “igharazitav,” migia, a uan Afeziam God migei. **5:33:** Jon 1:19-34; 3:27-30; Efesus 2:8; Taitus 3:5 **5:35:** Mt 13:20-21, Mk 6:20, 2 Pi 1:19 **5:35:** Matyu 13:20-21; Mak 6:20; 2 Pita 1:19 **5:36:** Jo 3:2, 10:25, 10:38, 14:11, 1 Jo 5:9 **5:36:** Jon 3:2; 10:25; 10:38; 14:11; 1 Jon 5:9

37 Ezɨ Afeziar na amadazɨ kɨ izezim, a uabɨ nan gun mɨgei. Ezɨ ia tong an
akam barazir puvatɨ. Egha ia dughiatam an guamɨn ganizir puvatɨ. Bar
puvatɨ.
38 Ia Afeziam amadazir gumazir kamɨn akam nɨghnɨzir gavgavim an itir
puvatɨ. Ian arazir kaba ian gun mɨgei, Afeziamɨn akam uaghan ian navir
averiabar itir puvatɨ.††
39 "Ia ghaze, akar Godɨn Akɨnafarimɨn itim, a zurara itir ikɨrɨmɨrir
aghuarim ia ganɨdi. Kamaghɨn amizɨma ia akar Godɨn Akɨnafarimɨn itibar
gara da tuisɨsi. Ezɨ Godɨn Akɨnafarim uaghan nan gun mɨgei!
40 Ezɨ ia na bagh izɨ zurara itir ikɨrɨmɨrir aghuarim inian aghua.
41 "Kɨ gumazamiziba da ziar ekiam iniasa, mɨgɨrɨgɨar kabagh amir puvatɨ.
42 Kɨ ia gɨfo. Ian navir averiabar, ia guizbangɨra God gifongezir puvatɨ.‡‡
43 Kɨ uan Afeziamɨn ziamɨn ize, ezɨ ia nan akam baraghan aghua. Eghtɨ
gumazitam uabɨ uan ziamɨn izeghtɨ, ia an akam zuamɨram a baregham.
44 Ia uan adarazira me da ziar ekiaba isi. Ezɨ God uabɨra ziar ekiam
anɨdima, ia a inian aghua. Ia arazir kabar amu, egh ia manmaghɨn nɨghnɨzir
gavgavim nan ikiam? Bar puvatɨgham!
45 "Ia kamaghɨn nɨghnɨghan markɨ, kɨ Afeziamɨn damazimɨn akam ia
gasam. Puvatɨ. Gumazir akam ia gasamim, a Moses uabɨ, a gumazir kam
ia ghaze, a ian akuragham.
46 Ezɨ akar Moses osiriziba, da nan gun mɨgei. Kamaghɨn, ia nɨghnɨzir
gavgavim Mosesɨn akabar ikɨva, egh ia uaghan nɨghnɨzir gavgavim nan
akabar ikiam. Kamaghɨn amizɨ, ia guizbangɨra nɨghnɨzir gavgavim Mosesɨn
akaba ko nan akabar itir puvatɨ.
47 Ezɨ kamaghɨn, ia nɨghnɨzir gavgavim Moses osirizir akabar itir puvatɨ,
egh ia manmaghɨn nɨghnɨzir gavgavim na akabar ikiam?"

6

Iesus dagheba isa 5,000plan gumazibagh anɨdi
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

1 Ezɨ bizir kabar gɨn Iesus Galilin Dɨpar Akaremɨn dadarir vuemɨn ghu,
dɨpar kamɨn ziar mam Taiberias.
2 Gumazamizir avɨrim faraghavɨra an garima a mirakelɨn arazir avɨribar
arɨmariar gumazamizibagh amizɨ me ua dera. Kamaghɨn amizɨ, me
datɨrɨghɨn an gɨn zui.
3 Ezɨ Iesus mɨghsɨamɨn ghuavanabogha, uan suren gumaziba ko aper-
aghav iti.
4 Ezɨ dughiar kamɨn God Israelia Gitazir Dughiamɨn Isam otivasa roghɨra
izi.
5 Ezɨ Iesus kogha garima, gumazamizir avɨrir ekiam a bagha izi. Ezɨ a

5:37: Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 3:22, Jo 5:32, 6:27, 8:18, 1 Ti 1:17, 1 Jo 4:12 **5:37:** Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 3:22; Jon 5:32; 6:27; 8:18; 1 Timoti 1:17; 1 Jon 4:12 †† **5:38:** Gumazir Afeziam amadazir kam, a Iesus uabɨ. **5:39:** Lo 18:15-18, Lu 16:29, 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ap 13:27, 17:11, 2 Ti 3:15, 1 Pi 1:10-11 **5:39:** Godɨn Araziba 18:15-18; Luk 16:29; 24:27; 24:44; Jon 5:46; Aposel 13:27; 17:11; 2 Timoti 3:15; 1 Pita 1:10-11 **5:40:** Jo 1:11, 3:19 **5:40:** Jon 1:11; 3:19 **5:41:** Jo 5:34, 1 Te 2:6 **5:41:** Jon 5:34; 1 Tesalonika 2:6 ‡‡ **5:42:** Gumazir maba akar kam giragha ghaze, "Godɨn apangkuvim ian navibar itir puvatɨ." **5:43:** Mt 24:5, 24:24 **5:43:** Matyu 24:5; 24:24 **5:44:** Jo 12:43, Ro 2:29 **5:44:** Jon 12:43; Rom 2:29 **5:45:** Lo 31:26-27, Ro 2:12 **5:45:** Godɨn Araziba 31:26-27; Rom 2:12 **5:46:** Stt 3:15, Lo 18:15-18, Jo 1:45, Ap 3:22, 26:22 **5:46:** Jenesis 3:15; Godɨn Araziba 18:15-18; Jon 1:45; Aposel 3:22; 26:22 **5:47:** Lu 16:31 **5:47:** Luk 16:31 **6:4:** Jo 2:13 **6:4:** Jon 2:13 **6:5:** Mt 14:14, Mk 6:34, Lu 9:12 **6:5:** Matyu 14:14; Mak 6:34; Luk 9:12

kamaghin Filipin azara, “E managh gumazamizir kaba bagh daghebagh
ivezegh me daningam?”
6 (Ezi Iesus Filipin nighnizir gavgavim, gavgavim a daningasava, akar kam
puram a gami. Iesus uabi bizir a damuamim gifo.)
7 Ezi Filip a ikaragha ghaze, “E 200 kina inigh bret givezeghti, da bar
gumazamizibar tughatighan kogham, me vaghvagh bretin akuar muziariba
ini dar amam.”
8 Ezi Iesusin suren gumazibar mav, an ziam Andru, a Saimon Pitan
aveghbuam, a kamaghin migei,
9 “Otarir mam a kagh iti, a bretin me balin daghemin ingarizir 5pla, ko
osirir pumuningra iti. Ezi gumazamizir avirir ekiam iti. Kamaghin bretin
kam ko osirir kamning, da manmaghin en akuragham?”
10 Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia gumazamizibav kimtima me dapiagh.”
(Grazir avirim danganir kamin iti.) Ezi gumazamiziba apia. Egha men
tongin, 5,000in gumaziba iti.
11 Me apiaghav itima, Iesus bretin kaba inigha God minabagha gumaza-
mizibagh anidi. A uaghan osirir pumuning kamaghira aning gami. A me
ganidima, me uan ifongiabar amegha tughati.
12 Me amegha naviba bar izivazima Iesus kamaghin uan suren gumazibav
gei, “Ia dagher nar ikiavira itiba bar da akumakumigh. Taba pura ikian
marki.”
13 Gumazamiziba, 5plan bretin me balin daghem ingariziba amegha
givazima, bretin naba iti. Ezi suren gumaziba bretin nar muziarir itiba
akumakumigha 12plan akirabagh aghuizi da izifa.
14 Ezi gumazamiziba mirakelin arazir Iesus amizir kamin ganigha, kam-
aghin migei, “Bar guizbangira, kar Godin akam inigha izir gumazim, God
nguazir kamin anemangasa mikeme!”
15 Ezi Iesus akar kam baregha fo, me iziva an suiragh a damighti, a men
atrivimin ikiam. Kamaghin amizi, a danganir kam ategha uabira uamategha
mighsiamin ghu.

Iesus Galilin Dipar Akarem gisin arua zui
(Matyu 14:22-33; Mak 6:45-52)

16 Ezi guaratizir kamin Iesusin suren gumaziba dipamin ghuaghiri.
17 Egha me botin mam inigha dipam abigha Kaperneamin nguibam bagha
zui. Iesus tighar me bativam, ezi aminim pirigha gifa.
18 Ezi aminir dafam otogha, ongarim givaima an ekiabar dikafi.
19 Ezi me 5 o 6 kilomitan pul gamua ghua garima, Iesus dipam gisin arua
botin boroghin izi. Ezi me bar atiatingi.
20 Ezi Iesus kamaghin me migei “Kar kirara izi. Ia atiatingan marki.”
21 Ezi me a inigh botin aven izasa bar ifonge, ezi bot bar zuamira danganir
me zuimin oto.

Gumazamiziba Iesus buri

22 Amimzaraghan, gumazamizir dipamin vongin ikiavira ikeziba, me fo,
botin vamira boghinaron ike, ezi Iesus uan suren gumaziba ko botin kamin
ghuzir puvati. Suren gumazibara botin kamin ghue.

6:9: 2 Kin 4:43 **6:9:** 2 Atriviba 4:43 **6:14:** Stt 49:10, Lo 18:15-18, Mt 11:3, Jo 1:21, 2:11, 4:19, 4:25, 5:46 **6:14:** Jenesis 49:10; Godin Araziba 18:15-18; Matyu 11:3; Jon 1:21; 2:11; 4:19; 4:25; 5:46 **6:15:** Mt 14:23, Jo 18:36 **6:15:** Matyu 14:23; Jon 18:36

23 Ezi Taiberiasin botin maba, danganir kamin boroghira izi, danganir
kam, Ekiam Iesus, God minabagha bret gumazir aviribagh aningizi me
amezim.
24 Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha fo, Iesus itir puvatizima, an suren
gumaziba uaghan itir puvati. Kamaghin amizi, me botin kabar ghuavanega,
Iesus buriasa Kaperneamin nguibamin zui.

Iesus, a dagher ikirimirir zurara itim anidim

25 Ezi gumazamiziba dipamin vongin Iesus batogha givagha, kamaghin a
migei, "Tisa, ni manadizoghin kagh ize?"
26 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Bar guizbangira ki ia migei, ia
mirakelin arazarazir ia ganiziba dagh nighnigha iza na buri, o? Puvati. Ki
ghaze, ia dagher ki ia ganingizir kam amegha ian naviba bar izefe, ezi bizir
kam bagha ia na buri.
27 Ia dagher kuraghiriba bagh ingar da inian marki. Ia dagher zurara
ikia mamaghira itim bagh ingariva a inigh, kar dagher zurara itir ikirimirir
aghuarim anidim. Afeziam God kamaghin ian aka, Gumazamizibar Otarim,
a uabin torogha gavgavim a ganingi. Kamaghin amizi, dagher kam, Gumaza-
mizibar Otarim ia daningam."
28 Ezi me an azara, "E manmaghin damighiva egh e Godin ingangarim
damuam?"
29 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Godin ingangarim
kamakin. Ia gumazir God amadazir kam, ia nighnizir gavgavim an iki."
30 Ezi me kamaghin an azara, "Ni mirakelin arazir manam damighti e an
ganighiva, nighnizir gavgavim nin ikiam? Ni tizim damigham?
31 En ovaviba dagher mam an ziam mana, me gumazamiziba puvatizir
danganimin ikia aneme. Godin Akinafarimin itir akam mikemezi moghin,
'A Godin Nguibamin manan daghem me ganingizima me aneme.' "
32 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, Moses Godin
Nguibamin daghem ia ganingizir pu. Puvati. Kar nan Afeziam Uan
Nguibamin itir guizin daghem ia ganingi.
33 Dagher God e ganingizir kam, a Godin Nguibam ategha izaghiri, a
nguazir kamin itir gumazamizibagh amima me ikirimirir aghuarim iti."
34 Ezi me an azara, "Ekiam, ni dagher kam zurara e daningviira iki."
35 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki uabi, dagher ikirimirir zurara itim
anidim. Gumazir na bagha izim, mitiriam uam an aghan kogham. Ezi
gumazir nighnizir gavgavim nan itim, kuarim uam an piran kogham.
36 Ki ia mikeme, ia nan ganigha gifa, egha ia nighnizir gavgavim itir puvati.
37 Ezi gumazamizir Afeziam na ganingiziba, me bar na bagh izam. Egh
gumazir na bagh izamim, ki a batueghan kogham.
38 Ki uan ifongiamin gin mangasa Godin Nguibam ategha izaghirizir
puvati. Ki Afeziar na amadazimin ifongiamin gin mangasa ki izaghiri.

6:23: Jon 6:11 **6:26:** Jo 6:11-12 **6:26:** Jon 6:11-12 **6:27:** Mt 3:17, Lu 3:22, Jo 1:33, 4:14, 6:48-58, Ap 2:22, 2 Pi 1:17 **6:27:** Matyu 3:17; Luk 3:22; Jon 1:33; 4:14; 6:48-58; Aposel 2:22; 2 Pita 1:17 **6:29:** 1 Jo 3:23 **6:29:** 1 Jon 3:23 **6:30:** Ua Me Ini 16:4; 16:15; Diboboniba 11:7-9; Nehemia 9:15; Onger Akaba 78:24; Matyu 12:38; 16:1; Mak 8:11; Jon 2:18; 1 Korin 1:22; 10:3 **6:34:** Jo 4:14-15, 6:48-58, 7:37 **6:34:** Jon 4:14-15; 6:48-58; 7:37 **6:35:** Jo 4:14, 6:48-58 **6:35:** Jon 4:14; 6:48-58 **6:36:** Jo 6:26, 6:64, 20:29 **6:36:** Jon 6:26; 6:64; 20:29 **6:37:** Mt 11:28, Jo 10:28-29, 17:6-8, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:19 **6:37:** Matyu 11:28; Jon 10:28-29; 17:6-8; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 2:19 **6:38:** Mt 26:39, Jo 4:34, 5:30 **6:38:** Matyu 26:39; Jon 4:34; 5:30

39 Ezi Afeziar na amadazimin ifongiam, a kamakin, ki gumazamizir a
na ganingizitam ateghan kogham. Puvati. Ki Godin Kotin Dughiamin me
damighti me bar ua dikavigham.
40 Nan Afeziamin ifongiam kamakin, gumazamiziba bar Otarimin
ganighiva egh nighnizir gavgavim an ikiva, me zurara itir ikirimirir
aghuarim iniam. Eghti Godin Kotin Dughiam otoghti ki me damighti me
ua dikavigham."
41 Ezi Judaba akar kam baraki, "Ki uabi ki dagher kam, Godin Nguibam
ategha izaghiri," egha me an atarava a gimobi.
42 Me ghaze, "Gumazir kam a Iesus, Josepin otarim. E an afeziam ko
amebam gifo. Ezi manmaghsua a ghaze, 'Ki Godin Nguibam ategha, egha
izaghiri?'"
43 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ia atara egha uarigh
imobir arazir kam atakigh.
44 Gumazitam uabi uan ifongiamin na bagh izeghan kogham. Puvati.
Afeziar na amadazim, an nighnizim feghiva a inigh na bagh izam. Eghti
Godin Kotin Dughiam ki mozimin a damighti a ua dikavighiva angamira
ikiam.
45 Akar kam kamaghin Godin akam inigha izir gumazibar Akinafarimin
iti, 'God bar gumazamizibar sure damuam.' Ezi kamaghin gumazamiziba
Afeziamin akam baregha, Afeziam da fofozim isa na bagha izi.
46 "Gumazitam Afeziamin ganizir puvati. Gumazir Afeziam ko ikegha
izezir kam, a uabira Afeziamin gani.
47 Ki guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a zurara
itir ikirimirir aghuarim iti.
48 Ki uabi, ki dagher ikirimirir zurara itim anidim.
49 Ian ovavir kaba me, dagher ziam mana, me gumazamiziba puvatizir
danganimin ikia aneme, egha ariaghire.
50 Ezi dagher kam Godin Nguibam ategha izaghiri, gumazamiziba
anemiva, egh me aremeghan kogham.
51 Ki uabi dagher kam, ikirimirir zurara itim anidim, Godin Nguibam
ategha izaghiri. Eghti gumazitam dagher kam ameghiva, a zurara itir
ikirimirir aghuarim iniam. Dagher ki a daningamim, a nan inivafizim. Ki
kamaghsua, nguazimin gumazamiziba me angamira ikiam, kamaghin ki me
bagh uan inivafizim anenigham."
52 Ezi Judaba akar kam baregha egha uari tongin uarir atara ghaze,
"Gumazir kam manmaghin uan inivafizim e danighti e anemam?"
53 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ia Gumaza-
mizibar Otarimin inivafizim ameghan koghiva, egh an ghuzim ameghan
koghiva, egh ia angamira itir ikirimirim ian ikian kogham.
54-55 Nan inivafizim a guizin daghem, ezi nan ghuzim a guizin apir bizim.
Kamaghin amizi, gumazim nan inivafizim apava egha nan ghuzim api, a

---

6:39: Jo 10:28-29, 17:12, 18:9 **6:39:** Jon 10:28-29; 17:12; 18:9 **6:40:** Jo 3:15, 6:27, 6:47, 6:54, 11:24 **6:40:** Jon 3:15; 6:27; 6:47; 6:54; 11:24 **6:42:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22 **6:42:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Luk 4:22 **6:44:** Jo 6:65 **6:44:** Jon 6:65 **6:45:** Ais 54:13, Jer 31:34, Mai 4:2, Hi 8:10 **6:45:** Aisaia 54:13; Jeremaia 31:34; Maika 4:2; Hibru 8:10 **6:46:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 1:18 **6:46:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 1:18 **6:47:** Jo 3:15-18, 3:36, 6:40 **6:47:** Jon 3:15-18; 3:36; 6:40 **6:48:** Jo 6:31-35, 6:58 **6:48:** Jon 6:31-35; 6:58 **6:51:** Jo 3:13, Hi 10:5, 10:10 **6:51:** Jon 3:13; Hibru 10:5; 10:10 **6:53:** Mt 26:26-28 **6:53:** Matyu 26:26-28 **6:54-55:** Jon 4:14; 6:27; 6:40; 6:63

zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Eghti Godin Kotin Dughiamin ki a damighti a ua mozimin dikavigham.

56 Ezi gumazim nan inivafizim apava egha nan ghuzim api, a nan poroghav iti, ezi ki an poroghav iti.

57 Afeziar ikirimirir angamira itim anidim, a na amadazima ki ize, ezi ki Afeziamin gavgavimin angamira iti. Ezi kamaghira gumazim nan inivafizim api, a nan gavgavimin ikirimirir angamira itim iniam.

58 Dagher kamra, a Godin Nguibam ategha izaghiri. Egha dagher kam, a dagher ian ovaviba fomiram anemegha gin ariaghirezimin min garir pu. Puvati. Gumazir dagher kam apim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam."

59 Iesus Kaperneamin nguibamin itir God ko migeir dipenimin aven ikia, egha gumazamizibar sure gamua akar kamin me mikeme.

Iesusin akaba, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi

60 Ezi suren gumaziba Iesusin akar kam baregha, men avirim kamaghin migia ghaze, "Akar kam e gamima e nighnizir aviribagh ami. Tina akar kam baragham?"

61 Ezi Iesus uan navir averiamin aven kamaghin fo, an suren gumaziba puvira akar a mikemezim migia imobi.

Ezi a men azara, "Akar kam ti ian nighnizir gavgaviba gasighasisi, o?

62 Egh ia Gumazamizibar Otarimin ganighti, a nguibar a fomira ikezimin ua ghuavanaboghti, ia manmaghin nighnigham?

63 Godin Duam uabi, angamira itir ikirimirim gumazamizibagh anidi. Gumazimin gavgavim tong ian akuraghan kogham. Akar ki ia mikemezir kaba, da Godin Duamin bizim, da angamira itir ikirimirim ia ganidi.

64 Ezi gumazir ian tongin itir maba, me nighnizir gavgaviba nan itir puvati." (Iesus fomira iza datirighin, a nighnizir gavgavim itir puvatizir gumazamizibagh fo. Egha a gumazir a isi apanibar dafarim darighamin kam gifo.)

65 Egha Iesus ua me migei, "Me nighnizir gavgavim nan itir puvati, ezi bizir kam bagha, ki ia mikeme, 'Afeziam gavgavim gumazitam danighan koghti, kamaghin gumazir kam na bagh izeghan kogham.' "

66 Iesus akar kamin gun mikemegha givazima, an suren gumazir avirim anetegha ua ghue, egha uam a ko aruir puvati.

67 Ezi Iesus kamaghin 12plan suren gumazibar azara, "Ezi ia? Ia ti uaghan na ategh mangasa?"

68 Ezi Saimon Pita an akam ikaragha ghaze, "Ekiam, e tina bagh mangam? Nin akabara, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi.

69 Ezi e nighnizir gavgavim ikiava, egha deravira kamaghin fo, ni gumazir Godin damazimin bar zuegha arazir kuraba nin puvatizim, God ua bagha ni ginaba."

70 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Manmaghin ami? Ki uabi ia 12plan suren gumaziba misefe. Ezi ian tongin itir mav, a duar kuram."

6:56: 1 Jo 3:24, 4:15-16 **6:56:** 1 Jon 3:24; 4:15-16 **6:57:** Jo 15:4-5, 1 Jo 3:24 **6:57:** Jon 15:4-5; 1 Jon 3:24 **6:62:** Mk 16:19, Jo 3:13, Ap 1:9-11, Ef 4:8 **6:62:** Mak 16:19; Jon 3:13; Aposel 1:9-11; Efesus 4:8 **6:63:** 2 Ko 3:6 **6:63:** 2 Korin 3:6 **6:64:** Jo 6:36, 13:11 **6:64:** Jon 6:36; 13:11 **6:65:** Jo 6:44-45 **6:65:** Jon 6:44-45 **6:68:** Matyu 16:16; Mak 8:29; Luk 9:20 **6:69:** Mt 14:33, Mk 1:24, Jo 1:49 **6:69:** Matyu 14:33; Mak 1:24; Jon 1:49

71 A Judasin migei, a Saimon Iskariotin otarim, a 12plan suren gumazibar
mav. Iesus fo, Judas gin a isi apanibar dafarim datighti me a misueghti, an
aremegham.

7

Judabar Averpenibar Aven Ikiamin Isar Ekiam otozi, Iesus an ganasa zui

1 Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Distrighin aven arui. A fo, Judaba
a misueghtima an aremeghasa a bagha mizuai. Kamaghin amizima, a ua
Judian Distrighin mangan aghua.
2 Ezi Judabar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otivasa roghira izi.
3 Ezi an doziba kamaghin a migia ghaze, "Ni danganir kam ateghiva Judian
Distrighin mangi. Eghti nin suren gumaziba ingangarir ni amibar ganam.
4 Egh gumazitam gumazamiziba bar a gifoghsi, a modogh ingangarim
damuan kogham. Ni bizir kabar amuava, kamaghin ni uabi isi gumazamiz-
iba bar men akagham."
5 (An doziba uaghan nighnizir gavgavim an itir puvati, egha akar kam
mikeme.)
6 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Nan dughiam a tighar
izam. Ezi dughiaba bar, ian dughiar aghuiba.
7 Ezi nguazir kamin itir gumazamiziba me ian apanim damuan kogham.
Ezi ki men arazir kurar me amibar gun migei. Kamaghin amizi, me nan
apanim gami.
8 Ia uarira isamin dughiar kam bagh Jerusalemin mangi. Nan dughiam
tighar izam, kamaghin amizi, ki isam bagh mangighan kogham."
9 A kamaghin me mikemegha, Galilin Distrighin ikiavira iti.
10 Ezi an doziba ghuegha givazima, Iesus uaghan men gin zui. An azenara
zuir puvati, a mogomebar zui, ezi gumazamiziba a gifozir puvati.
11 Ezi isar ekiamin dughiamin, Judabar gumazir ekiaba a bagha
garagharua migei, "Gumazir kam managh iti?"
12 Ezi gumazamiziba uarir tongin a bagha sighsirir akabar uariv gei.
Marazi ghaze, "A gumazir bar aghuim."
Ezi marazi ghaze, "Puvati, a gumazamizibagh ifari."
13 Egha me Judabar gumazir ekiabar atiati. Kamaghin amizi, tav an
araziba azenara dav geir puvati.
14 Ezi isamin dughiar kamin tongin, Iesus Godin Dipenim avinizir
divazimin aven ghugha gumazamizibar sure gami.
15 Judaba an akar kam barasi, egha me nighnizir aviribagh amua kam-
aghin migei, "Manmagh amizi gumazir kam fofozir kaba iti? A suren ghuzir
puvati."
16 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki ia ganingizir akar
kam, kar nan akam puvati, kar Godin akam, a na amadazima ki ize.
17 Ezi gumazitam Godin akam bar an gin mangasa ifonge, an akar ki
mikemezir kamin mingarim bar a gifogham. Egh a fogham, akar kam Godin
ize, o a pura nan nighnizimin ize.

7:1: Jo 5:18 **7:1:** Jon 5:18 **7:2:** Wkp 23:24, Lo 16:13 **7:2:** Ofa Gami 23:34; Godin Araziba 16:13 **7:5:** Mt 13:55, Mk 3:21, Ap 1:14 **7:5:** Matyu 13:55; Mak 3:21; Aposel 1:14 **7:6:** Jo 2:4, 7:8, 7:30, 8:20 **7:6:** Jon 2:4; 7:8; 7:30; 8:20 **7:7:** Jo 3:19, 15:18-19 **7:7:** Jon 3:19; 15:18-19 **7:11:** Jo 11:56 **7:11:** Jon 11:56 **7:12:** Mt 21:46, Lu 7:16, Jo 10:19 **7:12:** Matyu 21:46; Luk 7:16; Jon 10:19 **7:13:** Jo 9:22, 12:42, 19:38, 20:19 **7:13:** Jon 9:22; 12:42; 19:38; 20:19 **7:15:** Mt 13:54, Lu 2:47 **7:15:** Matyu 13:54; Luk 2:47 **7:16:** Jo 3:11, 8:28, 12:49, 14:10 **7:16:** Jon 3:11; 8:28; 12:49; 14:10 **7:17:** Jo 8:43 **7:17:** Jon 8:43

18 Gumazir pura uan nighnizimin migeim, a uabi uan ziam fasa ifonge. Ezi
gumazim a gumazir anemadazimin ziam fasa ifonge, gumazir kam a guizin
akabara migei, egha a bizitam gifarir puvati.
19 “Fomira Moses Godin Araziba osirigha ia ganingi. Ezi gumazitam
ian tongin ikia Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia tizim bagh na
misueghti ki aremegham?”
20 Ezi gumazamiziba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ti duar kuratam
ni gapasa! Gumazir manamra ni misueghti na aremegham?”
21 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki mirakelin ingangarir
vamira a gami, ezi ia bar nighnizir aviribagh ami.*
22 Ezi ia nighnigh, Moses mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim ia
ganingi, ezi ia Sabatin dughiabar uaghan otaribar mikarzir mogomebar
inibar ghori. (Guizbangira, Moses uabi arazir kam atizir puvati. Arazir kam
ian ovavibar oto.)
23 Ia Moses Osirizir Araziba deragh a dar gin mangisi, egh ia Sabatin
dughiamin otaribar mikarzir mogomebar inibar ghoram. Ezi ki gumazir
mam Sabatin dughiamin a gamizima a ua bar dera, ezi manmaghsua ia nan
aningaghe?†
24 Ia pura damazir kinibar bizibar ganiva, da tuisighan marki. Ia guizin
arazimin araziba deravira da tuisigh.”

Gumazamiziba foghasa, Iesus a tinara

25 Ezi Jerusalemin gumazamizir maba, me Iesus amizir bizibar ganigha
kamaghin migei, “Manmaghin ami? Kar gumazir kamra, en gumazir ekiaba
a misueghtima an aremeghasa, me ifonge.
26 A kara, an azenara migei, ezi me migirigiatam a gamir puvati. Me ti fo, a
gumazir kam, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?
27 Ezi e gumazir kamin nguibam gifo. Eghti God Ua E Iniasa Misevezir
Gumazim otoghti, gumazitam an nguibam gifoghan kogham.”
28 Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia egha akam gumazamizibav kiri. Egha a
kamaghin dei, “Ia ghaze, ia bar na gifo, egha ia ti nan nguibar ki izezim gifoz,
o? Ki uabi uan ifongiamin izezir puvati. Afeziar na amadazim, an akam bar
guizbangira. Ezi ia a gifozir puvati.
29 Ezi ki a gifo. Ki a ko itima, a na amadazi ki ize.”

7:18: Jo 5:41, 5:44, 8:50 **7:18:** Jon 5:41; 5:44; 8:50 **7:19:** Kis 24:3, Lo 33:4, Mt 12:14, Mk 3:6, Ap 7:38, 7:53, Ro 2:21-24 **7:19:** Ua Me Ini 24:3; Godin Araziba 33:4; Matyu 12:14; Mak 3:6; Aposel 7:38; 7:53; Rom 2:21-24 **7:20:** Jo 8:48, 8:52, 10:20 **7:20:** Jon 8:48; 8:52; 10:20 * **7:21:** Iesus faragha Betesdan mozir dipamin boroghin ikia mirakelin kam gamigha, egha datirighin a migei. Ni Jon 5:1-18 ko, Ua Me Ini 31:14-15in gan. **7:22:** Stt 17:9-13, Wkp 12:3 **7:22:** Jenesis 17:9-13; Ofa Gami 12:3 **7:23:** Jo 5:8-10, 5:16 **7:23:** Jon 5:8-10; 5:16 † **7:23:** Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, amizitam otaritam batezimrama, me an girara dughiabar bora, egha dughiar namba 8in me otarimin mikarzir mogomemin inim aghori. Ni Ofa Gami 12:3in gan. Iesusin dughiamin, me Sabatin dughiamin ingangaribar anogoroke. Eghti otaritamin mikarzir mogomemin inim aghoramin dughiam Sabatin dughiatamin otogham, me ingangarir kam damuam. Me ghaze, mikarzir mogomemin inim aghorir arazim uaghan ingangarir mam, egha me guizbangira ingangarir kam Sabatin dughiam uaghan a gami. **7:24:** Wkp 19:15, Lo 1:16-17, Ais 11:3-4, Jo 8:15, Je 2:1 **7:24:** Ofa Gami 19:15; Godin Araziba 1:16-17; Aisaia 11:3-4; Jon 8:15; Jems 2:1 **7:25:** Jo 5:18 **7:25:** Jon 5:18 **7:27:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22, Jo 7:41, 9:29 **7:27:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Luk 4:22; Jon 7:41; 9:29 **7:28:** Mt 11:27, Jo 5:32, 5:43, 8:14, 8:26, 8:55 **7:28:** Matyu 11:27; Jon 5:32; 5:43; 8:14; 8:26; 8:55 **7:29:** Mt 11:27, Jo 10:15 **7:29:** Matyu 11:27; Jon 10:15

30 Me akar kam baregha a isi kalabus darighasa. Ezi an dughiam tighari,
kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvati.
31 Gumazamizir avirim nighnizir gavgavim an ikia, egha me kamaghin
migei, “Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim otoghiva, a mirakelin aviribar
amuti da mirakelin gumazir kam amibagh afiragham ti?”

Me Godin Dipenimin garir polisba amangizi me Iesus kalabus darighasa izi

32 Ezi Farisiba gumazamiziba barazima, me sighsirir akabar Iesus amizir
bizibav gei. Kamaghin amizi, me ko, Godin ofa gamir gumazir dapaniba, me
polisin gumaziba amadazi me Iesusin suighasa izi.
33 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Dughiar bar ovezimin ki ia ko ikegh, egh
ki uamategh Afeziar na amadazim bagh mangam.
34 Eghti ia na buriva, nan apighan kogham. Egh nguibar ki mangi ikiamim,
ia an mangighan kogham.”
35 Ezi Judaba uarir tongin uarira uariv gia ghaze, “A managh mangighti,
e an ganighan kogham? A ti en gumazamizir kantri Grighin itiba bagh
mangigham, egh Grighin gumazamizibar sure damuam, o?
36 A manmaghin nighnigha kamaghin migia ghaze, ‘Ia na buriva, egh ia
nan apighan kogham.’ Egha ghaze, ‘Ia nguibar ki ikiamim ia an mangighan
kogham.’ Ezi akar kamin mingarim manmakin?”

Iesus, dipar ikirimirir zurara itim anidimin gun migei

37 Ezi isar ekiamin dughiar abuananam, a dughiar bar ekiam. Ezi dughiar
kamin Iesus tugha egha pamten diagha kamaghin migei, “Gumazitam o
amizitam kuarim an pirti, a na bagh izi egh dipam amam.
38 Akar Godin Akinafarimin itim kamaghin migei, ‘Gumazir nighnizir
gavgavim nan itim, a dipar ikirimirir zurara itim anidim, an navir averiam
gizivagh, fasfagh iram.’ ”‡
39 Iesus Godin Duam ginighnigha migei, gumazir nighnizir gavgavim an
itiba, me a iniam. Dughiar kamin Iesus tighar ziar ekiam iniam, ezi kamakin
Godin Duam tighar izam.

Gumazamiziba uari abiki

40 Ezi gumazamizir maba akar a mikemeziba baregha, kamaghin migei,
“Bar guizbangira, gumazir kam a Godin akam inigha izir gumazim, God
nguazimin anemangasa mikeme.”
41 Ezi marazi ghaze, “A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.”
Ezi marazi ghaze, “Puvati, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam, a
Galilin Distrighin otoghan kogham. Puvati.

7:30: Mk 11:18, Lu 19:47, Jo 7:44, 8:20, 8:37, 13:1 **7:30:** Mak 11:18; Luk 19:47; Jon 7:44; 8:20; 8:37; 13:1 **7:31:** Jo 2:23, 8:30, 10:42, 11:45, 12:11, 12:42 **7:31:** Jon 2:23; 8:30; 10:42; 11:45; 12:11; 12:42 **7:33:** Jo 13:33, 16:16 **7:33:** Jon 13:33; 16:16 **7:34:** Hos 5:6, Jo 8:21, 13:33, 13:36, 17:24 **7:34:** Hosea 5:6; Jon 8:21; 13:33; 13:36; 17:24 **7:37:** Wkp 23:36, Ais 55:1, Jo 4:10, 4:14, 6:35, MAA 22:17 **7:37:** Ofa Gami 23:36; Aisaia 55:1; Jon 4:10; 4:14; 6:35; Akar Mogomem 22:17 **7:38:** Ais 12:3, 58:11, Ese 47:1, Sek 14:8 **7:38:** Aisaia 12:3; 58:11; Esekiel 47:1; Sekaraia 14:8 ‡ **7:38:** Godin Akinafarimin aven, akar otevir mam, akar Iesus vezin kamin mikemezi moghin, akar kam ko, aning magh ghuzir puvati. Ni Aisaia 44:3 ko Aghuzir Akaba 18:4in gan. **7:39:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 12:16, 16:7, 20:22, Ap 2:4, 2:17, 2:33 **7:39:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Jon 12:16; 16:7; 20:22; Aposel 2:4; 2:17; 2:33 **7:40:** Lo 18:15-18, Jo 1:21, 2:11, 6:14 **7:40:** Godin Araziba 18:15-18; Jon 1:21; 2:11; 6:14 **7:41:** Jo 1:46, 4:29 **7:41:** Jon 1:46; 4:29

42 Godɨn Akɨnafarim kamaghɨn mɨkeme, Gumazir God Uam E Iniasa
Mɨsevezir kam Atrivim Devitɨn anabamɨn otogham, eghtɨ an amebam Betle-
hemɨn nguibamɨn a bategham, nguibar kam Atrivim Devit fomɨra an ike.”
43 Kamaghɨn amizɨ, gumazamiziba nɨghnɨzir avɨriba Iesusɨn ikia, egha
uarira uari abɨki.
44 Marazi a isɨ kalabus darɨghasa ifonge, ezɨ gumazitam an suirazir puvatɨ.

Judabar gumazir dapaniba nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn ikian aghua

45 Ezɨ Godɨn Dɨpenimɨn garir polisba uamategha Godɨn ofa gamir gumazir
dapaniba ko Farisiba bagha ghu. Ezɨ me kamaghɨn men azara, “Manmaghɨn
amizɨ, ia Iesusɨn akua izir puvatɨ?”
46 Ezɨ polisɨn gumaziba kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, “Gumazitam
faragha gumazir kam mɨkemezɨ moghɨn mɨgeir puvatɨ.”
47 Ezɨ Farisiba kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, “A ti uaghan ia gifara?
48 E gumazir dapaniba ko Farisiba, ia ti en tongɨn gumazitamɨn garima a
nɨghnɨzir gavgavim an iti, o? Bar puvatɨ.
49 Nɨghnɨzir gavgavim an itir darasi, kar Moses Osirizir Arazibagh fozir
puvatɨzir gumazamiziba. God ghaze, me ovengam.”
50 Nikodemus, a faragha Iesus bagha ghuzir gumazim, a Farisibar mav, a
kamaghɨn me mɨgei,
51 “En Arazir Moses Osiriziba ti ghaze, e pura gumazitam kotɨn aven a
mɨkɨm suam, nɨ aremegham? Puvatɨ. E faragh an akam baregham, egh an
amizir bizim deravɨra a gɨfogham.”
52 Ezɨ me kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Nɨ ti uaghan Galilin gu-
mazitam, o? Nɨ Godɨn Akɨnafarimɨn itir akaba nɨ bar deravɨra dar gan, egh
nɨ uaghan kamaghɨn fogham, Godɨn akam inigha izir gumazitam Galilin
Distrighɨn otoghan kogham.”

Me amizir arazir kuram gamizim inigha Iesus bagha izi

53 Ezɨ gumazamiziba bar uan dɨpenibar ghue.

8

1 Ezɨ Iesus Olivɨn Mɨghsɨamɨn ghu.
2 Ezɨ amɨnim tirazɨ, bar mɨzaraghara a ua Godɨn Dɨpenim avɨnizir
dɨvazimɨn aven ghu. Ezɨ gumazamiziba bar a bagha izi. Ezɨ an aperaghav
ikia men sure gami.
3 Ezɨ Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me pam itir amizir
mamɨn, garima a gumazir igharazir mam ko akuizɨ me an akua ghua a
gamizɨma, a gumazamizibar damazimɨn tughav iti.
4 Egha me kamaghɨn Iesus mɨgei, “Tisa, pam itir amizir kam, a gumazir
igharazim ko akuizɨ, me an gani.
5 Ezɨ Moses Osirizir Araziba kamaghɨn mɨgei, e dagɨaba fɨva kamaghɨn amir
amizim mɨkɨntɨma an aremegham. Ezɨ nɨ manmaghɨn mɨkɨmam.”

7:42: 2 Sml 7:12, Sng 89:3-4, 132:11, Jer 23:5, Mai 5:2, Mt 2:5-6, Lu 2:4 **7:42:** 2 Samuel 7:12; Onger Akaba 89:3-4; 132:11; Jeremaia 23:5; Maika 5:2; Matyu 2:5-6; Luk 2:4 **7:43:** Jo 9:16 **7:43:** Jon 9:16 **7:44:** Jo 7:30 **7:44:** Jon 7:30 **7:45:** Jo 7:32 **7:45:** Jon 7:32 **7:46:** Mt 7:29, Mk 1:22 **7:46:** Matyu 7:29; Mak 1:22 **7:48:** Jo 12:42 **7:48:** Jon 12:42 **7:50:** Jo 3:1-2 **7:50:** Jon 3:1-2 **7:51:** Lo 1:16-17, 19:15 **7:51:** Godɨn Araziba 1:16-17; 19:15 **7:52:** Jo 7:41-42 **7:52:** Jon 7:41-42 **8:1:** Lu 21:37 **8:1:** Luk 21:37 **8:5:** Wkp 20:10, Lo 22:22-24 **8:5:** Ofa Gami 20:10; Godɨn Araziba 22:22-24

6 Me ghaze, an akatam mɨkemeghtɨ, me akar kam bagh akam a gasam.
Egha me a gifarasa mɨgɨrɨgɨar kam gami. Ezɨ Iesus aviragha uan dafar
puzimɨn nguazim osiri.
7 Ezɨ me an azangsɨghavɨra iti, ezɨ Iesus tugha kamaghɨn me mɨgei, "Gu-
mazir manam ian tongɨn arazir kuratam gamizir puvatɨ, a faragh dagɨam
amizir kam mɨkɨnigh."
8 Egha a uam aviragha nguazimɨn osiri.
9 Me akar kam baregha, me bar vaghvagha danganir kam ataghɨragha zui.
Gumazir ghuriba me faragha zui, ezɨ marazi men gɨn zui. Ezɨ Iesus uabɨram
aviraghavɨra iti, ezɨ amizim an damazimɨn tughav iti.
10 Ezɨ Iesus dɨkavigha tugha kamaghɨn amizimɨn azai, "Amizim, gumazir
kaba managh ghue? Gumazir akam nɨ gasamiba ti puvatɨ?"
11 Ezɨ amizim kamaghɨn mɨgei, "Ekiam, ua gumaziba puvatɨ."
Ezɨ Iesus a mɨgei, "Kɨ uaghan akam nɨ gasir puvatɨ. Nɨ mangɨ, egh gɨn uam
arazir kuratam damuan markɨ."*

Iesus, a gumazir angazangarim nguazimɨn itir gumazamizibagh anɨdim

12 Egha Iesus ua gumazamizibav gɨa ghaze, "Kɨ uabɨ, kɨ gumazir angazan-
garim nguazir kamɨn itir gumazamizibagh anɨdim. Gumazim nan gɨn izɨ,
a mɨtatemɨn daruan kogham. Puvatɨ. An angazangarir gumazamizibagh
amima me angamɨra itim, an an aven ikiam."
13 Farisiba akar kam baregha kamaghɨn Iesus mɨgei, "Nɨ uabɨ uan ingan-
gariba ko arazibar gun mɨgei. Kamaghɨn amizɨ, gumazamiziba nɨn akar nɨ
mɨkemezim nɨghnɨzir gavgavim an ikian kogham. Nɨn akam, a pura bizim."
14 Ezɨ Iesus men akam kamaghɨn a ikaragha ghaze, "Guizbangɨra, kɨ uabɨ
uan arazibar gun mɨgei. Ezɨ nguibar kɨ dɨkavigha izezim, kɨ a gɨfo, egha
danganir kɨ uamategh mangamim, kɨ a gɨfo. Kamaghɨn amizɨ, gumazamiziba
nan akam nɨghnɨzir gavgavim an ikɨ. Ia nan Nguibam gɨfozir puvatɨ. Egha
danganir kɨ gɨn mangamim, ia uaghan a gɨfozir puvatɨ.
15 Ia nguazir kamɨn arazibar gɨn ghua, gumazamizibar inivafɨzibar gara
me tuisɨsi. Kɨ gumazitamɨn araziba tuisɨzir puvatɨ.
16 Egh kɨ gumazamizibar araziba tuisɨghtɨ, gumazamiziba nan akar kɨ
mɨkemezim nɨghnɨzir gavgavim an ikiam. Kɨ uabɨra a tuisɨzir puvatɨ.
Afeziar na amadazim, a na ko ingari, ezɨ kamaghɨn nan tuisɨzir arazim bar
guizbangɨra.
17 Ian Arazir Moses Osiriziba, akam kamaghɨn iti, gumazir pumuning akar
otevir vamɨra mɨkɨmam, eghtɨ aningɨn akam a guizbangɨra.
18 Kɨ uabɨ kɨ uan araziba ko ingangaribar gun mɨgei, ezɨ Afeziar na
amadazim, a uaghan nan ingangariba ko arazibar gun mɨgei."
19 Ezɨ Farisiba kamaghɨn an azara, "Nɨn Afeziar nɨ mɨgeir kam, a managh
iti?"

8:6: Mt 22:15 **8:6:** Matyu 22:15 **8:7:** Lo 17:7, Ro 2:1 **8:7:** Godɨn Araziba 17:7; Rom 2:1 **8:9:** Mt 22:22 **8:9:** Matyu 22:22 **8:11:** Jo 3:17, 5:14 **8:11:** Jon 3:17; 5:14 * **8:11:** Fofozir gumazir maba kamaghɨn nɨghnɨsi, Jon 7:53--8:11, Jon uabɨ an osirizir puvatɨ. Gumazir igharazim gɨn an osiri. Nɨ Jon 8:13 ko Godɨn Araziba 19:15ɨn gan. **8:12:** Ais 49:6, Mt 5:14, Jo 1:4-9, 3:19, 9:5, 12:46 **8:12:** Aisaia 49:6; Matyu 5:14; Jon 1:4-9; 3:19; 9:5; 12:46 **8:13:** Jo 5:31 **8:13:** Jon 5:31 **8:14:** Jo 5:31-32, 7:28-29, 9:29 **8:14:** Jon 5:31-32; 7:28-29; 9:29 **8:15:** Jo 7:24, 12:47 **8:15:** Jon 7:24; 12:47 **8:16:** Jo 5:30, 8:29 **8:16:** Jon 5:30; 8:29 **8:17:** Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 13:1, Hi 10:28 **8:17:** Godɨn Araziba 17:6; 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 13:1; Hibru 10:28 **8:18:** 1 Jo 5:9 **8:18:** 1 Jon 5:9 **8:19:** Jo 8:55, 14:7, 16:3 **8:19:** Jon 8:55; 14:7; 16:3

Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia guizbangira na gifozir puvati.
Egha ia nan Afeziam gifozir puvati. Ia na gifoghiva egh uaghan nan Afeziam
gifogham.”
20 Iesus Godin Dipenimin ikia dagiaba arizir danganimin boroghira gu-
mazamizibar sure gami. Ezi an dughiam tighar otivam, kamaghin amizi,
gumazitam an suirazir puvati.

Iesus ghaze, ki mangamin danganim gumazamiziba an mangan kogham

21 Egha Iesus ua gumazamizibav gia ghaze, “Ki zui. Ia na buriva nan
apighan kogham. Ian arazir kuraba ikivira ikiti ia ovengam. Egh ki
mangamin danganim, ia an mangighan kogham.”
22 Ezi Judan gumazir aruaba akar kam baregha me uarira kamaghin uariv
gei, “Manmaghsua a ghaze, ‘Ia danganir ki zuimin mangan kogham?’ A ti
uabira uabi misueghiva aremegham?”
23 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia nguazimin vin itir darasi. Ezi ko, ki pin
iti tav. Ia nguazir kamin adarasi. Ezi ki nguazir kamin gumazim puvati.
24 Kamaghin amizi, ki ia mikemegha gifa, ian arazir kuraba ikivira ikiam,
eghti ia aremegham. Ia kamaghin nighnizir gavgavim nan ikian kogh egh
mikim suam, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti, eghti ian arazir kuraba ikivira ikiti ia
arimighiram.”†
25 Ezi me kamaghin an azara, “Ni tina?”

Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki tina, ki faraghavira ia mikemegha gifa.
26 Ki ian araziba bagha akar aviriba ia mikimasa. Egh uaghan ki ian arazir
kuraba jasin min da tuisighasa. Ezi Afeziar na amadazim, an araziba bar
guizbangira. Ezi akar a na mikemezi ki oraghiziba, ki bar dar gun nguazimin
gumazamizibav gei.”
27 Me kamaghin fozir puvati, Iesus uan Afeziamin gun me migei.
28 Kamaghin amizi, a kamaghin me migei, “Ia Gumazamizibar Otarim fiva
ter ighuvimin aneguragh, egh ia kamaghin fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti. Egh
kamaghin fogh, ki uabi uan nighnizimin gin ghua bizitam gamir pu. Puvati.
Afeziam na mikemezir akabara, ki darara gun migei.
29 Afeziar na amadazi ki izezim, a na ko ikiavira iti. Bizir a ifongeziba ki
zurara dagh ami, kamaghin amizi, a na ataghirazi ki uabira itir puvati.”
30 Ezi gumazamiziba orazima Iesus akar kam mikeme, ezi men avirim
nighnizir gavgavim an iti.

Guizin akam gumazamizibar amuti me firighirigham

31 Ezi Iesus kamaghin Judan nighnizir gavgavim an itibav gia ghaze,
“Ia nan akamin suiragh gavgavigh ia guizbangira nan suren gumazibar
otogham.
32 Egh ia guizin akam gifoghti, guizin akam ia damuti ia firighirigham.”

8:20: Jo 7:30 **8:20:** Jon 7:30 **8:21:** Jo 7:34-36, 8:24, 13:33 **8:21:** Jon 7:34-36; 8:24; 13:33 **8:22:** Jo 7:35 **8:22:** Jon 7:35 **8:23:** Jo 3:31 **8:23:** Jon 3:31 † **8:24:** Ua Me Ini 3:14, God Moses ko uaning migia, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, “Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.” Ezi Iesus uaghan kamaghira uabi dibori. Ezi gumazamiziba a migeir akar kam deragha a gifozir puvati. Ni Jon 8:28 ko 8:58 ko 13:19in gan. **8:26:** Jo 7:28, 12:49 **8:26:** Jon 7:28; 12:49 **8:28:** Jo 3:11, 3:14, 5:19, 5:30, 12:32, Ro 1:4 **8:28:** Jon 3:11; 3:14; 5:19; 5:30; 12:32; Rom 1:4 **8:29:** Jo 8:16, 16:32 **8:29:** Jon 8:16; 16:32 **8:30:** Jo 7:31 **8:30:** Jon 7:31 **8:32:** Ro 6:14, 6:18, 6:22, 8:2, Je 1:25 **8:32:** Rom 6:14; 6:18; 6:22; 8:2; Jems 1:25

33 Ezɨ me kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “E Abrahamɨn ovaviba. E
dughiatamɨn pura gumazitamɨn ingangarir gumazir kɨnibar ikezir puvatɨ.
Ezɨ manmaghsua nɨ ghaze, ‘Ia fɨrighɨrɨgham?’ ”
34 Ezɨ Iesus kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangɨra kɨ ia
mɨgei, gumazir arazir kurabagh amiba, me bar arazir kuramɨn ingangarir
gumazir kɨnibar mɨn iti.
35 Ingangarir gumazir kɨniba me zurara uan anababa ko itir Puvatɨ. Ezɨ
otarim zurara anababa ko iti.
36 Kamaghɨn amizɨ, Otarim ia damutɨ, ia fɨrighɨrɨghɨva, ia guizbangɨra
fɨrighɨrɨgham.
37 Kɨ fo, ia Abrahamɨn ovaviba. Egha ia nan akam baraghan aghua,
kamaghɨn amizɨ, ia na mɨsoghasava ami.
38 Nan Afeziam nan akazir akaba, kɨ dar gun mɨgei. Ezɨ ia uan afeziam da
inizir araziba, ia dagh ami.”‡
39 Ezɨ Judaba Iesusɨn akam baregha a ikaragha ghaze, “Abraham, en
afeziam.”
Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgɨa ghaze, “Ia guizɨn Abrahamɨn boriba kam-
aghɨn, ia an mɨrara arazir an amizibar amuam.
40 Guizɨn akar God nan sure gamiziba, kɨ dar gun ia mɨgei. Ezɨ ia datɨrɨghɨn
na mɨsoghasa. Kar Abrahamɨn arazim puvatɨ!
41 Ia uan afeziamɨn arazim gami.”
Ezɨ me kamaghɨn a mɨgei, “En amebaba pura ikia e batezir pu. Puvatɨ. E
afeziar vamɨra iti, a God.”
42 Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgei, “Kɨ God ko ikegha ize. Kɨ uabɨ uan
ifongiamɨn izezir pu. Puvatɨ. God na amadazɨ kɨ ize. Kamaghɨn God
guizbangɨra ian Afeziamra, eghtɨ ia na gifuegham.
43 Ezɨ manmaghɨn amizɨ ia deravɨra nan akam gɨfozir puvatɨ? Ia nan akam
baraghan aghua, egha bizir kam bangɨn ia deravɨra nan akam gɨfozir puvatɨ.
44 Ia uan afeziam Satanɨn boriba. Egha ia uan afeziamɨn ifongiamɨn gɨn
mangasa bar gavgafi. A fomɨra ikia gumazamizibav sozima me ariaghiri. Ezɨ
guizbangɨn arazim an itir puvatɨ, kamaghɨn amizɨ, a guizbangɨn arazibar gɨn
zuir puvatɨ. An akar ifavaribagh ami, kar an akamra. An akar ifavaribagh
amir gumazim, egha guizbangɨra akar ifavaribar afeziam.
45 Ezɨ ko, kɨ guizɨn akam akuri, ezɨ ia nan akam nɨghnɨzir gavgavim an itir
puvatɨ.
46 Ia ghaze, kɨ ti arazir kuram gami? Ia kamaghɨn nɨghnɨghɨva, nan arazir
kuram azenim datɨgh. Ezɨ kɨ guizɨn akam akuri, ezɨ ia manmaghsua nɨghnɨzir
gavgavim nan akabar itir puvatɨ?
47 Godɨn boriba Godɨn akaba bar da barasi. Ezɨ ia Godɨn boriba puvatɨ,
kamaghɨn amizɨ, ia an akaba barazir puvatɨ.”

8:33: Mt 3:9, Lu 3:8 **8:33:** Matyu 3:9; Luk 3:8 **8:34:** Ro 6:16, 6:20, 2 Pe 2:19 **8:34:** Rom 6:16; 6:20; 2 Pita 2:19 **8:36:** Ro 8:2, Ga 5:1 **8:36:** Rom 8:2; Galesia 5:1 **8:37:** Jo 5:38, 7:19, 8:40 **8:37:** Jon 5:38; 7:19; 8:40 **8:38:** Jo 3:32, 5:19, 5:30 **8:38:** Jon 3:32; 5:19; 5:30 ‡ **8:38:** Fofozir gumazir maba ghaze, e akar kam ti kamaghɨn a giragham, “Ia bizir ian Afeziam mɨkemezibara, ia dar amu.” **8:39:** Mt 3:9, Ro 2:28, Ga 3:7, 3:29 **8:39:** Matyu 3:9; Rom 2:28; Galesia 3:7; 3:29 **8:40:** Jo 8:26, 8:37 **8:40:** Jon 8:26; 8:37 **8:41:** Lo 32:6, Ais 63:16, 64:8 **8:41:** Godɨn Araziba 32:6; Aisaia 63:16; 64:8 **8:42:** Jo 16:28, 1 Jo 5:1 **8:42:** Jon 16:28; 1 Jon 5:1 **8:43:** Jo 7:17, Ro 8:7 **8:43:** Jon 7:17; Rom 8:7 **8:44:** Mt 13:38, 1 Jo 3:8, Ju 6 **8:44:** Matyu 13:38; 1 Jon 3:8; Jut 1:6 **8:46:** 2 Ko 5:21, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **8:46:** 2 Korin 5:21; 1 Pita 2:22; 1 Jon 3:5 **8:47:** Jo 10:26-27, 18:37, 1 Jo 4:6 **8:47:** Jon 10:26-27; 18:37; 1 Jon 4:6

Iesus ghaze, kɨ fomɨra iti, ezɨ Abraham gɨn oto

48 Ezɨ Judaba an akam ikaragha ghaze, “E ghaze, nɨ Samarian gumazir
mam, ezɨ duar kuram nɨ gapasa. Ezɨ e nɨn azai, bizir kam ti guizbangɨra, o?”
49 Ezɨ Iesus kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, “Duar kuram na
gapazazir pu. Puvatɨ. Kɨ uan Afeziamɨn ziamra fe, ezɨ ia nan ziam dɨkabɨri.
50 Kɨ uabɨ uan ziam fer puvatɨ. Ezɨ gumazir mam nan ziam fasa iti, egha a
jas.
51 Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, gumazir nan akamɨn gɨn zuim, an aremeghan
kogham. Bar puvatɨ.”
52 Ezɨ Judaba kamaghɨn Iesus mɨgei, “E datɨrɨghɨn fo, duar kuram nɨ
gapasa. Abraham aremegha gɨfa, ezɨ Godɨn akam inigha izir gumaziba
uaghan ariaghiregha gɨfa. Ezɨ nɨ ghaze, gumazir nan akamɨn gɨn zuim, an
aremeghan kogham?
53 Nɨ manmaghɨn nɨghnigha kamaghɨn mɨgei? En ovavim Abraham are-
megha gɨfa! Nɨ ti Abraham gafiraz, o? Ezɨ Godɨn akam inigha izir gumaziba
uaghan ariaghire. Ezɨ nɨ manmaghɨn uabɨn gun mɨkɨmam, nɨ bar tinara?”
54 Ezɨ Iesus kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, “Kɨ uabɨ uan ziam fɨtɨ, nan
ziam pura bizim. Ezɨ nan Afeziam, a nan ziam fe. Ezɨ ia kamaghɨn mɨgei, a
ian God.
55 Ia a gɨfozir puvatɨ. Ezɨ kɨ a gɨfo. Egh kɨ suam, ‘Kɨ a gɨfozir puvatɨ,’
kamaghɨn, kɨ ian mɨn ifavarir gumazimɨn otogham. Kɨ a gɨfogha gɨvagha,
egha deravɨra an akamɨn gɨn zui.
56 “Ian afeziam Abraham, a nan dughiar kɨ izamimɨn ganasa, a bar akonge.
Ezɨ an an ganigha gɨvagha, egha an navim bar dera.”
57 Ezɨ Judaba akar kam baregha egha kamaghɨn Iesus mɨgei, “Nɨ tɨghar
50plan azeniba ikiam. Egha nɨ ti Abrahamɨn ganis, o?”
58 Ezɨ Iesus kamaghɨn me ikaragha ghaze, “Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, Abra-
ham tɨghar otivam, Kɨ Fomɨra Iti.”§
59 Ezɨ me a ginivasa dagɨaba isi. Ezɨ Iesus uabɨ modogha egha Godɨn
Dɨpenimɨn mɨriam ategha azenan ghu.

9

Gumazir damazir okavɨrɨzimɨn eghaghanim

1 Egha Iesus ghuavigha gumazir damazir okavɨzir mamɨn api. An damaz-
imning okavizɨ amebam a bate.
2 Ezɨ Iesusɨn suren gumaziba an azara, “Tisa, tina arazir kuram gami, gu-
mazir kam o an amebam ko afeziam, ezɨ an damazimning okavizɨ amebam
a bate?”
3 Ezɨ Iesus kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam arazir
kuram gamizir puvatɨ, ezɨ an amebam ko afeziam uaghan arazir kuratam
gamizir puvatɨ. God kamaghsua, bizir gumazir kamɨn otozim, gumaza-
miziba an ganigh fogham, Godɨn ingangarim azenim girɨ. Kamaghsua an
damaziba okavizɨ amebam a bate.

8:48: Mk 3:21-22, Jo 7:20 **8:48:** Mak 3:21-22; Jon 7:20 **8:50:** Jo 5:41, 7:18 **8:50:** Jon 5:41; 7:18 **8:51:** Jo 5:24, 6:40, 6:47, 11:26 **8:51:** Jon 5:24; 6:40; 6:47; 11:26 **8:52:** Sek 1:5, Hi 11:13 **8:52:** Sekaraia 1:5; Hibru 11:13 **8:53:** Jo 4:12 **8:53:** Jon 4:12 **8:55:** Jo 7:28-29 **8:55:** Jon 7:28-29 **8:56:** Lu 10:24, Hi 11:13 **8:56:** Luk 10:24; Hibru 11:13 **8:58:** Ais 43:13, Jo 1:1, Kl 1:17, MAA 1:8 **8:58:** Aisaia 43:13; Jon 1:1; Kolosi 1:17; Akar Mogomem 1:8 § **8:58:** Nɨ akar Jon 8:24ɨn itimɨn gan. **8:59:** Jo 10:31 **8:59:** Jon 10:31 **9:2:** Kis 20:5, Ese 18:20, Lu 13:2-4 **9:2:** Ua Me Ini 20:5; Esekiel 18:20; Luk 13:2-4 **9:3:** Jo 11:4 **9:3:** Jon 11:4

4 Ezi datirighin aruem ikiavira itima, e gumazir na amadazi ki izezim
an ingangarim damuam. Aminim pirasa roghira izi, ezi gumazamiziba
ingangaritam damighan kogham.
5 Dughiar ki nguazir kamin itim, ki gumazir angazangarim nguazimin itir
gumazamizibagh anidim."
6 Iesus kamaghin mikemegha nguazim giparigha nguazim sara uan
ipazariba veregha, gumazimin damazimning gaghui.
7 Egha Iesus kamaghin a migei, "Ni mangiva Siloamin mozir dipam gu-
ruegh." (Ziar kam Siloam, an mingarim kamaghin ghu, "Amada.") Ezi
gumazir damazir okavirizim ghua rue. Egha uamategha iza, biziba bar
deravira dar gari.
8 Gumazir kam faragha dagiaba uabi daningasa gumazamizibagh inge,
ezi gumazamizir aviriba an gani. Datirighin men marazi ko an boroghin
itir darasi, me ghaze, "Gumazir kamra, a faragha apiav ikia dagiaba bagha
gumazamizibagh inge?"
9 Ezi marazi ghaze, "Are, gumazir kamra."
Ezi marazi ghaze, "Puvati. A gumazir kamin mirara gara, a gumazir
igharazim."
Ezi gumazir kam uabi ghaze, "Kar kirara."
10 Ezi me an azara, "Manmaghin amizima nin damazimning dera?"
11 Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Gumazir kam an ziam Iesus,
a nguazim giparigha uan ipazarim sara veregha nan damazimning gati.
Egha na migei, 'Ni Siloamin mozir dipamin mangigh egh ruegh.' Ezi ki ghua
ruezima nan damazimning dera, ezi ki deravira bizibar gari."
12 Ezi me an azara, "Gumazir kam managh iti?" Ezi a kamaghin migei, "Ki
fozir puvati."
13 Egha me gumazir faragha damaziba okavizir kam inigha Farisiba bagha
zui.
14 Ezi dughiar Iesus nguazir beghneazimin ingarigha gumazimin damaz-
imning gamizi a garim, kar Sabatin dughiam.
15 Kamaghin amizi, Farisiba uam an azai, "Nin damazimning, manmaghin
amigha dera?"
Ezi a kamaghin me migei, "A nguazir beghneazim isa nan damazimning
gaghuizi, ki ghua ruegha datirighin deravira bizibar gari."
16 Ezi Farisin maba ghaze, "Gumazir kam a Sabatin dughiamin arazibar
gin zuir puvati. Kamaghin e fo, God gumazir kam amadazir puvati."
Ezi marazi ghaze, "Manmagh amizi gumazir arazir kuram itim mirakelin
kabar amigham." Egha me uari abiki.
17 Egha Farisiba ua faragha gumazir damaziba okavizir kamin azangsisi,
"Ni ghaze, gumazir kam nin damazimning akiri, ezi ni manmaghin nighnisi,
a gumazir manmaghira garim?"
Ezi gumazir kam men akam ikaragha ghaze, "A Godin akam inigha izir
gumazir mam."
18 Bar guizbangira, faragha gumazir kamin damazimning okafi, egha
datirighin an damazimning kuiaghiri. Ezi Judan gumazir aruaba nighnizir
gavgavim bizir kamin ikian aghua. Egha kamaghin me gumazir kamin
amebam ko afeziamin diagha ghaze, gua izi.

9:4: Jo 4:34, 5:17, 5:20, 11:9, 12:35, 17:4 **9:4:** Jon 4:34; 5:17; 5:20; 11:9; 12:35; 17:4 **9:5:** Mt 5:14, Jo 1:5, 1:9, 3:19, 8:12, 12:35 **9:5:** Matyu 5:14; Jon 1:5; 1:9; 3:19; 8:12; 12:35 **9:6:** Mk 7:33, 8:23 **9:6:** Mak 7:33; 8:23 **9:7:** 2 Kin 5:10 **9:7:** 2 Atriviba 5:10 **9:14:** Lu 13:14 **9:14:** Luk 13:14 **9:16:** Jo 3:2, 7:12, 7:43, 9:23, 9:31-33, 10:19 **9:16:** Jon 3:2; 7:12; 7:43; 9:23; 9:31-33; 10:19 **9:17:** Jo 4:19 **9:17:** Jon 4:19

19 Ezi aning izima me kamaghin aningin azai, “Ka ti guan borimra, o?
Gua ghaze amebam a batezir dughiamin, an damazimning okavigha iti, Ezi
manmagh amizi a datirighin gari?”
20 Ezi an amebam ko afeziam kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ga fo,
kar gan borim. Ezi dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha
iti, ga uaghan a gifo.
21 Ezi datirighin an damazimning manmaghin kuiaghiri, ga uaghan fozir
puvati. Ezi tina an damazimning kui, ga uaghan fozir puvati. Ia an azaragh.
An asegha gifa. A uabi ua bagh mikimam.”
22 An amebam ko afeziam Judabar atiatigha, egha kamaghin migirigiar
kam gami.
Me fo, Judaba faragha kamaghin akam misoke, gumazitam kamaghin
mikim suam, “Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,” eghti me an
anogoreghti a ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham.
23 Kamaghin amizi, gumazir kamin amebam ko afeziam ghaze, “An asegha
gifa. Ia an azangsigh.”
24 Egha gin me ua gumazir faragha damazimning okavizimin diagha a
migia ghaze, “Ni Godin damazimin guizin akam mikimsi egh akar dikirizim
damigh. E fo, gumazir ni migeir kam, an arazir kurabagh amir gumazim.”
25 Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “An arazir kurabagh amir
gumazim o puvati, ki kamaghin fozir puvati. Egha bizir vamira, ki a gifo, ki
faragha damazimning okafi, egha datirighin nan damazimning kuiaghiri.”
26 Ezi me uam an azara, “A manmaghin ni gami? A manmaghin nin
damazimning akiri?”
27 Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia
oraghan aghua. Ia manmaghsua dughiar aviribar oraghasa? Ia ti uaghan an
suren gumazibar otivasa, o?”
28 Ezi Farisiba dibovibar kamaghin gumazir kam migei, “Nirara an suren
gumazim. E Mosesin suren gumaziba.
29 E kamaghin fo, God akam Moses ganingi. Ezi gumazir kam, e fozir
puvati, a nguibar manamin gumazim.”
30 Ezi gumazir faragha damazimning okavizir kam, a kamaghin men akam
ikaragha ghaze, “Ia akar bar igharazim migeima, ki digavir kuram gami!
Gumazir nan damazimning akirizir kam, ia ghaze ia a gifozir puvati, a
nguibar manamin gumazim.
31 E fo, God gumazir arazir kurabagh amiba barazir puvati. Gumazitam
Godin ziam fiva egh an ifongiamin gin mangiti, eghti God a baragham.
32 Bar fomira iza datirikin, e eghaghanir katam baraghizir puvati, gu-
mazitamin damazimning okavizi amebam a batezi, gin gumazir mam an
damazimning akiri.
33 God gumazir kam amadaghan koghti, a bizitam damighan kogham.”
34 Farisiba me akar kam baregha kamaghin an akam ikaragha ghaze,
“Manmagh ami? Arazir kuram bar ni avara, dughiar nin amebam ni
batezimin ikegha iza datirighin, ezi ni ti en sure damuasa, o?” Egha me a
batoghezima an azenan ghu.

9:22: Jo 7:13, 16:2, 19:38, Ap 5:13 **9:22:** Jon 7:13; 16:2; 19:38; Aposel 5:13 **9:24:** Jos 7:19, 1 Sml 6:5 **9:24:** Josua 7:19; 1 Samuel 6:5 **9:29:** Jo 8:14 **9:29:** Jon 8:14 **9:31:** Jop 35:12, Sng 34:15, 66:18, Snd 15:29, Ais 1:15, Jer 11:11, Mai 3:4, Sek 7:13 **9:31:** Jop 35:12; Onger Akaba 34:15; 66:18; Aghuzir Akaba 15:29; Aisaia 1:15; Jeremaia 11:11; Maika 3:4; Sekaraia 7:13 **9:33:** Jo 9:16 **9:33:** Jon 9:16 **9:34:** Sng 51:5, Jo 9:2 **9:34:** Onger Akaba 51:5; Jon 9:2

Gumazir nɨghnɨzir gavgavim itir puvatɨziba, me mati men damaziba okafi

35 Iesus orazima me gumazir kam batoke, ezɨ a ghua a buri. Egha a batogha
kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ Gumazamizibar Otarim nɨghnɨzir gavgavim an iti, o
puvatɨ?”
36 Ezɨ a kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Gumazir Ekiam, Gumazamiz-
ibar Otarir kam a tina? Kɨ nɨghnɨzir gavgavim an ikɨsɨ, kamaghɨn nɨ na mɨkɨm,
a tina.”
37 Ezɨ Iesus a mɨgɨa ghaze, “Nɨ an ganigha gɨfa. A gumazir datɨrɨghɨn nɨ ko
mɨgeim.”
38 Ezɨ gumazir kam kamaghɨn mɨgei, “Ekiam, kɨ nɨghnɨzir gavgavim iti.”
Egha Iesusɨn guamɨn tevimning apɨrigha an ziam fe.
39 Ezɨ Iesus ghaze, “Kɨ gumazamizibar araziba tuisɨghasa kɨ ize. Kɨ kam-
aghsua, gumazir damazir okavɨrɨziba me ganam, eghtɨ gumazir gariba, men
damaziba okavigham. Bizir kam bagha, kɨ nguazir kamɨn ize.”
40 Farisin maba Iesusɨn boroghɨra ikia akar kam baraki. Egha me an azara,
“Nɨ ghaze, e ti uaghan damaziba okafi, o?”
41 Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgei, “Ian damaziba okavizɨ, ia arazir kurabar
osɨmtɨziba puvatɨghai. Egha ia ghaze, ‘En damaziba gari.’ Kamaghɨn amizɨ
ian arazir kurabar osɨmtɨzim ikiavɨra iti.”

10

Iesus, a sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim

1 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Kɨ bar guizbangɨra ia mɨgei, gumazim
sipsipbar dɨvazimɨn tiar akamɨn aven zuir puvatɨgha, tuavir igharazimɨn
dɨvazimɨn ikiavkɨnigha aven ghu, a mati okɨmakɨar gumazim, egha gumazir
igharazibar biziba okei.
2 Ezɨ gumazir tiar akamɨn aven zuim, a sipsipbagh eghuvir gumazim.
3 Tiar akamɨn garir gumazim a gumazir kam bagha tiam kui. Ezɨ sipsipba
an tiarim barasi. Ezɨ a uabɨ uan sipsipbar ziaba vaghvagha dar diava, egha
men akua azenan zui.
4 A uan sipsipbar akua azenan ghugha, egha uabɨ men faragha zui. Ezɨ
sipsipba an tiarim baragha an gɨn zui.
5 Me gumazir igharazibar gɨn zuir puvatɨ. Me gumazir igharazibar tiarib-
agh fozir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, gumazir igharazim men dɨmtɨ, sipsipba
an aregham.”
6 Iesus akar isɨn zuimɨn me mɨkeme, ezɨ me akar kamɨn mɨngarim gɨfozir
puvatɨ.
7 Kamaghɨn amizɨ, Iesus ua kamaghɨn me mɨgei, “Kɨ bar guizbangɨra ia
mɨgei, kɨ uabɨ, kɨ sipsipba aven zuir tiar akam.
8 Gumazir nan faragha izeziba, me bar okɨmakɨar gumaziba egha gumaza-
mizibar biziba isir gumaziba. Ezɨ sipsipba me barazir puvatɨ.
9 Kɨ uabɨ kɨ tiar akam. Ezɨ gumazitam na bagh izɨ dɨvazimɨn aven
mangɨghtɨ, God an akurvagham. Eghtɨ an aven mangɨghɨva egh azenan izam,
egh daruva dagheba iniam.

9:35: Mt 14:33, 16:16, Mk 1:1, 1 Jo 5:13 **9:35:** Matyu 14:33; 16:16; Mak 1:1; 1 Jon 5:13 **9:37:** Jo 4:26 **9:37:** Jon 4:26 **9:39:** Mt 13:11-15, Jo 3:17, 5:22, 8:15-16, 12:47 **9:39:** Matyu 13:11-15; Jon 3:17; 5:22; 8:15-16; 12:47 **9:40:** Mt 15:14, 23:26, Ro 2:19 **9:40:** Matyu 15:14; 23:26; Rom 2:19 **9:41:** Jo 15:22-24 **9:41:** Jon 15:22-24 **10:4:** Jo 10:27 **10:4:** Jon 10:27 **10:6:** Jo 16:25 **10:6:** Jon 16:25 **10:8:** Jer 23:1-2, Ese 34:2-3 **10:8:** Jeremaia 23:1-2; Esekiel 34:2-3 **10:9:** Sng 118:20, Jo 14:6, Ef 2:18 **10:9:** Onger Akaba 118:20; Jon 14:6; Efesus 2:18

10 “Okimakiar gumazim, a sipsipba okimiva me misoghtima me arimighiram, egh me gasighasighasa izi. A bizir igharazitam damuasa izir puvati. Ezi ko, ki ia angamira itir ikirimirim iniasa, ki ize, eghti ikirimirir aghuarim guizbangira ia gizivagham.

11 “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim, a uan sipsipbar akurvaghsi me bagh aremegham.

12 Ezi gumazir dagiar ingangarimra amim, a guizbangira sipsipbagh eghuvir gumazim puvati, a sipsipbar ghuavim puvati. Egh a sipsipbar ganti afiar atiatam izити, a sipsipba ategh arimangigham. Eghti afiar atiam sipsipbar amisi dar agintighti, da tintinibar mangegham.

13 Gumazir kam uan ivezim iniasavira ingara iti. A guizbangira sipsipbagh nighnizir puvati. Kamaghin, a sipsipba ategh arimangigham.

14-15 “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Afeziam na gifozima, ki Afeziam gifozi moghira ki uan sipsipbagh fo, ezi nan sipsipba na gifo. Ezi ki sipsipbar akurvaghsi, me bagh aremegham.

16 Ki sipsipin maba uaghan iti, da divazir kamin sipsipba puvati. Ezi ki sipsipin kaba uaghan men aku izam, eghti me nan tiarim baragham. Eghiva me bar sipsipin okoruar vamira ikiti, sipsipbagh eghuvir gumazir vamira bar me geghuvam.

17 “Ki kamaghsua, ki ua dikavigh angamira ikiam, kamaghin ki aremeghasa ifonge. Kamaghin amizi, Afeziam bar na gifonge.

18 Gumazitam na misueghti ki aremeghan kogham. Puvati. Ki uabi nan ifongiamin ki aremegham. Ki oveghamin gavgavim ikia, egha uaghan ua dikavamin gavgavim iti. Nan Afeziam kamaghin damuasa na mikeme.”

19 Judaba akar kam baregha ua uari tuiragha okoruar pumuning iti.

20 Egha gumazir aviriba ghaze, “Duar kuram a gapasa, ezi an ongani. Manmaghsua ia an akam barasi?”

21 Ezi marazi ghaze, “Akar kam, a duar kuram gapazazir gumazimin akam puvati. Eghti duar kuram manmaghin gumazir damazim okavizim akirigham?”

Judaba me Iesusin apanimin iti

22 Ezi dughiar kamin, isar ekiamin dughiam Jerusalemin oto. Kar dughiar me fomira Godin Dipenim ginighnigha ghaze, Dipenir kam a God baghavira itir Dipenim. Ezi datirighin me dughiar kam ginighnisi. An orangtizimin dughiamin oto.

23 Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia Solomonin Azuarimin aven arui.

24 Ezi Judaba iza an okarigha kamaghin an azara, “Dughiar manamra ni deravira e mikimam, ni bar tinara? Ni gumazir kamra, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, egh ni deravira e mikim.”

10:11: Sng 23:1, Ais 40:11, Ese 34:11-23, Jo 15:13, Hi 13:20, 1 Pi 2:25, MAA 7:17 **10:11:** Onger Akaba 23:1; Aisaia 40:11; Esekiel 34:11-23; Jon 15:13; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25; Akar Mogomem 7:17 **10:12:** Sek 11:16-17, Ap 20:29 **10:12:** Sekaraia 11:16-17; Aposel 20:29 **10:14-15:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 10:27; Jon 15:13; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 3:16 **10:16:** Ais 56:8, Ese 34:23, 37::22-24, Jo 11:52, Ef 2:14, 1 Pi 2:25 **10:16:** Aisaia 56:8; Esekiel 34:23; 37:22-24; Jon 11:52; Efesus 2:14; 1 Pita 2:25 **10:17:** Ais 53:7-8, 53:12, Fl 2:8-9, Hi 2:9 **10:17:** Aisaia 53:7-8; 53:12; Filipai 2:8-9; Hibru 2:9 **10:18:** Jo 2:19, 5:26, 6:38, 14:31, 19:11, Ap 2:24, 2:32 **10:18:** Jon 2:19; 5:26; 6:38; 14:31; 19:11; Aposel 2:24; 2:32 **10:19:** Jo 7:43 **10:19:** Jon 7:43 **10:20:** Jo 7:20, 8:48, 8:52 **10:20:** Jon 7:20; 8:48; 8:52 **10:21:** Sng 94:9, 146:8, Jo 9:6-7, 9:32-33 **10:21:** Onger Akaba 94:9; 146:8; Jon 9:6-7; 9:32-33 **10:23:** Aposel 3:11; 5:12 **10:24:** Ap 3:11, 5:12, Lu 22:67 **10:24:** Luk 22:67

25 Ezɨ Iesus kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, “Kɨ ia mɨkemegha gɨfa, ezɨ
ia nɨghnɨzir gavgavim nan ikian aghua. Kɨ ingangariba bar uan Afeziamɨn
ziamɨn dagh ami, ezɨ ingangarir kaba nan gun mɨgɨa ian akakasi, kɨ tinara.
26 Egha ia nan sipsipba puvatɨ, kamaghɨn amizɨma ia nɨghnɨzir gavgavim
nan itir puvatɨ.
27 Nan sipsipba nan tiarim barasi, ezɨ kɨ me gɨfozɨ, me nan gɨn izi.
28 Kɨ zurara itir ikɨrɨmɨrir aghuarim me ganɨdi, eghtɨ me ovengan kogham.
Bar puvatɨ. Eghtɨ gumazitam nan dafarimɨn me batueghan kogham.
29 Nan Afeziam me isa na ganɨngi. Egha an gavgavim bar ekevegha, bizir
igharazibar gavgaviba, bar dagh afira. Kamaghɨn amizɨ, gumazitam an
dafarimɨn me batueghan kogham.
30 Ezɨ kɨ uan Afeziam ko, ga gumazir vamɨran mɨn iti.”
31 Judaba akar kam baregha me ua a ginivasa dagɨaba isi.
32 Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgei, “Nan Afeziam na mɨkemezɨ, kɨ ingangarir
aghuir avɨribagh amizɨ, ia dar gani. Egha, ia ingangarir kabar manamra
gɨnɨghnɨgha egha dagɨabar na ginivasa?”
33 Ezɨ Judaba kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “E ingangarir aghuitam
gɨnɨghnɨgha dagɨaba fɨ nɨ mɨkɨnasa, puvatɨ. Nɨ Godɨn danganim iniasa,
kamaghɨn amizɨ, e dagɨaba nɨ mɨkɨnasa. Nɨ pura gumazir kɨnim, egha nɨ
kamaghɨn mɨgɨa ghaze, nɨ uabɨ nɨ God.”
34 Ezɨ Iesus kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, “Ian Arazir Moses
Osirizimɨn aven, akar kam iti, ‘God ghaze, “Iarara godba.” ’
35 Fomɨra God akar kamɨn gun gumazamizibav keme, egha me mɨgɨa
ghaze, me godba. Ezɨ e fo, Godɨn Akɨnafarimɨn itir akam zurara ikɨva, egh
ragh igharagh otoghan kogham.
36 Ezɨ ko, Afeziam uabɨ na mɨsefe, egha na amadazɨma kɨ nguazimɨn
ize. Egha kɨ ghaze, ‘Kɨ Godɨn Otarim,’ ezɨ manmaghsua ia ghaze, ‘Nɨ Godɨn
danganim iniasa?’
37 “Kɨ uan Afeziamɨn ingangarim damuan koghtɨ, ia nɨghnɨzir gavgavim
nan akamɨn ikian markɨ.
38 Ezɨ kɨ an ingangarim gami. Ezɨ ia nɨghnɨzir gavgavim nan akamɨn ikian
aghuaghɨva, ia nɨghnɨzir gavgavim nan ingangarir kɨ amizibar ikɨ. Egh ia
deravɨra fofoziba ko nɨghnɨziba kamaghɨn da ini, Afeziam nan aven iti, ezɨ
kɨ Afeziamɨn aven iti.”
39 Egha me uam an suighasava amima, a men tongɨn suiaghɨrɨgha ghu.
40 Egha Iesus uamategha ghua Jordanɨn Fanem abigha vongɨn ghu. Egha
ghua danganir Jon fomɨra gumazamiziba ruezimɨn oto, egha a danganir
kamɨn iti.
41 Ezɨ gumazamizir avɨriba a bagha iza kamaghɨn a mɨgei, “Guizbangɨra,
Jon gavgavim uan akam danɨngasa mirakelɨn arazitam gamizir puvatɨ. Jon
gumazir kamɨn gun mɨkemezir akaba, da bar guizbangɨra.”
42 Iesus danganir kamɨn itir dughiamɨn, gumazamizir avɨrim nɨghnɨzir

---

10:25: Jo 3:2, 4:26, 5:36, 10:38 **10:25:** Jon 3:2; 4:26; 5:36; 10:38 **10:26:** Jo 6:64, 8:45-47, 1 Jo 4:6 **10:26:** Jon 6:64; 8:45-47; 1 Jon 4:6 **10:27:** Jo 8:47, 10:3-4, 10:14 **10:27:** Jon 8:47; 10:3-4; 10:14 **10:28:** Jo 3:16, 6:37-39, 17:11-12, 18:9 **10:28:** Jon 3:16; 6:37-39; 17:11-12; 18:9 **10:29:** Jo 14:28, 17:2, 17:6 **10:29:** Jon 14:28; 17:2; 17:6 **10:30:** Jo 17:11, 17:22 **10:30:** Jon 17:11; 17:22 **10:31:** Jo 8:59 **10:31:** Jon 8:59 **10:33:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **10:33:** Ofa Gami 24:16; Matyu 26:65; Jon 5:18 **10:34:** Sng 82:6 **10:34:** Onger Akaba 82:6 **10:35:** Mt 5:18 **10:35:** Matyu 5:18 **10:36:** Jo 3:17, 5:17-18, 6:27, 9:35-37 **10:36:** Jon 3:17; 5:17-18; 6:27; 9:35-37 **10:38:** Jo 14:10-11 **10:38:** Jon 14:10-11 **10:39:** Lu 4:30, Jo 8:59 **10:39:** Luk 4:30; Jon 8:59 **10:40:** Jo 1:28 **10:40:** Jon 1:28 **10:42:** Jo 7:31 **10:42:** Jon 7:31

gavgavim an iti.

Iesus Judian Distrik ko Jerusalemɨn nguibamɨn ghuzɨma, gumazir aruaba a mɨsueghtɨ an aremeghasa

11

(Sapta 11--12)

Lasarus aremegha gɨfa

1 Gumazir mam Lasarus, an arei. A Betanin nguibamɨn gumazim. Betanin
nguibam, Maria uan avenamebam Marta ko aning itir nguibam.*
2 (Marian kamra, a mughuriar aghuim zuir borem isa Ekiamɨn dagarimn-
ing ginge, egha uan dapanir arɨzibar anedɨsi. Datɨrɨghɨn an dozim Lasarus
arei.)
3 Ezɨ an amizimning Iesus bagha akam amada, “Ekiam, gumazir nɨ bar
ifongezim, an arei.”
4 Ezɨ Iesus oregha, kamaghɨn aning mɨgei, “Kar gumazim aremegh bar
gɨvaghamin arɨmariam puvatɨ. Kar gumazamizibar amutɨ, me Godɨn gav-
gavimɨn ganɨva egh ziar ekiam a danɨngamin arɨmariam. Ezɨ tuavir kamra,
Godɨn Otarim uaghan ziar ekiam iniam.”
5 Iesus bar Marta ko an afumim ko Lasarus, me gifonge.
6 Ezɨ a Lasarusɨn arɨmariamɨn akam baregha, ua dughiar pumuningɨn
nguibar a itir kamɨn ikiavɨra iti.
7 Egha a gɨn suren gumazibav gɨa ghaze, “E uamategh Judian Distrighɨn
mangam.”
8 Ezɨ suren gumaziba a mɨgɨa ghaze, “Tisa, boghɨmra Judian Distrighɨn itir
gumaziba, me dagɨabar nɨ ginivasava ami. Ezɨ nɨ uamategh Judian Distrighɨn
mangasa, a?”
9 Ezɨ Iesus kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, “Dughiar vamɨra aruem
ti 12plan auan gari, o? Gumazim aruemɨn aruava, angazangarimɨn gara,
kamaghɨn an asaghpora irir puvatɨ.
10 Ezɨ gumazim dɨmagarimɨn aruava, a ganamin angazangariba puvatɨ,
kamaghɨn an asaghpor iram.”
11 Iesus mɨkemegha gɨvagha, gɨn ua kamaghɨn me mɨgei, “En roroam
Lasarus an akui. Eghtɨ kɨ mangɨva a gaghuraghtɨ a ua dɨkavigham.”
12 Ezɨ suren gumaziba an akar kam baregha kamaghɨn mɨgei, “Ekiam, a
dakuigh arɨmariam gɨvagham.”
13 Suren gumaziba me kamaghɨn fozir puvatɨ, Iesus ghaze, Lasarus are-
megha gɨfa. Me ghaze, Iesus Lasarusɨn mɨgɨa ghaze, a puram akui.
14 Ezɨ datɨrɨghɨn Iesus deravɨra kamaghɨn me mɨgɨa ghaze, “Lasarus an
aremegha gɨfa.
15 Ezɨ kɨ ia gɨnɨghnɨsi, egha kɨ fo, bizir kam ia damutɨ, ia nɨghnɨzir gavgavim
ikiam. Kamaghɨn, kɨ a ko dughiar kamɨn ikezir puvatɨgha, kɨ bar akonge. Ezɨ
datɨrɨghɨn e a bagh mangam.”

---

* **11:1:** Maria ko Marta, aning Lasarusɨn amizimning.

11:1: Lu 10:38-39 **11:1:** Luk 10:38-39 **11:2:** Mt 26:7, Mk 14:3, Jo 12:3 **11:2:** Matyu 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 **11:3:** Jo 11:36 **11:3:** Jon 11:36 **11:4:** Jo 9:3, 11:40 **11:4:** Jon 9:3; 11:40 **11:8:** Jo 8:59 **11:8:** Jon 8:59 **11:9:** Jo 9:4-5 **11:9:** Jon 9:4-5 **11:10:** Jo 12:35, 1 Jo 2:11 **11:10:** Jon 12:35; 1 Jon 2:11 **11:11:** Mt 9:24 **11:11:** Matyu 9:24

16 Iesus mɨkemegha gɨvazɨma, Tomas an ziar mam Fufuzim, a kamaghɨn
suren gumazir igharazibav gei, “E uaghan uan Tisa ko mangɨva, a ko
ovengam.”

Iesus ghaze, Kɨ uabɨ, kɨ gumazir gumazamizibagh amima me ua dɨkavim,
egha kɨ uabɨ, kɨ gumazir ikɨrɨmɨrir zurara itim anɨdim

17 Ezɨ Iesus uan suren gumaziba ko ghuava Betanin nguibamɨn boroghɨn
zui, egha kamaghɨn oraki, Lasarus 4plan aruebar mozimɨn ike.
18 Betanin nguibam a Jerusalemɨn boroghɨn iti, tuavimɨn ruarim a 3
kilomitan tu.
19 Ezɨ Judian gumazamizir avɨriba iza Marta ko Marian gara iti. Aningɨn
dozimɨn ovevem bagha, me aningɨn akurvaghamin mɨgɨrɨgɨar tabav kɨmtɨ
aningɨn navimning deraghasa, me ize.
20 Ezɨ Marta orazima, Iesus izima, a Maria ataghizɨ a dɨpenimɨn itima a
ghua tuavimɨn Iesus bato.
21 Egha Marta kamaghɨn Iesus mɨgei, “Ekiam, nɨ kagh ikezɨ, nan dozim
aremeghan koghai!
22 Ezɨ kɨ uaghan fo, nɨ datɨrɨghɨn bizitam bagh Godɨn azaraghtɨ a nɨ
danigham.”
23 Ezɨ Iesus a mɨgei, “Nɨn dozim ua dɨkavigham.”
24 Ezɨ Marta a mɨgei, “Kɨ fo, a nguazim gɨvaghamin dughiamɨn dɨkavigham,
dughiar gumazamiziba bar dɨkavamim.”
25 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Kɨ uabɨ, kɨ gumazir gumazamizibagh
amima me ua dɨkavim, egha kɨ uabɨ, kɨ gumazir ikɨrɨmɨrir zurara itim anɨdim.
Gumazitam, nɨghnɨzir gavgavim nan ikɨva aremegh, an angamɨra ikɨvɨra
ikiam.
26 Ezɨ gumazamiziba bar angamɨra ikia egha nɨghnɨzir gavgavim nan iti,
me aremeghan kogham. Puvatɨ. Me angamɨra ikɨ mamaghɨra ikiam. Nɨ
nɨghnɨzir gavgavim akar kabar iti, o puvatɨ?”
27 Ezɨ Marta kamaghɨn Iesus mɨgei, “Are, Ekiam! Kɨ nɨghnɨzir gavgavim ikia
fo, nɨ Godɨn Otarim. Nɨ gumazir kam God nguazimɨn nɨ amangasa mɨkeme,
Gumazir God Uam E Iniasa Mɨsevezim.”

Iesus Lasarusɨn apangkuvigha azi

28 Marta kamaghɨn mɨkemegha, ghua uan afumim Marian dia. Egha
nɨmɨra Marian kuarim gatɨgha kamaghɨn a mɨgei, “Tisa ize, egha nɨ bagha
azai.”
29 Ezɨ Maria kamaghɨn oregha, zuamɨra dɨkavigha Iesus bagha ghu.
30 (Iesus tɨghar nguibamɨn otivam. A danganir Marta faragha a batozɨ
naghɨra iti.)
31 Ezɨ Judaba Marian apangkuvigha a ko dɨpenimɨn iti, egha an garima,
a zuamɨra dɨkavigha azenan ghu. Ezɨ me an gɨn zui. Me ghaze, a ti aziasa
mozimɨn zui.
32 Ezɨ Maria ghua Iesus itir danganir kamɨn otogha Iesus bato. Egha
a Iesusɨn suemningɨn boroghɨra tevimning apɨrigha, kamaghɨn a mɨgei,
“Ekiam, nɨ ti kagh ikezɨ, nan dozim aremeghan koghai.”

11:16: Mk 14:31 **11:16:** Mak 14:31 **11:18:** Mt 21:17 **11:18:** Matyu 21:17 **11:21:** Jo 11:32 **11:21:** Jon 11:32 **11:22:** Jo 9:31 **11:22:** Jon 9:31 **11:24:** Lu 14:14, Jo 5:29 **11:24:** Luk 14:14; Jon 5:29 **11:25:** Jo 6:35, Kl 3:4, 1 Jo 1:1-2, 5:10 **11:25:** Jon 6:35; Kolosi 3:4; 1 Jon 1:1-2; 5:10 **11:26:** Jo 8:51 **11:26:** Jon 8:51 **11:27:** Mt 16:16, Jo 4:42, 6:14, 6:69 **11:27:** Matyu 16:16; Jon 4:42; 6:14; 6:69 **11:29:** Jo 11:20 **11:29:** Jon 11:20 **11:32:** Jo 11:21 **11:32:** Jon 11:21

33 Ezɨ Iesus Marian garima, an azi. Egha a Judan Marian gɨn izezibar
garima, me uaghan azi. Ezɨ a bar men apangkuvigha uaghan aziasava ami.
34 Egha a kamaghɨn men azara, “Ia managh anefa?”
Ezɨ me kamaghɨn a mɨgei, “Ekiam, nɨ izɨ ganigh.”
35 Ezɨ Iesus azia teriba iri.
36 Ezɨ Judaba an ganigha kamaghɨn uariv gei, “Ia munagh gan. A gumazir
kam bar a gifonge.”
37 Ezɨ marazi ghaze, “A gumazir damaziba okaviziba akɨrizɨma, me ua gari.
Egha a gumazir kamɨn akurazɨ, an aremeghan koghai. A ti manmaghsua an
akuraghan aghua?”

Iesus Lasarus gamizɨma, a ua dɨkafi

38 Ezɨ Iesus ua bar osemegha, ghua mozimɨn oto. Mozir kam a dagɨar
mozim, me mɨghsɨamɨn an ingari. Ezɨ dagɨar ekiar mam an tiar akam avara.
39 Ezɨ Iesus ghaze, “Ia dagɨam puegh munagh amadagh.”
Ezɨ gumazir aremezimɨn amizim Marta, a kamaghɨn Iesus mɨgei, “Ekiam,
an kuam 4plan aruebar mozimɨn ike. An kuamɨn mughuriar kuram otivam.”
40 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Kɨ faragha nɨ mɨkemegha gɨfa, nɨ nɨghnɨzir
gavgavim ikɨva, egh nɨ Godɨn gavgavir ekiamɨn ganam.”
41 Egha me dagɨam puegha munagh amadazɨ, Iesus kogha overiamɨn gara
kamaghɨn mɨgei, “Afeziam, nɨ na barasi, kamaghɨn amizɨ kɨ nɨ mɨnaba.
42 Kɨ fo, nɨ zurara na barasi. Ezɨ kɨ gumazir kagh tuivighav itibagh
nɨghnɨgha, kamaghɨn ifonge, me kamaghɨn fogh suam, nɨ na amadazɨ kɨ ize.
Kamaghɨn kɨ akar kam gami.”
43 Iesus mɨkemegha gɨvagha, a pamtem dɨa ghaze, “Lasarus, nɨ azenan izɨ.”
44 Ezɨ Lasarus ua dɨkavigha azenan ize. An sueba ko aghariba ko guam, me
inimɨn da nomke.
Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgei, “Ia inim adegh, egh aneteghtɨ, a daru.”

Gumazir dapaniba Iesus mɨsueghtɨ
an aremeghasa akam mɨsoke
(Matyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Ezɨ Judan gumazamizir iza Maria ko itiba, men avɨrim Iesus amizir bizir
kamɨn ganigha kamaghɨn nɨghnɨzir gavgavim an iti.
46 Ezɨ men marazi Farisiba bagha ghuegha bizir Iesus amizir kamɨn gun
me mɨgei.
47 Kamaghɨn amizɨ, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba, me Judan kotɨn
aven itir gumaziba bar men diagha me akuvagha kamaghɨn me mɨgei, “E
manmaghɨn damuam? Gumazir kam mirakelɨn avɨrim gami!
48 E aneteghtɨ an arazir kam damuvɨra ikɨtɨ, kamaghɨn gumazamiziba bar
nɨghnɨzir gavgavim an ikiam. Eghtɨ Romɨn gumazir ekiaba izɨva en Godɨn
Dɨpenim ko en adarazi saram asɨghasigham.”
49 Ezɨ men tongɨn gumazir mam, an ziam Kaiafas, an azenir kamɨn ofa
gamir gumazibar dapanim. A kamaghɨn me mɨgei, “Ia fofoziba bar puvatɨ.
50 Ia ti arazitam gɨfozir puvatɨ, a ian akurvagham. Kamaghɨn a dera,
gumazir vamɨra gumazamizibar danganim inigh egh aremegham. Pu-
vatɨghtɨma, en adarazi bar ovegham.”

11:35: Lu 19:41 **11:35:** Luk 19:41 **11:37:** Jo 9:6 **11:37:** Jon 9:6 **11:38:** Mt 27:60 **11:38:** Matyu 27:60 **11:40:** Jo 11:4, 11:23-26 **11:40:** Jon 11:4; 11:23-26 **11:42:** Jo 12:30 **11:42:** Jon 12:30 **11:45:** Jo 4:48, 7:31 **11:45:** Jon 4:48; 7:31 **11:46:** Lu 16:31 **11:46:** Luk 16:31 **11:50:** Jo 18:14 **11:50:** Jon 18:14

51 Kaiafas uabi uan nighnizimin akar kam mikemezir puvati. A azenir
kamin ofa gamir gumazibar dapanimin iti. Egha an arazir Godin akam
inigha izimin mirara migia ghaze, Iesus a Judabar akurvaghsi aremegham.
52 Ezi Iesus Judabar akurvaghsivira aremeghan kogham. Puvati. A Godin
borir tintinibar itiba bagh aremegh me akuvaghti me vamiran otogham.
53 Ezi dughiar kamin ikegha ghua, gumazir aruaba Iesus misueghtima an
aremeghasa tuaviba buria egha akabar kiri.
54 Kamaghin amizi, Iesus Judabar tongin uabi azenim gatigha aruir pu-
vati. Egha a nguibar kam ategha ghua, gumazamiziba puvatizir danganim
boroghin itir nguibar mamin iti. Nguibar kam, an ziam Efraim. A uan suren
gumaziba ko, me nguibar kamin iti.
55 Ezi God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiam roghira ize. Kam-
aghin tintinimin nguibabar gumazamiziba, Godin damazimin uari zuasa
Jerusalemin ghue.
56 Egha me Iesus bagha ruiavira iti. Me Godin Dipenim avinizir divazimin
aven tuivighav ikia, egha me uarir tongin kamaghin uarir azangsisi, “Ia man-
maghin nighnisi? A ti izi isar ekiamin dughiamin ganam, o puvatigham?”
57 Ezi gumazir aruaba ko Farisiba me gumazamizibav kemegha gifa,
gumazitam danganir Iesus itim gifogh, egh me mikemegh. Eghti me an
suiragh kalabus darighasa.

12

Maria mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dagarimning ginge
(Matyu 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 Ezi 6plan dughiaba ikiavira itima, God Israelia Gitazir Dughiamin isar
ekiam otivasa. Ezi dughiar kamin Iesus Betanin nguibamin ghu. Betani a
Lasarusin nguibam, a gumazir Iesus mozimin a gamizima a ua dikavizim.
2 Ezi me nguibar kamin Iesusin ziam fasa dagheba isai. Ezi Marta dagheba
tui. Ezi Lasarus, a gumazir Iesus ko dakozimin apiaghav ikia apibar mav.
3 Ezi Maria, mughuriar aghuim zuir borer ivezim bar pin kozim inigha
iza Iesusin dagarimning ginge, egha uan dapanir arizimin an dagarimning
adisi. Ezi borer kamin mughuriar aghuim dipenim bar a koro.
4 Ezi an suren gumazir mam, Judas Iskariot, a gumazir gin Iesus isa
apanibar agharim gatizim, a kamaghin migei,
5 “Manmaghsua kav borer kam 300 silvan dagiaba bagh anemangan
aghua, eghti e an dagiaba inighiva gumazamizir onganarazibar aningam?”
6 Judas onganarazir gumazamizibagh nighnizir puvati, egha a kamaghin
migei. Puvati. An okimakiar gumazim. Iesusin adarazir dagiabar mitarim
an gara iti, ezi a dughiar mabar da okei.
7 Ezi Iesus akar kam baregha kamaghin me migei, “Amizir kam atakigh!
Eghti bizir an amizir kamin nighnizim ikivira iki mangi dughiar ki aremeghti
me na mozim datigham.

11:51: Stt 50:20 **11:51:** Jenesis 50:20 **11:52:** Ais 49:6, Jo 10:16, 17:21, Ef 2:14-17, 1 Jo 2:2 **11:52:** Aisaia 49:6; Jon 10:16; 17:21; Efesus 2:14-17; 1 Jon 2:2 **11:53:** Jo 5:18 **11:53:** Jon 5:18 **11:54:** 2 Sto 13:19, Jo 4:1-4, 7:1 **11:54:** 2 Eghaghaniba 13:19; Jon 4:1-4; 7:1 **11:55:** 2 Sto 30:17, Jo 2:13, 5:1, 6:4, Ap 21:26 **11:55:** 2 Eghaghaniba 30:17; Jon 2:13; 5:1; 6:4; Aposel 21:26 **11:56:** Jo 7:11 **11:56:** Jon 7:11 **12:1:** Jo 11:1, 11:43 **12:1:** Jon 11:1; 11:43 **12:2:** Lu 10:40 **12:2:** Luk 10:40 **12:3:** Lu 7:37-38, 10:38-39, Jo 11:2 **12:3:** Luk 7:37-38; 10:38-39; Jon 11:2 **12:4:** Jo 18:3 **12:4:** Jon 18:3 **12:5:** Mt 19:21 **12:5:** Matyu 19:21 **12:6:** Jo 13:29 **12:6:** Jon 13:29 **12:7:** Jo 19:40 **12:7:** Jon 19:40

8 Gumazir onganaraziba ia ko ikivira ikiam. Ezi ki ia ko zurara ikivira ikian
kogham.”

Ofa gamir gumazir ekiaba Lasarus misueghti an aremeghasa, akam misosi

9 Ezi Judan avirir ekiam oregha me fo, Iesus Betanin nguibamin iti. Ezi me
a bagha izi. Me Iesusin ganasavira izir puvati. Me fo, Iesus faragha Lasarus
mozimin a gamizima a ua dikafi. Ezi me uaghan Lasarusin ganasa.
10 Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba uaghan Lasarus misueghti
an aremeghasa akam misosi.
11 Me fo, Judan aviriba Iesus Lasarus gamizir bizim ginighnisi, egha me
ofa gamir gumazir ekiaba ategha akirim ragha me gasara, egha nighnizir
gavgavim Iesusin iti. Kamaghin amizi, me uaghan Lasarus misoghasava
ami.

Iesus atrivimin min
Jerusalemin aven zui
(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Ezi gumazamizir aviriba God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiamin
ganasa iza Jerusalemin iti. Boghinaronra Iesus Lasarusin dipenimin ame.
Ezi datirighin gumazamiziba kamaghin oraki, Iesus roghira iza Jerusalemin
otivasa.
13 Ezi me uan dafaribar okavir aghuabar suigha ghua tuavimin Iesus
batogha me kamaghin dei:

“Hosana!
Ia Godin ziam fi!
Gumazir Ekiamin ziam ko gavgavimin izim,
God deragh a damu!
A Israelian Atrivim!”

14 Ezi Iesus donkin mam inigha a gaperagha zui, mati Godin Akinafarim
mikemezi moghin:

15 “Ia Saionin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ia atiatingan marki.
Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi!
A donkin nguzim gaperagha izi.”

16 Dughiar kamin an suren gumaziba akar kabar mingaribagh fozir pu-
vati. Egha gin God ziar ekiam isa Iesus ganigha givazima, me akar Godin
Akinafarimin itim ginirigha me fo, a Iesusra migei. Egha me ua bizir
gumazamiziba Iesus gamizim ginighnisi.
17 Lasarus aremegha mozimin itir dughiam, gumazamizir avirim Iesus
ko ikia egha Iesusin garima, a Lasarus mozimin an diagha a gamizima a
ua dikafi. Ezi datirighin gumazamizir kaba, Iesus amizir bizir kamin gun
migiavira iti.
18 Ezi gumazamiziba orazi a mirakelin kam gamizi, me a bagha ghua
tuavimin a bato.

12:8: Lo 15:11, Mt 26:11, Mk 14:7 **12:8:** Godin Araziba 15:11; Matyu 26:11; Mak 14:7 **12:9:** Jo 11:43-44 **12:9:** Jon 11:43-44 **12:11:** Jo 11:45, 12:18 **12:11:** Jon 11:45; 12:18 **12:13:** Sng 118:25-26, Mt 27:42, Jo 1:49 **12:13:** Onger Akaba 118:25-26; Matyu 27:42; Jon 1:49 **12:15:** Sek 9:9 **12:15:** Sekaraia 9:9 **12:16:** Lu 18:34, Jo 2:22, 7:39, 14:26 **12:16:** Luk 18:34; Jon 2:22; 7:39; 14:26 **12:17:** Jo 11:43-44 **12:17:** Jon 11:43-44

19 Ezi Farisiba ganigha, me uarir tongin kamaghin uariv gei, “Ia an gan!
Bizir e damuamin kam, a datirighin otoghan kogham. Gumazamiziba bar
an gin zui.”

Grighin marazi Iesusin ganasa

20 Ezi dughiar kamin, gumazamiziba isar ekiamin Godin ziam fasa
Jerusalemin ghuavanabo, ezi men tongin, Grighin marazi uaghan iti.
21 Egha Grighin gumazir kaba Filip bagha ize. (Filip a Betsaidan
nguibamin gumazim, a Galilin Distrighin iti.) Egha me kamaghin a migei,
“Gumazir ekiam, e Iesusin ganasa ifonge.”
22 Ezi Filip ghua Andru mikemegha aning uaghara ghua Iesus migei.
23 Ezi Iesus kamaghin aningin akam ikaragha ghaze, “Dughiar Gumaza-
mizibar Otarim ziar ekiam iniamim, an otogha gifa.
24 Ki guizbangira ia migei, witin ovizitam nguazim girigh egh aremeghan
koghiva, a uabira ikiam. An aremegh, uam aghungiva witin ovizir aviriba
misivam.
25 Gumazamizir uabira uan ikirimirim gifongeziba, me aremegham. Ezi
gumazamizir nguazir kamin ikia uabi uan ikirimirimin aghuaziba, me
angamira itir ikirimirimin suiragh mangi zurara ikivira ikiam.
26 Ezi gumazir nan ingangarim damuasa ifongeziba, me nan gin izi. Egh
nguibar ki itim, nan ingangarir gumazamiziba uaghan na ko ikiam. Eghti
gumazamizir nan ingangarim gamiba, Afeziam ziar ekiam me daningam.”

Iesus uan ovevem migei

27 Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Datirighin nan navim bar osemegha
nighnizir aviriba iti. Eghti ki manmagh mikimam, ‘Afeziam, datirighin na
bativamin bizir kam, ni a batokegh?’ Ezi puvati. Ki kamaghin mikiman
kogham. Osimtizir dughiar kamin otivim a mar otiv. Bizir kam bagha ki ize.
28 Afeziam ni uan ziam damuti, an ekefegh!”
Iesus mikemegha givazima, tiarir mam Godin Nguibamin izaghira ghaze,
“Ki uan ziam gamizima an ekevegha gifa, eghti ki ua kamaghin damuam.”
29 Ezi gumazamizir roghira tughav itiba, me tiarir kam baraki, egha me
kamaghin migei, “Ararim dagara!”
Ezi marazi ghaze, “Enselin mam a migei!”
30 Ezi Iesus kamaghin akam ikaragha ghaze, “Akar ia datirighin oraghazir
kam, a nan akurvaghasa izezir puvati. A ian akurvaghasa ize.
31 Datirighin God nguazir kamin gumazamizibar araziba tuisigham. Egh
nguazir kam gativazir gumazir dapanim Satan a batuegham.
32 Datirighin ki nguazimin iti, ezi gin me ter ighuvimin na guragham, eghti
dughiar kamin ki gumazamiziba bar me damuti me na bagh izam.”*
33 (Iesus migirigiar kam gamua a uan ovengamimin arazimin gun migei.)

12:19: Jo 11:48 **12:19:** Jon 11:48 **12:21:** Lu 19:3, 23:8, Jo 1:44 **12:21:** Luk 19:3; 23:8; Jon 1:44 **12:23:** Jo 13:31-32, 17:1 **12:23:** Jon 13:31-32; 17:1 **12:24:** 1 Ko 15:36 **12:24:** 1 Korin 15:36 **12:25:** Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33 **12:25:** Matyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; 17:33 **12:26:** Jo 14:3, 17:24, 1 Te 4:17 **12:26:** Jon 14:3; 17:24; 1 Tesalonika 4:17 **12:27:** Sng 6:3, 42:5, Mt 26:38, Lu 12:50, 22:53, Jo 18:37 **12:27:** Onger Akaba 6:3; 42:5; Matyu 26:38; Luk 12:50; 22:53; Jon 18:37 **12:28:** Mt 3:17 **12:28:** Matyu 3:17 **12:29:** Ap 23:9 **12:29:** Aposel 23:9 **12:30:** Jo 11:42 **12:30:** Jon 11:42 **12:31:** Mt 12:29, Lu 10:18, Jo 9:39, 14:30, 16:11, Ap 26:18, Ef 2:2 **12:31:** Matyu 12:29; Luk 10:18; Jon 9:39; 14:30; 16:11; Aposel 26:18; Efesus 2:2 **12:32:** Jo 3:14, 8:28, Ro 5:18, Hi 2:9 **12:32:** Jon 3:14; 8:28; Rom 5:18; Hibru 2:9 * **12:32:** Iesus ghaze, “Gumaziba na fegh ter ighuvimin na agurragham.” Tuavir kamra, God a feghti an an Nguibamin mangi, egh bar pin ikiam. Ni Filipai 2:9-11in gan. **12:33:** Jo 18:32 **12:33:** Jon 18:32

34 Ezi gumazamiziba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E kamaghin
Moses Osirizir Arazibar akam baraki, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim
otogh, egh iki mamaghira ikiam. Egha manmaghsua ni ghaze, ‘Me Guma-
zamizibar Otarim fegh ter ighuvimin aneguragham?’ Gumazamizibar Otarir
kam, a bar tinara?”
35 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Dughiar ovezimin angazangarim ian
tongin ikiam. Datirighin angazangarim ian ikiavira iti, ezi ia angazan-
garimin aven daru. Puvatighti, mitatem ia avaragham. E fo, gumazim
mitatemin arui, a fozir puvati, a managh zui.
36 Angazangarim datirighin ia ko ikiavira iti, eghti ia nighnizir gavgavim
angazangarimin iki. Kamaghin ia angazangarimin gumazamizibar min
otivigham.”

Judan gumazir avirim nighnizir gavgavim Iesusin itir puvati

Iesus gumazamiziba ko mikemegha givagha, me ategha ghua men modo.
37 Me an garima a mirakelin avirim gami. Ezi me nighnizir gavgavim an
itir puvati.
38 God kamaghsua, an akam inigha izir gumazim Aisaian akam
guizbangira otogham. Aisaia kamaghin mikeme:

“Ekiam, tina en akam nighnizir gavgavim an iti?
Terara, Ekiam, uan ingangarir gavgaviba isa men akazi,
me dar gani?”

39 Me nighnizir gavgavim itir puvatizir bizimin mingarim, Aisaia uaghan
akar igharazir mamin an osiri. A kamaghin migei:

40 “God kamaghsua, me bizitamin ganan koghiva,
egh me naviba akamin mingarim gifoghan kogham.
Egh me navibagh iragh ua na bagh iziti,
ki me damighti me ua deraghan kogham.
Kamaghin God men damazibagh amizi da okafi,
ezi me gari puvati.
Egha men nighnizibagh amizi
me ongani.”

41 Aisaia Iesusin angazangarim ko gavgavimin ganigha, kamaghin an an
gurara migei.
42 Guizbangira, gumazir dapanir avirim uaghan nighnizir gavgavim
Iesusin iti. Egha me Farisibar atiatigha, uan nighnizir gavgavimin gun
migeir puvati. Me atiatigha ghaze, Farisiba men anogoreghti me ua God ko
migeir dipenimin aven ikian kogham.
43 Gumazamiziba men ziaba fasa me bar ifonge, egha God men ziaba fasa
me ifongezir puvati.

Akar Iesus mikemezim, a gumazamizibar araziba tuisigham

12:34: Sng 89:4, 89:36, 110:4, Ais 9:9, 53:8, Ese 37:25, Dan 2:44, 7:14, Mai 4:7 **12:34:** Onger Akaba 89:4; 89:36; 110:4; Aisaia 9:7; 53:8; Esekiel 37:25; Daniel 2:44; 7:14; Maika 4:7 **12:35:** Jer 13:16, Jo 1:9, 7:33, 8:12, 11:10, Ef 5:8, 1 Jo 2:10-11 **12:35:** Jeremaia 13:16; Jon 1:9; 7:33; 8:12; 11:10; Efesus 5:8; 1 Jon 2:10-11 **12:36:** Ef 5:8 **12:36:** Efesus 5:8 **12:37:** Jo 2:11 **12:37:** Jon 2:11 **12:38:** Ais 53:1, Ro 10:16 **12:38:** Aisaia 53:1; Rom 10:16 **12:40:** Ais 6:9-10, Mt 13:15 **12:40:** Aisaia 6:9-10; Matyu 13:15 **12:41:** Ais 6:1 **12:41:** Aisaia 6:1 **12:42:** Jo 7:48, 9:22 **12:42:** Jon 7:48; 9:22 **12:43:** Jo 5:44 **12:43:** Jon 5:44

44 Ezɨ Iesus kamaghɨn diagha ghaze, “Gumazir nɨghnɨzir gavgavim nan
itim, a nɨghnɨzir gavgavim narara itir puvatɨ. A nɨghnɨzir gavgavim Afeziar
na amadazɨ kɨ izezim uaghan an iti.
45 Ezɨ gumazir nan garim, a uaghan Afeziar na amadazɨ kɨ izezimɨn gari.
46 Kɨ kamaghsua, gumazir nɨghnɨzir gavgavim nan itiba, me bar mɨtatemɨn
ikian kogham. Bizir kam bagha kɨ angazangarimɨn mɨn nguazir kamɨn ize.
47 “Gumazitam nan akam baregha nan gɨn zuir puvatɨ, kɨ jasɨn mɨn a
tuisɨghan kogham. Kɨ nguazimɨn gumazamizibar jasɨn ikiasa izezir puvatɨ.
Kɨ men akurvaghasa ize.
48 Ezɨ gumazim akɨrim na gasara egha nan akam inizir puvatɨ, a kot iti,
eghtɨ jas a tuisɨgham. Akar kɨ mɨkemezim, a nguazim gɨvaghamin dughiamɨn
an an araziba tuisɨgham.
49 Kɨ uabɨ uan nɨghnɨzimɨn mɨgeir puvatɨ. Afeziam na amadazɨ kɨ ize. A
uabɨ akaba bar na mɨkeme, ezɨ kɨ dar gun mɨgei.
50 Ezɨ kɨ fo, Afeziamɨn akam gumazamizibar amutɨ, me zurara itir
ikɨrɨmɨrir aghuarim iniam. Kamaghɨn amizɨ, akar kɨ mɨkemezir kaba bar,
Afeziam na mɨkemezɨ moghɨn kɨ dar gun mɨgei.”

Iesus kamaghɨn suren gumazibav gɨa ghaze, a me ategh ua Afeziam bagh mangam

13

(Sapta 13--17)

Iesus uan suren gumazibar dagariba rue

1 Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam a gurumzaraghan otivam.
Ezɨ Iesus fo, a mangamin dughiam otozɨ, a nguazir kam ategh uan Afeziam
bagh mangasava ami. A uan gumazamizir nguazir kamɨn itiba a fomɨra bar
me gifonge, egha me gifueghavɨra ikia ghua an areme.
2 Ezɨ guaratɨzir kamɨn me apa iti. Satan faragha nɨghnɨzir Iesus isɨ apanibar
dafarim darɨghamim isa Judasɨn navim gatɨgha gɨfa. Judas, a Saimon
Iskariotɨn otarim.
3 Iesus kamaghɨn fo, Afeziam bizibar amuamin gavgavim bar a isa a
ganɨngi. A uaghan kamaghɨn fo, God anemadazɨ a ize, egh a ua God bagh
mangam.
4 Kamaghɨn amizɨ, Iesus dagher dakozim ategha dɨkavigha uan korotiar
ruarim suegha, taulɨn mam inigha uan ivariam gike.
5 Egha dɨpam itarir mam gingegha maghɨra uan suren gumazibar da-
gariba ruegha, taulɨn uan ivariam amɨghɨrɨzimɨn men dagariba adɨsi.
6 Egha a Saimon Pita bagha izezɨ Pita an azara, “Ekiam, nɨ ti nan dagariba
ruam, o?”

12:44: Mt 10:40, Mk 9:37, 1 Pi 1:21 **12:44:** Matyu 10:40; Mak 9:37 **12:45:** Jo 14:9 **12:45:** Jon 14:9 **12:46:** Jo 3:19, 8:12, 9:5, 9:39, 12:35 **12:46:** Jon 3:19; 8:12; 9:5; 9:39; 12:35 **12:47:** Jo 3:17, 5:45, 8:15, 8:26 **12:47:** Jon 3:17; 5:45; 8:15; 8:26 **12:48:** Lo 18:19, Mk 16:16, Lu 10:16, Hi 4:12 **12:48:** Godɨn Araziba 18:19; Mak 16:16; Luk 10:16; Hibru 4:12 **12:49:** Lo 18:18, Jo 8:38, 14:10 **12:49:** Godɨn Araziba 18:18; Jon 8:38; 14:10 **12:50:** Jo 8:26-28 **12:50:** Jon 8:26-28 **13:1:** Mt 26:2, Jo 7:30, 12:23, 15:13, 17:1, 17:11, Fl 2:8, 1 Jo 3:16 **13:1:** Matyu 26:2; Jon 7:30; 12:23; 15:13; 17:1; 17:11; Filipai 2:8; 1 Jon 3:16 **13:2:** Lu 22:3, Jo 13:27 **13:2:** Luk 22:3; Jon 13:27 **13:3:** Mt 28:18, Jo 3:35, 16:28, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Hi 2:8 **13:3:** Matyu 28:18; Jon 3:35; 16:28; Aposel 2:36; 1 Korin 15:27; Hibru 2:8 **13:4:** Lu 22:27, Fl 2:7-8 **13:4:** Luk 22:27; Filipai 2:7-8 **13:6:** Mt 3:14 **13:6:** Matyu 3:14

7 Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Bizir kɨ datɨrɨghɨn amim, nɨ
a gɨfozir puvatɨ, nɨ gɨn a gɨfogham.”
8 Ezɨ Pita a mɨgɨa ghaze, “Nɨ nan dagariba ruan markɨ. Bar markɨ!”
Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Kɨ nɨn dagariba rueghan
koghtɨ, nɨ na ko ikian kogham.”
9 Ezɨ Saimon Pita a mɨgɨa ghaze, “Ekiam, mamaghɨn nɨ nan dagaribara ruan
markɨ. Nɨ nan dagariba ko dafariba ko dapanim sara, bar da ruegh!”
10 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Gumazir ruegha gɨvazim, zuegha gɨfa, a
ua ruan markɨ. A pura dagaribara ruegh bar zuegham. Ezɨ ia bar moghɨra
zuegha gɨvagha itɨ. Ezɨ ian gumazir vamɨra, a zuezir puvatɨ.”
11 (Iesus gumazir a isɨ apanibar dafaribar arɨghamim, an a gɨfogha gɨfa.
Egha kamaghɨn mɨgei, “Ia bar moghɨra zuezɨ, ian vavɨra zuezir puvatɨ.”)
12 Iesus men dagariba ruegha gɨvagha, uan korotiar ruarim uam
anerugha, ghua uan danganim gapera. Egha kamaghɨn men azai, “Kɨ ia
bagha amizir bizir kamɨn mɨngarim, ia a gɨfoz, o?
13 Ia ‘Tisa’ na garɨgha ‘Ekiam’ na garɨsi. Guizbangɨra, kɨ Tisa egha kɨ ian
Ekiam. Egha bar deragha ia kamaghɨn mɨgei.
14 Kɨ, ian Ekiam ko ian Tisa, egha kɨ ian dagariba rues. Ezɨ ia uaghan uarira
uarir dagariba ruegh.
15 Kɨ arazim ian aka, ezɨ ia uaghan arazir kɨ datɨrɨghɨn ia gamizir kamra
damu.
16 Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, ingangarir gumazamizir kɨnitam uan ekiam
gafirazir puvatɨ. Ezɨ akam inigha izir gumazim o amizim, a gumazir
anemadazir a ghuzim gafirazir puvatɨ.
17 Ezɨ datɨrɨghɨn ia arazir kɨ amizir kamɨn mɨngarim gɨfogha gɨfa, kamaghɨn
ia deraghvɨra an gɨn mangɨva, egh ia bar akuegham.
18 “Kɨ bar ia mɨgeir puvatɨ. Kɨ gumazir kɨ ua bagha mɨsevezibagh fo. Egha
kɨ kamaghɨn fo, akar Godɨn Akɨnafarimɨn itim, a guizbangɨram otivam. Akar
kam kamakɨn ‘Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimɨn oto.’
19 Bizir kam tɨghar otivam, ezɨ kɨ datɨrɨghɨn ia mɨkemegha gɨfa. Eghtɨ
kamaghɨn a gɨn otoghamin dughiam, ia kamaghɨn nɨghnɨzir gavgavim ikɨ
fogh, Kɨ Uabɨ Kɨ Kamaghɨn Itɨ.*
20 Kɨ guizbangɨra ia mɨgei, gumazir manam ingangarir gumazir kɨ
amadazim inigha deravɨra a gamɨ, gumazir kam na inigha deravɨra na gamɨ.
Gumazamizir na iniziba, me Godɨn na amadazɨ kɨ izezim ini.”

Judas Iesus isɨ
apanibar dafaribar arɨgham
(Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

13:8: 1 Ko 6:11, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **13:8:** 1 Korin 6:11; Efesus 5:26; Taitus 3:5; Hibru 10:22 **13:10:** Jo 6:64, 6::70-71, 15:3 **13:10:** Jon 6:64; 6:70-71; 15:3 **13:12:** Luk 22:27 **13:13:** Mt 23:8-10, Lu 6:46, 1 Ko 8:6, 12:3, Fl 2:11 **13:13:** Matyu 23:8-10; Luk 6:46; 1 Korin 8:6; 12:3; Filipai 2:11 **13:14:** Mt 20:28, Lu 22:27, Ro 12:10, Ga 6:1-2, 1 Pi 5:5 **13:14:** Matyu 20:28; Luk 22:27; Rom 12:10; Galesia 6:1-2; 1 Pita 5:5 **13:15:** Mt 11:29, Fl 2:5, Kl 3:13, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **13:15:** Matyu 11:29; Filipai 2:5; Kolosi 3:13; 1 Pita 2:21; 1 Jon 2:6 **13:16:** Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 15:20 **13:16:** Matyu 10:24; Luk 6:40; Jon 15:20 **13:17:** Mt 7:24, Je 1:25 **13:17:** Matyu 7:24; Jems 1:25 **13:18:** Sng 41:9 **13:18:** Onger Akaba 41:9 **13:19:** Jo 14:29, 16:4 **13:19:** Jon 14:29; 16:4 * **13:19:** Nɨ akar Jon 8:24ɨn itimɨn gan. **13:20:** Mt 10:40, 25:40, Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16 **13:20:** Matyu 10:40; 25:40; Mak 9:37; Luk 9:48; 10:16

21 Iesus bizir kabav kemegha givagha, an navim bar a baseme. Egha a
bighavira kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir
nan apanim gamibar agharim darigham.”
22 A kamaghin mikemezi, an suren gumaziba vaghvagha uari uarir gari.
Me fozir puvati, Iesus tina migei.
23 Egha suren gumazibar mav, gumazir Iesus bar ifongezim, a bar Iesusin
boroghira iti.
24 Ezi Saimon Pita benim akuigha a migei, “Ni an azaragh, a tina migei?”
25 Ezi suren gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghiram
atigha, kamaghin an azara, “Ekiam, ni tina migei?”
26 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki dagher otevir kam
inigh itarim darugh uam a inigh, egh gumazitam daningam. A gumazir
kamra, ki a migei.” Egha a dagher otevim isa itarim garugha uam a inigha
Judas ganingi, a Saimon Iskariotin otarim.
27 Ezi Judas dagher kam inigha givazi, dughiar kamra Satan an navir
averiamin aven ghua a gapasa. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Bizir ni
damuasa ifongezim, ni zuamira a damigh!”
28 Gumazir dakozimin apiaghav itiba, me bar akar Iesus Judas mikemezir
kam baregha, me akamin mingarim gifozir puvati.
29 Judas dagiabar mitarimin gari. Ezi marazi ghaze, Iesus ti isar ekiam
bagha bizibagh ivezasa a mikeme, o a mangi biziba gumazir onganarazibar
aningam.
30 Ezi Judas dagher otevir kam inigha givagha, zuamira azenan ghu. Ezi
aminim bar piri.

Iesus Akar Gavgavir Igiam suren gumazibagh anidi

31 Judas azenan ghugha givazima, ezi Iesus kamaghin migei, “Datirighin
Gumazamizibar Otarimin ziar ekiam azenan oto. God uan Otarim isa
gumazamizibar akazi Otarim me damuti me fogham, God ziar bar ekiam iti.
32 God uan ziar ekiam pirafi, uan Otarim isi gumazamizibar akaghti me
fogham, Gumazamizibar Otarim ziar ekiam iti. Egh God zuamira a pirafagh
ziar ekiam a daningam.
33 Nan boriba, dughiar otevimra ki ia ko ikiam. Eghti ia na buriam.
Ki Judabav kemezi moghin, akar kamra ki ua ia migei, ia danganir ki
mangamim, ia an mangan kogham.
34 Ezi datirighin ki Akar Gavgavir Igiam ia ganidi, a kamakin, ia uari uarigh
ifongegh. Ki bar ia gifonge, ezi kamaghira ia uari uarigh ifongegh.
35 Ia uari uarigh ifongeghti, gumazamiziba bar arazir kamin ganigh fogh
suam, ia nan suren gumaziba.”

Iesus ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham
(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Ezi Saimon Pita kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, ni managh mangam?”

13:21: Mt 26:21, Mk 14:18, Lu 22:21, Jo 12:27, Ap 1:17, 1 Jo 2:19 **13:21:** Matyu 26:21; Mak 14:18; Luk 22:21; Jon 12:27; Aposel 1:17; 1 Jon 2:19 **13:23:** Jo 19:26, 20:2, 21:7, 21:20, 21:24 **13:23:** Jon 19:26; 20:2; 21:7; 21:20; 21:24 **13:27:** Lu 22:3, Jo 6:70, 13:2 **13:27:** Luk 22:3; Jon 6:70; 13:2 **13:29:** Jo 12:6 **13:29:** Jon 12:6 **13:31:** Jo 12:23, 14:13, 1 Pi 4:11 **13:31:** Jon 12:23; 14:13; 1 Pita 4:11 **13:32:** Jo 17:5 **13:32:** Jon 17:5 **13:33:** Jo 7:34 **13:33:** Jon 7:34 **13:34:** Wkp 19:18, Jo 15:12, 15:17, 1 Pi 1:22, 1 Jo 2:7-8, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 **13:34:** Ofa Gami 19:18; Jon 15:12; 15:17; 1 Pita 1:22; 1 Jon 2:7-8; 3:23; 4:21; 2 Jon 1:5 **13:35:** 1 Jo 2:5, 4:20 **13:35:** 1 Jon 2:5; 4:20 **13:36:** Jo 7:34, 21:18-19, 2 Pi 1:14 **13:36:** Jon 7:34; 21:18-19; 2 Pita 1:14

Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Nguibar kɨ mangamim, nɨ datɨrɨghɨn nan gɨn an mangɨghan kogham. Nɨ gɨn nan gɨn izam.”
37 Ezɨ Pita an azara, “Ekiam, manmagh amizɨma kɨ datɨrɨghɨn nɨn gɨn
mangɨghan kogham? Kɨ nɨ bagh aremeghasa ifonge.”
38 Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Nɨ ghaze, nɨ ti na bagh
aremegham? Kɨ guizbangɨra nɨ mɨgei, tuarim tɨghar akam, eghtɨ nɨ dughiar
pumuning ko mɨkezimɨn kamaghɨn mɨkɨm suam, nɨ na gɨfozir puvatɨ.”

14

Iesus, an Afeziam bagha zuir tuavim

1 Ezɨ Iesus ua kamaghɨn uan suren gumazibav gei, “Ia nɨghnɨzir avɨribar
amuva osɨman markɨ. Ia nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikɨ, egh uaghan nɨghnɨzir
gavgavim nan ikɨ.
2 Nan Afeziamɨn dɨpenimɨn danganir avɨriba iti, ezɨ kɨ mangɨva ia bagh
danganibar kɨram. Bizir kam guizbangɨra puvatɨzɨ, kɨ ia mɨkemeghan
koghai.
3 Kɨ mangɨ ia bagh danganim akɨrigh, ua izɨ ia inigh mangɨtɨ ia na ko ikiam.
Egh nguibar kɨ ikiamim, ia uaghan na ko an ikiam.
4 Ezɨ nguibar kɨ zuim, ia an tuavim gɨfogha gɨfa.”
5 Ezɨ Tomas a mɨgɨa ghaze, “Ekiam, e fozir pu, nɨ managh zui, kamaghɨn e
manmaghɨn tuavir nɨ zuim gɨfogham?”
6 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Kɨ uabɨ kɨ tuavim, egha kɨ guizɨn akamɨn
mɨngarim, egha kɨ ikɨrɨmɨrir aghuimɨn mɨngarim. Ezɨ gumazitam tuavir
igharazimɨn Afeziam bagh mangɨghan kogham. Puvatɨ. Kɨrara kɨ Afeziam
bagha zuir tuavim.
7 Eghtɨ ia na gɨfoghɨva, egh uaghan nan Afeziam gɨfogham. Ezɨ datɨrɨghɨn
ikegha zui, ia nan Afeziam gɨfofogha, an gari.”
8 Ezɨ Filip ghaze, “Ekiam, nɨ Afeziam en akagh, eghtɨ e uan damazibar an
ganigh, ua nɨn azangan kogham.”
9 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Filip, dughiar ruarimɨn kɨ ia ko iti, ezɨ ia ti
na gɨfozir puvatɨ? Gumazim nan gari, an Afeziamɨn gari. Ezɨ manmaghsua
nɨ ghaze, ‘Nɨ Afeziam en akagh?’
10 Filip, nɨ ti kamaghɨn nɨghnɨzir gavgavim itir puvatɨ, kɨ Afeziamɨn aven
itima, Afeziam nan aven iti? Akar kɨ ia mɨgeiba, kɨ uan nɨghnɨzimɨn dav geir
puvatɨ. Afeziar nan aven itim, a uabɨ uan ingangarim gami.
11 Ia nɨghnɨzir gavgavim akar kamɨn ikɨ, kɨ Afeziamɨn aven iti, ezɨ Afeziam
nan aven iti. Puvatɨghtɨ, ia nan ingangarir kɨ amibagh nɨghnɨghtɨ, ingangarir
kaba ian nɨghnɨzir gavgavibar amutɨ da gavgavigham.
12 Kɨ bar guizbangɨra ia mɨgei, gumazir nɨghnɨzir gavgavim nan itim, a
uaghan kɨ amir ingangarir kabar amuam. Kɨ uan Afeziam bagh mangam,

---

13:37: Mt 26:33-35, Mk 14:29-31, Lu 22:33-34 **13:37:** Matyu 26:33-35; Mak 14:29-31; Luk 22:33-34 **14:1:** Jo 14:27, 16:33 **14:1:** Jon 14:27; 16:33 **14:2:** Jo 13:33, 13:36 **14:2:** Jon 13:33; 13:36 **14:3:** Jo 12:26, 17:24, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **14:3:** Jon 12:26; 17:24; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:17 **14:6:** Jo 1:4, 1:17, 8:19, 8:32, 10:9, 11:25, Ro 5:1-2, Hi 9:8, 10:20 **14:6:** Jon 1:4; 1:17; 8:19; 8:32; 10:9; 11:25; Rom 5:1-2; Hibru 9:8; 10:20 **14:7:** Jo 8:19 **14:7:** Jon 8:19 **14:9:** Jo 12:45, Kl 1:15, Hi 1:3 **14:9:** Jon 12:45; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **14:10:** Jo 7:16, 8:28, 10:38, 12:49, 14:24, 17:21-23 **14:10:** Jon 7:16; 8:28; 10:38; 12:49; 14:24; 17:21-23 **14:11:** Jo 5:36, 10:38, 14:20 **14:11:** Jon 5:36; 10:38; 14:20 **14:12:** Mt 21:21, Mk 16:16-20, Lu 10:17 **14:12:** Matyu 21:21; Mak 16:16-20; Luk 10:17

kamaghɨn amizɨ, ingangarir ekiar gumazir kam damuamiba, da ingangarir
kɨ amibagh afiragham.
13 Kɨ kamaghsua, Afeziam ziar ekiam uan Otarimɨn ingangarimɨn a iniam.
Kamaghɨn, ia nan ziamɨn biziba bagh azangsɨghtɨ, kɨ dar amuam.
14 Ia nan ziamɨn bizitam bagh nan azaraghtɨ, kɨ a damuam."

Iesus ghaze, a Godɨn Duam amadaghtɨ a izam

15 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, "Ia bar na gifueghɨva, egh ia deravɨra nan
akaba baragh dar gɨn mangam.
16 Eghtɨ kɨ Afeziamɨn azangsɨghtɨ, a gavgavim ia danɨngamin Akurvazir
mam ia bagh anemangam. Eghtɨ a ia ko ikɨ mamaghɨra ikiam.
17 Ezɨ Akurvazir kam a Godɨn Duam, a guizɨn akabav geir Duam. Ezɨ
nguazir kamɨn gumazamiziba me an ganighan koghɨva, egh a gɨfoghan
kogham, kamaghɨn me a inighan kogham. Ezɨ iarara, a ia ko iti, egh a ian
navir averiabar aven ikiam. Kamaghɨn ia a gɨfo.
18 "Kɨ ia ateghtɨ, ia matɨ borir ameboghfeziaba puvatɨzibar mɨn uarira ikian
kogham. Puvatɨ. Kɨ ua ia bagh izam.
19 Dughiar ovezimɨn nguazimɨn gumazamiziba ua nan ganan kogham.
Eghtɨ ia nan ganam. Kɨ angamɨra iti, eghtɨ kamaghɨn ia uaghan angamɨra
ikiam.
20 Dughiar kamɨn ia kamaghɨn fogham, kɨ uan Afeziamɨn aven iti moghɨn,
ia nan aven iti, ezɨ kɨ ian aven iti.
21 Ezɨ tina nan Akar Gavgaviba baragha dar gɨn zui, gumazir kam a bar na
gifonge. Egha gumazir na gifongezim, nan Afeziam a gifuegham. Eghtɨ kɨ
uaghan a gifuegham, egh kɨ uabɨ isɨva an akagham."
22 Iesus kamaghɨn mɨkemezɨ, Judasɨn igharazim (a Judas Iskariot puvatɨ)
a kamaghɨn Iesusɨn azara, "Ekiam, manmagh su nɨ uabɨ isɨva en akaghasa,
egha nɨ uabɨ isɨva nguazimɨn gumazamizibar akaghan aghua?"
23 Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, "Gumazitam na gi-
fueghɨva, deraghvɨra nan akamɨn gɨn mangam. Eghtɨ nan Afeziam bar
gumazir kam gifuegham. Eghtɨ ga izɨva a ko ikɨ mamaghɨra ikiam.
24 Gumazir na gifongezir puvatɨzim, a deravɨra nan akabar gɨn zuir puvatɨ.
Ezɨ akar ia oraghizir kam, kar nan akam puvatɨ. Kar Afeziar na amadazimɨn
akam.
25 "Dughiar kɨ ia ko ikiavɨra itim, kɨ bizir kabar gun ia mɨkeme.
26 Ezɨ Gavgavim ia Danɨngamin Akurvazir Gumazim, a Godɨn Duam. Ezɨ
nan ziamɨn, Afeziam anemadaghtɨ a izam. A biziba bar ian sure damuam.
Eghtɨ akar kɨ ia mɨkemeziba, a ian sure damutɨ ia uam a dagh nɨghnɨgham.
27 "Kɨ ia ataghɨraghasa, egha kɨ navir amɨrizim ia ganɨdi. Ezɨ nan navir

---

14:13: Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 15:7, 15:16, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **14:13:** Matyu 7:7; Luk 11:9; Jon 15:7; 15:16; Jems 1:5; 1 Jon 3:22 **14:15:** Jo 14:21-23, 15:10, 15:14, 1 Jo 5:3 **14:15:** Jon 14:21-23; 15:10; 15:14; 1 Jon 5:3 **14:16:** Jo 14:26, 15:26, 16:7, Ro 8:15, 8:26 **14:16:** Jon 14:26; 15:26; 16:7; Rom 8:15; 8:26 **14:17:** Mt 10:20, Jo 16:13, Ro 8:26, 1 Ko 2:14, 1 Jo 2:27, 4:6 **14:17:** Matyu 10:20; Jon 16:13; Rom 8:26; 1 Korin 2:14; 1 Jon 2:27; 4:6 **14:18:** Mt 28:20, Jo 14:3, 14:28 **14:18:** Matyu 28:20; Jon 14:3; 14:28 **14:19:** Jo 16:16, 1 Ko 15:20 **14:19:** Jon 16:16; 1 Korin 15:20 **14:20:** Jo 10:38, 14:10, 17:21-26 **14:20:** Jon 10:38; 14:10; 17:21-26 **14:21:** Jo 14:15, 14:23, 15:10, 16:27, 1 Jo 2:5, 5:3 **14:21:** Jon 14:15; 14:23; 15:10; 16:27; 1 Jon 2:5; 5:3 **14:22:** Ap 10:41-42 **14:22:** Aposel 10:41-42 **14:23:** Mt 18:20, Jo 14:15, 2 Ko 6:16, Ef 3:17, 1 Jo 2:24, MAA 3:20 **14:23:** Matyu 18:20; Jon 14:15; 2 Korin 6:16; Efesus 3:17; 1 Jon 2:24; Akar Mogomem 3:20 **14:24:** Jo 5:19, 5:38, 7:16, 12:49 **14:24:** Jon 5:19; 5:38; 7:16; 12:49 **14:26:** Lu 24:49, Jo 14:16, 15:26, 16:13, 1 Jo 2:20, 2:27 **14:26:** Luk 24:49; Jon 14:16; 15:26; 16:13; 1 Jon 2:20; 2:27 **14:27:** Jo 14:1, 16:33, Fl 4:7, Kl 3:15 **14:27:** Jon 14:1; 16:33; Filipai 4:7; Kolosi 3:15

amiɨrizir kɨ ia ganɨdim, a nguazimɨn gumazamiziba anɨdi moghɨn puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨma, ia nɨghnɨzir avɨribar amuva egh osɨman markɨ, egh
atiatingan markɨ.
28 Ezɨ ia akar kɨ ia ganɨngizir kam baregha gɨfa, 'Kɨ ia ategha zui, egh kɨ ua
ia bagh izam.' Egh ia bar na gifueghtɨ, akar kam ia damutɨ ia bar akuegham.
Afeziamɨn gavgavim bar ekevegha nan gavgavim gafira, kamaghɨn, kɨ uan
Afeziam bagha zui.
29 Kɨ kamaghsua, bizir kam gɨn otoghtɨ, ia an ganigh nɨghnɨzir gavgavim
nan ikɨ. Kamaghɨn kɨ datɨrɨghɨn bizir kam tɨghar otivamin dughiamɨn, kɨ an
gun ia mɨgei.
30 "Nguazir kam gativazir gumazir dapanim, a na gativamin gavgaviba
puvatɨ. Egha a datɨrɨghɨn izi. Kamaghɨn amizɨ, kɨ ua mɨgɨrɨgɨar avɨriba ia
mɨkɨman kogham.
31 Kɨ kamaghsua, nguazimɨn gumazamiziba kamaghɨn fogh, kɨ bar
Afeziam gifonge, ezɨ bizir Afeziam na mɨkemezibara kɨ dagh ami. Ia dɨkavigh
danganir kam ategh, e mangam."

15

Iesus a guizbangɨra wainɨn ikarɨzimɨn mɨn iti

1 Ezɨ Iesus ua kamaghɨn mɨgei, "Kɨ uabɨ kɨ guizbangɨra wainɨn ikarɨzimɨn
mɨn iti. Ezɨ nan Afeziam a wainɨn azenimɨn ghuavim.
2 Ezɨ nan agharir ber puvatɨziba, Afeziam vaghavagha dar ghora da
makuri. Egha agharir ovɨziba itiba, Afeziam vaghavagha a dar ghora da
otefi. A ghaze, da zuegh ikɨ, egh gɨn bɨva ovɨzir avɨriba ikiam, kamaghɨn an
adar ghori.
3 Ia zuegha gɨfa. Akar kam kɨ ia ganɨdi, a ia gamima ia zue.
4 Ia nan porogh, eghtɨ kɨ ian porogham. Ezɨ wainɨn ikarɨzimɨn agharim,
a ikarɨzimɨn poroghan koghɨva, egh a ban kogham. Kamaghɨra, ia nan
poroghan kogh, ia uaghan ban kogham.
5 "Kɨ uabɨ kɨ wainɨn ikarɨzim, ezɨ ia wainɨn aghariba. Ezɨ gumazim nan
porozɨ ezɨ kɨ an poro, a zurara bava ovɨzir avɨriba iti. Ezɨ ia na ategh, ia
bizitam damighan kogham.
6 Eghtɨ gumazitam nan poroghan kogh, egh a mati wainɨn ikarɨzimɨn
agharim me a makunizɨ a mɨsɨngi. Egha me agharir kaba akuva da isava
avim mɨkɨra egha dagh aboi.
7 "Ia nan porogh ikɨtɨ, nan akam ian aven ikiam, eghtɨ ia uan ifongiamɨn
bizitam bagh azangam, eghtɨ biziba ia mɨkemezɨ moghɨn otivam.
8 Egh ia bɨva ovɨzir avɨriba ikɨ, egh kamaghɨn ia nan suren gumazibar mɨn
ikiam. Eghtɨ tuavir kamɨn nan Afeziam ziar ekiam iniam.
9 "Afeziam bar na gifonge, ezɨ arazir kamra kɨ ia gifonge. Egh ia nan
poroghtɨ kɨ ia gifuegh mamaghɨra ikiam.

14:28: Lu 24:51, Jo 14:3, 14:12, 14:18, 16:28, 20:17, Fl 2:6 **14:28:** Luk 24:51; Jon 14:3; 14:12; 14:18; 16:28; 20:17; Filipai 2:6 **14:29:** Jo 13:19, 16:4 **14:29:** Jon 13:19; 16:4 **14:30:** Jo 12:31, 16:11, Ef 2:2 **14:30:** Jon 12:31; 16:11; Efesus 2:2 **14:31:** Mt 26:46, Jo 10:18, 12:49, Ph 2:8, Hi 5:8 **14:31:** Matyu 26:46; Jon 10:18; 12:49; Filipai 2:8; Hibru 5:8 **15:2:** Mt 3:10, 15:13 **15:2:** Matyu 3:10; 15:13 **15:3:** Jo 13:10, 17:17, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **15:3:** Jon 13:10; 17:17; Efesus 5:26; 1 Pita 1:22 **15:4:** Jo 6:56, Kl 1:23, 1 Jo 2:6 **15:4:** Jon 6:56; Kolosi 1:23; 1 Jon 2:6 **15:5:** Hos 14:8, Jo 15:16, 2 Ko 3:5, Fl 1:11, 4:13 **15:5:** Hosea 14:8; Jon 15:16; 2 Korin 3:5; Filipai 1:11; 4:13 **15:6:** Mt 3:10, 7:19, 13:42 **15:6:** Matyu 3:10; 7:19; 13:42 **15:7:** Mt 7:7, Jo 14:13-14, 15:16, 16:23 **15:7:** Matyu 7:7; Jon 14:13-14; 15:16; 16:23 **15:8:** Mt 5:16, Jo 8:31, Fl 1:11 **15:8:** Matyu 5:16; Jon 8:31; Filipai 1:11

10 Ki uan Afeziamin Akar Gavgavibar gin zui, egha an porozi a na gifongezi
moghin, ia uaghan nan Akar Gavgavibar gin mangiva nan poroghti, ki ia
gifuegh mamaghira ikiam.
11 “Nan navir agorogem ian ikiasa ki ifonge. Ezi agoroger kam bar ian
navir averiabagh izivagham. Kamaghin amizi, ki akar kabar ia mikeme.
12 Ki ia mikemezir Akar Gavgavimra kara: ki bar ia gifongezi moghin,
arazir kamra ia uari uarigh ifongegh.
13 Gumazitam uan namakar aghuim gifuegh a bagh aremegham, ezi an
arazir uarira uari ifongezim, a gumazamizir igharazibagh ifongezir araziba
bar dagh afira.
14 Ezi ki ia mikemezi moghin ia ami, egha ia nan namakar aghuibar iti.
15 E fo, ingangarir gumazim bizir an gumazir ekiam amiba, an adagh
fozir puvati. Kamaghin amizi, ki ua ‘ingangarir gumaziba’ ia diborir puvati.
Akaba bar ki uan Afeziam da, da baregha ki ia mikemegha gifa. Kamaghin
amizi, ki ‘namakar aghuiba’ ia garisi.
16 “Ia uari ko ikiasa na misevezir pu. Puvati. Ia nan adarazir ikiasa ki ia
misefe. Egha ki ingangarim ia ganidi, ia mangi biva dagher aviriba iki, eghti
ian dagheba ikiviira ikiam. Kamaghin ia bizitam uari daningisi nan ziamin
Afeziamin azaraghti, a ia daningam.
17 Kar nan Akar Gavgavim, ki ia ganidi: Ia uari uarigh ifongegh.”

Nguazimin gumazamiziba suren gumazibar apanim damuam

18 Iesus ua kamaghin migei, “Nguazimin gumazamiziba ian apanim
damuti, ia okinighnighan marki, me faragha uaghan nan apanimin ike.
19 Ia nguazir kamin gumazamizibar min ikiti, nguazimin gumazamiziba
uan adarazigh ifongezi moghin, ia gifongegham. Ezi ia nguazir kamin
gumazamiziba puvati. Ki ia misevegha gifa, ezi ia nguazir kamin araziba
ataki. Kamaghin amizi, nguazimin gumazamiziba ian aghuagha ian apanim
gami.
20 Ia akar ki ia mikemeziba deraghviira da ginighnigh, ingangarir gumaziba
uan gumazir ekiam gafirazir puvati. Kamaghira me paza na gamizi moghin,
me uaghan pazi ia damuam. Egh me ti nan akam bareghai, me uaghan ian
akam baragham.
21 Egha me Afeziam gifozir puvati, a na amadazi ki izes. Ezi ia nan adarasi,
kamaghin, me arazir kurar kaba bar dar ia damuam.
22 Ezi ki ti izeghan kogha akam me ganingizir puvatizi, ezi ia arazir kurabar
osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me uan arazir kurabar mongan tuaviba
puvati.

15:10: Jo 14:15, 14:21-23, 1 Jo 2:5 **15:10:** Jon 14:15; 14:21-23; 1 Jon 2:5 **15:11:** Jo 16:24, 17:13, 1 Jo 1:4 **15:11:** Jon 16:24; 17:13; 1 Jon 1:4 **15:12:** Jo 13:34, 15:17, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 3:11, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 **15:12:** Jon 13:34; 15:17; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 4:8; 1 Jon 3:11; 3:23; 4:21; 2 Jon 1:5 **15:13:** Jo 10:11, Ro 5:7-8, Ef 5:2, 1 Jo 3:16 **15:13:** Jon 10:11; Rom 5:7-8; Efesus 5:2; 1 Jon 3:16 **15:14:** Mt 12:50, Jo 14:15, 14:23 **15:14:** Matyu 12:50; Jon 14:15; 14:23 **15:15:** Jo 17:26, Ap 20:27 **15:15:** Jon 17:26; Aposel 20:27 **15:16:** Mt 28:19, Mk 16:15, Jo 6:70, 14:13, 1 Jo 4:10, 4:19 **15:16:** Matyu 28:19; Mak 16:15; Jon 6:70; 14:13; 1 Jon 4:10; 4:19 **15:17:** Jo 13:34 **15:17:** Jon 13:34 **15:18:** Mt 10:22, 1 Jo 3:1, 3:13 **15:18:** Matyu 10:22; 1 Jon 3:1; 3:13 **15:19:** Jo 17:14, 1 Jo 4:5 **15:19:** Jon 17:14; 1 Jon 4:5 **15:20:** Ese 3:7, Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 13:16 **15:20:** Esekiel 3:7; Matyu 10:24; Luk 6:40; Jon 13:16 **15:21:** Mt 5:11, 10:22, 24:9, Mk 13:13, Jo 16:3 **15:21:** Matyu 5:11; 10:22; 24:9; Mak 13:13; Jon 16:3 **15:22:** Jo 9:41, Ro 1:20, Je 4:17 **15:22:** Jon 9:41; Rom 1:20; Jems 4:17

23 Gumazir nan aghuagha nan apanim gamim, a uaghan nan Afeziamin
aghuagha an apanim gami.
24 Ki men tongin ikia mirakelbagh ami, da gumazir igharazitam faragha
amizir puvatizir ingangariba. Ezi ki men tongin mirakelin kabagh amizir pu-
vatizi, me arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me mirakelin
ki amizibar ganigha gifa, egha me na ko Afeziam sara, gan aghuagha gan
apanim gami.
25 Osizirir mam, Judan Arazibar aven iti, a kamaghin migei, 'Gumazamiz-
iba pura nan apanim gami.' Ezi akar kam guizbangira otivasa, kamaghin me
nan apanim gami.
26 "Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, an Afeziam ko iti. A guizbangira
migeir Duam, an Afeziam ko ikegh izam. A iziva deravira nan araziba ko
ingangaribar gun mikimam.
27 Ki faragh ingangarim gamima, ia na ko ikia iza datirighin. Kamaghin, ia
uaghan nan gun mikimam.

16

1 "Ezi ki kamaghsua, ia uan nighnizir gavgavim ataghiraghan marki,
kamaghin amizi, ki bizir kamin ia mikeme.
2 Me ian anogoreghti ia ua God ko migeir dipenibar aven ikian kogham.
Eghti gin dughiam iziti, gumaziba ia misoghti ia arimighiram, egh me suam,
me Godin ingangarir aghuim gami.
3 Me Afeziam gifozir puvatigha, uaghan na gifozir puvati. Kamaghin me
arazir kabar amuam.
4 Ki kamaghsua, gumaziba gin arazir kabar ia damuti, eghti ia akar ki
ia mikemezir kam ginighnigham. Kamaghin amizi, bizir otivamin kaba, ki
datirighin dar gun ia mikemegha gifa."

Iesus Godin Duamin ingangarim migei

Egha Iesus kamaghin migei, "Ki faragha uabi ia ko iti, kamaghin ki bizir
kabar gun ia mikemezir puvati.
5 Egha datirighin Afeziar na amadazi ki izezim, ki a bagha zui. Ezi ian tav
nan azarazir puvati, 'Ni managh zui?'
6 Ki akar kamin ia mikemezi, ian naviba datirighin bar oseme.
7 Ezi ki guizbangira ia migei, ki ian akurvaghasa ia ategha zui. Ki fo, ki
mangighan koghti, Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a ia bagh izeghan
kogham. Ki mangigh ia bagh anemangam.
8 Eghti a iziva nguazir kamin gumazamizibar amuti me arazir kuramin
mingarim ko arazir aghuimin mingarim ko Godin kotiamin mingarim
gifogham.
9 Arazir kuramin mingarim, a kamakin, me nighnizir gavgavim nan itir

15:23: Lu 10:16, 1 Jo 2:23 **15:23:** Luk 10:16; 1 Jon 2:23 **15:24:** Jo 3:2, 7:31, 9:32, 9:41, 14:11 **15:24:** Jon 3:2; 7:31; 9:32; 9:41; 14:11 **15:25:** Sng 35:19, 69:4 **15:25:** Onger Akaba 35:19; 69:4 **15:26:** Lu 24:49, Jo 14:26, 16:7, 16:13, Ap 2:33, 1 Jo 5:6 **15:26:** Luk 24:49; Jon 14:26; 16:7; 16:13; Aposel 2:33; 1 Jon 5:6 **15:27:** Lu 1:2, 24:48, Ap 1:8, 1:21-22, 1 Pi 5:1, 2 Pi 1:16 **15:27:** Luk 1:2; 24:48; Aposel 1:8; 1:21-22; 1 Pita 5:1; 2 Pita 1:16 **16:1:** Mt 11:6, 24:10, 26:31 **16:1:** Matyu 11:6; 24:10; 26:31 **16:2:** Mt 24:9, Lu 6:22, Jo 9:22, 9:34, Ap 8:1, 26:9-11 **16:2:** Matyu 24:9; Luk 6:22; Jon 9:22; Aposel 8:1; 26:9-11 **16:3:** Jo 15:21, Ro 10:2, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **16:3:** Jon 15:21; Rom 10:2; 1 Korin 2:8; 1 Timoti 1:13 **16:4:** Jo 13:19, 14:29 **16:4:** Jon 13:19; 14:29 **16:5:** Jo 7:33, 13:3, 13:36, 14:28, 16:10, 16:16 **16:5:** Jon 7:33; 13:3; 13:36; 14:28; 16:10; 16:16 **16:6:** Jo 14:1, 16:22 **16:6:** Jon 14:1; 16:22 **16:7:** Jo 14:16, 14:26, 15:26, Ap 2:33, Ef 4:8 **16:7:** Jon 14:16; 14:26; 15:26; Aposel 2:33; Efesus 4:8 **16:9:** Jo 3:18, 15:22, Ap 2:22-37 **16:9:** Jon 3:18; 15:22; Aposel 2:22-37

puvati.
10 Arazir aghuimin mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagh mangighti, ia ua
nan ganighan kogham.*
11 Godin kotiamin mingarim, a kamakin, nguazir kam gativazir gumazir
dapanim, God kotiamin aven a tuisigha givagha ghaze, a ivezir kuram inigh
aremegham.
12 "Ki ia mikimamin akar aviriba iti, ezi datirighin ian nighniziba bar izifa,
eghti ia bar da bareghan kogham.
13 Ezi Godin Duam, a guizin akam migeir Duam, a iziva, ian nighnizibar
amuti ia guizin akaba bar dagh fogham. A uabi uan nighnizimin akatam
mikemeghan kogham. Puvati. Akar an oraghizim, akar kamra an an gun
mikimam. Egh a bizir gin otivamibar gun ia mikimam.
14 A nan akam inighiva an gun ia mikimam. Egh arazir kamin a nan ziar
ekiam ko nan gavgavim, ian akagham.
15 Afeziamin biziba da bar nan biziba. Kamaghin amizi, ki kamaghin ia
mikeme, an Duam nan akam inighiva an gun ia mikimam."

Bar akongezir arazim, a navir osimtizimin danganim inigham

16 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Dughiar bar ovezimin ia ua nan
ganighan kogham. Egh dughiar bar otevimin gin ia ua nan ganam."
17 Ezi suren gumazir maba uarira uarir tongin uariv gei, "Akar a migeir
kamin mingarim manmaghin ghu? A ghaze, 'Dughiar bar ovezimin ia nan
ganighan kogham. Egha uaghan ghaze, dughiar otevimin gin ia ua nan
ganam.' Egha uaghan ghaze, 'Bizir kamin mingarim, a kamakin, ki Afeziam
bagha zui.'"
18 Egha me migia ghuaviра iti, "Dughiar ovezir a mikemezir kam, a bizir
tizim? E akar a mikemezir kamin mingarim gifozir puvati."
19 Ezi Iesus fo, me an azangsighasa, ezi a me migia ghaze, "Ia ti tintinibar
akar ki mikemezir kamin mingarim bagha azangsisi? Ki kamaghin migei,
'Dughiar ovezimin ia nan ganighan kogham. Egh gin dughiar otevimin ia
uan nan ganam.' Ia ti bizir kam bagha azai, o?
20 Ki bar guizbangira ia migei, ia puviram aziva arangam. Eghti nguazimin
gumazamiziba bar akuegham. Ian naviba osemegham. Eghti ian navir
osimtizir kam raghirighti, navir agorogem otogham.
21 Amizim borim batasava amuava, a fo, a mizazim iniamin dughiam
otogha gifa. Kamaghin an oseme. Egha an otegha givagha, a ua mizazir kam
ginighnizir puvati. An borim nguazimin otogha gifa, kamaghin amizi, a bar
akonge.
22 Ezi kamaghira, ia datirighin naviba oseme. Eghti ki ua ian ganti, ian
naviba bar akuegham. Eghti tav ian agoroger kam batueghan kogham.
23 Eghti dughiar kamin ia ua bizitam bagh nan azaraghan kogham. Ki

---

16:10: Jo 3:14, 5:32, Ap 2:32, 5:31, Ro 4:25 **16:10:** Jon 3:14; Aposel 2:32; 5:31; Rom 4:25 * **16:10:** Nguazir kamin gumazamiziba Iesus isa kot gatigha ghaze, an arazir kuram gami, egh an ovengam. Ezi God Iesus gamizi a ua dikavizi anenigha ghuzi, an a ko iti. Arazir kamra, God gumazamizibar akagha ghaze, Iesus arazir aghuimram ami. **16:11:** Jo 12:31, Ap 26:18, Ef 2:2, Kl 2:15, Hi 2:14 **16:11:** Jon 12:31; Aposel 26:18; Efesus 2:2; Kolosi 2:15; Hibru 2:14 **16:12:** Mk 4:33, 1 Ko 3:1-2, Hi 5:12 **16:12:** Mak 4:33; 1 Korin 3:1-2; Hibru 5:12 **16:13:** Jo 14:17, 14:26, 15:26, 1 Jo 2:20, 2:27 **16:13:** Jon 14:17; 14:26; 15:26; 1 Jon 2:20; 2:27 **16:15:** Mt 11:27, Jo 3:35, 17:10 **16:15:** Matyu 11:27; Jon 3:35; 17:10 **16:16:** Jo 7:33, 14:19, 16:10 **16:16:** Jon 7:33; 14:19; 16:10 **16:21:** Ais 26:17 **16:21:** Aisaia 26:17 **16:22:** Ais 66:14, Lu 24:41, 24:52, Jo 14:1, Ap 2:46, 1 Pi 1:8 **16:22:** Aisaia 66:14; Luk 24:41; 24:52; Jon 14:1; Aposel 2:46; 1 Pita 1:8 **16:23:** Mt 7:7, Jo 14:13, 15:16 **16:23:** Matyu 7:7; Jon 14:13; 15:16

guizbangɨra ia mɨgei, ia bizitam bagh nan ziamɨn Afeziamɨn azaraghtɨ, a ia daningam.
24 Ia fomɨra ikegha iza datɨrɨghɨn, ia nan ziamɨn bizitam iniasa azarazir puvatɨ. Ia azangsɨgh biziba iniam, eghtɨ agorogem bar ian navibagh izɨvagham.”

Iesus nguazir kamɨn gavgavim dɨkabɨrazɨ a iraghu

25 Egha Iesus ua kamaghɨn mɨgei, “Kɨ akar isɨn zuimɨn akar kabar ia gami. Kɨ gɨn ua akar isɨn zuitam ia mɨkemeghan kogham. Puvatɨ. Kɨ bighɨvɨra ia mɨkɨmɨva, egh Afeziamɨn gun ia mɨkɨmam.
26 Ia dughiar kamɨn nan ziamɨn azangsɨgham. Kɨ kamaghɨn mɨgeir puvatɨ, kɨ ia bagh Afeziamɨn ko mɨkɨmam. Puvatɨ.
27 Afeziam a uabɨ ia gifonge. Ia a gifongegha ia nɨghnɨzir gavgavim nan ikia egha fo, kɨ Afeziam ko ikegha ize. Kamaghɨn a ia gifonge.
28 Guizbangɨra, kɨ fomɨra Afeziam ko ikegha nguazimɨn ize. Egh datɨrɨghɨn kɨ ua nguazim ategh uam Afeziam bagh mangam.”
29 Ezɨ an suren gumaziba kamaghɨn mɨgei, “Are, nɨ datɨrɨghɨn bighavɨra mɨgei, egh akar isɨn zuibav geir puvatɨ.
30 Ezɨ e datɨrɨghɨn fo, nɨ biziba bar dagh fo. Gumazitam bizitam bagh nɨn azangasa nɨghnɨsi, nɨ an nɨghnɨzim gɨfogha gɨfa. Nɨ an azangsɨzim bagha mɨzuai puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, e nɨghnɨzir gavgavim ikia ghaze, nɨ God ko ikegha ize.”
31 Ezɨ Iesus kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, “Ia datɨrɨghɨn nɨghnɨzir gavgavim iti, o?
32 Ia oragh. Dughiam a roghɨra izi, egha a izegha gɨfa, eghtɨ me vaghvagh ian agɨntɨghtɨ ia tintinibar uan nguibabar mangam. Egh ia na ateghtɨ kɨ uabɨra ikiam. Ezɨ Afeziam na ko iti, kamaghɨn kɨ bar uabɨra ikeghan kogham.
33 Ia nan poroghɨv ikɨva egh ia navir amɨrizim ikiasa kɨ ifonge. Kamaghsua kɨ akar kam ia mɨkeme. Eghtɨ ia nguazir kamɨn ikɨtɨ, osɨmtɨziba ia bativam. Eghtɨ ian naviba gavgavigh ikɨ! Kɨ nguazir kamɨn gavgavim dɨkabɨragha anegɨfa!”

17

Iesus suren gumaziba bagha God ko mɨgei

1 Egha Iesus suren gumazibav kemegha gɨvagha, kogha overiamɨn gara, kamaghɨn mɨgei, “Afeziam, dughiam izegha gɨfa. Eghtɨ nɨn Otarim ziar ekiam nɨ daningɨsɨ, kamaghɨn nɨ datɨrɨghɨn ziar ekiam uan Otarim daningigh.
2 Kamaghɨn ami, nɨ gavgavim a ganigha gɨfa. Nɨ kamaghɨn ifonge, a ikɨrɨmɨrir aghuim gumazamizir nɨ a ganingiziba, bar me daningam. Kar zurara itir ikɨrɨmɨrir aghuarim. Bizir kam bagha, nɨ gumazamiziba bar men dapanimɨn ikiasa anemɨsefe.

16:24: Jo 15:11 **16:24:** Jon 15:11 **16:25:** Jo 10:6 **16:25:** Jon 10:6 **16:27:** Jo 14:21-23 **16:27:** Jon 14:21-23 **16:30:** Jo 2:25, 16:27, 17:8, 21:17 **16:30:** Jon 2:25; 16:27; 17:8; 21:17 **16:32:** Mt 26:31, 26:56, Mk 14:27, Jo 8:29, 20:10 **16:32:** Matyu 26:31; 26:56; Mak 14:27; Jon 8:29; 20:10 **16:33:** Jo 14:27, Ro 5:1, 8:37, Ef 2:14, 2 Ti 3:12, 1 Jo 4:4, 5:4 **16:33:** Jon 14:27; Rom 5:1; 8:37; Efesus 2:14; 2 Timoti 3:12; 1 Jon 4:4; 5:4 **17:1:** Jo 11:41, 12:23, 13:32 **17:1:** Jon 11:41; 12:23; 13:32 **17:2:** Dan 7:14, Mt 11:27, Jo 6:37, 1 Ko 15:25-27, Fl 2:10, Hi 2:8 **17:2:** Daniel 7:14; Matyu 11:27; Jon 6:37; 1 Korin 15:25-27; Filipai 2:10; Hibru 2:8

3 Ezɨ zurara itir ikɨrɨmɨrir aghuarim, a kamakɨn: Gumazamizir ikɨrɨmɨrir
aghuarir kam iniziba, me nɨ gɨfo, nɨ uabɨra nɨ guizbangɨn God. Egha me Krais
Iesus gɨfo, nɨ anemadazɨ a ize.
4 "Kɨ nɨn ziar ekiam ko gavgavim nguazir kamɨn gumazamizibar akagha
gɨfa. Egha kɨ, ingangarir kɨ damuasa nɨ na ganɨngizir kam, kɨ a gamigha gɨfa.
5 Afeziam, fomɨra nguazim tɨghar otivam, kɨ nɨ ko ikia nan ziam ekefe. Ezɨ
datɨrɨghɨn nɨ uan damazimɨn, nɨ ua ziar ekiam na danɨngasa, kɨ ifonge.
6 "Kɨ nɨn ziar ekiam isa nguazir kamɨn gumazir nɨ na ganɨngizibar aka.
Me nɨn gumazamiziba, ezɨ nɨ me na ganigha gɨfa. Ezɨ me deravɨra nɨn akam
baragha an gɨn zui.
7 Egha me datɨrɨghɨn fo, bizir nɨ na ganɨngiziba, da bar nɨn ize.
8 Ezɨ akar nɨ na ganɨngiziba, kɨ bar da isa me ganɨngi. Ezɨ me da ini, egha
me guizbangɨra kamaghɨn fo, kɨ fomɨra nɨ ko ikegha, egha kɨ ize. Egha me
nɨghnɨzir gavgavim ikia kamaghɨn fo, nɨ na amadazɨ kɨ ize.
9 "Kɨ me bagha nɨ ko mɨgei. Kɨ bar nguazimɨn gumazamiziba bagha nɨ
ko mɨgeir pu. Kɨ fo, gumazamizir nɨ na ganɨngizir kaba, me nɨn adarasi.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ me bagha nɨ ko mɨgei.
10 Ezɨ nan gumazamiziba, me nɨn adarasi. Ezɨ nɨn gumazamiziba, me nan
adarasi. Ezɨ gumazamiziba nan gumazamizir kabar gari, me nan ziar ekiam
gɨfo.
11 "Kɨ datɨrɨghɨn nɨ bagh izam, egh kɨ ua nguazimɨn ikian kogham. Ezɨ me
nguazimɨn ikiavɨra iti. Ezɨ Afeziam, nɨ bar zue ezɨ tav nɨn mɨn itir puvatɨ! Kɨ
kamaghsua, me uari inigh navir vamɨra ikɨ, mati nɨ na ko, ga uaning inigha
iti mokɨn. Bizir kam bagha, nɨ uan ziamɨn gavgavimɨn deravɨra men gan. Kar
ziar nɨ na ganɨngizim.
12 Ezɨ dughiar kɨ me ko itiba, kɨ nɨn ziamɨn gavgavimɨn men gari. Kar ziar
nɨ na ganɨngizim. Kɨ bar deravɨra men garima men tav ovengezir puvatɨ. Ezɨ
gumazir ovengamim, a uabɨram ovengam. Kɨ kamaghsua, nɨn Akɨnafarimɨn
itir akam guizbangɨra otivam, kamaghɨn gumazir kam ovengam.
13 "Kɨ datɨrɨghɨn nɨ bagha izi. Kɨ kamaghɨn ifonge, nan agorogem men
navibagh izɨvagh ikiam. Kamaghɨn, dughiar kɨ nguazimɨn itim, kɨ akar
kabav keme.
14 "Nɨn akam, kɨ me ganigha gɨfa. Kɨ nguazir kamɨn gumazim puvatɨ. Ezɨ
kamaghɨra, nan gumazamiziba me nguazir kamɨn gumazamiziba puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨma, nguazir kamɨn gumazamiziba men aghuagha men
apanim gami.
15 Kɨ, nɨ nguazir kamɨn me inigh azenan mangasa nɨn azangsɨzir pu. Puvatɨ.
Kɨ, nɨ men ganasa, kɨ nɨn azai, eghtɨ Gumazir Kuram pazɨ me damuan
kogham.

17:3: Ais 53:11, Jo 5:36-37, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 **17:3:** Aisaia 53:11; Jon 5:36-37; 1 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:9; 1 Jon 5:20 **17:4:** Jo 4:34, 13:31, 14:13, 14:31, 15:10 **17:4:** Jon 4:34; 13:31; 14:13; 14:31 **17:5:** Jo 1:1-2, 17:24, Fl 2:6, Kl 1:15-17, Hi 1:3, 1:10 **17:5:** Jon 1:1-2; 17:24; Filipai 2:6; Kolosi 1:15-17; Hibru 1:3; 1:10 **17:6:** Sng 22:22, Jo 6:37-39, 10:29 **17:6:** Onger Akaba 22:22; Jon 6:37-39; 10:29 **17:8:** Jo 8:28, 12:49, 14:10, 16:27, 16:30 **17:8:** Jon 8:28; 12:49; 14:10; 16:27; 16:30 **17:9:** Jo 6:37, 6:44, 1 Jo 5:19 **17:9:** Jon 6:37; 6:44; 1 Jon 5:19 **17:10:** Jo 16:15 **17:10:** Jon 16:15 **17:11:** Jo 10:30, 13:1, 17:21, 1 Pi 1:5, Ju 1 **17:11:** Jon 10:30; 13:1; 17:21; 1 Pita 1:5; Jut 1:1 **17:12:** Sng 41:9, 109:8, Jo 6:39, 13:18, 18:9, Ap 1:20, Hi 2:13, 1 Jo 2:19 **17:12:** Onger Akaba 41:9; 109:8; Jon 6:39; 13:18; 18:9; Aposel 1:20; Hibru 2:13; 1 Jon 2:19 **17:13:** Jo 15:11 **17:13:** Jon 15:11 **17:14:** Jo 8:23, 15:18-19, 17:16, 1 Jo 3:13 **17:14:** Jon 8:23; 15:18-19; 17:16; 1 Jon 3:13 **17:15:** Mt 6:13, Ga 1:4, 2 Te 3:3, 1 Jo 5:18 **17:15:** Matyu 6:13; Galesia 1:4; 2 Tesalonika 3:3; 1 Jon 5:18

16 Ki uabi ki nguazir kamin gumazim puvati. Ezi kamaghira, me nguazir
kamin gumazamiziba puvati.
17 Ezi nin akam a bar guizbangira, ezi ni uan akam damuti a men navir
averiabar ingarasa, ki ifonge. Eghti ni me damuti me uari isi ni daningam.
18 Ni fomira na amadazi ezi ki izegha nguazir kamin gumazamizibar tongin
iti. Ezi kamaghira ni gumazir na ganingiziba, ki me amadagha ghaze, me
nguazir kamin gumazamizibar tongin ikiam.
19 Ki kamaghin ifonge, me bar guizbangira uari isi ni daningam. Bizir kam
bagha ki men akurvaghasa, ki bar uabi isa ni ganingi.
20 "Ki gumazir kabara bagha God ko migeir puvati. Ki, gumazamizir men
akam baragh nighnizir gavgavim nan ikiamiba, ki uaghan me bagha God ko
migei.
21 Egha gumazir kaba bar navir vamira ikiasa ki ifonge. Afeziam, ni nan
aven itima ki nin aven iti, ezi kamaghira me gan aven ikiasa ki ifonge.
Eghti nguazimin gumazamiziba nighnizir gavgavim iki egh fogh suam, ni na
amadazi ki ize. Kamaghin ki ghaze, me bar navir vamira iki.
22 Ki ghaze, ni na ko, ga navir vamira iti moghin, kamaghira me navir
vamira ikiam. Bizir kam bagha, ziar ekiar na ganingizim, ki ziar ekiar kamra
isa me ganingi.
23 Ki kamaghsua, nguazimin gumazamiziba fogh suam, ni na amadazi ki
ize. Egh fogh suam, ni na gifongezi moghira ni nan adarazigh ifonge. Kam-
aghin ki men aven iti, ezi ni nan aven iti, ezi arazir kamin me guizbangira
navir vamira ikiasa ki ifonge.
24 "Afeziam, gumazamizir ni na ganingiziba, me na ko nguibar ki itimin
ikiasa ki ifonge. Me nan angazangarir ekiam ko nan gavgavimin ganasa ki
ifonge. Dughiar nguazim tighar otivam, ni na gifonge, egha ni angazangarir
kam ko gavgavim na ganingi.
25 "Ni Arazir Aghuibaram Amir Afeziam, nguazimin gumazamiziba ni
gifozir puvati. Ezi ki ni gifo. Ezi nan adarasi, me fo, ni na amadazi ki ize.
26 Ki kamaghin ifonge, me igharaz darazigh ifongezir arazim inigham,
mati ni na gifongezi mokin. Eghti ki uaghan men aven ikiam. Kamaghin ki
ni isa men aka, egh ki kamaghin damu mamaghira ikiam."

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

18

(Sapta 18--20)

Judas Iesus isa apanibar agharim gati
(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

17:17: Sng 119:142, Ap 15:9, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **17:17:** Onger Akaba 119:142 **17:18:** Jo 20:21 **17:18:** Jon 20:21 **17:19:** 1 Ko 1:2, 1:30, 1 Te 4:7, Hi 10:10 **17:19:** 1 Korin 1:2; 1:30; 1 Tesalonika 4:7; Hibru 10:10 **17:21:** Jo 10:16, 10:38, 17:11, Ro 12:5, Ga 3:28 **17:21:** Jon 10:16; 10:38; 17:11; Rom 12:5; Galesia 3:28 **17:22:** Jo 14:20, Ap 4:32, 1 Jo 1:3, 3:24 **17:22:** Jon 14:20; Aposel 4:32; 1 Jon 1:3; 3:24 **17:23:** Kl 3:14 **17:23:** Kolosi 3:14 **17:24:** Jo 12:26, 17:5, 1 Te 4:17 **17:24:** Jon 12:26; 17:5; 1 Tesalonika 4:17 **17:25:** Jo 8:55, 15:21, 16:3, 16:27 **17:25:** Jon 8:55; 15:21; 16:3; 16:27 **17:26:** Jo 15:9, 15:15, 17:6 **17:26:** Jon 15:9; 15:15; 17:6

1 Ezɨ Iesus kamaghɨn God ko mɨkemegha gɨvagha, egha uan suren gumaz-
iba ko me ghua Kidronɨn Zarim girɨgha vongɨn ghue. Ezɨ dɨpar kamɨn vongɨn
azenir mam iti, ezɨ Iesus uan suren gumaziba ko me azenir kamɨn aven ghue.
2 Dughiar avɨribar Iesus uan suren gumaziba azenir kamɨn me batifi.
Kamaghɨn Judas, a Iesus isɨ gumazir apanibar agharim darɨghamim, a
uaghan azenir kam gɨfo.
3 Egha a Romɨn mɨdorozir gumaziba ko, ofa gamir gumazir ekiaba ko
Farisiba amadazir polisɨn maba inigha me danganir kamɨn ghue. Egha me
adenir aviba ko lamba ko mɨdorozir biziba sara suigha zui.
4 Ezɨ Iesus bizir a bativamiba a bar dagh fo. Egha a sɨvagha men boroghɨra
ghua kamaghɨn men azara, “Ia tina buri?”
5 Ezɨ me kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “E Nasaretɨn gumazim Iesus
buriasa izi.”
Ezɨ Iesus me mɨgɨa ghaze, “Kar kɨrara.” Dughiar kam Judas, a gumazir
Iesus isa me ganɨdim, a me ko tughav iti.
6 Me Iesus barazi a kamaghɨn mɨgei, “Kar kɨrara,” ezɨ me ua ekuigha ghua
nguazim gire.
7 Ezɨ Iesus ua men azara, “Ia tina buri?”
Ezɨ me ghaze, “Nasaretɨn gumazim Iesus.”
8 Ezɨ Iesus kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, “Kɨ ia mɨkemegha gɨfa, kar
kɨrara. Kamaghɨn ia na buriva, gumazir kaba ateghtɨ me mangɨ.”
9 A kamaghsua an akar fomɨra mɨkemezim, an daghem otogham, “Ezɨ
gumazir nɨ na ganɨngiziba, men tav ovengezir puvatɨ.” Kamaghɨn an arazir
kam gami.
10 Ezɨ Saimon Pita mɨdorozir sabar mam inigha ize, egha uan sabam a
mɨkɨrɨgha ofa gamir gumazibar dapanimɨn ingangarir gumazim mɨsogha, an
kuarir guvimɨn itim atuzɨ, a irɨ. Ingangarir gumazir kamɨn ziam, Malkus.
11 Ezɨ Iesus Pita mɨgei, “Nɨ sabam inigh ua an nodozim darugh. Manmagh
ami? Nɨ ghaze, kɨ ti Afeziam na ganɨngizir osɨmtɨzir kam inian kogham, o?”

Me Iesus inigha Anas bagha zui

12 Ezɨ Romɨn mɨdorozir gumaziba ko men gumazir ekiam, ko Judan polisɨn
gumaziba, me Iesusɨn suighava benimɨn a ike.
13 Egha faraghava a inigha Anas bagha ghu. Anas a Kaiafasɨn ivozir
afeziam. Kaiafas a azenir kamɨn ofa gamir gumazibar dapanim.
14 Egha Kaiafas, Judaba kamaghɨn me mɨkemezir gumazim, “Kamaghɨn a
dera, gumazir vamɨra gumazamizibar danganim inigh aremegham.”

Pita ghaze, a Iesus gɨfozir puvatɨ
(Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Ezɨ Saimon Pita ko suren gumazir igharazir mam, aning Iesusɨn gɨn zui.
Ofa gamir gumazibar dapanim, a suren gumazir kam gɨfo, kamaghɨn amizɨ, a
Iesusɨn gɨn ghua ofa gamir gumazibar dapanimɨn dɨpenimɨn dɨvazimɨn aven
ghu.

18:1: 2 Sml 15:23, Mt 26:36, Mk 14:32, Lu 22:39 **18:1:** 2 Samuel 15:23; Matyu 26:36; Mak 14:32; Luk 22:39 **18:2:** Lu 21:37, 22:39 **18:2:** Luk 21:37; 22:39 **18:3:** Mt 26:47, Mk 14:43, Lu 22:47, Jo 7:45, Ap 1:16 **18:3:** Matyu 26:47; Mak 14:43; Luk 22:47; Jon 7:45; Aposel 1:16 **18:9:** Jo 17:12 **18:9:** Jon 17:12 **18:10:** Mt 26:51, Mk 14:47, Lu 22:38, 22:49-50 **18:10:** Matyu 26:51; Mak 14:47; Luk 22:38; 22:49-50 **18:11:** Mt 20:22, 26:39, 26:42, Mk 14:36, Lu 22:42 **18:11:** Matyu 20:22; 26:39; 26:42; Mak 14:36; Luk 22:42 **18:13:** Mt 26:57, Lu 3:2 **18:13:** Matyu 26:57; Luk 3:2 **18:14:** Jo 11:49-50 **18:14:** Jon 11:49-50 **18:15:** Mt 26:58, Mk 14:54, Lu 22:54, Jo 20:3, 21:20, Ap 3:1 **18:15:** Matyu 26:58; Mak 14:54; Luk 22:54; Jon 20:3; 21:20; Aposel 3:1

16 Ezɨ Pita azenan ikia tiar akamɨn boroghɨra tughav iti. Ezɨ suren gumazir
igharazim, a ghua amizir tiar akamɨn garim mɨkemegha, Pita inigha aven
zui.
17 Ezɨ amizir tiar akamɨn garim a kamaghɨn Pitan azara, “Nɨ ti uaghan
gumazir kamɨn suren gumazim?”
Ezɨ Pita ghaze, “Puvatɨ. Kɨ an suren gumazim puvatɨ.”
18 Ezɨ danganim bar orangi. Kamaghɨn amizɨ, ingangarir gumaziba ko
polisɨn gumaziba me avir mam atɨ. Egha me avimɨn fɨava an mɨn tuivighav
iti. Ezɨ Pita uaghan me ko tughav ikia egha avimɨn fɨa iti.

Ofa gamir gumazibar dapanim Iesusɨn kotim gami
(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Ezɨ dughiar kamɨn ofa gamir gumazibar dapanim, a Iesusɨn suren
gumaziba ko akar a men sure gamizim bagha, a Iesusɨn azangsɨsi.
20 Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Kɨ gumazamiziba azenara
me mɨkeme. Egha kɨ zurara God ko mɨgeir dɨpeniba ko Godɨn Dɨpenimɨn
aven gumazamizibar sure gami. Kar danganir Judaba bar uari akuviba. Kɨ
modogha akatam mɨkemezir puvatɨ.
21 Ezɨ manmagh amizɨ nɨ nan azangsɨsi? Nɨ gumazamizir akar kam
baraghizibar azangsɨgh. Me kɨ mɨkemezir akam gɨfo.”
22 Iesus kamaghɨn mɨgeima ezɨ polisɨn gumazir mam tughav ikia, egha an
an guam a mɨsuegha kamaghɨn mɨgei, “Nɨ kamaghɨn ofa gamir gumazibar
dapanimɨn akam ikaragha ghaze, kar ti arazir aghuim, o?”
23 Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Kɨ akar kuratam
mɨkemeghtɨ, nɨ deravɨra akar kɨ mɨkemezimɨn gun mɨkɨm. Eghtɨ kɨ mɨgɨrɨgɨar
aghuim damightɨ, ezɨ nɨ tizim bagha na apese?”
24 Ezɨ Anas Iesus isa ofa gamir gumazibar dapanim Kaiafas bagha ane-
mada. Egha me Iesus ikezir benim fɨrizir puvatɨ.

Pita ua ghaze, a Iesus gɨfozir puvatɨ
(Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Saimon Pita tughav ikia egha avimɨn fɨi. Ezɨ me kamaghɨn an azara, “Nɨ
ti uaghan an suren gumazir mam?”
Ezɨ a kamaghɨn mɨgei, “Puvatɨ. Kɨ an suren gumazim puvatɨ.”
26 Ezɨ ofa gamir gumazibar dapanimɨn ingangarir gumazir mam iti, a Pita
kuarim atuzir gumazimɨn adarazir mav.
A ghaze, “Kɨ ti nɨn gani, nɨ Iesus ko azenimɨn aven ikes?”
27 Ezɨ Pita ua kamaghɨn mɨgei, “Puvatɨ.” Ezɨ dughiar kamra tuarim ake.

Me Iesus inigha Pailat bagha zui
(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Egha Judaba Iesus inigha Kaiafasɨn dɨpenim ategha an akua gavmanɨn
dapanir ekiamɨn dɨpenimɨn zui. Ka bar mɨzaraghara. Egha me ghaze, “E
Godɨn damazimɨn mɨzeghɨva, egh e God Israelia Gitazir Dughiamɨn isar

---

18:16: Mt 26:69, Mk 14:66, Lu 22:54 **18:16:** Matyu 26:69; Mak 14:66; Luk 22:54 **18:20:** Mt 26:55, Lu 4:15, Jo 7:14, 7:26-28 **18:20:** Matyu 26:55; Luk 4:15; Jon 7:14; 7:26-28 **18:22:** Jer 20:2, Ap 23:2 **18:22:** Jeremaia 20:2; Aposel 23:2 **18:25:** Mt 26:69-71, Mk 14:69, Lu 22:58 **18:25:** Matyu 26:69-71; Mak 14:69; Luk 22:58 **18:26:** Jo 18:10 **18:26:** Jon 18:10 **18:27:** Mt 26:74, Mk 14:72, Lu 22:60, Jo 13:38 **18:27:** Matyu 26:74; Mak 14:72; Luk 22:60; Jon 13:38 **18:28:** Mt 27:2, Mk 15:1, Lu 23:1, Ap 3:13, 10:28 **18:28:** Matyu 27:2; Mak 15:1; Luk 23:1; Aposel 3:13; 10:28

ekiamɨn asɨzim ameghan kogham.” Kamaghɨn amizɨ, me uari gavman
dapanir ekiamɨn dɨpenimɨn aven ghuzir puvatɨ.*
29 Me azenan iti, ezɨ Pailat me bagha izegha kamaghɨn men azara, “Ia akar
manam gumazir kam gasarazɨ, a kotɨn iti?”
30 Ezɨ me kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “An arazir kuram gamir
puvatɨzɨ, e nɨ bagha a inigha izeghan koghai.”
31 Ezɨ Pailat kamaghɨn me mɨgei, “Kamaghɨn, ia a inigh mangɨva uan
Arazibagh isɨn a tuisɨgh.”
Ezɨ Judaba kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “E gumazitam puram a
mɨsueghtɨ an aremeghan kogham.”†
32 (Iesus fomɨra uan ovengamɨn arazim mɨgei. A kamaghsua, an akar kam
guizbangɨra otivam, ezɨ kamaghɨn Pailat ko Judaba kamaghɨn uariv gei, ezɨ
bizir kam oto.)
33 Ezɨ Pailat uamategha gavmanɨn dɨpenimɨn aven ghua, Iesusɨn diazɨma a
izi. Ezɨ a kamaghɨn an azara, “Nɨ Judabar Atrivim, o?”
34 Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Nɨ uabɨ nɨghnɨgha akar
kam gami, o gumazir igharazitam nan gun nɨ mɨkeme?”
35 Ezɨ Pailat kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Manmaghɨn ami? Nɨ
ghaze, kɨ ti Judabar mav o? Nɨn adarazi ko ofa gamir gumazir ekiaba, me
nɨn akua na bagha ize. Nɨ bizir tizim gami?”
36 Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Kɨ nguazir kamɨn atrivim
puvatɨ. Kɨ nguazir kamɨn atrivimɨn ikiai, kamaghɨn nan ingangarir gumaz-
iba na bagha mɨsoghai, egha tav na isa Judabar agharim gatɨghan koghai. Ezɨ
kɨ nguazir kamɨn atrivibar mɨn ingarir puvatɨ.”
37 Ezɨ Pailat an azara, “Ezɨ nɨ guizbangɨra atrivir mam, o?”
Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Atrivimɨn mɨgɨrɨgɨar kam,
kar nɨn akamra. Amebam na batezɨ kɨ nguazir kamɨn ingangarir vamɨra
damuasa ize. Ingangarir kam kamakɨn: kɨ guizɨn akam akunam. Ezɨ
gumazamizir guizɨn akamɨn gɨn mangamiba, me nan akam barasi.”
38 Ezɨ Pailat an azara, “Guizɨn akam, a bar bizir tizimra?”

Pailat ter ighuvimɨn Iesus gafughasa mɨgei
(Matyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pailat mɨkemegha gɨvagha ua Judaba bagha azenan ghu. Egha kamaghɨn
me mɨgei, “Kɨ an arazir kuratam batozir puvatɨ.
39 Egha, arazir kɨ gɨn zuir kam, ia a gɨfo. Azeniba bar, God Israelia Gitazir
Dughiabar, kɨ ian arazimɨn gɨn ghua gumazir vamɨra kalabusɨn a isa azenim
garɨsi. Ia ifueghtɨ kɨ Judabar atrivir kam fɨrigh ia bagh anemangam, o?”
40 Ezɨ me kamaghɨn dɨa ghaze, “Mam puvatɨ! Nɨ Barabasra fɨrigh!”

---

* **18:28:** Gavmanɨn faragha zuir gumaziba, Pailat ko an adarasi, me bar Romɨn gumaziba. Egha Judan Arazibar gɨn zuir puvatɨ. Me Godɨn damazimɨn zuegh ikiamɨn nɨghnɨziba puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, Judaba kamaghɨn nɨghnɨgha ghaze, me Romɨn gumaziba ko poroghɨva Godɨn damazimɨn ti mɨzegham. **18:31:** Jo 19:6-7, Ap 18:15 **18:31:** Jon 19:6-7; Aposel 18:15 † **18:31:** Romɨn gavman Judabar Nguazim gatifa. Egha me amamangatɨzɨ, Judaba uari uan kotɨn aven bizitabar akɨram. Egha me Judabar kotiabar kamaghɨn anogoroke, me gumazitam bagh mɨkimtɨ, an aremeghan markiam. Arazir gumazim ter ighuvim gafuzɨ an aremeghamim, kar Rombar arazimra. **18:32:** Mt 20:19, Jo 3:14, 12:32-33 **18:32:** Matyu 20:19; Jon 3:14; 12:32-33 **18:33:** Mt 27:11 **18:33:** Matyu 27:11 **18:35:** Jo 1:11 **18:35:** Jon 1:11 **18:36:** Dan 2:44, 7:14, 1 Ti 6:13 **18:36:** Daniel 2:44; 7:14; 1 Timoti 6:13 **18:37:** Jo 8:47, 1 Ti 6:13, 1 Jo 3:19, 4:6 **18:37:** Jon 8:47; 1 Timoti 6:13; 1 Jon 3:19; 4:6 **18:38:** Mt 27:24, Lu 23:4 **18:38:** Matyu 27:24; Luk 23:4 **18:39:** Mt 27:15, Mk 15:6, Lu 23:17 **18:39:** Matyu 27:15; Mak 15:6; Luk 23:17 **18:40:** Lu 23:19, Ap 3:14 **18:40:** Luk 23:19; Aposel 3:14

(Barabas, a gumazir okeim egha uaghan mɨsosi.)‡

19

1 Ezɨ Pailat me mɨkemezɨ me Iesus inigha a ifozorosi.
2 Ezɨ mɨdorozir gumaziba dɨkoniba itir beniba inigha atrivimɨn dapanir
asuamɨn mɨn an ingarigha, an dapanim garu. Egha me korotiar aghevir
mam a garu.
3 Egha me an boroghɨra izegha a mɨgei, "Judabar Atrivim, nɨrara atrivir
ekiam!" Egha me kamaghɨn mɨgɨava an guam apezavɨra iti.
4 Ezɨ Pailat ua azenan ghugha kamaghɨn gumazamizibav gei, "Ia oragh. Kɨ
a inigh ia bagh azenan izam, eghtɨ ia fogham, kɨ an arazir kuratamɨn apizir
puvatɨ."
5 Ezɨ Iesus azenan zui. Ezɨ dapanir asuar me benir dɨkoniba itimɨn
ingarizim, an an dapanimɨn ikiavɨra iti. Ezɨ korotiar aghevir kam, a uaghan
an ikiavɨra iti. Ezɨ Pailat me mɨgei, "Ia gan, gumazir kam a kara."
6 Ezɨ ofa gamir gumazir ekiaba ko polisɨn gumaziba an ganigha kamaghɨn
dei, "A isɨ ter ighuvimɨn a gafugh! A isɨ ter ighuvimɨn a gafugh!"
Ezɨ Pailat kamaghɨn me mɨgei, "Ia uari a inighɨva egh ter ighuvimɨn a
gafugh. Kɨ uabɨ, kɨ an arazir kuratamɨn apizir puvatɨ."
7 Ezɨ Judaba kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, "A uabɨ ghaze 'Kɨ Godɨn
Otarim.' Ezɨ en Arazibar Osizirir mam iti, ezɨ arazir kam kamaghɨn mɨgei,
gumazir kamaghɨn mɨgeim, an aremegham."
8 Ezɨ Pailat akar kam baregha bar atiatingi.
9 Egha a ua ghua gavmanɨn dɨpenimɨn aven ghugha, kamaghɨn Iesusɨn
azai, "Nɨ nguibar manamɨn ikegha ize?" Ezɨ Iesus an akar kam ikarazir
puvatɨ.
10 Ezɨ Pailat a mɨgei, "Manmaghɨn amizɨ nɨ nan akam ikarvaghan aghua?
Kɨ nɨ fɨrighamin gavgavim iti, egha uaghan nɨ isɨ ter ighuvim gafughamin
gavgavim iti. Ezɨ nɨ ti bizir kam gɨfozir puvatɨ?"
11 Ezɨ Iesus kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, "Godɨn pɨn itim, a gav-
gavim nɨ ganɨngizir puvatɨzɨ, nɨ na dɨkabɨnamin gavgaviba puvatɨghai. Ezɨ
gumazir na isa nɨn agharim gatɨzim, an arazir kuramɨn osɨmtɨzim, a nɨn
arazir kuramɨn osɨmtɨzim, bar a gafira."
12 Pailat akar kam baregha Iesus ateghtɨ a mangasa tuaviba buri. Ezɨ Jud-
aba kamaghɨn dei, "Nɨ gumazir kam ateghtɨ a mangɨtɨ, nɨ Sisarɨn namakam
puvatɨ. Guizbangɨra, gumazim uabɨra uabɨ mɨgɨa ghaze, an atrivim, a Sisarɨn
apanim."
13 Pailat akar kam baregha, Iesusɨn akua azenan ghu. Egha a jasɨn
dabirabim gaperaghav iti, danganir kam, me "Dagɨar Azuarim," a garɨsi.
(Hibrun akam me ghaze, "Gabata.")
14 Ezɨ dughiar kam a dughiar me God Israelia Gitazir Dughiamɨn isam bagh
daghebar amu bizibar kɨramim. Kar aruer arɨzim. Ezɨ Pailat Judabav gei, "Ia
ganigh! Ian Atrivim kara."

---

‡ **18:40:** Fofozir gumazir avɨriba kamaghɨn nɨghnɨsi, Barabas, a gumazir Judan nguazim bagha Romɨn gavman ko mɨsozir mav. **19:1:** Mt 20:19, Mk 15:15, Lu 18:33 **19:1:** Matyu 20:19; Mak 15:15; Luk 18:33 **19:2:** Lu 23:11 **19:2:** Luk 23:11 **19:3:** Jo 18:22 **19:3:** Jon 18:22 **19:4:** Jo 18:38, 19:6 **19:4:** Jon 18:38; 19:6 **19:6:** Jo 18:31, Ap 3:13 **19:6:** Jon 18:31; Aposel 3:13 **19:7:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **19:7:** Ofa Gami 24:16; Matyu 26:65; Jon 5:18 **19:9:** Ais 53:7, Mt 26:62-63, 27:12-14, Lu 23:9 **19:9:** Aisaia 53:7; Matyu 26:62-63; 27:12-14; Luk 23:9 **19:11:** Lu 22:53, Jo 7:30, 10:18, Ap 2:23, Ro 13:1 **19:11:** Luk 22:53; Jon 7:30; 10:18; Aposel 2:23; Rom 13:1 **19:12:** Lu 23:2, Ap 17:7 **19:12:** Luk 23:2; Aposel 17:7 **19:14:** Mt 27:62 **19:14:** Matyu 27:62

15 Ezɨ me kamaghɨn dei, “A batokegh! A batueghtɨ a mangɨ! A isɨ ter
ighuvimɨn a gafugh!”
Ezɨ Pailat men azara, “Ia ifonge, kɨ ian Atrivim isɨ ter ighuvimɨn a
gafugham?”
Ezɨ ofa gamir gumazir ekiaba kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “E
atrivir igharaziba puvatɨ. Sisar bar uabɨra!”
16 Kamaghɨn amizɨ, Pailat Iesus isa, me ter ighuvimɨn a gafughasa, a men
agharim gatɨ.

Me Iesus isa ter ighuvimɨn a gafu
(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Ezɨ me Iesus inigha zui.
17 Ezɨ a uabɨ uan ter ighuvim gupugha, nguibar ekiam ategha danganir
mamɨn zui, an ziam “Dapanir Agharir Danganim.” (Hibrun akam me ghaze,
“Golgota.”)
18 Ezɨ danganir kamɨn me a isa ter ighuvimɨn anegura. Egha me gumazir
igharazir pumuning a ko, aning agura, mam vongɨn itima, mam vongɨn iti.
Ezɨ Iesus aningɨn torimɨn iti.
19 Ezɨ Pailat uaghan me mɨgeima me ziar mam osirigha ter ighuvim gatɨ.
Ziar kam a kamakɨn, “Nasaretɨn Gumazim Iesus, Judabar Atrivim.”
20 Me ziar kam, Hibrun akam ko Romɨn akam ko Grighɨn akamɨn, men
akabar an osiri. Danganir me Iesus ter ighuvimɨn anegurazim, a nguibar
ekiam boroghɨra iti, kamaghɨn amizɨ, Judan avɨrim izava osizirir kamɨn gara
egha a dɨbori.
21 Ezɨ ofa gamir gumazir ekiaba kamaghɨn Pailat mɨgei, “Nɨ kamaghɨn
osiran markɨ, ‘Judan Atrivim.’ Bar markɨ. Nɨ kamaghɨn osirigh, ‘Gumazir
kam ghaze, kɨ Judabar Atrivim.’ ”
22 Ezɨ Pailat kamaghɨn men akam ikaragha ghaze, “Markɨ. Akar kɨ osirigha
gɨvazim, a kamaghɨra ikɨ.”
23 Mɨdorozir gumaziba ter ighuvimɨn Iesus gafugha gɨvagha, gɨn me an
korotiaba inigha 4plan akuabar uari rome. Egha me akuar vamɨra vamɨra
isi. Egha me uaghan an korotiar ruarim sara ini, egha mɨdorozir gumaziba
kamaghɨn gari, me inir akuar avɨriba inigha korotiar ruarir kam isamizir pu.
Puvatɨ. Me inir vamɨram an ingarigha, isamizir puvatɨ.
24 Egha mɨdorozir gumaziba kamaghɨn uarira uariv gei, “E korotiar ruarir
kam abɨghan kogham. Puvatɨ. E satu gikararang fogham tina a iniam.”
Godɨn Akɨnafarimɨn itir akar mam kamaghɨn mɨgei, “Me nan korotiaba
tuiragh uarira uari danɨngam. Egh me satu gikararangɨva gumazim
amɨseveghtɨ a nan korotiar ruarim iniam.” Ezɨ akar kam guizbangɨra
otoghasa, kamaghɨn arazir kamra mɨdorozir gumaziba a gami.
25 Ezɨ Iesusɨn amebam ko, an amebamɨn afumim ko, Klopasɨn amuim
Maria ko, Makdalan nguibamɨn amizim Maria, me bar an ter ighuvimɨn
boroghɨra tuivighav iti.
26 Ezɨ Iesus garima an amebam ko suren gumazir a bar ifongezim, aning
roghɨra tughav iti. Ezɨ a kamaghɨn uan amebam mɨgei, “Amizim, gumazir
kam datɨrɨghɨn, a nɨn otarim.”

19:16: Mt 27:26, 27:31, Mk 15:15, Lu 23:24 **19:16:** Matyu 27:26; 27:31; Mak 15:15; Luk 23:24 **19:17:** Mt 27:31-33, Mk 15:21-22, Lu 23:26, 23:33 **19:17:** Matyu 27:31-33; Mak 15:21-22; Luk 23:26; 23:33 **19:19:** Mt 27:37, Mk 15:26, Lu 23:38 **19:19:** Matyu 27:37; Mak 15:26; Luk 23:38 **19:23:** Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:34 **19:23:** Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:34 **19:24:** Sng 22:18 **19:24:** Onger Akaba 22:18 **19:25:** Mt 27:55-56, Mk 15:40, Lu 23:49, 24:18 **19:25:** Matyu 27:55-56; Mak 15:40; Luk 23:49; 24:18 **19:26:** Jo 2:4, 13:23, 21:7, 21:20 **19:26:** Jon 2:4; 13:23; 21:7; 21:20

27 Egha a kamaghɨn suren gumazir kam mɨgei, “Amizir kam, a datɨrɨghɨn
nɨn amebam.” Ezɨ dughiar kamɨn ghua, suren gumazir kam Maria inigha
uan dɨpenimɨn ghugha an gara uan amebamɨn mɨn a gami.

Iesus areme
(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 Ezɨ Iesus fo, an ingangariba datɨrɨghɨn bar gɨfa. Egha a kamaghɨn mɨgei,
“Nan kuarim nan pɨri.” Godɨn Akɨnafarimɨn itir akar mam guizbangɨra
otivasa, kamaghɨn an akar kam gami.
29 Ezɨ mɨner mam wainɨn afangtɨzim an ikia roghɨra iti. Ezɨ me dɨpamɨn
suizir bizim inigha wainɨn dɨpam garu. Ezɨ wain a gizɨvazɨma, me a isa
hisopɨn aghorim gikegha a isa Iesusɨn akam darɨghasa an amadi.
30 Ezɨ Iesus wainɨn kam amegha gɨvagha, kamaghɨn mɨgei, “A datɨrɨghɨn
gɨfa.” Egha a dapanim aviragha uan duam sue.

Mɨdorozir gumazir mam Iesusɨn ivim bɨra

31 Kar dughiar me Sabat bagha bizibar kɨrim. Sabatɨn dughiar kam, a
dughiar bar ekiam. Kamaghɨn amizɨ, Judaba gumazir kuaba dughiar kamɨn
ter ighuvibar ikian me aghua. Egha me kamaghɨn Pailatɨn azangsɨgha ghaze,
a men amamangatɨghtɨ me ter ighuvibar itir gumazibar suer agharibav sogh
da apɨrightɨ, me zuamɨram aremeghtɨ me men kuaba adegh izighiram.
32 Ezɨ mɨdorozir gumaziba ghua gumazir Iesus ko guraghav itir mamɨn
suer agharimning mɨsogha aning apɨrigha, egha ghua gumazir igharazim
uaghan an suer agharimning mɨsogha aning apɨri.
33 Egha me iza Iesusɨn garima an aremegha gɨfa. Kamaghɨn amizɨma me
an suer agharimning apɨrizir puvatɨ.
34 Ezɨ mɨdorozir gumazir mam afuzim inigha Iesusɨn ivim bɨra. Ezɨ ghuzim
ko dɨpam zuamɨra ire.
35 (Kɨ, Jon, kɨ gumazir bizir kamɨn ganizim, kɨ kamaghɨn ifonge, ia bizir kam
gɨfoghɨva nɨghnɨzir gavgavim an ikiam. Kamaghɨn kɨ an gun ia mɨgei. Akar
kɨ gun mɨgeir kam, a guizbangɨra. Kɨ uabɨ fo, kɨ guizbangɨra mɨgei.)
36 Godɨn Akɨnafarimɨn itir akar mam, a kamakɨn, “Me an agharitam
apɨrighan kogham.” God kamaghsua, akar kam guizbangɨram otogham, ezɨ
kamaghɨn bizir kam oto.
37 Ezɨ akar igharazir mam Godɨn Akɨnafarimɨn iti, a kamakɨn, “Gumazir me
afuzimɨn ruazim, me an ganam.”

Me Iesusɨn kuam isa
mozir igiar mam gatɨ
(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 Ezɨ gɨn Arimatean nguibamɨn gumazim Josep ghua Iesusɨn kuam iniasa
Pailatɨn azangsɨsi. Josep a Iesusɨn suren gumazir mam, egha a Judabar
atiatigha, uan nɨghnɨzir gavgavim modo. Ezɨ Pailat an amamangatɨzɨ, a ghua
Iesusɨn kuam ini.
39 Ezɨ Nikodemus, gumazir faragha dɨmagarimɨn Iesusɨn ganizim, a
uaghan ize. Egha borer mughuriar aghuir maba inigha ize, me temer

---

19:28: Sng 22:15, 69:21 **19:28:** Onger Akaba 22:15; 69:21 **19:29:** Mt 27:48 **19:29:** Matyu 27:48 **19:30:** Jo 17:4 **19:30:** Jon 17:4 **19:31:** Lo 21:22-23, Mk 15:42, Jo 19:42 **19:31:** Godɨn Araziba 21:22-23; Mak 15:42; Jon 19:42 **19:34:** 1 Jo 5:6-8 **19:34:** 1 Jon 5:6-8 **19:35:** Jo 21:24 **19:35:** Jon 21:24 **19:36:** Kis 12:46, Nam 9:12, Sng 34:20 **19:36:** Ua Me Ini 12:46; Dɨboboniba 9:12; Onger Akaba 34:20 **19:37:** Sng 22:16-17, Sek 12:10, MAA 1:7 **19:37:** Onger Akaba 22:16-17; Sekaraia 12:10; Akar Mogomem 1:7 **19:38:** Mt 27:57, Mk 15:42, Lu 23:50, Jo 7:13, 9:22 **19:38:** Matyu 27:57; Mak 15:42; Luk 23:50; Jon 7:13; 9:22 **19:39:** Jo 3:1-2, 7:50 **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50

pumuningɨn borem inigha aning veregha, borer kam gami. Ezɨ borer kamɨn osɨmtɨzim 30 kilogremɨn ghu.

40 Ezɨ Josep ko Nikodemus aning Iesusɨn kuam inigha borer kam an kuam gaghui. Egha inir aghuimɨn an mɨkarzim nomke, Judaba uan gumazir oveaghuezibagh ami mokɨn.

41 Ezɨ mɨdorozir gumaziba Iesus ter ighuvimɨn anegurazir danganir kamɨn boroghɨra, azenir mam iti. Egha azenir kamɨn mozir igiar mam iti, me dagɨar mozir kamɨn, faragha gumazitamɨn kuatam afazir puvatɨ.

42 Kar dughiar Judaba Sabatɨn dughiam bagh bizibar kɨramim, ezɨ mozir kam, a Iesus aremezir danganimɨn boroghɨra iti. Kamaghɨn amizɨ, aning Iesusɨn kuam inigha ghua mozir kamɨn anetɨ.

20

Iesus ua dɨkafi
(Matyu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

1 Ezɨ Sanden bar mɨzaraghara, amɨnim mɨtateghavɨra iti, ezɨ Makdalan nguibamɨn amizim Maria, a mozimɨn ghu. Egha a garima mozimɨn tiar akam gasarazir dagɨam ua itir puvatɨ.*

2 Ezɨ a, Saimon Pita ko suren gumazir igharazir Iesus bar ifongezim bagha ivegha ghua kamaghɨn aning mɨgei, “Me Ekiamɨn kuam mozimɨn a inigha ghu, ezɨ e fozir puvatɨ, me managh anetɨ.”

3 Ezɨ Pita ko suren gumazir igharazir kam, aning nguibam ategha mozimɨn zui.

4 Aning vɨrara ivegha ghua, suren gumazir igharazir kam Pita gafiragha, faragha mozimɨn oto.

5 Egha an aviragha mozimɨn aven inir aghuir me Iesusɨn kuam avarazir kabar gara, egha aven ghuzir puvatɨ.

6 Ezɨ Saimon Pita an gɨn ghua, mozimɨn averiamɨn ghu. Egha a inir aghuir kabar garima da iti.

7 Egha a inir igharazir mamɨn garima a uaghan iti, kar inir me Iesusɨn dapanimɨn ikezim. Inir kam a inir igharaziba ko itir puvatɨ. Saimon ghaze, me ti a righa igharagha anetɨ.

8 Ezɨ suren gumazir igharazir faragha mozimɨn otozim, a uaghan aven ghu. Egha a bizir kabar ganigha nɨghnɨzir gavgavim iti.

9 (Guizbangɨra, Godɨn Akɨnafarimɨn itir akam ghaze, Iesus mozimɨn ua dɨkavigham. Ezɨ dughiar kamɨn aning akar kam tɨghar deraghvɨra a gɨfogham.)

10 Egha suren gumazimning uamategha dɨpenimɨn ghu.

Makdalan nguibamɨn amizim Maria Iesusɨn gani
(Matyu 28:9-10; Mak 16:9-11)

11 Ezɨ Maria mozimɨn azenan tughav ikia azi. Egha aziavɨra ikia aviragha mozimɨn averiamɨn gari.

12 Egha a enselɨn pumuningɨn garima, aning korotiar ghurghurimning aru. Egha aning danganir Iesusɨn kuam faragha ikezimɨn aperaghav iti.

19:40: Ap 5:6 **19:40:** Aposel 5:6 **19:42:** Ais 53:9, Jo 19:31 **19:42:** Aisaia 53:9; Jon 19:31 **20:1:** Mt 28:1, Mk 16:1, Lu 24:1 **20:1:** Matyu 28:1; Mak 16:1; Luk 24:1 * **20:1:** Wikbar faraghavɨra zuir aruem, a Sandera. **20:2:** Jo 13:23, 19:26, 21:7, 21:20, 21:24 **20:2:** Jon 13:23; 19:26; 21:7; 21:20; 21:24 **20:5:** Jo 19:40 **20:5:** Jon 19:40 **20:7:** Jo 11:44 **20:7:** Jon 11:44 **20:9:** Sng 16:10, Ap 2:25-31, 13:34-35 **20:9:** Onger Akaba 16:10; Aposel 2:25-31; 13:34-35 **20:11:** Mk 16:5 **20:11:** Mak 16:5

Egha mam an dapanim ikezir naghɨn aperazɨ, mam an suemning ikezir naghɨn apera.
13 Egha aning kamaghɨn Marian azai, “Amizim, nɨ manmaghsuava azi?”
Ezɨ a kamaghɨn aning mɨgei, “Me nan Ekiamɨn kuam inigha ghu, ezɨ kɨ fozir puvatɨ, me managh anetɨ.”
14 A kamaghɨn mɨkemegha, ragha garima, Iesus tughav iti. Ezɨ Maria fozir puvatɨ, kar Iesus.
15 Ezɨ Iesus kamaghɨn an azara, “Amizim, nɨ manmaghsuava azi? Nɨ tina buri?”
Ezɨ Maria ghaze, kar ti azenimɨn garir gumazim, egha a kamaghɨn Iesus mɨgei, “Gumazir aruam, nɨ an kuam inigh mangɨghɨva, egh danganir nɨ an atɨzimɨn gun na mɨkemegh. Eghtɨ kɨ mangɨva a iniam.”
16 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Maria!”
Ezɨ Maria ragha kamaghɨn Hibrun akamɨn a mɨgei, “Rabonai.” Akar kamɨn mɨngarim a kamakɨn, “Tisa.”
17 Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Kɨ tighar uan Afeziam bagh mavanangam, kamaghɨn nɨ nan suiraghɨv ikian markɨ. Nɨ nan aveghbuaba bagh mangɨva kamaghɨn me mɨkɨm, kɨ e uan Afeziam bagha uamategha ghuavanadi. A nan God, ko uaghan ian God.”
18 Ezɨ Makdalan Maria ghua suren gumaziba kamaghɨn me mɨgei, “Kɨ Ekiamɨn ganigha gɨfa.” Egha an akar Iesus a mɨkemezimɨn gun me mɨgei.

Suren gumaziba Iesusɨn gani (Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 Sanden guaratɨzimɨn amɨnim pɨrigha gɨvazɨ, suren gumaziba Judabar atiatigha dɨpenir me itim, me pamten an tiar akaba ase. Ezɨ Iesus iza pura suren gumazibar tongɨn tugha, kamaghɨn me mɨgei, “Ian naviba amɨragh ikɨ.”
20 A kamaghɨn mɨgɨa, uan duar torir dafarimningɨn itimning ko duar ivir vuemɨn itim, men aka. Ezɨ suren gumaziba Ekiamɨn ganigha me bar akonge.
21 Ezɨ Iesus ua me mɨgei, “Ian naviba amɨragh ikɨ. Afeziam na amadazɨ ezɨ kɨ ize. Ezɨ kamaghɨra kɨ ia amadima ia zui.”
22 A kamaghɨn mɨgɨa, egha uan amɨnim men a giveragha, men amada, egha kamaghɨn me mɨgei, “Ia Godɨn Duam uan navir averiabar a inigh.
23 Egh ia gumazamizibar arazir kuraba gɨn amadagham, eghtɨ God uaghan men arazir kuraba gɨn amadaghtɨ, da puvatɨgham. Eghtɨ ia men arazir kuraba gɨn amadaghan koghtɨ, men arazir kuraba ikɨvɨra ikiam.”

Tomas Iesusɨn gani

24 Dughiar Iesus uan suren gumaziba batozim, men 12plan suren gumazibar mav, a me ko itir puvatɨ. Kar Tomas, an ziar mam Fufuzim.
25 Ezɨ suren gumazir igharaziba kamaghɨn Tomas mɨgei, “E Ekiamɨn ganigha gɨfa.”
Ezɨ Tomas kamaghɨn me mɨgei, “Kɨ an duar torir me an dafarimning gafuzimingɨn ganighan koghɨva, egh kɨ uan dafar puzim an duar torimning

---

20:14: Mt 28:9, Mk 16:9, Lu 24:16, 24:31, Jo 21:4 **20:14:** Matyu 28:9; Mak 16:9; Luk 24:16; 24:31; Jon 21:4 **20:17:** Sng 22:22, Mt 28:10, Ro 8:29, Ef 1:17, Hi 2:11-12 **20:17:** Onger Akaba 22:22; Matyu 28:10; Rom 8:29; Efesus 1:17; Hibru 2:11-12 **20:19:** Mk 16:14, Lu 24:36, Jo 19:38, 1 Ko 15:5 **20:19:** Mak 16:14; Luk 24:36; Jon 19:38; 1 Korin 15:5 **20:20:** Jo 16:22, 19:34, 1 Jo 1:1 **20:20:** Jon 16:22; 19:34; 1 Jon 1:1 **20:21:** Mt 28:18-19, Jo 17:18, 2 Ti 2:2, Hi 3:1 **20:21:** Matyu 28:18-19; Jon 17:18; 2 Timoti 2:2; Hibru 3:1 **20:23:** Mt 16:19, 18:18 **20:23:** Matyu 16:19; 18:18 **20:24:** Jo 11:16, 14:5, 21:2 **20:24:** Jon 11:16; 14:5; 21:2

datighan kogh, egh uan dafarim an ivir vuemin itir duam datighan koghiva, ki nighnizir gavgavim ikian kogham. Bar puvatigham."

26 Ezi 7plan dughiaba givazima, suren gumaziba ua dipenimin aven iti, ezi Tomas me ko aven iti. Me tiar akaba bar pamten da asegha gifa. Ezi Iesus iza men tongin tughav iti. Egha me migei, "Ian naviba amiragh iki."

27 Egha a kamaghin Tomas migei, "Ni uan dafar puzimin kagh suiragh, egh nan dafarimningin ganigh. Egh ni uan agharim amadagh uan dafarim nan ivir vuemin itir duam datigh. Ni nighnizir pumuning ikian marki. Ni nighnizir gavgavim nan iki."

28 Ezi Tomas kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni nan Ekiam. Ni nan God."

29 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni nan ganigha givagha, nighnizir gavgavim nan iti, a? Gumazir nan ganizir puvatiziba, egha nighnizir gavgavim nan iti, gumazir kaba bar akongegh."

Akinafarir kamin mingarim

30 Iesus mirakelin avirir maba uaghan suren gumazibar damazimin dagh ami. Ezi ki bar Akinafarir kamin da osirizir puvati.

31 Ezi akar ki osirizir kam, ki kamaghsua, ia nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa, ki an osiri. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Eghti ia nighnizir gavgavim an ikiva, egh ia an ziamin zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Ki kamaghsua, akinafarir kam an osiri.

Iesus ua uabi isa uan suren gumazibar aka

21

(Sapta 21)

7plan suren gumaziba Iesusin gani

1 Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Dipar Akaremin boroghin, uabi isa ua uan suren gumazibar aka. Galilin Dipar Akaremin ziar mam Taiberiasin dipam. Bizir kam kamaghin oto.

2 Dughiar kam Saimon Pita ko Tomas (an ziar mam Fufuzim) ko Nataniel (an nguibam, Kanan nguibar Galilin Distrighin aven itim) ko Sebedin otarir pumuning, ko Iesusin suren gumazir igharazir pumuning, me bar uari inigha iti.

3 Egha Saimon Pita kamaghin me migei, "Ki osiriba burisi mangam."

Ezi me ghaze, "E ni ko mangam." Egha me dikavigha botin mamin ghuavanabogha me zui. Ezi dimagarir kamin me osirir taba inizir puvati.

4 Ezi bar mizaraghara, aruem ovirima, me gumazir mamin garima a dipamin dadarimin tughav iti. Ezi suren gumaziba kamaghin fozir pu, kar Iesus.

5 Ezi Iesus kamaghin men azara, "Otariba, ia osiritaba iniz, o?"

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "Bar puvati."

6 Ezi a kamaghin me migei, "Ia ivem inigh, botin agharir guvimin amadaghan anekunigh, egh ia osiritaba iniam." Ezi me ivem akunizi, osirir bar avirim ivem gizivazi, me a gekuigh anangan ibura.

20:27: 1 Jo 1:1 **20:27:** 1 Jon 1:1 **20:29:** 2 Ko 5:7, 1 Pi 1:8 **20:29:** 2 Korin 5:7; 1 Pita 1:8 **20:30:** Jo 21:25 **20:30:** Jon 21:25 **20:31:** Lu 1:4, Jo 3:15-16, 5:24, Ro 1:17, 1 Pi 1:8-9, 1 Jo 5:13 **20:31:** Luk 1:4; Jon 3:15-16; 5:24; Rom 1:17; 1 Pita 1:8-9; 1 Jon 5:13 **21:2:** Mt 4:21, Jo 1:45-51, 20:24 **21:2:** Matyu 4:21; Jon 1:45-51; 20:24 **21:3:** Lu 5:5 **21:3:** Luk 5:5 **21:4:** Jo 20:14 **21:4:** Jon 20:14 **21:5:** Lu 24:41 **21:5:** Luk 24:41 **21:6:** Lu 5:4-7 **21:6:** Luk 5:4-7

7 Ezɨ suren gumazir Iesus bar ifongezim, a kamaghɨn Pita mɨgei, “Kar
Ekiamra.” Pita faragha ingarasava uan korotiar aruzim sue.
Egha a kamaghɨn oraki, “Kar Ekiamra,” egha korotiam uam anerugha uabɨ
ikegha, dɨpam uabɨ akunigha egha dɨpamɨn ghua dadarimɨn oto.
8 Ezɨ suren gumazir igharaziba botɨn mam inigha ghua, osiriba sara ivem
amɨkɨrɨgha dadarimɨn zui. Me saghon itir puvatɨ, me 100 mitan dɨpar
dadarimɨn boroghɨra iti.
9 Ezɨ me iza dadarimɨn otogha gɨvagha, me avir mamɨn garima osiri maba
avim gisɨn iti. Ezɨ bretɨn maba sara iti.
10 Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgei, “Osirir ia datɨrɨghɨn iniziba, ia taba inigh
izɨ.”
11 Ezɨ Saimon Pita botɨn ghuavanabogha, egha ivem a mɨkɨrɨgha dɨpar
dadarimɨn ghu. Ezɨ osirir ekiabara ivem gizɨfa, da bar moghɨra, 153plan
osiriba. Osiriba bar avɨrasemezɨ ivem akariaghɨrɨzir puvatɨ.
12 Ezɨ Iesus kamaghɨn me mɨgei, “Ia izɨ damɨ.”
Ezɨ suren gumaziba atiatigha men tav an azarazir puvatɨ, “Nɨ tina?” Me fo,
kar Ekiamra.
13 Ezɨ Iesus avimɨn boroghɨra ghua bret inigha me ganɨdi. Egha osiriba sara
inigha uaghan me ganɨdi.
14 Dughiar Iesus mozimɨn dɨkavizimɨn gɨn, kar an namba 3ɨn dughiam a
uabɨ isa uan suren gumazibar aka.

Iesus Pita mɨgɨa ghaze, nɨ nan sipsipba deraghvɨra men gan men akurvagh

15 Iesus uan suren gumaziba ko amegha gɨvagha, Iesus kamaghɨn Saimon
Pitan azai, “Saimon, Jonɨn otarim, nɨ ti bar na gifonge, egha nɨ na gifongezir
arazir kam, a gumazir kaba na gifongezir arazibagh afira?”
Ezɨ Pita ghaze, “Are, Ekiam, nɨ fo, kɨ nɨ gifonge.”
Ezɨ Iesus a mɨgei, “Nɨ nan gumazamiziba sipsipɨn nguzibar mɨn men
akurvagh deraghvɨra men gan.”*
16 Ezɨ Iesus uam an azara, “Saimon, Jonɨn otarim, nɨ ti na gifonge?”
Ezɨ Pita a ikara, “Are, Ekiam, nɨ fo, kɨ nɨ gifonge.”
Ezɨ Iesus a mɨgei, “Nɨ nan gumazamiziba sipsipbar mɨn men akurvagh
deraghvɨra men gan.”†
17 Egha dughiar mɨkezimɨn uam an azara, “Saimon, Jonɨn otarim, nɨ ti na
gifonge?”
Ezɨ Pita Iesus baseme, a dughiar mɨkezim uam an azaragha ghaze, nɨ ti na
gifonge? Ezɨ a kamaghɨn Iesus mɨgei, “Ekiam, nɨ bar bizibagh fo. Nɨ fo, kɨ nɨ
gifonge.”
Ezɨ Iesus kamaghɨn a mɨgei, “Nɨ nan gumazamiziba sipsipbar mɨn men
akurvagh deraghvɨra men gan.‡

21:7: Mt 14:29, Jo 13:23, 20:2 **21:7:** Matyu 14:29; Jon 13:23; 20:2 **21:11:** Lu 5:6 **21:11:** Luk 5:6 **21:13:** Jo 6:11, Ap 10:41 **21:13:** Jon 6:11; Aposel 10:41 **21:14:** Jo 20:19, 20:26 **21:14:** Jon 20:19; 20:26 **21:15:** Mt 26:33, Jo 1:42 **21:15:** Matyu 26:33; Jon 1:42 * **21:15:** Gumazir maba Iesusɨn akar kam kamagh a giragha ghaze, “Nɨ ti bar na gifuegha, egha bizir igharazibagh ifongezir puvatɨ?” Kamaghɨra gumazir maba uaghan Pitan akar kam giragha ghaze, “Ekiam, guizbangɨra, nɨ fo, kɨ nɨn roroam.” **21:16:** Ap 20:28, Hi 13:20, 1 Pi 2:25 **21:16:** Aposel 20:28; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25 † **21:16:** Gumazir maba Pitan akar kam kamaghɨn a giragha ghaze, “Ekiam, guizbangɨra, nɨ fo, kɨ nɨn roroam.” **21:17:** Jo 13:38, 16:30 **21:17:** Jon 13:38; 16:30 ‡ **21:17:** Gumazir maba Iesusɨn akar kam kamagh a giragha ghaze, “Nɨ nan roroam?” Egha Pitan akar kam giragha ghaze, “Nɨ fo, kɨ nɨn roroam.”

18 Ki guizbangira ni migei, ni fomira igiamra ikia, ni uabi letiam uan
ivariam ikegha danganir ni mangasa ifongezibagh arui. Egh ni ghurighamin
dughiam, ni uan agharimning feghti, gumazir igharazim ni gikegh ni inigh
danganir ni mangasa ifongezir puvatizimin mangam."
19 (Iesus migirigiar kam migia kamaghin Pitan aka, a tuavir manamin
aremegh ziar ekiam God daningam.) Egha a kamaghin Pita migei, "Ni nan
gin izi."

Suren gumazir Iesus bar ifongezir kamin akam

20 Ezi Pita ragha suren gumazir Iesus bar ifongezir kamin garima, an
aningin gin izi. Suren gumaziba faragha Iesus koma apava, gumazir kam
uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghira anetigha, kamaghin an azai,
Ekiam, tina ni isi apanibar agharim darigham?
21 Ezi Pita an ganigha kamaghin Iesus azara, "Ekiam, gumazir kam, bizir
tizim a batogham?"
22 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki ifueghti a ikivira iki
mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim puvati. Ni nan
gin izi."
23 Kamaghin amizi, akar kam tintinibar arui, ezi gumazamiziba kamaghin
nighnigha ghaze, "Suren gumazir kam an aremeghan kogham."
Ezi Iesus guizbangira kamaghin mikemezir puvati, an aremeghan
kogham. Puvati. A ghaze, "Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh
izamim otogham, kar nin bizim puvati."
24 Kar suren gumazir kamra, a datirighin bizir kabar gun mikemegha, an
akar kaba osiri. E datirighin fo, akar a gun mikemezir kaba, da guizbangira.
25 Ezi bizir avirir igharazir maba Iesus uaghan dagh amizi, da iti. Ezi me
ti vaghvagha bizir kabar akinafariba osirighai, nguazir kamin akinafarir
kabar arighamin danganiba bar puvatigham.

21:18: Jo 13:36, Ap 12:3-4 **21:18:** Jon 13:36; Aposel 12:3-4 **21:19:** Mt 16:24-25, Mk 1:17, Jo 13:36, 2 Pi 1:14 **21:19:** Matyu 16:24-25; Mak 1:17; Jon 13:36; 2 Pita 1:14 **21:20:** Jo 13:23-25, 20:2 **21:20:** Jon 13:23-25; 20:2 **21:22:** Mt 16:27-28, 25:31, 1 Ko 4:5, MAA 22:7, 22:20 **21:22:** Matyu 16:27-28; 25:31; 1 Korin 4:5; Akar Mogomem 22:7; 22:20 **21:24:** Jo 19:35, 3 Jo 12 **21:24:** Jon 19:35; 3 Jon 1:12 **21:25:** Jo 20:30 **21:25:** Jon 20:30

Aposelbar Ingangariba
o
Aposel
Akar faragha zuim

Akinafarir kam, Aposelbar Ingangariba, Lukra an osiri. Luk faragha, akinafarir igharazim osiri, a Luk Osirizir Akar Aghuim. Egha datirighin Aposelbar Ingangariba osiri.

E akinafarir kamin garima, Godin Duam aposelba tuavim men akazi, me Iesusin Akar Aghuim "Jerusaleminguibar ekiamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrik ko, nguazir kamin danganiba bar," an gun me migei. (Ni sapta 1:8in gan.)

Aposelbar akinafarim kamaghin migia ghaze, Iesusin sios Judabar tongin dikavigha egha gin ghua bar ekevegha tintinibar ghua nguazimin otevir mabar ghu. Luk uaghan kamaghin en akaghasa, Kraisin ingangarim ko gumazamizir an gin zuibar dabirabim, da God fomira Israelin gumazamiziba bagha dikirizir akam bar a ko voroghira ghu.

Ezi bizir ekiar mam Aposelbar akinafarim a migei, a Godin Duamin ingangarim. Pentikosin dughiamin Godin Duam faragha Iesusin suren gumazamizibar ize. Egha gin Godin Duam nighniziba me ganiga, egha gavgavim me ganidi.

Ezi akinafarir kam e uaghan aposelbar akar ruarir aviribar gari. Dughiar aviriba aposelba Iesusin Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kinasa. Ezi e garima gumazamizir avirim Akar Aghuir kamin gin zui, ezi sios otogha gavgafi.

Aposelbar akinafarim, an aposelin aviribar eghaghaniba an iti. Egha akar bar aviriba, Pita ko Pol amizir bizibav gei. Pita a suren gumazir mam, a uaghan Iesus ko arui. Ezi Pol faragha Iesusin gin aruizir puvati. A Iesusin siosin gumazamiziba dikabinasa pamtemin ingari. Ezi Iesus Polin diazi, a Iesus baghavira itir gumazimin min otogha guizbangira an ingangarim pamtem a gami.

Ezi akinafarir kamin otevir maba, Luk bizir Pol bativizibagh eghanasa, ghaze, "Eia," e dagh ami. Fofozir gumazir avirim ghaze, Luk uabi ti Pol ko dughiar mabar arui, kamaghin amizi, a ghaze, "Eia."

Aposelba Jerusaleminaven Iesusin Akar Aghuim akuri

(Sapta 1:1--8:3)

Iesus akar dikirizimin ghaze, a Godin Duam amangam

1-2 Tiofilus, ki akinafarir kam ni bagha an osiri. Nan akinafarir faragha zuimin, ki Iesus amizir biziba ko, a gumazamizibar sure gamiziba bar, ada osiri. Dughiar kamin Iesus dikavigha uan ingangarim gamua mamaghira ikia, ghua a Godin Nguibamin ghuavanabozir dughiamin tuzir biziba, ki da osiri. A tighar Godin Nguibamin mangasa, aposelba misevegha Godin Duamin gavgavimin ingangarir akabar me migei.*

1:1-2: Mak 16:19; Luk 1:1-4; 24:49-51

* **1:1-2:** Luk, a akinafarir kam Aposelbar Ingangariba, an osiri. A faragha zuir akinafarim an osirizi, a Luk Osirizir Akar Aghuim.

3 A faragha mizaziba inigha aremegha ua dikafi. Egha a tighar Godin
Nguibamin mangasava amua uabi isa uan aposelbar aka. Egha a bizir
aviribar men akazi, me bar fo, a ua dikavigha iti. Ezi 40plan dughiaba,
dughiar kamin aven dughiar aviriba a uabi men akakaghava God Bizibagh
Ativamin Dughiamin gun me migei.
4 Dughiar mamin a me ko ikia, apava migirigiar gavgavir kam me ganingi,
"Ia Jerusalemin nguibar ekiam ategh mangan marki. Bizir aghuarir nan
Afeziam ia daningasa akam akirizim a izam. Ki an gun ia mikemezi, ia a
baraki. Ia a bagh iki.
5 Jon dipamin gumazamiziba rue, ezi gurumra ia Godin Duamin ruegham."
6 Ezi me uari akuvazir dughiamin, me an azara, "Ekiam, ni dughiar kam
atrivim Israel danightima, a ua Israelin nguazimin ganam, o?"†
7 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Biziba otivamin dughiaba, nan afeziam
uabi uan gavgavimin da ati. Ezi ia tizim bagh dughiar an atizir kam
gifoghasa. Kar ian bizim puvati.
8 Godin Duam izighiri ia gizivaghti, ia an gavgavim iniam. Eghti bizir ia
ganigha foziba, ia Jerusalemin nguibar ekiamin aven ko, Judian danganiba
bar moghira ko, Samarian Distrik ko, nguazir kamin danganiba bar, me
geghanam."

Iesus Godin Nguibamin zui
(Mak 16:19-20; Luk 24:50-53)

9 Ezi Iesus kamaghin mikemegha givazi, an aposelba garavira itima God
anesiarafazima a Godin Nguibamin ghuavanabo. Ezi ghuariam me gari
naghin a modo.
10 A ghuavanadima me kogha overiamin garavira itima, gumazimning
korotiar ghurghurimning arugha bemira men min tu.
11 Egha aning kamaghin me migei, "Galilin gumaziba, ia tizim bagha kagh
tuivighav ikia pin overiamin gari? Gumazir kam Iesus, God a inizi a ia
ategha uan Nguibamin ghu. Ia an ganizi a Godin Nguibamin ghuzi moghin,
kamaghira a uamategham."

Me Judasin ingangarir danganim bagha Matias amisefe

12 Egha Iesusin aposelba Olivin Mighsiam ategha ua Jerusalemin zui.
Olivin Mighsiar kam Jerusalemin boroghira ikia an ruarim 1 kilomitan
mirara ghu.
13 Egha me otivigha, ghuriar pin itir me zurara itimin ghuavanabo. Men
ziabar kara:

1:3: Mt 28:17, Mk 16:12, Lu 24:36-49, Ap 10:41, 1 Ko 15:5-7 **1:3:** Matyu 28:17; Mak 16:12; Luk 24:36-49; Aposel 10:41; 1 Korin 15:5-7 **1:4:** Lu 24:49, Jo 14:16-17, Ap 2:33 **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Aposel 2:33 **1:5:** Mt 3:11, Mk 1:8, Lu 3:16, Jo 1:33, Ap 11:16 **1:5:** Matyu 3:11; Mak 1:8; Luk 3:16; Jon 1:33; Aposel 11:16 **1:6:** Ais 1:26, Dan 7:17, Amo 9:11, Mt 24:3, Lu 24:21 **1:6:** Aisaia 1:26; Amos 9:11; Matyu 24:3; Luk 24:21 † **1:6:** Fomira Israelin gumazir maba uari atrivimin ikia uan nguazimin gari. Egha Iesusin dughiamin Israelia Romin apengan iti. Ezi Iesus dughiar kamin otogha aruima, gumazir aviriba kamaghin nighnisi, a Romin gavman batueghiva uabi Israelian ganam. Eghti gin Israel Kantrin igharaziba dar ganiva egh dar apengan ikian kogham. **1:7:** Mt 24:36, Mk 13:32, 1 Te 5:1 **1:7:** Matyu 24:36; Mak 13:32; 1 Tesalonika 5:1 **1:8:** Matyu 28:19; Mak 16:15; Luk 24:47-48; Jon 15:27; Aposel 2:32; 3:15; 5:32 **1:9:** Mk 16:19, Lu 24:50-51, Jo 6:62, 20:17 **1:9:** Mak 16:19; Luk 24:50-51; Jon 6:62; 20:17 **1:10:** Mt 28:3, Mk 16:5, Lu 24:4, Jo 20:12, Ap 10:3, 10:30 **1:10:** Matyu 28:3; Mak 16:5; Luk 24:4; Jon 20:12; Aposel 10:3; 10:30 **1:11:** Mt 24:30, 26:64, Lu 21:27, Jo 14:3, 1 Te 1:10, 4:16, MAA 1:7 **1:11:** Matyu 24:30; 26:64; Luk 21:27; Jon 14:3; 1 Tesalonika 1:10; 4:16; Akar Mogomem 1:7 **1:12:** Lu 24:50 **1:13:** Mt 10:2-4, Mk 3:16-19, Lu 6:14-16 **1:13:** Matyu 10:2-4; Mak 3:16-19; Luk 6:14-16

Pita, Jon, Jems ko Andru, Filip ko Tomas, Bartolomyu ko Matyu, Jems, Alfiusɨn otarim, ko Saimon a Selotbar gumazir mam, ko Judas, a Jemsɨn otarim.

14 Egha me zurara navir vamɨra ikia uari inigha God ko mɨgei. Ezɨ amizir maba ko, Iesusɨn amebam Maria ko Iesusɨn doziba uakan.
15 Dughiar kabar aven Pita nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itir darazir tongɨn tu. (Men avɨrimɨn dɨbobonim 120.)
16 Egha kamaghɨn mɨgei, “Nan adarasi, Godɨn Duam fomɨra Devit gamizɨ, an akar mam mɨkeme. Ezɨ akar kam Godɨn Akɨnafarimɨn aven iti. Akar kam a Judasɨn mɨgei. Judas, a gumazir Iesus isa gumazir an suirazibar akazim. Akar kam datɨrɨghɨn Devit mɨkemezɨ moghɨra otogha gɨfa.
17 Judas fomɨra en gumazir mamra, egha uaghan ingangarir e amir kam gami.”
18 (Ivezir Judas uan arazir kuramɨn inizim, a nguazir mam givese. Egha nguazir kamɨn a uabɨ ekunigha aremegha an mɨkarzim afoaraghirɨ, ezɨ an muriaba bar azenim gire.
19 Kamaghɨn amizɨ, Jerusalemɨn itir darazi bar moghɨra bizir kam baregha, nguazir kam uan akamɨn ziar kam a gatɨ, Akeldama. An mɨngarim kamakɨn, “Ghuzimɨn Nguazim.”)
20 Egha Pita ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Godɨn Akɨnafarimɨn itir Onger Akabar aven osizirir kam iti, ‘An danganim pura ikɨ, tav an danganim inian markɨ.’
“Egha a uaghan ghaze, ‘A gumazir dapanim, eghtɨ igharaz tav an danganim ini.’
21 “Kamaghɨn amizɨ, e gumazir zurara e ko ikia uaghan Ekiam Iesus ko aruizir gumazitam amɨsɨvam.
22 Dughiar Jon gumazamiziba ruezim ko Iesus faragha ingangarim igiamra a gamir dughiam ikegha, ghua dughiar God Iesus inizɨ an e ategha ghuavanabozir dughiamɨn tu. E dughiar kaba bar e ko ikezir gumazitam amɨsɨvam. Gumazir kam Iesusɨn garima, a ua dɨkafi. An e ko mɨgɨrɨgɨar kamɨn gun akam akunam.”
23 Egha me gumazir pumuningɨn ziamning dɨboro, Josep, an ziar mam Barsabas (an ziar igharazir mam Jastus) ko Matias.
24-25 Egha me God ko mɨgei, “Ekiam, gumazamizibar navir averiaba, nɨ bar dagh fo. Nɨ en akagh, nɨ aningɨn tav amɨseveghtɨ, an aposelɨn ingangarim bagh Judasɨn danganim iniam. Ingangarir kam Judas anetegha uan danganir ikiamimɨn ghu.”
26 Egha me dagɨaba aningɨn ziamning osirigha torim gatɨgha aning givazvasi. Ezɨ dagɨar Matiasɨn ziam isɨn itim faragha azenim girɨ. Ezɨ me Matias isa, uaghan 11plan aposelbar tongɨn anetɨ.

2

Godɨn Duam izaghiri

1:14: Mt 13:55, Lu 23:49, 23:55, 24:10, Jo 6:42, 7:5 **1:14:** Matyu 13:55; Luk 23:49; 23:55; 24:10; Jon 6:42; 7:5 **1:16:** Sng 41:9 **1:16:** Onger Akaba 41:9 **1:17:** Mt 10:4, Lu 6:16, Ap 1:25 **1:17:** Matyu 10:4; Luk 6:16; Aposel 1:25 **1:18:** Mt 26:15, 2 Pi 2:15 **1:18:** Matyu 26:15; 2 Pita 2:15 **1:18:** Matyu 27:3-8 **1:20:** Sng 69:25, 109:8 **1:20:** Onger Akaba 69:25; 109:8 **1:22:** Mt 3:16, Mk 1:9, 16:19, Lu 3:21, 24:51, Jo 15:27, Ap 4:33 **1:22:** Matyu 3:16; Mak 1:9; 16:19; Luk 3:21; 24:51; Jon 15:27; Aposel 4:33 **1:24-25:** 1 Samuel 16:7; Jeremaia 11:20; Jon 2:25; Akar Mogomem 2:23

1 Ezɨ Pentikosɨn Dughiar Ekiam otozɨma, nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itir
darasi, me bar moghɨra uari akuvagha danganir vamɨran iti.*
2 Ezɨ zuamɨra nɨgɨnir mam Godɨn Nguibamɨn ikegha izaghira mati amɨnir
gavgavim izi. Egha dɨpenir me apiaghav itim bar a gizɨvagha anevara.
3 Egha me garima bizir mam mati avir mɨzariaba bɨaghira vaghvagha men
dapanir siriabagh apiaghiri.
4 Ezɨ Godɨn Duam bar moghɨra me gizɨvagha, gavgavim me ganɨga me
gamima, me nguibar igharazibar akabav gei.
5 Ezɨ Judan gumazamizir Godɨn apengan itir maba, me nguazimɨn itir
kantriba bar dar ikegha izegha datɨrɨghɨn Jerusalemɨn iti.
6 Egha me nɨgɨnir kam baregha iza bar uari akuvaghava, vaghvagha
orazima gumazamiziba men nguibabar akabav gei. Kamaghɨn amizɨ, me
dɨgavir kuram gamua okam nɨghnɨsi.
7 Egha me dɨgavir kuram gamigha azangsɨsi, “Gumazamizir mɨgeir kaba,
me bar Galilin gumazamizibara!
8 Ezɨ manmaghɨn amizɨ, e vaghvagha me barazi me en nguibabar akabav
gei?
9 En marazi Partian kantri ko Midian kantri ko Elamɨn kantribar ize.
Ezɨ marazi Mesopotemian Distrighɨn ize. Ezɨ marazi Judian Distrik ko
Kapadosian Provins ko, Pontusɨn Provins ko, Esian Provinsɨn ize.
10 Ezɨ marazi Frigian Distrik ko Pamfilian Provinsɨn ize. Ezɨ marazi
Isipɨn kantri, ko Libian Distrighɨn aven itir nguibar ekiam Sairinin boroghɨn
ikegha ize. Ezɨ marazi Judan gumazir Romɨn nguibamɨn ikegha izeziba.
Marazi Judaba, ezɨ marazi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me Judan
Arazibagh amua dar gɨn ghua, egha me uaghan, mati en marasi.
11 Ezɨ en marazi Kritɨn Arighatɨzim ko Arebian Distrighɨn gumazamiziba, e
vaghvagha me barazima me en nguibabar akabar God amizir bizir ekiabar
gun mɨgei!”
12 Ezɨ Judan gumazamiziba dɨgavir kuram gamigha pura okam nɨghnɨgha
uarir azangsɨsi, “Kar bizir tizim?”
13 Ezɨ Judan gumazamizir maba dɨbovir akabav gɨa ghaze, “Me wainɨn
dɨpar avɨriba amegha ongani.”

Pita akam akuri

14 Ezɨ Pita 11plan aposelba ko tughav ikia, egha pamtem kamaghɨn gu-
mazamizibav gei, “Ia Judaba ko Jerusalemɨn itir gumazamiziba, ia bar de-
raghvɨra na baragh. Kɨ bizir otozir kamɨn gun ia mɨkemeghtɨ, ia a gɨfogham.
15 Gumazamizir kaba wainɨn dɨpamɨn onganizir puvatɨ. Ia fo, kar 9 kloghɨn
mɨzarazimra.†
16 Bizir otozir kam, kar Godɨn akam inigha izir gumazim Joel fomɨra
mɨkemezɨ moghɨn:

17 “ ‘God kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
Dughiar gɨn izamibar kɨ uan Duam gumazamiziba bar me gingegham.

2:1: Lo 16:9-11, Ap 1:14 **2:1:** Godɨn Araziba 16:9-11; Aposel 1:14 * **2:1:** Pentikosɨn Dughiar Ekiam, an ziar igharazimra kara: Obaribar Aghavir Dughiar Ekiam. **2:2:** Ap 4:31 **2:2:** Aposel 4:31 **2:3:** Mt 3:11 **2:3:** Matyu 3:11 **2:4:** Mk 16:17, Ap 1:5, 4:31, 10:44-46, 1 Ko 12:10, 13:1 **2:4:** Mak 16:17; Aposel 1:5; 4:31; 10:44-46; 1 Korin 12:10; 13:1 **2:7:** Ap 1:11 **2:7:** Aposel 1:11 **2:9:** 2 Ti 1:15 **2:9:** 2 Timoti 1:15 **2:15:** 1 Te 5:7 **2:15:** 1 Tesalonika 5:7 † **2:15:** Judaba dughiar kamɨn mɨzaraghara dɨpar onganiba apir puvatɨ. Kamaghɨn Pita akar kam me mɨgei. **2:17:** Joel 2:28-32; Sekaraia 12:10; Jon 7:38; Aposel 10:45; 21:9

Eghti ian otariba ko guiviba Godin akam inigha izir gumazamizibar min
mikimtima,
ian gumazir igiaba irebabar min bizibar ganti,
ian gumazir ghuriba irebabar ganam.
18 Dughiar kabar ki uaghan uan Duam isi,
uan ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh ingegham,
eghti me Godin akam inigha izir gumazamizibar akabav kimam.
19 Eghti ki pin overiamin digavir kuram gamir araziba akakagh,
egh nguazimin mirakelin arazibar amuam.
Eghti ghuzim ko avim ko miturir dafam otogham.
20 Eghti aruem mitarmeghti, iakinim ghuzimin min otogham.
Bizir kaba faragh otivighti,
gin Ekiam Izamin Dughiam otogham.
Dughiar kamin Ekiam uan gavgavim ko angazangarim sara izam.
21 Eghti Ekiamin ziamin dimamin adarasi,
a men akurvagham.'

22 "Israelin gumazamiziba, ia migirigiar kam baragh. Nasaretin Iesus, God ia bagha anemadagha gavgavim a ganingizi, a ian tongin ingangarir gavgavir ekiaba ko mirakelin gavgavibagh amizi, da otivizi ia dar ganigha uari fo.
23 God uan ifongiamin gin ghua ia bagha fomira nighnizir mam gamigha, uan Otarim isa ian agharim gati. Ezi ia gumazir kurabar agharimin, a isa ter ighuvimin a gafuzi, an areme.
24 Ovevem bar Iesusin suiraghan kogham. Kamaghin, God a gamizi a dikavigha ovevemin gavgavim ataki.
25 Devitin Onger Akabar Akinafarim kamaghin mikeme:

" 'Ki Ekiamin garima a zurara bar nan boroghira iti.
A bar roghira ikia gavgavim na ganidi.
Kamaghin amizi, ki atiatiava agoir puvati.
26-27 Ni na ateghti,
ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikian kogham.
Ni ua bagha inabazir gumazim aneteghtima,
an inivafizim kurighan kogham.
Kamaghin nan navir averiam bar akonge.
Ezi ki migirigiar aghuibagh ami.
God na damuamin bizir aghuiba,
ki da bagha mizuai.
28 Ikirimirir aghuarim iniamin tuavim,
ni nan akagha gifa.
Ni na ateghti ki ni ko ikiam,
egh ni na damuti,
ki bar akuegham.'

2:21: Ro 10:13 **2:21:** Rom 10:13 **2:22:** Jo 3:2, 14:10-11, Hi 2:4 **2:22:** Jon 3:2; 14:10-11; Hibru 2:4 **2:23:** Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:33, Jo 19:18, Ap 4:28, 1 Pi 1:20 **2:23:** Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:33; Jon 19:18; Aposel 4:28; 1 Pita 1:20 **2:24:** Mt 28:5-6, Mk 16:6, Lu 24:5, Ap 3:15, 4:10, 10:40, 13:30-31, 17:31, 1 Ko 15:15 **2:24:** Matyu 28:5-6; Mak 16:6; Luk 24:5; Aposel 3:15; 4:10; 10:40; 13:30-31; 17:31; 1 Korin 15:15 **2:25:** Onger Akaba 16:8-11 **2:26-27:** Aposel 13:35

29 “Nan adarasi, ki guizbangira ia migei, en ovavim Devit aremezi me
anefa. Ezi an dagiar mozim datirighin e ko ikia kati.
30 Devit a Godin akam inigha izir gumazir mam, egha a fo, God migirigiar
gavgavim a ganiga ghaze, ‘Nin atrivir danganimin ki nin ovavitam afagham.’
31 God gin damuamin bizim, Devit a gifo, a Gumazir God Uam E Iniasa
Misevezim, Krais, an aremegh ua dikavamin bizim migei. Egha ghaze, God
aneteghtima a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikian kogham. Egh
an inivafizim kurighan kogham.‡
32 Ezi gumazir kam Iesus, God a gamizi a ua dikafi. Ezi e uari uan
damazibar an ganigha, an gun migei.
33 Ezi Iesus ghuanabogha uan Afeziam Godin agharir guvim gaperaghav
ikia a da gavgavim isi. Ezi an Afeziam a mikemezi moghin uan Duam Iesus
ganingi. Ezi datirighin ia oragha garir bizir kaba, Iesus uabi dagh ami.
34 Devit Iesusin min Godin Nguibamin ghuzir puvati. Egha a kamaghin
migei:

“ ‘Ekiam kamaghin nan Ekiam migia ghaze,
“Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,
35 ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti,
me nin dagarimningin apengan ikiam.” ’

36 “Kamaghin amizi, Israelia ia bar bizir kam gifo, ia misuegha ter ighu-
vimin gurazir Iesusin kam, God datirighin a gamizi an Ekiamin oto, a Krais,
God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.”

Gumazamizir aviriba uan naviba iragha rue

37 Gumazamiziba Pitan akaba barazima, da men navibagh kuizi, me
kamaghin Pita ko aposelin igharazibav gei, “En aveghbuaba, e manmaghin
damuam?”
38 Ezi Pita kamaghin me migei, “Ia bar navibagh iragh Krais Iesusin ziamin
rueghti, a ian arazir kuraba gin amangiti, God uan Duam ia daningam.
39 God fomira akam akirigha ghaze, a uan Duam isi, ia ko, ian boriba
ko, ian saghon itir darazi bar, a uan Duam ia daningam. God, en Ekiam,
gumazamizir a diaziba, a uan Duam me daningam.”
40 Egha Pita migirigiar aviribar me gamua akar gavgavir maba sara me
mikeme, “Ia uari uarir akuragh, eghti God dughiar kamin gumazamizir
kurar kabagh asighasigh uaghan ia gasighasighan kogham.”
41 Ezi gumazamizir aviriba an akam baregha a gifuegha, egha rue. Ezi
dughiar kamin God ua 3,000plan gumazamizir maba ua me inizi, me Kraisin
adarazir aven ize.

Godin gumazamizibar ikirimirim

2:29: 1 Kin 2:10, Lu 1:32, 1:69, Ap 13:36, 2 Ti 2:8 **2:29:** 1 Atriviba 2:10; Aposel 13:36; 2 Timoti 2:8 **2:30:** 2 Sml 7:12-13, Sng 89:3-4, 132:11 **2:30:** 2 Samuel 7:12-13; Onger Akaba 89:3-4; 132:11 **2:31:** Sng 16:10, Ap 13:35 **2:31:** Onger Akaba 16:10; Aposel 13:35 ‡ **2:31:** Grighin akam me ghaze, “Krais,” an mingarim God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim. **2:32:** Ap 1:8, 2:24 **2:32:** Aposel 1:8; 2:24 **2:33:** Jo 14:26, Ap 1:4, 5:31, 7:55-56, 10:45, Ef 4:8, Hi 10:12 **2:33:** Jon 14:26; Aposel 1:4; 5:31; 7:55-56; 10:45; Hibru 10:12 **2:34:** Onger Akaba 110:1 **2:36:** Ap 5:30-31 **2:36:** Aposel 5:30-31 **2:37:** Sek 12:10, Lu 3:10-12, Ap 9:6, 16:30 **2:37:** Sekaraia 12:10; Luk 3:10-12; Aposel 9:6; 16:30 **2:38:** Lu 24:47, Ap 3:19 **2:38:** Luk 24:47; Aposel 3:19 **2:39:** Ais 57:19, Jol 2:28, Ap 10:45, 14:27, Ef 2:13, 2:17 **2:39:** Aisaia 57:19; Joel 2:28; Aposel 10:45; 14:27; Efesus 2:13; 2:17 **2:40:** Lo 32:5, Fl 2:15 **2:40:** Godin Araziba 32:5; Filipai 2:15 **2:41:** Ap 2:47, 4:4, 5:14 **2:41:** Aposel 2:47; 4:4; 5:14

42 Kraisin adarazi me aposelbar migirigiaba baragha, bizibar uarir akur-
vagha, uari isava apava, God ko mikimasa bar ifonge.§
43 Ezi aposelba digavir kuram gamir arazir aviriba ko mirakelin aviribagh
ami. Kamaghin gumazamizir aviriba digavir kuram gami.
44 Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, navir vamira ikiava, bizir
me itiba, me uarir akurvasi.
45 Egha me uan nguaziba ko biziba amaga dar dagiaba isava, dagheba
otevezibar akurvasi.
46 Dughiabar zurara, me Godin Dipenir avizimin uari akufi. Egha dipeniba
roa vaghvagha dagh arua, uari isava apava, bar akongegha, men naviba bar
dera.
47 Egha me Godin ziam fema, gumazamizir igharaziba me bagha bar
akonge. Ezi Ekiam dughiabar zurara gumazamiziba akurvaghavira iti.
Kamaghin amizi, men dibobonim dughiabar ghuavanagavira iti.

3

Gumazir suer kurar mam ua dera

1 Aruer mam, aruem 3 kloghin tu, kar Judaba God ko migeir dughiam.
Dughiar kamra Pita ko Jon Godin Dipenimin zui.
2 Ezi gumazir navimin averara suemning ikuvizir mam iti. Ezi gumaziba
anetera ghua Godin Dipenimin tiar akar mamin anerisi, an ziam, Tiar Akar
Bar Dirim. A kagh ikiava dagiaba bagha gumazamizir Godin Dipenimin aven
zuibagh ginge.
3 Ezi a gari Pita ko Jon Godin Dipenimin aven mangasa izima a dagiaba
bagha aning ginge.
4 Ezi Pita bar anarira gari, ezi Jon uakan. Egha Pita ghaze, “Ni kagh gan
ganigh!”
5 Ezi gumazim bizitam iniasa nighnigha, aningra gari.
6 Ezi Pita kamaghin migei, “Ki dagiaba puvati, bizir ki itim, ki ni daningasa.
Nasaretin gumazim Krais Iesus, an ziamin, ni dikavigh daru!”
7 Egha Pita an dafarir guvimin suiragha a fe. Ezi an duiavaniba ko
dagariba zuamira gavgafi.
8 Ezi a dikavigha uabi ekunigha maghiram arui. Egha a Pita ko Jon sara
Godin Dipenir avizibar aven aruava, pin uabi ekura, Godin ziam fe.
9 Ezi gumazamiziba bar an gari an arua Godin ziam fema,
10 me an ganigha a gifogha ghaze, gumazir kamra Godin Dipenimin tiar
akar ziam, Tiar Akar Bar Dirimin apiav ikia, dagiaba bagha gumazamiz-
ibagh inge. Egha me digavir kuram gamigha pura nighnisi, manmaghin
amizir bizim kav bato.

Pita Godin Dipenimin aven akam akuri

2:42: Ap 20:7 **2:42:** Aposel 20:7 § **2:42:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Faragha zuir Kraisin adarazi uari akuva egha uari koma api. Me amegha givagha, me Iesusin inivafizim ko ghuzim ginighnigha bret ko wainin dipam api. **2:43:** Mk 16:17, Ap 4:33, 5:11-12 **2:43:** Mak 16:17; Aposel 4:33; 5:11-12 **2:44:** Ap 4:32-35, 5:12, 6:8 **2:44:** Aposel 4:32-35; 5:12; 6:8 **2:46:** Lu 24:53, Ap 1:14, 20:7 **2:46:** Luk 24:53; Aposel 1:14; 20:7 **2:47:** Ap 2:41, 4:33, 5:14, 6:7, 11:21, 11:24, Ro 14:18 **2:47:** Aposel 2:41; 4:33; 5:14; 6:7; 11:21; 11:24; Rom 14:18 **3:1:** Sng 55:17, Ap 2:46, 10:3, 10:9, 10:30 **3:1:** Aposel 2:42; 10:9; 10:30 **3:2:** Jo 9:1, Ap 14:8 **3:2:** Jon 9:1; Aposel 14:8 **3:4:** Ap 14:9 **3:4:** Aposel 14:9 **3:6:** Ap 3:16, 4:10, 16:18 **3:6:** Aposel 3:16; 4:10 **3:8:** Ais 35:6, Jo 5:14, Ap 14:10 **3:8:** Aisaia 35:6; Jon 5:14; Aposel 14:10 **3:9:** Ap 4:16, 4:21 **3:9:** Aposel 4:16; 4:21

11 Ezɨ gumazamiziba akar kam baregha, dɨgavir kuram gamigha, ivemara ghua gumazir kamɨn garima a Pita ko Jonɨn suiragha, Godɨn Dɨpenir azuarimɨn tughav iti. Dɨpenir azuarir kamɨn ziam, Solomonɨn Azuarim.
12 Ezɨ Pita kamaghɨn ganigha, me mɨgei, “Israelɨn gumazamiziba, tizim bagha bizir kam ia gamizɨma ia dɨgavir kuram gami? Ia tizim bagha pamtem gan gara ghaze, ga ti uan gavgavibar tuavim, o ga Godɨn damazimɨn deravɨra itir tuavimɨn, gumazir kam gamizɨma an arui? Bar puvatɨ.
13 Abraham ko Aisak ko Jekopɨn God, a en inazir afeziabar God, a uan ingangarir gumazim Iesus bar a pɨrafa. Ia, an aremeghasa a isa apanibar dafarim gatɨ. Egha dughiar Pailat anetaghɨraghasa mɨgeim, ia kamaghɨn mɨgei, ‘E tong a gifongezir puvatɨ!’ Egha akɨrim a gasara.
14 Ia Godɨn damazimɨn zuegha derazir gumazimɨn aghuaghava, gumazir kuram uari bagh anetaghɨraghasa Pailat mɨgei. A gumazibav sozi me ariaghirezir gumazim.
15 Ia gamizɨ ia angamɨra itir gumazim, ia a mɨsoghezɨ an aremezɨ God a gamizɨ a ua dɨkafi. Ga uaning bizir kamɨn ganighava a gɨfogha an gun mɨgei.
16 Ga Iesusɨn ziamɨn nɨghnɨzir gavgavim iti. Ezɨ Iesusɨn ziamɨn gumazir ia ganigha fozir kam, a gavgavim ini. Iesusra gan nɨghnɨzir gavgavir kam gamizɨ, nɨghnɨzir gavgavir kamra gumazir kam gamizɨ, a bar derazɨ, ia datɨrɨghɨn uari an gari.
17 “Ezɨ nan adarasi, kɨ kamaghɨn fo, ia uan gumazir dapaniba ko amizir arazim, ia a gɨfozir puvatɨ.
18 Ezɨ God fomɨra an akam inigha izir gumaziba bar me mɨkemezɨ, me mɨgɨa ghaze, God Uam E Iniasa Mɨsevezir Gumazim, Krais, mɨzazim iniam. Ezɨ God uan mɨgɨrɨgɨabagh amizɨ moghɨn dar dagheba otifi.
19-20 “Ia kamaghɨn ifueghtɨma, God ian arazir kuraba angarightɨ dughiar kabar Godɨn Duam izɨva ian duaba avughsɨzim ko navir amɨrizim, ia danightɨ, God ia bagh Iesus uam anemangam, a Gumazir God Uam E Iniasa Mɨsevezim, a ia bagha anemɨsefe. Ia bizir kabagh nɨghnɨgh da inisɨ, uan navibagh iraghɨva uamategh God bagh izɨ.
21 God fomɨra uan akam inigha izir gumazir zuezibav kemezɨ, me ghaze, ‘Iesus datɨrɨghɨn Godɨn Nguibam ikɨ, mangɨ dughiar God bizibar amutɨ da bar igiabar otivam.’ Eghtɨ God mɨkemezɨ moghɨn, biziba bar otivam.
22 Ezɨ akar dɨkɨrɨzir kam God fomɨra Moses mɨkemezɨ, a kamaghɨn mɨgei, ‘Ekiam ian God, a nan mɨn ia bagh akam inigha izir gumazitam, ian tongɨn gumazitamra mɨsevegham. Bizir a mɨgeiba, ia da baragh dar amu.
23 A barazir puvatɨziba God me gasɨghasigham. Eghtɨ me ua Godɨn adarazi ko ikian kogham.’*
24 Godɨn akam inigha izir gumaziba bar, Samuelɨn tugha izi, me bar mɨgɨa dughiar kabar gun mɨkeme.

3:13: Kis 3:6, 3:15, Mt 22:32, Lu 23:13-25, Ap 2:23, 7:32 **3:13:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Matyu 22:32; Luk 23:13-25; Aposel 2:23; 7:32 **3:14:** Mt 27:15-23, Mk 15:6-14, Lu 23:13-23, Jo 19:12-15 **3:14:** Matyu 27:15-23; Mak 15:6-14; Luk 23:13-23; Jon 19:12-15 **3:15:** Ap 1:8, 2:24, 2:32, 2:36, 4:10 **3:15:** Aposel 1:8; 2:24; 2:32; 2:36; 4:10 **3:16:** Mt 9:22, Ap 4:10, 14:9 **3:16:** Matyu 9:22; Aposel 4:10; 14:9 **3:17:** Lu 23:34, Jo 16:3, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **3:17:** Luk 23:34; Jon 16:3; 1 Korin 2:8; 1 Timoti 1:13 **3:18:** Ais 50:6, 53:5, Lu 24:27, 24:44, Ap 26:22, 1 Pi 1:10-11 **3:18:** Aisaia 50:6; 53:5; Luk 24:27; 24:44; Aposel 26:22; 1 Pita 1:10-11 **3:19-20:** Aposel 2:38 **3:22:** Lo 18:15-19, Ap 7:37 **3:22:** Godɨn Araziba 18:15-19; Aposel 7:37 **3:23:** Wkp 23:29 **3:23:** Ofa Gami 23:29 * **3:23:** Akar kam, akam inigha izir gumazir God amadazim, a Godɨn Araziba 18:15, 16, 17, 18, 19ɨn iti. Pita kamaghɨn mɨgɨa ghaze, Iesus, a uabɨ akam inigha izir gumazim.

25 “God fomira uan akam inigha izir gumaziba Akar Gavgavim me ganingi,
ezi ia men boriba min iki, eghti Akar Gavgavir kabanang uaghan iana. God
fomira Akar Dikirizir Gavgavim ian ovaviba ko a gamizi, ia men boribar min
iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a uaghan iana. God kamaghin Abraham
mikeme, ‘Ki kamaghin damuam, nin ovavibar borimin tuavimin, ki nguazir
kamin itir nguibaba bar deravira me damuam.’
26 God kamaghin ifonge, ia vaghvagh uan arazir kuraba ateghti, a deravira
ia damuam. Bizir kam bagha a uan ingangarir gumazim amisevegha ia
bagha faragha anemada.”

4

Pita ko Jon Judan kotin iti

1 Pita ko Jon gumazamizibav giavira itima, ofa gamir gumaziba ko Godin
Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim ko Sadyusiba, me izava aning
bato.*
2 Egha me fo, Pita ko Jon Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamin gun
gumazamizibav gei. Kamaghin amizi, gumazir dapanibar naviba aning
bagha bar ikufi.
3 Egha me Pita ko Jonin agharimning suiragha aning kot darighasava
amima, aminim piri. Kamaghin amizi, me aning sel gatizi aning ikia ghua
amimzaraghan.
4 Ezi gumazamizir aviriba akar kam baregha nighnizir gavgavimin an iti.
Egha Kraisin adarazir dibobonim bar ekevegha ghua 5,000in boroghin tu.

Me Pita ko Jon kot gati

5 Egha amimzaraghan Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba
ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Jerusalemin uari akuvagha iti.†
6 Anas, ofa gamir gumazibar dapanim, a uaghan iti, ezi Kaiafas ko Jon ko
Aleksanda ko ofa gamir gumazibar dapanimin adarazir gumazir igharaziba,
me uaghan iti.
7 Egha me mikemezi, gumaziba Pita ko Jon inigha men damazibar izezi,
me maghiram aningin azangsisi, “Gua gavgavir manam inigha, tinan ziamin
gua bizir kabagh ami?”
8 Ezi Godin Duam Pita gizivazima, a kamaghin me migei, “Ia Judan gumazir
ekiaba ko Judabar gumazir aruaba!
9 Ia ti gumazir suer kurar ga akurazir kam bagha gan azangsigh, egha ti
uaghan foghasa, gumazir kam a manmaghin dera.
10 Eghti ia ko Israelin itir darasi, ia bar moghira bizir kam gifogh! Kar
Nasaretin gumazim Krais Iesusin ziamin, gumazir ian damazibar tughav itir

---

3:25: Stt 12:3, 18:18, 22:18, Ro 9:4, 9:8, Ga 3:8, 3:26 **3:25:** Jenesis 12:3; 18:18; 22:18; Rom 9:4; 9:8; Galesia 3:8; 3:26 **3:26:** Mt 10:5, Lu 24:47, Ap 13:32-33, 13:46 **3:26:** Matyu 10:5; Luk 24:47; Aposel 13:32-33; 13:46 **4:1:** Lu 22:4, 22:52 **4:1:** Luk 22:4; 22:52 * **4:1:** Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam, a ofa gamir gumazir mam. A Livain gumaziba, a me gativagha men garima, me Godin Dipenimin miriamin ingara bizibar gara polismanin ingangarim gami. **4:2:** Mt 22:23, Ap 23:8 **4:2:** Matyu 22:23; Aposel 23:8 **4:4:** Ap 2:41 **4:4:** Aposel 2:41 † **4:5:** Gumazir okoruar pumuning ko mikezim, me uari akufa. Egha me Judabar Kaunselbar min iti. Egha men ingangarim kamakin, me Judabar dabirabim gativagha egha men gari. **4:7:** Mt 21:23, Ap 7:27 **4:7:** Matyu 21:23; Aposel 7:27 **4:8:** Mt 10:19-20 **4:8:** Matyu 10:19-20 **4:10:** Ap 2:24, 3:6, 3:13-16 **4:10:** Aposel 2:24; 3:6; 3:13-16

kam ua dera. Gumazir kam a Iesus, ia a inigha ter ighuvim gafuzi, an aremezi
God a gamizi a ua dikafi.‡
11 Ezi Iesus:

" 'Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.'

12 "Nguazir kamin gumazitam en akuraghan kogham, bar puvati. Iesusin
ziamra e akurvazir aghuim iniam. A uabira, en Akurvazir Gumazim."
13 Egha me Pita ko Jonin garima aning bar gavgavighav atiatir puvatigha
me migeima, me aningin ganighava fo, aning sure gamizir puvati. Aning
pura gumazir kinimning. Egha me aningin gara digavir kuram gamigha
ghaze, gumazir kamning Iesus koma arui.
14 Egha me gumazir faragha suer ikuvizimin gari, a Jon ko Pita, ko tughav
itima, me bizitam mikiman asa.
15 Kamaghin amizi, me akar gavgavimra aning ganingizima, aning Judan
kotin dipenim ategha zuima, me aning bagha akam misosi.
16 Egha me uarir azangsisi, "E manmaghin gumazir kamning damuam?
Jerusalemin itir gumazamiziba, fo, aning mirakelin bar ekiam gami. Eghti
e kamaghin mikiman kogham, bizir kam guizbangira otozir puvati.
17 E kamaghin aghua, gumazamizir igharaziba bizir kam baraghan
kogham. Egh e akar bar gavgavimra aning danighti, aning ua Iesusin ziamin
gun bar tav mikiman kogham."
18 Egha me ua aningin diazima aning aven ghuzi, me akar gavgavimin
aning migia ghaze, gua uamategh Iesusin ziamin gun mikimiva gumazitabar
sure damuan bar marki.
19-20 Ezi Pita ko Jon men akam ikaragha migei, "Ga uaning ganighava or-
aghizir bizibar ghuangsighan kogham, ga dar gun mikimvira ikiam. Ia uari
nighnigh, arazir manam Godin damazimin dera, ga Godin akam baragham,
o ga ian akam baragham?"
21-22 Gumazir Pita ko Jon Godin gavgavimin amizir derazim, a 40plan
azenibagh afira. Gumazamiziba uari bizir kabar gari da otivizi, kamaghin
me Godin ziam fe. Kamaghin amizi, gumazir dapaniba ivezir kuram aning
daningasa pura nighnisi, me manmaghin aning damuam. Egha me atiatir
migirigiaba ko migirigiar gavgavir maba uam aning gamigha aning amadazi
aning zui.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi God ko migei

23 Ezi Judan kotin aven itir gumaziba Pita ko Jon ataghizima aning azenim
girigha uamategha uan adarazi bagha ghu. Egha aning ofa gamir gu-
mazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba aning mikemezir akabar gun uan
adarazi bar me mikeme.
24 Ezi me kamaghin oregha uari akuvagha God ko migei. Me kamaghin
migei, "En Ekiar en garim, ni overiam ko nguazimin ingarigha, ongarim sara
ingari, egha dar itir biziba sara, bar dar ingari.

‡ **4:10:** Gumazir okoruar kam, Judabar Kaunselba, merara Pailat (Romin gavman faragha zuir gumazim) migia ghaze, a Iesus misueghti an ovengegh. Ni Luk 22:66--23:5in gan. Egha Iesus ovengegha givazi, me gumazamiziba nighnizir gavgavimin an ikian me aghua. **4:11:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42 **4:11:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 28:16; Matyu 21:42 **4:12:** Mt 1:21, Ap 10:43 **4:12:** Matyu 1:21; Aposel 10:43 **4:16:** Jo 11:47, Ap 3:9-10 **4:16:** Jon 11:47; Aposel 3:9-10 **4:18:** Ap 5:28, 5:40 **4:18:** Aposel 5:28; 5:40 **4:19-20:** Aposel 5:29 **4:19-20:** Aposel 1:8; 22:15; 1 Jon 1:1-3 **4:24:** Kis 20:11, Neh 9:6, Sng 146:6 **4:24:** Ua Me Ini 20:11; Nehemia 9:6; Onger Akaba 146:6

25 Fomira nin Duam akar mam en ovavim Devit, a nin ingangarir gumazim, ni akar kam a ganingi. Ezi Devit kamaghin mikeme:

" 'Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba tizim bagha atari?
Egha me tizim bagha arazir kurabar amuasava akabav sosi?
26 Ezi nguazir kamin itir atriviba me misoghasava ami.
Ezi gumazir ekiaba uari inigha Ekiam misoghasa.
Egha uaghan God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim misoghasa.'

27 "Bar guizbangira, Herot ko Pontius Pailat, Israelin gumaziba, ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, me Jerusalemin nguibamin uari akuvagha arazir kurabar Godin ingangarir gumazir zuezim, Iesus damuasava akabav sosi. A gumazir ni fomira uan ingangarim bagha inabazim.
28 Ni fomiram otivasa mikemezir biziba, me nin gavgavim ko nin nighnizimin gin ghua dagh ami.
29 Ezi Ekiam, ni atiatir akar me e ganingizibagh nighnigh. Egh ni en akuraghtima e tugh gavgavigh atiatingan kogh nin akam akunam.
30 Egh ni uan dafarim arimariar gumazamizibar arighti me ghuamagham. Egh ni mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar amuti da Iesusin ziamin otivam, a nin ingangarir gumazir bar zuezim."
31 Egha me Afeziam ko mikemegha givazima, danganir me itim ivazvazima, Godin Duam bar moghira me gizivazi, me atiatir puvatigha Godin akam akuri.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi uan bizibar uarir akurvasi

32 Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar navir vamira ko nighnizir vamira iti. Men tav uabira uan bizitam gamir puvati, me uari inighava biziba bar moghira dagh ami.
33 Egha aposelba Godin gavgavir ekiamin amodoghin, Ekiam Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamin gun gumazamizibav gei. Ezi Godin apangkuvir ekiamra me ko iti.
34-35 Ezi kamaghin, men tav bizitamin otevezir puvati. Ezi gumazamizir nguaziba ko dipeniba itiba, me da amaga dar dagiaba inigha iza aposelbagh anidima, me da isava gumazamizir biziba puvatizibar akurvasi.
36 Gumazir mam Josep, a Livain gumazim. Ezi aposelba Barnabas a garisi. An mingarim kamaghin ghu, gumazamizibar akurvagha gavgavim me ganidir gumazim. Barnabas, a Saiprusin Arighatizimin gumazim.
37 A uan nguazir mam amadagha, an dagiaba inigha aposelbagh aningi.

5

Ananaias ko Safaira God gifari

1 Gumazir mam Ananaias, an amuim Safaira, aning uaghara fuegha uan nguazir mam amadagha an ivezim ini.
2 Egha aning uaghara bar fogha, Ananaias dagiar maba ua bagha dar suira. Egha naba inigha aposelbagh ifaragha me ganingi.

4:25: Onger Akaba 2:1-2 **4:27:** Mt 27:1-2, Mk 15:1, Lu 23:1, 23:7-11, Jo 18:28-29, Ap 3:13 **4:27:** Matyu 27:1-2; Mak 15:1; Luk 23:1; 23:7-11; Jon 18:28-29; Aposel 3:13 **4:28:** Ap 2:23, 3:18 **4:28:** Aposel 2:23; 3:18 **4:29:** Ap 9:27, 13:46, 19:8, Ef 6:19 **4:29:** Aposel 9:27; 13:46; 19:8; Efesus 6:19 **4:31:** Ap 2:4, 4:29, 16:26 **4:31:** Aposel 2:4; 4:29; 16:26 **4:32:** Ap 2:44-45, 2 Ko 13:11, 1 Pi 3:8 **4:32:** Aposel 2:44-45; 2 Korin 13:11; 1 Pita 3:8 **4:33:** Ap 1:8, 1:22, 2:45-47 **4:33:** Aposel 1:8; 1:22; 2:45-47 **4:34-35:** Aposel 2:45 **4:36:** Ap 11:22-26, 13:2-3 **4:36:** Aposel 11:22-26; 13:2-3 **5:2:** Ap 4:34-37 **5:2:** Aposel 4:34-37

3 Ezɨ Pita kamaghɨn Ananaias mɨgei, “Nɨ manmaghsua, Satan ataghizɨma
a nɨn navim gizɨvazɨ, nɨ Godɨn Duam gifari? Egha nguazir ivezimɨn dagɨar
maba nɨ ua bagha dar suira?
4 Kar nɨn nguazim, nɨ uabɨ ifuegha anemada. An ivezimɨn dagɨaba uaghan
nɨn dagɨabara. Nɨ manmaghɨn nɨghnigha uan dagɨar kabar e gifari? Nɨ
gumazamizibagh ifari puvatɨ, nɨ God gifari.”
5 Ezɨ Ananaias kamaghɨn oregha degiaghirɨgha maghɨram areme. Ezɨ
gumazamiziba bizir kam baregha atiatir ekiam me ini.
6 Ezɨ gumazir igiaba izava an kuam nomkegha a inigha azenan ghuava a
mozim gatɨ.
7 Ezɨ auan pumuning ko mɨkezim gɨvazɨ, an amuim fozir puvatɨgha aven
izi.
8 Ezɨ Pita an azara, “Nɨ na mɨkɨm, kar nguazir ivezim, nɨ Ananaias ko gua a
ini?”
Ezɨ a kamaghɨn mɨgɨa ghaze, “Are, bar an ivezimra.”
9 Ezɨ Pita kamaghɨn a mɨgei, “Gua manmaghsua vɨrara fuegha Godɨn Duam
gifari? Nɨ gan! Gumazir nɨn pam mozim gatɨziba, me tiar akamɨn iti. Egh me
uaghan nɨn kuam inigh azenan mangam.”
10 Pita mɨgɨavɨra itima, Safaira maghɨram an suemningɨn irɨghava areme.
Ezɨ gumazir igiaba aven iza garima an aremezɨ me a inigha azenan ghugha
an pamɨn mozimɨn mɨriamɨn anefa.
11 Ezɨ atiatir ekiam Kraisɨn adarazi bar me batozɨ, gumazir bizir kaba
baraghiziba bar uaghan bar atiatingi.

Mirakelɨn avɨravɨriba otifi

12 Aposelba mirakelɨn avɨriba ko dɨgavir kuram gamir bizir avɨriba, gu-
mazamizibar tongɨn dagh ami. Ezɨ nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itir gumaza-
miziba, me Solomonɨn Azuarimɨn zurara uari akufi.
13 Gumazir igharaziba, me ko poghasa tong nɨghnɨzir puvatɨ. Me men
ziaba fa egha fo, me arazir aghuim gami.
14 Marazi me ko poghan aghua, ezɨ avɨrim nɨghnɨzir gavgavim Ekiamɨn ikia
men aven zuima, men dɨbobonim bar ghuavanabo.
15 Kamaghɨn, gumaziba arɨmariar gumazamiziba inigha men mɨsiaba ko
akuriaba sara me atera iza tuavir mɨriamɨn me arɨsi. Me kamaghɨn nɨghnɨzir
gavgavim iti, Pitan nedazim me gisɨn mangɨtɨ me ua ghuamagham.*
16 Ezɨ uaghan Jerusalem torim gatɨzir nguibar dozibar gumazir avɨrim, me
uan arɨmariar gumazamiziba inigha ize. Egha uaghan uan gumazamizir
duar kuraba apazaziba inigha izezɨma, me bar moghɨra ghuamaghegha
dera.

Ensel aposelbar akurazɨ, me kalabus ataki

17 Ezɨ ofa gamir gumazibar dapanim ko an akurvazir adarasi, kar Sadyusi-
bar aven itir gumaziba. Me aposelba amir biziba bagha navim ikufi.
18 Egha Sadyusiba men suiragha kalabuziar ekiam gatɨ.

5:3: Lo 23:21, Lu 22:3, Jo 13:2 **5:3:** Godɨn Araziba 23:21 **5:12:** Ap 2:43, 4:32, 14:3, Ro 15:19, 2 Ko 12:12 **5:12:** Aposel 2:43; 14:3; Rom 15:19; 2 Korin 12:12 **5:14:** Ap 2:41, 21:20 **5:14:** Aposel 2:41; 21:20 **5:15:** Mt 9:21, 14:36, Ap 19:12 **5:15:** Matyu 9:21; 14:36; Aposel 19:12 * **5:15:** Gumazamizir kaba nɨghnɨzir gavgavim kamaghɨn iti, aruem Pita gisiraghtɨ an nedazim arɨmariar gumazamizibagh isɨn ikitɨ, me ua deragham. **5:16:** Mk 6:56, Ap 19:11-12 **5:16:** Mak 6:56; Aposel 19:11-12 **5:17:** Ap 4:1-2, 4:6 **5:17:** Aposel 4:1-2; 4:6

19 Me kalabusɨn itima, dɨmangan Ekiamɨn ensel tiaba kuigha me inigha
azenan ize.
20 Egha ensel kamaghɨn mɨgei, “Ia mangɨ, Godɨn Dɨpenir mɨriamɨn avɨzibar
tuiv ikɨrɨmɨrir igiar kamɨn mɨgɨrɨgɨaba bar, gumazamizibav kɨm.”
21 Ezɨ amɨnim itima aposelba, ensel me mɨkemezɨ moghɨn Godɨn Dɨpenir
mɨriamɨn aven ghua, gumazamizibar sure gami.
Ezɨ ofa gamir gumazibar dapanim uan akurvaziba ko iza, Judan kotɨn aven
itir gumazibar diazɨ, me ghua uari akufa. Israelɨn gumazir aruaba bar uari
akufa. Egha me kalabusɨn dɨpenimɨn aposelba inigh izasa akam amada.
22 Ezɨ polisɨn maba ghua kalabusɨn dɨpenimɨn otogha garima, me itir
puvatɨ, ezɨ me uamategha iza bizir kamɨn gun mɨgei,
23 “E kalabusɨn dɨpenimɨn garima me deravɨra an tiam asarazɨ kalabusɨn
dɨpenimɨn garir gumaziba an tiar akamɨn tuivighav iti. Ezɨ e tiaba kuigha
garima, tav aven itir puvatɨ.”
24 Ezɨ me ghua bizir kamɨn gun mɨkemezɨ, Godɨn Dɨpenimɨn garir gumaz-
ibar dapanim ko ofa gamir gumazir ekiaba pura nɨghnɨsi, bizir tizitam uam
otogham?†
25 Ezɨ gumazir mam iza ghaze, “Ia oragh! Gumazir ia kalabus gatɨziba
Godɨn Dɨpenir mɨriamɨn tughav ikia gumazamizibar sure gami.”
26 Kamaghɨn amizɨ, Godɨn Dɨpenimɨn garir gumazibar gumazir dapanim,
uan gumazir a ko ingariba ko ghua aposelba inigha izi. Me kamaghɨn atiati,
gumazamiziba dagɨabar me ginivigham, egha me pura nɨmɨra me inigha izi.

Aposelba Judan kotɨn aven itir gumaziba akam me mɨkɨman atiatir puvatɨ

27 Ezɨ Godɨn Dɨpenimɨn garir gumaziba, me aposelba inigha izegha me
mɨgeima, me Judan kotɨn aven itir gumazibar damazimɨn tuifi. Ezɨ ofa gamir
gumazibar dapanim me kotɨn Itir bizim bagha men azangsɨsi.
28 Ezɨ ofa gamir gumazibar dapanim kamaghɨn me mɨgei, “E akar gav-
gavim ia ganɨga ghaze, ia Iesusɨn ziamɨn gumazamizibar sure damuan
markɨ! Ezɨ ia orazir puvatɨgha men sure gamima ian suren mɨgɨrɨgɨaba
Jerusalem bar a garui. Egha ia ghaze, e Iesus mɨsoghezɨ an areme.”
29 Ezɨ Pita aposelɨn igharaziba ko, me kamaghɨn me mɨgei, “E God
baragham, e gumazamiziba baraghan kogham.
30 Iarara Iesusɨn mɨsuegha ter ighuvimɨn anegurazɨma an areme. Ezɨ en
ovavibar God Iesus fezɨ a ua dɨkafi.
31 Ezɨ God a isa uan agharir guvimɨn anetɨzɨ, an Atrivimɨn Otarim ko
Gumazamizibar Akurvaghamin Gumazimɨn ikiam. Egh a Israelia damutɨ
me navibagh iraghtɨ, God men arazir kuraba gɨn amangam.
32 E God amizir bizir kaba uan damazibar dar ganigha dar gun mɨgei. Ezɨ
Godɨn Duam uaghan bizir kabar gun mɨgei. God baragha an gɨn zui adarasi,
a uan Duam me ganɨngi.”

Gamalielɨn fofozim

5:19: Ap 12:7-10, 16:26 **5:19:** Aposel 12:7-10; 16:26 † **5:24:** Grighɨn akam, vezɨn kamɨn deragha bigha mɨkemezir puvatɨ. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Me nɨghnigha egha ghaze, bizir tizim datɨrighɨn otogham?” **5:26:** Mt 14:5, 21:26 **5:26:** Matyu 14:5; 21:26 **5:28:** Mt 27:25, Ap 2:23, 2:36, 4:18, 7:52 **5:28:** Matyu 27:25; Aposel 2:23; 2:36; 4:18; 7:52 **5:29:** Ap 4:19 **5:29:** Aposel 4:19 **5:30:** Ap 3:15, 10:39, 13:29, Ga 3:13, 1 Pi 2:24 **5:30:** Aposel 3:15; 10:39; 13:29; Galesia 3:13; 1 Pita 2:24 **5:31:** Ap 2:33-34, 3:15, Ef 1:20, Fl 2:9, Hi 2:10, 12:2 **5:31:** Aposel 2:33-34; 3:15; Efesus 1:20; Filipai 2:9; Hibru 2:10; 12:2 **5:32:** Jo 15:26-27, Ap 1:8, 2:4, 10:44 **5:32:** Jon 15:26-27; Aposel 1:8; 2:4; 10:44

33 Judan kotin aven itir gumaziba kamaghin aposelbar akam baregha, men
naviba me bagha bar ikufi. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi.
34 Ezi Farisin gumazir mam Gamaliel, Judan Arazibar sure gamizir gu-
mazir me bar ifongezim. A Judan kotin aven tugha ghaze, aposelba tong
azenan ikegh.‡
35 Egha a migirigiar kabagh ami, "Israelin gumaziba, ia arazitam gumazir
kabar amusi deravira nighnigh.
36 Boghimra Teudas otogha kamaghin uabi migia ghaze, ki gumazir da-
panir mam, ezi 400in boroghira ghuzir gumaziba an gin ghue. Ezi gavman
a misoghezi, an areme. Ezi an gin zuir darazi bar uari aghamsiki. Ezi me
amizir bizir kam dagheba puvati.
37 Ezi an gin, gavman gumazamiziba diborir dughiam, Galilin gumazir
mam Judas oto. Egha, a gumazir bizir mamin faragha ghuava me gavman
ko misosi. A uaghan aremezi an gin zuir darasi, me uari aghamsiki.
38 Kamaghin amizi, ki datirighin kamaghin ia mikimasa. Ia bizitamin
gumazir kabar amuan marki! Me ateghti me mar mangi! Ia pura gan, men
ingangarim gumazitam gisin tughiva, degeghirigham.
39 Egh me Godin tugh bizim damuti, ia men anogoroghan kogham. Ia fogh
suam, ia God ko misosi."
40 Ezi me Gamalielin nighnizimin gin ghugha aposelbar diazi, me aven
ghuezi me pura me fozoroke. Egha Iesusin ziamin bizibav kiman men
anogoregha me ataghizi me ghue.
41 Egha me ghaze, God e bagha bar akongegha en amamangatizi, e Iesusin
ziamin osimtiziba ini. Egha kamaghin me Judan kotin aven itir gumaziba
ataghiragha bar akonge.
42 Egha dughiaba zurara me Godin Dipenimin miriaba ko dipenibar Akar
Aghuim gumazamiziba sure gamuavira iti. Egha akam me mikira ghaze,
Iesus a Krais, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

6

Me 7pla gumazir maba aposelbar akurvaghasa me amisefe

1 Dughiar kabar Iesusin suren gumazamizibar dibobonim bar ghua-
vanadi. Ezi suren gumazamizir maba Grighin akamin migei, ezi marazi
Aramin akam migei. Ezi Grighba ghaze, "Dughiar aviriba ia zurara gumaza-
mizir dagheba puvatizibar akurvasi, egha ia en amuir odiaribar akurvazir
puvati." Bizir kam bagha me uarir atari.*
2 Ezi aposelin 12pla, suren gumazamiziba bar men diazi me iza uari
akuvazima, me kamaghin me migei, "E Godin akam akurir ingangarim
ateghiva dagher ingangarim damuam, kamaghin derazir puvati.
3 Kamaghin amizi, en adarasi, ia uarir tongin 7plan gumaziba misefegh.
Men araziba gumazamizibar damazibar bar deragh, Godin Duam me
gizivaghti, me uaghan fofozir aghuarim iki. Eghti e me isi ingangarir kam
datighti, me an ganam.

5:33: Ap 2:37, 7:54 **5:33:** Aposel 7:54 ‡ **5:34:** Dughiar Pol tighar Kraisin adarazir mavin otivam, gumazir kam Gamaliel an sure gami. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. **5:36:** Ap 21:38 **5:36:** Aposel 21:38 **5:37:** Lu 2:1-2 **5:38:** Ais 8:10, Mt 15:13 **5:39:** Lu 21:15, Ap 7:51, 9:5, 1 Ko 1:25 **5:39:** Luk 21:15; Aposel 7:51; 9:5; 1 Korin 1:25 **5:40:** Ap 4:18 **5:40:** Aposel 4:18 **5:41:** Mt 5:10-12, 1 Pi 4:13 **5:41:** Matyu 5:10-12; 1 Pita 4:13 **5:42:** Ap 9:22, 17:3 **5:42:** Aposel 9:22; 17:3

6:1: Ap 2:41, 4:35, 5:14, 9:29 **6:1:** Aposel 2:41; 4:35; 5:14; 9:29 * **6:1:** Aramin akam, a Judia ko Galilin Distrighin gumazibar akam. A Hibrun akamin min ghu. **6:3:** Lo 1:13, Ap 1:21, 16:2, 1 Ti 3:7 **6:3:** Godin Araziba 1:13; Aposel 16:2; 1 Timoti 3:7

4 Eghti e uari ingangarir kamning damuam, e God ko mikimiva, Godin Akar
Aghuim gumazamizibar sure damuam.”
5 Ezi gumazamiziba akar kam baregha bar a gifonge. Egha me Stiven
amisefe, a gumazir bar nighnizir gavgavim itim, ezi Godin Duam bar a gizifa.
Egha me uaghan Filip, ko Prokorus, ko Nikanor, ko Timon, Parmenas, ko
Nikolas me amisefe. Nikolas an Antioghin gumazim, a Judan gumazim
puvati, a faragha Judan Arazibagh amuava dar gin zui. Egha a datirighin
Kraisin gin zui.
6 Ezi me gumazir kaba inigha aposelbar damazimin ghuzi, me dafariba
men dapanibagh isin arigha me bagha God ko migei.
7 Ezi Godin akam bar moghira ekevegha bar nguibabar ghue. Ezi
Jerusalemin itir suren gumazamizibar dibobonim zuamiram ekefe. Ezi
ofa gamir gumazir avirim Godin akam baregha nighnizir gavgavim an ikia
uaghan an gin zui.

Judan gumaziba Stivenin suira

8 Ezi God guizbangira Stivenin akuragha, apangkuvim ko gavgavim a
ganingizima, a digavir kuram gamir araziba ko mirakelin araziba gumaza-
mizibar tongin dagh amima da otifi.
9 Ezi marazi dikavigha Stiven ko me migirigiabar uari adosi. Me Judan
God ko migeir dipenir mamin gumaziba, dipenir kamin ziam, Friman. Me
Sairinin nguibamin gumaziba, ko Aleksandrian nguibamin gumaziba, ko
Silisian Provins ko Esian Provinsin gumaziba. Me Stiven ko uari adosi.†
10 Ezi Godin Duam fofozir aghuim isa Stiven ganingi. Kamaghin amizi,
Judan gumaziba an akaba ko mikiman ibura.
11 Ezi me moga, gumazir mabagh ifara me abira ghaze, ia kamaghin mikim,
“E orazima Stiven migirigiar kurabar Moses ko God gami.”
12 Ezi me arazir kamin gumazamiziba, ko men gumazir aruaba ko Judan
Arazibagh fozir gumazibar navibagh inivima da dikafi. Ezi me Stiven bagha
ghugha an suiragha a inigha Judan kotin aven itir gumazibar damazimin
ghue.
13 Egha me migirigiar ifavarir tabar a damuasa gumazir maba ini. Gu-
mazir kaba kamaghin migei, “Gumazir kam zurara akar kurabar Godin
Dipenim ko Judan Arazibagh asi.
14 E orazima a kamaghin migei, ‘Gumazir kam Nasaretin gumazim, Iesus,
a Godin Dipenir kam apirigh a gasighasigh, egh arazir Moses fomira e
ganingiziba otivkinigham.’ ”
15 Ezi Judan kotin aven itir gumaziba bar moghira apiaghav ikia dikiravira
Stivenin garima, an guam enselin guamin min gara taghtasi.

7

Stiven Judan kotin damazimin akam akuri

1 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Stivenin azara, “Me ni gasir akar kaba,
da guizbangira, o puvati?”

6:5: Ap 8:5 **6:5:** Aposel 8:5 **6:6:** Ap 13:3, 14:23 **6:6:** Aposel 13:3; 14:23 **6:7:** Jo 12:42, Ap 2:41, 12:24, 16:5, Kl 1:6 **6:7:** Jon 12:42; Aposel 2:41; 12:24; 16:5; Kolosi 1:6 **6:8:** Ap 2:43 **6:8:** Aposel 2:43 **6:9:** 2 Ti 1:15 **6:9:** 2 Timoti 1:15 † **6:9:** Frimanin gumazir kaba, me fomira pura ingangarim gamir gumazir kiniba. Egha datirighin me gumazitamin apengan ikia ingarir puvati. **6:10:** Ais 54:17, Lu 21:15, Ap 5:39 **6:10:** Aisaia 54:17; Luk 21:15; Aposel 5:39 **6:11:** Mt 26:59-61 **6:11:** Matyu 26:59-61 **6:13:** Jer 26:11 **6:13:** Jeremaia 26:11

2 Ezɨ Stiven me ikaragha ghaze, “Nan aveghbuaba ko nan afeziaba, ia na
baragh! En ovavim Abraham, a tɨghar Haranɨn mangam, a Mesopotemian
kantrin ikiavɨra itima angazangarim itir God, a bato.
3 Egha a mɨgɨa ghaze, ‘Nɨ uan nguazim ko uan adarazi ategh nguazir kɨ nɨn
akaghamimɨn mangɨ.’
4 “Ezɨ Abraham Kaldian nguazim ategha Haranɨn nguazimɨn ikiasa zui. Ezɨ
an afeziamɨn ovevemɨn gɨn God nguazir ia datɨrɨghɨn itir kamɨn anemada.
5 God tong nguazir otevitam atugha a uan adarazi ko, me ganɨngizir puvatɨ.
God a ko akam akɨra ghaze, a ko an ovavir gɨn izamiba nguazir kamɨn ikiam.
Ezɨ dughiar kamɨn Abraham uabɨ boriba puvatɨ.
6 Egha God kamaghɨn Abrahamɨn mɨgei, ‘Nɨn ovavir boriba mangɨ kantrin
igharazimɨn ikiam. Egh pura men ingangarir gumazamizibar mɨn ikiam.
Eghtɨ kantrin kamɨn gumazamiziba 400plan azenibar pazɨ me damuam.
7 Eghtɨ kɨ osɨmtɨzir ekiam isɨ paza me damuamin gumazir kabar anɨngam.
Eghtɨ gɨn me kantrin kam ategh azenan izegh, danganir kamɨn nan ziam
fam.’
8 God mɨkarzir mogomebar iniba aghoramin Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim
Abraham koma a gami. Ezɨ Abraham, Aisakɨn afeziamɨn oto, egha amebam
a batezɨ, 8plan dughiabar gɨn Abraham Aisakɨn mɨkarzir mogomemɨn inim
atu. Egha gɨn Aisak Jekopɨn afeziamɨn oto. Ezɨ Jekop en inazir afeziar 12plan
afeziam.
9-10 “Ezɨ en inazir afeziaba navir averiabar Josepɨn ikuvigha Isipɨn
nguibamɨn ingarir gumazir kɨnimɨn ikiasa anemada. Ezɨ God a ko ikia an
osɨmtɨziba agɨvagha an akura. God fofozir bar aghuiba Josep ganɨngizɨ, an
arazir aghuarim akakasi, ezɨ Isipian atrivim bar a gifongegha, a gamizɨ a
Isipɨn gumazir dapanimɨn oto. Egha an dɨpenimɨn biziba sara gari.
11 “Ezɨ gɨn dagheba otevezir dughiam Isipɨn nguibaba ko Kenanɨn nguaz-
iba bar me batifi. Ezɨ gumazamiziba osɨmtɨzir ekiam isi. En inazir afeziaba
uaghan dagheba puvatɨ.
12 Ezɨ Jekop orazima dagheba Isipɨn itima, a uan otariba, en inazir afezi-
aba, a me amangizɨ me darorir farazim gamua zui.
13 Ezɨ me darorir namba 2ɨn ua zuima, Josep uan aveghbuabagh eghara
ghaze, ‘Kɨ Josep.’ Ezɨ gɨn atrivim uaghan Josepɨn adarazigh fo.
14 Egha bizir kamɨn gɨn, Josep uan afeziam Jekop ko an 75plan gumazamiz-
iba bar moghɨra a bagh izasa, a me bagha akam amada.
15 Ezɨ Jekop Isipɨn nguibamɨn iraghugha, a en inazir afeziaba ko me kagh
ariaghire.
16 Ezɨ me men kuaba inigha uamategha Sekemɨn nguibamɨn ua izegha
me dagɨar torir mozim garɨki, kar Abraham fomɨra Sekemɨn nguibamɨn
Hamorɨn otariba da ivezezir mozim.

7:2: Stt 11:31 **7:2:** Jenesis 11:31 **7:2:** Jenesis 12:1 **7:4:** Stt 11:31, 12:4 **7:4:** Jenesis 11:31; 12:4 **7:5:** Stt 12:7, 13:15, 15:3, 15:18, 17:8, 26:3, 48:4, Lo 2:5 **7:5:** Jenesis 12:7; 13:15; 15:3; 15:18; 17:8; 26:3; 48:4; Godɨn Araziba 2:5 **7:6:** Stt 15:16, Kis 12:40, Ga 3:17 **7:6:** Jenesis 15:16; Ua Me Ini 12:40; Galesia 3:17 **7:6:** Jenesis 15:13-14 **7:7:** Kis 3:12 **7:7:** Ua Me Ini 3:12 **7:8:** Stt 17:10-14, 21:2-4, 25:26, 29:31-35:18 **7:8:** Jenesis 17:10-14; 21:2-4; 25:26; 29:31--35:18 **7:9-10:** Jenesis 37:11; 37:28; 39:2; 39:21; 41:37-41 **7:11:** Stt 41:54, 42:1-2 **7:11:** Jenesis 41:54; 42:1-2 **7:12:** Stt 42:1-5 **7:12:** Jenesis 42:1-5 **7:13:** Stt 45:1, 45:16 **7:13:** Jenesis 45:1; 45:16 **7:14:** Stt 45:9-10, 45:17-18, 46:27 **7:14:** Jenesis 45:9-10; 45:17-18; 46:27 **7:15:** Stt 46:1-7, 49:33 **7:15:** Jenesis 46:1-7; 49:33 **7:16:** Stt 23:3-16, 33:19, 50:7-13, Jos 24:52 **7:16:** Jenesis 23:3-16; 33:19; 50:7-13; Josua 24:32

17 “Ezɨ God Abraham ko dɨkɨrɨzir Akar Gavgavim guizbangɨra otivasa roghɨra izima, en gumazamizir Isipɨn itiba bar avɨraseme.
18 Ezɨ gɨn atrivir igiar mam Isipɨn kantrin atrivimɨn oto. Atrivir kam Josep gɨfozir puvatɨ.
19 Egha an en gumazamizibagh ifara arazir kurabar en inazir afeziabagh ami. Ɛghtɨ me uan borir iririviba puram azenan me akuntɨ, me ariaghɨrasa a me gakaghori.
20 “Ezɨ dughiar kamɨn Mosesɨn amebam a bate, a Godɨn damazimɨn bar derazir borim. A iakɨnir pumuning ko mɨkezimɨn uan afeziamɨn dɨpenimɨn itima, me an gari.
21 Egha gɨn me a inigha azenan anetɨzɨma, atrivimɨn guivim a inigha ghua uan borimɨn mɨrarama an gari.
22 Ezɨ Moses Isipbar fofozir ekiar aghuiba ini, egha an araziba ko an mɨgɨrɨgɨaba bar gavgafi.
23 “Moses 40plan azeniba ikia, egha ua uan adarazi Israelian ganasa nɨghnɨsi.
24 Egha a Israelian mavɨn garima, Isipian mav a mɨsogha bar pazava a gami. Ezɨ a ghua an akuragha, Isipɨn gumazimɨn arazir kuram ikarvagha, a mɨsoghezɨ an areme.
25 Moses kamaghɨn nɨghnɨsi, an adarazi kamaghɨn fogh suam, God men akurvaghasa nan aven ingari. Ezɨ me bar fozir puvatɨ.
26 Egha amɨmzaraghan Moses garima Israelɨn gumazimningra uaning mɨsosi. Ezɨ aning uaning gifueghasa a navir amɨrizimɨn aning mɨgei, ‘Maning, gua orakigh, gua avetinganing, egha gua tizim bagha kaghɨra uaning mɨsosi?’
27 “Ezɨ gumazir igharazitav mɨsozim, Moses a dugha ghua kamaghɨn mɨgei, ‘Tina nɨ amɨsevezɨ nɨ en gumazir dapanim ko jasɨn ikiava en gari?
28 Nɨ boghɨnaron Isipian gumazim mɨsoghezɨ an aremezɨ moghɨn, datɨrɨghɨn na mɨsueghtɨ kɨ aremeghasa?’
29 Ezɨ Moses kamaghɨn oregha Isip ategha ara ghua Midian nguazir igharazimɨn ikia egha otarir pumuning ini.
30 “Egha 40plan azenibar gɨn, Moses gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn itima, God enselɨn mam a bagha anemada. Enselɨn kam Sainain Mɨghsɨamɨn boroghɨn temer otevir mamɨn aguabar tongɨn avir mɨzariabar aven, puram a bato.
31 A bizir kamɨn ganigha dɨgavir kuram gami. Egh bar roghɨra mangɨ deragh ganasava amua, egha Ekiamɨn tiarim barasi,
32 ‘Kɨ nɨn inazir afeziabar God, kɨ Abraham ko Aisak ko Jekopɨn God.’ Ezɨ Moses nɨgha, ganan atiatingi.
33 “Ezɨ Ekiam kamaghɨn a mɨgei, ‘Nguazir nɨ isɨn tughav tir kam, kar anogoroghezir nguazim, a nan nguazimra. Kamaghɨn nɨ uan dagarir asuaba suegh.
34 Kɨ arazir bar kurar me Isipɨn nan gumazamizibagh amibar gani. Egha kɨ men arareba baregha, men osɨmtɨziba gɨvasa izaghiri. Nɨ izɨ, kɨ ua Isipɨn nɨ amangam.’

7:17: Stt 15:5, Sng 105:24-25, Ap 7:5-7 **7:17:** Jenesis 15:5; Onger Akaba 105:24-25; Aposel 7:5-7 **7:17:** Ua Me Ini 1:7-8 **7:19:** Kis 1:10-22 **7:19:** Ua Me Ini 1:10-22 **7:20:** Kis 2:2, Hi 11:23 **7:20:** Ua Me Ini 2:2; Hibru 11:23 **7:21:** Kis 2:3-10 **7:21:** Ua Me Ini 2:3-10 **7:23:** Ua Me Ini 2:11-15 **7:29:** Kis 2:21-22, 18:3-4 **7:29:** Ua Me Ini 2:21-22; 18:3-4 **7:30:** Ua Me Ini 3:1-10 **7:33:** Jos 5:15 **7:33:** Josua 5:15

35 “Mosesɨn kamra Israelia an aghuagha ghaze, ‘Tina nɨ amɨsevezɨ nɨ en
gumazir dapanim ko jasɨn ikiava en gari?’ Ezɨ kar anarɨra, gumazir God uabɨ
men gumazir dapanimɨn ikɨ, ua me iniasava amadazim. E fo, God Moses
bagha enselɨn mam amadazɨ ensel temer isimɨn aven otozɨ Moses an gara
God amadazir akam ini.
36 Ezɨ a me inigha Isip ateghasava egha mirakelɨn avɨribagh ami. A Isipɨn
ko Ongarir Aghevimɨn, dagh ami. Egha gumaziba puvatɨzir danganimɨn a
40plan azenibar dagh ami.

37 “Mosesɨn kamra, a Israelia mɨgɨa ghaze, ‘God ian tongɨn akam inigha izir
gumazitam nan mɨn anemɨsevegham.’
38 Ezɨ Israelia gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn uari akuvagha itima a
me ko iti, a Sainaian mɨghsɨamɨn ghuavanabozɨ ensel a mɨkeme. Ezɨ an akar
angamɨra itir ikɨrɨmɨrim e danɨngasa, a ini.

39 “Ezɨ en inazir afeziaba Mosesɨn akaba baraghan aghua. Egha me an
mɨgɨrɨgɨaba batosi. Egha men navir averiabar aven me uamategh Isipɨn
mangasa.
40 Egha me kamaghɨn Aron mɨgei, ‘E fozir puvatɨ, gumazir e inigha Isipɨn
azenan izezim Moses, bizir tizim a bato. Kamaghɨn amizɨ, nɨ e bagh marvir
guabar ingarightɨ da en faragh mangam.’
41 Dughiar kamɨn me bulmakaun nguzimɨn mɨrarama marvir guamɨn
ingari. Egha uan dafaribar ingarizir bizim bagha ofabagh gamua, ighiabagh
amua bar akonge.
42 Ezɨ God akɨrim ragha me gasaragha, me ataghizɨ me overiamɨn
mɨkovezibar ziaba fe. Akam inigha izir gumazibar akɨnafarimɨn akam an
mɨrara ghu:

“ ‘Ia Israelɨn gumaziba,
mar ia 40plan azenibar gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn ikia
nan ofa gami?
Bar puvatɨ.

43 Ia asem Molekɨn marvir guamɨn averpenim aneteri,
egha ia uaghan asem Refanɨn mɨkovezir nedazim ateragha arui.

Kar asemning,
ia aningɨn arazibar gɨn mangasa
aningɨn ingari.

Kamaghɨn amizɨ, kɨ ian nguazimɨn ia batuegh,
ia amadaghtɨ ia mangɨ

7:35: Kis 2:14, 14:11-12, Nam 20:16 **7:35:** Ua Me Ini 2:14 **7:36:** Kis 7:3, 12:41, 14:21, 16:1, 16:35, Nam 14:33, Sng 105:27 **7:36:** Ua Me Ini 7:3; 12:41; 14:21; 16:1; 16:35; Dɨboboniba 14:33; Onger Akaba 105:27 **7:37:** Lo 8:15, 8:18, Mt 17:5, Ap 3:22 **7:37:** Godɨn Araziba 18:15; 18:18; Matyu 17:5; Aposel 3:22 **7:38:** Kis 19:1-20:17, Lo 5:1-33, Ais 63:9, Ap 7:53, Ro 3:2, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:38:** Ua Me Ini 19:1--20:17; Godɨn Araziba 5:1-33; Aisaia 63:9; Aposel 7:53; Rom 3:2; Galesia 3:19; Hibru 2:2 **7:39:** Nam 14:3 **7:39:** Dɨboboniba 14:3 **7:40:** Kis 32:1, 32:23 **7:40:** Ua Me Ini 32:1; 32:23 **7:41:** Kis 32:2-6, Lo 9:16, Sng 106:19 **7:41:** Ua Me Ini 32:2-6; Godɨn Araziba 9:16; Onger Akaba 106:19 **7:42:** Sng 81:12, Jer 19:13, Ese 20:25, 20:39, 2 Te 2:11 **7:42:** Onger Akaba 81:12; Jeremaia 19:13; Esekiel 20:24; 20:39; 2 Tesalonika 2:11

Babilonɨn nguazimɨn vongɨn ikiam.’*

44 “En inazir afeziaba gumazamiziba puvatɨzir danganimɨn itima, Godɨn
Purirpenim me ko iti. Dɨpenir kamɨn aven me fo, God me ko iti. God Moses
mɨkemegha an akazɨ moghɨra, a Israelia mɨkemezɨ me an ingari.
45 Ezɨ en inazir afeziaba Purirpenim inigha, anetera Josuan gɨn zui. Me
ghua nguibar igharazimɨn nguazim, God men damazibar me batoghezɨ, me
a ini. Purirpenir kam me ko ikiavɨra itima Devitɨn dughiam oto.
46 Ezɨ Devit Godɨn damazimɨn derazɨ God deravɨram a gami. Egha a
kamaghɨn Godɨn azara, ‘Kɨ Jekopɨn God bagh Dɨpenimɨn ingaram, o?’ Ezɨ God
ghaze, ‘Puvatɨ.’
47 Ezɨ gɨn Solomon a bagha Dɨpenimɨn ingari.
48 “Ezɨ Godɨn Bar Pɨn Itim dɨpenir gumaziba ingaribar itir puvatɨ. Godɨn
akam inigha izir gumazim kamaghɨn mɨkeme:

49 “ ‘God kamaghɨn mɨgei:
Overiam, a nan atrivir dabirabim,
ezɨ nguazim kɨ uan dagarimning arɨzir danganim.
Eghtɨ ia managh nan Dɨpenimɨn ingaram?
Eghtɨ danganir manamra nan avughsɨzir danganim ikiam?
Bar puvatɨgham.
50 Kɨ uabɨ, uan dafarimningɨn
overiam ko nguazim ko biziba bar dar ingari.’ ”

51 Egha Stiven ua kamaghɨn Judan kotɨn gumazibav gei, “Ia bar orazir
puvatɨzir darasi! Ian naviba ko nɨghnɨziba mati, God gɨfozir puvatɨzir
gumazamiziba! Ia uan inazir afeziabar mɨrarama ami! Ia uaghan Godɨn
Duam zurara a batosi!
52 Ian inazir afeziaba Godɨn akam inigha izir gumaziba, osɨmtɨziba bar me
garɨki. Ezɨ me fomɨra Godɨn damazimɨn derazir gumazimɨn izirimɨn gun
mɨgeima, ian inazir afeziaba me mɨsozi me ariaghire. Ezɨ datɨrɨghɨn ia a
inigha gumazir kurabar dafaribagh atɨgha, a mɨsoghezɨ an areme.
53 Ia enselbar dafaribar Moses Osirizir Araziba inigha, dar gɨn zuir puvatɨ.”

Me dagɨabar Stiven ginivizɨma an areme

---

* **7:43:** Molek, a gumazir igharazibar asem, Judaba puvatɨ. Ezɨ Refan a mɨkovezir mamɨn ziam, me Godɨn mɨn an ziam fe. Mɨgɨrɨgɨar Stiven amir kamnagh, a Godɨn akam inigha izir gumazim, Amosɨn akɨnafarimɨn iti. (Amos 5:25-27) Amos kamaghɨn mɨkeme, Israelia faragha guizɨn Godɨn ziam fer puvatɨ. Me Godɨn akaba batogha egha gumazir igharazibar godbar ziaba fe. Ezɨ azenir avɨribar gɨn God Israelian gari me akɨrim a gasara. Ezɨ God amamangatɨzɨ Babilonba izava Israelia mɨsogha me inigha ghua Babilonɨn me kalabus gatɨ. (Nɨ 2 Atriviba 24:10-16ɨn gan.) **7:44:** Kis 25:9, 25:40, 26:30, Hi 8:5 **7:44:** Ua Me Ini 25:9; 25:40; 26:30; Hibru 8:5 **7:45:** Jos 3:14-17, 18:1, 23:9, Neh 9:24, Sng 44:2, Ap 13:19 **7:45:** Josua 3:14-17; 18:1; 23:9; Nehemia 9:24; Onger Akaba 44:2; Aposel 13:19 **7:46:** 1 Sml 16:1, 2 Sml 7:1-16, 1 Kin 8:19, 1 Sto 17:1-14, Sng 89:19, 132:1-5 **7:46:** 1 Samuel 16:1; 2 Samuel 7:1-16; 1 Atriviba 8:19; 1 Eghaghaniba 17:1-14; Onger Akaba 89:19; 132:1-5 **7:47:** 1 Kin 6:1-38, 8:20, 1 Sto 17:12, 2 Sto 3:1-17 **7:47:** 1 Atriviba 6:1-38; 8:20; 1 Eghaghaniba 17:12; 2 Eghaghaniba 3:1-17 **7:48:** 1 Kin 8:27, 2 Sto 2:6, 6:18 **7:48:** 1 Atriviba 8:27; 2 Eghaghaniba 2:6; 6:18 **7:49:** Mt 5:34-35, 23:22 **7:49:** Matyu 5:34-35; 23:22 **7:49:** Aisaia 66:1-2 **7:51:** Kis 32:9, Wkp 26:41, Lo 10:16, Ais 48:4, 63:10, Jer 6:10, 9:26 **7:51:** Ua Me Ini 32:9; Ofa Gami 26:41; Godɨn Araziba 10:16; Aisaia 48:4; 63:10; Jeremaia 6:10; 9:26 **7:52:** 2 Sto 36:16, Mt 21:35, 23:31, 1 Te 2:15 **7:52:** 2 Eghaghaniba 36:16; Matyu 21:35; 23:31; 1 Tesalonika 2:15 **7:53:** Kis 20:1, Ap 7:38, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:53:** Ua Me Ini 20:1-17; Aposel 7:38; Galesia 3:19; Hibru 2:2

54 Ezi me kamaghin oregha, men navir averiaba a bagha bar ikuvigha uan
ataribagh ivi.
55 Ezi Godin Duam Stiven gizivazima, a kogha Godin Nguibamin Godin
angazangarir gavgavimin gari, ezi Iesus Godin agharir guvimin tughav iti.
56 Ezi a kamaghin migei, "Ia Gan! Ki Godin Nguibamin gari, a kuiaghirizima
Gumazamizibar Otarim Godin agharir guvimin tughav iti."
57 Ezi me kamaghin oregha pamtem diava ara, egha dafaribar uan
kuaribav konegha, ivemara a bagha zui.
58 Egha me a kurugha nguibar ekiamin azenan ghugha, maghirama
dagiabar a ginifi. Egha akam a gasir darazi uan azenan azuir korotiaba
suegha gumazir igiam, an ziam Solin dagarimningin a da arisi.†
59 Egha me dagiabar a ginivavira itima, Stiven kamaghin God ko migei,
"Ekiam Iesus, nan duam inigh."
60 Egha a uan tevimning apirigha irigha pamtem dei, "Ekiam, ni men arazir
kurar kam ginighnighan marki, a gin amadagh." A kamaghin mikemegha
areme.

8

1 Ezi Sol uaghan ikia bizir kamin ganigha ghaze, a dera.

Sol Kraisin adarazi pazavira me gami

Me Stiven misoghezi dughiamin gin, me Jerusalemin itir Kraisin adaraziv
sogha, arazir kurabar me gami. Kamaghin amizi, Kraisin adarazi bar ara
Judian Distrik ko Samarian Distrighin ghue. Ezi aposelbara Jerusalemin iti.
2 Ezi gumazir God baghavira itiba, me Stivenin kuam isa mozim gatigha a
bagha puvirama azi.
3 Ezi Sol Kraisin adarazigh asighasighavira ikia, egha vaghvagha men
dipenibar ghua gumazamiziba isa, me kurvagha ghua kalabus garisi.

Aposelba Akar Aghuim Judian Distrik ko Samarian Distrighin anekuragharui

(Sapta 8:4--12:25)

Filip Samarian Distrighin
Akar Aghuim akuri

4 Ezi gumazamizir areziba, me Akar Aghuim nguibar me itibar anekuri.
5 Ezi Filip Samarian Distrighin aven itir nguibar mamin ghua, God Uam E
Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin akam akuri.
6 Ezi gumazamizir okoruaba an akaba baragha, uan damazibar an amir
mirakelbar gara, kuariba arigha bar deraghavira a barasi.
7 Me Filipin garima a duar kurar gumazamizibagh apazaziba batozima, da
pamtem diava arava me ataghiragha azenan izi. Ezi gumazamizir agharir
amiriziba ko suer kurar aviriba, uaghan ua dera.

7:54: Ap 5:33 **7:54:** Aposel 5:33 **7:55:** Mt 22:44, Ap 2:33-34, 5:31, 6:5 **7:55:** Matyu 22:44; Aposel 2:33-34; 5:31; 6:5 **7:56:** Ese 1:1, Dan 7:13, Mt 3:16, Ap 10:11, Kl 3:1 **7:56:** Esekiel 1:1; Daniel 7:13; Matyu 3:16; Aposel 10:11; Kolosi 3:1 **7:58:** Lo 13:9, Lu 4:29, Ap 6:13-14, 22:20, Hi 13:12 **7:58:** Godin Araziba 13:9; Luk 4:29; Aposel 6:13-14; 22:20; Hibru 13:12 † **7:58:** Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazitam arazir kuram damighti, me a inigh nguibamin azenan mangi dagiaba isi a ginivighti, an aremegham. Ni Ofa Gami 24:13-16, ko Diboboniba 15:35in gan. **7:59:** Sng 31:5, Lu 23:46 **7:59:** Onger Akaba 31:5; Luk 23:46 **7:60:** Mt 5:44, Lu 23:34, Ap 9:40, 21:5 **7:60:** Matyu 5:44; Luk 23:34; Aposel 9:40 **8:1:** Ap 7:58, 8:4, 11:19, 22:20 **8:1:** Aposel 7:58; 8:4; 11:19; 22:20 **8:3:** Aposel 9:1; 9:13; 9:21; 22:4-5; 26:9-11; 1 Korin 15:9; 1 Timoti 1:13 **8:4:** Mt 10:23, Ap 6:5, 11:19 **8:4:** Matyu 10:23; Aposel 11:19 **8:7:** Mt 10:1, Mk 16:17 **8:7:** Matyu 10:1; Mak 16:17

8 Kamaghin amizi, nguibar kamin gumazamiziba bar akonge.

Kukunir gumazim Saimonin eghaghanim

9 Gumazir mam an ziam Saimon, a fomira Samarian nguibamin ikia
mirakelin ifavarir kurabagh amima, Samarian gumazamiziba an ganigha
nighnizir aviribagh ami. A kamaghin migei, "Ki gumazir ekiam."
10 Ezi gumazir ekiaba ko gumazamizir kiniba, me Saimonin akam
baraghasa ifonge. Egha me kamaghin migei, "Kar aser gavgavim, an ziam
Gavgavir Bar Ekiam, a Saimonin iti."
11 A dughiar aviribar mirakelin ifavarir kurabagh ami da otivi me dar
garava, nighnizir aviribagh ami. Bizir kam bagha, me an akam baraghasa
ifongegha an gin arui.
12 Egha datirighin Filip, a God Bizibagh Ativir Arazimin Akar Aghuim ko
Krais Iesusin ziam sara kuri. Kamaghin amizi, gumazamiziba nighnizir
gavgavim Filipin akamin ikiava, me rue.
13 Ezi Saimon uaghan nighnizir gavgavim ikia egha rue. Egha Saimon
Filipin gin arua garima, Filip arazarazir ekiaba ko mirakelbagh amima da
otifi, ezi a digavir kuram gami.
14 Ezi Jerusalemin itir aposelba orazima, Samarian gumazamiziba Godin
akam inigha gifa, kamaghin amizi, me Pita ko Jon amadazi aning me bagha
ghu.
15-16 Samarian gumazamiziba, me Ekiam Iesusin ziamin ruegha Godin
Duam inizir puvati. Kamaghin amizi, Pita ko Jon ghua otogha, me Godin
Duam iniasa me bagha God ko migei.
17 Aning God ko mikemegha, uan dafariba me gisin arizima me Godin
Duam isi.
18 Ezi Saimon gari, aposelning uan dafariba me gisin arizima me Godin
Duam isi. Ezima a dagiaba inigha aning ganiga, kamaghin migei,
19 "Gua gavgavir kam uaghan na daningigh. Eghti ki uan dafarim tav gisin
datighti, a uaghan Godin Duam iniam."
20 Ezi Pita kamaghin Saimon migei, "Ni ghaze, ni dagiaba ga daningigh, egh
tuavir kamin God aningizir bizir aghuim givezam. Bar puvati! Bizir kam
bagh ni uan dagiaba sara helin mangam.
21 Nin navir averiam Godin damazimin derazir puvati. Kamaghin amizi,
ni Godin ingangarimin aven ikian kogham.
22-23 Ki nin garima, ni navim ikufi, egha uaghan arazir kuraba nin ike.
Kamaghin amizi, ni navim giragh arazir kuraba ateghiva, Ekiam ko mikim.
Eghti a ti nighnizir kurar nin navir averiamin itiba gin amadagham."
24 Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, "Gua na bagh Ekiam ko mikimtima,
bizir gua mikemeziba na bativan kogham."
25 Ezi Pita ko Jon Ekiam aningin akurvaghizir bizibar gun migiava, an
akam akuri. Egha aning uamategha Jerusalemin ghua, Akar Aghuim Samar-
ian Distrighin nguibar aviribar anekura zui.

Filip Akar Aghuimin
Itiopian gumazim migei

8:15-16: Matyu 28:19; Aposel 2:38; 10:48; 19:2 **8:17:** Ap 6:6, 19:6, Hi 6:2 **8:17:** Aposel 6:6; 19:6; Hibru 6:2 **8:20:** Mt 10:8, Ap 2:38, 10:45 **8:20:** Matyu 10:8; Aposel 2:38; 10:45 **8:21:** Sng 78:37 **8:21:** Onger Akaba 78:37 **8:22-23:** Daniel 4:27; 2 Timoti 2:25; Hibru 12:15 **8:24:** Kis 8:8, Nam 21:7, 1 Kin 13:6, Je 5:16 **8:24:** Ua Me Ini 8:8; Diboboniba 21:7; 1 Atriviba 13:6; Jems 5:16

26 Ekiamin ensel kamaghin Filipin migei, “Ni Sautin zuir tuavimin mangi,
tuavir kam Jerusalem ategha ghuaghira Gazan nguibamin oto. Tuavir kam
gumazamiziba puvatizir danganimin iti.”
27-28 Ezi Filip maghira dikavigha zui, a tuavir arizimin Itiopian gumazir
mam bato. A gumazir dapanim, a Itiopian Atrivir Amizim Kandasin
dagiabar garir gumazim. Gumazir kam Jerusalemin ghugha Godin ziam
fegha uamategha izi. Egha a karis gaperagha, Godin akam inigha izir
gumazim, Aisaian akinafarimin gari.
29 Ezi Godin Duam Filip migei, “Ni mangiva karisin munamin boroghin iki.”
30 Ezi Filip ivegha karisin boroghin ghugha Itiopian gumazim barazima,
a Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarimin gari. Ezi Filip an
azara, “Ni garir akinafarir mam ni a gifoz, o puvati?”
31 Ezi Itiopian gumazim a ikaragha ghaze, “Ki manmaghin fogham? Tav na
gegharaghti, ki fogham.”
Egha a Filip migia ghaze, “Ni izivanang na ko daperagh.”
32-33 Itiopian gumazim Godin Akinafarimin itir akar kabar gari:

“A mati sipsipin nguzim uan akam dukuazi,
me a misueghti an aremeghasa a inigha zui.
Egha uaghan mati sipsip me an ariziba aghorasava amima,
a bizitam migeir puvati.
Kamaghira gumazir kam, me a misoghasava amima,
a pura nimira ikia bizitam migeir puvati.
Ezi me guizin arazim oteghavkinigha puram a isa
kalabus gatigha, a inigha kotin ghu,
ezi kot a migia ghaze, an aremegham.
Kamaghin amizi, a boriba puvati,
ezi tina an gun me geghanam?
Me an ikirimirim agivazi,
a ua nguazimin itir puvati.”

34 Egha Itiopian gumazim Filipin azara, “Ga uaning, ni na mikemegh,
Godin akam inigha izir gumazim, a tinan gun migei? A uabin gun migei, o
a gumazir igharazimin migei?”
35 Ezi Filip dikavigha Godin Akinafarimin aven akar kamra an mingarimin
migia ghua, egha Iesusin Akar Aghuimin gun a migei.
36-37 Me tuavimin ghua, dipar mam bato. Egha Itiopian gumazim kam-
aghin migei, “Ni gan, dipam kara. Ki datirighira ruasa, bizir tizitam ua nan
suigham?”*
38 Egha Itiopian gumazim karisin suizir gumazim migeima, a karis
gamizima a tu. Ezi Filip ko Itiopian gumazim dipamin ghuaghirigha, Filip
a rue.
39 Aning dipamin ikegha azenan izezi, Ekiamin Duam zuamira Filip inigha
ghu. Ezi Itiopian gumazim ua Filipin garir puvati, egha tuavimin ghuava bar
akonge.

8:27-28: Aisaia 56:3-7; Sefanaia 3:10; Jon 12:20 **8:31:** Jo 16:13 **8:31:** Jon 16:13 **8:32-33:** Ais 53:7-8 **8:32-33:** Aisaia 53:7-8 **8:35:** Lu 24:27, Ap 18:28 **8:35:** Luk 24:27; Aposel 18:28

8:36-37: Ap 10:47 **8:36-37:** Aposel 10:47 * **8:36-37:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar otevir igharazir mam uaghan kagh iti. Filip kamaghin migei, “Ni guizbangira uan navimin aven nighnizir gavgavim ikiti, ki ni ruam.” Ezi Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ki nighnizir gavgavim Krais Iesusin iti, a Godin Otarim.” **8:39:** 1 Kin 18:12, 2 Ki 2:16, Ese 3:12-14 **8:39:** 1 Atriviba 18:12; 2 Atriviba 2:16; Esekiel 3:12-14

40 Ezi Filip gari, a Azotusin nguibamin oto. Egha ghua, nguibaba bar dar
Akar Aghuim akura ghua Sisarian oto.

9

Sol navim gira
(Aposel 22:4-16; 26:9-18)

1-2 Dughiar kamin Sol Iesusin suren gumazamizibagh asighasigh, me
misoghti me arighirasa, migirigiar gavgavim gamuavira iti. Kamaghin
amizi, an ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghua kamaghin an azai,
"Ni Damaskusin itir God ko migeir dipenibar garir gumazir dapaniba
bagh akinafariba osir suam, 'Gumazitam o amizitam, Iesusin Tuavimin gin
mangiti, Sol an apigh, an suiragh mangiva kalabuziar gumazimin min a
ikirarighiva, a inigh Jerusalemin mangam.' "
3 Egha Sol Damaskusin nguibamin boroghin zuima overiamin angazan-
garir gavgavim a gisira.
4 Ezi a nguazim girigha orazima, tiarir mam kamaghin a migei, "Sol, Sol, ni
tizim bagha na gasighasisi?"
5 Ezi Sol azara, "Ekiam, ni tina?"
Ezi a kamaghin a migei, "Ki Iesus, ni na gasighasisi.
6 Ni dikavigh nguibar ekiamin mangi. Egh arazir ni manmaghin
damuamim, gumazitam tighar ni mikimam."
7 Ezi gumazir Sol ko zuiba, me pura gumazimin migirigiar kinim baragha
gumazitamin garir puvati. Kamaghin amizi, me migirigiaba puvatigha pura
iti.
8 Ezi Sol dikavigha, uan damazimning kuigha, ua bizitamin garir puvati,
an damazimning mitarmangi. Ezi a koma aruir gumaziba an agharimningin
suiragha a inigha me Damaskusin zui.
9 A Damaskusin itima an damatuzimning dughiar pumuning ko
mikezimin ikuvighavira itima, a daghetam ko dipatam amezir puvati.
10 Dughiar kamin Damaskusin aven Iesusin suren gumazir mam iti, an
ziam Ananaias. Ezi Ekiam irebamin min garir bizimin aven an diagha ghaze,
"Ananaias!"
Ezi Ananaias a ikara ghaze, "Ekiam, ki kati."
11 Ezi Ekiam a migia ghaze, "Gumazir mam, an ziam Sol, a Tarsusin
gumazim. A na ko migia iti. Kamaghin amizi, ni dikavigh, tuavir kamin
mangi, an ziam Voroghira Zui. Ni Judasin dipenimin mangi Sol bagh azaragh.
12 Sol irebamin min garir bizimin garima, gumazimin ziam Ananaias, a iza
an damazimning deraghasa uan dafarimning a gisin ati."
13 Ezi Ananaias a ikaragha ghaze, "Ekiam, ki orazima, gumazir aviriba
kamaghin gumazir kamin gun migei, me ghaze, a nin gumazir Jerusalemin
aven itiba paza me gami.
14 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba akar gavgavim an amamangatizi a ize. Egh
te nin ziam fa ni ko migei, a men suighiva me kalabus darigham."
15 Ezi Ekiam kamaghin Ananaias migei, "Ni mangi! Gumazir kam, mar

---

8:40: Ap 21:8 **8:40:** Aposel 21:8 **9:1-2:** Aposel 8:3; Galesia 1:13; 1 Timoti 1:13 **9:3:** Ap 22:6, 26:12, 1 Ko 15:8 **9:3:** Aposel 22:6; 26:12; 1 Korin 15:8 **9:4:** Mt 25:40 **9:5:** Ap 5:39, 1 Ko 15:8 **9:5:** Aposel 5:39; 1 Korin 15:8 **9:7:** Ap 22:9, 26:13 **9:7:** Aposel 22:9; 26:13 **9:10:** Ap 22:12 **9:10:** Aposel 22:12 **9:11:** Ap 16:9, 21:39, 22:3 **9:11:** Aposel 16:9; 21:39; 22:3 **9:13:** Ap 8:3 **9:13:** Aposel 8:3 **9:14:** Ap 9:1-2, 9:21, 22:16, 1 Ko 1:2, 2 Ti 2:22 **9:14:** Aposel 9:1-2; 9:21; 22:16; 1 Korin 1:2; 2 Timoti 2:22 **9:15:** Ap 25:13, 25:22, 26:17, 27:24, Ro 1:5, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-8, 1 Ti 2:7 **9:15:** Aposel 25:13; 25:22; 26:17; 27:24; Rom 1:5; 1 Korin 15:10; Galesia 2:7-8; 1 Timoti 2:7

ki inabazir ingangarir gumazim. A nan ziam ater Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba ko men atriviba ko Israelin gumazamiziba bagh mangam.
16 Eghti a nan ziamin iniamin mizaziba ko osimtiziba, ki dar an akagham."
17 Ezi Ananaias ghua dipenimin aven ghu. Egha uan dafarimning Sol gisin
atigha kamaghin migei, "Nan aveghbuam Sol, ni kagh izima Ekiam Iesus
tuavimin ni bato. Ezi datirighin ni ua ganti, Godin Duam ni gizivaghasa, a
na amadazi ki ize."
18 Ezi zuamira, osirir naziamin min garir bizim, Solin damazimningin
ikegha kuiaghirigha iri. Ezi a datirighin ua gari. Ezi a dikavizima me Iesusin
ziamin a rue.
19 Sol dagher maba amegha gin ua uan gavgavim ini. Egha a Iesusin suren
gumazamiziba ko mong dughiar mabar Damaskusin ike.

Sol Damaskusin Akar Aghuim akuri

20 Egha Sol Iesusin suren gumazamiziba ko Damaskusin ikia maghira God
ko migeir dipenibar akam akura ghaze, Iesus a Godin Otarim.
21 Ezi Solin migirigiam baraghizir darasi, me digavir kuram gamighava
azai, "Kar ti gumazir kamra, a Jerusalemin ikia, Iesusin ziamin deir gumaza-
mizibar suigha me gasighasisi? Egh a ti me inigh mangi kalabusin gumaza-
mizibar min me ikirarigh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa,
egha a kagh ize?"
22 Ezi Sol akurir akar kabar gavgavim bar ghuanabozi, a migirigiam bar
deravirama anebighizi, Judan gumazamizir Damaskusin itiba fo, Iesus a
Krais, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.

Judaba Solin apanimin itima an arav ghu

23 Dughiar aviriba ghua givazima, Judaba Sol misueghti an aremeghasa
tuaviba buri.
24 Me a misoghasava amua, a bagha arueba ko dimagaribar zurazurara
nguibar ekiamin tiar akabar gari, ezi Sol men nighnizir kurar kam gifo.
25 Ezi an gin aruir gumaziba, me dimagarimin a mikemezi an akirar
ekiam gaperaziima, me dagiar divazir torir mamin anetaghiziima a ghuaghira
nguibar ekiamin divazimin azenan iri.

Sol Jerusalemin iti

26 Sol gin Jerusalemin izegha, a uaghan Iesusin suren gumazibar aven
mangasava ami. Ezi me nighnizir gavgavim kamaghin an itir puvati, a
Iesusin suren gumazim, egha me bar an atiatingi.
27 Ezi Barnabas a inigha an gun aposelbav kimasa zui. Egha kamaghin me
migei, Sol tuavimin ghua Ekiamin gani. Ezi Ekiam a mikemezi, a Damaskusin
tavin atiatingizir puvatigha, Iesusin ziamin akam akuri.
28 Ezi Sol Jerusalemin deravira me koma aruava me ko ikia, egha atiatir
puvatigha Iesusin ziamin akam akura ghuavira iti.
29 Egha a Judan Grighin akam migeir gumaziba ko me uariv gia uari adosi,
ezi me a misueghti an aremeghasa tuaviba buri.

9:16: Ap 20:23, 21:11, 2 Ko 11:23-28 **9:16:** Aposel 20:23; 21:11; 2 Korin 11:23-28 **9:17:** Ap 13:52, 22:12-13 **9:17:** Aposel 13:52; 22:12-13 **9:21:** Ap 8:3, Ga 1:13, 1:23 **9:21:** Aposel 8:3; Galesia 1:13; 1:23 **9:22:** Ap 17:3, 18:5, 18:28 **9:22:** Aposel 17:3; 18:5; 18:28 **9:23:** Ap 23:12, 25:3, 2 Ko 11:23 **9:23:** Aposel 23:12; 25:3; 2 Korin 11:23 **9:23:** 2 Korin 11:32-33 **9:26:** Ap 22:17, Ga 1:17-19 **9:26:** Aposel 22:17; Galesia 1:17-19 **9:27:** Ap 4:36, 9:4, 9:20-22, 1 Ko 9:1, 15:8 **9:27:** Aposel 4:36; 9:4; 9:20-22; 1 Korin 9:1; 15:8 **9:29:** Ap 6:1, 9:23, 11:20, 2 Ko 11:26 **9:29:** Aposel 6:1; 9:23; 11:20; 2 Korin 11:26

30 Ezɨ Kraisɨn adarazi kamaghɨn oregha, a inigha Sisarian nguibamɨn
ghuaghira, egha a isa Tarsusɨn nguibamɨn anemada.*
31 Ezɨ Judian Distrik ko Galilin Distrik ko Samarian Distrighɨn aven itir
Kraisɨn adarasi, dughiar kamɨn navir amɨrizimɨn ikia deravɨra itima, Godɨn
Duam gavgavim me ganɨdi. Ezɨ Kraisɨn adarazir dɨbobonim ghuavanadi.
Gumazamiziba Godɨn atiatiava an apengan iti.

Pita Ainias gamizɨma a ua dera

32 Ezɨ Pita nguibaba bar dagh aruigha, egha Lidan nguibamɨn itir Godɨn
gumazamizibar ganasa zui.
33 Egha a nguibar kamɨn gumazir mam bato, an ziam Ainias. An sorogha-
fariba an amɨrazɨma, a 8plan azenibar mɨsiamra iti.
34 Ezɨ Pita kamaghɨn a mɨgei, “Ainias, Krais Iesus nɨ gamizɨ, nɨ dera. Nɨ
dɨkavigh uan akuriam apɨrigh.” Ezɨ Ainias zuamɨra dɨkafi.
35 Ezɨ Lidan nguibam ko Saronɨn danganir voroghɨra irɨghav itimɨn itir
gumazamiziba, an ganigha uan navibagh iragha Iesus bagha ize.

Pita Tabita gamizɨma a ua dɨkafi

36 Ezɨ Jopan nguibamɨn suren amizir mam iti, an ziam Tabita, Grighɨn
akamɨn an ziam Dorkas, a zurarama arazir aghuibagh amuava gumazir
onganarazibar akurvasi.
37 Ezɨ dughiar mamɨn arɨmariam a inizɨma an areme. Ezɨ me an kuam
ruegha a isava ghuriar pɨn itimɨn anetɨ.
38 Jopan nguibam, a Lidan nguibamɨn boroghɨra iti, ezɨ suren gumaziba
kamaghɨn oraki, Pita Lidan nguibamɨn itima, me a mɨkɨmasa gumazir
pumuning amadazɨma aning zui. Aning ghua a mɨgɨa ghaze, “E uari, nɨ
zuamɨra datɨrɨghɨra ga ko izɨ!”
39 Ezɨ Pita aning ko ghua otogha, maghɨra ghuriar pɨn itimɨn ghuavanabo.
Ezɨ amizir odiarir pura itiba, an mɨriamɨn tuivighav ikia azia, Dorkas
angamɨra ikia me bagha ingarizir korotiaba ko korotiar azenan azuiba an
akakasi.
40 Ezɨ Pita gumazamiziba bar me amangizɨ me azenan ghue. Ezɨ a uan
tevimning apɨrigha God ko mɨgei. Egha raghɨrɨgha amizir aremezim gara
ghaze, “Tabita, nɨ dɨkafigh.” Ezɨ Tabita uan damazimning kuigha Pitan
apigha, dɨkavigha apera.
41 Ezɨ Pita an akuragha a fezɨ a dɨkavigha tu. Egha Pita nɨghnɨzir gavgavim
God baghavɨra itir gumazamiziba ko amizir odiaribar diagha Tabita men
aka, ezɨ me gari an angamɨra iti.
42 Ezɨ Jopan itir gumazamiziba bizir kamɨn eghaghanim baregha men
avɨriba nɨghnɨzir gavgavim Ekiamɨn iti.
43 Ezɨ Pita dughiar mabar Jopan itir gumazir asɨzir inibar bizibar ingarir
mam, an ziam Saimon, a ko ike.

10

Ensel Kornilius bagha izeghava akam a ganɨdi

9:30: Ga 1:21 **9:30:** Galesia 1:21 * **9:30:** Ezɨ gɨn Barnabas Sol inigh Antioghɨn mangasa, egha ghua Tarsusɨn nguibamɨn a buri. Nɨ Aposel 11:25ɨn gan. **9:34:** Ap 3:6, 3:16, 4:10 **9:34:** Aposel 3:6; 3:16; 4:10 **9:35:** 1 Sto 5:16, Ap 11:21 **9:35:** 1 Eghaghaniba 5:16; Aposel 11:21 **9:36:** 1 Ti 2:10, Ta 3:8 **9:36:** 1 Timoti 2:10; Taitus 3:8 **9:40:** Mt 9:25, Mk 5:40-41, Jo 11:43, Ap 7:60 **9:40:** Matyu 9:25; Mak 5:40-41; Jon 11:43; Aposel 7:60 **9:43:** Ap 10:6 **9:43:** Aposel 10:6

1 Gumazir mam Sisarian nguibamɨn iti, an ziam Kornilius. A Romɨn
mɨdorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim. A uaghan men mav,
me Italin Kantrin Mɨdorozir Gumaziba.
2 Kornilius, a God ifongezir arazibagh amir gumazim, a uan adarazi ko
me Godɨn apengan iti. Egha a uaghan Judan gumazamizir onganarazibar
akurvagha, zurara God ko mɨgei.
3 Dughiar mamɨn 3 kloghɨn guaratɨzimɨn Kornilius bar deravɨra garima
Godɨn ensel irebamɨn mɨn bizimɨn aven iza kamaghɨn a mɨgei, "Kornilius!"
4 Ezɨ Kornilius atiatia dɨkɨravɨram an gara, kamaghɨn an azara, "Ekiam,
bizir tizim?"
Ezɨ ensel an azangsɨzim ikaragha ghaze, "God nɨn mɨgɨrɨgɨaba baragha,
ingangarir nɨ gumazamizir onganarazibagh amiba, God dagh ifuegha dagh
nɨghnɨsi.
5 Nɨ datɨrɨghɨn gumazitaba amadaghtɨ, me Jopan mangɨ gumazir kam an
ziam Saimon, me uaghan Pita a garɨsi, me a batogh a inigh izɨ.
6 An asɨzir inibar bizibar ingarir gumazim Saimon ko iti. An dɨpenim
ongarir mɨriamɨn iti."
7 Egha enselɨn Kornilius mɨkemezim anetegha ghuzɨma, a uan ingangarir
gumazimning koma mɨdorozir gumazir bar God gifongezim uaghan a ko
itimɨn diazɨma me a bagha izi.
8 Ezɨ a bizir otivizir kabar gun bar me mɨkemegha, me amadazɨ me Jopan
ghue.

Pita irebamɨn mɨn bizimɨn gari

9 Ezɨ amɨmzaraghan aruer arɨzimɨn Kornilius amadazir gumaziba ghua
Jopan nguibar ekiamɨn boroghɨn otivima, dughiar kamra Pita dɨpenimɨn
avughsir danganimɨn ghuavanabogha God ko mɨgei.
10 Ezɨ mɨtiriam Pita azima, a daghetam amasa, ezɨ me daghebagh amuavɨra
itima, a irebamɨn mɨn bizir mamɨn gari.
11 Egha a pɨn garima overiam kuiaghirɨzɨ, bizir mam inir ekiamɨn mɨn gari.
Bizir kam, me an ruaghatevir 4plan suirazɨma, a nguazimɨn izaghiri.
12 Egha inir kamɨn aven, asɨziba bar an iti, asɨzir soroghafariba ikia aruiba,
ko nguazim davaragha aruir asɨziba, ko pɨn itir kuaraziba sara an iti.
13 Ezɨ tiarir mam kamaghɨn a mɨgei, "Pita, nɨ dɨkavigh dav suegh dar amɨ."
14 Ezɨ Pita kamaghɨn a ikaragha ghaze "Ekiam bar puvatɨgham! Kɨ fomɨram
Godɨn damazimɨn bizir mɨzɨrɨzitam amezir puvatɨ."
15 Ezɨ tiarim uam a mɨgɨa ghaze, "Bizir God amizir zueziba, nɨ uam
mɨzɨrɨzibar dar arɨghan markɨ."
16 Ezɨ bizir kamnagh dughiar pumuning ko mɨkezimɨn Pita bato. Ezɨ inir
ekiar kam zuamɨra uamategha overiamɨn ghuavanabo.
17 Pita irebamɨn mɨn ganizir bizir kamɨn mɨngarim gɨnɨghnɨghavɨra itima,
Kornilius amadazir gumaziba otifi. Egha me Saimonɨn dɨpenim bagha
azangsɨsi, an dɨpenim managh iti. Egha me datɨrɨghɨn izava an tiar akamɨn
otifi.
18 Egha me diava azangsɨsi, "Saimon, an ziar mam Pita, a kagh iti o puvatɨ?"

10:1: Mt 8:5, Ap 27:1-3 **10:1:** Matyu 8:5; Aposel 27:1-3 **10:2:** Ap 8:2, 10:22, 10:35, 22:12 **10:2:** Aposel 8:2; 10:22; 10:35; 22:12 **10:3:** Ap 3:1, 10:30, 11:13 **10:3:** Aposel 10:30; 11:13 **10:6:** Ap 9:43 **10:6:** Aposel 9:43 **10:9:** Ap 11:5 **10:9:** Aposel 11:5 **10:11:** Ap 11:5-17 **10:11:** Aposel 11:5-17 **10:14:** Wkp 11:1-47, Lo 14:3, 14:7, Ese 4:14 **10:14:** Ofa Gami 11:1-47; Godɨn Araziba 14:3; 14:7; Esekiel 4:14 **10:15:** Mt 15:11, Mk 7:15, 7:19, Ap 10:28, Ro 14:14-20, 1 Ko 10:25 **10:15:** Matyu 15:11; Mak 7:15; 7:19; Aposel 10:28; Rom 14:14-20; 1 Korin 10:25

19 Pita irebamɨn mɨn ganizir bizim gɨnɨghnɨghavɨra itima, Godɨn Duam
kamaghɨn a mɨgei, “Saimon, gumazir pumuning ko mɨkezim nɨ buriagharui.
20 Kɨ me amadazɨ me nɨ bagha izi. Kamaghɨn amizɨ, nɨ me ko mangɨsɨ
nɨghnɨzir avɨribar amuan markɨ. Nɨ dɨkavigh vangɨnan magɨrɨ.”
21 Ezɨ Pita vangɨnan iraghugha me mɨgei, “Kar kɨrara, ia na buri. Ia tizim
bagha izi?”
22 Ezɨ gumaziba an akam ikaragha ghaze, “Kornilius 100plan mɨdorozir
gumazibar garir gumazir dapanim, a nɨ bagha e amadazɨ e ize. A Godɨn
damazimɨn deragha an apengan itir gumazim. Judan gumazamiziba bar a
gifongegha an ziam fe. Ezɨ Godɨn enselɨn mam a mɨgɨa ghaze, nɨ Pita bagh
akam amadaghtɨ a nɨn dɨpenimɨn izegh mɨgɨrɨgɨatabar amutɨ nɨ da baragh.”
23 Egha Pita me mɨgeima, me dɨpenimɨn aven ghu. Me akuigha
amɨmzaraghan, Jopan nguibamɨn nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itir gumazir
maba uaghan me ko Sisarian zui.

Pita Korniliusɨn dɨpenimɨn ghu

24 Me ghua tuavimɨn akuigha, ua dɨkavigha ghua Sisarian oto. Ezɨ Kornil-
ius me mɨzua iti. A uan roroaba ko uan adarazi diagha, me akuvagha me ko
iti.
25 Pita dɨpenimɨn aven zuima, Kornilius a batogha, an suemningɨn irɨgha
an ziam fe.
26 Ezɨ Pita an suiragha a fegha ghaze, “Nɨ dɨkavigh tugh. Kɨ pura gumazir
kɨnim.”
27 Pita a mɨgɨavɨra dɨpenimɨn aven ghua garima, gumazamizir avɨriba uari
akuvagha iti.
28 Ezɨ Pita kamaghɨn me mɨgei, “Ia bar fo, e Judaba en arazim. E Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar boroghɨn mangan kogh me ko ikian kogham.
Ezɨ God kamaghɨn na mɨgɨa ghaze, kɨ Godɨn damazimɨn gumazitam mɨzɨrɨzim
a darɨghan kogham.
29 Ia na bagha akam amadazɨ, kɨ ize, kɨ aghuazir puvatɨ. Egha kɨ ian
azangsɨsi, ia tizim bagha na bagha akam amada?”
30 Ezɨ Kornilius kamaghɨn an akam ikaragha ghaze, “Dughiar pumuning
ko pumuning gɨvazɨma, kɨ 3 kloghɨn guaratɨzimɨn uan dɨpenimɨn aven ikia
God ko mɨgei. Ezɨ gumazir mam korotiar ghurghurim arugha bemɨra nan
guamɨn mɨtɨghav iti.*
31 Egha ghaze, ‘Kornilius, God nɨn mɨgɨrɨgɨam baraki, egha arazir nɨ gu-
mazamizir onganarazibagh amiba, an adagh nɨghnɨsi.
32 Eghtɨ Saimon, an ziar mam Pita, nɨ a bagh gumazitam amadaghtɨma, a
Jopan mangɨva a inigh izɨ. A Saimon asɨzir inibar bizibar ingarir gumazimɨn
dɨpenimɨn akuima, anan gara iti. Dɨpenir kam ongarir mɨriamɨn iti.’
33 Kamaghɨn amizɨ, kɨ nɨ bagha zuamɨram akam amada. Ezɨ nɨ deragha izi.
E datɨrɨghɨn bar iza Godɨn damazimɨn iti. God nɨ mɨkemezir akaba, nɨ dav
kɨmtɨma e bar da baragham.”

Pita Korniliusɨn dɨpenimɨn Godɨn akam akuri

10:19: Ap 11:12, 13:2 **10:19:** Aposel 11:12; 13:2 **10:22:** Ap 10:1-2, 22:12 **10:22:** Aposel 10:1-2; 22:12 **10:23:** Ap 10:45, 11:12 **10:23:** Aposel 10:45; 11:12 **10:26:** Ap 14:13-15, MAA 19:10 **10:26:** Aposel 14:13-15; Akar Mogomem 19:10 **10:28:** Jo 4:9, Ap 15:8-9, Ga 2:12-14, Ef 3:6 **10:28:** Jon 4:9; Aposel 15:8-9; Galesia 2:12-14; Efesus 3:6 **10:30:** Ap 1:10, 3:1 **10:30:** Aposel 1:10; 3:1 * **10:30:** Gumazir kam, a Godɨn enselɨn mam. **10:31:** Dan 10:12, Hi 6:10 **10:31:** Daniel 10:12; Hibru 6:10

34 Ezi Pita kamaghin Korniliusin dipenimin aven itir daraziv gei, “Bar
guizbangira, ki datirighin fos. God gumazamizir vabara ifuegha merara
garir puvati, a bar gumazamizibagh ifonge.
35 Nguibaba bar dar itir gumazamizir an apengan ikia, arazir aghuibagh
amiba, a me gifonge.
36 Kar God Israelin gumazamiziba bagha amadazir akam. A kamaghin
migei, Krais Iesus a bar moghira en Ekiam. Egha an e gamima, e God ko navir
amirizimin iti.
37 Ia uari fo, bizir manaba kantri Israelin nguibaba bar da batifi. Bizir kaba
Distrik Galilin dikafi. Da, Jon gumazamiziba ruasa akam akuragharuigha
givazima, da gin otifi.
38 Ia fo, God Nasaretin gumazim Iesus, uan Duam ko gavgavim a ganingi.
Egha God a ko itima, ezi a nguibabagh arua gumazamizibar akurvasi. Egha
Satanin apengan itir gumazamizibagh ami me ua dera.
39 “E uari uan damazibar an garima, an en nguibar Judan aven itiba
ko Jerusalemin nguibamin bizir aviribagh ami. Ezi me a misuegha ter
ighuvimin anegurazima an areme.
40 Ezi dughiar pumuning ko mikezim givazima God a gamizi a ua dikafi. Ezi
God a isava gumazamizibar aka.
41 Egha a Judaba bar me bativizir Puvati. E gumazir God miseveziba, erara
an gari. An aremegha ua dikavizir dughiamin gin, an e ko ikiava dagheba ko
dipaba ame.
42 Iesus uan akamin gun gumazamizibav kimasava e mikeme. A ghaze, e
kamaghin me mikim suam, God gumazir kam, Iesus anemisevezima, anarira
en kotiaba baragham, oveaghueziba ko angamira itiba sara.
43 Godin akam inigha izir gumaziba bar, me Iesusin guizin akar kam akuni.
Egha ghaze, gumazitam nighnizir gavgavim Iesusin ziamin ikiti, God Iesusin
ziamin an arazir kuraba gin amangam.”

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Godin Duam isi

44 Pita akam akuravira iti, gumazamiziba a baragha itima, Godin Duam
bar me gisin izaghiri.
45-46 Judan gumazir nighnizir gavgavim itiba, Pita ko ize. Egha me orazima
me nguibar igharazibar akabar Godin ziam fe. Kamaghin amizi, me digavir
kuram gamigha kamaghin migei, “Ia munagh gan! God uan Duam bizir
aghuarimin min Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan me ganingi.”
47 Ezi Pita kamaghin me migia ghaze, “Gumazamizir kaba, me en min

---

10:34: Lo 10:17, 1 Sml 16:7, Ro 2:11, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **10:34:** Godin Araziba 10:17; 1 Samuel 16:7; Rom 2:11; Galesia 2:6; Efesus 6:9; Kolosi 3:25; 1 Pita 1:17 **10:35:** Jo 9:31, Ro 2:13, 1 Ko 12:13, Ga 3:28, Ef 3:6 **10:35:** Jon 9:31; Rom 2:13; 1 Korin 12:13; Galesia 3:28; Efesus 3:6 **10:36:** Sng 107:20, Ais 52:7, 57:19, Mt 28:18, Ro 10:12, MAA 17:14 **10:36:** Onger Akaba 107:20; Aisaia 52:7; 57:19; Matyu 28:18; Rom 10:12; Akar Mogomem 17:14 **10:37:** Mt 4:12-17, Lu 4:14 **10:37:** Matyu 4:12-17; Luk 4:14 **10:38:** Mt 3:16, Lu 4:17-20, Jo 3:2, Hi 1:9 **10:38:** Matyu 3:16; Luk 4:17-20; Jon 3:2; Hibru 1:9 **10:39:** Ap 2:32, 5:30 **10:39:** Aposel 2:32; 5:30 **10:40:** Ap 2:24, 1 Ko 15:4-7 **10:40:** Aposel 2:24; 1 Korin 15:4-7 **10:41:** Lu 24:42-43, Jo 14:17-24, 15:27, Ap 1:8, 13:31 **10:41:** Luk 24:42-43; Jon 14:17-24; 15:27; Aposel 1:8; 13:31 **10:42:** Mt 28:19-20, Ap 17:31, Ro 14:9-10, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:1, 1 Pi 4:5 **10:42:** Matyu 28:19-20; Aposel 17:31; Rom 14:9-10; 2 Korin 5:10; 2 Timoti 4:1; 1 Pita 4:5 **10:43:** Ais 33:24, 53:5-6, 53:11, Jer 31:34, Dan 9:24, Mai 7:18, Sek 13:1, Ro 10:11, Ga 3:22 **10:43:** Aisaia 53:5-6; 53:11; Jeremaia 31:34; Maika 7:18; Sekaraia 13:1; Rom 10:11; Galesia 3:22 **10:44:** Ap 4:31, 8:15-16, 11:15, 15:8 **10:44:** Aposel 4:31; 8:15-16; 11:15; 15:8 **10:45-46:** Ap 2:4, 10:23, 11:18, 19:6, Ga 3:14 **10:45-46:** Aposel 2:4; 10:23; 11:18; 19:6; Galesia 3:14 **10:47:** Ap 8:36, 11:17, 15:8-9, Ro 10:12 **10:47:** Aposel 8:36; 11:17; 15:8-9; Rom 10:12

Godɨn Duam inis. Ezɨ tina, e dɨpamɨn me ruan en anogorosi?”
48 Egha Pita kamaghɨn gumazir kabav gei, “Ia Krais Iesusɨn ziamɨn me
ruegh.” Ezɨ me ruegha gɨvagha, uari ko dughiar tabar ikiasa Pita mɨgei.

11

Pita Jerusalemɨn ghugha bizir otivizibar gun mɨgei

1 Ezɨ aposelba ko Judian nguibabar aven itir darasi, me kamaghɨn oraki,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Godɨn akam ini.
2-3 Ezɨ Pita uamategha Jerusalemɨn ghuavanabo. Ezɨ gumazir uan mɨkarzir
mogomebar iniba aghoregha nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itiba, me Pitan
atara ghaze, “Nɨ arazir manam gamua, egha ghua gumazir uan mɨkarzir
mogomebar iniba aghorezir puvatɨzibar dɨpenibar me koma api.”
4 Ezɨ Pita maghɨra bizir a batoziba, bar deravɨra dar gun me mɨgei,
5 “Kɨ Jopan nguibar ekiamɨn ikia God ko mɨgei. Egha irebamɨn mɨn bizimɨn
garima, bizim mati inir avɨzir dafam, me an ruaghatevir 4plan suirazɨma, an
overiam ategha izaghira kɨ iti naghɨn asara.
6 Ezɨ kɨ an aven garima, asɨzir soroghafariba ikia nguazimɨn itiba, ko asɨzir
atiar maba, ko nguazimɨn davaragha aruir asɨziba, ko pɨn itir kuaraziba iti.
7 Ezɨ kɨ orazi, tiarir mam kamaghɨn na mɨgei, ‘Pita, dɨkavigh, asɨzitam
mɨsuegh anemɨ.’
8 “Ezɨ kɨ kamaghɨn a ikaragha ghaze, ‘Ekiam! Bar puvatɨgham! Nan akam
Godɨn damazimɨn bizir mɨzirɨzir katam bar anemezir puvatɨ.’
9 “Ezɨ tiarim ua kamaghɨn Godɨn Nguibamɨn mɨgei, ‘Bizir God amizir
zueziba, nɨ uam mɨzirɨzibar dar arɨghan markɨ.’
10 Ezɨ bizir kam dughiar pumuning ko mɨkezimɨn amigha, ua ekuigha
overiamɨn ghuavanabo.
11 “Ezɨ dughiar kamra gumazir pumuning ko mɨkezim, na bagha Sisarian
nguibamɨn iza dɨpenir kɨ itimɨn oto.
12 Ezɨ Godɨn Duam na mɨgɨa ghaze, nɨ me ko mangɨsɨ nɨghnɨzir avɨribar
amuan markɨ. Ezɨ 6plan aveghbuaba uaghan na ko zui. Egha e gumazir na
bagha akam amadazimɨn dɨpenimɨn aven ghue.
13 Ezɨ an e mɨgɨa ghaze, enselɨn mam an dɨpenimɨn aven a batogha ghaze, nɨ
gumazitaba amangightɨ, me Jopan nguibamɨn mangɨ, Saimon, an ziar mam
Pita, a batogh.
14 Eghtɨ a Godɨn akam inigh izɨ, nɨ mɨkɨmtɨ, tuavir kamɨn nɨ ko nɨn dɨpenimɨn
itir gumazamiziba bar, Ekiam uaghan ua me iniam.
15 “Ezɨ kɨ mɨgɨavɨra itima, Godɨn Duam maghɨra me gisɨn izaghiri, mati bar
faraghavɨra an e gisɨn izaghirɨzɨ mokɨn.
16 Ezɨ kɨ Ekiam mɨkemezir mɨgɨrɨgɨam ginɨrɨ, ‘Jon dɨpamɨn ia rue, eghtɨ kɨ
Godɨn Duamɨn ia ruam.’
17 E fo, e faragha nɨghnɨzir gavgavim Ekiam Krais Iesusɨn itima, Godra
uan Duam bizir aghuimɨn mɨn e ganɨngi. Egha kamaghɨra datɨrɨghɨn God
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan uan Duam, bizir aghuim mɨn
me ganɨngi. Kamaghɨn amizɨ, kɨ tina, kɨ God me ko ingaramin ingangarimɨn
anogoregham?”

10:48: Ap 2:38 **10:48:** Aposel 2:38 **11:2-3:** Aposel 10:28; Galesia 2:12 **11:5:** Ap 10:9-48 **11:5:** Aposel 10:9-48 **11:12:** Jo 16:13, Ap 10:19, 10:23, 10:45 **11:12:** Aposel 10:19; 10:23; 10:45 **11:14:** Ap 16:31 **11:14:** Aposel 16:31 **11:15:** Ap 2:4 **11:15:** Aposel 2:4 **11:16:** Jol 2:28, Mt 3:11, Jo 1:26, 1:33, Ap 1:5 **11:16:** Joel 2:28; Matyu 3:11; Jon 1:26; 1:33; Aposel 1:5 **11:17:** Ap 10:47, 15:8-9 **11:17:** Aposel 10:47; 15:8-9

18 Ezɨ nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itir gumazamiziba kamaghɨn oregha,
uam ataramin nɨghnɨziba puvatɨgha, Ekiamɨn ziam fa ghaze, “A dera, God
uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amamangatɨghtɨ, me uaghan
navibagh iragh egh ikɨrɨmɨrir zurara itim iniam.”

Antioghɨn itir gumazamiziba nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn iti

19 Me Stivenɨn mɨsoghezɨ an aremezir dughiamɨn, me arazir kuram
uaghan nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itir igharazibagh amizɨ, me tintinibar
ara ghua, Fonisian Distrik ko Saiprusɨn Arighatɨzim ko Antioghɨn nguibar
ekiamɨn ghua, Godɨn akam Judan gumazamizibav gei.
20 Ezɨ men marazi uaghan Saiprusɨn Arighatɨzim ko Sairinin nguibar
ekiamɨn ikegha ize, egha Antioghɨn ghuegha Ekiam Iesusɨn Akar Aghuimɨn
gun Grighɨn gumazamizibav gei.
21 Ezɨ Ekiamɨn gavgavim me ko iti. Ezɨ gumazamizir bar avɨrim nɨghnɨzir
gavgavim Ekiamɨn ikia egha uan navibagh iragha Ekiam bagha ize.
22 Ezɨ Jerusalemɨn itir Kraisɨn adarazi bizir kamɨn eghaghanim baregha,
Barnabas amadazɨma an Antioghɨn ghu.
23 Egha an otogha gari, God men apangkuvigha, men akurvagha arazir
aghuibar me gamizɨ Barnabas bar akonge. Egha me uan navir averiabar
aven guizbangɨra Ekiam ko ikiamin mɨgɨrɨgɨabar me mɨgei.
24 A bar gumazir aghuim, Godɨn Duam a gizɨvazɨ Godɨn nɨghnɨzir gavgavim
an iti. Ezɨ gumazamizir bar avɨrim Ekiam bagha ize.
25-26 Ezɨ Barnabas Sol buriasa Tarsusɨn zui. Egha an apigha, a inigha
Antioghɨn ize. Egha azenir vamɨra Barnabas ko Sol uaning inigha Kraisɨn
adarazi ko uari akufa. Egha gumazamizir bar avɨribar sure gami. Ezɨ suren
gumaziba Antiokɨn, faragha ziar kam, Kraisɨn gɨn zuir darasi, me a ini.
27 Ezɨ dughiar kamɨn, Godɨn akam inigha izir gumazir maba Jerusalemɨn
ikegha Antioghɨn izaghiri.
28 Ezɨ men mav, an ziam Agabus, a dɨkavigha Godɨn Duamɨn gavgavimɨn
kamaghɨn mɨgei, Romɨn nguaziba bar dagheba otevegham. (Sisar Klodius,
atrivimɨn itir dughiamɨn bizir kam oto.)
29 Ezɨ suren gumaziba akam mɨsuegha, vaghvagh uan dabirabimɨn mɨn
dagɨaba danɨngɨva, Judian itir darazir akurvaghasa dagɨaba amangasa.
30 Me kamaghɨn amigha, uan dagɨaba isa, Barnabas ko Sol ganɨngizɨ, aning
ghua Kraisɨn adarazir gumazir dapanibagh anɨngi.

12

Herot Jems mɨsoghezɨ an aremezɨ, a Pita kalabus gatɨ

1 Dughiar kamɨn Atrivim Herot Kraisɨn adarazir marazir suigha me
gasɨghasɨghasa.*
2 Egha a mɨgeima, me Jonɨn aveghbuam Jems mɨdorozir sabamɨn a
mɨsoghezɨ, an areme.

11:18: Ap 13:48, 14:27, Ro 10:12-13, 15:9, 15:16 **11:18:** Aposel 13:48; 14:27; Rom 10:12-13; 15:9; 15:16 **11:19:** Ap 8:1-4 **11:19:** Aposel 8:1-4 **11:21:** Ap 2:41 **11:21:** Aposel 2:41 **11:22:** Ap 4:36 **11:22:** Aposel 4:36 **11:23:** Ap 13:43 **11:23:** Aposel 13:43 **11:24:** Ap 2:41, 5:14, 6:5, 11:21 **11:24:** Aposel 2:41; 5:14; 11:21 **11:25-26:** Aposel 9:30 **11:27:** Ap 13:1, 15:32, 21:9, 1 Ko 12:28, Ef 4:11 **11:27:** Aposel 13:1; 15:32; 21:9; 1 Korin 12:28; Efesus 4:11 **11:28:** Ap 21:10 **11:28:** Aposel 21:10 **11:29:** Ro 15:26, 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1 **11:29:** Rom 15:26; 1 Korin 16:1; 2 Korin 9:1 **11:30:** Ap 12:25 **11:30:** Aposel 12:25 * **12:1:** Atrivir kam Herot, a Maria Iesus batezir dughiamɨn itir Atrivir kam Herotɨn ovavir borim. Egha a Atrivim Agripan afeziam. **12:2:** Mt 4:21, 20:23 **12:2:** Matyu 4:21; 20:23

3 Ezɨ Herot garima, an amizir arazir kam, Judaba a gifonge, kamaghɨn
amizɨ, a uaghan Pitan suiragha a isa kalabus gatɨ. Herot Yis Puvatɨzir Bretɨn
Isamɨn Dughiamɨn bizir kam gami.
4 A Pitan suiragha a isa kalabus gatɨ. Egha a isa mɨdorozir gumazir 4plan
okoruabar agharim gatɨ. Ezɨ me dughiaba isa vaghvagha an gari. Egha
4plan okoruar kaba, me dar vaghvagha 4plan gumaziba inizɨma me an gari.
Herot, God Israelia Gitazir Dughiamɨn Isar Ekiar kam gɨvaghtɨ, a Pita isɨ
gumazamizir avɨribar damazimɨn a kot darɨghasa.
5 Ezɨ Pita kalabusɨn dɨpenimɨn aven itima Kraisɨn adarazi uan navir
averiabar a bagha puvɨra God ko mɨgɨavɨra iti.

Ensel kalabuziar dɨpenimɨn Pita inigha azenim gatɨ

6 Egha Herot Pita inigh kot bagh mangasa dughiar mam dɨboro. Ezɨ
dɨmagarir kamɨn, amɨnim tɨghar tiam, me senɨn pumuningɨn a ikezɨ
a mɨdorozir gumazir pumuningɨn tongɨn akui. Ezɨ mɨdorozir gumazir
igharazir maba kalabuziar dɨpenimɨn a bagha gara tiar akamɨn iti.
7 Ezɨ zuamɨra Ekiamɨn ensel otozɨ, an angazangarim kalabuziar dɨpenimɨn
aven sira. Egha ensel Pitan ivim amɨsuegha a gaghuragha kamaghɨn a mɨgei,
"Nɨ zuamɨra dɨkafigh!" Ezɨ senɨn an agharimning gikezimning fɨriaghɨrɨgha
nguazim girɨ.
8 Ezɨ ensel a mɨgɨa ghaze, "Nɨ korotiam arughɨva dagarir asuabar aghuigh."
Ezɨ Pita kamaghɨn amigha gɨvazɨ ensel a mɨgei, "Nɨ uan korotiar ruarim
arugh nan gɨn izɨ."
9 Ezɨ Pita kalabuziar dɨpenim ategha, enselɨn gɨn azenan ghu. A bizir
kabagh fozir puvatɨzɨ, ensel dagh amima, da guizbangɨram otifi. Pitan
nɨghnɨzim ghaze, a irebamɨn mɨn bizimɨn gari.
10 Aning ghuava, kalabusɨn dɨpenimɨn garir gumazir pumuning gitagha,
ghua kalabusɨn zuir ainɨn tiar akar nguibar ekiamɨn zuimɨn oto. Aning an
otozɨ, tiam uabɨ kuiaghirɨzɨma, aning azenan ghua tuavir mamɨn zui. Aning
mong saghon ghua, ensel zuamɨra Pita ategha ghu.
11 Ezɨ Pitan nɨghnɨzim ua izima, a kamaghɨn mɨgei, "Kɨ datɨrɨghɨn
guizbangɨra fo, Ekiam uan ensel amadazɨma a ize. Egha a Herotɨn agharim
da nan akura, egha Judaba na damuasa nɨghnɨzir bizir kuraba sara nan
akura."
12 Pita bizir kabagh fogha, Jonɨn amebam Marian dɨpenimɨn ghu. Jonɨn
ziar mam Mak. Ezɨ gumazamizir avɨrim uari akuvagha dɨpenir kamɨn ikia
God ko mɨgei.
13 Ezɨ Pita azenan ikia dɨvazimɨn tiar akar azenan itim gafughafuzima,
ingangarir amizimɨn ziam Roda, a bagha tiam kuasa izi.
14 Egha a Pitan tiarim baregha, bar akuegha, tiam kuizir puvatɨgha
uamategha ivegha aven ghua, kamaghɨn gumazamizibav gɨa ghaze, "Pita
muna iza tiar akamɨn iti!"
15 Ezɨ me kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ onganis ti."
Ezɨ a bar gavgavigha kamaghɨn mɨgei, "Puvatɨ. Guizbangɨra a iti."
Ezɨ me a mɨgɨa ghaze, "Nɨ ti an enselɨn gani."†

12:3: Ap 4:3 **12:3:** Aposel 4:3 **12:4:** Kis 12:1-27 **12:4:** Ua Me Ini 12:1-27 **12:5:** Je 5:16 **12:5:** Jems 5:16 **12:6:** Ap 5:23 **12:6:** Aposel 5:23 **12:9:** Ap 10:3, 10:17, 11:5 **12:9:** Aposel 10:3; 10:17; 11:5 **12:10:** Sng 34:7, Dan 3:28, 6:22, Ap 5:19, Hi 1:14, 2 Pi 2:9 **12:10:** Onger Akaba 34:7; Daniel 6:22; Aposel 5:19; Hibru 1:14; 2 Pita 2:9 **12:12:** Ap 4:23, 12:5, 12:25, 15:37 **12:12:** Aposel 4:23; 12:5; 15:37 **12:15:** Mt 18:10, Ap 26:24 **12:15:** Matyu 18:10; Aposel 26:24 † **12:15:** Dughiar kam Judan avɨriba kamaghɨn nɨghnɨzir gavgavim iti, enselɨn maba gumazamizibar ganamɨn ingangariba iti. Egha me ghaze, Pitan ensel markiama.

16 Ezɨ Pita tiam gafughafuzima, me iza tiam kuigha an apigha, dɨgavir
kuram gami.
17 Ezɨ Pita uan dafarimɨn me aminivazɨma, me aghumra iti. Ezɨ an Ekiam
kalabuziar dɨpenimɨn aven a inigha azenan anetɨzir arazibagh eghari. Egha
a kamaghɨn mɨgei, “Ia bizir kabar gun Jems ko aveghbuaba sara mɨkemegh.”
Egha Pita me ategha danganir igharazimɨn ghu.‡
18 Egha amɨnim tirazɨma, mɨdorozir gumaziba Pita bagh garava avenge.
Egha bar dɨgavir kuram gamigha uarira uarir azangsɨgha ghaze, “Pita
managh ghu?”
19 Pita itir puvatɨzɨ, Herot a gumazibav kemezɨ me Pita buriasa ghue. Egha
me tong bar an apizir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ mɨdorozir gumazir a Pitan
ganasa arɨghiziba, Herot me isa kot gatɨgha ghaze, me arɨmɨghiram. Egha
Herot gɨn Judian danganim ategha, Sisarian nguibar ekiamɨn ikiasa uaghirɨ.

Herotɨn ovevem

20 Egha Herot adarim Tair ko Saidonian gumazamizibar iti. Me Herot
garir nguibar ekiamɨn uan dagheba isi. Kamaghɨn amizɨ, me datɨrɨghɨn uari
akuvagha izi an ganasa. Me faragha Blastus ko uariv kemezɨ a me ko navir
amɨrizim inis. Blastus, an Atrivim Herot akuir danganimɨn garir gumazim.
Egha gɨn, me Herotɨn ganasa zui, Herot men apangkuvigh adarir kam me
kom anegɨvagham.
21 Herot dughiar atɨzimɨn, a uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivimɨn
dabirabim gaperagha gumazamizibav gei.
22 Ezɨ me pamtem dɨa ghaze, “Kar gumazim mɨgeir puvatɨ. Kar godɨn mam
mɨgei.”
23 Herot Godɨn ziam fer puvatɨ, kamaghɨn amizɨ, Ekiamɨn ensel maghɨra a
mɨsoghezɨ a irɨ. Ezɨ apiziba angamɨra anepa zuima, an areme.
24 Ezɨ Godɨn akam nguibaba bar dar ghua bar ekevegha ghuavɨra iti.
25 Ezɨ Barnabas ko Sol uan ingangarim Jerusalemɨn anegɨvagha, ua-
mategha Antioghɨn ghu. Jon, an ziar mam Mak, aning a inigha a sara ghu.

Pol kantrin avɨribar ghua Iesusɨn Akar Aghuim akuri

13

(Sapta 13:1--21:14)

God kantrin igharazibar Akar Aghuim akunasa Barnabas ko Sol amɨsefe

1 Antioghɨn itir Kraisɨn adarasi, men marazi Godɨn akam inigha izir
gumaziba ko tisaba. Men ziabar kara: Barnabas, ko Simeon (an ziar mam
Niger) ko Sairinin gumazim Lusius, ko Manain (a Atrivim Herotɨn roroam, a
Herot koma aghungi) ko Sol.*
2 Ezɨ dughiar mamɨn Kraisɨn adarasi, me Godɨn apengan ikia uari isa God
ganɨga, God ko mɨkɨmasa dagheba ta. Ezɨ Godɨn Duam kamaghɨn me mɨgei,

---

12:17: Ap 13:16, 19:33, 21:40 ‡ **12:17:** Jemsɨn kam a Iesusɨn dozim. Nɨ Galesian 1:19ɨn gan. Jems Jerusalemɨn siosɨn itir gumazir dapanimɨn oto. **12:18:** Ap 5:22-24 **12:18:** Aposel 5:22-24 **12:20:** 1 Kin 5:9-11, Ese 27:17 **12:20:** 1 Atriviba 5:9-11; Esekiel 27:17 **12:23:** 1 Sml 25-38, 2 Sml 24:17, Sng 115:1, Dan 5:20 **12:23:** 1 Samuel 25:38; 2 Samuel 24:17; Onger Akaba 115:1; Daniel 5:20 **12:24:** Ais 55:11, Ap 6:7, 19:20, Kl 1:6 **12:24:** Aisaia 55:11; Aposel 6:7; 19:20; Kolosi 1:6 **12:25:** Ap 11:29-30, 12:12, 13:5, 13:13, 15:37 **12:25:** Aposel 11:29-30; 13:5; 13:13; 15:37 **13:1:** Ap 11:27 * **13:1:** Aposel 11:27 * **13:1:** Ziar kam Niger, an mɨngarim kamaghɨn ghu, “pɨzim.” Gumazir maba ghaze, Simeon Niger, a Afrikan gumazim. **13:2:** Ap 9:15, Ro 10:15, Ga 1:15, Ef 3:7-8, 1 Ti 2:7, Hi 5:4 **13:2:** Aposel 9:15; Rom 10:15; Galesia 1:15; Efesus 3:7-8; 1 Timoti 2:7; Hibru 5:4

"Ki Barnabas ko Sol uan ingangarim bagha aningin dia. Ia ingangarir kam bagh aning amiseveghti, aning nan ingangarim bagh mangi."
3 Kamaghin amizi, me God ko mikimasa dagheba tagha, God ko migei. Egha uan dafariba Barnabas ko Sol gisin atigha, aning amadazi aning zui.

Barnabas ko Sol Saiprusin Arighatizimin Akar Aghuim akuri

4 Ezi Godin Duam Barnabas ko Sol amadazi, aning Selusian nguibar ekiamin ghugha, ua kurim inigha Saiprusin Arighatizimin ghu.
5 Egha me Salamisin otivigha Judaba God ko migeir dipenibar, Godin akam akuri. Jon Mak aning ko ghua aningin akura.
6 Me Saiprusin nguibar arighatizim bar a garua ghua, Pafosin nguibar ekiamin oto. Egha me Judan kukunir gumazir mam bato. A Godin akam inigha izir ifavarir gumazim, an ziam Bar-Iesus.
7 A gavmanin gumazir dapanim Sergius Paulus ko iti. Sergius Paulus, a gumazir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba itim. A Godin akam baraghasa, egha kamaghin a Pol ko Barnabasin diazi aning ize.
8 Kukunir gumazir kam, me Grighin akamin ziar kam Elimas a gati, an mingarim kukunir gumazim. Elimas, a gavmanin gumazim Sergius Paulus, nighnizir gavgavim Iesusin ikian an aghua. Elimas, Barnabas ko Solin ingangarim paziva a damuasa.
9 Ezi Sol, an ziar mam Pol, Godin Duam a gizivazima, a dikiravira Elimasin gara kamaghin migei,†
10 "Ni Satanin borim. Ni arazir aghuaribar apanimin iti. Ifavarir araziba ko arazir kuraba bar ni gizifa. Egha ni tizim baghavira Ekiamin arazir aghuibagh asighasisi? Ni ti arazir kuraba ataghiraghan aghua?
11 Datirighin Ekiam nin apanim damu uan gavgavimin nin damazimning okavigham. Eghti ni aruer angazangarimin ganan kogh dughiatabar ikegham."
Ezi zuamira ghuariam an damazimning korozi aminim an piri. Ezi a tavin agharimin suighasa pura ruia asaghinifi.
12 Ezi gavmanin gumazir dapanim, Ekiamin akam baregha digavir kuram gami. A bizir otivizir kabar ganigha, kamaghin a nighnizir gavgavim Ekiamin iti.

Barnabas ko Pol Antioghin aven Iesusin akam akuri

13 Ezi Pol ko gumazir a koma aruiba, me Pafosin kurim inigha ghua Pergan nguibamin otifi. A Pamfilian Provinsin aven iti. Ezi Jon Mak kagh me ategha uamategha Jerusalemin ghu.
14 Ezi me Pergan nguibamin dikavigha ghua Antioghin nguibamin otifi, a Pisidian Distrighin aven iti. Egha, Judaba avughsa Godin ziam fer dughiamin, me God ko migeir dipenimin aven ghuegha apiaghav iti.‡
15 Ezi God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanir ekiaba, me Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba dar bora me

---

13:3: Ap 6:6 **13:3:** Aposel 6:6 **13:4:** Ap 15:39 **13:4:** Aposel 15:39 **13:5:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 13:46, 15:37 **13:5:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 13:46; 15:37 **13:8:** 2 Ti 3:8 **13:8:** 2 Timoti 3:8 † **13:9:** Ziar kam Sol, a Hibrun akamin otivir ziar mam. Ezi ziar kam Pol, a Grighin akam otivir ziam. Gumazir maba ghaze, Sol Grighin akamin migeir darazir tongin ingara, egha kamaghin dughiar kamin a ziar kam Pol uabi garisi. **13:10:** Mt 13:38, Jo 8:44, 1 Jo 3:8 **13:10:** Matyu 13:38; Jon 8:44; 1 Jon 3:8 **13:11:** Kis 9:3, 1 Sml 5:6, Ap 9:8 **13:11:** Ua Me Ini 9:3; 1 Samuel 5:6; Aposel 9:8 **13:13:** Ap 13:5, 15:38 **13:13:** Aposel 13:5; 15:38 ‡ **13:14:** A Sabatin dughiam. **13:15:** Lu 4:16, Ap 13:27, 15:21, Hi 13:22 **13:15:** Luk 4:16; Aposel 13:27; 15:21; Hibru 13:22

mɨgei. Me dar ponegha gɨvagha, Pol ko Barnabas bagha akam amaga ghaze,
“Aveghbuaba, ia akurvazir mɨgɨrɨgɨatam gumazir kabav kɨmsɨ, ia me mɨkɨm.”
16 Ezɨ Pol dɨkavigha, uan dafarimɨn me aminiva, kamaghɨn me mɨgei, “Ia
Israelɨn gumazamiziba ko, Kantrin Igharazibar Gumazamizir Godɨn atiatia
uari isa God ganɨdiba, ia na baragh!
17 Fomɨra Israelɨn gumazamizibar God en ovaviba amɨsevezɨma, kam-
aghɨn me an gumazamizibara. Egha gɨn me uan nguibam ategha ghua Isipɨn
kantrin ghue. Egha dughiar kamɨn God me gamima men dɨbobonɨm bar pɨn
ghua, me bar avɨraseme. Ezɨma gɨn God uan gavgavimɨn Isipɨn me inighava
azenim gatɨ.
18 Egha a 40plan azenibar gumazamiziba puvatɨzir danganim me ko ikia,
men osɨmtɨziba atera men akurvasi.
19 Egha Kenanɨn nguaziba, God 7plan gumazamizir bɨzim gasɨghasɨgha,
men nguaziba isa uan gumazamizibagh anɨngi. Ezɨ me dar ghuaviba ikiangi.
20 Bizir kaba 450 azenimɨn aven otifi.
“Egha bizir kabar gɨn God Israelian ganasa gumazir dapaniba amɨsɨva, ma-
maghɨra ikia ghua, Godɨn akam inigha izir gumazim Samuelɨn dughiamɨn tu.
21 “Dughiar kamɨn Israelia atrivim bagha Godɨn azangsɨsi. Ezɨ a Sol
me ganɨngi, a Kisɨn otarim, egha Benjaminɨn adarazir gumazim, a 40plan
azenibar men gari.
22 Ezɨ God Sol agɨvagha, Devit amɨsevezɨ an an danganim inigha atrivimɨn
oto. Ezɨ a Devitɨn gun me mɨgei, ‘Kɨ Devitɨn gani, Jesin otarim, gumazir kɨ bar
ifongezim, bizir kɨ ifongeziba a bar dar amuam.’
23 “God fomɨra akam akɨrizɨ moghɨn, God gumazir mam amadazɨ a Israelɨn
ize. A Iesus, Devitɨn ovavir mam, a en Akurvazir Gumazim.
24 “Iesus tɨghar izamin dughiamɨn, Jon faragha izava navibagh iraghamin
akam ko rurumɨn akamɨn Israelɨn gumazamizibav gei.
25 Jonɨn ingangarir dughiam gɨvasava amima, a kamaghɨn me mɨgei, ‘Ia
ghaze, kɨ tina? Kɨ gumazir ia mɨzua itim puvatɨ. A nan gɨn izi. Kɨ an dagarir
asuabar beniba fɨran derazir puvatɨ. Kɨ gumazir kɨnim.’
26 “Aveghbuaba, ia Abrahamɨn igiaba, ko ia God gifuegha an apengan itir
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, e bagha, God uam e iniasa mɨgɨrɨgɨar
kam amadazɨ a ize.
27 Jerusalemɨn gumazamiziba ko gumazir ekiaba, me kamaghɨn fozir
puvatɨ, Iesus en Akurvazir Gumazim. Egha me zurara Sabatɨn dughiamɨn
Godɨn akam inigha izir gumazimɨn akaba dɨbora, egha deragha dagh fozir
puvatɨ. Egha ghaze gumazir kam aremegham. Kamaghɨn amizɨ, Godɨn akam
inigha izir gumazimɨn akaba guizbangɨra otos.

13:16: Ap 12:17 **13:17:** Kis 1:7, 6:6, 12:5, Lo 7:6-7, Sng 105:23-24 **13:17:** Ua Me Ini 1:7; 6:6; Godɨn Araziba 7:6-7; Onger Akaba 105:23-24 **13:18:** Kis 16:35, Nam 14:34, Lo 1:31, Sng 95:10, Ap 7:36 **13:18:** Ua Me Ini 16:35; Dɨboboniba 14:34; Godɨn Araziba 1:31; Onger Akaba 95:10; Aposel 7:36 **13:19:** Lo 7:1, Jos 14:1, Sng 78:55 **13:19:** Godɨn Araziba 7:1; Josua 14:1; Onger Akaba 78:55 **13:20:** Het 2:16, 1 Sml 3:20 **13:20:** Gumazir Dapaniba 2:16; 1 Samuel 3:20 **13:21:** 1 Sml 8:5, 8:19, 10:1, 10:21 **13:21:** 1 Samuel 8:5; 8:19; 10:1; 10:21 **13:22:** 1 Sml 13:14, 15:23-26, 16:12-13, 2 Sml 2:4, Sng 89:20, Hos 13:11 **13:22:** 1 Samuel 13:14; 15:23-26; 16:12-13; 2 Samuel 2:4; Onger Akaba 89:20; Hosea 13:11 **13:23:** 2 Sml 7:12-16, Sng 132:11, Ais 11:1, Lu 1:32, 1:69, Ro 11:26 **13:23:** 2 Samuel 7:12-16; Onger Akaba 132:11; Aisaia 11:1; Luk 1:32; 1:69; Rom 11:26 **13:24:** Mt 3:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3, Ro 11:26 **13:24:** Matyu 3:1-2; Mak 1:4; Luk 3:3; Rom 11:26 **13:25:** Mt 3:11, Mk 1:7, Lu 3:16, Jo 1:20-27 **13:25:** Matyu 3:11; Mak 1:7; Luk 3:16; Jon 1:20-27 **13:26:** Mt 10:6, Lu 24:47, Ap 13:16, 13:46 **13:26:** Matyu 10:6; Luk 24:47; Aposel 13:46 **13:27:** Lu 23:34, 24:20, 24:44, Jo 16:3, Ap 3:17, 15:21, 1 Ko 2:8 **13:27:** Luk 23:34; 24:20; 24:44; Jon 16:3; Aposel 3:17; 15:21; 1 Korin 2:8

28 Egha me a misueghti an aremeghan migirigiar otevir aghuitam batozir
puvati. Ezi me pamtem kamaghin Pailat migei, ni midorozir gumazibav
kemeghti me a misueghti an aremegh.
29 Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezi moghin me ami.
Egha me ter ighuvimin anedegha a inigha dagiar torim gati.
30 Ezi God a gamizi a ua dikafi.
31 A ko Galilin Distrighin ikia Jerusalemin zuir gumazamiziba, me dughiar
aviribar an gani. Ezi datirighin gumazir uari an ganizir kaba, me an gun
Judan gumazamizibav gei.
32 "E Akar Aghuim kamaghin ia migei. God fomira en ovaviba bagha akam
akira ghaze, a gumazir uam e iniamim amadagham.
33 Datirighin, a Iesus gamizi a matmatin ua dikafi. E men boriba, kamaghin
amizi, an e bagha uan akar dikirizir kam gamizi a guizbangiram oto. Onger
Akabar Akinafarim sapta 2, kamaghin a migei:

" 'Ni nan otarim,
ezi datirighin ki nin afeziamin oto.'

34 "E fo, God a gamizima a ua matmatin dikafi. Ezi a ua matmatin mangi
kurighan kogham. God bizir kamin kamaghin mikeme:

" 'Ki guizbangira deraghvira ia damuva,
bizir aghuiba ia daningam,
ki fomira akar dikirizibar Atrivim Devit mikemezi moghin,
ki bizir aghuiba ia daningam.
Ezi bizir kam ki mikemezi moghin guizbangiram otivam.'

35 "Ezi akar igharazir mam uaghan Godin Akinafarimin iti. A kamaghin
migei:

" 'Ni uan ingangarim bagha misevezir gumazim ateghtima,
a matmatin iki kurighan kogham.'

36 "E fo, dughiar kamin Devit nguazimin ikia, a Godin nighnizimin gin zui.
Egha a gin aremezi, me an kuam inigha ghua an ovaviba afi naghin anefazi,
an kuam kuri.
37-38 Ezi gumazir God amizi a ua matmatin dikavizir kamnang, an kuam
kurizir puvati. Nan adarasi, kamaghin amizima, e ua migei, ia akar kam
gifogh, gumazir kam Iesus ian arazir kuraba gin amangasa ize.
39 Moses Osirizir Araziba ian akuragh ian arazir kuraba gin amadaghti,
ia Godin damazimin deraghan kogham. Puvati. Gumazir kam Iesusin
ingangarimin, God gumazir nighnizir gavgaviba itiba bar, men akuragha
men arazir kuraba bar, da gin amaga, me gamima me an damazimin dera.

13:28: Mt 27:22-23, Mk 15:13-14, Lu 23:21-23, Jo 19:15 **13:28:** Matyu 27:22-23; Mak 15:13-14; Luk 23:21-23; Jon 19:15 **13:29:** Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Lu 18:31, 23:50-56, Jo 19:28-30, 19:36-42 **13:29:** Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 18:31; 23:50-56; Jon 19:28-30; 19:36-42 **13:30:** Mt 28:6, Ap 2:24 **13:30:** Matyu 28:6; Aposel 2:24 **13:31:** Ap 1:3, 1:8 **13:31:** Aposel 1:3; 1:8 **13:32:** Stt 12:3, Ap 13:23, Ro 4:13, Ga 3:16 **13:32:** Aposel 13:23; Rom 4:13; Galesia 3:16 **13:33:** Sng 2:7, Ro 1:4, Hi 1:5, 5:5 **13:33:** Onger Akaba 2:7; Rom 1:4; Hibru 1:5; 5:5 **13:34:** Ais 55:3 **13:34:** Aisaia 55:3 **13:35:** Sng 16:10, Ap 2:27, 2:31 **13:35:** Onger Akaba 16:10; Aposel 2:27; 2:31 **13:36:** 1 Kin 2:10, Ap 2:29 **13:36:** 1 Atriviba 2:10; Aposel 2:29 **13:37-38:** Daniel 9:24; Luk 24:47; Aposel 10:43; 1 Jon 2:12 **13:39:** Ais 53:11, Ro 3:28, 8:3, 10:4, Hi 7:19 **13:39:** Aisaia 53:11; Rom 3:28; 8:3; 10:4; Hibru 7:19

40 Ia uari bagh gan, Godɨn akam inigha izir gumaziba fomɨra mɨkemezɨ
moghɨn, bizitam ia batoghan kogham:

41 “ ‘Kɨ ian dughiamɨn bizir igharazitam damighti
a ia batogham.
Eghti gumazitam ia mɨkɨmti
ia nɨghnɨzir gavgavim an ikian kogham.
Kamaghɨn, ia gumazir dɨbovir akar kurabagh amiba, ia gan,
ia dɨgavir kuram damigh ikuvigham.’ ”

42 Egha Pol ko Barnabas Judaba God ko mɨgeir dɨpenim ataghɨrazima,
gumazamiziba kamaghɨn aning mɨgei, “Gua Sabatɨn munamɨn dughiamɨn
uamategh izɨva bizir kabar mɨgɨrɨgɨar taba uam e mɨkɨm.”
43 Egha me bar God ko mɨgeir dɨpenim ategha azenan ghue. Ezɨ Judan
avɨriba ko gumazamizir igharaziba, me Judan Arazibar gɨn zuir gumazamiz-
iba, me Pol ko Barnabasɨn gɨn zui. Ezɨ aning me mɨgɨa, men nɨghnɨziba fa
ghaze, ia Godɨn nɨghnɨzimɨn gɨn mangɨ an apangkuvimɨn apengan ikɨ.
44 Ezɨ Sabatɨn dughiar igharazim otozɨ, nguibar ekiar kamɨn itir gumaza-
mizir avɨrim bar iza uari akuvagha Ekiamɨn akam barasi.
45 Ezɨ Judaba gumazamizir okoruar kamɨn ganigha, men naviba bar ikufi.
Ezɨ me Polɨn akabar kurakuragha a mɨgei.
46 Kamaghɨn amizɨ, Pol ko Barnabas atiatir puvatɨgha, akar bar gav-
gavimɨn me mɨgei, “Ia Judaba, ga faragha Godɨn akamɨn ia mɨkeme. Ezɨ ia
akɨrim ragha akar kam gasara. Egha ghaze, e ikɨrɨmɨrir aghuir zurara itim
inian kogham. Kamaghɨn amizɨ, ia oragh, ga uam akar kamɨn ia mɨkɨman
kogham. Ga Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kɨmam.
47 Ekiam bizir kam bagha kamaghɨn e mɨkeme:

“ ‘Kɨ nɨ amɨsevegha
ingangarir ekiam nɨ ganɨdi.
Egh nɨ damighti,
nɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh angazangarimɨn mɨn
ikiam.
Eghti kɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men akuragh
ua me iniam.’ ”

48 Ezɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me akar kam baregha, bar
akuegha ghaze, akar kam bar dera. Ezɨ gumazamizir God ikɨrɨmɨrir aghuir
zurara ikiam bagha mɨseveziba, me bar nɨghnɨzir gavgavim an iti.
49 Ezɨ Ekiamɨn akam bar nguibaba bar dar ghu.
50 Amizir maba God gifuegha an apengan ikia ziar ekiaba iti, ezɨ gumazir
ziaba itir maba, me uaghan nguibar ekiar kamɨn iti. Judaba men navibagh
inivima, me osɨmtɨziba Pol ko Barnabas garɨsi. Egha me uan distrighɨn aning
batoke.

13:40: Ais 29:14 **13:40:** Aisaia 29:14 **13:41:** Hab 1:5 **13:41:** Habakuk 1:5 **13:43:** Ap 11:23, 14:22, Ta 2:11, Hi 12:15, 1 Pi 5:12 **13:43:** Aposel 11:23; 14:22; Taitus 2:11; Hibru 12:15; 1 Pita 5:12 **13:45:** Ap 14:2, 18:6, 1 Pi 4:4, Ju 10 **13:45:** Aposel 14:2; 18:6; 1 Pita 4:4; Jut 1:10 **13:46:** Ais 55:5, Lu 7:30, Ap 3:26, 18:6, Ro 1:16, 10:19 **13:46:** Aisaia 55:5; Luk 7:30; Aposel 3:26; 18:6; Rom 1:16; 10:19 **13:47:** Ais 42:6, 49:6, Lu 2:32 **13:47:** Aisaia 42:6; 49:6; Luk 2:32 **13:48:** Ap 11:18 **13:48:** Aposel 11:18 **13:50:** Ap 17:4, 17:12 **13:50:** Aposel 17:4; 17:12

51 Kamaghin amizi, Pol ko Barnabas, uan dagarimningin itir nguaziba
apisi, eghti gumazamiziba fogh suam, men arazir kam osimtizim me ganingi.
Ezi, Pol ko Barnabas Antiok ategha Aikoniam nguibamin ghu.
52 Kamaghin amizi, Antioghin itir Kraisin suren gumazamiziba, Godin
Duam bar me gizivazima me bar akonge.

14

Pol ko Barnabas Aikoniamin Iesusin Akar Aghuim akuri

1 Pol ko Barnabas Antioghin ikiav amizir arazibara, aning iza Aikoniamin
Judaba God ko migeir dipenibar dagh ami. Egha aning kagh bar deraghvira
akam akurima, Judan aviriba ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba
nighnizir gavgavim Iesusin iti.
2 Ezi Judan marazi nighnizir gavgavim men akabar ikian aghuagha
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar nighnizibagh asighasigha men nav-
ibagh inivima, me nighnizir kurabar nighnizir gavgavim Iesusin itir
darazigh ami.
3 Ezi Pol ko Barnabas dughiar ruarimin Aikoniamin ikiava, Ekiamin
apangkuvimin akam mikimasava atiatir puvati. Ezi Ekiam gavgavim aning
ganingizi, aning mirakelba ko digavir kuram gamir bizibagh ami, da otifi.
Ezi kamaghin Ekiam gumazamizibar akakagha ghaze, akar aning me migeir
kaba, da guizin akaba.
4 Ezi nguibar ekiar kamin itir gumazamiziba uari abiki, marazi Judabar
gin zuima, marazi aposelning bagha zui.
5 Egha gin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me uan gumazir
aruaba ko, Pol ko Barnabas aremeghasa me nighnigha aning bagha tuaviba
buria ghaze, me arazir kurabar aning damuasa ifonge. Egha me dagiabar
aning ginivasava ami.

Pol ko Barnabas Listra ko Derben Akar Aghuim akuri

6 Ezi Pol ko Barnabas kamaghin oregha ara Listra ko Derben ghu, aning
Likonian Distrighin nguibar ekiamning. Egha aning uaghan nguibar ekiar
kamningin boroghin itir nguibaba sara ghu.
7 Egha aning kagh Akar Aghuim akuravira iti.
8 Listran nguibar ekiamin aven gumazir mam, an suemning ikuvigha
an amirazi an aruir puvatigha aperaghavira iti. An amebam a batezima a
kamaghira gari.
9 A Pol barazi an akam akuri. Ezi Pol dikiravíram an gara kamaghin fo,
gumazir kam nighnizir gavgavim iti, a deragham.
10 Egha Pol kamaghin pamtemin dia, “Ni dikavigh mitigh!” Ezi gumazir
kam uabi ekunigha mitigha maghiram arui.
11 Egha gumazamizir avirim Pol amizir bizir kamin ganigha, pamtemin
Likonian akamin dia migei, “Aseba gumazibar min otivigha e bagha iza-
ghire!”

13:51: Mt 10:14, Mk 6:11, Lu 9:5, 10:11, Ap 18:6 **13:51:** Matyu 10:14; Mak 6:11; Luk 9:5; 10:11; Aposel 18:6 **13:52:** Mt 5:12, Jo 16:22, Ap 2:46 **13:52:** Matyu 5:12; Jon 16:22; Aposel 2:46 **14:2:** Ap 13:45 **14:2:** Aposel 13:45 **14:3:** Mk 16:20, Ap 19:11, Hi 2:4 **14:3:** Mak 16:20; Aposel 19:11; Hibru 2:4 **14:5:** Ap 14:19, 2 Ti 3:11 **14:5:** Aposel 14:19; 2 Timoti 3:11 **14:6:** Mt 10:23 **14:6:** Matyu 10:23 **14:8:** Jo 9:1, Ap 3:2 **14:8:** Jon 9:1; Aposel 3:2 **14:9:** Mt 8:10, 9:28-29, Ap 3:4 **14:9:** Matyu 8:10; 9:28-29; Aposel 3:4 **14:11:** Ap 8:10, 28:6 **14:11:** Aposel 8:10; 28:6

12 Egha Barnabas, me asem Sus a gati. Pol a migirigiabar faragha zuir
gumazim, kamaghin me asem Hermes a gati.*
13 Asem Susin dipenim, a Listran nguibar ekiamin avinizir tiar akamin
boroghin azenan iti. Ezi Susin ofa gamir gumazim, a ko gumazir aviriba, me
Pol ko Barnabas bagh asizibav sueghiva aningin ofa damuasa. Kamaghin,
a bulmakaun apuriba ko akimarir biziziba inigha Listran nguibar ekiamin
tiar akamin ize.
14 Ezi aposelning Pol ko Barnabas, aning bizir kaba baregha, uan korotiaba
abiagharigha, ivegha gumazamizibar okoruamin aven ghua pamtem dia
migei,
15 "Maia! Gumazamiziba, ia tizim bagha arazir kam gami? Ga pura
gumazir kinimning, egha uaghan ian mirara gari. Ga kamaghsua Akar
Aghuir kam ia migei. Ia pura bizir kinir kabar ziaba fan marki. Ia uari
isi Ekiam daning, an Angamira Itir God. A Godin overiam ko nguazim ko
ongarimin ingarizim, egha dar itir biziba bar adar ingari.
16 Fomira, God nguibaba bar, me ataghizima me pura uan nighnizibar arua
bizibagh ami.
17 Egha a ian modozir puvati, eghti gumazamiziba a gifoghan kogham.
Puvati. A zuraram arazir aghuibar ia gamua, amozim ia ganiga, dagher
aghuir aviriba ia ganiga, dagher aghuibagh ami da otifi. Egha ia gamima ian
naviba deragha bar akonge."
18 Aning bizir kabar pamten me migia, uaningin ofa damuan men
anogoroghavira iti.
19 Ezi gin Judan gumazir maba Antiok ko Aikoniamin ikegha Listran
izegha, gumazamizibar nighnizibagh ekuizi, me Polin apanibar otifi. Egha
me dagiabar Pol ginivigha an ganigha ghaze, an areme. Egha anemikirigha
Listran nguibar ekiamin azenan ghu.
20 Ezi gin suren gumazamiziba iza an okarizi, a dikavigha uamategha
Listran nguibar ekiamin ghu. Egha dughiar igharazimin a Barnabas ko
Derben zui.

Pol ko Barnabas gavgavim isa suren gumazamizibagh anidi

21 Pol ko Barnabas Derben nguibar ekiamin ikia Akar Aghuim akura
gumazamizir aviribagh ami, me suren gumazamizibar otifi. Egha aning
uamategha Listra ko Aikoniam ko Antioghin ghu.
22 Aning gavgavim suren gumazamizibagh aniga akurvazir migirigiabar
me gamua ghaze, ia uan nighnizir gavgavibar tuivigh gavgafigh. Aning
kamaghin me migia ghaze, "E God Bizibagh Ativaghamin Dughiamin aven
mangisi, e faragh osimtizir aviribar aven mangigham."

---

* **14:12:** Grighin gumazamiziba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aser aviriba uaghan iti. Men aser mam, Sus, a men asebar gumazir dapanir ekiam. Ezi Hermes, a men aser akaba inigha me bagha izim.

14:15: Kis 20:11, 2 Sml 12:21, Sng 33:6, 146:6, Ap 10:26, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, Je 5:17 **14:15:** Ua Me Ini 20:11; Onger Akaba 33:6; 146:6; Aposel 10:26; 1 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:9; Jems 5:17 **14:16:** Sng 81:13, Ap 17:30, 1 Pi 4:3 **14:16:** Onger Akaba 81:12; Aposel 17:30; 1 Pita 4:3 **14:17:** Sng 147:8, Jer 5:24, 14:22, Ap 17:27, Ro 1:20 **14:17:** Onger Akaba 147:8; Jeremaia 5:24; 14:22; Aposel 17:27; Rom 1:20 **14:19:** Ap 13:45, 17:13, 2 Ko 11:25, 2 Ti 3:11 **14:19:** Aposel 13:45; 17:13; 2 Korin 11:25; 2 Timoti 3:11 **14:21:** Mt 28:19 **14:21:** Matyu 28:19 **14:22:** Matyu 7:14; Aposel 11:23; 15:32; 18:23; 1 Tesalonika 3:3

23 Egha Pol ko Barnabas Kraisɨn adarazi itir nguibaba bagha vaghvagha
gumazamizir dapaniba amɨsefe. Gumazamizir dapanir kaba nɨghnɨzir gav-
gaviba Ekiamɨn iti. Ezɨ aning me bagha dagheba tagha Ekiam ko mɨkemegha
me isava Ekiamɨn agharim gatɨ.

Pol ko Barnabas uamategha Sirian Distrighɨn aven Antioghɨn zui

24 Egha Pol ko Barnabas Pisidian Distrighɨn ghugha gɨn iza Pamfilian
Provinsɨn ghu.
25 Egha aning Pergan nguibamɨn Akar Aghuim akunigha gɨvagha Atalian
nguibam uaghirɨ.
26 Egha aning Atalian ikegha kurim inigha uamategha Antioghɨn
nguibamɨn ghu. Nguibar kamra, aning kagh faragha ikezɨ, Antioghɨn itir
Kraisɨn adarazi aning isa Godɨn agharim ganɨga ghaze, Godɨn apangkuvim
aning ko ikɨtɨ aning ingangarir kam damuam. Ezɨ aning ingangarir kam
gamua iza datɨrɨghɨn anegɨvagha, uamategha Antioghɨn ghu.
27 Egha aning Antioghɨn otogha, Kraisɨn adarazir diazɨ me iza uari aku-
vazɨma, aning bizir God aningɨn dafaribar amiziba bar, dar gun me mɨgei.
Egha uaghan God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha nɨghnɨzir gav-
gavimɨn tiam kuizir akam me mɨgei.
28 Egha aning kagh dughiar ruarimɨn suren gumazamiziba ko ike.

15

Kraisɨn adarazi Jerusalemɨn nguibamɨn uari akufa

1 Ezɨ Judian Distrighɨn gumazir maba Antioghɨn izegha Kraisɨn adarazir
sure gamua ghaze, “Ia Mosesɨn Arazimɨn gɨn mangan kogh, egh uan mɨkarzir
mogomebar iniba aghoreghan koghtɨ, God ua ia inighan kogham.”*
2 Bizir kam bangɨn, Pol ko Barnabas maburan odorozim me koma a gami.
Kamaghɨn amizɨ, Kraisɨn adarazi Pol ko Barnabas ko nɨghnɨzir gavgavim
Iesusɨn itir gumazir maba sara me amɨsevegha ghaze, me Jerusalemɨn mangɨ
bizir kam bagh aposelba ko Siosɨn gumazamizir dapanibav kɨmam.
3 Egha Kraisɨn adarazi, me amadazɨma me zui. Me Fonisian Distrik ko
Samarian moghɨn ghua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan navibagh
irazir bizimɨn gun me mɨgei. Ezɨ Kraisɨn adarazi bar mɨgɨrɨgɨar kam baregha
bar akonge.
4 Ezɨ Pol ko Barnabas, me ko zui darazi ko, me Jerusalemɨn otivizɨ, aposelba
ko Kraisɨn adarazi ko men gumazir dapaniba bar akuegha me ini. Ezɨ Pol ko
Barnabas God aningɨn agharimɨn amizir bizibar, gun me mɨgei.
5 Ezɨ nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itir gumazir maba, me fomɨra Farisibar
mɨn ike, me dɨkavigha kamaghɨn mɨgei, “Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba uaghan Moses Osirizir Arazibar gɨn mangɨva uan mɨkarzir mogomebar
aghor.”†
6 Ezɨ aposelba ko siosɨn gumazamizir dapaniba akar kam akɨrasa uari
akufa.
7 Dughiar ruarimɨn me bizir kam mɨgɨa ghua, Pita dɨkavigha me mɨgei,
“Nan adarasi, ia fo dughiar maba gɨvazɨ God kamaghɨn ifonge, Kantrin

14:23: Ap 13:1-3, 15:40 **14:23:** Aposel 15:40 **14:26:** Ap 13:1-3, 15:40 **14:26:** Aposel 13:1-3; 15:40 **14:27:** Ap 11:18, 15:4, 15:12 **14:27:** Aposel 11:18; 15:4; 15:12 **15:1:** Wkp 12:3, Jo 7:22, Ga 2:12, 5:2, Kl 2:8, 2:11, 2:16 **15:1:** Ofa Gami 12:3; Jon 7:22; Galesia 2:12; 5:2; Kolosi 2:11; 2:16

* **15:1:** Gumazir kaba me Judan gumaziba, egha me ghaze, gumazir azenan itiba me en arazibar amuam. Men marazi fomɨra Farisibar ike. **15:2:** Ap 11:30, Ga 2:1 **15:2:** Aposel 11:30; Galesia 2:1 **15:4:** Ap 14:27 **15:4:** Aposel 14:27 † **15:5:** Nɨ akar Filipai, 3:2ɨn itimɨn gan. **15:7:** Ap 10:1-43 **15:7:** Aposel 10:1-43

Igharazibar Gumazamiziba nan akatorimin Akar Aghuimin migirigiam
bareghiva nighnizir gavgavim Iesusin ikiam. Egha a ian tongin na misefe.
8 E fo, God gumazamizibar navir averiabagh fo. Egha a uan Duam me
ganingi. An e gamizi moghira, me gami. Egha tuavir kamin a kamaghin en
aka, a me gifuegha ua me ini.
9 Godin damazimin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, e bar
magh ghue. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin
itima, God men nighnizir gavgavimin tuavimin, men navibagh amizi me an
damazimin dera.
10 Ezi kamaghin ia tizim bagh God damighti, a ian nighnizibar gin
mangam? Egha osimtizir faragha en ovaviba ateran iburaziba ko, osimtizir
e uaghan datirighin ateran iburaziba, da isa nighnizir gavgavim Iesusin itir
darazigh arisi.
11 Kamaghin puvati. En nighnizir gavgavim ghaze, en Ekiam Iesusin
apangkuvimin, God uam e inizir moghira me ini.”
12 Ezi gumazir uari akuvaziba bar nimira ikia Barnabas ko Pol barasi. Ezi
aning mirakelin arazaraziba ko digavir kuram gamir bizibar gun me migei.
Egha aning ghaze, God aningin dafaribar arazir kaba Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar tongin, dagh ami.
13 Aning mikemegha givazi Jems kamaghin migei, “Nan adarasi, ia na
baragh.
14 Saimon kamaghin e geghara ghaze, kar faragha zuir dughiam, God
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan apangkuvim men akagha, men
tongin gumazir maba ua bagha me inigha me gamizi, me an gumazamizibar
otifi.
15 Godin akam inigha izir gumazibar migirigiamin mirara ghu. Me fomira
kamaghin osiri, men migirigiamin osizirimra kara:

16 “ ‘God kamaghin migei,
Devitin ovaviba mati, purirpenim degiaghiri.
Egh ki gin uamategh izi,
an ingarighti a tugham.
An bizir ikuviziba ki ua dar ingarigham,
egh ki a damighti
a ua deragham.
17 Eghti gumazamizir ikiavira itir naba
God bagh ruiam.
Kantrin Igharazibar Gumazamizir nan ziamin itiba
bar uaghan na buriam.
18 Ekiam kamaghin mikeme.
A bizir kaba fomira gumazamizibar akazi
me dagh fo.’ ”

19 Jems ua kamaghin migei, “Nan nighnizimra kara, Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba, me navibagh iragha God bagha zui. Eghti e men tuaviba
apiran kogham.

15:8: 1 Sto 28:9, Ap 1:24, 2:4, 10:44, 11:15 **15:8:** Aposel 1:24; 2:4; 10:44; 11:15 **15:9:** Ap 10:15, 10:28, 10:34-35, Ro 10:11, 1 Ko 1:2, 1 Pi 1:22 **15:9:** Aposel 10:15; 10:28; 10:34-35; Rom 10:11; 1 Korin 1:2; 1 Pita 1:22 **15:10:** Mt 11:30, 23:4, Lu 11:46, Ga 3:10, 5:1 **15:10:** Matyu 11:30; 23:4; Luk 11:46; Galesia 3:10; 5:1 **15:11:** Ro 3:24, Ga 2:16, Ef 2:5-8, Ta 2:11 **15:11:** Rom 3:24; Galesia 2:16; Efesus 2:5-8; Taitus 2:11 **15:12:** Ap 14:27 **15:12:** Aposel 14:27 **15:13:** Ap 12:17, Ga 2:9 **15:13:** Galesia 2:9 **15:14:** Ap 15:7-9 **15:14:** Aposel 15:7-9 **15:16:** Amos 9:11-12

20 E me bagh osir kamaghɨn me mɨkɨm suam, ia dagher me marvir guabagh anɨdibar aman markɨ. Ia dar amɨ kamaghɨn ia Godɨn damazimɨn mɨzegham.
Ia dagher kabar aman markɨ. Ia uari isava akuir arazir kurabar amuan
markɨ. Egha asɨzir me benibar fɨribagh afi ariaghɨriba, dar ghuziba darara
iti, ia dar aman markɨ. Egh ia ghuzibar aman markɨ.
21 E fo, Moses osirizir arazir kamnagh fomɨra iza datɨrɨghɨn, me an akam
nguibar ekiabar aven bar anekura, egha Sabatba zurara God ko mɨgeir
dɨpenibar aven a dɨbori.”‡

Me Kantrin Igharazibar Gumazamizir God gɨfoziba bagha akɨnafarim amadi

22 Egha aposelba ko siosɨn gumazamizir dapaniba ko Jerusalemɨn itir
Kraisɨn adarazi bar mɨkemegha, uarir tongɨn gumazir maba mɨsevegha
me amadazɨ me Pol ko Barnabas ko Antioghɨn zui. Me gumazir dapanir
pumuning uaghan aning amɨsefe: Sailas ko Judas, an ziar mam Barsabas.
Gumazir kamning Kraisɨn adarazir faragha zui.
23 Egha me akɨnafarir kam me koma anemada:

E, aposelba ko siosɨn gumazamizir dapaniba, e ian adarasi.
Ia Kantrin Igharazimɨn itir nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itir darasi, ia
Antioghɨn nguibar ekiam ko Sirian Provins ko Silisian itiba. Akɨnafarir
kam ia bagha izi. Dughiar aghuim.
24 E kamaghɨn oraki, en tongɨn marazi me en azarazir puvatɨgha, ghua
ia mɨgɨa ian nɨghnɨzibagh asɨghasɨki. Me ia gifarazɨ ia okam nɨghnɨsi.
25 Ezɨ e bar navir vamɨra inigha gumazir maba ko en namakar aghuimn-
ing Barnabas ko Pol a mɨsevegha me amada.
26 Gumazir kamning, aning en Ekiam Krais Iesusɨn ziam bagha nguazir
kamɨn ikɨrɨmɨrim ategha uaningɨn sa.
27 Kamaghɨn amizɨ, Judas ko Sailas uaghan akamɨn ia mɨkɨmasa, e aning
amada.
28 E Godɨn Duam ko navir vamɨra ikia kamaghɨn nɨghnɨgha ghaze, e
osɨmtɨzitam ua ia darɨghan kogham. Bizir e ia mɨkemeziba, darara ia dar gɨn
mangɨ.
29 Ia me marvir guabagh anɨdir daghebar aman markɨ, egh asɨzibar
ghuzibar aman markɨ, egh me beniba fɨribagh afi ariaghirir asɨzibar aman
markɨ, egh uari isava akuir arazir kurabar amuan markɨ. Ia bizir kaba ategh
deragham. En akam kamaghɨra tu.

30 Egha Jerusalem itir Kraisɨn adarazi gumazir kaba amadazɨ, me
Jerusalem ategha Antioghɨn iraghuegha Kraisɨn adarazi akuvagha
akɨnafarim me ganɨngi.

15:20: Stt 9:4, Kis 34:15-17, Wkp 17:10-16, 18:6-23, 1 Ko 6:9, 6:18, 8:1, Ga 5:19, Ef 5:3, Kl 3:5, 1 Pi 4:3 **15:20:** Jenesis 9:4; Ua Me Ini 34:15-17; Ofa Gami 17:10-16; 18:6-23; 1 Korin 6:9; 6:18; 8:1; Galesia 5:19; Efesus 5:3; Kolosi 3:5; 1 Pita 4:3 **15:21:** Ap 13:15 **15:21:** Aposel 13:15 ‡ **15:21:** Judaba, me Israelɨn nguazimra itir puvatɨ. Fomɨra me ghua kantrin igharazir Israelɨn nguazim boroghɨra itibar iti. Egha men God ko mɨgeir dɨpeniba, nguibar ekiamɨn uaghan nguazir kam iti. Nɨ akar Aposel 2:5-11ɨn itimɨn gan. Kamaghɨn, nguibar ekiar kabar itir gumazamiziba, me Moses Osirizir Arazibar akaba da baregha gɨfa. **15:24:** Ap 15:1 **15:24:** Aposel 15:1 **15:26:** Ap 13:50, 14:19, 1 Ko 15:30, 2 Ko 11:23, 11:26 **15:26:** Aposel 13:50; 14:19; 1 Korin 15:30; 2 Korin 11:23; 11:26 **15:28:** Mt 23:4 **15:28:** Matyu 23:4 **15:29:** Wkp 17:14, Ap 15:20, 21:25, MAA 2:14, 2:20 **15:29:** Ofa Gami 17:14; Aposel 15:20; 21:25; Akar Mogomem 2:14; 2:20

31 Ezɨ Antioghɨn itir Kraisɨn adarazi akɨnafarir kam barazima, a gavgavim
me ganɨga men navibagh ami da dera. Ezɨ me bizir kam bagha bar akonge.
32 Judas ko Sailas aning uaghan Godɨn akam inigha izir gumazimning.
Egha aning mɨgɨrɨgɨar avɨribagh ami. Kamaghɨn, aning gavgavim Kraisɨn
adarazi ganɨga mɨgɨrɨgɨar akurvazir avɨribar me gami.
33-34 Egha aning dughiar maba mong Antioghɨn me ko ike. Ezɨ gɨn Kraisɨn
adarazi navir amɨrizim sara me amadazɨ, me Jerusalemɨn uamategha gu-
mazir me amangiziba bagha zui.§
35 Ezɨ Pol ko Barnabas Antioghɨn ikia gumazir avɨrir maba ko gumazamiz-
ibar sure gamua Ekiamɨn akam akuri.

Pol ko Barnabas uaning abɨki

36 Dughiar maba gɨvazɨ, gɨn Pol kamaghɨn Barnabas mɨgei, "Ga uamategh
nguibar ekiar ga Ekiamɨn akam akuniziba, bar dar mangɨva uan adarazir
ganam, me manmaghɨn iti."
37 Ezɨ Barnabas kamaghɨn nɨghnɨsi, a Jon, an ziar mam Mak, an a inightɨma,
a aningɨn gɨn mangam.
38 Jon Mak Pamfilian purama aning ataki, egha aning ko ingangarim a
gɨvazir puvatɨ. Kamaghɨn an aning ko mangan Pol aghua.
39 Egha aning odorozir dafam gamigha kamaghɨn aning uaning abɨki. Ezɨ
Barnabas ko Mak kurim inigha arighatɨzim Saiprusɨn ghu.
40 Ezɨ Pol Sailas amɨsefe. Ezɨ Kraisɨn adarazi uari akuvagha aning isa Godɨn
agharim gatɨgha kamaghɨn mɨgei, "Godɨn akurvazim gua ko ikɨ." Ezɨ aning
ghu.
41 Egha aning Sirian Provins ko Silisian moghɨn ghua Pol gavgavim Kraisɨn
adarazigh anɨdi.

16

Timoti Pol ko Sailasɨn gɨn zui

1 Pol ghua Derben otogha ghua Listran oto. Ezɨ kagh suren gumazir mamɨn
ziam Timoti, a iti. An amebam Judan amizim, a Kraisɨn mav. Ezɨ an afeziam
Grighɨn gumazim.
2 Listra ko Aikoniamɨn itir en adarasi, me kamaghɨn a mɨgei, Timoti
gumazir bar aghuim.
3 Ezɨ Pol a inightɨ, an a ko mangasa ifonge. Judaba danganir kamɨn iti. Egha
me bar fo, an afeziam a Grighɨn gumazim. Kamaghɨn, Pol Timotin mɨkarzir
mogomemɨn inim atu.
4 Egha me nguibar ekiabagh arui. Akar aposelba ko siosɨn gumaza-
mizir dapaniba Jerusalemɨn mɨkemegha amamangatɨzim, gumazamiziba da
baragh, dar gɨn mangasa, me me mɨgɨagharui.
5 Kamaghɨn amizɨ, Kraisɨn adarasi, men nɨghnɨzir gavgaviba gavgafi. Ezɨ
men dɨbobonim aruebar zurara pɨn ghuavanadi.

Pol irebamɨn mɨn bizimɨn Masedonian gumazimɨn gani

15:32: Ap 11:27, 13:1, 14:22 **15:32:** Aposel 11:27; 14:22 § **15:33-34:** Fofozir gumazir maba uaghan kamaghɨn nɨghnɨsi, mɨgɨrɨgɨar otevir mam uaghan kagh iti. Mɨgɨrɨgɨar kam kamaghɨn ghu, "Ezɨ Sailas uan nɨghnɨzim gɨn ghua Antioghɨn iti." **15:37:** Ap 12:12, 12:25, Kl 4:10, 2 Ti 4:11 **15:37:** Aposel 12:12; 12:25; Kolosi 4:10; 2 Timoti 4:11 **15:38:** Ap 13:13, Kl 4:10 **15:38:** Aposel 13:13; Kolosi 4:10 **16:1:** Ap 14:6, 2 Ti 1:5 **16:1:** Aposel 14:6; 2 Timoti 1:5 **16:2:** Fl 2:19-22 **16:2:** Filipai 2:19-22 **16:3:** 1 Ko 9:20, Ga 2:3-5 **16:3:** 1 Korin 9:20; Galesia 2:3-5 **16:4:** Ap 15:23-29 **16:4:** Aposel 15:23-29 **16:5:** Ap 2:47 **16:5:** Aposel 2:47

6 Ezi Godin Duam, Esian Provinsin Akar Aghuim kunan men anogoroke.
Kamaghin amizi, Pol, ko Sailas, ko Timoti, me Frigian Distrighin nguibar
ekiam ko Galesian Distrighin moghin ghue.
7 Egha me Misian Distrik ko Bitinian Provinsin mitaghniamin otogha
Bitinian Provinsin aven mangasava amima, Iesusin Duam men anogoroke.
8 Kamaghin amizi, me Misian Distrighin miriam gatigha, Troasin ira ghue.
9 Ezi dimangan Pol irebamin min bizimin garima, Masedonian Provinsin
gumazim tughav ikia a gakaghora ghaze, "Ia Masedonian iziva en akuragh."
10 Pol irebamin min bizir kamin ganigha givagha, e zuamira bizibar kirigha
Masedonian mangasa tuavibar kiri. E fo, God Akar Aghuim me mikinasa en
dia.*

Filipain amizim, Lidia, Kraisin anavin oto

11 Egha e Troasin kurim inigha biaghatigha Samotresin zui. Egha
amimzaraghan Neapolis bagha zui.
12 Egha e kagh dikavigha ghua Filipain otifi. Romba fomira izava apiazir
nguibar ekiam. A Masedonian Distrighin nguibar faragha zuir mam. E kagh
dughiar mabar ike.
13 Ezi Sabatin dughiamin, e nguibar ekiamin tiar akamin azenan ghua
dipamin uaghiri. E ghaze, God ko mikimamin danganitam ti kagh ikiama?
Ezi e kagh amizir mabar gari me uari akuvagha itima, e me migei.
14 Amizir e barazir kabar mav, an ziam Lidia, a faragha Taiatairian
nguibar ekiamin ikia izegha inir pighaghevibа amadi. A zurara Godin ziam
fer amizim. Ekiam an navim kuizima a Polin migirigiaba barasi.
15 Egha a ko an gara dipenir vamiran itir darasi, e me ruegha givazi, a uan
dipenimin mangasa en gighami. A kamaghin e migia ghaze, "Ia kamaghin na
ginighnigh suam, ki guizbangira nighnizir gavgavim Ekiamin iki, kamaghin
ia izi nan dipenimin iki." A kamaghin e migia bar e gakaghone.

Pol ko Sailas kalabusin iti

16 Dughiar mamin e God ko migeir danganimin zuima, ingangarir amizir
igiam, duar kuram a gapazazi, an e bato. Duar kuram a gapazazima a gin
otivamin bizibagh fogha dar gun migei. Ezi kamaghin an garir gumaziba an
amir ingangarir kamin dagiar aviriba isi.
17 Ezi guivir kam, Pol ko bar en gin iza kamaghin dia migei, "Gumazir
kaba Godin Bar Pin Itimin ingangarir gumaziba. Me God ian akurvaghamin
tuavimin gun ia migei."
18 A dughiar aviribar kamaghin ami.
Ezi Pol an amiragha raghirigha kamaghin duar kuram migei, "Ki Krais
Iesusin ziamin ni migei, ni azenim girigh!" Ezi duar kuram maghira anetaki.
19 Ezi an garir gumaziba fo, men dagiaba isir tuavim piri. Kamaghin amizi,
me Pol ko Sailasin suiragha aning amikirigha gumazir dapaniba bagha
biziba amadir danganir ekiamin ghu.

16:6: Ap 18:23 **16:6:** Aposel 18:23 **16:7:** 2 Ti 1:15 **16:10:** 2 Ko 2:13 **16:10:** 2 Korin 2:13 * **16:10:** Aposelin akinafarimin akar otevir maba iti, "e," iti. Gumazir avirim a ghaze, Luk, Pol koma dughiar mabar arui, kamaghin a migei, "e." Dughiar kam Luk Pol ko ghua Filipain tugha, Filipain iti. Bizir kam bagha, Pol Filipai ataghizima, akar kam, "e," ua itir puvati. Ni Aposel 16:40, an ganigh. **16:15:** Ap 16:33, 18:8 **16:15:** Aposel 16:33; 18:8 **16:16:** Ap 19:24 **16:16:** Aposel 19:24 **16:17:** Mk 1:24, 1:34 **16:17:** Mak 1:24; 1:34 **16:18:** Mk 16:17 **16:18:** Mak 16:17 **16:19:** Ap 19:25-26, 2 Ko 6:5 **16:19:** Aposel 19:25-26; 2 Korin 6:5

20 Egha me aningin akua jas bagha ghugha kamaghin migei, “Kar Judan
gumazimning. Aning en nguibar ekiamin itir gumazamizibar navibagh
inivima osimtizir aviriba otifi.
21 Egha aning Romin kantri en anogoroghezir arazibar gin mangasa,
gumazamizibav gei.”
22 Ezi gumazamiziba iza uari akuvagha uaghan akaba Pol ko Sailas gasi.
Ezi jas midorozir gumazibav gia ghaze, ia aningin korotiaba suegh aning
misogh.
23 Me Pol ko Sailas puv aning misuegha, aning isa kalabus gati. Egha
deraghiva aningin ganamin akar gavgavim isa, kalabusin garir gumazim
ganingi.
24 Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim jasin akam baregha, aning isa
selin danganir bar aven itim gatigha, aningin sueba pamtem temem sara da
ike.
25 Ezi dimagarir arizimin Pol ko Sailas God ko migiava ighiabagh ami. Ezi
kalabusin itir gumazir maba aning barasi.
26 Ezi zuamira mikimkizir dafar mam otogha, gavgavim kalabuziar
dipenimin mingarim ganidir dagiabagh inobaghnobasi. Ezi kalabusin tiar
akaba zuamira kuiaghire. Ezi me kalabuziaba ikezir senba bar firiaghire.
27 Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim osegha dikavigha kalabusin
dipenimin tiar akabar garima da bar kuiaghirezi, an nighnizim ghaze gu-
mazir kalabusin itiba bar are. Kamaghin a uan midorozir sabam asigha uabi
uabi biragh aremeghasa.
28 Ezi Pol pamtemin dia, “Ni pazi uabi damuan marki! E bar ka iti.”
29 Ezi kalabusin garir gumazim angazangariba bagha dia, egha ivegha Pol
ko Sailas itir danganimin ghua atiatia puvira nigha, aningin suebar iri.
30 Egha an aning inigha azenan otogha aningin azangsisi, “Aruamning, ki
tizim damightima God nan akuragham?”
31 Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin ikiti,
a nin akuragh, nin adarazi sara akuragham.”
32 Ezi aning Ekiamin akam a migia egha uaghan a ko itir darazi bar me
migei.
33 Dimagarir kamra, gumazir dapanir kam aning inigha aning duaba rue.
Ezi aning zuamira a ko an adarasi, Iesusin ziamin bar me rue.
34 Ezi kalabuzibar garir gumazir dapanim, Pol ko Sailas inigha uan
dipenimin aven ghugha dagheba aning ganidi. A uan adarazi ko nighnizir
gavgavim Godin iti. Kamaghin amizi, me bar akonge.
35 Ezi aminim tirazi, jasba polisin gumaziba amadazi me iza kamaghin kal-
abuziar dapanim migei, “Jasba kamaghin migei, ‘Ni Pol ko Sailas ateghtima
aning mangi.’ ”
36 Ezi kalabuziabar garir gumazir dapanim kamaghin Pol migei, “Jasba ni
ko Sailas ataghiraghasa na mikeme. Ezi gua datirighin navir amirizim sara
mangi.”
37 Ezi Pol kamaghin polisin gumazibav gei, “Ga Romin gumazimning. Me
ga isa kot gatizir puvatigha gumazir aviribar damazimin pura ga misogha,

---

16:20: 1 Kin 18:17, Mt 5:11, Mk 13:9, Ap 17:6 **16:20:** 1 Atriviba 18:17; Matyu 5:11; Mak 13:9; Aposel 17:6 **16:22:** 2 Ko 6:5, 11:23-25, Fl 1:30, 1 Te 2:2 **16:22:** 2 Korin 6:5; 11:23-25; Filipai 1:30; 1 Tesalonika 2:2 **16:26:** Ap 4:31, 5:19, 12:7, 12:10 **16:26:** Aposel 4:31; 5:19; 12:7; 12:10 **16:27:** Ap 12:18-19 **16:27:** Aposel 12:18-19 **16:30:** Lu 3:10, Ap 2:37, 9:6 **16:30:** Luk 3:10; Aposel 2:37; 9:6 **16:31:** Jo 3:16, 3:36, 6:47, 1 Jo 5:10 **16:31:** Jon 3:16; 3:36; 6:47; 1 Jon 5:10 **16:33:** Ap 16:15 **16:33:** Aposel 16:15

ga isa kalabusin ga amada. Egha me datirighin nimira ga amangasa? Ti
puvatigham! Me uari iziva gan aku mangam."†
38 Ezi polisin gumaziba akar kabar gun jasbav keme. Ezi me orazi Pol ko
Sailas Romin gumazimning. Ezi me atiatingi.
39 Kamaghin amizi, jasba kalabusin dipenimin ghuegha, kamaghin aning
migia ghaze, gua ataran marki. Egha me aningin akua azenan ghuegha,
aningin azangsisi, "Gua nguibar ekiar kam ategh mangi."
40 Ezi aning kalabusin dipenim ategha Lidian dipenimin ghu. Egha Kraisin
adarazir ganigha, akar maba me migia, gavgavim me ganigha, egha aning
ghu.

17

Me Tesalonikan nguibamin aven akam akuri

1 Pol ko an gin aruir gumaziba, me Amfipolis ko Apolonian nguibamning
ategha ghuavira ikia Tesalonikan nguibamin oto. Tesalonikan nguibamin
aven, Judabar dipenir God ko migeir mam iti.
2 Egha Pol God ko migeir dipenimin aven ghu. Kar a zuraram amir arazim.
Egha Sabatin pumuning ko mikezimin Godin Akinafarimin itir osiziriba me
geghara me migei.
3 An osiziriba men akakagha dar mingaribav gia ghaze, "Krais mizazim
inigh aremegh ua dikavamin migirigiam, a guizbangira."
Egha kamaghin migei, "Iesusin ki akam akurir kamnagh, a Gumazir God
Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, a Krais."*
4 Ezi Judan gumazir maba oregha nighnizir gavgavim akar kabar ikia Pol
ko Sailasin nighnizimin gin zui. Ezi uaghan Godin atiatir Grighin gumazir
aviriba ko ziaba itir amizir aviriba sara aningin gin zui.
5 Gumazir avirim Pol ko Sailasin nighnizimin gin zuima, Judaba kamaghin
naviba bar ikufi. Egha puram aruir gumazir kurar maba akumakumigha
gumazir bizir dafam gami. Egha ghua nguibar ekiamin aven arua pamtem
atarava araghasi. Me Pol ko Sailas inigh avirir torimin mangasa, aning
buriasa ivemara Jesonin dipenimin aven ghue.
6 Egha me aningin apizir puvatigha, Jeson ko Kraisin marazi kurivegha
nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba bagha me inigha ghu. Egha
kamaghin dei, "Gumazir kaba osimtizim nguazir kamin nguibaba bar dagh
arigha iza datirighin kagh oto.
7 Ezi Jeson me inigha uan dipenim gati. Gumazir kaba bar moghira Sisar
osirizir arazibar gin mangan aghua. Egha kamaghin migei, Atrivir ekiar
igharazim uaghan iti, an ziam Iesus."

---

† **16:37:** Dughiar kamin Romin nguibar ekiamin atrivim, an ziam Sisar. A Mediterenianin Ongarir Ekiamin boroghira itir kantribar gari. Kamaghin amizi, Romin kantrin itir gumaziba mati gumazir ziar ekiaba iti moghin iti. Ezi men osirizir arazim kamaghin migia ghaze, Kotiaba ko gavmanin gumaziba pura me misoghan kogham. Dughiar mabar Romba, gumazir igharaziba uaghan me ataghizima me uaghan Romin kantrin gumazibar min otifi. Polin afeziam a uaghan kamaghin amizir gumazir mam. Kamaghin amizi, Polin amebam a batezi, a uaghan Romin kantrin gumazir mam. (Ni Aposel 22:24-29 an ganigh.) **16:39:** Mt 8:34 **16:39:** Matyu 8:34 **17:1:** 1 Te 1:1-2, 2:1-2 **17:1:** 1 Tesalonika 1:1-2; 2:1-2 **17:3:** Lu 24:26, Ap 3:18, 9:22, 18:28, Ga 3:1 **17:3:** Luk 24:26; Aposel 3:18; 9:22; 18:28; Galesia 3:1 * **17:3:** Migirigiar kamin mingarim, Krais, kamaghin ghu, "God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim." **17:4:** Ap 13:50, 15:22, 15:27, 15:40, 28:24 **17:4:** Aposel 13:50; 15:22; 15:27; 15:40; 28:24 **17:5:** Ro 16:21 **17:6:** Ap 16:20 **17:6:** Aposel 16:20 **17:7:** Lu 23:2, Jo 19:12, 1 Pi 2:13 **17:7:** Luk 23:2; Jon 19:12; 1 Pita 2:13

8 Ezi gumazamizir avirir uari akuvaziba ko nguibar ekiamin garir gumazir
dapaniba, me men akar kam baragha digavir kuram gamigha diava arai.
9 Egha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me Jeson ko an adaraziv
kemezi, me sel givese. Ezi me me ataghizi, me zui.

Berian nguibamin itir Judabar arazir aghuim

10 Ezi aminim pirima, Kraisin adarazi zuamira aning amadazi aning Berian
nguibamin ghu. Aning ghua otivavira Judabar dipenir God ko migeimin
aven ghu.
11 Berian Judaba, men araziba ko men nighniziba bar dera. Me Polin
migirigiaba baraghasa bar ifonge. Egha me Polin migirigiabar mingariba
abigh bar dagh fofoghasa zurara Godin Akamin Osiziribar gari. Me kam-
aghin foghasa, Polin migirigiaba, da guizin migirigiaba, o? Kamaghin, me
Tesalonikan itir Judabar arazibagh afira.
12 Ezi Judan aviriba nighnizir gavgavim Polin migirigiabar iti. Ezi uaghan
Grighin amizir ziaba itir maba ko Grighin gumazir aviriba sara aningin gin
zui.
13 Ezi Judan gumazir Tesalonikan itiba orazi, Pol Berian ikia Godin akam
akuri. Ezi me uaghan Berian otivigha gumazamizir kabar nighnizim
gasighasigha men navibagh inifi.
14 Ezi Kraisin adarazi zuamira Pol amadazi an ongarir miriamin ghu.
Sailas ko Timoti Berian ikiavira iti.
15 Ezi Polin akua zuir gumaziba, ghua Atensin aneti. Ezi Pol, Sailas ko
Timoti zuamira a bativasa, an aning bagha akam isa me ganingi.

Pol Atensin ikiava akam akuri

16 Egha Pol Atensin ikia Sailas ko Timoti bagha mizuai. Egha a gari, Atensin
nguibar ekiamin aven marvir guaba bar izifa. Ezi Pol bar osemegha an
muriam bar ikufi.
17 Egha a bizir kam bagha God ko migeir dipenibar aven a Judaba ko
Grighin Godin atiatia itir gumazamiziba sara migei. Egha uaghan bizibagh
ivezir danganimin zurara gumazir pura iza otivibav gei.
18 Ezi Epikurian ko Stoikin gumazir fofoziba itiba, me Pol ko uari adosi.
Marazi kamaghin migei, “Onganir mam tizibav gei?” Ezi marazi kamaghin
migei, “A ti aser igharazibar akam akuri.” Pol Iesus ua dikavizir bizimin Akar
Aghuim akurima, kamaghin me migirigiar kabar a gami.†
19-20 Egha me a inigha Atensin garir gumazir dapanibar tongin ghua me
mighsiamin Areopagus uari akuvagha iti. Egha me kamaghin Pol migei,
“Ni nighnizir e fomira tong oraghizir puvatizibav gei. E dar mingarim
gifoghasa ifonge. Kamaghin e foghasa, kar nighnizir igiar manam, ni an
gumazamizibar sure gami. Ni e mikim.”
21 (Atensin gumaziba ko Atensin azenan itir gumazir izeziba, me zurara
pura ikiava nighnizir igiar otivir kabara migei.)
22 Ezi Pol Areopagusin Mighsiamin tongira tugha kamaghin migei, “Ia
Atensin gumaziba! Ki ian gari, ia godin min asebar gin mangasa bar gavgafi.
23 Ki arua bar deravira bizir ia ziaba febar gani, egha ki uaghan ofa
gamir dakozir mamin gari ziar kam an iti: E fozir puvatizir godin ofa gamir

---

17:11: Ais 34:16, Lu 16:29, Jo 5:39 **17:11:** Aisaia 34:16; Luk 16:29; Jon 5:39 **17:13:** Ap 13:50, 14:19 **17:13:** Aposel 13:50; 14:19 **17:17:** Ap 18:19 **17:17:** Aposel 18:19 † **17:18:** Faragha zuir akam, Grighbar tongin gumazir aviriba, me fofozir gumazir fomira ikezibar nighnizibar gin zui. Men fofozir gumazibar mamning, aning ziamning Epikurian ko Stoik.

dakozim. Ezi datirighin ki, godin ia fozir puvatigha gin zuim, ki an akam ia
mikimasa.
24 "Godin mam iti, a nguazir kam ko an itir biziba bar dar ingari, anarira
overiam ko nguazimin Ekiam. Egha a gumaziba dafaribar ingarir dipenibar
itir puvati.
25 Godin kam a uabi ikirimirim ko biziba bar gumazamizibagh aningi.
Egha a bizitamin otevezir puvati. Kamaghin, e uan dafaribar an akurvagh
bizitam damighan kogham.
26 Ezi God gumazir vamiran ingari, egha an ovavir kamin a gumazamiziba
bar men ingari. Egha me isa nguazimin danganiba bar dagh ariki. Egha a
uabi me ikiamin ikirimirimin dughiaba ariki. Egha danganir me itiba a me
bagha nguazir mitaghniaba ariki.
27 God kamaghin ifonge, gumazamiziba a buri, an boroghin iziva an apigh,
kamaghin a bizir kabagh ami. Guizbangira God e vaghvagha en saghon itir
puvati.
28 'Anarira e gamima, e ikiava, aruava egha ikirimirim isi.' Ezi ian fofozir
gumazir mabara kamaghin mikeme, 'E Godin boribara.'‡
29 "Kamaghin amizi, e guizbangira an ovavibar ikiva, egh kamaghin
nighnighan kogh suam, God ti golin nedazim o silvan nedazim o dagiabar
nedazim. E uaghan kamaghin nighnighan kogh suam, a ti gumazamiziba
uari uan dafariba ko uan nighnizibar ingarizir marvir guatam.
30 "Fomira gumazamiziba God gifozir puvati. Dughiar kamin, me fozir pu-
vatigha amizir biziba, God dagh nighnizir puvati. Egha datirighin God Akar
Gavgavim aniga ghaze, nguazir kamin danganiba bar dar itir gumazamiziba
bar uan navibagh iragh.
31 God gumazamizibar arazir kuraba bagh me tuisighamin dughiam
akirigha gifa. An arazir aghuimin mirara a inabazir gumazim, nguazir
kamin gumazamiziba tuisigham. Gumazir kam aremezi God a gamizi a ua
dikafi. Bizir kamin God e tuisighamin ingangarim gumazamiziba bar men
akazi, me fo, a guizbangiram otogham."
32 Egha me ua dikavamin migirigiam baregha, marazi a dipofi. Ezi marazi
kamaghin migei, "Ni dughiatam ua bizir kam mikimti, e ni baraghasa."
33 Ezi Pol me ategha ghu.
34 Ezi gumazamizir maba Polin nighnizimin gin ghua nighnizir gavgavim
an migirigiabar iti. Men tongin Dionisius, a Areopagus kaunselin aven itir
gumazir mam. Ezi amizir mam, an ziam Damaris, a gumazamizir igharazir
maba ko, me uaghan nighnizir gavgavim Polin migirigiabar iti.

18

Pol Korinin nguibar ekiamin Godin Akar Aghuim akuri

1 Bizir kabar gin, Pol Atens ategha Korinin nguibamin ghu.

17:24: Mt 11:25, Ap 7:48, 14:15 **17:24:** Matyu 11:25; Aposel 7:48; 14:15 **17:24:** 1 Atriviba 8:27; Aisaia 42:5 **17:25:** Jop 12:10, Sng 50:12, Sek 12:1, Ap 7:48 **17:25:** Jop 12:10; Onger Akaba 50:12; Sekaraia 12:1; Aposel 7:48 **17:27:** Lo 32:8, Sng 145:18, Ais 55:6, Jer 23:23, Ap 14:17, Ro 1:20 **17:27:** Onger Akaba 145:18; Aisaia 55:6; Jeremaia 23:23; Aposel 14:17; Rom 1:20 **17:28:** Kl 1:17, Ta 1:12, Hi 1:3 **17:28:** Kolosi 1:17; Hibru 1:3 ‡ **17:28:** Pol gumazir kaba an akam deravira agifoghasa, egha a men fomira itir Grighin gumazibar akar otevir pumuning isa, uan akam gavgavim a daningasa, aning gun me migei. **17:29:** Ais 40:18-20, 44:10-17, Ap 19:26 **17:29:** Aisaia 40:18-20; 44:10-17; Aposel 19:26 **17:30:** Ap 14:16, Ro 3:25, Ta 2:11-12, 1 Pi 1:14 **17:30:** Aposel 14:16; Rom 3:25; Taitus 2:11-12; 1 Pita 1:14 **17:31:** Sng 9:8, 96:13, Ap 2:24, 10:42, Ro 2:16, 14:10 **17:31:** Onger Akaba 9:8; 96:13; Aposel 2:24; 10:42; Rom 2:16; 14:10

2 Egha a Judan gumazir mam bato, an ziam Akwila. An nguibam Pontusɨn
Provinsɨn aven iti. A uan amuim Prisila ko, aning mong fomɨra kantri Italin
ike, ezɨ Sisar Klodius Judabav gɨa ghaze, me Romɨn nguibar ekiam ategh
igharagh mangɨ. Kamaghɨn amizɨ, aning Itali ategha Korinɨn ize. Ezɨ Pol
aning ganasa zui.
3 Pol uaghan aningɨn mɨrara, selɨn dɨpenibar ingari. Kamaghɨn amizɨ, an
aningɨn ganasa ghugha, aning ko ikia egha me ko ingari.
4 Sabatɨn dughiabar, Pol zurara Judaba God ko mɨgeir dɨpenibar ghua
me ko uariv gei. A Judaba ko Grighbar nɨghnɨzibar amutɨma, me nɨghnɨzir
gavgavim Iesusɨn ikiasa me gakaghori.

5 Ezɨ Sailas ko Timoti Masedonia ategha izaghirɨzɨ, Pol dughiabar zurara
Godɨn Akar Aghuim akuri. An akar gavgavimɨn kamaghɨn deravɨra Jud-
abagh eghari, Iesus a Krais, Gumazir God Uam E Iniasa Mɨsevezim.
6 Ezɨ Judaba Polɨn akam baraghan aghuagha, mɨgɨrɨgɨar kuraba a ganɨdi.
Kamaghɨn amizɨ, a uan korotiamɨn mɨneziba apɨzigha, kamaghɨn me mɨgei,
“Kamaghɨn ia Godɨn saghon ikɨ oveghtɨ, mar ian osɨmtɨzimra. Ezɨ kɨ uabɨ
osɨmtɨziba puvatɨ. Kɨ datɨrɨghɨn Godɨn Akar Aghuim Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba me mɨkɨnam.”

7 Ezɨ Pol God ko mɨgeir dɨpenim ategha Titius Jastusɨn dɨpenimɨn ghu.
Gumazir kam zurara Godɨn ziam fe. An dɨpenim a Judaba God ko mɨgeir
dɨpenimɨn boroghɨn iti.
8 Krispus, God ko mɨgeir dɨpenibar garir gumazir dapanim. Ezɨ a uan
adarazi ko me nɨghnɨzir gavgavim Ekiamɨn iti. Ezɨ Korinɨn gumazamizir
avɨrim Polɨn akam baregha, nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn ikia egha rue.

9 Ezɨ dɨmagarir mamɨn Ekiam irebamɨn mɨn garir bizimɨn kamaghɨn Pol
mɨgei, “Nɨ atiatingan markɨ, nɨ mɨkɨmvɨra ikɨ, egh nɨmɨra ikian markɨ.
10 Kɨ nɨ ko iti, nan gumazamizir avɨriba nguibar ekiar kamɨn iti. Kamaghɨn
tav pazɨ nɨ damighan kogh, egh nɨ mɨsueghan kogham.”
11 Ezɨ Pol azenir vamɨra ko akuamɨn ikiava, Godɨn Akar Aghuim men sure
gami.

12 Galio, Akaian Provinsɨn gavmanɨn gumazir dapanimɨn itima, Judan
gumaziba bar dɨkavigha Polɨn apanimɨn gamua a isa kot gatɨ.
13 Me ghaze, “Gumazir kam, a gumazamizibav gɨa ghaze, ‘Ia Moses Osirizir
Araziba riaghɨriaghɨva, arazir igharazimɨn Godɨn ziam fɨ.’ ”

14 Pol bar men akam ikarvaghasava ami, ezɨ Galio Judabav gei, “Ia
Judaba, gumazir kam Rom osirizir araziba abigham, o an arazir kuratam
damightɨma, kɨ ian akam baregham.
15 Ezɨ ia mɨgɨrɨgɨaba ko ziaba ko ia uan araziba, bagha nɨghnɨgha na bagha
izi. Markiam. Ia uari dar kɨrmɨgh. Kɨ bizir kabar kotiaba bareghan kogham.”
16 Kamaghɨn amizɨ, a me amadazɨ, me kot ategha azenan ize.

18:2: Ro 16:3, 1 Ko 16:19, 2 Ti 4:19 **18:2:** Rom 16:3; 1 Korin 16:19; 2 Timoti 4:19 **18:3:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8 **18:3:** Aposel 20:34; 1 Korin 4:12; 1 Tesalonika 2:9; 2 Tesalonika 3:8 **18:5:** Ap 9:22, 17:3, 17:14-15, 18:28 **18:5:** Aposel 9:22; 17:3; 17:14-15; 18:28 **18:6:** Ese 18:13, Ap 13:45-46, 13:51, 20:26, 1 Pi 4:4 **18:6:** Aposel 13:45-46; 13:51; 20:26; 1 Pita 4:4 **18:8:** 1 Ko 1:14 **18:8:** 1 Korin 1:14 **18:9:** Ap 23:11, 1 Ko 2:3 **18:9:** Aposel 23:11; 1 Korin 2:3 **18:10:** Jos 1:9, Ais 41:10, Jer 1:8, 1:18-19, Mt 28:20, Jo 10:16 **18:10:** Josua 1:9; Aisaia 41:10; Jeremaia 1:8; 1:18-19; Matyu 28:20; Jon 10:16 **18:14:** Ap 23:29, 25:11,25:19 **18:14:** Aposel 23:29; 25:11; 25:19 **18:15:** Jo 18:31, Ap 23:29, 25:18-19 **18:15:** Jon 18:31; Aposel 23:29; 25:18-19

17 Ezi Korinin gumaziba, maghira Sostenesin suira, a Judabar dipenir God
ko migeimin garir gumazir dapanim, egha kotin danganim boroghira a
misosi. Ezi Galio bizir me amizir kam gunuira.*

Pol uamategha Antioghin nguibam ghu

18 Pol dughiar mabar Korinin ikegha, Kraisin adarazi ategha kurimin
ghuavanabogha Sirian Distrighin ghu. Prisila koma Akwila a ko zui. Dughiar
a tighar kurimin mangamim, a Senkrian ikia God ko akar dikirizir mam
gami. Kamaghin a uan dapanir arizim gise.†
19 Ezi me Efesus otivigha, Pol Prisila ko Akwila kagh aning ataki. Egha a
uabi Judabar dipenir God ko migeimin ghua me ko uariv gei.
20 Ezi me dughiar tabar uarir gan ikiasava a migeima, a ghaze, Puvati.
21 A me ataghiragha, akar dikirizim gamua kamaghin me migei, “God
ifueghti, ki ua ia bagh izam.” Egha kurim inigha Efesus ategha ghu.
22 Egha a Sisarian otogha, Jerusalemin itir Kraisin adarazigh etiasa ghua-
vanabo. Egha gin Antioghin nguibamin ghuaghiri.
23 Pol dughiar mabar Antioghin ikegha, Distrik Galesia ko Frigian itir
nguibaba bar dagh arua, men nighnizir gavgavir Iesusin itiba gavgavim me
ganidi.

Apolos Godin Akar Aghuim Efesusin nguibamin anekuri

24 Judan gumazir mam, an ziam Apolos, an Aleksandrian gumazim. A
iza Efesusin nguibamin iti. A bar deravira migiava, Godin Akinafarimin
Osiziriba bar dagh fo.
25 Me Ekiamin tuavimin a geghani, ezi a gumazamizibar sure damuasa an
navim bar a dikafi. A bar deravira Iesus amizir bizibar me migei. Egha a
Jonin rurimra fo.
26 Egha Apolos Judabar God ko migeir dipenimin ghugha, atiatir puvatigha
Godin akam akuri. Ezi Prisila ko Akwila a baregha a inigha uan dipenimin
ghugha Godin tuavim a geghanizi, a deravira Godin tuavim gifos.
27 Ezi Apolos Akaian mangasava amima, Efesusin itir Kraisin adarasi,
gavgavim a ganidi, egha a iniasa Akaian suren gumaziba bagha akinafarim
osiri. Apolos Akaian otozir dughiamin, a nighnizir gavgavim Godin itir
darazi akurvazir ekiam me gami. God men apangkufi, kamaghin amizi, me
nighnizir gavgavim Godin iti.
28 Apolos bar gavgavigha gumazamizibar damazibar akam akuri, egha
men akaba ikarvagha, Judabar akar kurar me migeiba dikabiri. A Godin
Akinafarimin itir akam akuri, eghti me fogh suam, Iesus a God Uam E Iniasa
Misevezir Gumazim, Krais.

19

Pol Efesusin akam akuri

---

* **18:17:** Grighin akam deragha bizir kam gifozir puvati. Fofozir gumazir maba ghaze, Judaba uari uan gumazir dapanir ekiamin atarav egha me a misosi. **18:18:** Nam 6:18, Ap 21:24, Ro 16:1 **18:18:** Diboboniba 6:18; Aposel 21:24; Rom 16:1 † **18:18:** Judaba kamaghin ami, me Godin akar dikirizim gin mangiva, uan dapanir arizim gisegham. **18:19:** Ap 17:17 **18:19:** Aposel 17:17 **18:21:** Ro 1:10, 1 Ko 4:19, Hi 6:3, Je 4:15 **18:21:** Rom 1:10; 1 Korin 4:19; Hibru 6:3; Jems 4:15 **18:25:** Ap 19:3, Ro 12:11 **18:25:** Aposel 19:3; Rom 12:11 **18:26:** Ap 19:8 **18:26:** Aposel 19:8 **18:27:** 1 Ko 3:6, 2 Ko 3:1 **18:27:** 1 Korin 3:6; 2 Korin 3:1 **18:28:** Ap 9:22, 17:3, 18:5 **18:28:** Aposel 9:22; 17:3; 18:5

1 Dughiar kam Apolos Korinɨn ikiavɨra itima, Pol mɨghsɨabar itir
nguibabagh arua ghua iza Efesusɨn oto. Egha a kagh suren gumazir maba
bato.
2 Egha men azara, “Ia faraghavɨra nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itima, Godɨn
Duam ia gizɨvaz, o puvatɨ?”
Ezɨ me ghaze, “Puvatɨ, e uaghan tong oraghizir pu, Godɨn Duam iti, o
puvatɨ.”
3 Ezɨ Pol men azara, “Ia rurir manamra ini?”
Ezɨ me ikara ghaze, “Jonɨn rurim.”
4 Ezɨ Pol ghaze, “Jonɨn rurim a navim gɨrazir rurim. Jon gumazamizibav
gɨa ghaze, ia nɨghnɨzir gavgavim nan gɨn izamin gumazimɨn ikɨ, a Iesus.”
5 Ezɨ me kamaghɨn oraghizɨ, Pol Ekiam Iesusɨn ziamɨn me rue.
6 Ezɨ Pol uan agharimning me gisɨn atɨzɨ, Godɨn Duam me bagha izegha me
avara. Ezɨ me nguibar igharazibar akabav gei. Egha Godɨn akam inigha izir
gumazibar mɨn Godɨn akam mɨgei.
7 Me bar moghɨra men dɨbobonim 12pla.
8 Ezɨ Pol iakɨnir pumuning ko mɨkezimɨn, a God ko mɨgeir dɨpenimɨn aven,
gumazamiziba akar gavgavibar me mɨgɨa atiatir puvatɨ. A God Bizibagh
Ativir Arazimɨn mɨgɨrɨgɨamɨn gun me mɨgɨa, men nɨghnɨziba iraghasa me
mɨgei.
9 Ezɨ marazir naviba gavgavizɨ, me nɨghnɨzir gavgavim Polɨn akabar ikian
aghuagha, gumazamizibar damazibar azenara mɨgɨrɨgɨar kurabar Godɨn
Tuavim gami. Ezɨ Pol me ategha nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itir darazi inigha
ghu. Egha dughiabar zurara Tiranusɨn suren dɨpenimɨn bizibar me mɨgei.
10 Pol azenir pumuningɨn kamaghɨn amima, Judaba ko Grighɨn Esian
Provinsɨn itiba, me bar Ekiamɨn akam baraki.

Skevan otariba duar kuraba batoghasa

11 Egha God mirakelɨn bar gavgavir igiaba Polɨn dafarimningɨn dagh ami.
12 Me uaghan inir avɨzir doriba adiziba ko, inir avɨzir maba, me da Polɨn
mɨkarzimɨn poegha, da isa ghuava arɨmariabagh arɨzi me ghuamazima,
duar kuraba me ataghɨrasi.
13 Ezɨ Judan gumazir maba nguibabagh arua duar kuraba batosi. Me
Ekiam Iesusɨn ziamɨn duar kurar gumazamizibar aven itiba batoghasa
kamaghɨn mɨgei, “Iesusɨn Pol akam akurimɨn ziamɨn, kɨ pamtem nɨ mɨgei, ‘Nɨ
azenan izɨ.’ ”
14 Ezɨ Skeva, a Judan ofa gamir gumazir dapanir mam. An otarir 7pla,
arazir kam gami.
15 Ezɨ dughiar mam, duar kurar mam kamaghɨn me mɨgei, “Iesus, kɨ a gɨfo,
egha kɨ Pol, kɨ a gɨfo, ezɨ ia taia?”
16 Ezɨ gumazir duar kuram apazazir kam, uabɨ fegha me mɨkɨnigha puv
me mɨsuaghariki. A mɨzazir kuram me gasima me ghuzibagh rua bibiabara
dɨpenim ategha arava azenan ghue.

19:1: 1 Ko 1:12, 3:6 **19:1:** 1 Korin 1:12; 3:6 **19:2:** Ap 2:38, 8:16 **19:2:** Aposel 2:38; 8:16 **19:3:** Mt 3:11 **19:3:** Matyu 3:11 **19:4:** Mt 3:11, Mk 1:4, 1:7-8, Lu 3:4, 3:16, Jo 1:15, 1:26-30, Ap 18:25, 19:4 **19:4:** Matyu 3:11; Mak 1:4; 1:7-8; Luk 3:4; 3:16; Jon 1:15; 1:26-30; Aposel 18:25; 19:4 **19:6:** Ap 2:4, 6:6, 8:17, 10:44-46 **19:6:** Aposel 2:4; 6:6; 8:17; 10:44-46 **19:9:** Ap 9:2, 2 Ko 6:14-18, 2 Pi 2:2 **19:9:** Aposel 9:2; 2 Korin 6:14-18; 2 Pita 2:2 **19:10:** 2 Ti 1:15 **19:10:** 2 Timoti 1:15 **19:11:** Ap 14:3 **19:11:** Aposel 14:3 **19:12:** Ap 5:15 **19:12:** Aposel 5:15 **19:13:** Mk 9:38 **19:13:** Mak 9:38 **19:15:** Mk 1:24, 1:34 **19:15:** Mak 1:24; 1:34

17 Ezi Judaba ko Grighin gumazir Efesusin itiba bizir kam baregha bar
atiatingi. Ezi Ekiam Iesus an ziam, gumazamiziba bar a pirafa.
18 Faragha nighnizir gavgavim Iesusin itiba datirighin iza, gumazamizibar
damazimin uan arazir kurabar gun migei.
19 Ezi gumazamizir avirir imeziba ko mirakel kurabagh amiba, me uan
akinafarir mirakelin kurabar osiziriba itiba inigha iza, gumazamizibar
damazimin da tue. Me mirakelin kurabar akinafarir kabar ivezimin
dibobonim diboborima, da 50,000in silvan dagiabar tu.
20 Kamaghin amizi, Ekiamin migirigiam nguibaba bar dar zui. Ezi gumaza-
mizir avirim nighnizir gavgavim Ekiamin migirigiamin itima a pamtem men
navibar aven ingari.

Efesusin nguibamin gumaziba dia Polin atari

21 Bizir kaba otivigha givazi, Pol Godin Duamin gin Masedonian Provins ko
Akaian Provins moghin mangi, Jerusalemin otivasa. Egha ghaze, "Ki nguibar
kamin ikeghiva, gin uaghan Romin nguibar ekiamin mangam."
22 Egha an akurvazir gumazimning, Timoti ko Erastus, an aning isa
Masedonian aning amada. Egha a uabi mong Esian Provinsin ike.
23 Dughiar kamra gumazir maba Ekiamin Tuavimin adarir migirigiar
dafam gami.
24 Ezi gumazir mam, an ziam Demitrius. A silvan bizibar ingarir gumazim.
A dagiaba iniasa, aser amizim Artemisin dipenimin min, a dipenir dozibar
ingarigha, silvan dagh ami. Gumazir aviriba Demitrius ko ingara dagiar
aviriba isi.
25 Egha a ko an ingangarir gumaziba ko men ingangarimin min amir
ingangarir igharazibagh amir gumaziba, men dia. Egha kamaghin migei,
"Maia, ia fo. E dagiar ingangarir kam gamua dagiar dafam isi.
26 Ia garava orasi, gumazir kam Pol, gumazamizir avirim an akaba bangin
ira dar gin zui. Efesusin kaghira puvati, Esian Provins bar. A gumazamizibar
nighnizibagh ami, da tuavir igharazibar zui. A kamaghin migia ghaze,
gumaziba amir marvir guaba, da guizbangira godba puvati.
27 Polin akar kam en dagiar ingangarimin ziar aghuim gasighasigham.
Bizir kamra puvati, uaghan gumazamizibar nighnizimin, Artemisin dipenim
pura bizir kinim gavagham. Eghti Artemis uabi, me Esian Provins ko nguazir
kam bar moghira ua asemin min an ganan kogham. An marvir guam pura
bizir kinim gavagham!"
28 Ezi me oregha atara maghira pamtem migia ghaze, "Aser amizim
Artemis, an Efesusin bar Ekiam!"
29 Ezi mong gin nguibar kamin itir gumazamiziba bar niginir dafam gami.
Egha me bar, Gaius ko Aristarkusin suiragha aning a mikirigha, voroghira
uari akuvir danganir ekiamin zuamira ivemara ghue. Aning, Masedonian
gumazir Pol koma aruimning.
30 Pol uabi gumazamizir okoruamin tongin mangasa nighnisi. Ezi Kraisin
adarazi an anogorosi.

19:17: Lu 7:16, Ap 2:43, 5:5, 5:11 **19:17:** Luk 7:16; Aposel 2:43; 5:5; 5:11 **19:20:** Ap 6:7, 12:24 **19:20:** Aposel 6:7; 12:24 **19:21:** Ap 18:21, 20:22, 23:11, Ro 1:13, 15:24-28, Ga 2:1 **19:21:** Aposel 18:21; 20:22; 23:11; Rom 1:13; 15:24-28; Galesia 2:1 **19:22:** Ro 16:23, 2 Ti 4:20 **19:22:** Rom 16:23; 2 Timoti 4:20 **19:23:** 2 Ko 1:8 **19:23:** 2 Korin 1:8 **19:24:** Ap 16:16-19 **19:24:** Aposel 16:16-19 **19:26:** Sng 115:4, Ais 44:10-20, Jer 10:3, Ap 17:29, 2 Ti 1:15 **19:26:** Onger Akaba 115:4; Aisaia 44:10-20; Jeremaia 10:3; Aposel 17:29; 2 Timoti 1:15 **19:29:** Ap 20:4, 27:2, Ro 16:23, 1 Ko 1:14, Kl 4:10, Fm 24 **19:29:** Aposel 20:4; 27:2; Rom 16:23; 1 Korin 1:14; Kolosi 4:10; Filemon 1:24

31 Ezɨ uaghan Efesusɨn gavmanɨn gumazir maba, me Polɨn namakaba,
me a bagha akam amaga pamtem a gakaghora ghaze, a danganir ekiar
gumazamiziba uari akuvimɨn mangan markɨ.
32 Ezɨ uari akuvazir gumazamiziba me okam nɨghnɨsi, marazi bizir mam
mɨgɨa dei, ezɨ marazi bizir igharazim mɨgɨa dei. Gumazir avɨrim fozir puvatɨ,
me tizim bagha iza uari akufa.
33 Ezɨ Judaba, me gumazir mam Aleksanderɨn tɨvazɨ, a ghua faraghavɨra tu.
Ezɨ marazi ghaze, Aleksander ti osɨmtɨzimɨn mɨngarim. Ezɨ a uan dafarimra
nɨmɨra ikiasa me mɨgei. A men akaba ikarvaghasa.*
34 Ezɨ me fo, a Judan gumazir mam, me bar moghɨra uari inigha dɨa
ghaze, "Aser amizim Artemis, an Efesusɨn bar Ekiam." Men dɨmdiam auan
pumuningɨn ghu.
35 Ezɨ Efesusɨn nguibar ekiamɨn kuskus gumazir okoruar kam me
amɨnivagha kamaghɨn me mɨgei, "Efesusɨn gumazamiziba, nguazir kamɨn
gumazamiziba bar fo. Artemisɨn marvir guam overiamɨn ikegha kagh
suiaghɨrɨ. Ezɨ Efesusɨn nguibar ekiam, an Artemisɨn dɨpenim ko an marvir
guamɨn garir nguibam.
36 E fo, gumazitam akar kabar ghuaraghan kogham. Kamaghɨn ia nɨmɨra
ikɨ, zuamɨra bizitam damuan markɨ.
37 Ia gumazir kamning inigha kagh ize. Aning Artemisɨn dɨpenimɨn
bizitam okemezir puvatɨ. Egha aning Artemisɨn ziam gasɨghasɨghizir puvatɨ.
38 Demitrius ko ingarir gumaziba, me osɨmtɨzitam gumazitamɨn ikɨtɨ,
kotiaba ko gumazir kotiaba baraziba iti. Me men osɨmtɨzim kotiamɨn
anekɨram.
39 Ka kot puvatɨ. Egh ia osɨmtɨzitaba ua ikɨva, ia kotɨn dughiamɨn dar kɨr.
40 Kamaghɨn amizɨ, gavmanɨn gumaziba bizir datɨrɨghɨn otozir kam
baregh, egh e isɨ kot datɨgham. Kamaghɨn e pamtemɨn atara amizir bizir kam
bagh, me e damighɨ e ivezegham. E amizir bizir kamɨn mɨngariba puvatɨ.
Me bizir kam bagh azaraghɨ e mɨkɨmamin mɨgɨrɨgɨaba puvatɨ."
41 A kamaghɨn mɨkemegha gumazamiziba amadazɨ me ghue.

20

Pol Provins Masedonia ko kantri Grighɨn zui

1 Ezɨ gumazamizibar arareba ko dɨmdiaba gɨvazɨma, Pol gumazamizir
nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itiba, men diazɨ me iza uari akufa. Ezɨma an akar
mabar me mɨgɨa ghaze, me tuivigh gavgavigh. Egha a men dafariba suigha
me ategha Masedonian ghu.
2 Egha Pol nguibar kabagh arua akar avɨrir men navibar amutɨ, me tuivigh
gavgavighamibav gei. Egha a gɨn ghua Grighɨn kantrin oto.
3 Egha a iakɨnir pumuning ko mɨkezimɨn Grighɨn iti. Pol kurim inigha
Sirian mangasava amima, Judaba a mɨsoghamin mɨgɨrɨgɨar mam akɨri.
Kamaghɨn amizɨ, a uamategha Masedonian ghu.
4 Pol zuima, Berian gumazim, Sopater, a Pirusɨn otarim, an gɨn zui. Ezɨ
Aristarkus koma Sekundus, aning Tesalonikan gumazimning. Ezɨ Gaius,
nguibar ekiam Derben gumazim. Ezɨ Timoti ko Esian gumazir pumuning,
Tikikus koma Trofimus, aning Provins Esian gumazimning, me bar moghɨra
Pol ko ghue.
5 Gumazir kaba faragha ghuava Troasɨn nguibamɨn e bagha mɨzua iti.

19:31: 2 Ti 1:15 **19:31:** 2 Timoti 1:15 * **19:33:** Grighɨn akam bizir kam deragha a gɨfozir puvatɨ.
20:4: Ap 19:29, 21:29, Ef 6:21 **20:4:** Aposel 19:29; 21:29; Efesus 6:21

6 Ezɨ e Filipain ikiavɨra itima, Yis puvatɨzir Bretɨn Dughiaba gɨvazɨ, e kurim
inigha Filipai ataki. Ezɨ 5plan dughiaba ua gɨvazɨ e ghua Troasɨn gumazir e
bagha mɨzuaiba batifi. Egha 7plan dughiaba Troasɨn iti.*

Pol Troasɨn nguibamɨn Yutikus gamizɨ a ua dɨkafi

7 Wighɨn kamɨn faragha zuir aruemɨn, e bret abɨagharigha damasa iza uari
akufa. Ezɨ Pol amɨmzaraghan mangasa, kamaghɨn amizɨ, an akam akura
ghuavɨra ikia dɨmagarir arɨzimɨn tu.†
8 Ghuriar e uari akuvazir pɨn itir kam, lamɨn avɨriba an iti.
9 Ezɨ winduan aperaghav itir gumazir igiam, an ziam Yutikus, an os-
emegha akuava ongani. Pol mɨgɨavɨra itima, Yutikus pɨn ikegha degha
nguazim girɨ. Ezɨ me ghua a gaghuigha an garima, a bar areme.
10 Ezɨ Pol uaghira a gisɨn ghua a muigha kamaghɨn mɨgei, “Ia atiatingan
markɨ. An angamɨra iti.”
11 Egha Pol ghuriar pɨn itimɨn ghuavanabogha, bret abɨagharigha gumaza-
miziba ko me da api. Pol me mɨgɨa ghuavɨra itima amɨnim tirazɨ a me ategha
zui.
12 Ezɨ me gumazir igiar angamɨra itim inigha an dɨpenimɨn ghua bar
akonge.

Pol Troas ateghava uan suebar Miletusɨn nguibamɨn zui

13 Ezɨ e Pol ategha faragha kurim inigha Asosɨn nguibamɨn zui. E ghaze,
e Asosɨn Pol batogh a inigh kurimɨn mangam. Pol uabɨ ghaze, kɨ tuavimɨn
mangam.
14 Ezɨ Pol Asosɨn e batogha e ko kurir kam inigha Mitilinɨn nguibamɨn ghue.
15 Egha amɨmzaraghan e kurimɨn ghua Kiosɨn Arighatɨzimɨn otifi. Dughiar
kamɨn gɨn e ghua Samosɨn nguibamɨn otogha, dughiar abuananamɨn e ghua
Miletusɨn nguibamɨn oto.
16 Pol dughiar avɨribar Esian Provinsɨn ikian aghua, a zuamɨra mangasa. A
Jerusalemɨn otoghɨva, Pentikosɨn Dughiar Ekiamɨn ganasa ifonge. Bizir kam
bagha an Efesus azovagh mangasa nɨghnɨzir mam gami.‡

Pol ko Efesusɨn Kraisɨn adarazir gumazir dapaniba

17 E ghua Miletusɨn otogha, Pol Efesusɨn Kraisɨn adarazir gumazamizir
dapaniba bagha akam amada.§
18 Ezɨ me iza otivizɨma, a kamaghɨn me mɨgei, “Ia kɨ amir arazibagh fo, kɨ
dughiar faragha ghuzimɨn Esian Provinsɨn izegha arazir kabagh amua, iza
datɨrɨghɨn tu.
19 Judaba na mɨsoghasa mɨgei. Kamaghɨn kɨ bar uabɨ dɨkabɨragha,
osɨmtɨziba ko terim sara Ekiamɨn ingangarim gami.
20 Ia kamaghɨn fo, kɨ ian akurvaghamin akatamɨn ia mɨkɨmsɨ ia mɨkɨmam,
kɨ atiatir puvatɨ. Egha kɨ vaghvagha ian dɨpeniba ko azenara ian sure gami.

---

* **20:6:** Fofozir gumazir avɨrim kamaghɨn nɨghnɨsi, Pol Filipain otogha, Luk inigha a ko ghu. Kamaghɨn amizima mɨgɨrɨgɨar otevir kam iti, “e.” (Nɨ Aposel 16:10, an gan.) **20:7:** Ap 2:42, 2:46, 1 Ko 16:2, MAA 1:10 **20:7:** Aposel 2:42; 2:46; 1 Korin 16:2; Akar Mogomem 1:10 † **20:7:** Fofozir gumazir avɨrim kamaghɨn nɨghnɨsi, me dagher kam gamua, Iesusɨn inivafizim ko ghuzim gɨnɨghnɨsi. **20:10:** 1 Kin 17:21 **20:10:** 1 Atriviba 17:21 **20:16:** Ap 18:21, 24:17, 1 Ko 16:8 **20:16:** Aposel 18:21; 24:17; 1 Korin 16:8 ‡ **20:16:** Nɨ Aposel 2:1ɨn akamɨn ganigh. **20:17:** Ap 18:21 **20:17:** Aposel 18:21 § **20:17:** Miletusɨn nguibam, a Efesusɨn nguibam mong an saghon iti. Aning tongɨn ababanim 50 kilomitan tu. **20:18:** Ap 18:19, 19:10 **20:18:** Aposel 19:10 **20:19:** Ap 20:3 **20:19:** Aposel 20:3

21 Ki akar gavgavimra Judaba ko Grighin gumazamizibav gia ghaze, ia uan
navibagh iragh, uan arazir kuraba ateghiva Godin gin mangi, egh nighnizir
gavgavim e uan Ekiam Krais Iesusin iki.

22 "Ia oragh, Godin Duar nan aven itim, a datirighin Jerusalemin mangasa
puvira na migei. Ezi ki fozir puvati, bizir manatam munagh na batogham.

23 Ki kamaghin fo, nguibar ekiar ki zuiba bar Godin Duam na migia ghaze,
kalabusba ko osimtiziba na mizua iti.

24 "Ezi ki uan mikarzir angamira itim ginighnizi, a pura bizim. Ekiam
Iesus ingangarir mam na ganingi. Ezi ingangarir kam kamakin, ki bizitam
iniasa ivemari. Mati gumazim uan ivemarim a givasava ami, kamaghira ki
uaghan uan ingangarim agivasa bar ifonge. Ingangarir kam kamakin, God
uan apangkuvim gumazamiziba bar men akakaghasa. Ezi ki bizir kabar
akam akuri.

25 "Ezi ia oragh. Ki ian tongin ikia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam
akuragha arui. Egha ki fo, datirighin ia ua nan guamin apighan kogham.

26-27 Bizir kam bagha ki atiatir puvatigha Godin nighniziba bar ia migei.
Kamaghin amizima, datirighin ki bar deraghvira ia mikimasa, gumazitam
ian tongin oveghti, kar ian osimtizim.

28 Ia uari uari bagh ganiva, egh uaghan Godin gumazamizibar gan. Godin
Duam Godin gumazir nighnizir gavgaviba iti, a bar dar ganasa ia misefe. Ia
gumaziba gari gumazibar min iki, ia Kraisin adarazir gan. God uabi uan
Otarimin ghuzimin me givese.

29 Ki kamaghin fo, ki gin ia ategh mangighti, gumazitaba afiar atiabar min
ian tongin izam. Ezi afiar atiaba sipsipbagh asighasizi moghin, gumazir kaba
ian gari darazigh asighasigham.

30 Eghti ian tongin tarazi, dikavigh guizin akam giragh nighnizir gavgavim
Kraisin itir daraziv kimti, me men gin mangam.

31 Kamaghin amizi, ia uari bagh gan. Ki azenir pumuning ko mikezimin
amizir araziba, ia dagh nighnigh. Ki arueba ko dimagaribar, teriba sara, zu-
razurara nighnizir aghuiba vaghvagha ia migia, tong mitetam atizir puvati.
Egha ghaze, ia uari bagh ganigh.

32 "Ezi ki datirighin ia isa Godin dafarim gati, eghti an apangkuvimin akam
ia damuti, ia gavgavigham. Egh gin apangkuvimin akar kam, bizir aghuiba
ia daningiva, ia ko Godin damazimin zuezir gumazamiziba sara daning,
akurvazir aghuibar gumazamizir Godin damazim zuezibar tongin gin ia
daningam.

33 "Ki tavin silva ko gol ko inibagh ifongezir puvati.

34 Ia uari kamaghin fo, nan dafarir kamning, ki uabi ua bagha ingarir
biziba isa uabin akurvagha, egha na ko ingarir darazir akurvasi.

20:22: Ap 19:21 **20:22:** Aposel 19:21 **20:23:** Ap 19:21, 21:4, 21:11, 1 Te 3:3 **20:23:** Aposel 19:21; 21:4; 21:11; 1 Tesalonika 3:3 **20:24:** Ap 21:13, Ro 8:35, 2 Ko 4:1, 4:16, Ga 1:1, 2 Ti 4:7 **20:24:** Aposel 21:13; Rom 8:35; 2 Korin 4:1; 4:16; Galesia 1:1; 2 Timoti 4:7 **20:26-27:** Aposel 18:6; 2 Korin 7:2 **20:28:** 1 Ko 12:28, 1 Ti 4:16, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, 5:2-4 **20:28:** 1 Korin 12:28; 1 Timoti 4:16; Hibru 9:14; 1 Pita 1:19; 5:2-4 **20:29:** Mt 7:15, Jo 10:12, 2 Pi 2:1 **20:29:** Matyu 7:15; Jon 10:12; 2 Pita 2:1 **20:30:** 1 Ti 1:20, 1 Jo 2:19 **20:30:** 1 Timoti 1:20; 1 Jon 2:19 **20:31:** Mk 13:37, Ap 19:8-10, 1 Te 2:11 **20:31:** Mak 13:37; Aposel 19:8-10; 1 Tesalonika 2:11 **20:32:** Ap 26:18, Ef 1:18, Kl 1:12, Hi 13:9 **20:32:** Aposel 26:18; Efesus 1:18; Kolosi 1:12; Hibru 13:9 **20:33:** 1 Sml 12:3, 1 Ko 9:11-12, 2 Ko 7:2 **20:33:** 1 Samuel 12:3; 1 Korin 9:11-12; 2 Korin 7:2 **20:34:** Ap 18:3, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9 **20:34:** Aposel 18:3; 1 Korin 4:12; 1 Tesalonika 2:9

35 Ezi ki amizir ingangariba bar, ki kamaghin ian aka, e pamtemin ingangarir arazimin gin mangi, egh kamaghin, e ingaran iburazir gumazibar akurvagham. Egh ia Ekiam Iesus, a uabi mikemezir akam ginighnigh, ‘Ni bizir aghuarim munav ganidir arazim, a bar dera. Egha a ni ua baghavira biziba isir arazim gafira.’ ”

36 Egha Pol akar kam mikemegha, me ko me bar moghira teviba apirigha, gumazir dapaniba ko, me God ko migei.

37 Ezi me bar aziava a muigha an tori.

38 Ezi Pol me migia ghaze, “Ia ua nan guamin ganighan kogham.” Ezi bizir kam bagha, me bar osemegha bar nighnighava avenge. Egha Polin akua, kurimin anemangasa zui.

21

Pol kurimin Jerusalemin zui

1 Egha e, Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba, ataghiragha bar oseme. Egha e kurim inigha Kosin Arighatizim baghavira zui. Egha amimzaraghan, e Rodesin Arighatizimin ghue. Egha Rodes ategha Pataran nguibamin ghue.

2 Egha e Pataran kurir mam bato. A Finisian zuima, e an binigha zui.

3 Egha e Saiprusin Arighatizimin gara, agharir kiriamin amadaghan a gitagha ghua, Sirian Provinsin zui. Egha Tairin nguibamin aghegha kurimin itir biziba kagh dar arighasa.

4 E kagh Kraisin adarazir apigha me ko 7plan aruebar ike. Ezi Godin Duam me mikemezi me Pol migia ghaze, ni Jerusalemin mangan kogham.

5 Ezi kurim Tair ataghiraghasava amima, Kraisin adarazi uan amuirogh-boriba ko, en akua nguibar ekiamin azenan zui. Egha ongarir dadarimin e teviba pirigha God ko migei.

6 Ezi e me ko uan dafaribar suigha, e kurim inigha zuima, me uamategha uan dipenibar zui.

Godin akam inigha izir gumazim Agabus akar mam Pol ganingi

7 Ezi e Tair ategha Tolemesin nguibamin otivigha, dughiar aghuim Kraisin adarazigh anigha, me ko aruer vamiran ike.

8 Egha amimzaraghan e me ategha Sisarian nguibar ekiamin otivigha ghua, Filipin dipenimin iti. Filip Ekiamin Akar Aghuim akurir gumazir mam. Egha a 7plan gumazir aposelbar akurvazir gumazamizibar mav.

9 A guivir igiar pumuning ko pumuning iti, egha me Godin akam inigha izir amizibar min akam akuri.

10 E mong dughiar maba Sisarian ikezi, Godin akam inigha izir gumazir mam, Agabus, a Judian Distrighin ikegha Sisarian izaghiri.

11 Egha a en bighan izava Polin letiam uan dafarimning ko suemning ikegha kamaghin migei, “Godin Duam kamaghin migei, ‘Kamaghira Judan Jerusalemin itiba, letin kamin ghuavim ikeghiva a isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar aningam.’ ”

20:35: Mt 10:8, 2 Ko 11:9, 11:12, Ef 4:28, 1 Te 4:11, 2 Te 3:8 **20:35:** Matyu 10:8; 2 Korin 11:9; 11:12; 1 Tesalonika 4:11; 2 Tesalonika 3:8 **20:36:** Ap 21:5 **20:36:** Aposel 21:5 **20:38:** Ap 20:25 **20:38:** Aposel 20:25 **21:4:** Ap 20:23, 21:12 **21:4:** Aposel 20:23; 21:12 **21:6:** Ap 20:36 **21:6:** Aposel 20:36 **21:8:** Ap 6:5, 8:5, 8:26, 8:40, Ef 4:11, 2 Ti 4:5 **21:8:** Aposel 6:5; 8:5; 8:26; 8:40; Efesus 4:11; 2 Timoti 4:5 **21:9:** Jol 2:28, Ap 2:17 **21:9:** Joel 2:28; Aposel 2:17 **21:10:** Ap 11:28 **21:10:** Aposel 11:28 **21:11:** Jo 21:18, Ap 20:23, 21:33 **21:11:** Jon 21:18; Aposel 20:23; 21:33

12 E kamaghin oregha, e ko Sisarian gumazamiziba Jerusalemin mangan
koghasa Pol gakaghori.
13 Ezi Pol me ikaragha kamaghin migei, “Ia tizim bagha aziava nan navim
gamima a ikufi? Me na ikisi, a dera. Ki uaghan Ekiam Iesusin ziam bagh
Jerusalemin aven aremegham, a dera.”
14 Pol bar gavgavizima e tagha anetegha kamaghin migei, “Bizir tizim
Ekiam a damusi ifongegh, an a damu.”

Pol Judian kalabusin itima me an kotiam barasi

(Sapta 21:15--26:32)

Pol ghua Jerusalemin oto

15 Egha gin e bizibar kirigha Jerusalemin ghuavanabo.
16 Ezi Sisarian itir Kraisin adarasi, men marazi en akua ghua Nasonin
dipenimin e ikiamin naghin e ati. A Saiprusin gumazir bar faraghavira Iesus
gifogha an gin zuim.
17 Egha e Jerusalemin otozima, Kraisin adarazi e bagha bar akonge.
18 Egha amimzaraghan, Pol en marazi ko Jemsin ganasa zui. Dughiar
kamin siosin gumazamizir dapaniba bar, uaghan iti.
19 Pol dughiar aghuim me ganigha, Ekiam Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar tongin an dafarimin amizir biziba bar dar gun me migei.

Gumazir dapaniba Godin Dipenimin mangasa Pol migei

20 Ezi Kraisin adarazir gumazir dapaniba kamaghin oregha Ekiamin ziam
fe. Egha me Pol migia ghaze, “En anav, ni fo Judan gumazamizir bar aviriba
nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me bar Moses Osirizir Araziba bagha
gavgafi.
21 Ezi gumazir maba me migia ghaze, Pol Judan gumazir Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizibar tongin itiba Moses Osirizir Arazibar gin mangan men
anogorosi. Egha ghaze, ia uan boribar mikarzir mogomebar iniba aghoran
marki, egh Judaba e uan arazibar amuan marki.
22 E fo, ni izezi, me oregham, eghti e ua manmaghin damuam?
23 Ni kamaghin damu. Kagh e ko itir gumazir pumuning ko pumuning God
ko akar dikirizir gavgavir mam gami.
24 Ni me inigh ia Godin damazimin zueghsi, arazir kam damu. Egh me uan
dapanir arizibagh isamin ofaba, ni adagh ivezam. Ni kamaghin damightima,
gumazamiziba bar fogh suam, ka ti akar ifavaritam, ezi ni uaghan Judan
Arazibagh ami.*
25 Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir Iesusin gin zuiba, e akinafarir
mamin uan nighnizim osirigha me bagha fomira anemada. Egha me migia
ghaze, ia marvir guabar ofa gamir asizibar aman marki. Egh ia uaghan asizir
ghuziba itiba koma asizir me firagharim dafa misozibar aman marki, egh
uari isi dakuva arazir kurabar amuan marki.”

21:12: Mt 16:22 **21:12:** Matyu 16:22 **21:13:** Ap 20:24 **21:13:** Aposel 20:24 **21:18:** Ap 15:2, 15:13, Ga 1:19, 2:9 **21:18:** Aposel 15:2; 15:13; Galesia 1:19; 2:9 **21:19:** Ap 15:4, 15:12, Ro 15:18-19 **21:19:** Aposel 15:4; 15:12; Rom 15:18-19 **21:20:** Ap 15:1, 15:5, 22:3, Ro 10:2, Ga 1:14 **21:20:** Aposel 15:1; 15:5; 22:3; Rom 10:2; Galesia 1:14 **21:21:** Ap 16:3, Ga 2:3 **21:21:** Aposel 16:3; Galesia 2:3 **21:23:** Diboboniba 6:13-21 **21:24:** Ap 18:18 **21:24:** Aposel 18:18 * **21:24:** Ni Aposelbar Ingangariba 18:18in gan, uaghan Diboboniba 6:1-21. **21:25:** Aposel 15:29

26 Kamaghin amizi, Pol tagha ghua gumazir kaba ini. Egha amimzaraghan,
me ghua arazir Godin damazimin zueghamim, a me ko a gamigha, Godin
Dipenir miriamin aven ghua ofa gamir gumazibav gia ghaze, dughiar
manamin e Godin damazimin zueghamin arazimin dughiam givaghti, me e
bagh vaghvagh ofa damuam.

Judan gumaziba Godin Dipenimin Polin suira

27 Ezi dughiar 7pla givasava amima Judan gumazir Esian Provinsin itiba
Godin Dipenim avinizir divazimin aven Polin api. Egha gumazamizibar
navibagh inivima me Polin suiragha kamaghin dia migei,
28 "Israelin gumaziba, ia en akuragh! Gumazir kam, en gumazamizibagh
asighasighasa, gumazir igharaziba ko nguibar igharaziba bar men sure
gami. Egha Moses Osirizir Araziba ko Godin Dipenim gasighasigha migei.
A uaghan Grighin gumaziba inigha Godin Dipenim avinizir divazimin aven
ghua, God ua bagha inabazir Dipenim gamima a Godin damazimin mize."
29 (Me faragha Efesusin gumazim Trofimusin garima, a Pol ko nguibar
ekiamin aven arui. Ezi me kamaghin nighnisi, Pol a inigha Godin Dipenim
avinizir divazimin aven ghu.)
30 Ezi nguibar ekiamin gumazamiziba bar naviba me ginivima, me tintini-
bar ivemara izi. Egha Godin Dipenimin miriamin Polin suiragha a kurugha
zui. Egha me zuamira Godin Dipenimin miriamin tiar akar ekiaba ase.†

Romin midorozir gumaziba Polin suira

31 Egha Judan gumazamiziba aremeghamin midorozim Pol gamima
Romin midorozir gumazibar ekiam oraki. Ezi migirigiam ghua kamaghin a
bato, Jerusalemin gumazamiziba uariv sosi.
32 Ezi a zuamira midorozir gumazibar garir gumazir dapanir maba ko,
midorozir gumaziba inigha me ivemara danganir gumazamizir avirim iti
naghin zui. Ezi Pol misozir gumaziba midorozir gumazir ekiam ko an
gumazibar ganigha Pol ataki.
33 Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim iza Polin suiragha midorozir
gumazibav geima, me senin pumuningin a ike. Ezi midorozir gumazibar
gumazir dapanim, Judan gumazibar azara, "Kar tina, egha a tizim gami?"
34 Ezi avirir ekiar kamin aven me pura tintinimin bizibav gei. Me niginir
dafam gamima, midorozir gumazibar gumazir dapanim deragha bizitam
baragha a gifozir puvati. Kamaghin amizi, a uan midorozir gumazibav
kemezima, me a inigha uan dipenimin ghu.
35 Pol dipenir kamin adiriziamin otivasava amima gumazamiziba a
misoghasa bar kaghiram aneri si. Ezi midorozir gumaziba a gisaghpu.
36 Ezi gumazamizir avirir men gin zuiba dia kamaghin migei, "A misueghti,
an aremegh!"

Pol uan nighnizir gavgavimin gun Judabagh eghari

21:26: Nam 6:13, Ap 24:18, 1 Ko 9:20 **21:26:** Diboboniba 6:13; Aposel 24:18; 1 Korin 9:20 **21:27:** 2 Ti 1:15 **21:27:** 2 Timoti 1:15 **21:28:** Ese 44:7, Ap 6:13 **21:28:** Esekiel 44:7; Aposel 6:13 **21:29:** Ap 20:4, 24:5-6, 2 Ti 4:20 **21:29:** Aposel 20:4; 24:5-6; 2 Timoti 4:20 † **21:30:** Divazir aviriba Godin Dipenim okari, ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba divazir faraghavira itimrama aven mangam. Akar kam, "Me Pol kurugha Godin Dipenimin divazir azenan itimin ghu," a divazir namba 2 migei. Tiar akaba me da ase, kar namba 2in divazimin tiar akaba. Kamaghin gumazamiziba danganir ekiar uari akuvir itimin iti, kar Godin Dipenimin divazir namba 1 an okarizim. **21:33:** Ap 20:23 **21:33:** Aposel 20:23 **21:36:** Lu 23:18, Jo 19:15, Ap 22:22 **21:36:** Luk 23:18; Jon 19:15; Aposel 22:22

37 Ezi me Pol inigha midorozir gumazibar dipenimin aven mangasava
amima, a Grighin akamin men gumazir dapanimin azara, “Ki bizitam ni
mikimam, o?”
Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim an azara, “Ni Grighin akam
migei?
38 Ki ghaze, ni Isipin gumazim, ni fomira gavman ko misogha, 4,000plan
gumazir kuraba inigha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. Ni
gumazir kam?”
39 Ezi Pol kamaghin migei, “Puvati. Ki Judabar gumazim, ki Silisian Dis-
trighin aven itir nguibam Tarsusin gumazim. Ki ziam itir nguibar ekiamin
gumazim. Ki ni azai, ni nan amamangatighti, ki akatam gumazamizibav
kimasa.”
40 Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim a mikemezi, Pol adiriziamin
tugha uan dafarimra gumazamiziba aminifa. Ezi me bar moghira nimira
itima, a Hibrun akamin me migei.

22

1 “Nan adarazi ko nan afeziaba, ia oragh. Ki datirighin deravira ia
geghanam. Ki osimtizitam gamizir puvati.”
2 Ezi me a barazima, a Hibrun akam me migeima, me bar nimira iti. Ezi Pol
kamaghin migei,
3 “Ki Judan gumazir mam, nan amebam Silisian Distrighin, Tarsusin
nguibamin na bate. Ezi ki Jerusalemin nguibar ekiamin ikiava aghungi. Ki
Gamalielin dafarimin itima, a en ovavibar arazibar nan sure gamizi, ki bar
deravira dagh fo. Egha ia datirighin ami moghin ki Godin gin mangasa bar
gavgafi.
4 Ki faragha gumazamizir nighnizir gavgaviba itiba, me Tuavir Kamin
zuima, ki me gasighasisi. Egha ki men suigha senbar me ikiava kalabus
garisi.
5 Godin ofa gamir gumazibar dapanim ko Judan kotin aven itir gu-
mazir aruaba bar nan arazibagh fo, me dar gun ia mikimam. Me Judan
Damaskusin itir en darazi bagha osirizir akinafariba na ganingi. Ezi ki ghaze,
ki gumazamizir nighnizir gavgaviba itir Tuavir Kamin gin zuiba, kalabusbar
min me inigh Jerusalemin iziva, mizaziba me daningam. Egha ki bizir kam
bagha Damaskusin ghu.”

Pol manmaghin amigha datirighin Iesus bagha nighnizir gavgavim an iti (Aposel 9:3-19; 26:12-18)

6 Pol migia ghua, ua kamaghin me migei, “Ki aruer arizimin Damaskusin
boroghira zuima, angazangarir gavgavim Godin Nguibam ikia bar na gisira.
7 Ezi ki nguazim girigha orazima, tiarir mam na migei, ‘Sol! Sol! Ni
manmaghsua na gasighasisi?’
8 “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’
“Ezi tiarir kam na ikara, ‘Ki Nasaretin gumazim Iesus, ni na gasighasisi.’
9 Ezi na ko zuir darasi, me angazangarimin ganigha, me migirigiam
baragha deragha fozir puvati, tina na migei.
10 “Ezi ki azara, ‘Ekiam, ki manmaghin damuam?’

21:38: Ap 5:36-37 **21:38:** Aposel 5:36-37 **22:3:** Ap 5:34-39, 9:11, 21:39, 26:5, Ro 10:2, 2 Ko 11:22, Ga 1:14, Fl 3:5 **22:3:** Aposel 5:34-39; 9:11; 21:39; 26:5; Rom 10:2; 2 Korin 11:22; Galesia 1:14; Filipai 3:5 **22:4:** Ap 22:19, 26:9-11, Fl 3:6, 1 Ti 1:13 **22:4:** Aposel 22:19; 26:9-11; Filipai 3:6; 1 Timoti 1:13 **22:4:** Aposel 8:3 **22:5:** Ap 9:2 **22:5:** Aposel 9:2 **22:6:** Ap 9:3, 26:12-13 **22:6:** Aposel 9:3; 26:12-13

"Ezɨ Ekiam na mɨgei, 'Nɨ dɨkavigh Damaskusɨn mangɨ. Eghtɨ gumazitam munagh, kɨ nɨ bagha mɨsevezir ingangariba bar, dar nɨ mɨkɨmam.'
11 Ezɨ angazangarir kam nan damazimning okavizɨ, kɨ garir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, na ko itir darazi me uan dafaribar nan suigha Damaskusɨn ghu.
12 "Ezɨ gumazir mam, an ziam Ananaias, a God baghavɨra ikiava, egha Moses Osirizir Araziba bar deraghavɨra dar gɨn zui. Ezɨ Judan Damaskusɨn itir darasi, me a mɨgɨa ghaze, a gumazir aghuim. Ezɨ a iza nan gari.
13 A iza nan boroghɨn tugha, kamaghɨn na mɨgei, 'Nan aveghbuam, Sol, nɨn damazimning ua deragh.' Ezɨ dughiar kamra, kɨ maghɨra an gari.
14 "Ezɨ Ananaias na mɨgei, 'En ovavibar God uan nɨghnɨzim gɨfoghasa nɨ ginaba. Nɨ Gumazir arazir aghuibagh amir kamɨn ganɨva, an akamɨn otivir mɨgɨrɨgɨaba baragh.
15 Nɨ an akam akun, egh ganigha oraghizir bizibar gun gumazamiziba bar me mɨkɨmam.
16 Ezɨ datɨrɨghɨn nɨ tizibav zuai? Nɨ dɨkavigh ruegh, an ziamɨn diaghtɨma a nɨn arazir kuraba gɨn amadagh.' "

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha Pol amada

17 Egha Pol mɨgɨa ghua ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze, "Kɨ gɨn uamategha Jerusalemɨn izegha, Godɨn Dɨpenimɨn aven ikia God ko mɨgɨa irebamɨn mɨn bizimɨn gari.
18 Kɨ Ekiamɨn garima a na mɨgei, 'Nɨ zuamɨra dɨkavigh Jerusalem ategh mangɨ. Nɨ kagh nan akam akuntɨma, me a bareghan kogham.'
19 "Ezɨ kɨ a ikaragha ghaze, 'Ekiam, gumazir kaba me uari fo, kɨ God ko mɨgeir dɨpenibar ghua gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim nɨn itibar suigha me kalabus garɨgha, me mɨsosi.
20 Ezɨ nɨn akam akurir gumazir kam Stiven, me a mɨsoghezɨ an areme. Kɨ an boroghɨn tughav ikia, uan damazimɨn arazir kamɨn garima a dera. Ezɨ kɨ Stiven mɨsoghezɨ an aremezir adarazir korotiar ruaribar gari.'
21 "Ezɨ Ekiam kamaghɨn na mɨgei, 'Nɨ mangɨ. Kɨ saghon itir gumazamizir Kantrin Igharazibar Itiba bagh nɨ amangam.' "

Pol mɨdorozibar gumazibav gɨa ghaze, kɨ Romɨn gumazim

22 Ezɨ gumazamizir avɨrim Polɨn mɨgɨrɨgɨaba baragha ghua mɨgɨrɨgɨar kam gami, a Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangasa. Ezɨ Judaba maghɨra tiariba akara, a dagarvasi, "E a mɨsueghtɨ an aremeka! Gumazir kamaghɨn amim nguazimɨn ikian kogham."
23 Egha me dagarvagha uan korotiaba makurava nguazir mɨnemniaba pɨn da akuri.
24 Ezɨ Romɨn mɨdorozir gumazibar gumazir dapanim, uan mɨdorozir gumazibav geima, me Pol inigha uan dɨpenibar ghue. A kamagh deragh foghasa, manmaghɨn amizɨ me kamaghɨn Pol dagarvasi. Kamaghɨn a bizir kam gɨfoghasa, uan mɨdorozir gumazibav keme, ɨa a fozoregh an azangsɨgh.
25 Ezɨ me Polɨn soroghafariba ikegha a fozoroghasa. Ezɨ Pol gari, Romɨn mɨdorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim tughav itima, Pol

---

22:12: Ap 9:17, 10:22, 1 Ti 3:7 **22:12:** Aposel 9:17; 10:22 **22:14:** Ap 9:15, 1 Ko 9:1, 11:23, Ga 1:12 **22:14:** Aposel 9:15; 1 Korin 9:1; 11:23; Galesia 1:12 **22:15:** Ap 23:11, 26:16 **22:15:** Aposel 23:11; 26:16 **22:16:** Ap 2:21, 9:11, 9:18, Ro 10:13, Hi 10:22 **22:16:** Aposel 2:21; 9:11; 9:18; Rom 10:13; Hibru 10:22 **22:18:** Ap 9:29-30 **22:18:** Aposel 9:29-30 **22:19:** Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **22:19:** Aposel 8:3; 22:4; 26:9-11 **22:20:** Ap 7:58, 8:1 **22:20:** Aposel 7:58; 8:1 **22:21:** Ap 9:15, 13:2, 13:46, Ga 1:15-16, 1 Ti 2:7 **22:21:** Aposel 9:15; 13:2; 13:46; Galesia 1:15-16; 1 Timoti 2:7 **22:22:** Ap 21:36 **22:22:** Aposel 21:36 **22:25:** Ap 16:37 **22:25:** Aposel 16:37

an azara, “Romɨn gavman osirizir arazitam, Romɨn kantrin gumazitam
damuasa ian amamangatɨ, o puvatɨ? Kɨ Romɨn gumazim. Ia na kotiam gatɨzir
puvatɨgha egh na fozoroghasa.”*
26 Ezɨ mɨdorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamaghɨn oregha,
Romɨn mɨdorozir gumazibar gumazir dapanim bagha ghua kamaghɨn a
mɨgei, “Nɨ manmaghɨn damuam? Kar Romɨn gumazim.”
27 Ezɨ mɨdorozir gumazibar gumazir dapanim Pol bagha ghua an azara,
“Nɨ na mɨkɨm, nɨ Romɨn gumazimra?”
Ezɨ Pol a ikaragha ghaze, “Are, kɨrara.”
28 Ezɨ mɨdorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghɨn mɨgei, “Kɨ ivezir
dafam gamigha, egha Romɨn gumazimɨn oto.”
Ezɨ Pol kamaghɨn a mɨgei, “Nan afeziam, a Romɨn gumazim, ezɨ kɨ Romɨn
gumazim.”
29 Ezɨ an azangsɨghasava amir gumaziba me kamaghɨn oregha, zuamɨra
uarigh ekuigha saghuiamɨn tuivighav iti. Ezɨ mɨdorozir gumazibar gumazir
dapanir senɨn Pol ikezim a fo, Pol Romɨn gumazimra. Kamaghɨn amizɨ, a
uaghan atiatingi.

Pol Judan kotɨn aven akam akuri

30 Ezɨ amɨmzaraghan mɨdorozir gumazibar gumazir dapanim bar deragh
foghasa, Pol arazir kurar manam gamizɨ, Judaba a mɨgei. Ezɨ a Polɨn senba
fɨrigha, Godɨn ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan kotɨn aven itir gumaziba
bar men diazɨ, me iza uari akufa. Ezɨ a Pol inigha ghuaghira men damazimɨn
anetɨzɨ a tughav iti.

23

1 Egha Pol dɨkɨravɨra Judan kotɨn aven itir gumazibar garava kamaghɨn me
mɨgei, “Nan adarasi, kɨ ingangarir God baghava amizim, kɨ bar deravɨra a
gamua iza datɨrɨghɨn tu. God nan nɨghnɨzibagh fo, kɨ uan araziba deravɨra
da tuisɨgha arazir aghuimɨn gɨn zui.”
2 Pol kamaghɨn mɨkemezɨ, ofa gamir gumazibar dapanim, Ananaias, Polɨn
akam mɨsoghasa an boroghɨn itir gumazibav gei.
3 Ezɨ Pol kamaghɨn a mɨgei, “God uaghan nɨ mɨsuegham! Nɨ mati dɨpenir
bɨrir kuram, me azenan aneghefe. Eghtɨ me aven an kuramɨn ganan
kogham. Nɨ magh aperaghav ikia Moses Osirizir Arazibagh isɨn tugha na
kot garɨsi. Egha nɨ na mɨsoghasa mɨgeir mɨgɨrɨgɨamɨn nɨ uabɨ Moses Osirizir
Arazim gasɨghasɨsi.”*
4 Ezɨ Polɨn boroghɨn tuivighav itir gumaziba kamaghɨn mɨgei, “Nɨ Godɨn ofa
gamir gumazibar dapanim akar kuramɨn a mɨgei.”
5 Ezɨ Pol kamaghɨn mɨgei, “Nan adarasi, kɨ kamaghɨn fozir puvatɨ, an
ofa gamir gumazir dapanir ekiam. Godɨn Akɨnafarimɨn osizirim kamaghɨn
iti, ‘Ia akar kuratam uan gumazir dapanitam mɨkɨman kogh, an ziam
gasɨghasɨghan kogham.’ ”

---

* **22:25:** Nɨ akar Aposel 16:37ɨn itimɨn gan. Romɨn Arazir mam kamaghɨn mɨgɨava anogoroke, me Romɨn gumazitam bar fozoroghan kogham. **22:29:** Ap 16:38 **22:29:** Aposel 16:38 **23:1:** Ap 24:16, 1 Ko 4:4, 2 Ko 1:12, 2 Ti 1:3 **23:1:** Aposel 24:16; 1 Korin 4:4; 2 Korin 1:12; 2 Timoti 1:3 **23:2:** 1 Kin 22:24, Jer 20:2, Jo 18:22-23 **23:2:** 1 Atriviba 22:24; Jeremaia 20:2; Jon 18:22-23 **23:3:** Wkp 19:35, Lo 25:1-2, Mt 23:27-28, Jo 7:51 **23:3:** Godɨn Araziba 25:1-2; Matyu 23:27-28; Jon 7:51

* **23:3:** Ofa Gami 19:15 kamaghɨn mɨgei, gumazir kotiam barazim an arazir aghuimra kotɨn a damu. Pol ti mɨgɨrɨgɨar kam gɨnɨghnɨgha egha kamaghɨn mɨgei, ofa gamir gumazibar dapanim uabɨ Moses Osirizir Arazim abɨki. **23:5:** Kis 22:28 **23:5:** Ua Me Ini 22:28

6 Ezɨ Pol fo men marazi Sadyusiba, ezɨ marazi Farisiba. Ezɨ a Judan kotɨn aven itir gumazibar diagha kamaghɨn mɨgei, “Nan adarasi, kɨ Farisin mav, nan afeziam a Farisin gumazim. Nan nɨghnɨzir gavgavim kamakɨn, ovengeziba ua dɨkavam. Me bizir kam bagha na isa kot gatɨ.”

7 Polɨn mɨgɨrɨgɨam me gamizɨ Farisiba ko Sadyusiba me uari abigha, egha uari adosi.
8 (Sadyusiba ghaze, ovengeziba ua dɨkavan kogham, egha uaghan ghaze enselba ko duaba itir puvatɨ. Ezɨ Farisiba ghaze, bizir kaba bar iti.)

9 Kamaghɨn amizɨ, adoghodozir dafam otozɨ Judan Arazibagh fozir gumaziba (me Farisiba), me dɨkavigha pamtem mɨgɨa ghaze, “Gumazir kam osɨmtɨziba an puvatɨ. A ti guizbangɨra mɨgei, ensel o duam ti a mɨkemeghama.”

10 Men odorozim bar gavgavizɨma mɨdorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghɨn atiatingi, Judaba Pol mɨsoghɨva a gekutɨ, an asighɨregham. Kamaghɨn amizɨ, a mɨdorozir gumazibav kemezɨ me ghuaghira me da anemɨkegha a inigha mɨdorozir gumazibar dɨpenimɨn ghu.

11 Ezɨ amɨnim tirazɨ ua dɨmangan, Ekiam an boroghɨn tugha ghaze, “Nɨ atiatingan markɨ! Nɨ Jerusalemɨn nan gun mɨkemezɨ moghɨra nɨ nan gun Romɨn me mɨkɨm.”

Judaba Pol mɨsueghtɨ an aremeghasa akam akɨri

12 Egha amɨmzaraghan Judan gumaziba uari akuvagha Pol mɨsueghtɨ an aremeghasa God ko akam akɨri. Me kamaghɨn akam akɨra ghaze, “E daghetam o dɨpatam rameghan kogh, mangɨtɨ dughiar Pol aremeghamim otogham.”

13 Akam akɨrizir gumazir kabar dɨbobonim, 40 gafira.

14 Egha me ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba bagha ghua kamaghɨn me mɨgei, “E kamaghɨn akam akɨra ghaze, e Pol mɨsueghtɨ an aremeghtɨ, e gɨn daghetam amam.”

15 Ezɨ datɨrɨghɨn ia ko Judan kotɨn aven itir gumaziba, ia mɨdorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghɨn a bagh ifar akam amadagh, “E Polɨn mɨgɨrɨgɨar otevitam deravɨra a gɨfoghasa. Eghtɨ e a bagh pɨragham. A tɨghar izɨ ia bativtɨ, e a mɨsueghtɨ an aremegham.”

16 Me mɨgeima Polɨn amizimɨn otarim oregha ghua mɨdorozir gumazibar dɨpenimɨn Pol mɨkeme.

17 Ezɨ Pol Romɨn mɨdorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanimɨn diagha ghaze, “Otarir igiar kam inigh mɨdorozir gumazibar garir gumazir dapanim bagh mangɨ. A bizir mamɨn a mɨkɨmasa.”

18 Ezɨ mɨdorozir gumazibar garir gumazir dapanim Polɨn amizimɨn otarim inigha mɨdorozir gumazibar gumazir dapanim bagha zui.

Egha mɨdorozir gumazibar garir gumazir dapanim ghaze, “Kalabusɨn itir gumazim Pol na bagha akam amada. Egh otarir igiar kam inigh nɨ bagh izasa nan azara. Otarir igiar kam nɨ mɨkɨmamin mɨgɨrɨgɨar mam iti, kamaghɨn kɨ a inigha nɨ bagha izi.”

19 Ezɨ mɨdorozir gumazibar garir gumazir dapanim, otarimɨn dafarimɨn suiragha aning mɨrɨamɨn ghugha an an azara, “Nɨ tizimɨn na mɨkɨmasa?”

23:6: Ap 4:2, 24:15, 24:21, 26:5, Fl 3:5 **23:6:** Aposel 4:2; 24:15; 24:21; 26:5; Filipai 3:5 **23:8:** Mt 22:23, Mk 12:18, Lu 20:27 **23:8:** Matyu 22:23; Mak 12:18; Luk 20:27 **23:9:** Ap 5:39, 22:7, 22:17-18, 25:25 **23:9:** Aposel 5:39; 22:7; 22:17-18; 25:25 **23:11:** Ap 18:9, 19:21, 27:23-24, 28:16-23 **23:11:** Aposel 18:9; 19:21; 25:11; 27:23-24; 28:16-23 **23:15:** Ap 25:3 **23:15:** Aposel 25:3

20 Ezi otarim ghaze, “Judaba nin azangsighasa akam akiri. Me ghaze, ni
Pol amadaghti a gurumzaraghan Judan kotin mangam. Me ifara ghaze, a
mangiti Judan kot deravira an migirigiaba iniam.
21 Gumazibar dibobonim 40 gafira, me an aravagha a bagha monge. Kam-
aghin amizi, ni me baraghan marki. Me akam akirigha gifa, me daghetam ko
dipatam ameghan kogh mangi me a misueghti an aremeghvira givagham.
Datirighin ni men amamangatighamin akamra, me a baghaviram oragha
iti.”
22 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, anemaga akar gav-
gavim kamaghin a migei, “Ni na mikemezi bizir kam tavin mikiman marki.”

Me Pol amadazi a gavmanin gumazir ekiam, Feliks bagha ghu

23 Egha midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, uan midorozir gu-
mazir 100plan garir gumazir dapanir pumuningin diagha kamaghin aning
migei, “Gua 200plan midorozir gumaziba ko 70plan midorozir gumazir hozi-
abagh apiaghira misoziba ko 200plan afuzibar misozir midorozir gumaziba
akumakum. Egh ia 9 kloghin datirighin dimagarimin Sisarian mangi.
24 Egh Pol isin dapiamin hoziataba, ni uaghan da inigh. Eghti a deravira
mangi gavmanin gumazir ekiam Feliks bativam.”
25 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamaghin akinafarim
osiri:

26 Ki Klodius Lisias.
Ki bar pin itir gavmanin gumazir ekiam Feliks bagha akinafarim osiri.
Dughiar aghuim, ni deravira iki.
27 Judaba gumazir kamin suiragh a misueghti an aremeghasa. Ki kam-
aghin fo, a Romin gumazim, ezi ki uan midorozir gumaziba ko ghua uam
a ini.
28 Ki foghasa, me bizir tizim bagha akam a gasi. Egha ki a inigha men
kotin ghu.
29 Ki kamaghin fo, me uan osirizir arazibar migirigiam gamua pura
akaba a gasi. An aremegham o kalabusin mangamin arazitam gamizir
puvati.
30 Gumazir mam na mikemezi, ki fo, me a misueghti an aremeghasa,
moga akabav sosi. Ezi ki ni bagha zuamira anemadi. Egha akam a gasir
gumaziba, ki uaghan nin damazimin me uan migirigiabar amuasa, me
mikeme.

31 Ezi midorozir gumaziba akam baregha dimagarimin Polin akua ghua
Antipatrisin oto.
32 Ezi amimzaraghan hoziabagh apiaghira misozir midorozir gumaz-
iba a ko zuima, midorozir gumazir igharaziba uamategha uan dipenibar
Jerusalemin ghue.
33 Ezi hoziabagh apiaghirir midorozir gumaziba Sisarian otogha
akinafarim isa gavmanin gumazir ekiam ganiga Pol isava a ganingi.
34 Ezi gavmanin gumazir ekiam akinafarimin ganigha Polin azara, “Ni
provinsin manamin gumazim?”
Ezi Pol kamaghin migei, “Ki Silisian gumazim.”
Gavmanin gumazir ekiam kamaghin oregha,

23:27: Ap 21:30-33, 22:25-27, 24:7 **23:27:** Aposel 21:30-33; 22:25-27; 24:7 **23:28:** Ap 22:30
23:28: Aposel 22:30 **23:29:** Ap 18:14-15 , 25:19, 26:31 **23:29:** Aposel 18:14-15; 25:19; 26:31
23:30: Ap 23:20, 24:5-8 **23:30:** Aposel 23:20; 24:5-8

35 ghaze, “Akam nɨ gasir gumaziba kagh otivighti kɨ nɨn kotiam baragham.”
Egha a Herotɨn dɨpenir ekiamɨn Pol atɨgh deravɨram an ganasa, me mɨkeme.

24

Judan gumazir dapanir aruaba Pol kot gatɨ

1 Aruer 5pla gɨvazɨma, Godɨn ofa gamir gumazibar dapanim Ananaias,
a Judan gumazir aruar maba ko Romɨn gavman osirizir arazibagh fozir
gumazir mam, an ziam Tertulus, me Sisarian ghuaghiri. Egha me Pol gasir
akamɨn gun gavman gumazir ekiam mɨgei, egha akar kam bagha me Pol isɨ
kot darɨghasa.
2 Egha gavman gumazir ekiam Polɨn diazɨ an aven ghuzɨma, Tertulus,
Feliksɨn damazimɨn maghɨram akaba a gasi. A kamaghɨn mɨgei, “Gumazir
Ekiam Feliks, nɨ en akurazɨma e dughiar ruarimɨn bar deraghvɨra iti. Nɨn
nɨghnɨzir aghuarimɨn nɨ en akurvagha en kantrin aven itir bizir avɨribar
akɨri.
3 Nguibaba bar ko dughiaba zurara e bar nɨ mɨnabi: Feliks, nɨ bar gumazir
aghuim.
4 “Ezɨ kɨ nɨn suiraghtɨma nɨ dughiar ruarimɨn ikeghan kogham, nɨ en
deragh en akar otevim baraghasa, kɨ nɨn azangsɨsi.
5 “E gumazir kamɨn garima an osɨmtɨzir avɨribagh ami. A Judan nguibaba
bar dar adariba ko mɨdoroziba forima da otifi, a Nasaretɨn ifarir darazir
gumazir dapanim.
6-8 Egh uaghan, a Godɨn Dɨpenim damutɨ, a Godɨn damazimɨn mɨzegh
ikuvighasava ami. Bizir kam bagha e an suighasa. Kamaghɨn nɨ uabɨ
gumazir kamɨn azaragh, egh deraghvɨra akar e a gasibagh fogham.”*
9 Ezɨ Judaba uaghan Tertulusɨn akuragha akaba bar Pol gasi. Me kamaghɨn
mɨgei, bizir kaba bar guizbangɨra.

Pol Feliks mɨgei

10 Ezɨ gavmanɨn gumazir ekiam mɨkɨmasa dafarim Polɨn akuizɨma, a
kamaghɨn me ikaragha ghaze, “Kɨ fo, azenir avɨriba nɨ gumazamizir kabar
jasɨn iti. Kamaghɨn kɨ nɨn akam ikarvaghasa nan navim bar dera.
11 Ezɨ nɨ puram azangsɨgh, egh fogham, kɨ 12plan dughiar ghuzibara, Godɨn
ziam fasa Jerusalemɨn ghuavanabo.
12 Ezɨ akam na gasibar damazimɨn, kɨ gumazitam ko, Godɨn Dɨpenim dan-
ganimɨn aven akatamɨn anedoghezir puvatɨ. Egha me nan gari, kɨ gumaziba
God ko mɨgeir dɨpeniba o Jerusalemɨn aven me akuva men navibagh inivizir
puvatɨ.
13 Ezɨ me datɨrɨghɨn na gasir akaba, me nɨn akaghamin tuavitam itir puvatɨ.
Akar me na gasir kam, a guizɨn akam puvatɨ.
14 “Ezɨ kɨ guizbangɨra mɨgei, kɨ en ovavibar Godɨn ziam fa egha Tuavir
kamɨn zui. Tuavir kamɨn ziam Judaba kamaghɨn a dɨbori, ifarir darasi. Kɨ
nɨghnɨzir gavgavim bar Moses Osirizir Araziba ikia, egha Godɨn akam inigha
izir gumaziba osirizir akabar iti.

24:5: Ap 6:13, 16:20, 17:6, 21:28, 1 Pi 2:12, 2:15 **24:5:** Aposel 6:13; 16:20; 17:6; 21:28; 1 Pita 2:12; 2:15
24:6-8: Ap 21:28-30 **24:6-8:** Aposel 21:28-30 * **24:6-8:** Fofozir gumazir maba kamaghɨn nɨghnɨsi, mɨgirɨgiar otevir mam uaghan kagh iti. A kamaghɨn iti: “E uan araziba bagh a isɨ kot darɨghasa. Ezɨ puvatɨ, mɨdorozir gumazibar ekiam Lisias uan gumaziba ko izava en tongɨn an suiragha a gekui. Egha kamaghɨn mɨgei, ‘Tina gumazir kam kot darɨghsɨ nɨ bagh kagh izɨ.’” **24:11:** Ap 21:17, 21:26, 24:17
24:11: Aposel 21:17; 21:26; 24:17 **24:14:** Ap 24:5, 26:22, 28:23, 2 Ti 1:3 **24:14:** Aposel 24:5; 26:22; 28:23; 2 Timoti 1:3

15 Ezɨ kɨ nighnɨzir gavgavim Godɨn ikia kamaghɨn fo, a gumazir ovengezibar amutɨ me ua dɨkavam. Gumazir aghuiba ko kuraba sara. A damuamin bizim, kɨ a bagha mɨzuai. Ezɨ akam na gasir gumaziba uaghan bizir kam bagha mɨzuai iti.
16 Kamaghɨn kɨ zurara God ko gumazamizibar damazimɨn uan araziba deravɨra da tuisɨgha, arazir aghuimɨn gɨn mangasa, pamtem ingari.
17 “Egha kɨ azenir mabar nguibar igharazibar ikegha, uamategha Jerusalemɨn ize. Kɨ God danɨngamin ofaba ko gumazamizir onganarazibar akurvaghasa dagɨaba inigha izi.
18 Ezɨ kɨ Godɨn Dɨpenimɨn itima me nan gari kɨ Godɨn damazimɨn zue. Gumazir avɨrim na ko itir puvatɨzɨ, nɨgɨnir avɨriba uaghan puvatɨ.†
19 Ezɨ Judan gumazir Esian itir maba, me iza nan suiki, kamaghɨn me akatam nan ikɨ, me uari kagh izɨva, nɨn damazimɨn na isɨ kot darɨgh.
20 Ezɨ dughiar kɨ Judan kotɨn aven tughav itim, gumazir kagh itir kaba me nan gari arazir kurar manam nan iti, me nɨ mɨkɨm.
21 Ezɨ kɨ men tongɨn tughav ikia dɨa mɨkemezir akam, me ti a gifongezir puvatɨ. Akar kam, ‘Gumazir ovengeziba ua dɨkavam, ezɨ bizir kam bagha me na inigha ian kot darɨghasa ize.’”
22 Feliks men nɨghnɨzir gavgaviba ko arazir me Ekiamɨn gɨn zuir Tuavim gɨfogha gɨfa. Ezɨ Pol mɨkemegha gɨvazɨma, Feliks Judabav gɨa ghaze, “Ia orarkegh. Mɨdorozir gumazibar garir gumazir dapanim, Lisias, izɨtɨma, kɨ ian mɨgɨrɨgɨabar kɨram.”
23 Egha a Pol kalabus darɨghasa mɨdorozir gumazibar garir gumazir dapanim mɨgɨa ghaze, nɨ kalabusɨn gavgavim Pol damuan markɨ. Polɨn namakaba bizibar an akurvaghtɨ nɨ men anogoroghan markɨ.

Feliks Polɨn tɨvazɨ an azenir pumuningɨn kalabusɨn iti

24 Dughiar maba gɨvazɨma, Feliks uan amuim Drusila ko ize. A Judan amizim. Ezɨ Feliks Polɨn diagha an mɨgɨrɨgɨaba barazi a nɨghnɨzir gavgavim Krais Iesusɨn itir arazibav gei.
25 Ezɨ Pol Godɨn damazimɨn derazir arazimɨn mɨgɨrɨgɨam gamua navir ghurimɨn arazim dɨkabɨrir arazimɨn mɨgɨrɨgɨam gamua, Godɨn Kotiar Gɨn Izamin mɨgɨrɨgɨabagh ami. Ezɨ Feliks bizir kam baregha atiatigha ghaze, “Kamaghɨra tuzɨ, nɨ mangɨ. Kɨ gɨn dughiatam ikɨ ua nɨn diagham.”
26 Ezɨ dughiar kamra Feliksɨn nɨghnɨzim ghaze, Pol dagɨataba inigh a danightɨ a Pol ateghtɨma a mangam. Bizir kam bagha dughiar avɨribar a Polɨn deima, a iza a ko mɨgɨrɨgɨabagh ami.
27 Ezɨ azenir pumuning gɨvazɨma, Porsius Festus a Feliksɨn danganim ini. Feliks Judabar amutɨ me a bagh bar akueghasa, a Pol ataghizɨ a kalabusɨn ikiavɨra iti.

25

Pol ghaze, Sisar nan kotiam baragham

24:15: Dan 12:2, Jo 5:28-29, Ap 23:6, 26:6-7, 28:20 **24:15:** Daniel 12:2; Jon 5:28-29; Aposel 23:6; 26:6-7; 28:20 **24:16:** Ap 23:1 **24:16:** Aposel 23:1 **24:17:** Ap 11:29-30, 20:16, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:4, Ga 2:10 **24:17:** Aposel 11:29-30; 20:16; Rom 15:25-26; 2 Korin 8:4; Galesia 2:10 **24:17:** Aposel 21:17-28 † **24:18:** Tertulus ves 6ɨn aven Pol akam a gasa ghaze, Pol Godɨn Dɨpenim damutɨ, a Godɨn damazimɨn mɨzegham. Ezɨ Pol akar kam ikarvaghasa, kamaghɨn mɨgei, a zuegha gɨvagha gɨn Godɨn Dɨpenimɨn aven zui. **24:19:** Ap 23:30, 25:16, 2 Ti 1:15 **24:19:** Aposel 23:30; 25:16; 2 Timoti 1:15 **24:21:** Ap 23:6, 28:20 **24:21:** Aposel 23:6; 28:20 **24:22:** Ap 23:26 **24:22:** Aposel 23:26 **24:23:** Ap 27:3, 28:16, 28:30 **24:23:** Aposel 27:3; 28:16; 28:30 **24:27:** Ap 25:9, 25:14 **24:27:** Aposel 25:9; 25:14

1 Ezi Festus Judian Distrighin izezi, dughiar pumuning ko mikezim
givazima a Sisaria ategha Jerusalemin ghuavanadi.
2 Festus Jerusalemin ghuavanabozi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar
gumazir dapaniba Festusin kotiamin tugha akaba Pol gasi.
3 Me pamtemin kamaghin Festus migei, ni en akuragh gumazir kam
amadaghti, a Jerusalemin ghuavanang. Me gumazir mabav gia ghaze, ia Pol
misueghti an aremeghsi, mangi an aravagh mongegh. Kamaghin amizi, me
kamaghin Festus migei.
4 Ezi Festus me ikara, "Pol a Sisarian kalabusin iti. Ezi ki gurumra Sisarian
magiram.
5 Pol guizbangin osimtizim damighti, ia akam a gasisi, ian gumazir dapanir
taba nan gin Sisarian magiri kotiam baragh."
6 Festus 8pla o 10plan arueba kamaghin me ko ikegha Sisarian iraghu.
Egha amimzaraghan a kotin aperagha me mikemezi me Pol inigha a bagha
izi.
7 Pol izava otozima Judan Jerusalemin ikegha izaghireziba an okarigha
tuifi. Egha kamaghin migei, gumazir kam arazir kurar aviribagh ami. Egha
me an osimtizitam Festusin akazir puvati.
8 Ezi Pol ua bagha kamaghin migei, "Ki Judabar arazitam abighizir puvati.
Egha Godin Dipenim gasighasighizir puvati, egha osimtizitam Sisar gatizir
puvati."
9 Ezi Festus Judabar akurvaghasa nighnigha Polin azara, "Ni kotiam bagh
Jerusalemin ghuavanaboghti, ki munagh akar me ni gasiba baragham? Ni
kamaghin ifongez, o?"
10 Ezi Pol a ikara, "Kotin ki tughav itir kam, kar Sisarin kotiam. Kotin
kamra, kar nan kot. Ni uaghan bar fo, ki osimtizitamin Judabagh amizir
puvati.
11 Ki guizbangira ovengamin arazitam damighiva ovengam. Ki ovevemin
arimangighan kogham. Ezi Judaba na gasir migirigiaba, da mingariba
puvatighti, tav na inigh Judabar dafarim datighan kogham. Sisar nan kotiam
baraghasa ki ifonge!"*
12 Festus a ko kotiam barazir gumazibar nighnizim inigha, kamaghin Pol
migei, "Sisar nin kotiam baraghsi, ni Sisar bagh mangi!"

Atrivim Agripa Polin kotiam barasi

13 Ezi dughiar maba givazima, Atrivim Agripa uan amuim Bernaisi ko
aning Festusin gan dughiar aghuim a daningasa Sisarian zui.†
14 Aning dughiar aviribar Sisarian itima Festus Polin gun Atrivim Agripa
migei. Festus ghaze, "Gumazir mam kagh iti. Feliks a isa kalabus gatizi a
ikiavira ikia kagh iti.
15 Ki Jerusalemin itima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir
aruaba akaba a gasa nan azangsigha ghaze, ki an osimtizim gun mikemeghti,
midorozir gumaziba a misueghti an aremegham.

25:2: Ap 24:1, 25:15 **25:2:** Aposel 24:1; 25:15 **25:3:** Ap 23:12, 23:15 **25:3:** Aposel 23:12; 23:15 **25:7:** Ap 24:5-6, 24:13 **25:7:** Aposel 24:5-6; 24:13 **25:8:** Ap 24:12, 28:17 **25:8:** Aposel 24:12; 28:17 **25:9:** Ap 24:27, 25:20 **25:9:** Aposel 24:27; 25:20 **25:11:** Ap 23:29, 25:25, 26:31-32, 28:19 **25:11:** Aposel 23:11; 23:29; 25:25; 26:31-32; 28:19 * **25:11:** Romin Arazibar mam ghaze, Romin gumazitam nighnisi, kotin aven me deragha an akam baraghizir puvati, eghti a kotin azaraghti, Sisar uabi an kotiam baragham. Sisar, a Rombar atrivibar ziam. † **25:13:** Atrivim Agripa, a Atrivim Herotin otarim. Atrivim Herot faragha Jonin dozim Jems misoghezi an areme. Ni akar Aposel 12 vin itimin gan. **25:14:** Ap 24:27 **25:14:** Aposel 24:27

16 “Ezɨ kɨ kamaghɨn me mɨgei, ‘Romɨn arazimra kara, me gumazitam puram
a mɨsueghan kogham. A faragh akam a gasir gumaziba ko kotiamɨn tugham.
Egh a me ko me uarir ganam. Dughiar kam a ua bagh mɨkɨm suam guizɨn
bizim o puvatɨ.’
17 “Ezɨ me na ko kagh izezɨ, kɨ tong sughsughizir puvatɨ. Egha
amɨmzaraghan kɨ kotiam gaperagha gumazim inigh aven izasa mɨkemezɨ,
me a inigha ize.
18 Akam asir gumaziba me akam Pol gasir dughiamɨn, kɨ orazi me arazir
kuratam baghava a gasir puvatɨ. Kɨ ghaze, an arazir kuratam gamizɨ, me
akam a gasi. Ezɨ puvatɨ.
19 Judaba uan nɨghnɨzir gavgaviba bagha Pol ko uari adosi. Egha aremezir
gumazir mam Iesus, Pol ghaze, an angamɨra itima me bizir kam bagha uari
adosi.
20 Kɨ akar kamɨn mɨngarim buriava avenge. Kɨ deragha fozir puvatɨ. Egha
kamaghɨn an azai, ‘Nɨ ti Jerusalemɨn mangɨva akar me nɨ gasir kaba bagh
kotiam damu?’
21 Ezɨ Pol ghaze, ‘Kɨ kalabusɨn ikiam, eghtɨ gɨn Sisar nan kotiam baragham.’
Kamaghɨn amizɨ, kɨ me mɨkemezɨ, me an suirazɨ a kalabusɨn iti. Eghtɨ kɨ gɨn
tuavitam batogh Sisar bagh anemangam.”
22 Ezɨ Agripa oregha kamaghɨn mɨgei, “Kɨ uabɨ gumazir kam baraghasa.”
Ezɨ Festus kamaghɨn mɨgei, “Nɨ gurumɨn an kotiam baragh.”
23 Ezɨ amɨmzaraghan Agripa ko Bernaisi atrivimɨn kurukazir aghuaribagh
amigha, mɨdorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko nguibar ekiamɨn
gumazir aruaba sara me gumaziba iti naghɨn aven zui. Ezɨ Festus mɨkemezɨ
me Pol inigha aven ize.
24 Ezɨ Festus kamaghɨn mɨgei, “Atrivim Agripa ko ia kagh itir darazi bar, ia
gumazir kamɨn gan! Judan gumazamizir Jerusalemɨn itiba ko Sisarian kagh
itiba, me akam a gasa bar pamtem dɨa ghaze, ‘Nɨ a mɨsueghtɨ an aremegh, an
angamɨra ikian markɨ!’
25 Ezɨ kɨ an aremeghamin arazir kuratam batozir puvatɨ. Ezɨ Sisar an
kotiam baraghasa Pol ifonge. Kamaghɨn kɨ a isa Romɨn anemadi.
26 Ezɨ kɨ bizir tizitamra uan ekiam Sisar bagh an osirigh anemangam? Eghtɨ
a fogh suam, me bizir kam bagha akam a gasi. Kamaghɨn amizɨ, ia bar kagh
itir gumaziba ko, nɨrara Atrivim Agripa, kɨ a inigha ia bagha ize. Eghtɨ nɨ an
kot bareghtɨ, kɨ deravɨra an gun osiram.
27 “Nan nɨghnɨzim, kɨ pura kalabuziar gumazitam amang, an arazimɨn gun
osirighan koghtɨ, kar arazir aghuim puvatɨ.”

26

Pol Agripa mɨgei

1 Ezɨ Agripa kamaghɨn Pol mɨgei, “Nɨ uabɨ uabɨ geghan.”
Ezɨ Pol uan agharim fegha uan akabav gɨa ghaze,
2 “Atrivim Agripa, kɨ Judaba na gasir akar kam ikarvaghasa. Ezɨ bar dera
kɨ an gun nɨ mɨkɨmam.
3 E Judaba, nɨ en araziba ko bizir e mɨgɨa uari adoziba nɨ bar a dagh fo.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ nɨn azai, nɨ nɨmɨra daperagh ikɨ nan akaba baragh.

25:19: Ap 18:15, 23:29 **25:19:** Aposel 18:15; 23:29 **25:20:** Ap 25:9 **25:20:** Aposel 25:9 **25:23:** Mt 10:18, Mk 13:9 **25:23:** Matyu 10:18; Mak 13:9 **25:24:** Ap 25:2-3, 25:7, 22:22 **25:24:** Aposel 22:22; 25:2-3; 25:7

4 “Judaba me bar na gifo, ki aghirimra itir dughiamin, ki uan nguibamin
uan adarazir ko ikegha, gin ghua Jerusalemin iti.*
5 Me fomira na gifo, egh me ifongegh, nan arazibar gun ni mikim. Ki uan
igiamin ikia, Farisibar gumazir mamin otogha men arazibar gin zui. Ezi
gumaziba men arazibar gin mangan bar iburaghburaki.
6 “God fomira en ovaviba ko akar dikirizir mam gami. Ezi ki nighnizir
gavgavim akar kamin ikiava a bagha datirighin kotin iti.
7 Ezi kar Godin akar dikirizim, en 12plan anababa, me Godin ziam arueba
ko dimagaribar a fe, egha nighnizir gavgavim ikia bizir kam baghavira
mizuai. O Atrivim, e bizir kam bagha mizuai, ezi bizir kamin, Judaba a bagha
akaba na gasi.
8 “Manmaghin amizi ia gumazir maba ghaze, e nighnizir gavgavim God
ikian kogham, a gumazamizir oveaghuezibar amuti me ua dikavam?
9 “Fomira ki uabi ghaze, ki bizir bar aviribar amuti da Nasaretin gumazim
Iesusin ziam gasighasigham.
10 “Egha ki bizir kaba Jerusalemin dagh ami. Ki Godin ofa gamir gumazir
ekiaba da gavgavim inigha, Kraisin adarazir aviriba isa kalabus gariki. Ezi
gumazir dapaniba me misoghti me aremeghasa me migeima, ki uaghan
ghaze, me aremegham.
11 Egha dughiar aviriba ki God ko migeir dipenibar aven ghua, men suigha
me misosi. Ki kamaghsua, me Iesusin ziam akar kurabar a mikim, egh
nighnizir gavgavim Iesusin ikian kogham. Nan navim me bagha puv nan
isi, ezi ki nguibar saghon itibar ghua me gasighasighasa me buri.”

Pol uabi geghari, a manmaghin
Kraisin anavin oto
(Aposel 9:3-19; 22:6-16)

12 Egha Pol migia ghua ua kamaghin migei, “Ezi darorir kabar mam, ki
Godin ofa gamir gumazir ekiaba da akar gavgavim ini, ezi me na amadazi
ki Damaskusin nguibar ekiamin ghu.
13 O Atrivim, dughiam kamaghin 12 kloghin zuima, ki tuavimin ghua gari,
angazangarir mam Godin Nguibamin ikegha izaghiri. Angazangarir kam
bar gavgavigha, aruemin angazangarim gafiragha, na ko zui darazi bar e
gisira.
14 Ezi e bar nguazim gire, egha ki orazima akar mam Hibrun akamin
kamaghin na migei, ‘Sol, Sol, ni manmaghsua na gasighasighavira iti? Ki
nin akurvaghasava amima, ni nan akurvazim tivagha, uabi osimtizim uabi
ganidi.’
15 “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’
“Ezi Ekiam na ikaragha ghaze, ‘Ki Iesus, ni na gasighasighavira iti.
16 Ni dikavigh tugh. Ki ni amiseveghti, ni nan ingangarim damuasa, ki
datirighin ni bato. Ezi bizir datirighin otozir ni ganiziba ko bizir ki gin nin
akakaghamiba, ni dar gun mikimam.

---

* **26:4:** Pol, dughiar aghirimra itimin, a Tarsusin nguibar Silisian Provinsin itimin iti. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. **26:5:** Ap 22:3, 23:6, 24:15, 24:21, Fl 3:5 **26:5:** Aposel 22:3; 23:6; 24:15; 24:21; Filipai 3:5 **26:6:** Lo 18:5, Sng 132:11, Ais 7:14, Dan 9:24, Ap 23:6, 28:20 **26:6:** Daniel 9:24; Aposel 23:6; 28:20 **26:9:** 1 Tim 1:13 **26:9:** 1 Timoti 1:13 **26:9:** Aposel 8:3; 22:4-5 **26:10:** Ap 9:14, 9:21, Ga 1:13 **26:10:** Aposel 9:14; 9:21; Galesia 1:13 **26:12:** Ap 9:3, 22:6 **26:12:** Aposel 9:3; 22:6 **26:16:** Ap 22:15 **26:16:** Aposel 22:15

17 Eghtɨ kɨ nɨn ganɨva nɨn akurvagham, eghtɨ nɨn gumazamiziba ko Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba pazɨ nɨ damighan kogham. Kɨ me bagha nɨ
amadi,
18 eghtɨ nɨ men damaziba kuightɨma, me akɨrim ragh mɨtatemɨn arazir
kurabagh asaragh, angazangarimɨn izɨ. Egh me Satanɨn atrivir gavgavim
ateghɨva, God bagh izɨ. Kamaghɨn kɨ men arazir kuraba gɨn amangtɨ, me
nɨghnɨzir gavgavim nan itir gumazamizibar tongɨn danganim iniam. Nan
gumazamizir kaba, me nɨghnɨzir gavgavim nan itima, kɨ me gamizɨ me zue.
Nɨ ingangarir kam damuasa, kɨ me bagha nɨ amadi.' "

Pol uan ingangarimɨn gun Agripa mɨgei

19 Egha Pol ua kamaghɨn mɨgei, "Atrivim Agripa, kɨ Godɨn Nguibamɨn izezir
irebamɨn mɨn bizimɨn ganigha an aghuazir puvatɨ, kɨ an akam baraki.
20 Egha kɨ faragha Damaskusɨn nguibamɨn akam akuni, egha Jerusalemɨn
akam akunigha, Judan nguibaba bar dar akam akurava, uaghan Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba sara akam me mɨkɨra ghaze, 'Ia uan navibagh
iragh ua God bagh izɨ. Eghtɨ ian arazir ia amiba, ian gun mɨkɨm suam, ia
navibagh iragha gɨfa.'
21 Kɨ bizir kabar akam akurima, Judaba na mɨsueghtɨ kɨ aremeghasa, me
Godɨn Dɨpenir avɨzibar nan suira.
22 God nan akurazɨ kɨ deragha ikia iza datɨrɨkɨn, egha kɨ kagh tughav ikia
akam me mɨgei, gumazir kɨniba ko gumazir ekiaba me bar. Akar kamra,
Moses ko Godɨn akam inigha izir gumaziba fomɨra an gun mɨkeme. Kɨ uam
akar igharazitam akuri puvatɨ.
23 Me kamaghɨn mɨgɨa ghaze, Gumazir God Uam E Iniasa Mɨsevezim,
Krais, a mɨzazim inigh aremegh, egh faraghɨvɨra ovevemɨn dɨkavighamin
gumazimɨn otogham. Egh, a Godɨn angazangarimɨn gun Israelia ko Kantrin
Igharazibar Gumazamizibav kɨmam."

Pol, nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikiasa Agripa mɨgei

24 Pol akam akuravɨra itima, Festus a dagaragha kamaghɨn a mɨgei, "Pol, nɨ
ongani! Nɨ suren avɨribagh amizɨ, da nɨ gamima nɨ ongani!"
25 Ezɨ Pol kamaghɨn a ikaragha ghaze, "Gumazir Aruam Festus, kɨ onga-
nizir puvatɨ, kɨ guizbangɨra mɨgei, kɨ nɨghnɨzim ikiava kɨ mɨgei.
26 Ezɨ Atrivim Agripa bizir kaba bar dagh fo, da modogha otozir puvatɨ, ezɨ
kɨ fo, bizir kaba a gitazir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, kɨ atiatir puvatɨgha dar
gun bar Atrivim Agripa mɨgei.
27 Atrivim Agripa, nɨ nɨghnɨzir gavgavim Godɨn akam inigha izir gumaz-
ibar iti, o puvatɨ? Kɨ fo, nɨ nɨghnɨzir gavgavim iti."
28 Ezɨ Agripa kamaghɨn Polɨn azara, "Nɨ ghaze, nɨ ti dughiar otevir kamɨn
na damightɨ, kɨ Kraisɨn anavɨn otogham, o?"
29 Ezɨ Pol a ikaragha ghaze, "Dughiar otevim o dughiar ruarim, kɨ kam-
aghɨn God ko mɨkɨmam, nɨ ko karasɨ ia datɨrɨghɨn nan akam baraki, ia bar nan
mɨn otivigham. Ezɨ bizir vamɨra, me senbar ia ikegh ia isɨ kalabus darɨghan,
kɨ aghua."

26:17: Ap 22:21 **26:17:** Aposel 22:21 **26:18:** Ais 35:5, 42:7, 42:16, Jo 8:12, Ap 20:32, 2 Ko 6:14, Ef 2:2, Kl 1:13 **26:18:** Aisaia 35:5; 42:7; 42:16; Jon 8:12; Aposel 20:32; 2 Korin 6:14; Efesus 2:2; Kolosi 1:13 **26:20:** Mt 3:8, Ap 9:20, 9:28-29, 11:26, 13:14 **26:20:** Matyu 3:8; Aposel 9:20; 9:28-29; 11:26; 13:14 **26:21:** Ap 21:30-31 **26:21:** Aposel 21:30-31 **26:22:** Lu 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ro 3:21 **26:22:** Luk 24:27; 24:44; Jon 5:46; Rom 3:21 **26:23:** Ais 42:6, 49:6, Lu 24:26, 24:44-47, 1 Ko 15:20, Kl 1:18 **26:23:** Aisaia 42:6; 49:6; Luk 24:26; 24:44-47; 1 Korin 15:20; Kolosi 1:18 **26:26:** Jo 18:20 **26:26:** Jon 18:20

30 Ezi Atrivim ko gavmanin dapanim ko Bernaisi ko gumazir me ko ikeziba,
me dikavigha,
31 dipenim ategha ghua, uarira uariv gia ghaze, “Gumazir kam arazir
kuratam damighiva, an aremegham, o a kalabusin ikiam. An arazir kuratam
gamizir puvati.”
32 Ezi Agripa kamaghin Festus migei, “A uabi ghaze, Sisar nan kotiam
baragham. A ti kamaghin mikemezir puvatigha, firiaghirighai.”

Pol Romin nguibar ekiamin zui

27

(Sapta 27--28)

Me Pol isa kurim gatizi a Romin zui

1 Me, e kurim inigh Italin mangasa akam akirigha givagha, me Pol ko
kalabuziar igharaziba sara isa 100plan midorozir gumazibar garir gumazir
dapanimin dafarim gati. An ziam Julius, an Atrivim Sisarin garir midorozir
gumazibar mav.*
2 E Adramitiumin nguibamin kurimin bini. Kurir kamnagh Esian
Provinsin itir ongarir mikebabar mangasa, ezi e an zui. Ezi Aristarkus, a
Tesalonikan Provinsin itir nguibam Masedonian gumazim, a uaghan e ko iti.
3 E amimzaraghan Saidonin oto. Egha Julius arazir aghuim Pol gamua
anetaghizi a uan adarazi bagha zuima, me dagheba ko bizibar an akurvasi.
4 E Saidonin ikegha uamategha zuima aminim bar gavgavizi, kamaghin e
Saiprusin Arighatizimin aminim amirazir naghin zui.
5 E ongarir ekiam abigha Silisian Provins ko Pamfilian Provinsin
dadarimning gitagha ghua, Lisian Provinsin itir nguibar ekiam Mairan
oto.
6 Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Aleksandrian,
kurimin gari a Italin mangasa, ezi an e isava a gati.
7 Egha e dikavigha kurim dughiar aviribar nimira zuima e pamten ingar-
ava ghua nimira Nidusin boroghin zuima, aminim bar gavgavizima kurim
uan tuavim ategha ghua Kritin Arighatizimin oto, a Salmonin Arighatizimin
nguazir otevimin boroghin iti. Egha Kritin aminim ivai puvatizir dan-
ganimin ghuaghiri.
8 Aminim bar amirazi, e pamten ingara ongarir dadarimin boroghiram
anaga izava, danganir ziam Ongarir Mikebar Aghuim bato. Danganir kam a
Lasean nguibamin boroghin iti.
9 Kurir darorir kam ikufi; ezi dughiar aviriba pura gifa. Ezi kamaghin
Judaba dagheba ataghirazir dughiar kam otogha gifa. Ezi Pol kamaghin me
migei,†
10 “Gumaziba, ki kamaghin nighnisi, e datirighira dughiar kuram bativam,
kurim ko bizir avirir an itiba ko e sara, e bar ovengam.”
11 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Pol baraghan firin,
kurimin ghuavim ko an suizir gumazimin migirigiam baraki.

26:31: Ap 23:9, 23:29, 25:25 **26:31:** Aposel 23:9; 23:29; 25:25 **26:32:** Ap 25:11 **26:32:** Aposel 25:11 **27:1:** Ap 25:12, 25:25 **27:1:** Aposel 25:12; 25:25 * **27:1:** Pol Jerusalemin izima, Luk ti uaghan a ko ize. Ni Aposel 16:10 ko Aposel 21:17in gan. Ezi Pol Judia ategha Romin zuima, Luk ti uaghan a ko ghu. **27:2:** Ap 19:29 **27:2:** Aposel 19:29 **27:3:** Ap 24:23 **27:3:** Aposel 24:23 † **27:9:** Dughiar ekiar kam, a dughiar ekiar God gumazamizibar arazir kuraba da gin amadi. Ni Ofa Gami 23:26-32in gan. Ezi azenir dughiar kam, aminir ekiaba Mediterenianin Ongarir Ekiamin dikafi, ezi kuriba aruir puvati. **27:10:** Ap 27:22 **27:10:** Aposel 27:22

12 Kuritam amɨnir ekiamɨn ongarir mɨkebar kamɨn ikeghan kogham. A
bar ikufi. Kamaghɨn gumazir avɨriba mangɨvɨra ikiasa mɨgei. Egha ghaze,
me manmaghɨn Finiksɨn otivigh ikɨtɨ amɨnir kam gɨvagham. Kar Kritɨn
Arighatɨzimɨn itir ongarir mɨkebam. Finiks, a Kritɨn Arighatɨzimɨn Sautɨn
ongarir mɨkebamɨn aven iti. An aruem ghuaghiri naghɨn gari.

Amɨnir ekiam ko ongarim dɨkafi

13 Ezɨ Sautɨn amɨnir amɨrizim dɨkafi. Ezɨ me ghaze, me ti deravɨra mangɨ
ongarir mɨkebar me mɨkemezim batogham. Egha kamaghɨn me kurimɨn
anka asigha Kritɨn ongarir dadarimɨn mɨriamɨn zui.
14-15 Egha mong ikezɨ amɨnir bar gavgavim dɨkavigha ongarim gamima a
puvɨra ingari. Me kamaghɨn amɨnir kam dɨbori, "Not ko aruem anadi naghɨn
tizimɨn dɨkavir amɨnim." A Kritɨn Arighatɨzimɨn vongɨn izava pamten kurim
givava a munamadi. Amɨnim bar gavgavizɨ kurimɨn ingarir gumaziba
kurimɨn suizir puvatɨgha kurim ataghizɨ amɨnim a givaima a pura zui.
16 E ghua Kaudan Arighatɨzimɨn mɨriamɨn ghue. Arighatɨzim amɨnim
mong anepazazɨma e botɨn dozim gekuigha kurimɨn boroghɨn izasa bar
ingangarir ekiam gami.
17 Ezɨ kurimɨn ingarir gumaziba botɨn dozim fegha pɨn anetɨgha, me
benibar a ikegha, kurim sara a ikezɨ a gavgafi. Egh me mangɨ Afrikan ongarir
dadarimɨn gigimɨn ghuanangan atiatigha, kurimɨn selba akunizɨ amɨnim
kurim gɨsɨvaghsɨvazima a zui.
18 Ezɨ amɨnim ko ongarim vɨrara bar gavgavigha puvɨra e mɨsosi. Ezɨ
amɨmzaraghan kurimɨn ingarir gumaziba kurimɨn aven itir biziba isava
ongarimɨn da makuri.
19 Dughiar mɨkezimɨn me kurimɨn sel ko an biziba sara uaghan da makuri.
Me uan dafaribar da isa da akuri.‡
20 Egha dughiar avɨribar e aruem ko mɨkovezibar garir puvatɨ. Ezɨ
amɨnim pamtem vavɨra iti. Kamaghɨn amizɨ, e abuan uarir akurvaghamin
nɨghnɨzitam ua itir puvatɨgha ghaze, e arɨmɨghiregham.
21 Dughiar ruarimɨn gumaziba daghetam amezir puvatɨzɨ, Pol dɨkavigha
men guamɨn tugha kamaghɨn mɨgei, "Gumaziba, ia nan akam baregha, e
Kritɨn Arighatɨzimra ikegha dughiar kurar kam batozir puvatɨzɨ, bizitaba
oveghan koghai.
22 Kɨ datɨrɨghɨn ia mɨkɨmasa, en tav oveghan kogham. Kamaghɨn ia atiatin-
gan markɨ, egh pura nɨmɨra ikɨ. Kamaghɨn amizɨ, kurim uabɨra guizbangɨra
bar ikuvigham.
23 Kɨ Godɨn gumazim, kɨ an ziam fe. Ezɨ dɨmangan, Godɨn ensel iza na
boroghɨn tugha kamaghɨn mɨgei,
24 'Pol, nɨ atiatingan markɨ. Nɨ mangɨtɨ, Sisar nɨn kotiam baragh. Nɨ oragh,
God nɨn azangsɨzim baregha gɨvagha nɨn apangkufi. Gumazir nɨ ko kurimɨn
itiba, me oveghan kogham.'
25 Gumaziba, ia oragh! Kɨ nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikia kamaghɨn fo,
God na mɨkemezɨ moghɨra biziba otivam. Kamaghɨn amizɨ, ia gavgavigh
atiatingan markɨ.
26 E kurim ateghtɨ a mangɨ arighatɨzitamɨn dadarimɨn poroka."

---

‡ **27:19:** Grighɨn akam deravɨra bizir kam a mɨkemezir puvatɨ. **27:22:** Ap 27:10, 27:31 **27:22:** Aposel 27:10; 27:31 **27:23:** Dan 6:16, Ap 23:11, Ro 1:9 **27:23:** Daniel 6:16; Aposel 23:11; Rom 1:9 **27:24:** Ap 23:11 **27:24:** Aposel 23:11 **27:25:** Ro 4:20-21, 2 Ti 1:12 **27:25:** Rom 4:20-21; 2 Timoti 1:12 **27:26:** Ap 28:1 **27:26:** Aposel 28:1

27 Ezi namba 14in aruemin dimagarimin, aminim e givarazi e Mediterenianin ongarir ekiam gisin zui. Ezi dimagarir arizim roghira izezima kurimin ingarir gumaziba nighnisi, e nguazimin boroghin izi.
28 Kamaghin amizi, me ongarimin konim gifofoghasa benim akunizi a iraghu. Ezi ongarimin konim 40 mitan tu. Egha kurim mong isivagha ghuzi, me ongarimin abarima a 30 mitan tu.
29 Ezi me kamaghin atiatingi, kurim mangi dagiataba iti naghin biraghiva bar misarighiregham. Egha me ankan 4pla kurimin girakirangin da akunigha, aminim zuamira tiasa me God ko migei.
30 Egha kurimin ingarir gumaziba, me kurim ategh arasa tuaviba buri. Egha odava botin muziarim isa ongarim dafa. Egha ifara ghaze, kar kurimin guamin tir anka.
31 Ezi Pol kamaghin 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim ko midorozir gumazibav gei, “Gumazir kaba kurimin ikian koghti, ia ovegham.”
32 Kamaghin midorozir gumaziba botin muziarimin beniba aghorezi an ongarim giraghu.
33 Egha aminim tiasava amima Pol daghetam amasa bar me gakaghori, “Ia, 14plan dughiaba ian dighoriba mitivighav itima dagheba ian navibar puvati, ia daghetam amezir puvati.
34 Ezi datirighin ki daghetam iniasa ia gakaghori. Daghem ian akuraghti ia gavgavigham. Ian tongin tav ikuvighan kogham. Ian dapanir arizitam oveghan kogham.”
35 A kamaghin mikemegha givagha, bretin mam inigha men damazibar God minabi. Egha anebigha maghiram anepi.
36 Kamaghin amizi, me bar navir aghuarim ikia, egha uari dagheba api.
37 E gumazir kurimin itiba, en dibobonim bar 276in tu.
38 Egha me amegha naviba izevegha ghaze, kurim mighivghigh pirara ikiam. Egha me witin nar kurimin itiba isa ongarimin da akuri.

Kurim ikufi

39 Ezi aminim tirazi aruem anadima, kurimin ingarir gumaziba ongarir dadarir e zuimin garava a gifozir puvati. Egha me ongarir mikebar mamin gari, a bar aven ghugha egha gigir aghuim iti. Ezi me ghaze, me deravira kurim damighti a ti gigir dadarir kamin azenan mangasa, me ifonge.
40 Egha me ankabar suighizir beniba aghorezi da ongarim giraghue. Egha kurimin pul gamir pulin ekiamning ikezir beniba firi. Egha me aminim bagha kurimin guamin itir sel agurazi aminim kurim inigha dadarimin zui.
41 Ezi kurim ghua ongarir torimin itir gigir fightizimin ghuavanabogha, maghiram aperaghav iti. Kurimin guam gigim vuigha ghugha bar gavgafi. Ezi an ginkevim, ongarim izava a misozima a bar biaghire.
42 Midorozir gumaziba kamaghin nighnigha atiati, kalabusin gumazitaba mangiva dadarimin otivigh aregham. Egha me me misueghti me aremeghasa nighnisi.
43 Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, Pol aremeghan an aghua. Egha a midorozir gumazibar anogoroke. Afozofogha fozir adarasi, a me migia ghaze, ia kurimin uari akunigh afozofogh dadarimin mangi.

27:31: Ap 27:22 **27:31:** Aposel 27:22 **27:34:** 1 Kin 1:52, Mt 10:30, Lu 12:7 **27:34:** 1 Atriviba 1:52; Matyu 10:30; Luk 12:7 **27:35:** Mt 15:36, Jo 6:11, 1 Ti 4:3-5 **27:35:** Matyu 15:36; Jon 6:11; 1 Timoti 4:3-5 **27:41:** 2 Ko 11:25 **27:41:** 2 Korin 11:25

44 Eghtɨ igharaz darazi ter arariba ko kurimɨn arariba dagh isɨn mangɨ. Ezɨ me kamaghɨn bar moghɨra deravɨra nguazimɨn otifi.

28

Pol Maltan arighatɨzimɨn iti

1 E deraghavɨra ghuava ongarir dadarimɨn otivigha, gara fo, e arighatɨzir mamɨn ti, an ziam Malta.
2 Ezɨ gumazir arighatɨzir kamɨn itiba arazir aghuaribar e gami. Ezɨ amozim izima, en mɨkarziba bar orangi, kamaghɨn amizɨ, e avimɨn fɨngasa, me e bagha avim atɨgha e inigha avim boroghɨra ghu.
3 Pol dazir pozir mam inigha da avim garɨsi. Ezɨ kuruzir mam dazibar aven itima, avir fefem a inizɨ an azenan oto. Egha kuruzim Polɨn agharim givigha guraghav iti.
4 Ezɨ arighatɨzir kamɨn itir gumazamiziba kamaghɨn an garima, kuruzim an agharim gitoroghav itima, me kamaghɨn uariv gei, "Gumazir kam ti gumazibav sozi me ariaghirir gumazim, an ongarimɨn aremezir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, aser arazir kuraba ikarvazim datɨrɨghɨn a ikarvagha ghaze, an angamɨra ikian kogham."
5 Ezɨ Pol kuruzim kavkɨnizɨ an avim giraghu. Ezɨ bizitam Pol batozir puvatɨ.
6 Ezɨ gumaziba pura Polɨn mɨzuai, me ghaze, an mɨkarzim ti buigham, o a ti irɨghɨva aremegham. Me dughiar ruarimɨn an gara a mɨzua ghua puram an gari, bizitam a batozir puvatɨ. Egha me ghaze, an aser mam.
7 Ezɨ nguazir mam danganir kamɨn boroghɨra iti, kar Publiusɨn nguazim, an arighatɨzimɨn gavman gumazir dapanim. An e inigha uan dɨpenimɨn ghuzɨ, e dughiar pumuning ko mɨkezimɨn a ko deraghvɨra iti.
8 An afeziam arɨa iti, an mɨkarzim an feima, a buarir dɨpabagh avi. Ezɨ Pol an ganasa aven ghugha, a bagha God ko mɨkemegha, uan dafarimning a gisɨn atɨzɨma, a ghuamaghe.
9 A kamaghɨn amizɨ, arighatɨzir kamɨn itir arɨmariar gumazamiziba bar moghɨra izima a me gamima me ua dera.
10 Me arazir aghuibar e gami, ezɨ e kurim inigh mangasava amima, me bizir e puvatɨziba isa e ganɨgava egha da isa kurim garɨsi.

Pol ghua Romɨn oto

11 Ezɨ iakɨnir pumuning ko mɨkezim gɨvazɨma e mangasa. Ezɨ kurir mam Maltan itima, amɨnir ekiamɨn dughiam gɨfa. An Aleksandrian nguibamɨn kurim. Kurimɨn guamɨn asem Susɨn otarir fufuzimningɨn nedazimning an iti. Aningɨn ziamning Kastor ko Polluks.
12 Ezɨ e ghua Sirakyusɨn otivigha, dughiar pumuning ko mɨkezimɨn an iti.
13 Egha e kagh dɨkavigha ghua Regiumɨn otifi. Egha amɨmzaraghan, Sautɨn amadaghan amɨnim dɨkavizɨ, e dughiar mɨkezimɨn Puteolin otifi.
14 E kagh Kraisɨn adarazir marazi batifi. Ezɨ me 7plan aruebar uari ko ikiasa e mɨkemezɨ, e me ko iti. Egha me ategha ghua Romɨn nguibar ekiamɨn oto.
15 Ezɨ nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itir darazi Romɨn ikia e barazi e izima, me e bativasa izi. Ezɨ e Apiusɨn biziba amadir danganim ko Pasindian Dɨpenir 3pla itir danganimɨn me bato. Ezɨ Pol men ganigha, God mɨnabagha an navim gavgavim ini.

27:44: Ap 27:22-25 **27:44:** Aposel 27:22-25 **28:2:** Ro 1:14, 1 Ko 14:11, 2 Ko 11:27, Kl 3:11 **28:2:** Rom 1:14; 2 Korin 11:27 **28:5:** Mk 16:18, Lu 10:19 **28:5:** Mak 16:18; Luk 10:19 **28:6:** Ap 14:11 **28:6:** Aposel 14:11 **28:8:** Ap 19:11, 1 Ko 12:9, 12:28, Je 5:14-15 **28:8:** Aposel 19:11; 1 Korin 12:9; 12:28; Jems 5:14-15

16 Egha e Romɨn otivizɨ, gavmanɨn gumazir dapanim Polɨn amamangatɨgha
ghaze, a uabɨra dɨpenitamɨn ikɨtɨ mɨdorozir gumazitam an ganam.

Pol Romɨn Akar Aghuim akuri

17 Ezɨ 3pla dughiaba gɨvazɨma, Pol Judan gumazir dapanibar diazɨ, me iza
uari akufa. Ezɨ a kamaghɨn me mɨgei, "Nan aveghbuaba, kɨ bizitam e uan
adarazi paza me gamizir puvatɨ, o en ovavibar arazitam iriazir puvatɨ. Ezɨ
me Jerusalemɨn na kalabus gatɨghava, na isa Romɨn gumazibar dafarim gatɨ.
18 Ezɨ me nan kotiam baragha, nan gara fo, kɨ arazir kuratam gamizir
puvatɨ. Kɨ tam damighɨva ovegham. Kamaghɨn amizɨ, me na ataghɨraghasa.
19 Ezɨ Judaba kamaghɨn aghua. Kamaghɨn amizɨ, kɨ tuaviba ua puvatɨ. Kɨ
ghaze, Sisar nan kotiam baragham. Ezɨ kɨ uan adarazi akam me gasamin
bizir mɨngaritam itir puvatɨ.
20 Ezɨ bizir kam bagha kɨ ian diazɨ ia ize. Kamaghɨn kɨ ian ganɨva ia ko
mɨkɨmasa. Ezɨ kɨ nɨghnɨzir gavgavim ikia mɨzuai bizir kam, Israelia bar
uaghan a mɨzuai. Bizir kam bangɨn me datɨrɨghɨn senɨn kamɨn na ike."
21 Ezɨ me kamaghɨn Pol ikara, "E Judian Provinsɨn gumaziba da akɨnafarir
osirizir nɨ mɨgeitam inizir puvatɨ. Ezɨ Judan gumazitam iza eghaghanitam e
geghara mɨgɨrɨgɨar kuratam nɨ gamizir puvatɨ.
22 E fo, nguibaba bar men gumazamiziba mɨgɨrɨgɨar kurabar Judan aven
itir dakozir igiar igharazir kam mɨgei. Kamaghɨn amizɨ, e nɨn nɨghnɨzim
baraghasa."
23 Ezɨ me dughiar mam dɨborogha, gumazir avɨriba iza Pol bagha a itir
dɨpenir kamɨn zui. Mɨzarazimɨn ghua guaratɨzimɨn, a God Bizibagh Ativir
Arazimɨn akam geghara an gun me mɨgei. Egha Moses Osizirir Arazibar
akaba ko Godɨn akam inigha izir gumazibar akabar, men nɨghnɨziba fa me
mɨgei. Egha me nɨghnɨzir gavgavim akar kabar Iesusɨn ikiasa, a pamtemɨn
me mɨgei.
24 Ezɨ marazi ghaze, Pol mɨkemezir akaba da guizbangɨra, ezɨ marazi
nɨghnɨzir gavgavim dar ikian aghua.
25 Egha me uarira uarir tongɨn akaba uariv sogha me mangasava amima,
Pol akar abuananamɨn me mɨgei, "Godɨn Duam guizbangɨra ian ovavibav
keme. An akam inigha izir gumazim Aisaian akatorimɨn kamaghɨn ia
mɨkeme:

26-27 " 'Nɨ gumazamizir kaba bagh mangɨ,
egh kamaghɨn me mɨkɨm:
Gumazamizir kaba uan navir averiabar kua,
ezɨ men kuariba oraghan aghua,
ezɨ men damaziba okafi.
Me kamaghɨn amizɨ, God ghaze, markɨ,
men damaziba bizitamɨn ganighai, me foghai,
ezɨ men kuariba oreghai, ezɨ me foghai.
Ezɨ men naviba kuiaghirɨzɨ
me mɨgɨrɨgɨabagh fogha
navibagh iragha na bagha izima,

28:16: Ap 24:23 **28:16:** Aposel 24:23 **28:17:** Ap 21:33, 24:12-13, 25:8 **28:17:** Aposel 21:33; 24:12-13; 25:8 **28:18:** Ap 22:24, 25:8, 26:31 **28:18:** Aposel 22:24; 25:8; 26:31 **28:19:** Ap 25:11 **28:19:** Aposel 25:11 **28:20:** Ap 24:15, 26:6-7, 26:29, Ef 3:1-2, 2 Ti 2:9, Fm 10, 13 **28:20:** Aposel 24:15; 26:6-7; 26:29; Efesus 3:1-2; 2 Timoti 2:9; Filemon 1:10; 1:13 **28:22:** Ap 24:5, 24:14, 1 Pi 2:12, 4:14 **28:22:** Aposel 24:5; 24:14; 1 Pita 2:12; 4:14 **28:25:** Ais 6:9-10, Mt 13:14 **28:26-27:** Ais 6:9-10 **28:26-27:** Aisaia 6:9-10; Jeremaia 5:21; Esekiel 12:2; Matyu 13:14; Rom 11:8

ki ua me inigha
me gamizi me deraghai.
Me kamaghin damuan aghua,
kamaghin me zurara oraghiva,
egh deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham.
Me zurara ganiva,
egh deragh bizitamin ganighan kogham.' "

28-29 Egha Pol migia ghua, kamaghin migei, "Kamaghin amizi, ki kamaghsua, ia kamaghin fogh, Godin akurvazim, a Kantrin Igharazibar Gumazamizziba bagha anemadagha gifa. Eghti me oragham!"*
30 Pol azenir pumuningin dipenir mam ikia egha dipenir kam givesi. Ezi gumazamiziba an ganasa an dipenimin izima a bar akonge.†
31 Pol God Bizibagh Ativamin Dughiamin Arazimin akam akura, egha Ekiam Krais Iesusin akabar gumazamizibar sure gami. Egha a uaghan atiatir puvatizi, bizitam bar an tuavim apirizir puvati.

28:28-29: Sng 67:2, Lu 3:6, Ap 13:46-47, 18:6, 22:21, Ro 11:11 **28:28-29:** Onger Akaba 67:2; Luk 3:6; Aposel 13:46-47; 18:6; 22:21; Rom 11:11 * **28:28-29:** Fofozir gumazir mabar ghaze, migirigiar otevir mam uaghan iti. Akar kam kamakin, "Pol akar kam mikemegha givazima, Judaba anetegha ghu. Ezi adarir dafar men tongin otozima me uarira uariv gia, akabar uariv sosi." **28:30:** Ap 28:16 **28:30:** Aposel 28:16 † **28:30:** Luk azenir pumuning Pol batozir bizimin gun e mikemezir puvati. Ezi gumazir maba ghaze, gavmanin gumaziba kalabusin a firizi a ghua nguibar igharazibar Godin akam akuri. Ezi gumazir maba ghaze, Romin gavmanin gumaziba Pol misoghezima an aremes. **28:31:** Ap 4:31, 28:23, Ef 6:19 **28:31:** Aposel 4:31; 28:23; Efesus 6:19

Akinafarir Pol Romin Nguibar Ekiamin Itir Sios Bagha Osirizim
O
Rom
Akar faragha zuim

Pol kamaghin ifonge, a mangiva Romin nguibar ekiamin itir Kraisin adarazir ganasa. Kamaghin amizi, an akinafarir kam osiri. A ghaze, a dughiar otevimin me ko ikegh, gin mangi kantri Spenin Akar Aghuim akunam. Akinafarir kamin, Pol bar deraghvira bigha Iesusin Akar Aghuimin gun me migia, egha Iesusin gin zuir gumazamizibar ikirimirimin gun me migei.

Pol faragha Romin itir Kraisin adarazi migia ghaze, a zurara God ko migiava, men akurvaghasa Godin azangsisi. Egha gin an akinafarir kamin akar mingarim abigha ghaze, "Nighnizir gavgavimin tuavimra e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivigham." (1:17) Pol kamaghin migia ghaze, gumazamiziba bar, me Judan adarasi o Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me bar arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, God men apangkuvigh ua me iniam. Gumazamizir nighnizir gavgavim Krais Iesusin itiba, God uam me inighti, me Godin namakabar otogh Krais Iesusin aveghbuabar ikiam.

Kamaghin amizi God ua gumazitam o amizitam inighti, a ikirimirim igiam ikiam. Ezi God a ko itima, Godin Duam a gizifa. Kamaghin, ovevem ko arazir kuram ua a dikabiniva a gativaghamin gavgaviba puvati. Sapta 5, 6, 7, ko 8, Pol Godin Arazibar mingarim migiava, Godin Duamin gavgavim migei. Pol ghaze, Godin Duam, gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itibar aven ikia, egha men ikirimiribar aven ingari.

Sapta 9, 10 ko 11, Pol uan osimtizir ekiar mamin gun migei. Pol uabi Judabar gumazir mam. Kar gumazamizir God fomira ua baghavira misevezíba. Ezi Judan avirir ekiam, me akirim ragha Iesus gasara. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba, me Iesusin suren gumazamizibar otifi. Ezi Judaba puvati. Ezi Pol kamaghin migei, arazir kurar kam, kar me uari men osimtizim. Me bizir ekiar God me bagh damuasa ifongezir kam me deragha a ginighnizir puvati. Ezi Polin nighnizim, gin Judan gumazamizitaba uaghan Iesusin adarazir aven izam.

Ezi Polin akinafarimin akar abuananaba, sapta 12, 13, 14, 15, ko 16, Pol Kraisin adarazi gin mangamin arazibav gei. A igharaz darazigh ifongezir arazimin migirigiar aviribagh ami. Egha a uaghan Godin ingangarim damuamin arazim migiava, gavmanin apengan ikiamin arazim migiava, igharaz darazir akurvaghamin arazim migei.

E nighnizir gavgavim Kraisin ikia tuavir kamin, e Godin damazimin dera

(Sapta 1--4)

Pol uan aposelin ingangarimin gun migei

1 Ki Pol, ki ia bagha akinafarir kam osiri. Ki Krais Iesusin ingangarir
gumazir mam. Krais Iesus nan diagha ghaze, ni Godin aposelin otogham.
Egha a na misevegha Akar Aghuim akunamin ingangarim na ganingi.
2 Faraghavira God akam akira ghaze, akar aghuir kam otogham. Egha akar
kam inigha, an akam inigha izir gumazibav keme. Ezi me akar kam osirizi a
Godin Akinafarimin iti.
3 Akar aghuir kam a Godin Otarimin gun migei. Otarir kam, a gumazamiz-
ibar min otogha, kamaghin a Atrivim Devitin ikizimin iti.
4 Egha Godin Duamin gavgavimin tuavimin, God a gamizi a ua dikavigha
kamaghin en aka, a gavgavim itir Godin Otarim: A Krais Iesus, en Ekiam.
5 God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumazamizir maba,
nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an akamin gin mangam. Kamaghin God,
Krais Iesusin ingangarimin tuavimra, a en apangkufi. Egha God, Krais
bagha, aposelin ingangarim damuasa e ati.
6 Ezi ia uaghan, Krais Iesus ian diagha ghaze, ia nan adarasi, ezi ia an gin
zui. Egha ia Iesusin aven itir marasi.
7 God ia gifongegha ian diagha ghaze, ia nan adarasi, egh na baghvira iki.
Ezi ki akinafarir kam ia Romin nguibar ekiamin itir gumazamiziba bagha an
osiri.
Egha ki ghaze, en Afeziam God ko en Ekiam Krais Iesus, aning ian
apangkuvighiva navir amirizim ia daningam.

Pol Romin nguibar ekiamin mangasa bar ifonge

8 Ki faragh kamaghin ia mikimasa. Nguazir kamin nguibaba bar dar itir
gumazamiziba, me ian nighnizir gavgavimin eghaghanim barasi. Ezi Krais
Iesus na gamima, ki bar moghira ia bagha God minabi.
9-10 Ki bar God bagha pamten ingara, egha uan gavgavim sara ingari, egha
an Otarimin Akar Aghuim akuri. God nan gara na gifo, ki ia ginighnighavira
iti. Ki God ko migia zurara kamaghin an azai, a ifueghiva, a uabi na bagh
tuavitam atighti, ki ia bagh iziva ian ganam.
11 Ki kamaghsua, ki ia damuti, Godin Duam amir ingangarir aghuiba, ian
ikiam, eghti ian duaba gavgavigham. Kamaghin amizi, ki ian ganasa bar
ifonge.
12 Nan nighnizim kamakin, e uarira uarir akurvagham. Ian nighnizir
gavgavim nan akurvaghti, nan nighnizir gavgavim ian akurvagham.
13 Nan adarasi, ia kamaghin fogh, ki dughiar aviribar izi ian ganasava
amima, bizir aviriba otiva nan tuavim apirima, kamaghin ki izir puvati. Ki
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ingarizi, men aviriba navibagh
ira. Kamaghira, ki ian tongin ingarti, ian gumazamizir aviriba navibagh
iragham.

1:1: Ap 9:15, 13:2, 22:21, 1 Ko 1:1, Ga 1:15 **1:1:** Aposel 9:15; 13:2; 22:21; 1 Korin 1:1; Galesia 1:15 **1:2:** Ap 26:6, Ro 3:21, 16:25-26, Ga 3:8, Ta 1:2 **1:2:** Aposel 26:6; Rom 3:21; 16:25-26; Galesia 3:8; Taitus 1:2 **1:3:** Mt 22:42, Lu 1:32, Jo 1:14, Ap 2:30, Ro 9:5, Ga 4:4, 2 Ti 2:8 **1:3:** Matyu 22:42; Luk 1:32; Jon 1:14; Aposel 2:30; Rom 9:5; Galesia 4:4; 2 Timoti 2:8 **1:4:** Ap 13:33, Hi 9:14 **1:4:** Aposel 13:33; Hibru 9:14 **1:5:** Ap 26:16-18, Ro 12:3, 15:18, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-9, Ef 3:8 **1:5:** Aposel 26:16-18; Rom 12:3; 15:18; 1 Korin 15:10; Galesia 2:7-9; Efesus 3:8 **1:7:** Nam 6:25-26, 1 Ko 1:2-3, 2 Ko 1:1, Ga 1:3, Ef 1:2, 1 Te 4:7 **1:7:** Diboboniba 6:25-26; 1 Korin 1:2-3; 2 Korin 1:1; Galesia 1:3; Efesus 1:2; 1 Tesalonika 4:7 **1:8:** Fl 1:3, Kl 1:3-4, 1 Te 1:2, 1:8 **1:8:** Filipai 1:3; Kolosi 1:3-4; 1 Tesalonika 1:2; 1:8 **1:9-10:** Aposel 19:21; Rom 15:23; 15:32; 2 Korin 1:23; Efesus 1:16; Filipai 1:8; 1 Tesalonika 2:5; 2:10; 3:10; 2 Timoti 1:3; Jems 4:15 **1:13:** Jo 15:15-16, Ap 19:21, Ro 15:23, 16:7, Fl 4:17 **1:13:** Jon 15:15-16; Aposel 19:21; Rom 15:23; 16:7; Filipai 4:17

14 God Grighba ko gumazamizir Grighin aven itir puvatizibar akurvaghasa
ingangarim na ganingi. Fofozir gumazamiziba ko, fofoziba puvatizir gu-
mazamiziba me uakan. Kamaghin, ki gumazamiziba me ikarvaghamin
osimtizim aterіva, ingangarir kam damuam.
15 Kamaghin amizi ia Romin itir gumazamiziba, ki Akar Aghuim uaghan ia
mikinasa, nan navim dikafi.

Godin gavgavim, an an Akar Aghuimin aven iti

16 Ki fo, Godin gavgavim an Akar Aghuimin aven iti. Gavgavir kam
gumazir nighnizir gavgavir an itiba bar men akurvagham. A faragh Judabar
akurvagh, egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akurvagham.
Kamaghin amizi, ki Akar Aghuim akunasa aghumsizir puvati.
17 Akar Aghuir kam, an arazir aghuir God amizir kamin e dipon suam,
e an damazimin dera. Ezi nighnizir gavgavimin tuavimra e an damazimin
gumazamizir aghuibar otogham. Mati akam Godin Akinafarimin iti, "Gu-
mazamizir nighnizir gavgavim an itiba, God me mikim suam, me nan
damazimin dera, eghti gumazamizir kaba zurara deraghvіra ikiam."

Gumazamiziba bar akirim God gasara

18 E fo, God uan Nguibamin ikia uan aningagharim azenimra aneka. A
gumazamizir akirim a gasaragha arazir kurabagh amiba, ivezir kuram me
daningam. Men arazir kurar kam guizin akam abiri.
19 God gumazamizir kaba uabi deravіra men akazi, me an arazir avіribagh
fo. Me guizbangіra fo, egha me akirim God gasara, kamaghin amizi, God
ivezir kuram me ganidi.
20 God nguazimin biziba bar dar ingarizir dughiamin ikegha, iza datirighin
gumazamiziba bar a ingarizir bizibar gani. Tuavir kamin, gumazamiziba
Godin arazir mogomer maba deravіra dagh fogham. Egha me an arazir
aghuibar mingarim ko an gavgavir bar ekiar zurara itim gifos. Kamaghin
amizi, gumazitam o amizitam kamaghin mikiman kogh suam, "Ki God gifozir
puvati, egha ki osimtiziba puvati." Ti puvatigham!
21 Me God gifogha kamaghin nighnizir puvati, "A guizbangіra God." Egha
an ziam fan aghua. Egha a minabir pu. Puvati. Men nighniziba onga-
nizi moghin itima, me fofozir aghuiba puvatizi, mitatem men nighniziba
avaragha dagh izifa.
22 Me ghaze, me fofozir aghuim iti. Me guizbangіra puvatigha, ongani.
23 Me Godin zurara itim akirim a gasara, egha an ziam fer pu. Puvati.
Me aremeghamin gumazamizibar min gara, marvir guaba ko, kuaraziba ko,
asiziba ko, kuruziba ko, ipebar marvir guabar ingara, egha da isa dar ziaba
fe.

Gumazamiziba arazir kurar igharagha garir avіribagh ami

1:16: Sng 119:46, Mk 8:38, Ap 3:26, 13:46, 1 Ko 1:18-24, 2 Ti 1:8 **1:16:** Onger Akaba 119:46; Mak 8:38; Aposel 3:26; 13:46; 1 Korin 1:18-24; 2 Timoti 1:8 **1:17:** Hab 2:4, Jo 3:36, Ro 3:21-22, Ga 3:11, Hi 10:38 **1:17:** Habakuk 2:4; Jon 3:36; Rom 3:21-22; Galesia 3:11; Hibru 10:38 **1:18:** Ap 17:30, Ef 5:6, Kl 3:6, 2 Te 2:12 **1:18:** Aposel 17:30; Efesus 5:6; Kolosi 3:6; 2 Tesalonika 2:12 **1:19:** Jo 1:9, Ap 14:15-17, 17:24-28 **1:19:** Jon 1:9; Aposel 14:15-17; 17:24-28 **1:20:** Jop 12:7-9, Sng 19:1, Ap 14:17, 17:27, Hi 11:3 **1:20:** Jop 12:7-9; Onger Akaba 19:1; Aposel 14:17; 17:27; Hibru 11:3 **1:21:** Jer 2:5, Ef 4:17-18 **1:21:** Jeremaia 2:5; Efesus 4:17-18 **1:22:** Jer 10:14, 1 Ko 1:20 **1:22:** Jeremaia 10:14; 1 Korin 1:20 **1:23:** Lo 4:16-18, Sng 106:20, Jer 2:11, Ese 8:10, Ap 17:29 **1:23:** Godin Araziba 4:16-18; Onger Akaba 106:20; Jeremaia 2:11; Esekiel 8:10; Aposel 17:29

24 Gumazamiziba God akirim a gasara, ezi bizir kam bangin a me
ataghizima men naviba ifongezir arazir kuraba me dikavima, me arazir bar
kurar aghumsiziba itibar uari gami.
25 Kamaghin amir gumazamiziba, me Godin guizin akamin gin mangan
firin, akar ifavarimin aneti. Me biziba bar adar ingarizir Godin kamnangin
ziam fan aghuagha, uam akirim ragha a gasara. Egha a ingarizir bizibar
ziaba fava da bagha ingari. God a biziba bar dar mingarim, kamaghin e
zurazurara an ziam fi mamaghira ikiam! Guizbangira!
26 Me God akirim a gasara, kamaghin God akirim ragha me gasaragha me
ataghizi, me uan aghumsizim itir arazir kurabagh ami. Ezi men amuiba
poroghamibar arazir aghuim ategha arazir kuraba amizir igharaziba ko
uari gami.
27 Kamaghira, gumaziba poroghamibar arazir aghuim ategha naviba me
dikava mati avim men isima, me arazir kuraba gumazir igharaziba ko uari
gami. Gumaziba aghumsizir araziba uarira uari gami, egh bizir kamin me
uarira uan arazir kurabar ivezir kuram iniam.
28 Me Godin guizin fofozim suiragh a ginighnighan aghua, kamaghin God
me ataghizi, me uan nighnizir kurar mizirizibar gin ghua arazir bar kurar e
damuan koghamibagh amua, nighniziba bar ikufi.
29 Me arazir kurar avirir kabagh ami: men araziba bar ikuvigha, mu-
navin bizim bagha navim dikafi, egha uarir apanim gamigha, bizir aviriba
itir gumazamiziba bagha navim ikufi, egha gumazamizibav sozima da
ariaghiri, egha biziba bagha uarir atara uari abisi, egha gumazamizibagh
ifari. Egha gumazamiziba paza me damuasa nighnisi, egha girakirangin
migirigiar kurabar gumazamizibagh ami.
30 Egha migirigiar ifavarir gumazamizir igharazibar ziabagh
asighasizibagh ami. Egha Godin apanim gamua, egha tiraghtirazir arazim
gamua, egha uan navir averiabar aven ghaze erara e bar dera, egha me uari
uan ziaba fe. Egha me uari arazir kurar igiar mabagh ami da otifi. Egha me
uan afeziaba ko amebabar akaba batosi.
31 Me nighnizir aghuiba puvati. Egha me uari uan akar dikirizibar gin zuir
puvati. Egha me igharaz darazir akurvaghan aghuagha, men apangkuvir
puvati.
32 Me fo, Godin Akinafarimin itir Akar Gavgavim kamaghin migia ghaze,
"Gumazamizir kamaghin amiba, me ivezir kuram inigh arimighiregham."
Gumazamizir kaba Godin Akar Gavgavim gifogha, me a batogha arazir
kurar aviribagh ami. Egha uaghan me arazir kurar kabarama amir pu.
Puvati. Me arazir kurar kabagh amir gumazamizir igharazibar ziaba fe.

2

God gumazamizibar araziba tuisizir arazim, a guizbangira ghua bar dera

1 Kamaghin amizi, ia akaba igharaz darazi gasir gumazamiziba, ki vagh-
vagh kamaghin ia mikimasa, ni kamaghin nighnighan marki suam, ki uabi

---

1:24: Ap 7:42, 14:16, 1 Ko 6:18, Ef 4:18, 1 Te 4:4 **1:24:** Aposel 7:42; 14:16; 1 Korin 6:18; Efesus 4:18; 1 Tesalonika 4:4 **1:25:** Ais 44:20, Jer 13:25, 16:19, Amo 2:4, Ro 9:5, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 **1:25:** Aisaia 44:20; Jeremaia 13:25; 16:19; Amos 2:4; Rom 9:5; 1 Tesalonika 1:9; 1 Jon 5:20 **1:26:** Wkp 18:22-23, Ef 5:12 **1:26:** Ofa Gami 18:22-23; Efesus 5:12 **1:27:** Wkp 18:22, 20:13, 1 Ko 6:9 **1:27:** Ofa Gami 18:22; 20:13; 1 Korin 6:9 **1:32:** Sng 50:18, Hos 7:3, Ro 2:2, 6:21 **1:32:** Onger Akaba 50:18; Hosea 7:3; Rom 2:2; 6:21 **2:1:** Mt 7:1, Lu 6:37, Jo 8:7-9, Ro 1:20 **2:1:** Matyu 7:1; Luk 6:37; Jon 8:7-9; Rom 1:20

osɨmtɨziba nan puvatɨ. Ia orakigh, nɨ akam igharazitav gasi, egha nɨ uabɨ
arazir me amiba nɨ uaghan dagh ami, kar nɨ akam uaghan uabɨ gasi.
2 E fo, God, gumazamizir arazir kurar kabagh amiba, men araziba tuisɨgha
ivezir kuram me ganɨdi, arazir God amir kam a bar guizbangɨra ghua bar
dera.
3 Ia arazir kabagh amir gumazamiziba akam me gasa, egha ia uari arazir
kaba uaghan me ko dagh ami. Nɨ ghaze, God ti akam nɨ gasan kogham? Bar
puvatɨ!
4 Manmaghɨn amizɨ God arazir aghuibar nɨ gamua, egha dughiar ruarimɨn
nɨ mɨzua ikia, nɨn arazir kuram bagha ivezir kuram zuamɨra nɨ ganɨngizir
puvatɨ. Godɨn arazir aghuarir kam, nɨ ti an garima a ti pura bizim? Nɨ uan
navim giraghasa God ifuegha arazir aghuimɨn nɨ gami. Nɨ foz, o?
5 Nɨ uan navimɨn suiragha gavgavigha uan navim gɨghasa nɨghnɨzir puvatɨ.
Egha arazir kamɨn nɨ uabɨ ivezir bar ekiar kuram uabɨ garɨsi.
6 God gumazamiziba amizir araziba bagh ivezim vaghvagh me danɨngam.
7 Gumazamizir maba arazir aghuiba bagha gavgavigha dar gɨn ghua, God
ko dabirabir aghuim, ko ziar ekiam, ko ikɨrɨmɨrir ikuvighan koghamim,
da iniasa tuavim buri. God ikɨrɨmɨrir zurazurara itim gumazamizir kabar
anɨngam.
8 Ezɨ gumazamizir maba uarira uari gɨnɨghnɨgha, guizɨn akam akɨrim
ragh a gasaragha arazir kurabar gɨn zui. Eghtɨ God uan anɨngagharim isɨ
gumazamizir kabagh ingeghɨva ivezir bar kuram me danɨngam.
9 Osɨmtɨzir ekiam ko mɨzazir kuram gumazamizir arazir kurabagh amiba
batogham. Judaba faraghtɨma Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gɨn.
10 Eghtɨ God dabirabir aghuim ko ziar ekiam ko navir amɨrizim isɨ gu-
mazamizir arazir aghuibagh amibar anɨngam. Judaba faraghtɨ Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba gɨn.
11 God ikɨzitam uabɨn toroghan kogh, egh bar deravɨra gumazamizibar
araziba tuisɨgham.
12 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba men pu-
vatɨ. Egha arazir kuram gamigha, Moses Osirizir Arazibar saghon ikia me
ovenge. Ezɨ Judaba Moses Osirizir Araziba ikia dagh fo. Egha arazir kuram
gamizɨ, God men gara Moses Osirizir Arazibar aven itir akamɨn gɨn ghua men
araziba tuisɨsi.
13 E fo, gumazitam o amizitam Moses Osirizir Araziba pura da baragha,
Godɨn damazimɨn derazir pu. Puvatɨ. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar
gɨn zuibara, God me mɨgɨa ghaze, me an damazimɨn dera.
14 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me Moses Osirizir Araziba puvatɨ.
Egha men marazi uan nɨghnɨzimra arazir aghuibar gɨn zui, ezɨ arazir kaba
Moses Osirizir Araziba mɨrara zui. Me Moses Osirizir Araziba puvatɨ, egha
dar aven itir arazir aghuibar gɨn zui. Arazir kam kamaghɨn en aka, arazir
aghuiba men nɨghnɨzimɨn iti me fo, me manmaghɨn damuam.
15 Me amir arazir kamɨn e fo, God Moses Osirizir Arazibar akam men navir

2:4: Ais 30:18, Ro 3:25, Ef 1:7, 2:9, 2 Pi 3:9, 3:15 **2:4:** Aisaia 30:18; Rom 3:25; Efesus 1:7; 2:9; 2 Pita 3:9; 3:15 **2:6:** Sng 62:12, Snd 24:12, Mt 16:27, Jo 5:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 22:12 **2:6:** Onger Akaba 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Matyu 16:27; Jon 5:29; 1 Korin 3:8; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 22:12 **2:8:** Ro 1:18, 2 Te 1:8 **2:8:** Rom 1:18; 2 Tesalonika 1:8 **2:9:** Amo 3:2, Lu 12:47-48, Ro 1:16, 1 Pi 4:17 **2:9:** Amos 3:2; Luk 12:47-48; Rom 1:16; 1 Pita 4:17 **2:11:** Lo 10:17, 2 Sto 19:7, Jop 34:19, Ap 10:34, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **2:11:** Godɨn Araziba 10:17; 2 Eghaghaniba 19:7; Jop 34:19; Aposel 10:34; Galesia 2:6; Efesus 6:9; Kolosi 3:25; 1 Pita 1:17 **2:13:** Mt 7:21, Je 1:22-25, 1 Jo 3:7 **2:13:** Matyu 7:21; Jems 1:22-25; 1 Jon 3:7 **2:14:** Ap 10:35 **2:14:** Aposel 10:35 **2:15:** Matyu 25:31; Aposel 10:42; 1 Timoti 1:11; 2 Timoti 2:8; 4:1; 4:8

averiabar an osirizima an azenim giri. Dughiar maba men nighnizimra akam me gasi; egha dughiar maba men nighnizim ghaze, ia deraviram ami. Kamaghin amizi, nighnizir men navir averiabar aven itir kam uaghan kamaghin en aka, Moses Osirizir Araziba guizbangira men navir averiabar aven iti.

16 Kamaghin amizi, Akar Aghuir ki kurim kamaghin migei, God gumazamiziba bar men navir averiabar itir nighnizir mogomeba tuisighamin dughiam, gumazamizir kabar nighnizibara arazir kurar me amiziba bagh men araziba tuisigham. God gumazamizibar araziba bagh me tuisighamin ingangarim isava, Krais Iesusin dafarim gati.

Judaba ghaze, Moses Osirizir Araziba men akurvasi

17 Ezi datirighin ia manmaghin ami? Ia ghaze, erara e Judaba; e Moses Osirizir Arazibagh isin tu. Egha ia uari fa ghaze, e Godin adarasi, erara God uabin toro.

18 Kamaghin ia God ifongezir arazibagh fo. Moses Osirizir Araziba ian sure gami, ezi ia fo, arazir manaba dera, o da ikufi.

19-20 Ia kamaghin nighnisi, Moses Osirizir Araziba fofozimin mingarir aghuim ko guizin akaba bar e ganingi. Kamaghin ia ghaze, e gumazamizir damazir okavirizibа tuavim men akakasi. Egha mitatemin itir gumazamiziba, angazangarim men akakasi. Egha gumazamizir onganiba fofozim me ganiga, borir dozibar sure gami.

21 Guizbangira, ia marazir sure gami. Egha manmaghsua ia uari sure damuan aghua? Ia kamaghin akam akuri, biziba okiman marki. Egha iarara biziba okei.

22 Ia ghaze, poroghamiba uari isi arazir kurabar amuan marki. Egha ia uaghan kamaghin ami. Ia ghaze, e asebar marvir guaba, bar dar aghua. Egha manmaghsua dar dipenibar ghua, marvir guaba okei.

23 Ia uarira uan ziaba fa ghaze, “E Moses Osirizir Araziba iti.” Egha ia dar gin mangan aghua. Egha arazir kamin ia Godin ziam gasighasisi.

24 Ia fo, Godin Akinafarim bizir kamin migirigiam iti, “Ia Judaba, ian arazir kuraba bangin, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Godin ziam gasighasisi.”

Guizin mikarzir mogomer dighorimin arazim

25 Ia guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, ian arazir mikarzir mogomemin inim aghorim a dera. Egh ia Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, ian mikarzir mogomemin inim aghorir arazim pura bizimin oto.

26 Eghti Kantrin Igharazimin Gumazitam, a mikarzir mogomemin inim atuzir puvatizir gumazim, Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiti, God an ganigh mikim suam, a mati gumazir me mikarzir mogomer inim atuzim.

27 Ia Judaba guizbangira Moses Osirizir Arazibar akinafarim iti, ezi me ian mikarzir mogomebar iniba aghore. Ezi ia deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba deravira dar gin zui, ezi me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Bar guizbangira, ia Judaba, Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian araziba tuisigh egh mikim suam, ian araziba ikufi.

2:17: Ais 45:25, Jo 8:33, 2 Ko 11:22, Je 2:19 **2:17:** Aisaia 45:25; Jon 8:33; 2 Korin 11:22 **2:19-20:** Mt 15:14, 23:16-19, Lu 18:9, Jo 9:34, 9:40, Ro 6:17, 2 Ti 1:13, 3:5, 3:15 **2:19-20:** Matyu 15:14; 23:16-19; Luk 18:9; Jon 9:40; Rom 6:17; 2 Timoti 3:5; 3:15 **2:21:** Sng 50:16-21, Mt 23:3-4 **2:21:** Onger Akaba 50:16-21; Matyu 23:3-4 **2:24:** Ais 52:5, Ese 36:20-23 **2:24:** Aisaia 52:5; Esekiel 36:20-23 **2:25:** Jer 4:4, 9:25, Ga 5:3 **2:25:** Jeremaia 4:4; 9:25; Galesia 5:3 **2:26:** Ga 5:6 **2:26:** Galesia 5:6

28 Akar kamin mingarim kamakin: mikarzir mogomer iniba aghorir
arazim gumazitam damuti, a guizin Judan gumazimin otoghan kogham.
Mikarzir mogomemin inibar aghorir arazim a inivafizimin bizim pu.
29 Puvati. Guizin Judan gumazim a kamakin: an nighnizim ko navir
averiam Judan gumazimin iti. Guizin mikarzir mogomer inir dighorim,
a uaghan gumazimin nighnizim ko navir averiamin aven ikegh otivam.
Guizin mikarzir mogomer inir dighorim, a Moses Osirizir Arazibar gin zuir
tuavimin otivir puvati. Kar bizir Godin Duamin tuavimin otivim. Gumazir
kamaghin amim, gumazamizibar damazimin ziar aghuim isir puvati. Egha
Godin damazimin a ziar aghuim isi.

3

God deravira uan akamin gin zui

1 E fo, mikarzir mogomemin inimin dighorim a pura inivafizimin bizim
puvati. Ezi kamaghin Judaba ti manmaghin Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibagh afira? Ezi bizir aghuir manaba mikarzir dighorimin arazimin otifi?
2 God bizir bar aghuir aviriba Judabagh aningi! Bar bizir ekiam, God uan
akam isa Judabagh aniga ghaze, ia deravira a geghuv an ganam.
3 Bar guizbangira, Judan marazi akar kam deravira an gin zuir puvati.
Eghti God manmaghin damuam? Me nighnizir gavgavim Godin ikian koghti,
bizir kam God damighti, a uan akamin gin mangan kogham, o?
4 Bar puvati! Gumazamiziba bar moghira ifari, ezi God uabira zurara
guizbangira migei. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin migei:

"God, ni migeima, gumazamiziba fo, ni guizbangira migei.
Egh me nin araziba tuisighiva, me fogh suam, ni arazir kuratam itir puvati."

5 Ezi manmaghin ami? E kamaghin mikim suam, en arazir kuraba ti Godin
arazir aghuiba azenim garisi? O, e kamaghin mikim suam, God en arazir
kuraba ikarvagha ivezir kuraba e ganiga, kamaghin a ti arazir kuram gami?
(Migirigiar kaba, nguazimin itir gumazamizibar migirigiabar min zui.)
6 Bar puvati! God deraghan koghiva, manmaghin gumazamiziba bar
men araziba tuisigham? Bar puvati, an araziba dera, kamaghin amizi a
gumazamizibar arazir kuraba ikarvasi.
7 Gumazitam o amizitam kamaghin mikim suam, "Nan akar ifavarim,
Godin guizin akam gamizi, an azenim giri, egha an ziam gamima an ekefe.
Egh manmagh su, God na mikim suam, ki gumazir arazir kuram gamim, egh
nan arazir kuram ikaragham?"
8 Migirigiar onganir igharazir mamra kara: "Aria, e arazir kuram
damutima arazir aghuim otivam." Gumazamizir maba akam na gasa ghaze,
ki kamaghin bizibav gei! Kamaghin God me gasighasighti, bar deragham.

Gumazamiziba Godin damazimin derazir puvati

9 Ezi manmaghin ami? E Judaba ti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
Godin damazimin me gafira? Bar puvati! Ki mikemegha gifa, Judaba ko

---

2:28: Jo 7:24, 8:39, Ro 9:6-7 **2:28:** Jon 7:24; 8:39; Rom 9:6-7 **2:29:** Lo 30:6, 1 Ko 4:5, 2 Ko 10:18, Kl 2:11, 1 Pi 3:4 **2:29:** Godin Araziba 30:6; 1 Korin 4:5; 2 Korin 10:18; Kolosi 2:11; 1 Pita 3:4 **3:2:** Lo 4:7-8, Sng 147:19-20, Ro 2:18, 9:4 **3:2:** Godin Araziba 4:7-8; Onger Akaba 147:19-20; Rom 2:18; 9:4 **3:3:** Ro 9:6, 10:16, 11:29, 2 Ti 2:13, Hi 4:2 **3:3:** Rom 9:6; 10:16; 11:29; 2 Timoti 2:13; Hibru 4:2 **3:4:** Sng 51:4, 62:9, Jo 3:33 **3:4:** Onger Akaba 51:4; 62:9; Jon 3:33 **3:5:** Rom 6:19; Galesia 3:15 **3:8:** Ro 5:20, 6:1, 6:15 **3:8:** Rom 5:20; 6:1; 6:15 **3:9:** Ro 1:18-2:24, 3:23 **3:9:** Rom 1:18–2:24; Rom 3:23

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, arazir kurabar gavgavim bar e avarazi e an apengan iti.
10 Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei:

“Gumazamiziba bar moghira,
men tav arazir aghuitam bar a gamizir puvati.
Bar puvati.
11 Gumazitam fofozir aghuim itir puvati.
Gumazitam God buri puvati.
12 Gumazamiziba bar tuavir aghuim ataki.
Gumazamiziba bar pazav ami.
Men tav arazir aghuitam bar a gamizir puvati.
Bar puvati.
13 Men akar toriba mati gumazamizir moziba akaba akari;
kamaghin amizi me migeima ovevem otifi.
Me akar ifavarir bar aviribagh ami.
Me gumazibagh asighasighasa migeir akaba,
men akatoribar ikia
mati kuruzim imezir kuram an aven iti.
14 Dughiaba zurara me akavghuriaba gumazamizibagh arigha,
migirigiar gumazamizibagh asighasisibagh amua
osimtiziba me garisi.
15 Me zurara atamra ghua
gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi,
me ariaghiri.
16 Me aruava bizir gumazamizibar dabirabim gasighasizibagh amua,
mizaziba ko osimtiziba me garisi.
17 Me navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha
igharaz darazi ko deragha apiaghiri puvati.
18 Me tong Godin atiatia
an apengan itir puvati.
Bar puvati.”

19 E fo, God kamaghin ifonge, an kotin dughiamin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, me Godin arazir gumazamiziba tuisizim riagh migirigiatam damighan kogham. Kamaghin God, Moses Osirizir Arazziba isa, Judabagh aningi. Eghti me dar gin mangi dar apengan ikiam.
20 E fo, tav Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin mikiman kogham, ni nan damazimin dera. Puvati. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, me uan arazir kurabar gara fo, kar arazir kuram.

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, God ghaze, a nan damazimin dera

21 Eziima tuavir e Godin damazimin derazim, a datirighin azenim giri. A Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otozir puvati. A tuavir

3:10: Sav 7:20 **3:10:** Fofozir Gumazim 7:20 **3:10:** Onger Akaba 14:1-3; 53:1-3 **3:13:** Sng 5:9, 140:3, Je 5:16 **3:13:** Onger Akaba 5:9; 140:3 **3:14:** Sng 10:7 **3:14:** Onger Akaba 10:7 **3:15:** Aghuzir Akaba 1:16; Aisaia 59:7-8 **3:18:** Sng 36:1 **3:18:** Onger Akaba 36:1 **3:19:** Jo 10:34, Ro 1:20, 2:2, 3:9, 3:23 **3:19:** Jon 10:34; Rom 1:20; 2:2; 3:9; 3:23 **3:20:** Sng 143:2, Ap 13:39, Ro 7:7, Ga 2:16, Ef 2:8-9, Ta 3:5 **3:20:** Onger Akaba 143:2; Aposel 13:39; Rom 7:7; Galesia 2:16; Efesus 2:8-9; Taitus 3:5 **3:21:** Ap 10:43, 15:11, 26:22, Hi 11:4, 1 Pi 1:10 **3:21:** Aposel 10:43; 15:11; 26:22; Hibru 11:4; 1 Pita 1:10

igharazimin oto. Mosesin Osiziriba, ko Godin akam inigha izir gumazibar
Akinafariba bizir kamin gun migei.
22 Bizir kam kamakin, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Krais Iesusin
ikiti, God suam ia nan damazimin dera. Tuavir igharazitam ua itir puvati.
23 Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gamigha, Godin angazan-
garimin saghon ikia an aven mangan ibura.
24 Ezi God en apangkuvigha Krais amizir ingangarimin a uam e givezegha
ghaze, e an damazimin dera. E uan ingangaritamin Godin damazimin
derazir pu. Puvati. Kraisin Iesusin ingarim bangin, God bizir aghuir kam
isa puram e ganingi.
25 God kamaghin ifonge, Krais aremeghiva, tuavir kamin a gumazamizibar
amuti, men arazir kuraba gin amadagham. Bizir kam bagha, God Krais
amisefe. Eghti tina nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan
damazimin dera. Kraisin ovevemin tuavimin, God uabi en akagha ghaze,
a uabi bar dera. Fomira God gumazamizibar asughav ikia, zuamira men
arazir kurabar ivezir kuram da ikarazir puvati.
26 Egha datirighin dughiar kam God uabi en akagha ghaze, a uabi bar
dera. A uan arazir aghuim kamaghin en aka, eghti gumazamiziba nighnizir
gavgavim Iesusin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera.
27 Eghti e tizim bagh uarira uan ziaba fam? Biziba bar puvati. E kamaghin
mikiman kogham, e Moses Osirizir Arazibar gin zuima God e migia ghaze, e
dera. Bar puvati. Gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam,
ia nan damazimin dera.
28 E fo, Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavir kam gumazitam gamizi, a
Godin damazimin derazir puvati. Nighnizir gavgavim itir gumazamiziba,
merara Godin damazimin dera.
29-30 Ezi manmaghin ami, God ti Judabar Godra? O, a ti Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba sara, men God? Are. A Judaba ko Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba bar moghira men God. Godin vamira iti. Egha a gumazir uan
mikarzir mogomebar iniba aghoreziba, men nighnizir gavgavimin garava,
uaghan gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba, men
nighnizir gavgavimin gari. Egha ghaze, ia nan damazimin dera.
31 Ezi manmakin? E kamaghin mikim suam, nighnizir gavgavim bar bizir
ekiam, egh e ti suam, Moses Osirizir Araziba pura bizim? Bar puvati. E
kamaghin mikim suam, Moses Osirizir Araziba da gavgavigha ingangarim
iti.

4

God Abraham dibora ghaze, a nan damazimin dera

1 Kamaghin amizi, e Abraham ginighnigham, an en min nguazir kamin
gumazir mam, egha en ovavim. Bizir tizim guizin a bato?
2 Ia nighnigh: Abraham arazir aghuibar amuti, God suam ni nan
damazimin dera, eghti bizir kam bagh Abraham uan ziam fam. Ezi bizir

---

3:22: Ro 1:17, 10:12, Ga 2:16, 3:28, Kl 3:11 **3:22:** Rom 1:17; 10:12; Galesia 2:16; 3:28; Kolosi 3:11 **3:23:** Ro 3:9, 5:2, 11:32, Ga 3:22 **3:23:** Rom 3:9; 5:2; 11:32; Galesia 3:22 **3:24:** Ro 5:1, Ef 1:7, 2:8, Kl 1:14, 1 Ti 2:6, 1 Pi 1:18-19 **3:24:** Rom 5:1; Efesus 1:7; 2:8; Kolosi 1:14; 1 Timoti 2:6; 1 Pita 1:18-19 **3:25:** Ap 13:38-39, 17:30, Ef 1:7, Kl 1:20, Hi 9:15 **3:25:** Aposel 13:38-39; 17:30; Efesus 1:7; Kolosi 1:20; Hibru 9:15 **3:27:** Ro 2:17, 2:23, 1 Ko 1:29-31, Ef 2:9 **3:27:** Rom 2:17; 2:23; 1 Korin 1:29-31; Efesus 2:9 **3:28:** Ap 13:38-39, Ro 3:20-22, 8:3, Ga 2:16 **3:28:** Aposel 13:38-39; Rom 3:20-22; 8:3; Galesia 2:16 **3:29-30:** Godin Araziba 6:4; Rom 4:11-12; 10:12; Galesia 3:8; 3:20; 3:28 **3:31:** Mt 5:17, Ro 8:4 **3:31:** Matyu 5:17; Rom 8:4 **4:2:** Ro 3:20, 3:27-28 **4:2:** Rom 3:20; 3:27-28

kam guizin bizim puvati. Abraham tuavir kamin Godin damazimin gumazir
aghuim otozir puvati. Abraham bizir kam bagh uan ziam fan kogham.
3 Godin Akinafarim ghaze, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God
an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.”
4 Gumazim ingangarim gamima, me ivezim a ganidi. Ivezir kam, a bizir
aghuir me pura a ganidir puvatizim. Puvati. Kar an ingangarimin ivezimra.
5 Eghti gumazitam o amizitam Godin damazimin gumazir aghuimin min
otivsi, a manmaghin damuam? An arazir aghuim bagh pamten ingaran
marki. Puvati. A nighnizir gavgavim Godin iki suam, God arazir kurabagh
amizir gumazim dipon suam, ni nan damazimin dera. God gumazir kam o
amizir kamin nighnizir gavgavimin garava a mega ghaze, ni nan damazimin
dera.
6 Devit uaghan akar otevir kam gamua ghaze, gumazamizir arazir
aghuibagh amir puvatiziba, God ghaze, me nan damazimin dera. Gumaza-
mizir kaba, me bar akongegh. Devit kamaghin migei:

7 “Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuraba gin amadagha da avara,
eghti gumazamizir kaba bar akuegham.
8 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuram mengvira ikian koghti,
gumazamizir kaba bar akuegham.”

9 Bar akongezir arazir kam, ten bizim? A gumazir uan mikarzir mogome-
bar iniba aghorezibar bizimra? O, gumazir mikarzir mogomebar iniba
aghorezir puvatiziba uaghan, men bizim? Ia deravira nighnigh. E kam-
aghin migei, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir
gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.”
10 Ia nighnigh, dughiar manamra God ghaze, ni nan damazimin dera?
Dughiar a tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramim, an a mikemez,
o? Dughiar a uan mikarzir mogomemin inim atugha givazimin gin, an
a mikeme? Guizbangira, Abraham tighar uan mikarzir mogomemin inim
aghoramin dughiamin God ghaze, ni nan damazimin dera!
11 Ezi gin, me an mikarzir mogomemin inim atu. God mikarzir
mogomemin inimin dighorimin arazim a ganingi, eghti me Abrahamin
duar kurimin gan fogh suam, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim
aghoramim a nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God ghaze,
ni nan damazimin dera. Kamaghin amizi, Abraham gumazamizir nighnizir
gavgavim Godin itibar ovavimin min oto. Gumazir kaba, me gumazir
mikarzir mogomemin inim aghorezir puvatiziba. Egha nighnizir gavgavim
Godin itima God ghaze, ia nan damazimin dera.
12 Egha Abraham uaghan mikarzir mogomebar iniba aghorezir marazir
ovavim, me pura mikarzir mogomebar iniba aghorezir pu. Puvati. Me
mikarzir mogomebar iniba aghoregha, me uaghan en ovavim Abrahamin
arazibar gin ghua, nguazir kamin ikia nighnizir gavgavim Godin iti, mati
Abraham, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramimin, a
nighnizir gavgavim Godin iti.

God Abraham ko dikirizir akam

4:3: Stt 15:6, Ga 3:6, Je 2:23 **4:3:** Jenesis 15:6; Galesia 3:6; Jems 2:23 **4:4:** Ro 11:6 **4:4:** Rom 11:6 **4:7:** Onger Akaba 32:1-2 **4:9:** Ro 4:3 **4:9:** Rom 4:3 **4:11:** Stt 17:10, Lu 19:9, Ga 3:7 **4:11:** Jenesis 17:10; Luk 19:9; Galesia 3:7 **4:12:** Mt 3:9 **4:12:** Matyu 3:9

13 Fomira God akar dikirizim Abraham ko an gin zuir ovaviba me ganiga
ghaze, a nguazir kam me daningam. Abraham, Moses Osirizir Arazibar
gin zuir puvatizi, God a ko akar dikirizim gami. Puvati, Abraham nighnizir
gavgavim Godin itima, God ghaze, ni nan damazimin dera. Egha God
Abrahamin nighnizir gavgavimin ganigha, kamaghin a ko akar dikirizim
gami.
14 Gumazitam o amizitam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva a Godin
akar dikirizimin biziba initi, kamaghin an nighnizir gavgavim a pura bizimin
otozi, Godin akar dikirizim gavgaviba puvatighai.
15 E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba itima gumazamiziba dar gin zuir
puvatizima bizir kam God gamima a men aningazi. Moses Osirizir Araziba
puvatightima, e kamaghin mikiman kogham, gumazamiziba Moses Osirizir
Arazibar akaba batosi.

16 God kamaghin ifonge, a Abrahamin gin zuir ovavibar apangkuvighiva
akar dikirizim me daningam. Kamaghin amizi, God Abrahamin nighnizir
gavgavimin ganigha, a gisin akar dikirizim Abraham koma a gami. Gumaza-
mizir Moses Osirizir Arazibar gin zuibara, bizir kaba inian kogham. Puvati.
Tina Abrahamin min nighnizir gavgavim ikiva me uaghan bizir kaba iniam.
Kamaghin, Abraham bar en afeziam.
17 Kamaghin amizi Godin Akinafarim kamaghin migei, “Ki ni damighti ni
kantrin aviribar afeziamin otogham.” Akar dikirizir kam, God uabi a gamizi
an an damazimin gavgafi. Godin kamra, Abraham nighnizir gavgavim an iti.
Egha Godin kamra, a gumazamizir ovengezibagh amima me ua dikafi, egha
a pura migeima bizir faragha itir puvatiziba, da otifi.*

18 Abraham fozir puvati, God manmaghin uan akar dikirizim damighti
an otivam. Egha a guizbangira nighnizir gavgavim Godin ikia, bizir aghuir
a fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egha kamaghin a “Kantrin aviribar
afeziamin oto.” Godin Akinafarim mikemezi moghin, “Nin ovavir boriba bar
avirasemegham.”
19 Abraham fo, an mikarzim bar ghurigha mati aremezir gumazim. Egha
a 100plan azenibar roghira ghu. Egha a fo, an amuim Sara boritam batan
kogham, a navim ronge.
20-21 Egha Abraham uan nighnizir gavgavim anetaghizir puvati. Egha
Godin akar dikirizim ginighnigha navir pumuningin itir puvati. An nighnizir
gavgavim a gamima a bar gavgavigha Godin ziam fe. A bar fo, God uan akar
dikirizimin gin mangi bizir kam damuamin gavgavim iti.
22 Kamaghin God Abrahamin nighnizir gavgavim ginighnigha a dibora
ghaze, a nan damazimin dera.

23 Akar kam Godin Akinafarimin iti, “God a dibora ghaze, a nan damazimin
dera.” Kar an Abrahamra migeir puvati.

4:13: Stt 17:4-6, 22:17-18, Ga 3:29 **4:13:** Jenesis 17:4-6; 22:17-18; Galesia 3:29 **4:14:** Ga 3:18 **4:14:** Galesia 3:18 **4:15:** Ro 3:20, 5:13, 5:20, 7:8, 2 Ko 3:7-9, Ga 3:10, 3:19 **4:15:** Rom 3:20; 5:13; 5:20; 7:8; 2 Korin 3:7-9; Galesia 3:10; 3:19 **4:16:** Ro 3:24, Ga 3:7, 3:22 **4:16:** Rom 3:24; Galesia 3:7; 3:22 **4:17:** Stt 17:5, Ais 48:13, 1 Ko 1:28, Ef 2:1, 2:5, 1 Pi 2:10 **4:17:** Jenesis 17:5; Aisaia 48:13; 1 Korin 1:28; Efesus 2:1; 2:5; 1 Pita 2:10 * **4:17:** Grighin akam, vezin kam deragha bigha mikemezir puvati. Marazi nighnigha ghaze, vezin kam kamaghin migei, “Abraham, Godin damazimin en ovavir afeziam.” **4:18:** Stt 15:5, Hi 11:1 **4:18:** Jenesis 15:5; Hibru 11:1 **4:19:** Stt 17:17, 18:11, Hi 11:11-12 **4:19:** Jenesis 17:17; 18:11; Hibru 11:11-12 **4:20-21:** Onger Akaba 115:3; Hibru 11:19 **4:22:** Stt 15:6 **4:22:** Jenesis 15:6

24 Kar uaghan en mɨgɨrɨgɨam. E uaghan nɨghnɨzir gavgavim Godɨn iti. God
en Ekiam Iesus gamizɨ a ua mozimɨn dɨkafi, ezɨ e nɨghnɨzir gavgavim an iti.
Kamaghɨn amizɨ God uaghan e dɨpon suam, ia nan damazimɨn dera.
25 En arazir kuraba bagha, God Iesus isa gumazir kurabar dafarim gatɨzɨ
me a mɨsoghezɨ, an areme. E an damazimɨn deraghasa, an e bagha Iesus
gamizɨ a ua mozimɨn dɨkafi.

E Krais ko aremegha uaghan a ko angamɨra iti

5

(Sapta 5--8)

E datɨrɨghɨn Godɨn damazimɨn dera

1 E nɨghnɨzir gavgavim Godɨn itima, tuavir kamɨn God ghaze, e an
damazimɨn dera. Kamaghɨn, en Ekiam Krais Iesus an e gamizɨ, e navir
vamɨra God ko iti.
2 E Krais nɨghnɨzir gavgavim an itima, tuavir kamɨn an e inigha God bagha
ghuzɨma, e datɨrɨghɨn Godɨn apangkuvimɨn aven iti. E fo, e Godɨn ziar ekiam
ko dabirabir aghuim a ko a iniasa, bizir kam mɨzuai ikia bar akonge.
3 Egha e bizir kabanangɨra bagha bar akongezir puvatɨ. E fo, e osɨmtɨzibar
aven iti, eghtɨ osɨmtɨziba e damutɨ, e tugh gavgavighamin arazim gɨfogham.
Kamaghɨn amizɨ e bar akonge.
4 E tugh gavgavightɨ, God mɨgɨrɨgɨar aghuim e damuam. Eghtɨ an mɨgɨrɨgɨar
kam e damutɨ, e bizir aghuir gɨn izamiba bagh mɨzuam ikɨ suam, e da iniam.
5 God uan Duamɨn, an arazir gumazamizibagh ifongezim e gingezɨ, a bar
en navibagh izɨfa. Kamaghɨn amizɨ, e Godɨn bizir aghuiba bagha mɨzua, egha
bar fo, e pura mɨzuai puvatɨ, da guizbangɨra otivam.
6 E uarira uarir akurvaghan iburazir dughiamɨn, Krais e gumazamizir
kuraba bagha areme. An ovevem, God inabazir dughiamɨn oto.
7 Guizbangɨra, gumazir aghuimɨn akurvaghsɨ aremeghamin bizim bar
oseme. Ezɨ ti dughiar vabara, tarazi ti, gumazir aghuitam bagh aremegham.
8 Ezɨ e arazir kurabagh amuavɨra itir dughiamɨn, Krais en akurvaghasa
areme. Arazir kamɨn, God bar e gifongezir arazim en aka.
9 Bizir bar ekiam, Krais e bagh aremezɨ, tuavir kamɨn God en gara ghaze,
ia nan damazimɨn dera. Kamaghɨn amizɨ e fo, gɨn Godɨn kotiamɨn dughiamɨn
an anɨngagharim otoghtɨ, a dughiar kam guizɨn uaghan en akurvagham.
10 E faragha Godɨn apaniba, ezɨ an Otarimɨn ovevemɨn an e gamizɨ e an
namakaba. Datɨrɨghɨn e an namakaba, ezɨ Iesus angamɨra ikiava, kamaghɨn
bar guizbangɨra a en akurvagham.

4:24: Ap 2:24, 13:30, Ro 15:4, 1 Pi 1:21 **4:24:** Aposel 2:24; 13:30; Rom 15:4; 1 Pita 1:21 **4:25:** Ais 53:4-5, 1 Ko 15:17, 2 Ko 5:21, Ga 1:4, 1 Pi 1:21 **4:25:** Aisaia 53:4-5; 1 Korin 15:17; 2 Korin 5:21; Galesia 1:4; 1 Pita 1:21 **5:1:** Jo 16:33, Ro 3:24, 3:28-30, 4:24, Ef 2:14, Kl 1:20 **5:1:** Jon 16:33; Rom 3:24; 3:28-30; 4:24; Efesus 2:14; Kolosi 1:20 **5:2:** 1 Ko 15:1, Ef 2:18, 3:12, Hi 3:6, 10:19 **5:2:** 1 Korin 15:1; Efesus 2:18; 3:12; Hibru 3:6; 10:19 **5:3:** Ap 5:41, 2 Ko 12:10, Fl 2:17, Je 1:2-3, 1 Pi 1:5-7, 3:14 **5:3:** Aposel 5:41; 2 Korin 12:10; Filipai 2:17; Jems 1:2-3; 1 Pita 1:5-7; 3:14 **5:5:** Sng 22:5, 25:20, 2 Ko 1:22, Ga 4:6, Ef 1:13-14, Hi 6:18-19 **5:5:** Onger Akaba 22:5; 25:20; 2 Korin 1:22; Galesia 4:6; Efesus 1:13-14; Hibru 6:18-19 **5:6:** Ro 4:25, 5:8-10 **5:6:** Rom 4:25; 5:8-10 **5:8:** Jo 3:16, 15:13, 1 Pi 3:18, 1 Jo 3:16, 4:10 **5:8:** Jon 3:16; 15:13; 1 Pita 3:18; 1 Jon 3:16; 4:10 **5:9:** Ro 1:18, 2:5, 2:8, 3:25, 1 Te 1:10, Hi 9:14, 1 Jo 1:7 **5:9:** Rom 1:18; 2:5; 2:8; 3:25; 1 Tesalonika 1:10; Hibru 9:14; 1 Jon 1:7 **5:10:** Jo 14:19, Ro 8:7-8, 2 Ko 4:10-11, 5:18-19, Kl 1:20-21 **5:10:** Jon 14:19; Rom 8:7-8; 2 Korin 4:10-11; 5:18-19; Kolosi 1:20-21

11 Uaghan bizir mam kamakin, en Ekiam Krais Iesus e gamizi e guizin
Godin namakabara, kamaghin e bar akonge.

Adamin aven, ovevem oto, ezi Kraisin aven, ikirimirir zurara itim oto

12 Kamaghin amizi, gumazir vamira arazir kuram gami, ezi tuavir kamin
arazir kuraba nguazir kamin oto. Ezi nguazir kamin gumazamiziba arazir
kurabagh amima, ovevem oto. Ezi gumazamiziba bar arazir kurabagh
amima, ovevem bar me bato.
13 E fo, fomira Moses Osirizir Arazibar tighar otivamin dughiam, dughiar
kamin arazir kuraba nguazir kamin iti. Ezi Moses Osirizir Araziba itir
puvatizi, God gumazamizibar arazir kurar kaba medir puvati.
14 Ezi Adamin dughiamin ikegha ghua Mosesin dughiamin, ovevem gu-
mazamiziba gativagha me avara. Gumazir maba Adamin min arazir ku-
ratam gamizir puvati, men arazir kuraba ighara. Ezi ovevem uaghan me
avara. Ezi Adam mati Gumazir Izamimin nedazim.
15 Ezi Godin apangkuvir a pura aningizim, an Adam amizir arazir kuramin
min amir puvati. Guizbangira, gumazir vamira Adam arazir kuram gamizi,
tuavir kamin gumazamizir aviriba ariaghire. Ezi gumazir vamira Krais
Iesus an apangkuvimin, God e gamizi, e an damazimin dera. Ezi Godin
apangkuvimin gavgavim bar ovevemin gavgavim gafira. Bizir kam, a
gumazamizir aviriba pura me ganingizi, a me gizifa!
16 Egha uaghan God puram e ganingizir bizim ko, gumazir vamiran arazir
kuramin otozir bizim, aning uaghara zuir puvati. Aning arazir vamira
e gamir pu. Bar puvati. Gumazir kam arazir kurar vamira gamizi, God
gumazamiziba me tuisigha ghaze, ia bar ikuvigham. Egha God puram e
ganingizir bizim kamakin, gumazamiziba arazir kurar aviribagh amima,
God men apangkuva gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati.
17 Guizbangira, gumazir vamira Godin akam batoke, ezi an arazir kuramin
ovevem gumazamiziba bar me gatifa. Ezi God uan apangkuvim gumaza-
miziba avarazi a me gizifa, ezi a ghaze, ia nan damazimin dera. Kar a pura
aningizir bizim. Egh gumazir vamira Krais Iesusin ingangarimin, tina God
pura anidir bizim iniva, a Krais ko ikiva bizibagh ativagh dar ganam. Egh
me kamagh ikiva me bizibagh ativaghamin gavgavim, ovevemin gavgavim
gafiragham.
18 Kamaghin amizi, e deravira akar kam ginighnigham. Gumazir mam
arazir kurar vamiram amizi, God ghaze, gumazamiziba bar moghira
bar ikufi. Kamaghira, Gumazir Igharazir Vamira arazir aghuir Godin
damazimin derazim gami. Kamaghin amizi God gumazamiziba bar men
gari, me mati arazir kuratam gamizir puvati. Egh God zurara itir ikirimirir
aghuarim me daningam.
19 Gumazir vamira Godin akam baraghizir puvati, ezi an arazir kam
gumazamizir aviribagh amizi, me arazir kurabagh amir gumazamizibagh
ava. Kamaghira Gumazir Vamira Godin akam baraghizi, an arazir kam
gumazamizir aviribagh amizi, me Godin damazimin dera.
20 God kamaghin nighnigha, Moses Osirizir Araziba aningi, eghti gumaza-
miziba arazir kurabar amuamin tuavibagh fogh dar amuti, arazir kurar
avirim otivighiram. Kamaghin amizi gumazamiziba puv arazir kurabagh
ami, ezi Godin apangkuvim bar ekevegha, bar dar pin iti.

5:12: Stt 2:17, 3:6, 3:19, Ro 6:23, 1 Ko 15:21 **5:12:** Jenesis 2:17; 3:6; 3:19; Rom 6:23; 1 Korin 15:21 **5:13:** Ro 4:15, 1 Jo 3:4 **5:13:** Rom 4:15; 1 Jon 3:4 **5:14:** 1 Ko 15:21-22, 15:45 **5:14:** 1 Korin 15:21-22; 15:45 **5:18:** 1 Ko 15:22 **5:18:** 1 Korin 15:22 **5:19:** Ais 53:11 **5:19:** Aisaia 53:11 **5:20:** Jo 15:22, Ro 3:20, 4:15, 7:8, Ga 3:19, 3:23, 1 Ti 1:14 **5:20:** Jon 15:22; Rom 3:20; 4:15; 7:8; Galesia 3:19; 3:23; 1 Timoti 1:14

21 Arazir kuram faragha gumazamizibagh amima me ariaghiri, kamaghin
amizi ovevemin tuavimin, arazir kuram men atrivimin min iti. Kamaghira,
Godin apangkuvim datirighin gumazamizibagh amima, me an damazimin
dera. Ezi apangkuvim en atrivimin min iti. Eghti gin izamin dughiam,
en Ekiam Krais Iesusin ingarimin, God zurara itir ikirimirir aghuarim e
daningam.

6

E Krais ko ovenge

1 Kamaghin amizi, e manmaghin mikimam? E ti arazir kurabar amuvira
ikiti, Godin apangkuvim ekevegh mangivira ikiam?
2 Bar puvatigham! E aremezir gumazamizibar min ikia, egha arazir kurar
e amiba ategha gifa. Egh e manmagh su, uam arazir kurabar tuavimin gin
mangivira ikiam?
3 Ia ti kamaghin fo, e bar Krais Iesusin aven ruegha a ko poke. Arazir kamin
e bar an ovevem ko poke.
4 E ruegha, tuavir kamin Kraisin ovevemin poghezi, Afeziam Krais ko
mozimin aven e akaragha e avara. A uan gavgavir ekiamin Krais gamizi
a mozimin ua dikafi, kamaghira, e uaghan ikirimirir igiar aghuimin ikivira
ikiam.

E Krais Iesus ko uaghan ikirimirir aghuarimin ikiam

5 E Krais ko puegha mati an aremezi moghin areme. Kamaghira, a ua
dikavizi moghin e a ko puegh ua dikavigham.
6 E kamaghin fo, en navir ghurimin araziba, da Krais ko ter ighuvimin
aremegha givazi, en inivafizimin agoroger arazir kurabar gavgavim gifa.
Kamaghin amizi, e ua arazir kuramin ingangarir gumazamizibar ikian
kogham.
7 Guizbangira, gumazim o amizim aremeghti, arazir kuramin gavgavim
uam a gativaghti, an an apengan ikian kogham.
8 E ghaze, e Krais ko aremegha, nighnizir gavgavim kamaghin iti, e uaghan
a ko ikirimirir aghuir kamin ikiam.
9 E kamaghin fo, Krais mozimin ua dikavigha gifa. Egh uam aremeghan
kogham. Ovevem, a misueghti a uam aremeghamimin gavgaviba puvati.
10 Krais dughiar vamiram areme, egha ua aremeghan kogham. Egha
ovever arazir kamin, an arazir kuramin gavgavim agifa. Eghti ovevem
uam a gativsi damuan kogham. A datirighin ikirimirir aghuarimin ikia God
baghavira iti.
11 Ia uaghan nighnizir kamra iki, ia uaghan Krais ko aremegha arazir
kuramin gavgavim uam an apengan itir puvati. Ia Krais Iesus ko puegha God
baghavira ikia ikirimirir aghuimin iti.

5:21: Ro 6:23 **5:21:** Rom 6:23 **6:1:** Ro 3:5-8, 6:15 **6:1:** Rom 3:5-8; 6:15 **6:2:** Ro 7:4, Ga 6:14, Kl 3:3, 1 Pi 2:24, 4:1 **6:2:** Rom 7:4; Galesia 6:14; Kolosi 3:3; 1 Pita 2:24; 4:1 **6:3:** 1 Ko 15:29, Ga 3:27 **6:3:** 1 Korin 15:29; Galesia 3:27 **6:4:** Ro 8:11, Ga 6:15, Ef 4:22-24, Kl 2:12, 3:10 **6:4:** Rom 8:11; Galesia 6:15; Efesus 4:22-24; Kolosi 2:12; 3:10 **6:5:** Fl 3:10-11 **6:5:** Filipai 3:10-11 **6:6:** Ga 5:24, 6:14, Ef 4:22, Kl 2:11, 3:5, 3:9 **6:6:** Galesia 5:24; 6:14; Efesus 4:22; Kolosi 2:11; 3:5; 3:9 **6:7:** 1 Pi 4:1 **6:7:** 1 Pita 4:1 **6:9:** MAA 1:18 **6:9:** Akar Mogomem 1:18 **6:10:** Lu 20:38, Hi 9:26-28, 1 Pi 3:18 **6:10:** Luk 20:38; Hibru 9:26-28; 1 Pita 3:18 **6:11:** Ro 6:2, 2 Ko 5:15, Ga 2:19, 1 Pi 2:24 **6:11:** Rom 6:2; 2 Korin 5:15; Galesia 2:19; 1 Pita 2:24

12 E Ovever mikarzim iti, ezi ia arazir kuram ateghtima a ian mikarzibagh
ativan marki. Arazir kuram ia gekutima ia mikarzim ifongezir arazir
kuramin gin mangan kogham.
13 Egh ia arazir kuramin amamangatighti a ian soroghafariba ko bizitaba
ikirarighti ia arazir kuratam damuan marki. Ia mati, gumazamizir ovegha
mozimin ikegha ua dikavigha angamira itiba, kamaghin ia uari isi God
daning. Egh Godin amamangatighti a ian mikarzim bar a gativaghti ia arazir
aghuibar amu.
14 Arazir kuram ua ian mikarzibagh ativan kogham. Ia Moses Osirizir
Arazibar apengan itir puvati, ia Godin apangkuvimin apengan iti.

E arazir aghuibar ingangarir gumazamiziba

15 E datirighin ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Egh e
manmaghin damuam? E datirighin Godin apangkuvimin apengan iti, egh
e arazir kurabar amuvira ikiam o? Bar puvati!
16 Ia ti kamaghin fos o? Ia uari isi, gumazitam daningiva, an akamin gin
mangiva, an ingangarir gumazamizibar otivigham. Kamaghira, ia arazir
kuramin ingangarir gumazamizibar ikiti, a ia damighti ia aremegham. Egh
ia Godin akam bareghiva an gin mangiva an ingangarir gumazamizibar ikiti,
a ia damighti, ia an damazimin deragham.
17 Guizbangira, ia faragha arazir kuramin ingangarir gumazamizibar ike,
ezi God gin ia isa, uan akamin apengan ia ariki. Me Godin guizin akam ian
sure gamizi, ia a inigha guizbangira an gin zui. Ezi bizir kamin, e God minabi!
18 Faragha arazir kuraba ia ikiagharighizi, God ia firi. Egha ia gamizi, ia
arazir aghuibar ingangarir gumazamizibar otifi.
19 Iavzika. Ian navir ghuribar nighniziba otevezi, ia foghasa ki bizir kam
akar otevir isin zuimin ia migei. Bizir kam guizbangira, ia faragha uan
mikarziba bar da aningizi, da arazir kurabar ingangarir gumazamizibar
otivizi, ia arazir mizirziba ko bar ikuvizir arazibagh ami. Egh datirighin ia
bar uan mikarzibar anighti, da arazir aghuibar ingangarir gumazamizibar
otivighti, ia Godin mirara zuegh ikiam.
20 Faragha ia arazir kurabar ingangarir gumazamizibar ikia, arazir
aghuimin gavgavimin apengan itir puvati.
21 Ia faragha amir arazibagh da akurvazir manabar ia gami? Arazir kaba,
ia datirighin dagh nighnigha aghumsisi. Arazir kabara gumazamizibagh
amima me ariaghiri.
22 Ezi datirighin God ia firizi, ia arazir kurabar gavgavimin apengan
itir puvatigha, Godin ingangarir gumazamizibar otifi. Ia iniamin bizir
aghuimra kara, God ia damighti, ia Godin mirara zuegh iki, zurara itir
ikirimirir aghuarim iniam.
23 Guizbangira, arazir kuram ivezim isa uan ingangarir gumazamizibagh
aningi. Ivezir kam an ovevemra. Ezi God bizir aghuarir pura e ganingizimra
kara, zurara itir ikirimirir aghuarim. Ikirimirir kam, e uan Ekiam Krais Iesus
ko poroghava a isi.

6:12: Stt 4:7, Sng 19:13, 119:133 **6:12:** Jenesis 4:7; Onger Akaba 19:13; 119:133 **6:13:** Ro 7:5, 12:1, Ef 2:5, 5:14, Kl 3:5, Je 4:1 **6:13:** Rom 7:5; 12:1; Efesus 2:5; 5:14; Kolosi 3:5; Jems 4:1 **6:14:** Ro 7:4-6, 8:2, Ga 5:18, 1 Jo 3:6 **6:14:** Rom 7:4-6; 8:2; Galesia 5:18; 1 Jon 3:6 **6:15:** Ro 6:1 **6:15:** Rom 6:1 **6:16:** Mt 6:24, Jo 8:34, 2 Pi 2:19 **6:16:** Matyu 6:24; Jon 8:34; 2 Pita 2:19 **6:18:** Jo 8:32, 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 1 Pi 2:16 **6:18:** Jon 8:32; 1 Korin 7:22; Galesia 5:1; 1 Pita 2:16 **6:20:** Jo 8:34 **6:20:** Jon 8:34 **6:21:** Ro 1:32, 7:5, 8:6, 8:13 **6:21:** Rom 1:32; 7:5; 8:6; 8:13 **6:23:** Stt 2:17, Ro 2:7, 5:12, 5:15, Je 1:15, 1 Pi 1:4 **6:23:** Jenesis 2:17; Rom 2:7; 5:12; 5:15; Jems 1:15; 1 Pita 1:4

7

Datiṛighin e navir igiamin arazibar gin ghua ingangarim gami

1 Nan adarasi, ia Moses Osirizir Arazibagh fozi ki ia migei. Ia fo, gumazamiziba angamira ikiavira ikia, Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Gumazamiziba aremegha uam Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati.

2 Amizim pam ikiti, an pam angamira ikivira ikitima, Moses Osirizir Araziba uaghara aning ike. Amizimin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazir uaghara aning ikezim, uam amizim ikeghan koghti amizim firighiṛigham.

3 Gumazim angamira ikivira ikiti, amizim gumazir igharazim ko dakuighti, me amizir kam mikim suam, a poroghamiba uari bakeir arazim gamir amizim. Amizir kamin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazim a ikeghan koghti a firighiṛigham. Kamaghin, a gumazir igharazimin ikiti, me kamaghin mikiman kogham, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Puvati.

4 Kamaghira, nan adarasi, ia Kraisin mikarzim ko puegha bizir kamin ia a ko ovegha, uam Moses Osirizir Arazimin apengan itir puvati. God kamaghin ifonge, e a bagh ingarti dagher aghuiba otivam. Kamaghin amizi, ia datiṛighin gumazir God amizi ua mozimin dikavizim, ia an adarasi.

5 E faragha uan navir ghurimin arazibar gin zuima, Moses Osirizir Araziba agoroger kuram en mikarzibagh aningizima, e arazir kuram gami. Ezi arazir kamin ovevem e bato.

6 Ezi datiṛighin e Kraisin min ovengegha faragha en suighizir biziba, e da ataki. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba uam en suirazir puvatizi e firiaghire. Ezi datiṛighin en ingangarir e amiba, ua Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Datiṛighin, Godin Duam e gamima e tuavir igiamin gin ghua ingangarim gami.

Arazir kuraba paza e gami

7 Eghti manmakin? Moses Osirizir Araziba agoroger kuram en mikarzibar anighti, e arazir kuram damigh, manmagh mikimam? Tarazi suam, Moses Osirizir Araziba ti ikufi. Bar puvati. Moses Osirizir Araziba ikian koghtima, ki guizin kamaghin azangam, arazir kuraba, da tizim? Ki dagh foghan kogham. Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, "Ni munavin biziba bagh navim dikavan marki." A kamaghin mikemeghan koghti, ki foghan kogham, biziba bagha navim dikavir arazim, an arazir kuram.

8 Ezi arazir kuram nan navir ghurimin aven ingara, egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha nighnizir kuraba na ganidi. Egha tuavir aviṛibar nan navim gami a dikavima, ki gumazamizir igharazibar bizibar gara nan navim da bagha arai. Moses Osirizir Araziba ti puvatizima, arazir kuram gavgaviba puvatighai.

9-10 Fomira Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, ki angamira iti. Ezi Moses Osirizir Araziba otozi, arazir kuraba dikavigha angamira iti ki fo, ki Godin damazimin areme. Moses Osirizir Arazibar ingangarimra kara, a ikiṛimiṛir aghuarim e ganidi. Ki Moses Osirizir Arazibar tuavimin, ikiṛimiṛir aghuarim inizir pu. Puvati. Da na gamizi, ki areme.

7:2: 1 Ko 7:39 **7:2:** 1 Korin 7:39 **7:3:** Mt 5:32 **7:3:** Matyu 5:32 **7:4:** Ro 6:2, 6:11, 8:2, Ga 2:19, 5:22, Kl 2:14 **7:4:** Rom 6:2; 6:11; 8:2; Galesia 2:19; 5:22; Kolosi 2:14 **7:5:** Ro 6:13, 6:21, Ga 5:19, Je 1:15 **7:5:** Rom 6:13; 6:21; Galesia 5:19; Jems 1:15 **7:6:** Ro 2:29, 6:4, 8:2, 2 Ko 3:6 **7:6:** Rom 2:29; 6:4; 8:2; 2 Korin 3:6 **7:7:** Kis 20:17, Lo 5:21, Ap 20:33 **7:7:** Ua Me Ini 20:17; Godin Araziba 5:21; Aposel 20:33 **7:8:** Ro 4:15, 5:20, 1 Ko 15:56 **7:8:** Rom 4:15; 5:20; 1 Korin 15:56 **7:9-10:** Ofa Gami 18:5; Esekiel 20:11-13; 20:21; Rom 10:5; 2 Korin 3:7; Jems 1:15

11 Ezɨ arazir kuram nan aven ingara Moses Osirizir Arazibar aven
tuavimɨn apigha na gifari. Egha Moses Osirizir Arazibar tuavmɨn na
mɨsoghezɨ, kɨ areme.
12 E kamaghɨn fo, Moses Osirizir Araziba, da Godɨn otivaghire. Moses Osi-
rizir Arazibar aven itir mɨgɨrɨgɨar gavgaviba, da uaghan Godɨn otivaghiregha
Godɨn damazimɨn derazir arazibar amuasa e mɨgɨa, egha gumazamizibar
akurvasi.
13 Ezɨ manmakɨn? Bizir aghuir kam ti na gamizɨ kɨ ovenge? Bar puvatɨ.
Arazir kuram uabɨ na gamizɨ kɨ ovenge. God kamaghɨn ifonge, arazir
kuram azenim girɨghtɨma e bar fogh suam, arazir kuram a bar bizir kuram.
Kamaghɨn amizɨ God arazir kuramɨn amamangatɨzɨ, arazir kuram bizir
aghuir kamɨn aven otogha na gamizɨ kɨ ovenge. Kamaghɨn amizɨ Moses
Osirizir Arazibar tuavimɨn, God guizbangɨra kamaghɨn en aka, arazir kuram
bar kurigha mughasi.

Arazir kuram en mɨkarzibagh atifa

14 E fo, Moses Osirizir Araziba, da Godɨn Nguibamɨn bizim, ezɨ kɨ nguazir
kamɨn gumazim. Ezɨ arazir kuramɨn gavgavim nan suirazɨ, kɨ arazir ku-
ramɨn ingangarir gumazimɨn oto.
15 Egha kɨ amir araziba, kɨ deragha dar mɨngaribagh fozir puvatɨ. Arazir
kɨ damuasa bar ifongeziba, kɨ dagh amir puvatɨ. Egha arazir kɨ ifongezir
puvatɨziba, kɨ zurara dagh ami.
16 Arazir kɨ ifongezir puvatɨziba, kɨ dar amutɨ nan arazir kam kamaghɨn ian
akaghtɨ, kɨ ti kamaghɨn mɨkɨmam, Are, Moses Osirizir Araziba da bar dera.
17 Kamaghɨn amizɨ, kɨ uabɨ arazir kurar kabagh amir pu. Puvatɨ. Arazir
kurar nan aven itimra, dagh ami.
18 Kɨ uan navir ghurim mɨgei. Kɨ fo, bizir aghuitam nan aven itir puvatɨ.
Kamaghɨn amizɨ, kɨ arazir aghuibar amuasa ifuegha, dar amuamin gavgav-
iba pu.
19 Arazir aghuir kɨ damuasa ifongeziba, kɨ dagh amir pu. Egha arazir kurar
kɨ damuasa ifongezir puvatɨziba, kɨ dagh ami.
20 Arazir kɨ aghuaziba, kɨ dagh amua, kamaghɨn fo, kɨ uabɨ kamaghɨn amir
pu. Puvatɨ. Arazir kurar nan aven itimra, dagh ami.
21 Kamaghɨn amizɨ kɨ gari, arazir kam guizbangɨra nan ingari: kɨ arazir
aghuibar amuasa ifongezɨ, arazir kuram zurara na ko ikia nan tuavim apɨri.
22 Guizbangɨra, nan navir averiamɨn aven, Godɨn otivir Moses Osirizir
Araziba, kɨ dagh nɨghnɨghavɨra ikia da bagha bar akonge.
23 Kamaghɨn, kɨ arazir igharazimɨn garima, a nan mɨkarzimɨn aven ingari.
Egha Godɨn mɨgɨrɨgɨar nan nɨghnɨzimɨn aven itibav sosi. Arazir igharazir
kam, na gamima, Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, a nan
mɨkarzimɨn aven ingara na ikiagharigha na gatifa.
24 Maia! Kɨ ghaze, kɨ bar ikufi! Tina nan akuraghtɨma, kɨ mɨkarzir
ovengamin kamɨn fɨrighɨrɨgham?
25 Godra, a en Ekiam Krais Iesusɨn ingangarimɨn tuavimɨn, a nan
akuragham! Ezɨ kɨ God mɨnabi! Egha kɨ uabɨ, uan nɨghnɨzimɨn navir

---

7:11: Stt 3:13, Hi 3:13 **7:11:** Jenesis 3:13; Hibru 3:13 **7:12:** Sng 19:8, 119:138, 1 Ti 1:8 **7:12:** Onger Akaba 19:8; 119:138; 1 Timoti 1:8 **7:13:** Ro 5:20 **7:13:** Rom 5:20 **7:14:** Sng 51:5, Jo 3:6 **7:14:** Onger Akaba 51:5; Jon 3:6 **7:15:** Ga 5:17 **7:15:** Galesia 5:17 **7:18:** Stt 6:5, 8:21 **7:18:** Jenesis 6:5; 8:21 **7:22:** Sng 1:2, 2 Ko 4:16, Ef 3:16 **7:22:** Onger Akaba 1:2; 2 Korin 4:16; Efesus 3:16 **7:23:** Ro 6:13, 6:19, Ga 5:17, Je 4:1, 1 Pi 2:11 **7:23:** Rom 6:13; 6:19; Galesia 5:17; Jems 4:1; 1 Pita 2:11 **7:25:** Ro 6:13, 6:19, 1 Ko 15:57, Ga 5:17 **7:25:** Rom 6:13; 6:19; 1 Korin 15:57; Galesia 5:17

averiamin aven Godin migirigiabar ingarir gumazimin iti. Egha uan navir ghurimin aven, ki uaghan Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, ki an ingangarir gumazimin iti.

8

Krais arazir kuraba agivagha Godin Duam e ganingi

1 Kamaghin amizi e Krais Iesus ko pogheziba, God datirighin uan kotiamin aven uam ivezir kuram e daningisi mikiman kogham.

2 E fo, e bar datirighin Krais Iesus ko pueghav itiba, Godin Duamin gavgavim ikirimirir aghuarim e ganiga, ovevemin arazim ko arazir kuramin e firagharíki. Eghti arazir kaba ua e gativagh e ikirarighan kogham.

3 En navir ghuriba, gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba, en arazir kurabar gin amangamin gavgaviba puvati. Ezi Moses Osirizir Araziba damuan koghamin bizir kam, God uabi a gami. God uan Otarim amadazi, a gumazimin min otogha, arazir kurabagh amir gumazimin min gari. A en arazir kuraba agivasa izezi, an ingangarimin tuavimin, God gumazamiziba itir arazir kurabar gavgavim agivagha a gasighasiki.

4 Ezi e datirighin navir ghurimin arazibar gin zuir puvati, e Godin Duamin arazibar gin zui. God kamaghin ifonge, Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir aghuiba en navibar aven deragh otogham. Kamaghin amizi God en arazir kurabar gavgavim a givagha a gasighasiki.

5 Guizbangira, navir ghurimin arazibar gin zuir gumazamiziba, me dughiaba bar navir ghurim ifongezir biziba baghavira nighnisi. Ezi Godin Duamin gin zuir gumazamiziba, me Godin Duam ifongezir biziba baghavira nighnisi.

6 Eghti gumazim o amizim navir ghurimin araziba baghvira nighnighiva, an aremegham. Eghti tina Godin Duam baghvira nighnighiva, a ikirimirir aghuarim ko navir amirizim iniam.

7 Eghti gumazim o amizim navir ghurimin araziba baghvira nighnigh, a Godin aghuaghiva an apanimin ikiam. A Godin otivir Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvatigha guizbangira dar gin mangan kogham.

8 Gumazamizir navir ghurimin arazibar gin zuiba, me God ifongezir arazibar amuan kogham.

9 Eghti Godin Duam guizbangira ian navir averiabar aven ikiti, ia ua navir ghurimin arazibar gin mangan kogham, ia Godin Duam ifongezir arazibar gin mangam. Gumazim o amizimin navir averiam Kraisin Duam guizbangira an itir puvati, a Kraisin anav puvati.

10 Ia arazir kuram gamigha, bizir kamin ia ariaghire. Eghti Krais ian navir averiabar aven ikiti, God ia mikim suam, ia nan damazimin dera, eghti Godin Duam ikirimirir aghuarim ia daningam.

11 Godin Duam Iesus mozimin a gamizi a ua dikafi, ezi Duar kamra, ian navir averiabar aven iti. Egh gumazir Krais gamizi a dikavizir kam, a ian

---

8:1: Ro 8:34, 8:39 **8:1:** Rom 8:34; 8:39 **8:2:** Jo 8:36, Ro 7:23-25, 2 Ko 3:6, Ga 2:19 **8:2:** Jon 8:36; Rom 7:23-25; 2 Korin 3:6; Galesia 2:19 **8:3:** Ap 13:38-39, 15:10, Ro 3:20, 2 Ko 5:21, Fl 2:7, Hi 4:15, 7:18-19 **8:3:** Aposel 13:38-39; 15:10; Rom 3:20; 2 Korin 5:21; Filipai 2:7; Hibru 4:15; 7:18-19 **8:4:** Ga 5:16, 5:25 **8:4:** Galesia 5:16; 5:25 **8:5:** Jo 3:6, 1 Ko 2:14, Ga 5:22, 5:25 **8:5:** Jon 3:6; 1 Korin 2:14; Galesia 5:22; 5:25 **8:6:** Ro 6:21, 8:13, Ga 6:8 **8:6:** Rom 6:21; 8:13; Galesia 6:8 **8:7:** Mt 12:34, Jo 8:43, 12:39, 1 Ko 2:14, Je 4:4 **8:7:** Matyu 12:34; Jon 8:43; 12:39; 1 Korin 2:14; Jems 4:4 **8:9:** 1 Ko 3:16, 12:3, Ga 4:6, Fl 1:19, 1 Pi 1:11 **8:9:** 1 Korin 3:16; 12:3; Galesia 4:6; Filipai 1:19; 1 Pita 1:11 **8:10:** Ga 2:20, Ef 3:17, 1 Pi 4:6 **8:10:** Galesia 2:20; Efesus 3:17; 1 Pita 4:6 **8:11:** Ap 2:24, 1 Ko 3:16, 6:14, 2 Ko 4:14, Ef 2:5 **8:11:** Aposel 2:24; 1 Korin 3:16; 6:14; 2 Korin 4:14; Efesus 2:5

ovengamin mikarzibar amuti, da ua dikavigh angamira ikiam. God uan Duar ian navir averiabar aven itimin tuavimin, bizir kam damuam.

Godin Duam ia gamizi, ia Godin boribar otifi

12 Kamaghin amizi, nan adarasi, e ikarvazir ingangarir mam iti. Ikarvazir ingangarir kam, a navir ghurimin bizim puvati, e an gin mangan kogham.
13 Ia navir ghurimin arazibar gin mangiva, ia arimighiregham. Ia Godin Duamin gavgavimin tuavimin, ia uan mikarzibar arazir kurabav soghti, da arimighireghti, ia angamira ikivira ikiam.
14 E fo, gumazamizir Godin Duam men faragha zuima me an gin zuiba, gumazamizir kaba bar Godin boriba.
15 E kamaghin fo, Duar God ia ganingizim, a ia gamizi, ia pura ingangarir gumazamizibar otozir puvati, egh ia bizibar atiati. Puvati. Godin Duam ia gamizi, ia an boribar otifi. Egha Godin Duamin gavgavimin e an dia ghaze, "O Ame, En Afeziam!"*
16 Godin Duam uabi, en duaba ko porozi, e uarir gun migia ghaze, e Godin boriba.
17 E Godin boriba, egh gin bizir aghuir God e daningasa e bagha inabaziba iniam. Bizir kaba, en avebam Krais da inigha gifa. E fo, e datirighin Krais ko mizazir a iniziba e da aterіva, gin a ko ziar ekiam ko dabirabir aghuim uaghan a iniam.

E gin Godin Nguibamin mangiva ziar ekiam ko dabirabir aghuim iniam

18 Ki fo, ziar ekiam ko dabirabir aghuir kam God gin en akaghti, e a gifogham. Ezi ki kamaghin nighnisi, bizir kam, a mizazir e datirighin isiba bar dagh afiragham.
19 Guizbangira, God ingarizir biziba bar, me dughiar God uan boriba azenim darighamim a bagha mizua, uan dapaniba fegha tintinibar gara nighnighisi, dughiar manamra bizir kam otivam?
20 Guizbangira, God fomira nguazimin itir biziba da tuisigha ghaze, da bar ikufi, da pura bizir kiniba. Da uari kamaghin otozir pu. Puvati. God uabi dagh amizi da kamaghin otifi. Egha da God damuamin bizir aghuim bagha mizuai.
21 Datirighin, nguazimin itir biziba da ovevem ko biziba kuraghirir arazimin apengan ikia, mati da kalabusin iti. Egha me kamaghin fo, dughiar God misevezimin, God biziba kalabusin itir arazir kam agivaghti, biziba bar Godin boriba ko firighireghiva dabirabir aghuarim ko ziar ekiam iniam.
22 E fo, bizir God ingarizib bar moghira, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, da mizazim isi. Egha da bar puv tuava ara, iza datirighin oto.
23 Ezi bizir kabarama arair pu. Puvati, e uari uaghan arai. E Godin Duam inigha gifa, mati God e daningamin bizir aghuibar faragha zuim a e ganingi.

8:13: Ga 6:8, Ef 4:22, Kl 3:5 **8:13:** Galesia 6:8; Efesus 4:22; Kolosi 3:5 **8:14:** Ga 5:18 **8:14:** Galesia 5:18 **8:15:** 1 Ko 2:12, 4:6, 2 Ti 1:7, Hi 2:15 **8:15:** 1 Korin 2:12; 2 Timoti 1:7; Hibru 2:15

* **8:15:** Galesia 4:5-7 **8:15:** Aramin akam, a Iesusin nguibamin akam, me uan afeziam dibora ghaze, "Aba." Egha Iesus uan Afeziam ko migia, a kamaghin a dibora ghaze, "Aba." Ni Mak 14:36in gan. **8:16:** 2 Ko 1:22, Ef 4:30 **8:16:** 2 Korin 1:22; Efesus 4:30 **8:17:** Ap 26:18, Ga 4:5-7, Fl1:29, 2 Ti 2:11-12, MAA 21:7 **8:17:** Aposel 26:18; Galesia 4:5-7; Filipai 1:29; 2 Timoti 2:11-12; Akar Mogomem 21:7 **8:18:** Ro 5:2, 2 Ko 4:17 **8:18:** Rom 5:2; 2 Korin 4:17 **8:19:** Kl 3:4, 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2 **8:19:** Kolosi 3:4; 2 Pita 3:13; 1 Jon 3:2 **8:20:** Stt 3:17-19 **8:20:** Jenesis 3:17-19 **8:21:** 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2 **8:21:** 2 Pita 3:13; 1 Jon 3:2 **8:23:** 2 Ko 5:2-4, Ga 5:5, Ef 1:14, 4:30 **8:23:** 2 Korin 5:2-4; Galesia 5:5; Efesus 1:14; 4:30

Egha e tuavara, dughiar God e damighti e an boribar miraram otivamim,
e a bagha mizuai. Dughiar kam, God en mikarzibar amighti da firighiregh
ganganir igharazimin otogham.
24 E bizir aghuir e fogha iniamiba bagh mizuai iti, kamaghin amizi God en
akura. E suam, e bizir mam bagh mizuam fogham, e tighar a iniam. Egh
gumazamiziba tizim bagha bizir me inigha givazim bagh mizuam ikiam?
25 E fo, bizir e tighar iniamiba e guizbangira da iniam. Kamaghin amizi, e
navibar suigha da bagha mizuai.
26 Kamaghira, e gavgaviba puvatizir darasi, Godin Duam en akurvasi. E
fozir puvati, e manmaghin biziba bagh God ko mikimam? En migirigiaba
otefe. Kamaghin amizi, Godin Duam uabi e bagha God ko migia, tuavara, an
ararem akar e mikiman asazibagh afira.
27 Ezi God gumazamizibar navir averiaba guizbangira dar gari. A uan
Duamin nighnizim gifo. Kamaghin, an Duam Godin ifongiamin gin ghua
Godin gumazamiziba bagha a ko migei.
28 E fo, God bizibagh amima da virara uari inigha ingara, gumazamizir
bar God gifongezibagh amima, me dera. Kar gumazamizir God ua me iniasa
mikemegha givaziba, a men dia.
29 Kar, gumazamizir God fomira ua me iniasa migeiba, a me ginaba, eghti
me uaghan an Otarimin min ikiam. Eghti borir aviriba ikiti Krais uabi men
avebar ekiamin min ikiam.
30 Ezi gumazamizir a fomira me ginabaziba, a uaghan men dia. Egha gu-
mazamizir kaba dibora ghaze, ia nan damazimin dera. Egha gumazamizir
an damazimin derazir kaba, a ziar ekiam ko dabirabir aghuim me ganingizi
me a ko a isi.

Bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimin saghon ikian kogham

31 E bizir kabagh foghava, manmaghin mikimam? E fo, God e baghvira
ikiti, tina e dikabiragh e gafiragham? Bar puvatigham.
32 God uan Otarimin suirazir pu. Puvati, a bar moghira e bagha ofan min
aneningizi, an areme. E fo, a uan Otarim e ganingi, a uaghan bizir aghuir
igharaziba bar, da pura e daningam.
33 Eghti tina God inabazir gumazamizibar kotin aven akam me gasam?
Puvati. God uabi gumazamizir kabav gia ghaze, ia nan damazimin dera.
34 Tinara e mikim suam, ia uan arazir kuramin ivezim iniam? Puvati, Krais
Iesus, gumazir aremezim, God a gamizi a ua dikavigha, datirighin Godin
agharir guvimin aperaghav iti. Egha anarira e bagha God ko migei!
35 Krais bar e gifongeghavira iti, kamaghin amizi tina e damuti, e Krais e
gifongezir arazimin saghon ikiam? Puvati. Osimtiziba e bativam, o dughiar
kuram e bativam, o gumazamiziba arazir kurabar e damuam o, mitiriaba en
agham o, bizir daghuamiba puvatigham o, bizir kuram e gasighasigham o,

---

8:24: 2 Ko 5:7, Hi 11:1 **8:24:** 2 Korin 5:7; Hibru 11:1 **8:26:** Sek 12:10, Ef 6:18, Je 4:3 **8:26:** Sekaraia 12:10; Efesus 6:18; Jems 4:3 **8:27:** Sng 7:9, 139:1, Ap 1:24, 1 Ko 4:5, 1 Te 2:4, 1 Jo 5:14 **8:27:** Onger Akaba 7:9; 139:1; Aposel 1:24; 1 Korin 4:5; 1 Tesalonika 2:4; 1 Jon 5:14 **8:28:** Ro 9:11, 9:23-24, Ef 1:11, 2 Ti 1:9 **8:28:** Rom 9:11; 9:23-24; Efesus 1:11; 2 Timoti 1:9 **8:29:** Jo 17:22, 2 Ko 3:18, Ef 1:5, 1:11, Kl 1:5, 1:11, 1:18, 2 Ti 2:19, Hi 1:6 **8:29:** Jon 17:22; 2 Korin 3:18; Efesus 1:5; 1:11; Kolosi 1:18; 2 Timoti 2:19; Hibru 1:6 **8:30:** Ro 9:24, 1 Ko 6:11, Ef 4:4, 1 Pi 2:9 **8:30:** Rom 9:24; 1 Korin 6:11; Efesus 4:4; 1 Pita 2:9 **8:31:** Nam 14:9, Sng 118:6 **8:31:** Diboboniba 14:9; Onger Akaba 118:6 **8:32:** Jo 3:16 **8:32:** Jon 3:16 **8:33:** Ais 50:8 **8:33:** Aisaia 50:8 **8:34:** Sng 110:1, Ap 7:55-56, Kl 3:1, Hi 7:25, 9:24, 1 Jo 2:1 **8:34:** Onger Akaba 110:1; Aposel 7:55-56; Kolosi 3:1; Hibru 7:25; 9:24; 1 Jon 2:1 **8:35:** Ro 8:38-39 **8:35:** Rom 8:38-39

me e misoghti e arimighiram, bizir kabanang e damuti, e ti Krais e gifongezir arazimin saghon ikiam, o? Bar puvati.
36 Guizbangira, Godin Akinafarim mikemezi moghin bizir kaba e batifi:

"E nin gin zui, ezi bizir kam bangin,
me zurara e misozima, e ariaghirasava ami.
Me kamaghin nighnigha ghaze,
e mati sipsipin gumaziba misueghti aremeghasavirama amibar min,
me e misoghasa."

37 Bar puvati. Krais bar e gifonge, ezi bizir manam e batifi, a zurara e gamima e uan apanim dikabiri.
38 Guizbangira, Krais bar e gifonge, ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, bizitam e damuti, e Krais e gifongezir arazimin saghon ikian kogham: Ovevem, o ikirimirir aghuim, o enselba, o duar kuraba, o gavgaviba itir biziba, o datirighin itir biziba, o bizir gin otivamiba,
39 o bizir pin itiba, o bizir vazimin itiba, o God ingarizir biziba bar, dar tongin bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimin saghon ikian kogham. An arazir e gifongezir kam, a Krais Iesus en Ekiamin ingangarimin, e ganingi.

God Israelia gamizir arazim, Pol a geghari

9

(Sapta 9--11)

Pol Israelia ginighnigha men apangkufi

1 Ki Kraisin gumazim, kamaghin amizi ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. Godin Duam nighnizir zuezim na ganingizi, nan navimin aven ki kamaghin fo, nan akar kam a guizbangira.
2 Ki zurara uan anabam bagha nighnigha, bar men apangkuvigha, osemegha nan navir averiam ikufi.
3 Ki kamaghin bar ifonge, God nan anabam Israel, ua men iniam. Eghti Krais nan nighnizimin gin mangan koghti, ki an azangsigh a ko mikimti, a uan gumazamizibar tongin na batueghti, nan anabam Israel nan danganim iniam. Bizir kam men akurazi, kamaghin deraghai.
4 Me Israelin gumazamiziba, ezi God me dibora ghaze, me an boriba. Ezi me Godin ziar ekiam a ko a inigha gifa. Ezi God uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko a gami. Egha Moses Osirizir Araziba isa, me ganingi. Egha uan ziam fer arazim men akagha, me ko akam akiri.
5 Men ovavir faragha itiba, bar ziar ekiaba iti. Ovavir kabar iza, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais nguazir kamin gumazimin min men

---

8:36: Sng 44:22, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 4:11 **8:36:** Onger Akaba 44:22; 1 Korin 15:30-31; 2 Korin 4:11 **8:37:** Jo 16:33, 1 Ko 15:57, 2 Ko 2:14, 1 Jo 4:4, MAA 12:11 **8:37:** Jon 16:33; 1 Korin 15:57; 2 Korin 2:14; 1 Jon 4:4; Akar Mogomem 12:11 **8:38:** Ef 1:21, Kl 1:16, 2:15, 1 Pi 3:22 **8:38:** Efesus 1:21; Kolosi 1:16; 2:15; 1 Pita 3:22 **9:3:** Kis 32:32 **9:3:** Ua Me Ini 32:32 **9:4:** Kis 4:22, 9:4, Lo 7:6, 14:1-2, Ap 3:25, 13:22, Ef 2:12, Hi 8:8-10, 9:1 **9:4:** Ua Me Ini 4:22; 9:4; Godin Araziba 7:6; 14:1-2; Aposel 3:25; 13:22; Efesus 2:12; Hibru 8:8-10; 9:1 **9:5:** Mt 1:1-16, Jo 1:1, Ro 1:25 **9:5:** Matyu 1:1-16; Jon 1:1; Rom 1:25

ikizimin aven oto. Krais a God, egha biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zurazurara Kraisin ziam fam!*

God Israelia gamir arazim, Pol an gun migei

6 Ki kamaghin migeir puvati, Godin akar dikirizim pura ghua otozir pu. Puvati. E fo, gumazamizir maba Israelin anabamin aven ikia, guizin Israelia puvati.
7 Abrahamin ovaviba, men marazi guizbangira Godin boriba puvati. Fomira God kamaghin Abraham mikeme, "Aisakra, nin ovavir boriba otivam."
8 Akar kamin mingarim kamaghin ghu, borir inivafizimin otiviziba, me Godin boriba pu. Puvati. Borir Godin akar dikirizimin otiviba, me guizbangira Abrahamin ovaviba.
9 Ezi akar dikirizim kamaghin ghu, "Dughiar ki inabazimin, ki uamategh iziti, Sara otarim batam."
10 Kamaghira, akar igharazir mam kamaghin iti: Rebekan otarir pumuning afeziar vamiran oto, a en ovavim, Aisak.
11-12 God arazir a zurara amimin gin ghua, gumazamiziba uan nighnizimin me ginabi. A gumazamizibar ingangarim bagha nighnizir pu. Puvati. A uabi men diava me ginabi. Kamaghin amizi Rebeka tighar otarir pumuning batamin dughiamin, aning arazir kuratam o arazir aghuim gamizir puvatizi, God kamaghin Rebeka migei, "Otarir faragha irizim, otarir gin irizimin ingangarir gumazimin min ikiam."
13 Bizir kam, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Ki Jekop gifuegha, Ison aghua."
14 Kamaghin amizi e manmaghin mikimam? E suam, God ti arazir kuram gami? Bar puvati!
15 Guizbangira, God kamaghin Moses migei, "Ki gumazamizitabar kuarkuvighsi, ki men kuarkuvam. Ki gumazamizitabar apangkuvsi, ki men apangkuvam."
16 Kamaghin amizi God gumazitam o amizitam ginabaghsi, an an nighnizim ko an ingangarimin gara a ginabir pu. Puvati. God uan apangkuvimra gin ghua gumazamizibagh inabi.
17 Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akam Isipin atrivim migia ghaze, "Ki kamaghsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham, eghti nguazir kamin danganiba bar, dar gumazamiziba nan ziar ekiam geghanam. Kamaghin amizi, ki ia ataghizi ia ikiavira iti."
18 Kamaghin amizi e fo, God gumazitam o amizitamin apangkuvighsi ifuegh, an apangkuvam. Egh a gumazitam o amizitam damighti an dapanim gavgavigh an akam batoghsi ifuegh, a damuam.

---

* **9:5:** Gumazir maba nighnigha ghaze, vezin kamin migirigiar otevir abuananam e kamaghin a gighi suam, "God biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zuraram an ziam fi mangivira ikiam." **9:6:** Nam 23:19, Jo 8:39, Ro 2:28, 3:3, Ga 6:16 **9:6:** Diboboniba 23:19; Jon 8:39; Rom 2:28; 3:3; Galesia 6:16 **9:7:** Stt 21:12, Ga 4:23, Hi 11:18 **9:7:** Jenesis 21:12; Galesia 4:23; Hibru 11:18 **9:8:** Ga 4:23 **9:8:** Galesia 4:23 **9:9:** Stt 18:10, 18:14 **9:9:** Jenesis 18:10; 18:14 **9:10:** Stt 25:21 **9:10:** Jenesis 25:21 **9:11-12:** Jenesis 25:23 **9:13:** Lo 21:15, Mal 1:2-3, Lu 14:26 **9:13:** Godin Araziba 21:15; Malakai 1:2-3; Luk 14:26 **9:14:** 2 Sto 19:7, Jop 8:3, 34:10, Sng 92:15 **9:14:** 2 Eghaghaniba 19:7; Jop 8:3; 34:10; Onger Akaba 92:15 **9:15:** Kis 33:19 **9:15:** Ua Me Ini 33:19 **9:16:** Ef 2:8 **9:16:** Efesus 2:8 **9:17:** Kis 9:16, Ga 3:8, 3:22 **9:17:** Ua Me Ini 9:16; Galesia 3:8; 3:22 **9:18:** Kis 4:21, 9:12, 14:4 **9:18:** Ua Me Ini 4:21; 9:12; 14:4

19 Ian tav ti na mikim suam, “God kamaghin amigha, tizimsua e migia
ghaze, ‘Ia uan arazir kurabar ivezim iniam?’ Gumazitam o amizitam Godin
ifongiam iriaghan kogham.”
20 Ia gumazamizir kiniba! Ia Godin arazir an amizim bagh an ataran
marki! Nguazir minem kamaghin gumazir an ingarizimin mikiman kogham,
“Ni tizim bagha kamaghin nan ingari?”
21 Nguazir minemin ingarizir gumazim, a uan nighnizimin gin mangi
miner pumuning ingarigham. A nguazitam inigh, miner pumuning in-
garighti, tam dughiar ekiam bagh ikiti, igharazim, me pura bizir kuraba
zuraram a mikinam. Kar an nighnizim.
22 God uaghan kamaghiram ami. God kamaghsua, a uan aningagharim
azenim datightima, gumazamiziba bar an gavgavir ekiam gifogham.
Nguazir miner ivezir kuram iniamiba, kar gumazamizir an asighasighasava
amiba, a dughiar ruarim me ganingi. Egh a gin me abighirarigham.
23 A kamaghsua, an ziar bar ekiam ko dabirabir aghuim azenim girighti,
gumazamiziba bar a gifogham. A fomira uan ziar ekiam ko dabirabir
aghuim e a ko da iniasa, gumazim nguazir mineba akirizi moghin, an en
navibar akiri. Egha uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim isa, nguazir miner
an apangkuvim itibagh ingezi, da bar izifa.
24 Nguazir miner apangkuvim iniamin kaba, kar e gumazamizir God
deiba. E Israelia merara men tongin izezir puvati, e uaghan Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar tongin ize.
25 Ezi Hosean akinafarimin, God kamaghin migei:

“Gumazamizir fomira nan adarazi puvatiziba,
datirighin ki me dipon suam, ia nan adarasi.
Kantrin ki fomira aghuazir kam, ki gin me mikim suam,
ia ki bar ifongezir darasi.
26 Ia faragha danganir mamin itima, ki ia migia ghaze,
‘Ia nan adarazi puvati.’
Egh danganir kamnaghira ki ia mikim suam,
‘Ia Godin zurazurara angamira itimin boriba.’”

27-28 Aisaia Israelia ginighnigha kamaghin akam akuri, “Guizbangira, Ekiam
dughiar vamira gumazamizir nguazimin itiba bar men araziba tuisigh,
zuamira men ivezir kuram isi me danighiva bar me gasighasigham. Fomira,
Israelian gumazamiziba, mati ongarimin itir gigimin min bar aviraseme, ezi
pura bizim, me marki. Ekiam men ikiavira itir varazira, ua me inigham.”
29 Bizir kaba Aisaia fomira mikemezi moghin otifi, a kamaghin migei, “Ekiar
Gavgavir Ekiam Itim, en tarazi ataghizir puvatizi, e itir puvatighai. Ezi bar
guizbangira, e bar gevegha givaghai, mati bar fomira Sodom ko Gomoran
nguibamning bar ikufi.”

Israelia nighnizir gavgavim itir puvati

30 E manmaghin mikimam? E kamaghin mikimam, Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba, Godin damazimin deraghasa ingangarir ekiam gamizir

---

9:19: 2 Sto 20:6, Jop 23:13, Dan 4:35 **9:19:** 2 Eghaghaniba 20:6; Jop 23:13; Daniel 4:35 **9:20:** Ais 29:16, 45:9, 64:8 **9:20:** Aisaia 29:16; 45:9; 64:8 **9:21:** Jer 18:6, 2 Ti 2:20 **9:21:** Jeremaia 18:6; 2 Timoti 2:20 **9:23:** Ro 8:28-30, Ef 1:3-12, Kl 1:27 **9:23:** Rom 8:28-30; Efesus 1:3-12; Kolosi 1:27 **9:25:** Hos 2:23, 1 Pi 2:10 **9:25:** Hosea 2:23; 1 Pita 2:10 **9:26:** Hos 1:10 **9:26:** Hosea 1:10 **9:27-28:** Ais 10:22-23 **9:27-28:** Aisaia 10:22-23; Rom 11:5 **9:29:** Ais 1:9, 13:19, Jer 50:40 **9:29:** Aisaia 1:9; 13:19; Jeremaia 50:40 **9:30:** Ro 1:17, 4:11, 10:20 **9:30:** Rom 1:17; 4:11; 10:20

puvati. Me nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, me nan damazimin
dera.
31 Ezi Israelia me Moses Osirizir Arazibar gin ghua ingara, Godin
damazimin deraghasa tuavim buriava, a batozir puvati.
32 Manmaghin amizi, me a batozir puvati? Me Godin damazimin der-
aghasa, uan gavgavibar pamtem ingarava avenge. Me nighnizir gavgavimin
tuavimin gin zuir puvati. Dagiar dagariba asim, me a gasaghporaghiri.
33 Godin Akinafarim bizir kam migia ghaze:

"Ia oragh!
Ki gumazamiziba asaghporir dagiar mam amisevegha
a isa Saionin Mighsiamin anefa.
Dagiar kam a gumazamizibagh amima, me asaghpora daighiri.
Egh gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba,
me aghumsighan kogham."

10

Israelia Godin Araziba deravira dagh fozir puvati

1 Nan adarasi, God ua Israelia iniasa ki uan navir averiamin aven bar
ifuegha, me bagha God ko migei.
2 Ki bar deragha Israelia gifogha kamaghin migei, me Godin Arazibar gin
mangasa bar gavgafi. Egha me guizin God ifongezir arazim gifozir puvati.
3 Me, tuavir God ghaze e an damazimin derazim, me a gifozir puvati. Egha
uan gavgavibar, Godin damazimin deraghasa tuaviba buri. Kamaghin amizi
me Godin damazimin deraghamin tuavimin apengan itir puvati.
4 E fo, Krais Moses Osirizir Arazibagh amizima, dar gavgavim gifa. Ka-
maghin, tina nighnizir gavgavim Kraisin iti, anarira Godin damazimin de-
ragham.
5 Gumazamizir Godin damazimin deraghasa Moses Osirizir Arazibar gin
zuiba, Moses me migia kamaghin osiri, "Gumazamiziba Moses Osirizir
Araziba migei moghin damu egh dughiaba zurara dar amuti, arazir kaba me
damuti, me ikivira ikiam."
6 Kar Godin Akinafarimin akar otevir mam, a gumazamizir nighnizir
gavgavimin tuavimin Godin damazimin deraziba, a kamaghin me migei,
"Ia uan navir averiabar kamaghin mikimam marki, 'Tina Godin Nguibamin
ghuavanangam?'" (Akar kam kamakin, ni Krais e bagh izighirisi, ni mangiva
an azangam?)
7 "Egh ni uaghan kamaghin mikiman marki, 'Tina Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin magiram?'" (Akar kam kamakin, ni ovevemin
mozimin mangi, Krais inigh anangam?)
8 Ezi Godin Akinafarim kamaghin migei, "Godin akam bar nin boroghira iti,
a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti." Kar nighnizir gavgavimin
akar e ia migeim.
9 Ni uan akamin kamaghin mikim suam, "Iesus a nan Ekiam," egh uan

9:31: Ro 10:2-3, 11:7, Ga 5:4 **9:31:** Rom 10:2-3; 11:7; Galesia 5:4 **9:32:** Ais 8:14, Lu 2:34, 1 Ko 1:23 **9:32:** Aisaia 8:14; Luk 2:34; 1 Korin 1:23 **9:33:** Sng 118:22, Ais 8:14, 28:16, Mt 21:42, Ro 10:11, 1 Pi 2:6-8 **9:33:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 8:14; 28:16; Matyu 21:42; Rom 10:11; 1 Pita 2:6-8 **10:2:** Ap 21:20, 22:3, Ga 1:14, 4:17 **10:2:** Aposel 21:20; 22:3; Galesia 1:14; 4:17 **10:3:** Ro 1:17, 9:30-32, Fl 3:9 **10:3:** Rom 1:17; 9:30-32; Filipai 3:9 **10:4:** Mt 5:17, Jo 3:18, Ga 3:24 **10:4:** Matyu 5:17; Jon 3:18; Galesia 3:24 **10:5:** Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 7:10, Ga 3:12 **10:5:** Ofa Gami 18:5; Nehemia 9:29; Esekiel 20:11-13; Rom 7:10; Galesia 3:12 **10:6:** Godin Araziba 30:12-14 **10:9:** Mt 10:32, Lu 12:8, Ap 8:37 **10:9:** Matyu 10:32; Luk 12:8

navir averiamin aven nighnizir gavgavim iki, kamaghin fogh, God Iesus
gamizi a mozimin ua dikafi, eghti God nin akurvaghti, ni ikiviira ikiam.
10 E fo, ni navir averiamin nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam,
ni nan damazimin dera. Egh uaghan ni uan akatorimin suam, "Iesus nan
Ekiam," eghti God nin akuraghti, ni ikiviira ikiam.
11 Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazamiziba nighnizir gavgavim
an itiba, me aghumsighan kogham. Puvati."
12-13 Godin Akinafarim ghaze, "Ekiamin ziamin diaghamin adarasi, a men
akurvagham." Kamaghin amizi, Godin vamira iti, a bar en Ekiam. Eghti
gumazamizir an deiba, a bar bizir aghuir aviriba men akurvagham. Judaba
ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Godin damazimin magh gari.
14 Ezi manmakin? Gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itir pu-
vatiziba, me manmaghin an ziamin dimam? Egh gumazamizir eghaghanim
baraghizir puvatiziba, me manmaghin nighnizir gavgavim an ikiam? Eghti
gumazamizitaba Akar Aghuim me mikinighan koghti, me manmaghin a
baregham?
15 Eghti siosba Akar Aghuim akurir gumazamiziba amangan koghtima,
me manmaghin akamin gun me mikimam? Godin Akinafarimin aven Aisaia
kamaghin osiri, "Godin Akar Aghuim inigha izir gumazamizibar darorim, a
bar dera."

Israelia Akar Aghuim inizir puvati

16 Ezi Israelian marasi me Godin Akar Aghuim inizir puvati. Aisaia uabi
kamaghin migei, "Ekiam, tinara en Akar Aghuim nighnizir gavgavim an iti?"
17 Kamaghin e fo, nighnizir gavgavim a gumazamiziba Akar Aghuim
barazir tuavimin izam. Eghti gumazamizir Kraisin akam akuribar tuavimin,
gumazamiziba Akar Aghuim baregham.
18 Ezi ki ian azai, Israelin gumazamiziba me Godin Akar Aghuim, me uan
kuaribar a baraghizir puvati, o? Ki ghaze, me guizbangira oraki. E fo, Godin
Akinafarim kamaghin migei:

"Akam inigha izir gumazibar akatoribar otivir migirigiaba,
da ghua nguazir kamin nguibaba bar dar otozi,
gumazamiziba bar, men kuariba a baraki."

19 Ezi ki ua ian azai, Israelia me ti akar kamin mingarim gifozir puvati, o?
Puvati. Me fos. Moses God bagha faragha kamaghin mikeme:

"Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir ziaba puvatigha pura bizibar min
itiba ki me inightima,
ian naviba bar ikuvigham.
Ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima,
bizir kam ia damighti
ia ataram."

20 Ezi Aisaia uaghan Akar Gavgavimin kamaghin migei:

10:11: Ais 28:16, Jer 17:7, Ro 9:33 **10:11:** Aisaia 28:16; Jeremaia 17:7; Rom 9:33 **10:12-13:** Joel 2:32; Aposel 2:21; 9:14; 10:36; 15:9; Rom 3:22; 3:29; Galesia 3:28 **10:15:** Ais 52:7, Nah 1:15 **10:15:** Aisaia 52:7; Nahum 1:15 **10:16:** Ais 53:1, Jo 12:38, Hi 4:2 **10:16:** Aisaia 53:1; Jon 12:38; Hibru 4:2 **10:17:** Jo 17:20 **10:17:** Jon 17:20 **10:18:** Sng 19:4, Mt 24:14, Mk 16:15, Kl 1:6, 1:23 **10:18:** Onger Akaba 19:4; Matyu 24:14; Mak 16:15; Kolosi 1:6; 1:23 **10:19:** Lo 32:21, Ro 11:11, Ta 3:3 **10:19:** Godin Araziba 32:21; Rom 11:11; Taitus 3:3 **10:20:** Ais 65:1, Ro 9:30 **10:20:** Aisaia 65:1; Rom 9:30

“Gumazamizir na burir puvatiziba,
me nan api.
Gumazamizir na bagha azai puvatiziba,
ki uabi men aka.”

21 Egha a Israelia ginighnigha kamaghin migei:

“Ki zurara dughiabar men suigh me mughasa me baghavira ikia
uan dafarim amadagha men azangsighavira itima,
me nan akaba barazir puvatigha
akirim ragha na gasara.”

11

God Israelian tongin itir varaziran apangkuvigha, ua bagha me amisefe

1 Kamaghin amizi, ki bizir kam ginighnigha ian azai, God uan gumazamizziba batosi, o? Bar puvati! Ki uabi Israelin gumazir mam, egha Abrahamin ovavim, ki Benjaminin anabar gumazir mam.

2 God uan gumazamizir fomira ua bagha misevezíba, a me batozir puvati. Ia Elaijan eghaghanir Godin Akinafarimin itim ginighnigh. Elaija Israelian osemegha me bagha pamtem God azangsigha ghaze,

3 “Ekiam, Israelia nin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirezi, me nin ofa gamir dakozibagh asighasiki. Ezi ki uabira ni bagha ikiavira itima, me na misoghasava ami.”

4 Ezi God manmaghin an akam ikara? A ghaze, “Ki ua bagha Israelian tongin itir gumazir 7,000in varazira amisevezi, me Israelin ikiavira iti. Me asem Baal bagha teviba apirizir puvati.”

5 Kamaghira, dughiar kamin uaghan Israelian tongin ikiavira itir varazira, God men apangkuvigha, ua bagha me amisefe.

6 Guizbangira, God men apangkuvigha me amisefe. A me amir ingangaribagh nighnizir puvati. God gumazamiziba misevir arazim, gumazamizziba amir ingangarimin tuavimin otoghti, Godin apangkuvimin tuavim, a guizbangira otoghan kogham.

7 Ezi manmakin? Israelia Godin damazimin deraghamin bizim bagha pamtem ingara, egha a inizir puvati. Ezi Israelian avirimin tongin itir God misevezir varazira, merara a ini. Israelin igharaz darasi, naviba gavgavigha Godin dimdiamin aghua.

8 Godin Akinafarimin osizirim iti:

“God me gamizi, me mati gumazamizir aremeziba moghin akui.
Ezi men damaziba bizibar garir puvatizi,
men kuariba biziba barazir puvatigha,
iza datirighin tu.”

9 Ezi Devit Godin Akinafarimin aven kamaghin migei:

10:21: Ais 65:2 **10:21:** Aisaia 65:2 **11:1:** 1 Sml 12:22, Sng 94:14, Jer 31:37, 2 Ko 11:22, Fl 3:5 **11:1:** 1 Samuel 12:22; Onger Akaba 94:14; Jeremaia 31:37; 2 Korin 11:22; Filipai 3:5 **11:2:** Sng 94:14, Ro 8:29 **11:2:** Onger Akaba 94:14; Rom 8:29 **11:3:** 1 Kin 19:10, 19:14 **11:3:** 1 Atriviba 19:10; 19:14 **11:4:** 1 Kin 19:18 **11:4:** 1 Atriviba 19:18 **11:5:** Ro 9:27 **11:5:** Rom 9:27 **11:6:** Ro 4:4-5, Ga 3:18 **11:6:** Rom 4:4-5; Galesia 3:18 **11:7:** Ro 9:31, 10:3 **11:7:** Rom 9:31; 10:3 **11:8:** Lo 29:4, Ais 29:10, Jer 5:21, Jo 12:40, Ap 28:26-27 **11:8:** Godin Araziba 29:4; Aisaia 29:10; Jeremaia 5:21; Jon 12:40; Aposel 28:26-27 **11:9:** Sng 35:8 **11:9:** Onger Akaba 35:8 **11:9:** Onger Akaba 69:22-23

“Kamaghin deragham, dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar,
men isar ekiar kaba me damuti
me iri,
mati azuazim asizim a misoke.
Me iriva,
uan arazir kurabar ivezim iniam.
10 Eghti God men damazibar amighti
aminim men pirighti,
me ua ganan kogham.
A me damuti
me osimtiziba aterіva
akiraghariba avigh
mamaghira ikiam.”

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua me ini

11 Ki ua ian azai, Israelia asaghporegh iregh mamaghira iki, ua daruan kogham, o? Bar puvati! Guizbangira, men arazir kuraba bangin Godin akurvazim Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ize. God kamaghin ifonge, Israelia na bagh ua izam, kamaghin a Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akurvaghti, me men gan naviba ikuvigh ua na bagh izam.

12 Israelia akirim God gasarazima, God bizir aghuir aviriba nguazir kamin itir gumazamizibar akura. Israelia Godin arazimin irezi, God akurvazir ekiam Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh aningi. Kamaghin amizi, gin Israelian God miseveziba bar God bagh ua izeghti, God guizbangira bizir bar aghuir aviribar gumazamizibar amuam.

13 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki ia migei, God ian tongin ingarasa na amadazi ingangarir ki amir kam, ki bar a gifonge.

14 Tuavir kamin, ki uan adarazir nighnizibar amuti, men naviba God ia gamizir arazir aghuim bagh dikavam. Eghti nan ingangarir kamin, God men tarazi ua me iniam.

15 God Israelia batuegha, nguazimin itir gumazamizibagh amizima me a ko navir vamira iti. Kamaghin amizi gin God ua Israelia inighti, bar deragham, mati God gumazamizir aremezibar amighti, me ua dikavam.

16 Ni bretin ingar, egh plauan atiaritam inigh faragh a isi ofan min God daningigh. Eghti arazir kamnangin bretin igharaziba uaghan Godin biziba. Eghti, gumazitam temer biba God daningti, an aguaba uaghan Godin biziba.

17 Israelia mati olivin temer aghuir mam, ezi God an aguar maba aghor-aghariki. Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba mati ruarimin itir olivin temer atiamin aguaba. God ia inigha olivin temer aghuimin aguar a dighorezibar danganimin ia isavsuiki. Ezi ia datirighin olivin temer aghuimin bimin daghem isa, mati olivin aguar faragha ikezibar min deragha iti.

18 Ia kamaghin nighnighan marki, ia bar deragha guizin olivin tememin aguabagh afira. Ia faragh deravira nighnigh, egh nighnizir kam damu. Ia olivin aguaba daghem olivin bim ganidir pu. Puvati. Temer bim daghem ia ganidi.

19 Eghti ia ti kamaghin mikimam, God e isa, temer aguar kabar danganimin e isavsuiraghasa, kamaghin ana dar aghore.

11:11: Ap 13:46, 22:18, 22:21, Ro 10:19 **11:11:** Aposel 13:46; 22:18; 22:21; Rom 10:19 **11:16:** Nam 15:17-21, Ese 44:30 **11:16:** Diboboniba 15:17-21; Esekiel 44:30 **11:17:** Jer 11:16, Ap 2:39, Ef 2:11-19 **11:17:** Jeremaia 11:16; Aposel 2:39; Efesus 2:11-19 **11:18:** Jo 4:22, 1 Ko 10:12 **11:18:** Jon 4:22; 1 Korin 10:12

20 Guizbangira, God kamaghin ami. Arazir an amizir kamin mingarim
kamakin, me nighnizir gavgavim Godin itir puvatizi, a me aghore. Ezi ia
nighnizir gavgavim Godin ikia, egha deravira iti. Kamaghin amizi ia deragh
uari bagh gan, uari uan ziaba fan marki. Ia atiatingti deragham.
21 Ia nighnigh, God fomira guizin olivin aguaba ataghizima, da ikezir
puvati. Kamaghira, ia akaba batoghtima a ia ateghti ia ikian kogham.
22 Kamaghin amizi ia deravira nighnigh. God arazir aghuibagh amua,
uaghan ivezir kuraba anidi. Gumazamizir an arazibar gin zuir puvatiziba, a
ivezir kuram me ganidi. Ia an arazir aghuibar suiragh tugh gavgavightima,
an arazir aghuibar ia damuam. Ia dar amuan koghtima, a uaghan ia
aghoregham.
23 Olivin temer aguar a fomira dighoreziba, me nighnizir gavgavim Godin
ikian koghamin arazim ateghti, a ua me inigh olivin tememin me isav-
suiragham. Guizbangira, God me inigh ua tememin me isavsuiraghamin
gavgavim iti.
24 Ia fo, ia fomira ruarimin itir olivin atiamin aguaba, ezi God ia aghoregha
olivin aghuimin ia isavsuiki. Kar guizbangira ian temem pu. Kamaghin
amizi, a temer kamin aguar faragha an ikezibara inigh ua da isavsuigham,
kar ingangarir ekiam puvati, a pura bizim.

God uan apangkuvim bar gumazamizibar akaghasa ifonge

25 Nan adarasi, ia guizin akar mogomer mam gifoghasa ki ia migei. Ia
a gifoghiva, kamaghin mikiman kogham, ia fofozir ekiam iti. Akar kam
kamakin: Israelin marazi datirighin nighnizir gavgavim ikian aghua; men
arazir kam zurara ikivira ikian kogham. Me kamaghira iki mangi, Kantrin
Igharazibar Gumazamizir God misevezíba bar God bagh izamin dughiamin
tugham. Eghti me gin Godin gumazamizibar tongin ikiam.
26 Tuavir kamnangra God Israelia bar men akurvagham. Godin
Akinafarim kamaghin mikeme:

"Akurvazir Gumazim Jerusalemin ikegh izam.
Egh a Jekopin ovavir boribar amightima
me Godin akam barazir puvatizir arazim ategham.
27 Ki men arazir kuraba bar da agivaghiva,
egh dughiar kamin uan Akar Dikirizir Gavgavir kam me ko a damuam."

28 Israelia Iesusin Akar Aghuim akirim a gasaragha mati Godin apaniba. Ezi
men arazir kam Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akura. God fomira
uan gumazamiziba amisevegha, me gifueghavira iti. A men ovavir fomira
itibagh nighnigha kamaghin ami.
29 God diazir gumazamiziba, a bizir aghuiba me ganingi, egh a gin uamategh
uan nighnizim giragh kamaghin mikiman kogham, ia marki, ki uan dimdiam
ko bizir aghuiba ua da iniam.
30 Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia fomira Godin akam
batoghezi, datirighin Israelia a batosi. Ezi tuavir kamin ia Godin apangkuvim
ini.

11:20: Ais 66:2, Ro 12:16, Fl 2:12 **11:20:** Aisaia 66:2; Rom 12:16; Filipai 2:12 **11:22:** Jo 15:2-4, 1 Ko 15:2, Hi 3:14 **11:22:** Jon 15:2-4; 1 Korin 15:2; Hibru 3:14 **11:23:** 2 Ko 3:16 **11:23:** 2 Korin 3:16 **11:25:** Lu 21:24, Jo 10:16, Ro 12:16, 2 Ko 3:14, MAA 7:9 **11:25:** Luk 21:24; Jon 10:16; Rom 12:16; 2 Korin 3:14; Akar Mogomem 7:9 **11:26:** Sng 14:7, Ais 59:20, Mt 23:39 **11:26:** Onger Akaba 14:7; Aisaia 59:20 **11:27:** Jer 31:33-34, Hi 8:8, 10:16 **11:27:** Jeremaia 31:33-34; Hibru 8:8; 10:16 **11:30:** Ef 2:2, Kl 3:7 **11:30:** Efesus 2:2; Kolosi 3:7

31 Kamaghira, Israelia Godin akam batoke. Ezi Godin apangkuvir ia inizir kamin tuavimin, me datirighin Godin apangkuvim uaghan a iniam.
32 God kamaghin ifonge, a uan apangkuvim gumazamiziba bar men akagham. Kamaghin amizi, gumazamiziba bar Godin akam batoke. God me gamizi me kamaghin amua, uan arazir kuramin apengan ikia kalabuziar gumazamizibar min iti.

E Godin ziam fam

33 Ame! Godin bizir aghuiba ko an fofozim ko an nighnizim, da guizbangira bar ekevegha bar pin iti! Egha ongarimin min bar kone! Gumazitam o amizitam an nighnizimin mingarim manmaghin deraviram a geghanam? Puvati. A zuraram amir araziba, gumazitam o amizitam manmaghin dagh fogham? Bar puvati!
34-35 Bizir kam, Godin Akinafarimin aven iti:

"Guizbangira, tina Ekiamin nighnizim gifo?
Gumazitam bizibar amuamin fofozim Ekiamin sure damuan kogham.
Gumazitam an faragh mangi nighniziba a daningan kogham.
Bar puvati!"

36 E fo, God uan dafarimin biziba bar dar ingari, egha dar mingarim, ezi da a baghavira ikia, mamaghira iti. Kamaghin amizi e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam! Bar guizbangira.

Pol ghaze, Kraisin adarazi me arazir manabar amuam

12

(Sapta 12:1--15:13)

E uan inivafiziba isi ofan min God daningam

1 Kamaghin amizi, nan adarasi, ki Godin apangkuvir ekiam ginighnigha, kamaghin ia gakaghori: Ia uari uan inivafiziba isi angamira itir ofan min God daningvira iki. Egh a baghvira ikiva an ingangarim damu. Egh ia God damuti, a bizir kam bagh bar akuegham. Ia uari isi God daningamin arazir kam, kar guizin arazir Godin ziam fem.
2 Ia nguazir kamin itir gumazamiziba amir arazibar gin mangan marki. Ia teghtima God nighnizir igiaba ia daningti ia arazir igiabar amuam. Kamaghin, ia Godin ifongiam gifogham, a kamakin: ia arazir aghuiba, ko God bar akongezir araziba, ko arazir bar deragha arazir mabagh afiraziba, ia dagh fogham.

God ingangaribar amuasa fofoziba isa e ganingi, eghti e igharaziba bagh ingangarim deravira a damuam

3 God uan apangkuvimin gin ghua ingangarim damuasa bizir aghuim na ganingizi, ki vaghvagha kamaghin ia mikimasa. Ia uari fiva pin uari arighan

---

11:32: Ro 3:9, Ga 3:22, 1 Ti 2:4 **11:32:** Rom 3:9; Galesia 3:22; 1 Timoti 2:4 **11:33:** Jop 11:7, Sng 36:6, 92:5, Ais 55:8-9 **11:33:** Jop 11:7; Onger Akaba 36:6; 92:5; Aisaia 55:8-9 **11:34-35:** Jop 15:8; 35:7; 36:22; 41:11; Aisaia 40:13; 1 Korin 2:16 **11:36:** 1 Ko 8:6, Ga 1:5, 2 Ti 4:18, Hi 13:21, 2 Pi 3:18 **11:36:** 1 Korin 8:6; Galesia 1:5; 2 Timoti 4:18; Hibru 13:21; 2 Pita 3:18 **12:1:** Sng 50:13-14, Jo 4:24, Ro 6:11-13, 1 Ko 6:13, 6:20, Hi 10:20, 1 Pi 2:5 **12:1:** Onger Akaba 50:13-14; Jon 4:24; Rom 6:11-13; 1 Korin 6:13; 6:20; 1 Pita 2:5 **12:2:** Ef 1:18, 4:23, 5:10, 5:17, Kl 1:21, 1 Pi 1:14, 1 Jo 2:15 **12:2:** Efesus 1:18; 4:23; 5:10; 5:17; Kolosi 1:21; 1 Pita 1:14; 1 Jon 2:15 **12:3:** 1 Ko 3:10, 12:7, 12:11, Ga 2:9, Ef 4:7 **12:3:** 1 Korin 3:10; 12:7; 12:11; Galesia 2:9; Efesus 4:7

markɨ. Ia deragh nɨghnɨghɨva, God ia ganɨngizir nɨghnɨzir gavgavimɨn ganɨva, tuavir kamɨn ia uari tuisɨgh.
4 E fo, inivafɨzir vamɨra itima, an aven soroghafariba ko bizir maba sara iti.
Ezɨ inivafɨzir kamɨn aven itir bizir kaba, vaghvagha ingangarir igharazibagh
ami.
5 Kamaghɨra, e gumazamizir avɨriba ikia, datɨrɨghɨn Krais ko porogha
inivafɨzir vamɨran mɨn oto. Egha inivafɨzir kamɨn aven itir bizir kabar mɨn,
e uari inigha Kraisɨn poroghav iti.
6 Kamaghɨn amizɨ, God uan apangkuvimɨn gɨn ghua ingangaribar amuasa
fofoziba isa mati bizir aghuibar mɨn vaghvagha e ganɨngi. Eghtɨ gumazitam
o amizitam, Godɨn akam inigha izir fofozim ikɨva, a uan nɨghnɨzir gav-
gavimɨn mɨrara deravɨra Godɨn akamɨn gun me mɨkɨmam.
7 Eghtɨ gumazim o amizim igharazibar akurvaghamin fofozim ikɨva, a de-
ravɨra men akurvagh. Eghtɨ gumazim o amizim igharazibar sure damuamin
fofozim ikɨva, a deravɨra men sure damu.
8 Eghtɨ gumazim o amizim gavgavim igharaz darazir navibar anɨngamin
fofozim ikɨva, a bar deravɨra ingangarir kam damu. Eghtɨ gumazim o
amizim biziba isa gumazamizibagh anɨdir fofozim ikɨva, an avɨriba me
danɨng. Eghtɨ gumazim o amizim ingangarimɨn faragha zuir fofozim ikɨva,
a deravɨra an apengan itir gumazamizibar ganɨva ingangarir kam damu.
Eghtɨ gumazim o amizim igharaz darazir apangkuvamin fofozim ikɨva, a
men apangkuvsɨ bar akongegh mamaghɨra ikɨ.

E navir averiabar aven guizɨn gumazamizibagh ifongegham

9 Ia ifar gumazamizibagh ifongan markɨ, ia uan navir averiabar aven
guizɨn gumazamizibagh ifongegh. Egh arazir kurabar aghuaghɨva, arazir
aghuibar suiragh gavgafigh.
10 Ia uan ikɨzimɨn aven uari uarigh ifongezɨ moghɨn, ia uaghan Kraisɨn
adarazir aven uari uarigh ifongegh. Egh ia zurara uarira uan ziaba pɨrafɨsɨ
pamtem ingar.
11 Ia pamten ingarɨva amɨrvaghan markɨ, Godɨn Duam ian navibar amutɨ
ia zurara Ekiamɨn ingangarim damusɨ naviba dɨkavam.
12 Egh ia, bizir aghuir ia fogha iniamiba bagha mɨzua itiba, da bagh
nɨghnɨgh bar akongegh. Egh osɨmtɨziba izamin dughiamɨn, ia ikɨ uaghan da
aterɨva tugh gavgavigh, egh zurara God ko mɨkɨm.
13 Eghtɨ Godɨn gumazamiziba biziba puvatɨghtɨ, bizir ia itiba men
akurvagh. Egh nguibar igharazimɨn gumazamiziba ian bighan izamin
dughiamɨn, ia me inigh uan dɨpenibar mangɨ deragh me damu.
14 Gumazim o amizim arazir kuramɨn nɨ damightɨ, nɨ arazir aghuimɨn a
damusɨ Godɨn azangsɨgh. Egh a gasɨghasɨghsɨ Godɨn azangsɨghan markɨ.

12:4: Ef 4:16 **12:4:** Efesus 4:16 **12:4:** 1 Korin 12:12 **12:5:** 1 Ko 12:27, Ef 4:25 **12:5:** 1 Korin 12:27; Efesus 4:25 **12:6:** 1 Ko 12:28, 13:2, 1 Pi 4:10-11 **12:6:** 1 Korin 12:28; 13:2; 1 Pita 4:10-11 **12:6:** 1 Korin 12:4-11 **12:7:** Ap 13:1, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **12:7:** Aposel 13:1; Galesia 6:6; 1 Timoti 5:17 **12:8:** Ap 15:32, 20:28, 2 Ko 9:7, 1 Pi 5:2 **12:8:** Aposel 15:32; 20:28; 2 Korin 9:7; 1 Pita 5:2 **12:9:** Sng 34:14, Amo 5:15, 1 Ti 1:5, 1 Pi 1:22 **12:9:** Onger Akaba 34:14; Amos 5:15; 1 Timoti 1:5; 1 Pita 1:22 **12:10:** Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7 **12:10:** Filipai 2:3; Hibru 13:1; 1 Pita 1:22; 2 Pita 1:7 **12:11:** Ap 18:25, MAA 3:15 **12:11:** Aposel 18:25; Akar Mogomem 3:15 **12:12:** Ap 2:42, Fl 3:1, 1 Te 5:16-17, Hi 3:6, 10:36, Je 1:4 **12:12:** Aposel 2:42; 1 Tesalonika 5:16-17; Hibru 3:6; 10:36; Jems 1:4 **12:13:** 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1, 9:12, Hi 13:2, 13:16, 1 Pi 4:9 **12:13:** 1 Korin 16:1; 2 Korin 9:1; 9:12; Hibru 13:2; 13:16; 1 Pita 4:9 **12:14:** Mt 5:44, Lu 6:28, Ap 7:60, 1 Ko 4:12, 1 Pi 3:9 **12:14:** Matyu 5:44; Luk 6:28; Aposel 7:60; 1 Korin 4:12; 1 Pita 3:9

15 Ia igharaz darazi bar akongeghti ia me ko bar akongegh. Egh igharaz
darazi osemeghti, ia me ko osemegh.
16 Ia arazir vabara, gumazamiziba bar me damu. Egh uarira uari fan
marki. Ia gumazamizir ziaba puvatizibar namakabar amu. Kamaghin uabi
ginighnighan marki, kirara fofozim iti.
17 Gumazitam o amizitam arazir kuratamin ni damightima, ni uam arazir
kuramin a ikarvaghan marki. Puvati. Ia zurara gumazamizibar damazimin
arazir aghuibar amu.
18 Ia uari navir amirizim ikiva gumazamizir igharaziba ko navir vamira
ikisi pamtem ingar.
19 Nan namakar aghuiba, me arazir kuram ia damighti, ia men arazir
kuram ikarvaghan marki. Ia teghti, God uabi uan aningagharimin tuavimin
me ikarvagham. Ia fo, Godin Akinafarimin aven en Ekiam kamaghin migei,
"Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, kar nan bizim. Ki uabi men
arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam."
20 Ni Godin Akinafarim mikemezi moghin damu, "Nin apanim, mitiriam
an aghiti, ni daghem a daning. Egh kuarim an pirti, ni dipatam a daning.
Nin arazir aghuir kamin a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar
aghumsigham."
21 Ni arazir kuram ateghti, a ni gafighan marki. Ni arazir aghuim damuti,
nin arazir kam arazir kuram abiragh a gafiragham.

13

E gavmanin apengan ikiam

1 Gumazamiziba bar gavmanbar apengan iki. E fo, gavmanin tam puram
otozir puvati. Gavmanin ingangariba Godin dafarimram oto. Gavmanin
aven itir gumazamizir dapaniba bar, God uabi me ariki.
2 Gumazitam o amizitam gavmanin gumazir dapanibar akam batoghiva,
kamaghin a God uabi ingangarir kam damuasa misevezir gumazamizibar
akaba batosi. Gumazamizir kamaghin amiba, me uari uan arazibar ivezir
kuraba iniam.
3 Gavmanba gumazamizir arazir aghuibagh amiba atiatim me daningasa
itir puvati. Gavmanba gumazamizir arazir kurabagh amiba atiatim me
daningasa iti. Kamaghin amizi, ni gavmanin atiatingan koghsi, ni arazir
aghuibar amuti, me nin ziam fam.
4 E fo, gavman a mati Godin ingangarir gumazim, egha arazir aghuibar
ian akurvaghasa ingari. Ia arazir kuram damigh gavmanin atiating. Ia
fo, gumazamizibagh asighisighamin ingangarim ko gavgavim, gavmanin
dafarimin iti, a puram aningin suirazir puvati. A Godin ingangarir gumazim,
ia te arazir kuram damighti, a ian arazir kuramin ivezim ia daningam.

12:15: Sng 35:13 **12:15:** Onger Akaba 35:13 **12:16:** Sng 131:1-2, Snd 3:7, Ais 5:21, Jer 45:5, Ro 11:20, 15:5 **12:16:** Onger Akaba 131:1-2; Aghuzir Akaba 3:7; Aisaia 5:21; Rom 11:20; 15:5 **12:17:** Mt 5:39, Ro 14:16, 2 Ko 8:21, 1 Te 5:15 **12:17:** Matyu 5:39; Rom 14:16; 2 Korin 8:21; 1 Tesalonika 5:15 **12:18:** Mk 9:50, Ro 14:19, Hi 12:14 **12:18:** Mak 9:50; Rom 14:19; Hibru 12:14 **12:19:** Lo 32:35, Snd 24:29, Mt 5:39, Ro 12:17, 13:4, 1 Te 1:6-7, Hi 10:30 **12:19:** Godin Araziba 32:35; Aghuzir Akaba 24:29; Matyu 5:39; Rom 12:17; 13:4; Hibru 10:30 **12:20:** Kis 23:4-5, Snd 25:21-22, Mt 5:44 **12:20:** Ua Me Ini 23:4-5; Aghuzir Akaba 25:21-22; Matyu 5:44 **13:1:** Snd 8:15, Dan 2:21, Jo 19:11, Ta 3:1, 1 Pi 2:13 **13:1:** Aghuzir Akaba 8:15; Daniel 2:21; Jon 19:11; Taitus 3:1; 1 Pita 2:13 **13:3:** 1 Pi 2:13-14, 3:13 **13:3:** 1 Pita 2:13-14; 3:13 **13:4:** Ro 12:19, 1 Te 4:6 **13:4:** Rom 12:19; 1 Tesalonika 4:6

5 Kamaghin amizi, ia gavmanbar apengan iki. Ia gavmanin apengan ikian
kogh, ivezir kuram iniam, kar guizbangira. Ezi ia uaghan kamaghin fogh, ia
uan navir averiamin aven uan araziba deravira da tuisigh, arazir aghuibar
gin mangi. Ia kamaghin damuva, gavmanbar apengan ikiam.
6 Gavmanba Godin ingangarir gumazamizibar iki, zurara ingangarir God
me ganingizim deragh a damu. Bizir kam bagh, ia uaghan takisin dagiaba isi
me daningam.
7 Bizir tizir ia gavmanba daningamiba, ia me daning. Takisin dagiaba ko
takisin igharazir maba sara, me daningiva, egh arazir aghuibar me damu,
men ziaba fi.

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

8 Ia ikarvaghamin biziba, tam ikian marki, ia bar da gifagh. Eghti ikar-
vaghamin bizir mam zurara ikiam. A kamakin: e gumazamizir igharaz-
iba bar me gifuegham. Tina gumazamizir igharaziba bar me gifonge, a
guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin zui.
9 E fo, Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, "Ia gumazamizibav soghti,
me arimighiran marki. Ia okiman marki. Ia gumazamizir igharazibar biziba
bagh naviba dikavan marki. Ia poroghamiba uari bakim uari ko dakuan
marki." Moses Osirizir Arazir kaba ko maba sara uaghan iti, da bar moghira
akar vamira an aven iti, akar kam kamakin: "Ni uabira uabi gifongezi
moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh."
10 Ni gumazamizir igharazim gifongegh, arazir kuratamin a damighan
kogham. Kamaghin amizi, gumazim igharaz darazigh ifongeghiva, a Moses
Osirizir Araziba guizin dar gin zui.

E angazangarimin aruir gumazamizibar min daruam

11 Dughiar e datirighin itim, ia a gifo, kamaghin amizi arazir ki ia
mikemeziba ia dar amu. Kar dughiar ia daguraguim ategh dikavigh
angamira ikiamim. Ia fo, fomira dughiar e nighnizir gavgavim Kraisin itim,
ko God en akuraghamin dughiam, aning mong uaningin saghon iti. Ezi
datirighin God en akurvaghamin dughiar kam a roghira ize.
12 Aminirbirim givasava amima, aminim tiasa. Kamaghin amizi, e
mitatemin araziba bar da ateghiva angazangarimin aven misoghsi,
midorozir biziba inigh dar aghuam.
13 E angazangarimin aruir gumazamizibar min deraghvira daruam. E
dipar onganibar amiva onganan kogh, egh pura gumazamiziba isi pamten
dimiva ighiar kurabar arazibar amuan kogham. Egh gumaziba ko amiziba
pura tintinibar uari ko dakuva, afiar arazibar amuan marki. Egh uari uariv
soghiva, munavin biziba bagh navim ikuvighiva da inisi navim isian marki.
14 Egh ia uan Ekiam Krais Iesus arugh, mati gumazim midorozir biziba
aghui. Ia uan navir ghurimin arazibagh nighnighiva, navir ghurimin ifon-
giam uam an gin mangan marki.

13:5: Sav 8:2, 1 Pi 2:19 **13:5:** Fofozir Gumazim 8:2; 1 Pita 2:19 **13:6:** Matyu 22:21; Mak 12:17; Luk 20:25 **13:8:** Mt 22:39-40, Ga 5:14, Kl 3:14, Je 2:8 **13:8:** Matyu 22:39-40; Galesia 5:14; Kolosi 3:14; Jems 2:8 **13:9:** Kis 20:13-17, Wkp 19:18, Lo 5:17-21 **13:9:** Ua Me Ini 20:13-17; Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 5:17-21 **13:10:** Mt 22:40, Ro 13:8, 1 Ko 13:4-7 **13:10:** Matyu 22:40; Rom 13:8; 1 Korin 13:4-7 **13:11:** 1 Ko 15:34, Ef 5:14, 1 Te 5:5-7 **13:11:** 1 Korin 15:34; Efesus 5:14; 1 Tesalonika 5:5-7 **13:12:** Ef 5:11, 6:11-13, Kl 3:8, 1 Te 5:5-6, 1 Jo 2:8 **13:12:** Efesus 5:11; 6:11-13; Kolosi 3:8; 1 Tesalonika 5:5-6; 1 Jon 2:8 **13:13:** Lu 21:34, Ef 5:18, Fl 4:8, 1 Te 4:12, Je 3:14, 1 Pi 2:12, 4:3 **13:13:** Luk 21:34; Efesus 5:18; Filipai 4:8; 1 Tesalonika 4:12; Jems 3:14; 1 Pita 2:12; 4:3 **13:14:** Ga 3:27, 5:16, Kl 3:10, 1 Pi 2:11 **13:14:** Galesia 3:27; 5:16; Kolosi 3:10; 1 Pita 2:11

14

Ia uan adarazir araziba tuisighan markɨ, egh suam, ian araziba ikufi

1 Gumazim nɨghnɨzir gavgavim Kraisɨn ikia, an nɨghnɨzir gavgavim gavgavizir puvatɨ, ia gumazir kam inigh aven izɨtɨ a ian tongɨn ikiam. Ia, an navir averiamɨn aven itir nɨghnɨziba bagh, a ko uari adoghan markɨ.
2 Gumazir nɨghnɨzir gavgavim itim, a biziba bar ada api. Ezɨ gumazir nɨghnɨzir gavgavim mong gavgavizir puvatɨzim, an asɨziba apir puvatɨ.*
3 Gumazir biziba bar da apim, gumazir asɨziba apir puvatɨzim gɨrakɨrangɨn adarir nɨghnɨzibar a damuan markɨ. Eghtɨ uaghan gumazir asɨziba apir puvatɨzim, a fo, God a inizɨ a siosɨn aven ize, kamaghɨn, a gumazir biziba bar ada apimɨn arazibar gan da tuisɨghan markɨ egh suam, an araziba ikufi.
4 Nɨ tina, nɨ ghaze, kɨ ti gumazir igharazimɨn ingangarir gumazimɨn araziba tuisɨgham. Puvatɨ. Bizir a tugh gavgavigham o a irɨghamim, kar an Gumazir Ekiamɨn bizim. Kamaghɨn amizɨ, Ekiam uabɨ a damighti, a guizbangɨra tugh gavgavigham.
5 Gumazitam suam, dughiar mam dughiar mabagh afira. Eghtɨ gumazir igharazim suam, dughiaba bar magh gari. Eghtɨ gumazamiziba bar vaghvagh uari gɨfogh suam, nɨghnɨzir manam men nɨghnɨzimɨn dera.
6 Gumazir dughiar mam pɨrafim, an Ekiamɨn ziam fasa kamaghɨn ami. Ezɨ gumazir biziba bar ada apim, a dagheba bagha God mɨnabava, tuavir kamɨn Ekiamɨn ziam fe. Gumazir asɨziba apir puvatɨzim, a God mɨnaba, Ekiamɨn ziam fasa nɨghnɨgha, dagher maba ataghɨrasi.
7 E fo, en tongɨn itir gumazitam suam, nan ikɨrɨmɨrir angamɨra itim, a nan bizimra puvatɨ. Eghtɨ gumazitam suam, nan ovevem, uaghan nan bizimra puvatɨ.
8 E angamɨra ikɨva, Ekiam bagh ikiam. E aremeghɨva, Ekiam bagh aremegham. Kamaghɨn amizɨ, e angamɨra iti, o e areme, e Ekiamɨn adarazira.
9 Bizir kamɨn mɨngarim kamakɨn. Krais aremegha ua dɨkafi. Kamaghɨn an angamɨra itiba ko aremeziba bar moghɨra men Ekiamɨn iti.
10 E fo, e bar Godɨn kotiamɨn tuivightɨ, an en araziba tuisɨgham. Kamaghɨn amizɨ, nɨ uabɨ, nɨ uan adarazir araziba tuisɨghan kogh suam, men araziba ikufi. Nɨ uabɨ, nɨ uan adarazir gɨrakɨrangɨn adarir nɨghnɨzibar me damuan markɨ.
11 E fo, Godɨn Akɨnafarim kamaghɨn mɨgei:

"Kɨ ian Ekiam, kɨ zurara ikɨvɨra ikiam,
kamaghɨn amizɨ kɨ guizbangɨra ia mɨgei,
'Nguazimɨn itir gumazamiziba bar moghɨra
nan guamɨn teviba apɨrigh,
egh uan akabar nan gun mɨkɨm suam,
kɨ guizbangɨra God.' "

14:1: Ro 15:1, 15:7, 1 Ko 8:9-11, 9:22 **14:1:** Rom 15:1; 15:7; 1 Korin 8:9-11; 9:22 **14:1:** Kolosi 2:16 **14:2:** Stt 1:29, 9:3, Ro 14:14, 1 Ko 10:25, 1 Ti 4:4 **14:2:** Jenesis 1:29; 9:3; Rom 14:14; 1 Korin 10:25; 1 Timoti 4:4 * **14:2:** Ia akar 1 Korin 8:1ɨn itimɨn gan. **14:3:** Kl 2:16 **14:3:** Kolosi 2:16 **14:4:** Mt 7:1, Je 4:11-12 **14:4:** Matyu 7:1; Jems 4:11-12 **14:5:** Ga 4:10 **14:5:** Galesia 4:10 **14:6:** 1 Ko 10:31, Ga 4:10, 1 Ti 4:3 **14:6:** 1 Korin 10:31; Galesia 4:10; 1 Timoti 4:3 **14:7:** 1 Ko 6:19-20, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Pi 4:2 **14:7:** 1 Korin 6:19-20; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10; 1 Pita 4:2 **14:8:** Lu 20:38, Ga 2:20, 1 Te 5:10 **14:8:** Luk 20:38; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10 **14:9:** Ap 10:36, 2 Ko 5:15 **14:9:** Aposel 10:36; 2 Korin 5:15 **14:10:** Mt 25:31-32, Ap 10:42, 17:31, 2 Ko 5:10 **14:10:** Matyu 25:31-32; Aposel 10:42; 17:31; 2 Korin 5:10 **14:11:** Ais 45:23, Fl 2:10-11 **14:11:** Aisaia 45:23; Filipai 2:10-11

12 Kamaghin amizi, e bar vaghvagh uan arazir amizibar gun Godin mikimam.

Ni uan tav damuti, an arazir kuram damuan kogham

13 Kamaghin amizi, e gumazir igharazibar araziba ua da tuisighan kogham. Egh ia nighnizir igharazimin gin mangiva, uan adarazir amuti me arazir kuram damu iran kogham.

14 Ki Ekiam Iesus ko poroghav iti, bizir kam nan nighnizim gamizi a bar kuiaghirizi, ki guizbangira kamaghin fo, bizitam uabi Godin damazimin mizezir puvati. Eghti gumazitam suam, bizir manam an damazimin zuezir puvati. Eghti bizir kam an nighnizimin guizbangira bar mizeghti an a damuan marki.

15 Ni daghetam amiti, nin anav gan nighnigh suam, a Godin damazimin mize, eghti arazir kamin ni an nighnizim gasighasigham. Ni kamaghin damuva ni munav gifongezir arazimin gin mangan kogham. Krais munav bagha areme, ezi ni puram apir arazim a damuva a gasighasighan marki.

16 Egh ia kamaghin damuan marki, ia igharaz darazir amuti, me ian arazir aghuim mikim suam, ia arazir kuram gami.

17 E fo, God Bizibagh Ativir Arazim, a dagheba apir araziba o dipaba apir arazim puvati. A Godin damazimin derazir arazim ko, navir vamiran ikiamin arazim ko, bar akongezir arazim. Arazir aghuir kaba, da Godin Duamin aven otifi.

18 Tina tuavir kamin Kraisin ingangarim damigh, a God damuti, an a bagh bar akuegham. Egh a gumazamizibar amuti, me migirigiar aghuibar a mikimam.

19 Kamaghin amizi, e zurara igharaz darasi ko navir vamira ikiamin arazibar gin mangiva, arazir gumazamizir igharazibar amuti me tugh gavgavighamiba, dar gin mangi dar amuam.

20 Ni daghemra nighnigh, tuavir kamin God amizir arazibagh asighasighan marki. Guizbangira, dagheba bar, ada dera. Eghti ni daghetam amiti, bizir kam gumazir igharazim damighti, an arazir kuram damigh irighti, kamaghin ni arazir kuram gami.

21 Ni asizitam ko wainin dipatam amiva bizir igharazitam damighti, tuavir kamin da nin anav damighti a irigham. Ni kamaghin damuan marki.

22 Nin nighnizir gavgavir bizir kamin itim, a nin navimin iki. God nin nighnizim gifozi, ni gumazir igharazitamin mikiman marki. Gumazitam bizitam guizbangira, a ginighnizi, bizir kam derazi, an navim osemezir puvati, gumazir kam bar akongegham.†

23 Gumazitam asizitam o daghetam amiva, nighnizir pumuning ikiti, God a mikim suam, an arazir kuram gami. An amir arazir kam, nighnizir gavgavim gisin tuzir puvati, kamaghin osimtizim an iti. Guizbangira, e nighnizir gavgavim gisin tughan kogh arazir manam damuti, God suam, an arazir kuram.

14:12: Mt 12:36, Ga 6:5, 1 Pi 4:5 **14:12:** Matyu 12:36; Galesia 6:5; 1 Pita 4:5 **14:13:** 1 Ko 8:9, 8:13, 10:32 **14:13:** 1 Korin 8:9; 8:13; 10:32 **14:14:** Ap 10:15, Ro 14:2, 14:20, 1 Ko 8:7-8, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **14:14:** Aposel 10:15; Rom 14:2; 14:20; 1 Korin 8:7-8; 1 Timoti 4:4; Taitus 1:15 **14:15:** 1 Ko 8:11-13 **14:15:** 1 Korin 8:11-13 **14:16:** Ta 2:5 **14:16:** Taitus 2:5 **14:17:** 1 Ko 8:8 **14:17:** 1 Korin 8:8 **14:18:** 2 Ko 8:21 **14:18:** 2 Korin 8:21 **14:19:** Ro 12:18, 15:2, 1 Ko 14:12, 1 Te 5:11 **14:19:** Rom 12:18; 15:2; 1 Korin 14:12; 1 Tesalonika 5:11 **14:20:** Mt 15:11, Ro 14:14-15, 1 Ko 8:9, 8:13, Ta 1:15 **14:20:** Matyu 15:11; Rom 14:14-15; 1 Korin 8:9; 8:13; Taitus 1:15 † **14:22:** Grighin akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **14:23:** Ta 1:15 **14:23:** Taitus 1:15

15

E Kraisɨn nɨghnɨzim ko arazimɨn gɨn mangam

1 E gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim itiba, gumazamizir gavgaviba pu-
vatɨziba, men osɨmtɨziba ater men akurvagham. E uarira uarir akurvaghsɨ
nɨghnɨghan kogham.
2 E bar vaghvagh uan adarazi bagh pamten ingar men akurvagham. E
kamaghsua, men nɨghnɨzir gavgavim gavgavigh ikɨvɨra ikiam, kamaghɨn e
men akurvagham.
3 E fo, Krais uabɨ uabɨn akurvaghasa nɨghnɨzir puvatɨ. Godɨn Akɨnafarimɨn
arazir a batozimɨn osizirim kamakɨn, "Akar kurar gumazamiziba nɨ gasiba,
da uaghan na gire."
4 Godɨn mɨgɨrɨgɨar me fomɨra Godɨn Akɨnafarimɨn osiriziba, da bar en sure
damuasa me ada osiri. Mɨgɨrɨgɨar kam e damutɨ, e nɨmɨra ikɨ, osɨmtɨziba
aterɨva tugh gavgavigh God e danɨngamin bizir aghuiba bagh mɨzuamam.
5 Datɨrɨghɨn kɨ ia bagha God ko mɨgɨa ghaze, God uabɨ e gamima, e nɨmɨra
ikia osɨmtɨziba atera tugha gavgafi. Egh a ia damutɨ, ia Krais Iesus amizir
arazibar gɨn mangɨ, egh tuavir kamɨn ia igharaz darazi ko navir vamɨra
ikiam.
6 Kamaghɨn amizɨ kɨ ia bagh Godɨn azangsɨghtɨ, ia navir vamɨra ikɨva bar
moghɨra uari inigh Godɨn ziam fam, an en Ekiam Krais Iesusɨn Afeziam.

Krais, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan, bar men akura

7 Kamaghɨn amizɨ, gumazamiziba Godɨn ziam fɨsɨ, ia Kraisɨn adarazi ia
uarira uari inigh bar akongegh. Krais ia inigha aven izezɨ moghɨn, ia igharaz
darazi inigh aven izɨ bar akongegh.
8 Kɨ ia mɨgei, Krais Judabar ingangarir gumazimɨn oto. An arazir kam
kamaghɨn aka, God mɨkemezir akaba da bar guizbangɨra. Da kamakɨn, God
en ovaviba ko amizir akar dɨkɨrɨziba, da guizbangɨra otivigham.
9 Krais uaghan kamaghsua, a Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
amighti, me Godɨn apangkuvim bagh an ziam fam. Godɨn Akɨnafarim bizir
kam kamaghɨn a mɨgei:

"Kamaghɨn amizɨ, kɨ Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongɨn ikɨva nɨ
mɨnamam.
Egh kɨ nɨn ziam fɨva ighiabar amuam."

10 Egha Godɨn Akɨnafarim mɨgɨrɨgɨar igharazim uaghan iti:

"Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
ia Godɨn gumazamiziba Israelia,
ia me ko ikɨ bar akongegh."

15:1: Ro 14:1, Ga 6:1 **15:1:** Rom 14:1; Galesia 6:1 **15:2:** Ro 14:19, 1 Ko 9:19, 9:22, 10:24, 10:33, 13:5, Fl 2:4-5 **15:2:** Rom 14:19; 1 Korin 9:19; 9:22; 10:24; 10:33; 13:5; Filipai 2:4-5 **15:3:** Sng 69:9, Mt 26:39, Jo 5:30, 6:38 **15:3:** Onger Akaba 69:9; Matyu 26:39; Jon 5:30; 6:38 **15:4:** Ro 4:23-24, 1 Ko 9:9-10, 10:11, 2 Ti 3:16-17 **15:4:** Rom 4:23-24; 1 Korin 9:9-10; 10:11; 2 Timoti 3:16-17 **15:5:** Ro 12:16, 1 Ko 1:10, 9:9-10, Fl 3:16 **15:5:** Rom 12:16; 1 Korin 1:10; Filipai 3:16 **15:6:** Ap 4:24, 4:32 **15:6:** Aposel 4:24; 4:32 **15:7:** Ro 5:2, 14:1-3 **15:7:** Rom 5:2; 14:1-3 **15:8:** Mt 15:24-25, Ap 3:25-26, 2 Ko 1:20 **15:8:** Matyu 15:24-25; Aposel 3:25-26; 2 Korin 1:20 **15:9:** 2 Sml 22:50, Sng 18:49, Jo 10:16, Ap 3:25, Ro 9:23, 11:30 **15:9:** 2 Samuel 22:50; Onger Akaba 18:49; Jon 10:16; Aposel 3:25; Rom 9:23; 11:30 **15:10:** Lo 32:43 **15:10:** Godɨn Araziba 32:43

11 Ezɨ mɨgɨrɨgɨar mam uaghan kamaghɨn mɨgei:

"Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar,
ia Ekiamɨn ziam fɨ!
Egh nguazimɨn itir anababa,
ia bar an ighiabar amu!"

12 Ezɨ Aisaia uaghan kamaghɨn mɨkeme:

"Atrivir igiam, Jesin ovavir boribar tongɨn otogh,
mati temer ghuzir igiam, temer dakar kamɨn oto.
God gumazir kam amɨseveghtɨ,
an atrivimɨn otogh izɨva
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ganam.
Egh a me damutɨ,
me bizir aghuir a me danɨngamiba bagh mɨzuam ikiam."

13 Kɨ ia bagha God ko mɨgei, Godra, a ian akuraghtɨ, ia bizir aghuir gɨn izamiba bagh mɨzuamam. God kamaghsua, an Duamɨn gavgavimɨn, a ia damutɨ, ian arazir gɨn izamin bizir aghuiba bagha mɨzuaim, an aghung mangɨ bar ekevegham. Kamaghɨn amizɨ, God ian nɨghnɨzir gavgavir an itimɨn tuavimɨn, a ia damutɨ, navir amɨrizim ko bar akongezir arazim, bar ia gizɨvagham.

Pol uabɨ uan ingangarim geghara, uan akam isa uan namakaba bagha anemadi

(Sapta 15:14--16:27)

Pol uan ingangarim bagha bar akonge

14 Nan adarasi, kɨ uan navimɨn aven kɨ nɨghnɨzir gavgavim ikia kamaghɨn fo, ia zurara arazir aghuibagh ami. Egha fofozir guar avɨriba iti. Kamaghɨn ia vaghvagh nɨghnɨzir aghuiba uarira uari danɨngam.

15-16 Ezɨ kɨ akɨnafarir kamɨn aven akar mabagh nɨghnigha, kamaghɨn ian nɨghnɨziba dɨkavasa ia bagha mong akar gavgaviba osiri. Kɨ fo, God nan apangkuvigha na mɨsevezɨ, kɨ Krais Iesusɨn ingangarir gumazimɨn ikiava, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha ingari. God kamaghɨn ifonge, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me ofan mɨn ikɨ a damutɨ a me bagh bar akongegham. Eghtɨ Godɨn Duam me damightɨ, me God baghvɨra ikiam. Kamaghɨn amizɨ, nan ingangarim kamaghɨn iti, kɨ ofa gamir gumazimɨn mɨn ingara Godɨn Akar Aghuim me mɨkɨri.

17 Kɨ Krais Iesus ko porogha ingangarim gami, kamaghɨn amizɨ ingangarir kɨ God bagha amir kam, kɨ a bagha bar akonge.

18-19 Kɨ bizir igharazibar gun mɨkɨman kogham, bizir vamɨran kam kɨ an gun mɨkɨmasa: Kɨ Krais ko ingarima Krais na bagha tuaviba arɨzima, kɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an gɨn mangasa men sure gami. A nan aven ingarima, mɨgɨrɨgɨar kɨ me mɨgeiba ko arazir kɨ amiziba, ko mirakelɨn gavgaviba ko arazarazir kɨ amiziba, me dar garima da me gamima me Godɨn gɨn zui. Bizir otozir kaba, Godɨn Duamɨn gavgavimɨn kɨ a dagh amima

---

15:11: Sng 117:1 **15:11:** Onger Akaba 117:1 **15:12:** Ais 11:1, 11:10, MAA 5:5, 22:16 **15:12:** Aisaia 11:1; 11:10; Akar Mogomem 5:5; 22:16 **15:13:** Ro 12:12, 14:17 **15:13:** Rom 12:12; 14:17 **15:14:** 1 Ko 8:1, 8:7, 8:10, 2 Pi 1:12, 1 Jo 2:21 **15:14:** 1 Korin 8:1; 8:7; 8:10; 2 Pita 1:12; 1 Jon 2:21 **15:15-16:** Rom 1:5; 11:13; 12:3; Galesia 2:7-9; Filipai 2:17 **15:18-19:** Ap 19:18, 2 Ko 3:5, 12:12 **15:18-19:** Aposel 19:11; 2 Korin 3:5; 12:12

da otifi. Kamaghin amizi, ki Jerusalemin ikegha Kraisin Akar Aghuim bar
anekura ghua Ilirikumin Provinsin oto.
20 Nan ifongiam kamakin: ki Kraisin Akar Aghuim danganir gumaziba
oraghizir puvatizibar anekunasa bar ifonge. Ki kamaghin aghua, me suam,
Pol gumazir igharazim kunizir dipenir akinibagh isin dipenimin ingari.
21 Godin Akinafarim mikemezi moghin ki damuasa:

"Gumazamizir an eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba,
datirighin da baragham.
Gumazamizir faragha an migirigiaba baraghizir puvatiziba,
datirighin dagh fogham."

Pol Romin itir Kraisin adarazir ganigh, Spenin Kantrin mangam

22 Dughiar aviriba, ki ia bagha izasava amima, ingangarir kam nan suirazi,
kamaghin ki izezir puvati.
23 Egha datirighin ki nguibar kabar ingangariba puvati. Ki azenir aviribar
ian ganasa ifonge,
24 kamaghin amizi, ki datirighin izasa. Ki ghaze, ki kagh dikavigh Spenin
Kantrin mangisi mangi, Spenin darorim ategh ia ko tong ikeghiva, gin Spenin
mangam. Ki ian gan, egh tong ia ko ikisi bar akuegham. Eghti ia tuavimin
ivezim nan akuraghti, ki Spenin mangam.
25 Ki datirighin Godin adarazi bagh akurvazitam inigh Jerusalem Nguibar
Ekiamin mangam.
26 Ia fo, Jerusalemin itir Godin adarasi, men tongin itir gumazamizir maba
biziba bar puvati. Kamaghin amizi, Masedonia ko Akaian Provinsin itir
siosba me bagha dagiaba arighasa bar ifuegha akam misoke.
27 Me uan ifongiamra an gin ghua kamaghin ami. Kar guizbangira,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me Israelin gumazamizir onganaraz-
ibar akurvaghamin ingangarim iti. Guizbangira, Israelia fomira Godin
bizir aghuir aviriba isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh anigha men
duabar akura. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ikar-
vaghamin bizim iti, me nguazir kamin bizir aghuiba isi Israelia daningiva
me ikarvagham.
28 Ki faragh dagiar kaba bar a da inigh Jerusalemin mangamin ingangarim
agivaghiva, gin Spenin mangisi izi ian ganigh, mangam.
29 Ki fo, ki izi ia bativamin dughiam, Krais bizir aghuir bar aviribar en
tongin dar amuam.
30 Nan adarasi, en nighnizir gavgavir Ekiam Krais Iesusin itim ko,
Godin Duam e ganidir igharaz darazigh ifongezir arazim, ki bizir kamning
ginighnigha kamaghin ia gakaghori, ia na ko porogh pamtem God ko mikim
na bagh an azangsigh.
31 Egh kamaghin mikim, Judian itir nighnizir gavgavim puvatiziba na
gasighasighan kogham. Eghti Jerusalemin itir Kraisin adarazi nan ingan-
garir ki me bagha amim bagh bar akuegham.

15:20: 2 Ko 10:15-16 **15:20:** 2 Korin 10:15-16 **15:21:** Ais 53:15 **15:21:** Aisaia 52:15 **15:22:** Ro 1:13 **15:22:** Rom 1:13 **15:24:** 1 Ko 16:6 **15:24:** 1 Korin 16:6 **15:25:** Ap 19:21, 20:22, 24:17 **15:25:** Aposel 19:21; 20:22; 24:17 **15:25:** 1 Korin 16:1-4 **15:26:** Ap 24:17, 2 Ko 8:1, 9:2, 9:12 **15:26:** 2 Korin 8:1; 9:2; 9:12 **15:27:** Ro 9:4, 11:17, 1 Ko 9:11, Ga 6:6 **15:27:** Rom 9:4; 11:17; 1 Korin 9:11; Galesia 6:6 **15:29:** Ro 1:11 **15:29:** Rom 1:11 **15:30:** 2 Ko 1:11, Fl 2:1, Kl 4:3, 4:12, 2 Te 3:1 **15:30:** 2 Korin 1:11; Filipai 2:1; Kolosi 4:3; 4:12; 2 Tesalonika 3:1

32 Kamaghɨn God ifueghtɨma, kɨ ia bagh izɨsɨ nan navir averiam bar
akuegham. Egh ia ko avughsɨ ua uan gavgavim inisɨ, egh bar akuegham.
33 Kɨ kamaghɨn Godɨn azai, Godɨn navir amɨrizim ko dabirabir aghuim
anɨdim, bar moghɨra ia ko ikɨ. Guizbangɨra.

16

Pol gumazamizir avɨriba bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko ikɨ

1 Kɨ ghaze, ia kamaghɨn fogh, Fibi en buaramizim, an amizir bar aghuim.
Ia deragh a damu. An ingangarim kamakɨn, a Senkrian nguibar ekiamɨn itir
siosɨn ingangarir amizim.
2 Kɨ kamaghsua, ia Ekiam gɨnɨghnɨgh Fibi inighti a ia ko ikɨ. Kar arazir
aghuir e Godɨn gumazamiziba damuamim. Egh a bizitizim puvatighti ia an
akuragh. Guizbangɨra, a gumazamizir avɨribar akurvagha egha uaghan nan
akura.
3 Ezɨ kɨ uan akam isa Prisila ko Akwila bagha anemaga ghaze, Afeziam
aning ko ikɨ. Aning na ko Krais Iesusɨn ingangarim gami.
4 Aning nan akurvagha na bangɨn oveghai. Kamaghɨn, kɨ uabɨra puvɨram
aning mɨnabi. Ezɨ Kantrin Igharazibar Gumazamizibar siosba uaghan aning
mɨnabi.
5 Egha kɨ uan akam isa aningɨn dɨpenimɨn uari akuvir sios bagha anemaga
ghaze, Afeziam vaghvagh me ko ikɨ.
Egha kɨ uan akam isa nan namakam Epainetus bagh anemaga ghaze,
Afeziam a ko ikɨ. A Esian Provinsɨn itir gumazamiziba bar men faraghavɨra
nɨghnɨzir gavgavim Kraisɨn iti.
6 Egha kɨ uan akam isa Maria bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko ikɨ. A
ian akuraghasa pamten ingari.
7 Egha kɨ uan akam isa Andronikus ko Junia bagha anemaga ghaze,
Afeziam aning ko ikɨ. Gumazir kam ko amizir kam, aning e Judan ikɨzir
vamɨra, egha na ko kalabusɨn ike. Aning Kraisɨn aposelbar tongɨn ziar
ekiamning itima, me bar aning gɨfo. Ezɨ aning nan faragha ghua Krais gɨfo.
8 Egha kɨ uan akam isa Ampliatus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko ikɨ.
Ga uaghara Ekiam ko porogha kamaghɨn ga namakar aghuimningɨn mɨn iti.
9 Egha kɨ uan akam isa Urbanus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko ikɨ.
An e ko Kraisɨn ingangarir gumazim. Egha Stakis uaghan, kɨ a bagha akam
amaga ghaze, Afeziam a ko ikɨ. A uaghan nan namakar aghuim.
10 Egha kɨ uan akam isa Apeles bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko ikɨ.
A Kraisɨn gɨn zuima osɨmtɨziba a bativima, an nɨghnɨzir gavgavim Kraisɨn
ikiavɨra iti, ezɨ bizir kam bagha a ziam iti. Egha kɨ uan akam isa Aristobulusɨn
dɨpenimɨn itir darazi bagha anemaga ghaze, Afeziam me ko ikɨ.
11 Egha kɨ uan akam isa Herodion bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko ikɨ.
Ga Judan ikɨzir vamɨra. Egha kɨ uaghan uan akam isa Narsisusɨn dɨpenimɨn
aven itir Ekiamɨn adarazi bagha ghaze, Afeziam me ko ikɨ.
12 Egha kɨ uan akam isa Trifina ko Trifosa bagha anemaga ghaze, Afeziam
aning ko ikɨ. Aning Ekiam bagha pamten ingari. Egha uaghan uan akam isa
nan roroam Persis bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko ikɨ. A uaghan Ekiam
bagha pamten ingari.

16:3: Ap 18:2, 18:18, 18:26, 2 Ti 4:19 **16:3:** Aposel 18:2; 18:18; 18:26; 2 Timoti 4:19 **16:5:** 1 Ko 16:15, 16:19, Kl 4:15, 2 Ti 1:15, Fm 2 **16:5:** 1 Korin 16:15; 16:19; Kolosi 4:15; 2 Timoti 1:15; Filemon 1:2

13 Egha uaghan akam isa Rufus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki.
A gumazir bar deragha Ekiamin gin zuim. An amebam uaghan, ki a bagha
akar aghuim amadi. A guizbangira uan borimin min deravira na gami.
14 Egha ki uan akam isa Asinkritus ko Flegon ko Hermes, ko Patrobas, ko
Hermas, ko nighnizir gavgavim Ekiamin ikia me ko itiba bar, me bagh akam
amaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.
15 Egha ki uan akam isa Filologus ko Julia, ko Nereus uan buaramizim sara,
ko Olimpas, ko Godin gumazamizir me ko uari akuviba bar, me bagh akam
amaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.
16 Ia Kraisin adarasi, e uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir da-
faribar suigh. Ezi Kraisin siosba bar, uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze,
Afeziam ia ko iki.

Ia gumazir ia abiziba bagh deragh gan

17 Nan adarasi, ki akar gavgavim ia mikimasa, Ia gumazir ia abiziba
bagh deraghvira gan. Gumazir kaba, ian marazir nighnizir gavgavibagh
asighasighava, suren akar ia inizibar apanim gami. Kamaghin amizi, ia men
saghon iki.
18 Me en Ekiam Krais Iesusin ingangarim gamir pu. Puvati. Me uan ini-
vafizim ifongezir arazibar gin zui. Me migirigiar aghuiba ko migirigiar nav-
ibagh inivibagh amuava, gumazamizir arazir kurabagh ifozir puvatiziba me
gifara, men nighnizibagh amima, me okam nighnisi.
19 Gumazamiziba bar kamaghin oraki, ia Akar Aghuim inigha deravira
an gin zui. Kamaghin amizi, ki ia bagha bar akonge. Ki kamaghin ifonge,
ia arazir aghuiba bar adagh fogh, egh arazir kurabar amuamin fofoziba
puvatigham.
20 Dughiar bar otevimin, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuarim
anidim, a Satanin gavgavim gasighasighiva ian amamangatighti, ia Satan
dikaraghtima, a ian dagaribar apengan ikiam. En Ekiam Krais Iesusin
apangkuvim ia ko iki.

Gumazir maba uan akaba isa Romin itir gumazamiziba bagha da amadi

21 Timoti, na ko ingarir gumazim, a uan akam isa ia bagha anemaga ghaze,
Afeziam ia ko iki. Ezi Lusius ko, Jason ko, Sosipater, me na ko e ikizir vamira,
me uaghan ia bagha akam amadi.
22 Ki Tertius, ki uaghan uan akam isa ia bagha Ekiamin ziamin anemadi.
Ki Polin akaba inigha ia bagha akinafarir kamin da osiri.
23-24 Ezi Gaius uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki.
Ki Pol ki Gaiusin dipenimin aven itima, a bar deragha na gami. Ezi Siosin
mam uaghan Gaiusin dipenimin aven uari akufi. Ezi Erastus nguibar kamin
Gavmanin dagiabar garir gumazim, ko en mav Kuartus, aning uan akam isa
ia bagha anemadi.*

16:13: Mk 15:21 **16:13:** Mak 15:21 **16:16:** 1 Ko 16:20, 1 Pi 5:14 **16:16:** 1 Korin 16:20; 1 Pita 5:14 **16:17:** Mt 7:15, Ap 15:1, 15:5, 1 Ko 5:9-11, 2 Ti 3:5, Ta 3:10, 2 Jo 10 **16:17:** Matyu 7:15; Aposel 15:1; 15:5; 1 Korin 5:9-11; 2 Timoti 3:5; Taitus 3:10; 2 Jon 1:10 **16:18:** Fl 3:19, Kl 2:4, 1 Ti 6:5, Ta 1:10, 2 Pi 2:3 **16:18:** Filipai 3:19; Kolosi 2:4; 1 Timoti 6:5; Taitus 1:10; 2 Pita 2:3 **16:19:** Mt 10:16, Ro 1:8, 1 Ko 14:20 **16:19:** Matyu 10:16; Rom 1:8; 1 Korin 14:20 **16:20:** Stt 3:15, Ro 15:33, 1 Ko 16:23, 1 Te 5:28, MAA 22:21 **16:20:** Jenesis 3:15; Rom 15:33; 1 Korin 16:23; 1 Tesalonika 5:28; Akar Mogomem 22:21 **16:21:** Ap 16:1, 19:22, 20:4 **16:21:** Aposel 16:1; 19:22; 20:4 **16:23-24:** Ap 19:29, 1 Ko 1:14, 2 Ti 4:20 **16:23-24:** Aposel 19:29; 1 Korin 1:14; 2 Timoti 4:20 * **16:23-24:** Fofozir gumazir maba uaghan ghaze, akar otevir mam uaghan vezin kamin iti. Akar kam kamakin. En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim zurazurara ia ko iki. Guizbangira.

E Godɨn ziam fam!

25-26 E Godɨn ziam fam! God gavgavir ekiam ikia, kamaghɨn a ia damutɨ ia
nɨghnɨzir gavgavimɨn suiragh gavgavigham! Bizir kam, kɨ an akar aghuim
akura, bizir kam uaghan a mɨgei. Akar Aghuir kɨ akurim, a Krais Iesusɨn
Akar Aghuim, a guizɨn akar mogomem, bar fomɨra azenir avɨribar modogha
iza, datɨrɨghɨn azenim girɨ. Guizɨn akar mogomer kam, Godɨn akam inigha
izir gumazibar osiziriba, da gumazamizibagh amizɨ, me akar mogomer kam
gɨfo. Godɨn ovengan koghamim, Akar Gavgavimɨn kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
akar mogomer kaba azenim girɨtɨ, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar
dagh foghɨva, nɨghnɨzir gavgavim Kraisɨn ikɨ kamaghɨn an gɨn mangam.
27 Ezɨ kɨ kamaghɨn ifonge, Krais Iesus e damutɨ, e Godɨn ziam fam. Anarɨra
a God, egha a uabɨra fofoziba bar iti. Kamaghɨn amizɨ, e zurara an ziam fɨ
mamaghɨra ikiam. Guizbangɨra!

16:25-26: Rom 1:5; Efesus 1:9; 3:5; 3:9; 3:20; Kolosi 1:26-27; 1 Tesalonika 3:13 **16:27:** 1 Ti 1:17, 6:16, Ju 25 **16:27:** 1 Timoti 1:17; 6:16; Jut 1:25

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Korinin Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri
O
1 Korin

Akar faragha zuim

Polin dughiamin, Korin, a nguibar ekiar mam, an Akaian Provinisin iti. A uaghan Grighin nguazimin aven iti. Pol uabi faragha Iesusin akam Korinin nguibar ekiam anekunigha, sios gamizi a tu. Egha gin Pol me ategha, ghua nguibar igharazibar ingarava aruima, osimtiziba Korinin sios batifi. Kamaghin amizi, Pol nighnizir aghuiba me daningiva men osimtiziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol garima, Korinin itir Kraisin adarasi, men arazir maba ikufi. Ezi a kamaghin nighnisi, me ti uan nighnizir gavgavim ategham. A kamaghin men apangkufi. Egha poroghamiba arazir aghuibar amuasa a me migei. A uaghan ghaze, me Godin Duamin amamangatighti, a men daroribar faragh mangan koghti, osimtiziba guizbangira me bativam. A Godin ziam fer arazir aghuim migia, uaghan Godin Duamin bizir aghuibar me mikeme. Egha gumazamizir ovengezibav gia ghaze, me ua dikavam.

Bizir kaba, osimtiziba Korinin itir darazigh anidi. Me Godin ifongiam gifoghasa Pol akar bar aghuir kamin me gami. A men akuraghti, me a gifogham. Akar otevir Kraisin adarazi bar ifongezir mam, a sapta 13in iti. Sapta 13 Pol kamaghin men akagha ghaze, igharaz darazigh ifongezir arazim, a bizir bar aghuir God uan gumazamizibagh anidim.

Kraisin adarasi uarira uari adogh uan ziaba fan marki

(Sapta 1--4)

1 Ki Pol, ki Krais Iesusin aposel. God uabi ifongegha, na gamizi ki aposelin oto. Ki, Kraisin gin zuir gumazim Sostenes ko,

2 ga akinafarir kam ia Korinin nguibar ekiamin itir sios bagha an osiri. Krais Iesus ia gamizima, ia a baghavira iti. Egha a ua bagha ia amisevezi, ia a ko poroghav iti. A ia ko, nguazimin itir gumazamizir Krais Iesusin ziam feba bar, a ia misefe. Krais Iesus, en Ekiam. A men Ekiam, ko uaghan en Ekiam.

3 Ki God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Krais Iesus, aning ian apangkuv, egh navir amirizim ia daning.

Pol God minabi

4 God, Krais Iesusin ingangarimin tuavimin, ian apangkuvigha, deragha ia gami. Kamaghin ki zurara ia ginighnigha uan God minabi.

5-6 Ki a minabagha ghaze, Kraisin akar e ia mikinizim, a ian navibar ikia gavgafi. Ia Krais ko poroghav itima, God bizir aghuir avirim ia ganingizi, da ia gizifa, kar akam akurir arazir aviriba, ko fofozir guar aviriba.

7 Kamaghin, ia datirighin en Ekiam Krais Iesus azenim giramin dughiam

---

1:2: Ap 9:14, 18:1, 18:17, Ro 1:7, 10:12, 1 Ko 6:11, 2 Ti 1:9 **1:2:** Aposel 9:14; 18:1; 18:17; Rom 1:7; 10:12; 1 Korin 6:11; 2 Timoti 1:9 **1:3:** Ro 1:7, 2 Ko 1:2 **1:3:** Rom 1:7; 2 Korin 1:2 **1:5-6:** 1 Ko 2:1-2, 12:8, 2 Ko 8:7, 2 Ti 1:8, MAA 1:2 **1:5-6:** 1 Korin 2:1-2; 12:8; 2 Korin 8:7; 2 Timoti 1:8; Akar Mogomem 1:2 **1:7:** Lu 17:30, Fl 3:20, 2 Te 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:12 **1:7:** Luk 17:30; Filipai 3:20; 2 Tesalonika 1:7; Taitus 2:13; 2 Pita 3:12

mizua, Godin Duam aningizir bizir aghuitam, ia an otevizir puvati.
8 Krais Iesus gavgavim ia daningti, ia gavgavigh mangi, dughiar abuananamin otoghti, bizir kuratam en Ekiam Krais Iesus Uamateghamin
Dughiamin ian ikian kogham.
9 God uan Otarim Krais Iesus, en Ekiam a ko navir vamira ikiasa ian dia.
Eghti God damuasa mikemezi biziba, a bar adar amigham.

Sios bar biaghire

10 Nan adarasi, ki en Ekiam Krais Iesusin ziamin pamtem kamaghin ia
gakaghori, ia bar navir vamira uariv geir migirigiaba iki. Egh ia tintinimin
bighiran marki. Ia ikizir vamira, ko nighnizir vamira, ko ifongiar vamira iki.
11 Nan adarasi, Kloen adarazi na migia ghaze, ia adaribar uarigh ami.
12 Ki arazir ia uari adozir ian tongin itim migei. Marazi kamaghin migei,
"Ki Polin anav." Ezi marazi kamaghin migei, "Ki Apolosin anav." Ezi marazi
kamaghin migei, "Ki Pitan anav." Ezi marazi kamaghin migei, "Ki Kraisin
anav."
13 Ezi manmakin? Krais ti biaghireghama? Ki Pol ti ian akurvaghasa ter
ighuvimin aremez, o? Ia ti nan ziamin rurim iniz, o? Bar puvati!
14 Ian tongin, ki Krispus ko Gaiusra rue, ua gumazamiziba puvati. Kamaghin ki God minabi.
15 Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam kamaghin mikiman kogham,
"E Polin ziamin rurim ini."
16 (Guizbangira, ki igharaz darazi uaghan me rue, kar Stefanasin
dipenimin itir adarasi. Egha ki fozir puvati, ki ti igharaz darazi uaghan me
rues o puvati.)
17 Krais gumazamiziba ruasa na amadazir pu. Puvati. An akam akunasa
na amada. Eghti ki apezeperir migirigiaba ko nguazir kamin itir gumazamiz-
ibar fofozimin anekunan kogham. Ki kamaghin damu, Kraisin ter ighuvimin
ovevem damighti, a mati pura bizim.

Krais, a Godin gavgavim

18 Guizbangira, gumazamizir ovengamiba ghaze, ter ighuvimin
migirigiam, mati migirigiar onganim egha mingariba puvati. Ezi e
gumazamizir God en akurvaziba, e fo, ter ighuvimin migirigiam, a Godin
gavgavim.
19 Godin Akinafarim kamaghin migei:

"Ki gumazir nighnizir aghuiba me ganidibar fofoziba adegham,
egh ki men fofozir gumazibar fofoziba bar da agivagham."

20 Eghti e manmaghin nguazir kamin itir gumazamizibar nighnizir aghuibav
kimam? E manmaghin Judan Arazibagh fozir gumazibav kimam? E

1:8: Fl 1:6, Kl 1:22, 1 Te 3:13, 5:23 **1:8:** Filipai 1:6; Kolosi 1:22; 1 Tesalonika 3:13; 5:23 **1:9:** Ais 49:7, Jo 17:21, 1 Ko 10:13, 1 Te 5:24, 1 Jo 1:3 **1:9:** Aisaia 49:7; Jon 17:21; 1 Korin 10:13; 1 Tesalonika 5:24; 1 Jon 1:3 **1:10:** Ro 12:16, 2 Ko 13:11, Fl 2:2, 3:16, 1 Pi 3:8 **1:10:** Rom 12:16; 2 Korin 13:11; Filipai 2:2; 1 Pita 3:8 **1:12:** Jo 1:42, Ap 18:24-28, 19:1, 1 Ko 3:4 **1:12:** Jon 1:42; Aposel 18:24-28; 19:1; 1 Korin 3:4 **1:14:** Ap 18:8, 19:29, Ro 16:23 **1:14:** Aposel 18:8; 19:29; Rom 16:23 **1:16:** 1 Ko 16:15 **1:16:** 1 Korin 16:15 **1:17:** Mt 28:19, Jo 4:2, 1 Ko 2:1, 2:4, 2:13, 2 Pi 1:16 **1:17:** Matyu 28:19; Jon 4:2; 1 Korin 2:1; 2:4; 2:13; 2 Pita 1:16 **1:18:** Ap 17:18, Ro 1:16, 1 Ko 2:14, 15:2, 2 Ko 4:3 **1:18:** Aposel 17:18; Rom 1:16; 1 Korin 2:14; 15:2; 2 Korin 4:3 **1:19:** Ais 29:14, Jer 8:9 **1:19:** Aisaia 29:14; Jeremaia 8:9 **1:20:** Jop 12:17, Ais 19:12, 33:18, 44:25, Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:20:** Jop 12:17; Aisaia 19:12; 33:18; 44:25; Matyu 11:25; Luk 10:21; Rom 1:20-21; 1:28

gumazamizir akaba uariv sozir arazim bar a gifoziba, e manmaghin me
mikimam? Guizbangira, God nguazir kamin itir fofozibagh amizima, da mati
migirigiar onganiba mingariba puvati.
21 Godin nighnizir aghuim ko an fofozimin, God kamaghin fo, nguazir
kamin itir gumazamiziba uan fofozimin tuavimin me Godin fofozim inighan
kogham. Kamaghin, God tuavir igharazir mam men akuraghasa anemisefe.
Kar, me "migirigiar onganim," arazir akam, e anekuri. Gumazamiziba akar
kam baragha nighnizir gavgavim Godin itima, God men akurvasi.
22 Judaba mirakelbar ganasa bar gavgafi, ezi Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba nighnizir aghuim ko fofozim bagha pamten ingari.
23 Ezi e Krais ter ighuvimin aremezir akam me mikiri. Ezi akar kam Jud-
abar nighnizimin, mati bizir me asaghporaghirim. Ezi Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar nighnizim ghaze, kar migirigiar onganim.
24 Ezi e gumazamizir God diaziba, Juda ko Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba uaghara, e fo, Kraisra a Godin gavgavim ko Godin fofozim.
25 Nguazimin itir gumazamiziba kamaghin nighnigha ghaze, "Godin
nighnizir maba bar ongani." Ezi nighnizir kamra bar gumazamizibar
nighnizibagh afira. Ezi me kamaghin nighnisi, Godin arazir maba kamaghin
en akakasi, God gavgaviba puvati. Ezi an arazir kabara bar gavgavigha, bar
gumazamizibar gavgavim gafira.
26 Nan adarasi, ia dughiar God ian diazim ginighnigh. Ian aviriba faragha,
nguazir kamin itir gumazamizibar damazimin, fofozir gumazamizibar min
ikezir puvati. Ezi ian aviriba, gavgaviba puvati. Ian aviriba, anabar ziar
ekiaba itibar otivizir puvati.
27 God kamaghsua, a nguazir kamin itir fofozir gumazamizibar amuti,
me bar aghumsigham. Kamaghin, a gari, gumazamizir gavgaviba pu-
vatigha nguazimin itir gumazamizibar damazimin nighniziba onganiziba,
merara God me amisefe. God ghaze, a gavgaviba itir gumazamizibar amuti,
me aghumsigham. Kamaghin, gumazamizir gavgaviba puvatigha nguazir
kamin itir gumazamizibar damazimin itiba, merara God me amisefe.
28 Egha a nguazir kamin ziaba puvatizir gumazamiziba ini, kar gumaza-
mizir me kamaghin migeiba, me bizir kinir me aghuaziba. Ezi arazir kamin,
God ziar ekiaba itiba ko gavgaviba itibagh amizi, da mati bizir kinibar min
iti.
29 Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam Godin damazimin uabi uan
ziam fan kogham.
30 God uabi ia gamizi, ia Krais Iesus ko poroghav iti. Ezi a Krais gamizi,
a en nighnizir aghuimin mingarimin iti. Ezi Kraisin ingangarimin, God
e gamizima, e Godin damazimin deragha, God baghavira iti. Ezi Kraisin
ingangarimin, a uam e givezegha, arazir kuramin gavgavimin e firi.
31 Ezi Akinafarim mikemezi moghin God kamaghin ifonge, "Tina bar
akongeghsi, an Ekiam amizir arazibagh nighnigh, a bagh bar akongegh."

1:21: Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:21:** Matyu 11:25; Luk 10:21; Rom 1:20-21; 1:28 **1:22:** Mt 12:38, Mk 8:11, Jo 4:48, Ap 17:18, 17:32 **1:22:** Matyu 12:38; Mak 8:11; Jon 4:48; Aposel 17:18; 17:32 **1:23:** Ais 8:14, Mt 11:6, Jo 6:60, 6:66, Ro 9:32, 1 Ko 2:14, Ga 5:11 **1:23:** Aisaia 8:14; Matyu 11:6; Jon 6:60; 6:66; Rom 9:32; 1 Korin 2:14; Galesia 5:11 **1:24:** Ro 1:4, 1:16, 1 Ko 1:18, Kl 2:3 **1:24:** Rom 1:4; 1:16; 1 Korin 1:18; Kolosi 2:3 **1:25:** 2 Ko 13:4 **1:25:** 2 Korin 13:4 **1:26:** Mt 11:25, Jo 7:48, Je 2:1-5 **1:26:** Matyu 11:25; Jon 7:48; Jems 2:1-5 **1:27:** Mt 11:25, Je 2:5 **1:27:** Matyu 11:25; Jems 2:5 **1:29:** Ro 3:27, Ef 2:9 **1:29:** Rom 3:27; Efesus 2:9 **1:30:** Jer 23:5-6, Jo 17:19, 2 Ko 5:21 **1:30:** Jeremaia 23:5-6; Jon 17:19; 2 Korin 5:21 **1:31:** Jer 9:23-24, 2 Ko 10:17 **1:31:** Jeremaia 9:23-24; 2 Korin 10:17

2

Pol Korinɨn itir gumazamizibar nɨghnɨzir gavgavimɨn mɨgei

1 Nan adarasi, kɨ ia bagha izezir dughiamɨn, kɨ Godɨn akar mogomemɨn ia
mɨgɨa, fofozir gumazamizibar mɨn akar ekiar guar avɨritabar ia mɨkemezir
puvatɨ.
2 Kɨ faraghavɨra kamaghɨn nɨghnɨki, kɨ ian tongɨn ikiamin dughiamɨn,
kɨ bizir igharazitam gɨnɨghnɨghan kogham. Puvatɨgham. Kɨ Krais Iesusra
nɨghnɨghɨva, a ter ighuvimɨn aremezir ovevem uaghan a gɨnɨghnɨgham.
3 Kɨ ia ko itir dughiamɨn, kɨ guizbangɨra gavgaviba puvatɨ. Kɨ atiatiava,
mɨghɨghavɨra agoi.
4 Ezɨ akar kɨ mɨkemezim ko Akar Aghuir kɨ kunizim, kɨ nguazir kamɨn
itir fofozim o nɨghnɨzibagh etuir akam, ia mɨkemezir pu. Puvatɨ. God uan
Duamɨn gavgavim, ian akazɨ, ia fo, kɨ mɨgeir akaba da guizbangɨra.
5 Guizbangɨra, kɨ kamaghsua, ian nɨghnɨzir gavgavim nguazir kamɨn itir
fofozim gisɨn ikian kogham. Puvatɨ. Ian nɨghnɨzir gavgavim, Godɨn gavgav-
imra, a gisɨn tugham.

Godɨn Duam nɨghnɨzir aghuim ko fofozim e ganɨdi

6 Guizbangɨra, gumazamizir gavgavigha Godɨn Arazibar gɨn zuiba, e fo-
fozir aghuim me ganɨdi. Ezɨ fofozir me inizir kam, a nguazir kamɨn itir
fofozim puvatɨ. Egha uaghan a nguazir kamɨn gumazir dapanibar fofozim
puvatɨ, kar gumazir ovengasava amiba.
7 Fofozir aghuir e ia ganɨdir kam, a Godɨn nɨghnɨzir mogomem. Fomɨra,
God tɨghar nguazimɨn ingaramin dughiamɨn, a uan fofozir aghuimɨn a
kamaghɨn ifonge, e an Nguibamɨn ikɨ, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko
a iniam. Ezɨ dughiar kamɨn ikegha iza datɨrɨghɨn an fofozir aghuir kam en
modo.
8 Ezɨ, nguazir kamɨn gumazir dapanitam a gɨfozir pu. Puvatɨ. Me ti
foghava, ziar ekiam itir Ekiam isa ter ighuvim gafughan koghai.
9 Ezɨ e Godɨn Akɨnafarimɨn itir akamɨn mɨgɨrɨgɨar kam mɨgei, a kamakɨn:

"Bizir gumazitam o amizitam faragha uan damazimɨn ganizir puvatɨziba,
ko akar gumazitam o amizitam faragha oraghizir puvatɨziba,
ko bizir gumazitam o amizitamɨn nɨghnɨzimɨn itir puvatɨziba,
bizir bar aghuir kaba,
God gumazamizir a gifongeziba baghavɨra da akɨri."

10 Bizir kabar mɨgɨrɨgɨam fomɨra modo, ezɨ Godɨn Duamɨn ingangarimɨn
God da azenim gatɨzɨ, e dar gari. Godɨn Duam biziba bar deravɨra dar gara,
uaghan Godɨn nɨghnɨzir mogomebar gara fo.

2:1: 1 Ko 1:17 **2:1:** 1 Korin 1:17 **2:2:** Ga 6:14, Fl 3:8 **2:2:** Galesia 6:14; Filipai 3:8 **2:3:** Ap 18:9, 2 Ko 10:1 **2:3:** Aposel 18:9; 2 Korin 10:1 **2:4:** Ro 15:19, 1 Ko 1:17, 1 Te 1:5, 2 Pi 1:16 **2:4:** Rom 15:19; 1 Korin 1:17; 1 Tesalonika 1:5; 2 Pita 1:16 **2:5:** 2 Ko 4:7, 6:7 **2:5:** 2 Korin 4:7; 6:7 **2:6:** 1 Ko 1:28, Ef 4:13, Fl 3:15, Hi 5:14 **2:6:** 1 Korin 1:28; Efesus 4:13; Filipai 3:15; Hibru 5:14 **2:7:** Ro 16:25-26, Ef 3:5, 3:9, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 **2:7:** Rom 16:25-26; Efesus 3:5; 3:9; Kolosi 1:26; 2 Timoti 1:9 **2:8:** Lu 23:34, Jo 7:48, Ap 13:27, 2 Ko 3:14 **2:8:** Luk 23:34; Jon 7:48; Aposel 13:27; 2 Korin 3:14 **2:9:** Ais 64:4 **2:9:** Aisaia 64:4 **2:10:** Mt 13:11, 16:17, Jo 14:26, 1 Jo 2:27 **2:10:** Matyu 13:11; 16:17; Jon 14:26; 1 Jon 2:27

11 Tav gumazamizir igharazibar nighnizibagh foghan kogham. Puvati.
Gumazimin duar an aven itimra fo. Kamaghira, gumazitam o amizitam
Godin nighnizim gifoghan kogham. Godin Duam, a uabira fo.
12 E nguazir kamin duam inizir pu. Puvati. E God amadazir Duam ini. Eghti
tuavir kamin, e bizir aghuir God e ganingiziba, e deraghvira dagh fogham.
13 E bizir aghuir kabav geima, en migirigiaba nguazimin itir fofozimin
tuavimin otozir pu. Puvati. Godin Duam uabi en sure gamima, e akar kabagh
ami. E Godin Duamin akaba isa, Godin Duam itir gumazamiziba akar kaba
bigha me geghari.
14 Ezi gumazamizir Godin Duam puvatiziba, me Godin Duamin bizir
aghuiba inighan kogham. Guizbangira, me kamaghin nighnigha ghaze, da
bizir onganiba, egha mingariba puvati. Bizir aghuir kaba, da Godin Duamin
otifi. Kamaghin, gumazamizir Godin Duam itiba, merara Godin Duamin
bizir aghuir kaba tuisighamin fofozim iti.
15 Gumazamizir Godin Duam itiba, me biziba bar da tuisisi. Eghti gu-
mazitam o amizitam, Godin Duam itir gumazamizibar araziba tuisighiva
avegham.
16 Godin Akinafarim kamaghin migei:

"Tina Ekiamin nighnizim gifo?
Gumazitam bizibar amuamin fofozim Ekiamin sure damuan kogham."

Ezi erara, Kraisin nighnizim en iti.

3

Siosin ingangarir gumazamiziba, me Godin ingangarir gumazamiziba

1 Nan adarasi, ki gumazamizir Godin Duamin gin zuibav gei moghin ia
mikiman kogham. Puvati. Ki gumazamizir navir ghurimin arazibar gin
zuibav gei moghin, ki ia migei. Dughiar kamin ia borir iririvibar min ikia,
Kraisin arazibar gin zui.
2 Ki faragha, mati otem ia ganiga, dagher gavgavitam ia daningan ibura.
Faraghavira, ki fo, ia tighar dagher gavgavitam iniam. Egha datirighin ikia,
kamaghira iti.
3 Ki fo, ia navir ghurimin arazibar gin ghuavira iti. Ia uan adarazi navim
men ikuvir arazim, ko uarir adoghodozir arazim, da ian ikiavira iti. Arazir
ia amir kaba, kar navir ghurimin araziba. Ia dagh amuava, nguazir kamin
itir gumazamizibar min ami.
4 Gumazir mam kamaghin migei, "Ki Polin anav." Ezi mav kamaghin migei,
"Ki Apolosin anav." Ezi arazir kamin ia mati nguazir kamin gumazamiziba.
5 Ia deravira nighnigh. Apolos, a tina? Ki Pol, ki tina? Ga ingangarir
gumazir kinimning. Ekiam ingangariba isa, vaghvagha ga ganingi. Ezi
ingangarir ga amir kabar, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti.

2:11: Snd 20:27, Jer 17:9, Ro 11:33-34 **2:11:** Aghuzir Akaba 20:27; Jeremaia 17:9; Rom 11:33-34 **2:12:** Jo 16:13-14 **2:12:** Jon 16:13-14 **2:13:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2 Pi 1:16 **2:13:** 1 Korin 1:17; 2:4; 2 Pita 1:16 **2:14:** Mt 16:23, Jo 8:47, 14:17, Ro 8:5-7, 1 Ko 1:18, 1:23 **2:14:** Matyu 16:23; Jon 8:47; 14:17; Rom 8:5-7; 1 Korin 1:18; 1:23 **2:15:** 1 Te 5:21, 1 Jo 2:20, 4:1 **2:15:** 1 Tesalonika 5:21; 1 Jon 2:20; 4:1 **2:16:** Jop 15:8, Ais 40:13, Jer 23:18, Jo 15:15, Ro 11:34 **2:16:** Jop 15:8; Aisaia 40:13; Jeremaia 23:18; Jon 15:15; Rom 11:34 **3:1:** Jo 16:12, 1 Ko 2:14-15 **3:1:** Jon 16:12; 1 Korin 2:14-15 **3:2:** Jo 16:12, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2 **3:2:** Jon 16:12; Hibru 5:12-14; 1 Pita 2:2 **3:3:** 1 Ko 1:10-11, 11:18, Ga 5:20-21, Je 3:16 **3:3:** 1 Korin 1:10-11; 11:18; Galesia 5:20-21; Jems 3:16 **3:4:** 1 Ko 1:12 **3:4:** 1 Korin 1:12

6 Ki mati, dagher ovizim opari. Ezi Apolos dipam a ganidi. Ezi God a
gamima, an aghui.
7 Gumazamizir dagher oviziba opariba, me ziaba puvati. Gumazamizir
dipam a ganidiba, me uaghan ziaba puvati. God daghebagh amima, da
aghui, kamaghin a uabira ziam iti.
8 Gumazamizir dagher oviziba opariba, ko gumazamizir dipaba anidiba,
me uaghara Godin ingangarir gumazamiziba. Egh me vaghvagh uan ingan-
garir amizibar ivezim iniam.
9 E bar moghira, e uari inigha Godin ingangarim gami, ezi ia mati an
azenim.

Siosin ingangarir gumazamiziba, mati dipenibar ingarir gumazamiziba

Egha ia uaghan mati Godin Dipenim.
10 God uan apangkuvimin, fofozim na ganingizi, ki mati dipenibar ingarir
gumazir fofozir bar ekiam itim. Egha ki dagiaba arizima, gumazamizir
igharaziba dagh isin dipenimin ingari. Eghti dipenimin ingarir gumazamiz-
iba vaghvagh deravira ganiva dipenimin ingar.
11 Ia fo, God Krais Iesus isa, dipenimin ingarir dagiar faragha atizimin
min anetigha gifa. Eghti gumazitam o amizitam, dipenimin ingarir dagiar
faragha itir igharazitam, uam anerighan kogham.
12 Gumazamiziba dagiar kam gisin dipenimin ingarsi, tarazi ti golin
dagiabar an ingaram, tarazi ti silvan dagiabar an ingaram, eghti tarazi ti
dagiar ivezim bar pin kozibar an ingaram, eghti tarazi temebar an ingaram,
eghti tarazi dadabar an ingaram, eghti tarazi maziar misiabar an ingaram.
13 Eghti gin, Godin Kotiamin Dughiamin, gumazamiziba bar, men ingan-
gariba azenim giram. Eghti dughiar kam avir ekiamin min otoghti, avir
kam men ingangaribar isi vaghvagh da tuisigham, men ingangariba deraz,
o puvati.
14 Eghti gumazamizir manam dagiar kam gisin dipenimin ingarighti, an
dipenim isighan koghti, a ingangarir kamin ivezir aghuim iniam.
15 Eghti ingangarir gumazamizibar dipeniba bar isighti, me uan ingan-
garibar ivezim inighan kogham. Ingangarir gumazamiziba uari avimin
miseveaghirigh egh me ovengan kogham.

Ia Godin Dipenimra

16 Ia kamaghin fos ti? Ia Godin Dipenimra, ezi Godin Duam ian aven iti.
17 Godin Dipenim, a ua baghaviram a ginabas. Ezi dipenir kam, kar iarara.
Kamaghin amizi, gumazim o amizim Godin Dipenim gasighasightima, God a
gasighasigham.

E gumazamizibar ziaba fan kogham

3:6: Ap 18:4-11, 18:24-28, 19:1, 1 Ko 1:30, 2 Ko 3:5, 10:14-15 **3:6:** Aposel 18:4-11; 18:24-28; 19:1; 1 Korin 1:30; 2 Korin 3:5; 10:14-15 **3:7:** 2 Ko 12:11, Ga 6:3 **3:7:** 2 Korin 12:11; Galesia 6:3 **3:8:** Ro 2:6, Ga 6:4-5, MAA 22:12 **3:8:** Rom 2:6; Galesia 6:4-5; Akar Mogomem 22:12 **3:9:** Mt 13:3-9, Ap 15:4, 2 Ko 6:1, Ef 2:20-22, Hi 3:3-4, 1 Pi 2:5 **3:9:** Matyu 13:3-9; Aposel 15:4; 2 Korin 6:1; Efesus 2:20-22; Hibru 3:3-4; 1 Pita 2:5 **3:10:** Ro 15:20, 1 Ko 4:15, 15:10, 1 Pi 4:11, 2 Pi 3:15, MAA 21:14 **3:10:** Rom 15:20; 1 Korin 4:15; 15:10; 2 Pita 3:15; Akar Mogomem 21:14 **3:11:** Ais 28:16, Mt 16:18, 2 Ko 11:4, Ga 1:7, 1 Pi 2:4-6 **3:11:** Aisaia 28:16; Matyu 16:18; 2 Korin 11:4; Galesia 1:7; 1 Pita 2:4-6 **3:13:** Lu 2:35, 1 Ko 4:5, 2 Te 1:7-10, 1 Pi 1:7, 4:12 **3:13:** Luk 2:35; 1 Korin 4:5; 2 Tesalonika 1:7-10; 1 Pita 1:7; 4:12 **3:16:** 1 Ko 6:19, 2 Ko 6:16, Ef 2:21-22, Hi 3:6, 1 Pi 2:5 **3:16:** 1 Korin 6:19; 2 Korin 6:16; Efesus 2:21-22; Hibru 3:6; 1 Pita 2:5

18 Ian tav uabɨra uabɨ gifaran markɨ. Kɨ ghaze, ian tongɨn gumazitam o
amizitam nguazir kamɨn bizibagh fogh kamagh nɨghnɨgham, “Kɨ fofozir bar
aghuim iti,” egh a faragh gumazir onganimɨn mɨn otogh, gɨn bar fofozir
gumazimɨn otogham. Kamaghɨn deragham.
19 Guizbangɨra, nguazir kamɨn fofozir aghuim, a Godɨn damazimɨn mati
arazir onganim. Godɨn Akɨnafarim kamaghɨn mɨgei, “Gumazamizir maba
paza gumazamizir igharazibar amuasa, arazir avɨribagh nɨghnɨsi. Ezɨ God
gumazamizir kabar arazibagh amima, da meraram asɨghasɨsi.”
20 Godɨn Akɨnafarim uaghan kamaghɨn mɨkeme, “Ekiam a fofozir gumaza-
mizibar nɨghnɨzibagh fo. A fo, me damuasa nɨghnɨzir biziba, da otivan
kogham.”
21 Kamaghɨn amizɨ, ia gumazamizibar ziaba fer arazim atakigh. Biziba bar,
ian biziba.
22 Pol, ko Apolos, ko Pita, ko nguazir kam, ko ikɨrɨmɨrim, ko ovevem, ko
bizir datɨrɨghɨn itiba, ko gɨn otivamin biziba, da bar iana.
23 Ezɨ ia Kraisɨn adarasi, ezɨ Krais, Godɨn anav.*

4

Ekiam uabɨ uan ingangarir gumazamiziba tuisɨsi

1 Ia kamaghɨn e gɨnɨghnɨgh, e Kraisɨn ingangarir gumazamiziba. Egha
Godɨn akar mogomeba deraghvɨra dar ganamim ingangarim gami.
2 Eghtɨ gumazamiziba tavɨn ingangarir gumazibar ikɨ, egh me uan gumazir
ekiamɨn akaba deraghvɨra dar gɨn mangɨ.
3 Kamaghɨn amizɨ, ia nan araziba tuisɨgham, o gumazamizir igharazitaba
nan araziba kotɨn da tuisɨghsɨ damuam, kar pura bizim. Kɨ uaghan uabɨ uan
araziba tuisɨzir puvatɨ.
4 Guizbangɨra, kɨ uan arazir kuratam gɨfozir puvatɨ. Kɨ kamaghɨn mɨkɨman
kogham, “Kɨ gumazir arazir kuraba puvatɨzim.” Puvatɨ, na tuisɨghamin
ingangarim, kar Ekiamɨn bizimra.
5 Kotiamɨn Dughiam tɨghar otivam. Kamaghɨn, ia gumazamizir igharaz-
ibar araziba tuisɨghan markɨ. Ia Ekiam izamin dughiam mɨzuam. A bizir
mɨtarmemɨn mueghav itiba inigh angazangarimɨn dar atɨgham. Egh a
gumazamiziba bar men navir averiabar itir nɨghnɨziba, azenim darɨgham.
Eghtɨ dughiar kamɨn, God bar vaghvagh e mɨkɨm suam, en ingangarim deraz,
o ikufi.

Korinba uari uan ziaba fe

3:18: Snd 3:7, Ais 5:21 **3:18:** Aghuzir Akaba 3:7; Aisaia 5:21 **3:19:** Jop 5:13, 1 Ko 1:20, 2:6 **3:19:** Jop 5:13; 1 Korin 1:20; 2:6 **3:20:** Sng 94:11 **3:20:** Onger Akaba 94:11 **3:21:** 1 Ko 1:12, 3:4-6, 2 Ko 4:5, 4:15 **3:21:** 1 Korin 1:12; 3:4-6; 2 Korin 4:5; 4:15 **3:23:** Ro 14:8, 1 Ko 11:3, 2 Ko 10:7, Ga 3:29 **3:23:** Rom 14:8; 1 Korin 11:3; 2 Korin 10:7; Galesia 3:29 * **3:23:** 1 Korin 1:12 ko 3:4, Pol kamaghɨn mɨgei, Korinɨn siosɨn itir darazi uari abɨgha, marazi ghaze, e Polɨn adarasi, ezɨ marazi ghaze, e Apolosɨn adarasi. Ezɨ mɨgɨrɨgiar kaba da nguazimɨn gumazamizibar nɨghnɨzibar gɨn zui. Korinɨn siosɨn itir gumazamiziba deravɨra Godɨn nɨghnɨzim gɨfogh, egh kamaghɨn mɨkɨm suam, Pol bar en anav, ezɨ Apolos bar en anav. Pol ko Apolos ko bizir igharaziba sara, me ingangarir gumazamizibar mɨn ikɨ, Korinɨn siosɨn akurvagh egh me damutɨ, me guizɨn Kraisɨn adarazir mɨn otivam. Kamaghɨn, God me ginaba. Nɨ 2 Korin 3:1-9ɨn gan. **4:1:** Lu 12:42, 1 Ko 3:5, 2 Ko 6:4, Ta 1:7, 1 Pi 4:10 **4:1:** Luk 12:42; 1 Korin 3:5; 2 Korin 6:4; Taitus 1:7; 1 Pita 4:10 **4:2:** Lu 12:42 **4:2:** Luk 12:42 **4:4:** Jop 9:2, Sng 143:2, Snd 21:2, Ro 4:2 **4:4:** Jop 9:2; Onger Akaba 143:2; Aghuzir Akaba 21:2; Rom 4:2 **4:5:** Ro 2:1, 2:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **4:5:** Rom 2:1; 2:29; 1 Korin 3:8; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 20:12

6 Nan adarasi, ki ian nighnizibar akurvaghasa, Apolos ko ga uaning
geghari. Ia ga ginighnigh, egh Godin Akinafarim mikemezi moghin deravira
an gin mangi. Egh ia arazir osirizir kamin mirara mangi. Ia akaba batogh
uari fiva, gumazamizir mabar ziaba fiva igharazibar ziaba abinan marki.
7 Namakam, tina gumazir ekiamin ni ati? Ni ti bizir aghuir ni ititam, God
dama a inizir puvati, o? Guizbangira, bizir ni itiba, God ni ganingizi, ni
manmaghsua uabi uan ziam fa, mati ni bizir kabagh amizi, da otifi?
8 Guizbangira, ia ti biziba bar izivaghama? Ia ti biziba bar izivagha
deraghaviram apia? Ia ti e gafiragha atrivibar otivighama? A dera, ki
mamagh sua, ia guizin atrivibar ikitima, e ia ko uaghan atrivibar ikiam.
9 Ki ghaze, puvati. Nan nighnizimin, God ti e aposelba isa, danganir bar gin
itimin e ati. E mati gumaziba me kotin aven ghaze, e aremegham. Me nguazir
kamin itir enselba ko gumazamiziba bar, men damazimin e misueghti, e
arighregham.
10 E Kraisin ziam fer arazim bangin, e gumazamizir onganibar min iti. Ezi
ia Krais ko poroghav ikiava, ia fofozir gumazamizibar min iti. E gavgaviba
puvati, ezi ia bar gavgafi. E ziaba pu, ezi ia ziar ekiaba iti.
11 Bar fomira iza datirikin, e mitiriaba sara itima, kuariba puv en pirima,
e korotiar bibiziba azui. Ezi me tintinibar e misozi, e deravira danganitam
gaperazir puvati.
12 E uari uan dafaribar ingangarir bar osimtizibagh ami. Me paza e
migeima, e deragh me damuasa Godin azangsisi. Me arazir kurabar e
gamima, e pura nimira ikia osimtiziba ateri.
13 Me akar bar kurabar e migeima, e akar aghuaribar men akaba ikarvasi.
E mati bizir kurar gumazamiziba makuniziba. Gumazamizibar damazibar
e mati bizir kurar bar mizirziba. E kamaghira ikia iza datirikin.

Polin ifongiam, Korinba an arazibar gin mangam

14 Akar kam, ia damuti ia aghumsighasa ki an osirizir puvati. Ki kamagh-
sua, ia mati nan boribara. Ki ian nighnizibar amuti ia deragh foghasa, egha
akar kam osiri.
15 Gumazamizir bar avirim ia ko ikiam maraghe, Kraisin arazibar ian
akurvagh, ia geghuf, a pura bizim. Ia afeziar vamira iti. Ki Akar Aghuim
inigha ia bagha iza ia ganingizi, ia Krais Iesus ko poroghav iti. Kamaghin, ki
ian afeziamin oto.
16 Kamaghin ki ia gakaghori, ia nan arazibar gan, dar gin mangi.
17 Bizir kam bagha, ki Timoti ia bagha anemada. A nan otarimin min iti,
ezi ki bar a gifonge. An Ekiamin ingangarim deragha an gari. Ki kamaghin
ifonge, a nan arazir ki Kraisin poroghav ikia amibar gun ia mikimam. Arazir
kabara, ki zurara nguibaba bar dar ghua, siosba bar dar men sure gami.
Eghti, Timoti arazir kabar ia mikim, ian nighnizibar amuti, da dikavam.

4:6: Ro 12:3, 1 Ko 1:12, 3:4, 3:21 **4:6:** Rom 12:3; 1 Korin 1:12; 3:4; 3:21 **4:7:** Jo 3:27, Ro 12:6, Je 1:17, 1 Pi 4:10 **4:7:** Jon 3:27; Rom 12:6; Jems 1:17; 1 Pita 4:10 **4:8:** MAA 3:17, 3:21 **4:8:** Akar Mogomem 3:17; 3:21 **4:9:** Ro 8:36, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 6:9, Hi 10:33 **4:9:** Rom 8:36; 1 Korin 15:30-31; 2 Korin 6:9; Hibru 10:33 **4:10:** Ap 26:24, 1 Ko 1:18, 3:18 **4:10:** Aposel 26:24; 1 Korin 1:18; 3:18 **4:11:** Ap 23:2, Ro 8:35, 2 Ko 11:23-27, Fl 4:12 **4:11:** Aposel 23:2; Rom 8:35; 2 Korin 11:23-27; Filipai 4:12 **4:12:** Sng 109:28, Mt 5:44, Ap 18:3, 1 Ko 9:14-15, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8, 1 Ti 4:10 **4:12:** Onger Akaba 109:28; Matyu 5:44; Aposel 18:3; 1 Korin 9:14-15; 1 Tesalonika 2:9; 2 Tesalonika 3:8; 1 Timoti 4:10 **4:13:** Kra 3:45 **4:13:** Azir Akam 3:45 **4:15:** Ap 18:11, Ga 4:19, Je 1:18 **4:15:** Aposel 18:11; Galesia 4:19; Jems 1:18 **4:16:** 1 Ko 11:1, Fl 3:17, 1 Te 1:6, 2 Te 3:9 **4:16:** 1 Korin 11:1; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 1:6; 2 Tesalonika 3:9 **4:17:** Ap 19:22, Fl 2:19-22 **4:17:** Aposel 19:22; Filipai 2:19-22

18 Ian marazi ghaze, ki izi ian ganan kogham, egha me akaba batogha uan
ziaba fe.
19 Puvati. Ekiam ifueghtima, ki ia bagh zuamira izam. Egh ki izeghamin
dughiamin, ki gumazamizir uan ziaba feba, ki men akaba baraghsi izan
kogham. Puvati. Ki izi foghasa, me gavgavir manam iti.
20 Guizbangira, God Bizibagh Ativamin Arazim, kar pura migirigiar
kinimin bizim puvati. Kar gavgavir ekiam itir bizim.
21 Ezi ki manmaghin damuasa ia ifonge? Ki ia misoghamin aghorim inigh
ia bagh izasa, ia ifonge? O ki uan navim ia daningiva, ian asughasugham?

Kraisin adarazi arazir kurar men tongin otiviba akir

5

(Sapta 5--6)

Gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim, Korinin siosin aven iti

1 Ki kamaghin eghaghaniba baraki, gumazamiziba tintinibar uari isava
akuir arazim ian tongin oto. Kar arazir bar kuram. Arazir kam, Krais
gifozir puvatizir gumazamiziba amir arazir kuraba, bar dagh afira. Arazir
kamnang kamakin, gumazir mam uan afeziamin amuim koma akui.
2 Egha ia manmaghin amigha ghaze, ia bar pin ikia, marazi gafira? Ia
ti arazir uan ziaba fer kam ateghiva azi. Egh gumazir arazir kurar kam
gamizim, ia a batueghtima, a ua ia ko ikian marki.
3 Guizbangira, ki uan inivafizimin ian saghon iti, egha uan duamin ki ia
ko iti. Egha mati, ki guizbangira uabi ia ko ikia, gumazir arazir kurar kam
gamizimin arazim tuisigha gifa.
4 Egha ki kamaghin migei, ia en Ekiam Iesusin ziamin, ia uari akuvaghti,
en Ekiam Iesusin gavgavim, ko nan duam uaghan, ia ko ikiti,
5 ia gumazir kam isi, Satanin dafarim datighti, an inivafizim ikuvigham. Ia
kamaghin damighti, Ekiam Izamin Dughiamin, God gumazir kamin duamin
akuragham.

Korinba gumazir arazir kuram gamim batokegh

6 Ia uari uan ziaba fe, kar arazir aghuim puvati. Ia ti kamaghin fozir pu,
yisin muziarim, a bret damuamin plaua bar a gamima, a bui?
7 Kamaghin, ia yisin ghurimin min arazir kuraba bar da batoghiva, zuegh,
mati bretin igiar yisba puvatizimin min iki. Ki kamaghin fo, ia yis puvatizir
bretin min iti. Ia fo, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnizir Isar Ekiam,
an ababanim gamigha gifa. Me, mati Isar Ekiam bagha sipsip isa ofa gami
moghin, me Krais isa sipsipin min a misoghezi, an areme.
8 Kamaghin amizi, en araziba, gumazamizir Isar Ekiar kam damuasava
amir arazibar min mangi. Egh uan arazir kuraba batuegh, mati me Isar

---

4:19: Ap 18:21, 19:21, 1 Ko 16:5, 2 Ko 1:15, 1:23, Hi 6:3 **4:19:** Aposel 18:21; 19:21; 1 Korin 16:5; 2 Korin 1:15; 1:23; Hibru 6:3 **4:20:** 1 Ko 2:4, 1 Te 1:5 **4:20:** 1 Korin 2:4; 1 Tesalonika 1:5 **5:1:** Wkp 18:7-8, Lo 22:30, 27:20, Ef 5:3 **5:1:** Ofa Gami 18:7-8; Godin Araziba 22:30; 27:20; Efesus 5:3 **5:3:** Kl 2:5 **5:3:** Kolosi 2:5 **5:4:** Mt 16:19, 18:18, Jo 20:23, 2 Ko 13:10 **5:4:** Matyu 16:19; 18:18; Jon 20:23; 2 Korin 13:10 **5:5:** Ap 26:18, 1 Ti 1:20, 1 Pi 4:6 **5:5:** Aposel 26:18; 1 Timoti 1:20 **5:6:** 1 Ko 3:21, 15:33, Ga 5:9, Je 4:16 **5:6:** 1 Korin 3:21; 15:33; Galesia 5:9; Jems 4:16 **5:7:** Kis 12:5, 12:21, 13:7, Ais 53:7, Jo 1:29, 1 Pi 1:19, MAA 5:6, 5:12 **5:7:** Ua Me Ini 12:5; 12:21; 13:7; Aisaia 53:7; Jon 1:29; 1 Pita 1:19; Akar Mogomem 5:6; 5:12 **5:8:** Lo 16:3, Mt 16:6, 16:12, Lu 12:1 **5:8:** Godin Araziba 16:3; Matyu 16:6; 16:12; Luk 12:1

Ekiam damuasa uan dipenibar yisin ghuriba isa, da makuri. Egh arazir
zuruzim ko guizin akamin gin mangiti, arazir kam mati bretin igiar yis
puvatizim.*
9 Akinafarir igharazir ki ia bagha faragha osirizimin, ki kamaghin ia
mikeme, "Ia gumazamizir tintiniba uari bakiava akuiba, me ko ikian marki."
10 Ia bar nguazir kamin gumazamizir arazir kurar kabagh amiba
ataghiraghasa, ki migeir puvati. Gumazamizir tintinibar uari bakiava
akuiba, ko gumazamizir igharazibar biziba bagha naviba dikaviba, ko
gumazamizir igharazibar biziba okeiba, ko gumazamizir marvir guabar
ziaba feba, ia gumazamizir kabanang bar me ataghiraghsi, ia bar nguazir
kamin ikian kogham.
11 Ki osirizir akar kam, an mingarim kamakin: Gumazir Kraisin adarazir
aven iti tam arazir kurabagh amua, gumazamizir uari bakiava akuir arazim
gami, o gumazir igharazibar biziba bagha navim dikafi, o marvir guabar
ziaba fe, o akar kuraba uari gasir arazim gami, o dipar onganiba api, o
gumazir igharazibar biziba okei, ia gumazir kam ko ikian marki. Egh ia
uaghan gumazir kamaghin amim ko daghebar aman kogham.
12 Ezi manmakin? Ki ti Kraisin adarazir azenan itir gumazamiziba tuisizir
ingangarim iti? Bar puvati. Kraisin adarazir aven itir gumazamiziba tuisizir
ingangarim, a ian ingangarimra.
13 Azenan itir gumazamiziba, God uabi men araziba tuisigham. Ezi Godin
Akinafarim kamaghin mikeme, "Ia gumazir kurar ian tongin itim batokegh."

6

Kraisin adarazi uarira uari kot darighan marki

1 Ian tongin tav osimtizitam Kraisin adarazir mavin ikia, tizim bagha Godin
gumazamiziba ategha ghua Godin gin zuir puvatizibar damazimin a isa kot
garisi? Ia arazir kam gamua aghumsizir puvati, o?
2 Ia ti kamaghin fozir puvati? E Godin gumazamiziba, e nguazimin itir
biziba bar, da tuisigham. Egh ia guizbangira gin nguazir kamin biziba
tuisighamin fofozim ikiam, egha datirighin manmaghsua osimtizir muziarir
kaba uarir tongin ia da tuisighamin fofoziba puvati?
3 Ia ti kamaghin fozir puvati? E enselbar araziba tuisigham. E kam-
aghin damuva, e guizbangira nguazir kamin osimtiziba tuisighamin fofozim
ikiam.
4 Kamaghin, osimtizitam ian tongin otoghtima, tizim bagh ia osimtizir kam
tuisighamin ingangarim isava, siosin azenan itir darazigh anidi?
5 Ia aghumsighasa, ki kamaghin migei. Ki ghaze, ian tongin, gumazir fo-
fozim ititam ti mar ikia, egha Kraisin adarazir tongin osimtiziba tuisighamin
fofozim ikiama.

---

* **5:8:** Ves 6in ikegha ghua ves 8in tuzir migirigiam, God Israelia Gitazir Dughiam an arazibagh nighnigha, Judaba amir arazibav gei. Ni Ua Me Ini 12:3-21 ko 13:5-7in gan. An arazir kaba bar dagh amizima, da Kraisin adarazir dabirabimin nedazim oto. **5:9:** Mt 18:17, 2 Ko 6:14, Ef 5:11, 2 Te 3:14 **5:9:** Matyu 18:17; 2 Korin 6:14; Efesus 5:11; 2 Tesalonika 3:14 **5:10:** Jo 17:15, 1 Ko 1:20, 10:27 **5:10:** Jon 17:15; 1 Korin 1:20; 10:27 **5:11:** Mt 18:17, Ro 16:17, 2 Te 3:6, Ta 3:10, 2 Jo 10 **5:11:** Matyu 18:17; Rom 16:17; 2 Tesalonika 3:6; Taitus 3:10; 2 Jon 1:10 **5:12:** Mk 4:11, 1 Ko 6:1-4, Kl 4:5, 1 Te 4:12, 1 Ti 3:7 **5:12:** Mak 4:11; 1 Korin 6:1-4; Kolosi 4:5; 1 Tesalonika 4:12; 1 Timoti 3:7 **5:13:** Lo 13:5, 17:7, 21:21, 22:21-24 **5:13:** Godin Araziba 13:5; 17:7; 21:21; 22:21-24 **6:2:** Dan 7:22, Mt 19:28, MAA 2:26, 3:21, 20:4 **6:2:** Daniel 7:22; Matyu 19:28; Akar Mogomem 2:26; 3:21; 20:4 **6:3:** 2 Pi 2:4, Ju 6 **6:3:** 2 Pita 2:4; Jut 1:6

6 Ezi manmaghsua, Kraisin adarazi uari isava, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar damazimin ghua uari isa kot garisi.
7 Ia Kraisin adarasi, ia osimtiziba uarir ikia, uari isa kotin zui, ezi ian arazir kam kamaghin e gamizi e fo, Kraisin arazir ia gin zuim, ia anetakis. Manmaghsua ia me ateghti, me paza ia damuan ia aghua? Manmaghsua ia me ateghti, me pura ian biziba inian ia aghua?
8 Ia arazir aghuir kabar gin mangan aghuagha, uari paza me gamua men biziba pura da isi. Egha arazir kamra, ia uaghan uan adarazigh ami.
9 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uari uan navibagh ifaran marki. Gumazamizir tintinibar uari isava akuiba, ko gumazamizir marvir guabar ziaba feba, ko poroghamiba uari bakeir arazim gamiba, ko gumazir uarira uari isa akua arazir aghumsizibagh amiba,
10 ko okimakiar gumazamiziba, ko gumazamizir igharaz darazir biziba bagha navim dikaviba, ko dipar onganiba apiba, ko akar kuraba uari gasir arazim gamiba, ko gumazir pura igharazibar biziba uari bagha da isiba, gumazamizir kamaghin amiba bar, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham.
11 Fomira ian marazi kamaghin ike. Ezi God ia ruegha, ia gamizi, ia an gumazamizibar otifi. Ia, Ekiam Krais Iesusin ziam ko en Godin Duamin gavgavimin, God ia gamizi, ia an damazimin derazir gumazamizibar otifi.

En inivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti

12 Gumazamizir maba kamaghin migei, “Bizitam nan suirazir puvati, kamaghin ki biziba bar dar amuam.” A guizbangira, egh ni uaghan nighnigh, bizir maba nin dabirabimin akurvazir puvati. Guizbangira, ki firighirigh biziba bar dar amuam. Eghti bizitam na damighti, ki an ingangarir gumazimin min ikian kogham.
13 Gumazamizir maba ghaze, “Dagheba, da navim bagha itir biziba, ezi navim, a dagheba isir bizim.” Akar kam guizbangira, ezi God bizir kamning viraram aning agivagham. Eghti en inivafiziba, gumazamiziba uari bakia akuir arazim bagh ikian kogham. Puvati. En inivafiziba, Ekiam bagh ikiva, an ingangarim damuam. Ekiam en inivafizibar gara dar akurvasi.
14 God uan gavgavimin Ekiam gamizi, a ua dikafi, egh a uaghan en inivafizibar amighti e ua dikavam.
15 Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian inivafiziba, da Kraisin inivafizir akuaba. Kamaghin, ki ti Kraisin inivafizir akua tam inighiva, amizir arazir kurabagh amimin inivafizimin poroghti, kar arazir aghuim? Bar puvati! Ki kamaghin damighan kogham!
16 Gumazim arazir kurabagh amir amizim ko porogha, a ko aning inivafizir vamiram oto. Ia ti kamaghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, “Aning, inivafizir vamiram otogham.”

6:7: Mt 5:39, Snd 20:22, Lu 6:29, Ro 12:17-19, 1 Te 5:15, 1 Pi 3:9 **6:7:** Aghuzir Akaba 20:22; Matyu 5:39; Luk 6:29; Rom 12:17-19; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 3:9 **6:9:** Ga 5:19-21, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 22:15 **6:9:** Galesia 5:19-21; Efesus 5:5; 1 Timoti 1:9; Hibru 12:14; Akar Mogomem 22:15 **6:11:** Ef 2:2, Kl 3:7, Ta 3:3-7, Hi 10:22 **6:11:** Efesus 2:2; Kolosi 3:7; Taitus 3:3-7; Hibru 10:22 **6:12:** 1 Ko 10:23 **6:12:** 1 Korin 10:23 **6:13:** Ro 14:17, 1 Ko 6:15, 15:19-20, Kl 2:22-23, 1 Te 4:3-7 **6:13:** Rom 14:17; 1 Korin 6:15; Kolosi 2:22-23; 1 Tesalonika 4:3-7 **6:14:** Ro 6:5, 6:8, 8:11, 1 Ko 15:20, 2 Ko 4:14, Ef 1:19-20 **6:14:** Rom 6:5; 6:8; 8:11; 1 Korin 15:20; 2 Korin 4:14; Efesus 1:19-20 **6:15:** Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:12, 4:16, 5:30 **6:15:** Rom 12:5; 1 Korin 12:27; Efesus 4:12; 4:16; 5:30 **6:16:** Stt 2:24, Mt 19:5, Ef 5:31 **6:16:** Jenesis 2:24; Matyu 19:5; Efesus 5:31

17 Eghtɨ gumazitam o amizitam Ekiam ko porogh, egh a ko Duar vamɨram
otogham.
18 Ia zurara arazir gumazamizir uari bakɨava akuimɨn arɨ mangɨ, an
saghon ikɨ. Arazir kurar igharaziba, gumazamiziba dagh amima, da ini-
vafɨzimɨn azenan otifi. Ezɨ gumazim o amizim, gumazamiziba tintinibar
uari ko akuir arazim damigh, a uabɨ uan inivafɨzim gasɨghasigham.
19 Ia ti kamaghɨn fozir puvatɨ? Ian inivafɨziba, da Godɨn Duamɨn Dɨpenimɨn
mɨn iti. God uan Duam isa ia ganɨngizɨma, a ian aven iti. Ia uarira uari bagha
itir puvatɨ, ia God bagha iti.
20 God ivezir bar ekiamɨn ia givese. Kamaghɨn, ia uan inivafɨziba isɨ, God
danɨng an ziam fɨ.

Pol poroghamir arazimɨn akam mɨgei

7

(Sapta 7)

Pol poroghamibar arazimɨn azangsɨziba ikarvasi

1 Kɨ datɨrɨghɨn mɨgɨrɨgɨar ia akɨnafarimɨn osiriziba ikarvaghasa. Gumazim
o amizim poroghamim gamizir puvatɨ, a dera.
2 Gumazamizir uari bakɨa akuir arazim, bar ekevima, kamaghɨn gumaziba
bar, vaghvagh amuimɨn ikɨtɨ, amiziba bar, vaghvagh pamɨn ikɨ.
3 Pamɨn inivafɨzim, kar an amuimɨn bizim, ezɨ gumazim an anogoroghan
kogham. Kamaghɨra, amuimɨn inivafɨzim, kar an pamɨn bizim, amuim an
anogoroghan kogham.
4 Amizim uabɨ, uan inivafɨzim gativan kogham. Puvatɨ, pam a gatifa.
Kamaghɨra, gumazim uabɨ, uan inivafɨzim gativan kogham. Puvatɨ, amuim
a gatifa.
5 Gua poroghamimning, gua akɨrim ragh uaning gasɨ uaningɨn
aghuaghuagh, uan inivafɨzimning uaningɨn anogoroghan markɨ. Gua
God ko mɨkɨmsɨ, vɨrara ifongegh uaning mɨkɨm suam, ga dughiar otevimɨn
uan inivafɨzimning anogoregham, eghtɨ arazir kam dera. Egh arazir kamɨn
gɨrara, gua ua uaningɨn porogh. Gua kamaghɨn damuan koghtɨ, Satan gua
gifarɨsɨ, gua gakaghontɨ, gua uan inivafɨzimɨn agorogem dɨkabɨnɨva avegh,
ɨrɨgham.
6 Akar kɨ ia mɨkemezir kam, kɨ pura ian amamangarɨsi. Kɨ akar gavgavim
ia ganɨdir puvatɨ.
7 Kɨ kamaghsua, gumazamiziba bar nan mɨn pura odiaribar ikɨ. God
vaghvagha gavgavim isa, gumazamiziba vaghvagha me ganɨngi. Gumazir
mam, gavgavir mam iti, ezɨ gumazir igharazir mam, gavgavir igharazir
mam iti.
8 Gumaziba ko amizir odiarbar itiba, ko amizir men paba ariaghireziba, kɨ
kamaghɨn mɨgei, me nan mɨn odiarimɨn ikɨtɨ, deragham.

6:17: Jo 17:21-23, Ro 8:9-11, Ef 4:4 **6:17:** Jon 17:21-23; Rom 8:9-11; Efesus 4:4 **6:18:** Ro 1:24, 6:12-13, 1 Te 4:3, Hi 13:4 **6:18:** Rom 1:24; 6:12-13; 1 Tesalonika 4:3; Hibru 13:4 **6:19:** Ro 14:7-8, 1 Ko 3:16, 2 Ko 6:16 **6:19:** Rom 14:7-8; 1 Korin 3:16; 2 Korin 6:16 **6:20:** 1 Ko 7:23, Ga 3:13, Fl 1:20, Hi 9:12, 1 Pi 1:18-19 **6:20:** 1 Korin 7:23; Galesia 3:13; Filipai 1:20; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19 **7:1:** 1 Ko 7:8, 7:26 **7:1:** 1 Korin 7:8; 7:26 **7:3:** Kis 21:10, 1 Pi 3:7 **7:3:** Ua Me Ini 21:10; 1 Pita 3:7 **7:5:** Jol 2:16, Sek 7:3, 1 Te 3:5 **7:5:** Joel 2:16; Sekaraia 7:3; 1 Tesalonika 3:5 **7:7:** Mt 19:12, Ap 26:29, 1 Ko 12:11 **7:7:** Matyu 19:12; Aposel 26:29; 1 Korin 12:11

9 Ni uan inivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvatighiva, ni
amuimin iki, o pamin iki. Ni odiarimin ikitima, inivafizir agorogem bar nin
ekeveghti, ni gumazamiziba pura tintinibar uari ko akuir arazim bagh bar
ikuvigham.
10 Poroghamiba, ki akar gavgavir kam ia ganidi, kar nan akam puvati, kar
Ekiamin akam. A kamakin: Amizim uan pam ataghiraghan kogham.
11 Amizim uan pam ategh, a pura iki. Puvatightima, a uamategh uan pam
bagh mangiva a ko navir vamira iki. Eghti gumazim uaghan uan amuim
batoghan marki.
12 Ezi, gumazir igharazir maba, ki kamaghin me mikimasa, akar kam
Ekiamin akam puvati. Ki uabi kamaghin me migia ghaze, Kraisin adarazir
tavin amuim, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh amizir kam a ko
ikisi bar ifongeghti, gumazir kam a batoghan kogham.
13 Eghti Kraisin adarazir amizitamin pam, nighnizir gavgavim Kraisin
ikian kogh, egh gumazir kam a ko ikisi bar ifongeghti, amizir kam ane-
taghiraghan marki.
14 Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, amizir nighnizir
gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamin God a damuti, a God
baghavira itir gumazimin otogham. Ezi amizir nighnizir gavgavim Kraisin
itir puvatizim, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir
kamin God a damuti, a God baghavira itir amizimin otogham. Me kamaghin
amizir puvatizi, men boriba ti Godin damazimin zuezir puvatighai. Ezi
datirighin men boriba God baghavira itir boriba.
15 Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav, nighnizir gavgavim
Kraisin itir tav ataghiraghsi, a dera. A mar anetakigh. Arazir kam otoghti,
pam o amuir nighnizir gavgavim Kraisin itim, datirighin poroghamir arazir
kam uam aning ikirarighan kogham. Aning firiaghiri. Ia fo, God navir
amirizimin ikiasa en dia.
16 Ni amuim, ni manmaghin fogh, uan pamin akuraghtima, a nighnizir gav-
gavim Kraisin ikiam? Ni kamaghin fozir puvati. Ezi ni pam, ni manmaghin
fogh, uan amuimin akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam, o
puvatigham? Ni uaghan fozir puvati.

E ikirimirir God e bagha inabazimin moghin ikiam

17 God vaghvagha e bagha inabazir ikirimirim isa, e ganingi. Kamaghin, e
deravira ikirimirir kamin aven daruam. Eghiva e ikirimirir God faragha en
diazim, e an ikiva kamaghira daruam. Ki zurara arazir kam siosba bar men
sure gami.
18 Gumazir mam, me an mikarzir mogomemin inim atughti, gin God an
diaghti, a uan duar kurim mongan marki. Eghti gumazitam, me an mikarzir
mogomemin inim atughan koghti, gin God an diaghti, a uan mikarzir
mogomemin inim aghoran marki.
19 Mikarzir mogomemin inim atuz, o mikarzir mogomemin inim atuzir
puvati, aning pura bizim. Godin Akar Gavgavibar gin zuir arazim, a bizir
ekiam.
20 E bar moghira, dughiar God en diazimin, manmaghin itir ikirimirim e
faragha an ike, e ikirimirir kamra ikiam.

7:9: 1 Ti 5:14 **7:9:** 1 Timoti 5:14 **7:10:** Mal 2:14-16 **7:10:** Malakai 2:14-16 **7:10:** Matyu 5:32; 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18 **7:15:** Ro 12:18, 14:19, Hi 12:14 **7:15:** Rom 12:18; 14:19; Hibru 12:14 **7:16:** 1 Pi 3:1 **7:16:** 1 Pita 3:1 **7:17:** 1 Korin 4:17; 7:20; 7:24 **7:19:** Jo 15:14, Ro 2:25, Ga 5:6, 6:15 **7:19:** Jon 15:14; Rom 2:25; Galesia 5:6; 6:15

21 Ni ti fomira ingangarir gumazir kinim o ingangarir amizir kinimin itima,
God nin dia? Ni bizir kamin osiman marki. Eghti tuavir ni firighirighamin
tam ikitima, ni tuavir kamin gin mangi.
22 Gumazim ingangarir gumazir kinimin itima, God an dia, ezi a datirighin
Ekiamin gumazimra. An Ekiamin damazimin firiaghirigha, ua ingangarir
gumazir kinimin min itir puvati. Kamaghira, gumazim firiaghirigha itima,
God an diazi, a datirighin Kraisin ingangarir gumazir kinimin min iti.
23 God bar ivezir ekiamin ia givese, kamaghin, ia gumazamizibar ingan-
garir gumazamizir kinibar min ikian marki.
24 Nan adarasi, manmaghin itir ikirimirim e an itima, God en dia, eghti
ikirimirir kamra e an aven daru God ko porogham.

Pol akam isa odiarir gumazamizibagh anidi

25 Ekiam gumazamizir odiaribar mikimamin akatam na ganingizir puvati.
Ezi ki uan nighnizimin gin mangi mikimasa. Ia fo, Godin apangkuvimra na
gamizi, ki guizin akam akurir gumazimin oto.
26 Ki dughiar kamin osimtizir ekiabar gara ghaze, ia kamaghira iti moghira
ikiti, deragham.
27 Ni amuimin iti, ni anetaghiraghsi tuaviba burian marki. Ni odiarimin iti,
ni poroghamim damusi nighnighan marki.
28 Ni amimin iki, kar arazir kuram puvati. Ezi amizir igiam pamin iki, kar
arazir kuram puvati. Guizbangira gumazamizir poroghamibagh amiziba,
nguazimin itir osimtiziba me bativam. Osimtizir kaba, ia bativan ki aghua.
29 Nan adarasi, ki kamaghin ia migei, dughiam bar otefe. Ezi dughiar
kamin tugh mangiva, poroghamibagh amizir gumaziba, me gumazir amibar
itir puvatizi moghin iki.
30 Ezi gumazamizir aziba, me azi puvatizi moghin iki. Eghti gumazamizir
bar akongeziba, me akongan marki. Eghti gumazamizir bizibagh iveziba,
me biziba puvatizi moghin iki.
31 Ezi nguazimin biziba bagha ingarir gumazamiziba, me bizir kaba bagh
pamtem nighnighan marki. E fo, dughiar ruarim puvati, eghti nguazir kam
ko an itir biziba bar givagham.
32 Ki kamaghin aghua, nguazir kamin navir osimtiziba tintinibar ian
nighnizibagh ekuam. Odiarir gumazim, a mighigha Ekiamin bizibagh
nighnigha, Ekiam ifongezir arazibar amuasa.
33 Ezi poroghamim gamizir gumazim, a mighigha nguazir kamin bizibagh
nighnisi. A uan amuim ifongezir arazibar amuasa.
34 Ezi kamaghin nighnizir pumuning a getui. Amizir igiaba ko odiarir
amiziba, me mighigha Ekiamin bizibagh nighnisi. Me uan duaba ko ini-
vafiziba bar da isi God daning, egh God baghvira ikiasa. Ezi poroghamim
gamizir amizim, a mighigha nguazir kamin bizibagh nighnisi. A uan pam
ifongezir arazibar amuasa.
35 Ki ian akuraghti ia deragh ikiasa akar kam gami. Ki ian anogoroghasa
nighnizir puvati. Ki kamaghsua, ia zurara arazir aghuibar gin mangi, egh

---

7:22: Jo 8:36, Ga 5:13, Ef 6:6, Fm 16, 1 Pi 2:16 **7:22:** Jon 8:36; Galesia 5:13; Efesus 6:6; Filemon 1:16; 1 Pita 2:16 **7:23:** 1 Ko 6:20, 1 Pi 1:18-19 **7:23:** 1 Korin 6:20; 1 Pita 1:18-19 **7:25:** 1 Ko 7:6, 7:10, 7:40, 2 Ko 8:8-10, 1 Ti 1:12-13, 1:16 **7:25:** 1 Korin 7:6; 7:10; 7:40; 2 Korin 8:8-10; 1 Timoti 1:12-13; 1:16 **7:28:** 1 Ko 7:38 **7:28:** 1 Korin 7:38 **7:29:** Ro 13:11 **7:29:** Rom 13:11 **7:31:** Sng 39:6, Je 1:10, 4:14, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 **7:31:** Onger Akaba 39:6; Jems 1:10; 4:14; 1 Pita 1:24; 1 Jon 2:17 **7:34:** Lu 10:40 **7:34:** Luk 10:40

Ekiamin ingangarim damu. Biziba pura tintinimin ian nighnizibagh ekuan ki aghua.

36 Gumazitam kamaghin nighnigh suam, ki amizir igiar me na bagha inabazim, arazir aghuibar a gamir puvati. Egha a bagha nighnigha, uan inivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvati. Egh a ganti tuaviba ua puvatigham. Kamaghin a uan ifongiamin gin mangi, aning uaningin iki. An arazir kuram gamir puvati.

37 Eghti gumazitam uabin gavgavigh, avighan kogh, uan inivafizimin agorogem dikabiniva, uan nighnizimin suam, ki amizir igiar me na bagha inabazimin ikian kogh, ga pura odiarimningin ikiam, arazir kam dera.

38 Kamaghin, gumazir poroghamim gamizim, an arazir aghuim gami. Ezi gumazir odiarimin itim, bar arazir aghuim gami.*

39 Amizitamin pam ikivira ikiti, amizir kam a ko porogh mamaghira iki. An pam aremeghti, datirighin a firiaghiri. A ua gumazitamin ikisi, tavin iki. Eghti a ikiamin gumazim, nighnizir gavgavim Ekiamin iki.

40 Ki uabi kamaghin nighnisi, an odiarimin iki, kamaghin a bar akuegham. Ki nighnizi, Godin Duam nan iti, ezi ki akar kabav gei.

Me marvir guabar ofa gamir asiziba, Kraisin adarazi dar amam, o puvati?

8

(Sapta 8--10)

Pol asizir me isa marvir guabar ofa gamibav gei

1 Ki datirighin asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin mikimasa. Gumazamizir maba ghaze, “E bar, fofozim iti.” Akar kam guizbangira, fofozir kinim, gumazamizibagh amima, me uarira uan ziaba fe. Ezi gumazamizir igharazibagh ifongezir arazim, a gumazamizibagh amima, men nighnizir gavgavir Kraisin itim bar gavgafi.*

2 Gumazitam o amizitam suam, a biziba bar dagh fo. Ti puvati, an fofozim apengara iti.

3 Ezi gumazamizir God gifongeziba, God bar me gifo.

4 Ezi, asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazim, ki a mikimasa. E fo, marvir guam, a guizin bizim puvati, a nedazir kinim. Godin aviriba puvati. Godin bar vamira iti.

5 Guizbangira, bizir aviriba me “god,” dagh arigha, bizir aviriba me “ekiam,” dagh arisi. Da guizbangira overiam o nguazimin iti, da pura biziba.

---

* **7:38:** Grighin akam ves 36in ghua 38in tuzim, deragha bigha migeir puvati. **7:39:** Ro 7:2-3, 2 Ko 6:14 **7:39:** Rom 7:2-3; 2 Korin 6:14 **7:40:** 1 Ko 7:25, 1 Te 4:8 **7:40:** 1 Korin 7:25; 1 Tesalonika 4:8 **8:1:** Ap 15:20, 15:29, Ro 14:3, 14:10, 14:14, 1 Ko 10:19 **8:1:** Aposel 15:20; 15:29; Rom 14:3; 14:10; 14:14; 1 Korin 10:19 * **8:1:** Polin dughiamin, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir gumazamiziba asiziba isa, marvir guabar dipenibar ghua dav sogha, marvir guabar ofa gami. Egha me gin asizir kaba isa maketin ghua da amadi. Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir darasi, bizir kam bagha Polin azangsisi, me asizir kamaghin amizibar amam, o puvatigham? **8:2:** 1 Ko 13:8-9, 13:12, Ga 6:3, 1 Ti 6:4 **8:2:** 1 Korin 13:8-9; 13:12; Galesia 6:3; 1 Timoti 6:4 **8:3:** Nah 1:7, Mt 7:23, Ga 4:9 **8:3:** Matyu 7:23; Galesia 4:9 **8:4:** Lo 4:35, 4:39, 6:4, Ais 41:24, 1 Ko 10:19, Ga 4:8, Ef 4:6, 1 Ti 2:5 **8:4:** Godin Araziba 4:35; 4:39; 6:4; Aisaia 41:24; 1 Korin 10:19; Galesia 4:8; Efesus 4:6; 1 Timoti 2:5

6 E Godɨn vamɨra iti, a God Afeziam. A biziba bar dar mɨngarim, ezɨ e an
gumazamizibar mɨn iti. Ezɨ Ekiar vamɨra iti, a Krais Iesus. A biziba bar dar
ingarigha, e gamima, e angamɨra iti.
7 Ezɨ gumazamizir maba bizir kabagh fozir puvatɨ. Marazi fomɨra marvir
guabar arazibar gɨn ghuegha kamaghɨn amigha, datɨrɨghɨn asɨzir me apir
kaba, me ghaze, kar marvir guabar guizɨn ofa. Men nɨghnɨziba kuiaghirezir
puvatɨgha gavgavizir puvatɨzɨ, me asɨzir kaba apava ghaze, me derazir
puvatɨzir arazim gami.
8 Guizbangɨra, daghem e damightɨ, e bar Godɨn boroghɨra mangan
kogham. E daman koghtɨ, bizir kam e damightɨ, e Godɨn damazimɨn
ikuvighan kogham. Egh e damɨtɨ, bizir kam uaghan e damightɨ, e Godɨn
damazimɨn deravɨra ikian kogham.
9 Ia deravɨra ganigh, kamaghɨn fogh dagher tizir ia ifongezim, ia pura
aneremam. Eghtɨ gumazamizir nɨghnɨzir gavgavir muziariba itiba, ian
arazir ia amir kamɨn ganɨva, uam arazir kuramɨn aven mangam.
10 Nɨ gumazir fofozim itim, nɨ marvir guabar dɨpenimɨn mangɨ asɨzibar
amɨtɨ, gumazamizir nɨghnɨziba kuiaghirezir puvatɨgha gavgavizir pu-
vatɨziba, izɨ nɨn gantɨ, nɨn arazir kam gavgavim an navim a danightɨ, me
uaghan asɨzir me marvir guabar ofa gamibar amam.
11 Eghtɨ nɨn arazir kamɨn, fofozim gumazamizir nɨghnɨzir gavgavir
muziarim itiba me gasɨghasigham. Kar, ian anav, Krais uaghan a bagha
areme.
12 Ia oragh. Kraisɨn adarasi, men marasi, men nɨghnɨziba kuiaghirezir
puvatɨgha gavgavizir puvatɨ. Ezɨ ia arazir kurar kam me gamua men
nɨghnɨzir gavgavibagh asɨghasɨsi, egha arazir kamɨn ia mati arazir kuramɨn
Krais gami.
13 Kamaghɨn, dagher manam nan adarazir mav damightɨ, an arazir
kuramɨn aven mangɨtɨ, kɨ tong uam asɨzitam ameghan kogham. Kɨ uan
namakam damutɨ, an arazir kuramɨn aven mangan, kɨ aghua.

9

Pol aposelɨn ingangarimɨn ivezim isir puvatɨgha, bar akonge

1 Ia nan gan fogh, kɨ gumazir fɨriaghɨrɨzim! Kɨ guizbangɨra aposelɨn mam!
Egha kɨ uabɨ Iesus en Ekiam, kɨ an ganigha gɨfa. Egha kɨ Ekiamɨn ingangarim
gamima, nan ingangarimɨn ia gamizɨma, ia Kraisɨn adarazir otifi!
2 Marazi ghaze, kɨ aposel puvatɨ. Ezɨ ia fo, kɨ aposel. Ia Kraisɨn adarazir
otivigha, a ko poroghav itima, bizir kam kamaghɨn ian aka, kɨ guizɨn Ekiamɨn
aposel.
3 Gumazamizir maba nan araziba tuisɨgha, akam na gasi. Ezɨ kɨ kamaghɨn
ua bagha me ikarvasi.
4 Kamaghɨn ti derazir puvatɨ, e aposelba uan ingangarimɨn ivezim
dagheba ko dɨpabar mɨn da iniam? Guizbangɨra, e da iniam.

8:6: Mal 2:10, Jo 1:3, Ap 17:28, Ro 11:36, 1 Ko 12:6, Ef 4:5-6, Fl 2:11 **8:6:** Malakai 2:10; Jon 1:3; Aposel 17:28; Rom 11:36; 1 Korin 12:6; Efesus 4:5-6; Filipai 2:11 **8:7:** Ro 14:14, 14:23, 1 Ko 10:28-29 **8:7:** Rom 14:14; 14:23; 1 Korin 10:28-29 **8:8:** Ro 14:17 **8:8:** Rom 14:17 **8:9:** Ro 14:13-15, 14:20, Ga 5:13 **8:9:** Rom 14:13-15; 14:20; Galesia 5:13 **8:11:** Ro 14:15-20 **8:11:** Rom 14:15-20 **8:13:** Ro 14:21, 2 Ko 11:29 **8:13:** Rom 14:21; 2 Korin 11:29 **9:1:** Ap 9:3, 9:15-17, 18:9, 26:16, 1 Ko 15:8, 2 Ko 12:12, Ga 2:7-8 **9:1:** Aposel 9:3; 9:15-17; 18:9; 26:16; 1 Korin 15:8; 2 Korin 12:12; Galesia 2:7-8 **9:2:** 2 Ko 3:2-3 **9:2:** 2 Korin 3:2-3 **9:4:** Lu 10:8, 1 Ko 9:13-14 **9:4:** Luk 10:8; 1 Korin 9:13-14

5 A ti kamaghin derazir puvati, e amuibar ikiva, me ko tuavir saghuiabar
mangam. Mati aposelin igharaziba, ko Ekiamin aveghbuar doziba, ko Pita
amizi moghin? Are, arazir kam uaghan dera.
6 Ga Barnabasra ti, uan ingangarimin ivezim isir puvatigha, uan
ikirimirim bagh dagiar ingangarim damuam, eghti aposelin igharaziba ti
puvatigham? Puvati, e bar moghira ingangarimin ivezim iniam.
7 Gumazir manam midorozir gumazimin ingangarim gamua, uabi ua
bagha dagheba buri? A guizbangira, da burir puvati. Gumazir manam
ua bagha azenim oparigha, an dagheba isir puvati? Puvati, an ada iniam.
Gumazir manam sipsipbar gara, egha a uabi dar oteba apir pu? Puvati, an
ada api.
8 Ia suam, ki ti nguazir kamin gumazamizibar nighnizibar gin ghua
migirigiar kam gami. Puvati. Moses Osirizir Araziba uaghan kamaghin
mikeme.
9 Moses Osirizir Arazibar aven a kamaghin mikeme, “Bulmakau raizin
iniba tuir dughiamin, ia damisi an anogorogh an akam ikian marki.” God
ti bulmakaubagh nighnigha migirigiar kam gami, o? Puvati.
10 An e ginighnigha migirigiar kam gami. Guizbangira, gumazir azenim
bagha nguazim abizim, ko gumazir raizin inim amisevim, aning fo, aning
uan ingangarimin daghetam iniam. Kamaghin e fo, migirigiar kam, en
migirigiam.
11 E Godin Duamin bizir aghuariba ian tongin da opari. Eghti ia ini-
vafizimin akurvazir bizibar en akurvaghti, kamaghin ti deragham? Are,
arazir kam dera, e oparizir bizibar dagheba iniam.
12 Ia igharaz darazir amamangarighti, me ia da biziba iniam, ia zurara en
amamangarightima, e biziba iniam. Eghti bizir ia e ganidiba, me ganidir
bizibagh afiragham.
Ezi bizir e ia da iniamiba bar, e da isir puvatigha, kamaghin e osimtizir
aviriba ateri. E Kraisin Akar Aghuimin tuavim apiran aghuagha, kamaghin
e da isir puvati.
13 Ia fo, gumazir Godin Dipenimin ingangarim gamiba, me Godin
Dipenimin dagheba isi. Ezi gumazir ofa gamir dakozimin ingariba, me
gumazamiziba ofa gamir asizir naba isa da api. Ia ti kamaghin fozir puvati?
14 Kamaghira, Ekiam migirigiar kam e ganingi, gumazamizir Akar Aghuim
akuriba, me gumazamizir Akar Aghuim barazibar dafarimin, men ini-
vafizimin akurvazir biziba iniam.
15 Ezi arazir Ekiam damuasa mikemezim, ki uabi a gamir puvati. Egha
datirighin uaghan, ki ian bizitam iniasava akar kam osirir pu. Bar puvati.
Ki ti aremeghti, ia bizitam na daningam. Arazir ki amim, ki a bagha bar
akongezi gumazitam anegivan ki bar aghua.
16 Ki Akar Aghuim akuniva, uabi uan ziam fi bar akongeghan kogham. Pu-
vati. Akar aghuim akurir ingangarim, kar Ekiam na ganingizir ingangarim.
Ki Akar Aghuim akunan kogh bar ikuvigham.

9:7: Lo 20:6, 2 Ko 10:4, 1 Ti 1:18, 1 Pi 5:2 **9:7:** Godin Araziba 20:6; 2 Korin 10:4; 1 Timoti 1:18 **9:9:** Lo 25:4, 1 Ti 5:18 **9:9:** Godin Araziba 25:4; 1 Timoti 5:18 **9:10:** 2 Ti 2:6 **9:10:** 2 Timoti 2:6 **9:11:** Ro 15:27, Ga 6:6 **9:11:** Rom 15:27; Galesia 6:6 **9:12:** Ap 20:33-35, 1 Ko 9:15, 9:18, 13:7, 2 Ko 11:7-9, 11:12 **9:12:** Aposel 20:33-35; 1 Korin 13:7; 2 Korin 11:7-9; 11:12 **9:13:** Wkp 6:16, 6:26, Nam 18:8, 18:31, Lo 10:9, 18:1 **9:13:** Ofa Gami 6:16; 6:26; Diboboniba 18:8; 18:31; Godin Araziba 10:9; 18:1 **9:14:** Mt 10:10, Lu 10:7, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **9:14:** Matyu 10:10; Luk 10:7; Galesia 6:6; 1 Timoti 5:17 **9:15:** Ap 18:3, 20:34, 2 Ko 11:10, 1 Te 2:9 **9:15:** Aposel 18:3; 20:34; 2 Korin 11:10; 1 Tesalonika 2:9 **9:16:** Jer 20:9 **9:16:** Jeremaia 20:9

17 Ki uabi uan ifongiamin gin mangi ingangarir kam damuva, ki an ivezim
iniam. Puvati. Ekiam ingangarir kam na ganingizi, ki a gami.
18 Kamaghin, ki ivezir manam iniam? Ki Akar Aghuim akura iniasava amir
biziba, ki da isir puvati. Ki pura Akar Aghuim gumazamizibav kinasa, bar
akonge. Ezi bar akongezir arazir ki isir kam, a mati nan ivezimra.

Pol gumazamiziba bar men ingangarir gumazimin min iti

19 Ki firiaghirigha iti, egha gumazitamin ingangarir gumazimin itir puvati.
Egha ki uan ifongiamin gumazamiziba bar men ingangarir gumazimin min
oto. Ki gumazamizir avirim uam me inigh, Kraisin adarazir aven izasa.
Kamaghin, ki men ingangarir gumazim min iti.
20 Ki Judaba ko itir dughiamin, ki me iniasa, kamaghin ki Judan Arazibar
gin zui. Ki uabi Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Ki Moses Osirizir
Arazibar apengan iti darasi ki me iniasa, kamaghin ki men damazimin,
Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazimin min iti.
21 Kamaghira, ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba iniasa. Kamaghin, ki
me ko ikia, mati Kantrin Igharazibar Gumazimin min iti. Egha ki kamaghin
amua, Godin arazim ataghizir puvati. Guizbangira, ki Kraisin arazimin
apengan ikiavira iti.
22 Ki gumazamizir nighnizir gavgavir muziariba itiba, me iniasa. Kam-
aghin, ki men damazibar, ki gavgaviba puvatizir gumazimin min iti. Ki
gumazamizir guar aviriba, men tarazi iniasa, tuavir aviriba buri. Kamaghin
ki pura tintinimin gumazamiziba bar men arazibar min zui.
23 Ki fo, Ekiam gin bizir aghuiba isi, gumazamizir nighnizir gavgavim
Akar Aghuimin itiba, me daningam. Ki kamaghsua, ki uaghan bizir aghuir
kataba me ko da iniam. Bizir kam bagha, ki Iesusin Akar Aghuim damuti a
gavgavasa, kamaghin ki ingangarir kabagh ami.

E pamtem ivemari ivezim iniam

24 Gumazir ivemariba, me bar ivemara, vamira ivezim isi. Ia ti kamaghin
fozir puvati? Ia uaghan pamtem ivemar egh ivezim iniam.
25 Eghti gumazitam ivemarimin faragh otoghsi, inivafizimin ifongiam
dikabiragh, ivezim inisi pamten ingar. Ivezir a isir kam, a zurara ikian
kogham. Ivezir e iniasa amim, a zurara ikiam.
26 Kamaghin, ki mati gumazim pamtem ivemara tintinimin garir pu-
vatizim. Egha mati misozir gumazim deragha misogha, pura agharim akurir
puvatizim.
27 Puvati. Ki uan inivafizim misogha a dikabirima, a nan apengan iti.
Ki kamaghin aghua, ki Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kimiva, gin
ivezim inighan kogham.

10

Ia uaribagh gan, ia ifavariba ko osimtiziba bangin iran marki

---

9:17: 1 Ko 3:8, 3:14, 4:1, Ga 2:7, Kl 1:25 **9:17:** 1 Korin 3:8; 3:14; 4:1; Galesia 2:7; Kolosi 1:25 **9:18:** 1 Ko 7:31, 10:33, 2 Ko 4:5 **9:18:** 1 Korin 10:33; 2 Korin 4:5 **9:19:** Mt 18:15, 20:26-27, Ga 5:13, 1 Pi 3:1 **9:19:** Matyu 20:26-27; Galesia 5:13; 1 Pita 3:1 **9:20:** Ap 16:3, 18:18, 21:20-26 **9:20:** Aposel 16:3; 18:18; 21:20-26 **9:21:** Ro 2:12-14, 1 Ko 7:22, Ga 2:3, 3:2, 5:13 **9:21:** Rom 2:12-14; Galesia 2:3; 3:2; 5:13 **9:22:** Ro 11:14, 15:1, 1 Ko 10:33, 2 Ko 11:29 **9:22:** Rom 11:14; 15:1; 1 Korin 10:33; 2 Korin 11:29 **9:24:** Ga 5:7, Fl 2:16, 3:14, 2 Ti 4:7, Hi 12:1 **9:24:** Galesia 5:7; Filipai 3:14; 2 Timoti 4:7; Hibru 12:1 **9:25:** Ef 6:12, Fl 3:14, 2 Ti 2:4-5, 4:8, Je 1:12, 1 Pi 1:4, 5:4, MAA 2:10 **9:25:** Efesus 6:12; Filipai 3:14; 2 Timoti 2:4-5; 4:8; Jems 1:12; 1 Pita 1:4; 5:4; Akar Mogomem 2:10 **9:27:** Ro 6:18-19, 8:13, 13:14, 2 Ko 13:5-6, Kl 3:5 **9:27:** Rom 6:18-19; 8:13; 13:14; 2 Korin 13:5-6; Kolosi 3:5

1 Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Mosesin dughiamin, en
ovaviba bar ghuariar God tuavimin men akakazimin apengan iti. Ezi me bar
deravira Ongarir Aghevim abigha ghue.
2 Egha me bar ghuariam ko ongarimin rurim ini, ezi rurir kam me
gamizima, me Mosesin gin aruir gumazamizibar otifi.
3 Egha me bar moghira dagher God me ganingiziba ame.
4 Egha me bar moghira dipar God me ganingiziba ame. God dagiar me ko
aruim gamizima, dipam an ikegha otivaghirima, me aneme. Ezi dagiar kam,
a Krais uabi.*
5 Ezi God gumazamizir kabar aviriba, men arazibagh ifongezir puvati.
Kamaghin, God me misuagharigha, men kuaba tintinimin danganir dipaba
puvatizimin pura da kavamangi.
6 Ezi arazir me amizir kaba, da mati ababaniba, e dar ganigh ua men min
bizir kuraba bagh naviba dikavan kogham.
7 Mati me marazi amizi moghin, ia marvir guabar ziaba fan marki. Godin
Akinafarim kamaghin migei, "Me apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin
dikavigha ghua ighiar kurabagh ami."
8 Mati men marazi amizi moghin, e gumazamiziba uari bakiava akuir
arazim damuan kogham. Ia fo, dughiar vamiran, men 23,000pla gumaza-
miziba ariaghire.
9 Mati men marazi amizi, kuruzir kuraba me givima me ariaghirezi
moghin, e Krais bizitam damusi a gakaghonan kogham.
10 Mati men marazi amizi, Ovevemin Ensel iza me misoghezi me
ariaghirezi moghin, Ia God gimoman marki.
11 Bizir me batozir kabanang, da mati ababaniba, eghti gumazir igharaz-
iba dar ganam. God kamaghin ifonge, da nighnizim e datirighin itir gumaza-
mizibar anighti, e deraghvira uari bagh ganam. Kamaghin, gumazamiziba
fomira eghaghanir kaba Godin Akinafarimin e bagha da osiri. Dughiar e itir
kam, kar nguazim givamim dughiar abuananam.
12 Kamaghin, gumazitam o amizitam suam, ki tugha gavgafi, a deragh gan,
egh iran marki.
13 Osimtizir ia bativiba, da osimtizir kabanangira, gumazamiziba bar me
batifi. Ezi God uan akar dikirizimin gin ghua, osimtizir ian gavgavibagh
afirazi tam ateghti, a ia batoghan kogham. Osimtiziba ia bativti, God ian

---

10:1: Kis 13:21-22, 14:22-29, Nam 9:18, Neh 9:12, Sng 78:13 **10:1:** Ua Me Ini 13:21-22; 14:22-29; Diboboniba 9:18; Nehemia 9:12; Onger Akaba 78:13 **10:3:** Kis 16:35, Neh 9:15, 9:20, Sng 78:24 **10:3:** Ua Me Ini 16:35; Nehemia 9:15; 9:20; Onger Akaba 78:24 **10:4:** Sng 78:15 **10:4:** Onger Akaba 78:15 * **10:4:** Akinafarir Mosesin ingangarimin gun migeiba, da migirigiar otevir pumuning iti, aning Israelia dipam dagiamin a inizir arazim geghari. Mam, Ua Me Ini 17:1-7in iti, ezi mam Diboboniba 21:1-13in iti. Judabar marazi ghaze, migirigiar otevir kamning dagiar vamiram eghari. Dagiar kam Israelian gin danganir me aruiba bar dagh arui. **10:5:** Nam 14:16, 14:29-30, Sng 106:26, Hi 3:17, Ju 5 **10:5:** Diboboniba 14:16; 14:29-30; Onger Akaba 106:26; Hibru 3:17; Jut 1:5 **10:6:** Nam 11:4, 11:34, Sng 106:14, 1 Ko 10:11 **10:6:** Diboboniba 11:4; 11:34; Onger Akaba 106:14; 1 Korin 10:11 **10:7:** Kis 32:6, 1 Ko 10:14 **10:7:** Ua Me Ini 32:6; 1 Korin 10:14 **10:8:** Nam 25:1-18, Sng 106:29, MAA 2:14 **10:8:** Diboboniba 25:1-18; Onger Akaba 106:29; Akar Mogomem 2:14 **10:9:** Kis 17:2, 17:7, Nam 21:5-6, Lo 6:16 **10:9:** Ua Me Ini 17:2; 17:7; Diboboniba 21:5-6; Godin Araziba 6:16 **10:10:** Kis 16:2, Nam 14:2, 14:29, 14:37, 16:41-49, 1 Sto 21:15, Hi 3:11, 3:17 **10:10:** Ua Me Ini 16:2; Diboboniba 14:2; 14:29; 14:37; 16:41-49; 1 Eghaghaniba 21:15; Hibru 3:11; 3:17 **10:11:** Ro 15:4, 1 Ko 10:6, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7, 1 Jo 2:18 **10:11:** Rom 15:4; 1 Korin 10:6; Filipai 4:5; Hibru 10:25; 10:37; 1 Pita 4:7; 1 Jon 2:18 **10:13:** Jer 29:11, 1 Ko 1:9, 2 Pi 2:9 **10:13:** Jeremaia 29:11; 1 Korin 1:9; 2 Pita 2:9

akuraghsi tuavim damigham. Tuavir kam kamakin: a ia damighti, ia tuivigh gavgavigham, eghti osimtizir kam ia abiraghan kogham.

E God ko marvir guam virara aningin ziaba fan kogham

14 Kamaghin, nan namakaba, ia marvir guabar ziaba fer arazimin saghon iki.
15 Ia fofoziba iti, kamaghin ki ia migei. Ia uari nan akaba tuisigh.
16 Kavin kam Godin bizir aghuiba an itima, e a bagha God minabi. E an wainin dipam apir dughiamin an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin ghuzimin posi. Ezi bretin e bizir kam, e anepir dughiamin, an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin inivafizimin posi.
17 Bretin rubuzir vamira iti, ezi e bar moghira uari inigha bretin rubuzir kamnaghiram apa, kamaghin e gumazamizir aviriba, e inivafizir vamira iti.
18 Ia Israelian arazim ginighnigh. Me ofa gamir dakozim gisin tuezir asiziba apir dughiamin, me uari inigha ofa God ganidi.†
19-20 Ki kamaghin migeir puvati, asizir me isa ofan min marvir guabagh anidiba, da bizir ekiam, o marvir guaba da bizir ekiaba. Puvati, da pura biziba. Guizbangira, ki kamaghin migei, Godin ziam fer puvatizir darazi ofa gamir biziba, me da isa asebagh anidi. Me God bagha ofa gamir puvati. Egh ia uari inigh aseba ko poghan, ki aghua.
21 Ia Ekiamin kap ko asebar kap viraram aningin daman marki. Egh ia Ekiamin dagher dakozim ko asebar dagher dakozim viraram aningin daman marki.
22 E ti Ekiam damighti, an navim ikuvigham o? En gavgavim ekevegha, Ekiamin gavgavim gafiras? Bar puvati!

E zurara Godin ziam fam

23 Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba deravira en akurvazir puvati. Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba, e Kraisin adarasi, da gavgavim e ganidir puvati.
24 E uarira uarir akurvaghsi, nighnighan kogham. Puvati, e igharaz darazir akurvaghsi nighnigham.
25 Asizir me maketin amadiba, ia dar ami. Egh navir averiamin nighnizir aviribar amu, tintinimin azangsighan marki suam, a dera o a ikufi. Puvati.‡
26 E fo, Godin Akinafarim ghaze, “Nguazir kam ko an itir biziba bar, da bar moghira Ekiamin biziba.”
27 Eghti gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itir puvatizitaba, ia ko damisi ia mikimti, ia ifongegh, me ko mangi. Dagher manam me ia danighti,

---

10:14: 2 Ko 6:17, 1 Jo 5:21 **10:14:** 2 Korin 6:17; 1 Jon 5:21 **10:16:** Mt 26:26-28, Mk 14:22-24, Lu 22:19-20, Ap 2:42, 2:46 **10:16:** Matyu 26:26-28; Mak 14:22-24; Luk 22:19-20; Aposel 2:42; 2:46 **10:17:** Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:16 **10:17:** Rom 12:5; 1 Korin 12:27; Efesus 4:16 **10:18:** Wkp 7:6, 7:15 **10:18:** Ofa Gami 7:6; 7:15 † **10:18:** Grighin akamin, vezin kam deragha migirigiam a bighizir puvati. **10:19-20:** Godin Araziba 32:17; Onger Akaba 106:37; 1 Korin 8:4; Akar Mogomem 9:20 **10:21:** Lo 32:38, 2 Ko 6:15-16 **10:21:** Godin Araziba 32:38; 2 Korin 6:15-16 **10:22:** Lo 32:21, Ese 22:14 **10:22:** Godin Araziba 32:21; Esekiel 22:14 **10:23:** 1 Ko 6:12 **10:23:** 1 Korin 6:12 **10:24:** Ro 15:1-2, 1 Ko 13:5, Fl 2:4, 2:21 **10:24:** Rom 15:1-2; 1 Korin 13:5; Filipai 2:4; 2:21 ‡ **10:25:** Dughiar mabar me asiziba marvir guabar ofa gamua, egha gin da isa ghua maketin da amadi. Ezi Pol kamaghin migei, Kraisin adarazi maketin ivezir asizibagh nighnigh osiman marki, egh suam, me dar amegh, paza damigham. Puvati. Me dar amam. **10:26:** Kis 19:5, Lo 10:14, Sng 24:1 **10:26:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 24:1 **10:27:** Lu 10:8 **10:27:** Luk 10:8

ia pura aneremi. Ni navir averiamin nighnizir aviribar amu, pura tintinimin
azangsighan marki suam, dagher kam deras, o a ikufi.
28 Eghti tav ia mikim suam, “Dagher kaba, me da isa, marvir guabar ofa
gami.” Eghti ia gumazim o amizir ia mikemezim bagh nighnigh, daman
marki. Ia pazi damuan marki.
29 Ia paza uarir amuasa, ki ia migeir puvati. Ki gumazir igharazir kamin
migei, a ua suam, ia pazav ami.
Eghti tav kamaghin azangsigham, tizim bagh ki gumazamizir igharazibar
nighnizimin gin mangiva, bizir ki damuamim, ki a damuan kogham?§
30 Ki God minabagh damiti, gumazamizir igharaziba tizim bagh migirigiar
kurabar nan dagher ki God minabazir kabav kimam?
31 Kamaghin, ia dagheba api, o ia dipaba api, o ia bizir igharazibagh ami,
ia ziar ekiam God daningisi, bizir kaba bar dar amu.
32 Ia Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko Kraisin adarazigh
nighnighiva, egh me damuti, me arazir kuramin iran marki.
33 Egh ki amir arazibara, ia dar gin mangi. Ki kamagh sua, God gumaza-
miziba bar men akurvaghasa. Kamaghin, ki amir araziba bar, me damighti,
me dagh ifuegham. Ki uabi uabin akurvaghasa amir puvati, ki gumazamizir
igharazibar akurvaghasava ami.

11

1 Mati ki Kraisin arazibar gin zui moghin, ia nan arazibar gin mangi.

Pol Godin Duam anidir bizir aghuiba ko Godin ziam fer arazir aghuibav gei

(Sapta 11--14)

Pol dapaniba aver arazimin migei

2 Ia zurara na ginighnigh migirigiar ki ia ganidiba, pamtem dar suisi.
Kamaghin, ki ghaze, ia arazir bar aghuim gami.
3 Egha ki kamaghsua, ia uaghan migirigiar igharazir mam gifogh, a
kamakin: Krais, a gumaziba bar men dapanim, ezi pam uan amuimin
dapanim, ezi God Kraisin dapanim.
4 Ezi gumazim uan dapanim avaragha God ko migei, o Godin akam azenim
darigh, gumazir kam uan dapanim Krais, aghumsizim a ganidi.
5 Ezi amizitam uan dapanim avaraghan koghiva, God ko mikimam, o
Godin akam azenim darighiva, a uaghan uan pam, aghumsizim a daningam.
Amizir kamaghin amim, amizir bar uan dapanim gisezim ko, aning uaghara
aghumsizim anidi.
6 Eghti amizim uan dapanim avaraghan koghiva, a uan dapanarizim
apirighti an otefegh. A uan dapanarizim apir, o bar a gisan aghumsigh, egh a
uan dapanim avaragh.
7 Gumazim Godin nedazimin min ikia, Godin ziar ekiam akakasi, kam-

---

10:28: 1 Ko 8:7 **10:28:** 1 Korin 8:7 **10:29:** Ro 14:16 **10:29:** Rom 14:16 § **10:29:** Grighin akam vezin kamin migirigiam deravira anebighizir puvati. **10:30:** Ro 14:6, 1 Ti 4:3-4 **10:30:** Rom 14:6; 1 Timoti 4:3-4 **10:31:** Kl 3:17, 1 Pi 4:11 **10:31:** Kolosi 3:17; 1 Pita 4:11 **10:32:** Ro 14:13, 1 Ko 8:13, 2 Ko 6:3, 1 Ti 3:5 **10:32:** Rom 14:13; 1 Korin 8:13; 2 Korin 6:3; 1 Timoti 3:5 **10:33:** Ro 15:2, 1 Ko 9:20-22, 10:24 **10:33:** Rom 15:2; 1 Korin 9:20-22; 10:24 **11:1:** 1 Ko 4:16, Ef 5:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 **11:1:** 1 Korin 4:16; Efesus 5:1; Filipai 3:17; 2 Tesalonika 3:9 **11:3:** Stt 3:16, 1 Ko 3:23, 15:27-28, Ef 5:23, 1 Pi 3:1, 3:5-6 **11:3:** Jenesis 3:16; 1 Korin 3:23; 15:27-28; Efesus 5:23; 1 Pita 3:1; 3:5-6 **11:7:** Stt 1:26-27, Je 3:9 **11:7:** Jenesis 1:26-27; Jems 3:9

aghin a uan dapanim avan markɨ. Ezɨ amizim, uan pamɨn ziar ekiam akakasi.
8 God amizimɨn inivafɨzimɨn gumazimɨn ingarizir puvatɨ. A gumazimɨn
inivafɨzimɨn amizimɨn ingari.
9 Egha God amizimɨn akurvaghasa nɨghnɨgha, gumazimɨn ingarizir puvatɨ.
A gumazimɨn akurvaghasa nɨghnɨgha, amizimɨn ingari.
10 Egh enselba amizir kamɨn gansɨ, amizir kam uan dapanim avaraghtɨ, e
bar fogh suam, a gavgavim ikia uabɨ uan dapanim gativa Godɨn ingangarim
gami.*
11 E datɨrɨghɨn Ekiam ko porogha fo, amiziba uari baghavɨra itir puvatɨ, ezɨ
gumaziba uari baghavɨra itir pu. Puvatɨ. Amizim gumazimɨn akurvazim, ezɨ
gumazim amizimɨn akurvazim.
12 Faraghavɨra God gumazimɨn inivafɨzimɨn amizimɨn ingari. Kamaghɨra,
datɨrɨghɨn gumazim amizimɨn inivafɨzimɨn otifi. Ezɨ God uabɨ, biziba bar dar
mɨngarim.
13 Ia uari akar kam tuisɨgh, amizim uan dapanim avaraghan kogh, God ko
mɨkɨmtɨ, arazir kam dera?
14 Nguazir kamɨn gumazamizibar arazim, kamaghɨn en aka, gumazimɨn
dapanarɨzim ruaraghtɨ, kamaghɨn deraghan kogham.
15 Eghtɨ amizimɨn dapanarɨzim ruaraghtɨ, kar an adiarir aghuarim, egha
gumazamizibar damazimɨn ziar ekiam a ganɨdi. Guizbangɨra, God dapa-
narɨzir ruarim an dapanim avasa a ganɨngi.
16 Eghtɨ gumazitam o amizitam nan mɨgɨrɨgɨar kaba adoghsɨ, a deravɨra
kamaghɨn fogh, e arazir igharazitabar gɨn zuir puvatɨ, ezɨ Godɨn siosba
uaghan arazir igharaziba itir puvatɨ.

Korinba Ekiam Gɨnɨghnɨzir Isamɨn Dughiam, arazir aghuim gamir puvatɨ

17 Kɨ datɨrɨghɨn arazitabar ia mɨkemeghtɨma, ia dar gɨn mangam. Kɨ gari,
dughiar ia uari akuva Godɨn ziam fem, arazir aghuim otivir pu. Puvatɨ,
arazir ia amim, mong derazir puvatɨ. Kamaghɨn, bizir kɨ ia mɨkɨmamim, kɨ
ia fe moghɨn mɨgɨrɨgɨatam damuan kogham.
18 Kɨ faraghavɨra kamaghɨn ia mɨkɨmam, kɨ orazi, dughiar ia Godɨn ziam
fasa uari akuviba, ia uari abɨgha uari adosi. Ezɨ kɨ mong nɨghnɨzir gavgavim
mɨgɨrɨgɨar kamɨn iti.
19 (Kɨ kamaghɨn fo, ia uari abɨgh, deravɨra foghasa, ian gumazamizir
manaba guizɨn God ifongezir arazibar gɨn zui.)
20 Egha ia Godɨn ziam fasa uari akuvir dughiam, ia ghaze, ia Ekiam
Gɨnɨghnɨzir Isam api. Egha ia guizbangɨra anepir puvatɨ.
21 Ia damasava amigha, ian marazi vaghvagha faraghavɨra uari bagha
dagheba isa da api. Ezɨ kamaghɨn marazi mɨtiriaba sara itima, marazi
pamtemɨn dɨpar onganiba apava ongani.
22 Manmaghɨn ami? Ia ti dagheba ko dɨpaba apir dɨpeniba puvatɨ? Ia ti
ghaze, Godɨn sios, a pura bizim? Egha ia izava dagheba puvatɨzir avegh-
buabagh amima, me aghumsɨsi. Kɨ manmaghɨn ia mɨkɨmam? Kɨ ti ia amir

---

11:8: 1 Ti 2:13 **11:8:** 1 Timoti 2:13 **11:8:** Jenesis 2:18-23 * **11:10:** Grighɨn akam vezɨn kamɨn deravɨra bigha mɨgeir puvatɨ. Gumazir maba kamaghɨn nɨghnɨsi, Pol ghaze, amiziba uan dapaniba aver puvatɨgha, Godɨn akam azenim garɨsi, ezɨ arazir kam mati me gumaziba ziar ekiam me ganɨdi. Kamaghɨn me uan dapaniba avɨtɨ, me bar fogh suam, amiziba gavgavim ikia uari uan dapanibagh ativa Godɨn ingangarim gami. **11:18:** 1 Ko 1:10-12, 3:3 **11:18:** 1 Korin 1:10-12; 3:3 **11:19:** Lo 13:3, 1 Jo 2:19 **11:19:** Godɨn Araziba 13:3; 1 Jon 2:19 **11:22:** Je 2:5-6 **11:22:** Jems 2:5-6

arazim bagh ian ziam fiti, ia bar akongegham? Puvati. Bizir kam bagha, ki ian ziam famin akar aghuitamin ia mikiman kogham. Bar puvati.

Ekiam Iesus bret ko wainin dipam aposelbagh aningi
(Matyu 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

23 Akar ki ia mikemezim, kar Ekiamra na ganingi. Akar kam kamakin:
Dimagarir Judas Ekiam Iesus isava apanibar agharim gatizimin, Iesus bret
inigha,
24 God minabagha anebigha ghaze, "Kar nan inivafizim, ki ian akur-
vaghasa anenidi. Ia kamaghin damuva, na ginighnigh."
25 Me amegha givazi, a wain apir kap inigha, kamaghiram ami. A kam-
aghin migei, "Wain apir kavin kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan
ghuzimin a gamua gavgavim a ganidi. Ia anemamin dughiamin, ia anemiva
na ginighnigh."
26 Iesusin akar kam kamaghin en aka, zurara dughiabar ia bretin kam, ko
wainin kavin kam amiva, ia Ekiamin ovevemin gun mikim, mangi dughiar a
uamategh izamimin tugham.

E deravira uan naviba tuisighiva Ekiam Ginighnizir Isam amam

27 Eghti tina Ekiamin bret o an wainin kavin apir dughiamin, an arazir
aghuitam damuan kogh, kamaghin an arazir kurabar Ekiamin ghuzim ko
inivafizim gami.
28 Gumazamiziba faragh deraghvira uan naviba tuisigh, egh bretin kam ko
wainin kavin kamin dami.
29 Kamaghin tina Ekiamin inivafizimin mingarim gifoghan koghiva, bret
ko wainin kavin damiva, a uabi pazi uabi damuti, God ivezir kuram a
daningam.
30 Bizir kam baghavira gumazamizir ian tongin itir aviriba gavgavim
puvatigha, ariava egha marazi ariaghire.
31 Ezi e deravira uari uan naviba tuisigh damiva, egh e osimtiziba inian
kogham.
32 Ekiam kamaghin ifonge, e nguazimin itir gumazamiziba ko ovengan
kogham. Egha kamaghin a en arazir kuraba akirasa osimtiziba e ganidi.
33 Kamaghin amizi, nan adarasi, dughiar ia Ekiam Ginighnizir Isam amasa
uari akuvamimin, ia igharaz adaraziv zuam.
34 Ian tav mitiriam an aghitima, a uan dipenimin damegh. Kamaghin ia
uari akuvir dughiamin, God ivezir kuram ia daningan kogham. Migirigiar
maba ikiavira iti, ki izi ian ganamin dughiamin, dar kiram.

12

Pol Godin Duam aningizir bizir aghuir guar aviribav gei

1 Nan adarasi, ki datirighin deravira Godin Duam aningizir bizir aghuibar
ia mikimasa.

11:23: Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 22:19 **11:23:** Matyu 26:26; Mak 14:22; Luk 22:19 **11:25:** Kis 24:6-8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Hi 8:8-13 **11:25:** Ua Me Ini 24:6-8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; Hibru 8:8-13 **11:26:** Jo 14:3, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **11:26:** Jon 14:3; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **11:27:** Nam 9:10, 9:13, Jo 6:51, 6:63-64, Hi 10:29 **11:27:** Diboboniba 9:10; 9:13; Jon 6:51; 6:63-64; Hibru 10:29 **11:28:** Mt 26:22, 2 Ko 13:5, Ga 6:4 **11:28:** Matyu 26:22; 2 Korin 13:5; Galesia 6:4 **11:31:** Sng 33:5, 1 Jo 1:9 **11:31:** 1 Jon 1:9 **11:32:** Sng 94:12-13, Hi 12:5-6, 12:11 **11:32:** Onger Akaba 94:12-13; Hibru 12:5-6; 12:11

2 Ia kamaghin fo, ia fomira Kraisin adarazir otivizir puvatizir dughiamin,
biziba tintinimin ia getuima, ia migeir puvatizir marvir guar kaba pura dar
gin zui.
3 Kamaghin, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Godin Duam gumazitamin
ikitima a kamaghin mikemeghan kogham, “Iesus, a ikufigh.” Ezi uaghan
Godin Duam puvatizir gumazitam kamaghin mikemeghan kogham, “Iesus,
an Ekiam.”
4 Godin Duam bizir aghuir guar aviribagh ami, Duar kamra ada nidi.
5 God bagha ingarir tuavir guar aviriba iti, ezi e Ekiar kamra bagha ingari.
6 Ingangarim gamir arazarazir aviriba iti, ezi Godin vamirara gavgavim ko
fofozim bar gumazamizibagh anidima, me ingangarir kabagh ami.
7 Godin Duam gumazamiziba vaghvagha men aven uan ingangarim
akakasi, egh tuavir kamin a gumazamiziba bar men akurvagham.
8 Gumazamizibar tav, Godin Duam akar nighnizir aghuiba itim mikimasa
gavgavim a ganidi. Egha gumazamizir igharaziba, Duar kamra akar fofozim
bar izivazim mikimasa gavgavim a ganidi.
9 Duar kamra, nighnizir gavgavim ikiasa gavgavim gumazir mam ganidi.
Egha Duar kamra, arimariar gumazamiziba amuti, me ghuamaghamin
gavgavim gumazamizir igharazibagh anidi.
10 Egha igharazitav, a mirakelbagh amir gavgavim a ganidi. Egha igharaz-
itav, a Godin otivir akabar gun migeir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav,
a duaba tuisighamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, Godin Duamin
otivir mizer guar aviribav kimamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a
mizer kabagh ighavkinamin gavgavim a ganidi.
11 Duar vamira, anarira bizir kaba bar dagh ami. A uabi ifongezi moghin,
bizir aghuarir mam isa gumazamizir mabagh aniga, ua bizir igharazir
aghuir mam isa, gumazamizir igharazibagh anidi.

E bar moghira, e mati inivafizir vamiran akuaba

12 Gumazamiziba vaghvagha inivafizir vamira, egha akuar aviriba iti.
Ezi akuar avirir kaba, inivafizir vamiran poro. Ezi Kraisin sios uaghan
kamaghira.
13 Duar vamira bar moghira e ruezi, e inivafizir vamiran min iti. E Judaba
ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ko ingangarir gumazamizir kiniba
ko firiaghirezir gumazamiziba, Godin Duam bar moghira e gamizi, mati
gumazamizir aviriba uari inigha dipar itarir vamiran api moghin, e uari
inigha Godin Duam ko poro.
14 E fo, inivafizim an akuar vamira puvati, an akuar aviriba iti.
15 Eghti suem suam, “Ki dafarim puvati, egha ki inivafizimin akuam pu,”
puvati, suem a inivafizimin akuar mam.

12:2: Sng 115:5-7, Hab 2:18-19, 1 Ko 6:11, Ef 2:11-12, 1 Pi 4:3 **12:2:** Onger Akaba 115:5-7; Habakuk 2:18-19; Efesus 2:11-12; 1 Pita 4:3 **12:3:** Mt 16:17, Mk 9:39, 2 Ko 3:5, 1 Jo 4:2-3 **12:3:** Matyu 16:17; Mak 9:39; 2 Korin 3:5; 1 Jon 4:2-3 **12:4:** Ef 4:4, Hi 2:4, 1 Pi 4:10 **12:4:** Efesus 4:4; Hibru 2:4; 1 Pita 4:10 **12:4:** Rom 12:6-8 **12:5:** Ro 12:6-8, Ef 4:11 **12:5:** Rom 12:6-8; Efesus 4:11 **12:7:** 1 Ko 14:26, Ef 4:7, 1 Pi 4:10-11 **12:7:** 1 Korin 14:26; Efesus 4:7; 1 Pita 4:10-11 **12:8:** 1 Ko 13:2, 2 Ko 8:7 **12:8:** 1 Korin 13:2; 2 Korin 8:7 **12:9:** Mt 17:19-20, 1 Ko 13:2, 2 Ko 4:13, Je 5:14 **12:9:** Matyu 17:19-20; 1 Korin 13:2; 2 Korin 4:13; Jems 5:14 **12:10:** Ap 2:4, Ro 12:6, 1 Ko 14:5, 14:29, 1 Jo 4:1 **12:10:** Aposel 2:4; Rom 12:6; 1 Korin 14:5; 14:29; 1 Jon 4:1 **12:11:** Ro 12:4-8, 1 Ko 7:7, 2 Ko 10:13, Hi 2:4 **12:11:** Rom 12:4-8; 1 Korin 7:7; 2 Korin 10:13; Hibru 2:4 **12:12:** Ro 12:4-5, 1 Ko 10:17, Ga 3:16, Ef 4:4, 4:16 **12:12:** Rom 12:4-5; 1 Korin 10:17; Galesia 3:16; Efesus 4:4; 4:16 **12:13:** Jo 6:63, Ro 6:5, Ga 3:28, Kl 3:11 **12:13:** Jon 6:63; Rom 6:5; Galesia 3:28; Kolosi 3:11

16 Eghti kuarim suam, “Ki damazim puvati, egha ki inivafizimin akuam
pu,” puvati, kuarim a inivafizimin akuar mam.
17 Eghti inivafizim bar moghira damazimra, a manmaghin oragham?
Egh inivafizim bar moghira kuarimra, a manmaghin bizibar mughuriabar
amuam?
18 Ezi guizin inivafizim kamaghin puvati. God an akuaba uabi ifongezi
moghin, vaghavagha bar da isa an poke.
19 Inivafizim an akuar vamira ikiva, kamaghin a guizin inivafizim puvati.
20 Ezi inivafizim a kamaghin puvati. Inivafizim akuar aviriba ikia, bar
inivafizir vamiran poke.
21 Eghti damazim kamaghin dafarimin mikiman kogham, “Ni ikian koghti,
ki uabira deravira ikiam.” Eghti dapanim uaghan kamaghin suem mikiman
kogham, “Ni ikian koghti, ki uabira deravira ikiam.”
22 Puvati. Inivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da gavgaviba
puvatigha pura biziba, eghti da ikian koghti, inivafizim deraghvira ikian
kogham. Bar puvatigham.
23 Egha inivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da derazir puvati. Egha
e bar deravira da asi. Egha inivafizimin akuar e aghumsiziba, e bar deravira
da ave.
24 Egha inivafizir akuar igharaziba, e da ave puvatizi, da pura iti. God bar
deravira inivafizimin akuabar ingarizi da bar uari akufa. Egha kamaghin
inivafizir akuar ziaba puvatizibagh amizi, da uaghan ziar ekiaba iti.
25 God kamaghin ifonge, inivafizimin akuaba uari abighan kogh, bar uari
inigh uarir akurvaghsi nighnigham.
26 Kamaghin amizi, inivafizimin akuatam mizazim initi, inivafizimin
akuaba uaghan bar mizazim iniam. Eghti inivafizimin akuatam ziar ekiam
initi, inivafizir akuar igharaziba uaghan a ko bar akongegham.
27 Ia bar moghira Kraisin inivafizim. Egha ia vaghavagh an inivafizimin
akuaba.
28 Egha God siosin ingangarim damuasa, faragha aposelbav sefe, egha
aposelbar gin, a uan akamin otivir akabar gun migeir gumazamizibav
sefe, egha men gin, God ifongezir arazibar igharaz darazir sure gamir
gumazamizibav sefe. Egha uaghan mirakelbagh amir gumazamiziba ko, gu-
mazamizir arimariabagh amima da ghuamaziba ko, gumazamizir igharaz
darazir akurvaziba ko, siosin ingangaribar amuasa gumazamizibav gia
ingangariba vaghvagh me ganidiba ko, Godin Duamin otivaghirir mizebav
geir gumazamizibav sefe.
29 Ezi manmakin? Me ti bar aposelbar ingangarim damuam? Me ti bar
Godin otivir akabar gun migeir ingangarim damuam? Me ti bar gumaza-
mizibar sure gamir ingangarim damuam? Me ti bar mirakelbagh amir
gavgavim ikiam?
30 Me ti bar arimariabar amuti da ghuamaghamin gavgavim ikiam? Me
ti bar Godin Duamin otivaghirir mizebav kimam? Me ti bar mizer kabagh
ighavkinamin fofozim ikiam? Bar puvati, me bar vaghavagha ingangariba
iti.
31 Ia Godin Duam anidir gavgavir faragha zuiba ia da inisi, bar ifongegh.
Eghti ki datirighin arazir faraghavira itim, ki ian akagham.

12:18: Ro 12:3, 1 Ko 3:5, 12:11, 12:28 **12:18:** Rom 12:3; 1 Korin 3:5; 12:11; 12:28 **12:27:** Ro 12:5, Ef 1:23, 5:30, Kl 1:24 **12:27:** Rom 12:5; Efesus 1:23; 5:30; Kolosi 1:24 **12:28:** Ap 13:1, Ro 12:6, Ef 2:20, 4:11-12 **12:28:** Aposel 13:1; Rom 12:6; Efesus 2:20; 4:11-12 **12:31:** 1 Ko 14:1 **12:31:** 1 Korin 14:1

13

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

1 Ki enselba migeir mizeba o nguazimin itir gumazamizibar akabav geir
fofozim ikiva, ki igharaz darazi ifongeghan koghti, da pura bizim. Ki mati
dibiarimin min pura nidi, egha belon min pura tingazi.
2 Eghti God gavgavim na danighti, ki an otivir akabar gun migeir gavgavim
ikiva, Godin nighnizir mogomebagh fogh, fofozir aviriba bar ikiva, nan
nighnizir gavgavim bar ekevegh na damuti ki mighsiaba munamangamin
gavgavim iki, egh ki igharaz darazigh ifongeghan koghiva, ki mati pura
bizim.
3 Ki bizir itiba bar da isi onganarazibar anighiva, uaghan uan inivafizim
ateghti, me nan suiragh nan inivafizim avimin na daboroghti, ki igharaz
darazigh ifongeghan koghti, nan arazir kaba tong bar nan akuraghan
kogham.*
4 Gumazim o amizir igharaz darazigh ifongezim, arazir kaba an iti. A
zuamira atarir puvatigha, arazir aghuibar gumazamiziba bar me gamua,
igharaz darazir biziba bagha navim ikuvir puvatigha, uabi uan ziam fer
puvati.
5 An akaba batozir arazim gamir puvatigha, uabira uabi ginighnizir
puvatigha, zuamira navim isir puvatigha, arazir kurar me a gamibagh
nighnighavira itir puvati.
6 An arazir kuraba bagha aguer pu. Puvati, an agorogem guizin araziba
bagha iti.
7 Gumazamizir igharaz darazigh ifongeziba, bizir kaba men otivam. Me
biziba bar da aterti, bizitam me abinan kogham. Egh me nighnizir gavgavir
Godin itim ateghan kogham. Egh bizir aghuir me fogha iniamiba bagh
mizuam ikiva, osimtizibar dughiamin, me tugh gavgavigh irighan kogham.
8 Eghti igharaz darazigh ifongezir arazir kam givaghan kogham. Bar
puvati. Godin otivir akabar gun migeir arazim mangi givagham. Eghti Godin
Duamin otivaghirir mizeba mangi givagham. Eghti gumazamizibar fofozir
guar aviriba, da uaghan mangi givagham.
9 Guizbangira, en fofozim mong otefe, ezi arazir e Godin otivir akaba gun
migeim, a uaghan mong otefe.
10 Eghti gin otivamin bizim, a guizbangira bar deragh, bizitam gasaghan
kogham. Eghti dughiar kamin, bizir mong otevezir kaba, da givagham.
11 Ki borimra ikiava, ki borimin min migiava amuava, borimin min
nighnigha, egha borimin min bizibagh fofosi. Egha ki gumazir aruamin
otogha, ua boribar arazir kabagh amir puvati.

13:2: Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:8-10, 12:28 **13:2:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Korin 12:8-10; 12:28 **13:3:** Mt 6:2 **13:3:** Matyu 6:2 * **13:3:** Grighin akamin akinafarir ghuriba bar vezin kamin migirigiaba da uaghara zuir puvati. Akinafarir maba akar kam iti, “ki uaghan uan inivafizim ateghti, me nan suiragh nan inivafizim avimin na daboroghti, ki aremegham.” Ezi maba akar kam iti, “Me nan suiragh na gekuigh mangitima, ki ziar ekiam iniam.” **13:4:** Snd 10:12, 1 Pi 4:8 **13:4:** Aghuzir Akaba 10:12; 1 Pita 4:8 **13:5:** 1 Ko 10:24, Fl 2:4 **13:5:** 1 Korin 10:24; Filipai 2:4 **13:6:** Sng 10:3, Ro 1:32, 12:9, 2 Jo 4 **13:6:** Onger Akaba 10:3; Rom 1:32; 12:9; 2 Jon 1:4 **13:7:** Ro 15:1, 1 Ko 9:12, Ga 6:2, 2 Ti 2:24, 1 Pi 4:8 **13:7:** Rom 15:1; 1 Korin 9:12; Galesia 6:2; 2 Timoti 2:24; 1 Pita 4:8

12 Godɨn bizir e datɨrɨghɨn gariba, e deravɨra dar garir puvatɨ, mati e
ganganimɨn aven dar gari. Eghtɨ gɨn izamin dughiamɨn, e deraghvɨra Godɨn
guamɨn ganɨva a gɨfogham, mati datɨrɨghɨn God bar deravɨra e gɨfozɨ mokɨn.
13 Guizbangɨra, arazir pumuning ko mɨkezim zurara ikɨvɨra ikiam. Dar
kara: nɨghnɨzir gavgavim Godɨn itim ko, bizir aghuir e iniamiba bagha
mɨzuair arazim ko, igharaz darazigh ifongezir arazim. Ezɨ arazir mam,
arazir igharazibagh afiragha bar faraghavɨra iti. Kar, igharaz darazigh
ifongezir arazim.

14

Ia Godɨn otivir akabar gun mɨkɨmsɨ bar ifongegh

1 Ia igharaz darazigh ifongeghsɨ pamtemɨn ingar. Egh Godɨn Duam anɨdir
gavgaviba inisɨ bar gavgafigh. Godɨn otivir akabar gun mɨgeir gavgavim, a
gavgavir mabar fara, eghtɨ ia a inisɨ bar ifongegh.
2 E fo, Godɨn Duamɨn otivaghirir mɨzebav geir gumazamiziba, me gumazir
igharazim ko mɨgeir puvatɨ. Me God ko mɨgei. Guizbangɨra, gumazamiziba
me mɨgeir bizibagh fozir puvatɨ. Me Godɨn Duamɨn gavgavimɨn, guizɨn akar
mogomebav gei.
3 Ezɨ gumazamizir Godɨn otivir akabar gun mɨgeiba, me gumazamizibav
gɨa, men nɨghnɨzir gavgaviba gavgavim dagh anɨga, arazir aghuibar amuasa
me abɨra, men navibagh amima da dera.
4 Ezɨ Godɨn Duamɨn otivaghirir mɨzebav geir gumazamiziba, me uarira
uarir akurvasi. Ezɨ gumazamizir Godɨn otivir akabar gun mɨgeiba me siosɨn
gumazamiziba uari akuvir dughiamɨn, me bar men akurvasi.
5 Ia bar, Godɨn Duamɨn otivaghirir mɨzebav kɨmasa, kɨ ifonge. Egh ia
uaghan Godɨn otivir akabar gun mɨkɨmasa, kɨ guizbangɨra bar ifonge.
Gumazim o amizim Godɨn Duamɨn otivaghirir mɨzebav kɨmtɨ, dagh
ighavkɨnamin gumazitam ikɨva akabagh ighavkɨntɨ, siosɨn aven itir adarazi
gavgavim iniam. Akam ighavkɨnamin gumaziba puvatɨghtɨ, gumazamizir
Godɨn otivir akabar gun mɨgeiba, men ingangarim ekevegha, Godɨn Duamɨn
otivaghirir mɨzebav geir gumazamizibar ingangarim gafira.
6 Nan adarasi, ia deravɨra akar kam gɨnɨghnɨgh. Kɨ ia bagh izɨva, Godɨn
Duamɨn otivaghirir mɨzebav kɨmɨva, manmaghɨn ian akuragham? Kɨ ian
akurvaghsɨ, kɨ mɨgɨrɨgɨar God nan akazitaba, o fofozir aghuitaba, o Godɨn
otivir akataba, o ian sure damuamin akataba, kɨ ia danɨngam.
7 Ia bizir kam gɨnɨghnɨgh. Bizir arareir aghuiba, mati marvim o gita, da
gumazamizibar mɨn duaba itir puvatɨ. Da deraghvɨra arangan koghɨva,
deraghvɨra uan ingangarim damuan kogham. Kamaghɨn e manmaghɨn fogh
suam, me ighiar manam gami?
8 Kamaghɨra sɨgham deraghvɨram arangan koghtɨ, tina mɨdorozim damusɨ
biziba iniam?
9 Ia uaghan kamaghɨra. Ia Godɨn Duamɨn otivaghirir mɨzebav kɨmtɨma, gu-
mazamiziba ian akaba baragh dagh foghan koghɨva, manmaghɨn mɨgɨrɨgɨar
kabar mɨngaribagh fogham? Nɨn mɨgɨrɨgɨaba, mati nɨ gumazamizibar tu-
aghagɨriabav gɨa, pura zui.
10 Nguazimɨn itir nguibaba akar bar avɨriba iti. Egha da bar akar
mɨngariba iti.

13:12: Mt 18:10, 2 Ko 3:18, 5:7, Fl 3:12, Je 1:23, 1 Jo 3:2 **13:12:** Matyu 18:10; 2 Korin 3:18; 5:7; Filipai 3:12; Jems 1:23; 1 Jon 3:2 **13:13:** 1 Te 1:3, 1 Jo 4:16 **13:13:** 1 Tesalonika 1:3; 1 Jon 4:16 **14:1:** 1 Ko 12:31, 14:39 **14:1:** 1 Korin 12:31; 14:39 **14:2:** Ap 2:4, 10:46 **14:2:** Aposel 2:4; 10:46 **14:5:** Nam 11:29 **14:5:** Diboboniba 11:29

11 Eghti ki gumazamizitaba mikimamin migirigiam gifoghan kogh, egh nighnigh suam, me nguibar igharazimin akamin gumazamiziba. Egh me uaghan kamaghin nighnigh suam, e nguibar igharazimin akamin gumazamiziba.
12 Arazir kamra, ian tongin otivam. Ki fo, ia Godin Duam anidir gavgaviba iniasa bar ifonge. Egh ia siosin aven itir darazi gavgavim me daningamin gavgaviba, ia da inisi pamtemin ingar.

Pol Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migei

13 Gumazamizir Godin Duamin otivaghirir mizebav geiba, me God ko mikimiva, me uan akar kaba ighavkinamin gavgavim inisi, Godin azangsigh.
14 Ia fo, ki Godin Duamin otivaghirir mizebar God ko mikimti, nan duam God ko migeima, na nighnizim pura iti.
15 Kamaghin ki manmaghin damuam? Ki uan duamin God ko mikimiva, uaghan uan nighnizimin God ko mikimam. Ki uan duamin ighiam bangiva, uaghan uan nighnizimin ighiam bangam.
16 Ni kamaghin damuan kogh, egh duamin aven God minabiti, gumazamizir kinitaba ian tongin ikiva, ni amir migirigiar kam gifoghan koghiva, me manmaghin ni minabir migirigiam gifogh suam, "A guizbangira?" Me foghan kogham, ni tizibav gei.
17 Guizbangira, ni God minabir migirigiam a bar deragham. Eghti gumazamizir igharaziba bar akurvazitam inighan kogham.
18 Ki Godin Duamin otivaghirir mizeba dughiar aviribar dav gei, egha arazir kamin ki bar ia gafira. Kamaghin ki God minabi.
19 Egh siosin aven itir gumazamiziba uari akuvir dughiamin, ki men sure damusiva, akar otevir 5pla me foghsi me mikimti, deragham. Egh Godin Duamin otivaghirir mizer bar aviribar me mikiman kogham.
20 Nan adarasi, ia aghiribar min nighnigh ikian marki. Ia borir iririvibar min arazir kurabagh ami puvatizi moghin iki. Eghti ian nighniziba, da gumazamizir aruabar nighnizibar min iki.
21 Godin Akinafarimin aven osizirim kamaghin iti:

"Ekiam kamaghin migei, Gumazamiziba nguibar igharazibar akabav geir tuavimin,
ki dar aven gumazamizir kabav kimam.
Ki nguibar igharazibar gumazamizibar amuti, me me mikimti,
me nan akaba baraghan aghuagham."

22 Kamaghin, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar akakaghasa, aneningi. Egha a nighnizir gavgavim itiba bagha aneningizir puvati. Egha Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itibar akakaghasa, aneningi. Egha nighnizir gavgavim puvatiziba bagha, aneningizir puvati.
23 Kamaghin, siosin gumazamiziba uari akuvamin dughiamin, ia bar moghira Godin Duamin otivaghirir mizebav kimti, gumazamizir kiniba o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatiziba aven izi, ia baragh suam, ia ti ongani.

14:15: Sng 47:7, Ef 5:19, Kl 3:16 **14:15:** Onger Akaba 47:7; Efesus 5:19; Kolosi 3:16 **14:20:** Mt 18:3, Ro 16:19, Ef 4:14, Fl 3:15, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2 **14:20:** Matyu 18:3; Rom 16:19; Efesus 4:14; Filipai 3:15; Hibru 5:12-14; 1 Pita 2:2 **14:21:** Ais 28:11-12, Jo 10:34 **14:21:** Aisaia 28:11-12 **14:23:** Ap 2:13 **14:23:** Aposel 2:13

24 Eghti ia bar moghira Godin otivir akabar gun mikimti, gumazir kinitam
o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav aven izi, ia baraghti, ian
migirigiaba an navim biragh, a damuti, a fogh suam, ki arazir kurabagh ami.
25 Nighnizir mogomer an navimin itiba, da azenim girigham. Eghti a
tevimning apirigh magirigh, Godin ziam fi, egh suam, “Guizbangira, God ian
tongin iti.”

Siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin, me deravira bizibar amu

26 Kamaghin amizi, nan adarasi, ia uari akuva Kraisin ziam fer dughiamin,
ia manmaghin damuam? Ia bar moghira ingangariba iti. Gumazim o
amizir mam Godin ziam fer ighiam iti, ezi mav suren migirigiam iti, ezi mav
God an akakazir migirigiam iti, ezi mav Godin Duamin otivaghirir mizev
giragham iti, ezi gumazir igharazim o amizir igharazim mizev girigiar kam
ighavkinamin gavgavim iti. Egh bizir ia damuamiba bar, ia gavgavim sios
daningisi, dar amu.
27 Egh tarazi Godin Duamin otivaghirir mizebav kimsi, gumazamizir
pumuning o gumazamizir pumuning ko mikezimra, dav mikimam. Egh me
uaghara mikiman marki. Tav mikemeghtima, tav mikim. Eghti tav men
mizer migirigiaba da ighivkin.
28 Ezi akam ighivkinamin gumazamiziba puvatighti, gumazir Godin
Duamin otivaghirir mizebav geiba, me nimira iki, God ko nimira uariv kim.

29 Eghti gumazamizir pumuning, o gumazamizir pumuning ko mikezim,
me Godin otivir akaba gun migeir gavgavim ikiva, merara akam akunam.
Eghti igharaz darazi men akaba tuisigh.
30 Tav daperaghav ikiti, God migirigiatam an akaghti, gumazamizir
faragha migeiba, me nimira iki.
31 Tuavir kamin, ia bar Godin otivir akaba vaghvagh dar gun mikimam,
kamaghin siosin gumazamiziba bar fofozim ko gavgavam iniam.
32 Gumazamizir Godin otivir akaba gun migeir gavgaviba itiba, me der-
aghvira uan gavgavibagh ativagh dar gan. Egh dar dughiamra, me dav kim.
33-34 Ia fo, God okam nighnizir arazim gamima an otivir puvati. A uan
biziba bar deravira dar kiri. Egha, e navir vamiran iki deraghvira ikiasa, a
kamaghin ifonge.

Siosin gumazamiziba Godin ziam fasa uari akuvir dughiamin, amiziba
bizibav kiman marki. Me pura nimira iki. Godin gumazamizibar siosba bar,
arazir kam iti. Amiziba faragh mangan markiam, me en araziba mikemezi
moghin, puram apengan iki.
35 Amizim bizitam gifoghsi, mangi uan dipenimin uan pamin azangsigh.
Amizim sios uari akuvir dughiamin bizibav kimiva, kamaghin a uabi

---

14:24: Jo 16:8 **14:24:** Jon 16:8 **14:25:** Ais 45:14, Sek 8:23, Jo 4:19 **14:25:** Aisaia 45:14; Sekaraia 8:23; Jon 4:19 **14:26:** 1 Ko 12:7-10, 2 Ko 12:19, Ef 4:12 **14:26:** 1 Korin 12:7-10; 2 Korin 12:19; Efesus 4:12 **14:29:** Ap 17:11, 1 Te 5:19-22 **14:29:** Aposel 17:11; 1 Tesalonika 5:19-22 **14:33-34:** 1 Ko 11:3, 14:40, Kl 3:18, 1 Ti 2:11-12, Ta 2:5, 1 Pi 3:1 **14:33-34:** 1 Korin 11:3; 14:40; Kolosi 3:18; 1 Timoti 2:11-12; Taitus 2:5; 1 Pita 3:1

aghumsizim uabi daningam.*
36 Guizbangira, Godin akam faragha ian tongin otogha, ti tintinimin ghuzir
puvati. An akam ia baghavira izezi, igharaz darazi ti puvati.
37 Eghti gumazitam o amizitam suam, a Godin otivir akabar gun migeir
mav, o a Godin Duam nighnizir aghuim anidir gumazir mam, a kamaghin
fogh suam, bizir ki ia bagha osirizim, kar Ekiam aningizir Akar Gavgaviba.
38 Eghti a nan akar kam baraghan koghti, ia an akam baraghan marki.
39 Kamaghin amizi, nan adarasi, ia Godin otivir akabar gun mikimsi, bar
ifongegh. Egh Godin Duamin otivaghirir mizebav kimsi uarir anogoroghan
marki.
40 Ia uari akuvir dughiabar, ia arazir aghuimin gin mangiva, bar der-
aghvira bizibar amu.

Gumazamizir ariaghireziba, me ua dikavam

15

(Sapta 15)

Krais aremegha ua dikafi

1 Nan adarasi, ki ua ian nighnizibar amuti, ia ua Akar Aghuir ki ia
mikinizim, ginighnigh. Ia Akar Aghuir kam inigha a gisin tuivigha gavgafi.
2 Kar Akar Aghuir ki ia mikinizim. Ia pamtemin an suiragh gavgavighti,
ian nighnizir gavgavim pura bizimin min ikian koghti, tuavir kamin God ian
akurvagham.
3 Akar bar ekiar ki inizim, ki ia ganingi. Akar kam kamakin: Krais en arazir
kuraba batoghasava aremegha, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi
moghin.
4 Ezi me an kuam isa mozim gatizi, ezi dughiar pumuning ko mikezim
givazima, a ua dikafi, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin.
5 Egha a Pita batogha, gin 12plan aposelba bato.
6 Egha gin a dughiar vamiran gumazamizir an gin zuir avirim batifi, men
dibobonim mong 500 gafira. An ganizir gumazamizir aviriba ikiavira itima,
marazi ariaghire.
7 Egha a uaghan Jems bato, egha gin aposelba bar me batifi.

---

* **14:35:** Pol, sios uari akuvaghti, dughiar kam amiziba bizitam mikiman men anogoroghezir pu. Puvati, Pol sapta 11in migia ghaze, amiziba God ko mikimiva, egh Godin otivir akabar gun mikimam. (Ni 1 Korin 11:5in gan.) Pol kamaghin ifonge, Godin gumazamiziba, me uari akuvir dughiamin, uarira uarigh nighnigh, Godin Duam aningizir gavgavibar deravira ingangarim damu, egh Godin ziam fam. Pol sios gavgavighasa, egha akar kam me ganingi. Korinin amiziba ti Godin otivir akabar gun migeir arazim, ko Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migia, mizem giraghiragha niginir aviribagh ami. Ezi bizir kam, Godin ziam fer arazim, akoravira ikia an tuavim apiri. Pol ghaze, Korinin amiziba mizem giraghiragh azangsizir aviribav kim, egh Godin ziam fer arazimin tuavim apiran kogham. Me azangsiziba iki, uan paba dipenimin men azangsigh. **14:37:** 2 Ko 10:7, 1 Jo 4:6 **14:37:** 2 Korin 10:7; 1 Jon 4:6 **14:39:** 1 Ko 12:31, 1 Te 5:20 **14:39:** 1 Korin 12:31; 1 Tesalonika 5:20 **14:40:** 1 Ko 14:33, Kl 2:5 **14:40:** 1 Korin 14:33; Kolosi 2:5 **15:1:** Ro 5:2, Ga 1:11 **15:1:** Rom 5:2; Galesia 1:11 **15:2:** Ga 3:4 **15:2:** Galesia 3:4 **15:3:** Sng 22:15, Ais 53:5-12, Dan 9:26, Sek 13:7, 1 Ko 11:2, 11:23, Ga 1:12 **15:3:** Aisaia 53:5-12; 1 Korin 11:2; 11:23; Galesia 1:12 **15:4:** Sng 16:8-10, Mt 12:40, Lu 24:26, 24:46, Ap 2:24-32, 13:33-35 **15:4:** Onger Akaba 16:8-10; Matyu 12:40; Luk 24:26; 24:46; Aposel 2:24-32; 13:33-35 **15:5:** Mt 28:16-17, Mk 16:14, Lu 24:34-36, Jo 20:19 **15:5:** Matyu 28:16-17; Mak 16:14; Luk 24:34-36; Jon 20:19 **15:7:** Lu 24:50, Ap 1:3-4 **15:7:** Luk 24:50; Aposel 1:3-4

8 Egha bar men gin a uaghan na bato. Kamaghin ki mati borir amebam
borim batamin dughiamra, a batezir puvatizim.
9 Ki aposelbar tongin, ki bar men gin iti. Ki faraghavira Godin sios
gasighasisi, egha ki kamaghin nighnisi, me ziam "aposel," na darighan
kogham.
10 Ezi Godin apangkuvimin a na gamizi, ki datirighin kamaghin otogha,
aposelin iti. Ezi an apangkuvir a nan itim, a pura zuir pu. Bar puvati,
ki pamtem ingari, ezi nan ingaramin gavgavim aposelin igharazibar in-
garamin gavgavim gafira. Egha ki uabi ingari puvati, Godin apangkuvim nan
itima, ki ingari.
11 Ezi kamaghin akar kam, ki anekuri, o me anekuri, e bar moghira Iesus
aremegha ua dikavizir Akar Aghuim akuri. Ezi ia a baregha nighnizir
gavgavim an iti.

Gin gumazamizir aremeziba me ua dikavam

12 E zurara kamaghin akam akura ghaze, Krais ovegha ua dikafi. Ezi
manmaghsua ian marazi ghaze, "Ariaghireziba, me ua dikavan kogham?"
13 Ia nighnigh. Ariaghireziba ua dikavan koghti, kamaghin God ti Krais
gamizi a ua dikavizir puvatighai.
14 Krais ti ovevemin ua dikavizir puvatizi, akar e ia mikinamim, ti
mingariba puvatighai. Ezi uaghan, ia nighnizir gavgavim iniamin akaba
mingariba puvatighai.
15 Krais ti ovevemin ua dikavizir puvatizi, e ti God amizir bizibar ifavarir
gumazamizibar min otivighai. E kamaghin akam ia mikiri, God Krais gamizi
a ua dikafi. Egh guizbangira gumazamizir aremeziba ua dikavan koghti,
kamaghin Krais ti ua dikavizir puvatighai.
16 E fo, God gumazamizir aremezibar amuti me ua dikavan koghti, e
kamaghin mikim suam, "God Krais gamizi, a ua dikavizir puvati."
17 God ti Krais gamizi a ua dikavizir puvatizi, ian nighnizir gavgavir Kraisin
itim, a pura bizir kinim. Ezi arazir kurabar gavgavim ia gativazi, ia ti dar
apengan ikiavira ikiai.
18 Ezi uaghan, nighnizir gavgavim Kraisin ikiava ariaghireziba, me uaghan
ti bar ovegha givagha uan ivezir kuram inighai.
19 E nighnizir gavgavim Kraisin ikia, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha
mizuai iti. Egh, e nguazir kamin itir biziba baghvira mizuamiva, gin izamin
biziba bagh mizuaman koghti, gumazamiziba bar en kuarkuvigham. Eghti
me en kuarkuvir arazir kam, a me gumazir igharazibar kuarkuvir arazim,
bar a gafiragham.
20 Ezi guizin bizim kamakin: God Krais gamizima, a ua dikafi. An
oveaghuezibar faragha dikavigha, mati azenimin dagher ovizir faragha
zuim. Kamaghin e fo, oveaghueziba ua dikavam.
21 Gumazir mam a ovevem gamizi, an oto. Ezi gumazir igharazim ua
dikavir arazim gamizi, an oto.

15:8: Ap 9:3-6, 22:14, 22:18, 1 Ko 9:1 **15:8:** Aposel 9:3-6; 22:14; 22:18; 1 Korin 9:1 **15:9:** Ap 8:3, 9:1, Ga 1:13, Ef 3:8, 1 Ti 1:13-15 **15:9:** Aposel 8:3; 9:1; Galesia 1:13; Efesus 3:8; 1 Timoti 1:13-15 **15:10:** Ap 8:3, Ro 15:18-19, 2 Ko 3:5, 6:1, 11:5, 11:23, Fl 2:13 **15:10:** Aposel 8:3; Rom 15:18-19; 2 Korin 3:5; 6:1; 11:5; 11:23; Filipai 2:13 **15:15:** Ap 1:22, 2:24-32, 4:10, 4:33, 5:32, 13:30 **15:15:** Aposel 1:22; 2:24-32; 4:10; 4:33; 5:32; 13:30 **15:20:** Ap 26:23, 1 Ko 15:23, Kl 1:18, 1 Pi 1:3, MAA 1:5 **15:20:** Aposel 26:23; 1 Korin 15:23; Kolosi 1:18; 1 Pita 1:3; Akar Mogomem 1:5 **15:21:** Jo 11:25, Ro 5:12, 5:17-18, 6:23 **15:21:** Jon 11:25; Rom 5:12; 5:17-18; 6:23

22 Ia fo, gumazamiziba Adam ko porogha kamaghin an min me bar areme,
egha kamaghira gumazamiziba Krais ko poro, eghti kamaghin an min me
bar ua dikavigham.
23 Egh me bar vaghvagh uan dughiamra ua dikavam. Krais bar men
faraghti, a ua izamin dughiam, an adarazi ua dikavam.

24 Eghti nguazir kam givaghamin dughiam otogham. Eghti Krais duar
gavgavir gumazamizibagh ativiba ko, nguazir kamin garir adariaba ko, aser
gavgaviba, a bar me gasighasigham. Egh a God Bizibagh Ativamin Dughiam
isi, God Afeziamin dafarim darigham.
25 E fo, Krais atrivimin ikivira iki, mangiti, God an apaniba bar me
dikabiragh me isi an suemningin apengan me arighamin dughiamin tugham.
26 God dikabinamin apanir abuananamra kara: ovevem.
27 Godin Akinafarim kamaghin mikeme, “God biziba bar da isa an suemn-
ingin apengan da ati.” Akar kam kamaghin migia ghaze, God uabi biziba isa
Kraisin suemningin apengan da ariki. Ezi e fo God uabi Kraisin apengan itir
puvati.
28 Eghti gin, biziba bar Kraisin apengan ikiti, Godin Otarim uabi uabi isi,
Godin apengan uabi atigham. Faraghivira God biziba bar da isi, Otarimin
apengan dar arigham. Eghti dughiar Otarim uabi uabi isi Godin apengan
uabi atighamim, God biziba bar moghira dar dapanimin ikiam.

29 Ia nighnigh, marazi ariaghireziba bagha rue, egha tizim bagha me
kamaghin ami? Me manmaghin men akurvaghasa arazir kam gami? Gu-
mazamiziba ua dikavan koghtima, tizim bagha gumaziba men akurvaghasa
rue?
30 Ezi e manmaghin damuam? E aruava, aremegha ua dikavir akam akurir
ingangarim gamima, gumazamizir aviriba zurara e gasighasighasava ami.
Ariaghireziba ua dikavan koghti, e tizim bagha ingangarir kam gami?
31 Nan adarasi, ki dughiabar zurara ovevem bativasava ami. Ki ia ko, en
Ekiam Krais Iesus ko porogha, egha ia bangin bar akonge, kamaghin ki akar
kam ian modir puvati.
32 Ki ti nguazir kamin nighnizimin gin ghua Efesusin nguibamin ikia,
“asizir atiaba,” ko uariv soke, kamaghin ki ivezir aghuir manam iniam? Bar
puvati. Ariaghireziba ua dikavan koghtima, kamaghin e migirigiar kamin gin
mangam, “E fo, e gurumin ovengam, kamaghin ia izi e dami wainin dipabar
amam.”*
33 Ia gumazamizir igharazibar amamangatighti, me ia gifaran marki. Ia
akar kam gifo, “Ia gumazamizir kuraba ko porogh ti, me ian arazir aghuibagh
asighasigham.”†

15:23: 1 Te 4:15-17, MAA 20:5 **15:23:** 1 Tesalonika 4:15-17; Akar Mogomem 20:5 **15:25:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ap 2:34-35, Hi 1:13 **15:25:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Aposel 2:34-35; Hibru 1:13 **15:26:** 2 Ti 1:10, MAA 20:14, 21:4 **15:26:** 2 Timoti 1:10; Akar Mogomem 20:14; 21:4 **15:27:** Sng 8:6, Mt 28:18, Hi 2:8, 1 Pi 3:22 **15:27:** Onger Akaba 8:6; Matyu 28:18; Hibru 2:8; 1 Pita 3:22 **15:30:** Ro 8:36, 2 Ko 11:26, Ga 5:11 **15:30:** Rom 8:36; 2 Korin 11:26; Galesia 5:11 **15:31:** Ro 8:36, 2 Ko 4:10-11, 1 Te 2:19 **15:31:** Rom 8:36; 2 Korin 4:10-11; 1 Tesalonika 2:19 **15:32:** Sav 2:24, Ais 22:13, Lu 12:19-20, 2 Ko 1:8, 4:10-11 **15:32:** Fofozir Gumazim 2:24; Aisaia 22:13; Luk 12:19-20; 2 Korin 1:8; 4:10-11 * **15:32:** Gumazir maba ghaze, Pol guizin asizir atiabav gei. Romin gumaziba, arazir kurabagh amir gumazibav soghasa, dughiar mabar me gamima, me asizir atiaba ko misosi, mati laion. Ezi gumazir aviriba ghaze, Pol guizin asizir atiabav geir puvati. An akar isin zuimin a gasighasighasava amir gumazibav gei. † **15:33:** Kar Grighin fofozir gumazir mamin migirigiam.

34 Ia arazir onganiba ateghiva deravira nighnigh. Egha ia uam arazir
kurabar amuan marki. Ia oragh, ian marazi God gifozir puvati. Ia
aghumsighasa ki akar kamin ia migei.

Inivafizir ua dikavamim, igharagh ganam

35 Eghti tav azaragham, “Ariaghireziba manmaghin ua dikavigham? Me
manmaghin garir inivafiziba ikiam?”
36 Ni gumazir onganim! Ni ter ovizim nguazimin aven an ekaraghti, a
faragh aremeghiva, biam otivam.
37 Ezi ter ovizir ni dikarazir kam, a witin ovizim, o tizimin ovizim, a bizir
gin aghungamimin min garir puvati, a pura ter ovizir kinim.
38 God ifongezi moghin, a uabi aguaba ko namnam ko dafariba isa,
igharagha garir dagheba ko graziba ko temebagh anidi. Egha bizir God
aningizir kaba, mati men inivafiziba. Kamaghin amizi, da bar moghira
vaghvagha inivafizir igharagha gariba iti.
39 Ezi inivafizir angamira itiba, bar uaghara garir puvati. Gumazamiziba
inivafizir igharagha garim iti. Ezi asizim inivafizir igharagha garim iti,
ezi kuarazim inivafizir igharagha garim iti, ezi osirim inivafizir igharagha
garim iti.
40 Ezi overiamin itir biziba, mati me inivafiziba iti moghin, igharagha gari.
Ezi nguazimin itir biziba uaghan, mati me inivafiziba iti moghin, igharagha
gari. Overiamin itir inivafizibar digiriba, nguazimin itir inivafizibar digiriba
min garir puvati.
41 Aruem digirir igharazim iti, ezi iakinim digirir igharazim iti, ezi
mikovezim digirir igharazim iti, egha mikovezibar aven da vaghvagha
digirir igharagha gariba iti.
42 Gumazamizir aremegh ua dikavibar arazim, a kamakin. Inivafizir e
dafazim, a ikuvighti inivafizir ua dikavamim, ikuvighan kogham.
43 Inivafizir e dafazim, a derazir puvati, eghti inivafizir ua dikavamim,
a digirir aghuim ikiam. Inivafizir e dafazim, a gavgaviba puvati, eghti
inivafizir ua dikavamim, bar gavgavigham.
44 Inivafizir e dafazim, a nguazir kamin otozir bizim. Ezi inivafizir
ua dikavamim, a Godin Duam anidir bizim. Kamaghira e fo, nguazimin
inivafiziba iti, ezi uaghan Godin Duam anidir inivafiziba iti.
45 Godin Akinafarim ghaze, “Gumazir faragha otozim, Adam, God a gamizi
an angamira iti.” Ezi Adamin bar gin izezim, a Duamin otogha, gumazamiz-
ibar amuti me angamira ikiam.‡
46 Godin Duam anidir ikirimirim faragha otozir pu. Puvati, nguazir kamin
otozir ikirimirim faragha otozi, Godin Duam anidir ikirimirim gin oto.
47 Adamin faragha zuim, a nguazimin gumazim. God nguazimin an ingari.
Ezi Adamin gin zuim, a Godin Nguibamin ikegha ize.
48 Nguazir kamin gumazamiziba, me nguazir kamin otozir gumazir
kamin min ami. Ezi Godin Nguibamin gumazamiziba, me gumazir Godin
Nguibamin ikegha izezir gumazir kamin min ami.

15:34: Ap 26:8, Ro 13:11, 1 Ko 6:5, Ef 5:14, 1 Te 4:5 **15:34:** Rom 13:11; 1 Korin 6:5; 1 Tesalonika 4:5 **15:35:** Jo 12:24, 1 Jo 3:2 **15:35:** Jon 12:24; 1 Jon 3:2 **15:36:** Jo 12:24 **15:36:** Jon 12:24 **15:38:** Stt 1:11 **15:38:** Jenesis 1:11 **15:42:** Dan 12:3, Mt 13:43 **15:42:** Matyu 13:43 **15:43:** Fl 3:20-21 **15:43:** Filipai 3:20-21 **15:45:** Stt 2:7, Jo 6:33, 6:39-40, 6:54, 6:63, 2 Ko 3:4-6, 3:17, Fl 3:21 **15:45:** Jenesis 2:7; Jon 6:33; 6:39-40; 6:54; 6:63; 2 Korin 3:4-6; 3:17; Filipai 3:21 ‡ **15:45:** Adamin bar gin otozir kam, a Kraisra. Ni 1 Korin 15:21-22 ko Rom 5:14-19in ganigh. **15:47:** Stt 2:7, 3:19, Jo 3:13, 3:31 **15:47:** Jenesis 2:7; 3:19; Jon 3:13; 3:31

49 E datirighin nguazimin otozir gumazir kamin min gari, egh gin Godin
Nguibamin izezir gumazimin min ganam.
50 Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki ia migei. Nguazir kamin gu-
mazamiziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangi iki an bizir
aghuiba inian kogham. Egh ariaghiriba, bizir ariaghirir puvatiziba inian
kogham.
51-52 Ia oragh. Ki akar mogomer mamin gun ia mikimasa. En tarazi
oveghan kogham. Me ikivira ikitima, sighar abuananam arangti dughiar
kamra God me damighti men inivafiziba igharagh otogham. Bizir kam
damazim komokoi moghin bar zuamiram otogham. Sigham arangamin
dughiamin, ariaghireziba ua dikavighiva uam ikuvan kogham. God bar
moghira e damighti e inivafizir igharagha garibar otivam.
53 A kamakin, mati gumazamiziba korotiar ghurim suegha korotiar igiam
aruzi moghin, e inivafizir kuram sueghiva, ikuvighan koghamin inivafizim
arugham. Egh e ariaghirir inivafizim sueghiva, ariaghirir puvatizir ini-
vafizim arugham.
54 E gin uan ariaghirir inivafizir kuram sueghiva, uan inivafizir ikuvan
koghamibar aghuighti, dughiar kamin Godin Akinafarimin itir migirigiam a
guizin otogham:

"God ovevem dikabiragha,
a gasighasigha, bar a gafira.
55 O ovevem,
ni gumazamiziba dikabirir gavgavim
managh iti?
O ovevem,
ni gumazamiziba mizazim me ganidir gavgavim
managh iti?"

56 Ovevem, mizazir gavgavir gumazamizibagh anidim, arazir kuram dama
a ini. Ezi arazir kuram uan gavgavim, Moses Osirizir Araziba dama a ini.
57 En Ekiam Krais Iesusin ingangarimin, God gavgavim e ganidima, e ovevem
ko misogha a dikabiri. Kamaghin, e God minabi!
58 Kamaghin, nan namakar bar aghuiba, ia tuivigh gavgavighti, bizitam ia
munamangan kogham. Ia kamaghin fo, ingangarir ia Ekiam bagha amiba
pura zuir puvati. Kamaghin, ia zurara Ekiam bagh ingarsi bar gavgafigh.

Pol, damuasava amir bizibav gei

16

(Sapta 16)

Me Jerusalemin amangasava amir dagiaba, Pol dav gei

1 Ki datirighin dagiar ia Jerusalemin itir Godin adarazi bagha darighasava

---

15:49: Ro 8:29, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, 1 Jo 3:2 **15:49:** Rom 8:29; 2 Korin 3:18; Filipai 3:21; 1 Jon 3:2 **15:50:** Mt 16:17, Jo 3:3-5, 1 Ko 6:13 **15:50:** Matyu 16:17; Jon 3:3-5; 1 Korin 6:13 **15:51-52:** 1 Te 4:15-17 **15:51-52:** Sekaraia 9:14; Matyu 24:31; Filipai 3:21; 1 Tesalonika 4:15-17 **15:53:** 2 Ko 5:4 **15:53:** 2 Korin 5:4 **15:54:** Ais 25:8, Hi 2:14-15, MAA 20:14 **15:54:** Aisaia 25:8; Hibru 2:14-15; Akar Mogomem 20:14 **15:55:** Hos 13:14 **15:55:** Hosea 13:14 **15:56:** Ro 4:15, 5:13, 6:14, 7:5, 7:13 **15:56:** Rom 4:15; 5:13; 6:14; 7:5; 7:13 **15:57:** Ro 7:25, 1 Jo 5:4-5 **15:57:** Rom 7:25; 1 Jon 5:4-5 **15:58:** 2 Sto 15:7, 1 Ko 3:8, 2 Pi 3:14, MAA 14:13 **15:58:** 2 Eghaghaniba 15:7; 1 Korin 3:8; 2 Pita 3:14; Akar Mogomem 14:13 **16:1:** Ap 24:17, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:1-9, Ga 2:10 **16:1:** Aposel 24:17; Rom 15:25-26; 2 Korin 8:1-9; Galesia 2:10

amibav kimasa. Ki faragha Galesian Provinsin itir siosba, arazir kam men aka, egha ki kamaghin ia mikimasa, ia uaghan arazir kam damuam.
2 Ia bar, Sandebar zurara, vaghvagh dagiar ia isibar mirara, dagiataba tuiragh, egh da isi uan dipenibar da mongegh. Eghti dagiaba tong avirasemegh. Eghti dughiar ki izamimin, ia ua dagiaba burian kogham.
3 Ki izeghiva, gumazir ia misevezíba, men gun migeir akinafarim me daningiva, me amadaghti, me mangam. Eghti me dagiar ia aningizir kaba inigh mangi Jerusalemin itir darazir dafarim darigham.
4 Biziba deraghti, ki uaghan mangiti, me na ko mangam.

Pol mangi Korinbar ganasa ifonge

5 Ki ia bagh mangisi, Masedonian Provins abigh mangigh, gin ian bighan otogham. Ki faragh Masedonian mangasa ifonge.
6 Ki foghan kogham, ki ti tong dughiatabar ia ko ikeghti, orangtizim ko aminir gavgavimin dughiam givaghtima, ki managh mangisi ifueghti, ia nan akuraghtima ki mangam.
7 Ki izi, dughiar otevimin ia ko ikian aghua. Ki tong dughiar ruarimin ia ko ikiasa ifonge. Ekiam kamaghin ifongeghti, ki dughiar ruarim ia ko ikiam.
8 Ki Efesusin Nguibamin kagh iki mangiti, Pentikosin Dughiar Ekiam givagham.*
9 Ki fo, God na bagha tuavim kuizima, ki kagh iki ingangarim damuamin dughiar aghuim iti. Egh ki gumazamizir aviribar akuraghtima, me Kraisin adarazir otivigham. Ezi uaghan gumazir aviriba en apanim gami.
10 Timoti ia batoghtima, ia a inigh an akurvaghtima, a ian tongin ia ko navir amirizimin iki, egh atiatingan kogham. Ia fogh, ki Ekiam bagha ingari moghin, a ingari.
11 Ian tarazi an gan kamaghin mikiman marki, a pura bizim. Ia an akuraghti, a navir amirizim sara mangi darorim givagh, ua na bagh izam. An, aveghbuaba ko izasa, ki a bagha mizua gari.†
12 Ezi en aveghbuam Apolosin migirigiam a kamakin. Ki dughiar aviribar aveghbuar igharaziba ko izi, ian ganasa pamtemin a migei. Ezi a datirighin tong izasa nighnizir puvati. Gin, tuavitam ikiti, a izam.

Migirigiar abuananaba

13 Ia uari bagh gan, egh nighnizir gavgavimin tugh gavgafigh. Egh gavgavighiva bizitamin atiatingan marki.
14 Ia God ko gumazamizir igharaziba bar me gifongeghiva uan ingangaribar amu.
15-16 Nan adarasi, ia Stefanas ko an adarazigh fo. Me Akaian Provinsin ikia faraghavira Kraisin adarazir otifi, ezi gin Akaian Provinsin itir gumazamizir igharaziba Kraisin adarazi otifi. Ezi Stefanas uan adarazir ko, uari isa

---

16:2: Ap 20:7, MAA 1:10 **16:2:** Aposel 20:7; Akar Mogomem 1:10 **16:5:** Ap 19:21 **16:5:** Aposel 19:21 **16:6:** Ro 15:24, Ta 3:12 **16:6:** Rom 15:24; Taitus 3:12 **16:7:** Ap 18:21 **16:7:** Aposel 18:21 **16:8:** Wkp 23:15-21, Lo 16:9-11 **16:8:** Ofa Gami 23:15-21; Godin Araziba 16:9-11 **16:8:** Aposel 19:8-10 * **16:8:** "Pentikosin Dughiar Ekiam," ni Aposel 2:1in itir migirigiamin gan. **16:9:** Ap 14:27, 19:8-10, 2 Ko 2:12, Kl 4:3, MAA 3:8 **16:9:** Aposel 14:27; 19:8-10; 2 Korin 2:12; Kolosi 4:3; Akar Mogomem 3:8 **16:10:** 1 Ko 4:17 **16:10:** 1 Korin 4:17 † **16:11:** Timoti a gumazir igiam, ezi bizir kam bagha gumazir maba akirim ragha a gasi. Ni 1 Timoti 4:12in gan. **16:12:** 1 Ko 1:12, 3:6 **16:12:** 1 Korin 1:12; 3:6 **16:13:** Sng 31:24, 1 Ko 15:1, Ef 6:10, Fl 1:27, Kl 1:11, 1 Te 5:6 **16:13:** Onger Akaba 31:24; 1 Korin 15:1; Efesus 6:10; Filipai 1:27; Kolosi 1:11; 1 Tesalonika 5:6 **16:14:** 1 Ko 14:1, 1 Pi 4:8 **16:14:** 1 Korin 14:1; 1 Pita 4:8 **16:15-16:** Rom 16:5; 1 Korin 1:16; 1 Tesalonika 5:12

ingangarir Godɨn gumazamizibar akurvaghamim ganɨngi. Nan adarasi, kɨ
kamaghɨn ia gakaghora ghaze, ia kamaghɨn amir gumazamizibar apengan
ikɨ, egh uaghan gumazamizir me ko ingaribar apengan ikɨ.
17 Stefanas ko Fortunatus ko Akaikus na bagha ize. Ia na bagh izamin
tuaviba puvatɨzɨ, me ian danganim inigha na ko iti. Kamaghɨn kɨ bar
akonge.‡
18 Me nan navim gamizɨ, an amɨra, egha uaghan ian navibagh ami. Ia
kamaghɨn amir gumazibar akaba baragh.
19 Esian Provinsɨn itir siosba uan akam isa ia bagha anemaga ghaze,
Afeziam ia ko ikɨ. Ezɨ Akwila ko Prisila, ko aningɨn dɨpenimɨn uari akuvir
sios, Ekiamɨn ziamɨn uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko
ikɨ.
20 Kagh itir Kraisɨn adarasi, me bar uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze,
Afeziam ia ko ikɨ. Ia Kraisɨn adarasi, ia uan arazimɨn gɨn mangɨva, ia uan
adarazir agharibar suigh.
21 Kɨ Pol, kɨ uabɨ uan dafarimɨn dughiar aghuir kam ia bagha an osiri.§
22 Tina Ekiam gifongezir puvatɨ, a mar ikufigh. En Ekiam, nɨ izɨ!
23 En Ekiam Iesusɨn apangkuvim, a ia ko ikɨ.
24 E bar Krais Iesus ko poroghav ikia, arazir kamɨn kɨ bar moghɨra ia
gifonge. Guizbangɨra.

‡ **16:17:** Grighɨn akam vezɨn kamɨn deragha akatam mɨgeir pu. **16:18:** Fl 2:29 **16:18:** Filipai 2:29 **16:19:** Ap 18:2, 18:18, 18:26, Ro 16:5, 2 Ti 1:15 **16:19:** Aposel 18:2; 18:18; 18:26; Rom 16:5; 2 Timoti 1:15 **16:20:** Ro 16:16, 2 Ko 13:12 **16:20:** Rom 16:16; 2 Korin 13:12 **16:21:** Kl 4:18, 2 Te 3:17 **16:21:** Kolosi 4:18; 2 Tesalonika 3:17 § **16:21:** Pol uabɨ uan akɨnafariba osirir pu. Puvatɨ, a mɨgeima gumazir igharazim a bagha osiri. Ezɨ mɨgɨrɨgɨar vezɨn kamɨn itim, Pol uabɨ uan dafarimɨn an osiri. **16:22:** Ga 1:8-9 **16:22:** Galesia 1:8-9

Polɨn Akɨnafarir Namba 2, a Korinɨn Nguibamɨn Itir Sios Baghava an Osiri O 2 Korin

Akar Faragha Zuim

Korinɨn nguibar ekiamɨn siosɨn gumazamizir maba akar kurabar Pol mɨkeme. Ezɨ bizir kam Pol gamima, a bar oseme. Pol Korinɨn sios ko akabar kɨrasa. Kamaghɨn amizɨ, a me bagha akɨnafarir kam osiri. Egh ua me gakuegham.

Ezɨ akar otevir akɨnafarimɨn itir mam, Pol akar gavgavir a faragha Korinba bagha amizimɨn gun mɨgei. An akar kam mɨkɨman aghua, ezɨ me a barazir puvatɨgha, akar kurabar a mɨkeme. Ezɨ kamaghɨn an akar gavgavim me ganɨngi. Ezɨ me an akam baregha uan arazibar kɨri, kamaghɨn amizɨ, a datɨrɨghɨn me bagha guizbangɨra bar akonge.

Ezɨ dughiar kamɨn Judian Distrighɨn itir Kraisɨn adarasi, me paza iti. Ezɨ Pol me bagha dagɨaba akumakumɨgh, da inigh mangɨ me danɨngasa. Egha Sapta 8 ko 9, Pol akar Korinba navibagh aghuvkɨntɨma, me dagɨaba isɨ ingangarir kam danɨngamin akabav gei.

Ezɨ akɨnafarimɨn akar otevir abuananam, aposelɨn ifavarir iza Korinɨn itir maba, me Polɨn ziam dɨkabɨra an Aposelɨn ingangarim gasɨghasɨsi. Kamaghɨn amizɨ, Pol men arazir kurabar gun mɨgei.

Pol ingangarir God aposelbagh anɨngizimɨn gun mɨgei

(Sapta 1--7)

1 Kɨ Pol, kɨ Krais Iesusɨn aposelɨn mam. God uan ifongiamɨn gɨn ghua, aposelɨn mɨn ikiasa na amɨsefe. Kɨ en aveghbuam Timoti ko, ga akɨnafarir kam osirigha, ia Korinɨn nguibar ekiamɨn aven Godɨn siosɨn itiba, ko Godɨn gumazamizir Akaian Provinsɨn danganiba bar adar itiba, ia bagha an osirigha anemadi.
2 Egha ga God ko mɨgɨa ghaze, God en Afeziam, ko en Ekiam Krais Iesus ian apangkuv, navir amɨrizim ia danɨngam.

Pol God an akurazir bizim bagha a mɨnaba

3 E Godɨn ziam fam, a God, egha en Ekiam Krais Iesusɨn Afeziam. A en Afeziam, ezɨ akurvazir arazim ko apangkuvir arazim an otifi. Ezɨ a, gumazamizir osɨmtɨziba ateriba, men gɨrakɨrangɨn tuiva navir amɨrizim me ganɨdi.
4 God kamaghɨn ifonge, an en gɨrakɨrangɨn tuiva navir amɨrizim e ganɨdi moghɨn, e gumazamizir osɨmtɨzir avɨriba ateritabar gɨrakɨrangɨn tuiva navir amɨrizim me danɨngam. Kamaghɨn, osɨmtɨziba e bativir dughiabar, an en gɨrakɨrangɨn tuiva navir amɨrizim e ganɨdi.

1:1: Ap 18:1, 1 Ko 1:1 **1:1:** Aposel 18:1; 1 Korin 1:1 **1:2:** 1 Ko 1:3 **1:2:** 1 Korin 1:3 **1:3:** Ro 15:5, Ef 1:3, 1 Pi 1:3 **1:3:** Rom 15:5; Efesus 1:3; 1 Pita 1:3

5 Krais osɨmtɨzir bar ekiam aterezɨ moghɨn e uaghan aneteri. Ezɨ God
Kraisɨn gɨrakɨrangɨn tugha navir amɨrizim a ganɨngizɨ moghɨn, God Kraisɨn
ingangarimɨn, en gɨrakɨrangɨn tuzɨma navir amɨrizim e gizɨfa.
6 God kamaghsua, ia navir amɨrizim ko an akurvazim iniam, bizir kamɨn e
osɨmtɨzim ateri. God navir amɨrizim e danɨngɨva, a uaghan navir amɨrizim ia
danɨngam. Ia en mɨn tuivigh gavgavigh osɨmtɨziba aterti, God navir amɨrizim
en mɨn ia danɨngam.
7 Ezɨ e kamaghɨn nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikia bar fogha ghaze, ia tuivigh
gavgavigham. E fo, ia e ko osɨmtɨzim ateri, kamaghɨn amizɨ, ia uaghan e ko
navir amɨrizim iniam.
8 Nan adarasi, osɨmtɨzir Esian Provinsɨn e batozim, ia a gɨfoghasa.
Osɨmtɨzir bar ekiam e avaragha, en gavgaviba bar dagh afira. Ezɨ kamaghɨn
e ghaze, e ti ovegham.
9 Bar guizbangɨra, e mati gumazim jas ovengasava a mɨgei moghɨn, e uari
barasi. God kamaghsua, e uan gavgavibara nɨghnɨghan kogham. Puvatɨ, e
Godɨn gavgavimra nɨghnɨgh a gisɨn tugham, a gumazir ovengezibagh amizɨ
me ua dɨkafi. Kamaghɨn, bizir kam e bato.
10 Kar bizir bar kuram, an e gamizɨ e atam oveghai. Ezɨ God en akura. Egh
a gɨn uam en akuragham. E nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikia bar fogha ghaze,
zurara bizir kuram e bativtɨma, God uam en akuraghtɨma, e deraghvɨra
ikiam.
11 Egh ia en akuragh God ko mɨkɨm. Eghtɨ God gumazamizir avɨribar
dɨmdiaba baragh en akuragham. Eghtɨ gumazamizir bar avɨriba ganigh, me
God en akuragha e gamizir biziba bagh a mɨnabagham.

Pol Korinbagh ifarazir puvatɨ

12 Bizir kam na gamima kɨ bar akonge. Nan navir averiamɨn, kɨ uan
araziba deravɨra da tuisɨgha kamaghɨn fo, kɨ nguazir kamɨn ikia arazir
aghuim gami, egha guizbangɨra ian damazibara e arazir bar aghuim gami.
Kɨ arazir God nan akazir kam gamua God baghavɨra itir arazibar gɨn ghua,
bizitam ian modozir puvatɨ. Kɨ nguazir kamɨn fofozim isa arazir kam
gamizir pu. Puvatɨ, kɨ Godɨn apangkuvimɨn gavgavim isa, arazir kam gami.
13-14 Egha kɨ ia bagha akɨnafarim osirava, akar ia deravɨra gan dar
mɨngaribagh foghamiba, kɨ dararama osiri. Kɨ ia bagha akar igharazitaba
osirir puvatɨ. Guizbangɨra, dughiar mabar kɨ osirir mɨgɨrɨgɨar maba, ia der-
agha dagh fozir puvatɨ. Kɨ kamaghsua, ia en Ekiam Iesus Izamin Dughiamɨn,
kɨ ia bagha ziar ekiam inizɨ moghɨn, ia na bagh ziar ekiam iniam. Kamaghɨn
ia guizbangɨra nan akabar mɨngaribagh foghasa, kɨ ifonge.
15-16 Kɨ kamaghɨn nɨghnɨzir gavgavim ikia ghaze, ia na bagh ziar ekiam
iniam. Ezɨ bizir kam bagha, kɨ akam akɨrigha ghaze, kɨ faragh izɨ ian
ganam. Egh kɨ ia ategh, Masedonian Provinsɨn mangam. Egha kɨ Masedonia
Provins ataghizir dughiamɨn, kɨ uamategh izɨ ian ganasa nɨghnɨsi. Ezɨ arazir
kamɨn God dughiar pumuningɨn arazir aghuimɨn ia damuam. Eghtɨ ia nan
akuraghtɨ, kɨ Judian Distrighɨn mangam.
17 Ezɨ manmaghɨn ami? Ia ti ghaze, kɨ amizir mɨgɨrɨgɨar kaba, kɨ
pura ia gifari. Ia ti ghaze, kɨ nguazir kamɨn gumazamizibar mɨn puram

---

1:5: Sng 34:19, 94:19, Kl 1:24 **1:5:** Onger Akaba 34:19; 94:19; Kolosi 1:24 **1:7:** Ro 8:17, 2 Ti 2:12 **1:7:** Rom 8:17; 2 Timoti 2:12 **1:8:** Ap 19:23, 1 Ko 15:32 **1:8:** Aposel 19:23; 1 Korin 15:32 **1:10:** 2 Ti 4:18, 2 Pi 2:9 **1:10:** 2 Timoti 4:18; 2 Pita 2:9 **1:12:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2:13, 2 Ko 2:17, Hi 13:18 **1:12:** 1 Korin 1:17; 2:4; 2:13; 2 Korin 2:17; Hibru 13:18 **1:13-14:** 2 Ko 5:12, Fl 2:16 **1:13-14:** 2 Korin 5:12; Filipai 2:16 **1:15-16:** Ap 19:21, 1 Ko 16:5-6 **1:15-16:** Aposel 19:21; 1 Korin 16:5-6

akar dikirizibagh amua dar ghuangsigha ghaze, “Guizbangira,” o “Puvati,”
uagharam aning mikimam? Bar puvati.
18 God zurara uan migirigiabar gintisi. Ezi kamaghira ki guizbangira ia
migei, migirigiar ki ia gamiba bar, da uaghara “Guizbangira,” o “Puvati,”
migeir pu.
19 Ki, ko Sailas, ko Timoti, e ian tongin Godin Otarim Krais Iesusin akam
kuri. Ezi ia bar fo Krais, “Guizbangira,” ko “Puvati,” uagharam aningin
migeir puvati. Krais zurara guizbangira migei.
20 Godin akar dikirizir aviriba iti. Ezi Krais “Guizbangira,” akar dikirizir
kaba bar dav gei. Kamaghin, e Godin akam barazima a Kraisin ziamin ghaze,
“A guizbangira,” ezi e Godin ziam fe.
21 Ezi God uabi gavgavim isa, e ko ia ganidi, ezi e Krais ko porogha, ikia
gavgafi. Egha a uabi ua bagha e amisefe.
22 Egha a uabi uan inabazir ababanim e gati, kamaghin me en gan fogh
suam, e an gumazamizibara. Egha uan Duam en navir averiabar ikiasa an
e ganingi. Godin Duamra a uaghan bizir aghuir faragha zuir mam, God e
daningasa. E Godin Duam inigha givagha, kamaghin e fo, e guizbangira bizir
avirir maba sara iniam.

Pol zuamira Korinin ghuzir puvati

23 God, a gumazir nan migirigiaba gavgavim dagh anidim, egha a nan
navimin gari. Ezi ki an ziamin guizbangira kamaghin migei, ki osimtizim
ia daningan aghuagha, kamaghin, ki zuamira Korinin izezir puvati. A
kamaghira tu.
24 Ki kamaghin mikemezir puvati, e ian nighnizir gavgavibar ganti da en
apengan ikiam. Puvati. E fo, ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia mitivigha
gavgavigha gifa. Egh e ian agorogem damuti, an otivasa, ia ko ingari.

2

1 Ki kamaghin nighnisi, ki ia bagh izan kogham, egh ia damuti ia fomira na
basemezi moghin na basiman kogham. Kamaghin ki izezir puvati.
2 Egh ki ia damuti, ia na basemeghtima, tina iki na damuti ki bar
akuegham? Ia, gumazamizir ki ia gamizi ia na basemeziba, iarara ikiam.
3 Ia gumazamizir agorogem na ganidiba, kamaghin ki ia bagh izi osimtizim
ia daningan aghua. Ezi bizir kam bagha ki fomira ia bagha akinafarir
mam osirigha anemada. Ki fo, ki bizitam bagh bar akueghti, ia uaghan bar
moghira bar akuegham.
4 Guizbangira, ki ia bagha akinafarim osirir dughiamin, ki bar ian
apangkuvigha, nan navim bar osemezi, ki puviram azi. Ki osimtizim ia
daningasa akinafarir kam osirizir puvati. Ki ghaze, ia kamaghin fogh suam,
ki bar ia gifuegha, bar uan navim ia ganingi. Kamaghin ki ia bagha osiri.

Korinba, gumazir arazir kuram gamizimin arazir kuram gin amang

5 Gumazitam osimtizim gumazir igharazibagh aningi, an osimtizim na
ganingizir puvati. Ki migirigiar gavgavir aviribar bizir kam mikiman aghua.

1:19: Ap 9:20, 18:5 **1:19:** Aposel 9:20; 18:5 **1:20:** Ro 15:8-9, MAA 3:14 **1:20:** Rom 15:8-9; Akar Mogomem 3:14 **1:21:** 1 Jo 2:20, 2:27 **1:21:** 1 Jon 2:20; 2:27 **1:22:** Ro 8:16-17, 2 Ko 5:5, Ef 1:13-14, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:27, MAA 2:17 **1:22:** Rom 8:16-17; 2 Korin 5:5; Efesus 1:13-14; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 2:27; Akar Mogomem 2:17 **1:23:** Ro 1:9, 2 Ko 11:31 **1:23:** Rom 1:9; 2 Korin 11:31 **1:24:** 1 Pi 5:3 **1:24:** 1 Pita 5:3 **2:1:** 1 Ko 4:21, 2 Ko 12:21 **2:1:** 1 Korin 4:21; 2 Korin 12:21 **2:4:** Ap 20:31 **2:4:** Aposel 20:31 **2:5:** 1 Ko 5:1, Ga 4:12 **2:5:** 1 Korin 5:1; Galesia 4:12

Ki kamaghin mikimasa, a ia gamizima, ian naviba bar moghira, mong ian oseme.
6 Ezi ian aviriba ghaze, gumazir kam a ivezir kuratam inigh. Ezi datirighin an a inigha givagha, kamaghira tu.
7 Kamaghin amizi, ia arazir igharazitamin datirighin a damu. Ia an arazir kuraba gin amadaghiva, an girakirangin tugh, navir amirizim a daning. Puvatighti, osimtizir bar ekiam gumazir kam dikabiragham.
8 Kamaghin, ki ia gakaghora ghaze, ia an akaghti a fogham, ia a gifuegha mamaghira iti.
9 Akinafarir ki faragha osirizim, mar ki pura ia basamasa an osiri. Ki kamaghin foghasa, ia nan akabar gintigha biziba bar dagh ami, o puvati?
10 Eghti ia gumazitamin arazir kuraba gin amangiti, ki uaghan da gin amangam. Eghti ki gin amangamin arazir kuratam ikiti, ki ian akurvaghsi Kraisin damazim a gin amangam.
11 Ki atiatia ghaze, Satan ti e gifaragh e dikabiragham. Kamaghin ki arazir kuraba gin amadi. E Satanin mogomer nighnizir kurabagh fogha gifa.

Pol Taitusin ganasa

12 Ki Kraisin Akar Aghuim akunasa izava, Troasin nguibar ekiamin otogha gari, Ekiam ki ingangarir kam damuasa, a na bagha tuavim ati.
13 Ezi ki uan aveghbuam Taitusin ganizir puvati. Kamaghin nan navim derazir puvati. Kamaghin amizi, ki Troasia ategha uamategha iza Masedonian Provinsin oto.

Aposelba Godin gavgavimin midorozibagh afisi

14 Ezi God, Krais ko porogha en faragha zuima, e an gin ghua kalabuziar gumazamizibar min ghua bar akuegha migia ghaze, Krais modorozim gafiragha apaniba dikabiragha gifa! Ezi arazir kamin gumazamiziba bar God gifoghamin fofozim ini. A mati mughuriar aghuimin min otozi, aminim a birazi a tintinibar ghu. Bizir kam bagha ki God minabi.*
15 Guizbangira, e mati pauran mughuriar aghuim zuimin min, Krais a inigha ofan min God ganingi. Mughuriar kam, a Godin Nguibamin zuir tuavimin zuir gumazamizibar tongin otiva zui. Egha uaghan helin zuir tuavimin itir gumazamizibar tongin otiva zui.
16 Egha helin tuavimin zuir darasi, mughuriar kam barazima, an ovever mughuriamin min zui. Egha me gamima, me ovei. Ezi Godin Nguibamin tuavimin zuir darasi, me mughuriar kam barazima, a mati ikirimirir aghuim isir mughuriam. Egha a ikirimirir aghuim me ganidi. Tinara gavgavigh ingangarir kamagh garim damuam? Bar puvati.
17 Ezi e gumazamizir mabar min amir puvati, me danganiba bar dagh aruava Godin akam migia, mati me dagiaba bagha biziba amadi. God uabi ingangarir kam e ganingizi e ifarir puvati, e guizbangira migei. E Krais ko porogha, Godin damazimin deraviram an akaba akuri.

3

Aposelba Akar Dikirizir Gavgavir Igiamin ingangarir gumazibar otifi

---

2:9: 2 Ko 7:15, 10:6 **2:9:** 2 Korin 7:15; 10:6 **2:11:** Lu 22:31 **2:11:** Luk 22:31 **2:12:** Ap 14:27, 1 Ko 16:9 **2:12:** Aposel 14:27; 1 Korin 16:9 **2:12:** Aposel 20:1 * **2:14:** Grighin akar otevitam kagh deragha mikemezir puvati. **2:15:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 4:3 **2:15:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 4:3 **2:16:** Lu 2:34, Jo 9:39, 1 Ko 15:10, 2 Ko 3:5-6, 1 Pi 2:7-8 **2:16:** Luk 2:34; Jon 9:39; 1 Pita 2:7-8 **2:17:** 2 Ko 1:12, 4:2, 11:13, 1 Pi 4:11, 2 Pi 2:3 **2:17:** 2 Korin 1:12; 4:2; 11:13; 1 Pita 4:11; 2 Pita 2:3

1 E ti ian aghariba apɨrtɨ, ia suam, e gumazir aghuiba, kamaghɨn e ti
mɨgɨrɨgɨar kabagh ami? O e ti gumazir mabar mɨn e gumazibav kɨmtɨ, me
ia bagh akɨnafariba osir ia mɨkɨm suam, e gumazir aghuiba? O e uarir
akurvaghsɨ ian azangsɨghtɨ, ia en akurvaghamin akɨnafarim osiram? Bar
puvatɨ!
2 Ia uari, mati akɨnafarir en gun gumazamizibav geim. Ezɨ akɨnafarir
kamɨn osiziriba, da en navir averiabar aven iti. Eghtɨ gumazamiziba bar
akɨnafarir kamɨn ganɨva a dɨponam.
3 Ia bar azenara iti, mati akɨnafarir mam Krais an osirizɨ e a inigha ize.
A fɨnfɨnir dɨpamɨn an osirizir puvatɨ. A zurara ikiamin Godɨn Duamɨn an
osiri. Egha a dagɨar ekiatam gisɨn an osirizir puvatɨ. A gumazamizibar navir
averiabar an osiri.
4 E fo, God ingangarir kam damuasava e amɨsefe. Ezɨ Krais fofozir kam e
ganɨngi. Kamaghɨn, e akar kabar gun ia mɨgei.
5 Guizbangɨra, e uari ingangarir kam damuan buraghburaki, egh e uari
kamaghɨn mɨkɨman kogh suam, e uari bizibagh ami. Puvatɨ, God uabɨra
gavgavim e ganɨdima, e ingangarir kam gami.
6 Ezɨ a uabɨ e gamizɨma, e Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir Igiar kam, e an ingan-
garir gumazibar otifi. Akar Dɨkɨrɨzir kam, a bizir me akɨnafarimɨn osirizir
puvatɨzim, mati Moses Osirizir Arazir fomɨram otoziba. Puvatɨ. Kar Godɨn
Duamɨn bizim. Moses Osirizir Araziba gumazamizibagh amima me ovei. Ezɨ
Godɨn Duam ikɨrɨmɨrir aghuim me ganɨdi.
7 Ingangarir God amizim, a Moses Osirizir Arazibagh amizɨ da otifi. Ezɨ
tuavir kamɨn ovevem otos. Dughiar kam God dagɨam abɨghizɨ, osiziriba
vaghvagha an otifi, ezɨ Godɨn angazangarim uaghan ize. Egha angazangarir
kam Mosesɨn guam gisirazɨ Israelia an guamɨn ganan buraghburaki. Ezɨ gɨn
angazangarir kam gɨfa.
8 Ingangarir God uan Duam gumazamizibar anɨngasava amizim, a ingan-
garir Moses Osirizir Araziba anɨngasava amizim, bar a gafira. Eghtɨ Godɨn
angazangarim ko gavgavim, ingangarir kamɨn ikɨ mamaghɨra ikiam.
9 Moses Osirizir Arazibar ingangarir kam, a en araziba tuisɨghɨva e mɨkɨm
suam, e ovengam. E fo, ingangarir kam Godɨn angazangarim sara ize. Egh
ingangarir kam Godɨn angazangarim sara izɨtɨ, ingangarir gumazamizibar
amutɨ me Godɨn damazimɨn deraghamim, a Godɨn angazangarir bar ekiam
sara izɨ mamaghɨra ikiam.
10 Godɨn angazangarir ekiam ko gavgavim, ingangarir igiar an amizim ko
ikia bar ekevegha mamaghɨra iti. Egha angazangarir kam, Godɨn angazan-
garir ingangarir ghurim ko itim, bar a gafira. Kamaghɨn, e datɨrɨghɨn gara
nɨghnɨsɨ, ingangarir ghurimɨn angazangarim munge.
11 Ingangarir ghurir kam a zurara ikian kogham. Puvatɨ, a mungegham.
Egha a Godɨn angazangarim sara ize. Kamaghɨn e fo, ingangarir igiar zurara
ikiamim, a Godɨn angazangarir bar ekiam sara iza mamaghɨra iti.

3:1: Ap 18:27, Ro 16:1, 2 Ko 5:12 **3:1:** Aposel 18:27; Rom 16:1; 2 Korin 5:12 **3:2:** 1 Ko 9:2 **3:2:** 1 Korin 9:2 **3:3:** Kis 24:12, Jer 31:33, Ese 11:19, 36:26, 1 Ko 3:5, Hi 8:10 **3:3:** Ua Me Ini 24:12; Jeremaia 31:33; Esekiel 11:19; 36:26; Hibru 8:10 **3:4:** 2 Ko 2:16 **3:5:** Jo 15:5, 1 Ko 15:10, Fl 2:13 **3:5:** Jon 15:5; 1 Korin 15:10; Filipai 2:13 **3:6:** Jer 31:31, Jo 6:63, Ro 7:6, 1 Ko 11:25, Ga 3:10, Ef 3:7, Kl 1:25, Hi 8:6-8 **3:6:** Jeremaia 31:31; Jon 6:63; Rom 7:6; 1 Korin 11:25; Galesia 3:10; Efesus 3:7; Kolosi 1:25; Hibru 8:6-8 **3:7:** Kis 34:1, 34:28-30, Lo 10:1, Ro 7:10 **3:7:** Ua Me Ini 34:1; 34:28-30; Godɨn Araziba 10:1; Rom 7:10 **3:8:** Ga 3:2, 3:5 **3:8:** Galesia 3:2; 3:5 **3:9:** Lo 27:26, Ro 1:17, 3:21 **3:9:** Godɨn Araziba 27:26; Rom 1:17; 3:21 **3:10:** Kis 34:29 **3:10:** Ua Me Ini 34:29

12 Ezi e nighnizir gavgavim ikia bar fo, angazangarir kam iziva e bativ
mamaghira ikiam, ezi e a bagha mizuai. Kamaghin, e atiati puvatigha
azenara an gun migei.
13 E Moses amizi moghin amir puvati. An guamin angazangarim siragha
mungemarima, a kamaghin aghua, Israelia an ganam. Kamaghin a ini-
ravizim inigha uan guam avara.
14 Ezi fomira iza datirighin tuzir dughiamin, Israelian nighniziba bar
pirizi, me Godin Akar Dikirizir Gavgavir Ghuribar gara, dar mingariba
deragha dagh fozir puvati. Egha mati Mosesin guam avarazir iniravizim,
men nighniziba avaraghavira iti. Ezi gumazitam o amizitam me avarazir
iniravizir kam adangizir puvati. Krais uabira, gumazim a gifoghtima, God
an iniravizir a dukuaghav itim adegham.
15 Guizbangira, dughiaba bar me Moses Osirizir Arazibar bori, ezi ini-
ravizir kam ikia men nighniziba apira, iza datirighin oto.
16 Egh tina uan navim Ekiam bagh a giraghti, God iniravizir an nighnizim
avarazim adegham.
17 Ki Ekiam migia, kar ki Godin Duam migei. Eghti Ekiamin Duam gumazi-
tam o amizitamin ikiti, bizitam an suiragh a ikirarighan kogham. Bar puvati.
A bar firighirigh ikiam.
18 E bar moghira, bizitam en guaba avarazir puvati. Ezi Ekiamin angazan-
garir ekiam e gisirazima, e ganganir guabar garimin min otogha, Godin
angazangarim gumazamizibar akakasi. E zurara Godin angazangarir kam
isavira iti, ezi a bar en arazibagh ighavira itima, e Ekiamin nedazimin min
otivavira iti. Ekiam, a Godin Duam, egha a bizir kabagh ami.

4

Aposelba, me nguazir minebar min iti

1 God en apangkuvigha ingangarir kam e ganingi. Ezi kamaghin e ingan-
garir kam gamua amirvazir puvati.
2 E aghumsizir arazir gumazamiziba mogava amiba, e akirim ragha dagh
asara. E ifavarir arazibagh amir puvati. Egha e Godin akam girazi, a
igharagha otozir puvati. E Godin guizin akam azenarama anekuri, eghti
gumazamiziba bar uan navir averiabar aven en araziba tuisigham. Egh me
kamaghin fogham, e ingangarir bar aghuim Godin damazimin a gami.
3 Ezi tarazi Akar Aghuir e kurir kamin mingarim gifoghan kogh, mati
iniravizim men nighnizim avaraghavira iti. Gumazamizir kaba, me helin
zuir tuavimin itibara.
4 Satan a nguazir kamin godin ifavarim, a gumazamizir kabar nighniziba
mitatem dagh aningizima, me nighnizir gavgavim puvati. Ezi kamaghin

---

3:12: 2 Ko 7:4, Ef 6:19 **3:12:** 2 Korin 7:4; Efesus 6:19 **3:13:** Kis 34:33-35, Ro 10:4, Ga 3:23 **3:13:** Ua Me Ini 34:33-35; Rom 10:4; Galesia 3:23 **3:14:** Ais 6:10, Jo 12:40, Ap 28:26-27, Ro 11:7-8, 11:25 **3:14:** Aisaia 6:10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27; Rom 11:7-8; 11:25 **3:16:** Kis 34:34, Ais 25:7, Ro 11:23, 11:26 **3:16:** Ua Me Ini 34:34; Aisaia 25:7; Rom 11:23; 11:26 **3:17:** Jo 8:32, 8:36, Ro 8:2, 1 Ko 15:45, 2 Ko 3:6, Ga 5:1 **3:17:** Jon 8:32; 8:36; Rom 8:2; 1 Korin 15:45; 2 Korin 3:6; Galesia 5:1 **3:18:** Kis 16:7, 24:17, Ro 8:29, 1 Ko 13:12, 15:49, 1 Ti 1:11 **3:18:** Ua Me Ini 16:7; 24:17; Rom 8:29; 1 Korin 13:12; 15:49; 1 Timoti 1:11 **4:1:** 2 Ko 3:6, 1 Ti 1:13 **4:1:** 2 Korin 3:6; 1 Timoti 1:13 **4:2:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:17, 6:4, 6:7, 1 Te 2:3-5 **4:2:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 2:17; 6:4; 6:7; 1 Tesalonika 2:3-5 **4:3:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:15, 2 Te 2:10 **4:3:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 2:15; 2 Tesalonika 2:10 **4:4:** Jo 1:18, 12:31, 12:45, 2 Ko 4:4, Ef 2:2, Fl 2:6, Kl 1:15, Hi 1:3 **4:4:** Jon 1:18; 12:31; 12:45; 1 Korin 9:19; Efesus 2:2; Filipai 2:6; Kolosi 1:15; Hibru 1:3

Kraisin Akar Aghuimin angazangarim ko an apangkuvim men navir averi-
abar aven ghuava avenge. Kamaghin, me Krais deragha an garir puvati, a
uabi Godin mirara itir nedazim.
5 E uari uan arazibar akam akurir puvati. E kamaghin akam akura ghaze,
"Krais Iesus, a en Ekiam. Ezi e Iesusin migirigiamin gin ghua egha ian
ingangarir gumazibar iti."
6 Fomira God kamaghin migia ghaze, "Mitatemin aven, angazangarim
otogh siragham." Ezi Godin kamnangran angazangarim iza en navir ave-
riabar ikia e gamizima, e Godin fofozir aghuiba iti. E Krais Iesusin guamin
angazangarir kamin gara, egha e Godin angazangarim ko an gavgavim gifo.
7 E pura nguazir miner kinir gavgaviba puvatizibar min ami, ezi bizir bar
aghuir kam en aven iti. Bizir kam kamaghin en aka, gavgavir bar ekiar kam,
a Godin otifi, an en otivir puvati.
8 Ezi dughiar mabar osimtizir aviriba e bativigha, e dikabirazir puvati. Ezi
bizir aviriba en nighnizibar iza e gamima e okam nighnisi, da en nighniziba
bar da apirizir puvati.
9 Gumazamizir aviriba en apanibar itima, God e ataghizir puvati. Me e
misogha pazava e gamua, egha bar e gasighasighizir puvati.
10 E kamaghsua, e uan ovengamin inivafizir kaba, gumazamiziba Iesusin
ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e zurara uan
ovengamin inivafizibar, Iesusin ovevem men akakasi.
11 E kamaghin ifonge, e uan ovengamin inivafizir kaba, e gumazamiziba
Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e
angamira ikia Iesusin ingangarim bangin, gumazamiziba e misozima, e
dughiar aviribar atam ariaghiri.
12 Kamaghin, e ghaze, ovevem e bativasa amuavira iti, eghti en arazir kam
ia damuti, ia ikirimirir aghuarim iniam.
13 Gumazir mam Godin Duamin fofozim an itima, a Godin Akinafarim
kamaghin osiri, "Ki nighnizir gavgavim Godin ikia, egha kamaghin ki an
gun migei." Kamaghira, Godin Duam en aven ingara e gamima, e uaghan
nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin an gun migei.
14 E kamaghin fo, God, Ekiam Iesus gamizi, a ua mozimin dikavigha
ikirimirir aghuarim ini. A uaghan e damighti, e Iesus ko ua dikavighti, a bar
e ko ia sara inigh mangiti, e an boroghin ikiam.
15 Bizir e bativir kaba bar, da ia bangin e batifi. God kamaghsua, arazir
kamin an apangkuvim gumazamizir aviriba bativ mangivira ikiam. Egh
gumazamizir kaba a minabi mangivira iki, an ziam fam. Kamaghin bizir
kaba e batifi.

Aposelba nighnizir gavgavim Kraisin ikia egha gavgavim ini

16 E ingangarir bar aghuir God amizir kam ginighnigha, kamaghin an
ingangarim damuasa amirvazir puvati. E fo, en inivafizir azenan itiba,

---

4:5: 1 Ko 1:9, 1:13, 1:19, 1:23, 2 Ko 1:24 **4:5:** 1 Korin 1:9; 1:13; 1:19; 1:23; 2 Korin 1:24 **4:6:** Stt 1:3, Ais 9:2, 2 Ko 3:18, 1 Pi 2:9, 2 Pi 1:19 **4:6:** Jenesis 1:3; Aisaia 9:2; 2 Korin 3:18; 1 Pita 2:9; 2 Pita 1:19 **4:7:** 1 Ko 2:5, 2 Ko 5:1, 12:9 **4:7:** 1 Korin 2:5; 2 Korin 5:1; 12:9 **4:8:** 2 Ko 1:8, 7:5 **4:8:** 2 Korin 1:8; 7:5 **4:10:** Ro 8:17, 1 Ko 15:31, Fl 3:10, 1 Pi 4:13 **4:10:** Rom 8:17; 1 Korin 15:31; Filipai 3:10; 1 Pita 4:13 **4:11:** Ro 8:36, 1 Ko 15:31, 15:49 **4:11:** Rom 8:36; 1 Korin 15:31; 15:49 **4:13:** Sng 116:10, Ro 1:12, 2 Pi 1:1 **4:13:** Onger Akaba 116:10; Rom 1:12; 2 Pita 1:1 **4:14:** Ro 8:11, 1 Ko 6:14 **4:14:** Rom 8:11; 1 Korin 6:14 **4:15:** 1 Ko 3:21, 2 Ko 1:3-6, Kl 1:24, 2 Ti 2:10 **4:15:** 1 Korin 3:21; 2 Korin 1:3-6; Kolosi 1:24; 2 Timoti 2:10 **4:16:** Ro 7:22, Ef 3:16, Kl 3:10, 1 Pi 3:4 **4:16:** Rom 7:22; Efesus 3:16; Kolosi 3:10; 1 Pita 3:4

bar ikuvighasava amima, ezi en navir averiabar aven, e zurara dughiabar
gumazamizir bar igiabar min otivavira iti.
17 E fo, osimtiziba ko mizazir e datirighin ateriba, da osimtizir ekiaba
puvati. Egh da dughiar otevimra ikiam. Egh da en akuraghti, e dabirabir bar
aghuim Godin Nguibamin zurazurara a iniam. E fo, bizir aghuir e iniamin
kaba, da bizir igharaziba bar dagh afiraghti, osimtizir e datirighin aterir
kaba, da pura bizibar min otivigham.
18 E uan damazibar garir biziba, e dar gara dagh nighnizir puvati. Bizir e
uan damazibar ganan koghamiba, e mighigha a dar gara dagh nighnisi. Bizir
e uan damazibar gariba, da bar dughiar otevimra ikiam. Ezi bizir aghuir e
uan damazibar ganan koghamiba, da bar zurara ikiam.

5

1 E kamaghin fo, nguazimin purirpenir e datirighin aven itir kaba, da gin
dipirighirigh ikuvigham, kar en inivafizimin ovevem. Eghti dughiar kam
God dipenir igharazir aghuim e daningam, kar en inivafizir igiam. Dipenir
kam, gumazitam an ingarizir puvati, God uabi an ingari. A Godin Nguibamin
iki zurazurara ikivira ikiam.*
2 E datirighin nguazimin dipenir kamin ikia, egha navim bigha ara ikia
uan dipenir Godin Nguibamin itim inigh, korotiamin min e anerughasa bar
ifonge.
3 E anerugh uan inivafizim avaragh, egh bibiamra ikian kogham.
4 E nguazimin purirpenimin aven ikiavira ikia, osimtiziba atera navim
bigha ara iti. Ezi da e gamima e uan inivafizir ghurir kam ataghiraghasava
amir puvati. E inivafizir igiar aghuim a gisin aneghuasa ifonge, mati e ko-
rotiar igiam ghurim gisin anerughtima, anagapazagh ganganir bar aghuim
damuam. Tuavir kamin en inivafizir ovengamim, a ua raghirigh, inivafizir
angamira ikivira ikiamimin otogham.
5 God uabi e akirigha angamira itir ikirimirir kam e ganingi, egha uan
Duam e ganingi. God bizir bar aghuir maba e daningasa, egha faragha uan
Duam e ganingi. Ezi e Godin Duam inigha givagha bar fo, e bizir aghuir
igharaziba uaghan da iniam.
6 Kamaghin e bizir kam ginighnigha tuivigha gavgavighavira iti. E fo, e
inivafizir kam sara ikiva, Ekiam ko an Nguibamin ikian kogham.
7 Bizir e gariba, e dagh nighnigha, dar gin zuir puvati. E pura nighnizir
gavgavim Ekiamin ikia, egha an gin zui.
8 Ezi ki mikemegha gifa, e uan navibar suigha ikia, egha atiatir puvati. E
inivafizir ghurir kam ategh mangi Ekiam ko iki an Nguibamin ikiasa bar
ifonge. Eghti an Nguibar a itim, guizbangira en nguibamin min ikiam.
9 Egha e nguibar manamin iti, an en nguibam, o Godin Nguibam, e zurara
kamaghin bar ifonge, e arazir aghuir Ekiam ifongezibar amuam.

4:17: Mt 5:12, Ro 8:17-18, 1 Pi 1:6 **4:17:** Matyu 5:12; Rom 8:17-18; 1 Pita 1:6 **4:18:** Ro 8:24, 2 Ko 5:7, Kl 1:16, Hi 11:1-3 **4:18:** Rom 8:24; 2 Korin 5:7; Kolosi 1:16; Hibru 11:1-3 **5:1:** 2 Ko 4:7, 2 Pi 1:13-14 **5:1:** 2 Korin 4:7; 2 Pita 1:13-14 * **5:1:** Purirpenir nguazimin itir kamnang, kar inivafizir e nguazir kamin inizibar akar isin zuim. Ezi dipenir igharazir mam, kar e Godin Nguibamin iniamin inivafizir igharagha garir bar igiaba. **5:2:** Ro 8:23 **5:2:** Rom 8:23 **5:4:** 1 Ko 15:53-54 **5:4:** 1 Korin 15:53-54 **5:5:** Ro 8:16, 8:23, 2 Ko 1:22, Ef 1:14, 2:10 **5:5:** Rom 8:16; 8:23; 2 Korin 1:22; Efesus 1:14; 2:10 **5:6:** Hi 11:13-16 **5:6:** Hibru 11:13-16 **5:7:** Ro 8:24-25, 1 Ko 13:12, 2 Ko 4:18, Hi 11:1 **5:7:** Rom 8:24-25; 1 Korin 13:12; 2 Korin 4:18; Hibru 11:1 **5:8:** Fl 1:23 **5:8:** Filipai 1:23 **5:9:** Kl 1:10, 1 Te 4:1 **5:9:** Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 4:1

10 Guizbangira, e bar moghira Kraisin kotin otivighti, an en araziba
tuisigham. Dughiar e nguazimin inivafizimin aven itim, e arazir aghuibagh
ami, o arazir kurabagh ami, eghti kotiamin dughiam e bar vaghvagh uan
arazir amizibar ivezim iniam.

E gumazamizibar akurvaghti, me Godin namakabar otivam

11 Egha e Ekiamin atiatiava an apengan iti. Kamaghin, gumazamiziba
nighnizir gavgavim Godin ikiasa, e men nighniziba fa me gakaghori. God
guizbangira bar en nighniziba ko arazibagh fo. Ki uaghan kamaghin
nighnisi, ia en araziba tuisigha fo, e ingangarir aghuim gami.
12 E ua migeir akar kam, e ian aghariba apirti, ia en ziaba fi suam, e
gumazir aghuiba, e kamaghin nighnizir puvati. Ia fo, marazi pura gumaza-
mizibar ziar ekiaba itiba bagha bar akongegha, men navimin aven otivir
araziba bagh nighnizir puvati. Ezi e kamaghsua, ia gumazir kabar akaba
ikarvaghamin fofozim iki. Bizir kamin e ia bagha osiri, eghti ia en arazir
aghuiba bagh bar akongegham.
13 Guizbangira, marazi ghaze, en araziba ko en nighniziba ti gumazir
onganibar min iti. Puvati, kar e guizbangira Godin ingangarim gami. E
nighnizir aghuarim ikiva, egh ian akurvaghsi kamaghin damuam.
14 E deragha nighnigha fo, gumazir mam bar e bagha areme. Ezi tuavir
kam mati, e bar moghirama ovegha gifa. Kamaghin Krais e gifongezir
arazim, en naviba fa e abirima, e an ingangarim gami.
15 Gumazir kam kamaghin ifonge, e gumazamizir angamira itiba uarira
uari bagh ikian kogham. E gumazir e bagha ovegha ua dikavizim baghvira
ikiam. Kamakin, a bar moghira e bagha ovenge.
16 Kamaghin amizi, e datirighin ua navir ghurimin arazimin gin ghua gu-
mazamizibar araziba tuisizir puvati. Guizbangira, e faragha navir ghurimin
arazimin gin ghua Kraisin araziba tuisiki. Egha datirighin ua kamaghin amir
puvati.
17 Gumazim o amizim Krais ko poroghti, God a damighti, a bar igiamin
otogham. Eghti bizir ghurim bar givaghti, bizir bar igiam otogham.
18 Bizir kaba bar, God dagh amima, da e batifi. E fomira an apanibar min iti,
ezi Kraisin ingangarimin an e gamizi, e datirighin an namakabar otifi. Egha
a uaghan, ingangarir kam e ganingi, eghti e an apanir igharazibar amighti,
me an namakabar otivam.
19 En migirigiam kamakin: God, Kraisin ingangarimin tuavimin, a
nguazimin itir gumazamiziba bar me gamima, me Godin apanim gamir
arazim ataghiragha an namakabar min otifi. Egha men arazir kurar me
amiziba, a ua dagh nighnizir puvati. Egha a ingangarir kam e ganiga ghaze,
ia akam nan apanibav kinighti, me oregh nan namakabar otivigham.
20 Kar e Kraisin abuir gumazamizibar otivigha, mati God uabi uan
dimdiam ia ganingizi moghin, e akar kam ia mikiri. Kamaghin, e Kraisin

5:10: Sav 12:14, Ro 2:16, 14:10, Ga 6:7, Kl 3:24-25, MAA 22:12 **5:10:** Fofozir Gumazim 12:14; Rom 2:16; 14:10; Galesia 6:7; Kolosi 3:24-25; Akar Mogomem 22:12 **5:11:** 2 Ko 4:2, Hi 10:31, Ju 23 **5:11:** 2 Korin 4:2; Hibru 10:31; Jut 1:23 **5:12:** 2 Ko 1:14, 3:1 **5:12:** 2 Korin 1:14; 3:1 **5:14:** Ro 5:15 **5:14:** Rom 5:15 **5:15:** Ro 14:7-8, 1 Ko 6:19, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Ti 2:6, 1 Pi 4:2 **5:15:** Rom 14:7-8; 1 Korin 6:19; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10; 1 Timoti 2:6; 1 Pita 4:2 **5:16:** Jo 6:63, 15:14, Fl 3:7-8, Kl 3:11 **5:16:** Jon 6:63; Filipai 3:7-8; Kolosi 3:11 **5:17:** Ais 43:18, Ro 8:1, 8:9-10, Ga 5:6, 6:15, Ef 2:15, MAA 21:5 **5:17:** Aisaia 43:18; Rom 8:1; 8:9-10; Galesia 5:6; 6:15; Efesus 2:15; Akar Mogomem 21:5 **5:18:** Ro 5:10, Ef 2:16, Kl 1:20, 1 Jo 2:2 **5:18:** Rom 5:10; Efesus 2:16; Kolosi 1:20; 1 Jon 2:2 **5:19:** Ro 3:23-25, Kl 1:19-20 **5:19:** Rom 3:23-25; Kolosi 1:19-20 **5:20:** 2 Ko 3:6, 6:1, Ef 6:20 **5:20:** 2 Korin 3:6; 6:1; Efesus 6:20

danganim isa, ia gakaghora ghaze, ia Godɨn apanim gamir araziba ategh an
namakabar otifigh.
21 Krais uabɨ arazir kuratam gamizir puvatɨ. Ezɨ God kamaghsua, e Krais ko
porogh, an gavgavimɨn e Godɨn damazimɨn gumazamizir aghuibar otivam.
Kamaghɨn, God en akurvaghasa en arazir kuraba bar Krais gisɨn da arɨki, ezɨ
Krais mati uaghan gumazir arazir kurabagh amir mamɨn mɨn oto.

6

Aposelba uan ingangarim gamua osɨmtɨzir avɨriba ateri

1 God ko ingara pamten ia gakaghora ghaze, ia gumazamizir Godɨn
apangkuvim iniziba, ia aneteghtɨ a pura bizimɨn mɨn otivan markɨ.
2 God kamaghɨn mɨgei, “Dughiar kɨ ian kuarkuvigha atɨzim, an otozɨ, kɨ
ian dɨmdiam barasi. Dughiar kɨ ian akurvaghasa atɨzir kam, an otozɨ, kɨ
ian akura.” Ia oragh! Kɨ ian kuarkuvighamin dughiam datɨrɨghɨn otos. Ezɨ
uaghan kɨ ian akurvaghamin dughiam datɨrɨghɨn otos!
3 Gumazitam o amizitam mɨgɨrɨgɨar kuratam e amir ingangarim damuan e
aghuagha, kamaghɨn en arazir e amiba bar, e gumazitam o amizitam gamizɨ
a uan dagarim asegha irɨzir puvatɨ.
4 E Godɨn ingangarir gumazibar ikia, kamaghɨn zurara uan arazir aghuiba
gumazamizibar akakasi. E men aghariba apɨra me mɨgeima me kamaghɨn
fo: Osɨmtɨzir e bativiba, ko bizir me bar pazava e gamiba, ko bizir e
gasɨghasɨziba, e dar tuivigha gavgavighavɨra iti.
5 Me e mɨsogha e isa kalabusɨn e arɨsi. Apanir avɨriba e akumakua nɨgɨnir
dafam gamua en atari. Ezɨ e puvɨra ingara deragha akuir puvatɨghava,
mɨtiriabara iti.
6 E arazir Godɨn damazimɨn zuezibagh amua, guizɨn akamɨn fofozimɨn
suira. E akamadariba ikarvagha bemɨram atarir puvatɨ. E arazir aghuibar
gumazamizibagh ami. E Godɨn Duamɨn gavgavim iti. E igharaz darazigh
ifongezir arazim guizbangɨram a gami. E arazir kabagh amua kamaghɨn ian
aka, e guizbangɨra Godɨn ingangarir gumazamiziba.
7 E guizɨn akam akura, egha Godɨn gavgavimɨn uan ingangarim gami. E
Godɨn arazir aghuimɨn suira, mati inogovimɨn bizibar mɨn, e uan agharir
kɨriam ko guvimɨn dar suigha, Godɨn ingangarim bagha mɨsosi.
8 Gumazamizir maba en ziaba fe. Ezɨ igharaziba en ziabagh asɨghasɨsi.
Ezɨ marazi gɨrakɨrangɨn e mɨgɨa e gasɨghasɨsi, ezɨ igharaziba en gun uan
namakabav gɨa ghaze, e arazir aghuibagh ami. Gumazamizir maba ghaze, e
gumazir ifariba. Kamaghɨn puvatɨ, e gumazir guizɨn akabav geiba.
9 Marazi en gara, mati me e gɨfozir puvatɨ. Ezɨ guizbangɨra, gumazamiziba
bar moghɨram e gɨfos. Marazi en gara ghaze, dughiar avɨriba e atam ovei.
Ezɨ guizbangɨra, e angamɨra ikiavɨra iti. Marazi en gara ghaze, God uam e
akɨrmɨghasa mɨzazir ekiar kam e ganɨdi. Ezɨ guizbangɨra, e aremezir puvatɨ.
10 Marazi en gara ghaze, e bar oseme. Ezɨ guizbangɨra, e zurara bar
akuegha iti. Marazi en gara ghaze, e onganarazibar mɨn iti. Ezɨ guizbangɨra,

---

5:21: Ais 53:6-12, Jo 8:46, Ro 5:19, 1 Ko 1:30, Ga 3:13, Fl 3:9, Hi 4:14-15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 3:5 **5:21:** Aisaia 53:6-12; Jon 8:46; Rom 5:19; 1 Korin 1:30; Galesia 3:13; Filipai 3:9; Hibru 4:14-15; 1 Pita 2:22-24; 1 Jon 3:5 **6:1:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:20, Hi 12:15 **6:2:** Ais 49:8, Lu 4:19-21 **6:2:** Aisaia 49:8; Luk 4:19-21 **6:3:** Ro 14:13, 1 Ko 9:12, 10:32 **6:3:** Rom 14:13; 1 Korin 9:12; 10:32 **6:4:** 2 Ko 4:2 **6:4:** 2 Korin 4:2 **6:5:** Ap 16:23, 2 Ko 11:23-27 **6:5:** Aposel 16:23; 2 Korin 11:23-27 **6:6:** 1 Ti 4:12 **6:6:** 1 Timoti 4:12 **6:7:** 1 Ko 2:4, 2 Ko 10:4, Ef 6:11-13, 2 Ti 4:7 **6:7:** 1 Korin 2:4; 2 Korin 10:4; Efesus 6:11-13; 2 Timoti 4:7 **6:9:** Sng 118:18, 1 Ko 4:9, 2 Ko 4:2, 4:9-10 **6:9:** Onger Akaba 118:18; 1 Korin 4:9; 2 Korin 4:2; 4:9-10 **6:10:** 2 Ko 7:4, Fl 2:17, Kl 1:24 **6:10:** 2 Korin 7:4; Filipai 2:17; Kolosi 1:24

e gumazamizir avɨribar akurvazima, me Godɨn Duamɨn amodoghɨn, bizir aghuir avɨriba bar izɨfa. Marazi en gara ghaze, e biziba puvatɨzɨ moghɨn pura iti. Ezɨ guizbangɨra, e Godɨn Duamɨn amodoghɨn, e biziba bar avɨrasemegha iti.

11 Ia, Korinɨn itir Kraisɨn adarasi, e azenara bighɨvɨra ia mɨkɨmasa. E guizbangɨra uan naviba kuighava da isa ia ganɨdi.

12 E uan navibar kuazɨ pu. Puvatɨ. E ia bagha bar ifonge. Ezɨ ia uari uan navibar kumi. Ezɨ navir vamɨran itir arazir kam, en tongɨn itir puvatɨ.

13 Kɨ datɨrɨghɨn mati Afeziam uan boribav gei moghɨn, kɨ ia mɨgei. Ia arazir e amibar mɨn, uaghan uan naviba kuighɨva da isɨ e danɨngam.

E Godɨn Dɨpenimɨn mɨn iti

14 Kraisɨn adarazir azenan itir gumazamiziba, men araziba bar ighara. Kamaghɨn amizɨ, ia me ko porogh me ko ingangaribar amuan markɨ. Kɨ ian azai, Godɨn arazir aghuim ko arazir kuram ti manmaghɨn uaning ko porogh uaning ko ingaram? Eghtɨ angazangarim ko mɨtatem manmagh uaning inigh ikiam? Bar puvatɨgham.

15 Krais ko Satan, aning ti navir vamɨran iti, o? O, gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim ititam, ko gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim puvatɨzitam, aning manmaghɨn nɨghnɨzir vamɨra ikiam? Bar puvatɨ.

16 Manmaghsu, e Godɨn Dɨpenim ko marvir guabar dɨpeniba isafuragham? God fomɨra kamaghɨn mɨgei, "Kɨ me ko ikɨ, egh men tongɨn daruam. Eghtɨ me nan gumazamizibar mɨn ikɨtɨ, kɨ men Godɨn ikiam." Kamaghɨn amizɨ, ia fo, e uari Godɨn zurara itimɨn dabirabir Dɨpenim.

17-18 Ezɨ Ekiam ua kamaghɨn mɨgei, " 'Ia me ategh, mangɨ danganir igharazitamɨn ikɨ. Egh ia bar deraghvɨra uari bagh gan, ia ua bizir Godɨn damazimɨn zuezir puvatɨzitam uam an suighan markɨ. Kɨ uabɨ ia inigh, ian Afeziamɨn mɨn ikɨtɨ, ia nan boribar mɨn ikiam.' Ekiar Gavgavir Ekiam Itim kamaghɨn mɨgei."

7

1 Nan namakar aghuiba, Godɨn e bagha inabazɨ itir bizir kaba e da inigha gɨfa. Kamaghɨn, e inivafɨzim ko duam gami aning mɨzezir biziba, bar da batuegh, Godɨn damazimɨn bar zuegham. Egh e Godɨn atiating an apengan ikiam. Egh uari isɨ bar God danigh, egh Godɨn arazir zuezim zuraram an gɨn mangam.

Korinba navibagh irazɨma Pol bar akonge

2 Ia uan naviba kuighɨva, da isɨ e danɨng. E arazir kuratamɨn gumazitam o amizitam gamizir puvatɨ. Egha e gumazitam o amizitam pazava a gamizir puvatɨ. Egha e gumazitam o amizitam gifaragha an bizitam pura a inizir puvatɨ.

3 Kɨ akatam ia gasa mɨgɨrɨgɨar kam ia mɨgeir puvatɨ. Ia fo, kɨ fomɨra mɨkeme, e uan naviba bar ia ganigha bar ia gifueghɨvɨra ikiam. Egh e ovengam, o e angamɨra ikɨvɨra ikiam, arazir kam kamaghɨra ikiam.

6:13: 1 Ko 4:14 **6:13:** 1 Korin 4:14 **6:14:** Lo 7:2-3, 1 Sml 5:2-3, 1 Ko 5:9, Ef 5:7, 5:11 **6:14:** Godɨn Araziba 7:2-3; 1 Korin 5:9; Efesus 5:7; 5:11 **6:16:** Wkp 26:12, Ese 37:27, 1 Ko 3:16, 6:19 **6:16:** Ofa Gami 26:12; Esekiel 37:27; 1 Korin 3:16; 6:19 **6:17-18:** 2 Samuel 7:14; 1 Eghaghaniba 17:13; Aisaia 43:6; 52:11; Jeremaia 31:9; Esekiel 20:34; 2 Korin 7:1; Akar Mogomem 1:8; 18:4; 21:7 **7:1:** 2 Ko 6:17-18, 1 Jo 3:3 **7:1:** 2 Korin 6:17-18; 1 Jon 3:3 **7:2:** Ap 20:33, 2 Ko 12:17 **7:2:** Aposel 20:33; 2 Korin 12:17 **7:3:** 2 Ko 6:11-12 **7:3:** 2 Korin 6:11-12

4 Ki kamagh fogha bizitam modozir puvati. Ki bighivira ia mikimam, nan
navim bar amiraghirizi, ki ia bagha bar akonge. Osimtiziba guizbangira e
batifi, ezi da pura biziba. E ia ginighnisi, ezi bizir kam e gamizi, en naviba ia
bagha bar akueghavira iti.
5 E ghua Masedonian itir dughiam, e avughsasa amuava avenge. Nguibar
kamin osimtizir avirir maba zurara e isi. Gumazamiziba akabar, e uari
batogha uariv gei. Ezi atiatir nighniziba, en navir averiabar aven iti.
6 Gumazamizir osimtiziba men naviba abinigha itiba, God men
girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi. Egha a Taitus amadazima,
a uam e bagha izezima, en navir averiaba bar dera.
7 Taitus ua izezir arazir kamra, God e gamizi en naviba derazir puvati.
Ia faragha Taitus gamizi an navim ian dera, egha a ian arazir kamin gun e
geghani. Ian arazir kamin God uaghan en navibagh amizi da dera. Taitus
kamaghin e migia ghaze, ia nan ganasa bar ifongegha, ararer kam ian navir
averiabar iti. Egha ia na ko navir vamiran ikiasa bar puvira nighnisi. Ezi
kamaghin ki bar guizbangira bar akonge.
8 Ki fo akinafarir ki ia bagha osirizim ia gamizi, ian naviba oseme. Ezi
ki uabi bizir kam mighigha a ginighnizir puvati. Ki guizbangira faragha
bizir kam ginighnigha ian apangkufi, egha datirighin puvati. Akinafarir ki
ia bagha osirizir kam ia gamizi, ia osemegha aghumsiki. Ezi arazir kam bar
dughiar otevimram iti.
9 Ezi ki datirighin bar akonge. Ki fo, ia oseme, ezi ki bizir kam bagha
bar akongezir puvati. Ki fo, ian osimtizim ko aghumsizim ia gamizi, ia uan
navibagh ira, ezi ki bizir kam bagha bar akonge. Ki fo, God uabi ia gamizi,
ian naviba osemegha aghumsiki. Ezi en migirigiar kataba bar ian navibagh
asighasighizir puvati.
10 E fo, Godin otivir osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumazamizibagh
amima, me uan navibagh iraghirasi. Arazir kamin God uam en akura.
Kamaghin, e arazir kam bagh uan navibagh isin nighnizir avirabara amuan
markiam. Ezi nguazir kamin osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumaza-
mizibagh amima ovevem otifi.
11 Ia kamaghin deragh nighnigh. God ia ganingizir osimtizir kam, bizir
bar aghuir igharagha garibar ia gami. Bizir kamin God ia gamizi ia uari,
uari bagha uan osimtizim deravira bighivira mikimasa ia ifonge. Ezi God
ian naviba fezi, ia gumazir arazir kuram gamizimin atari. Ezi a ia gamizi,
ia an atiatingi. Ia datirighin mighigha e ginighnigha, gumazir arazir kuram
gamizimin arazim akirasa pamten ingari. Arazir ia migirigiar kam akirasava
amiba, kamaghin akagha ghaze, ia Godin damazimin osimtizitam itir puvati.
12 Ki akinafarir kam ia bagha an osira, egha arazir kuram gamizir gu-
mazim ginighnigha an osirizir puvati. Egha gumazir igharazir pazava a
gamim, ki uaghan a ginighnighizir pu. Bar puvati. Ki kamaghin ifonge, ian
arazir aghuim azenim girighti, ia Godin damazimin deragh fogh suam, ia bar
na gifonge. Bizir kam bagha ki akinafarir kam osiri.
13 Ezi datirighin ian arazir kam e gamizi, en navir averiaba amiraghavira
iti. En naviba amiraghirigh iti, e bar akonge. Ia Taitusin akuragha an
osimtiziba agivazi, an navim amira. Ezi bizir kamin e guizbangira bar
akonge.

7:5: 2 Ko 2:13 **7:5:** 2 Korin 2:13 **7:6:** 2 Ko 1:3-4, 2:13 **7:6:** 2 Korin 1:3-4; 2:13 **7:8:** 2 Ko 2:4 **7:8:** 2 Korin 2:4 **7:10:** 2 Sml 12:13, Snd 17:22, Mt 26:75, 27:3-5, Hi 12:16-17 **7:10:** 2 Samuel 12:13; Aghuzir Akaba 17:22; Matyu 26:75; 27:3-5; Hibru 12:16-17

14 Ki faragha ian arazir aghuibar gun Taitusin migia ian ziaba fe. Egha uan
migirigiar kamin aghumsizim inizir pu. Puvati. Akar e ian arazir aghuibar
gun mikemeziba, da guizbangira. Kamaghin datirighin Taitus fo, e ian ziaba
fer migirigiaba, da bar guizbangira.
15 Taitus ia bagha izezir dughiamin, ia atiatia nigha, a inigha, bar an
migirigiabar mirara ghue. A ian arazir kam ginighnighavira ikia bar ian
apangkuvigha navim ia bagha ikiavira iti.
16 Ki datirighin bar fogha ghaze, ia arazir aghuibara damuam. Kamaghin
ki bar akonge.

Korinba, Judian itir Kraisin adarazir akurvaghasa dagiaba arisi

8

(Sapta 8--9)

Kraisin adarasi, Judian itir Kraisin adarazi bagha dagiaba arisi

1 Nan adarasi, e kamaghin ia mikimasa, God Masedonian Provinsin itir
siosba bar men apangkuvigha men akurvasi.
2 Osimtizir ekiam me batozi, dughiar kamin me biziba bar puvati. Ezi God
me gamizi, me bar akuegha, Kraisin adarazigh nighnigha, men akurvaghasa
dagiar bar aviriba arizima da bar izifa.
3 Ki deravira kamaghin ia mikimasa, me uari uan ifongiamin gin ghua
dagiar kaba aningi. Bizir me daningamin me itiba, me da aniga, dagh isin
bar aviriba aningi.
4 Me pamten e gaghora e migia ghaze, e men amamangatighti, me Godin
apangkuvir arazim inigh, siosin igharaziba ko ingariva Judian itir Godin
gumazamizibar akurvagham.
5 E kamaghin nighnisi, me dagiataba aningam. Ezi men arazir aghuim, en
nighnizi moghin, bar a gafira. Me uari isa God bar a ganiga, God ifongezir
arazimin gin ghua uaghan uari isa bar e ganingi.
6 Taitus faragha Godin apangkuvir arazimin gin ghua ingangarir aghuir
kam ian tongin a gami. Kamaghin amizi, e anemadi, eghti a uamategh mangi,
uan ingangarir nam bar anegivagham.
7 Bizir ia amiba bar, da guizbangira bar dera. Ia nighnizir gavgavim
Godin ikia, deraviram an gun migei. Egha ia fofozir ekiam ikia, Godin
ingangarim damuasa bar moghira ifonge. Egha ia uaghan e bagha bar
ifonge. Kamaghira, datirighin ia apangkuvir arazimin gin mangiva a gisin
arazir bar aghuir kam isafuragh ingangarir kam damu.
8 Ia nan akar kamin girara mangasa ki akar gavgavim ia ganidir puvati.
Ki kamaghin nighnigha ia migei, gumazamizir igharaziba ingangarir kam
damuasa naviba me dikafi. Eghti ia damuamin arazir manatamin, ki dar
ganiva da tuisigh deragh dagh fogham, ia igharaz darazigh ifongezir arazim
a guizbangirama otifi, o puvati?
9 Ia fo, en Ekiam Krais Iesus, en apangkuvir arazim bar ekefe. A Godin
Nguibamin bizir aghuir bar aviriba ikia, egha ia bangin nguazir kamin
izegha onganarazimin min iti. A ian akuraghti, ia bizir aviriba iniasa,
kamaghin a biziba puvatizir gumazimin min oto.

7:15: 2 Ko 2:9 **7:15:** 2 Korin 2:9 **8:1:** Rom 15:26 **8:4:** 2 Ko 9:1-2 **8:4:** 2 Korin 9:1-2 **8:7:** 1 Ko 1:5, 12:13, 16:1-2, 2 Ko 9:8 **8:7:** 1 Korin 1:5; 16:1-2; 2 Korin 9:8 **8:9:** Mt 8:20, Lu 9:58, Fl 2:6-7 **8:9:** Matyu 8:20; Luk 9:58; Filipai 2:6-7

10 Ki datirighin ia dagiaba arizir ingangarir kamin uan nighnizim ia daningasa. Ia azenir givazimin ingangarir kam gamizi a dikafi. Egha ia
ingangarir kam damuasa bar ifonge.
11 Egh ia datirighin ingangarir amir kam, ia gavgavigh anegifagh! Ia
faragha ingangarir kam damuamin ifongiam iti moghin, ia zuamira a
damigh anegifagh. Ia itir bizibar amodoghin, ia ingar mangi otogh.
12 Gumazitam o amizitam bizibar aningsi bar ifueghti, God da inisi
bar akuegham. God bizir gumazamiziba vaghvagha ikiava anidibagh
nighnigha, egha bizir me anidiba isi. A gumazamizir biziba puvatizibagh
nighnigha men araziba tuisizir puvati.
13-14 Ki ia osimtizir ekiam aterti, igharaz darazi deravira ikiasa, ki migeir
puvati. Ki e arazir magh garibara e vaghvagh uarir amuasa, ki ifonge. Ia
datirighin dughiar kamin bizir aviriba iti, ia biziba otevezir gumazamizibar
akuragh. Eghti gin ia bizibar oteveghti, me bizir avirir me itibar ian
akurvagham. Kamaghin, ia bar arazir vabara damuva, ia deravira ikiam.
15 Mati Godin Akinafarim mikeme, “Gumazamizir dagher aviriba iniziba,
men mineba izevezir puvati. Ezi gumazamizir dagher aviriba inizir pu-
vatiziba, men dagheba otevezir puvati.”

Pol gumaziba amangizima me Korinin ghue

16 God Taitusin navim fezima, an e ko nighnizir vamirama amua, uaghan
ian akurvaghasa bar akonge. Kamaghin e God minabi.
17 E ua ia bagh mangasava an azangsisi, a mangasa bar ifonge. Egha
a uaghan ingangarir kam damuasa bar ifonge. Kamaghin amizi, a uabi
ifueghava, ia bagha ghu.
18 Ezi e uaghan Kraisin adarazir mav amadazima, a Taitus ko mar zui.
Gumazir kam siosba bar dar Akar Aghuim akura, egha ziam iti.
19 Ezi bizir kamra puvati. A en gin daru apangkuvim itir ingangarir kam
damuasa, Siosba anemisevegha ghaze, an en akuragh dagiaba arigham. E
kamaghsua, e ingangarir kamin Ekiamin ziam fiti, gumazamiziba uaghan
fogham, en naviba ingangarir kam damuasa dikavima e a gami. Bizir
kamning bagha, e ingangarir kam gami.
20 Bizir ekiar gumazamiziba aningizi e garim, tav a bagh akar kuratam e
gasan e aghua. Kamaghin, e Kraisin adarazir kav inizi an e ko izi.
21 E arazir aghuibara damuasa. Egh e arazir aghuir kam Godin damazimra
a damuan aghua. Puvati, e uaghan gumazamizibar damazibar dar amuam.
22 Ezi e Kraisin adarazir gumazir igharazir mam uaghan anemadazima, an
aning ko zui. E dughiar aviribar ingangarir guar aviriba a ganiga an garima,
a gavgavigha deragha dagh ami. A bar fo, ia bar arazir aghuibara damuam.
Kamaghin datirighin a ingangarir kam damuasa bar ifonge.*
23 Ia Taitus gifogha gifa, a nan roroam ko na ko ingarir gumazim, e ian
akurvasi. Ezi en aveghbuar kamning, ia kamaghin aning gifo, aning siosbar
ingangarir gumazimningin ikia, aningin ingangarimin aning Kraisin ziam
fe.

8:12: Mk 12:43, Lu 21:3 **8:12:** Mak 12:43; Luk 21:3 **8:13-14:** 2 Korin 9:12-13 **8:15:** Kis 16:18 **8:15:** Ua Me Ini 16:18 **8:21:** Snd 3:4, Ro 12:17, Fl 4:8, 1 Pi 2:12 **8:21:** Aghuzir Akaba 3:4; Rom 12:17; Filipai 4:8; 1 Pita 2:12

* **8:22:** E aveghbuar, Taitus ko Korinin mangasava amir kamningin ziamning, e deragha aning gifozir puvati. Pol ves 18 ko 20in mavin gun mikeme. Egha igharazitav Pol ves 22in an gun mikeme.

24 Ia arazir bar aghuibar gumazir kabar amu. Eghti ian arazir kam siosbar
gumazamizibar akaghti, me fogh suam, ia guizbangira igharaz darazigh
ifonge. Egh me fogham, e faragha me migia ian ziam fe, ezi akar kam, a
guizbangira, e pura migeir puvati.

9

Korinba dagiaba Godin gumazamizibar akurvaghsi dar aningam

1 Ia dagiar e Godin gumazamizir Judian itibar akurvaghasa arighizibagh
fogha gifa. Kamaghin amizi, ki akar ruaritam bizir kam bagh an osiran
kogham.
2 Ki fogha gifa, ia igharaz darazir akurvaghasa ian naviba dikavigha gifa.
Ezi ki zurara ian ziaba Masedonian gumazamizibar damazibar da fe. Ki
kamaghin me migei, "Azenir givazim Akaiaba ingangarir kam damuasa
biziba akirigha gifa." Egha me orazi ia dagiaba aningasa bar ifonge, ezi bizir
kam Masedonian aviribar naviba fema me uaghan dagiabar aningasa.
3 Ezi nan migirigiar ki ian ziaba fer kaba, pura bizimin min otivan, ki
kamaghin aghua. Ki kamaghin ifonge, ia dagiaba arighiva, egh ki mikemezi
moghin, ia da me daningsivira ia gan iki. Ki bizir kam ginighnigha, aveghbuar kaba amangizi, me ia bagha izi.
4 Ki guizbangira nighnizir gavgavim kamaghin iti, ia dagiabar aningasa da
arigha mizuai iti. Nan nighnizim Masedonian gumazitaba na ko izi ganti, ia
dagiaba arighan koghti, ki bizir kamin aghumsizim inigham. Eghti ia uaghan
bar aghumsigham.
5 Kamaghin ki ghaze, ki gumazir kaba amadaghti me faragh izi ian ganiva,
ian akuragh dagiar ia daningasa akam akiriziba, dar akirigh da amadaghti
da mangam. Eghti ki izamin dughiamin, gumaziba ian ganti, ia bar akuegh
dagiar kabar aningam. Egh me kamaghin nighnighan kogham, e men
dagiaba okimasa me gifari. Puvati.
6 Ia deragh bizir kam ginighnigh. Gumazim dagher bofera oparigh, a bar
bofera iniam. Eghti gumazim dagher aviriba oparigh, a dagher bar aviriba
iniam.
7 Kamagh amizi, ia bar vaghvagh deravira faragh nighnigh, egh bizir ia
aningasa ifongezim faragha a gifogh. Gumazitam o amizitam uan bizitam
aningsi osemegh suam, me bizibara aningasa puviram e gaghora e abiri.
Gumazamizir bar akuegha uan ifongiamin gin ghua biziba anidiba, God bar
me gifonge.
8 God bizir aghuir guar aviriba ia daningamin gavgavim iti, eghti ia bizir
aghuir bar aviriba ikiam. Egh ia zurazurara biziba bar izivagham. Eghti ia
ingangarir aghuiba bar dar amusi, bizir bar aviriba ia bagh izivagh ikiam.
9 Godin Akinafarim arazir kam migia ghaze, "Gumazamizir bizir aviriba
isa onganarazibagh anidiba, me mati gumazamiziba dagher oviziba oparasa
pura tintinibar nguazim mikiri. Ezi men arazir aghuir kam givaghan
kogham, a ikivira ikiam."
10 God dagher oviziba gumazamizibagh anidima me uan azenibar da
opari. Egha dagher guar bar aviriba isa gumazamiziba bar me ganidima,

---

8:24: 2 Ko 7:13-14, 8:1-7 **8:24:** 2 Korin 7:13-14; 8:1-7 **9:1:** 2 Ko 8:1-7 **9:1:** 2 Korin 8:1-7 **9:6:** Snd 11:24, 22:9, Ro 12:8, Ga 6:7-9 **9:6:** Aghuzir Akaba 11:24; 22:9; Rom 12:8; Galesia 6:7-9 **9:7:** Lo 15:7, Snd 11:25, Ro 12:8 **9:7:** Godin Araziba 15:7; Aghuzir Akaba 11:25; Rom 12:8 **9:8:** Snd 28:27, Fl 4:19 **9:8:** Aghuzir Akaba 28:27; Filipai 4:19 **9:9:** Sng 112:9 **9:9:** Onger Akaba 112:9 **9:10:** Ais 55:10, Hos 10:12, Mt 6:1 **9:10:** Aisaia 55:10; Hosea 10:12; Matyu 6:1

me da api. Kamaghira God biziba uaghan ia daningti, ia bar izivagham. Kamaghira ia Godin gumazamizir igharaziba men akurvagham. Eghti ian arazir aghuiba otiv mangivira iki, mati gumazim dagher oviziba oparizi dar dagheba otiva ghuavira iti.

11 God zurara bizir bar aviriba ia daningti, ia bizir aviriba igharaz darazi daningamin tuavim ikiam. Eghti en ingangarimin, ia me daningamin bizir kaba, me damighti, me God bar a minabagham.

12 Kamagh amizi, ingangarir ia amir kam Godin gumazamizibar akuraghti, me uam bizibar oteveghan kogham. Egh uaghan ingangarir kam gumazamizibar amighti, me God bar a minabagham.

13 Ingangarir ia amua men akurvazir kam, a ian arazir aghuim bar azenaram anekagham. Eghti me fogh suam, ia Kraisin Akar Aghuim guizin a inigha, deraghavira an akamin gin zui. Eghti me bizir avirir ia me ganingiziba, ko bizir ia gumazamizir igharazibagh aningiziba uaghan dar gan, egh Godin ziam fam.

14 Egh me kamaghin fogham, Godin apangkuvim guizbangira bar ia gizifa. Kamaghin, me bar ia gifuegh, God bar deravira ia damusi, me ia bagh Godin azangsigham.

15 Bizir aghuir God e ganingizim, a guizbangira bar ekefe, ezi e a mikimamin akabagh asa. E pura bizir ekiar kam bagh God minamam!

Gumazir maba akar kuramin Pol mikemegha, Korinbagh amizi, me Polin oseme. Ezi Pol men nighniziba ua dar kiri

10

(Sapta 10--13)

Pol gumazir an ingangarim abinasava amibar akaba ikarvasi

1 Gumazamizir maba kamaghin akam na gasa na migia ghaze, Pol e ko ikia bar uabi abiragha iti. Egha a saghon ikia akar bar gavgaviba e ganidi. Ezi ki Pol, nan ifongiam kamakin, ia uari amiragha itir arazim, ko igharazibar asughasugha deragha me gamir arazir Krais amizim ginighnigh. Egh ki Kraisin arazir kabar gin ghua, akar ki migeiba ia deragh dagh nighnighasa ki ian azangsisi.*

2 Ki kamaghin ia gaghora ia mikimasa, ia deravira ganigh fogh, ki izi ia ko ikiva uam akar bar gavgavitam ia mikiman maraghe. Gumazir e migia ghaze, e nguazimin bizibar gin zuiba, ki akar gavgavim me mikimamin gavgavim iti.

3 Guizbangira e nguazir kamin ikia, nguazir kamin itir gumazamizibar min misozir puvati.

9:11: 2 Ko 1:11, 4:15 **9:11:** 2 Korin 1:11; 4:15 **9:12:** 2 Ko 8:14 **9:12:** 2 Korin 8:14 **9:15:** Je 1:17 **9:15:** Jems 1:17 **10:1:** 1 Ko 2:3 **10:1:** 1 Korin 2:3 * **10:1:** Sapta 10--13in itir migirigiaba, da 2 Korinin itir saptan igharaziba, mong dar mirara ghuezir puvati. Pol sapta 9in migia ghaze, a Korinbar araziba bagha bar ifonge. Egha ua sapta 10in bar akar gavgavibar me gami. Bizir kamin fofozir gumazir maba kamagh nighnisi, Sapta 10--13in akinafarir Pol dughiar igharazimin osirizimin aven iti. Ezi gin moghira gumaziba uaghara aning isafura. **10:2:** 1 Ko 4:21 **10:2:** 1 Korin 4:21

4 Inogovir bizir e suighiziba, da nguazimin inogovir biziba pu. Bar puvati.
Bizir kaba, Godin gavgavim dar iti. Eghti e dar suighiva apanibar divinir
gavgavim abighirarigham.
5 Egha e ifavarir akaba, ko nighnizir guar aviriba dikabiri. Nighnizir kaba,
gumazamiziba Godin fofozim iniasava amima, da men tuaviba apiri. Ezi e
gumazamizibar nighniziba ikiagharisi, mati me gumazir kuram isa kalabus
gati. Egh e men nighnizibar amighti, men nighniziba Kraisin akamin girara
mangam.
6 Ezi e iarara mizuai. Ia en akaba bar dar gin mangiti, e gumazamizir akaba
batoziba, mizazim me daningam.
7 Ia bar deravira bizir azenan itir ia gariba tuisigh. Egh gumazitam
o amizitam uabira uabi mikim suam, a guizbangira Kraisin anav, a bar
deravira nighnigh kamaghin fogh, e uaghan an mirara Kraisin adarasi.
8 Ekiam ingangarir kam damuasa gavgavim e ganingi. Egha, e ian
nighnizir gavgaviba fasa, a ifonge. Egha e ian nighnizir gavgavibagh
asighasighan a bar aghua. Kamagh amizi, ki ingangarir e amir kam bagh
bar akuegh, e uan ziaba tong ada fegh, akar mikemezir kamin aghumsighan
kogham.
9 Ia kamaghin na ginighnighan ki aghua, ki gumazir akinafariba ia bagha
da osira atiatim ia ganidim.
10 Gumazamizir maba guizbangira kamaghin na migei, Polin akinafariba
akar gavgavir igharagha gariba dar iti. Ezi a uabi iza e ko migeir dughiaba,
e an garima a gavgaviba puvati. Egha akam akurir arazim bar deragha a
gifozir puvati.
11 Gumazamizir migirigiar kabagh amiba, me bar deragh nighnigh kam-
aghin fogh, arazir e iza ia ko ikia amiba, da mati arazir e saghon ikia ia bagha
Akinafarim osirizi moghin, da dar mirara ghu.
12 E kamagh mikiman kogh, uari tuisigh suam, e gumazamizir uarira uan
ziaba feba ko, e uaghara ghue. Egh e kamaghin mikiman kogham, en araziba
men araziba ko magh ghu. Puvati, gumazamizir kaba uari uan araziba
tuisisi. Egha gumazir mam uan arazim igharazitavin arazim koma a tuisisi.
Gumazamizir kamaghin amiba, me fofozir aghuiba bar puvati.
13 E uari uarigh isivagh pin mavanangan aghua, eghti en ziaba bar pin mar
ikiam. Puvati, e ingangarir God e bagha inabazim damuasa, God e bagha
abarazi moghin, e uan araziba tuisighasa. Ezi ingangarir God e ganingizir
kamin ababanim, ia Korinba uaghan aven iti.
14 Ezi ingangarir God e ganingizir kamin ababanim, a uaghan ia avara.
Kamaghin, dughiar e akam ia mikirim, e ababanir kamin ikiavkinizir puvati.
Erara bar faraghavira Korinin iza Kraisin Akar Aghuir kam ia bagha a inigha
ize.
15 E uan ababanim gafirazir puvatigha, gumazamizir igharaziba amizir
ingangarim ginighnigha, uan ziaba fer puvati. Bar puvati: E ingangarir God e
ganingizim guizbangirama a damuasa ifonge. Eghti ian nighnizir gavgaviba
gavgavighti, en ingangarir kam ian tongin bar ekevegham.

10:4: 1 Ko 2:5, Ef 6:13-17, 1 Te 5:8, 1 Ti 1:18 **10:4:** 1 Korin 2:5; Efesus 6:13-17; 1 Tesalonika 5:8; 1 Timoti 1:18 **10:5:** 1 Ko 1:19, 3:19 **10:5:** 1 Korin 1:19; 3:19 **10:6:** 2 Ko 2:9 **10:6:** 2 Korin 2:9 **10:7:** 1 Ko 3:23, 14:37, 2 Ko 5:12, 1 Jo 4:6 **10:7:** 1 Korin 3:23; 14:37; 2 Korin 5:12; 1 Jon 4:6 **10:8:** 2 Ko 12:6, 13:10 **10:8:** 2 Korin 12:6; 13:10 **10:11:** 2 Ko 7:14, 12:6, 13:2, 13:10 **10:11:** 2 Korin 7:14; 12:6; 13:2; 13:10 **10:12:** 2 Ko 3:1, 5:12 **10:12:** 2 Korin 3:1; 5:12 **10:13:** Ro 12:3 **10:13:** Rom 12:3 **10:14:** 1 Ko 3:5, 3:10, 4:15, 9:1 **10:14:** 1 Korin 3:5; 3:10; 4:15; 9:1 **10:15:** Ro 15:20 **10:15:** Rom 15:20

16 Eghti e Akar Aghuim inigh ian girakirangin itir kantribar mangam.
E nguibar gumazamiziba ingangarim gamigha givazibar mangan aghua.
Egha e gumazamizir igharaziba amigha givazir ingangarim bagh pura uan
ziaba fan aghua.†
17 Godin Akinafarim kamaghin migei, “Tina bar akongeghsi, an Ekiam
amizir arazibagh nighnigh, a bagh bar akongegh.”
18 E fo, gumazamiziba bar akuegha uarira uan ziaba fe, gumazamizir kaba
Godin damazimin ziaba pu. Bar puvati. Eghti Ekiam gumazamizibar ziaba
fiti, gumazamizir kaba guizbangira ziaba iti.

11

Polin arazim Aposelin ifavaribar arazibar mirara zuir puvati

1 Ia nan amamangatighti, ki onganizi moghin tong mikemeka. Ia nan
amamangatigham, o?
2 God gumazamiziba anariram apengan ikiasava a ifonge. Ezi kamaghira,
ia Kraisra gin mangasa, ki uaghan ifonge. Ia Kraisin adarazir mirara ikiasa ki
ia misefe, mati amizir igiar bar zuezim ki a inigh mangi par a ko poroghamim
daningam.
3 Ia kuruzim fomira Iv gifarazimin eghaghanim ginighnigh. Ki kamaghin
atiati, bizir Iv batozir kam uaghan ia batogham. Gumazir kuram ia gi-
faraghan maraghe, eghti ia ua Krais baghavira itir guizin arazim ategham.
4 Ki fo, gumazamizir maba ia bagha iza Iesusin igharazimin akam ia mikiri.
Kar Iesusin e akam ia mikinizim, puvati. Ezi arazir kamin ia duar igharagha
garim ini. Kar ia faragha inizir Godin Duam puvati. Ia akar aghuir igharazim
ini. Kar Akar Aghuir ia faragha inizim puvati. Ki fo, me ian tongin arazir kam
gamizi, ia pura uari isa men migirigiabar gin mangasava ami.
5 Ia orakigh! Ki ghaze, ian gumazir “Aposelin Ekiabar,” ariziba, me na
gafirazi ki men apengan itir pu. Bar puvati.
6 Guizbangira, ki akam akurir arazim mong deragha a gifozir puvati.
Ezi nan fofozim otevezir puvati. Arazir e zurarama amiba, e uan fofozim
gumazamiziba bar men akakazima, ia deravira dar gani.
7 Ia fo, ki Godin Akar Aghuim ia mikini, egha ingangarir kamin ivezitam
inizir puvati. Arazir kamin, ki ia fasa, egha uabira uabi abiragha iti.
Manmaghin ami, arazir ki amir kam, ki ti arazir kuram gami, o? Puvati.
8 Ki ian tongin ingangarim gamima, siosin igharaziba nan akurazi, ki me
da dagiaba ini. Arazir kam mati, ki men biziba okemegha ian akura.
9 Dughiar ki ia ko itimin, ki dagiabar otevegha, da bagha ian tavin
azangsizir pu. Puvati, Kraisin marazi Masedonian Provinsin ikegha iza bizir
ki otevegha ifongeziba, me bar dar nan akura. Ki kamaghin nighnisi, ki
osimtizim ia daningan aghuagha nighnizir kamin suiraghavira iti.

---

† **10:16:** Pol, Korinin girakirangin itir kantribav gei. Kar, a ti Korinin aruem uaghiri naghin itir kantribagh nighnisi. A ti Rom ko Spen aningin migei. **10:17:** Ais 65:16, Jer 9:24, 1 Ko 1:31 **10:17:** Jeremaia 9:24; 1 Korin 1:31 **10:18:** Snd 27:2, Ro 2:29, 1 Ko 4:4-5 **10:18:** Aghuzir Akaba 27:2; Rom 2:29; 1 Korin 4:4-5 **11:2:** Hos 2:19-20, 1 Ko 4:15, Ga 4:17-18, Ef 5:26-27, Kl 1:28 **11:2:** Hosea 2:19-20; 1 Korin 4:15; Galesia 4:17-18; Efesus 5:26-27; Kolosi 1:28 **11:3:** Stt 3:1-5, 3:13, Jo 8:44, Hi 13:9, 2 Pi 3:17 **11:3:** Jenesis 3:1-5; 3:13; Jon 8:44; Hibru 13:9; 2 Pita 3:17 **11:4:** Ga 1:7-9 **11:4:** Galesia 1:7-9 **11:5:** 1 Ko 15:10, 2 Ko 12:11, Ga 2:6 **11:5:** 1 Korin 15:10; 2 Korin 12:11; Galesia 2:6 **11:6:** 1 Ko 1:17, 2:1, 2:13, 2 Ko 4:2, 10:10, Ef 3:4 **11:6:** 1 Korin 1:17; 2:1; 2:13; 2 Korin 4:2; 10:10; Efesus 3:4 **11:7:** 1 Ko 9:12, 9:18 **11:7:** 1 Korin 9:12; 9:18 **11:9:** 2 Ko 12:13, Fl 4:15-18, 1 Te 2:9 **11:9:** 2 Korin 12:13; Filipai 4:15-18; 1 Tesalonika 2:9

10 Ki fo, ki uan arazir kam bagha uan ziam fe. Ezi Kraisin guizin akam na
ko itima ki guizin kamaghin migia ghaze, Akaian Provinsin nguibaba bar,
dar gumazitam o amizitam ki uan ziam fer arazir kam bagh, nan tuavim
apirighan kogham.
11 Ki tizim bagh kamaghin damuam? Ki ti ia gifongezir pu? Puvati, God bar
fo, ki bar ia gifonge.
12 Gumazamizir maba uarira uan ziaba fasa tuaviba buria gumazamizibar
damazibar e ko magh otivasava ami. Ezi ki men tuavir kam apirasava ami.
Ki kamaghira ingar mamaghira ikiam.
13 Gumazamizir kaba me aposelin ifavariba ko ingarir gumazir ifavariba.
Me gumazibagh ifar uan araziba otavkinti gumazamiziba men gan suam, me
guizbangira Kraisin aposelbar iti.
14 Eghti ia men arazir kurabar gan, digavir kuram damuan marki. E fo,
Satan uabi uan arazim oteghavkinigha, angazangarimin enselin min oto.
15 Kamaghin amizi, Satanin ingangarir gumazamiziba uaghan uan araziba
otevkinigh, Godin arazir aghuimin ingangarir gumazamizibar miraram
otoghti, e kamaghin ganigh digavir kuram damuan kogham. Me gin me amir
arazir kurar kam baghvira ivezim guizbangiram a iniam.

Pol Aposelin ingangarim gamir dughiamin, an osimtizir bar aviriba ateri

16 Ki faragha mikemegha givagha datirighin ua migei, ia nan migirigiar
kam baragh kamaghin nighnighan marki, ki gumazir onganim. Egha ia
gumazir onganimin na arisi, a uaghan dera. Egh ia nan amamangatightima,
ki uan ziam tong a feka.
17 Ki Ekiamin ifongiamin gin ghua migirigiar kam gamir puvati. Ki gumazir
onganimin min migia, uabi uan ziam fe.
18 Gumazamizir aviriba nguazimin bizibar gin ghuava, uari uan ziaba fe.
Eghti ki uaghan arazir kamin gin mangiva uan ziam fam.
19 Ia gumazir nighnizir aghuiba itiba, gumazir onganiba migirigiar on-
ganiba ia daningasa, ia bar ifonge.
20 Bar guizbangira, gumazitam ia gativaghti, ia mati kalabuziar gumaza-
mizibar min ikiam, o a ian biziba bar ada givagham, o a ia gifar ia isi uan
gavgavimin apengan darigham, o a uabi uabi damigh gumazir ekiamin min
ikiam, o a ian tav akar kurabar a damuva, an guam apezegham. Eghti
gumazir arazir kabar ia gamiba, ia uari men amamangatighti, me uari
ifongezi moghin ia damuam.
21 Iavzika, e arazir kabar ia damuamin gavgaviba puvati. Ki ian arazir
kurar kaba aghuran bar aghumsiki.
Gumazitam uan arazir an amiba bagh gavgavigh mikimti, ki uaghan
gavgavigh mikimam. Ki fo, ki datirighin gumazir onganimin min migei.
22 Me ti Hibruian gumaziba? Ki uaghan, Hibruian gumazir mam. Me ti
Israelian gumaziba? Ki uaghan Israelian gumazir mam. Me ti Abrahamin
adarasi? Ki uaghan Abrahamin adarazir mav.
23 Me ti Kraisin ingangarir gumaziba? Ki datirighin gumazir bar on-
ganimin min migei. Kraisin ingangarimin, ki bar me gafira. Nan ingangarir
ki amir kam, bar men ingangarim gafira. Dughiar aviribar gumaziba na isa

---

11:10: 1 Ko 9:15 **11:10:** 1 Korin 9:15 **11:13:** Ro 16:18, 2 Ko 2:17, Ga 1:7, Fl 3:2, 2 Pi 2:1, MAA 2:2 **11:13:** Rom 16:18; 2 Korin 2:17; Galesia 1:7; Filipai 3:2; 2 Pita 2:1; Akar Mogomem 2:2 **11:14:** Ga 1:8 **11:14:** Galesia 1:8 **11:15:** 2 Ko 3:9, Fl 3:19 **11:15:** 2 Korin 3:9; Filipai 3:19 **11:16:** 2 Ko 12:6 **11:16:** 2 Korin 12:6 **11:21:** Fl 3:5 **11:21:** Filipai 3:5 **11:23:** Ap 16:23, 1 Ko 15:10 **11:23:** Aposel 16:23; 1 Korin 15:10

kalabus gati, ezi osimtizir kabar ki gumazir kaba guizbangira bar me gafira.
Dughiar bar aviriba me na fozorosi, ki dar dibobonim gifozir puvati. Dughiar
aviribar ki atam ovia taghirasi.
24 Ezi Judaba benim isa, 39plan ifozorozibar na gami. Arazir kam, 5plan
dughiabar na bato.*
25 Dughiar 3plan, me aghorimin na misoke. Egha dughiar mamin me
dagiaba na ginifi. Ezi dughiar 3plan, ki kuribar aven itima da ongarim
giraghue. Ki dimagarim ko aruer vamiran ongarim gisin pura iti.
26 Dughiar aviribar ki saghuiabar ghua, dipabar ovengasava amua
okimakiar gumazibar dafaribar atam ovei. Egha uan adarazi Judabar
dafaribar atam ovia, uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar
atam ovei. Egha nguibar ekiabar aven atam ovei. Egha ruaribagh arua atam
ovei. Egha ongarim gisin arua atam ovei. Egha ifavarir Kraisin adarazir
dafaribar atam ovei.
27 Ki osimtiziba itir ingangarir bar aviribagh ami. Ki dughiar aviribar
dimagaribar ingara deraviram akuir puvati. Mitiriaba nan azi ki pura iti.
Egha dipam bagha kuarim nan piri. Dughiar aviribar ki dagheba puvati.
Ezi dughiar aviribar arugharuzim na isima, ki daghuamin korotiar mitiaba
puvati.
28 Ezi osimtizir avirir igharazir na bativiziba, ki dav kiman aghua. Egha ki
dughiabar bar, siosbar ganamin ingangarim atera a ginighnisi. Ezi bizir kam
osimtizir ekiam na gati.
29 Eghti Kraisin adarazir tav, gavgaviba puvatighti, ki uaghan gavgaviba
puvatigham. Eghti bizitam otogh Kraisin adarazir tav damighti, an arazir
kuramin irighti ki arazir kam bagh guizbangira osemegh ataram.
30 Tuaviba bar puvatighti, bizir otivigha ki gavgaviba puvatizir arazim
akaziba ki dav kimam. Bizir kam bagh ki uan ziam fam.
31 God, a en Ekiam Iesusin God koma an Afeziam, a fo, ki ifarir puvati. E an
ziam zurazuraram a fam.
32 Ki Damaskusin nguibar ekiamin itima, Atrivim Aretas nan suiragh
na kalabus darighasa, uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibamin
divazimin tiar akabar tuivigha na bagha gari.
33 Ezi Kraisin adarazir marasi, na isa akirar ekiam garugha, akiram
isa divazir torimin azenan nimira na ataghirazima, ki izaghira azenan
nguazimin otogha tu. Ezi arazir kamin ki midorozir gumazibar dafarimin
modogha arav ghu.

12

God irebamin min garir bizimin, akar aviribar Pol mikeme

11:24: Lo 25:3 **11:24:** Godin Araziba 25:3 * **11:24:** Godin Araziba 25:1-3, a kamaghin migei, Israelia gumazitam fofozim a daningsiva benimin a ifozorogh, meng mangi 40ra tugham. Ezi Judaba nighnisi, me ti paza mega ghua ababanim gafira. Kamaghin amizi, Judaba gumazim fofozim a daningsiva, egh mengvira a misogh a ifozorogh mangi 39ra tugham. **11:25:** Ap 14:19, 16:22, 27:41 **11:25:** Aposel 14:19; 16:22; 27:41 **11:26:** Ap 9:23, 13:50, 14:15, 20:3, 23:10-11 **11:26:** Aposel 9:23; 13:50; 14:15; 20:3; 23:10-11 **11:27:** Ap 20:31, 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:5 **11:27:** Aposel 20:31; 1 Korin 4:11; 2 Korin 6:5 **11:28:** Ap 20:18-21, 20:31 **11:28:** Aposel 20:18-21; 20:31 **11:29:** 1 Ko 8:13, 9:22 **11:29:** 1 Korin 8:13; 9:22 **11:30:** 2 Ko 12:5, 12:9-10 **11:30:** 2 Korin 12:5; 12:9-10 **11:31:** 2 Ko 1:23 **11:31:** 2 Korin 1:23 **11:32:** Aposel 9:23-25

1 Ki tuaviba ua puvati. Ki uabi uan ziam fam. Arazir kam guizbangiram
en akuraghan kogham. Ezi marki, ki irebaba ko akar mogomer God nan
akazibav kimam.
2 Ki Kraisin adarazir mav gifo, God fomira, 14plan azenibar faragha, a
inigha ghua namba 3 overiamin ghuavanabogha Godin Nguibamin oto. Ki
fozir puvati, a ti uan inivafizim sara ghu, o a uan inivafizim ategha duamin
ghu. God uabira bizir kam gifo.*
3-4 Ki kamaghin fo, God gumazir kam inigha uan Nguibar Aghuarimin
ghu. (A uan inivafizimin ikiavira iti, o uan inivafizim ategha duamin
iti, ki fozir puvati, God uabira fo.) Egha a Nguibar Aghuarir kamin ikia
akar gumazamizibav kiman koghamiba barasi, ezi akar kaba akunamin
anogorozim iti.
5 Ki gumazir kamin ziam fasa ifonge, egh uabira uan ziam fan kogham. Ki
kamaghin mikim suam, ki gavgaviba puvati, egh ki bizir kam baghvira uan
ziam fam.
6 Ki guizbangin uan ziam fisi, gumazir onganimin min mikiman kogham.
Ki guizin akamra akunam. Ki ghaze, gumazamiziba nan nighnizimra gin
mangi ziar ekiam na daningan, ki aghua. Nan nighnizim kamakin: Me nan
arazir ki amiba, ko akar ki kuribara gan, arazir kamin me nighnizir aghuim
nan iki. Kamaghin, ki uabira uan ziam fan aghua.

Bizim dikonir atarimin min Polin mikarzim mitifi

7 God bizir bar aghuiba nan akakaki, egha kamaghin aghua, ki bizir
kabagh nighnigh uan arazim bagh bar akuegham. Ezi a dikonir atarimin min
garir bizir mam ataghizi a iza nan mikarzim mitiva na ko ikiavira iti. Bizir
kam, a Satanin ingangarir gumazim, a na dikabiraghti ki bar akuegh uabira
uan ziam fan koghasa, a ize.†
8 Ki dughiar 3plan bizir kam batoghasa Ekiamin azangsigha a gakaghone.
9 Ezi a kamaghin na migei, "Nan apangkuvim ni baghavira iti, eghti
ni bizitamin oteveghan kogham. Guizbangira, nan gavgavim, gumaza-
mizir gavgaviba puvatiziba, bar me gizefi." Ekiam kamaghin mikemezi, ki
datirighin gumazir gavgaviba puvatizimin min ikia bar akuegha iti, eghti
Kraisin gavgavim na ko iki na avaragham.
10 Guizbangira, dughiar ki gavgaviba puvatizim, dughiar kamra ki gav-
gavir bar ekiam iti. Kamaghin amizi, Kraisin ziam bangin ki gavgaviba
puvati, ezi gumazamiziba pazavira na gamima, osimtizir aviriba na ba-
tivima gumazamiziba arazir kurabar na gami, ezi gumazamiziba bar na
gasighasighasava ami. Ezi ki arazir kabagh nighnigha nan navir averiam bar
deravira uabin asugha iti.

Pol Korinin itir Kraisin adarazir nighnizir gavgavim damighti me gavgavighasa

11 Ki migeir migirigiar kam, a gumazir onganimin migirigiamin min ghu.
Ezi ia uari na gamizi, ki migirigiar kam gami. Ia nan arazir aghuibar
gun mikemeghti, deragham. Ia kamaghin amizir puvatizi, ki uabi migei.

---

* **12:2:** Akar kam "Kraisin adarazir mav," kar ti Pol uabi. Ni ves 7in gan. **12:5:** 2 Ko 11:30 **12:5:** 2 Korin 11:30 **12:6:** 2 Ko 10:8, 11:16 **12:6:** 2 Korin 10:8; 11:16 **12:7:** Jop 2:6, Ese 28:24, Lu 13:16, Ga 4:13-14 **12:7:** Jop 2:6; Esekiel 28:24; Luk 13:16; Galesia 4:13-14 † **12:7:** Pol ghaze, dikonir atarimin min garir bizim an mikarzim mitifi. Kar guizbangira dikonir atarim puvati. Kar ti osimtizitaba an mikarzim batozima, a bizir kam gisin akar isin zuim gami. **12:8:** Mt 26:44 **12:8:** Matyu 26:44 **12:9:** 2 Ko 11:30, Fl 4:11-13, 1 Pi 4:14 **12:9:** 2 Korin 11:30; Filipai 4:11-13; 1 Pita 4:14 **12:10:** Ro 5:3, 2 Ko 7:4, 13:4 **12:10:** Rom 5:3; 2 Korin 7:4; 13:4 **12:11:** 2 Ko 11:5 **12:11:** 2 Korin 11:5

Guizbangira ki pura bizim, egha ki ian “Aposelin Ekiaba,” bar men apengan itir puvati.

12 Ki ian tongin ikia bizir bar aviribagh ami, egha kamaghin uabi ian aka, ki guizin Aposel. Ki tugha gavgavigha osimtiziba atera, mirakelin aviriba, ko digavir kuram gamir araziba, ko Godin gavgavim itir ingangariba, ian tongin dagh ami. Ezi bizir kaba kamaghin nan ian akazi ia fo, ki Godin ingangarim gami.

13 Ki siosin igharazibagh amir arazibara, ki uaghan dar ia gami. Bizir bar vamira, ki ian tongin a gamizir puvati, a kamakin: Ki dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim ia gatizir puvati. Kar ki pazava ami, o? Ki paza damighti, ia nan arazir kurar kam gin amadagh.

14 Ki datirighin namba 3in dughiamin ia bagh izasa. Ki izegh uam osimtizim ia daningan kogham. Ki ian biziba iniasa puvati, ki iarara iniasa. Ia fo, boriba uan ameboghfeziaba bagh dagheba buri dar pozim mikinan kogham. Puvati. Ameboghfeziaba uan boriba bagh dagheba buri dar pozim mikinamin ingangarim iti.

15 Ki uan biziba isi ia daningasa bar akuegha iti. Egha ki ian duabar akurvaghsi, bar moghira uan ikirimirim aningasa bar akonge. Ki guizbangira bar ia gifonge, ezi bizir kam ti ia gamizi, ia mong na gifongezir puvati.

16 Ezi ia bar moghira nan arazibagh fogha ghaze, “Pol dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim e gatizir puvati.” Ezi marazi ghaze, “An e apezeperir migirigiabagh amua, e gifara en bizir aviriba pura dagh ekua da isi.”

17 Ezi manmaghin ami? Gumazir ki ia bagh amadaziba, men tavin dafarimin, ki ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Puvati.

18 Ki Taitus nighnizim a ganingizi, a ia bagha zui. Ezi ki en aveghbuar igharazir mam amadazima an an gin ghu. Taitus ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Bar puvati. Ga nighnizir vamira iti. Egha ga tuavir vamiran gin zui.

19 Ki ghaze, ia ti migirigiar kabar garava nighnigha ghaze, e uan arazibar ian damazibar dar akirasa, da osiri. Bar puvati. God guizbangira en garima, e Kraisin ingangarir gumazibar mirara migei. Nan adarasi, e amir biziba bar, da ian akurvaghasa, e dagh ami.

20 Ki kamaghin nighnigha atiati, ki ia bagh izi ian ganti, ia gumazir ki ganasa ifongezir puvatizibar miraram otivigham. Eghti ia uaghan nan ganti, ki gumazamizir ia ganasa ifongezir puvatizimin miraram otogham. Ki ua ian ganti, arazir guar avirir kaba ian tongin ikian, ki atiatingi. Arazir kabanang, akaba uari batogha, naviba uarir ikuva, adarir migirigiabagh amua, uan biziba baghavira nighnigha, akar kuraba igharaz daraziv gia, girakirangin uariv gia, uan ziaba fava, ingangaribagh ami da pazaviram otifi.

21 Ki kamaghin atiati, ki magh mangiti faragha otozir bizir kam, ikivira ikiam. Eghti God na damighti, ki ian damazibar aghumsizir bar dafam inigham. Ki kamaghin atiatingi, arazir kurar gumazamiziba fomiram amiziba, me datirighin dagh amuavira iti, eghti ki mangi men ganigh ua me bagh aziam. Me afiar araziba ko, pura tintinibar uari koma akuir araziba ko, aghumsizir puvatizir araziba, me da tegha navibagh irazir puvati.

13

12:12: Ro 15:19 **12:12:** Rom 15:19 **12:13:** 2 Ko 11:9 **12:13:** 2 Korin 11:9 **12:14:** 2 Ko 13:1 **12:14:** 2 Korin 13:1 **12:15:** Fl 2:17 **12:15:** Filipai 2:17 **12:18:** 2 Ko 8:6, 8:16-18 **12:18:** 2 Korin 8:6; 8:16-18 **12:20:** 2 Ko 2:1-4 **12:20:** 2 Korin 2:1-4 **12:21:** 2 Ko 13:2 **12:21:** 2 Korin 13:2

Korinba uan nighnizir gavgavim deragh an gan

1 Ki datirighin namba 3in dughiamin, ki ia bagh izasa. Godin Akinafarim
kamaghin migei, "Gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim uaghara,
gumazim amizir arazir kuramin ganigh a mikimti, kamaghin e osimtizibar
akiramin tuavim iti."
2 Ki namba 2in dughiamin izegha ia ko ikia, gumazir arazir kuraba
faragha dagh amiziba, ko gumazir igharaziba sara, ki men arazir kuram
ikarvaghamin arazim, ki me mikeme. Ki datirighin saghon ikia, egha ua
kamaghin me mikimasa, ki ua ia bagh izegh, gumazir arazir kurabagh
amiziba ateghti me pura mangighan kogham.
3 Ia kamaghin foghasa, Krais nan akamin aven, akam akuri, o puvati.
Arazir kamin ki ia damighti, ia bar deraghvira fogham. Ia orakigh. Krais
ian arazir kuraba akirsi amirvaghan kogham. Puvati. A guizbangira uan
gavgavim ian akagham.
4 Guizbangira, fomira Iesus gavgaviba puvatizi, me a isa ter ighuvimin a
gafu. Ezi datirighin Godin gavgavimin an angamira iti. E uaghan an puegha
gavgaviba puvati. Egh Godin gavgavimin, e angamira a ko ikiam. Egh e
gavgavir kam ian tongin anekaghti, ia an ganam.
5 Ia zurara uan nighniziba ko araziba tuisigh, egh uan nighnizir gavgavim
gifogham, a gavgaviz, o puvati. Ia bar deraghvira uari uan araziba tuisigh.
Ia ti kamaghin fozir puvati, Krais Iesus ian navir averiabar iti? Egh a ia ko
ikian koghti, e fo, ia guizin nighnizir gavgavim an itir puvati.
6 Ki kamagh ifonge, ia deravira e tuisigh kamaghin fogh, e guizbangira
Kraisin ingangarim gami.
7 E ia bagha God ko migia ghaze, a ian akuraghti, ia arazir kuratam damuan
kogham. E kamaghin nighnizir puvati, ia kamaghin e ginighnigh suam, e
Kraisin ingangarir gumazibar ikia egha migirigiar kabagh ami. Puvati. E
fo, marazi e ginighnigha ghaze, e pura ifara ingangarir kam gami. Ezi pura
bizim. En ifongiar ekiamra kara, ia arazir aghuibara damuasa, e ifonge.
8 Ia fo, e guizin akam dikabinamin bizitam damighan kogham. Puvati, e
guizin akamin akurvaghasavira ingari.
9 Ia gavgaviba ikiti, e gavgaviba puvatigham, egh e bizir kam bagh bar
akongegham. E zurara ia bagha God ko migia ghaze, ia ua tugh, gavgav-
ighvira ikiam.
10 Ekiam uan ingangarimin ganasa na misevegha ingangarir kam
damuasa gavgavim na ganingi. A ghaze, ki ian nighnizir gavgaviba
gavgavim dar aning, egh ia gasighasighan koghasa, a gavgavir kam na
ganingi. Ki kamaghin aghua, ki ia bagh iziva, gavgavir kam gisin, akar
gavgavibar ia mikimiva ian arazir kurabar kiram. Kamaghin, ki saghon ikia,
egha akinafarir kam ia bagha an osiri.

Pol migirigiar abuananaba, me ganidi

11 Nan adarasi, ki datirighin uan akam agivasa. Ia uan arazibar kirigh, ua
tuivigh gavgavighvira iki. Egh nan akam baragh. Egh ia bar moghira navir
vamira ikiva navir amirizimin iki. Eghti Godin ia gifongegha, navir amirizim
ia ganingizim, a bar moghira ia ko ikiam.

13:1: Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 12:14, 1 Ti 5:19 **13:1:** Godin Araziba 17:6; 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 12:14; 1 Timoti 5:19 **13:4:** Ro 6:4, Fl 2:7-8, 1 Pi 3:18 **13:4:** Rom 6:4; Filipai 2:7-8; 1 Pita 3:18 **13:5:** 1 Ko 9:27, 11:28, Ga 4:19 **13:5:** 1 Korin 9:27; 11:28; Galesia 4:19 **13:8:** 1 Ko 13:6 **13:8:** 1 Korin 13:6 **13:10:** 1 Ko 4:21, 2 Ko 2:3, 10:2, 10:8, 12:20-21, Ta 1:14 **13:10:** 1 Korin 4:21; 2 Korin 2:3; 10:2; 10:8; 12:20-21; Taitus 1:14 **13:11:** Ro 15:33 **13:11:** Rom 15:33

12-14 Eghtɨ mati e Godɨn gumazamiziba ami moghɨn, ia vaghvagh uarira
uan agharibar suigh. Godɨn gumazamizir na ko itiba uan akam isa, ia bagha
anemaga ghaze, Afeziam ia ko ikɨ. Kɨ ia bagha Godɨn azangsɨgha ghaze,
Ekiam Krais Iesusɨn apangkuvim, ko God ia gifongezir arazim, ko arazir
Godɨn Duam ia gamima ia navir vamɨra itim, da bar moghɨra ian ikɨ.*

13:12-14: Rom 16:16; 1 Tesalonika 5:26; 1 Pita 5:14

* **13:12-14:** Inglisɨn akamɨn Baibelɨn maba, ves 12 abigha an akuar pumuning gami. Egha mam mɨgɨa ghaze, ves 12, egha igharazim ves 13ɨn a garɨsi. Egha ves 13ɨn mɨgɨa ghaze, ves 14.

Akinafarir Pol Galesian Provinsin Itir Sios Bagha Osirizim
O
Galesia

Akar faragha zuim

Gumazamizir faragha Iesusin gin zuiba, me Judan gumazamizibara. Ezi gin Iesus Pol amadazima, a ghua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Ezi gumazamizir kaba Iesusin gin zuima, osimtizir mam oto. Fomira gumazamizir kaba Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati, mati Judaba ami mokin. Egha me Kraisin gin zuima, azangsizir ekiam kamaghin iti: me uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangam, o puvatigham?

Gumazir maba kamaghin ifonge, me gumazir kabar amuti me Judabar arazimin gin mangi uan mikarzir mogomebar iniba aghoregh Moses Osirizir Arazir igharazibar gin mangam. Ezi Pol ghaze, puvati. A ghaze, e nighnizir gavgavim Krais Iesusin iti, ezi bizir kamra e gamima, e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivigha ikirimirir igiam ini.

Judan gumazir kabar maba ti faragha Galesian Provinsin ghuegha Kraisin adarazigh amima, me Moses Osirizir Arazibar gin mangasava ami. Pol bizir otozir kam baregha, ua Galesiabar nighnizir gavgaviba ko arazibar kirasa, akinafarir kam me bagha an osiri.

Pol akinafarir kamin faragha kamaghin migei, God uabi Aposelin ingangarim damuasava anemisefe. A uabi uan ifongiamin gin zuir puvatigha, gumazitamin akamin gin zuir puvati. God an diagha egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim akunamin ingangarim a ganingi. Akinafarir kamin, Pol ua kamaghin migei, gumazamizir nighnizir gavgavim Krais Iesusin itiba, merara Godin damazimin deragha iti. Akinafarir kamin akar abuananaba kamakin, Krais e firizima, Godin Duam tuavim en akazima, e arazir aghuibar igharaz darazigh ami.

God aposelin ingangarim damuasa Pol amisefe

(Sapta 1:1--2:14)

1 Ki Pol. Nguazir kamin gumazitam o amizitam aposelin ikiasa na misevegha ingangarir kam na ganingizir puvati. God, en Afeziar Iesus gamizi a ua dikavizim, a ko Ekiam Krais Iesus, aning aposelin ikiasa na misefe.

2 Ki, na ko itir darazi ko, e Galesian Provinsin itir Kraisin adarazi bagha akinafarir kam amadi.

3-5 Datirighin e nguazir kamin itima, arazir kuraba bar e ikiava e adafi. Ezi God en Afeziam en akurvaghasa ifonge. Ezi kamaghin Ekiam Krais Iesus en arazir kuraba batoghiva, en akurvaghasava areme. En Afeziam God ko Ekiam Krais Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ian ikia, egha kamaghin ami. Eghti gumazamiziba zurazurara ziar ekiam God daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Ki gari, ia God ataghirazima, kamaghin ki digavir kuram gami

1:1: Ga 1:11-12 **1:1:** Galesia 1:11-12 **1:3-5:** Rom 1:7; Filipai 1:2; Rom 4:25; Galesia 2:20; 1 Timoti 2:6; Taitus 2:14; 1 Jon 5:19

6 Ki faragha Kraisin Akar Aghuimin ia mikemezi, ia fo, Kraisin apangkuvim
ian iti. Ia fozi, kamaghin God ian dia ghaze, ia izi. Ezi ia zuamira Godin ian
diazim ataki. Egha ia akar aghuir igharazimin gin zui. Ezi kamaghin ki ian
arazir kamin digavir kuram gami.
7 Ia ghaze, ia akar aghuir igharazimin gin zui. Bar puvati, akar aghuir
igharazitam ua itir puvati. Ezi gumazamizir maba Kraisin Akar Aghuim
giraghava akar ifavaribar amuasa. Egha ia gamizi, ia okam nighnisi.
8 Eghti e uari, o Godin Nguibamin enselin tam Akar Aghuir e faragha ia
mikinizim ia mikinighan kogh, egh akar igharazitam ia mikinigham, egh
gumazamizir kaba, helin mangi zurara iki.
9 E faragha ia mikemezi moghin, ki datirighin ua ia migei. Gumazamizitaba
akar igharazitam ia mikinighti, an Akar Aghuir ia faragha gin zuimin min
mangan koghti, gumazamizir kaba helin mangiva zurara iki!
10 Ia manmaghin nighnisi? Ki ian navibar amuti da deraghasa, ki ti
migirigiar kam gamiz? O ki Godin navim damuti a deraghasa, ki ti migirigiar
kam gami? Ki gumazamizibar damazimin ziam iniasa, migirigiar kam gami,
o? Bar puvati. Ki ingangarir kam damu, gumazamizibar damazimin ziam
iniva, egh kamaghin ki Kraisin ingangarir gumazimin ikian kogham.

Nguazimin gumazamizitaba akar ki ia mikirir kam na ganingizir puvati

11-12 Nan adarasi, ki guizbangira ia migei. Ki ti pura gumazitam o
amizitamin akam ia mikinizi ia anetegha akar igharazimin gin zuima, ki ti
digavir kuram gamighan koghai. Ezi gumazamiziba Akar Aghuir kam na
ganingizir puvati. Egha gumazamiziba akar kam nan sure gamizir puvati.
Krais Iesus uabi Akar Aghuir kam nan akazi ki a gifo. Kamaghin ia foghasa,
ki ia migei, Akar Aghuir ki ia mikinizim, kar puram akar gumazamizitabar
akamin otozir puvatizim.
13-14 Ki eghaghanitam ia damuti ia fogh suam, bizir ki migeir kaba da
guizbangira. Nan Judan ovavibar araziba ikivira ikiasa, kamaghin ki
pamtem dar gin zui. Ki Judan Araziba bar dar gin ghua, kamaghin ki
Judan igiar na ko aghungizibagh afira. Kamaghin ki Kraisin adarazigh
asighasighasa osimtiziba me garisi. Ki Judan Arazibar gin ghua arazir kam
gamizi, ia a baraki. (Ia fo, dughiar kam ki nighnizir gavgavim Iesusin Akar
Aghuimin itir puvatigha, arazir kabagh ami.)
15-17 Nan amebam tighar na batamin dughiamin God aposelin ikiasa na
ginaba. Egha gin a nan apangkuvigha ingangarir kam damuasa nan dia.
Egha kamaghin migia ghaze, ni nan otarimin Akar Aghuimin gun Kantrin
Igharazibar Gumazamizibav kinasa, ki ifonge. Bizir kam bagha a uan otarim
nan akaghasa ifonge. Ezi ki maghira Akar Aghuim gumazamizibav kinasa
ua tavin azarazir puvati. Dughiar kam ki aposelin faragha ingariba bagha
Jerusalemin nguibar ekiamin ghuavanabozir puvati. Ki maghira Arebian
kantrin ghugha gin uamategha Damaskusin nguibar ekiamin ghu.
18 Egha gin azenir pumuning ko mikezim givazima, ki Pita gifoghiva a
ko mikimasa Jerusalemin nguibar ekiamin ghuavanabo. Ki ghugha 15plan
dughiabar a ko ike.
19 Dughiar kam ki Ekiamin dozim, Jemsra gani. Egha ki aposelin igharazi-

---

1:7: Ap 15:1, 15:24, 2 Ko 2:17, 11:4, 11:13 **1:7:** Aposel 15:1; 15:24; 2 Korin 2:17; 11:4; 11:13 **1:8:** 1 Ko 16:22 **1:9:** Lo 4:2, Snd 30:6, MAA 22:18-19 **1:9:** Godin Araziba 4:2; Aghuzir Akaba 30:6; Akar Mogomem 22:18-19 **1:10:** 1 Te 2:4, Je 4:4, 1 Jo 3:19 **1:10:** 1 Tesalonika 2:4 **1:11-12:** Matyu 16:17; 1 Korin 15:1-3; Galesia 1:1; Efesus 3:3 **1:13-14:** Aposel 8:3; 9:1; 22:3-5; 26:9-11; Filipai 3:6; 1 Timoti 1:13 **1:15-17:** Aisaia 49:1; Jeremaia 1:5; Aposel 9:3-6; 9:15; 22:6-10; 26:13-18; Rom 1:1; 11:13; Galesia 2:7 **1:18:** Jo 1:42, Ap 9:26-30 **1:18:** Aposel 9:26-30 **1:19:** Mt 13:55 **1:19:** Matyu 13:55

tam uam an ganizir puvati.
20 Ia oregh fogh suam nguazimin gumazamiziba Akar Aghuir ki ia
mikinizir kam na mikemezir puvati. Kamaghin ia fogh suam, eghaghanir ki
eghara akinafarimin osirir kamnagh, a guizbangira. God fo.
21-23 Egha ki gin Jerusalem ategha ghua Sirian Provins ko Silisian Provins
bar aningin aven arui. Ki kamaghin amima, Judian Distrighin aven itir
Kraisin adarazi me tong nan guamin ganizir puvati. Ezi gumazamizir
maba ghaze, Pol fomira en nighnizir gavgavir Godin itim gasighasighasa
osimtiziba e garisi. Egha datirighin gumazir kamra Godin Akar Aghuim
gumazamizibav kira ghaze, ia nighnizir gavgavim Kraisin iki.
24 Judian Distrighin itir gumazamiziba orazi, God nan nighnizibagh
irazima, me bizir kam bagha Godin ziam fe.

2

Aposelin igharaziba, Pol ko uari inigha navir vamira iti

1-3 Ki kamaghin atiati, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gin Judan
Araziba me ikirarigham. Ki kamaghin nighnisi, gumazamizir kaba Ju-
dan Arazibar gin mangiti, ingangarir ki fomiram amizim ko ingangarir
datirighin amim aning pura ingangarir kinim gavagham. Ki kamaghin
nighnizima, God bizir kam nan akagha ghaze, ni Jerusalemin mangasa ki
ifonge. Ki fomira Jerusalemin ghuavanabozi, 14pla azeniba datirighin givazi,
ki datirighin God nan akazir bizimin mirara ki uamategha Jerusalemin
ghuavanabo. Ki ghua Barnabas ko ghua, egha Taitus uaghan a inigha ghu. E
ghuegha, ki Kraisin adarazir ziaba itir gumazir dapanibara, me akuvaghava,
Akar Aghuir ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kemezimra, ki me
migei. Taitus, na ko ghuzir gumazim, a Grighin gumazimra. Ki Akar Aghuir
Kantrin Igharazibar Gumazamizibav geir kamra gumazir dapanibav geima,
me oregha Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorasa a gaghorir puvati.
4 Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorir migirigiamin mingarim ka-
maghin oto. Gumazir ifavarir maba mogomemin en tongin ize. Me e gifara
mati me guizbangira en marasi. Me orazi, e fomira Judan Arazibar apengan
itima, da e ikiaghariki, ezi Iesus e gamizima, e datirighin firiaghiri. Ezi gu-
mazir kaba Krais e firizir arazibar ganasa iza ifarava en tongin iti. Gumazir
kaba e damuti e ua Judan Arazibar apengan ikiti da uam e ikirarighasa, me
ifonge. Egha me Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorasa, e migei.
5 Ezi e ghaze, Akar Aghuim a guizbangira migirigiam, ezi a ia ko ikivira
ikiasa, e ifonge. Kamaghin e me baragha tong men akabar gin zuir puvati.
6 Ezi Jerusalemin itir gumazir dapaniba, me akar otevir igharazitam nan
migirigiam isafurazir puvati. Gumazir kaba me gumazir dapaniba, a dera.
God gumazir ziaba itibar garir puvati. Kamaghin, tina ziam iti, o tina ziam
pu, nan nighnizim, ziar ekiam pura bizim. Ki migeima gumazir dapaniba
oraghava kamaghin migeir puvati, "Ni paza bizir mabav gei." Egha me bar
akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati.
7-9 God faragha Judan gumazamizibar tongin aposelin ingangarim
damuasa, Pita ginaba. Egha ingangarim damuasa gavgavim a ganingi. Egha
Akar Aghuim Judan gumazamizibav kinasa Pita mikeme. Kamaghira God

---

1:21-23: Aposel 9:30 **2:1-3:** Aposel 11:30; 15:2; 16:3 **2:4:** Ap 15:1, 15:24, 2 Ko 11:20, 11:26, Ga 1:7, 5:1, 5:13 **2:4:** Aposel 15:1; 15:24; 2 Korin 11:20; 11:26; Galesia 1:7; 5:1; 5:13 **2:5:** Ga 3:1, 4:16 **2:5:** Galesia 3:1 **2:6:** Lo 10:17, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 12:11, Ga 6:3 **2:6:** Godin Araziba 10:17; Aposel 10:34; Rom 2:11; 2 Korin 12:11; Galesia 6:3 **2:7-9:** Aposel 22:21; Rom 1:5; Efesus 3:8

Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongɨn aposelɨn ingangarim damuasa, kɨ Pol na ginaba, egha God uabɨ gavgavim na ganɨngi. Egha ghaze, nɨ Pol nɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim me mɨkɨn. Kraisɨn adarazir gumazir dapanir pumuning ko mɨkezim, Jems, Pita ko Jon, me nan mɨgɨrɨgɨaba baregha, fo, God uabɨ ingangarir kam na ganɨngi. Me fo, Godɨn apangkuvim na ko itima, a ingangarir kam na ganɨngi. Me kamaghɨn fogha, bar akar otevir vamɨra na ko Barnabas ganɨngi, "E Judan gumazamizibar tongɨn ingartɨ, nɨ ko Barnabas Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongɨn ingar.

10 Gua me ko ingarɨva gumazamizir onganarazir Jerusalemɨn itiba, gua men akurvaghamin nɨghnɨzim gɨnamangan markɨ." Kɨ fomɨra akurvazir kam gamua iza datɨrɨghɨn a damuasa ifongegha nan nɨghnɨzim a bagha bar gavgafi. Egha e ingangarim kamaghɨn anebɨgha uari ganigha, egh nɨghnɨzir vamɨra ikɨasa uan agharibar suisɨ.

Kɨ gari, Pita arazir kuram gamima kɨ an anogoroke

11-13 Dughiar mam Pita Antioghɨn nguibar ekiamɨn izegha, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba koma api. Ezɨ gɨn nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itir Judan marazi me Jems ko ikegha uaghan Antioghɨn ize. Me izezɨ, Pita kamaghɨn nɨghnɨsi, kɨ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko ikɨ damɨtɨ, Judaba me mɨkarzir mogomebar iniba aghorezir darasi, me nan ataram. A kamaghɨn atiatigha, Judan izezir darazigh ifara, egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me ategha saghon ikiasa. Egha a Kantrin Igharazibar Gumazamiziba koma uam apir puvatɨ. Egha Judabar gumaziba me koma api. An arazir kam gamizɨ, Judan Antioghɨn itir nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itir darasi, me uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko ikɨ daman aghua. Me ifavarir arazir kam gamima, Barnabas uaghan men mɨn ami. Ezɨ gumazir kaba Pitan arazir ifavarimɨn gɨn zui. Ezɨ an arazir kurar kam azenim girɨzɨ me bar fo, an arazir kuram gami. Kamaghɨn amizɨ, kɨ Pitan arazir kurar kam bagha an guam gatɨgha an atari.

14 Me Akar Aghuimɨn guizbangɨra mɨgɨrɨgɨaba deravɨra dar gɨn zui puvatɨ. Ezɨ kɨ kamaghɨn men arazir kurabar ganigha, Pita men damazimɨn kamaghɨn a mɨgei, "Pita, nɨ Judabar gumazir mam, egha nɨ nɨghnɨzir gavgavim Krais Iesusɨn iti, egha nɨ Judan Araziba ategha, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar arazir mabagh ami. Gumazir maba Jems ko ikegha izezɨma, nɨ Kantrin Igharazibar Gumazamizibar araziba ategha, manmaghsua ua Judan Arazibagh ami? Nɨ kamaghɨn amuava, manmaghsua Judan Arazibar gɨn mangasa Kantrin Igharazibar Gumazamizibav gɨa, me abɨri?"

Gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itiba, merara Godɨn damazimɨn dera

(Sapta 2:15--4:31)

Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghara, nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn ikɨtɨ,
God suam, ia nan damazimɨn dera

15 Egha Pol mɨgɨa ghua kamaghɨn Pita mɨgei, "Guizbangɨra, e Judan gumazamizibara, egha ghaze, e ti bar dera. Ezɨ Kantrin Igharazibar Gumazamizibara, arazir kurabagh ami.

2:10: Ap 11:29-30 **2:10:** Aposel 11:29-30 **2:11-13:** Aposel 11:3 **2:14:** 1 Ti 5:20 **2:14:** 1 Timoti 5:20

16 Ezi e fo, gumazamiziba Moses Osizirir Arazibar gin zuima, God kamaghin me migeir puvati, ia nan damazimin dera. Bar puvati. Gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, merara God kamaghin me migei, ia nan damazimin dera. Kamaghin amizi e Krais Iesus nighnizir gavgavim an iti. E fo, gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin me mikemeghan kogh suam, ia nan damazimin dera. Nighnizir gavgavim Iesusin itir tuavimra God suam, ia nan damazimin dera. Ezi Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavim puvati. God kamaghin e mikim suam, ia nan damazimin dera, kamaghsua, e nighnizir gavgavim Iesusin iti.

17-20 "E nighnizir gavgavim Kraisin ikiti, God tuavir kamin suam, e an damazimin dera. Tuavir kamin e fo, e Judaba uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min arazir kurabagh ami. Egh e ti kamaghin mikimam, Krais uabi arazir kurabar amuasa, gumazamiziba abiri. Bar puvati. E, Moses Osirizir Araziba ateghiva, kamaghin e arazir kurabagh amir puvati. Ki nighnizir gavgavim Godin Otarimin iti. A bar na gifuegha nan akurvaghasa uan mikarzim gasighasiki. Ezi ikirimirir ki datirighin nguazir kamin amim, ki nighnizir gavgavimin tuavimin gin ghuava, ikirimirir kam gami. Ki Krais ko ter ighuvimin aremegha, ikirimirir igiam ini. Ezi ikirimirir kam a nan ikirimirimra puvati. Krais angamira nan aven iti. Ki ikiva Godin ingangarim damuasa, kamaghin Moses Osirizir Araziba na gamizi ki aremegha ua Moses Osirizir Arazibar gavgavimin apengan itir puvati. Bizir ki Mosesin Osirizir Arazibar apengan ikiava amiziba, ki da agifa. Egh gin ua dar amuva, kamaghin mati ki arazir kurabagh amir gumazim.*

21 Egh ki Moses Osirizir Arazibar gin mangi Godin damazimin deraghti, Kraisin ovevem mati pura bizim. Ezi God uan arazir Moses ganingizibar gin mangan gumazamizibar anogoroke. Me dar gin mangiva Godin damazimin deraghan kogham. Kamaghin ki Godin apangkuvim damighti a pura bizir kinimin min otivan, ki aghua."

3

Ia Galesian onganiba, tinara ian nighnizibagh asighasiki?

1 O Galesiaba, ia bar ongani. E Krais Iesusin gun bar deravira ia mikeme. Ezi mati ia uari an garima, a ter ighuvimin areme. Ezi tinara ian nighnizibagh asighasiki.

2-4 Ki bizir vamira gifoghasa ian azai. Ia, Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin Duam iniz, o ia Akar Aghuim baregha nighnizir gavgavim an ikia, Godin Duam ini? Ia faragha Godin Duamin gavgavimin amodoghin ghuava, datirighin ia Godin Duam ategha uan gavgavibar darorim agivasa. Ia ti bar onganighama? Bizir faragha ia bativiziba, ia pura a da isi, o? Nan nighnizimin, ia pura da inizir puvati.*

2:16: Sng 143:2, Ap 13:38-39, 15:10-11, Ro 1:17, 3:20-28, 4:5, 11:6, Ga 3:11, Hi 7:18-19 **2:16:** Onger Akaba 143:2; Aposel 13:38-39; 15:10-11; Rom 1:17; 3:20-28; 4:5; 11:6; Galesia 3:11; Hibru 7:18-19 **2:17-20:** Jon 13:1; Rom 6:11; 6:14; 7:6; 2 Korin 5:15; Galesia 1:4; Efesus 5:2; 1 Tesalonika 5:10; Taitus 2:14; Hibru 9:14; 1 Pita 4:2; 1 Jon 3:8-9 * **2:17-20:** Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. Pol ti kamaghin mikimasa, gumazamiziba Kraisin gin mangi, egh ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Kraisin gin zuir marazi, Moses Osirizir Arazibar gin mangisi gavgavigh, egh me uaghan arazir kurabagh amibar otivigham, mati gumazamizir bar Moses Osirizir Arazibar apengan itibar min iti. Ni Rom 7:4-6in gan. **2:21:** Ga 3:21, Hi 7:11 **2:21:** Galesia 3:21; Hibru 7:11 **3:1:** Ga 2:13-14, 5:7 **3:1:** Galesia 2:13-14; 5:7 **3:2-4:** Aposel 10:47; 15:8; Rom 10:16-17; Galesia 4:9; Hibru 6:4; 9:10; 10:35-36; 2 Jon 1:8 * **3:2-4:** Fofozir gumazir aviriba vezin kam giragha ghaze, "Godin Duam ian tongin amizir bizir aghuiba, ia ti da gin amadas, o? Ki ghaze, ia ti dagh nighnighavira iti."

God gari, ia nighnizir gavgavim an itima a ian akurvasi

5 God gari, ia Moses Osirizir Arazibar gin zuima, a uan Duam ia ganigha,
ian tongin mirakelbagh ami? O a gari, ia nighnizir gavgavim an Akar
Aghuimin itima, a uan Duam ia ganigha ian tongin mirakelbagh ami?

6-9 Ia Abrahamin eghaghanim ginighnigh. God fomira kamaghin fo, gin
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nighnizir gavgavim Akar Aghuimin
ikiti, a kamaghin me mikim suam, ia nan damazimin dera. Ezi Godin
Akinafarim kamaghin mikeme, God fomira Akar Aghuim Abraham ganigha
kamaghin migei, "Ni bangin, ki nguazir kamin itir kantriba bar deravira me
damuam." Godin Akinafarim ghaze, "Abraham nighnizir gavgavim Godin
itima, ezi God kamaghin a migia ghaze, ni nan damazimin dera." Kamaghin,
ia fogh suam, gumazamizir nighnizir gavgavim Krais Iesusin itiba, me
uaghan Abrahamin ovavir boriba. Abraham nighnizir gavgavim itima, God
deravira a gami. Kamaghira gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Godin
ikiti, a uaghan deravira me damuam.

10-12 Moses Osirizir Arazibar mingarim, a nighnizir gavgavimin bizim pu-
vati, a bizir igharazim. Ezi Godin Akinafarim ghaze, "Gumazamiziba Moses
Osirizir Araziba migei moghin damu egh dughiaba zurara dar amuti, arazir
kaba me damuti, me ikivira ikiam."† Egha Godin Akinafarim kamaghin
migei, "Gumazitam o amizitam nighnizir gavgavim Godin ikiti, God suam,
ni nan damazimin dera, gumazir kamra zurara deravira ikivira ikiam."
Kamaghin, e bar fo, gumazitam o amizitam Moses Osirizir Arazibar gin
ghua, Godin damazimin derazir puvati. Godin Akinafarim kamaghin migei,
"Gumazitam o amizitam akinafarimin aven itir araziba deravira dar gin
mangan koghti, God gumazir kam gasighasigham." Eghti kamaghin tina
suam, e Moses Osirizir Arazibar gin mangiva Godin damazimin deragham,
kamaghin amir gumazamiziba, God me gasighasigham.

13 Moses Osirizir Araziba kamaghin mikeme, e gumazamiziba bar Moses
Osirizir Arazibar gin mangiva, egh ikuvigham. Godin Akinafarim kamaghin
mikeme, "Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze, me gumazir kuraba." Ezi
kamaghin Krais en akurvaghasa ziar kam ini, "gumazir kuram." Egha ziar
kam bangin a uam e ini.

14 God Abraham deravira a gamigha ghaze, ki Abraham gamizi moghira,
ki Krais Iesusin ingangarimin tuavimin Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
deravira me damuam. Egha God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim
Krais Iesusin ikiva, an Duam iniam. Egha kamaghin a uam e ini.

Moses Osirizir Araziba ko Akar Dikirizir Gavgavimin migirigiaba

15-18 Fomira God bizir aghuir gin otivam an gun mikeme. God Akar Dikirizir
Gavgavir kam Abraham uan ovavim ko aning ganingi. Godin Akinafarim
kamaghin mikemezir puvati, "Nin ovavir boriba." An ovavir aviribav geir
puvati. An ovavir vamira migia ghaze, "Nin ovavir borim." Kar a Krais migei.
God e bagha inabazir biziba inisiva e Moses Osirizir Arazibar gin mangi,
egh akar dikirizimin tuavimin da inighan kogham. E fo, God fomira akar
dikirizimin min bizir kaba Abraham ganingi. Nan adarasi, datirighin ki e

---

3:6-9: Jenesis 12:3; 15:6; 18:18; 22:18; Jon 8:39; Aposel 3:25; Rom 4:3; 4:11-16; 9:17; Jems 2:23 **3:10-12:** Ofa Gami 18:5; Godin Araziba 27:26; Nehemia 9:29; Jeremaia 11:3; Habakuk 2:4; Rom 1:17; 10:5; 11:6; Galesia 2:16; Hibru 10:38 † **3:10-12:** Gumazitam Moses Osirizir Araziba zurara bar deravira tamin gin zuir puvati. **3:13:** Lo 21:23, Ro 8:3, 2 Ko 5:21, Ga 4:5 **3:13:** Godin Araziba 21:23; Rom 8:3; 2 Korin 5:21; Galesia 4:5 **3:14:** Ese 11:19, Jol 2:28-29, Sek 12:10, Ap 2:33 **3:14:** Joel 2:28-29; Sekaraia 12:10; Aposel 2:33 **3:15-18:** Jenesis 12:3; 12:7; Ua Me Ini 12:40; Aposel 7:5; Rom 4:13-14; 8:17; 11:6; 1 Korin 12:12; Galesia 3:21

gumazamiziba zurara amir arazim mikimasa. Gumazitam aremeghsi, egh uan biziba tuiragh uan boribar aningsi, migirigiar tam osirighti, an migirigiar kam mati Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti gumazitam uam akar igharazitam akar dikirizir kam gifuraghan kogham. Egha kamaghin migeir puvati, "E akar dikirizir kamin gin mangan kogham." Nan migirigiar mingarim kamakin: Faraghavira God, Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. Ezi 430pla azeniba givazi gin God uan arazir osiriziba Moses ganingi. Moses Osirizir Arazir kaba bar gin otifi. Egh da Godin Akar Dikirizir Gavgavimin migirigiam batueghan kogham. Egh Godin Akar Dikirizir Gavgavir kam angarighan kogham.

19 Ezi kamaghin manmaghsua God uan osirizir araziba Moses ganingi? God gumazamizibar amuti, me arazir kurabar mingarim gifoghasa, uan osirizir araziba aningi. God faragha akar dikirizim Abraham ganigha ghaze, nin ovavim gumazamiziba bar men akurvagham. Ezi gumazir kam zuamira izezir puvati. Ezi arazir kurar kaba bagha, God gin uan osirizir araziba aningi. A kamaghin ifonge, an osirizir araziba iki mangi, ovavim otoghamin dughiamin tugham. God uan osirizir arazir kaba isa enselbar dafarim gatizi, me da isa abuir gumazim Moses ganingizi, abuir gumazim e ganingi.

20 Egh gumazitam ingangaritam damusi gumazir igharazitam ko Akar Dikirizir Gavgavim akirsi, an a isiva abuir gumazimin dafarim datightima, abuir gumazim a isiva gumazir igharazim daningan kogham. Ezi God uabira, a uabi uan Akar Dikirizir Gavgavim Abraham ganingi, egha enselin tam ganingizir puvati, o abuir gumazitam ganingizir puvati.

Datirighin Godin Duam zurara en akurvasi

21 Ki kamaghin mikimam, Moses Osirizir Araziba Godin akar fomira dikirizimin apanim gami, o? Bar puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e ganidir puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e danighti, e ti fomira Moses Osirizir Arazibar gin zuima, da e gamizi e Godin damazimin deraghai. Moses Osirizir Araziba ikirimirir aghuim anidi puvati.

22 Godin akar dikirizimin mirara e gumazamizir nighnizir gavgavim Krais Iesusin itir darasi, God bizir kaba e daningasa ifonge. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, nguazir kamin gumazamiziba, arazir kurabar gavgavim bar me ikiagharíki.

23 Faraghavira nighnizir gavgavir kam izezir puvatizi, arazir kurabar gavgavim e ikiagharighizi, e Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egh mangi God nighnizir gavgavimin tuavim en akaghamin dughiam otogham.

24 God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim Akar Aghuimin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera. Egha, a uaghan kamaghin ifonge, Moses Osirizir Araziba e inigh Krais bagh mangam. Egha kamaghin a Moses Osirizir Arazibagh amizi, da e gativagha en garir gumazimin min oto.

25 Ezi datirighin nighnizir gavgavim azenimin otozi, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi da ua e gativagha en gari puvati.

26-28 Ia gumazamizir dipamin rueziba, ia Kraisin puegha, Kraisin min otifi. Egha datirighin Krais Iesusin aven ia ikizir vamira. Bar guizbangira, ia datirighin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min itir pu. Ia

---

3:19: Lo 5:5, 5:22-27, Jo 1:17, Ap 7:38, 7:53, Ro 5:20, Hi 2:2 **3:19:** Godin Araziba 5:5; 5:22-27; Jon 1:17; Aposel 7:38; 7:53; Rom 5:20; Hibru 2:2 **3:20:** Ro 3:29-30 **3:20:** Rom 3:29-30 **3:21:** Ro 8:2-4 **3:21:** Rom 8:2-4 **3:22:** Ro 3:9-19, 3:23, 4:11-12, 4:16, 11:32 **3:22:** Rom 3:9-19; 3:23; 4:11-12; 4:16; 11:32 **3:23:** Ga 4:3 **3:24:** Ap 13:39, Ro 10:4, Ga 2:16, Kl 2:17, Hi 9:9-10 **3:24:** Aposel 13:39; Rom 10:4; Galesia 2:16; Kolosi 2:17; Hibru 9:9-10 **3:26-28:** Jon 1:12; 10:16; Rom 6:3; 8:14-16; 10:12-13; 13:14; 1 Korin 12:13; Efesus 2:14; Kolosi 3:11; 1 Jon 3:1-2

ingangarir gumazamizir kiniba ko gumazamizir firiaghirezibar min itir pu. Ia gumaziba ko amizibar min itir pu. Bar puvati. Ia nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikia, ia bar moghira Godin boriba. Kamaghin, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi, da ua e gativagha en garir puvati.

Datirighin ia Godin boriba, ezi Moses Osirizir Araziba ia ikiagharizir puvati

29 Krais an Abrahamin ovavim. Ezi ia Kraisin ikizimin ikiva, egh ia uaghan Abrahamin ovaviba. Ia Kraisin ikizir kam, iarara God fomira Abrahamin ovaviba bizir aghuir kaba me daningasa Abraham ko akam akiri. Kar iarara, God ia migei.

4

1 Ezi datirighin ki akar isin zuimin bizir kam deravira ia mikimam. Afeziatam borir aghiritam ikiva, egh gin a uan biziba bar da isiva borir kam daningam. Bizir kaba borim bagha fomira iti. Ezi borim tighar aghuir dughiam, a pura mati a uan afeziamin ingangarir gumazir kinir mam. Bizir kaba, an biziba.

2 Egha a suvighavira itima, gumazir an gariba ko an bizibar gariba, an garava an biziba sara gari. Egha ghua dughiar an afeziam biziba an agharim darighamim oto. Egha dughiar kamin, a uabi uan biziba inigha dar gari.

3 Ezi e uaghan kamaghin ami, e borir aghiribar min itir dughiam, e nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir duar kuraba ko bizir nedaziba, e dar ingangarir gumazamizir kinibagh ava.

4-5 Ezi God kamaghin ifonge, e an boribar otivasa, egha Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a uam e givezasa. God fomira e givezasa dughiam ginaba. Ezi dughiar a fomira inabazim datirighin otozi, a uan otarim amadazima a ize. Ezi amizim a bate. Ezi a gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan itimin min oto. Egha e Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a ua e ini.

6 Ezi ia datirighin Godin boribagh ava. Ezima God uan Otarimin Duam amadazima an en navir averiabar iti. Ezi Duar kam en aven kamaghin dei, “O Ame! Nan afeziam.”

7 Kamaghin, ni ua pura ingangarir gumazamizir kinimin itir puvati. God ni gamizi ni an borim gava. Egh ni fogh, ni an bizir aghuir inabaziba iniam.

Tizim bagha nguazir kamin biziba ua ia ikiagharisi?

8 Fomira ia God gifozir puvatigha, bizir guizbangira God puvatizibagh amuava, dar ingangarir gumazamizir kinibar min iti.

9-10 Ezi datirighin ia Godin boroghin zui. O ki kamaghin mikimam, God ian boroghin zui. Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia zurara Moses Osirizir Arazibar dughiar ekiaba ko iakinir igiabar dughiaba ko azenir igiabar dughiaba ko dagheba otir dughiabar gin mangam. Manmaghsua ia ua nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir pura duar kurabar gin zui? Da gavgaviba puvati. Ia ti uamategh dar ingangarir gumazir kinibar ikiasa?

11 Ki ian arazir kam ginighnigha, kamaghin atiati, ingangarir ki ian tongin amizim an daghem puvatigham.

3:29: Ro 4:13, 9:7, Ga 4:7, 4:28, 5:1, Ef 3:6, Hi 11:18 **3:29:** Rom 4:13; 9:7; Galesia 4:7; 4:28; Efesus 3:6; Hibru 11:18 **4:3:** Ga 2:4, 3:23, Kl 2:20 **4:3:** Galesia 2:4; Kolosi 2:20 **4:4-5:** Jenesis 3:15; Matyu 5:17; 20:18; Luk 1:31; Jon 1:12-14; Rom 1:3; 8:15-17; Galesia 3:13; Efesus 1:5-10; 1 Pita 1:18-19 **4:6:** Ro 5:5 **4:6:** Rom 5:5 **4:7:** Ga 3:29 **4:7:** Galesia 3:29 **4:8:** Ro 1:25, 1 Ko 8:4-6, 12:2, Ef 2:11-12, 1 Te 4:5 **4:8:** Rom 1:25; 1 Korin 8:4-6; 12:2; Efesus 2:11-12; 1 Tesalonika 4:5 **4:9-10:** Rom 8:3; 14:15; 1 Korin 8:3; Kolosi 2:16-20; Hibru 7:18

Ia nan arazibar gɨn izɨ

12-15 Nan adarasi, kɨ uabɨ Moses Osirizir Araziba ategha ian mɨn iti. Ezɨ ia nan mɨn ikiasa kɨ ia gakaghori. Ia fo, fomɨra kɨ Galesian Provinsɨn izeghava, nguibar igharazitamɨn mangasava amuava arɨmariam ini. Egha dughiar kamra Akar Aghuim faragha ia mɨkɨni. Nan mɨkarzim gavgavim puvatɨgha osɨmtɨzir ekiam ia ganɨngi. Ezɨ ia akɨrim ragha na gasarazir puvatɨ, egha na ko ikian aghuazir puvatɨ. Enselɨn tam, o Krais Iesus uabɨ izɨva ia ko ikɨtɨ, ia aning inigh bar deravɨra aning damuam. Ezɨ kɨ areir dughiamɨn, ia na inighava arazir kamra na gami. Ia na inizɨ kɨ ian gara itima, ia arazir kuratam na gamizir puvatɨ. Kɨ guizbangɨra kamaghɨn mɨkɨmam, dughiar kamɨn ia nan akurvaghasa bar ifonge. Egha ia uan damaziba na bagha da asiasa ifuegha da asigha na ganighai. Ia faragha na gifuegha na bagha bar akonge. Ezɨ ia na gifongezir navir kam datɨrɨghɨn managh iti?

16 Manmaghɨn ami? Kɨ guizbangɨra akam ia mɨkɨni, egha kamaghɨn kɨ ti ian apanim gava?

17 Ifavarir gumazir kaba kamaghɨn ifonge, ia me baghavɨra ikiasa, me pura ian kuariba isava, egha guizbangɨra ian akurvaghamin nɨghnɨziba puvatɨ. Ia men nɨghnɨzibar gɨn mangɨva egh ia en saghon ikiasa, me ifonge.

18 Tina gumazamizir igharaziba baghvɨra ikɨ, egh men akurvaghamin nɨghnɨzir aghuim ikɨtɨ, kamaghɨn dera. Ia zurara arazir kam damuvɨra ikɨ. Egh kɨ ia ko ikiamin dughiabara puvatɨ.*

19-20 Kɨ orazi, ia arazir kam gamima, kɨ ia bagha okam nɨghnɨgha ghaze, kɨ manmaghɨn ian akurvagham. Kɨ ia ko itir puvatɨ, Iavzika. Kɨ ia ko ikia, ti tong akar aghuitam ia mɨkemeghai. Nan boriba, ia guizbangɨra Godɨn boribagh avaghɨva Kraisɨn mɨn ikiasa, kamaghɨn kɨ ia bagha ua mɨzazir kam barasi. Mati amizim borim batasa isir mɨzazim.

Hagar ko Sara

21-23 Ia gumazamizir Moses Osirizir Arazibar apengan ikiasa ifongeziba ia na mɨkɨm. Ia ti Moses Osirizir Araziba mɨkemezɨ moghɨn fozir puvatɨ? Godɨn Akɨnafarim kamaghɨn mɨkeme, Abraham otarir pumuning iti. Ingangarir amizir kɨnim, Hagar, mam bate. Ezɨ guizbangɨra an amuim, Sara, mam bate. Ingangarir amizir kɨnimɨn borim nguazimɨn amiziba boriba isi moghɨn oto. Ezɨ guizbangɨra an amuimɨn borim, an akar dɨkɨrɨzimɨn tuavimɨn oto.

24-25 Amizir kamning Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir pumuningɨn mɨn iti. Eghaghanir kamnagh akar isɨn zuim an iti. Hagar, a Sainain Mɨghsɨamɨn Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn mɨn iti. Sainain Mɨghsɨam, a kantri Arebian iti. Hagar ingangarir amizir kɨnir mam. Ezɨ an boriba uaghan ingangarir gumazir kɨniba. Hagar uan boriba ko me ingangarir gumazir kɨnibar mɨn ti. Ezɨ Jerusalemɨn datɨrɨghɨn itim, an Hagarɨn mɨn iti. Datɨrɨghɨn itir Jerusalem uan boriba ko, me Moses Osirizir Arazibar apengan ikia ingangarir gumazamizir kɨnibar mɨn ami.

26-27 Godɨn Akɨnafarim kamaghɨn mɨkeme:

“Amizir boriba puvatɨzir kam, nɨn boriba gɨn bar avɨrasemegham.
Nɨ mati amizir nɨn pam nɨ ataghizim.
Egh nɨ gɨn borir bar avɨriba inightɨ,
nɨn boribar dɨbobonim,

4:12-15: 1 Korin 2:3; 2 Korin 11:30; 12:7-9 **4:16:** Amo 5:10, Ga 2:5, 2:14 **4:16:** Amos 5:10; Galesia 2:14 * **4:18:** Grighɨn akam vezɨn kamɨn deragha bigha mɨkemezir puvatɨ. **4:21-23:** Jenesis 16:15; 21:2 **4:21-23:** Jenesis 18:10-14; Rom 9:7-9; Hibru 11:11 **4:24-25:** Rom 8:15; Galesia 5:1 **4:26-27:** Aisaia 54:1; Hibru 12:22; Akar Mogomem 3:12; 21:2; 21:10

amizir uan pam ko itimin boribar, dibobonim gafiragham.
Kamaghin ni amizir boriba isir puvatizim, ni bar akongegh.
Ni amizir otirimirir mizazibagh fozir puvatizim,
nin navim deragh, ni bar akuegh,
pamtem dimiva araghasi.”

Ezi kamaghin Jerusalemin igharazim a Godin Nguibamin iti, Moses Osirizir Araziba a ikiagharighizir puvatizima, a datirighin firiaghiri. Ezi an en amebamin min iti.†
28 Ezi nan adarasi, ia Aisakin min ami. Godin akar dikirizim mirara, ia an boriba.
29 Nguazimin amiziba boriba isi moghin otozir otarim, a Godin Duamin gavgavimin otozir otarim pazava a gami. Kamaghira, datirighin Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, e tina Godin Duamin apengan iti, me en aghuagha osimtiziba e garisi.
30 Ezi Godin Akinafarim manmaghin mikeme? A kamaghin migia ghaze, “Ingangarir amizir kinimin borim, a guizbangira Abrahamin amuimin borim ko afeziamin bizir aghuiba da inian kogham. Kamaghin, ni ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh.”
31 Nan adarasi, e ingangarir amizir kinimin boriba puvati, e guizbangira Abrahamin amuimin boriba.

Godin gumazamiziba firiaghire

5

(Sapta 5--6)

Ia uari bagh ganigh, Moses Osirizir Araziba ua ia ikirarighan kogham

1 Krais, e Moses Osirizir Arazibar apengan ikian aghuaghava, kamaghin an e gamizi, e firiaghiri. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgafigh. Ia gumazamizitabar ganti, me ua ia damuti, ia ua ingangarir gumazamizir kinibar min ikian marki.
2 Ia na baragh. Ki Pol, ki ia migei, ia men gantima me ian mikarzir mogomebar iniba aghoreghtima, Kraisin ingangarim tong bar ian akuraghan kogham. Bar puvati.
3 Ki datirighin ua deravira kamaghin ia mikimasa, ni tina gumazitamin ganti, a nin mikarzir mogomemin inim atughti, kamaghin ni uaghan Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangam.
4 Ia gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, ezi tuavir kamin ia ghaze, e Godin damazimin dera, ia kamaghin Krais ategha gifa. Ia Godin apangkuvimin tuavim ategha gifa.
5-6 Egh gumazim Krais Iesus ko ikiti, gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim, a pura bizim, egh gumazibar mikarzir mogomebar inibar aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. Ezima gumazir nighnizir gavgavim itim, an nighnizir gavgavim a gamima, a bar gumazir

† **4:26-27:** Ves 22in aven, Pol Sara dibora ghaze, “Guizbangira Abrahamin amuim, Sara.” Kar akar isin zuir mam, Sara Godin akar dikirizimin min iti. Saran otarim Aisak, a Kraisin gin zuir darazir min iti. Ni Galesia 4:28in gan. **4:28:** Ap 3:25, Ro 9:7-8, Ga 3:29 **4:28:** Aposel 3:25; Rom 9:7-8; Galesia 3:29 **4:29:** Stt 21:9, Ga 5:11, 6:12 **4:29:** Jenesis 21:9; Galesia 5:11; 6:12 **4:30:** Stt 21:10, Jo 8:35 **4:30:** Jenesis 21:10; Jon 8:35 **4:31:** Jo 8:36, Ga 3:29, 5:1, 5:13 **4:31:** Jon 8:36; Galesia 3:29; 5:1; 5:13 **5:1:** Jo 8:32, 8:36, Ap 15:10, Ro 6:18, Ga 2:4, 5:13, 1 Pi 2:16 **5:1:** Jon 8:32; 8:36; Aposel 15:10; Rom 6:18; Galesia 2:4; 5:13; 1 Pita 2:16 **5:3:** Ga 3:10 **5:3:** Galesia 3:10 **5:4:** Ro 9:31-32, Hi 12:15 **5:4:** Rom 9:31-32; Hibru 12:15 **5:5-6:** Rom 8:24-25; 1 Korin 7:19; Galesia 6:15; Kolosi 3:11; 2 Timoti 4:8; Jems 2:18-22

igharazibagh ifonge, kar guizbangin bizim. Godin Duamin gavgavimin, e nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e, dughiar God suam, ia nan damazimin derazim, mizuai.
7 Ia fomira deraghavira Kraisin tuavimin zui. Ezi tina tuavim apirizima ia ua guizbangin akamin gin zuir puvati?
8 Nighnizir ia datirighin gintizim, a Godin ian diazimin izezir puvati.
9 Yisin muziarim, a bret bar a damighti, a buigham.
10 Ki kamaghin nighnizir gavgavim iti, Ekiam ian akuragham. Egh ia nan nighnizimin gin mangiva, nighnizir igharazim atakigh. Ki fozir pu, tina ian nighnizibagh asighasisi. Gumazamizir kaba arazir kurar ia gamizim bagh ivezir kuram iniam.
11 Nan adarasi, ia orakigh, gumazir maba ghaze, Pol gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghorir akam dughiabar anekuravira iti. Egh me guizbangira kamaghin nighnigh, me tizim bagha osimtizim na garisi? Kar guizbangira nighnizim puvati. Ezi ki ter ighuvimin akam akurima, akar kam gumazamizibar nighnizibagh asighasisi. Egh ki mikarzir mogomemin inim aghorir akam akuniva, ter ighuvimin akam akunan koghti, ter ighuvimin akar gumazibar nighnizibagh asighisizim, a pura akar amirizimin min otogh, ua gumazibar nighnizibagh asighasighan kogham.
12 Gumazir ian navibagh inivir kaba, me mikarzir mogomebar iniba aghoramin arazim bagha bar gavgafi. Kamaghin me uarira uan inibar ghor, magh suegh bar dar ghoregh.
13-15 Nan adarasi, ia firighirasa God ifonge, egha kamaghin a ian dia. Eghti ia ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogh kamaghin nighnighan marki suam, "Moses Osirizir Araziba e ikiagharighizi, e arazir kaba ategha firiaghire. Egh e navir ghurimin arazibar amuam." Moses Osirizir Arazibar migirigiaba, da bar uari inigha akar vamiran iti, "Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh." Ia bar Godin gumazamizibar ingangarir gumazamizibar min iki, uarira uarigh ifongegh. Egh ia uarir atar pura tintinibar uariv sogh, egh deravira nighnigh. Ia uarigh asighasigham.

Godin Duam nin sure gamir arazir aghuibar gin mangi

16-18 Godin Duam koma nin navir ghurim, bizir kamning uaningin apanimning gami. Godin Duam ghaze, ni Godin arazir aghuibara damu. Ezi kamaghin ni dar amuasa. Kamaghin amizima, ni arazir aghuibar gin mangisi damuti, nin navir ghurimin araziba suam, marki. Nin navir ghurim suam, "Arazir kuratam damu." Eghti ni tam damuam. Kamaghin ni arazir kurabar gin mangiti, Godin Duam suam, markiam. E fo, navir ghurimin araziba Godin Duam dikabinasa. Ezi Godin Duam navir ghurimin araziba dikabinasa. Aning uaning adosi. Ezi bizir ia damuasa ifongezim, ia a damighan kogham. Ia Godin Duamin gin mangiva, Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Egh, ia navir ghurimin arazibar gin mangan kogham. Ezi ki kamaghin ia migei, ia navir ghurimin araziba ateghtima, Godin Duamra ian faraghtima, ia an gin mangi.
19 Ia navir ghurimin arazibagh fogha gifa. Arazir kaba, gumazamiziba tintinibar uari koma akua arazir mizirizibagh amuava, afiar arazibagh ami.

5:7: 1 Ko 9:24, Ga 1:6, 3:1 **5:7:** 1 Korin 9:24; Galesia 1:6; 3:1 **5:9:** 1 Ko 5:6, 15:33 **5:9:** 1 Korin 5:6; 15:33 **5:10:** 2 Ko 2:3, 8:22, 10:6, 11:15, Ga 1:7 **5:10:** 2 Korin 2:3; 10:6; 11:15; Galesia 1:7 **5:11:** 1 Ko 1:23, 15:30, Ga 6:12, 6:17 **5:11:** 1 Korin 1:23; 15:30; Galesia 6:12; 6:17 **5:13-15:** Ofa Gami 19:18; Matyu 5:43; 7:12; Rom 13:8-9; 1 Korin 8:9; 9:19; 1 Pita 2:16; 2 Pita 2:16-19; Jems 2:8 **5:16-18:** Rom 6:12-14; 7:15-23; 8:2-7; 8:14; 13:14; Galesia 5:25; 1 Pita 2:11 **5:19:** 1 Ko 3:3, 6:9-10, Ef 5:3, Kl 3:5, Je 3:14-15 **5:19:** 1 Korin 3:3; 6:9-10; Efesus 5:3; Kolosi 3:5; Jems 3:14-15

20 Egha nguazir kamin biziba e God gami moghin e uari isa dagh anidi,
imezibagh amir arazibagh amuava, munavin biziba bagha navim ikuvigha
da iniasa navim isi. Egha atara bizibagh asighasisi, uarir apanibagh ami,
gumazamizir igharazibar aghuagha, uabira uabi ginighnisi, biziba bagha
uari batogha uari abisi.
21 Egha dipar onganiba apava onganigha, pura gumazamiziba isa
pamtemin diava ighiar kurabar arazibagh ami. Egha arazir kurar maba
uaghan kamaghin iti. Ki fomira ia mikemegha gifa. Egha ki datirighin akar
kamra ua ia migei. Gumazamizir arazir kabagh amiba, me God Bizibagh
Ativamin Dughiamin aven mangan kogham.
22-23 Ezi Godin Duam arazir aghuir kabar amuasava en naviba fe:
arazir bar igharaz darazigh ifongezim, bar akongezim, navir amirizim,
dughorir amirazim, gumazibar akurvagha arazir aghuibar me gami. Egha
guizbangira migia deravira bizibagh amua, gumazibar asughasusi, egha
navir ghurimin araziba dikabiri. Moses Osirizir Arazitam arazir kabar
anogoroghezir puvati.
24 Gumazamizir Krais Iesusin gin zuiba, me navir ghurimin araziba ko
biziba bagha bar ifongezir arazir kuraba inigha, ter ighuvimin da gura. Egha
dagh afuzima, da aremegha gifa.
25 Godin Duam ikirimirir aghuim e ganingi. Kamaghin, anarira e ko daruva
en akurvagham.
26 Kamaghin amizi, e pura uarira uan ziaba fan kogham. Egh e igharaz
darazir navibagh inivti, me uarir ataran kogham. Egh e men biziba bagh
naviba isian kogham.

6

Bizir manam ni uan navir averiamin an opari, bizir kamnaghira, an otogham

1 Nan adarasi, ian tav arazir kuratam damighti, ia gumazir Godin Duamin
gin zuiba, ia navir amirizimin arazibar a damuva, an akuraghti, a uan
arazir kuraba ategham. Kamaghin ia deravira uari bagh gan, Satan ia
gifaraghtima, ia uaghan arazir kuratam damigham.
2-3 Eghti gumazitam suam, a ziar ekiam iti, puvati, a ziam pu, egha
kamaghin gumazir kam uabira uabi gifari. Ia igharaz darazir akuragh men
osimtiziba ater. Egh ia kamaghin damuva, guizbangira Kraisin arazibar gin
mangam.
4-5 Gumazamiziba bar, me uari uan arazir me amibar osimtiziba ateram.
Gumazamiziba uari uan ingangaribar gan, da deras ti puvati. Gumazamiz-
iba kamaghin damuva, me uari uan arazibar gan dagh ifongegh. Egh me uan
arazibar gan, egh gumazir igharazimin arazibara gan dav kiman marki.
6 Gumazir Godin akam barazim, a uan bizir aghuitaba an sure gamir
gumazim daning.
7-8 Bizir manam ni uan navir averiamin anekara, bizir kamnaghira,

---

5:21: 1 Ko 6:9, Ef 5:5, Kl 3:6, MAA 22:15 **5:21:** 1 Korin 6:9; Efesus 5:5; Kolosi 3:6; Akar Mogomem 22:15 **5:22-23:** 1 Korin 13:7; Efesus 5:9; Kolosi 3:12; 1 Timoti 1:9; Jems 3:17 **5:24:** Ro 6:6, 13:4, Kl 3:5, 1 Pi 2:11 **5:24:** Rom 6:6; Kolosi 3:5; 1 Pita 2:11 **5:25:** Ro 8:4-5, Ga 5:16 **5:25:** Rom 8:4-5; Galesia 5:16 **5:26:** Fl 2:3 **5:26:** Filipai 2:3 **6:1:** Mt 18:15, 1 Ko 2:15, 4:21, 7:5, 2 Ti 2:25, Hi 12:13, Je 5:19 **6:1:** Matyu 18:15; 1 Korin 2:15; 4:21; 2 Timoti 2:25; Hibru 12:13; Jems 5:19 **6:2-3:** Jon 13:14-15; Rom 12:3; 15:1; 1 Korin 8:2; 2 Korin 3:5; 1 Tesalonika 5:14; 1 Jon 4:21 **6:4-5:** Rom 2:6; 14:12; 1 Korin 3:8; 11:28; 2 Korin 13:5 **6:6:** Ro 15:27, 1 Ko 9:11, 9:14 **6:6:** Rom 15:27; 1 Korin 9:11; 9:14 **6:7-8:** Jop 13:9; Hosea 8:7; Luk 16:25; Jon 3:6; 6:63; Rom 2:6; 8:13; 1 Korin 6:9; 10:12; Jems 3:18

an otogham. Gumazitam o amizitam uan navir ghurimin arazibar gin mangitima, an navir ghurir kamin dagher kuraba otivtima a bar ikuvigham. Egh gumazitam o amizitam Godin Duamin gin mangiti, Godin Duam a damuti, dagher aghuiba otivtima, a ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Egh ia suam, ia God gifari, bar puvati. Ia uarira uarigh ifariva, kamaghin damuan marki.

9 Egh e ingangarim damusi amirvaghan kogh, dagheba iniamin dughiamin, e dagher bar aghuiba iniam. Kamaghin e arazir aghuibar amusi amirvaghan kogham.

10 Kamaghin amizima, datirighin dughiam ikiavira iti, e arazir aghuibar gumazamizir igharaziba bar deravira me damuam. Egh bizir ekiam, e deravira gumazamizir nighnizir gavgavim Ekiamin itibar amuam.

Polin migirigiar abuananaba

11 Ki osirizir osizirir ekiar kaba, ia dar gari, kar ki uabi uan dafarimin osirizir akaba.*

12-13 Ifavarir gumaziba atiatia kamaghin nighnisi, “Gumazir igharaziba kamaghin fogh suam, e nighnizir gavgavim Kraisin ter ighuvimin iti, egh me pazi e damuam.” Kamaghin me ian mikarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me ghaze, me ian mikarzir mogomebar iniba aghoreghti, gumaziba bizir kam bagh men ziaba fam. Ezi gumazir uan mikarzibar iniba aghorezir kabanagh, uaghan deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia oragh. Gumazir kaba ian mikarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me kamaghsua, me kamaghin ia damigh gumazir igharazibar damazimin ziar ekiaba iniasa.

14-15 Ezi mikarzir mogomemin inim aghorir arazim, a pura bizim. Egha mikarzir mogomemin inim aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. God e gamizima e gumazamizir igiabar otifi, kar bizir ekiam. En Ekiam Krais Iesus ter ighuvimin areme. Ezi ki bizir kam bagha uan ziam o gumazir igharazitamin ziam fer puvati. Ki Godin ziamra fe. Iesus ter ighuvimin areme, ezi tuavir kamin nguazir kamin araziba nan nighnizimin aremegha gifa. Egha mati ki uabi ter ighuvimin areme. Egh ki uam nguazir kamin arazibar gin mangan kogham.

16 Nighnizir kamin suiragha an gintiziba, Godin apangkuvim men ikiam. Egh a men navibar amutima me nimira ikiam. Eghti gumazamizir kaba, me guizbangira Godin Israelia.

17 Gumaziba na misoghezi, men duar kuriba nan mikarzimin iti. Ia bizir kabar gan suam, ki guizbangin Iesusin ingangarir gumazim. Eghti gumazitam uam osimtizitam na darighan ki aghua.

18 Nan adarasi, en Ekiam Krais Iesusin apangkuvim ian duaba ko iki. Guizbangira.

6:9: 1 Ko 15:58, 2 Te 3:13, Hi 3:6, 3:14, MAA 2:10 **6:9:** 1 Korin 15:58; 2 Tesalonika 3:13; Hibru 3:6; 3:14; Akar Mogomem 2:10 **6:10:** Ef 2:19, 1 Te 5:15, 1 Ti 6:18, Hi 3:6 **6:10:** 1 Tesalonika 5:15; 1 Timoti 6:18 * **6:11:** Ni akar 1 Korin 16:21in itimin gan. **6:12-13:** Galesia 2:3; 2:14; 5:11; Filipai 3:18 **6:14-15:** Rom 2:29; 6:6; 1 Korin 1:31; 2:2; 2 Korin 5:17; Galesia 5:6; Filipai 3:3; Kolosi 3:11 **6:17:** 2 Ko 1:5, 4:10, 11:23, Ga 5:11, Kl 1:24 **6:17:** 2 Korin 1:5; 4:10; 11:23; Galesia 5:11; Kolosi 1:24

Akinafarir Pol Efesusin Nguibamin Itir Sios Bagha Osirizim
O
Efesus

Akar faragha zuim

Akinafarir kamin akar mingarim a kamakin, God kamaghin nighnisi, a uan Nguibam ko nguazir kamin ingarizir biziba bar, dar amu da isi Kraisin apengan dar arigham. Eghti Krais biziba bar dar dapanimin ikiam (1:10). Ezi God kamaghin ifonge, a uan gumazamiziba gaghuvkinti, me bar Krais ko poroghiv ikiva navir vamira ikiam.

Ezi akinafarimin aven faragha itir akaba, Pol Godin apangkuvimin migirigiar aviribagh ami. A ghaze, God gumazamizibagh amima, me bar nighnizir gavgavim Kraisin ikiava uari akuvagha, ikizir vamiran gumazamizibar otifi. Iesusin ingangarimin, God ua gumazamiziba inigha, Godin Duam me ganingi. Ezi tuavir kamin me bar fo, me Godin akar dikirizimin bizir mikemeziba, me bar da iniam (1:14).

Egha akinafarimin itir namba 2in akar otevimin, Pol kamaghin migia ghaze, Kraisin adarasi me Krais ko poroghav iti. Kamaghin amizi, me bar navir vamira ikiva, Godin Arazibar gin mangi.

Ezi akinafarir kamin Pol akar isin zuibav gia, kamaghin men akakaghti me fogh suam, me Krais ko poroghav ikia egha ikizir vamiran gumazamizibar oto. A kamaghin mikeme, Godin gumazamiziba, me inivafizir vamiran min oto, ezi Krais mati inivafizir vamiran kamin dapanim. (4:1-16). Ezi uaghan, Godin gumazamiziba mati dipenir mam, ezi Krais, a mati dipenir kamin guarir akinim (2:19-22). Egha Godin gumazamiziba mati amizir mam, ezi Krais mati amizir kamin pam (5:22-32). Ezi akinafarir kamin aven e bar deravira bizir aghuir God uan gumazamizibar amuamibar gari.

E Kraisin poroghav itima, God e gamizi e gumazamizir igiabar otifi

(Sapta 1--3)

1 Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua Krais Iesusin aposelin ikiasa na misefe. Ia, Efesusin itir Kraisin adarasi, ia Krais ko poroghav ikia deraghavira an gin zui. Ki ia bagha akinafarir kam osirigha anemadi.

2 Ki kamaghsua, God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ia daningam.

E Krais Iesusin poroghav itima, God uan Nguibamin itir bizir aghuiba bar da isava e ganidi

3 E Krais Iesusin poroghav iti, ezi tuavir kamin God deravira e gamua en duabar akurvaghasa uan Nguibamin otivir bizir aghuiba e ganidi. Kamaghin, e God minamam, a en Ekiam Krais Iesusin Afeziam ko an God.

1:1: Ap 18:19-21, 19:1, Ro 1:1, 1:7, 1 Ko 1:1, Kl 1:1 **1:1:** Aposel 18:19-21; 19:1; Rom 1:1; 1:7; 1 Korin 1:1; Kolosi 1:1 **1:2:** 2 Ko 1:2, Ga 1:3, Kl 1:2, Ta 1:4 **1:2:** 2 Korin 1:2; Galesia 1:3; Kolosi 1:2; Taitus 1:4 **1:3:** Ef 2:6 **1:3:** Efesus 2:6

4-5 Dughiar God tighar nguazir kamin ingaramim, a kamaghin ifonge, e
a baghvira itir gumazamizibar ikiva, an damazimin arazir kuratam ikian
kogham, egha a fomira e ginaba. Egha ghaze, e Krais ko poroghiv iki, egh
tuavir kamin e an gumazamizibar min otogham. A fomira bar e gifongegha
e ginabagha ghaze, a Krais Iesusin ingangarimin tuavimin e damighti, e an
boribar otivigham. God uan bar akongezir arazim ko uan ifongiamin gin
ghua bizir kam gami.
6 A ifongezir Otarimin ziamin, a bar pura bizir aghuimin min uan apangku-
vim isa e ganingi. Kamaghin e apangkuvir bar ekiar kam ginighnighiva,
Godin ziam fam.
7-8 E fo, Kraisin ovevemin God uam e inigha en arazir kuraba gin amada.
Godin apangkuvim guizbangira bar ekevegha izifa. Kamaghin a uan
apangkuvim e gufusfuzima an e girava, fofozir aghuim ko nighnizir aghuim
e ganidi.
9 God fomira uan ifongiamin gin ghua, Kraisin ingangarimin tuavimin uan
nighnizir mogomem azenim darighasa nighniki. Ezi datirighin an nighnizir
mogomer kam a en akazi an azenan oto.
10 Godin nighnizir kam a kamakin, a ingarizir biziba bar dar amuti
da mangiva dughiar a inabazimra a da isi Kraisin apengan dar arigham.
Overiamin itir biziba ko nguazimin itir biziba sara bar. Eghti Krais biziba
bar dar dapanimin ikiam.
11 God uan ifongiam ko nighnizimin gin ghua, bizibagh amima da otifi. A
faraghavira uan nighnizimin gin ghua, e Krais ko porogh an gumazamizibar
min ikiasa, an e amisefe.
12 E Judaba, e faraghavira Krais mizuava an gin zuir gumazamiziba, e
Godin ziar ekiam bar a pirafam.
13 Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan, ia guizin akam
baraghizima God ia gamizi ia an gumazamizibar otifi. Akar aghuir kamra
kara: God ian akurvasi. Ia nighnizir gavgavim Kraisin itima God uan Duam
ia gati. Kamaghin me fogh suam, ia an gumazamizibara. Kar Godin Duar a
fomira akar dikirigha amizim.
14 E Godin Duam inigha gifa, kamaghin e bar fo, e bizir God akar dikirizimin
uan gumazamizibav kemeziba, e bar da iniam. Bizir kamin e fo, God uan
gumazamizibar amighti me guizbangira firighiregham. Kamaghin e Godin
ziar ekiam bar a pirafam.

Pol God ko migia ghaze, God fofozim Efesusin sios daningam

15 Ki fo, God bizir kabanang gami, ezi ki orazi, ia nighnizir gavgavim Ekiam
Iesusin ikiava, Godin gumazamiziba bar me gifonge,

1:4-5: Jon 1:12; 15:16; 17:24; Rom 8:28-30; 2 Korin 6:18; Galesia 4:5; Efesus 5:27; Kolosi 1:22; 2 Tesalonika 2:13; 2 Timoti 1:9; Jems 2:5; 1 Pita 1:2 **1:6:** Mt 3:17, Jo 3:35, Ro 3:24, 5:15, Kl 1:13 **1:6:** Matyu 3:17; Jon 3:35; Rom 3:24; 5:15; Kolosi 1:13 **1:7-8:** Aposel 20:28; Efesus 2:7; Kolosi 1:14; 1:20; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19 **1:9:** Ro 16:25, Ef 3:4, 3:9-11, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 **1:9:** Rom 16:25; Efesus 3:4; 3:9-11; Kolosi 1:26; 2 Timoti 1:9 **1:10:** 1 Ko 3:22-23, Ga 4:4, Fl 2:9-10, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2, 1 Pi 1:20 **1:10:** 1 Korin 3:22-23; Galesia 4:4; Filipai 2:9-10; Kolosi 1:16; 1:20; Hibru 1:2; 1 Pita 1:20 **1:11:** Ro 8:17, 8:28-29, Kl 1:12, Ta 3:7, Je 2:5, 1 Pi 1:4 **1:11:** Rom 8:17; 8:28-29; Kolosi 1:12; Taitus 3:7; Jems 2:5; 1 Pita 1:4 **1:13:** 2 Ko 1:22, 6:7, Ef 4:30, Kl 1:4-6 **1:13:** 2 Korin 1:22; 6:7; Efesus 4:30; Kolosi 1:4-6 **1:14:** Lu 21:28, Ro 8:23, 2 Ko 1:22, 1 Pi 2:9 **1:14:** Luk 21:28; Rom 8:23; 2 Korin 1:22; 1 Pita 2:9 **1:15:** Kl 1:4 **1:15:** Kolosi 1:4

16 kamaghin amizi, ki zurara ia ginighnigha God ko migia ia bagha God
minabavira iti.
17 Egha ki Godin azangsisi, en Ekiam Krais Iesusin God, Afeziar ziar ekiam
itim, ki an azangsigha ghaze, a uan Duam ia danighti a ia damuti, ia fofozir
aghuim iniam. Eghti Godin Duam uan guizin akam ian akaghti, ia deragh
Godra fogham.
18 Ki kamaghin Godin azangsisi, ian nighnizim kuighirighti ia Godin
angazangarimin ganam. Egh ia kamaghin fogham, God ian diazima bizir
aghuir ia fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egh kamaghin fogham, bizir
aghuir God uan gumazamizibar aningamiba, da bar ekevegha pin ko.
19-20 Egh ia kamaghin fogham, e nighnizir gavgavim Godin itir darasi, an
gavgavim zurara en navibar aven ikia ingara en akurvasi. Gavgavir kam,
guizbangira bar ekevezi, e guizbangira an gavgavim tuisighiva avegham.
Gavgavir en aven ingarir kamra, dughiar Krais ovengezimin, God gavgavir
kamin Krais gamizi, a ua dikafi. Egha a inigha uan Nguibamin ghua a isa uan
agharir guvimin amadaghan anefa.
21 Kamaghin Krais Godin Nguibamin ikia egha duar gavgaviba itiba bar,
ko gumazir dapaniba, ko gavmanin gumaziba, ko atriviba, a bar men
gavgavibagh afiragha me gatifa. Egha Ziar Krais uan ingangarim bagha
inizim a ziar manaba, manaba bar dagh afira, dughiar kamin ziaba ko
dughiar tighar izamimin ziaba bar.
22 God biziba bar dagh amizima da Kraisin apengan iti. Egha a gamizi, a
sios bagha biziba bar dar dapanimin oto.
23 Sios mati Kraisin namnam. Ezi Krais biziba bar dar aven ikia bar dagh
izifa. Egha Krais uan siosin aven ikia bar a gizifa.

2

E gumazamizir ariaghireziba, God e gamizi e Krais ko angamira iti

1 Ia fomira Godin akam barazi puvatigha arazir kurabagh amuava, ka-
maghin ian duaba guizbangira aremezi moghin iti, mati gumazamizir
ariaghireziba.
2 Faragha zuir dughiamin, ia nguazir kamin arazir kurabar gin zui. Egha
ia duar kurar overiamin itibar atrivim, ia an akam baregha an gin zui. Duar
kurar kam, gumazamizir Godin akam barazi puvatizibar navir averiabar
aven ingari.
3 Fomira e bar moghira men min ami, egha uan navir ghurimin ifongiamin
gin zui. E uan inivafizir agorogem ko uan nighnizir kurabar gin zui. Dughiar
kamin e nguazimin itir gumazamizibar min amima, kamaghin God bar en
arazir kuraba bagh ivezir kuram e daningasa nighnizim gami.

1:16: Fl 1:3-4, Kl 1:3, 1 Te 1:2 **1:16:** Filipai 1:3-4; Kolosi 1:3; 1 Tesalonika 1:2 **1:17:** Kl 1:9 **1:17:** Kolosi 1:9 **1:18:** Ap 26:18, Ef 2:12, 4:4, Kl 1:12 **1:18:** Aposel 26:18; Efesus 2:12; 4:4; Kolosi 1:12 **1:19-20:** Onger Akaba 110:1; 2 Korin 13:4; Efesus 3:7; Kolosi 1:11-16; 1:29; 2:10-12; 3:1; Hibru 1:3 **1:21:** Ro 8:38, Fl 2:9-10, Kl 2:10, 2:15, Hi 1:4 **1:21:** Rom 8:38; Filipai 2:9-10; Kolosi 2:10; 2:15; Hibru 1:4 **1:22:** Sng 8:6, Mt 28:18, Kl 1:18, Hi 2:7 **1:22:** Onger Akaba 8:6; Matyu 28:18; Kolosi 1:18; Hibru 2:7 **1:22:** Kolosi 1:18 **1:23:** Ro 12:5, Ef 4:10, 4:15, Kl 2:9, 3:11 **1:23:** Rom 12:5; Efesus 4:10; 4:15; Kolosi 2:9; 3:11 **2:1:** Ef 4:18, Kl 1:21 **2:1:** Efesus 4:18; Kolosi 1:21 **2:1:** Kolosi 2:13 **2:2:** Jo 12:31, Ef 5:6, 6:12, Kl 1:21, 3:6-7, Ta 3:3 **2:2:** Jon 12:31; Efesus 5:6; 6:12; Kolosi 1:21; 3:6-7; Taitus 3:3 **2:3:** Ro 5:12, Ga 5:16, Kl 3:6, Ta 3:3, 1 Pi 4:3 **2:3:** Rom 5:12; Galesia 5:16; Kolosi 3:6; Taitus 3:3; 1 Pita 4:3

4-5 Guizbangɨra, en arazir kuraba e gamizɨ en duaba guizbangɨra aremezɨ
moghɨn iti, mati gumazamizir ariaghireziba. Ezɨ God bar e gifongezɨ, an
apangkuvir dafam bar e avara. Kamaghɨn an e gamizɨ e Krais ko angamɨra
iti. Ezɨ God uan apangkuvimɨn tuavimra, a en akura.
6 A kamaghsua, e Krais Iesus ko Godɨn Nguibamɨn atrivimɨn ikiam. Kam-
aghɨn an e gamizɨ e Krais ko poroghav ikia, a ko ua dɨkafi.
7 A kamaghsua, a uan apangkuvir bar dafam, tɨghar izamin dughiabar
gumazamiziba bar men akaghasa. Eghtɨ me fogh suam, a Krais Iesusɨn
ingangarimɨn tuavimɨn a bar me gifonge. Kamaghɨn an arazir aghuir kamɨn
e gami.
8-9 Ia nɨghnɨzir gavgavim Godɨn itima, a uan apangkuvimɨn tuavimra ian
akurvasi. Kar ia uari amizir puvatɨzir bizim. Puvatɨ. God pura ia ganɨngi.
Kar ian ingarimɨn ivezim puvatɨ. Kamaghɨn bizir kam bagh gumazitam uabɨ
uan ziam fan markɨ.
10 God fomɨra e bagha, ingangarir aghuir e gɨn damuamiba, a dagh
nɨghnɨgha da atɨ. A kamaghsua, e ingangarir kabar amuasa, egha kamaghɨn
an e gamizɨ, e Krais Iesus ko poroghav ikia datɨrɨghɨn gumazamizir igiabar
otifi.

Krais apanim gamir arazim a gɨvazɨ, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ikɨzir vamɨran iti

11 Ia Kantrin Igharazibar otivir gumaziba, ia kamaghɨn fo, Judaba, uan
gumazibar mɨkarzir mogomebar iniba aghori. Egha me kamaghɨn ia dɨbori,
ia gumazir mɨkarzir mogomebar iniba aghorir puvatɨziba. Arazir kam
kamakɨn, gumaziba uari uan mɨkarzir mogomebar iniba aghori. Eghtɨ ia
deravɨra nɨghnɨgh, ia fomɨra Kantrin Igharazibar Gumazamizibar mɨn ike.
12 Egha dughiar kam ia Kraisɨn saghon iti. Ia Israelɨn gumazamizibar
azenan iti, kamaghɨn ia nguibar igharazibar gumazamizibar mɨn iti. God
uan adarazi ko akam akɨrigha, uan gumazamiziba Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim
me ganɨngi. Ezɨ ia Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavir kamɨn aven itir puvatɨ. Ia nguazir
kamɨn ikiava God gɨfozir puvatɨ, egha bizir aghuir mɨzuai iti tam itir puvatɨ.
13 Ia faragha saghon iti, ezɨ datɨrɨghɨn Kraisɨn ghuzim ia ruegha ian akua
izezɨ, ia Krais Iesus ko poroghav ikia, Godɨn boroghɨn iti.
14 Krais uabɨ e gamizɨ e navir amɨrizim ikiava deravɨra uari inigha iti.
Fomɨra Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uarir apanim gami.
Ezɨ arazir kam a dɨvazimɨn mɨn men tongɨn ikia me abɨki. Ezɨ Krais uan
ovevemɨn tuavimɨn dɨvazir kam anekariaghatɨgha egha apanir arazir kam
agɨfa. Ezɨ Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ikɨzir vamɨram oto.
15 Krais, Moses Osirizir Araziba, ko Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e
mɨkemeziba sara, bar da gɨfa. A ghaze, a kamaghɨn damigh, ikɨzir pumuning

---

2:4-5: Lu 15:24, 15:32, Ap 15:11, Ro 5:6-10, 6:4-5, 6:13, 10:12, Ef 1:7, 2:1, 2:7, Kl 2:12-13 **2:4-5:** Luk 15:24; 15:32; Aposel 15:11; Rom 5:6-10; 10:12; Efesus 1:7; 2:7 **2:6:** Ef 1:20, Kl 2:12 **2:6:** Efesus 1:20; Kolosi 2:12 **2:7:** Ef 1:7 **2:7:** Efesus 1:7 **2:8-9:** Jon 4:10; Rom 3:20; 3:27; 4:2; 4:16; 10:14-17; 1 Korin 1:29-31; Filipai 1:29; 2 Timoti 1:9; Hibru 6:4 **2:10:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:5, 5:17, Ef 4:24, Ta 2:14 **2:10:** 1 Korin 3:9; 2 Korin 5:5; 5:17; Efesus 4:24; Taitus 2:14 **2:11:** Ro 2:28-29, 1 Ko 12:2, Ef 5:8, Kl 1:21 **2:11:** Rom 2:28-29; 1 Korin 12:2; Efesus 5:8; Kolosi 1:21 **2:12:** Ro 9:4, 9:8, Ga 4:8, Ef 4:18, Kl 1:21, 1 Te 4:5, 4:13 **2:12:** Rom 9:4; 9:8; Galesia 4:8; Efesus 4:18; Kolosi 1:21; 1 Tesalonika 4:5; 4:13 **2:13:** Ga 3:28, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:13:** Galesia 3:28; Efesus 2:17; Kolosi 1:20 **2:14:** Ais 9:6, Mai 5:5, Jo 16:33, Ap 10:36, 1 Ko 12:13, Kl 1:20, 2:14 **2:14:** Aisaia 9:6; Maika 5:5; Jon 16:33; Aposel 10:36; 1 Korin 12:13; Kolosi 1:20; 3:15 **2:15:** 2 Ko 5:17, Ga 6:15, Ef 4:24, Kl 1:20-22, 2:14, 2:20 **2:15:** 2 Korin 5:17; Galesia 6:15; Efesus 4:24; Kolosi 1:20-22; 2:14

damuti, aning a ko porogh ikiva ikizir igiar vamiran otogham. A tuavir kamin an e gamizi e navir vamira iti.
16 Krais ter ighuvimin aremegha tuavir kamin ikizir pumuning gamizi
aning ikizir vamiran oto. Egha uam aning inigha God bagha ize. Egha an
ovever tuavir kamra me uarir apanim gamir arazim anegifa.
17 Kamaghin Krais izeghava Akar Aghuim gumazamiziba bar me mikira
ghaze, ia navir vamira iki. A, gumazamizir Godin saghon itiba ko gumaza-
mizir Godin boroghin itiba bar, Akar Aghuim me mikiri.
18 Kamaghin Kraisin ingangarimin tuavimra e bar, Judaba ko Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, Godin Duam en akurvazima e uari akuvagha
Afeziamin boroghin izi.

E Kraisin adarasi, e mati Godin Dipenimra

19 Kamaghin amizi, datirighin ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia ua
kamaghin nighnighan marki suam, ia nguibar igharazibar gumazamiziba o
nguibaba puvatizir gumazamiziba. Puvati. Ia Godin adarazi ko uaghara ghu,
egha uaghan Godin gumazamizibar tongin itir marasi.
20 Ia uaghan mati God ingarizir dipenimin min iti. Gumazim dipenim
ingarasa ter akiniba kuazizi moghin, God aposelba ko uan akam inigha izir
gumazibav sevezi me tuivigha ingangarim gami. Ezi Krais Iesus, a uabi
dipenir guarimin min iti.
21 Dipenir guarim a dipenir agharim bar a gupuzi moghin, Krais bar e
isafuragha e gamima e aghua, ghuava God baghavira itir dipenimin oto.
22 Ia uaghan Krais ko poroghav iti, ezi God igharaz darazi ko ia isafuragha
ia gamizi, ia guizin Godin Dipenimin min oto. Ezi Godin Duam dipenir kamin
aven iti.

3

Pol Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin Akar Aghuim akunamin ingangarim gami

1 God guizbangira deravira ia gami. Ezi bizir kam bagha ki Pol, ki Krais
Iesusin ingangarim gamua egha ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian
akurvagha, kamaghin ki kalabusin iti. Egha ki ia bagha God ko migei.
2 Ia ti oreghama, God apangkuvim ikia ia bagha ingangarir kam na
ganingi.
3 Egha God uan nighnizir mogomem azenan anekagha na gamizi, ki a gifo.
Ki mong an gun osiri,
4 eghti ia migirigiar ki osirizibar gan fogh suam, Krais amizir ingangarimin
nighnizir mogomem, ki bar a gifo.
5 Faragha zuir dughiaba, God gumazamiziba nighnizir mogomer kamin
me mikemezir puvati. Ezi datirighin God uan Duamin tuavimin uan aposelin
a baghavira itiba ko an akam inigha izir gumazibar akazi an azenim giri.

2:16: Sek 9:10, Ro 6:6, 8:3, Kl 1:20, 2:14 **2:16:** Kolosi 1:20; 1:22; 2:14 **2:17:** Ais 57:19, Sek 9:10, Ap 2:39, Ro 5:1 **2:17:** Aisaia 57:19; Sekaraia 9:10; Aposel 2:39; Rom 5:1 **2:18:** Ro 5:2, 1 Ko 12:13, Ef 3:12, Hi 4:16, 1 Pi 3:18 **2:18:** Rom 5:2; 1 Korin 12:13; Efesus 3:12; Hibru 4:16; 1 Pita 3:18 **2:19:** Ga 6:10, Ef 3:6, Fl 3:20, Hi 12:22-23 **2:19:** Efesus 3:6; Filipai 3:20 **2:20:** Mt 16:18, 1 Ko 3:9-11, Ga 2:9, MAA 21:14 **2:20:** Matyu 16:18; 1 Korin 3:9-11; Galesia 2:9; Akar Mogomem 21:14 **2:21:** 1 Ko 3:16-17, 2 Ko 6:16, Ef 4:15-16, Kl 2:19 **2:21:** 1 Korin 3:16-17; 2 Korin 6:16; Efesus 4:15-16; Kolosi 2:19 **2:22:** 1 Pi 2:5 **2:22:** 1 Pita 2:5 **3:1:** Ef 4:1, Fl 1:7, 1:13, Fm 1, 9 **3:1:** Efesus 4:1; Filipai 1:7; 1:13; Filemon 1:1; 1:9 **3:2:** Kl 1:25 **3:2:** Kolosi 1:25 **3:3:** Ef 1:9-10, Kl 1:26 **3:3:** Efesus 1:9-10; Kolosi 1:26 **3:4:** Kolosi 1:26-27

6 Nighnizir mogomer kam a kamakin: Akar Aghuimin aven Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba ko Judaba uaghara, God uan bizir aghuiba isa
bar moghira me ganidi. Me uari ko ikia mati inivafizir vamiran aven iti. Me
bar moghira, Krais Iesusin ingangarimin tuavimin, bizir God e bagha akam
akiriziba e da iniam.
7 Godin apangkuvimin tuavimin, a bizir aghuir kam pura na ganingi, egha
a na gamizi an gavgavim nan aven ingari, ezi ki Akar Aghuimin ingangarir
gumazimin oto.
8 Ki, Godin gumazamizibar abuan itir gumazim, ki bar men gin iti. Ezi God
bar nan deragha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim akunasa
ingangarir ekiar kam na ganingi. Akar Aghuir kam, a Kraisin bizir aghuibar
gun migei. Bizir aghuir kaba, gumazamiziba dagh nighnigh da tuisighiva
avegham.
9 God biziba bar dar ingari, egha faragha zuir dughiaba uan nighnizir
mogomem men ghuara. Egha iza datirighin a uan nighnizir mogomem
aghurasa, ingangarir kam na ganingi, eghti ki gumazamiziba bar me damuti
me God damuamin araziba bar dagh fogham.
10 God kamaghsua, datirighin dughiar kam a uan sios damuti, sios, enselba
ko duar gavgavir overiamin itibar amuti, da an fofozir aghuimin tuavir
aviribagh fogham.
11 God fomira bizir kam damuasa nighnigha datirighin en Ekiam Krais
Iesusin ingangarimin an a gamizi an oto.
12 E Krais ko poroghav ikia nighnizir gavgavim an ikia, tuavir kamin e
Godin boroghin mangasa gavgavigha, atiatir puvati.
13 Ki pamtem ia gakaghori, ia osimtizir ki ia bagha aterir kam, ia a
ginighnigh osiman marki. Guizbangira ki ian dabirabir aghuarim bagha
osimtizir kam ateri.

Pol Efesusin nguibamin itir sios bagha God ko migei

14 Ki bizir Afeziam amizir kabagh nighnigha, an damazimin uan tevimning
apiri.
15 A uan Nguibamin itir ikiziba ko nguazimin itir ikiziba bar, a bar men
Afeziam. Egha vaghvagha ziaba me gariki.
16 Ezi ki bizir kam bagha Godin azangsigha ghaze, God bizir aghuir an
Nguibamin otivi taba ia daning, eghti an Duam gavgavim ia daningti, ian
navir averiaba gavgavigham.
17 Ki kamaghin Godin azangsisi, ian nighnizir gavgavimin tuavimin Krais
zurara ian navir averiabar ikiam. Eghti igharaz darazigh ifongezir arazim, a
ian navir averiabar aven iki gavgavigh ia damuti, ia tuivigh gavgavigh, mati
nguazim temer bibar suirazi temem tugha gavgavigha aghui.
18 Egh ia Godin gumazamizir igharaziba ko, gavgavim iniva deravira
fogham, Krais gumazamizibagh ifongezir arazim bar ekevegha, bar pin
ghuavanaga, bar ruarvagha, bar vin uaghiri.

3:6: Ga 3:14, 3:28-29, Ef 2:13-19 **3:6:** Galesia 3:14; 3:28-29; Efesus 2:13-19 **3:7:** Kl 1:23-25 **3:7:** Kolosi 1:23-25 **3:8:** 1 Ko 15:9-10, Ga 1:16, Ef 1:7, Kl 1:27, 1 Ti 1:13-15 **3:8:** 1 Korin 15:9-10; Galesia 1:16; Efesus 1:7; Kolosi 1:27; 1 Timoti 1:13-15 **3:9:** Ro 16:25, 1 Ko 2:7, Ef 1:9, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2 **3:9:** Rom 16:25; 1 Korin 2:7; Efesus 1:9; Kolosi 1:16; 1:20; Hibru 1:2 **3:10:** Ro 8:38, 11:33, Ef 1:21, 1 Pi 1:12 **3:10:** Rom 8:38; 11:33; Efesus 1:21; 1 Pita 1:12 **3:12:** Jo 14:6, Ro 5:2, Ef 2:18, Hi 4:16 **3:12:** Jon 14:6; Rom 5:2; Efesus 2:18; Hibru 4:16 **3:13:** Kl 1:24 **3:13:** Kolosi 1:24 **3:15:** Ef 1:10, Fl 2:9-11 **3:15:** Efesus 1:10; Filipai 2:9-11 **3:16:** Ro 9:23, 2 Ko 4:16, Fl 4:19, Kl 1:11, 1:27 **3:16:** Rom 9:23; 2 Korin 4:16; Filipai 4:19; Kolosi 1:11; 1:27 **3:17:** Jo 14:23, Ef 2:22, Kl 1:23, 2:7 **3:17:** Jon 14:23; Efesus 2:22; Kolosi 1:23; 2:7 **3:18:** Jon 1:16; Efesus 1:18; 1:23; Kolosi 2:2; 2:9-10

19 Guizbangira Krais gumazamizibagh ifongezir arazim a gumazamizibar
fofozim bar a gafira. Eghti ia guizbangira arazir kam gifogham. Eghti bizir
aghuir God gizivaziba, uaghan bar ia gizivagham.
20 Godin gavgavim en navir averiabar ingari, ezi gavgavir kam bar en
nighnizibagh afira. Bizir God damuasa e an azangsiziba, o bizir God
damuasa e nighniziba, da mati pura biziba, an gavgavim bar dagh afira.
21 Kamaghin dughiaba bar, e siosin aven itir gumazamiziba Krais Iesus
ko poroghiv iki, zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam! Bar
guizbangira.

E mati Kraisin inivafizimin min iti, kamaghin e Godin Arazibar gin mangam

4

(Sapta 4--6)

E Kraisin adarasi, e Kraisin inivafizimin min iti

1 Ki Pol, ki Ekiamin ingarim gamua, kamaghin ki kalabuziamin iti. Ki fo,
God ian diagha ghaze, ia an arazir bar pin itibar gin mangi. Kamaghin, ki
mighighavira ia migia ghaze, ia bar deraghvira Godin arazir kabar girara
mangi.
2 Ia igharaz darazir apengan iki, men asughasugh, egh dughorir
amirazimin iki, osimtizir me ia gariziba da aterіva, tuavir kamin bar me
gifongegh.
3 Godin Duam e gamima e navir amirizim iti. Egha tuavir kamin an arazir
navir vamiran ikiamim e ganingi. Ezi arazir kam benimin min e ikegha
gavgavizi e ikizir vamiran iti. Kamaghin amizi, ia arazir kamin suiragh
gavgafigh.
4 E fo, e uari inigha inivafizir vamiran min iti. Ezi Godin Duar vamira iti.
Ezi kamaghira, God ian diagha ghaze, bizir vamira ia a daningam, eghti ia a
baghvira mizuamam.
5 En Ekiar vamira iti. Ezi nighnizir gavgavir arazir vamira iti. Ezi rurir
arazir vamira iti.
6 Ezima Godin vamira iti. A bar moghiram en Afeziam. A gumazamiziba
bar me gativagha men tongin ingara egha men aven iti.
7 E fo, Krais vaghvagha bar en apangkufi. Egha kamaghira uan apangkuvir
ekiamin abaragha an mirara, a bizir bar aghuim vaghvagha e ganingi.
8 Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

"A bar pin ghuavanabogha,
kalabuziar gumazir avirim inizi,
me a ko ghue.
Egha bizir bar aghuiba
pura gumazamizibagh aningi."

3:20: Ro 16:25, 1 Ko 2:9, Kl 1:29 **3:20:** Rom 16:25; 1 Korin 2:9; Kolosi 1:29 **3:21:** Ro 11:36, 16:27, Hi 13:21 **3:21:** Rom 11:36; 16:27; Hibru 13:21 **4:1:** Ef 3:1, Fl 1:27, Kl 1:10, 1 Te 2:12, Fm 1, 9 **4:1:** Efesus 3:1; Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 2:12; Filemon 1:1; 1:9 **4:2:** Ap 20:19, Ga 5:22-23, Kl 3:12-13 **4:2:** Galesia 5:22-23; Kolosi 3:12-13 **4:3:** Kl 3:14-15 **4:3:** Kolosi 3:14-15 **4:4:** Ro 12:5, 1 Ko 12:4, 12:11-12, Ef 1:18, 2:16-18 **4:4:** Rom 12:5; 1 Korin 12:4; 12:11-12; Efesus 1:18; 2:16-18 **4:5:** Jo 10:16, 1 Ko 1:13, 2 Ko 11:4, Ga 3:27-28, Hi 6:6 **4:5:** Jon 10:16; 1 Korin 1:13; 2 Korin 11:4; Galesia 3:27-28 **4:6:** Ro 11:36, 1 Ko 12:6 **4:6:** Rom 11:36; 1 Korin 12:6 **4:7:** Ro 12:3, 12:6, 1 Ko 12:11 **4:7:** Rom 12:3; 12:6; 1 Korin 12:11 **4:8:** Sng 68:18, Kl 2:15 **4:8:** Onger Akaba 68:18; Kolosi 2:15

9 Akar kam, “A ghuavanabo,” a kamaghin en akazi e fo, Krais a faragha
nguazir bar vin mar itim giraghu.*
10 Egha gumazir faragha iraghuzir kam, a uaghan pin ghuavanaga, uabi isi
biziba bar dagh izivaghasa, kamaghin an overiar bar pin itimin ghuavanabo.
11 Gumazir kamra a “bizir bar aghuiba pura gumazamizibagh aningi.” A
bizir aghuir kaba me ganingi, marazi an aposelin ingangarim me ganingi.
Marazi, a Godin akam inigha izir gumazimin ingangarim me ganingi.
Marazi, a Godin Akar Aghuim akunamin ingangarim me ganingi, marasi,
a Godin gumazamizibar ganamin ingangarim me ganingi, egha marasi,
gumazamiziba God ifongezir arazibar men sure damuamin ingangarim me
ganingi.
12 Krais kamaghin ifonge, e Godin gumazamiziba a en akuraghti e a bagh
ingangarir aghuibar amuam. Eghti kamaghin e Kraisin inivafizimin otogh
gavgavigh deravira ikiam. Kamaghin a bizir aghuir kaba e ganingi.
13 Eghti ingangarir kam mamaghira iki mangiti en nighnizir gavgavim bar
gavgavighti bizir kam e damuti e bar moghira navir vamira ikiamin arazim
inigh, egh Godin Otarim guizbangira bar a gifogham. Kamaghin damighti
e Kraisin gin zuir darorir kamin aven, e tugh gavgavigh aghung mangi,
gumazir aruabar avaghiva e guizbangira Kraisin min otogham.
14 E ua boribar min ikian kogham. Ia fo, gumazir ifavariba, me gumaza-
mizibagh ifara me gamima me tuavir kurabar zui. Eghti men migirigiar
ifavariba uaghan ia munamangan kogham, mati ongarim ko aminim kurim
givai.
15 E men migirigiar ifavariba baraghan kogham. E igharaz darazigh
ifongezir arazim damuva guizin akabar me mikimam. Egh e Kraisin mirara
aghungiva a ko poroghiv ikiti a en dapanimin ikiam.
16 A en dapanimin itima en soroghafariba ko damaziba ko inivafizimin
bizir maba sara dar min iti. Egha an e gamima e inivafizimin aven bar
uari isavsuira. Ezi mati inivafizimin aven itir tevir agiriba ko aghariba uari
isavsuighizi moghin, an e gamima e uari isavsuiki, egha bar uarigh ifongezir
arazim gami. E vaghvagha uan ingangarir aghuim gamua, kamaghin
inivafizir kam uabi aghua ghua gavgafi.

Kraisin adarazi arazir igiabar gintigh

17 Kamaghin amizi, ki Ekiamin ziamin akar mam pamtem kamaghin ia
mikimasa. Ia uam gumazir Ekiam gifozir puvatizibar arazibar gintighan
marki. Men nighniziba, mingariba puvati.
18 Egha men nighniziba mati me mitatemin iti. Egha me fofoziba bar
puvatigha men naviba bar gavgafi, kamaghin me Godin ikirimirimin azenan
iti.

4:9: Jo 3:13 **4:9:** Jon 3:13 * **4:9:** Fofozir gumazir maba, akar kam giragha ghaze, “A faragha nguazir kam bar an vin izaghiri.” **4:10:** Hi 4:14, 9:24 **4:10:** Hibru 4:14; 9:24 **4:11:** Ro 12:7, 1 Ko 12:28, 2 Ti 4:5 **4:11:** Rom 12:7; 1 Korin 12:28; 2 Timoti 4:5 **4:12:** 1 Ko 12:7, Ef 1:23, 2 Ti 3:17 **4:12:** 1 Korin 12:7; Efesus 1:23; 2 Timoti 3:17 **4:13:** 1 Ko 14:20, Kl 1:28, 2:2 **4:13:** 1 Korin 14:20; Kolosi 1:28; 2:2 **4:14:** Ais 28:9, 1 Ko 14:20, 2 Ko 2:17, Hi 13:9 **4:14:** Aisaia 28:9; 1 Korin 14:20; 2 Korin 2:17; Hibru 13:9 **4:15:** Ef 1:22, 4:25, Kl 1:18, 1 Jo 3:18 **4:15:** Efesus 1:22; 4:25; Kolosi 1:18; 1 Jon 3:18 **4:16:** Kl 2:19 **4:16:** Kolosi 2:19 **4:17:** Ro 1:21, 1 Pi 1:14 **4:17:** Rom 1:21; 1 Pita 1:14 **4:18:** Ap 26:18, Ga 4:8, Ef 2:12, 1 Te 4:5 **4:18:** Aposel 26:18; Galesia 4:8; Efesus 2:12; 1 Tesalonika 4:5

19 Me arazir kurabagh amuavira ikiava datirighin uam aghumsiziba pu-
vati. Me bar uari isa arazir kurabagh anigh arazir mizirizir avirir igharaz-
ibar amusi bizitam men suiraghan kogham.
20 Ezi ki ghaze, ia Kraisin guizin akam baraghizir dughiamin, me bizir
kurar kabar ian sure gamizir puvati.
21 Ia guizbangira Kraisin akam baregha gifa. Ezi ia an gin zuir darasi, me
guizin akamin ian sure gamigha gifa. Guizin akar kam, a Iesusin aven iti.
22 Ia fomira uan navir ghuribar arazibar gin zuima da ia gamima ia arazir
ifavariba ko arazir kurabar amuasa navim dikavava, ia gasighasisi. Ezi
datirighin ia navir ghurim ateghiva mati gumazim korotiar ghurim sue.
23 Ian nighniziba ko navibagh ighighiregh bar igiabar otifigh.
24 Ia navir igiaba inigh mati gumazim korotiar igiam aru. God uabi navir
igiar ian aven itibagh amizi ia an min otifi. Eghti gumazamiziba bar ian gan
fogham, ia Godin damazimin deragha a baghavira iti.
25 Kamaghin ia ifavarir arazim atakigh. E bar moghira Kraisin inivafizimin
soroghafariba ko an bizibar min iti. Kamaghin amizima, ia bar moghirama
guizin akabar gumazamizir igharazibav kim.
26 Ia atariva, uari bagh gan egh arazir kuratam damighan kogham. Ian
adarim ikivira ikiti aminim piran marki.
27 Ian adarim zuamira givaghan koghti, kamaghin ia Satan bagh tiam
kuighti a ian nighnizibagh asighasigham. Ia kamaghin damuan marki.
28 Okimakiar gumaziba uam okiman marki. Me uari uan dafaribar ingan-
garir aghuibar amu. Egh uaghan gumazamizir onganarazibar akurvaghsi,
ingariva bizitaba inigh me daning.
29 Eghti akar mizirizir kuraba ian akabar otivan marki. Ia gumazamizibar
akurvaghamin akabara mikim. Akar aghuir igharaz darazi gavgavim me
daningamibara, da ian akabar otiv. Egh akar ia migeir kaba, da gumaza-
mizir ia barazibar akurvagham.
30 Eghti ia Godin Duam osimtizim a daningan marki. Ia fo, God ia an
gumazamizibar otivasa, a uan Duam ia ganingi. Eghti a ian akaghti ia fogh
suam, ia guizbangira an gumazamizibara, egh dughiar a uam ia iniamimin
a ia damighti ia bar firighiregham.
31 Ia arazir kurar kaba atakigh: navir kurar igharazi tavin itir arazim, ko
aningagharim, ko adarir arazim, ko pamtem dagarvagha uari adoghodozir
arazim, ko akar kuraba uari gasir arazim, ko igharaz darazir aghuaghuazir
arazir maba sara.
32 Egh ia arazir aghuibar Kraisin adarazi me damu, men apangkuv. Egh
uaghan uari uan arazir kuraba gin amang, mati God Kraisin ingangarimin
tuavimin, ian arazir kuraba gin amadi.

4:19: Kl 3:5 **4:19:** Kolosi 3:5 **4:22:** Ro 6:6, 8:13, Ef 2:2-3, 4:17, Kl 3:9, Hi 12:1, 1 Pi 4:3 **4:22:** Rom 6:6; 8:13; Efesus 2:2-3; 4:17; Kolosi 3:9; Hibru 12:1; 1 Pita 4:3 **4:23:** Ro 12:2, Kl 3:10 **4:23:** Rom 12:2; Kolosi 3:10 **4:24:** Stt 1:26, Ro 6:4, Ef 2:10, Kl 3:10 **4:24:** Jenesis 1:26; Rom 6:4; Efesus 2:10; Kolosi 3:10 **4:25:** Sek 8:16, Ro 12:5, Kl 3:8-9 **4:25:** Sekaraia 8:16; Rom 12:5; Kolosi 3:8-9 **4:26:** Sng 4:4, Je 1:19-20 **4:26:** Onger Akaba 4:4; Jems 1:19-20 **4:27:** 2 Ko 2:10-11, Je 4:7, 1 Pi 5:9 **4:27:** 2 Korin 2:10-11; Jems 4:7; 1 Pita 5:9 **4:28:** 1 Te 4:11, 2 Te 3:8, 3:11-12 **4:28:** 1 Tesalonika 4:11; 2 Tesalonika 3:8; 3:11-12 **4:29:** Ef 5:4, Kl 3:8, 3:16, 4:6, 1 Te 5:11 **4:29:** Efesus 5:4; Kolosi 3:8; 3:16; 4:6; 1 Tesalonika 5:11 **4:30:** Ais 63:10, Ro 8:23, Ef 1:13-14, 1 Te 5:19 **4:30:** Aisaia 63:10; Rom 8:23; Efesus 1:13-14; 1 Tesalonika 5:19 **4:31:** Kl 3:8, 3:18-19, Ta 3:2-3, 1 Pi 2:1 **4:31:** Kolosi 3:8; 3:18-19; Taitus 3:2-3; 1 Pita 2:1 **4:32:** Mt 6:14, 18:22-35, Mk 11:25, 2 Ko 2:10, Kl 3:13 **4:32:** Matyu 6:14; 18:22-35; Mak 11:25; 2 Korin 2:10; Kolosi 3:13

5

E angazangarimɨn aven daruam

1 Ia God bar ifongezir boriba, kamaghɨn ia an amir arazibar gɨn mangɨ.
2 Ian arazir ia amiba, arazir gumazamizibagh ifongezir arazim gisɨn tugh,
mati Krais bar e gifuegha e bagha uabɨ anigha areme. Kamaghɨn an ovevem
mati ofan mughuriar aghuir God ifongezim.
3 Ia Godɨn gumazamizibara. Kamaghɨn ia, gumazamiziba tintiniba uari
bakɨa uari isava akuir arazim, ko arazir mɨzɨrɨziba, ko igharaz darazir
bizibar ganɨva da ifongamin araziba, ia arazir kabar amuan markɨ. Egh
uaghan arazir kabar mɨgɨrɨgɨaba tong ian tongɨn otivan markɨ.
4 Egh ia akar mɨzɨrɨziba ko akar onganiba ko asuir mɨgɨrɨgɨar kurabar
amuan markɨ. Kar uaghan ia damuamin araziba puvatɨ. Arazir ia
damuamimra kara, ia God mɨnabɨ.
5 Ia kamaghɨn fogh, gumazamizir tintiniba uari isava akuir arazim
gamiba, ko gumazamizir arazir mɨzɨrɨzibagh amiba, ko gumazamizir
marazir bizibar gara ifuer arazim gamiba, (arazir kam mati ia uari isa
God ganɨdi moghɨn ia uari isa bizir ifongezibagh anɨdi), ezɨ gumazamizir
kamaghɨn amiba, me God ko Krais Ativir Gumazamizibar tongɨn ikian
kogham.
6 Ia tav ateghtɨ a ia gifar ia damutɨ, ia akar ifavaribar gɨn mangan markɨ.
Arazir kurar kaba bagh Godɨn anɨngagharim gumazamizir an akamɨn gɨn
zuir puvatɨziba me bativam.
7 Kamaghɨn, ia ifavarir gumazir kaba tong men poghan markɨ.
8 Ia faragha mɨtatemɨn aven ike, egha datɨrɨghɨn ia Ekiamɨn gumaza-
mizibar otivigha, angazangarimɨn aven iti. Kamaghɨn ia gumazamizir
angazangarimɨn aven itibar mɨn daru.
9 (Angazangarim arazir aghuiba ko Godɨn damazimɨn derazir araziba ko
guizɨn akamɨn arazibagh ami, da otifi.)
10 Ia, arazir God damutɨ a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar
amu.
11 Ia arazir mɨtatemɨn itibagh amir gumazamizibar poghan markɨ. Men
arazir kɨnir kaba, da gumazamizibar akurvazir puvatɨ. Ia men arazibar
amutɨ, da azenan otogh, mati angazangarim dagh isirazɨ moghɨn, eghtɨ me
fogh suam, arazir me amiba, da ikufi.
12 Me amir arazir mogomeba, kɨ dar gun mɨkɨman kogham. Kɨ dav
mɨkɨman bar aghumsɨki.
13 Angazangarim bizibagh isiraghtɨ, da azenim girɨghtɨ, gumazamiziba
fogh suam, bizir kabar mɨngariba kamakɨn.

5:1: Mt 5:48, Lu 6:36 **5:1:** Matyu 5:48; Luk 6:36 **5:2:** Kis 29:18, Wkp 1:9, Sng 40:6, Jo 13:34, Ro 14:15, 2 Ko 2:15, Ga 2:20, Hi 7:27, 10:10, 1 Jo 3:11, 3:23 **5:2:** Ua Me Ini 29:18; Ofa Gami 1:9; Onger Akaba 40:6; Jon 13:34; Rom 14:15; 2 Korin 2:15; Galesia 2:20; Hibru 7:27; 10:10; 1 Jon 3:11; 3:23 **5:3:** Ro 6:13, 1 Ko 5:1, 2 Ko 12:21, Kl 3:5, 1 Te 4:3 **5:3:** Rom 6:13; 1 Korin 5:1; 2 Korin 12:21; Kolosi 3:5; 1 Tesalonika 4:3 **5:4:** Mt 12:35, Ro 1:28, Ef 4:29 **5:4:** Matyu 12:35; Rom 1:28; Efesus 4:29 **5:5:** 1 Ko 6:9-10, Ga 5:19-21, Kl 3:5 **5:5:** 1 Korin 6:9-10; Galesia 5:19-21; Kolosi 3:5 **5:6:** Ro 1:18, Kl 2:4, 2:8, 2 Te 2:3 **5:6:** Rom 1:18; Kolosi 2:4; 2:8; 2 Tesalonika 2:3 **5:8:** Jo 12:36, Ap 26:18, Ro 1:21, 2 Ko 3:18, Ef 2:11-13, Kl 1:13, 1 Pi 2:9, 1 Jo 2:9 **5:8:** Jon 12:36; Aposel 26:18; Rom 1:21; 2 Korin 3:18; Efesus 2:11-13; Kolosi 1:13; 1 Pita 2:9; 1 Jon 2:9 **5:9:** Ga 5:22 **5:9:** Galesia 5:22 **5:10:** Ro 12:2, Fl 1:10, 1 Te 5:21, 1 Ti 2:3 **5:10:** Rom 12:2; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 5:21; 1 Timoti 2:3 **5:11:** Ro 6:21, 1 Ko 5:9-11, Ga 6:8, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Jo 10-11 **5:11:** Rom 6:21; 1 Korin 5:9-11; Galesia 6:8; 2 Tesalonika 3:6; 3:14; 2 Jon 1:10-11 **5:13:** Jo 3:20-21, Hi 4:13 **5:13:** Jon 3:20-21; Hibru 4:13

14 Bizitam bar azenim giriɨgh egh a guizbangiɨra angazangarimiɨn miɨn
otogham. Kamaghiɨn, marazi ghaze:

“Niɨ aremezir gumazim,
niɨ ua diɨkavigh,
mozim ategh uam azenan iziɨ.
Eghtiɨ Kraisiɨn angazangarim
niɨ gisiragham.”

15 Kamaghiɨn, ia uan daroriba deraviɨra dar gan. Ia gumazamizir onganibar
miɨn daruan markiɨ. Ia fofoziba itir gumazamizibar miɨn daru.
16 Datiɨriɨghiɨn ia Godiɨn Arazibar amuamin dughiam iti. Eziɨ e datiɨriɨghiɨn
itir dughiam, a gumazamiziba arazir kurabagh amir dughiam, a dughiar
kuram. Kamaghiɨn amiziɨ, ia deraviɨra gan, dughiar kam pura mangiɨ giɨvaghan
kogham. Dughiaba vaghvagh ia arazir aghuibar amu.
17 Kamaghiɨn ia arazir onganibar amuan markiɨ. Egh arazir God damutiɨ a
bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu.
18 Ia wainiɨn diɨpar aviɨrim amiɨva onganan markiɨ, arazir kam ia
gasiɨghasigham. Ia Godiɨn Duam ateghtiɨ a ia giziɨfagh.
19 Egh ia uariv kiɨmsiɨ, Onger Akabar Akiɨnafarimiɨn aven itir ighiaba ko,
Godiɨn ziam fer ighiaba ko, Godiɨn Duam ian navir averiabagh atiɨzir ighiaba,
ia uariv kiɨm. Egh ia ighiabar amuva, Ekiamiɨn ziam fiɨva, uan navir averiabar
aven, ziar ekiam a daniɨng.
20 Egh ia zurara, en Ekiam Krais Iesusiɨn ziamiɨn, bizir otiviba bar, da bagh
God Afeziam miɨnabiɨ.

Pol poroghamibav gei

21 Ia Kraisiɨn apengan ikia an ziam fe, kamaghiɨn ia uarira uarir apengan
ikiɨva uari baghiɨviɨra ikiɨ.
22 Ia amizir paba itiba, ia Ekiamiɨn apengan ikia a baghaviɨra iti moghiɨn, ia
uan pabar apengan ikiɨ me baghiɨviɨra ikiɨ.
23 E fo, Krais uan siosiɨn dapanimiɨn iti moghiɨn, paba uan amuibar dapani-
bar iti. Eziɨ Krais uabiɨ siosiɨn Akurvazir Gumazim, eziɨ sios Kraisiɨn inivafiɨzimiɨn
miɨn iti.
24 Sios Kraisiɨn apengan ikia a baghaviɨra iti moghiɨn, ia amuiba uaghan uan
pabar apengan ikiɨ me baghiɨviɨra ikiɨ.
25 Paba, ia uan amuiba bar me gifongegh, mati Krais uan sios gifongegha
a bagha uabiɨ isava a ganigha a bagha areme.
26 Krais kamaghiɨn ifonge, an akamiɨn tuavimiɨn, a uan sios diɨpamiɨn a
rueghtiɨ a Godiɨn damazimiɨn zuegham.

5:14: Ais 26:19, 60:1, Ro 13:11 **5:14:** Aisaia 26:19; 60:1; Rom 13:11 **5:16:** Ga 6:10, Kl 4:5 **5:16:** Galesia 6:10; Kolosi 4:5 **5:17:** Ro 12:2, Kl 1:9, 1 Te 4:3, 5:18 **5:17:** Rom 12:2; Kolosi 1:9; 1 Tesalonika 4:3; 5:18 **5:18:** Snd 20:1, Ais 5:11, 5:22, Lu 21:34 **5:18:** Aghuzir Akaba 20:1; Aisaia 5:11; 5:22; Luk 21:34 **5:19:** Sng 33:2-3, Ap 16:25, 1 Ko 14:26 **5:19:** Onger Akaba 33:2-3; Aposel 16:25; 1 Korin 14:26 **5:19:** Kolosi 3:16-17 **5:20:** Sng 34:1, Ais 63:7, Hi 13:15, 1 Pi 2:5 **5:20:** Onger Akaba 34:1; Aisaia 63:7; Hibru 13:15; 1 Pita 2:5 **5:21:** Fl 2:3, 1 Pi 5:5 **5:21:** Filipai 2:3; 1 Pita 5:5 **5:22:** Stt 3:16, Ef 6:5, Kl 3:18, 1 Pi 3:1 **5:22:** Jenesis 3:16; Efesus 6:5; Kolosi 3:18; 1 Pita 3:1 **5:23:** 1 Ko 11:3, Ef 1:22-23, Kl 1:18 **5:23:** 1 Korin 11:3; Efesus 1:22-23; Kolosi 1:18 **5:25:** Ga 1:4, Kl 3:19, 1 Pi 3:7 **5:25:** Galesia 1:4; Kolosi 3:19; 1 Pita 3:7 **5:26:** Jo 15:3, 17:17, Ta 3:5, Hi 10:10, 10:22, 1 Jo 5:6 **5:26:** Jon 15:3; Taitus 3:5; Hibru 10:10; 10:22; 1 Jon 5:6

27 A kamaghsua, a sios damighti an an damazimin bar aghungigh, egh bar
zueghiva, arazir kuratam puvatigh, duar kuriba ko seghsariba puvatighiva,
bizir kurar maba sara uaghan puvatigham. Kamaghin Krais a bagha uabi isa
a ganingi.
28 Ezi kamaghira ia gumaziba uan inivafizibagh ifongezi moghin, ia uan
amuibagh ifongegh. Gumazir uan amuim gifongezim mati a uabi gifonge.
29 E fo, tav uabi uan inivafizimin apanim gamir pu. Puvati, a dagheba a
ganigava an akurvasi, mati Krais siosin akurvasi.
30 E fo, erara, e Kraisin inivafizimin aven itir soroghafariba ko bizibar min
iti.
31 Godin Akinafarimin aven itir osizirim kamaghin migei:

"Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi,
uan amuim ko aning uaningin porogham.
Egh aning inivafizir vamiram otogham."

32 Akar mogomer kam, a mingarir ekiam iti. Ezi ki uabi kamaghin nighnisi, a
Krais uan sios ko aning geghari.
33 Ezi akar kam a uaghan ia migia ghaze, ia gumaziba vaghvagh uarigh
ifongezi moghin uan amuibagh ifongegh. Eghti ia amuiba vaghvagh uan
paba baghiviira iki.

6

Pol boriba ko ameboghfeziabav gei

1 Ia boriba, arazir aghuir ia damuamimra kara, ia Ekiam ko porogh uan
ameboghfeziabar akaba baragh.
2 Godin Akinafarim ghaze, "Ia uan ameboghfeziabar apengan ikiva men
akabar gin mangi." Akar Gavgavir kam, an Akar Gavgavibar tongin ikia,
egha dar faraghavira akar dikirizim sara iti.
3 Akar dikirizir kam kamakin, "Ia kamaghin damuti, ian dabirabim bar
deraghti ia nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam."
4 Ia afeziaba, ia uan boribar nighnizibagh asighasigh me damuti, me
ataran marki. Egh ia deravira men ganiva Ekiamin damazimin men kuariba
iniva men araziba akiriva, Ekiamin arazibar men sure damu.

Pol ingangarir gumazamizir kiniba ko men gumazir ekiar men garibav gei

5 Ia ingangarir gumazamizir kiniba, ia uan gumazir ekiar ian garibar men
atiatingiva, men akaba baraghiva men apengan iki. Egh ia ifaran kogh, navir
zuruzimin ingangarim damu, mati ia Kraisin akam baragha an ingangarim
gami.
6 Ia fo, ian gumazir ekiar ian gariba ian gan suam, ia ingangarim de-
raviram a gamizi me ia gifonge. Egh ia kamaghin nighnighan marki, me
ian garir dughiabara, ia ingangarir aghuim damuam. Puvati. Ia Kraisin

---

5:27: 2 Ko 11:2, Ef 1:4, Kl 1:22 **5:27:** 2 Korin 11:2; Efesus 1:4; Kolosi 1:22 **5:30:** Ro 12:5, 1 Ko 6:15, 12:27, Ef 1:22-23 **5:30:** Rom 12:5; 1 Korin 6:15; 12:27; Efesus 1:22-23 **5:31:** Stt 2:24, Mt 19:5, Mk 10:7-8, 1 Ko 6:16 **5:31:** Jenesis 2:24; Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16 **5:32:** Kolosi 3:19; Akar Mogomem 19:7 **6:1:** Snd 23:22, Kl 3:20 **6:1:** Aghuzir Akaba 23:22; Kolosi 3:20 **6:2:** Mt 15:4 **6:2:** Matyu 15:4 **6:2:** Ua Me Ini 20:12; Godin Araziba 5:16 **6:4:** Lo 4:9, 6:7, 6:20-25, Sng 78:4, Snd 19:18, 22:6, Kl 3:21 **6:4:** Godin Araziba 4:9; 6:7; 6:20-25; Onger Akaba 78:4; Aghuzir Akaba 19:18; 22:6; Kolosi 3:21 **6:5:** 2 Ko 7:15, Fl 2:12, Ta 2:9-10, 1 Pi 2:18 **6:5:** 2 Korin 7:15; Filipai 2:12; Taitus 2:9-10; 1 Pita 2:18 **6:5:** Kolosi 3:22-25

ingangarir gumazir kinibara, kamaghin ia God ifongezi moghin ia uan
nighniziba bar da isi ingangarim daningiva a damu.
7 Kamaghin ia ingangarir gumazamizir kinibar min ingangarim damuva,
ian naviba bar akongegh suam, e uan gumazir ekiar en gariba me baghavira
ingangarim gamir puvati, e Ekiam bagha ingangarim gami.
8 Ia ingangarir gumazamizir kinibar min iti, o ia tavin apengan in-
gangarim gamir puvatiziba, ia kamaghin fogh, gumazamizir ingangarir
aghuibagh amiba, Ekiam da bagh ivezir aghuiba bar vaghvagh me
daningam.

9 Kamaghira ia, men garir gumazir ekiaba, ia uaghan arazir aghuiba uan
ingangarir gumazamizir kinibar amu. Ia atiatir araziba me damuan marki.
Ia zurara bizir kam ginighnigh, ia ko ian ingangarir gumazir kiniba, ia bar
Gumazir Ekiar Ian Garir vamira iti, egha a uan Nguibamin pin iti. An arazir
vamira gisin tugha gumazamiziba bar me tuisisi.

Kraisin adarazi mati midorozir gumaziba

10 Nan migirigiar abuananaba, ezi ki kamaghin mikimasa, ia Ekiamin
poroghti an gavgavir ekiam ia damuti ia tuivigh gavgavigham.
11 God ia ganidir midorozir biziba, ia bar dar aghuigh dar suikigh. Kam-
aghin ia tugh gavgavigh Satanin ifavarir nighnizir kuraba da munamangam.
12 Ia deravira nighnigh, e gumazamizir igharaziba ko uariv sozir puvati.
E duar kurar overiamin itiba ko uariv sosi. Duar gavgavir gumazamizibagh
ativiba, ko aser gavgaviba itiba, ko nguazir kamin garir adariaba, duar kurar
kaba dughiar mitater kamin aven ingarima e da ko uariv sosi.
13 Kamaghin ia God ia ganingizir midorozir bizibar suigh dar aghuigh.
Egh arazir kuraba otivamin dughiam, ia tugh gavgavigh uan apanim mu-
nasi, mangi midorozim givaghamin dughiam, ia tugh gavgavigh mamaghira
ikiam.
14 Ia tugh gavgavighsi, Godin guizin akam letiamin min uan ivariam
gikegh. Egh arazir aghuir ia zuraram amiba evarimin pizir korotiamin min
anerugh.
15 Egh ia Akar Aghuim anekunsi zurara bar ifongegh, arazir kam mati
ia dagarir asuabar min da zui. Akar Aghuir kam kamakin, God e ko navir
vamira ikiasa.
16 Egh dughiaba bar ia oramin min nighnizir gavgavim uaghan an suiragh,
eghti gumazir kuram, Satan, a barir avim itiba ia gasavamangiti, ia orar
kamin amodoghin barir avir kaba mungam.
17 Ia God ian akurazir arazim ginighnigh, egh nighnizir kam, dapanir asuar
gavgavimin min anerughti a ian dapaniba avi. Egh Godin akam, an Duam ia
ganingizir midorozir sabamin min ia an suiragh.

6:8: 2 Ko 5:10, Ga 3:28, Kl 3:11 **6:8:** 2 Korin 5:10; Galesia 3:28; Kolosi 3:11 **6:9:** Lo 10:17, Ro 2:11, Kl 3:25, 4:1 **6:9:** Godin Araziba 10:17; Rom 2:11; Kolosi 3:25; 4:1 **6:10:** 1 Ko 16:13, Ef 1:19, 3:16, Kl 1:11 **6:10:** 1 Korin 16:13; Efesus 1:19; 3:16; Kolosi 1:11 **6:11:** Ro 13:12, 2 Ko 6:7, 10:4, Ef 4:14, 1 Te 5:8 **6:11:** Rom 13:12; 2 Korin 6:7; 10:4; Efesus 4:14; 1 Tesalonika 5:8 **6:12:** Jo 12:31, 14:30, Ro 8:38, 1 Ko 15:50, Kl 2:15, 1 Pi 5:8-9 **6:12:** Jon 12:31; 14:30; Rom 8:38; 1 Korin 15:50; Kolosi 2:15; 1 Pita 5:8-9 **6:13:** 2 Ko 10:4, Ef 5:16 **6:13:** 2 Korin 10:4; Efesus 5:16 **6:14:** Ais 11:5, 59:17, 2 Ko 6:7, 1 Te 5:8 **6:14:** Aisaia 11:5; 59:17; 2 Korin 6:7; 1 Tesalonika 5:8 **6:15:** Ais 40:9, 52:7, Nah 1:15, Ro 10:15 **6:15:** Aisaia 40:9; 52:7; Nahum 1:15; Rom 10:15 **6:16:** 1 Jo 5:4 **6:16:** 1 Jon 5:4 **6:17:** Ais 49:2, 59:17, 1 Te 5:8, Hi 4:12, MAA 19:15 **6:17:** Aisaia 49:2; 59:17; 1 Tesalonika 5:8; Hibru 4:12; Akar Mogomem 19:15

18 Ia bizir kabar amuva, egh God ko mɨkɨm. Egh a ian akurvaghsɨ ia an
azangsɨgh. Ia zurara, Godɨn Duam ian navibagh inivtɨ, ia God ko mɨkɨm. Egh
angamɨra ikɨ gan, egh dughiatam God ko mɨgeir arazim ataghɨraghan markɨ,
egh zurara Godɨn gumazamiziba bar me bagh a ko mɨkɨm.
19 Egh ia uaghan na bagh God ko mɨkɨm suam, God uan akam na danightɨ,
kɨ anekunsɨ, kɨ atiatingan koghɨva, bighɨvɨra mɨkɨmam. Egh Akar Aghuimɨn
nɨghnɨzir mogomem aghuram.
20 Kɨ Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kɨmasa, egha Krais Iesusɨn
abuir gumazimɨn ikia, kamaghɨn kɨ datɨrɨghɨn kalabusɨn iti. Eghtɨ ia God ko
mɨkɨm suam, kɨ an Akar Aghuimɨn gun mɨkɨmsɨ, a gavgavim na danightɨ, kɨ
atiatingan koghɨva bighɨvɨra Akar Aghuim mɨkɨmam.

God deravɨra Efesusɨn itir Kraisɨn adarazir amuasa, Pol an azangsɨsi

21 Tikikus, a mati en aveghbuar e bar ifongezim, a Ekiam baghavɨra ikiava
an ingangarim gami. A na bativir bizibar gun ia mɨkɨmam. Eghtɨ ia fogham,
kɨ manmaghɨn iti.
22 Ezɨ bizir kam bagha, kɨ ia bagha anemada. Kɨ ghaze, ia fogham, e
manmaghɨn iti, eghtɨ akar kam gavgavim ian navibar amutɨ ia ua bar
akuegham. Kamaghsua, kɨ Tikikus amadazɨ, a ia bagha zui.
23 Kɨ ia bagha God ko mɨgɨa ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Krais Iesus,
aning navir amɨrizim ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko nɨghnɨzir
gavgavim sara, Kraisɨn adarazi me danɨng.
24 Eghtɨ, gumazamizir en Ekiam Krais Iesus gifuegha mamaghɨra itiba,
Godɨn apangkuvim bar me ko ikɨ.

6:18: Mt 26:41, Lu 18:1, Ro 12:12, Kl 4:2, 1 Te 5:17, 1 Ti 2:1 **6:18:** Matyu 26:41; Luk 18:1; Rom 12:12; Kolosi 4:2; 1 Tesalonika 5:17; 1 Timoti 2:1 **6:19:** Ap 4:29, 2 Ko 3:12, Kl 4:3-4, 2 Te 3:1 **6:19:** Aposel 4:29; 2 Korin 3:12; Kolosi 4:3-4; 2 Tesalonika 3:1 **6:20:** 2 Ko 5:20, Fl 1:20, Fm 9-10 **6:20:** 2 Korin 5:20; Filipai 1:20; Filemon 1:9-10 **6:21:** Ap 20:4, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12, Ta 3:12 **6:21:** Aposel 20:4; Kolosi 4:7-8; 2 Timoti 4:12; Taitus 3:12 **6:21:** Kolosi 4:7-8 **6:24:** 1 Pi 1:8 **6:24:** 1 Pita 1:8

Akinafarir Pol Filipain Nguibamin Itir Sios Bagha Osirizim
O
Filipai
Akar faragh zuim

Pol faragha kurimin ongarimin ghua faragha Yuropin danganimin otogha, Masedonian Provinsin aven itir nguibar ekiam Filipain ghua, Akar Aghuim akuri (Aposel 16:8-15). A gin ghua nguibar igharazimin itima me a kalabus gati. Ezi a kalabusin ikia orazima gumazir maba Filipain itir Kraisin adarazir nighnizir gavgavibagh asighasighasava ami. E Pol Filipaiba bagha amadazir akinafarir kamin gara fo, bizir kaba Pol gamima an osemezir pu. Puvati. A nighnizir gavgavim Iesusin ikia, egha bar akuegha iti.

Pol faragha bar dagiabar otefe, ezi Filipaiba an akurvaghasa dagiaba a bagha da amada. Kamaghin amizi, Pol akinafarir kamin Filipaiba a gamizir bizim bagha me minabi. Egha uaghan a men nighnizir gavgaviba, gavgavim dar aningasa. A kamaghin aghua, me Polin mikim suam, gumaka, a kalabusin ikiama, egh me nighnizir aviribar amuva osimam.

Pol bizir aghuir God me ganingizimin me migei, kar ikirimirir igiar me Krais Iesus ko porogha inizim. A ghaze, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua bizir aghuir kam inizir puvati. Me nighnizir gavgavimra Iesusin ikia egha a ini. Pol kamaghsua, Filipaiba Kraisin arazibar gin mangam. Krais kamaghin nighnizir puvati, a uabi gumazir ekiam, egha uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. A uabi dikabiragha God a ganingizir ingangarir kam gami. Pol kamaghin migei, gumazamizir bar Krais ko poroghav itiba, me Godin navir amirizim isi, egha bar akueghavira iti.

E akinafarir kamin gara fo, Pol Filipain nguibar ekiamin itir siosin gumazamiziba bar me gifonge.

Filipain gumazamiziba bar deravira Pol ko ingarima a bar akonge

(Sapta 1--4)

1 Pol ko Timoti, Krais Iesusin ingangarir gumazimning, ga, ia Godin gumazamizir Filipain nguibar ekiamin itiba bagha akinafarir kam osiri. Ia Krais Iesusin poroghav iti. Ia ko ian tongin itir gumazamizir dapaniba ko siosin ingangarir gumazamiziba, ga bar ia bagha osiri.

2 E ghaze, God en Afeziam, ko Ekiam Krais Iesus, aning ian apangkuvighiva, ia damuti ia navir amirizimin iki.

Pol God ko migiava a minabi

3 Dughiabar ki ia ginighnigha, ia bagha uan God minabi.

4-5 Dughiar faragha zuimin ghua iza datirikin, ia nan akurvagha na ko Akar Aghuimin ingangarim gami. Kamaghin, dughiar ki ia bagha God ko migeiba, ki zurara bar akonge.

1:1: Ap 16:12-40 **1:1:** Aposel 16:12-40 **1:2:** Ro 1:7, Ga 1:3, Fm 3 **1:2:** Rom 1:7; Galesia 1:3; Filemon 1:3 **1:3:** Ro 1:8, 1 Ko 1:4, Ef 1:15-16 **1:3:** Rom 1:8; 1 Korin 1:4; Efesus 1:15-16

6 Ezi ki kamaghin fo, God uabi ingangarir kam ia ganiga, ian navir averi-
abar aven ingar mangi, Krais Iesus Ua Izamin Dughiamin ingangarir kam
agivagham.
7 Ki uan navir averiamin aven bar ia gifuegha ia ginighnighavira iti.
Datirighin dughiar ki kalabusin itim, ko dughiar faragha ki pura itim, ki Akar
Aghuim deragha a migia gumazamizibagh amima me fo, Akar Aghuim a bar
guizbangira, egha nighnizir gavgavim an iti. God uan apangkuvimin ingan-
garir kam na ganingizima, ia bar nan akurvagha na ko ingari. Kamaghin
amizi, bar deragha ki nighnizir aghuir kam ian iti.
8 God kamaghin fo, Krais Iesusin apangkuvim uabi nan navim gamima ki
bar ian ganasa bar ifonge.
9 Ezi ki zurara kamaghin God ko migia ghaze, arazir igharaz darazigh
ifongezim, a ian ikiva aghungiva ekevegh mangivira iki. Eghti ia fofozir
ekiam ikiva, ian nighniziba bar dikirimigham.
10 Ki ghaze, ia deravira araziba bar dar gan da tuisigh arazir aghuibar gin
mangi. Eghti Krais Ua Izamin Dughiamin, ia Godin damazimin bar zuegh
ikiti arazir kuratam ian poroghan kogham.
11 Eghti arazir aghuir Krais Iesus ami otiviba, da bar ia gizivagham. Eghti
gumazamiziba dar ganiva ziar ekiam God daningiva egh an ziam fam.
Kamaghin, ki ia bagha God ko migei.

Pol kalabusin iti, ezi bizir kam Akar Aghuimin akurvasi

12 Nan adarasi, ki ia foghasa, na batozir bizir kaba da Akar Aghuimin
anogorozir puvati. An Akar Aghuim gamima a ghuavira iti.
13 Kamaghin midorozir gumazir Romin atrivimin dipenimin gariba ko
gumazir igharaziba sara, me bar kamaghin fogha gifa, ki Kraisin ingangarim
gamima, me bizir kam bagha na isa kalabus gati.
14 Ezi en adarazir aviriba oraki, ki kalabusin iti, ezi me na ginighnisi. Ezi
bizir kam gavgavim men navibagh anidima me nighnizir gavgavim Ekiamin
iti. Egha me atiatir arazim ataghiragha bar gavgavigha Godin akam akura
ghuavira iti.
15 Guizbangira, marazi gumazamizibar garima, me ziar ekiam na gani-
dima, men naviba nan ikuvigha na dikabinasa. Egha kamaghin me
Kraisin akam akuri. Ezi marazi me nighnizir aghuiba ikiava akam akuri.
16 Gumazamizir kaba me fo, God ingangarim na ganiga na misefe, ingan-
garir kam an Akar Aghuim deragha an gun migeir ingangarim, ezi bizir
kamin ki kalabusin iti. Kamaghin amizi, me bar na gifonge, egha akam akuri.
17 Ezi gumazamizir igharazir ki faragha migeiba, me uari ziar ekiaba
iniasa, egha Kraisin akam akuri. Me guizin nighnizir aghuiba puvatigha
kamaghin ami. Me kamaghin nighnisi, ki kalabusin itir dughiamin me uam
osimtizir taba na darighasa.
18 Ezi a pura bizim. Me nighnizir aghuim iti, o nighnizir kuram iti,
gumazamizir kaba zurara Kraisin akam akuri. Ezi bizir kam bagha ki bar
akonge. Egh bar akuegh mamaghira ikiam.

Pol ghaze, an angamira ikiva Filipain gumazamizibar akurvagham

---

1:6: Jo 6:29, 1 Ko 1:8, Fl 1:10, 2:13, 1 Te 1:3 **1:6:** Jon 6:29; 1 Korin 1:8; Filipai 1:10; 2:13; 1 Tesalonika 1:3 **1:8:** Ro 1:9, 2 Ko 1:23 **1:8:** Rom 1:9 **1:9:** 1 Te 3:12, Fm 6 **1:9:** 1 Tesalonika 3:12; Filemon 1:6 **1:10:** Ro 12:2, Ef 5:10, Fl 1:6, 2:16, 1 Te 3:13, Hi 5:14 **1:10:** Rom 12:2; Efesus 5:10; Filipai 1:6; 2:16; 1 Tesalonika 3:13; Hibru 5:14 **1:12:** 2 Ti 2:9 **1:12:** 2 Timoti 2:9 **1:13:** Ap 28:30, Ef 3:1 **1:13:** Aposel 28:30; Efesus 3:1

19 Ki bar fo, ia zurara nan akurvaghasa God ko migei, ezi Krais Iesusin
Duam gavgavim na ganidi. Ezi tuavir kamin God nan akurvaghti, ki kalabus
ategh azenan izam. Ki bizir kam gifo, egh bar akueghiva mamaghira ikiam.
20 Egha nan nighnizir bar ekiam kamakin, ki arazir derazir puvatizitam
damuva an aghumsizim inian kogham. Puvati. Nan nighnizim kamakin,
datirighin ko gin, ki zuraram ami moghin, atiatingan koghiva tugh gavgavigh
arazir aghuibara damuam. Ezi ki angamira ikiam o ki aremegham, bizir ki
amiba bar, ziar ekiam Krais daningam.
21 Nan nighnizim kamakin, ki nguazir kamin itir ikirimirimin iki, Krais
baghvira ikiam. O ki aremeghiva, nan ovevem nan ikirimirir kam gafi-
ragham.
22 Egh ki angamira nguazir kamin ikivira iki, kamaghin ki gumazamizir
aviribar akurvagham. Egh ki tuavir manamin mangam? Ki fozir puvati.
23 Nighnizir pumuning na getui. Ki bar ifonge, ki aremegh Krais ko ikiam.
Nighnizir kam a bar dera.
24 Ki ia bagha nighnigha, ian akurvaghasa, kamaghin ki angamira ikiam.
25-26 Ki kamaghin ifonge, ki ua mangi ia batoghiva ia ko ikiti, ia Krais
Iesusin poroghiv ikiva ki ia ko ikiamin bizim bagh ia na bagh bar akuegham.
Kamaghin ki bar fo, ki ian akurvaghamin ingangarim ikiavira iti. Eghti ki iki
ia ko ingariva, ian akurvaghti ia nighnizir gavgavim iki egh bar akuegham.

Filipain gumazamiziba, God deravira me gamima me uaghan mizaziba isi

27 Ezi bar bizir ekiam kara, ian daroriba Kraisin Akar Aghuim mikemezi
moghin an gin mangiva bar deragh iki. Ki kamaghin ifonge, ki izi ian ganam,
o ki saghon ikiva ia baragham, egh ki fogh suam, ia tuivigha gavgavigha
egha navir vamira iti. Egha ia uari inigha nighnizir vamiran ingarava,
gumazamizibar nighniziba fema me nighnizir gavgavimin Akar Aghuimin
iti. Kamaghsua, ki ghaze, ia deravira daru iki.
28 Kamaghin, ian apaniba ia damuti ia atiatingan marki. Ia zurara uan
nighnizir gavgavim men akakaghsi gavgafigh. Kamaghin me fogham, me
ovengam, eghti Godra, a uabi ian akurvagham.
29 Ia fogh, God deravira ia gamuava ingangarim ia ganingizima, ia Kraisin
ingangarim gami. Ingangarir kam, a nighnizir gavgavimra Kraisin itir pu.
Puvati. Ia uaghan ingangarir kam damuva Kraisin ziam bangin mizaziba
iniam.
30 Fomira ia nan garima ki midorozir kamin aven iti. Ezi datirighin ia nan
akam barasi, ki misoghavira iti. Ezi ia na ko e midorozir kamin aven ikia,
kamaghin, ia mizaziba isi.

2

E bar navir vamira ikiva igharaz darazi deravira me damuam

1-2 Krais ti ian naviba gavgavim dagh anidi? A ti bar ia gifuegha ia gamima
ia navir amirizimin iti? Ia ti Godin Duam ko poroghav iti? Egha ia ti igharazi
darazir apangkuvigha deravira me gami? Egh kamaghin, ia arazir aghuibar
amuti, nan agorogem bar izivagham. Ia bar nighnizir vamira iki, egh igharaz

---

1:19: 2 Ko 1:11 **1:19:** 2 Korin 1:11 **1:20:** Ro 5:5, 8:19, Ef 6:19-20, 1 Pi 4:16 **1:20:** Rom 5:5; 8:19; Efesus 6:19-20; 1 Pita 4:16 **1:21:** Ga 2:20 **1:21:** Galesia 2:20 **1:22:** Ro 1:13 **1:22:** Rom 1:13 **1:23:** 2 Ko 5:8, 2 Ti 4:6 **1:23:** 2 Korin 5:8; 2 Timoti 4:6 **1:27:** 1 Ko 1:10, Ef 4:1, Fl 4:3, Kl 1:10, 1 Te 2:12 **1:27:** 1 Korin 1:10; Efesus 4:1; Filipai 4:3; Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 2:12 **1:29:** Ap 5:41, Ro 5:3, Ef 2:8 **1:29:** Aposel 5:41; Rom 5:3; Efesus 2:8 **1:30:** Ap 16:19-40, Fl 1:13, Kl 2:1, 1 Te 2:2 **1:30:** Aposel 16:19-40; Filipai 1:13; Kolosi 2:1; 1 Tesalonika 2:2

darazigh ifongezir arazir vamiran gin mangi. Ia bar navir vamira ikiva bizir vamira bagh nighnigh.
3 Ia uarira uarigh nighnighan kogham, egh uaghan ziar ekiaba inisi ingaran marki. Puvati. Ia bar uari dikabiragh, kamaghin mikim suam, igharaz darazi ian pin iti.
4 Ia uarira uan bizibara ganan marki. Puvati. Ia uaghan vaghvagh gumazamizir igharazibar bizibar ganiva men akurvagh.

Krais bar uabi dikabirazima, God a fe

5 Ia, nighnizir Krais Iesus suirazir kamra, ia uaghan nighnizir kamra suiraghtima a ian iki.
6 A guizbangira God, egha an arazir Godin min itimin suighasa nighnizir pu. Bar puvati.
7 A uabi arazir kam bar anetegha, pura ingangarir gumazir kinimin min oto. A nguazir kamin gumazimin otozi gumazamiziba an garima, a guizin gumazimin iti.
8 Egha a uabi dikabiragha Godin akam baragha bar an gin ghua egha areme. Guizbangira a gumazir bar kuramin mirara, ter ighuvimin areme.
9 Ezi bizir kam bagha God Iesus fegha a isa bar pin aneti. Egha God ziar bar aghuir mam a ganingizi, ziar kam bar ziabagh afira.
10 God kamaghin ifonge, Godin Nguibamin itiba ko, nguazir kamin itiba ko, nguazimin apengan itiba, me bar moghira Iesusin damazimin uan tevibar apirigh an apengan ikiva an ziam fam.
11 Egh me bar azenan an gun kamaghin mikim suam, “Krais Iesus, an Ekiam!” Egh tuavir kamra, me ziar ekiam God en Afeziam daningam. God kamaghsua, ziar bar aghuir kam Iesus ganingi.

E angazangarimin min gumazamizibar tongin ikiam

12-13 Kamaghin amizi, nan namakar aghuiba, ia zurara nan akaba barasi, ezi datirighin ia uaghan kamaghin damu. Ki ia ko itir dughiamin orazi ia dera. Ki datirighin ian saghon ti, kamaghin ia deravira nan akabar gin mangi. E fo, God ian akura, egha a ian navir averiabar ingaravira iti. Egha a uabi ian nighniziba fema ia a ifongezir arazibagh ami, ezi an arazir kabar amuasa gavgavim ia ganigavira iti. Kamaghin, ia datirighin Godin atiatingiva akongiva puvira ingariva, egh akurvazir aghuir God ia bagha atizir kam, a iniam.
14-16 God kamaghin ifonge, ia an borir bar aghuibara ikiam, egh arazir kuratam ian puvatighti, ia navir averiabar aven bar zuegham. Egh ia akar angamira itimin suiragh, egh mati overiamin itir mikoveziba isia taghtazi

---

2:3: Ro 12:10, Ga 5:26, Ef 5:21, Fl 1:15-16, Je 3:14 **2:3:** Rom 12:10; Galesia 5:26; Efesus 5:21; Filipai 1:15-16; Jems 3:14 **2:4:** 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5 **2:4:** 1 Korin 10:24; 10:33; 13:5 **2:5:** Mt 11:29, Jo 13:15, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **2:5:** Matyu 11:29; Jon 13:15; 1 Pita 2:21; 1 Jon 2:6 **2:6:** Jo 1:1-2, 5:18, 10:33, 17:5, 2 Ko 4:4, Kl 1:15, Hi 1:3 **2:6:** Jon 1:1-2; 5:18; 10:33; 17:5; 2 Korin 4:4; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **2:7:** Jo 1:14, 2 Ko 8:9, Ga 4:4, Hi 2:14, 2:17 **2:7:** Jon 1:14; 2 Korin 8:9; Galesia 4:4; Hibru 2:14; 2:17 **2:8:** Mt 26:39, 26:42, Jo 10:17-18, Ro 8:3, Hi 5:8, 12:2 **2:8:** Matyu 26:39; 26:42; Jon 10:17-18; Rom 8:3; Hibru 5:8; 12:2 **2:9:** Jo 17:1-5, Ap 2:33, Ef 1:20-21, Hi 1:3-4 **2:9:** Jon 17:1-5; Aposel 2:33; Efesus 1:20-21; Hibru 1:3-4 **2:10:** Mt 28:18, Ro 14:11, MAA 5:13 **2:10:** Matyu 28:18; Rom 14:11; Akar Mogomem 5:13 **2:10:** Aisaia 45:23 **2:11:** Jo 13:13, Ap 2:36, Ro 10:9, 1 Ko 8:6 **2:11:** Jon 13:13; Aposel 2:36; Rom 10:9; 1 Korin 8:6 **2:12-13:** Onger Akaba 2:11; Jon 15:5; 1 Korin 12:6; 15:10; 2 Korin 3:5; Efesus 6:5; Filipai 1:5; 2 Pita 1:5-8; 1 Tesalonika 2:13; Hibru 13:21 **2:14-16:** Godin Araziba 32:5; Aisaia 49:4; Daniel 12:3; Matyu 5:14-16; 5:45; 10:16; Rom 14:1; 1 Korin 10:10; Galesia 2:2; Efesus 5:1; 5:8; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 2:19; 3:5; 1 Pita 2:12; 4:9

moghin nguazir kamin gumazamizibar tongin ikiam. Kar gumazamizir arazir aghuiba ategha arazir kurabagh amiba. Bizir kam bangin, bizir ia bar amiba, ia nimira iki dar amu. Ia akar aviribav kim, egh akabar uariv soghan marki. Ia kamaghin damuti, Krais Ua Izamin Dughiamin, ki ian araziba bagh bar akuegham. Egh ki kamaghin fogham, ingangarir dafar ki ian tongin amizir kaba, ki pura dagh amizir puvati.

17 Ian nighnizir gavgavim, a mati ofan mam ia a isa God ganidi. Ki foghan kogham, me ti na misueghti ki aremeghti me nan ghuzim ingeghiva wainin ofan min a inigh ian ofan kam sarama a ingegham. Bizir kam otoghti, ki bar akuegham. Ki guizbangira ia ko, e bar moghira bar akuegham.

18 Ezi kamaghira ia uaghan bar akongegh. Ia guizbangira na ko, e bar akuegham.

Pol Filipain nguibar ekiamin Timoti amangasa migei

19 Ekiam Iesus a ifueghtima, ki zuamira Timoti amadaghti a ia bagh izam. Ki ghaze, a ua izi ian gun na mikimam, eghti nan navim bar deragham. Kamaghin, ki anemangasa.

20 Gumazir igharazitam Timotin min amua na ko itir puvati. A na ko navir vamira ikia egha zurara ian akurvaghamin tuavibagh nighnisi.

21 Ezi gumazir maba bar uan bizibara nighnisi, me Krais Iesusin ingangarim ginighnizir puvati.

22 Ezi Timoti uan ingangarir aghuim ian akazi, ia a gifogha gifa. Ia kamaghin fo, an Akar Aghuimin ingangarimin nan akurvasi, mati borim uan afeziamin akurvasi.

23 Kamaghin amizi, ki tong mizuam egh ganigham, bizir tizimra na batogham. Ki foghiva egh zuamira anemadaghtima a ia bagh mangigham.

24 Ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, Ekiam tuavim atigham, eghti dughiar ovezimin ki uaghan mangi ian ganam.

Pol Filipain nguibar ekiamin Epafroditus amangasa migei

25 Ki kamaghin nighnigha ghaze, ki ti en aveghbuam Epafroditus amadaghtima a ia bagh izam. A na ko ingarava, uaghan nan akurvagha misosi. Ia faragha, a nan akurvaghasa, ia anemadazi a ize.

26 A bar ian apangkuvigha ian ganasa bar ifonge. A fo, ia an arimariar akam baraki, ezi bizir kam a gamima a bar oseme.

27 Guizbangira, a faragha aria, egha atam aremeghai. Ezi God an apangkufi. Ezi ki fo, osimtizir bar ekiam na avaraghan God aghua. Kamaghin amizi, God anariram apangkuvir puvati, a uaghan nan apangkufi. Kamaghin an a gamizima a ua dera.

28 Ezi bizir kam bagha ki Epafroditus amangasa bar ifonge, eghti ia an ganigh ua bar akuegham. Eghti ki uaghan osemeghan kogham.

29-30 Kamaghin, ia Ekiamin ziamin Epafroditus inisi bar akongegh. A, ingangarir ia na bagh damuan koghamim, an a gami. Kamaghin, a Kraisin ingangarim gamuava atam areme. A deravira ikiasa uabi ginighnizir puvati. Egha uan arimariam adogha ingangarim gamuavira iti. Kamaghin amizi, ia ziar ekiam a daning uaghan an miraram amir gumazamiziba sara ziar ekiam me daning.

2:17: Ro 15:16, 2 Ti 4:6 **2:17:** Rom 15:16; 2 Timoti 4:6 **2:18:** Fl 3:1, 4:4 **2:18:** Filipai 3:1; 4:4 **2:21:** 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5, 2 Ti 4:10, 4:16 **2:21:** 1 Korin 10:24; 10:33; 13:5; 2 Timoti 4:10; 4:16 **2:22:** 1 Ko 4:17, 1 Ti 1:2, 2 Ti 1:2 **2:22:** 1 Korin 4:17; 1 Timoti 1:2; 2 Timoti 1:2 **2:25:** Fl 4:18 **2:25:** Filipai 4:18 **2:29-30:** 1 Korin 16:16-18; Filipai 4:10; 1 Timoti 5:17

3

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, a Godin damazimin dera

1 Nan adarasi, ki uan migirigiam agivasa kamaghin ia migei, ia Ekiam ko
poroghav iki, egh ia bar akongegh. Ki fo, ki faragh osirizir akaba, da ian
akurvasi. Kamaghin, ki ua ia bagha akar kabara osiran amirazir puvati.

2 Ia arazir kurabagh amir gumaziba bagh gan, me afiar atiabar min arazir
mizirizibagh ami. Gumazir kaba ghaze, e bar Israelin arazimin gin mangi
uan mikarziba aghoriva dagh asighasigham.*

3 Erara guizbangin mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir
darasi. Ezi me puvati. Erara Godin Duamin akurvazimin uari isa God
ganigha Krais Iesus ko poroghav ikia bar akonge. E fo, arazir gumaziba
uan mikarzibar amiba, da tong men akuraghan kogham, ezi e nighnizir
gavgavim dar itir puvati. Kamaghin amizi, e fo, erara guizbangin mikarzir
mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi.†

4 Ia oragh. Arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da en akurvaghti,
kamaghin ki uabi ki deravira ikiam. Gumazitam uan mikarzimin otivir
biziba bagh nighnigh nighnizir gavgavim dar ikiti, ki kamaghin ia mikimam,
nan otivizir biziba, an otivizir biziba bar dagh afira.

5 Nan amebam na batezi, 7plan dughiaba givazi, me namba 8in dughiamin
nan mikarzir mogomemin inim atu. Nan afeziam ko amebam, aning Israelin
gumazim ko amizim, ezi ki Israelin gumazir mam. Ki Benjaminin adarazir
gumazir mam. Ki Hibrun akam migei, ezi nan inazafeziaba uakan. Ki Farisin
gumazimra, egha Moses Osirizir Araziba bar deravira dar gin zui.

6 Ki fomira bar gavgavigha Godin ingangarim damuasa bar ifonge, ka-
maghin ki Kraisin adarazigh asighasigha mizazim me ganidi. Ezi gu-
maziba Moses Osirizir Arazibagh nighnigha, nan araziba tuisigha, me fo,
osimtizitam nan itir puvati.

7 Ki fomiram amir bizibagh nighnigha ghaze, ki ziar ekiam iti. Egha
datirighin ki Kraisin tuavimin gin zui. Egha a na bagha amir bizibagh
nighnigha ghaze, ki faragha amizir biziba, da bar pura biziba.

8 Ki Judan bizibara migeir pu. Puvati. Ki Krais Iesus gifo a nan Ekiam, ezi ki
fofozir kam ginighnigha ghaze, a guizbangin bizim, ezi nguazir kamin biziba
bar pura mineghminezir kiniba. Ki Kraisra gin mangasa ifonge. Egha bizir
igharaziba bar da ategh, ki Kraisin suiragh,

3:1: 2 Ko 13:11, Fl 2:18, 4:4 **3:1:** 2 Korin 13:11; Filipai 2:18; 4:4 **3:2:** Sng 22:16, 22:20, Ro 2:28, 2 Ko 11:13, Ga 5:2, 5:15, MAA 22:15 **3:2:** Onger Akaba 22:16; 22:20; Rom 2:28; 2 Korin 11:13; Galesia 5:2; 5:15; Akar Mogomem 22:15 * **3:2:** Gumazir maba ti gumazamizibav gia ghaze, dughiar me Kraisin anavin otozim, me Israelin Arazibar gin mangiva, gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghoram. Pol bar gumazir kabar migirigiar kamin aghua, egha kamaghin Filipaiba deravira me bagh ganasa migirigiar gavgavim me ganingi. **3:3:** Ro 2:29 **3:3:** Rom 2:29 † **3:3:** Fomira Israelia mikarzir mogomebar inibar ghori, ezi arazir kam men akagha ghaze, me Godin adarazir otifi. Datirighin e mikarzir mogomebar inibar ghorir puvati. Akar kam, "mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi," an akar isin zuim ghaze, "me Godin adarasi." Egha datirighin, guizbangin Godin adarasi, me Kraisin adarasi. Ezi akar kam, "guizbangin mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi," kar e Kraisin adarasi. **3:4:** 2 Ko 11:18, 11:21-29 **3:4:** 2 Korin 11:18; 11:21-29 **3:5:** Lu 1:59, Ap 23:6, 26:5, Ro 11:1, 2 Ko 11:22 **3:5:** Luk 1:59; Aposel 23:6; 26:5; Rom 11:1; 2 Korin 11:22 **3:6:** Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **3:6:** Aposel 8:3; 22:4; 26:9-11 **3:7:** Mt 13:44-46 **3:7:** Matyu 13:44-46 **3:8:** Jer 9:23-24, 1 Ko 2:2, Kl 2:2 **3:8:** Jeremaia 9:23-24; 1 Korin 2:2; Kolosi 2:2

9 egh a ko bar porogh ikiam. Ki Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir
aghuimin otivasa nighnizir pu. Puvati. Ki tuavir igharazimin ghua Godin
damazimin derazir gumazimin oto, kar nighnizir gavgavim Kraisin itir
tuavim. E nighnizir gavgavim Kraisin itima, God uabi ghaze, e an damazimin
dera.
10 Ezi ki Krais bar a gifoghasa. Krais mozimin ua dikavigha, gavgavir ekiam
iti, ezi ki an gavgavir kam gifoghasa. Egh ki a ko mizaziba isir arazimin
aven ikiam. Egh ki, nighnizir a suiragha ikia ovengezir kamra, ki uaghan
an suiraghasa.
11 Egha kamaghin ki nighnisi, God uaghan na damighti ki mozimin ua
dikavigh egh angamira ikiam.

Pol ivezir aghuim iniasa pamten ivemari

12 Ki kamaghin nighnizir puvati, ki Krais Iesusin arazim inigha givagha,
gumazir aghuimin otogha gifa. Puvati. Ki zurara ingangarir gavgavim
gamua arazir kamin suizi moghin, Krais nan suira.
13 Nan adarasi, nan nighnizim, ki arazir kam tigharmaghin a iniam. Ki
nighnizir vamira iti, ki fomira itir biziba gin amadagh, egh gin na bativamin
bizim inisi a bagh mighin ingaram.
14 Kamaghin ki ivemar ivemarim givazi naghin otoghiva ivezir aghuim
iniasa, egha ivemaravira iti. Ivezir aghuir kam a kara. Krais Iesusin
ingangarimin tuavimin, God nan dia. Eghti ki an Nguibamin mangiva a ko
bar deravira ikiam.
15 Eghti e gumazir Kraisin arazibar gin ghua gumazir aruabar nighniziba
itiba, e bar nighnizir ki gun mikemezir kamin gin mangam. Egh ia nighnizir
igharazim ikiti, God ian nighnizir derazir puvatizir kam, ian akagham.
16 Ezi nighnizir aghuiba e da inigha gifa, e pamtemin dar suiragham. Bizir
kam a bizir ekiam.
17 Nan adarasi, ia bar nan arazibar gin mangi. Egh ia bar deravira gumazir
en arazibar gin zuibar arazibar gan, egh men arazir aghuibar gin mangi.
18 Ia fo, gumazir aviriba Kraisin ter ighuvimin apanimin iti. Ki dughiar
aviribar men arazibar gun ia mikemegha, datirighin ua ia migia, egha teriba
nan damaziba azui.
19 Me uan mikarzibar ifongiabar gin mangasa bar ifonge, ezi bizir kam
mati men godin min iti. Me aghumsizir arazibar amuasa bar akongegha,
zurara nguazir kamin bizibara nighnisi. Kamaghin, gumazir kaba helin
mangiti God me gasighasigham.
20 Ezi eia, e Godin Nguibamin gumazamiziba. E, Ekiam Krais Iesus en
Akurvazir Gumazim, a pin munagh ikegh izighiriva uam e iniam, ezi e a
baghavira mizuai.

3:9: Ro 3:21-22, 9:30, 10:3-6, Ga 2:16 **3:9:** Rom 3:21-22; 9:30; 10:3-6; Galesia 2:16 **3:10:** Ro 6:3-5, 8:17, 2 Ko 4:10-11, Ga 6:17, 2 Ti 2:11-12, 1 Pi 4:13 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17; 2 Korin 4:10-11; Galesia 6:17; 2 Timoti 2:11-12; 1 Pita 4:13 **3:11:** Lu 14:14, Ap 4:2, 1 Te 4:16, MAA 20:5-6 **3:11:** Luk 14:14; Aposel 4:2; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 20:5-6 **3:12:** Ap 9:5-6, 1 Ti 6:12, 6:19, Hi 12:23 **3:12:** Aposel 9:5-6; 1 Timoti 6:12; 6:19; Hibru 12:23 **3:13:** 1 Ko 9:24-26, 2 Ko 5:16, Hi 6:1 **3:13:** 1 Korin 9:24-26; Hibru 6:1 **3:14:** 1 Ko 9:24, 2 Ti 4:7-8, Hi 3:1, 12:1 **3:14:** 1 Korin 9:24; 2 Timoti 4:7-8; Hibru 3:1; 12:1 **3:15:** 1 Ko 2:6, 14:20, Ga 5:10 **3:15:** 1 Korin 2:6; 14:20; Galesia 5:10 **3:16:** Ro 12:16, 15:5, Ga 6:16 **3:16:** Rom 12:16; 15:5; Galesia 6:16 **3:17:** 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 4:9, 1 Te 1:6-7, 1 Pi 5:3 **3:17:** 1 Korin 4:16; 11:1; Filipai 4:9; 1 Tesalonika 1:6-7; 1 Pita 5:3 **3:18:** 1 Ko 1:23, Ga 1:7, 2:21, 6:12, Fl 1:15-16 **3:18:** 1 Korin 1:23; Galesia 1:7; 2:21; 6:12; Filipai 1:15-16 **3:19:** Ro 8:5-6, 16:18, 2 Ko 11:12, 11:15, 2 Pi 2:1 **3:19:** Rom 8:5-6; 16:18; 2 Korin 11:12; 11:15; 2 Pita 2:1 **3:20:** Ef 2:6, 2:19, 1 Te 1:10 **3:20:** Efesus 2:6; 2:19; 1 Tesalonika 1:10

21 Krais uan gavgavimin bizibar amuti da bar an apengan ikiam. Egh
a gavgavir kamra en mikarzir apengtizir oveavira itir kabar amighti, da
mikarzir igiabagh avagham. Egh Kraisin mikarzir aghuir angazangarimin
itimin miraram otivigham.

4

E bar akuegh navir vamira iki nighnizir aghuiba iniam

1 Kamaghin, nan adarasi, ia Ekiam ko porghiv iki tuivigh gavgafigh. Ki
uan navim isa ia ganingi! Ki ian saghon ikia, ia bagha puvira nighnisi! Ki ian
arazir aghuibar gun igharaz daraziv gei! Egha ki ia bagha bar akonge, nan
namakar aghuiba!
2 Ki ghaze, Yuodia ko Sintike, gua oragh. Gua virara Ekiamin amizimning,
gua navir vamira ikiasa, ki kamaghsua gua gakaghori.
3 Ezi ni bar guizin na ko ingarir gumazim, ki ni migei, ni amizir kamningin
akuragh. Aning na ko, e Akar Aghuimin ingangarim ateri. Ezi Klemen ko, na
ko ingarir gumazir maba, me uaghan e ko ingari. Gumazamizir kabar ziaba,
akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim,
da an aven iti.*
4 Ia Ekiam ko porogh iki egh zurara bar akongegh. Ki ua migei, ia bar
akongegh.
5 Ia gumazamiziba bar men asughasughti, me ian arazir aghuir kamin
ganigh. Ia nighnigh, Ekiam roghira izi.
6 Ia bizitam bagh nighnigh osiman marki. Ia zurara uan osimtiziba bagh
God ko mikim. Ia God ko mikim a minabi, egh a ian akurvaghsi ia an azang.
7 Eghti kamaghin God ia damuti ia navir amirizimin ikiam. Egh ia Krais
Iesus ko porogh deragh ikiam, eghti tuavir kamin Godin navir amirizim
deravira ian naviba ko nighnizibagh eghuvti da bar deravira ikiam. God
navir amirizir e ganingizir kam, a bar bizir aghuim, ezi navir amirizir kam
gumazibar fofozim bar a gafira.
8 Nan adarasi, ki migirigiar abuananam ia mikimasa. Ia zurara arazir
kabagh nighnigh: guizin araziba, arazir aghuariba, God ko gumazibar
damazimin derazir araziba, arazir zuruziba, gumazamiziba ifongezir bizir
diriba, arazir gumaziba gara bar akongeziba. Ia fo, arazir aghuir pin itiba ko
arazir me gara feba, da iti. Arazir aghuir kabara, ia dagh nighnigh.
9 Arazir ki ian sure gamizi ia foziba, ko nan migirigiar ia iniziba, ko nan
akar ia oraghiziba, ko ia nan gari ki amir araziba, ia bar dar amu. Eghti Godin
navir amirizim e ganingizim, a ia ko ikiam.

Filipain gumazamiziba bizir aghuiba Pol bagh amangizi, a bar me minaba

---

3:21: Ro 8:29, 1 Ko 15:28, 15:43-53, Ef 1:19, Kl 3:4 **3:21:** Rom 8:29; 1 Korin 15:28; 15:43-53; Efesus 1:19; Kolosi 3:4 **4:1:** 1 Te 2:19-20 **4:1:** 1 Tesalonika 2:19-20 **4:3:** Sng 69:28, Lu 10:20, MAA 3:5, 20:12 **4:3:** Onger Akaba 69:28; Luk 10:20; Akar Mogomem 3:5; 20:12 * **4:3:** Akinafarir kam, Godin Nguibamin iti. Ezi God an aven gumazamizir a ua inizibar ziaba osiri. Gumazamizir kaba, me God ko an Nguibamin zurara ikiam. **4:4:** Ro 12:12, Fl 3:1, 1 Te 5:16, 1 Pi 4:13 **4:4:** Rom 12:12; Filipai 3:1; 1 Tesalonika 5:16; 1 Pita 4:13 **4:5:** Hi 10:25, 10:37, Je 5:8-9, 1 Pi 4:7, 2 Pi 3:8 **4:5:** Hibru 10:25; 10:37; Jems 5:8-9; 1 Pita 4:7; 2 Pita 3:8 **4:6:** Snd 16:3, Mt 6:25-34, Lu 12:22-31, Kl 4:2, 1 Pi 5:7 **4:6:** Aghuzir Akaba 16:3; Matyu 6:25-34; Luk 12:22-31; Kolosi 4:2; 1 Pita 5:7 **4:7:** Ais 26:3, Jo 14:27, Ro 5:1, Kl 3:15 **4:7:** Aisaia 26:3; Jon 14:27; Rom 5:1; Kolosi 3:15 **4:8:** Ro 12:17 **4:8:** Rom 12:17 **4:9:** Ro 16:20, 1 Ko 14:33, Fl 3:17, 1 Te 5:23, Hi 13:20 **4:9:** Rom 16:20; 1 Korin 14:33; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 5:23; Hibru 13:20

10 Dughiar ruarim givazi, datirighin ia ua nan akurvaghasa nighnisi, ezi
kamaghin ki Ekiam ko poroghav ikia a minabava, bar akonge. Guizbangira,
ia faragha na ginighnighavira ikia, egha nan akurvaghamin tuaviba puvati.
11 Ki bizitamin otevezir puvatigha migirigiar kam gamir pu. Puvati. Bizir
manatam na batoghti, ki nighnizir aviribar amuan kogham. Ki bizitam uam
a iniamin nighnizim ategha, nimira ikia bar akongezir arazim gifo.
12 Ki onganarazibagh ami, o ki bizir aviriba iti, ki pura nimira iti. Ki arazir
pura nimira itimin fofozim ini. Ki dagher aviriba iti, o mitiriam nan azi, o ki
bizir aviriba iti, o biziba puvati, bizir kaba mar na bativ, ezi ki navir amirizim
sara zurara nimira iti.
13 Krais zurara gavgavim na ganidi, ezi an akurvazimin ki biziba bar dar
amuamin gavgavim iti.
14 Ezi ia na ko nan osimtizim aterasa nighnigha, arazir aghuir kam gami.
Ezi kamaghin, ki ia nan akurazir arazim bagha bar akonge.
15 Ia Filipain gumazamiziba, ia uari kamaghin fo, dughiar ki faragha
Akar Aghuim akuribar, ki Masedonian Provins ataki, dughiar kamin siosin
igharazitam dagiaba na ganiga, nan akurazir puvati. Ia uarira arazir kam
gami.
16 Dughiar ki Tesalonikan itim, ki biziba puvatizi, ia dughiar mabar nan
akurvasi.
17 Ia kamaghin nighnighan marki, ki bizir aghuiba ia na daningasa ki ian
azangsisi. Puvati. Ian arazir aghuim mangivira ikiasa, ki ifonge. Eghti God
ivezir aghuim ia daningam.
18 Ezi akinafarir kamin aven, ki ia na gamizir biziba bagha ia minabi. Ia na
bagha biziba inigha Epafroditusin dafarim gatizi a da inigha izezi ki da ini.
Egha datirighin ki bizitam otevezir puvati, ki mong bar izifa. Ia na ganingizir
biziba, da mati mughuriar aghuim zuir ofa ia God ganidi. God ofan kamin
gara a gifuegha bar akonge.
19 Nan God a bizir aviriba bar iti. Egh ia otevezir biziba, a bar dar ganiva,
egh Krais Iesusin ingangarir amizimin tuavimin, a uan bizir aghuibar
avirimin amodoghin, biziba isi ia daningam.
20 God, a God en Afeziam, ezi e zurara ziar ekiam a daning mamaghira
ikiam. Bar guizbangira!

Pol Filipain gumazamizibav gia ghaze, Afeziam ia ko iki

21 Eghti, Godin gumazamizir Krais Iesus ko poroghav itiba, ia vaghvagh
kamaghin me mikimam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. En aveghbuar na ko
itiba, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.
22 Kagh itir Godin gumazamiziba bar, me ia migia ghaze, Afeziam ia ko iki.
Atrivim Sisarin dipenimin aven ingarir darasi, me akar kam ia daningasa
mighigha na migei.
23 En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

4:11: 1 Ti 6:6-8 **4:11:** 1 Timoti 6:6-8 **4:12:** 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:10, 11:27 **4:12:** 1 Korin 4:11; 2 Korin 6:10; 11:27 **4:13:** Jo 15:5, 2 Ko 12:9-10, 2 Ti 4:17 **4:13:** Jon 15:5; 2 Korin 12:9-10; 2 Timoti 4:17 **4:15:** 2 Korin 11:9 **4:16:** Ap 17:1 **4:16:** Aposel 17:1 **4:18:** Kis 29:18, Ese 20:41, 2 Ko 9:12, Ef 5:2, Fl 2:25, Hi 13:16 **4:18:** Ua Me Ini 29:18; Esekiel 20:41; 2 Korin 9:12; Efesus 5:2; Filipai 2:25; Hibru 13:16 **4:19:** Sng 23:1, 2 Ko 9:8, Ef 1:7 **4:19:** Onger Akaba 23:1; 2 Korin 9:8; Efesus 1:7 **4:20:** Ro 16:27, Ga 1:5 **4:20:** Rom 16:27; Galesia 1:5 **4:22:** Fl 1:13 **4:22:** Filipai 1:13

Akinafarir Pol Kolosin Nguibamin Itir Sios Bagha Osirizim
O
Kolosi

Akar faragha zuim

Kolosi, a nguibar ekiar mam, a Esian Provinsin iti. Egha a Efesusin nguibar ekiam mong an boroghin iti. Pol uabi Kolosin nguibamin sios gamizi an otozir puvati. Pol Efesusin ikiava gumaziba amadazi, me ghua provinsin kamin nguibar mabar siosin ingangarim gamua, egha uaghan Kolosin ghu.

Pol kamaghin oraki, gumazir maba Kolosibar nighnizir gavgavibagh asighasighasa. Kamaghin amizi, a gavgavim men nighnizir gavgavim daningasa, akinafarir kam osirigha me bagha anemada. A kamaghin migei, Krais biziba bar dar dapanim. Krais uabira uam e iniam, eghti tuavir igharaziba en akurvaghan kogham. Tuavir igharazir kaba e inigh Kraisin saghuiamin mangam. Kraisin, God bar bizibar ingarizi da otifi. Egh Kraisin ingangarimin God ua bar biziba iniasa. Krais en aven iti, ezi e gumazamizir igiabar otivigha Kraisin arazibara gin zui.

Pol akinafarir kam osirigha gumazir pumuning ganingizi, aning a inigha Kolosin ghu. Gumazir faragha itim, Tikikus. Ezi an girara itim, Onesimus, gumazir kam Pol Filemon bagh osirizir akinafarimin an gun migirigiar aviribagha ami.

Krais a biziba bar dar dapanim, ezi Godin ikirimirir aghuim ko an arazir aghuiba bar a gizifa

(Sapta 1:1--3:4)

1-2 Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua Krais Iesusin aposelin ikiasa na misefe. Ezi ki ko en aveghbuam Timoti, ga ia bagha akinafarir kam osiri. Ia Godin gumazamizir Kolosin nguibar ekiamin itiba gan adarasi, ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia a ko poroghav itir darasi. Ga, e uan Afeziam God ko migia ghaze, a ian apangkuvigh ian navibar amuti ia navir amirizimin iki.

Ga ia bagha nighnigha God minabavira iti

3-4 Ga ian arazir aghuim baragha kamaghin fo, ia nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiava Godin gumazamiziba bar, me gifonge. Kamaghin amizi, dughiaba bar ga ia bagha God ko migia, ia ginighnigha God minabavira iti. A en Ekiam Krais Iesusin Afeziam.

5 E fo, guizin akam, an Akar Aghuim, a faragha ia bagha ghuzima ia kamaghin oraki, bizir aghuir God ia daningamiba da An Nguibamin iti, egh ia da bagh mizuamiva da iniam. Egha ia nighnizir gavgavim bizir kamin iti. Kamaghin, ia guizbangira nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiava Godin gumazamiziba bar, me gifonge.

6 Ezi nguazir kamin danganiba bar, me Akar Aghuir kamin akurazi, gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim an ikiava an gin zuima, Akar Aghuimin dagher aghuiba otiva ghuavira iti. Ezi ia uaghan, arazir kamra ian tongin oto. Dughiar ia faragha Godin apangkuvimin eghaghanim baregha

---

1:1-2: Rom 1:7; Efesus 1:1 **1:3-4:** Mak 4:8; 16:15; Jon 15:16; Efesus 1:13-16; 3:2; Filipai 1:3; 2 Timoti 4:8; Filemon 1:5; Hibru 6:10; 1 Pita 1:4; 5:12

bar guizbangira a gifozim, dughiar kam iza datirighin arazir kamra ian
tongin otogha, ian ingaravira iti.
7 Epafras Akar Aghuir kam ian sure gami, ezi ia a gifo. Epafras, a
ingangarir gumazir bar aghuir ga bar ifongezim, a ga ko ingarir mav. A ga
gisin ian akurvagha, bar deravira Kraisin ingangarim gami.
8 Egha Epafras ga migia ga geghari, Godin Duam ia gamima ia Godin
gumazamiziba deraghavira me gifonge.

Pol Kolosin gumazamiziba gavgavim me daningasa God ko migei

9 Bizir kam bagha, ga fomira ian araziba baragha iza datirighin, ga zurara
ia bagha God ko migei. Ga kamaghin an azangsisi, Godin Duam fofozir
aghuiba ko nighnizir aghuiba ia daningti, nighnizir kaba bar ia gizivagham.
Eghti bizir kamin ia Godin ifongiam bar a gifogham.
10 Kamaghin amizi ia Ekiamin gumazamizibar min ikiva an arazibar
amutima, a ia amir araziba dagh ifuegham. Egh ia ingangarir aghuir
igharagha garir aviribar amuam. Egh ia uaghan God gifogham, eghti fofozir
kam bar mangiva ekevegham.
11-12 Ezi ga kamaghin God ko migei, an gavgavir ekiar aghuimin, God gav-
gaviba bar ia daningti, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateram, egh aghumra
ikiva osimtiziba givaghamin dughiam mizuam. Egh ia bar akueghiva, en
Afeziam minabagh. A ia gamizima ia arazir aghuibar gin zui, egh bizir
aghuir a ia bagha miseveziba iniam. Ia Godin gumazamiziba ko da iniam,
kar Godin Nguibamin angazangarimin aven itir darasi.
13-14 Faragha mitarmemin gavgavim e ikezima e an apengan itima, God en
akuragha e inigha uan Otarimin gavgavimin apengan e atizi an en Atrivim
iti, Otarir kam a bar a gifonge. God uan Otarimin ingangarimin e gamizi e
firiaghire, egha tuavir kamra an en arazir kuraba gin amada.*

Pol Kraisin araziba ko an ingangaribar gun migei

15 E Godin ganighan kogham, ezi Krais an mirara gari. Krais an Otarir
ivariam, a God ingarizir bizir kaba bar dar dapanim.
16 Ezi Kraisin agharimin, God uan nguibamin itir biziba ko nguazimin itir
biziba bar dar ingari. Kar bizir e gariba ko garir puvatiziba, da enselin
gavgaviba ko duar gavgaviba ko aseba ko adariaba, ko bizir gavgaviba itiba.
God Krais ko, aning bizir kaba bar dagh amizi, da bar Krais baghavira iti.
17 Ezi bizir kaba tighar otivam, Krais fomira iti. Egha a biziba bar dagh
amima da deravira uari isasuigha bar deravira ingari.
18 Krais, a siosin dapanim, ezi sios an inivafizim. Egha a uabi ikirimirir
igiamin faragha zuir gumazim. Krais Godin Otarir ivariam, egha a faragha
ovevemin ua dikafi. God ghaze, Krais uabi biziba bar dar dapanimin ikiam.
Kamaghsua, a Krais gamizi, a ua dikafi,

1:7: Kl 4:12, Fm 23 **1:7:** Kolosi 4:12; Filemon 1:23 **1:9:** Ro 12:2, 1 Ko 1:5, Ef 1:8-9, 1:15-17, 5:10, 5:17, Fl 1:9 **1:9:** Rom 12:2; 1 Korin 1:5; Efesus 1:8-9; 1:15-17; 5:10; 5:17; Filipai 1:9 **1:10:** Jo 15:16, Ef 2:10, 4:1, Fl 1:27, 1 Te 4:1, Hi 13:21 **1:10:** Jon 15:16; Efesus 2:10; 4:1; Filipai 1:27; 1 Tesalonika 4:1; Hibru 13:21 **1:11-12:** Efesus 1:18-19; 3:16; 4:2 **1:13-14:** Luk 22:53; Efesus 1:6-7; 2:2; 1 Tesalonika 2:12; 2 Pita 1:11 * **1:13-14:** Akar kam, "mitarmemin gavgavim," an mingarimra kara: Satan ko bizir an ativazi an apengan itiba, kar tintinimin duar kuraba, aseba, adariaba, ko arazir kuraba bar moghira. **1:15:** Jo 1:18, 2 Ko 4:4, Hi 1:3 **1:15:** Jon 1:18; 2 Korin 4:4; Hibru 1:3 **1:16:** Jo 1:3, 1:10, Ro 8:38, 11:36, Hi 1:2, 2:10, 1 Pi 3:22 **1:16:** Jon 1:3; 1:10; Rom 8:38; 11:36; Hibru 1:2; 2:10; 1 Pita 3:22 **1:17:** Jo 1:1-3, 8:58, 17:5, 1 Ko 8:6 **1:17:** Jon 1:1-3; 8:58; 17:5; 1 Korin 8:6 **1:18:** Ap 26:23, 1 Ko 15:20, 15:23, Ef 1:10, 1:22-23, MAA 1:5 **1:18:** Aposel 26:23; 1 Korin 15:20; 15:23; Efesus 1:10; 1:22-23; Akar Mogomem 1:5

19 God kamaghin ifonge, an ikirimirir aghuim ko an araziba ko an gavgaviba Otarir kam gizivagham, kamaghin God uabi Kraisin aven iti. Kamaghin amizi, Krais Godin mirara gari.
20 Bizir God ingariziba, da an saghon ikegha apanir arazibar a gami. Ezi God kamaghin ifonge, a bizir kaba bar dar amuti da uam a ko navir vamira ikiam. A ghaze, a Kraisin ingangarimin arazir kam damuam. Kamaghin amizi a Krais ataghizima a ter ighuvimin areme. Ezi an ghuzim irezi tuavir kamin en apanir araziba da gifa. Egha bizir a ingariziba a bar ua da inizi da uam a ko iti, bizir an Nguibamin itiba ko nguazimin itiba uaghara.
21 Iarara, ia fomira arazir kuraba ko nighnizir kurabagh amuavira iti. Kamaghin amizi ia Godin saghon ikiava uan nighnizibar aven an apanim gami.
22 Ezi God kamaghin ifonge, a ia inigh ua bagh izam. Eghti ia an gumazamizibar min ikiva, an damazimin bar zueghiva, arazir kuratam ian ikian kogham. Kamaghsua datirighin Godin Otarim angamira gumazir mikarzim sara areme, ezi tuavir kamin God uam e ko navir vamira inis.
23 Ezi dipenir guarim dipenimin suirazi moghin, ia nighnizir gavgavimin suiragh bar tuivigh gavgavigh iki. Ia Akar Aghuim baregha dughiar kamin fo ia bizir aghuiba iniam, egha ia dav zuava nighnizir gavgavim iti. Egh ia akongiva nighnizir gavgavim ataghiraghan marki. Ki Pol, ki Akar Aghuir kamin ingangarir gumazim, egha e gumazamizir nguazimin itiba bar me bagha anekuri.

Pol sios bagha ingangarim gami

24 Ezi datirighin ki ian akurvaghasa mizazim ini. Krais siosin akurvaghasa inizir mizaziba, da givazir puvati. Ki da givasava ami. Ezi ki siosin akurvaghasa ifonge, a Kraisin inivafizimra. Bizir kam bagha ki bar akonge.
25 God uabi, ian akurvaghasa na misevegha, ingangarir kam na ganingi, ezi ki siosin ingangarir gumazimin oto. Ezi ki deravira Godin akam akurir ingangarim nan iti.
26 Dughiar fomira itibar iza datirighin, akar kam bar modo, ezi gumazamiziba bar a gifozir puvati. Egha datirighin Godin gumazamizibar damazibar an azenim giri.
27 Ezi Godin nighnizim kamakin, a uabi Akar Aghuir modozir kam e an gumazamiziba, an en aka, eghti e fogham, akar modozir kam a guizbangira bar dera, egh Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men akuragham. Akar modozir kam kamakin, Krais ian navir averiabar aven iti, ezi ia fo, a ia inighti ia a ko mangiva Godin Nguibamin ikiva, egh ia an bizir aghuiba iniam, ezi ia bizir kam bagha mizuai.
28 Ezi e Kraisin Akar Aghuim bar vaghvagha gumazamizibav kiri. E kamaghin ifonge, me Krais ko porogh ikiva fofozir aghuitamin oteveghan kogham, eghti e me inigh Godin damazimin mangam. Kamaghsua, e

---

1:19: Jo 1:16, 3:34, Kl 2:9 **1:19:** Jon 1:16; 3:34; Kolosi 2:9 **1:20:** Ro 5:1, 2 Ko 5:18, Ef 1:7, 1:10, 2:13, 2:16, 1 Jo 2:2 **1:20:** Rom 5:1; 2 Korin 5:18; Efesus 1:7; 1:10; 2:13; 2:16; 1 Jon 2:2 **1:21:** Ro 5:10, Ef 2:12, 4:18, Ta 1:15-16 **1:21:** Rom 5:10; Efesus 2:12; 4:18; Taitus 1:15-16 **1:22:** Ef 2:14-16, 5:27, 1 Te 4:7, Ta 2:14 **1:22:** Efesus 2:14-16; 5:27; 1 Tesalonika 4:7; Taitus 2:14 **1:23:** Mk 16:15, Ef 3:17, 1 Ti 3:16, Hi 3:14 **1:23:** Mak 16:15; Efesus 3:17; 1 Timoti 3:16; Hibru 3:14 **1:24:** Ro 5:3, 2 Ko 1:5-6, Ef 1:23, 3:13, Fl 3:10, 2 Ti 1:8 **1:24:** Rom 5:3; 2 Korin 1:5-6; Efesus 1:23; 3:13; Filipai 3:10; 2 Timoti 1:8 **1:25:** Ef 3:2, 3:7-8 **1:25:** Efesus 3:2; 3:7-8 **1:26:** Ro 16:25-26, 1 Ko 2:7, Ef 3:3-5, 3:9-10, 2 Ti 1:10 **1:26:** Rom 16:25-26; 1 Korin 2:7; Efesus 3:3-5; 3:9-10; 2 Timoti 1:10 **1:27:** Ro 9:23, 2 Ko 2:14, Ef 1:18, 3:8, 1 Ti 1:1 **1:27:** Rom 9:23; 2 Korin 2:14; Efesus 1:18; 3:8; 1 Timoti 1:1 **1:28:** Ef 4:13, 5:27 **1:28:** Efesus 4:13; 5:27

nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin gin ghua men sure gamua, egha akar gavgavim me ganidi.
29 Kamaghin amizi, Krais na ganingizir gavgavir ekiam, a nan akurvazima, tuavir kamin ki osimtiziba sara ingangarir dafar kam gami.

2

E nighnizir gavgavim ikiva akar ifavariba batogham

1 Ki ia foghasa, ki akurvazir ingangarir dafam ia ko Laodisian nguibamin itir gumazamiziba bagha a gami, egha uaghan nan guamin ganizir puvatizir igharaziba sara.
2 Ki kamaghin ifonge, ki gavgavim men navibar aningti me atiatingan kogham, egh ki me damuti me uari gifueghiva uari inigh ikiva, fofozir aghuim inighti nighnizir aghuir kam me damuti men nighnizir gavgavim bar ekevegham. Egh kamaghin me Godin akar modozimin mingarim deraghvira a gifogham, a Krais, a uabi akar modozir kamin mingarim. Kamaghsua ki ingangarir kam gami.
3 Godin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim bar pin kogha Krais gizivagha modogha iti, mati dagiaba dagiabar dipenimin iti. Ezi Krais uabira fofozir aghuir kam en aka.
4 Ezi ki ghaze, tav ia gifariva akar amirizibar ia mikimiva ia apezaperan kogham. Kamaghsua, ki akar kam ia migei.
5 Ki uabi uan mikarzimin ia ko itir puvatigha, ki ia ginighnighavira iti. Kamaghin ki akurvazir ingangarir dafar kam ia bagha a gami. Egha ki ian garima, ia uari inigha tuivigha deragha ingara egha nighnizir gavgavim Kraisin iti. Bizir kam bangin ki bar akonge.

E Kraisin porogh egh tuivigh gavgavigham

6 Ezi ia Krais Iesus en Ekiam a inigha gifa, kamaghin amizi ia a ko daruva an poroghiv iki.
7 Egh ia a gisin tuivigh gavgavigh, mati temem biba sara nguazimin tugha gavgafi. Uaghan mati dipenim dipenir akinir gavgavibagh isin tughav iti. Ia nighnizir gavgavim Akar Aghuir Epafras ian sure gamizir kamin iti, egh kamaghin ian nighnizir gavgavim aghung mangivira iki. Egh zurara God minabivira iki.
8 Ia bar deragh uari bagh gan, gumazitam fofozir ifavariba ko akar kinitabar gun ia mikimtima, ia an nighnizibar gin mangan marki, eghti da ia ikirarighan kogham. Gumazir kaba, inazir afeziaba ko duar kurar overiam ko nguazim gativaziba, me me da fofozir kaba ini. Ezi fofozir kaba da Kraisin izezir puvati.
9 Ia fo, Krais a en mirara gumazimin oto, ezi Godin ikirimirim ko araziba ko an gavgaviba bar a gizifa.
10 Egha a duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba bar, dar dapanim. Ia Kraisin poroghav itima, God ia gamima ia guizbangira angamira ikiavira iti.

1:29: Ap 20:20, 20:27, Ef 3:7, 3:20, Fl 4:13 **1:29:** Aposel 20:20; 20:27; Efesus 3:7; 3:20; Filipai 4:13 **2:2:** 2 Ko 1:6, Ef 3:4, 3:18, Fl 3:8, Kl 1:26, 3:14 **2:2:** Efesus 3:4; 3:18; Filipai 3:8; Kolosi 1:26; 3:14 **2:3:** Is 45:3, 1 Ko 1:24, 1:30, Ef 1:8, 3:19 **2:3:** Aisaia 45:3; 1 Korin 1:24; 1:30; Efesus 1:8; 3:19 **2:4:** Ro 16:18, Ef 4:14, 5:6, Kl 2:8 **2:4:** Rom 16:18; Efesus 4:14; 5:6; Kolosi 2:8 **2:5:** 1 Ko 5:3, 14:40, 1 Pi 5:9 **2:5:** 1 Korin 5:3; 14:40; 1 Pita 5:9 **2:7:** Efesus 2:20-22; 3:17; Kolosi 1:23 **2:8:** Ga 4:3, 4:9, Ef 5:6, Kl 2:3, 2:18-20, Hi 13:9 **2:8:** Galesia 4:3; 4:9; Efesus 5:6; Kolosi 2:3; 2:18-20; Hibru 13:9 **2:9:** Jo 1:14-16, Kl 1:19 **2:9:** Jon 1:14-16; Kolosi 1:19 **2:10:** Ef 1:21-22 **2:10:** Efesus 1:21-22

11 Ezi ia Kraisin poroghav ikia, mati ia uan mikarzir mogomebar inibar
ghorir arazim ini. Ezi arazir kam, gumazitam uan dafarimin a gamizi an
otozir pu. Puvati. Krais uabi mikarzir mogomebar inibar ghorir arazir
kam ati. Kraisin arazir kamin e, navir ghurimin gavgavir e ikiagharighizim,
anetughavkinigha, a gin amadagha firiaghiri. Kar guizbangira mikarzir
mogomebar iniba aghorir arazim.
12 Ezi dughiar e ruezimin e Krais ko poroghav itima, God Krais ko e sara
mozim gati. Ezi e fo, God uan gavgavir ekiamin amodoghin ingarava Krais
mozimin a gamizi a ua dikafi. Ezi e nighnizir gavgavim an ingangarir
gavgavir kamin iti, ezi dughiar e ruezimin, God Iesus ko e gamizima e uaghan
ua dikafi.
13 Ia faragha uan arazir kurabagh amir arazim bangin, ia mati gumazir
mikarzir mogomebar iniba aghorir puvatizibar min amua, gumazir are-
mezibar min iti. Ia navir ghurimin arazibar gin zui. Dughiar kamin Krais
ian navir ghurimin araziba tighar da atughuvkinighiva da gin amadagham,
kamaghin amizi ia gumazir aremezibar min amuavira iti. Ezi datirighin God
ia gamizi ia Krais ko angamira iti. Ezi God en arazir kuraba bar a da gin
amada.
14 Moses Osirizir Araziba, akam e gasaragha, en arazir kuraba aghurigha
azenim gatigha, e gamima e an akam ko an gavgavimin apengan iti. Ezi
e gasir akar kaba God bar da batoke, egha uaghan Moses Osirizir Araziba
isa Iesusin ter ighuvimin a gafu, egha tuavir kamin Moses Osirizir Arazibar
gavgavim agifa.
15 Ezi Krais ter ighuvimin duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba, a dar
gavgaviba adegha gifa. God ter ighuvimin, kamaghin gumazamiziba bar
men aka, a bar da dikabiragha dagh amima da pura bizir kinibar min otifi.

E Krais koma areme, ezi nguazir kamin araziba en akuraghan kogham

16 Kamaghin amizi, ia tav ateghtima an akaba ia gasan marki, egh ia
mikim suam, ia dagheba ko dipaba apir arazibar gin zuir puvati, o ia Godin
ziam fer dughiabar gin zuir puvati, o iakinir igiabar isar araziba ko Sabatin
dughiabar arazibar gin zuir puvati.
17 Arazir kaba, da bizir gin izamibar nedazir kiniba, ezi Krais a uabi
guizbangin bizim.
18 Eghti gumazitam bizitam irebamin min bizimin ganigh, kamaghin a
uabira uan ziam fiti, ia an akam baraghan marki. Gumazir kam suam,
ia uarigh ifariva uari dikabiniva egh enselbar ziaba fi. Eghti ia an akam
baraghan marki. Gumazir kam a uan nighnizim ko navir ghurimin arazibar
gin ghua, pura migia ghaze, ki uabi bar fo. Eghti ia gumazir kamaghin
amitam ateghti a ia dikabiragh, ian ivezir aghuim okiman marki.
19 Egha a Kraisin suirazir puvatigha anetaki, Krais en dapanim, e an
inivafizim. E an poroghav ikia dagheba isa, egha a ko inivafizir agiribar min
uari isasuiragha iti. Inivafizir kam Kraisin apengan itima an a gamima a God
ifongezi moghin aghua gavgafi.
20 Ezi ia Krais ko poroghav ikia a ko areme, kamaghin amizi ia duar
kurar overiam ko nguazim gativaziba bar ada ategha uam adar apengan itir

---

2:11: Ro 2:29 **2:11:** Rom 2:29 **2:12:** Ro 6:4, Ef 1:19-20, 3:7, Kl 3:1 **2:12:** Rom 6:4; Efesus 1:19-20; 3:7; Kolosi 3:1 **2:13:** Ef 2:1-5 **2:13:** Efesus 2:1-5 **2:14:** Ef 2:14-16, 1 Pi 2:24 **2:14:** Efesus 2:14-16; 1 Pita 2:24 **2:15:** Kl 1:13 **2:15:** Kolosi 1:13 **2:16:** Ro 14:1-12, 1 Ko 8:8, Ga 4:10 **2:16:** Rom 14:1-12; 1 Korin 8:8; Galesia 4:10 **2:17:** Hi 8:5, 9:9, 10:1 **2:17:** Hibru 8:5; 9:9; 10:1 **2:19:** Ef 2:21, 4:15-16 **2:19:** Efesus 2:21; 4:15-16 **2:20:** Ga 4:3-5, 4:9 **2:20:** Galesia 4:3-5; 4:9

puvati. Egha tizimsua ia nguazir kamin itir gumazamizibar min aruavira iti? Egha tizimsua ia nguazir kamin arazibagh amuavira iti? Arazir kaba kamakin,
21 "Ia bizir kabar suighan marki," egh "Dagher kabar aman marki," egh uaghan "Bizir igharazir maba sara suighan marki."
22 Ezi bizir kaba, e dar ingangaribagh amima da zuamira ikufi. Arazir kaba, gumazamizibara uari dagh amuava da arigha en sure gami.
23 E bar fo, arazir kaba me dav kim suam, da nighnizir aghuibar gin zui. Da guizbangira bar puvati. Arazir kaba ghaze, ia uari uan ifongiamin gin mangiva mighighvira Godin ziam fer arazibar amu. Egha ghaze, ia uarigh ifariva uari dikabin. Egha ghaze, ia Godin ingangarim damuva uan mikarzim mizazir kuram a daning. Egh arazir kaba, da en mikarzibar akuragh navir ghurimin araziba dikabiragh da givaghan kogham. Bar puvatigham.

3

E Krais ko ua dikavigha ikirimirir igiamin iti

1 God ia gamizima ia Krais ko ua dikavigha ikirimirir igiamin iti. Kamaghin amizi, ia Godin Nguibamin pin itir biziba bar dagh ifongegh, da Krais iti naghin iti. Krais, Godin agharir guvimin amadaghan uan atrivir dabirabimin aperaghav iti.
2 Ezi ia bizir pin itiba baghvira nighnigh, egh nguazimin itir bizibagh nighnighan marki.
3 Ia fo, ia aremegha gifa, ezi ian ikirimirir angamira itim Krais ko ikiava, Godin poroghav ikia egha modoghav ikia tighar azenimin otivam.
4 Ezi Kraisra, a guizbangira ian ikirimirir angamira itimin mingarim. Eghti Krais uamategh izamin dughiam, ia uaghan a ko an angazangarir gavgavir ekiamin aven otivam.

Krais en aven itima e gumazamizir igiabar otifi

(Sapta 3:5--4:18)

Ikirimirir ghurim koma ikirimirir igiam

5 Kamaghin amizi, ia nguazimin itir arazir kurar ian navir averiamin itiba bar da gifagh. Bizir kaba, gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko afiar araziba, ko arazir kurabar amuasa naviba dikavir arazim, koma gumazir igharazibar bizibar gara da ifuer arazim. Bizibar gara dagh ifuer arazir kam, mati ia uari isa ifavarir godbar aningizir arazimin min ami.
6 Ezi bizir kaba bagha God uan aningagharimin ivezir bar kuram gumazir arazir kabagh amiba me bagha anetizima a iti. Kar gumazamizir Godin akam iriaghiriazibar ivezir kuram. A izam.
7 Ia faragha arazir kurar kabar gin zuima, da ia gativagha ia ikiaghariki.

2:21: 1 Ti 4:3 **2:21:** 1 Timoti 4:3 **2:22:** Ais 29:13, Mt 15:9 **2:22:** Aisaia 29:13; Matyu 15:9 **3:1:** Sng 110:1, Mk 12:36, 16:19, Ef 1:20, Fl 1:30, Kl 1:29, 2:12, 1 Te 2:2 **3:1:** Onger Akaba 110:1; Mak 12:36; 16:19; Efesus 1:20; Kolosi 2:12 **3:2:** Mt 6:33 **3:2:** Matyu 6:33 **3:3:** Ro 6:2, 2 Ko 5:7, 5:14, Ga 2:20, Kl 2:20 **3:3:** Rom 6:2; 2 Korin 5:7; 5:14; Galesia 2:20; Kolosi 2:20 **3:4:** Jo 11:25, 14:6, 1 Ko 15:43, Fl 1:21, 1 Jo 3:2 **3:4:** Jon 11:25; 14:6; 1 Korin 15:43; Filipai 1:21; 1 Jon 3:2 **3:5:** Ro 6:6, 6:11-13, 8:13, Ga 5:24, Ef 4:19, 5:3-5, 1 Te 4:5 **3:5:** Rom 6:6; 6:11-13; 8:13; Galesia 5:24; Efesus 4:19; 5:3-5; 1 Tesalonika 4:5 **3:6:** Ef 5:6 **3:6:** Efesus 5:6 **3:7:** Ro 6:19-20, 1 Ko 6:11, Ef 2:2 **3:7:** Rom 6:19-20; 1 Korin 6:11; Efesus 2:2

8 Ezɨ datɨrɨghɨn ia arazir kaba uam adar amuan markɨ. Arazir kaba:
adariba, ko anɨngaziba, ko navir kuraba ko akar kuraba uari gasir araziba,
koma mɨgɨrɨgɨar mɨzɨrɨzir ian akatoribar otiviba,
9 ko uarigh ifarir arazim, ia arazir kabar amuan markɨ. Ia fo, ia navir
ghurimɨn araziba ategha,
10 gumazamizir igiabar otifi, mati gumazim korotiar ghurim sueghava
korotiar igiam aru. Ezɨ God, gumazir ian ingarizɨ ia gumazamizir igiabar
otivizir kam, a kamaghɨn ifonge, a ia damutɨ ia bar deravɨram a gɨfogham.
Kamaghsua, a ia gamuavɨra itima ia an mɨraram otivavɨra iti.
11 Kamaghɨn amizɨ, datɨrɨghɨn bɨbɨziba puvatɨ. Ia ua kamaghɨn nɨghnɨghan
markɨ, e Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, o e mɨkarzir
mogomebar iniba aghore, o da aghorezir puvatɨ, o igharazir darazir akabav
gei, o nguibar atiabar gumazamiziba, o e pura ingangarir gumazibar iti, o
e fɨriaghɨrezir gumazamiziba. E kamaghɨn nɨghnɨghan kogham. E fo, Krais
uabɨra iti, egha Krais uabɨ bar en aven iti.

E igharazibagh ifongezir arazim damuam

12 God ua baghavɨra ia mɨsevezɨ, ia an gumazamizibar otivigha gɨfa, ezɨ
a bar ia gifonge. Kamaghɨn amizɨ, ia arazir kabar amu: Ia gumazamizibar
apangkuv, egh arazir aghuibar gumazamizir igharazibar amu, egh uari
dɨkabɨragh, egh gumazamizibar asughasugh, egh dɨghorim amɨrazir arazim
damu.
13 Egh ian tongɨn tav arazir kuratam igharazitav damightɨma an an ose-
meghɨva, egh ia zuamɨra uari uarir anɨngaghan markɨ, egh uari uan arazir
kuraba gɨn amang. Ia fo, Ekiam ian arazir kuraba gɨn amada, ezɨ kamaghɨra
ia uaghan uarira uan arazir kuraba gɨn amang.
14 Egh ia bar uarigh ifongegh. Arazir kam a bar arazir igharazibagh afira.
Arazir kam, an arazir aghuir igharazibagh amima da bar deravɨram otiva,
uari isa ingari.
15 Krais navir amɨrizim ia ganɨngi, egha ia gamizɨma ia navir vamɨra iti, ezɨ
navir amɨrizir kam ian navir averiabar ikɨva ia gativagh nɨghnɨzir aghuiba
ia danɨngam. Ia fo, navir amɨrizir kam bagha God ian diazɨma ia bar uari
inigha inivafɨzir vamɨran mɨn oto. Egh zurara God mɨnabɨ.
16 Egh Kraisɨn akam ian navir averiabar ikɨ gavgafigh. Eghtɨ ia vaghvagh
nɨghnɨzir aghuiba ko fofozibar gɨn mangɨva uarira uarir sure damuva akur-
vazir akam uari danɨng. Egh Onger Akabar Akɨnafarimɨn aven ighiabar
amuva, Iesusɨn ziam fer ighiabar amuva, Godɨn Duam ian navir averiabagh
atɨzir ighiabar amu. Dughiar ia ighiabar amuamim, ia uan navir averiabar
God mɨnabɨ.
17 Ezɨ bizir manaba ia dagh ami, mɨgɨrɨgɨaba o ingangariba, ia bizir kaba
bar Ekiam Iesusɨn ziamɨn dar amu. Egh an ziamɨn ia God Afeziam mɨnabɨ.

Pol, Kraisɨn arazibar gɨn mangasa, poroghamiba ko boribav gei

---

3:8: Ef 4:22, 4:25-31, 5:4, Hi 12:1, 1 Pi 2:1 **3:8:** Efesus 4:22; 4:25-31; 5:4; Hibru 12:1; 1 Pita 2:1 **3:9:** Ef 4:22 **3:9:** Efesus 4:22 **3:10:** Stt 1:26, Ro 12:2, Ef 2:10, 4:24 **3:10:** Jenesis 1:26; Rom 12:2; Efesus 2:10; 4:24 **3:11:** Ro 10:12, Ga 3:28, Ef 1:23 **3:11:** Rom 10:12; Galesia 3:28; Efesus 1:23 **3:12:** Ga 5:22, Ef 4:32, Fl 2:1, 1 Pi 2:9 **3:12:** Galesia 5:22; Efesus 4:32; Filipai 2:1; 1 Pita 2:9 **3:12:** Efesus 4:2 **3:13:** Mk 11:25, Ef 4:32, 5:2 **3:13:** Mak 11:25; Efesus 4:32; 5:2 **3:14:** Ro 13:8-10, 1 Ko 13:13, Ef 4:3 **3:14:** Rom 13:8-10; 1 Korin 13:13; Efesus 4:3 **3:15:** 1 Ko 12:13, 12:27, Ef 2:16-17, 4:4, Fl 4:7 **3:15:** 1 Korin 12:13; 12:27; Efesus 2:16-17; 4:4; Filipai 4:7 **3:16:** 1 Ko 14:26, Ef 5:19, Kl 4:6 **3:16:** 1 Korin 14:26; Efesus 5:19; Kolosi 4:6 **3:16:** Efesus 5:19-20 **3:17:** 1 Ko 10:31, Ef 5:20, 1 Te 5:18, Hi 13:15 **3:17:** 1 Korin 10:31; Efesus 5:20; 1 Tesalonika 5:18; Hibru 13:15

18 Ia amuiba vaghvagh, uan pabar apengan iki me baghivira iki. Kar Ekiam
ifongezir arazim.
19 Ezi ia paba vaghvagh, uan amuiba bar deraghvira me damuva bar me
gifongegh. Egh men ataran kogh, pazi me damuan marki.
20 Ia boriba, ia zurara uan ameboghfeziabar akaba baraghiva dar gin
mangi. Ia fo, Ekiam ian arazir kam bagh bar akuegham.
21 Ia afeziaba uan boriba mighi me amir biziba bagh mikimiva men
nighnizibar amuti me ataran marki. Ia kamaghin damuti, borim osemegh
kamaghin mikim suam, ki bizitam damuan kogham. Marki. Ki aghua.

Pol ingangarir gumaziba ko gumazir ekiar men garibav gei

22 Ia ingangarir gumaziba vaghvagh, uan gumazir ekiar ian garibar akaba
baragh, egh biziba bar dar amu. Egh ia kamaghin nighnighan marki, "egh
suam, dughiar me en gara itibar, e me apezeper ingangarir aghuibar amuti
me e gifuegham." Puvati. Ia Ekiamin atiating, egh dughiaba bar uan navir
averiabar aven deravira nighnigh, guizbangira ingangarim damu.
23 Ezi ia amir biziba bar, ia uan gavgaviba sara dar amu. Kar, ia gumaziba
bagha ingarir puvati. Ia Ekiam bagha ingangarim gami.
24 Ia bizir kam ginighnigh, ia Ekiam Kraisin ingangarir gumazamiziba, a
uabira ian garir gumazir bar ekiam. Egha ia fo, Ekiam ivezir aghuir uan
gumazamiziba bagha atizim, a gin ia daningam.
25 Ia fo, God gumazamizir vabara a men garir puvati, a bar gumazamizibar
gara men araziba ko navir averiaba deravira dar gara tuavir vamira me
tuisisi. Kamaghin amizi, gumazir arazir kurabagh amizim, a uan arazir
kurar an amizim bagh ivezir kuram iniam.

4

1 Ia ingangarir gumazamizibar garir gumazir ekiaba, ia kamaghin fogh, ia
uaghan gumazir ian garir ekiam a Godin Nguibamin pin iti. Kamaghin amizi,
ia uan ingangarir gumazamiziba deravira men ganiva Godin damazimin
derazir arazimin me damuva arazir aghuibar me damu.

E God ko migeir arazim pamtem a damu egh deraghvira daruam

2 Ia God ko mikim mamaghira ikiva, deraghvira ganiva nighnigh God ko
mikim, egh God minabivira iki.
3 Ia God ko mikimiva egh uaghan e bagh an azangsighti, an e bagh tiam
kuightima e Kraisin akam akunam. Akar kam a fomira modoghav iti. Ia fo,
ki akar kam akunizi, me a baraghan aghuagha na isa kalabus gati.
4 Ia God ko mikim egh suam, a nan akuraghti ki God ifongezir moghira,
deraghvira akar kam akunam.
5 Ezi ia, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir darasi, ia nighnizir
aghuibar gin mangiva egh arazir aghuibar me damu. Egh ia dughiaba
vaghvagh Kraisin arazibar men akakaghsivira damuvira iki.

3:18: Ef 5:22, Ta 2:5, 1 Pi 3:1 **3:18:** Efesus 5:22; Taitus 2:5; 1 Pita 3:1 **3:19:** Ef 4:31, 5:25, 5:28, 1 Pi 3:7 **3:19:** Efesus 4:31; 5:25; 5:28; 1 Pita 3:7 **3:20:** Ef 5:24, 6:1, Ta 2:9 **3:20:** Efesus 5:24; 6:1; Taitus 2:9 **3:21:** Ef 6:4 **3:21:** Efesus 6:4 **3:22:** 1 Ti 6:1, Ta 2:9 **3:22:** 1 Timoti 6:1; Taitus 2:9 **3:22:** Efesus 6:5-8 **3:24:** 1 Ko 7:22 **3:24:** 1 Korin 7:22 **3:25:** Lo 10:17, Ro 2:11, Ef 6:9, 1 Pi 1:17 **3:25:** Godin Araziba 10:17; Rom 2:11; Efesus 6:9; 1 Pita 1:17 **4:1:** Wkp 25:43, 25:53, Ef 6:9 **4:1:** Ofa Gami 25:43; 25:53; Efesus 6:9 **4:2:** Ef 6:18, Fl 4:6 **4:2:** Efesus 6:18; Filipai 4:6 **4:3:** Ro 15:30, 1 Ko 16:9, Ef 6:19 **4:3:** Rom 15:30; 1 Korin 16:9; Efesus 6:19 **4:4:** Ef 6:20 **4:4:** Efesus 6:20 **4:5:** Ef 5:15-16, 1 Te 4:11-12 **4:5:** Efesus 5:15-16; 1 Tesalonika 4:11-12

6 Ia zurara akar aghuir sɨngtɨzibav kɨmtɨma, gumazamiziba da baragh
dagh ifuegham. Kamaghɨn amizɨ ia bar deravɨra foghɨva gumazamiziba
vaghvagh men akaba ikarvagh.

Pol Tikikus ko Onesimus aning amadazɨ aning Kolosin zui

7 Tikikus e ko ingangarir gumazir mam, a en aveghbuar aghuir e bar
ifongezim, egha a guizbangɨra Ekiamɨn ingangarir gumazir bar aghuim. A
nan ingangariba bar dar gun ia mɨkɨmam.
8 Ezɨ bizir kam bagha, kɨ ia bagha anemada. Kɨ ghaze, ia fogham, e
manmaghɨn iti, eghtɨ akar kam gavgavim ian navibar amutɨ ia ua bar
akuegham. Kamaghsua, kɨ Tikikus amadazɨ, a ia bagha zui.
9 Eghtɨ Onesimus, a Tikikus ko izam, a guizbangɨra en guizɨn aveghbuar
bar aghuir e bar ifongezim, a dughiaba bar Godɨn ingangarim gami. A ian
mav. Eghtɨ aning bizir kagh otiviziba bar dar gun ia mɨkɨmam.*

Pol Kolosiba bagha akɨnafarim amaga ghaze, Afeziam ia ko ikɨ

10 Aristarkus, a na ko kalabusɨn ikia, egha ghaze, Afeziam ia ko ikɨ. Ezɨ Mak,
Barnabasɨn imurim, a uaghan akam amaga ghaze, Afeziam ia ko ikɨ. (Egh a
izɨ ian tongɨn otoghtɨ ia a inigh uan dɨpenimɨn mangɨ. Ia Mak iniasa, kɨ ia
bagha akar kam amadagha gɨfa.)
11 Ezɨ Iesus, an ziar mam Jastus, a uaghan ghaze, Afeziam ia ko ikɨ.
Judan tongɨn itir gumazir mɨkarzir mogomebar iniba aghorezir kabara, me
na ko ikia God Gumazamizibagh Ativir Ingangarim gamua egha me bar
deraghavɨra nan akurvasi.
12 Epafras uaghan ia gɨnɨghnɨgha ghaze, Afeziam ia ko ikɨ. A uaghan ian
mav, egha Krais Iesusɨn ingangarir gumazim. A zurara ia bagha pamten God
ko mɨgɨavɨra iti, egha ghaze, God ian akurvaghtɨ, ia tuivigh gavgavigh, egh
fofozir aghuitam oteveghan koghɨva, egh Godɨn ifongiam bar a gɨfoghɨva an
gɨn mangam.
13 Ezɨ kɨ kamaghɨn ia mɨkɨmasa, a bar akurvazir dafam ia bagha a gamuava
egha uaghan Laodisian nguibamɨn itir darazi ko Hierapolisɨn nguibamɨn itir
darazi bagha a gami.
14 Ezɨ Luk, a doktan e bar ifongezim, a Demas ko aning ghaze, Afeziam ia
ko ikɨ.†
15 Egh ia Laodisian itir siosɨn mɨkɨm suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko ikɨ. Egh
ia Nimfa ko siosɨn an dɨpenimɨn uari akuvim sara, bar me mɨkɨm suam, Pol
ghaze, Afeziam ia ko ikɨ.
16 Egh ia akɨnafarir kam uarir tongɨn a dɨpon, egh gɨn Laodisian itir sios
bagh anemadagh, eghtɨ me uaghan uarir tongɨn a dɨponam. Egh uaghan
akɨnafarir kɨ Laodisiaba bagha amadazim, me ia bagh anemadaghtɨ, ia a
inighɨva uarir tongɨn a dɨponam.
17 Egh ia kamaghɨn Arkipus mɨkemegh, "Ekiam nɨ ganɨngizir ingangarim,
nɨ deravɨra a damuva bar anegɨfagh."

4:6: Mk 9:50, Ef 4:29, Kl 3:16, 1 Pi 3:15 **4:6:** Mak 9:50; Efesus 4:29; Kolosi 3:16; 1 Pita 3:15 **4:7:** Ap 20:4, 2 Ti 4:12 **4:7:** Aposel 20:4; 2 Timoti 4:12 **4:7:** Efesus 6:21-22 **4:9:** Fm 10-12 **4:9:** Filemon 1:10-12 * **4:9:** Onesimus a pura Filemonɨn ingangarir gumazim. Nɨ akar Filemon akɨnafarir Pol a bagha osirizimɨn aven itimɨn gan. **4:10:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, 19:29, 27:2, Fm 24 **4:10:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; 19:29; 27:2; Filemon 1:24 **4:12:** Kl 1:7, Fm 23 **4:12:** Kolosi 1:7; Filemon 1:23 **4:14:** 2 Ti 4:10-11, Fm 24 **4:14:** 2 Timoti 4:10-11; Filemon 1:24 † **4:14:** Gumazir avɨriba nɨghnɨgha ghaze, Lukɨn kamrama, akɨnafarir pumuning osiri, mam Luk Osirizir Akar Aghuim, egha ɨgharazim Aposelbar Ingangariba. **4:17:** Fm 2 **4:17:** Filemon 1:2

18 Ki Pol, ki uan dafarimningin akar abuananam ia bagha an osira ghaze:
God deravira ia damu. Ki kalabusin ikiavira iti, ezi ia na gin amangan marki.
Ki ia bagha God ko migia ghaze, Godin apangkuvim ia ko iki.‡

4:18: 1 Ko 16:21, 2 Te 3:17 **4:18:** 1 Korin 16:21; 2 Tesalonika 3:17 ‡ **4:18:** Ni 1 Korin 16:21in gan.

Akɨnafarir Faragha Zuim, Pol Tesalonikan Nguibamɨn Itir Sios Baghava an Osiri
O
1 Tesalonika
Akar faragha zuim

Tesalonikan nguibar ekiam, a Masedonian Provinsɨn nguibar ekiar mam. Dughiar Pol Filipai ataghizim, a Tesalonikan ghugha nguibar kamɨn siosɨn mam okore (Aposel 17:1-9). Egha Judabar garima, gumazamizir avɨrim Polɨn akamɨn gɨn ghua egha Kraisɨn adarazir otifi, ezɨ Judaba navir kuram Polɨn ikiava a gamizɨ, a Tesalonikan nguibam ataki. Egha gɨn Pol ghua Korinɨn nguibar ekiamɨn itima, a ko ingarir gumazim Timoti iza bizir Tesalonikan Kraisɨn adarazi bativizibar gun Pol mɨgei.

Ezɨ Pol Timotin akam baregha, Tesalonikan sios nɨghnɨzir gavgaviba gavgavim me danɨngasa, a ko Sailas ko Timoti akɨnafarir kam osirigha me bagha anemada. Fofozir gumazir avɨrim ghaze, akɨnafarir kam ti Pol osirizir akɨnafarir Godɨn Akɨnafarimɨn aven itibar faragha zuim. Ezɨ akɨnafarir kamɨn, Pol Tesalonikabar nɨghnɨzir gavgaviba ko arazir aghuiba bagha bar akonge.

Tesalonikan gumazamizir kaba, Krais manmaghɨn ua izamin bizim, me ti deravɨra fozir puvatɨ. Me kamaghɨn foghasa, gumazamizir Krais tɨghar ua izamin dughiamɨn ovengeziba, me uaghan zurara itir ikɨrɨmɨrir aghuim iniam, o puvatɨgham? Eghtɨ Krais dughiar manamra izam? Pol men azangsɨziba ikarvagha kamaghɨn mɨgei, me arazir aghuibar gɨn mangɨva, Ekiam izamin dughiam bagh uari akɨr ikɨ.

Pol ko ingarir darasi, me Tesalonikan itir sios gɨnɨghnɨsi

(Sapta 1--3)

1 Kɨ Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akɨnafarir kam osiri, me God Afeziam ko Ekiam Krais Iesusɨn poroghav itir gumazamiziba: Godɨn apangkuvim ko navir amɨrizim ia ko ikɨ.

Pol Tesalonikan itir siosɨn nɨghnɨzir gavgavim bagha bar akonge

2 E zurazurara God mɨnabava ia bagha God ko mɨgei.

3 E ian arazibagh nɨghnɨgha e fo, ia nɨghnɨzir gavgavim Godɨn itima, bizir kam ia gamima ia ingangarir aghuibagh ami. Egha ia igharazibagh ifuegha, bizir kam ia gamima, ia pamtem ingari. Egha ia en Ekiam Krais Iesusɨn mɨzua ikia, uan naviba gavgavim dagh anɨgavɨra iti. E ian arazir kaba Godɨn damazimɨn dagh nɨghnɨsi. Kamaghɨn, e bizir kaba bagha God mɨnabavɨra iti.

4 En adarasi, e kamaghɨn fo, God bar moghɨra ia gifongegha, ua baghavɨra ia amɨsevegha gɨfa.

1:1: Ap 17:1-13, 2 Te 1:1 **1:1:** Aposel 17:1-13; 2 Tesalonika 1:1 **1:2:** Ef 1:16, Fl 1:3-4, Kl 1:3, 2 Te 1:11 **1:2:** Efesus 1:16; Filipai 1:3-4; Kolosi 1:3; 2 Tesalonika 1:11 **1:3:** 1 Ko 13:13, Ga 5:6, Kl 1:4-6, Hi 6:10 **1:3:** 1 Korin 13:13; Galesia 5:6; Kolosi 1:4-6; Hibru 6:10 **1:4:** Kl 3:12, 2 Te 2:13 **1:4:** Kolosi 3:12; 2 Tesalonika 2:13

5 Akar aghuir e inigha ia bagha izezim, an akar kinimin min ia bagha izezir
puvati. A Godin Duam ko gavgavim sara ize. Kamaghin amizi, ia guizbangira
fo, akar kam a bar guizin akam. E ian tongin ikiava ian akuraghasava amizir
arazim, ia uari a gifo.
6 Egha ia Godin akam inizi, osimtizir aviriba ia batifi, ezi ia Ekiamin araziba
ko en arazibar gin zuima, Godin Duam ian navibagh amima ia bar akonge.
7 Kamaghin ia arazir aghuim Masedonia ko Akaian Provinsin itir Kraisin
adarasi, bar men aka. Eghti me ian arazimin ganiva an gin mangam.
8 Ezi Ekiamin akar ia kunizim, a dibiarimin araremin min bar ghu. Egha a
Masedonia ko Akaiara aningin ghuzir puvati, ian nighnizir gavgavir Godin
itir kamin eghaghanim, nguibaba bar a baraki. Kamaghin amizi, marki e ua
me mikiman kogham.
9 Ezi dughiar e ia bagha iziba, me uari bizir otivizibar gun e geghari. Egha
ia marvir guaba ategha navibagh iragha guizbangira Godin gin zuir arazibar
me geghari. A guizbangira ko zurara itir God.
10 Ezi ia an Otarim mizuai, a Godin Nguibam ategh uamategham. Otarir
kam aremezima God a gamizi, a ua dikafi. A Iesus, an en akurvasi, egh
dughiar Godin aningagharim izamim, an en akuragham.

2

Pol Tesalonikan nguibamin ikiava amizir ingangarim migei

1 En adarasi, ia uari fo, ingangarir e ian tongin ikiava amizim, a pura
ghuzir puvati.
2 Ia fo, e tighar ia bagh izamin dughiam, e Filipain nguibar ekiamin ikia
mizaziba isima, me en ziabagh asighasisi. Ezi dughiar e ia bagha izezim, en
God en naviba gavgavim dagh aningizima, e uan apanir aviri kabar atiatir
puvati. E tugha gavgavigha Godin Akar Aghuim ia mikiri.
3 Egha e ia nighnizir gavgavim Kraisin ikiasava, e ia migia, egha pazav
akatamin ia mikemezir puvati, egha e nighnizir zuezir puvatizitam sara ia
migia ia gifarazir puvati.
4 Bar puvati. En nighnizim a igharagha iti. God en navir averiabagh
fogha givagha, a uabi ifongegha Akar Aghuim akunamin ingangarim e
ganingi. Gumazamiziba en ingangarim gifueghasa, e akam akurir puvati.
Godra en navir averiabar gari. Ezi e kamaghsua, a uari amir ingangarim
gifongegham.
5 Ia fogha gifa, God en garava e gifozima e kamaghin ia migei, e akar
ifavaritamin ia gifarazir puvati, egha e ian bizibagh ifuegha ia apezepera
migeir puvati.
6 E, ia ko gumazamizir igharazibar damazimin ziam iniasa ingarir puvati.

1:5: 1 Ko 2:4-5, 4:20, Kl 2:2, Hi 2:3 **1:5:** 1 Korin 2:4-5; 4:20; Kolosi 2:2; Hibru 2:3 **1:6:** Ap 17:1-9, 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 **1:6:** Aposel 17:1-9; 1 Korin 4:16; 11:1; Filipai 3:17; 2 Tesalonika 3:9 **1:7:** 1 Pi 5:3 **1:7:** 1 Pita 5:3 **1:8:** Ro 1:8 **1:8:** Rom 1:8 **1:9:** Ap 14:15, 1 Ko 12:2, Ga 4:8, 1 Te 2:1 **1:9:** Aposel 14:15; 1 Korin 12:2; Galesia 4:8; 1 Tesalonika 2:1 **1:10:** Ap 17:31, 1 Te 4:16, 5:9, Ta 2:13, 2 Pi 3:12 **1:10:** Aposel 17:31; 1 Tesalonika 4:16; 5:9; Taitus 2:13; 2 Pita 3:12 **2:1:** 1 Te 1:5, 1:9 **2:1:** 1 Tesalonika 1:5; 1:9 **2:2:** Ap 16:19-24, 17:1-9, Fl 1:30, Kl 2:1 **2:2:** Aposel 16:19-24; 17:1-9; Filipai 1:30; Kolosi 2:1 **2:4:** Jer 11:20, Ga 1:10, 1 Ti 1:11 **2:4:** Jeremaia 11:20; Galesia 1:10; 1 Timoti 1:11 **2:5:** Ap 20:33, Ro 1:9, 1 Te 2:10, 2 Pi 2:3 **2:5:** Aposel 20:33; Rom 1:9; 1 Tesalonika 2:10; 2 Pita 2:3 **2:6:** Jo 5:41, 5:44, 1 Ko 9:1-6, 2 Ko 11:9, 2 Te 3:8-9 **2:6:** Jon 5:41; 5:44; 1 Korin 9:1-6; 2 Korin 11:9; 2 Tesalonika 3:8-9

7 E guizbangira Kraisin aposelbar min iti. Kamaghin e ti ifuegha, uarir
akurvaghasava biziba bagha ia migiai. Egha e ingangarir ekiam ia daningan
aghua. E bar aghumra ia ko ikiava ian asughasusi. Kamaghira amebam uan
borir aghiribar asughasugha deragha men gari moghin e deravira ian gari.
8 Ia bar guizbangira en namakaba, kamaghin amizima, e guizbangira
bar ia gifongegha, Godin Akar Aghuim ia mikimasa, egha e uaghan uan
ikirimirim ian akurvaghasa.
9 En adarasi, ia uari en ingangarir ekiar e ia ko ikia Godin Akar Aghuir
kunizim gifo. E ghaze, e daghebar uarir akurvaghsi osimtizir ekiam ia
daningan kogham. Egha e dimagariba ko aruebar bar puvira ingari.
10 Ia fozi, God uaghan fo, arazir manam e ia gami, ia nighnizir gavgavim
Kraisin itir gumazamiziba. E Godin damazimin derazir arazir aghuibagh
amua, egha arazir kuratam gamizir puvati.
11 Ia fo, afeziam uan boribagh amir arazibar mirara e uaghan vaghvagha
dar ia gami.
12 Egha e ian nighnizir gavgavim damuti ia tugh gavgavighamin
migirigiabagh ami. Egha ia osimtiziba aterir dughiamin e agharim ia
ganidi. Egha e ikirimirir aghuir God uabi ifongezimin gin mangasa ia migei.
God Bizibagh Ativir Dughiam oto, ezi a ian dia ghaze, ia dughiar kamin aven
izi nan apengan ikiva na ko pin iki, dabirabir aghuarim nan Nguibamin a
iniam.

Kraisin adarazi nighnizir gavgavim ikia, osimtiziba atera tugha gavgafi

13 Ia en akam baregha Godin akam ini, egha gumazibar akamin min a
inizir puvati, ia guizbangira Godin akamra ini. Ezi akar kam bar pamten
ia gumazamizir nighnizir gavgavim Kraisin itibar navir averiabar ingari.
Kamaghin amizi, e bizir kam bagha zurara God minabi.
14 En adarasi, Godin siosin Judian Provinsin itiba, me Krais Iesusin adarasi,
bizir me batozibara, da uaghan ia batifi. Ian nguibamin gumazibara
osimtizir ekiaba ia ganidi moghira, Judian itir siosba, Judaba osimtiziba me
garisi.
15 Judaba, Ekiam Iesus ko Godin akam inigha izir gumazibav soghezima
me ariaghirezi, me uaghan e batosi. Egha me God ifongezir arazibar
aghuagha, gumazamiziba bar men apanimin iti.
16 Egha me God ua gumazamizir kaba inian me aghuagha, kamaghin e
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba akam e me mikiman me aghuagha, en
tuaviba apiri. Kamaghira me zurara arazir kurabagh amima, da ghua bar
ekefe, ezi datirighin Godin aningagharim men izegha gifa.

Pol ua Tesalonikabar ganasa bar ifonge

17 En adarasi, Judaba kaghira e arizima, e dughiar bar otevimin ia ategha,
ian garir puvati, ezi en nighniziba ia ko iti. Ezi e ua mangi ian ganasa bar
ifuegha egha tuaviba buriavira iti.

2:7: 1 Ko 2:3, 2 Ko 13:4, 2 Ti 2:24 **2:7:** 1 Korin 2:3; 2 Korin 13:4; 2 Timoti 2:24 **2:9:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 2 Ko 11:9, 12:15 **2:9:** Aposel 20:34; 1 Korin 4:12; 2 Korin 11:9; 12:15 **2:11:** Ap 20:31 **2:11:** Aposel 20:31 **2:12:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2 Ti 1:9, 1 Pi 5:10 **2:12:** Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 5:10 **2:13:** Ga 1:11-12, 4:14, 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13, 2 Pi 3:2 **2:13:** Galesia 1:11-12; 4:14; 1 Tesalonika 1:2-3; 2 Tesalonika 2:13; 2 Pita 3:2 **2:14:** Ap 17:5, Hi 10:33-34 **2:14:** Aposel 17:5; Hibru 10:33-34 **2:15:** Ap 2:23, 3:15, 7:52, 9:23, 9:29, 13:45, 13:50, 14:2, 14:5, 14:19, 17:5, 17:13, 18:12 **2:15:** Aposel 2:23; 3:15; 7:52; 9:23; 9:29; 13:45; 13:50; 14:2; 14:5; 14:19; 17:5; 17:13; 18:12 **2:16:** Mt 23:32-33, 24:6, Lu 11:52, Ap 13:50 **2:16:** Matyu 23:32-33; 24:6; Luk 11:52; Aposel 13:50 **2:17:** 1 Te 3:10 **2:17:** 1 Tesalonika 3:10

18 E ia bagh izasa; kɨ Pol guizbangɨra dughiar avɨribar izasa ingari, ezɨ
Satan en tuaviba apɨri.
19 Eghtɨ en Ekiam Iesus uamateghamin dughiam, bizir tizim e damightɨ e
an damazimɨn bar akuegh a mɨzuam ikɨ tugh gavgavigham? E bizir tizim
inigh mangɨ an akagh suam e ingangarir aghuim gami? E ghaze, iarara. E ia
baghavɨra bar akuegham.
20 Guizbangɨra, e ia baghavɨra bar akuegham. Ezɨ iarara e gamima e bar
akueghavɨra iti.

3

Pol Tesalonikaba gavgavim me danɨngasa Timoti amada

1 E ia bagha nɨghnɨghavɨra ikia ghua, gɨn e ghaze, e sughsughan kogham.
Egha akam mɨsuegha ghaze, ga Atensɨn ikiam.
2 Egha Timoti amadazɨma a ia bagha izi. Timoti a en aveghbuam. Egha
a Godɨn ingangarir gumazir Kraisɨn Akar Aghuim akurim. Ga gavgavim ia
danɨngɨva, ian nɨghnɨzir gavgavimɨn akurvaghasa anemada.
3 E kamaghɨn aghua, osɨmtɨziba ko mɨzazir ia isir kaba ia damutɨ ia
nɨghnɨzir avɨribar amuam. Ia uari fo, God uabɨ osɨmtɨzir kamagh gariba
aterasa e amɨsefe.
4 E faragha ia ko ikia egha kamagh ia mɨgɨavɨra iti, osɨmtɨzitaba e bativam.
Ezɨ ia datɨrɨghɨn deragha kamaghɨn fo, dughiar kurar kam e bato.
5 Bizir kam bagha, kɨ sughsughan aghuagha, ian nɨghnɨzir gavgavim
gɨfoghasa Timoti ia bagha anemadazɨ a izi. Kɨ kamagh atiati, gumazir
kuram Satan ian nɨghnɨzir gavgavibar amutɨ, da ireghtɨ, en ingangarim pura
mangɨgham.

Timoti mɨgɨrɨgɨar aghuim inigha izezɨma Pol bar akonge

6 Ezɨ Timoti ia ategha datɨrɨghɨra iza e batogha, Akar Aghuim e mɨgɨa ghaze,
ia nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikiava God ko gumazir igharazibagh ifonge.
Egha a kamaghɨn mɨgɨa ghaze, ia zurara e gɨnɨghnɨgha ian naviba bar en dera.
Egha ia en ganasava ami moghɨn e uaghan ian ganasava ami.
7 Kamaghɨn amizɨ, en adarasi, dughiar e osɨmtɨziba ateri nɨghnɨzir avɨriba
e bativimɨn, e kamaghɨn oraki, ia nɨghnɨzir gavgavir Godɨn itim ikiavɨra iti;
ezɨ bizir kam gavgavim e ganɨngi.
8 E kamaghɨn fo, ia Ekiam bagha tugha gavgavizɨma, e kagh uaghan, en
dabirabim datɨrɨghɨn bar dera.
9 E ia gɨnɨghnɨgha uan Godɨn damazimɨn guizbangɨra bar akonge. Kam-
aghɨn amizɨ, e ia bagha God mɨnabavɨra iti.
10 Egha dɨmagariba ko aruebar, God ko pamtem mɨgɨavɨra ikia ghaze,
God en amamangatɨightɨ e uari izɨ ian ganam. Eghtɨ ian nɨghnɨzir gavgavim
oteveghtɨ, e ua ian akurvaghɨva ian nɨghnɨzir gavgavim damutɨma, a gavgav-
igham.

Pol God ko mɨgei

2:19: Fl 2:15-16, 4:1, 2 Te 1:4 **2:19:** Filipai 2:15-16; 4:1; 1 Tesalonika 3:13; 2 Tesalonika 1:4; Akar Mogomem 1:7 **2:20:** 2 Ko 1:14, 1 Te 3:13, MAA 1:7 **2:20:** 2 Korin 1:14 **3:1:** Ap 17:15 **3:1:** Aposel 17:15 **3:2:** Ap 16:1-3 **3:2:** Aposel 16:1-3 **3:3:** Ef 3:13, 2 Ti 3:12 **3:3:** Efesus 3:13; 2 Timoti 3:12 **3:4:** Ap 14:22, 20:24 **3:4:** Aposel 14:22; 20:24 **3:5:** Fl 2:16 **3:5:** Filipai 2:16 **3:6:** Ap 18:5 **3:6:** Aposel 18:5 **3:7:** 2 Te 1:4 **3:7:** 2 Tesalonika 1:4 **3:8:** Fl 4:1 **3:8:** Filipai 4:1 **3:10:** Ap 26:7, Ro 1:10, Kl 4:12, 2 Ti 1:3 **3:10:** Aposel 26:7; Rom 1:10; Kolosi 4:12; 2 Timoti 1:3

11 E kamaghsua, en God en Afeziam uabi ko Iesus en Ekiam, e bagh tuavim
azeneghti e ia bagh izam.
12 En ifongiam, Ekiam ia damighti arazir igharazir darazigh ifongezim bar
moghira ia gizivagh egh fasfagham. E bar ia gifongezi moghira, ia vaghvagh
Godin gumazamiziba ko gumazamizir igharaziba bar me gifongegh.
13 Eghti God gavgavim ia daningti, gumazamizir en Ekiam Iesusin
damazimin zueziba bar, a ko uamateghti, en God en Afeziam ian gantima
ia an damazimin zuegh arazir kuraba puvatigham.

Tesalonikabar arazir aghuiba men ikirimirimin aven otogh gavgafigh

4

(Sapta 4--5)

E gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim damuan kogham

1 Kamaghin, en adarasi, e God ifongezir araziba bar ian akagha ghaze,
arazir kaba ia dar amu. Arazir kaba, ia datirighin guizbangira dagh ami. E
datirighin Ekiam Iesusin ziamin gavgavimin ia gakaghora ghaze, ia arazir
kabar amu mamaghira iki.
2 E Ekiam Iesusin ziamin ian sure gamizir akaba, ia dagh fo.
3 God kamaghin ifonge, ia bar uari isiva a danigh an damazimin zuegh.
Egh gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim gitagham.
4 Egh ia vaghvagh uan amuibar ikiva deravira men gan. Egh Godin
damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu.*
5 Ia uan mikarzimin ifongiabara, gin mangan marki, mati God gifozir
puvatizir gumazamiziba amir araziba.
6 Kamaghin ia uan aveghbuaba osimtiziba me darigh me gifar arazir
kurabar men amuibar amuan marki. E fomira akar gavgavim ia migia ghaze,
gumazir arazir kurar kabagh amiba, God gin ivezir kuram me daningam.
7 E fo, God arazir mizirziba bagha en diazir pu. Bar puvati. A en diagha
ghaze, ia nan gumazamizibara, kamaghin ia arazir zuruzibara damu.
8 Kamaghin amizi, ni tina akar kaba akirim dagh asara, ni akirim gumazim
gasarazir puvati, ni God akirim a gasara, Godin kamra uan Duam ia ganingi.

E arazir aghuibar amuti da gavgavika

3:11: 2 Te 2:16 **3:11:** 2 Tesalonika 2:16 **3:12:** 1 Te 4:9-10, 5:15, 2 Pi 1:7 **3:12:** 1 Tesalonika 4:9-10; 5:15; 2 Pita 1:7 **3:13:** Sek 14:5, 1 Ko 1:8, Fl 1:10, 2 Te 1:7, 1:10, 1:17 **3:13:** Sekaraia 14:5; 1 Korin 1:8; Filipai 1:10; 2 Tesalonika 1:7; 1:10 **4:1:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2:6, 1 Te 2:12, 2 Te 3:6 **4:1:** Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 2:6; 1 Tesalonika 2:12; 2 Tesalonika 3:6 **4:3:** 1 Ko 6:15, 6:18, Ef 5:3, 5:17, 5:27, Kl 3:5, 1 Te 5:23, Hi 10:10, 1 Pi 1:16 **4:3:** 1 Korin 6:15; 6:18; Efesus 5:3; 5:17; 5:27; Kolosi 3:5; 1 Tesalonika 5:23; Hibru 10:10; 1 Pita 1:16 **4:4:** Ro 6:19, 1 Ko 6:13-15, 6:18 **4:4:** Rom 6:19; 1 Korin 6:13-15; 6:18 * **4:4:** Marazi ghaze, vezin kam kamaghin ghu: "Ia uan ifongiaba ko nighnizir kurar ian navir averiabar aven itiba, ia deraghvira da bagh uarir gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu." **4:5:** Sng 79:6, Ga 4:8, Ef 2:12, 4:17-18, 2 Te 1:8 **4:5:** Onger Akaba 79:6; Galesia 4:8; Efesus 2:12; 4:17-18; 2 Tesalonika 1:8 **4:6:** Wkp 19:11-13, Sng 94:1, 1 Ko 6:8, 2 Te 1:8 **4:6:** Ofa Gami 19:11-13; Onger Akaba 94:1; 1 Korin 6:8; 2 Tesalonika 1:8 **4:7:** 1 Ko 1:2, 2 Te 2:13-14, Hi 12:14, 1 Pi 1:14-16 **4:7:** 1 Korin 1:2; 2 Tesalonika 2:13-14; Hibru 12:14; 1 Pita 1:14-16 **4:8:** Ese 36:27, 37:14, Lu 10:16, 1 Ko 2:10, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:8:** Esekiel 36:27; 37:14; Luk 10:16; 1 Korin 2:10; 2 Korin 1:22; 1 Jon 3:24

9 Ki Kraisin adarazi uarigh ifongezir arazim ia bagh osiran kogham. Ki fo,
God uabi ia uarigh ifueghamin arazim bagha ian sure gami.
10 Ezi ia Provins Masedonian itir Kraisin adarazi uarigh ifongezir arazibar
bar me gami. En adarasi, ia arazir kam damu mangi mamaghira ikiasa e ian
azangsisi.
11-12 Ki kamaghsua, ia bizitamin oteveghan kogham, eghti gumazir Kraisin
azenan itiba ian ganiva kamaghin mikim suam, Kraisin adarazi arazir
aghuibagh ami. Bizir kam bagh ia uan dabirabir amirizim damuti a der-
aghsi, puvira uari bagh ingar. Egh uan agharibar uari ingar egh ia uari uarir
akurvagham, mati e fomira ia mikemezi moghira.

Ekiam uamategh iziva e akuvagham

13 En adarasi, e kamaghsua, ia bar deravira Kraisin gumazamizir ovengez-
iba bativamin bizim gifogh. Ia gumazir igharazir nighnizir gavgavim
Godin itir puvatizibar min pamten osemegh ikian marki. Me ua dikavamin
dughiam mizuair puvati.
14 E kamaghin nighnizir gavgavim iti. Iesus aremegha ua dikafi. Kamaghin
amizi, en nighnizir gavgavim kamakin, God gumazir nighnizir gavgavim an
ikiava ovengezibar amighti, me ua dikavigh egh Iesus ko ua izam.
15 Ekiamin akam e kamaghin ia mikeme, Ekiam uamateghtima e gu-
mazamizir angamira itiba, gumazir ariaghirezibar faragh mangan kogham.
Puvati.
16 Ekiam pamtem mikimti, an enselin faragha zuimin tiarim mikimti,
Godin sigham sara arangam. Eghti Ekiamra uan nguibam ategh izighiritima
gumazamizir Ekiamin poroghav ikiava ariaghireziba faragh ua dikavigham.
17 Dughiar kamin gin e gumazamizir angamira ikiavira itiba, e gumaza-
mizir kaba ko ghuariabar tongin mavanangam, egh e bar Ekiam overiamin
a bativam. Kamaghin e bar Ekiam ko zurazurara ikiam.
18 Egh ia akar kam Godin gumazamizir igharazibav kim, egh gavgavim
uari daning.

5

E Ekiam izamin dughiam bagh uari akir ikiam

1 En adarasi, e biziba otivamin dughiatam diborogh ia bagh an osirighan
kogham.
2 Ia uari fogha gifa, Ekiam Izamin Dughiam okimakiar gumazim dimangan
izi moghin zuamirama otogham. A izamin dughiam, ia a gifoghan kogham.
3 Gumazamiziba kamaghin mikimam, “Datirighin dughiar amirizim e
batozi, e deravira iti.” Eghti bizir me gasighasighamim bar zuamira me
batogham, mati mizazir amizir naviba adaiba borim batasa isir mizaziba.
Men tav osimtizir kam gitagh ari mangan kogham.

4:9: Jo 13:34, 15:12, Hi 8:11, 1 Jo 2:20, 2:27, 3:11-13 **4:9:** Jon 13:34; 15:12; Hibru 8:11; 1 Jon 2:20; 2:27; 3:11-13 **4:10:** 2 Te 3:4 **4:10:** 2 Tesalonika 3:4 **4:11-12:** Rom 13:13; 2 Korin 8:21; Efesus 4:28; Kolosi 4:5; 2 Tesalonika 3:8; 3:12; 1 Pita 4:15 **4:13:** Ef 2:12 **4:13:** Efesus 2:12 **4:14:** Ro 14:9, 1 Ko 15:3-4, 15:12-13, 15:18, 15:23 **4:14:** Rom 14:9; 1 Korin 15:3-4; 15:12-13; 15:18; 15:23 **4:15:** 1 Korin 15:51-52 **4:16:** Mt 24:30-31, Ap 1:11, 1 Ko 15:23, 15:52, 1 Te 1:10, 2 Te 1:7 **4:16:** Matyu 24:30-31; Aposel 1:11; 1 Korin 15:23; 15:52; 1 Tesalonika 1:10; 2 Tesalonika 1:7 **4:17:** Jo 12:26, Ap 1:9, MAA 11:12 **4:17:** Jon 12:26; Aposel 1:9; Akar Mogomem 11:12 **5:1:** Mt 24:36 **5:1:** Matyu 24:36 **5:2:** Mt 24:42-44, Lu 12:39, 2 Pi 3:10, MAA 3:3 **5:2:** Matyu 24:42-44; Luk 12:39; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3 **5:3:** Ese 13:10, Hos 13:13, Mt 24:39, Lu 21:34-35, Jo 16:21-22 **5:3:** Esekiel 13:10; Hosea 13:13; Matyu 24:39; Luk 21:34-35; Jon 16:21-22

4 Kamaghin amizi, en adarasi, ia mitatemin itir puvati, egh dughiar kam
okimakiar gumazimin min izити, ia an ganigh digavir kuram damuan marki.
5 Ia fo, ia bar aruem ko angazangarimin gumazamiziba. E dimagarim ko
mitarmemin adarazi puvati.
6 Kamaghin amizi, e gumazamizir igharazibar min daku ikian kogham. En
damaziba kurighireghti e deraghvira nighnigham.
7 E fo, gumazamizir akuiba me dimagaribar akui. Ezi gumazir dipar
kuraba apa onganiziba, dimagaribar da api.
8 Ezi e aruemin adarasi, kamaghin e deraghvira nighnigham. E nighnizir
gavgavim Godin itir arazim ko igharaz darazigh ifongezir arazim inigham,
egh bizir kamning midorozir korotiamin min uan evariba ikeghti da e
apazagham. Egh God mizuam iki an akurvazir arazim inigham, egh e
midorozir dapanir asuamin min anerughti an e apazagham.
9 God, uan aningagharimin aven mangasa e amisevezir puvati. A en Ekiam
Krais Iesusin ingangarimin en akurvaghasa e amisefe.
10 Iesus en akurvaghasava e bagha areme. Kamaghin amizi, e ovenge, o e
angamira iti, e a ko angamira ikiam.
11 Kamaghin, ia uari vaghvagh akar aghuibar uariv kim egh gavgavim uari
daning, mati ia datirighin ami mokin.

God uan adarazir akuraghti me arazir aghuibar amuam

12 Nan adarasi, e kamaghin ian azangsisi, ia gumazamizir ian akurvagha
ia ko ingaribar apengan iki. Ekiam ian gumazamizir dapanibar ikiasa me
amisefe, eghti me ian araziba akiramin migirigiabar amuam.
13 Ia men ingangarir me amir kam ginighnigh, egh naviba bar men
deraghiva me gifongeghiva men apengan iki. Egh ia bar uari inigh navir
amirizimin iki.
14 Nan adarasi, e kamaghin ian azangsighasa, ia gumazamizir amirazibar
araziba akiriva, egh gumazamizir atiatiabar naviba gavgavim me daningiva,
gumazamizir gavgaviba puvatizibar akurvagh, egh ia gumazamiziba bar
dughorir amirazim men iki.
15 Ia deravira gan, gumazitam o amizitam arazir kurabar ia damutima,
ia an arazir kuraba ikaravaghan marki. Ia zurara arazir aghuibar Godin
gumazamizibar amusi gavgavigh, uaghan gumazamizir igharaziba sara.
16 Egh ia zurara bar akongegh,
17 egh ia God ko zurara mikimvira iki.
18 Bizir tizim ia bato, God minabivira iki. God kamaghsua, ia gumazamizir
Krais Iesusin poroghav itiba ia arazir kaba bar, dar amu.
19 Eghti Godin Duam bizitam damusi ia mikimtima, ia an anogoroghan

---

5:4: Ro 13:12-13, 1 Jo 2:8 **5:4:** Rom 13:12-13; 1 Jon 2:8 **5:5:** Ro 13:12, Ef 5:8-9 **5:5:** Rom 13:12; Efesus 5:8-9 **5:6:** Mt 24:42, 25:5, 25:13, 1 Pi 5:8 **5:6:** Matyu 24:42; 25:5; 25:13; 1 Pita 5:8 **5:7:** Lu 21:34-36, Ro 13:13, Ef 5:14 **5:7:** Luk 21:34-36; Rom 13:13; Efesus 5:14 **5:8:** Ais 59:17, Ef 6:13-17 **5:8:** Aisaia 59:17; Efesus 6:13-17 **5:9:** Ro 9:22, 1 Te 1:10, 2 Te 2:13-14, 1 Pi 2:8 **5:9:** Rom 9:22; 1 Tesalonika 1:10; 2 Tesalonika 2:13-14; 1 Pita 2:8 **5:10:** Ro 14:8-9, 2 Ko 5:15, 1 Te 4:14 **5:10:** Rom 14:8-9; 2 Korin 5:15; 1 Tesalonika 4:14 **5:11:** Ju 20 **5:11:** Jut 1:20 **5:12:** 1 Ko 16:18, Fl 2:29, 1 Ti 5:17, Hi 13:7, 13:17 **5:12:** 1 Korin 16:18; Filipai 2:29; 1 Timoti 5:17; Hibru 13:7; 13:17 **5:14:** Ga 5:22, 6:1-2, Kl 3:12, 2 Te 3:6, 3:11, 3:15, Hi 12:12 **5:14:** Galesia 5:22; 6:1-2; Kolosi 3:12; 2 Tesalonika 3:6; 3:11; 3:15; Hibru 12:12 **5:15:** Snd 20:22, Mt 5:39, Ro 12:17, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 **5:15:** Aghuzir Akaba 20:22; Matyu 5:39; Rom 12:17; 1 Korin 6:7; 1 Pita 3:9 **5:16:** 2 Ko 6:10, Fl 4:4 **5:16:** 2 Korin 6:10; Filipai 4:4 **5:17:** Lu 18:1, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Pi 4:7 **5:17:** Luk 18:1; Efesus 6:18; Kolosi 4:2; 1 Pita 4:7 **5:18:** Ef 5:20, Kl 3:17 **5:18:** Efesus 5:20; Kolosi 3:17 **5:19:** Ef 4:30, 1 Ti 4:14, 2 Ti 1:6 **5:19:** Efesus 4:30; 1 Timoti 4:14; 2 Timoti 1:6

markɨ.
20 Eghtɨ Godɨn akam inigha izir gumazamizibar akam me ia mɨkɨmtɨma ia
navir kuram men ikian markɨ.
21 Egh ia bar deravɨra araziba ko akaba bar, da tuisɨgh. Egh arazir
aghuibara, ia dar suigh.
22 Egh arazir kuraba ia bar da atakigh.
23 God uabɨ navir amɨrizimɨn mɨngarim, a ia damightɨma ia uari isɨ bar a
danɨng, egh an damazimɨn bar zuegham. Eghtɨ a ian duaba ko, mɨkarziba
ko, ikɨrɨmɨriba bar moghɨra deraghvɨra dar gantɨ, da deraghvɨra ikɨva en
Ekiam Krais Iesus izamin dughiamɨn ia arazir kuratam Godɨn damazimɨn
bar puvatɨgham.
24 Godɨn ian diazim, a uan akabar gɨn ghua bizibagh amima da guizɨn otifi.
Kamaghɨn e fo, a guizbangɨra bizir kabar amuam.
25 En adarasi, ia e bagh God ko mɨkɨmtɨ, a en akuraka.
26 Ia Kraisɨn gumazamiziba, vaghvagh uan dafaribar suigh.
27 Kɨ Ekiamɨn ziamɨn akɨnafarir kam Kraisɨn gumazamiziba bar me bagh
a dɨpon me mɨkɨmasa ia gakaghori.
28 En Ekiam Krais Iesusɨn apangkuvim bar moghɨra ia ko ikɨ.

5:20: 1 Ko 14:1, 14:39 **5:20:** 1 Korin 14:1; 14:39 **5:21:** 1 Ko 2:11, 2:15, Fl 4:8, 1 Jo 4:1 **5:21:** 1 Korin 2:11; 2:15; Filipai 4:8; 1 Jon 4:1 **5:22:** Jop 1:1, 1:8, 2:3 **5:22:** Jop 1:1; 1:8; 2:3 **5:23:** Ro 15:33, 1 Ko 1:8, Fl 4:9, 1 Te 3:13, 2 Te 3:16 **5:23:** Rom 15:33; 1 Korin 1:8; Filipai 4:9; 1 Tesalonika 3:13; 2 Tesalonika 3:16 **5:24:** 1 Ko 1:9, 10:13, 2 Te 3:3 **5:24:** 1 Korin 1:9; 10:13; 2 Tesalonika 3:3 **5:25:** Kl 4:3, 2 Te 3:1 **5:25:** Kolosi 4:3; 2 Tesalonika 3:1 **5:26:** Ro 16:16 **5:26:** Rom 16:16

Akinafarir Namba 2, Pol Tesalonikan Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri O 2 Tesalonika

Akar faragha zuim

Gumazamizir Tesalonikan nguibar ekiamin itiba, me ti nighnizir aviribagh amua ghaze, bizir manamra Krais ua izamin dughiamin otivam. Marazi ghaze, Ekiam Izamin Dughiam otogha gifa. Kamaghin amizi, Pol ko Sailas ko Timoti Tesalonikabar nighniziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol kamaghin migei, dughiar kam tighar otivam. Gumazamiziba faragh Godin akaba batoghiva akirim God gasaragham. Eghti arazir kuram otogh gavgavighvira ikiam. Eghti gin Godin Araziba adoghodozir gumazir mam azenaram otogham, egh a Kraisin apanim damuam.

Pol gumazamizibav gia ghaze, me nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh egh osimtiziba ater. Pol kamaghsua, me uarira uarir akurvaghsi pamtem ingar, mati a uabi a ko ingari darasi me ami mokin. Me ingangaribar amusi amirvaghan marki. Egh me igharazi darazir akurvaghsi amirvaghan marki.

Ekiam Izamin Dughiam gin otogham

(Sapta 1--2)

1 Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesusin poroghav itir gumazamiziba.

2 God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesusin apangkuvim ia damightima, ia navir amirizim iki.

Tesalonikaba osimtiziba ko mizazibar dughiamin tuivigha gavgafi

3 En adarasi, e zurara ian ziaba diponiva ia bagh God minabiva God ko mikimam. E fo, ian nighnizir gavgavim bar moghira gavgafi, ezi ia bar moghira vaghvagha bar uarigh ifonge, ezi arazir kam ekiva ghuavira iti. Kamaghin bar derazi, e ia bagha God minabi.

4 Kamaghin amizi, e tintinibar Godin siosbar ghuegha ian ziaba fe. E arazir kurar apaniba ia gamiba bar dar gun me migiava, osimtiziba sara me migei. Egha e kamaghin migei, "Godin gumazamiziba me uan nighnizir gavgavimin tugha gavgavigha, osimtiziba ko mizaziba ateri."

God arazir aghuimin e tuisisi

5 Ezi bizir ia bativir kaba, God kamaghin en aka, an arazir aghuim gamua egha en araziba tuisisi. Ia kamaghin ifonge, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin, ia mizaziba isi. Eghti God suam, ia dera egh ia inigh dughiar kamin aven mangam.

1:1: Ap 17:1, 1 Te 1:1 **1:1:** Aposel 17:1; 1 Tesalonika 1:1 **1:2:** Ro 1:7 **1:2:** Rom 1:7 **1:3:** 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13 **1:3:** 1 Tesalonika 1:2-3; 2 Tesalonika 2:13 **1:4:** 2 Ko 7:4, 7:14, 1 Te 2:19, MAA 1:9 **1:4:** 2 Korin 7:4; 7:14; 1 Tesalonika 2:19; Akar Mogomem 1:9 **1:5:** Fl 1:28 **1:5:** Filipai 1:28

6 Godɨn arazir aghuim a kamaghɨn damuam, gumazamizir osɨmtɨziba ia garɨziba, a ua men osɨmtɨziba ikarvagham.
7 Egh ian osɨmtɨzir datɨrɨghɨn ia ateriba God da gɨvagh, avughsazim ia danɨngɨva uaghan e danɨngam. Dughiar kamɨn Ekiam Iesus uan enselɨn bar gavgavim itiba ko Godɨn Nguibam ategh azenara otogham, eghtɨ e avughsam. An avir bar gavgavir mɨzariaba sara izam.
8 Egh God gɨfozir puvatɨziba ko en Ekiam Iesusɨn Akar Aghuimɨn gɨn zuir puvatɨziba, Iesus ivezir kuram me ikarvagham.
9 Kamaghɨn amir gumazamiziba ivezir kurar kam inigh; bar ikuvigh mamaghɨra ikiam. Egh me Ekiamɨn saghon ikɨva, uaghan an gavgavimɨn angazangarir ekiamɨn saghon ikiam.
10 Ezɨ Dughiar God atɨzim, Ekiam ua izɨtɨma an gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim an itiba, me an ziam fɨva, ziar ekiam a danɨng a bagh bar akuegham. Ia Godɨn akar e ian tongɨn kunizim, ia nɨghnɨzir gavgavim an iti. Kamaghɨn amizɨ, ia dughiar kamɨn uaghan me ko ikiam.

Pol God ko mɨkɨmtɨ a Tesalonikaba gavgavim me danɨngam

11 Ezɨ e bizir kabagh nɨghnɨgha zurara ia bagha e uan God ko mɨgei, eghtɨ a ian akurvagham. E kamaghsua, a ia damutɨ arazir aghuir a damuasa ian diaziba, ia dar amuam. E a ko mɨkɨmtɨma, a gavgavim ia danɨngam. Eghtɨ ia, arazir aghuir ia damuasa ifongeziba bar, ia dar amuam. Eghtɨ Godɨn gavgavim ian nɨghnɨzir gavgavim damutɨ, an ekeveghtɨ ia arazir aghuir avɨribar amuam.
12 Ezɨ arazir kamɨn ia Ekiam Iesusɨn ziam fɨtɨma a uaghan ian ziaba fam. En God ko Ekiam Krais Iesus ian apangkuvigh egh bizir kabar amutɨ da guizbangɨn otivam.

2

Godɨn Araziba adoghodozir gumazim otogham

1 En adarasi, e bizitam ia mɨkɨmasa, en Ekiam Krais Iesus a uamategh izam, eghtɨ e a ko uari akuvagham. E kamaghsua, ia bar deravɨra akar kam baragh.
2 Gumazir taba ti ia mɨgɨa ghaze, Ekiam Izamin Dughiam otogha gɨfa. Gumazir mamɨn nɨghnɨzim ghaze, Godɨn Duam ti uan akar kam a ganɨngizɨ an an gun mɨgei. O gumazir mam Godɨn akam akura akar kamɨn gun mɨgei. O gumazir mam ghaze, e osirizir akɨnafarir mam, akar kam an iti. Ezɨ ia akar kam managh a baraki, ia zuamɨra dɨgavir kuram damighɨva okam nɨghnɨghan markɨ.
3 Ia gumazitamɨn gantɨ a uan akatam o arazir an amitamɨn ia gifaran markɨ. Ia oragh! Dughiar kam puram otoghan kogham. Puvatɨ. Faraghɨvɨra gumazir avɨrim Godɨn akaba batoghɨva akɨrim ragh God gasaragham. Eghtɨ Godɨn Araziba adoghodozir gumazir mam azenara otogham, gumazir kam God helɨn a gasɨghasɨgham.

1:6: Ro 12:19, MAA 18:6-7 **1:6:** Rom 12:19; Akar Mogomem 18:6-7 **1:7:** Mt 25:31, 1 Te 3:13, 4:16 **1:7:** Matyu 25:31; 1 Tesalonika 3:13; 4:16 **1:8:** Sng 79:6, Ais 66:15, Jer 10:25, Ro 2:8, 1 Pi 4:17 **1:8:** Onger Akaba 79:6; Aisaia 66:15; Jeremaia 10:25; Rom 2:8; 1 Pita 4:17 **1:9:** Ais 2:10, 2:19-21, Fl 3:19, 2 Pi 3:7 **1:9:** Aisaia 2:10; 2:19-21; Filipai 3:19; 2 Pita 3:7 **1:10:** Sng 68:35, 89:7, Kl 3:4, 1 Te 3:13 **1:10:** Onger Akaba 68:35; 89:7; Kolosi 3:4; 1 Tesalonika 3:13 **1:11:** Kl 1:9, 1 Te 1:2-3 **1:11:** Kolosi 1:9; 1 Tesalonika 1:2-3 **1:12:** Ais 24:15, Mal 1:11, 1 Pi 1:7, 4:14 **1:12:** Aisaia 24:15; Malakai 1:11; 1 Pita 1:7; 4:14 **2:1:** Mt 24:31, 1 Te 4:13-17 **2:1:** Matyu 24:31; 1 Tesalonika 4:13-17 **2:2:** Mt 24:4, Ef 5:6, 1 Jo 4:1 **2:2:** Matyu 24:4; Efesus 5:6; 1 Jon 4:1 **2:3:** Jo 17:12, 1 Ti 4:1, 1 Jo 2:18, 4:3, MAA 13:11-14 **2:3:** Jon 17:12; 1 Timoti 4:1; 1 Jon 2:18; 4:3; Akar Mogomem 13:11-14

4 Bizir gumazamiziba ziaba feba ko dar bora ghaze men godba o men
aseba, a dar apanimin ikiam. Egh a uabira uan ziam fiva egh a bizir kaba
bar da dikabiragham. Egh a Godin Dipenimin aven daperagh ikiva kamaghin
mikimam, "Ki uabira God."
5 Ia fo, ki ia ko itir dughiam, ki bizir kabar gun ia mikeme. Ia ti
okinighnighiz, o?
6 Ia fo, bizir mam gumazir kamin tuavim apirima an azenaram otivan
kogham. A gin God a bagha atizir dughiamra, an azenim giram.
7 Ia fo, datirighin Godin Araziba adoghodozir arazir kam averara ingari iti.
A modogh averara iki mangiti, gumazir an tuavim apirizim, sivagh mangiti,
an azenaram otogham.
8 Egh Godin Araziba adoghodozir gumazir kam dughiar kamin azenim
giram. Eghti Ekiam Iesus uan akamin a giveragh a misueghtima an are-
megham. Ekiam uan angazangarim ko gavgavir ekiam sara iziva, uan
angazangarim ko gavgavir kamra a gumazir kam bar a gasighasigham.
9 Godin Araziba adoghodozir gumazir kam, a Satanin gavgavimin azenan
otogham. Egh Satanin ifavarir arazimin, a digavir kuram gamir arazir
aviriba ko arazarazir igharaziba ko mirakelin ifavarir igharagha gariba, dar
amuam.
10 An arazir kurar avirir igharazibar amu, ovevemin tuavimin gin zuir
gumazibagh ifaram. Me guizin akam gifongeghan aghua, ezi God men
akuraghan kogham. Kamaghin amizi, gumazamizir kaba bar arighiregham.
11-12 God kamaghsua, gumazamizir nighnizir gavgavim guizin akamin itir
puvatigha arazir kurabagh amua bar akongeziba, me nighnizir gavgavim
akar ifavarimin ikiva, Godin kotin ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, God
men nighnizibagh amizi, me paza nighnisi.

God ua ia iniasa ia misefe

13 En darasi, ia Ekiam bar ifongeziba, God faragha inizir gumazamizibar
tongin ikiasa ia misefe. God uan Duamin gavgavimin ian navir averiamin
ingarima, ia a baghavira itir gumazamiziba, egha ia guizin akam nighnizir
gavgavim an iti. Ezi tuavir kamin God ian akurvaghasa. Kamaghin amizi, e
zurara God ia bagh a minamam.
14 God kamaghsua, ia uan Ekiam Krais Iesusin angazangarir ekiamin aven
a ko ikiasa a ifonge. Egha a uan Akar Aghuir e ia mikemezir kamin ian dia.
15 Kamaghin amizi, en adarasi, ia bar tuivigh gavgafigh. Eghti Godin akar
e ia mikemeziba, o akar ian sure damuasa osiriziba, ia dar gin mangi.
16 E kamaghin God ko migia ghaze, en Ekiam Krais Iesus ko God en Afeziam
bar e gifonge. Egha en apangkuvigha en navibagh amima, da deragh,
mamaghira ikiam. Egha en akurvazima en nighnizir gavgavim ikiava God
mizuai, eghti an arazir aghuimin e damuam.
17 Egh a gavgavim ian navibar aning, ian akurvaghti ia arazir aghuiba bar,
dar gin mangiva akar aghuibav kimam.

2:4: Dan 7:25, 11:36, Ese 28:2, 1 Ko 8:5, MAA 13:6 **2:4:** Esekiel 28:2; Daniel 7:25; 11:36; 1 Korin 8:5; Akar Mogomem 13:6 **2:7:** 1 Jo 2:18, 4:3 **2:7:** 1 Jon 2:18; 4:3 **2:8:** Jop 4:9, Ais 11:4, Dan 7:10, Hi 10:27, MAA 19:15 **2:8:** Jop 4:9; Aisaia 11:4; Daniel 7:10; Hibru 10:27; Akar Mogomem 19:15 **2:9:** Mt 24:24, Jo 8:41, Ef 2:2, MAA 13:11-13, 18:23, 19:20 **2:9:** Matyu 24:24; Jon 8:41; Efesus 2:2; Akar Mogomem 13:11-13; 18:23; 19:20 **2:10:** 2 Ko 2:15, 4:3 **2:10:** 2 Korin 2:15; 4:3 **2:11-12:** Matyu 24:5; 24:11; Rom 1:24; 1:32; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 4:4 **2:13:** Lu 1:75, Jo 15:16, Ef 1:4, 1 Te 4:7, 5:9, 2 Te 1:3 **2:13:** Luk 1:75; Jon 15:16; Efesus 1:4; 1 Tesalonika 4:7; 5:9; 2 Tesalonika 1:3 **2:15:** 1 Ko 11:2, 16:13, Fl 4:1, 2 Te 3:6 **2:15:** 1 Korin 11:2; 16:13; Filipai 4:1; 2 Tesalonika 3:6 **2:17:** 1 Ko 1:8, 1 Te 3:13, 1 Pi 5:10 **2:17:** 1 Korin 1:8; 1 Tesalonika 3:13; 1 Pita 5:10

Tesalonikaba gumazamizir ingangaribar amɨrazibar arazibar kɨrigh

3

(Sapta 3)

Ia God ko mɨkɨmtɨ, an en akuragham

1 En adarasi, en akar abuananam, a kamakɨn. Ia God ko mɨkɨmtɨma, an
en akuragham, eghtɨ Ekiamɨn akam zuamɨra nguibaba bar a dar mangɨtɨ
gumazamiziba a iniva an gɨn mangɨ, nɨghnɨzir gavgavim an ikiam, mati ia
faragha a inizɨ mokɨn.
2 Ia God ko mɨkɨmtɨma a gumazir kurabar dafaribar e inigh, kar arazir
kurabagh amir gumaziba. Ia fo, gumazamizir maba nɨghnɨzir gavgavim
Ekiamɨn itir puvatɨ.
3 Ezɨ Ekiam guizɨn arazibagh ami, eghtɨ ia bar nɨghnɨzir gavgavimra an ikɨ.
A gavgavim ia danɨngɨva, ia geghuvtɨ, Satan paza ia damighan kogham.
4 Ezɨ Ekiam e gamizɨma e bar deravɨra kamaghɨn fo, ia arazir e ia
mɨkemeziba, bar dagh amuavɨra iti. Egh gɨn ia kamaghɨra damuam.
5 E kamaghsua, Ekiam ian faragh mangɨ, ian navibar amutɨ, ia fogh suam,
God guizbangɨra ia gifonge. A ian navibar amutɨ, ia Kraisɨn arazimɨn gɨn
mangɨva osɨmtɨziba aterɨva tugh gavgavigham.

Gumazamiziba bar, ingangaribar amu

6 En adarasi, en Ekiam Krais Iesusɨn ziamɨn e akar gavgavim mɨgɨa kam-
aghɨn ia mɨgei, en marazi pura amɨrvagha ikia, akar e ia ganɨngizimɨn gɨn
zuir puvatɨ. Ia vaghvagh men saghon ikɨ.
7 Ia fo, ia en arazibar gɨn mangɨ. Dughiar e ia ko itiba, e pura apiaghav itir
puvatɨ.
8 E pura ian dafaribar daghetaba inizir puvatɨ. E dagh ivesi. E kamaghsua,
e osɨmtɨziba ia darɨghan kogham. Kamaghɨn e puvɨra arueba ko dɨmagaribar
ingari.
9 God ghaze, e dagheba bagh ian azangsɨghtɨma, ia en akurvagham. Ezɨ e
ian azangsɨzir pu. E ghaze, e arazir aghuim ian akaghtɨma ia an gɨn mangam.
Ezɨ kamaghɨn, e ian azangsɨzir puvatɨ.
10 Ia fo, dughiar e ia ko itibar, e akar gavgavim ia ganɨngi: gumazamiziba
ingangaribar amuan aghuaghtɨ, ia dagheba me danɨngan kogham.
11 Ezɨ e datɨrɨghɨn orazi, ian marazi pura iti. Me ingangaritam gamir puvatɨ.
Me pura gumazamizir igharazibar biziba tintinibar dav gei. Kar men biziba
puvatɨ.
12 Ezɨ datɨrɨghɨn Ekiam Krais Iesusɨn ziamɨn e akar gavgavir kam kamaghɨn
gumazir kabav gei, me bar deravɨra dapiaghɨva, ingarɨva, me daghebar
uarira uarir akurvagh.

3:1: Ef 6:19, Kl 4:3, 1 Te 5:25 **3:1:** Efesus 6:19; Kolosi 4:3; 1 Tesalonika 5:25 **3:2:** Ap 28:24, Ro 10:16, 15:31 **3:2:** Aposel 28:24; Rom 10:16; 15:31 **3:3:** Jo 17:15, 1 Ko 1:9, 1 Te 5:24, 2 Pi 2:9 **3:3:** Jon 17:15; 1 Korin 1:9; 1 Tesalonika 5:24; 2 Pita 2:9 **3:4:** 2 Ko 7:16, Ga 5:10, 1 Te 4:10 **3:4:** 2 Korin 7:16; Galesia 5:10; 1 Tesalonika 4:10 **3:6:** Mt 18:17, Ro 16:17, 1 Ko 5:11-13, 1 Te 3:11-14, 1 Ti 6:5, 2 Jo 10 **3:6:** Matyu 18:17; Rom 16:17; 1 Korin 5:11-13; 2 Tesalonika 3:11-14; 1 Timoti 6:5; 2 Jon 1:10 **3:7:** 1 Ko 4:16, Fl 3:17, 1 Te 1:6 **3:7:** 1 Korin 4:16; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 1:6 **3:8:** 2 Ko 11:9, 1 Te 2:9 **3:8:** 2 Korin 11:9; 1 Tesalonika 2:9 **3:9:** 1 Ko 9:4-6, 1 Te 1:6 **3:9:** 1 Korin 9:4-6; 1 Tesalonika 1:6 **3:10:** 1 Te 4:11 **3:10:** 1 Tesalonika 4:11 **3:11:** 1 Ti 5:13, 1 Pi 4:15 **3:11:** 1 Timoti 5:13; 1 Pita 4:15 **3:12:** 1 Te 4:11 **3:12:** 1 Tesalonika 4:11

13 Ezɨ en adarasi, ia arazir aghuibar amuva dar amɨrvaghan markɨ.
14 Eghtɨ gumazitam o amizitam akar e akɨnafarir kamɨn osirizibar gɨn
mangan koghtɨma, ia deravɨram an gan. Ia kamaghɨn damutɨ, gumazir kam
uan arazir kam gɨfoghɨva aghumsɨgham, kamaghɨn ia an saghon ikɨ.
15 Ia apanimɨn mɨn a gɨnɨghnɨghan markɨ, ia aveghbuamɨn mɨn a damuva,
egh arazir aghuibar amusɨ an sure damu.

Pol uan akar abuananam me ganɨdi

16 Ekiam a navir amɨrizimɨn mɨngarim, a zurara ia damutɨ ia navir
amɨrizimɨn biziba bar dar ikiam. Ekiam bar moghɨra ia ko ikiam.
17 Kɨ Pol, kɨ uan dafarimɨn osira ghaze, Afeziam ia ko ikɨ. Nan akɨnafariba
bar, osizirir abuananam kɨ zurara uan ziam kamaghɨn an osiri. Kar kɨ
kamaghɨn osiri.
18 En Ekiam Krais Iesusɨn apangkuvim bar moghɨra ia ko ikiam.

3:13: Ga 6:9 **3:13:** Galesia 6:9 **3:14:** 1 Ko 5:9-11 **3:14:** 1 Korin 5:9-11 **3:15:** 1 Te 5:14, Ta 3:10 **3:15:** 1 Tesalonika 5:14; Taitus 3:10 **3:16:** 1 Te 5:23 **3:16:** 1 Tesalonika 5:23 **3:17:** 1 Ko 16:21 **3:17:** 1 Korin 16:21

Akɨnafarir Faragha Zuim, Pol Timoti Baghava an Osiri O 1 Timoti

Akar faragha zuim

Timoti, Kraisɨn adarazir gumazir igiar mam, a Listran nguibar ekiar Galesian Provinisɨn itimɨn ize. An amebam, a Judan amizim, ezɨ an afeziam a Grighɨn gumazim. Pol Timoti inizɨma, an a koma aruava Godɨn ingangarim gami. (Nɨ Aposel 16:1-3ɨn gan.) Ezɨ Timoti gɨn Efesusɨn nguibar ekiamɨn itir siosɨn gumazir dapanimɨn oto. Ezɨ Pol akɨnafarir kam a bagha an osiri.

Akɨnafarim faragha mɨgeir bizim, a kamakɨn, Timoti deravɨra ua bagh ganigh, gumazitaba gumazamizibar nɨghnɨzir gavgavibagh asɨghasighan maraghe. Gumazir kaba, me nɨghnɨzir igharaziba ikia ghaze, nguazir kamɨn itir biziba, da derazir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, gumazim guizbangɨn ikɨrɨmɨrir aghuim inisɨva, dagher taba ateghɨva egh amuimɨn ikian markɨ.

Bizir igharazir ekiar akɨnafarim mɨgeir mam, Timoti siosɨn ingangarim deravɨram an ganam. Egha a uaghan mɨgɨa ghaze, siosɨn gumazamizir dapaniba ko siosɨn ingangarir gumazamiziba, me arazir aghuibar amu.

Akɨnafarimɨn akar abuananaba, Pol Timoti mɨgɨa ghaze, a Krais Iesusɨn ingangarir gumazir aghuimra ikɨ, egh arazir aghuibar vaghvagh siosɨn gumazamizibar amu.

Timoti uabɨ uan araziba deraghvɨra dar gan, egh siosɨn gumazamiziba uaghan men gan

(Sapta 1--6)

1 Kɨ Pol, kɨ Krais Iesusɨn aposel. God, en Akurvazir Gumazim, ko Krais
Iesus, gumazir e ganasa mɨzuaim, aning na mɨsevezɨma kɨ aposelɨn oto.
2 Timoti, nɨ na ko nɨghnɨzir gavgavim ikiava, mati guizbangɨra nan otarim.
Ezɨ kɨ akɨnafarir kam nɨ bagha an osiri. God en Afeziam ko Krais Iesus en
Ekiam, aningɨn apangkuvim ko kuarkuvim, nɨ damutɨ nɨ navir amɨrizimɨn
ikɨ.

E ifavarir akaba bar a da baraghan kogham

3 Kɨ fomɨra Masedonian Provinsɨn ghughava, dughiar kamɨn kɨ akar
gavgavir mam nɨ ganɨngi, egha datɨrighɨn kɨ akar kamra ua kamaghɨn nɨ
mɨkɨmasa. Kɨ ghaze, nɨ Efesusɨn Nguibar Ekiamɨn ikɨva gumazir maba
mɨgɨrɨgɨar gavgavim me danɨng suam, me gumazamiziba Godɨn akamɨn men
sure damuva, akar ifavarir taba me damuvɨra ikian markɨ.
4 Egh me pura eghaghanir araziba ko men ovavibar ziar mɨgɨrɨgɨar me
zurara mɨgɨavɨra itiba, da atakigh. Akar kaba men nɨghnɨzibagh amima
me onganighava tintinibar uariv gɨa uari adosi. Akar kaba me damutɨ, me
nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikian kogham, egh God e damuamin bizim me
deragh a gɨfoghan kogham.

1:1: Kl 1:27 **1:1:** Kolosi 1:27 **1:2:** Ap 16:1, Ta 1:4 **1:2:** Aposel 16:1; Taitus 1:4 **1:3:** Ga 1:6, Fl 2:24 **1:3:** Galesia 1:6; Filipai 2:24 **1:4:** 1 Ti 4:7, 2 Ti 2:14-16, Ta 1:14 **1:4:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 2:14-16; Taitus 1:14

5 Nan akar gavgavir kamin mingarimra kara, e bar uarigh ifuegham. E fo, e
guizin nighnizir gavgavim Iesusin ikia, navir zuruzim ikia, egha uan araziba
deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Eghti bizir kaba e damuti, e bar
uarigh ifuegham.
6 Marazi arazir kam ataki, egha datirighin me onganigha pura akar
mingariba puvatizibav gei.
7 Egha me igharaz darazi Godin Arazibar men sure damuasa. Egha me
ghaze, men migirigiaba bar guizbangira. Ezi akar me gun migeim, an
mingarim me uari a gifozir puvati, egha me uari uan akam deragha a gifozir
puvati.
8 E kamaghin fo, Moses Osirizir Arazir God a Ganingiziba, da bar dera.
Eghti gumazitam bar deragh Godin Arazir kabar gin mangiti, Arazir Kaba
an deragham.
9 Ezi e uaghan kamaghin fo, God uan Araziba isa gumazamizir aghuiba
bagha da aningizir pu. Puvati, a gumazamizir arazir kurabagh amiba bagha,
da me ganingi. Gumazamizir akaba batoziba, ko akaba barazir puvatiziba,
ko gumazir akirim ragha God gasaraziba, merara God me bagha uan Araziba
aningi. Kar gumazamizir Godin ziam fer puvatiziba, ko gumazamizir
Godin aghuaziba, ko gumazamizir uan amebaba ko afeziaba misoghezi me
aremeziba, ko gumazamizir igharaz darazi misozima me ariaghireziba,
10 ko arazir mizirizibagh amiba, ko gumazir uarira uari isava akuiba, ko
gumazir gumazamiziba okiava me gamima me pura ingangarir gumazamiz-
ibar otiviba, ko gumazamizir ifariba, ko gumazamizir kotin aven ifariba,
merara God me bagha uan Araziba aningi. Egha uaghan gumazamizir Godin
guizin akamin apaniba, God me bagha uan Araziba aningi.
11 Ezi guizin akar kam, God an gun mikimasa na ganingizir akam, an
Akar Aghuir kamin mirara ghu. Ezi Akar Aghuir kam e migia ghaze, God
angazangarir ekiamin aven ikia, egha gavgavir ekiam iti. A bar derazima
gumazamiziba an ziam fe.

God Polin apangkuvizima, Pol a minabi

12 En Ekiam Krais Iesus, ingangarim bagha gavgavim na ganigha ghaze, ki
an ingangarim damuam. Egha ingangarir kam damuasa na amisefe. Ezi ki
kamaghsua a minaba.
13 Guizbangira, fomira ki dibovir akabar an ziam gasighasiki, egha an
apanim gamuava, akar kurabar a mikeme. Ezi a fo, ki deragha a gifozir
puvatigha, nighnizir gavgavim an itir puvati, egha arazir kabagh ami.
Kamaghin amizima, a nan apangkufi.
14 Ezi Krais Iesus en Ekiamin apangkuvim bar na gizivagha, na gamima, ki
nighnizir gavgavim an ikiava gumazamizir nighnizir gavgavim Krais Iesusin
itiba, bar me gifonge.

1:5: Ro 13:8-10, Ga 5:14, 2 Ti 2:22 **1:5:** Rom 13:8-10; Galesia 5:14; 2 Timoti 2:22 **1:7:** 1 Ti 6:4, 6:20, Ta 1:10 **1:7:** 1 Timoti 6:4; 6:20; Taitus 1:10 **1:8:** Ro 7:12, 7:16, 7:22 **1:8:** Rom 7:12; 7:16; 7:22 **1:9:** Ga 3:19, 5:23 **1:9:** Galesia 3:19; 5:23 **1:10:** Stt 19:4-5, 1 Ti 6:3, 2 Ti 4:3, Ta 1:9 **1:10:** Jenesis 19:4-5; 1 Timoti 6:3; 2 Timoti 4:3; Taitus 1:9 **1:11:** Ga 2:7, Kl 1:25, 1 Te 2:4, 1 Ti 6:15 **1:11:** Galesia 2:7; Kolosi 1:25; 1 Tesalonika 2:4; 1 Timoti 6:15 **1:12:** Ap 9:15, Ga 1:15-16 **1:12:** Aposel 9:15; Galesia 1:15-16 **1:13:** Ap 3:17, 8:3, 9:4-5, 1 Ko 15:9-10, Ga 1:13 **1:13:** Aposel 3:17; 8:3; 9:4-5; 1 Korin 15:9-10; Galesia 1:13 **1:14:** Lu 7:47, Ro 5:20, 1 Ko 15:10, 2 Ti 1:13 **1:14:** Luk 7:47; Rom 5:20; 1 Korin 15:10; 2 Timoti 1:13

15 Krais Iesus, gumazamizir arazir kurabagh amiba men akuraghasa
nguazir kamin ize. Ezi men tongin, nan arazir kuraba bar men arazir
kurabagh afira. Ezi akar kam a guizbangira, gumazamiziba a baregh
nighnizir gavgavim an iki.
16 Ezi Krais Iesus kamaghsua ifonge, gumazamiziba bar kamaghin fogh, a
gumazamizir arazir kurabagh amibar asughasugha nimira me gamua zui.
Kamagh amizi a faragha nan apangkufi, ezi ki an ababanimin min iti, eghti a
na gamizir biziba men akaghti me dar ganiva, nighnizir gavgavim an ikiva,
ikirimirir ikia mamaghira itim iniam.
17 Ezi an Atrivir Zurara Itim. An oveghan kogham, ezi e gumazamiziba
an ganighan kogham. A uabira bar guizbangin God. Kamaghin amizi, e
zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira iki mikim suam, God ni bar
ekevegha bar dera. Bar guizbangira.

Pol Timoti migia ghaze, ni nighnizir gavgavir Iesusin itim, an suiragh gavgafigh

18-19 Nan otarim Timoti, ki fo, Godin akam inigha izir gumazim fomira nin
arazibar gun mikeme. Ezi ki akar kam ginighnigha, bizir ni damuamiba bar
dar gun ni migei. Ki kamaghin ifonge, ni nighnizir gavgavim Iesusin ikiva
an suiragh gavgavigh, uan araziba deravira da tuisigh arazir aghuibar gin
mangi. Ki kamaghsua, ni Godin akam inigha izir gumazim ni ganingizir akar
kabar gin mangi, egh tuavir kamin ni midorozir aghuim misoghiva nighnizir
gavgavimin aven tugh gavgafigh. Bizir kam bagha, ki akar kam ni ganidi.
Ezi gumazir maba, me uan araziba deragha da tuisigha, arazir aghuibar
gin mangan aghuagha da batosi. Egha tuavir kamin me uan nighnizir
gavgavibagh asighasiki.
20 Ezi men tongin Himeneus ko Aleksander kamaghin ami. Ezi ki kamaghin
ifonge, aning ua Godin ziam gasighasighan markiam. Aning kamaghin
foghasa, ki aning isa Satanin agharim gati.

2

E gumazamizibar akurvaghsi God ko mikimiva an azangsigham

1 Ki mighighavira ia migei, faragh damuamin bizim a kamakin, ia gu-
mazamiziba bagh God ko mikimiva a minabiva an azangsighiva, egh a
gumazamiziba bar men akurvaghsi a gakaghon.
2 Egh uaghan atriviba ko gavmanba bagh Godin azangsigh. Kamaghin, e
bar deragh ikiva navir amirizibar ikiva, God baghavira itir arazibar amuva,
God ifongezir araziba bar dar gin mangam.
3 God ko migeir arazir kam, a Godin damazimin bar dera. God, en
Akurvazir Gumazim, an arazir kam gifonge.
4 A kamaghsua, a bar gumazamiziba men akurvagham. Eghti me bar
guizin akamin mingarim gifogham.
5 E fo, Godin vamira iti. Ezi abuir gumazir vamira iti, a God ko en tighin iti.
A gumazir kamra, Krais Iesus.

1:15: Lu 15:2, 19:10, Ro 5:8, 1 Ti 3:1, 4:9, 2 Ti 2:11, 1 Jo 3:5 **1:15:** Luk 15:2; 19:10; Rom 5:8; 1 Timoti 3:1; 4:9; 2 Timoti 2:11; 1 Jon 3:5 **1:17:** Dan 7:14, Jo 1:18, Ro 16:27, Hi 11:27, 1 Jo 4:12 **1:17:** Daniel 7:14; Jon 1:18; Rom 16:27; Hibru 11:27; 1 Jon 4:12 **1:18-19:** 1 Timoti 3:9; 6:9; 6:12; Jut 1:3 **1:20:** 1 Ko 5:5, 2 Ti 3:17-18, 4:14-15 **1:20:** 1 Korin 5:5; 2 Timoti 2:17-18; 4:14-15 **2:1:** Jeremaia 29:7; Esekiel 6:10; Rom 13:1; Efesus 6:18; Filipai 4:6 **2:4:** Ese 18:23, Jo 3:16-17, 17:3, 1 Ti 4:10, 2 Ti 2:25, 2 Pi 3:9 **2:4:** Esekiel 18:23; Jon 3:16-17; 17:3; 1 Timoti 4:10; 2 Timoti 2:25; 2 Pita 3:9 **2:5:** Ro 3:29-30, Ga 3:20, Hi 8:6, 9:15, 12:24 **2:5:** Rom 3:29-30; Galesia 3:20; Hibru 8:6; 9:15; 12:24

6 Dughiar God inabazimɨn, Krais Iesus gumazamiziba bar me bagha uabɨ
isa God ganigha aremegha ua me givese. Ezɨ arazir kamɨn God kamaghɨn en
aka, a uan gumazamiziba bar moghɨra ua me iniam.
7 Egha ingangarir kam bagha, God aposel ko akam akunamin gumazimɨn
ikiasa na mɨsefe. Kɨ guizbangɨra mɨgei, kɨ ifarir puvatɨ. A Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar sure damuasa ingangarim na ganɨngi, eghtɨ me nɨghnɨzir
gavgavim Kraisɨn ikɨva guizɨn akam gɨfogham.
8 Kɨ kamaghɨn ifonge, nguazir kamɨn gumaziba bar dafariba fɨva God
ko mɨkɨm. Kɨ kamaghsua, me bar uari isɨva God danɨngɨva, zuegh ikɨva,
anɨngagharir arazim ko adoghodozir arazim atakigh. Me arazir kam
damuva, God ko mɨkɨm.

Ingangarir aghuim damuamin arazim, a guizɨn amizibar kurukazim

9 Kɨ uaghan kamaghɨn ifonge, amiziba korotiar aghuibar aghutɨ, da men
tughatɨgham. Eghtɨ men korotiaba, igharaz darazi men ganɨva nɨghnɨzir
kuraba ko aghumsɨzir nɨghnɨziba ikian kogham. Me uan dapanir arɨziba
mɨghvɨra da asɨngan markɨ, egh uan mɨkarziba, manmaniaba ko gol ko
korotiar bar pɨn koziba, puram azenan dar kurukan markɨ.
10 Amizir Godɨn akamɨn gɨn mangasa ifongeziba, me arazir aghuibar amu.
Arazir kaba, kar guizɨn men kurukazim.
11 Egh amizir mam bar uabɨ dɨkabɨragh nɨmɨra ikɨva Godɨn akamɨn fofozim
iniam.
12 Kɨ kamaghɨn amizir kamɨn amamangatɨzir puvatɨ, a uabɨ fɨva gu-
mazimɨn faraghfaragh mangɨ, egh an sure damuan kogham. Amizir kam
nɨmɨra ikɨ.
13 Ia oragh! God faragha Adamɨn ingarigha, gɨn Ivɨn ingari.
14 Ezɨ Adam akar ifavariba nɨghnɨzir gavgavim a dar itir puvatɨ. Amizimra
akar ifavariba nɨghnɨzir gavgavim a dar iti, egha arazir kuram gami.
15 Amizim boriba batir ingangarim damuva, egh nɨghnɨzir gavgavim
zurara Kraisɨn ikɨva uabɨ isɨva a danɨngɨva zuegh ikɨ, egh a igharaz darazigh
ifongegh, arazir aghuibar gɨn mangɨtɨ, God an akuragham.*

3

Siosɨn gumazamizir dapaniba arazir aghuibar amu

1 Akar kam a bar guizbangɨra, tina siosɨn dapanir mamɨn ikɨsɨ a ingangarir
aghuim gifonge.
2 Siosɨn dapanim, an arazir aghuibar gɨn mangɨ, eghtɨ me arazir kuratam
bagh an ganɨva avegham. An amuir vamɨra ikɨ, egh poroghamir arazim
abɨghan markɨ. Egh an dabirabim bar moghɨra deragh, navir ghurimɨn araz-
iba dɨkabɨragh, egh arazir aghuibara damu ziar aghuim iniva, gumazamizir
igharaziba ini dɨpenimɨn mangɨva, deravɨra gumazamizibar sure damu.

2:6: Mt 20:28, 1 Ko 1:6, Ga 1:4, Ef 1:7-9, 2 Te 1:10, Ta 1:3 **2:6:** Matyu 20:28; 1 Korin 1:6; Galesia 1:4; Efesus 1:7-9; 2 Tesalonika 1:10; Taitus 1:3 **2:7:** Ap 9:15, Ga 1:16, 2:7-8, Ef 3:7-8, 2 Ti 1:11 **2:7:** Aposel 9:15; Galesia 1:16; 2:7-8; Efesus 3:7-8; 2 Timoti 1:11 **2:8:** Ais 1:15, Mal 1:11, Jo 4:21 **2:8:** Aisaia 1:15; Malakai 1:11; Jon 4:21 **2:9:** 1 Pi 3:3-5 **2:9:** 1 Pita 3:3-5 **2:10:** 1 Ti 5:10 **2:10:** 1 Timoti 5:10 **2:12:** 1 Ko 14:34 **2:12:** 1 Korin 14:34 **2:13:** Stt 2:7, 2:21-22, 1 Ko 11:8-9 **2:13:** Jenesis 2:7; 2:21-22; 1 Korin 11:8-9 **2:14:** Stt 3:1-6, 2 Ko 11:3 **2:14:** Jenesis 3:1-6; 2 Korin 11:3

* **2:15:** Grighɨn akam, vezɨn kamɨn deragha bigha mɨkemezir puvatɨ. **3:1:** Ap 20:28, Ef 4:12, Fl 1:1, 1 Ti 1:15 **3:1:** Aposel 20:28; Efesus 4:12; Filipai 1:1; 1 Timoti 1:15 **3:2:** 1 Ti 5:9, 2 Ti 2:24 **3:2:** 1 Timoti 5:9; 2 Timoti 2:24 **3:2:** Taitus 1:6-9

3 A wainin dipar aviribar amiva onganan marki. A zuamira aningaghiva
gumazibav soghan kogham, a men asughasugh. Egh biziba bagh gumaza-
miziba adoghan marki, egh a dagiaba baghvira ikian marki.
4 Egh deravira uan dipenimin itir darazi men ganiva, boribav kimtima me
deravira an akaba baragh dar gin mangi.
5 Siosin gumazamizir dapaniba, me uan dipenibar itir darasi deraghvira
men ganan kogh, manmaghin me Godin siosin ganamin ingangarim iniam?
Bar puvati.
6 Gumazamizir datirighira nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Godin
siosin ganan kogham. Me kamaghin nighnigh suam, e gumazamizir
aghuiba, egh uan ziaba fam. Eghti God ivezir kuram Satan ganingizi moghin
ivezir kuram me daningam.
7 Siosin gumazamizir dapaniba, siosin azenan itir gumazamiziba me
mikim suam, me ziar aghuim iti. Me ziar aghuim ikian koghtima, gumaza-
miziba akar kurabar me mikimti, me aghumsighiva, Satanin azuazimin aven
mangigham.

Siosin ingangarir gumazamiziba arazir aghuibar gin mangi

8 Kamaghira siosin ingangarir gumaziba, gumazibar damazibar me ziar
aghuim iki. Egh me mizer pumuningin ikian marki, egh wainin dipar
aviribar amiva onganan marki. Egh dagiaba bagh bar ikuvigh ifar da inian
marki.
9 Me uan araziba deraghvira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi, egh
guizin akar e nighnizir gavgavim an itimin suiragh gavgafigh.
10 Ia faragh me isi ingangaritam datigh ganigh. Eghti men ingangarim
deraghti, me siosin ingangarir gumazibar ikiam.
11 Kamaghira, siosin ingangarir amiziba uaghan, gumazamizibar damaz-
ibar me ziar aghuim iki. Egh me igharaz darazi girakirangin me mikiman
marki. Egh men dabirabim bar moghira deragh, egh me guizin deraghvira
ingangarir me inizibar amu.
12 Egh siosin ingangarir gumazamiziba, me poroghamir arazim abighan
marki. Egh me uan boriba ko men dipenibar itir darazi deragh men gan.
13 Gumazamizir deravira ingariba, me ziar aghuiba iniam. Egh me
atiatingan kogh uan nighnizir gavgavir Krais Iesusin itimin gun mikimam.

Godin Arazibar akar mogomem, a bizir bar ekiam

14 Ki gurumra izi ian ganasa ifonge, egha migirigiar kam ia bagha an osiri.
15 Kamaghin amizi, ki zuamira izeghan koghti, ia migirigiar kabar ganiva
ia arazir aghuibagh fogham, arazir e Godin adarazi damuamiba. E Godin
adarasi, e Godin zurara itimin sios. Egha siosin aven itir darasi, erara, e
dipenir akinibar min gavgavigh guizin akam gupughiva tugh gavgavigham.
16 E guizbangira fo, Godin Arazibar akar mogomem, a bar bizir ekiam. Ezi
akar God en akazir kam, a kamakin:

A guizin gumazimin oto,
ezi gumazamiziba an gani.
Ezi Godin Duam kamaghin en aka,
an araziba bar dera,
Ezi enselba an gani.
Ezi gumaziba ghua

3:7: Ap 22:12, 1 Ko 5:12, 2 Ko 8:21, 1 Te 4:12, 1 Ti 6:9 **3:7:** 1 Korin 5:12; 2 Korin 8:21; 1 Tesalonika 4:12; 1 Timoti 6:9 **3:11:** Ta 2:3 **3:11:** Taitus 2:3 **3:15:** Ef 2:19-22, 2 Ti 2:20 **3:16:** Mk 16:19, Jo 1:14, 16:8-9, 1 Pi 1:12, 3:18 **3:16:** Mak 16:19; Jon 1:14; 16:8-9; 1 Pita 1:12; 3:18

an akamin gun bar gumazibav kiri.
Ezi nguazimin itir gumazamiziba
nighnizir gavgavim an iti.
Ezi God a inigha uan Nguibamin ghuavanabozi
a ziar ekiam ini.

4

Akar ifavariba Godin gumazamizibar nighnizibagh asighasisi

1 Godin Duam guizbangira kamaghin migei, Dughiar Gin Izamim, gumazamizitaba uan nighnizir gavgaviba ategham. Egh me ifavarir duaba ko duar kurabar akaba baragh dar gin mangam.

2 Eghti ifavarir gumaziba, me akar ifavaribar gumazamizibar sure damuam. Men arazir aghuibar gin mangamin nighniziba ariaghire mati avim dar isizi, me ua uan arazir aghuiba ko kurabagh fozir puvati.

3 Me gumaziba amuiba ikian men anogoroke. Egha dagher God e bagha ingarizir maba, me ghaze ia dar aman marki. Dagher kaba, God ghaze, gumazamizir guizin akam gifogha nighnizir gavgavim an itiba, merara dagher kaba iniam. Me dagheba iniva dar amiva God minabagh.

4 E fo, God ingarizir biziba bar, da bar dera. Ezi e bizir kurabar min a dar ganan kogham. Puvati. E God minabagh da iniam.

5 E fo, e daghebar amisi, e God ko migeir arazim ko Godin akamin gun migeir arazim damuti, God arazir kamin daghebar amuti, da Godin bizibar miraram otogham.

Timoti Kraisin ingangarir gumazir aghuimin iki

6 Egh ni akar gavgavir kam Godin gumazamizibar aningiva, ni Krais Iesusin ingangarir gumazir aghuimin ikiam. Egh ni, guizin akar e inigha nighnizir gavgavim an itim, ko fofozir aghuir ni gin zuiba, da ni damuti, tuavir kamin ni gavgavir ekiam iniam.

7 Egh ni eghaghanir kiniba ko eghaghanir kuraba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni deravira Godin Arazibar sure damuam.

8 Ni fo, e uan mikarzibar amuti da gavgavighsi, e ingariva bizir maba sara damuti en mikarziba gavgavigham. Eghti e Godin Arazibar sure damuti da en ikiti e gavgavigham, da bar en akurvaghvira ikiam. Egh da e datirighin itir ikirimirim ko ikirimirir gin iniamimin en akurvagham.

9 Ezi akar kam a bar guizbangira. Gumazamiziba bar a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam.*

10 Godin ikia mamaghira itim, a gumazamiziba bar men Akurvazir Gumazim, an nighnizir ekiam kamakin, gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba a men akuragham. E nighnizir gavgavim an ikia, bizir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Kamaghin amizima, e zurara bar puvira ingari.

4:1: 2 Ti 3:1, 1 Pi 1:20, 2 Pi 2:1, 3:3, 1 Jo 2:18, Ju 18, MAA 9:20, 16:14 **4:1:** 2 Timoti 3:1; 1 Pita 1:20; 2 Pita 2:1; 3:3; 1 Jon 2:18; Jut 1:18; Akar Mogomem 9:20; 16:14 **4:3:** Stt 9:3, Ro 14:6, 1 Ko 8:8, 10:30-31, Kl 2:20-21, Hi 13:4 **4:3:** Jenesis 9:3; Rom 14:6; 1 Korin 8:8; 10:30-31; Kolosi 2:20-21; Hibru 13:4 **4:4:** Stt 1:31, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:20, 1 Ko 10:25, Ta 1:15 **4:4:** Jenesis 1:31; Aposel 10:15; Rom 14:14; 14:20; 1 Korin 10:25; Taitus 1:15 **4:7:** 1 Ti 1:4, 6:20, 2 Ti 2:16, 2:23, Hi 5:14 **4:7:** 1 Timoti 1:4; 6:20; 2 Timoti 2:16; 2:23; Hibru 5:14 **4:8:** Sng 37:4, Mt 6:33, Ro 8:28, Kl 2:23, 1 Ti 6:6 **4:8:** Onger Akaba 37:4; Matyu 6:33; Rom 8:28; Kolosi 2:23; 1 Timoti 6:6 **4:9:** 1 Ti 1:15 **4:9:** 1 Timoti 1:15

* **4:9:** E fozir puvati, a manmaghin mikimasa, "akar kam a guizbangira," ves 8in itir akam, o ves 10in itir akam? **4:10:** Sng 36:6, 1 Ko 4:11-12, 1 Ti 2:3-4 **4:10:** Onger Akaba 36:6; 1 Korin 4:11-12; 1 Timoti 2:3-4

11 Ni gumazamiziba akar gavgavir kam me mikimiva men sure damuti me
dar gin mangi.
12 Marazi nin gara ghaze, ni gumazir igiam. Egh gumazitam kamaghin ni
mikiman markiam, kar gumazir kinim. Eghti ni nighnizir gavgavim itiba
bagh ababanimin uabi atigh. Egh arazir aghuibar amuti, me nin arazibar
ganiva, nin gin mangam. Nin arazir aghuibara kara: nin akar aghuiba, ko nin
daroriba, ko nin arazir igharaz darazigh ifongezim, ko nighnizir gavgavimin
arazim, ko Godin damazimin zuegha itir arazim.
13 Datirighin tugh mangi ki izamin dughiam, ni Godin Akinafarimin akabar
gan me mikim, egh Godin akabar me mikin, egh dar mingarimin men sure
damu, egh uan gavgavim isi ingangarir kabar aning.
14 Ni fo, fomira siosin gumazamizir dapaniba uan dafariba isa nin da-
panim gariki. Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazir mam
akamin gun ni mikeme, ezi tuavir kamin God bizir aghuimin min uan
gavgavim isa ingangarim bagha ni ganingi. Ezi ki ni migei, ni gavgavir kam
ataghiraghan marki, ni a sara Godin ingangarim damuvira iki.
15 Ni uan ingangarir kaba ni deravira dar gan. Egh ni bar uabi isi ingangarir
kam daningiva a damuti a deragh otogh. Eghti gumazamiziba bar nin
ingangarir arazibar gan fogham, da bar dera.
16 Egh ni bar deragh uan arazibar ganiva, uaghan ni gumazamizibar
sure gamir ingangarimin gan. Ni kamaghin damu gavgavightima, tuavir
kamin God nin akuragh, egh gumazamizir nin akam baraziba uaghan men
akuragham.

5

Pol ghaze, Timoti gumazamiziba uan adarazir min me damu

1 Ni gumazir aruabar atar pamten me mikiman marki. Puvati, ni uan
afeziamin min aghumra me mikimiva me fi. Egh gumazir igiaba, ni uan
aveghbuabagh ami moghin, deragh me damu.
2 Egh amizir aruaba, ni uan amebam gami moghin, arazir kamra deragh
me damu. Egh amizir igiaba, ni uan buaramizibagh ami moghin, deragh me
damu. Kar arazir bar Godin damazimin zuezim.

Tina amizir odiaribar ganam?

3 Eghti amizir odiaritam bar uabira ikitima, ni bar arazir aghuimin a damu.
4 Eghti amizir kam boriba ko igiaba ikiti, ni borir kabar akurvaghti, me
deraghvira kamaghin fogh suam, men ingangarir faragh Godin damazimin
damuamim a kara, me bar deraghvira uan amebamin ganam. Egh arazir
kamin, me uan amebam ko afeziamin akurvazim ko ingangarir dafar aning
fomira me gamiziba ikarvagham. God arazir kam bar a gifonge.
5 Ezi amizir odiarim bar uabira iti, ezi tav an garir puvati, a kamaghin
ami, a nighnizir gavgavim Godin ikiava egha bizir aghuir a fogha iniamibav
zua iti. Egha a zurara arueba ko dimagaribar God ko migiava, uabin
akurvaghasa an azangsisi.

4:12: 1 Ko 16:11, Ta 2:7, 2:15, 1 Pi 5:3 **4:12:** 1 Korin 16:11; Taitus 2:7; 2:15; 1 Pita 5:3 **4:14:** Ap 6:6, 8:17, 13:3, 19:6, 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:6 **4:14:** Aposel 6:6; 8:17; 13:3; 19:6; 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 1:6 **4:15:** 1 Ti 5:22 **4:15:** 1 Timoti 5:22 **4:16:** Ap 20:28, Ro 11:14, 1 Ko 9:22, Je 5:20 **4:16:** Aposel 20:28; Rom 11:14; 1 Korin 9:22; Jems 5:20 **5:1:** Wkp 19:32 **5:1:** Ofa Gami 19:32 **5:4:** Mt 15:4, Ef 6:1-2, 1 Ti 2:3 **5:4:** Matyu 15:4; Efesus 6:1-2; 1 Timoti 2:3 **5:5:** Lu 2:37, 18:1, 18:7, Ap 26:7, 1 Ko 7:32 **5:5:** Luk 2:37; 18:1; 18:7; Aposel 26:7; 1 Korin 7:32

6 Ezi amizir odiarir uan mikarzim isa pura tintinimin bizir igharazibagh
amim, an angamira ikiava, navir averiamin aven, a mati aremegha gifa.
7 Eghti ni akar gavgavir kam uaghan, gumazamiziba me daningti, me
arazir aghuibar amuti, kamaghin gumazamizir igharaziba men gan akar
kuraba me mikiman kogham.
8 Ni oragh. Tina uan anababar ganan kogh, egh uaghan uan adarazir
ganan koghiva, a guizbangira uan nighnizir gavgavim ataki. An arazir kurar
kam, a gumazamizir nighnizir gavgavim puvatiziba, men arazir kurabagh
afira.
9 Ni amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osirisi, ni amizir kam-
aghin amiba men ziaba osir: Amizir 60plan azenibar tugha ghuavanadiba,
ko poroghamir arazim abighizir puvatiziba.*
10 Amizir kabanang, gumazamiziba bar me gifo, me ingangarir aghuibagh
ami: me uan boriba deravira men garava, dagheba nguibamin itir gumaza-
mizibagh aniga, Godin adarazir dagariba ruava, gumazamizir osimtiziba
itibar akurvagha, uaghan ingangarir aghuir igharazibagh ami. Kamaghin
amir amizibara, ni men ziaba osir.†
11 Ezi amizir odiarir bar ghurizir puvatiziba, ni men ziaba akinafarir
kamin da osiran marki. E fo, men naviba ua pabar ikisi dikavti men arazir
kam, a men arazir Krais baghavira itim gafiragham.
12 Egh tuavir kamin me akar dikirizir me faragha amizim ateghiva, me
fogham, Godin damazimin men arazim ikufi.
13 Egha arazir mam me uaghan a gami. Me amirizir arazim gamuava pura
dipenibagh arui. Me amirvazir arazimra amir puvati, me gumazamiziba
amir arazibar akaba baragha dagh ifongegha, aruava girakirangin me migei.
Me uaghan akar e mikiman koghamibav gei.
14 Ezi ki kamaghin nighnisi, amizir odiarir igiaba ua pabar ikiva boriba bati
egh uan paba ko boribar gan. Egh me kamaghin damuti, en apaniba men
arazir me amibar ganiva, akar kurabar e mikiman kogham.
15 Ni fo, amizir kabar maba me tuavir aghuim ategha, Satanin gin zui.
16 Egh amizir nighnizir gavgavim Kraisin ititam, an nguibamin amizir
odiariba uaghan ikiti, amizir kam uabi men gan. A kamaghin damuti,
siosin gumazamiziba men ganamin osimtiziba puvatigham. Egh siosin
gumazamiziba, me amizir bar uarira itibar ganam.

E siosin gumazamizir dapanir ingangarir aghuim gamiba, e deravira men ganam

17 Siosin gumazamizir dapanir ingangarir aghuim gamiba, ia ziar ekiam
ko ivezir aghuim me daning. Bizir kaba faragh da iniamiba, kar gumaza-
mizir dapaniba, me ingangarir dafam gamua Godin akam akura, egha God
ifongezir arazibar gumazamizibar sure gami.

5:8: Ais 58:7, Mt 18:17, Ga 6:10, Ta 1:16 **5:8:** Aisaia 58:7; Matyu 18:17; Galesia 6:10; Taitus 1:16
* **5:9:** E fozir puvati, me tizim bagha amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osiri. Fofozir gumazir maba ghaze, amizir odiarir maba akam akirigha ghaze, me Godin ingangarim damuva egh ua pabar ikian kogham. Ezi Kraisin adarazi ti amizir kabar ziaba osiri. Egha me amizir kaba daghebar men akurvasi. **5:10:** Hi 13:2 **5:10:** Hibru 13:2 † **5:10:** Ni Jon Osirizir Akar Aghuim 13:1-17in gan. Dughiar kamin, men arazimra kara, gumazamiziba izi nin dipenimin otoghti, ni fogh, tuavimin mineziba men dagaribagh amima da mize, eghti ni men dagariba ruegh. Arazir kam, kar ingangarir amizir kiniba ko ingangarir gumazir kinibar ingangarimra. Ezi Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, ia uari ingangarir gumazir kinibar min ikiam. Ni Matyu 20:25-28in gan. **5:13:** 2 Te 3:11 **5:13:** 2 Tesalonika 3:11 **5:14:** 1 Ko 7:9 **5:14:** 1 Korin 7:9 **5:17:** 1 Ko 16:18 **5:17:** 1 Korin 16:18

18 E fo, Godɨn Akɨnafarim kamaghɨn mɨgei, “Ia, bulmakau raizɨn iniba tuir
dughiamɨn, ia an akam ikeghɨva damɨsɨ an anogoroghan markɨ.” Ezɨ e fo,
“Ingangarir gumazim, a uan ivezim iniam.”
19 Eghtɨ tav kamaghɨn mɨkɨm suam, siosɨn dapanitam arazir kuram gami,
eghtɨ nɨ akar kam baraghan markɨ. Eghtɨ, gumazamizir pumuning, o
pumuning ko mɨkezim, an ganigh bar moghɨra akar kamra mɨkɨmtɨ, nɨ me
baragh.
20 Eghtɨ gumazamizir dapanitaba arazir kuram damightɨ, nɨ gumazamiz-
iba bar men damazimɨn me akɨrigh. Eghtɨ kamaghɨn igharaz darazi me
uaghan atiatingam.

Timoti deragh uan arazibar gan

21 Ezɨ kɨ Godɨn damazim ko Krais Iesusɨn damazim ko Godɨn enselbar
damazibar, kɨ bar deragha kamaghɨn nɨ mɨgei, nɨ bar deravɨra ingangarir kɨ
nɨ mɨkemezir kabar amu. Egh nɨ ingangarim damuva, nɨ gumazir ekiaba ko
namakabara me isɨ uabɨn toroghan markɨ. Nɨ arazir vamɨra gumazamiziba
bar, me damu.
22 Egh nɨ zuamɨra Godɨn ingangarim damusɨ gumazitaba amɨsɨvɨsɨ dafariba
me gisɨn darɨghan markɨ. Eghtɨ gumazamizir kabar arazir kuraba, dar
osɨmtɨzim nɨn ikian kogham. Nɨ ua bagh ganɨva, egh Godɨn damazimɨn bar
zuegh ikiam.
23 Nɨ pura dɨpar kɨnibar aman markɨ. Nɨ wainɨn dɨpar muziarir taba sara
damɨtɨ, da nɨn navimɨn akuragham. Eghtɨ arɨmariar zurara nɨ bativir kam, a
gɨvagham.
24 Gumazamizir mabar arazir kuraba, bar azenara itima, me dar gara
ghaze, men araziba bar ikufi. Ezɨ mati men arazir kurar kaba da faragha
ghua kotɨn otifi. Ezɨ gumazamizir igharazibar arazir kuraba da mueghav iti.
Egh gɨn da aghurighiram.
25 Ezɨ kamaghɨra arazir aghuiba uaghan azenan otivizɨ, me dar gari. Ezɨ
arazir aghuir maba zuamɨra azenan otivir puvatɨ, da uaghan mongegh
mamaghɨra ikian kogham.

6

Ingangarir gumazamizir kɨniba arazir aghuibara damu

1 Gumazamizir igharazibar apengan itir ingangarir gumazamiziba, me
bar uan gumazamizir ekiar men gariba deragh me damuva, ziar ekiaba me
danɨngɨva men apengan ikɨ. Eghtɨ gumazamizir ekiar men gariba, Godɨn
ziam ko en suren mɨgɨrɨgɨaba, akar kurabar dav kɨman kogham.
2 Eghtɨ ingangarir gumazitamɨn garir gumazir ekiatam a nɨghnɨzir gav-
gavim ikɨtɨ, an ingangarir gumazir kam kamaghɨn mɨkɨman markɨ, a nan
mav, kamaghɨn kɨ an akaba batogham. Puvatɨ, a kamaghɨn nɨghnɨgh suam,
gumazir kam kɨ an akurvaghsɨ ingangarim damuam, a nɨghnɨzir gavgavim
itima, kɨ bar a gifonge. Egh nɨghnɨzir kam a damutɨ, a ingangarir aghuim
damuam. Timoti, nɨ gumazamiziba akar kaba me mɨkɨnɨva men sure damu.

5:18: Lo 25:4, Mt 10:10, Lu 10:7, 1 Ko 9:9 **5:18:** Godɨn Araziba 25:4; Matyu 10:10; Luk 10:7; 1 Korin 9:9 **5:19:** Lo 17:6, 19:15, 2 Ko 13:1 **5:19:** Godɨn Araziba 17:6; 19:15; 2 Korin 13:1 **5:20:** Lo 13:11, Ga 2:11, 2:14, Ef 5:11, Ta 1:13 **5:20:** Godɨn Araziba 13:11; Galesia 2:11; 2:14; Efesus 5:11; Taitus 1:13 **5:21:** 1 Ti 6:13, 2 Ti 2:14, 4:1 **5:21:** 1 Timoti 6:13; 2 Timoti 2:14; 4:1 **5:22:** Ap 6:6, 13:3, 1 Ti 4:14, 2 Jo 11 **5:22:** Aposel 6:6; 13:3; 1 Timoti 4:14; 2 Jon 1:11 **6:1:** Ro 2:24, Ef 6:5, Kl 3:22, Ta 2:5, 2:8-9, 1 Pi 2:18 **6:1:** Rom 2:24; Efesus 6:5; Kolosi 3:22; Taitus 2:5; 2:8-9; 1 Pita 2:18 **6:2:** Kl 4:1, 1 Ti 4:11, Fm 16 **6:2:** Kolosi 4:1; 1 Timoti 4:11; Filemon 1:16

Dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim

3 Tav akar igharizitam ian sure damuva, kamaghin mikim suam, En Ekiam
Krais Iesusin guizin akam ko Godin gin zuir arazimin suren migirigiaba, da
guizin akaba puvati,
4 gumazim o amizir kam uan nighnizibara ifuegha uabira uabi fe, egha
bizitam gifozir puvati. A nighnizir kuram ikia, ariava onganizi moghin,
akabar gumazibagh afighasa, pura bizir muziariba bagha akabar uari
adoghodosi. Akar kamaghin amiba, da gumazamizibagh amima men nav-
iba gumazamizir igharaziba bagha men derazir puvati, egha uari abigha,
gumazamizibar ziabagh asighasigha, nighnizir kurabar igharaz darazigh
amua,
5 egha me zurara pura uarir atari. Ezi gumazamizir arazir kabagh amiba,
men nighniziba derazir puvatizi me bar onganigha guizin akam gifozir
puvati. Me ghaze, Godin gin zuir arazim, mati biziba isir tuavim.
6 Guizbangira, e God e ganidir biziba bagh bar akueghiva, an arazibar gin
mangiti, God bizir aghuir bar aviriba e daningam.
7 E fo, en amebaba e batezi e nguazir kamin otozir dughiamin, e bizitam
suiragha izezir puvati. Egh dughiar e ovegh mangamim, e uaghan bizitamin
suiragh mangan kogham.
8 Kamaghin amizi e dagheba ko iniba iki, suam, “Kabanang, en tughati.”
9 Ezi gumazamizir dagiaba iniasa bar ifongeziba, Satan me gifara men
nighnizibagh etui, mati asizim azuazim gupuzi moghin, men naviba, arazir
onganir avirir osimtiziba anidibar amusi dikavti, bizir kam bar me damu me
gasighasighti me bar ikuvigham.
10 Ezi dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim.
Gumazamizir maba dagiaba baghavira ifonge, ezi arazir kam me gamima,
me uan nighnizir gavgaviba ataghirasi. Egha me osimtizir kurar ekiam isa,
mati afuzim navim okoregha vongin oto.

Pol akar gavgavir aghuibar Timoti migei

11 Ezi no, ni Godin gumazimra, ni bizir kurar kaba akirim ragh dagh
asaragh. Egh ni arazir aghuibar amuva, guizin Godin Araziba iniva,
nighnizir gavgavim ikiva, igharaz darazigh ifongezir arazim ikiva, arazir
tugha gavgavigha osimtiziba bar da ateramim ikiva, egh gumazibar asugha-
sughamin arazim iki. Ni arazir kaba bar pamtem dar suiragh dar gin mangi.
12 Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, a mati gumazir deragha
misozimin min, uan nighnizir gavgavimin aven tugha gavgafi. Kamaghin
amizi ki ni migei, ni uan nighnizir gavgavimin aven tugh gavgavighiva,
bar deragh misogh. Fomira ni uan nighnizir gavgavir Kraisin itimin gun
gumazamizir aviribar damazimin migeima me ni baraki. Dughiar kamin
God ikirimirir aghuir mamaghira itim iniasa nin dia. Eghti ni deragh
misoghiva, ikirimirir kamin suigham.

6:3: Ga 1:6-9, 2 Ti 1:13 **6:3:** Galesia 1:6-9; 2 Timoti 1:13 **6:4:** 1 Ko 8:2, 1 Ti 1:4, 1:7, 2 Ti 2:23, Ta 3:9 **6:4:** 1 Korin 8:2; 1 Timoti 1:4; 1:7; 2 Timoti 2:23; Taitus 3:9 **6:5:** 1 Ko 11:16, 2 Ti 3:8, 4:4, Ta 1:11, 1:14, 2 Pi 2:3 **6:5:** 1 Korin 11:16; 2 Timoti 3:8; 4:4; Taitus 1:11; 1:14; 2 Pita 2:3 **6:6:** Sng 37:16, Snd 15:16, Fl 4:11-12, 1 Ti 4:8, Hi 13:5 **6:6:** Onger Akaba 37:16; Aghuzir Akaba 15:16; Filipai 4:11-12; 1 Timoti 4:8; Hibru 13:5 **6:7:** Jop 1:21, Sng 49:17, Snd 27:24, Sav 5:15 **6:7:** Jop 1:21; Onger Akaba 49:17; Aghuzir Akaba 27:24; Fofozir Gumazim 5:15 **6:8:** Snd 30:8, Hi 13:5 **6:8:** Aghuzir Akaba 30:8; Hibru 13:5 **6:9:** Snd 23:4, 28:22, Mt 13:22, 1 Ti 1:19, 3:7, Je 5:1 **6:9:** Aghuzir Akaba 23:4; 28:22; Matyu 13:22; 1 Timoti 1:19; 3:7; Jems 5:1 **6:10:** Kis 23:8, Lo 16:19, Ef 5:5 **6:10:** Ua Me Ini 23:8; Godin Araziba 16:19; Efesus 5:5 **6:11:** 2 Ti 2:22 **6:11:** 2 Timoti 2:22 **6:12:** 1 Ko 9:25-26, 1 Ti 1:18, 2 Ti 4:7 **6:12:** 1 Korin 9:25-26; 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 4:7

13 Godin biziba bar dagh amizi da angamira itim, ko Krais Iesus, gumazir
Pontius Pailatin damazimin deragha bighavira uabin gun mikemezim, ki
aningin damazimin akar gavgavimin ni migei.
14 Akar gavgavir ni inizir kam, ni bar deraviram an gin mangi. Ni migirigiar
kuratam, o bizitam damuan marki, eghti me akar kuratam ni mikiman
kogham. Egh ni bar deragh akar kamin gin mangiva, en Ekiam Krais Iesus
ua izamin dughiamin tugham.
15 A dughiar God atizimin otogham. God uabira, gumaziba an ziam fe.
Egha a uabira, biziba bar dar gari da an apengan iti. A guizbangira Atrivibar
Atrivir Ekiam, ko Gumazamizir Ekiabar Gumazir Ekiam.
16 A uabira oveghan kogham. An angazangarir ekiamin aven iti, ezi e an
boroghin mangighan kogham. Tav an ganizir puvati. Eghti gumazitam o
amizitam an ganighan kogham. Kamaghin amizi, e zurara an ziam fam, egh
mikim suam, an gavgavim ikivira ikiam. Bar guizbangira!

Gumazamizir dagiar aviriba itiba, me nighnizir gavgavim Godin iki, egh gumazamizibar akurvagh

17 Gumazamizir dagiar aviriba ikia nguazir kamin itiba, ni kamaghin me
mikim, me uari uan ziaba fan marki. Egh me uan bizir pura ikuviba nighnizir
gavgavim dar ikian marki. Me guizbangira nighnizir gavgavim Godra iki. An
e damuti, e bar akongeghasa, a bizir aghuir aviriba e ganidi.
18 Ni kamaghin me mikimam, me arazir aghuir aviribar amuva igharaz
darazir akurvagh. Egh me zurara bizir aviriba gumazamizir biziba pu-
vatizibar aning. Egh me uan dagiabagh nighnigh suam, kar en bizimra
puvati. Guizbangira, me bizir taba isiva igharaz darazir akurvagh.
19 Egh me kamaghin damuva, me mati gumazim gin uan dabirabim bagha
bizir aviriba arisi. Egh me gin iniamin dabirabim uari bagh anerkir, egh
ikirimirir guizbangira itim iniam.

Pol migirigiar abuananaba Timoti ganidi

20 Timoti, ni bar deravira ingangarir God ni ganingizir kamin gan. Egh
pura akar Godin nighnizimin gin zuir puvatiziba akirim ragh dagh asaragh.
Egh ni gan fogh, gumazamizir kaba ifara ghaze, e Godin fofozim iti, egha men
nighniziba ko Godin nighniziba uari adosi. Ni gumazamizir kaba bar men
saghon iki.
21 Gumazamizir maba fofozir kamin gin ghua, egha nighnizir gavgavimin
tuavim ataki.
Godin apangkuvim ni ko iki.

6:13: Jo 5:21, 18:36-37, 19:11, 1 Ti 5:21, MAA 1:5 **6:13:** Jon 5:21; 18:36-37; 19:11; 1 Timoti 5:21; Akar Mogomem 1:5 **6:14:** Fl 1:6, 1:10, 1 Te 3:13, 5:23 **6:14:** Filipai 1:6; 1:10; 1 Tesalonika 3:13; 5:23 **6:15:** Lo 10:17, 1 Ti 1:11, 1:17, MAA 17:14, 19:16 **6:15:** Godin Araziba 10:17; 1 Timoti 1:11; 1:17; Akar Mogomem 17:14; 19:16 **6:16:** Kis 33:20, Jo 6:46, Fl 4:20, Ju 25 **6:16:** Ua Me Ini 33:20; Jon 6:46; Filipai 4:20; Jut 1:25 **6:17:** Sng 62:10, Mk 10:24, Lu 12:20-21, 1 Te 1:9 **6:17:** Onger Akaba 62:10; Mak 10:24; Luk 12:20-21; 1 Tesalonika 1:9 **6:18:** Ro 12:13, Ga 6:6, Ta 3:8, Hi 13:16, Je 2:5 **6:18:** Rom 12:13; Galesia 6:6; Taitus 3:8; Hibru 13:16; Jems 2:5 **6:19:** Mt 6:19-20 **6:19:** Matyu 6:19-20 **6:20:** 1 Ti 4:6-7, 2 Ti 1:14, 2:14, Ta 1:9, MAA 3:3 **6:20:** 1 Timoti 4:6-7; 2 Timoti 1:14; 2:14; Taitus 1:9; Akar Mogomem 3:3 **6:21:** 1 Ti 1:16, 1:19, 2 Ti 2:18 **6:21:** 1 Timoti 1:16; 1:19; 2 Timoti 2:18

Akinafarir Namba 2, Pol Timoti Baghava an Osiri O 2 Timoti

Akar faragha zuim

Timoti, Pol ko ingarir gumazim. Ezi Pol arazir aghuibar an akaghtima, a dar gin mangasa, kamaghin akinafarir akam Timoti bagha an osiri. Pol ghaze, Timoti uan nighnizir gavgavimin amirvaghan marki. Egh Krais Iesusin Akar Aghuim akurir arazim ataghiraghan marki. Egh Godin akaba bar dar gin mangi. Eghti gumazamiziba mizaziba ko osimtiziba a darigham, eghti a gavgavigh ingangarir God a ganingizim damuvira ikiam.

Timoti gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me paza migeir akaba baraghan marki. Akar kamagh gariba gumazir orazibar dabirabibagh asighasisi. Timoti bar deragh Polin arazibagh nighnighiva, darara gin mangi. Arazir kabanang, pamtem nighnizir gavgavim itir arazim, ko navir amirizim itir arazim, ko bar igharaz darazigh ifongezir arazim, ko osimtizir aviriba aterir arazim.

Timoti, ni guizin Godin ingangarir gumazimin ikisi, pamten ingar

(Sapta 1--4)

1 Ki Pol, ki Krais Iesusin aposel. God uabi uan ifongiamin gin ghua, aposelin ikiasa na misefe. A fomira akar dikirizim gamua ghaze, e Krais Iesus ko porogh ikiva, ikirimirir zurara itimin ikiam. God bizir kamin gun mikimamin ingangarim na ganingi.

2 Timoti, ni guizbangira mati nan otarim, ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko en Ekiam Krais Iesus, aningin apangkuvim ko kuarkuvim ni damuti, ni navir amirizimin iki.

Pol Timoti migia ghaze, ni Akar Aghuim akunsi aghumsighan marki

3 Nan ovaviba Godin ingangarim gamua uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Ezi ki uaghan kamaghira Godin ingangarim gami. Egha ki arueba ko dimagaribar God ko migia zurara ni ginighnigha God minabi.

4 Ki nin temeribagh nighnighavira ikia ua nin ganasa bar ifonge, egh kamaghin ki bar akuegham.

5 Ki kamaghin fo, ni guizbangira nighnizir gavgavim Kraisin iti. Ezi arazir kamra nin inaghamim, Lois ko nin amebam Yunis, aning nighnizir gavgavim iti. Ezi ki fo, ni uaghan nighnizir gavgavir kam iti.

6 Egha ki ua nighnizir kam ni ganidi, ni God ni ganingizir bizir aghuim damuti, a nin iki bar gavgavigh, mati gumazim avim givima, an mizariam bar ekefe. Ni fo, ki fomira uan dafarim isa nin dapanim gatizi, God gavgavim isa bizir aghuimin min ni ganingi. Ki datirighin gavgavir kam bagha ni migei.

1:1: Ef 1:1 **1:1:** Efesus 1:1 **1:2:** Ap 16:1, 1 Ti 1:2 **1:2:** Aposel 16:1; 1 Timoti 1:2 **1:3:** Ap 22:3, 23:1, Ro 1:8-9, Fl 3:5, 1 Te 1:2, 3:10 **1:3:** Aposel 22:3; 23:1; Rom 1:8-9; Filipai 3:5; 1 Tesalonika 1:2; 3:10 **1:5:** Ap 16:1, 1 Ti 1:5, 4:6 **1:5:** Aposel 16:1; 1 Timoti 1:5; 4:6 **1:6:** 1 Te 5:19, 1 Ti 4:14 **1:6:** 1 Tesalonika 5:19; 1 Timoti 4:14

7 Ni fo, Duar God e ganingizir kam, an e damuti e atiatingan kogham. Godin
Duam gavgavim e ganiga, egha en akurvazima e igharaz darazigh ifonge.
Egha e gamima, e uaghan deravira uan ikirimirimin gari.

8 Kamaghin amizi, ni e uan Ekiamin akam akunsi aghumsighan kogham.
Egh ni uaghan nan aghumsighan marki, ki an kalabuziar gumazim. Egh,
ni Godin gavgavimin amodoghin na ko Akar Aghuim akunamin ingangarim
bagh osimtizim iniam.

9 God en akuragha en diagha ghaze, e an gumazamizibara. An en arazir
aghuiba bagha en diazir puvati. Fomira dughiar biziba tighar otivamimin,
God uabi uan ifongiamin gin ghua en dia. Egha Krais Iesusin ingarimin a en
apangkuvigha e gamizima e an gumazamizibar otifi.

10 Ezi datirighin Krais Iesus, a en Akurvazir Gumazim, a bar azenim girigha
gifa. Ezi an ingangarimin, Godin apangkuvim uaghan en azenim giri. Krais
Iesus, ovevemin gavgavim gasighasiki. Ezi an Akar Aghuimin tuavimin, a
gumazamiziba bar me gamima me ikirimirir zurara itim gifo.

11 Ezi God kamaghin ifonge, ki Akar Aghuimin ingangarim damuasa.
Kamaghin amizi, an aposelin ingangarim, ko akam akurir ingangarim, ko
gumazamizibar sure damuamin ingangarim bagha na misefe.

12 Kamaghin amizima ki osimtizir kaba atera egha aghumsizir puvati. Ki,
gumazir nighnizir gavgavim an itim, ki a gifogha gifa. Ezi ki fo, ingan-
garir a nan dafarim gatizir kam a deraghviram an ganam, egh mamaghira
iki mangiva dughiar Krais otoghamimin tugham. Bizir kam bagha ki
aghumsizir puvati.

13 Ni guizin akar ki ni ganingizir kabagh nighnighvira iki, egh ni arazir
kamra gun mikimiva gumazamizibar sure damu. Egh ni Krais Iesus ko
porogh iki, bar nighnizir gavgavim an ikivira iki, bar uan navim isi igharaz
darazir aningiva me gifongegh. Arazir kamin, ni an gun me mikim.

14 Eghti Akar Aghuir God isa nin dafarim gatizim, ni bar deravira an gan. A
bar bizir aghuim, kamaghin ni bar deragh an gan. Eghti Godin Duar en aven
itim, a ingangarir kam bagh nin akuragham.

15 Ni kamaghin fo, Esian Provinsin gumaziba bar na ategha gifa. Ezi Figelus
ko Hermogenes uaghan na ataki.

16 Ki Ekiam ko migia ghaze, an Onesiforus ko an amuiroghboriba men
apangkuvigham. A fo, Onesiforus dughiar aviriba nan navim gamima ki bar
akonge. Egha ki kalabusin itima a nan aghumsizir puvati.

17 A Romin nguibar ekiamin ghughava, na buriagharuaviava, ghua bar gin
na bato.

18 Ki God ko migia ghaze, Ekiam Godin Kotiamin Dughiamin an apangku-
vigham. Ni fo, Onesiforus Efesusin nguibar ekiamin ikia nan akurvagha
ingangarir aviribagh ami.

1:7: Lu 24:49, Ap 1:8, Ro 8:15 **1:7:** Luk 24:49; Aposel 1:8; Rom 8:15 **1:8:** Ro 1:16, Fl 1:7, Kl 1:24, 1 Ti 2:6 **1:8:** Rom 1:16; Filipai 1:7; Kolosi 1:24; 1 Timoti 2:6 **1:9:** Ro 8:28, Ef 1:4, 2:8-9, 1 Te 4:7, Ta 3:5, Hi 3:1, 1 Pi 1:20 **1:9:** Rom 8:28; Efesus 1:4; 2:8-9; 1 Tesalonika 4:7; Taitus 3:5; Hibru 3:1; 1 Pita 1:20 **1:10:** 1 Ko 15:54-57, Kl 1:26, Hi 2:14, 1 Pi 1:20 **1:10:** 1 Korin 15:54-57; Kolosi 1:26; Hibru 2:14; 1 Pita 1:20 **1:11:** 1 Ti 2:7 **1:11:** 1 Timoti 2:7 **1:12:** Ef 3:1-2, 1 Ti 6:20, 2 Ti 4:8, 1 Pi 4:19 **1:12:** Efesus 3:1-2; 1 Timoti 6:20; 2 Timoti 4:8; 1 Pita 4:19 **1:13:** 1 Ti 1:10, 4:6, 6:3, 2 Ti 2:2, 3:14, Ta 1:9, 2:1, Hi 10:23 **1:13:** 1 Timoti 1:10; 4:6; 6:3; 2 Timoti 2:2; 3:14; Taitus 1:9; 2:1; Hibru 10:23 **1:14:** Ro 8:11, 1 Ti 6:20 **1:14:** Rom 8:11; 1 Timoti 6:20 **1:16:** 2 Ti 4:16, 4:19 **1:16:** 2 Timoti 4:16; 4:19 **1:18:** Ju 21 **1:18:** Jut 1:21

2

Timoti bar deragh Krais Iesusɨn mɨdorozir gumazimɨn ikɨ

1 Nan otarim Timoti, nɨ zurara Krais Iesusɨn apangkuvimɨn amamangatɨghtɨma, a nɨn akuraghtɨ nɨ bar gavgavigham.
2 Nɨ fo, kɨ fomɨra gumazamizir avɨribar damazimɨn akar mabav kemezɨ,
nɨ da baraki. Ezɨ akar kabara nɨ da isɨva gumazamizir deravɨra Godɨn
ingangarim damuamibar anɨngigh. Eghtɨ gumazamizir kaba, uaghan gu-
mazamizir igharazibar sure damuamin fofozim ikiam.
3 Nɨ, Krais Iesusɨn mɨdorozir gumazir aghuir mamɨn mɨn, nɨ e ko osɨmtɨzim
ateram.
4 Nɨ mɨdorozir gumazimɨn arazim gɨfo. Gumazitam a mɨdorozir ingan-
garim gami, a ingangarir igharazibagh amir pu. Bar puvatɨ. An garir gu-
mazir ekiaba an ingangarim gifueghasa, a mɨdorozir ingangarir aghuimram
ami.
5 Kamaghɨra, gumazitam igharaz darazi ko ivemarɨva me gafiragh faragh
otivsɨ, a ivemarimɨn arazibar gɨn mangɨva, egh bizir aghuitam iniam. A
ivemarimɨn arazibar gɨn mangan koghɨva, a bizir aghuitam inighan kogham.
6 Eghtɨ gumazitam o amizitam puvɨra uan azenimɨn ingarɨva an oparɨva
an ganam, a gumazamizir mabagh itaghɨva faragh uan daghebar amam.
7 Nɨ akar kɨ mɨkemezir kabagh nɨghnɨgh, eghtɨ Ekiam nɨn akuraghtɨma nɨ
akar kabar mɨngariba bar dagh fogham.
8 Egh nɨ zurara Krais Iesus gɨnɨghnɨgh. An aremegha ua dɨkafi, an Atrivim
Devitɨn ovavimra. Ezɨ Akar Aghuir kamra, kɨ an gun mɨgei.
9 Ezɨ Akar Aghuir kam bangɨn, gumaziba nan gara ghaze, kar gumazir
kuram. Egha me osɨmtɨziba na garɨgha, na isa kalabus gatɨ. Eghtɨ Godɨn
akam, a kalabusɨn ikeghan kogham.
10 Kɨ kamaghɨn ifonge, gumazamizir God ua bagha mɨseveziba, uaghan
Krais Iesus ko poroghɨv ikɨ Godɨn Akurvazim iniva, ikɨrɨmɨrir aghuir zurara
itim iniam. Kamaghɨn, kɨ gavgavim uan navim ganɨgava me bagha osɨmtɨzir
kaba bar ada ateri.
11 Kar guizɨn akam, e nɨghnɨzir gavgavim an ikiam:

"E Krais ko aremeghɨva,
a ko ikɨrɨmɨrir kamɨn ikiam.
12 Egh e gavgavighvɨra ikɨva
osɨmtɨziba bar a da ater,
egh uaghan a ko atrivimɨn ingangarim damuam.
E akɨrim ragh a gasaraghtɨ,
a uaghan akɨrim ragh e gasaragham.
13 Eghtɨ e an gɨn mangɨsɨ a ko akam akɨrigh,
egh gɨn e uan akar kamɨn gɨn mangan koghtɨ,
a uan akar an amizimɨn gɨn mangɨvɨra ikiam.
A uabɨ uan akam giraghan kogham.

2:3: 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:8, 4:5 **2:3:** 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 1:8; 4:5 **2:4:** 1 Ko 9:25 **2:4:** 1 Korin 9:25 **2:5:** 1 Ko 9:25-26, 2 Ti 4:8 **2:5:** 1 Korin 9:25-26; 2 Timoti 4:8 **2:6:** 1 Ko 9:7, 9:10 **2:6:** 1 Korin 9:7; 9:10 **2:8:** Ro 1:3, 2:16, 1 Ko 15:1, 15:4, 15:20 **2:8:** Rom 1:3; 2:16; 1 Korin 15:1; 15:4; 15:20 **2:9:** Ap 9:16, 28:31, Ef 3:1, 3:13, Fl 1:7, 1:12-14, Kl 4:3, 4:18 **2:9:** Aposel 9:16; 28:31; Efesus 3:1; 3:13; Filipai 1:7; 1:12-14; Kolosi 4:3; 4:18 **2:10:** 2 Ko 1:6, Ef 3:13, Kl 1:24 **2:10:** 2 Korin 1:6; Efesus 3:13; Kolosi 1:24 **2:11:** Ro 6:5, 6:8, 2 Ko 4:10-11, 1 Ti 1:15 **2:11:** Rom 6:5; 6:8; 2 Korin 4:10-11; 1 Timoti 1:15 **2:12:** Mt 10:33, Lu 12:9, Ro 8:17, 1 Pi 4:13 **2:12:** Matyu 10:33; Luk 12:9; Rom 8:17; 1 Pita 4:13 **2:13:** Nam 23:19, Ro 3:3-4, Ta 1:2 **2:13:** Diboboniba 23:19; Rom 3:3-4; Taitus 1:2

Bar puvati.”

Timotin ingangarim God gamima a bar akonge

14 Ni gumazamizibav kimvira ikitima me akar kam ginighnigh. Egh Godin
damazimin mighighvira me mikim suam, me pura akar muziariba bagh
uari adoghodoghan marki. Arazir kam gumazamizibar akuraghan kogham.
Arazir kam uaghan gumazamizir orazibagh asighasisi.
15 God nin ingangarim gan fueghsi, ni pamtem ingar. Ni ingangarir gu-
mazir aghumsizir puvatizimin min ikiva, deravira guizin akam bighvirama
a mikim.
16 Marazi mizer kinibav gia akar Godin nighnizimin gin zuir puvatizibav
gei. Eghti ni akar kaba akirim ragh dagh asaragh. Ni fo, akar kaba gumaza-
mizibagh amima me Godin saghon ghuavira ikia ghua bar an saghuiamin
iti.
17 Gumazamizir kabanang uan akar kamin gumazamizibar sure gami. Ezi
men akar kam, mati duam, a gumazimin namnam ikia an isiava anepava
a gasighasisi. Men tongin ikia akar kabav geir gumazimning, Himeneus ko
Filetus.
18 Aning guizin akamin tuavim ataki, egha kamaghin migei, “E aremegh ua
dikavigha gifa, kamaghin e gin ua dikavighan kogham.” Ezi me akar kamin
gumazamizir mabar nighnizir gavgavibagh asighasisi.
19 Ezi God mati gumazim dipenimin ingari moghin, a uan siosin ingarasa
dipenir akinir gavgaviba akunizi da tugha ikia gavgafi. Egha dipenir akinir
kabar a kamaghin osiri, “Ekiam bar uan gumazamizibagh fo.” Egha ua
kamaghin osiri, “Gumazamizir Ekiamin ziam itiba, me akirim ragh bar
arazir kurabagh asaragh.”
20 E fo, dipenir ekiar mamin averiam, itarir maba iti, me silva ko golin a
dar ingari, egha maba me tememin dar ingari, egha maba me nguazimin
dar ingari. Maba, me ingangarir aghuim bagha dar ingari, egha maba, me
ingangarir kiniba bagha dar ingari.
21 Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam uan arazir kuraba ateghiva,
Godin damazim zuegham, a itarir me ingangarir aghuim bagha amizimin
min otogham. A God baghavira itir gumazimin ikiam, egh guizbangira uan
Ekiamin akurvagham. Egh a ingangarir aghuir guar aviribar amusi ikiam.
22 Kamaghin amizi, ifongiar kurar gumazir igiabar navibar otiviba ni
akirim ragh dagh asaragh. Egh ni, arazir aghuiba, ko nighnizir gavgavim,
ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko navir amirizimin arazim, arazir
kabanang ni bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. Gumazamizir Godin
damazimin zueziba, me Ekiamin ziam fer gumazamiziba, ezi ni me ko ikiva
arazir kabar amu.
23 Marazi akar onganiba ko akar kinibagh amua uari adoghodosi. Ezi ni
akirim ragh akar kabagh asaragh. Ni fo, akar kaba da gumazamizibagh
amima me akabar uari adosi.

2:14: 1 Ti 1:4, 5:21, 6:4, Ta 3:9 **2:14:** 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9 **2:15:** 1 Ti 4:6, Ta 2:7-8 **2:15:** 1 Timoti 4:6; Taitus 2:7-8 **2:16:** 1 Ti 4:7, 6:20, Ta 1:14 **2:16:** 1 Timoti 4:7; 6:20; Taitus 1:14 **2:17:** 1 Ti 1:20 **2:17:** 1 Timoti 1:20 **2:19:** Nam 16:5, 16:26, Ais 52:11, Nah 1:7, Jo 10:14, 10:27, Ro 8:35, 1 Ko 8:3, 1 Jo 2:19 **2:19:** Diboboniba 16:5; 16:26; Aisaia 52:11; Nahum 1:7; Jon 10:14; 10:27; Rom 8:35; 1 Korin 8:3; 1 Jon 2:19 **2:20:** Ro 9:21, 1 Ko 3:12, 1 Ti 3:15 **2:20:** Rom 9:21; 1 Korin 3:12; 1 Timoti 3:15 **2:21:** 2 Ti 3:17, Ta 3:1 **2:21:** 2 Timoti 3:17; Taitus 3:1 **2:22:** Ap 9:14, 1 Ko 1:2, 1 Ti 1:5, 6:11 **2:22:** Aposel 9:14; 1 Korin 1:2; 1 Timoti 1:5; 6:11 **2:23:** 1 Ti 4:7, 2 Ti 2:16, Ta 3:9 **2:23:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 2:16; Taitus 3:9

24 Godin ingangarir gumazim igharaz darazi ko uari adoghan kogham.
Puvati, a bar men asughasugh deravira me damuam. Egh men tisan
aghuimin ikiam. Eghti me an akaba batoghti, an aghumra ikiam.
25 Egh a gumazamizir akaba batoziba men asughasugh me akirmigh
mangivira ikiam. Egh a kamaghin damuti, God men akuraghti me ti uan
navibagh iraghiva, guizin akam gifogham.
26 Satan fomira me gifara me gamizi me an azuazimin aven ikia egha an
ifongiamin gin zui. Egh me guizin akam gifogh, men nighnizir aghuariba
uamateghtima, me Satanin azuazim ategh ua firighiregham.

3

Dughiar Abuananaba, gumazamiziba arazir kurabar amuam

1 Ezi ni bizir kam gifogh, Dughiar Abuananaba, osimtizir bar kuraba
otivam.
2 Gumazamiziba vaghvagh uari baghvira nighnigham, egh me dagiaba
baghiva bar ikuvigham. Egh me uari uan ziaba fiva, igharaz darazir
gan suam me pura biziba, egh igharaz darazir ziaba gasighasighiva, egh
uan ameboghfeziabar akaba baraghan kogham. Egh gumazamizir arazir
aghuibar me gamiba, me me minabaghan kogham. Me Godin aghuagham.
3 Egh me namakabagh ifongezir arazim gifoghan kogham. Egh igharaz
darazi ko uarir atariva, adariba givan tuaviba puvatigham. Me akar
kurabav kimiva igharaz darazi girakirangin me mikimam. Egh me uan navir
ghurimin araziba dikabiniva avegham, egh pura gumazamizibav soghiva
me gasighasigham. Egh me arazir aghuibar apanimin ikiam.
4 Egh me pazi uan namakabar amuam. Egh me deraghvira nighnighan
kogh, atamra uan nighnizir kurabar gin mangam. Egh me uarira uarigh
nighnigh suam, erara gumazir ekiaba, e bar pin iti. Egh me uan inivafizir
agorogebar gin mangisi, God gifueghan kogham.
5 Egh me pura ifar mikim suam, me Godin gin zui. Me guizbangira akirim
ragha Godin gavgavim gasara. Ni gumazir kamaghin amibar saghon iki.
6 Ezi men marazi tuaviba buria dipenibar aven ghua amizir nighnizir
aghuiba puvatiziba apezepera, kalabuziabar min me gamima me men apen-
gan iti. Amizir onganir kaba me arazir kurar avirim gamizi, dar osimtiziba
me taragha uaghiri. Ezi men naviba me gaghuavkirima me arazir kurar
mingariba puvatizibar amuasa ifonge.
7 Egha amizir kaba me sure damuasa bar ifongegh, guizin akam gifoghan
kogham.
8 Fomira Janes ko Jambres aning Mosesin apanimin iti moghin, gumazir
kaba guizin akamin apanim gami. Ezi men nighniziba deragha ingarir
puvatizima me nighnizir gavgavim Godin itir puvati.*

2:24: 1 Ti 3:2-3, Ta 1:7-9, 3:2 **2:24:** 1 Timoti 3:2-3; Taitus 1:7-9; 3:2 **2:25:** Ga 6:1, 1 Ti 2:4, 6:11, Ta 1:1, 1 Pi 3:15 **2:25:** Galesia 6:1; 1 Timoti 2:4; 6:11; Taitus 1:1; 1 Pita 3:15 **3:1:** 1 Ti 4:1, 2 Ti 4:3, 2 Pi 3:3, 1 Jo 2:18 **3:1:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 4:3; 2 Pita 3:3; 1 Jon 2:18 **3:2:** Ro 1:29-31, 1 Ti 1:20, 6:4, 2 Pi 2:3, 2:12 **3:2:** Rom 1:29-31; 1 Timoti 1:20; 6:4; 2 Pita 2:3; 2:12 **3:3:** Ta 2:3, 2 Pi 3:3 **3:3:** Taitus 2:3; 2 Pita 3:3 **3:4:** Fl 3:19, 2 Pi 2:13, Ju 4, 19 **3:4:** Filipai 3:19; 2 Pita 2:13; Jut 1:4; 1:19 **3:5:** Mt 7:15, 7:21, Ro 2:19-20, 2 Te 3:6, 1 Ti 5:8, 6:5, Ta 1:16 **3:5:** Matyu 7:15; 7:21; Rom 2:19-20; 2 Tesalonika 3:6; 1 Timoti 5:8; 6:5; Taitus 1:16 **3:6:** Mt 23:14, Ta 1:11 **3:6:** Matyu 23:14; Taitus 1:11 **3:8:** Kis 7:11, Ro 1:28, 2 Ko 13:5, 1 Ti 6:5, 2 Ti 2:25 **3:8:** Ua Me Ini 7:11; Rom 1:28; 2 Korin 13:5; 1 Timoti 6:5; 2 Timoti 2:25 * **3:8:** Judaba kamaghin eghara ghaze, Janes ko Jambres, kar Mosesin dughiamin ikezir Isipin Atrivimin ganganir gumazimningin ziamning. Ni Ua Me Ini 7:22 ko 9:11in gan.

9 Eghti men arazir kam bar ekeveghan kogham. Gumazamiziba bar men
arazir kabar ganigh fogh suam, da bar ikuvigha ongani, mati gumaziba
fomira Janes ko Jambresin arazibar gara ghaze, da bar ikuvigha ongani.

Timoti pamtemin Godin akamin suiragh

10 Ezi ni na ko ikiava, nan arazir ki manmaghin gumazamizibar sure
gamim, ni a gifo. Nan dabirabir arazim ni a gifo, egha uaghan nan arazibar
mingarim sara. Ni fo, ki nighnizir gavgavim Godin iti, egha zurara uan navim
gavgavim a ganiga ingangarim gami. Egha ki igharaz darazigh ifuegha,
tugha gavgavigha osimtiziba ateri.
11 Ni arazir kurar gumazamiziba na gamiziba, ni dagh fo, egha uaghan
mizazir ki Antiok ko Aikoniam ko Listran ikia iniziba sara. Ezi ni fo, me
nguibar ekiar kabar arazir bar kurabar na gami. Ezi Ekiam osimtizir kabar
aven nan akurazima ki deravira iti.
12 Bar guizbangira, gumazamizir Krais Iesus ko iki Godin Arazibar gin
mangasa ifongeziba, me bar, gumazamiziba pazi me damuam.
13 Eghti gumazamizir kuraba ko ifavarir gumazamiziba, gumazamizir
igharazibagh ifar mangivira ikiam. Eghti Satan uaghan me gifarti, men
araziba bar ikuvigham.
14 Ezi nirara, ni mighvira guizin akar kamin suiragh, akar ni inigha
nighnizir gavgavim an itim. Guizbangira, ni bar deragha e gifo, e gumaza-
mizir akar kamin nin sure gamiziba.
15 Egha ni fo, dughiar ni aghirimra itim, ni faragha Godin Akinafaribar
fofozim ini. Akinafarir kaba da nighnizir aghuiba ni ganidima, ni nighnizir
gavgavim Krais Iesusin iki Godin Akurvazim iniam.
16 E fo, Godin Duam uabi, Godin Akinafarimin aven itir akabagh amizi da
otifi. Ezi akar kam a bar bizir aghuim, a guizin akamin en sure gamuava,
nighnizir aghuiba puvatizir gumazamiziba akirava, en daroriba akirava,
egha arazir Godin damazimin derazibar en sure gami.
17 Kamaghin amizi, e Godin gumazamiziba, akar kaba e gamima e arazir
aghuiba bar ada inigha ingangarir aghuibar amuasava ami.

4

Timoti Godin akam akunsi bar gavgavigh

1 Krais Iesus uamategh izi atrivimin ikiamin dughiam, a en araziba ko-
tiamin da tuisigham, gumazamizir ikiavira itiba ko ariaghireziba uakan.
Kamaghin ki Godin damazim ko Krais Iesusin damazimin mighighavira
kamaghin ni migia ghaze,
2 ni Godin akam akunsi bar gavgafigh. Gumazamiziba akam baraghasa
ifonge, o a baraghan aghua, ni zurara Kraisin akam akunsi pamtem ingar.
Egh ni men navibagh inivsi akar gavgavibar me mikim, egh me uan arazir

---

3:10: Fl 2:22, 1 Ti 4:6 **3:10:** Filipai 2:22; 1 Timoti 4:6 **3:11:** Sng 34:19, Ap 13:14-52, 14:1-20, 2 Ko 1:10 **3:11:** Onger Akaba 34:19; Aposel 13:14-52; 14:1-20; 2 Korin 1:10 **3:12:** Mt 16:24, Jo 15:20, 17:14, Ap 14:22, 1 Te 3:3 **3:12:** Matyu 16:24; Jon 15:20; 17:14; Aposel 14:22; 1 Tesalonika 3:3 **3:13:** 2 Te 2:11, 1 Ti 4:1, 2 Ti 2:16 **3:13:** 2 Tesalonika 2:11; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 2:16 **3:14:** 1 Ti 1:13, 1 Ti 2:2 **3:14:** 1 Timoti 1:13; 2:2 **3:15:** Jo 5:39, 1 Pi 1:20-21 **3:15:** Jon 5:39; 1 Pita 1:20-21 **3:16:** Ro 15:4, 2 Ti 2:21, 2 Pi 1:20-21 **3:16:** Rom 15:4; 2 Timoti 2:21; 2 Pita 1:20-21 **3:17:** 1 Ti 6:11, 2 Ti 2:21 **3:17:** 1 Timoti 6:11; 2 Timoti 2:21 **4:1:** Ap 10:42, Ro 14:9-10, 1 Ti 5:21, 6:13 **4:1:** Aposel 10:42; Rom 14:9-10; 1 Timoti 5:21; 6:13 **4:2:** Ap 20:20, 20:31, 1 Ti 4:13, 5:20, Ta 1:13, 2:15 **4:2:** Aposel 20:20; 20:31; 1 Timoti 4:13; 5:20; Taitus 1:13; 2:15

kuraba akiɪrsi me mikimiva, me Godin Arazibar gin mangisi me mikim. Egh ni asughviɪra me damuva deraviɪra God ifongezir arazibar men sure damu.
3 E fo, dughiam izitima, gumazamiziba ua guizin akam baraghsi ifueghan kogham. Men kuariba akar igharaziba baraghsi bar ikuvigham. Egh me uari bagh tisan aviɪriba inighti, me akar me oraghasa ifongezibar men sure damuam.
4 Kamaghin me guizin akam akiɪrim ragh a gasaragham. Egh me pura eghaghanir kinir igharaziba baragham.
5 Eghti ni uabi, ni zurara deraviɪra nighnigh ikiva osimtiziba ko mizaziba ater. Egh Akar Aghuim akurir ingangarim damu. God gumazamizibar akurvaghamin ingangarim ni ganingi. Kamaghin amizi ni ingangarir kam deraviɪram a damu.

Pol ovengamin dughiam roghiɪra ize

6 Ezi ki uabi, nan ovevemin dughiam roghiɪra ize. Eghti nan ghuzim mati wainin dipar me God ganidimin min, abuan irasava ami. Nan dughiar ki mangamim a roghiɪra izegha gifa.
7 Ki pamtem ingara Akar Aghuim deraviɪram anekuri, mati ivemarir gumazim pamtem ivemari. Egha ingangarir God na ganingizim ki anegifa, mati ivemarir gumazim uan ivemarim anegifa. Egha ki nighnizir gavgavir Godin itim, ki pamtem an suiragha mamaghiɪra iti.
8 Ezi ivezir aghuim na mizuai iti, mati ivemarir gumazim an ivezir aghuim a mizuai. Ezi ivezir aghuir kam a kamakin, God na mikim suam, ni nan damazimin dera. Ekiam arazir aghuimra gin mangiva gumazamizibar araziba tuisigham. Egh Dughiar Krais Otoghamim, a ivezir aghuir kam na daningam. Egh a narara daningan kogham. Puvati. A ivezir aghuir kam isi, gumazamizir a mizua a uamategh izamin dughiam gifongeziba, a bar me daningam.

Timoti zuamiɪra Pol bagh izi

9 Ni zuamiɪra na bagh izisi damu.
10 Ni oragh! Demas, a nguazir kamin biziba bagha bar ifonge, kamaghin amizi a na ategha givagha Tesalonikan nguibar ekiamin ghu. Ezi Kresens Galesian Provinsin ghu, ezi Taitus Dalmesian Distrighin ghu.
11 Luk uabiɪra na ko iti. Kamaghin amiziɪma ni Mak batoghiva a inighiva a ko izi. A gumazir aghuir ingangaribar nan akurvazim.
12 Ni fo, ki Tikikus amadaziɪma an Efesusin nguibamin ghu.
13 Ni izisi, nan azenan azuir korotiar ruarim inigh izi. Ki Troasin nguibamin ikia Karpusin dipenimin anetaki. Egh akinafarir righiziba sara inigh. Bar bizir ekiam, ni akinafarir me asizir inibar ingariziba inigh izi.

4:3: 1 Ti 1:10, 4:1, 2 Ti 1:13, 3:1, 3:6 **4:3:** 1 Timoti 1:10; 4:1; 2 Timoti 1:13; 3:1; 3:6 **4:4:** 1 Ti 1:4, 4:7, Ta 1:14 **4:4:** 1 Timoti 1:4; 4:7; Taitus 1:14 **4:5:** Ap 21:8, Ef 4:11, 2 Ti 1:8, 2:3 **4:5:** Aposel 21:8; Efesus 4:11; 2 Timoti 1:8; 2:3 **4:6:** Fl 1:23, 2:17, 2 Pi 1:14 **4:6:** Filipai 1:23; 2:17; 2 Pita 1:14 **4:7:** 1 Ko 9:24-25, Fl 3:14, 1 Ti 6:12, Hi 12:1 **4:7:** 1 Korin 9:24-25; Filipai 3:14; 1 Timoti 6:12; Hibru 12:1 **4:8:** 1 Ko 9:24-25, 2 Ti 1:12, Je 1:12, 1 Pi 5:4, MAA 2:10 **4:8:** 1 Korin 9:24-25; 2 Timoti 1:12; Jems 1:12; 1 Pita 5:4; Akar Mogomem 2:10 **4:9:** 2 Ti 1:4 **4:9:** 2 Timoti 1:4 **4:10:** 2 Ko 8:23, Ga 2:3, Kl 4:14, Fm 24, Ta 1:4, 1 Jo 2:15 **4:10:** 2 Korin 8:23; Galesia 2:3; Kolosi 4:14; Taitus 1:4; Filemon 1:24; 1 Jon 2:15 **4:11:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 4:14, Fm 24 **4:11:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; Kolosi 4:10; 4:14; Filemon 1:24 **4:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8 **4:12:** Aposel 20:4; Efesus 6:21-22; Kolosi 4:7-8 **4:13:** Ap 20:6 **4:13:** Aposel 20:6

14 Aleksander, gumazir ainin bizibar ingarim, a bar paza na gami. Ekiam gin arazir kurar an amizir kam ikaragham.
15 Eghti ni uaghan gumazir kam bagh gan. A bar guizbangira en akabar apanim gami.
16 Ki faragha Kotin tugha akaba ikarvazima, gumazitam na ko tugha nan akamin akurazir puvati. Gumaziba bar na ataki. Ki God ko mikimtima, a men arazir kurar kam ginighnighan kogham.
17 Ezi Ekiam uabi nan boroghin ikia gavgavim na ganidi. Kamaghin amizi ki Akar Aghuim bar anekurima, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me bar a barasi. Ezi ki ovengasava amima God nan akura, mati a laionin akamin ua na ini.
18 Ezi Ekiam me na damuamin arazir kuraba, a nan akuragham. Egh a deravira na damuva nan aku uan Nguibar a ikiava atrivimin itimin mangam. Eghti e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.
19 Ni nan akam isi, Prisila ko Akwila, ko Onesiforusin amuiroghboribar aning suam, Afeziam ia ko iki.
20 Erastus Korinin nguibamin ikiavira iti. Ezi Trofimus areima ki anetaghizima a Miletusin nguibamin iti.
21 Ni damu, zuamira na bagh izi. Ni suighsuightima, amozim ko aminir orangtizimin dughiam otogham.
Yubulus ko Pudens ko Linus ko Klodia ko Romin nguibamin itir Kraisin adarasi, me akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki.
22 Ekiam nin duam ko iki. Egh an apangkuvim bar moghira ia ko iki.

4:14: Sng 28:4, 62:12, Snd 24:12, Ap 19:33, Ro 2:6, 1 Ti 1:20, MAA 18:6 **4:14:** Onger Akaba 28:4; 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Aposel 19:33; Rom 2:6; 1 Timoti 1:20; Akar Mogomem 18:6 **4:16:** Ap 7:60, 2 Ti 1:15 **4:16:** Aposel 7:60; 2 Timoti 1:15 **4:17:** Sng 22:21, Dan 6:22, Ap 23:11, 27:23, 2 Pi 2:9 **4:17:** Onger Akaba 22:21; Daniel 6:22; Aposel 23:11; 27:23; 2 Pita 2:9 **4:18:** Sng 121:7, Ro 11:36, Ga 1:5, Hi 13:21 **4:18:** Onger Akaba 121:7; Rom 11:36; Galesia 1:5; Hibru 13:21 **4:19:** Ap 18:2, 2 Ti 1:16-17 **4:19:** Aposel 18:2; 2 Timoti 1:16-17 **4:20:** Ap 19:22, 20:4, 21:29, Ro 16:23 **4:20:** Aposel 19:22; 20:4; 21:29; Rom 16:23

Pol Taitus Bagha Osirizir Akinafarim O Taitus

Akar faragha zuim

Taitus, a Judan gumazim puvati. A Kraisin gin ghua, Polin akuragha an Aposelin ingangarim gami. Ezi Pol ti, Taitus Kritin Arighatizimin siosin ingangaribar ganasa, an aneti.

Akinafarir kamin faragha zuir akam kamaghin migei, Kritin gumazamizibar araziba derazir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba siosin gumazamizir dapanibar otivsi, me bar arazir aghuibar gin mangi. Ezi Pol gin vaghvagh gumazamizibar sure damuasa Taitus migei. Kar gumazir ghuriba ko amizir ghuriba, ko gumazir igiaba ko ingangarir gumazir kiniba.

Ezi akinafarimin akar abuananaba kamaghin migei, Taitas gumazamizibar sure damuti, me navir vamiran ikiva, arazir aghuibar igharaz darazir amu. Eghti me akam adaribar amu akaba uariv soghan kogham.

Taitus Kritin Arighatizimin damuamin ingangarim

(Sapta 1--3)

1 Ki Pol, ki Godin ingangarir gumazim, egha Krais Iesusin aposel. God ua bagha misevezir gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, ki gavgavim me daningasa, God na amada. Egh men akuraghti me guizin akam gifogh egh Godin Arazibar gin mangam.

2 Ki me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh God me daningamin zurara itir ikirimirir aghuarim mizuamam. Fomira fomira nguazir kam otozir puvatizir dughiamin, an akar dikirizim e ganigha givagha ghaze, a ikirimirir kam e daningam. A Godin ifarir puvatizim.

3 Egha a uabi inabazir dughiamin an migirigiam bar azenim giri. God en Akurvazir Gumazim, a uabi na amisevegha akar gavgavim na ganigha, uan akam akurir ingangarim na ganingi.

4 Taitus, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni na ko nighnizir gavgavir vamira iti, ni guizbangira nan otarimin min iti. Afeziar Ekiam God ko Krais Iesus, en Akurvazir Gumazimin apangkuvim ko navir amirizim ni ko iki.

Taitus, ni siosin gumazamizir dapaniba amisefegh

5 Ki kamaghin nighnisi, ni uan ingangarir otevir ni amua givazir puvatiziba agivagh, egh ki ni mikemez moghin vaghvagh nguibar ekiabar itir siosbar gumazamizir dapaniba amisiv. Ki kamaghsua Kritin Arighatizimin ni ataki.

6 Siosin gumazamizir dapaniba, me gumazamizir igharazibar damazibar deraghvira iki. Siosin gumazir dapanim amuir vamira iki, egh poroghamir arazim abighan marki. Eghti men boriba nighnizir gavgavim Kraisin ikiva, gumazamizibar damazibar arazir kurabar amuan marki. Egh uan afeziaba ko amebabar akaba munasan kogham.

1:2: Ro 16:25, Kl 1:27, 2 Ti 1:1, 1:9, 1 Pi 1:20 **1:2:** Rom 16:25; Kolosi 1:27; 2 Timoti 1:1; 1:9; 1 Pita 1:20 **1:3:** Ef 1:9-10, 1 Te 2:4, 1 Ti 1:1, 1:11, 2:3, 2 Ti 1:10, Ta 2:10, 3:4 **1:3:** Efesus 1:9-10; 1 Tesalonika 2:4; 1 Timoti 1:1; 1:11; 2:3; 2 Timoti 1:10; Taitus 2:10; 3:4 **1:4:** Ro 1:7, 2 Ko 8:23, Ga 2:3, 2 Ti 1:2, 4:10 **1:4:** Rom 1:7; 2 Korin 8:23; Galesia 2:3; 2 Timoti 1:2; 4:10 **1:6:** 2 Ti 2:24-26 **1:6:** 2 Timoti 2:24-26 **1:6:** 1 Timoti 3:2-7

7 E fo, Kraisin adarazir garir gumazamizir dapaniba, me Godin ingangaribar garir gumazamiziba. Kamaghin me deraghvira daru, egh gumazamizibar damazimin deraghvira iki, kamaghin nighnighan kogh suam, me ziar ekiam inisi me gativagh men ganam. Egh me zuamiram aningaghan marki. Egh dipar onganir aviribar aman marki. Egh me tintinibar gumazamizibav soghan marki, egh me uari baghvira dagiar aviriba inisi, nighnighan marki.

8 Men dipenimin izir gumazamiziba me deraghvira men gan. Egh arazir aghuiba bar dagh ifongegh, navir ghurimin araziba dikabiragh. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazimin zuezir arazibara gintigh. Egh uan ikirimirim deraviram an gan.

9 Egh me gumazamizibar sure damuti, me nighnizir gavgavim guizin akabar ikiti, da men naviba fiti, me guizin akar kabar gin mangi. Egh me uaghan gumazir guizin akaba batoziba, pamtemin me mikimtima, me suam, a guizbangira migei. Me kamaghin damusi, me guizin akar e men sure gamizim, me an suiragh gavgafigh.

Kritin Arighatizimin gumazir aviriba ikia gumazamizir mabar nighnizir gavgavibagh asighisisi

10 E fo, Kritin Arighatizimin itir darasi, me akar aghuiba munasir gumazamizir aviriba iti. Me pura akar aviribav gia, gumazamizibar nighnizibagh ifari. Gumazamizir kaba men aviriba, me Judaba, me gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghorasa gavgafi. Kamaghin amizi, ni siosin gumazamizir dapaniba amisefegh.

11 Gumazamizir kurar kaba arazir kuram damuva gumazamizibar biziba ko men dagiaba uari bagh da iniasa. Kamaghin amizi, me arazir e damuan koghamibar men sure gami. Egha arazir kamin me gumazamizir mabar men adarazi sara, men nighnizir gavgavibagh asighasisi. Kamaghin amizi, ni me mikemeghti me akar katam mikiman marki.

12 Fomira, Kritin gumazir fofozir mam, anarira kamaghin mikeme, "Kritin gumaziba, me zurara ifarir gumaziba, me gumazir bar kuraba. Me damasavira nighnigha ikia, egha ingangaribar amuan bar amira. Me mati asizir atiaba."

13-14 Akar kam guizbangira. Kamaghin amizi, ni men araziba akirsi, akar bar gavgavimra me mikim, eghti me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh Judabar eghaghanir kinir aviriba baraghan marki, egh guizin akam munasir gumaziba migeir akar gavgaviba baraghan marki.

15 Godin damazimin zuezir gumazamiziba, me ghaze, dagheba ko biziba uaghan zue, eghti me da iniam. Ezi gumazamizir Godin damazimin arazir kurabagh amua, nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, men bizitam zueghan kogham. Men nighniziba ko naviba Godin damazimin bar mize. Egha me uan araziba deraviira da tuisigha arazir aghuibar gin mangan aghua.

16 Me kamaghin migia ghaze, "E God gifo." Ezi men araziba men akakagha ghaze, me akirim ragha God gasaragha gifa. God bar me gifongezir puvati.

1:7: Wkp 10:9, 1 Ko 4:1, Ef 5:18, 1 Pi 5:2 **1:7:** Ofa Gami 10:9; 1 Korin 4:1; Efesus 5:18; 1 Pita 5:2 **1:9:** 1 Ti 1:10, 1:15, 2 Ti 1:13, 2:15, 4:3, Ta 2:1 **1:9:** 1 Timoti 1:10; 1:15; 2 Timoti 1:13; 2:15; 4:3; Taitus 2:1 **1:10:** 1 Ti 1:6, 4:7 **1:10:** 1 Timoti 1:6; 4:7 **1:11:** Mt 23:14, Jo 10:12, 1 Ti 6:5, 2 Ti 3:6, 1 Pi 5:2 **1:11:** Matyu 23:14; Jon 10:12; 1 Timoti 6:5; 2 Timoti 3:6; 1 Pita 5:2 **1:13-14:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 4:2-4; Taitus 2:2 **1:15:** Mt 15:11, Lu 11:39-41, Ro 14:14, 14:20, 14:23, 1 Ko 6:12 **1:15:** Matyu 15:11; Luk 11:39-41; Rom 14:14; 14:20; 14:23; 1 Korin 6:12 **1:16:** Ro 1:28, 2 Ti 3:5, 3:8, 1 Jo 1:6, 2:4, Ju 4 **1:16:** Rom 1:28; 2 Timoti 3:5; 3:8; 1 Jon 1:6; 2:4; Jut 1:4

Me Godɨn akaba munasir gumazamiziba, egha me bar arazir aghuitam damighan kogham.

2

Gumazamizir ghuriba bar deravɨra arazir God ifongezibar gɨn mangɨ

1 Ezɨ no, nɨ gumazamizibar sure damu suam, me arazir guizɨn akaba ko zuiba bar dar amu.
2 Egh nɨ gumazir ghuribar sure damu suam, me dɨpar onganir avɨribar amɨ onganan markɨ. Me arazir aghuibar amutɨ, igharaz darazi me mɨkɨm suam, me bar dera. Egh me navir ghurimɨn araziba dɨkabɨn. Me Godɨn guizɨn akam deravɨram a gɨfogh, egh arazir bar igharaz darazigh ifongezim damu, tugh gavgavigh osɨmtɨziba bar a da ater.
3 Egh nɨ uaghan amizir ghuribar sure damu suam, me God ifongezir arazimɨn daru. Me akar kurabar igharaz darazi gɨrakɨrangɨn me mɨkɨman markɨ. Me wainɨn dɨpar onganibar amɨtɨ da me ikɨrarɨghan kogham. Me arazir aghuibar amusɨ, igharaz darazir sure damu.
4 Egh amizir igiabar sure damutɨ, me uan paba ko boribagh ifongeghamin arazim damu.
5 Eghtɨ amizir igiaba uan navir ghurimɨn araziba dɨkabɨn, egh me Godɨn damazimɨn bar zuegh ikɨ. Egh me arazir bar deravɨra uan dɨpenibar ganamim gɨfogham. Egh igharaz darazir akurvaghamin arazim damu. Egh me vaghvagh uan pabar apengan ikɨ me baghɨvɨra ikɨ. Igharaz darazi akar kurabar Godɨn akamɨn mɨkɨman koghsɨ, amizir ghuriba amizir igiabar sure damutɨ, me navir ghurimɨn araziba dɨkabɨn.

Taitus arazir aghuibar amutɨ, gumazir igiaba an gɨn mangam

6 Kamaghɨra, nɨ uaghan gumazir igiabav kɨm men naviba fɨtɨ, me uan navir ghurimɨn araziba dɨkabɨnam.
7 Arazir nɨ uabɨ amiba bar, nɨ arazir aghuibara damu, eghtɨ gumazir igiaba nɨn arazibar gan dar gɨntɨgham. Egh nɨn ingangarir nɨ gumazamizibar sure gamim, nɨ me gifaran markɨ, egh nɨ dɨbovir akabav kɨm ifaghatan markɨ. Nɨ zurara guizɨn akabagh nɨghnɨgh deravɨram akam akun.
8 Eghtɨ en apaniba akar kuratamɨn e damighan koghɨva, uan nɨghnɨzir kuramɨn aghumsɨghsɨ, kamaghɨn nɨ bar deravɨram akabav kɨmtɨma, gumaziba akar kuratamɨn apighan kogham.

Ingangarir gumazamiziba bar deraghvɨra men garir gumazir dapanibar akabar gɨn mangɨ

9 Nɨ kamaghɨn ingangarir gumazamizibar sure damu, me gumazir men garibar apengan ikɨ, egh ingangarir aghuir men garir gumaziba ifueghamibar amu. Egh me akar kurabar men garir gumaziba ikarvaghan markɨ.
10 Egh me, gumazir men garibar biziba okɨman markɨ. Bizir me amiba bar, men garir gumaziba dar ganɨva egh me akar e kurir kamɨn ziam fam. A God en Akurvazir Gumazimɨn akam. Me akar kamɨn ziam fɨsɨ, ingangarir gumaziba bar deravɨra men garir gumazibar akabar gɨn mangɨva arazir aghuim men akakagh.

2:1: 1 Ti 1:10, 6:3, 2 Ti 1:13, Ta 1:9 **2:1:** 1 Timoti 1:10; 6:3; 2 Timoti 1:13; Taitus 1:9 **2:3:** 1 Ti 3:11, 2 Ti 2:9-10, 1 Pi 3:3-4 **2:3:** 1 Timoti 3:11; 1 Pita 3:3-4 **2:5:** Ef 5:22, Kl 3:18, 1 Ti 2:11, 6:1, 1 Pi 3:1, 3:5 **2:5:** Efesus 5:22; Kolosi 3:18; 1 Timoti 2:11; 6:1; 1 Pita 3:1; 3:5 **2:7:** Ef 6:24, 1 Ti 4:12, 1 Pi 5:3 **2:7:** 1 Timoti 4:12; 1 Pita 5:3 **2:8:** 1 Ti 6:3, 2 Ti 3:14, 1 Pi 2:12, 2:15 **2:8:** 1 Timoti 6:3; 2 Timoti 3:14; 1 Pita 2:12; 2:15 **2:9:** 1 Ti 6:1-2 **2:9:** 1 Timoti 6:1-2 **2:10:** Mt 5:16, Fl 2:15, Ta 1:3 **2:10:** Matyu 5:16; Filipai 2:15; Taitus 1:3

E Godɨn Arazimɨn gɨntɨgh egh Kraisɨn Dughiam mɨzuamam

11 E fo, Godɨn apangkuvim azenim girɨgha gɨvazɨ, gumazamiziba bar an
gari. God uan apangkuvir kamɨn en akurvasi.
12 God uan apangkuvir kamɨn en sure gamua ghaze, e God aghuazir
araziba ataghɨraghɨva egh nguazir kamɨn arazir ifongeziba ataghɨragham.
Egh uaghan navir ghurimɨn araziba dɨkabɨnɨva egh arazir God ifongezir
aghuibar amuasa, en sure gami. Guizbangɨra e nguazir kamɨn gumazamiz-
ibar tongɨn iti, ezɨ God uan apangkuvimɨn tuavimɨn a ifongezir arazibar gɨn
mangasa, en sure gami.
13 Dughiar e nguazir kamɨn itim, e bizir e damutɨ e bar akueghamim
bagha mɨzuai. E Krais Iesusɨn angazangarim ko gavgavir ekiam sara izamin
dughiam bagha mɨzuai. A en Godɨn Gavgavim ko en Akurvazir Gumazim.
14 Krais kamaghɨn ifonge, a uam e inigh en arazir kuraba adangasa. Eghtɨ
e bar zuegh an gumazamizibar mɨn ikiam. Egh e arazir aghuibar amusɨ bar
ifongegham. Bizir kam bagha, a uabɨ uan mɨkarzim anigha, areme.
15 Kamaghɨn amizɨ, nɨ zurara akar kabara gumazamizibar sure damu. Egh
nɨ akar kabar gɨn mangɨsɨ men naviba fɨ. Egh akaba batozir gumazamizibar
arazir kuraba akɨrsɨ, me mɨkɨm. Nɨ akar kaba Godɨn gavgavim sara pamtem
me mɨkɨm. Nɨ pura men gantɨ, me nɨn aghuagh nɨ iriaghɨriaghan markɨ.

3

E arazir aghuibar amuam

1 Nɨ Godɨn gumazamizibav kɨm suam, me gavmanba ko atrivibar apengan
ikɨ, egh me men akabar gɨn mangɨ. Egh me zurara ingangarir aghuibar
amusɨvɨra ikɨ.
2 Egh me akar kuratam gɨrakɨrangɨn gumazamizibav kɨman markɨ. Me
zurara nɨmɨra ikɨva, arazir aghuimɨn gumazamizibar amu. Me guizɨn uari
abɨrir arazim, gumazamiziba bar men akakagh.
3 Nɨ fo, e faragha uaghan nɨghnɨzir aghuiba puvatɨ, egha e akaba batosi.
Satan e gifarazɨma, e Godɨn tuavimɨn zuir puvatɨ. E inivafɨzir kam ifongezir
arazibar gɨntɨgha nguazir kamɨn arazibar gara dar amuasa naviba dɨkafi.
Egha dar ingangarir gumazir kɨnibar mɨn iti. E nɨghnɨzir kuraba ko arazir
kurabar igharaz darazigh amuava igharaz darazir biziba bagha naviba
isiava arui. Gumazamiziba en apanim gamima, e uaghan men apanibagh
ami.
4 Ezɨ God, en Akurvazir Gumazim, a bar e gifongegha en apangkuvigha
arazir aghuimɨn e gami. Ezɨ an arazir kam azenim girɨzɨ,
5 an en akura. A en arazir aghuir e uari amizibagh nɨghnɨzir puvatɨ, egha
en akura. Puvatɨ. An apangkuvimra, an en akura. An e rue, ezɨ tuavir kamɨn

---

2:11: Jo 1:9, Ro 5:15, 1 Pi 5:12 **2:11:** Jon 1:9; Rom 5:15; 1 Pita 5:12 **2:12:** Ro 6:19, Ef 1:4, Kl 1:22, 1 Te 4:7, 1 Jo 2:16 **2:12:** Rom 6:19; Efesus 1:4; Kolosi 1:22; 1 Tesalonika 4:7; 1 Jon 2:16 **2:13:** 1 Ko 1:7, Fl 3:20, Kl 3:4, Hi 9:28, 1 Jo 3:2 **2:13:** 1 Korin 1:7; Filipai 3:20; Kolosi 3:4; Hibru 9:28; 1 Jon 3:2 **2:14:** Kis 19:5, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Sng 130:8, Ese 37:23, Ga 1:4, 1 Pi 2:9 **2:14:** Ua Me Ini 19:5; Godɨn Araziba 4:20; 7:6; 14:2; Onger Akaba 130:8; Esekiel 37:23; Galesia 1:4; 1 Pita 2:9 **2:15:** 1 Ti 4:12, 2 Ti 4:2 **2:15:** 1 Timoti 4:12; 2 Timoti 4:2 **3:1:** Ro 13:1-7, Kl 1:10, Hi 13:21, 1 Pi 2:13-14 **3:1:** Rom 13:1-7; Kolosi 1:10; Hibru 13:21; 1 Pita 2:13-14 **3:2:** Ef 4:2, 4:31, Fl 4:5, Kl 3:12, 2 Ti 2:24-25 **3:2:** Efesus 4:2; 4:31; Filipai 4:5; Kolosi 3:12; 2 Timoti 2:24-25 **3:3:** 1 Ko 6:11, Ef 2:1-2, 5:8, Kl 1:21, 1 Pi 4:3 **3:3:** 1 Korin 6:11; Efesus 2:1-2; 5:8; Kolosi 1:21; 1 Pita 4:3 **3:4:** 1 Ti 2:3, Ta 1:3, 2:11 **3:4:** 1 Timoti 2:3; Taitus 1:3; 2:11 **3:5:** Jo 3:3-5, Ro 11:6, Ef 5:26, 2 Ti 1:9, 1 Pi 3:21 **3:5:** Jon 3:3-5; Rom 11:6; Efesus 5:26; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 3:21

a en akura. Dughiar kamin a uan Duam e ganingizi, an Duam e gamizi, e an
borir bar igiabar min otifi.
6 Krais Iesus, a Gumazir en Akurvazim, an ingangarimin God uan Duamin
gavgavir aviriba bar e ginge.
7 God kamaghin ifonge, Krais en apangkuvigha e gamizi, e Godin
damazimin gumazamizir aghuibar otifi. E an boribagh ava, egh gin bizir
aghuir an e bagha inabaziba iniam. Kamaghin e ikirimirir aghuir an e bagha
inabazim mizuai iti.
8 E nighnizir gavgavim akar kamin ikiam. Ki kamaghin ifonge, nighnizir
gavgavim Godin itir darasi, me arazir aghuibar amu gavgavigh mamaghira
iki. Kamaghin ni pamtemin bizir kabav kimasa ki ifonge. Bizir kaba bar dera,
egha bar gumazamizibar akurvasi.
9 Egh ni, gumazamizir Moses Osirizir Arazibar migirigiaba bagha uari
adoziba, ni da baraghan marki. Gumazamizir adarir onganiba ko
adoghodoziba bagha bar ifongeziba, ko uan ovavibar ziaba bagha uari
adoziba, ni bar dagh itagh. E fo, akar kaba arazir aghuibar gin mangisi bar
en akuraghan kogham.
10 Gumazitam o amizitam, a Kraisin adarazir navir vamiran itir arazim
abizir arazim damuti, eghti ni an nighnizim akirsi migirigiatamin a mikim. Ni
faragh an mikimti an oraghan koghti, ni gin uam an mikimti an uam oraghan
koghti, ni bar anetakigh.
11 Ni fo, gumazim o amizir kamaghin amim, an nighnizim ikuvizi a pazava
amir gumazim, egha an arazir kurabagh ami. Ezi an arazir kurabara, akam
a gasa ghaze, a bar ikufi.

Taitus izi Polin ganigh

12 Ki aminir gavgavim ko orangtizimin dughiamin Nikopolisin nguibar
ekiamin ikiasa. Kamaghin amizi, ki Artemas o Tikikus amadaghtima aningin
tav, ni bagh izitima, ni na bagh Nikopolisin nguibar ekiamin izisi bar gav-
gafigh.
13 Ni gavman osirizir arazibagh fozir gumazim Senas, ko Apolos deraviram
aningin gan. Bizir aning inigh mangamiba, ni dar aningin akurvagh. Eghti
aning tuavimin daruamin dughiamin bizitamin oteveghan kogham.
14 Ki kamaghin ifonge, en gumazamiziba, me biziba bar puvatizir gu-
mazamizibar akurvagh, egh pura uan ikirimirim ko dughiaba makunan
marki. Eghti me gumazamizir igharazibar akurvaghamin arazimin fofozim
inighiva an suiragh gavgafigh.
15 Gumazamizir na ko itiba, me ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni
ko iki. Ni nighnizir gavgavim Iesusin ikia e gifongezir darasi, ni kamaghin
me mikim suam, Afeziam ia ko iki. Godin apangkuvim bar ia ko iki.

3:6: Jol 2:28, Ap 2:17-18, 2:33, Ro 5:5 **3:6:** Joel 2:28; Aposel 2:17-18; 2:33; Rom 5:5 **3:7:** Ro 3:24, 8:23-24, Ta 2:16, Ta 2:11 **3:7:** Rom 3:24; 8:23-24; Galesia 2:16; Taitus 2:11 **3:8:** 1 Ti 1:14-15, Ta 2:14 **3:8:** 1 Timoti 1:14-15; Taitus 2:14 **3:9:** 1 Ti 1:4, 2 Ti 2:14-16, 2:23, Ta 1:14 **3:9:** 1 Timoti 1:4; 2 Timoti 2:14-16; 2:23; Taitus 1:14 **3:10:** Mt 18:15-17, 2 Ko 13:2, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Ti 3:5, 2 Jo 10 **3:10:** Matyu 18:15-17; 2 Korin 13:2; 2 Tesalonika 3:6; 3:14; 2 Timoti 3:5; 2 Jon 1:10 **3:11:** Ap 13:46, 1 Ti 6:3-5 **3:11:** Aposel 13:46; 1 Timoti 6:3-5 **3:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12 **3:12:** Aposel 20:4; Efesus 6:21-22; Kolosi 4:7-8; 2 Timoti 4:12 **3:13:** Ap 18:24, 1 Ko 3:5-6, 16:12 **3:13:** Aposel 18:24; 1 Korin 3:5-6; 16:12 **3:14:** Mt 7:19, Ro 15:28, Ef 4:28, Fl 1:11, Kl 1:10, Ta 2:14 **3:14:** Matyu 7:19; Efesus 4:28; Filipai 1:11; Kolosi 1:10; Taitus 2:14

Pol Filemon Bagha Osirizir Akɨnafarim O Filemon

Akar faragha zuim

Filemon, a gumazir aruar mam. Egha a Kolosin nguibar ekiamɨn Kraisɨn adarazir mav. An ingangarir gumazir kɨnir mam, an ziam Onesimus, a uan gumazir aruam ategha, ara ghua nguibar igharazimɨn iti. Egha nguibar kamɨn Onesimus Pol batogha a Kraisɨn gɨn zuir gumazimɨn oto.

Ezɨ dughiar kamɨn Pol kalabusɨn ikia, egh mangɨ Filemonɨn ganan ibura. Egha akɨnafarir kam osirigha Onesimus ganɨga Onesimus amadazɨ, a ua uan gumazir aruam bagha ghu. Akɨnafarir kamɨn, Pol kamaghɨn Filemon mɨgei, a uan ingangarir gumazir kɨnimɨn ataran markɨ. A ghaze, datɨrighɨn ingangarir gumazir kam a Kraisɨn gɨn zuir gumazimɨn oto. Filemon uan aveghbuamɨn mɨn uam a inigh.

Filemonɨn ingangarir gumazir kɨnim ara ghugha gɨn navim gɨrazɨma, Pol anemadazɨma a ua Filemon bagha ghu

1 Kɨ Pol, kɨ Krais Iesus bangɨn kalabusɨn iti, egha kɨ e uan aveghbuam Timoti
ko, ga akɨnafarir kam Filemon bagha an osiri.
Filemon, nɨ en namakar aghuimra, egha e ko ingangarir vamɨram ami.
2 Ga uaghan, e uan amizim Apia ko e ko Godɨn ingangarim damuamin
mɨdorozir gumazim Arkipus bagha akɨnafarir kam osiri. Ga uaghan, nɨn
dɨpenimɨn uari akuvir Kraisɨn adarasi, ga me bagha uaghan osiri.
3 E God ko mɨgɨa ghaze, God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesusɨn apangku-
vim ko navir amɨrizim ia ko ikɨ.

Filemonɨn arazir aghuim Pol gamima a bar akonge

4 Kɨ uan God ko mɨgɨava, egha nɨ gɨnɨghnɨgha zurara nɨ bagha God mɨnabi.
5 Kɨ orazi me zurara kamaghɨn na mɨgei, nɨ bar Godɨn gumazamizibagh
ifonge, egha nɨ nɨghnɨzir gavgavim Ekiam Iesusɨn iti. Kamaghɨn amizɨ, kɨ nɨ
bagha God mɨnabi.
6 E nɨ ko, e uari inigha ikia, nɨghnɨzir gavgavim Kraisɨn iti. Egha kɨ God ko
mɨgɨa ghaze, a en nɨghnɨzir gavgavibar amutɨ da fofozir aghuim damutɨ an
ekevegham. Eghtɨ e fogham, e Krais ko poroghav ikia egha bizir aghuiba an
agharimɨn da isi. Egh e deravɨra vaghvagh dagh fogham.
7 Nan namakar aghuim, nɨ igharaz darazigh ifongezɨ, arazir kam Godɨn
gumazamizibar naviba fema me bar akonge. Ezɨ bizir kam na gamima kɨ
bar akonge, egha gavgavim nan navim ganɨdi.

Pol ghaze, Filemon ua Onesimus inightɨma a guizbangɨram an aveghbuamra ikɨ

8-9 Kɨ kamaghsua, bizir kɨ ifongezir mam iti, kɨ Kraisɨn ziamɨn nɨ
mɨkemeghtɨ nɨ a damuam. Kɨ nɨn arazir aghuibagh fo, nɨ Kraisɨn adarazigh
ifongezir arazim gɨfo, kamaghɨn kɨ akar gavgavim nɨ danighan kogham. Ezɨ

1:1: Efesus 3:1 **1:2:** Kolosi 4:17; 2 Timoti 2:3 **1:3:** Galesia 1:3 **1:4:** Rom 1:8-9 **1:6:** Filipai 1:9; Kolosi 1:9 **1:7:** 2 Korin 7:4; 7:13 **1:8-9:** Filemon 1:1

igharaz darazigh ifongezir arazim ga isa uaningin suira, kamaghin amizima
ki nimira ni mikimasa. Ki Pol, ki Krais Iesusin abuir gumazim, egha datirighin
ki a bangin kalabusin iti.
10 Ki kamaghsua nin azangsisi, ni arazir aghuibar nan otarim Onesimus
damu. Ki kalabusin itir dughiamin, Onesimus na bagha ize, ezi ki an
akurazima a nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha a guizbangira mati nan
otarim.*
11 A fomira nin akurvaghasa ingangarir aghuitam gamizir puvati. A ti
datirighin ingangarir aghuim damu virara gan akurvagham.†
12 Ezi ki datirighin uam Onesimus ni bagha anemadi, nan navim uaghan a
ko zui.
13 Dughiar kam ki Kraisin Akar Aghuim bangin kalabusin ikia ghaze,
Onesimus nin danganim inigh nan akurvaghti deragham. Ki kamaghsua, a
na ko ikiasa ki bar ifonge.
14 Ki kamaghin nighnisi, ni bizir kam gifueghan koghtima, ki bizir kam
damuan kogham. Kamaghin ami, Onesimus na ko ikiasa, ki ni migeir
puvati. Bizir tizim ni a damuasa, ki mighighvira ni gakaghonan aghua. Ki
kamaghin nighnisi, ni arazir aghuim nan akurvaghsi ni damu, kamaghin ni
uan ifongiamin gin mangiva a damu.
15 Guizbangira, Onesimus mong dughiar otevimin ni ategha saghon ike.
Ezi e foghan kogham, ni ti uam a inighti, a ni ko iki mamaghira ikiasa,
kamaghsua a dughiar otevimin nin saghuiamin ike.
16 Ezi datirighin ni pura ingangarir gumazir kinimin a ginighnighan marki.
Bar puvati. A pura nin ingangarir gumazir kinim, egha datirighin a bar nin
aveghbuamra, ezi ni bar a gifuegham. Ki uabi an garima a Kraisin anav, ezi ki
uan navim isava a ganingi. Kamaghin ki fo, ni bar a gifuegham. Ni an arazir
a pura ingangarir gumazir kinim min ikiava amim gifuegham. Egh Ekiamin
aven ni aveghbuamin min an ganiva bar a gifuegham.
17 Kamaghin ni nan gara ghaze, ga uaning inigha Kraisin ingangarim gami,
ezi ki ni migei, ni arazir ni na isi moghira, ni ua Onesimus inigh.
18 Ezi a bizir kurar manam ni gami, o a pura bizitam ini, kamaghin ni an
danganimin, nan ziam atighti, ki da ikarvagham.
19 Ki Pol, ki uan dafarimin akar kam osiri. Egh ki uabi Onesimusin
biziba ikarvagham. (Ni fo, ki uabi nin akurazima, ni navim gira, ezi kar ni
ikarvaghamin bizim. Ezi ki bizir kam mikiman aghua.)
20 Nan aveghbuam, ki kamaghin ifonge, ni Ekiamin ziamin arazir aghuir
kamin nan akuragh. Ga Kraisin gumazimningin min iti. Kamaghin ni nan
navim feghti ki bar akuegham!
21 Ki guizbangira fo, ni nan akamin gin mangam, egha ki ni bagha
akinafarir kam osiri. Ki fo, arazir ni Onesimus damuamim, a ki damuasa
ni mikemezir arazim bar a gafiragham.
22 Ezi ki akar mam ua iti. Nan nighnizir gavgavim kara, God ian
azangsiziba baregh, na ateghti, ki ua ia bagh izam. Eghti ni na bagh uan
dipenimin danganitam akirighti, ki izi a dakuam.

1:10: 1 Korin 4:15; Kolosi 4:9 * **1:10:** Gumazir aviriba ghaze, Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazir kinimin ike, egha a gin ara Pol bagha ghu. Egha a Pol ko itir dughiamin a Kraisin anavin oto. Egha dughiar kamin arazim a kamakin, ingangarir gumazir kinimin arimangigham, eghti gumazir ekiar men garim, a midorozir gumazibav kemeghti, me ingangarir gumazir kam isi ter ighuvimin a gafugham, eghti an aremegham. † **1:11:** Grighin akamin, ziam Onesimus, an akar kam ko magh ghu, "Ingangarir aghuim gami." **1:13:** Filipai 2:30 **1:14:** 2 Korin 9:7; 1 Pita 5:2 **1:16:** 1 Timoti 6:2 **1:17:** 2 Korin 8:23 **1:19:** Galesia 6:11 **1:22:** Filipai 1:25; 2:24

Pol ko ingangarir vamɨram amiba, me Filemon bagha akam amaga ghaze, Afeziam nɨ ko ikɨ

23 Epafras nɨ bagha akam amaga ghaze, Afeziam nɨ ko ikɨ. A uaghan kalabusɨn iti, egha ga vɨrara Krais Iesus bangɨn kalabuziar gumazimning.

24 Na ko ingarir darasi, Mak ko Aristarkus ko Demas ko Luk, me uaghan ghaze, Afeziam nɨ ko ikɨ.

25 En Ekiam Krais Iesusɨn apangkuvim vaghvagh ian duaba ko ikɨ.

1:23: Kolosi 1:7; 4:12 **1:24:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; 19:29; 27:2; Kolosi 4:10; 4:14; 2 Timoti 4:10-11

Akinafarir Hibrun Gumazamiziba Bagha Zuim o Hibru

Akar faragha zuim

Judabar marazi faragha uan navibagh iragha Kraisin gin zui, egha datirighin uan nighnizir gavgavim ataghiraghasava ami. Kamaghin, akinafarir kam gumazir mam o amizir mam me bagha an osiri. E fozir pu, tinaram an osiri, akinafarimin aven gumazim o amizim uan ziam diborozir puvati. Marazi ghaze, Pol, o Barnabas, o Apolos, o Prisila, men tav ti an osiri.

Gumazir maba Kraisin gin zuir gumazamiziba dikabira egha osimtiziba me ganidi. Akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim dar aningasa, kamaghin amizi, a ingangarir ekiar God Krais Iesusin aven amizim, gun me migei. Kraisra guizbangin Godin arazim en akakasi.

Ezi akinafarir kam bizir ekiar pumuning ko mikezim migei. 1. Iesus a guizbangira Godin Otarim. Dughiar Iesus nguazimin itim, an osimtizir aviriba ko mizaziba ini. Ezi arazir kamin God Iesus gamizi, a gumazamizibar akurvaghamin faragha zuir gumazimin oto. (2:10) Egha Iesus akam inigha izir gumazir fomira itiba ko enselba ko Moses gafira. 2. God uabi Iesus amisevezi a ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam, egha a Judabar ofa gamir gumazibagh afira. 3. Iesus a Godin Nguibamin Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iti. Egh gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, a ua me iniam. Moses Osirizir Araziba, God bagha ofa gamir arazibar gun migei, da pura Iesus amizir ingangarir ekiar kamin nedaziba.

Akinafarir kam gumazamizibar nighnizir gavgavim, gavgavim dar aningasa. Kamaghin amizi, a Israelian gumazamizir fomira itibar nighnizir bar gavgavimin akaba iti (sapta 11). A ghaze, marki, osimtizir manam me bato, me uan nighnizir gavgavimin suiraghvira iki mangiva ovengegh. Me Iesusin gan an arazibar gin mangi, egh osimtiziba ko mizazir me isiba batogh.

Iesus, a enselbagh afira

(Sapta 1--2)

God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi

1 Fomira God dughiar aviriba ko tuavir aviribar uan akam isa an akam
inigha izir gumazibagh aningizi, me en inazir afeziabav keme.
2 Ezi datirighin dughiar kam, kar dughiar abuananaba, God e mikimasa
uan akam isa uan Otarim ganingi. God biziba bar da iniasava Otarir kam
amisefe. Otarir kamin agharimin, God fomira overiam ko nguazimin ingari.
3 Ezi Otarir kamra Godin angazangarim en akagha ghaze, God a bar dera.
Egha uaghan a Godin mirara gari. An akam bar gavgafi, egha akar kamra
a bar bizibagh amima, da gavgavighavira iti. Egha an arazir kuraba gin
amadir ingangarim agivagha, gumazamizibagh amima me zuegha iti. Egha
a gin Godin Nguibamin ghuavanabogha Pin Tir Atrivir Ekiamin agharir
guvimin boroghin apera.

1:2: Sng 2:8, Jo 1:3, Ef 1:10 **1:2:** Onger Akaba 2:8; Jon 1:3; Efesus 1:10 **1:3:** Ap 2:33-34, 2 Ko 4:4, Kl 1:15-17, 1:20, Hi 8:1, MAA 4:11 **1:3:** Aposel 2:33-34; 2 Korin 4:4; Kolosi 1:15-17; 1:20; Hibru 8:1; Akar Mogomem 4:11

Godɨn Otarim enselbagh afira

4 Afeziam ziam uan Otarim ganɨngi. Ezɨ ziar kam a bar dera, egha enselbar
ziabagh afira. Kamaghɨn amizɨ, an Otarim gamizɨma a enselbar ekiamɨn oto,
ezɨ me an apengan iti.
5 Egha God dughiatam uan enselɨn tam kamaghɨn a mɨkemezir puvatɨ,
“Nɨ nan Otarim, ezɨ datɨrɨghɨn kɨ nɨn Afeziamɨn oto.” O a kamaghɨn enselɨn
tam mɨkemezir puvatɨ, “Kɨ uabɨ ia inigh, egh ian Afeziamɨn mɨn ikɨtɨ, ia nan
Otarimɨn mɨn ikiam.” Bar puvatɨ.
6 Egha dughiar God ua uan Otarir ivariam nguazir kamɨn anemangasa
uaghan ghaze:

“Godɨn enselba bar an apengan ikɨva
an ziam fam.”

7 God enselbagh nɨghnɨgha kamaghɨn mɨgei, “A uan enselbagh amima
da amɨnimɨn mɨn otifi, egha uan ingangarir gumazibagh amima me avir
mɨzariabar mɨn otifi.”
8 Egha Otarim gɨnɨghnɨgha kamaghɨn mɨgei:

“Nɨn atrivir dabirabir God nɨ ganɨngizim,
a zurara ikɨ mamaghɨra ikiam.
Eghtɨ nɨ guizɨn arazimɨn
uan gumazamizibagh ativagh men ganam.
9 Nɨ arazir aghuibara ifuegha, egha arazir kuraba bar dar aghua.
Kamagh amizɨ, God nɨ amɨsevegha,
nɨ ziar ekiam ikiasa
a borem nɨn dapanim ginge.
A kamaghɨn nɨ gamizɨ
nɨ bar akonge,
ezɨ nɨ bar akongezir bizir kam,
atrivir igharaziba bar me gafira.”

10 Egha God uan Otarim kamaghɨn a mɨgei:

“Ekiam, nɨ fomɨra nguazir kamɨn ingari.
Guizbangɨra, nɨ uabɨ uan dafaribar overiam ko bizir pɨn itibar ingari.
11 Bizir kaba bar gɨvagham,
eghtɨ nɨ ikɨvɨra ikiam.
Overiam ko nguazim, aning bar ikuvigham,
mati inim ghurigha bar bɨaghire.
12 Nɨ aning righam,
mati gumazim atuim rɨki.
Nɨ aning damightɨ aning igharagh otogham,
mati gumazim korotiar ghuriba suagharɨsi.
Ezɨ nɨ, kamaghɨra iti, nɨ igharagha garir puvatɨ.
Nɨn dughiam gɨvaghan kogham.”

1:4: Ef 1:21, Fl 2:9-10 **1:4:** Efesus 1:21; Filipai 2:9-10 **1:5:** 2 Sml 7:14, 1 Sto 17:13, Sng 2:7, 89:26-27, Ap 13:33, Hi 5:5 **1:5:** 2 Samuel 7:14; 1 Eghaghaniba 17:13; Onger Akaba 2:7; 89:26-27; Aposel 13:33; Hibru 5:5 **1:6:** Lo 32:43, Sng 97:7, Ro 8:29, Kl 1:18, 1 Pi 3:22, MAA 1:5 **1:6:** Godɨn Araziba 32:43; Rom 8:29; Kolosi 1:18; 1 Pita 3:22; Akar Mogomem 1:5 **1:7:** Sng 104:4 **1:7:** Onger Akaba 104:4 **1:8:** Onger Akaba 45:6-7 **1:9:** Ais 61:1, Ap 4:27, 10:38 **1:9:** Aisaia 61:1; Aposel 4:27; 10:38 **1:10:** Onger Akaba 102:25-27 **1:11:** Ais 34:4, Mt 24:35, 2 Pi 3:7, 3:10 **1:11:** Aisaia 34:4; 2 Pita 3:7; 3:10

13 Fomira God kamaghin uan Otarimra kamaghin a mikeme, “Ni nan
agharir guvimin daperagh iki mangiti, ki nin apaniba dikabiragh me isi
nin dafarim datighti me nin dagarimningin apengan ikiam.” Egha God
dughiatamin akar katam enselin tam mikemezir puvati. Bar puvati.
14 Guizbangira enselba me duaba, egha me Godin ingangarim gami. Ezi
God gumazamizir a ua iniamibar akurvaghasa me amadi, me arui.

2

God en akurazir arazim,
a bizir bar ekiam

1 Godin Otarim ziar ekiam isi, kamaghin amizi, akar e oraghizir kamnagh,
e bar mighviram an suiragham. E ireghan koghsi, e akar kam deraghvira an
suiragh gavgavigh ikiam.
2 Fomira God en inazir afeziabav kimasa, uan akam isa enselbagh aningi,
egha kamaghira tuavir kamin a kamaghin men aka, akar kam a guizbangira.
Ezi gumazamiziba akar kamin gin zuir puvatigha a batoke, me ivezir kuram
iniam. Men arazir kurar me amizibar mirara, me uan ivezir kuram inis.*
3 Ezi datirighin, God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam. E akirim ragh
Godin akurvazir arazim gasaraghiva, e manmaghin arazir kuramin ivezim
gitagham. Bar puvatigham. Ekiam uabi faragha en akurvaghasa mikeme,
ezi gumazamiziba an akam baraki. Ezi me kamaghin migia en aka, akar
kamnagh a guizbangira.
4 Dughiar kamin, God mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir
arazibagh amua uan ifongiamin gin ghua Godin Duamin bizir aghuiba
tuiragha gumazamizibagh anidi. Ezi arazir kamin a kamaghin en aka, an
Otarimin akar kam a bar guizbangira ghu.

Iesus, a uabi en Akurvazir Gumazim

5 E nguazir igiar God gin damighti otivamim ginighnigh fogham, God
nguazir igiar kam gativasa, enselbav kemezir puvati. Bar puvati.
6 Ezi Godin Akinafarimin aven akar mam kamaghin iti:

“O God! E gumazamiziba ti manmaghiram amizir biziba, ezi ni mighigha e
ginighnisi?
E pura biziba. Manmaghiram amizi, ni bar puviram e ginighnisi?
7 Ni uabi en ingarigha, e isa enselbar apengan e ati.
Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e afazi, bizir ni ingariziba bar en
apengan iti.
8 Biziba bar moghira ni da isa e gumazamiziba en suemningin apengan da
ariki.
Eghti e bar dagh ativagham.”

1:13: Sng 110:1, Mt 22:44, Mk 12:36, Lu 20:42 **1:13:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Mak 12:36; Luk 20:42 **1:14:** Sng 34:7, 91:11, Mt 18:10, Ap 12:7, Ro 8:17, Je 2:5, 1 Pi 3:7 **1:14:** Onger Akaba 34:7; 91:11; Matyu 18:10; Aposel 12:7; Jems 2:5 **2:2:** Sng 68:17 * **2:2:** Me Akar Dikirizir Gavgavir God Moses ganingizim migei. Ni Ua Me Ini 19-20in gan. Ua Me Iniamin Akinafarimin akam, enselin migirigiaba puvati, ezi Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Akar Dikirizir Gavgavim enselbar dafarimin Moses ganingi. Ia Aposel 7:38 ko 7:53, ko Galesia 3:19in gan. **2:3:** Mt 4:17, Mk 1:14, Lu 1:2, Hi 10:28-29, 12:25 **2:3:** Matyu 4:17; Mak 1:14; Luk 1:2; Hibru 10:28-29; 12:25 **2:4:** Mk 16:20, Ap 2:22, 14:3, 1 Ko 2:4, 12:4, 12:7, 12:11, Ef 1:5, 1:9 **2:4:** Mak 16:20; Aposel 2:22; 14:3; 1 Korin 2:4; 12:4; 12:7; 12:11; Efesus 1:5; 1:9 **2:5:** Hi 6:5, 2 Pi 3:13 **2:5:** Hibru 6:5; 2 Pita 3:13 **2:6:** Jop 7:17, Sng 144:3 **2:6:** Jop 7:17; Onger Akaba 144:3 **2:6:** Onger Akaba 8:4-6 **2:8:** Mt 28:18, 1 Ko 15:25-27, Ef 1:22 **2:8:** Matyu 28:18; 1 Korin 15:25-27; Efesus 1:22

Godɨn akar kam ghaze, God gumazamizibagh amizɨ, biziba bar men apengan ikɨtɨ me dagh ativagham. Akar kamɨn mɨngarim a kamakɨn, God bizir a ingariziba bar da isa en apengan da arɨki. Ezɨ e fo, datɨrɨghɨn e garima, biziba bar en apengan itir puvatɨ.†
9 Ezɨ e Iesus gɨfo, a ziar ekiam ini. God kamaghsua, a bar en apangkuvightɨ, tuavir kamɨn Iesus gumazamiziba bagh aremegham. Egha kamaghɨn bar dughiar otevimɨn an enselbar apengan ike. Egha mɨzazir dafam inigha areme, ezɨ bizir kam bagha God ziar ekiam a ganɨga a ghufe.
10 E fo, God a biziba bar dar mɨngarim, egha a biziba bar dar ingari. Egha kamaghɨn ifonge, Iesus uan borir avɨriba inigh men aku Godɨn Nguibamɨn mangam, eghtɨ me Iesus ko ziar ekiam iniam. God kamaghɨn ifonge, Iesus gumazamizibar akurvaghamin ingangarim damuam, kamaghɨn amizɨ, a Iesus ataghizɨma a mɨzazim isi. Ezɨ mɨzazir kam Iesus gamima a gumazamizibar akurvaghamin gumazir bar faragha zuimɨn otogha, tuavim men aka. Arazir God a gamir kam, a bar dera.
11 E fo, gumazir kam Iesus, a gumazamizibagh amizɨ me Godɨn gumazamizibar mɨn ikia egha me bar zue. A me ko afeziar vamɨra iti. Kamaghɨn amizɨ, an aghumsɨzir puvatɨgha me dɨbora ghaze, “Nan aveghbuaba ko buaramiziba.”
12 Egha a kamaghɨn God mɨgei:

“Kɨ uan adarazir tongɨn ikɨ
nɨn ziamɨn gun me mɨkɨmam.
Kɨ gumazamiziba uari akuvamin danganimɨn ikɨ
men tongɨn nɨn ziam fam.”

13 Egha a ua ghaze, “Kɨ datɨrɨghɨn, God damuasa mɨkemezir biziba, kɨ puram a mɨzuam da bagh gan ikɨtɨ God damuasa amir biziba, a mɨkemezɨ moghɨn dar amuam.” Egha ua ghaze, “Ia gan, kɨ borir God na ganɨngiziba me ko iti.”‡

Iesus en akuraghasa gumazimɨn mɨn oto

14-15 Kamaghɨn amizɨ, borir kaba, me guizbangɨra inivafɨziba ko ghuziba iti. Kamaghɨra Iesus uaghan men mɨn ikia guizɨn gumazimɨn oto. A kamaghsua, an aremegh egh arazir kamɨn a Satan bar a gasɨghasigham, a gumazir gumazamizibagh amima me ariaghirir gavgavim itim. Gumazamiziba nguazir kamɨn ikiava ovevemɨn atiati. Ezɨ men atiatir kam me ikiagharɨsi. Kamaghɨn amizɨ, Iesus me fɨrasa, bizir kam bagha, a gumazimɨn mɨn otogha egha areme.

---

† **2:8:** Akar Onger Akabar Akɨnafarimɨn aven itim, a gumazamiziba bar me mɨgei. Ezɨ gumazir Hibrun Akɨnafarimɨn Osirizim, a Iesus gɨnighnigha ghaze, a gumazimɨn mɨn otogha gumazamiziba bar men danganim ini. Ezɨ kamaghɨn Onger Akabar Akɨnafarimɨn, a bizir guizɨn Iesus batozibav gei. **2:9:** Jo 3:16, Ro 5:18, Fl 2:7-9, 1 Ti 2:6, 1 Jo 2:2, MAA 5:9 **2:9:** Jon 3:16; Rom 5:18; Filipai 2:7-9; 1 Timoti 2:6; 1 Jon 2:2; Akar Mogomem 5:9 **2:10:** Lu 24:46, Jo 20:17, Ap 3:15, Ro 8:29, 11:36, Hi 5:9, 10:10 **2:10:** Luk 24:46; Aposel 3:15; Rom 8:29; 11:36; Hibru 5:9; 10:10 **2:11:** Mt 25:40, Mk 3:35, Jo 20:17, Ap 17:26,, Ro 8:29, Hi 10:10 **2:11:** Matyu 25:40; Mak 3:35; Jon 20:17; Aposel 17:26; Rom 8:29 **2:12:** Sng 22:22 **2:12:** Onger Akaba 22:22 **2:13:** Sng 18:2, Ais 12:2, Jo 17:6, 17:9-12 **2:13:** Onger Akaba 18:2; Jon 17:6; 17:9-12 ‡ **2:13:** Iesusɨn akar kam, a Aisaia 8:17-18ɨn ize. Gumazim o amizir Hibrun Akɨnafarim Osirizim, en akaghtɨ e fogham, Iesus gumazamizir igharaziba ko magh gari, me an aveghbuaba ko an boriba. Ezɨ gumazamiziba God mɨzuaima a bizibagh ami, ezɨ Iesus uaghan orarti. **2:14-15:** Jon 1:14; 12:31; Rom 8:3; 8:15; Filipai 2:7; Kolosi 2:15; 2 Timoti 1:7; 1 Jon 3:8; Akar Mogomem 12:10

16 Guizbangira, Iesus ingangarir kam enselbar akurvaghasa a gamizir pu.
Puvati. An Abrahamin boriba akurvaghasa a gami.
17 Kamaghin amizi, a uan doziba ko buaramizibar miraram oto. A ka-
maghsua, a men Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iki, egh Godin akamin
gin mangi apangkuvim gumazamizibar ikiva Godin ingangarim damu, egh
ingangarir kamin gumazamizibar arazir kuraba gin amangam. Kamaghin a
gumazamizibar min oto.
18 Ezi Satan a gifarasa arazir kuraba bagha a gakaghori, ezi an osimtiziba
ateri. Kamaghin amizi, Satan gumazamizibagh ifaramin dughiabar, Iesus
men akurvaghamin fofozim iti.

Iesusin ziar ekiam, a bar Mosesin ziar ekiam gafira

3

(Sapta 3:1--4:13)

Iesusin ziar ekiam, a Mosesin ziar ekiam gafira

1 Kamaghin amizi, Kraisin adarasi, God uaghan Uan Nguibamin mangasa,
a ian dia. Ia deravira Iesus ginighnigh, e nighnizir gavgavim an ikia, egha an
ziamin gun migia ghaze, a God misevegha amadazir abuir gumazim, egha
uaghan Ofa Gamir Gumazibar Dapanim.
2 God anemisevegha ingangarir kam a ganingizi, a Godin gumazamiziba
bagha ingari. Moses fomira Godin gumazamiziba bagha deravira ingarizi
moghira, a ingari.
3 E fo, gumazir dipenimin ingarim, a ziar ekiam isi, ezi an ziar ekiam, an
dipenimin ziar ekiam gafira. Ezi kamaghira God ziar ekiam Iesus ganingi, ezi
an ziar ekiam, Mosesin ziar ekiam gafira.
4 Ezi dipeniba bar, gumaziba dar ingari. Ezi Godra, a biziba bar dar ingari.
5 Moses a Godin ingangarir gumazimin iti, egha Godin akamin gin ghua
Godin gumazamiziba bagha deravira ingari. A bizibar gun mikimamin
ingangarim iti, akar God gin a mikimamiba.
6 Ezi Krais a Godin Otarim, a Godin gumazamizibagh ativagh men ganam.
Egha guizbangira Godin akamin gin ghua ingangarir kam deravira a gami.
Eghti e atiatingan koghiva, nighnizir gavgavim ikiva egh bizir aghuir e
iniamiba e dav zuamam, egh kamaghin damuva, e uaghan Godin Dipenimin
min ikiam.

Gumazir akaba batoziba, me aghuvsazim inian kogham

7-8 E Godin gumazamiziba, egha uaghan an dipenimin min iti, kamaghin
amizi, e Godin Duamin akam baragham. A kamaghin migei:

"Ia datirighin Godin tiarim baraghiva,
egh ia uan navibar kuman marki,
mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha
orazir puvati.

2:16: Ais 41:8-9 **2:16:** Aisaia 41:8-9 **2:17:** Fl 2:7, Hi 2:14, 4:15, 5:1-2, 1 Jo 2:2, 4:10 **2:17:** Filipai 2:7; Hibru 2:14; 4:15; 5:1-2; 1 Jon 2:2; 4:10 **2:18:** Hi 4:15-16, 5:2, 7:25 **2:18:** Hibru 4:15-16; 5:2; 7:25 **3:1:** Ef 4:1, Fl 3:14, Hi 4:14, 5:5, 6:20, 7:26, 8:1, 9:11, 2 Pi 1:10 **3:1:** Efesus 4:1; Filipai 3:14; Hibru 4:14; 5:5; 6:20; 7:26; 8:1; 9:11; 2 Pita 1:10 **3:2:** Nam 12:7 **3:2:** Diboboniba 12:7 **3:3:** Sek 6:12, Mt 16:18 **3:3:** Sekaraia 6:12; Matyu 16:18 **3:4:** Ef 2:10, 3:9, Hi 1:2 **3:4:** Efesus 2:10; 3:9; Hibru 1:2 **3:5:** Nam 12:7 **3:5:** Diboboniba 12:7 **3:6:** Ro 5:2, Ef 2:21-22, Kl 1:23, 1 Ti 3:15, Hi 3:14, 6:11, 1 Pi 2:5 **3:6:** Rom 5:2; Efesus 2:21-22; Kolosi 1:23; 1 Timoti 3:15; Hibru 3:14; 6:11; 1 Pita 2:5 **3:7-8:** Onger Akaba 95:7-11 **3:7-8:** Ua Me Ini 17:7; Diboboniba 20:2-5

Me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia God damuti a irasa an akam
batosi.
9 God ghaze,
Me danganir kamin ikia nighnizir gavgavim nan itir puvatigha,
nan gavgavim tuisigh fofoghasa nan azai.
Me garima,
ki 40plan azenibar arazir aghuiba me bagha dagh ami.
10 Kamaghin amizi, ki bar gumazamizir kabar aningaghegha ghaze,
‘Gumazamizir kabar naviba bar saghon ikia nan gin zuir puvati.
Me zurara tuavir ki me bagh atizim gitavirasi.’
11 Ki men aningaghegha bar guizbangira akar gavgavim gamua ghaze,
‘Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.
Bar puvati!’ ”

12 Kraisin adarasi, ia uari bagh deravira gan, ian tongin tav nighnizir kuratam an navir averiamin ikiti a nighnizir gavgavim ategh, akirim ragh Angamira Itir God gasan marki.
13 Ezi ia kamaghin damuan marki, ia kamaghin damu, ia zurara dughiabar ia vaghvagh Godin gumazamizir igharaziba ko ia, akar aghuim uari daning uarir akurvagh egh uan naviba gavgavim dar aning. Kamaghin arazir kuram tav gifaraghti, a Godin gin zuir tuavim ateghan kogham. Godin Akinafarim ghaze, “Datirighin,” e fo, e datirighin ingangarir kam damuam.
14 Ia fo, dughiar e faragha nighnizir gavgavim Godin itim, en nighnizir gavgavim bar gavgafi. Egh e uan nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigh iki maghira mangi dughiar e ovengamimin otogham. E kamaghin damuva, e bar Krais ko porogh iv iki a ko ingar ikiam.
15 E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei:

“Datirighin ia Godin tiarim baraghiva,
egh ia an akamin aghuaghan marki,
mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha
egha orazir puvati.”

16 Fomira te Godin tiarim baregha, an gin zuir puvati, egha an akam batosi? Kar gumazamizir Moses inigha Isipin ghueziba, meraram arazir kam gami.
17 Ezi God 40plan azenibar ten aningaghe? A gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghirezir gumaziba, merara, a men aningaghe.
18 God fomira guizbangira akar gavgavim akira ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangan kogham.” Akar kam, a te ganingi? Kar gumazamizir an akam barazir puvatiziba. A me baghvira migei.
19 Kamaghin e fo, gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikian aghua. Ezi bizir kam bagha me Godin aghuvsazir danganimin aven mangan ibura.

4

Godin gumazamiziba aghuvsazim iniam

3:11: Nam 14:21-23 **3:11:** Diboboniba 14:21-23 **3:14:** Hi 3:6 **3:14:** Hibru 3:6 **3:15:** Sng 95:7-8, Hi 3:7-8 **3:15:** Onger Akaba 95:7-8; Hibru 3:7-8 **3:16:** Lo 1:1-38 **3:16:** Godin Araziba 1:25-38 **3:16:** Diboboniba 14:1-35 **3:17:** Sng 106:26, 1 Ko 10:10, Ju 5 **3:17:** Onger Akaba 106:26; 1 Korin 10:10; Jut 1:5 **3:18:** Lo 1:34-35, Hi 3:11 **3:18:** Godin Araziba 1:34-35; Hibru 3:11 **3:19:** Hi 4:6 **3:19:** Hibru 4:6

1 Datirighin, God uaghan e inigh aghuvsazir danganimin aven mangasa
akam akiri. Ezi kamaghin ia uari bagh deravira gan, ian tav atam akuigh
egh danganir kamin aven mangighan kogham.
2 E Akar Aghuim baraki, mati fomira Israelia a baraki. Egha Israelia me
puram akam a baraki, egha nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi bizir kam
bagha Akar Aghuir me oraghizir kam, a men akurazir puvati.
3 Ezi e gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itiba, an e ateghtima e an
aghuvsazir danganimin mangam. A fomira nguibar kam ginighnigha egha a
mikemezir moghira:

"Ki aningaghegha akar gavgavim akira ghaze,
'Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.
Bar puvati!' "

Guizbangira, God Mosesin dughiamin akar kam migei, ezi e fo, bar fomira
dughiar a nguazir kamin ingarizim, a nguazir kamin ingarasa nighniziba a
dagh amigha gifa.*
4 Godin Akinafarimin aven akar otevir mam iti, a namba 7in dughiam migei,
"Aruer namba 7in, God garima an ingangariba bar gifa, ezi a dughiar kamin
avughse."
5 Ezi migirigiar otevir kamra e faragha a baraki, a ua migia ghaze, "Me nan
aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Bar puvati!"
6 E kamaghin bizir kam gifo, Godin aghuvsazir danganir kam a ikiavira iti, ezi
gumazamizitaba an aven mangam. Ezi gumazamizir faragha Akar Aghuim
baraghiziba, me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi, me aven
ghuezir puvati.
7 Ezi gumazamizir kabar gin, azenir aviriba ghua gifa, ezi God uan akam isa
Devit ganingi, ki Godin Akinafarimin aven itir akar kamin gun mikemegha
gifa. A ghaze:

"Datirighin ia Godin tiarim baraghiva,
egh ia an akamin aghuaghan marki."

Devitin dughiamin, God ghaze, "Datirighin," egha kamaghin en aka, a
dughiar igharazim ginaba. Dughiar a inabazir kam, gumazamiziba an
aghuvsazir danganir kamin aven mangam.
8 Josua ti fomira aghuvsazim gumazamizibagh aningizi, ezi God gin dughiar
igharazitam ginabaghan koghai.
9 Kamaghin amizi, e fo, Godin gumazamizibar aghuvsazim a ikivira ikiam, a
mati Sabatin aghuvsazir dughiam.
10 E fo, gumazim Godin aghuvsazir danganimin aven ghua, a uan ingan-
garim agivagha aghuvsi, mati fomira God uan ingangarim agivaghava aghu-
vsi.

4:1: Hi 12:15 **4:1:** Hibru 12:15 **4:3:** Sng 95:11, Hi 3:11, 3:14 **4:3:** Onger Akaba 95:11; Hibru 3:11 * **4:3:** Israelia Isip ataghizir dughiam, God Moses ko Josua me inigh Kenanin Nguazimin mangasa a ifonge, eghti nguazir kam me dapiagh avughsamin danganimin otogham. Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim kamaghin en aka, God avughsizir danganir igharazim iti, kar Godin Nguibam, guizbangiram an avughsazir danganim, eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an itibarama Nguibar kamin aven mangan. **4:4:** Stt 2:2, Kis 20:11, 31:17 **4:4:** Jenesis 2:2; Ua Me Ini 20:11; 31:17 **4:5:** Sng 95:11 **4:5:** Onger Akaba 95:11 **4:7:** Sng 95:7-8 **4:7:** Onger Akaba 95:7-8 **4:8:** Lo 31:7, Jos 22:4 **4:8:** Godin Araziba 31:7; Josua 22:4 **4:10:** Stt 2:2, Hi 4:4 **4:10:** Jenesis 2:2; Hibru 4:4

11 E kamaghin aghua, me fomira amizi moghin, gumazitam o amizitam
uan akaba batozir arazimin gin mangi, aremegh uan aghuvsazir dan-
ganimin aven mangighan kogham. Kamaghin e aghuvsazir danganimin
aven mangisi pamtemin ingaram.
12 Godin Akam an angamira ikia, egha pamtemin ingara iti. A bar
ghumigha, midorozir sabar ghumtizir pumuning itim gafira. Ezi akar kam,
sabar ghumtizimin min, a bar gumazimin namnam okoregha bar aven ghua,
duam ko navir averiam uaning bativi naghin oto, egha uaghan aghariba uari
isasuirazir naghin, ko agharibar aven itir ovim, aning uaning bativi naghin
oto. Egha a bar en nighniziba ko en navir averiabar aven itir ifongiabagh
fogha da tuisisi.
13 Ezi bizir God ingariziba, tam Godin damazimin modoghan kogham. Bar
puvati. Ezi biziba bar kuiaghiregha Godin damazimin bar azenara ikiam.
Eghti Godra arazir e amiba tuisightima e dar a geghanam.

Iesus Godin Nguibamin ikia, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin min ikia, egha Akar Dikirizir Gavgavir Igiamin abuir gumazimin min iti

(Sapta 4:14--10:39)

Iesus Ofa Gamir Gumazibar Dapanim

14 Ezi e Ofa Gamir Gumazibar Dapanir mam iti, ezi a bar Godin Nguibamin
aven ghu. A Iesus, Godin Otarim. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavir e
gun migeir kamin suiragh gavgavigham.
15 E uari arazir kuraba dikabinamin gavgaviba puvati. Egh e kamaghin
nighnighan kogham, Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, en nighnizibagh
fogh en kuarkuvighan kogham. Puvati. Satanin ifavarir arazir e bativiziba,
da uaghan bar a bativigha gifa. Ezi an arazir kuratam gamizir puvati.
16 Kamaghin amizima, e atiatingan koghiva Godin atrivir dabirabimin
boroghin mangam, Godin apangkuvim a gizifa. E a bagh mangitima God en
kuarkuvigh en apangkuvigham. Egh e osimtizitam ikiti an apangkuvim en
akuragham.

5

Iesus, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanim, an en akura

1 Ia nighnigh. Ofa gamir gumazibar dapaniba bar, God vaghvagha men
adarazir tongin me amisefe. God men mav amisevezima, a gumazamiziba
bagha Godin ofa gami. Egha uaghan bizir aghuiba isa God ganidi. Egha
arazir kuraba bagha ofa gamima God arazir kuraba gin amadi.
2 Egha a uabi a Godin damazimin bizibar amuamin gavgaviba puvati. Ka-
maghin amizi, gumazir fofoziba puvatigha pazav amiba, a men asughasusi.

4:11: Hi 3:12, 3:18-19 **4:11:** Hibru 3:12; 3:18-19 **4:12:** Ais 49:2, Jer 23:29, Jo 12:48, 1 Ko 14:24-25, Ef 6:17, MAA 1:16, 19:15 **4:12:** Aisaia 49:2; Jeremaia 23:29; Jon 12:48; Efesus 6:17; Akar Mogomem 1:16; 19:15 **4:13:** Jop 26:6, Sng 33:13-14, 90:8, Snd 15:11 **4:13:** Jop 26:6; Onger Akaba 33:13-14; 90:8; Aghuzir Akaba 15:11 **4:14:** Hi 3:1, 7:26, 10:23 **4:14:** Hibru 3:1; 7:26; 10:23 **4:15:** 2 Ko 5:21, Hi 2:17, 7:26, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **4:15:** 2 Korin 5:21; Hibru 2:17; 7:26; 1 Pita 2:22; 1 Jon 3:5 **4:16:** Ef 2:18, 3:12, Hi 10:19-22 **4:16:** Efesus 2:18; 3:12; Hibru 10:19-22 **5:2:** Hi 2:18, 4:15, 7:28 **5:2:** Hibru 2:18; 4:15

3 Egha a uabɨ a bizibar amuamin gavgaviba puvatɨ, kamaghɨn amizɨ, a
gumazamizibar arazir kuraba ko a uan arazir kuraba sara gɨn amangɨsɨ
ofabar amu.
4 Ezɨ gumazitam ofa gamir gumazibar dapanimɨn ikiasa uabɨ uabɨ
amɨsevegha ziar ekiam inizir pu. Puvatɨ. God uabɨ an diazɨma a ingangarir
kam ini. Mati God fomɨra Aronɨn diazɨ mokɨn.
5 Ezɨ kamaghɨn, Krais uaghan kamaghɨram ami. A uabɨ uan ziam fer
puvatɨ, egha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimɨn otozir pu. Puvatɨ, God uabɨ
ingangarir kam damuasa anemɨsefe. Egha God kamaghɨn a mɨgei, "Nɨ nan
Otarim, ezɨ datɨrɨghɨn kɨ nɨn Afeziamɨn oto."
6 Egha uan Akɨnafarimɨn aven itir akar igharazir mam, a ghaze, "Nɨ ofa
gamir gumazim, Melkisedekɨn mɨn ikɨ mamaghɨra ikiam."
7 Ezɨ dughiar Iesus nguazimɨn itim, a pamtemɨn God ko mɨgɨa egha diav
azi. A fo, an ovengan koghsɨ, God an akuraghamin gavgavim iti. Kamaghɨn
amizɨ, a uabɨ uan ifongiam dɨkabɨragha Godɨn apengan ikia, an akam barasi.
Ezɨ God an dɨmdiam barasi.*
8 Guizbangɨra Iesus a Godɨn Otarim, egha a mɨzazim ini. Ezɨ tuavir kamra
a Godɨn akamɨn gɨn zuir arazim an a gɨfo.
9-10 Egha a uan ingangarir a damuamiba, a bar da gɨfa. Ezɨ God
anemɨsevegha ghaze, "Nɨ Ofa Gamir Gumazibar Dapanimɨn ikiam, egh
Melkisedekɨn mɨn ikiam." Ezɨ a gumazamizir an akam baragha an gɨn zuiba,
a men Akurvazir Gumazimɨn oto. Egh a men akurvaghtɨ me deravɨra ikɨ
mamaghɨra ikiam.

E borir aghɨribar mɨn ikian kogham

11 E fo, Iesus Ofa Gamir Gumazibar Dapanimɨn oto, ezɨ e mɨgɨrɨgɨar avɨriba
akar kamɨn iti, e dar gun ia mɨkɨmasa. Ezɨ ia oraghan aghua. Kamaghɨn
amizɨma, e akar kamɨn mɨngarim ia mɨkɨman ibura.†
12 Ia fomɨra Kraisɨn adarazir otivigha gɨfa, ezɨ kamaghɨn ia gumazamizibar
Godɨn akam men sure gamighai. Puvatɨ, ian nɨghnɨziba oteveghavɨra iti,
kamaghɨn gumazir igharaziba, Godɨn akar faraghavɨra ian sure gamiziba,
me ua ian sure damuam. Ia dagher gavgaviba inian fɨrɨn, ia otem apavɨra iti.
13 Ezɨ tina otem apavɨra iti, an aghɨrimra iti. Egha an arazir aghuimɨn akar
mɨngarim gɨfozir puvatɨ.
14 Ezɨ dagher gavgaviba, da gumazir aruabar daghem. Ezɨ gumazir kaba,
me dughiar avɨribar araziba tuisɨsi, arazir manam dera ezɨ arazir manam
ikufi. Egha datɨrɨghɨn me deravɨra fofoghava egha me nɨghnɨzir dɨkɨriaba iti.

5:3: Wkp 9:7, 16:6, Hi 7:27 **5:3:** Ofa Gami 9:7; 16:6; Hibru 7:27 **5:4:** Kis 28:1 **5:4:** Ua Me Ini 28:1 **5:5:** Sng 2:7, Jo 8:54, Hi 1:5, 1:8 **5:5:** Onger Akaba 2:7; Jon 8:54; Hibru 1:5; 1:8 **5:6:** Sng 110:4, Hi 6:20, 7:1, 7:17, 7:21 **5:6:** Onger Akaba 110:4; Hibru 6:20; 7:1; 7:17; 7:21 **5:7:** Jo 12:27, 17:1 **5:7:** Jon 12:27; 17:1 * **5:7:** Iesus Getsemanin Azenimɨn ikia, egha osɨmtɨzir a bativamim batoghasa God ko mɨgei. Nɨ Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46ɨn gan. Mɨgɨrɨgɨar kabar God Iesus a ko mɨgeir mɨgɨrɨgɨaba baraki. Guizbangɨra God Iesus ataghizɨ an areme, egha God ovevem ataghizɨ an an suirazir puvatɨ. God a gamizɨ ua mozimɨn dɨkavizɨ, a ziar ekiam a ganigha a gamizɨ an Ofa Gamir Gumazibar Dapanimɨn oto. Nɨ uaghan Aposel 2:24 ko Hibru 2:29 ko Filipai 2:6-11ɨn gan. **5:8:** Fl 2:8, Hi 3:6 **5:8:** Filipai 2:8; Hibru 3:6 **5:9-10:** Hi 2:10, 5:6, 11:40 **5:9-10:** Hibru 2:10; 5:6; 11:40 **5:11:** Mt 13:15, Jo 16:12, 2 Pi 3:16 **5:11:** Matyu 13:15; Jon 16:12; 2 Pita 3:16 † **5:11:** Nɨ Hibru sapta 7ɨn gan. **5:12:** 1 Ko 3:1-3, Hi 6:1 **5:12:** 1 Korin 3:1-3; Hibru 6:1 **5:12:** 1 Korin 3:2 **5:13:** 1 Ko 13:11, Ef 4:14, 1 Pi 2:2 **5:13:** 1 Korin 13:11; Efesus 4:14; 1 Pita 2:2 **5:14:** Ais 7:15, Ro 16:19, 1 Ko 2:14-15, Fl 1:10 **5:14:** Aisaia 7:15; Rom 16:19; 1 Korin 2:14-15; Filipai 1:10

6

E deraghvira tuivigh gavgavigh God mizuamti, a deravram e damuam

1-2 E datirighin Kraisin adarazir migirigiar faragha iniziba ataghiragham, migirigiar kaba: navibagh ighegh akirim ragh ovever arazibagh asaraghamin migirigiaba ko, nighnizir gavgavim Godin ikiamin migirigiaba ko, rurir arazimin migirigiaba ko, dafariba gumazibagh isin arizir arazimin migirigiaba ko, gumazamizir ovegha ua dikavibar migirigiaba ko, God gumazamizibar araziba tuisighti me mizaziba iniam, o zurara ikivira ikiamin migirigiaba, e migirigiar kaba ateghti, da zurara en nighnizibar ikian kogham. E kamaghin nighnighvira ikiva, mati e dipenir akiniba dughiar aviribar da akuravira iti, egh dipenim asaraghan kogham. E gumazir aruabar min akaba baragh egh dar gin mangam.*

3 God en amamangatightima, e kamaghin damuam.

4-6 Gumazir maba, Godin angazangarimin aven ikegha, akurvazir aghuir Godin Nguibamin izezim inigha ghaze, a bar dera, egha igharaz darazi ko, Godin Duam inis. Egha Godin akam baregha fo, a bar dera. Me Godin gavgavimin aven ghua deragha an gani, gavgavir kam, a gin izamim dughiamin miseveghirigh azenimin otogham. Kamaghin amizi, gumazim akirim ragh God gasaragh tuavir manatamin izi ua navim giragham? Bar puvati. A kamaghin amua, mati, a uan navir averiamin aven Godin Otarim uam a isa ter ighuvim gafugha, a gurazi gumaziba ua dibovir akabar a migei. Kamaghin amizi, gumazir uan nighnizir gavgaviba ataghizir kaba, me ua navibagh iraghamin tuaviba puvati.

7 Amozim dughiar aviribar izava nguazimin aven zui. Eghti nguazim daghebar amuti dagher aghuiba otivam, egh gumazir me me bagha da oparizibar akurvagham. Eghti God nguazir kam deragh a damuam.

8 Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba an ikiti, kamaghin nguazim ikuvigham. A dughiar ruarim ikeghan kogham, eghti God suam, ni ikufi, ni bar isigham.

9 Namakar aghuiba, e migirigiar gavgavir kabar ia gami. Egha e ia ginighnigha kamaghin fo, ia tuavir aghuimin gin mangam, a tuavir God ian akurazim.

10 God a gumazir kuram puvati, a ingangarir aghuir ia amizibagh fo, ia God gifongezir arazimra Godin gumazamizibar akagha men akurvasi, egha ia kamaghin amuavira iti. Egh a bizir kaba bakinighnighan kogham.

11 E kamaghin bar ifonge, ia bizir aghuir ia fogha iniamibav zuam iki, kamaghin ia God gifongezir arazimin gin zui moghin, ia bar moghira tuivigh gavgavighvira iki, mangiti ikirimirir kam givagham.

12 Ia amirvaghan marki. Ia gumazir nighnizir gavgavim ikia egha zuamiram amirvazir puvatizibar min iki. Egh bizir God fomira uan boribar aningasa akam akiriziba, ia da iniam.

6:1-2: Ap 8:14-17, 17:31-32, 19:4-5, Ro 2:16, Fl 3:12-14, Hi 5:12, 9:14 **6:1-2:** Aposel 8:14-17; 17:31-32; 19:4-5; Rom 2:16; Filipai 3:12-14; Hibru 5:12; 9:14 * **6:1-2:** Rurir guar aviribagh isir arazimin akar kam, a Grighin akamin deragha otozir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, akar kam Kraisin adarazir rurim migeir puvati. A Judabar arazir me gin ghua rua Godin damazimin zuer akam migei. **6:4-6:** Mat 12:31, Ga 3:2, Ef 2:8, Hi 10:26-27, 10:29, 10:32, 1 Pi 2:3, 2 Pi 2:20-21, 1 Jo 5:16 **6:4-6:** Matyu 12:31; Galesia 3:2; Efesus 2:8; Hibru 10:26-27; 10:29; 10:32; 1 Pita 2:3; 2 Pita 2:20-21; 1 Jon 5:16 **6:8:** Stt 3:17-18 **6:8:** Jenesis 3:17-18 **6:10:** Ro 15:25, 2 Ko 8:4, 1 Te 1:3, 2 Te 1:6-7, 2 Ti 1:18, Hi 10:32-34 **6:10:** Rom 15:25; 2 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:3; 2 Timoti 1:18; Hibru 10:32-34 **6:11:** Kl 2:2, Hi 3:6, 3:14 **6:11:** Kolosi 2:2; Hibru 3:6; 3:14 **6:12:** Hi 10:36

E nighnizir gavgavim Godin akar dikirizimin iti

13 God fomira akar dikirizim Abraham daningasa, a fo, gumazitam
ekevegha a gafirazir puvati, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, bar
guizbangira.
14 Egha ghaze, “Ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva, egh nin
ovavir boribar amighti me bar avirasemegham.”
15 Abraham a mizua zuamiram amirvazir puvati, ezi God, gin bizir an akar
dikirizimin mirara Abraham daningasa mikemeziba, a ganingi.
16 Gumazim gavgavim uan akam daningisi, a gumazir a gafirazimin ziam
dibora ghaze, bar guizbangira. A kamaghin damighti, gumazitam ane-
dueghan kogham.
17 God fomira, gumazamiziba uan akar dikirizim me ganingizi, me fo, me
gin an akam akirizir biziba iniam. Dughiar kam a deraghvira kamaghin men
akaghasa ifongegha ghaze, nighnizir kam uam an otevkinighan kogham.
Kamaghin amizi, a gavgavim uan akar dikirizim ganiga uan ziam dibora
ghaze, bar guizbangira.
18 Egha datirighin akar pumuning iti, kar Godin akar dikirizim, ko Godin
arazir uan ziam diborim, aning otevkinighan kogham. God uabi ifarir pu-
vati. Kamaghin amizi, e gumazamizir ara ghua Godin boroghin mongeziba,
e Godin akar dikirizim ginighnigh egh e uan naviba gavgavim dar aning, egh
bizir aghuir e fogha iniamiba mizuamvira ikiam.
19 Egha e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuair arazir kam, a en
akuragha en ikirimirimin suiragha gavgavim e ganidi, mati angka kurimin
suirazi a gavgavigha danganir vamiran iti. E Iesus mizuaima, an aven ghua
inir ekiar me Godin Dipenimin gurazimin girakirangin Bar Anogoroghezir
Danganimin oto.
20 Iesusra e bagha faraghavira aven ghugha Ofa Gamir Gumazibar Da-
panimin oto. Egha a Melkisedeghin min Ofa Gamir Gumazimin oto, egh a
zurara ikivira ikiam.†

7

Melkisedek a ziar bar ekiam iti

1 Ia fo, Melkisedeghin kam, a Salemin nguibamin atrivim, egha a Godin
Bar Pin Itimin ofa gamir gumazim. Ezi dughiar mam Abraham atrivir 4pla
misogha me abini. Egha a uamategha izima, Melkisedek tuavimin a batogha
a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam.
2 Ezi Abraham bizir a midorozimin iniziba, a bar a da tuirazi, da 10plan
pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. (Ia nighnigh,
Melkisedeghin ziamin mingarim a kamakin, Arazir Aghuibar Atrivim. Egha

---

6:13: Stt 22:16-17 **6:13:** Jenesis 22:16-17 **6:14:** Stt 22:16-17 **6:14:** Jenesis 22:16-17 **6:16:** Kis 22:10-11 **6:16:** Ua Me Ini 22:10-11 **6:17:** Ro 11:29, Hi 11:9 **6:17:** Rom 11:29; Hibru 11:9 **6:18:** Nam 23:19, 1 Sml 15:29, Hi 12:1 **6:18:** Diboboniba 23:19; 1 Samuel 15:29 **6:19:** Wkp 16:2-3, 16:12, 16:15, Hi 9:7 **6:19:** Ofa Gami 16:2-3; 16:12; 16:15; Hibru 9:7 **6:20:** Wkp 16:2-3, 16:12-15, Sng 110:4, Hi 3:1, 5:6, 5:10, 7:17, 8:1, 9:24 **6:20:** Ofa Gami 16:2-3; 16:12-15; Onger Akaba 110:4; Hibru 3:1; 5:6; 5:10; 7:17; 8:1; 9:24 † **6:20:** Azeniba bar aruer vamiran dughiar vamiran Israelian ofa gamir gumazibar dapanim ingangarir ekiar mam iti. An asizibar ghuzim inigh, egh arazir kuraba gin amangisi Godin Purirpenimin Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangam. Danganir kam, God uabi an aven iti. Ni Ofa Gamir Akinafarim sapta 16, ko Hibrun Akinafarim 9:1-7in gan. E fo, datirighin Iesus guizin Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto. Egha Godin Dipenir an Nguibamin itimin a gumazamizibar arazir kuraba a givasa ingangarim gami. Ni Hibru 4:14 ko 8:2in gan. **7:1:** Jenesis 14:17-20

a uaghan Salemin atrivim, ezi an ziar kamin mingarim kamakin, Navir
Amirizimin Atrivim.)
3 Ezi Godin Akinafarimin aven, me Melkisedeghin ameboghfeziabar ziaba
osirizir puvati, egha an ovavitamin ziam osirizir puvati. Egha uaghan
amebam a batezir dughiam ko an ovever dughiam me da osirizir puvati. A
Godin Otarimin min ikia Ofa Gamir Gumazimin ikia mamaghira iti.*
4 Ia Melkisedeghin kam ginighnigh, a ziar bar ekiam iti! En inazir afeziar
faragha zuim Abraham bizir a midorozimin iniziba, a bar a da tuirazi, da
10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi.
5 E fo, Livain ovaviba me Godin ofa gamir gumazibar otifi. Ezi Moses
Osirizir Araziba ghaze, Israelian gumaziba, me uan biziba 10plan pozibar
da tuiraghti, Livain gumaziba me da pozitam iniam. Livaiba me uaghan
Israelian marasi. Egha me uaghan Abrahamin ovaviba. Ezi Israelia uan
biziba tuiragha maba isa uan marazigh aningizi me da ini.
6 Melkisedek a Livain adarazir ovavimin otozir puvati. Ezi Abraham uan
biziba tuirazi, da 10plan pozibar otozi, Melkisedek a da pozir mam ini.
Egha Melkisedek, bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar
amuam. Gumazir kam Abraham, a Godin akar dikirizim ini.
7 E kamaghin fo, gumazim God ko migia ghaze, God bizir aghuiba gumazir
igharazim damuam, a gumazir bar ekiam. Ezi bizir aghuiba iniamin
gumazim, an an apengan iti.
8 Ezi Livaiba me Israelian 10plan pozibar arizir bizibar akuar maba isi, kar
gumazir ovengamiba. Ezi Melkisedekra, gumazir Abrahamin bizir akuaba
inizim, Godin Akinafarim ghaze, an ovever akatam itir puvati, a ikivira
ikiam.
9 E kamaghin mikim suam, Livai uabi, gumazir Israelian 10plan pozibar
arighizir bizir akuaba inizim, a uaghan Abrahamin ovavimin ikia, egha a
tuavir kamin uan bizir akuaba isa Melkisedek ganingi.
10 Guizbangira, Livai tighar otivamin dughiamin, a uan ovavim Abra-
hamin mikarzimin aven iti. Ezi Melkisedek tuavimin Abraham batozi
Abraham bizir kaba isa Melkisedek ganingi. Kamaghira e mikim suam, Livai
uaghan uan biziba isa Melkisedek ganingi.

Ofa Gamir Gumazibar Dapanir igiam, a fomira itir Godin ofa gamir gumazibagh afira

11 Fomira Israelian gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba ini, ezi arazir
kam kamaghin migei, Livain gumaziba Godin ofa gamir ingangarim damu.
Eghti Livain gumazibar ofa gamir ingangarim, a gumazamizibar amuti me
bar deraghvira ikiti, manmaghsua God ghaze, ofa gamir gumazir igharazim
gin otivam? A Melkisedeghin min ikiva, Aronin min ikian kogham.
12 Eghti Godin ofa gamir gumazibar araziba iragh igharagh otivtima, eghti
Moses Osirizir Araziba uaghan iragh igharagh otivam.
13 Ezi en Ekiam, gumazir Godin Akinafarim gun mikemezim, an anabar
igharazimin gumazim. Ezi an anabamin adarazir tav dughiatamin Godin ofa
gamir ingangarim gamizir puvati.

7:3: Sng 110:4 **7:3:** Onger Akaba 110:4 * **7:3:** Melkisedek ameboghfeziaba puvatizir akamin mingarim kamakin, Godin Akinafarimin an ameboghfeziabar migirigiatam itir puvati. Ezi an amebam a batezir dughiam ko an aremezir dughiam, Godin Akinafarimin aven migirigiatam itir puvati. Kamaghin amizi, gumazir Hibrun Akinafarim osirizim ghaze, Iesus ofa gamir gumazimin ikia zurara mamaghira iti, ezi Melkisedek purama an ababanim gami. **7:4:** Stt 14:20 **7:4:** Jenesis 14:20 **7:5:** Nam 18:21 **7:5:** Diboboniba 18:21 **7:8:** Hi 5:6, 6:20 **7:8:** Hibru 5:6; 6:20

14 Ezi e bar fo, en Ekiam a Judan anabamin adarazir aven oto. Ezi Moses ofa
gamir gumazibar ingangarim migia, anabar kamin adaraziv kemezir puvati.

15 Ezi ofa gamir gumazir igharazim otozi e an gari, a Melkisedeghin
miraram oto. Egh e kamaghin deraghvira fogham, a Livain ofa gamir
gumaziba bar me gafira.
16 Gumazir kam ofa gamir gumazimin oto, me nguazir kamin arazibar gin
ghua an anabam ginighnigha ingangarir kam a ganingizir pu. Puvati. An
ikirimirir aghuimin gavgavim zurara ikiti bizitam a gasighasighan kogham.
Gavgavir kam a gamizima a ofa gamir gumazimin oto.
17 E fo, Godin Akinafarim kamaghin migia ghaze:

"Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam.
Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam."

18-19 Kamaghin e fo, arazir ghurir kam, gavgaviba puvatigha egha a
deragha en akurvazir puvati. Egha a bizitam gamima a derazir puvati.
Kamaghin amizi, God anegifa. Egha God datirighin tuavir bar aghuir mam
kui. Tuavir kamra kara, e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai. Ezi
tuavir kam Moses Osirizir Arazibagh afira. E tuavir kamin mangi Godin
boroghira mangam.

20 Ezi uaghan, dughiar God gumazir kam amisevezi an ofa gamir gu-
mazimin otozim, a pura anemisevezir puvati. A uabi uan ziam dibora ghaze,
bar guizbangira, egha anemisefe. Ezi me ofa gamir gumazir igharaziba
amisivasa, gumazitam uan akam gavgavim ganiga Godin ziam diborozir
puvati.
21 God uabi guizbangira mikemezi, tuavir kamin Iesus ofa gamir gu-
mazimin oto. God kamaghin mikeme:

"Ekiam bar guizbangira mikemegha
akar dikirizim gamua ghaze,

'Ni ofa gamir gumazimin iki
mamaghira ikiam,'
egh uan nighnizim giraghan kogham."

22 Godin akar dikirizir kam kamaghin en akazi e fo, Iesus Akar Dikirizir
Gavgavir kam deragh an ganiva a damighti, a guizbangiram otogham. E fo,
Akar Dikirizir Gavgavir kam a bar deragha, Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim
gafira.

23 Fomira, gumazir avirim Godin ofa gamir gumazibar otifi. Egha me
ariaghira, egha uan ingangarim gamir puvati. Bizir kam bagha, gumazir
aviriba ofa gamir gumazibar otifi.
24 Ezi Iesus angamira ikia mamaghira ikiavira iti. Kamaghin a Godin ofa
gamir ingangarim gamua mamaghira ikiavira iti. Eghti tav an min ofa gamir
gumazimin otoghan kogham.

7:14: Stt 49:10, Ais 11:1, Mt 2:6, MAA 5:5 **7:14:** Jenesis 49:10; Aisaia 11:1; Matyu 2:6; Akar Mogomem 5:5 **7:17:** Sng 110:4, Hi 5:6 **7:17:** Onger Akaba 110:4; Hibru 5:6 **7:18-19:** Rom 8:3; Galesia 2:16; 4:9; Efesus 2:18; Hibru 9:9 **7:21:** Sng 110:4, Hi 5:6 **7:21:** Onger Akaba 110:4; Hibru 5:6 **7:22:** Hi 8:6, 12:24 **7:22:** Hibru 8:6; 12:24

25 An angamira ikia mamaghira ikia egha gumazamiziba bagha Godin
azangsisi. An ingangarimin tuavimin a me inigha Godin boroghira zui.
Kamaghin, datirighin ko zurara, a men akurvagham.
26 Guizbangira, Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam e bagha ingara bar
deravira en akurvasi. A God ifongezir arazibara, dar gin zui. Egha arazir
kuratam an itir puvati. A Godin damazimin bar zue. Ezi God a isa uan
Nguibam bar pin aneti, ezi an arazir kurabagh amir gumazamizibar saghon
iti.
27 Fomira ofa gamir gumazibar dapanir igharaziba, me dughiabar zurara
ofabagh ami. Me faragha uan arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami.
Egha gin me gumazamizibar arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Ezi
Iesus kamaghin amir pu. Bar puvati. A dughiar bar vamiran, e bagha uan
mikarzim isa ofan min God ganigha egha aremegha gifa.
28 E fo, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir gavgaviba pu-
vatiziba amisevima me ofa gamir gumazibar dapanibar otifi. Ezi God akar
dikirizim gamua uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha uan Otarim
amisefe. Akar dikirizir kam, a Moses Osirizir Arazibar dughiamin gin otogha
dagh afira. Ezi Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a gumazir bar aghuim.
Egha an en akurvaghamin gumazir bar faraghavira zuimin oto. Egh a iki
mamaghira ikiam.

8

Iesus, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanim, a Godin Nguibamin iti

1 Ezi migirigiar e amizir kam, an mingarim kamakin, e Ofa Gamir Gumaz-
ibar Dapanir mam iti, a Godin Nguibamin ikia Godin atrivir dabirabimin
agharir guvim gaperaghav iti.
2 Egha an Anogoroghezir Danganimin ikia Ofa Gamir Gumazibar Da-
panimin ingangarim gami, danganir kam a guizbangira Godin Purirpenim,
dipenir gumaziba ingarizir puvatizim, Ekiam uabi an ingari.
3 E fo, ofa gamir gumazibar dapaniba bar, me asiziba ko biziba isi ofa
damuasa me amisefe. Kamaghin amizi, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanir
kam, a uaghan bizitam isi ofan min God daningam.
4 Nguazir kamin ofa gamir gumaziba, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua
biziba isava ofan min God ganidi. Kamaghin amizi, Iesus ti nguazimin ikiai,
an ofa gamir gumazimin ikian koghai. Ezi puvati, a Godin Nguibamin iti.
5 Ezi me nguazimin ikia ofa gamir ingangarim gamima ingangarir kam
guizbangira Godin Nguibamin itir ingangarimin nedazim ko ababanim
gami. Arazir kam uaghan Moses bato. A Godin Purirpenimin ingarasava
amima, God kamaghin a migei, “Ni Purirpenimin ingarsi, ni mighsiamin ikia
ganizir ababanimra, an gin mangi deragh an ingar.”
6 Ezi Iesus ofa gamir ingangarim inizima, an ingangarim nguazimin itir ofa
gamir gumazibar ingangaribagh afira. God, Akar Dikirizir Gavgavir faragha
zuim, Israelia ganigha akar mabar kiri. Egha gin Akar Dikirizir Gavgavir

---

7:25: Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 9:24, 1 Jo 2:1 **7:25:** Rom 8:34; 1 Timoti 2:5; Hibru 9:24; 1 Jon 2:1 **7:26:** Ef 1:20, Hi 3:1, 4:15, 8:1 **7:26:** Efesus 1:20; Hibru 3:1; 4:15; 8:1 **7:27:** Wkp 9:7, Ro 6:10, Hi 5:3, 9:12 **7:27:** Ofa Gami 9:7; Rom 6:10; Hibru 5:3; 9:12 **7:28:** Hi 2:10, 5:1-2, 5:9 **7:28:** Hibru 5:1-2; 5:9 **8:1:** Sng 110:1, Ef 1:20, Kl 3:1, Hi 1:3, 3:1, 10:12, 12:2 **8:1:** Onger Akaba 110:1; Efesus 1:20; Kolosi 3:1; Hibru 1:3; 3:1; 10:12; 12:2 **8:3:** Ef 5:2, Hi 5:1, 9:14 **8:3:** Efesus 5:2; Hibru 5:1; 9:14 **8:5:** Kis 25:40, Nam 8:4, Ap 7:44, Kl 2:17, Hi 9:23 **8:5:** Ua Me Ini 25:40; Diboboniba 8:4; Aposel 7:44; Kolosi 2:17; Hibru 9:23 **8:6:** 2 Ko 3:6-9, Hi 7:22, 9:15 **8:6:** 2 Korin 3:6-9; Hibru 7:22; 9:15

igharazim gamua egha akar bar aghuibar kiri, ezi akar dikirizir kam, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim bar a gafira. Kamaghin amizi, Iesus God ko gumazamizibar abuir gumazimin ikiava Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a ganingi. Ezi an Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim bar a gafira

7 Ezi Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, a ti derazi God Akar Dikirizir
Gavgavir Igiam gamighan koghai.
8 Egha God uan gumazamizibar arazir kuraba aghurigha kamaghin migei:

"Ki ian Ekiam,
egha ki kamaghin ia migei.
Dughiam a izити,
ki Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam.
9 Eghti Akar Dikirizir Gavgavir Igiam,
ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim,
an an min mangan kogham.
Fomira itir dughiam,
ki uan dafarimin men suigha me inigha Isipin kantri ategha azenan ize,
egha ki men pamin min itima
me nan amuimin min iti.
Egha me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurir kam abiki.
10 Ki ian Ekiam, egha ki kamaghin ia migei,
gin izamin dughiam otoghti,
ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti,
eghti a kamaghin mangam:
Ki uan araziba men nighnizibar arigh,
egh da isi men navir averiabar da osiram.
Egh ki men Godin ikitima
me nan gumazamizibar ikiam.
11 Dughiar kamin gumazamiziba vaghvagh uan namakaba ko uan adarazir
sure damuan kogh suam,
'Ia Ekiam gifogh.'
Puvati.
Me bar moghira na gifogham,
gumazamizir kiniba ko ziaba itir gumazamiziba.
12 Eghti ki men apangkuvigh
men arazir kuraba gin amangiva,
egh ua dagh nighnighan kogham."

13 Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, God an gun migia egha maghira Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim gamizima a ghurigha bar gifa. E fo, bizitam ghurighiva a bar dughiar otevimin ikegh bar givagham.

9

Ofa gamir gumazibar dapaniba fomira asizibar ghuzibar ofabagh ami

---

8:7: Hi 7:11, 7:18 **8:7:** Hibru 7:11; 7:18 **8:8:** Jeremaia 31:31-34 **8:10:** Sek 8:8, Hi 10:16 **8:10:** Sekaraia 8:8; Hibru 10:16 **8:11:** Ais 54:13, Jo 6:45, 1 Jo 2:27 **8:11:** Aisaia 54:13; Jon 6:45; 1 Jon 2:27 **8:12:** Ro 11:27, Hi 10:17 **8:12:** Rom 11:27; Hibru 10:17

1 E fo, God Akar Dikirizir Gavgavir faragha itim, Israelia ganiga Godin
ziam fer araziba sara me ganingi. Egha ghaze, me Godin Dipenir gumaziba
ingarizimin aven an ziam fam.
2 Me Godin Purirpenir mamin ingarizi danganir pumuning an iti. Purir-
penir kamin aven itir danganir me faragha aven mangamim, a lamin
aghorim ko bret itir dakozir Godin damazimin itimin iti. Danganir kam me
kamagh a dibori, “Anogoroghezir Danganim.”
3 Egha me inir bar ekiam, birimin min Anogoroghezir Danganimin
girakirangin anegura. Ezi inir kamin girakirangin danganir igharazir mam
uaghan iti, me kamagh a dibori, “Bar Anogoroghezir Danganim.”
4 Ezi danganir kamin aven bizir kaba iti: Pauran mughuriar aghuim
tuamin ofa gamir dakozim, me gol an pogha a noke, ko Godin Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam. Boksiar kam me gol an poghava a noke. Egha
Boksiamin aven me golin miner manan daghem itim a gati. Egha me Aron
fomira suirazir asadivir aghorim a gati, asadivir aghorir kam ghuziba an
oto. Egha me Dagiar Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Osizirim itimning, me
uaghan aning Boksiar kam gati.*
5 Ezi Boksiar kamin asuam, a danganir gumazamizibar arazir kuraba gin
amadim. Ezi enselin min garir bizimning Boksiam gisin ikia, egha aningin
aviziba an asuam avara. Bizir kamning Godin danganimin ababanim gamua
ghaze, God gumazamiziba ko iti. Ezi datirighin ki bizir kabar mingariba bar
dar gun mikemeghan kogham.
6 Me kamagh bizibar ingarigha egha dughiaba bar ofa gamir gumaziba
Godin Purirpenimin azenan itir danganimin aven ghua uan ingangaribagh
ami.
7 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uabira Bar Anogoroghezir Dan-
ganimin aven zui. Azeniba vaghvagha, a dughiar vamiran aven zui. Egha a
purama aven zuir puvati. An asizibar ghuziba inigha aven zui. Egha ghuzir
kamin a uan arazir kuraba gin amangasa ofa gamua, egha gumazamizir
deragha nighnizir puvatizibar arazir kuraba, da gin amangasa ofabagh ami.
8 Ezi Godin Duam arazir kamin bizir mam en aka, Godin Purirpenimin
azenan itir danganim ikiavira itima, ezi tuavir e Bar Anogoroghezir Dan-
ganimin aven mangamim an en piri.†
9 Godin Purirpenimin eghaghanir kam, a bizir datirighin e bativamibar
ababanim gami. Purirpenir kamin aven, me asiziba ko bizir guar bar avirir
aghuiba ofabar min God ganiga egha an ziam fe. Ezi bizir kaba bar gumazir
Godin ziam febar navir averiatam akirighan kogham, eghti me kamaghin
fogh suam, me arazir kuraba pu. Bar puvati.
10 Bizir Godin ofa gamir kaba, da dagheba apir arazim ko dipaba apir
arazim ko arazir avirir gumazibar amuti me zueghamin arazimra. Da

---

9:1: Kis 26:1-30 **9:1:** Ua Me Ini 26:1-30 **9:2:** Kis 25:23-40, 26:1-30 **9:2:** Ua Me Ini 25:23-40; 26:1-30 **9:3:** Kis 26:31-33 **9:3:** Ua Me Ini 26:31-33 **9:4:** Kis 16:33, 25:10-16, 30:1-6, Nam 17:8-10, Lo 10:3-5 **9:4:** Ua Me Ini 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Diboboniba 17:8-10; Godin Araziba 10:3-5 * **9:4:** Daghem mana, kar God fomira Israelian gumazamizir nguazir kinimin aruizibagh aningizir daghem. Ni Ua Me Ini sapta 16 ko Onger Akaba sapta 78:24in gan. **9:5:** Kis 25:18 **9:5:** Ua Me Ini 25:17-18 **9:6:** Nam 18:2-6 **9:6:** Diboboniba 18:2-6 **9:7:** Kis 30:10, Wkp 16:2-34, Hi 5:3, 7:27 **9:7:** Ua Me Ini 30:10; Ofa Gami 16:2-34; Hibru 5:3; 7:27 **9:8:** Jo 14:6, Hi 10:19-20 **9:8:** Jon 14:6; Hibru 10:19-20 † **9:8:** Grighin akam deragha akar kaba abigha dar gun mikemezir puvati. **9:9:** Ga 3:21, Hi 7:18-19, 10:1-2 **9:9:** Hibru 7:18-19; 10:1-2 **9:10:** Wkp 11:2, 11:25, 15:18, Nam 19:7, 19:11-13, Ef 2:15, Kl 2:16, 2:20, Hi 7:16 **9:10:** Ofa Gami 11:2; 11:25; 15:18; Diboboniba 19:7; 19:11-13; Efesus 2:15; Kolosi 2:16; 2:20

inivafizimin bizibara. God ofa gamir arazir kaba gumazibagh aningizi, me dar gin zui, eghti God gin bar moghira bizibar kirighti bizir igiaba otivam.

Krais uabi uan ghuzim isava ofa gami

11 Ezi datirighin Krais otogha gifa, egha bizir aghuir otivigha givazibar Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iti. A Purirpenir aghuir kamin aven ghua e bagha ingari. Purirpenir kam Purirpenir faragha ikezim bar a gafira. Gumazitam dipenir kam uan dafarimningin an ingarizir puvati. Bar guizbangira kar nguazir kamin bizim puvati.

12 Ezi Krais bulmakaun apurim ko memen ghuzitam inigha egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir pu. Puvati. A uabi uan ghuzim isa ofa gamigha dughiar vamiran danganir kamin aven ghu. Egha en akurazi, e ikirimirir aghuarir zurara itim ini.

13 E fo, gumazamiziba Godin damazimin mizeghtima, ofa gamir gumaziba memen ghuzim ko bulmakaun apurimin ghuzim ko bulmakaun nguzir aborozir bar isizimin sirim inigh, gumazamizibagh isin a kavkinam. Me kamaghin damighti, arazir kam Godin damazimin mizezir araziba batueghti gumazamiziba ua zuegham.

14 Ezi Kraisin ghuzim asizibar ghuzim bar a gafira! Krais arazir kuratamin osimtizitam an itir pu. Bar puvati. Godin Duar zurara itimin gavgavimin, a ofan min uabi isa God ganingi. Kamaghin amizi, an ghuzim en inivafizibarama amizi da zuezir pu. Puvati. A en navir averiamin aven itir arazir kuraba agivazi, e kamaghin fo, e Godin damazimin bar zuegha iti. Kamaghin amizi, e ua arazir ghurir angamira itir puvatizir kabar gin mangan kogham, egh e Godin zurara angamira itimin ingangarim damuam.

Kraisin ghuzim, Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a ganingi

15 Kraisin ghuzim e gamizima e Godin damazimin bar zue. Egha an aremegha gumazamizibagh ivezegha men arazir kurar me Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezimin dughiamin amiziba, da gin amada. Kamaghin, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam gavgavim a ganiga egha an abuir gumazimin iti. Kamaghin amizi, gumazamizir Godin dimdiam baregha an gin zuiba, me God fomira uan boribar aningasa mikemezir ikirimirir kam iniam. God kamaghin akam akira ghaze, me zurazurara ikivira ikiam.

16 Gumazim nighnigh suam, a gin aremegham, egh suam gumazir manam an biziba iniam, egh an akinafarim osirigham. Kar mati an Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti borim Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangi, egh afeziam a ginabazir biziba iniam. Eghti gumaziba deragh fogh suam, afeziam aremegha gifa, egh me biziba bar an borimin tegham.

17 E fo, gumazir akam akirizir kam angamira ikivira ikiti, an Akar Dikirizir Gavgavim pura iki ingangariba puvatigham. Eghti gumazir kam aremegham, eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim iki daghem otogham.

18 Ezi kamaghira, me asizim misoghezi an aremezi, me an ghuzim inge, egha tuavir kamra Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezim gamiziima, a gavgafi.

9:11: Hi 3:1, 8:2, 10:1 **9:11:** Hibru 3:1; 8:2; 10:1 **9:12:** Dan 9:24, Hi 9:26, 10:4, 1 Pi 1:19 **9:12:** Hibru 9:26; 10:4; 1 Pita 1:19 **9:13:** Wkp 16:3, 16:14-16, Nam 19:9, 19:17-19, Hi 10:4 **9:13:** Ofa Gami 16:3; 16:14-16; Diboboniba 19:9; 19:17-19; Hibru 10:4 **9:14:** Ro 6:13, 6:22, Ef 5:2, Ta 2:14, Hi 6:1, 1 Pi 1:18-19, 1 Jo 1:7 **9:14:** Rom 6:13; 6:22; Efesus 5:2; Taitus 2:14; Hibru 6:1; 1 Pita 1:18-19; 1 Jon 1:7 **9:15:** Ro 5:6, 1 Ti 2:5, Hi 3:1, 7:22, 8:6, 1 Pi 3:18 **9:15:** Rom 5:6; 1 Timoti 2:5; Hibru 3:1; 7:22; 8:6; 1 Pita 3:18 **9:17:** Ga 3:15 **9:17:** Galesia 3:15 **9:18:** Kis 24:6 **9:18:** Ua Me Ini 24:6

19 Dughiar kamin, Moses faragha Godin Akar Gavgaviba, bar dar gun
gumazamizibav keme. Akar kaba, da Moses Osirizir Arazibar aven iti. Egha
a gin bulmakaun apuribar ghuzim ko memebar ghuzim inigha dipam sara
da vere. Egha a, isopin temer agharir me benir aghevimin ikezim, benir
kam me sipsipin arizibar an ingari, Moses a inigha ghuzim gati. Egha an
anesigha temer agharir kamin ghuzir muziarim inigha Akar Gavgavimin itir
Akinafarim ko gumazamiziba bar me gisin a kavamadi.
20 Egha a kamaghin migei, "Kar ghuzir Akar Dikirizir Gavgavir kam gav-
gavim a daningamim. God Akar Gavgavim ia ganiga ghaze, ia Akar Dikirizir
Gavgavir kamin gin mangi."
21 Kamaghira Moses ghuzir muziarim inigha Godin Purirpenim ko Godin
ziam fer bizibagh isin a kavamadi.
22 Guizbangira, e ti kamagh mikim suam, Moses Osirizir Araziba ghaze,
ghuzimra bizibar amighti, da Godin damazimin bar zuegham. Eghti me
bizitam misuegh an ghuzim inigh a ingeghan koghti, God gumazamizibar
arazir kuraba gin amadaghan kogham.

Krais arazir kuraba gin amangasa, uabira uabin ofa gami

23 Ezi bizir Godin Purirpenimin itir kaba, da pura Godin Nguibamin itir
bizibar ababaniba. Ezi me asizir ghuziba isa a dagh amima da zuegha
Godin damazimin zue. Eghti Godin Nguibamin itir bizibar amighti da guizin
zueghsi, ofan bar aghuim iki, asizibar ofabagh afiragham.
24 E fo, Krais gumaziba uan dafaribar ingarizir Anogoroghezir Dan-
ganimin aven ghuzir pu, danganir kam, a pura guizin Godin Dipenimin
ababanim. Puvati. A guizbangira Godin Nguibamin aven ghu. Egha
datirighin an e bagha God ko mikimasa, Godin damazimin tughav ikia en
akurvasi.
25 E fo, azeniba bar, Ofa Gamir Gumazibar Dapanim asizibar ghuziba isa
egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven zui. Ezi Iesus kamagh amizir
puvati, a Godin Nguibamin ghugha ofan min uabi uabi isa God ganingi. Egha
a dughiar aviribar a gamizir puvati.
26 A dughiar aviribar kamaghin damuvira iki, egh a dughiar aviribar
mizaziba ini mamaghira ikiam, dughiar God nguazir kamin ingarizimin
ikegha iza datirikin. Ezi puvati. Datirighin dughiar abuananamin Krais
dughiar bar vamiran nguazimin ize, egha gumazamizibar arazir kuraba gin
amangasa ofan min uabira uabi isa God ganingi.
27 Gumaziba bar dughiar vamiran ovegh egh gin Godin kotiamin otivam.
28 Kamaghira, Krais gumazir aviribar arazir kurabar osimtiziba aterasa,
dughiar vamiran ofan min uabi isa God ganigha areme. Egh gin a dughiar
namba 2in ua izam, egh dughiar kamin an arazir kuraba gin amangisi izan
kogham. Puvati. A gumazir a mizua itiba guizbangira men akurvagh me
iniam.

9:19: Kis 24:3-8, Wkp 14:4-7, 16:14-15 **9:19:** Ua Me Ini 24:3-8; Ofa Gami 14:4-7; 16:14-15 **9:19:** Ua Me Ini 24:6-8 **9:20:** Kis 24:8, Mt 26:28 **9:20:** Ua Me Ini 24:8; Matyu 26:28 **9:21:** Kis 29:12, 29:36, Wkp 8:15, 8:19 **9:21:** Ua Me Ini 29:12; 29:36; Ofa Gami 8:15; 8:19 **9:22:** Wkp 17:11, Ef 1:7 **9:22:** Ofa Gami 17:11; Efesus 1:7 **9:23:** Hi 8:5, 10:1 **9:23:** Hibru 8:5; 10:1 **9:24:** Ro 8:34, Hi 6:20, 8:2, 1 Jo 2:1 **9:24:** Rom 8:34; Hibru 6:20; 8:2; 1 Jon 2:1 **9:26:** 1 Ko 10:11, Ga 4:4, Hi 7:27, 9:12, 1 Pi 3:18 **9:26:** 1 Korin 10:11; Galesia 4:4; Hibru 7:27; 9:12; 1 Pita 3:18 **9:27:** Stt 3:19, Sav 3:20, Ais 53:12, 2 Ko 5:10, Fl 3:20, 2 Ti 4:8, Hi 10:10, 1 Pi 2:24, MAA 20:12-13 **9:27:** Jenesis 3:19; Fofozir Gumazim 3:20; Aisaia 53:12; 2 Korin 5:10; Filipai 3:20; 2 Timoti 4:8; Akar Mogomem 20:12-13 **9:28:** Ais 53:12, Ro 6:10, Ta 2:13, 1 Pi 2:24, 2 Pi 3:12, 1 Jo 3:5 **9:28:** Aisaia 53:12; Rom 6:10; Taitus 2:13; 1 Pita 2:24; 2 Pita 3:12; 1 Jon 3:5

10

Ofan me fomɨra amiba, da arazir kuraba gɨn amadir puvatɨ

1 Moses Osirizir Arazibar aven, e pura guizɨn bizir gɨn otivamibar aba-
baniba ko nedazibar gari. Ezɨ a guizbangɨn deravɨra bizir kabar en akazir
puvatɨ. Moses Osirizir Araziba ghaze, me ofan kamaghɨn garibara, zurara
azeniba bar dar amu. Kamaghɨn amizɨ, e fo, gumazamizir Godɨn boroghɨn
zuiba, Moses Osirizir Arazibar gɨn mangɨ ofan kabar amightɨ, ofan kaba me
akɨrightɨ, me deraghvɨram otoghan kogham. Puvatɨ.
2 Ezɨ ofan kamaghɨn garim gumazamizibagh amizɨ me bar zuegha, uam
ofabagh amuan koghai. Egha asɨzibar ofan vamɨrama, God bagha ingarir
gumazibagh amizɨ me zuegha, uan navir averiabar aven ua kamaghɨn
nɨghnɨghan koghai, e arazir kuraba iti.
3 Ezɨ puvatɨ. Azenibar zurara, asɨzibar ofan kaba me gamima me ua uan
arazir kurabagh nɨghnɨsi.
4 Bizir kamɨn mɨngarim kamakɨn: bulmakaun apuriba ko memen ghuziba,
da arazir kuraba gɨn amadaghan kogham. Bar puvatɨ.
5 Ezɨ bizir kam bagha, Krais nguazir kamɨn izasava amir dughiamɨn a
kamaghɨn God mɨgɨa ghaze:

"Nɨ guizbangɨra, asɨzibar ghuziba ko bizir ofan mɨn me nɨ ganɨdiba,
nɨ bizir kabagh ifongezir puvatɨgha
da inian aghua.
Kamaghɨn nɨ mɨkarzir mam na danɨngasa an ingari.
6 Ofan bar isia mɨghɨriba ko,
arazir kuraba gɨn amadir ofaba,
da nɨ gamima nɨ dar agorogem itir puvatɨ.
7 Ezɨ kɨ kamaghɨn mɨgei,
'God, kɨra kara.
Moses fomɨra nan gun Akɨnafarir rɨghizimɨn aven osirizɨ moghɨn.
Datɨrɨghɨn kɨ izegha gɨfa,
egha nɨn ifongiamɨn gɨn mangasava ami.' "

8 A faragha ofabav gei, ofan kaba, Moses Osirizir Arazibar amuasa
mɨkeme. A kamaghɨn mɨgei, "Nɨ asɨzibar ghuziba ko, bizir me ofan mɨn nɨ
ganɨdiba ko, ofan bar isia mɨghɨriba ko, arazir kuraba gɨn amadir ofaba, nɨ
bar dagh ifongezir puvatɨgha da inian aghua."
9 Egha a gɨn kamaghɨn mɨgei, "God, kɨra kara. Datɨrɨghɨn kɨ izegha gɨfa, egha
nɨn ifongiamɨn gɨn mangasava ami." Kamaghɨn amizɨ God ghaze, ofa gamir
arazir ghuriba, da gavgaviba puvatɨgha, gɨfa. Ezɨ ofa gamir arazir igiam, an
danganim inigha gavgavim ikɨa ingari.
10 Krais Iesus a Godɨn ifongiamɨn gɨn ghua, egha dughiar bar vamɨra uabɨ
uan mɨkarzim isa ofan mɨn en arazir kuraba bagha God ganɨngi. Ezɨ arazir
kamɨn an e gamizɨ, e Godɨn damazimɨn zuegha an gumazamizibar otifi.

Kraisɨn ofa, a guizbangɨra arazir kuraba gɨn amangam

10:1: Kl 2:17, Hi 8:5, 9:9-11, 9:23, 10:4 **10:1:** Kolosi 2:17; Hibru 8:5; 9:9-11; 9:23; 10:4 **10:3:** Wkp 16:21, Hi 9:7 **10:3:** Ofa Gami 16:21; Hibru 9:7 **10:4:** Mai 6:6-7, Hi 9:13, 10:11 **10:4:** Maika 6:6-7; Hibru 9:13; 10:11 **10:5:** Ais 1:11, Amo 5:21-22 **10:5:** Aisaia 1:11; Amos 5:21-22 **10:5:** Onger Akaba 40:6-8 **10:10:** Jo 17:19, Hi 9:12, 9:28, 13:12 **10:10:** Jon 17:19; Hibru 9:12; 9:28; 13:12

11 Godɨn ofa gamir gumaziba bar, me zurara tuivava ofabagh ami. Egha
me ofan magh gariba, dughiar avɨribar dagh ami. Ezɨ ofan kaba, da arazir
kuratam gɨn amadaghan kogham.
12 Ezɨ Krais arazir kuraba gɨn amangasa uabɨ uan mɨkarzim dughiar
vamɨran a isa ofan mɨn God ganɨngi. An ofan kamɨn gavgavim ikɨvɨra ikɨ
ingar mangɨvɨra ikiam. A kamaghɨn amigha gɨvagha, Godɨn agharir guvimɨn
amadaghan aperaghav ikia mamaghɨra iti.
13 Egha a, God an apaniba isɨ an apengan darɨghamin dughiam bagha
mɨzua iti.
14 A ofan vamɨra gamua egha tuavir kamɨn gumazamizir Godɨn
damazimɨn zueziba, a me akɨrizɨ me bar deravɨram oto, egh ikɨ mamaghɨra
ikiam.
15 Ezɨ Godɨn Duam uaghan bizir kamɨn gun e mɨkeme:

16 "Ekiam kamaghɨn mɨgɨa ghaze,
'Gɨn izamin dughiam otoghtɨ,
kɨ Israelia ko Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim damightɨ,
eghtɨ a kamaghɨn mangam:
Kɨ uan araziba men nɨghnɨzibar arɨgh,
egh da isɨ men navir averiabar da osiram.
Egh kɨ men Godɨn ikɨtɨma
me nan gumazamizibar ikiam.'"

17 Egha gɨn a ua ghaze:

"Kɨ men arazir kuraba gɨn amadagh
ua dagh nɨghnɨghan kogham."

18 E kamaghɨn ganigha fo, God arazir kuraba gɨn amadazɨ, kamaghɨn uam
arazir kuraba gɨn amangamin ofaba, da ua ingangariba puvatɨ.

E guizbangɨra nɨghnɨzir gavgavim ikɨva egh Godɨn boroghɨra mangam

19 Kamaghɨn amizɨ, nan adarasi, Iesusɨn ghuzim en arazir kuraba gɨn
amadagha gɨfa. Egh tuavir kamɨn e Bar Anogoroghezir Danganimɨn aven
mangɨ egh atiatingan kogham.
20 Iesus aremegha ua angamɨra iti, an e bagha tuavir igiar kam kui, tuavir
ikia mamaghɨra itim. A tuavir kamɨn inir ekiar kamɨn gɨrakɨrangɨn ghua
danganir kamɨn aven ghu, inir kam a danganir kamɨn tiar akamɨn mɨn
guraghav iti. Ezɨ inir kam, a mati an mɨkarzimɨn ovevemra. Eghtɨ e tuavir
kamɨn danganir kamɨn aven mangam.*

10:11: Kis 29:38, Nam 28:3, Hi 7:27, 10:4 **10:11:** Ua Me Ini 29:38; Dɨboboniba 28:3; Hibru 7:27; 10:4 **10:12:** Kl 3:1, Hi 1:3 **10:12:** Kolosi 3:1; Hibru 1:3 **10:12:** Onger Akaba 110:1 **10:13:** Ap 2:35, 1 Ko 15:25, Hi 1:3 **10:13:** Aposel 2:35; 1 Korin 15:25 **10:16:** Jer 31:33, Hi 8:10 **10:16:** Jeremaia 31:33; Hibru 8:10 **10:17:** Jer 31:34, Hi 8:12 **10:17:** Jeremaia 31:34; Hibru 8:12 **10:19:** Ro 5:2, Ef 2:18, 3:12, Hi 4:16, 9:8, 9:12 **10:19:** Rom 5:2; Efesus 2:18; 3:12; Hibru 4:16; 9:8 **10:20:** Mt 27:51, Jo 10:9, 14:6, Hi 9:3, 9:8 **10:20:** Matyu 27:51; Jon 10:9; 14:6; Hibru 9:3; 9:8

* **10:20:** Bar Anogoroghezir Danganir kam, kar God uabɨ itir danganim. Fomɨra ofa gamir gumazibar dapanimra danganir kamɨn an an aven zui. Ezɨ datɨrɨghɨn Iesus amizir ingangarimɨn, e bar moghɨra Godɨn boroghɨn mangam. Kamaghɨn amizɨ, me Iesusɨn mɨkarzim abɨghizɨ a ter ighuvimɨn ovengezɨ, inir ekiar Bar Anogoroghezir Danganimɨn itiar akam itim tongɨra bighiaghɨrɨgha akuar pumuning oto. Nɨ Mak 15:38ɨn gan.

21 E Ofa Gamir Gumazibar Dapanim iti, ezi a Godin gumazamiziba bar men
gara me gatifa.
22 A uan ghuzim isa en navir averiaba dav kinizi an e akirizi, e kamaghin
fo, e arazir kuraba puvatigha Godin damazimin bar zue. Egha a dipar bar
dikiriamin en mikarziba rue. Kamaghin amizi, ifavarir arazir en navir ave-
riabar itiba, e bar ada ateghiva, okam nighnighan kogh nighnizir gavgavim
Godin iki, egh an boroghin mangam.
23 E fo, bizir God ingarasa akam akiriziba, a bar guizbangira dar ingaram.
Kamaghin amizi, e uan nighnizir gavgavibar gun migia ghaze, bizir aghuir e
fogha iniamiba bagha mizua iti. Egh e uan nighnizir gavgavimin suiragh bar
gavgavigham.
24 E vaghvagh Godin gumazamizir igharazibagh nighnighiva, me damuti
men naviba dikavti, me igharaz darazigh ifuegh, arazir aghuibar me
damuam.
25 Ezi e Godin gumazamiziba, e uari akuvir arazim ataghiraghan kogham,
mati gumazamizir maba ami mokin. Kamaghin marki. E fo, Dughiar Ekiam
Gumazamiziba Tuisighamim, a roghira izi. Kamaghin amizi, e vaghvagh
pamtem ingariva, igharaz darazir akurvagh egh gavgavim me daningam.

E Godin Otarim akirim ragh a gasan kogham

26 Ia oragh. E guizin akam gifogh a inigh, egh gin mikim suam, marki, egh
uan ifongiabar gin mangi arazir kurabar amuvira ikiam, eghti kamaghin ua
ofa damuamin tuavir igharaziba puvatigham.
27 Ezi bizir e damuamin mam kamaghin iti: E atiatir kuram damuva Godin
Kotiamin Dughiam ko, avir bar puvira isim mizuamam. Avir kam Godin
apanibar isi me gasighasigham.
28 E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazitam baraghan aghuagham, eghti
gumazir pumuning o pumuning ko mikezim ganigh egh an gun
mikemegham, eghti me an apangkuvan marki, me a misueghti an aremegh.
29 Ia manmaghin gumazir akirim ragha Godin Otarim gasarazim
ginighnisi? Gumazir kam a bar osimtizir ekiam iniam. Egh an ivezir
kuram, gumazir Moses Osirizir Araziba batoghezimin ivezir kuram, bar
a gafiragham. Kraisin ghuzim Akar Dikiriizir Gavgavir Igiam gamima a
gavgafi. Ezi ghuzir kam gumazir kam gamizima a zuegha Godin gumazimin
oto. Egha datirighin gumazir kam a Kraisin ghuzim migia ghaze, a pura
bizim. Egha a, Godin Duar apangkuvim en itim, an tiragha akaba a gasi.
30 Ezi e fo, God kamaghin mikeme, “Arazir kuraba ikarvaghamin ingan-
garim, ka nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba
me daningam.” Egha ua kamaghin migei, “Ekiam uabi uan gumazamizibar
araziba tuisigham.”
31 Kamaghin, Godin ikia mamaghira itim, a tavin suiragh ivezir kuram a
daningam, eghti gumazir kam guizbangiram atiatingam.

10:21: 1 Ti 3:15, Hi 4:14 **10:21:** Hibru 4:14 **10:22:** Wkp 8:30, Ese 36:25, Ef 3:12, 5:26, Hi 9:14, Je 1:6, 1 Jo 3:21 **10:22:** Ofa Gami 8:30; Esekiel 36:25; Efesus 3:12; 5:26; Hibru 9:14; Jems 1:6; 1 Jon 3:21 **10:23:** 1 Te 5:24, 2 Te 3:3, Hi 4:14, 11:11 **10:23:** 1 Tesalonika 5:24; 2 Tesalonika 3:3; Hibru 4:14; 11:11 **10:25:** Ro 13:11, Fl 4:5, Hi 3:13, 2 Pi 3:9-11, 3:14 **10:25:** Rom 13:11; Filipai 4:5; Hibru 3:13; 2 Pita 3:9-11; 3:14 **10:26:** Nam 15:30, Hi 6:4-8, 2 Pi 2:20-21 **10:26:** Diboboniba 15:30; Hibru 6:4-8; 2 Pita 2:20-21 **10:27:** Ais 26:11, Hi 12:29 **10:27:** Aisaia 26:11; Hibru 12:29 **10:28:** Lo 17:6, 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1 **10:28:** Godin Araziba 17:6; 19:15; Jon 8:17; 2 Korin 13:1 **10:29:** Kis 24:8, 1 Ko 11:29, Ef 4:30, Hi 12:25, 13:20 **10:29:** Ua Me Ini 24:8; 1 Korin 11:29; Efesus 4:30; Hibru 12:25 **10:30:** Lo 32:35-36, Sng 50:4, 135:14, Ro 12:19 **10:30:** Godin Araziba 32:35-36; Onger Akaba 50:4; 135:14; Rom 12:19 **10:31:** Lu 12:5 **10:31:** Luk 12:5

E nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham

32 Ia dughiar faragha ghuzim uam a ginighnigh, dughiar ia Akar Aghuimin
angazangarim inigha nighnizir gavgavimin an itim. Dughiar kamin me
osimtizir ekiaba ia gariziima, ezi ia mizazir aviriba ini. Egha ia tuivigha
gavgavizi osimtizir kaba ia dikabirazir puvati.
33 Ezi dughiar maba me gumazamizibar damazibar ia afima ia tuivav iti,
ezi me dibovir akabar ia migia egha paza ia gami. Egha dughiar mabar
osimtizir kamagh gariba aterir gumaziba, ia men puegha me ko iti.
34 Egha dughiar me ian marazi isa kalabus gatizim, ia men kuarkuva
deravira me gami. Ezi dughiar me ian biziba suiragha inigha ghuziba, pura
men gara bar akuegha iti. Ia kamaghin guizbangira fo, ian bizir ia gin
iniamiba Godin Nguibamin ia mizua ikia mamaghira iti.
35 Kamaghin, ia arazir aghuir ia faragha amizibagh nighnigh, uan
nighnizir gavgavir kam deragh an suiragh, egh bizir kinimin min puram a
makunan marki. Egh ia kamaghin damuva ivezir aghuir ekiam iniam.
36 Ia Godin ifongiamin gin mangiva, egh bizir aghuir a fomira ia daningasa
akam akiriziba, ia da inisi, tuivigh gavgavigh iki.
37 Guizbangira, Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

"Dughiar bar ovezimin
gumazir izamim,
a izam.
A bar zuamira izegham.
38 Ezi nan damazimin derazir gumaziba,
me nighnizir gavgavim nan iki,
kamaghin me angamira ikivira ikiam.
Eghti men tav uan nighnizir gavgavim ategh
akirim ragh na gasaraghti,
ki a gakueghan kogham."

39 Ezi eia, e gumazamizir akirim ragh God gasaragh ovengamiba pu.
Bar puvati. E nighnizir gavgavim Godin iki ikirimirir aghuarir zurara itim
iniamiba.

E nighnizir gavgavim Godin ikiva tugh gavgavigham

11

(Sapta 11--13)

Nighnizir gavgavimin mingarim

1 Nighnizir gavgavimin arazim a kamakin. E guizbangira kamaghin fo,
bizir aghuir God e daningasa mikemezi e zuai itiba, e guizbangira da iniam.
Egha e bar fo, bizir en damaziba ganizir puvatiziba, da guizbangira gin
otivam.

10:32: Ga 3:4, Fl 1:29-30, Kl 2:1, Hi 6:4 **10:32:** Galesia 3:4; Filipai 1:29-30; Kolosi 2:1; Hibru 6:4 **10:33:** 1 Ko 4:9, Fl 1:7, 4:14, 1 Te 2:14 **10:33:** 1 Korin 4:9; Filipai 1:7; 4:14; 1 Tesalonika 2:14 **10:34:** Mt 6:20, 19:21, 19:29, Lu 12:38, Ap 5:41, Fl 1:7, Je 1:2 **10:34:** Matyu 6:20; 19:21; 19:29; Luk 12:38; Aposel 5:41; Filipai 1:7; Jems 1:2 **10:35:** Mt 5:12, 10:32 **10:35:** Matyu 5:12; 10:32 **10:36:** Lu 21:19, Ga 6:9, Kl 3:24, Hi 6:12, 9:15, 12:1 **10:36:** Luk 21:19; Galesia 6:9; Kolosi 3:24; Hibru 9:15; 12:1 **10:37:** 2 Pi 3:9 **10:37:** 2 Pita 3:9 **10:37:** Habakuk 2:3-4 **10:38:** Ro 1:17, Ga 3:11 **10:38:** Rom 1:17; Galesia 3:11 **10:39:** 1 Te 5:9, 2 Te 2:14, 2 Pi 2:20-21 **10:39:** 1 Tesalonika 5:9; 2 Tesalonika 2:14; 2 Pita 2:20-21 **11:1:** Ro 8:24-25, 2 Ko 4:18, 5:7 **11:1:** Rom 8:24-25; 2 Korin 4:18; 5:7

2 Gumazir fomira itiba, me nighnizir gavgavim Godin iti, ezi God me
gakuegha, gumazir aghuiba me garisi.
3 E nighnizir gavgavim ikia, egha e fo, God uan akamin overiam ko
nguazim ingarizi da otifi. Ezi kamaghin, e garir biziba, God bizir e ganighan
koghamiba, bar dar ingari.

Abel ko Enok ko Noa, me nighnizir gavgavim Godin iti

4 Abel nighnizir gavgavim Godin ikia, egha bizir kam bagha Godin ofa
gami. An ofa Godin damazim bar deragha, Keinin ofa gafira. Abel nighnizir
gavgavim Godin iti, ezi bizir kam bagha God Abelin bizir aghuir an a ganidim
bagha ifonge. Ezi bizir kam kamaghin en aka, God a migia ghaze, a gumazir
aghuim. Abel an aremegha gifa. Ezi an nighnizir gavgavir kam, datirighin
an akamin gun e migiavira iti.
5 Ezi Enok uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God a
inigha uan Nguibamin ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumazamiziba
a buria, an apizir Puvati, God a inigha ghuavanabo. Godin Akinafarim ghaze,
God tighar Enok iniamin dughiamin, an araziba bar Godin damazimin derazi
an a bagha bar akonge.
6 Ezi gumazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatizim, a Godin ifongiamin
gin mangan koghti an a bagh bar akongeghan kogham. Guizbangira, gu-
mazir Godin boroghira mangasava amim, a nighnizir gavgavim kamaghin
iki, God a iti. Egh a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God deravira gumaza-
mizir a buribagh ami.
7 Ezi Noa uaghan kamaghira nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi God bizir
gin otivamibar gun a mikeme. Kar bizir Noa tighar ganamiba. Egha a
nighnizir gavgavim Godin akamin ikia, egha bizir kam bagha a kurir mamin
ingari. Egha uan amuiroghboriba ko, me kurimin aven ghuezi, bizitam
me gasighasizir puvatizi, me deravira iti. Ezi Noan nighnizir gavgavir
kam, a nguazimin itir gumazamizir igharaziba bar, men arazir kuraba da
aghurigha azenim gati. Noa nighnizir gavgavim Godin itima, God bizir
kamin a migia ghaze, a nan damazimin bar gumazir aghuim. Ezi God bar
gumazir nighnizir gavgavim an itiba, a bar kamaghira me gami.

Abraham ko Sara nighnizir gavgavim Godin iti

8 Ezi uaghan Abraham nighnizir gavgavim Godin iti. Egha bizir kam
bagha God an diazir dughiamin, Abraham Godin akamin gin ghua, egha uan
nguibam ataki. Egha a nguibar God a daningasa akam akirizimin ghu, kar
guizin an nguibamra. Ezi Abraham fozir puvati, a managh mangam. Egha a
nighnizir gavgavim ikia egha a zui.
9 A nighnizir gavgavim ikia ghua nguazir kamin apera, nguazir God fomira
a daningasa akam akirizim. Egha a nguazir kam gaperagha mati nguibar
igharazimin gumazim. A Purirpenim gaperaghav iti, moghin Aisak ko Jekop
uaghan uan purirpenibagh apiaghav iti, gumazir kamning God nguazir kam
ginighnigha egha uaghan akar kam aning bagha anekiri.

11:3: Stt 1:1, Sng 33:6, 33:9, Jo 1:3, 2 Pi 3:5 **11:3:** Jenesis 1:1; Onger Akaba 33:6; 33:9; Jon 1:3; 2 Pita 3:5 **11:4:** Stt 4:3-10, Hi 12:24, 1 Jo 3:12 **11:4:** Jenesis 4:3-10; Hibru 12:24; 1 Jon 3:12 **11:5:** Stt 5:21-24 **11:5:** Jenesis 5:21-24 **11:7:** Stt 6:13-22, 7:1, Ro 3:22, 4:13, 1 Pi 3:20 **11:7:** Jenesis 6:13-22; 7:1; Rom 3:22; 4:13; 1 Pita 3:20 **11:8:** Stt 12:1-5, Ap 7:2-4 **11:8:** Jenesis 12:1-5; Aposel 7:2-4 **11:9:** Stt 12:8, 13:3, 13:18, 18:1, 18:9, 26:3, 35:12, 35:27, Hi 6:17 **11:9:** Jenesis 12:8; 13:3; 13:18; 18:1; 18:9; 26:3; 35:12; 35:27; Hibru 6:17

10 Abraham zurara nighnizir gavgavim ikia nguibar ekiar gavgavigha
itir kamin ganasa mizua iti. Nguibar ekiar kam, God uabira tuavir an
ingaramibagh nighnigha, egha uabi an ingari.*
11 Ezi Sara uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. A guizbangin bar
ghurigha boritam batan kogham. Egha a nighnizir gavgavim iti. Egha borim
batamin gavgavim ini. Sara kamaghin nighnisi, "God na migia ghaze, 'Ni
boritam batam,' egha akam kiri. Ki fo, God guizbangira mikeme."
12 Kamaghin, gumazir kam Abraham a ghurigha egha aremeghasava
ami, egha an ovavir borir aviribar afeziamin oto. Ezi an ovaviba otiva
bar aviraseme, mati overiamin mikoveziba, o ongarimin dadarimin gigiba.
Gumazitam da mengiva avegham.
13 Ezi gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia ghua me ovengezir
dughiamin tu. Ezi dughiar me nguazimin itim, me bizir aghuir God me
daningasa akam akiriziba, da inizir pu. Puvati. Egha me tuivigha, mati bizir
men saghuiamin itibar gari, egha bar akuegha dar gari. Egha aghumsizir
puvatigha kamaghin migei, "E nguazir kamin ikia, mati kantrin igharazimin
gumazamiziba, egha iza dughiar otevimin nguazir kamin iti."
14 E fo, gumazamizir kamaghin migeiba, me guizbangira kamaghin migia
ghaze, me uari bagh nguibatam buriam.
15 Egha me nguazir tegha izezir kamra bagha nighnighavira ikia, egha me
uam an ghueghai.
16 Egha me uan nguazir ghurim ginighnizir pu. Puvati. Me nguazir
igharazir iniasava amim, a bar deragha nguazir me ataghizim bar a gafira.
A Godin Nguibamra. God me bagha nguibar kam akirizi a iti, eghti me an
ikiam. Egha gumazir kaba kamaghin God migia ghaze, "Ni en God." Ezi, God
men akar mikemezir kamin aghumsighizir puvati.
17-18 Ezi God kamaghin Abraham ko akam akira ghaze, "Aisakrama
nin ovavir boriba otivam." Egha dughiar God Abrahamin nighnizir gav-
gavim tuisighamimin, a kamaghin Abraham migei, "Ni uan otarir vamira
misueghiva egh ofan min a isi God daningigh." Ezi Abraham nighnizir
gavgavim Godin ikia, egha Aisak isa God daningasava ami.
19 Abraham kamaghin nighnisi, "Aisak aremeghti, God uam a damighti a
ua dikavigham." Ezi bar guizbangira, e bizir otozir kam, akar isin zuimin
kamaghin a mikimam, Abraham Aisak ua mozimin a inis.

Aisak ko Jekop ko Josep nighnizir gavgavim Godin iti

20 Kamaghira Aisak nighnizir gavgavim Godin ikia egha Jekop ko Iso
ginighnigha akam akira ghaze, God gin izamin dughiabar, deravira gua
damuam.
21 Ezi kamaghira Jekop a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha an are-
meghasava amir dughiamin, a Josepin otarimning migia ghaze, God deravira

---

11:10: Hi 3:4, 13:14, MAA 21:2, 21:10 **11:10:** Hibru 3:4; 13:14; Akar Mogomem 21:2; 21:10
* **11:10:** Nguibar ekiar kam Jerusalem, a Godin Nguibamin iti. Ni Hibru 12:2in gan egh fogh. **11:11:** Stt 17:19, 18:11-14, 21:2, Ro 4:21, Hi 10:23 **11:11:** Jenesis 17:19; 18:11-14; 21:2; Rom 4:21; Hibru 10:23 **11:12:** Stt 15:5, 22:17, 32:12, Lo 10:22, Ro 4:18-19 **11:12:** Jenesis 15:5; 22:17; 32:12; Godin Araziba 10:22; Rom 4:18-19 **11:13:** Stt 23:4, 1 Sto 29:15, Sng 39:12, 1 Pi 1:17, 2:11 **11:13:** Jenesis 23:4; 1 Eghaghaniba 29:15; Onger Akaba 39:12; 1 Pita 2:11 **11:16:** Kis 3:6, 3:15, Mk 12:26, Ap 7:32, Fl 3:20, Hi 13:14 **11:16:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Mak 12:26; Aposel 7:32; Filipai 3:20; Hibru 13:14 **11:17-18:** Stt 21:12, 22:1-14, Ro 9:7, Je 2:21-22 **11:17-18:** Jenesis 21:12; 22:1-14; Rom 9:7; Jems 2:21-22 **11:19:** Ro 4:17-21 **11:20:** Stt 27:27-29, 27:39-40 **11:20:** Jenesis 27:27-29; 27:39-40 **11:21:** Stt 47:31-48:20

gua damu. Egha a uan fidizir zurara suiagha aruim gisin aviragha Godin ziam fe.

22 Ezi kamaghira Josep nighnizir gavgavim God ikia, egha dughiar an ovengamimin a kamaghin migia ghaze, Israelia gin kantri Isip ategh mangam. Egha me migia ghaze, me manmaghin an kuam damuam.

Moses nighnizir gavgavim Godin iti

23 Ezi Mosesin afeziam ko amebam aning nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar amebam Moses batezimin, aning an garima a borir bar dirim. Aning atrivimin akam batoghan atiatingizir puvati, kamaghin amizi, aning iakinir 3plan a modo.

24 Ezi kamaghira Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar a gumazimin otozimin, me kamaghin a diponan an aghua, Isipin Atrivimin guivimin borim. Puvati.

25 A kamaghin nighnisi, a dughiar otevimin agorogem bagh arazir kurabar arazimin gin mangan aghua. Egha a Godin gumazamiziba ko, osimtiziba ko mizaziba iniasa ifonge.

26 A ghaze, a Krais, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimin ziam bangin, me paza a damuti an aghumsizim iniam. Bizir kam a bar bizir ekiam, egha a Isipin dagiaba ko kurukaziba ko biziba bar dagh afira. Egha a ivezir aghuir God gin a daningamim ginighnighavira ikia, egha a tugha gavgafi.†

27 Egha Moses nighnizir gavgavim Godin ikia egha a dikavigha Isip ataki. Isipin atrivim an aningaghe, ezi an atrivir kamin atiatir puvati. Guizbangira, e gumazamiziba uan damazibar Godin garir puvati. Ezi arazir kamra Moses a gami, mati a uan damazimningin Godin gani, egha a bar gavgavigha iti.

28 Ezi Enselin Ovevem Inigha Izim, otarir ivariabav soghasava ami, ezi Moses Enselin arazir kam apirasa, Israelia akam me ganiga ghaze, me sipsipin ghuzim isi uan tiar akaba bar ada aghefegh. Dughiar kamin Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha arazir kam me ganingi, ezi tuavir kamin God Israelia Gitazir Dughiamin Isar Ekiam gamizi, an oto.

Israelin aviriba, me pamten nighnizir gavgavim Godin iti

29 Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Ongarir Aghevim abigha a giregha mati me nguazir misingizimin zui. Ezi Isipba men gin zuima dipam me avarazi me dipam amegha ariaghire.

30 Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikiava, egha me 7plan aruebar Jerikon nguibamin dagiar divazir ekiamin azenan a gighuagha arui. Ezi divazim bar akaraghire.

11:22: Stt 50:24-25, Kis 13:19 **11:22:** Jenesis 50:24-25; Ua Me Ini 13:19 **11:23:** Kis 1:22, 2:2, Ap 7:20 **11:23:** Ua Me Ini 1:22; 2:2; Aposel 7:20 **11:24:** Kis 2:10-12 **11:24:** Ua Me Ini 2:10-12 **11:26:** Hi 10:34-35, 13:13 **11:26:** Hibru 10:34-35; 13:13 † **11:26:** Migirigiar otevir kam, "Krais," an mingarim kamakin, "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim." Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim a nighnizir pumuning ikia ofa an osiri. An nighnizir farazim kamakin, Israelin gumazamiziba bar God uabi ua bagha me ginaba. A ghaze, Moses aghumsizim ini, egha Godin ingangarim damu, egh Israelian akurvagham, God gumazamizir kaba me amisevezi, me Kraisin min iti. Ezi an nighnizir mam ua kamakin, Guizbangira Mosesin dughiamin, Krais Iesus otozir puvati. Ezi Moses amizir ingangarir kam, mati a Kraisin ziamrama aghumsizim ini. **11:27:** Kis 2:15, 10:28-29, 12:37, 12:51, 14:13, Ro 1:20, 1 Ti 1:17, Hi 11:1, 11:13 **11:27:** Ua Me Ini 2:15; 10:28-29; 12:37; 12:51; 14:13; Rom 1:20; 1 Timoti 1:17; Hibru 11:1 **11:28:** Kis 12:21-30 **11:28:** Ua Me Ini 12:21-30 **11:29:** Kis 14:21-31 **11:29:** Ua Me Ini 14:21-31 **11:30:** Jos 6:12-21 **11:30:** Josua 6:12-21

31 Ezɨ gumaziba isava akuir amizir mam, an ziam Rahap, a nɨghnɨzir
gavgavim Godɨn ikia, egha gumazir moga garir pumuningɨn akuragha aning
inigha uan dɨpenimɨn ghu. Kamaghɨn amizɨ, God gumazamizir an akam
batogheziba me soghezɨ, a me ko aremezir puvatɨ.

32 Kɨ nɨghnɨzir gavgavimɨn eghaghanir avɨriba ia mɨkemegha gɨfa, egh
datɨrɨghɨn akar manam uam an gun ia mɨkɨmam? Kɨ ti Gideon, Barak, Sam-
son, Jepta, Devit, Samuel ko Godɨn akam nɨgha izir gumazibar eghaghanibar
amuamin dughiaba puvatɨ.

33 Gumazir kaba me nɨghnɨzir gavgavim Godɨn ikia, egha me Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba ko mɨsogha bar men mɨdorozir gumaziba
dɨkabɨni. Me arazir aghuim gamua, egha me bizir God me danɨngasa akam
akɨriziba ini. Egha me laionbar akaba dukumi.

34 Egha me avir dafabagh amizɨ da mungue. Ezɨ mɨdorozir sababa itir
gumaziba me mɨsoghasava amima, me men are. Egha me gavgavir ekiaba
puvatɨgha, gɨn me gavgavim ini. Egha me mɨdorozir gumazir gavgavibar
otivigha, igharaz darazir modorozir gumazibar agɨntɨgha me mɨsogha me
abɨni.

35 Ezɨ gumazir ariaghirezir maba, me ua dɨkafi, ezɨ men amiziba ua
me ini. Ezɨ apaniba gumazir maba kalabus gatɨgha, men mɨkarzibagh
asɨghasɨgha ghuav iti, me ariaghire. Men apaniba ghaze, me akɨrim ragh God
gasaragham, eghtɨ me me ateghtɨ me mangam. Ezɨ me uan apanibar akaba
batoke. Me ghaze, me aremegh, ua mozimɨn dɨkavigh ikɨrɨmɨrir aghuim
iniam. Eghtɨ ikɨrɨmɨrir igiar kam bar deragh nguazir kamɨn ikɨrɨmɨrim bar
a gafiragham. Kamaghɨn amizɨ, apaniba me mɨsoghezɨ, me ariaghire.

36 Ezɨ apaniba marazi osɨmtɨziba me garɨgha dɨbovir akabar me mɨgɨa, me
fozorogha senbar me ikia, me isa kalabusɨn me arɨki.

37 Apaniba dagɨabar marazigh inifi. Ezɨ marasi, apaniba soba inigha
men namnaba abɨzi me akuabagh iri. Marazi, apaniba mɨdorozir sababar
me mɨsozima me ariaghiri. Ezɨ gumazir nɨghnɨzir gavgavim itir maba, me
sipsipɨn iniba ko memen iniba, me inibar mɨn da ikegha zui. Egha me
onganarazibagh amua ikia biziba bar puvatɨ. Ezɨ gumaziba osɨmtɨziba ko
mɨzaziba me ganɨga paza me gami.

38 Nɨghnɨzir gavgavimɨn itir gumazir kaba, men araziba bar dera, ezɨ
nguazir kamɨn gumaziba arazir aghuibar me damuan fɨrɨn, me men ikufi.
Kamaghɨn amizɨ, me tintinibar ghua, gumazamiziba puvatɨzir danganiba ko
mɨghsɨabar puram arua, egha dagɨar toriba ko nguazimɨn aven itir mozibar
aven iti.

39 Gumazamizir kaba bar, nɨghnɨzir gavgavim Godɨn iti, egha ziar aghuiba
Godɨn damazimɨn da ini. Egha me nguazimɨn itir dughiamɨn, me bizir aghuir
God me danɨngasa akam akɨriziba me da inizir puvatɨ.

11:31: Jos 2:1-21, 6:22-25, Je 2:25 **11:31:** Josua 2:1-21; 6:22-25; Jems 2:25 **11:32:** Het 4:6-5:31, 6:11-8:32, 11:1-12:7, 13:2-16:31, 1 Sml 1:1-1 Kin 2:11 **11:32:** Gumazir Dapaniba 4:6--5:31; Gumazir Dapaniba 6:11--8:32; Gumazir Dapaniba 11:1--12:7; Gumazir Dapaniba 13:2--16:31; 1 Samuel 1:1--31:13 **11:33:** Het 14:5-6, 1 Sml 17:34-35, 2 Sml 7:11, Dan 6:1-27 **11:33:** Gumazir Dapaniba 14:5-6; 1 Samuel 17:34-35; 2 Samuel 7:11; Daniel 6:1-27 **11:34:** Het 15:8, 15:15, 1 Kin 19:3, 2 Kin 20:7, Dan 3:1-30 **11:34:** Gumazir Dapaniba 15:8; 15:15; 1 Atriviba 19:3; 2 Atriviba 20:7; Daniel 3:1-30 **11:35:** 1 Kin 17:17-24, 2 Kin 4:25-37, Ap 22:25 **11:35:** 1 Atriviba 17:17-24; 2 Atriviba 4:25-37 **11:36:** 1 Kin 22:26-27, 2 Sto 18:25-26, Jer 20:2, 37:15, 38:6 **11:36:** 1 Atriviba 22:26-27; 2 Eghaghaniba 18:25-26; Jeremaia 20:2; 37:15; 38:6 **11:37:** 1 Kin 21:13, 2 Kin 1:8, 2 Sto 24:21, Ap 7:58, 14:19 **11:37:** 1 Atriviba 21:13; 2 Atriviba 1:8; 2 Eghaghaniba 24:21; Aposel 7:58; 14:19 **11:38:** 1 Kin 18:4, 19:9 **11:38:** 1 Atriviba 18:4; 19:9

40 Me tizim bagha da inizir puvati? God fomira bizir bar aghuim e bagha
anekirizi a ikia bizir faragha itiba bar dagh afira. God kamaghin nighnigha
ghaze, gumazamizir faragha itir kaba deragh otogh en faragh mangan an
aghua. Puvati. E me ko uari inigh deravira ikiasa, a ifonge.

12

E Iesusin ganiva, egh nighnizir gavgavimin an ikiam

1 Ezi gumazamizir fomira itiba, me ghuariamin min e okarigha tuivaghav
ikia, egha nighnizir gavgavimin arazim en akakasi. Kamaghin amizi, bizir en
tuaviba pirima e uan ivemarim deragha a gamir puvatiziba, ko arazir kurar
en suiziba, e bar ada ataghiragham. Egh e naviba gavgavigh egh e ivemarir
ekiar God e bagha atizir kamin ivemaram.
2 E Iesusra ganam, an en nighnizir gavgavimin mingarim, egh an en
nighnizir gavgavim damighti, a gin deraghviram otogham. Iesus fo, a bar
deravira Godin akamin gin mangi egh a gin bar deravira ikiva bar akuegh
mamaghira ikiam. Egha a bizir kam ginighnigha gavgavigha ikia osimtiziba
atera ter ighuvimin ovenge. Gumazamiziba kamaghin nighnigha ghaze,
gumazir ter ighuvimin ovengezim, a bar gumazir arazir kurabagh amim,
egha aghumsizir ekiam isi. Ezi Iesus aghumsizim ginighnizir puvatigha,
egha areme. Egha datirighin a Godin agharir guvimin atrivir dabirabimin
aperaghav iti.

God e akirmighasa osimtiziba e ganidi

3 Ia bar deraghvira Iesus ginighnigh. Gumazir arazir kurabagh amiba
fomira bar puvira Iesusin apanim gami. Ezi a bar tugha gavgafi. Ia bizir
kam ginighnigh egh tugh gavgavighsi amirvaghan marki, egh uan nighnizir
gavgavim ataghiraghan marki.
4 Guizbangira, ia arazir kuram abinasa midorozim gami, ezi midorozir
kamin ian tav ovegha ghuzitam irezir puvati.
5-6 God gavgavim ian navibar aningasa, ia ganingizir migirigiaba, ia ti da
bakinighnighiz, o? A ia dibora ghaze, ia an boribara, egha ghaze:

"Nan boriba, ia fo,
gumazamizir Ekiam ifongeziba
a me akirmisi.
A gumazitam inigh uan borimin min a diponiva,
egh uaghan a fozorogham.
Kamaghin amizi, Ekiam ni akirsi bizitam ni damighti,
ni kamaghin nighnighan marki,
kar pura bizim.
Egh ni uaghan osiman marki."

7 Ia tuivigh gavgavigh, egh Godin amamangatighti a ia akirmigh. Osimtizim
ia batoghti ia kamaghin fogh, mati afeziam uan boribagh amir arazimra,

---

11:40: Hi 5:9, 7:22, 8:6, MAA 6:11 **11:40:** Hibru 5:9; 7:22; 8:6; Akar Mogomem 6:11 **12:1:** Ro 7:21, 12:12, 1 Ko 9:24-25, Fl 3:13-14, Hi 10:36, 1 Pi 2:1 **12:1:** Rom 7:21; 12:12; 1 Korin 9:24-25; Filipai 3:13-14; Hibru 10:36; 1 Pita 2:1 **12:2:** Fl 2:8, Hi 1:3, 1:13, 1 Pi 1:11, 3:22 **12:2:** Filipai 2:8; Hibru 1:3; 1:13; 1 Pita 1:11; 3:22 **12:3:** Jo 15:20, Ga 6:9 **12:3:** Jon 15:20; Galesia 6:9 **12:4:** 1 Ko 10:13, Hi 10:32-34 **12:4:** 1 Korin 10:13 **12:5-6:** Jop 5:17, Snd 3:11-12 **12:5-6:** Jop 5:17; Onger Akaba 94:12; Aghuzir Akaba 3:11-12; Jems 1:12; Akar Mogomem 3:19 **12:7:** Lo 8:5, 2 Sml 7:14, Snd 13:24, 23:13 **12:7:** Godin Araziba 8:5; 2 Samuel 7:14; Aghuzir Akaba 13:24; 23:13

God uaghan ia gami. Borir manatam itima an afeziam ti anekirimizir pu?
Puvati.
8 God uan boriba bar da akirmisi. A ia akirmighan koghti, ia fogh, ia
guizbangirama an boriba puvati. Ia pura tuavimin otivizir boriba.
9 Ia bizir kam ginighnigh, en afeziar nguazimin itiba, e akirmizima e men
ziaba fe. Kamaghin amizi, en duabar Afeziam, e bar guizbangira an apengan
ikiva egh angamira ikivira ikiam.
10 En afeziar nguazimin itiba, dughiar bar otevibar me ifongezi moghin
en araziba akirmisi. Ezi God kamaghin nighnisi, e guizin an damazimin
zueghavira itir arazimra inigh an miraram otogham. Kamaghin amizi, an
en akurvaghasa e akirmisi.
11 Afeziam e akirmighasa osimtizim e ganingizi, e ghaze, osimtizir kam bar e
itarazima e ikia bar akongezir puvati. Egha en navir averiaba bar oseme.
Eghti an e akirigh givaghti, dagher aghuir en otivamibara kara: e Godin
damazimin arazir aghuibara damuam, eghti en navir averiaba amiragh
ikiam.

E tuivigh gavgavighsi aghariba kinkinam

12 Eghti ian aghariba gavgaviba puvatigh egh amiragh ikiti, ia da fegh
ingangarim damu. Eghti ian sueba aremegh pura ikiti,
13 ia da inigh tuavir aghuimin daruvira iki. Ia kamaghin damuti ian sueba
bar ikuvighan kogham. Puvati, da ua deragham.
14 Ia, gumazamiziba bar me ko, dabirabir aghuim damuva, navir
amirizimin arazim baghiva mighighvira ingar aghariba kinkin. Egh ia uari
isi God daningisi, Godin damazimin zuezir arazim bagh mighighvira ingar.
Gumazir Godin damazimin zuezir araziba puvatizim, an Ekiamin ganan
kogham.
15 Ia bar deraghvira uari bagh gan, ian tav irigh egh ua Godin apangkuvir
kam ataghiraghan marki. Eghti ian tav ua temer ovizir misozimin min otogh
osimtiziba Kraisin adarazir aningan marki.
16 Egh ian tav poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan
marki. Egh tav Iso fomira amizi moghin, akirim ragh God gasan marki. An
Aisakin otarir ivariam, egh bizir aghuir aviriba iniam firin, a dagher otevir
vamira bagha pura uan bizir aghuiba bar da isa uan dozimin agharim gati.
17 Ia fo, a gin uamategha uan afeziamin bizir aghuir kaba iniasa migei. Ezi
God ghaze, puvati. Iso bizir aghuiba iniasa zurarama aziava, egha a navim
gighan tuaviba puvati.

E Godin Nguibamin itir Jerusalemin otogha gifa

18 Ia uan dafaribar suighamin biziba ia da bativizir puvati, mati Israelia
fomirama ami. Me iza Sainain Mighsiamin boroghin ikia, egha maburan
avim ko mitarmer bar pizimin gara aminir bar gavgavim ko,
19 sighamin ararem baragha gumazir mamin tiarim barasi. Gumazamiz-
iba tiarir kam baragha bar atiatigha kamaghin Moses migei, “E uam oraghan
aghua.”

12:8: Sng 73:15, 1 Pi 5:9 **12:9:** Sav 12:7, Ais 42:5 **12:9:** Fofozir Gumazim 12:7; Aisaia 42:5 **12:10:** Wkp 11:44, 1 Pi 1:15-16 **12:10:** Ofa Gami 11:44; 1 Pita 1:15-16 **12:11:** Je 3:17-18 **12:11:** Jems 3:17-18 **12:12:** Ais 35:2 **12:13:** Snd 4:26, Ga 6:1 **12:13:** Aghuzir Akaba 4:26; Galesia 6:1 **12:14:** Sng 34:14, Ro 12:18, 2 Ko 7:1, Ef 5:5, 2 Ti 2:22 **12:14:** Onger Akaba 34:14; Rom 12:18; 2 Korin 7:1; Efesus 5:5; 2 Timoti 2:22 **12:15:** Lo 29:18, Ap 8:23, 2 Ko 6:1, Ga 5:4, Hi 3:12 **12:15:** Godin Araziba 29:18; Aposel 8:23; 2 Korin 6:1; Galesia 5:4; Hibru 3:12 **12:16:** Stt 25:29-34 **12:16:** Jenesis 25:29-34 **12:17:** Stt 27:30-40 **12:17:** Jenesis 27:30-40 **12:18:** Ro 6:14, 2 Ti 1:7 **12:18:** Ua Me Ini 19:16-22; 20:18-21; Godin Araziba 4:11-12; 5:22-27

20 Ia fo, God Akar Gavgavim me ganingizi, me bar an atiatigha a baraghan
aghua. Akar kam kamaghin migei, “Gumazitam o asizitam mighsiar kamin
mangi puram an suiragham, eghti ia dagiaba isi a ginivightima an aremegh.”
21 Ezi bizir me ganizir kam me bar an atiatingi, ezi Moses uaghan atiatigha
ghaze, “Ki uaghan bar atiatigha egha puvira nisi.”
22 Ia bizir kamaghin garitam batozir pu. Puvati. Ia Saionin Mighsiam ko
Godin zurara itimin nguibar ekiamin otogha gifa, kar Jerusalemin nguibar
Godin Nguibamin itim. Egha ia tausen tausenpla enselba batifi, me uari
akuvagha bar akuegha iti.
23 Ia Godin borir ivariabar iviriar ekiam batogha gifa, kar Godin
Nguibamin itir Akinafarimin ziaba osirigha givazir darasi. Ia Godin kam
batogha gifa, a gumazamiziba bar men araziba tuisighamin Jas. Ia, gumazir
fomira Godin damazimin bar deragha egha aremegha, deraviram otiviziba,
ia men duaba batifi.*
24 Ia Iesusra bato, an abuir gumazir God ko en tighin itim, egha Akar
Dikirizir Gavgavir Igiam gami. Egha ia Iesusin ghuzimin otifi, a fomira Akar
Dikirizir Gavgavir Igiar kam gavgavim a daningasa a kavkini. Ezi ghuzir
kamra akar aghuim e mikiri, fomira Abelin ghuzim akam akunizi moghin
an amir Puvati. Iesusin ghuzim akar bar aghuim akuri, ezi akar kam Abelin
ghuzimin akam gafira.

E deraghvira uari bagh ganam

25 Ia deraghvira gan, egh ia uan kuaribav kumigh Gumazir Migeimin akam
baraghan aghuaghan marki. Fomira nguazir kamin God Akar Gavgavim
gumazamizibagh aningi. Ezi me an akam baraghan aghua, egha gin me uan
arazir kurabar ivezir kuram gitazir puvati. God datirighin uan Nguibamin
ikia egha akar bar gavgavim e ganingi. E akirim ragh a gasaragh egh e uan
arazir kuramin ivezir kuram gitaviragham, o? Bar puvati.
26 Fomira itir dughiamin, Godin akam nguazim gamizi mikimkizim an oto.
Ezi datirighin a kamaghin akar dikirizim e ganigha ghaze, “Ki ua nguazim
damighti mikimkizim an otogham, eghti nguazimra puvati, ki nguazim ko
overiam uaghara kamaghiram aning damigham.”
27 God dughiatam uam a damuasa mikeme, kamaghin e fo, God nguazim
ko overiam ginobaghti mikimkizim aning batoghtima, bizir a ingariziba ua
ikian kogham. Eghti bizir akongan koghamiba, darara ikivira ikiam.
28-29 Bizibagh Ativamin Danganir e inizir kam, an akongan kogham.
Kamaghin amizi, e danganir kam bagh a minabagham. E fo, en God mati avir

---

12:20: Kis 19:12-13 **12:20:** Ua Me Ini 19:12-13 **12:21:** Kis 19:16, Lo 9:19 **12:21:** Ua Me Ini 19:16; Godin Araziba 9:19 **12:22:** Sng 68:17, Ga 4:26, Fl 3:20, MAA 5:11, 21:2, 21:10 **12:22:** Onger Akaba 68:17; Galesia 4:26; Filipai 3:20; Akar Mogomem 5:11; 21:2; 21:10 **12:23:** Lu 10:20, Fl 4:3, Hi 11:40, MAA 13:8, 14:4 **12:23:** Luk 10:20; Filipai 4:3; Hibru 11:40; Akar Mogomem 13:8; 14:4 * **12:23:** E fo, Iesus, a Godin borir ivariam. Ni Hibru 1:6in gan. Gumazir Hibrun akinafarim osirizim, dughiar aviribar kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan borir ivariabar aningasa. Ni Hibru 6:12 ko 9:15in gan. Judabar arazim kamakin, borir ivariabara uan afeziamin bizir aviriba isi. Ni Hibru 12:16in gan. Akinafarir kam osirizir gumazim kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan gumazamizibar aningasa egha me dibora ghaze, “Me Godin borir ivariaba.” **12:24:** Stt 4:10, Hi 8:6, 10:22, 11:4, 1 Pi 1:2 **12:24:** Jenesis 4:10; Hibru 8:6; 10:22; 11:4; 1 Pita 1:2 **12:25:** Kis 20:22, Hi 2:1-3, 3:17, 10:26-29 **12:25:** Ua Me Ini 20:22; Hibru 2:1-3; 3:17; 10:26-29 **12:26:** Kis 19:18, Sng 68:8, Hag 2:6 **12:26:** Ua Me Ini 19:18; Onger Akaba 68:8; Hagai 2:6 **12:27:** Sng 102:26, Mt 24:35, 2 Pi 3:10, MAA 21:1 **12:27:** Onger Akaba 102:26; Matyu 24:35; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 21:1 **12:28-29:** Godin Araziba 4:24; 9:3; Onger Akaba 50:3; Aisaia 33:14; Hibru 10:27

puvɨra bizibagh asɨghasɨzim. Kamaghɨn amizɨ, e an atiatingɨva an apengan ikɨ, egh a mɨnabɨva a uabɨ ifongezir arazimɨn gɨn mangɨ an ziam fam.

13

E vaghvagh igharaz darazigh ifuegham

1 Ia Kraisɨn adarasi, ia vaghvagh uarigh ifongegh mamaghɨra ikɨ, mati ia uan adarazigh ifongezɨ mokɨn.

2 Nguibar igharazibar gumaziba ian bighan izamin dughiabar, ia me inigh uan dɨpenibar mangɨsɨ okɨnɨghnɨghan markɨ. Ia fo, fomɨra gumazamizir maba ghaze, me gumazir kɨniba isa uan dɨpenibar ghua egha men gari. Ezɨ gumazir me inigha izir kaba, me enselba. Me ghaze, me guizɨn gumazibar gari, ezɨ puvatɨ, me enselbara gari.

3 Ia Godɨn gumazamizir kalabusɨn itibagh nɨghnɨgh, mati ia me ko kalabusɨn iti. Egh ia uaghan gumazir men apaniba paza me gamizibagh nɨghnɨgh. Ia fo, ia nguazir kamɨn ikiavɨra iti, ezɨ apaniba uaghan ti arazir kamra ia damuam.

4 Ia bar kamaghɨn fogh, gumazim ko amizim uaningɨn ikia poroghamimningɨn otozir arazim, a bizir bar aghuim, egha Godɨn damazimɨn dera. Ezɨ ia poroghamiba bar deravɨra uan arazibar gan. Eghtɨ God gɨn ivezir kuram isɨ, gumazamizir uari bakɨava akuiba ko afiar arazibagh amir gumazamizibar anɨngam.

5 Ia dagɨar avɨriba ikɨsɨ ifueghan markɨ. Ia kamaghɨn nɨghnɨgh, bizir ia itiba, da ian tughatɨzir puvatɨ. Ia fo, God kamaghɨn e mɨkemegha gɨfa:

"Kɨ ia ateghtɨ
bizitam paza ia damuan kogham.
Bar puvatɨ.
Guizbangɨra, kɨ ia ateghan kogham."

6 Kamaghɨn amizɨ, e gavgavim uan navibar anɨng egh mɨkɨm suam:

"Ekiam nan Akurvazir Gumazim,
na ko itima
kɨ atiatir puvatɨ.
Kɨ fo,
gumazamiziba arazitamɨn na damighan kogham."

E Iesusɨn gɨn mangɨsɨ aghumsɨghan kogham

7 Ia uan siosɨn gumazamizir dapanibagh nɨghnɨgh, me fomɨra Godɨn akamɨn gun ia mɨkeme. Ia men arazir aghuiba ko men ovevem gɨnɨghnɨgh. Egh men nɨghnɨzir gavgavimɨn arazim, ia uaghan an gɨn mangɨ.

13:1: Jo 13:34, 1 Te 4:9, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:11, 4:7, 4:20 **13:1:** Jon 13:34; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 1:22; 2 Pita 1:7; 1 Jon 3:11; 4:7; 4:20 **13:2:** Stt 18:1-8, 19:1-3, Mt 25:35, Ro 12:13, 1 Ti 3:2, 1 Pi 4:9 **13:2:** Jenesis 18:1-8; 19:1-3; Matyu 25:35; Rom 12:13; 1 Timoti 3:2; 1 Pita 4:9 **13:3:** Mt 25:36, Ro 12:15, 1 Ko 12:26, Kl 4:18, Hi 10:34, 1 Pi 3:8 **13:3:** Matyu 25:36; Rom 12:15; 1 Korin 12:26; Kolosi 4:18; Hibru 10:34; 1 Pita 3:8 **13:4:** 1 Ko 6:9, Ga 5:19-21, Ef 5:5, Kl 3:5-6, MAA 22:15 **13:4:** 1 Korin 6:9; Galesia 5:19-21; Efesus 5:5; Kolosi 3:5-6; Akar Mogomem 22:15 **13:5:** Lo 31:6-8, Jos 1:5, Mt 6:25, 6:34, Fl 4:11-12, 1 Ti 6:8 **13:5:** Godɨn Araziba 31:6-8; Josua 1:5; Matyu 6:25; 6:34; Filipai 4:11-12; 1 Timoti 6:8 **13:6:** Sng 118:6 **13:6:** Onger Akaba 118:6 **13:7:** 1 Ko 4:16, Hi 6:12 **13:7:** 1 Korin 4:16; Hibru 6:12

8 Krais Iesusɨn arazim, a fomɨra kamaghɨra ikia datɨrɨghɨn ikia, egh a gɨn
zurara kamaghɨra ikiam.
9 Ia Akar Aghuimɨn mɨn zuir puvatɨzir akar igharaziba ateghtɨ, da ian
nɨghnɨzibagh asɨghasɨghtɨ, ia Godɨn gɨn zuir tuavir aghuim ataghɨraghan
markɨ. Kamaghɨn amizɨ, e Godɨn apangkuvim amamangatɨghtɨ a gavgavim
en navir averiabar anɨngam. Dagheba apir arazim gavgavim en navir ave-
riabar anɨngan kogham. Arazir kam, gumazamizibar darorimɨn akurvazir
puvatɨ.
10 Ezɨ e Godɨn ofa gamir dakozir mam iti. Ezɨ Judabar Purirpenimɨn aven
ofa gamizir gumaziba, God men anogoroghezɨma, me ofa gamir dakozir
kamɨn daghebar aman kogham.
11 Ofa gamir gumazibar dapanim, an asɨzibar ghuziba inigha Bar
Anogoroghezir Danganir kamɨn aven ghugha, arazir kuraba gɨn amangasa
ofa gami. Egha asɨzir kabar kuaba inigha gumazamiziba iti naghɨn azenan
ghua saghon da tuema, da isia mɨghɨri.
12 Kamaghɨra, Iesus uaghan nguibar ekiamɨn azenan mɨzazim ini. A ghaze,
a uan ghuzimɨn gumazamizibar amightɨ me Godɨn damazimɨn zuegh egh
Godɨn gumazamizibar otivigham, kamaghɨn an areme.*
13 Kamaghɨn amizɨ, e uaghan a bagh nguibamɨn azenan mangɨva, egh a
inizir aghumsɨzim e uaghan a iniam.†
14 E fo, nguazir kamɨn e zurara ikiamin nguibar ekiatam itir puvatɨ. Egha
e nguibar gɨn izamim bagha mɨzua iti.
15 Kamaghɨn amizɨ, e Iesusɨn ingangarimɨn tuavimɨn, e zurara ziar ekiam
isɨ ofan mɨn God danɨng mamaghɨra ikiam. Eghtɨ en akatoriba zurara an
ziam fɨ suam, a en Ekiam.
16 Egh ia arazir aghuibar gumazamizibar amu. Me bizitabar oteveghtɨ, ia
men akurvaghsɨ bizitaba me danɨng. Ofan kamaghɨn gariba, God bar dagh
ifonge. Kamaghɨn amizɨ, ia arazir kabar amusɨ okɨnɨghnɨghan markɨ.

God e damutɨ e deravɨra ikiam

17 Ian gumazir dapaniba ian akurvaghasa zurara ian gari. Egh me gɨn
ingangarir me amizibar gun God ko mɨkɨmam. Kamaghɨn amizɨ, ia men
akaba baragh egh men apengan ikɨ. Ia kamaghɨn damutɨ, me bar akuegh

---

13:8: Jo 8:58, Ef 4:14, Hi 1:12, MAA 1:4 **13:8:** Jon 8:58; Efesus 4:14; Hibru 1:12; Akar Mogomem 1:4 **13:9:** Ro 14:17, Ef 4:14, Kl 2:4, 2:8, 2:16, 1 Ti 4:3 **13:9:** Rom 14:17; Efesus 4:14; Kolosi 2:8; 2:16; 1 Timoti 4:3 **13:10:** 1 Ko 9:13, 10:18 **13:10:** 1 Korin 9:13; 10:18 **13:11:** Kis 29:14, Wkp 6:30, 16:27, Nam 19:3 **13:11:** Ua Me Ini 29:14; Ofa Gami 6:30; 16:27; Diboboniba 19:3 **13:12:** Mt 21:39, Jo 19:17-18, Ap 7:58 **13:12:** Matyu 21:39; Jon 19:17-18; Aposel 7:58 * **13:12:** Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazamiziba Godɨn ofa damuasa inigha izir asɨziba, ofa gamir gumaziba da api. Me asɨzir gumazamizibar arazir kuraba gɨn amangɨsɨ, dughiar ekiabar ofa gamiba, me dar aman kogham. Nɨ Ofa Gami 6:24 ko 24:30 ko 16:27ɨn gan. Datɨrɨghɨn, ofan dughiar ekiar kam, Iesus amizir ofan kam an danganim ini. Nɨ Hibru 9:7 ko 14ɨn gan. **13:13:** Hi 11:26, 12:2, 1 Pi 4:14 **13:13:** Hibru 11:26; 12:2; 1 Pita 4:14 † **13:13:** Gumazir maba ti, Kraisɨn gɨn zuir darazir amightɨ, me Moses Osirizir Arazibar aven itir dagheba apir arazimɨn gɨn mangasa. (Nɨ ves 9ɨn gan.) Ezɨ gumazir Hibrun akɨnafarim osirizim ghaze, Kraisɨn gɨn zuir darasɨ, Judaba itir nguibabar ikian markiam. Me kamaghɨn nɨghnɨghan markɨ, Moses Osirizir Araziba me damutɨ, me Godɨn damazimɨn zuegham. Puvatɨ. Iesusɨn ingangarimrama me zuegha gɨfa. Kamaghɨn amizɨ, me a ko ikɨsɨ aghumsɨghan kogh, anarɨra gɨn mangam. **13:14:** Mai 2:10, Fl 3:20, Hi 11:10, 11:16, 12:22 **13:14:** Filipai 3:20; Hibru 11:10; 11:16; 12:22 **13:15:** 2 Sto 29:31, Sng 50:14, 50:23, 69:30-31, Hos 14:2, 1 Pi 2:5 **13:15:** 2 Eghaghaniba 29:31; Onger Akaba 50:14; 50:23; 69:30-31; Hosea 14:2; 1 Pita 2:5 **13:16:** Ro 12:13, Fl 4:18, Hi 6:10 **13:16:** Rom 12:13; Filipai 4:18; Hibru 6:10 **13:17:** Ese 3:17, 1 Te 5:12, 1 Ti 5:17 **13:17:** Esekiel 3:17; 1 Tesalonika 5:12; 1 Timoti 5:17

uan ingangarim damuam. Ia kamaghin damuan koghti, me osimtizim sara
ian ganam, eghti bizir kam ian akuraghan kogham.
18 Ia e bagh God ko mikimvira iki. E kamaghin bar fo, e dughiabar
zurara arazir aghuibara amuasa bar ifonge. E uan araziba bar deravira da
tuisigha arazir aghuibar gin ghua egha en navir averiaba osimtiziba Godin
damazimin puvati.
19 Ki mighira ia gakaghori, ia na bagh God ko mikim suam, a nan akuragh
na amadaghti ki zuamira ia bagh izam.
20 Ki ia bagha God ko migei, Godin Navir Amirizimin Mingarim, a en
Ekiam Iesus ovevemin a gamizi a ua dikafi. Iesus, Sipsipbar Garir Gumazir
Gavgavim Itim, a uabi ofan min aremegha uan ghuzimin Akar Dikirizir
Gavgavir kam, gavgavim a ganingi, eghti a iki mamaghira ikiam.
21 Ezi ki ia bagha Godin kam ko migia kamaghin an azangsisi, eghti a ian
akuragh gavgavim ia daningti, ia arazir aghuibar amu, egh an ifongiamin gin
mangam. Eghti Krais Iesusin ingangarimin tuavimin, an en navir averiabar
aven ingarti, e a ifongezir arazibar amuam. Egh e zurazurara ziar ekiam a
daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Akar abuananaba

22 Nan adarasi, akar ki ia bagha osirizir kam, a ruarazir puvati. Kamaghin
amizi, ia nimira iki, egh akar ki gavgavim ian navibar aningasa osirizir kam,
ia deravíram a baragh.
23 Ki kamaghin ia mikimasa ifonge, me kalabusin en aveghbuam Timoti
firizi, a ua kalabusin itir puvati. A zuamira na bagh izeghiva, ga uaghara
mangi ian ganam.
24 Ia uan gumazir dapaniba ko Godin gumazamiziba bar me mikim suam,
ki ghaze, God deraghvira me damu. Ezi Kantri Italin itir Kraisin adarazi
uaghan ia bagha akam amaga ghaze, God deraghvira ia damu.
25 Ki kamaghin God ko migia ghaze, Godin apangkuvim a bar moghira ia
ko iki.

13:18: Ap 23:1, 24:16, Ro 15:30, 2 Ko 1:12, Kl 4:3 **13:18:** Aposel 23:1; 24:16; Rom 15:30; 2 Korin 1:12; Kolosi 4:3 **13:20:** Ais 55:3, Jer 32:40, Ese 37:26, Sek 9:11, Ro 15:33, 1 Ko 6:14, Hi 10:29, 1 Pi 2:25 **13:20:** Aisaia 55:3; Jeremaia 32:40; Esekiel 37:26; Sekaraia 9:11; Rom 15:33; 1 Korin 6:14; 1 Pita 2:25 **13:21:** Ga 1:5, Fl 2:13, 2 Te 2:17, 1 Pi 5:10 **13:21:** Galesia 1:5; Filipai 2:13; 2 Tesalonika 2:17; 1 Pita 5:10

Jems Osirizir Akɨnafarim o Jems

Akar faragha zuim

Jemsɨn akɨnafarim akar aghuir avɨriba iti. Jems, Godɨn gumazamiziba arazir aghuibar gɨn mangasa, a men sure damuasa akar aghuir avɨrir kaba osiri. A gumazamizibar akurvaghtɨ me nɨghnɨzir aghuiba ko fofozim iniva, egh deravɨra an akam gɨnɨghnɨghasa an akar isɨn zuir avɨriba osiri.

Jems mɨghɨghavɨra mɨgɨa ghaze, gumazir nɨghnɨzir gavgavim Iesusɨn itiba, me pura ikian kogham. Puvatɨ. Me arazir aghuibar igharaz darazir amuam, eghtɨ arazir kam kamaghɨn akagham, me nɨghnɨzir gavgavim iti.

E osɨmtɨzibar tuivigh gavgavigh egh deravɨra God ko ikiam

(Sapta 1:1-18)

1 Kɨ Jems, kɨ God ko Ekiam Krais Iesusɨn ingangarir gumazim. Kɨ ia 12plan Israelɨn itir anababa bagha akɨnafarir kam osiri. Kar ia gumazamizir uan nguibam ategha ghua kantrin igharazibar itiba. Kɨ dughiar aghuim ia ganɨdi.*

Osɨmtɨziba, da gavgavim e ganɨdi

2-3 Nan adarasi, ia fo, osɨmtɨzir ia bativiba, da ian nɨghnɨzir gavgavibar amutɨ ia tuivigh gavgavigh osɨmtɨziba ater mangɨvɨra ikiam. Kamaghɨn amizɨ, osɨmtɨzir avɨriba ia bativtɨma ia kamaghɨn nɨghnɨgh suam, ia bar akongegh.

4 Egh ia zurara tuivigh gavgavigh egh osɨmtɨziba ater. Eghtɨ arazir kam ian ikɨ gavgavigh mamaghɨra ikiam. Kamaghɨn ia deravɨra ikɨva, egh ia Godɨn bizitamɨn oteveghan kogham. Puvatɨ. Ian araziba bar deraghtɨ, ia Godɨn Arazibar aghung mangɨ gumazamizir aruabar mɨn otogham.

Gumazamiziba nɨghnɨzir aghuibar otevegh, me God ko mɨkɨm

5 Ezɨ ian tav nɨghnɨzir aghuibar otevegh, a Godɨn azangsɨghtɨma, God a danɨngam. God pura biziba gumazamiziba bar me ganɨdi, an atarir puvatɨ. Kar Godɨn bizibar anogorozir puvatɨzim, me an azangsɨzima a me danɨngasa bar ifonge.

6 Eghtɨ nɨ God ko mɨkɨmɨva, nɨ nɨghnɨzir gavgavim ikɨ, nɨghnɨzir pumuning ikian markɨ, egh suam, “God ti bizitam na danigham, o puvatɨgham?” E fo, gumazim o amizim nɨghnɨzir pumuning iti, a mati amɨnim ongarim givav amadima a pura tintinibar dɨkafi.

7 A kamaghɨn nɨghnɨghan markɨ, Ekiam bizitam a danigham. Puvatɨ.

8 A okam nɨghnɨgha, nɨghnɨzir avɨribagh ami, arazir an amiba, da nɨghnɨzir vamɨran itir puvatɨ.

Jems onganaraziba ko gumazir bizir avɨriba itiba akam me ganɨdi

---

1:1: Mt 13:55, Mk 6:3, Ap 15:13, Ga 1:19, 1 Pi 1:1 **1:1:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Aposel 15:13; Galesia 1:19; 1 Pita 1:1 * **1:1:** Israelɨn 12plan anabar kaba, da Godɨn gumazamizir nguazir kamɨn bar an tibar ababanim gami. **1:2-3:** Aposel 5:41; Rom 5:3-5; Hibru 10:34; 1 Pita 1:6-7; 4:13; 4:16 **1:5:** 1 Kin 3:9-12, Snd 2:3-6, Jo 15:7, 1 Jo 5:14-15 **1:5:** 1 Atriviba 3:9-12; Aghuzir Akaba 2:3-6; Jon 15:7; 1 Jon 5:14-15 **1:6:** Mk 11:24, 1 Ti 2:8 **1:6:** Mak 11:24; 1 Timoti 2:8 **1:8:** Je 4:8 **1:8:** Jems 4:8

9 Ezi nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, onganarazibagh amua iti, me Godin damazimin ziar ekiam iti. Kamaghin, me bar akuegh iki.
10 Ezi nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, bizir aviriba iti, me fo, God gin me dikabiraghti me akimarir atiabar min aremegham. Kamaghin, me uaghan bar akuegh iki.
11 E fo, aruem anaga pamtem gara temem gisirazima a midii. Ezi tememin akimarir aghuiba suaghira, egha dar ganganim bar ikufi. Ezi kamaghira gumazamizir bizir aviriba itiba, me uan ingangarim damuvira ikiva an tongin aremegham.

God arazir aghuibar e gami, egha arazir kurabar amuasa e abirir puvati

12 Gumazim osimtiziba aterіva, egh uaghan osimtiziba bar dar aven tugh gavgavigh, uan nighnizir gavgavim ateghan koghti, God ivezir aghuim a daningtima a zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Ivezir aghuir kam, God akar dikirizim gamua ghaze, gumazir bar a gifongeziba, a me daningam. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh.
13 Kamaghin gumazitam bizitam an navim abiraghtima an arazir kuratam damigham, a kamaghin mikiman marki, "God na abirazima ki arazir kam gami." Puvati. E fo, gumazitam God abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham, eghti God gumazitam abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham.
14 Ezi en navir kuraba vaghvagha arazir kurabar amuasa e gifarava e apezeperava e gakaghori.
15 Ezi navir digavir kam, a mati amizim navim adai, egha gin arazir kuram gamizima an oto, mati a borimin bate. Ezi arazir kuram ghua ekevezir dughiam, an ovevem gamizima an oto.
16 Nan adarasi, ia gumazitam ateghti a ia gifaran marki.
17 Bizir bar aghuir e isiba, ko bizir ikuvir puvatiziba, da bar Godin Nguibamin pin izaghiri. God Afeziam a biziba bar overiam dar ingari, a bizir aghuir kaba e bagha da amadi da izaghiri. Ezi Afeziar kam a uan araziba raghirazir puvati. A bizitamin nedazimin min aruem a gisirazi an otevegha ruarazir puvati. A kamaghira iti.
18 God kamaghsua, a biziba bar dar ingari, egha e gamizi e bar adar faragh mangam. Kamaghin God uabi uan ifongiamin gin ghuava en Afeziamin oto, a uan guizin akamin e gamizima e otifi.

E nighnizir gavgavim guizbangira Godin iki, e uaghan arazir aghuibar amuam

(Sapta 1:19--5:6)

E Godin Akam baragh, uaghan an gin mangam

19 Nan adarasi, ia deravira bizir kam gifogh. Ia bar zuamira kuaribar arigh akaba baragh, egh zuamira mikiman marki, egh zuamira ataran marki.
20 E fo, atarir gumazim, Godin damazimin arazir aghuibagh amima da otivir puvati.

1:9: Je 2:5 **1:9:** Jems 2:5 **1:10:** Sng 37:2, 90:5-6, 1 Ko 7:31, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 **1:10:** 1 Korin 7:31; 1 Jon 2:17 **1:12:** Snd 3:11-12, 2 Ti 4:8, Hi 12:5, Je 2:5, 1 Pi 5:4, MAA 2:10 **1:12:** Aghuzir Akaba 3:11-12; 2 Timoti 4:8; Hibru 12:5; Jems 2:5; 1 Pita 5:4; Akar Mogomem 2:10 **1:14:** Ro 7:7-10 **1:14:** Rom 7:7-10 **1:15:** Sng 7:14, Ro 5:19-21 **1:15:** Onger Akaba 7:14; Rom 5:19-21 **1:17:** Mal 3:6, Mt 7:11, Jo 3:27, Ro 11:29, 1 Ko 4:7 **1:17:** Malakai 3:6; Matyu 7:11; Jon 3:27; Rom 11:29; 1 Korin 4:7 **1:18:** Jo 1:13, Ef 1:12, Je 2:3, 1 Pi 1:23, MAA 14:4 **1:18:** Jon 1:13; Efesus 1:12; 1 Pita 1:23; Akar Mogomem 14:4 **1:20:** Snd 10:19, 17:27, Sav 5:1-2, 7:9 **1:20:** Aghuzir Akaba 10:19; 17:27; Fofozir Gumazim 5:1-2; 7:9

21 Kamaghin amizi, ia bar arazir mizirizibа ko arazir kurar otiviba, ia
bar ada munamadagh. Egh ia bar uari dikabiragh egh Akar God ian navir
averiamin dikarazim inigh. Eghti Akar kam ian akuragham.
22 Egh Akar ia inizir kam, ia an mirara mangi. Ia puram orarazir kinim
damuan marki. Puvati. Ia pura orarazir kinimin damuam, kamaghin ia
uarira uarigh ifari.
23 Gumazamiziba pura Godin Akam baregha, an gin zuir puvati, me mati
gumazamiziba ganganimin uan guabar gari.
24 Egha me deravira uan guabar ganigha, ua ghugha okinighniki, men
guaba manmaghira gari.
25 Ezi Godin Akar bar deravira itim e gamima e firiaghiri. Eghti gu-
mazamiziba deravira Akar kam ginighnigh, egh pura Akam baragh zuamira
okinighnighan kogh, bar an Akamin gin mangiti, gumazamizir kaba, God
men ingangaribar amuti da bar deraviram otivam.
26 Gumazamizitaba kamaghin nighnigh suam, “E Godin gumazamizir
bar aghuiba, egha guizbangira an ziam fe,” egha migirigiar aghuibar uan
mizebar dav geir puvati, kamaghin me uarira uarigh ifari. Ezi kamaghin
men nighnizir gavgavim ko Godin ziam fer arazim pura bizim.
27 Guizbangin nighnizir gavgavir God Afeziamin damazimin deragha
osimtiziba puvatizim, a kamakin: E borir ameboghfeziaba ovengezibar
akurvaghiva, amizir odiarir men paba ovengeziba sarama akurvagh, men
osimtiziba ateram. Ezi uaghan bizir mam, e uari uan daroriba deravira dar
ganam, eghti nguazir kamin araziba e damuti e Godin damazimin mizeghan
kogham.

2

E arazir amir vamiran, bar gumazamizibar amuam

1 Nan adarasi, ia nighnizir gavgavim en Ekiam Krais Iesusin iti, a bizir
aghuir Godin Nguibamin itibar Ekiam. Ia gumazamizir ziaba itiba deravira
me damu egh gumazamizir ziaba puvatiziba akirim ragh me gasan marki.
Ia amir arazir vamiran bar me damu.
2 Eghti gumazitam kurukazir bar aghuim damigh, egh golin ring uan
dafarim datigh, God ko migeir dipenimin aven mangam, eghti gumazir onga-
narazim korotiar bibizibar kurukegh egh uaghan God ko migeir dipenimin
aven mangam,
3 eghti kurukazir bar aghuim gamizir gumazim ia deravira a damuva,
egh a mikim suam, “Aruam, ni izi dabirabir aghuir kam daperagh,” egh ia
onganarazibagh amir gumazim kamaghin a mikim suam, “Ni munagh tugh,”
o “Ni nan dagarimning boroghin magh vazim daperagh,”
4 Ian arazir kam mati, ia uan nighnizibar aven igharaz darazi abigha men
araziba tuisisi. Egha ia deravira nighnigha gumazamizibar araziba arazir
vamiran me tuisizir pu. Puvati. Ia mati jasbar min otivigha nighnizir bar
kurabar gumazamiziba tuisisi.

1:21: 1 Ko 15:2, Kl 3:8, Hi 2:3, 1 Pi 1:9, 2:1 **1:21:** 1 Korin 15:2; Kolosi 3:8; Hibru 2:3; 1 Pita 1:9; 2:1 **1:22:** Mt 7:21, 7:26, Lu 6:46, Ro 2:13, 1 Jo 3:7 **1:22:** Matyu 7:21; 7:26; Luk 6:46; Rom 2:13; 1 Jon 3:7 **1:23:** Lu 6:47, Je 2:14 **1:23:** Luk 6:47; Jems 2:14 **1:25:** Jo 13:17, Ro 8:2, 2 Ko 3:18, Je 2:12 **1:25:** Jon 13:17; Rom 8:2; 2 Korin 3:18; Jems 2:12 **1:26:** Sng 34:13, 39:1, 141:3, 1 Pi 3:10 **1:26:** Onger Akaba 34:13; 39:1; 141:3; 1 Pita 3:10 **1:27:** Ais 1:16-17, 58:6-7, Mt 25:36, Ro 12:2, 1 Jo 5:18 **1:27:** Aisaia 1:16-17; 58:6-7; Rom 12:2 **2:1:** Lo 1:17, Snd 24:23, Mt 22:16, Ap 10:34, Je 2:9 **2:1:** Godin Araziba 1:17; Aghuzir Akaba 24:23; Matyu 22:16; Aposel 10:34; Jems 2:9

5 Nan adarasi, ia oragh. Nguazimin itir gumazamizibar damazibar itir gumazamizir onganaraziba, gumazamizir kaba God me amisevegha ghaze, me nighnizir gavgavimin arazimin iti. A fomira gumazamizir bar a gifongeziba bagha akam akira ghaze, a bar me gativagh men ganam. Kamaghin a gumazamizir onganarazir kaba misevegha ghaze, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam.

6 Ezi ia akar aghumsiziba onganarazibagh anidi. Ia nighnigh! Tina ia dikabira egha osimtiziba ia garisi, egha ia mikirvagha kotiabar zui? Kar gumazamizir dagiaba bar izivaziba arazir kabagh ami.

7 Ezi God Iesusin ziar aghuim ia gati, ezi tina ziar aghuir kam gasighasisi? Dagiar aviriba itir gumazamizir kabara.

8 God en atrivir ekiam, egha an Akinafarimin an akar ekiar mam e ganiga ghaze, "Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh." Egh ia akar kam guizbangira a baragh an gin mangi, kamaghin ia arazir aghuim damuam.

9 Ezi ia arazir aghuim gumazamizir mabagh amua egha gumazamizir igharaziba akirim me gasara, kamaghin ia arazir kuram gami. Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin ia migei, ia an akamin gin zuir puvati.

10 Eghti ian tina Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiva, egh arazir vamira abighiva, kamaghin an arazir kuram gami. A mati gumazim o amizir Moses Osirizir Araziba bar da bighizim.

11 E fo, God kamaghin migei, "Ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki." Egha a uaghan kamaghin migei, "Ia gumazamizibav soghtima me arimighiran marki." Eghti ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan koghiva, egh ia gumazitam misueghti an aremegham, kamaghin ia Moses Osirizir Araziba abizir gumazamizibar otifi.

12 Ia fo, Godin Arazim en arazir kuramin gavgavim a givagham, eghiva e damuti e firighirigham. Egh gin God uan arazir kam ginighnighiva egh en araziba tuisigham. Kamaghin, ia gumazamizir Godin Arazimin apengan itibar akaba ko araziba zurara dar amu.

13 E fo, gumazamiziba igharaz darazir apangkuvan koghti, God kotiamin me tuisighamin dughiamin, God uaghan men apangkuvighan kogham. Ezi gumazim o amizim igharaz darazir apangkufi, God kotiamin a tuisighamin dughiamin a Godin apangkuvimin ganam.

Nighnizir gavgavim arazir aghuim sara zuir puvati, a pura bizim

14 Nan adarasi, gumazitam o amizitam suam, "Ki nighnizir gavgavim Kraisin iti," egha an arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin an nighnizir gavgavim pura bizim. An nighnizir gavgavir kam ti an akuragham, o puvatigham? Bar puvati.

15 Ezi Kraisin adarazir aveghbuatam o buaramizitam, korotiaba ko dagheba puvati,

---

2:5: Mt 5:3, Jo 7:48, 1 Ko 1:26-28, 1 Ti 6:18, 2 Ti 4:8 **2:5:** Matyu 5:3; Jon 7:48; 1 Korin 1:26-28; 1 Timoti 6:18 **2:6:** Ap 13:50, 18:12, 1 Ko 11:22, Je 5:6 **2:6:** Aposel 13:50; 18:12; 1 Korin 11:22 **2:8:** Wkp 19:18, Mt 19:19, 22:39, Ro 13:8-9, Ga 5:14 **2:8:** Ofa Gami 19:18; Matyu 19:19; 22:39; Rom 13:8-9; Galesia 5:14 **2:9:** Lo 1:17 **2:9:** Godin Araziba 1:17 **2:10:** Lo 27:26, Mt 5:19, Ga 3:10 **2:10:** Godin Araziba 27:26; Matyu 5:19; Galesia 3:10 **2:11:** Kis 20:13-14, Lo 5:17-18, Ro 13:9 **2:11:** Ua Me Ini 20:13-14; Godin Araziba 5:17-18; Rom 13:9 **2:12:** Ga 6:2, Je 1:25-26, 1 Pi 2:16 **2:12:** Galesia 6:2; Jems 1:25-26; 1 Pita 2:16 **2:13:** Snd 21:13, Mt 5:7, 18:32-35, 25:41-42, 1 Jo 4:17-19 **2:13:** Aghuzir Akaba 21:13; Matyu 5:7; 18:32-35; 25:41-42 **2:14:** Mt 7:21, 7:26, Je 1:23 **2:14:** Matyu 7:21; 7:26; Jems 1:23 **2:15:** Jop 31:19-20, Lu 3:11, 1 Jo 3:17 **2:15:** Jop 31:19-20; Luk 3:11; 1 Jon 3:17

16 eghti ian tav kamaghin a mikim suam, “Ni navir amirizimin iki. Ni
mangiva inim ikeghiva uan mikarzim avaragh. Egh mangi dagher aviribar
amiva egh navim izifagh.” Eghti akar kam manmaghin an akuragham? Ia
uari korotiaba ko dagheba an akurvaghtima a deravira ikiam.
17 Ezi nighnizir gavgavimin arazim uaghan kamaghira ghu. Nighnizir
gavgavim pura ikia, egha arazir aghuiba sara zuir puvati, egha nighnizir
gavgavir kam, an aremezi moghin iti.
18 Tav kamaghin mikimam, “Gumazamizir maba nighnizir gavgaviba
iti, ezi gumazamizir igharaziba arazir aghuibagh ami.” Ki kamaghin nin
akam ikaragham, “Ni nighnizir gavgavim ikia egha arazir aghuibagh amir
puvati, kamaghin ki manmaghin nin nighnizir gavgavim gifogham? Ki
arazir aghuibar amuam, eghti arazir kabara nan nighnizir gavgavim nin
akagham.”
19 Ni nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze, “Godin vamira iti.” A dera.
Duar kuraba uaghan nighnizir gavgavir kam ikia, egha agoa atiati.
20 Ni gumazamizir onganiba! Ia nighnizir gavgavimra ikiava egha arazir
aghuibagh amir puvati, kamaghin ian nighnizir gavgavim a pura bizim. Ia ti
akar kamin mingarim gifoghasa, o? Ia oragh.
21 Fomira en ovavim Abraham uan otarim Aisak isa ofa gamir dakozimin
anetigha Godin ofa gami moghin a gami. Ezi dughiar kamin God an arazimin
ganigha egha Abraham migia ghaze, ni nan damazimin dera.
22 Ia bizir kam ginighnigh. Abrahamin nighnizir gavgavim ko an arazir
aghuim voroghira ghu. Ezi arazir aghuir kam bar an nighnizir gavgavim
gamima a guizbangira gavgafi.
23 Godin Akinafarim kamaghin migei, “Abraham nighnizir gavgavim
Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan
damazimin dera.” Egha God kamaghin a dibori, “Nan roroam.” Ezi akar
kamin mingarim, God a gamizima me Akinafarimin an osiri, Abraham uan
otarim Aisak gamizir dughiamin arazir kam, a bar azenan oto.
24 Ezi datirighin ia fo, gumazitam pura nighnizir gavgavim iti, God, “gu-
mazir Godin damazimin derazim,” a diborir pu. Bar puvati. A gumazir
arazir aghuim gamim ginighnigha, egha nighnizir gavgavimra ginighnizir
puvati, egha bizir kam bagha God a dibora ghaze, a nan damazimin dera.
25 Ezi tuavir kamra, arazir kurabagh amir amizim Rahap, moga garir
gumazir Josua amadazimningin akuragha aning amadazima aning tuavir
igharazimin ghu. Kamaghin amizima God amizir kam migia ghaze, ni nan
damazimin dera.
26 E fo, gumazimin mikarzim duam an aven itir puvati, an aremegha gifa.
Kamaghira, gumazim nighnizir gavgavim ikia, egha arazir aghuibagh amir
puvati, gumazir kamin nighnizir gavgavim aremezi moghin iti.

3

E uan migirigiaba deravira dar ganam

1 Nan adarasi, God gumazamizibar araziba tuisighamin dughiamin, e
gumazamizir, gumazamizibar sure gamir ingangarim iniziba, God bar

2:17: Je 2:20, 2:26 **2:17:** Jems 2:20; 2:26 **2:18:** Ga 5:6, Je 3:13 **2:18:** Galesia 5:6; Jems 3:13 **2:19:** Mt 8:29, Lu 4:34, Ap 16:17 **2:19:** Matyu 8:29; Luk 4:34; Aposel 16:17 **2:21:** Stt 22:1-14 **2:21:** Jenesis 22:1-14 **2:22:** Hi 11:17-18 **2:22:** Hibru 11:17-18 **2:23:** Stt 15:6, 2 Sto 20:7, Ais 41:8, Ro 4:3, 4:9, 4:22, Ga 3:6 **2:23:** Jenesis 15:6; 2 Eghaghaniba 20:7; Aisaia 41:8; Rom 4:3; 4:9; 4:22; Galesia 3:6 **2:25:** Jos 2:1-21, Hi 11:31 **2:25:** Josua 2:1-21; Hibru 11:31 **2:26:** Je 2:17 **2:26:** Jems 2:17 **3:1:** Mt 23:8, 23:14, Lu 6:37, 12:47, 1 Pi 5:3 **3:1:** Matyu 23:8; 23:14; Luk 6:37; 12:47; 1 Pita 5:3

deravira en ingangariba tuisigham. Kamaghin amizi, ian tarazira God ifongezir arazibar gumazamizibar sure damuamin ingangarim inighan kogham.

2 Dughiar aviribar e bizir vabara damuasa nighnigha, paza dagh ami. Bizir kaba bar e batifi. Eghti gumazitam dughiatamin pazi mikemeghan kogh, a bar gumazir aghuimra, egh a uan mikarzim bar deraviram a geghuv an gan.

3 E ainin oteviba isa hoziabar akabar arighti, ainin otevir kaba dar amuti da en akaba baraghiva deravira mangam. Ezi arazir kamin e bar deravira dar ganti, da en gin mangam.

4 Ezi ia kuribagh nighnigh. Kuriba bizir bar ekiaba, ezi aminir ekiar gavgaviba dagh ivaima, da ongarim gisin ivemari. Ezi dar stiaba bar sufi. Ezi dar stian suizir gumaziba managh mangasa ifongegha, dar stiaba gighavkirima kuriba tuavir keptenba mangasa ifongezibar zui.

5 Ezi kamaghira, mizem uaghan bar suvigha en mikarzimin aven iti. Egha a zurara bar puvira ifaghata, uabi uan ziam puv a fe. E fo, avir muziarimra avir ekiam damighti a bar ekeveghti, ruarimin temeba bar isigham!

6 Ezi mizem uaghan mati avim, egha a en mikarzir otevir muziarir mam. Egha a uaghan arazir kurar aviribagh ami da otifi. A en mikarzibagh amima da mize, egha arazir kurar aviribagh amima da en ikirimiribar otifi, mati avir mizariar ekiaba. Avir kam a uabi helin avim.

7 E fo, gumazamiziba asizir atiaba bar moghira da isava dar dai, kuaraziba ko asizir davaragharuiba ko ongarimin aven itir biziba bar. Egha me bizir kabar dava dar gari da men apengan iti.

8 Gumazitam o amizitam uabi uan mizem damighti an an apengan ikeghan kogham. Bar puvati. En mizeba zurara akar kurabav gei. Mati imezir kurar gumazamizibagh ami me ariaghiriba, da en akabagh izifa.

9 E uan mizebar Ekiamin ziam fe, a en Afeziam. God gumazamizibar ingarizima me an mirara otifi, ezi e uan mizebar e akar kurabav giava gumazamizir igharazibagh asighasisi.

10 Ekiam fer akaba ko akar kuraba, aning virara mizer vamiram otifi. Nan adarasi, arazir kam a ikian kogham.

11 Mozir dipatam, dipar aghuim ko ongarir pam, uaning veregh ikiam ti? Puvati!

12 Nan adarasi, fighin temem olivin tememin min bam, o? Puvati! O wainin ikarizim a fighin temem min bam, o? Puvati! Kamaghira dipar apir aghuim ongarir dipam ko ikiva otivan kogham.

Gumazamiziba Godin izezir fofozim ikiva, me arazir aghuibar amuam

13 Ezi tinara ian tongin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti, o? Kamaghin amir gumazitam o amizitam ikiva, an dabirabim bar deragham. A fofozir aghuimin arazibar gin mangiva gumazamizibar asughasughiva egh uabi uan ziam fan kogham. Eghti gumazamiziba an arazir aghuir an amibar ganam.

3:2: 1 Kin 8:46, Snd 20:9, Mt 12:37, 1 Jo 1:8 **3:2:** 1 Atriviba 8:46; Aghuzir Akaba 20:9; Matyu 12:37; 1 Jon 1:8 **3:5:** Sng 12:3, 73:8-9, Snd 12:18, 15:2 **3:5:** Onger Akaba 12:3; 73:8-9; Aghuzir Akaba 12:18; 15:2 **3:6:** Snd 16:27, Mt 12:36-37, 15:11, 15:18-19, Mk 7:15, 7:20, 7:23 **3:6:** Aghuzir Akaba 16:27; Matyu 12:36-37; 15:11; 15:18-19; Mak 7:15; 7:20; 7:23 **3:8:** Sng 140:3, Ro 3:13 **3:8:** Onger Akaba 140:3; Rom 3:13 **3:9:** Stt 1:26, 5:1, 9:6, 1 Ko 11:7 **3:9:** Jenesis 1:26; 1 Korin 11:7 **3:13:** Ga 6:4, Je 1:21, 2:18 **3:13:** Galesia 6:4; Jems 1:21; 2:18

14 Eghtɨ ia igharaz darazi navir bar kuraba men ikɨva, egh zurara uan ziaba
fɨsɨ tuaviba buriam, kamaghɨn ia uan fofozim ko nɨghnɨzir aghuiba bagh bar
akueghan markɨ. Ia ifaragh uan arazibar guizɨn akam dɨkabɨraghan markɨ.
15 Ezɨ fofozir kam a Godɨn Nguibamɨn ikegha izir pu. Puvatɨ, kar nguazir
kamɨn bizim. A navir ghurimɨn oto. Ezɨ Satan, an afeziam.
16 Ia oragh. Gumazamiziba navir kuraba gumazamizir igharazibar iti,
egha me zurara uan ziaba fasa tuaviba buri, gumazamizir kaba me navir
vamɨra itir puvatɨ. Me arazir bar kurar avɨribagh ami.
17 Ezɨ gumazamizir fofozir aghuir Godɨn Nguibamɨn izezim iniziba, me
arazir kabagh ami: Faragha zuir arazim, me zurara nɨghnɨzir zuezibar gɨn
zui. Egha me igharaz darazi ko navir vamɨran iti, egha gumazamizibar
asughasusi. Egha me gumazamizir igharazibar akaba barasi. Me igharaz
darazir apangkuva egha arazir aghuibar me gami. Egha me arazir kamra
gumazamiziba bar me gami. Egha me arazir aghuibar gɨn ghua ifarir puvatɨ.
Me bar guizbangɨra dar gɨn zui.
18 Ezɨ kamaghɨn e navir vamɨra iti, kar mati e dagher anabam akara. Ezɨ
navir vamɨran arazimɨn tuavimɨn, arazir aghuiba en dabirabimɨn otifi, mati
dagher aghuiba azenimɨn aghui.

4

Gumazamizir nguazimɨn arazibagh ifongeziba, me Godɨn apaniba

1 Bizir mɨngarir manaba adariba ko mɨdorozibagh amima da ian tongɨn
otifi? Mɨkarzimɨn agorogemɨn araziba ian navibar iti, egha da ian
mɨkarzibar aven ikia ia ko mɨsosi, kamaghɨn amizɨ, arazir kamɨn da aka-
madariba ko mɨdorozibagh amima da otifi. Kamaghɨn ti puvatɨ, o?
2 Ia biziba iniasa bar ifonge, egha ia da isir puvatɨ. Kamaghɨn amizɨ, ia
gumazamizibav sozi me ariaghiri. Ia biziba iniasa dagh agoa, egha ia da isir
puvatɨ. Egha ia puv atara mɨsosi. Ia biziba iniasa God ko mɨgeir puvatɨ, ezɨ
bizir kam bagha ia da isir puvatɨ.
3 Egha ia biziba iniasa God ko mɨgɨa, egha da isir puvatɨ. Ian nɨghnɨziba
derazir puvatɨzɨma ia God ko mɨgei. Ia bizir ian mɨkarzimɨn agorogem itiba
bagha nɨghnɨsi. Kamaghɨn, ia biziba isir puvatɨ.
4 Ia God ataki, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba
isava akui. Ia orakigh! Ian tav nguazimɨn arazibagh ifonge, a Godɨn apanim.
Ezɨ ia ti bizir kam gɨfozir puvatɨ, o? Gumazim o amizim nguazimɨn arazibar
namakam gami, a Godɨn apanimɨn oto.
5 Godɨn Akɨnafarim kamaghɨn mɨgei, “Duar God en navir averiabagh atɨzir
kam, e God uabɨn apengara ikiasa a bar ifonge.” Ia ti ghaze, akar kam ti pura
bizim? Puvatɨ.
6 God en apangkuvavɨra iti. Kamaghɨn amizɨ, Godɨn Akɨnafarim kamaghɨn
mɨgei:

3:14: Ro 2:17, 2:23, 13:13 **3:14:** Rom 2:17; 2:23; 13:13 **3:15:** Fl 3:19, Je 1:5, 1:17 **3:15:** Filipai 3:19; Jems 1:5; 1:17 **3:16:** 1 Ko 3:3, Ga 5:20 **3:16:** 1 Korin 3:3 **3:17:** Ro 12:9, 1 Ko 2:6-7, 1 Pi 1:22, 1 Jo 3:18 **3:17:** Rom 12:9; 1 Korin 2:6-7; 1 Pita 1:22; 1 Jon 3:18 **3:18:** Snd 11:18, Ais 32:17, Mt 5:9, Fl 1:11, Hi 12:11 **3:18:** Aghuzir Akaba 11:18; Aisaia 32:17; Matyu 5:9; Filipai 1:11; Hibru 12:11 **4:1:** Ro 7:23, Ga 5:17, 1 Pi 2:11 **4:1:** Rom 7:23; Galesia 5:17; 1 Pita 2:11 **4:3:** Sng 66:18, Ais 1:15, Mai 3:4, Sek 7:13, 1 Jo 3:22 **4:3:** Onger Akaba 66:18; Aisaia 1:15; Maika 3:4; Sekaraia 7:13; 1 Jon 3:22 **4:4:** Jo 15:19, 17:14, Ro 8:7, Ga 1:10, 1 Jo 2:15 **4:4:** Jon 15:19; 17:14; Rom 8:7; 1 Jon 2:15 **4:5:** Stt 6:5, Kis 20:3-5, Nam 11:29, Snd 21:10 **4:5:** Ua Me Ini 20:3-5; Dɨboboniba 11:29 **4:6:** Sng 138:6, Snd 3:34, Lu 14:11, 1 Pi 5:5 **4:6:** Onger Akaba 138:6; Aghuzir Akaba 3:34; Luk 14:11; 1 Pita 5:5

“God zurara gumazir uan ziaba feba a me dikabiri,
egha gumazir uan ziaba dikabiriba
God men apangkuva
egha bar deravira me gami.”

7 Kamaghin amizi, ia uari dikabiragh egh Godin apengan iki. Ia Satan
munasaraghti, a ia ategh arimangigham.
8 Ia Godin boroghira mangiti, a ian boroghira izam. Ia arazir kurabagh
amir gumazamiziba, ia uan navir averiabar amighti da zuegh, mati gu-
mazamiziba uan dafariba ruezi da bar zue. Ezi ia gumazamizir nighnizir
pumuning itiba, nighnizir kurar ian navibar itiba, ia da atakigh.
9 Ia naviba bar osemegh egh pamtem arangiva aziam. Ia gumazamizir
datirighin atiba, ia uan akazim ategh, egh ia arang. Ia gumazamizir bar
akongeziba, ia uan agoroger kam ategh, naviba bar osemegh azi iki.
10 Ia Godin damazimin bar uari dikabiragh iki. Ia kamaghin damuti, God
ia fegham.

E akaba igharaz darazigh asan kogham

11 Nan adarasi, ia Godin gumazamizir igharaziba akar kurabar me
mikiman marki. Ian tina akar kuramin igharazitav mikeme, o akam a gasi,
an akar kuramin Moses Osirizir Arazibav gei, egha a Moses Osirizir Araziba
iria. Ezi ia Moses Osirizir Araziba iria, ia mati gumazim o amizim Moses
Osirizir Arazibar apengan itir pu. Puvati. Ia jasin min oto.*
12 God uabira Moses Osirizir Araziba anidi, egha a uabira jas. A uabira
gumazamizibar akurvagham, o me gasighasigham. Kamaghin ia te, ia jasin
min gumazamizir igharaziba tuisisi?

E kamaghin mikim suam, Ekiam ifueghtima, e bizir e nighnizibar amuam

13 Ia oragh, ian tina suam, “Datirighin, o gurumzaraghan e nguibar ekiar
mamin mangighiva dagiar ingangarim azenir vamiran a damigham. Egh
arazir kamin e dagiar aviriba iniam.”
14 Ia zurara kamaghin migia, egha ia fozir puvati, bizir manam gu-
rumzaraghan otivam. Ian ikirimirim mati migharim, a dughiar otevimra
ikeghiva bar givagham.
15 Kamaghin amizi, ia kamaghin mikim, “Ekiam ifueghtima, e angamira
ikiva, bizir e nighnizibar amuam.”
16 Ezi ian arazir ia datirighin amim, ia uari uan ziaba fava egha ingangarir
ekiabar amuasa dar gun migei. Ia uari fer akar kam, a bar ikufi.
17 Ia deravira nighnigh! Ia arazir aghuir damuamin tam gifogh, egh ia a
damuan kogh, kamaghin ia arazir kuram gami.

4:7: Ef 4:27, 6:11-12, 1 Pi 5:7 **4:7:** Efesus 4:27; 6:11-12 **4:8:** 2 Sto 15:2, Ais 1:16, Sek 1:3, Mal 3:7, Je 1:8, 1 Jo 3:3 **4:8:** 2 Eghaghaniba 15:2; Aisaia 1:16; Sekaraia 1:3; Malakai 3:7; Jems 1:8; 1 Jon 3:3 **4:10:** Jop 5:11, 22:29, Mt 23:12, 1 Pi 5:6 **4:10:** Jop 5:11; 22:29; Matyu 23:12; 1 Pita 5:6 **4:11:** Lu 6:37, Ro 2:1, Ef 4:31, 1 Pi 2:1 **4:11:** Luk 6:37; Rom 2:1; Efesus 4:31; 1 Pita 2:1 * **4:11:** Moses Osirizir Arazibar aven itir akar otevir kam, Jems ti vezin kamin a giniri. Kar akar Ofa Gami 19:18 ko Jems 2:8in itim. **4:12:** Mt 10:28, Ro 2:1, 14:4, 14:13 **4:12:** Matyu 10:28; Rom 2:1; 14:4; 14:13 **4:13:** Lu 12:18-20 **4:13:** Luk 12:18-20 **4:13:** Aghuzir Akaba 27:1 **4:14:** Sng 39:5, 39:11, 102:3, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **4:14:** Onger Akaba 39:5; 39:11; 102:3; Jems 1:10; 1 Pita 1:24 **4:15:** Ap 18:21, 1 Ko 4:19, Hi 6:3 **4:15:** Aposel 18:21; 1 Korin 4:19; Hibru 6:3 **4:17:** Lu 12:47, Jo 9:41, 15:22, Ro 1:20-21, 2:17-18, 2:23 **4:17:** Luk 12:47; Jon 9:41; 15:22; Rom 1:20-21; 2:17-18; 2:23

5

Gumazamizir bizir aviriba itiba me ivezir kuram iniam

1 Ezi datirighin, bizir aviriba itir gumazamiziba, ki akam ia mikimasa
ifonge. Ia oragh! Ia osimtizir ekiar ia bativamibagh nighnigh, pamtem
dimiva arang iki.
2 Ian bizir aghuiba da bar ikuvigham. Eghti ian korotiaba barareba dar
ghoregham.
3 Eghti ian gol ko silvaba bar mighovegham, eghti mizirizir kam ian arazir
kurabar amighti da azenim giregham. Eghti mizirizir kam avimin min ian
mikarzibar isiam. Ekiam izamin dughiam bar roghira izi, ezi ia pura biziba
ko dagiaba akuvazima da iti.*
4 Ia deravira oragh, ingangarir gumazamiziba ian azenibar dagheba isi,
ezi ia me gifaragha men ivezir mabar anogoroke. Ezi ingangarir gumaza-
mizir kaba me uan ivezibagh nighnigha, Godin dia ghaze, a ian arazir kuraba
ikarvagham. Ezi ingangarir gumazamizibar dimdiam, Ekiar Gavgaviba Bar
Itim, a baraki.
5 Ezi dughiar ia nguazir kamin itim, ia bizir aghuir aviriba isa bar
akuegha iti. Egha ia dagher aviriba apa bar ekefe. Ezi God ia misoghti ia
arimighiramin dughiam, an otogha gifa.
6 Ia gumazamizir aghuibar kotim gamigha me misoghezi me ariaghire. Ezi
me ian gavgavim munamadir puvatigha, ia ikarvagha ia misoghezir puvati.

Ia gavgavigh ikiva God ko mikim, egh Ekiam mizuamti a ua izam

(Sapta 5:7-20)

E gavgavigh ikiva osimtiziba ateriva egha Ekiam mizuamti a izam

7 Kamaghin amizima, nan adarasi, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateriva
Ekiam mizuamti a ua izam. Ia fo, gumazim o amizir azenim itim, a dagher
aghuiba an azenimin aghungasa an adav zuai. Egha a gavgavim uan navim
ganiga aghumra ikiava amozim ko aruem mizuai, aning uan ingangarim
faragh a damuam. Eghti a gin dagheba iniam.
8 Ezi ia uaghan gavgavim uan navibar aningiva aghumra ikiva egh
osimtizir ia bativim ater. Ia fo, Ekiam Izamin Dughiam a bar roghira ize.
Kamaghin amizi ia tuivigh gavgavigh iki.
9 Nan adarasi, ia Godin gumazamizir igharazibar atariva akiribar me
mikiman marki. Ia fo, ia kamaghin damuti, God jasin min otogh ian arazir
kuraba tuisigham. Ia oragh, jasin kam a tiar akamin tughav iti!
10 Nan adarasi, ia fomira Godin akam inigha izir gumazir Ekiamin ziamin

---

5:1: Snd 11:28, Lu 6:24, 1 Ti 6:9 **5:1:** Aghuzir Akaba 11:28; Luk 6:24; 1 Timoti 6:9 **5:2:** Jop 13:28, Je 2:2 **5:2:** Jop 13:28 **5:2:** Matyu 6:19 * **5:3:** God gumazamizibar arazibar tuisighamin dughiamin, a dagiar aviriba itir gumazibar bizir aghuibar ganiva da tuisighan kogham. Puvati. A men arazibar ganiva da tuisigham. Gumazir kaba, bizir bar ikuvigham dar suiki, ezi bizir kam en aka ghaze, me nguazimin itir dughiamin me arazir aghuim gamir puvati. Ezi avir kamin akam ghaze, me ivezir kuram iniam. **5:4:** Lo 24:14-15, Jer 22:13, Mal 3:5 **5:4:** Godin Araziba 24:14-15; Jeremaia 22:13; Malakai 3:5 **5:5:** Jer 12:3, 25:34, Amo 6:1, 6:4, Lu 16:19, 16:25, 1 Ti 5:6 **5:5:** Jeremaia 12:3; 25:34; Amos 6:1; 6:4; Luk 16:19; 16:25; 1 Timoti 5:6 **5:7:** Lo 11:14, Jer 5:24, Hos 6:3, Jol 2:23, Sek 10:1, Lu 21:19 **5:7:** Godin Araziba 11:14; Jeremaia 5:24; Hosea 6:3; Joel 2:23; Sekaraia 10:1; Luk 21:19 **5:8:** Ro 13:11-12, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7 **5:8:** Rom 13:11-12; Filipai 4:5; Hibru 10:25; 10:37; 1 Pita 4:7 **5:9:** Mt 24:33, 1 Ko 4:5, Je 4:11 **5:9:** 1 Korin 4:5; Jems 4:11 **5:10:** Mt 5:12, Hi 11:35 **5:10:** Matyu 5:12; Hibru 11:32-38

akam akuniziba, ia me ginighnigh. Apaniba arazir kurabar me gami, ezi me tuivigha gavgavigha osimtizir kam ateri. Ia men arazir kam inigh, egh men gin mangi.
11 Ia oragh. E ghaze, "Gumazamizir tuivigha gavgavigha osimtiziba ateriba, me bar akuegha deravira iti." Ia Jopin eghaghanim gifo, a tugha gavgavigha osimtizir a batoziba a bar da ateri. Ezi ia fo, Ekiam gin bar arazir aghuimin a gami. E bar fo, Ekiam en apangkuvavira iti, egha zurara bar deravira e gami.

E guizbangira pin darigh mikiman kogham

12 Nan adarasi, e damuamin bizir faragha zuim, a kamakin. Dughiar ia akar dikirizim damuamim, ia pura Godin Nguibamin ziam diponan marki, egh guizbangira darigh nguazim o bizir igharazim diponan marki. Egh ia suam, "Ki guizbangira bizir kam damuam." Egh ia suam, "Ki guizbangira bizir kam damuan kogham." Egh ia uan akamin gin mangi. Ia mikim guizbangira pin diboroghti, God ivezir kuram ia danigham.

Godin damazimin derazir gumaziba, me God ko migei, men azangsiziba bar gavgavir ekiam iti

13 Ezi ian tav ti osimtizim ateri? Kamaghin a God ko mikim. Ezi ian tav ti bar akonge? An Ekiamin ziam fer ighiabar amu.
14 Ezi ian tav ti arei? A Kraisin adarazir gumazamizir dapanibar diaghti, me izi a bagh God ko mikimiva, Ekiamin ziamin borem an mikarzim daghuigh.
15 Egh me nighnizir gavgavim Godin iki God ko mikimti, azangsizir kaba an akurvagh a damightima, a ghuamaghegham. Ekiam arimariar gumazir kam uam a fegham. Eghti an amizir arazir kuraba, Ekiam da gin amadagham.
16 Kamaghin amizi, ia vaghvagh uan arazir kurabar gun Godin gumazamizir igharazibav kim. Eghti God ian akurvaghsi, ia uari bagh God ko mikimti, God ia damighti ia ua deragham. Ezi gumazim o amizir Godin damazimin deraghavira itim God ko migei, an azangsizim bar gavgavir ekiam iti, eghti a igharaz darazir akurvagham.
17 Elaija, e nguazir kamin itir gumazamizibar min garir gumazim. Egha a pamtem God ko mikemegha ghaze, amozim izan kogham. Ezi God amozimin tivazima amozim azenir 3pla ko iakinir 6plan nguazimin izezir puvati.†
18 Egha a gin ua God ko migeima, God amozim amadazima a izaghiri, ezi dagheba uam azenibar aghui.

Gumazamiziba guizin tuavim ateghti, e ua me inigh izam

19-20 Nan adarasi, ian tav guizin akamin tuavim ategh pura akar igharazimin gin mangam, eghti ian tav uam a inigh izi guizin akamin tuavim datigham, kar arazir bar aghuim. Ia akar kam deragh a ginighnigh! Ian tav gumazamizir arazir kurabagh amibar akuraghtima me tuavir kuram ategh ua God bagh izegham, an arazir kurabagh amir gumazamizir kabar duabar

---

5:11: Kis 34:6, Jop 1:21-22, 2:10, 42:10, Sng 94:12, 103:8, 111:4, Mt 5:10-11 **5:11:** Ua Me Ini 34:6; Jop 1:21-22; 2:10; 42:10; Onger Akaba 103:8; 111:4; Matyu 5:10-11 **5:12:** Mt 5:34-37 **5:12:** Matyu 5:34-37 **5:13:** Ef 5:19, Kl 3:16 **5:13:** Efesus 5:19; Kolosi 3:16 **5:14:** Mk 6:13, 16:18 **5:14:** Mak 6:13; 16:18 **5:15:** Ais 33:24, Mt 9:2, Mk 16:18 **5:15:** Aisaia 33:24; Matyu 9:2; Mak 16:18 **5:16:** Lo 9:18-20, 1 Sml 12:18, 1 Kin 13:6, Sng 34:15, Jo 9:31 **5:16:** Godin Araziba 9:18-20; 1 Samuel 12:18; 1 Atriviba 13:6; Onger Akaba 34:15; Jon 9:31 **5:17:** 1 Kin 17:1, 18:1, Lu 4:25, Ap 14:15 **5:17:** 1 Atriviba 17:1; 18:1; Luk 4:25; Aposel 14:15 † **5:17:** Elaija, a fomira itir Godin akam inigha izir gumazim. **5:18:** 1 Kin 18:42-45 **5:18:** 1 Atriviba 18:42-45 **5:19-20:** Onger Akaba 51:13; Aghuzir Akaba 10:12; Matyu 18:15; Rom 11:14; 1 Korin 9:22; Galesia 6:1; 1 Timoti 4:16; 1 Pita 4:8

akuraghtima me oveghan kogham. Eghti arazir kamra God arazir kurar aviriba gin amadagham.‡

‡ **5:19-20:** Marazi ghaze, Kraisin gin zuir darasi, men marazi Godin guizin akam ataki. Ezi Jems men arazibar kirasa, akinafarir kam osiri.

Pitan Akinafarir Faragha Zuim
O
1 Pita

Akar faragha zuim

Pita, Kraisin gumazamizir osimtizir ekiam ateriba, gavgavim men nighnizir gavgavibar aningasa, akinafarir kam osiri. A ghaze, Kraisin adarazi ua Krais Iesusin Akar Aghuim ginighnigh. A kamakin: Iesus aremegha ua dikafi, egha akar dikirizim gamua ghaze, a ua izam. Me akar a dikirizir kam ginighnighiva an otivamin dughiam mizuam iki.

Guizbangira, Kraisin adarazi osimtiziba ateri, ezi bizir otozir kamin, God men nighnizir gavgavimin ganiva fogham, me guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. Eghti, me nighnizir gavgavim gavgavigh mamaghira iki mangiti Krais ua izam. Eghti dughiar kamin me ivezir aghuim iniam.

E guizbangira Godin adarazir otifi, kamaghin e arazir aghuibar amuva egh bizir aghuir e iniamibav zuamam

(Sapta 1:1--2:10)

1 Ki Pita, Krais Iesusin aposel. Ki akinafarir kam Godin gumazamiziba
bagha an osiri, ia mati nguibar igharazibar gumazamizir guighav itibar
moghin, pura tintinimin Pontus ko Galesia, ko Kapadosia, ko Esia ko Bitinian
Provinsbar iti.

2 God kamaghin ifonge, ia Krais Iesusin akam baraghti, an ghuzim ia
rueghti ia Godin damazimin zuegham. God Afeziam fomira ia gifo, egha
ia misevezi ia an gumazamizibar otifi. Godin Duam ia gamizima ia an gu-
mazamizibar otifi, tuavir kamin a ia misefe. Ezi God bar ian apangkuvigha
ia gamima ia navir amirizimin iti.

Ikirimirir bar aghuim a Godin Nguibamin ikia e mizuai

3 E Godin ziam fe, a en Ekiam Krais Iesusin Afeziam! Ezi an apangkuvir
ekiam en ikia Krais Iesus gamizima a ua dikafi, ezi tuavir kamra, God
ikirimirir igiam e ganingi. Ezi ikirimirir igiar kam gavgavim e ganingizi, bizir
aghuir e fogha iniamiba, e da baghavira mizuai. God e bagha inabazir biziba,
e da bagha mizuavira iti, egha nighnizir gavgavim dar ikiavira iti.

4 Ezi God, ikirimirir aghuir kam uan Nguibamin e daningasa e amisefe.
Ezi ikirimirir kam a ikuvighan kogham. A bar deraghavira iki, egh uaghan
migoveghan kogham. God uan Nguibamin ikirimirir aghuir kam ia bagha
aneti.

5 Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin iti, kamaghin amizi God uan gav-
gavimin ia pasa, ezi ia deravira iti. Ezi a ua ia iniasa, egh ia damuti ia deragh
ikiam. Ezi Godin akurvazir kam, dughiam givaghtima an azenim giram.

6 Ia God damuamin bizir kam bagh bar akongegh. Datirighin dughiar
otevir kam osimtizir aviriba ia bativa, egha mizaziba ia ganidi.

1:1: 2 Ti 1:15, Je 1:1 **1:1:** Jems 1:1 **1:2:** Ro 1:7, 8:29, 2 Te 2:13, Hi 10:22, 12:24, 2 Pi 1:2 **1:2:** Rom 1:7; 8:29; 2 Tesalonika 2:13; Hibru 10:22; 12:24; 2 Pita 1:2 **1:3:** 1 Ko 15:20, 2 Ko 1:3, Ef 1:3, Je 1:18 **1:3:** 1 Korin 15:20; 2 Korin 1:3; Efesus 1:3; Jems 1:18 **1:4:** Kl 1:5, 1:12, 2 Ti 4:8, Je 5:4 **1:4:** Kolosi 1:5; 1:12; 2 Timoti 4:8 **1:5:** Jo 10:28-29, 17:11-15, Ju 1 **1:5:** Jon 10:28-29; 17:11-15; Jut 1:1 **1:6:** Ro 12:12, 2 Ko 4:17, 6:10, Je 1:2, 1 Pi 5:10 **1:6:** Rom 12:12; 2 Korin 4:17; 6:10; Jems 1:2; 1 Pita 5:10

7 Arazir kamin God ian nighnizir gavgavibar gan fogham, ia guizbangira
nighnizir gavgavim an iti, o puvati. E fo, gol a bizir aghuim, eghti me avimin
a tuaghiva, a gifogham, a guizin gol, o puvati. Gol a givaghamin bizim. Ezi
en nighnizir gavgavim bar gol gafira. Kamaghin amizima, arazaraziba ia
bativti ia fogh, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. Eghti dughiar Krais Iesus
ua izamim, a bar ia gakueghiva, ian ziaba fiva ziar ekiaba ia daningam.
8 Ezi ia an ganizir puvati, egha ia a gifuegha uan naviba isa a ganingi. Ezi
datirighin ia an gari puvati, egha ia nighnizir gavgavim an ikia egha bar
akonge. Agoroger kam a nguazir kamin bizir maba bar dagh afira, ezi e a
mikimamin akabagh asa.
9 Ezi ian nighnizir gavgavimin mingarim a kamakin, God ian akurvasi. Ezi
ia an akurvazim isi.
10 Akurvazir kamra, fomira Godin akam inigha izir gumaziba an gun
mikeme. Me ghaze, God ian apangkuvigh ian akurvagham. Egha me akar
kamin mingarim bagha pamtem ingara bar deravirama a buri.
11 Egha me pura dughiam bagha gari, a manadizoghin otogham, egh a
manmaghin izam. Kraisin Duam men aven ikia me migia ghaze, Krais faragh
mizazim inigham, eghti bizir aghuarir aviriba gin otivam.
12 God kamaghin men aka, me uari bagha ingarir puvati, me ia bagha
ingari. Ezi God uan nguibamin uan Duam anemadazi a izaghiri, ezi Godin
Duamin gavgavimin gumazir Akar Aghuim akuriba God amizir bizibar gun
ia migei. Ezi enselba uaghan bizir kabagh foghasa bar ifonge.

God ghaze, ia nan gumazamizibara

13 Kamaghin amizi ia ingarsivira uan nighniziba akir iki, egh uan navir
ghurimin araziba dikabin. Krais Iesus uamategh izamin dughiamin God uan
apangkuvim ia daningam. Ia an apangkuvir ia fogha iniamim, ia pamtem a
ginighnighiva a baghvira mizuam iki.
14 Ia borir akaba barazibar min iki. Fomira ia fozir puvati, egha ia navir
ghurimin arazir kurabar gin zui. Ezi datirighin, ia ua dar gin mangan marki.
15-16 Ezi Godin akinafarimin osizirim ghaze, “Ki arazir kurabar saghon
ikia, bar zue, eghti ia uaghan nan min arazir kurabar saghon iki bar zuegh,
nan gumazamizibara iki.” Godin ian diazim, arazir kuratam an itir puvati.
Kamaghin amizi ia uaghan, ia amir arazitam ikuvighan marki. Ia, an
gumazamizibara.

God bar ivezir ekiamin ua e iniasa a gami

17 Ia zurara, God ko migiava a dibora ghaze, En Afeziam. Ezi Afeziar
kam en ziabagh nighnizir puvatigha e tuisisi. Puvati. An en arazibar gara

---

1:7: Jop 23:10, Sng 66:10, Snd 17:3, Ais 48:10, Sek 13:9, Mal 3:3, Ro 2:7, 2:10, Je 1:3 **1:7:** Jop 23:10; Onger Akaba 66:10; Aghuzir Akaba 17:3; Aisaia 48:10; Sekaraia 13:9; Malakai 3:3; Rom 2:7; 2:10; Jems 1:3 **1:8:** Jo 20:29, 2 Ko 5:7, Hi 11:1, 11:27, 1 Jo 4:20 **1:8:** Jon 20:29; 2 Korin 5:7; Hibru 11:1; 11:27; 1 Jon 4:20 **1:9:** Ro 6:22 **1:9:** Rom 6:22 **1:10:** Dan 2:44, Hag 2:7, Sek 6:12, Mt 13:16-17, 2 Pi 1:19-21 **1:10:** Daniel 2:44; Hagai 2:7; Sekaraia 6:12; Matyu 13:16-17; 2 Pita 1:19-21 **1:11:** Sng 22, Ais 53, Lu 24:26-27, 1 Pi 3:19, 2 Pi 1:21 **1:11:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 53:1-12; Luk 24:26-27; 1 Pita 3:19; 2 Pita 1:21 **1:12:** Dan 9:24, Ef 3:10, Hi 11:13, 11:39-40 **1:12:** Daniel 9:24; Efesus 3:10; Hibru 11:13; 11:39-40 **1:13:** Lu 12:35, Ro 13:13, 1 Ko 1:7, 1 Te 5:6-8 **1:13:** Luk 12:35; Rom 13:13; 1 Korin 1:7; 1 Tesalonika 5:6-8 **1:14:** Ro 12:2, Ef 2:3, 4:17-18, 1 Te 4:5 **1:14:** Rom 12:2; Efesus 2:3; 4:17-18; 1 Tesalonika 4:5 **1:15-16:** Ofa Gami 11:44-45; 19:2; 20:7; Matyu 5:48; 2 Korin 7:1; Hibru 12:14; 2 Pita 3:11 **1:17:** Lo 10:17, Mt 6:9, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 5:6, 7:1, 2 Ti 4:14, Hi 11:13, 12:28, MAA 2:23 **1:17:** Godin Araziba 10:17; Matyu 6:9; Aposel 10:34; Rom 2:11; 2 Korin 5:6; 7:1; 2 Timoti 4:14; Hibru 12:28; Akar Mogomem 2:23

vaghvagha e tuisisi. Eghti ia datirighin nguazir kamin itir dughiamin ia pura
guighav itir gumazamizibar min an iki. Egh ia bar Godin apengan iki.
18 Ezi ia fo, ia uan ovavibar arazir kuraba isa dagh amuava dar gin zui.
Arazir kaba, da dagheba puvati. Ezi God ia givezegha ian arazir kuraba
gin amada. God ia givezezir dughiamin, a nguazir kamin bizir ikuvitam
aningizir puvati, mati silva ko gol. Puvati.
19 A Kraisin ghuzimin ia givese, ezi ghuzir kam a bar pin ko. Ezi Krais
a sipsipin nguzir mamin min ami. Ofa gamir sipsipba, duar kuriba dar
mikarzibar itir puvati, ezi Krais mati sipsipin nguzir mam, arazir kuratam
an itir puvati.*
20 Fomira God tighar nguazimin ingaram, a faragha ua ia givezamin
ingangarim bagha Krais amisefe. Ezi datirighin e itir dughiar abuananaba,
God ian akurvaghasa Krais bar azenara ian aka.
21 A ian akurazima ia nighnizir gavgavim Godin iti. God a gamizima a uam
ovevemin dikafi, ezima God bar Krais isa bar pin aneti. Kamaghin amizi ia
nighnizir gavgavim Godin iki, egh ia a mikemezir bizir ia fogha iniamiba
baghvira mizuam iki.

Ia bar gumazamizibagh ifongegh

22 Ia guizin akam baregha an gin zui, egha arazir kamin ia Godin
damazimin zue. Egha ia uaghan Godin gumazamiziba guizbangira me
gifonge. Egh datirighin ia bar me gifueghiva, bar uan naviba isiva me
daningigh.
23 Ia datirighin gumazamizir igiabar otivigha gifa, mati ia dagher biar
igiamin min azenimin oto. Egha ia dagher biar pura ikuvibar min aghuir
puvati. Ezi dagher ovizir kam, a Godin akam, ezi akar kam zurara ingar iki,
mamaghira ikiam.
24-25 E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei:

"Gumazamiziba dadabar min ami,
me dughiar ruarimin, nguazir kamin ikivira ikian kogham.
Me oghevseviba midii moghira misigham.
Me ruarimin itir akimariba suaghiri moghin,
dughiar ruaribar itir puvati.
Oghevseviba midiima,
akimariba midia suaghiri.
Ezi Ekiamin akam
zurara ikia kamaghira iti."

1:18: Ese 20:18, 1 Ko 6:20, 7:23, 1 Pi 4:3 **1:18:** Esekiel 20:18; 1 Korin 6:20; 7:23; 1 Pita 4:3 **1:19:** Kis 12:5, Ais 53:7, Jo 1:29, 1:36, Ap 20:28, 1 Ko 5:7, Hi 9:12-14, 1 Pi 1:2, MAA 5:9 **1:19:** Ua Me Ini 12:5; Aisaia 53:7; Jon 1:29; 1:36; Aposel 20:28; 1 Korin 5:7; Hibru 9:12-14; 1 Pita 1:2; Akar Mogomem 5:9 * **1:19:** Ezi Israelia ofa damuasa sipsip inigha izi, egh arazir kuraba gin amangasa, o ofan igharagha garim, an God damuasa, me sipsipin bar aghuim inigh izi ofa damuam. (Ni Ofa Gami 22:17-25in gan.) Pita Moses Osirizir Arazir kam ginighnigha, egha migei, Krais mati ofa damuamin sipsipin aghuir mam. **1:20:** Ap 2:23, Ga 4:4, Ef 1:4, 1:10, Kl 1:26, Ta 1:2-3, Hi 9:26 **1:20:** Aposel 2:23; Galesia 4:4; Efesus 1:4; 1:10; Kolosi 1:26; Taitus 1:2-3; Hibru 9:26 **1:21:** Jo 14:6, Ap 2:24, 2:33, Ro 4:24, 5:1-2, 10:9, Fl 2:9, Hi 2:9, 1 Pi 3:22 **1:21:** Jon 14:6; Aposel 2:24; 2:33; Rom 4:24; 5:1-2; 10:9; Filipai 2:9; Hibru 2:9; 1 Pita 3:22 **1:22:** Jo 13:34, Ap 15:9, Ro 12:9-10, 1 Ti 1:5, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:18 **1:22:** Jon 13:34; Aposel 15:9; Rom 12:9-10; 1 Timoti 1:5; 2 Pita 1:7; 1 Jon 3:18 **1:23:** Jo 1:13, Hi 4:12, Je 1:18, 1 Jo 3:9 **1:23:** Jon 1:13; Hibru 4:12; Jems 1:18; 1 Jon 3:9 **1:24-25:** Ais 40:6-8 **1:24-25:** Onger Akaba 103:15; Aisaia 40:6-8; 51:12; Jon 1:1; 1:14; Jems 1:10-11; 1 Jon 1:1-3

Akar kam, a Godin Akar Aghuim, me ia mikini.

2

Ekiam a dagiar aghuir angamira itim

1 Ia gumazamizir igiabar otivigha gifa, kamaghin ia arazir kuraba, ko
akar ifavariba ko, arazir ifavariba ko, biziba bagha navim ikuvir arazim ko,
girakirangin migeir araziba, ia bar da atakigh.
2-3 E fo, borir iririvim an otem bagha bar kufi. Kamaghira, ia Godin Duam
ia ganingizir daghem baghiva mitiriam ian aghi, bizir kuratam an itir puvati.
Guizbangira, Godin arazir a ia gamim, ia a gifo, Ekiam a bar moghira dera.
Kamaghira, ia Godin Duamin daghem amiva aghung egh Godin Duamin aven
gumazir aruabar min ikiam.
4 Egh ia Ekiam bagh izi, a dipenir akinir aghuir angamira itim, o dagiar
aghuir angamira itimin min iti. Gumazamiziba an aghua, ezi God a gin-
abagha an garima a bar pin ko.
5 Ezi ia uaghan, mati dagiar angamira itiba. God ia damighti, ia dipenimin
min otoghti, an Duam dipenir kamin aven ikiam. Eghti God ua bagh ia
miseveghti, ia an ofa gamir gumazamizibar min ikiam. Egh ia Krais Iesusin
ziamin ia bar ofan min uari isi God daning. Arazir kam, God bar a gifonge.
6 Godin Akinafarim ghaze:

"Ia gan.
Ki dagiar aghuir mam amisevezima
a bar pin ko.
Ezi ki datirighin Saionin Mighsiamin dagiar kam arisi.
Ezi a Dipenim aterir dagiamin min oto.
Eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba,
me aghumsighan kogham."

7 Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin itiba, ia fo, Krais mati dipenir akinir bar
aghuim. Ezi nighnizir gavgavim puvatiziba, Godin Akinafarimin me ghaze:

"Dipenir akinir kam,
kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava."

8 Egha Godin Akinafarim uaghan ghaze:

"Dagiar kam a gumazamizibagh amima,
me asaghpora daighiri."

Me akam barazir puvati, kamaghin amizi, me daighiri. God fomira fo, bizir
kam me bativam.

2:1: Ef 4:22, 4:25, Kl 3:8, Hi 12:1, Je 1:21 **2:1:** Efesus 4:22; 4:25; Kolosi 3:8; Hibru 12:1; Jems 1:21 **2:2-3:** Onger Akaba 34:8; Matyu 18:3; Mak 10:15; 1 Korin 3:2; 14:20; Efesus 4:15-16; Hibru 5:12-13; 6:5 **2:4:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:4:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 28:16; Matyu 21:42; Aposel 4:11 **2:5:** Kis 19:6, Ais 61:6, Hos 14:2, Mal 1:11, Ro 12:1, Ef 2:21-22, Fl 4:18, Hi 13:15-16, MAA 1:6 **2:5:** Ua Me Ini 19:6; Aisaia 61:6; Malakai 1:11; Rom 12:1; Efesus 2:21-22; Hibru 13:15-16; Akar Mogomem 1:6 **2:6:** Ais 28:16, Ro 9:33, Ef 2:20 **2:6:** Aisaia 28:16; Rom 9:33; Efesus 2:20 **2:7:** Sng 118:22, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:7:** Onger Akaba 118:22; Matyu 21:42; Aposel 4:11 **2:8:** Ais 8:14-15, Ap 4:11, Ro 9:22, 9:33, 1 Te 5:9 **2:8:** Aisaia 8:14-15; Aposel 4:11; Rom 9:22; 9:33; 1 Tesalonika 5:9

9 Ezi God ia misevegha givazima ia an adarazir otifi. Egha ia atrivimin ofa
gamir gumazamizibar min otifi. Ia bar guizbangira Godin gumazamizibara,
egha God baghavira iti. Egh ia Godin gumazamizibar ikiva, an arazir aghuir
a ia gamizibar gun mikimasa, ia misefe. Ia faragha mitarmemin ikezi, a ian
diagha uan angazangarir aghuimin ia ati.

10 Ia fomira pura gumazamizir kinibar min iti,
egha datirighin ia Godin gumazamiziba.
Ia fomira Godin apangkuvim inizir puvati,
egha ia datirighin an apangkuvim inigha gifa.

E igharazibar tongin deraghvira daruam

(Sapta 2:11--3:22)

E Godin ingangarir gumazamizibar min ikiam

11 Nan roroaba, ki akar gavgavimin ia migei, ia nguazir kamin ikia mati
gumazamizir pura guighav itiba, ko gumazamizir nguibaba puvatizibar min
iti. Ezi ki ia migei, ia navir ghurimin arazir kuraba bar ada atakigh. Arazir
kaba ian duaba ko misosi.
12 Ia bar deraghvira Kraisin azenan itir gumazamizibar tongin daru. Eghti
me akar kuraba ia mikimiva, gin ian arazir aghuibar ganiva, egh me God
Izamin Dughiamin, an ziam fam.
13 Ia Ekiamin gin zui, kamaghin ia gavman osirizir araziba bar da
baraghiva dar gin mangi. Atrivir bar ekiam, ia an akam baragh.
14 Gavmanin gumazamizir dapaniba, Ekiam me amisevegha ingangarir
kam me ganingi, eghti me gumazamizir arazir kurabagh amiba, ivezir
kuraba me daningam. Egh gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me men
ziaba fam. Kamaghin amizi ia uaghan gavmanin gumazamizir dapanibar
akabar gin mangi.
15 Gumazamizir onganiba zurara akar kuraba ia gasi. Ezi ia arazir
aghuibar amuasa God ifonge, eghti tuavir kamin ia men akaba amini-
vagham, eghti me mikiman kogham.
16 Ia bar firiaghirizir gumazamizibar min iki. Egh kamaghin nighnighan
marki, “E datirighin firiaghire, egh mangi arazir kurabar amuam.” Puvati.
Ia Godin ingangarir gumazamizibar min iki.
17 Egh ia arazir aghuibar gumazamiziba bar me damu: Egh uan naviba
isiva Godin gumazamizibar aning. Ia uaghan Godin gin mangiva an apengan
iki. Egh ia ziar ekiam atrivir ekiam daning.

E Kraisin arazibar gin mangiva, egh mizaziba iniam

2:9: Kis 19:5-6, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Ais 9:2, 40:20-21, 43:20-21, Jo 17:19, Ap 20:28, 26:18, Ef 5:8, Kl 1:13, Ta 2:14, 1 Pi 2:5 **2:9:** Ua Me Ini 19:5-6; Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; Aisaia 9:2; 43:20-21; Jon 17:19; Aposel 26:18; Efesus 5:8; Kolosi 1:13; Taitus 2:14; 1 Pita 2:5 **2:10:** Hos 1:9-10, 2:23, Ro 9:25 **2:10:** Hosea 1:9-10; 2:23; Rom 9:25 **2:11:** 1 Sto 29:15, Sng 39:12, Ro 13:14, Ga 5:17, 5:24, Hi 11:13, Je 4:1 **2:11:** 1 Eghaghaniba 29:15; Onger Akaba 39:12; Rom 13:14; Galesia 5:17; 5:24; Hibru 11:13; Jems 4:1 **2:12:** Mt 5:16, Lu 19:44, Ro 12:17, 2 Ko 8:21, Fl 2:15, Ta 2:8 **2:12:** Matyu 5:16; Rom 12:17; 2 Korin 8:21; Filipai 2:15; Taitus 2:8 **2:13:** Mt 22:21, Ro 13:1, Ta 3:1 **2:13:** Matyu 22:21; Rom 13:1; Taitus 3:1 **2:15:** Ta 2:8, 1 Pi 2:12, 3:16 **2:15:** Taitus 2:8; 1 Pita 2:12; 3:16 **2:16:** 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 5:13 **2:16:** 1 Korin 7:22; Galesia 5:1; 5:13 **2:17:** Snd 24:21, Mt 22:21, Ro 12:10, Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22 **2:17:** Aghuzir Akaba 24:21; Matyu 22:21; Rom 12:10; Filipai 2:3; Hibru 13:1; 1 Pita 1:22

18 Ia pura ingangarir gumazamiziba, ia uan gumazir ian garir ekiabar
apengan ikiva, egh deraghvira me damu. Ki gumazir ian asughasuziba
ko gumazir aghuibara migeir puvati, ia uaghan, gumazir ian gara ian
asughasuzir puvatiziba sara, men apengan iki.
19 E fo, gumazitam o amizitam Godin gin mangiva ingangarim damuti, me
pura mizaziba a daningam, eghti a mizaziba iniam, eghti God an arazir tugha
gavgavizim bagh bar ifongeghiva, bar deraghvira a damuam.
20 Egh ia arazir kuram damuti me ia misoghti, ia mizazim inigh tugh
gavgavighti, ian arazir kurar kamin ivezir aghuiba puvati. Egh ia arazir
aghuim damuti, me ia misoghtima ia mizazim inigh tugh gavgavighti, God
arazir aghuimin ia damuam.
21 Krais mizazim inigha ian akura, kamaghin amizi God Kraisin arazir
kamin gin mangasa ian dia. Egha a uan arazir amizir kam en aka, eghti e
an gin mangam.

22 "Krais arazir kuratam gamizir puvati,
egha uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati."

23 Ezi me akar kurabar a migeima, a men akatam ikarazir puvati, egha a
mizazim inigha paza me damuasa me migeir puvati. A uabi isa jas ganingi,
jas a God. A fo, kar jasin bar deravira biziba tuisizim.
24 Ezi Krais en arazir kuraba isa uan mikarzim gatigha, egha ter ighuvimin
areme. A kamaghsua, e arazir kuraba bar ada ateghiva, angamira ikiva
arazir aghuibar amuam, kamaghin amizi an areme. Me a misoghezima an
mizazir dafar kam ia gamizi, ia ua dera.
25 Ia bar sipsipbar min tintinibar ghuegha ovenge. Ezi datirighin ia
uamategha sipsipbar garir gumazim bagha ize, a ian duabagh eghuvir
gumazim.

3

Akar poroghamibar zuim

1-2 Ezi kamaghira, amizir pabar itiba ia uan pabar apengan iki me
baghivira iki. Ki kamaghsua, gumazir kataba nighnizir gavgavim Godin
akamin itir puvati, ia men amuiba, ia men apengan ikiva, bar deravira
daruti, me ian arazibar ganam. Ia Godin akar aviribar me mikiman marki,
me ian arazir zueziba ko Godin apengan itir arazibar ganiva men tarazi ti
navibagh iragham. Kamaghin amizi, amiziba uan pabar apengan iki.
3 Egh ia pura azenan uan mikarziba asingiva, dapanir ariziba ikiva golin
adiariba ko korotiar aghuibar aghuan marki. Puvati.
4 Ia uaghan uan navir averiaba sara asing, kurukazir kaba ikuvighan
kogham. Kurukazir kaba, kar ikirimirir aghuim ko navir amirizim itir
arazim. Arazir kaba Godin damazimin bar dera.

2:18: Ef 6:5, Kl 3:22, 1 Ti 6:1 **2:18:** Efesus 6:5; Kolosi 3:22; 1 Timoti 6:1 **2:20:** 1 Pi 3:14, 3:17, 4:14-15 **2:20:** 1 Pita 3:14; 3:17; 4:14-15 **2:21:** Mt 16:24, Jo 13:15, Ap 14:22, 1 Pi 3:18, 1 Jo 2:6 **2:21:** Matyu 16:24; Jon 13:15; Aposel 14:22; 1 Pita 3:18; 1 Jon 2:6 **2:22:** Ais 53:9, Jo 8:46, 2 Ko 5:21, Hi 4:15 **2:22:** Aisaia 53:9; Jon 8:46; 2 Korin 5:21; Hibru 4:15 **2:23:** Ais 53:7, Mt 27:39, Jo 8:48-49, Hi 12:3, 1 Pi 3:9 **2:23:** Aisaia 53:7; Matyu 27:39; Jon 8:48-49; Hibru 12:3; 1 Pita 3:9 **2:24:** Ais 53:5, Ro 6:2, 6:11, 7:6, Hi 9:28 **2:24:** Aisaia 53:5; Rom 6:2; 6:11; 7:6; Hibru 9:28 **2:25:** Ais 53:6, Ese 34:5-6, 34:23, Mt 9:36, Jo 10:14, Hi 13:20 **2:25:** Aisaia 53:6; Esekiel 34:5-6; 34:23; Matyu 9:36; Jon 10:14; Hibru 13:20 **3:1-2:** 1 Korin 7:14-16; Efesus 5:22; Kolosi 3:18; Taitus 2:5 **3:3:** 1 Ti 2:9, Ta 2:3 **3:3:** 1 Timoti 2:9; Taitus 2:3 **3:4:** Sng 45:13, Ro 7:22, 2 Ko 4:16 **3:4:** Onger Akaba 45:13; Rom 7:22; 2 Korin 4:16

5-6 E fo, fomira itir amiziba, me uari isa God ganiga, egha bizir God me daningamim bagha mizuai. Me arazir kabar uarir kuruka, egha me uan pabar apengan iti. Kamaghira Sara uan pam Abrahamin apengan ikia, egha
"gumazir ekiam," a garisi. Ia arazir aghuibar amuva, bizitamin atiatingan
kogh, egh mati ia Saran guivibara.
7 Ezi kamaghira ia amuiba itir gumaziba, ia nighnizir aghuibar gin
mangiva, uan amuiba ko deraghvira iki. Me gumazibar min gavgavizir
puvati. Ia deraghvira me damuva, egh men akurvagh me baghivira ikiva
men ziaba fi. Egh men nighniziba ko men araziba dikabinan marki. Me
uaghan ia ko, God pura ia daningamin ikirimirir aghuim iniam. Ia God ko
migeir tuavim, bizitam anepiran koghsi, ia uan amuiba ko deraghvira iki.

E zurara arazir aghuiba igharaz darazir amuam

8 Ezi ki uan migirigiaba kamaghin da givasa, ia bar moghira nighnizir
vamira iki, egh navir vamira uarir iki. Ia bar Kraisin adarazigh ifuegh iki,
egh men apangkuv, egh uari abirir arazim damu.
9 Eghti gumazamiziba arazir kuratam ia damighti, ia arazir kuramin me
ikarvaghan marki. Me akar kuratamin ia mikemeghti, ia akar kuramin me
ikarvaghan marki. Ia me ikarvaghamin arazimra kara, ia me bagh God ko
mikimtima, an arazir aghuim me damu. God bizir aghuim ia daningasa,
kamaghin a ian dia. Ezi kamaghin ia gumazamizir igharaziba arazir aghuim
me damu.
10-12 Godin Akinafarim ghaze:

"Ekiamin damazimin derazir gumazamiziba,
a deragha men gara,
men azangsiziba barasi.
Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
Ekiam me batogha
men aghua.
Kamaghin tina dughiar ruarimin iki,
dughiar aghuibar gansiva,
egh akar kurabav kiman koghiva,
ifavarir akaba atakigh.
An akirim ragh arazir kurabagh asaragh,
arazir aghuibara damu.
Egh navir amirizimin, gumazamizir igharaziba ko ikisi
gavgavigh mamaghira iki."

E arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniam

13 Ia arazir aghuibar amusi bar ifueghti, tina arazir kuratam ia damuam?
Dughiar aviriba ti puvatigham.
14 Eghti ia arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniva, egh ia bar
akongegham! Eghti me atiatingamin bizitam ia damuti, ia men atiatingan
marki.

3:5-6: Stt 18:12 **3:7:** 1 Ko 7:3, 12:23, Ef 5:25, Kl 3:19, 1 Te 4:4 **3:7:** 1 Korin 7:3; 12:23; Efesus 5:25; Kolosi 3:19; 1 Tesalonika 4:4 **3:8:** Mt 5:44, Ro 12:10, Fl 3:16, Kl 3:12, 1 Te 5:15, 1 Pi 2:17, 2:23 **3:8:** Rom 12:10; Kolosi 3:12; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 2:17 **3:9:** Mt 25:34, Ro 12:14, 1 Te 5:15 **3:9:** Matyu 25:34; Rom 12:14; 1 Tesalonika 5:15 **3:10-12:** Sng 34:12-16 **3:10-12:** Onger Akaba 34:12-16; Aisaia 1:16-17; Jon 9:31; Rom 12:18; Hibru 12:14; Jems 1:26; 1 Pita 2:1; 2:22 **3:13:** Snd 16:7, Ro 8:28 **3:13:** Aghuzir Akaba 16:7; Rom 8:28 **3:14:** Jer 1:8, Mt 5:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20, 4:14 **3:14:** Jeremaia 1:8; Matyu 5:10; Jems 1:12; 1 Pita 2:20; 4:14 **3:14:** Aisaia 8:12-13

15 Egh ian navir averiabar, ia Krais uabira ia uan Ekiamin min faraghivira
anetigh. Eghti me bizir aghuir ia mizuair kamin mingarim bagh azaragham,
eghti ia zurara men akaba ikarvaghsi nighnigh iki.
16 Ia arazir aghuibagh amua Kraisin gin zuima, me akar kuraba ia migei,
eghti gumazir kaba ian arazir aghuibar ganti, da me damuti, me uan akar
me mikemezibar aghumsizim iniam. Me kamaghin damusi, ia nimira men
akaba ikarvagh, arazir aghuibar me damu. Egh ia uan araziba deravira da
tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangi.
17 Eghti God ifueghti, e uan arazir aghuiba bagh mizaziba iniam, kamaghin
dera. E arazir kuraba bagh mizaziba iniam, kar bizir kuram.

Krais aremegha ua dikavigha uam e ini

18 E kamaghin fo, Krais uabi ia bagha areme. A Godin damazimin derazir
gumazim, egha a Godin damazimin derazir puvatizir gumazamizibar dan-
ganim inigha areme. A bar gumazamizibar arazir kuraba batueghiva me
inigh God bagh mangasa, dughiar vamira aremegha gifa. A uam aremeghan
kogham. Egha a nguazir kamin gumazir inivafizimin min itima me a
misoghezi an areme. Ezi Godin Duam a gamizi a ua dikavigha angamira iti.
19 Ezi Godin Duam a gamizi, a ghua ovengezibar duar kalabusin itiba, Akar
Aghuim me mikiri.*
20 Ezi duar kaba, me fomira Noan dughiamin Godin akaba iriaghiriasi. Ezi
Noan dughiamin arazir kuram bar azenim girizi God zuamira me ikarazir
puvati. A me mizua ghua Noa kurimin ingarigha givazir dughiam. Ezi
kurimin aven gumazamizir 8plara an itima, aperiar ekiam otogha me inigha
zuima, God ua men akuragha me inizima me deraghavira iti.
21 Ezi dipar kam a rurimin nedazim, kamaghira God datirighin rurimin
tuavimin ian akura. Rurim, a mikarzibar mizirziba a gevir puvati. Rurim
kamaghin ian aka, ia God ko akam akira ghaze, ia uan araziba deravira da
tuisighiva, egh arazir aghuibara gin mangi, egh gin aghumsighan kogham.
Krais Iesus ovevemin ua dikafi, ezi tuavir kamin God ian akurvasi.†
22 Ezi Krais Godin Nguibamin ghugha datirighin Godin agharir guvimin
iti. Ezi enselba ko duar kurar gavgaviba ko aser gavgaviba itiba, da bar an
apengan iti.

Osimtizir bar ekiam Kraisin adarazi batozi, me mizaziba isi

4

(Sapta 4--5)

E navir ghurimin araziba ataghiragham

3:15: Ap 4:8, Kl 4:6, 2 Ti 2:25 **3:15:** Aposel 4:8-12; Kolosi 4:6; 2 Timoti 2:25 **3:16:** Ta 2:8, Hi 13:18, 1 Pi 2:12 **3:16:** Taitus 2:8; Hibru 13:18; 1 Pita 2:12 **3:17:** 1 Pi 2:20 **3:17:** 1 Pita 2:20 **3:18:** Ro 5:6, 6:10, 8:11, 2 Ko 13:4, Ef 2:18, Kl 1:21-22 **3:18:** Rom 5:6; 6:10; 8:11; 2 Korin 13:4; Efesus 2:18; Kolosi 1:21-22 **3:19:** Jenesis 6:1--7:24; Jenesis 8:18; Hibru 11:7; 2 Pita 2:5 * **3:19:** Fofozir gumazir maba ghaze, duar kaba, da gumazir Noan dughiamin aremezir gumazibar duaba. Ezi marazi ghaze, a duabav gei, o enselin Godin akam iriaziba. Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Noan dughiamin duar kaba isa kalabus gati. **3:21:** Ro 10:10, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **3:21:** Rom 10:10; Efesus 5:26; Taitus 3:5; Hibru 10:22 † **3:21:** Grighin akam vezin kamin deragha bizir kam migeir puvati. **3:22:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ro 8:34, 8:38, 1 Ko 15:24, Ef 1:20-21 **3:22:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Rom 8:34; 8:38; 1 Korin 15:24; Efesus 1:20-21

1 Kamaghin amizi, Kraisin mikarzim mizazim ini, kamaghin e uaghan
an min nighnizir kamra suiragh gavgavigham. E fo, gumazitam uan
mikarzimin mizazim inighiva, egh an arazir kuraba ategham.*
2 Kamaghin datirighin tugh mangi, ian inivafizimin ikirimirim givaghamin
dughiam, ia navir ghurimin arazibar gin mangan marki; ia God ifongezir
arazibar gin mangi.
3 Ia fomira dughiar ruarimin navir ghurimin arazibar gin zui. Ia, nighnizir
gavgavim puvatizibar arazir kurabar amuasa ifongezi moghin ia fomira
arazir kabagh ami. Arazir kaba: me afiar arazibagh amuava, arazir
mizirizibar amuasa bar kufi, egha dipar onganiba apava onganigha, isar
dafabagh amua dagher aviriba apava, egha pura gumazamiziba isa pura
pamtemin diava, ighiar kurabar arazibagh ami, egha nguazir kamin biziba e
God gami moghin uari isa dagh anidi, egha bizir kabagh amua aghumsiziba
puvati.
4 Ezi ia datirighin ua gumazir kurar kaba koma arua, me ko arazir kurar
avirir kabagh amir puvati. Ezi me bizir kamin digavir kuram gamigha, akar
kurar aviribar ia migei.
5 Egh me gin uari jasin ekiamin kotin tuivam, egh uari uan arazibar gun a
mikimam, me tizim bagha bizir kabagh ami. Jasin kam, a gumazamiziba bar
men araziba tuisighasa iti, gumazamizir ovengeziba ko angamira itiba.
6 Bizir kam bagha, Iesus gumazamizir ovengeziba uaghan Akar Aghuim
me mikiri. Men ovevem kamaghin oto, God me tuisighizi, me ariaghire, mati
gumazamiziba bar kamaghin ariaghire. Egh me Godin mirara, men duaba
angamira ikiasa, Iesus Akar Aghuim me mikiri.†

God puram e ganingizir bizir aghuiba, e deraghvira dar ingangarim damuam

7 Dughiar biziba bar givamim roghira ize. Kamaghin amizi ia God ko
mikimsi, bar deragh nighnigh, egh navir ghurimin araziba dikabin.
8 Ni igharaz tav gifueghti, an arazir kuratam ni damighti, ni zuamira an
arazir kurar kam gin amadagham. Kamaghin ia Kraisin adarasi, uan navir
averiabar uarira uarigh ifongegh. Arazir kam an araziba bar dagh afira.
9 Eghti gumazamizir igharaziba izi ia ko ikitima, ia bar deravira arazir
aghuibar me damu. Egh ia men osiman marki.
10 God uan apangkuvimin bizir guar avirir aghuiba vaghvagha ia ganidi.
Kamaghin amizi ia bar vaghvagh Godin ingangarir gumazamizir aghuibar

---

4:1: Ro 6:2, 6:7, Ga 5:24, Kl 3:3-5 * **4:1:** Mizazim isir arazimin akar maba, da uaghan 1 Pita 3:13-22in iti. **4:1:** Rom 6:2; 6:7; Galesia 5:24; Kolosi 3:3-5 **4:2:** Jo 1:13, Ro 6:11, 2 Ko 5:15, Ga 2:20, 1 Jo 2:16 **4:2:** Jon 1:13; Rom 6:11; 2 Korin 5:15; Galesia 2:20; 1 Jon 2:16 **4:3:** Ap 17,30, Ef 2:2-3, 4:17, Ta 3:3 **4:3:** Efesus 2:2-3; 4:17; Taitus 3:3 **4:4:** Ap 13:45, 18:6, 1 Pi 3:16 **4:4:** Aposel 13:45; 18:6; 1 Pita 3:16 **4:5:** Ap 10:42, 17:31, 1 Ko 15:51-52, Je 5:9 **4:5:** Aposel 10:42; 17:31; Jems 5:9 **4:6:** Ro 8:10, 1 Ko 5:5 **4:6:** Rom 8:10 † **4:6:** Grighin akam vezin kamin bizir kam deragha a migeir puvati. Gumazir maba ghaze, a ti 1 Pita 3:19 itir bizir kamra migei, ezi me kamaghin a gira, "Bizir kam bagha Krais Akar Aghuim gumazamizir ovengezibav kim. Me gumaziba ariaghiri moghin me areme, men arazir kurabar ivezim. Kamaghin an Akar Aghuim me mikini, eghti me ikirimirir aghuir zurara itim iniva, duaba min ikiam, mati God uabi." **4:7:** Mt 24:13-14, Lu 21:34, Ro 13:11-12, 1 Ko 10:11, Fl 4:5, Kl 4:2, 2 Pi 3:9, 1 Jo 2:18 **4:7:** Matyu 24:13-14; Luk 21:34; Rom 13:11-12; 1 Korin 10:11; Filipai 4:5; Kolosi 4:2; 2 Pita 3:9; 1 Jon 2:18 **4:8:** Snd 10:12, 1 Ko 13:7, Kl 3:14, Hi 13:1, Je 5:20, 1 Pi 1:22 **4:8:** Aghuzir Akaba 10:12; 1 Korin 13:7; Kolosi 3:14; Hibru 13:1; Jems 5:20; 1 Pita 1:22 **4:9:** 2 Ko 9:7, Fl 2:14, Fm 14, Hi 13:2 **4:9:** Filipai 2:14; Hibru 13:2 **4:10:** Ro 12:6-8, 1 Ko 4:1-2, 4:7, Ta 1:7 **4:10:** Rom 12:6-8; 1 Korin 4:1-2; 4:7

ikiva, egh ia bizir aghuir God pura ia ganingizibar, Godin gumazamizibar akurvagh.
11 Ia kamaghin ifongegh, gumazamiziba ian arazir amiba bar dar ganiva,
Krais Iesusin ziamin me Godin ziam fam. Tina Akar Aghuim akurir fofozim
God a danighti, a deravira Godin akam akun. Eghti tina igharaz darazir
akurvazir fofozim, God a danighti, a Godin gavgavimin igharaz darazir
akurvagh. Eghti Krais Iesus zurara, atrivimin gavgavim ko ziar ekiam sara,
a ko ikivira ikiam. Bar guizbangira.

E Kraisin min mizaziba inisi bar akuegham

12 Nan namakaba, osimtizir kam avimin min ia tuivigh gavgavighasa ia
batifi. Eghti ia digavir kuram damuan marki, egh suam, bizir igharagha
gariba e batifi.
13 Ia osimtizir kabar aven Krais mizazim isi moghin, ia uaghan mizazim
isi. Kamaghin ia bar akongegh. Egh gin a uamateghamin dughiamin ia an
atrivimin angazangarimin ganiva ian agorogem pin ikiti, ia guizbangira bar
akuegham.
14 Godin Duar angazangarim itim ia avara. Kamaghin amizi me Kraisin
ziam bangin me akar kuraba ia mikimtima, ia bar akuegham.
15 Ia uari uan osimtiziba bagh mizaziba iniam, kamaghin derazir puvati.
Ian tongin tav gumazitam o amizitam misueghtima an aremegham, o a
biziba okimam, o a tintinimin arazir kurabar amuam, o a tintinimin gumaza-
mizir igharazibar bizibar ganam, me an arazir kaba baghiva osimtizim a
darightima, kamaghin derazir puvati.
16 Ia Kraisin adarasi, egh Kraisin ziam bagh ia mizaziba iniva,
aghumsighan marki. Kraisin ziam ian iti, kamaghin amizi ia Godin ziam fi.
17 Dughiar God uan adarazir araziba tuisighamim, an otogha gifa. An
gumazamiziba faragh kotiamin otoghtima, eghti gin Godin Akar Aghuim
akirim ragha a gasarazir gumaziba me uaghan kotiamin otoghiva, egh
guizbangira bar ikuvigham.
18 Godin Akinafarim ghaze:

"Godin damazimin derazir gumazamiziba
osimtiziba sara zuima,
God abuan men akurvasi.
Eghti Godin aghuagha arazir kurabagh amiba,
me bar ikuvigham."

19 Kamaghin Godin ifongiamin, gumazamizir maba mizaziba iniam, egh me
bar uari isiva Godin agharim darigh, egh arazir aghuibar amuvira iki. God
en ingarigha, zurara bar deravira en gari.

4:11: 1 Ko 3:10, 10:31, Ef 5:20, 1 Pi 5:11, MAA 1:6 **4:11:** 1 Korin 10:31; 1 Pita 5:11; Akar Mogomem 1:6 **4:12:** 1 Ko 3:13, 1 Pi 1:6-7 **4:12:** 1 Korin 3:13; 1 Pita 1:6-7 **4:13:** Ap 5:41, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Je 1:2, 1 Pi 1:5-6, MAA 1:9 **4:13:** Aposel 5:41; Rom 8:17; 2 Korin 1:7; 2 Timoti 2:12; Jems 1:2; 1 Pita 1:5-6; Akar Mogomem 1:9 **4:14:** Sng 89:50-51, Mt 5:11, 2 Ko 12:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20 **4:14:** Onger Akaba 89:50-51; Matyu 5:11; 2 Korin 12:10; Jems 1:12; 1 Pita 2:20 **4:15:** 1 Te 4:11, 1 Ti 5:13, 1 Pi 2:20 **4:15:** 1 Tesalonika 4:11; 1 Timoti 5:13; 1 Pita 2:20 **4:16:** Ap 11:26, Fl 1:20 **4:16:** Filipai 1:20 **4:17:** Jer 25:29, Mal 3:5, Lu 10:12-14, 23:31, 2 Te 1:8 **4:17:** Jeremaia 25:29; Luk 10:12-14; 23:31; 2 Tesalonika 1:8 **4:18:** Snd 11:31, Lu 23:31 **4:18:** Aghuzir Akaba 11:31; Luk 23:31 **4:19:** Sng 31:5, Lu 23:46, 2 Ti 1:12 **4:19:** Onger Akaba 31:5; Luk 23:46; 2 Timoti 1:12

5

Gumazamizir dapaniba, ia bar deragh Godɨn gumazamizibar gan

1 Kɨ akar mam Kraisɨn adarazir gumazamizir dapanibav kɨmasa, kɨ uaghan
ian mɨn Kraisɨn adarazir gumazir dapanir mam. Nan damazimɨn, kɨ uabɨ
Kraisɨn garima, a mɨzazim ini. Egh gɨn Krais uan gavgavim ko ziar ekiam
sara uamategh izam. Eghtɨ dughiar kamɨn kɨ uaghan ia ko, e bar moghɨra
an atrivimɨn angazangarimɨn ganɨva an aven ikiam. Kamaghɨn amizɨ kɨ
ingarasa Kraisɨn adarazir gumazamizir dapaniba ia mɨgei.
2 Ia Godɨn gumazamiziba deravɨra men gan. Me sipsipbar mɨn ian
agharimɨn iti. Tav ia ingangarir kam damusɨ ia abɨntɨma, ia ingaran markɨ.
Ia ingangarir kam damuasa God ifonge. Kamaghɨn, ia ifueghɨva ingangarir
kam damu. Ia ivezim baghɨva akongɨva ingangarim damuan markɨ. Egh ia
gumazamizibar akurvaghsɨ bar ifongegh.
3 Ia gumazamizir aruabar mɨn ikian markɨ, egh Godɨn gumazamiziba
dɨkabɨnan markɨ, gumazamizir kaba God me isa ian agharim gatɨ. Ia arazir
aghuibar me damu, eghtɨ me ian arazibar ganɨva dar gɨn mangam.
4 Eghtɨ dughiar sipsipbar garir gumazir Ekiam azenim girɨghtɨ, ia ivezir
bar aghuim iniam, ivezir bar deravɨra itim, a ikuvighan kogham.

E uari isɨ God danɨngam

5 Ezɨ kamaghɨra, ia gumazamizir igiaba, ia gumazamizir aruabar apengan
ikɨ. Egh ia bar uari abɨrir arazimɨn gɨn mangɨva egh uaghan Godɨn gumaza-
mizibar apengan ikɨ. Godɨn Akɨnafarim kamaghɨn mɨgei:

"God zurara gumazir uan ziaba feba, a me dɨkabɨri,
egha gumazir uan ziaba dɨkabɨriba
God men apangkuva
egha bar deravɨra me gami."

6 Kamaghɨn amizɨ, ia uan ifongiaba abɨnɨva Godɨn agharir gavgavimɨn
apengan ikɨ. Eghtɨ dughiar God ifongezim a ia fegham.
7 God ia gɨnɨghnɨsi, kamaghɨn amizɨ osɨmtɨzir ia ateriba, ia da isɨ Godɨn
agharim darɨgh.
8 Ia angamɨra ikɨ, uari bagh gan. Satan, gumazir ian apanimɨn itir kam,
a laionɨn mɨn tiarim akara diagharui. A zurara gumazamizibar amasa me
buriagharui.
9 Ia fo, Godɨn gumazamizir nguazir kamɨn itiba, me uaghan mɨzazir ia isir
kaba isi. Kamaghɨn amizɨ ia bar nɨghnɨzir gavgavimɨn tugh gavgavigh Satan
batogh.

5:1: Ap 1:8, 1:22, Ro 8:17-18, MAA 1:9 **5:1:** Aposel 1:8; 1:22; Rom 8:17-18 **5:2:** Jo 10:11-13, 21:15-17, Ap 20:28, 1 Ko 9:17, 1 Ti 3:3, 3:8, Ta 1:7, 1:11, Fm 14 **5:2:** Jon 10:11-13; 21:15-17; Aposel 20:28; 1 Korin 9:17; Taitus 1:7; 1:11; Filemon 1:14; 1 Pita 3:1-6 **5:3:** Sng 74:2, 1 Ko 3:9, 2 Ko 1:24, Fl 3:17, 1 Ti 4:12, Ta 2:7 **5:3:** 2 Korin 1:24; Filipai 3:17; 1 Timoti 4:12; Taitus 2:7 **5:4:** 1 Ko 9:25, 2 Ti 4:8, Hi 13:20, 1 Pi 1:4 **5:4:** 1 Korin 9:25; 2 Timoti 4:8; Hibru 13:20; 1 Pita 1:4 **5:5:** Snd 3:34, Ais 57:15, Ef 5:21, Fl 2:3, Je 4:6 **5:5:** Aghuzir Akaba 3:34; Aisaia 57:15; Efesus 5:21; Filipai 2:3; Jems 4:6 **5:6:** Mt 23:12, Lu 14:11, 18:14, Je 4:10 **5:6:** Matyu 23:12; Luk 14:11; 18:14; Jems 4:10 **5:7:** Sng 37:5, 55:22, Mt 6:25-30, Fl 4:6 **5:7:** Onger Akaba 37:5; 55:22; Matyu 6:25-30; Filipai 4:6 **5:8:** Lu 22:31, 1 Te 5:6, MAA 12:12 **5:8:** Luk 22:31; 1 Tesalonika 5:6; Akar Mogomem 12:12 **5:9:** Ap 14:22, Ef 6:11-13, 2 Ti 3:12, Je 4:7 **5:9:** Aposel 14:22; Efesus 6:11-13; 2 Timoti 3:12; Jems 4:7

10 God, an apangkuvibar mɨngarim. Ia Kraisɨn porozɨma God ian diazɨ,
ia a ko ikɨ mamaghɨra ikiam. Egh ia dughiar bar otevimɨn mɨzaziba iniam,
egh gɨn a uabɨ ua ia damightɨ ia ua deragham. Egh gavgavim ian nɨghnɨzir
gavgavibar anɨngɨva, egh ia damutɨ ia tuivigh gavgavigh mamaghɨra ikiam.
11 Ezɨ God uabɨra zurazurara gavgavir ikia mamaghɨra itim iti. Bar
guizbangɨra.

Akar otevir maba

12 Sailas nan akuragha, ia bagha akɨnafarir otevir kam osiri. Kɨ an garima,
a Krais baghavɨra itir aveghbuar aghuim. Ezɨ akɨnafarir kam, kɨ God uan
apangkuvim ian akazir arazim ia mɨkɨmasa. Kɨ uabɨ kɨ fo, kar guizbangɨra
Godɨn apangkuvim, egha kɨ deravɨra an gun ia mɨgei. Egha kɨ akar gavgavim
ia ganɨdi, ia nɨghnɨzir gavgavim Godɨn apangkuvimɨn ikɨ tugh gavgafigh.
13 Godɨn gumazamizir Babilonɨn itiba, God me ko ia mɨsevezɨ, me ia bagha
akam amaga ghaze, Afeziam ia ko ikɨ.* Nan otarim Mak, a uaghan ia bagha
akam amaga ghaze, Afeziam ia ko ikɨ.†
14 Ia igharaz darazigh ifongezir arazim akaghsɨ, ia uari uan agharibar
suigh. Ia Kraisɨn adarasi, ia navir amɨrizimɨn ikɨ.

5:10: 2 Ko 4:17, 1 Te 2:12, 2 Te 2:17, 1 Ti 6:12, Hi 13:21, 1 Pi 1:6 **5:10:** 2 Korin 4:17; 1 Tesalonika 2:12; 2 Tesalonika 2:17; 1 Timoti 6:12; Hibru 13:21; 1 Pita 1:6 **5:12:** Ap 15:22, 15:40, 2 Ko 1:19, 1 Te 1:1, Hi 13:22, 2 Pi 1:12 **5:12:** Aposel 15:22; 15:40; 2 Korin 1:19; 1 Tesalonika 1:1; Hibru 13:22; 2 Pita 1:12 **5:13:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 2 Ti 4:11, Fm 24 **5:13:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; Kolosi 4:10; 2 Timoti 4:11; Filemon 1:24 * **5:13:** Babilon arazir kurabagh amir nguibam. Ezɨ Pita Romɨn itir dughiam, Rom tintinimɨn arazir kurabar Godɨn gumazamizibagh ami, mati Babilon fomɨra me gamizir arazim mokɨn. Kamaghɨn Pita akar isɨn zuimɨn Rom dɨbora ghaze, Babilon. † **5:13:** Mak guizɨn Polɨn otarim puvatɨ. A gumazir ighiar an akurvagha an gɨn aruim. **5:14:** Ro 16:16, 1 Ko 16:20, Ef 6:23 **5:14:** Rom 16:16; 1 Korin 16:20; Efesus 6:23

Pitan Akɨnafarir Namba 2
O
2 Pita
Akar faragha zuim

Akɨnafarir kamɨn akar mɨngarimra kara. Tisan maba arua Kraisɨn adarazir nɨghnɨzir gavgaviba ko arazir aghuibagh asɨghasɨsi. Ezɨ Pita akɨnafarir kamɨn aven mɨgɨa ghaze, Kraisɨn adarazi men akaba baraghan markɨ. Me, akar aposelba men sure gamizibar suiragh gavgafigh. Eghtɨ arazir kamɨn me God ko Ekiam Krais Iesus deravɨra aning gɨfogham. Aposelba uari uan damazibar Iesusɨn ganigha uaghan a barazi, a men sure gami.

Gumazir maba kamaghɨn mɨgei Iesus ua izan kogham. Ezɨ akɨnafarir kam ghaze, a izam. Guizbangɨra a zuamɨra izeghan koghamin bizimɨn mɨngarim kamakɨn: God gumazitam o amizitam ovengan aghua. A kamaghsua, gumazamiziba bar navibagh iragham. Kamaghɨn amizɨ, a gumazamiziba dughiam me ganɨga, egha me mɨzua ikiavɨra iti (3:9).

E arazir aghuibar amutɨ da en navir averiabar ikɨ gavgavigham, eghtɨ e gumazamizir kurabar akaba batogham

(Sapta 1--3)

1 Kɨ Saimon Pita, kɨ Krais Iesusɨn ingangarir gumazim ko an aposel. Kɨ, ia gumazamizir nɨghnɨzir gavgavir aghuim itiba, akar kam ia bagha an osiri. Krais Iesus en God, a en Akurvazir Gumazim. Egha a uan arazir aghuimɨn God nɨghnɨzir gavgavir aghuim ia ganɨngizɨma, ian nɨghnɨzir gavgavir kam, a enanam ko vorogḧra ghu.

2 Ezɨ datɨrɨghɨn ia God ko en Ekiam Iesus, aningɨn fofozir aghuim inis. Ezɨ kamaghɨn apangkuvir arazim ko navir amɨrizim ian ekevegh ikɨ.

God ua baghavɨra e amɨsefe

3 Krais Iesus a God, an gavgavim a biziba bar e ganɨngi. Eghtɨ da gavgavim e danɨngtɨma, e ikɨrɨmɨrir aghuim iniva e God ifongezir arazibar amu ikiam. E Krais gɨfo, ezɨ fofozir kam e gamima e God ifongezir arazibagh ami. Ezɨ a ko itir arazim ko an arazir aghuimɨn, an en dia.

4 Egha bizir bar aghuiba e ganɨngi, da bar ekefe. Ezɨ kar bizir a fomɨra e danɨngasa akam akɨriziba. E nguazir kamɨn itir gumazamiziba, e navir ghurimɨn araziba bagha puv agoima, da bar pazav e gami. Ezɨ Krais bizir aghuir kaba bar e ganɨngi. Tuavir kamɨn, a ian akuraghtɨ, ia arazir kurar kabagh itaghɨva, egh Godɨn ikɨrɨmɨrim inighɨva egh an arazibar amuam.

5 Bizir kabanang bagh, ia Godɨn ikɨrɨmɨrim inisɨ pamten ingar. Ia datɨrɨghɨn nɨghnɨzir gavgavim Kraisɨn iti. Egh uaghan arazir aghuibar gumazamizir igharazibar amu, egh uaghan Godɨn fofozir arazim deravɨra a inigh.

6 Egh uaghan navir ghurimɨn araziba da dɨkabɨn, egh uaghan tugh gavgavigh osɨmtɨziba ater, egh uaghan God ifongezir arazibar gɨn mangɨ.

1:1: 2 Ko 4:13, Ef 4:5, Ta 1:4 **1:1:** 2 Korin 4:13; Efesus 4:5; Taitus 1:4 **1:2:** Ju 2 **1:2:** Jut 1:2
1:3: Jo 17:3, 2 Te 2:14, 2 Ti 1:9, 1 Pi 2:9 **1:3:** Jon 17:3; 2 Tesalonika 2:14; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 2:9
1:4: 2 Ko 7:1, Ef 4:24, 2 Pi 2:18-20, 1 Jo 3:2 **1:4:** 2 Korin 7:1; Efesus 4:24; 2 Pita 2:18-20; 1 Jon 3:2
1:5: 1 Pi 3:7, 2 Pi 3:18 **1:5:** 2 Pita 3:18 **1:6:** Ga 5:22-23 **1:6:** Galesia 5:22-23

7 Egh uaghan, uan adarazir min, Kraisin adarazir apangkuvigh men
akurvagh. Egh uaghan igharaz darazigh ifongezir arazim damu.

8 Ia Krais Iesus gifo, a en Ekiam. Ia arazir kaba inightima da ian iki bar
gavgavighti, ian fofozir kam deravira ingartima, dagher aviriba otivam.

9 Gumazim o amizim arazir kaba puvatigh, a bizir saghuiamin tibar ganan
kogham, a mati gumazir damazir okavirizimin min ikiam. Guizbangira, God
an arazir kurar a fomira amiziba gin amada, egha a gamizima a zue. Egha
datirighin bizir kaba, a da bakinighniki.

10 Nan adarasi, God ian diagha gifa, egha ia ginaba, ezi ia an gumaza-
mizibar ikiam. Kamaghin ia zurara an adarazir ikivira ikiva egh bizir kam
akakaghsi, ia bar pamtem ingar. Ia kamaghin damu, arazir kuratamin
irighan kogh, egh God ateghan kogham.

11 Eghti a tuavir kam bar ia bagh a kuightima ia God Bizibagh Ativamin
Dughiamin aven mangiti a ia bagh bar akuegham. Egh dughiar kamin iki
mamaghira ikiam. God Bizibagh Ativamin Dughiam, a bar Krais Iesus en
Ekiamin bizim, a en Akurvazir Gumazim.

12 Ki bizir kaba bagh ia mikimvira ikiam. Ia guizbangira dagh fogha guizin
akam inigha gifa, egha an tugha gavgafi.

13-14 Ki fo, dughiar bar otevim, ki nguazir kamin itir mikarzim
suevkinigham. En Ekiam Krais Iesus kamaghin na mikemegha gifa.
Kamaghin dughiar ki inivafizir kamin aven ikiavira itim, ki nighnizima
a dera, ki ua bizir kaba bagh ia mikimtima, ia ua dagh nighnighvira ikiam.

15 Kamaghin amizi, ki bar deragh ia mikimasa. Ki gin oveghti, ia dughiabar
zurara bizir ki ia mikemezir kabagh nighnighvira ikiam.

Aposelba uan damazibar Godin angazangarimin garima a Kraisin iti

16 Ezi dughiar e Kraisin akar kamin ia mikemezim, e pura gumazitamin
eghaghanitam ko nighnizimin gin ghua ia migeir puvati. E uan Ekiam
Krais Iesusin gavgavim ko a ua izamin akamin gun ia mikeme. E faragha
guizbangira uan damazibar Godin angazangarim ko gavgavimin garima da
Krais Iesusin iti, kamaghin amizi e migei.*

17 Ezi God Afeziam ziar ekiam a ganingi, egha angazangarir aghuir kam
gamizima an an oto. Ezi God uabi uan Nguibamin ikia angazangarir ekiar
kamin aven ikiava kamaghin Iesus migia ghaze, "Kar nan Otarim, ki bar a
gifonge, egha ki a bagha bar akonge."

18 Ezi e uari a ko Godin mighsiamin ikia egha akar kam barazima a Godin
Nguibamin ikegha izaghiri.

19 Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavimra Godin akam inigha izir gu-
mazibar akabar iti. Ezi ia uaghan men akabar suiragh gavgavigh, egh
deragham. Godin akam inigha izir gumazibar akaba mati lam mitatemin
ikia isi moghin, Kraisin angazangarim ian navir averiabar aven iki isiam.

1:7: Ga 6:10, 1 Te 5:15, 1 Jo 4:21 **1:7:** Galesia 6:10; 1 Tesalonika 5:15; 1 Jon 4:21 **1:8:** Jo 15:2, Ta 3:14 **1:8:** Jon 15:2; Taitus 3:14 **1:9:** Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 2:9-11 **1:9:** Hibru 9:14; 1 Jon 1:7; 2:9-11 **1:10:** 2 Pi 3:17, 1 Jo 3:19 **1:10:** 2 Pita 3:17; 1 Jon 3:19 **1:12:** Fl 3:1, 1 Pi 5:12, 2 Pi 3:1, 3:17, 1 Jo 2:21, Ju 5 **1:12:** Filipai 3:1; 1 Pita 5:12; 2 Pita 3:1; 3:17; 1 Jon 2:21; Jut 1:5 **1:13-14:** Jon 21:18-19; 2 Korin 5:1; 2 Timoti 4:6; 2 Pita 3:1 **1:16:** 1 Ko 1:17, 1 Jo 1:1 **1:16:** 1 Korin 1:17; 1 Jon 1:1 * **1:16:** Akar otevir kam a dughiar Iesusin mikarzim igharagha gara otozir bizibav migei. Ni Matyu 17:1-3 ko Mak 9:2-13 ko Luk 9:28-36in gan. **1:17:** Mt 3:17 **1:17:** Matyu 3:17 **1:17:** Matyu 17:1-5; Mak 9:2-7; Luk 9:28-35 **1:19:** Sng 119:105, Jo 5:35, MAA 2:28 **1:19:** Onger Akaba 119:105; Jon 5:35

Arazir kam mati aminim itir mikovezim overiamin isiti, mitatem mangiti angazangarim otogham.†

20-21 Fomira Godin akam inigha izir gumazibar akatam, pura gumazitam o amizitam a mikemezi an a migeir puvati. Godin Duam uabi me gaghuavkirima me Godin izezir akam akuri. Kamaghin amizi, ia bizir ekiar kam gifogh, Godin akam inigha izir gumaziba, me uan nighnizibar Godin Akinafarim osirizir puvati.

2

Ifavarir tisaba Kraisin adarazir nighnizibagh asighasighasa (Jut 4-13)

1 Ezi fomira Godin akam inigha izir gumazir ifavarir maba, me Israelian gumazamizibar tongin iti. Ezi kamaghira ifavarir tisaba uaghan ian tongin ikiam. Egh me nimira ia gifar, Godin bizitaba ian sure damuam. Egh me mongiva akar ifavaribar amuti, da ian tongin otivam, kar akar ian nighnizir gavgavim gasighasiziba. Ekiam ua me ini, eghti me uamategh akirim ragh, Ekiam gasaragham. Me kamaghin damuti, God zuamira me gasighasigham.

2 Eghti gumazamizir avirim men arazir mizirizir kurabar gin mangam. Eghti bizir kam gumazamizibar amuti me akar kurabar guizbangin tuavir Godin gin zuimin mikimam.

3 Ifavarir tisan kaba dagiar aviriba baka, kamaghin me eghaghanir ifavarir aviribar amuva, ian dagiaba ko biziba iniam. Fomira God me isi kot darighasa dughiam atigha, ghaze, me bar ikuvigham. Ezi God akuir puvati. A fomira me mikemezi moghin me gasighasighasa me bagha gara iti.

4 Ia fo, bar fomira enselin maba arazir kurabagh ami, ezi God me ataghizir puvati. A senbar me ikegha helin me akunizima me mitater bar ekiamin aven ti. Me kalabusin ikiavira ikia Godin kotiamin dughiam bagha mizua iti.

5 Ezi gumazamizir bar fomira ikeziba, me Godin akam barazir puvati. Ezi a me gasighasiki. An aperiam gamizima an otogha bar me kuavareme. Ezi Noa a gumazir arazir aghuibara gun migeir mam, God a ko 7plan gumazamizir igharaziba bar deragha men garima me deravira iti.

6 Ezi God Sodomin nguibam ko Gomoran nguibam migia ghaze, aning uaghan ikuvigham. God aning gaborozi aning bar isigha, averenir kiniba iti. Ezi gin gumazir Godin akaba batoziba, me bizir Sodom ko Gomoran otozim ginighnigh, egh fogham bizir kam gin uaghan me bativam.

7 Ezi God Lotin akura, gumazir deravira itim. Egha a, men arazir mizirizibar gara an navim bar a baseme.

8 Gumazir aghuir kam Lot men tongin ikia egha men arazir bar kurabar gari. Egha dughiabar zurara men akar kuraba barasi. Ezi an navim deragha iti. Ezi a me Godin Araziba batozir arazim bagha an navim bar ikufi.

---

† **1:19:** Mizarazimin mikovezir kam, kar Krais Iesus. Ni Akar Mogomem 22:16in gan. **1:20-21:** Aposel 1:16; 3:18; Rom 12:6; 2 Timoti 3:16; 1 Pita 1:11 **2:1:** Mt 24:11, Ap 20:30, 1 Ko 6:20, Ef 1:7, 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1-5, 1 Pi 1:18, Ju 4 **2:1:** Matyu 24:11; Aposel 20:30; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1-5; 1 Pita 1:18; Jut 1:4 **2:3:** Ro 16:18, 2 Ko 12:17-18, 1 Te 2:5, 1 Ti 6:5, Ta 1:11, 2 Pi 1:16 **2:3:** Rom 16:18; 2 Korin 12:17-18; 1 Tesalonika 2:5; 1 Timoti 6:5; Taitus 1:11; 2 Pita 1:16 **2:4:** Lu 8:31, Jo 8:44, 1 Jo 3:8, Ju 6, MAA 20:2-3 **2:4:** Luk 8:31; Jon 8:44; 1 Jon 3:8; Jut 1:6; Akar Mogomem 20:2-3 **2:5:** Stt 6:1-7:24, 8:18, Hi 11:7, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:6 **2:5:** Jenesis 6:1--7:24; Jenesis 8:18; Hibru 11:7; 1 Pita 3:20; 2 Pita 3:6 **2:6:** Stt 19:24, Nam 26:10, Ju 7 **2:6:** Jenesis 19:24; Diboboniba 26:10; Jut 1:7 **2:7:** Stt 19:1-16 **2:7:** Jenesis 19:1-16

9 Ekiam amizir biziba, e dagh nighnigha kamaghin fo, osimtizitam gumazamizir Godin Arazibar gin zui taba batogham, God osimtizir kam uam me da a iniamin tuavim gifo. Ezi God arazir kurabagh amir gumazamizibagh fo, egha men arazir kuraba ikarvaghamin tuavim gifo, mamaghira iki mangiva Godin Kotin Ekiamin Dughiam otogham.

10 Eghti gumazamizitaba ivezir kurar bar ekiaba iniam. Kar gumazamizir poroghamiba uari isava akuava amir arazir bar mizirziba. Egha me Godin akam migia ghaze, a pura bizim.

Ezi gumazamizir kurar kaba ian tongin iti, gumazamizir akaba batogha egha uan nighnizibar gin zuiba. Egha me atiatir puvatigha akar kurabar enselin Godin Nguibamin itibav gei.

11 Ezi enselba bar gavgavir ekiam ikia, bar gumazamizir kabagh afira. Egha enselba uari akar kurabar me migeir puvati, egha Ekiamin damazimin akam me gasir puvati.

12 Ezi ifavarir tisan kaba, me mati asizibar min nighniziba puvati, egha me uan mikarzibar ifongiabar arui. Egha me mati asizir atiabar min nguazimin otifi, eghti gumaziba men suighiva me misoghtima me arighiram. Ezi bizir me fozir puvatizim, me akar kurabar a migei. Ezi arazir kamra mati gumaziba asizir atiaba gasighasizi moghin God me gasighasigham.

13 Ezi me amizir arazir kurabar, gumazamiziba men arazir kaba bagh ua arazir kurabar me ikarvagham. Me ghaze, aruebar dagher ekiaba apir arazim ko dipar onganiba apir arazim, kar arazir bar aghuim. Egha me ia koma apava, egha ia gamima ia bar mize, egha ian ziabagh asighasisi. Egha me uan ifavarir arazir me amiba bagha bar akonge.

14 Egha me zurara amizibar gara, arazir kurabar me damuasa nighnisi. Egha me arazir kurar amiba givasa nighnizir puvati. Me gumazamizir nighnizir gavgavir muziariba itibagh ifarima me arazir kurabagh ami. Egha me igharaz darazir bizibar garava, dagh ifongezir arazim bar me gizifa. Eghti God bar me gasighasigham!

15 Me tuavir aghuim ategha, bar onganigha tintinibar zui. Me Beorin otarim Balamin tuavimin gin zui. An arazir kuram gamigha, egha uan arazir kurar kamin ivezim iniasa.

16 Donkiba migeir puvati. Ezi donkin mam gumazimin min migia Balamin arazir kuraba bagha an atari. Ezi arazir kamin, donki Godin akam inigha izir gumazir kam gamima, a uan arazir onganir a damuasa nighnizim ataki.

17 Gumazamizir kaba, mati mozir dipaba dakezi moghin iti, egha uaghan mati aminir ekiam ghuariam givava amadima a tintinibar zuima amoziba puvati. God me bagha danganir bar mitategha bar pighizim akirizima a iti. Eghti me mangiva an ikiam.

18 Gumazamizir kaba pura tiariba akara egha uan akar onganir kabav gia ghaze, erara dera. Me gumazamiziba apezepera me gamima, me naviba dikavava arazir poroghamiba uari isava akuiba, ko inivafizimin arazir kurar igharazibar amuasa nighnisi. Ezi arazir kamin, me gumazamizir datirighira navibagh iragha arazir kuraba ataghiziba, me me gamima, me gumazamizir kurar kabar gin zui.

2:9: Sng 34:17-19, 1 Ko 10:13, Ju 6 **2:9:** Onger Akaba 34:17-19; 1 Korin 10:13; Jut 1:6 **2:10:** Ju 4-10, 16 **2:10:** Jut 1:4-10; 1:16 **2:11:** Ju 9 **2:11:** Jut 1:9 **2:12:** Ju 10 **2:12:** Jut 1:10 **2:13:** Ro 13:13, 1 Ko 11:20-21, Fl 3:19, Ju 12 **2:13:** Rom 13:13; 1 Korin 11:20-21; Filipai 3:19; Jut 1:12 **2:15:** Ju 11, MAA 2:14 **2:15:** Jut 1:11; Akar Mogomem 2:14 **2:15:** Diboboniba 22:4-35 **2:17:** Ju 12-13 **2:17:** Jut 1:12-13 **2:18:** Ap 2:40, 2 Pi 1:4, 2:20, Ju 16 **2:18:** Aposel 2:40; 2 Pita 1:4; 2:20; Jut 1:16

19 Gumazamizir kurar kaba kamaghin migei, “Kamaghin ia en gin
mangiva, egh ia firighiregh uan nighnizibar ifongezir bizibar amuam.” Men
arazir kuraba me gasighasizima, me uari pura ingangarir gumazamiziba. E
fo, gumazamiziba bizitam me ikirarighti, me bizir kamin pura ingangarir
gumazamizibar min ikiam.
20 Guizbangira, me en Ekiam Krais Iesus da fofozim inis, a en Akurvazir
Gumazim. Ezi fofozir kam men akurazi me arazir mizirizir nguazimin itiba
bar adagh ita. Egh kamaghin me ua arazir kurabar amuti, da ua me ikirarigh
egh bar me gafiragham. Eghti men ikirimirim gin bar moghira bar ikuvigh
fomira itir ikirimirim gafiragham.
21 Kamaghin me arazir aghuimin tuavim gifozir puvatigha, deraghai. Ezi
datirighin me tuavir kam gifo, egha Godin akaba ini, egha uam akirim ragha
God gasara. Ezi bizir kam bagh me bar ikuvigham.
22 Ezi bizir men otozir kam, guizin akar otevir mamin aven kamaghin
migei, “Afiam migha egha ghua ua uan mimiziba api.” Ezi uaghan akar
otevir igharazir mam kamaghin migei, “Dam dipam guregha givagha ua
ghua beghneazim gipoghposi.” Aningin arazim virara bar kufi.

3

Bar guizbangira Ekiam ua izam

1 Nan roroaba, kar nan namba 2in akinafarim ki datirighin ia bagha an
osiri. Ki kamaghin ifonge, akinafarir ki osirizir kamning, ian nighniziba uam
a da feghti, ia ua bizir kabagh nighnighvira ikiam, egh ian nighniziba bar
deravira ikiam.
2 Ia ua Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezir akabagh
nighnighasa ki ifonge. Egh ia uaghan Ekiamin akabagh nighnigh, a en
Akurvazir Gumazim. Ia uan aposelba da akar kam inis.
3 Ia faragh bizir ekiar kam gifogh, Ekiam ua izamin dughiamin, gumaza-
miziba uan navir ghurimin arazibar gin mangiva dibovir akar kurabar ia
mikimam.
4 Me kamaghin ia dipovam, “Iesus ghaze, a ti ua izam, o? Egha a managh
iti? A izan kogham. En ovavir ovengeziba ua dikavan kogham. Ezi biziba
fomira nguazim otozir dughiamin iti moghin ikia iza datirikin.”
5 Me bizir kam gifogha, a ginighnighan aghua. Fomira God mikemezi
overiam ko nguazim oto. Ezi God dipabav kemezi da iraghuezi nguazim oto.
Ezi God dipamra nguazimin ingari.
6 Egha gin God mikemezi dipaba uam oto. Ezi aperiam bar nguazir kam
avara, ezi nguazim bar ikufi.
7 Kamaghira God fomira mikemezi moghin, a datirighin migirigiar
igharazim aningi, datirighin overiam ko nguazim ikia avim bagha mizuai,
avim otoghiva bar aning kuavaremegham. Ezi nguazim ko overiam Godin

---

2:19: Jo 8:34, Ro 6:16, 1 Pi 2:16 **2:19:** Jon 8:34; Rom 6:16; 1 Pita 2:16 **2:20:** Mt 12:45, Lu 11:26, Hi 6:4, 2 Pi 1:2-4 **2:20:** Matyu 12:45; Luk 11:26; Hibru 6:4; 2 Pita 1:2-4 **2:21:** Lu 12:47-48, Jo 9:41 **2:21:** Luk 12:47-48; Jon 9:41 **2:22:** Snd 26:11 **2:22:** Aghuzir Akaba 26:11 **3:1:** 2 Pi 1:13 **3:1:** 2 Pita 1:13 **3:2:** Jn 17 **3:2:** Jut 1:17 **3:3:** 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1, 2 Pi 2:10, Ju 18 **3:3:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1; 2 Pita 2:10; Jut 1:18 **3:4:** Ais 5:19, Jer 17:15, Ese 12:22, 12:27, Mt 24:48, Lu 12:45 **3:4:** Aisaia 5:19; Jeremaia 17:15; Esekiel 12:22; 12:27; Matyu 24:48; Luk 12:45 **3:5:** Stt 1:6-9, Sng 33:6, Kl 1:17, Hi 11:3 **3:5:** Jenesis 1:6-9; Onger Akaba 33:6; Kolosi 1:17; Hibru 11:3 **3:6:** Stt 7:11, 7:21, 2 Pi 2:5 **3:6:** Jenesis 7:11; 7:21; 2 Pita 2:5 **3:7:** Mt 25:41, 2 Te 1:8, 2 Pi 3:10 **3:7:** Matyu 25:41; 2 Tesalonika 1:8; 2 Pita 3:10

Kotiar Ekiam Otivamin Dughiam bagha mizuai. Dughiar kamin gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, me bar ikuvigham.
8 Nan roroaba, ia bizir kam a bakinighnighan marki. Ekiamin nighnizim dughiar vamira mati, azenir aviriba, ezi azenir aviriba mati dughiar vamira.
9 Gumazamizir maba ghaze, Ekiam nimira ingari. Ezi puvati. Ekiam uan akar dikirizimin gin ghua nimira ingara arazibagh amir puvati. God gumazitam o amizitam ovengan aghua. Gumazamiziba bar navibagh iraghasa a ifonge, egha an navim ian ikia ingara egha ia mizua iti.

Nguazir kam ko overiam givagham

10 Ekiam Izamin Dughiam zuamiram otogham, mati okimakiar gumaziba izi mokin. Eghti dughiar kamin overiam afuaragh pamten tingaghegh bar givagham. Eghti bizir nguazimin itiba sara bar isigh ameregh givagham. Eghti nguazim ko an itir bizir me amiziba ua ikian kogham.*
11 E fo, kamaghira biziba bar givagham. Kamaghin ki ian azai, ia arazir manamin gin mangam? Ia uan naviba isi God daning, egh ia bar zuegh iki Godin Arazibar gin mangi.
12 Egh ia Godin Dughiar Otivamim mizuamiva, egh ia bar puvira ingariva dughiar kamin aviraghti, a zuamira otogham. Eghti dughiar kamra overiam bar isigh givagham, eghti avir bar gavgavir mam otogh bizir God nguazimin amiziba, da bar isiva amereghamm.†
13 God overiar igiam ko nguazir igiam damuasa akam akiri, eghti Godin arazir aghuimra an aven ikiam. E bizir kamra mizua iti.

E uari bagh ganiva, egh Ekiam bagh mizuamam

14 Kamaghin, nan roroaba, ia fo bizir kaba da gin izam, ia dar mizuamiva pamtem ingariva egh Godin damazimin zuegh ikiva, Godin damazimin arazir kuratam damuan marki. Egh ia God ko navir amirizimin ikisi pamtem ingar.
15 Ekiam e bagha amirighavira ingari. Ia fogh, a uam e iniasa, kamaghin an arazir kam gami. Ezi God bar fofozir aghuim en aveghbuam Pol ganingi, ezi a uaghan kamaghira migirigiar kabara ia bagha da osiri.
16 Polin akinafarir osiriziba, da zurara bizir kabar gun migei. Guizbangira, akar maba akinafarir kabar aven ikiava, egha deravira bigha migeir puvati. Ezi e akar kabar mingaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Ezi gumazamizir fofozir muziariba ko nighnizir gavgavir muziariba, me Polin osirizibagh iragha pazava dav gei. Egha uaghan Godin akinafarimin itir akar igharaziba sara paza dav gei. Kamaghin me uarira uari gasighasisi, eghti God gin me gasighasigham.

3:8: Sng 90:4 **3:8:** Onger Akaba 90:4 **3:9:** Ais 30:18, Hab 2:3, Ro 2:4, 1 Ti 2:4, Hi 10:37, 1 Pi 3:20 **3:9:** Aisaia 30:18; Habakuk 2:3; Rom 2:4; 1 Timoti 2:4; Hibru 10:37; 1 Pita 3:20 **3:10:** Mt 24:29, 24:35, 24:43, Mk 13:31, Lu 12:39, 1 Te 5:2, Hi 1:11, MAA 16:15, 20:11 **3:10:** Matyu 24:29; 24:35; 24:43; Mak 13:31; Luk 12:39; 1 Tesalonika 5:2; Hibru 1:11; Akar Mogomem 16:15; 20:11 * **3:10:** Grighin akam deragha a migeir puvati. **3:12:** Ais 34:4, Mai 1:4, 1 Ko 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:10 **3:12:** Aisaia 34:4; Maika 1:4; 1 Korin 1:7; Taitus 2:13; 2 Pita 3:10 † **3:12:** 2 Pita 3:9 ghaze, Ekiam zuamira izeghan kogham, kamaghin a dughiam gumazamizibar anighti me navibagh iragham. Ezi kamaghin, gumazamiziba uari isi God daning, eghti bizir kam Ekiamin Dughiar Izamim aghozagham. Ni Aposel 3:19-21in gan. **3:13:** Ais 65:17, 66:22, MAA 21:1, 21:27 **3:13:** Aisaia 65:17; 66:22; Akar Mogomem 21:1; 21:27 **3:14:** 1 Ko 15:58, Fl 1:10, 1 Te 3:13 **3:14:** 1 Korin 15:58; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 3:13 **3:15:** Ro 2:4, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:9 **3:15:** Rom 2:4; 1 Pita 3:20; 2 Pita 3:9 **3:16:** Ro 10:3, 1 Ko 15:51, 1 Te 4:15 **3:16:** Rom 10:3

17 Nan roroaba, ia bizir gɨn otivamiba ia dagh fo. Gumazamizir Godɨn
akaba batogha ifariba ia damutɨ, ia nɨghnɨzir gavgavir ia datɨrɨghɨn itim
ategh iran kogham. Ia iran koghsɨ, kamaghɨn bar deravɨra uari bagh ganɨva
tuivigh gavgafigh.
18 Krais Iesus, a en Ekiam, a en Akurvazir Gumazim, a zurara ian
apangkufi, ezɨ ia deravɨra a gɨfo. An fofozim ko an apangkuvim ian navibar
ikɨva aghung mangɨ. Krais ziar ekiam iti, ezɨ ia an ziam fɨ, datɨrɨghɨn ikɨ
mamaghɨra ikiam. Guizbangɨra.

3:17: Mk 13:5, 13:23, 13:33, 1 Ko 10:12, Ef 4:14, 2 Pi 1:10-12 **3:17:** Mak 13:5; 13:23; 13:33; 1 Korin 10:12; Efesus 4:14; 2 Pita 1:10-12 **3:18:** Ef 4:15, 2 Ti 4:18, 1 Pi 2:2, Ju 25, MAA 1:6 **3:18:** Efesus 4:15; 2 Timoti 4:18; 1 Pita 2:2; Jut 1:25; Akar Mogomem 1:6

Jonɨn Akɨnafarir Faragha Zuim
o
1 Jon
Akar faragha zuim

Akɨnafarir kamɨn, Jon akar mɨngarir pumuningɨn mɨgei. A faraghavɨra, Kraisɨn adarazir akurvaghtɨ, me Afeziam God ko an Otarim Krais Iesus ko navir vamɨra ikiam. Egha Jon kamaghsua, me mɨtatemɨn itir darazi ateghtɨma, me me gifarɨva egh me gekutɨ, me God ateghan kogham.

Ezɨ "mɨtatemɨn itir darasi," kamaghɨn mɨgei, bizir nguazimɨn kagh itiba, da derazir puvatɨ. Me ghaze, Iesus a Godɨn Otarim, kamaghɨn amizɨ, a nguazir kamɨn gumazimɨn mɨn otoghan kogh, egh e gumazamiziba ami moghɨn, nguazimɨn biziba ko poroghan kogham. Me ghaze, gumazamiziba deravɨra God ko ikɨsɨ, me nguazimɨn bizibagh nɨghnɨghan markɨ. Me ghaze, arazir bar aghuim ko igharazibagh ifongezir arazim, da uaghan nguazimɨn biziba. Kamaghɨn, e arazir kabar gɨn mangɨsɨ nɨghnɨghan kogham.

Jon kamaghsua, Kraisɨn adarazi akar kaba baragh dar gɨn mangan markɨ. A ghaze, Iesus a guizɨn gumazimɨn oto. Eghtɨ gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim an itiba, God bar a gifueghɨva, gumazamizir igharaziba bar me gifongegh.

E angazangarimɨn aven darutɨ, mɨtatemɨn aven aruiba e gifaran kogham

(Sapta 1:1--3:10)

Angamɨra Itir Akam, datɨrɨghɨn azenan oto

1 Gumazir me kamaghɨn dɨborim, Angamɨra Itir Akam, e an gun ia mɨgei. Gumazir kam, nguazir kam tɨghar otivamin dughiamɨn, a bar faraghavɨra iti. Ezɨ e a baregha, uan damazibar deravɨram an garava egha uan dafaribar an suiki.

2 God, angamɨra itir ikɨrɨmɨrim e ganɨngizir gumazir kam en aka, ezɨ e an ganigha an gun ia mɨgei. Egh gumazir ikɨrɨmɨrir angamɨra itir kam, a zurazurara ikiam. A faragha Afeziam ko ikegha datɨrɨghɨn God en akazɨ, e an gani.

3 E an ganigha a baregha gɨvagha, ia uaghan navir vamɨra e ko ikiasa, e uaghan ia mɨgei. Egh ia ko, e navir vamɨra Afeziar Ekiam ko an Otarim Krais Iesus ko ikiam.

4 E uari inigh ikɨ, en naviba bar akueghasa, e akar kam osiri.

E angazangarimɨn aven daruam

5 E Krais Iesus barazi an akar kam akunizɨma, e ia mɨkɨri. Akar kam kamaghɨn mɨkeme, God, an angazangarim, ezɨ mɨtarmetam anepazazir puvatɨ.

1:1: Jo 1:1-4, 1:14, 20:27, 2 Pi 1:16, 1 Jo 2:13-14 **1:1:** Jon 1:1-4; 1:14; 20:27; 2 Pita 1:16; 1 Jon 2:13-14 **1:2:** Jo 1:14, 21:24, Ap 2:32, Ro 16:26 **1:2:** Jon 1:14; 21:24; Aposel 2:32; Rom 16:26 **1:3:** Jo 17:21, Ap 4:20, 1 Ko 1:9, 1 Jo 2:24 **1:3:** Jon 17:21; Aposel 4:20; 1 Korin 1:9; 1 Jon 2:24 **1:4:** Jo 15:11, 16:24, 2 Jo 12 **1:4:** Jon 15:11; 16:24; 2 Jon 1:12 **1:5:** Jo 1:9, 9:5, 12:35-36, 1 Ti 6:16, Je 1:17, 1 Jo 3:11 **1:5:** Jon 1:9; 9:5; 12:35-36; 1 Timoti 6:16; Jems 1:17

6 E kamaghin mikimam, “E a ko navir vamira iti,” egh e mitarmemin
daruti, kamaghin en migirigiar kaba, pura migirigiar ifavariba. Egha e guizin
akamin gin zuir puvati.
7 Ezi God angazangarimin aven iti moghin e angazangarimin aven daruva,
egh uari ko navir vamira ikiam. Eghti an Otarim Iesusin ghuzim e ruva, en
arazir kuraba sara bar da ruam.
8 Eghti e suam, “E arazir kuraba puvati,” kamaghin e uari uarigh ifari, ezi
guizin akam en itir puvati.
9 E uan arazir kurabar gun Godin mikimtima, a mikemezi moghin arazir
aghuim damuva puram en arazir kuraba gin amangiva egh da ruam.
10 E suam, “E arazir kurabagh amir puvati,” kamaghin e Godin mikim
suam, “A ifarir God.” Ezi kamaghin e an akaba barazir puvati.*

2

Krais en Akurvazir Gumazim

1 Nan boriba, ia arazir kurabar amuan ki aghuagha, ia bagha akar kam
osiri. En tav arazir kuratam damighti, en akurvazim iti. An Afeziam ko ikia
e bagha a ko migei. Gumazir kam a Krais Iesus, an araziba bar dera.
2 Egha a uabira en arazir kuraba baghava aremezi, God en arazir kuraba
gin amada. En arazir kurabara puvati, nguazir kamin gumazamiziba bar
moghira.

Bar God gifozir gumaziba,
me Godin akabar gin zui

3 E Godin akabar gin mangiva egh fogh suam, e guizbangira a gifo.
4 Gumazitam o amizitam suam, ki God gifo, egha Godin Akar Gavgavibar
gin zuir puvati, a ifari. Ezi guizin akam a ko itir puvati.
5 Gumazitam o amizitam Godin akamin gin mangiva, a bar God ko gu-
mazamizir igharazibagh ifueghiva, arazir ifofer kam an navir averiam
gizivaghtima an daghem otivam. Eghti e tuavir kamin guizbangira fogh
suam, e bar Godin pueghav iti.
6 Gumazitam o amizitam suam, ki Godin poroghav iti, egh a Krais aruizi
moghin daru.
7 Nan adarasi, akar ki ia bagha osirir kam, an Akar Gavgavir igiam puvati.
Kar Akar Gavgavir ghurir ia faragha nighnizir gavgavim Iesusin ikiava
oraghizim.*

1:6: 2 Ko 6:14, 1 Jo 2:4 **1:6:** 2 Korin 6:14; 1 Jon 2:4 **1:7:** Ais 2:5, Jo 3:21, Ef 1:7, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, MAA 1:5, 7:14 **1:7:** Aisaia 2:4-5; Jon 3:21; Efesus 1:7; Hibru 9:14; 1 Pita 1:19; Akar Mogomem 1:5 **1:8:** Jop 9:2, Sng 32:5, Snd 28:13, Je 3:2, 1 Jo 2:4 **1:8:** Jems 3:2; 1 Jon 2:4 **1:9:** Sng 51:2, Snd 28:13, 1 Jo 1:7 **1:9:** Onger Akaba 32:5; 51:2; Aghuzir Akaba 28:13; 1 Jon 1:7 **1:10:** 1 Jo 1:8 **1:10:** 1 Jon 1:8 * **1:10:** Godin Akinafarimin aven itir akinafarir otevir aviribar akar kam ikia ghaze, “Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gami.” Ni Onger Akaba 14:3, ko Aisaia 53:6, ko Aisaia 64:6in gan. **2:1:** Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 7:25, 9:24 **2:1:** Rom 8:34; 1 Timoti 2:5; Hibru 7:25; 9:24 **2:2:** Jo 1:29, 11:52, Ro 3:25, 2 Ko 5:18, Kl 1:20, 1 Jo 4:10, 4:14 **2:2:** Jon 1:29; 11:52; Rom 3:25; 2 Korin 5:18; Kolosi 1:20; 1 Jon 4:10; 4:14 **2:4:** 1 Jo 1:6-8, 4:20 **2:4:** 1 Jon 1:6-8; 4:20 **2:5:** Jon 14:21-23; 15:4-5; 1 Pita 2:21; 1 Jon 4:12-13; 4:17; 5:3 **2:7:** 1 Jo 2:24, 3:11, 2 Jo 5-6 **2:7:** 1 Jon 2:24; 3:11; 2 Jon 1:5-6 * **2:7:** Jon ti Iesus mikemezir arazir Jon 13:32in itim migei. A kamakin, ia vaghvagh uarira uarigh ifongegh. Ni 1 Jon 3:23in gan. Me uarigh ifongezir arazimin akam, me fomira Kraisin adarazir otivigha a ini. Kamaghin, kar arazir ghurir me fomiram amim. Iesus uabi migia ghaze, kar arazir bar igiam. Ves 8in Jon uaghan ghaze, Kar uaghan arazir igiam.

8 Mitatemin dughiam givasava ami, ezi guizin angazangarim datirighin e
gisira, ezi ki Akar Gavgavir kam ia bagha an osiri. Akar ki ia bagha osirizir
kam, a uaghan migirigiar igiam. E Iesus amizir arazibar ganigha fo, akar
kam guizbangira. Egha ia amir araziba gara fo, akar kam guizbangira.
9 Gumazitam o amizitam suam, ki Godin angazangarimin aven iti, egha a
uan adarazir aghua, a mitatemin aven ikiavira iti.
10 Gumazitam o amizitam uan adarazigh ifuegham, an angazangarimin
aven iti, eghti bizitam a damighti, a irighan kogham.
11 Egh gumazitam o amizitam uan adarazir aghuaghiva, a mitatemin aven
ikia, an aven arui. Mitatem a gamima, a garir puvati. Kamaghin a fozir
puvati, a managh zui.

12 Ia nan boriba,
Iesusin ziamin God ian arazir kuraba gin amada,
ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.
13 Ia gumazamizir ghuriba,
ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam,
ia deraviram a gifo.
Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.
Ia gumazamizir igiaba,
ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira.
Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.
Ia nan boriba,
ia Afeziar Ekiam gifo,
ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.
14 Ia gumazamizir ghuriba,
ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam,
ia deraviram a gifo.
Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.
Ia gumazamizir igiaba,
ia tuivigha gavgavizi, Godin akam ian navir averiabar ikia gavgafi.
Egha ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira.
Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia nguazir kamin arazibagh ifueghan marki

15 Ia nguazir kamin araziba ko an biziba, ia dagh ifueghan marki. Gu-
mazitam o amizitam nguazir kamin arazibagh ifueghiva, egh kamaghin an
Afeziar Ekiam deragh a gifueghan kogham.
16 E fo, nguazir kamin itir gumazamizibar arazibar kara: navir ghurimin
araziba bagha puv aguava, damazimin bizibar gara bar dagh ifonge, egha
bizir aviriba ikiava, kamaghin uarira uari fe. Arazir kaba Afeziar Ekiamin
izir puvati. Da nguazir kamin araziba.

2:8: Jo 1:9, 8:12, 13:34, Ro 13:12, Ef 5:8, 1 Te 5:5, 5:8 **2:8:** Jon 1:9; 8:12; 13:34; Rom 13:12; Efesus 5:8; 1 Tesalonika 5:5; 5:8 **2:9:** 1 Ko 13:2, 2 Pi 1:9, 1 Jo 3:10, 3:14-15, 4:20 **2:9:** 1 Korin 13:2; 1 Jon 3:10; 3:14-15; 4:20 **2:10:** Jo 11:9, Ro 14:13, 2 Pi 1:10, 1 Jo 3:14 **2:10:** Jon 11:9; Rom 14:13; 2 Pita 1:10; 1 Jon 3:14 **2:11:** Jo 11:10, 12:35 **2:11:** Jon 11:10; 12:35 **2:12:** Lu 24:47, Ap 4:12, 13:38, 1 Ko 6:11, 1 Jo 1:7 **2:12:** Luk 24:47; Aposel 4:12; 13:38; 1 Korin 6:11; 1 Jon 1:7 **2:13:** 1 Jo 1:1 **2:13:** 1 Jon 1:1 **2:14:** Ef 6:10 **2:14:** Efesus 6:10 **2:15:** Mt 6:24, Ro 8:7, 12:2, Ga 1:10 **2:15:** Matyu 6:24; Rom 8:7; 12:2 **2:16:** Ro 13:14, Je 4:16, 1 Pi 2:11 **2:16:** Rom 13:14; Jems 4:16; 1 Pita 2:11

17 Nguazir kam ko an itir gumazamizibar arazir kuraba, da bar givagham.
Eghti Godin akamin gin zuir gumazamiziba, me zurara ikiam.

Ia Kraisin apaniba bagh deravira gan

18 Nan boriba, dughiar kam a dughiar abuananam. Ezi ia oregha gifa,
Kraisin apaniba izam. Ia oraghizi moghin, Kraisin apanir aviriba izegha gifa.
Kamaghin amizi, e fo, kar dughiar abuananam.
19 Kraisin apanir kaba faragha e ko ikegha, e ategha azenan ghue. Egha me
guizbangira en adarazi puvati. E fo, me en adarazi amuava, e ko ikiai. Me e
ategha ghue, ezi e fo, me en adarazi puvati.
20 Ezi ia, Iesus Godin Duam ia ganingizi a ia avaragha, ia gamima, ia bar
guizin akam gifo.
21 Ia guizin akam gifo, egha ia fo, akar ifavaritam guizin akamin aven ikegh
azenan izeghan kogham. Ezi ia guizin akam gifozi, kamaghin ki ia bagha
osiri.
22 Tina ifavarir gumazim? Kar gumazir kamaghin migeim, "Iesus, God
Uam E Iniasa Misevezir Gumazim puvati." Gumazir kam, a Kraisin apanim.
An Afeziar Ekiam ko an Otarim akirim ragha aning gasara.†
23 Gumazitam o amizitam akirim ragh Otarim gasaragh, kamaghin an
Afeziar Ekiam ko itir puvati. Gumazitam o amizitam nighnizir gavgavim
Otarimin ikiva uaghan Afeziar Ekiam ko ikiam.

Godin Duam guizin akam ian sure gami

24 Akar ia faraghavira oraghizim, ia an suiraghvira iki. Ia an suiraghvira
ikiti, Otarim ko Afeziar Ekiam ia ko ikivira ikiam.
25 Ezi Iesus akar dikirizim e ganiga ghaze, ia Afeziam ko ikiva, egh ikirimirir
aghuir zurara itim iniam.
26 Ki akar kaba ia bagha da osirigha ghaze, gumazamizir kaba ia gifarasa.
27 Ezi Godin Duam ia avaragha, ia ko iti. Eghti gumazitam ian sure damuan
kogham. Godin Duam biziba bar ian sure gami. Godin Duamin akaba
guizbangira, da ifari puvati. Godin Duam ian sure gamizi moghin, ia Krais
ko iki.

Godin boriba

28 Nan boriba, a izamin dughiamin e an damazimin tuivigh, atiatingiva
aghumsighan kogham. Kamaghin, ia tuivigh gavgavigh kamaghira iki.
29 Ia kamaghin fogh suam, Iesus arazir aghuibagh ami, egh ia kamaghin
fogh suam, gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me Godin otivizir boriba.

2:17: Mt 7:21, 1 Ko 7:31, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **2:17:** Matyu 7:21; 1 Korin 7:31; Jems 1:10; 1 Pita 1:24 **2:18:** Mt 24:5, 24:24, 2 Te 2:3, 1 Ti 4:1, Hi 1:2, 1 Pi 4:7, 2 Pi 2:1, 2 Jo 7 **2:18:** Matyu 24:5; 24:24; 2 Tesalonika 2:3; 1 Timoti 4:1; Hibru 1:2; 1 Pita 4:7; 2 Pita 2:1; 2 Jon 1:7 **2:19:** Mt 24:24, Jo 6:37, Ap 20:30, 1 Ko 11:19 **2:19:** Matyu 24:24; Jon 6:37; Aposel 20:30; 1 Korin 11:19 **2:20:** Jo 10:4, Ap 3:14, 1 Ko 2:15, 2 Ko 1:21, Hi 1:9, 1 Jo 2:27 **2:20:** Jon 10:4; 1 Korin 2:15; 2 Korin 1:21; Hibru 1:9; 1 Jon 2:27 **2:22:** 1 Jo 4:3, 2 Jo 7 **2:22:** 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 † **2:22:** Akar otevir kam "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim," me Grighin akam kamaghin a dibora ghaze, "Krais." **2:23:** Jo 5:23, 14:7-10, 15:23, 1 Jo 4:15, 5:1, 2 Jo 9 **2:23:** Jon 5:23; 14:7-10; 15:23; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 **2:24:** Jo 14:23, 1 Jo 1:3, 2 Jo 6 **2:24:** Jon 14:23; 1 Jon 1:3; 2 Jon 1:6 **2:25:** Jo 3:15, 6:40, 17:3, 1 Jo 1:2, 5:11 **2:25:** Jon 3:15; 6:40; 17:3; 1 Jon 1:2; 5:11 **2:27:** Jo 14:26, 16:13, Hi 8:10-11, 1 Jo 2:20 **2:27:** Jon 14:26; 16:13; Hibru 8:10-11; 1 Jon 2:20 **2:28:** 1 Jo 3:2, 4:17 **2:28:** 1 Jon 3:2; 4:17 **2:29:** Ap 22:14, 1 Jo 3:7, 3:10 **2:29:** Aposel 22:14; 1 Jon 3:7; 3:10

3

1 Ia nighnigh, Afeziar Ekiam bar e gifuegha en dighorim gami. Egha ziar
kam, Godin boriba, e gati. Ezi guizbangira, e an boribara. Nguazir kamin
gumazamiziba God gifozir puvati, me kamaghin uaghan e gifozir puvati.
2 Nan adarasi, e datirighin Godin boriba. Egha e fozir puvati, e gin
manmaghin otivam. God bizir kam tighar en akagham. E kamaghin fo, Krais
uamategh nguazir kamin izити, e uan damazibar deravira an ganam. Egh an
min otogham.
3 Gumazamizir an min otivamin dughiam bagha mizua gariba, me Iesus
zuezi moghin me uari zue.

4 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me Godin akaba batosi. Arazir
kuram, kar Godin akaba batozir arazim.
5 Ia bar fo, Iesus en arazir kuraba gin amangasa, nguazir kamin ize. Ezi ia
fo, an arazir kuratam gamizir puvati.
6 E kamaghin fo, gumazitam o amizitam Krais ko iki, arazir kurabar
amuvira ikian kogham. Egh gumazitam o amizitam arazir kurabar amuvira
ikiti, e fogh suam, a guizbangira Kraisin ganigha a gifozir puvati. A
guizbangira Krais gifozir puvati, Krais a tina.

7 Nan boriba, ia uari bagh gan, gumazitam o amizitam ia gifaraghti, ia
an gin mangan marki. Gumazir arazir aghuibagh amiba, me Iesus Godin
damazimin derazi moghin, me Godin damazimin dera.
8 Satan faraghavira arazir kurabagh amua iza datirikin. Kamaghin e
fo, tina arazir kurabagh ami, a Satanin borim. Godin Otarim Satanin
ingangarim gasighasighasa nguazir kamin ize.
9 Gumazitam o amizitam Godin borimin otoghtima, Godin Duam an navir
averiamin aven angamira ikiti, an arazir kurabar amuvira ikian kogham.
A Godin borimin otoghiva, egh kamaghin an arazir kurabar amuvira ikian
kogham.
10 Tina arazir aghuim gamir puvati, a Godin borim puvati. Egh tina
Godin borir igharazibagh ifongezir puvati, a uaghan Godin borim puvati.
Kamaghin e fo, te Godin boriba, ezi te Satanin boriba.

E bar moghira Godin borir igharazibagh ifuegham

(Sapta 3:11--5:21)

Iesus igharazi darazigh ifueghamin arazim en aka

11-12 Kar akar ia fomira oragha iza datirighin tuzim: E uari gifuegham.
E Keinin arazim damuan markiam. A Satanin borim, egha uan dozim
misoghezi an areme. Egha a tizim bagha uan dozim misoghezi, an areme?
An araziba ikuvizima, an dozimin araziba dera. Kamaghin a uan dozim
misoghezi an areme.

3:1: Jo 1:12, 3:16, 16:3, Ro 8:16, 1 Jo 4:10 **3:1:** Jon 1:12; 3:16; 16:3; Rom 8:16; 1 Jon 4:10 **3:2:** Ro 8:18, 8:29, 1 Ko 15:49, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, Kl 3:4, 2 Pi 1:4 **3:2:** Rom 8:18; 8:29; 1 Korin 15:49; 2 Korin 3:18; Filipai 3:21; Kolosi 3:4; 2 Pita 1:4 **3:4:** Ro 4:15, 1 Jo 5:17 **3:4:** Rom 4:15; 1 Jon 5:17 **3:5:** Ais 53:5-6, 53:11, Jo 1:29, 2 Ko 5:21, 1 Ti 1:15, Hi 4:15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 2:2 **3:5:** Aisaia 53:5-6; 53:11; Jon 1:29; 2 Korin 5:21; 1 Timoti 1:15; Hibru 4:15; 1 Pita 2:22-24; 1 Jon 2:2 **3:6:** Ro 6:1-2, 6:14, 1 Jo 2:4, 3:9, 4:8, 3 Jo 11 **3:6:** Rom 6:1-2; 6:14; 1 Jon 2:4; 3:9; 4:8; 3 Jon 1:11 **3:7:** Ro 2:13, 1 Jo 2:26, 2:29 **3:7:** Rom 2:13; 1 Jon 2:26; 2:29 **3:8:** Stt 3:15, Lu 10:18, Jo 8:44, 16:11, Hi 2:14 **3:8:** Luk 10:18; Jon 8:44; 16:11; Hibru 2:14 **3:9:** 1 Pi 1:23, 1 Jo 5:18 **3:9:** 1 Pita 1:23; 1 Jon 5:18 **3:10:** 1 Jo 2:29, 4:8 **3:10:** 1 Jon 2:29; 4:8 **3:11-12:** Jenesis 4:8; Jon 13:34; 15:12; Hibru 11:4; 1 Jon 4:7; 4:21; Jut 1:11

13 Nan adarasi, nguazir kamin itir gumazamiziba ia gifueghan koghtima,
ia digavir kuram damuan marki.
14 E Godin borir igharazibagh ifonge. Kamaghin e fo, e ariaghirir tuavim
ategha, ariaghirezir gumazamiziba puvati, e angamira itir tuavimin zui.
Tina Godin borir igharazitam gifongezir puvati, an ariaghirir tuavimin zui.
15 Tina gumazamizir igharazitabagh ifongeghan kogh mati gumazir gu-
mazamizibav sozim. Ia fo gumazir gumazamizibav soziba, me ikirimirir
aghuir zurara itim inian kogham.
16 Iesus e gifongegha, e bagha uabi makunigha aremezi, e kamaghin Godin
borir igharazibagh ifueghamin arazim gifo. Egh e uaghan Godin borir
igharaziba bagh uari makunam.
17 Tav nguazir kamin biziba ikiti, Godin borir igharazim biziba puvatighti,
an an ganiva, egh an apangkuvan koghiva, egh an akurvazir puvati, a Godin
ifofer arazim an itir puvati.
18 Nan boriba, e Godin borir igharaziba pura migeir akabar me gifueghan
kogham. Kamaghin marki. E guizbangira uan naviba me daningiva, egh
arazir aghuibar me damuam.

Godin boriba an damazimin tughiva atiatingan marki

19-20 E Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh
suam, e guizin akamin gin zui. God en navir averiamin itir biziba bar dagh fo,
egha an apangkuvir en itim bar ekevegha, e uarira uarir apangkuvir arazim
gafira. Egh en navir averiaba suam, ia ikufi, dughiar kamin e Godin borir
igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e Godin damazimin
navir amirizim iti.
21 Nan adarasi, en navir averiaba kamaghin e mikiman kogham, ia ikufi,
eghti e Godin damazimin atiatingan kogham.
22 E Godin Akar Gavgavibar gin mangiva a ifongezir arazibar amuva,
kamaghin e bizitam bagh an azangsighti, an e daningam.
23 Kar an Akar Gavgavir ekiam: e nighnizir gavgavim an Otarim Krais
Iesusin ikiam. Egh an e mikemezi moghin, e uari uarigh ifuegham.
24 Tina an Akar Gavgavibar gin mangiva, Godin poroghti, God an poroghiv
ikiam. God uan Duam e ganingizi, an Duar kam en akazi, e fo, God e ko iti.

4

Ia duabar gan da asavsuigh

1 Nan adarasi, akam inigha izir gumazir ifarir aviriba nguazir kam garui.
Egha kamaghin migei, Godin Duam akam e ganingi. Kamaghin ia nighnizir

---

3:13: Mt 5:11-12, Jo 15:18-19, 17:14, 2 Ti 3:12 **3:13:** Matyu 5:11-12; Jon 15:18-19; 17:14; 2 Timoti 3:12 **3:14:** Jo 5:24, 1 Jo 2:9-11 **3:14:** Jon 5:24; 1 Jon 2:9-11 **3:15:** Mt 5:21-22, Ga 5:21, MAA 21:8 **3:15:** Matyu 5:21-22; Galesia 5:21; Akar Mogomem 21:8 **3:16:** Jo 3:16, 13:1, 15:13, Ro 5:8, Ga 1:4, Ef 5:2, 5:25, 1 Te 2:8 **3:16:** Jon 3:16; 13:1; 15:13; Rom 5:8; Galesia 1:4; Efesus 5:2; 5:25; 1 Tesalonika 2:8 **3:17:** Lo 15:7, Lu 3:11, 1 Jo 4:20 **3:17:** Godin Araziba 15:7; Luk 3:11; 1 Jon 4:20 **3:18:** Ro 12:9, Je 2:15-16, 1 Pi 1:22 **3:18:** Rom 12:9; Jems 2:15-16; 1 Pita 1:22 **3:19-20:** Jo 18:37, 1 Jo 1:8 **3:19-20:** Jon 18:37 **3:21:** Hi 4:16, 10:22, 1 Jo 2:28, 4:17 **3:21:** Hibru 4:16; 10:22; 1 Jon 2:28; 4:17 **3:22:** Sng 34:15, Jer 29:12, Mt 7:8, 21:22, Jo 9:31, 14:13 **3:22:** Onger Akaba 34:15; Jeremaia 29:12; Matyu 7:8; 21:22; Jon 9:31; 14:13 **3:23:** Jo 6:29, 13:34, 15:12, 15:17, 17:3, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 2:8-10 **3:23:** Jon 6:29; 13:34; 15:12; 15:17; 17:3; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 4:8; 1 Jon 2:8-10 **3:24:** Jo 14:23, 15:10, 17:21, Ro 8:9, 1 Jo 4:12-13 **3:24:** Jon 14:23; 15:10; 17:21; Rom 8:9; 1 Jon 4:12-13 **4:1:** Mt 7:15, 24:4-5, 24:24, 1 Te 5:21, 2 Pi 2:1, 1 Jo 2:18, 2 Jo 7, MAA 2:2 **4:1:** Matyu 7:15; 24:4-5; 24:24; 1 Tesalonika 5:21; 2 Pita 2:1; 1 Jon 2:18; 2 Jon 1:7; Akar Mogomem 2:2

gavgavim men ikian markɨ. Egh ia deravɨra dar araziba ko mɨgɨrɨgɨaba asavsuigh fogham, da Godɨn Duam o duar kuraba.

2 Tuavir ia Godɨn Duam gɨfoghamimra kara: Gumazitam o amizitam suam, Krais Iesus, a gumazir inivafɨzimɨn nguazir kamɨn ize, a Godɨn Duam an iti.

3 Eghtɨ gumazitam o amizitam suam, Krais Iesus a guizɨn gumazim puvatɨ, a duar igharazim iti, Godɨn Duam puvatɨ. A Krais Iesusɨn apanimɨn duam. Ia fomɨra Kraisɨn apanim izamin mɨgɨrɨgɨam baraghizɨ, a datɨrɨghɨn izegha gɨvagha nguazir kamɨn iti.

4 Nan adarasi, ia guizbangɨra Godɨn boriba. Godɨn Duam ian aven itima, an gavgavim bar ekevegha Satanɨn gavgavim gafira. Satan, a nguazir kamɨn gavgavimɨn gumazir dapanim. Ezɨ kamaghɨn ia akam inigha izir gumazir ifaribagh afira.

5 Gumazamizir kaba, me nguazir kamɨn gumazamiziba. Ezɨ men mɨgɨrɨgɨaba nguazir kamɨn mɨgɨrɨgɨaba. Ezɨ nguazir kamɨn gumazamizir igharaziba me barasi.

6 Ezɨ e, Godɨn gumazamiziba. Ezɨ gumazamizir God gɨfoziba, me en akaba barasi. Ezɨ God bagha itir puvatɨzir gumazamiziba me en akaba barazir puvatɨ. Tuavir kamɨn e guizbangɨra mɨgeir Duam ko mɨgɨrɨgɨar ifavaribagh amir duam gɨfogham.

Gumazamiziba God gifueghɨva, egh uaghan gumazamizir igharazibagh ifongegh

7 Nan adarasi, God igharaz darazigh ifongezir arazim en aka. Kamaghɨn, e uari uarigh ifueka. Gumazamiziba, gumazamizir igharazibagh ifonge, me Godɨn boriba, egha me guizbangɨra God gɨfo.

8 Kar Godɨn arazim, a dughiaba zurara gumazamizibagh ifonge. Ezɨ e fo, gumazamizir igharazibagh ifongezir puvatɨzir gumazim o amizim, a bar God gɨfozir puvatɨ.

9 God borir vamɨra ikiava, e ikɨrɨmɨrir aghuim iniasa a ifuegha, an e bagha nguazir kamɨn anemada. Tuavir kamɨn God en akazɨ, e fo, God guizbangɨra gumazamizibagh ifonge.

10 Igharazi darazigh ifongezir arazimra kara. E kamaghɨn nɨghnɨghan kogham, e faragha God gifonge. Puvatɨ. God faragha e gifuegha, uan Otarim amadazɨ an en arazir kuraba gɨn amangasa nguazir kamɨn izegha areme.

11 Nan adarasi, God bar e gifongegha, egha arazir kam en aka. Kamaghɨn, e uaghan bar igharaz darazigh ifuegham.

12 Gumazitam o amizitam dughiatam Godɨn ganizir puvatɨ. E uari uarigh ifongezir arazim damutɨ, God angamɨra en aven ikɨtɨ, an ifofer arazim en navir averiabagh izɨvaghtɨ an daghem otivam.

4:2: 1 Ko 12:3, 1 Jo 5:1 **4:2:** 1 Korin 12:3; 1 Jon 5:1 **4:3:** 2 Te 2:7, 1 Jo 2:18, 2:22, 2 Jo 7 **4:3:** 2 Tesalonika 2:7; 1 Jon 2:18; 2:22; 2 Jon 1:7 **4:4:** Mt 12:29, Jo 16:33, 1 Ko 2:12, Ef 2:2, 6:12, 1 Jo 5:4-5 **4:4:** Matyu 12:29; Jon 16:33; 1 Korin 2:12; Efesus 2:2; 6:12; 1 Jon 5:4-5 **4:5:** Jo 3:31, 15:19, 17:14 **4:5:** Jon 3:31; 15:19; 17:14 **4:6:** Jo 8:47, 10:27, 14:17, 1 Ko 14:37, 2 Ko 10:7 **4:6:** Jon 8:47; 10:27; 14:17; 1 Korin 14:37; 2 Korin 10:7 **4:7:** 1 Jo 2:29, 3:10-11, 3:23 **4:7:** 1 Jon 2:29; 3:10-11; 3:23 **4:8:** 1 Jo 2:4, 3:6, 4:16 **4:8:** 1 Jon 2:4; 3:6; 4:16 **4:9:** Jo 3:16, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 5:11 **4:9:** Jon 3:16; Rom 5:8; 8:32; 1 Jon 5:11 **4:10:** Jo 15:16, Ro 5:8-10, Ta 3:4, 1 Jo 2:2 **4:10:** Jon 15:16; Rom 5:8-10; Taitus 3:4-5; 1 Jon 2:2 **4:11:** Mt 18:33, Jo 15:12-13, 1 Jo 3:16 **4:11:** Matyu 18:33; Jon 15:12-13; 1 Jon 3:16 **4:12:** Jo 1:18, 1 Ti 6:16, 1 Jo 2:5-6, 4:18-20 **4:12:** Jon 1:18; 1 Timoti 6:16; 1 Jon 2:5-6; 4:18-20

13 God uan Duam e ganɨngizɨ, a vaghvagha en itima, e kamaghɨn fo, e an
poroghav itima, a en poroghav iti.
14 Ezɨ e Afeziar Ekiam amizir bizimɨn gani. A nguazimɨn itir gumazamiz-
ibar Akurvazir Gumazimɨn mɨn ikiasa, uan Otarim amada. Ezɨ e bizir kamɨn
ganigha an gun mɨgei.
15 Gumazamiziba an gun mɨkɨm suam, Iesus, Godɨn Otarim, eghtɨ God
gumazamizir kabar poroghɨv ikɨtɨ, me Godɨn poroghɨv ikiam.*
16 E kamaghɨn fo, God e gifonge, ezɨ an e gifongezir arazim bagha e
nɨghnɨzir gavgavim an iti.
Kar Godɨn arazim, a dughiaba zurara gumazamizibagh ifonge. Tina
gumazamizir igharazibagh ifueghɨva, Godɨn poroghɨv ikɨtɨ, God an poroghɨv
ikiam.
17 Tuavir kamɨn, e fo, God e gifongezɨ, e God ko gumazamizir igharazibagh
ifongezɨ, ifofer arazir kam bar e gizɨvaghtɨma, an daghem otivam. Kamaghɨn
gumazamiziba bar Godɨn kotiamɨn tuivamin dughiam, e atiatingan kogham.
E nguazir kamɨn itir dughiam e Iesusɨn mɨn ikiam, kamaghɨn e gɨn Godɨn
atiatingan kogham.
18 Gumazamizir igharazibagh ifongezir gumazamiziba, me Godɨn atiatir
puvatɨ. Atiatir gumaziba, me fo, me ivezir kuram iniam, ezɨ nɨghnɨzir
kam me gamima, me atiati. Eghtɨ gumazamizir igharazibagh ifongezir
arazim me gizɨvagh daghem otivtɨ, kamaghɨn me Godɨn atiatingan kogham.
Gumazamiziba atiatingtɨ, e fo, me God me gifongezir arazim deravɨra a
gɨfozir puvatɨzɨ, kamaghɨn igharaz darazigh ifongezir arazir men itimɨn
dagheba puvatɨ.
19 God faragha e gifongezɨ, ezɨ e gɨn a gifonge. Kamaghɨn e God ko
igharazibagh ifongezir gavgavim iti.
20 Gumazitam o amizitam Godɨn ganizir puvatɨ. Gumazitam o amizitam
Godɨn borir a garir igharazibagh ifueghan koghɨva, egh a manmaghɨn Godɨn
a ganizir puvatɨzim gifuegham? Puvatɨ. An a gifueghan kogham. Ezɨ e
kamaghɨn fo, gumazitam o amizitam suam, Kɨ God gifonge, egh Godɨn borir
igharazibagh ifueghan koghtɨ, e fo, a ifari.
21 God Akar Gavgavir kam e ganɨngi. Tina God gifueghɨva, egh a uaghan
Godɨn borir igharazibagh ifongegh.

5

E nɨghnɨzir gavgavim Godɨn Otarimɨn iti

1 Gumazamiziba bar nɨghnɨzir gavgavir kam ikɨ suam, Iesus, a God
Uam E Iniasa Mɨsevezir Gumazim, me Godɨn boriba. Kar nguazir kamɨn
arazim: Gumazamiziba bar afeziar mam gifuegha, egha uaghan an borib-
agh ifonge.*
2 E God gifuegh an Akar Gavgavibar gɨn mangɨva, kamaghɨn e fo, e Godɨn
boribagh ifonge.

4:13: Jo 14:20, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:13:** Jon 14:20; 2 Korin 1:22; 1 Jon 3:24 **4:14:** Jo 1:14, 3:17, 1 Jo 1:1-2 **4:14:** Jon 1:14; 3:17; 1 Jon 1:1-2 **4:15:** Ro 10:9, 1 Jo 5:1, 5:5 **4:15:** Rom 10:9; 1 Jon 5:1; 5:5 * **4:15:** Nɨ akar 1 Jon 4:2ɨn itimɨn gan. **4:16:** 1 Jo 3:24, 4:8, 4:12 **4:16:** 1 Jon 3:24; 4:8; 4:12 **4:17:** Je 2:13, 1 Jo 2:28, 3:3, 3:19-21 **4:17:** Jems 2:13; 1 Jon 2:28; 3:3; 3:19-21 **4:20:** 1 Jo 2:4, 3:17, 4:12 **4:20:** 1 Jon 2:4; 3:17; 4:12 **4:21:** Mt 5:44-45, Mk 12:29-31, Jo 13:34, 15:12, 1 Jo 3:23 **4:21:** Matyu 5:44-45; Mak 12:29-31; Jon 13:34; 15:12; 1 Jon 3:23 **5:1:** Jo 1:12-13, 15:23, 1 Jo 2:22-23, 4:15 **5:1:** Jon 1:12-13; 15:23; 1 Jon 2:22-23; 4:15 * **5:1:** Nɨ akar 1 Jon 2:22 ko 4:2ɨn itimɨn gan.

3-4 E God gifongezir arazimra kara. God bar a gifonge, kamaghin e an Akar
Gavgavibar gin mangam. Godin boriba bar nguazir kamin arazir kurabar
gavgavim gafira, kamaghin amizi an Akar Gavgavibar gin mangamin tuavim
e basemezir puvati. E nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e uan nighnizir
gavgavimin tuavimin nguazir kamin arazir kuraba dikabiragha dagh afira.

Nighnizir gavgavir Iesusin itim

5 Terara nguazir kamin arazir kurabar gavgavim gafiragham? Gumaza-
mizir nighnizir gavgavim Iesusin iki suam, a Godin Otarim, merara.†
6 Krais Iesus, a nguazir kamin ize. Ezi Jon dipamin a ruezima, a gin aremezi
an ghuzim ire. Jon dipamra a ruezir pu. Puvati, a uaghan aremezi an ghuzim
ire. Godin Duamra zurara guizin akabar en akakasi. Kamaghira Godin
Duam bizir kabar en akakasi.‡
7 Ezi God tuavir pumuning ko mikezim en akazi, e fo, Iesus a tina. Tuavir
kabara kara. Godin Duam e migei. Ezi Jon Iesus dipamin a rue. Ezi Iesus
aremezi an ghuzim ire.
8 Tuavir pumuning ko mikezir kaba uari inigha kamaghin e mikeme. Ezi e
fo, Iesus a Godin Otarim.
9 Gumazamiziba, me fozir bizibar gun migeima, e nighnizir gavgavim
men akabar iti. God uan Otarimin gun migeir biziba, da guizin biziba, ezi
gumazamiziba migeir biziba pura biziba. God migeir biziba dagh afira.
10 Gumazamiziba uan navir averiamin nighnizir gavgavim Godin
Otarimin ikiva, egh me bar fogh suam, God mikemezir migirigiam,
a guizbangira migirigiam. Gumazamiziba nighnizir gavgavim Godin
migirigiamin ikian kogh, egh God uan Otarimin gun mikemezir akam
baraghan aghuaghiva, me kamaghin mati Godin migia ghaze, God ifari.
11 God ikirimirir aghuir zurara itim e ganingizi, e fo, migirigiar kam,
a guizin migirigiam. Godin Otarimin poroghav itir tuavimin, e ikirimirir
aghuir kam iti.
12 Gumazamizir Godin Otarimin poroghav itiba, me ikirimirir aghuir
zurara itim isi. Gumazamizir Godin Otarimin poroghav itir puvatiziba, me
ikirimirir aghuir zurara itim isir puvati.

Akar abuananaba

13 Ia nighnizir gavgavim Godin Otarimin ziamin itiba, ia ikirimirir aghuir
zurara itim iniasa, ki fuegha, kamaghin ki bizir kaba ia bagha da osiri.
14 E fo, e Godin ifongiamin gintigh, biziba bagh an azangsightima, an en
azangsiziba baragham. Kamaghin e Godin boroghin mangisi atiatingiva
okam nighnighan kogham.
15 E fo, an e barasi, kamaghin e bizitam bagh an azangsighiva, fogh suam,
an e ganigha gifa.

5:3-4: Maika 6:8; Matyu 11:30; Jon 14:15; 14:21-24; 16:33; 1 Jon 3:9; 4:4; 2 Jon 1:6 **5:5:** Ro 8:37, 1 Ko 15:57, 1 Jo 4:4, 4:15 **5:5:** Rom 8:37; 1 Korin 15:57; 1 Jon 4:4; 4:15 † **5:5:** Ni akar 1 Jon 4:2in gan. **5:6:** Jo 1:29, 1:34, 14:17, 16:13, 19:34, 1 Ti 3:16, 1 Jo 1:7 **5:6:** Jon 1:29-34; 14:17; 16:13; 19:34; 1 Timoti 3:16; 1 Jon 1:7 ‡ **5:6:** Grighin akam, vezin kamin deravira bigha mikemezir puvati. A dipam ko ghuzimra mikeme. Ezi gumazir aviriba ghaze, dipam, a Iesus ruezir dipam. Ezi ghuzim, a Iesusin ovevem migei. **5:7:** Jo 1:1, 10:30, MAA 19:13 **5:7:** Jon 1:1; 10:30; Akar Mogomem 19:13 **5:8:** Jo 15:26 **5:8:** Jon 15:26 **5:9:** Mt 3:16-17, 17:5, Jo 5:32-37, 8:17-18 **5:9:** Matyu 3:16-17; 17:5; Jon 5:32-37; 8:17-18 **5:10:** Jo 3:33, 5:38, Ro 8:16, Ga 4:6 **5:10:** Jon 3:33; 5:38; Rom 8:16; Galesia 4:6 **5:11:** Jo 3:36 **5:11:** Jon 3:36 **5:12:** Jo 3:36, 5:24 **5:12:** Jon 3:36; 5:24 **5:13:** Jo 20:31, 1 Jo 1:1-2 **5:13:** Jon 20:31; 1 Jon 1:1-2 **5:14:** Jo 14:13, 16:23, 1 Jo 3:21-22 **5:14:** Jon 14:13; 16:23; 1 Jon 3:21-22

16 Godɨn borir igharazitam arazir kurar helɨn magɨran koghamim damutɨ,
tina foghɨva a bagh God ko mɨkɨm. Eghtɨ God ikɨrɨmɨrir aghuir zurara itim
a danɨngam. Kar kɨ arazir kurar gumazim damightɨma a helɨn magɨran
koghamibav gei. Arazir kurar mam iti, a guizbangɨra gumazibagh amima
me helɨn aven zurara ikiava Godɨn saghon iti. Kɨ gumazamizir arazir kurar
kabagh amiba God men akurvaghasa kɨ ia mɨgeir puvatɨ.§
17 Arazir derazir puvatɨziba da arazir kuraba. Arazir kurar avɨriba ikia,
egha maba gumazamizibagh amima me helɨn ikia Godɨn saghon iti. Ezɨ
arazir kurar mam iti, a gumazamizibagh amima me helɨn ghuaghirir puvatɨ.
18 E fo, Godɨn otivizir boriba me arazir kurabar gɨn zuir pu. Puvatɨ,
Godɨn otozir Otarim, Iesus, deravɨra Godɨn borir igharazibar gari. Ezɨ Satan
bizitam me damighan kogham.
19 E fo, e Godɨn boriba. Egha e uaghan fo, nguazimɨn itir gumazamizir
Godɨn gɨn zuir puvatɨziba, me Satanɨn gavgavimɨn apengan iti.
20 Egha e uaghan fo, Godɨn Otarim nguazir kamɨn izegha, egha e guizɨn
God gɨfoghasa, a fofozim e ganɨngi. Ezɨ e, guizɨn God uan Otarim Krais Iesus
ko, aningɨn poroghav iti. Krais Iesus, a guizɨn God. Egha a ikɨrɨmɨrir aghuir
zurara itim e ganɨngi.
21 Kamaghɨn amizɨ, nan boriba, ia deravɨra uari bagh gan, aseba o marvir
guaba o nguazimɨn itir bizitam ian navir averiabar aven ikɨ guizɨn Godɨn
danganim inian markɨ.

5:16: Mt 12:31-32, Lu 12:10, Hi 6:4-6, Je 5:14-15 **5:16:** Matyu 12:31-32; Luk 12:10; Hibru 6:4-6; Jems 5:14-15 § **5:16:** Akar kamɨn mɨngarim a deravɨram otozir puvatɨ. Gumazir maba ghaze, a gumazir ovengezibav gei. Ezɨ marazi ghaze, an ovever namba 2ɨn mɨgɨrɨgɨam. Nɨ Akar Mogomem sapta 2:11 ko 20:14ɨn gan. Me akar kam "ovevem," a gɨrazɨ a kamakɨn, "helɨn ovenge." **5:18:** Jo 17:15, Je 1:27, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 **5:18:** Jon 17:15; 1 Pita 1:23; 1 Jon 3:9 **5:19:** Ro 8:10, 8:23, Ga 1:4, 1 Jo 4:6 **5:19:** Rom 8:10; 8:23; Galesia 1:4; 1 Jon 4:6 **5:20:** Ais 9:6, Mt 25:46, Jo 17:3, 1 Ti 3:16, Hi 1:8 **5:20:** Aisaia 9:6; Matyu 25:46; Jon 17:3; 1 Timoti 3:16; Hibru 1:8 **5:21:** 1 Ko 10:14 **5:21:** 1 Korin 10:14

Jonɨn Akɨnafarir Namba 2
o
2 Jon

Akar faragha zuim

Siosɨn gumazir dapanir mam akɨnafarir kam osiri. Gumazamizir avɨriba ghaze, a siosɨn mamɨn itir gumazamiziba bagha an osiri. A kamaghsua, me bar igharaz darazigh ifueghɨva, egh me ifavarir gumaziba bagh gan, kar gumazir Godɨn akam gasɨghasɨziba.

E Godɨn guizɨn akam mɨghvɨra an suiragh, egh gumazamizir ifariba bagh ganam

1 Kɨ Kraisɨn adarazir gumazir dapanim. Nɨ amizir God inabazim, kɨ nɨ ko nɨn boriba bagha akɨnafarir kam osiri. Kɨ guizbangɨra bar ia gifonge. Kɨ uabɨra puvatɨ, gumazamizir guizɨn akam gɨfoziba uaghan bar ia gifonge.*
2 Guizɨn akam en iti, egh a ikɨ mamaghɨra ikiam. Bizir kam bagha e bar ia gifonge.
3 Guizɨn akamɨn arazim ko arazir igharazi darazigh ifongezim, arazir kamning God ko Iesus ko iti. Kamaghɨn Afeziam God koma Krais Iesus, Godɨn Otarim, aning apangkuvir arazim ko kuarkuvir arazim gamua, egha navir amɨrizimɨn arazim e ganɨdi.

E igharaz darazigh ifongezir arazimɨn gɨn mangam

4 Afeziamɨn Akar Gavgavim e mɨkemezɨ moghɨn, nɨn borir maba guizɨn akamɨn gɨn zui. Ezɨ kɨ kamaghɨn oregha bar akonge.
5 Ezɨ Amizir Aghuim, kɨ kamaghɨn nɨn azangsɨsi, ia bar uarigh ifongegh. Kar Akar Gavgavir igiam puvatɨ. Akar Gavgavir kam fomɨra e ko ikia iza datɨrɨkɨn.
6 Arazir uarigh ifongezimra kara: e Godɨn Akar Gavgavim baragh an gɨn mangam. Ia fomɨra oraghizɨ moghɨra an Akar Gavgavim ghaze, ia uarigh ifongezir arazimɨn gɨn mangɨvɨra ikɨ.

Ia Kraisɨn akamɨn suiragh gavgafigh

7 Ia oragh. E gifarir gumazamizir avɨriba nguazir kam garui. Me nɨghnɨzir gavgavim itir puvatɨgha kamaghɨn mɨgeir puvatɨ, Krais Iesus a gumazir inivafɨzimɨn mɨn oto. Gumazir kamaghɨn mɨgeim, a gumazir ifarim, egha Kraisɨn Apanim.†
8 Kamaghɨn ia uari bagh gan, ia bizir iniasava amiba ia da ataghɨraghan markɨ. Kamaghɨn derazir puvatɨ. Ia uan ivezim bar moghɨra a inighti, deragham.
9 Egh gumazitam o amizitam Kraisɨn suren mɨgɨrɨgɨamɨn suiragh gavgavighan kogh, egh akar igharazitam uam akar kam gɨvɨraghtɨ, God a ko ikian

---

1:1: Jon 8:32; 1 Pita 5:1; 1 Jon 3:18; 3 Jon 1:1 * **1:1:** Jon akar isɨn zuim gami. Amizir God inabazim, a siosɨn mam. Borir kaba, me siosɨn kamɨn aven itir gumazamiziba. **1:4:** 3 Jon 1:3 **1:5:** Jon 13:34; 15:12; 15:17; 1 Pita 4:8; 1 Jon 2:7-8; 3:11; 3:23 **1:6:** Jon 14:15; 14:21; 1 Jon 2:5; 2:24; 5:3 **1:7:** 1 Jon 2:22; 4:1-3 † **1:7:** Nɨ akar 1 Jon 4:2ɨn itimɨn gan. **1:8:** Mak 10:29-30; Galesia 3:4; Hibru 10:35-36; 11:26 **1:9:** 1 Jon 2:23

kogham. Ezɨ gumazamizir Kraisɨn suren mɨgɨrɨgɨamɨn suiragha gavgavigha
mamaghɨra itiba, Afeziam uan Otarim ko aning me ko iti.
10 Gumazitam o amizitam ia bagh izɨva Kraisɨn suren mɨgɨrɨgɨar kam inigh
izan koghtɨ, ia a inigh uan dɨpenimɨn aven mangan markɨ. Egh ia kamaghɨn
a mɨkɨman markɨ, God deravɨra nɨ damu. Puvatɨ.
11 Ia fo, gumazitam o amizitam dughiam gumazamizir kamaghɨn amibagh
anɨdi, ia fogh suam, a uabɨ an ingangarir kuramɨn akurvasi.

Gumazir dapanim men ganasa

12 Kɨ bizir avɨribar ia mɨkɨmasa. Kɨ ghaze, e uarir gan uariv kɨm bar
akongeghasa kɨ ifonge, kamaghɨn kɨ ia bagh izam. Egha kamaghɨn, kɨ ia bagh
akɨnafarimɨn da osiran aghua.
13 Nɨn avenemebar God inabazim, an boriba ia bagha akam amaga ghaze,
Afeziam ia ko ikɨ.‡

1:10: Efesus 5:11; 2 Tesalonika 3:6 **1:12:** Jon 17:13; 1 Jon 1:4; 3 Jon 1:13-14 ‡ **1:13:** Nɨ akar 2 Jon 1ɨn itimɨn gan.

Jonɨn Akɨnafarir Namba 3
O
3 Jon
Akar faragha zuim

Siosɨn gumazir dapanir mam akɨnafarir kam gumazir dapanir igharazim bagha an osiri, an ziam Gaius. A fo, Gaius Kraisɨn gumazamizir igharazibar akurvasi, kamaghɨn a Gaiusɨn ziam fe. Egha Gaiusɨn mɨgɨa ghaze, nɨ gumazir kam Diotrefes, a bagh ganigh.

E Godɨn ingangarim gamir gumazamizibar akurvagham

1 Kɨ Kraisɨn adarazir gumazir dapanim. Nɨ Gaius, kɨ nɨ bagha akɨnafarir kam osiri. Nɨ nan aveghbuamra, ezɨ kɨ guizbangɨra bar nɨ gifonge.
2 Nan namakar aghuim, kɨ nɨ bagha God ko mɨgɨa ghaze, nɨn duam deravɨra iti moghɨn, nɨn mɨkarzim bar deravɨra ikɨtɨ, bizir aghuaribara nɨ bativam.
3 Nɨghnɨzir gavgavim Kraisɨn itir marazi iza nɨn gun na mɨgɨa ghaze, nɨ deravɨra guizɨn akamɨn gɨn zui. Ezɨ kɨ akar kam baregha bar akonge. Kɨ fo, nɨ zurara guizɨn akamɨn gɨn zui.
4 Kɨ orazi, nan boriba guizɨn akamɨn gɨn zuima kɨ bar akonge. Nan agoroger kam bizir mabar agorogeba bar dagh afira.

Gaius ingangarir aghuim gami

5 Namakar aghuim, nɨ zurara deravɨra guizɨn akamɨn gɨn ghua egha arazir aghuiba Kraisɨn adarazigh ami. Egha nɨ fozir puvatɨzir Kraisɨn adarasi, nɨ uaghan arazir aghuibar me gami.
6 Gumazamizir kaba nɨn arazir gumazamizibagh ifongezimɨn gun kagh itir sios mɨkeme. Nɨ God ifongezɨ moghɨn, nɨ bizitaba ua men akuraghtɨ me da inigh tuavir me zuimɨn mangɨvɨra ikɨ, kamaghɨn dera.
7 E fo, me Iesusɨn ziamɨn arua ingangarir kam gamuava egha, Krais gɨfozir puvatɨzir gumazamiziba, me men dafaribar biziba isir puvatɨ.
8 Ezɨ e gumazir kamaghɨn amibar akurvaghsɨ bar gavgavigham. E ghaze, e me ko bar moghɨra, guizɨn akam bagh ingarsɨ, kamaghɨn e men akurvagham.

Diotrefes arazir kuram gami

9 Kɨ sios bagha akɨnafarir mam osiri. Ezɨ Diotrefes uan ziam fa men gumazir dapanimɨn ikiasa, kamaghɨn a nan akamɨn apengan itir puvatɨ.
10 Kamaghɨn kɨ izɨva, an arazir kam aghurigham. An en gun tintinibar me mɨgɨa akar kurabar me mɨgei. A kamaghɨram amir puvatɨ, a uaghan Kraisɨn adarazi isa uan dɨpenimɨn zuir puvatɨ. Ezɨ igharaz darazi me inigh uan dɨpenibar mangasava amima, a uaghan men anogorogha siosɨn aven me batogha, me abɨsi.

Demitrius arazir aghuim gami

1:1: Aposel 19:29; Rom 16:23; 1 Korin 1:14; 2 Jon 1:1 **1:3:** 2 Jon 1:4 **1:4:** 1 Korin 4:15; Filemon 1:10 **1:6:** Taitus 3:13 **1:7:** 1 Korin 9:12-15

11 Nan namakar aghuim, nɨ arazir kurabar gɨn mangan markɨ, nɨ arazir
aghuibar gɨn mangɨ. Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me Godɨn
boriba. Ezɨ gumazamizir arazir kurabagh amiba, me God gɨfozir puvatɨ.
12 Gumazamiziba bar Demitriusɨn arazir aghuimɨn gun mɨgei. Ezɨ guizɨn
akam uaghan an arazir aghuimɨn gun mɨgei. Ezɨ kɨ uaghan an arazir
aghuimɨn gun mɨgei. Ezɨ ia fo nan mɨgɨrɨgɨaba da guizbangɨra.

Gumazir dapanim Gaiusɨn ganasa

13 Kɨ bizir avɨribar nɨ mɨkɨmasa, egha kɨ da osiran aghua.
14 Kɨ ghaze, kɨ gurumra izɨ nɨ batogh ga uaningɨn gan uaning mɨkɨmam.
15 Navir amɨrizim nɨ ko ikɨ. Nɨn namakar kagh itiba akam amaga ghaze,
Afeziam ia ko ikɨ. Eghtɨ nɨ magh en namakaba vaghvagh kamaghɨn me mɨkɨm
suam, Afeziam me ko ikɨ.

1:11: Onger Akaba 37:27; Aisaia 1:16-17; 1 Pita 3:11; 1 Jon 3:6-10 **1:12:** Jon 19:35; 21:24 **1:13:** 2 Jon 1:12

Jut Osirizir Akɨnafarim
o
Jut
Akar faragha zuim

Akɨnafarir kamɨn akaba, da mong 2 Pitan akaba ko magh ghu. A Godɨn gumazamizibav kɨmasa, eghtɨ me Akar Aghuimɨn apanibar akaba baragh dar gɨn mangan kogham. Akɨnafarir kam (ves 3) kamaghɨn mɨgei, "E Godɨn gumazamiziba, a nɨghnɨzir gavgavimɨn arazir vamɨram e ganɨngi. Eghtɨ gumazamiziba en nɨghnɨzir gavgavim batueghɨva, akar igiatam arɨghan kogham."

Ia uan nɨghnɨzir gavgaviba bagh gan

1 Kɨ Jut, kɨ Iesusɨn ingangarir gumazim; egha kɨ Jemsɨn dozim. Ia God diazir
gumazamiziba, kɨ ia bagha akɨnafarir kam osiri. God Afeziam bar ia gifonge,
ezɨ Krais Iesus uabɨ ian gari.
2 Apangkuvimɨn arazim ko navir amɨrizim ko igharaz darazi gifongezir
arazim bar ia gizɨfagh.

Godɨn Akar Aghuimɨn apaniba, me Kraisɨn adarazir aven ize
(2 Pita 2:1-18)

3 Nan namakar aghuiba, kɨ faragha ingangarir God ua bar e inizir kamɨn,
akɨnafarim osirigha ia mɨkɨmasa bar ifonge. Egha kɨ datɨrighɨn kamaghɨn
nɨghnɨsi, kɨ akɨnafarir igharazim osiram. Ia uan nɨghnɨzir gavgaviba bagh
bar gavgafigh. Egh ia Godɨn akar aghuimɨn apanibar akaba batogh. E Godɨn
gumazamiziba, a nɨghnɨzir gavgavimɨn arazir vamɨram e ganɨngi. Eghtɨ
gumazamiziba en nɨghnɨzir gavgavim batueghɨva, akar igiatam arɨghan
kogham. Bar puvatɨ.
4 Gumazamizir maba muega Kraisɨn adarazir aven ize. Fomɨra fomɨra God
kamaghɨn mɨgɨa ghaze, gumazamizir kamaghɨn amiba me an damazimɨn
mɨtivigh ovengam. Me akɨriba ragha God gasi. Egha me Godɨn apangku-
vimɨn akabagh iragha dagh amima, da afiar arazibar akabar mɨn oto.
Gumazamizir kaba akɨrim ragha Atrivir vamɨran kam gasara. An en Ekiam
Krais Iesus.
5 Ia bizir kabagh fogha gɨfa, ezɨ kɨ ua ian nɨghnɨziba fasa. Ia fo, Ekiam
fomɨra Isipɨn uan gumazamizibar akurazɨma me Isip ataki. Egha a gɨn
gumazamizir nɨghnɨzir gavgavim an itir puvatɨzibagh asɨghasɨki.*
6 Ia enselɨn kurar maba, ia dagh nɨghnɨgh. God me ganɨngizir ingangariba
me dar amuan aghua. Egha me uan danganiba ataki. Kamaghɨn amizɨ,
Ekiam zurara ikɨ mamaghɨra ikiamin senbar me ike. Egha me isa kalabuziar
danganir bar mɨtarmangizɨmɨn me arɨki. Ezɨ me Kotiam Damuamin Dughiar
Ekiam mɨzuai.

1:1: Matyu 13:55; Mak 6:3; Jon 17:11-12; 1 Pita 1:5 **1:2:** 1 Pita 1:2; 2 Pita 1:2 **1:3:** Filipai 1:27; 1 Timoti 1:18; 6:12; 2 Timoti 1:13; Taitus 1:4 **1:4:** Galesia 2:4; Taitus 1:16; 2 Pita 2:1; 1 Jon 2:22 **1:5:** Ua Me Ini 12:51; Diboboniba 14:29-30; Onger Akaba 106:26; 1 Korin 10:5; 10:9; Hibru 3:17-19; 2 Pita 1:12 * **1:5:** Grighɨn akɨnafarir avɨrir fomɨra itiba, me ziar kam, "Ekiam," osirizir puvatɨ. Me ziar kam, "Iesus," an osiri. **1:6:** Jon 8:44; 2 Pita 2:4; 2:9; Akar Mogomem 20:10

7 Kamaghira, fomira Sodom ko Gomoran gumaziba ko nguibar ekiar aningin boroghira itibar gumaziba, me uaghan enselba amizir arazimin mirara ami. Me uari isa arazir kurabagh aniga, egha me arazir bar kurar gumaziba ko gumaziba uari isava akuibagh ami. Kamaghin amizi, God me isa avir zurara isia mamaghira itimin, me akunizi, me ivezir kuram ini. Bizir otivizir kaba, ia dagh nighnighiva arazir kurabar gin mangan kogham.

8 Kamaghira gumazamizir kaba ian nighnizibagh asighasighasa me arazir kurar kabar gintisi. Me irebar kurabar garima da men nighniziba fema me arazir bar kurar mizirizibar uan mikarzibagh ami. Me Ekiamin akaba barazir puvati, egha Godin Nguibamin itir enselin ekiaba uaghan akar kurabar me migei.

9 Ezi enselin aghuiba, akar kurabar gumazir men apanibagh amibav geir puvati. Dughiar kamin, enselbar faragha zuim Maikel, a Mosesin kuam bagha Satan ko aning uaning adoghodogha Maikel akar kuratam Satan mikemezir puvati. A kamaghin migia ghaze, "Ekiam uabi nin atar ni mikemeghtima ni uan akam dukuagh."

10 Gumazamizir kaba bizibar mingaribagh fozir puvati, me puram akar kurabav gei. Me mati asizir nighniziba puvatizibar min iti. Egha me uan inivafiziba ifongezir arazibar gin zui. Ezi men arazir kabara me gasighasisi.

11 Me bar ikuvigham! Me Kein aruizi moghin arui. Me ivezim baghavira nighnisi, egha Balam amizi moghin ami. Egha me dagiaba iniasa bar ikufi. Egha me Koran min Godin akabar gintizir puvati, egha arazir kam bangin me bar ovegha ikuvigha gifa.

12 Ia uarigh ifongezir isar dughiabar, gumazamizir kaba izava Godin damazimin arazir mizirizir kurabagh ami. Me damasa aghumsizir puvati, egha kamaghin nighnizir puvati, e isar ekiamin iti. Egha me uarira uarigh nighnisi. Me mati amozim puvatizir ghuariabar min, aminim dagh ivaima, da tintinibar zui. Egha me mati temem uan dughiamin ber puvati. Egha me mati temem misigha givazi gumaziba an povim asiaghati. Me gumazamizir bar ovengeziba.

13 Me mati ongarir fifizir ekiaba dipiraghiri. Egha me arazir kurabar amuasa aghumsizir puvatigha, mati ongarim dipira izima an puvpuvir mizirizibа pin otivi moghin men arazir kuraba azenim giri. Egha me mati mikoveziba pin overiamin uan tuavibar gintizir puvati. Kamaghin amizi, God me bagha danganir mitarmer bar pighatomezim ati, eghti me mangi an iki mamaghira ikiam.

14 Enok, an Adamin ovavir borir namba 6, a Godin akam inigha izir gumazir mamin min gumazir kabav gia ghaze, "Ki Ekiamin garima a uan tausen enselin bar aviravirim ko izi.

15 A gumazamiziba bar men araziba tuisigham. Gumazamizir an gin zuir puvatiziba, a me damuti, me bar uan arazir kurar me amizibar osimtiziba ateram. Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me akirim ragha God gasa ghuavira iti. Kamaghin amizi, akar bar kurar igharazir me God gamiziba bangin, God me damuti, me bar ivezir kuram iniam."

16 Gumazamizir kaba, me bativir biziba me da bagha naviba ikufi, egha me puv migei. Me uan navibar arazir kurabar gin zui. Me pamtemin diava

---

1:7: Jenesis 19:1-24; 2 Pita 2:6; 2:10 **1:8:** Ua Me Ini 22:28; 2 Pita 2:10 **1:9:** Godin Araziba 34:6; Daniel 10:13; 10:21; 12:1; Sekaraia 3:2; 2 Pita 2:11-12 **1:10:** 2 Pita 2:12 **1:11:** Jenesis 4:3-8; Diboboniba 16:1-35; 22:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12 **1:12:** Esekiel 34:8; Matyu 15:13; 1 Korin 11:21; Efesus 4:14; 2 Pita 2:13; 2:17; Akar Mogomem 2:11; 20:14 **1:13:** Aisaia 57:20; Filipai 3:19; 2 Pita 2:17 **1:14:** Jenesis 5:18-24; Godin Araziba 33:2; Daniel 7:10; Sekaraia 14:5; Matyu 25:31; 2 Tesalonika 1:7; Akar Mogomem 1:7 **1:15:** Onger Akaba 31:18; Malakai 3:13 **1:16:** Jems 2:1; 2:9; 2 Pita 2:10; 2:18

puv uan ziaba fe. Egha me gumazamiziba apezeperima me me ifongezir arazibar gin zui.

Ian nighnizir gavgavim, gavgavim ian navibar aning

17 Nan namakar bar aghuiba, ia gin otivamin bizim ginighnigh, en Ekiam Krais Iesusin aposelba an gun mikeme.
18 Me kamaghin ia migia ghaze, "Dughiar abuananabar, gumazamizir dibovibagh amiba otivam, egh me Godin Arazibar aghuaghiva uan inivafiziba ifongezir arazibar gin mangam."
19 Gumazamizir kaba Kraisin adarazi abisi. Me nguazir kamin gumazamizibar nighnizibar gin zui, ezi Godin Duam men itir puvati.
20 Ezi ia guizin nan adarasi, ia dughiabar zurara uan nighnizir gavgavimin gavgavim uan navibar aning. Nighnizir gavgavir kam, God uabi ia ganingi. Ia Godin Duamin gavgavimin zurara God ko mikim.
21 God bar ia gifonge. Kamaghin, ia an boroghin ikiti a zurara ia gifuegham. Ia zurara e uan Ekiam Krais Iesusin mizuam, eghti a uan apangkuvim azenim datightima, ia ikirimirir aghuarir zurara itim iniam.
22 Ia, gumazir nighnizir gavgavim oteveziba, ia men apangkuf.
23 Marazi avimin iti moghin iti, kamaghin amizi, ia zuamiram avimin me inigh. Ezi marazi bar navir ghurimin arazibagh ami, egha me bar mize, ezi men korotiaba uaghan bar mize. Eghti dughiar ia men apangkuviba, ia Godin atiatingiva uari bagh gan. Ia Godin damazimin mizezir bizir kaba bar dar saghon iki.

E Godin ziam fam

24 God uabi deraghvira ian ganti ia iran kogham. Eghti a ia inigh mangiti ia an nguibar aghuimin ikiam. Egh ia an damazimin arazir kuraba puvatigh, bar akuegham.
25 Kar Godin vamira, a en Akurvazir Gumazim, a Krais Iesus en Ekiamin ingangarimin, uam e ini. Eghti e an ziam fam. A en atrivir faragha zuimin ikiava, egha gavgavir ekiam iti. Egh a biziba bar dar dapanimin iti. A dughiaba bar fomira iza kamaghira iti. Egha datirighin a uaghan kamaghira iti. Egh a gin uaghan kamaghira ikiam. Bar guizbangira.

1:17: 2 Pita 3:2 **1:18:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1; 2 Pita 2:1; 3:3 **1:19:** 1 Korin 2:14-15; Hibru 10:25; Jems 3:15 **1:20:** Rom 8:26; Efesus 6:18; Kolosi 2:7; 1 Tesalonika 5:11 **1:21:** Taitus 2:13; 2 Pita 3:12 **1:23:** Amos 4:11; Sekaraia 3:2-5; Rom 11:14; 1 Korin 3:15; Akar Mogomem 3:4 **1:24:** Rom 16:25; Efesus 3:20; Filipai 1:10; Kolosi 1:22; 2 Pita 3:14 **1:25:** Rom 16:27; 1 Timoti 1:17; 2:3; 2 Pita 3:18

Krais Akar Mogomem Isa Azenim Gati
O
Akar Mogomem
Akar faragha zuim

Gumaziba Kraisin adarazigh asighasizir dughiamin, Jon akinafarir kam osiri. Kraisin adarazi kamaghin migia ghaze, Krais Iesus a men Ekiam, egha me nighnizir gavgavimin an iti. Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba gavgavigh, egh osimtizir ekiaba ateghti, da me abinan koghasa, kamaghin Jon akinafarir kam osiri.

Akinafarir kam a gin otivamin bizibar akar isin zuir aviriba iti. Ezi Kraisin gumazamizir dughiar kamin itiba, me ti akar isin zuir kabagh fo. Ezi gumazamizir nighnizir gavgaviba puvatiziba dagh fozir puvati.

Akar isin zuir kabar mingarim, a kamakin. Krais Iesus en Ekiam, eghti an dafarimin God apaniba bar da dikabiragham. Egh a uaghan Satan dikabiragham. Egh dughiar Iesus uan ingangarim agivamimin, gumazamizir gavgavigha ikia uan nighnizir gavgaviba ataghizir puvatiziba, God ivezir aghuim me daningam. God biziba bar dar ingarightima da igiabar otivigham, eghti me God ko ikiva egh uam osimtiziba puvatigham.

Krais Iesus, nguibar 7plan aven itir siosba bagha akaba amada

(Sapta 1--3)

1 Akar kam faragha modogha iti, ezi datirighin Krais Iesus a isa azenim gati. God uan ingangarir gumazamiziba bizir zuamiram otivamiba men akaghasa, egha kamaghin akar kam Iesusin aka. Ezi Iesus uan enselin mam amadazima, ki Jon, an ingangarir gumazim, an akam na daningasa ize, eghti ki Iesusin ingangarir gumazamizir igharazibav kimam.

2 Ezi ki Jon, ki bizir kaba bar dar ganigha gifa. Godin akam, a Krais Iesusin gun migeir akam, ki aneghurigha an gun migei, egha ki ghaze, akar kam a guizbangira.

3 Akar kam a Godin akam, a Godin ize. Ezi tina akar kam dipontima igharaz darazi a baraghti, a bar akongegh. Gumazamiziba akar kam baraghiva egh Godin akar ki osirizimin gin mangiva, me uaghan bar akongegh. Dughiam otivasava ami, eghti God damuasa mikemezir biziba a adar amuam. Kamaghin amizi, gumazamiziba akar kam dipon.

Jon nguibar 7plan aven itir siosba bagha akam osiri

4 Ki Jon, ia gumazamizir 7plan siosin Esian Provinsin itiba, ki ia bagha akar kam osiri.

Godin datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izamim, Godin kamra navir amirizim ia daningiva, egh ian apangkuv. Eghti 7plan duar aghuir Godin ingangarim gamua an atrivir dabirabimin guamin itiba, da uaghan ian apangkuvigh navir amirizim ia daning.

1:1: Dan 2:28-29, Jo 3:32, 12:49, MAA 1:19, 4:1, 22:6, 22:16 **1:1:** Daniel 2:28-29; Jon 12:49; Akar Mogomem 1:19; 4:1; 22:6; 22:16 **1:2:** 1 Ko 1:6, 1 Jo 1:1, MAA 6:9 **1:2:** 1 Korin 1:6; 1 Jon 1:1; Akar Mogomem 6:9 **1:3:** Lu 11:28, Je 5:8, 1 Pi 4:7, MAA 22:7, 22:10 **1:3:** Luk 11:28; Jems 5:8; 1 Pita 4:7; Akar Mogomem 22:7; 22:10 **1:4:** Kis 3:14-15, Sek 3:9, Jo 1:1, MAA 1:8, 3:1, 4:5, 4:8, 5:6, 11:17, 16:5 **1:4:** Ua Me Ini 3:14-15; Sekaraia 3:9; Jon 1:1; Akar Mogomem 1:8; 3:1; 4:5; 4:8; 5:6; 11:17; 16:5

5 Krais Iesus, a gumazir Godin akaba guizbangira dav geim. Egha a
gumazir bar uabira faragha ovevemin ua dikavizim. Egha a nguazimin
atriviba bar men ekiam. A uaghan ian apangkuv egh navir amirizim ia
daning.
A bar e gifonge, egha a uabi uan ghuzimin en arazir kuraba agivazi e
firiaghire.
6 An e gamizima, e atrivimin ofa gamir gumazamizibar otozima, God e
gativazi e Godin ingangarim gami, God Iesusin afeziam. Zurazurara Krais
ziar ekiam ikiva egh biziba bar dar ganamin gavgavim iki. Bar guizbangira.

7 Ia gan, a ghuariabar tongin izaghirasava ami,
eghti gumazamiziba bar uari uan damazibar an ganam.
Gumazir a ginivizíba,
me bar uaghan an ganam.
Eghti nguazir kamin kantriba bar,
dar gumazamiziba a ginighnigh
azi naviba bar me basemegham.
Are, bizir kam otivam.
Guizbangira.

8 Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migei, "Kirara ki
faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiam." Kar Godin kamnangra, a
datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izam.

Jon Kraisin gani

9 Ki Jon, ki ian aveghbuar mam. Ki ia ko, e Kraisin adarasi. Ki ia ko poro,
egha mizaziba isa, egha ia ko God Bizibagh Ativir Dughiamin aven ikia Godin
apengan iti. Egha ia ko porogha osimtiziba atera tugha gavgafi. Ki Godin
akam akura, egha Iesusin gun migeir akam, ki an eghurigha an gun migia
ghaze, akar kam a guizbangira. Kamaghin amizi, me na batuegha na isa
Patmosin Arighatizimin na ati.*
10 Ekiamin dughiamin, Godin Duam na gizivagha pamten nan ingari, ezi
nan girakirangin ki tiarir mam barazi a sighamin min pamten dei.
11 Tiarir kam kamaghin migei, "Bizir ni garir kaba bar, ni akinafarimin
ada osirigh, egh 7plan siosba bagh da amangigh. Siosin Efesusin nguibamin
itim, ko Smernan nguibamin itim, ko Pergamum ko Taiataira ko Sardis ko
Filadelfia ko Laodisian nguibamin itiba."
12 Ezi ki gumazir na migeimin ganasa ragha gari, golin lamin 7pla iti.

1:5: Sng 89:27, Ais 55:4, Jo 15:9, 18:37, Ef 1:20, Kl 1:18, 1 Ti 6:13, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 4:10, MAA 3:14, 17:14 **1:5:** Onger Akaba 89:27; Aisaia 55:4; Jon 15:9; 18:37; Efesus 1:20; Kolosi 1:18; 1 Timoti 6:13; Hibru 9:14; 1 Jon 1:7; 4:10; Akar Mogomem 3:14; 17:14 **1:6:** Kis 19:6, 1 Ti 6:16, Hi 13:21, 1 Pi 2:5, 2:9, MAA 5:10, 20:6 **1:6:** Ua Me Ini 19:6; 1 Timoti 6:16; Hibru 13:21; 1 Pita 2:5; 2:9; Akar Mogomem 5:10; 20:6 **1:7:** Dan 7:13, Sek 12:10, Mt 24:30, Mk 13:26, Lu 21:27, Jo 19:34, 19:37, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **1:7:** Daniel 7:13; Sekaraia 12:10; Matyu 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27; Jon 19:34; 19:37; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:17 **1:8:** Kis 3:14, MAA 1:4, 1:17, 4:8, 11:17, 15:3, 21:6, 22:13 **1:8:** Ua Me Ini 3:14; Akar Mogomem 1:4; 1:17; 4:8; 11:17; 15:3; 21:6; 22:13 **1:9:** Fl 1:7, 2 Ti 1:8, 2:12, MAA 6:9 **1:9:** Filipai 1:7; 2 Timoti 1:8; 2:12; Akar Mogomem 6:9 * **1:9:** Dughiar gumazamiziba arazir kurar Romba aghuazibagh amima, me me isi kalabus darighasa. Egha dughiar mabar me me amadima, me arighatizibar ghua iti. Patmos a uaghan kalabuziabar arighatizir kabar mam. **1:10:** Jo 20:26, Ap 10:10, 2 Ko 12:2, MAA 4:1-2 **1:10:** Jon 20:26; Aposel 10:10; 2 Korin 12:2; Akar Mogomem 4:1-2 **1:12:** Kis 25:37, Sek 4:2, MAA 1:20 **1:12:** Ua Me Ini 25:37; Sekaraia 4:2; Akar Mogomem 1:20

13 Ezɨ kɨ gumazir mamɨn garima, a lambar tongɨn tughav iti. A Gumaza-
mizibar Otarimɨn mɨn gari. A korotiar ruarim aruzɨma an an sueba avara,
ezɨ a golɨn letiam uan evarim amɨghɨrɨ.
14 An dapanarɨzim bar ghurghurigha mati, sipsipɨn arɨzimɨn mɨn gari, mati
ghuariar ghurghurim. Ezɨ an damazimning mati avir mɨzariar gavgavimɨn
pamtem isi.
15 An suemning mati bras, me avir ekiamɨn a tuazɨ, a isia dafozɨ moghɨn
gari. Ezɨ kɨ an tiarim barazi, a mati dɨpar ekiam afora nɨdi.
16 A 7plan mɨkoveziba uan agharir guvimɨn dar suira. Ezɨ mɨdorozir sabar
mam ghumtɨzir pumuning ikia bar ghumi, an an akamɨn ikegha azenimɨn
ize. Ezɨ an guam aruer angazangarir gavgavimɨn mɨn pamten taghtasi.
17 Kɨ an ganigha an dagarimningɨn boroghɨn irɨgha, gumazir ovengezimɨn
mɨn iti. Ezɨ a uan agharir guvim na gisɨn atɨgha, kamaghɨn mɨgei, “Nɨ
atiatingan markɨ. Kɨ gumazir faraghavɨra ikia, egh abuan ikɨvɨra ikiamim.
18 Egha kɨ gumazir angamɨra itim. Fomɨra kɨ areme. Datɨrɨghɨn nɨ gan,
kɨ zurara angamɨra ikɨ mamaghɨra ikiam. Kɨ Ovevemɨn ki, koma Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamɨn ki, kɨ aningɨn suiragha aningɨn ganamin
gavgavim iti.
19 “Kamaghɨn amizɨ, nɨ bizir ganizir kabar akaba, ko bizir datɨrɨghɨn itiba
ko bizir gɨn otivamiba osirigh.
20 Nɨ 7plan mɨkovezir nan agharir guvimɨn itiba ko 7plan golɨn lambar
ganigha gɨfa. Da mati akar mogomem, ezɨ dar mɨngarim kamakɨn: 7plan
mɨkoveziba, da siosɨn 7plan garir enselba. Ezɨ 7plan lamba, da uari siosɨn
7pla.”

2

Efesusɨn nguibar ekiamɨn itir siosɨn zuir akam

1 Egha gumazir kam ua kamaghɨn mɨgei, “Nɨ Efesusɨn nguibar ekiamɨn itir
siosɨn garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakɨn:

“Kɨ uan agharir guvimɨn 7plan mɨkovezibar suigha, egha 7plan golɨn
lambar tongɨn arui. Egha kɨ akar kam nɨ bagha anemadazɨ a izi.*
2 Ia Kraisɨn adarasi, ian arazir ia amiba kɨ bar dagh fo. Egha kɨ fo, ia
pamtem ingarigha, tuivigha gavgafi. Egha gumazamizir kurabar aghua.
Gumazamizir kaba ia mɨgɨa ghaze, ‘E uaghan aposelba.’ Puvatɨ, me aposelba
puvatɨ. Ezɨ ia men mɨgɨrɨgɨaba tuisigha gɨvagha, men nɨghnɨzir ifavarim
gɨfogha ghaze, me pura gumazamizir ifavariba.
3 Gumazamiziba ian garima, ia nan ziam bangɨn, me arazir kurabar ia

---

1:13: Ese 1:26, Dan 7:13, 10:5, MAA 15:6 **1:13:** Esekiel 1:26; Daniel 7:13; 10:5; Akar Mogomem 15:6 **1:14:** Dan 7:9, MAA 2:18, 14:2, 19:12 **1:14:** Daniel 7:9; Akar Mogomem 2:18; 14:2; 19:12 **1:14:** Daniel 10:6 **1:15:** Ese 1:24, 43:2, MAA 14:2 **1:15:** Esekiel 1:24; 43:2; Akar Mogomem 14:2 **1:16:** Ef 6:17, Hi 4:12, MAA 1:20, 2:1, 2:12, 2:16, 3:1, 19:15, 19:21 **1:16:** Efesus 6:17; Hibru 4:12; Akar Mogomem 1:20; 2:1; 2:12; 2:16; 3:1; 19:15; 19:21 **1:17:** Ais 41:4, 44:6, 48:12, Ese 1:28, Dan 8:18, 10:10, MAA 2:8, 22:13 **1:17:** Aisaia 41:4; 44:6; 48:12; Esekiel 1:28; Daniel 8:18; 10:10; Akar Mogomem 2:8; 22:13 **1:18:** Sng 68:20, Ro 6:9, MAA 4:9, 5:14 **1:18:** Onger Akaba 68:20; Rom 6:9; Akar Mogomem 4:9 **1:19:** MAA 1:1, 1:11, 2:1, 4:1 **1:19:** Akar Mogomem 1:1; 1:11; 2:1; 4:1 **1:20:** Sek 4:2, Fl 2:15, MAA 1:12, 1:16, 2:1, 3:1 **1:20:** Sekaraia 4:2; Filipai 2:15; Akar Mogomem 1:12; 1:16; 2:1; 3:1 **2:1:** MAA 1:16, 1:20 **2:1:** Akar Mogomem 1:16; 1:20 * **2:1:** Akar kam a siosɨn ensel bagha zui, egha a siosɨn gumazamiziba amir arazіba, me mɨgei. **2:2:** 2 Ko 11:13, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1, MAA 2:9, 2:13, 2:19, 3:1, 3:8, 3:15 **2:2:** 2 Korin 11:13; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1; Akar Mogomem 2:9; 2:13; 2:19; 3:1; 3:8; 3:15 **2:3:** Ga 6:9, Hi 12:3-5 **2:3:** Galesia 6:9; Hibru 12:3-5

gami. Ezi ki kamaghin ia gifo, ia tugha gavgavigha osimtizir kam aterava an aghuazir puvati.
4 "Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ia bar faraghavira nighnizir gavgavim nan ikia, egha ia bar na gifonge, ezi datirighin puvati.
5 Ia fomira arazir aghuibagh ami, egha datirighin ia arazir kam ategha ire. Kamaghin amizi, ia uam arazir ia faragha amizibagh nighnigh, uan navibagh iragh, egh arazir ia faragha amizibar amu. Ia kamaghin damuan koghti, ki ia bagh izi ian itir lam batuegham.
6 Ezi ian arazir aghuir mamra kara, ia Nikolasin adarazir arazibar aghua. Ki uakan, ki men araziba bar dar aghua.
7 "Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki men amamangatighti, me ikirimirir aghuim anidir tememin daghebar amam. Temer kam, Godin Nguibar Aghuarimin itir azenimin iti."

Smernan nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

8 Gumazir kam ua kamaghin migei, "Ni Smernan nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

"Ki gumazir bar faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiamim. Ki fomiram areme, egha ua dikavigha datirighin ki angamira iti. Egha ki ni bagha akar kam amadazima a izi.
9 Ki osimtiziba ko mizazir ia bativiziba ko biziba bar puvatizir arazim gifo. Ezi puvati. Ia guizbangira bizir bar aviriba iti. Ki fo, gumazamizir maba girakirangin akar kurabar ia migia ghaze, me Judan adarasi. Ezi me Judan adarazi puvati. Me guizin Satanin adarasi.†
10 Ia kiran oveghangin mizazitaba iniam, eghti bizir kam ia damuti ia atiatingan marki. Ia uari bagh ganigh. God ian nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgafi, o puvati. Kamaghin amizi, Satan ia damuti me ian tongin tarazi kalabus darigham. Eghti ia 10plan dughiabar osimtiziba ko mizaziba ateram. Egh ia nighnizir gavgavir Kraisin itimin suiragh gavgavigh mamaghira iki mangi, ia aremeghamin dughiamin otoghti, ki ikirimirir aghuimin ivezir aghuarimin min pura ia daningam.
11 "Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ovever namba 2 me gasighasighan kogham. Bar puvati."

Pergamumin nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

12 Gumazir kam kamaghin ua na migei, "Ni Pergamumin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

2:5: Mt 21:41-43, MAA 2:16, 2:22, 3:3, 3:19 **2:5:** Matyu 21:41-43; Akar Mogomem 2:16; 2:22; 3:3; 3:19 **2:6:** Sng 139:21 **2:6:** Onger Akaba 139:21 **2:7:** Stt 2:9, Ese 28:13, 31:8, Mt 11:15, MAA 2:11, 2:17, 2:29, 3:6, 3:13, 3:22, 22:2, 22:14, 22:19 **2:7:** Jenesis 2:9; Esekiel 28:13; 31:8; Matyu 11:15; Akar Mogomem 2:11; 2:17; 2:29; 3:6; 3:13; 3:22; 22:2; 22:14; 22:19 **2:8:** Ais 44:6, 48:12, MAA 1:17, 22:13 **2:8:** Aisaia 44:6; 48:12; Akar Mogomem 1:17; 22:13 **2:9:** Ro 2:17, 2 Ko 11:14-15, 1 Ti 6:18, Je 2:5, MAA 3:9 **2:9:** Rom 2:17; 2 Korin 11:14-15; 1 Timoti 6:18; Jems 2:5; Akar Mogomem 3:9 † **2:9:** Smernan siosin gumazamiziba, me nguazir kamin biziba bar otevegha, onganarazibagh ami. Egha me Godin Duamin biziba, guizbangira bar izifa. **2:10:** Mt 10:22, 10:28, 24:13, 2 Ti 4:8, Je 1:12, MAA 3:11 **2:10:** Matyu 10:22; 10:28; 24:13; 2 Timoti 4:8; Jems 1:12; Akar Mogomem 3:11 **2:11:** MAA 13:9, 20:14, 21:8 **2:11:** Akar Mogomem 13:9; 20:14; 21:8 **2:12:** Ais 49:2, MAA 1:16 **2:12:** Aisaia 49:2; Akar Mogomem 1:16

"Ki midorozir sabar ghumtizir pumuning itimin suira, ezi a bar ghumi.
Ki akar kam ni bagha anemadazi, a izi.
13 Ki nguibar ia itim bar deragha a gifo, Satanin atrivir dabirabim
nguibar kamin iti. Ezi ia nan ziamin tugha gavgavigha, nighnizir gavgavim
nan ikia egha ia nighnizir gavgavir kam modir puvati. Fomira gumazir mam
Antipas, a gumazir nan akam akurim, egha ia ko ike. A guizbangira nan
akamin gin zui, ezi me ian nguibar ekiar Satan itimin a misoghezi an areme.
Dughiar kamin ia uaghan akirim ragha na gasarazir puvati.
14 "Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ian tongin gu-
mazamizir maba iti, me Balamin suren akabar suiragha gavgavighavira
iti. Fomira Balam kamaghin Balakin sure gami, eghti a tuavir kuramin
Israelian akakagh me damuti, me arazir kuramin iregham. Ezi Balak
Israelian nighnizibagh amizima, me aseba bagha ofa gamir asiziba apa,
egha tintinibar uari koma akuir arazim gami.
15 Kamaghira, ian tongin gumazamizir maba ikia, egha Nikolasin
adarazir akabar gin zui.
16 Kamaghin amizi, ia uan navibagh iragh. Puvatightima, ki kiran
oveghangin ia bagh izi, egh gumazamizir kaba uan akamin itir midorozir
sabamin me misogham.
17 "Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.
Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki vaghvagh manan
dagher datirighin muegav ititaba me daningam. Egh ki dagiar ghurghu-
ritaba me daningam. Egh dagiar kabar ki men ziar igiaba osirigham,
eghti gumazitam ziar kabagh foghan kogham. Gumazamizir dagiar kaba
iniziba, merara dagh fogham."‡

Taiatairan nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

18 Gumazir kam kamaghin ua migei, "Ni Taiatairan nguibar ekiamin itir
siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

"Ki Godin Otarim, ezi nan damazimning mati avir mizariar gavgavimin
min pamten isi, ezi nan suemning mati bras me bar deravira a ruezi
moghin isia angazangarim taghtasi. Ki akar kam ni bagha anemadazima
a izi.
19 Arazir ia amiba, ki bar dagh fo. Ki fo, ia gumazamiziba bar me
gifongegha, nighnizir gavgavim nan ikia, egha igharaz darazir akurvasi,
egha osimtiziba ia bativima, ia tugha gavgafi. Ki fo, arazir ia faragha
amiziba, da dera, ezi datirighin ian arazir kaba deragha ikia faragha zuir
arazibagh afira.
20 "Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ia amizir kam Jesebelin
amamangatizi a ia ko iti. Amizir kam kamaghin migia ghaze, a Godin akam
inigha izir amizim. Ezi bar puvati, a nan ingangarir gumazamizibagh ifara

---

2:13: MAA 3:8 **2:13:** Akar Mogomem 3:8 **2:14:** Nam 22-24, 25:1-3, 31:16, Lo 23:4, Ap 15:29, 1 Ko 6:13, 8:9, 2 Pi 2:15, Ju 11 **2:14:** Dibobonibа 25:1-3; 31:16; Godin Araziba 23:4; Aposel 15:29; 1 Korin 6:13; 8:9; 2 Pita 2:15; Jut 1:11 **2:16:** Ais 11:4, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 3:11, 19:15, 19:21, 22:7, 22:12, 22:20 **2:16:** Aisaia 11:4; 2 Tesalonika 2:8; Akar Mogomem 1:16; 3:11; 19:15; 19:21; 22:7; 22:12; 22:20 **2:17:** Kis 16:4, 16:14-15, 16:33-34, Ais 62:2, 65:15, Jo 6:48-50, MAA 2:7, 2:11, 3:12, 19:12 **2:17:** Ua Me Ini 16:4; 16:14-15; 16:33-34; Aisaia 62:2; 65:15; Jon 6:48-50; Akar Mogomem 2:7; 2:11; 3:12; 19:12 ‡ **2:17:** Manan daghem, Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin aruima, God a isa me ganingi. Ni Ua Me Ini 16, ko Ighiam 78:24in gan. **2:18:** MAA 1:14-15 **2:18:** Akar Mogomem 1:14-15 **2:20:** 1 Kin 16:31, 2 Kin 9:7, Ap 15:20, 15:29, 1 Ko 10:19, MAA 2:14 **2:20:** 1 Atriviba 16:31; 2 Atriviba 9:7; Aposel 15:20; 15:29; 1 Korin 10:19; Akar Mogomem 2:14

egha gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim ko asizir me
asebar ofa gamua apir arazibar men sure gami.§
21 A navim gighasa, kamaghin ki anetaghizima, a dughiar mabar ike. Ezi
puvati, a gumazamiziba tintinibar uari bakia, egha uari ko akuir arazir kam
bagha navim giraghan aghua.
22 Ia uari bagh ganigh. Ki ivezir kuram a daningiva arimariar ekiam
a daningti a mizazir bar ekiam iniam. Eghti gumazir a bakia a ko arazir
kurabagh amiba, me a ko amir araziba bagh navibagh iraghan koghti, ki
osimtizir ekiam ko mizazim uaghan me daningam.
23 Ki uaghan an boribav sueghti me arimighiregham. Eghti siosba bar
kamaghin fogham, ki bar gumazibar naviba ko nighnizibagh fogha da tuisisi.
Egh ki ia amir arazibar mirara ivezim isi vaghvagh ia daningam.
24 "Ki datirighin ia Taiatairan itir igharaz daraziv gei. Ia amizir kamin
akabar gin zuir puvatigha, egha arazir kam, me kamaghin a dibori,
'Satanin akar mogomeba,' ia an fofozim inizir puvati. Ki kamaghin ia
mikimasa, ki osimtizir igharazitam, ia darighan kogham.
25 Ezi bizir ia suighiziba bar, ia bar pamten dar suiragh mighirigh
mamaghira iki, mangi dughiar ki izamim.
26 "Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, nan arazibar
gin mangiti, biziba bar givaghamin dughiam otoghti, ki gumazamizir
kaba, kantriba bar dar gumazamizir dapanibar ikiamin gavgavim isi me
daningam.
27 Eghti me atrivimin gavgavim sara me ganiva me abighirarigham, mati
gumazim ainin aghorimin suiragha nguazir miner mam abiagharisi.
"Ingangarir nan afeziam gumazamizibar ganasa na ganingizimin
mirara ki ingangarir kam me daningam.
28 Ki uaghan mikovezir bar mizaragharam otivir kam me daningam.
29 "Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh."

3

Sardisin nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

1 Gumazir kam ua kamaghin migei, "Ni Sardisin nguibar ekiamin itir siosin
garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

"Ki Godin duar 7plan gari, egha ki 7plan mikovezibar suira. Egha ki akar
kam ni bagha anemadazima a izi. Ki arazir ia amiba bar dagh fo. Me ia
migia ghaze, 'Sardisin itir sios, an angamira iti.' Ezi puvati, ia ariaghiregha
gifa.
2 Ki ia amir arazibar gara ghaze, da nan Godin damazimin tighar
deragham. Kamaghin amizi, ia osegh daguraguim atakigh. Ian araziba, bar
ovengezir puvati, dar muziariba mong ikiavira iti, ia ua gavgavim dar aning.

§ **2:20:** Jesebel, an amizir kurar mamin ziam. Fomira Israelian atrivir amizimin ikia, egha arazir bar kurabagh amizim. Ni 1 Atriviba 18:4, ko 19:1-2, ko 2 Atriviba 9:3-37in gan. Nikolasin adarazir amizir mam iti, Taiatairan gumazamizir maba inizi, me an arazir kurabar gin zui. Ezi bizir kamin, me ti ziar kam Jesebel a gati. **2:21:** Ro 2:4, MAA 9:20 **2:21:** Rom 2:4; Akar Mogomem 9:20 **2:23:** Sng 7:9, 62:12, Jer 11:20, 17:10, Ro 8:27, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:14, MAA 20:12-13 **2:23:** Onger Akaba 7:9; 62:12; Jeremaia 11:20; 17:10; Rom 8:27; 2 Korin 5:10; 2 Timoti 4:14; Akar Mogomem 20:12-13 **2:25:** MAA 3:11 **2:25:** Akar Mogomem 3:11 **2:26:** Mt 19:28, Jo 6:29, 1 Ko 6:3, 1 Jo 3:23, MAA 20:4 **2:26:** Matyu 19:28; 1 Korin 6:3; Akar Mogomem 20:4 **2:26:** Onger Akaba 2:8-9 **2:27:** Dan 7:22, MAA 12:5 **2:27:** Akar Mogomem 12:5 **2:28:** MAA 22:16 **2:28:** Akar Mogomem 22:16 **3:1:** MAA 1:4, 1:16, 2:2, 5:6 **3:1:** Akar Mogomem 1:4; 1:16; 2:2; 5:6

3 Akar aghuir ia fomiram oregha inizir kam, ia uam a ginighnigh. Egh ia navibagh iragh, bar deravíram an gin mangi. Ia osegh daguraguim ateghan koghti, ki okimakiar gumazim izi moghin, ia batogham. Eghti ia dughiar ki ia bagh izamim gifoghan kogham.

4 "Ezi ian gumazamizir maba Sardisin ikiavíra iti, me uan korotiabagh amizi da mizezir puvati. Gumazamizir kabar araziba derazi, ki me uabin toro, ezi kamaghin amizi me korotiar ghurghuribar aghuigh na ko daruam.

5 Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, korotiar ghurghurir kamagh garitam arughti, akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, ki men ziaba angarighan kogham. Puvati. Ki uan afeziam ko an enselbar damazibar gumazir kamin gun mikim suam, me konanaba.

6 Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh."

Filadelfian nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

7 Gumazir kam ua kamaghin migei, "Ni Filadelfian nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

"Ki dughiaba bar zuegha God baghavíra iti, ezi nan akar dikiriziba da guizbangira otifi. Ezi ki Devitin kin suira, egh bizim ki a kuighti, gumazitam bar uam anesaraghan kogham. Egh bizim ki an tiam asaraghti, gumazitam bar uam a kuighan kogham. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi.

8 Ki ia amir araziba bar dagh fogha gifa, ezi ia orakigh. Ki ian damazimin tiam kuizima a iti. Eghti gumazitam uam anesaraghan kogham. Ki kamaghin fo, ian gavgavir muziarim ikiavíra iti, ezi ia nan akamin gin ghua, egha akirim ragha nan ziam gasarazir puvati.

9 Ia Satanin adarazigh fo, me kamaghin migia ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazi puvati, me ifavarir gumazamiziba. Ia orakigh. Ki gumazamizir kabar amighti me izi ian suebar apengan teviba apirigh, egh me kamaghin fogham, ki bar ia gifonge.

10 Ia nan akamra gin ghuava osimtizir ia bativiba ia dar aven tugha gavgavighavíra iti. Kamagh amizi, ki ian ganam. God gin nguazimin itir gumazamiziba bar, men nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgaviz, o puvati, eghti kamaghin osimtizir ekiamin dughiam otoghti, dughiar kamin ki ian ganti ia deragham.

11 "Ki bar kiran oveghangin ia batogham. Gumazitam ian ivezir aghuim okemeghan koghsi, kamaghin bizir ia suirazim, ia bar an suiragh gavgafigh.

3:3: Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 1 Te 5:2, 5:6, 1 Ti 6:20, 2 Pi 3:10, MAA 2:5, 16:15 **3:3:** Matyu 24:43-44; Luk 12:39-40; 1 Tesalonika 5:2; 5:6; 1 Timoti 6:20; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 2:5; 16:15 **3:4:** Ap 1:15, Ju 23, MAA 6:11, 7:9, 7:13 **3:4:** Jut 1:23; Akar Mogomem 6:11; 7:9; 7:13 **3:5:** Kis 32:32-33, Sng 69:28, Mt 10:32, Lu 10:20, 12:8, Fl 4:3, MAA 3:18, 19:8, 20:12 **3:5:** Ua Me Ini 32:32-33; Onger Akaba 69:28; Matyu 10:32; Luk 10:20; 12:8; Filipai 4:3; Akar Mogomem 3:18; 19:8; 20:12 **3:7:** Jop 12:14, Ais 22:22, Lu 1:32, Ap 3:14, 1 Jo 5:20 **3:7:** Jop 12:14; Aisaia 22:22; Luk 1:32; Aposel 3:14; 1 Jon 5:20 **3:8:** 1 Ko 16:9, 2 Ko 2:12, MAA 2:2 **3:8:** 1 Korin 16:9; 2 Korin 2:12; Akar Mogomem 2:2 **3:9:** Ais 43:4, 45:14, 49:23, 60:14, MAA 2:9 **3:9:** Aisaia 43:4; 45:14; 49:23; 60:14; Akar Mogomem 2:9 **3:10:** Ais 24:17, Lu 21:19, 2 Ti 2:12, 2 Pi 2:9 **3:10:** Aisaia 24:17; Luk 21:19; 2 Timoti 2:12; 2 Pita 2:9 **3:11:** Fl 4:5, MAA 2:10, 2:16, 2:25, 22:7, 22:12, 22:20 **3:11:** Filipai 4:5; Akar Mogomem 2:10; 2:16; 2:25; 22:7; 22:12; 22:20

12 Gumazamizir mɨdorozim gamua apaniba abɨriba, kɨ gumazamizir
kaba damightɨ me nan Godɨn Dɨpenimɨn dɨpenir akɨnibar mɨn tughɨv ikiam.
Egh me Godɨn Dɨpenim ategh uam azenan mangan kogham. Bar puvatɨ.
Kɨ gumazamizir kabar, uan Godɨn ziam men osirigh, egh kɨ uan Godɨn
Nguibamɨn ziam osirigham. Jerusalemɨn igiar kam, a nan God ko ikegh
otogh overiam ategh izighiram. Kɨ uabɨ uan ziar igiam, kɨ gumazamizir
kabar uaghan men osirigham.
13 Tina kuarimning iti, an akar Godɨn Duam siosbav geiba baragh.”

Laodisian nguibar ekiamɨn itir siosɨn zuir akam

14 Gumazir kam ua kamaghɨn mɨgei, “Nɨ Laodisian nguibar ekiamɨn itir
siosɨn garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakɨn:

“Kɨ gumazir ‘guizbangɨra’ mɨgeim. Godɨn akar dɨkɨrɨziba ko an akaba
bar, kɨ guizbangɨra mɨgɨa, zurara guizɨn akamrama akuri. Kɨ God ingarizir
biziba bar dar mɨngarim. Egha akar kam nɨ bagha anemadazɨ a izi.
15 Kɨ ia amir araziba bar dagh fo. Kɨ fo, ia orangizir puvatɨ, egha feir
puvatɨ. Kɨ kamaghɨn ifonge, ia orangigh ikɨ, o ia feng ikɨ.
16 Ezɨ puvatɨ. Ia mong, ganadamra fei. Ia bar puvɨra feir puvatɨ, egha bar
orangizir puvatɨ. Kamagh amizɨ, kɨ uan akamɨn ian mighasava ami.
17 “Ia kamaghɨn mɨgɨa ghaze, ‘E bizir avɨriba ko dagɨar avɨriba iti. E
bizitamɨn otevir puvatɨ.’ Ezɨ puvatɨ. Ian dabirabim pazavɨra itima,
gumazamiziba ian garava bar ian apangkufi. Ia bar biziba puvatɨgha
damaziba okavigha bibiabara iti. Egha ia uari bizir kam gɨfozir puvatɨ.*
18 “Kamagh amizɨ, kɨ nɨghnɨzir kam ia danɨngasa. Nan gol avim bar
an isigha an itir bizir kuraba bar da adangi. Kamaghɨn ia golɨn kam na
dama a givezegh, dagɨaba avɨrasemegham. Egh uaghan ia uan mɨkarzim
avɨsɨ korotiar ghurghuritam givesegh, eghtɨ gumazamiziba ian gantɨ ia
bibiabara ikɨva, aghumsɨghan kogham. Egh uaghan ia uan damazibar
aghusɨ marasin givesegh, egh ia ganam.
19 “Gumazamizir kɨ ifongeziba, kɨ men atar men arazibar kɨram. Kam-
agh amizɨ, ia uan araziba akɨrsɨ gavgavigh uan navibagh iragh.
20 “Ia oragh, kɨ tiar akamɨn tughav ikia, a gafughafusi. Ia nan tiarim
baregh egh tiam kuightɨ, kɨ aven mangɨ ia ko ikiam. Egh kɨ ia ko damam,
eghtɨ ia na ko damam.
21 “Gumazamizir mɨdorozim gamua apaniba abɨriba, kɨ men amaman-
gatɨightɨ me na ko nan atrivir dabirabim dapiam, mati kɨ fomɨra uaghan
mɨdorozim gamigha uan apanim abɨragha, uan afeziam ko an atrivir
dabirabim gapera.
22 Tina kuarimning iti, an akar Godɨn Duam siosbav geiba baragh.”

3:12: Ais 62:2, 65:15, Ese 48:35, Ga 2:9, 4:26, Hi 12:22, MAA 14:1, 21:2 **3:12:** Aisaia 62:2; 65:15; Esekiel 48:35; Galesia 4:26; Hibru 12:22; Akar Mogomem 14:1; 21:2 **3:14:** Snd 8:22, Ais 65:16, 2 Ko 1:20, Kl 1:15, MAA 1:5, 19:11, 22:6 **3:14:** Aghuzir Akaba 8:22; Aisaia 65:16; 2 Korin 1:20; Kolosi 1:15; Akar Mogomem 1:5; 19:11; 22:6 **3:15:** Ro 12:11, MAA 2:2 **3:15:** Rom 12:11; Akar Mogomem 2:2

* **3:17:** Hos 12:8, Lu 12:21, 1 Ko 4:8 **3:17:** Hosea 12:8; Luk 12:21; 1 Korin 4:8 **3:17:** Laodisiaba uari uan damazibar gara ghaze, me bizir avɨriba iti. Egha Godɨn damazimɨn me bar onganarazibar mɨn iti. Nɨ Akar Mogomem 2:9ɨn gan. **3:18:** Ais 55:1, Mt 13:44, 2 Ko 5:3,, Je 2:5, MAA 3:5, 4:4, 7:13, 16:15 **3:18:** Aisaia 55:1; Matyu 13:44; 2 Korin 5:3; Jems 2:5; Akar Mogomem 3:5; 4:4; 7:13; 16:15 **3:19:** Snd 3:12, 1 Ko 11:32, Hi 12:6, Je 1:12, MAA 2:5 **3:19:** Aghuzir Akaba 3:12; 1 Korin 11:32; Hibru 12:6; Jems 1:12; Akar Mogomem 2:5 **3:20:** Lu 12:37, Jo 14:23, 1 Jo 2:24 **3:20:** Luk 12:37; Jon 14:23 **3:21:** Mt 19:28, Lu 22:30, 2 Ti 2:12, MAA 2:26-27 **3:21:** Matyu 19:28; Luk 22:30; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 2:26-27

Sipsipɨn Nguzim Godɨn Nguibamɨn akɨnafarim kuizɨma bizir kuraba nguazimɨn gumazamiziba batifi

4

(Sapta 4--11)

Me Godɨn Nguibamɨn an ziam fe

1 Ezɨ kɨ gɨn ua garima, Ame! Godɨn Nguibamɨn tiar akar mam kuiaghirɨgha iti. Ezɨ gumazir kɨ faragha oraghizim, a faraghavɨra pamten sɨghamɨn mɨn nan diazim, a datɨrɨghɨn ua kamaghɨn na mɨgei, "Nɨ kagh anang, eghtɨ kɨ bizir gɨn otivamiba bar nɨn akakagham."
2 Ezɨ Godɨn Duam zuamɨra na gizɨvagha bar pamten nan ingari, ezɨ kɨ garima, Ame! Atrivir dabirabir mam Godɨn Nguibamɨn iti, ezɨ gumazir mam atrivir dabirabir kam gaperaghav iti.*
3 Gumazir kamɨn guam dagɨar jaspa ko dagɨar konilian aghevimɨn mɨn taghtasi. Ezɨ ekianir mam, atrivir dabirabim torim gatɨ, ezɨ kɨ ekianir kamɨn gari a emeralɨn dagɨar garimɨn mɨn taghtasi.
4 Ezɨ 24plan atrivir dabirabir igharaziba, atrivimɨn dabirabir kam okari. Ezɨ 24plan gumazir dapaniba dabirabir kabagh apia. Gumazir dapanir kaba korotiar ghurghuriba aghuigha golɨn ingarizir dapanir asuaba uari gaghuigha mati atrivimɨn golɨn dapanir asuaba men dapanibar iti.
5 Ezɨ kɨ garima, onɨmariba atrivir dabirabimɨn otivaghira tintinibar sɨgha taghtasi. Ezɨ kɨ orazi nɨgɨnir ekiam otozɨ overiam tɨngaghe. Ezɨ atrivir dabirabimɨn guamɨn 7plan adeniba isia iti. Adenir 7plan kaba da 7plan Godɨn duaba.
6 Atrivir dabirabimɨn guamɨn bizir mam iti, a mati ongarir ekiam me glasɨn an ingarizɨ, a bar zuegha taghtasi.
Ezɨ bizir angamɨra itir 4pla, atrivir dabirabim okarigha tuivighav iti. Bizir angamɨra itir 4 plan kaba, da damazir avɨriba itima da men mɨkarziba bar da ave, egha uaghan dar akɨragharibar iti.
7 Faraghavɨra itir bizir angamɨra itim, a mati laion. Ezɨ bizir angamɨra itir an gɨrara itim, a mati bulmakaun apurim. Ezɨ bizir angamɨra ikia aningɨn gɨrara itim, an guam mati gumazir guam. Ezɨ bizir angamɨra itir men gɨrara itim, mati kuarazir bagamɨn mɨn pɨn mɨghava arui.
8 Bizir 4plan angamɨra itir kaba, da 6plan avɨziba bar vaghvagha men iti. Ezɨ men mɨkarziba damazir avɨriba da ave, egha uaghan men avɨzibar apengan iti. Egha arueba ko dɨmagaribar kamaghɨn mɨgei:

"Ekiam, a Godɨn Gavgaviba Bar Itim.

4:1: MAA 1:1, 1:10, 1:19, 11:12, 22:6 **4:1:** Akar Mogomem 1:1; 1:10; 1:19; 11:12; 22:6 **4:2:** Sng 47:8, Ais 6:1, Jer 17:12, MAA 4:9, 17:3, 21:10 **4:2:** Onger Akaba 47:8; Aisaia 6:1; Jeremaia 17:12; Akar Mogomem 4:9; 17:3; 21:10 **4:2:** Esekiel 1:26-28; 10:1 * **4:2:** Gumazir Jon garir atrivir dabirabim gaperaghav itim, kar God uabɨ. Egha vezɨn kamɨn Jon guizɨn an ziam dɨbora ghaze, a God. Ezɨ gɨn moghɨra, sapta 7:10ɨn akam kamaghɨn mɨgɨa ghaze, God atrivir dabirabim daperav ikiam. Ezɨ God, gumazimɨn mɨn garir puvatɨ. Jon Godɨn angazangarir ekiam ko ziar ekiam biaghirɨgha igharagha otivizibar ganigha, egha dagh isɨn akar isɨn zuimɨn God mɨgei. **4:4:** MAA 3:18, 6:11, 11:16, 19:14 **4:4:** Akar Mogomem 3:18; 6:11; 11:16; 19:14 **4:5:** Kis 19:16, Ese 1:13, Sek 4:2, MAA 1:4, 8:5, 11:19, 16:18 **4:5:** Ua Me Ini 19:16; Esekiel 1:13; Sekaraia 4:2; Akar Mogomem 1:4; 8:5; 11:19; 16:18 **4:6:** Ese 1:5-10, 1:22, MAA 15:2 **4:6:** Esekiel 1:5-10; 1:22; Akar Mogomem 15:2 **4:6:** Esekiel 1:5-10; 10:14 **4:8:** Ais 6:2-3, Ese 1:18, 10:12, MAA 1:4, 1:8 **4:8:** Aisaia 6:2-3; Esekiel 1:18; 10:12; Akar Mogomem 1:4; 1:8

Egha a bizir kuraba bar dar saghon ikia a bar zue.
A bar zue,
a bar zue.
A fomiira ikia,
egha datirighin ikia,
egh gin uamategh izam.”

Me migirigiar kam gamua mamaghira ikia egha avughsaziba puvati.
9 Bizir angamira itir kaba, me gumazir uan atrivir dabirabim gaperaghav itim bagha bar akonge, a gumazir zurara angamira itim. Egha me an ziam fava, egha a minabi. Ezi bizir 4plan angamira itir kaba zurara dughiabar kamagh amuvira itima,
10 24plan gumazir dapanir kaba gumazir atrivir dabirabim gaperazimin guamin teviba apiri. A gumazir zurazurara itim ezi me an ziam fe. Me uan golin dapanir asuaba asia da isa atrivir dabirabimin guamin boroghin da akuri. Egha kamaghin ighiam gami:

11 “Ni en Ekiam, en God.
Ni biziba bar dar ingari.
Egha ni uan ifongiamin,
biziba bar dar ingarizima da otifi,
ezi datirighin biziba bar iti.
Kamaghin amizi, nirara e uari nin torogha
nin ziam bar pin aneti.
Gumazamiziba bar ni bagh bar akuegh,
egh nin ziam fiva,
nin gavgavimin apengan ikiam.”

5

Akinafarir righizir mam, Jon an gari

1 Ki garima gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin agharir guvimin, akinafarir mam iti. Akinafarir kam mati akinafarir bar ruarir me righa mighirizim, ezi akinafarir kam osiziriba an vuem ko vuem sara iti. Me a righa 7plan danganibar kendelin grisin pamten da mighini.
2 Ezi ki enselin gavgavir mamin garima a pamten kamaghin diava azangsisi, “Tina gumazir aghuir God uabin torozim, an akinafarimin itir kendelin grisba adeghiva, akinafarir kam onegham?”
3 Overiamin itir gumazamiziba, o nguazimin itir gumazamiziba, o nguazimin apengan itir gumazamiziba, men tav akinafarir kam onegh, egh an aven ganan kogham.
4 Ki gari, gumazitam o amizitam akinafarir kam onegh an aven ganamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi ki puvirama aravira iti.
5 Ezi gumazir dapanibar mav kamaghin na migei, “Ni arangan marki. Ni orakigh. Laionin kam Judan adarazir atrivimin oto, atrivir bar ekiam, an

---

4:9: Dan 4:34, 6:26, 12:7, MAA 1:18, 4:2, 4:10, 5:14, 15:7 **4:9:** Daniel 4:34; 6:26; 12:7; Akar Mogomem 1:18; 4:2; 4:10; 5:14; 15:7 **4:10:** MAA 4:4, 4:9, 5:1, 5:7-8, 5:13-14, 6:16, 7:15, 19:4, 21:5 **4:10:** Akar Mogomem 4:4; 4:9; 5:1; 5:7-8; 5:13-14; 6:16; 7:15; 19:4; 21:5 **4:11:** Ap 17:24, Ef 3:9, Kl 1:16, MAA 5:12, 10:6 **4:11:** Aposel 17:24; Efesus 3:9; Kolosi 1:16; Akar Mogomem 5:12; 10:6 **5:1:** Ais 29:11, Ese 2:9-10, Dan 12:4 **5:1:** Aisaia 29:11; Esekiel 2:9-10; Daniel 12:4 **5:5:** Stt 49:9, Ais 11:1, 11:10, Ro 15:12, Hi 7:14, MAA 6:1, 22:16 **5:5:** Jenesis 49:9; Aisaia 11:1; 11:10; Rom 15:12; Hibru 7:14; Akar Mogomem 6:1; 22:16

Atrivim Devitin ovavim, egha a midorozim gamua uan apanim abiragha gifa. Kamagh amizi, me akinafarimin 7plan kandelin, grisin mighiniziba adegh, akinafarir kam onegham.”

Jon Sipsipin Nguzimin gari

6 Ezi ki gari, Sipsipin Nguzir mam, me a misoghezi an aremezi moghin gara tughav iti. An atrivir dabirabim ko 4plan angamira itir bizibar tongin tughav iti, ezi gumazir dapanibar dabirabiba an okarigha iti. Sipsipin Nguzir kam 7plan komba ko 7plan damaziba iti, kar Godin duar 7pla. God me amadazima me nguazir kam bar a garui.

7 Ezi Sipsipin Nguzim ghua gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin agharir guvimin, akinafarir kam ini.

8 An akinafarir kam inigha givazima, 4plan bizir angamira itir kaba ko 24plan gumazir dapanir kaba Sipsipin Nguzimin boroghin uan teviba apiri. Gumazir dapaniba vaghvagha gitan min garir biziba ko golin itaribar suiki. Itarir kaba, pauran migharir mughuriar aghuim zuim, bar dagh izifa. Bizir kam kamakin, Godin gumazamiziba God ko migeir arazim.

9-10 Egha me ighiar igiar mam kamaghin a gami:

“Me ni misoghezi ni areme,
egha nin ghuzimin
ni gumazamiziba God bagha me givese.
Ni anababa bar, dar gumazamizir maba ko,
nguibabar akaba bar ko,
mikarzir igharagha gariba bar ko,
kantriba bar dar gumazamiziba,
men marasi,
ni me givese.
Egha ni me gamizima
me atrivimin adarazir otivigha,
ofa gamir gumazamizibar min ikia,
en God bagha ingari.
Egh me atrivibar iki,
egh nguazimin gumazamizibar ganam.
Kamaghin amizi, God ua bagha nin torozi,
ni akinafarim inigh
kendelin grisba adegham.”

Me Sipsipin Nguzimin ziam fe

11 Egha ki ua gara enselin tiarir avirir maba barasi. Men dibobonim handet milienin aviriba ko tausen tausenin aviriba. Me atrivir dabirabim ko bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba okarigha tuivighav iti.

12 Me pamten dia kamaghin ighiam gami:

“Sipsipin Nguzir me misoghezi aremezir kam,
e an uarir torogha

5:6: Ais 53:7, Sek 4:10, Jo 1:29, 1:36, MAA 1:4, 4:5, 5:9, 5:12, 13:8 **5:6:** Aisaia 53:7; Sekaraia 4:10; Jon 1:29; 1:36; Akar Mogomem 1:4; 4:5; 5:9; 5:12; 13:8 **5:7:** MAA 4:2, 4:10 **5:7:** Akar Mogomem 4:2; 4:10 **5:8:** Sng 141:2, MAA 4:8-10, 8:3-4, 15:2 **5:8:** Onger Akaba 141:2; Akar Mogomem 4:8-10; 8:3-4; 15:2 **5:9-10:** Ua Me Ini 19:6; Onger Akaba 33:3; 40:3; 96:1; 98:1; 144:9; Aisaia 42:10; 61:6; Aposel 20:28; Efesus 1:7; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19; 2:5; 1 Jon 1:7; Akar Mogomem 1:6; 14:3; 20:6; 22:5 **5:11:** Sng 68:17, Dan 7:10, Hi 12:22, MAA 4:4-6 **5:11:** Onger Akaba 68:17; Daniel 7:10; Hibru 12:22; Akar Mogomem 4:4-6 **5:12:** 1 Sto 29:11, MAA 5:6 **5:12:** 1 Eghaghaniba 29:11; Akar Mogomem 5:6

an ziam bar pɨn anetɨ.
A ziar ekiam ko
bizir aghuir avɨriba ko
fofozir aghuiba ko
gavgavir ekiam iti.
E an ziam fɨva
a bagh bar akongegh
a mɨnamam.”

13 Egha kɨ God ingarizir gumazamiziba ko biziba bar men ighiam barasi,
kar bizir overiamɨn itiba ko nguazimɨn itiba ko nguazimɨn apengan itiba ko
ongarimɨn itiba kamaghɨn mɨgei:

“Gumazir uan atrivir dabirabim gapiaghirim ko,
Sipsipɨn Nguzim uaghan,
e zurazurara aning mɨnabɨvɨra ikiam.
Egh aningɨn ziar ekiamning fɨva,
aning bagh bar akongegh,
egh aningɨn gavgavir ekiamɨn apengan ikɨ
zurara mamaghɨra ikiam.”

14 Ezɨ 4plan bizir angamɨra itiba kamaghɨn mɨgei, “Guizbangɨra.” Ezɨ gumazir
dapaniba uan teviba apɨrigha aningɨn ziamning fe.

6

Sipsipɨn Nguzim akɨnafarimɨn kandelɨn grisba adangi

1 Kɨ Sipsipɨn Nguzimɨn garima, an akɨnafarir 7plan kendelɨn grisba itir
kamɨn suira, egha kendelɨn grisɨn faraghavɨra itim adangi. Ezɨ kɨ orazi, 4plan
bizir angamɨra itir kabar mav kamaghɨn mɨgei, ezɨ an tiarim mati ararim
dagarvagha, kamaghɨn mɨgei, “Nɨ izɨ!”
2 Ezɨ kɨ ua gara egha hoziar ghurghurir mamɨn garima, gumazim barir
pimɨn suiragha a gapera. Me atrivimɨn dapanir asuar mam a ganɨngi,
ezɨ a mɨdorozim gamua uan apanim abɨrazɨ moghɨn zui, egha mɨdorozir
avɨribagh amua uan apaniba abɨra ghuavɨra iti.
3 Ezɨ Sipsipɨn Nguzim akɨnafarimɨn kandelɨn grisɨn namba 2 adangi, ezɨ kɨ
orazi, bizir angamɨra itir namba 2 kamaghɨn mɨgei, “Nɨ izɨ!”
4 Ezɨ hoziar igharazim azenan izi, an aghefe. Me gavgavim hoziar
kam gaperazir gumazim ganɨngi, kar gavgavir nguazimɨn gumazamizibar
dughiar aghuim a gɨvamim, eghtɨ gumaziba igharaz daraziv soghtɨma
me arɨmɨghiram. Ezɨ me mɨdorozir sabar ekiar mam ingangarir kam
damuasava a ganɨngi.
5 Ezɨ Sipsipɨn Nguzim akɨnafarimɨn kendelɨn grisɨn namba 3 adangi, ezɨ kɨ
orazi bizir angamɨra itir namba 3 kamaghɨn mɨgei, “Nɨ izɨ!” Ezɨ kɨ ua gara,
egha hoziar pɨzimɨn gari. Ezɨ gumazir a gaperaghav itim a skelɨn mam uan
dafarimɨn an suira.
6 Ezɨ kɨ orazi, mati gumazimɨn tiarim bizir angamɨra itir 4plan kabar
tongɨn kamaghɨn mɨgei, “Nɨ mangɨ uan ingangarim damu, eghtɨ gumaziba

5:13: Ro 9:5, Fl 2:10, 1 Ti 6:16, 1 Pi 4:11, MAA 4:2, 4:10, 6:16, 7:10 **5:13:** Rom 9:5; Filipai 2:10; 1 Timoti 6:16; 1 Pita 4:11; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 6:16; 7:10 **6:1:** MAA 4:6-7, 5:1, 5:5-7 **6:1:** Akar Mogomem 4:6-7; 5:1; 5:5-7 **6:2:** Sek 1:8, MAA 6:3, 6:6, 14:14, 19:11 **6:2:** Sekaraia 1:8; Akar Mogomem 6:6; 14:14; 19:11 **6:4:** Sek 1:8, 6:2 **6:4:** Sekaraia 1:8; 6:2 **6:5:** Sek 6:2, 6:6 **6:5:** Sekaraia 6:2; 6:6 **6:6:** Ese 5:12, 5:17 **6:6:** Esekiel 5:12; 5:17

bar daghebar otevegham. Kamaghin, gumazim dughiar vamiran ivezim inigh, a witin miner muziarir vamira o balin miner muziarir 3plara givezam. Egh ia olivin temeba ko wainin ikariziba gasighasighan marki, eghti olivin borem ko wain ikivira ikiam.”*

7 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisin namba 4 adangizima, ki orazi bizir angamira itir namba 4 kamaghin migei, “Ni izi!”

8 Ezi ki ua gara hoziar iangurimin gari. Ezi gumazir a gaperazim, an ziam Ovevem. Ezi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam, an Ovevemin girara izi. God gavgavim kamaghin aning ganingi, aning nguazimin itir gumazamiziba 4plan okoruabar me tuiragh, egh okoruar kabar aven, aning okoruar vamira misueghti an aremegham. Aning midorozir sabamin gumazamizibav sueghti, me arimighiram, eghti aning mitiriar ekiam damighti an otoghti me arimighiram, eghti aning arimariar ekiabar amuti da otiv me damuti me arimighiram, eghti aning ruarimin itir asizir atiaba amangiti da mangi me misoghti me arimighiram.

9 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisin namba 5 adangizi, ki garima, gumazamizir ovengezibar duaba Godin ofa gamir dakozim apengan iti. Gumazamizir kaba faragha Godin akamin suiragha gavgavigha, egha akar kam akuni, bizir kam bangin apaniba me misoghezi me ariaghire.

10 Duar kaba dia kamaghin migei, “Gavgaviba bar itir Ekiam, ni arazir kuraba bar dar saghon ikia egha bar zue! Ezi nin akar dikiriziba da guizbangira otifi! E ni mizua iti, ni zuamira nguazimin itir gumazamizibar araziba tuisighiva, egh en ghuzimin ivezim ikarvagh!”

11 Egha me gumazamizir kaba vaghvagha korotiar ghurghurir ruariba me ganingi, egha kamaghin me migei, “Ia tong orarkiva avughsi iki. Apaniba ian adarazi ko ia ko ingari darazi misueghti me arimighiregham, mati me ia misoghezi mokin. Gumazamizir apaniba misueghti arimighiramibar dibobonim, God a gifogha gifa, eghti apaniba gumazamizir kabav sueghti me arimighireghti, God ian ghuzimin ivezim ikarvagham.”

12 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisin namba 6 adangi, ezi ki ua garima mikimkizir dafam nguazimin oto. Ezi aruem isiragha gari puvatizi, overiam ko nguazim mitatangi. Ezi iakinim bar aghevegha ghuzimin min gari.

13 Ezi pin itir mikoveziba asiaghira nguazim giri, mati aminim fighin temem givaima, fighin ovizir tighar aniamiba suaghiri.

14 Overiam mati, akinafarir bar dafam me a righa anetizi moghin, a uan danganim ataki. Ezi mighsiaba ko arighatiziba bar uan danganiba ategha, sivagha ghue.

15 Ezi nguazimin atriviba ko gumazamizir ziaba itiba ko midorozir gumazir dapaniba ko dagiaba itir gumazamiziba ko gumazamizir gavgaviba

---

* **6:6:** Vezin kamin mingarim kamaghin migei, Dagheba bar otevegham eghti daghebar ivezim bar pin ghuavanabogham. **6:8:** Jer 15:1-3, Ese 5:12, 5:17, 14:21, 33:27, Sek 6:3 **6:8:** Jeremaia 15:1-3; Esekiel 5:12; 5:17; 14:21; 33:27; Sekaraia 6:3 **6:9:** 2 Ti 1:8, MAA 1:9, 8:3, 12:17, 19:10 **6:9:** 2 Timoti 1:8; Akar Mogomem 1:9; 8:3; 12:17; 19:10 **6:10:** Lo 32:43, Sng 78:10, MAA 11:18, 16:7, 19:2 **6:10:** Godin Araziba 32:43; Onger Akaba 78:10; Akar Mogomem 11:18; 16:7; 19:2 **6:11:** Hi 11:40, MAA 3:4-5, 3:18, 7:9, 7:13-14, 14:13, 19:14 **6:11:** Hibru 11:40; Akar Mogomem 3:4-5; 3:18; 7:9; 7:13-14; 14:13; 19:14 **6:12:** Ais 13:10, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Mt 24:29, Mk 13:24-25, Lu 21:25, Ap 2:20, MAA 8:12, 11:13, 16:18 **6:12:** Aisaia 13:10; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Aposel 2:20; Akar Mogomem 8:12; 11:13; 16:18 **6:13:** MAA 8:10, 9:1 **6:13:** Akar Mogomem 8:10; 9:1 **6:13:** Aisaia 34:4 **6:14:** Jer 4:24, Hi 1:12-13, MAA 16:20 **6:14:** Jeremaia 4:24; Hibru 1:12-13; Akar Mogomem 16:20 **6:15:** Ais 2:10, 2:19-21 **6:15:** Aisaia 2:10; 2:19-21

ko pura ingangarir gumazamizir kiniba ko gumazamizir firiaghireziba, me bar moghira ghua marazi dagiar toribar aven mongezi marazi mighsiabar itir dagiar ekiabar girakirangin monge.
16 Egha me kamaghin mighsiaba ko dagiar ekiabar dei, “Ia e avaragh, egh gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin guamin e modogh, egh uaghan Sipsipin Nguzimin aningagharimin e modogh!
17 E fo, aningin aningagharimin dughiar ekiam datirighin otozi aning gumazamizibar arazir kuraba ikarvaghasa. Eghti gumazitam aningin aningagharim iriagh, angamira ikian kogham!”

7

144,000plan Israelin gumazamiziba, God me ginabazir osizirim, enselba me garisi

1 Bizir kaba givazi ki garima, enselin 4pla nguazimin 4plan apinibar tuivighav iti. Me nguazimin 4plan aminibar tuaviba apiri, eghti aminim mangi ongarim ko nguazim ko temeba bar dagh ivangan kogham.
2 Ezi ki enselin igharazimin garima, an aruem anadi naghin ikeghav anadi. A Godin Zurara Itim inabazir osizirim an iti, egha a enselin 4plan God ongarim ko nguazim gasighasighamin gavgavim aningiziba pamten men dei.
3 A kamaghin migei, “Ia zuamira nguazim ko ongarim ko temebagh asighasighan marki. God uan ingangarir gumazamizibagh inaba. E faragh uan Godin ingangarir gumazamiziba, inabazir osizirim men guabar an osirigh givaghti, ia gin bizibagh asighasigh.”
4 Ezi ki orazi, me inabazir gumazamizir osizirim inizibar dibobonim dibori. Me 144,000plan gumazamiziba, inabazir osizirim me garisi, me Israelin kantrin aven itir 12plan anababa, vaghvagha men varazira, osizirim ini.*

5 Kamaghin amizi 12,000plan Judan anabamin aven itir darasi,
me inabazir osizirim ini,
ezi 12,000plan Rubenin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Gatin anabamin adarasi,
6 ezi 12,000plan Aserin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Naptalin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Manasen anabamin adarasi,
7 ezi 12,000plan Simeonin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Livain anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Isakarin anabamin adarasi,
8 ezi 12,000plan Sebulunin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Josepin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Benjaminin anabamin adarasi.

Gumazamizir kaba, God me ginabazir osizirim ini.

6:16: Hos 10:8, Lu 23:30, MAA 4:2, 4:10, 9:6 **6:16:** Hosea 10:8; Luk 23:30; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 9:6 **6:17:** Sng 76:7, Ais 13:6, Jol 2:11, Nah 1:6, Sef 1:14, Mal 3:2, MAA 16:14 **6:17:** Onger Akaba 76:7; Aisaia 13:6; Joel 2:11; Nahum 1:6; Sefanaia 1:14; Malakai 3:2; Akar Mogomem 16:14 **7:1:** Jer 49:36, Dan 7:2, Sek 6:5 **7:1:** Jeremaia 49:36; Daniel 7:2; Sekaraia 6:5 **7:3:** Ese 9:4-6, MAA 6:6, 9:4, 14:1, 22:4 **7:3:** Esekiel 9:4-6; Akar Mogomem 6:6; 9:4; 14:1; 22:4 **7:4:** MAA 9:16, 14:1-3 **7:4:** Akar Mogomem 9:16; 14:1-3 * **7:4:** Osizirir kamnagh “Israelin kantrin aven itir 12plan anababar,” gun migei. E Aruamu e ghaze, anabam, kar amebam o amizimin ghuzim. Ezi Israelia me ghaze, anabam, kar afeziamin ghuzim, egha me afeziabar gin zui.

Gumazamizir bar avɨrim Godɨn ziam fe

9 Egha kɨ gɨn ua garima, gumazamizir avɨrim uari akuvagha iti. Gumazitam men avɨrim mengan iburagham. Gumazamizir kaba, me kantriba bar ko anababa bar ko mɨkarzir igharagha gariba bar ko nguibabar akaba bar dar gumazamiziba, men marazira izegha iti. Egha me atrivir dabirabim ko Sipsipɨn Nguzimɨn guamɨn tuivighav iti. Me korotiar ghurghurir ruariba aghuigha, uan agharibar okavir aghuabar suiki.
10 Egha Me pamten kamaghɨn dei:

"En Godɨn uan atrivir dabirabim gaperazim,
ko Sipsipɨn Nguzim,
aningra en akuragha en apanim abɨra.
Kamaghɨn amizɨ, e aningɨn ziamning fe."

11 Ezɨ enselba bar ikia, atrivir dabirabim ko 4plan bizir angamɨra itiba ko gumazir dapaniba okarigha, tuivighav iti. Egha atrivir dabirabimɨn garava teviba apɨra uan guaba nguazim mɨtuagha, Godɨn ziam fe.
12 Me kamaghɨn mɨgei:

"Guizbangɨra!
E ziar ekiam uan God danɨng,
egh a bagh bar akongegham,
egh kamaghɨn mɨkɨm suam,
an fofozim bar pɨn iti.
Egh a mɨnabɨva,
egh an ziam fam.
A gavgavir ekiam iti,
eghtɨ e an gavgavimɨn apengan ikiam.
Dughiabar zurara bizir kaba bar moghɨrama Godɨn biziba.
Bar guizbangɨra!"

Kraisɨn adarasi, men osɨmtɨzim gɨfa

13 Ezɨ gumazir dapanibar mav kamaghɨn nan azara, "Gumazamizir korotiar ruarir ghurghuriba aghuizir kaba, me taia? Me managhɨra ikegha ize?"
14 Ezɨ kɨ kamaghɨn an akam ikara, "Gumazir ekiam, nɨ uabɨ fo." Ezɨ a kamagh na mɨgei:

"Gumazamizir kaba me uan apanibar dafaribar osɨmtɨziba ko mɨzazir ekiaba ini.
Ezɨ osɨmtɨzibar dughiam datɨrɨghɨn gɨfa.
Ezɨ me uan korotiaba Sipsipɨn Nguzimɨn ghuzimɨn da ruegha,
dagh amizɨ, da ghurghuri.
15 Kamaghɨn amizɨ, me atrivir dabirabimɨn guamɨn tuifi.
Egha dɨmagariba ko aruebar an dɨpenimɨn ikia
egha an ingangarim gami.
Ezɨ Godɨn atrivir dabirabir kam gaperaghav itim,

7:9: Ro 11:25, MAA 3:5, 3:18, 4:4, 5:9 **7:9:** Rom 11:25; Akar Mogomem 3:5; 3:18; 4:4; 5:9 **7:10:** Ais 43:11, Jer 3:23, Hos 13:4, MAA 4:2, 4:10, 5:13 **7:10:** Aisaia 43:11; Jeremaia 3:23; Hosea 13:4; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 5:13 **7:12:** MAA 5:12-14, 11:17 **7:12:** Akar Mogomem 5:12-14; 11:17 **7:13:** MAA 3:18 **7:13:** Akar Mogomem 3:18 **7:14:** Ais 1:18, Dan 12:1, Mat 24:21, Mk 13:19, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, MAA 1:5, 6:9 **7:14:** Aisaia 1:18; Daniel 12:1; Matyu 24:21; Mak 13:19; Hibru 9:14; Akar Mogomem 1:5; 6:9 **7:15:** Ais 4:5-6, MAA 4:2, 4:10, 21:3 **7:15:** Aisaia 4:5-6; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 21:3

a uabi me ko iki egh me geghuvam.
16 Eghti mitiriaba ua men aghan kogham,
eghti kuariba ua men piran kogham.
Eghti aruer arizir mikarziba puvira dagh aboim,
ua men mikarzibar isian kogham.
17 Sipsipin Nguzim atrivir dabirabimin tongira ikia,
egha me geghufi.
Egh a me inigh nguazimin aven ivemarir dipar atuir danganimin mangam,
kar dipar ikirimirir zurara itim anidim.
Egh God bar men damazibar temeriba adizighti
da misigham,
eghti me uam azian kogham."

8

Sipsipin Nguzim akinafarir righizimin kendelin grisin abuananam adangi

1 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin itir kendelin grisin namba 7 adangi, ezi Godin Nguibamin bizitam bar mozorozir puvatizi, migirigiatam uaghan otivir puvatigha, ghua mong dughiar ruarimin tu.
2 Ezi gin ki 7plan enselbar garima, me Godin guamin tuivigha 7plan sighabar suiki.
3 Ezi enselin igharazim iza ofa gamir dakozim boroghin tughav iti. A golin miner mamin suira, miner kam, me an aven paura tuazi a isia migharir mughuriar aghuim otifi. Ezi me pauran avirir maba a ganingi, eghti a Godin gumazamizibar azangsizibar sara isafuragh, atrivir dabirabimin guamin mangiva golin ofa gamir dakozimin God bagh ofa damuam.
4 Ezi pauran isir migharir mughuriar aghuim ko Godin gumazamizibar azangsiziba, da uari inigha enselin Godin damazimin tughav itir kamin dafarim ategha ghuavanadi.
5 Ezi ensel miner migharir mughuriar aghuim itim inigha ofa gamir dakozimin ghua avim inigha minem garu, egha minem akunizima a nguazim giri. An anekunigha givazima, arariba dagarvazima niginir ekiam oto, ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zui, ezi mikimkizim oto.

Enselin 4pla sighabagh ivi

6 Ezi 7plan enselin, sighar 7plan suighizir kaba, me dagh iviasava ami.
7 Ezi faragha zuir ensel uan sigham givima, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba ko avim, aning ghuzim sara isafuragha nguazim giri. Ezi me nguazim ko temeba 3plan okoruabar vaghvagha da tuira, ezi nguazimin okoruar mam, avim bar an isi. Ezi temebar okoruar mam, avim bar an isi, egha avim uaghan nguazimin aghuir graziba bar adar isi.

7:16: Sng 121:6, Ais 49:10, MAA 21:4 **7:16:** Onger Akaba 121:6; Aisaia 49:10; Akar Mogomem 21:4 **7:17:** Sng 23:1-2, Ais 25:8, 49:10, Ese 34:23, Jo 10:11, 10:14, MAA 5:6, 21:4 **7:17:** Onger Akaba 23:1-2; Aisaia 25:8; 49:10; Esekiel 34:23; Jon 10:11; 10:14; Akar Mogomem 5:6; 21:4 **8:1:** Hab 2:20, MAA 6:1 **8:1:** Habakuk 2:20; Akar Mogomem 6:1 **8:2:** 2 Sto 29:25-28, Mt 18:10, Lu 1:19 **8:2:** 2 Eghaghaniba 29:25-28; Matyu 18:10; Luk 1:19 **8:3:** Kis 30:1-3, Amo 9:1, MAA 5:8, 9:13 **8:3:** Ua Me Ini 30:1-3; Amos 9:1; Akar Mogomem 5:8; 9:13 **8:4:** Sng 141:2, Lu 1:10, MAA 5:8 **8:4:** Onger Akaba 141:2; Luk 1:10; Akar Mogomem 5:8 **8:5:** Kis 19:16-19, Wkp 16:12, 1 Kin 19:11, Ese 10:2, Ap 4:31, MAA 4:5, 11:19, 16:18 **8:5:** Ua Me Ini 19:16-19; Ofa Gami 16:12; 1 Atriviba 19:11; Esekiel 10:2; Aposel 4:31; Akar Mogomem 4:5; 11:19; 16:18 **8:7:** Kis 9:23-25, Ais 2:13, Ese 38:22, Jol 2:30, MAA 9:4, 16:2 **8:7:** Ua Me Ini 9:23-25; Aisaia 2:13; Esekiel 38:22; Joel 2:30; Akar Mogomem 9:4; 16:2

8 Ezi namba 2 ensel uan sigham givima, bizir mam mati mighsiar ekiamin
min avim an isima, me anekunizi a ghua ongarim giraghu. Ezi ongarim
3plan okoruabar uabi tuirazi, an okoruar mam ghuzimin oto.
9 Bizir ongarimin angamira itiba, da uaghan me 3plan okoruabar da
tuira, ezi okoruar kabar mam, bar ariaghire. Ezi kuriba uaghan, me 3plan
okoruabar da tuira, ezi kuribar okoruar mam, bar moghira ikufi.
10 Ezi namba 3 ensel uan sigham givima mikovezir ekiar mam adenimin
min puvira isia, overiam ategha iri. Ezi me 3plan okoruabar faneba tuira, ezi
mikovezir kam faner okoruar kabar mam gira, egha uaghan dipar atuibagh
iri.
11 Mikovezir kamin ziam kamakin, Marasinin Bar Puvira Misozim. A dipar
okoruar kabar mam girizi, dipar kaba Marasinin Bar Puvira Misozimin oto.
Ezi gumazamizir aviriba dipar kam apima, a men navibar isizi me ariaghire.
12 Ezi enselin namba 4 uan sigham givi, ezi me aruem ko iakinim ko
mikoveziba 3plan okoruabar vaghvagha da tuira. Egha me aruemin okoruar
mam gasighasigha, iakinimin okoruar mam gasighasigha, egha mikovezibar
okoruar mam gasighasiki. Kamaghin amizi, arueba bar, dughiar mabar
aruem isir puvatigha mitatangi, ezi dimagariba bar, dimagarir maba iakinim
ko mikoveziba isir puvatigha angazangariba puvati.
13 Ezi ki garima, kuarazir bagar mam overiamin pin mighagha arui.
Ezi ki a barazi, a kamaghin pamten dia migei, “Iavzika! Nguazimin itir
gumazamiziba, Iavzika! Enselin igharazir 3pla ua uan sighabagh iviam,
eghti osimtizir bar ekiaba gumazamiziba me bativam. Iavzika!”

9

Namba 5 ensel uan sigham givi

1 Ezi enselin namba 5 uan sigham givima ki gari, mikovezir mam overiam
ategha nguazim giri. Ezi me mozir torir bar konezimin akamin ki isa a
ganingi.
2 Ezi mikovezir kam, mozir torir bar konezimin akam kuizi, migharim
torir akamin azenan otiva, avir bar ekiamin migharimin min anadi. Egha
migharim torir kamin anaga aruem ko overiam avarazi, aning mitatangi.
3 Ezi odezir bar avirim migharir kam ategha izaghira, tintinibar
nguazimin zui. God tuighakabar gavgavimin min gavgavim dagh aningi,
kar nguazimin itir gumazamizibagh asighasighamin gavgavim.
4 God odezir kaba kamaghin dav gei, “Ia zuravariba ko nguazimin aghuir
biziba ko teme tabagh asighasighan marki. Ia, gumazamizir God inabazir
osizirim men guabar itir puvatizibagh asighasigh.
5 Ki ian amamangati, ia gumazamizir kaba iakinir 5plara mizazir ekiam
me daning. Egh ia me misoghti me arimighiran marki.” Ezi odezir kaba, da
gumazamizibagh anidir mizaziba, tuighakaba ivir mizazibar mirara ghu.

8:8: Kis 7:20-21, Jer 51:25, Ese 14:19, Amo 7:4, MAA 16:3 **8:8:** Ua Me Ini 7:20-21; Jeremaia 51:25; Esekiel 14:19; Amos 7:4; Akar Mogomem 16:3 **8:9:** Ais 14:12 **8:9:** Aisaia 14:12 **8:10:** Ais 14:12, MAA 9:1, 16:4 **8:10:** Aisaia 14:12; Akar Mogomem 9:1; 16:4 **8:11:** Kis 15:23, Jer 9:15, 23:15 **8:11:** Ua Me Ini 15:23; Jeremaia 9:15; 23:15 **8:12:** Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Amo 8:9, MAA 6:12-13 **8:12:** Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Amos 8:9; Akar Mogomem 6:12-13 **8:13:** MAA 9:12, 11:14 **8:13:** Akar Mogomem 9:12; 11:14 **9:1:** Lu 8:31, 10:18, MAA 8:10, 17:8, 20:1 **9:1:** Luk 8:31; 10:18; Akar Mogomem 8:10; 17:8; 20:1 **9:2:** Stt 19:28, Kis 19:18, Jol 2:2, 2:10 **9:2:** Jenesis 19:28; Ua Me Ini 19:18; Joel 2:2; 2:10 **9:3:** Kis 10:4, 10:12-15, Het 7:12, MAA 9:10 **9:3:** Ua Me Ini 10:4; 10:12-15; Gumazir Dapaniba 7:12; Akar Mogomem 9:10 **9:4:** Ese 9:4, MAA 6:6, 7:3 **9:4:** Esekiel 9:4; Akar Mogomem 6:6; 7:3 **9:5:** MAA 9:10, 11:7 **9:5:** Akar Mogomem 9:10; 11:7

6 Dughiar kamɨn, gumazamiziba ovengsɨ tuaviba buriam, egh me ovengan
kogham. Me ovengsɨ bar ifueghtɨ, ovevem men arɨmangam.
7 Kɨ odezir kabar gari, da mati hoziaba mɨdorozim damuasava ami. Dar
dapaniba mati, golɨn dapanir asuaba dar iti. Ezɨ dar guaba mati gumaza-
mizibar guaba.
8 Ezɨ dar dapanir arɨziba ruarigha, amizibar dapanir arɨzibar mɨn ruari.
Ezɨ dar atariba, laionɨn ataribar mɨn, ruarigha bar ghumi.
9 Bizir maba, siot kapabar mɨn gara, dar evariba ave. Ezɨ dar avɨziba
tɨngagha mati hoziaba karisɨn avɨriba kurvagha mɨdorozim bagha ivemara
zui moghɨn tɨngazi.
10 Odezir kaba tuighakabar mɨn ipeba iti, ezɨ atarir marasinɨn mɨzazir
kuraba iziba, dar ipebar iti. Kamaghɨn amizɨ mɨzazir gavgavir kam, 5plan
iakɨnibar gumazamizibar anɨngamim.
11 Egha da atrivir mam iti, a dar gari. Atrivir kam, a mozir torir bar
konezimɨn garir ensel. Hibrun akamɨn me enselɨn kamɨn ziam dɨbora ghaze,
“Abadon.” Ezɨ Grighɨn akamɨn me kamaghɨn a dɨbori, “Apoliyon.” An
mɨngarim kamakɨn, gumazir biziba bar dagh asɨghasɨzim.
12 Iavzika, ia orakigh! Osɨmtɨzir bar ekiar faragh zuim, a gɨfa. Ezɨ osɨmtɨzir
ekiar pumuning ikiavɨra iti, aning tɨghar otivam.

Enselɨn namba 6 uan sɨgham givi

13 Ezɨ enselɨn namba 6 uan sɨgham givima, kɨ gumazir mamɨn tiarim
barasi. A Godɨn guamɨn itir golɨn ofa gamir dakozir mamɨn otifi, danganir
kam, a mɨkebar 4pla iti, ezɨ da vaghvagha komba iti. Tiarir kɨ orazir kam, a
komɨn 4plan tongɨn otivima, kɨ a barasi.
14 A kamaghɨn namba 6 enselɨn sɨghamɨn suirazimɨn mɨgei, “Enselɨn 4plan
Yufretisɨn Faner ekiamɨn kalabusɨn itiba, nɨ me ateghtɨ me mangɨ.”
15 Ezɨ a 4plan enselɨn kaba ataki, eghtɨ me 3plan okoruabar gumazamiziba
tuiragham, egh okoruatam bar a mɨsueghtɨ a arɨmɨghiregham. God faragha
ghaze, auan kam ko aruer kam ko iakɨnir kam ko azenir kamɨn enselɨn
kaba ingangarir kam damuam. Ezɨ enselɨn kaba kalabusɨn ikia uari akɨrigha
ingangarir kam damuasavɨra dughiar kam mɨzua iti.
16 Ezɨ mɨdorozir gumazir hoziabagh apiaziba, kɨ orazima, men dɨbobonim,
200 milien.
17 Egha kɨ irebamɨn mɨn garir bizim mati, hoziaba ko gumazir hoziabagh
apiazibar ganganim. Gumaziba siot kapaba aghui, ezɨ dar ganganim
aghevegha, blu gamigha, iangurungi. Hoziabar dapaniba, laionɨn dapani-
bar mɨn gari. Ezɨ avim ko mɨgharim ko salfan dagɨar isiba, hoziabar akabar
otiva tintinibar zui.
18 Egha me gumazamiziba 3plan okoruabar me tuira, ezɨ 3plan bizir bar
kurabar okoruar mam, bar gumazamizibar okoruar mam mɨsoghezɨma me
ariaghire. Bizir 3plan kabanagh, da avim ko mɨgharim ko salfan dagɨar
avim, da hoziabar akabar otifi. Bizir 3plan kabar gavgavim gumazamizir
kabagh amima me ariaghiri.

9:6: Jop 3:21, Ais 2:19, Jer 8:3, MAA 6:16 **9:6:** Jop 3:21; Aisaia 2:19; Jeremaia 8:3; Akar Mogomem 6:16 **9:7:** Dan 7:8, Jol 2:4, Nah 3:17 **9:7:** Daniel 7:8; Joel 2:4; Nahum 3:17 **9:8:** Jol 1:6 **9:8:** Joel 1:6 **9:9:** Jol 2:5 **9:9:** Joel 2:5 **9:12:** MAA 8:13 **9:12:** Akar Mogomem 8:13 **9:13:** Kis 30:1-3, MAA 8:3 **9:13:** Ua Me Ini 30:1-3; Akar Mogomem 8:3 **9:14:** MAA 16:12 **9:14:** Akar Mogomem 16:12 **9:15:** MAA 8:7-12 **9:15:** Akar Mogomem 8:7-12 **9:16:** Sng 68:17, Ese 38:4, Dan 7:10 **9:16:** Onger Akaba 68:17; Esekiel 38:4; Daniel 7:10 **9:17:** 1 Sto 12:8, Ais 5:28-29 **9:17:** 1 Eghaghaniba 12:8; Aisaia 5:28-29

19 Hoziar kabar gavgavim, dar akaba ko ipebar iti. Dar ipeba kuruzibar mɨn gari, egha dapaniba iti. Hoziaba uan ipebar mɨzazir kuram isa gumazamizibagh anɨdi.
20 Ezɨ gumazamizir igharazir me mɨsoghezɨ, ariaghirezir puvatɨziba, me navibagh irazir puvatɨgha, akɨrim ragha marvir guar me uari ingarizibagh asarazir puvatɨ. Me aseba ko marvir guaba ataghizir puvatɨ. Marvir guar kaba, gumaziba silva ko gol ko bras ko dagɨaba ko temebar dar ingari, da bizibar garir puvatɨgha akaba barazir puvatɨgha aruir puvatɨziba. Me marvir guabar ziaba fer arazim ataghizir puvatɨ.
21 Egha me, gumazamizir igharazibav sozima me ariaghirir arazim, ko imezibagh amir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari bakɨa uari ko akuir arazim, ko igharaz darazir biziba okeir araziba bagha navibagh iragh arazir kurar kaba ataghɨraghan aghua.

10

Ensel akɨnafarir rɨghizim Jon ganɨngizɨ an anepi

1 Ezɨ kɨ garima enselɨn gavgavir igharazir mam Godɨn Nguibam ategha izaghiri. A ghuariam korotiamɨn mɨn aneru, ezɨ ekianir mam an dapanim gisɨn iti. An guam aruemɨn mɨn isi, ezɨ an suemning dɨpenir akɨnimningɨn mɨn gara egha avimɨn mɨn isi.
2 Enselɨn kam akɨnafarir rɨghizir muziarim uan dafarimɨn an suira, ezɨ akɨnafarim oneghɨrɨgha iti. Ezɨ a uan suer guvim ongarim gasaragha suer kɨriam nguazim gasara.
3 Egha a laionɨn mɨn bar pamten itiarim akara dɨa mɨgei. A diagha gɨvazɨma, 7plan arariba dagarvagha egha an akam ikara.
4 Ezɨ 7plan ararir kaba dagarvegha gɨvazɨma, kɨ akar me mɨkemeziba osirasa. Ezɨ kɨ Godɨn Nguibamɨn gumazir mamɨn dɨmdiam barazima, a kamaghɨn mɨgei, “7plan ararir dagarvaghizibar akam, nɨ uan nɨghnɨzimɨn anetɨghtɨ a ikɨ. Nɨ an osiran markɨ.”
5 Enselɨn kɨ ganizir kam an ongarim ko nguazimɨn tughav ikia, uan agharir guvim fegha pɨn overiamɨn aka.
6 Egha ghaze, “Godɨn zurara itimɨn ziamɨn kɨ guizbangɨra mɨgei. Godɨn kam, an overiam ko bizir an itibar ingarigha nguazim ko an itir bizibar ingarigha, ongarim ko an itir bizibar ingari. Ezɨ kɨ kamaghɨn mɨgei, dughiam datɨrɨghɨn gɨvasava ami. God uam orarkian kogham. Bar puvatɨ.
7 Bizir God damuasava amim, an akam modoghav iti. Eghtɨ Enselɨn namba 7 sɨgham givitɨma, dughiar kamra bizir modoghav itim guizbangɨram otogham. Kar, Akar Aghuir a fomɨra uan ingangarir gumazamizibagh anɨngizim, me an akam inigha izir gumazamiziba.”
8 Ezɨ gumazir kɨ Godɨn Nguibamɨn faragha oraghizim, a ua kamaghɨn na mɨgei, “Nɨ mangɨ enselɨn ongarim ko nguazimɨn tughav itimɨn dafarimɨn akɨnafarir rɨghizir oneghav itim inigh.”

9:20: Lo 31:29, Sng 106:37, 115:4-7, 135:15-17, Ais 2:8, 2:18-20, Dan 5:23, 1 Ko 10:19-20, MAA 16:9-11 **9:20:** Godɨn Araziba 31:29; Onger Akaba 106:37; 115:4-7; 135:15-17; Aisaia 2:8; 2:18-20; Daniel 5:23; 1 Korin 10:19-20; Akar Mogomem 16:9-11 **10:1:** Ese 1:28, Mt 17:2, MAA 1:15-16 **10:1:** Esekiel 1:28; Matyu 17:2; Akar Mogomem 1:15-16 **10:3:** MAA 8:5 **10:3:** Akar Mogomem 8:5 **10:4:** Dan 8:26, 12:4, 12:9 **10:4:** Daniel 8:26; 12:4; 12:9 **10:5:** Kis 8:6 **10:5:** Ua Me Ini 8:6 **10:5:** Ua Me Ini 20:11; Godɨn Araziba 32:40; Daniel 12:7; Amos 3:7 **10:6:** Neh 9:6, Sng 146:6, MAA 4:11, 14:7, 16:17 **10:6:** Nehemia 9:6; Onger Akaba 146:6; Akar Mogomem 4:11; 14:7; 16:17 **10:7:** Dan 9:6, 9:10, Amo 3:7, Ro 16:25-27, MAA 11:15 **10:7:** Daniel 9:6; 9:10; Amos 3:7; Rom 16:25-26; Akar Mogomem 11:15 **10:8:** Esekiel 2:8–3:3

9 Ezi ki ensel bagha ghua kamaghin a migei, “Ni akinafarir righizir
muziarir kam na daningigh.” Ezi a kamaghin na migei, “Ni a inigh aneremi.
A nin navimin aven ni misogham. Egh nin akamin, an hanin min bar
singigham.”
10 A mikemegha givazima, ki akinafarir righizir muziarim enselin da-
farimin a inighava anepi. Ezi nan akamin, a hanin min bar singi. Ki
anemegha givazima, a nan navimin aven na misosi.
11 Ezi me kamaghin na migei, “Ni ua God da izezir akamin gun mikim. Akar
kamin, mikarzir igharagha garir aviriba ko kantrin aviriba ko nguibabar
akar aviriba ko atrivir aviriba, bizir me bativamiba ni dar me mikim.”

11

Godin akam inigha izir gumazir pumuning

1 Egha me aghorir bizibar abarim na ganingi, an aghorir suiagharuimin
min gari, egha me kamagh na migei, “Ni dikavigh Godin Dipenim ko ofa
gamir dakozimin apan. Egh ni dipenir kamin Godin ziam fer gumazamizibar
dibobonim dipon.
2 Egh ni Godin Dipenim okarizir danganir divazir ekiamin aven itim,
an apanan marki. God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir uari
akuvir kam me ganingi. Eghti marazi izi Jerusalem diki mangi 42plan
iakinibar tugham. Kamaghin amizi, ni anetakigh.*
3 Eghti ki uan akamin gun mikimamin gumazir pumuning amadagh gav-
gavim aning danightima, aning nan akam inigh mangam. Aning osimtizir
korotiabar aghuighiva, egh nan akam kun mangiva, 1,260plan dughiabar
tugham.”
4 Gumazir kamning mati olivin temer pumuning ko lamin pumuning
nguazir kamin Ekiamin guamin tughav iti.†
5 Eghti gumazitam arazir kurabar aning damusi damuti, avim aningin
akamningin otogh, bar aningin apanibar isigh me gasighasigham. Kam-
aghin amizi, gumazir manam arazir kuramin aning damusi, an ovegham.
6 Aning overiamin aneghoroghamin gavgavim iti, egh aning Godin akamin
gun mikimamin dughiamin, aning mikimti, amozim dughiar kamin izan
kogham. Eghti aning dipabar amuti, da bar ghuzimin otivamin gavgavim
iti. Aning uaghan bizir kurar igharazibar amuti, da nguazimin gumaza-
mizibagh asighasighamim gavgavim iti. Dughiar kamin, aning bizir kabara
amuti da aning ifongezi moghin otivam.
7 Aning Godin akamin gun migeir ingangarim agivaghti, mozir torir bar

---

10:9: Jer 15:16 **10:9:** Jeremaia 15:16 **10:10:** Ese 2:10, 3:3 **10:10:** Esekiel 2:10; 3:3 **11:1:** Nam 35:5, Ese 40:3, Sek 2:1-2, MAA 21:15 **11:1:** Diboboniba 35:5; Esekiel 40:3; Sekaraia 2:1-2; Akar Mogomem 21:15 **11:2:** Ese 40:17-20, Dan 8:10, Lu 21:24, MAA 12:6, 13:5 **11:2:** Esekiel 40:17-20; Daniel 8:10; Luk 21:24; Akar Mogomem 12:6; 13:5 * **11:2:** Akar Mogomem 11:2in faragha itir akam, ni Aposelbar Ingangaribar 21:30in gan. Akar Mogomem 11:2in akar igharazir kam, 42plan iakiniba, da 1,260plan arueba, o 3plan azeniba givazima uam akuam. Da 42plan iakiniba ko magh ghue. Ni Daniel 7:25 ko 12:7in gan. Ni akar Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Jerusalem dikabirazimin gansiva, Luk 21:24in gan. **11:3:** MAA 12:6, 19:10, 20:4 **11:3:** Akar Mogomem 12:6; 19:10; 20:4 **11:4:** Jer 11:16, Sek 4:11-14 **11:4:** Jeremaia 11:16; Sekaraia 4:11-14 † **11:4:** Ni Sekaraia 4:1-5, ko 4:10-14, ko Akar Mogomem 1:12in gan. **11:5:** Wkp 10:2, 2 Sml 22:9, 2 Kin 1:10-12, Sng 97:3, Jer 5:14, Hos 6:5 **11:5:** Ofa Gami 10:2; 2 Samuel 22:9; 2 Atriviba 1:10-12; Onger Akaba 97:3; Jeremaia 5:14; Hosea 6:5 **11:6:** Kis 7:17-19, 1 Sml 4:8, 1 Kin 17:1 **11:6:** Ua Me Ini 7:17-19; 1 Samuel 4:8; 1 Atriviba 17:1 **11:7:** Dan 7:7, 7:21, Sek 14:2, Lu 13:32, MAA 9:2, 12:17, 13:1, 13:5-7, 13:11, 17:8 **11:7:** Daniel 7:7; 7:21; Sekaraia 14:2; Luk 13:32; Akar Mogomem 9:2; 12:17; 13:1; 13:5-7; 13:11; 17:8

konezimɨn itir asɨzir atiam, a torim ategh anangam. Egh an aning ko
mɨsoghɨva, aning abɨragh aning mɨsueghtɨ aning aremegham.
8 Eghtɨ aningɨn kuamning nguibar ekiar kamɨn tuavir ekiamɨn irɨghɨv
ikiam. E akar ɨsɨn zuimɨn a dɨbora ghaze, Sodom o Isip. Nguibar kamra me
fomɨra gumazir kamningɨn Ekiam, ter ighuvimɨn a gafugha a mɨsoghezɨ an
areme.
9 Gumazamizir mɨkarzir igharagha gariba, men marazi ko anababa bar,
dar gumazamizir maba ko nguibabar akaba bar, dar gumazamizir maba
ko kantriba bar, dar gumazamiziba, men marazi dughiar 3pla ko akuamɨn
aningɨn kuamningɨn ganam. Egh aningɨn kuamning afan anogoregham.
10 Nguazimɨn gumazamiziba kamaghɨn mɨkɨm suam, Godɨn akam inigha
izir gumazir kamning, aning mɨzazir bar kuram nguazimɨn gumazamiz-
ibagh anɨngi. Kamaghɨn amizɨ, me bar aningɨn ovevem gifuegham, egh bar
ighiabar amu, damɨva, egh bizir aghuiba uan namakabar anɨngam.
11 Ezɨ 3plan dughiaba ko dughiar akuar kam gɨvazɨ, God uam aning
gamizɨma, aning ua dɨkavigha tughav iti, ezɨ gumazamizir aningɨn ganiziba
bar atiatingi.
12 Ezɨ aning orazi tiarir mam Godɨn Nguibamɨn kamaghɨn aning mɨgei,
“Gua kagh anang.” Ezɨ aningɨn apaniba garavɨra itima, aning Godɨn
Nguibamɨn ghuavanabo.
13 Ezɨ dughiar kamra mɨkɨmkɨzir dafam otozɨ, God nguibar ekiamɨn
dɨpeniba 10plan okoruabar da tuirazɨ dar okoruar mam bar ikufi. Ezɨ
7,000plan gumazamiziba ariaghire, ezɨ ariaghirezir puvatɨziba ikia, bar
atiatigha Godɨn uan Nguibamɨn itimɨn ziam fe.
14 Iavzika, ia orakigh! Osɨmtɨzir bar ekiar namba 2, a gɨfa. Ezɨ osɨmtɨzir bar
ekiar namba 3, an otivasa bar roghɨra izi.

Enselɨn namba 7 uan sɨgham givi

15 Ezɨ enselɨn namba 7 uan sɨgham givima, Godɨn Nguibamɨn itir darazi
tiariba akara ghaze:

“En Ekiam ko an Gumazir a Gumazamiziba Ua Me Iniasa Mɨsevezim,
aning datɨrɨghɨn nguazir kam gativagha an gari.
Egh aning atrivimɨn ikɨ
mamaghɨra ikiam.”‡

16 Ezɨ 24plan gumazir dapanir Godɨn guamɨn uan atrivir dabirabibagh
apiaziba, me teviba apɨrigha uan guaba nguazim mɨtuagha Godɨn ziam fe.
17 Egha ghaze:

“Ekiam, nɨ Godɨn Gavgaviba Bar Itim.

11:8: Ais 1:9-10, Lu 13:34, Hi 13:12, MAA 14:8, 18:10, 18:24 **11:8:** Aisaia 1:9-10; Luk 13:34; Hibru 13:12; Akar Mogomem 14:8; 18:10; 18:24 **11:10:** MAA 12:12, 13:8, 16:10 **11:10:** Akar Mogomem 12:12; 13:8; 16:10 **11:11:** Ese 37:5-14, MAA 11:9 **11:11:** Esekiel 37:5-14; Akar Mogomem 11:9 **11:12:** 2 Kin 2:1, 2:5-7, 2:11, Ais 14:13, Ap 1:9, MAA 12:5 **11:12:** 2 Atriviba 2:1; 2:5-7; 2:11; Aisaia 14:13; Aposel 1:9; Akar Mogomem 12:5 **11:13:** MAA 6:12, 8:5, 14:7, 16:9, 16:18 **11:13:** Akar Mogomem 6:12; 8:5; 14:7; 16:9; 16:18 **11:14:** MAA 8:13, 9:12, 15:1 **11:14:** Akar Mogomem 8:13; 9:12; 15:1 **11:15:** Kis 15:18, Sng 10:16, Ais 27:13, Dan 2:44, 7:14, 7:27, Oba 21, MAA 10:7, 12:10, 19:6 **11:15:** Ua Me Ini 15:18; Onger Akaba 10:16; Aisaia 27:13; Daniel 2:44; 7:14; 7:27; Obadia 1:21; Akar Mogomem 10:7; 12:10; 19:6 ‡ **11:15:** Grighɨn akamɨn, Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Mɨsevezim, me kamaghɨn a dɨbora ghaze, Krais. **11:16:** MAA 4:4, 4:10, 5:8, 19:4 **11:16:** Akar Mogomem 4:4; 4:10; 5:8; 19:4 **11:17:** MAA 1:4, 1:8, 4:8, 15:3, 16:5, 19:6 **11:17:** Akar Mogomem 1:4; 1:8; 4:8; 15:3; 16:5; 19:6

Ni bar fomira ikia
egha iza datirighin uaghan iti.
Ni uan gavgavir ekiam inigha
egha datirighin atrivimin iti.
Kamaghin amizi, e ni minabi.
18 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar puviram atari,
ezi nin aningagharim otogha gifa.
God gumazamizir ovengeziba tuisighamin dughiam
otogha gifa.
Kar dughiar nin ingangarir gumazamizir nin akam inigha izeziba,
me uan ivezir aghuim iniamim.
Gumazamizir nin atiatia egha nin ziamin apengan itiba,
gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uakan.
Eghti gumazamizir nguazimin itir gumazamizibagh asighasiziba,
God uaghan me gasighasigham.”

19 24plan gumazir dapaniba mikemegha givazima, Godin Dipenir an Nguibamin itim kuiaghirizima, me garima, Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam Godin Dipenimin aven iti. Ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zuima, niginir dafam otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizim otozi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba iri.

Satan uan adarazi ko bar ikufi

12

(Sapta 12--20)

Jon gara, amizim ko kuruzir ekiamin gari

1 Ezi overiamin pin bizir bar igharagha garim oto. Amizir mam, an aruemin angazangarim korotiamin min aneru, ezi iakinim an suemningin apengan iti, ezi dapanir asuar mikovezir 12pla itim, an dapanimin iti.

2 Amizir kam navim asegha borim batasava amua mizazim isava arai.

3 Ezi overiamin bizir igharagha garir igharazim oto, maburan kuruzir aghevir mam, a dapanir 7pla ikia, egha 10plan komba ikia, egha 7plan atrivimin dapanir asuaba vaghavagha an dapanibar iti.

4 Kuruzir kam overiamin itir mikoveziba 3plan okoruabar da tuira, egha okoruar mam pamtem uan ipemin dar vigha da makunizima da iza nguazim gire. Kuruzim ghaze, amizim borim bateghtima an anemasa, kamaghin kuruzim amizimin guamin tughav iti.

5 Ezi amizim otarim bate, otarir God misevezim, a ainin aghorir gavgavimin suiraghiva gumazamiziba mighvira me gativagham. Ezi an otarim me zuamira a inigha Godin atrivir dabirabimin anefasava a inigha ghuavanabo.

11:18: Sng 2:1, 2:5, 46:6, 110:5, 115:13, Dan 7:9-10, Ro 2:5, MAA 6:10, 10:7, 13:10, 18:6, 19:5, 20:11-13 **11:18:** Onger Akaba 2:1; 2:5; 46:6; 110:5; 115:13; Daniel 7:9-10; Rom 2:5; Akar Mogomem 6:10; 10:7; 13:10; 18:6; 19:5; 20:11-13 **11:19:** Hi 9:4, MAA 8:5, 15:5, 15:8, 16:18, 16:21 **11:19:** Hibru 9:4; Akar Mogomem 8:5; 15:5; 15:8; 16:18; 16:21 **12:2:** Ais 66:7, Ga 4:19 **12:2:** Aisaia 66:7; Galesia 4:19 **12:3:** Dan 7:7, MAA 13:1, 17:3, 17:9 **12:3:** Daniel 7:7; Akar Mogomem 13:1; 17:3; 17:9 **12:4:** Dan 8:10, MAA 9:10, 17:18 **12:4:** Daniel 8:10; Akar Mogomem 9:10; 17:8 **12:5:** Sng 2:9, Ais 7:14, 66:7, MAA 2:27, 19:15 **12:5:** Onger Akaba 2:9; Aisaia 7:14; 66:7; Akar Mogomem 2:27; 19:15

6 Ezi amizir kam ara gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. Danganir
kam God a bagha anekiri, eghti a kagh 1,260plan dughiabar iki akurvazim
ini ikiam.
7 Ezi datirighin maburan midorozim Godin Nguibamin pin oto. Maikel
uan enselba ko kuruzir kam misosi, ezi kuruzir ekiam uan enselba ko men
midorozim ikarvasi.
8 Egha kuruzir kam gavgaviba puvatigha Godin Nguibamin uan danganim
ataki.
9 Ezi Maikelin enselba kuruzir ekiam akunizi a izaghira iri. Kar kuruzir
fomira itim, me Satan a gariisi egha uaghan an ziar mam, "Gumazir Akam
Gumazamizibagh asim." A gumazir nguazimin itir gumazamizibagh ifarim,
a datirighin uan enselba ko iza nguazim giri.
10 Ezi ki Godin Nguibamin tiarir ekiar mam barazi a kamaghin migei:

"Gumazir Godin guamin tugha dimagariba ko aruebar en adarazi akam me
gasim,
me anekunizi a nguazimin iraghu.
Kamaghin amizi, datirighin God uan gumazamizibar akurvasi,
ezi an gavgavim bar azenim girizi,
A Bizibagh Ativir Dughiam otogha gifa!
Ezi an Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim,
uan gavgavim inigha gumazamizibar akazi,
me an apengan iti!
11 Kraisin adarasi, dughiar gumazamiziba me misozima me ariaghirim,
dughiar kamin me uan mikarzibagh nighnizir pu.
Bar puvati.
Me ghaze, pura bizim.
Kamaghin amizi, me Sipsipin Nguzimin ghuzim ko guizin akar me gun
migeimin,
me Satanin misuegha anebira.
12 Kamagh amizi, ia Godin Nguibam ko an itir darazi bar,
ia bar akongegh!
Ezi nguazim ko ongarim,
guavzika,
gua bar ikuvigham.
Satan fo, a ikiamin dughiam bar otefe,
kamaghin amizi a guan aningaghi
gua gasighasighasa gua bagha izaghiri.
Kamaghin amizi, guan aven itir darasi,
iavzika."

13 Ezi kuruzim fo, me anekunizi a nguazimin iraghu, egha amizir otarim
batezir kamin agira.
14 God kamaghsua, amizim azenir 3pla ko akuamin gumazamiziba pu-
vatizir danganimin ikiva, egh a kagh akurvazim iniam. Kamaghin amizi,

---

12:6: MAA 11:2-3, 12:4 **12:6:** Akar Mogomem 11:2-3; 12:4 **12:7:** Dan 10:13, 10:21, 12:1, Ju 9, MAA 20:2 **12:7:** Daniel 10:13; 10:21; 12:1; Jut 1:9; Akar Mogomem 20:2 **12:9:** Stt 3:1, 3:4, 3:14, Lu 10:18, 22:31, Jo 12:31, MAA 9:1, 20:2-3 **12:9:** Jenesis 3:1; 3:4; 3:14; Luk 10:18; 22:31; Jon 12:31; Akar Mogomem 9:1; 20:2-3 **12:10:** Jop 9-11, Sek 3:1, MAA 11:15, 19:1 **12:10:** Jop 1:9-11; Sekaraia 3:1; Akar Mogomem 11:15; 19:1 **12:11:** Lu 14:26, Ro 8:33-34, 8:37 **12:11:** Luk 14:26; Rom 8:37; 16:19-20 **12:12:** Ais 44:23, 49:13, MAA 8:13, 10:6, 11:10, 18:20 **12:12:** Aisaia 44:23; 49:13; Akar Mogomem 8:13; 10:6; 11:10; 18:20 **12:14:** Dan 7:25, 12:7, MAA 12:6, 17:3 **12:14:** Daniel 7:25; 12:7; Akar Mogomem 12:6; 17:3

a mighegh danganir God a bagha dikirizir kamin mangasa, God kuarazir anebar ekiamin avizimning a ganingi.
15 Kuruzim kamaghsua, aperiar ekiam amizim inigh mangigham. Egha kamaghin uan akamin dipar ekiamin miki, ezi dipar kam aperiar ekiamin min ivegha amizimin gin zui.
16 Ezi nguazim amizimin akurvagha, akam akarigha dipar kuruzim mighizir kam tui.
17 Kamagh amizi, kuruzim puviram amizim atara ghua an borir igharaziba ko misoghasa, kar Godin Akar Gavgavibar gin zuir darazi ko Iesusin akamin gun migeiba.
18 Egha kuruzim ongarir dadarimin tughav iti.

13

Asizir atiar pumuning oto

1 Ezi ki garima asizir atiar mam ongarimin otogha anadi. A dapanir 7pla iti, ezi komin 10pla an dapanibar iti. Ezi 10plan atrivimin dapanir asuaba vaghvagha an 10plan kombar iti. Ezi an dapaniba vaghvagha Godin ziamin tiraghtirazir ziaba dar iti.
2 Asizir atiar ki datirighin garir kam, a kaziar atiar ekiar me kamaghin diborim lepat, an an min gari. Ezi an sueba, asizir atiar kurar me kamaghin diborim bea, an an suebar min gari. Ezi an akam laionin akamin min gari. Ezi asizir atiar kam, kuruzim uan gavgavim ko atrivir dabirabim ko bizibagh ativamin gavgavir ekiam a ganingi.
3 Nan ganganimin asizir atiar kamin dapanir mam, me a birazi a duam atigha atam aremeghai, ezi an duam ua ikiri. Ezi nguazimin itir gumazamiziba bar digavir kuram gamigha asizir atiar kamin gin zui.
4 Gumazamiziba fo, kuruzim uan gavgavim isa asizir atiam ganingi, kamaghin amizi me kuruzimin ziam fe. Egha uaghan asizir atiar kamin ziam fa ghaze, “Gumazitam asizir atiar kamin min gavgavim itir puvati! Gumazitam a ko misoghan kogham!”
5 God asizir atiamin amamangatizi, an akam God gasava Godin ziamin tiraghtirazir gavgavim ikia, ghua 42plan iakinibar tu.
6 Egha uan akamin God ko Godin ziam ko Godin Nguibam, ko an Nguibamin itir darazi sara, men tira.
7 Ezi God an amamangatizima, a Godin gumazamiziba ko midorozim gamua, egha me abira. God gavgavir ekiam a ganingi, ezi an anababa bar dar gumazamiziba, ko mikarzir igharagha gariba bar, ko vaghvagha nguibabar akabav geir gumazamiziba, ko kantriba bar dar gumazamiziba, a me gativaghamin gavgavim iti.
8 Eghti nguazimin itir gumazamiziba asizir atiar kamin ziam fam. Fomira, nguazir kam tighar otivamin dughiamin, God gumazamizir ikirimirir zurara

---

12:15: Ais 59:19 **12:15:** Aisaia 59:19 **12:17:** Stt 3:15, 1 Ko 2:1, 1 Jo 5:10, MAA 11:7, 13:7, 14:12, 20:4 **12:17:** Jenesis 3:15; 1 Jon 5:10; Akar Mogomem 11:7; 13:7; 14:12; 20:4 **13:1:** Dan 7:2-3, 7:7, MAA 12:3, 17:3, 17:7-12 **13:1:** Daniel 7:2-3; 7:7; Akar Mogomem 12:3; 17:3; 17:7-12 **13:2:** Dan 7:4-6, MAA 12:4, 12:9, 16:10 **13:2:** Daniel 7:4-6; Akar Mogomem 12:4; 12:9; 16:10 **13:3:** MAA 13:12-14, 17:8 **13:3:** Akar Mogomem 13:12-14; 17:8 **13:4:** MAA 18:18 **13:4:** Akar Mogomem 18:18 **13:5:** MAA 11:2, 12:6 **13:5:** Akar Mogomem 11:2; 12:6 **13:5:** Daniel 7:8; 7:25; 11:36 **13:6:** MAA 12:12 **13:6:** Akar Mogomem 12:12 **13:7:** Dan 7:21, MAA 11:7, 11:18, 12:17, 17:15 **13:7:** Daniel 7:21; Akar Mogomem 11:7; 11:18; 12:17; 17:15 **13:8:** Kis 32:32, Sng 69:28, Dan 12:1, Fl 4:3, MAA 3:5, 5:6, 17:8, 20:12-15, 21:27 **13:8:** Ua Me Ini 32:32; Onger Akaba 69:28; Daniel 12:1; Filipai 4:3; Akar Mogomem 3:5; 5:6; 17:8; 20:12-15; 21:27

itim iniamin ziaba akinafarimin aven da osiri. Akinafarir kam, kar me fomira misoghezi aremezir Sipsipin Nguzimin akinafarim. Eghti gumazamizir kabara, me asizir atiamin ziam fan kogham.

9 "Tina kuarimning iti, an oragh.

10 Eghti gumazitam kalabusin mangisi, God amamangatighti,
a kalabusin mangi.
Eghti gumazitam midorozir sabamin ovengsi, God an amamangatighti,
a midorozir sabamin ovengam.
Bizir kaba otivtima,
Godin gumazamiziba nighnizir gavgavim iki
tugh gavgavigh mamaghira iki."

11 Egha ki asizir atiar igharazir mamin garima, a nguazimin anagav oto. Egha an dapanimin komin pumuning sipsipin nguzimin komin min gari. Egha a kuruzir ekiam migei moghira migei.

12 Ezi asizir atiar namba 2in kam, asizir atiar faragha izezimin gavgavimin biziba bar dagh ami. Egha nguazim ko an itir gumazamizibagh amima, me asizir atiar faragha zuimin ziam fe. Asizir atiar kam, faragha duam ikia aremeghasa amua egha duam ua ikiri.

13 Ezi namba 2in asizir atiar kam, arazarazir ekiar gumazamizibar navibagh inivamin aviribagh ami. Egha an amizir arazir mam kamakin, an avim gamizi a gumazamizibar damazibar overiam ategha izaghira nguazim giri.

14 Ezi God asizir atiar namba 2in amamangatizi, an arazarazir ekiabagh amizi da asizir atiar faragha zuimin guamin otifi. Ezi an amir arazarazir kabar, a nguazimin itir gumazamizibagh ifara me migia ghaze, "Ia asizir atiar faragha zuimin marvir guamin ingarigh an ziam fi." Asizir atiar kam, me midorozir sabamin duam a gati, ezi a uam angamira iti.

15 God asizir atiar namba 2in amamangatizi, an asizir atiar faragha zuimin marvir guar kam gamizi, an angamira ikia bizibav gei. Kamaghin amizi gumazamizitaba, marvir guar kamin ziam fan aghuaghti, a mikemeghti me me misueghti me arimighiram.

16 Gumazamiziba bar, a uaghan uan osizirim men agharir guviba o men guabar arighasa pamten me gakaghori. Me, gumazamizir kiniba ko gumazamizir ziaba itiba ko, biziba puvatiziba ko, bizir aviriba itiba ko, pura ingangarir gumazamiziba ko gumazitamin apengan itir puvatizir gumazamiziba, me bar osizirim ini.

17 Kamaghin amizi, gumazitam osizirir kam ikian kogh, egh uan biziba amang egh uaghan men bizibagh ivezan kogham. Osizirir kam, an asizir atiamin ziam, o an ziamin aven itir mogomer namba.

13:10: Ais 33:1, Jer 15:2, 43:11, Mt 26:52, MAA 14:12 **13:10:** Aisaia 33:1; Jeremaia 15:2; 43:11; Matyu 26:52; Akar Mogomem 14:12 **13:11:** Akar Mogomem 11:7 **13:13:** Lo 13:1-3, 1 Kin 18:24-39, 2 Kin 1:10-12, Mt 24:24, 2 Te 2:9 **13:13:** Godin Araziba 13:1-3; 1 Atriviba 18:24-39; 2 Atriviba 1:10-12; Matyu 24:24; 2 Tesalonika 2:9 **13:14:** Lo 13:1, 13:4, 2 Te 2:9-10, MAA 12:9, 19:20 **13:14:** Godin Araziba 13:1; 2 Tesalonika 2:9-10; Akar Mogomem 12:9; 19:20 **13:15:** Dan 3:4-6, MAA 16: 2, 19:20, 20:4 **13:15:** Daniel 3:4-6; Akar Mogomem 16:2; 19:20; 20:4 **13:16:** MAA 14:9, 19:20, 20:4 **13:16:** Akar Mogomem 14:9; 19:20; 20:4 **13:17:** MAA 14:9-11, 15:2, 16:2, 19:20, 20:4 **13:17:** Akar Mogomem 14:9-11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4

18 Gumazim Godɨn fofozim ikɨva, deravɨra bizir kam gɨfogham. Gumazim fofozir aghuim ikɨ, egh deravɨra asɨzir atiamɨn namba tuisɨghɨva a buriam. Kar gumazir mamɨn ziamɨn namba. An namba kara, 666.*

14

Sipsipɨn Nguzimɨn gumazamiziba ighiar igiam gami

1 Ezɨ kɨ ua gari, Sipsipɨn Nguzim Saionɨn Mɨghsɨamɨn tughav iti. Ezɨ 144,000ɨn gumazamiziba a ko tuivighav iti. Ezɨ Sipsipɨn Nguzimɨn ziam ko an afeziamɨn ziamɨn osizirim men guabar iti.

2 Ezɨ kɨ orazi, tiarir mam Godɨn Nguibamɨn mɨgei, ezɨ an mɨgɨrɨgɨaba mati dɨpar ekiaba puvɨra nɨdi moghɨn nɨdi, egha mati arariba dagarvazi moghɨn dagarvasi, egha mati gumazamiziba uan gitabav sozi moghɨn, pamten mɨgei.

3 Ezɨ 144,000ɨn gumazamiziba, me Godɨn atrivir dabirabim ko 4plan bizir angamɨra itiba ko gumazir dapaniba, me men guamɨn tuivighav ikia ighiar igiar mam gami. Me nguazir kamɨn gumazamizir God ua ivezeziba, merara ighiar igiar kam gɨfo. Gumazamizir igharazitaba ua ighiar igiar kam gɨfoghan kogham.

4 Ezɨ gumazamizir 144,000ɨn kaba amizitaba isa da ko akua egha arazir kuratam gamigha Godɨn damazimɨn mɨzezir puvatɨ. Me bar zuegha iti. Me Sipsipɨn Nguzim aruir daroribar gara darara gɨn zui. God nguazimɨn gumazamizibar tongɨn 144,000plan gumazamizir kaba ua me givese. Ezɨ me, God ko Sipsipɨn Nguzim aning bagha faraghavɨra inabazir gumazamizibara. Eghtɨ me aningɨn adarazir mɨn ikiam.*

5 Men akatoribar ifavaritam otozir puvatɨ. Ezɨ gumazamizir igharaziba akatam me gasir puvatɨ.

Enselɨn 3pla akam akuri

6 Ezɨ kɨ enselɨn igharazimɨn garima an overiamɨn pɨn mɨghegha zui. A nguazimɨn itir gumazamiziba ko, gumazamizir kantriba bar dar itiba ko, anababa bar ko, nguibabar akaba bar ko, mɨkarzir igharagha gariba bar, a me bagha zurara itir Akar Aghuim akunasa mɨghegha zui.

7 Egha a pamten kamaghɨn mɨgei, “God gumazamizibar arazibar tuisɨghamin dughiam bar roghɨra ize. Kamaghɨn amizɨ, ia Godɨn atiating,

---

13:18: MAA 15:2, 17:9, 21:17 **13:18:** Akar Mogomem 15:2; 17:9 * **13:18:** Me fomɨra, Hibrun akam ko Grighɨn akamɨn osira, egha nambaba osirir puvatɨ. Me osirir letaba, maba nambabar mɨn iti. Men leta “a,” a mati namba 1, ezɨ leta “b,” mati namba 2, egha da dɨbora kamaghɨra zui. Eghtɨ gumazitam ziatam osirtɨ, nɨ ziar kamɨn letabar gan, egh namban ababanir an ziamɨn mɨrara zuiba akuvaghtɨ, an ziam otogham. Ezɨ fofozir gumazir maba namban kam 666, me nɨghnɨzir bar avɨribar a gami. Egha fofozir gumazir bar avɨrim ghaze, Jon ti Sisar Neron mɨgei. A Romɨn atrivir mam, a faragha Kraisɨn adarazigh asɨghasɨki. **14:1:** Ese 9:4, MAA 3:12, 5:6, 7:3-4, 13:16 **14:1:** Esekiel 9:4; Akar Mogomem 3:12; 5:6; 7:3-4; 13:16 **14:2:** Ese 1:24, 43:2, MAA 1:15, 5:8, 19:6 **14:2:** Esekiel 1:24; 43:2; Akar Mogomem 1:15; 5:8; 19:6 **14:3:** Sng 149:1, Ais 42:10, MAA 5:9, 7:4, 15:3 **14:3:** Onger Akaba 149:1; Aisaia 42:10; Akar Mogomem 5:9; 7:4; 15:3 **14:4:** 2 Ko 11:2, Ef 5:27, Je 1:18, MAA 3:4, 5:9 **14:4:** 2 Korin 11:2; Efesus 5:27; Jems 1:18; Akar Mogomem 3:4; 5:9 * **14:4:** Vezɨn kam, Grighɨn akam guizbangɨra ghaze, me gumazamiziba uari ko akuir arazim gamizir puvatɨ. Ezɨ fofozir gumazir avɨrim ghaze, a gumazamizir deravɨra God ifongezir arazibar gɨn zuimɨn akar isɨn zuim mɨgei. Me arazir kurar guar avɨribagh amizir puvatɨ. **14:5:** Sng 32:2, Sef 3:13, Ef 5:27 **14:5:** Onger Akaba 32:2; Sefanaia 3:13; Efesus 5:27 **14:6:** Ef 3:9-11, MAA 8:13, 13:7 **14:6:** Efesus 3:9-11; Akar Mogomem 8:13; 13:7 **14:7:** Neh 9:6, Sng 124:8, Ap 17:24, MAA 10:6, 15:4 **14:7:** Nehemia 9:6; Onger Akaba 124:8; Aposel 17:24; Akar Mogomem 10:6; 15:4

egh ziar ekiam a daniṅg. Ia, overiam ko nguazim ko ongarim ko nguazimiṅ
aven ivemarir diṗabar ingarizir God, an ziam fi.”

8 Ezi enseliṅ an giṙara irir mam iza ghaze, “Babiloniṅ nguibar ekiam bar
ikufi! Guizbangiṙa a ikuvigha giṽazi gumazitam an itir puvati. Babiloniṅ
Nguibar Ekiar kamra gumazamizibagh amizi, me a ko arazir uari bakia
akuir arazir kurar gavgavibagh ami, mati me wainiṅ gavgavim me ganiṅgizi,
me aneme.”†

9 Ezi enseliṅ mikezim aningiṅ giṅ iza pamten dia ghaze, “Gumazitam asizir
atiar kam ko an marvir guam, aningiṅ ziam fi, egh an namba uan guam o
agharimiṅ a inighiva,

10 a uaghan wainiṅ igharagha garim amam. Wainiṅ kamnang, a Godiṅ
aniṅgagharim. God faragh wainiṅ kam diṗatam a giṡiṅ a ingeghti an gav-
gavitaba giṽaghan kogham. Bar puvati. An aniṅgagharir arazimiṅ, arazir
kuraba ikarvazir kap gingeghtima gumazamizir kaba aneremam. Egh
Sipsiṗiṅ Nguzimiṅ damazim ko Godiṅ enselbar damazimiṅ, gumazamizir
kaba avim ko salfan dagiar avimiṅ mizazir ekiam iniam.

11 Ezi avir mizazim me ganidir kam, an migharim piṅ ghuavanang mam-
aghira ikiam. Gumazamizir asizir atiam ko an marvir guamiṅ ziam feba o
an namba iniziba, dimagariba ko aruebar avughsan kogham.”

12 Eghti arazir kaba otivtima, Godiṅ gumazamiziba tugh gavgafigh. Me
gumazamizir Godiṅ Akar Gavgavibar giṅ zuiba ko, nighnizir gavgavim
Iesusiṅ ikiavira itiba.

13 Ezi ki Godiṅ Nguibamiṅ tiarir mam barazima, a kamaghiṅ migei, “Ni
akam kamaghiṅ an osirigh. Datirighiṅ ikegh mangi, gumazamizir nighnizir
gavgavim Ekiamiṅ ikia egh giṅ ovengamiba, me bar akongegh.” Ezi Godiṅ
Duam uaghan ghaze, “Bar guizbangiṙa. Me amir ingangarir osimtizir kam
ategh, egh mangi avughsi. Egh me pura mangan kogham. Puvati. Arazir
aghuir me amiziba men giṅ mangiti God kotiamiṅ dar ganam. Kamagh
amizi, me bar akongegh.”

God abuan gumazamiziba tuisighamin dughiamiṅ akar isiṅ zuim

14 Ezi ki gari, ghuariar ghurghurir mam iti, ezi gumazir mam Gumaza-
mizibar Otariminiṅ mi gara ghuariar ghurghurir kam gaperaghav iti. Ezi
goliṅ dapanir asuam an dapanimiṅ iti, ezi an dafarimiṅ a sabar ikizirizir bar
ghumtizimiṅ suira.‡

14:8: Ais 21:9, Jer 51:8, MAA 17:2, 18:2-3, 18:21, 19:2 **14:8:** Aisaia 21:9; Jeremaia 51:8; Akar Mogomem 17:2; 18:2-3; 18:21; 19:2 † **14:8:** Babiloniṅ nguibar ekiam fomira ikuvigha itima, Jon giṅ Akar Mogomemiṅ akinafarir kam osiri. Kamaghiṅ amizi, fofozir gumazir avirim ghaze, a guizbangiṙa Babiloniṅ migeir puvati. Me ghaze, a Babilon fomira amizir arazir kurabagh nighnisi, egha kantriṅ gavgavir igharaziba, arazibagh amuava egha Godiṅ apanim gamizibar akar isiṅ zuimiṅ migei. Ezi marazi ghaze, a Romiṅ Kantri migei. (Ni 1 Pita sapta 5:13iṅ gan.) Ezi marazi ghaze, ziar kam Babilon, a gumazamizir Krais ko an adarasi, men apanim gamiba. **14:9:** MAA 13:12-17 **14:9:** Akar Mogomem 13:12-17 **14:10:** Stt 19:24, Sng 11:6, 75:8, Ais 51:17, Jer 25:15, Ese 38:22, MAA 15:7, 16:19, 18:6, 19:20, 20:10, 21:8 **14:10:** Jenesis 19:24; Onger Akaba 11:6; 75:8; Aisaia 51:17; Jeremaia 25:15; Esekiel 38:22; Akar Mogomem 15:7; 16:19; 18:6; 19:20; 20:10; 21:8 **14:11:** Ais 34:10, MAA 13:12-17, 19:3 **14:11:** Aisaia 34:10; Akar Mogomem 13:12-17; 19:3 **14:12:** MAA 12:17, 13:10 **14:12:** Akar Mogomem 12:17; 13:10 **14:13:** 1 Ko 15:23, 15:58, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, Hi 4:10, MAA 20:6 **14:13:** 1 Korin 15:23; 15:58; 1 Tesalonika 4:16; 2 Tesalonika 1:7; Hibru 4:10; Akar Mogomem 20:6 **14:14:** Ese 1:26, Dan 7:13, MAA 6:2 **14:14:** Esekiel 1:26; Daniel 7:13; Akar Mogomem 6:2 ‡ **14:14:** Ni akar Daniel 7:13iṅ itimiṅ gan.

15 Ezi enselin igharazir mam Godin Dipenimin ikegha iza, gumazir ghuar-
iar ghurghurim gaperaghav itim, tiarir ekiamin an dia ghaze, “Nguazimin
dagheba bar anigha gifa, ezi dagher kaba aghoramin dughiam a datirighin
oto. Kamaghin amizi, ni uan sabar ikizirizim inigh, daghebar aghor.”
16 Ezi gumazir ghuariar ghurghurim gaperazim, uan sabar ikizirizim
nguazimin a ighengezi, dagher andizir nguazimin itiba dighoraghiri.
17 Ezi enselin igharazir mam Godin Nguibamin an dipenimin ikegha
azenan izi, egha uaghan sabar ghumtizir mam iti.
18 Ezi enselin igharazir mam ofa gamir dakozim ategha izi, kar enselin
avimin garim. Egha a enselin sabar ghumtizimin suiraghav itimin di-
agha ghaze, “Wainin oviziba anigha gifa. Kamaghin amizi, ni uan sabar
ghumtizim inigh nguazimin wainin oviziba kuar egh danganir vamira dar
pozim mikin.”
19 Ezi enselin kam uan sabam inigha nguazimin a ighengezima, nguazimin
wainin oviziba bar kuaraghire. Ezi a da isa dar pozim mikiri, egha da isa
dagiar miner bar ekiamin da akuni. Eghti me da mirmiram. Wainin oviziba
mirmiramin miner ekiar kam, a God gumazamizibar aningaghamin arazim
aka.
20 Ezi me dagiar miner ekiar kamin wainin oviziba nguibar ekiamin
azenan da mirmiri. Ezi ghuzim dagiar minemin azenan iza, aperiamin
min ghua 300 kilomitan tu. Ezi ghuzimin konim anaga mitan pumuningin
boroghin tu.§

15

Enselin 7pla bizir bar kurar 7plan suiki

1 Ezi ki Godin Nguibamin gari, bizir igharagha garim otifi, ezi ki bar
digavir kuram gami. Ki 7plan enselbar gari, me ikia egha 7plan bizir bar
kurar gumazamizibagh asighasizibar suiki. Eghti 7plan bizir kurar kaba
givaghti, ua igharaziba otivan kogham, kamaghin amizi, bizir kurar 7plan
kabanangin gin, Godin aningagharim bar givagham.
2 Ezi ki bizir ekiar mamin gari, a mati ongarir ekiam me glas ko avim sara
an ingari. Gumazamiziba faragha asizir atiar kam ko an marvir guam, ko an
ziamin namba, me dav sogha da abini. Egha me datirighin ongarir glasin min
garir kamin miriamin tuivighav ikia, egha God me ganingizir gitabar suiki.*
3 Egha me Godin ingangarir gumazim, Moses ko Sipsipin Nguzim, me
aningin ighiam gamua kamaghin migei:

14:15: Jer 51:33, Jol 3:13, MAA 14:18, 16:17 **14:15:** Jeremaia 51:33; Joel 3:13; Akar Mogomem 14:18; 16:17 **14:18:** Jol 3:13, MAA 16:8 **14:18:** Joel 3:13; Akar Mogomem 16:8 **14:19:** MAA 19:15 **14:19:** Akar Mogomem 19:15 **14:20:** Ais 63:3, Kra 1:15, Hi 13:12, MAA 11:8, 19:14-15 **14:20:** Aisaia 63:3; Azir Akam 1:15; Hibru 13:12; Akar Mogomem 11:8; 19:14-15 § **14:20:** Fofozir gumazir avirim ghaze, nguibar ekiar kam a Jerusalemra. Me Grighin akamin namban kam osiri, “1,600 stadia,” ezi an dibobonim, en 300 kilomitan min ghu. E deravira fozir puvati, e dibori moghin 300 kilomitan namban kam, a 1,600in dibobonim ko aning magh ghuzi, o kar bizir igharazimin ababanimin dibobonim. **15:1:** Wkp 26:21, MAA 12:1-3, 14:10, 15:6-7, 21:9 **15:1:** Ofa Gami 26:21; Akar Mogomem 12:1-3; 14:10; 15:6-7; 21:9 **15:2:** MAA 4:6, 5:8, 13:15-17, 14:2, 21:18 **15:2:** Akar Mogomem 4:6; 5:8; 13:15-17; 14:2; 21:18 * **15:2:** Saptan kamin migirigiar avirim, da Moses osirizir eghaghaniba ko magh ghue. Moses Isip bagha asighasighasa aningagharim gamizi an oto. Israelia ongarim a bigha Isipba ategha vongin ongarir dadarimin tuivaghavira ikia, egha Moses Israelia ko me ighiar mam gamua egha Ekiamin ziam fe. (Ni Ua Me Ini 15in gan.) **15:3:** Kis 15:1, Lo 31:30, Sng 92:5, 111:2, 139:14, 145:17, MAA 11:17, 14:3, 16:7 **15:3:** Ua Me Ini 15:1; Godin Araziba 31:30; Onger Akaba 92:5; 111:2; 139:14; 145:17; Akar Mogomem 11:17; 14:3; 16:7

“Ekiam God, nɨ Godɨn Gavgaviba Bar Itim!
Nɨ arazarazir igharagha garir ekiabagh ami,
ezɨ e dar gara
dɨgavir kurabagh ami!
Gumazamiziba bar nɨ men atrivim!
Nɨn araziba, da bar deragha
bar guizbangɨra!
4 Ekiam nɨ uabɨra guizbangɨra God.
Eghtɨ gumazamiziba bar nɨn atiating
ziar ekiam nɨ danɨng.
Nɨn arazir aghuiba bar azenim girɨgha gɨfa,
kamaghɨn amizɨ, kantriba bar dar gumazamiziba bar izɨ
nɨ bagh teviba apɨr
nɨn ziam fam.”

5 Bizir kamɨn gɨn kɨ ua gari, Godɨn Dɨpenim, a Godɨn Nguibamɨn Purirpenim, a kuiaghirɨ. Kar Godɨn Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavim aven itir Purirpenim.†
6 Ezɨ enselɨn 7plan kaba, bizir bar kurar 7plan gumazamizibagh asɨghasɨghamiba suigha Godɨn Dɨpenim ategha azenan izɨ. Me inir igiar bar zuruzir dafoziba ike. Egha golɨn letiaba uan evariba kuamigha da ike.
7 Ezɨ 4plan bizir angamɨra itibar mav, 7plan golɨn itariba inigha enselɨn 7pla ganɨngi. Golɨn itarir 7plan kabanagh, Godɨn Zurara Itimɨn anɨngagharir arazim dagh izɨfa.
8 Ezɨ Godɨn Dɨpenim, an angazangarim ko an gavgavimɨn mɨgharim, bar a gizɨfa. Kamaghɨn amizɨ gumazitam dɨpenimɨn aven mangan kogham. Me kamaghɨra ikɨ mangɨ 7plan enselba, 7plan bizir bar kurar gumazamizibagh asɨghasɨghamin ingangarim gɨvagham.

16

Enselba Godɨn anɨngagharir 7plan itaribar itiba nguazim ginge

1 Ezɨ kɨ tiarir ekiar mam barazi, a Godɨn Dɨpenimɨn otogha kamaghɨn 7plan enselbav gei, “Ia Godɨn anɨngagharir arazir 7plan itaribar itiba inigh mangɨ nguazimɨn da ingɨ.”
2 Ezɨ enselɨn faragha zuim, uan itarir Godɨn anɨngagharim izɨvazim inigha ghua nguazimɨn a inge, ezɨ duar bar igharagha garir kurar gavgaviba, gumazamizir asɨzir atiamɨn namba itiba ko an marvir guamɨn ziam feba, men mɨkarzibar otifi.

15:4: Sng 86:9, Ais 66:23, Jer 10:7 **15:4:** Onger Akaba 86:9; Aisaia 66:23; Jeremaia 10:7 **15:5:** Kis 38:21 **15:5:** Ua Me Ini 38:21 † **15:5:** Mɨgɨrɨgiar kam a Bar Anogoroghezir Danganimɨn gun mɨgei. Godɨn Akar Dɨkɨrɨzir Gavgavimɨn Boksiam, a Bar Anogoroghezir Danganimɨn aven ikia, egha Godɨn Purirpenimɨn aven iti. Nɨ Ua Me Ini 40:1-33ɨn gan. **15:6:** MAA 15:1 **15:6:** Akar Mogomem 15:1 **15:7:** 2 Te 1:9, MAA 4:6, 4:9, 10:6, 14:10 **15:7:** 2 Tesalonika 1:9; Akar Mogomem 4:6; 4:9; 10:6; 14:10 **15:8:** Kis 40:34, 1 Kin 8:10-11, 2 Sto 5:13-14, Ais 6:4, Ese 44:4, 2 Te 1:9 **15:8:** Ua Me Ini 40:34; 1 Atriviba 8:10-11; 2 Eghaghaniba 5:13-14; Aisaia 6:4; Esekiel 44:4; 2 Tesalonika 1:9 **16:1:** Sng 69:24, Ais 66:6, Jer 10:25, Ese 22:31, Sef 3:8, MAA 14:10, 15:1, 15:7, 16:17 **16:1:** Onger Akaba 69:24; Jeremaia 10:25; Esekiel 22:31; Sefanaia 3:8; Akar Mogomem 14:10; 15:1; 15:7; 16:17 **16:2:** Kis 9:10, Lo 28:35, MAA 8:7, 13:12-17 **16:2:** Ua Me Ini 9:10; Godɨn Araziba 28:35; Akar Mogomem 8:7; 13:12-17

3 Ezɨ namba 2 ensel uan itarim ongarim gingezɨ, ongarim gumazir aremezir kuamɨn ghuzimɨn mɨn oto. Ezɨ bizir angamɨra an itiba, da bar ariaghire.
4 Ezɨ namba 3 ensel uan itarim faneba ko dɨpar atuibagh inge. Ezɨ dɨpar kaba bar moghɨra ghuzimɨn mɨn oto.
5 Ezɨ kɨ orazi, enselɨn dɨpabar garim kamaghɨn mɨgei:

"God, nɨ datɨrɨghɨn ikia, egha uaghan faragha ike.
Nɨ Godɨn Bar Zuezim.
Nɨn araziba bar derazɨ
arazir kuratam nɨn itir puvatɨ.
Nɨ gumazamizibar arazir kuraba tuisɨgha
da ikarvagha ivezir kuram me ganɨngi,
ezɨ nɨn arazir kam
a guizɨn arazim.
6 Gumazir kaba nɨn akam inigha izir gumazamiziba ko nɨn gumazamizibav soghezɨ
men ghuziba irezɨ me ariaghire.
Ezɨ nɨ ghuzim gumazir kurar kabagh anɨngizɨ,
me aneremam.
Ghuzir me apir kam,
men arazir kurar me amiziba ikarvagham."

7 Ezɨ kɨ orazi tiarir mam Godɨn ofa gamir dakozimɨn aven otogha pamten diagha ghaze:

"Ekiam, nɨ Godɨn Gavgaviba Bar Itim.
Nɨ kotɨn gumazamizibar araziba bar guizbangɨra da tuisɨsi,
ezɨ nɨn kotiam a bar guizbangɨra ghua
egha bar dera."

8 Ezɨ namba 4 ensel uan itarim aruem ginge, ezɨ God aruemɨn amamangatɨzɨ an avim pamten isia puvɨra gumazamizibar isi.
9 Aruemɨn avir gavgavir kam bar puvɨra isia, egha puvɨra gumazamizir kabar mɨkarzibar isi. Ezɨ me bar puvɨra Godɨn ziam gasɨghasɨgha a mɨgei, kar bizir kurar kabar garir Godɨn gavgavim itim. Egha me uan navibagh iragha an ziam fer puvatɨ.
10-11 Ezɨ enselɨn namba 5 uan itarim asɨzir atiamɨn atrivir dabirabim ginge. Ezɨ mɨtatem gumazamizir an gavgavimɨn apengan itiba avara. Ezɨ me uan duaba ko mɨzazir men mɨkarzibar otiviba bagha nɨghnɨgha, Godɨn uan Nguibamɨn itimɨn ziam gasɨghasɨgha mɨgei. Ezɨ mɨzazir me isim a bar men ikufi, kamaghɨn amizɨ me uan mɨzebagh ivi. Egha me uan arazir kurar me amiba bagha uan navibagh irazir puvatɨ.

16:3: Kis 7:17-21, MAA 8:8-9 **16:3:** Ua Me Ini 7:17-21; Akar Mogomem 8:8-9 **16:4:** Kis 7:17-21, Sng 78:44, MAA 8:10 **16:4:** Ua Me Ini 7:17-21; Onger Akaba 78:44; Akar Mogomem 8:10 **16:5:** Sng 119:137, MAA 1:4, 1:8, 11:17, 15:3 **16:5:** Onger Akaba 119:137; Akar Mogomem 1:4; 1:8; 11:17; 15:3 **16:6:** Sng 79:3, Ais 49:26, Mt 23:34-35, MAA 11:18, 13:15, 18:20 **16:6:** Onger Akaba 79:3; Aisaia 49:26; Matyu 23:34-35; Akar Mogomem 11:18; 13:15; 18:20 **16:7:** Sng 19:9, MAA 13:10, 15:3, 16:14, 19:2 **16:7:** Onger Akaba 19:9; Akar Mogomem 15:3; 19:2 **16:8:** MAA 8:12, 14:18 **16:8:** Akar Mogomem 8:12; 14:18 **16:9:** Dan 5:22-23, MAA 9:20-21, 11:13, 14:7, 16:21 **16:9:** Daniel 5:22-23; Akar Mogomem 9:20-21; 11:13; 16:21 **16:10-11:** Ua Me Ini 10:21-22; Aisaia 8:22; Akar Mogomem 9:2; 9:20-21; 11:10; 13:2; 16:21

12 Ezi enselin namba 6 uan itarim Yufretisin Faner ekiam ginge. Ezi an dipam bar moghira dake, egha aruem anadi naghin atrivir izamiba bagha tuavim ati.
13 Ezi ki gari, duar kurar 3plan mitivibar min gariba, da asizir atiam ko, kuruzir ekiam ko akar ifavariba akurir gumazim, da vaghvagha men akatoribar otifi.*
14 Duar bar kurar kaba arazarazir igharagha garibagh ami da otiva, nguazimin itir kantriba bar dar atriviba bagha, tintinibar zui. Me atrivibar amuti me uan midorozir gumaziba inigh izi me akuvasa. Eghti Godin Gavgaviba Bar Itim gumazamiziba tuisighamin dughiar ekiamin, me midorozim damuam.

15 "Ia orakigh! Ki, okimakiar gumazimin min izam, a izir dughiam ia a gifozir puvatizi moghin, ki zuamira otogham. Kamagh amizi, gumazim akuir puvatigha, uan korotiaba uabin boroghin da arisi, a bibiamra daruan kogham, eghti gumazamiziba an ganti, an aghumsighan kogham. Kamaghin amizi, gumazir kam bar akongegh."†

16 Ezi duar kuraba atriviba inigha iza danganir kamin me akufa, me Hibrun akamin kamaghin danganir kam dibori, Armagedon.‡
17 Ezi namba 7 ensel uan itarim overiamin a inge. Ezi Godin Dipenimin aven tiarir ekiar mam Godin atrivir dabirabimin otogha kamaghin pamten migei, "Biziba bar gifa."
18 Ezi overiamin onimariba taghtagha zuima, niginir dafam overiamin otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizir ekiam oto. Kar mikimkizir bar ekiam, fomira gumazamiziba otozir dughiamin iza datirighin tu, mikimkizir ekiar kamagh garitam fomira otozir puvati.
19 Ezi Babilonin nguibar ekiam biaghiregha 3plan okoruabar otifi, ezi gumazamizibar nguibaba bar moghira ikufi. God Babilonin nguibar ekiamin arazir kuram ginighnigha, egha a gamizi a uan wainin kap bar aneme, kar Godin aningagharir arazimin wainin kap.
20 Ezi arighatiziba bar arav ghue, ezi mighsiatam ua itir puvati.

16:12: Ais 11:15, 41:2, 41:25, Jer 50:38, MAA 9:14 **16:12:** Aisaia 11:15; 41:2; 41:25; Jeremaia 50:38; Akar Mogomem 9:14 **16:13:** 1 Jo 4:1-3, MAA 12:3, 12:9, 19:20, 20:10 **16:13:** 1 Jon 4:1-3; Akar Mogomem 12:3; 12:9; 19:20; 20:10 * **16:13:** Akar ifavariba akurir gumazim, an asizir atiar namba 2in ababanim. A faragha itir asizir atiamin akar ifavariba akurir gumazim. A gumazamizibav geima, me asizir atiar faragh itimin marvir guamin ziam fe. Ni Akar Mogomem 13:11-16in gan. **16:14:** 2 Te 2:9, 1 Ti 4:1, Je 3:15, MAA 16:7, 17:14, 19:6, 19:15, 19:19-20 **16:14:** 2 Tesalonika 2:9; 1 Timoti 4:1; Jems 3:15; Akar Mogomem 17:14; 19:15; 19:19-20 **16:15:** Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 2 Ko 5:3, 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 3:18 **16:15:** Matyu 24:43-44; Luk 12:39-40; 2 Korin 5:3; 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 3:18 † **16:15:** Ves 15in kam, kar Krais Iesus uabi mikemezir akam. **16:16:** Het 5:19, Sek 12:11, MAA 19:19 **16:16:** Gumazir Dapaniba 5:19; Sekaraia 12:11; Akar Mogomem 19:19 ‡ **16:16:** Ziar kam Armagedon kamakin, "Megidon Mighsiam." Fomira apaniba Israelia ko uariv sogha egha Atrivim Josaia misoghezi an areme. Me Megidon nguibar ekiamin boroghira itima bizir kam oto. (Ni 2 Atriviba 23:29-30 ko 2 Eghaghaniba 35:20-24in gan.) Kamaghin amizi, fofozir gumazir maba ghaze, ziar kam Megido bighavira migeir puvati. Me ghaze, an akar isin zuimin midorozir gumaziba mangamin danganim migei. Egh me mangi bar ikuvigh egh bar ovengam. **16:17:** MAA 16:1 **16:17:** Akar Mogomem 16:1 **16:18:** Dan 12:1, MAA 4:5, 8:5, 11:13, 11:19 **16:18:** Daniel 12:1; Akar Mogomem 4:5; 8:5; 11:13; 11:19 **16:19:** Ais 51:17, Jer 25:15-16, MAA 14:8-10, 17:18, 18:5 **16:19:** Aisaia 51:17; Jeremaia 25:15-16; Akar Mogomem 14:8-10; 17:18; 18:5 **16:20:** MAA 6:14 **16:20:** Akar Mogomem 6:14

21 Amozir ofizir ekiaba dagiabar min izaghiri. Ezi amozir ofizir dagiar kaba vaghvagha, dar osimtiziba 50 kilogremin iti. Amozir dagiar kaba overiamin izaghira gumazamizibagh isin ira bar me gasighasisi. Ezi bizir kurar kam bagha me Godin ziam gasighasigha migei.

17

Arazir kurabagh amir amizim ivezir kuram isi

1 Ezi 7plan enselin itarir 7plan suighizir kabanangin mav iza kamaghin na migei, "Ni kagh izi. Eghti ki amizir ivezir kuram iniamim, nin akaghasa. Amizir kam, arazir kurabagh amir amizim, a dipar ekiar aviribagh isin apiav itir amizim.

2 Nguazimin atriviba arazir mizirizir bar kurar aviriba amizir kam ko dagh ami. Ezi nguazimin gumazamiziba uaghan a ko arazir bar mizirizibagh amua, mati gumazim wainin avirim amezi moghin ongani."*

3 Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ki irebamin min bizimin gari, ensel na inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. Ezi danganir kamin ki amizir mamin garima an asizir atiar aghevir mam gisin aperaghav iti. Asizir atiar kamin mikarzim osizirir aviriba an iti, ezi osizirir kabanagh Godin ziam gasighasisi. Asizir atiar kam 7plan dapaniba iti, ezi 10plan komba an dapanibar iti.

4 Amizir kam korotiar aghuibaram aghui, dar ganganim aghevim ko pighaghevim. Ezi golin digirir bar aghuiba ko, me dagiar aghuibar ingarizir digiriba ko, manmaniar ghurghurir dagiaba pin koziba, amizir kamin mikarzim gizifa. Egha a uan dafarimin golin kavin mam suirazi, kavin kamin aven bar kurigha mughazir araziba ko, gumazamiziba tintinibar uari bakia amir arazir bar mizirizir kuraba, a gizifa.

5 Ezi amizir kamin guam, me ziar mam osiri, ziar kamin mingarim modoghav iti. Ezi an mingarim kamakin:

"Babilonin nguibar ekiar gavgavim itim,
ni, nguazimin itir arazir bar kuraba ko amizir gumaziba okia me ko akua
arazir mizirizibagh amiba,
ni men amebam."

6 Ezi ki gari, amizir kam Godin gumazamizibar ghuziba amegha dipar onganiba amezi moghin ongani. Gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim Iesusin ikia an akam akuri, ezi me me misoghezi me ariaghire.

Ki amizir kamin ganigha digavir kuram gamigha pura nighnisi.

16:21: Kis 9:23-24, MAA 11:19, 16:9-11 **16:21:** Ua Me Ini 9:23-24; Akar Mogomem 11:19; 16:9-11 **17:1:** Jer 51:12-13, MAA 16:19, 17:15, 18:16, 21:9 **17:1:** Jeremaia 51:12-13; Akar Mogomem 16:19; 17:15; 18:16; 21:9 **17:2:** Ais 23:17, Jer 51:7, MAA 14:8, 18:3 **17:2:** Aisaia 23:17; Jeremaia 51:7; Akar Mogomem 14:8; 18:3 * **17:2:** Gumazamiziba arazir bar mizirizibagh amir arazir kamin akam, a gumazamizir God ataghizir arazimin ababanim, egha aseba ko arazir kurar igharazibar gin zui. Egha Godin damazimin, a mati gumazim uabi uan amuim ategha, ghua gumazamiziba uari isava akua amir arazim gami. **17:3:** MAA 12:3, 12:6, 12:14, 13:1, 17:9, 17:12 **17:3:** Akar Mogomem 12:3; 12:6; 12:14; 13:1; 17:9; 17:12 **17:4:** Jer 51:7, Ese 28:13-16, Dan 11:38, MAA 14:8, 18:6, 18:12, 18:16 **17:4:** Jeremaia 51:7; Esekiel 28:13-16; Daniel 11:38; Akar Mogomem 14:8; 18:6; 18:12; 18:16 **17:5:** 2 Te 2:7, MAA 14:8, 16:19, 18:2, 18:9-10, 19:2 **17:5:** 2 Tesalonika 2:7; Akar Mogomem 14:8; 16:19; 18:2; 18:9-10; 19:2 **17:6:** MAA 12:11, 13:15, 16:6, 18:24, 19:2 **17:6:** Akar Mogomem 12:11; 13:15; 16:6; 18:24; 19:2

7 Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni tizim bagha digavir kuram gami?
Amizir kam ko asizir atiar anetera zuim, a 7plan dapaniba ko 10plan komba
iti, aningin akar mogomemin mingarim, ki nin akagham.
8 Asizir atiar ni faragha ganizir kam, a faragha ike, egha datirighin ua itir
puvati. Egh a mozir bar konezim ategh azenan iziti, God a gasighasigham.
God tighar nguazimin ingaramin dughiam, a gumazamizir mabar ziaba
akinafarir zurara itimin aven da osirizir puvati. Gumazamizir kaba asizir
atiar kamin ganigh digavir kuram damuam. Me fo, a fomira ike, egha
datirighin itir puvati, egh a gin uamategh otivam.

9 “Gumazim Godin fofozir aghuim ikiva, egh bizir kam deragh a gifogham.
7plan dapanir kaba, kar mighsiar 7pla, ezi amizim 7plan mighsiabagh isin
aperaghav iti.†
10 Egha da uaghan 7plan atrivibar ababanim gami. 5pla ariaghiregha gifa,
ezi vamira atrivimin ikiavira iti, ezi igharazir abuananam tighar otivam; an
otoghiva bar dughiar otevimra ikiam.
11 Asizir atiar kam, a fomira ike, egha datirighin itir puvati, a namba 8
atrivimin ababanim. Egha a 7plan atrivibar mav, God a gasighasighti a bar
givagham.

12 “Ezi 10plan komin ni ganiziba da 10plan atrivibar ababaniba. Me tighar
atrivibar otivam. Me bizibagh ativamin gavgavim inigh, asizir atiar kam ko
dughiar bar otevimrama atrivibar ikegham.
13 Atrivir kaba nighnizir vamira ikiam, egh uan gavgaviba ko ziar ekiaba
isi asizir atiamra daningam.
14 Egh me Sipsipin Nguzim ko misogham, eghti Sipsipin Nguzim me
gasighasigh me abiragham. Gumazamizir Sipsipin Nguzim ko itiba, God
me amisevegha, men diazima me guizin akamin gin ghua tuivigha gavgav-
igha midorozir kam gami. Sipsipin Nguzim, a guizbangira Gumazamizir
Ekiabar Gumazir Ekiam ko Atrivibar Atrivir Ekiam. Kamaghin amizi, a me
abiragham.”

15 Ezi ensel kamaghin na migei, “Dipar ni ganizir kabanang, amizir arazir
kurabagh amim dagh isin aperaghav iti, dar mingarimra kara: da mikarzir
igharagha gariba ko, dakoziba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar
gumazamiziba ko, vaghvagha akabav geir gumazamiziba.
16 Asizir atiam ko 10plan komin ni ganizir kabanang, arazir kurabagh amir
amizimin apanim damuam. Me an biziba bar da inigh, egh an korotiaba bar
da suegh, an mikarzimin tuziba bar dar amegh, egh avimin a daboroghtima
a bar moghira isigham.
17 God uabi me ganingizir nighnizir kam, a me damuti biziba otivam.
Kamaghin amizi me nighnizir vamira iki, egh atrivimin ikiamin gavgaviba
bar da isi asizir atiam daningam. Me kamaghin damu mangiti Godin akam
mikemezir biziba, da guizin otivamin dughiam otogham.

17:7: MAA 13:1 **17:7:** Akar Mogomem 13:1 **17:8:** Sng 69:28, Dan 7:7, 12:1, MAA 11:7, 13:1-3, 13:8-10 **17:8:** Onger Akaba 69:28; Daniel 7:7; 12:1; Akar Mogomem 11:7; 13:1-3; 13:8-10 **17:9:** MAA 13:1, 13:18 **17:9:** Akar Mogomem 13:1; 13:18 † **17:9:** Gumaziba Romin nguibar ekiam, 7plan mighsiabagh isin an ingari. **17:12:** Dan 7:24, Sek 1:18-21, MAA 13:1 **17:12:** Daniel 7:24; Sekaraia 1:18-21; Akar Mogomem 13:1 **17:14:** Jer 50:44-45, 1 Ti 6:15, MAA 16:14, 19:19 **17:14:** Jeremaia 50:44-45; 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 16:14; 19:19 **17:15:** Ais 8:7, Jer 47:2, MAA 13:7 **17:15:** Aisaia 8:7; Jeremaia 47:2; Akar Mogomem 13:7 **17:16:** Jer 50:41-42, Ese 16:37, MAA 18:8, 18:16 **17:16:** Jeremaia 50:41-42; Esekiel 16:37; Akar Mogomem 18:8; 18:16 **17:17:** 2 Te 2:11, MAA 10:7 **17:17:** 2 Tesalonika 2:11; Akar Mogomem 10:7

18 Ezɨ amizir nɨ ganizim, a nguazir kamɨn atriviba bar dar garir nguibar
ekiamɨn ababanim.”

18

Babilon bar moghɨra ikufi

1 Bizir kamɨn gɨn kɨ enselɨn igharazimɨn garima a Godɨn Nguibam ategha
izaghiri. A bar gavgavir ekiam iti, ezɨ an angazangarir gavgavim nguazim
bar a gisira.
2 A pamten diagha kamaghɨn mɨgei:

“Babilonɨn nguibar ekiam ikuvigha gɨfa!
A bar ikufi!
Ezɨ datɨrɨghɨn duar kuraba ko adariar mɨzɨrɨzir kuraba ko kuarazir mɨzɨrɨziba
ko kuarazir kuraba,
darara an iti.
3 Nguazimɨn nguibaba bar,
me an wainɨn kap uari bakɨa akuava amir arazir kuraba izɨvazim ame.
Ezɨ nguazimɨn atriviba
a ko arazir mɨzɨrɨzir bar kurabagh ami.
Ezɨ biziba amaga dagh ivezir gumaziba,
me an afiar arazir bar ikuvtɨzibar amodoghɨn dagɨar avɨriba uari bagha
da isi.
Kamaghɨn amizɨ, amizir kam bar ikufi.”

4 Ezɨ kɨ Godɨn Nguibamɨn otivir tiarir igharazir mam barazi, a kamaghɨn
mɨgei:

“Ia nan gumazamiziba, ia nguibar kam ategh azenan izɨ.
Egh an amir arazir kuraba uaghan dar amuan markɨ.
God an arazir kurabar ikarvaghamin dughiam,
ia uaghan an aven ikian markɨ!
5 A uabɨ uan arazir kurabar pozim mɨkɨrav iti,
da ghuavanaga Godɨn Nguibamɨn oto.
Ezɨ God an amizir arazir kurabagh nɨghnɨghavɨra iti.
6 Ia amizir kam gumazamizibagh amizir arazir kuraba bagh
ivezir magh garimra a ikaragh.
An arazir kuraba, da bar avɨraseme,
kamaghɨra ia an arazir kurabar ivezim isafuraghɨva
bar a danɨngigh.
A dɨpar onganir gavgavimɨn kap isa
gumazamiziba bagha a inge,
kamaghɨra ia dɨpar gavgavir onganim uam a isafuragh
a bagh kap gingegh a danɨngigh.
7 A uabɨra kamagh uabɨn mɨgɨa ghaze,

17:18: MAA 12:4, 16:19 **17:18:** Akar Mogomem 12:4; 16:19 **18:1:** Ese 43:2, MAA 17:1 **18:1:** Esekiel 43:2; Akar Mogomem 17:1 **18:2:** Ais 13:21, 14:23, 21:9, 34:11, Jer 50:39, 51:8, MAA 14:8 **18:2:** Aisaia 13:21; 14:23; 21:9; 34:11; Jeremaia 50:39; 51:8; Akar Mogomem 14:8 **18:3:** Ais 23:17, 47:15, Jer 51:7, MAA 14:8, 17:2, 18:11, 18:15 **18:3:** Aisaia 23:17; 47:15; Jeremaia 51:7; Akar Mogomem 14:8; 17:2; 18:11; 18:15 **18:4:** Ais 48:20, Jer 50:8, 51:6, 51:45, 2 Ko 6:17 **18:4:** Aisaia 48:20; Jeremaia 50:8; 51:6; 51:45; 2 Korin 6:17 **18:5:** Stt 18:20-21, Jer 51:9, MAA 16:19 **18:5:** Jenesis 18:20-21; Jeremaia 51:9; Akar Mogomem 16:19 **18:6:** Sng 137:8, Jer 50:15, 50:29, 51:24, 51:49, 2 Te 1:6, MAA 14:10, 16:19 **18:6:** Onger Akaba 137:8; Jeremaia 50:15; 50:29; 51:24; 51:49; 2 Tesalonika 1:6; Akar Mogomem 14:10; 16:19 **18:7:** Aisaia 47:7-9

‘Kɨ atrivir amizim,
egha atrivir dabirabim gaperaghav iti.
Kɨ amizir odiarimɨn mɨn itir puvatɨ,
eghtɨ osɨmtɨziba na bativan koghtɨ,
kɨ azian kogham!’
A uabɨ uan ziar gavgavim fa
egha arazir mɨzɨrɨzir avɨribagh amua,
egha arazir kurar igharaziba saram ami.
Kamaghɨn amizɨ, ia mɨzazir kurar ekiam ko osɨmtɨzir bar ekiam a danɨngigh,
mangɨ an amir arazibar ikegh mangɨ tuzɨ naghɨram, a danɨng.
8 Amizir kam Babilon, uan ziar gavgavim fe,
kamaghɨn amizɨ, dughiar bar otevir vamɨran,
bizir bar kuraba bar a bativam.
Bizir kaba, arɨmariar ekiaba ko osɨmtɨzir ekiaba a bativtɨ
an azitɨma,
mɨtiriar ekiaba an agham.
Eghtɨ avim an isigham.
Ekiam God an araziba tuisɨgha gɨvagha ghaze,
‘A ikuvigham.’
Godɨn kam gavgavir ekiam iti.
Kamagh amizɨ, bizir kurar avɨriba
dughiar vamɨra bar moghɨram a bativam.”

9 “Nguazimɨn atriviba a ko arazir mɨzɨrɨzibagh amua, egha uaghan a ko arazir kurar igharagha garibagh ami. Egh atrivir kabanagh an gantɨ avir mɨgharim an otoghtɨma, me a bagh naviba osemegh egh a bagh aziam.
10 Egh me mɨzazir ekiar a isir kamɨn ganigh, atiatigh saghon tuivigh ikɨ, kamaghɨn mɨkɨmam:

“ ‘Noka, Babilonɨn nguibar ekiam.
Noka!
Nɨ nguibar ekiar gavgavim itim!
Nɨn arazir kurabar ivezir kuram dughiar otevimra
nɨ bagha ize.’

11 “Eghtɨ biziba amaga dagh ivezir gumazamizir nguazimɨn itiba, me Babilon gɨnɨghnɨgh a bagh aziva, naviba bar osemegham. Me gari, gumazamizir men dagɨaba bagh amadir bizibagh ivezamiba ua itir puvatɨ, kamaghɨn me oseme.
12 Me dagɨaba bagha amadir bizibar kara, gol ko silva ko, dagɨar aghuiba ko manmaniar iveziba bar pɨn koziba; ko inir ghurghurir aghuiba ko inir pɨghaghevir aghuiba ko inir slika ko inir agheviba, ko men temer mughuriar aghuir igharagha gariba ko bizir me elefanɨn ataribar ingariziba ko, bizir me temer iveziba bar pɨn itibar ingariziba ko, bras ko ain ko, dagɨar aghuir dɨgɨriba itiba.
13 Bizir me amaga dagɨaba isir igharaziba uaghan iti, adar kara, sinamon ko, apir iriziba ko, pauran mughuriar aghuim gamim ko, grisɨn igharagha

---

18:8: Jer 50:34, MAA 11:17, 17:16, 18:10 **18:8:** Jeremaia 50:34; Akar Mogomem 11:17; 17:16; 18:10 **18:9:** Jer 50:46, Ese 27:30-35, MAA 17:2, 18:3, 18:18, 19:3 **18:9:** Jeremaia 50:46; Esekiel 27:30-35; Akar Mogomem 17:2; 18:3; 18:18; 19:3 **18:9:** Esekiel 26:16-17 **18:10:** Ais 21:9, Dan 4:30, MAA 14:8, 18:17-19 **18:10:** Aisaia 21:9; Daniel 4:30; Akar Mogomem 14:8; 18:17-19 **18:11:** Ese 27:31, 27:36 **18:11:** Esekiel 27:31; 27:36 **18:12:** MAA 17:4 **18:12:** Akar Mogomem 17:4 **18:12:** Esekiel 27:12-13; 27:22

garir mughuriar aghuiba zuiba ko, sandan aghuim ko, wain ko, wel ko,
plauan aghuim ko witba; men bulmakauba ko, sipsipba ko hoziaba ko dar
karisba ko, pura ingangarir gumazamizir kiniba, me dagiaba bagha men
ikirimiriba amadi. Bizir kaba bar, gumazamizir dagh ivezamiba puvati.
14 "Gumazamizir biziba amaga dagh ivezir kaba kamaghin a mikimam,
'Bizir aghuir ni iniasa navim dikavim, datirighin da bar nin saghuiamin
ikiam. Bizir bar aghuir avirir iveziba bar pin koziba ko ni asingizir bizir
ganganir aghuiba, da bar ovengeghti ni ua dar ganan kogham!'
15 Eghti gumazamizir nguibar ekiar kamin uan bizir kaba amaga dagiar
aviriba isiba, tuivigh a isir mizazir ekiar kamin ganam. Egh bar atiatigh azi,
naviba bar osemegh saghon tuivigh, egh kamagh mikimam:

16 " 'Noka, Babilonin nguibar ekiam.
Noka!
A fomira korotiar ghurghurir aghuiba ko inir pighagheviba ko inir aghevir
aghuiba aghua,
egha uan mikarzim golba ko dagiar aghuiba ko manmaniar bar pin
kozibar anedii!
17 Ezi dagiaba ko dirir aghuir an itir kaba
dughiar bar otevimra bar ikufi!'

"Eghti kuribar keptenba ko, gumazir kuribagh arua nguibar igharazibagh
aruiba ko, kuribar ingangarir gumaziba ko gumazir ongarimin dagiar
ingangaribagh amiba, me bar moghira uaghan Babilonin saghon tuivigh
ikiam.
18 Eghti Babilon isiti an migharim otivtima me an gan, kamaghin dim
mikimam, 'Nguibar datirighin itir manamra, nguibar ekiar kamin min gari?
Bar puvati!'
19 Egh me uan osimtizim akaghasa nguazir minemniaba inigh uan dapani-
bagh isin da kun, naviba bar osemegh egh aziva, kamaghin dim mikimam:

" 'Noka, Babilonin nguibar ekiam.
Noka!
Ongarim garuir kuribar afeziaba,
me nguibar ekiar kamin dagiabar,
dagiar gumazir ekiabar otifi.
Mevzika!
A dughiar otevimrama bar ikufi!
20 Ia Godin Nguibamin itir darasi,
ia bar akongegh!
Eghti ia Godin gumazamiziba ko aposelba ko Godin akam inigha izir gu-
mazamiziba,
ia bar akongegh!
Arazir kurar nguibar kam ia gamizim baghava,
God a tuisigha givagha,
uam an arazir kuram ikarvasi.
Kamaghin amizi, ia datirighin nguibar kam batozir bizim bagh
bar akongegh.' "

18:15: Ese 27:31, 27:36 **18:15:** Esekiel 27:31; 27:36 **18:16:** MAA 17:4 **18:16:** Akar Mogomem 17:4 **18:17:** Ais 23:14, Ese 27:26-30 **18:17:** Aisaia 23:14; Esekiel 27:26-30 **18:18:** Ese 27:32, MAA 13:4 **18:18:** Esekiel 27:32; Akar Mogomem 13:4 **18:19:** 1 Sml 4:12, Ese 27:30-34 **18:19:** 1 Samuel 4:12; Esekiel 27:30-34 **18:20:** Lo 32:43, Ais 44:23, Jer 51:48 **18:20:** Godin Araziba 32:43; Aisaia 44:23; Jeremaia 51:48

21 Ezi migirigiar kaba givazima, enselin gavgavir mam wit mirmirir
dagiamin min garir dagiar ekiam ini. Egha dagiar kam fegha a isa ongarimin
anekunigha kamaghin migei:

"Kamaghira, me Babilonin nguibar ekiam inigh
zuamira pamtem anekunighti
a bar magirigh bar ikuvighti,
me uam an ganan kogham.
22 O Babilon!
Gitan arareba ko marvibar arareba ko, sighaba ko,
ararer aghuir igharazir maba
ua nin aven otivan kogham.
Eghti fofozir gumazamizir ingangarir guar igharagha garibagh amiba,
me ua nin ikian kogham!
Eghti dagiar witba mirmirimin ararem
ua nin aven otivan kogham!
23 Eghti lamin angazangariba
ua nin aven isian kogham.
Eghti gumazamizir uarir ikiasa migeir migirigiaba,
da ua nin aven otivan kogham.
Nin gumazamizir fomira dagiaba bagha biziba amadiba,
gumazamizir igharazibar damatuzibar gumazamizir bar ekiabar otifis.
Ezi ni kantrin igharaziba bar dar gumazamizibagh ifara
imezir igharagha garir aviribar ingari.
24 God nguibar kamin gari,
me an aven Godin akam inigha izir gumazamiziba ko an gumazamiz-
ibav sozi
me ariaghire,
ezi a men ovevebar osimtizim ateri.
Ezi nguazimin gumazamiziba,
men apaniba me misoghezi me ariaghire,
osimtizir kaba bar, Babilonrama a da ateri.
Kamaghin amizi, God an osimtizir kaba ikarvagha
a gasighasisi."

19

Babilon bar ikuvizima, Godin gumazamiziba bar akonge

1 Ezi bizir kabar gin ki orazi, niginir dafam, gumazamizir bar avirimin min
Godin Nguibamin kamaghin dia migei:

"E Godin ziam feka!
En God, gavgavim ko ziam iti,
a uabira en Akurvazir Gumazim!*

18:21: Jer 51:63-64, Ese 26:21, MAA 12:8, 16:20 **18:21:** Jeremaia 51:63-64; Esekiel 26:21; Akar Mogomem 12:8; 16:20 **18:22:** Ais 24:8, Jer 25:10, Ese 26:13 **18:22:** Aisaia 24:8; Jeremaia 25:10; Esekiel 26:13 **18:22:** Jeremaia 7:34; 25:10 **18:23:** Ais 23:8 47:9, Jer 16:9, 33:11, Nah 3:4, MAA 17:2, 17:5 **18:23:** Aisaia 23:8; 47:9; Jeremaia 16:9; 33:11; Nahum 3:4; Akar Mogomem 17:2; 17:5 **18:24:** Jer 51:49, Mt 23:35, MAA 17:6 **18:24:** Jeremaia 51:49; Matyu 23:35; Akar Mogomem 17:6 * **19:1:** Jon akinafarir kam Grighin akam an osiri. Egha ves 19:1in migirigiar otevir mam ko ves 3, ves 4, ves 6 uaghan, dar akar mam, a Hibrun akamin an osiri. Hibrun akamin a kamakin, "Aleluia." Akar kamin mingarim a kamakin, "E Godin ziam feka!"

2 God gumazamizibar araziba tuisizir arazim,
a guizbangira ghua bar dera!
Amizir gumaziba okia me ko akuim,
a nguazimin gumazamizibagh amizi, me a koma arazir mizirizibagh ami,
ezi God a isa kot gatigha ghaze,
an aremegham.
Amizir kam Godin ingangarir gumazamizibav soghezi
me ariaghire,
ezi God an osimtizir kam ikarvagha
osimtizir ekiam a ganingi.”

3 Ezi me ua kamaghin dia ghaze:

“E Godin ziam feka!
Nguibar ekiar kamin isir avimin migharim ghuavanang
zurara mamaghira ikiam!”

4 Ezi 24plan gumazir dapaniba ko 4plan bizir angamira itir kaba, teviba apirigha egha Godin uan atrivir dabirabimin aperaghav itimin ziam fe. Egha me kamaghin migei:

“Bar guizbangira!
E an ziam fe!”
5 Ezi tiarir mam atrivimin dabirabimin iza kamaghin migei:

“Ia Godin ingangarir gumazamizir an atiatiava an apengan itiba,
ia gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba,
ia bar Godin ziam fi!”

Sipsipin Nguzim amuimin ikiasava amima isar ekiam oto

6 Ezi ki ningin ekiam barazi mati gumazamizir avirim uari akuvagha migei, egha mati dipar ekiam afora nidi. Egha araribar min pamten dagarvagha kamaghin migei:

“En Ekiam God, a Godin Gavgaviba Bar Itim,
datirighin an atrivimin iti.
Kamaghin amizi, e Godin ziam fam!
7 Sipsipin Nguzim, amuimin ikiamin dughiam otogha gifa,
ezi an amuim uabi akirigha gifa.
Kamaghin amizi, e datirighin naviba deragh bar akongegh,
an ziam fam!†

19:2: Lo 32:43, 2 Kin 9:7, MAA 6:10, 15:3, 16:7, 18:20 **19:2:** Godin Araziba 32:43; 2 Atriviba 9:7; Akar Mogomem 6:10; 15:3; 16:7; 18:20 **19:3:** Ais 34:10, MAA 14:11, 18:9, 18:18 **19:3:** Aisaia 34:10; Akar Mogomem 14:11; 18:9; 18:18 **19:4:** Neh 8:6, MAA 4:2-6, 4:10, 5:14 **19:4:** Nehemia 8:6; Akar Mogomem 4:2-6; 4:10; 5:14 **19:5:** Sng 22:23, 115:13, 134:1, 135:1 MAA 11:18, 20:12 **19:5:** Onger Akaba 22:23; 115:13; 134:1; 135:1; Akar Mogomem 11:18; 20:12 **19:6:** Sng 93:1, 97:1, 99:1, Ese 1:24, MAA 11:15-17, 14:2, 15:3, 21:2 **19:6:** Onger Akaba 93:1; 97:1; 99:1; Esekiel 1:24; Akar Mogomem 11:15-17; 14:2; 15:3; 21:2 **19:7:** Mt 22:2, 25:10, Ef 5:32, MAA 21:2, 21:9 **19:7:** Matyu 22:2; 25:10; Efesus 5:32; Akar Mogomem 21:2; 21:9 † **19:7:** Sipsipin Nguzir kam an amuimin ikiasa, a Kraisra. Ezi amizir a ikiasa inabazir kam, kar Kraisin sios. Eghti dughiar Krais ua iziva egh uan sios iniamim, a kamakin, aning uaningin iti. Egh a uan siosin gumazamiziba me inigh uan Nguibar aghuimin mangam. Eghti me Krais ko deraghvira iki mamaghira ikiam.

8 Amizir kam, God korotiar ghurghurir bar aghuim a ganingi,
korotiar kam bar zuegha
an dirim dafogha isi.”

(Korotiar ghurghurir kam, a Godin gumazamizibar arazir aghuir me Godin damazimin amiba, dar ababanim gami.)

9 Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni akar kam kamaghin an osir: God Sipsipin Nguzir amuimin ikiamin dabirabim bagha diazir gumazamiziba, me bar akongegh!” Egha kamaghin ua na migei, “Akar kaba, da Godin guizin akaba.”

10 Ezi ki an suemningin boroghin tevimning apirigha an ziam fasa. Ezi a kamaghin na migei, “Ni mamaghin damuan marki! Ki, ni ko nin aveghbuar nighnizir gavgavim Iesus kunizir akabar itiba, ki ia ko e ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi.”

E fo, akar Iesus kunizimra, a gumazamizibar nighniziba fema, me Godin akam inigha izi.‡

Jon hoziar ghurghurim gaperazir gumazimin gari

11 Ki gari, Godin Nguibam kuiaghirizi, hoziar ghurghurir mam iti. Gumazir hoziar kam gisin aperaghav itim, an ziamning kamakin, “Gumazir dughiaba bar God baghavira itim,” ko “Gumazir uan akar dikiriziba migeima da otivim.” A gumazamizibar araziba deravira da tuisigha, midorozim fora arazir aghuimra gin ghua a gami.

12 Ezi an damazimning mati avir mizariar gavgavimin min pamtem isi, ezi atrivimin dapanir asuar aviriba an dapanimin iti. Ezi an mikarzim ziar mam an iti, ezi gumazamizir igharaziba a gifozir puvati. A uabira ziar kam gifo.

13 Ezi korotiar ruarir an aruzim, ghuzim a gizifa, ezi me ziar kamin a dibori, “Godin akam.”

14 Ezi Godin Nguibamin midorozir gumaziba korotiar ghurghurir aghuiba aghuigha hoziar ghurghuribagh apiagha an gin zui.

15 Ezi midorozir sabar ghumtizir mam gumazir men faragha zuir kamin akamin ikegha, azenan izi. A midorozir sabar kamin nguibar igharazibav sogh me abinam. Egh a gavgavim itir ainin aghorimin suiragh egh gumazamizibagh ativamin gavgavim ikiam. Egh a, dagiar miner bar ekiamin aven me wainin oviziba mirmiri moghin, Godin Gavgaviba Bar Itimin aningagharir arazir ekiam akagham.

16 Ezi an korotiar ruarim ko an buarakirimin, me ziar kam osiri:

19:8: Sng 45:13-14, Ais 61:10, Ese 16:10 **19:8:** Onger Akaba 45:13-14; Aisaia 61:10; Esekiel 16:10 **19:9:** Mt 22:2-3, Lu 14:15-16, MAA 21:5 **19:9:** Matyu 22:2-3; Luk 14:15-16; Akar Mogomem 21:5 **19:10:** Ap 10:25-26, 1 Jo 5:10, MAA 22:6-9 **19:10:** Aposel 10:25-26; 1 Jon 5:10; Akar Mogomem 22:6-9 ‡ **19:10:** Grighin akam vezin kam deravira anebigha a migeir puvati. Gumazir maba kamaghin migirigiar kam geghari, “Ki uaghan ni ko nin aveghbuaba ko ingangarir gumazir mam. Kar ia ikizir nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an ziamin gun migeim. Ia God uabira an ziam fi. E fo, Godin Duam akam inigha izir gumazamizibar, Godin akam kunasa men nighniziba fe. A Iesusin ziamin gun mikimasa gumazamizibar akurvasi.” **19:11:** Sng 96:13, Ais 11:4, Ese 1:1, MAA 1:5, 3:14, 6:2, 15:5 **19:11:** Onger Akaba 96:13; Aisaia 11:4; Esekiel 1:1; Akar Mogomem 1:5; 3:14; 6:2; 15:5 **19:12:** Dan 10:6, MAA 1:14, 2:17-18, 19:16 **19:12:** Daniel 10:6; Akar Mogomem 1:14; 2:17-18; 19:16 **19:13:** Ais 63:1-3, Jo 1:1, 1:14, 1 Jo 5:7-8 **19:13:** Aisaia 63:1-3; Jon 1:1; 1:14; 1 Jon 5:7-8 **19:14:** Mt 28:3, MAA 4:4, 7:9 **19:14:** Matyu 28:3; Akar Mogomem 4:4; 7:9 **19:15:** Sng 2:9, Ais 63:3, Jol 3:13, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 2:27, 4:8, 12:5, 14:19-20 **19:15:** Onger Akaba 2:9; Aisaia 63:3; Joel 3:13; 2 Tesalonika 2:8; Akar Mogomem 1:16; 2:27; 4:8; 12:5; 14:19-20 **19:16:** 1 Ti 6:15, MAA 17:14, 19:12 **19:16:** 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 17:14; 19:12

“Atrivibar Atrivir Ekiam ko,
Ekiabar Gumazir Ekiam.”

17 Ezi ki enselin mamin garima an aruem gisin tughav iti. Egha overiamin pin mighagha aruir kuarazibar dia ghaze, “Ia izi uari akuvagh egh dagher ekiar God ia daningamim bagh mizuam.
18 Ia atrivibar kuabar tuziba ko, midorozir gumazibar faragha zuir gumaziba ko midorozir gumaziba ko, hoziabar kuabar tuziba ko dagh apiazir gumazibar kuabar tuzibar amam. Egh ia gumazamiziba bar men kuabar tuzibar amam, pura ingangarir gumazamizir kiniba ko gumazamizir firiaghireziba, ko pura gumazamiziba ko gumazamizir ziaba itiba!”
19 Ezi ki asizir atiar kam ko nguazimin atriviba ko, men midorozir gumazibar gari, me iza uari akufa. Me gumazir hoziam gaperazim ko an midorozir gumaziba ko misoghasa.
20 Ezi, asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, an aning kalabus gati. Akar ifavaribagh amir gumazir kam arazarazir igharagha garir avirim asizir atiamin damazimin dagh ami. Kamaghin amizi a gumazamizibagh ifarima me asizir atiamin osizirim inigha egha an marvir guamin ziam fe. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, aning angamira ikiavira itima, me aning inigha aning akunizi aning danganir salfan dagiar avim ikia mamaghira itim giraghu.
21 Ezi aningin midorozir gumaziba, gumazir hoziam gaperazim, uan midorozir sabar an akamin itimin me misoghezi me ariaghire. Ezi kuaraziba bar men kuabar tuziba amegha naviba bar izefe.

20

Satan 1,000plan azenibar kalabusin ikiam

1 Ezi ki gari, enselin mam Godin Nguibam ategha izaghira, egha mozir bar konezimin kin suira. Egha uaghan senin ekiamin suira.
2 Egha a kuruzir ekiar kamin suiragha anebira, kar kuruzir bar fomira itim, a Satan, gumazir akam isa bar gumazamizibagh asim. Satan 1,000plan azenibar kalabusin ikiasa, ensel a inigha senin a ike.
3 Egha ensel a inigha anekunizi, a mozir bar konim giraghu. Egha mozir torimin akam apirigha anepaghapaki, eghti an azenan izan kogham. Eghti Satan nguazimin itir gumazamiziba ua me gifaran kogh mangiti 1,000plan azeniba givagham. Eghti gin ensel uam a firighti a bar dughiar otevimra ikiam.
4 Ezi ki atrivir dabirabibar garima, gumazir dagh apiaghav itiba, God gumazamizibar araziba tuisighamin gavgavim me ganingi. Ezi ki gumazamizir ariaghirezibar duabar gari, da iti. Gumazamizir kaba, nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha an akam akura egha pamten Godin akamin suira, ezi bizir kaba bangin, men apaniba me misogha men firiba aghorezi me ariaghire. Gumazamizir kaba asizir atiam ko an marvir guamin ziam fer puvatigha, an

---

19:17: Esekiel 39:17-20 **19:19:** Sng 2:2, MAA 16:16, 17:13-14 **19:19:** Onger Akaba 2:2; Akar Mogomem 16:16; 17:13-14 **19:20:** Ais 30:33, Dan 7:11, MAA 13:1-18, 14:10, 16:13-14, 20:10, 20:15 **19:20:** Aisaia 30:33; Daniel 7:11; Akar Mogomem 13:1-18; 14:10; 16:13-14; 20:10; 20:15 **19:21:** MAA 17:16, 19:15-18 **19:21:** Akar Mogomem 17:16; 19:15-18 **20:1:** MAA 1:18, 9:1 **20:1:** Akar Mogomem 1:18; 9:1 **20:2:** Stt 3:1, 2 Pi 2:4, Ju 6, MAA 12:9 **20:2:** Jenesis 3:1; 2 Pita 2:4; Jut 1:6; Akar Mogomem 12:9 **20:3:** Dan 6:17, Ju 6, MAA 16:14-16, 20:8 **20:3:** Daniel 6:17; Jut 1:6; Akar Mogomem 16:14-16; 20:8 **20:4:** Dan 7:9, 7:22, 7:27, 1 Ko 6:2, 2 Ti 2:12, MAA 6:9, 13:12-17 **20:4:** Daniel 7:9; 7:22; 7:27; 1 Korin 6:2; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 6:9; 13:12-17

ababanim uan guaba ko uan dafaribar a inizir puvati. Ki gari, gumazamizir kaba me ua angamira ikia Krais Iesus ko atrivibar min 1,000plan azenibar ikiam.

5 Eghti gumazamizir igharazir ariaghireziba dughiar kamin, bar ua dikavigh angamira ikian kogham. Me ovegh mamaghira iki mangiti 1,000plan azeniba givagham. Dughiar kam, kar faragha zuir dughiar gumazamiziba ua dikavamim.

6 Eghti, gumazamizir God ua bagha inabazir faragha dikaviziba, me guizbangira bar akuegham. Me Godin gumazamizibara. Ovever namba 2, me iniamin gavgaviba puvati. Me God ko Kraisin ofa gamir gumazamizibar ikiam. Egh Krais ko 1,000plan azenibar atrivibar ikiam.

Satan a bar ikuvigham

7 Eghti 1,000plan azeniba givaghti, ensel mozir torir bar konezimin akam kuighti, Satan uan kalabus ategham.

8 Egh an azenan izi nguazir kamin itir kantriba bar dar gumazamizibagh ifaram, kar Gok ko Magokin adarasi. Satan midorozir ekiam damusi men gumaziba akuvagham. Men midorozir gumazibar dibobonim ongarimin gigimin min otogham.

9 Me tintinibar nguazir kamin mangi, Godin gumazamiziba uari akuva itir danganim ekiarugham, kar nguibar ekiar God bar ifongezim. Eghti avim overiamin ikegh izighiri midorozir gumaziba bar men isigh me kuavaremegham.

10 Satan me gifari, kamaghin amizi God anekunighti a danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isir kamin magiram. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim faraghavira danganir kamin iti, me arueba ko dimagaribar mizazir ekiam ini zurazurara mamaghira ikiam.

Kotiar Bar Ekiam otivam

11 Egha ki atrivir dabirabir ghurghurir ekiamin garima a iti, ezi gumazir a gapiaghirim, ki an garima a iti. Ezi nguazim ko overiam aning arav ghu, eghti gumazitam uam aningin ganan kogham.

12 Ezi ki gumazamizir ovengezir ziaba itiba ko ziaba puvatizibar gari, me bar iti. Me atrivir dabirabimin guamin tuivighav iti, ezi akinafarir gumazamizibar araziba itiba kuiaghire. Ezi me akinafarir igharazim uaghan akui, kar akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim. Ezi gumazir atrivir dabirabir kam gaperazim, akar akinafarir kabar itibar gara gumazamizir ovengezibar araziba tuisisi.

13 Ezi ongarimin ariaghirezir gumazamiziba, ongarim me amadazi me izi. Ezi Ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam, aning ua ovengezir gumazamizir aningin itiba amadazi me izi. Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim, gumazamiziba amizir araziba bagha vaghvagha men kotiaba baragha me tuisisi.

20:6: 1 Pi 2:9, MAA 1:6, 2:11, 20:4 **20:6:** 1 Pita 2:9; Akar Mogomem 1:6; 2:11; 20:4 **20:8:** Ese 7:2, 38:2, 38:9, 38:15, MAA 16:14, 20:10 **20:8:** Esekiel 7:2; 38:2; 38:9; 38:15; Akar Mogomem 16:14; 20:10 **20:9:** 2 Kin 1:10, Ese 38:9, 38:16, 39:6 **20:9:** 2 Atriviba 1:10; Esekiel 38:9; 38:16; 39:6 **20:10:** Stt 19:24, Sng 11:6, MAA 14:10-11, 19:20, 20:8, 21:8 **20:10:** Jenesis 19:24; Onger Akaba 11:6; Akar Mogomem 14:10-11; 19:20; 20:8; 21:8 **20:11:** Dan 2:35, 2 Pi 3:7, 3:10-11 **20:11:** Daniel 2:35; 2 Pita 3:7; 3:10-11 **20:11:** Daniel 7:9-10 **20:12:** Dan 12:1, Mt 16:27, 25:31-46, Ap 17:31, Ro 2:6, 2 Ko 5:10, Fl 4:3, MAA 13:8, 19:5 **20:12:** Daniel 12:1; Matyu 16:27; 25:31-46; Aposel 17:31; Rom 2:6; 2 Korin 5:10; Filipai 4:3; Akar Mogomem 13:8; 19:5 **20:13:** Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 2:23, 6:8, 20:12, 22:12 **20:13:** Rom 2:6; 1 Pita 1:17; Akar Mogomem 2:23; 6:8; 20:12; 22:12

14 Egha gɨn an Ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam akunizɨ,
aning danganir avim bar puvɨra isim giraghu. Danganir avim bar puvɨra isir
kam, kar namba 2ɨn ovevem.
15 Eghtɨ gumazamizibar ziaba, akɨnafarir God gumazamizir ikɨrɨmɨrir
zurara itim iniamin ziaba osirizim, men ziaba aven itir puvatɨ, me uaghan
me isɨ danganir avim bar puvɨra isim, me akunam.

God biziba bar dagh amizɨ da igiabar otifi

21

(Sapta 21--22)

Nguazir igiam ko overiar igiam oto

1 Ezɨ kɨ datɨrɨghɨn overiar igiam ko nguazir igiamɨn gari, aning iti. Overiar
ghurim ko nguazir ghurim, aning bar moghɨra arav ghugha ua itir puvatɨ.
Ezɨ ongarim uaghan ua itir puvatɨ.
2 Ezɨ Nguibar God Baghavɨra Itim, a Jerusalemɨn igiam, kɨ an gari. Kɨ
an garima, a Godɨn damazimɨn ikegha Godɨn Nguibam ategha izaghiri. A
uabɨ akɨrigha, kurukazir bar aghuim gami, mati amizim uan pamɨn ikiasa
kuruke.
3 Ezɨ kɨ orazi, tiarir mam atrivir dabirabimɨn iza pamtem mɨgei:

"Ia orakigh.
Datɨrɨghɨn God gumazamiziba ko ikiavɨra iti!
Egh men tongɨn ikɨtɨ
me an gumazamizibar ikiam.
God uabɨ me ko ikɨ
egh men Godɨn ikiam.
4 Egh a men damazir teriba vaghvagh da adizam.
Bizir faragha itir kurar kabanang,
da bar gɨvagham.
Eghtɨ gumazamiziba uam ovengan kogham,
egh me ua naviba osɨmɨva
egh uam azian kogham,
egh ua mɨzaziba inian kogham."

5 Ezɨ gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim mɨgɨa ghaze, "Nɨ oragh!
Kɨ bizibagh amizɨ, da bar igiabar otifi." Egha a ua kamaghɨn mɨgɨa ghaze, "Nɨ
akar kabanang osirigh. Akar kaba da bar guizbangɨra, eghtɨ gumazamiziba
nɨghnɨzir gavgavimɨn dar ikiam."

20:14: 1 Ko 15:26, 15:54-55, MAA 20:6, 21:8 **20:14:** 1 Korin 15:26; 15:54-55; Akar Mogomem 20:6; 21:8 **20:15:** MAA 13:8, 19:20 **20:15:** Akar Mogomem 13:8; 19:20 **21:1:** Ais 65:17, 66:22, 2 Pi 3:13, MAA 20:11 **21:1:** Aisaia 65:17; 66:22; 2 Pita 3:13; Akar Mogomem 20:11 **21:2:** Ais 52:1, 61:10, Ga 4:26, Hi 11:10, 11:16, 12:22, MAA 3:12, 21:10 **21:2:** Aisaia 52:1; 61:10; Galesia 4:26; Hibru 11:10; 11:16; 12:22; Akar Mogomem 3:12; 21:10 **21:3:** Wkp 26:11-12, 2 Sto 6:18, Ese 37:27, 43:7, Sek 2:10, 2 Ko 6:16, MAA 7:15-17 **21:3:** Ofa Gami 26:11-12; 2 Eghaghaniba 6:18; Esekiel 37:27; 43:7; Sekaraia 2:10; 2 Korin 6:16; Akar Mogomem 7:15-17 **21:4:** Ais 25:8, 35:10, 61:3, 65:19, 1 Ko 15:26, 15:54, MAA 7:17, 20:14 **21:4:** Aisaia 25:8; 35:10; 61:3; 65:19; 1 Korin 15:26; 15:54; Akar Mogomem 7:17; 20:14 **21:5:** Ais 43:19, 2 Ko 5:17, MAA 4:2, 4:9-10, 19:9, 20:11 **21:5:** Aisaia 43:19; 2 Korin 5:17; Akar Mogomem 4:2; 4:9-10; 19:9; 20:11

6 Egha a kamaghin na migei, “Biziba bar otivigha gifa. Ezi kirara, ki
faraghavira ikia egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ki biziba bar dar
mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar da agefi. Eghti gumazim
kuarim an pirti, ki dipar ikirimirir zurara itim anidim a daningti, aneremam.
Dipar kam nguazimin aven anadi. Dipar a isir kam, an a givezan kogham, a
puram a iniam.
7 Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki bizir kaba me
daningam. Egh ki men Godin ikiti, me nan boribar ikiam.
8 Eghti gumazamizir atiatia ua girakirangin zuiba ko, nighnizir gavgavim
ataghiziba ko, gumazamizir arazir bar kurar mizirizibagh amiba ko, gu-
mazir gumazamizibav sozi me ariaghiriba ko, gumazamiziba uari ko akua
amir araziba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, asebar
ziaba feba ko, gumazamizir ifavariba, me bar uan nguibamin mangam. Kar
danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isim. Kar ovever namba 2.”

Jon Jerusalemin igiamin gari

9 Ezi enselin mam na bagha izi. Faragha enselin 7pla, me itarir 7plan bizir
bar kuraba aven itiba suiki, kar Godin aningagharir arazir abuananaba.
Enselin kam, a men mav. A kamaghin na migei, “Ni izíti, ki Sipsipin Nguzimin
amuir a datirighin ikiamim nin akagham.”
10 Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ensel na inigha ghua mighsiar
bar ekiamin ghuavanabo. Egha Nguibar Ekiar God Baghavira Itim,
Jerusalem nan aka. Nguibar kam a Godin damazimin ikegha Godin Nguibam
ategha izaghiri.
11 Ezi Godin angazangarir ekiam nguibar kam gisira, ezi an angazangarim
bar igharagha gari, mati dagiar ivezim bar pin kozimin min gari. A jaspan
dagiar angazangarimin min gara egha glasin min taghtasi.
12 Nguibar kamin divazim bar ekevegha bar pin mar iti, ezi tiar akar
12pla divazir ekiar kamin iti. Ezi 12plan enselba tiar akar kabar boroghin
tuivighav iti, ezi Israelin 12plan anababar ziaba tiar kabagh isin iti.
13 Ezi aruem anadi naghin itir divazir miriam, tiar akar 3pla an iti. Ezi
divazir miriar Notin itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir miriar Sautin itim,
tiar akar 3pla an iti. Ezi aruem uaghiri naghin itir divazir miriam, tiar akar
3pla an iti.
14 Nguibar kamin divazim, 12plan dagiar ekiaba an apengan ikia gav-
gavim a ganidi, ezi Sipsipin Nguzimin aposelbar ziaba dar iti.
15 Ezi enselin na ko migeim, golin aghorir bizibar abarimin suira, a nguibar
kam ko divazir ekiam ko an tiar akabar apanasa.
16 Nguibar ekiar kamin 4plan miriabar ababanim voroghira ghu. Ezi ensel
uan golin aghorimin nguibar ekiamin abarima an ababanim ghua 2,200

21:6: Ais 55:1, Jer 2:13, Jo 4:10, 4:14, 7:37, MAA 1:8, 1:17, 16:17, 22:13, 22:17 **21:6:** Aisaia 55:1; Jeremaia 2:13; Jon 4:10; 4:14; 7:37; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 16:17; 22:13; 22:17 **21:7:** 2 Sml 7:14, Sng 89:26-27, Sek 8:8, Hi 8:10 **21:7:** 2 Samuel 7:14; Onger Akaba 89:26-27; Sekaraia 8:8; Hibru 8:10 **21:8:** Mt 25:41, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 19:20, 20:14-15, 21:27, 22:15 **21:8:** Matyu 25:41; Efesus 5:5; 1 Timoti 1:9; Hibru 12:14; Akar Mogomem 19:20; 20:14-15; 21:27; 22:15 **21:9:** MAA 15:1, 15:6-7, 19:7-9 **21:9:** Akar Mogomem 15:1; 15:6-7; 19:7-9 **21:10:** Ese 40:2, MAA 1:10, 17:3, 21:2 **21:10:** Esekiel 40:2; Akar Mogomem 1:10; 17:3; 21:2 **21:11:** Ais 60:1-2, 60:19, MAA 21:23, 22:5 **21:11:** Aisaia 60:1-2; 60:19; Akar Mogomem 21:23; 22:5 **21:12:** Esekiel 48:30-35 **21:14:** Mt 16:18, Ga 2:9, Ef 2:20, Hi 11:10 **21:14:** Matyu 16:18; Galesia 2:9; Efesus 2:20; Hibru 11:10 **21:15:** Ese 40:3, Sek 2:1, MAA 11:1 **21:15:** Esekiel 40:3; Sekaraia 2:1; Akar Mogomem 11:1

kilomitan tu. Ezɨ nguibar ekiamɨn 4plan mɨriaba ko an ruarimɨn ababanim bar voroghɨra ghue, egha boksiar dafamɨn mɨn gari.*

17 Ensel nguibar ekiamɨn dɨvazim uaghan an abarazɨma, ezɨ dɨvazimɨn tuirivimɨn ababanim ghua 65 mitan tu. Ababanir kam gumazamiziba bizibar abarir ababanimɨn mɨrara gari, ezɨ ensel ababanir kamra dɨvazir kamɨn abara a medi.

18 Nguibar ekiamɨn dɨvazim God dagɨar jaspan an ingari, egha nguibam uabɨ a dagɨar golrama an ingari, ezɨ a glasɨn mɨn isia taghtasi.

19 Ezɨ nguibar ekiamɨn dɨvazir mɨngarim, God dagɨar bar igharagha garir bar pɨn kozibar anesɨngi. Dagɨar kaba dɨgɨrir aghuiba dar iti, dar iveziba bar pɨn ko. Dagɨar faragha zuir bar aghuim, jaspa, a dɨvazir mɨngarimɨn faragha iti. Ezɨ namba 2 a sapaian dagɨar blupla. Ezɨ namba 3 a agetɨn dagɨam. Ezɨ namba 4 a emeralɨn dagɨar garim.

20 Ezɨ namba 5 a sadonikisɨn dagɨam, a ghurghurigha aghefe. Ezɨ namba 6 a konilian dagɨar aghevim. Ezɨ namba 7 a krisolaitɨn dagɨar iangurim. Ezɨ namba 8 a berilɨn dagɨar garim. Ezɨ namba 9 a topasɨn dagɨar iangurir igharagha garim. Ezɨ namba 10 a krisopresɨn dagɨam. Ezɨ namba 11 a haiasinɨn dagɨam. Ezɨ namba 12 a ametisɨn dagɨar pɨghaghevim.

21 Ezɨ tiar akar 12plan kaba, da 12plan manmaniar ghurghurir iveziba bar pɨn kozibar dar ingari. Tiar akar kaba me manmaniar ghurghurir ekiaba vaghvagha dar ingari. Ezɨ nguibar kamɨn aven itir tuaviba me golrama dar ingari, ezɨ golɨn kam glasɨn mɨn taghtasi.

22 Ezɨ kɨ gari, nguibar ekiar kamɨn aven Godɨn Dɨpenir gumaziba ingarizɨ tam itir puvatɨ. Ekiam, a Godɨn Gavgaviba Bar Itim, ko Sipsipɨn Nguzim, aning uaning Godɨn Dɨpenimɨn danganim ini.

23 Godɨn angazangarir gavgavimra angazangarim nguibar ekiar kam ganɨdi. Ezɨ Sipsipɨn Nguzim uabɨ nguibar ekiar kamɨn lamɨn mɨn iti. Kamaghɨn amizɨ nguibar ekiar kamɨn angazangariba anɨngamin arueba ko iakɨniba puvatɨgham.

24 Eghtɨ nguibaba bar dar gumazamiziba nguibar ekiar kamɨn angazangarimɨn daruam. Eghtɨ nguibaba bar dar atriviba uan bizir bar aghuiba inigh an aven izam.

25 Eghtɨ aruemɨn, me nguibar ekiar kamɨn dɨvazimɨn tiar akaba aseghan kogham. Dɨmagariba nguibar ekiar kamɨn puvatɨgham. Kamaghɨn amizɨ tiar akaba kuighiregh mamaghɨra ikiam.

26 Eghtɨ nguibabar atriviba bar men dagɨaba ko men bizir dɨgɨrir aghuiba, me bar ada inigh aven mangam.

27 Eghtɨ bizir mɨzɨrɨziba ko gumazamizir arazir kurigha mughazibagh amiba ko, gumazamizir ifavariba, me nguibar ekiar kamɨn aven mangan kogham. Bar puvatɨgham, gumazamizir ziaba akɨnafarir zurara itimɨn aven

---

* **21:16:** Grighɨn akam kamaghɨn mɨgei, nguibar kamɨn ababanim “12,000 stadia.” Ezɨ en dɨbobonim e kamaghɨn a dɨponam, 2,200 kilomita. Ezɨ e fozir puvatɨ, Jon guizɨn 2,200 kilomitan ababanim mɨgei, o an osirizir namban kam 12,000, a bizir igharazim mɨgei. E fo, Judan gumazibar nɨghnɨzimɨn aven, namba 12, a mɨngarir ekiam an iti. **21:18:** Aisaia 54:11-12 **21:21:** MAA 21:12, 21:18 **21:21:** Akar Mogomem 21:12; 21:18 **21:22:** Jo 4:23, MAA 15:3 **21:22:** Jon 4:23; Akar Mogomem 15:3 **21:23:** Ais 60:19-20, MAA 21:11, 22:5 **21:23:** Aisaia 60:19-20; Akar Mogomem 21:11; 22:5 **21:24:** Ais 60:3-5, 66:12 **21:24:** Aisaia 60:3-5; 66:12 **21:25:** Sek 14:7, MAA 22:5 **21:25:** Sekaraia 14:7; Akar Mogomem 22:5 **21:25:** Aisaia 60:11 **21:26:** Ais 66:12, MAA 21:24 **21:26:** Aisaia 66:12; Akar Mogomem 21:24 **21:27:** Ais 35:8, 52:1, 60:21, Ese 44:9, Jol 3:17, 1 Ko 6:9-10, Fl 4:3, MAA 13:8, 20:12, 21:8, 22:14-15 **21:27:** Aisaia 35:8; 52:1; 60:21; Esekiel 44:9; Joel 3:17; 1 Korin 6:9-10; Filipai 4:3; Akar Mogomem 13:8; 20:12; 21:8; 22:14-15

itiba, akinafarir kam a Sipsipin Nguzimin akinafarim, merara nguibar ekiar kamin aven mangam.

22

Jon, temer ikirimirir zurara itim ko dipar ikirimirir zurara itim anidim, aningin gari

1 Ezi ensel faner mam nan aka, faner kamin dipam ikirimirir zurara itim anidima, an angazangarim glasin min taghtasi. Faner dipar kam God ko
Sipsipin Nguzimin atrivir dabirabimin apengan ikegha ivemara ghua,
2 nguibar ekiar kamin tuavir torimin uaghiri. Ezi faner kamin
miriamningin temer ikirimirir zurara itim anidiba vong ko vong sara
tuivighav iti. Temer kaba 12plan iakinibar azeniba vaghvagha zurara
dagheba be. Temer kabar dafariba, kantriba bar dar gumazamizibar amuti
me ua ghuamaghegham.
3 Eghti bizir God bar aghuagha otogheziba uamategh ikian kogham. God
ko Sipsipin Nguzimin atrivir dabirabim, nguibar ekiar kamin ikiam. Eghti
Godin ingangarir gumazamiziba an ingangarim damuam.
4 Egh me an guamin gantima, an ziam men guabar ikiam.
5 God en Ekiam, angazangarim gumazamizibar aningti, kamaghin
dimagarim uam otivan kogham, eghti lam ko aruemin angazangariba
ua ingangariba puvatigham. Eghti Godin gumazamiziba, me atrivibar min
zurara iki mamaghira ikiam.

Iesus zuamiram otogham

6 Ezi enselin kam kamaghin migia ghaze, “Akar kaba da bar guizbangira,
eghti gumazamiziba nighnizir gavgavim dar ikiam. Godin Ekiam, uan Duam
an akam inigha izir gumazibagh aningizi, a men navir averiaba fema, me an
akam akuri. Egha a uan ensel amadazi, ensel an ingangarir gumazamiziba
bizir bar zuamirama otivamiba men akaghasa, izi.”
7 Ezi Iesus kamaghin migei:

“Ia orakigh.
Ki bar zuamira ia batogham.
Akinafarir kam, a datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akaba,
an aven iti.
Eghti gumazamizir akar kabar gin zuiba,
me bar akongegh!”

8 Ki Jon, ki bizir kabar gara egha akar kaba barasi. Ki dar ganigha egha da
baregha, maghira enselin bizir kaba nan akazimin suemningin tevimning
apirigha an ziam fasa.
9 Ezi a kamaghin na migei, “Ni mamaghin damuan marki! Ki uaghan, ni
ko Godin akam inigha izir gumazamiziba, me nin adarasi, e bar ingangarir

---

22:1: Ese 47:1, Sek 14:8 **22:1:** Esekiel 47:1; Sekaraia 14:8 **22:2:** Stt 2:9, Ese 47:12, Jol 3:18, Sek 14:8, MAA 2:7, 21:24, 22:14, 22:19 **22:2:** Jenesis 2:9; Esekiel 47:12; Joel 3:18; Sekaraia 14:8; Akar Mogomem 2:7; 21:24; 22:14; 22:19 **22:3:** Ese 48:35, Sek 14:11, Stt 3:17, MAA 7:15 **22:3:** Jenesis 3:17; Esekiel 48:35; Sekaraia 14:11; Akar Mogomem 7:15 **22:4:** Sng 42:2, Mt 5:8, 1 Ko 13:12, 1 Jo 3:2, MAA 3:12, 14:1 **22:4:** Onger Akaba 42:2; Matyu 5:8; 1 Korin 13:12; 1 Jon 3:2; Akar Mogomem 3:12; 14:1 **22:5:** Ais 60:19, Dan 7:18, 7:27, 2 Ti 2:12, MAA 5:10, 20:6, 21:23-25 **22:5:** Aisaia 60:19; Daniel 7:18; 7:27; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 5:10; 20:6; 21:23-25 **22:6:** MAA 1:1, 19:9, 21:5 **22:6:** Akar Mogomem 1:1; 19:9; 21:5 **22:7:** MAA 1:3, 3:11, 22:10-12, 22:20 **22:7:** Akar Mogomem 1:3; 3:11; 22:10-12; 22:20 **22:8:** MAA 19:10 **22:8:** Akar Mogomem 19:10

vamiram ami. Egha gumazamizir akinafarir kamin akabar gin zuiba, ki me ko ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi!”

10 Egha a kamaghin na migei, “God bizibar amuamin dughiam a bar roghira ize. Kamaghin amizi, ni datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akar akinafarir kamin itim, ni dar ghuangsighan marki.

11 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me dar amu mangivira iki. Eghti gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, me dar amu mangivira iki. Eghti gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me arazir aghuibar amu mamaghira iki. Ezi gumazamizir God baghavira itiba, me Godin gumazamizibar ikivira iki.”

12 Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia orakigh, ki bar zuamira ia batogham. Ki ivezir bar ia daningamim inigh izam. Egh gumazamiziba amir araziba bagh, ki vaghvagh iveziba ua me ikarvagham.

13 Kirara ki bar faraghavira ikia egh abuan ikivira ikiam. Egha ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar a da gefi.

14 “Ezi gumazamizir uan korotiaba ruegha itiba, God ghaze, me temer ikirimirir zurara itim anidir kamin daghebar amiva, uaghan nguibar ekiar kamin tiar akabar aven mangam. Kamaghin amizi me bar akongegh.

15 Eghti gumazamizir arazir bar kurar mizirizibagh amiba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, gumazamizir uari bakia akuiba ko, gumazamizibav sozi me ariaghirir gumaziba ko, gumazamizir asebar ziaba feba ko, gumazamizir bar ifavarir arazim gifongegha a gamiba, gumazamizir kaba bar moghira Godin nguibar kamin azenan ikiam.

16 “Ki Iesus, ki uan ensel amadazi a ia bagha iza, egha siosba bagha akar kamin gun me mikeme. Ki Atrivim Devitin ovavim. Kirara, ki aminim tiasava amir mikovezir bar puvira isim.”

17 Ezi Godin Duam ko Sipsipin Nguzimin amuim, aning ghaze, “Ekiam Iesus, ni izi!” Eghti gumazamizir uaghan akar kam baraghiziba, me uaghan kamaghin mikimam, “Ni izi!” Eghti gumazitam kuarim an pirti, a izi. Egh a dipam amisi, dipar ikirimirir zurara itim anidir kam puram a inigham, iveziba puvati.

Jon akar bar gavgavim gumazamizir akinafarir kamin itir akaba baraghizibagh anidi

18 Ki Jon, ki gumazamizir akinafarir kamin aven itir akam baraghizibav kimasa, akar kam a datirighin ko gin otivamin bizibar eghaghanim. Ki gumazamizir kaba pamtemin vaghvagha me migei, “Gumazitam akar igharazitam uam akar kam gisin a givirighti, God a ikarvaghiva, arazir bar kurar akinafarir kamin aven itim, God gumazir kamin ivezir kuram ua dagh ivirагham.

22:10: Dan 8:26, 12:4, 12:9, MAA 1:3, 10:4 **22:10:** Daniel 8:26; 12:4; 12:9; Akar Mogomem 1:3; 10:4 **22:11:** Ese 3:27, Dan 12:10, 2 Ti 3:13 **22:11:** Esekiel 3:27; Daniel 12:10; 2 Timoti 3:13 **22:12:** Sng 28:4, Ais 40:10, 62:11, Jer 17:10, Ro 2:6, 14:12, 2 Ko 11:15, MAA 2:16, 2:23, 20:12 **22:12:** Onger Akaba 28:4; Aisaia 40:10; 62:11; Jeremaia 17:10; Rom 2:6; 14:12; 2 Korin 11:15; Akar Mogomem 2:16; 2:23; 20:12 **22:13:** Ais 44:6, 48:12, MAA 1:8, 1:17, 2:8, 21:6 **22:13:** Aisaia 44:6; 48:12; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 2:8; 21:6 **22:14:** Stt 2:9, 3:22, 1 Jo 3:24, MAA 7:14, 21:27, 22:2 **22:14:** Jenesis 2:9; 3:22; Akar Mogomem 7:14; 21:27; 22:2 **22:15:** Ga 5:19-21, Fl 3:2, Kl 3:6, MAA 21:8 **22:15:** Galesia 5:19-21; Filipai 3:2; Kolosi 3:6; Akar Mogomem 21:8 **22:16:** Nam 24:17, Ais 11:1, 11:10, Sek 6:12, Ro 1:3, 2 Pi 1:19, MAA 2:28, 5:5 **22:16:** Diboboniba 24:17; Aisaia 11:1; 11:10; Sekaraia 6:12; Rom 1:3; 2 Pita 1:19; Akar Mogomem 2:28; 5:5 **22:17:** Sng 8:14, Ais 55:1, Jo 7:37, MAA 21:2, 21:6, 21:9 **22:17:** Aisaia 55:1; Jon 7:37; Akar Mogomem 21:2; 21:6; 21:9 **22:18:** MAA 15:1, 15:6 **22:18:** Akar Mogomem 15:1; 15:6 **22:18:** Godin Araziba 4:2; 12:32

19 Eghtɨ gumazitam datɨrɨghɨn ko gɨn otivamin bizibar akar akɨnafarir kamɨn itibar tam adeghtɨ, God an bizir aghuiba a dama da degham. Eghtɨ
a temer ikɨrɨmɨrir zurara itim anɨdimɨn daghetam aman kogham, egh God
baghavɨra itir nguibar ekiamɨn ikian kogham. Nguibar ekiar kam, akɨnafarir
kam an gun mɨgei."
20 Ezɨ Gumazir Bizir Kabar Gun Mɨgeir Kam, datɨrɨghɨn kamaghɨn mɨgei:

"Bar guizbangɨra,
kɨ zuamɨra ia batogham."

Guizbangɨra! Ekiam Iesus, nɨ izɨ!
21 Eghtɨ Ekiam Iesusɨn apangkuvim, Godɨn gumazamiziba bar moghɨra me
ko ikɨ.
Bar guizbangɨra!

22:19: Sng 69:28, MAA 13:8, 22:2 **22:19:** Onger Akaba 69:28; Akar Mogomem 13:8; 22:2 **22:20:** Mt 16:27, 1 Ko 16:22, MAA 22:7, 22:12 **22:20:** Matyu 16:27; 1 Korin 16:22; Akar Mogomem 22:7; 22:12 **22:21:** Ro 16:20, 16:24, 2 Te 3:18 **22:21:** Rom 16:20; 2 Tesalonika 3:18